

Budizam

Dobrodošli!

Ovo je mesto posvećeno Budinom učenju sačuvanom u pali kanonu, kao i njegovim savremenim tumačenjima

[Uvod](#)

[Pali kanon](#)

[Tumačenja](#)

[Praksa](#)

[Čedomil Veljačić](#)

[Pali bukvar](#)

[Rečnik termina](#)

[Mačak Dharma](#)

[Linkovi](#)

[Postani član Foruma - Budizam](#)

Web servant:

Branislav

Kovačević

[mail](#)

**Dopao ti se sajt? Biće još bolji ako pomogneš
prevodom, ispravljanjem slovnih grešaka, sugestijama,
preporučujući sajt zainteresovanima...**

Home

Ovaj sajt, kao i mnogi drugi, ima tu neprijatnu osobinu da se lako pretvara u lavirint.

Zato, ako ste prvi put na njemu

ili se tek upoznajete sa budizmom -- moguće je da će vam sledeće stranice biti od pomoći u orijentaciji.

Dakle, dame i gospodo...

**Sve što ste oduvek želeli da znate o budizmu
a niste imali koga da pitate**

**Budizam za
početnike**

- **S. Dhammika:**
**Dobra pitanja --
Dobri odgovori**
- **Budin život (1)**
- **Budin život (2)**
Narada Mahatera
- **Tri univerzalne
karakteristike**
- **Četiri plemenite
istine**
1: **Život je patnja**
2: **Uzrok patnje**

**Ako ste još uvek
radoznali**

- **Šta je karma?**
- **Principi preporađanja**
- **10 budističkih svetova**
- **Šta je teravada
budizam?**
- **Teravada budizam:
Hronologija**
- **Teravada i mahajana
budizam**
- **Pregled Tipitake - pali
kanona**
- **Plemenitost**

3: **Prestanak patnje**

4: **Put ka prestanku patnje**

- **Pet pravila morala**
- **Plemeniti osmostruki put**

Žene i budizam

- **Koristi od meditacije jasno !?**
i istrajnosti

Aung San Su Kji

- **Ja nisam OK, ti nisi OK – i to je OK**

Silvija Burstin

- **Koraci na putu** Aja Khema
- **Tudong** Ađan Đitindrija

istina Bikhu Bodi

- **Tri utočišta: Buda, Dhamma i Sangha**
Bikhu Tanisaro
- **Razgovor sa monahom: Pitanja i odgovori** Bikhu Kusalo

I dalje Vam ništa nije

- **Kako postajem budista... i šta to uopšte znači?**
- **Dakle, želite da samostalno meditirate?**

Ostalo

- **Mapa Indije iz Budinog vremena**
- **Budistički praznici u različitim tradicijama**

Rev. 29/2/2007

www.geocities.com/budizam/texts/indexpo.html

[Home](#)

Tipitaka

Pali kanon

[Pogledajte mapu Tipitake](#)

Tipitaka (pali *ti*, "tri," + *pitaka*, "košara") ili pali kanon jeste zbirka tekstova prevashodno na jeziku pali, koja predstavlja doktrinarnu osnovu theravada budizma. Zajedno sa drevnim komentarima (*Athakatha*), ona čini korpus klasičnih theravadskih tekstova.

Pali kanon je ogromna zbirka literature: u engleskom prevodu -- koji pokriva znatan deo, mada ne celokupan kanon - ovi tekstovi zauzimaju više desetina hiljada štampanih strana. Naravno, sa domaćim prevodima stoji neuporedivo lošije. Veliki napor u tom pravcu uložio je Čedomil Veljačić i ponešto od toga može se naći i ovde. U zavisnosti od slobodnog vremena, nadam se da ću skromnu zbirku prevoda iz kanona na ovom sajtu uspeti da uvećam. No, pre svega, treba se zapitati čemu uopšte čitanje sutta. Zašto gubiti vreme sa nečim što je toliko staro, često dosadno zbog mnogih ponavljanja, neaktuelno. Pre nego što pokušate da odgovorite na ova pitanja zavirite u tekst [Upoznavanje sa suttama: nekoliko sugestija pre čitanja Pali kanona](#).

Tri dela Tipitake su:

- **Vinaya pitaka**

Zbirka tekstova koji se odnose na pravila ponašanja unutar sanghe -- zajednice *bhikkhua* (monaha) i *bhikkhuni* (monahinja). Daleko više od puke liste pravila, Vinaya pitaka sadrži takođe priče kojima se opisuje nastanak svakog pravila, pa tako dobijamo detaljan opis na koji način je Buda rešavao problem održavanja harmoničnih odnosa unutar mnogobrojne i raznorodne duhovne zajednice.

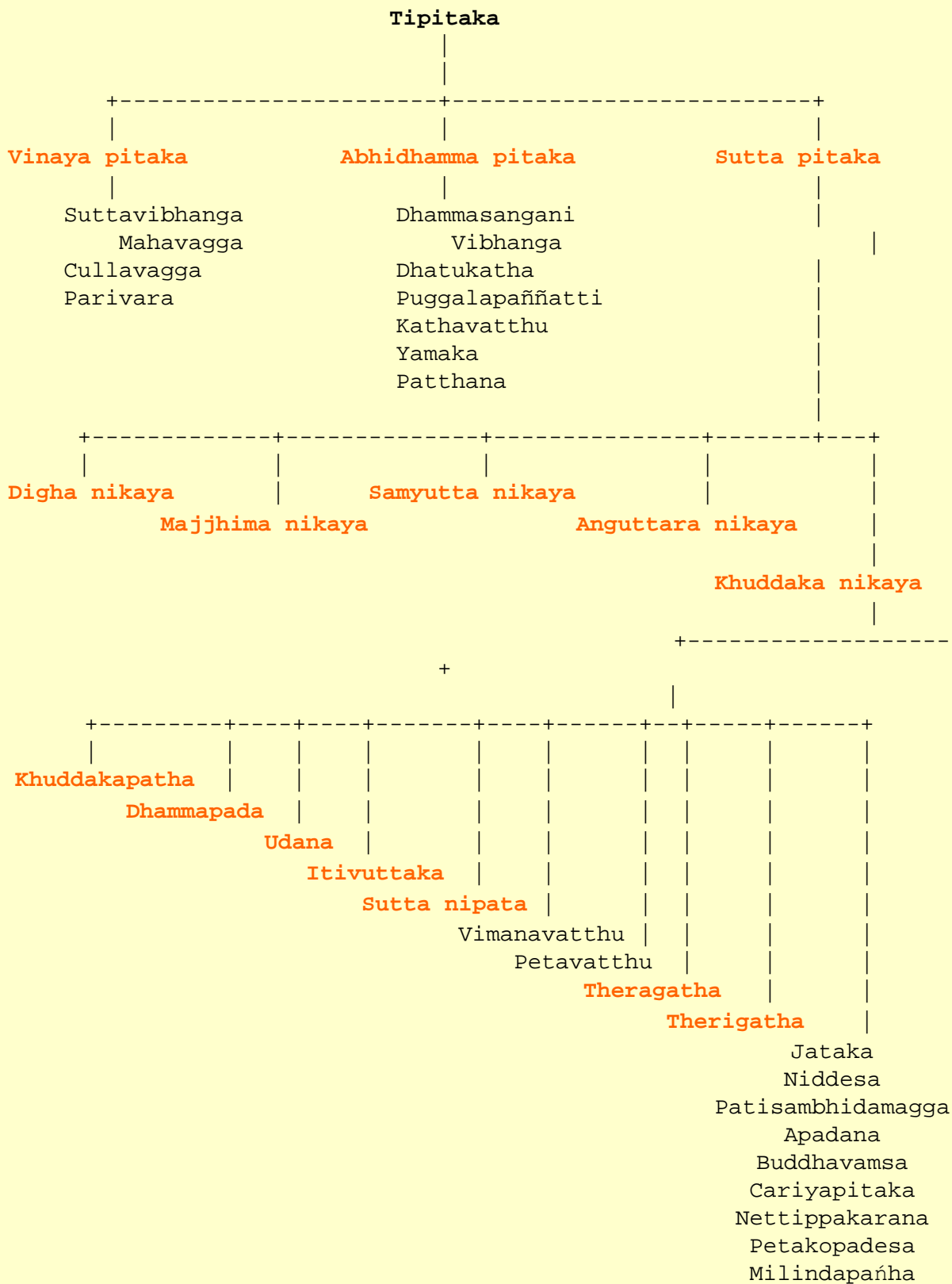
- **Sutta pitaka**

Zbirka govora, pripisanih Budi i nekolicini njegovih najbližih učenika, koja sadrži suštinu učenja theravada budizma.

- **Abhidhamma pitaka**

Zbirka tekstova u kojima su osnovni doktrinarni principi izloženi u Sutta pitaki prerađeni i reorganizovani u konzistentan sistem pogodan za istraživanje fenomena uma i materije.

Mapa koja pokazuje glavne delove Tipitake

Tumačenja

Valpola Rahula: *Čemu je Buda podučavao*

U ovoj knjižici cilj mi je bio da u kraćim crtama, što je moguće neposrednije i jednostavnije, ali i što vernije izložim Budino učenje onakvo kakvo ga nalazimo u originalnim pali tekstovima *Tipitake*, koje su naučnici jednodušno ocenili kao najranije celovite zapise Budine nauke.

Ađan Ča: *Saveti tragaču*

Zbirka odlomaka grupisanih po temama, iz govora koje je jedan od najvećih tajlandski učitelja XX veka Ađan Ča (Ajahn Cha) održao tokom svoje dugogodišnje učiteljske prakse. "Meditacija", govorio bi, "ne znači da nešto treba da zadobijemo, već smirenje postignuto putem vežbanja; smirenost je okončanje konfuzije". Ili, "Mir treba pronaći u sebi, na onom istom mestu na kojem se nalaze i uznemirenost i patnja. On se ne pronalazi u šumi ili na vrhu planine, niti nam ga poklanja učitelj. Kada doživljavaš patnju, tada imaš šansu i da pronađeš slobodu od patnje. Bežati od patnje znači zapravo trčati joj u zagrljaj"

Ađan Ča: *Fragmenti učenja*

Lekari propisuju lek da bi iz tela eliminisali bolest. Budino učenje se propisuje da bi se bolest eliminisala iz uma, da se on vrati u svoje prirodno stanje zdravlja. Zato se Buda može smatrati lekarem koji propisuje lekove za um.

Ađan Ča: *Život sa kobrom*

Treba da znaš da to nastajanje i nestajanje jeste samo aktivnost tvoga uma. Kad se nešto pojavi, ono i nestane, a za njim sledi novo nastajanje i nestajanje. Na putu Dhamme mi to nastajanje i nestajanje nazivamo "rođenje i smrt" i to je sve -- to je sve što postoji!

Ađan Ča: *Ispravno vežbanje -- neprekidno vežbanje* (preveo Rastislav

Kobac)

Ukoliko je um dobro uvežban svi problemi nestaju. Ukoliko problemi još postoje, to je zato što um još sumnja, što ne spoznaje u saglasnosti sa istinom. Zbog toga postoje problemi.

Ađan Ča: *Put ka miru*

Održavajte svesnost u svakom trenutku i u svakom položaju, bilo da stojite, hodate, sedite ili ležite. Pre nego što naćinite bilo kakav pokret, pre nego što progovorite i započnete razgovor, prvo uspostavite svesnost. Morate imati *sati*, morate biti sabrani, pre nego što bilo šta uradite. Nije bitno šta ćete reći, ali vaš um mora prvo biti sabran. Vežbajte to sve dok vam ne postane lako da to postignete. Vežbajte sve dok niste u stanju da neprekidno pratite šta vam se događa u umu.

Ađan Ča: *Pitanja i odgovori*

Poštovani Ađan Ča je bio jedan od najuticajnijih učitelja "šumske" tradicije tajlandskog budizma. Proćuo se svojom vešćinom u obućavanju monaha i striktnom disciplinom. Sem u Tajlandu, ova tradicija ima uporište i na Zapadu, gde se proširila na Veliku Britaniju, Švajcarsku, Italiju, Australiju, Novi Zeland i SAD. Ađan Ča je umro u manastiru Vat Pa Pong 16. januara 1992. u 73. godini, posle dugogodišnje bolesti.

Razgovor sa Ađan Sumedom

Jedan od najvećih živih budistićkih učitelja, rođen na Zapadu, govori o svom putu monaha od Tajlanda do Engleske i svom razumevanju Budine poruke.

Ađan Sumedo: *Opažanje prostora*

"Obuhvatan um ima mesta za sve. On je poput prostora u ovoj sobi, koji ne povređuje bilo šta što ulazi i izlazi iz nje. U stvari, mi kaćemo 'prostor u ovoj sobi', a zapravo ova soba je *u prostoru*; ova zgrada je u prostoru. I kada ova zgrada nestane, prostor će još uvek biti tu... Zahvaljujući meditaciji imamo priliku da posmatramo sopstveni um. Tišina uma je poput prostora u ovoj sobi, ona je uvek tu, ali je suptilna. Ona se ne istiće, ona ne hvata vašu paćnju. Ona nema neki izrazit kvalitet koji bi stimulisao i zarobio vašu paćnju, zato morate da usmerite paćnju, morate da budete paćljivi."

Ađan Sumedo: *Trenuci svakodnevnog puta*

Pitanje: Kao monah tokom ćetrdeset godina, jako ste dobro upoznali ćovekovu prirodu. Kada se osvrnete iza sebe, ima li nećega što se pokazalo

kao najveće otkriće za tog tridesetogodišnjaka koji prvi put oblači ogrtač?

Odgovor: Da. Ne veruj ni reč onome što ti govori tvoj um.

Ađan Munindo: *Moć paradoksa* (preveo **Ninoslav Molnar**)

Možda zvuči čudno, ali moramo da naučimo da iskreno poštujemo ono što nas izaziva. Strpljivo i potpuno dopuštajući frustrirajućim dilemama da budu prisutne ovde-i-sada, svesnost oslobođena osuđivanja – to je put pročišćenja. Ova vežba će nas voditi do vrlo različitog, a ipak savršeno prirodnog pogleda na teškoće u našim životima.

Ađan Munindo: *Bez osuđivanja* (preveo **Preveo Nenad Ivanović**)

Ali kuda nas vodi ta osobina da osuđujemo? Na površini, možemo se osećati bolje ukoliko imamo nekoga da osuđujemo. Može nam laknuti kad pomislimo da znamo ko je kriv. Mogućnost da etiketiramo druge kao odgovorne je takođe u vezi sa strepnjom, proizašlom iz potrebe da uvek znamo da su stvari pod kontrolom. No, da li nas oslobađa od patnje to što imamo koga da osuđujemo (taj neko možemo biti i mi). Nagrada stiže trenutno, ali da li je to isto što i nalaženje zadovoljstva? Sada smo stvorili sebi neprijatelja, što je samo drugi vid patnje. Ukoliko osuđujemo sami sebe, onda sami postajemo povređeni i podeljeni iznutra još više nego što smo to bili ranije.

Ađan Munindo: *Susret sa svojim besom* (preveo **Preveo Nenad Ivanović**)

Strast besa je nešto o šta se većina nas saplete, barem s vremena na vreme. Za neke od nas to je glavna borba u životu. Korisno je shvatiti da smo u poziciji da efikasno sagledamo takvu situaciju samo kada imamo određeni stepen smirenosti, kada smo u stanju da sve to posmatramo hladne glave. Ako gorimo plamenom strasti, jednostavno nemamo takvu perspektivu ili jasnoću. Naravno da smo i u takvim uslovima sposobni za neku vrstu razmišljanja, ali će ono biti vođeno uslovljenostima, u očajničkom pokušaju da nađemo izlaz iz bola zarobljenosti. Bilo da je u pitanju bes, požuda ili strah, krećemo se strogo ograničenim putevima navike, ne bismo li se oslobodili nemira koji nas opseđa. Iskoristimo ovu priliku da razmotrimo prirodu ovih strasti.

Ađan Tiradamo: *Zakruživanje prakse*

Tan Natiko me je pozvao da kažem nekoliko reči večeras, rekavši da bi voleo da čuje nešto o mom tridesetogodišnjem iskustvu monaha. Dakle, bio je to dobar povod da o svemu tome razmislim. Šta sam ja to radio poslednjih trideset godina?

Ađan Pasno: *Vežbanje kao proces*

Mnogo vremena provodimo odmeravajući svoju praksu, tako što se upoređujemo sa drugima. Znete ono: jesu li oni više napredovali od nas? Jesu li iza nas? Vrtimo se u krug sa tom idejom da izmerimo svoj napredak ili rast u praktikovanju duhovnog puta. I to je nešto što bismo mogli da istražimo i posmatramo, jer često odlazimo u krajnosti kada pokušamo da odredimo šta je napredak; a onda se nađemo na drugom polu govoreći sebi da zapravo ne treba uopšte o tome da brinemo, da jednostavno na treba da razmišljamo o napredovanju.

Ađan Fuang Đotiko: *Svesnost sama*

"Koliko su drugi ljudi dobri ili loši, to je njihov problem. Usredsredi se umesto toga na svoj problem."

"Kad sedneš da meditiraš potrebno je dugo vremena da se um smiri, ali čim se sedenje završi ti skočiš na noge i tu smirenost odmah baciš u stranu. To je kao da se lagano penješ na merdevine, korak po korak, sve do drugog sprata, a onda skočiš kroz prozor." -- Fragmenti učenja koje je sakupio njegov učenik Tanisaro Bikhu.

Ađan Đagaro: *Jesam li ja budista?*

Je li budistički monah u isto vreme i budista? Možemo li biti budisti i ne znajući za Budino učenje?

Mahaši Sajadau: *Karma u budizmu*

Karma je reč koja se već odavno odomaćila i na Zapadu. Pa ipak postoji izvesna konfuzija oko njezinog izvornog značenja i često je poistovećujemo sa sudbinom. Taj fatalistički stav nema nikakve veze sa budizmom, kako možemo videti iz ovog objašnjenja slavnog burmanskog budističkog učitelja

Šunrju Suzuki: *Greške u vežbanju*

Poglavlje iz knjige *Zen Mind -- Beginner's Mind (Zen um -- Početnikov um)* o važnom upozorenju u našoj praksi, koje često zanemarujemo ili pogrešno tumačimo.

Njanaponika Tera: *Pet mentalnih prepreka i njihovo uklanjanje* (preveo Rastislav Kobac)

Nepokolebljivo oslobođenje uma je najveći cilj Budinog učenja. Ovde oslobođenje znači uklanjanje pet mentalnih prepreka: 1. želje za čulnim zadovoljstvima, 2. ljutnje, 3. lenjosti i tromosti, 4. uznemirenosti i kajanja, i 5. sumnje.

Njanaponika Tera: Kontemplacija osećanja -- *Vedana samyuta* (preveo

Rastislav Kobac)

Kompletno poglavlje *Samyutta nikaye* posvećeno osećanjima (*Vedana samyutta*), sa uvodnim komentarom. Kontemplacija osećanja je jedan od četiri temelja sabranosti (*satipatthana*) i može se praktikovati u okviru meditativnog vežbanja usmerenog ka što većem uvidu (*vipassana*). Važno je da ovu kontemplaciju imamo stalno na umu i primenjujemo je u svakodnevnom životu kad god osećanja počnu da prerastaju u emocije.

Kusalo Bikhu: *Pravila ponašanja theravadskih monaha i monahinja*

Kada nešto ne razumemo, skloni smo da to olako i odbacimo kao egzotiku ili prazni ritual. Ovaj vodič treba da posluži kao vodič u upoznavanju nekih od budističkih monaških pravila života za one koji bi želeli da razumeju pozadinu i kontekst tih pravila i konvencija.

Mudre - simbolički gestovi

Na Budinim kipovima, a i u indijskoj umetnosti uopšte, karakteristični su položaji šaka. Ovi gestovi imaju svoje dublje, simboličko značenje.

Tanisaro Bikhu: *Otvaranja vrata Dhamme -- Poštovanje u budističkoj misli i praksi*

Možda najdelikatnija veština u pogledu poštovanja jeste naučiti kako da balansiramo sva tri aspekta poštovanja: za sebe, za istinu o uzročnosti i za uvide drugih. Ova ravnoteža je, naravno, ključ svake veštine. Ako želite da postanete grnčar, na primer, morate da učite ne samo od svoga učitelja, već i od sopstvenih postupaka i moći zapažanja, ali i od same gline. Onda treba da odmerite sva tri faktora tako da biste koristeći ih zajedno postigli majstorstvo.

Tik Nat Han: *Fragmenti*

Vijetnamski budistički učitelj i borac za mir Tik Nat Han (Thich Nhat Hanh) govori o značaju meditacije, ne za monahe i askete, već za nas obične, duboko zaronjene u struju života. Ovo su odlomci iz nekoliko njegovih knjiga.

Tik Nat Han: *Pet plemenitih pravila*

Detaljna analiza pet pravila morala (*pañca sila*). Svako od pet klasičnih Budinih pravila ponašanja postavljeno je u kontekst savremenog života i

dilema i izazova koje on postavlja pred nas. Ovo je tumačenje, kako kaže autor, "rezultat uvida stečenog na osnovu prakse čitave naše zajednice. Duhovna tradicija je poput drveta. Potrebno ju je zalivati kako bi iznikli novi listovi i izdanci, i onda ono nastavlja da bude živa stvarnost. Mi rast drveta budizma potpomažemo živeći duboko u sadašnjosti, u praktikovanju pravila, koncentraciji i uvidu. Ukoliko nastavimo da zaista predano praktikujemo ova pravila, u vezi sa našim društvom i kulturom, uveren sam da će naša deca i njihova deca još bolje razumeti Pet pravila i time dostići još dublji mir i radost."

Leonard A. Bulen: *Akcija i reakcija u budističkom učenju*

Čitavim univerzumom upravlja zakon i jedan neprekinuti sled akcije i reakcije odigrava se na planu mentalnih i moralnih postupaka, isto tako neizbežno kao i u slučaju fizičkih procesa. Otuda, Budino učenje naglašava da moralno poželjna misao, govor ili postupak kad-tad donose sreću počinocu, dok na isti način postupci koji su moralno nepoželjni podstiču u budućnosti nastanak patnje. Ono što određuje moralni karakter nekog postupka – bilo da se radi o misli, govoru ili gestu – jeste volja ili mentalni cilj koji ga motiviše. Kada je on zasnovan na velikodušnosti, na dobroj volji ili nesebičnosti, tada je moralno poželjan; kada njegov motiv izvire iz pohlepe, mržnje ili obmanutosti smatra se moralno nepoželjnim. Kao što seme određuje kakav će biti plod. Posadivši koprivu uzalud čekamo da iznikne ruža!

Leonard A. Bulen: *Budizam – metod vežbanja uma*

Budino učenje protumačeno iz perspektive psihologije. Univerzumom upravljaju bezlični zakoni, a ne neki bog-stvoritelj. Molitva otuda nema smisla, jer Buda je bio učitelj koji pokazuje put, a ne neko božanstvo. I svaki izraz poštovanja prema učitelju ne smatra se religijskom obavezom, već jedino izražavanjem zahvalnosti, ali i sredstvom samorazvijanja

Bikhu Bodi: *Dva lica Dhamme*

Pri prvom susretu sa budizmom suočavamo se sa jednim paradoksom. Intelktualno, on nam se čini kao pravi zalogaj za slobodno mislećeg čoveka: trezven, realističan, antidogmatičan, skoro naučan po svom izgledu i metodi. Ali ako dođemo u kontakt sa živom Dhammom iznutra, uskoro otkrivamo da ona ima i drugu stranu koja nam se učini kao suprotnost svim našim dotadašnjim racionalističkim pretpostavkama.

Rev. 1/12/2006

www.geocities.com/budizam/bud27a.html

Home

Praksa

Uvod u meditaciju uvida (vipasana)

Cilj ove knjižice je da posluži kao uvod u praksu meditacije uvida onako kako se ona podučava unutar tradicije theravada budizma. Nije neophodno da poznajete Budino učenje da biste se bavili ovom praksom, premda takvo znanje može pomoći da upotpunite uvid koji se može javiti tokom praktikovanja meditacije.

Ađan Sumedo: Pažnja - put u besmrtnost: Uputstva za meditaciju

Cilj ove knjige je da pruži jasne instrukcije i razumevanje budističke meditacije, onako kako je podučava Ađan Sumedo, monah (*bhikkhu*) theravadske tradicije.

Prečasni Panjavaro: Umetnost pažnje (prevod **Ninoslav Molnar**)

Možemo biti zahvalni Buddhi za ova učenja, ali da biste iskusili sve nagrade, morate u stvari sami sprovesti ovo učenje tako što ćete jesti obožavano voće. To nije lako, ali nije ni toliko komplikovano i ne treba vam ništa više da znate da biste sproveli u vežbu osnovne upute koje ste upravo pročitali. Počnite odmah, obraćajući pažnju na to šta se dešava u vašem telu i umu ovog trenutka! Oklevajući u nadi da ćete naći bolja uputstva ili očekujući idealne uslove da se nekako stvore pre nego što počnete sa meditacijom je samo odlaganje iskušenja. Rad je u sadašnjosti, pa od sadašnjosti potiče i blaženstvo.

Njanaponika Tera: Budistička meditacija -- kompletna knjiga

Ova knjiga klasičan je prikaz budističkog theravada učenja, a posebno njemu svojstvene tehnike mentalnog vežbanja. Podeljena je u tri dela. U prvom se na jednostavan način objašnjavaju pojedine vežbe, koje polazeći od najosnovnijih funkcija čovekovog uma vode do veće mentalne i duhovne

jasnoće. Sledi Budin *Veliki govor o temeljima sabranosti*, osnovni tekst budističkog kanona posvećen ovoj temi, praćen komentarima iz komentarske književnosti. Na kraju je, pak, pridodata antologija tekstova koji sa različitih strana osvetljavaju put ispravne sabranosti.

Henepola Gunaratana: *Vipasana u praksi*

Kada je vaša sabranost dobro razvijena, tada čak i u žurbi donosite pravu odluku. Jedina stvar koja ima smisla u žurbi da preduhitrite prolaznost jeste da se izmaknete jedan korak, proverite sopstveni um i vidite da li odluku donosite na osnovu mudrog promišljanja. Kada ste sabrani, znaćete kako da iskoristite sadašnji trenutak tako da zbog toga ne zažalite u budućnosti. Svaka promišljena odluka učiniće vas srećnijim i spokojnijim, zbog nje se nećete kasnije kajati.

Henepola Gunaratana: *Pažnja - put svjesnosti* -- kompletna knjiga (138 Kb)

(prevod: **Ivica**)

Meditacija zahteva "proncljivost". Sigurno da je daleko lakše zavaliti se u naslonjač i gledati televiziju. Zašto se mučiti? Zašto rasipati sve to vrijeme i energiju kada možeš uživati? Čemu mučenje? Jednostavno. Jer si čovek. A pošto si ljudsko biće, ti si ujedno naslednik onog nezadovoljstva u životu koje neće samo od sebe nestati. Najviše što možeš je da ga na neko vreme potisneš iz svoje svesti. Možeš se satima od njega skrivati ali na kraju se ono uvek vraća nazad – obično kada to najmanje očekuješ.

Tanisaro Bikhu: *Osnovna uputstva za meditaciju na dah*

"Tehnika koju ću izložiti jeste meditacija na dah. To je dobra tema bez obzira u kojoj ste religiji odrasli ili sada pripadate. Kao što je moj učitelj jednom rekao, dah ne pripada budizmu ili hrišćanstvu, niti bilo kome. On je zajedničko vlasništvo, tako svako može da ga uzme kao objekat meditacije..."

Tanisaro Bikhu: *Uputstvo za vođenu umeditaciju* (prevod **Vedran Golijanin)**

Često mislimo da će, ako samo dodamo meditaciju svome životu, njeni efekti taj život potpuno prožeti; da ne treba da uradimo bilo šta drugo. Jednostavno ubacite meditaciju u mešavinu svoga života i ona će izmeniti sve druge sastojke: tako volimo da razmišljamo. Ali stvari zapravo ne funkcionišu tako. Morate svoj život da preoblikujete, kako biste ga načinili dobrim mestom za meditaciju, jer postoje aktivnosti, postoje stanja uma koja se zaista tvrdoglavo odupiru bilo kakvom uticaju meditacije.

S. N. Goenka: *Vipasana meditacija*

Vipasana, što znači videti stvari (pojave) onakve kakve one stvarno jesu, jedna je od najstarijih tehnika meditacije poreklom iz Indije. Poučavana je pre više od 2.500 godina u Indiji kao univerzalni lek za univerzalne ljudske nevolje, to jest kao umetnost življenja. Tehnika vipasana meditacije se uči na desetodnevničkim kursevima, tokom kojih učenici savlađuju osnove ove metode i praktikuju je dovoljno dugo da bi osetili njezino blagotvorno dejstvo. Ovi kursevi se ne naplaćuju, čak ni za pokrivanje troškova hrane i smeštaja. Svi troškovi se podmiruju dobrovoljnim priložima ljudi koji su uspešno završili kurs i osetili koristi vipassane, te otuda žele da pruže i drugima priliku da se usavršavaju.

Vilijam Hart: *Umetnost življenja – Vipasana meditacija po učenju S. N. Goenke*

kompletna knjiga (120 Kb) (prevod: **Boško Milisavljević**)

Na osnovu govora koje S.N. Gonka drži tokom desetodnevnog seminara meditacije i njegovih razgovora sa polaznicima, autor je načinio izvanredan uvod u ovu drevnu tehniku balansiranja uma i dovođenja u sklad sa stvarnošću.

Ađan Anando: *Blagonaklonost i uvid: uputstva za metta bhavanu*

Posle uvodnog objašnjenja, data su uputstva za metta bhavanu, meditaciju blagonaklonosti i ljubavi, koja mogu korisno poslužiti za grupni i individualni rad.

Rev. 1/6/2007

www.geocities.com/budizam/bud27b.html

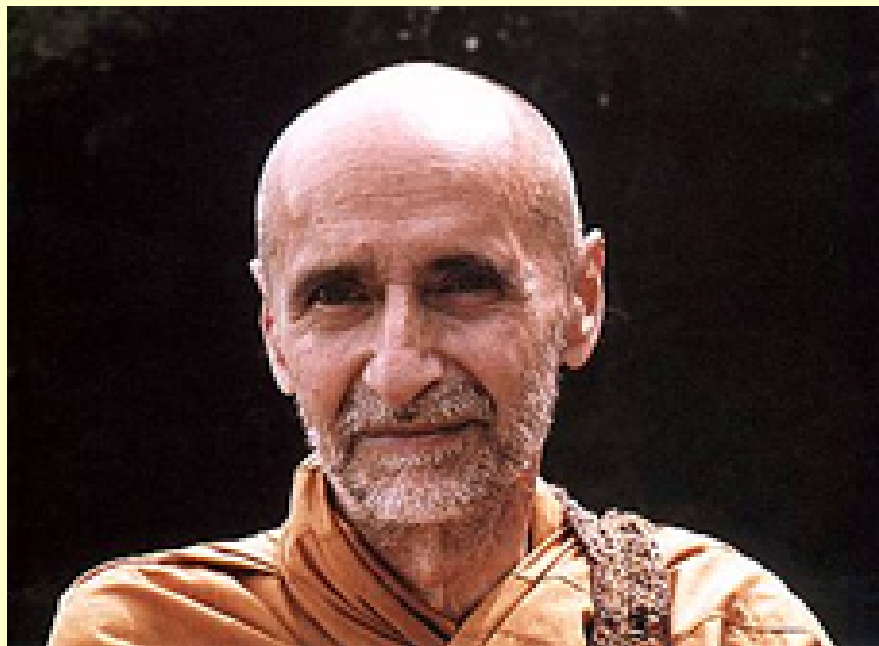

Home

Čedomil Veljačić (1915 - 1997)

Bibliografija

UVOD

O kraćim radovima iz studentskih godina, objavljenim prije rata, nemam bibliografskih podataka. To je bilo najprije nekoliko pjesama u zagrebačkom *Savremniku* (1935-7), a na kraju, neposredno pred rat (1940), dva članka u Ćurčinovoj *Novoj Evropi*, prvi pod naslovom "Etika i politika", a drugi o tadašnjim političkim emigracijama. U međuvremenu je zagrebački *Obzor* objavio poduži prikaz knjige A. Mužinića o bitnim razlikama "kulture i civilizacije". Suradivao sam redovno u časopisu vegetarijanskog društva. XXPoslije rata počeo sam objavljivati

buddhističke prijevode i članke povodom priprema za proslavu 2500-godišnjice buddhizma (1956). Prvi je bio izbor iz prijevoda zbirke Buddhinih aforizama *Dhammapadam*, oko jedna trećina cijele zbirke (1954). Nekoliko poglavlja iz kasnijeg prijevoda objavljeno je u knjizi *Pjesme prosjaka i prosjakinja* (1977). Posljednji članak iz toga razdoblja bio je "Pjesništvo Tibeta" (u *Republici*, 1959, br. 4-5). XXNekoliko priloga objavili su i *Krugovi*. Tu je posljednji bio članak "Poštovanog Nyanatiloke više nema", povodom smrti (1957) osnivača prvog europskog buddhističkog pustinjačkog naselja u Šri Lanki (1906), gdje sam i ja zaređen ljeta 1966. XXBibliografija kojom raspolazem počinje sa *Filozofijom istočnih naroda*, I - II, 1958. Od dolaska u Indiju (1963) i Šri Lanku (početkom 1966) ima manje nedostataka u bibliografiji. Najprije zbog nesporazuma sa sarajevskim *Odjekom*, koji je prvi počeo objavljivati "Pisma s pustinjačkog otoka" (1966/7), koja 1967. preuzima *Kolo*, a kasnije i drugi zagrebački časopisi (*Telegram*, *Forum*, *Praxis*, prema navodima u nastavku ovog pregleda). Kao cjelovita knjiga opisa prvih dviju godina moga pustinjačkog života (1966-7), *Pisma* su dugo tražila izdavača koji bi ih objavio. XXPosljednji slučaj preštampavanja moga rada bez moga znanja bilo je treće englesko izdanje članka "Aniccam: The Buddhist Theory of Impermanence" u zborniku *Buddhism and Science* (1984). XXKraću bibliografiju objavio je Slobodan Berberski uz moju knjigu *Od Nepala do Cejlona*, 1981.

KNJIGE

1. *Filozofija istočnih naroda*, I - II. Filozofska hrestomatija, knj. XI - XII. - Matica hrvatska, Zagreb, 1958, i novija izdanja počevši od 1979.
2. *Komparativno proučavanje indijske i evropske filosofije - Stari vijek*. Doktorska disertacija (strojopis), Zagreb, 1961.
Objavljeni dijelovi:
 - "Helenski i rimski izvori znanja o Indiji", *Živa antika* (Skopje), 1961, X, br. 1.
 - **'Istočna renesansa' u doba prosvjetiteljstva i romantizma i njen**

- odraz u novijoj povijesti filozofije**, Filozofija, Beograd, 1961, br. 2.
3. *Kalidasa: Oblak glasonoša*. Prijevod sa sanskrta, uvod i komentar. - Matica hrvatska, Zagreb, 1971.
 4. **Pisma s pustinjačkog otoka** (1966-7).
Objavljeni dijelovi: Pisma 1-5, "Kolo" (Zagreb), 1967, br. 4-9; Pismo 7, "Kolo", 1971, br. 4; Pismo 9, "Telegram" (Zagreb), 9. 1. 1970, br. 506; Pismo 10, "Forum" (Zagreb), 1971, br. 7-8; tTri pisma pod naslovom **Đhanam - apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije**, "Praxis" (Zagreb), 1967, br. 1/2; 1969, 5/6; 1970, 1/2.
 5. **Pjesme prosjaka i prosjakinja**. Izbor iz rane buddhističke poezije. - Veselin Masleša, Sarajevo, 1977 i 1990.
 6. **Budizam**. - Vuk Karadžić, Beograd, 1977.
 7. *Razmeđa azijskih filozofija*, I-II. - Liber, Zagreb, 1978.
 8. **Rala-hamijeva Aranja, sveta šuma pod crnim stijenama**. - "Sveske", Beograd, 1980, br. 3.
 9. *Indijska i iranska etika* (u suradnji s Radom Iveković), hrestomatija. - Svjetlost, Sarajevo, 1980.
 10. **Od Nepala do Cejlona**. - Osvit, Subotica, 1981.
 11. *Ethos spoznaje u evropskoj i indijskoj filozofiji*. - BIGZ Beograd, 1982. Pod buddhističkim imenom Bikhu Njanađivako.
 12. **Dhamma-padam, Put ispravnosti**. - Naprijed, Zagreb, 1990.

Na engleskom, pod imenom Bhikkhu Ćnanajivako

1. *Schopenhauer and Buddhism*. - Buddhist Publication Society, Kandy, 1970.
2. *Studies in Comparative Philosophy. Vol. I: Schopenhauer, Nietzsche, Existentialism and Buddhism*. - Lake House, Colombo, 1983.

PREDGOVORI KNJIGAMA

1. **Sarvepalli Radhakrishnan i neohinduistička filozofija**. Uvodna studija uz prijevod knjige S. Radhakrishnana: *Indijska filozofija*, I. - Nolit, Beograd, 1964.
2. **Zen i zapadna misao**. Predgovor knjizi D. T. Suzuki - E. From: *Zen budizam i psihoanaliza*. - Nolit, Beograd, 1964.
3. *Historiografija indijske filozofije i Hiriyanna*. Uvodna studija uz prijevod

knjige M. Hiriyanna: *Osnove indijske filozofije*. - Naprijed, Zagreb, 1980.

4. *U pohvalu čoveka s malim č.* Pogovor zbirci pjesama B. Mandića: *Reči iz šume*. - Književna omladina Srbije, Beograd, 1982.
5. *Poruka Bhagavad-gite kroz stoljeća*. Predgovor prijevodu *Bhagavad-gite* Đure Robotića. - Privatno izdanje, Zagreb, 1983. (Predgovor objavljen ranije kao članak u *Praxisu*, 1973. br. 3/4.)

ANTOLOGIJE, UDŽBENICI I RJEČNICI

1. *100 najvećih djela svjetske književnosti*. - Stvarnost, Zagreb, 1962., i kasnija izdanja.
2. *Počeci indijske misli*. - BIGZ, Beograd, 1981.
3. N. Vejnović: *Povijest filozofije s odabranim filozofskim tekstovima*. - Školska knjiga, Zagreb, 1968.
4. N. Košutić-Brozović: *Čitanka iz stranih književnosti*, I dio. - Školska knjiga, Zagreb, 1980.
5. *Filozofijski rječnik*. - Matica hrvatska, Zagreb, 1965. (II izd. 1984.)

ČLANCI

1. **Komparativnofilosofski motivi u Ćilimima Klementa Aleksandrijskog**. - "Živa antika" (Skopje), 1960, X, br. 1-2.
2. **Kina pod bremenom svoje hiljadugodišnje kulture**. - "Filozofija" (Beograd), 1962, br. 3.
3. **Privrženost i otuđenost svijetu u indijskoj filozofiji**. - Zbornik "Humanizam i socijalizam", Naprijed, Zagreb, 1963.
4. **Gotama Buddha: Nosorog**. Prijevod s pali-jezika. - "Telegram" (Zagreb), 24. 2. 1967.
5. *Istočni utjecaji i interes za Indiju u jugoslavenskoj književnosti i filozofiji*. - "Kolokvij o kulturnim dodirima jugoslavenskih naroda s Indijom". Posebni otisak iz Rada JAZU, Zagreb, 1968, knj. 350.
6. **Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji**. - "Republika" (Zagreb), 1971, br. 12.
7. **Pitanja o moralnoj odgovornosti u razgovorima Gotame Buddhhe**. Tri

- Buddhina govora iz zbirke Samyutta-nikayo XXII.* - "Encyclopaedia moderna" (Zagreb), 1972, br. 20.
8. **Buddhini govori o religiji.** *Buddhin govor o plodu isposničkog života iz zbirke Digha-nikayo, 2.* - "Encyclopaedia moderna", 1973, br. 24.
 9. *Problem ništavila u buddhističkoj filozofiji.* - "Praxis" (Zagreb), 1974, br. 3-5.
 10. **Yusmad-asmad-anvayah, odnos Ti-Ja kao ishodište filosofije.** - "Theoria" (Beograd), 1976, br. 34.
 11. *Buddhini govori o religiji - Utihnuli mudrac* (iz zbirke **Sutta-nipato**) i **Ānki-suttam** (iz zbirke **Maḍḍhima-nikayo**, 95). - "Dometi" (Rijeka), 1976, br. 11.
 12. *Zadubljenja (Šri Lanka 1973-77).* Ciklus haiku pjesama. - "Dometi", 1978, br. 3.
(Izbor iz istog ciklusa objavljen je prethodno u časopisu "Haiku" (Varaždin), br. 4 i d., 1977, i u časopisu "Rukovet" (Subotica), 1979, br. 7-8, te u konačnom izdanju u knjizi *Od Nepala do Cejlona*, Subotica, 1981.)
 13. *Pjesme iz Indije.* - "Oko" (Zagreb), 1978, br. 161.
 14. *Božanstvu Zore* (prijevod iz *Rig-vede* I, 113). - "Odjek" (Sarajevo), 1978, br. 2. (Uključeno u knjigu *Počeci indijske misli.*)
 15. *Filozofija gađenja - Buddha i Nietzsche.* Prijevod s engleskog M. Ljubojevića i M. Fehimovića. Iz "58. Schopenhauer-Jahrbuch 1977". - "Dijalog" (Sarajevo), 1978, br. 7-8. (Prijevod istog eseja uvršten je u knjigu *Od Nepala do Cejlona.*)
 16. **Nesuđeni predgovor mojoj knjizi Razmeđa azijskih filozofija, I - II.** - "Oko" (Zagreb), 1978, br. 158.
 17. *Logika kulturnih znanosti* - Dušan Pajin: *Ishodišta Istoka i Zapada* (Beograd, 1979) - "Oko", 1979, br. 199.
 18. *Obnova filozofijske logike i mjesto ethosa spoznaje u filosofiji egzistencije.* - "Književna reč" (Beograd), 1980, br. 140.
 19. *Aniċċam - budistička teorija prolaznosti.* Prijevod s engleskog M. Gasparija i D. Obradović. Iz zbornika *The Basic Facts of Existence I*, Kandy, 1973. -

- "Polja" (Novi Sad), 1980, br. 261.
20. **Karma - plod koji dozreva.** Prijevod s engleskog Mirko Gaspari i Dragana Obradović. Iz zbornika *Karma and its Fruit*, Kandy, 1975. - "Dijalog", 1980, br. 3.
 21. **Usjev novovjerstva i kukolj narkotičara.** -- "Delo" (Beograd), 1981, br. 7.
 22. *Ethos spoznaje u evropskoj i indijskoj filozofiji* (Pregled sadržaja knjige s istim naslovom). - "Delo", 1981, br. 8.
 23. **Granice buddhističkog nihilizma.** - "Theoria" (Beograd), 1981, br. 4.
 24. **San i buđenje u idealizmu indijske filozofije.** - "Polja", 1981, br. 274.
 25. *Rebus - Odgovor na tekst Melike Salihbegović: "Pere pedes... (mudrost sufista a propos)" ("Oko", br. 230).* - "Oko", 19. ožujka 1981. Dodatak: *Posljedice ljubavi, govor Gotame Buddhe.* Iz zbirke *Mađđhima-nikayo (87)*.
 26. *Univerzalna filozofija ne niče iz zemlje, nego je nadgradnja kulturâ.* Odgovor Radi Iveković povodom "promocije" knjige *Ethos spoznaje.* - "Oko", 1983, br. 293.
 27. *Ethos spoznaje - samoobrana kulture.* - "Oko", 18. kolovoza 1983.
 28. *Asia ante portas - na prelomu Disovih slutnji o budizmu.* - "Književna reč", 1981, br. 172.
 29. *Iz dnevnika (77-78) - Nurelija (79-80)* (haiku pjesme). - "Književna reč", 1981.
 30. *Univerzalna filozofija ne niče iz zemlje, nego je nadgradnja kulturâ.* (Članak sadržajno različit i opširniji od ranije objavljenog pod istim naslovom u "Oku" iste godine.) - "Filozofska istraživanja" (Zagreb), 1983, br. 6.
 31. *"Osvrt s podsmijehom" -- Životno tkivo i razdoblje svjetske kulture.* - "Oko" (Zagreb), 15. 7. 1985.
 32. *Životno tkivo i razdoblja svjetske kulture.* - "Polja" (Novi Sad), br 315, 1985.

Članci objavljeni u časopisu "Kulture Istoka"

1. *Pismo o antikulturi.* - Nulti broj, 1984.

2. *Komparativna studija đainizma, buddhizma i sufizma*. - *Sufizam*, Snježana Veljačić-Akpinar, i *Put meditativnog zadubljenja u đainizmu i buddhizmu*, Čedomil Veljačić. - Br. 4, 1985.
3. *Ljubav za Sofiju (in fide graeca) i čežnja za spoznajom - dīdñasa, ishodišna tema indijskih pogleda na život-i-svijet (darśanam)*. - Br. 6, 1985.
4. *Haiku - izraz zena*. Br. 17, 1988.
5. ***Budizam: religija ili filozofija?*** Skraćeni prijevod s njemačkog Veselka Radovančević. Iz "60. Schopenhauer-Jahrbuch 1979". - Br. 21, 1989.
6. *San i buđenje u idealizmu indijske filosofije*. Br. 23, 1990.

Članci na engleskom

1. *Oriental influences and the interest for India in Yugoslav literature and philosophy*. - U zborniku *Vivekananda: the Cosmic Conscience*, Cuttack (India), 1963.
2. *Buddhism and Existentialism*. - U časopisu "The Maha Bodhi", Calcutta, No. 2, 1964.
3. *Existentialism and the Philosophy of Culture*. - U časopisu "Shakti", New Delhi, No. 6, 1965.
4. *Marxism and Existentialism in Yugoslav Philosophy*. - "Shakti", No. 11, 1965.
5. *Yusmad - asmad Relation as Starting Point in Philosophy*. - "The Journal of Oriental Research (JOR)", Vols. XXXIV-XXXV, 1973, University of Madras.
6. *Hegel and Indian Philosophy*. - "Indian Philosophical Quarterly", University of Poona, No. 3, 1976,
preštampano u "Synstesis Philosophica" (Zagreb), broj 3, 1987, sveska 1.
7. *The Philosophy of Disgust - Buddho and Nietzsche*. - "58. Schopenhauer Jahrbuch 1977", Frankfurt/Main.
8. *Nietzsche and the Idea of Superman in Modern Indian Philosophy*. - "World Union", Vol. XVIII, No. 11, 1978, Sri Aurobindo Ashram, Pondicherry.
9. *Buddhism and Modern Philosophies of Existence*. - U zborniku *Buddhist and Western Philosophies: A Critical Comparative Study*, ed. by N. Katz, Sterling

Publishers, New Delhi, 1981.

10. *Lt-Col Eric Francis Jules Payne* (Obituary). - "Buddhist Forum", Vol. 15, Nos. 1-2, 1983, London buddhist Vihara.
11. *An Atlas of Abhidhamma Diagrams*. - "Buddhist Studies Review", London, Vol. 1, No. 2, 1983-4.
12. *The Place of Ahimsa in the Buddha - Dhamma*. Memorial Lecture, Colombo, 1984. - Objavljeno u "The Buddhist Vesak Annual 1984". (Tekst različit od članka pod istim naslovom u "Pali Buddhist Review", 1982.)
13. *Non-Violence in Buddhism and in Ancient Arabia - Bhikkhu Ānājavako and Snježana Veljačić-Akpinar Speak at Berkeley*. - "Newsletter, Center for Middle Eastern Studies", University of California, Berkeley, Vol. V, No. 2, 1984. (Prikaz preštampan u "New World Buddhism", Colombo, Vol. I, No. 9, 1985.)
14. *Abhidhamma Problems and Terms re-appearing in Modern Philosophy*. - "New World Buddhism", Colombo, Vesak Kalapaya 1984.
15. *The Indian Origin of Pyrrho's Philosophy of Epoche*. - "Indian Philosophical Quarterly", University of Poona, October 1985.
16. *The Ethos of Knowledge in Kantian and in Buddhist Philosophy - Remarks on some Theses from Standpoint of European Philosophy*, u "Kant - Studien", 77. Jahrgang, Mainz, Heft 1, 1986.
17. *The Technicalisation of Buddhism: Fascism and Buddhism in Italy, Giuseppe Tucci - Julius Evola*, in "Buddhist Studies Review", 6, 1, 1989, pp. 27-38 and pp. 102-115 and 7, 1-2, 1990, pp. 3-17.

U godišnjaku "Indian Philosophical Annual", University of Madras

1. *Problems and Methods of Comparative Philosophy*. Vol. I, 1965.
2. *Dependence of Punar-bhava on Karma in Buddhist Philosophy*. Vol. I, 1965.
3. *My approach to Indian Philosophy*. Vol. II, 1966.
4. *Indian Analogies in the Philosophy of Plotinus*. Vol. IV, 1968.
5. *Why is Buddhism a Religion?*. Vol. VI, 1970.

Pod imenom Bhikkhu Nanajivako

1. *Buddhism and Modern Thought*. - U časopisu "The Buddhist", Colombo, No. 2, 1967.
2. **Aniccā - The Buddhist Theory of Impermanence**. - U zborniku *The Basic Facts of Existence I*, Kandy, Buddhist Publication Society, "Wheel" No. 186/187, 1973. (Prethodno objavljeno u časopisu "Main Currents in Modern Thought", New York, Vol. 27, No. 5, 1971.
3. *Christianity and Buddhism in Italy*. - U časopisu "World Buddhism", Colombo, No. 3, 1972. Isti je članak preštampan u "Buddhist Quarterly", London, Vol. 5, No. 3, 1972-3.
4. *Karma - The Ripening Fruit*. - U zborniku *Karma and its Fruit*, Kandy, Buddhist publication Society, "Wheel" No. 221-224, 1975. Isti je članak objavljen prethodno u časopisima "Main Currents in Modern Thought", New York, Vol. 29, No. 1, 1972, i u "Pali Buddhist Review", London, No. 1, Vol I, 1976.

Članci objavljeni u "Pali Buddhist Review", London

1. *The Analogy of Jivan-mukta in Vedanta and the Arahant in Pali Buddhism*. - Vol. 4, No. 3, 1979.
2. *New Approaches to Buddhism: The Hard Way*, i
3. *The Way of Buddhist Meditation*. - Vol. 5, No. 3, 1980.
4. *The Place of Ahimsa in Buddha - Dhammo*. - Vol. 6, No. 2, 1981-2.

Na njemačkom

1. *Buddhismus - Religion oder Philosophie?* - "60. Schopenhauer Jahrbuch 1979", Frankfurt/Main

INTERVJUI

1. *Povodom objavljivanja Filozofije istočnih naroda*. - "Vjesnik" (Zagreb).

2. *Dogodine: Slavistiĉka katedra u Indiji*. Vitomir Lukiĉ: Āetiri pitanja profesoru dru Āedomilu Veljaĉiĉu. - "OsloboĊenje" (Sarajevo), 3. 10. 1965.
3. *Jugoslaven - budistiĉki kaluĊer*. Razgovor vodio Maks Erenrajh. - "NIN" (Beograd), 22. 7. 1973, br. 1176.
4. *Jugoslaven u Buddhinoj togi*. Razgovor vodio Božo Rafajloviĉ. - "Start" (Zagreb), 30. 6. 1976, br. 194.
5. *Nedodirljivi Āedomil*. Razgovor vodila Nada Tomiĉ. - "Ilustrovana Politika" (Beograd), 31. 1. 1978, br. 1004.
6. *Zapustil je svet, da bi se mu pribliŹil*. Razgovor vodio mag. Zmago Źmitek. - "Naši razgledi" (Ljubljana), 12. 12. 1980.
7. **Izazov samovanja**. Razgovor vodio DuŹan Pajin. - "KnjiŹevna reĉ", 25. 1. 1982, br. 181.
8. *U samoĉi hladnih planina*. Razgovor vodila Radmila Gikiĉ. - "Politika" (Beograd), 28. 10. 1982.
9. **Put proĉiŹćenja**. Razgovor vodila Radmila Gikiĉ. - "Letopis Matice srpske" (Novi Sad), 1983, sv. 1.
10. *Za Gandijem u pustinjake*. Razgovor vodila Radmila Gikiĉ. - "Glas" (Banja Luka), 20. 2. 1983.
11. *Istok putuje na zapad - religija i filozofija*. Razgovor vodio Dejan Triĉkoviĉ. "NIN", 20. 5. 1984.
12. *Intervju s R. Gikiĉ* za "Gradinu" (NiŹ), 1984, br. 3.
13. *U svetu onkraj sveta*. Pitanja postavio DuŹan Pajin. "Kulture Istoka", br. 6, 1985.

Na engleskom

1. *Bhikkhu Lecturer's Contribution to Literature*. By Ayanthi Dias. - "Weekend" (Colombo), 19. 2. 1984.
2. *Ven. Ānanajivako: first Yugoslav bhikkhu*. By Nemsiri Mutukumara. - "Daily News" (Colombo), 11. 2. 19.

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/bibliografija.html

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

SADRŽAJ

Izgovor

- 01** Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a
Nominativ, jednina i množina
Sadašnje vreme, treće lice, jednina i množina
- 02** Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a, nastavak
Akuzativ, jednina i množina
- 03** Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a, nastavak
Instrumental, jednina i množina
- 04** Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a, nastavak
Ablativ, jednina i množina
- 05** Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a, nastavak
Dativ, jednina i množina
- 06** Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a, nastavak
Genitiv, jednina i množina
- 07** Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a, nastavak
Locativ, jednina i množina
- 08** Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a, nastavak
Vocativ, jednina i množina
Promena imenica srednjeg roda čija se osnova završava na -a
- 09** Gerund / Apsolutiv
- 10** Infinitive
- 11** Particip sadašnji, muški i srednji rod
- 12** Konjugacija glagola - sadašnje vreme, aktivno
- 13** Konjugacija glagola - sadašnje vreme, aktivno, nastavak
- 14** Buduće vreme

- 15 Optativ / Kondicional
- 16 Imperativ
- 17 Prošlo vreme
- 18 Promena imenica ženskog roda čija se osnova završava na -a
- 19 Particip prošli
- 20 Promena imenica ženskog roda čija se osnova završava na -i, -ī
- 21 Particip sadašnji, ženski rod
- 22 Budući pasivni particip
- 23 Uzročni oblik
- 24 Promena imenica ženskog roda čija se osnova završava na -u
- 25 Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -i
- 26 Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -ī
- 27 Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -u, -ū
- 28 Promena glagolskih imenica i imenica koje označavaju odnose
- 29 Promena imenica srednjeg roda čija se osnova završava na -i, -u
- 30 Promena prideva koji se završavaju na -vantu i -mantu
- 31 Promena ličnih zamenica
- 32 Promena ličnih zamenica, relativnih, pokaznih i upitnih
- 33 Lista pāli glagola
Pāli rečnik (sem glagola)
Rečnik pojmova

-ooOoo-

PĀLI BUKVAR

*Namo Tassa Bhagavato
Arahato Samm*

ā sambuddhassa.

Poštovanje Blaženome, Vrednome, Potpuno Samoprobeđenome.

IZGOVOR

1) Alfabet:

Za pāli nije poznato da je postojao poseban sistem slova za zapisivanje. U zemljama u kojima se p āli učio, korišćen je alfabet svake od tih zemalja da bi se zapisali pāli tekstovi: u Indiji nāgarī, na Šri Lanki sinhaleški, u Burmi burmanski i u Tajlandu kambodžansko pismo. Pali Text Society, London, koristi latinično pismo i ono je postalo međunarodni standard.

Pāli alfabet sastoji se od 41 slova - 8 vokala i 33 suglasnika.

Vokali: a, ā, i, ī, u, ū, e, o

Suglasnici:

Gutturali	: k, kh, g, gh, ṅ
Palatali	: c, ch, j, jh, ñ
Cerebrali:	ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ
Dentali	: t, th, d, dh, n
Labijali	: p, ph, b, bh, m
Ostali:	y, r, l, v, s, h, ḷ, ṃ

Vokali a, i, u jesu kratki; ā, ī, ū su dugi; e, o su promenljive dužine.

Izgovaraju se kratko kada su ispred dva suglasnika, na prim. mettā, khetta, koṭṭha, sotthi.

Izgovaraju se dugo kada su ispred jednog suglasnika, na prim. deva, senā, loka, odana.

2) Izgovor

Izgovor suglasnika je isti kao i u srpskom, jedino što treba obratiti pažnju na dužinu. Ipak, ima i nekih specifičnosti.

ṅ se izgovara kao nazalno **n**

c se izgovara kao naše **ć**

j se izgovara kao naše **đ**

ñ se izgovara kao naše **nj**

y se izgovara kao naše **j**

ṭ se izgovara kao naše **t**, samo mekše

ḍ se izgovara kao naše **d**, samo mekše

ṇ se izgovara kao nazalno **n**

ṃ se izgovara kao nazalno **n**

kh, gh, dh, th

aspiracijom, kao u reči **pothvat**

itd. - suglasnici sa jakim

Lekcije: [00](#) | [01](#) | [02](#) | [03](#) | [04](#) | [05](#) | [06](#) | [07](#) | [08](#) | [09](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#)
| [19](#) | [20](#) |
[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Dodatak](#)

Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

*Pali bukvar (The P
Primer) jeste publikacija
Vipassana Research
Instituta (*

ā li

[http://www.vri.](http://www.vri.dhamma.org)

[dhamma.org](http://www.vri.dhamma.org)).

*Cilj mu je da obezbedi
elementarno razumevanje
pali jezika.*

[Home](#)

Linkovi

Teravada budizam

Anatta press -- Domaća teravada budistička izdanja u dobrom prevodu.

Forest Sangha -- Portal monaške zajednice takozvane šumske tradicije, čiji je osnivač jedan od najvećih tajlandskih budističkih učitelja XX veka Ađan Ča.

Ajahn Munindo - Dhamma Talks -- Audio fajlovi govora o Dhammi ovog istaknutog teravadskog učitelja, koji je u oktobru 2006. boravio u Novom Sadu i Beogradu. Na sajtu možete potražiti govore i niza drugih učitelja, jer živa reč je naravno mnogo upečatljivija od golog teksta.

Amaravati manastir za monahe i monahinje teravadске tradicije smešten u Engleskoj, pedesetak kilometara od Londona. Pošto besplatno primaju i nezaređene, idealna prilika za one koji bi posle teorijskog učenja o budizmu da vide kako sve to izgleda i u praksi. Naravno, prethodno se najavite jednim mejlom.

Buddha Mind -- Monah Kusalo je napravio i vizuelno i sadržinski

zaista jedinstven budistički sajt. Jedan njegov deo preveden je i ovde:

Budizam za početnike.

Vipasana meditacija -- sajt srpskog ogranka mreže centara u kojima se podučava tehnika meditacije po instrukcijama S. N. Goenke. Kursevi su desetodnevni i pošto sam i sâm bio na nekoliko, mogu ih najtoplije preporučiti. No, pošto se dnevno sedi desetak sati, jasno je da nisu baš laki i da se treba dobro pripremiti, što mentalno, što fizički.

Theravada budizam -- Naslov sajta sve govori. Lepa zbirka prevoda, uz poseban odeljak posvećen čoveku koji je to više nego zaslužio - Čedomilu Veljačiću.

Slo Thera -- Sajt teravada budističkog društva u Sloveniji.

Access to Insight -- Džinovski sajt, glavni izvor prevoda iz pali kanona na internetu, kao i drugih tekstova savremenih budističkih učitelja. Neke od ovih materijala možete naći prevedene i na ovom sajtu.

Sadhu! -- Teravada veb-imenik i portal. Yahoo za teravada budiste!

Buddhanet.net -- Izvanredan sajt, sa mnoštvom materijala za proučavanje, Vrlo lepo dizajniran.

E-sangha, Buddhist Forum -- Ako biste da sa nekim da pročaskate ili razjasnite nedoumice koje imate, skoro 14.000 registrovanih članova ovog foruma vam stoje na raspolaganju.

Ako ste zainteresovani za učenje palija, pogledajte

Pali bukvar -- Pali za početnike i ne samo njih. Krenite odavde u

svom učenju, dalje napredovanje će vam biti mnogo lakše.

Guide to Learning the Pali Language -- Za one ambicioznije koji bi da svojim prevodima obogate ovaj sajt 8-]

Pali Course On-line -- Kurs palija na osnovu stihova iz Dhammapade. uz audio fajlove načina njihovog izgovaranja.

Pali-English Dictionary -- Pali-engleski rečnik koji je izdao Pali Text Society ovde možete sasvim lako da pretražujete.

Ostali zanimljivi linkovi

Budistički centar u Zagrebu -- "Prva i jedina takva ustanova u Hrvatskoj. Njegovim utemeljenjem se ponajprije težilo stvoriti povoljne uvjete za praksu i studij članova budističke zajednice. No njegov program osmišljen je tako da približi budizam, raznolikost i bogatstvo njegovih tradicija i svima ostalima koji se žele upoznati s ovim drevnim naukom."

Budistički hram u Beogradu (1929-1944): Izložba -- Prava virtuelna izložba. Autor je na veoma lep način ispisao jednu priču iz naše kulturne istorije.

Dijamantski put -- sajt posvećen učenjima i praksama Dijamantskog puta tibetanskog budizma i aktivnostima beogradskog budističkog centra.

The Berzin Archives -- Berzin Archiv je zbirka prevoda i članaka dr Aleksandera Berzina uglavnom o mahajana i vađrajana tradicijama tibetanskog budizma. Pokriva teme kao što su sutre, tanta, kalačakra, dzogćen i mahamudra meditacija, a kao izvor joj služi svih pet

tibetanskih tradicija: njingma, sakja, kagju, gelug i bon. Dr Berzin u svojim istraživanjima neretko povlači i paralele sa teravada budizmom i islamom.

Rev. 11/10/2007

www.geocities.com/budizam/bud27e.html

[Home](#) --\ \ [Uvod](#)

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

Predgovor -- 1. Šta je budizam? -- 2. Osnovni budistički pojmovi --
3. Budizam i ideja boga -- 4. Pet pravila morala -- 5. Preporađanje -- 6. Meditacija --
7. Mudrost i saosećanje -- 8. Vegetarijanstvo -- 9. Sreća i sudbina -- 10. Monasi i
monahinje --
11. Budistički kanon -- 12. Istorija i razvoj -- 13. Postati budista

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Predgovor 4. prepravljenom izdanju

Pre nekih 18 godina grupa budističkih učenika sa Singapurskog univerziteta došla je kod mene i požalila se da često imaju problema da odgovore na pitanja o budizmu koja im razni ljudi postavljaju. Zamolio sam ih da mi daju primere takvih pitanja i oni su to i učinili. Bio sam šokiran da pametni, dobro obrazovani mladi budisti znaju toliko malo o svojoj religiji i imaju toliko problema da je objasne drugima. Pribeležio sam

mnoga od njihovih pitanja, dodao neka koju su i meni samom često bila postavljana i tako je nastala knjižica **Dobra pitanja - dobri odgovori**. Ono što je

bilo namenjeno samo mladim Singapurcima dobilo je, na moje iznenađenje i radost, međunarodnu čitalačku publiku. Tako je englesko izdanje štampano u preko 150.000 primeraka, a ono je kasnije bilo i više puta obnavljano u SAD, Maleziji, Indiji, Tajlandu i na Šri Lanki. Knjige je prevedena na 14 jezika, najnoviji prevod je na bhasa-indonežanski i na španski. U ovom četvrtom i proširenom izdanju dodao sam još neka pitanja i pružio, nadam se, dobre odgovore na njih. Dodao sam takođe poglavlje sa izborom Budinih izreka. Neka ova knjižica nastavi da podstiče interesovanje za Budinu Dhammu.

S. Dhammika, Singapur, 2005.

Rev. 1/8/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika.html

[Home](#) --\ \ [Uvod](#)

Budin život

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Sidarta (Siddhartha) ili posle probuđenja Buda (= Budni) rođen je 563. godine pre naše ere u gradu Kapilavastu (u današnjem Nepal). Sidartini roditelji bili su kralj Sudodana i kraljica Maja, koji su vladali narodom Sakja. Čitav njegov život nerazdvojiv je splet legende i stvarnosti ... Jedne noći, kraljica Maja sanjala je da joj je slon sa šest kljova, držeći lotosov cvet surlom, dodirnuo desni bok. U tom trenutku začeo je njezin sin. Tako su bramani (učeni ljudi) protumačili njezin san. I to dete biće ili veliki kralj, vladar sveta, ili veliki asketa (sveti čovek koji se odrekao svetovnog života). Ime budućeg deteta biće Sidarta, odnosno "onaj koji je ispunio svoj cilj".

Kasnije, kraljica Maja krenula je u posetu svome ocu da bi se pripremila za porođaj i kočije su zastale u Vrtu pokraj grada Lumbini kako bi se malo odmorila. Tu se iznenada i porodila, tako što joj je Sidarta izašao opet na desni bok bez ičije pomoći. Novorođenče je napravilo po sedam koraka na sve četiri strane sveta, a na mestu gde je prvi put dotaklo tlo iznikli su lotosi. Tada reče: "Preda mnom nema novih života, jer ovo je moje poslednje telo. Sada ću razoriti i iščupati korene patnje što izazvana je rađanjem i umiranjem." Sedam dana kasnije kraljica Maja je

umrla. Mahapradapati, Majina sestra, preuzela je ulogu majke. Kralj Sudodana postarao se da Sidarta bude zaštićen od svih vrsta teškoća i neugodnosti. Kada je Sidarta napunio 20 godina oženio je Jasodaru, kćer jednog od kraljevih ministara, i godinu dana kasnije dobili su sina **Rahulu** (= "okov" ili "prepreka")

U 29. godini Sidarta je dva puta uspeo da ubedi svoga vozara Ćanu da ga provoza izvan grada bez kraljevog odobrenja. Tokom te dve vožnje Sidarta je video "četiri glasnika" koji su izmenili njegov život. Prvi put, video je starca, gubavca i mrtvaca. Drugi put naišli su na asketu, obrijane glave, koji nije posedovao bilo šta sem žutog ogrtača i štapa za hodanje. Sidarta stade da ga ispituje i on mu odgovori: "Ja sam.. užasnut rođenjem i smrću, prihvatio beskućnički život kako bih pronašao izbavljenje ... Tragam za stanjem blaženstva, u kojem patnja, starost i smrt su nepoznati." Te noći, Sidarta je tiho poljubio svoju usnulu ženu i sina i naredio Ćani da ga vozi u šumu. Na ivici šume Sidarta je otpasao svoj draguljima optočen mač i odsekao sebi kosu i bradu. Potom je skineo svoju prinčevsku odoru i stavio na sebe asketski žuti ogrtač. Na kraju je Ćani naredio da njegove stvari odnese kralju Sudodani.

Od tada Sidarta je tumarao severoistočnom Indijom, tragao za učiteljima i učio o samsari (reinkarnaciji), karmi i mokši. Privučen idejama mokše (izbavljenja),

Sidarta se zadržao na obali reke Nerandžare i počeo da živi životom krajnje askeze i samomučenja tela, neprekidno meditirajući. Tokom šest godina je jeo i pio samo koliko je trebalo da ostane živ, telo mu je bilo poput kostura i bio je potpuno iscrpljen. U međuvremenu su mu se pridružili još petorica asketa, nadajući se da će naučiti nešto na njegovom primeru.

No, jednoga dana, Sidarta je shvatio da su mu sve te godine askeze samo oslabile telo i duh, tako da nije mogao valjano da meditira. Kada je jednom ušao u reku da se okupa bio je toliko iznemogao da nije uspevao da izađe, tako da su se grane najbližeg drveta nagnule napred da mu pomognu. I u tom trenutku pojavila se devojka iz obližnjeg sela po imenu Nandabala i sažalivši se ponudila mu posudu pirinča kivanog u mleku, koju je Sidarta prihvatio. Njegovih pet saputnika se zgranuše kad su to videli (nesto otprilike kao kada bismo danas videli budističkog monaha da ide ulicom i liže sladoled) i napustiše ga uvereni da je napustio put samopročišćenja. Okrepljen obrokom, Sidarta sede ispod jedne vrste smokve (koja se od tada naziva i drvetom bo ili drvetom prosvetljenja) odlučan da se neće odatle pomeriti dok konačno ne pronađe tajnu izlaska iz kruga rađanja i umiranja. Dok je tako meditirao, Mara (bog zla) slao je svoje sinove i kćeri da ga iskušavaju i muče žeđu, požudom, nezadovoljstvom i zadovoljstvom. Sidarta, nepokoleban, utonu u duboko zadubljenje i prvo se priseti svih svojih ranijih života, zatim zadobi znanje o krugu preporađanja i sa tom izvesnošću odbaci neznanje i strast svog ega koji su ga vezivali za ovaj svet. Tako je Sidarta postao probuđen i postao Buda (Budni). U njemu više nije bilo žudnje i patnje, našao se u stanju savršene ravnoteže, u stanju nirvane ... "Postoji sfera koja nije ni zemlja, ni voda, ni vatra, ni vazduh ... koja nije ni ovaj svet, ni drugi svet, ni Sunce ni Mesec. U njoj nema ni nastajanja ni nestajanja, ni rađanja ni umiranja. Postoji jedino okončanje patnje." Međutim, umesto da u takvom stanju zadubljenja dočeka smrt svog fizičkog tela, Buda je na nagovor božanstva odlučio da svoje novo znanje podeli sa drugim ljudima, kako bi i njima bila pružena šansa da izađu iz kruga patnje, iz kruga neprekidnog rađanja i umiranja.

Prvo je otišao do grada Sarnata i pronašao svojih pet dojučerašnjih saputnika. Kada su ga ovaj put ugledali promena je bila očigledna i shvatili su da se uspeo na viši stupanj svetosti. Buda je upravo njima izgovorio svoj prvi govor o Dhammi, svom učenju i ujedno univerzalnom zakonu ovoga sveta. Prvo je od pirinča na tlu napravio krug, koji je predstavljao točak života koji se neprestano okreće. Ova propoved nazvana je Propovedi u parku jelena ili "**Govor o pokretanju točka Učenja**". Sidarta im je otkrio da je postao Buda, a zatim opisao zadovoljstva koja je imao dok je još bio princ i mučenja kojima se izlagao kao asketa. Nijedna od te dve krajnosti nije bila put ka nirvani. Zato se odlučio za Srednji put, koji ide između ta dva ekstrema.

"Zadovoljavati osnovne životne potrebe nije zlo", reče Buda. "Održavati dobro zdravlje jeste dužnost, jer inače nećemo biti u stanju da upalimo svetiljku mudrosti i svoj um održimo snažnim i bistrim." Zatim ih je Buda podučio Dhammi, koja se sastoji od **Četiri plemenite istine** i **Osmostrukog puta**. Pet asketa i mnogi drugi uskoro su se pridružili Budi, prateći ga na njegovim lutanjima. Kako se broj pratilaca povećavao, Buda je organizovao Sanghu, zajednicu bhikkhua (monaha i, kasnije, monahinja). Sangha je usmenom predajom čuvala Dhammu i omogućavala bhikkhuu da se potpuno usredsredi na cilj dostizanja nirvane. Tokom peioda monsuna (tri meseca) oni bi ostajali u viharama (monaškim boravištima, često pećinama). Upasake, nezaređeni sledbenici Budinog učenja ili kućedomaćini, podučavani su da se pridržavaju **Pet pravila morala**. Buda se kasnije vratio u svoje rodno mesto Kapilavatu i njegov otac je doživeo to poniženje da svoga sina, kome je bio namenjen kraljevski presto, vidi kako prosi hranu. Buda je poljubio očeva stopala i rekao: "Ti pripadaš plemenitoj lozi kraljeva. Ali ja pripadam lozi buda i hiljada onih koji su živeli od prošenja hrane." Kralj Sudodana se tada priseti proročanstva bramana i izmiri se sa sinom. Budina žena, sin i bratanac (Ananda) kasnije su se pridružili Sanghi.

U osamdesetoj godini života, Buda je jednom od kovača Ćunde isprobio obrok od

kojeg se razboleo od dizenterije. Iako ozbiljno bolestan, smogao je snage da ode do Kusinagara, gde je u šumi *sala* drveća pronašao zgodno mesto i legao na desni bok. Odmah se okupio veliki broj sledbenika, a drveće se ukrasilo raznobojnim cvetovima. Buda reče Anandi: "Star sam i moje putovanje se približava svom kraju. Telo mi je poput starih, rasklimatanih kola koja se samo kožnim kaiševima vezana drže na okupu." Tri puta je okupljene pitao imaju li neko pitanje, ali niko se nije javio. Na kraju Buda reče: "Sve što je stvoreno podložno je propadanju i smrti. Sve je prolazno. Izborite se za sopstveno izbavljenje zahvaljujući svojoj marljivosti." I poslednji put utonuvši u meditativno zadubljenje Buda izdahnu, dostigavši Parinirvanu (prestanak opažaja i osećaja, konačno utruće).

Rev. 22/7/2001

www.geocities.com/texts/life.html

[Home](#) ---\\ [Uvod](#)

Budin život

Prvo poglavlje iz knjige "Buddhism in a Nutshell"

Narada Mahatera

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Namo Tassa Bhagavato Arahato Samma-Sambuddhassa

Na dan punog Meseca u maju 623. godine pre n.e. rođen je na obroncima Himalaja, u Nepal, u indijskom plemenu Sakya, princ po imenu Siddhattha Gotama, koji beše predodređen da bude najveći religijski učitelj u istoriji sveta. Odgojen u sigurnosti obilja, obrazovan onako kako je priličilo jednom princu, oženio se i dobio sina.

Njegova kontemplativna priroda i beskrajna samilost nisu mu dozvoljavali da uživa u prolaznim materijalnim zadovoljstvima kraljevskog doma. On lično nije znao za bilo kakvu žalost, ali je osećao duboko milosrđe za patnju običnih ljudi. U sred ugodnosti i luksuza, shvatio je univerzalnost patnje. Palata, sa svim svojim ovozemaljskim zabavama, nije više pogodno boravište za samilosnog princa. Szrelo je vreme za njegov odlazak. Shvatajući raznovrsnost čulnih uživanja, u svojoj dvadeset devetoj godini, odbacio je sva ovozemaljska zadovoljstva i ogrnuvši jednostavni žuti ogrtač askete, sam, bez ikakvog imetka, krenuo je u traganje za

Istinom i Smirenjem.

Bilo je to preobraćenje nezabeleženo u dotadašnjoj istoriji, jer se nije dogodilo u poznim godinama njegovog života, već u najvećoj snazi, ne u oskudici, već u izobilju.

Telo mu se pretvorilo u kostura. Što je više mučio svoje telo, cilj mu je bivao sve dalji. Bolne, bezuspešne asketske vežbe koje je uporno praktikovao pokazale su se apsolutno neefikasnim. Sada je, kroz lično iskustvo, bio potpuno uveren u beskorisnost samomučenja, koje je slabilo telo i iscrpljivalo duh.

Koristeći sopstveno dragoceno iskustvo, konačno je odlučio da krene nezavisnim smerom, izbegavajući dve krajnosti preterane popustljivosti i samoumrtiljavanja. Prva unazađuje duhovni napredak, a ova druga slabi intelekt. Novi put koji je sam otkrio beše srednji put, *majjhima patipada*, koji postade jedna od istaknutih karakteristika njegovog učenja.

Jednog srećnog jutra, dok beše u dubokoj meditaciji, bez pomoći i vođstva bilo kakve natprirodne sile i potpuno se oslanjajući na sopstveni napor i mudrost, iskorenio je sve nečistoće, pročistio sebe i, sagledavši stvari onakve kakve one zaista jesu, dostiže probuđenje (stanje budnosti) u svojoj 35. godini. On nije rođen kao Buda, već je postao Buda sopstvenim trudom. Kao savršeno otelovljenje svih vrлина koje je propovedao, opremljen dubokom mudrošću srazmernoj njegovoj beskrajnoj samilosti. Ostatak svog dragocenog života posvetio je služenju čovečanstvu, ličnim primerom i podučavanjem, iza čega nije stajao ikakav lični motiv.

Posle monaškog života dugog 45 godina Buda je, poput svakog drugog živog bića, podlegao neizbežnom zakonu promene i konačno umro u 80. godini života, upućujući svoje učenike da ubuduće njegovo učenje uzmu kao svog učitelja.

Buda je bio ljudsko biće. Kao čovek je rođen, kao čovek je živio i kao i svakom čoveku i njegov život je okončan. No, iako ljudsko biće, uspeo je da postane izuzetan čovek (*acchariya manussa*), ali sebe nikada nije smatrao božanstvom. Buda je to više puta isticao i nije ostavio nimalo prostora za bilo koga da zapadne u grešku da je on bio besmrtno božansko biće. Na

sreću, u slučaju Bude nije bilo deifikacije. Treba, međutim, uočiti da nije bilo učitelja "ikada tako daleko od božanstva, a ipak tako nalik bogu".

Buda nije ni inkarnacija hindu božanstva Višnua, kako neki veruju, niti je on spasilac koji po svojoj volji spašava druge svojim spasenjem. Buda podstiče svoje učenike da u svom izbavljenju zavise jedino od sebe, jer čistota i prljanje zavise takođe od njih. Razjašnjavajući svoj odnos prema svojim sledbenicima i naglašavajući važnost oslanjanja na samog sebe i individualnog napora, Buda jednostavno kaže: "Morate se sami potruditi, Tathagate su jedino učitelji."

Bude pokazuju put, a nama ostaje da po svojoj volji sledimo ili ne taj put i dođemo do sopstvenog pročišćenja.

"U spasenju zavisiti od drugog je loše, a zavisiti od sebe je dobro." Zavisiti od drugog znači očekivati da drugi uloži napor za nas.

U tom podsticanju svojih učenika da zavise od samih sebe Buda u *Parinibbana suttu* kaže: "Budite sam sebi ostrvo, budite sam sebi utočište! Ne uzimajte bilo koje drugo utočište!" Ove značajne reči nas nadahnjuju. One otkrivaju koliko je važno sam sebe podsticati da bi se ostvario neki cilj i kako je površno i jalovo tražiti spas u drugim spasiteljima i žuditi za iluzornom srećom u zagrobnom životu, i to odobrovoljavajući zamišljene bogove ili kroz molitve na koje niko ne odgovara i besmislena žrtvovanja.

Štaviše, Buda ne tvrdi da je samo on sposoban za stanje probuđenosti, koje zapravo nije privilegija bilo kakve posebne osobe. On je dosegao najviši mogući stupanj pročišćenja kojem svaki čovek može da teži i ne skrivajući bilo šta u stisnutoj šaci otkrio je jedini direktan put koji do njega vodi. Prema Budinom učenju, svako može da teži tom uzvišenom stanju savršenosti ukoliko donese neophodnu odluku. Buda ne proklinje ljude nazivajući ih nepopravljivim grešnicima, već ih, naprotiv, bodri govoreći im da se rađaju čista srca. Po njegovom mišljenju,

ovaj svet nije proklet, već je zaveden neznanjem. Umesto da svoje sledbenike čini malodušnim, a da to uzvišeno stanje rezerviše samo za sebe, on ih hrabri i navodi da ga podražavaju, jer budinska priroda je u svima nama. Svi smo mi potencijalne Bude.

Onaj ko teži da postane Buda nazivan je Bodhisatta, što doslovno znači biće mudrosti. Ovaj ideal Bodhisatte jeste najlepší i najrafinariniji način življenja koji je predstavljen ovom egocentričnom svetu, jer šta je uzvišenije od života služenja i čistote?

Kao čovek dostigao je budinstvo i objavio svetu takvu mogućnost i kreativnu snagu čovekovu. Umesto stavljanja jednog svemogućeg boga iznad čoveka koji će po svojoj volji upravljati sudbinom čovečanstva i potčinjavanja čoveka natprirodnoj sili, on je uzdigao vrednost ljudskog roda. On je taj koji je podučavao da čovek svoje izbavljenje i pročišćenje može postići sopstvenim naporom, ne zaviseći od nekog spoljašnjeg boga ili uz posredovanje sveštenika. On je taj koji je ovaj egocentrični svet podučio plemenitom idealu nesebičnog služenja. On je bio taj koji se pobunio protiv degradirajućeg sistema kasti i podučavao jednakost svih ljudi, dajući priliku svima da se uzdignu bez obzira na životni put.

On je objavio da su vrata uspeha i napretka otvorena svima, u svakoj životnoj situaciji, bilo da su plemenitog ili niskog roda, sveci ili kriminalci, svima onima koji su spremni da okrenu novi list i teže pročišćenju.

Bez obzira na kastu, boju kože ili društveni status, on je za svakoga, za muškarce i žene, ustanovio demokratski konstituisanu monašku zajednicu. On nije silio svoje sledbenike da budu robovi ni njegovom učenju ni njemu lično, već im je podario potpunu slobodu mišljenja.

Tešio je ucveljene rečima utehe. Služio je bolesne, od svih napuštene. Pomagao je siromašne, od svih prezrene. Oplemenio je živote zavedenih, pročišćavao život prestupnika. Ohrabrivao je slabe, ujedinjavao podeljene, prosvetljavao neznalice, vodio zalutale, uzdizao posrnule. I bogati i siromašni, sveci i kriminalci voleli su ga podjednako. Despotski i pravedni kraljevi, čuveni i nepoznati prinčevi i plemići, velikodušni i škrti bogataši, oholi i ponizni znalci, puka sirotinja, ulični čistači, prepredene ubice, ohole kurtizane -- svi su imali koristi od njegovih reči mudrosti i

saosećanja.

Njegov plemeniti primer bio je izvor inspiracije za sve. Njegova vedra i mirna pojava bila je blagotvoran prizor za predane oči. Njegova poruka mira i tolerancije bila je dobrodošla za sve i predstavljala je trajni dobitak za sve koji su imali sreću da je čuju i praktikuju.

Gde god je njegovo učenje stizalo ostavljalo je neizbrisiv trag na ljudima. Kulturni napredak svih budističkih naroda umnogome je zavisio od njegovog uzvišenog učenja. Zapravo, sve budističke zemlje poput Sri Lanke, Burme, Tajlanda, Kambodžije, Vijetnama, Laosa, Tibeta, Kine, Mongolije, Koreje, Japana itd., odrastale su u okrilju budizma. Premda je više od 2.500 godina prošlo od smrti ovog najvećeg učitelja, ipak njegova izuzetna ličnost i dalje utiče na sve koji su se sa njim susreli.

Njegova gvozdena volja, duboka mudrost, univerzalna ljubav, bezgranično milosrđe, nesebičnost, jedinstvenost položaja koji je odbacio, savršena čistota, magnetski privlačna ličnost, jedinstveni metodi širenja učenja i konačni uspeh -- svi ti kvaliteti naveli su otprilike jednu petinu današnje svetske populacije da slavi Budu kao svoga vrhovnog učitelja.

Odajući izuzetno priznanje Budi, Sri Radhakrishnan kaže: "U Budi Gotami imamo vrhunski um sa Istoka, bez premca kada je u pitanju uticaj na razmišljanje i život ljudske rase. On je utemeljitelj jedne religijske tradicije čiji uticaj teško da je nadmašila bilo koja druga. Buda pripada istoriji svetske misli, opštem nasleđu svih civilizovanih ljudi, jer je, sudeći po intelektualnom integritetu, moralnom poštenju i duhovnom uvidu, on bez sumnje jedna od najvećih figura u istoriji.

U *Tri najveća čoveka svetske istorije* H. Dž. Vels piše: "U Budi jasno vidite čoveka, jednostavnog, predanog, usamljenog, kako se bori za svetlost -- živu ljudsku ličnost, a ne mit. On je takođe čovečanstvu podario poruku univerzalnu po svom karakteru. Mnoge od naših najboljih savremenih ideja u najtešnjoj su harmoniji sa njom. Sva patnja i nezadovoljstvo proističu, učio je, iz sebičnosti. Pre nego što čovek zadobije vedrinu, mora prestati da živi samo za svoja čula ili samoga sebe. Tada on izrasta u veliko biće. Buda je na drugom jeziku pozivao

čoveka na samozaborav 500 godina pre Hrista. Ali je, na izvestan način, bliži nama i našim potrebama. On je ispoljio više lucidnosti u vezi sa našom važnošću kao jedinki od Hrista i manje je dvosmislen oko pitanja naše besmrtnosti."

St. Hilaire primećuje "Savršen model svih vrlina kojima podučava. Njegov život je bez i najmanje senke."

Fausbol kaže -- "Što ga više upoznajem više ga volim."

A smerni njegov sledbenik mogao bi reći -- "Što ga više upoznajem više ga volim; što ga više volim više ga upoznajem."

Rev. 2/8/2002

www.geocitiess.com/budizam/lib/bps/nutshell.html

[Home](#) --\ \ [Uvod](#)

Tri univerzalne karakteristike svega postojećeg

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Karakteristika jeste činjenica koja nam govori nešto o prirodi neke stvari. Ukoliko je neka činjenica nekad povezana sa određenim stvarima, a nekad nije, onda to nije njena karakteristika i ona nam neće pomoći da razumemo prirodu te stvari.

Toplina, na primer, jeste činjenica. Toplina nije karakteristika vode, jer voda nije uvek topla. Toplota vode zavisi od drugih faktora kao što su sunce ili električni šporet. Ali toplina je karakteristika vatre, jer vatra je uvek topla i toplina vatre ne zavisi od bilo kog drugog faktora. Toplina je uvek povezana sa vatrom i govori nam nešto o prirodi vatre.

Buda je podučavao da sve što postoji ima tri karakteristike. One se nalaze u svemu što postoji i otuda nam mogu reći nešto o prirodi toga što postoji.

Te tri karakteristike su **prolaznost**, **patnja** i **nepostojanje trajne suštine**.

Prolaznost

Buda je učio da je svako postojanje prolazno, jer ne postoji ništa ni u nama ni oko nas što bi bilo trajno, stabilno, večno, što nije podložno propadanju i razaranju, što je uvek isto. Sve se neprekidno menja. Život je poput vode u reci ili plamena sveće, koji ni u dva susedna trenutka nije isti

Naše telo, na primer, sastavljeno je od materijalnih elemenata kao što su meso, kosti i krv, koji su prolazni. Od trenutka našeg rođenja telo nam je podvrgnuto neprestanoj promeni. I ljudski um, takođe, zavisi od mnoštva faktora. Neprekidno se menja. Nalik je majmunima koji neprekidno skaču sa grane na granu, ne ostajući na jednom mestu ni za trenutak. Ni telo ni um nisu trajni i nepromenljivi.

Nauka uči da se i prividno trajne stvari kao što su okeani, kontinenti, planinski masivi, čak i sama Zemlja, SUnce i SUnčev sistem neprestano menjaju i da je jednoga dana nestati. Ako je sve to podložno promeni i nestajanju, ne možemo a da ne dovedemo u sumnju ideju o večnosti života. Život može prestati u svakom trenutku. Niko ne može izbeći smrt i razaranje tela.

Razumevanje karakteristike prolaznosti ljudima donosi korist na dva načina. Prvo, može poboljšati čovekove odnose sa drugima i njegovo delovanje. Drugo, može ih ohrabriti da slede Plemenit osmostruki put.

Često shvatimo da smo napravili grešku u odnosu sa nekim drugim ljudima, jer zaboravljamo da uzmemo u obzir promene koje se neprekidno odigravaju nama samima, a i u drugima. Često se prijateljstva raskidaju zato što jedna ili obe strane previđaju da su se ličnost, interesovanja i stavovi njihovih prijatelja promenili.

Kada razumemo da su ljudi i situacije prolazni i da se stalno menjaju, tada svakom trenutku našeg odnosa sa nekim prilazimo otvorenog uma. Postajemo sposobni da na svaku novu situaciju odgovorimo bez vezivanja za već zastarele ideje o ljudima. Tada prijateljstvo može biti plodonosno. Uspeh u životu zavisi od nečije sposobnosti da se prilagodi promenama situacije i na najbolji način iskoristi prilike

koje iskrsavaju.

Shvativši da su mladost, zdravlje, materijalno blagostanje, čak i sam život prolazni, ljudi bi trebalo da na najbolji način iskoriste takve povoljne okolnosti još dok one traju. To znači da treba da praktikuju Plemeniti osmostruki put kako bi dostigli sreću i prosvetljenje. Budine poslednje reči bile su:

"Podložne promeni su sve stvari,
Nastavi dalje putem marljivo."

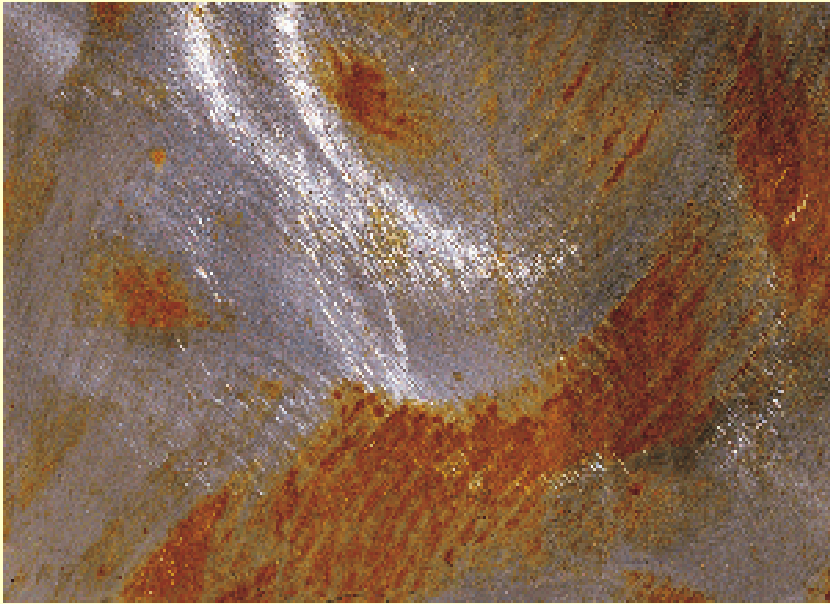
Patnja

Istina o patnji je prva među *Četiri plemenite istine* kojima je podučavao Buda.

Patnja je činjenica života koju ljudi mogu iskusiti na sebi samima. Ona je jedna od tri karakteristike egzistencije.

Sve što je prolazno izvor je patnje. Sve što je nastalo trajaće izvesno vreme, tada će propadati i na kraju nestati. Stalno nova rađanja i umiranja teško je podneti. Ona uznemiravaju naš um i mir i izazivaju u nama patnju.

Tako su starost, bolest i smrt, kao dokazi prolaznosti života, ujedno i oblici patnje. Pošto su ljudi skloni da

se vezuju za mladost, zdravlje, toplinu, druge ljude i materijalna dobra, uviđanje da su sve te stvari prolazne izaziva u njima nespokojstvo i strah. Rečeno je da su čak i bogovi zadrhtali kada ih je Buda podsetio da su nebeski svetovi takođe prolazni.

Razumevanje da je patnja univezalna i neizbežna omogućuje nam da se sa realnošću života suočimo ispunjeni spokojstvom uma. Postajemo sposobni da se nosimo sa starošću, bolešću i smrću, a da nas ne ispune malodušnost i očaj. To razumevanje takođe nas ohrabruje da tragamo za rešenjem ovog problema patnje, isto onako kako je princ Sidarta tragao.

Nepostojanje trajne suštine

Ljudi često misle da mora postojati neka ličnost ili sopstvo (nekakvo "ja") koje je trajno, inače oni ne bi postojali, niti doživljavali stvari u ovom životu. Međutim, Buda je učio da uopšte ne postoji stvarna, trajna i nezavisna ličnost ili sopstvo. To je treća karakteristika svega što postoji.

Da trajno ili nezavisno sopstvo zaista postoji, bili bismo u stanju da se identifikujemo sa njim. Tako neki ljudi mogu reći da je telo njihovo sopstvo ili da je um njihovo sopstvo. Međutim, obe ideje su pogrešne. I telo i um su prolazni, stalno promenljivi i podložni razaranju, oni u svom postojanju zavise od mnoštva faktora. Tako ni telo ni um ne mogu biti trajno i nezavisno sopstvo.

Ako bi telo bilo sopstvo, bilo bi u stanju da po svojoj volji ostane jako i lepo. Međutim, telo se zamara, ogladni i razboli i protiv svoje volje, pa otuda ne može biti ličnost ili sopstvo.

Slično, ako bi um bio sopstvo, radio bi ono što poželi. Ali um često odluta od onoga za šta zna da je dobro i juri za onim što je loše. Postaje uznemiren, rastresen i uzbuđen i protiv svoje volje. Otuda ni um nije sopstvo.

Kada ljudi kažu, na primer: "Idem da radim", oni samo koriste konvencionalan naziv "ja" za skup fizičkih i mentalnih faktora. U stvarnosti, ne postoji ja ili sopstvo.

Sve dok ljudi misle da je sopstvo trajno i nezavisno, oni su nužno egoistični i ka sebi usmereni. Tako će ne samo neprestano bivati frustrirani zbog drugih ljudi i nepredviđenih situacija, već će se takođe osetiti primoranima da štite sebe, svoj posed i čak svoje stavove, po bilo koju cenu.

No, kada jednom shvatimo da je sopstvo samo konvencija za skup stalno promenljivih fizičkih i mentalnih faktora, tada se više nećemo tako grčevito boriti za njega, ispunjeni strahom i neizvesnošću. Ustanovićemo da od tada lakše sazrevamo, učimo, razvijamo se i osetićemo u sebi više velikodušnosti, ljubaznosti i saosećajnosti, jer više nemamo šta da očajnički branimo.

Razumevanje činjenice o impersonalnosti može nam pomoći da se efikasnije nosimo sa svakodnevnim situacijama. Ono ohrabruje negovanje ispravnog ponašanja i pomaže nam da napredujemo ka sreći, miru i prosvetljenju.

Prolaznost, patnja i nepostojanje sopstva jesu tri karakteristike svega što postoji. Šta god da je prolazno izaziva patnju, a šta god da je prolazno i izvor patnje ujedno je i bez ikakve trajne suštine. Oni koji shvate istinu o ove tri činjenice postojanja biće u stanju da prevaziđu patnju, jer su im umovi oslobođeni iluzije o trajnosti, zadovoljstvu i sopstvu.

[Home](#) --\ \ [Uvod](#)

Četiri plemenite istine

[Uvod](#) -- [Prva plemenita istina](#) -- [Druga plemenita istina](#)

[Treća plemenita istina](#) -- [Četvrta plemenita istina](#)

Ovako je govorio Buda, Prosvetljeni: Zahvaljujući nerazumevanju, neshvatanju četiri stvari, morao sam i ja, baš kao i vi, učenici moji, toliko dugo da lutam ovim beskrajnim putem rađanja i preporađanja. A koje su to četiri stvari? To su Plemenita istina o patnji, Plemenita istina o nastanku patnje, Plemenita istina o prestanku patnje i Plemenita istina o Putu koji vodi do prestanka patnje.

Sve dok apsolutno istinito znanje u pogledu ove četiri plemenite istine nije sazrelo u meni, sve dotle nisam bio siguran da li sam postigao konačno prosvetljenje, nenadmašno u čitavom ovom svetu sa svim njegovima nebeskim bićima, zlim duhovima i božanstvima, među svim asketama i monasima, duhovima i ljudima. Ali čim je apsolutno istinito znanje u pogledu ove četiri plemenite istine postalo sasvim jasno u meni, javilo mi se pouzdanje da sam postigao konačno i nenadmašno prosvetljenje.

I otkrio sam tu duboku istinu, tako tešku da je zapazimo, tešku da je razumemo, smirujuću i uzvišenu, koju ne možemo osvojiti pukim razmišljanjem i koja je vidljiva jedino mudrima.

Ovaj svet, međutim, prepustio se zadovoljstvima, ushićen je zadovoljstvima, zaokupljen je zadovoljstvima. Zaista, takva bića teško će razumeti zakon uzročnosti, uslovljenost nastanka svake stvari; neshvatljivo će za njih takođe biti okončanje svega što je nastalo, napuštanje svakog oblika preporađanja, prestanak želje; nevezivanje, utrnuće, Nirvana.

Pa ipak, ima bića u čijim očima je tek malo prašine: ona će biti u stanju da ugledaju ovu istinu.

Rev. 26/05/02

www.geocities.com/texts/istine.html

[Home](#) --\ \ [Uvod](#)

Prva istina: Plemenita istina o patnji

[Uvod](#) -- [Prva plemenita istina](#) -- [Druga plemenita istina](#)

[Treća plemenita istina](#) -- [Četvrta plemenita istina](#)

Šta je, dakle, Plemenita istina o patnji?

Rođenje je patnja; starost je patnja; smrt je patnja; jad i naricanje, bol, žalost i očaj su patnja; ne dobiti ono što želimo jeste patnja; ukratko: pet vrsta prijanjanja za život jesu patnja.

A šta je rođenje? Rađanje bića koja pripadaju ovom ili onom redu bića, njihovo začće i izranjanje u egzistenciju, manifestacija sastojaka bića, početak funkcionisanja čula -- to se naziva rođenjem.

A šta je starost? Starenje bića koja pripadaju ovom ili onom redu bića, njihovo rastakanje, slabljenje, seda kosa i nabiranje kože, opadanje njihove životne snage, slabljenje čula -- to se naziva starenjem.

A šta je smrt? Odlazak i nestanak bića koja pripadaju ovom ili onom redu bića, njihovo razaranje, iščezavanje, umiranje, okončavanje njihovog životnog veka, razlaganje sastojaka bića, raspadanje tela -- to se naziva smrću.

A šta je jad? Jad što nastaje usled ovog ili onog gubitka ili nesreće koja nas zadesi, briga, stanje uzbuđenosti, unutrašnja tuga, unutrašnji čemer -- to se nazivam jadom.

A šta je naricanje? Naricanje što nastaje usled ovog ili onog gubitka ili nesreće koja nas zadesi, plač i jecaj, plakanje i jecanje, stanje čemera i ophrvanosti -- to se naziva naricanjem.

A šta je bol? Telesni bol i neprijatnost, bolna i neprijatna osećanja

stvorena telesnim
kontaktom -- to se naziva
bolom.

A šta je žalost? Mentalni bol i
neprijatnost, bolna i neprijatna
osećanja stvorena mentalnim
kontaktom -- to se naziva
žalošću.

A šta se naziva očajem? Nespokoj i ozlojeđenost što nastaju usled ovog ili onog
gubitka ili nesreće koja nas zadesi, nespokojstvo i očajanje -- to se naziva očajem.

A šta znači "ne dobiti ono što želimo jeste patnja"? U bićima podložnim rađanju
javlja se želja: "Ah, kad ne bih bio podložan rađanju! A kad više ne bi bilo rođenja
preda mnom!" U bićima podložnim starenju, bolesti, smrti, jadu, naricanju, bolu,
žalosti i očaju javlja se želja: "Ah, kad ne bih bio podložan tim stvarima! Ah, kad
tih stvari ne bi bilo preda mnom!" Ali to se ne može postići pukom željom; a ne
dobiti ono što želimo jeste patnja.

Rev. 25/05/02

www.geocities.com/texts/patnja.html

[Home](#) --\ \ [Uvod](#)

Druga istina: Plemenita istina o nastanku patnje

[Uvod](#) -- [Prva plemenita istina](#) -- [Druga plemenita istina](#)

[Treća plemenita istina](#) -- [Četvrta plemenita istina](#)

Šta je, dakle, Plemenita istina o nastanku patnje? Želja je ta koja podstiče novo rođenje i, udružena sa zadovoljstvom i požudom, sad tu, sad tamo, uvek pronalazi novu privlačnost.

[U apsolutnom smislu, ne postoji stvarno biće, sopstvo, nepromenljivo, ego koji se preporuča. Štaviše, ne postoji bilo šta što ostaje nepromenjeno ni u dva uzastopna trenutka; jer pet sastojaka egzistencije (telo, osećaj, opažaj, izrazi volje i um) u stalnom su menjanju, neprestanom razlaganju i obnavljanju. Oni umiru svakog trenutka i svakog trenutka novi elementi se rađaju. Otuda sledi da ne postoji nešto kao stvarna egzistencija ili "biće" (latinski: esse), već samo beskrajn proces, neprekidna promena, "nastajanje" koje se sastoji od "stvaranja" i "rastvaranja", procesa akcije i reakcije ili preporučanja.

Ovaj proces se najbolje može uporediti sa talasom okeana. Prividno talas putuje površinom okeana, ali u stvari događa se jedino dizanje i spuštanje te površine. Kretanjem talasa ne putuje fizički ista voda, već potpuno različiti njezini delovi pokretani snagom vetra. Isto tako, Buda nije

podučavao
da se
okeanom
preporađanja
kreću
nekakvi ego-
entiteti, već
jedino
životni talasi
koji se, u
skladu sa
svojom
prirodom i
pređašnjim
aktivnostima
(dobrim ili
lošim)
manifestuju
ovde kao
ljudska bića,
tamo kao
životinjska,
a drugde
kao
nevidljiva
bića.]

Trostruka želja

Postoji "želja za čulnim zadovoljstvima", "želja za večnim postojanjem" i "želja za samoponištavanjem".

["Želja za večnim postojanjem" prema komentarskom delu *Visuddhi magga*, najtešnje je povezana sa "verovanjem u večnost", tj. verom u apsolutan, večan, ego-entitet koji nezavisno egzistira u telu.

"Želja za samoponištavanjem" jeste posledica "verovanja u poništavanje", pogrešna materijalistička pretpostavka o postojanju ega, koji nestaje zajedno sa smrću i koji nije ni u kakvoj vezi sa vremenom pre rođenja i posle smrti.]

Ali, gde ta želja nastaje i ima svoj koren? Gde god na svetu ima primamljivih i prijatnih stvari, tu ta želja nastaje i ima svoj koren. Oko, uvo, nos, jezik, telo i um skloni su primamljivim i prijatnim stvarima: tu ta želja nastaje i ima svoj koren.

Vidljivi predmeti, zvukovi, mirisi, ukusi, dodiri i ideje su primamljivi i prijatni: tu ta želja nastaje i ima svoj koren.

Svest, čulni utisak, osećaj rođen iz čulnog utiska, opažaj, volja, žudnja, razmišljanje i posmatranje su primamljivi i prijatni: tu ta želja nastaje i ima svoj koren.

Naime, ako opažamo vidljivi predmet, zvuk, miris, ukus, dodir ili ideju i taj objekat je prijatan, tada nas on privlaci; ako je neprijatan, tada nas on odbija.

Tako, kakvu god vrstu osećaja da doživljavamo -- prijatan, neprijatan ili neutralan -- mi ga potvrđujemo, vezujemo se svojom reakcijom za njega i tako čineci jačamo prijanjanje; a na prijanjanju se zasniva "proces nastajanja"; na procesu nastajanja (karma-procesu) zasniva se (buduće) rođenje; a za rođenjem dolazi starost i smrt, jad i naricanje, bol, žalost i očaj. Tako nastaje čitav taj okean patnje.

Ovo se naziva Plemenitom istinom o nastanku patnje.

Gomilanje patnje u sadašnjosti

Zaista, zbog žudnje za čulnim zadovoljstvima, uslovljeni žudnjom za čulnim zadovoljstvima, gonjeni žudnjom za čulnim zadovoljstvima, potpuno obuzeti žudnjom za čulnim zadovoljstvima, bore se kraljevi sa kraljevima, prinčevi sa prinčevima, sveštenici sa sveštenicima, građani sa građanima; majka se svađa sa sinom, sin sa majkom, otac sa sinom, sin sa ocem; brat se svađa sa bratom, brat sa sestrom, sestra sa bratom, prijatelj sa prijateljem. Tako, prepustivši se ogorčenju, svađajući se i tukući, udaraju jedni druge pesnicama, štapovima ili oružjem. I zato ih pogađa patnja u vidu smri ili smrtnih bolova.

Sem toga, zbog žudnje za čulnim zadovoljstvima, uslovljeni žudnjom za čulnim zadovoljstvima, gonjeni žudnjom za čulnim zadovoljstvima, potpuno obuzeti žudnjom za čulnim zadovoljstvima, ljudi provaljuju u tuđe kuće, otimaju, pljačkaju čitave kuće, postavljaju zasede putnicima, zavode udovice i druge žene. Onda, kad vladari takve ljude uhvate, određuju im različite vrste kazni. Tako ih pogađa patnja u vidu smrti ili smrtnih bolova. To je patnja zbog žudnje za čulnim zadovoljstvima, gomilanje patnje u sadašnjem životu, izazvano žudnjom za čulnim zadovoljstvima, potpuno uslovljeno žudnjom za čulnim zadovoljstvima.

Gomilanje patnje u budućnosti

Sem toga, čine loše stvari svojim telom, govorom i mislima; i zbog takvih postupaka, posle raspada tela, posle smrti, padaju na niže stupnjeve egzistencije, u stanje patnje, u propast, u ambis pakla. No, to je patnja žudnje za čulnim zadovoljstvima, gomilanje patnje za buduće živote zbog žudnje za čulnim zadovoljstvima, uslovljeno žudnjom za čulnim zadovoljstvima, podsticano žudnjom za čulnim zadovoljstvima, potpunom zavisno od žudnje za čulnim zadovoljstvima.

Ni u visinama, ni u sred okeana,

Ni u planinskim zabitima,

Nigde na svetu mesta nema, gde

Čovek može umaći svojim delima rđavim.

Nasleđe dela (karma)

Jer, vlasnici svojih dela (karme) jesu bića, naslednici svojih dela; njihova dela materica su iz koje rođeni bivaju; svojim delima su sputani, njihova dela su im utočište. Kakva god da su im dela -- dobra ili rđava -- takva im je plata za njih.

I gde god bića da kroče u egzistenciju, tu će im dozreti i dela plod, u tom životu, u sledećem ili u nekom budućem.

I doći će vreme kada će moćni okean presušiti, ispariti i prestati da postoji. Doći će vreme kada će moćnu zemlju spržiti vatra, kada će ona iščeznuti i biti je više neće. Ali ne, nema kraja patnji bića koja, zaslepljena neznanjem i zauzdana željom, jure besomučno tim krugom rađanja i umiranja.

Rev. 26/05/02

www.geocities.com/texts/uzrok.html

Šta je karma?

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Karma (pali: *kamma*) jeste jedan od najvažnijih budističkih pojmova. Karma je refleks ili "trag" u našem umu. Kada učinimo dobro delo vođeni dobrim namerama, te dobre namere izvire iz našeg uma. Učinivši to dobro delo, razvijamo sklonost našeg uma ka dobrim delima, u njemu ostaje takav "trag" ili refleks. I to se naziva "dobrom karmom". Isto važi za rđave postupke, govor ili misli (Buda ih naziva "nevešti" ili "štetni" postupci) počinjene iz pohlepe, mržnje itd.

Naša karma utiče na naš um na dva načina. Prvi su njegove sklonosti. Ako čovek lako plane, često postupa ispunjen ljutnjom, njegov um biće pun doživljaja ljutnje i namera da tako i dalje postupa. Zbog ovih refleksa, u svakoj sličnoj situaciji ubuduće on će biti skloniji da oseća ljutnju, nego recimo blagonaklonost. Zapravo, svaka navika stvara i osnažuje čovekove sklonosti da se tako i ubuduće ponaša. I to je nalik začaranom krugu. Sve smo skloniji da se ponašamo onako kako smo se i dosad ponašali, a ako tako i postupimo time još više osnažujemo tu vrstu refleksnih reakcija u našem umu. Naravno, isto važi i za pozitivne sklonosti i u tome je zapravo i tajna vežbanja. **Na nama je da se odlučimo kojim putem vežbanja ćemo krenuti.**

Drugi način na koji naša karma utiče na nas jeste da utiče na naš doživljaj stvarnosti i naša iskustva. Ono što doživljavamo, naše osećanje radosti ili neprijatnosti dolazi uglavnom na osnovu reakcije na naše čulne podražaje. Ako uzmemo nekog ratobornog momka, kao primer, u mnogim situacijama on će se osećati uvređen, besan i to će vrlo ozbiljno uticati na stanje njegovog uma. Često oseća bol srdžbe, teško se smiruje. Ali ako takva osoba praktikuje meditaciju, tada razvija svoj um u pravcu jačanja mira i ljubavi u sebi. Može nastaviti da živi istim životom, ali sada u istim situacijama neće doživeti ljutnju ili bol ljutnje. Na izvestan način, njegova karma je jedan od glavnih faktora koji određuju njegova iskustva. U tom smislu možemo reći i da naša patnja izvire iz naše karme i stanja našeg uma. Baš kao što se često, ali više mehanički kaže: "Svako je kovač svoje sreće". Kada tu poslovicu gledamo iz ove perspektive, vidimo da zaista naša namera da učinimo ovo ili ono ima svoje plodove odmah, u vidu navike uma koju time razvijamo, ali i kasnije u vidu naših reakcija koje će u istim situacijama iz tih navika proizaći.

Ključni faktor u formiranju karme je **namera**. Ono što se urezuje u naš um je najviše određeno našim namerama. Ako slučajno zgazim pauka, na primer, a da recimo to nisam ni primetio, tada nije bilo namere i kako se to može odraziti na moj um? Ali ako ga zgazim "iz zabave", želja da ubijem ostavlja trag u mom umu. Kasnije, možda ću postati manje osetljiv za život kao vrednost, možda će mi takav stav doneti mnoga neprijatna iskustva, verovatno ću zbog toga u sebi osećati više mržnje itd. A takva će mi onda biti i karma. Na sličan način, recimo da sam izgubio neki novac a da to nisam ni primetio. Neko siromašan ga je našao i nahranio sebe i svoju porodicu. Bez obzira na taj dobar ishod, pošto nisam uložio svoju volju u to, nema nikakvog ni traga u mom umu, a onda ni bilo kakve karme.

Dakle, makoliko možda paradoksalno zvučalo, mi odlučujemo hoćemo li biti srećni i spokojni ili nesrećni i uznemireni. Potrebno je samo da, imajući na umu ono što je ovde rečeno, promenimo perspektivu iz koje posmatramo svoj život i ono što nam se događa i naravno -- da vežbamo.

Rev. 12/11/2002

www.geocities.com/texts/karma.html

Preporadanje? Hm...

Jedno pitanje postavlja se pred čoveka još od davnina: "Šta se događa posle smrti?" Prema budistima, posle smrti događa se preporadanje ili novo rođenje. Oni ovo smatraju činjenicom. Neki od istaknutih učitelja, počev sa Budom, pominjali su svoje prethodne živote i neki to uzimaju kao dokaz da je svako od nas već živio u prošlosti i da nastavlja da živi i u budućnosti.

Ima li dokaza koji govore u prilog preporadanju?

Preporadanje je realnost, iako je mi možda nismo svesni. Postojanje prošlih života potvrđivali su oni koji su svoje umove razvili kroz meditaciju. Takvi meditantii s velikom moći koncentracije u stanju su da se detaljno prisete svojih prethodnih života. Buda i njegovi istaknuti učenici u mnogim zemljama i u različitim vremenima bili su u stanju da dokažu postojanje prošlih života. Buda je, u noći na kraju koje je postao prosvetljen, razvio sposobnost da sagleda svoje dotadašnje živote. On je takođe video bića kako umiru u jednom obliku postojanja i rađaju se u nekom drugom, u skladu sa svojim postupcima. Tako je Buda na osnovu sopstvenog iskustva podučavao svoje sledbenike istini preporadanja.

U novije vreme, prikupljane su činjenice i dokumentacija, koji potkrepljuju činjenicu preporadanja. Tako je u slučajevima kada su ljudi tvrdili da se sećaju prethodnih života sprovedene opsežna istraživanja i neki od tih slučajeva su se pokazali kao autentični.

Najpoznatiji takav primer je slučaj Brajdi Marfi. Naime, gospođa Rut Sajmons iz Sjedinjenih Država sećala se svoga prethodnog života u Irskoj, pre više od sto godina. Navodila je da se tada, 1789. godine, zvala Brajdi Marfi i navodila niz detalja iz Brajdinog života. Ti detalji su kasnije bili proveravani i ustanovljeno je da su potpuno verodostojni, iako gospođa Sajmons nikada nije putovala van Amerike.

U jednom drugom slučaju žena po imenu Naomi Henri sećala se svoja dva prethodna života. U prvom, u sedamanestom veku, bila je Irkinja iz sela Grinhalg. Istraživanje je pokazalo da je takvo selo zaista postojalo u to vreme. U drugom slučaju, sećala se da je bila Engleskinja i u gradiću Daunhemu radila kao dadilja oko godine 1902. Pregledom matičnih knjiga u Daunhemu ustanovljeno je da je takva žena u njemu zaista živela.

Profesor Jan Stivenson sa Univerziteta Virđžinija istraživao je i objavio rezultate u vezi sa dvadeset slučajeva preporađanja. Ti slučajevi, dobro dokumentovani i verifikovani, potiču iz različitih država, među kojima su Francuska, Italija, Indija, Šri Lanka i Burma.

Šest područja preporađanja

Budizam uči da su rođenje, smrt i preporađanje deo jednog neprekinutog sleda promena. On je sličan neprekidnom procesu rasta, razaranja i zamene ćelija u našem telu. Prema medicinskim stručnjacima, tokom sedam godina sve ćelije našeg tela bivaju zamenjene potpuno novim.

U trenutku smrti, kada se završi ovaj život i telo više ne može da funkcioniše, um se razdvaja od tela. U tom trenutku žeđ za životom podstiče nas da tragamo za novom egzistencijom, a karma akumulirana do tada određuje mesto preporađanja.

Postoji šest područja u kojima se možemo roditi posle smrti. To su područja bogova, polubogova, ljudskih bića, životinja, gladnih duhova i paklova. To su samo opšte kategorije i unutar svake postoje mnoge potkategorije. Ovih šest područja

obuhvataju tri relativno srećna stanja i tri relativno nesrećna stanja. Za područja bogova, polubogova i ljudi se smatra da donose više sreće i manje patnje. Područja životinja, gladnih duhova i paklova se smatraju relativno nesrećnim jer bića živeći u njima više pate od straha, gladi, žeđi, toplote, hladnoće i bolova.

U celini, povoljni postupci kao što su dobro ponašanje, milosrđe i mentalni razvoj uzrok su preporađanja u srećnim područjima bogova, polubogova i ljudskih bića. Sa druge strane, nepovoljni postupci kao što su nemoralno ponašanje, škrtost i okrutnost donose preporađanje u nesrećnim područjima životinja, gladnih duhova i paklova.

Nije potrebno čekati da bismo videli kakva je egzistencija u drugim područjima. Na primer, kada smo zaista srećni i potpuno smireni doživljavamo stanje slično stanju u kojem su bogovi. Kad sledimo osnovne instinkte i potpuno smo zaokupljeni jelom, spavanjem i seksom, naš život je sličan životu životinja. I opet, kada smo preplavljeni strahom i bolom ili kada nas u životu muče i ubiju, doživljavamo patnju poput one u paklu.

Od svih šest područja, obličje ljudskog bića smatra se najpoželjnijim. U području ljudskih bića uslovi za dostizanje nirvane su bolji. Generalno gledano, u nesrećnim područjima patnja živih bića je toliko intenzivna i njihovo neznanje tako veliko da ona nisu u stanju da prepoznaju Istinu i da slede put ka oslobođenju. S druge strane, živa bića u područjima bogova i polubogova doživljavaju toliko mnogo sreće i imaju toliko stvari koje im odvlače pažnju da ni ne pomišljaju o preporađanju sve dok nije suviše kasno. Ona će tada možda biti ponovo rođena u nekom nižem području patnje. U području ljudskih bića, međutim, čovek doživljava i sreću i nesreću i dovoljno je inteligentan da prepozna Istinu i da sledi put ka oslobađanju iz kruga rađanja i umiranja. Zato, zaista smo srećni što smo se rodili kao ljudska bića i treba da imamo na umu da je osnovni uzrok toga naše ispravno ponašanje u prošlosti.

Krug rađanja i umiranja

Buda je ukazivao da bez obzira gde smo se rodili, kao ljudsko biće, kao životinja ili kao božanstvo, **nijedno od tih stanja nije večno**. Prosečan životni vek bića u ovih šest područja se razlikuje, ali nijedno biće ne živi večno. Pre ili kasnije, doći će do preporađanja. Područje u koje se tada preporađamo i uslovi u kojima ćemo u njemu živeti određeni su našim prošlim i sadašnjim postupcima. To je zakon **karme** na delu.

Pod dejstvom svoje karme, ljudi se bez prestanka rađaju i preporađaju, iz jednog područja u drugo. Buda je ukazivao da ne postoji mesto na kojem bismo mogli biti pošteđeni ove promene, ovom krugu rađanja i umiranja. Tek ukoliko sledimo **Plemeniti osmostruki put** kojem je Buda podučavao i na kraju dostignemo nirvanu, tek tada izlazimo izvan tog beskrajnog kruženja i dostižemo najveću i trajnu sreću.

Ljudi koji razumeju karmu i preporađanje gledaju na život iz jedne bolje perspektive. Oni razumeju da će svaki njihov postupak doneti rezultat i sada i u budućnosti. To znanje daje im nadu i snagu da se suoče sa teškoćama. Ono im daje hrabrost da nastave da čine dobro. Uvereni su da će doživeti plodove svojih povoljnih postupaka, pre ili kasnije.

Rev. 12/11/02

www.geocities.com/budizam/texts/preporod.html

Deset budističkih svetova

1. **Pakao** (nama upravlja poriv da uništimo i sebe i druge)
2. **Glad** (nama vlada neutaživa želja za bogatstvom, slavom, zadovoljstvima itd.)
3. **Animalnost** (sledimo isključivo svoje želje i instinkte)
4. **Ljutnja** (vođeni smo žudnjom da dominiramo, često uz gaženje dostojanstva drugih)
5. **Ljudskost** (u stanju smo da uz pomoć razuma kontrolišemo svoje želje i impulse)
6. **Ushićenje** (stanje radosti koje osećamo usled privremenog izbavljenja od patnje, ispunjenja želje ili postizanja cilja)
7. **Učenje** (pokušavamo da shvatimo istinu života kroz učenja drugih)
8. **Ostvarenje** (pokušavamo da shvatimo istinu života kroz sopstvena posmatranja)
9. **Bodhisattva** (posvećujemo se delima milosrđa i druge stavljamo ispred sebe)
10. **Budinstvo** (ostvarujemo suštinu sopstvenog života i umakli smo četverostrukoj patnji)

Rev. 12/11/02

www.geocities.com/budizam/texts/desetsvet.html

E pa...

ono što sledi je kratak prikaz teravada budizma, jedne od mnoštva postojećih budističkih škola, ali koja se zbog svoje starine smatra najbližom izvornom Budinom učenju. Prikaz je namenjen prvenstveno onima od vas koji ste svratili na ovaj sajt nemajući unapred preciznu ideju o tome šta je "teravada". Ako vam to bude dovoljno... pa, lepo što ste svratili i dođite još koji put :)). A ako nije, linkovi na ovoj strani mogu se iskoristiti kao ulazne tačke za ostatak sajta.

Ako ste zainteresovani da malo više naučite o istoriji teravade, možda će vam biti zanimljivo da pogledate [Teravada budizam: Hronologija](#)

Šta je teravada budizam?

John Bullitt

(Preuzeto sa [Access to Insight](#) sajta, uz saglasnost autora)

Sadržaj:

- [Učenje starih](#)
- [Mnogo imena za teravadu](#)
- [Pali: jezik teravade](#)
- [Kratak pregled Budinog učenja](#)

- **Teravada stiže na Zapad**

"Učenje starih"

Teravada (pali: *thera* "stari" + *vada* "reč, učenje"), "učenje starih" jeste naziv za školu budizma koja se oslanja na tekstove pali kanona ili **Tipitaku**, koju naučnici jednoglasno smatraju najstarijim zabeleženim Budinim učenjem. Tokom vekova teravada je bila dominantna religija na Šri Lanki, Burmi i Tajlandu, a danas u svetu se broj teravada budista kreće preko 100 miliona. U poslednjih nekoliko decenija teravada je počela da svoj koren hvata i na Zapadu -- prvenstveno u Evropi i u SAD.

Mnogo imena za teravadu

Teravada budizam se označava mnogim imenima. Sam Buda je svoje učenje nazivao *Dhamma-vinaya*, "nauk i disciplina," ukazujući time na dva fundamentalna aspekta sistema etičkog i duhovnog treninga kojem je podučavao. Na osnovu svoje istorijske dominacije u zemljama južne Azije (Šri Lanka, Tajland i Burma), teravada se takođe identifikuje i kao "južni budizam", nasuprot "severnom budizmu," koji se iz Indije proširio na sever u Kinu, Tibet, Japan i Koreju. Teravada se često izjednačava sa "hinayanom" ("malim vozilom"), nasuprot "**mahayani**" ("velikom vozilu"), što je obično sinonim za tibetanski budizam, zen, ch'an i druge škole severnog budizma. Korišćenje termina "hinayana" u pežorativnom smislu ima svoje korene u **ranim šizmama** unutar monaške zajednice, što je na kraju dovelo do pojave onoga što će kasnije postati poznato kao mahayana. Danas naučnici različitih naučnih uverenja termin "hinayana" koriste bez pežorativnog prizvuka.

Pali: jezik teravade

Jezik teravadskih kanonskih tekstova jeste pali, jezik srodan magadhskom, kojim se verovatno govorilo u centralnoj Indiji u Budino vreme. Većinu govora koje je

izrekao Buda zapamtio je Ananda, Budin rođak i bliski pratilac. Ubrzo posle Budine smrti (oko **480. pre n.e.**), monaška zajednica - uključujući i Anandu - sakupila se da odrecituje sve govore koje su čuli tokom Budinog podučavanja dugog četrdeset pet godina. Otuda svaki sačuvan govor (*sutta*) počinje formulom: *Evam me sutam* - "Ovako sam čuo". Ovo učenje prenošeno je unutar monaške zajednice putem dobro utvrđene usmene tradicije. Tek oko **100. pre n.e.** su **Tipitaku** prvi put zabeležili u pismenoj formi i to na Šri Lanki sinšaleški monasi-pisari.

Naravno, nikako se ne može dokazati da pali kanon zaista sadrži reči istorijskog Bude (čak ima čvrstih dokaza da je dobar deo kanona kasnije nastao). Pa ipak je mudrost koju ovaj kanon sadrži tokom vekova služila kao pouzdan vodič za milione sledbenika u njihovom traganju za probuđenjem.

Mnogi proučavaoci teravade dolaze do zaključka da i učenje pali jezika - čak makar samo osnova - u velikoj meri produbljuje njihovo razumevanje prakse.

Kratak pregled Budinog učenja

Ovo što sledi je kratak sinopsis nekih od ključnih delova učenja teravada budizma. Izostavljen je dobar njegov deo, ali se nadam da će vam čak i ova gruba skica biti dovoljna da krenete u sopstveno istraživanje.

Ubrzo **posle probuđenja**, Buda ("Budni") izgovorio je svoju **prvu propoved**, u kojoj je izložio osnovu na kojoj će počivati čitavo njegovo kasnije učenje. Tu osnovu čine **Četiri plemenite istine**, četiri temeljna principa Prirode (dhamma), koji su rezultat Budinog nepristrasnog i produbljenog istraživanja sveta u kojem živimo, te otuda služe da definišu čitavo područje budističke prakse. Ove istine nisu nekakve tvrdnje u koje treba poverovati. One su pre kategorije pomoću kojih možemo opisati naše neposredno iskustvo na način koji doprinosi našem probuđenju:

- 1. *Dukkha*:** patnja, nedovoljnost, nezadovoljstvo, strepnja;

2. Uzrok *dukkhe*: uzrok ovog nezadovoljstva jeste želja (*tanha*) za čulnim uživanjima, za ponovnim rađanjem i za prestankom ponovnog rađanja;

3. Prestanak *dukkhe*: napuštanje te želje;

4. Put koji vodi do prestanka *dukkhe*: a to je Plemeniti osmostruki put koji čine ispravno razumevanje, ispravna odluka, ispravan govor, ispravno delovanje, ispravan život, ispravan napor, ispravna svesnost i ispravna koncentracija.

Za svaku od ovih plemenitih istina Buda je vezao specifičan zadatak koji sledbenik mora da izvrši: prvu plemenitu istinu treba **shvatiti**; drugu treba **napustiti**; treću treba **ostvariti**; četvrtu treba **razvijati**. Potpuno ostvarenje treće plemenite istine otvara put ka Nibbani (sanskrit: *nirvana*), transcendentnoj slobodi koja predstavlja konačni cilj čitavog Budinog učenja.

Poslednja među plemenitim istinama -- plemeniti osmostruki put -- sadrži preporuke za oslobađanje od naše nesreće i za izbavljenje, jednom zauvek, iz bolnog i zamornog kruga rađanja i umiranja (*samsara*) u kojem se -- zahvaljujući sopstvenom neznanju (*avijja*) četiri plemenite istine -- vrtimo tokom nebrojenih eona. Plemeniti osmostruki put jeste sveobuhvatan praktičan vodič za razvijanje onih korisnih kvaliteta i veština u ljudskom srcu koje treba negovati kako bi sledbenik stigao do krajnjeg cilja, konačne slobode i sreće nibbane. U praksi, Buda je svoje sledbenika podučavao plemenitom osmostrukom putu u skladu sa "postupnim" sistemom treninga, započinjući sa razvijanjem *sile*, ili vrline (ispravan govor, ispravno delovanje i ispravan život, što je sažeto u praktičnu formu kroz pet pravila morala). Ovome sledi razvijanje *samadhija*, ili koncentracije, i mentalnih kvaliteta (ispravan napor, ispravna svesnost i ispravna koncentracija), a kulminira u potpunom razvijanju *paññe*, ili mudrosti, (ispravno razumevanje i ispravna

odluka). Praktikovanje *dane* (velikodušnosti) služi kao potpora svakom od koraka na ovom putu, jer potpomaže slabljenju navike priklanjanja želji i jer nas može podučiti dragocnim lekcijama o uzrocima i posledicama naših postupaka (*kamma*).

Napredovanje na ovom putu ne ide pravolinijski. Umesto toga, razvijanje svakog od aspekata plemenitog osmostrukog puta podstiče produbljivanje i snaženje svih ostalih, vodeći sledbenika spiralom koja se uzdiže ka duhovnom sazrevanju i koja kulminira probuđenjem

Posmatrano iz drugog ugla, dugo putovanje na stazi probuđenja počinje zapravo prvim maglovitim naziranjem ispravnog razumevanja, prvim odblescima mudrosti kojom prepoznamo valjanost prve plemenite istine i neizbežnost zakona *kamme* (sanskrit: *karma*), univerzalnog zakona uzroka i posledice. Kada jednom sagledamo da loši postupci neizbežno dovode do loših posledica, a da ispravni postupci na kraju donose poželjne rezultate, prirodno se nameće želja da živimo moralno ispravnim životom, da ozbiljno preduzmemo praktikovanje *sile*. Poverenje koje se javi na osnovu tog prvobitnog razumevanja navodi sledbenika da stekne još veće poverenje u Učenje. Sledbenik postaje "budista" tako što izražava svoju unutrašnju odluku da "uzme utočište" u trostrukom dragulju: u Budi (istorijskom Budi i u svom unutrašnjem potencijalu da postane probuđen), u Dhammi (u učenju istorijskog Bude i krajnjoj istini na koju on ukazuje) i u Sanghi (monaškoj zajednici koja je štitila učenje i ostvarivala ga u praksi još od Budinih dana i svim onima koji su postigli makar jedan od stupnjeva probuđenja). S nogama čvrsto oslonjenim na tlo kroz uzimanje utočišta i uz pomoć jednog duhovnog prijatelja (*kalyanamitta*), koji će pomoći da ugledamo put, možemo se njime zaputiti, puni puzdanja da zaista idemo stopama koje je za sobom ostavio sam Buda.

Budizam se ponekad naivno kritikuje kao "negativna" ili "pesimistična" religija i filozofija. Jer ipak (tvrde ovakvi kritičari) život nije sav patnja i razočarenje, već on nudi mnoštvo uživanja i sreće. Otkud onda ta pesimistička budistička opsednutost nezadovoljstvom i patnjom?

Buda je svoje učenje zasnovao na nepristrasnoj proceni naše pozicije kao ljudskih bića: u ovom svetu postoji nezadovoljstvo i patnja. To niko ne može da porekne. Da se Budino učenje ovde zaustavlja, zaista bismo ga mogli smatrati pesimističkim, a život krajnje beznadežnim. Ali, kao i doktor koji prepíše lek za neku bolest, Buda nudi nadu (treću plemenitu istinu) i lek (četvrtu). Budino učenje nam tako daje osnovu za izuzetan optimizam u jednom složenom, zbunjujućem i teškom svetu. Jedan savremeni učitelj je to dobro izrazio: "Budizam je ozbiljno traganje za srećom."

Buda je tvrdio da je probuđenje koje je, nekada davno zaboravljeno, on samo ponovo otkrio dostupno svakome ko je spreman da uloži napor i predanost potrebne da se ide plemenitim osmostrukim putem do njegovog kraja. Na svakom od nas je da tu tvrdnju sam za sebe proverim.

Teravada stiže na Zapad

Sve do **kraja 19. veka**, za učenje teravade se malo znalo izvan južne i jugoistočne Azije, gde je ono cvetalo tokom dva i po milenijuma. U 20. veku, međutim, Zapad je počeo da uočava teravadsko jedinstveno duhovno nasleđe i učenje o probuđenju. U **poslednjim decenijama** ovo interesovanje je neprekidno raslo, dok su različite škole unutar teravade osnivale na desetine manastira širom Evrope i Severne Amerike. Uz to, sve je veći broj laičkih centara za meditaciju na Zapadu, koji deluju nezavisno od sanghe i nastoje da izađu u susret onima koji - bili budisti ili ne - žele da upoznaju određene aspekte Budinog učenja.

Prelaz između dva milenijuma predstavlja i šansu i opasnost za teravadu na Zapadu. Hoće li Budino učenje biti strpljivo proučavano i praktikovano, tako da može pustiti duboke korene na tlu Zapada, na dobrobit mnogih generacija koje će tek doći? Hoće li trenutno popularna klima "otvorenosti" i međusobnih uticaja između duhovnih tradicija voditi ka nastanku neke nove forme budističke prakse jedinstvene za moderno doba ili će sve to jednostavno dovesti do razvodnjavanja i

konfuzije u ovom dragocenom učenju? Ovo su otvorena pitanja; jedino će vreme na njih odgovoriti.

Na sreću, Buda nam je ostavio izvesne veoma jasne i jednostavne putokaze koji nam pomažu da pronađemo svoj put kroz razgranati lavirint raznih "budističkih" učenja koja su nam danas dostupna. Kad god se zapitamo za autentičnost određenog učenja. čvrsto se držimo Budinog saveta koji je dao svojoj pomajci:

Za kvalitete za koje znaš: "Ovi kvaliteti vode raspirivanju, a ne hlađenju strasti; vode ka većoj vezanosti, a ne ka oslobađanju, ka gomilanju, a ne ka odbacivanju, ka samoveličanju, a ne ka skromnosti, ka nezadovoljstvu, a ne ka zadovoljstvu, ka uplitanju u odnose, a ne ka osamljivanju, ka lenjosti, a ne ka istrajnosti, ka gomilanju tereta, a ne ka rasterećivanju": za to sasvim pouzdano možeš reći: "To nije dhamma, to nije vinaya, to nisu učiteljeva uputstva."

A za kvalitete za koje znaš, "Ovi kvaliteti vode hlađenju, a ne raspirivanju strasti; vode ka oslobađanju, a ne ka većoj vezanosti, ka odbacivanju, a ne ka gomilanju, ka skromnosti, a ne ka samoveličanju, ka zadovoljstvu, a ne ka nezadovoljstvu, ka osamljivanju, a ne ka uplitanju u odnose, ka istrajnosti, a ne ka lenjosti, ka rasterećivanju, a ne ka gomilanju tereta": za to sasvim pouzdano možeš reći: "To je dhamma, to je vinaya, to su učiteljeva uputstva."

AN VIII.53

Naravno, pravi test za svako pa i ovo učenje jeste da li ono u dubini vašeg srca donosi obećane rezultate. Buda nas je stavio pred izazov, na nama je da svako za sebe na taj izazov odgovorimo.

Teravada budizam Hronologija

John Bullitt

Prevod Branislav Kovačević

Ovu hronologiju čine neki od najznačajnijih događaja i ličnosti u evoluciji teravada budizma, a koji na ovaj ili onaj način imaju istaknuto mesto u tekstovima druge na ovom web sajtu. Ovo svakako nije definitivna hronologija.

Pošto se u izvorima korišćenim za pisanje ove hronologije (označenim zagradama { } i pobrojanim na **na kraju ovog dokumenta**) često daju različite godine Budinog rođenja, povremeno je bilo potrebno interpolirati ih kako bi se različiti događaji međusobno uskladili (naročito se to odnosi na rane godine). Pa ipak, ova hronologija bi trebalo da vam da prilično jasnu sliku sleda događaja, ako baš i ne sasvim precizne godine kada su se oni odigrali.

Ako želite da steknete opštu sliku o teravada buddizmu, pogledajte "**Šta je teravada?**".

-80. -624/-560.

Bodhisatta (sanskrit: Bodhisattva), ili budući Buda, rođen je u Lumbiniju (u današnjem Nepal) kao Siddhattha (skt: Siddhartha) Gotama, princ plemena Sakya. {1,2}

-51. -595/-531.

Bodhisatta odbacuje svetovan život i odlazi u beskućnike (sa 29 godina)

-45. -589/-525.

Dok je meditirao ispod bo drveta u šumi kraj Gaye (danas Bodhgaya, Indija) u noći punog meseca u maju, Bodhisatta postaje Buda, "Budni" (sa 36 godina).

Tokom noći punog meseca u julu, Buda izgovara svoju **prvu propoved** blizu grada Varanasi, upoznavajući svet sa **Četiri plemenite istine** i započinjući svoju 45-godišnju karijeru propovednika učenja koje je nazvao "Dhamma-vinaya".

1. -544/-480.

Parinibbana (skt.: parinirvana) smrt i konačno izbavljenje Budino, u Kusinari (danas Kusinagar, Indija) (sa 80 godina). {1,3}

Tokom perioda monsuna (kada se monasi zadržavaju na jednom mestu) koji je usledio neposredno posle Budine parinibbane, sastaje se u Rađagahi, Indija, **prvi sabor**, tokom kojeg 500 monaha koji su već bili dostigli stupanj arahanta, predvođeni Mahakassapom, recituju čitavo Budino učenje. Ovo recitovanje Vinaye za koje je bio zadužen Upali postaje prihvaćeno kao **Vinaya pitaka**; Dhammu je recitovao Ananda i ona postaje priznata kao **Sutta pitaka**. {1,4}

100. -444/-380.

100 godina posle Budine parinibbane **drugi sabor** se sakuplja u Vesaliju kako bi raspravljao o razmimoilaženjima u tumačenju Vinaye. Tu se i događa prvi raskol unutar sanghe, tako da se mahasanghika škola odvaja od traditionalističkije sthaviravade. Problem je u tome što mahasanghika odbija da prihvati sutte i Vinayu kao krajnji autoritet u pogledu Budinog učenja. Ovaj raskol je zapravo početak nastanka onoga što će kasnije evoluirati u mahayana budizam, koji će

potom dominirati u severnoj Aziji (Kina, Tibet, Japan, Koreja). {1}

294. -250.

Treći sabor sazvaio je Kralj Ašoka u Pataliputri (Indija). Rasprave oko tumačenja učenja vodile su do novih raskola i do podele na sarvastivada i vibhajjavada školu. Na ovom saboru je recitovana Abhidhamma pitaka, zajedno sa još nekim dodatnim delovima Khuddaka nikaye. Time je u suštini kompletirana savremena pali Tipitaka, premda neki naučnici sugerišu da su barem dva dela kanona - Parivara u Vinaya pitaki i Apadana u Sutta pitaki -- možda kasniji dodaci. {1, 4}

297. -247.

Kralj Ašoka šalje svog sina Mahindu u misiju prenošenja budizma na Šri Lanku. Tamošnji kralj Devanampiya Tissa prihvata budizam kao državnu religiju. {5}

304. -240.

Mahinda osniva Mahaviharu (Veliki manastir) u Anuradhapuri (Šri Lanka). Vibhajjavada zajednica koja u njemu živi postaje poznata pod nazivom teravada. Mahindina sestra, Sanghamitta, stiže na Šri Lanku donoseći izdanak onoga bo drveta pod kojim je Buda doživio prosvetljenje i osniva red budističkih monahinja (bhikkhuni-sangha). {1, 5}

444. -100.

Glad i raskoli na Šri Lanki ukazuju na potrebu da se Tipitaka zabeleži i time sačuva Budino učenje. Kralj Vattagamani saziva **četvrti sabor**, na kojem 500 recitatora i pisara iz Mahavihare po prvi put zapisuje pali Tipitaku i to na palmovim listovima. {4, 5, 6}

544. 1.

Počinje naša era.

644. 100.

Teravada budizam se prvi put javlja u Burmi i centralnom Tajlandu. {1}

744. 200.

Budistički monaški univerzitet u Nalandi, Indija, na vrhuncu je slave i ostaje svetski centar proučavanja budizma tokom više od 1000 godina. { 1 }

969. 425.

Buddhaghosa sakuplja različite sinhaleške komentare kanona - oslanjajući se uglavnom na Maha atthakathu (Veliki komentar) sačuvan u Mahavihari -- i svoj rad prevodi na pali. Na ovaj način sinhaleška budistička učenost postaje dostupna čitavom teravadinskom svetu. Kao kamen temeljac svoga rada, Buddhaghosa sastavlja kapitalno delo Visuddhimagga (Staza pročišćenja), koja kasnije postaje klasičan priručnik budizma na Šri Lanki. { 7 }

oko 1100. oko 600.

Započinje proces dugog, laganog propadanja budizma u Indiji i taj proces dovešće do njegovog potpunog nestanka u zemlji u kojoj je nastao. { 1 }

oko 1100? 1400? 6. vek? 9. vek?

Dhammapala sastavlja komentare o onim delovima kanona koje je propustio Buddhaghosa (kao što su Udana, **I tivuttaka**, **Theragatha** i **Therigatha**), zajedno sa obimnim podkomentarima Buddhaghosinog dela. { 7 }

1594. 1050.

Monaška zajednica u Anuradhapuri, zbog čestih invazija sa juga Indije, prestaje da postoji. { 1, 5 }

1614. 1070.

Bhikkhui iz Pagana stižu u Polonnaruwu (Šri Lanka) da nastave prekinutu liniju teravaskog zaređenja na ostrvu. { 5 }

1708. 1164.

U stranoj invaziji uništena je Polonnaruwa. Uz pomoć dva monaha šumske linije škole mahavihara - Mahakassape i Sariputte - kralj Parakramabahu ponovo

ujedinjuje sve monahe na Šri Lanki u mahavihara školu. {1, 8}

1780. 1236.

Bhikkhui iz Kañcipurama (Indija) stižu na Šri Lanku da ožive liniju teravadskog zaredjenja. {1}

1823. 1279.

Poslednji pisani trag o jednom teravada ženskom manastiru (u Burmi). {8}

1831. 1287.

Pagan razaraju mongolski osvajači; počinje njegova propast. {1}

oko 1900. 13. vek

Šumska linija šrilankanskog zaredjenja stiže u Burmu i Tajland. Teravada se širi na Laos. Tajlandski teravada manastiri prvo se pojavljuju u Kambodži, neposredno pre nego što su se Tajlandđani oslobodili kmerske dominacije. {1}

oko 2000. oko 1400.

Još jedna šumska monaška linija je uvezena sa Šri Lanke u Ayudhayu, tajlandski glavni grad. Nova linija zaredjenja je takođe prenetu u Burmu. {1}

2297. 1753.

Kralj Kirti Sri Rajasinha dovodi bhikkhue sa tajlandskog dvora da obnovi liniju monaškog zaredjenja, koja je ponovo prekinuta na Šri Lanki. Ovo je vreme nastanka Siyam nikaye. {8}

2312. 1768.

Burmanci razaraju Ayudhayu (tajlandski glavni grad).

2321. 1777.

Kralj Rama I, osnivač danas aktuelne dinastije u Tajlandu, pribavlja prepise

Tipitake sa Šri Lanke i finansira sabor koji ima zadatak da standardizuje tajlandsku verziju Tipitake. Njeni prepisi su potom razaslati manastirima širom zemlje. {1}

2347. 1803.

Šrilančani zaređeni u burmanskome gradu Amarapura donose Amarapura nikayu na Šri Lanku kako bi dopunila Siyam nikayu, koju su priznavali samo brahmini iz brdovitog predela oko Kandija. {9}

2372. 1828.

Tajlandski princ Mongkut (kasnije kralj Rama IV) osniva Dhammayut pokret, koji će kasnije postati Dhammayut škola. {1}

oko 2400. oko 1800.

Šrilankanska sangha propada pod pritiskom dvovekovne evropske kolonijalne vlasti (Portugalci, Holanđani, Britanci). {5}

2406. 1862.

Šumski monasi predvođeni Paññanandom odlaze za Burmu radi ponovnog zaređenja. Vraćaju se na Šri Lanku sledeće godine i polažu temelj Ramañña nikaye. {9} Prvi prevod Dhammapade na jedan zapadni jezik (nemački). {2}

2412. 1868.

Peti sabor održan u Mandalaju (Burma); pali kanon uklesan na 729 mermernih ploča. {2}

2417. 1873.

Mohottivatte Gunananda pobeđuje hrišćanske misionare u javnoj debati, budeći tako ponos čitave nacije na svoju budističku tradiciju i želju za njenom obnovom. {8}

2423. 1879.

Sir Edwin Arnold objavljuje svoju epsku poemu *Light of Asia (Svetlost Azije)*, koja

postaje bestseler u Engleskoj i SAD, podstičući na Zapadu šire interesovanje za budizam.

2424. 1880.

Helena Blavatsky i Henry Steel Olcott, osnivači Teozofskog društva, stižu iz SAD na Šri Lanku, prihvataju budizam i počinju kampanju za obnovu budizma na ostrvu otvaranjem budističkih škola. {1}

2425. 1881.

T.W. Rhys Davids osniva u Londonu Pali Text Society; veći deo Tipitake objavljen je u latiničnoj transkripciji i tokom narednih 100 godina u prevodu na engleski.

2435. 1891.

Nezaređeni budistički sledbenik sa Šri Lanke Anagarika Dharmapala osniva u Indiji Maha Bodhi Society, nastojeći da ponovo oživi budizam u Indiji. {1}

2443. 1899.

Prvi Zapadnjak teravada monah (Gordon Douglas) zaređen u Burmi. {2}

oko 2444. oko1900.

Ajahn Mun i Ajahn Sao oživljavaju šumsku tradiciju meditacije u Tajlandu. {1}

2445. 1902.

Tajlandski kralj Rama V objavljuje zakon o sanghi, koji formalno obeležava početak mahanikaya i dhammayut škola. Upravljanje sanghom, koje je do tada bilo u rukama laika kojeg je imenovao kralj, predato je u ruke samih monaha.

2493. 1949.

Mahasi Sayadaw postaje glavni učitelj u iz državnih fondova sponzorisanom meditacionom centru u Rangun (Burma). {10}

2498. 1954.

Burmanska vlada je pokrovitelj **šestog sabora** u Rangunu.

2500. 1956.

Buddha Jayanti godina; navršilo se tačno 2,500 godina postojanja budizma.

2502. 1958.

Njanaponika Tera osniva Buddhist Publication Society na Šri Lanki s namerom da se objavljuju knjige o teravada budizmu na engleskom. Sarvodaya Shramadana pokret osnovan na Šri Lanki s ciljem da se budistički ideali iskoriste za rešavanje nagomilanih socijalnih problema. Dva Nemca zareduju se u kraljevskoj tajlandskoj ambasadi u Londonu, i to je prvo puno teravada zaređenje na Zapadu. { [1](#), [2](#) }

oko 2504. oko 1960. [3]

Budistička vihara osnovana u Vašingtonu - to je prva teravada monaška zajednica u SAD. { [11](#); i Bhavana Society brošura }

oko 2514. 1970.

Izbeglice iz Vjetnama, Kambodže i Laosa stižu u SAD i Evropu, osnivajući čitavu mrežu budističkih zajednica na Zapadu. Taungpulu Sayadaw i dr Rina Sircar, iz Burme, osnivaju Taungpulu Kaba-Aye Manastir u Severnoj Kaliforniji. Ajahn Chah osniva Wat Pah Nanachat, šumski manastir u Tajlandu namenjen obuci monaha sa Zapada. Insight Meditation Society, meditacioni centar za nezaređene, osnovan u Masačusetsu (SAD). Ajahn Chah putuje u Englesku kako bi postavio temelj za malu zajednicu monaha u Hampsstead vihari, koja se kasnije preseljava u Saseks (Engleska) i stvara Wat Pah Cittaviveka (Chithurst šumski manastir).

oko 2524. oko 1980.

Meditacioni centri za nezaređene stižu sve veću popularnost u SAD i Evropi. Prvi teravada šumski manastir u SAD (Bhavana Society) osnovan je u Zapadnoj Virdžiniji. Amaravati Buddhist Monastery osniva u Engleskoj Ajahn Sumedho (učenik Ajahn Chaha).

oko 2534. oko 1990.

Nastavlja se ekspanzija teravadske sanghe na Zapadu: manastiri tajlandske šumske tradicije osnovani su u Kaliforniji (Metta Forest Monastery, osnivač Ajahn Suwat; Abhayagiri Monastery, osnivači Ajahn Amaro and Ajahn Pasanno). Budizam se širi i na cyberspace: pojavljuju se budističke kompjuterske mreže; nekoliko izdanja pali Tipitake postaje dostupno online.

Napomene

1. BE = Budistička era. Prva godina budističke ere jeste godina Budine parinibbane (smrt i konačno oslobođenje), a to znači kada je Buda imao 80 godina (480. pre n. e. prema "istorijskoj" hronologiji; 544. pre n.e. prema tradiciji).

Tačna godina Budinog rođenja je nepoznata. Prema budističkoj tradiciji, Buda se rodio 624. pre n.e, premda neke novije procene smeštaju njegovo rođenje znatno kasnije - možda čak 448. pre n.e. {1}. Godina 560. pre n.e. je opšteprihvaćen datum Budinog rođenja i "istorijski" datum tog događaja koji je ovde prihvaćen.

Događaji u hronologiji pre -250. H.E. ovde su prikazani sa dve H.E. godine: prva je zasnovana na "tradicionalnom" rođenju 624. pre n.e., a druga na "istorijskom" rođenju 560. pre n.e. Posle -250 H.E. "istorijski" datumi su izostali, pošto su bitniji samo u razmatranju ranijih događaja.

Da biste izračunali H.E. godinu koja odgovara nekom događaju u tradicionalnom budističkom kalendaru, *oduzmite* 544 godine od B.E. godine. Godine B.E. dobro dokumentovanih istorijskih događaja (naročito onih u dvadesetom veku) mogu biti i drugačije za jednu godinu, pošto kalendari H.E. and B.E. počinju godinu u različitim mesecima (u januaru i u maju). [Natrag]

2. H.E. = Hrišćanska era. Prva godina odgovara 1 AD (*Anno Domini*) u hrišćanskom kalendaru [Natrag]

3. Događaji poslednjih nekoliko decenija još uvek su suviše sveži u kolektivnom sećanju da bi se mogao objektivno odrediti njihov pravi istorijski značaj. [Natrag]

Izvori

- {1} R.H. Robinson & W.L. Johnson: *The Buddhist Religion: A Historical Introduction* (četvrto izdanje), Belmont, California: Wadsworth, 1996.
- {2} H. Saddhatissa: *The Buddha's Way*, London: Allen & Unwin, 1971.
- {3} Wilhelm Geiger: *Pali Literature and Language*, New Delhi: Oriental Books, 1978.
- {4} Samanera Bodhesako: *Beginnings: the Pali Suttas*, Kandy: Buddhist Publication Society, 1984.
- {5} H.R. Perera: *Buddhism in Sri Lanka*, Kandy: Buddhist Publication Society, 1966.
- {6} *The Path of Purification (Visuddhimagga)* (uvod Bhikkhu Ñanamoli), Kandy: Buddhist Publication Society, 1975.
- {7} A.K. Warder: *Indian Buddhism* (drugo izdanje), Delhi: Motilal Banarsidass, 1980.
- {8} Richard Gombrich: *Theravada Buddhism: A Social History from Ancient Benares to Modern Colombo*, London and New York: Routledge and Kegan Paul, 1988.
- {9} Michael Carrithers: *The Forest Monks of Sri Lanka: An Anthropological and Historical Study*, Delhi: Oxford University Press, 1983.
- {10} Mahasi Sayadaw: *The Progress of Insight*, Kandy: Buddhist Publication Society, 1994.
- {11} *World Buddhist Directory*, The Buddhist Information Centre, Colombo, Sri Lanka: Buddhist Information Centre, 1984.

Rev. 22/7/2001

www.geocities.com/budizam/history.html

Teravada i mahajana budizam

Dr Valpola Rahula

(Odlomak iz: *Gems of Buddhist Wisdom*,
Buddhist Missionary Society, Kuala Lumpur, Malaysia, 1996)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Razmotrimo jedno pitanje koje često muči mnoge ljude. Kakva je razlika između mahayana i teravada budizma? Da bismo stvari videli iz pravog ugla, okrenimo se istoriji budizma i pratimo nastajanje i razvoj mahayana i teravada budizma

Buda se rodio u VI veku pre n.e. Posle dostizanja prosvetljenja u 35 godini, pa sve do *Mahaparinibbane* (konačnog utrnuća) u 80. godini, provodio je svoj život propovedajući i podučavajući. Svakako da je bio jedan od najupornijih ljudi koji su ikada živeli, jer je tokom četrdeset pet godina podučavao i propovedao danju i noću, spavajući tek po nekoliko sati.

Buda se obraćao ljudima različitog ranga: kraljevima i prinčevima, bramanima, seljacima, prosjacima, učenima i neobrazovanima. Njegovo učenje bilo je primereno iskustvima, nivou razumevanja i mentalnim sposobnostima njegovih slušalaca. Ono čemu je podučavao zvalo se *Buddha Vacana*, tj. reč Budina. Nije

postojalo u to vreme bilo šta što bi se zvalo theravada ili mahayana.

Pošto je ustanovio red monaha i monahinja, Buda je postavio izvesna pravila discipline nazvana *Vinaya* kako bi bili vodilja članovima reda. Ostatak njegovog učenja zvao se *Dhamma* i uključivao je njegove govore, propovedi monasima, monahinjama i nezaređenim sledbenicima.

Prvi sabor

Tri meseca posle Budine *Mahaparinibbane* njegovi najbliži učenici sazvali su sabor u Rađagahi. Maha Kasapa, najuvaženiji i najstariji među monasima, predsedavao je saborom. Tu su bile i dve veoma važne osobe, specijalizovane za dve različite oblasti -- *Dhammu* u *Vinayu*. Jedna je bio Ananda, stalni pratilac Budin tokom 25 godina. Obdaren zapanjujućom memorijom, Ananda je bio u stanju da recituje ono što je Buda izgovorio. Druga osoba bio je Upali, koji je pamtio sva *Vinaya* pravila.

Samo su ta dva dela -- *Dhamma* i *Vinaya* -- bili recitovani na prvom saboru. I dok oko *Dhamme* nije bilo razmimoilaženja (*Abhidhamma* se uopšte ne spominje), bilo je diskusije oko pravila *Vinaye*. Pre Budine *Parinibbane*, on je Anandi rekao da ukoliko *sangha* želi da izmeni neka manje važna pravila, može to da učini. Ali tom prilikom Ananda je bio toliko potrešen žalošću za Budom koji je umirao da mu nije palo na pamet da pita učitelja koja su to manje važna pravila. I pošto članovi sabora nisu mogli da se saglase oko određivanja tih pravila, Maha Kasapa je na kraju presudio da nijedno pravilo discipline koje je Buda postavio ne treba menjati, niti ubacivati neko novo. Nikakvo objašnjenje za ovo nije dato. Ali je Maha Kasapa rekao jednu stvar: "Ako promenimo pravila, ljudi će reći da su učenici poštovanog Gotame promenili pravila čak i pre nego što se pogrebna lomača ugasila."

Na ovome saboru *Dhamma* je podeljena na različite delove i svaki deo bio je dodeljen jednom od starijih monaha i njegovim učenicima da ga memorišu. Od tada je *Dhamma* bila prenošena od učitelja na učenika usmenim putem. Tako je

Dhamma bila recitovana svakodnevno u grupi, tako da su se međusobno proveravali i time obezbeđivali da nijedan deo ne bude ispušten ili da nešto ne bude dodato. Istoričari se slažu da je usmena predaja pouzdanija od izveštaja jednog čoveka pisanog nekoliko godina posle događaja.

Drugi sabor

Sto godina kasnije održan je drugi sabor, kako bi se raspravila neka pravila *Vinaye*. Nije bilo potrebe menjati pravila tri meseca posle Budine *parinibbane*, jer se u tako kratkom razdoblju nikakve političke, ekonomske i socijalne promene nisu desile. Ali posle 100 godina neki monasi videli su potrebu da se menjaju izvesna manja pravila. Pravoverniji monasi tvrdili su da ništa ne treba menjati, dok su drugi insistirali na promeni nekih pravila. Na kraju, jedna grupa monaha napustila je sabor i formirala *Mahasanghiku* -- Veliku zajednicu. Iako se ta grupa zvala *Mahasanghika*, nije bila poznata kao mahayana. I na drugom saboru raspravljalo se samo o pitanjima vezanim za *Vinayu*; nema nikakvih izveštaja o nesporazumima oko *Dhamme*.

Treći sabor

U III veku pre n.e., u vreme cara Ašoke, održan je treći sabor kako bi se razmotrile razlike u mišljenjima između monaha uz različitih budističkih tradicija. Na ovom saboru razmimoilaženja se nisu ticala samo *Vinaye*, već su obuhvatala i *Dhammu*. Na kraju sabora predsedavajući, Moggaliputta Tissa, načinio je delo naslovljeno *Kathavatthu*, u kojoj se pobijaju jeretička, pogrešna stanovišta i teorije koje su zastupale neke škole. Učenje potvrđeno i prihvaćeno na ovom saboru danas je poznato kao *teravada*. Ovom prilikom je i *Abhidhamma pitaka* bila uključena u korpus kanonske literature.

Posle trećeg sabora Ašokin sin Mahinda odneo je *Tripitaku* na Šri Lanku, zajedno sa komentarima koji su bili recitovani na tom saboru. Tamo su oni bili zapisani

jezikom *pali*, zasnovanom na dijalektu Magadhe koji se govorio u doba Bude . U to vreme još uvek nema nikakvog pomena o *mahayani*.

Nastanak mahayane

Između I veka pre n.e. i I veka n.e. nazivi *mahayana* i *hinayana* pojavili su se u *Saddharma pundarika sutri* ili Sutri lotosa dobrog zakona.

Oko II veka *mahayana* postaje jasno definisana. Nagardžuna je razvio *mahayana* filozofiju *sunyate* (praznine), zastupajući stanovište da je sve Praznina u svom kratkom delu *Madhyamika karika*. U IV veku javljaju se Asanga i Vasubandhu, autori ogromne zbirke dela o *mahayani*. Dakle, tek posle I veka mahayanisti su zauzeli definitivan doktrinarni stav i tek tada su uvedeni pojmovi *mahayana* i *hinayana*.

Ne treba brkati *hinayanu* sa *teravadom*, jer ta dva pojma nisu sinonimi. *Teravada* budizam se premestio na Šri Lanku tokom III veka pre n.e, u vreme kada *mahayana* još uvek ne postoji. Škole *hinayane* razvile su se u Indiji i postojale nezavisno od onog oblika budizma kakav je postojao na Šri Lanki. Do danas se nijedna škola *hinayane* nije održala. Zato je 1950. World Fellowship of Buddhists (Svetski budistički savez), proglašen u Kolombu, jednoglasno odlučio da se termin *hinayana* ne koristi kada se govori o budizmu kakav danas postoji u Šri Lanki, Tajlandu, Burmi, Kapućiji, Laosu itd. To je kratka istorija *teravade*, *mahayane* i *hinayane*.

Mahayana i teravada

Dakle, kakva je razlika između *mahayane* i *teravade*?

Mnogo godina sam proučavao *mahayanu* i što sam je više upoznavao to sam se više uveravao da jedva da postoje razlike između *teravade* i *mahayane* u pogledu osnovnih učenja.

- w Obe škole prihvataju Sakyamuni Budu kao svog učitelja.
- w Četiri plemenite istine su potpuno iste u obe škole.
- w Plemeniti osmostruki put je potpuno isti u obe škole.
- w *Paticca-samuppada* ili shema uslovljenost nastanka je ista u obe škole.
- w Obe su odbacile ideju vrhovnog bića koje je stvorilo i upravlja ovim

svetom.

w Obe prihvataju ideje *anicca, dukkha, anatta* i *silā, samadhi, panna* bez ikakve razlike.

Sve ovo su ključni delovi Budinog učenja i prihvataju ih obe škole bez ikakve rezerve.

Postoje takođe pitanja oko kojih se one razlikuju. Jedno od očiglednih jeste ideal *bodhisattve*. Mnogi ljudi kažu da *mahayana* teži idealu *bodhisattve* koji vodi do budinstva, dok *teravada* teži idealu *arahanta*. Moram reći da je i Buda bio *arahant*. Jedan *pacceka* Buda je takođe *arahant*. Svaki učenik takođe može biti *arahant*. U *mahayana* tekstovima se nikada ne koristi termina *arahant-yana*, sredstvo arahanta. U njima se govori o pojmovima: *Bodhisattvayana, Prateka-Buddhayana* i *Sravakayana*. U tradiciji *teravade* ovo troje naziva se *bodhi*.

Neki ljudi smatraju da je *teravada* sebična, jer podučava da svako sam za sebe treba da postigne izbavljenje. Ali kako sebična osoba može stići do prosvetljenja? Obe škole prihvataju tri *yane* ili *bodhi-ja*, ali i *bodhisattva* ideal kao najviši. Tako je *mahayana* stvorila mnoge mistične *bodhisattve*, dok *teravada* smatra *bodhisattvu* čovekom među nama koji je čitav svoj život posvetio dostizanju savršenstva, da bi na kraju postao potpuno prosvetljeni Buda za dobro ovoga sveta, za sreću ovoga sveta.

Tri vrste budinstva

Postoje tri vrste budinstva (stanja budnosti): *samma sambuddha*, koji prosvetljenje postiže sopstvenim naporima, *pacceka Buddha*, koji ima manje kvaliteta od *samma sambuddhe*, i na kraju *savaka Buddha*, to jest učenik *arahanta*. Postizanje *nibbane* kod ove tri vrste budinstva je potpuno isto. Jedina razlika je da *samma sambuddha* ima mnoge druge kvalitete i sposobnosti u odnosu na ostalu dvojicu.

Neki smatraju da praznina ili *sunyata*, o kojoj raspravlja Nagarđuna, pripada samo učenju *mahayane*. Ona je zasnovana na ideji *anatta* ili ne-ja, na *paticcasamuppadi* ili na shemi uslovljenog nastanka, kakvu možemo naći i u izvornim pali spisima *teravade*. Jednom je Ananda pitao Buda: "Ljudi govore reč *sunya*. Šta je *sunya*?" Buda je na to odgovorio: "Ananda, ne postoji sopstvo, niti bilo šta na ovome svetu što pripada sopstvu. Otuda, ovaj svet je praznina." Ovu ideju preuzeo je Nagarđuna kada se poduhvatio pisanja svog kapitalnog dela *Madhyamika karika*. Sem toga, ideja *sunyata* jeste u *mahayana* budizmu vezana za termin "podsvesti" (*alayana vidnana*), koji takođe ima koren u *teravada* tekstovima. Doprinos *mahayane* je da je ona iz njega razvila kompleksnu psihologiju i filozofiju.

Videti takođe: **Teravada budizam: Hronologija**

Rev. 13/10/2001

www.geocities.com/budizam/texts/thermah.html

[Home](#) --\ \ [Uvod](#)

Plemenitost istina

Bikhu Bodhi

Buddhist Publication Society Newsletter #20 (zima 1991-92) , uvodni esej

Copyright © 1992 Buddhist Publication Society

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Najraširenija i najpoznatija formulacija Budinog učenja jeste ona koju je sam Buda izložio u svom prvom govoru u Benaresu, a to je formula četiri plemenite istine. Buda objavljuje da te istine sadržavaju u sažetoj formi sve ključne informacije koje su nam potrebne da bismo se otisnuli putem oslobođenja, On kaže da kao što trag jednog slona, zbog svoje veličine, sadrži tragove svih drugih životinja, isto tako i četiri plemenite istine, zbog svoje sveobuhvatnosti, sadrže u sebi čitavo blagotvorno učenje. Međutim, dok su mnogi tumači budizma veliku pažnju poklanjali objašnjavanju toga šta stvarno sadrže četiri istine, veoma retka su razmišljanja o tome zašto su one označene kao *plemenite* istine. A ipak, upravo taj pridev "plemenite" otkriva nam zašto je Buda odlučio da svoje učenje izloži upravo u tom obliku i upravo on nam omogućuje da osetimo, posle tolikih vekova, jedinstvenu atmosferu koja prožima čitavo učenje i praksu Prosvetljenoga.

Reč "plemenit" ili *ariya* Buda je inače upotrebljavao da označi naročitu vrstu osobe, onu koju njegovo učenje ima za cilj da stvori. U govorima Buda klasifikuje ljudska bića u dve velike kategorije. Na jednoj strani su *puthujjana*, "zarobljenici života", oni koji pripadaju većini, čije su oči još uvek prekrivene koprenom nečistoća i obmana. Na drugoj strani su *ariya*, plemeniti, duhovna elita, koji taj status dobijaju ne rođenjem, položajem u društvu ili religijskim autoritetom, već svojom unutrašnjom plemenitošću karaktera.

Ova dva opšta tipa nisu odvojena jedan od drugog nekim neprelaznim ambisom, niti su ta dva sveta hermetički zatvorena jedan prema drugom. Postoji čitava serija prelaznih stupnjeva koja se kreće od potpunog mraka i zaslepljenosti egoizmom, preko stupnja onih u kojima je seme mudrosti počelo da klija, pa dalje preko međustupnjeva plemenitih sledbenika, sve do onih potpuno pročišćenih na samom vrhuncu čitave te skale čovekovog razvoja. A to je arahant, oslobođeni, koji je pročišćujuću viziju istine u sebe upio tako duboko da su sve nečistoće izbrisane, a time i svaka mogućnost za patnju.

I dok je put od okova do slobode, od svetovnosti do duhovne plemenitosti, put stupnjevit, sastavljen od postupnog vežbanja i postupnog napredovanja, on nije jedan ravnomeran kontinuum. Napredovanje se događa u malim pomacima, da bi se na određenoj tački - tački koja razdvaja status svetovnjaka od statusa plemenitog - došlo do linije raskida koju treba preći, ne jednostavno zakoračivši još jedan korak napred, već treba načiniti skok, skok sa jedne obale na drugu. Taj prelomni događaj u unutrašnjem razvoju svakog ko praktikuje učenje, taj radikalni skok koji sledbenika prebacuje iz područja i loze svetovnih ljudi u područje i lozu plemenitih, događa se upravo kroz pronicanje u četiri plemenite istine. Ovo nam pokazuje ključni razlog zašto su četiri istine koje je Buda otkrio nazvane plemenitim istinama. Plemenite su zbog toga što kada smo prodrli u njih do središta, kada smo shvatili njihovu važnost i implikacije, odbacujemo status svetovnjaka i dobijamo status plemenitih, izvučeni smo iz bezlične mase i uključili smo se u zajednicu

učenika Blaženog ujedinjenih jedinstvenom i nepokolebljivom vizijom.

Pre no što smo razumeli ove istine, ma koliko velike bile naše duhovne vrline, još uvek nismo na sigurnom tlu. Nismo imuni na regresiju, još nismo sigurni u svoje izbavljenje, još nismo nepobedivi u svome napredovanju putem. Vrline svetovnjaka su promenljive vrline. One mogu narastati ili kopneti, mogu cvetati ili opadati, i u skladu sa veličinom njihove snage možemo da se uspinjemo ili da padamo u našem kretanju u krugu preporađanja. Kada se naše vrline umnožavaju možemo se kretati nagore i boraviti u blaženstvu među bogovima; kada nam se vrline proređuju ili su zasluge stečene prošlim dobrim delima istrošene ponovo možemo potonuti u svetove patnje.

Ali pronicanjem ovih istina preskačemo jaz koji nas razdvaja od plemenitih. Oko Dhamme je otvoreno, istina je razotkrivena i premda odlučujuća bitka još nije dobijena, put do konačnog cilja leži pred nama, a spas od okovanosti željom izranja na horizontu. Onaj ko je razumeo istine promenio je lozu, prešao iz područja svetovnog u područje plemenitih. Takav sledbenik više ne može pasti na nivo svetovnjaka, ne može više izgubiti viziju istine što se ukazala njegovom unutrašnjem oku. Progres ka konačnom cilju, potpunom iskorenjivanju neznanja i želje, može biti sporo ili brzo, može teći lako ili tek posle velike borbe. Ali koliko god dugo potrajalo, sa kojom god lakoćom napredovali, jedno je izvesno: sledbenik koji je sagledao četiri plemenite istine sa takvom besprekornom jasnoćom nikada više ne može nazadovati, nikada više ne može izgubiti status plemenitog i sigurno će dostići krajnji cilj, stupanj arahanta, najduže za narednih sedam života.

Razlog što pronicanje u četiri plemenite istine može podariti takvu neopozivu plemenitost duha leži u četiri zadatka koje nam plemenite istine nameću. Uzimajući te zadatke za svoj životni izazov -- naš izazov kao sledbenika Prosvetljenoga -- sa kojeg god stupnja razvoja da krećemo, postepeno ćemo napredovati ka neopozivom priključivanju plemenitima.

Prvu plemenitu istinu, istinu o patnji, treba potpuno *razumeti*: zadatak koji nam ona postavlja tiče se potpunog razumevanja. Znak raspoznavanja plemenitih je da oni ne lutaju besciljno strujama života, već pokušavaju da život razumeju iznutra što je poštenije i potpunije moguće. Za nas, takođe, neophodno je da razmišljamo o prirodi našeg života. Moramo pokušati da dokučimo značenje egzistencije ograničene s jedne strane rođenjem i s druge strane smrću, koja je između toga podložna najraznovrsnijim oblicima patnje detaljno analiziranim u Budinim govorima.

Druga plemenita istina, o nastanku ili uzroku patnje, nameće zadatak *napuštanja*. Plemeniti je takav zato što je krenuo u proces eliminisanja nečistoća u korenu patnje, a i mi takođe, ako nameravamo da dostignemo nivo plemenitih, moramo biti spremni da se odupremo zavodljivom pozivu nečistoća. I dok iskorenjivanje želje može doći jedino napuštanjem svetovnjačkog nivoa, ipak i u njemu, u svakodnevnom životu možemo se učiti uzdržanosti u odnosu na grublje manifestacije nečistoća i strpljivim samoposmatranjem postepeno oslabiti stisak kojim su one zarobile naša srca.

Treća plemenita istina, iskorenjivanje patnje, postavlja zadatak *ostvarivanja*. Iako nibbanu, iskorenjivanje patnje, mogu lično ostvariti jedino plemeniti, poverenje sa kojim uzimamo Dhammu (učenje) kao svog vodiča kroz život pokazuje nam šta treba da odaberemo kao svoj krajnji cilj, kao svoju krajnju vrednost. Kada smo jednom shvatili činjenicu da nam sve uslovljene stvari na svetu, pošto su prolazne i bez neke trajne suštine, nikada ne mogu pružiti trajno zadovoljenje, ostaje nam da kao svoj cilj uzmemo ono što je neuslovljeno, nibbanu, besmrtnost, i od tog cilja načinimo osovinu oko koje se okreću sve naše svakodnevne odluke i nastojanja.

Na kraju, četvrta plemenita istina, donosi zadatak *razvijanja*. Plemeniti su svoj stupanj dostigli razvijanjem osmostrukog puta i dok su samo oni sigurni da neće sa njega skrenuti, Budino učenje daje nam detaljna uputstva neophodna da sledimo taj put koji kulminira stupnjem plemenitosti. To je put koji nam donosi viziju, koji

nam donosi znanje, koji vodi do boljeg razumevanja, prosvetljenja i nibbane,
najvećeg postignuća plemenitih.

Rev. 1/6/2000

www.geocitiess.com/budizam/lib/bps/essay20.html

[Home](#) --\ \ [Uvod](#)

Treća istina: Plemenita istina o prestanku patnje

[Uvod](#) -- [Prva plemenita istina](#) -- [Druga plemenita istina](#)

[Treća plemenita istina](#) -- [Četvrta plemenita istina](#)

Šta je, dakle, Plemenita istina o prestanku patnje? To je potpuno iščezavanje i iskorenjivanje upravo te želje, njezino napuštanje i odustajanje od nje, oslobađanje i nevezivanje za nju.

Ali, gde ta želja može nestati i gde ona može biti iskorenjena? Gde god na svetu ima primamljivih i prijatnih stvari, tu ta želja može nestati i tu ona može biti iskorenjena.

U prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti, koji god od monaha ili asketa da je na takve primamljive i

prijatne stvari gledao kao na nešto "prolazno", "što izaziva patnju" i što je "bez trajne suštine", kao na bolest i truljenje, taj je u stanju da prevaziđe želju.

I oslobođen želje za čulnim zadovoljstvima, oslobođen želje za postojanjem, on se ne vraća, ne ulazi ponovo u egzistenciju.

Uslovljeno iskorenjivanje svih fenomena

Jer, zahvaljujući potpunom prestanku i iskorenjivanju želje, prijanjanje se iskorenjuje; iskorenjivanjem prijanjanja proces nastajanja se iskorenjuje; iskorenjivanjem (karmičkog) procesa nastajanja preporađanje se iskorenjuje; a iskorenjivanjem preporađanja, starost i smrt, jad, naricanje, bol, žalost i očaj se iskorenjuju. Tako se iskorenjuje čitav taj okean patnje.

Otuda, poništavanje, prestanak i prevazilaženje telesnog, osećaja, opažaja, izraza volje i svesti, to je iskorenjivanje patnje, kraj bolesti, prevladavanje starosti i smrti.

[Talasno kretanje, koje nazivamo talasom -- što u posmatraču stvara iluziju da se određeni deo vodene mase kreće površinom jezera -- stvara se i održava energijom vetra. Kad vetar prestane i nema novog koji bi pokrenuo vodu, energija vetra preneti na vodu polako se gubi i površina vode postaje mirna. Slično ovome, ako vatra ne dobija novo gorivo, ona će se ugasi. Na isti način, ovaj proces u koji su uključeni pet sastojaka bića -- a koji u čoveku nezalici stvara iluziju o postojanju nekakvog ego entiteta -- održava se energijom želje i

izvesno vreme se održava pokretan energijama koje je ona stvorila. No, ako ponestane goriva, tj. prijanjanja za život i nema priliva nove energije, život će potrajati onoliko koliko je do tada energije akumulirano; no u trenutku smrti, taj proces u koji su uključeni pet sastojaka bića zauvek prestaje.

Tako se nirvana ili "utrnuće" ("hlađenje") može posmatrati iz dva ugla:

1. "Iskorenjivanje nečistoća," pri čemu dostižemo stupanj arahanta ili svetog čoveka, i on traje do kraja životnog veka.
2. "Iskorenjivanje pet sastojaka bića", posle smrti arahanta.]

Nirvana

To je istinski mir, to je kraj bilo kakvog uobličavanja, napuštanje bilo kakve osnove za novo preporađanje, iščezavanje želje, nevezivanje, iskorenjivanje -- nirvana.

Uzbuđen požudom, razjaren ljutnjom, zaslepljen obmanom, savladan, uma uhvaćenog u klopku, čovek kopa raku sam sebi i drugima i doživljava mentalni bol i teskobu. Ali ako su požuda, ljutnja i obmana napušteni, čovek ne kopa raku ni sebi ni drugima i on ne oseća bilo kakav mentalni bol i teskobu. To je nirvana neposredna, vidljiva u ovom životu, primamljiva i razumljiva mudrima.

Iskorenjivanje pohlepe, iskorenjivanje mržnje, iskorenjivanje obmane: to se, zaista, naziva nirvanom.

Arahat, sveti čovek

I za sledbenika tako oslobođenog, čije srce kuca spokojno, nema ničeg što bi trebalo dodati onome već učinjenom i ništa više ostalo nije da se obavi. Baš kao što ogromna stena ostaje nepokretna i u sred najsnažnijeg vetra, isto tako ni oblici, ni zvukovi, ni mirisi, ni ukusi, ni dodiri bilo koje vrste, ni poželjni ni nepoželjni, ne mogu izazvati takvog sledbenika da se pokoleba. Spokojan je njegov uma,

dostignuto izbavljenje.

I on koji je razmotrio sve suprotnosti ovoga sveta, kojeg više ništa na ovome svetu ne uznemirava, smiren, oslobođen jarosti, tuge i žudnje, nadišao je on rađanje i umiranje.

Nepromenljivo

Postoji područje gde nema ni čvrstog, ni tečnog, ni toplog, ni kretanja, ni ovog sveta, ni bilo kojeg drugog sveta, ni Sunca, ni Meseca. To ja nazivam ni nastajanjem ni nestajanjem, ni mirovanjem, ni rađanjem, ni umiranjem. Nema tu ni početka ni kraja. To je okončanje patnje.

Tu postoji jedino nerođeno, nenastalo, nestvoreno, neuobličeno. Kad ne bi postojalo to nerođeno, nenastalo, nestvoreno, neuobličeno, bekstvo iz ovoga sveta koji nastanjuje rođeno, nastalo, stvoreno, uobličeno ne bi bilo moguće.

No, pošto postoji nerođeno, nenastalo, nestvoreno, neuobličeno, zato je moguće bekstvo iz ovoga sveta koji nastanjuje rođeno, nastalo, stvoreno.

Rev. 26/05/02

www.geocities.com/texts/kraj.html

[Home](#) --\ \ [Uvod](#)

Četvrta istina: Plemenita istina o putu koji vodi do prestanka patnje

[Uvod](#) -- [Prva plemenita istina](#) -- [Druga plemenita istina](#)

[Treća plemenita istina](#) -- [Četvrta plemenita istina](#)

Dve krajnosti i srednji put

Prepustiti se jurnjavi za zadovoljstvima čula jeste nisko, prosto, vulgarno, neplemenito, beskorisno; a isto tako, prepustiti se samoumravljanju jeste bolno, neplemenito, beskorisno: oba ova ekstrema Blaženi je izbegavao i ponovo otkrio srednji put, koji nam omogućuje da vidimo i da znamo, koji nas vodi do spokojstva, nevezivanja, do prosvetljenja, do nirvane.

Videti: [Plemeniti osmostruki put](#)

Rev. 26/05/2002

www.geocities.com/texts/put.html

[Home](#) ---\\ [Uvod](#)

Pet pravila morala

Ne ubijaj

Ne kradi

Ne laži

Ne budi razvratan

Ne uzimaj droge i ne pij alkohol

Videti takođe: [Thich Nhat Hanh: Pet plemenitih pravila](#)

Rev. 22/7/2001

www.geocities.com/texts/pet.html

Plemeniti osmostruki put

1. Ispravno razmevanje

- Potrudi se da što bolje razumeš **Četiri plemenite istine**

2. Ispravna misao

- Donesi odluku da svoj život usmeriš pravim putem

3. Ispravan govor

- Nemoj lagati
- Nemoj nepravedno kritikovati druge
- Ne koristi uvredljive reči
- Ne ogovaraj

4. Ispravno delovanje

- Sledi **Pet pravila morala**

5. Ispravno življenje

- Zараđuj za život tako da ne ugrožavaš druga živa bića

6. Ispravan napor

- Izbegavaj sve loše misli, one podstaknute mržnjom, zavišću i pohlepom
- Nastoj da što duže održavaš misli ispunjene blagonaklonošću i ljubavlju

7. Ispravna sabranost

- Postani što više svestan svih stanja i procesa u telu, svojih osećanja i misli

8. Ispravna koncentracija

- Duboka koncentracija odvešće te do jednog višeg stanja svesti

(prosvetljenje)

Detaljnije videti u: **Bhikkhu Bodhi: Plemeniti osmostruki put**

Rev. 22/7/2001

www.geocities.com/texts/osam.html

[Home](#) ---\\ [Uvod](#)

Tri utočišta: Buda, Dhamma i Sangha

Tanisaro Bikhu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Buda

Značenje Budinog probuđenja

Dva ključna aspekta Budinog probuđenja jesu *šta* i *kako*: za šta se on to probudio i kako je to postigao. Njegovo probuđenje je svojevrsno po tome što uključuje ova dva aspekta. Suština je u tome da je razumeo kako postoji večna sreća i da nju čovek može postići sopstvenim naporom. Taj čovekov napor kao deo čitavog procesa na kraju se usredsređuje na pitanje razumevanja prirode samog tog napora -- kroz ispravne postupke i uviđanje uslovljenost nastanka svega -- na to koje su njegove moći i ograničenja i koja vrsta ispravnog napora (tj. plemenitog puta) nas može odvesti preko naših ograničenja i na prag besmrtnosti.

Kako je Buda opisao svoj doživljaj probuđenja u jednom od svojih govora, prvo postoji znanje o stalnom ponavljanju *dhamme* (prirode) -- što u ovom kontekstu

znači uslovljenog nastanka svih stvari na ovom svetu -- zatim nastaje znanje o *nibbani*. Na drugim mestima, on opisuje tri stupnja koja su ga vodila do uvida o njegovim prošlim životima u svetlu uslovljenog nastanka, uvida o umiranju i ponovnom rođenju svih živih bića, i na kraju do uvida u četiri plemenite istine. Prva dva oblika znanja nije otkrio Buda. O njima su govorili i drugi mudraci tokom istorije, premda je Budin uvid u ovo drugo znanje imao i nešto posebno: uvideo je da se bića preporađaju prema etičkom kvalitetu svojih misli, reči i postupaka i da na taj kvalitet presudno utiče stanje uma. Kvalitet naših stavova i namera određuje kakav će biti rezultat naših postupaka, koji ćemo tek kasnije iskusiti.

Ovaj uvid imao je dvostruki uticaj na njegov um. S jedne strane, zahvaljujući njemu shvatio je uzaludnost kruga stalno novog preporađanja -- to da čak i najveći napori da se dođe do zadovoljstva i njegovog ispunjenja unutar tog kruženja mogu doneti samo privremeni rezultat. Sa druge strane, uviđanje značaja uma u usmeravanju tog kruženja navelo ga je da se usredsredi na sopstveni um u sadašnjem trenutku kako bi video na koji način procesi u umu koji pokreću to kruženje mogu biti prekinuti. Na taj način došao je do uvida u četiri plemenite istine i proces uslovljenog nastanka -- do uvida da su sastojci koji čine njegovu "ličnost" takođe pokretački faktori egzistencije u sveta u celini i kako čitava ta predstava može da se okonča. Sa tim okončanjem došao je doživljaj neuslovljenosti, koji je on nazvao *nibbana* (utrnuće), svest bez oblikâ i svojstava, besmrtnost.

Kada postavimo pitanje na koji način se ostali doživljaji "prosvetljenja" zabeleženi u svetskoj istoriji odnose prema Budinom, treba da imamo na umu Budinu sopstvenu tvrdnju: prvo postoji znanje o uslovljenosti nastanka svih stvari, onda postoji znanje o *nibbani*. Bez prvog -- koje uključuje ne samo razumevanje *kamme*, već isto tako načina na koji *kamma* vodi do samog razumevanja -- svako ostvarenje, bez obzira koliko bilo ispunjeno mirom i bezgranično, koje nije proisteklo iz takve vrste razumevanja ne može se ubrojati u probuđenje u budističkom značenju te reči. Istinsko probuđenje nužno uključuje i moral i uvid u

uzročnost.

Što se tiče toga šta Budino probuđenje znači za nas danas, četiri su tačke važne:

1) Uloga koju *kamma* igra u probuđenju je da nam daje moć. To znači da ono što svako od nas čini, govori i razmišlja *jeste* važno - ovo je potpuno suprotno osećanju ispraznosti koje može doći na osnovu čitanja, recimo, svetske istorije, geologije ili astronomije i shvatanja prolazne prirode svakog ljudskog poduhvata. Probuđenje nam omogućuje da uvidimo kako izbori koje činimo u svakom trenutku svoga života imaju posledice. Mi nismo stranci u nepoznatoj zemlji. **Mi smo formirali i nastavljamo da formiramo svet koji doživljavamo.** Činjenica da imamo moć takođe znači i da smo odgovorni za ono što doživljavamo. Ovo nam pomaže da se suočimo sa događajima iz svoga života sa više ravnodušnosti, jer znamo da ih je naša ruka stvarala i u isto vreme možemo izbeći svako osećanje malodušnosti i krivice, jer sa svakim novim izborom uvek možemo da napravimo i novi početak.

2) Probuđenje nam takođe govori da dobro i loše nisu samo puke društvene konvencije, već su ugrađene u sistem po kojem je ovaj svet sačinjen. Možemo imati slobodu da oblikujemo svoj život, ali nemamo slobodu da menjamo osnovna pravila koja određuju šta su dobri a šta loši postupci i kako procesi *kamme* dejstvuju sami po sebi. Tako ovde nema mesta za kulturni relativizam -- čak i ako su možda mnogi od nas upravo na osnovu njega prokrčili put do toga da napustimo svoja ranija religijska uverenja i priklonimo se budizmu. Postoje određeni načini delovanja koji su sami po sebi loši i glupi smo ukoliko insistiramo na svom pravu da postupamo upravo tako.

3) Kako Buda kaže na jednom mestu svog opisa probuđenja: "Neznanje je uništeno; pojavilo se znanje; tama je uništena; pojavilo se svetlo - kako se to već događa u onome ko je pažljiv, marljiv i odlučan". Drugim rečima, zadobio je znanje koje oslobađa zahvaljujući kvalitetima koje svi mi možemo da razvijemo:

pažljivost, marljivost, odlučnost. Ako želimo da se suočimo sa implikacijama ove činjenice, shvatamo da je Budino probuđenje izazov čitavom našem sistemu vrednosti. Činjenica da stanje neuslovljenosti može biti dostignuto tera nas da prevrednujemo sve druge ciljeve koje smo sebi postavili u životu. Na nivou očiglednosti, ona nam ukazuje na duhovnu oskudnost života posvećenog bogatstvu, položaju ili trci za čulnim zadovoljstvima; ali nas ona takođe navodi da podrobnije razmotrimo i druge mnogo "vrednije" ciljeve koje su naša kultura ili njezine potkulture sklone da veličaju, takve kao što je društvena prilagođenost, značajne veze, služenje planeti itd. I one će, neizbežno, voditi ka patnji.

Međusobna zavisnost svih stvari ne može biti, za svaki istinski prijemčiv um, izvor sigurnosti i olakšanja. Ako je stanje neuslovljenosti dostižno za nas, i to je jedini izvor sreće u čiju postojanost možemo imati poverenja, onda jedino ima smisla da uložimo napor, da mentalne i duhovne resurse kojima raspolažemo usmerimo u tom pravcu.

4) Čak i za one koji nisu spremni da preduzmu takvu investiciju, probuđenje nas uverava da sreća dolazi iz razvijanja onih kvaliteta u sebi na koje možemo biti ponosni, kao što su blagonaklonost, prijemčivost, smirenost, pažljivost, umerenost, odlučnost i nevezivanje. I opet, to je veoma različita poruka od one koju nam upućuje svet govoreći nam da ako želimo sreću moramo da razvijamo one kvalitete prema kojima ne možemo da osetimo nikakav istinski ponos: agresivnost, samoveličanje, nepoštenje itd.. Samo ovoliko malo može dati jedan potpuno novi smer našim životima i našim predstavama o tome u šta vredi uložiti vreme i trud.

Vest o Budinom probuđenju postavlja merilo za procenjivanje kulture u kojoj smo odrasli, a nikako ne suprotno. Ovde se ne radi o tome da treba da odaberemo jednu azijsku kulturu umesto zapadnjačke. Budino probuđenje stavilo je na kušnju mnoge pretpostavke indijske kulture toga vremena; i čak i u takozvanim budističkim zemljama istinsko praktikovanje Budinog učenja je uvek kontrakultura. Radi se o preispitivanju naših uobičajenih stavova -- uslovljenih vremenom, prostorom i ograničenjima starenja, bolesti i smrti -- nasuprot mogućnosti

vanvremene, vanprostorne i bezgranične sreće. Sve kulture sputane su ograničenom, uslovljenom stranom stvari, dok Budino probuđenje ukazuje na nešto izvan svake kulture. Ono nudi izazov besmrtnosti koji je za njegove savremenike bio oslobađajući i koji i za nas, ako smo voljni da prihvatimo taj izazov, može da bude isti takav.

Dhamma

Ne-sopstvo ili Bez-sopstvo?

Jedan od prvih kamenova spoticanja na koje Zapadnjaci često nailaze kada upoznaju budizam jeste učenje o *anatta*, često prevedeno kao ne-sopstvo. Ovo učenje je kamen spoticanja iz dva razloga. Prvo, ideja o tome da ne postoji sopstvo (duša) ne uklapa nam se baš najbolje sa drugim delovima budističkog učenja, na primer onim o *kammi* i preporađanju: Ako ne postoji sopstvo, šta onda to doživljava posledice *kamme* i šta se preporađa? Drugo, ono se ne uklapa baš najbolje ni sa našim judeo-hrišćanskim bekgroundom, koji kao osnovnu pretpostavku podrazumeva postojanje nekakve večne duše ili sopstva: Ako ne postoji sopstvo, kakav je smisao duhovnog života? Mnoge knjige pokušavaju da odgovore na ova pitanja, ali ako pogledate u [pali](#) kanon -- najraniji do danas sačuvani zapis Budinog učenja -- nećete naći da se o njima uopšte raspravlja. U stvari, na jednom mestu kada je Buda bio direktno upitan da li ili ne postoji sopstvo, on je odbio da odgovori. Kada je, kasnije, bio upitan zašto, odgovorio je da smatrati da ili postoji sopstvo ili da ne postoji sopstvo znači pasti u ekstremnu formu pogrešnog mišljenja kakvo budističku praksu čini nemogućom. Zato to pitanje treba odložiti sa strane. Da bismo razumeli šta njegova ćutnja na ovo pitanje govori o značenju pojma *anatta*, prvo moramo da pogledamo njegov stav o tome kako pitanja treba postavljati i kako na njih odgovarati, a zatim kako tumačiti njegove odgovore.

Buda je sva pitanja podelio u četiri kategorije: ona koja zalužuju direktan (da ili ne) odgovor, ona koja zaslužuju analitički odgovor, ona koja zaslužuju kontrapitanje,

odnosno vraćanje lopte na teren onoga ko pita, i ona koja zaslužuju da budu ostavljena postrani. Poslednja kategorija pitanja sastoji se od onih koja ne vode do iskorenjivanja patnje i nespokojstva. Prva dužnost učitelja, kada mu se postavi pitanje, jeste da odredi kojoj kategoriji ono pripada i zatim odgovori na prikladan način. Ne odgovarate, na primer, sa da ili ne na pitanje koje treba odložiti postrani. Ako ste vi onaj koji postavlja pitanje i dobijete odgovor, tada bi trebalo da odredite koliko daleko treba ići u tumačenju tog odgovora. Buda je rekao da postoje dve vrste ljudi koji ga pogrešno tumače: oni koji izvlače zaključke iz iskaza iz kojih ne treba izvlačiti zaključke i oni koji ne izvlače zaključke iz onih iskaza na osnovu kojih bi to trebalo učiniti.

Ovo su osnovna pravila za tumačenje Budinog učenja, ali ako pogledamo na koji način većina pisaca razmatra učenje o *anatta*, ustanovljavamo da se ova osnovna pravila krše. Neki autori tvrde da je Buda poricao postojanje jednog *večnog* sopstva ili *odvojenog* sopstva, ali ovo predstavlja davanje analitičkog odgovora na pitanje za koje je Buda pokazao da treba da bude ostavljeno postrani. Drugi pokušavaju da izvuku zaključke iz nekoliko iskaza u govorima za koje se čini da podrazumevaju da sopstvo ne postoji, no čini se da se može pretpostaviti da ako neko nateže te iskaze kako bi odgovorio na pitanje koje treba ostaviti postrani, onda to znači da izvlači zaključke tamo gde njih ne bi trebalo izvlačiti.

Zato, umesto odgovaranja sa "ne" na pitanje da li ili ne postoji sopstvo -- međuzavisno ili odvojeno, večno ili ne -- Buda je osećao da je to pitanje loš početak razmatranja. Zašto? Bez obzira kako definišete liniju razgraničenja između "sopstva" i svega "ostalog", pojam sopstva uključuje izvestan element samoidentifikacije i prijanjanja, a onda i patnje i nespokojstva. Ovo još više važi za međuzavisno sopstvo, koje ne priznaje da postoji "drugo" kao što je to kod odvojenog sopstva. Ako se neko identifikuje sa celom prirodom, u njemu bol izaziva svako drvo koje biva oboreno. Ovo isto važi za jedan potpuno "drugi" svet, u kojem bi nas osećaj otuđenosti i uzaludnosti toliko oslabio da bi traganje za

srećom -- sopstvenom ili za druge -- postalo nemoguće. Zato, Buda je savetovao da ne obraćamo pažnju na takva pitanja kao što je "Da li ja postojim?" ili "Da li ja ne postojim?", jer kakav god da odgovor na njih damo, on nas vodi u patnju i nespokojstvo.

Da bismo izbegli patnju impliciranu pitanjem o "sopstvu" i "drugom", on je ponudio jedan alternativan način razlaganja našeg iskustva: četiri plemenite istine o patnji, njenom nastanku, njenom prestanku i putu koji do tog prestanka vodi. Umesto da na te istine gledamo kao da se odnose na sopstvo ili drugo, rekao je, trebalo bi da ih jednostavno prepoznamo kao ono što one i jesu, objektivno, onako kako ih neposredno doživljavamo i potom ispunjavamo imperativ koji svaka nameće. Nespokojstvo treba shvatiti, njegov uzrok napustiti, njegov prestanak ostvariti i put do prestanka razvijati. Te dužnosti predstavljaju kontekst u kojem se *anatta* najbolje razume. Ako razvijate put vrline, koncentracije i neprijanjanja do stupnja mirnog blagostanja i to stanje smirenosti koristite da iskustvo posmatrate u okvirima četiri plemenite istine, pitanja koja se javljaju u umu nisu "Da li postoji sopstvo? Šta je moje sopstvo?" već pre "Da li patim od nespokojstva zato što sam vezan za neku određenu pojavnost, fenomen? Je li to zaista ja, moje? Ako je to zaista izvor patnje, a nije deo mene, zašto još uvek prijanjam uz njega?" Ova pitanja zaslužuju neposredan odgovor, pošto nam pomažu da shvatimo nespokojstvo i da se oslobodimo prijanjanja i vezivanja -- osećanja koja su produkt samopoistovećivanja -- sve dok na kraju svaki trag samoidentifikacije ne iščezne i ostane jedino bezgranična sloboda.

U ovom smislu *anatta* učenje nije učenje o ne-sopstvu, već strategija oslobađanja od patnje napuštanjem njezinog uzroka, što vodi do najviše, neprolazne sreće. Na toj tački pitanja o sopstvu, ne-sopstvu i bez-sopstvu ostavljamo postrani. Kada jednom osetimo takvu potpunu slobodu, gde će tada biti bilo kakva briga o tome šta je to što doživljava, je li to sopstvo ili ne?

* * *

Nibbana

Svi znamo šta se događa kada vatra utrne. Plamen nestane i vatre više nema. Zato, kada prvi put čujemo da cilj budističke prakse, *nibbana* (nirvana), doslovno znači utruće, teško je zamisliti jeziviju sliku duhovnog cilja: potpuno poništavanje. Ispostavlja se, međutim, da je ovakvo tumačenje pojma greška u prevodu, ne toliko reči koliko slike. Šta je ugašena vatra predstavljala za Indijce Budinog vremena. Sve drugo samo ne poništavanje.

Prema drevnim bramanima, kada se vatra ugasi, ona prelazi u latentno stanje. Ne prestaje da postoji, već je u stanju neaktivnosti i tako -- neograničena bilo kakvim gorivom -- postaje raspršena po čitavom kosmosu. Kada je Buda koristio ovu sliku da objasni *nibbanu* indijskim bramanima svoga doba, on je prelazio preko pitanja da li ugašena vatra nastavlja da postoji ili ne i umesto toga se usredsređivao na nemogućnost definisanja vatre koja ne gori: otuda njegov iskaz da se osoba koja je "dogorela" do kraja ne može opisati.

Međutim, kada je podučavao sopstvene učenike, Buda je *nibbanu* koristio više kao jednu sliku oslobođenosti. Očigledno, svi Indijci toga vremena gledali su na vatru kao na nešto što je dinamično, zavisno od goriva na osnovu kojeg gori. Da bismo upalili vatru, moramo da je "zarobimo". Kada se vatra otarasi svoga goriva, ona je "oslobođena", lišena svoje dinamičnosti i zavisnosti -- smirena je i nesputana. Zato se u poeziji na paliju često koristi slika ugašene vatre kao metafora za slobodu. Zapravo, ova metafora je deo skupa predstava o vatri koji uključuje i dva srodna pojma. *Upadana*, ili vezivanje, takođe ukazuje na način na koji se vatra "hrani" svojim gorivom. *Khandha* znači ne samo jedan od pet "sastojaka" (telo, osećaj, opažaj, misaoni procesi i svest) kojima se definiše svako uslovljeno iskustvo, već isto tako i stablo. Baš kao što se vatra gasi kada prestaje da prijanja i hrani se drvetom, isto tako i um je oslobođen kada prestane da prijanja za *khandhe*.

Otuda je slika koja stoji u osnovi *nibbane* zapravo slika slobode. Komentari pali

kanona podržavaju ovakvo stanovište, povezujući reč *nibbana* sa njezinim korenom, glagolom koji znači "razvezivati". Kakvo je to razvezivanje? Ovi tekstovi opisuju dva nivoa. Jedan je razvezivanje u ovom životu, simbolizovano vatrom koja je ugašena, ali je ugljevlje još užareno. Ovo prikazuje prosvetljenog arahanta, koji je svestan predstava i zvukova, osetljiv na priyatnost i bol, ali oslobođen strasti, odbojnosti i obmanutosti. Drugi nivo razvezivanja, simbolizovan ugašenom vatrom kod koje je i ugljevlje ohlađeno, jeste ono što arahanti doživljavaju posle ovog života. Sve što bi moglo da pristigne kroz čula prestaje i on/ona zakoračuje u potpunu oslobođenost i od najtananijeg nespokojstva i ograničenja egzistencije u prostoru i vremenu.

Buda insistira na tome da je ovaj nivo nemoguće opisati, čak i pojmovima postojanja ili nepostojanja, jer reči funkcionišu samo kod stvari koje su ograničene. Sve što on o tome kaže -- sem slika i metafora -- jeste da možemo iskusiti nagoveštaj takvog iskustva čak i u ovom životu i da je to krajnja sreća, nešto što zaista vredi upoznati.

Zato, kada sledeći put posmatrate vatru kako se gasi, posmatrajte je ne kao primer poništavanja, već kao lekciju o tome kako je moguće pronaći slobodu u napuštanju vezanosti..

Sangha

Ekonomija darova

Prema budističkim monaškim pravilima, monasi i monahinje ne smeju da primaju novac, čak ni da budu uključeni u trampu ili trgovinu sa nezaređenima. Oni žive potpuno u jednoj ekonomiji darova. Nezaređeni sledbenici poklanjaju monasima ono što im je neophodno, dok im ovi uzvraćaju poklanjajući im učenje. Idealno bi bilo -- a to u velikoj meri i jeste praksa -- da ova razmena ide iz srca, kao nešto

potpuno dobrovoljno. U tekstovima je mnogo priča koje naglašavaju da ono čime se uzvrća u ovoj ekonomiji -- koja bi se isto tako mogla nazvati ekonomijom zasluga -- zavisi ne od materijalne vrednosti datog predmeta, već od čistote srca donatora i primaoca. Dajete ono što je primereno prilici i vašim mogućnostima, kada i gde god se vaše srce oseti inspirisanim. Što se tiče monaha, to znači da podučavate, iz saosećanja, onom čemu treba podučiti, bez obzira hoće li to biti prihvaćeno ili ne. Što se tiče nezaređenih, to znači da dajete ono što vam prečiće i što osećate da treba podeliti. Nema cene za podučavanje, čak ni "sugerisane donacije". Svako ko smatra da je podučavanje i poklanjanje neophodnih rekvizira nadoknada za određenu uslugu smatra se običnim trgovcem. Umesto toga, dajete zato što je davanje dobro za srce i zato što održavanje *dhamme* u životu kao vitalnog principa zavisi od svakodnevnih gestova velikodušnosti.

Osnovni simbol ove ekonomije jeste monaška posuda za prošenje hrane. Ako ste monah, ona reprezentuje vašu zavisnost od drugih, morate da prihvatite velikodušnost bez obzira u kojem je ona obliku. Možda u posudi nećete dobiti ono što želite, ali shvatate da uvek dobijate ono što vam je potrebno, čak i ako je to teško savladiva lekcija iz uzdržavanja. Jedan od mojih učenika u Tajlandu jednom je otišao u planine na severu zemlje kako bi se vežbao samoći. Njegova koliba na padini bila je idealno mesto za meditaciju, ali je zavisio od hrane iz obližnjeg sela, a ona se sastojala uglavnom od čistog pirinča sa povremenim dodacima kuvanog povrća. Posle dva meseca ovakve ishrane, objekat njegove meditacije postala je dilema u njegovom umu da li da ide ili da ostane. Jednog kišnog jutra, dok je bio u redovnom prošenju hrane, došao je do jedne kolibe baš kada je jutarnji pirinač bio skuvan. Domaćica ga je pozvala i zamolila da sačeka dok ne izvadi malo pirinča iz lonca. Dok je on tako čekao na pljusku, nije mogao a da u sebi ne počne da gundđa kako će opet dobiti samo pirinač. Desilo se da je uz ženu bilo malo dete, koje je sedelo kraj vatre i plakalo od gladi. I tako, dok je žena vadila pirinač iz lonca gurnula je i njemu jedan zalogaj. Dete je smesta prestalo da plače i na licu mu se pojavio osmeh. Moj učenik je primetio to i u glavi mu je sinulo. "Tako znači, zanovetaš zbog onoga što ti ljudi poklanjaju", rekao je samome sebi. "Nisi ni

malom detetu dorastao. Ako ono može biti srećno samo sa zalogajem pirinča, zašto ne možeš i ti?" I kao rezultat svega toga, ta lekcija koja je došla sa jednom kašikom pirinča dala je mome učeniku snagu potrebnu da na toj planini ostane naredne tri godine.

Za monaha posuda za hranu takođe predstavlja i priliku koju daje drugima da praktikuju *dhammu* u skladu sa svojim mogućnostima. U Tajlandu, to se ogleda u izrazu koji se koristi da opiše odlazak u prošenje hrane: *proad sat*, pomoći živim bićima. Bilo je slučajeva kada sam u unutrašnjosti Tajlanda išao u prošenje hrane i dok bih prolazio pored male kolibe pokrivene lišćem neko bi izjurio iz nje da mi sipa pirinač u posudu. Mnogo godina pre toga, kao laik, kada bih video tako malu, jadnu kolibu moja reakcija bila bi želja da novčano pomognem ljudima koji u njoj žive. Ali sada sam ja zavisio od *njihove* velikodušnosti. U svojoj novoj poziciji sam mogao materijalno manje da im pomognem nego kao laik, ali sam im barem pružao priliku da osete dostojanstvo koje dolazi sa davanjem.

Za davaoce, monahova zdela postaje simbol dobra koje su učinili. Nekoliko puta su mi u Tajlandu ljudi rekli kako su sanjali da pred njima stoji monah i podiže poklopac sa svoje zdele. Ti snovi su se razlikovali u tome šta je snevač video u zdeli, ali u svim slučajevima tumačenje tog sna bilo je isto: snevačevo dobro delo doneće plod na jedan naročito povoljan način.

Odlazak u prošenje hrane je takođe dar koji ide u oba smera. Sa jedne strane, svakodnevni kontakt sa laičkim donatorima podseća monahe da njihova praksa nije samo njihova privatna stvar, već briga cele zajednice. Oni su dužnici drugima za pravo i priliku da vežbaju i trebalo bi da daju sve od sebe da vežbaju marljivo, jer time otplaćuju svoj dug. U isto vreme, prilika da prolaze kroz selo u rano jutro, prolazeći kraj kuća bogatih i siromašnih, srećnih i nesrećnih, daje mnogo prilika za razmišljanje o ljudskom životu i o potrebi da se pronađe izlaz ispod žrvnja umiranja i ponovnog rađanja.

Za davaoce, prošenje hrane je podsećanje da monetarna ekonomija nije jedini put ka sreći. Ono pomaže da se društvo održi zdravim, jer ulazeći u grad svako jutro, monasi otelovljuju jedan ideal veoma različit od dominantne ekonomije novca. Blago subverzivan kvalitet ovog običaja pomaže ljudima da se priklone i drže pravog sistema vrednosti.

Povrh svega, ekonomija darova simbolizovana monaškom zdelom i prošenjem hrane dopušta specijalizaciju, podelu rada, od koje obe strane imaju korist. Oni koji su voljni mogu odustati od niza privilegija domaćinskog života i u zamenu za to dobiti slobodno vreme, osnovnu podršku i trening kao neophodne rekvizite za potpuno posvećivanje praktikovanju *dhamme*. Oni koji ostaju kod kuće imaju korist od toga što su im svakoga dana na raspolaganju oni koji sve svoje vreme ulažu u praktikovanje *dhamme*. Uvek mi se činilo ironijom da savremeni svet slavi specijalizaciju u skoro svakoj oblasti -- čak i u stvarima kao što su trčanje, skakanje i bacanje lopte -- ali ne u *dhammi*, gde se to smatra "dualizmom", "elitizmom" ili još nečim gorim. Buda je začeo monaški red prvog dana svog puta učitelja, zato što je video koristi od specijalizacije. Bez nje, praksa često postane ograničena i razvodnjena, začinjena kompromisima sa zahtevima ekonomije novca. *Dhamma* postaje ograničena na to šta se isplati i šta će se uklopiti u raspored koji diktiraju porodica i posao. U takvoj situaciji, svi ostajemo uskraćeni u stvarima srca.

Činjenica da u ekonomiji darova opipljive stvari idu samo u jednom pravcu znači da je ova razmena podložna najrazličitijim zloupotrebama. Zato je toliko pravila monaške discipline, kako bi se sprečili monasi da zloupotrebe velikodušnost laika donatora. Postoje pravila koja zabranjuju da se na neprikladan način traži poklon, počev od tvrdnji o posedovanju natprirodnih moći, pa sve do zabrane da se bolja hrana u zdeli prikriva pirinčem odgore kako bi se donatori naveli da budu što darežljiviji. Većina ovih pravila, zapravo, bila su ustanovljena na zahtev laika ili kao odgovor na njihove pritužbe. Jer oni su investirali u ekonomiju dobrih dela i bili su zainteresovani da tu investiciju zaštite. Ovo zapažanje ne odnosi se samo na drevnu Indiju, već i na današnji Zapad. Kada prvi put imaju kontakt sa *sanghom*,

Ljudi su skloni da vide malo razloga za pravila discipline, smatrajući ih zanimljivim ostacima prastarih indijskih predrasuda. Kada, međutim, ta pravila sagledaju u kontekstu ekonomije darova i počnu i sami da učestvuju u toj ekonomiji, isto tako su skloni da počnu da oštro brane i pravila i "svoje" monahe. Ovakav stav može ograničiti slobodu monaha na izvestan način, ali i znači da laički zaštitnici počinju da se interesuju ne samo za ono čemu monah podučava, već i kako on živi -- što je dobra mera predostrožnosti da onaj ko priča "toj priči i slični". Ovim se, opet, obezbeđuje da čitava praksa ostane briga čitave zajednice. Kao što je rekao Buda:

Monasi, kućedomaćini su veoma korisni za vas, jer vam obezbeđuju ogrtač, hranu, boravište i lekove. A vi ste, monasi, veoma korisni kućedomaćinima, jer ih poučavate dhammi, divnoj na početku, divnoj u sredini i divnoj na kraju, jer tumačite svetački život u pojedinostima i u celini, tako celovit, beskrajno čist. Na taj način svetački život provodite u međusobnoj zavisnosti, a sve radi prelaska bujice, radi okončavanja patnje i nespokojsva.

Iti 107

Periodično, tokom istorije budizma, ekonomija darova je prestajala, obično kada bi se jedna ili druga stana fiksirale na opipljivu stranu ove razmene i zaboravljala kvalitete srca koji su razlog njenog postojanja. I periodično je bila oživljavana kada su ljudi postajali prijemčivi za njezine darove u vidu žive *dhamme*. Po samoj svojoj prirodi, ekonomija darova slična je biljci u toploj leji, jer zahteva pažljivu negu i prijemčivost za njezine plodove. Zapanjuje me da jedna takva ekonomija postoji evo već 2600 godina. Ona nikada neće biti više od alternative dominantnoj monetarnoj ekonomiji, najviše zbog toga što su njezini plodovi tako tanani i jer zahteva toliko mnogo strpljenja, poverenja i discipline kako bismo shvatili njezinu vrednost. Onima koji očekuju da im se za određene usluge ili robu odmah plati treba sistem novca. Iskreni budistički laici, međutim, imaju priliku da igraju dvostruku ulogu, angažujući se u ekonomiji novca kako bi zaradili za život i da

doprinosu ekonomiji darova kad god za to osete potrebu. Na taj način mogu ostvariti neposredan kontakt sa učiteljima i dobiti najbolja moguća uputstva za svoju praksu, u atmosferi u kojoj su obostrano saosećanje i briga medij razmene, a čistota srca krajnje merilo.

Rečnik

Arahant: "Vredni" ili "vrli", osoba čiji je um oslobođen nečistoća, te otuda za njega nema više preporađanja. Naziv za Buda i najviše među njegovim učenicima. Niža tri stupnja učenika su, opadajućim redom: ne-povratnici, oni čiji su umovi oslobođeni čulne želje i koji će se ponovo roditi na nebu, da bi tamo dostigli *nibbanu*, nikad se više ne vraćajući na ovaj svet; jednom-povratnici, oni koji će se roditi u ovom svetu još jednom pre nego dostignu *nibbanu*; i oni koji su ušli u tok, dakle osetili su prvi nagoveštaj *nibbane*, što će ih navesti da odbace tri okova koji ih vezuju za krug prerađanja -- verovanje u sopstvo, sumnju i vezanost za pravila i rituale -- te su otuda predodređeni da se ponovo rode još najviše sedam puta.

[Natrag]

Asava: Mentalne naslage ili nečistoće. Četiri svojstva -- senzualnost, stavovi, želja za postojanjem i neznanje -- koji "proističu" iz uma i daju pokretačku snagu točku rađanja i smrti.

Bodhisatta (bodhisattva): "Biće koje teži probuđenju", termin korišćen da se opiše Buda od njegovih prvih težnji da postane Buda do potpunog prosvetljenja.

Deva: Doslovno, "onaj koji blista". Stanovnik nebeskih svetova.

Dhamma (dharma): Događaj; fenomen; način na koji stvari postoje u i po sebi; njihova unutrašnja svojstva; principi koji u osnovi određuju njihovo ponašanje. Takođe, principi čovekovog ponašanja, kvaliteti uma, i u negativnom i u pozitivnom

smislu. Otuda se "dhamma" koristi da označi svako učenje koje zagovara takve stvari. Tako *dhamma* kod Bude označava i njegovo učenje i neposredan doživljaj onih kvaliteta *nibbane* koji su i cilj tog učenja. [\[Natrag\]](#)

Jhana: Mentalno zadubljenje. Stanje snažne koncentracije na određeni osećaj ili mentalni sadržaj.

Kamma (karma): Voljni postupci koji rezultiraju nastajanjem i preporađanjem. [\[Natrag\]](#)

Nibbana (nirvana): Doslovno, "razvezivanje" uma od strasti, odbojnosti i obmanutosti, kao i od čitavog kruga umiranja i preporađanja. Kako ovaj pojam takođe označava gašenje vatre, on u sebi nosi konotaciju smirivanja, hlađenja i mira. "Potpuna nibbana" u nekim kontekstima označava iskustvo probuđenja; u drugim, umiranje arahanta. [\[Natrag\]](#)

Pali: Kanon tekstova koji je sačuvala theravada škola i, po tome, jezik na kojem su ti tekstovi bili zapisani. [\[Natrag\]](#)

Patimokkha: Osnovni skup pravila monaške discipline, sačinjen od 227 pravila za monahe i 310 pravila za monahinje.

Sangha: Na konvencionalnom (*sammati*) nivou, ovaj termin označava zajednice budističkih monaha i monahinja; na uzvišenom (*ariya*) nivou, označava one sledbenike Budine, zaređene i nezaređene, koji su osetili barem prvi nagoveštaj *nibbane*. [\[Natrag\]](#)

Tathagata: Doslovno, "takodošavši (*tatha-gata*)" ili "onaj ko je postao svoj" (*tatha-agata*); epitet korišćen u drevnoj Indiji za osobu koja je dostigla najviši duhovni cilj. U budizmu, on obično označava Budu, mada se ponekad koristi i za nekog od njegovih učenika arahanta.

Vinaya: Monaška disciplina, u štampanom obliku obuhvata šest tomova. Sam Buda je religiju koju je utemeljio nazvao "ova Dhamma-Vinaya."

Sabbe satta sada hontu

Avera sukha-jivino

Katam punna-phalam

Sabbe bhagi bhavantu te.

Neka sva bića uvek žive srećna,

Oslobođena mržnje.

Neka sva uživaju blagoslov

Što izvire iz dobra koje učinih.

Rev. 22/10/2001

www.geocities.com/budizam/lib/modern/refuge.html

Pitanja i odgovori SADRŽAJ

© Venerable Kusalo
Preuzeto uz saglasnost autora

Poštovani Kusalo, budistički monah,

odgovara na niz pitanja

svojih mladih učenika.

sadržaj

Rev. 5/10/2001

www.geocities.com/budizam/texts/kusalo/cover.html

Koristi od meditacije i istrajnosti

Aung San Su Kji [1]

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Meditacijsko povlačenje monsunskog perioda je počelo. Vreme je da se daruju ogrtači monasima i da se načini poseban napor ka boljem razumevanju budističkih vrednosti. U Burmi, mi se staramo o članovima sanghe (budističke monaške zajednice) kao o učiteljima koji će nas voditi duž **plemenitog osmostrukog puta**. Dobri učitelji ne daju samo učene propovedi. oni nam pokazuju kako da bi trebalo da se ponašamo u svom svakodnevnom životu u skladu sa ispravnim razumevanjem, ispravnom mišlju, ispravnim govorom, ispravnim delovanjem, ispravnim življenjem, ispravnim naporom, ispravnom sabranošću i ispravnom koncentracijom.

Ne mnogo pre mog kućnog pritvora 1989, bila sam počastvovana da me je primio poštovani U Pandita, jedan izuzetni učitelj u najboljoj tradiciji onih velikih duhovnih mentora čije reči neprekidno služe kao pomoć ka boljem životu. U Pandita, sveti učitelj, govorio mi je o važnosti ispravnog govora. Ne samo da bi trebalo da govorimo jedino istinu, već bi naš govor trebalo da vodi ka harmoniji bića, treba da bude ljubazan i prijatan i od koristi. Trebalo bi slediti primer poštovanog Bude, koji je govorio jedino reči koje su bile istinite i donosile korist, čak i onda kada takve reči nisu bile prijatne uhu slušaoca.

Ovaj sveti učitelj me je takođe podsticao da negujem sabranost pažnje. Od pet duhovnih sposobnosti (tj. vere, energije, koncentracije, mudrosti i sabranosti), samo sabranosti nikada ne može biti previše. Preterana vera bez dovoljno mudrosti vodi do slepe vere, dok preterana mudrost bez dovoljno energije vodi do neželjene prepredenosti. Suviše energije sa slabom koncentracijom vodi do nemarnosti. Ali što se tiče sabranosti pažnje, i kad je ima mnogo, još uvek je nedovoljno. Istina i vrednost ovog budističkog pojma koji je sveti učitelj s toliko truda pokušavao da mi približi postali su mi očigledni tokom mojih godina kućnog pritvora. Poput mnogih mojih budističkih prijatelja, odlučila sam da svoje vreme u pritvoru iskoristim na pravi način praktikujući meditaciju. Nije to bio lak proces. Nisam imala učitelja i moji prvi pokušaji bili su više nego frustrirajući. Bilo je dana kada bi me neuspesi da disciplinujem svoj um u skladu sa propisanom meditativnom praksom toliko razbesneli da sam osećala da time sebi činim više zla nego dobrog. Mislim da bih odustala da nije bilo saveta čuvenog učitelja kako bez obzira da li želimo ili ne da praktikujemo meditaciju, to bi trebalo da radimo radi sopstvenog dobra.

I tako sam stisla zube i nastavila, često prilično smrknuta. Onda mi je moj muž dao primerak knjige Sajadau U Pandite "Upravo u ovom životu: Budino učenje o oslobođenju".

Pažljivo studirajući tu knjigu naučila sam kako da prevaziđem teškoće meditacije i da shvatim njezinu korist. Naučila sam kako praktikovanje meditacije vodi do veće sabranosti pažnje u svakodnevnom životu, sve više i više. Sa radošću i zahvalnošću prisetila sam se reči svetog učitelja o važnosti sabranosti

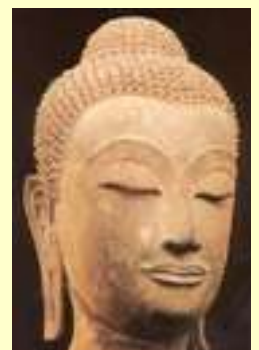
U svom praktičnom radu pomagalo mi je i snažilo me učenje članova sanghe. Tokom moje prve kampanje širom Burme primala sam neprocenjive savete od monaha u različitim delovima zemlje. I Prome, sveti učitelj, rekao mi je da imam na umu primer isposnice Sumede, koja je žrtvovala mogućnost svog ranog oslobođenja i proživela još mnogo života nastojeći da i druge spase od patnje. Isto tako i ti moraš biti spremna na onoliko napora koliko je potrebno da se postigne dobro i pravda, bodrio me je učitelj.

U manastiru u Pakoku savet koji je jedan stari monah dao mom ocu pre više od 40 godina bio mi je ponovljen: "Nemoj se uplašiti svaki put kada pokušaju da te uplaše, ali ne budi ni sasvim bez straha. Ne gordi se svaki put kad te hvale, ali ne budi ni sasvim bez gordosti."

Drugim rečima, održavajući hrabrost i poniznost, ne treba da gurnemo sasvim od sebe ni oprez i zdravo samopoštovanje.

Kada sam posetila Matmauk, rodni grad moga oca, otišla sam do manastira u kojem je on živeo kao dečak.

Tamo mi je starešina manastira dao propoved o četiri uzroka nazadovanja i propadanja: neuspeh da sa povrati ono što je bilo izgubljeno; propuštanje da se popravi ono što je bilo oštećeno; previđanje potrebe za razumnom ekonomijom i postavljanje za vođe onih koji su bez morala i znanja. Starešina je nastavio objašnjavajući kako te tradicionalne budističke

stavove treba interpretirati da nam pomognu u izgradnji jednog pravednog i prosperitetnog društva u današnje vreme.

Među rečima mudrosti koje sam sakupila tokom tog putovanja kroz centralnu Burmu, one 91-godišnjeg učitelja iz Sagainga su bile naročito upečatljive. On mi je skicirao šta znači raditi za demokratiju u Burmi:

"Napadaće te i optuživati zato što se pošteno baviš politikom", rekao je učitelj. "Ali ti moraš istrajati. Investiraj u patnju i jednoga dana to će ti se vratiti kao blaženstvo."

[1] **Aung San Suu Kyi** (1945–), burmanski politički lider, kćerka u atentatu 1947. ubijenog generala U Aung Sana, koji se smatra utemeljiteljem moderne Burme (Mjanmar). Vođa je opozicione National League for Democracy (NLD), koja se bori protiv vojne hunte. Zbog svog opozicionog rada jula 1989. bila je stavljena u kućni pritvor. NLD je na izborima 1990. osvojio 80% sedišta u parlamentu, ali režim je odbio da prizna rezultate. Iste godine dodeljena joj je nagrada "Saharov" Evropskog parlamenta, a 1991. Nobelova nagrada za mir kao priznanje za njenu nenasilnu borbu. I pored velikih pritisaka režima, koji joj je nudi oslobodu ukoliko napusti zemlju, ostala je u Mjanmaru, ne prestajući da piše i agituje za svrgavanje režima. [Natrag]

Rev. 12/1/2004

www.geocities.com/budizam/texts/aung-san.html

[Home](#) ---\ \ [Uvod](#)

Ja nisam OK, ti nisi OK – i to je OK

Silvija Burstin

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Svi smo mi podložni bolu gubitka, žalosti, tuge i čak običnog razočarenja. Život je težak. Ali razgovarajući jedni s drugima o tome mi se utešimo. To je dovoljno.

Na BBC vestima sam nedavno čula da jedan lanac supermarketa u Velikoj Britaniji sada ima sveštenike u svojim prodavnicama, sa kojima mušterije mogu da se sretnu kad dođu u kupovinu. U Lidsu, ta funkcija podeljena je između budističke monahinje i dva sveštenika, od kojih jedan pripada anglikanskoj, a drugi (bivši pripadnik "Anđela pakla") metodističkoj crkvi. Izveštaj dalje navodi da su u jevrejskim i muslimanskim kvartovima angažovani rabini i imami.

Nisam znala da li da se ovome radujem ili da očajavam. Pomislila sam: "Naravno, to ima smisla. Svako kupuje i svakome je potreban neko sa kim bi raspravljao o tome šta je za njega važno, šta ga dira u srce, šta ga muči." Ali onda sam takođe pomislila: "U šta smo se mi to pretvorili?" Da li mi, kao što kaže Vordsvort, "traćimo svoje moći" ne radeći ništa drugo sem "zarađivanja i trošenja" i yapravo

nikada ne napuštamo tržni centar? Ili smo, što je još tužnije, zaboravili kako da razgovaramo sa ljudima koje znamo? Jesmo li zaboravili da slušamo jedni druge, ili čak i sebe, na način koji ima neki smisao?

Mislim da postoji znak kada slušamo na način koji komunikaciju čini smislenom. Taj znak, verujem, isti je u psihoterapeutskim situacijama, u odnosima sa duhovnim učiteljem i u meditaciji. Smatram da je to univerzalan znak. On funkcioniše svugde. Da bih ilustrovala taj znak ispričaću jednu priču:

Nedavno sam putujući od Filadelfije do Njujorka čitala u vozu jutarnje novine i odjednom su me toliko obuzeli tuga i strah pred zastrašujućom situacijom u svetu da sam se okrenula prema mladoj ženi do mene i rekla: 'Moram sada malo da odremam. Hoćete li me, molim vas, probuditi za dvadeset minuta?'

"Da, naravno", rekla je. A onda nastavila: "Jeste li OK?"

"Ja sam OK", odgovorih. "A jeste li vi OK?"

"Ne", rekla je. "Ja nisam."

Iznenada me je prošla pospanost i ona je primetila da sam vrlo pažljiva i da je slušam. "Već sam pročitala vesti", reče pokazujući na novine u mom krilu. "I bojim se." Razgovarale smo. Razgovarale smo malo o politici, ali uglavnom o tome kako je teško nastaviti da živite kao da je sa vama sve u redu ako se u stvari osećate uplašeni i bespomoćni. Što smo više razgovarali to sam se življa osećala.

Onda, dok sam pomišljala da se naš razgovor privodi kraju, ona reče: "Brinem se i za svoj posao." Nedavno je bila prihvatila radno mesto koje je videla kao priznanje za svoje sposobnosti, ali i kao izazov. "Mislim da sam mu dorasla. Ali je ovo vrlo važno, ovaj sastanak u Njujorku. Mnoge stvari mogu krenuti naopako. Brinem se da ga neću dobro odraditi."

Samo sam slušala, nisam morala da znam mnogo o njezinom poslu. Trebalo je samo da slušam. Pomislila sam kako mi svi imamo neke brige, o svetu oko nas i o sebi u isto vreme. Pošto smo se rastale na Pen stanici, shvatih da nismo ni rekle jedna drugoj svoja imena. Nije bilo važno. Ali uspostavivši vezu, ohrabrile smo jedna drugu. To je bilo dovoljno.

A onaj znak bilo je pitanje: jeste li OK?

Nijedna od nas dve nije bila. Buda je to objasnio kao istinu o patnji. Pošto smo se rodili, svi smo mi postali podložni bolu gubitka, žalosti, tuge i čak običnog razočarenja. Život je težak. Čak i naši užici, u svojoj privremenosti, podsećaju nas na prolaznost. Poput francuskog pesnika Vijona, i mi zamišljeni lamentiramo: "Gde li su snegovi minulih leta?" Znamo da su sva minula leta nepovratno otišla.

Psiholozi bi nas isto tako uveravali u primerenost naše "ne-OK-ejnosti". Svako od nas nosi u sebi darove svoga nasleđa, svoju porodicu i svoju kulturu, kao i njegove rane. Drugačije ne može biti. Jedan moj prijatelj psiholog jednom reče: "Ako si htela da to bude savršeno, onda si se rodila na pogrešnoj planeti". Ovaj uvid, podrazumevan ili iskazan, shvatam kao kamen temeljac svakog međuljudskog odnosa koji nas leči.

"Jeste li OK?"

"Ne. Ne baš. A vi?"

"Ni ja. Ali sam OK da govorimo o tome. To ovo putovanje čini manje usamljeničkim. Razgovarajmo."

I blago započinjemo razgovor sa samim sobom. Onima koji praktikuju meditaciju kažem da osluškuju ton koji njihov unutrašnji glas koristi da bi prokomentarisao nešto što su iskusili. Predlažem im da razmotre da li bi, ako bi imali prijatelja koji govori na takav način, zadržali takvog prijatelja. Trenutak u kojem ljudi otkriju da

ne iskazuju prema sebi saosećanje, da ne govore sebi ljubazno, uvek izaziva iznenađenje, ali i tugu. Ta svesnost ponekad je dovoljna da kritičarski glas omekša i da se čuje i onaj drugi, ohrabrujući glas.

Sylvia Boorstein je dugogodišnji učitelj vipasana meditacije i osnivač Spirit Rock Meditation Centra u Woodacre, Kalifornija. Njezina najnovija knjiga je *Pazi, za ime sveta: Vežbanje savršenstva srca, budistička meditacija ljubavi*.

Rev. 1/3/2004

www.geocities.com/budizam/texts/zene/boorstin.html

Koraci na putu

Aja Khema

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Postoje tri načina da se priđe Dhammi. Jedan je kroz sticanje znanja, proučavanjem Budinih govora, i kroz pokušaje da se oni memorišu što je moguće preciznije. To je veoma korisno za širenje učenja putem predavanja i knjiga.

Drugi put je kroz predanost, prinošenje cveća i mirisnih štapića na oltar sa Budinim kipom, kroz recitovanje stihova iz kanona, darivanje i akumuliranje sopstvenih zasluga. . Velikodušnost i postupke koji su njome inspirisani Buda je toplo preporučivao, ali nije pridavao mnogo vrednosti tome da se samo boravi među monasima i monahinjama.

Jednom se jedan monah toliko oduševio Budom da nije hteo da se od njega odvoji. Kada se taj monah razboleo i nije mogao da ode da vidi Budu, postao je jako utučen. Drugi monasi ga upitaše zašto je tako nesrećan. On objasni da je neraspoložen zato što ne može da vidi Budu, koji potom otide da poseti bolesnog monaha i reče mu: "Šta ti vidiš u

ovom prezira vrednom obliku? Ničega vrednog gledanja u njemu nema. Ko god to uvidi, uviđa Dhammu, ko god vidi Dhammu, vidi mene."

Treći pristup Dhammi, a to je praksa, uvek je bio onaj koji je Buda najviše preporučivao. Tako je jednom rekao da je čovek sa pravim poštovanjem i predanošću onaj koji živi u skladu sa učenjem. Mnogo je koraka koje treba napraviti kada pristupamo Dhammi kroz praksu. Osnova je ponašanje u skladu sa moralom, postupci koji su moralno ispravni, stvaranje dobre *kamme*. Bez takvog temelja nemamo u sebi dovoljno sigurnosti da bismo bili smireni i spokojni, a upravo to su preduslovi za meditaciju.

Ovo se nekada pogrešno tumači tako kao da ne treba da meditiramo pre nego što smo potpuno pročistili svoju primenu pravila morala i postigli savršenu sabranost uma. Ali to ne ide jedno posle drugog, zato što je upravo meditacija ta koja nam pomaže da postignemo sabranost uma i omogućuje nam uvid u delotvornost pravila morala.

Sledeći vid prakse je stražarenje na vratima čula. Ovo Buda često pominje, kao da ponavljanjem želi da to dobro zapamtimo. Ukoliko ne stražarimo nad svojim čulima, uvek smo podložni da budemo uvučeni u to da nešto želimo, da za nečim žudimo, a što stvara jedan kovitlac u umu. Naši čulni utisci su okidači za požudu i mržnju.

Naša su čula neprekidno angažovana, tako da smo izgubili osećaj koliki je njihov uticaj, sve to uzimamo zdravo za gotovo i smatramo da to tako mora biti.

Verujemo takođe da je ono što vidimo, čujemo, kušamo, dodirujemo, mirišemo i mislimo upravo onakvo kakvim ga sami sebi tumačimo. Ovo je temeljna greška. Svako kontakte svojih čula doživljava na svoj način.

Evo primera: ono što je dobra hrana za Zapadnjake u Aziji se smatra hranom za

decu; jako začinjena hrana iz Azije za Zapadnjakov ukus je nepodnošljivo ljuta. Čak i tako bazična potrepština kao što je hrana pokazuje se kao potpuno različito iskustvo. Iz ovoga možemo zaključiti da svi mi živimo u sopstvenom svetu. Ljudi se žučno raspravljaju zato što smatraju da njihov svet mora biti onaj pravi i čak ubijaju jedni druge zbog nerazrešenih razlika.

Budi su često postavljali pitanja kao što je: "Je li svet konačan ili beskonačan, večan ili ne?" Njegov odgovor bio je: "Šta je svet? Svet su našu čulni kontakti." Kad god bi ga neko pitao ovako nešto Buda je toga ko pita vraćao na vežbanje. Kada znamo da se svet u kojem živimo sastoji od naših čulnih kontakata, onda imamo nešto sa čime možemo da vežbamo. Kada znamo da je svet večan ili nije, sa čime tu možemo da vežbamo?

Naša čula uključuju i razmišljanje, koje je jedna sposobnost koja skoro neprekidno funkcioniše. U ovom trenutku imamo čulni kontakt kao dodir, zvuk, sliku i misao. Četiri od šest naših čula su angažovana. Pošto naša čula funkcionišu čitav naš život, mi verujemo da je to jedini način na koji možemo da doživimo svet i to stvara duboku žudnju da nastavimo u ovakvom svom obliku. I u toj žudnji se krije opasnost, nešto čega većina ljudi nije svesna. Podsvesno mi svi to znamo, jer odatle izvire svi naši strahovi. Ako sebe osmotrimo na trenutak, shvatićemo da je u nama mnogo strahova, koji svi nose različite nazive. Neki ljudi se boje paukova ili zmija, neki se boje mraka, neki aviona, drugi da njihovi voljeni mogu umreti ili da će izgubiti svu svoju imovinu. Razne vrste različitih naziva za potpuno isti strah; strah da ćemo izgubiti nešto sa čime se identifikujemo, strah od neprijatnih, bolnih čulnih kontakata, u osnovi strah od uništenja. Pa ipak, gubitak ovog života je zagantovani ishod činjenice da smo živi. To je samo pitanje vremena.

Ovi strahovi izazvani su našom vezanošću za prijatne čulne kontakte, identifikovanjem sa njima i verovanjem da izvan naših čula nema druge stvarnosti. Mi otuda prirodno želimo da se takvi kontakti nastave. Potiskujemo svoja neprijatna iskustva, očekujući ih da nestanu i da se ponovo jave ona prijatna. Ako

naši neprijatni kontakti preovlađuju, onda kažemo da imamo mnogo *dukkhe*. Ili možda kažemo: "Imam probleme." Zapravo svi mi imamo isti problem, a to je da nismo prosvetljeni. Kada shvatimo da su naši čulni kontakti samo nešto trenutno, a zadovoljenje koje oni donose nešto što je stvar pojedinačnog ukusa, biće nam lakše da ih se oslobodimo tokom meditacije.

Meditacija će se dogoditi jedino onda kada su čulni kontakti, naročito razmišljanje, obustavljeni. Ako je, na primer, tokom sedenja prepoznat objekat kontakta i ocenjen kao neprijatan, um počinje da radi na tome. Sećanje na to šta je neko rekao juče, prošle nedelje ili čak pre deset godina može staviti um u pokret. Sve je to izazvano našom vezanošću za čula i našim identifikovanjem sa njima.

Iz svakog čulnog kontakta rađa se osećanje, ne postoji način da se to promeni, ali mi možemo da prekinemo svoje reakcije na ta osećanja, kao i uverenost da ona pripadaju nama. Da bismo svoju meditaciju doveli do stanja koncentracije, moramo odbiti da reagujemo na osećanja koja se javljaju podstaknuta čulnim kontaktima. Što god to više vežbamo u svakodnevnom životu, to će nam lakše biti da ostanemo skoncentrisani tokom meditacije. Ne treba da sledimo tu prirodnu reakciju ljudskih bića. Meditativna zadubljenja su nešto što ne pripada svetu svakodnevice i ona zahtevaju i takve kvalitete u nama. Kad god je Buda opisivao put ka *nibbani*, uključivao je meditativna zadubljenja kao deo prakse, kako bi nas ona odvela do unutrašnjeg uvida u Dhammu.

Stražarenje na vratima naših čula nije važno samo u meditaciji, već podjednako i u svakodnevnom životu. Na kursu meditacije, gde nema toliko spoljašnjih inputa kao u normalnoj situaciji, malo je lakše zaštititi um od našeg svidanja ili nesvidanja u odnosu na ono što vidimo, čujemo, okusimo, dodirnemo, pomirišemo ili pomislimo. Kako bismo ovo unapredili, treba da vežbamo da čujemo samo zvukove, bez objašnjavanja samima sebi šta je to što čujemo. Kada um počne da priča svoju priču o tom zvuku, barem ćemo znati šta radimo, odnosno da zvuku pridajemo stvarnost, koja mu onda donosi i važnost.

Isto se odnosi i na kontakt čula vida sa nekim objektom. Ako, na primer, gledamo u žbun, naš um će nam reći: "O, pa to je jasmin; ko ga je tu posadio? Da li bih mogla da ga uzberem?" Ili razne druge ideje. Umesto svega toga, možemo samo da gledamo u to što zovemo "žbun" i budemo svesni da naš pogled počiva na jednom obliku i tako sprečimo um da nastavlja da priča. Ukoliko nam ovo pođe za rukom jednom ili dvaput izvan meditacije, možemo iskoristiti ovaj metod baratanja čulnim imputom i tokom meditacije. Kada sebe čuvamo od umom do detalja razrađenih čulnih kontakata, smanjuje se opasnost da nas obuzme pohlepa ili mržnja. Ovo će nam biti velika pomoć u dostizanje stanja koncentracije tokom meditacije.

Našim životima upravljaju naša čula, ali mi ne moramo da nastavimo sa time. To nije naša obaveza. U delokrugu naših šest čula nije moguće pronaći trajnu i istinsku sreću. Kada bi to bilo moguće, mi bi već bili u stanju blažene zadovoljenosti, jer smo bili zapljuskivani čulnim imputima dan za danom, život za životom. Odgovor nije u poboljšavanju naših čulnih kontakata, iako većina ljudi upravo to pokušava, već pre u poboljšavanju naših reakcija, tako da na kraju uravnoteženost postane naš način življenja. To je obećanje koje nam je Buda dao, dakle da možemo da se oslobodimo *dukkhe*, svih problema, ali ne tako što ćemo imati neodoljive čulne kontakte i nijedan trenutak neprijatnosti. Tako nešto nikada nije bilo moguće, čak ni kada je Buda bio živ. No možemo imati trenutke uravnoteženosti, trenutke kada smo u stanju da je dostignemo. Takav trenutak daje nam početno iskustvo šta znači biti slobodan, i to je jedina vrsta slobode koju nalazimo u ljudskom životu. Ne postoji druga. Svako ko razume Budine izričite instrukcije, naročito oni koji meditiraju, može vežbati na ovaj način.

Sledeći korak koji treba napraviti jeste sabranost pažnje, praćena jasnim razumevanjem (*sampajañña*). Sabranost pažnje jeste mentalni faktor samog znanja, jasno razumevanje jeste uviđanje. Oboje nam je potrebno. I ovo se može i treba praktikovati u svakodnevnom životu. Buda je sabranost pažnje na telo hvalio

kao nešto što vodi ka "besmrtnosti", što je sinonim za *nibbanu*. Kada posmatramo reakcije svoga tela i shvatamo da ono može da sledi jedino uputstva koja mu dolaze iz uma, to je naš prvi korak ka uvidu. Obično ne razmišljamo mnogo o svom umu i telu. Većina ljudi je više zainteresovana za telo nego za um i dobro se stara o svome telu. Retki su ljudi koji se staraju o svom umu.

Kada smo svesni pokreta svoga tela, to nam daje šansu da budemo budni i bez razmišljanja, samo sa znanjem. Možemo pomisliti da će nas takva svesnost sasvim usporiti, da nećemo biti u stanju da obavimo svoje poslove. U stvari ona ima suprotan efekat, pošto nećemo raditi bilo šta što nije neophodno. Kada kontinuirano koristimo sabranost pažnje i jasno razumevanje, oni će prerasti u naviku i to će poboljšati našu sposobnost da dostignemo smirenost i uvid. Kada vidimo naš um kako komanduje našim telom, to je nešto drugo od jednostavnog znanja da se to događa. Mi postaje intimno povezani sa našim dvojnim aspektom uma i tela i možemo početi da istražujemo gde je to "ja" u svemu tome. Možda ćemo na kraju ustanoviti da je to "ja" zapravo naša želja da budemo večni, da ne budemo uništeni.

Većina ljudi bi volela da doživi smirenost, blaženstvo i spokojstvo tokom meditacije. Ali oni čiji su umovi vrlo aktivni, da bi postali smireni, moraju prvo postići uvid. Onima čiji su umovi i inače manje burni lakše je da prvo postanu smireni, a potom da dostignu uvid. Malo smirenosti daje malo uvida i obrnuto. U praksi radimo sa oba aspekta kako bismo sebi obezbedili najviše šanse da se razvijamo u oba pravca istovremeno. Dok posmatramo dah kako ulazi i izlazi iz naših nozdrva, pokušavamo da steknemo smiren i spokojan um. Kad um počne sa razmišljanjem, mi prvo shvatimo "Ja razmišljam" i onda vidimo prolaznu prirodu svake misli i kako se ona često razvija bez ikakvog cilja. To je vredan uvid, jer možemo zaključiti da se našim mislima često ne može verovati, da su one beznačajne, nemaju nekakvu čvrstinu i ne obezbeđuju nam siguran oslonac.

Bez takvog iskustva možemo nastaviti da verujemo u svaku našu misao i

pokušavati da ih iskoristimo kao solidan temelj sopstvenog života, ali kada tokom meditacije vidimo da ne možemo da se setimo šta smo samo pre nekoliko sekundi mislili, to uverenje je razvejano i više se ne vraća. Kada počnemo da dovodimo u sumnju svoje misli, to ne znači da dovodimo u sumnju sebe. To pre znači da sumnjamo u svoja stanovišta i uverenja, a to je vrlo dobra vežba.

U govoru o saosećajnoj ljubavi (**Karaniya metta sutta**) jedan arahant je opisan kao potpuno oslobođen bilo kakvih stanovišta. Ono što nam je Buda izložio bila su njegova neposredna iskustva. Stanovišta su uvek zasnovana na našoj pogrešnoj pretpostavci da postoji "ja" i otuda su uvek obojena ovom temeljnom pogreškom. Kada razumemo šta nam iza leđa radi naš um, konačno ćemo prestati da imamo toliko ličnih stanovišta i time se osloboditi jednog dela mentalnog balasta. Većima umova puna je ideja, nada, planova, sećanja i stavova. Ispravno i pogrešno su često zasnovani na kulturi ili tradiciji i nemaju apsolutnu vrednost. Oni opterećuju um i ne ostavljaju prostora za potpuno novo gledanje na sebe i svet.

Važan korak u ovom nizu jeste pobeđivanje samoga sebe, koje je Buda opisao kao put ka *nibbani*. Sve dok reagujemo na svoja osećanja stvorena kroz čulne kontakte, moramo priznati da smo samo "oni koji reaguju", a ne i "oni koji delaju", žrtve a ne gospodari. O sebi volimo da razmišljamo mnogo pozitivnije od ovoga, pa ipak kada sagledamo stvarnost, to je sve što možemo videti. Čim prevaziđemo ovu reakciju iz navike, možemo napraviti korak ka samopobeđivanju.

Ne guramo sebe u neprijatne situacije, sa kojima još nismo naučili da se nosimo, pošto će um ponovo reagovati negativno, a to nam ne pomaže na putu. Nije potrebno da sedimo i meditiramo i onda kad nam bol postane neizdrživ, ali treba da posmatramo svoj um i njegovu aktivnost. To će nam takođe pomoći u svakodnevnom životu kada se jave neprijatna osećanja i odbojnost zbog reči koje čujemo ili prizora koje vidimo. Kad naučimo da prihvatimo stvari onakvim kakve one jesu, samopobeđivanje se dogodilo i ono nas oslobađa od stavova i predubedeđenja.

Dukkha nastaje zbog činjenice da nam se ne sviđa zakon prirode, iako smo pod njegovom vlašću. Ne volimo da naši najbliži umru, ne volimo fizički bol ili nezahvalnost, ne volimo da gubimo ono do čega nam je stalo. Ako bismo mogli da prihvatimo svet onakvim kakav jeste, to bi doprinelo da na njega gledamo mnogo realističnije, sa manje strasti, a to je onda put ka slobodi. Naše strahove vođene želje drže nas u okovima.

Kada imamo priliku da sedimo u tišini i posmatramo sebe, mogu se javiti novi uvidi o nama samima. Mi smo model za prolaznost. ali kad se naš um okrene prošlosti i počne da premotava stare filmove, vreme je da ga isključimo. Prošlost se ne može promeniti. Osoba koja je doživljavala prošlost više ne postoji, sada je samo fantazija. Kad se um okrene ka budućnosti, zamišljajući kako bismo želeli da bude, možemo to napustiti prisativši se da budućnost takođe ne postoji. Kada se bude događala, ona će biti samo sadašnjost. i tada osoba koja je planirala budućnost nije više ista. Ukoliko uspemo da ostanemo u ovom trenutku, ovde i sada, tokom meditacije, tu veštinu možemo koristiti i u svakodnevnom životu.

Kada svakim trenutkom baratamo sa sabranošću pažnje i jasnim razumevanjem, sve dobro funkcioniše, ništa ne kreće naopako, naš um je zadovoljan i javlja se unutrašnji mir. Držanje pažnje fikusirane na svaki korak na putu na kraju će nas odvesti do samoga vrha.

Ayya Khema (Ilse Ledermann) rođena je u Berlinu 1923 i zbog svog jevrejskog porekla bila je primorana da sa svojom porodicom napusti Nemačku 1938. Posle dugog duhovnog traganja, postala je budistička monahinja 1979. na Šri Lanki, kada je dobila ime Khema, što znači "sigurnost, bezbednost" (Ayya znači "sestra"). Tamo je i osnovala Parappaduwa ostrvo monahinja, kao centar ženskog monasticizma u toj zemlji. Tokom duge monaške karijere koordinirala je 1987. sazivanje prve međunarodne konferencije monahinja u istoriji budizma. Jedan od

glavnih govornika na njoj bio je i Dalaj Lama, a rezultat konferencije bilo je i osnivanje Sakyadithe, svetske mreže budistkinja.

Maja iste godine kao pozvani predavač obratila se sa govornice Ujedinjenih nacija, kao prvi budista koji je imao takvu priliku. Autor je dvadesetak knjiga na engleskom i nemačkom, među kojima su *Being Nobody, Going Nowhere; When the Iron Eagle Flies; Be an Island* i autobiografija *I Give You My Life*. Ayya Khema preminula je 2. novembra 1997.

Rev. 1/4/2004

www.geocities.com/budizam/texts/zene/khema.html

[Home](#) ---\\ [Uvod](#)

Tudong

Ađan Đitindrija

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U proleće 1997. nas četiri krenule smo na petonedeljno hodanje od Amaravati manastira u Herfordšajru do jugoistoka Engleske. Ađan Suripanja, sestra Utama, anagarika (iskušenica) Džoan i ja trebalo je da se preselimo u Hartridž manastir u Devonu i pomislile smo kako bi bilo lepo da to uradimo peške i u isto vreme vežbamo se u skladu sa "šumskom tradicijom" i sa beskućništvom.

Međutim, putovanje se pokazalo manje inspirativnim nego što je to nama na prvi pogled izgledalo. Kao ideja i teorija, i sada kada se filozofski osvrnem... da, možda... ali na terenu ponekad je bilo vrlo zahtevno – fizički, mentalno i emocionalno. No, putovanje budističkog monaha (*tudong*)

takvo i treba da bude. Ono je neka vrsta lišavanja uobičajenih "područja komfora" u kojima se ušuškamo i omogućuje nam da kontempliramo osećaj nesigurnosti koji u suočavanju sa neizvesnošću postaje tako ogoljen.

A sve to je i deo monaškog treninga; vežbati um da bude potpuno prisutan u životu tada dok ga doživljavamo u najsirovijem obliku, stvarajući mogućnost direktnog uvida u istinsku prirodu stvari. Dok to činimo primećujemo koliko je snažna navika uma da kontroliše i manipuliše okolnostima, na vidljive i nevidljive načine, u pokušaju da ne oseti prirodan bol i nesigurnost života. Ali na taj način mi zapravo sebe odvajamo od istinske mudrosti, razumevanja i puta ka oslobađanju, okončavši na kraju u začaranom krugu otuđenosti i očaja. Dakle, ovakva putovanja su deo monaške prakse, sredstvo da se produbi sabranost uma, neguje samopuzdanje i razviju kvaliteti kao što su istrajnost, smirenost i zahvalnost. Kad ovo kažem, moram dodati da se na njih kreće i sa velikim entuzijazmom, zbog prilike da se na neko vreme izađe iz manastira i uživa u životu na otvorenom!

Sve u svemu, moglo bi se reći da je ovo putovanje bilo veliki uspeh već po tome što smo preživele i stigle u Devon na radost mnogih koji su nas tamo dočekali. Dakle, tamo smo stigle, a ostale smo prijateljice i bile u relativno dobrom raspoloženju! Pet nedelja zajedno (bukvalno 24 sata svakoga dana, jedna pored druge), svakako da je bilo i očekivanih problematičnih trenutaka, jer svaka od nas je prolazila kroz svoje cikluse raspoloženja. Zapravo, za mene je odnos i komunikacija u zajedničkom životu jedno od područja koja traži najviše napora u nastojanju da ostanemo iskreni, otvoreni i odgovorni. Zato tu za mene uvek ima nečega što treba naučiti... prvenstveno o meni samoj, mojim načinima i taktici u komuniciranju, ali i o drugima. Naučiti kako se izraziti jasnije i neposrednije, ali takođe naučiti kako da budem sve otvorenija za umove i raspoloženja *drugih* na

isto tako jedan način iskren i bez ograda.

Hodanje je dobra podloga za ovu vrstu kontemplacije. Ima dovoljno vremena da osetimo i budemo sa patnjom dok narasta, da nađemo njezin uzrok i izvor, da pokušamo da je razumemo i da je napustimo. Stalno napredovanje pomaže u tome; ne vraćati se ili ne zadržavati oko onoga što je već prošlo. Takođe, ne znati šta dolazi, već posmatrati svaki korak onakav kakav jeste i neprekidno uviđati da su sve zamišljene buduće situacije samo čiste projekcije, jer stvari se sasvim retko ili nikada ne odvijaju onako kako očekujemo.

Kada smo nas četiri krenule 1. maja vreme je bilo toplo, sunčano i prekrasno. Čitav april je bio takav. Čule smo zlokobne najave da se približava kišni talas, ali smo se ipak nadale najboljem. Međutim, posle samo dva ili tri dana vreme se promenilo i veći deo prve tri nedelje bilo je hladno, mokro i ne baš idealno za pešačenje. Bile smo planirale da kampujemo u šatoru, ali smo morale da potražimo sklonište po ambarima. Ne jednom naišle smo na srdačnost, ljubaznost i ponekad izrazitu gostoljubivost.

Uprkos nepovoljnom vremenu, srca su nam se napajala dobrotom na koju smo nailazili. Bilo je večeri kada nam je situacija izgledala vrlo sumorna, vrlo je hladno ili smo mokre, a ne uspevamo da pronađemo sklonište ili bilo kakvo iole pristojno mesto da se zaustavimo i prespavamo, kada moramo da hodamo do mraka ili i duže (u to doba godine to znači do 10 sati). No, uvek smo preživele i u zoru nam nikad ne bi izgledalo tako loše kao prethodne večeri.

Prvih nekoliko dana su naravno bili relativno bolni dok se nismo navikle na težinu ranaca i dodatni napor za naše noge. Ađan Siripana i ja zapravo nismo imali dovoljno vremena da se fizički pripremimo za putovanje, tako da smo znale da će prvi deo biti vrlo naporan. Ja sam se takođe mučila sa mojim novim sandalama. Iako smo se postepeno osećale malo čvršće kako su dani prolazili, do kraja nismo uspele da postignemo dovoljnu fizičku kondiciju. Čak i poslednjeg dana našeg

hodaња borile smo se sa manjkom energije i umorom. Možda je to bilo izazvano nagomilavanjem zamora, jer bilo je mnogo noći kada smo spavale nedovoljno, zbog hladnoće, lošeg smeštaja, bolova u nogama, iscrpljenosti ili svega od toga zajedno!

Sve ovo vam može izgledati prilično zastrašujuće dok čitate, ali zapravo bilo je sve u redu. Bilo je tako kako je bilo i sve u svemu dobar materijal za vežbanje. Nikada se nismo našle u nekoj opasnosti. Dobar deo vremena, uprkos poteškoćama, neka vrsta smirenosti i tihe radosti mogla se otkriti u srcu, u pukoj jednostavnosti čitave situacije -- nismo imale o čemu mnogo da mozgamo, onako rasterećene (izuzev težine ranaca) i na slobodi. Dobro je bilo što nismo imali bilo kakav planirani raspored, što znači da nismo sebe morale da forsiramo kako bismo prešle određeni broj kilometara ili postigle neki rok, što sve neizbežno stvara poteškoće. Mogle smo da se odmaramo kad nam je to bilo potrebno i krenemo dalje onda kada smo spremne.

Prvih nekoliko dana nije bilo naročito slavno. Nismo lako pronalazile vodu ili mesto za kampovanje, a i okolina nije bila posebno impresivna. No ubrzo, kada smo ušle u Oksfordšajr i Viltšajr, stvari su postale sasvim drugačije -- prekrasna okolina i ljubazni, zainteresovani i gostoljubivi ljudi.

Noćili smo na različitim mestima -- u stajama, šupama, kamp-prikolicama, na nečijem tavanu jedne noći, u gustoj šumi, na otvorenom, na močvarnom terenu, na uskom pojasu zemlje između ograde od bodljikave žice i ograde sa strujom (barem je zemlja bila ravna, što je drugde obično bilo teško pronaći!) -- na podu u dnevnoj sobi, napuštenoj crkvi, na nečijem travnjaku iza kuće, u vrtu, na terenu za kriket, u gostinskim sobama, jednu noć u hrišćanskom manastiru i, na kraju, u motelu! Takođe smo provele jednu noć sa budističkom zajednicom u Devonu. Ah da, i jednu noć na plaži! Ali o tome više kasnije.

Sem jednog ugovorenog poziva na ručak dan pošto smo napustile Amaravati,

nismo unapred planirale bilo kakav drugi susret, u želji da, sa dobrim pouzdanjem, svaki dan provedemo onako kako bude najprikladnije. Anagarika Džoan je dobila nešto malo novca od različitih ljudi da nam se nađe, tako da je mogla s vremena na vreme da nam ponudi nešto hrane. Otuda ovo nije bio potpuno "tudong s verom", ali smo išli u prošnje hrane u usputnim mestima kad god je za to bilo prilike. I redovno smo nailazili na neverovatan odziv ljudi, skoro uvek dobijajući mnogo više hrane nego što smo nas četiri mogle da pojedemo za taj dan.

Bilo je očigledno da ljudi žele da nam pomognu. To nisu bili budisti, niti su čak u većini slučajeva znali da mi jesmo. Bili su to jednostavno predusretljivi, brižni ljudi, srećni da mogu da nam daju. Većina njih nam je prvo nudila novac, ali bismo im učtivo objasnili da nam naša monaška pravila ne dozvoljavaju da primimo i upotrebljavamo novac. To bi ih uvek zapanjilo -- neki to nisu mogli da shvate, drugi su se izvinjavali, a neki bi nas čak ubeđivali da je sasvim u redu da uzmemo njihovo novac. Kada bi shvatili čemu služe naše zdele, skoro uvek bi se vraćali sa hranom.

Kada smo u selima išli u prošnje hrane, pronašli bismo pogodno mesto na kojem ne ometamo kretanje drugih, ali gde mogu da prođu pored nas i primete nas, i tako bismo ćutke stajali sa svojim zdelama. Nije nam dopušteno da tražimo hranu, aktivno prošnje je suprotno našem vežbanju. Stav je sličniji tome da sebe stavljamo na raspoloženje da primimo dar, jer se u budističkoj praksi vrlina darežljivosti izuzetno ceni i njezino negovanje ima ključnu ulogu u napredovanju na duhovnom putu.

Međutim, nama kao Zapadnjacima, koji nisu odrasli u budističkoj kulturi, prošnje hrane može izgledati u početku prilično neprijatno. Odgajani smo na idejama o nezavisnosti i samodovoljnosti; staramo se o samima sebi; ne predstavljamo teret društvu i tome slično. I za većinu nas koji dolazimo sa bekgraundom srednje klase, stajati tako sa našim posudama, bespomoćni, otvoreni za sve... može u početku stvoriti priličan šok. Nije lako naučiti biti potpuno otvoren i "primati" čista srca i

bezuslovno. Ali pomaže nam da se podsetimo, na sasvim otrežnjujući način, šta mi radimo kao budističke monahinje i šta posvećenost jednoj takvoj formi zapravo znači. Onda, tako široka pozitivna reakcija dugih ljudi u nama stvara istinsko olakšanje.

Za mene, a verujem i za sve nas, odlasci u prošenje hrane bili su vrhunci našeg putovanja. Tako je moćno primiti nečiju velikodušnost na takav način (naročito u zemljama Zapada) -- toliko je nadahnjujuće i snažne emocije u toj jednostavnoj interakciji između onog ko daje i onog ko prima, jedan dubok i upečatljiv mentalni znak u religijskom životu.

Osećanja zahvalnosti i blagoslovenosti koja u tom trenutku mogu navreti u nama su tako "onostrani" i kao da nas preobražuju. Sećanja na one koji su nam ponudili gostoprimstvo u najrazličitijem vidu često će navirati i kasnije, donoseći ponovo osećaj zahvalnosti i duboke, iskrene želje za dobrobit tih ljudi. I svesni smo da i oni osećaju sreću kao rezultat svog bezuslovnog davanja. Kada evociramo ove velikodušne postupke prema drugima, uočavamo onu vrstu "magije" koja još uvek deluje, jer ljudi su zapanjeni i obradovani kada čuju da još uvek *jeste* moguće živeti na ovakav način, da svuda *postoje* nesebični, plemeniti i iskreni ljudi.

Petog dana pošto smo krenule prvi put smo pošle u prošenje hrane, u mestu koje se zvalo Vilingford. Vreme je bilo vrlo hladno, a mi smo (uz dozvolu) bile prenoćile u napuštenoj crkvi. Otišle smo u centar mesta i stale u tišini sa svojim posudama. Prva osoba koja je stala i ponudila hranu nas je zapravo prepoznala kao monahinje iz Čithursta i Amaravatija, gde je nekoliko puta odlazila.

Izgledalo je kao da čitavo jutro biva sve hladnije. Pošto smo primile dovoljno hrane, modrih prstiju i cvokoćući zubima, hitro smo se vratile do parka koji smo u dolasku osmotrile, kako bismo pojele svoj obrok. Onda je počela susnežica i sneg. Međutim, nastavile smo da jedemo, jer bilo je skoro jedan popodne (vreme posle kojeg ne možemo da uzimamo čvrstu hranu sve do sutra u zoru) -- što je jasno

pokazalo koji su nam prioriteti!

Kasnije, prošle smo pored perionice rublja i pošto smo se celo jutro šalile kako bismo mogle nekako da operemo svoju odeću (kojoj je do tada to već zaista trebalo), sada nam to više nije izgledalo kao sasvim sumanuta ideja, jer nam je otvaralo mogućnost i da sedimo oko jedan sat naspram tople sušilice, otkrivimo se i svarimo ručak. Ali problem je bio u tome što je sva naša odeća bila na nama! No, uz puno razumevanje vlasnice i uz pomoć naših pouzdanih kišnih kabanica, operacija je bila uspešna. Tako nam je svima Vilingford ostao u lepom sećanju.

Trebalo nam je deset dana da stignemo do Oburija, seoceta slavnog po Stounhendžu i drugim arheološkim nalazištima. Ali treba znati da to i nije baš najsrećnije mesto za pronalaženje mesta za kampovanje! Bila je to jedna od težih noći koje smo imale. Kasnije smo saznale da je lord Oburi budista i verujemo da smo te mračne, kišne, hladne večeri zapravo dva puta prošle kraj njegovog imanju u potrazi za mestom gde bismo se zaustavile.

I sledeći dan i večer bili su prolično vlažni. Dok smo hodale zahvatila nas je oluja i oprema za kišu je počela da nas izdaje. Na sreću, pojavilo se sunce i osušilo nas do kasnog popodneva. Uprkos količini kiše koja bi pala, nekako smo uvek uspevale da se osušimo pre večeri.

To večer imale smo problema da pronađemo pogodno mesto za prenoćište -- tragale smo za nekim ambarom da se sklonimo jer je oluja još uvek nailazila u talasima. Zaputile smo se prema jednoj farmi u daljini i zastale kod jedne žene u bašti da je upitamo ko je vlasnik tog ambara niže na putu za koji smo želele da tražimo dozvolu da prenoćimo. Ona nam pokaza na pastirsku kućicu i mi se hitro zaputismo jer je oluja ponovo počinjala, ali se na nebu istovremeno pojavi neverovatno sjajna dvostruka duga... Pomislismo da je to zaista dobar znak.

Osećale smo se kao na nebu kada smo stigle do ambara i videle da unutra ima

sena (toplota!), pristojan krov sa zidovima i nema krava!... Obećanje o spokojnom, suvom noćnom snu. Kada se kiša malo stišala, nas dve smo krenule da zatražimo dozvolu za prenoćište kad nas je srela ona žena od malopre. Reče da nije mogla da dopusti da tamo provedemo noć, pa nas ona i njezin muž (i dva mala sina) pozivaju da prenoćimo kod njih. Posle su pričali da nisu mogli da veruju svojim očima kada su nas, četiri budističke monahinje ugledali na putu (zapravo, više smo ličile na franjevce u svojim dugim, braon kabanicama sa kapuljačama). Dobile su praznu sobu u potkrovlju i zaista vrlo predusretljive domaćine. Nisu to bili posebno religiozni, već jednostavno velikodušni ljudi, vrlo srećni što mogu da nam pomognu u našem poduhvatu.

Bilo je vrlo zanimljivo prolaziti kroz neka vrlo stara i zanimljiva sela -- ona koja se nikada ne biste odlučili da ih posetite, čak ne znate ni da postoje, a onda na njih nabasate dok onako izgubljeni pokušavate da rastumačite dvadeset godina staru mapu sa nepostojećim planinarskim stazama. Sreća da mi zapravo nismo morale bilo gde da stignemo! I dok smo krivudale dalje na jug tempo života je postajao primetno sporiji, ljudi koje smo sretali otvoreniji i prijateljskiji, često bi stali da popričaju, znatiželjni ko smo i šta zapravo radimo.

Posle otprilike dve nedelje putovanja zastale smo dva dana radi pranja i odmora u mestu po imenu From, kod prijatelja Sanghe koji su nam ponudili smeštaj. Ovaj period kratkog oporavka bio je više nego dobrodošao. Na još nekoliko dana zaustavili smo se kad smo nedelju i koji dan kasnije prolazili kraj jednog manastira. Onda, izašavši iz Eksetera, zaputili smo se ka Dartmuru. Ova poslednja deonica našeg puta bila je malo više strukturisana. Čuli smo vremensku prognozu i najavu još kišnijih dana, pa smo pomislile da bi bilo mudro imati neki kontakt u Dartmuru, jer bi moglo biti suviše hladno da spavamo na otvorenom. No, ispostavilo se da je ta nedelja donela prekrasno vreme... i pravo olakšanje za nas.

Dartmur je vrlo lep kraj za pešačenje. Mnogo drevnih kamenih krugova i naseobina razbacanih unaokolo i pejzaž je zaista čaroban. Mislim da mi nedostaje talenta da

ga na pravi način opišem. Ali dominira prostor; njegove livade i zeleni oblici izmešani sa stenama izazivaju osećaj snage i misterije naspram vanvremenog, divljeg neba. Drevni dartmurski poniji, koze i ovce su ovde kao kod kuće. Izvori sveže vode pretvaraju se u potoke i krivudave rečice. Ponegde je kraj šumovit, a tlo pod nogama iznenada može postati blatnjavo. No ako se vreme pogorša, to može postati opasno mesto -- više akcija spasavanja bilo je organizovano u poslednje vreme u Dartmuru. Međutim, za nas je to bila naša sunčana faza!

U istoimenom mestu ostale smo tri dana i tri noći, prenoćivši dvaput kod prijatelja, a jednom kampujući. To jutro u kampu okrepljivali smo se šoljom čaja u sred nedođije, tiho razgovarajući u maglovitom pejzažu tresetišta, kada iza brda iznenada izroni četa od 40 mladića u punoj ratnoj opremi, sa rančevima na leđima i mašinkama u rukama, dok ih je komandir glasno i oštro požurivao.

Izgledali su prilično izmučeno, onako trčeći (neki od njih hramljući) u tim teškim, crnim čizmama. -- mislim da ih je prilično iznenadilo naše prisustvo -- možda smo im izgledali kao nekakvi poveći patuljci u ogrtačima -- i protrčali su tik uz nas kako bi izbegli močvaru, tako da su neki od njih sa čežnom bacali pogled prema nama onako opuštenima i sa čajem koji se pušio, dok su drugi očigledno bili zainteresovani za naše vojničke vreće za spavanje još uvek rasprostrte unaokolo posle ustajanja!

"Podalje od njih, gospodo", vikao je komandir i mi smo ih u tišini ispratili pogledima dok su preskakali preko potoka i penjali se preko sledećeg brda. Kada se njihov topot polako utopio u tišinu, pogledasmo se i prasnusmo u smeh od pomisli kako im je nadrealno cela ova scena morala izgledati.

Nekih dvadeset minuta kasnije još jedna četa nagnu preko istog onog brda. Nismo se pomerale i gledale smo još jednom onu istu scenu. Sada je sve počinjalo da nam liči na nekakvu scenu iz "Monti Pajtona". Ova grupa je, međumim, izgledala malo življa i u boljem raspoloženju.

"Dobro jutro, moje dame, baš ste se lepo razbaškarile!" Izgledali su vrlo zainteresovano za to ko smo mi dok su trčali pored nas.

"Koliko ste već dugo na terenu?" upitala sam.

"Ovo nam je četvrti dan i ovo nam je osamdeset deveta milja."

Hmmm, vrlo impresivno... sigirno je da smo mi bile malo manje ambiciozne sa oko deset do dvanaest milja na dan! Čudno je pomisliti da ljudi smatraju kako je *naš* život suviše težak, ali i oni su ovo radili dobrovoljno! Nedugo zatim, i treća četa je dojurila preko brda, ali je krenula drugim pravcem i shvatile smo da je vreme da i mi krenemo.

Išle smo nekoliko dana prema obali, a onda od Darmuta krenule vetrovitim, obalskim putem do Torkrosa. Svoju poslednju noć na otvorenom potrošile smo na udaljenom, pustom kraju Slepton sands plaže. Možda znate istorijat tog mesta... kada su saveznici tu uvežbavali iskrcavanje u Normandiji. Sve se zapravo pretvorilo u tragediju. Dva broda su se sudarila i mnogo je života izgubljeno u loše planiranim operacijama. Sva sela miljama unaokolo bila su evakuisana, kako bi mogli da vežbaju u tajnosti.

Bilo kako bilo, doteturale smo se u sumrak do tog udaljenog dela plaže, iscrpljene (barem ja), da bismo se smestile blizu udubljenja u steni. Lepo smo se osećale tu: čista voda, nema problema oko privatnog poseda, loženja vatre i galame, a i pesak je bio udoban... (najzad sasvim ravno tlo!); zaspasmo i probudismo se uz zvukove talasa što udaraju o obalu nekih pedeset metara od nas. To jutro nismo rano ustale, jer smo imale tek nekoliko milja do kuće Džoaninog oca, gde su nas očekivali za ručak; tako smo lagano pripremile doručak i izvesno vreme uživale u samoći i opuštenoj atmosferi.

Oko pola devet ugledasmo neke ljude kako nam se približavaju obalom. Tipični

Britanci, pomislismo, sa ležaljka pod miškom; nije to bio baš sjajan dan za plažu, ali sunce je već odskočilo, a i počinjao je produženi vikend. Ali zašto su se ti ljudi mučili da dovlače svoju opremu baš na ovaj udaljeni deo plaže, kad je bilo sasvim dovoljno drugih mesta, nekih pet milja sve u svemu?

Uskoro su se pojavili i drugi ljudi, a kada su se jedan krupniji čovek i njegova supruga smestili na nekoliko metara od nas i onda skinuli sve sa sebe počele smo da shvatamo zašto je ovaj deo plaže toliko atraktivan. Ne zbog nas. A kada je taj čovek počeo da se šetka tamo amo, ponosno defilujući sa svojom nagotom skoro pred našim nosom, znale smo da je vreme za pokret. Zaista je izgledalo vrlo smešno na tom mestu umotati se do grla u ogrtač i tako pokriven od glave do pete krivudati među svim tim "ljubiteljima prirode"!

Nekoliko dana kasnije stigle smo na svoje odredište, Totnes, gde je ađan Suripanja trebalo da održi javno predavanje na budističkom koledžu Šarpam.

Posle toga prevezli su nas do manastira kako bismo se raspakovale i smestile. Jedan monah nas je čekao kako bi nam ceremonijalno predao relikvije i zatim otišao, dok su ostali monasi bili otišli već ranije. Od početka smo se osećale vrlo udobno i kao kod kuće, jako zahvalne da ponovo imamo krevete i električne čajnike na raspolaganju. Tokom proteklih pet nedelja, ako ništa drugo, stekle smo duboko i sveobuhvatno razumevanje razloga zbog kojih je ljudska vrsta počela da se nastanjuje u kućama i smišlja takve stvari kao što je centralno grejanje!

Međutim, putovanje nije zapravo okončano -- jedino što sada ne pritežemo kaiš na ruksaku i ne menjamo svoju lokaciju, već pokušavamo da održimo duh *tudonga*: nezaglavljivanja na jednom mestu, neborenja sa stvorima kojima je suđeno da se promene, negovanja srca ispunjenog poverenjem i snagom samoodricanja; rečju, uviđanja da je istinsko spokojstvo u nevezivanju.

Ađan Đitindrija (Ajahn Jitindriya) rođena je u Australiji 1963. Još tokom studija umetnosti postala je istinski zainteresovana za duhovne probleme i istraživanje prave prirode našeg opažanja i svesti. Nekoliko godina kasnije krenula je na putovanje kroz jugoistočnu Aziju, Indiju i Evropu. Zadržavši se u Engleskoj od 1987. više vremena posvećuje meditaciji u Budinom učenju. Vremenom oseća sve veću vezu sa zajednicom oko Amaravati manastira i učenjem ađan Ča i ađan Sumeda i sledeće godine odlučuje se na zaređenje kao *anagarika* (iskušenica). Pošto je provela nekoliko godina vežbanja u manastirima u Engleskoj, želja da provede više vremena u samoći i dalje razvije formalnu praksu meditacije navela ju je da se preseli u Abhayagiri manastir u Kaliforniji, gde i sada živi. Ovaj esej preuzet je iz knjige *Freeing the Heart: Dhamma teachings from the Nuns' Community at Amaravati & Cittaviveka Buddhist Monasteries* (2001)

Rev. 1/5/2004

www.geocities.com/budizam/texts/zene/jitindriya.html

[Home](#) ---\ \ [Uvod](#)

Kako postajem budista...

i šta to uopšte znači?

Kao **prvo**, biti budista ne znači pripadati nečemu, nekoj religiji, filozofiji, "sekti", već tragati za istinom o stvarima kakve jesu, a ne kako mi priželjkujemo da one budu.

A da biste sebe smatrali budistom ili pre osobom sklonom ovakvom načinu gledanja na svet u sebi i oko sebe, morate mnogo toga da naučite. Ili, možda, pre da **od-učite**.

Navike su, dakle, važan predmet istraživanja, jer samo ako ih prvo uočimo, možemo i da ih se oslobodimo. Navike u mišljenju, govorenju i postupanju.

Kao **drugo**, nigde nemojte da žurite, ali budite istrajni. Kopajući bunar sad tu, sad tamo nikad do vode stići nećete.

Šta bi Buda u ovoj prilici savetovao? Evo jedne pričiće.

Sledbenik neke druge religije otišao je jednom do Bude kao skeptik koji traži da ga neko uveri u ispravnost učenja. Saslušavši izlaganje,

on zaista postade uveren u istinitost Budinih reči, te upita šta bi trebalo da učini da bi i postao budista. Buda mu odgovori:

Prvo celu stvar podrobno ispitaј.

E vi ste upravo na tom stupnju. Trebalo bi da učenje na pravi način ispitajte onako kao što biste i bilo šta drugo ispitivali.

Razgovarajte sa sledbenicima učenja, pronađite hram u blizini (ili barem najbliži web site :))), pažljivo čitajte tekstove. Ne samo objašnjenja kako sve to funkcioniše, već i tuđa iskustva sa praktikovanjem budizma. Buda je zainteresovane uvek savetovao da osmotre sa različitih strana i tek onda se odluče da li će živeti u skladu sa pravilima, za koja je tvrdio da svakome donose dobrobit, a umanjuju tegobe.

Kako budete istraživali različite vidove učenja, tako će se razvijati i vaša veština njegove primene.

I kao **treće**: sve što naučite proverite u sopstvenoj praksi. **Meditirajući**, dakle pažljivo posmatrajući svoj život, kao najveće čudo koje imamo pred svojim očima.

Samo lično iskustvo donosi pravi uvid i mogućnost samostalnog procenjivanja. Jer iskustvo je u suštini neprenosivo,

kao što slepcu ne možete nikada rečima opisati plavu boju ili gluvome šum talasa. Svako to mora sam za sebe da doživi.

Ako se uverite da nešto od toga što ste čitajući naučili funkcioniše i u praksi, da vas čini srećnijom i spokojnijom osobom,

držite se toga i razvijajte ga, vežbajući svakodnevno. Ako nešto ne funkcioniše -- odložite ga sa strane.

Možda nešto niste dobro razumeli ili mu još jednostavno nije vreme.

Srećno putniče i dobro motri da svoj put iz vida ne izgubiš...

Rev. 10/3/2007

www.geocities.com/texts/postajem.html

Dakle, želite da samostalno meditirate?

Sjajno! **Prvo**, pročitajte kratka uputstva koja slede i - krenite. A kad jednom krenete, više puta ćete pomisliti kako ima toliko zanimljivijih stvari od sedenja, kako ste umorni, prezauzeti, neraspoloženi ili da ne napredujete onoliko brzo koliko bi trebalo. Sve su to prošli milioni onih koji su pre vas počinjali i mnogi od njih su dizali ruke od svega. Zato je **druga** najvažnija stvar da -- nastavite.

Zašto se gnjaviti svakodnevnom meditacijom?

Ima li u vašem životu neprijatnih stvari? Niste baš njime zadovoljni, osećate da nešto nedostaje? Želeli biste da unesete malo reda u svoje zbrkane misli? Osećate se kao da ne upravljate svojim životom, već vas okolnosti bacaju sad ovamo, sad onamo? Praktikujući meditaciju i proučavajući *dhammu* (Budino učenje) možete smanjiti konfuziju u sebi i razviti unutrašnji mir. Time zapravo počinjete da na svoj život gledate iz drugog ugla i tu je ključ. **Jedna ista stvar može u nama izazvati različite reakcije, u zavisnosti od toga kako na nju gledamo.** Zato, ne jadikujemo što ne možemo da izmenimo okolnosti u kojima smo, već nastojimo da promenimo sebe, svoje naviknute reakcije. A onda će lagano, gle čuda, i okolnosti početi da se menjaju.

Kao rezultat vežbanja razvijate sposobnost da sve više živite u sadašnjem trenutku, ne gubeći se u razmišljanjima o prošlosti ili sadašnjosti, koje su one, bili

mi toga svesni ili ne, izvan naše kontrole. Takođe, razvijate osećanje blagonaklonosti prema samima sebi i prema ljudima oko sebe. Sve ovo vam pomaže da više ne budete "objekat" svoga života ili "zle sudbine", već da preuzmete kontrolu nad njim, tačnije nad svojim reakcijama. A u suštini upravo one nas čine srećnim ili nesrećnim, a ne okolnosti. Iako vam to možda sada, na početku, baš i ne izgleda tako.

Deo I: Kako se ustaliti u svakodnevnoj sedećoj meditaciji?

Pre nego što sednete: Kao i sa svim stvarima, počite od onoga gde ste sada. Dobra vest je da vi već imate sve što vam je potrebno. Potrebno je samo nekoliko odluka. Prvo, odlučite da ćete sedeti svaki dan. Zatim, odredite vreme, mesto i trajanje svoje sedeće meditacije.

Odaberite vreme: Jutro je često najbolje vreme, jer je um tada smireniji nego kasnije tokom dana. No, to zavisi i od vašeg dnevnog rasporeda. Ako ne možete duže da sedite, napravite dva kraća sedenja ujutru i uveče.

Odaberite mesto: Ako je moguće, odredite mesto u svom stanu isključivo za

svakodnevno sedenje. Bilo bi dobro da na tom mestu možete stalno da držite svoje jastuče ili stolicu i da mu se vraćate kad god osetite potrebu. Možda će vam se učiniti zgodnim da to mesto posebno obeležite, da stavite neku fotografiju ili statuu koja vas inspiriše, možda cvet ili mirisni štapić koji će goreti dok meditirate. Sve te spoljašnje stvari naravno nisu neophodne, ali mogu dobro doći onda kada počnete da se kolebate.

Odredite dužinu sedenja: Naš um je sklon idealizovanju i pošto naravno nismo u stanju da budemo isti kao ta idealna slika, odmah zatim dolazi osećaj krivice. Sećam se kako sam sa zaprepašćenjem gledao monahe koji se tokom jednosatne meditacije mrdaju, ustaju, kako jednome glava neprekidno klone... A ja sam ih zamišljao sve redom kao one Budine statue, nepomične, sa smeškom probuđenja na licu! Dakle, ne preterujte sa dužinom, jer je ključ uspeha u ponavljanju, a ne u jednokratnom samomučenju. 15 minuta? Može, zašto da ne. Ovo je vaše putovanje i vi određujete dužinu koraka kojim ćete putovati.

Nije loše ako možete da se držite pravila: sedim onoliko koliko mi je prijatno, plus 5 minuta. Sve zavisi od elastičnosti vaših zglobova, stanja vašeg uma i dosadašnje prakse. U početku će vam i 15-20 minuta izgledati kao večnost, ali ako sedite svakoga dana, stvari će se menjati vrlo brzo i bićete u stanju da vreme sedenja produžavate. No, još jednom: ne žurite i ne preterujte sa dužinom. Važnije je da praksu ne prekidate, makar stalno sedeli 15 minuta, nego da sedite 45 minuta tokom nedelju dana i onda vam na um padne genijalna misao: Ma, nije ovo za mene! Toliki trud a nikakav rezultat. Ostaviću to za kasnije, kad jednom odem u manastir!

Svaki put kad sednete dobro je da se na trenutak podsetite zašto sedite. Vaš cilj je da postanete otvorenija i slobodnija osoba, manje sklona kritikovanju tuđih i opravdavanju svojih postupaka. Ili obrnuto. Osoba koja će imati manje uspona i padova, biti više uravnotežena, spremna na dijalog. A od toga ćete koristiti imati i vi i oni koji vas okružuju. Meditacija ili vežbanje uma jeste alat kojim taj cilj treba da

ostvarite.

Položaj: Budnost ili održavanje sabranosti pažnje je jedan od dva ključna elementa svake meditacije. Da biste je održali, jako je bitan položaj tela. Sedite na stolicu, klupicu ili jastuče, uspravnih, ali ne ukočenih leđa. Svi ostali mišići koji ne pridržavaju kičmeni stub treba da su opušteni. Ruke su udobno položene u krilu ili na kolenima. Zatvorite oči i pažnju usmerite ka unutra, ka sebi.

Potpuno opuštanje: Otvorenost je drugi ključni element meditacije. Kada jednom osetite da vam je kičma u pravom položaju, opustite sve ostale delove tela. Dišite kroz nos i lagano pomerajući centar pažnje, deo po deo, od vrha glave nadole, proverite da li vam je neki deo tela napet. Opustite mišiće lica, vrata, ruku i stomaka i kada se uverite da ste opušteni spremni ste da odaberete objekat svoje pažnje. Njih je nekoliko:

- osećaj koji se javlja u području nozdrva i iznad gornje usne pri udisanju i izdisanju
- druge telesne promene pri disanju, kao što je izdizanje i spuštanje grudi ili stomaka
- zvuci koji se javljaju u telu ili izvan njega (šum disanja ili brujanje saobraćaja sa ulice)
- drugi osećaji koji se jave (pritisak tela o pod, dodir tela i odeće, svrab, toplina itd.)

Koji god objekat da odaberete zadržite se na njemu barem deset udaha i izdaha. Naravno, onog trenutka kad pokušate da fiksirate svoj um na nešto -- počinje borba sa aždajom :) Vaš um će iz dosade ili po navici krenuti negde drugde, u prošlost ili budućnost, samo ne tu gde već jeste! Kad uočite taj unutrašnji impuls u trenutku dok se javlja, blago vratite fokus pažnje na odabrani objekat. Uočite to skretanje i ne reagujte u vidu unutrašnjeg monologa ("Evo, opet sam odlutala! A lepo sam odlučila da ću se skoncentrisati samo na dah!"). Jer vi zapravo, meditirajući, pokušavate da zaustavite, ili bar da usporite, taj neprekidni monolog. Da dopustite stvarima u sebi i oko sebe da dođu do reči, da dopru do vas i pokažu vam šta imaju. Jer do sada je vaš um govorio u njihovo ime. I ništa strašno ako je pažnja odlutala, sve dok se vraćate na početni objekat. Dakle, istrajnost je bitna! S vremena na vreme proveravajte jesu li vam leđa uspravna i ostali mišići opušteni.

Klasični objekti meditacije: Četiri su objekta meditacije koje je Buda izložio u **Satipattana sutti**, nazvavši ih temeljima sabranosti. To su

- Sabranost pažnje na telo (počev od daha)
- Sabranost pažnje na osećaje (ima ih tri - prijatni, neprijatni i neutralni)
- Sabranost pažnje na objekte uma (misli i emocije)

- Sabranost pažnje na sve *dhamme* (pojave), počev od 5 prepreka (**nivarana**) i 7 faktora probuđenja i nastavljajući sa svim čulnim i misaonim iskustvima koja čine ljudski život.

Metta bhavana: Postoji još jedna vrsta meditacije nazvana *metta* ili blagonaklonost, kojom negujemo u sebi istovremeno blagonaklonost i ljubav prema sebi i drugim bićima, ali i koncentraciju. Sastoji se u tome da u sebi ponavljate određene rečenice, šaljući dobre želje i ljubav (a) sebi, (b) svojim roditeljima, (c) svojim duhovnim učiteljima i saputnicima, (d) svojoj porodici, (e) svojim prijateljima, (f) svim drugim osobama koje znate (g) ljudima sa kojima se baš ne slažete ili ih smatrate svojim neprijateljima (jel' ovo baš mora?), (h) svim bićima bilo gde. Možete koristiti sledeću formulu:

Neka budem ispunjen ljubavlju
 neka budem zaštićen od nesreće
 neka budem zdrav
 neka budem miran i spokojan
 neka budem srećan.
 Neka moji roditelji budu ispunjeni ljubavlju
 neka budu zaštićeni od nesreće... (itd.)

Deo II: Napomene za meditante (ili: "Slavko, pazi metak!" "Hvala Mirko!")

Divlji bik ili um? U početku ćete biti iznenađeni koliko je aktivan i nekontrolisan vaš um. Nema razloga za brigu -- zapravo budite zadovoljni što ste otkrili pravu istinu o sadašnjem stanju svoga uma. Prihvatite situaciju kakva jeste i "odsedite" šta god da se dogodi. Ne pokušavajte da stvari izmenite na silu, koristite strpljenje. Ispravite leđa, opustite se i blago vratite pažnju, opet i opet, na objekat pažnje.

Naravno, kao u svakoj dobroj avanturi, i vi kao glavni junak imate više neprijatelja. Da ih predstavimo:

- **Grabljenje:** želite nešto više (ili nešto drugo) od onoga što je sada ("Odlučio sam, biću najbolji meditant u gradu. Nepomično sedim i ne ustajem odavde dok se ne prosvetlim! (Pola sata kasnije) Dobro, dobro, šalio sam se.").
- **Odbojnost:** strah, bes, svaki oblik guranja nečega od sebe ("Čoveče, niko od ovih oko mene da se mrdne, samo se ja vrpoljim. Neću da budem najgori!")
- **Uznemirenost:** želja da pobegnute, ideja "iskakanja iz sopstvene kože" ("Ovo samo meni može da se desi! Oni sad tamo prave žurku, a ja ovde sedim kao kvočka na jajima.")
- **Tromost i ukočenost:** pospani ste, bezvoljni za bilo šta (sem naravno da što pre ustanete sa tog vražjeg jastučeta).
- **Sumnja:** zamka koju je teško uvideti, a time i izbeći ("Nema od ovoga koristi. Samo gubim vreme. Mora da postoji neki lakši i brži način - joga, TM, post, hipnoza, egzorcizam, relaksacija, spiritizam, čeneling, molitva, mantre, seksualna magija, tarot... a ja se uhvati baš za ovu dosadu!")

SVAKI meditant se pre ili kasnije rvaao sa nekim od ovih neprijatelja, a oni sa lošijom karmom možda i sa svima odjednom :) Ako dok sedite primetite da se neka od ovih prepreka pojavljuje na vidiku, dobro je da je u sebi imenujete. Na primer, "grabljenje", "grabljenje" ili "sumnja", "sumnja". Ne pokušavajte da je potisnete, jer time u nju ulažete energiju i zapravo je samo još jačate. Jača je naš dobro poznati unutrašnji monolog i ono trzanje kada shvatimo: "O ne, evo je opet!" Zato, samo prepoznajte neprijatelja i nastavite meditaciju.

Zaista je neverovatno kakav je rezonator naša glava, kako i mali svrab, recimo, ako se skoncentrišemo na to kako da ga se otarasimo može da se pretvori u paklene muke. Ja sam to iskustvo imao recimo sa bolom u nogama od dužeg sedenja. "Uf, evo opet me boli, moram da promenim položaj". Pokušavam da snagom volje ostanem u istom položaju, ali to mu dođe kao da sedim na vatri koja

se polako pojačava. Dobro, promenim položaj. Pa opet... Pa opet... Sad to već ide po automatizmu. Posle desete promene mi sine: "Ajde baš da vidim šta će se dogoditi ako se odmah ne pomerim. Možda će mi otpasti noge ili će mi mozak proključati?" Skupim to malo snage što je ostalo i umesto da opet pobegnem od bola pokušavam da vidim šta je to zapravo bol, kako se javlja i čemu je nalik. Da li je konstantan ili se menja? Gde je on, u mojoj glavi ili u mojim nogama? I upravo tu, u tom spokojnom posmatranju, bez komentara i trzanja, počinje meditacija, počinje ono razuslovljavanje našeg uma od toliko puta ponovljenih reakcija, koje su postale toliko automatske da ih smatramo svojom najdubljom prirodom.

Bol naravno -- boli. Ali ako ne ustuknem pred tim prvim naletom vidim da se njegov intenzitet prvo povećava, pa onda opada, a ponekad, ako sam dovoljno smiren, čak i nestane. Uviđam da je čak i taj bol prolazan. Javi se, traje jedno vreme i onda umine. Javi se na drugom, pa na trećem mestu. I onda uviđam da je njegovo osciliranje zapravo u ritmu u kojem i moja pažnja oscilira. Da ga je na neki način moguće kontrolisati. Naravno, da ne bude zabune, pre ili kasnije, promenim položaj. Pa nisam ja Buda :)) Ali sećanje na to da je moguće kobri pogledati u oči, da ju je moguće barem na kratko ukrotiti, ostaje kao dragocen podsticaj i olakšanje.

Dakle, iako zvuči paradoksalno, pokušajte da umesto da skrećete pogled u potrazi za nečim zanimljivim, tome što vas muči pogledate pravo u oči, svom svojom pažnjom. Dopustite sebi da ga doživite, posmatrajući koje osećaje na telu ta prepreka izaziva, umesto da okrećete glavu kao da pred sobom imate aždaju sa sedam glava. Ne bivate ni obuzeti njome (razmišljanje), niti je odgurujete. Posmatrate šta se događa, ne očekujući ništa, a kada sama od sebe prođe, vratite se na objekat svoje meditacije. I kada tako jasno uvidite prolaznost svake stvari, kao i patnju što nastaje usled vezivanja za njih, prirodno ćete početi da ih napuštate.

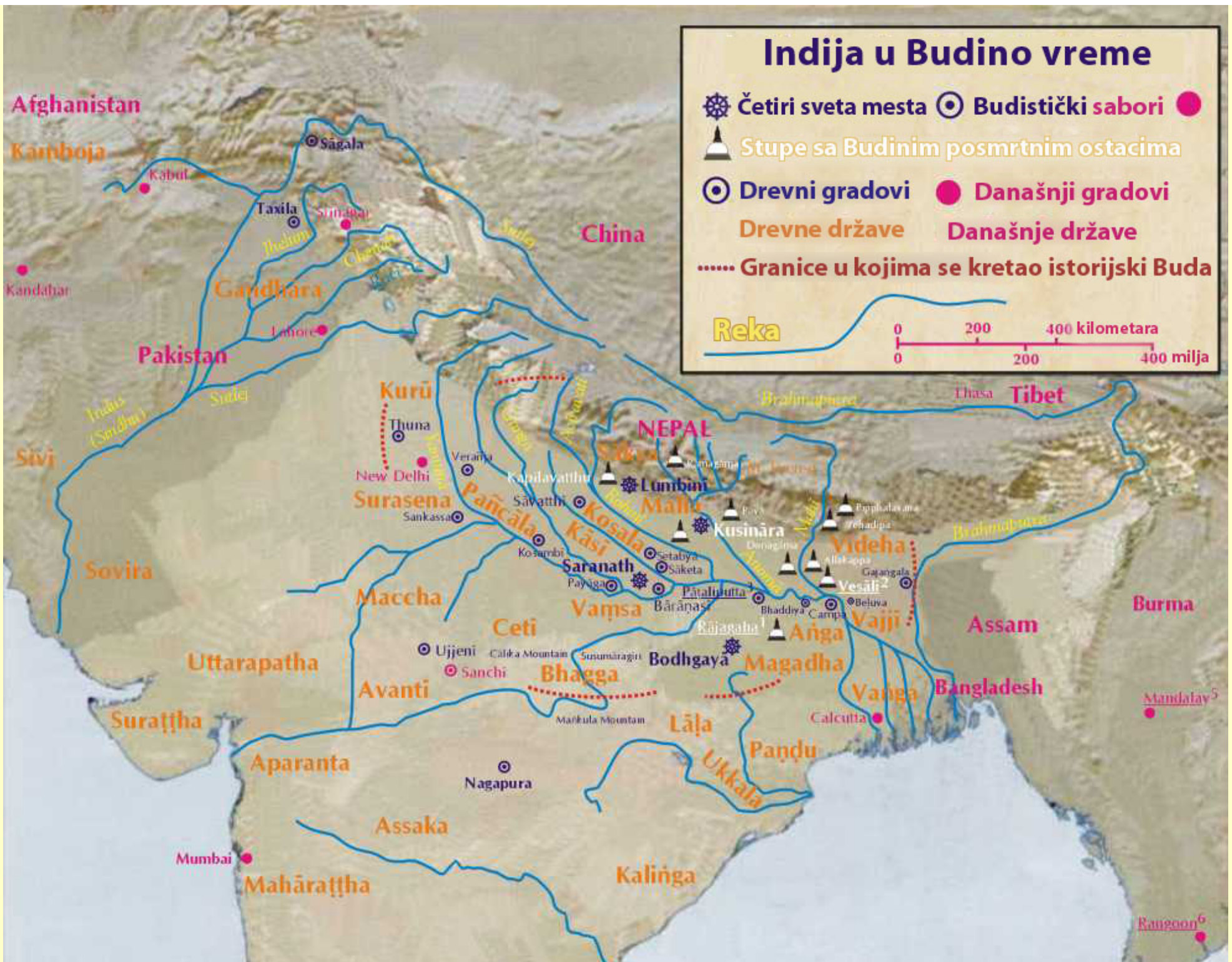
Deo III: Istrajnost u vežbanju

Na kraju, evo nekoliko kratkih saveta kao pomoć u vežbanju:

- Sedite svaki dan, čak i ako je to sasvim kratko.
- Zapamtite da svako hoće da bude srećan, baš kao i vi. Zato manje kritikovanja drugih, a onda i sebe. Priđite svome vežbanju sa mnogo saosećanja i razumevanja.
- Ako možete da vežbate u grupi, to je velika pomoć.
- Kad posustanete, poslužite se knjigom ili snimljenim govorom kao inspiracijom. Naravno, uvek možete da svratite i na sajt "**Budizam**", a odatle i na **diskusionu grupu** istog naziva na Yahoo-u čisto da se izjadate :)
- Proučavajte Budino učenje: **4 plemenite istine**, zatim **plemeniti osmostruki put**, a onda i **razjašnjenja savremenih učielja**.
- Iskoristite priliku za kurs meditacije: jedan dan, vikend ili duže. U tako idealnim uslovima brže se napreduje.
- Ako ste propustili jedan dan, nedelju ili čitav mesec bez meditacije -- umesto prebacivanja samome sebi i onda opravdavanja, uočite tu igru uma i jednostavno počnite iznova.
- Probajte da uspostavite kontakt sa iskusnijim meditantima na već pomenutoj diskusionoj grup ili sa nekim pouzdanim učiteljem. Ako niste u mogućnosti da putujete, još uvek vam ostaje internet. Najvažnija je odluka, a put ćete već nekako pronaći.

I na kraju, važno je znati da ovim putem ne idete prvi. Milioni i milioni ljudi su tokom poslednjih 2500 godina njime išli. I stigli, ko dalje, ko bliže. Neka vam najjstrajnji među njima budu uzor i nadahnuće.

Dalje informacije o praktikovaje meditacije pogledajte [na ovoj stranici](#).

IZVOR

© Bhikkhu Pesala, sva prava zadržana.

Ovde reprodukovana mapa je preuzeta sa sajta: <http://www.aimwell.org/Books/Library/Suttas/suttas.html>

uz odobrenje autora.

UPOZORENJE

Neke od informacija na ovoj mapi mogu biti neprecizne, zbog poteškoća u usaglašavanju informacija iz različitih izvora. Ukoliko uočite neku grešku, autor je spreman da je ispravi radi nekog od narednih izdanja ove mape.

ŠESNAEST NARODA

Ovih šesnaest naroda iz vremena Bude pomenuti su u *Visakha suttī*, *Anguttara nikaya*, VIII. 41:

1. Visakha je rođen u gradu Bhaddiya, u zemlji **Anga**, za koju se čini da je bila deo Magadhe.
2. **Magada** je bila kraljevstvo Bimbisare i njegovog sina Ađatasatua.
3. Varanasi je bio glavni grad kraljevstva **Kasi**, oblasti čuvene po kvalitetnoj svili.
4. **Kosalom** je vladao Pasenadi u svojoj prestonici Savatiju. Buda je mnoge kišne sezone proveo u Đetinom gaju blizu Savatija, koji je monaškom redu poklonio dobrotvor Anatapindika.
5. **Vađi** kraljevstvo je imalo prestonicu Vesali. Buda je svoje poslednje kišno razdoblje proveo u Beluvi pokraj Vesalija.
6. Narod **Mala** je imao prestonicu Kusinaru, gde je Buda preminuo.
7. Kraljevstvo **Ćeti** ležalo je jugozapadno od **Kasija**
8. **Vanga** je bio region delte Ganga.
9. **Kuru** kraljevstvo je oblast severoistočno od Delhija. Tu je Buda izgovorio svoje čuvene *Satipatthana suttu* i *Kalama suttu*.
10. **Panjćala** se nalazila zapadno od **Kasija**.
11. **Maća** je bila zapadno od **Ćetija**.
12. **Surasena** se nalazila zapadno od Delhija.
13. **Asaka** je region gde se danas nalaze čuvene Ađanta pećine, sa čitavim hramovima smeštenim u planinskim pećinama.
14. **Avanti** je kraljevstvo koje se prostiralo jugozapadno od **Ćetija**.
15. **Gandara** je bila nadaleko čuvena po svome univerzitetu u Takasili (Taxila). Naziv Takasila znači rezanje kamena, a čitav region postao je poznat po izvanredno kvalitetnim Budinim kipovima.
16. **Kamboja** je bila smeštena iza Hindukuš planina, u današnjem Avganistanu. Ova kraljevina je bila poznata po uzgoju konja.

ČETIRI SVETA MESTA

Četiri najsvetija mesta za budiste jesu mesta na kojima su se odigrala četiri glavna događaja u Budinom životu: **Lumbini**, gde je Bodhisatta rođen; **Bodgaja**, gde je dostigao Prosvetljenje; **Sarnat**, gde je održao prvi govor i **Kusinara**, gde je prešao u *parinibbanu*.

DESET STUPA

1. Kralj Ađatasatu, vladar Magadhe, podigao je stupu u Rađagahi i u nju pohranio Budin pepeo.
2. Narod Lićavi je podigao stupu u Vesaliju.
3. Sakje iz Kapilavatua podigle su stupu u tom gradu.
4. Narod Buli podigao je stupu u Alakapi.
5. Kolije su izgradile stupu u Ramagami
6. Braman iz Vetadipe podigao je stupu u tom gradu.
7. Male su podigle stupu u svom gradu Pava
8. Male iz Kusinare su podigle stupu u tom gradu
9. Braman Dona koji je podelio Budin prah na osam delova podigao je stupu iznad urne koja je posužlila za držanje pepela.
10. Morije iz Pipalivane podigle su stupu nad pepelom koji je ostao posle Budine pogrebne lomače u tom gradu.

Tako ispada da ima osam stupa za posmrtno ostatke, deveta za urnu i deseta za pepeo od lomače.

ŠEST BUDISTIČKIH SABORA

1. U **Rađagahi**, tri meseca posle Budine *parinibbane* 554. pre n. e.
2. U **Vesaliju**, 100 godina posle Budine *parinibbane*.
3. U **Pataliputi**, 326. pre n. e.
4. U **Mataleu**, Tambapani (Šri Lanka) 29. pre n. e.
5. U **Mandalaju**, Burma 1871. godine.
6. U **Rangun**, Burma, od 1954. do 1956, kada se navršilo 2500 godina od

Budistički praznici u različitim tradicijama

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Svaka budistička zajednica obeležava tokom godine niz praznika. Mnogi od tih dana vezani su za važne dane iz života Bude ili različitih bodisatvi. No uvek je to prilika za Budine sledbenike da posete hram, odnesu poklone monasima, potvrde svoju privrženost učenju ceremonijalnim uzimanjem pet pravila morala i da saslušaju govor o Dhammi nekog od iskusnijih monaha. Uveče, priključiće se procesiji koja tri puta kruži oko *stupe*, kao znak poštovanja prema Budi, Dhammi i Sanghi, a potom i večernjem pevanju i meditaciji.

Različite budističke tradicije slave praznike u različite dane, ali se svi sem Japanaca ravnaju prema lunarnom kalendaru.

Sledbenici theravade (Tajland, Burma, Šri Lanka, Kambodža i Laos) slave rođenje, prosvetljenje i smrt Budinu na dan punog meseca u maju, izuzev kada je prestupna godina i onda se praznik slavi u junu. Ovaj praznik se naziva **Vesak** (takođe **Wesak** ili **Vaisakh**), što je naziv meseca u indijskom kalendaru. (Ove, 2004. godine Vesak pada 2. juna, pošto je prestupna godina.)

Šri Lanka

Poya, dani punog meseca, imaju posebnu važnost, a naročito njih pet. Nazvani su po lunarnim mesecima u koji padaju.: **Duruthu** (dec./jan.), **Navam** (obično februar), **Vesak** (maj), **Poson** (jun - proslava dana kada je Mahinda preneo Dhammu iz Indije na Šri Lanku) i **Esala** (juli/avgust). Karakteristična za Šri Lanku je i živopisna procesija *perahera*. Na kraju **Esala perahere** (avgust) ulicama Kandija ide procesija koja nosi relikviju Budinog zuba na leđima slona. Praznik traje tokom devet noći i povorku čini više od sto slonova. **Nova godina** se slavi tri dana počev od prvog dana punog Meseca u aprilu.

Tajland

Asalha puđa (juni/juli) slavi Budinu prvu propoved. Neposredno posle nje počinje tromesečni period monsuna, odnosno tromesečnog meditacijskog povlačenja, kada monasi ostaju na jednom mestu i intenziviraju svoje vežbanje. Ako moraju da napuste manastir tokom ovog perioda, to ne sme biti duže od tri dana. Ovaj se period naziva **vassa** i odgovara periodu monsuna u Aziji i obično se završava u oktobru.

Kathina ceremonija se održava prikladnog dana tokom meseca koji sledi *vassa* period (oktobar ili novembar). To je vreme u godini kada laici mogu monasima ponuditi nove ogrtače (minimum tri metra platna je potrebno za jedan ogrtač) i druge neophodne rekvizite i time steći posebne zasluge za održavanje Sanghe.

Magha puđa (jan./feb.) slavi različite manje značajne događaje iz Budinog života, uključujući i njegovo predskazanje dana kada će umreti, tj. preći u *parinirvanu*.

Maha đat praznik slavi njegove prošle živote. Proslava Nove godine, **Songkran** (sredina aprila), uključuje i *Vodeni praznik*. Na kraju, svakog meseca dan punog Meseca je **uposath**, dan posebne predanosti učenju.

Tibet

Budino rođenje se slavi devetog dana četvrtog meseca tibetanskog kalendara (maj), njegovo prosvetljenje i utrnuće 15. dana istog meseca. Novogodišnje ceremonije su naročito spektakularne i padaju prvog dana punog Meseca u martu. Međutim, budistička nova godina zavisi i od zemlje ili etničkog porekla grupe, pa tako Kinezi, Korejanci i Vjetnamci slave krajem januara ili početkom februara. **Gutor** je prednovogodišnji praznik kada se treba osloboditi svih negativnosti nagomilanih u prethodnoj godini. **Losar** je sama proslava nove godine, traje 4 dana i sledi je duga religiozna ceremonija **Monlam Ćemo** ("Veliki praznik molitve"), koji traje 3 nedelje. **Dyam Ling Ći Sang** (15. dan 5. meseca lunarnog kalendara) jeste dan kada se prinose ponude lokalnim božanstvima. Tibetski dan nacionalnog ustanka, u znak sećanja na ustanak u Lasi 1959. je 10. marta prema zapadnom kalendaru, a Dalaj Lamin rođendan 6. jula. **Čokhor Dućen** (4. dan 6. lunarnog meseca) jeste dan sećanja na Budinu prvu propoved, a **Lha Bab Dućen** (22. dan 9. lunarnog meseca) na njegovo uspinjanje na Tušita nebo kako bi podučio i svoju majku. **Ngaćo Ćenmo** (5. dan 10. lunarnog meseca) jeste praznik svetla kojim se obeležava smrt Tsong-kha-pe. Postoje još mnogi drugi praznici i značajni datumi svakoga meseca.

Japan

Hana Matsuri (8. april) je praznik Budinog rođenja, **Nehan** (15. februar) njegovog prosvetljenja i **Rohatsu** (8. decembar) njegove smrti. Kogen Mizuno u svojoj knjizi *Počeci budizma* kaže: "Nema čvrstih dokaza za tačno utvrđivanje dana kada je Šakjamuni (Buda) rođen. Japanski budisti, oslanjajući se na tekstove o Šakjamunijevom životu prevedene na kineski sa sanskrita -- na primer *Buddhaćarita* -- slave 8. april kao njegov rođendan i tokom ceremonije slatkim čajem posipaju statuu koja ga predstavlja kao novorođenče. (Ova tradicija nastala je na osnovu legende da je Šakjamuni bio opran naizmenično toplom i hladnom vodom kada se rodio.) Od kraja devetnaestog veka, u Japanu se ova ceremonija zove **Praznik cveća** u znak sećanja na cveće kojim je bio ispunjen vrt Lumbini (na

granici Indije i Nepala) gde se po predaji Šakjamuni rodio."

Dve ravnodnevnice se obeležavaju kao **Higan** (oko 21. marta 20 septembra), dok se **Obon** proteže 4 dana, počev od 13. jula i obeležava izbavljenje iz jednog od paklova majke jednog od Budinih najboljih učenika. To je i praznik u čast ponovnog spajanja porodičnih predaka sa živima. Isti praznik poznat je i po svom sanskritskom imenu **Ulambana** i slavi se širom mahajanske tradicije od prvog do petnaestog dana osmog lunarnog meseca. Tada se veruje da se vrata pakla otvaraju i duhovi mogu da tokom tih petnaest dana posete ovaj svet. Na oltare se prinosi hrana kako bi se olakšale muke ovih duhova i oni umilostivili. Petnaestog dana **Ulambane**, ili praznika mrtvih, ljudi posećuju groblja kako bi odneli ponude umrlim precima. Mnogi theravadini iz Kambodže, Laosa i Tajlanda takođe obeležavaju ovaj praznik.

Asocijacija World Fellowship of Buddhists nastoji da budiste svih tradicija ujedini u slavljenju Vesaka na dan punog Meseca u maju.

Rev. 7/5/2001

www.geocities.com/budizam/texts/praznici.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#)

Upoznavanje sa suttama

Nekoliko sugestija pre čitanja Pali kanona

Džon Bulit*

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Pali kanon sadrži više hiljada sutta (govora), od kojih je oko 400 trenutno (jul 2004) dostupno na sajtu "**Budizam**". Kada se nađemo pred takvim izobiljem, prirodno je da nam se sama od sebe nametnu tri pitanja:

Zašto uopšte da čitam sutte?

Koje od njih da čitam?

Kako da ih čitam?

Ne postoji univerzalni, definitivni odgovori na ova pitanja; na kraju ih morate pronaći sam za sebe. Pa ipak, nudim ovde nekoliko ideja i sugestija koje su tokom svih ovih godina meni pomogle u istraživanju suttu. Možda će nešto od toga pomoći i vama.

Zašto uopšte da čitam sutte?

One su osnovni izvor učenja teravada budizma.

Ako ste zainteresovani da istražite učenje theravada budizma, onda je Pali kanon -- i sutte koje on sadrži -- mesto na kojem treba da potražite autoritativan savet i podršku. Ne treba da lupate

glavu oko toga da li je istorijski Buda izgovorio baš te reči (i tako se to ne može ni potvrditi ni opovrgnuti). Samo držite na umu da su učenje izloženo u suttama praktikovali -- sa očiglednim uspehom -- nebrojeni sledbenici tokom poslednjih 2600 godina. Ako hoćete da znate da li je to učenje zaista delotvorno ili ne, onda proučite sutte, njihove pouke pretočite u praksu i utvrdite to iz prve ruke, na sopstvenom primeru.

One predstavljaju učenje u celini.

Učenje u suttama, uzeto kao celina, predstavlja čitavu mapu puta koji vodi sledbenike od njihovog sadašnjeg stanja duhovne zrelosti dalje do konačnog cilja. Bez obzira kakva je vaša sadašnja pozicija (skeptičan autsajder, znatiželjnik, posvećeni laički sledbenik, monah ili monahinja pod zavetom celibata), uvek ima ponešto u suttama što vam može pomoći da naćinite sledeći korak na stazi koja vodi do krajnjeg cilja. Kako sve više ćitate iz Pali kanona možda ćete osetiti da vam sve manje treba kompiliranja iz razlićitih ućenja, pošto sutte sadrže veći deo onoga što je potrebno da znate.

One predstavljaju konzistentno ućenje.

Ućenje unutar Kanona je u velikoj meri konzistentno, karakteriše ga isti "ukus" [Ud V.5] -- ukus slobode. Međutim, kako pronalazite svoj put kroz sutte, s vremena na vreme možda ćete naići na neke delove koji dovode u pitanje -- ili govore potpuno suprotno -- vaše sadašnje razumevanje Dhamme. Što dublje razmišljate o tim spoticanjima, ona se često rešavaju onda kada se otvori novi horizont razumevanja. Na primer, nakon ćitanja jedne sute [Sn IV.1] možda ćete zaključiti kako je vaš zadatak da izbegavate bilo kakvu želju. Ali posle ćitanja druge [SN LI. 15] naućićete da je želja neophodan faktor na putu ućenja. Tek posle temeljnog razmišljanja postaje jasno da je Buda zapravo ciljao na to da postoje različite vrste želje i da neke stvari *vredi* želeti -- pre svega, iskorenjivanje same želje. Na toj taćki vaše se razumevanje širi na novu teritoriju koja može lako obuhvatiti obe sutte i oćigledna kontradikcija išćezava. Vremenom ćete naućiti da prepoznajete ovakve "konflikte" ne kao nedoslednosti u samim suttama, već kao indikaciju da su vas sutte dovele na granicu vašeg razumevanja. Na vama je da tu granicu prećete.

One nude mnoštvo praktićnih saveta.

U suttama ćete naći niz praktičnih saveta o mnogim važnim, sasvim prizemnim stvarima kao što su: kako roditelji i deca mogu živeti skladno [DN 31], kako se starati o svojim materijalnim dobrima [AN IV.255], o kojim stvarima vredi, a o kojima ne vredi razgovarati [AN X.69], kako se nositi sa tugom [AN V.49], kako vežbati svoj um čak i na samrtnom odru [SN XXII.1] i još mnogo. mnogo toga. Ukratko, one nude vrlo praktičan i realističan savet kako pronaći sreću, bez obzira na vašu životnu situaciju, bez obzira da li sebe smatrate "budistom" ili ne. I, naravno, naći ćete opširna uputstva o tome kako da meditirate [na primer MN 118, DN 22].

One mogu učvrstiti vaše poverenje prema Budinom učenju.

Kako istražujete sutte nailazićete na stvari za koje ste već iz sopstvenog iskustva utvrdili da su tačne. Možda ste već upoznali opasnosti alkoholizma [DN 31] ili ste možda već iskusili onu vrstu rafiniranog zadovoljstva koje prirodno nastaje iz skoncentrisanog uma [AN V.28]. Kad sopstveno iskustvo potvrdite u suttama -- makar i u sitnim stvarima -- to vam može olakšati da prihvatite mogućnost da rafiniranija ili "naprednija" iskustva koja opisuje Buda možda ipak i nisu tako daleka i da neka od teže razumljivijih ili težih za prihvatanje delova učenja u stvari i nisu tako neobični. Ova potvrda može vas nadahnuti novim poverenjem i energijom, koji će vam pomoći da meditaciju i razumevanje proširite na nova područja.

One mogu potpomoći i uliti energiju u vašu praksu meditacije.

Kada u suttama čitate o iskustvima drugih ljudi sa meditacijom, možda ćete početi da stičete osećaj šta ste do sada postigli u sopstvenoj praksi i šta ostaje još da se uradi. Ovo razumevanje je moćan podsticaj da se još prilježnije posvetite učenju.

Njihovo čitanje vam može doneti dobro.

Uputstva sadržana u suttama su sva za vašu dobrobit i tiču se razvijanja hvale vrednih kvaliteta kao što su velikodušnost, vrlina, strpljenje, koncentracija, pažljivost i tako dalje. Zato, kada čitate sutte vi svoj um ispunjavate blagotvornim podsticajima. Ako imate na umu sve beskorisne i očigledno škodljive informacije kojima moderno društvo -- naročito internet -- zatrpava naša čula, dan za danom, malo redovnog čitanja sutta može postati dobrodošla promena. Dobro motrite na svoj um -- pročitajte jednu suttu danas i privijte je na srce.

Koje sutte bi trebalo da čitam?

Kratak odgovor je: koje god vam se svide.

Ovde nam može pomoći ako na Dhammu gledamo kao na dragulj sa više strana, od kojih svaka prelama svetlost jedne boje. Na primer, to su učenje o četiri **plemenite istine** i **osmostrukom putu**; **dani** i **sili**; o **sabranosti pažnje na dah** i **sabranosti pažnje na smrt**; o korisnom životu kao **nezaređeni sledbenik** ili kao **zaređeni monah**. Nijedna sutta ne govori o svemu ovome; svaka od njih zavisi od drugih kako bi se dobila kompletna slika o Budinom učenju. što više sutta čitate, to će kompletnija vaša slika o dragulju biti.

Kao polaznu tačku, svako ko proučava budizam trebalo bi da razmotri, porazmisli i sprovede u praksi **pet pravila morala** i **pet predmeta svakodnevne kontemplacije**. Zatim, trebalo bi ozbiljno da shvatimo **Budin savet svom mladom sinu Rahuli**, koji se tiče naše odgovornosti kad god namerno uradimo bilo šta. Odatle možete slediti Budin korak po korak ili "stepenovani" sistem učenja koji obuhvata teme kao što su velikodušnost, vrlina, nebo, zamke, uzdržavanje i **četiri plemenite istine**.

Ako ste zainteresovani da dobro savladate osnove Budinog učenja, tri sutte se smatraju ključnim štivom: **Pokretanje točka Učenja** (SN LVI.11), **Govor o karakteristikama ne-sopstva** (SN XXII.59), and **Propoved o vatri** (SN XXXV.28). Ove tri sutte -- "velika trojka" Sutta pitake -- određuju osnovne teme Budinog učenja koje se pojavljuju iznova u bezbroj varijacija širom Kanona. U tim suttama upoznajemo se sa takvim ključnim pojmovima kao što su: četiri plemenite istine, priroda *dukkhe*, osmostruki put, "srednji put", "točak" Dhamme, princip *anatta* (nepostojanja sopstva ili duše) i analiza tog "sopstva" sačinjenog od pet sastojaka, princip otrežnjenja od opčinjenosti čulnim užicima i mnogi nivoi postojanja koje obuhvata budistička kosmologija. Ovi temeljni principi obezbeđuju dovoljno širok okvir u koji se mogu smestiti sva druga učenja izložena u kanonu.

Sem toga, ove tri sutte demonstriraju svu lepotu Budine izvanredne veštine podučavanja: on

materijal organizuje na jasan, logičan i lako pamtljiv način koristeći nabranjanja (četiri plemenite istine, osmostruka staza, pet sastojaka itd.); on svoje slušaoce navodi na dijalog, kako bi im pomogao da sami otkriju pogreške u sopstvenom razumevanju.; svoje ideje dočarava poređenjima i slikama koje njegovi slušaoci dobro razumeju i, što je najznačajnije, uvek iznova on se prilagođava svojim slušaocima tako da su u stanju da sami shvate transcendentalne rezultate o kojima govori. Kada smo jednom sagledali koliko je izuzetan učitelj Buda bio, s poverenjem možemo nastaviti kroz ostatak kanona, sasvim uvereni da nas njegovo učenje neće odvesti na pogrešan put.

Evo još nekoliko korisnih polaznih tačaka:

- Za ljubitelej poezije, **Khuddaka nikaya** nudi bogat rudnik važnih sutta u stihovima. Naročito, istražite **Dhammapadu**, **Sutta nipatu** ili **Theragathu**.
- Budine osnovne instrukcije o meditaciji na dah pogledajte u **Anapanasati suttu**; instrukcije o vežbanju sabranosti pažnje potražite u **Maha-satipatthana suttu**.
- Da biste naučili kako da negujete saosećajnu ljubav pročitajte **Karaniya metta suttu**.
- U **Devadaha suttu** poštovani Sariputa objašnjava kako Budino učenje predstaviti radoznom, inteligentnom čoveku -- nekome kao vi.
- Kako neko odlučuje koji duhovni put vredi slediti, a koji ne? **Kalama sutta** baca svetlo na ovu drevnu dilemu.
- U **Sigalovada suttu** Buda nudi koncizan priručnik kako nezaređeni sledbenici mogu živeti srećan i sadržajan život

Kada jednom pronađete suttu koja vam je dovoljno zanimljiva, potražite i druge njoj slične. Onda se otisnite na put kroz sutte, uzimajući usput one dragulje koji privuku vašu pažnju.

Kako bi trebalo da čitam sutte?

Da bi na najbolji način iskoristili proučavanje sutta, može biti korisno razmotriti nekoliko opštih principa pre nego što stvarno krenete na čitanje i da, takođe,

tokom čitanja, imate na umu **nekoliko pitanja** datih nešto niže.

a. Nekoliko opštih principa

- **Ne postoji takva stvar kao "definitivan" prevod.**

Ne zaboravite da je pali Kanon zapisan na jeziku pali, a ne na srpskom. Ne jednom je Buda govorio o "patnji" ili "utrnuću"; ali je pri tome koristio termine *dukkha* i *nibbana*. Imajte takođe na umu da je svaki prevod filtriran kroz prevodioca -- nekoga ko je nerazmrsivo povezan sa sopstvenom kulturom i određenim trenutkom u svom životu, a njegovo iskustvo i razumevanje neizbežno boji taj prevod. (Stari prevodi nam danas zvuče arhaično, a za stotinak godina današnji prevodi će bez sumnje isto tako zvučati.) Prevod, nalik pokušajima kartografa da Zemljinu loptu predstave na ravnoj površini papira, samo je jedan nesavršen čin.

Zato, čitajući prevode, ostavite dovoljno mesta za svoje razmišljanje i pokušaje da ono što je u njima sadržano proverite na ličnom iskustvu. Možda će vam se vremenom neki termini kao što je "patnja" (*dukkha*) učiniti primerenijim da se prevedu kao "stres" ili "nelagoda". Ako vas sve to ne zadovolji, moraćete da zasučete rukave i steknete makar neke osnove palija. No postoji jedan još bolji način: čitajte prevode i potom učenje koje sadrže probajte da sprovedete u svakodnevnom životu sve dok ne dođete do rezultata koje nagoveštava Buda. Sva sreća, ovladavanje palijem nije preduslov za Probuđenje.

- **Nijedna sutta ne sadrži celokupno učenje.**

Da bi postigli najbolji rezultat, istražite razne sutte, a ne samo nekolicinu. Učenje o sabranosti pažnje, na primer, iako vredno, predstavlja sam delić celokupnog Budinog učenja. Zato važno upozorenje: kad god mislite da do kraja razumete Budino učenje, to je trenutak da još malo dublje začepkate.

- **Ne lupajte mnogo glavu da li sutta sadrži tačne reči koje je izgovorio istorijski Buda ili ne.**

Nema načina da se dokaže ni jedno ni drugo. Samo čitajte sutte, pretvorite učenje u praksu što god bolje možete i posmatrajte šta se događa. Ne možete ništa da izgubite.

- **Ako vam se sutta dopada, pročitajte je ponovo.**

Ponekad ćete na naići na suttu koja vas već na prvo čitanje dojmi. Imajte poverenja u tu reakciju i pročitajte je ponovo; jer ona znači da sutta ima nečim vrednom da vas poduči, ali i da ste sazreli da primite učenje koje ona nudi. S vremena na vreme ponovo pročitajte sutte za koje se sećate da su vas pre više meseci ili godina zainteresovale. Možda ćete u njima pronaći neke nijanse koje su vam prethodni put promakle.

- **Ako vam se sutta ne dopada, pročitajte je ponovo.**

Ponekad ćete na naići na suttu koja vas nervira. Imajte poverenja u tu reakciju i pročitajte je ponovo; jer ona znači da sutta ima nečim vrednom da vas poduči, iako možda još niste sazreli da primite učenje koje ona nudi. Obeležite je i stavite suttu sa strane za sada. Uzmite je ponovo za nekoliko nedelja, meseci, godina i probajte još jednom. Moguće je da ćete jednog dana uspeti da uspostavite kontakt sa njom.

- **Ako vam je sutta dosadna, zbunjuje vas ili vam se čini beskorisnom, jednostavno je ostavite po strani.**

U zavisnosti od vaših trenutnih interesovanja i ozbiljnosti prakse, može vam izgledati da određena sutta nema smisla ili je krajnje dosadna i nezanimljiva. Ostavite je za kasnije i probajte neku drugu. Nastavite tako sve dok ne naiđete na onu koja vam trenutno odgovara.

- **Dobra sutta je ona koja vas navodi da prestanete da je čitate.**

Čitava poenta u čitanju sutta jeste da vas one inspirišu da razvijate **ispravno razumevanje** (prvi član Plemenitog osmostrukog puta), zatim da živite ispravnim životom i da meditirate na pravi način. Zato ako, dok čitate, osetite sve jači impuls da odložite knjigu (ili monitor :]), odete na neko mirno mesto, zatvorite oči i posvetite se svom dahu, *uradite to!* Tada je sutta ispunila svoju svrhu. Ona će još uvek biti tu gde ste je ostavili i kada se vratite kasnije.

- **Čitajte suttu naglas, od početka do kraja.**

Ovo pomaže na više nivoa: ohrabruje vas da čitate svaku reč sutte, dobra je vežba u **ispravnom govoru** za vaša usta, a ušima pruža iskustvo slušanja o Dhammi.

- **Tragajte za učenjem na različitim nivoima.**

Mnoge sutte nude učenje na nekoliko nivoa istovremeno i dobro je razviti osećaj za to. Na primer, kada Buda objašnjava jednom učeniku finese ispravnog govora, obratite pažnju

kako i sam Buda koristi govor [MN 58]. Da li Buda i "praktikuje ono što propoveda"?

- **Ne zanemarujte ponavljanja.**

Mmoge sutte sadrže odlomke koji se ponavljaju. Čitajte suttu kao što bi ste slušali muzički komad: kada pevate ili slušate neku pesmu ne preskačete refren; isto tako, kada čitate suttu ne bi trebalo da preskačete ponavljanja. Kao u muzici, refreni u suttama sadrže neočekivane -- i važne -- varijacije koje ne želite da vam promaknu.

- **Raspravljajte o suttu sa prijateljem.**

Kada sa prijateljem podelite svoja zapažanja i reakcije, obojica produbljujete svoje razumevanje sutte. Ako je moguće, napravite malu studijsku grupu. Ako imate pitanja u vezi sa sutom koja vam se uporno nameću, pitajte za savet iskusnijeg učitelja. Konsultujte se sa starijim monasima ili monahinjama, jer njihovo jedinstveno gledanje na učenje često vam može pomoći da se probijete kroz tesnac zbunjenosti.

- **Naučite malo pali.**

Kada pročitate nekoliko sutta ili nekoliko prevoda jedne iste sutte, možda ćete biti zbunjeni izborom pojedinih reči. Na primer, zašto je prevodilac upotrebio izraz "temelji sabranosti", dok drugi koristi "referentni okvir"? Na šta se ove fraza zapravo odnose? Ako zavirimo u pali-engleski rečnik i potražimo reč *satipatthana* i reči od kojih je ona sastavljena, to može baciti novo svetlo na ovu reč, otvarajući nam put ka jednom još plodnijem proučavanju suttu.

- **Čitajte šta su drugi napisali o određenoj suttu.**

Uvek je korisno čitati šta su komentatori -- stari i savremeni -- imali da kažu o suttama. Nekima su klasični komentari Tipitake -- naročito oni koje je dao srednjovekovni pisac Budagoša -- bili velika pomoć. Neki od tih komentara u engleskom prevodu izdali su [Pali Text Society](#) i [Buddhist Publication Society](#). Neki ljudi radije čitaju savremene komentatore, kao one koji su objavljeni u seriji [Wheel Publications](#) u [Buddhist Publication Society](#). Mnogo izuzetnih knjiga i članaka napisali su autori kao što su poštovani [Bodhi](#), [Khantipalo](#), [Ñānamoli](#), [Narada](#), [Nyanaponika](#), [Soma](#) i [Thanissaro](#). Možete takođe uživati čitajući izvanredna uvodna objašnjenja i beleške uz Bhikkhu Bodhi: *The Middle Length Discourses of the Buddha* (Boston: [Wisdom Publications](#), 1995) i Maurice Walshe: *The Long Discourses of the Buddha* (Boston: [Wisdom Publications](#), 1987). Čitajte tako učitelje

Tajlandske šumske tradicije, jer nude svež i jedinstven pogled na sutte, zasnovan na dubokom meditativnom iskustvu.

- **Dajte dovoljno vremena suttama da sazru u vama.**

Koju god korisnu poruku da pronađete u suttama, kakav god trag zadovoljstva da u vama ostave, dopustite da on raste i razvija se tokom vaše meditativne prakse i života uopšte. Ne pokušavajte da rešite ili "uradite" suttu kao da je reč o ukrštenim rečima. Dajte joj vremena da zri u nekom kutu vašeg uma. Vremenom će se ideje, utisci i stavovi koje vam je prenela destilovati u vašoj svesti, utičući i na način na koji posmatrate svet. Možda ćete se jednoga dana, u sred neke inače sasvim uobičajene situacije, prisetiti sutte koju ste čitali pre mnogo vremena i pokazaće se da vam ona donosi moćnu Dhamma pouku upravo prikladnu za taj trenutak.

Da biste pospešili taj lagani sazrevajući proces, dajte sebi dovoljno prostora za sutte. Ne gurajte čitanje sutta među svoje druge aktivnosti i ne čitajte previše sutta odjednom. Načinite od proučavanja sutta naročitu, kontemplativnu aktivnost. Ovo bi takođe trebalo da bude jedno prijatno iskustvo. Ako vam se učini da se pretvara u suhu i iritirajuću aktivnost, ostavite sve na stranu i vratite mu se posle nekoliko dana, nedelja ili meseci. Pošto završite čitanje sutte, ne vraćajte se odmah svojim svakodnevnim aktivnostima; nastavite još neko vreme sa meditacijom na dah, da biste dali šansu svom srcu da se smiri i još dublje apsorbuje učenje.

b. Nekoliko stvari koje treba da imate na umu

Dok čitate sutte imajte na umu da vi u stvari prislušujete dok Buda podučava nekog drugog. Za razliku od niza Budinih savremenika iz drugih duhovnih tradicija, koji su se radije držali kruto definisanog učenja kada bi odgovarali na neko pitanje [AN X.93], Buda je osnovne principe svoga učenja izlagao tako da ono bude najbliže potrebama slušalaca. Zato je neophodno razviti osetljivost za kontekst sutte, videti na koje načine je situacija Budinih slušalaca slična sa vašom, tako da ste u stanju da odredite kako da na najbolji način primenite Budine reči na sopstvenu životnu situaciju.

Može biti od pomoći da dok čitate obratite pažnju na neka dodatna pitanja, kako biste lakše

razumeli kontekst sutte i ujedno se prilagodili različitim nivoima učenja koji često idu paralelno. Zapamtite, ta pitanja ne treba da vas pretvore u nekakvog naučnika, već jednostavno treba da vam svaku suttu učine prijemčivijom.

• **Kakvo je okruženje?**

Uvodni pasus (koji obično počinje sa: "Ovako sam čuo") postavlja scenu za suttu. Da li se ona odigrava u selu, u manastiru ili u šumi? Koje je godišnje doba? Kakvi događaji se odigravaju u pozadini? Fiksirajući te detalje u svom umu podsećate sebe da ta sutta opisuje *stvarne* događaje koji su se desili *stvarnim* ljudima -- kao što ste vi i ja. Ovo doprinosi da sutta deluje zaista živo.

• **Kakva je priča?**

Neka sutta može ponuditi zaista malo od pripovesti [AN VII.6], dok je druga puna uzvišenih osećanja i drame, tako da čak podseća na kratku priču [Mv X.2.3-20]. Posmatrajte kako razvoj same priče doprinosi upečatljivosti učenja koje je u suttu izloženo.

• **Ko inicira poduku?**

Da li Buda preuzima inicijativu [AN X.69] ili mu neko dolazi sa pitanjem [DN 2]? Ako je ovo drugo slučaj, ima li nekih prećutnih stavova i pretpostavki koji stoje u osnovi tog pitanja? Da li neko dolazi kod Bude u nameri da ga porazi u raspravi [MN 58]? Ova pitanja vam otkrivaju motivaciju koja je iza pouke i slušaočeve prijemčivost za Budine reči. A sa kojim stavom *vi* prilazite toj pouci?

• **Ko podučava?**

Je li to Buda [SN XV.3], neko od njegovih učenika [SN XXII.85] ili i jedan i drugi [SN XXII.1]? Je li onaj ko podučava zaređen [SN XXXV.191] ili svetovni sledbenik [AN VI.16]? Koja je dubina učiteljevog razumevanja (na primer, je li "samo" onaj ko je ušao u tok (*sotapanna*) [AN VI.16] ili je *arahant* [Thig V.4])? Iako je sve ovo ponekad teško utvrditi na osnovu sutte, ako imamo neku predstavu o učiteljevom poreklu i upućenosti, to nam može pomoći da izmerimo dubinu učenja koje se nudi. Čitanje komentara i raspravljanje o ovim pitanjima sa znalcima ili pripadnicima *sanghe* može biti od pomoći.

• **Kome je učenje namenjeno?**

Je li to monah [SN XXXV.85], monahinja [AN IV.159] ili svetovni sledbenik [AN VII.49]?

Je li velika grupa slušalaca [MN 118] ili pojedinac [AN IV.184]? Ili je reč o sledbenicima neke sasvim druge religije [MN 57]? Koliko je duboko njihovo razumevanje? Ako su slušaoci oni koji su ušli u tok i teže stanju arahanta, izloženo učenje može biti znatno naprednije nego za slušaocce koji nemaju nikakvo prethodno znanje o Budinom učenju [AN III.65]. Ovo vam takođe može pomoći da procenite koliko je dato učenje prikladno za vas.

• **Kakav je metod izlaganja?**

Je li to formalno predavanje [SN LVI.11], sled pitanja i odgovora [Sn V.6], prepričavanje neke stare priče [AN III.15] ili jednostavno nadahnuti stihovi [Thig 1.11]? Da li učitelj daje uputstva koja sadrže samo učenje [SN XII.2] ili je i *način na koji on tretira svoje slušaocce deo poruke* [MN 57]? Velika raznovrsnost načina podučavanja kojima pribegava Buda i njegovi učenici pokazuje da nema šablona u podučavanju Dhammi; upotrebljeni metod zavisi od specifičnih zahteva situacije i duhovne zrelosti slušalaca.

• **Koja je suštinska pouka?**

Na koji način se pouka uklapa u Budin trostruki postupni sistem vežbanja? Da li se fokusira prvenstveno na razvijanje vrline [MN 61], koncentracije [AN V.28] ili mudrosti [MN 140]? Da li je izlaganje konzistentno sa onim što je dato u suttama (na primer Sn II.14 i DN 31)? Kako se konkretna pouka uklapa u našu "mapu" Budinog učenja? Da li je ona u skladu sa vašim prethodnim razumevanjem ili dovodi u pitanje neke od vaših osnovnih pretpostavki o Dhammi?

• **Kako se priča završava?**

Da li slušalac postiže prosvetljenje upravo tu i sada [SN XXXV.28] ili se to događa neko vreme pošto je saslušao pouku [MN 57]? Da li neko stupa na Budin put, što se iskazuje klačnom formulom: "Izvanredno! Izvanredno! Kao da je neko ispravio ono što je bilo postavljeno naglavce..." [AN IV.111]? Ponekad je jednostavno miris sveće dovoljan da nekog dovede po potpunog probuđenja [Thig V.10]; drugi put čak ni sam Buda ne može pomoći nekome da prevaziđe svoju lošu *kammu*. [DN 2]. Različiti rezultati sutta pomažu da se ilustruje izuzetna moć i kompleksnost zakona *kamme*.

• **Šta ova sutta može da ponudi meni?**

Ovo je najvažnije od svih pitanja, jer ono vas poziva da suttu koju čitate posvetite

maksimalnu pažnju i uzmete je k srcu. Na kraju krajeva, srce je to koje će ovim učenjem biti transformisano.

Dok čitate neku suttu, zapitajte se: Identifikujem li se ja sa bilo kojom od situacija ili likova u ovoj suttu? Da li su pitanja koja se postavljaju ili pouka koja se izlaže primereni meni? Koju lekciju mogu iz sutte da izvučem? Sumnjam li da zaista mogu da uradim ono što mi Buda u suttu savetuje ili sam ispunjen još većim poverenjem?

Beleška

* Objavljeno uz saglasnost autora. Na nekoliko mesta prevod je prilagođen ovom sajtu.

Rev. 6/07/2004

<http://www.geocities.com/budizam/canon/upoznavanje.html>

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Kontekst Vinaya pitake](#)

Vinaya pitaka

[Pogledajte mapu Tipitake.](#)

Vinaya pitaka, prvi deo **Tipitake**, jeste tekstualna osnova na kojoj funkcioniše monaška zajednica (*sangha*). Vinaya sadrži skup pravila ponašanja za monahe i monahinje lično (*Patimokkha*), kao i pravila kojih oni treba da se pridržavaju radi harmoničnog funkcionisanja zajednice u celini.

U početku, sangha je živela harmonično i bez ikakvih čvrstih normi ponašanja. Vremenom, međutim, kako je sangha postajala brojnija i evoluirala u jednu kompleksniju zajednicu, neizbežno su se javljale situacije kada su neki članovi sanghe postupali pogrešno. Kad god bi neka od njih privukla Budinu pažnju, on bi postavio pravilo i uz to odgovorajuću kaznu za prekršaj, kako bi odvratio ostale članove sanghe od neprimerenog ponašanja u budućnosti. Već sam Budin prekor bio je dovoljan da stvar dovede u red.

To nije prikladno, neznalice, to nije valjano, to nije vredno samotnjaka, to ne treba činiti. Kako si mogao, neznalice, otišavši u beskućnike i pod okrilje ove Dhamme i discipline tako dobro izložene [počiniti taj i taj prekršaj]? ... To nije na dobrobit ni onima koji ne slede put, niti će povećati broj onih koji slede put, već je to, neznalice, na štetu i jednima i drugima i izaziva kolebanje u njima.

Vinaya pitaka, deo I, I.B. Horner (ed.) (London: Pali Text Society, 1982), str. 36-7.

Sve u svemu, ima 227 pravila *Patimokkhe* za *bhikkhue* (monahe) i 311 za *bhikkhuni* (monahinje). Pošto su pravila ustanovljavana jedno po jedno, od slučaja do slučaja, prirodno je da se kazne znatno razlikuju po težini: od jednostavnog ispovedanja (na primer, ako se monah ophodi sa nedovoljno poštovanja) do trajnog isključenja iz sanghe (na primer, ako monah počini ubistvo).

Ovakva monaška tradicija i pravila na kojima je ona izgrađena ponekad su bili kritikovani - naročito na Zapadu - kao nevažna za "savremenu" praksu budizma. Neki na *Vinayu* gledaju kao na zaostatak jednog prevaziđenog patrijarhalnog sistema, zasnovanu na gomili proizvoljnih pravila i običaja koji samo zamagljuje suštinu "prave" budističke prakse. Ovo usko gledište ispušta iz vida jednu ključnu činjenicu, a to je da smo mi, jedino zahvaljujući jednoj neprekinutoj liniji monaha koji su konzistentno održavali i štitili pravila *Patimokkhe* tokom skoro 2.600 godina, danas u izuzetnoj prilici da primimo neprocenjivo učenje dhamme. Da nije bilo *Vinaye* - i onih koji i danas nastavljaju da je održavaju u životu - ne bi bilo ni budizma.

Korisno je imati na umu da nigde u čitavom pali kanonu Buda ono čemu je podučavao nije opisao samo kao "vipassanu" ili "koncentraciju" ili nešto slično. Umesto toga, on ga naziva "*Dhamma-vinaya*" - učenje (*dhamma*) i disciplina (*vinaya*) - sugerišući time da se radi o jednom neraskidivom spoju mudrosti i vežbanja u moralu, a ne pukoj zbirci meditativnih tehnika ili atraktivnih filozofskih ideja. *Vinaya* je, otuda, jedna njegova neizostavna strana i temelj čitave Budine nauke, neodvojiva od *Dhamme*, vredna da je proučava svaki sledbenik - bio on zaređen ili ne.

Nezaređeni sledbenici će u *Vinayi* pronaći mnoštvo vrednih pouka o ljudskoj prirodi, uputstava kako uspostaviti i održavati harmoničnu zajednicu ili organizaciju, kao i produbljeno tumačenje same *Dhamme*. Ali njezina najveća vrednost leži, možda, u njezinoj moći da nezaređene inspiriše na razmišljanje o izuzetnim mogućnostima koje postoje u životu ispunjenom istinskom posvećenošću, u življenju u harmoniji sa *dhammom*.

Četiri dela Vinaya pitake

I. Suttavibhanga

Ovaj deo sadrži kompletan skup pravila za sanghu, zajedno sa "pričom o nastanku" za svako od njih. Ova pravila su sažeta u *Patimokkhu* i ima ih 227 za monahe i 311 za monahinje. Pravila *Patimokkkhe* su grupisana na sledeći način:

- *Parajika*: pravila čije kršenje povlači isključenje iz sanghe (4 za monahe, 8 za monahinje)
- *Sanghadisesa*: pravila čije kršenje povlači jedno ili više okupljanja Sanghe (13, 17)
- *Aniyata* (neodređena) pravila (2, 0)
- *Nissaggiya pacittiya*: pravila čije kršenje povlači gubljenje prava i ispovest (30, 30)
- *Pacittiya*: pravila čije kršenje povlači ispovest (92, 166)
- *Patidesaniya*: pravila čije kršenje povlači priznavanje (4, 8)
- *Sekhiya*: pravila treninga (75, 75)
- *Adhikarana samatha*: pravila za izgladivanje nesporazuma (7, 7)

II. Khandhaka (Mahavagga)

Uključuje nekoliko tekstova nalik na sutte, između ostalog Budin opis perioda neposredno posle probuđenja, njegove prve govore grupi od pet monaha i priče o tome kako su se neki od njegovih najpoznatijih učenika priključili sanghi i potom i sami dostigli probuđenje. Takođe su data pravila za ceremoniju zaređenja, za recitovanje *Patimokkhe* na dane predanosti (*uposatha*) i različiti postupci na koje su monasi obavezni tokom okupljanja zajednice.

III. Khandhaka (Cullavagga)

Ovaj deo sadrži dalju razradu monaške etikecije i dužnosti, kao i pravila i postupke za razmatranje prekršaja koji se dogode unutar sanghe. Takođe, tu je priča o tome kako je ustanovljen red monahinja i detaljni opisi **prvog** i **drugog sabora**.

IV. Parivara

Rekapitulacija prethodnih poglavlja, sa sažetkom pravila klasifikovanih i preklasifikovanih za različite svrhe upućivanja u njih.

<>[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Kontekst Sutta pitake](#)

Sutta pitaka

[Pogledajte mapu Tipitake](#)

Sutta pitaka, drugi deo **Tipitake**, sastoji se od preko 10.000 sutta, ili govora, koje je izgovorio Buda ili neko od njegovih najbližih učenika tokom njegovog 45-godišnjeg širenja učenja.. U njoj su takođe sabrani i stihovi drugih članova *sanghe*.

Sutte su grupisane u pet *nikaya* ili zbirki:

Digha nikaya

Zbirka "dugih" govora (pali *digha* = "dug") se sastoji od 34 sutte, uključujući dobro poznatu **Maha-satipatthana suttu** (Veliki govor o temeljima sabranosti), **Samannaphala suttu** (Govor o plodovima isposničkog života), **Maha-parinibbana suttu** (Veliki govor o konačnom utrnuću [poslednji dani Budinog života]) i mnoge druge.

Majjhima nikaya

Zbirku govora "srednje dužine" (pali *majjhima*= "sredina") čine 152 sutte, uključujući Sabbasava sutta (Govor o svim nečistoćama), **Culakammavibhanga sutta** (Malo izlaganje o kammi), **Anapanasati sutta** (O sabranosti pažnje na dah), **Kayagatasati sutta** (O sabranosti pažnje na telo), **Angulimala sutta** (Govor Angulimali) i mnoge

druge.

Samyutta nikaya

Zbirka "grupisanih" govora (pali *samyutta* = "grupa" ili "kolekcija"), koja se sastoji od 2.889 kraćih sutta grupisanih tematski u 56 *samyutti*.

Anguttara nikaya

Zbirku "brojčano grupisanih" govora čini 8.777 kratkih sutta, razvrstanih u 11 *nipata* prema broju elemenata Dhamme koji se u njima analizira. Na primer, *Eka-nipata* ("Knjiga jedinica") sadrži sutte o jednom elementu Dhamme; *Duka-nipata* ("Knjiga dvojki") sadrži sutte koje se bave onim elementima Dhamme kojih ima po dva itd.

Khuddaka nikaya

Zbirka "kratkih knjiga" (pali *khudda* = "manji") sačinjena je od 15 "knjiga" (17 u tajlandskom izdanju, 18 u burmanskom), uključujući **Dhammapada**, **Therigatha** (Pesme prosjaka), **Theragatha** (Pesme prosjakinja), **Sutta nipata**, Āṭaṅkavagga (priče o prethodnim Budinim životima) itd.

18/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/sutta.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Kontekst Abhidhamma pitake](#)

Abhidhamma pitaka

Pogledajte [mapu Tipitake](#)

Sedam knjiga Abhidhamma pitake, trećeg dela [Tipitake](#), nude izuzetno detaljnu analizu osnovnih principa po kojima se odvijaju mentalni i fizički procesi. I dok su [Sutta](#) i [Vinaya](#) pitaka karakteristične po tome što daju praktično učenje o budističkom putu ka probuđenju, Abhidhamma pitaka predstavlja filozofsku - skoro naučnu - analizu temelja upravo tog puta. U abhidhamma filozofiji nama poznati psihofizički univerzum (naš svet "drveća" i "kamenja"; "ja" i "ti") pretvoren je u kompleksnu - ali razumljivu - mrežu impersonalnih fenomena što nastaju i nestaju neshvatljivo velikom brzinom iz trenutka u trenutak, u skladu sa jasno definisanim prirodnim zakonima.

Abhidhamma pitaka uživa zasluženu reputaciju štiva slojevitog i teškog za čitanje, pa ipak za neke njezini opisi načina na koji funkcioniše um jesu korisni kao pomoć u meditativnoj praksi. Savremeni burmanski pristup podučavanju i praksi satipatthana meditacije se, naročito, oslanja na interpretacije meditativnog iskustva date u Abhidhammi.

Prema tradiciji, suštinu abhidhamma filozofije formulisao je Buda tokom četvrte nedelje posle probuđenja, premda naučnici dovode u pitanje autentičnost Budinog autorstva. Međutim, bez obzira na pitanje autorstva, Abhidhamma ostaje jedan grandiozan intelektualni poduhvat.

Abhidhamma pitaka je podeljena na sedam knjiga, premda prva (Dhammasangani) i poslednja

(Patthana) zajednički čine suštinu učenja Abhidhamme. Tih sedam knjiga su:

- **Dhammasangani** ("Nabrajanje fenomena"). Ova knjiga pobrojava sve *paramattha dhamma* (krajnje realitete) koje je moguće naći. Prema jednom takvom nabrajanju, njih ima:
 - 52 *cetasike* (mentalni faktori), koji, nastajući zajedno u različitim kombinacijama, omogućuju nastanak svakog od...
 - ...89 različitih mogućih *citta* (stanja svesti)
 - 4 primarna fizička elementa i 23 fizička fenomena koji iz njih nastaju
 - nibbana
- **Vibhanga** ("Knjiga rasprava"). Ova knjiga nastavlja analizu iz Dhammasangani, ovde u formi katehizma.
- **Dhatukatha** ("Diskusija u pogledu elemenata"). Ponavljanje prethodnog, u formi pitanja i odgovora.
- **Puggalapanatti** ("Opis ličnosti"). Pomalo van konteksta Abhidhamma pitake, ova knjiga sadrži opise velikog broja tipova ličnosti.
- **Kathavatthu** ("Tačke nesporazuma"). Još jedan neobičan deo Abhidhamme, ova knjiga sadrži pitanja i odgovore koje je sakupio Moggaliputta Tissa u 3. veku pre n.e., kako bi pomogao da se razjasne nesporazumi između različitih "hinayana" budističkih škola toga vremena.
- **Yamaka** ("Knjiga parova"). Ova knjiga je logička analiza mnogih pojmova izloženih u prethodnim knjigama.
- **Patthana** ("Knjiga o odnosima"). Ova knjiga, daleko najobimnija u čitavoj Tipitaki (preko 6.000 strana u burmanskome izdanju), opisuje 24 *paccaye* ili zakona uzročnosti, na osnovu kojih *dhamme* utiču jedne na drugu. Ti zakoni, kada se kroz sve moguće permutacije ukrste sa *dhammama* opisanim u Dhammasangani, pokrivaju apsolutno svako moguće

iskustvo koje nam je dostupno.

Digha nikaya

Zbirka dugih govora

Digha nikaya ili "Zbirka dugih govora" (pali *digha* = "dugi") jeste prvi deo **Sutta pitake** i čini je trideset četiri sutte, grupisane u tri odeljka (*vagga*):

- **Silakkhandha-vagga -- Odeljak u vezi sa moralom** (13 sutta)
- **Maha-vagga -- Veliki odeljak** (10 sutte)
- **Patika-vagga -- Patika odeljak** (11 sutta)

Silakkhandha-vagga

- Brahmajala sutta (DN 1) --
- **Samannaphala sutta (DN 2) -- Govor o plodovima isposničkog života** Kralj Ađatasatu pita Budu: "Koji su plodovi isposničkog života, vidljivi ovde i sada?" Buda odgovara slikajući sveobuhvatan portret budističkog puta, ilustrujući svaki stupanj vežbanja živopisnim poređenjima.
- Ambatha sutta (DN 3) --
- Sonadanda sutta (DN 4) --
- Kutadanta sutta (DN 5) --
- Mahali sutta (DN 6) --

- Jaliya sutta (DN 7) --
- Kassapa sutta (DN 8) --
- Potthapada sutta (DN 9) --
- Subha sutta (DN 10) --
- **Kevaddha sutta (DN 11) -- Razgovor sa Kevadom** Na Kevadovu sugestiju da bi za privlačenje novih pristalica bilo dobro da izvede neko čudo uz pomoć svojih natprirodnih moći, Buda odgovara da "čudo proizvedeno duševnom moći smatra neumesnim, stidi ga se i gadi". Ali zato detaljno opisuje "čudo pouke" i smatra ga jedinim "čudom" dostojnim budističkog monaha.
- Lohicca sutta (DN 12) --
- Tevijja sutta (DN 13) --

Mahha-vaga

- Mahapadana sutta (DN 14) --
- Mahanidana sutta (DN 15) --
- **Maha-parinibbana sutta (DN 16) -- Veliki govor o konačnom utrnuću (Poslednji Budini dani) -- Snimi govor kao zip arhivu**

Ova obimna sutta, najduža od svih u pali kanonu, opisuje događaje pre, tokom i neposredno posle konačnog oslobođenja (*parinibbana*) Budinog. Ova živopisna pripovest sadrži velik deo učenja o Dhammi, uključujući i Budina poslednja uputstva, koja služe kao putokaz na koji način budizam treba živeti i praktikovati posle Budine smrti -- sve do danas. Ali ova sutta takođe svedoči, jednostavnim jezikom, o bolnoj drami mnogih predanih Budinih sledbenika u trenutku smrti voljenog učitelja.

- Mahasudassana sutta (DN 17) --
- Janavasabha sutta (DN 18) --
- Mahagovinda sutta (DN 19) --
- Mahasamaya sutta (DN 20) --
- Sakkapanha sutta (DN 21) --
- **Maha-satipatthana sutta (DN 22) -- Veliki govor o temeljima sabranosti** Ova sutta nudi sveobuhvatna uputstva za vežbanje sabranosti pažnje. Buda opisuje kako

razvijanje neprekinute sabranosti u odnosu na sve četiri *satipatthane* ("temelja sabranosti") -- sabranosti na telo, na osećaje, na um i na objekte uma -- može voditi na kraju do konačnog probuđenja. [Tekst ove sutte identičan je sa tekstom Satipatthana sutte (MN 10), izuzev da je u verziji iz Majjhime izostavljeno izlaganje o četiri plemenite istine (poglavlja 5a, b, c i d u delu D ove verzije).]

- Payasi sutta (DN 23) --

Patika-vaga

- Patika sutta (DN 24) --
- Udumbaika sutta (DN 25) --
- Cakkavatti sutta (DN 26) --
- Aganna sutta (DN 27) --
- Sampasadaniya sutta (DN 28) --
- Pasadika sutta (DN 29) --
- Lakkana sutta (DN 30) --
- **Sigalovada sutta (DN 31) -- Govor Sigali/Pravila discipline za laike** Pravila ponašanja domaćina, kako ih je Buda opisao nezaređenom sledbeniku Sigali. Ova sutta nudi vredne savete o tome kako bi domaćini trebalo da se ponašaju u odnosima sa roditeljima, supružnikom, decom, zaposlenima, poslodavcima, prijateljima i duhovnim učiteljima.
- Atanatiya sutta (DN 32) --
- Sangiti sutta (DN 33) --
- Dasuttara sutta (DN 34) --

18/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/digha/index.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Kontekst Samyutta nikaye](#)

Samyutta nikaya

Grupisani govori

Samyutta nikaya, treći deo **Sutta pitake**, sadrži 2.889 *sutta* grupisanih u pet odeljaka (*vagga*). Svaka *vagga* je dalje podeljena u *samyutte*, u kojima su govori povezani zajedničkom temom. *Samyutte* su dobile ime prema toj temi, pa tako, na primer, *Kosala samyutta* (u *Sagatha vagga*) sadrži *sutte* u kojima je sagovornik kralj Pasenadi iz zemlje Kosala; *Vedana samyutta* (u *Salayatana vagga*) sadrži govore u kojima se analiziraju osećaji (*vedana*) i tako dalje.

Odabrane sutte iz Samyutta nikaye

Sadržaj:

- **Sagatha vagga (sadrži *samyutte* I-XI)**
- **Nidana vagga (XII-XXI)**
- **Khandha vagga (XXII-XXXIV)**
- **Salayatana vagga (XXXV-XLIV)**
- **Maha vagga (XLV-LVI)**

Sagatha vagga (*samyutte I-XI*)

I Devata samyutta -- Božanstva (*deva*).

- **Ogha-tarana sutta (SN I.1) -- Prelazak preko bujice** Buda objašnjava kako je on "prešao bujicu" želje.
- **Arañña sutta (SN I.10) -- U divljini** Zašto monasi koji žive osamljeni u šumi izgledaju tako srećni?
- **Hiri sutta (SN I.18) -- Savest** Divna kratka poduka o jedinstvenosti i vrednosti savesnosti.
- **Samiddhi sutta (SN I.20) -- O Samidiju** Boginja (*devata*) se čudi: zašto gubiti vreme na meditaciju u očekivanju neke nagrade u budućnosti, kada možemo uživati u čulnim užicima ovde i sada?
- **Sakalika sutta (SN I.38) -- Komad kamena** Posle jednog pokušaja da ga ubiju, Buda pokazuje ličnim primerom kako se treba odnositi prema bolu.
- **Aditta sutta (SN I.41) -- (Kuća) u plamenu** Božanstvo (*deva*) posećuje Budu i recituje divne stihove o neophodnosti davanja.
- **Kindada sutta (SN I.42) -- Davalac** Buda objašnjava božanstvu pravu vrednost različitih vrsta poklona.
- **Iccha sutta (SN I.69) -- Želja** Kratak i elegantan rezime Budinog učenja.
- **Ghatva sutta (SN I.71) -- Ubijanje** Buda ukazuje na jednu stvar koju vredi ubiti.

II Devaputta samyutta -- Sinovi božanstava.

- **Kamada sutta (SN II.6) -- Kamadina tužbalica** (odlomak). Buda uverava kolebljivo božanstvo da, iako put ka oslobađanju može biti dug i težak, on *zaista* može biti pređen.
- **Candima suta (SN II.9) -- Molitva božanstva Meseca za zaštitu**
- **Suriya suta (SN II.10) -- Molitva božanstva Sunca za zaštitu** U ove dve sutte Buda interveniše u korist dva božanstva koja je zarobio zli demon. Ova sutta pripada grupi *paritta* (zaštitničkih) sutta koje se pevaju u manastirima prilikom svečanosti i različitih ceremonija.

- **Uttara sutta (SN II.19) -- Utara, sin deve** Činiti dobro i skupljati zasluge: je li to najbolje čemu možemo težiti u ovom kratkom životu?

III Kosala samyutta -- Pasenadi, kralj Kosale.

- **Dahara sutta (SN III.1) -- Mladost** Buda podseća kralja Pasenadija da nečije godine nisu mera njegove mudrosti.
- **Piya sutta (SN III.4) -- Privrženost** Ako zaista brinete o sopstvenoj i dobrobiti drugih, tada pažljivo birajte svoje postupke!
- **Appaka sutta (SN III.6) -- Malo** Buda upozorava kralja Pasenadija na opasnosti bogatstva i luksuza.
- **Atthakarana sutta (SN III.7) -- Razmišljanje** Kralj Pasenadi otkriva šta motiviše ljude da lažu.
- **Sangama sutta (SN III.14) -- Bitka (1)**
Sangama sutta (SN III.15) -- Bitka (2) Dve priče o bitkama između suparničkih kraljeva, u kojima se na bolan način ukazuje kako u ratu nema sigurnosti ni za pobjednika ni za pobjeđenog.
- **Appamada sutta (SN III.17) -- Pažljivost** Buda otkriva jedan kvalitet srca koji nam može ponuditi sigurnost.
- **Aputtaka sutta (SN III.19) -- Bez nasljednika (1)** Buda savetuje bogatom domaćinu kako da na pravi način koristi i uživa u svom bogatstvu.
- **Aputtaka sutta (SN III.20) -- Bez nasljednika (2)** Daj velikodušno i bez žaljenja ili ćeš patiti na isti način kao i ovaj bogati domaćin.
- **Loka sutta (SN III.23) -- (Kvaliteti) ovoga sveta** Tri stvari ovoga sveta koje neizbežno vode do propasti i patnje.
- **Issattha sutta (SN III.24) -- Veština gađanja lukom i strelom** Svi mi znamo da velikodušnost vodi donosi povoljne rezultate, ali *kome* treba da dajemo poklone kako bismo požnjeli najveću nagradu?
- **Pabbatopama sutta (SN III.25) -- Poređenje sa planinama** Buda izlaže kralju Pasenadiju jedan uznemirujući govor o blizini smrti i neophodnosti praktikovanja dhamme.

IV Mara samyutta -- Mara (smrt). Priče o tome kako Mara iskušava Buda i uzalud pokušava da ga nadmudri.

- **Nandana sutta (SN IV.8) -- Uživanje.** Je li posedovanje nečega izvor radosti ili žalosti? Mara i Buda raspravljaju o ovom pitanju.
- **Sakalika sutta (SN IV.13) -- Komad kamena.** Mara se ruga Budi dok se ovaj odmara posle pokušaja da ga ubiju.
- **Kassaka sutta (SN IV.19) -- Zemljoradnik.** Mara objavljuje svoje vladanje nad čulnim svetom, ali Buda objašnjava kako on (Buda) boravi na onom mestu do kojeg Mara nikada ne može stići.
- **Rajja sutta (SN IV.20) -- Vladalac.** Mara, videći da je Buda razvio četiri temelja snage (*iddhipada*), pokušava da ga ubedi da napusti monaški život i postane pravedan i moćan vladar ovoga sveta.

V Bhikkhuni samyutta -- Monahinje. Priče o pokušajima Mare da otera monahinje sa njihovog mesta za meditaciju u šumi postavljajući im provokativna pitanja. Bez izuzetka, te mudre žene odlučno pobeđuju Maru.

- **Alavika sutta (SN V.1) -- Bhikkhuni Alavika.** Mara: Zašto se gnjaviti sa meditacijom? Zašto ne uživati u zadovoljstvima života?
- **Soma sutta (SN V.2) -- Bhikkhuni Soma.** Može li žena da dostigne probuđenje? Poštovana sestra Soma razrešava ovo pogrešno postavljeno pitanje.
- **Gotami sutta (SN V.3) -- Bhikkhuni Gotami.** Mara: Zašto se mučiti sedeći u osami u sred šume?
- **Vijaya sutta (SN V.4) -- Bhikkhuni Viđaja.** Mara: Zašto makar samo na kratko ne prekinemo meditaciju i odemo na ples?
- **Uppalavanna sutta (SN V.5) -- Bhikkhuni Upalavana.** Mara: Zašto samoću i opasnost šumskog života ne zameniš za nešto što je sigurnije?
- **Cala sutta (SN V.6) -- Bhikkhuni Čala.** Mara: Pa šta ima loše u tome da se ponovo

rodimo?

- **Upacala sutta (SN V.7) -- Bhikkhuni Upačala.** Mara: Zašto se ne pripremati za srećno preporađanje među božanstvima?
- **Sisupacala sutta (SN V.8) -- Bhikkhuni Sisupačala.** Bhikkhuni Sisupačala pokazuje Mari kako sleđenje puta Dhamme ne znači slepo držanje za neku krutu filozofiju.
- **Sela sutta (SN V.9) -- Bhikkhuni Sela.** Mara pokušava da zbuni sestru Selu metafizičkim pitanjima.
- **Vajira sutta (SN V.10) -- Bhikkhuni Vađira.** Da li vam se dešavalo da se, dok meditirate, povedete za nekim zadivljujućim - ali krajnje spekulativnim - tokom misli? Bhikkhuni Vađira pokazuje kako da se ponašate u takvoj situaciji.

VI Brahma samyutta -- Brama božanstva.

- **Ayacana sutta (SN VI.1) -- Molba.** Neposredno posle probuđenja, Budu posećuje Brama Sahampati, koji ga moli da podučava Dhammu, radi onih "u čijim očima je tek malo trunja"
- **Garava sutta (SN VI.2) -- Poštovanje.** Ubrzo posle probuđenja, Buda posmatra svet oko sebe, tragajući za drugim bićem koje bi sada s pravom mogao smatrati svojim učiteljem.
- **Parinibbana sutta (SN VI.15) -- Potpuno oslobođenje.** Četiri neposredna očevica govore o Budinoj smrti.

VII Brahmana samyutta -- Bramani.

- **Akkosa sutta (SN VII.2) -- Uvreda.** Koji je najbolji odgovor kada je neko ljut na vas? Ako domaćin ponudi hranu gostu, ali gost odbije ponudu, kome pripada ponuđena hrana?
- **Jata sutta (SN VII.6) -- Čvor.** Āta Bharadvađa postavlja Budi svoje čuveno pitanje: "Ko može razvezati ovaj čvor (želje)?" Budin koncizan odgovor ubrzava Āta Bharadvađino preobraćenje i, potom, dostizanje stupnja arahanta.
- **Devahita sutta (SN VII.13) - Govor Devahiti.**
- **Maha-sala sutta (SN VII.14) -- Bogataš.** Diraljiva slika patnje koju oseća otac kada ga

nezahvalna deca zaborave u njegovim poznim godinama. Kako vi postupate sa svojim roditeljima?

- **Navakammika sutta (SN VII.17) -- Graditelj.** Kakav koristan rad možemo obaviti meditirajući u podnožju drveta u šumi?

VIII Vangisa-samyutta -- Poštovani Vangisa.

- **Ananda sutta (SN VIII.4) -- Ananda (Uputstva Vangisi).** Poštovani Ananda nudi savet poštovanom Vangisi o tome kako da savlada požudu.

IX Vana samyutta -- Šuma.

- **Viveka sutta (SN IX.1) -- Osama.** Deva dolazi u pomoć monahu čije su misli odlutale tokom meditacije.
- **Anuruddha sutta (SN IX.6) -- Anuruda.** Supruga poštovanog Anurude iz prethodnog života, kada je živeo na nebu trideset tri božanstva, posećuje ga i poziva da se tamo vrati.
- **Vajjiputta sutta (SN IX.9) -- Vađi princ.** Ako ste se ikada zapitali o meditaciji: "Zašto da se gnjavim oko toga?", poslušajte savet ove boginje.
- **Ayoniso-manasikara sutta (SN IX.11) -- Neprikladna pažnja.** Podstrek za razmišljanje monahu kojeg muče sopstvene misli.
- **Gandhatthena sutta (SN IX.14) -- Kradljivac mirisa.** Jeste li ikada pomislili kako bi trebalo da imate anđela čuvara, nekog ko će vas upozoriti uvek kada krenete da učinite nešto pogrešno? Evo ga jedan koji nudi lekciju o prilježnosti i samopouzdanju.

X Yakkha samyutta -- Jaka demoni.

- **Sudatta sutta (SN X.8) -- O Sudati (Anatapindika).** Anatapindika, bogati dobročinitelj koji će kasnije pokloniti sanghi čuveni manastir u gaju koji je otkupio od princa Đete, ovde prvi put sreće Budu.
- **Alavaka sutta (SN X.12) -- Govor Alavaka jaki.** Demon *yakkha* iskušava Budu

zagonetkama i preti mu: "Ako ne možeš da mi odgovoriš, pomutiću ti um ili rasporeti srce ili ću te zgrabiti za noge i zavitlati na drugu obalu Ganga." (Ova *sutta* se takođe pojavljuje u [Sn I.10.](#))

XI Sakka-samyutta -- Sakka (kralj deva).

- **Dhajagga sutta (SN XI.3) -- Najviše merilo.** Je li vas ikada tokom meditacije savladao strah? Buda ove misli nudi kao protivotrov.
- **Subhasita-jaya sutta (SN XI.5) -- Pobeda onoga ko bolje zbori.** Divan opis takmičenja dva božanstva u tome ko će izložiti prikladniji način da odgovorimo na bes druge osobe.

Nidana vagga (*samyutte XII-XXI*)

XII . Abhisamaya-samyutta -- *Paticca-samuppada* (uslovljenost nastanka).

- **Paticca-samuppada-vibhanga sutta (SN XII.2) -- Analiza uslovljenog nastanka.** Pregled lanca uslovljenog nastanka.
- **Kaccayanagotta sutta (SN XII.15) -- Za Kaćajana Gotu (O ispravnom razumevanju).** Buda objašnjava poštovanom Kaćajana Goti kako se uslovljenost nastanka primenjuje za produbljivanje ispravnog razumevanja.
- **Celo sutta (SN XII.17) -- Goli isposnik.** Kako nastaje "čitavo to gomilište patnje" i kako ono nestaje? U to upućuje Buda golog isposnika Kasapu.
- **Bala-pandita sutta (SN XII.19) -- Budala i mudrac.** Kakva je razlika između budale i mudraca?
- **Paccaya sutta (SN XII.20) -- Nužni preduslovi.** Buda objašnjava da kada uslovljenost nastanka jasno sagledamo i razumemo, pogrešna stanovišta i konfuzija nestaju.
- **Upanisa sutta (SN XII.23) -- Zavisnost.** Ovde Buda tumači da mentalne nečistoće nestaju kada sagledamo i razumemo uslovljenost nastanka. Lanac uzročnosti ovde

uključuje jedan dodatni skup faktora kojih nema u "standardnom" lancu uslovljenog nastanka.

- **Bhumija sutta (SN XII.25) -- Govor Bumiji.** Šta je izvor zadovoljstva i bola? Poštovani Sariputa razjašnjava neke zablude.
- **Upavana sutta (SN XII.26) -- Govor Upavani.** Jedan od najvažnijih govora a centralnu temu Budinog učenja, o uzroku patnje.
- **Bhutamidam sutta (SN XII.31) -- Ovo je nastalo.** Šta karakteriše razliku između nepažljive osobe, one koja praktikuje Dhammu i one koja je do kraja razumela Dhammu?
- **Loka sutta (SN XII.44) -- Ovaj svet.** Kako ovaj svet nastaje i nestaje u skladu sa zakonom uslovljenog nastanka.
- **Lokayatika sutta (SN XII.48) -- Kosmolog.** Jedinstvo svih bića je nešto što se podučava kao osnovni budistički princip, ali ovaj govor pokazuje da je Buda odbacivao ovu ideju. To je samo jedan od ekstrema koji je izbegnut podučavanjem uslovljenosti nastanka.
- **Upadana sutta (SN XII.52) -- Prijanjanje.** Buda koristi prekrasno poređenje sa vatrom da bi opisao prirodu vezivanja za čulne užitke..
- **Atthi raga sutta (SN XII.64) -- Tamo gde je strast.** Buda opisuje četiri faktora za koja um po navici prijanja. Oni koji uspeju da savladaju strast za tom "hranom" mogu sprečiti novo rođenje, starenje i smrt.
- **Nagara sutta (SN XII.65) -- Grad.** Buda prepričava priču kako je, u noći probuđenja, ponovo otkrio davno zaboravljene zakone uslovljenog nastanka i četiri plemenite istine.
- **Susima sutta (SN XII.70) -- Govor Susimi.** Buda objašnjava Susimi da razvijanje psihičkih moći nije pretpostavka za prosvetljenje. (Obratite pažnju, međutim, da se u onoj *sutti* **ne kaže** kako razvijanje zadubljenja (*jhana*) **nije** neophodno.)

XIII Abhisamaya-samyutta -- Realizacija.

- **Nakhasikha sutta (SN XIII.1) -- Vrh prsta.**
- **Pokkharani sutta (SN XIII.2) -- Jezero.**
- **Samudda sutta (SN XIII.8) -- Okean.**

Ove tri *sutte* nude živopisna poređenja koji nagoveštavaju koliko patnje ostavljamo za sobom ulazeći u tok koji vodi ka nibbani. Dobrodošlo ohrabrenje da u svoju praksu uložimo još malo dodatnog napora.

XIV Dhatu-samyutta -- Elementi.

XV Anatamagga-samyutta -- Nezamislivi počeci samsare i preporađanja.

- **Assu sutta (SN XV.3) -- Suze.** "Čega ima više, suza što ste ih prolili preporađajući se i tumarajući tim dugim, dugim putem... ili vode u četiri velika okeana?"
- **Danda sutta (SN XV.9) -- Štap.** Skačemo iz jednog rođenja u drugo, kao što bačen štap poskakuje po tlu.
- **Duggata sutta (SN XV.11) -- Ophrvan nedaćama.** Kada sretnete nesrećnu osobu, prisetite se da ste i vi jednom bili takvi.
- **Sukhita sutta (SN XV.12) -- Sreća.** Kada sretnete srećnu osobu, prisetite se da ste i vi jednom bili takvi.
- **Mata sutta (SN XV.14-19) -- Majka.** Teško je sresti nekoga ko nije bio, u nekom trenutku bezgranične prošlosti, vaša majka, otac, sin, kćer, sestra ili brat.

XVI Kassapa-samyutta -- Poštovani Maha Kasapa.

- **Jinna sutta (SN XVI.5) -- Starost.** Poštovani Maha Kasapa objašnjava zašto je odlučio da i dalje meditira u šumi iako je još davno dostigao stupanj arahanta.

XVII Labhasakkara-samyutta -- Dobici i nadoknada.

- **Kumma Sutta (SN XVII.3) — Kornjača.** Slava i status: kao da idemo unaokolo sa strelom zabodenom u leđa.
- **Pilahaka sutta (SN XVII.5) -- Balegar** Slava i status: kao da idemo unaokolo i nosimo veliku gobilu balege.

- **Sigala sutta (SN XVII.8) -- Šakal** Slava i status: kao da smo šugavi šakal.

XVIII Rahula-samyutta -- Poštovani Rahula.

XIX Lakkhana-samyutta -- Poštovani Lakana.

XX Opamma-samyutta -- Poređenja.

- **Nakhasikha sutta (SN XX.2) -- Vrh prsta.** Buda nudi poređenje za dragocenost što smo se rodili u ljudskom obliku.
- **Okkha sutta (SN XX.4) -- Posluženje hrane.**
Satti sutta (SN XX.5) -- Koplje. Dve *sutte* o izuzetnoj moći *mette* (ljubavi ispunjene saosećanjem).
- **Dhanuggaha sutta (SN XX.6) -- Strelac.** Kako brzo prolazi život! Na koji bi način, imajući to na umu, trebalo da živimo svoj život?
- **Ani sutta (SN XX.7) -- Klin.** Budi pažljiv: Mnogo je danas popularnih učenja koja možda zvuče umilno za uši, ali ona nisu nužno Budino učenje.

XXI Bhikkhu-samyutta -- Monasi.

- **Upatissa sutta (SN XXI.2) -- O Upatisi (Sariputa).** Ima li na svetu ičega čiji bi gubitak rastužio arahanta?
- **Theranama sutta (SN XXI.10) -- [Monah] po imenu Stari (O samoći).** Buda objašnjava pustinjaku pravo značenje samoće.

Khandha vagga (samyutte XXII-XXXIV)

XXII Khandha-samyutta -- Sastojci prijanjanja/preporađanja.

- **Nakulapita sutta (SN XXII.1) -- Za Nakulapitu.** Buda objašnjava vremešnom domaćinu Nakulapiti kako naš um ne mora biti bolestan čak i ako nam je telo bolesno.
- **Devadaha sutta (SN XXII.2) -- U Devadahi.** Poštovani Sariputa objašnjava koji je najbolji način da se Budino učenje izloži radoznalim, inteligentnim ljudima.
- **Haliddakani sutta (SN XXII.3) -- Za Haliddakanija.** Poštovani Maha Kaćana objašnjava domaćinu šta znači živeti kao monah, oslobođen društva, oslobođen čulnih strasti, oslobođen žudnje i oslobođen raspravljanja.
- **Bharam sutta (SN XXII.22) -- Teret** (s palija Čedomil Veljačić). Čovek čitav život za sobom vuče teret, a da toga nije ni svestan. Gomilajući teret sanja o rasterećenju. A put vodi zapravo preko utrnuća želje.
- **Upanisa sutta (SN XXII.23) -- Povod** (s palija Čedomil Veljačić). Buda razrađuje prethodni govor i nastajanje "tereta" raščlanjuje kroz poznati lanac uslovljenog nastanka (*patića samuppada*). No, "karakteristično je za Budinu interpretaciju tih lanaca ovo: kada se sve te spone, kojima je učvršćen teret, razreše, onda **ne** preostaje 'nosilac tereta'. Ispostavlja se da je bio iluzija neznanja i nedovoljnog uvida."
- **Samanupassana sutta (SN XXII.47) -- Pretpostavke.** Buda govori o pretpostavkama na kojima počiva verovanje u postojanje sopstva.
- **Khandha sutta (SN XXII.48) -- Sastojci.** Buda daje pregled učenja o pet sastojaka.
- **Upaya sutta (SN XXII.53) -- Vežanost.** Kada je prijanjenje za svaki od pet sastojaka potpuno napušteno, sledi probuđenje.
- **Parivatta sutta (SN XXII.56) -- (Četvorostruki) krug.** Direktno znanje o "četiri kruga" u pogledu sastojaka (znanje o sastojcima, njihovom nastanku, njihovom nestanku i putu koji vodi do njihovom nestanka) rezultira probuđenjem.
- **Sattatthana sutta (SN XXII.57) -- Sedam osnova.** Buda kako se postaje arahant ovladavanjem sedmostrukom veštinom analiziranja pet sastojaka.
- **Anattalakkhana sutta (SN XXII.59) -- O obilježju ne-sebe** (s palija Zoran Zeković). Budin drugi govor u kojem razmatra princip *anatta* (ne-ja) zajedno sa grupom od pet asketa. Pomoću dijaloga sačinjenog od pitanja i odgovora Buda demonstrira da ne može postojati trajno sopstvo ni u jednom od pet sastojaka, a za koje smo skloni da ga identifikujemo kao "ja". Kao rezultat ovog razgovora, svih pet monaha dostižu puno

probuđenje (*arahatta*).

- **Mahali sutta (SN XXII.60) -- Razgovor sa Mahalijem.** Govor srodan sa govorom **Upanisa sutta -- Povod (XXII.23)**, u kojem se još jednom ističe da je uzrok pročišćenja bića odvratnost prema svih pet sastojaka koji ga čine.
- **Palileyyaka sutta (SN XXII.81) -- U Palilejaki.** Uprkos tome što je čuo mnoge Budine govore, monah se još uvek muči kako da svoju praksu meditacije brže dovede do željenog rezultata. Buda objašnjava da cilj može biti postignut razumevanjem da je svaki od pet sastojaka prolazan, stvoren i uslovljen u svom nastanku.
- **Yamaka sutta (SN XXII.85) -- Jamako** (*s palija Čedomil Veljačić*). Poštovani Jamaka tvrdi da kada arahant umre, on-ona je potpuno poništen. Poštovani Sariputa ga izvodi iz tog pogrešnog stanovišta i time ga dovodi do probuđenja.
- **Anuradha sutta (SN XXII.86) -- Za Anuradu** (*s palija Čedomil Veljačić*). Poštovani Anurada je zaokupljen pitanjima o sudbini arahanta posle smrti. Buda ga izvodi iz tog začaranog kruga konfuznog razmišljanja i upućuje ga da jedina stvar vredna kontemplacije jeste patnja i njezin prestanak.
- **Khemaka sutta (SN XXII.89) -- Razgovor sa Kemakom** (*s palija Čedomil Veljačić*). Isposnik Kemako objašnjava starijim monasima svoje shvatanje Budinog uvida o nepostojanju trajne suštine u bilo kojem od pet sastojaka bića.
- **Nadi sutta (SN XXII.93) -- Reka.** Buda izlaže da je osoba koja pogrešno uzima pet sastojaka kao da su "ja" liči na čoveka u rečnoj struji koji uzalud pokušava da se uhvati za granje drveća ili busenje trave na obali.
- **Phena sutta (SN XXII.95) -- Pena** (*s palija Čedomil Veljačić*). Buda daje nekoliko živopisnih poređenja kako bi opisao prazninu pet sastojaka.
- **Gaddula sutta (SN XXII.99) -- Povodac (1)**
Gaddula sutta (SN XXII.100) -- Povodac (2). Oni koji još nisu pronikli u prirodu pet sastojaka osuđeni su da se vrte u krug, kao pas povodcem vezan za stub.
- **Nava sutta (SN XXII.101) -- Brod.** Buda objašnjava da probuđenje ne dolazi željama podstaknutim razmišljanjem, već samo svojevolumeno uložnim naporom.
- **Upadana sutta (SN XXII.121) -- Prijanjanje.** Za koje fenomene mi to prijanjamo. Odgovor: za svaki od pet sastojaka.

- **Silavant sutta (SN XXII.122) -- Vrlina.** Poštovani Sariputta objašnjava kako svaki meditant - početnik i arahant, podjednako - treba da kontemplira pet sastojaka (*khandha*).

XXIII Radha-samyutta -- Poštovani Radha.

- **Mara sutta (SN XXIII.1) -- Smrt** (*s palija Čedomil Veljačić*). "Dokle seže vlast smrti?" To je pitanje koje muči monaha Radhu.
- **Satta sutta (SN XXIII.2) -- Biće.** Buda opisuje jedno dramatično poređenje kako bi objasnio način na koji možemo da presečemo svoju vezanost za pet sastojaka.

XXIV Ditthi-samyutta -- Stanovišta.

XXV Okkantika-samyutta -- Ponavljanje.

XXVI Uppada-samyutta -- Nastanak.

XXVII Kilesa-samyutta -- Nečistoće.

- **Cakkhu sutta (SN XXVII.1) -- Oko.** Zašto želju vezanu za šest čula valja napustiti.
- **Rupa sutta (SN XXVII.2) -- Oblici.** Zašto želju vezanu za objekte šest čula valja napustiti.
- **Viññana sutta (SN XXVII.3) -- Svest.** Zašto želju vezanu za svest valja napustiti.
- **Phassa sutta (SN XXVII.4) -- Kontakt.** Zašto želju vezanu za čulni kontakt valja napustiti.
- **Vedana sutta (SN XXVII.5) -- Osećaj.** Zašto želju vezanu za osećaje valja napustiti.
- **Sanna sutta (SN XXVII.6) -- Opažaj.** Zašto želju vezanu za opažaje valja napustiti.
- **Cetana sutta (SN XXVII.7) -- Namera.** Zašto želju vezanu za namere valja napustiti.
- **Tanha sutta (SN XXVII.8) -- Želja.** Zašto želju vezanu za žudnju za objektima čula

valja napustiti.

- **Dhatu sutta (SN XXVII.9) -- Svojstva.** Zašto želju vezanu za šest *dhatu* (elemenata) valja napustiti.
- **Khandha sutta (SN XXVII.10) -- Sastojci.** Zašto želju vezanu za pet *khandha* (sastojaka) valja napustiti.

XXVIII Sariputta-samyutta -- Poštovani. Sariputa.

XXIX Naga-samyutta -- Nage.

XXX Supanna-samyutta -- Garude.

XXXI Gandhabbakaya-samyutta -- Gandaba deve.

XXXII Valahaka-samyutta -- Deve kišnog oblaka.

XXXIII Vacchagotta-samyutta -- Poštovani. Vaćagota.

XXXIV Samadhi-samyutta -- Koncentracija.

Salayatana vagga (*samyutte* XXXV-XLIV)

XXXV Salayatana-samyutta -- Šest čula.

- **Adittapariyaya sutta (SN XXXV.28) -- Propoved o vatri.** Nekoliko meseci posle probuđenja, Buda izgovara ovu propoved skupu od 1.000 asketa koji obožavaju vatru. U za njega karakterističnom, briljantno slušaocima primerenom stilu podučavanja, Buda

koristi metaforu koja brzo prodire do srca njegovih slušalaca -- u ovom slučaju, metaforu o vatri. Pošto su saslušali ovu propoved, svi slušaoci dostižu puno probuđenje (*arahatta*).

- **Migajalo sutta (SN XXXV.63) -- Za Migađalu.** Zašto je tako teško naći istinsku samoću? Buda objašnjava zašto, bez obzira kuda otišli, izgleda kao da vas neki od vaših najgorih saputnika uvek u stopu prate.
- **Upasena sutta (SN XXXV.69) -- Upasena.** Poštovani Upasena, na samrti pošto ga je ujela zmija, ostaje potpuno pribran dok upućuje poslednje reči poštovanom Sariputti i otkriva time da je potpuno oslobođen od bilo kakvog identifikovanja sa telom.
- **Upavanasanditthika sutta (SN XXXV.70) -- Govor o vidljivosti istine.**
- **Loka sutta (SN XXXV.82) -- Svet.** Buda objašnjava kako sve stvari na svetu imaju jednu zajedničku nesrećnu karakteristiku. Da li želite da ostanete vezani za jedan takav svet?
- **Suñña sutta (SN XXXV.85) -- Ništa.** Buda objašnjava poštovanom Anandi na koji način je svet ispražnjen od bilo čega što se s pravom može nazvati "sopstvom".
- **Punna sutta (SN XXXV.88) -- Za Punju.** Šta biste vi uradili sa svojim umom dok vas tuku i prebijaju? U ovoj *sutti* Buda upućuje Punju da napusti uživanje u svih šest čula. Zatim Buda ispituje Punju da vidi jesu li njegovo strpljenje i samokontrola dovoljno razvijeni da bi mogao da boravi u Sunaparanti, mestu poznatom zbog svojih neprijateljski raspoloženih stanovnika.
- **Samadhi sutta (SN XXXV.99) -- Koncentracija.** Buda preporučuje praktikovanje koncentracije kao način da se uvidi nestalnost svih šest vrata čula.
- **Na tumhaka sutta (SN XXXV.101) -- Nije tvoje.** Da li o "travi" ili "lišću" razmišljate kao da je to vaše "ja"? Naravno da ne. Na isti način, osnov za osećaj o postojanju toga "ja" ne može se pronaći bilo gde u području čulnog.
- **Marapasa sutta (SN XXXV.115) -- Moć Mare.** Buda tumači da kada se jednom potpuno oslobodimo trčanja za čulnim zadovoljstvima, tek tada smo konačno van domašaja Mare, otelovljenja zla i smrti.
- **Bharadvaja sutta (SN XXXV.127) -- O Baradvađi.** Poštovani Pindola Baradvađa objašnjava kralju različite alate koje možemo koristiti kako bismo sami sebi pomogli da održimo odluku o celibatu.

- **Udayi sutta (SN XXXV.133) -- Govor Udajiu.**
- **Kamma sutta (SN XXXV.145) -- Postupak.** Buda objašnjava objašnjava kako "stara" kamma (postupci koje su počinili u prošlosti) i "nova" kamma (postupci koje činimo sada) utiču na to što nam se događa sada.
- **Kotthita sutta (SN XXXV.191) -- Za Kotitu.** Poštovani Sariputta objašnjava poštovanom Maha Kotiti da naš problem ne leži ni u čulima kao takvima, niti u objektima za koja ta čula prijanjaju, već da umesto toga patnja proističe iz želje i strasti koje izviru iz vezanosti za oboje.
- **Kumma sutta (SN XXXV.199) -- Kornjača.** Ako mudro stražarimo nad našim čulima, kao što se kornjača brani od napada uvlačeći se u sigurnost svog oklopa, tada smo sigurno van domašaja Mare.
- **Kimsuka sutta (SN XXXV.204) -- Zagonetno drvo.** Buda objašnjava kako smirenost (*samatha*) i uvid (*vipassana*) funkcionišu zajedno kao "brzi par glasnika" što meditanta vode dalje ka nibbani.
- **Vina sutta (SN XXXV.205) -- Lauta.** Suština uvida (*vipassana*): Kada na sastavne delove rasklopite lautu, tragajući za njezinom muzikom, šta pronalazite? Kada razložite pet sastojaka tragajući za "sopstvom" šta pronalazite?
- **Chappana sutta (SN XXXV.206) -- Šest životinja.** Buda objašnjava kako je vežbanje sopstvenog uma kao držanje šest neukroćenih životinja zajedno na uzdi.
- **Yavakalapi sutta (SN XXXV.207) -- Merica ječma.** Ova *sutta*, iako je možda pomalo van konteksta, daje nekoliko lepih poređenja kao ilustraciju sklonosti uma da sam sebi stvara patnju.

XXXVI Vedana-samyutta -- Osećaj.

- **Samadhi sutta (SN XXXVI.1) -- Koncentracija.** Kako razmevanje prirode osećaja vodi do *nibbane*.
- **Sukha sutta (SN XXXVI.2) -- Sreća.** Kako razmevanje prirode osećaja vodi do okončanja strasti.
- **Pahana sutta (SN XXXVI.3) -- Napuštanje.** Istinsku slobodu pronalazimo kad

napustimo navikom stečene obrasce razmišljanja (*anusaya*).

- **Patala sutta (SN XXXVI.4) -- Ponor bez dna.** Buda uči da ako na intezivan fizički bol odgovorimo sabranošću pažnje možemo sebe spasiti od toga da upadnemo u bezdani ponor teskobe i patnje.
- **Datthabba sutta (SN XXXVI.5) -- Da se zna.** Iza čak i najsrećnijih i najprijetnijih osećanja skriva se trajan bol koji je moguće, ispravnim vežbanjem, prevazići.
- **Sallatha sutta (SN XXXVI.6) -- Strela.** Pogoden strelom fizičkog bola, neznalica stvar još pogoršava stavljajući povrhu toga još i mentalni bol, baš kao da su ga pogodile dve strele. Mudrac oseća ubod samo jedne strele.
- **Gelanna sutta (SN XXXVI.7) -- Bolnica (1).** Buda posećuje bolnicu i nudi savet monasima kako da smrt dočekaju ispunjeni sabranošću.
- **Gelanna sutta (SN XXXVI.8) -- U bolesničkoj sobi (2).** Ova *sutta* je skoro identična sa prethodnom, jedino što se ovde kaže da osećanje zadovoljstva itd. zavisi od *kontakta* a da ne zavisi od *tela*.
- **Anicca sutta (SN XXXVI.9) -- Prolaznost.** Nepostojanost osećanja.
- **Phassamulaka sutta (SN XXXVI.10) -- Ukorenjenost u čulnom utisku.** Kako čulni utisak podstiče nastanak osećaja.
- **Rahogata sutta (SN XXXVI.11) -- Osamljenje.** Buda objašnjava kako praktikovanje *jhana* vodi do viših stupnjeva utrućanja i smirenja. Međutim, tek kada su nečistoće potpuno iskorenjene, stiže se do istinskog mira i spokojstva.
- **Akasa sutta (SN XXXVI.12) -- Na nebu (1).** Osećanja nastaju i nestaju, kao vetrovi što lete nebom.
- **Akasa sutta (SN XXXVI.13) -- Na nebu (2).** U ovoj *suti* ponavljaju se prozni delovi prethodne *sutte*, bez stihova.
- **Agara sutta (SN XXXVI.14) -- Gostionica.** Osećanja dolaze i odlaze, kao putnici u gostionu kraj drumu.
- **Santaka sutta (SN XXXVI.15) -- Za Anandu (1).** Buda objašnjava poštovanom Anandi nastanak, opasnosti od i izbavljenje od osećaja.
- **Santaka sutta (SN XXXVI.16) -- Za Anandu (2).** U ovoj *sutti* sam Buda postavlja poštovanom Anandi ista ona pitanja kao i u prethodnoj *sutti* i odgovara na njih na isti

način.

- **Atthaka sutta (SN XXXVI.17) -- Osmostruko (1).**
Atthaka sutta (SN XXXVI.18) -- Osmostruko (2). U ovim *suttama* ponavljaju se ista pitanja i odgovori iz **SN XXXVI.15**, samo što su slušaoci sada "mnoštvo monaha".
- **Pancakanga sutta (SN XXXVI.19) -- Drvodeljca sa pet alata.** Buda opisuje mnogo vrsta sreće koje možemo iskusiti upornim vežbanjem. Za kojom vrstom sreće *vi* tragate?
- **Bhikkhu sutta (SN XXXVI.20) -- Govor monasima.** Ovaj tekst, upućen izvesnim monasima, ponavlja glavne delove prethodne *sutte*, bez uvodnog dela.
- **Molijasiyaka sutta (SN XXXVI.21) -- Govor Sivaki.** Da li se sva naša iskustva mogu pripisati prošlim postupcima (*kamma*)? Buda objašnjava da oni koji tako govore verovatne ne govore na osnovu sopstvenog direktnog iskustva. (Obratite pažnju da se ovim *ne kaže* da se neke stvari - na primer vreme, slučajnosti itd. događaju van dejstva zakona *kamme*!)
- **Atthasatapariyaya sutta (SN XXXVI.22) -- Sto osam osećanja.** Nabranjanje 108 vrsta osećanja. ($3 \times 6 \times 6 = 108$.)
- **Bhikkhu sutta (SN XXXVI.23) -- Govor monasima**
Pubbe sutta (SN XXXVI.24) -- Znanje o prošlosti
Ñana sutta (SN XXXVI.25) -- Znanje
Sambahulabhikkhu sutta (SN XXXVI.26) -- Govor Sambahuli
Samanabrahmana sutta (SN XXXVI.27) -- Kontemplativci i bramani (1)
Samanabrahmana sutta (SN XXXVI.28) -- Kontemplativci i bramani (2)
Samanabrahmana sutta (SN XXXVI.29) -- Kontemplativci i bramani (3)
Ove *sutte* ponavljaju **paragrafe 3-4 iz SN XXXVI.15**; jedino se sagovornici menjaju.
- **Suddhikavedana sutta (SN XXXVI.30) -- Pročišćen od osećanja.** Ova *sutta* sadrži jedino nabranjanje tri vrste osećanja - prijatna, bolna i ni-prijatna-ni-bolna.
- **Niramisa sutta (SN XXXVI.31) -- Nesvetovan.** Buda opisuje različite stupnjeve sreće i oslobođenja - od ovozemaljskih do transcendentnih - koji su svima nama dostupni.

XXXVII Matugama-samyutta -- Sudbine žena.

XXXVIII Jambhukhadaka-samyutta -- Lutalica Jambukadaka.

- **Dukkha sutta (SN XXXVIII.14) -- Patnja.** Poštovani Sariputta opisuje tri vrste patnje (*dukkha*) i kako ih do kraja razumeti.

XXXIX Samandaka-samyutta -- Lutalica Samandaka.

XL Moggallana-samyutta -- Poštovani Mogalana.

XLI Citta-samyutta -- Domaćin Citta.

- **Isidatta sutta (SN XLI.3) -- O Isidati.** Šta je izvor verovanja u postojanje sopstva? Diraljiva priča poštovanog Isidate, mudrog mladog monaha, koji odbija poziv starijeg monaha da podučava Dhammu, već umesto toga odlazi u šumu i nestaje zauvek.
- **Gilana sutta (SN XLI.10) -- Bolest (Poslednji sati domaćina Ćite).** Ćita, na smrtnom odru, izlaže svojim prijateljima, porodici i skupu božanstava, inspirativno učenje o velikodušnosti.

XLII Gamani-samyutta -- Seoske starešine.

- **Talaputa sutta (SN XLII.2) -- Glumac Talaputa.** Komičari i glumci pazite: zasmijavanje ljudi ne mora uvek biti naročito preporučljivo zanimanje, kao što je to Talaputa naučio.
- **Yodhajiva sutta (SN XLII.3) -- Za Jodađivu (Ratnik).** Buda upozorava vojnika da ne očekuje povoljno ponovno rođenje samo zato što je počinio junačka dela na bojnopolju.
- **Paccha-bhumika sutta (SN XLII.6) -- [Bramani] iz Zapadne zemlje.** Buda objašnjava kako su principi kamme i preporađanja neizbežni kao i zakon gravitacije. Birajte pažljivo svoje postupke, inače ćete potonuti poput kamena!
- **Sankha sutta (SN XLII.8) -- Truba od školjke.** Buda razjašnjava ključnu tačku

kamme: premda nikada ne možete poništiti prethodne loše postupke, postoje načini da ublažite njihove neizbežne pogubne posledice.

- **Gandhabhaka sutta (SN XLII.11) -- Za Gandabaku.** Zašto doživljavamo patnju i teskobu? Koristeći jednostavne analogije, Buda daje jasan i prodoran odgovor.

XLIII Asankhata-samyutta -- Neuslovljeno (*Nibbana*).

XLIV Avyakata-samyutta -- Neoznačeno.

- **Ananda sutta (SN XLIV.10) -- Za Anandu (o sopstvu, ne sopstvu i ne-sopstvu.** Zašto Buda nije zauzeo stav o pitanju da li ili ne postoji sopstvo?

Maha vagga (*samyutte XLV-LVI*)

XLV Magga-samyutta -- Plemeniti osmostruki put.

- **Avijja sutta (SN XLV.1) -- Neznanje.** Buda objašnjava da je neznanje uzrok pogrešnog razumevanje, pogrešne odluke, pogrešnog govora itd., dok jasno znanje podstiče nastanak ispravnom razumevanju i svim ostalim faktorima osmostrukog puta..
- **Upaddha sutta (SN XLV.2) -- Polovina (svetačkog života).** U ovoj čuvenoj *sutti* Buda ispravlja poštovanog Anandu, ukazujući da imati "ljude dostojne poštovanja" za prijatelje nije polovina već *ceo* svetački život.
- **Magga-vibhanga sutta (SN XLV.8) -- Analiza puta.** Sažetak plemenitog osmostrukog puta.
- **Ogha sutta (SN XLV.171) -- Bujice.** Mnogi govori pominju "prelazak preko bujice". Ovaj govor nabraja bujice koje treba preći i kako to treba učiniti

XLVI Bojjhanga-samyutta -- Sedam faktora probuđenja.

- **Himavanta sutta (SN XLVI.1) -- Himalaji (o faktorima probuđenja).** Sažetak sedam faktora probuđenja.
- **Gilana sutta (SN XLVI.14) -- Bolest.** Buda upućuje poštovanog Maha Kasapu, koji je veoma bolestan, u sedam faktora probuđenja.
- **Ahara sutta (SN XLVI.51) -- Hrana (za faktore probuđenja).** Buda opisuje kako možemo "hraniti" ili "izgladnjivati" povoljne i nepovoljne sklonosti u umu u skladu sa tim na koji način koristimo svoju pažnju.

XLVII Satipatthana-samyutta -- Četiri temelja sabranosti

- **Sukunagghi sutta (SN XLVII.6) -- Soko.** Buda koristi ljupku parabolu -- o sokolu koji hvata prepelicu daleko od njoj poznatog lovnog područja -- kako bi ukazao na važnost da um držimo na njegovom pravom području: četiri temelja sabranosti.
- **Makkata sutta (SN XLVII.7) -- Majmun.** Buda preporučuje zadržavanje uma na dobroj teritoriji - na četiri temelja sabranosti - kako bismo izbegli da bude ulovljen poput majmuna u klopci..
- **Suda sutta (SN XLVII.8) -- Kuvar.** Buda objašnjava kako napredovanje u meditaciji zavisi od jasnog uočavanja toga šta um vodi ka koncentraciji a šta ne, te onda i prilagođavanju svoje prakse, baš kao što i kuvar za svako jelo bira koje će začine koristiti.
- **Bhikkhunupassaya sutta (SN XLVII.10) -- Saveti monahu.** Buda upućuje Anandu u četiri temelja sabranosti pažnje, u usmerenu i neusmerenu meditaciju, savetujući ga kako da prevaziđe telesnu uznemirenost i mentaln utromost.
- **Cunda sutta (SN XLVII.13) -- O Ćundi (Sariputina smrt).** Diraljivi opis žalosti poštovanog Anande zbog smrti poštovanog Saripute i načina na koji ga je Buda utešio, upućujući ga da mu Dhamma bude ostrvo i oslonac!
- **Uttiya sutta (SN XLVII.16) -- Za Utiju.** Poduka monahu Utiji da obuzda izazove čula kao preduslov za negu u vrlini
- **Sedaka sutta (SN XLVII.19) -- U Sedaki (1: Akrobata).** Je li meditacija izraz sebičnosti? Uz pomoć lepog poređenja sa dvojicom akrobata, Buda konačno rešava ovu dilemu.

- **Sedaka sutta (SN XLVII.20) -- U Sedaki (2: Kraljica lepote).** Koliko je snažna vaša koncentracija? Isprobajte ovaj test koji predlaže Buda: Možete li da na glavi održavate čašu napunjenu uljem dok neposredno ispred vas pleše i peva vama omiljena filmska zvezda?
- **Satipatthana-vibhanga sutta (SN XLVII.40) -- Analiza temelja sabranosti.** Sažetak četiri temelja sabranosti i načina njihovog razvijanja.

XLVIII Indriya-samyutta - - Pet mentalnih svojstava.

- **Indriya-vibhanga sutta (SN XLVIII.10) -- Analiza mentalnih sposobnosti.** Sažetak pet mentalnih svojstava: uverenost, istrajnost, sabranost, koncentracija, uvid.
- **Jara sutta (SN XLVIII.41) -- Starost.** Buda, sada već starac - ali onaj koji je pobedio starost, bolest i smrt - iznosi upečatljiv prekor o starosti.
- **Pubbakotthaka sutta (SN XLVIII.44) -- Istočna stražara.** Buda i poštovani Sariputa raspravljaju o ubeđenosti i da li je ima u onima koji su videli Besmrtnost. Slažu se u tome da dok sami ne doživimo Besmrtnost, njezino postojanje možemo priznavati jedino na osnovu poverenja.

XLIX Sammappadhana-samyutta -- Četiri ispravna napora.

L Bala-samyutta -- Pet snaga.

LI Iddhipada-samyutta -- Četiri osnove snage.

- **Brahmana sutta (SN LI.15) -- Za bramana Unabu.** Poštovani Ananda objašnjava Unabi da put Dhamme ima određen cilj -- napuštanje želje -- koji se može dostići jedino razvijanjem snažne želje za okončanjem želje
- **Iddhipada-vibhanga sutta (SN LI.20) -- Analiza osnova snage.** Buda objašnjava kako se ove četiri osnove razvijaju.

LII Anuruddha-samyutta -- Poštovani Anuruda.

- **Gilayana sutta (SN LII.10) -- Bolest.** Poštovani Anuruda objašnjava drugim monasima kako se brani od toga da bol usled njegove fizičke bolesti ne ugrozi njegov um.

LIII Jhana-samyutta -- Jhana (mentalno zadubljenje).

- **Anuruddha sutta (SN. LIII. 9) -- Anurudin govor.** O četiri uporišta pažnje.

LIV Anapana-samyutta -- Sabranost pažnje na dah.

- **Vesali sutta (SN LIV.9) -- Govor u Vesaliju** (prevod Čedomil Veljačić). Pošto je uzimanje raznih vidova odvratnosti kao objekta meditativnog zadubljenja imalo loše posledice po monašku zajednicu, Buda ovoga puta savetuje praktikovanje sabranosti pažnje na dah (*anapanasati*).
- **Ananda sutta (SN LIV.13) -- Za Anandu (o sabranosti pažnje na dah).** Buda objašnjava poštovanom Anandi kako uporno praktikovanje sabranosti pažnje na dah (*anapanasati*) vodi, postupno, do potpunog probuđenja.

LV Sotapatti-samyutta -- Ulazak u struju.

LVI Sacca-samyutta -- Četiri plemenite istine.

- **Dhammacakkappavattana sutta (SN LVI.11) -- Pokretanje točka Učenja.** Ovo je Budin prvi govor, održan ubrzo posle probuđenja grupi od pet monaha sa kojima se do tada vežbao u asketskom podvižništvu u šumi tokom niza godina. Ova *sutta* sadrži suštinu učenja o četiri plemenite istine i plemenitom osmostrukom putu. Pošto je saslušao ovaj govor monah Kodana doseže prvi stupanj probuđenja, čime je rođena monaška zajednica (*ariya sangha*).

- **Simsapa sutta (SN LVI.31) -- Listovi drveta simsapa.** Buda poredi znanje stečeno probuđenjem sa svim lišćem u šumi, a učenje koje iznosi svojim slušaocima sa šakom lišća. Potom objašnjava zašto ne objašnjava i ostalo svoje znanje.
- **Chiggala sutta (SN LVI.48) -- Alka.** Ovde je Budino čuveno poređenje sa slepom morskom kornjačom, koje ilustruje dragocenost činjenice da smo se rodili u ljudskom obličju kao šanse za probuđenje.

Majjhima nikaya

Govori srednje dužine

Majjhima nikaya ili "Govori srednje dužine" jeste druga od pet *nikaya* ili zbirki u okviru [Sutta pitake](#), druge "košare" [Tipitake](#).

Ova nikaya se sastoji od 152 Budina govora, koji zajedno čine sveobuhvatan korpus svih aspekata Budinog učenja.

Mulapannasa Pali

Mulapariyaya vagga

- **Mulapariyaya sutta (MN 1) -- Koren svih stvari** U ovoj teškoj, ali važnoj suttu Buda do detalja razlaže najosnovniji princip budističke misli i prakse, a to je da ne postoji nijedna stvar -- čak ni sama *nibbana* -- koja se s pravom može smatrati izvorom iz kojeg nastaju sve druge pojave i iskustva.
- **Sabbasava sutta (MN 2) -- Sve nečistoće** Buda podučava sedam metoda eliminisanja duboko ukorenjenih nečistoća u umu (strast, želja za postojanjem, stavovi i neznanje) koje sprečavanju probuđenje.
- **Dhammadayada sutta (MN 3) --**
- **Bhaya-bherava sutta (MN 4) -- Govor o strahu i užasu** Buda objašnjava šta je potrebno da bismo bili u stanju da živimo u samoći na nekom pustom mestu?

- **Anangana sutta (MN 5) --**
- **Akankheyya sutta (MN 6) --**
- **Vatthupama sutta (MN 7) -- Poređenje sa tkaninom** Jednostavnim poređenjem Buda ilustruje razliku između uprljanog uma i čistog uma.
- **Sallekha sutta (MN 8) -- Govor o brisanju** Buda objašnjava kako se štetne osobine srca mogu izbrisati uz pomoć meditacije.
- **Sammaditthi sutta (MN 9) -- Govor o ispravnom razumevanju** Dug i važan govor poštovanog Saripute, sa posebnim delovima o korisnom i štetnom, četiri plemenite istine, dvanaest faktora uslovljenog nastanka i nečistoćama.
- **Satipatthana sutta (MN 10) -- Govor o temeljima sabranosti** Ova sutta nudi detaljna praktična uputstva za vežbanje sabranosti pažnje. [Tekst ove sutte je identičan sa **Maha-satipatthana suttom (DN 22)**, sem što se u verziji iz Digha nikaye detaljnije izlažu četiri plemenite istine.]

Sihanada vagga

- **Cula-sihanada sutta (MN 11) -- Kraći govor o lavljem riku** Buda objavljuje da se jedino praktikovanjem u skladu sa Dhammom probuđenje može postići. Njegovo učenje se razlikuje od drugih religija i filozofija time što jedino dosledno pobija svako učenje o sopstvu.
- **Maha-sihanada sutta (MN 12) -- Veliki govor o lavljem riku** Buda nabroja deset moći Tathagate, njegove četiri vrste neustrašivosti i druge superiorne kvalitete koji mu daju pravo da "lavljim rikom" svima objavi svoje oslobođenje.
- **Maha-dukkhakkhandha sutta (MN 13) -- Veliki govor o patnji** Ovde Buda opisuje zamke jurnjave za čulnim zadovoljstvima: Takav životni smer **sigurno** nam, pre ili kasnije, donosi bol i nesreću.
- **Maha-dukkhakkhandha sutta (MN 14) -- Mali govor o patnji**
- **Anumana sutta (MN 15) --**
- **Cetokhila sutta (MN 16) --**
- **Vanapattha sutta (MN 17) --**
- **Madhupindika sutta (MN 18) -- Govor o ćupu meda** Čovek kojem je zapravo do

ćaskanja pita Budu šta je njegovo učenje. Budin odgovor ne zbunjuje samo tog čoveka, već i grupu monaha koji su se tu zatekli. Poštovani. Mahakaćana na kraju daje objašnjenje i uz to analizira šta je potrebno da bi se uklonili psihološki izvori konflikta u čoveku.

- **Dvedhavitakka sutta (MN 19) -- Dve vrste razmišljanja** Buda se priseća događaja koji su ga vodili do probuđenja i otkriva svoje otkriće da misli ispunjene požudom, zlovoljom i željom za povređivanjem ne vode do probuđenja, dok one ispunjene suprotnim kvalitetima (uzdržanost, nezlovolja i neškodljivost) vode.
- **Vitakkasanthana sutta (MN 20) -- Uklanjanje ometajućih misli** Buda nudi pet praktičnih metoda mudrog reagovanja na štetne misli (misli vezane za želju, odbojnost i neznanje).

Opamna vagga

- **Kakacupama sutta (MN 21) -- Poređenje sa testerom** Buda prića priču o mudroj robinji koja isprobava strpljenje svoje gazdarice, ukazujući joj tako na pomanjkanje strpljenja. Buda daje i nekoliko upečatljivih poređenja kako bi ilustrovao način na koji treba da razvijamo strpljenje.
- **Alagaddupama sutta (M22) -- Poređenje sa zmijom** Buda strogo prekoreva one svoje sledbenike koji pogrešno interpretiraju osnovne postavke njegovog učenja.
- **Vammika sutta (MN 23) --**
- **Ratha-vinita sutta (MN 24) -- Koćija** Koristeći poređenje sa konstrukcijom koćija, poštovani Punja Mantaniputa objašnjava odnose delova puta i cilja svetaćkog života.
- **Nivapa sutta (MN 25) --**
- **Ariya-pariyesana sutta (MN 26) -- Govor o plemenitoj težnji** (*prevod Ćedomil Veljaćić*). Neposredno posle probuđenja, Buda ne oseća potrebu da o svom duhovnom otkriću govori bilo kome, niti da druge podučava onome što je saznao. Ipak, na molbu božanstva, uvidevši da postoje ljudi kojima su oći tek malo natrunjene i koji su sposobni da ugledaju istinu, kreće na put propovednika dug ćetrdesetak godina.
- **Cula-hatthipadopama sutta (MN 27) --**

- **Maha-hatthipadopama sutta (MH 28) -- Poređenje sa otiskom stope velikog slona** (*prevod Rastislav Kobac*). Sariputa objašnjava četiri elementa (zemlja, voda, vatra i vazduh), vezivanje za njih onda kada ih smatramo delovima "sopstva" i način da razbijemo tu iluziju.
- **Maha-saropama sutta (MN 29) --**
- **Cula-saropama sutta (MN 30) --**

Mahayamaka vagga

- **Cula-Gosingam aranya sutta (MN 31) --**
- **Maha-Gosingam aranya sutta (MN 32) -- Veliki govor u šumi Gosinga** (*prevod Čedomil Veljačić*). U prazničnoj večeri punog Meseca zaseda skup najuglednijih Budinih učenika. Svako od njih izlaže šta on smatra ključnim kvalitetima budističkog monaha.
- **Maha-gopalaka sutta (MN 33) --**
- **Cula-gopalaka sutta (MN 34) --**
- **Cula-saccaka sutta (MN 35) --**
- **Maha-saccaka sutta (MN 36) -- Veliki govor Saćaki** U ovoj suttu Buda nabroja svoje nekadašnje meditativne prakse i asketske pothvate koji su ga na kraju doveli do otkrića puta probuđenja.
- **Cula-tanhasankhaya sutta (MN 37) --**
- **Maha-tanhasankhaya sutta (MN 38) --**
- **Maha-assapura sutta (MN 39) --**
- **Cula-assapura sutta (MN 40) --**

Culayama vagga

- **Saleyaka sutta (MN 41) -- Bramani iz Sale** Buda tumači grupi brahmina kako nečiji postupci - telom, govorom, mišlju - određuju njegovu sreću.
- **Veranjaka sutta (MN 42) --**
- **Mahavedalla sutta (MN 43) --**
- **Cula-vedalla sutta (MN 44) -- Kratko razjašnjenje nauke** (*prevod Čedomil Veljačić*).

Monahinja Dhamadina razlaže grupu pitanja o Dhammi koja joj je postavio njezin bivši muž: pitanja o samoidentifikaciji, poništenju, prodiranju u pravu prirodu osećaja i dostizanju nibbane.

- **Cula-dhammasamadana sutta (MN 45) -- Kraći govor o praksi.** Je li nešto ispravno zato što nam se čini ispravnim?
- **Maha-dhammasamdana sutta (MN 46) --**
- **Vimamsaka sutta (MN 47) --**
- **Kosambiya sutta (MN 48) --**
- **Brahmanimantanika sutta (MN 49) --**
- **Maratajjaniya sutta (MN 50) --**

Majjhimapannasa Pali

Gahapati vagga

- **Kandaraka sutta (MN 51) --**
- **Atthakanagara sutta (MN 52) --**
- **Sekha sutta (MN 53) --**
- **Potaliya sutta (MN 54) --**
- **Jivaka sutta (MN 55) --**
- **Upali sutta (MN 56) --**
- **Kukkuravatika sutta (MN 57) -- Asketa psećeg zaveta** Ako se ponašate kao pas, to ćete i postati. Ova dirljiva sutta služi kao snažna opomena da bi svoje postupke trebalo da biramo sa mnogo većom pažnjom.
- **Abhaya sutta (MN 58) -- Govor princu Abhaji (Nebojši)** (*prevod Čedomil Veljačić*). Buda objašnjava kriterijume za određivanje je li ili nije pogrešno nešto izreći. Ovaj govor je divan primer Budine veštine kao učitelja: ne samo da govori o ispravnom govoru, već u isto vreme daje primer ispravnog govora.
- **Bahuvedaniya sutta (MN 59) -- Mnogo vrsta osećanja** Pošto je rešio nesporazum oko klasifikovanja osećanja, Buda nabraja različite vrste zadovoljstava i užitaka koje neko biće može osetiti. [Tekst ove sutte identičan je sa **SN XXXVI.19.**]

- **Apanaka sutta (MN 60) --**

Bhikkhu vagga

- **Ambalattika Rahulovada sutta (MN 61) -- Savet Rahuli u Ambalatici** Buda oštro upozorava svog sina, iskušenika Rahulu na opasnosti laganja i ističe važnost neprestanog motrenja na pravu prirodu naših motiva.
- **Maha-Rahulovada sutta (MN 62) -- Veliki govor Rahuli** Savet Rahuli kako da uvidi pravu prirodu svega što do njega dopre putem čula.
- **Cula-Malunkya-putto sutta (MN 63) -- Kratak razgovor s Malunkjinim sinom** Poštovani Malunkjaputa preti da će se razmonašiti ukoliko Buda ne odgovori na sva njegova metafizička, spekulativna pitanja. Koristeći čuveno poređenje sa čovekom ranjenim otrovnom strelom, Buda ga podseća da se neka pitanja jednostavno ne isplati postavljati, jer vremena je tako malo.
- **Maha-Malunkya sutta (MN 64) --**
- **Bhaddali sutta (MN 65) --**
- **Latukikopama sutta (MN 66) --**
- **Catuma sutta (MN 67) --**
- **Nalakapana sutta (MN 68) -- Govor u Nalakapani** Buda mladim pridošlicama daje prvu pouku o kontemplativnom pročišćenju i učvršćenju duha u zadubljenosti.
- **Goliyani sutta (MN 69) --**
- **Kitagiri sutta (MN 70) --**

Paribbajaka vagga

- **Tevijja-Vacchagotta sutta (MN 71) --**
- **Aggi-Vacchagotta sutta (MN 72) -- Govor Vaćagoti o vatri.** Buda objašnjava lutalici zašto on ne zastupa nijedno spekulativno stanovište. Koristeći poređenje sa ugašenom vatrom, on liustruje sudbinu oslobođenog bića.
- **Maha-Vacchagotta sutta (MN 73) --**
- **Dighanakha sutta (MN 74) --**

- **Magandiya sutta (MN 75) -- Za Magandiju.** Ovom prilikom Buda podučava člana neke hedonističke sekte tome šta je istinsko zadovoljstvo i istinsko zdravlje.
- **Sandaka sutta (MN 76) --**
- **Maha-sakuludayi sutta (MN 77) --**
- **Samanamundika sutta (MN 78) --**
- **Cula-sakuludayi sutta (MN 79) --**
- **Vekhanasa sutta (MN 80) --**

Raja vagga

- **Ghatikara sutta (MN 81) --**
- **Ratthapala sutta (MN 82) -- O Ratapali** (*prevod Čedomil Veljačić*). Ratapala se priseća četiri zapažanja o ovom svetu koja su ga nagnala da, kao zdrav i imućan mladić, napusti domaćinski život i postane monah.
- **Maghadeva sutta (MN 83) --**
- **Madhura sutta (MN 84) --**
- **Bodhirajakumara sutta (MN 85) --**
- **Angulimala sutta (MN 86) -- Razgovor sa Angulimalom** Čuvena sutta u kojoj Buda preobraćuje okorelog ubicu i pretvara ga u monaha koji, i pored užasnog kammičkog nasleđa, uspeva da stigne do konačnog oslobođenja.
- **Piyajatika sutta (MN 87) -- O onome ko je drag.** Pasenadi, kralj Kosale, ima istaknuto mesto u mnogim govorima kao predani sledbenik Budin. U ovog govoru saznajemo kako je -- zahvaljujući pronicljivosti kraljice Mallike -- kralj postao naklonjen Budi.
- **Piyajatika sutta (MN 88) --**
- **Bahitika sutta (MN 89) --**
- **Kannakatthala sutta (MN 90) --**

Brahmana vagga

- **Brahmayu sutta (MN 91) --**

- **Sela sutta (MN 92) -- Razgovor asketi Seli** Buda uverava učitelja Selu i 300 njegovih učenika u svoje prosvetljenje..
- **Assalayana sutta (MN 93) --**
- **Ghotamukha sutta (MN 94) --**
- **Canki sutta (MN 95) -- Razgovor sa Ćankijem** Nadmeni mladi braman ispituje Budu o čuvanju, probuđenju za i dostizanju istine. Odgovarajući, Buda opisuje kriterijume za odabir pouzdanog učitelja i kako najbolje učiti od takve osobe.
- **Esukari sutta (MN 96) --**
- **Dhananjani sutta (MN 97) --**
- **Vasettha sutta (MN 98) --**
- **Subha sutta (MN 99) --**
- **Sangarava sutta (MN 100) --**

Uparipannasa Pali

Devadaha vagga

- **Devadaha sutta (MN 101) --**
- **Pancattaya sutta (MN 102) --**
- **Kinti sutta (MN 103) --**
- **Samagama sutta (MN 104) --**
- **Sunakkhatta sutta (MN 105) -- Za Sunakatu.** Buda iznosi problem meditanata koji precenjuju svoj napredak u meditaciji. Ova sutta završava se upozorenjem da je svako ko smatra kako je oslobođenje zapravo dozvola za neobuzdano ponašanje sličan nekome ko ne sledi lekareva uputstva posle operacije, ko svesno ispija čašu otrova ili ko svojevotjno pruža ruku ka zmiji otrovnici.
- **Anenjasappaya sutta (MN 106) --**
- **Ganaka-Moggallana sutta (MN 107) -- Govor Ganaka Mogalani.** Buda izlaže postupni trening budističkog monaha i sebe opisuje kao "onoga ko pokazuje put".
- **Gopaka-Moggallana sutta (MN 108) -- Čuvar Mogalana.** Poštovani. Ananda objašnjava kako *sangha* održava svoje jedinstvo i unutrašnju disciplinu posle smrti

Budine. Zanimljivo je da ova sutta pokazuje da rana budistička praksa nije ostavljala mesta za mnoge prakse koje su se razvile kasnije, kao što je imenovanje nosilaca jedne linije učenja, izbor crkvenih poglavara ili korišćenje mentalnih nečistoća kao osnove za vežbanje koncentracije.

- **Maha-punnama sutta (MN 109) --**
- **Cula-punnama sutta (MN 110) -- Kraći govor o noći punog meseca.** Kako prepoznati -- i postati -- osoba sa integritetom.

Anupada vagga

- **Anupada sutta (MN 111) --**
- **Chabbisodhana sutta (MN 112) --**
- **Sappurisa sutta (MN 113) --**
- **Sevitabasevitabba sutta (MN 114) --**
- **Bahudhatuka sutta (MN 115) --**
- **Isigili sutta (MN 116) --**
- **Maha-Cattarisaka sutta (MN 117) -- Velika četrdesetica.** O prirodi plemenite ispravne koncentracije i njezinoj međuzavisnosti sa ostalim faktorima plemenitog osmostrukog puta.
- **Anapanasati sutta (MN 118) -- O sabranosti pažnje na dah** Jedan od najvažnijih tekstova za početnike i iskusne meditante podjednako, ova sutta je Budin "vodič" kroz čitav tok meditativne prakse, koristeći kao sredstvo meditaciju na dah. Uporno praktikovanje sabranosti na dah vodi onoga ko je praktikuje postepeno kroz 16 sukcesivnih faza razvoja, kulminirajući u potpunom probuđenju.
- **Kayagata-sati sutta (MN 119) -- Sabranost pažnje na telo.** Ova sutta služi kao dodataka **Anapanasati suttu** i objašnjava važnost učvršćivanja *široke* svesnosti tela u meditaciji da bi se razvilo zadubljenje (*jhana*). Buda ovde koristi nekoliko divnih poređenja!
- **Sankharupapatti sutta (MN 120) --**

Sunnata vagga

- **Cula-suññata sutta (MN 121) -- Sažeti govor o ništavilu** (prevod Čedomil Veljačić). Buda upućuje poštovanog Anandu u praksu koja vodi do "ulaska u ništavilo", kao vrata oslobođenja.
- **Mahasunnata sutta (MN 122) --**
- **Acchariya-abbhuta sutta (MN 123) --**
- **Bakula sutta (MN 124) --**
- **Dantabhumi sutta (MN 125) -- Govor o kroćenju** Uz pomoć analogije sa kroćenjem slonova, Buda objašnjava kako on kroti svoje učenike.
- **Bhumija sutta (MN 126) -- Za Bhumiju.** Da li želja za probuđenjem utiče na put ka probuđenju? Prema ovom govoru, pitanje željenja ili neželjenja nevažno je sve dok razvijamo odgovarajuće kvalitete koji sačinjavaju put ka probuđenju. Ovaj govor je takođe veoma jasan o tome da postoje pravi i pogrešni putevi prakse: kao što bi se moglo reći, ne uliva se svaka reka u more.
- **Anuruddha sutta (M 127) -- Govor Anurudi** (prevod Čedomil Veljačić) Imali li razlike između meditativnog i kontemplativnog zadubljenja duha.
- **Upakilesa sutta (M 128) -- O smetnjama** (prevod Čedomil Veljačić) Ovaj govor sadrži jednu od najzanimljivijih i najdetaljnijih uputa za negu duhovnog zadubljenja, koju Buda daje Anurudi i još dvojici pustinjaka prilikom posete njihovom šumskom boravištu.
- **Balapandita sutta (MN 129) --**
- **Devadatta sutta (MN 130) --**

Vibhanga vagga

- **Bhaddekaratta sutta (MN 131) -- Svečani dan.** Buda naglašava neophodnost ulaganja napora *upravo sada* da bi se razvio uvid. Sada je sve što imamo, "jer -- ko zna -- sutra smrt može doći".
- **Ananda-bhaddekaratta sutta (MN 132) --**
- **Mahakaccana-bhaddekaratta sutta (MN 133) --**
- **Lomasakangiya-bhaddekaratta sutta (MN 134) --**
- **Cula-kammavibhanga sutta (MN 135) -- Kratko izlaganje o kammi** Buda

objašnjava kako *kamma* utiče na sreću i nesreću bića.

- **Maha-kammavibhanga sutta (MN 136) -- Veliko izlaganje o kammi.** Buda otkriva neke od suptilnijih nijansi u delovanju *kamme*.
- **Salayatana-vibhanga Sutta**
- **Uddesa-vibhanga sutta (MN 138) -- Izreka i razjašnjenje.** Kako se odnositi prema spoljašnjim objektima a da um ne postane njima uznemiren i kako se usredsrediti u snažnim stanjima zadubljenja a da ne postanemo njima zarobljeni. To nije lako, ali je moguće.
- **Arana-vibhanga sutta**
- **Dhatu-vibhanga sutta (MN 140) -- Analiza svojstava** Jetka priča u kojoj lutalica, tragajući za Budom, zapravo sreće Budu ne prepoznajući ga. On uviđa svoju grešku tek pošto ga je Buda poučio o četiri odrednice i šest svojstava iskustva. Izvanredna ilustracija Budine tvrdnje: "Ko god vidi Dhammu, vidi mene".
- **Sacca-vibhanga sutta (MN 141) --**
- **Dakkhina-vibhanga sutta (MN 142) --**

Brahma vagga

- **Anathapindikovada sutta (MN 1438) --**
- **Channovada sutta (MN 144) --**
- **Punnovada sutta (MN 145) --**
- **Nandakovada sutta (MN 146) -- Nandakova pouka redovnicama** Nandako poučava monahinje tako što analizira sastojke bića i njihovu prolaznost.
- **Cularahulovada sutta (MN 147) --**
- **Chachakka sutta (MN 148) -- Šest šestica.** Kako kontemplacija o šest čula vodi do razumevanja ne-sopstva i, na kraju, do probuđenja.
- **Maha-salayatanika sutta (MN 149) -- Veliki govor o šest medijuma čula.** Kako jasno razumevanje šest čula vodi do razvijanja krila probuđenja i konačno do izbavljenja.
- **Nagaravindeyya sutta (150) --**
- **Pindapataparissuddhi sutta (151) --**
- **Indriya-bhavana sutta (152) -- Razvijanje svojstava.** Šta ukazuje na potpuno

gospodarenje čulima?

1/12/2007

www.geocities.com/budizam/canon/majjhima/index.html

Anguttara nikaya

Zbirka "brojčano grupisanih" govora

Anguttara nikaya, četvrti deo **Sutta pitake**, sastoji se od sutta raspoređenih u jedanaest knjiga (*nipata*) prema brojčanom sadržaju. Na primer, prva *nipata* -- "Knjiga jedinica" -- sadrži sutte koje obrađuju nešto čega ima samo jedno; druga *nipata* -- "Knjiga dvojki" -- sadrži sutte u vezi sa parovima stvari (na primer, sutta o smirenosti i uvidu, druga o dvoje ljudi kojima nikada ne možemo dovoljno da se odužimo [roditeljima], zatim o dve vrste sreće itd.); treća *nipata* sadrži sutte u vezi sa tri stvari (na primer, sutta o tri vrste hvale vrednih postupaka; druga o tri vrste prekršaja i tako dalje).

Na prvi pogled ovo može izgledati kao prilično cepidlačka i nepotrebna klasifikacija, ali ona se zapravo često pokazuje kao veoma korisna. Na primer, ako se nejasno sećate da je neko nešto rekao o **pet predmeta vrednih svakodnevnog kontemplacije** i želeli biste da otkrijete originalni odlomak u kanonu, mogli biste da traganje počnete sa "Knjigom petica" u *Anguttari*.

Odabrane sutte iz Anguttara nikaye

Sadržaj

1. Knjiga jedinica -- Ekaka nipata

2. Knjiga dvojki -- Duka nipata
3. Knjiga trojki -- Tika nipata
4. Knjiga četvorki -- Catukka nipata
5. Knjiga petica -- Pancaka nipata
6. Knjiga šestica -- Chakka nipata
7. Knjiga sedmica -- Sattaka nipata
8. Knjiga osmica -- Atthaka nipata
9. Knjiga devetki -- Navaka nipata
10. Knjiga desetki -- Dasaka nipata
11. Knjiga jedanaestica -- Ekadasaka nipata

1 - Knjiga jedinica -- Ekaka nipata

- **I Cittapariyadana vaggo (AN I.1-10) -- Zaokupljen um** Ne postoji ništa što tako zaokupi um muškarca kao što je t otelo žene. **[pali]**
- **II Nivaranappahana vaggo (AN I.11-20) -- Uklanjanje prepreka** Ne postoji ništa što tako zaokupi um muškarca kao što je t otelo žene. **[pali]**
- **III Akammaniya vaggo (AN I.21-30) -- Neprilagodljivo** Ne postoji ništa tako neprilagodljivo kao što je neizvežban um. **[pali]**
- **IV Adanta vaggo (AN I.31-40) -- Neukroćen um** Ne postoji ništa što tako sigurno vodi ka nesreći kao neukroćen um. **[pali]**
- **V Suka vaggo (AN I.41-50) -- Sreća** Velika je razlika između bistrog i zamućenog uma. **[pali]**
- **VI Pabhassara vaggo (AN I.51-60) -- Blistav** Um je po svojoj prirodi blistav; ali neuka osoba ne može čak ni da vidi kada je on zatamnjen nečistoćama. **[pali]**
- **VII Viriyambha vaggo (AN I.61-70) -- Ulaganje napora** Marljivost donosi još nenastale dobre stvari i uklanja već nastale loše stvari. **[pali]**
- **VIII Kalyanamitta vaggo (AN I.71-80) -- Dobri prijatelji** Dobitak mudrosti je

najveći dobitak. **[pali]**

- **IX Pamada vaggo (AN I.81-97) -- Nepažljivost** Nepažljivost je najveća nesreća. **[pali]**
- **XI Ajjhattika vaggo (AN I.98-139) -- Unutrašnje stanje** Nepa. **[pali]**
- **XIV Ekadhamma pali (AN I.298-327) -- Nijedna druga stvar** Pogrešno razumevanje, kao nijedna druga stvar, šteti umu. **[pali]**

2 - Knjiga dvojki -- Duka nipata

- **II Adhikarana vaggo (AN II.19) -- Parnica** Treba napustiti ono što je štetno i razvijati ono što je korisno. **[pali]**
- **III Bala vaggo (AN II.21-32) -- Budale** O dve vrste budala i dve vrste mudraca. **[pali]**
- **V Parisa vaggo (AN II.43-44, 50) -- Skup** Kad se monasi okupljaju, kakvi treba da budu? **[pali]**
- **VI Puggala vaggo (AN II.53-61) -- Bića** Koji su ljudi na korist ovome svetu? **[pali]**
- **VII Sukha vaggo (AN II.65-71) -- Sreća** Postoji više vrsta sreće, ali koja je od njih najveća? **[pali]**

3 - Knjiga trojki -- Tika nipata

- **Lakkhana sutta (AN III.2) -- Obeležja** Kako razlikovati mudraca i budalu?
- **Rathakara (Sacetana) sutta (AN III.15) -- Kolar** Buda se priseća prethodnog života kada je bio kolar "vešt u obradi drveta". Sada, kao Buda, vešt je u obradi misli, reči i dela.
- **Pathamapapanika sutta (AN III.19) -- Prvi govor o trgovcu** Poredeći trgovca i monaha, Buda pokazuje kako se napreduje u imetku ili vrlini, a kako ne.
- **Gilana sutta (AN III.22) -- Bolesnici** Buda poredi podučavanje Dhammi sa lekarskom terapijom.
- **Hatthaka sutta (AN III.35) -- Za Hataku (O lagodnom snu u hladnoj šumi)** Je li

udoban dom najbolja garancija za dobar san?

- **Sukhamala sutta (AN III.39) -- Pročišćenje** Buda opisuje uvide koji su ga kao mladića naveli da ode u beskućnike i kako ti uvidi mogu uticati i na naše živote.
- **Adhipateyya sutta (AN III.40) -- Vladajući principi** Buda opisuje tri vladajuća principa koja naše praktikovanje Dhamme održavaju na pravom putu. Ali pazite, nema mesta na kojem se možemo sakriti od svojih loših postupaka!
- **Dvejana sutta (AN III.51) -- Dva čoveka (1)**
Dvejana sutta (AN III.52) -- Dva čoveka (2) Buda nudi savet dvojici starih bramana, koji se prbližavaju koncu života.
- **Vaccha sutta (AN III.58) -- Za Vaću (O velikodušnosti)** Svaki akt velikodušnosti donosi zaluge, ali neki više od drugih.
- **Tittha sutta (AN III.61) -- Zastranjivanje** Buda objašnjava kako tri uobičajena stanovišta o bolu i zadovoljstvu, ako ih sledimo do krajnjih logičkih konsekvenci, mogu voditi u neaktivan život. Zatim pokazuje kako bol i zadovoljstvo zapravo nastaju i kako mogu biti prevaziđeni..
- **Kalama sutta (AN III.65) -- Pouka Kalamama Čuveni govor u kojem Buda objašnjava grupi skeptika kriterijume za prihvatanje nekog učenja i podstiče ih da u zaključivanju koriste sopstveni razum i iskustvo.**
- **Salha sutta (AN III.66) -- Razgovor sa Salhom** Poštovani Nandaka, arahant, razgovara sa laikom Salhom i počinje od elementarnih principa, da bi stigao sve do prirode stanja arahanta.
- **Muluposatha sutta (AN III.70) -- Temelji dana predanosti (uposatha)** Buda objašnjava Visaki, nezaređenoj sledbenici, pravi i pogrešan način poštovanja praznika *uposatha*. One koji ga na pravi način poštuju sigurno očekuje nebeska nagrada.
- **Channa sutta (AN III.71) -- Razgovor sa lualicom Ćanom** Poštovani Ananda upućuje Ćanu kako da izbegne mentalne nečistoće strasti, odbojnosti i obmanutosti.
- **Ajivaka sutta (AN III.72) -- Razgovor sa sledbenikom fatalista** Poštovani Ananda daje vešt odgovor na pitanje: "Čije učenje je ispravno? Čija praksa je ispravna?"
- **Sakka sutta (AN III.73) -- Sagovorniku iz plemena Sakja** Mahanama iz plemena Sakja pita Budu: "Šta dolazi prvo: koncentracija ili mudrost?" Poštovani Ananda odgovara

u Budino ime, jer se ovaj oporavlja od bolesti.

- **Silabbata sutta (AN III.78) -- Pravilo i praksa** Jesu li religiozni putevi plodonosni? Odgovara poštovani Ananda.
- **Sikkha sutta (AN III.88) -- Vežbanja (1)**
Sikkha sutta (AN III.89) -- Vežbanja (2). Buda sumira tri vida praktikovanja Dhamme koja treba razvijati.
- **Accayika sutta (AN III.93) -- Neodložnost** Baš kao što zemljoradnik ne može tačno predvideti kada će plod biti zreo, ni mi ne možemo predvideti kada će doći probuđenje. Zato, samo uporno nastavite sa svojom praksom, a ostalo će doći samo po sebi.
- **Lonaphala sutta (AN III.99) -- Grumen soli** Koristeći nekoliko nezaboravnih poređenja, Buda objašnjava zašto posledice nemoralnih dela mogu izgledati teže za jednog čoveka nego za drugog. Pouka: jačajte svoju vrlinu!
- **Pansadhovaka sutta (AN III.100 - I-X) -- Ispirač nečistoće**
- **Nimitta sutta (AN III.100 - XI-XV) -- Teme**. U ove dve sutte Buda nas poziva da svoj um vežbamo sa više veštine, pročišćujući ga kao što zlatar pročišćuje rudu zlata. Pročišćenjem, kao usputni efekti, javljaju se u nama i tzv. natprirodne moći.
- **Kuta sutta (AN III.110) -- Vrh krova** Kada je um zaštićen, svi naši postupci -- i njihovi rezultati -- takođe se zaštićeni. Kada nije, postaje čangrizav i trune.
- **Pathamanidana sutta (AN III.112) -- Osnovni uzrok** Kako nastaju postupci koji vode ka patnji, kako nastaju postupci koji vode ka sreći? **[pali]**
- **Moneyya sutta (AN III.120) -- Pronicljivost** Buda opisuje tri oblika mudrosti: telesnu, verbalnu i mentalnu. [Ovo je jedna od sutta koje je kralj Ašoka (oko 270-232 pre n.e.) odabrao da ih proučavaju i često o njima razmišljaju svi budisti, bilo da su zaređeni ili nisu.]
- **Gotamaka-cetiya sutta (AN III.123) -- Govor u Gotamaka svetilištu** Šta još više želiš od Budinog učenja?
- **Anuruddho sutta (AN III.128) -- Za Anurudu** Taštine ima čak i u onome ko je daleko odmakao putem.
- **Katuvija sutta (AN III.129) -- Trulež** Buda prekoreva nesmotrenog monaha: "Monaše, monaše, ne dozvoli da truneš! Onaj ko sam dozvoli da istrune i smrdi, nema

načina da spreči da se oko njega muve ne roje i ne napadaju ga!"

- **Lekha sutta (AN III.133) -- Natpisi** Koliko ste čvrsto vezani za ljutnju? Dopuštate li joj da duboko prodre u vašu psihu, nalik duboko urezanom natpisu u steni?
- **Dhamma-niyama sutta (AN III.137) -- Nepromenljivost Dhamme** Buda objašnjava da, bez obzira da li u svetu postoji neki Buda ili ne, tri karakteristike postojanja -- prolaznost, patnja i nepostojanje sopstva -- uvek ostaju.

4 - Knjiga četvorki -- Catukka nipata

- **Anubuddha sutta (AN IV.1) -- Razumevanje** Zašto nastavljamo da besciljno lutamo u samsari? Zato što još nismo ostvarili četiri plemenita kvaliteta našeg srca.
- **Anusota sutta (AN IV.5) -- Niz tok** Podsećanje da popularni savet da se "samo pustimo niz tok" nema uporište u Budinom učenju.
- **Yoga sutta (AN IV.10) -- Jarmovi** U mnogim govorima Buda govori o "vrhunskom miru od jarma". U ovom govoru opisuje o kakvim jarmovima je reč i kako se dolazi do tog mira.
- **Agati sutta (AN IV.19) -- Skretanje s puta** Buda objašnjava razliku između ostajanja "na kursu" i "stranputice" u praktikovanju Dhamme.
- **Kalaka sutta (AN IV.24) -- Govor u Kalaka parku** Iako Buda do kraja razume stvari, on ne zauzima konačan stav ni o jednoj od njih.
- **Ariya-vamsa sutta (AN IV.28) -- Govor o tradicijama plemenitih** Buda opisuje četiri dobre osobine monaha: zadovoljan je ogrtačem, hranom i smeštajem i nalazi zadovoljstvo u negovanju povoljnih stanja uma. (Ovo je jedna od sutta koje je kralj Ašoka (oko 270-232 pre n.e.) odabrao da ih proučavaju i često o njima razmišljaju svi budisti, bilo da su zaređeni ili nisu.)
- **Sangaha sutta (AN IV.32) -- Veze zajedništva** Kvaliteti koji pomažu da se porodica -- ili bilo koja zajednica -- održi na okupu.
- **Aparihani sutta (AN IV.37) -- Bez nazadovanja** Ako je neko iskren u svojoj težnji da dostigne probuđenje, ova četiri vida praktikovanja Dhamme bi trebalo neprestano da razvija.

- **Samadhi sutta (AN IV.41) -- Koncentracija** Buda objašnjava kako koncentracija, kada je do kraja razvijena, može doneti bilo koji od četiri poželjna rezultata.
- **Panha sutta (AN IV.42) -- Pitanja** Ovde se Budino učenje o veštini ponašanja i govora proširuje i na ovladavanje veštinom odgovaranja na pitanja.
- **Rohitassa sutta (AN IV.45) -- Za Rohitasu** Buda objašnjava božanstvu da mi ne moramo da putujemo do na kraj sveta kako bismo stigli do kraja patnje. Ne treba da lek tražimo dalje do upravo u ovom telu.
- **Vipallasa sutta (AN IV.49) -- Iskrivljavanja** Četiri vrste pogrešnih predstava koje nas drže vezane za krug preporađanja.
- **Upakkilesa sutta (AN IV.50) -- Prepreke** Kao što oblak pomrači Sunce i Mesec, tako želja pomrači um asketa i bramana. **[pali]**
- **Samjivina sutta (AN IV.55) -- Život u skladu** Želite li da sa svojim supružnikom živite i u budućim životima? Evo kako...
- **Suppavasa sutta (AN IV.57) -- Govor Supavasi** Dajući hranu plemenitima, mi ujedno i za sebe četiri dobitka stičemo. Koja četiri? **[pali]**
- **Anana sutta (AN IV.62) -- Bez dugova** Bogatom patronu Anatapindiki Buda priča o četiri vrste blaženstva u kojima domaćini mogu da uživaju. Za neka od njih je potrebno bogatstvo, ali neka su i besplatna.
- **Ahina sutta (AN IV.67) -- Zmija** Kako praktikovanje *mette* (saosećajne ljubavi) može služiti kao zaštita od nesreće.
- **Sappurisa sutta (AN IV.73) -- Častan čovek** Jeste li častan čovek? Način na koji govorite o sebi i drugima otkriva mnogo o integritetu vaše ličnosti.
- **Acintita sutta (AN IV.77) -- O nedokučivim stvarima** Buda upozorava da ukoliko provedete suviše mnogo vremena mozgajući o ove četiri stvari jedino što ćete postići je da poludite.
- **Vanijja sutta (AN IV.79) -- Trgovina** Postoji razlog zašto nekim ljudima trgovina uspeva a drugima ne.
- **Tamonata sutta (AN IV.85) -- Tama** Buda objašnjava kako se nečija dobrota ne meri njegovim bogatstvom, lepotom, statusom itd., već dobrotom njegovih postupaka.
- **Samadhi sutta (AN IV.94) -- Koncentracija (Smirenost i uvid)** Buda objašnjava

kako se ispravna praksa meditacije sastoji od razvijanja i uvida (*vipassana*) i smirenosti (*samatha*).

- **Chavalata sutta (AN IV.95) -- Ugarak** Šta je bolje: praktikovati Dhammu za svoje dobro ili za dobro dugog? Odgovor na ovo vas može iznenaditi.
- **Raga-vinaya sutta (AN IV.96) -- Savlađivanje strasti** Šta to zapravo znači praktikovati Dhammu za svoje -- ili za tuđe -- dobro?
- **Valahaka sutta (AN IV.102) -- Munje** Ljudi koji po ceo dan sede i čitaju sutte, a da zapravo ne praktikuju učenje su poput munja iza kojih ne usledi kiša. Meditirajte!
- **Kesi sutta (AN IV.111) -- Za Kesija, krotitelja konja** Buda objašnjava Kesiju, krotitelju konja, kako on podučava Dhammu. Kesi je toliko oduševljen Budinim objašnjenjem da se odlučuje da sledi Budu do kraja života. Ovo briljantno izlaganje treba da proučavaju svi učitelji -- ne samo Dhamme -- jer otkriva mnoštvo nivoa na kojima valjano učenje deluje: Buda govori rečima koje slušalac razume (kroćenje konja), sa uspehom koristi poređenja i vešto odgovara na *pravo* pitanje koje leži iza učenikovog zahteva ("Molim te, možeš li me obučiti?")
- **Patoda sutta (AN IV.113) -- Kamdžija** Koliko vam još dukkhe treba pre nego što zaista počnete da praktikujete Dhammu? Šta treba da vas *zaista* motiviše? Da bi istakao poentu, Buda koristi prekrasno poređenje rasnog konja kojeg na akciju podstiče njegov jahač. Ćihaa!
- **Thana sutta (AN IV.115) -- Smerovi delovanja** Kada smo suočeni sa izborom, kako se odlučujemo u kojem smeru da delujemo? Buda ovde nudi nekoliko korisnih saveta.
- **Puggala sutta (AN IV.125) -- Osobe** Buda objašnjava mesto preporađanja koje se može očekivati za one koji neguju srce ispunjeno saosećajnom ljubavlju.
- **Bhikkhuni sutta (AN IV.159) -- Monahinja** Poštovani Ananda podučava monahinju da, iako se želja može iskoristiti da se prevaziđe želja, a taština da se prevaziđe taština, isti princip se ne može primeniti na seksualni odnos.
- **Yuganaddha sutta (AN IV.170) -- Zajedno** Poštovani Ananda opisuje puteve do stanja arahanta na kojima smirenost i uvid rade ruku pod ruku.
- **Jambali sutta (AN IV.178) -- Bazen za otpadne vode** Buda koristi neka upečatljiva poređenja da bi opisao prevazilaženje identifikovanja sa sopstvom iz neznanja.

- **Yodhajiva sutta (AN IV.181) -- Ratnik** Iskusan meditant -- nalik velikom ratniku -- razvija ova četiri kvaliteta.
- **Suta sutta (AN IV.183) -- O onome što je čuto** Zašto princip istinitosti ne podrazumeva potpunu iskrenost i otvorenost.
- **Abhaya sutta (AN IV.184) -- Neustrašivi** Buda objašnjava bramanu Janusoni četiri načina da se prevaziđe strah od smrti.
- **Vassakara sutta (AN IV.187) -- Braman Vasakara** (odlomak) Buda razgovara sa bramanom Vasakarom. **[pali]**
- **Thana sutta (AN IV.192) -- Obeležja** Kako možete prepoznati dobru i mudru osobu? Buda objašnjava koje kvalitete treba tražiti i kako ih uočiti.
- **Pariyesana sutta (AN IV.252) -- Traganja** Za čime tragate? Tragate li za srećom na raznim pogrešnim mestima ili zapravo želite trajnu, plemenitu sreću?
- **Malunkja-putto sutta (AN IV.254) -- Za Malunkjina sina** Četiri su načina na koja se žeđ za životom javlja u isposniku u kojemu još može da se javi:
- **Kula sutta (AN IV.255) -- O porodicama** Kako porodice gube ili čuvaju svoj posed.

5 - Knjiga petica -- Pancaka nipata

- **Vitthara sutta (AN V.2) -- Pet snaga** Pregled pet "snaga" (*bala*) koje treba razvijati praktikujući Dhammu.
- **Cavana sutta (AN V.8) -- Propadanje** Postoje kvalitete koji vode monaha u propast. I postoje oni koji ga vode ka sreći. **[pali]**
- **Hita sutta (AN V.20) -- Korist** Kako praktikovati Dhammu na dobrobit svoju i drugih.
- **Anugghita sutta (AN V.25) -- Poduprto** Pet faktora koji vode do ispravnog razumevanja.
- **Samadhi sutta (AN V.27) -- (Nemerljiva) koncentracija** Buda ohrabruje praktikovanje Brahma vihara ili plemenitih stanja uma (*metta, karuna, mudita* i *upekkha*) kao osnove za vežbanje koncentracije, jer ona vodi ka pet važnih uvida.
- **Samadhanga sutta (AN V.28) -- Faktori koncentracije** Buda izlaže "plemenitu koncentraciju zasnovanu na pet faktora," da bi objasnio kako razvijanje četiri svetovna

stupnja zadubljenja (*jhana*) vodi do razvoja natprirodnih moći i do probuđenja.

- **Sumana sutta (AN V.31) -- Govor princezi Sumani** Sumanu zanima koje blagodeti možemo očekivati od darežljivosti
- **Siha sutta (AN V.34) -- Za generala Sihu (O velikodušnosti)** General Siha, poznat po svojoj velikodušnosti, pita Buda o plodovima velikodušnosti koje je moguće iskusiti u ovom životu. Buda opisuje četiri takva ploda; u peti plod (srećno preporođanje) Siha može samo da veruje.
- **Kaladana sutta (AN V.36) -- Prikladni pokloni** Pokloni dati u pravoj prilici donose najveći plod. Ovde Buda opisuje pet takvih prilika. [Ovu suttu monasi često pevaju u vreme darovanja obeda ili drugih poklona.]
- **Bhojana sutta (AN V.37) -- O obroku** Kad god neko poklanja hranu, automatski poklanja uz to još pet divnih stvari, kako onome ko prima poklon, tako i onome ko ga daje. [Ovu suttu monasi često recituju kada ih daruju obedom ili drugim poklonima.]
- **Saddha sutta (AN V.38) -- Poverenje** Pet nagrada koje nezaređeni sledbenik može očekivati od toga što ima poverenje u Trostruki dragulj.
- **Adiya sutta (AN V.41) -- Dobrobiti koje donosi (bogatstvo)** Buda opisuje bogatom domaćinu Anatakindi pet ispravnih načina korišćenja svoga novca, koji donose ogromne dobrobiti onome ko daje -- dobrobiti koje traju i onda kada bogatstva više nema. [Ovu suttu monasi često pevaju u vreme darovanja obeda ili drugih poklona.]
- **Ittha sutta (AN V.43) -- Šta je dobrodošlo** Buda objašnjava Anatakindi kako istinska sreća ne može nikada biti postignuta samo time da je želimo, već treba stvarati zasluge i slediti put prakse.
- **Kosala sutta (AN V.49) -- Savet kralju Kosale** Pošto je kraljica Malika umrla, njezin muž kralj Pasenadi je ophrvan žalošću. Buda savetuje kralja kako da se oslobodi opsesivne tuge.
- **Upajjhatthana sutta (AN V.57) -- Predmeti kontemplacije** Buda opisuje "pet činjenica o kojima bi trebalo često razmišljati, bilo da smo žensko ili muško, laici ili zaređeni"
- **Yodhajiva sutta (AN V.75) -- Ratnik (1)**

Yodhajiva sutta (AN V.76) -- Ratnik (2) Dve sutte o tome kako monah mora dobro da

pazi na svoj celibat uprkos svim iskušanjima, ukoliko želi da dostigne krajnji cilj.

- **Pathama-anagatabhaya sutta (AN V.77) -- Govor o budućim opasnostima (1)**
- **Dutiya-anagatabhaya sutta (AN V.78) -- Govor o budućim opasnostima (2)**
- **Tatiya-anagatabhaya sutta (AN V.79) -- Govor o budućim opasnostima (3)**
- **Catuttha-anagatabhaya sutta (AN V.80) -- Govor o budućim opasnostima (4)**

Buda opominje monahe da praktikovanje Dhamme ne treba odlagati za stare dane, jer nema garancija da će im se u budućnosti ukazati takva prilika. (Ove je sutte kralj Ašoka (oko 270-232 pre n.e.) odabrao da ih proučavaju i često o njima razmišljaju svi budisti, bilo da su zaređeni ili nisu.)

- **Andhakavinda sutta (AN V.114) -- U Andakavindi.** Pet stvari koje je Buda podsticao svoje novozaređene monahe da čine. Laici na njih takođe treba da obrate pažnju!
- **Gilana sutta (AN V.121) -- Bolesniku.** Buda opominje bolesnog monaha da držeći se čvrsto pet posebnih objekata meditacije čak i bolesnik može da dostigne probuđenje.
- **Parikuppa sutta (AN V.129) -- U agoniji.** Pet smrtnih prestupa za koje se kaže da svakoga sprečavaju u bilo kojem od plemenitih postignuća u ovom životu. Nemojte da činite te stvari, može vam biti samo gore.
- **Pathamacakkhanuvattana sutta (AN V.131) -- Osobe** Buda daje pet kvaliteta velikog kralja i pet kvaliteta Tathagate, kako sam sebe naziva. **[pali]**
- **Akkhama sutta (AN V.139) -- Nesavitljiv.** Buda koristi upečatljive slike sa bojnog polja da bi podvukao važnost ovladavanja čulima.
- **Sotar sutta (AN V.140) -- Govor o onome koji sluša.** Pet kvaliteta koje bi trebalo razvijati kako bi se postigla kontrola nad čulima i postala zaista pročišćena osoba.
- **Sappurisdana sutta (AN V.148) -- Nagrada za čestitog čoveka.** Pet je darova koji sledeju čestitom čoveku.
- **Udayi sutta (AN V.159) -- O Udajinu.** Buda objašnjava poštovanom Anandi pet preduslova da bi čovek mogao druge da podučava Dhammi.
- **Aghatapativinaya sutta (AN V.161) -- Uklanjanje ozlojeđenosti.** Pet korisnih pristupa ozlojeđenim ljudima.
- **Candala sutta (AN V.175) -- Parija.** Buda opisuje pet kvaliteta koji određuju stepen nečije posvećenosti tome da bude budistički nezaređeni sledbenik. Koje od njih i vi

posedujete?

- **Dhammassavana sutta (AN V.202) -- Slušanje o Dhammi.** Pet nagrada od slušanja o Dhammi.

6 - Knjiga šestica -- Chakka nipata

- **Pathama-ahuneyya sutta (AN VI.1) -- Prvi razlog za poštovanje** Zbog kojih osobina je monah vredan poštovanja? **[pali]**
- **Saraniya sutta (AN VI.12) -- Put ka prijaznosti.** Buda opisuje kako se ophoditi sa sebi ravnima na način koji podstiče obostrano osećanje zajedništva, prijateljstva i poštovanja.
- **Nakula sutta (AN VI.16) -- Nakulini roditelji.** Mudra domaćica teši svog očajnog muža, koji je na samrti zbog opake bolesti
- **Maranassati sutta (AN VI.19) -- Svesnost smrti (1)**
Maranassati sutta (AN VI.20) -- Svesnost smrti (2). Smrt može doći u svakom trenutku. Jeste li spremni?
- **Nagopama sutta (AN VI.43) -- Usporedba sa slonom**
- **Ina sutta (AN VI.45) -- Dug.** Kako pad pod vlast čulnosti liči na pad u velike dugove.
- **Sona sutta (AN VI.55) -- Za Sonu** U ovoj čuvenoj suti Buda koristi poređenje sa štimovanjem instrumenta da bi uputio poštovanog Sonu u važnost uravnoteženosti napora tokom praktikovanja meditacije. Kao rezultat ovog podučavanja, poštovani Sona je dostigao stupanj arahanta i potom opisuje kvalitete koji karakterišu um arahanta.
- **Nibbedhika sutta (AN VI.63) -- Prodorno.** Buda opisuje da se ovladavanje Dhammom postiže meditacijom o šest faktora uma, od kojih svaki treba do kraja razumeti na šest različitih načina. Ova sutta sadrži divne stihove koji ukazuju na pravi uzrok vezanosti zasnovane na čulnosti.
- **Avaranata sutta (AN VI.86) -- Prepreke.** Buda nabraja šest kvaliteta koji sprečavaju i šest koji podstiču razvoj povoljnih stanja uma.
- **Kammavarana sutta (AN VI.87) -- Prepreke za kammu.** Još jedna grupa od šest

kvaliteta koja nas, ukoliko je prisutna, čini nesposobnim da razvijamo povoljna mentalna stanja.

- **Sussusa sutta (AN VI.88) -- Dobro slušanje.** Budina uputstva o tome kako dobro slušati Dhammu, tako da zaista može da dopre do našeg srca.

7 - Knjiga sedmica -- Sattaka nipata

- **Dhana sutta (AN VII.6) -- Blago.** Ako neko u srcu poseduje ovih sedam blaga, onda on nije živeo uzalud.
- **Ugga sutta (AN VII.7) -- Za Ugu.** Buda objašnjava Ugi da u srcu ima sedam blaga koje je, za razliku od ovozemaljskog blaga, uvek bezbedno od "požara, poplave, kraljeva, lopova ili zlih naslednika".
- **Bhikkhu-aparihaniya sutta (AN VII.21) -- Uslovi da monasi ne skrenu sa puta.** Sedam uslova koji vode ka dugovečnoj dobrobiti sanghe.
- **Sannoga sutta (AN VII.48) -- Veza.** Buda objašnjava kako povodjenje za seksualnim porivima samo vodi do još veće patnje.
- **Dana sutta (AN VII.49) -- Davanje.** Buda opisuje neke od motiva koji nas navode da budemo velikodušni. Karmički plod koji žanjemo kao rezultat davanja presudno zavisi od naših motiva.
- **Kimila sutta (AN VII.56) -- Za Kimilu.** Dakle, kažete da biste želeli da budizam procveta i na Zapadu. U ovoj suttu Buda objašnjava poštovanom Kimili šta je potrebno onima koji žele da vide kako dhama živi dugo, jako dugo.
- **Capala sutta (AN VII.58) -- Klanjanje.** Da li ponekad zadremate tokom meditacije? Ovde Buda uočava da poštovanom Maha Mogalani glava klone dok meditira i nudi mu postepeni lek za prevazilaženje pospanosti.
- **Kodhana sutta (AN VII.60) -- Ljut čovek.** Buda opisuje sedam opasnosti prepuštanja ljutnji. Oprezno!
- **Dhammannu sutta (AN VII.64) -- Osećaj za Dhammu** Želite li da budete vredni tuđeg poštovanja? Ovde Buda opisuje sedam kvaliteta koji čoveka čine vrednim

8 - Knjiga osmica -- Atthaka nipata

- **Panna sutta (AN VIII.2) -- Rasuđivanje.** Buda izlaže veštine koje treba razviti kako bi se i mudrost razvila.
- **Lokavipatti sutta (AN VIII.6) -- Osećanja za ovaj svet.** Osam uslova na kojima počiva ovaj svet. Buda objašnjava razliku između običnog i probuđenog čoveka, i to kroz prizmu njihovog reagovanja na neuzbežne uspone i padove u životu.
- **Jivaka sutta (AN VIII.26) -- Za Živka (O laičkom sledbeniku).** Buda objašnjava kako laički sledbenik može najbolje da radi na dobrobit drugih.
- **Anuruddha sutta (AN VIII.30) -- Za Anurudu** Buda priča o osam dobrih kvaliteta u srcu koji nas, ako se uporno neguju, vode ka cilju.
- **Abhisanda sutta (AN VIII.39) -- Nagrade.** Buda priča o osam nagrade koje se mogu očekivati od moralnog ponašanja.
- **Vipaka sutta (AN VIII.40) -- Posledice.** Buda opisuje neprijatne posledice odstupanja od pravila morala.
- **Uposatha sutta (AN VIII.41) -- Uposatha praznik.** Buda sumira osam Uposatha dana.
- **Visakhuposatha sutta (AN VIII.43) -- Govor Visaki o uposatha prazniku, sa osam vežbi.** Buda objašnjava Visaki, predanom nezaređenom sledbeniku, kako treba praktikovati osam *uposatha* vežbi i kako je divan plod te prakse. Buda nam ovde govori da bi čak i drvo -- da ima svest -- imalo ogromne koristi od takvih vežbi; utoliko je veća dobrobit za ljude koji ih praktikuju!
- **Gotami sutta (AN VIII.53) -- Za Gotamu** Buda objašnjava Mahapađapati Gotami (svojoj pomajci) kako da uoči razliku između učenja koje je u skladu sa Dhammom i onoga koje nije. Ovih osam kriterijuma su i danas podjednako valjani!
- **Vyagghapajja (Dighajanu) sutta (AN VIII.54) -- Uslovi za dobrobit (Za Digađanu).** Buda upućuje bogatog domaćina kako da sačuva i uveća svoj imetak i sreću, na svetovnom i duhovnom planu.
- **Sankhitta sutta (AN VIII.63) -- Ukratko (Dobra volja, sabranost i koncentracija).**

Buda opisuje vežbe četiri Brahma-vihare i četiri temelja sabranosti kao oblike vežbanja koncentracije.

- **Kusita-Arabbhavatthu sutta (AN VIII.80) -- Koreni lenjosti i podizanje energije.**

Da li vam ova opravdanja za izbegavanje meditacije zvuče poznato? "Suviše sam gladan!", "Suviše sam sit!", "suviše sam umoran!". "Suviše sam bolestan!"? Ovde Buda nudi pouzdan savet za prevazilaženje ove vrste lenjosti.

9 - Knjiga devetki -- Navaka nipata

- **Sambodhi sutta (AN IX.1) -- Samoprobeđenje** Buda objašnjava kako prijateljstvo sa ljudima ispunjenim vrlinom jeste jedan od ključnih preduslova na putu probuđenja.
- **Nandaka sutta (AN IX, 4) -- Govor Nandaki** Dve su stvari koje u društvu drugih isposnika treba praktikovati: govor o Dhammi ili negovanje plemenite ćutnje.
- **Sutava sutta (AN IX.7) -- Za Sutavanu.** Devet nemoralnih postupaka koje potpuno probuđen čovek nije u stanju da učini.
- **Nibbana sutta (AN IX.34) -- Utrnuće** Poštovani Sariputa objašnjava poštovanom Udajinu kako i najrafiniranija i najprijatnija mentalna stanja jesu još uvek u carstvu *dukkhe*; samo se *nibbana* može istinski nazvati "prijatnom".
- **Gavi sutta (AN IX.35) -- Krava.** Buda objašnjava da ukoliko pokušate da pređete na sledeći nivo koncentracije pre nego što ste ovladali prethodnim, sigurno ćete se okliznuti, poput nepažljive krave na strmoj padini
- **Jhana sutta (AN IX.36) -- Mentalno zadubljenje.** Meditacija, poput gađanja lukom i strelom, jeste veština koja se vremenom usavršava i to vežbanjem, vežbanjem, vežbanjem...
- **Tapussa sutta (AN IX.41) -- Za Tapusu (O odvrćenosti).** Buda priča kako dugi put meditativne prakse, koji se završava probuđenjem, počinje prepoznavanjem vrednosti odvrćenosti.
- **Kayasakkhi sutta (AN IX.43) -- Živi svedok**
- **Pannavimutti sutta (AN IX.44) -- Izbavljen putem uvida**

Ubhatobhaga sutta (AN IX.45) -- Izbavljen na oba načina U ovoj grupi kratkih sutti poštovani Ananda odgovara na uporno zapitkivanje poštovanog Udajina o značenju nekoliko ključnih termina koje je Buda upotrebio u nekim govorima: Šta je 'živi svedok'? Šta znači 'izbavljen putem uvida'? Šta znači 'izbavljen na oba načina'? Poštovani Ananda pokazuje ovde da razvijanje zadubljenja (*jhana*) predstavlja integralan deo razvijanja mudrosti.

10 - Knjiga desetki -- Dasaka nipata

- **Sacitta sutta (AN X.51) -- Sopstveni um.** Buda nudi upustva o tome kako čitati sopstveni um.
- **Mula sutta -- (AN X.58) -- Koren** Šta je koren svih pojava (*sabbe dhamma*)? Je li i *nibbana* jedna pojava ili je ipak kraj svih pojava?
- **Girimananda sutta (AN X.60) -- Za Girimanandu.** Buda upućuje poštovanog Girimanandu, koji je bolestan, u deset tema za meditaciju koje mogu da leče i um i telo.
- **Kathavatthu sutta (AN X.69) -- Predmeti razgovora** Buda iznosi deset preporučljivih predmeta razgovora, kao alternativu ogovaranju.
- **Akankha sutta (AN X.71) -- Želje** U ovom govoru nabrojano je deset razloga, od najmanje vrednog do najvrednijeg, za usavršavanje u moralu i istrajnost u razvijanju smirenosti (*samatha*) i uvida (*vipassana*). Zanimljivost ove diskusije jeste da Buda ne postavlja uvid i *jhanu* na odvojene puteve prakse i zapravo navodi uvid, zajedno sa smirenošću, kao pretpostavku za ovladavanje sa sva četiri zadubljenja.
- **Aghata sutta (AN X.80) -- Mržnja.** Kada se u umu javi mržnja, šta radite? Ovde je deset preporuka koje možete razmotriti kao protivotrov.
- **Bahuna sutta (AN X.81) -- Za Bahunu.** Čega se to oslobađa probuđeno biće?
- **Ditthi sutta (AN X.93) -- Uverenja.** Domaćin Anathapindika upućuje grupu nebudističkih asketa u prirodu ispravnog razumevanja.
- **Kokanuda sutta (AN X.96) -- Za Kokanudu (O gledištima).** Poštovani Ananda objašnjava da mudrost nije zasnovana na priklanjanju ovom ili onom gledištu.

- **Virecana sutta (AN X.108) -- Purgativ.** Ponekad i najbolji lekovi za telo ne deluju. Ovde Buda nudi "plemeniti purgativ" za um koji uvek deluje.
- **Cunda Kammaraputta sutta (AN X.176) -- Za kovača Ćundu** Buda objašnjava Ćundi da istinsko pročišćenje dolazi ne od svetih rituala, već od negovanja veštine misli, govora i ponašanja.

11 - Knjiga jedananaestica -- Ekadasaka nipata

- **Kimattha sutta (AN XI.1) -- Kakva je svrha?** Zašto nas Buda uvek opominje da negujemo moral (*sila*)? Zato što svi drugi povoljni mentalni kvaliteti koji vode do probuđenja zavise od njega.
- **Cetana sutta (AN XI.2) -- O voljnom postupku.** Dobri kvaliteti u srcu prirodno vode do razvijanja drugih dobrih kvaliteta. A sve to počinje sa moralom (*sila*).
- **Mahanama sutta (AN XI.12) -- Za Mahanamu (1).** Buda upućuje domaćina Mahanamu u važnost razvijanja šest sabranosti (sabranost na Budu, Dhammu, sanghu, sopstvene vrline, sopstvenu velikodušnost i božanstva).
- **Mahanama sutta (AN XI.13) -- Za Mahanamu (2).** Buda dalje upućuje domaćina Mahanamu u važnost razvijanja šest sabranosti, podsećajući ga da te sabranosti razvija bez obzira u kojem je položaju, "dok si u poslu, dok se odmaraš u domu okružen decom".
- **Metta sutta (AN XI.16) -- Govor o ljubavi** Buda nabraja jedanaest dobrobiti koje proističu iz praktikovanja *metta* (blagonaklona ljubav ili dobronamernost) meditacije

1/10/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/index.html

Khuddaka nikaya

Zbirka kraćih knjiga

Khuddaka nikaya ili "Zbirka kraćih knjiga" (pali *khudda* = "manji, kraći"), peti deo **Sutta pitake**, jeste raznovrsna zbirka "knjiga" koje sadrže kompletne sutte, stihove i manje fragmente učenja o dhammi. Mnoge od njih pomno su čuvali i pamtili predani budisti širom sveta tokom niza vekova i nude nadahnjujuće stihove o probuđenju prvih monaha.

Osamanest knjiga Khuddaka nikaye su:

- 1. Khuddakapatha ("Kratki odlomci")** -- Zbirka devet kratkih odlomaka koji su možda služili kao podsetnik za skoro zaređene monahe i monahinje. Sadrži nekoliko ključnih tekstova koje prilikom ceremonija pevaju i dan danas nezaređeni i monasi širom budističkog theravatskog sveta. Ti odlomci su formula o uzimanju utočišta; deset pravila morala; Metta, Mangala i Ratana sutta; tu su i neke sutte (7 i 8) važne za sticanje "zasluga" (*punna*).
- 2. Dhammapada ("Put ispravnosti")** -- (prevod Čedomil Veljačić) Veoma omiljena zbirka 423 kratke strofe koju su vekovima proučavali i učili napamet milioni budista širom sveta. Divne, jezgrovite mudrosti koje sadrži su podjednako vredne i za nas danas.

3. Udana ("Nadahnuća") -- Bogata kolekcija kratkih sutta, od kojih se svaka završava strofom koju izgovara Buda. Ovde ćete naći parabolu o slepcu i slonu (Ud VI.4); priču o Nandi i "nimfama sa nogama golubice" (**Ud III.2**) i mnoga druga nezaboravna poređenja (na primer: Baš kao što okean ima samo jedan ukus - ukus soli - isto tako dhamma-vinaya ima samo jedan ukus, ukus slobode". (**Ud V.5**).

4. Itivuttaka ("Tako je rečeno") -- Kolekcija 112 kratkih sutta, u prozi i stihu, od kojih svaka dotiče jedan vid dhamme. Itivuttaka je dobila ime po pali frazi kojom počinje svaka od sutta: *iti vuttam Bhagavata*, "Ovako reče Buda."

5. Sutta nipata ("Zbirka sutta") -- 71 kratka sutta, uključujući i čuvenu **Karaniya metta suttu** (Govor o blagonaklonosti), **Maha-mangala suttu** (Govor o najvećoj zaštiti) i mnoge druge.

6. Vimanavatthu ("Priče o nebeskim boravištima") -- 85 pesama, od kojih svaka objašnjava kako su različita dobra dela dovela do rođenja u nekom od nebeskih boravišta.

7. Petavatthu ("Priče o gladnim duhovima") -- 51 pesma, od kojih svaka objašnjava koja su različita loša dela dovela do rođenja u bolnom boravištu "gladnih duhova" (peta)

8. Theragatha ("Pesme prosjaka") --

9. Therigatha ("Pesme prosjakinja") -- Ove dve knjige, u prevodu Čedomila Veljačića, tokom mnogih godina su autoru ovog sajta bile velika inspiracija i podstrek. I danas se sećam kako sam, pre mnogo godina, u izlogu knjižare Matice srpske u Novom Sadu ugledao jednostavne crno-bele korice i bio zbunjen neobičnim naslovom. Skoro sam produžio dalje, ali sam se ipak odlučio da uđem i pogledam kakvi su to prosjaci i prosjakinje imali volje da i neke pesme sastavljaju. Na moje oduševljenje, shvatio sam da je to prevod iz pali kanona, da ga je načinio čovek kojeg beskrajno poštujem i, naravno, izašao sam sa knjigom u ruci!

Nezaobilazno!

10. Ātaṅkavagga ("Priče o rođenjima") -- 547 priča u kojima se opisuju neki od Budinih života tokom dugog putovanja Bodhisatte ka probuđenju.

11. Niddesa ("Izlaganje") -- Komentari Sutta nipate. Neki naučnici pripisuju Niddesu Budinom glavnom učeniku poštovanom Sariputi; drugi nastanak ovog spisa datiraju mnogo kasnije.

12. Patisambhidamagga ("Put razlikovanja") -- Analiza određenih pojmova iz Abhidhamme.

13. Apadana ("Priče") -- Biografije, u stihu, Bude, 41 paććekabude ("utihnuti" Bude), 549 bhikhu arahanta i 40 bhikhuni arahanta.

14. Buddhavaṃsa ("Istorija mnogih Buda") -- Biografija Gotame Bude i 24 Bude koji su mu prethodili.

15. Cariyapitaka ("Košara ponašanja") -- Priče, u stihu, o 35 Budinih prethodnih života. Te priče, koje je navodno Buda ispričao na nagovor poštovanog Saripute, ilustruju Bodhisattino praktikovanje sedam od deset **parami** (savršenosti).

16. Nettippakarana -- Samo u tajlandskoj i burmanskoj Tipitaki.

17. Petakopadesa -- samo u tajlandskoj i burmanskoj Tipitaki.

18. Milindapañha ("Pitanja kralja Milinde") -- Samo u burmanskoj Tipitaki. Fascinantan dijalog između arahata poštovanog Nagasene i grčkog kralja Milinde (Menander). Kralj, filozof i vičan debatama, bombarduje poštovanog Nagasenu pitanjima, jednim za drugim, i na svako od njih Nagasena na majstorski način odgovara. Poput tolikih priča iz pali kanona, i ova ima povoljan ishod: kralj,

impresioniran znalačkim odgovorima svoga sagovornika, prihvata budizam, predaje kraljevstvo u ruke svome sinu i pridružuje se sanghi, da bi na kraju postao arahat.

Rev. 14/6/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/index.html

Khuddakapatha

Kratki odlomci

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Khuddakapatha, prva knjiga **Khuddaka nikaye**, jeste zbirka od devet kratkih odlomaka i moguće je da je bila sačinjena kao podsetnik za novozaređene monahe i monahinje. U njoj se nalazi nekoliko ključnih tekstova koje do dana današnjeg pevaju nezaređeni i zaređeni Budini sledbenici širom theravadskog budističkog sveta.

Sadržaj

- **Uvod**
- **1. Saranagamana -- Priklanjanje utočištu**
- **2. Dasa sikkhapada -- Deset pravila vežbanja**
- **3. Dvattimsakara -- 32 dela tela**
- **4. Samanera panha -- Iskušenikova pitanja**
- **5. Mangala sutta -- Zaštita**

- **6. Ratana sutta -- Blaga**
- **7. Tirokudda kanda -- Gladne senke s one strane zidova**
- **8. Nidhi kanda -- Rezervna zaliha**
- **9. Karaniya metta sutta -- Blagonaklonost**

Uvod

Thanissaro Bhikkhu

Za ovu, prvu knjigu u **Khuddaka nikayi** (Zbirci kratkih govora), čini se da je bila sačinjena kao podsetnik za novozaređene monahe i monahinje. U devet kratkih odlomaka ona pokriva osnovne principe koje bi svako trebalo da zna započinjući život budističkog monaha; mnogi od odlomaka takođe služe kao korisni uvodi u budističku praksu uopšte. Odlomci **1** i **2** pokrivaju ceremoniju primanja iskušenika u red. Odlomak **3** daje osnovna uputstva za kontemplaciju tela, meditativnu vežbu predviđenu da služi za prevladavanje požude. Odlomak **4** uvodi mnoge od osnovnih kategorija analize kroz koju je moguće razviti razumevanje, počevši od kratkih formulacija principa uzročnosti, toliko bitnog za Budino učenje. Odlomak **5** daje pregled prakse u celini -- počev od potrebe druženja sa mudrim ljudima i završavajući sa postizanjem oslobođenja (nibbana/nirvana). Ovaj pregled dat je u kontekstu zaštitnih rituala s porukom da -- imajući u vidu ljudske postupke i njihove rezultate -- najbolja zaštita ne dolazi od rituala, već od postupaka zasnovanih na velikodušnosti, moralu i promišljenosti. Odlomak **6** dalje razrađuje i odlomak **1** i odlomak **5**, dajući detalje o nekim od vrlina Bude, dhamme i sanghe, dok u isto vreme razrađuje i praksu meditacije i dostizanja stupnja "ulaska u struju" -- tačke na kojoj meditant primećuje prve nagoveštaje oslobođenja. Odlomak **7** razvija temu velikodušnosti, pokazujući kako darovi sanghi mogu biti posvećeni dobrobiti sopstvenih preminulih rođaka. Odlomak **8** predstavlja moralno delo uopšte kao investiciju pouzdaniju i dugotrajniju od materijalne investicije. Odlomak **9** se vraća meditaciji, fokusirajući se na razvijanje dobronamernosti i

blagonaklone ljubavi.

Ovih devet odlomaka, u različitim kontekstima, često se pevaju u theravadskim zemljama čak i danas. Laici i zaređeni pevaju odlomak 1 svakoga dana, kao potvrdu njihovog pronalaženja utočišta u Trostrukom dragulju. Monasi će često pevati poglavlja 5-9 kao blagoslov ljudima koji ih daruju, a stihove iz poglavlja 5 često koriste kao temu svojih govora.

*Poštovanje Blaženom,
Pročišćenome
potpuno Probuđenome*

1. Saranagamana -- Priklanjanje utočištu

Priklanjam se Budi kao utočištu,
Priklanjam se Dhammi kao utočištu,
Priklanjam se Sanghi kao utočištu.

Drugi put, priklanjam se Budi kao utočištu,
Drugi put, priklanjam se Dhammi kao utočištu,
Drugi put, priklanjam se Sanghi kao utočištu.

Treći put, priklanjam se Budi kao utočištu,
Treći put, priklanjam se Dhammi kao utočištu,
Treći put, priklanjam se Sanghi kao utočištu.

2. Dasa Sikkhapada -- Deset zaveta vežbanja

Zavetujem se da ću se uzdržavati od ubijanja.

Zavetujem se da ću se uzdržavati od krađe.

Zavetujem se da ću se uzdržavati od preljube.

Zavetujem se da ću se uzdržavati od laganja.

Zavetujem se da ću se uzdržavati od alkoholnih pića, koja vode do nepromišljenosti.

Zavetujem se da ću se uzdržavati od uzimanja hrane u pogrešno vreme [posle podneva i pre zore].

Zavetujem se da ću se uzdržavati od plesa, pevanja, muzike i prisustvovanja takvim predstavama.

Zavetujem se da ću se uzdržavati od nošenja ukrasa na sebi i korišćenja parfema i druge kozmetike.

Zavetujem se da ću se uzdržavati od korišćenja visokih i luksuznih sedišta i ležaja.

Zavetujem se da ću se uzdržavati od primanja zlata i novca.

3. Dvattimsakara -- 32 dela tela

Ovo telo čine:

kosa,

malje po telu,

nokti,

zubi,

koža,

mišići,

tetive,

kosti,

koštana srž,

slezina,

srce,

jetra,

opne,

bubrezi,
pluća,
debelo crevo,
tanko crevo,
jednjak,
izmet,
žuč,
sluz,
limfa,
krv,
znoj,
salo,
suze,
masnoća,
pljuvačka,
sluz,
tečnost u kolenima
urin,
mozak.

4. Samanera Pañha -- Iskušeničkova pitanja

Čega je jedno?

Sve životinje žive zahvaljujući jednoj hrani. [Postoje četiri hraniva za održavanje bića koja su rođena ili kao potpora onima u traganju za mestom gde će se roditi. Koja četiri? Fizička hrana, gruba ili rafinirana, kontakt kao drugo, svest kao treće i voljna namera kao četvrto. -- **SN XII.64.**]

Čega je dva?

Ime i oblik [mentalni i fizički fenomen].

Čega je tri?

Tri vrste osećanja [prijatna, bolna, ni priyatna ni bolna].

Čega je četiri?

Četiri plemenite istine [patnja, nastanak patnje, prestanak patnje, put vežbanja koji vodi do prestanka patnje].

Čega je pet?

Pet sastojaka [oblik, osećaj, opažaj, mentalni sadržaji, svest].

Čega je šest?

Šest čula [oko, uho, nos, jezik, telo, razum].

Čega je sedam?

Sedam faktora probuđenja [sabranost, analiza kvaliteta, istrajnost, ushićenje, vedrina, koncentracija, ravnodušnost].

Čega je osam?

Plemeniti osmostruki put [ispravno razumevanje, ispravna odluka, ispravan govor, ispravno delovanje, ispravan život, ispravan napor, ispravna svesnost i ispravna koncentracija]

Čega je devet?

Devet je boravišta bića [sedam stupnjeva svesti i dve sfere:

Postoje bića raznolikog tela i raznolikog opažanja, kao što su ljudska bića, neka božanstva i neka bića u nižim svetovima. To je prvi stupanj svesti

Postoje bića raznolikog tela i jedinstvenog opažanja, kao što su božanstva Braminog sveta stvorenog prvim [zadubljenjem]. To je drugi stupanj svesti.

Postoje bića jedinstvenog tela i raznolikog opažanja, kao što su Blistava božanstva. To je treći stupanj svesti.

Postoje bića jedinstvenog tela i jedinstvenog opažanja, kao što su Divno svetlucava božanstva. To je četvrti stupanj svesti.

Postoje bića koja, potpuno prevazišavši opažanja [fizičkog] oblika, sa nestankom opažanja otpora i ne obazirući se na opažanja raznolikosti, pomislivši 'Beskrajn prostor', stižu u sferu beskrajnosti prostora. To je peti stupanj svesti.

Postoje bića koja, potpuno prevazišavši sferu beskrajnosti prostora, pomislivši 'Beskrajna svest', stižu u sferu beskrajnosti svesti. To je šesti stupanj svesti.

Postoje bića koja, potpuno prevazišavši sferu beskrajnosti svesti, pomislivši 'Ne postoji bilo šta', stižu u sferu ništavila. To je sedmi stupanj svesti.

Sfera bića bez percepcije i, druga, sfera ni percepcije ni ne-percepcije. To su dve sfere. {Maha nidana suttanta, DN 15}]

Čega je deset?

Ko je opremljen sa deset kvaliteta, taj se naziva arahantom (do kraja usavršeno ispravno razumevanje, do kraja usavršena ispravna odluka, do kraja usavršen ispravan govor, do kraja usavršeno ispravno delanje, do kraja usavršen ispravan život, do kraja usavršen ispravan napor, do kraja usavršena ispravna sabranost, do kraja usavršena ispravna koncentracija, do kraja usavršeno ispravno znanje, do kraja usavršeno ispravno izbavljenje {Maha-cattarisaka sutta, MN 117}).

5. Mangala sutta -- Najveća zaštita (Blagoslov)

[**Napomena:** Ova se sutta pojavljuje i u **Sn II.4.**]

Ovako sam čuo. Jednom prilikom je Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u parku mastira Anatapindike. Tada izvesna boginja, u sred noći, obasjavši svojim izuzetnim sjajem čitav Đetin gaj, dođe do Blaženog. Stigavši, poklonivši se Blaženom, ona stade sa strane. Dok je tako stajala, obrati mu se stihovima.

Mnoga božanstva i ljudska bića
razmišljaju o zaštiti,
priželjkujući sigurnost.
Kaži mi, onda, šta je najveća zaštita.

[*Buda:*]

Ne družiti se sa budalama,
družiti se sa mudrima,
iskazivati poštovanje onima koji su vredni poštovanja:
To je najveća zaštita.

Živeti u povoljnom okruženju,
sakupivši zasluge u prošlosti,
usmeravati sebe na pravi put:
To je najveća zaštita.

Široko znanje, veština,
dobro savladana disciplina,
s dobrom namerom izgovorene reči:
To je najveća zaštita.

Pomagati svoje roditelje,
pomagati sopstvenu ženu i decu,
svojim zanimanjem ne ugrožavati nikog:
To je najveća zaštita.

Velikodušnost, život u čestitosti,
pomagati sopstvene rođake,
dela na koja ne pada žig srama:
To je najveća zaštita.

Izbegavanje, uzdržavanje od zla;
uzdržavanje od opojnih sredstava,
čuvati bistrinu i kvalitete uma:
To je najveća zaštita.

Poštovanje, poniznost,
skromnost, zahvalnost,
slušanje o dhammi u prigodnim prilikama:
To je najveća zaštita.

Strpljenje, spokojnost,

susret sa asketama,
razgovor o dhammi u prigodnim prilikama:
To je najveća zaštita.

Jednostavnost, celibat,
uviđanje plemenitih istina,
dostizanje oslobođenja:
To je najveća zaštita.

Um koji, kada ga okrznu
načini ovoga sveta,
ostaje neuzdrman, ne jadikuje, neuprljan, siguran:
To je najveća zaštita.

Svagde neporaženi
kad postupaju na taj način,
ljudi žive na svoju dobrobit:
To je najveća zaštita.

6. Ratana sutta -- Blaga

[**Napomena:** Ova se sutta pojavljuje i u **Sn II.1.**]

Koji god se duhovi okupili ovde,
-- na zemlji, na nebu --
neka svi budu sretni
i pažljivo saslušaju šta govorim.

Tako, duhovi, pažljivi bi svi trebali biti.
Pokazujte prijaznost prema ljudskoj rasi.
Danju i noću ljudi prinose ponude,

zato, vodeći o tome računa, zaštitite ih.

Bilo kakvo blago -- ovde ili drugde --
kakvo god probrano blago na nebesima da je,
ono nije, za nas, ravno Tathagati.
Jer još je probranije blago u samom Budi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Izuzetna Besmrtnost -- utnuće, obestrašćenost --
koju u koncentraciji otkri mudrs iz plemena Sakya:
Ničeg ravnog toj dhammi nema.
Jer još je probranije blago i u toj dhammi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Ono što izvrsni Probuđeni pohvali kao čisto
i nazva koncentracijom
znanja što svako sam za sebe steći mora:
Ničeg ravnog toj koncentraciji nema.
To je još jedno probrano blago u ovoj dhammi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Osam osoba -- četiri para --
što ih pohvališe oni smireni:
Oni, učenici Takodošavšeg, zaslužuju ponude.
Ono njima što je dato veliki plod donosi.
To je još jedno probrano blago u sanghi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Oni koji se, predani, spokojnog uma,
posvete poruci Gotame,
stigavši na cilj, uranjaju u Besmrtnost,

slobodno uživajući u Oslobođenju što ga zadobiše.

To je još jedno probrano blago u sanghi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

Jedan stub Indre, [1] poboden u zemlju,

koji ni sva četiri vetra pomeriti ne mogu:

on je, kažem vam, poput čoveka besprekornog,

koji -- razumevši potpuno

ove plemenite istine -- vidi.

To je još jedno probrano blago u sanghi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

Oni koji jasno vide ove plemenite istine

što ih dobro izloži onaj sa potpunim uvidom --

bez obzira što ih [kasnije] nešto može učiniti nepažljivim

osmi put se neće roditi. [2]

To je još jedno probrano blago u sanghi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

U trenutku dostizanja uvida,

odbacuju se tri stvari:

ideja o sopstvu, neizvesnost

i svaka vezanost za pravila i rituale. [3]

To je potpuno oslobođenje

od četiri stanja uskraćenosti, [4]

i nesposobni smo da počinimo

nijednu od šest velikih grešaka. [5]

To je još jedno probrano blago u sanghi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

Šta god loše da je možda uradio

-- telom, govorom ili mišlju --
ne može ga sakriti:
nesposobnost što se pripisuje
onome ko je sagledao Put.
To je još jedno probrano blago u sanghi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Poput šumovitog gaja, olistalog i procvalog
k'o u prvom mesecu leta,
takva je neprevaziđena dhamma što ju je podučavao,
za najveću blagodet, blagodet izbavljenja.
To je još jedno probrano blago u Budi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Neprevaziđen,
neprevaziđen u razumevanju,
neprevaziđen u davanju,
neprevaziđen izlaganju,
nenadmašen, podučavao je
neprevaziđenu dhammu.
To je još jedno probrano blago u Budi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Završeno je staro i nema novog rođenja.
Ohlađeni njihovi umovi za novo nastajanje,
takvi, bez nove klice, bez želje za rođenjem,
smotreni, gase se poput plamena ovog.
To je još jedno probrano blago u sanghi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Koji god se duhovi okupili ovde,

-- na zemlji, na nebu --
odajmo poštovanje prema Budi,
Tathagati što ga slave bića
ljudska i božanska.
Neka sva budu
srećna.

Koji god se duhovi okupili ovde,
-- na zemlji, na nebu --
odajmo poštovanje prema dhammi
i Tathagati što ga slave bića
ljudska i božanska.
Neka sva budu
srećna.

Koji god se duhovi okupili ovde,
-- na zemlji, na nebu --
odajmo poštovanje prema sanghi
i Tathagati što ga slave bića
ljudska i božanska.
Neka sva budu
srećna.

Napomene:

1. Indrin stub: Visoki stub od čvrstog drveta postavljen na ulazu u selo. [Natrag]
2. Osoba koja je dostigla ovaj stupanj u praksi još će se najviše sedam puta ponovo roditi. [Natrag]
3. Ove tri osobine su okovi što ih odbacujemo kada nazremo nagoveštaj Oslobođenja na stupnju "ulaska u struju" (u trenutku kada kročimo u tok što nosi

ka potpunom probuđenju). [Natrag]

4. Četiri stupnja uskraćenosti: preporađanje kao životinja, gladni demon, ljuti demon ili stanovnik pakla. U budističkoj kosmologiji, nijedno od ovih stanja nije večno. [Natrag]

5. Četiri velike greške: ubiti sopstvenu majku, ubiti arahanta (potpuno probuđenog čoveka), raniti Budu, izazvati šizmu u sanghi ili odabrati nekog drugog za svog učitelja umesto Bude. [Natrag]

7. Tirokudda kanda -- Gladne senke s one strane zidova

Na otvorenome oni stoje

i na raskršćima.

Kraj vrata oni stoje,

vraćajući se svojim starim domovima.

Ali kad se obrok s mnogo hrane i pića služi,

niko ih se ne seti:

Takva je kamma živih bića.

Tako oni što osete toplinu za svoje mrtve rođake

daju povremeno dar valjane hrane i pića

-- vrli, čisti --

[pomislivši:] "Neka ovo bude za naše rođake.

Neka naši rođaci budu srećni!"

I oni što su se okupili tu,

okupljene senke rođaka,

sa zahvalnošću daju svoj blagoslov

za obilje hrane i pića:

"Neka dugo požive naši rođaci
od kojih dobismo [ovaj poklon].
Mi smo počašćeni,
a i darodavci ne ostadoše bez nagrade!"

Jer tamo [u njihovom svetu] zaista
nema njiva,
ni uzgoja stoke,
nema trgovine,
ni kupovine i prodaje.
Oni žive od onoga što se ovde da,
gladne senke
čije je vreme ovde isteklo.

K'o voda pavši na vrh brda
teče dole u dolinu,
isto tako ono dato ovde
donosi dobrobit za mrtvog.
K'o što reke pune vode
napune čitav okean,
isto tako ono dato ovde
donosi dobrobit za mrtvog.

"I on je meni davalo, ona se trudila oko mene,
to moji su rođaci, prijatelji, drugovi":
Ponude činiti treba za mrtve
kad ovako pomislimo
na stvari u prošlosti učinjene.
Jer nikakvim plakanjem,
nikakvim tugovanjem
niti kakvim jadikovanjem

ne donose korist mrtvima
rođaci koji uporno tako čine.

Već kada je ponuda data, na pravo mesto, u sanghu,
ona im dugovečnu korist donosi
i korist koju osetiće odmah.

Na taj način, valjano ispunjena je dužnost za rodbinu,
velika počast odata je za mrtve
a monasima učinje veliki podstrek:

A zasluga što je stekoste
mala nije.

8. Nidhi kanda -- Rezervna zaliha

Čovek blago stavlja na stranu,
duboko pod zemlju, na mesto skrovito:
"Kad potreba ili obaveza dođe,
to će mi tada od pomoći biti,
za izbavljenje ako me potkažu kralju,
orobe lopovi,
za slučaj dugovanja, gladi ili nesreće."
Sa tim naumom se
na ovome svetu
rezervna zaliha stavlja na stranu.

Al' bez obzira koliko dobro je skrivena,
duboko pod zemlju, na skrovito mesto,
on neće uvek svrsi posluživi svojoj.
Blago promeni mesto

il' nas sećanje izda;
ili -- neopaženo --
vodene zmije umaknu s njime,
duhovi ga ukradu
ili ga se mrziteljni naslednici dokopaju.
Kada se zasluge istroše,
ono je potpuno uništeno.

Ali kada muškarac il' žena
na stranu stave dobro čuvano blago
velikodušnosti, vrline,
uzdržanosti i samokontrole,
u pogledu svetilišta,
sanghe,
dobrih pojedinaca,
gostiju,
majke, oca
ili starijih braće i sestara:
To je dobro čuvano blago.
Njega nije moguće oteti.
Ono te svuda prati.
I kada, moraš ovaj svet da napustiš,
gde god da moraš da kreneš,
sa sobom ga nosiš.
To blago ne stoji zajedno sa tuđim
i lopovi ga odneti ne mogu.

Zato, razborit, treba da stvaraš zasluge,
blago što te svuda u stopu prati.
To jeste blago što
daje sve što požele,

bićima ljudskim, božanskim.

Čemu god da božanstva teže,
sve to im je njime dato.

Prijatan izgled, prijatan glas,
telo lepo građeno, lepo oblikovano,
gospodstvo, pristaše:
sve to im je njime dato.

Zemaljsko vladarstvo, gospodarstvo,
blaženstvo cara,
Kraljevanje nad bogovina na nebu:
sve to im je njime dato.

Rađanje u ljudskom obliku,
svako uživanje na nebu,
dostizanje izbavljenja:
sve to im je njime dato.

Izuzetni prijatelji,
ispravna praksa, [1]
ovladavanje jasnim znanjem i izbavljenjem: [2]
sve to im je njime dato.

Oštroumnost, [3] oslobađanja, [4]
savršenstvo ponašanja:
sve to im je njime dato.

Utihnulo probuđenje[5]

Budinstvo:
sve to im je njime dato.

Toliko moćno je to,
prikupljanje zasluga.
Tako mudri, razboriti,
hvale blago zasluga

već skupljeno.

Napomene:

1. Ispravno praktikovanje dhamme. [Natrag]
2. Jasno znanje = znanje o prethodnim životima, znanje o mestu umiranja i preporađanja bića, znanje o prestanku mentalnih izliva: čulna strast, nastanak, stanovišta, neznanje. Izbavljenje = izbavljenje iz kruga preporađanja. [Natrag]
3. Oštroumnost = oštroumnost u pogledu dhamme, njenog značenja, jezika i svedočenja o njoj. Te četiri sposobnosti se nalaze u nekim, ali ne u svim, arahantima. [Natrag]
4. Oslobođanja. Maha nidana suttanta [DN 15] opisuje osam oslobođanja na ovaj način:

"Zakupljeni oblicima, vidimo oblike. To je prvo oslobođanje.

Ne opažajući oblik u sebi, vidimo oblike spolja. To je drugo oslobođanje.

Potpuno smo okrenuti lepom. To je treće oslobođanje. Potpunim prevazilaženjem opažanja [filičkog] oblika, s nestankom opažaja otpora i bez opažanja raznolikosti, pomišljajući: 'Beskrajan prostor', ulazimo i ostajemo u sferi beskrajnog prostora. To je četvrto oslobođanje. Potpunim prevazilaženjem sfere beskrajnog prostora, pomišljajući: 'Beskrajna svest', ulazimo i ostajemo u sferi beskrajnosti svesti. To je peto oslobođanje.

Potpunim prevazilaženjem sfere beskrajnosti svesti, pomišljajući: 'Ništa ne postoji', ulazimo i ostajemo u sferi ništavila. To je šesta

emancipacija.

Potpunim prevazilaženjem sfere ništavila, ulazimo i ostajemo u sferi ni opažanja ni ne-opažanja. To je sedmo oslobađanje.

Potpunim prevazilaženjem sfere ni opažanja ni ne-opažanja, ulazimo i ostajemo u prestanak opažanja i osećanja. To je osmo oslobađanje.

Sada, kada monah dostigne ovih osam oslobađanja ovim redom, obrnutim redom, ovim i obrnutim redom, kada ih postiže i izlazi iz njih kad god poželi, kako god želi, ili ostaje u njima dugo koliko god želi, kada okončavanjem mentalnih vrenja ulazi i ostaje u od njih oslobođenoj svesti, direktno je upoznavši i ostvarivši je ovde i sada, za njega se kaže da je monah oslobođen na oba načina. I drugo oslobađanje na oba načina, više i sublimnije od toga, ne postoji." [Natrag]

5. Utihnulo probuđenje: probuđenje "usamljenog" Bude, onoga koji se na putu do probuđenja nije oslanjao na učenje drugih, ali koji isto tako ne može formulisati dhammu onako kako to može potpuno probuđeni Buda, dakle nema veštinu podučavanja drugih. [Natrag]

9. Karaniya metta sutta -- Blagonaklonost

[**Napomena:** Ova sutta se takođe pojavljuje u **Sn I.8.**]

Ovo treba da učine oni vešti u svojim ciljevima
 koji žele da stignu do smirenja:
 biti vešt, čestit i iskren,
 prijemčiv za pouku, blag i neobmanut,

zadovoljan i bez velikih prohteva,
sa malo obaveza, jednostavnog života,
smirenog srca, obuzdan,
skroman i ne žudeći za sledbenicima.

Ne učini ni najmanju stvar
koju bi mudri kasnije prekoreli.

Pomisli: Srećna, u miru,
neka sva bića budu srećna u srcu.
Kakvo god da je biće,
slabo ili jako, bez izuzetka,
dugo, široko,
srednje, kratko,
tanano, razmetljivo,
vidljivi i nevidljivo,
blisko ili daleko,
rođeno i još nerođeno:
neka sva bića budu srećna u srcu.

Nek niko nikoga ne obmanjuje,
niti vređa bilo koga bilo gde,
niti u ljutnji i nervozi
poželi drugome da pati.

Kao što bi majka rizikovala svoj život
da zaštiti svoje dete, svoje jedino dete,
isto tako treba negovati bezgranično srce
ljubavi za sva bića.

Sa blagonaklonošću prema čitavom kosmosu,
negulj bezgraničnu ljubav:
iznad, ispod i svuda unaokolo,

neometen. bez neprijateljstva il' mržnje.

Bilo da stojiš, hodaš,

sediš ili ležiš,

sve dok si budan,

treba da boraviš u toj sabranosti.

To ze zove uzvišenim boravištem

ovde i sada.

Nezaveden stanovištima,

već pun vrline i usavršen u znanju,

nadvladavši želju za čulnim zadovoljstvima,

nikada više u matericu

leći nećeš.

Rev. 14/6/2004

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/indexkp.html

Dhammapada

Put ispravnosti

Prevod i uvod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Uvod

- [I Parovi /Yamaka-vaggo/](#)
- [II Pažljivost /Appamada-vaggo/](#)
- [III Misao /Citta-vaggo/](#)
- [IV Cvijeće /Puppha-vaggo/](#)
- [V Budala /Bala-vaggo/](#)
- [VI Pametan čovjek /Pandita-vaggo/](#)
- [VII Usavršeni /Arahanta-vaggo/](#)
- [VIII Tisuće /Sahassa-vaggo/](#)
- [IX Zlodjelo /Papa-vaggo/](#)
- [X Batina /Danda-vaggo/](#)
- [XI Starost /Āra-vaggo/](#)

- XII O samome sebi /Atta-vaggo/
- XIII Svijet /Loka-vaggo/
- XIV Budni /Buddha-vaggo/
- XV Sreća /Sukha-vaggo/
- XVI Prijatnost /Piya-vaggo/
- XVII Gnjev /Kodha-vaggo/
- XVIII Mane /Mala-vaggo/
- XIX O pravedniku /Dhamatta-vaggo/
- XX Put /Magga-vaggo/
- XXI Razno /Pakinnaka-vaggo/
- XXII Pakao /Niraya-vaggo/
- XXIII Slon /Nagavaggo/
- XXIV Žeđa za životom /Tanha-vaggo/
- XXV Isposnik /Bhikkhu-vaggo/
- XXVI Brahmanski svećenik /Brahmana-vaggo/

UVOD

Dhamma-padu nazivamo antologijom buddhističke etike zato što se od ukupno 423 izreke u stihovima ove zbirke 152 nalaze u drugim djelima osnovne kanonske buddhističke književnosti, a neke se strofe nalaze i u drugim, kasnijim djelima buddhističke i ostale indijske klasične književnosti, među ostalim dvadesetak u *Mahabharati*. U tom smislu *Dhamma-padam* sadrži nesumnjivo najvažniji i najneposredniji dio učenja Gotame Buddhhe kroz stoljeća i tisućljeća. (Buddho se rodio 563. g. pr.n.e. u Južnom Nepal, u mjestu Kapilavatthu, manje od 200 kilometara sjeverno od Benaresa, a umro je 483. pr.n.e. u osamdesetoj godini, na povratku u svoj rodni kraj. Godine 1956. slavljena je 2500-godišnjica buddhizma.)

U "dugačkom govoru" koji opisuje posljednje razdoblje Buddhina putovanja (*Maha-*

parinibbana-suttam u zbirci *Digha-nikayo*, 16) Buddho pita svoga najbližeg učenika Anandu: "Što još očekuje redovnička zajednica od mene? . . . Ja sam, uostalom, star, pod teretom godina, oronuo, ispunio sam svoje vrijeme. Osamdeset mi je godina. O Anando, ja sam kao stara kola, čije se osovine još drže povezane konopima. I tijelo Usavršenoga još korača kao da je povezano konopima. . ."

Jedan od prvih europskih prevodilaca, Max Müller, prevodi naslov ove antologije sa "Put kreposti" ("Path of virtue"), K. E. Neumann, prvi i najbolji estetski prijevod na njemački, sa "Put istine" ("Der Wahrheitspfad"). U *pali* jeziku originala *pada* znači "put", a *dhamma* (sanskrit: *dharma*) označava Buddhinu nauku u cjelini. Osnovna buddhistička književnost, kanon na *pali* jeziku, vrlo je obimna, podijeljena na tri osnovna dijela: *Ti-pitakam*, "tri košare":

- *Vinaya-pitakam*, djela koja se odnose na redovničku disciplinu Buddhine zajednice (*sangho*);
- *Sutta-pitakam*, glavni Buddhini govori koji izlažu njegovu pouku (*desana*) u proznim govorima i razgovorima (*suttam*) ili u stihovima (*gatha*);
- *Abhidhamma-pitakam* - sedam knjiga o kanonski sistematiziranim metafizičkim pitanjima. Naziv *abhi-dhamma* se može prevesti na grčki *periphainomena*, a zbirka je dodata kanonu u vrijeme vladavine slavnog vladara Aške u 3. vijeku pr.n.e.

Dhamma-padam spada u *Sutta-pitaku*, središnju i najvažniju "košaru", čiji su glavni dijelovi, svaki u nekoliko knjiga:

- 1) *Digha-nikayo*, zbirka od 34 "duga govora", prosječno oko 20 stranica, 3 knjige.
- 2) *Majjhima-nikayo*, 152 govora "srednje dužine", 3 knjige.
- 3) *Samyutta-nikayo*, zbirka govora o povezanim temama, 5 knjiga.
- 4) *Anguttara-nikayo*, zbirka govora složenih po broju pojmovnih elemenata koje povezuje u razne strukturalne cjeline, od 1-11, 5 knjiga.
- 5) *Kuddaka-nikayo*, niz kraćih zbirki, među koje spada i *Dhamma-padam*. U istu

skupinu zbirki spada i *Sutta-nipato*, "Splet pjesama", povezanih ponekad i proznim dijelovima. U prvom dijelu te zbirke među najpoznatije buddhističke pjesničke tekstove spadaju poeme "Nosorog" i "Utihnuli mudrac" (*muni*). U *Kuddaku* spada i glavna zbirka indijskih priča uopće *Āṭaka*. To su 547 priča svrstanih oko teme Buddhinih prethodnih života. Teme su velikim dijelom starije od buddhizma. Jedna od više priča koje nalazimo i kod Ezopa je priča o magarcu u lavovskoj koži.

U *Kuddaka-nikayu* ubrajaju se također pjesme Buddhinih učenika i učenica *Theragatha* i *Theri-gatha*. Veći dio tih zbirki (bez ponavljanja) sa dodacima o njihovim životima i pojavama u drugim, proznim tekstovima (koji u strogom smislu nisu hagiografije) preveden je u mojoj knjizi "Pjesme prosjaka i prosjakinja" (Sarajevo, Logos, 1977).

Najbliže tim kanonskim zbirkama je djelo *Milinda-pañha* iz 2. st. pr.n.e., razgovori buddhističkog redovnika Nagasene sa grčko-baktrijskim vladarom Menandrom o filozofskim pitanjima dozrelim u to vrijeme.

Najugledniji komentator *Ti-pitake* bio je Buddhaghoša, koji je u 5. st.n.e. došao iz Indije u Sri Lanku. Njegovo je glavno sistematsko djelo *Visuddhi-maggo*, "Put pročišćenja", do danas ostalo najmjerodavniji i najpotpuniji priručnik tzv. "buddhističke meditacije". (Buddhistički termin za tu vrstu "pročišćenja" duha je *bhavana*, termin koji znači "njegu" ili "oplemenjivanje", a nipošto tek "tehniku" ili tehnikalizaciju kako se danas najčešće i najpovršnije interpretiraju razne vrste *yoge*.)

Dhamma-padam je bio prvi pali tekst objavljen u Europi. Objavio ga je uz latinski prijevod danski indolog V. Fausböll 1855. u Kopenhagenu. Prije spomenuto izdanje Maxa Müllera sa engleskim prijevodom izašlo je u Oxfordu 1881. kao deseti svezak čuvene zbirke "Sacred Books of the East". Iste godine osnovano je u Londonu "The Pali Text Society" koje od tada do danas izdaje pali tekstove u originalu, prilagođene latinskom alfabetu kojim se štampaju i sanskritski tekstovi. Društvo je

osnovao T. W. Rhys-Davids koji je kao engleski sudac živio godinama u engleskoj koloniji na Cejlonu. Društvo je do danas ostalo najvažnija naučna ustanova svoje vrste. Izdalo je oko 200 knjiga originalnih tekstova, mnoge i u obnovljenim izdanjima i prijevodima, te rječnik koji se smatra standardnim i do sada najpotpunijim. Povodom 2500-godišnjice buddhizma izdao je indijski učenjak i tadašnji obnovitelj najvećeg srednjovjekovnog buddhističkog univerziteta u Nalandi, Bhikkhu Kašjapa, cijeli kanon s osnovnim komentarskim djelima u 40 knjiga klasičnim staroindijskim pismom devanagari. Povodom novog koncila koji je tada održan u Burmi, objavljeno je i međunarodno izdanje istog materijala. Od kraja 19. vijeka ističu se do danas među estetski najljepšima prijevodi K. E. Neumanna na njemački. Njegov prijatelj i suradnik G. de Lorenzo iz Napulja objavio je u 20. vijeku neke osnovne tekstove na talijanskom jeziku. Za razliku od većine engleskih prijevoda De Lorenzov rad se ističe najizrazitijim podvlačenjem neposrednih estetskih prednosti Buddhina izvornog stila (osobito u svome osnovnom djelu "India e buddhismo antico", 5. izd., Bari, 1926).

Od kasnijih prijevoda na engleski još je uvijek najpopularniji, najviše preveden na druge jezike, S. Radhakrishnanov, već po bogatstvu komparativno-filozofskih usporedbi i uvodnog eseja povodom kojeg je 1938. primljen za člana Britanske Akademije, iako se tim povodom općenito zamjerio buddhističkom svijetu Azije zbog tipičnog hinduističkog svođenja buddhizma na zajedničke nazivnike vedante, priznate za prvobitnu nacionalnu filozofiju Indije. Šankara je (u 6. ili 8. st.n.e.) bio prisiljen da i sam kaže: "Ovako *nije* govorio Buddha."

Od prijevoda na slavenske jezike poslije drugog svjetskog rata prvi je, koji mi je poznat, bio češki prijevod koji je u Pragu objavio poznati indolog V. Lesny 1946. Uskoro za tim, 1948. pojavilo se 2. izd. poljskog prijevoda prof. S. F. Michalskog "Sciezka Prawdy". Ruski sam prijevod dobio tek oko 1960. od svjetski najpoznatijeg cejlonskog profesora palijskog jezika G. P. Malalasekera, koji je u doba Hruščovljeve vlade bio ambasador u Moskvi, istovremeno sa Radhakrishnanom. Malalasekera je istovremeno predavao pali u moskovskoj Akademiji i tamo je sa

svojim ruskim suradnicima obnovio još iz 19. vijeka svjetski čuvenu petrogradsku *Bibliotheca Buddhica*. Prva knjiga nove serije bio je prijevod *Dhamma-pade*, koja, koliko mi je poznato, ranije nije bila prevedena na ruski u cjelini. Za svog istovremenog službovanja u Moskvi Radhakrishnan je objavio (u Londonu) svoj uzorni prijevod "*Principal Upanisads*". Malalasekera je pedesetih godina osnovao svjetsku organizaciju "World Fellowship of Buddhists". Kao student u Londonu, oko 1920, bio je kolega i prijatelj s Pavlom Jevtićem, prvim jugoslavenskim redovno školovanim sanskritistom, koji je ostao poznat osobito po prvom prijevodu *Bhagavad Gite*.

Dhamma-padu je u cjelini prvi put kod nas prevela Vesna Krmpotić u okviru svoje estetski, a i po sadržajnom izboru vrijedne antologije "Hiljadu lotosa" (Nolit, Beograd, 1973, 2. izd.). Izgleda da je i taj prijevod, kao i većina drugih prijevoda ovog osnovnog djela u svjetskim književnostima poslije 1950, priređen na osnovu spomenutog Radhakrishnanovog tadašnjeg rada, u prijevodu s engleskog. U prijevodu s originala ja sam se služio jednim od najpoznatijih engleskih prijevoda cejlonskog maha-there Narade, jednog od prvih buddhističkih misionara na Zapadu od vremena drugog svjetskog rata. Najnezavisniji od ostalih u to vrijeme još mi se uvijek čini prijevod najuglednijeg cejlonskog pali gramatičara i autora rječnika Mahathere Buddhadatte, koji sam konzultirao na svim spornim mjestima, tipičnim za europske i eurocentričke prevodioce.

Pali jezik osnovnih buddhističkih tekstova na kojem je sačuvan prvobitni kanon Tipitakam odnosi se prema sanskritu kao talijanski prema latinskom. Usporedba se osniva na sličnosti zakona glasovne asimilacije. Evo nekoliko primjera koji ujedno pokazuju i neobične sličnosti sa našim jezikom:

<i>Sanskrit</i>	<i>Pali</i>	<i>Hrvatski</i>
puspati	pupphati	pupati
agni	aggi	oganj
pria	piya	prijatan
laghu	lahu	lako, lagano

iksana akkhi oko

Dodajem i svoje redovničko ime Nanajivako:

đnana nana znanje

jivakah jivako onaj tko živi (doslovnije Živko)

u skladu sa, ili prema. . .

Pali je mrtvi književni jezik (doslovno jezik "tekstova") kao i sanskrit, a najrodniji je jeziku magadhi koji je u Buddhino doba bio govorni jezik istog područja srednje Indije, na jugu od rijeke Gange, jednom od najvažnijih središta indijske kulture toga vremena. Po dijalektalnoj srodnosti istog područja Buddho u nizu razgovora sa đainskim "golim mudracima", od kojih se i sam odmetnuo, razgovara istim jezikom, koji se u novijoj filologiji naziva kao i pali "srednjeindijskim".

Rad na ovom prijevodu počeo sam prije 1950. u Rimu kad sam još kao samouk počeo učiti pali uz sanskrit. Redovnije studije sam nastavio na univerzitetu u Bonnu i privatno sa svojim profesorom do 1956. Prvi prijevod *Dhamma-pade* završio sam u Beogradu oko 1952. S tim sam prijevodom želio napisati prvu knjigu buddhističkih tekstova tako da sam uz pojedine izreke *Dhamma-pade* dodavao prozne citate iz Buddhinih govora. - 1954. g. uspio sam od svega toga objaviti oko jednu trećinu osnovnih izreka u zagrebačkoj "Republici", povodom proslave 2500-godišnjice buddhizma u cijelom svijetu. Rad na ponovnom prevođenju započinjao sam i kasnije nekoliko puta u toku svog redovničkog života na Sri Lanki. Rukopis prvobitnog prijevoda dostavila mi je u Kaliforniju tek 1989. godine moja unuka Maja Akpinar. Tada sam već radio na ovom posljednjem prijevodu, zahvaljujući inicijativi urednika biblioteke "Religija i mistika" da svojim ostalim objavljenim prijevodima dodam i potpuni prijevod ove osnovne zbirke Buddhinih izreka u stihovima, svrstanih u 26 poglavlja o glavnim temama njegovog učenja. U priložima svojim ranijim knjigama uvrštavao sam pojedina poglavlja *Dhamma-pade* koja su u ovom konačnom prijevodu djelomično prerađena.

U okviru buddhističkih zemalja u koji se može obuhvatiti veći dio Azije, Sri Lanka, Burma i Siam predstavljaju posebnu grupu. To su zemlje u kojima je Buddhino učenje sačuvano historijski najtočnije u okviru ortodoksnih škola *theravado* za razliku od tzv. sjevernih škola *mahayanam* koje su se razvile kasnije pod utjecajem indijskog vedantinskog idealizma. *Thera-vado* znači "učenje starih", tj. prvobitnih Buddhinih učenika, sakupljeno u knjige *Ti-pitake* na izvornom pali jeziku, a *mahayanam* znači "velika kola", učenje prošireno i razrađeno mnogostruko u sanskritskim obradama polaznih postavki. Zauzimajući zbog toga superiorno stanovište, mahayanisti su u toku stoljeća izvorno učenje "pali kanona" nazivali *hinayana* ili "mala kola". To se razlikovanje u klasifikaciji škola održalo do danas, osobito u popularnim religijama koje su se prilagodile narodnim vjerama raznih zemalja. Sam Buddho je još za života predvidio mogućnosti i nemogućnosti razdora i šizmi u svome učenju sažeto ovako: Povodom smrti svoga starijeg đainskog takmaca Mahavire, učenici su ga izvijestili o rasulu i sporovima među njegovim sljedbenicima i izrazili strah da se tako ne dogodi i poslije Buddhine smrti, a Buddho im je na to pouzdano odgovorio da to nije moguće u osnovnim shvaćanjima o "četiri plemenite istine" na kojima se osniva njegov pogled na svijet: patnja, nastanak patnje, dokončanje patnje i osmeročlani put koji vodi do dokončanja patnje. Ti su faktori oplemenjenja ljudskog bića (*bhavana* - izraz koji se u najširem a i najvulgarnijem smislu prevodi sa "meditacija"):

- 4 područja postojanosti pažnje (*sati-patthana*): "u tijelu pažnja nad tijelom, . . . u osjećajima nad osjećajima, . . . u mislima nad mislima, . . . u pojavama nad pojavama (*dhamma*).

- 4 ispravna napora: da se ne pojave pogrešne i zlonamjerne predodžbe, da se održe, pročiste, umnože, prošire, razviju, usavrše ispravne i dobronamjerne predodžbe.

- 4 sposobnosti koncentracije: . . u svrhovitosti, . . u intelektualnom radu, . . . u održavanju energije, . . u istraživačkom naporu.

- 5 sposobnosti tjelesnih i duhovnih moći. (Duhovne su moći: pouzdanje, snaga, pažnja, sabranost i uvid.)
- 7 spona probuđenja: pažnja, istraživanje, snaga, zanos, smirenost, ravnodušnost.
- Osmeročlani put oslobođenja od egzistencijalne patnje: ispravni nazori, ispravne namjere, ispravan govor, ispravna djelatnost, ispravan način života, ispravan napor, ispravna pažnja, ispravna meditativna sabranost (*samadhi*). (Posljednja tri stava se odnose na Buddhino učenje o meditaciji.)

Istim je povodom Buddhin intelektualno najistaknutiji učenik Sariputto formulirao cjelinu njegovog kosmološkog pogleda na život i svijet prema broju elemenata koji determiniraju komplekse psihofizičkih pojava, od jedne do deset komponenata, u dva govora koji sačinjavaju posljednja dva poglavlja zbirke dugih govora (*Digha-nikayo* 33 i 34), od kojih prvi, *Sangiti suttanta*, obuhvaća u standardnom engleskom prijevodu 49 stranica. Princip cjeline te filozofije egzistencije izrazio je Buddho u 22. govoru zbirke srednje dužine (*Majjhima-nikayo* 22) izrekom:

"Mene koji ovako govorim, ovako naučavam, optužuju neki askete i brahmani bezrazložno, proizvoljno, lažno i neopravdano ovako: 'Rušilac je isposnik Gotamo; on propovijeda rušenje, uništenje i odricanje pravog života.' - A ja, učenici, naučavam samo jedno, danas kao i ranije: patnju i iskorjenjivanje patnje."

Već je Schopenhauer, u doba kad izvorno proučavanje indijske kulture u Europi počinje da se ozbiljno razvija, nazvao buddhizam "ateističkom religijom". Taj se naziv održao do danas. Ne zalazeći u granice opravdanosti takvih klasifikacija, smatram ipak da već nekoliko navedenih obilježja opravdava svraćanje pažnje na njegov pristup buddhizmu, s kojim se i sam često puta izrazito suglašava.

Otkad sam prvi put počeo prevoditi *Dhamma-padu*, oko 1950, ostali tekstovi kojima sam želio nadopuniti pojedine izreke potjecali su pretežno iz De Lorenzovog

talijanskog prijevoda *Majjhima-nikaye*, zbirke Buddhinih govora "srednje dužine", koja za mene predstavlja estetski najljepši, iako ne najtočniji, europski prijevod. Danas mi se čini da sav tadašnji materijal u bilješkama nije neophodan, pogotovo ne iz prevodilačkog izvora na koji sam tada bio pretežno ograničen. Dugogodišnjim iskustvom došao sam do zaključka da je najbitnije da se uvodno osvrnem upravo na prvu riječ prve izreke ovog teksta - *mano*. Osnova je te riječi u paliju kao i u sanskritu: *manas*. Ista je osnova, i bitno najopćenitije i najšire značenje, sačuvana do danas u latinskoj riječi *mens* u opsegu značenja preuzetom i u engleski *mind*. U našem jeziku kao i u njemačkom i francuskom postoje samo izvedenice iz imenice "mentalitet". U europskoj filozofiji najširi opseg je taj pojam dobio kod Kanta i kao "teorijski um" i kao "praktički um", pa i "rasudna moć", shvaćeni u zajedničkoj cjelini sistema čija je osnova, ne u teorijskoj, nego u praktičkoj komponenti. Engleska riječ *mind* ima nesumnjivo najviše srodnosti sa terminom *manas* u indijskoj filozofiji uopće, ne samo u buddhističkoj, pa ipak standardni rječnik koji je izdalo Pali Text Society opravdano napominje da i u tom slučaju treba gdjekada prevoditi ovaj termin i sa "mišljenje" (thought). Ukoliko postoji sklonost u europskim jezicima da se *manas* prevodi sa "duh", treba imati na umu poteškoću da *manas* predstavlja šesto područje *osjetne svijesti* ravnopravno sa osjetnih pet doživljajnih područja tjelesnih organa, pa je u vezi s njima izrazito usmjeren prema fenomenalnoj svijesti i vezan isključivo za njena predmetna područja. U tom je smislu "mišljenje" klasificirano kao "šesti organ" organske svijesti shvaćanja objektivnog smisla područja i elemenata fenomenalne datosti (*Ayatanam, dhatu*). Zato ga je psihološki adekvatnije prevoditi sa "razum" nego sa "duh". Zato u europskoj komparativnoj filozofiji postoji dovoljna suglasnost (koju je dovoljno izrazito dokumentirao Schopenhauerov sljedbenik Paul Deussen u tri knjige povijesti indijske filozofije) da je tek Kantov kritički fenomenalizam stvorio adekvatnu osnovu za komparativnu filozofiju prema pretpostavkama starog indijskog umovanja. To najizrazitije vrijedi za buddhizam, iako se vedantinska filozofija upanišadi redovno interpretira u usporedbi s kantovskim idealizmom.

I

PAROVI

/Yamaka-vaggo/

1

Razum je preteča svih stvari,
razum ih tvori i njima upravlja.
Tko sa zlim naumom govori il' radi,
toga slijedi patnja k'o točak volovsku spregu.

2

Razum je preteča svih stvari,
razum ih tvori i njima upravlja.
Tko s dobrim naumom govori il' radi,
toga slijedi sreća nerazdruživa k'o sjena.

3

“Vrijeđao me i zlostavljao,
svladao me i opljačkao”.
Koga takve misli muče,
u tom se ne smiruje mržnja.

4

“Vrijeđao me i zlostavljao,
svladao me i opljačkao”.
Koga te misli ne muče,
u njemu se mržnja utišava.

5

Mržnja se nikad ne smiruje mržnjom,

mržnja se utišava nemržnjom.

To pravilo važi oduvijek.

6

Većina ljudi neće da shvati
da smo ovdje osuđeni na smrt.
Među onima koji to shvate
svađe se lako izmiruju.

7

Tko god živi zanesen čarima,
neobuzdan u čulnosti, neumjeren u užitku,
nemaran i neotporan,
taj pogiba k'o neukorijenjeno drvo na vjetru.

8

Tko ne živi zanesen čarima,
već obuzdan u čulnosti i umjeren u užitku,
taj pouzdan i izdržljiv
odolijeva pogibiji k'o planinska hrid oluji.

9

Tko oblači olinjalo ruho isposnika,
a ne živi besprijekorno
ni obuzdan u istini,
taj ni tog ruha nije dostojan.

10

Tko se odvratiti od strasti
i ustali u vrlini,
taj obuzdan u istini

s pravom nosi olinjalo ruho isposnika.

11

Tko ljusku smatra za jezgro,
a jezgro mu se čini da je ljuska,
taj do jezgra nigdje ne dopire
zaveden neispravnom namjerom.

12

Tko jezgro jezgrom shvati,
a ljusku smatra ljuskom,
taj dopire do jezgra
u izvrsnim namjerama.

13

Kao što kiša prodre u kuću
koja nije dobro pokrovljena,
tako u neodnjegovanu
svijest prodiru strasti.

14

A kao što kiša ne prodire
u kuću dobro pokrovljenu,
tako ni u dobro njegovanu
svijest ne prodiru strasti.

15

Na ovom svijetu i na drugome
zločinac pati i tuguje.
Tuguje i kaje se kad vidi što je učinio.

16

Na ovom svijetu i na drugome
raduju se dobrotvori.
Raduju se i vesele u čistoći svojih djela.

17

Na ovom svijetu i na drugome
zločinac podnosi muke.
Muči ga misao da je zlo učinio,
a put mu stradanja povećava muke.

18

Na ovom svijetu i na drugome
uživaju dobrotvori.
Uživaju u mislima o dobroti svojih djela,
a put im u blaženstvo povećava užitak.

19

Onaj tko ponavlja mnoštvo svetih strofa,
a ne vlada se prema njima, nedosljedan čovjek,
liči na pastira koji broji tuđe blago.

20

Onaj tko ponavlja malo svetih izreka,
al' slijedi njihove upute,
odriče se strasti, mržnje i zablude,
u najboljem znanju, nesputane misli,
nevezan ni za što na ovom ni onom svijetu
- taj je sudionik blaženstva mudraca.

II

PAŽLJIVOST

/Appamada-vaggo/

21

Pažnja je put bez pogibelji,
a nepažnja je put u smrt.
Gdje pažljivi ne umiru,
nepažljivi su već mrtvi.

22

Uvidjevši tu razliku
u pažljivosti, mudraci
zadovoljni pažljivošću
kroče putem plemenitih.

23

Zadubljeni i sabrani,
postojani u naporu
dosežu do utrnuća,
krajnje slobode od jarma.

24

Pažljivome čija je pozornost postojana,
tko je pošten i obazriv,
uviđavan i ispravan,
tome se ugled širi nadaleko.

25

Postojanom pažljivošću,
izoštrenim uviđajem,
mudrac treba da bude utvrđen
k'o otok protiv nasrtaja vala.

26

Nepažnji se prepuštaju
budale i bezumnici,
dok mudrac pažljivost cijeni
kao najvrednije blago.

27

Ne popuštaj nepažnji,
ne budi podatan požudi.
Samo pažljiv i zadubljen
postiže potpuno zadovoljstvo.

28

Kad pažljivošću nepažnju
rasprši pametan čovjek
i uspne se na kulu mudrosti,
neožalošćeni mudrac
žalosnu svjetinu tada
promatra k'o kršan gorštak
kržljavi nizinski puk.

29

Pozoran među nepažljivima,
bdijući među pozaspalima,
odmiče mudrac k'o hitar konj pred kljusadi.

30

Bog Indra je svojom pažnjom
postigao vodstvo kod bogova.
Pažljivost se svuda cijeni,
a nepažnja uvijek prezire.

31

Redovnik koga raduje pažnja,
a sa strahom gleda nemir,
kao rasplamsala vatra
krši sitne i krupne prepreke.

32

Redovnik koga raduje pažnja,
a sa strahom gleda nemir,
više neće stradavati,
pred njime je utrnuće.

III

MISAO

/Citta-vaggo/

33

Usplahirenu, nepostojanu misao,
koju je teško zadržati i obuzdati,
mudrac izoštrava kao kovač; strijelu.

34

Kao riba izvučena iz vode i bačena na kopno
tako se trza i misao
onoga tko napušta carstvo Smrti.

35

Vrijedno je zavladatai mišlju
nepokornom, lakoumnom,
povodljivom za užitkom.
Ukročena misao je izvor sreće.

36

Mudrac neka pazi na misao,
ishitrenu i jedva zamjetnu,
povodljivu za užitkom.
Zaštićena misao je izvor sreće.

37

Lutalicu, samotarku,
bestjelesnu, prikrivenu,
tko ne pušta misao iz vida,
oslobađa se spona umiranja.

38

Kad misao nije ustaljena
ni istina ispravno shvaćena,
kada osjetila nisu bistra,
tada ni mudrost nije potpuna.

39

Kome misao nije pristrasna

ni osujećena težnja
da napusti zlo i dobro
- tko bdije, taj se ne boji.

40

Tko je uvidio krhkost tijela
i učvrstio misao k'o tvrđavu,
mačem mudrosti krši Rušioca
i tako štiti pobjedu beskućnika.

41

Uskoro će ovo tijelo
pasti srušeno na zemlju,
napušteno, bez svijesti,
kao beskorisna klada.

42

Što poželi dušman dušmaninu,
mrzovoljan omraženu,
manje je štetno od misli
usmjerene na vlastito zlo.

43

Ni otac, ni mati, ni svojta
ne mogu nam ugoditi
onoliko k'o misao
usmjerena na dobrobit.

IV

CVIJEĆE

/Puppha-vaggo/

44

Tko će osvojiti ovu zemlju i svijet smrti i bogova?

Tko će pronaći dobro razjašnjeni put ispravnosti
kao što će vještak prepoznati cvijet?

45

Učenik na putu vrline će osvojiti ovu zemlju i svijet smrti i bogova.

Učenik na putu vrline će pronaći dobro razjašnjeni put ispravnosti
kao vještak traženi cvijet.

46

Uvidjevši da je ovo tijelo kao pjena,
prozrevši prirodu opsjene,
slomivši rascvjetale strijele smrti,
treba otići izvan vidokruga vladara smrti.

47

Kao čovjeka koji bere cvijeće,
čiji je duh rastresen, smrt odnosi
kao poplava usnuli zaselak.

48

Kao čovjeka koji bere cvijeće,
čiji je duh rastresen,
još prije nego što utaži svoje strasti, nadvladava smrt.

49

Kao što pčela ne oštetivši ni boju ni miris cvijeta
usiše sok i odleti - tako treba i šutljivi mudrac

da se kreće selom.

50

Ne treba primjećivati tuđa nedostojna djela,
niti ono što su drugi učinili ili nisu,
nego vlastita djela i propuste.

51

Kao lijepi cvijet šarolik, ali bez mirisa,
isto su tako jalove i lijepo izražene riječi
onoga tko ih ne primjenjuje u djelu.

52

Kao lijepi cvijet šarolik i mirisan
tako su plodonosne i lijepo izražene riječi
onoga tko ih primjenjuje u djelu.

53

Kao što se iz hrpe cvijeća mogu učiniti mnogi cvjetni vijenci,
tako i onaj tko je rođen smrtnan može učiniti mnoga dobra djela.

54

Miris cvijeća ne ide protiv vjetra,
niti miris sandalovine, ni mirisni prah *tagare*, ni jasmina,
ali miris vrline ide protiv vjetra; dobar čovjek širi miris na sve strane.

55

Mirisi sandalovine, *tagare* kao i lotosa i jasmina -
iznad svih cvjetnih mirisa izdiže se miris vrline.

56

Neznatni su mirisi svih tih cvjetnih prahova,
dok miris kreposnih bića provijava do
božanskih vrhunaca.

57

Moć Smrti ne doseže do puta onih koji su
postigli te vrline
i saželi se u sabranosti usavršenim znanjem.

58

Kao što iz hrpe đubreta bačenog na cestu
može da iznikne lotos divnog i osvježujućeg mirisa -

59

isto tako iz hrpe bića zaslijepljene ljudske gomile
zabljesne mudrošću učenik potpuno budnoga.

V

BUDALA

/Bala-vaggo/

60

Duga je noć za onoga tko bdije, duga je milja za umornoga -
dug je tok zbivanja za budale koji nemaju
ispravnog uvida u istinu.

61

Ako putnik ne naiđe na boljeg ili jednakog sebi,
bolje mu je da putuje sam; nema drugarstva sa budalom.

62

"Djeca su moja, imetak je moj" - tako razmišlja budala.
Ali ni sam nije svoj, a kamoli djeca, kamoli imetak.

63

Budala koji sebe smatra budalom već je zbog toga pametan,
ali budala koji sebe smatra pametnim, za toga
se s pravom kaže da je budala.

64

I ako budala doživotno poštuje pametnoga,
neće razumjeti istinu kao ni žlica okus čorbe.

65

Ali ako se pametan čovjek pridruži pametnome samo jedan čas,
brzo će razumjeti istinu kao jezik okus čorbe.

66

Budale se kreću nepametno kao svoji vlastiti neprijatelji,
vršeći zla djela čiji je plod gorak.

67

Nije dobro učinjeno djelo zbog kojeg pati tko ga izvrši
i tko mu podnosi plod sa suzama rasplakanog lica.

68

Dobro je učinjeno ono djelo zbog kojeg ne pati tko ga izvrši
i tko mu uživa plod radosno pošto ga izvrši.

69

Dok ne dozrije plod zla, budala ga smatra slatkim,
ali kada zlo dozrije, onda budala podnosi patnju.

70

Mjesecima budala može jesti hranu na vlati travke *kusa*,
pa ipak mu to ne vrijedi ni šesnaesti dio
onoga što postižu znalci prave istine.

71

Posljedice zlog djela ne zgrušjavaju se odmah
kao ni svježije mlijeko,
tinjajući grijeh slijedi budalu kao vatra zapretana pepelom.

72

Besmisleno znanje koje stječe budala
razara poželjne posljedice i razbija mu glavu.

73

On može poželjeti nebitno postignuće i prvenstvo među redovnicima,
vlast u samostanima i poštovanje u tuđim porodicama.

74

"Neka domaćini i beskućnici misle da sam ja to učinio,
da im ja budem mjerodavni uzor u svemu što treba učiniti ili ne
učiniti."

Tako to zamišlja budala nadimljući se u svojim željama i taštini.

75

Doista, jedan je put uspjeha, a drugi put vodi do utrnuća (*nibbanam*).
Kad to tako spozna, sljedbenik budnoga u prosjačkom redu

ne treba se radovati počastima, nego težiti za samoćom.

VI

PAMETAN ČOVJEK

/Pandita-vaggo/

76

Tko uvidi da je mudar čovjek koji ga opominje
i ukazuje što treba izbjegavati,
takvog mudrog čovjeka treba poštivati
kao otkrivaatelja skrivenog blaga -
za onoga tko poštuje takvog čovjeka to je bolje,
a ne lošije.

77

Neka opominje i poučava,
neka obuzdava ono što je nepročišćeno."
Tako se stječe prijateljstvo iskrenih,
a neprijateljstvo neiskrenih.

78

Ne treba cijeniti nepoštene prijatelje, niti neobuzdane;
treba cijeniti uzorne prijatelje, one koji su najbolji.

79

Tko taži žeđ ispravnošću, taj je sretan bistrinom namjere.
Pametan čovjek se uvijek raduje
u ispravnosti koju objavljuju oplemenjeni.

80

Graditelji razvode vodu,

kovači oštre strijele,
drvodjelci tešu drvo,
pametni ljudi ukroćuju sebe.

81

Kao što vjetar ne satire čvrstu stijenu
isto se tako ni pametni ljudi ne kolebaju pred
prijekorom ni pohvalom.

82

Kao jezero - duboko, razbistreno i smireno -
isto se tako i pametni ljudi razbistre kad čuju pouku ispravnosti.

83

Dobri ljudi prolaze svuda, a da ne prianjaju uz strasti.
Pametni ljudi ne primjećuju razliku i ne tiče ih se ni radost ni bol.

84

Tko ne želi ni za sebe ni za druge ni sina, ni imanje, ni vlast,
niti teži neispravno za vlastitom moći,
taj je krepostan, mudar i ispravan.

85

Na svijetu ima malo ljudi koji dosežu drugu obalu,
dok ostala svjetina hrli sve dalje po ovoj obali.

86

Ali oni koji slijede ispravnost kad im se ispravno predoči,
ti ljudi prelaze na drugu obalu,
izvan vlasti smrti koju je teško nadmašiti.

87

Zato neka pametni ljudi napuste put tame i njeguju put svjetlosti,
odlazeći iz domaćeg života u beskućnički,
u osamljenost u kojoj je teško naći zadovoljstvo.

88

U tome treba tražiti radost napustivši bilo kakvu strast;
pametan čovjek neka pročišćava sebe od natruha duha.

89

Oni čiji je duh odnjegovan u skladu sa vrlinama duhovnog probuđenja
i koji se raduju u obestrašćenosti bez primjesa;
koji su ukinuli sve utjecaje svjetovnosti
ti su utrnuti i rashlađeni.

VII

USAVRŠENI

/Arahanta-vaggo/

90

Onome tko nigdje ništa ne žali,
tko je oslobođen u svakom pogledu, s koga su popadali svi okovi,
nepoznate su opreke.

91

Pažljivi se naprežu, ne raduju se udobnosti
kao labudovi kad odlaze sa jezera
napuštaju domaću okolinu.

92

Oni što ne gomilaju posjed, koji se razumno hrane,
čije je životno područje ispraznost, i
bespredmetnost, i oslobođenost -
njihovo je kretanje teško slijediti kao lijet ptica po zraku.

93

U kome su utjecaji požude prekinuti,
tko je ravnodušan prema hrani,
čije je životno područje ispraznost,
bespredmetnost i oslobodenost -
njegovo je kretanje teško slijediti kao lijet ptica po zraku.

94

Čija su osjetila smirena
kao konji koje je obuzdao kočijaš,
čiji je ponos tako uklonjen kao i priliv strasti -
tome zavide i bogovi;

95

ne opire se kao ni zemlja,
podložan je kao kamen temeljac,
kao jezero u kojem nema mulja -
za takve ne postoji ni tok rađanja ni umiranja.

96

Njegov je duh smiren, mirna mu je i riječ i djelo;
tako je dosegao utihnuće oslobođen uravnoteženom spoznajom.

97

Najuzvišeniji čovjek nije lakovjeran,

nego je znalac onoga što nije tvorevina,
tko je razriješio sve veze, odrekao se prohtjeva
- takav je doista natčovjek.

98

Ili u selu ili u šumi, u dubinama ili na čvrstom tlu,
gdje god borave usavršeni, to je tlo radosti.

99

Raduju nas šume kojima se ne raduje svjetina.
Tamo će se obradovati obestrašćeni koji ne srljaju za užicima.

VIII

TISUĆE

/Sahassa-vaggo/

100

Od tisuću besmislenih izreka
bolja je jedna smisljena što smiruje onoga tko je čuje.

101

Od tisuću besmislenih stihova
bolji je jedan stih što smiruje onoga tko ga čuje.

102

Od izricanja stotine besmislenih stihova
bolji je jedan stih što smiruje onoga tko ga čuje.

103

Ako netko pobijedi u boju tisuću puta po tisuću ljudi,
a drugi pobijedi jedino sam sebe,

taj je drugi nenadmašivi pobjednik.

104

Doista je bolja pobjeda nad samim sobom
nego pobjeda nad drugim ljudima,
jer onaj tko ukroti sebe taj stalno živi suspregnuto.

105

Ni koji bog ni vila, ni Smrt skupa sa
stvoriteljem svijeta Brahmom
ne može pretvoriti pobjedu u poraz takvog pobjednika.

106

Može netko iz mjeseca u mjesec kroz stotinu godina
prinositi po tisuću žrtava,
ali onaj tko samo jedan čas oda poštovanje potpuno usavršenome
njegov je izraz poštovanja vredniji od stoljeća žrtvenih obreda.

107

Može netko kroz stotinu godina održavati sveti oganj u šumi,
ali onaj tko samo jedan čas oda počast potpuno usavršenome
time zavređuje poštovanje veće od stoljeća žrtvenih obreda.

108

Kakav god žrtveni dar i obred prinosi netko da stekne zasluge,
sve mu to ne vrijedi niti četvrtinu izraza poštovanja
prema onima čiji je postupak ispravan.

109

Onome tko odaje poštovanje kreposnima
stalno dozrijevaju plodovi četiriju vrlina:

dug život, lijep izgled, sreća i moć.

110

Ali onome tko živi i stotinu ljeta nepošteno i nesabrano
ni jedan dan života ne vrijedi više od dana u životu
onoga tko je pošten i tko živi u duhovnom zadubljenju.

111

Ako tko živi i stotinu ljeta bezumno i neozbiljno,
ni jedan dan mu ne vrijedi više od dana u životu
pametnoga i duhovno zadubljenog.

112

A tko živi stotinu ljeta nemarno i nevoljno,
ni jedan dan mu ne vrijedi više od dana u životu
čovjeka koji se trudi i napreže.

113

Tko živi i stotinu ljeta, a ne uvidi ni početak ni kraj
ni jedan dan mu ne vrijedi više od dana u životu
čovjeka koji uviđa početak i kraj.

114

Tko živi i stotinu ljeta, a da ne prozre put besmrtnosti
ni jedan dan mu ne vrijedi više od dana u životu
čovjeka koji prozre put besmrtnosti.

115

Tko živi i stotinu ljeta, a da ne prozre ispravnost vrhovne istine
ni jedan dan mu ne vrijedi više od dana u životu

čovjeka koji prozre ispravnost vrhovne istine.

IX

ZLODJELO

/Papa-vaggo/

116

Pohrlite prema dobru, odvratite se od zla.

Ako se dobročinstvo vrši na silu, duh se raduje u zlu.

117

Ako čovjek zgriješi, neka to ne ponavlja,
neka uz to ne privoli; bolno je gomilanje zlih navika.

118

A kada čovjek učini dobro djelo, onda neka ga i dalje ponavlja,
neka uz to privoli; sretno je gomilanje zasluga.

119

I zločinac se osjeća obodren dok ga zlodjelo ne oprži;
tek kada ga oprži, zločinac uviđa zločinstvo,

120

dočim pošten čovjek uviđa i zločin prije nego mu poštenje urodi
plodom,
a kad poštenje urodi plodom, onda pošten čovjek uviđa poštenje.

121

Ne pomišljajte lakoumno o zlu, "to me neće zadesiti".

I vjedro vode se puni vodenim kapima,
a budala se puni zlom i ako mu pritječe malo po malo.

122

Ne pomišljajte lakoumno o dobru, "to me neće zadesiti".
Vjedro vode se puni vodenim kapima,
a pametan čovjek se puni dobrom i ako mu pritječe malo po malo.

123

Kao što se trgovac s malobrojnomo pratnjom boji opasna puta,
ili kao što se boji otrova onaj tko želi živjeti,
tako treba izbjegavati zlo.

124

Tko na ruci nema ranu, može nositi otrov na dlanu.
Otrov ne prodire gdje nema rane; nema zla za onoga tko ga ne čini.

125

Tko uvrijedi nedužnog čovjeka,
čisto i nevino biće,
zlo pogađa jedino tu budalu
kao sitna prašina bačena protiv vjetra.

126

Neki se preporađaju u majčinoj utrobi,
a zločinci u paklu,
pravednici idu u nebo, neobmanuti se trnu u *nibbani*.

127

Niti na nebu, niti usred mora, niti u nutrini planinskog procijepa,
nema takvog mjesta na svijetu

gdje bi se mogao sklonuti itko da umakne posljedicama zlodjela.

128

Niti na nebu, niti usred mora, niti u nutrini planinskog procijepa,
nema takvog mjesta na svijetu
gdje bi se mogao sklonuti itko da umakne smrti.

X

BATINA

/Danda-vaggo/

129

Svi dršću pred batinom, svi se boje smrti.
Uspoređujući sebe sa drugima, ne ubijaj niti potiči ubojstvo.

130

Svi dršću pred batinom, svima je život drag.
Uspoređujući sebe sa drugima, ne ubijaj niti potiči ubojstvo.

131

Tko nasrće batinom na bića željna sreće
težeći za vlastitom srećom, taj ne postiže sreću poslije (smrti).

132

Tko ne nasrće batinom na bića željna sreće
težeći za vlastitom srećom, taj postiže sreću poslije (smrti).

133

Ne govori osorno ni s kim
da ti onaj s kim tako govoriš ne odgovori isto tako.

Bolne su doista oštre riječi, otpor koji izazivaju može te povrijediti.

134

Ako umukneš kao napukli gong,
već si dosegao utrnuće (*nibbanu*), u tebi nema žalca.

135

Kao što pastir izvodi goveda na pašu
tako starost i smrt izgone život iz stvorova.

136

Budala kad vrši zla djela nije toga svjestan.
Zbog vlastitih djela glupan izgara kao da ga sažiže oganj.

137

Tko batinom mlati goloruke i nedužne
uskoro će potpasti u neko od ovih deset stanja:

138

okrutnu bol, gubitak, tjelesnu povredu,
ili tešku bolest ili ludilo;

139

ili neugodnost od strane vladara, ili tešku optužbu,
smrt rodbine ili propast bogatstva;

140

ili će mu u požaru izgorjeti kuća.
Kad mu se raspadne tijelo, glupan se ponovo rađa u paklu.

141

Niti hodajući nag, niti raščupan, niti blatan,
niti postom, niti ležanjem na zemlji,
niti zamazan prašinom, ni čučanjem
ne može se pročistiti smrtnik koji nije prevladao neizvjesnost.

142

Iako je raskošno odjeven, onaj tko živi smireno,
krotko, obuzdano, usmjeren svetim životom,
tko je odbacio batinu u ophođenju sa svim bićima -
taj je svećenik (*brahman*), taj je isposnik,
taj je pripadnik prosjačkog reda (*Bhikkhu*).

143

Ima li na svijetu ikoji čovjek suzdržan stidom
koji izbjegava prijekor kao čistokrvan konj bič?

144

Kao čistokrvan konj na dodir biča,
budite revni i spremni,
povjerenjem, vrlinom i naporom,
sabranošću i promišljenom ispravnošću,
pomnim usavršavanjem mudrosti i dobrog ponašanja
izbavite se tog velikog bola.

145

Graditelji razvode vodu,
kovači oštre strijele,
drvodjelci tešu drvo,
pametni ljudi ukroćuju sebe.

XI

STAROST

/Darra-vaggo/

146

Čemu smijeh, otkud radost
gdje požar neprekidno bukti?
- Obuzeti gustom tamom
zar ne tragate za svjetlom?

147

Pogledaj tu krasnu lutku
- drskost žive rane tijela,
mnogih briga i nevolja,
gdje ništa stalno ne prebiva.

148

Izmoždeno to tijelo krhko je gnijezdo bolesti
odakle gnjilež prska, gdje smrt dokončava život.

149

A kad budu razasute kao tikve u jeseni -
ove požutjele kosti - tko će im se obradovati?

150

Grad sagrađen od kostiju slijepljenih mesom i krvlju,
a u njemu utvrđeni nemoć i smrt, prezir i ponos.

151

I kićena kraljevska kola će sagnjeti;

tako će i ovo tijelo ophrvati nemoć.

No ispravnost bića nemoć ne satire.

Tako barem propovijedaju znalci.

152

Neznalica odraste kao vô;

mišići mu se razvijaju, al' pamet se ne razvije.

153

Kroz mnoge sam preporode hrlio tokom zbivanja,

al' mi neprimijećen osta graditelj tih zdanja.

Bolna je trajnost preporađanja.

154

Graditelju, sada si primijećen!

Više me nećeš kućiti!

Sve su ti grede slomljene, pokoleban ti je stožer.

Duh posta nepokolebiv, dosegnut je kraj stremljenja.

155

Čiji život ne bješe uzoran, tko u mladosti ne steče blago,

taj k'o oronuli vodomar premišlja nad barom

iz koje su pohvatane ribe.

156

Čiji život ne bješe uzoran, tko u mladosti ne steče blago,

taj kao odbačene strijele žali promašene ciljeve.

XII

O SAMOME SEBI

/Atta-vaggo/

157

Tko sam sebe zna cijeniti
treba pomno bdjeti nad sobom.
Jedan od tri dijela noći
mudrac provodi u bdijenju.

158

Najprije učvrsti sebe
u dosljednome vladanju,
a onda opominje druge.
Mudrac se ne izlaže prijekoru.

159

Tko sam sebe izobrazi
u onom što druge poučava,
izvježban nek vježba druge.
No samim je sobom teško ovladati.

160

Svatko je sam svoj zaštitnik.
Zar bi itko drugi to mogao biti?
Tko sobom dobro ovlada
stječe teško dosežnu zaštitu.

161

Zlodjelo koje sam počinim,
prouzroči i sprovede,
satire nerazumnoga kao što

dijamant brusi ostalo drago kamenje.

162

U kome prevlada nepoštenje
sam sebi nanosi štetu koju mu želi dušmanin
- kao kad puzavica prione uz snažno stablo *sala*.

163

Lako je izvršiti zlodjelo
kojim i sebi nanosimo štetu,
al' ono što je dobro i korisno,
to je i najteže izvedivo.

164

Nerazuman koji prekorava
zbog svojih nepoštenih namjera
pouku duhovnih velikana
čiji je život istinom oplemenjen,
taj kao bambus rađa plod
kojim sam sebe satire.

165

Svatko je sam izvršitelj zlodjela
kojim je sebe okaljao.
Svatko se sam od zla suzdržava
i sam sebe pročišćava.
Čistoća i prljavština od nas samih ovise.
Nitko nikog nigdje ne pročisti.

166

Ne zanemaruju vlastitu svrhu
za tuđu, ma kako uzvišena bila.
Kad svoju svrhu shvatiš pravilno,
prioni uz svoj zadatak.

XIII

SVIJET

/Loka-vaggo/

167

Ne slijedi niski zakon; nemoj živjeti nemarno;
ne slijedi pogrešno gledište; ne unapređuj svjetovnost.

168

Ustani, ne budi nemaran; živi ispravnim životom.
Tko živi ispravnim životom sretan je i na ovom svijetu i na drugome.

169

Tko živi ispravno, taj živi sretno; ne valja živjeti zlim životom.
Tko živi ispravno, taj je sretan i na ovom i na drugom svijetu.

170

Promatraj ovaj svijet kao pjenu, promatraj ga kao privid;
onoga tko ga tako promatra, ne vidi vladar smrti.

171

Dođi i pogledaj ovaj svijet kao šarena kraljevska kola.
Tu gdje se budale utapaju, razumni im se ne pridružuju.

172

Tko je prije bio nemaran, a kasnije to više nije,
taj obasjava ovaj svijet kao Mjesec nezasjenjen oblakom.

173

Čije je zlo djelovanje nadstrto dobročinstvom,
taj obasjava ovaj svijet kao Mjesec nezasjenjen oblakom.

174

Ovaj je svijet zamračen, rijetko tko tu nešto prozire,
kao ptica kad se oslobodi iz mreže, malo je onih koji odlaze u nebo.

175

Labudovi idu putem Sunca, idu zrakom natprirodnom snagom,
a mudrace izvodi iz svijeta pobjeda nad Smrcu i njenom pratnjom.

176

Tko prekrši jedinstveno pravilo, tko laže i prezire nadzemaljski svijet,
za toga nema grijeha koji neće počiniti.

177

Škrtice ne idu u božanski svijet,
a ni budale ne cijene dobročinstvo,
dok se mudrac raduje darežljivosti,
jer će ga samo to usrećiti u nadzemaljskom svijetu.

178

Od isključive vlasti na zemlji, ili od odlaska na nebo,
vredniji od gospodstva nad cijelim svijetom
jeste plod ulaska u struju oslobođenja.

XIV

BUDNI

/Buddha-vaggo/

179

Njegova se pobjeda ne prevladava,
njegovu pobjedu nitko na svijetu ne nadilazi.
Kojim putem hoćete da vodite toga budnog
na beskrajnom području bez razmeđa?

180

Njega ne može mreža otrovne žeđe nikuda zvesti.
Kojim putem hoćete da vodite toga budnog
na beskrajnom području bez razmeđa?

181

Tako zadubljenim mudracima koji se raduju smirenju odricanja,
njima zavide i bogovi, potpuno budnim i sabranim.

182

Teško je dosežno ljudsko rođenje, težak je život smrtnika,
teško je čuti ispravnu pouku, teško je doseći do probuđenja.

183

Ne činiti nikakvo zlo, uzdići se u dobroti,
pročistiti svoj duh (misao) -
to je pouka svih buddha.

184

Krajnje smirenje se postiže postojanim asketskim naporom;
budni nazivaju utrnuće (*nibbanam*) krajnjim dosegom.
Zacijelo, nije se odvratio od svijeta tko tlači druge,
niti onaj tko uzrokuje njihovo tlačenje.

185

Ne ogovarati, ne napadati, živjeti suspregnut pravilima
redovničke stege, umjeren u jelu, tko živi u samoći,
uporan u uzvišenom umovanju - to je pouka svih buddha.

186

Ni kiša dukata ne može zadovoljiti strasti;
bolni su kratki užici - tako uviđa pametan čovjek.

187

Ni u božanskim užicima ne postiže radost;
sljedbenik potpuno budnoga raduje se (jedino)
dokončanju životne žeđi.

188

Mnogi ljudi nagnani strahom traže utočište
u planinama i šumama,
pod stablima hramskih vrtova.

189

Ali to im utočište nije smirenje, to nije krajnje utočište,
otišavši u takvo utočište ne oslobađaju se svih patnji;

190

nego tko je otišao u utočište budnoga,

njegove nauke i njegove redovničke zajednice,
u četiri plemenite istine - taj uviđa potpunom mudrošću:

191

patnju, nastanak patnje, dokončanje patnje
i plemeniti osmeročlani put koji vodi do smirenja patnje.

192

To je spokojno utočište, to je krajnje utočište,
tko dođe u to utočište rješava se svake patnje.

193

Teško je naći osobu plemenita roda; takvi se ne rađaju svuda.
Gdje god se rodi takav mudrac, ta porodica sretno napreduje.

194

Sretna je pojava budnih, sretna je pouka ispravnosti,
sretno je združenje redovničke zajednice,
sretan je asketski napor združenih redovnika.

195

Tko poštuje poštovanja dostojne, buddhe ili njihove sljedbenike,
koji su svladali prepreke i nadišli bijedu i jad;

196

tko poštuje takve utrnete koji su se riješili straha,
njegovu zaslugu nitko ne može procijeniti.

XV

SREĆA

/Sukha-vaggo/

197

Živimo doista sretno i bez mržnje među onima koji mrze,
boravimo bez mržnje među mrzovoljnim ljudima.

198

Živimo doista sretno i bez patnje među patnicima,
među ljudima koji pate boravimo bez patnje.

199

Živimo doista sretno i bezbrižno među zabrinutima,
među ljudima koji su zabrinuti boravimo bezbrižno.

200

Živimo doista sretno mi kojima ništa ne pripada,
tažimo se prijatnošću kao svijetli bogovi.

201

Pobjeda potiče mržnju, pobijeđeni ostaje u patnji.
Tko je smiren ostaje sretan kad napusti pobjedu i poraz.

202

Nema ognja ravnog strasti, nema zle kobi ravne mržnji;
nema patnje ravne djelomičnom opstanku,
nema sreće ravne spokoju.

203

Lakomost je najgora bolest, sklonosti su najgore patnje.
Tko to zbilja spozna, utruće (*nibbanam*) mu je krajnja sreća.

204

Zdravlje je najveća dobit, zadovoljstvo je najveće blago,
pouzdanje je najveće srodstvo, utruće najveća sreća.

205

Tko okusi osamljenost i smirenje
postaje neustrašiv i bezgrešan, utažen okusom ispravnosti.

206

Vrijedan je susret s plemenitima, boravak s njima je uvijek sretan.
Tko se ne susreće s budalama, taj će uvijek biti sretan.

207

Tko se kreće u društvu budala, taj se kaje dugo vremena.
Drugarstvo s budalama uvijek je patnja, kao i s neprijateljem,
a druženje s razboritim je sretno kao susret sa srodnicima.

208

Kao što Mjesec slijedi put sazviježđa
tako i vi slijedite mudraca, pametnog i učenog,
podnošljivog, revnog, plemenitog
- takvog dobrog i razboritog čovjeka.

XVI

PRIJATNOST

/Piya-vaggo/

209

Tko se veže za bezveznost, a ne povezuje se
stegom (*yogasmim*) duhovnog napora,

odriče se smisla zbog onoga što mu je prijatno
- zavidjet će onome tko sebe obuzdava.

210

Zato se nemoj vezivati za ono što je prijatno,
a pogotovo za neprijatno.
Ne vidjeti ono što je prijatno je patnja
kao i vidjeti neprijatnosti.

211

Zato ne činite ništa zbog prijatnosti;
prestanak prijatnosti je neugodan.
Nema spona za onoga za koga ništa nije ni
ugodno ni neugodno.

212

Iz ugodnosti se rađa tuga, iz ugodnosti se rađa bojazan.
Za onoga tko je lišen ugone ne postoji tuga, a kamoli bojazan.

213

Iz privrženosti se rađa tuga, iz privrženosti se rađa bojazan.
Za onoga tko je lišen privrženosti ne postoji tuga, a kamoli bojazan.

214

Iz radosti se rađa tuga, iz radosti se rađa bojazan.
Za onoga tko je lišen radosti ne postoji tuga, a kamoli bojazan.

215

Iz požude se rađa tuga, iz požude se rađa bojazan.
Za onoga tko je lišen požude ne postoji tuga, a kamoli bojazan.

216

Iz čežnje se rađa tuga, iz čežnje se rađa bojazan.
Za onoga tko je lišen čežnje ne postoji tuga, a kamoli bojazan.

217

Tko je postigao vrlinu i uvid, ispravnost i iskrenost,
tko vrši vlastiti posao - toga ljudi smatraju prijateljem.

218

U kome se ispolji volja za neizrecivim, i ako je potaknut u duhu,
a misao mu nije potlačena strastima,
- za toga se kaže da pliva uzvodno.

219

Kao što se čovjeku koji je dugo bio odsutan, pa se sretno vrati iz
daljine,
raduju rođaci i znanci dobrodošlicom na povratku -

220

isto tako i dobrotvora kad s ovog svijeta otiđe na drugi
dobra djela dočekuju prijateljski kao rođaci povratnika.

XVII

GNJEV

/Kodha-vaggo/

221

Odustani od gnjeva, odreci se oholosti, nadiđi sve prepreke;
onoga tko nije obuzet imenom-i-likom

i tko ništa nema ne spopadaju nikakve patnje.

222

Tko može suzdržati gnjev kad ga spopadne kao zastranjela kola,
toga ja nazivam vozačem, a ostali mogu tek pridržati uzde.

223

Nadvladaj mržnju nemržnjom, nadvladaj nepovjerenje vjernošću,
nadvladaj škrtost darežljivošću, a lažljivca istinom.

224

Govori istinu, ne prekoračaj, daj onome tko išće malo,
sa ta tri sredstva se stiže među bogove.

225

Nenasilni tihi mudraci koji stalno sputavaju tjelesnost
stižu na nepokolebivo stanovište i ne žale da su to postigli.

226

U onima što stalno bdiju i trse se dan i noć
nastojeći da se oslobode utrnućem (da dosegnu *nirvanu*)
dokončavaju se prilivi strasti.

227

Staro je iskustvo, Atula, nije tek današnje,
da se prekorača onaj tko šuti kao i brbljavci,
pa i onaj čiji je govor prijazan.
Nitko na svijetu nije besprijekoran.

228

Niti je bilo, niti će biti, niti sada ima

čovjeka koga se samo prekorava ili samo hvali.

229

Ali onoga koga znalci hvale iz dana u dan
kao neprijekornog, mudrog, nadarenog mudrošču i vrlinom -

230

tko je dostojan da prekori takvoga poput zlata iz rijeke Đambu?
Njega slave i bogovi, pa i stvoritelj Brahma.

231

Treba se čuvati tjelesnih uzbuđenja i obuzdavati tijelo.
Odbacivši loše ponašanje tijela,
treba slijediti dobro tjelesno ponašanje.

232

Treba se čuvati uzbudljivog govora i obuzdati govor.
Napustivši loše navike u govoru,
treba se pridržavati dobrog ponašanja u govoru.

233

Treba se čuvati duševnog uzbuđenja i obuzdavati duh.
Napustivši zlo duševno ponašanje,
treba se i duševno dobro ponašati.

234

Mudraci koji su obuzdali tijelo i govor,
mudraci koji su obuzdali duh -
ti su doista dobro obuzdani.

XVIII

MANE

/Mala-vaggo/

235

Sada si kao uveli list; poslanici smrti se pojavljuju oko tebe;
stojiš na pragu propasti, a nemaš ni poputbine.

236

Zato napravi sam od sebe otok, brzo se potrudi, budi pametan!
Kad pročistiš nečistoću i budeš bez natruha,
ući ćeš u nebesko carstvo plemenitih.

237

Tvoj vijek je sada pri kraju. Približio si se grobnoj jami.
Na putu nemaš postaje, a nemaš ni poputbine.

238

Zato napravi sam od sebe otok, brzo se potrudi, budi pametan!
Kad pročistiš nečistoću i budeš bez natruha,
nećeš više upadati u rađanje i starost.

239

Postepeno, malo po malo, povremeno,
kao što kovač pročišćava srebro,
tako i mudrac treba odstraniti mane iz samoga sebe.

240

Kao što hrđa nagriza željezo u kojem se je pojavila,
tako i vlastita zlodjela odvede počinioца zlim putem.

241

Neprožimanje smisla je mana svetih izreka;
bezbržnost je mana domaćinstva; nemar je mana ljepote;
nepažnja je mana stražara.

242

Zlo ponašanje je mana žene; škrtost je mana darovatelja;
zloćinstva su mane i na ovom i na drugom svijetu.

243

Ali mana veća od svih ostalih je mana neznanja.
Napustivši tu manu, budite bez mane, prosjaci!

244

Lako je živjeti bezobrazniku, lakomome kao vrana, klevetniku,
nasilniku i drskom čovjeku,

245

ali je težak život skromnome, tko stalno teži za onim što je čisto,
nesebičnome, tko nije lakom, tko živi čisto i uviđavno.

246

Tko ubija živa bića, tko laže,
tko uzima od svijeta što mu se ne daje, i ide tuđoj ženi,

247

čovjek koji je sklon opojnim pićima,
taj već na ovom svijetu potkopava vlastiti korijen.

248

I tako shvati, dobri čovječe, da su zla djela nerazumna,
da te lakomost i neispravnost ne odvuku u dugotrajnu patnju.

249

Ljudi vrše dobročinstva ili prema vjeri ili prema sklonosti;
zato tko zavidi drugima na jelu i piću,
taj ni danju ni noću ne postiže sabranost duha.

250

A u kome je to sasječeno, iskorijenjeno i odstranjeno,
taj i danju i noću postiže sabranost.

251

Nema ognja jednakog strasti ni grabljivca jednakog mržnji;
nema mreže jednake zabludi, ni bujice jednake požudi.

252

Lako je vidjeti tuđu pogrešku, ali je teško vidjeti vlastitu.
Čovjek tuđe mane plijevi kao korov,
dok vlastite krije kao varalica kocku.

253

U onome tko trajno vreba na tuđe pogreške, spreman da prigovori,
vlastite zle sklonosti bujaju. Taj je daleko od dokončanja zlih utjecaja.

254

Nema puta po zraku, nema isposnika izvan redovničke zajednice.
Svijet se raduje oprekama, savršeni su nespriječeni.

255

Nema puta po zraku, nema isposnika izvan redovničke zajednice.

Nema stalnih sastojaka niti nestalnih buddha.

XIX

O PRAVEDNIKU

/Dhammatta-vaggo/

256

Ne postaje se pravednik po samovoljnoj odluci.

Tko zna lučiti smisao od besmisla, taj je pametan (*pandito*).

257

Tko ne vodi druge po samovoljnoj odluci, nego ravnopravno,
mudar zaštitnik pravde je nazvan pravednikom.

258

Nitko ne postaje pametan zato što mnogo besjedi.

Spokojan, bez mržnje i straha, nazvan je pametnim.

259

Ni pouzdano ispravan nitko nije zato što mnogo besjedi.

Onaj tko s malo pouke stvarno shvati ispravnost,
taj je pouzdano ispravan, taj se ne odriče pravde.

260

Nitko ne posta starješina zato jer mu je sijeda glava;
dozreo tek da sagnjije i uzalud ostarilo.

261

U kome je istina i pravda, nenasilje (*ahimsa*), spoznaja i stega,

taj je mudrac lišen mane i po tome nazvan starješinom.

262

Ni zato što je dobar govornik, ni kao lotosov cvijet, zbog ljepote,
ne poprima izgled dobrote čovjek zavidan, škrt i nepouzdan.

263

Nego onaj u kome je sve to posječeno, i zatrto u korijenu,
taj je besprijekoran mudrac rječit izraz dobrote.

264

Brijanjem glave ne postaje redovnikom raspušteni lažov.
Zar da redovnik bude pohotan i lažan?

265

Tko ukroti grijeh, sve, i male i velike,
po čudorednoj krotkosti naziva se redovnik.

266

Ne postaje se isposnik samim prošenjem hrane.
Potpunošću ispravnog vladanja postaje se isposnik, i ničim osim toga.

267

Tko se udalji od dobra i zla
i uzornim životom promišljeno boravi u svijetu,
tek taj zaslužuje naziv isposnika (*bhikkhu*).

268

Ni glupan ni neznalica zato jer šuti nije ušutjeli mudrac (*muni*),
nego onaj tko promišljen odvagne pa prihvati najvrednije.

269

Tko se kloni grijeha, taj je i zato je utihnuli mudrac.

I zato jer u svijetu uviđa obje strane, zavređuje naziv utihlog mudraca.

270

Plemstvo se ne stječe nasiljem nad životom.

Nenasiljem prema svem što živi stječe se ugled plemenitosti.

271

Ne samo po zavisnosti od propisa u vjeri i moralu, a ni po mnogom znanju,

čak ni po dosegu sabranosti (*samadhi*), ni osamljenu boravištu

272

nemoj se pouzdati, isposniče, da postižeš blagodat odricanja do koje svjetovan čovjek ne doseže - sve dok se nisi riješio izljeva strasti.

XX

PUT

/Magga-vaggo/

273

Od putova najbolji je osmerostruki, od istina četiri plemenite; obestrašćenost je vrhovna ispravnost, a od dvonožaca uviđavni.

274

Ovo je put. Nema drugog koji vodi do pročišćenja uvida.

Slijedite taj put, tako ćete zbuniti Smrt.

275

Kad pođete tim putem, doseći ćete kraj patnje;
ja sam vam ukazao taj put pošto sam spoznao sredstvo protiv žaoke.

276

Ali vi treba da izvršite napor; oni koji su to postigli samo ukazuju put,
a oni koji ga slijede u zadubljenju oslobađaju se spona Smrti.

277

Svi su sklopovi nepostojani;
tko to pametno uvidi oslobađa se patnje -
to je put pročišćenja.

278

Svi su sklopovi bolni;
tko to pametno uvidi oslobađa se patnje -
to je put pročišćenja.

279

Sve su pojave (*dhamma*) lišene podrške u sebi (*anatta*);
tko to pametno uvidi oslobađa se patnje -
to je put pročišćenja.

280

Tko ne ustaje kad je vrijeme za ustajanje,
mada je mlad i snažan, ipak je lijen,
neodlučan, nepromišljen, nemaran -
lijenčina neće naći put saznanja.

281

Tko pazi što govori, suzdržljiva duha,

tko ni tjelesno ne čini nikakvo zlo,
tko pročisti ta tri puta djelatnosti -
taj će uspjeti na putu koji pokazuju mudraci.

282

Iz asketskog napora se rađa mudrost,
bez tog napora mudrost se dokončava.
Spoznavši taj dvosmjerni put razvoja i opadanja,
treba se ponašati tako da mudrost prevlada.

283

Posijecite šumu, a ne samo stablo, opasnost potječe iz šume.
Kad sasječete i šumu i nagon, prosjaci, postanite zgarišta.

284

Sve dok se ne sasiječe nagon, makar i vrlo malen, muškarca prema
ženi,
tako je dugo i njegov duh zavisao kao tele od majke koja ga doji.

285

Istrgnite privrženost prema samom sebi kao što se jesenji lotos
iščupa rukom,
cijenite put smirenja, utrnuće (*nibbanam*) kojem vas upućuje dobro
došli *buddho*.

286

"Ovdje ću proboraviti razdoblje kiša, ovdje zimu i ljeto" -
tako razmišlja budala ne brinući se za propast i smrt.

287

Čovjeka zabrinutog za djecu i blago
smrt odnosi kao poplava usnulo selo.

288

Djeca nisu sklonište, a ni otac ni rodbina,
za onoga koga spopadne smrt nema zaštite u porodici.

289

Tako spoznavši svrhu pametan čovjek obuzdan vrlinom
treba da brzo pročisti put koji vodi do utrnuća (*nirvane*).

XXI

RAZNO

/Pakinnaka-vaggo/

290

Ako odričući se manje sreće uviđa veću sreću,
mudar čovjek napušta manju sreću i obazire se na veću.

291

Tko traži sreću sebi samome nanoseći patnju drugima,
zapleten u spletke mržnje ne oslobađa se mržnje.

292

Kad ono što bi trebalo učiniti ostane neobavljeno,
a vrši se ono što ne bi trebalo,
u onima koji su neobuzdani i nemarni bujaju zli utjecaji.

293

Ali oni čija je pažnja stalno usmjerena na tijelo,

koji ne služe onome što nije potrebno, ali marljivo rade ono što treba,
te pažljive i marljive zli utjecaji ne pogađaju.

294

Ubivši majku i oca i dva vladara ratničkog roda
i njihovo carstvo sa svim stanovništvom,
brahman odlazi neokaljan.

295

Ubivši majku i oca i dva posvećena vladara
sa još jednom moćnom osobom kao petom,
brahman odlazi neokaljan.

296

Uvijek se dobro probuđeni bude sljedbenici Gotame
čija je pažnja danju i noću stalno posvećena Buddhi.

297

Uvijek se dobro probuđeni bude sljedbenici Gotame
čija je pažnja danju i noću stalno posvećena njegovoj nauci.

298

Uvijek se dobro probuđeni bude sljedbenici Gotame
čija je pažnja danju i noću stalno posvećena redovničkoj zajednici.

299

Uvijek se dobro probuđeni bude sljedbenici Gotame
čija je pažnja danju i noću stalno posvećena nadziranju tijela.

300

Uvijek se dobro probuđeni bude sljedbenici Gotame

čija se misao danju i noću raduje nenasilju (*ahimsa*).

301

Uvijek se dobro probuđeni bude sljedbenici Gotame
čija se misao danju i noću raduje njezi duha.

302

Teško je pobjeći od svijeta (*pabbaḍḍa*), teško je uživati u tome.
Tegoban je boravak u domaćem životu,
mučna je zajednica s onima koji nam nisu ravni.
Patnja spopada i putnika. Zato ne budi putnik da te ne spopadne
patnja.

303

Obdaren povjerenjem i vrlinom tko stekne slavu i bogatstvo,
u kojoj god zemlji da boravi svuda ga jednako cijene.

304

Poštenje se pokazuje već iz daleka kao gorje Himalaja.
Nepoštenje, ni iz bliza neprimjetno, liči iz noći odapetoj strijeli.

305

Tko sam sjedi i sam leži, tko sam ide neumorno,
tko sam sebe obuzdava, zna da bude radostan u šumi.

XXII

PAKAO

/Niraya-vaggo/

306

Tko govori ono što nije istina dospijeva u pakao
kao i onaj tko nešto učini, pa kaže da nije,
obojica poslije smrti postaju isti kao ljudi
ponižavajuće djelatnosti u naknadnom životu.

307

Mnogi obučeni u olinjalu monašku odjeću,
zloćudni i nerazumni zločinci,
zbog zlih djela propadaju u pakao.

308

Bolje je da razvratnik proguta užarenu željeznu kuglu
nego da lakomisleno uživa milostinju svoje zemlje.

309

Bezobziran čovjek koji se udvara tuđoj ženi postiže četiri posljedice:
beskorisnu dobit, neudoban ležaj, a treće je prijekor, četvrto pakao.

310

Beskorisna dobit i grešna posljedica: kratak je užitak ustrašenog s
ustrasenom;
a vladar nalaže tešku kaznu. Zato neka čovjek ne udvara tuđoj ženi.

311

Kao što kopriva krivo zahvaćena ozlijedi ruku
isto tako i loše shvaćen isposnički život povlači u pakao.

312

Nikakvo nemarno djelo, zanemaren zavjet,
kolebivo prihvaćena redovnička stega ne donosi mnogo ploda.

313

Ako nešto treba učiniti, izvrši to odlučno;
nemaran isposnik diže sve veću prašinu.

314

Bolje je ne izvršiti zlo djelo, jer zlodjelo naknadno izaziva patnju.
Bolje je izvršiti dobro djelo, jer tko ga izvrši zbog toga ne pati.

315

Kao što je pogranični grad zaštićen iznutra i izvana
tako čuvaj samog sebe; ne propusti ni trenutak,
jer se oni koji propuštaju trenutke kaju kad padnu u pakao.

316

Oni koji se stide onoga čega se ne treba stidjeti,
a ne stide se onoga čega bi trebalo da se stide,
takva bića, usvojivši zle nazore, odlaze stranputicom.

317

Oni koji se boje onoga čega se ne treba bojati,
a ne boje se onoga čega se treba bojati,
takva bića, usvojivši zle nazore, odlaze stranputicom.

318

Oni koji podozrijevaju što nije zazorno,
a ne podozrijevaju što je zazorno,
takva bića, usvojivši zle nazore, odlaze stranputicom.

319

Oni koji spoznaju zazorno kao zazorno,

a što nije zazorno kao nezazorno,
takva bića, usvojivši ispravne nazore, idu dobrim putem.

XXIII

SLON

/Nagavaggo/

320

I ja ću - kao što slon u boju podnosi strijelu odapetu iz luka -
podnijeti grube riječi; svjetina je zloćudna.

321

Ukroćenog slona vode u boj, kralj jaše na ukroćenom slonu.
I među ljudima je najbolji onaj tko je ukroćen, tko podnosi surove
riječi.

322

Izvrzne su ukroćene mazge i konji sindhavskog soja,
a i veliki ratni slonovi. -
Ali još je bolji onaj tko je ukrotio sam sebe.

323

Jer se ni pomoću takvog prijevoza ne ide u neprohodni kraj,
tamo kuda ide vlastitom krotkošću dobro ukroćen čovjek.

324

Slavni slon "Čuvar blaga", kojeg je teško obuzdati,
kad se zapjeni oštrim sokom neće okusiti ni zalogaj
kad ga se veže. Snažni se slon sjeća slonovske prašume.

325

Kad netko postane lijen i proždrljiv,
pospanac koji se vrti u snu kao velika utovljena svinja, -
takav se glupan uvijek ponovo preporađa.

326

Ova se je misao ranije lutalački kretala
kuda je htjela, kud željela, kako joj se posrećilo.
Danas ću je pritegnuti temeljito
kao krotitelj nemirnoga slona.

327

Radujte se u nerastresenosti, pazite na vlastitu misao,
izvucite se sa stranputice kao slon kad zapadne u blato.

328

Ako nađete razboritog suputnika koji vam se pridruži,
koji živi pošteno i pametno i prevladava sve poteškoće,
pođite s njim drage volje i budite pažljivi.

329

A ako ne nađete razboritog suputnika koji vam se pridruži,
koji živi pošteno i pametno,
onda kao vladar koji napušta pobijeđenu zemlju
idite sami kao slon po prašumi.

330

Bolje je živjeti sam, nema drugarstva s budalom.
Idi sam i ne čini zlo,
s malo želja kao slon u prašumi.

331

Kad se pojavi nevolja, sretni smo da imamo prijatelje.

Zadovoljstvo je sretno kad je uzajamno.

Sretno je dobročinstvo pod kraj života.

Sretno je napuštanje svake patnje.

332

Na svijetu je sreća imati majku, a i oca.

Sretno je stanje isposnika, a isto tako i svećenika.

333

Sretno je živjeti u vrlini do starosti.

Sretno je čvrsto pouzdanje, sretan je doseg mudrosti

i nevršenja zlodjela.

XXIV

ŽEĐA ZA ŽIVOTOM

/Tanha-vaggo/

334

U nemarnom čovjeku čežnja buja kao puzavica.

On stremi iz života u život kao majmun u šumi tražeći plod.

335

Koga svlada ta bijesna otrovna žeđa za svijetom,

njegovi jadi bujaju kao obilje trave *birana*.

336

A tko može svladati tu bijesnu teško iskorjenjivu žeđu za svijetom

sa njega otpadaju nevolje kao kapi vode sa lotosa.

337

Zato kažem vama koji ste se ovdje smjelo sakupili:

Iskopajte korijen žeđi za životom

kao onaj tko trga korov *birana* u potrazi za mirisnim korijenom *usira*
da vas kao trstiku ne prelama struja smrti uvijek ponovo.

338

Kao što odsječeno stablo čiji je korijen čvrst i neoštećen
ponovo izraste, isto tako dok sklonost prema žeđi za životom
nije prekinuta i ta se patnja obnavlja uvijek ponovo.

339

U kome 36 struja teku prema užicima
toga pogrešna shvaćanja i odluke zavode putem strasti.

340

Struje streme na sve strane, puzavci stalno bujaju.
Kad spazite da taj puzavac klija, presijecite mu korijen mudročću.

341

Radosti pritječu i prianjaju uz živa bića.
Prigrlivši užitke u težnji za srećom
ti ljudi upadaju u rađanje i starost.

342

Svjetina tjerana požudom bježi naokolo kao progonjeni zec.
Podjarmljeni i pritiješnjeni potpadaju uvijek ponovno pod dugotrajnu
patnju.

343

Svjetina tjerana požudom bježi naokolo kao progonjeni zec.
Zato neka se redovnik odvрати od požude u težnji za vlastitom
obestrašćenošću.

344

Ako netko raskrčivši prašumu čežnji, oslobodivši se iz đungle,
oslobođen ponovno pohrli u tu istu šumu,
prozrite njegovu ćud: oslobođen spona ponovno pribjegava u njih.

345

Mudraci kažu da nije čvrsta ona spona koja je napravljena od željeza,
ni od drveta ni od konopa,
nego je snažniji zanos za nizove dragulja, za djecu i žene.

346

Onu sponu nazivaju čvrstom mudraci
koja nas vuče i kad popušta i teško popušta.
Oni koji nju raskinu bježe od svijeta
napustivši čežnju za srećom u strastima.

347

Oni koji su pod utjecajem strasti
upadaju u struju kao pauk u mrežu koju je sam spleo,
dok mudri ljudi trgajući tu mrežu napuštaju taj svijet
bezбриžni odrekavši se sve patnje.

348

Napusti ono što je bilo prije i ono što će biti kasnije,
i ono što je u sredini na prijelazu preko struje bivanja.
U duhu odasvud razriješenom nećeš ponovno upadati u rađanje i

starost.

349

U biću čije je mišljenje poremećeno nadmoćnom strašću
koja teži za onim što joj je drago,
čežnja sve više raste i pojačava zavisnost.

350

Tko se raduje u smirenju razmišljanja
i uvijek razvija uvid u nepoželjnost,
taj će doista odstraniti, taj će dokinuti spone smrtnosti.

351

Tko je stigao do kraja, neustrašiv, bez požude, bezgrešan,
tko je istrgnuo trnje bivanja,
ovo mu je posljednje utjelovljenje.

352

Tko je lišen čežnje i lakomosti, vješt u analitici i metrici,
u pravopisu i redu riječi, za toga se kaže
da je veliki mudrac i velik čovjek
i da je u posljednjem utjelovljenju.

353

Sve sam nadmašio, sve sam prozreo,
ničim što postoji nisam okužen,
sve sam napustio; dokončanjem žeđe sam se oslobodio,
samostalno sam se uzdigao do spoznaje. Na koga da se ugledam?

354

Dar istine nadmašuje sve darove.

Ukus istine nadmašuje sve ukuse.

Radost u istini nadmašuje sve radosti.

Dokončanje čežnje nadmašuje svaku patnju.

355

Bogatstvo ubija nerazumnog, a ne onoga tko stremi da ga nadiđe.

Čežnjom za bogatstvom nerazuman čovjek ubija i druge i samog sebe.

356

Korov je pošast njiva, strast je pošast ovog ljudskog roda.

Zato je dar onima koji su lišeni strasti vrlo plodonosan.

357

Korov je pošast njiva, mržnja je pošast ovog ljudskog roda.

Zato je dar onima koji su lišeni mržnje vrlo plodan.

358

Korov je pošast njiva, zabluda je pošast ovog ljudskog roda.

Zato je dar onima koji su lišeni zablude vrlo plodan.

359

Korov je pošast njiva, želja je pošast ovog ljudskog roda.

Zato je dar beželjnim vrlo plodan.

XXV

ISPOSNIK

/Bhikkhu-vaggo/

360

Obuzdanost vida je dobra, dobra je obuzdanost sluha,
obuzdanost njuha je dobra, dobra je obuzdanost okusa.

361

Obuzdanost tijela je dobra, dobra je obuzdanost govora,
obuzdanost duha je dobra, obuzdanost je uopće dobra.
Obuzdan u svakom smislu isposnik se oslobađa svake patnje.

362

Nadzor nad rukama, nadzor nad nogama,
nadzor nad govorom, to je najviši nadzor.
Čija radost potječe iz unutrašnje sabranosti,
tko je zadovoljan u samoći, za toga se kaže da je isposnik.

363

Isposnik koji ima nadzor nad svojim ustima,
koji govori poučno, a ne uobraženo,
kad objašnjava ispravni smisao, njegov je govor zreo.

364

Ispravnost je njegovo zadovoljstvo, ispravnost je njegova radost,
ispravnost mu je povod razmišljanja; isposnik slijedi ispravnost
i ne zanemaruje dobrobit ispravnosti.

365

Ne treba precjenjivati svoju korist niti zavidjeti drugima.
Isposnik koji zavidi drugima ne postiže sabranost duha.

366

Iako isposnik malo dobiva, neka ne podcjenjuje to što je dobio;
i bogovi hvale onoga čiji je život čist i naporan.

367

U kome nema nikakve sebičnosti u pogledu imena-i-lika
i tko se ne žali ni zbog čega što nije, za toga se kaže da je isposnik.

368

Isposnik koji boravi prijatno i spokojno u Buddhinoj zajednici
stiže na put stižanja i sreće u smirenju sastojaka bića.

369

Isprazni, isposniče, taj čamac, prazan će se lako kretati.
Kad otcijepiš strast i mržnju, postići ćeš utrnuće (*nibbanam*).

370

Pet presijeci, pet odbaci, a pet njeguj dalje.
Bhikkhu koji je nadišao pet (sastojaka postojanja)
naziva se onim koji je prešao preko bujice.

371

Zadubi se, bhikkhu, (u meditaciju), ne budi nemaran.
Ne dopusti da ti misao luta u čulnoj strasti
da iz nepažnje ne progutaš željeznu kuglu,
pa da bukteći ne povikneš: "To je patnja!"

372

Nema meditativnog zadubljenja za bezumnika, nema razuma bez
zadubljenja.
U kome je zadubljenje i mudrost, taj je pred utrnućem.

373

Isposniku koji smirena duha uđe u praznu kuću
radost biva nadljudska u jasnom uvidu u ispravnost.

374

Što bolje upoznaje porast i pad sastojaka bića, doseže radost i zanos.
Za one koji to uviđaju, u tome je besmrtnost.

375

To sada ovdje biva izvor za mudrog isposnika:
nadzor nad osjetilima, smirenost, obaveze ispravnog ponašanja,
druženje s uzornim prijateljima koji žive čisto i revno.

376

Oдноšenje treba da bude prijazno i uzorno;
tako će se uz mnogo zadovoljstva dokončati patnja.

377

Kao što jasmin stresa povenulo cvijeće
tako se i vi otresite strasti i mržnje.

378

Spokojnim se naziva onaj isposnik
koji je smirio tijelo, smirio govor, smirio duh,
tko je potpuno smiren odbacio napasti svijeta.

379

Ohrabruj sam sebe, provjeravaj sam sebe.
Tako zaštićen sam sobom i pažljiv
živjet ćeš sretno, isposniče.

380

Svatko je sam sebi vodič, svatko je sam sebi utočište.
Zato urazumi sam sebe kao trgovac bodrog konja.

381

Isposnik nalazi veliko zadovoljstvo u Buddhinom učenju
i doseže put smirenja, sreću stišanja činilaca života.

382

Isposnik koji se već u mladosti napreže u Buddhinom učenju
obasjava ovaj svijet kao Mjesec kad se riješi oblaka.

XXVI

BRAHMANSKI SVEŠTENIK

/Brahmana-vaggo/

383

Presijeci struju odrješito, brahmane, rastjeraj strasti.
Kad spoznaš da je dokončan splet činilaca života,
onda si znalac onoga što nije izvještačeno, brahmane.

384

Kad brahman nadiđe dvije pojave,
onda otpadaju sve spona s onoga koji je to spoznao.

385

Za koga ne postoji ni ovostranost ni onostranost ni obje te strane,
tko je neustrašiv i nevezan, toga ja nazivam brahmanom.

386

Umno zadubljenog, neokaljanog, smirenog, tko je izvršio dužnost,
slobodnog od zlih utjecaja, tko je postigao krajnju svrhu -
toga ja nazivam brahmanom.

387

Po danu sja Sunce, po noći svijetli Mjesec,
borac se sjaji u svijetlom oružju,
brahmanov sjaj je u naporu zadubljenja,
ali budni prosijava danju i noću bljeskom svoga zanosa.

388

Tko je odbacio teret, zato se naziva brahmanom,
tko je uravnotežen, naziva se vršiocem napora (*samano*),
a po izbjegavanju vlastite okaljivosti naziva se pustinjač.

389

Nitko ne bi smio napasti brahmana,
a niti brahman da se iskali na napadača.
Jao onome tko ubije brahmana,
a još gore onome tko se iskali na napadača.

390

Za brahmana nije neznatna dobrobit
kada suzdrži duh od onoga što mu prija;
kad god odvрати duh od nasilja,
tim samim stišava patnju.

391

Tko niti tijelom, ni riječju ni mišlju ne nanosi patnju,
obuzdan u ta tri smisla, toga ja nazivam brahmanom.

392

Onoga tko je ispravno razumio pouku potpuno budnoga,
toga treba revno poštivati kao što brahman poštuje vatru na žrtveniku.

393

Brahmanom se ne postaje ni po pletenju kose, ni po kastinskom rodu.
U kome je istina i ispravnost, taj je sretan, taj je brahman.

394

Što će ti, slaboumni, pletenice, što će ti odjeća od kozjeg krzna?
Nutrina ti je puna lakomosti, dok pročišćavaš vanjštinu.

395

Onoga tko nosi izlinjalo odijelo, mršav, s nabreklih žilama,
osamljen u šumi u duhovnom zadubljenju,
toga je nazivam brahmanom.

396

Ja ne nazivam nikoga brahmanom po rođenju ni po majci.
I ako se naziva "gospodinom" i imućnim.
Ja nazivam brahmanom onoga tko niti što posjeduje niti što uzima.

397

Tko kad rastrgne sve sponе zbog toga ne strepi,
tko je nadišao povezanost sa zajednicom -
toga ja nazivam brahmanom.

398

Tko je pretrgao omču i sponu i petlje konopca,
tko je slomio ogradu -

toga, budnoga, ja nazivam brahmanom.

399

Tko nedužan strpljivo podnosi uvrede, udarce i tamnicu,
čija je snaga strpljenje,
toga ja nazivam brahmanom.

400

Tko je bez mržnje, vjeran zavjetima, krepostan i nije lakom,
obuzdan, u posljednjem utjelovljenju -
toga ja nazivam brahmanom.

401

Kao voda na listu lotosa, ili zrno gorušice na oštrici igle
što se ne lijepi na strasti -
takvoga ja nazivam brahmanom.

402

Tko već ovdje prepoznaje kraj vlastite patnje,
s koga je otpao teret -
toga nesputanog ja nazivam brahmanom.

403

Dubokoumnog mudraca koji razlikuje što je, a što nije put,
tko je dosegao krajnji cilj -
toga ja nazivam brahmanom.

404

Onoga tko se je osamio na obje strane - i od domaćina i od
beskućnika -

tko ne pohađa domove i malo mu treba -
toga ja nazivam brahmanom.

405

Tko je otklonio batinu ispred pokretnih i nepokretnih bića,
- tko niti ubija niti uzrokuje ubijanje,
- toga ja nazivam brahmanom.

406

Nenasilan među nasilnima, prijegoran među siledžijama,
bez gramzivosti među gramzivima -
toga ja nazivam brahmanom.

407

S koga su strast i mržnja, oholost i licemjernost otpale
kao zrno gorušice sa oštrice igle -
toga ja nazivam brahmanom.

408

Tko izriče istinu bez surovosti, jasno razumljivu,
kojom nikoga ne vrijeđa -
toga ja nazivam brahmanom.

409

Tko ne uzima ništa na svijetu, ni veliko ni malo,
ni sitno ni krupno, ni lijepo ni ružno -
toga ja nazivam brahmanom.

410

Kome nisu poznate želje ni na ovom ni na drugom svijetu,

tko je razriješen od želja -
toga ja nazivam brahmanom.

411

Tko ne zna za stalna boravišta i neće da zna za podozrenja,
tko je dosegao dubinu ne-umiranja -
toga ja nazivam brahmanom.

412

Tko je tu nadmašio povezanost dobra i zla,
tko je bez patnje, bez strasti -
tako čistoga ja nazivam brahmanom.

413

Tko je čist kao neokaljani Mjesec, bistar, jasan, nezasjenjen,
sa kojeg je odstranjen i radostan izgled -
toga ja nazivam brahmanom.

414

Tko je prešao glib teško prohodnog puta, tu struju zbivanja i zablude,
u duhovnom zadubljenju, bez sumnje, ne hvatajući se ni za što,
dogorio
- toga ja nazivam brahmanom.

415

Tko je ovdje napustio strasti i pobjegao kao beskućnik,
u kome je napuštena žeđa za bićem -
toga ja nazivam brahmanom.

416

Tko je ovdje napustivši žudnje za životom pobjegao kao beskućnik,
u kome je prekinuta žeđa za bićem -
toga ja nazivam brahmanom.

417

Odbacivši ljudsku podjarmljenost, nadišavši podložnost bogovima,
razriješenog od svake podložnosti -
toga ja nazivam brahmanom.

418

Napustivši ugodnost i neugodnost, rashlađenog bez ostatka,
pobjednika koji je savladao cijeli svijet -
toga ja nazivam brahmanom.

419

Tko uvidi svuda propadanje bića i njihovo obnavljanje,
tko ne prijanja uz biće -
toga dobro prispjeloga, budnog, ja nazivam brahmanom.

420

Za čiji put ne znaju ni bogovi, ni anđeli, ni ljudi,
čiji su zli utjecaji iscrpljeni, dostojnog poštovanja -
toga ja nazivam brahmanom.

421

Tko ni ispred sebe, ni za sobom, ni po sredini nema ničega,
tko ništa nema i ništa ne usvaja -
toga ja nazivam brahmanom.

422

Tko je neustrašiv kao bik,
svemoćnog i premudrog pobjednika, nesavladivoga -
toga ja nazivam brahmanom.

423

Onoga tko zna za svoje ranije postojbine (živote)
i prozrijeva nebo i pakao, tko je dospio do kraja (prepo-)rađanja,
ušutjelog mudraca čija je spoznaja usavršena -
toga ja nazivam brahmanom.

Rev. 21/8/2000

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/dhp.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst Uddana](#)

Udana

Nadahnuća

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Udana, treća knjiga **Khuddaka nikaye**, nudi bogatu zbirku kratkih sutta, od kojih svaka kulminira kratkom strofom koju je izgovorio Buda. Ukupno ima osamdeset sutta, grupisanih u osam *vagga* ili poglavlja.

Odabrane sutte iz Udane

I Bodhivagga -- Poglavlje o probuđenju

- **Bodhi sutta (Ud I.1) -- Probuđenje (1)**
- **Bodhi sutta (Ud I.2) -- Probuđenje (2)**
- **Bodhi sutta (Ud I.3) -- Probuđenje (3)** Buda razmatra uslovljenost nastanka ubrzo posle probuđenja.
- **Nigrodha sutta (Ud I.4) -- Banjan drvo** Ko je pravi braman? (1)
- **Thera sutta (Ud I.5) -- Stari monasi** Ko je pravi braman? (2)

- **Kassapa sutta (Ud I.6) -- O Maha Kasapi** Poštovani Maha Kasapa odlučuje da u prošnje hrane ide među siromašne i uboge, pre nego među božanstva.
- **Ajakalapaka sutta (Ud I.7) -- Ađakalapaka** Demon pokušava da prestravi Budu.
- **Sangamaji sutta (Ud. I.8) -- Sangamađi** Nepomućen je mir onoga ko je probuđen.
- **Jatila sutta (Ud. I.9) -- Đatila askete** Dhamma bolje pročišćuje od vode.
- **Bahiya sutta (Ud I.10) -- O Bahiji** Asketa Bahija sreće Budu, dobija kratko učenje od njega i postaje arahant.

II. Muccalindavagga -- Poglavlje o Mućalindi

- **Muccalinda sutta (Ud II.1) -- O Mućalindi** Mućalinda, kralj duhova zaštitnika *naga*, posećuje Budu.
- **Raja sutta (Ud II.2) -- Kraljevi** Buda prekoreva grupu monaha što naklapaju o politici.
- **Danda sutta (Ud II.3) -- Štap** Buda nailazi na grupu dečaka koji zmiju tuku štapom.
- **Sakkara sutta (Ud II.4) -- Poštovanje** Askete iz drugih tradicija postaju ljubomorni na podršku i poštovanje koji se ukazuju Budi.
- **Upasaka sutta (Ud II.5) -- Kućedomaćin** Stalno zauzeti nezaređeni sledbenik najzad dolazi da poseti Budu.
- **Gabbhini sutta (Ud II.6) -- Trudnica** Čovek postaje užasno bolestan pošto je popio ulje koje je nameravao da odnese svojoj trudnoj ženi.
- **Ekaputta sutta (Ud II.7) -- Sin jedinac** Ožalošćeni prijatelji i porodica laičkog sledbenika kojem je preminuo sin odlaze do Bude.
- **Suppasava sutta (Ud. II.8) -- Supasava** Bol prikriven u užitku satire nepažljive.
- **Visakha sutta (Ud II.9) -- Govor Visaki** Visaka kućedomaćin posećuje Budu.
- **Bhaddiya Kaligodha sutta (Ud II.10) -- O Badija Kaligodi** Meditirajući, monah objavljuje kako je blažen život u samoći šume.

III. Nandavagga -- Poglavlje o Nandi

- **Kamma sutta (Ud III.1) -- Postupak** Meditirajući, monah podnosi tegobe i bolove

zbog bolesti.

- **Nanda sutta (Ud III.2) -- O Nandi** Buda na briljantan način odvraća Nandu, svog polubrata, od razmonašenja.
- **Yasoja sutta (Ud III.3) -- O Jasodi** Grupa monaha, koje je Buda na pravi način prekoreo zbog bučnog ponašanja, postaju arahanti.
- **Sariputta sutta (Ud III.4) -- O Sariputi** Buda je inspirisan ugledavši Sariputu kako meditira.
- **Kolita sutta (Ud III.5) -- O Koliti (Maha Mogalana)** Buda je inspirisan ugledavši Maha Moggallanu kako meditira.
- **Pilindavaccha sutta (Ud III.6) -- Pilindavaća** U onome u kome laži ni sujete nema, taj je pustinjač, taj je monah.
- **Kassapa sutta (Ud III.7) -- O Kasapi** Kralj bogova se prurušava kako bi stekao zasluge darujući hranu Maha Kasapi.
- **Pinda sutta (Ud III.8) -- Prošenje hrane** Monah bi trebalo da krene u prošenje hrane samo s pravim razlogom.
- **Loka sutta (Ud III.10) -- Pogled na svet** Neposredno posle probuđenja, Buda svojim božanskim okom posmatra ovaj svet i vidi da je pun neznanja, želje i patnje.

IV. Meghiyavagga -- Poglavlje o Meghiji

- **Meghiya sutta (Ud IV.1) -- O Meghiji** Suviše prilježan monah ophrvan je lošim stanjima uma i Buda ga podseća na važnost druženja sa prijateljima dostojnim divljenja.
- **Gopala sutta (Ud IV.3) -- Pastir** Pastir poziva monahe u svoju kuću na obrok.
- **Juñha sutta (Ud IV.4) -- Mesečina** Mrzovoljni *yakkha* odluči da udari pošt. Sariputtu po glavi i plaća cenu svoje gluposti.
- **Naga sutta (Ud IV.5) -- Slon** Buda se premešta iz bučnog okruženja u usamljenost šume.
- **Pindola sutta (Ud IV.6) -- O Pindoli** Buda je inspirisan ugledavši Pindolu kako meditira.
- **Sariputta sutta (Ud IV.7) -- O Sariputi (1)** Buda je inspirisan ugledavši Sariputu kako

meditira.

- **Upasena Vangataputta sutta (Ud IV.9) -- O Upaseni Vangataputi** Buda je inspirisan postignućima Upasene Vangatapute.
- **Sariputta sutta (Ud IV.10) -- O Sariputi (2)** Buda je inspirisan ugledavši Sariputu kako meditira.

V. Sonavagga -- Poglavlje o Soni

- **Raja sutta (Ud V.1) -- Kralj** Kraljica Malika i kralj Pasenadi ispituju jedno drugo: "Da li ti je iko draži od samoga sebe?"
- **Appayuka sutta (Ud V.2) -- Kratkoga veka** Život je kratak; vežbaj marljivo!
- **Kutthi sutta (Ud V.3) -- Gubavac** Buda podučava gubavca, koji uskoro dostuže stupanj "ulaska u struju".
- **Kumaraka sutta (Ud V.4) -- Dečaci** Buda nailazi na grupu dečaka koji pecaju i govori im o fizičkom bolu.
- **Uposatha sutta (Ud V.5) -- Dan predanosti** Buda upoređuje izvanredne kvalitete Dhamme sa kvalitetima okeana.
- **Kaccayana sutta (Ud V.6) -- Govor Kaćajani** Monah Sono, pratilac Kaćajanin, ide da poseti Budu.
- **Revata sutta (Ud V.7) -- O Revati** Buda je inspirisan ugledavši Revatu kako meditira.
- **Saddayamana sutta (Ud V.9) -- Galama** Buda je inspirisan ugledavši u blizini grupu bučnih mladića.
- **Panthaka sutta (Ud V.10) -- O Ćula Panthaki** Buda je inspirisan ugledavši Ćula Panthaku kako meditira

VI. Jaccandhavagga -- Slep od rođenja

- **Jatila sutta (Ud VI.2) -- Askete** Buda objašnjava kralju Pasenadiju kako se mogu uočiti nečija vrlina, čistota, istrajnost i uvid.
- **Ahu sutta (Ud VI.3) -- Tako beše** Buda razmišlja o štetnim osobinama koje je

napustio i povoljnim koje je usavršio.

- **Tittha sutta (Ud VI.4) -- Različite sekte** Buda koristi čuveno poređenje sa slepcima i slonom da bi ilustrovao jalovost raspravljanja o nečijim stavovima i mišljenjima.
- **Tittha sutta (Ud VI.5) -- Različite sekte (2)** Buda je inspirisan pošto je saslušao raspravu između različitih filozofa.
- **Tittha sutta (Ud VI.6) -- Različite sekte (3)**
- **Subhuti sutta (Ud VI.7) -- O Subutiju** Buda hvali monaha koji praktikuje *jhana*.
- **Ganika sutta (Ud VI.8) -- Kurtizana** Buda je inspirisan pričama o dvoboju na život i smrt radi naklonosti izvesne kurtizane.
- **Adhipataka sutta (Ud VI.9) -- Insekti** Buda je inspirisan ugledavši insekte kako kruže oko plamena.

VII. Culavagga -- Manje poglavlje

- **Bhaddiya sutta (Ud VII.1) -- O patuljku Bhadiji (1)** Poštovani Sariputa pomaže poštovanom Bhadiji da dođe na prag stupnja arahanta.
- **Bhaddiya sutta (Ud VII.2) -- O patuljku Bhadiji (2)** Poštovani Sariputta, ne uviđajući da je poštovani Bhadija sada arahant, nastavlja da ga podučava.
- **Kamesu satta sutta (Ud VII.3) -- Vezani za čulna zadovoljstva (1)** Buda je inspirisan prizorom nezaređenih koji su duboko vezani za čulna zadovoljstva..
- **Kamesu satta sutta (Ud VII.4) -- Vezani za čulna zadovoljstva (2)** Buda je inspirisan prizorom nezaređenih koji su duboko vezani za čulna zadovoljstva.
- **Badiya sutta (Ud VII.5) -- Badija patuljak** Buda pravi lepo poređenje između monahovog spoljašnjeg izgleda i unutrašnje lepote probuđenja.
- **Tanhakhaya sutta (Ud VII.6) -- Okončanje želje** Buda je inspirisan ugledavši Anja Kondanju kako meditira
- **Nagasamalo sutta (Ud VII.7) -- O Nagasamali** Večna dilema - koji je pravi put? Ponekad i savet mudrijih dobro dođe.
- **Udapana sutta (Ud VII.9) -- Izvor** Jedan od retkih slučajeva kada Buda pokazuje svoje natprirodne moći, pri čemu poštovanom Anandi ukazuje na jedan od aspekata

Dhamme.

- **Udena sutta (Ud VII.10) -- O kralju Udeni** 500 žena, od kojih su sve dostigle barem stupanj "ulaska u struju", nestaju u vatri.

VIII. Pataligamiyavagga -- Poglavlje o selu Patali

- **Nibbana sutta (Ud VIII.1) -- Potpuno oslobođenje/Parinibbana (1)**
- **Nibbana sutta (Ud VIII.2) -- Potpuno oslobođenje/Parinibbana (2)**
- **Nibbana sutta (Ud VIII.3) -- Potpuno oslobođenje/Parinibbana (3)**
- **Nibbana sutta (Ud VIII.4) -- Potpuno oslobođenje/Parinibbana (4)** Četiri sutte u kojima Buda opisuje prirodu nibbane.
- **Nagasamalo sutta (Ud VIII.7) - Govor Nagasamali** Neznalica i mudrac -- kako uopšte mogu zajedno putovati?
- **Visakha sutta (Ud VIII.8) -- Govor Visaki** Nezaređena sledbenica Visaka, tužeći nad smrću unuka, dobija snažnu poduku u vezi sa prijanjanjem i smrću.
- **Dabba sutta (Ud VIII.9) -- O Daba Malaputi (1)** *Prevod Čedomil Veljačić*
- **Dabba sutta (Ud VIII.10) -- O Daba Malaputi (2)** Buda je inspirisan spektakularnom smrću poštovanog Daba Malapute i njegovim dostizanjem *parinibbane*.

Rev. 24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/indexud.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst Itivuttake](#)

Itivuttaka

Tako reče Buda

Prevod Braislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Sadržaj

- **Uvod** (Tanisaro bikhu)
 - **Grupa jedinica** (sutte 1-27)
 - **Grupa dvojki (28-49)**
 - **Grupa trojki (50-85)**
 - **Grupa četvorki (100-112)**
-

Uvod

Itivuttaka, zbirka 112 kratkih govora, svoje ime dobila je po uvodnoj rečenici svakog od ovih govora: tako (*iti*) reče (*vuttam*) Blaženi. Autorstvo ove zbrke se u celini pripisuje nezaređenoj sledbenici Khuđutari, koja je radila u palati kralja Udene u Kosambiju, kao sluškinja jedne od njegovih žena po imenu Samavi. Pošto

kraljica nije mogla da izađe iz palate kako bi čula Budine govore, Khuđutara je otišla umesto nje, zapamtila ono što je Buda rekao i potom se vratila u palatu da poduči kraljicu i 500 njezinih pratilja. Zbog ovakvog podviga Buda je naveo Khuđutaru kao najučeniju od svojih nezaređenih sledbenica. Ona je bila i veoma uspešan učitelj: kada su unutrašnji delovi palate kasnije izgoreli, a sa njima i kraljica i njezina svita, Buda je tom prilikom prokomentarisao (u Ud. VII. 10) da su sve te žene već bile dostigle prvi stupanj probuđenja.

Naziv Itivuttaka uključen je u devetočlanu podelu Budinog učenja -- listu koja prethodi rasporedu pali kanona koji danas imamo.. Nemoguće je, međutim, utvrditi koji obim je tadašnja Itivuttaka imala u odnosu na današnju. Kineski kanon sadrži prevod Itivuttake, koji se pripisuje Hsian-tsangu, i taj prevod veoma podseća na tekst pali Itivuttake; glavna razlika je u delu "Grupa trojki" i čitava "Grupa četvorki" iz pali verzije nedostaje u Hsian-tsangovom prevodu. Ili su ti delovi kasnije dodati i sačuvani u pali verziji, ali ne i u sanskritskoj verziji sa koje je prevedeno, ili je sanskritski tekst bio nekompletan, a moguće je i da je Hsian-tsangov prevod ostao nedovršen (nastao je poslednjih meseci njegovog života).

Ranu istoriju Itivuttake još više komplikuje činjenica da je ona prvobitno usmeno prenošena, a da je prvi put zapisana tek nekoliko vekova posle Budine smrti.

No, kakva god ta istorija bila, ovaj spis je dugo figurirao kao najomiljenija zbirka u čitavom pali kanonu, pre svega zato što pokriva veliki deo Budinog učenja -- od najjednostavnijih do najdubljih njegovih vidova -- i to u formi lako razumljivoj, privlačnoj i dobro odmerenoj.

Rev. 21/8/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/indexiv.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst Sutta nipate](#)

Sutta nipata

Zbirka sutta

Sutta nipata ("Zbirka sutta"), peta knjiga **Khuddaka nikaye**, sastoji se od 71 kratke sutte razvrstane u pet celina.

Sem Veljačićevog prevoda poglavlja V, ovde sam koristio knjigu: **Hammalava Saddhatissa, *Suta Nipata*** (London, Curzon Press, 1985).

Sadržaj

- I. **Uragavagga -- Poglavlje zmije**
- II. **Culavagga -- Manje poglavlje**
- III. **Mahavagga -- Veliko poglavlje**
- IV. **Atthakavagga -- Oktet poglavlje**
- V. **Parayanavagga -- Poglavlje na putu ka drugoj obali**

I. Uragavagga -- Poglavlje zmije

- **Uraga sutta (Sn I.1) -- Zmija.** Onaj ko je odmakao putem odbacio je nepovoljna stanja uma, baš kao što zmija odbacuje svoju staru, sasušenu kožu.
- **Dhaniya sutta (Sn I.2) -- Domaćin Danija.** Poetski dijalog u kojem su kontrastirani bogatstvo i sigurnost laičkog života sa bogatstvom i sigurnošću onoga ko je samotnički život proživio do njegovog krajnjeg cilja. Ukoliko vam je teško da se uživite u lik nekoga kao Danija, ko svoje bogatstvo meri veličinom stočnog stada, onda čitajući ovu pesmu zamenite krave i bikove nekretninama i akcijama, a kišu ekonomskom propašću.
- **Khaggavisana sutta (Sn I.3) -- Nosorog.** U prevodu **Čedomila Veljačića**, zatim **Borisa Krena**, kao i **Zorana Zekovića**. Čuvena pesma o vrednostima življenja samotnjačkim životom budističkog monaha. I dan danas se sećam kako me je "prodrmla" svojom sugestivnošću kada sam je pre mnogo godina pročitao po prvi put! Posle sam shvatio da nisam jedini...
- **Kasibharadvaja sutta (Sn I.4) -- Ratar Bharadvađa.** "Poverenje je seme; obuzdanost uzda; mudrost je moj jaram; skromnost je moja ruda; um su kajasi; sabranost moj plug i bič", kaže Buda na prekor bramana da on pošto ne ore ne može ni da dobije bilo šta za jelo.
- **Cunda sutta (Sn. I.5) -- Kovač Ćunda.** Monaha ima na hiljade. Ali svi oni mogu se svrstati u samo četiri kategorije.
- **Parabhava sutta (Sn I.6) -- Nazadovanje.** O različitim uzrocima duhovnog nazadovanja koje treba otkloniti.
- **Vasala sutta (Sn. I.7) -- Otpadnik.** Drevni indijski kastinski sistem poznaje četiri kaste: (1) sveštenici (bramani), (2) ratnici i vladari (kšatrije), (3) trgovci i poljoprivrednici (vaišje) i (4) najniža kasta slugu (šudre), koji se smatraju društvenim otpadnicima. U ovoj suttu Buda objašnjava ko je zapravo (duhovni) otpadnik.
- **Karaniya metta sutta (Sn I.8) -- Blagonaklonost.** Budine reči o usmeravanju blagonaklonosti ili saosećajne ljubavi (*metta*) ka svakom biću.
- **Hemavatta sutta (Sn.I 9) -- Šatagira i Hemavata.** Dijalog dva demona (*yakkha*) o Budinim kvalitetima. Pošto im ovaj odgovori na pitanja, postaju njegovi sledbenici.
- **Alavaka sutta (Sn I.10) -- Govor Alavaka jaki.** Demon (*yakkha*) iskušava Budu zagonetkama i preti mu: "Ako ne možeš da mi odgovoriš, pomutiću ti um ili rasporeti srce

ili ću te zgrabiti za noge i zavitlati na drugu obalu Ganga." (Ova sutta se takođe pojavljuje kao [SN X.12.](#))

- **Vijaya sutta (Sn I.11) -- Pobeda.** Razmišljanje o neprivlačnosti tela kao način da se dođe do uvida.
- **Muni sutta (Sn I.12) -- Utihnuli mudrac.** Buda opisuje karakteristike idealnog mudraca, koji veću sreću i sigurnost nalazi ne u združivanju, već u samotničkom kontemplativnom življenju. (Ovo je jedna od sutta koje je kralj Ašoka [oko 270-232 pre n. e.] odabrao da ih proučavaju i često o njima razmišljaju svi budisti, bilo da su zaređeni ili nisu.)

II. Culavagga -- Manje poglavlje

- **Ratana sutta (Sn II.1) -- Blaga.** Buda nabraja mnoga blaga koja se nalaze u Budi, Dhammi i Sanghi.
- **Amagandha sutta (Sn II.2) -- Smrad.** Šta znači biti duhovno "prljav"?
- **Hiri sutta (Sn II.3) -- O prijateljstvu.** Buda objašnjava prirodu pravog prijateljstva.
- **Maha-mangala sutta (Sn II.4) -- Najveća zaštita.** Nabranje zaštita koje stičemo živeći moralno.
- **Suciloma sutta (Sn II.5) -- Govor Sućilomi.** Govor sličan **Alavaka suttu (Sn. I.10)** u prvom odeljku.
- **Dhammacariya sutta (Sn II.6) -- Pogrešno ponašanje.** Monasi se ohrabruju da izbegavaju druge monahe koji se nedostojno ponašaju.
- **Brahmanadhammika sutta (Sn. II.7) -- Dobro ponašanje bramana.** Buda opisuje idealan način života bramana u "zlatnom dobu" i kako se on posle degenerisao.
- **Nava sutta (Sn II.8) -- Poređenje sa brodom.** Učitelj, poput veštog kormilara, zna iz neposrednog iskustva kako da pređe na drugu obalu.
- **Kimsila sutta (Sn II.9) -- Sa kojom vrlinom?** Stavovi i ponašanje koji nam najviše pomažu da učimo i imamo koristi od Dhamme.
- **Utthana sutta (Sn II.10) -- O budnosti.** Podsticajno izlaganje o potrebi ulaganja

napora. Probudite se!

- **Rahula sutta (Sn II.11) -- Savet Rahuli.** Buda preporučuje samotnički život svom sinu Rahuli.
- **Vangisa sutta (Sn II.12) -- Govor Vangisi.** Monah Vangisa dobija potvrdu da je njegov učitelj dostigao stanje *nibbane*.
- **Sammaparibbajaniya sutta (Sn II.13) -- Ispravan način života beskućnika.** Nekoliko saveta za ispravan monaški (ali i "civilni") život.
- **Dhammika sutta (Sn II.14) -- Govor Damiki.** Laički sledbenik Damika pita Budu kako treba da postupa u skladu sa vrlinom.

III. Mahavagga -- Veliko poglavlje

- **Pabbaja sutta (Sn III.1) -- Odlazak u beskućnike.** Kralj Bimbisara, pod utiskom Budine pojave, sledi ga u planine kako bi otkrio ko je on i odakle dolazi.
- **Padhana sutta (Sn III.2) -- Velika bitka.** Deset Marinih armija približava se Bodhisatti (budućem Budi) u neuspešnom pokušaju da ga odmame sa njegovog mesta za meditaciju.
- **Subhasita sutta (Sn III.3) -- Dobro rečeno.** Četiri karakteristike dobro izgovorene reči.
- **Puralasa sutta (Sn III.4) -- Žrtveni kolač.** Kome prineti žrtvene darove? Ko je dostojan naše velikodušnosti?
- **Magha sutta (Sn III.5) -- Govor bramanu Magi.** Sutta u pohvalu davanja, slična kao prethodna.
- **Sabhiya sutta (Sn III.6) -- Govor asketi Sabiji.** Lutajući asketa ispituje Budu i šest drugih učitelja koji su u to vreme podučavali.
- **Sela sutta (Sn III.7) -- Govor asketi Seli.** Buda uverava učitelja Selu i 300 njegovih učenika u svoje prosvetljenje.
- **Salla sutta (Sn III.8) -- Strela.** Smrt i gubitak su oko nas, pa ipak mudrac zna da put ka trajnoj sreći vodi preko napuštanja naše žalosti, čežnje i očaja.
- **Vasettha sutta (Sn. III.9) -- Govor Vaseti.** Koje je pravo značenje pojma "braman"?
- **Kokalika sutta (Sn III.10) -- Govor o Kokaliki.** Buda razmatra posledice

nepromišljenog govora.

- **Nalaka sutta (Sn III.11) -- Govor Nalaki.** Ova sutta ima dva dela. Prvi deo govori o događaju ubrzo posle rođenja Bodhisatte (budućeg Bude). Drugi deo opisuje put mudraca.
- **Dvayatanupassana sutta (Sn III.12) -- Sreća Plemenitog (odlomak).** Buda primećuje da ono što većina ljudi zove srećom mudraci nazivaju patnjom; ono što mudraci zovu srećom, drugi nazivaju patnjom. Nije ni čudo da je Dhammu tako teško razumeti!

IV. Atthaka vagga -- Oktet poglavlje

Uvod

Thanissaro Bhikkhu

Atthaka vagga [1] jeste skup od 16 pesama čija je zajednička tema nevezivanje. Ove pesme pokrivaju četiri vrste vezivanja -- vezivanje za čulna zadovoljstva, za stavove, za praksu i pravila i za verovanje u postojanje sopstva -- sa naročitim naglaskom na prva dva. One opisuju ono što čini prirodu vezivanja u svakom pojedinačnom slučaju, zamke vezivanja, prednosti njegovog napuštanja, puteve ka tome i suptilne paradokse toga šta znači ne vezivati se za nešto.

Ova poslednja tema javlja se u mnogim govorima u pali kanonu, jer budističko učenje o nevezivanju u sebi sadrži ključni paradoks: objekat vezivanja koji na kraju treba napustiti čini deo puta ka tom napuštanju. Izvesna količina čulnih zadovoljstava je neophodna na putu da se prevaziđu čulna zadovoljstva; izvestan režim prakse i pravila je neophodan da bi se prevazišla vezanost za praksu i pravila; snažan osećaj sopstvene odgovornosti neophodan je da bi se prevazišlo prijanjanje za sopstvo. Drugi delovi pali kanona nude jasne analogije kojima se objašnjavaju ovi paradoksi, često kroz sliku kretanja ka cilju -- prelazak reke uz pomoć splava, šetnja parkom, uzimanje više kočija jednu za drugom od grada do grada -- pri čemu se po stizanju na taj cilj dotadašnje prevozno sredstvo

jednostavno ostavlja po strani. Međutim, *Atthaka vagga* ponekad predstavlja ove paradokse na krajnje maglovit način. Zapravo, neki od paradoksa -- naročito u raspravljanju o napuštanju vezanosti za stavove -- izloženi su tako neobičnim terminima da ih je, na površini, teško pomiriti sa ostalim pali govorima ili sa drugim delovima same *Atthake*. Zato je pitanje treba li te paradokse uzeti takve kakvi su ili ih dalje tumačiti. Ili, da postavimo pitanje onako kako je to sam Buda učinio (**AN II.25**): Je li njihovo značenje do kraja izloženo ili na to značenje tek treba ukazati.

Argument da ove paradokse treba uzeti takvi kakvi su zasnovan je na pretpostavci da hronološki *Atthaka* prethodi ostatku pali kanona. Od ove pretpostavke se dalje ide u pravcu zaključka da ove pesme sadrže najranije zabeleženo Budino učenje i ukoliko su u neskladu sa ostalim delovima kanona, to je jednostavno zato što su ti drugi odlomci manje verni izvornoj Budinoj poruci. Ovakav zaključak ima, međutim, nekoliko slabosti. Kao prvo, samo su dva dokaza ponuđena za datiranje ovih pesama: (1) *Atthaka* se, kao celina, pominje još na tri mesta u kanonu -- Ud V.6, Mv. V i **SN XXII.3**; [2] i (2) jezik ovih pesama je arhaičniji nego u drugim govorima. Međutim, ni jedan od njih ne može da sigurnošću biti smatran dokazom za navedena zaključivanja. Prvi dokaz jednostavno pokazuje da *Atthaka* prethodi trima delovima u kojima se spominje, ali nije izvesno da prethodi i celom pali kanonu. Baš kao što Tenisonova poezija sadrži više arhaizama nego Draidenova proza, činjenica da pali pesma koristi arhaičan jezik nije dokaz o njezinoj starini.

Tvrdnje da ove paradokse treba uzeti takvi kakvi su imaju i druge slabosti. U njima se često iznosi da nas ovi paradoksi uče stavu da ne treba imati stavove i prakse koji nemaju ciljeve, pa ipak oni koji iznose ovakve tvrdnje su prvi koji priznaju da je ovakvo učenje potpuno nepraktično. Takvi stavovi su takođe u suprotnosti sa drugim delovima same *Atthake* i čestim upućivanjima na oslobađanje (*nibbana/nibbuti*) kao na cilj prakse. Tako, čak i ako je *Atthaka* znatno starija od ostalih pali govora, morali bismo da pređemo preko velikih nekonzistentnosti u njezinoj poruci ako bismo njene paradokse uzeli takvi kakvi su.

Preporuke da paradokse iz *Atthake* treba dalje tumačiti -- da su oni namerno izraženi teško razumljivim terminima -- zasnovane su na nešto čvršćem tlu. Prvo, tu je tumačenje da je budistička tradicija uznapredovala od svojih početaka. Jedan obiman komentar, naslovljen *Mahaniddesa* (Nd.I), u kojem se izmiruje sadržaj pesme sa učenjem u ostatku govora, bio je sastavljen dovoljno rano da bi ga uvrstili u sam kanon. Iako neka od objašnjenja data u *Mahaniddesi* mogu izgledati pomalo suviše cepidlačka, ona ipak ukazuju na to da su budisti bliži Budinom vremenu pronalazili niz korisnih nivoa značenja ispod površinskog nivoa ovih pesama.

Čak i ako odbacimo argumente koje nam nudi tradicija, postoje i drugi razlozi za zaključak da su paradoksi iz *Atthake* tako načinjeni da se dalje analiziraju. Možemo početi sa pitanjem, već pomenutim, unutrašnje konzistentnosti samih ovih pesama; one dobijaju bolji smisao kada se, posmatrane kao celina, paradoksi u njima istražuju ispod površinskog, očiglednog nivoa. Drugo, ovi paradoksi, svojom upotrebom igre reči, slede jedan drevni indijski žanr -- filozofsku zagonetku -- koji samom svojom prirodom poziva na dublje analiziranje. Dokazi iz *Rig Veda* pokazuju da je stari vedski ritual uključivao i takmičenje u kojem su bramani koristili igre reči da filozofsko učenje izraze kao zagonetke koje kandidat treba da reši. Svrha ovih takmičenja bila je da poduči kandidata -- obično onoga ko se spremao da postane majstor rituala -- upotrebi moći kreativnog razmišljanja, "izvan kruga", u opravdanom uverenju da će proces traganja za inspiracijom i prosvetljenjem kroz odgovor transformisati um na mnogo dublji način od pukog prikupljanja informacija.

[3]

Premda *Atthaka* pesme savetuju da ne učestvujemo na intelektualnim nadmetanjima, one imitiraju vedske zagonetke svojim korišćenjem takvih izraza koji će provocirati čitaoca. Pojedine reči -- pokatkad čitavi stihovi i strofe -- u ovim pesmama mogu se tumačiti na različite načine i na čitaocu je da istraži i razmotri sva raznovrsna značenja i potom odluči koje je najkorisnije. Premda naša kultura

povezuje igru reči sa šalama, *Atthaka* stoji na početku duge linije budističkih tekstova -- theravadskih ili ne -- koji koriste igru reči u ozbiljne namere: da nauče čitaoca da misli samostalno, da pronikne u varljivost jezika i tako olakša labavljenje vezanosti za one strukture koje jezik neminovno nameće umu.[4] Ova vrsta tekstova takođe nagrađuje one koji ih uzimaju dovoljno ozbiljno da bi im se ponovo vraćali i ponovo ih promišljali.

Tako se opskurnost jednog dela govora u *Atthaki* može uzeti kao funkcionalna, ne kao odraz starosti pesme, već pre kao svojstvo žanra kojem pripada. Pravilno čitanje ovakvog teksta zahteva da prethodno dovedete u pitanje svoje pretpostavke o njegovoj poruci i razjasnite namere koje stoje iza vašeg napora da doprete do značenja. Na taj način, sam čin čitanja ne treba samo da informiše, već i da transformiše. Što mu se više predate, to on otvara više mogućnosti u vašem umu.

Naravno, prevođenje ovakvih igri reči predstavlja ogroman izazov; čak i kada su ti izazovi savladani, čitati takve igre reči u prevodu ne može nikada biti isto kao čitati ih na izvornom jeziku i u kulturnom okruženju. Na sreću, sem ovih kontroverznih odlomaka, veći deo *Atthake* je savršeno direktan -- premda komentari poštovanog Maha Kaćane jednog od jednostavnijih stihova u IV.9 treba da posluže kao upozorenje da čak i direktni odlomci mogu sadržavati skrivena značenja.

I poslednje dve napomene o čitanju *Atthake*:

1. Premda su ove pesme bile sačinjene za publiku koju su sačinjavali monasi litalice, one nude vredne lekcije i za nezaređene sledbenike. Čak i delovi koji se direktno odnose na beskućnički život mogu se čitati kao simbol određenog stanja uma. Već pomenuti komentari poštovanog. Maha Kaćane pokazuju da je to bilo činjeno još od vremena nastanka kanona. obraćajući se laiku i komentarišući stih koji opisuje ponašanje mudraca koji je napustio dom i društvo, on "dom" tumači kao *khandhe* a "društvo" kao čulne utiske. Tako u njegovim rukama ovaj stih

razvija jedno unutrašnje značenje koje laik može primeniti na svoj život a da ne mora nužno napustiti aktuelni dom i društvo. I drugi stihovi u pesmama mogu se tumačiti na sličan način.

2. Pesme su skoncentrisane na opise mudraca (*muni*) i prosvetljenih ljudi (*dhira*), ali ove reči nemaju fiksno značenje iz stiha u stih. U nekim kontekstima, one označavaju arahante; u drugim, ništa više od inteligentnog svetovnog čoveka. Zato treba voditi računa o kontekstu kada čitamo opise mudraca i prosvetljenih ljudi, da bismo videli da li se u njima opisuju ljudi koji slede put ili oni koji u već stigli na cilj.

Napomene

1. Naziv *Atthaka* (*Okteti*) izvodi se iz činjenice da su prve četiri pesme u grupi -- od kojih tri već u naslovu imaju reč *atthaka* -- sačinjene od osam stihova. Na osnovu ovoga, neki naučnici su tvrdili da ove četiri pesme čine prvobitnu zbirku, a da su ostale pesme kasniji dodaci, ali to nije nužno tako. Mnoga poglavlja (*vagga*) u "košari" sa govorima i *Vinayi* nose naziv prema nekoliko prvih pasusa, premda ostatak može sadržavati materijal koji se sasvim razlikuje od onoga što se sugeriše naslovom. Tako ne postoji način da se utvrdi relativna starost različitih pesama u ovoj zbirci. [Natrag]

2. Poštovani. Maha Kaćana -- kojeg je Buda hvalio kao najveštijeg među svojim učenicima da iz konciznog iskaza izvuče značenje -- pomenut je u vezi sa *Atthakom* na sva tri mesta. Kao veoma obrazovan braman, on je verovatno bio obučavan u otkrivanju i rešavanju filozofskih zagonetki. Njegova reputacija ukazuje da je u tome zaista uživao. [Natrag]

3. U Budino vreme ta takmičenja su već bila napustila ritualnu arenu i postala javne filozofske rasprave. Međutim, povod za njih -- izveden iz verovanja u duhovnu transformaciju koja prati tačan odgovor na filozofsku zagonetku -- bila je pretpostavka da zastupanje pobedničkog stava jeste, sam po sebi, mera ličnog

visokog duhovnog razvitka. Paradoksi u *Atthaki* ugrožavaju tu pretpostavku tako što -- paradoksalno -- koriste žanr filozofske zagonetke, iz koje i vode svoje poreklo. [Natrag]

4. Drugi primeri ovakve igre reči u pali kanonu su u **SN I.1** i **Dhp 97**. Savremeni primeri budističkih tekstova koji igru reči koriste sa ozbiljnim namerama jesu *A Heart Released* i *The Ballad of Liberation from the Khandhas*, čiji je autor Phra Ajaan Mun Bhuridatto. [Natrag]

* * *

- **Kama sutta (Sn IV.1) -- Čulno zadovoljstvo.** Nevolje sa čulnim željama.
- **Guhatthaka sutta (Sn IV.2) -- Pećina tela.** Oni koji ostanu vezani za telo i senzualnost imaju velike muke da se oslobode straha od smrti i ponovnog rađanja.
- **Dutthatthaka sutta (Sn IV.3) -- Iskvaren.** Sloboda se neće zadobiti hvalisanjem svojim pravilima i vežbama, niti razglabanjem o svojim ubeđenjima
- **Suddhatthaka sutta (Sn IV.4) -- Čist.** Iako se do slobode dolazi znanjem i meditacijom, u krajnjem smislu ona leži izvan oboje.
- **Paramatthaka sutta (Sn IV.5) -- Savršenstvo.** Obmana koja počinje identifikovanjem sa praksama i stavovima -- čak i ako su savršeni -- jeste okov koji sprečava potpuno oslobođenje.
- **Jara sutta (Sn IV.6) -- Starost.** Život je kratak. Posesivnost donosi tugu. Sloboda dolazi napuštanjem svakog osećanja za *moje*.
- **Tissa Metteyya sutta (Sn IV.7) -- Tisa Meteja.** Muke zbog odstupanja od življenja u celibatu.
- **Pasura sutta (Sn IV.8) -- Za Pasuru.** Pasura pokušava da sa Budom zapodene raspravu, ali ovaj odgovara ukazujući na probleme koje donosi rasprava, i za onoga ko iz nje izađe kao pobednik i za gubitnika.
- **Magandiya sutta (Sn IV.9) -- Za Magandiju.** Magandija nudi Budi svoju kćerku za ženu. Buda odbija ponudu i dalje suzbija Magandijinu gordost opisujući dostizanje najviše čistote rečima koje Magandija nije u stanju da razume.

- **Purabheda sutta (Sn IV.10) -- Pre raspada ovoga tela.** Šta čoveku omogućuje da živi u miru?
- **Kalaha-vivada sutta (Sn IV.11) -- Svađe i rasprave.** Budu pitaju za izvor svađa i rasprava, kao i o najvišem stupnju duhovnog postignuća.
- **Cula-viyuha sutta (Sn IV.12) -- Malo izlaganje.** Ako postoji jedna istina, kako bi čovek trebalo da se ponaša u svetu u kojem se podučavaju mnoge različite istine?
- **Maha-viyuha sutta (Sn IV.13) -- Veliko izlaganje.** Kako sačuvati slobodu u svetu prepunom rasprava.
- **Tuvataka sutta (Sn IV.14) -- Brzo.** Detaljan opis stavova i ponašanja tokom monaškog treninga u cilju potpunog oslobođenja.
- **Attadanda sutta (Sn IV.15) -- Čvrsto stegnut štap.** Buda jetko govori o *samvegi* koja ga je navela da napusti domaćinski život. Zaključuje preporukom o vežbanju i opisom osobe koja je dostigla cilj istinskog mira i sigurnosti.
- **Sariputta sutta (Sn IV.16) -- Za Sariputu.** Kada monah, nezadovoljan ovim svetom, krene u život samotnjaka, koje strahove treba da prevlada? Kako da vežba da bi rasterao tamu u svome srcu?

V. Parayanavagga -- Prelaz na drugu obalu

Uvod

Thanissaro Bhikkhu

Šesnaest bramanskih asketa -- učenika učitelja po imenu Bavari -- dolaze Budi sa pitanjem o cilju njegovog učenja i kako ga dostići. Iz njihovih pitanja očigledno je da su neki od njih, barem, daleko odmakli u svojoj meditativnoj praksi. Tradicija nam kaže da je prvih petnaest ovih asketa dostiglo stupanj arahanta neposredno pošto je Buda odgovorio na njihova pitanja. Što se tiče šesnaestog -- po imenu Pingija -- *Cula niddesa* nam kaže da je on, posle odgovora na njegova pitanja, stekao sposobnost božanskog vida, što obično označava "ulazak u struju".

Komentar za *Cula niddesu*, međutim, tumači ovo kao znak da je dostigao stupanj "ne-povratnika".

Česta slika u ovim dijalozima jeste ona o životu kao o pobesneloj bujici -- bujici rađanja, starenja i smrti, jada i naricanja, nespokojstva i patnje. Svrha duhovne prakse jeste da pronađe put preko te bujice do sigurnosti druge obale. Ova slika objašnjava često pominjanje pronalaženja puta kroz zamke -- ruševine i nanos koji valja bujica i koji mogu sprečiti napredovanje; kao i pominjanje želje da se bude bez ikakvog poseda -- suvišnog prtljaga zbog kojeg lako možemo potonuti u sred te bujice.

Ima dokaza da su ovih šesnaest dijaloga bili na visokoj ceni već u prvim vekovima budističke tradicije. Kao koncizno izlaganje tako produbljenog učenja kao što je budizam, oni izazivaju osećaj predanosti, praćen željom da se razumeju njihovi manje jasni odlomci. Veći deo *Cula niddese*, kasnijeg dodatka pali kanonu, posvećen je njihovom detaljnom objašnjavanju. Pet govora -- jedan u **Samyutta nikayi**, četiri u **Anguttara nikayi** -- razmatraju specifične stihove iz ove zbirke, a šesti govor priča o nezaređenoj sledbenici koja vežba ustajući rano pre zore, da bi otpevala svih šesnaest dijaloga.

* * *

- **Prolog** (*prevod Čedomil Veljačić*)
- **Ajita-manava-puccha (Sn V.1) -- Pitanja mladog bramana Ađita**. Buda sumira suštinu vežbanja u Dhammi. "Ne žudi za čulnim zadovoljstvima, sa umom koji je čist i smiren." (*prevod Čedomil Veljačić*)
- **Tissa-metteyya-manava-puccha (Sn V.2) -- Pitanja mladog bramana Tisa-Meteje**. Ko je na ovome svetu istinski zadovoljan, istinski slobodan, istinski velika osoba?
- **Punnaka-manava-puccha (Sn V.3) -- Pitanja mladog bramana Punjaka**. Buda objašnjava da rođenje i starenje nikada ne mogu biti prevaziđeni ritualima, već samo gašenjem vatre pohlepe, mržnje i obmanutosti. (*prevod Čedomil Veljačić*)

- **Mettagu-manava-puccha (Sn V.4) -- Pitanja mladog bramana Metagua.** Kako preći bujicu rođenja i starosti, patnje i očaja? (*prevod Čedomil Veljačić*)
- **Dhotaka-manava-puccha (Sn V.5) -- Pitanja mladog bramana Dotake.** Kako se osloboditi svih sumnji?
- **Upasiva-manava-puccha (Sn V.6) -- Pitanja mladog bramana Upasiva.** Na šta se osloniti da bismo prešli pobesnelu bujicu želje? (*prevod Čedomil Veljačić*)
- **Nanda-manava-puccha (Sn V.7) -- Pitanja mladog bramana Nande.** Ko se zapravo može nazvati "mudrim"? Onaj ko je učen? Onaj ko se drži određenih pravila i rituala? (*prevod Čedomil Veljačić*)
- **Hemaka-manava-puccha (Sn V.8) -- Pitanja mladog bramana Hemaka.** Kako uništiti želju i osloboditi se iz mreže ovog sveta? (*prevod Čedomil Veljačić*)
- **Toddeya-manava-puccha (Sn V.9) -- Pitanja mladog bramana Todeje.** Dobro -- a kako to *izgleda* biti oslobođen?
- **Kappa-manava-puccha (Sn V.10) -- Pitanja mladog bramana Kape.** Postoji li neko ostrvo za nas da se sklonimo kako nas ne bi odneli starost i smrt?
- **Jatukanni-manava-puccha (Sn V.11) -- Pitanja mladog bramana Đatukanija.** Kako napuštamo krug rađanja i starenja?
- **Bhadravudha-manava-puccha (Sn V.12) -- Pitanja mladog bramana Badravude.** Badravuda pita Budu: Kako si ti razumeo Dhammu?
- **Udaya-manava-puccha (Sn V.13) -- Pitanja mladog bramana Udaje.** Na koji način bi trebalo živeti pažljivo, tako da se stigne do probuđenja? (*prevod Čedomil Veljačić*)
- **Posala-manava-puccha (Sn V.14) -- Pitanja mladog bramana Posale.** Kako razvijamo uvid, pošto smo ovladali višim stupnjevima zadubljenja? (*prevod Čedomil Veljačić*)
- **Mogharaja-manava-puccha (Sn V.15) -- Pitanja mladog bramana Mogarađe** Kako bi trebalo da gledamo na ovaj svet pa da ne budemo nadohvat smrti? (*prevod Čedomil Veljačić*)
- **Pingiya-manava-puccha (Sn V.16) -- Pitanja mladog bramana Pingije** U panici zbog propadanja svoga ostarelog tela, Pingija pita Budu kako da pobedi rađanje i propadanje. (*prevod Čedomil Veljačić*)

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst Theragatha](#)

Theragatha

Pesme prosjaka (Odabrane sutte)

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Videti takođe [Therigatha \(Pesme prosjakinja\)](#)

Theragatha, osma knjiga **Khuddaka nikaye**, sadrži 264 priče u stihu u kojima se rani budistički monasi (*bhikkhu*) prisećaju svoje borbe i postignuća na putu do savršenstva. Te priče često su ispričane sa iskrenošću i lepotom koja očarava, otkrivajući tako i onu ljudsku stranu ovih gotovo nadljudskih bića. Naravno, danas one mogu biti velika inspiracija i nama da idemo stopama ovih odvažnih ljudi.

Poglavlje I

- **1. Subhuti.** Samo napred kišo, padaj!
- **2. Mahakothika.** Loša stanja uma nestaju s povetarcem.

- **3. Kankharevata.** Uvid, poput vatre u noći.
- **5. Daba.** I teško ukrotljiv, krotkošću bi ukroćen.
- **6. Sitavanijo.** Zadubljen u pažnjom pokorenom tijelu.
- **7. Bhalijo.** Samopouzdanje.
- **13. Vanavaćho.** Priroda kao izvor radosti.
- **14. Sivako** Ne vezuje se onaj ko zna.
- **16. Belatasisa.** Sreća ne dolazi od tela.
- **18. Singalapita.** Hitro umakao požudi.
- **20. Ađito.** Smrti se ne bojim.
- **22. Ćitaka.** Pauni.
- **26. Abhajo.** Konjska dlaka prepolovljena strelom.
- **29. Harita.** Razbij neznanje na paramparčad!
- **30. Utija.** Bolest kao upozorenje da vreme ističe.
- **32. Supija.** Poštena trgovina.
- **34. Posijo.** Otidoh, ne prozborivši ni reči.
- **39. Tisa.** Marljivo vežbaj, kao da ti se radi o glavi.
- **41. Širivada.** Sevanje te ne može poremetiti u zadubljenju.
- **43. Sumangala.** Najzad oslobođen tri loše stvari!
- **44. Sanu.** Za mrtvim se plače, majko.
- **49. Ramanejaka.** Blaženstvo sabranog uma.
- **50. Vimalo.** Tamo gde te ni kiša ni vetar ne mogu naći.
- **56. Kutiviharin.** Ne traći kuću svoju!
- **57. Kutivihari.** Ne želi novu kuću!
- **61. Vapo.** Ko vidi?
- **67. Eka-dhamma-savanijo.** Nema daljeg preporoda
- **68. Ekudanijo.** Oslobođen od tuge.
- **73. Manavo.** Napusti me čar užitka.
- **76. Pijandāho.** Boravi tamo gde niko ne boravi.
- **79. Rakhito.** Odrekoh se svake strasti.
- **80. Ugo.** Sve je iskorenjeno!

- **84. Nita.** Kad će se budala probuditi?
- **89. Devasabho.** Poražena je oholost!
- **93. Eraka.** Zadovoljstva čula su bolna.
- **95. Ćakupalo.** Napusti lošeg saputnika!
- **104. Kitako.** Kako lako mi je telo!
- **108. Otac Dhammasavanov.** U starosti od sto dvadeset ljeta odrekoh se svjeta.
- **111. Đento.** Misli na nestalnost, stalno.
- **113. Vanavaća.** Sreća u divljini.
- **115. Mahanamo.** Vodič.
- **117. Jaso.** Postigoh trovrсно znanje.
- **118. Kimbila.** Starost pada na nas poput kletve.
- **119. Vađiputo.** Savet prijatelju.
- **120. Isidata.** Presecanje korena patnje.

Poglavlje II

- **2. Pindolo Bharadvađo** Teško je odstraniti sitan trun iz rane, a tako i laskanje podlaca. (122-124)
- **4. Gangatirijo** Sin kurtizane prosvetljen postade. (127-128)
- **8. Suradho.** Iscrpih moć rođenja, ispunih zavjet pobjednika.
- **12. Đotidaso.** Šta god učinio, to ti je nasljedstvo.
- **13. Heranakani.** Plodovi loših dela će te već sustići.
- **15. Sabamito.** Kani se ljudi, idi – i snažno se odupri gomili!
- **16. Mahakala.** Nek nikada više ne ležim razlupane glave!
- **24. Valija.** Upornosti zahvaljujući na cilj ću stići!
- **25. Vitasoko.** Tek prva seda vlas oči mu otvori.
- **26. Punamasa.** Odbaci pet prepreka i šta ostade?
- **27. Nandaka.** Poput konja čistokrvnog.
- **30. Kanhadina.** Nema više želje za novim rođenjem.
- **33. Upavano** Budin pratilac.
- **35. Sambula-Kaćano** Ta to je moja navika, boraviti sam u podzemnoj stravi spilje.

- **36. Kitako.** Kome je srce nepokolebivo, otkud da ga bol spopadne?
- **37. Sona Potirijaputa.** Bolje i u borbi poginuti, nego preživeti poražen.
- **39. Usabo.** Gađenje nad sopstvenom taštinom.
- **44. Mogharađa.** Slamnati krov je sigurniji od druga koji se posreći. (207-208)
- **46. Ćulako** Prožet zadubljenjem udubi se u poruku Budnoga. (211-212)

Poglavlje III

- **5. Matangaputa.** Suviše je toplo, suviše je hladno -- a šta je *tvoj* izgovor?
- **8. Jasođa.** Samoća u šumi: dvoje je društvo, troje metež!
- **12. Abhibhuta.** Na noge skači! Rasprši armiju smrti!
- **14. Gotama.** Nakon beskrajnog tumananja kroz pakao, nebesa, svet životinja, najzad mir!
- **15. Harita (2).** Pažljivo: mudrac ti može reći kad tvoji postupci nisu u skladu sa tvojim rečima.

Poglavlje IV

- **1. Nagasamalo.**
- **2. Bhagu.**
- **4. Nandako.**
- **8. Rahula.** Budin sin slavi sopstvenu pobedu u Dhammi.
- **10. Dhammiko.**
- **11. Sabako.**
- **12. Mudito.** Zbog neimaštine napustih dom i dadoh se zarediti (311-314)

Poglavlje V

- **1. Rađadato.** Požuda nad lešom? Poslednja slamka za ovog monaha.
- **8. Vakali.** Radije ću u šumi ostati.
- **9. Viđitasena** Ukrotiću te, ume moj.
- **10. Jasadato.** Nema vremena za dvoličnost!

Poglavlje VI

- **4. Kulo.** Pogledah u zrcalo istine.
- **5. Malunkjin sin.** Iskopaj koren žeđi čula, da te uvek iznova smrt ne slama.
- **6. Sapadaso.** Očajan, s nožem isukanim da preseče sopstvene vene, Sapadaso najzad ugleda Dhammu!
- **7. Katijano.**
- **8. Migađalo.** On znalački promatra biće kao jamu punu živog žara.
- **9. Đento.** Čak i arogantne budale mogu stići do izbavljenja.
- **10. Sumano.** Sedmogodišnjak otkriva arahantstvo.
- **13. Sirimando.**

Poglavlje VII

- **1. Sundara Samudo.** Uhvaćen ukoštac sa požudom, ovaj monah se konačno urazumljuje.
- **2. Patuljak Bhadijo.** Od celog sveta, samo je ovo telo predmet pažnje.

Poglavlje VIII

- **1. Maha-Kaćajana**

Poglavlje IX

- **1. Bhuto.** Rešen blatnih natruha i nepotišten, mudrac doseže krajnje zadovoljstvo.

Poglavlje X

- **1. Kaludaji.** Gle kako dim sa ognjišta napušta kolibe.
- **2. Ekaviharijo.** Ko nema više ništa, taj se najlagodnije oseća kad boravi sam u šumi.
- **4. Panthako.** Poslušao sam savjet, zadovoljan poukom. (557-562)
- **5. Kapo.** Jeste li opsednuti svojim izgledom? Ovo razmišljanje može biti upravo lek.

- **6. Upaseno, sin Vangantin.** U težnji za pročišćenjem isposniku presušuju izlivi srca. Utrnuće sve nadilazi.
- **7. Gotamo (Budin učenik).** Vrlina i obilno znanje – to je odlika pustinjaka.

Poglavlje XI

- **1. Samkićo.** Iščekujem kraj svog roka kao nadničar isplatu.

Poglavlje XII

- **2. Sunita izopštenik.** Jedan izopštenik priča svoju inspirativnu priču. (620-631)

Poglavlje XIII

- **1. Sono Koliviso.** Kao kralj porobljen – kao skitnica oslobođen. (632, 638-9, 643-4)

Poglavlje XIV

- **1. Revatin oproštaj.** Uporno se držeći ispravne odluke, ovaj monah konačno stiže do savršene slobode.
- **2. Godato.** Kritika mudrih bolja je od pohvale budala; bol od meditacije bolji je od zadovoljstva čula.

Poglavlje XV

- **2. Udaji.** Obestrašćen, obesrđen, neobmanjen, oplemenjeni napušta telo dogorelo bez taloga.

Poglavlje XVI

- **1. Adhimuta i razbojnici.** Monah pobeđuje neke razbojnike govorom o Dhammi. (705-725)
- **3. Telakani** Ko je nadišao svijet, ko je utonuo u besmrtnost?

- **7. Bhadijo** Nekada u dvoru, sada prosjak. Ali straha više nema!
- **8. Angulimala** Nadaleko čuveni razbojnik koji je postao arahant.
- **9. Anurudo** Poslednje reči jednog od najuglednijih Budinih učenika.
- **10. Paraparijo** Ko su ti što zbog dobiti propovedaju, a ne zbog istine?

Poglavlje XVII

- **2. Sariputa** Sa obje strane vreba smrt, i ispred nas i iza nas.
- **3. Ananda** Već danas treba da se zadubim u osamu k'o ptica pred kišu.

Poglavlje XVIII

- **1. Maha Kasapa.** U ovoj pesmi -- jednom od prvih primera "pesama iz divljine" -- arahant hvali blagodeti praktikovanja zadubljenja u osami šume.

Poglavlje XIX

- **1. Talaputo.** Iskren i inspirativan razgovor monaha sa samim sobom pre i posle zamonašenja.

Poglavlje XX

- **1. Maha Mogalana.** U rasplamsali oganj budala sam nasrće i u njem izgara.
- **2. Vangiso.** Kad shvatih nauk Budnoga, i sam se stišah obuzet potpunim poverenjem.
- 4. Ratthapalo. (769-791)
- **7. Bhaddiyo, sin Kalighodin** (842-3, 863-4)

Zaključna strofa

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst Theragathe](#)

Therigatha

Pesme prosjakinja (Odabrane sutte)

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Videti takođe [Theragatha \(Pesme prosjakinja\)](#)

Therigatha, deveta knjiga **Khuddaka nikaye**, sadrži 73 priče u stihu u kojima se rane budističke monahinje (*bhikkhuni*) prisećaju svoje borbe i postignuća na putu do savršenstva. Te priče često su ispričane sa iskrenošću i lepotom koja očarava, otkrivajući tako i onu ljudsku stranu ovih gotovo nadljudskih bića. Naravno, danas one mogu biti velika inspiracija i nama da idemo stopama ovih odvažnih žena.

Stihovi *Therigathe* služe i kao kontraargument svakom pogrešnom zaključku da je Budino učenje primenljivo -- i od koristi -- jedino muškarcima. Izuzetan heroizam i plemenitost duha ovih žena pionira služili su tokom više od dva i po milenijuma kao inspiracija za sve koji su se odlučili na avanturu praktikovanja Budinog učenja -- bilo da je reč o monasima, monahinjama ili laicima oba pola. Savršenstvo arahanta

dostupno je svim onima koji su -- poput ovih hrabrih žena -- spremni da ulože napor.

Poglavlje I

- **1. Anonimna bhikkhuni.** Ko suve travke u loncu. (1)
- **2. Muta.** Slobodanko, oslobodi se jarma. (2)
- **3. Punja.** Razvejavanje najgušćeg mraka. (3)
- **11. Muta.** Najzad slobodna od tri stvari! (11)
- **17. Dhamma.** Klonuh od slabosti na tlo -- Dhamma se pojavi! (17)
- **19. Nanda.** Prizorom odvratnosti ojačaj svoj duh!

Poglavlje II

- **3. Sumangalina majka.** Kakvo blaženstvo -- najzad daleko od svog bestidnog muža (23-24)
- **4. Adakami.** I trgovini ljudskim robljem dođe kraj. (25-26)
- **5. Ćitta.** Herojski napor ka probuđenju, kojem ni bolest nije prepreka (27-28)
- 6. Metika (29-30)
- 7. Metta (31-32)
- 8. Abhayama (33-34)
- 9. Abhaya (35-36)
- 10. Sama (37-38)

Poglavlje III

- 1. Sama (39-41)
- **2. Utama.** Sedam dana neprekidne meditacije. A osmog: pobjeda! (42-44)
- 3. Utama (45-47)

- **4. Dantika i slon.** Kroćenje uma: "Zašto sam ja uopšte došla ovamo u šumu?" (48-50)
- **5. Ubiri.** Majka pobeđuje svoj bol za umrlim sinom (51-53)
- 6. Sukka (54-56)
- 7. Sela (57-59)
- 8. Soma (60-62)

Poglavlje IV

- 1. Bhada Kapilani (63-66)

Poglavlje V

- 1. Annatara (67-71)
- **2. Vimala, nekadašnja kurtizana.** Nekadašnja prostitutka pridružuju se prosvetljenima. (72-76)
- **3. Siha.** Očajna zbog dotadašnjeg života, pokušava da se obesi. U tom dramatičnom trenutku doživljava prosvetljenje. (77-81)
- **4. Nandina vizija.** Kontemplirajući ispraznost tela, Nanda iskorenjuje svaku strast: (82-86)
- **5. Nanndattara.** "Razoreno je sve biće, svaka potreba i želja." (87-91)
- **6. Mitakali.** Nema vremena za nepažljivost! (92-96)
- **7. Sakula.** Domaćica odlazi u beskućnice (97-101)
- **8. Sona, majka desetoro.** Sona pobeđuje starost: "Pljujem na starost!" (102-106)
- **9. Bhadra.** "Neistinu sam smatrala istinom, a istinu podozrijevala." (107-111)
- **10. Patačara.** "Izvukavši iglu otvorih i ranu gnojnu..." (112-116)
- **11. Patačarinih trideset učenica.** Patačarina uputstva dovode sve njezine učenice do prosvetljenja. (117-121)
- **12. Čanda, prosjakinja.** Nekadašnja prosjakinja postaje arahant. (122-

126)

Poglavlje VI

- **1. Panćasata Pataćara.** "Kako je došao tako i prošao -- čemu jadikovke?"
Majka se bori da prevlada smrt sina. (127-132)
- **2. Vasiti, luđakinja.** Majka pobeđuje svoju žalost nad sinovljevom smrću.
(133-138)
- 3. Khema (139-144)
- **4. Suđata.** Na povratku kući sa zabave sreće Budu i život joj dobija sasvim drugi tok. (145-150)
- **5. Anopama.** Bogata naslednica shvata Dhammu, odlazi u monahinje i postaje arahant. (151-156)
- 6. Mahapađapati Gotami - Velika pomajka (157-162)
- 7. Gutta (163-168)
- 8. Vijaya (169-174)

Poglavlje VII

- 1. Uttara (175-181)
- 2. Čala (182-188)
- **3. Upaćala.** Razgovor monahinje Upaćale i napasnika koji pokušava da je zavede. (189-195)

Poglavlje VIII

- Sisupacala (196-203)

Poglavlje IX

- Vaddhama (204-212)

Poglavlje XI

- **Kisagotami** (216-223)

Poglavlje XII

- **Upalavana** (224-235)

Poglavlje XVI

- **Punika i brahman**. Punika ubeđuje brahmana da se okane svojih obreda pročišćavanja kupanjem -- jer, da je kupanje sveti čin, onda bi i žabe, kornjače i ribe bile pročišćene! (236-251)

Poglavlje XX

- **1. Ambapali**. Nekadašnja kurtizana -- sada arahant -- otkriva kako je starost uklonila svaki trag njezine nekadašnje lepote. Izuzetna slika posledica starosti. (252-270)
- 2. Rohini (271-290)
- 3. Ćapa (291-311)
- 4. Sundari (312-336)
- 5. Subhakammaradhitu (337-364)

Poglavlje XXX

- **1. Subha i napasnik**. Subhu, prosvetljenu monahinju koja živi sama u šumi, proganja napasnik. "Naročiti dar" koja mu ona na kraju uručuje momentalno donosi promenu u njegovom srcu. Očaravajuća priča. (365-398)

Poglavlje XL

- 1. Isidha (399-446)

Poglavlje L

- Sumedha (447-520)

Čemu je Buda podučavao

Valpola Rahula

Predgovor – Buda – Budistički pogled na svet – Prva plemenita istina – Druga plemenita istina
– Treća plemenita istina – Četvrta plemenita istina – Učenje o nepostojanju sopstva
– "Meditacija" ili oplemenjivanje uma – Budino učenje danas – Odabrani tekstovi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

PREDGOVOR

SVUDA u svetu danas raste interesovanje za budizam. Mnoštvo je društava i grupa osnovano i objavljeno je jako puno knjiga čija je tema Budino učenje. Međutim, zažaljenje je što su većinu njih napisali oni koji nisu sasvim kompetentni ili u tom svom poslu polaze od pogrešnih pretpostavki proizašlih iz drugih religija, pa je onda neizbežno pogrešno predstavljanje i tumačenje predmeta o kojem pišu. Jedan profesor uporedne religije koji je nedavno objavio knjigu o budizmu nije znao čak ni to da je Ananda, verni Budin pratilac, bio *bhikkhu* (monah), već je mislio da je reč o nezaredenom sledbeniku! Dakle, čitaocu nije teško da zamisli kakvo mu znanje o budizmu takve knjige mogu doneti.

Što se mene tiče, u ovoj knjižici sam se trudio da je prilagodim obrazovanom i

pronijeljivom čitaocu, ne suviše upućenom u čitavu problematiku, a kojeg interesuje čemu je to Buda podučavao. Cilj mi je bio da u kraćim crtama, što je moguće neposrednije i jednostavnije, što vernije izložim Budino učenje onakvo kakvo nalazimo u originalnim pali tekstovima *Tipitake*, koje su naučnici jednodušno ocenili kao najranije celovite zapise Budine nauke. Materijal koji je ovde korišćen i citirani odlomci preuzeti su direktno iz tih tekstova. Tek na nekoliko mesta okrenuo sam se kasnijim spisima.

Takode sam na umu imao i čitaoca koji već ima neka znanja o tome šta je Buda propovedao i želeo bi to svoje znanje još da produbi. Da bih mu u tome pomogao, nisam samo dao pali ekvivalente za većinu ključnih pojmova, već i upućivanja na originalne tekstove u fusnotama i selektivnu bibliografiju.

BUDA

BUDA, čije je ime Siddhattha (Siddhartha na sanskritu), a porodično ime Gotama (sansk. Gautama), živeo je na severu Indije u šestom veku pre naše ere. Njegov otac, Sudodana, vladao je kraljevstvom Sakja (u današnjem Nepal). Majka mu je bila Maja. U skladu sa tadašnjim običajima, bio je oženjen još kao sasvim mlad, u šesnaestoj godini, za prelepu i odanu mladu princezu Jasodaru. Mladi princ je živeo u svojoj palati okružen raskoši. Ali je iznenada, suočen sa stvarnošću života i patnjom ljudi, odlučio da pronade rešenje – put koji vodi izvan te sveopšte patnje. U dvadeset devetoj godini, neposredno po rođenju svoga sina prvenca Rahule, napustio je kraljevstvo i postao asketa tragajući za rešenjem.

Šest godina je asketa Gotama tamarao dolinom Ganga, sretao čuvene religiozne učitelje, proučavao i sledio njihove sisteme i metode, i podvrgavao sebe iscrpljujućem asketskom vežbanju. Ipak, sve to ga nije zadovoljilo. Tako je napustio sve tradicionalne religije i njihove metode i krenuo sopstvenim putem. Njime je išao sve do onog trenutka kada je, sedeći pod drvetom (od tada poznatim kao "drvo mudrosti"), na obali reke Nerandhare u Bodgaji (blizu Gaje u današnjoj

indijskoj državi Bihar) Gotama u svojoj 35. godini postigao prosvetljenje, posle kojeg je dobio naziv Buda, "Budni".

Prvu propoved posle prosvetljenja Gotama Buda je saopštio petorici asketa, svojih ranijih prijatelja, u Parku jelena u Isipatani (današnjem Sarnatu) blizu Benaresa. Od tog dana, pa tokom 45 godina, podučavao je on muškarce i žene svih slojeva – kraljeve i seljake, bramane i otpadnike iz kastinskog sistema, imućne i prosjake, svece i razbojнике – ne praveći ni najmanju razliku među njima. Nije priznavao bilo kakve razlike u klasi ili društvenoj grupi, a Put o kojem je propovedao bio je pristupačan svim muškarcima i ženama spremnim da ga razumeju i slede. U osamdesetoj godini Buda je preminuo u Kusinari (u današnjoj indijskoj državi Utar Pradeš).

Danas budizam srećemo na Šri Lanki, u Burmi, Tajlandu, Kambodžiji, Laosu, Vijetnamu, Tibetu, Kini, Japanu, Mongoliji, Koreji, na Tajvanu, u nekim delovima Indije, Pakistanu i Nepal, kao i u Sovjetskom Savezu. U svetu ima preko petsto miliona budista.

BUDIISTIČKI POGLED NA SVET

MEĐU osnivačima religija Buda je (ukoliko njegovo učenje uopšte možemo da nazovemo religijom u pravom značenju te reči) bio jedini učitelj koji nije tvrdio da je bilo šta drugo do obično ljudsko biće. Ostali učitelji behu ili bogovi ili njihove inkarnacije u različitim oblicima ili su, pak, tvrdili da su njima nadahnuti. Buda ne samo da je bio ljudsko biće, već je tvrdio da ga ne nadahnjuje bilo kakav bog ili spoljašnja sila. Sva svoja postignuća pripisivao je ljudskom naporu i ljudskim sposobnostima. Čovek i jedino čovek može postati Buda. Svaki čovek u sebi sadrži mogućnost da postane Buda, i to zavisi jedino od njegove želje i truda. Buda možemo nazvati čovekom *par excellence*. On je bio toliko savršen u svojoj "ljudskosti" da su ga najširi slojevi sledbenika kasnije počeli smatrati "nadčovekom".

Prema Budinom shvatanju, čovekov položaj je izuzetan. On je sam svoj gospodar i ne postoji biće ili sila koja stoji iznad njega i određuje njegovu sudbinu.

"Svako je sam sebi utočište, a i ko bi drugi to mogao biti?" [1] govorio je Buda. Opominjao je svoje učenike da "budu sami svoje utočište" i nikada ne tragaju za utočištem u drugom ili se oslanjaju na njegovu pomoć. [2]

Poučavao je, ohrabrivao i podsticao svakoga da se usavršava i izbori za sopstveno oslobođenje, jer u čoveku je moć da samoga sebe izbavi iz svih okova i to kroz lični napor i oštroomnost. Buda kaže: "Sami za sebe morate da pređete taj put; *tathagate* [3] ga jedino pokazuju." [4]

Ukoliko bi Budu uopšte trebalo nazivati "spasiocem", to je jedino u smislu da je on ponovi otkrio i ukazao na put izbavljenja, nirvanu. No, taj put mora preći svako za sebe.

Na osnovu tog principa individualne odgovornosti Buda ostavlja slobodu svojim sledbenicima. U *Mahaparinibbana suttu* Buda kaže da nikada nije ni pomišljao da nadzire *sanghu* (monaški red) [5], niti je želeo da *sangha* zavisi od njega. Govorio je da ne postoji ništa skriveno u njegovom učenju, niti je ostalo bilo šta sakriveno u "učiteljevoj stisnutoj šaci" (*acariya-mutthi*); drugim rečima, nikada svoje slušaoce nije delio na posvećene i one druge.

Sloboda mišljenja koju je dopuštao Buda nezabeležena je bilo gde u istoriji religija. Ova sloboda je nužna zato što, prema Budi, čovekovo oslobođenje zavisi od njegovog ličnog pronicanja u Istinu, a ne od milosti božije ili bilo kakve spoljašnje sile koja nagrađuje svoje sledbenike.

Buda je jednom posetio gradić Kesaputu u kraljevstvu Kosala. Stanovnici tog grada bili su znani po imenu Kalame. Kada su čuli da je Buda u njihovom gradu, Kalame se sakupiše da ga vide i ovako mu se obratiše:

"Gospodine, ima nekih asketa i bramana koji dolaze u Kesaputu. Oni svoju vlastitu teoriju objašnjavaju i tumače, a tuđu teoriju oni kude, ocrnjuju, zanemaruju i obezvređuju. Onda dođu neki drugi askete i bramani, pa i oni objašnjavaju i tumače samo vlastitu teoriju, a tuđu kude, ocrnjuju, zanemaruju i obezvređuju. Tako smo mi, gospodine, u sumnji i nedoumici kad je reč o njima i pitamo se koji od ovih asketa i bramana govori pravo, a koji od njih laže?"

Tada im Buda dade ovakav savet, jedinstven u istoriji religija:

"Da, Kalame, normalno je što sumnjate i u nedoumici ste, jer nedoumica je nastala iz onoga što je sumnjivo. Zato, Kalame, ne dajte se zavesti onim što se prepričava, ni što je postalo tradicija; ni tvrdnjama, ni zato što je u skladu sa svetim knjigama, ni logičkim zaključcima i domišljanjima, ni zato što se po svemu čini da je tako, ni zato što vam neko gledište izgleda uverljivo, ni zato što tako kaže isposnik koji vam je učitelj. Tek onda, Kalame, kada sami uvidite da su određene stvari nepovoljne (*akusala*) i pogrešne, tek tada ih napustite... A kada sami uvidite da su određene stvari povoljne (*kusala*) i ispravne, tek tada ih prihvatite i sledite." [6]

Buda je otišao čak i dalje. Govorio je monasima da svaki sledbenik treba da kritički posmatra i samog *tathagatu* (Budu), tako da bi mogao do kraja da učvrsti svoje poverenje prema učitelju kojeg sledi. [7]

Prema Budinom učenju, sumnja (*vicikiccha*) jedna je od pet prepreka (*nivarana*) [8] za jasno shvatanje Istine i duhovno (i bilo kakvo drugo) napredovanje. Međutim, sumnja nije "greh", jer u budizmu nema elemenata vere. Zapravo, u

budizmu ne postoji ni "greh" u značenju u kojem se on shvata u pojedinim religijama. Koren svakog zla je neznanje (*avijja*) i pogrešno stanovište (*miccha ditthi*). Neporeciva je činjenica da sve dok postoji sumnja, nedoumica, kolebanje, nikakav napredak nije moguć: Isto tako je neosporno da sumnje mora biti sve dok nešto ne razumemo ili jasno sagledamo. No da bismo išli napred apsolutno je nužno da se oslobodimo sumnje. Da bismo se oslobodili sumnje moramo jasno da vidimo.

Besmisleno je govoriti da ne treba da sumnjamo ili da treba da verujemo. Ako jednostavno kažete "ja verujem", to ne znači da razumete i da vidite. Kada student rešava matematički problem, on dolazi do tačke iza koje ne zna kako da krene dalje i tada postaje sumnjičav i u nedoumici je. Sve dok je u njemu ta sumnja, on ne može da nastavi. Ukoliko želi da se primakne rešenju, mora razrešiti tu sumnju. A postoje putevi da se ta sumnja razreši. Reći jednostavno "verujem" ili "ne sumnjam" nikako ne znači i rešenje problema. Prisiliti sebe da poverujemo i prihvatimo neku stvar bez njezinog razumevanja je politički, a ne duhovni i intelektualni gest.

Buda je uvek nastojao da rasprši sumnju. Čak i neposredno pred smrt nekoliko puta zaredom pita svoje učenike ima li u njima bilo kakve nedoumice vezane za njegovo učenje, opominjući ih da se ne kaju kasnije što nisu na vreme odagnali te nedoumice. No učenici su ostali nemi. Dirljiv je njegov komentar na to: "Ukoliko ništa ne pitate samo iz poštovanja prema Učitelju, pitajte barem svoga prijatelja do sebe" (tj. kažite mu šta da on kasnije pita u vaše ime). [9] Onoga ko proučava istoriju religija zapanjuje ne samo sloboda mišljenja, već isto tako i tolerancija na koju nailazimo kod Bude. Jednom je u Nalandi sam Mahavira (veliki đainski reformator) poslao uglednog i bogatog Upalija, poznatog laičkog sledbenika đaina, da se sretne sa Budom i porazi ga u raspravljanju o određenim pitanjima teorije karme, jer se Budino stanovište o tome problemu razlikovalo od Mahavirinog. [10] Potpuno suprotno očekivanjima, Upali je na kraju diskusije ostao ubeđen da je Budino stanovište ispravno, a ono njegovog učitelja pogrešno. Zato je zamolio

Budu da ga prihvati kao jednog od svojih nezaređenih sledbenika (*upasaka*). No Buda ga zamoli da o tome još jednom razmisli i da ne pre nagljuje; jer "pomno razmatranje je dobro za ljude tako ugledne kao što si ti". Kada je Upali ponovio svoju želju, Buda zatraži od njega da nastavi da poštuje i podržava i svoje dotadašnje religiozne učitelje kao što je to činio i do tada. [11]

U trećem veku pre naše ere, veliki budistički imperator Ašoka, sledeći taj plemeniti primer tolerancije i razumevanja, poštovao je i pomagao sve ostale religije svoje nepregledne imperije. U jednom od svojih edikata uklesanih u steni, čiji se original može još i danas čitati, imperator objavljuje:

"Ne treba poštovati samo svoju, a odbacivati religije drugih, već ih treba poštovati zbog ovog ili onog razloga. Na taj način pomažemo sopstvenoj religiji da raste i činimo uslugu religijama drugih. Čineći suprotno kopamo grob sopstvenoj religiji i isto tako štetimo i drugima. Ko god šteti sopstvenu religiju i blati druge, čini to zapravo posvećujući se svojoj religiji i pomišlja: 'Veličaću svoju religiju'. Ali, naprotiv, on je time smrtno ranjava. Jedino je ovakvo razmišljanje ispravno: Neka svi slušaju i budu voljni da saslušaju učenja koja drugi propovedaju" [12]

Ovde bismo dodali samo toliko da bi ovaj duh razumevanja danas trebalo primeniti ne samo na planu religija, već i na sve ostalo.

Taj duh tolerancije i razumevanja bio je od samog početka jedan od najcenjenijih ideala budističke kulture i civilizacije. Otuda ne postoji nijedan primer progona ili prolivanja makar kapi krvi radi preobraćanja u budizam ili njegovog propagiranja tokom istorije duge 2.500 godina. On se proširio Azijom na miran način i danas ima više od petsto miliona sledbenika: Nasilje u bilo kom obliku, bilo kojim povodom, apsolutno je protivno Budinom učenju.

Često se postavlja sledeće pitanje: Je li budizam religija ili filozofija? Nema nikakvog značaja kako ga nazivate. Budizam ostaje ono što jeste kakvu god mu

etiketu prilepili. Etiketa je bespredmetna. Čak i etiketa "budizam" koju stavljamo na Budino učenje nema mnogo važnosti. Imena nisu nešto što pripada suštini.

*Kakav je smisao imena? Ono
što nazivamo ružom
mirisalo bi pod bilo kojim
imenom jednako zanosno.*

Na isti način, Istini nije potrebna etiketa: ona nije ni budistička, ni hrišćanska, hinduistička niti muslimariska. Ona nije bilo čiji monopol. Sektaške etikete su prepreka nezavisnom razumevanju Istine i uzrokuju opasne predrasude u ljudskim umovima.

Ovo ne važi samo u stvarima intelekta i duhovnosti, već isto tako i u odnosima među ljudima. Kada, na primer, sretnemo čoveka, ne posmatramo ga kao ljudsko biće, već na njega odmah stavljamo etiketu: Englez, Francuz, Nemac, Amerikanac ili Jevrejin i gledamo ga kroz sve one predrasude koje su u našem umu povezane sa tom etiketom. I pored toga što on može biti lišen svih tih atributa koje smo mu pripisali.

Ljudi su toliko privrženi najrazličitijim etiketama da čak idu dotle da ih stavljaju na ljudske kvalitete i emocije zajedničke za sve: Tako govore o različitim "tipovima" milosrđa, kao što su, na primer hrišćansko milosrđe ili budističko milosrđe, tako da sa prezirom gledaju na druge "tipove" milosrđa. No milosrđe ne može biti sektaško; ono nije ni hrišćansko ni budističko, hinduističko niti muslimansko. Majčina ljubav prema detetu nije ni budistička ni hrišćanska: to je majčinska ljubav. Ljudskim osobinama i emocijama, kao što su ljubav, milosrđe, samilost, tolerancija, strpljenje, prijateljstvo, želja, mržnja, zlovolja, neznanje; obmanutost itd. nisu potrebne sektaške etikete; one ne pripadaju nijednoj pojedinačnoj religiji.

Za tragaoca za istinom nebitno je odakle neka ideja potiče, Izvor i razvoj jedne

ideje su stvar za akademsko ispitivanje. Zapravo, da bismo razumeli Istinu nije potrebno da znamo čak ni to da učenje potiče od Bude ili nekog drugog. Suština je viđenje stvari, njeno razumevanje. U *Majjhima nikayi* (sutta broj 140) ima jedna važna priča koja to ilustruje.

Buda je jednom prenoćio u kući jednog grnčara. U toj kući je boravio i mladi pustinjač koji je tu stigao još ranije. Oni se nisu poznavali. Buda primeti pustinjača i pomisli: "Prijatno je ponašanje ovog mladića. Bilo bi dobro da se raspitam o njemu." Tako ga Buda upita: "O bhikkhu, [13] u čije ime ti napusti dom? Ko ti je učitelj? Kojem se učenju priklanjaš?"

"O prijatelju," odgovori mladić, "ima jedan pustinjač Gotama, izdanak plemena Sakja, koji ostavi svoj rod kako bi se odao pustinjačkom životu. Za njega se govori da je arahant, potpuno prosvetljen. U ime tog Blaženog postadoh pustinjač. On je moj učitelj i njegovom se učenju priklanam".

"A gde sada boravi taj Blaženi, arahant, potpuno prosvetljeni?"

"Tamo na severu, prijatelju, nalazi se grad Savati. Tamo sada živi taj Blaženi, arahant, potpuno prosvetljeni."

"Jesi li ikada video tog Blaženog? Bi li ga prepoznao da ga ugledaš?"

"Nikada nisam video Blaženog. Niti bih ga prepoznao da ga ugledam."

Buda shvati da je u njegovo ime taj nepoznati mladić napustio svoj dom i postao pustinjač. Ne otkrivajući ko je, on mu ovako reče: "O bhikkhu, poučiću te učenju. Slušaj i dobro pazi šta ću ti reći." "Vrlo dobro, prijatelju," reče mladić u znak pristanka.

Tada Buda ovom mladiću izreče jedan od najznačajnijih govora u kojima se objašnjava Istina (na narednim stranicama data je njegova suština). [14]

Tek na kraju govora mladi pustinjač, čije ime beše Pukusati, shvata da je osoba koja mu govori sam Buda. Zato on ustaje, staje pred Budu, klanja se do nogu Učiteljevih i izvinjava se što ga je oslovljavao sa "prijatelju". [15] Tada moli Budu da ga zaredi i primi u monaški red (*sangha*).

Buda ga pita ima li već posudu za prošenje hrane i ogrtač. (Bhikkhu mora imati tri ogrtača i posudu za prošenje hrane.) Kada Pukusati na to odgovori odrečno, Buda reče da ga bez toga ne može zarediti. Pukusati izađe napolje kako bi našao posudu i ogrtače, ali na njega nasrnu razjareni bik i ubije ga. [16]

Kasnije, kada je tužna vest došla do Bude, on objavi da je Pukusati bio mudrac koji je već ugledao Istinu, dosegao stanje pred samo postizanje nirvane i da se ponovi rodio u egzistenciji u kojoj će postati arahant [17] i na kraju umreti da se više nikada ne pojavi u ovome svetu. [18]

Iz ove priče je sasvim jasno da Pukusati kada je slušao Budine reči i razumeo njegovo učenje nije uopšte znao ko mu to govori, odnosno čije je to učenje. On je video Istinu. Ukoliko je lek dobar, bolest će biti izlečena. Nije nužno znati ko ga je pripremio i gde.

Skoro sve religije su sagrađene na veri – na "slepoj" veri, reklo bi se. No u budizmu naglasak je na "viđenju", znanju, razumevanju, a ne na veri, odnosno verovanju.

U budističkim tekstovima nailazimo na reč *saddha* (sansk. *śraddha*), koja se obično prevodi sa "vera" ili "verovanje". Ali *saddha* nije "vera" kao takva, već pre "poverenje" rođeno iz ubedenja. U popularnom budizmu i takođe u uobičajenoj upotrebi u tekstovima reč *saddha*, treba to priznati, ima jedan element "vere" u tom smislu da označava poverenje u Budu, *dhammu* (učenju) i *sanghu* (redu).

Prema Asangi, velikom budističkom filozofu iz četvrtog veka naše ere, *śraddha* ima

tri vida: (1) puna i čvrsta ubeđenost da neka stvar jeste, (2) smireno uživanje u dobrim osobinama i (3) težnja ili želja da se dosegne neki objekat koji je na vidiku.

[19]

Kako god je formulisali, vera ili verovanje onako kako je shvaćeno u većini religija nema mnogo veze sa budizmom [20]

Pitanje verovanja iskrsava onda kada nema viđenja – viđenja i u doslovnom i u prenesenom značenju. Onog trenutka kad progledate nestaje pitanje verovanja. Ako vam kažem da imam dragulj skriven u stisnutoj šaci, javlja se pitanje verovanja jer ga vi sami ne vidite. Ali ako otvorim šaku i pokažem vam dragulj, tada ga i sami vidite i ne postavlja se uopšte pitanje verovanja. Otuda izraz u drevnim budističkim tekstovima: "Shvativši kao što gledamo dragulj (ili lotosov cvet) na dlanu".

Budin sledbenik po imenu Musila kaže drugom monahu: "Priatelju Savita, i bez predanosti, vere i verovanja, [21] bez dopadanja i sklonosti, bez glasina ili tradicije, bez razmatranja onoga što je očigledno, bez uživanja u spekulacijama, znam da prestanak nastajanja jeste nirvana." [22]

A Buda kaže: "O prosjaci, kažem vam da razaranje prljanja i nečistoća uma jeste (predodređeno) za onoga ko zna i ko vidi, a ne za onoga ko ne zna i ne vidi." [23]

Uvek je u pitanju znanje i videnje, a ne verovanje. Budino učenje se karakteriše kao *ehi passiko*, jer poziva "dođi i vidi", ali ne dodi i veruj.

Izrazi korišćeni svuda u budističkim tekstovima da se označe oni koji su shvatili Istinu su: "Otvori se nenatrunjeno i nezamućeno oko Istine (*dhamma-cakkhu*): "Ugledao je Istinu, dosegao je Istinu, saznao je Istinu, prodro je u Istinu, prevazišao je sumnju, u njemu nema kolebanja. Tako on uz pomoć ispravne mudrosti to vidi onako kako jeste (*yatha bhutam*)". [24] Misleći na sopstveno prosvetljenje, Buda je rekao: "Okolo beše rođeno, znanje beše rođeno, mudrost beše

rođena, nauk beše rođen, svetlost beše rođena." [25] Uvek je u pitanju viđenje na osnovu znanja ili mudrosti (*ñāṇa-dassana*), a ne verovanje na osnovu vere.

Sve ovo je imalo izuzetnu važnost u vreme kada je bramanska ortodoksija netolerantno insistirala na verovanju i prihvatanju svoje tradicije i autoriteta kao jedine istine, i to bez ikakvog dovođenja u sumnju. Jednom je grupa učenih i svima znanih bramana otišla da poseti Budu i dugo je sa njim raspravljala. Jedan iz te grupe, šesnaestogodišnji braman po imenu Kapatika, smatran je izuzetno oštroumnim i on Budi postavi sledeće pitanje: [26]

"Blaženi Gotama, postoje drevni spisi bramana koji su usmenom predajom prenošeni s kolena na koleno. Imajuči ih u vidu, bramani dolaze do apsolutnog zaključka: 'Jedino je ovo Istina i sve ostalo je lažno.' Šta o tome misli blaženi Gotama?"

A Buda ga upita: "Ima li među bramanima ijednoga koji tvrdi da on lično zna i vidi ovo: 'Jedino je ovo Istina i sve ostalo je lažno.'?"

Mladić beše pošten i reče: "Ne".

"A ima li neki učitelj ili učitelj učitelja bramana unazad sve do sedme generacije ili bilo koji od prvih autora tih tekstova koji tvrdi da on lično zna i vidi: 'Jedino je ovo Istina i sve ostalo je lažno'?"

"Ne."

"Onda su oni poput kolone slepaca od kojih se svaki drži za onoga ispred sebe; prvi od njih ne vidi, onaj u sredini ne vidi i poslednji takođe ne vidi. Tako mi se bramanska zajednica čini poput te kolone slepaca."

Zatim Buda dade grupi bramana izuzetno važan savet: "Ne valja za mudrog čoveka koji podržava (doslovno: štiti) istinu da dođe do zaključka: 'Jedino je ovo istina i

sve ostalo je lažno'."

Na pitanje mladog bramana da objasni ideju podržavanja ili zaštite istine, Buda reče: "Čovek poseduje veru. Ako kaže 'Ovo je moja vera', utoliko podržava istinu. Ali odatle on ne može nastaviti dalje do apsolutnog zaključka: 'Jedino je ovo Istina i sve ostalo je lažno'." Drugim rečima, čovek može da veruje u šta hoće i može reći 'Verujem u to'. Utoliko on poštuje istinu. Ali zbog onoga u šta veruje ne treba da kaže kako je to i jedina istina, a sve drugo je lažno.

Buda kaže: "Biti privržen jednoj stvari (određenom stanovištu) i gledati na druge stvari (stanovišta) kao na manje vredne – to mudraci nazivaju okovom." [27]

Jednom je Buda objašnjavao [28] svojim učenicima učenje o uzroku i posledici i oni mu rekoše da ga vide i razumeju sasvim jasno. Onda im Buda reče:

"O prosjaci, čak i ovo stanovište, koje je toliko čisto i toliko jasno, ako prijanjate uz njega, ako se njime poigravate, ako ga krijete od drugih; ako ste njime privučeni, tada ne razumete da je učenje slično splavu, koji služi da se pređe reka, a ne da se vežemo za njega." [29]

Na drugom mestu Buda objašnjava ovo čuveno poređenje svoga učenja sa splavom, na kojem se prelazi reka, a ne služi za to da ga prihvatimo i vučemo na ledima:

"O prosjaci, jedan čovek krete na put. Stiže do velike reke. Na ovoj strani je bila opasna, dok je sa druge strane sigurna i bez opasnosti. Nikakav čamac ne ide na drugu obalu, koja je sigurna i bez opasnosti, niti ima kakvog mosta da bi se moglo preći. On kaže sebi: 'Ovo je ogromna voda i obala je sa ove strane puna opasnosti; no suprotna je obala sigurna i bez opasnosti. Nikakav čamac ne ide na drugu obalu, niti ima kakvog mosta da bi se moglo preći. Zato bi bilo dobro kada bih nakupio trave, drveta, grana i lišća i napravio splav; njime bih bez problema

prešao na drugu obalu veslajući nogama i rukama'.

Tada taj čovek, o prosjaci, nakupi trave, drveta, grana i lišća i napravi splav, njime bez problema pređe na drugu obalu veslajući nogama i rukama. Prešavši reku i domogavši se druge obale, on pomisli: 'Ovaj splav mi je mnogo pomogao. Uz njegovu pomoć sam bez problema prešao na drugu obalu veslajući nogama i rukama. Bilo bi dobro ako ponese ovaj splav na leđima kud god dalje krenem'.

Šta mislite, o prosjaci, ako tako učini postupa li taj čovek ispravno u pogledu splava?" "Ne, gospodine." "Kako bi, onda, trebalo on ispravno da postupi u pogledu splava? Pošto je prešao reku i domogao se druge obale, pretpostavimo da je taj čovek pomislio: 'Ovaj splav mi je mnogo pomogao. Uz njegovu pomoć sam bez problema prešao na drugu obalu veslajući nogama i rukama. Bilo bi dobro ako bih splav izvukao iz vode ili ga privezao za obalu, a onda krenuo dalje putem'. Ako bi tako postupio, taj bi čovek pravilno postupio u odnosu na splav.

Na isti način, o prosjaci, poučavao sam vas učenju sličnom tom splavu – ono služi da se pređe bujica, a ne za nošenje. Vi, o prosjaci, koji uviđate da je učenje slično splavu trebalo bi da napustite dobre stvari (*dhamma*); a još pre bi trebalo da napustite loše stvari (*adharn-ota*). [30]

Iz ove parabole sasvim je jasno da je Budino učenje namenjeno da čoveka odvede do sigurnosti, mira, sreće, smirenosti, dostizanja nirvane. Celokupno učenje koje je izlagao Buda vodi tom cilju. On nije govorio bilo šta samo zato da bi zadovoljio intelektualnu znatiželju. On beše praktični učitelj i poučavao je samo onim stvarima koje će čoveku doneti mir i sreću.

Buda je jednom boravio u šumi Simsapi u Kosambiju (blizu Alahabada). Uzeo je

nekoliko listova i zapitao svoje učenike: "Šta mislite, o prosjaci, čega je više? Ovih nekoliko lišтова u mojoj ruci ili listova na ovom drveću oko nas?"

"Gospodine, sasvim je malo listova u ruci Blaženog, a listova u šumi Simsapi je bezbroj."

"Isto tako, prosjaci, malo vam rekoh od onoga što znam, jer toga je neuporedivo više. A zašto vam nisam rekao (sve ostalo)? Zato što to nije bitno... ne vodi ka nirvani. Eto zato vam nisam govorio o tim stvarima." [31]

Isprazno je, kao što to neki učenjaci pokušavaju da čine, razbijati glavu oko toga šta je to sve Buda znao a nije nam saopštio.

Buda nije mario za diskusiju o nevažnim metafizičkim pitanjima koja su čisto spekulativna i stvaraju veštačke probleme. Smatrao ih je "šumom ubedenja". Čini se da je među njegovim učenicima bilo i takvih koji se nisu oduševljavali ovakvim stavom. Jer imamo primer jednog od njih, po imenu Malunkjaputa, koji je Budi postavio deset dobro znanih, klasičnih pitanja o metafizičkim problemima i zahtevao odgovore. [32]

Jednog dana je Malunkjaputa ustao posle svoje popodnevne meditacije, otišao do Bude, pozdravio ga, seo sa strane i rekao: "Gospodine, dok sam meditirao u samoći ova se misao u meni javi: Ovi su problemi neobjašnjeni, njih je Blaženi ostavio po strani i zanemario. To su (1) je li univerzum večan ili (2) nije večan, (3) je li univerzum konačan ili (4) nije konačan, (5) je li duša isto što i telo ili je (6) duša jedno, a telo drugo, (7) postoji li Tathagata posle smrti ili (8) on ne postoji posle smrti ili (9) on u isto vreme ne postoji i postoji posle smrti. Ove mi probleme Blaženi nije objasnio. Takav me (stav) ne raduje i ne čini zahvalnim: Otići ću do Blaženog i upitati ga o tome. Ukoliko mi Blaženi objasni sve te stvari; tada ću nastaviti sveti život pod njegovim vodstvom. Ukoliko mi ih ne objasni, napustiću zajednicu i otići. Ako Blaženi zna da je univerzum večan, neka mi to i

objasni. Ako Blaženi zna da univerzum nije večan, neka to i kaže. Ako Blaženi ne zna je li univerzum večan ili ne itd., tada je za osobu koja ne zna najpoštenije da kaže: 'Ne znam ništa o tome i u to nisam pronikao'."

Budin odgovor Malunkjaputi dobro bi mogao da posluži milionima onih koji traće dragoceno vreme na takva metafizička pitanja i bespotrebno pomućuju mir svoga uma:

"Jesam li ti kad rekao, Malunkjaputa: 'Hajde, Malunkjaputa, vodi sveti život pod mojim vođstvom i ja ću ti dati odgovor na ta pitanja'?"

"Ne, gospodine."

"A jesi li ti, Malunkjaputa, ikada meni ovako rekao: 'Gospodine, vodiću sveti život pod vodstvom Blaženog, a on će mi odgovoriti na ta pitanja'?"

"Ne, gospodine."

"Pa čak ni sada, Malunkjaputa, ja ti ne kažem: 'Hajde vodi sveti život pod mojim vođstvom i ja ću razjasniti ta pitanja.

A ni ti ne kažeš meni: 'Gospodine, vodiću sveti život pod vodstvom Blaženog i on će mi razjasniti ta pitanja'. U takvoj situaciji, ti usijana glavo, ko koga odbacuje?

[33]

Malunkjaputa, ako bilo ko kaže: 'Neću voditi sveti život pod vođstvom Blaženog sve dok mi ne odgovori na ta pitanja', taj će i smrt dočekati a da mu Tathagata neće dati odgovor na ta pitanja. Zamisli, Malunkjaputa, čoveka ranjenog strelom namočenom u otrov i njegovi prijatelji i rođaci dovedu lekara k njemu. Zamisli da taj čovek tada kaže:

'Ne dam da mi tu strelu izvadite sve dok ne saznam ko me je ranio; je li to bio

kšatrija (pripadnik kaste ratnika) ili braman (pripadnik kaste sveštenika) ili vaišja (pripadnik kaste trgovaca i zemljoradnika) ili šudra (pripadnik najniže kaste robova); kako se zove i iz koje je porodice; je li visok; nizak ili srednjeg rasta; je li mu koža crna, smeđe ili zlatne boje; iz kojeg sela, grada i zemlje on dolazi. Ne dam da mi tu strelu izvadite sve dok ne saznam iz kakvog luka me je gađao; kakva perca su na streli i od kojeg materijala je izraden vrh strele: Malunkjaputa, taj bi čovek umro a da ne bi doznao odgovor ni na jedno od ovih pitanja.

Isto tako, Malunkjaputa, ako bi neko rekao: 'Neću slediti svetački život Blaženog sve dok ne odgovori na pitanja je li svet večan ili ne itd.,' taj bi umro a da mu Tathagata nije odgovorio na takva pitanja."

Tada Buda objasni Malunkjaputi da svetački život ne zavisi od takvih pitanja. Kakvo god mišljenje mi imali o odgovorima na ove probleme, postoje starost, razaranje, smrt, patnja, žalost, bol; jad, nevolja, "a ja objavljujem prestanak svega toga (nirvana) još u ovom životu."

"Zbog toga, Malunkjaputa, ono što sam objasnio imaj na umu kao objašnjeno, a ono što nisam objasnio kao neobjašnjeno. A koje stvari nisam objasnio? Je li svet večan ili ne itd. (tih deset mišljenja) nisam objasnio. A zašto ih, Malunkjaputa, nisam objasnio? Jer nije korisno, nije suštinski povezano sa duhovnim, svetačkim životom, ne doprinosi odbojnosti, odvojenosti, iščezavanju, smirivanju, dubokom pronicanju, potpunom ostvarenju, nirvani. Zbog toga ti nisam govorio o njima.

A šta sam onda, Malunkjaputa, objasnio? Objasnio sam *dukkhu*, nastanak *dukkhe*, okončanje *dukkhe* i put koji vodi do okončanja *dukkhe*. [34] Zašto sam, Malunkjaputa, baš to objasnio? Zato što je korisno, suštinski je povezano sa duhovnim, svetačkim životom, doprinosi odbojnosti, odvojenosti, iščezavanju, smirivanju, dubokom pronicanju, potpunom ostvarenju, nirvani. Zbog toga sam ih objasnio:' [35]

Beleške

[1] **Dhp. XII, 160.** [Natrag]

[2] **D II, Mahaparinibbana sutta.** [Natrag]

[3] *Tathagata* doslovno znači "onaj koji je došao do sitine", tj. "onaj koji je otkrio istinu". Ovaj termin je obično koristio Buda da označi sebe i Bude uopšte. [Natrag]

[4] **Dhp. XX, 276.** [Natrag]

[5] *Sangha* doslovno znači "zajednica". No u budizmu ovaj termin označava "zajednicu budističkih monaha", koja je monašk ired. Buda, *dhamma* (učenje) i *sangha* (red) poznati su kao *tisarana*, "tri utočišta" ili *tiratana* (sansk. *tiratna*) "trostruki dragulj". [Natrag]

[6] **Kalama sutta** (AN III, 65). [Natrag]

[7] *Vimamsaka sutta*, broj 47 u **Majjhima nikaya.** [Natrag]

[8] Pet prepreka su: (1) čulna želja, (2) zlovolja, (3) fizička i mentalna tromost, (4) nespokojstvo

i zabrinutost, (5) sumnja. [Natrag]

[9] **D II, Mahaparinibbana sutta.** [Natrag]

[10] Mahavira, utemeljitelj džainizma, bio je Budin savremenik, verovatno tek nekoliko godina stariji od njega. [Natrag]

[11] *Upali sutta*, broj 56 u **Majjhima nikaya.** [Natrag]

[12] Edikt u kamenu broj 12. [Natrag]

[13] Interesantno je ovde primetiti da se Buda ovome pustinjaku obraća sa *bhikkhu*, nazivom koji se koristi za budističke monahe. Kasnije postaje jasno da on nije *bhikkhu*, niti član monaškog reda (*sangha*) pošto moli Budu da ga primi u red. Možda je u Budino vreme termin *bhikkhu* korišćen za sve askete ili, pak, Buda nije mnogo mario za njegovu preciznu upotrebu. *Bhikkhu* znači "prosjak", "onaj koji prosi hranu" i ovde se možda koristi u bukvalnom značenju. [Natrag]

[14] U poglavlju o trećoj plemenitoj istini. [Natrag]

[15] Reč koju je upotrebio je *avuso*, što znači prijatelj. To je učitiv izraz za obratanje među jednakima. Ali učenici se nikada tako ne obrataju Budi. Umesto toga koriste termin *bhante*, koji otprilike znači "gospodine". U Budino vreme članovi njegove monaške zajednice (*sangha*) obraćali su se jedan drugom sa *avuso*, "prijatelju". No, pre smrti, Buda je uputio mlade monahe da se starijima obrataju sa *bhontle*, "gospodine", ili *ayasma*, "blaženi". Ali stariji treba da se obrataju mladima po imenu ili sa *avuso*, "prijatelju". (D II, **Mahaparinibbana sutta**). Ovakva praksa održala se u zajednici sve do današnjih dana. [Natrag]

[16] Dobro je poznato da u Indiji krave tumaraju ulicama. Iz ovoga se vidi da je ta tradicija veoma duga. Ali u celini uzev te krave su poslušne i bezopasne. [Natrag]

[17] *Arahant* je osoba koja je sebe oslobodila svakog prljanja i nečistota kao što su želja, mržnja, zlovolja, neznanje, gordost, obmanutost itd. Ona je dostigla četvrti ili najviši i krajnji stupanj u dostizanju nirvane, ispunjena je mudrošću, samilošću i sličnim čistim i plemenitim osobinama. Pukusati je u to vreme bio dosegao tek treći stupanj, koji se tehnički naziva *anagami*, "ne-povratnik". Drugi stupanj se naziva *sakadagami*, "jednom-povratnik" i prvi stupanj *sotapanna*, "ulazak u struju".

[Natrag]

[18] *Hodočasnik Kamanita* Karla Gelupa kao da je nastao inspirisan ovom pričom o Pukusatiju. [Natrag]

[19] *Abhisamuc.*, str. 6. [Natrag]

[20] Ovaj problem obrađuje Edith Ludowyk-Gyomroi u svojoj knjizi *Uloga čuda u ranoj pali književnosti*. Na žalost, ova doktorska disertacija nije još štampana. O istom predmetu videti članak iste autorke u *University of Ceylon Review*, vol. 1, broj 1 (april, 1943), str. 74 i dalje. [Natrag]

[21] Ovde je reč *saddha* u uobičajenom, popularnom značenju "predanost, vera, verovanje". [Natrag]

[22] S II (PTS), str.117. [Natrag]

[23] Ibid. I11, str.152. [Natrag]

[24] Na prim. S V, (PTS), str. 423; III, str.103; M 111 (PTS), str.19. [Natrag]

[25] S V (PTS), str. 422. [Natrag]

[26] **Canki sutta, broj 95 u Majjhima nikaya.** [Natrag]

[27] Sn (PTS), str.151 (stih 798). [Natrag]

[28] *U Mahatanhasankhaya suttu*, broj 38 u *Majjhima nikaya*. [Natrag]

[29] M I (PTS), str. 260. [Natrag]

[30] M 1 (PTS), str.134-135. Dhamma ovde, prema komentarima, znači viša duhovna postignuća, kao i plemenite stavove i ideje. Ma kako one bile uzvišene i čiste, za njih se ne treba vezivati; tim pre bi isto tako trebalo postupiti u pogledu štetnih i loših stvari. MA II (PTS), str.109. [Natrag]

[31] S V (P'TS), str. 437. [Natrag]

[32] **Cula-Malunkya sutta, broj 63 u Majjhima nikaya.** [Natrag]

[33] Tj. obojica su slobodni i nijedan od njih nema nikakvih obaveza prema onome drugom. [Natrag]

[34] Ove četiri plemenite istine objašnjene su u sledeća četiri poglavlja. [Natrag]

[35] Čini se da je ovaj Budin savet ostavio povoljan utisak na Malunkjaputu, jer se na drugim mestima govori kako se ponovo obraćao Budi za uputstva i sledeći ih postao je arahant. A (Kolombo, 1929), str. 345-346; S IV (PTS), str. 72 i dalje.

[Natrag]

Rev. 1/6/2005

www.geocities.com/budizam/texts/Rahula/deo01.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

Uvod | **Rođenje i smrt** | **2. Telo** | **3. Dah** | **4. Dhamma** | **5. Srce i um** | **6. Prolaznost**
7. Kamma | **8. Meditacija** | **9. Ne-ja** | **10. Mir** | **11. Patnja** | **12. Učitelj**
13. Razumevanje i mudrost | **14. Vrlina** | **15. Razno** | **Poziv** | **Rečnik**

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Uvod

Kada bi ljudi rekli Ađan Čau (**Ajahn** Chah) da dokle god žive svetovnim životom ne mogu da vežbaju, on bi im uzvratio pitanjem: "Ako bih te ubadao u grudi užarenim gvožđem da li bi mi rekao da zaista patiš, ali sve dok živiš svetovnim životom ne možeš od toga da pobegneš?"

Ađan Čaov odgovor nije daleko od onoga što je Buda rekao o čoveku probodenom strelom, koji nije dozvoljavao nikome da tu strelu iščupa sve dok mu ne odgovore na pitanja o poreklu strele, luka kojim je odapeta i strelca koji ga je pogodio. Pri tome je jedini problem u tome što će jadnik verovatno pre umreti nego što sazna odgovore na sva ta svoja pitanja.

Ađan Ča je tu neodložnost čupanja korena patnje, odnosno upornog vežbanja, u svome učenje neprekidno isticao: patite, pa pomozite sebi sada! On nije trošio mnogo reči o stanjima spokojstva, mudrosti ili nibbane. Radije je isticao važnost praktikovanja stalne svesnosti onoga što se događa u telu i umu u sadašnjem trenutku, pri čemu učimo kako da sve to uočimo a onda napustimo. Meditacija, govorio bi, ne znači da nešto treba da zadobijemo, već smirenje postignuto putem vežbanja; smirenost je okončanje konfuzije.

Ova zbirka refleksija grupisana je po temama, dajući uvide o prolaznosti, vrlini, nepostojanju sopstva i tako dalje. Te uvide je dobro pročitati, ali ih je još bolje u osami razgledati sa svih strana, ne bismo li ih preveli na sopstveni jezik i sopstvenu životnu situaciju. A onda, ako nam se učine upotrebljivim, i primeniti na svoje postupke, reči i misli poput saveta dobrog prijatelja. Kada to postignemo, odlažemo i te savete i učitelja i -- ostajemo sami sa sobom, baš kao u njegovoj opasci: "Stalno govorim o stvarima koje treba razvijati i stvarima koje treba napustiti, ali zapravo nema ničega što bi trebalo razvijati i ničega što bi trebalo napustiti."

Rev. 10/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/intro.html

[Home](#) ---\\ [Tumačenja](#)

Fragmenti učenja

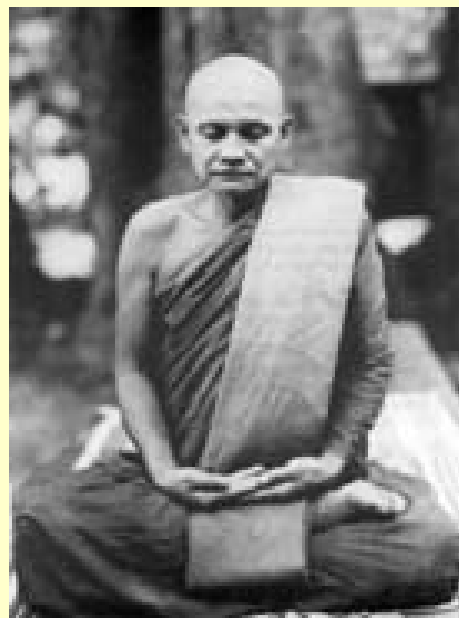
Ađan Ča

(Iz zbirke Dhamma govora "Bodhinyana")

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Svi ste vi do sada mnogo toga čuli o budizmu, iz različitih izvora -- naročito od različitih monaha i učitelja. U nekim slučajevima *Dhammu* su vam izlagali veoma široko i neodređeno, do tačke kada je teško znati kako sve to pretočiti u praksu svakodnevnog života. U drugim prilikama *Dhamma* se izlaže suviše stručnim terminima ili posebnim žargonom do tačke kada je za većinu ljudi to teško da razumeju, naročito ako se to izlaganje drži suviše kruto kanonskih tekstova. Na kraju, ima slučajeva kada se *dhamma* podučava na uravnotežen način, ni preopširno ni prekomplikovano, ni neodređeno ni suviše ezoterično -- upravo primereno slušaocu kako bi je mogao razumeti i praktikovati, na sopstvenu dobrobit. I ja ću danas sa vama podeliti učenje na način na koji sam i do sada podučavao svoje učenike,

učenje za koje smatram da vam može biti od velike koristi ako ga saslušate.

Onaj ko želi da ostvari Buddha-Dhammu

Onaj ko želi da ostvari Buddha-Dhammu mora kao temelj da poseduje veru, odnosno poverenje. On mora razumeti značenje Buddha-Dhamme na sledeći način:

Buddha: onaj koji je stekao znanje, onaj koji je pročišćen, blistav i spokojan u srcu.

Dhamma: kvaliteti pročišćenosti, blistavosti i spokojstva nastali na osnovu morala, koncentracije i mudrosti.

Otuda, onaj ko želi da ostvari Buddha-Dhammu jeste onaj koji neguje i razvija moral, koncentraciju i mudrost unutar sebe.

Napredovanje putem Buddha-Dhamme

Prirodno, ljudi koji žele da stignu u svoj dom ne mogu samo da sede i da razmišljaju o putovanju. Oni zapravo moraju da se otisnu na to putovanje, korak po korak, i to u pravom smeru, kako bi na kraju ipak stigli do kuće. Ukoliko se zapute pogrešnim putem, mogu kasnije upasti u neprilike, kao što je nepovoljan teren ili druge prepreke koje je teško savladati. Ili se mogu naći u opasnoj situaciji, zbog koje možda nikad neće ni stići kući.

Oni što ipak kući stignu, mogu da se opuste i ugodno spavaju -- jer dom je mesto odmora za telo i um. Sada su zaista kod kuće. Ali ako isti putnik samo prođe ispred svoje kuće ili napravi jedan krug oko nje, onda neće imati bilo kakve koristi od čitavog tog puta.

Na isti način, hodanje putem da bismo stigli do Buddha-Dhamme je nešto što svako od nas mora uraditi sam za sebe, jer niko drugi to ne može učiniti umesto

nas. I to moramo preći pravi put morala, koncentracije i mudrosti, sve dok ne pronađemo blagoslove pročišćenosti, blistavosti i spokojstva uma, koji su plod toga putovanja. Međutim, ako posedujemo znanje jedino na osnovu knjiga i svetih spisa, propovedi i kanonskih tekstova, odnosno ako poznajemo samo mapu ili plan putovanja, čak ni kroz sto života nećemo upoznati pročišćenost, blistavost i spokojstvo uma. Umesto toga, samo ćemo gubiti vreme i nikada nećemo dobiti prave plodove prakse. Učitelji samo pokazuju koji je pravi put. Pošto smo ih saslušali, samo na nama je da odlučimo hoćemo li krenuti putem i time doći do plodova prakse ili ne.

Još jedan način kako sve to možemo posmatrati jeste da praksu uporedimo sa lekom koji je lekar ostavio pacijentu. Na bočici je detaljno uputstvo za uzimanje leka, ali bez obzira koliko stotina puta pacijent pročitao to uputstvo, on će sigurno umreti ako je to sve što je učinio. Od tog leka on neće imati koristi. I pre nego što umre, možda će se gorko požaliti kako mu lekar uopšte nije pomogao, da ga lek uopšte nije izlečio! Misliće da je lekar bio neki šarlatan ili da je lek bezvredan, a on je svoje vreme utrošio na razgledanje bočice i čitanje uputstva. Nije poslušao lekara i popio taj lek.

Međutim, ako pacijent sledi lekareve savete i uzima lek onako kako je prepisano, oporaviće se. Ako je jako bolestan, biće potrebno da dugo uzima lek, a ako je samo malo bolestan, izlečenje će doći sasvim brzo. Činjenica da moramo mnogo leka da uzimamo proizlazi iz ozbiljnosti naše bolesti. To je tako prirodno i ako bolje razmislite biće vam jasno.

Lekari propisuju lek da bi iz tela eliminisali bolest. Budino učenje se propisuje da bi se bolest eliminisala iz uma, da se on vrati u svoje prirodno stanje zdravlja. Zato se Buda može smatrati lekarem koji propisuje lekove za um. On je, zapravo, najveći lekar na ovome svetu.

Mentalne bolesti se nalaze u svima nama, bez izuzetka. Kada postanete svesni tih mentalnih bolesti, zar nije razumno potražiti Dhammu kao potporu, kao lek da se

te bolesti izleče? Putem Buddha-Dhamme ne putuje telo. Njime morate putovati svojim umom da biste imali koristi. A razne putnike možemo podeliti u tri grupe:

Prvi nivo: Čine ga oni koji razumeju da moraju sami vežbati i znaju kako to da čine. Oni uzimaju kao svoja utočišta Buddhu, Dhammu i Sanghu i rešeni su da vežbaju marljivo u skladu sa učenjem. Ovi ljudi su odbacili puko sleđenje običaja i tradicija i umesto njih koriste razum da sami za sebe istraže prirodu ovoga sveta. To je grupa "Budinih sledbenika"

Srednji nivo: Ovu grupu čine oni koji su vežbali sve dok su imali čvrstu veru u Buddhu, Dhammu i Sanghu. Oni su takođe stigli do razumevanja prave prirode svega što je nastalo. Te osobe postepeno smanjuju svoje prijanjanje i vezanost. Ne vezuju se za stvari i njihovi umovi dostižu duboko razumevanje Dhamme. Zavisno od stepena oslobođenosti i mudrosti, oni se nazivaju "onaj koji je ušao u struju", "jednom povratnik" i "ne-povratnik" ili, jednostavno, plemeniti.

Najviši stupanj: Ovo je grupa onih koje je njihova praksa odvela do tela, govora i uma Bude. Oni su izvan ovoga sveta, oslobođeni ovoga sveta i lišeni svakog prijanjanja i vezanosti. Znani su kao arahanti ili oslobođeni, kao najviši stupanj među plemenitima.

Kako pročititi sopstveni moral

Moral je obuzdavanje i disciplinovanje tela i govora. Na formalnom nivou, podeljen je na grupe pravila za nezaređene i za monahe i monahinje. Međutim, govoreći uopšteno, postoji jedna osnovna karakteristika -- a to je NAMERA. Kada smo sabrani, usredsređene pažnje, tada imamo ispravnu nameru. Vežbanje sabranosti i usredsređenosti pažnje stвориće dobar moral.

Tako je prirodno da ćemo, ako obučemo prljavu odeću, i naše telo postati prljavo, a um će nam se osećati neugodno i potišteno. Međutim, ako svoje telo održavamo

čistim i nosimo čistu, urednu odeću, to će naš um učiniti poletnim i radosnim. Isto tako, kada se ne držimo morala, naši postupci i reči su prljavi, što je uzrok da naš um postane nesrećan, potišten i trom. Udaljili smo se od prave prakse i to nas sprečava da prodremo u suštinu dhamme u našem umu. Moralni postupci i govor i sami zavise od uma, na pravi način uvežbanog, jer um određuje kakvo ćemo postupati i šta ćemo reći. Zato, moramo uporno vežbati svoj um.

Praksa vežbanja koncentracije

Trening u koncentraciji jeste vežbanje tokom kojeg se trudimo da nam um bude smiren i postojan. To umu donosi smirenje. Obično naši neuvežbani umovi neprestano skaču sa jedne stvari na drugu i teško ih je kontrolisati i njima upravljati. Um sledi čulne utiske, baš kao što voda teče sad u ovom sad u onom smeru, tražeći sve niže tlo. Agronomi i inženjeri, međutim, znaju kako da kontrolišu vodu tako da čovečanstvo od nje ima veću korist. Ljudi su mudri, znaju kako da pregrade vodeni tok, naprave akumulaciono jezero i sistem kanala -- a sve to samo zato da usmere vodu i učine je što korisnijom. Uz to, prikupljena voda postaje izvor električne energije, što je još jedna korist od kroćenja njezinog toka, koji sada nije toliko nepredvidljiv i beskoristan.

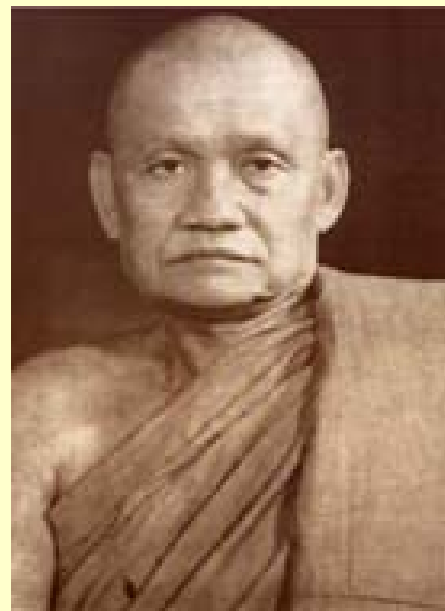
Isto će tako, um koji je obuzdan i kontrolisan, neprestano uvežbavan, doneti beskrajnu korist. Sam Buda je govorio: "Ukroćen um donosi istinsku sreću, zato vežbajte svoj um na svoju najveću korist." Slično, životinje koje vidimo oko sebe -- slonovi, konji, goveda itd. -- moraju biti ukroćene pre nego što se koriste za rad. Tek kad su ukroćene njihova snaga može nam biti korisna.

Na isti način, um koji je uvežban doneće daleko više koristi nego neuvežban um. Buda i njegovi probuđeni učenici su svi bili tu gde smo mi sada - sa neuvežbanim umom; ali pogledajte kasnije koliko su poštovanja zadobili od nas i pogledajte koliko smo mi imali koristi od njihovog učenja. Zaista, koliko je koristi proizašlo za čitav svet od tih ljudi koji su okončali vežbanje uma stigavši do oslobođenosti.

Kontrolisan i obučen um je bolje opremljen da nam pomogne u svakom poslu, u svakoj situaciji. Disciplinovan um će naše živote zadržati u ravnoteži, učiniti rad lakšim, razviti i negovati stavove koji određuju naše postupke. Na kraju, srazmerno svemu tome porašće i naša sreća.

Um možemo vežbati na razne načine, različitim metodima. Metod koji je najkorisniji i koji mogu praktikovati sve vrste ljudi poznat je kao "sabranost pažnje na dah". To je razvijanje svesnosti naših udaha i izdaha. U ovom manastiru pažnju vezujemo za oblast nozdrva i trudimo se da budemo svesni svakog svog udaha i izdaha, koristeći uz to, kao neku vrstu mantre, reč "BUD-DHO". Ukoliko meditant želi da koristi neku drugu reč ili da jednostavno bude svestan samo vazduha koji ulazi i izlazi, to je takođe dobro. Prilagodite praksu sebi. Jer suština vežbanja je da uočavanje ili svesnost daha održavamo u sadašnjem trenutku, tako da smo svesni svakog pojedinačnog udaha i izdaha u trenutku dok se događaju. Kada radimo meditaciju u hodu, pokušavamo da neprestano budemo svesni onog osećaja kada stopalo dodiruje tlo.

Ovu praksu meditacije treba održavati što je moguće duže da bi dala rezultat. Nemojte meditirati jednom kratko, a onda napraviti pauzu nedelju-dve ili čitav mesec. To vam neće doneti rezultat. Buda nas je savetovao da često vežbamo, da vežbamo marljivo, što znači da što je moguće redovnije praktikujemo mentalni trening. Za meditaciju nam je takođe neophodno prikladno mesto, mirno, bez stvari koje će nam odvlačiti pažnju. Vrt, u hladu drveta iza kuće ili na mestima gde možemo biti sami. Ako ste monah ili monahinja, trebalo bi da pronađete prikladnu kolibu, mirno mesto u šumi ili pećinu. Planine predstavljaju izuzetno pogodno mesto za vežbanje.

U svakom slučaju, gde god da smo, moramo uložiti napor da bismo neprestano bili

svesni svojih udaha i izdaha. Ukoliko pažnja odluta ka nekim drugim stvarima, pokušajte da je blago vratite na objekat meditacije. Pokušajte da odložite sve druge misli i brige. Nemojte razmišljati o bilo čemu -- samo posmatrajte dah. Ukoliko smo svesni misli čim se pojave i uporno se vraćamo na objekat meditacije, um će postajati sve smireniji i smireniji. Kada je um stišan i skoncentrisan, odvojte ga od daha kao objekta koncentracije. Sada počnite da istražujete telo i um sačinjene od pet sastojaka (*khanda*): materijalni oblik, osećaji, opažaji, mentalni sadržaji i svest. Ispitujte tih pet *khandi* kako nastaju i nestaju. Jasno ćete videti da su prolazni, da ih ta prolaznost čini nedovoljnim da nas trajno zadovolje i nepoželjnim, kao i da nastaju i nestaju prema svom ritmu -- ne postoji nikakvo "ja" koje bi njima upravljalo. Pronaći ćemo samo prirodu koja se kreće u skladu sa zakonom uzroka i posledice. Sve stvari na ovome svetu imaju te tri karakteristike: nestabilnost, nedovoljnost i odsustvo bilo kakve trajne suštine ili duše. Kada celinu egzistencije sagledamo u tom svetlu, vezanost i prijanjanje za *khande* postepeno će se smanjivati. Zato što počinjemo da uviđamo pravu prirodu ovoga sveta. Mi to nazivamo rađanjem mudrosti.

Rađanje mudrosti

Mudrost jeste uvideti različite manifestacije tela i uma. Kada svoj uvežban i skoncentrisan um iskoristimo da ispitamo pet sastojaka (*khanda*) jasno ćemo videti da su i telo i um prolazni, nedovoljni i bez suštine. Sagledavajući sve stvari kroz prizmu mudrosti, mi ne posežemo za njima, niti se vezujemo za njih. Šta god dobijemo, primamo to sa pažnjom. Nismo preterano srećni. Kada nešto naše propadne ili nestane, nismo nesrećni i ne muče nas bolna osećanja -- jer jasno uviđamo prolaznost svake stvari. Kada naiđe bolest ili bol bilo koje vrste, ravnodušni smo jer su naši umovi dobro uvežbani. Istinsko utočište je dobro izvežban um.

Sve ovo poznato je kao mudrost koja poznaje istinske karakteristike stvari koje nastaju. Mudrost nastaje na osnovu sabranosti i koncentracije. Koncentracija

nastaje na osnovu morala ili vrline. Sve ove stvari, moral, koncentracija i mudrost su tako međusobno isprepletene da ih zapravo i nije moguće potpuno razdvojiti. U praksi, to se može ovako posmatrati: prvo je disciplinovanje uma da bude vezan za dah. To je učvršćivanje morala. Kada se pažnja na dah praktikuje dovoljno dugo i um postane smiren, to je učvršćivanje koncentracije. Tada, istražujući takvim umom, uviđamo da je dah prolazan, nedovoljan i bez suštine, iz čega nastaje nevezivanje, i to je učvršćivanje mudrosti. Zato se za praktikovanje sabranosti pažnje na dah može reći da je put razvoja morala, koncentracije i mudrosti. Sve to ide jedno sa drugim.

Kada su moral, koncentracija i mudrost razvijeni, mi to nazivamo praktikovanjem osmostrukog puta kojim je Buda podučavao kao našem jedinom putu izvan patnje. Osmostruki put je iznad svih drugih, jer ukoliko se valjano praktikuje vodi direktno do *nibbane*, do smirenja. Možemo reći da ovakva praksa dostiže Buddha-Dhammu istinski i potpuno.

Koristi od prakse

Kada smo praktikovali meditaciju na već opisan način, plodovi te prakse će doći na sledeća tri stupnja:

Prvo, za one koji su na nivou "budista po veri", porašće vera u Budu, Dhammu i Sanghu. Ova vera će postati stvarna unutrašnja potpora za svakoga. Takođe, oni će razumeti prirodu stvari zasnovanu na zakonu uzroka i posledice, da dobri postupci donose dobre stvari i da loši postupci donose loše stvari. Takvim osobama sve ovo doneće mnogo sreće i mentalnog smirenja.

Drugo, oni koji su ostvarili plemenita postignuća "ulaska u struju", jednom-povratnika" ili "ne-povratnika" imaju nepokolebljivu veru u Budu, Dhammu i Sanghu. Oni su radosni i idu u pravcu *nibbane*.

Treće, za arahante ili potpuno usavršene, postoji sreća oslobođenosti od svake

patnje. To su Bude, oslobođeni ovoga sveta, oni koji su do kraja prošli plemeniti put.

Svi mi bili smo dovoljno srećni da se rodimo kao ljudska bića i da čujemo učenje Budino. To je prilika koju milioni drugih bića nemaju. Zato ne budite nepažljivi i nesmotreni. Požurite i prikupljajte zasluge, činite dobro i sledite put prakse od početka, preko sredine, do najvišeg nivoa. Ne dozvolite da vam vreme prolazi uludo i bez cilja. Pokušajte da prodrete do istine Budinog učenja još danas. I da završim sa laoškom narodnom izrekom: "Mnogo zabava i zadovoljstava je za nama, uskoro će veče. Pijan od suza sada, zastani i pogledaj, uskoro će biti prekasno da završiš putovanje."

Rev. 25/5/2007

www.geocities.com/budizam/texts/chah2.html

Život sa kobrom

Ađan Ča

Kratak govor održan kao poslednje uputstvo jedno starijoj Engleskinji, koja je krajem 1978 i početkom 1979. provela dva meseca u manastiru sa ađan Čaom.

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovaj kratki govor je za dobrobit naše nove učenice koja se uskoro vraća za London. Neka joj on posluži da razume Učenje koje je ovde u manastiru Vat Pah Pong proučavala.

Najjednostavnije rečeno, ovakvo je vežbanje koje treba da nas oslobodi patnje u ovom beskrajnom krugu rađanja i umiranja.

Da bi vežbala na ovaj način, zapamti da moraš motriti na različite aktivnosti uma, i na one koje voliš i na one koje ne voliš, isto onako kao što bi motrila na kobru. Kobra je jedna izuzetno otrovna zmija, dovoljno otrovna da nas ubije ukoliko bi nas ujela.

Isto je tako i sa našim raspoloženjima; raspoloženja koja nam se sviđaju su otrovna, raspoloženja koja nam se ne sviđaju su takođe otrovna. Ona nas sprečavaju da postanemo slobodni i ometaju naše razumevanje Istine kako ju je

Buda podučavao.

Zato je nužno da održavamo sabranost pažnje tokom dana i noći. Šta god da radiš, bilo da stojiš, sediš, ležiš, govoriš ili nešto drugo, treba da to radiš sa punom pažnjom. Kad uspeš da učvrstiš ovakvu sabranost, videćeš kako se sa njom javlja i jasno razumevanje, a ta dva uslova doneće ti potom i mudrost. Tako će sabranost pažnje, jasno razmevanje i mudrost delovati udruženi i bićeš kao onaj koji je probuđen i danju i noću.

Ovo učenje koje nam je ostavio Buda nije učenje koje treba samo slušati ili samo usvojiti na intelektualnom nivou. To je učenje koje praktikovanjem može da se nastani u našem srcu i da ga tu prepoznamo. Gde god da idemo, šta god da radimo, to učenje bi trebalo da bude uz nas. Kad kažem da bi to učenje uvek "trebalo da bude uz nas" ili da uvek "posedujemo istinu", to znači da šta god da uradimo ili kažemo, mi to radimo i govorimo sa mudročću. Zato kažemo da onaj koji poseduje sabranost i jasno razumevanje, kombinovane na ovakav način sa mudročću jeste onaj koji je blizu Budi.

Dok život odmiče, trebalo bi da vežbaš da sve posmatraš na izvoru, u svom umu. Pogledaj svoj um sa ovakvom sabranošću i jasnim razumevanjem, razvijaj tu mudrost. Potpomognuto sa ova tri uzroka, razviće se "napuštanje". Uvidećeš neprekidno nastajanje i nestajanje svih stvari.

Treba da znaš da to nastajanje i nestajanje jeste samo aktivnost tvoga uma. Kad se nešto pojavi, ono i nestane, a za njim sledi novo nastajanje i nestajanje. Na putu Dhamme mi to nastajanje i nestajanje nazivamo "rođenje i smrt" i to je sve -- to je sve što postoji! Kada se pojavi patnja, ona i nestane, a kada nestane javi se nova patnja. To je samo nastajanje i nestajanje patnje. Kada toliko uvidiš, bićeš u stanju da neprekidno posmatraš to nastajanje i nestajanje i, kada je tvoje znanje postojano, uvidećeš da je to jedino što postoji. Sve je samo rođenje i smrt. Nema ničega što bi nastavilo da postoji. Samo to nastajanje i nestajanje kao takvo -- to

je sve.

Ova vrsta uvida će podstaći smirujući osećaj neopsednutosti ovim svetom. Takav osećaj nastaje kada uvidimo da zapravo ne postoji bilo šta vredno naše želje, samo nastanak i prestanak, rađamo se i onda umiremo. Tu um dolazi do tačke "napuštanja", dopuštanja da sve ide prema sopstvenoj prirodi. Stvari u našem umu nastaju i nestaju i mi to znamo. Kada se javi sreća, mi to znamo, kada se javi nezadovoljstvo, mi to znamo. I to "znanje da u ovom trenutku postoji sreća" znači da se mi sa njome ne identifikujemo tako što je smatramo svojom. Slično je sa nezadovoljstvom i nesrećom, ne identifikujemo se sa njima i ne smatramo ih svojim. Kada se više ne identifikujemo i ne lepimo za sreću ili patnju, mi tada jednostavno bivamo sa prirodnim poretком stvari.

Zato i kažemo da je mentalna aktivnost kao smrtno otrovna kobra. Ako ne uznemiravamo kobru, ona jednostavno ide svojim putem. Iako je izuzetno otrovna, na nas to ne utiče; ne približavamo joj se niti je hvatamo rukom, i ona nas ne ujede. Kobra radi ono što je prirodno za kobru da radi. To je ono što jeste. Ako imaš mudrosti, ostavljaš je na miru. I tako ne diraš ono što je dobro. Takođe ne diraš ni ono što nije dobro -- ostavljaš stvari da postoje u skladu sa svojom prirodom. Ostavljaš na miru i svoje sviđanje i svoje nesviđanje, isto onako kao što ostavljaš na miru i kobru.

Dakle, onaj ko je inteligentan zauzeće ovakav stav prema različitim raspoloženjima koja se javljaju u umu. Kada se pojavi dobrota, dopuštamo joj da bude dobra, ali mi u isto vreme i znamo to. Razumemo njezinu prirodu. Isto tako dopuštamo da postoji i ono ne-dobro, dopuštamo mu da bude u skladu sa svojom prirodom. Ne hvatamo se toga, jer mi ne želimo bilo šta. Niti želimo zlo, niti želimo dobro. Ne želimo ni težinu ni lakoću, ni sreću ni patnju. Kada na ovakav način dođe kraj našim željama, tada je u nama mir čvrsto uspostavljen.

A kada je u nama ovako čvrsto uspostavljen mir, možemo da se oslonimo na

njega. Taj mir je, kažemo, nastao iz konfuzije. Konfuzija je završena. Buda je dostizanje konačnog prosvetljenja nazivao "gašenjem" na isti način kao što se vatra ugasi. Gasimo vatru na mestu na kojem se i pojavila. Gde god da je vrelo, tu je mesto koje možemo da ohladimo. Isto je i sa prosvetljenjem. *Nibbana* se pronalazi u *samsari*. Prosvetljenje i obmana (*samsara*) postoje na istom mestu, kao i vruće i hladno. Vruće je tamo gde je bilo hladno i hladno je tamo gde je bilo vruće. Kada temperatura raste, svežina nestaje, a kada ima svežine, onda nema više toplote. Na taj način su *nibbana* i *samsara* jedno te isto.

Govori nam se da okončamo *samsaru*, što znači da zaustavimo stalno rotirajući točak konfuzije. Ovo zaustavljanje konfuzije jeste gašenje vatre. Kada je ugašena spoljašnja vatra nastupa svežina. Kada unutrašnja vatra želje za čulnim zadovoljstvima, odbojnosti i neznanja utrne, tada takođe nastupa svežina.

Ovo je priroda prosvetljenja: gašenje vatre, hlađenje onoga što je vrelo. To je mir. To je kraj *samsare*, kruga rađanja i umiranja. Kada stignete do prosvetljenja, stvari su takve. To je kraj neprekidnog okretanja i promene, kraj pohlepe, mržnje i obmanutosti u našim umovima. Mi o tome govorimo kao o sreći, jer ljudi misle da tako izgleda nešto idealno, ali u stvarnosti to je mnogo dalje. To je iza i sreće i patnje. To je savršen mir.

I tako, kada pođeš na put, trebalo bi sa sobom da poneseš ovo učenje koje sam ti dao i da pažljivo o njemu razmisliš. Tvoj boravak ovde nije bio lak i nisam imao mnogo prilike da ti dajem uputstva, ali si tokom ova dva meseca imala priliku da proučavaš pravo značenje naše prakse. Neka te ta praksa odvede do spokojstva, neka ti pomogne da sazreš u Istini. Neka te oslobodi od patnje rađanja i umiranja.

Izvor: *Forest Sangha Newsletter, januar 1998 - broj 43*

<http://www-ipg.umds.ac.uk/~crr/newsletter/>

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/cobra.html

Ispravno vežbanje – neprekidno vežbanje

Ađan Ča

Prevod **Rastislav Kobac**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Wat Wana Potiyahnu^[1] je sigurno sasvim mirno, ali to ništa ne znači ukoliko naši umovi nisu smireni. Sva mesta su mirna. To što se neka čine uznemiravajućim jeste zbog naših misli. Pa ipak, tiho mesto može nekom pomoći da se smiri, pružanjem šanse za vežbanje i samim tim za usklađivanje sa okolnom tišinom. Trebalo bi svi da budete svesni da je ovo vežbanje teško.

Vežbati druge stvari nije tako teško, lako je, ali ljudski um je teško obučiti. I Buda je vežbao svoj um. Um je jako važan. Sve unutar ovog sklopa telo-um povezuje se u umu. Oči, uši, nos, jezik i telo primaju nadražaje i šalju ih u um, koji nadgleda sve druge čulne organe. Zato je važno da

se um uvežbava. Ukoliko je um dobro uvežban svi problemi nestaju. Ukoliko problemi još postoje, to je zato što um još sumnja, što ne spoznaje u saglasnosti sa istinom. Zbog toga postoje problemi.

Otuda, budite svesni da ste svi vi ovde došli potpuno spremni za vežbanje Dhamme. Bilo da stojite, hodate, sedite ili ležite, oruđe koje vam je potrebno za vežbanje vam je uvek dostupno, bilo gde da ste. Ono je ovde, isto kao i Dhamma. Dhamma je nešto čega svuda ima u izobilju. Baš ovde, na zemlji, ili u vodi bilo gde... Dhamma je uvek ovde. Dhamma je savršena i potpuna, ali naše vežbanje je ono koje još nije potpuno.

Uzvišeni, potpuno prosvetljeni Buddha je podučavao načinu koji svi mi možemo vežbati i upoznavati Dhammu. To nije nešto veliko, malo je, ali ispravno. Na primer, pogledajte kosu. Ukoliko poznajemo makar i jednu vlas kose, tada poznajemo svaku vlas, kako svoju tako i drugih. Znamo da su one jednostavno "kosa". Poznavajući jednu vlas kose, mi ih poznajemo sve.

Ili uzmimo ljude. Ukoliko vidimo pravu prirodu stanja u nama tada takođe poznajmo sve druge ljude u svetu, zato što su svi ljudi isti. Takva je i Dhamma. Ona je mala stvar, a istovremeno je i velika. Videti istinu jednog stanja znači videti istinu svih stanja. Kada poznajemo istinu onakvom kakva ona jeste, svi problemi se završavaju.

Pa ipak, vežbanje je teško. Zašto je teško? Teško je zbog žudnje, **tanhe**. Ukoliko ne "želiš" tada ne vežbaš. Ali ukoliko vežbaš vođen žudnjom, nećeš videti Dhammu. Razmislite o tome, svi. Ukoliko ne želite da vežbate ne možete da vežbate. Morate prvo da želite da vežbate pre nego što stvarno počnete da vežbate. Bilo da koračate napred, ili nazad, susretaćete žudnju. Zbog ovoga su učitelji u prošlosti rekli da je ovo vežbanje nešto što je užasno teško.

Ne vidite Dhammu zbog želje. Nekada je želja vrlo snažna, želite da vidite Dhammu smesta, ali Dhamma nije vaš um -- vaš um još nije Dhamma. Dhamma je jedno, a um je drugo. Nije da sve što vi volite jeste Dhamma, a sve što ne volite nije. Tako stvari ne stoje.

U stvari naš um je, jednostavno, stanje Prirode, kao i drvo u šumi. Ukoliko želite dasku ili gredu oni moraju poticati od drveta, ali drvo je i dalje drvo. Ono još nije daska ili greda. Pre nego što bi nam zaista moglo biti od koristi, moramo uzeti to drvo i obraditi ga u dasku ili gredu. To je i dalje isto drvo, ali transformisano u nešto drugo. U osnovi to je samo drvo, stanje prirode. Ali u svom sirovom stanju ono nije od velike koristi onima kojima je potrebna drvena građa. I naš um je ovakav. On je stanje Prirode. Kao takav on opaža misli, deli ih na lepe i ružne i tako dalje.

Ovakav um mora biti dalje obučavan. Ne možemo ga ostaviti da bude takav kakav je. On je stanje Prirode... Obučite ga da shvati da on jeste stanje prirode. Razvijajte Prirodu tako da može da odgovara našim potrebama, to je Dhamma. Dhamma je nešto što se mora vežbati i ostvariti iznutra.

Ukoliko ne vežbate nećete znati. Iskreno govoreći, nećete spoznati Dhammu samo čitajući o njoj ili proučavajući je. Ili ukoliko je poznajete vaše znanje je i dalje nepotpuno. Na primer, ova pljuvaonica. Svi znaju da je to pljuvaonica, ali ne znaju u potpunosti pljuvaonicu. Zašto je potpuno ne znaju? Ukoliko nazovem ovu pljuvaonicu tiganjem, šta ćete vi reći? Pretpostavite da svaki put kada je tražim kažem: "Molim te donesi taj tiganj ovde" - ovo bi vas zbunilo. Zašto? Zato što vi u potpunosti ne znate pljuvaonicu. Kada biste znali tada ne bi bilo problema. Jednostavno biste pokupili predmet i dodali mi ga, zato što u stvari i nema nikakve pljuvaonice. Razumete li? Ovo je pljuvaonica samo zahvaljujući konvenciji. Konvencija je prihvaćena širom zemlje, tako da je ovo pljuvaonica. Ali ne postoji neka stvarna "pljuvaonica". Ukoliko neko želi da ovo nazove tiganjem, ono može biti i tiganj. Može biti bilo šta, u zavisnosti od toga kako ga nazovemo. To se zove

"pojam". Ukoliko zaista znamo pljuvaonicu, čak i ukoliko je neko naziva tiganjem, nema problema. Kako god da je drugi nazovu, mi nismo zbunjeni zato što nismo slepi za njenu pravu prirodu. Tako se poznaje i Dhamma.

Sada se vratimo nama samima. Pretpostavimo da nam neko kaže, "Ti si lud!", ili, "Ti si glup", na primer. Iako mislite da to nije istina, nećete se osećati prijatno. Sve postaje teško zbog naših ambicija da imamo i da postignemo. Zbog ovih želja da dobijemo i budemo, zato što ne znamo u saglasju sa istinom, mi nismo zadovoljni. Ukoliko znamo Dhammu, prosvetljeni smo Dhammom, pohlepa, odbojnost i iluzija nestaju. Kada razumemo kako stvari zaista stoje, ne postoji ništa na čemu bi se te tri negativnosti zasnovale.

Zašto je ovo vežbanje tako teško i naporno? Zbog želja. Čim sednemo da meditiramo, želimo da postanemo smireni. Da nismo želeli da nađemo mir, ne bismo ni seli, ne bismo ni vežbali. Čim sednemo želimo da mir odmah bude tu, ali želja da um bude miran stvara zbunjenost i mi osećamo nemir. Tako stoje stvari. Zato Buddha kaže, "Ne govorite iz želje, ne sedajte iz želje, ne hodajte iz želje... Šta god da radite, ne radite to sa željom." Želja znači želeti nešto. Ukoliko nešto ne želite nećete to ni raditi. Ukoliko naše vežbanje dođe do ove tačke možemo postati poprilično obeshrabreni. Kako da vežbamo? Tek što sednemo, u umu je želja.

To je zbog toga što je naše telo i um teško posmatrati. Ukoliko oni nisu naši ili ne pripadaju nama, kome pripadaju? Teško je razlučiti ove stvari, moramo se osloniti na mudrost. Buddha kaže da moramo vežbati "napuštajući" stvari, zar ne? Ako napustimo, tada ni ne vežbamo, zar ne? Zato što smo napustili...

Pretpostavimo da smo otišli na pijacu da kupimo kokos, i dok ga nosimo neko upita:

" Zašto ste kupili taj kokos?"

" Kupio sam ga za jelo."

" A hoćete li da pojedete i ljusku?"

" Ne."

" Ne verujem vam. Ako ne želite da pojedete ljuske, zašto ste onda kupili i nju?"

Šta ćete reći? Kako ćete odgovoriti na ovakvo pitanje? Mi vežbamo sa željom. Da nije u nama bilo želje, ne bismo ni vežbali. Vežbanje sa željom je **tanha**. Znaite, razmišljanje na ovaj način može da donese mudrost. Na primer, ovi kokosi: da li ćete da pojedete i ljuske? Naravno da nećete. Zašto ste ih onda uzeli? Zato što još nije došlo vreme da ih bacite. One su korisne za držanje unutrašnjosti kokosa. Ukoliko, nakon što ste pojeli kokos, bacite ljuske, nema problema.

Naše vežbanje je ovakvo. Buddha je rekao: "Ne postupajte vođeni željom, ne govorite iz želje, ne jedite iz želje." Bilo da stojite, hodate, sedite ili ležite... bilo šta da činite... ne činite to iz želje. To znači radite to ne vezujući se. Kao i kod kupovine kokosa na pijaci. Nećemo pojesti ljuske, ali još nije vreme da ih bacimo. Prvo ih zadržimo. Ovakvo je i vežbanje. Pojam i transcendencija[2] su koegzistentni, kao i kokos. Srž i ljuska su zajedno. Kada ih kupujemo, kupujemo ih zajedno. Ukoliko neko želi da nas optuži da jedemo kokosove ljuske to je njegov problem, mi znamo šta radimo.

Mudrost je nešto što svako od nas pronalazi za sebe. Da bismo je pronašli, ne treba da se krećemo ni brzo ni sporo. Šta treba da uradimo? Treba da odemo tamo gde nema ni brzine ni sporosti. Brzina ili sporost nisu pravi način.

Ali svi smo mi nestrpljivi, svi smo u žurbi. Čim nešto počnemo, već želimo da odjurimo do kraja, ne želimo da kasnimo. Želimo da uspemo. Kada dođe do popravljavanja sopstvenih umova, neki ljudi odlaze predaleko... Oni zapale mirisni štapić, zauzmu položaj i zavetuju se: "Sve dok štapić potpuno ne izgori, neću ustati

sa ovoga mesta, čak i ako se slomim ili umrem, nema veze... Umreću sedeći".

Donevši takav zavet, oni sednu. I čim sednu Marine[3] horde ih napadnu sa svih strana. Sede samo trenutak i već misle da je štapić sigurno izgoreo. Otvore oči i ... "Oh, još je jako mnogo vremena preostalo!".

Stisnu zube i sede još malo, osećajući vrelinu, uzbuđenje, rastrešenost i zbunjenost... Dostigavši tačku sloma, misle: "Mora da je do sada izgoreo" ... Ponovo provire... "O, ne! Nije još ni do pola!"

Još dva ili tri puta ovo ponove i pošto još nije kraj, odustaju, dignu ruke od svega i počnu da mrze sami sebe. "Tako sam glup, tako beznadežan!" Sede i mrze sebe, osećajući se kao izgubljen slučaj. Ovo samo daje snagu frustracijama i preprekama. Zove se prepreka ljutnje. Ne mogu da krive druge, pa zato krive sebe. Zbog čega? Zbog želje.

U stvari, nije neophodno da se prolazi kroz sve ovo. Koncentrisati se znači koncentrisati se ne vezujući se, a ne koncentrisati sebe vezujući sebe u čvor.

Ali možda čitamo spise, o Budinom životu, kako je seo pod *bodhi* drvo i rešio: "Sve dok ne dostignem najviše prosvetljenje neću ustati sa ovog mesta, pa čak i ako mi se krv sasuši u žilama."

Kad pročitate ovo u knjigama možda vam padne na um da pokušate nešto slično. Da uradite isto kao Buda. Ali niste razmotrili da su vaša kola samo mala kola. Budina kola su bila zaista ogromna, on je mogao sve postići u jednom pokušaju. Samo sa svojim sićušnim, malenim kolima, kako je moguće da sve postignete odjednom? To je potpuno druga priča.

Zašto razmišljamo na taj način? Zato što smo previše ekstremni. Ponekad idemo prenisko, a ponekad previsoko. Tačku balansa je teško pronaći.

Sada govorim iz svog iskustva. U prošlosti moje vežbanje bilo je ovakvo. Vežbanje

sa ciljem da se prevaziđe želja... Ako ne želimo, možemo li da vežbamo? Tu sam se zaglavio. Ali vežbati sa željom je patnja. Nisam znao šta da radim, bio sam zbunjen. Tada sam shvatio da je neprekidno vežbanje vrlo važna stvar. Mora se vežbati konstantno. Ovo se zove vežbanje koje je "dosledno u svim položajima". Usavršavajte vežbanje, ne dopustite da se pretvori u potpunu katastrofu. Vežbanje je jedno, a katastrofa drugo. [4] Većina ljudi obično stvara katastrofu. Kada se osećaju lenjim, oni se ne opterećuju vežbanjem, jedino vežbaju kada se osećaju punim energije. Ovako sam i ja radio.

Pitate se sada, da li je ovo ispravno? Vežbati kada se ovako osećate, a ne vežbati kada ne: da li je ovo u saglasnosti sa Dhammom? Da li je pravilno? Da li je u skladu sa Učenjem? Upravo to je ono što vežbanje čini nestalnim.

Bilo da se dobro osećate ili ne, trebate da vežbate na isti način: tome je Buda učio. Većina ljudi čeka da bude raspoložena za vežbanje; kada nisu raspoloženi, onda se ne zamaraju. Na kraju tako i završe. To se zove "katastrofa", a ne vežbanje. U pravom vežbanju, bilo da si sretan ili neraspoložen, ti vežbaš; bilo da je teško ili lako, ti vežbaš; bilo da je vruće ili hladno, ti vežbaš. Sasvim jednostavno. U pravom vežbanju, bilo da stojiš, hodaš, sediš ili ležiš, moraš imati nameru da postojano nastaviš vežbanje, čineći svoj **sati** (pažnju) konstantnim u svim položajima.

Na prvi pogled se čini da bi trebao da stojiš jednako koliko i hodaš, da hodaš jednako koliko i sediš, da sediš jednako koliko i ležiš... Pokušao sam, ali nisam to mogao da uradim. Ukoliko meditant hoće svoje stajanje, hodanje, sedenje i ležanje učini jednakim, koliko li će dana uspeti to da izdrži? Stajati pet minuta, sedeti pet minuta, ležati pet minuta... Nisam to mogao dugo da radim. Tako sam seo i još malo porazmislio o svemu. "Šta sve ovo znači? Ljudi u ovom svetu ne mogu ovako da vežbaju!"

Tada sam shvatio... "O, to nije tačno, to ne može biti tačno zato što je nemoguće.

Stajanje, hodanje, sedenje, ležanje... sve ih učini konstantnim. Učiniti položaje konstantnim na način kako je objašnjeno u knjigama je nemoguće."

Ali je moguće sledeće: um... samo posmatraj um. Moguće je da imaš **sati**- pažnju, **sampajaññu** - samosvest i **paññu** - sveobuhvatnu mudrost. To možemo da uradimo. To je nešto što je stvarno vredno vežbanja. To znači da dok stojimo imamo **sati**, dok hodamo imamo **sati**, dok sedimo imamo **sati**, dok ležimo imamo **sati** - neprekidno. Ovo jeste moguće. Okrećemo svesnost ka našem stajanju, hodanju, sedenju, ležanju -- ka svim položajima.

Kada je um ovako uvežban, stalno će sebe podsećati rečju Buddho, Buddho, Buddho... to je znanje. Znanje čega? Znanje šta je dobro, a šta loše u svakom trenutku. Da, to je moguće. Ovo je započinjanje prave prakse. Što znači, bilo da stojimo, hodamo, sedimo ili ležimo postoji nepomućen sati.

Tada treba da razumete ona stanja koja treba napuštati i ona koja treba razvijati. Poznajete sreću, poznajete nesreću. Kada poznajete sreću i nesreću vaš um će se smiriti na tački koja je slobodna i od sreće i od nesreće. Sreća je meki put, **kamasukhallikanuyogo**. Nesreća je kruti put, **attakilamathanuyogo** [5] Ukoliko poznajemo ova dva ekstrema, odbacićemo ih. Znamo kada um stremlji bilo radosti ili nesreći, i tada ga zaustavljamo, ne dopuštamo mu da se prepusti. Imamo ovu vrstu opreznosti, sledimo jedini put, jedinstvenu Dhammu. Predani smo opreznosti, ne dopuštamo umu da sledi svoje sklonosti.

Ali u vašem vežbanju se sve to i ne odvija baš tako, zar ne? Vi sledite svoje želje. Ukoliko pratite svoje želje sve je jednostavno, zar ne? Ali to je spokojstvo koje prouzrokuje patnju, kao što se neko ne želi da radi. Odmara se, ali kada dođe vreme za jelo, nema ga. Tako to ide.

Tako sam se u prošlosti borio sa mnogim stranama Budinog učenja, ali nisam mogao da ga pobedim. Sada ga prihvatam. Prihvatam da su mnoga učenja Budina

potpuno ispravna, uzeo sam ta učenja i koristio ih da obučavam i sebe i druge.

Vežbanje koje je važno jeste **patipada**. Šta je **patipada**? Jednostavno, ona je sve naše različite aktivnosti, stajanje, hodanje, sedenje, ležanje i sve ostalo. Ovo je **patipada** tela. A sada **patipada** uma: koliko puta ste se danas osećali loše? Koliko ste se puta osećali odlično? Da li je bilo uopšte uočljivih osećanja? Moramo upoznati sebe na ovaj način. Zapazivši ta osećanja, možemo li da ih ostavimo? Koje god još uvek ne možemo da ostavimo, moramo sa njim da radimo. Kada vidimo da još uvek ne možemo da ostavimo neko specifično osećanje, moramo ga uzeti i ispitati mudrošću. Razumeti ga. Raditi sa njim. To je vežbanje. Na primer, kada se osećate energično, vežbajte, ali i onda kada se osećate lenjo pokušajte da nastavite vežbanje. Ako ne možete da nastavite punom snagom, pokušajte bar sa pola. Nemojte da potrošite dan zbog lenjosti i nevežbanja. To vodi u katastrofu, to nije put oplemenjivanja.

Čujem da ljudi govore:

"Oh, ova godina mi je stvarno bilo loše."

"Kako to?"

"Bio sam bolestan cele godine. Nisam uopšte mogao da vežbam."

O! Ako ne vežbaju kada je smrt blizu, pa kada će uopšte vežbati? Ne, oni se zaborave u radosti. A ako pate opet ne vežbaju, zaborave se u bolu. Ne znam kada ljudi misle da vežbaju! Oni samo mogu da vide da su bolesni, da pate, da su skoro mrtvi zbog groznice... Tako je, gde je teško tu je i vežbanje. Kada se ljudi osećaju sretnima samo to im je u glavama i oni postanu razmetljivi i sujetni.

Moramo da negujemo naše vežbanje. Znači, bilo da ste sretni ili nesretni, morate isto da vežbate. Ako se osećate dobro treba da vežbate, a ako se osećate loše treba opet da vežbate. Oni koji misle: "Ove godine nisam mogao uopšte da

vežbam, bio sam bolestan sve vreme"... kada se osećaju dobro, oni samo hodaju naokolo pevajući pesme. Ovo je pogrešno, a ne ispravno mišljenje. To je razlog zbog koga su svi učitelji iz prošlosti neprekidno vežbali svoje srce. Ako stvari idu u pogrešnom smeru, pustimo ih da budu u telu, a ne u umu.

U mome vežbanju bilo je trenutaka, nakon vežbanja od oko pet godina, kada sam osećao da je život sa drugima prepreka. Seo bih u svoju **kuti**, pokušavao da meditiram, a ljudi su neprekidno dolazili na razgovor, uznemiravajući me. Pobegao sam da bih živio sam. Mislio sam da ne mogu vežbati sa tim ljudima što me uznemiravaju. Bilo mi je dosta, pa sam otišao u mali, osamljeni manastir u šumi, blizu jednog seoceta. Bio sam tamo sam, nisam pričao ni sam kim - zato što i nije bilo nikoga sa kim bi se moglo pričati.

Nakon što sam tamo proveo oko petnaest dana javila se misao: "Hmm. Bilo bi dobro imati iskušenika ili pa-kowa[6] ovde sa mnom. Mogao bi mi pomoći oko nekih malih poslova." Znao sam da će se takva misao javiti, i naravno, pojavila se!

"Hej! Zaista si karakter! Rekao si da ti je dosta tvojih prijatelja, dosta monaha i iskušenika, a sada želiš iskušenika. Šta je to?"

"Ne", kaže, "ja želim dobrog iskušenika."

"Aha! Gde su svi ti dobri ljudi, možeš li da nađeš nekoga? Gde ćeš da pronađeš dobru osobu? U celom manastiru bili su samo loši ljudi. Ti mora da si bio jedina dobra osoba, kada si tako pobegao!"

.... Moraš da ih ovako pratiš, da pratiš delove sopstvenih misli sve dok ne uvidiš....

"Hmm. Ovo je važno. Gde se dobra osoba može pronaći. Ne postoje dobri ljudi, moraš da dobrotu potražiš negde drugde, moraš da pogledaš unutar sebe. Ukoliko si tu dobar, tada gde god odeš biće dobro. Bilo da te drugi kritikuju ili pohvaljuju, i dalje si dobar. Ukoliko nisi dobar, tada kada te drugi kritikuju, pobesniš, a kada te

hvale, prijatno ti je."

U to vreme sam razmišljao o ovome i shvatio sam, od tada pa sve do danas. Dobrota se mora potražiti unutra. Čim sam ovo shvatio želja za bežanjem je nestala. Kasnije, kada god bi mi se javila ta želja, puštao sam je da prođe.

Kada god bi se javila bio sam je svestan i zadržavao sam svoju svesnost na njoj. Tako sam imao čvrstu osnovu. Bilo gde da sam živeo, bilo da su me ljudi osuđivali ili šta drugo govorili, razmišljao sam kako suština nije u tome da li su oni dobri ili loši. Dobro ili zlo mora biti viđeno unutar nas samih. Kakvi god da su drugi ljudi, to je njihova briga.

Nemojte da razmišljate: "O, danas je prevruće", ili "Danas je prehladno", ili "Danas je...". Kakav god da je dan on je jednostavno takav. Zaista vi samo krivite vreme za sopstvenu lenjost. Moramo da vidimo Dhammu unutar nas, da tu postoji pouzdani mir.

Za sve vas koji ste došli da vežbate ovde, čak iako je to samo na nekoliko dana, mnoge stvari će se desiti. Mogu nastati mnoge stvari kojih niste ni svesni. Možda ispravno razmišljanje, možda pogrešno... mnogo, mnogo stvari.... Zato kažem da je ovo vežbanje teško.

Ako neki od vas postignu izvestan mir kada sednu da meditiraju, ne žurite da čestitate sami sebi. Takođe, ukoliko postoji zbunjenost, ne optužujte sebe. Ako se stvari čine dobrima ne radujte im se, a ako su loše nemojte da ih odbacujete. Samo ih posmatrajte, gledajte šta je to što imate. Samo posmatrajte, ne opterećujte se suđenjem. Ako su dobre, ne vezujte se brzo za njih, ako su loše, ne lepите se za njih. I dobro i loše mogu da povrede, zato se ne vezujte odmah za njih.

Vežbanje jeste da jednostavno sednete, sednete i posmatrate sve ovo. Nemojte da samo hvalite vaš um ili samo da ga osuđujete, shvatite pravo vreme za ove stvari.

Kada je vreme za čestitanje onda čestitajte, ali samo malo - ne preterujte. Kao i sa vaspitavanjem deteta - ponekad morate da ga malo udarite. U našem vežbanju ponekad moramo da kaznimo sami sebe, ali ne kažnjavajte se non-stop. Ukoliko se stalno kažnjavate, začas ćete se okrenuti nečem prijatnijem. Tako se ne vežba. Mi vežbamo u skladu sa Srednjim putem. Šta je Srednji put? Srednji put je teško slediti, ne možete se osloniti na vaša raspoloženja i želje.

Nemojte da mislite da je samo sedenje sa zatvorenim očima vežbanje. Ukoliko mislite da je samo to način, brzo promenite svoje mišljenje. Neprekidno vežbanje jeste posvećenost vežbanju dok stojimo, hodamo, sedimo i ležimo. Kada sedate da meditirate, shvatite da jednostavno menjate položaj. Ako ovako shvatate, bićete mirni. Gde god da ste, konstantno ćete zauzimati stav vežbanja, imaćete stabilnu sabranost unutar sebe.

Oni među vama koji se, završivši svoje večernje sedenje, jednostavno prepuste svojim raspoloženjima, koji troše ceo dan dopuštajući umu da luta gde želi, otkriće da sledeće večeri kada sednu da meditiraju sve što će dobiti biće "odsaj" onog uzaludnog razmišljanja tokom dana. Nema temeljne smirenosti zato što ste je gubili tokom dana. Ako ovako vežbate, vaš um se postepeno sve više i više udaljava od vežbanja. Kada upitam neke od mojih učenika: "Kako ide sa meditacijom?". Oni kažu: "O, sve je nestalo". Vidite? Oni mogu da izdrže mesec ili dva, ali za godinu ili dve sve je gotovo.

Zašto je to tako? Zato što ne uključuju ovu suštinsku stvar u svoje vežbanje. Kada završe svoje sedenje oni gube svoj **samadhi**. Sede sve kraće i kraće, sve dok ne dođu do trenutka u kom čim su seli žele da završe. Na kraju ni ne sednu. To je isto kao i klanjanje Budinom kipu. Na početku se trude da se poklone svake večeri pred spavanje, ali nakon nekog vremena umovi počinju da im lutaju. Uskoro se ne opterećuju klanjanjem uopšte, samo klimnu glavom, dok najzad i to ne nestane. Obacuju vežbanje u potpunosti.

Zato razumite važnost **sati**, vežbajte neprekidno. Ispravno vežbanje je neprekidno vežbanje. Bilo da stojite, hodate, sedite ili ležite, vežbanje se mora nastaviti. To znači da se vežbanje, meditacija, čini u umu, a ne u telu. Ukoliko naš um poseduje predanost, savestan je i marljiv, tada će postojati sabranost. Um je važan. Um je taj koji nadgleda sve što radimo.

Kada pravilno razumemo, tada i pravilno vežbamo. Čak i kada činimo samo malo i to je u redu. Na primer, kada završite sedeću meditaciju, podsetite sebe da niste u stvari završili meditaciju, već jednostavno promenili položaj. Vaš um je i dalje miran. Bilo da stojite, hodate, sedite ili ležite imate **sati** sa sobom. Ukoliko imate ovakvu vrstu sabranosti, možete da zadržite vaše unutrašnje vežbanje. Naveče kada ponovo sedate, vežbanje se nastavlja neometeno. Vaš trud nije propao, omogućavajući umu da postigne mir.

Ovo se zove neprekidno vežbanje. Bilo da pričamo ili da činimo druge stvari, pokušajte da vežbanje učinite neprekidnim. Ukoliko naš um neprekidno ima sabranost i samosvest, naše vežbanje će se prirodno razvijati, postepeno će se ujedinjavati. Um će naći mir, zato što će znati šta je dobro, a šta loše. Uvideće šta se dešava unutar nas i ostvariti mir.

Ukoliko hoćemo da razvijemo **silu** (moralnu vrlinu) ili **samadhi** (nepokolebljivost uma) moramo prvo da posedujemo **paññu** (mudrost). Neki ljudi misle da će razvijati moralnu vrlinu, **samadhi** sledeće godine, a godinu posle toga razvijaće mudrost. Misle da su ove tri stvari odvojene. Misle da će napredovati, ali ako um nije koncentrisan (**samadhi**), kako će to uraditi? Ukoliko nema razumevanja (**pañña**), kako će to uraditi? Bez **samadhi** i **pañña**, **sila** će biti nepotpuna.

U stvari ovo troje ukrštaju se u istoj tački. Kada imamo **silu** imamo i **samadhi**, kada imamo **samadhi** imamo i **paññu**. Oni su jedno, kao mango. Bilo da je mali ili potpuno izrastao, to je i dalje mango. Kada je sazreo i dalje je isti mango. Ukoliko razmišljamo ovako jednostavnim pojmovima lakše ćemo to da vidimo. Ne moramo

da naučimo mnogo stvari, već samo ovo - da shvatimo naše vežbanje.

Kod meditacije neki ljudi ne dobiju ono što žele, pa tako jednostavno odustanu, govoreći da još nemaju vrline da vežbaju meditaciju. Mogu da rade loše stvari, imaju za to talenat, ali nemaju talenat da čine dobro. Odustaju, govoreći da nemaju dovoljno dobro uporište. Takvi su ljudi, priklanjaju se svojim slabostima.

Sada kada imate šansu da vežbate, molim vas razumite da bilo da otkrijete da je teško ili lako razvijati **samadhi**, to potpuno zavisi od vas, ne od **samadhija**. Ako je teško, to je zato što pogrešno vežbate. U našem vežbanju moramo da imamo "ispravno razumevanje" (**sammaditthi**). Ukoliko je naše razumevanje ispravno, tada je i sve ostalo ispravno: ispravan razumevanje, ispravna namera, ispravan govor, ispravno delovanje, ispravan način življenja, ispravan napor, ispravan sabranost, ispravna koncentracija - osmostruki put. Kada imamo ispravno razumevanje svi ostali faktori slede.

Šta god da se desi, nemojte da dopustite da vaš um skrene sa smeru. Gledajte unutar sebe i jasno ćete videti. Za najbolje vežbanje, kako ga ja vidim, nije neophodno da pročitate mnogo knjiga. Uzmite sve knjige i zaključajte ih negde. Čitajte samo sopstveni um. Zatrpavali ste se knjigama od trenutka kada ste pošli u školu. Sada kada imate priliku i imate vremena, uzmete knjige, stavite ih u orman i zaključajte ga. Čitajte samo svoj um.

Kada god nešto nastaje unutar uma, bilo da vam se dopada ili ne, bilo da se čini dobrim ili lošim, presecite to sa: "ovo nije sigurna stvar". Šta god da nastaje, presecite to sa: "nije sigurno, nije sigurno". Samo ovim jednim oružjem možete sve da posećete. Sve to "nije sigurno".

Za vreme jednomesečnog boravka u ovom šumskom manastiru napravićete mnogo važnih stvari. Videćete istinu. Ovaj stav "nije sigurno" je zaista važan. On razvija mudrost. Što više gledate više ćete videti stvari koje "nisu sigurne". Pošto nešto

presećete sa "nije sigurno", možda će i dalje kružiti oko vas i ponovo se pojaviti. Da, to zaista "nije sigurno". Šta god da se pojavi, samo mu prilepite tu oznaku... "nije sigurno" ... Prikačite mu znak... "nije sigurno" ... I vremenom, kada dođe red, ponovo će se javiti ... "Ah, evo ga 'nije sigurno'." Kopajte dalje! Nije sigurno. Videćete ono što vas je lagalo mesec i više, godinu i više, od dana kada ste se rodili. Tu je samo to što vas je dugo lagalo. Uvidite to i shvatite kako stoje stvari.

Kada vaše vežbanje dosegne ovu tačku, nećete se lepiti za utiske, zato što su svi utisci nepouzdati. Da li ste to ikada primetili? Možda primetite sat i pomislite: "O kako je lep." Kupite ga i vidite... ne zadugo već vam je dosadio. "Ova olovka je zaista prekrasna", i odlučite da je kupite. Ne zadugo, dojadila vam je, ponovo. Tako to ide. Gde je tu izvesnost?

Ukoliko vidimo sve stvari kao neizvesne, tada njihova vrednost opada. Sve stvari postaju nevažne. Zašto da se držimo stvari koje nemaju vrednost? Čuvamo ih onako kao što bismo možda čuvali staru krpu da njome obrišemo noge. Sve čulne podražaje vidimo kao jednako vredne zato što svi imaju istu prirodu.

Kada shvatimo te podražaje shvatamo i svet. Svet su podražaji i podražaji su svet. Ukoliko nismo njima prevareni, nismo prevareni ni svetom. Ukoliko nismo prevareni svetom nismo prevareni ni podražajima.

Um koji ovo vidi imaće stabilnu osnovu znanja. Takav um neće imati mnogo problema. Koje god probleme da ima, može da ih reši. Kada više nema problema, nema više ni sumnji. Umesto njih dolazi mir. Ovo se zove "vežbanje". Ukoliko zaista vežbamo, to mora biti ovako.

Beleške

[1] Jedan od mnogih manastirskih ogranaka Ađan Čaovog glavnog manastira, Wat

Pa Pong. [Natrag]

[2] Pojam (*sammuti*) odgovara pretpostavljenoj ili privremenoj stvarnosti, dok transcendencija (*vimutti*) odgovara oslobođenju od nje same ili njene iluzije.

[Natrag]

[3] Mara je budistička personifikacija zla, iskušavalac, sila koja se suprotstavlja bilo kakvom pokušaju razvoja dobrote i vrline. [Natrag]

[4] Ovo je igra reči "phadtibut" (vežbanje) i "wibut" (katastrofa) izgubljena u prevođenju. [Natrag]

[5] Ovo dva ekstrema je Buda opisao kao pogrešna u svom prvom govoru. Oni se obično prevode kao "prepuštanje čulnim zadovoljstvima" i "samoumrtiljavanje".

[Natrag]

[6] Pa - kow: kandidat osam pravila, koji često živi sa bhikhuima poboljšavajući sopstvenu meditativnu praksu, a pomaže im u određenim poslovima koji su Vinaya pitakom zabranjeni za bhikkhue. [Natrag]

Rev. 14/11/2004

www.geocities.com/budizam/texts/cha/right_practice.html

Put ka miru

Ađan Ća

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Sila, *samadhi* i *pañña* jesu nazivi različitih vidova prakse. Kada veđbate *silu*, *samadhi* i *paññu* to znači da veđbate sa samim sobom. Ispravna *sila* postoji ovde, ispravan *samadhi* postoji ovde. Zašto? Zato što je i vaše telo ovde! Imate ruke, imate noge upravo ovde. I tu veđbate *silu*. Nije teško nabrojati spisak pogrešnih postupaka onako kako su dati u spisima, ali važna stvar koju treba razumeti jeste da potencijal za njih leđi u vama samima. Vaše telo i govor su upravo sa vama ovde i sada. Veđbate se obuzdavanju u moralu, što znači da izbegavate štetne postupke kao što su ubijanje, krađa i nedozvoljeni seksualni odnos. Na primer, u prošlosti ste ubijali insekte tako što biste ih spljeskali rukom ili možda niste vodili mnogo računa o onome što govorite: pogrešan govor obuhvata lađ ili izobličavanje istine; grub govor

znači da neprestano vređate ili ste grubi prema nekome:

"Kretenu, idiote" i tako dalje; isprazan govor znači besmisleno naklapanje, dokono nagvaždanje bez ikakvog cilja i ozbiljnog sadržaja. Svemu tome se ponekad prepuštamo. Nema u nama obuzdavanja! Ukratko, praktikovanje *sile* znači motrenje nad samim sobom, motrenje nad sopstvenim postupcima i govorom.

A ko to motri? Ko preuzima odgovornost za vaše postupke? Ko je taj koji zna čak i pre nego što nešto slažete ili kažete nešto nedolično? Razmislite o tome: ko god da zna, on je taj koji mora preuzeti odgovornost za vašu *silu*. Upotrebite svesnost da biste motrili nad svojim postupcima i govorom. To znanje, ta svesnost, jesu ono što koristite da biste nadzirali svoje vežbanje. Da održite *silu* koristite onaj deo uma koji usmerava vaše postupke i koji vas navodi da činite dobro ili loše. Hvatate tog prestupnika i transformišete ga u šerifa ili gradonačelnika. Zgrabite nepromišljen um i navedite ga da služi i preuzme odgovornost za svaki vaš postupak ili izgovorenu reč. Pogledajte tu situaciju i razmislite o njoj. Buda je savetovao da vodimo računa o onome što radimo. Ko je taj ko zapravo vodi računa?

Vežbanje se sastoji u učvršćivanju *sati*, pažnje, unutar "onoga koji zna". "Taj koji zna" jeste ona namera uma koja nas je ranije navodila da ubijamo živa bića, uzimamo nešto što pripada drugima, prepuštamo se nedozvoljenim seksualnim odnosima, lažemo, ogovaramo, govorimo glupe i nevažne stvari i upuštamo se u razne druge oblike nekontrolisanog ponašanja. "Taj koji zna" nas je navodio da govorimo. On postoji u umu. Fokusirajte svoju pažnju (*sati*) -- tu neprekidnu sabranost -- na "tog koji zna". neka znanje vodi računa o vašem vežbanju. Koristite *sati* ili svesnost da biste um održali sabranim na sadašnji trenutak i na taj način očuvali pribranost. Navedite um da se stara sam o sebi. I budite odlučni u tome.

Ako je um zaista u stanju da se stara sam o sebi, onda nije tako teško motriti nad

govorom i postupcima, pošto ih sve nadgleda um. Održavanje *sile* -- drugim rečima, vođenje računa o svojim postupcima i govoru -- nije tako teška stvar. Održavate svesnost u svakom trenutku i u svakom položaju, bilo da stojite, hodate, sedite ili ležite. Pre nego što naćinite bilo kakav pokret, pre nego što progovorite i započnete razgovor, prvo uspostavite svesnost. Morate imati *sati*, morate biti sabrani, pre nego što bilo šta uradite. Nije bitno šta ćete reći, ali vaš um mora prvo biti sabran. Vežbajte to sve dok vam ne postane lako da to postignete. Vežbajte sve dok niste u stanju da neprekidno pratite šta vam se događa u umu, do taćke kada sabranost više ne zahteva napor i kada ste sabrani pre nego što delujete, pre nego što progovorite. Na taj naćin ućvršćujete sabranost u svome umu i srcu. Uz pomoć "onoga ko zna" starate se o sebi, jer svi vaši postupci odatle izviru. Stražareći nad svojim govorom i postupcima, oni postaju odmereni i prijatni za oko i uho, dok vaš um ostaje spokojan i zadovoljan unutar granica koje ste mu postavili. Vežbajući pažnju i umerenost sve dok ne postanu prijatni i prirodni za vas, vaš um postaje ćvrst i odlučan u praktikovanju *sile* i umerenosti. On će stalno voditi računa o praksi i tako postati koncentrisan. Svojstvo kada smo nepokolebljivi u praktikovanju sabranosti i umerenosti naziva se "samadhi". Um je ćvrsto koncentrisan na praktikovanje *sile* i umerenosti. Biti ćvrsto koncentrisan na praktikovanje *sile* znaći da postoji ujednaćenost i doslednost u praktikovanju sabranosti i umerenosti. To su karakteristike *samadhi*ja kao spoljašnjeg faktora u okviru vežbanja. Međutim, u njemu postoji i jedan unutrašnji, dublji faktor.

Kada um poseduje odlučnost u praksi, a *sila* i *samadhi* su ćvrsto uspostavljeni, bićete u stanju da istražujete i razmišljate o onome što je korisno i nekorisno -- pitajući sebe "Je li ovo ispravno?..." "Je li ovo pogrešno?" u trenutku kad doživljavate različite objekte uma. Kad vaš um stupi u kontakt sa različitim prizorima, zvucima, mirisima, ukusima, taktilnim senzacijama, "onaj koji zna" će se pridići i uspostaviti svesnost o svidanju i nesvidanju, sreći ili patnji i različitim objektima uma koje doživljavate. Jasno ćete videti, i to mnoge različite stvari. Ako ste pažljivi, videćete razne objekte koji vam prolaze kroz um i reakcije koje se pri tome događaju. "Onaj koji zna" će ih automatski uzeti kao predmete

kontemplacije. Kada je jednom um obazriv i sabranost je potpuno uspostavljena, zapazićete sve reakcije koje se manifestuju putem tela, govora ili uma, u trenutku dok se doživljavaju objekti uma. Taj aspekt uma koji identifikuje i razlučuje dobro od lošeg, ispravno do pogrešnog, među svim objektima uma u okviru vašeg polja svesnosti, jeste *pañña*. To je *pañña* na svom početnom stupnju i ona sazreva kao rezultat vežbanja. Svi ti različiti aspekti prakse javljaju se unutar uma. Buda je te karakteristike označavao kao *sila*, *samadhi* i *pañña*. Ako nastavite sa vežbanjem u umu se javljaju nova vezivanja i nove vrste obmana.

Ovo znači da počinjete da se vezujete za ono što je dobro i korisno. Počinjete da se bojite svake kritike ili prestupa u umu -- strepite da će oni ugroziti vaš *samadhi*. U isto vreme počinjete da budete marljivi i prilježni u svom radu, da volite i da negujete praksu. Nastavljate da vežbate na taj način što je više moguće, sve dok možda ne dosegnete tačku kada neprekidno odmeravata i tražite grešku u svakome koga sretnete, kuda god krenete. Neprekidno reagujete privlačnošću i odbojnošću na svet oko sebe, postajete puni raznih vrsta nesigurnosti i stalno se vezujete za stavove o tome šta je ispravno, a šta nije u vežbanju. Izgleda kao da ste postali opsednuti vežbanjem. Ali ne morate o tome još da brinete -- na toj tački bolje je vežbati previše nego premalo. Vežbajte mnogo i posvetite se nadgledanju tela, govora i uma, a dosledno razdvajanje između dobrog i lošeg uzimate kao objekat uma. Postajete koncentrisani na taj način vežbanja, čvrsto i nepokolebljivo se za njega opredeljujući, što znači da zapravo um postaje *sila*, *samadhi* i *pañña* -- one karakteristike vežbanja koje su opisane u konvencionalnom učenju.

I dok nastavljate da razvijate i održavate praksu, ove različite karakteristike i kvalitete se zajedno usavršavaju u umu. međutim, vežbanje *sile*, *samadhija* i *pañne* na ovom nivou još uvek nije dovoljno da stvori faktore *jhane* (meditativnog zadubljenja) -- praksa je još uvek suviše gruba. Ipak, um je u priličnoj meri rafiniran -- on je u stanju koje se može označiti kao najrafiniranije među onim grubima! Jer za jednu običnu, neprosvetljenu osobu koja nije mnogo vodila računa

o svom umu ili praktikovala meditaciju i sabranost, i ovoliko je nešto vrlo rafinirano. Na ovom nivou možete osetiti zadovoljstvo što ste u stanju da vežbate punom snagom. To je nešto u šta ćete se sami uveriti, nešto što onaj koji vežba oseti u sopstvenom umu.

Ako je to tako, to znači da ste već na putu, tj. praktikujete *silu*, *samadhi* i *pañña*. Oni se moraju zajedno vežbati, tako da ako ijedno nedostaje, praksa se neće pravilno razvijati. Što se više popravljva vaša *sila*, čvršći um postaje. Što je čvršći um, to mudrost ima više poverenja u samu sebe i tako dalje... svaki deo prakse potpomaže i pospešuje sve ostale. Kako idete dublje i pročišćujete svoju praksu, *sila*, *samadhi* i *pañña* će zajedno sazrevati -- jer oni se pročišćuju od istog sirovog materijala. Drugim rečima, Put ima grub početak, ali kao rezultat vežbanja i pročišćavanja uma kroz meditaciju i razmišljanje, on postaje sve suptilniji. I kako je um sve suptilniji, tako je i sabranost pažnje sve fokusiranija, sužavajući polje na sve uže i uže područje. Praksa zapravo postaje sve lakša kako se um okreće sve više ka unutra, kako bi se fokusirao na samoga sebe. Više ne pravite velike greške, niti dugo idete stranputicom. Sada, kada god na um nešto utiče, javiće se sumnja -- je li postupanje ili govor na određeni način ispravan ili pogrešan -- jednostavno zaustavljate proizvode uma i intenzivirajući napor u okviru svoje prakse nastavljate da pažnju usmeravate sve dublje i dublje ka sebi. *Samadhi* će postepeno postajati sve postojaniji i sve koncentrisaniji. *Pañña* se popravljva, tako da stvari uočavate jasnije i sve lakše

Krajnji rezultat je da ste u stanju da vidite i um i objekte uma ne praveći bilo kakvu razliku između uma, tela i govora. Nastavljajući da pažnju okrećete ka unutra i razmišljate o Dhammi, sposobnost mudrosti lagano sazreva i na kraju ostajete kontemplirajući um i objekte uma -- što znači da počinjete da doživljavate telo kao nematerijalno. Zahvaljujući svome uvidu, vi više ne pipate naslepo niti ste nesigurni u vezi sa svojim razumevanjem tela i načina na koji ono postoji. Um doživljava fizička svojstva tela kao bezoblične objekte koji dopiru do vaše svesti. Onda, istražujući pravu prirodu uma, možete uočiti da u svom prirodnom stanju on

nema preokupacija ili stvari koje bi ga zaokupljale. On je poput parčeta platna ili zastave vezane za jarbol. Sve dok je sam sa sobom i neuznemiren, ne pomera se ni na jednu stranu.

U svom prirodnom stanju um je uvek isti -- u njemu ne postoji ni ljubav ni mržnja, niti on pokušava da krivi druge ljude. On je nezavisan, postoji u stanju čistote, blistav i nezasenjen bilo čime. U svom čistom stanju, um je miran, bez sreće i patnje -- zaista, ne doživljava bilo kakvu *vedanu* (osećaj). To je pravo stanje uma. Otuda, cilj prakse je traganje ka unutra, istraživanje i analiziranje sve dok ne dostignete prvobitni um. Prvobitni um se takođe naziva čisti um. Čisti um jeste um bez vezanosti. Na njega ne utiču objekti uma. Drugim rečima, on ne juri za različitim vrstama prijatnih i neprijatnih objekata uma. Umesto toga, takav um je u stanju kontinuiranog znanja i budnosti -- potpuno svestan svih svojih iskustava. Kada je um takav, ni prijatni ni neprijatni objekti uma koje doživljava ne mogu ga uznemiriti. Um ne 'postaje' bilo šta. Odnosno, ništa ge ne može poremetiti. Um sam sebe zna kao čistog. Osvojio je sopstvenu, istinsku slobodu, dostigao je svoje prvobitno stanje. Kako je moguće ponovo stvoriti to prvobitno stanje? Zahvaljujući sposobnosti da se mudro posmatra i uvidi da su sve stvari tek okolnosti koje nastaju pod uticajem različitih elemenata i da ih ne kontroliše bilo ko. Tako je sa srećom i patnjom koje doživljavamo. Kada nastanu takva mentalna stanja, ona su tek "sreća" i "patnja". ne postoji vlasnik te sreće. Um nije vlasnik te patnje -- mentalna stanja ne pripadaju umu. Sami pogredajte to. U stvarnosti to nisu stvari koje se tiču uma, već nešto odvojeno i udaljeno. Sreća je samo stanje sreće, patnja samo stanje patnje. Vi ste samo onaj koji registruje i jedno i drugo. U prošlosti, zbog toga što su koreni pohlepe, mržnje i neznanja već postojali u vašem umu, kad god bi spazio neki i najmanje prijatan ili neprijatan objekat uma, isti taj um bi istog trena reagovao -- šćepao bi ga i obavezno doživeo ili sreću ili patnju. Neprekidno biste se kretali iz jedno u drugo takvo stanje. Stvari su takve sve dok um ne upozna samoga sebe -- sve dok nije blistav i prosvetljen, um nije slobodan. Na njega utiču objekti uma koje doživljava. Drukčije rečeno, um je bez utočišta,

nesposoban da se zaista osloni na samoga sebe. Doživite prijatan mentalni stimulans i obuzme vas osećaj prijatnosti. Um zaboravi na samoga sebe.

Nasuprot ovome, izvorni um je s one strane dobrog i rđavog. To je prvobitna priroda uma. Ako se osećate srećni doživljavajući prijatan objekt uma, to je obmana. Ako se osećate nesrećnim doživljavajući neprijatan objekat uma, to je obmana. Neprijatni objekti uma vam donose patnju, a oni prijatni vas čine srećnim -- to je ovaj svet. Objekti uma dolaze sa ovim svetom. Oni su taj svet. Na osnovu njih nastaju sreća i patnja, dobro i loše, sve što je prolazno i nesigurno. Kada se odvojite od prvobitnog uma, sve postaje nesigurno -- postoje samo neprekidno rađanje i umiranje, nesigurnost i nespokojstvo, patnja i muka, bez trenutka zastoja ili okončavanja. To je beskrajni krug preporađanja.

Samadhi označava um koji je čvrsto koncentrisan i što više vežbate to čvršći postaje um. Što je um koncentrisaniji to je postojaniji u svom vežbanju. Što više promišljate, u vama je sve veće poverenje. Um postaje istinski stabilan -- sve do tačke na kojoj ništa ne može da ga pomeri. Tada ste apsolutno uvereni da nijedan objekat uma nema moć da ga potrese. Tada su objekti uma samo objekti uma; um je um. Um doživljava dobra i loša mentalna stanja, sreću i patnju, zato što je zaveden objektima uma. Ako oni ne uspeju da ga zavedu, tada nema ni patnje. Nezaveden um ne može biti pokoleban. Jednostavno, to stanje koje je nastalo jeste sam um. Ako promišljate u skladu sa istinom o onome što zaista jeste, možete uvideti da postoji samo jedan put i da je vaša dužnost da njime idete. Ako se vežete za sreću, skrenuli ste sa staze -- jer vezivanje za sreću će izazvati nastanak patnje. Ako se vezujete za tugu, i to može biti urok nastanka patnje. Vi razumete ovo -- već ste razvili u sebi sabranost pažnje i ispravan stav -- ali u isto vreme još niste u potpunosti spremni da okrenete leđa svemu onome što vas vezuje.

Pa kako onda da pravilno vežbate? Morate ići srednjim putem, što znači pratiti nastanak različitih mentalnih stanja sreće i patnje, dok ih u isto vreme držite na odstojanju, malo podalje od sebe.

To je pravi način vežbanja -- održavate sabranost i svesnost i pored toga što niste u stanju da napuštate ono što vas vezuje. To je pravi način, jer kad god se um veže za stanja sreće ili patnje, tu je i svesnost da se to vezivanje događa. To znači da kada god se um vezuje za stanja sreće, vi ga ne hvalite zbog toga i ne pridajete mu značaj, a kada se vezuje za stanja patnja, vi ga ne kritikujete. Na taj način u stanju ste da posmatrate um onakav kakav jeste. Sreća nije prava stvar, patnja nije prava stvar. Niste u stanju da ih odložite sa strane, ali ih možete biti svesni. Uz čvrstu sabranost, ne pridajete nezasluženi značaj ni sreći ni patnji. Ne pridajete značaj nijednom od tih pravaca koji se um može zaputiti i ne kolebate se oko toga; znate da sleđenje bilo kojeg od tih puteva nije pravi način vežbanja, tako da u svim situacijama za objekat uma uzimate taj srednji put uravnoteženosti. Kada vežbajući stignete do tačke na kojoj um ide iza para suprotnosti sreća-patnja, nužno će se javiti uravnoteženost kao put koji treba slediti i, malo pomalo, vi njime odmičete -- srce zna koji put vodi iza svih nečistoća uma, ali pošto još nije u stanju da ih definitivno prevlada, povlači se i nastavlja vežbanje.

Kad god se javi sreća i um se veže, morate uzeti tu sreću kao predmet kontemplacije i kad god se veže za patnju, morate je uzeti kao predmet kontemplacije. Konačno, um dostiže stupanj kada je potpuno svestan i sreće i patnje. Tada će biti u stanju da i jedno i drugo odloži na stranu, i prijetnost i tugu, da odloži sve što jeste ovaj svet i tako postane "znalac svetova". Kada je jednom um -- "onaj koji zna" -- u stanju da napusti i jedno i drugo, na toj tački će se smiriti.

I na toj tački praksa postaje zaista zanimljiva. Gde god postoji vezanost, neprekidno gađate na to mesto, ne odustajući. Ako postoji vezanost za sreću, udarate po njoj, ne dopuštajući umu da bude zaveden. Ako postoji vezanost za patnju, i nju čvrsto hvatate, usredsređujete se na nju, promišljate je istog trenutka. To je kao kada stanete na trn; naravno, ne stajete na njega namerno, ali nekada se dogodi. Čak i ako znate da on postoji, niste u stanju da potpuno sprečite

da stanete nekada na taj "trn". Um još uvek sledi različita stanja sreće i tuge, ali im se ne prepušta u potpunosti. Neprekidno ulažete napor da uništite bilo kakvu vezanost u umu -- da u umu uništite i očistite sve što je ovaj svet.

Neki ljudi žele da njihov um bude miran, ali ne znaju šta je istinski mir. Oni ne znaju šta je to smiren um! Postoje dve vrste mira -- jedan je mir koji dolazi kroz *samadhi*, drugi je mir koji dolazi kroz *paññu*. Um koji je miran zahvaljujući *samadhiju* još uvek je obmanut. Mir koji dolazi samo kroz praktikovanje *samadhija* zavisi od toga da um bude odvojen od objekata uma. Kada ne doživljava bilo kakav objekat uma, onda je on smiren i, zbog toga, vezuje se za sreću koja dolazi zajedno sa tom smirenošću. Međutim, kad god putem čula stigne neki podsticaj, um mu se odmah predaje. On se plaši objekata uma. On se plaši sreće i patnje, plaši se pohvale i kritike, plaši se oblika, zvukova, mirisa i ukusa.

Onaj ko je smiren samo kroz *samadhi* plaši se svega i ne želi da ima kontakt sa bilo kim i bilo čim izvan. Ljudi koji praktikuju *samadhi* na taj način žele jedino da ostanu izolovani u nekoj pećini, gde mogu da dožive blaženstvo *samadhija* ne mrdajući nikuda. Gde god je neko mirno mesto oni se tamo smeste i sakriju. Ovakva vrsta *samadhija* uključuje u sebe dosta patnje -- jer takvim ljudima je teško da izađu i budu sa drugim ljudima. Oni ne žele da vide oblike i čuju zvuke. Oni ne žele da primaju bilo kakve čulne utiske! Moraju da žive u nekom specijalno zaštićenom, mirnom mestu, gde niko neće doći i uznemiriti ih razgovorom. Potrebno im je zaista vrlo mirno okruženje.

Ali ova vrsta mira ne može da odradi posao. Ako ste dosegli neophodan nivo smirenosti, onda se zaustavite. Buda nije podučavao da praktikujete *samadhi* vođeni obmanom. Ako tako vežbate, zaustavite se. Ako je um postigao smirenje, koristite ga kao osnovu za kontemplaciju. Kontemplirajte smirenost same koncentracije i iskoristite je da povežete um sa različitim objektima uma koje doživljava i promislite o njima. Kontemplirajte tri karakteristike *anicce* (prolaznosti), *dukkhe* (patnje) i *anatte* (nepostojanja sopstva). Razmišljajte o

čitavom ovom svetu. Kada ste dovoljno kontemplirali, onda je pravo vreme da ponovo uspostavite mir *samadhija*. Možete u njega ponovo ući putem sedeće meditacije i kasnije, kada opet uspostavite smirenost, nastavite kontemplaciju. Kako stičete znanje, koristite ga da se borite protiv nečistoća uma, da vežbate um.

Mir koji nastaje kroz *paññu* jeste karakterističan, jer kada se um povuče iz stanja smirenosti, prisustvo *paññe* čini da se on ne plaši oblika, zvukova, mirisa, ukusa, dodira i ideja. To znači da čim se pojavi čulni kontakt, um je odmah svestan tog objekta uma. Čim se javi čulni kontakt odlažete ga sa strane -- sabranost je dovoljno izoštrjena da ga odmah napuštate. To je mir koji dolazi zahvaljujući *paññi*.

Kada na ovakav način vežbate um, on postaje daleko rafiniraniji nego kada razvijate samo *samadhi*. Um postaje vrlo moćan i više ne pokušava da pobegne. Sa takvom energijom postajete neustrašivi. U prošlosti plašili ste se da doživite bilo šta, ali sada prepoznajete objekte uma kakvi oni zaista jesu i više ih se ne plašite. Poznajete snagu sopstvenog uma i ne plašite se. Kada vidite oblik, kontemplirate ga. Kada čujete zvuk, kontemplirate ga. Postajete vešti u kontempliranju objekata uma. Šta god da je, možete to potpuno napustiti. Jasno vidite sreću i napuštate je. Jasno vidite patnju i napuštate je. Gde god da ih ugledate, upravo tu ih i napuštate. Svi objekti uma gube svoju vrednost i nisu više u stanju da vas zavedu. Kada se ovakve osobine jave u umu onoga ko vežba, prikladno je promeniti naziv vežbanja u *vipassana*: jasno znanje u skladu sa istinom. Sve je u tome -- znanje u skladu sa istinom o tome kakve stvari zaista jesu. To je mir najvišeg nivoa, mir *vipassane*.

Razvijati *samadhi* tako da možete samo da sedite i vežete se za prijatna mentalna stanja nije pravi cilj vežbanja. Morate to prevladati. Buda je govorio da morate da se borite u tom ratu, a ne samo da se krijete u rovu pokušavajući da izbegnete neprijateljske metke. Kada dođe trenutak za bitku, vi zaista morate da izađete i pucate iz svih oružja. Kad-tad morate da izađete iz tog rova. Ne možete osatti u njemu spavajući onda kada je vreme za borbu. To je put vežbanja. Ne možete

dopustiti svome umu da se samo skriva, da se povlači u senku.

Opisao sam praksu u grubim crtama. Kao vežbači morate izbeći da se vaš um upetlja u sumnje. Ne sumnjajte oko načina vežbanja. Kada postoji sreća, posmatrajte sreću. Kada postoji patnja, posmatrajte patnju. Učvrstivši svesnost, uložite napor da uništite i jedno i drugo. Napustite ih. Odgurnite ih u stranu. Prepoznajte ih kao puki objekat uma i nastavite da ih napuštate. Bilo da želite da radite sedeću ili hodajuću meditaciju, to nije bitno. Ako nastavite da razmišljate, to isto nije važno. Najvažnije je da iz trenutka u trenutak održavate svesnost uma. Ako vas zaista zaokupe razne misli, onde ih sve skupite i kontemplirajte kao jednu celinu, odsecajući ih u korenu rečima: "Sve ove misli, ideje i slike su jednostavno aktivnost uma i ništa više. Sve je to *anicca*, *dukkha* i *anatta*. Ništa od toga nije uopšte pouzdano." I tu ih i napustite.

Izvor: *Forest Sangha Newsletter, januar 1998 - broj 43*

<http://www-ipg.umds.ac.uk/~crr/newsletter/>

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/put_ka_miru.html

Pitanja i odgovori

Ađan Ča

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

- **Veoma se trudim oko svoje prakse, ali mi izgleda kao da na taj način nigde ne stižem.**

Ovo je veoma važno. Ne pokušavajte da svojom praksom bilo gde stignete. Sama želja da budete oslobođeni ili da budete prosvetljeni biće ona želja koja sprečava vaše oslobađanje. Možete se truditi koliko hoćete, , marljivo vežbati dan i nić, ali ako vam je u umu želja da nešto postignete, nikada neće pronaći mir. Energija te želje biće uzrok sumnje i nespokojstva. Bez obzira koliko dugo ili vredno vežbate, iz želje neće iznići mudrost. Zato, jednostavno se opustite. Pažljivo posmatrajte svoj um i telo, ali ne pokušavajte bilo šta da postignete. Ne vezujte se čak ni za praksu koja vodi ka prosvetljenju.

- **A šta je sa snom? Koliko bi trebalo da spavam?**

Nemojte mene da pitate, ja vam ne mogu reći.. Obično je dobar prosek četiri sata noću. Međutim, ono što je važno je da posmatrate i upoznate sebe. Ako pokušate da premalo spavate, telo će biti iscrpljeno i sabranost pažnje će biti teško održati.

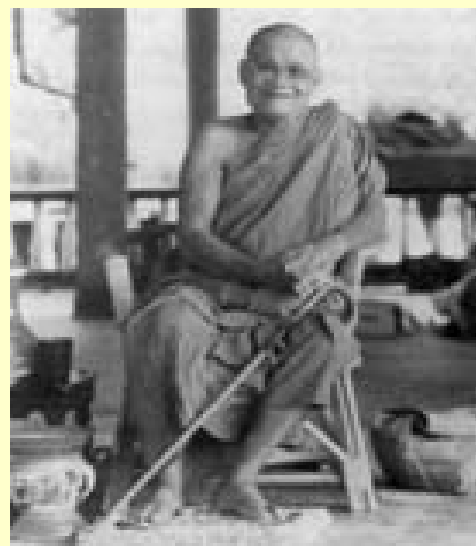
Suviše sna vodi do otupelog ili nemirnog uma. Pronađite za sebe prirodan balans. Pažljivo posmatrajte um i telo i vodite računa koliko spavate, sve dok ne pronadete optimum. Ukoliko se probudite, a onda okrenete na dugu stranu da biste još dremali, to je nečistoća uma. Kad otvorite oči uspostavite pažljivost što je moguće pre.

• **A šta je sa jelom? Koliko bi trebalo da jedem?**

Sa jelom je isto kao i sa spavanjem. Morate poznavati sebe. Hrana je neophodna da bi se održavalo telo. Hranu posmatrajte kao lek. Jedete li previše, pa ste zato posle obroka pospani i stalno se gojite? Zastanite! Istražite sopstveno telo i um. Nema potrebe za gladovanjem. Umesto toga, eksperimentišite sa količinom hrane koju unosite. Pronađite prirodnu ravnotežu za svoje telo. Sledeći asketsku praksu, stavite sve što pojedete za jedan obrok u istu posudu. Tada lako možete da prosudite o kojoj se količini radi. Pažljivo posmatrajte sebe dok jedete. Upoznajte sebe. Suština našeg vežbanja je upravo to. Ništa specijalno ne morate da radite. Samo posmatrajte. Istražujte sebe. Posmatrajte um. Tada ćete znati šta je za vas prirodna ravnoteža.

• **Jesu li umovi Azijata i Zapadnjaka različiti?**

U osnovi, ne postoje razlike. Naši običaji i jezici mogu izgledati drugačiji, ali ljudski um ima prirodne karakteristike koje su iste za sve ljude. Pohlepa i mržnja su iste i u umu Istočnjaka i u umu Zapadnjaka. Patnja i prestanak patnje su isti za sve ljude.

• **Je li preporučljivo čitati ili proučavati kanonske tekstove kao deo prakse?**

Budina Dhamma se ne može pronaći u knjigama. Ako zaista hoćete da vidite o čemu je Buda govorio, nije neophodno da se bakćete oko knjiga. Posmatrajte

sopstveni um. Ispitujte kako osećanja nastaju i nestaju, kako misli nastaju i nestaju. Ne vezujte se za bilo šta. Samo budite svesni onoga što je moguće uočiti u umu. To je put do Budine istine. Ako praznite posudu sa otpacima ili čistite toalet, ne osećajte kao da to činite za nekog drugog. Dhamma je i u čišćenju otpadaka. Nemojte misliti da vežbate samo kad sedite, nogu prekrštenih. Neki od vas žale se da nemate dovoljno vremena za meditaciju. Imate li dovoljno vremena da dišete? To je vaša meditacija: sabranost pažnje, prirodnost u svemu što radite.

• **Zašto nema razgovora sa učiteljem svaki dan?**

Ako imate neka pitanja, možete doći u bilo koje vreme i postaviti ih. Ali mi ovde nemamo redovne, svakodnevne intervjuje. Ako vam bude odgovarao na svako pitanje koje vam padne na pamet, nikada nećete okončati taj proces sumnje u svome umu. Ključno je da naučite da sami sebe istražujete, da sami sebe intervjuišete. Pažljivo saslušajte govor o Dhammi svakih nekoliko dana, tada to učenje uporedite sa svojom praksom. Jesu li isti? Jesu li različiti? Zašto imate sumnje? Ko je taj što sumnja? Jedino kroz samoistraživanje možete razumeti.

• **Ponekad sam zabrinut oko pravila monaške discipline. Ako ubijem slučajno nekog insekta, je li to loše**

Sila ili disciplina i moral jesu suštinski važni za praksu, ali ne smete se slepo vezivati za pravila. U ubijanju životinja ili u kršenju nekog drugog pravila važna stvar jeste volja, namera. Upoznajte sopstveni um. Ne treba suviše da se brinete oko monaške discipline. Ako je koristite na pravi način, ona potpomaže praksu, ali neki monasi su toliko zaokupljeni pravilima da ne mogu ni da spavaju. Disciplinu ne treba nositi kao neki teret. U našoj praksi ovde osnova jeste disciplina, dobra disciplina plus asketska pravila i vežbe. Biti svestan i voditi računa čak i o mnogim sporednim pravilima, kao i o osnovnih 227 pravila, donosi veliku korist. To život čini veoma jednostavnim. Nema potrebe da se kolebamo kako da postupamo, tako da možete izbeći razmišljanje i jednostavno biti pažljivi. Disciplina nam omogućuje

da zajedno živimo skladno, zajednica je bez trzavica. Spolja gledano svako izgleda i radi isto. Disciplina i moral su kameni temeljci za dalju koncentraciju i mudrost. Ispravnom upotrebom monaške discipline i asketskih pravila, prinuđeni smo da živimo jednostavno, da ograničimo svoj posed. Tako ovde imamo kompletnu Budinu praksu: uzdržavaj se od lošeg i čini dobro, živi jednostavno, zadovoljavajući osnovne potrebe, pročisti svoj um. To znači, budi pažljiv u odnosu na svoj um i telo u bilo kom da je položaju: sedećem, stojećem, hodajućem ili ležećem.

• **Šta mogu da uradim sa sumnjama? Ima dana kad sam ophrvan sumnjama o praksi, sopstvenom napredovanju ili učitelju.**

Sumnja je prirodna pojava. Svako počinje sa sumnjama. Od njih možete mnogo toga naučiti. Ali je važno da se ne identifikujete sa svojim sumnjama: to znači, ne dopustite da vas one zarobe. One će vaš um vrteti u stalno istom krugu. Umesto toga, posmatrajte čitav taj proces sumnjanja ili čuđenja. Vidite ko je taj koji sumnja. Vidite kako sumnja nastaje i nestaje. Tada više nećete biti žrtva svojih sumnji. Iskoračićete iz njih i um će vam biti miran. Tada možete videti kako sve stvari dolaze i odlaze. Samo napustite ono za šta ste vezani. Napustite svoje sumnje i jednostavno posmatrajte. Tako ćete okončati sumnje.

• **A šta je sa ostalim metodima vežbanja? Danas izgleda da ima toliko učitelja i toliko različitih sistema meditacije da to zbunjuje.**

To vam je kao da idete u grad. Možete mu prići sa severa, sa jugoistoka, iz raznih pravaca. Često se ti sistemi razlikuju samo spolja. Bilo da idete jednim ili drugim putem, brzo ili polako, ako ste pažljivi, sve je to isto. Postoji samo jedna ključna tačka, a to je da svaka dobra praksa mora na kraju doći do - nevezivanja. U krajnjoj liniji, svaki sistem meditacije mora biti oslobađanje. Ne vezujemo se ni za učitelja. Ukoliko sistem vodi ka napuštanju, ka neprijanjanju, onda je to ispravna praksa.

Možete želeći da putujete, da posetite druge učitelje i isprobate druge sisteme. Neki od vas su to već činili. To je prirodna želja. Ali ustanovićete da vas hiljadu postavljenih pitanja i poznavanje mnogih sistema neće dovesti bliže istini. Na kraju će vam postati dosadno. Uvedećete da jedino kad zastanete i istražite sopstveni um možete otkriti to o čemu je Buda govorio. Nema potrebe da idete i tragate izvan sebe. Na kraju se uvek morate vratiti da se suočite sa sopstvenom prirodom. I tek tu možete razumeti Dhammu.

- **Često izgleda da mnogi monasi ovde uopšte ne vežbaju. Izgledaju nemarni i nepažljivi. To me uznemirava.**

Ne treba se obazirati na druge ljude. To vam neće pomoći u vašem vežbanju. Ako ste ozlojeđeni, posmatrajte tu ozlojeđenost u svom umu. Ako nečija disciplina nije dobra ili neko nije dobar monah, nije na vama da prosuđujete. Nećete otkriti mudrost posmatrajući druge. Monaška disciplina jeste alatka koju treba koristiti u sopstvenoj meditaciji. Ona nije oružje za krtikovanje ili pronalaženje tuđih grešaka. Niko ne može vežbati umesto vas, niti vi možete vežbati za nekog drugog. Samo budite svesni onoga što činite. To je put kojim treba da vežbate.

- **Bio sam izuzetno pažljiv u obuzdavanju čula. Uvek pogled držim oboren i svestan sam svakog svog postupka. Kada jedem, na primer, ne žurim i nastojim da pratim svaki korak: žvakanje, ukus, gutanje itd. Svaki korak koji načinim je promišljen i sa pažnjom. Vežbam li na pravi način?**

Obuzdavanje čula je valjano vežbanje. Trebalo bi da o tome vodimo računa tokom celog dana. Ali ne preterujte u tome! Hodajte, jedite i ponašajte se prirodno. I onda razvijte prirodnu sabranost pažnje na ono što se događa u vama. De gurajte svoju meditaciju i sebe u bilo kakve zbunjujuće obrasce. To je samo još jedna forma želje. Budite strpljivi. Strpljenje i postojanost su neophodni. Ako se ponašate prirodno i sabrani ste, i mudrost će prirodno doći.

• **Je li neophodno dugo sedeti?**

Ne, sedenje satima nije neophodno. Neki ljudi misle da što duže mogu da sede to mora da su mudriji. Viđao sam kokoške kako danima sede na svojim gnezdima! Mudrost dolazi od sabranosti pažnje u bilo kojem da ste položaju. Vaša praksa treba da počne čim se ujutru probudite. I treba da se nastavi sve dok ne zaspate. Ne lupajte glavu oko toga koliko dugo možete da sedite. Važno je da ste pažljivi bilo da radite ili sedite ili idete da okupate.

Svako ima svoj prirodni ritam. Neki ljudi će umreti u pedesetoj, neki u šezdeset petoj, a neki u devedesetoj. Isto tako, ni vaša praksa neće biti identična. Ne razmišljajte i ne brinite oko toga. Pokušajte da bude sabrani i pustite da stvari idu svojim prirodnim tokom. Tada vam um postati smireniji u svakoj situaciji. Postaćete miran poput bistrok šumskog jezera. I onda će razne vrste prekrasnih i retkih životinja doći da piju iz tog jezera. Jasno ćete videti prirodu svih stvari (*sankhara*) u ovom svetu. Videćete mnoge divne i neobične stvari kako dolaze i odlaze. Ali vi ćete biti mirni. Pojavljivaće se problemi i vićete istovremeno moći da vidite kroz njih. To je sreća Bude.

• **Još uvek imam jako mnogo misli. Moj um mnogo luta, iako pokušavam da budem sabran na jednu stvar.**

Ne brinite zbog toga. Pokušajte da svoj um održite u sadašnjosti. Šta god da se pojavi u umu, samo ga posmatrajte. Ne vezujte se za to. Čak ni ne želite da se otarasite misli. Tada će um dostići svoje prirodno stanje. Nema razdvajanje na dobro i loše, toplo i hladno, brzo i sporo. Nema mene i tebe, nema sopstva uopšte. Postoji samo ono što jeste. Kada idete u prošnju hrane, nema potrebe da činite bilo šta posebno. Jednostavno hodajte i posmatrajte ono što jeste. Nema potrebe da se vezujete za izolovanje ili osamu. Gde god da ste, upoznajte sebe tako što ste prirodni i pažljivi. Ako se javi sumnja, posmatrajte je kako dolazi i odlazi. Vrlo jednostavno. Ni za šta se ne vezujte.

To je kao da idete putem. S vremena na vreme naići ćete na prepreke. Kada se susretnete sa nečistoćama, samo ih uočite i prevaziđite ne vezujući se za njih. Ne razmišljajte o onim preprekama koje ste već savladali. Ne brinite o onima koje niste još ni videli. Držite se sadašnjeg trenutka. Ne lupajte glavu oko dužine puta ili o odredištu. Sve se menja. Pored čega god da prođete, ne vezujte se za to. Na kraju će um dostići svoju prirodnu ravnotežu kada je vežbanje automatsko. Sve stvari dolaze i prolaze same od sebe.

• **Jeste li ikada čitali Altar sutru šestog patrijarha, Hui Nenga?**

Hui Nengova mudrost je veoma britka. To je veoma duboko učenje i nije baš lako za početnike da ga razumeju. Ali ako vežbate sa našom disciplinom i strpljenjem, ako vežbate nevezivanje, na kraju ćete razumeti. Jednom sam imao učenika koji je boravio u kolibi prekrivenoj travom. Ta kišna sezona bila je bogata padavinama i jednog dana snažan vetar oduvao mu je pola krova. Nije se trudio da ga popravi, već je pustio da kiša pada unutra. Prošlo je nekoliko dana i upitao sam ga za kolibu. Odgovorio mi je da vežba neprijanjanje. Ali to je neprijanjanje bez mudrosti. To je otprilike ista ravnodušnost kao kod bivola. Dakle, ako živite sipravnim životom i živite jednostavno, razumećete mudrost Hui Nenga.

• **Rekli ste da su *samatha* i *vipassana* ili koncentracija i uvid isto. Možete li to malo bolje objasniti?**

To je sasvim jednostavno. Koncentracija (*samatha*) i mudrost (*vipassana*) rade zajedno. Prvo um postane smiren držeći se nekog objekta meditacije. Smiren je i na kraju ta *samadhi*-osnova omogućuje mudrosti ili *vipassani* da se javi. Tada je um smiren bilo da sedite zatvorenih očiju ili šetate centrom velikog grada. To je tako. Nekada ste bili dete. Sada ste odrasla osoba. Jesu li ono dete i ovaj odrasli ista osoba? Možete reći da jesu ili, gledajući na drugi način, možete reći da su različiti. Na taj način se i na *samathu* i *vipassanu* može gledati kao da su odvojene. Ili, to je isto kao hrana i izmet. Hrana i izmet se mogu posmatrati kao da su isto, a

mogu i kao da su nešto različito. Nemojte uzimati zdravo za gotovo ono što ja kažem, vežbajte i vidite sami za sebe. Za to ništa posebno nije potrebno. Ako ispitujete kako nastaju koncentracija i mudrost, sami ćete za sebe otkriti istinu. Danas se mnogi ljudi slepo drže reči. Oni svoju praksu zovu *vipassana*, a na *samathu* gledaju sa nipodaštavanjem. Ili svoju praksu zovu *samatha*. Neophodno je prvo praktikovati *samathu* pre nego što se pređe na *vipassanu*, kažu. Sve su to gluposti. Ne gnjavite se razmišljajući o tome na taj način. Jednostavno vežbajte i sami ćete videti.

• **Je li neophodno postići zadubljenje u našoj praksi?**

Ne, zadubljenje nije neophodno. Morate uspostaviti barem minimum smirenost i usredsređenosti uma. Tada to koristite da biste sami sebe istraživali. Ništa posebno nije potrebno. No, ako se tokom vaše prakse javi zadubljenje, i to je u redu. Samo se ne vezujte za njega. Neki ljudi jako se vezuju za zadubljenje. To može biti jako lepa igračka. No, morate znati pravu meru. Ukoliko ste mudri, tada ćete znati koristi i ograničenja zadubljenja, baš kao što znate ograničenja dece u odnosu na odrasle.

• **Zašto sledimo asketska pravila, kao što je to da jedemo iz svoje monaške posude?**

Asketska pravila nam pomažemo da uklonimo nečistoće. Sledeći ih, kao što je to da jedemo iz svoje monaške posude, lakše nam je da hranu osvestimo kao lek. Ako nemamo nečistoća, tada ne igra ulogu kako jedemo. No ove mi koristimo formu da našu praksu učinimo jednostavnom. Buda nije asketska pravila propisivao za sve monahe, već ih je dopuštao onima koji želje da u svojoj praksi budu još striktniji. Ona su dodatak našoj spoljašnjoj disciplini i treba da pomognu povećanje naše mentalne odlučnosti i snage. Ta pravila poštuju radi sebe. Ne posmatrajte kako drugi vežbaju. Posmatrajte svoj um i vidite šta je korisno za vas. Pravilo da moramo prihvatiti onakvu kolibu kakva nam se da je isto tako korisna disciplina.

Ona sprečava monahe da postanu vezani za svoje boravište. Ukoliko odu negde i posle izvesnog vremena se vrata, moraju uzeti novo boravište. To je naše vežbanje - da se ne vezujemo za bilo šta.

- **Ukoliko je važno da svu hranu izmešamo u svojoj posudi, zašto i vi kao učitelj ne činite to? Zar ne mislite da je za učitelja važno da posluži kao primer?**

Da, to je tačno. učitelj bi trebalo da bude primer za svoje učenike. Ne marim što me kritikujete. Pitajte šta god vam padne na pamet. Ali je takođe za vas važno da se ne vezujete za učitelja. Ukoliko bih ja bio savršen u svom spoljašnjem ponašanju, to bi bilo užasno. Bili biste suviše vezani za mene. Čak je i Buda govorio svojim učenicima da urade nešto, a onda bi on sam postupio drugačije. Vaše sumnje u učitelja mogu vam pomoći. Trebalo bi da posmatrate svoje reakcije. Mislite li da ja možda neku hranu držim van posude kako bih nahrani nezaređene koji se straraju oko hrama? Mudrost je za vas da posmatrate i da se razvijate. Uzmite od učitelja ono što je dobro. Budite svesni svoje prakse. Ako se ja odmaram onda kada svi vi morate da sedite, da li vas to ljuti? Ako za plavu boju kažem da je crvena ili kažem da je muško žensko, ne sledite me slepo. Jedan od mojih učitelja jeo je veoma brzo. I mljackao je. A nama je govorio da jedemo polako i pažljivo. Često sam ga posmatrao i bio veoma nezadovoljan. Patio sam, ali on nije! Posmatrao sam spoljašnjost. Kasnije sam naučio. Neki ljudi vize veoma brzo, ali pažljivo. Drugi voze polako, ali imaju često nezgode. Ne vezujte se za pravila, za spoljašnji izgled. Ukoliko druge posmatrate deset odsto vremena, a sebe devedeset odsto, to je valjana praksa. U početku sam često posmatrao svog učitelja Ajahn Tong Rahta i imao mnoge sumnje. Neki ljudi su čak mislili da je on lud. Radio bi neobične stvari ili bi se strašno naljutio na svoje učenike. Spolja je bio ljut, ali unutra nije bilo ničega. Tamo nije bilo nikoga. Bio je neverovatan. Ostao je bistar i sabran sve do trenutka kada je preminuo.

Posmatrajući oko sebe, sopstvo upoređuje, razdvaja. Nećete na taj način pronaći sreću. Niti ćete pronaći mir ukoliko svoje vreme provodite tragajući za nekim

savršenim čovekom ili savršenim učiteljem. Buda nas je učio da posmatramo Dhammu, istinu, a ne da posmatramo druge ljude.

- **Kako u svojoj praksi možemo da prevaziđemo požudu? Ponekad se osećam kao rob svoje seksualne želje.**

Požudu treba uravnotežiti kontemplacijom o odvratnosti. Vezanost za telo jeste jedan ekstrem i trebalo bi na umu držati i suprotnost. Istražujte telo kao leš i posmatrajte proces raspadanja ili razmišljajte o delovima tela kao što su pluća, jetra, salo, debelo crevo. Zapamtite to i vizualizujte odvratan aspekt tela onda kada se javi požuda. To će vas osloboditi požude.

- **A šta je sa ljutnjom? Šta treba da radim kada osetim da nadolazi ljutnja?**

Morate koristiti saosećajnu ljubav. Kada se stanja ljutnje jave u meditaciji, uravnotežite ih razvijajući osećaj saosećajne ljubavi. Ukoliko je neko učinio nešto loše ili se naljutio, nemojte se naljutiti i vi. Ako se to ipak dogodi, onda ste veća neznalica od njega. Budite mudri. Imajte na umu saosećanje, jer ta osoba pati. Ispunite um saosećajnom ljubavlju, kao da vam je on dragi brat.. Koncentrišite se na saosećajnu ljubav kao objekt meditacije. Proširite je na sva bića na svetu. Samo se kroz saosećajnu ljubav može prevazići mržnja. Ponekad možete videti monaha kako se loše ponaša. Možda se zbog toga naljutite. Na taj način nepotrebno patite. To ipak nije naša Dhamma. Možete pomisliti: "On nije tako striktan kao ja. Oni nisu ozbiljni meditantni kao što smo mi. Ti monasi nisu dobri monasi." To je vaša velika nečistoća. Ne pravite poređenja. Ne pravite razliku. Oslobodite svojih mišljenja, posmatrajte ih i posmatrajte sebe. To je vaša Dhamma. Verovatno ne možete navesti sve da se ponašaju onako kako biste želeli ili da budu kao vi. Takva želja doneće vam samo patnju. To je česta greška koju prave meditantni, ali posmatranje drugih ljudi neće razviti vašu mudrost. jednostavno ispitajte sebe, svoja osećanja. Na taj način ćete razumeti.

• Često sam pospan. Tako mi je teško da meditiram.

Postoji više načina da se savlada pospanost. Ako sedite u mraku, pomerite se tamo gde je svetlije. Otvorite oči. ustanite, umite se ili se istuširajte. Ako ste pospani, promenite položaj. Mnogo hodajte. Hodajte unazad. Strah da ne naletite na nešto će vas razbuditi. Ukoliko to ne pomognete, stanite u mestu, saberite se i zamislite da je dan. Ili sedite na ivicu visoke stene ili dubokog bunara. Nećete se usuditi da zaspate! Tada, kada se razbudite, ponovo se okrenuti sabranosti pažnje.

Ako ste pospani svaki dan, probajte da jedete manje. Istražujte sebe. Čim osetite da ćete posle narednih pet kašika biti siti, prestanite da jedete. Onda popijte vodu kako biste bili sasvim siti. Idite i sedite. Posmatrajte svoju pospanost i glad. Morate naučiti da uravnotežite svoje uzimanje hrane. Čim nastavite praksu osetićete se energičnijim i jesti manje. Ali morate sebe prilagoditi.

• Zašto radimo toliko mnogo prostracija (klanjanja) ovde?

Prostracije su veoma važne. To je jedna spoljašnja forma koja je deo prakse. Tu formu treba obavljati ispravno. Spustite čelo sve do poda. Neka su vam laktovi blizu kolena, a dlanovi na podu otprilike deset santimetara razdvojeni. Saginjte se lagano, budite svesni tela. To je dobar lek za našu taštinu. često bi trebalo da radimo prostracije. I dok se klanjati tri puta možete na umu imati tri kvaliteta Bude, Dhamme i sanghe, to jest kvalitete čistote, zračenja i mira. Tako spoljašnju formu koristimo da bismo sebe vežbali. Telo i um su u skladu. Ne pravite grešku da gledate druge kako rade prostracije. Ukoliko su mladi iskušenici nemarni ili se stariji monasi čine nepažljivim, nije na vama da sudite. Ljude je teško vežbati. Neki uče brzo, drugi uče sporo. Procenjivanje drugih samo pojačava vaše samoljublje. Umesto toga, posmatrajte sebe. Klanjajte se često, oslobađajte se svog samoljublja. Oni koji su zaista postali usklađeni sa Dhammom otišli su daleko iza spoljašnje forme. Sve što oni čine jeste vrsta prostracije. Idući, oni se klanjaju, jedući, oni se klanjaju, prazneći creva, oni se klanjaju. Jer oni su sa prevazišli

sebičnost.

• **Šta je najveći problem za vaše nove učenike?**

Uverenja. Stavovi i mišljenja o raznim stvarima. O sebi, o praksi, o Budinom učenju. Mnogi od onih koji dolaze ovamo imaju visok status u društvu. Ima bogatih trgovaca ili ljudi sa diplomama, profesora i vladinih službenika. Njihovi umovi napunjeni su stavovima o svemu i svačemu. Oni su suviše pametni da bi slušali druge. To je poput vode u šolji. Ako je šolja napunjena prljavom, ustajalom vodom, neupotrebljiva je. Tek kad istresemo vodu postaje upotrebljiva. Morate svoje umove isprazniti od raznih stavova, tek tada ćete videti. Naša praksa nadilazi pamet i nadilazi glupost. Ako mislite: "Ja sam pametan, ja sam bogat, ja sam važan, ja razumem sve u vezi sa budizmom", tada zatrpavate istinu o *anatta* ili o nepostojanju sopstva. Sve što ćete videti jeste sopstvo, ja, moje. Ali budizam jeste nevezivanje za sopstvo. Ispražnjenost, praznina, *nibbana*.

• ***Jesu li nečistoće kao što su pohlepa ili ljutnja samo iluzija ili su stvarne?***

I jedno i drugo. Nečistoće koje nazivamo pohlepa, ljutnja ili obmanutost, to su samo spoljašnja imena, pojave. Baš kao što posudu zovemo velikom, malom, lepom ili nekako drugačije. To nije stvarnost. To je pojam koji stvaramo iz želje. Ukoliko želimo veliku posudu, onda ovu nazivamo malom. Želja nas navodi da pravimo razliku. Istone, međutim, jeste jednostavno ono što jeste. Gledajte na to na taj način.... Jeste li čovek? Možete odgovoriti "da". To je pojavnost stvari. Ali u stvarnosti vi ste samo skup elemenata ili grupa sastojaka koji se stalno menjaju. Ako je um oslobođen, on ne pravi razliku. Nema velikog i malo, nema vas i mene. Nema ničeg. Anatta, kažemo, ili nepostojanje sopstva. Zapravo, u krajnjoj instanci ne postoji ni atta ni anatta.

• ***Možete li malo objasniti karmu?***

Karma jeste postupak. Karma jeste vezivanje. Telo, govor i um, svi oni prave

karmu kada prijanjaju. Stvaramo navike. To nam može u budućnosti doneti patnju. Ona je plod našeg prijanjanja, naših prošlih nečistoća. Svako vezivanje vodi do stvaranja karme. Pretpostavimo da ste bili lopov pre nego što ste postali monah. Krali ste, činili druge nesrećnima, činili svoje roditelje nesrećnima. Sada ste monah, ali kada se priselite kako ste druge činili nesrećnima loše se osećate i otuda i dana danas patite. Zapamtite, ne samo telo, već i govor i misli mogu stvoriti uslove za buduće plodove. Ako ste učinili nešto dobro u prošlosti i toga se sećate danas, bićete srećni. To srećno stanje uma rezultat je prošle karme. Sve stvari kontroliše neki uzrok - i na duge staze i, kada pažljivije pogledamo, iz trenutka u trenutak. Ali nemojte lupati glavu oko prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti. Jednostavno posmatrajte telo i um. Morate karmu proceniti sami za sebe. Posmatrajte svoj um. Vežbajte i videćete jasno. Međutim, karmu drugih prepustite njima. Ne vezujte se za druge i ne posmatrajte ih. Ako ja uzmem otrov, ja ću i da patim. Nema potrebe da ga delite sa mnogom! Uzmite ono dobro što vam nudi vaš učitelj. Tada možete postati mirni, vaš um će postati isti kao um vašeg učitelja. Ako ga ispitajte, videćete. Čak i ako sada ne razumete, kada budete vežbali postaće vam jasno. Saznaćete sami za sebe. To se zove praktikovanjem Dhamme.

Kad smo bili mladi, naši roditelji su nas disciplinovali i ljutili se. Oni su zaista želeli da nam pomognu. Morate to posmatrati na duge staze. Roditelji i učitelji nas kritikuju i mi se naljutimo. Tek kasnije uvidimo zašto su to činili. Posle dugog vežbanja i vićete uvideti. Oni koji su suviše pametni odlaze posle kratkog vremena. Oni nikada ne nauče. Morate se osloboditi svoje oštroumnosti. Ukoliko mislite da ste bolji od drugih, samo ćete patiti. Kakva šteta. Nema potrebe da se uzbuđujete. Samo posmatrajte.

- ***Ponekad mi se čini da sam otkada sam postao monah samo uvećao svoje teškoće i patnju.***

Znam da su neki od vas došli iz velike udobnosti i spoljašnje slobode. U poređenju sa tim, sada živite vrlo skromno. Zatim, često vas puštam da sedite i čekate

satima. Hrana i klima su drugačiji nego kod kuće. Ali svako mora proći makar kroz deo toga. To je ona vrsta patnje koja vodi do okončanja patnje. Na taj način učite. Kada se naljutite i osetite samosažaljenje, to je velika prilika da razumete um. Buda je nečistoće nazivao našim učiteljima.

Svi moji učenici su mi poput dece. Ja na umu imam samo saosećajnu ljubav i njihovo dobro. Znam da su neki od vas obrazovani i puni informacija. Ljudi sa malo znanja i informacija mogu lako da vežbaju. No to je kao da vi Zapadnjaci treba jako veliku kuću da pospremite. Kada je pospremite, imaćete veliki prostor za življenje. Možete koristiti kuhinju, biblioteku, dnevnu sobu. Morate biti strpljivi. Strpljenje i postojanost su ključni za našu praksu. Kada sam bio mlad monah nisam imao otliko problema kao vi. Znao sam jezik i jeo sam hranu koj usam navikao. Pa čak i tada, bil oje dana kada sam očajavao. Želeo sam da se razmonašim ili čak da izvršim samoubistvo. Takva vrsta patnje dolazi od pogrešnih stavova. Kada se ugledali istinu, međutim, oslobodili ste se stavova i uverenja. Sve postaje mirno.

. U meditaciji sam razvi veoma smirujuća stanja uma. Šta bi sada trebalo da činim?

To je dobro. Smirite um, koncentrišite ga. Koristite tu koncentraciju da biste istražili um i telo. Kada um nije miran, i tada bi trebalo da posmatrate. Tada ćete upoznati istinski mir. Zašto? Jer ćete videti prolaznost. Čak i na um treba gledati kao na prolazan. Ako ste vezani za mirna stanja uma, patićete kada ih ne budete imali. Dignite ruke od svega, čak i od mira.

. Da li je tačno da se bojite veoma marljivih učenika?

Da, tačno je. Plašim se. Plašim se da su suviše ozbiljni. Suviše se naprežu, ali bez mudrosti. Guraju sebe u nepotrebnu patnju. Neki od vas su odlučili da se prosvetle. Stisnete zube i borite se sve vreme. To je preterano. Ljudi su uvek isti. Ne znaju

prirodu stvari (sankhara). Sve tvorevine, um i telo, jesu prolazne. Jednostavno posmatraj i ne vezuj se.

Drugi misle da znaju. Kritikuju, posmatraju, presuđuju. To je u redu. Ostavite njihova mišljenja njima. To pravljenje razlike je veoma opasno. To je poput puta sa veoma oštrom krivinom. Ako pravimo razliku, samo ćemo patiti.

- Ja meditiram već više godina. Um mi je otvoren i smiren. u skoro svim okolnostima. Sada bih želeo da se vratim unatrag i vežbam visoke stupnjeve koncentracije ili zadubljenja uma.***

Lepo. To je korisna mentalna vežba. Ako imate mudrost, nećete se vezati za koncentrisana stanja uma. To je isto kao želja da sedimo jako dugo. To je dobro kao trening, ali u stvarnosti vežbanje ne zavisi od bilo kojeg položaja. Stvar je u direktnom posmatranju uma. To je mudrost. Kada ste istražili i razumeli um, tada imate dovoljno mudrosti da znate ograničenja koncentracije ili knjiga. Ako ste praktikovali i razumeli neprijanjanje, tada se možete vratiti knjigama. One će vam biti kao desert. Mogu vam pomoći da podučavate druge. Ili se možete vratiti vežbanju zadubljenja. Sada imate dovoljno mudrosti da znate da ne treba se vezujete za bilo šta.

- Da li biste sažeti izneli glavne tačke našeg razgovora?***

Morate ispitivati sami sebe. Znati ko ste. Upoznati svoje telo i um kroz jednostavno posmatranje. Sedeći, spavajući, jedući, znate svoje granice. Koristite mudrost. Praksa se ne sastoji u tome da postignete bilo šta. Samo buditi svesni onoga što jeste. Čitava naša meditacija jeste direktno gledanje u um. Videćete patnju, njizin uzrok i njezin kraj. Ali morate imati strpljenja, mnogo strpljenja i upornosti. Postepeno ćete učiti. Buda je svoje učenike savetovao da uz učitelje ostanu barem pet godina. Morate se naučiti vrednosti davanja, strpljenja i predanosti.

Ne vežbajte suviše kruto. Neka vas ne zarobi spoljašnja forma. Posmatranje drugih

je loša praksa. jednostavno budite prirodni i posmatrajte to. Naša monaška disciplina i pravila su veoma važni. Oni stvaraju vrlo jednostavan i harmoničan ambijent. Koristite ih na pravi način. Ali zapatite, suština monahovog vežbanja jeste posmatranje namera, istraživanje uma. Morate imati mudrost. Ne pravite razlike. Hoćete li se naljutiti na mlado drvo u šumi što nije visoko i pravo kao ostala? To je glupo. Ne procenjujte druge ljude. Ima ih raznih. Nema potrebe da nosite teret želje da ih sve promenite. Tako, budite strpljivi. Vežbajte se u moralu. Živite jednostavno i prirodno. Posmatrajte um. To je naša praksa. To će vas odvesti do nesebičnosti. Do mira.

3/11/2001

www.geocities.com/budizam/texts/chah.html

Razgovor sa Ađan Sumedom

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

- Rodđer Viler: **Čime vas je budizam privukao? Šta ste osećali da ima da vam ponudi?**

Ađan Sumedo (Ajahn Sumedho): Put oslobođenja.

- **Da li ste pokušavali i neke druge metode i puteve?**

Jedno vreme sam bio veoma predan hrišćanstvu, ali sam se posle razočarao, uglavnom zato što nisam razumeo učenje, niti uspeo da nađem nekoga ko će mi pomoći da ga shvatim. Ispalo je da ne postoji način da se praktikuje hrišćanstvo, osim da se samo slepo veruje i prihvata rečeno.

Budizam me je impresionirao time što ne zahteva tu vrstu verovanja. Bio sam slobodan da sumnjam. Nudio mi je praktičan način da se dođe do istine kroz svoje lično iskustvo, a ne kroz prihvatanje učenja drugih ljudi. Shvatio sam da je to put za mene, jer sam po svojoj prirodi skloniji da sumnjam i zapitkujem, nego da verujem. Otuda religije koje od vas traže da jednostavno verujete za mene jednostavno nisu dolazile u obzir. Nisam čak mogao ni da im se približim.

Kada sam otkrio budizam, to je za mene bilo kao otkrovenje, jer sam video da moje religiozne sklonosti mogu biti ispunjene na taj način. Ranije sam bio tužan znajući da me materijalni svet ne zadovoljava, a da mi religija u kojoj sam rođen ne nudi ništa više od slepog verovanja. Budizam beše zaista radosno otkriće.

(Ađan je zatim pričao o tome kako su ga inspirisale knjige D. T. Suzukija i kako se sreo sa budizmom u Japanu dok je bio u mornarici za vreme korejskog rata.)

• **Posle službe u mornarici, da li ste ostali u Kaliforniji ili ste se vratili u Aziju?**

Kad sam napustio mornaricu, vratio sam se da dovršim svoje studije na univerzitetu Vašington, koje su se i odnosile na proučavanje Dalekog istoka. Potom sam na kalifornijskom univerzitetu upisao postdiplomske studije na odseku za proučavanje Azije. Kada sam to završio 1963. godine, otišao sam u međunarodne mirovne trupe.

• **Šta vas je odvelo u Tajland, a ne u Japan, gde je Suzukijevo učenje i nastalo?**

Pa, eto, našao sam se u tom delu sveta. Sem toga sećao sam se oštrih japanskih zima, a u Tajlandu je klima bila tako divna, sunčana, pa sam ostao da vidim šta tu

mogu dobiti.

• **Da li ste odmah otišli u manastir Ađan Čaa?**

Ne, otišao sam prvo u Bangkok i tu praktikovao meditaciju kao laik. Prepodne sam predavao engleski na Tamasat univerzitetu, a popodne sam vežbao meditaciju.

Kasnije sam odlučio da se zamonašim, ali nisam želeo da živim u Bangkoku. Dok sam bio na odmoru u Laosu, jedan kanadski monah mi je preporučio da se zamonašim u jednom tajlandskom gradu na drugoj obali reke Mekong. Poslušah njegov savet, i tako sam zamonašen u manastiru u Nong Kaiju.

Te godine sam uglavnom vežbao po svome, bez učitelja. Sledeće godine sreo sam jednog Ađan Čaovog učenika. On beše tajlandski monah sa dobrim znanjem engleskog. Odveo me je Ađan Čau. Ostao sam u Ađan Čaovom manastiru skoro 10 godina.

• **Rekli ste da vas je budizmu privukla mogućnost da sumnjate. Mnogi ljude privlači tibetanska tradicija zbog ličnosti ili mudrosti određenih učitelja. Da li učitelj ima tako važnu ulogu u teravadskoj (theravada) tradiciji?**

Ne. Ona nastoji da ga ne preuveličava, ali ljudi su sasvim prirodno često privučeni učiteljem. Međutim, sama praksa je tako organizovana da nema obožavanja učitelja. Monah se kreće unutar prakse, u svim svojim aktivnostima, sa stavom poštovanja i saosećanja prema učitelju i prema svima ostalima.

Ja zapravo i nisam tražio učitelja. Nisam osećao da mi je potreban neki poseban učitelj, ali sam imao poverenja u Budino učenje. Kada sam sreo Ađan Čaa moje je poverenje u njega veoma poraslo kad sam shvatio koliko je to mudar čovek. Od samog početka mi se sviđao, ali nisam osećao nikakvu duboku predanost. Ipak, ostao sam tamo ... a da zaista i ne znam zašto, jer mi se mnoge stvari na tom

mestu nisu sviđale. A eto, ostao sam tamo 10 godina!

- **Kako je Ađan Ča poučavao svoje učenike?**

Ađan Ča je stvorio manastir i uveo pravila – što je ljudima davalo mogućnost da se zamonaše i da praktikuju budističku meditaciju. Dakle, on je uglavnom nudio mesto i pogodnu atmosferu. Što se samog učenja tiče, to je tradicionalno Budino učenje o četiri plemenite istine. On se čvrsto držao *vinaya* discipline – skupa pravila, koje je još Buda postavio i koja su sadržana u kanonu zapisanom na jeziku pali. Onaj ko prihvati da živi tu mora se striktno držati pravila.

Osećao sam da je meni to veoma potrebno. Bila je to za mene prilika da živim pod takvim pravilima. Jer odrastao sam u sasvim liberalnoj sredini, bez nekih strogih pravila, i shvatio sam da je to velika slabost moje prirode. Odbacivao sam autoritete i nisam znao da se priagodim disciplini na bilo koji način. Zato mi je bilo zaista drago što mi se pružila prilika da to uradim. Bio je to pravi izazov za mene i znao sam da je upravo to ono što mi treba. U meni je još postojalo dosta taštine, koja je želela da i dalje živim po sopstvenim pravilima. Ađan Ča je bio veoma strog. Svi smo morali živeti po manastirskim pravilima. To sam tamo naučio da radim.

Ađan Ča nije insistirao na metodu. Insistirao je jedino na sabranosti pažnje danju i noću, da budemo svesni i da posmatramo prolaznost svega što nam život donosi.

Prve godine u Bangkoku sam meditirao sam. Pošto sam razumeo tehniku meditacije, kad sam stigao u manastir Vat Pa Pong (Wat Pah Pong) Ađan Ča me je samo ohrabrio da radim ono što sam bio naučio u Bangkoku. Nije tražio da svoje ponašanje prilagodim ma kakvoj određenoj formi ili tehnici osim monaške *vinaja* discipline.

- **Želeo bih da sada pročitam jedan odlomak iz Krišnamurtija koji se odnosi na tradiciju. On kaže:**

"Prenošenje prošlosti u sadašnjost, prevođenje pokreta sadašnjosti terminima prošlosti razara živu lepotu sadašnjosti. Nema ničega svetog u vezi sa tradicijom, ma koliko stara ili moderna bila. Um u sebi nosi sećanja na juče, i to je tradicija, plašeći se da ih pusti od sebe, jer ne može da se suoči sa bilo čim novim. Tradicija postaje naša sigurnost, a kada je um u sigurnosti on trune. Treba krenuti na put neopterećen, radosno, bez ikakvog napora, nikada i ne zastavši kod bilo kog hrama, spomenika ma kom heroju, socijalnom ili religioznom, sam sa lepotom i ljubavlju."

Međutim, vaše prisustvo ovde je očigledni dokaz nastavljanja tradicije koja se proteže tokom više od 2500 godina. Imajući na umu ovaj Krišnamurtijev citat, pitam se nije li moguće da čovek bude uhvaćen u formu i tako promaši cilj koju je imao pred sobom. Drugim rečima, kako da čovek izbegne da bude uhvaćen u formu?

Pa, to je slično kao kad vozite kola. Moguće je odbaciti konvenciju vezanu za kola i reći: "Neću da je slepo sledim, jer je to forma iz prošlosti. Zato ću ići peške čak do Njujorka." Ili: "Izmisliću sopstvena kola, jer ne želim bilo koga da kopiram."

Stvar nije toliko u vozilu koje će se koristiti, već u tome da se stigne do Njujorka. Bilo da idemo lagano ili brzo, treba da koristimo ono što nam je na raspolaganju, kakvo god vozilo našli u blizini. Ukoliko nema nijednog, izmislimo ga ili jednostavno hodajmo. Moramo dati sve od sebe. Ali ako naiđemo na neko vozilo, zašto ga ne bismo iskoristili - pogotovo ako ono još uvek funkcioniše?

Dakle, isto je i sa tradicijom. Ona nije... vezivanje. Isto se tako možemo vezati za ideju da nam tradicija nije potrebna, što je samo još jedno mišljenje ili stanovište. Citati kao ovaj koji ste pročitali mogu biti inspirativni, ali nisu uvek praktični, jer čovek tako može formirati samo još jedno novo mišljenje, da je tradicija pogrešna ili štetna.

Problem, kao što vidite, nije u tradiciji, nego u vezivanju. Ovo telo je konvencionalni oblik koji dolazi iz prošlosti. Jezik koji upotrebljavamo, svet i društvo u kojem živimo su sve konvencionalni oblici stvoreni u prošlosti. Mi živimo u konvencionalnom svetu. Stvar nije u vezivanju za konvencije, nego u njihovom značajkom korišćenju. Jezik možemo upotrebiti za ogovaranje, laganje, kao i za naklapanje, možemo postati jezički čistunci ili verbalno agresivni. Važno je razumeti da je jezik sredstvo komunikacije. Kada komuniciram sa vama, nastojim da budem što je moguće direktiniji i jasniji. To je veština. Ali, da mi je jezik odsečen, onda bih morao naučiti da živim bez govora – to je sve. Ne bi to bila velika šteta, ali ipak bi bilo malo nezgodno – za neke stvari; za mnoge druge moglo bi biti veoma dobro.

Religijske tradicije su samo konvencije koje se mogu, ali i ne moraju upotrebljavati, u zavisnosti od mesta i vremena. Ako znamo kako da upotrebljavamo tradiciju, onda smo u boljem položaju od onoga ko to ne zna, ko smatra da je tradicija samo gubljenje vremena. Možemo otići u hrišćansku crkvu, teravadski manastir ili u sinagogu, puni poštovanja, i razumeti konvenciju koja nas okružuje, bez obeležavanja toga kao lošeg ili dobrog. Nije na nama da o tome odlučujemo. Sve su religije zasnovane na činjenju dobra, na uzdržavanju od zla. I zato ako se neko veže za njih, on onda postaje vezan. Ako se religija posmatra samo kao konvencija, onda se može naučiti kako da se ona ispravno koristi. To je splav koji nas prenosi preko.

- **Rekli ste da tradicija može biti upotrebljena shodno vremenu i mestu. Video sam vas da idete u 'prošnju hrane' ujutro. Sa jedne strane to je za divljenje. Ali sa druge, kakav to efekat ima u nebudističkom društvu? Za obične ljude osoba u oranž ili crvenoj ogrtaču može biti svašta, od Hare Krišna do... bilo čega drugog.**

Nije li praćenje tradicije, u takvom vremenu i na takvom mestu, više štetno nego korisno? Može li se na to gledati kao na ugrožavanje drugih ljudi?

Namera je dobra, vreme je sada, a mesto ovde. Neki ljudi će se uznemiriti; neki će to smatrati jako lepim. U Engleskoj to ponekad iritira ljude, ali ponekad ljude treba iritirati. Treba ih malo prodrmati, jer ljudi ovde znaju biti samodopadljivi.

Odlazanje u prošnje hrane takođe privlači dobre ljude, koji to izgleda vole. Naša namera nije da šokiramo, niti da povredimo. Ja sam skromno obučen i ne namamljujem ih da stvaraju bilo kakav odnos prema meni, niti ih ugrožavam na bilo koji način. Naprotiv, to im pruža priliku da ponude prilog (dana), ako žele.

Zaista, u Engleskoj većina ljudi to ne razume. Ipak, meni se čini da je prošnje hrane jedna od religijskih konvencija koju vredi održavati. To je nalik ponovnom ubrizgavanju životnog soka u telo neke religije. Time se monasi uključuju u društvo.

Kada je Buda još bio princ (pre prosvetljenja) izašao je jednom iz palate i video četiri glasnika koji su promenili njegov život. Prvi beše jedan starac, drugi težak bolesnik, treći je bio mrtvac, a četvrti monah koji je meditirao pod drvetom. Ja na to gledam kao na poruku. I ovo što ja radim ne činim po dužnosti, nego samo kao deo moga života, kao način na koji živim. Da se ljudi bune i smatraju to pogrešnim, da to ljudima stvara probleme, ja to ne bih radio. Ali to se do sada nije desilo.

Neki ljudi su smatrali da ne bi trebalo da idem u prošnju hrane u englesko selo. Mislili su da je to glupo. Neki Englezi, koji su i sami budisti, osećali su da treba da se prilagodimo engleskim običajima. Međutim, ja sam odlučio da tu stvar ostavim kako jeste. Umesto da se odlučujem hoću li se ili ne prilagođavati engleskim običajima, jednostavno sam preneo tradiciju i praktikujem je po intuiciji. Osećao sam da će ona dobiti sopstvenu formu. Ako se tradicija saseče pre nego se seme i poseje, onda se često ubija i sam njen duh. Cela tradicija je zasnovana na milosrđu, ljubaznosti, dobroti, moralu... i ja ne radim ništa pogrešno. Možda jedino radim neke stvari koje ljudi ne razumeju...

- **Meni se čini, a pretpostavljam i mnogim drugim ljudima, da bi to prošenje hrane moglo biti puko prijanjanje za formu, za tradiciju.**

To samo govori o tome da vaša pažnja nije dovoljno sabrana.

- **Kako se um može stalno održavati budnim, danju i noću? Dok obavljamo izvesne rituale, pevamo ili idemo u prošenje hrane, kako da izbegnemo repetitivnu, mehaničku kolotečinu svakodnevice?**

Svakodnevni život jeste mehanički i jeste rutina. Telo jeste mehaničko i jeste rutina. Društvo takođe. Sve složene stvari se odvijaju tako. Međutim naši umovi ne moraju više biti zavarani tim navikama.

- **Krišnamurti kaže da "religiozni ljudi, oni koji žive u manastiru, u izolaciji, oni koji se povlače u planinu ili pustinju, prisiljavaju svoje umove da se prilagode jednom utvrđenom obrascu".**

Prilagođavaju svoje telesne aktivnosti nekom obrascu. To je sve.

- **Da, Krišnamurti kaže: "guraju svoje umove u obrazac". I umovi se prilagođavaju utvrđenom obrascu, ne samo telo. Oni zavise od njega.**

Tačno. To je samatha (smirenost, koncentracija): verovanje u doktrine i prilagođavanje situaciji. Ali to nije svrha budističke meditacije.

- **Praktikovanje samathe je prilagođavanje doktrinama?**

Ako neko veruje u doktrine, misli njegovog uma prihvataju izvesna doktrinarna učenja i odacuju ona koja se u njih ne uklapaju. A onda, tu je samatha, praksa smirenosti, u kojoj čovek trenira um da se koncentriše na neki objekt. Ta praksa smiruje i učvršćuje um.

- **I vi to zovete "utvrđenim obrascem"?**

Da. Normalan ritam disanja je utvrđeni obrazac za koji ste vezani, zar ne? On umu daje izvesnu smirenost.

Nismo "vezani" za dah. Disanje se odvija prirodno. Moglo bi se reći da posmatramo dah...

Fokusiramo pažnju isključivo na dah. U određenom trenutku se koncentrišemo i ne primećujemo bilo koji drugi objekat.

• **Ne razumem baš najbolje. U kakvoj je to vezi sa umom koji po navici sledi dogmu?**

Šta god bio neki obrazac ili stanje (sankhara), ako verujemo u tu (sankharu) to i postajemo. Ako se vežemo za neki objekat, onda i postajemo taj objekat. Tako, koncentrisanjem na normalan ritam disanja, onda i postajemo taj normalan ritam disanja. Mentalno, zadobijamo taj oblik, postajemo jedno sa tim objektom sve dok traje koncentracija.

Isto se odnosi i na doktrine. One su svetovi formi, konvencija i navika. Moguće je da nam se svide doktrine u koje drugi veruju, učenja i uverenja, ono što drugi ljudi kažu.

Sabranost pažnje nije vezivanje. Ono na šta Krišnamurti ukazuje jeste svest o menjanju prirode, o pravom stanju stvari u određenom trenutku. Ali on je svoje učenje počeo sa veoma visokog nivoa. Većina ljudi, čak i ako dobro porazmisle o onome o čemu on govori, ne mogu to razumeti.

To je nešto što saznamo kada se opustimo. Moramo postati zaista vrlo skromni, do onog nivoa koji Ađan Ča zove nivo kišne gliste, biti veoma jednostavni i ne očekivati bilo kakve rezultate. Činiti dobro i uzdržavati se od činjenja lošeg telom, govorom ili umom i uz to biti sabran.

- **Zašto religije degenerišu?**

Zato što su one samo konvencionalna istina. One nisu krajnja istina.

- **Ali ljudi ne vežbaju. Vežbaju mehanički. Kada se ovde održava seminar, često neko od polaznika postavlja ovakvo pitanje: "Budizam je poznat kao religija nenasilja i kaže se da nijedan rat nije počeo zbog budizma." Ali pogledajte Tibet i Kampučiju. Ljudi bivaju masakrirani. U Laosu monasi rade u polju. Jedan kampučijski monah koji je boravio ovde pričao je da, u suštini, ljudi ne vežbaju i da odatle dolaze svi problemi.**

Hm, zašto je svet takav kakav je? Zašto ubijaju milione Kampučijaca? Čovek tu može svašta da spekulira. Međutim jednu stvar je moguće znati, a to je stanje sopstvenog uma – pohlepa mržnja i obmana. Sve se to odražava u svetu. I svet je onda pun ubistava, smrti, zločina i razaranja, jer mi to stalno radimo u našim umovima.

- **Šta ste radili pre no što ste se zamonašili, čak i posle toga? Nastojite da uništite mnogobrojne stvari u svome umu, zar ne? Primetite bes, ljubomoru, ružne misli i nastojite da ih uništite, jer mislite da na taj način rešavate problem. Uništavamo ono što smatramo uzrokom svoje patnje.**

Eto, sada to primenite na zemlju kakva je Kampučija. Vlada crvenih Kmera je verovala da je srednja klasa sitnih veleposednika uzrok sve patnje - i zato ju je vlada uništila. To radi na istom principu.

Budističko učenje je nenasilje. Ne treba uništavati parazite, već razumeti da su čak i ti paraziti uma prolazna stvar, bez trajne suštine. Oni će nestati sami po sebi.

Mnoge stvari kojih se plašimo su u stvari naši najbolji prijatelji - kao što su slučaj sa samim strahom. Plašimo se nepoznatoga, a nepoznato je put do prosvetljenja. Neznanje unosi užas u živote ljudi. Mnogi ljudi većinu svoga života provedu tražeći

sigurnost u ovom ili onom obliku, a sve zbog straha. Strah ih tera da nešto postanu ili da se nečega drže, da uštede golem novac, da tragaju za zadovoljstvom ili sigurnim mestom za život ili da nađu idealnu osobu za koju misle da će ih zauvek usrećiti. To je strah od samoće, strah od nepoznatog – od onoga što ne možemo da znamo. U meditaciji, pri punoj sabranosti pažnje, isti taj strah - sagledan tačno onakvim kakav jeste - vodi nas do besmrtnosti, do tišine. Pa ipak, strah je nešto na šta mi veoma burno reagujemo.

Dakle, ako ne možemo živeti u miru sa parazitima sopstvenog uma, kako onda možemo očekivati da vlada crvenih Kmera, ili bilo koja vlada na svetu bude imalo bolja. Nemamo pravo da okrivljujemo tako velike stvari kao što je društvo. Okriviti Ameriku - to je lako - Kampučiju ili Tibet ili monahe zato što nisu vežbali dovoljno marljivo ili ljude u Kampučiji zato što nisu dovoljno dobri budisti - ali to je zaista pomalo budalasto.

I šta onda da radimo? Ne mogu pomoći da se promeni bizarna politika Pola Pota. To kako je on nameravao da reši problem jeste idiotizam. Ali, ja sam video iste idiotluke i u sebi; želju da zбриšem iz uma sve što mi se ne sviđa ili sve za što mislim da uzrokuje patnju u svetu ili u meni. Tu čovek može jasno videti odakle izvire problemi. Možemo reći: "Ah, monasi nisu dovoljno dobri", ali to zaista nije fer.

(Sledeće pitanje nije jasno zabeleženo na traci)

Ja sam imao sreće da živim u blizini Ađan Čaovoj i da vidim jedno veoma srećno, tolerantno i harmonično ljudsko biće. Naravno, mnogi od njegovih učenika ne shvataju to čemu ih on poučava. Ipak, on to učenje predstavlja na vrlo razumljiv način i stalno im pruža priliku da ga žive u praksi i razumeju.

Kada govorimo o dukhi (patnji), o prvoj plemenitoj istini, ne govorimo apstraktno o dukkhi "tamo negde", koja postoji kao neka vrsta bezimene stvari. Govorim o patnji evo ovde (pokazuje na sebe), kada se osećam sasvim nesrećnim,

razočaranim, zabrinutim, nezadovoljnim, nesigurnim ili kad mi je neugodno. Prvu plemenitu istinu osećamo u sebi.

Ne ukazujemo na dukkhu kao na neku neodređenu stvar koja lebdi iznad sveta. Ako pažljivo pogledamo u sopstveni um naći ćemo nezadovoljstvo, uznemirenost, brigu i strah. U sve to se sami možemo uveriti. Tu nema šta da se veruje. Bilo bi idiotski reći: "Ja verujem u prvu plemenitu istinu", ili "Ne verujem u prvu plemeniutu istinu. Ja verujem da je sve divno". Nije to stvar verovanja ili neverovanja, već jednostavno zagledamo u sebe i upitamo se: "Da li se uvek osećam lepo i srećno? Je li život stalni izvor radosti i veselja? Ili ponekad osećam depresiju, sumnju, strah i slično?"

Jednostavno na osnovu ličnog iskustva, mogao sam dobro da uočim prvu plemenitu istinu. Ne radi se tu o tome da sam želeo da prihvatim nekakvu depresivniju ideologiju. Samo sam uvideo da u meni postoje strah, nesigurnost i nespokojsvo.

Ipak, prva plemenita istina nije doktrina. Ona ne kaže: "Život je patnja" nego samo kaže "Eto, to je tako." Tako dolazi i odlazi. Patnja nastaje (druga plemenita istina), nestaje (treća plemenita istina) i iz tog razumevanja nastaje osmostruki put (četvrta plemenita istina), koje je jasan uvid u transcendenciju svega toga – kroz sabranost. Osmostruki put je jednostavno biti sabran u svakodnevnom životu.

- **Pa ipak ta sabranost nije pozitivan faktor.**

Ne, ona je neutralna. Ne pripada nikome. Ona nije nešto što nekome nedostaje, niti je u ličnom posedu.

Postoje pozitivni i negativni mentalni faktori i postoje faktori koji su uvek prisutni, poput sabranosti pažnje. Sabranost po svojoj suštini nije ni dobra ni loša.

Ona je svesnost o dobru i o zlu kao o nečemu što je promenljivo. Upotrebom faktora mudrosti kao diskriminativne budnosti (sati-panna), vidimo stanja dobrog i

lošeg kao nestalna i bez trajne suštine. Ovakva sabranost oslobađa čoveka od zabluda koje ta stanja obično donose.

- **Želeo bih da se na trenutak vratim ulozi tradicije. Da li mislite da nas pripadnost određenoj tradiciji po nekakvoj prirodnoj tendenciji odvaja od druge tradicije koja ima neki drugi sistem vrednosti?**

Pa, na nivou konvencije, sve je ionako razdvojeno. Vi ste odvojeni od mene kao osoba, kao telo. To se može rešiti jedino spojem koji nastaje razvojem mudrosti. Sa konvencionalnim oblikom postoji jedino razdvajanje. Uvek će postojati muškarci i žene i bezbrojne religijske konvencije. Sve je to na novou čulne percepcije, koja je uvek diskriminativna i razdvajajuća. Drugačija ne može biti. Pa ipak, ako smo sabrani, te iste konvencije nas mogu dovesti do besmrtnog, gde se sve sjedinjuje. Tamo nema "vas" i "mene".

- **"Besmrtno" - šta za vas znači taj pojam?**

On jednostavno označava ono što nikada nije rođeno i što nikada ne umire. Zaista se ništa više ne može reći, jer reči su rođenje i smrt.

- **Da li bi se moglo reći da je besmrtno sinonim sa dokončanjem prijanjanja i grabljenja?**

Za neprijanjanje za prolazne stvari i stanja.

- **Video sam da su ljudi, kada pripadaju nekoj grupi, skloni da se osećaju sigurnije i da osuđuju, omalovažavaju ili preziru one koji ne dele njihova religijska uverenja ili filozofske dogme. Kako da prevaziđemo taj osećaj odvojenosti, forme nasuprot suštini. Kako da se odupremo tom pritisku forme, bilo u proučavanju ili u meditativnoj praksi.**

Lako, samo budite prosvetljeni. To će rešiti sve vaše probleme.

- **Baš vam hvala.**

Moramo iskoristiti najbolje od onoga što imamo. Manastir Chithurst je, eto, primer jer nije ni najbolji, ni najgori. Neki ljudi će ga pravilno iskoristiti, neki neće. Ja i ne želim da bude savršen ili idealan, jer su ljudima neophodni 'sukobi'. Inače postanu samozadovoljni i otupeli. Ljudima se mora dati mesto da rade sa svojim manama i vrlinama.

I sam sam u sebi video kako se vezujem za učitelja, tradiciju i pravila. Ako si ozbiljan čovek i posmatrač patnju počinješ to da sagledavaš i napuštaš. To ne znači da moramo odbaciti tradiciju; to jednostavno znači da možemo živeti u miru sa njom.

Ja uživam u monaškom životu. Volim što sam monah. Smatram da je to veoma fini način življenja za jedno ljudsko biće. Ali ako to više ne bi bilo tako, onda kada dođe vreme da takav način života okončam - to bih i učinio. To je to. Uopšte više ne bi bilo važno.

Ipak, nema nikakvog razloga da odbacim monaštvo. Ja sam u njemu odrastao. I do sada nisam video bolji način da se proživi jedan ljudski život. Zato ostajem s tim do vremena promene. Ako dođe vreme za promene, doći će po svom sopstvenom impulsu. Nije do mene da o tome odlučujem: "Ovoga mi je dosta. Pokušaću nešto drugo."

Lako se može videti da je monaški život u celini uzev veoma dobar. Bezopasan je, častan, a i koristan za društvo. Ja znam kako da ga upotrebljavam. Mogu da poučavam kroz ovu tradiciju, mogu da učim ljude kako da upotrebljavaju ovu tradiciju, što je po meni dobro znati. Moguće je naučiti kako da se upotrebljavaju konvencije, umesto da se odbacuju.

Ako vam dam nož, možete ga upotrebiti i na dobar i na loš način. Nije problem u

nožu, zar ne? Ako ga iskoristite da biste me ubili, hoću li reći: "Nož je kriv"? To može biti izvanredan nož, dobro izrađen i koristan kao alatka. Isto je i sa teravadskom ili tibetanskom tradicijom; stvar je u tome da naučite da ih korisno upotrebljavate - sve od toga zavisi!

Treba razumeti da azijski učitelji potiču iz sredine (Tibet, na primer) u kojoj se mnoge stvari podrazumevaju. Odrasli su u društvu koje misli i živi budizam. Je su li članovi tog društva pobožni ili nisu ne igra veliku ulogu. Jer njime je uobičen način na koji oni vide sebe i svet u kojem žive. Međutim, mi svi dolazimo iz zemalja materijalistički orijentisanih, gde su vrednosti - zasnovane na pohlepi i takmičenju, kao i na poverenju u konceptualno učenje - oblikovale vaš um. Naša vera u Ameriku je u knjigama, zar ne? U univerzitetima. U nauci. U konceptualnim pojmovima. U tome da budemo racionalni.

• **Smatrate li takvo učenje bezvrednim? Ili se i ono može pravilno upotrebljavati?**

Stvar je u tome da se sve te stvari upotrebljavaju na pravi način, mudro. Ništa pod kapom nebeskom nije za bacanje. Sve je savršeno. Ničega nema za odbacivanje ili za dodavanje. Zaista ništa nije pogrešno.

Ali ako tragamo za savršenstvom, neminovno ćemo se spotaći o nesavršeno. Ako tragamo za savršenstvom u budističkom učitelju ili u budističkoj tradiciji, bićemo strašno razočarani. Ako tragamo za savršenstvom u nekome ili za savršenstvom u svome telu ili stanjima uma... to jednostavno nije moguće naći! Ne možemo prisiliti um da proizvodi samo dobre misli ili da uvek bude saosećajan i ljubazan, bez ijednog impulsa averzije ili besa.

Um je kao ogledalo – on stvara odraz. Zato mudar čovek zna da je taj odraz samo odraz, a ne suština. Odrazi u ogledalu ni najmanje ne oštećuju ogledalo. U ogledalu će se odslikati i najprljavija stvar, a samo ogledalo se neće time uprljati. A ti odrazi se menjaju. Oni nisu trajni.

Đubre i prljavština takođe imaju svoju ulogu. Mržnja i sve grozne stvari u našem umu su nalik đubrivu. Đubre smrdi. Ono ne izgleda lepo i nismo baš srećni kad smo pokraj njega. Pa ipak, ono je jako dobro za biljke, koje će zahvaljujući njemu procvetati divnim cvetovima. Ukoliko smo u stanju da gledamo u đubre i vidimo šta ono u stvari jeste, umesto da kažemo: "Fuj, mičite to odavde! Neću s tim da imam bilo kakve veze", onda možemo i ceniti njegovu vrednost.

Čak je i mržnja *dhamma* (istina), koja nas poučava da je i ona prolazna i da je bez trajne suštine. Sve nas može dovesti do krajnje istine, sagledavanjem da sve što nastaje mora i da prestane. Tako i najprljavija misao u umu jeste samo to - promenljivo stanje. Ako joj se ne odupiremo ili je ne opravdavamo, ona nastaje iz praznine i nestaje u istoj toj praznini. I to je savršeno. Nema tu ničega pogrešnog i zato tu nema ičega čega bismo se plašili.

Ako neko pokuša da smišlja načine kako da izmeni svet, tako da postane savršen, onda će on postati ogorčen i razočaran. Ljudi se veoma uznemire kada ja to kažem, jer misle da ja jednostavno neću ništa da uradim. Međutim ja činim ono što treba da se učini. Ono što ne treba činiti ostavljam kako jeste.

Radi se samo o sledećem: činiti dobro i uzdržati se od činjenja zla. To je sve za šta ja mogu biti odgovoran. Ne mogu učiniti od sveta (od moga koncepta sveta) ništa što on nije. I sam koncept sveta se menja kako postajemo mudriji. Onda postajemo sposobni da sagledavamo svet onakvim kakav on jeste, umesto da verujemo u svet kakav mislimo da jeste.

Istina nije budistička. Budisti nemaju nikakav poseban uvid u istinu. Budizam je samo put koji je efikasan.

- **Pomenuli ste da je u Ađan Čaovom manastiru naglasak na poštovanju vinaye, praila monaške discipline. Da li ijedan od njegovih monaha proučava kanonske tekstove, Abhidhammu na primer? Smatra li on to neophodnim i pridaje li tome**

uopšte neki značaj?

Monasi ih proučavaju. Postoji državni ispiti za monahe i to u tri stepena. Ađan Ča ohrabruje monahe da polažu te ispite, koji su zapravo provera osnova intelektualnog razumevanja *dhamme* i *vinaye*. U toj meri ih on zaista podstiče.

One monahe koji imaju sklonosti i sposobnosti da uče pali jezik Ađan Ča šalje u poseban manastir gde se to uči. Ali u tome ne preteruje, jer shvata da nije neophodno znati gramatiku palija da bi se doseglo prosvetljenje.

Sve je to jako individualno. Ne može se načiniti jedno odelo koje je potaman svakom čoveku. Međutim, opšta šema je da se u manastiru ohrabruje i podstiče budnost u okviru života po *vinaya* pravilima.

• Da li Ađan Ča očekuje od svojih učenika da u jednom trenutku postanu učitelji?

Kada su spremni.

• Da li to onda znači da će većina ili svi monasi postati neka vrsta učitelja?

Sve zavisi od monaha. Neki ljudi nemaju tu sposobnost da poučavaju. Mislím na poučavanje u strukturiranom smislu. Neki monasi poučavaju na drugi način -- svojim živim primerom.

• Rekli ste da ste u početku u manastiru imali poteškoća. O čemu se radilo. Niste znali jezik u početku. Možda je to bilo najteže?

Pa, to je jednostavno strana kultura i jezik. Moraš se oprostiti od svega na šta si do tada naučio.

• Kako ste s tim izašli na kraj?

Eto, ja sam jednostavno to uradio. Ne bih mogao reći tačno kako sam rešavao

"probleme". Uspeo sam da izmenim moje navike i prihvatim njihove. Tai monasi su uvek bili ljubazni prema meni. Niko mi nije otežavao situaciju. Uvek ljubaznost i plemenitost. Jednostavno sam se navikao da stvari radim drugačije nego što sam ranije bio navikao, da jedem čudnu hranu i govorim drugi jezik.

• **Kada se sretnu ljudi različitih kultura onda se ponekad javi arogancija sa jedne ili druge strane. Da li ste imali problema te vrste?**

Da, dešavalo se. Tajlandžani osećaju kao i svi drugi da je njihova kultura nešto posebno. Međutim mi smo živeli u manastiru i svakom je bilo jasno da smo tu zbog Budinog učenja, a ne zbog diskusija o različitim kulturama. Nije to ni za koga bilo od nekog većeg značaja. Ja jesam mnogo više sveta video od njih i sav sam bio učen, ali su oni imali ogromnu prednost nada mnom, jer su imali tu lakoću i eleganciju kretanja kroz sopstvenu kulturu. Ja sam se često osećao nezgrapno i trapavo.

Ponekad monasi degenerišu zbog rutinskog izvođenja prakse, zbog krutog pridržavanja pravila tradicije i sl.

• **Da li je bilo tih slučajeva u Vat Pa Pongu?**

Ja sam se bavio sobom i nisam dozvolio da me zaustave pravila nikakve tradicije. Bio sam veoma motivisan. Mogao sam videti da neki monasi nisu baš motivisani. Imali su težnju da se jednostavno utope u uobičajeni monaški život.

Ađan Ča je prave ekspert da pogura ljude – da ih iščaši iz rutine. Ali, ne može ni on stalno to raditi za nekoga. Ne može on biti negovateljica svim monasima. U početku se, čini mi se i trudio. Sada međutim, on mnogo toga prepušta monahu, da sam razvije ili ne razvije. Neki ljudi jednostavno potonu u navike i u monaškom i u svetovnom životu. Takvi su. Oni ne osećaju tu "urgentnost" (kratkog) života.

- **Kako vi kao učitelj rešavate te probleme?**

Ovde u Engleskoj život monaha nije tako siguran kao na Tajlandu – gde im je sve obezbeđeno samom tradicijom. Ovde je sve riskantno, pa neko padanje u rutinu teško da se može dogoditi. Sve što mogu da uradim jeste da ohrabrim ljude i da ih podsećam – jer oni zaboravljaju. Ali, kako će se oni razviti je stvarno njihova lična stvar. Kao što je rečeno "Možeš odvesti konja do vode... i to je sve."

- **Pa ipak za neke ljude postoji jaz između ličnih tendencija i sklonosti i ideologije koju prate. Kako da se premosti taj jaz?**

Pa, baš zato ljudima treba obezbediti prostor (za manevar). U tome i jeste vrednost manastirskog života. Dati im vreme i priliku za razvoj. Neki ljudi odmah, neposredno shvate, a nekima trebaju godine. To ipak ne znači da ću sada učiti samo one brze – oni ionako ne zahtevaju mnogo poučavanja!

Ako ništa drugo, za neke ljude je dobro da jednostavno žive u manastiru. Dobro je karmički. Ne čine štetne akcije, ako ništa drugo. I do njih će se eventualno prorediti nešto vredno. To je etičko okruženje. Naglasak je na tome da se poveća pažnja, da se bude budan, da se posmatra i da se suočava sa svojim životnim iskustvima i da se iz toga uči.

Koliko je neko motivisan i odlučan u svojoj praksi (i bistar) to je individualna stvar (da shvati šta je zapravo bitno u celoj stvari). U manastiru se može biti i brz i spor. Ne radi se o selekciji najboljih i najbržih. Prednost monastičkog društva je da mnogi imaju šansu za razvoj. Neki ne moraju ni biti prosvetljeni, ali će bar naučiti nenasilje u svome životu.

- **Onda vi ne mislite da bi takva zajednica mogla biti kao štake i sprečiti rast pojedinca?**

Ne. Sve može biti u životu zavoj i štaka. Sve zavisi od toga kako se upotrebljava.

Da li se samo oslanjaš na njih ili se njima prepuštaš. Ljudi misle da je loše imati štake. Štake, same po sebi nisu loše. Ponekad su nam jednostavno potrebne. Kako bi bilo reći bebi: Ti imaš noge ustani i hodaj! Kada se osposobi za hod dete više i ne prihvata pomoć. Isto je i na duhovnom putu. Ponekad se obezbeđuju štake i sklonište. Čim čovek postane jak – on ide nezavistan.

Dali ste analogiju sa bebom, koja se postepeno razvija... Osoba koja je unutar sistema i koja se prilagođava šemama, bez stvarnog poniranja u bit – kako njoj može pomoći takva organizacija da ga "rastrese" iz korena? Ovo, kao što znate govorim u vezi sa samim sobom. Ponekad mi se čini da treba napraviti pauzu, ako ni zbog čega ono da se čovek malo protrese i izbac i iz koloseka.

Sam život je u stalnoj promeni. Nije to zato što se same strukture i stanja sama po sebi menjaju. Neki monasi moraju da skinu odoru i da odu. Neki posle godina provedenih u manastiru ne nalaze više tu ništa za sebe i krenu da traže nešto drugo. Sve što bi čovek od njih tražio je da budu veoma poštteni prema sebi u vezi sa svojim motivacijama. Svaki pojedinac mora kreirati svoj život...

Sasvim je u redu napustiti monaštvo u momentu kada tako osećaš. Međutim čovek treba da bude iskren u vezi sa svojim namerama, da bude jasan, a ne da traži izgovore i izvinjenja. To je važno. Nije lepo čuti ono što neki pričaju, posle napuštanja monaštva. Može neko opravdavati svoj odlazak krutom tradicijom ili već šta... Ipak ponekad ljudi odlaze zbog veoma opravdanih ozbiljnih sumnji. O.K.

• **Kao ađan (učitelj), kako poučavate monahe da se odnose prema ritualima i ceremonijama, koji mogu izgledati tako daleko od aktuelne prakse?**

Ja lično volim rituale. Oni su prijatni, smiruju. Rade se u društvu. Nešto prijatno, zajedničko i harmonično. Namera je uvek dobra: da se zrači ljubavlju i da se Budine pouke pevaju na paliju. Sve to ima tendenciju da uzdigne i inspiriše umove mnogih ljudi. Sve to ima funkcija rituala, koliko ja mogu reći.

Takođe mislim da ceremonije ulepšavaju život. Ničeg pogrešnog nema u ceremonijama. Sasvim je u redu sprovoditi ih. Osećanje da su ceremonije bespotrebno je samo jedno gledište, kao i ovo da su korisne. One su deo naše tradicije te ih upotrebljavamo kada to treba. Stvar je samo znanja u vezi s tim, a ne mišljenja i tački gledišta.

• **Kako doživljavate svoju ulogu ađana i autoritarne figure?**

Ja zaista ne mislim o tome. Ponašam se kao ađan. U mojoj je prirodi da poštujem dostojanstvo i hijerarhijske strukture. Ne nalazim da su nepodnošljivi. Zapravo smatram da je uloga ađana velika radost i zabava. Prijatan je taj položaj. Nepovoljnost je što sve pada na tebe. Ipak, ja volim da služim druge takođe. Volim da se vratim i budem deseti po redu u liniji. Bilo je divno u Tajlandu biti NIKO, a ne biti stalno svima pred očima.

Međutim naš je trening adaptirati se, a ne birati. Nije bilo lako u samom početku. Osećao sam se nesposobnim i sumnjao sam u sebe. Onda sam napravio pomak. Radio sam sa tim osećanjima, uzimajući ih kao svoju meditaciju sve do tačke kada je to sve bilo lako za mene. Prilagodio sam se položaju umesto da sam poverovao MISLIMA. "O, ne nisam je sposoban za to, nisam spreman, ne želim to". Isto tako lako se može desiti da čovek postane vezan za ulogu ađana, u slučaju da uzmeš sebe kao nekoga važnog.

Ako je čovek svestan, onda on budno posmatra i proverava; takve stvari su samo promenljiva stanja samsare. Ponekad je čovek ađan, ponekad sluga – sve se menja. Ako čovek nema preferencije onda on ne pati kada se stanja menjaju. Ali ako je neko odlučan da neće da bude ađan niti da prihvati neku drugu odgovornu dužnost, onda kada dođe momenat da mora to (ili treba) da uradi – on pati. Ako, opet neko voli da bude važan, a deseti je u nizu – on opet pati, zbog osećanja odbojnosti i ljubomore prema onim koji su na višem položaju. Zato treba i na to obratiti pažnju.

Poenta Budinog učenja je upravo da se ima ta svesnost o patnji... Svi pate i moramo to osmotrati. Nema biranja ma kog položaj kao "MOJ položaj". Mora se biti u stanju da se kreće gore-dole ili stoji u mestu, zavisno od vremena i mesta.

• **Kako ste meditirali o toj neadekvatnosti koju ste osećali?**

Posmatrao sam (šta se događa u umu). Izneo sam sve u svest i slušao žalopojke i sva moguća stanja moga uma koji je ponavljao "Nisam spreman".

Tokom jutarnje meditacije u meni se pojavio bes i ozlojeđenost. Ovoga puta pustio sam da to izađe na videlo, posmatrao sam to kako nestaje i kako nestaje... bez poistovećivanja sa tim, bez hvatanja za to. I sve je prošlo – i sigurno će se opet vratiti!

• **Da li je to zapravo suština prakse: neprestano, čvrsto i stalno posmatranje nastajanja i nestajanja raznih pojava?**

To je samo budnost.

• **Da li će sve te prepreke nestati, rastopiti se posle izvesnog vremena?**

Tačno. Ako čovek ne reaguje, navika će jednostavno izbledeti.

• **Pa čak iako čovek ne deluje, ne preduzme akciju, ako je tendencija uma snažna u vezi sa nečim, neće li opet nastati neki problem u vezi sa ne-delovanjem?**

Čovek ne može sprečiti pojavu varki u umu. Dve stvari se mogu desiti: ili će čovek reagovati i biti uhvaćen u mrežu svega toga ili će to potisnuti. Neko je sklon da potiskuje neprijatno, da sluša osećaj krivice ili samomržnje. No, iznesimo na videlo svoga uma raspoloženje tipa: "O, bespomoćan sam, glup, ništa ispravno nisam sposoban da uradim, traćim svoj život... . Samo uporno slušajmo sve to!

Nastavimo ponovo da to svesno dovodimo u svest i da slušamo. Čovek to sve vidi ako sve vešto iznese na površinu i sluša. I onda to odlazi. Na svaki drugi način to će biti samo potisnuto.

- **Recimo da neka zabluda ili osećanje ne dolaze u um sada, ali ja znam da je to glavno stanje koje me stalno uznemirava, da li "dovođenje u um" jednostavno znači dozvoliti da se pojavi?**

Ja bih čak tragao za tim stanjima. Pre 7-8 godina imao sam problem sa ljubomorom. Imao sam uvid o svojoj ljubomori, pa sam nastojao da je poništim. Kada se to stanje pojavljivalo ja sam mislio "O, ne, evo ga opet. Moram se sa tim obračunati sada. Šta da radim?" Pa, trebalo bi imati saosećajnu radost sa onima na koje si ljubomoran. I onda bih mislio: Pa ja sam zaista srećan što je on... Srećan sam što je on uspešan". Međutim, ja nisam ni reč od toga zaista osešao... Samo sam lagao kroz stisnute zube. Nije to bilo rešenje. Potisnuo bih to, poništio i to se stalno vraćalo jurišajući na mene.

Konačno sam shvatio da problem nije u tome što sam ljubomoran, nego u mojoj averziji prema ljubomori. Mrzeo sam sebe što sam uopšte imao takva osećanja. Osećao sam da ne bi trebalo imati takva osećanja. Stideo sam se. Kada sam to shvatio, onda sam krenuo da budem ljubomoran na sve i svja. Krenuo sam da to iznosim na videlo, razmišljajući o svemu što bi me moglo učiniti ljubomornim. Održavao sam stalno posmatanje toga. Posle izvesnog vremena tog problema više nije bilo.

Požuda je nešto na što smo pohlepni, nešto u čemu uživamo. Čovek uopšte ne mora da se trudi da iznese to na videlo, jer će se izgubiti u tome; i previše je lako biti apsorbovan u požudu.

Međutim, emocije besa i ljubomore su za mene bile najgrđe. Jednostavno ih nisam želeo, prezirao sam ih. I umesto da ih odgurnem morao sam se upregnuti i izbaciti

ih stalno u svest, kako bi ih sagledao.

Namerno sam razmišljao o minulim iskustvima ljubomore, doveo sam u svest sva sećanja. Nisam ih analizirao niti se pitao "ZAŠTO?" Jednostavno sam gledao u prolaznu prirodu svega toga. Taj "pokret ka" je neutralisao moju naviku da potiskujem takve stvari. Onda više tog problema nije bilo. Zbog toga je potrebna mudrost. Kada čovek razume pokrete privlačnosti i odbojnosti onda tek zna kako da praktikuje. Naći balans između privlačenja i guranja od sebe nečega dolazi iz poverenja u mudrost ovde (pokazuje na svoje srce). Ja samo dajem putokaz koji možeš uzeti u obzir. Sam vidi da li je to efikasno!

- **Kako se vaši monasi odnose prema vama? Da li je to slično odnosu koji ste vi imali prema Ađan Čau?**

Ovdašnji monasi pokazuju poštovanje. Ponekad sam imao i one koji su pravili poteškoće. Ali čovek i od njih uči. Teški monasi, kojima se ne sviđaš ili te ne poštuju su odlični učitelji za mene. Oni izazivaju trenje.

- **Šta biste savetovali monasima koji imaju problema sa ispunjavanjem nekih pravila? Kada bi na primer neko hteo da ide u London u civilnom odelu?**

Mi nikada ne bismo obukli civilna odela.

- **Onda saveti nisu potrebni.**

Poenta je u tome da monah osvesti svoje namere, da zna šta radi, a ne da bude na silu guran ili uslovljavan, naterivan.

Mi ove specijalne običaje i tradiciju upotrebljavamo samo kao standard za refleksiju, kao način da sagledavamo sami sebe. Nije stvar u tome da se svi nateraju da budu poslušnici, nego, nego da se u ličnosti probudi časnost, da bude odgovorna za svoje ponašanje u društvu i svetu. Ljudi se strahom mogu naterati

da poštuju pravila. Ali se time ne postiže integritet ni poštenje.

Sa druge strane čovek ne želi da sve učini amorfnim, puštajući da svako radi kako mu se sviđa. Dobro je držati se izvesne strogosti, savršenog standarda iz koga će učiti. Inače, ljudi su skloni da misle: "Pa dobro, haljine nisu važne, ... Jesti posle podne je u redu... nošenje novca je u redu..." Čovek može sve racionalizovati i opravdati.

- **Koliko ja mogu shvatiti postoje dobri razlozi za nepoštovanje ma kog pravila. Ako neka siromašna porodica gladije, zašto ne ukrasti od bogataša? Svaka akcija se može opravdati. Mi, dakle ovde ne želimo da razvijamo racionalizacije, nego čast i mudrost. Časnost i mudrost.**

To se ne može postići treningom kroz strah, savijanjem ljudi u mrežu pravila koja su tako kruta, da stvaraju pacove u mreži.

- **Smatrao sam da theravada monasi shvataju pravila veoma bukvalno. Sada vidim da vinaya može da se upotrebi kao lekcija za razvoj svesnosti. Cela stvar je zapravo u tome.**

Tačno. *Vinaya* je jako dobro sredstvo.

- **Međutim, kao što ste pomenuli, pravila mogu postati neurotična disciplina.**

U početku to sve mora biti kao neka vežba (korak po korak). Čovek se trenira. Kada neko počinje da uči klavir, on mora savladati osnovne stvari i teme, da bi eventualno kasnije mogao da izvodi varijacije i slobodne teme. Mora da ponavlja i ponavlja i ponavlja lekcije. Onda lako može svirati standardne stvari. U tome je velika sličnost *vinaya* discipline sa učenjem klavira. Prvih nekoliko godina znaju da budu dosadne. Sve mora da se uradi na vrlo određen način. Iako sve to može izgledati malo suludo i nevezano sa ičim velikim, jednom kada se nauči o tome se više nema šta misliti. Pijanista se više ne pita koju dirku da pritisne. To je sada

automatski. On ima veštinu na klaviru. Odatle nadalje on tu veštinu samo upotrebljava, i slobodan je za dalji razvoj. Neki monasi ponavljaju standardne teme ponovo i ponovo i ne usuđuju se da odstupe od standarda. Nemaju poverenja u sebe, nedostaju im mudrost, oni su se samo usloveli. Poenta *vinaye* nije da uslovi nekoga, nego da mu da potpunu slobodu – ne slobodu da sledi svoje želje, nego slobodu da bude spontan čovek. To se postiže samo kroz mudrost, a ne kroz želju. Čovek sa željom ne može biti spontan, on samo biva preplavljen željama.

Vinaya je put vežbanja tela i govora, razvoja njihove lepote i oblika, a takođe i uspostavljanja odnosa sa drugim ljudima u zajednici i uopšte. Na primer, mnogi kritikuju pravila u vezi sa ženama. "Zašto monah ne sme dodirnuti ženu? Zašto ne može biti sam u sobi sa ženom? Zašto ja ne bih mogao imati privatni intervju sa učenicom u svojoj sobi? A šta je to u vezi sa ženama? Da li je Buda bio muška šovinistička svinja? A stvar je samo u tome da se obezbede ispravni i jasni odnosi u kojima je moguće prenositi *dhammu* (učenje). Kako bi to izgledalo drugim ljudima, ako bih obavljao privatne intervju nasamo sa ženom. To je takođe i način zaštite žene i održavanja njene reputacije.

Osim toga žene se često zaljube u svoje učitelje i autoritarne figure. Za monahe koje žene i te kako privlače žena ima ogromnu moć da ga uvuče u svoj svet, osobito ako priča svoje intimne stvari. Čovek se lako emocionalno uplete. Buda nije nikada rekao da monah ne može poučavati ženu. On je rekao da monah treba da uspostavi odnos u kome je moguće poučavanje. Ja sam shvatio da je to od ogromne pomoći u poučavanju monaha.

U našim manastirima nema skandala. Kada dođe neka žena, ona vrlo dobro zna uslove pod kojima je došla i prihvata to na šta se odlučila. Onda se učenje *dhamme* može odvijati bez emocionalnih uplitanja.

Mnogi monasi su izgubili svoj ugled zbog popustljivosti prema ženama. To je veoma velika prirodna snaga (muško-ženska privlačnost). I sam sam mislio da će

to biti problem sa zapadnjačkim ženama. Međutim, nije. Žene, kada razumeju razloge za pravila – prihvataju ih, uz poštovanje. Čak su nekada monahinje mnogo pažljivije. One žele da sve ispravno rade. U našim monaškim zajednicama nema problema ljubomore sa ženama. Takve situacije kao što je ljubomora su večni svetski problem, zar ne? *Vinaya* trening obezbeđuje da tih problema nema.

• **Vi poučavate sve podjednako, zar ne?**

Da. I monahinje su samo deo monaške zajednice i u istom su položaju kao muškarci, dolaze na iste položaje.

• **Da li mislite da su zapadnjaci pogodniji za vežbanje svesnosti nego za filozofske analize?**

Svesnost je ključna stvar u Budinom učenju. Nema potrebe za velikim iščitavanjima. Sasvim je u redu i proučavati, ali nije neophodno. Nemam ništa protiv studiranja. Neki ljudi su naklonjeni studiranju. Iz mog iskustva smatram da je dovoljno osnovno vežbanje: Četiri plemenite istine + svesnost. Meni je bila potrebna *vinaya* disciplina i puna svesnost da bih spoznao Budino učenje, kroz iskustvo radije nego kroz teoriju. Inače, to iščitavanje izgleda kao stalno gledanje u mape, bez kretanja na put, bilo gde.

Činjenica je da ne treba mnogo znanja. Učenje je tako jednostavno. Zato je mnogim ljudima dovoljna praksa. Ipak, veoma sumnjam da li je ljudima jasna poenta hoda i sedenja. Ne vredi stalno očekivati kašičicu - da vam neko stalno govori šta, kako i kada da uredite. Tek sada kada čitam sutre i kanonske spise ja ih mogu razumeti. Znam "šta je pisac hteo da kaže". Pre nego što sam praktikovao meditaciju, čitao sam mnoge tekstove ali nisam mogao razumeti šta oni zapravo znače. Kada čovek praktikuje onda uzima istovremeno Budino učenje i sagledava sebe. Kada čovek ispituje prirodu patnje onda on ne uzima ničije definicije (ne treba da uzima ničije definicije - dosta mu je i on sam i njegova patnja) nego

posmatra iskustva ovde (pokazuje šakom na svoje grudi). Sve Budine pouke postaju veoma jasne kada se o njima meditira.

12/4/1999

www.geocities.com/budizam/texts/sumedho.txt

[Home](#) ---\\ [Tumačenja](#)

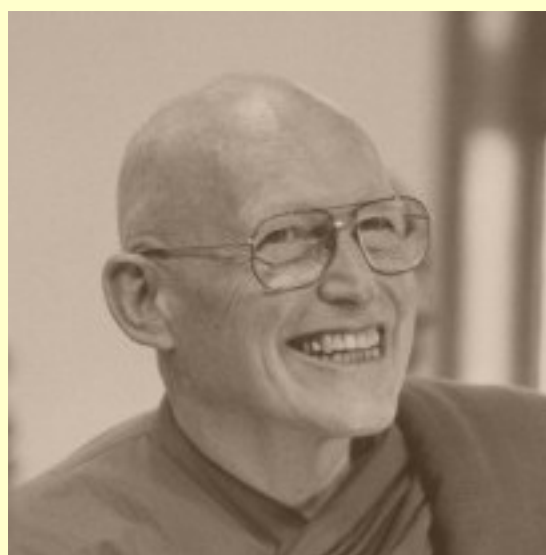
Opažanje prostora

Ajahn Sumedho

(Preuzeto iz govora održanog tokom perioda povlačenja u Amaravati manastiru u Velikoj Britaniji avgusta 1985. i odštampanog u časopisu "The Middle Way")

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tokom meditacije možemo biti budni, pažljivi; to je kao osluškivanje, bivanje u trenutku u kojem smo – samo osluškivanje, ništa više. I vidite možete li sada da čujete taj primordijalni zvuk. On je kao pisak – zapravo ga je veoma teško opisati.

Čak i ako zapušite uši, gurnete prst u uvo ili ste pod vodom, možete ga čuti. To je jedan da tako kažem pozadinski zvuk, on ne zavisi od naših ušiju, jer i kada su one začepljene još uvek postoji taj piskavi, vibrirajući zvuk. Ovo možemo iskoristiti u meditaciji, jer to što sada radimo je da učimo kako da posmatramo ono što jeste; ono što možemo iskusiti, što možemo opaziti i toga biti svesni – čak i loše misli i loša raspoloženja mogu u tu svrhu biti iskorišćena, umesto da ih odbacujemo od sebe.

Mi zapravo u polje naše svesti uvodimo stvari onakve kakve jesu, opažamo prostor i oblike, prazninu i formu; neuslovljeno i uslovljeno. Možemo na to gledati i kao na arhetipski simbol: muško – žensko; prostor – forma.

Na primer, počinjemo da opažamo prostor u ovoj prostoriji. Većina ljudi inače verovatno ne bi ni primetila prostor, oni bi zapazili samo stvari; uočili bi ljude, zidove, pod, statuu Bude, nameštaj. Ali da biste uočili prostor, šta radite? Skrećete svoju pažnju sa stvari i skoncentrišete se samo na prostor. To ne znači odgurivati stvari od sebe, niti poricati da njih ima u ovoj prostoriji – poricati njihovo pravo da budu ovde; jednostavno se ne koncentrišemo na njih, ne idemo od jedne stvari do druge.

Početi opažati prostor oko ljudi je sasvim različit način posmatranja nekoga, zar ne? Posmatramo prostor oko njih, pre nego što gledamo njih same. To je način da počnemo i mi da se otvaramo. Kada imamo obuhvatan um, tada u njemu ima mesta za sve. Kada je um sužen, tada ima prostora samo za nekoliko stvari; sve mora biti manipulirano i kontrolirano, tako da imate samo ono što smatrate pravim – ono što želite je tu – a sve druga mora biti potisnuto. Život na tom stupnju je uvek pun potiskivanja i ograničenja; to je uvek borba – neprekidno postoji tenzija da se sve stvari sve vreme drže pod kontrolom. Ako imate sasvim uzak um, nered života uvek mora biti uređen za vas, pa ste otuda uvek zauzeti, manipulišući umom, odgurujući stvari ili ih čvrsto držeći.. To je **dukkha** neznanja, koja dolazi od nerazumevanja stvari.

Obuhvatan um ima mesta za sve. On je poput prostora u ovoj sobi, koji ne povređuje bilo šta što ulazi i izlazi iz nje. U stvari, mi kažemo "prostor u ovoj sobi", a zapravo ova soba je **u prostoru**; ova zgrada je u prostoru. I kada ova zgrada nestane, prostor će još uvek biti tu. I kada pogledamo vidimo zidove i oblik prostorije, ali i prostor. U ovom trenutku možemo da vidimo granice ove prostorije i njezin prostor ograničen zidovima ove zgrade.

Prostor je nešto što smo skloni da ne primećujemo, zato što on ne privlači našu pažnju, zar ne? On nije poput lepog cveta: nečeg zaista lepog ili nečeg zaista groznog – što smesta privuče vašu pažnju. Možete u trenutku biti potpuno opčinjeni nečim uzbudljivim, fascinantnim, gnusnim ili užasnim, ali sasvim je dugačije sa prostorom. Da biste zapazili prostor morate da se smirite – morate da ga promišljate.

To je tako zato što prostornost nije ekstrem, ona nema ekstremne kvalitete. Ona je samo prostrana, dok cvetovi mogu biti izuzetno lepi, sa divnim svetlocrvenim, narandžastim i ljubičastim laticama, neverovatnih oblika. – zaista neverovatnih oblika – koji tako zaslepljuju naše umove. Nešto drugo naše, pak, može biti zaista ružno i gnusno.

No, prostor nas ni ne zaslepljuje niti izaziva gnušanje, a ipak bez prostora ne bi bilo ničega drugog, ništa ne bismo mogli da vidimo. Ako imate samo ovu prostoriju i popunite je stvarima do poslednjeg kubnog santimetra ili je potpuno ispunite betonom – naćinite od nje jedan ogroman betonski blok – tada u njoj nema ni najmanje prostora. Tada u njoj, naravno, ne biste mogli da držite prekrasno cveće ili bilo šta drugo, ona bi bila samo jedan veliki blok. Bila bi beskorisna, zar ne? Zato nam je potrebno i jedno i drugo; treba da cenimo i oblik i prostor, jer oni se savršeno dopunjuju, savršen su par, savršen sklad – prostor i oblik. Promišljamo o tome, razmatramo, i iz toga dolazi mudrost. Tako znamo kakve su stvari, umesto da se neprekidno upinjemo da ih naćinimo onakvima kakvim možda želimo da jesu.

Zatim, primenimo to na um. Možemo videti da u našem mentalnom prostoru postoje misli, emocije – mentalna stanja – koja nastaju i nestaju. Obično smo njima opčinjeni, gnušamo ih se ili smo jednostavno usredsređeni na te misli i emocije; idemo od jedne stvari do druge – pokušavajući da ih se otarasimo ili da njih reagujemo, da ih kontrolišemo ili njima manipulišemo. Zato se nikada ne izmaknemo i na svoj život pogledmo malo poizdalje, u perspektivi, već ostajemo opsednuti potiskivanjem i prepuštanjem; uhvaćeni smo u procep između ta dva ekstrema.

Zahvaljujući meditaciji imamo priliku da posmatramo sopstveni um. Tišina uma je poput prostora u ovoj sobi, ona je uvek tu, ali je suptilna. Ona se ne ističe, ona ne hvata vašu pažnju. Ona nema neki izrazit kvalitet koji bi stimulisao i zarobio vašu pažnju, zato morate da je usmerite, morate da budete pažljivi. I sada taj zvuk tišine (ili primordijalni zvuk, zvuk uma ili kako već hoćete da ga zovete) neko može iskoristiti na veoma vešt način, izdvajajući ga, usmeravajući pažnju ka njemu. Ako koncentrišemo svoju pažnju neko vreme na njega, on postaje nešto što možete početi zaista da upoznavate. To je način upoznavanja u kojem je moguće promišljati. Nije to neko stanje koncentracije u koje ste potpuno uronili, nije to potiskujući način koncentracije. Um je skoncentrisan u stanju balansa i otvorenosti, pre nego uronjen u neki predmet, tako da je zapravo moguće da razmišljamo i onda to koristimo kao način posmatranja stvari u perspektivi – da stvari puštamo da nastavljaju svojim putem.

Sada bih zaista želeo da istražujem ovo, tako da počnete da uviđate kako da stvari puštate a ne samo da imate ideju kako bi **trebalo** da ih puštate. Jer sa ovog seminara bi mogli da odete sa idejom kako treba da puštate stvari. I tada, kada to ne budete u stanju, počnete da razmišljate: "Ne mogu da puštam stvari" – ali to je samo još jedan ego problem koji ste stvorili. "Samo drugi mogu da puštaju, a ja ne mogu. A **trebalo** bi da mogu. – Poštovani Sumedho je rekao da bi svako trebalo da pušta stvari." Ali ta jednostavna stvar se samo još jednom pretvorila u "ja sam"

problem, zar ne?

Uzmite sada taj problem i počnite da zapažate, promatrate i kontemplirate prostor oko te dve reči; umesto da tragate za nečim drugim, vežite pažnju na prostor oko te dve reči. To je kao posmatranje prostora u ovoj sobi; vi ne tragate za prostorom, za ne? "Gde je prostor u ovoj sobi? Tragam za prostorom u ovoj sobi, da ga niste možda videli?" A šta zapravo radite? Posmatrate ga; otvoreni ste prema njemu zato što je ovde sve vreme. To nije nešto što treba da pronađete u ormanu, u susednoj sobi ili ispod poda. On je upravo ovde i sada – i zato se otvarate, počinjete da opažate.

Ako ste još uvek skoncentrisani na zavese, prozore ili ljude, tada ne uočavate prostor. Ali zapravo ne morate da se otresete svih tih stvari da biste uočili prostor; umesto toga samo počinjete da se otvarate prema prostoru, da ga primećujete. Više od fokusiranja pažnje na jednu stvar, vi otvarate svoj um potpuno; ne odabirate određeni objekat – uslovljeni objekat – već prostor u kojem se ti uslovljeni objekti nalaze.

Isto je i sa umom, isto to možete primeniti i u sebi. Kada su vam oči zatvorene, ne gledate u bilo šta, već je to više kao oslušivanje unutrašnjeg glasa koji ne prestaje – i on govori: "Ja sam ovo, ja ne bi trebalo da budem takav...": a sve to koristite da bi vas odvelo do prostora, umesto da pravite veliki problem u vezi sa opsednutostima i strahovima što vam se roje po glavi. Na taj način, čak i đavo, ili neka rđava misao, mogu vas odvesti do praznine.

Ovo je korisno, jer se više ne radi o bici u kojoj pokušavamo da se otarasimo zla i ubijemo đavola. Puštamo đavola da uradi za nas ono što može. Jer i taj đavo je jedna prolazna stvar koja se u našem umu javi i prođe – zato od toga ne treba praviti ništa specijalno. Đavo ili anđeli – zapravo su isti. Ranije biste pomislili usplahireno: "đavo!" I pokušaj da se otarasite đavola i zadržite anđele jeste **dukkha**. Ali ako zauzmemo tu smirenu poziciju Buda-znanja – poznavanja stvari

kakve zaista jesu – tada sve postaje istina onoga kakvo zaista jeste. I tako vidimo da su **dhamme** kao što je dobro, loše, korisno, beskorisno, sve redom kvaliteti koji nastaju i nestaju.

To podrazumevamo pod promatranjem, početkom opažanja onoga što jeste. Umesto da pretpostavljate kako bi trebalo da bude ovako ili onako, jednostavno posmatrate. Dakle ono što vam sada govorim jeste ohrabrivanje da posmatrate – umesto da vam govorim kako jeste. Nemojte unaokolo ići i govoriti: "Poštovani Sumedho nam je rekao kako jeste." Ne pokušavam da vas ubedim u bilo šta, već da vam izložim način za razmatranje, za promišljanje o sopstvenim iskustvima, o sopstvenom umu. Ponekad ako nam se skrene pažnja na te stvari počnemo i da ih primećujemo, kao što je slučaj sa zvukom tišine – nikad ga ne uočite, dok vam neko ne skrene pažnju na njega. A on je tu sve vreme, kao nešto što nikada niste zapazili. Zato što ne poseduje bilo kakvo posebno svojstvo, on se ne zadržava u umu kao sećanje sve dok nam na njega neko ne ukaže i tada pomislite: "Da, zaista!"

6/8/1999

www.geocities.com/budizam/texts/sumsoace.html

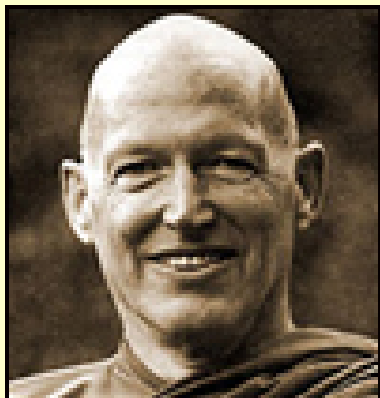
Trenuci svakodnevnog puta

Razgovor sa Ađan Sumedom

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ađan Sumedo (*Ajahn Sumedho*) iguman je Amaravati manastira u Hertfordširu, Engleska, i nekadašnji učenik pokojnog tajlandskog učitelja meditacije Ađan Čaa, koji ga je tokom deset godina podučavao u manastiru Wat Pah Pong. Rođen je u Sijetlu, država Vašington, 1943. godine i potpuno se zaredio 1967. Ađan Sumedo je blisko sarađivao sa nekoliko organizacija budističkih nezaređenih sledbenika, uključujući i English Sangha Trust. Godine 1975. osnovao je Wat Pah Nanachat, međunarodni šumski manastir u provinciji Ubon, Tajland, i smatra se osnivačem tajlandske šumske budističke tradicije na Zapadu. Autor je između ostalih knjiga *Sada je znanje*, **Pažnja - put u besmrtnost** i **Četiri plemenite istine**, a njegovo učenje je među širim krugovima budista prepoznato kao krajnje praktično i direktno. Razgovor je za *Spirit Rock News* februara 2006. vodio Filip Mafit.

Hvala vam učitelju Sumedo što ste odvojili vreme da svoje učenje podelite sa Spirit Rock zajednicom. Želeo bih da počnem molbom da malo

podrobnije objasnite šta podrazumevate pod pojmom "opuštena pažnja"?

Dakle, ono na šta ukazujem jeste dovesti sebe u stanje u kojem se osećate opušteno, ali ste i pažljivi. Ovo je na neki način oksimoron -- obično posvetimo nečemu pažnju snagom svoje volje i to može biti sasvim kontraproduktivno sa stanovišta meditacije. Zato ova kombinacija "opušteno" i "pažnja" treba da ohrabri jednu pažljivu otvorenost na sadašnji trenutak.

Kako se ono što nazivate "zvuk tišine" odnosi prema "opuštenoj pažnji"

Na osnovu sopstvene prakse ustanovio sam da kada se nalazim u tom relaksiranom stanju pažljivosti, i nisam zadubljen ili fokusiran na bilo šta posebno, čujem tu visoku vibraciju ili ton. Nazivam ga "zvuk tišine". To je nešto poput nekakvog bekgrounda za sve oko nas. I kada ga jednom uočimo, shvatamo da je poput nekakvog toka na kojem možemo da se opustimo. On dopušta pažnju u odnosu na širok spektar svesnog, a ujedno zaustavlja misaoni tok uma.

Taj "zvuk tišine" može nam poslužiti kao orijentir da bismo znali kada smo u prirodnom stanju svesnosti. To znači imati opuštenu pažnju prema osećanjima sopstvenog tela, svojim emocionalnim stanjima, mislima i sećanjima. Doživljavate ih iz perspektive tog praznog prostora, umesto beskrajnog niza reakcija koje u našem umu obično izazivaju naši osećaji i emocije. To nije neki veštački stvoren znak, nešto što svojom voljom morate da održavate. To je stvar prepoznavanja i poverenja prema svom odnosu sa svetom oko sebe.

Ohrabrujuće je prepoznati i naučiti kako da boravimo u stanju opuštene pažnje, umesto da pokušavamo da usredsredimo svoj um na ono stanje za koje zamišljamo da bi u njemu naš um trebalo da se nalazi. Vaš odnos prema svetu uslovljenosti postaje odnos svesnosti i promišljanju o prirodi prolaznosti.

Zvuk tišine nije nekakav objekat koji morate održavati tako što ćete se na njega koncentrisati, pre je reč o prepoznavanju i poverenju da bilo da ste ga svesni ili ne,

on je uvek tu.

Dakle, vi na meditaciju gledate kao na otvorenu pažnju?

Tako je, na otvorenu pažnju.

I iz pozicije te otvorene pažnje uočavate ono što doživljava um?

Tada ste u stanju da da budete svesni svega onoga što se javi u svesti.

Ako ne zamerate na pitanju, kako biste opisli svoju praksu?

To je čista svesnost, zaista. Za mene je to jednostavno vrlo prirodno stanje. Ne zahteva napor. Ne traži posebne uslove. Ne zahteva meditacijsko povlačenje ili osamljenost da bih radio ono što nazivam praksom. To je jednostavno stanje bića -- u kakvom god da sam fizičkom stanju, u kakvim god okolnostima, doživljavam ga.

Da li biste mi dali neki primer takve svesnosti u svakodnevnom životu?

Pa, na primer, više godina sam živeo u društvu jednog monaha. Imao je prilično ekscentrične manira i načine na koje je obavljao stvari, tako da sam se vrlo često osećao frustriranim ili ozlojeđenim zbog toga. Na sličan način je uticao i na druge. Postao sam svestan da na neki način između nas postoji konflikt i to mi je donelo osećaj očajanja. Smatrao sam da je on kriv za to. I onda je jednoga dana došao uvid -- u stvari sam ja krivac a ne on. Uvideo sam da se ja grčevito držim svoje ideje, neiskazane i neprepoznate, da on ne treba da bude takav kakav jeste. Kada sam jednom uvideo kako sam uvek gledao na njega i kako sam se odnosio, mogao toga da se oslobodim i da ga više prihvatim "kakva jeste", bez uslovljavanja i ideja kakav bi trebalo da bude. Od tog trenutka naš odnos je počeo da funkcioniše. Postali smo vrlo dobri prijatelji. Bio je to za mene važan uvid, jer ponekad niste ni svesni da nešto radite, naročito kada osobu o kojoj je reč zajednica smatra kao

tešku. Možete lako tome da se priklonite, složite i sve onda krene naopako.

Treća plemenita istina, ona o prestanku patnje, jeste ona koja najviše zbunjuje učenike. O njoj se takođe manje podučava nego o prve dve, iz različitih razloga. Da li biste nam objasnili šta je prestanak?

To je kraj patnje, zaista. To morate da postignete. Ne možete da ga opišete.

Prestanak zaista zvuči ponalo anihilacionistički za misaoni um. Mislite kako će sve nestati, kako ostaje neka vrsta praznine, ništavila. A reč je o prestanku patnje.

zato prva plemenita istina govori o patnji, druga o uzrocima, a treća o prestanku patnje. To ne znači da je taj nestanak neka vrsta uništenja svega, već prestanak patnje.

I kada patnja prestane, svesnost još uvek funkcioniše. Kada dostignete prestanak patnje više vas ne vezuju uzroci. Jer ste ga prepoznali i dostigli.

Prestanak je mir, oslobađanje, prosvetljenje, Buda -- sve one stvari kojima težimo

kao idealu. One se postižu prekidanjem vezanosti i prestankom patnje. Ali ako

pokušavamo da se otarasimo patnje zato što je ne volimo, zapravo joj time ne

dopuštamo da prestane. Samo je potiskujemo ili bežimo od nje. A zapravo jedino

kroz to primanje, prepoznavanje, korišćenje patnje mi zapravo možemo dopustiti

patnji da prođe i da stignemo do njezinog prestanka.

Šta znači vaš izraz "trenutak puta"?

Za mene to znači imati uvid u put, koji je zapravo ostvarenje prestanka o kojem

sam govorio. To je produbljeni uvid. Taj prvi trenutak je obično sasvim kratak i

onda se misaoni um vraća sa rečima: "Šta je to bilo?" ili "Bi oje to trenutak puta".

Kada ga se setite, stvara u vama želju da ga ponovo imate. Ali posle tog trenutka

osećaj oslobađaja bezanosti za to sećanje je ono što je važno i na šta se treba

fokusirati, negujući neku vrstu uobičajene svesnost, ne tragati za novim trenutkom

puta kao takvim, već razvijati svesnost u svakodnevnom životu, u našoj

svakodnevnoj rutini.

Integrisanje uvida u svakodnevni život je teško za mnoge učenike. Dožive nešto što osećaju kao duboki uvid i očekuju da se potom sve promeni. Možda taj uvid potraje svega nekoliko trenutaka ili se mogu nalaziti neko vreme u stanju izmenjene svesti, nekoliko sati ili čak dana. Ali uvek dođe trenutak kada se to završi. Onda izražavaju takvo razočarenje i toliko nesigurnosti kako dalje da nastave. kako biste vi svojim učenicima objasnili da je to u redu, da ne treba ništa veliko da se dogodi?

Često učenici dožive takav uvid tokom grupnog meditacijskog povlačenja ili kad su sami i okruženje im je sasvim kontrolisano i smireno. Tokom prakse osećaj "ja" umine i imamo uvid. No lako je vezati se za to sećanje na uvid, povezujući ga sa određenom situacijom. I onda vas ne napušta želja da opet imate takvo jedno iskustvo tako što ćete se naći u sličnoj situaciji.

Učenici često propuštaju da prepoznaju mogućnost da stvarnost svesnosti uvek bude tu, bez obzira gde su i šta rade. Greše misleći da moraju da kontrolišu svoju okolinu, idu na seminare meditacije ili neka posebna mesta kako bi praktikovali svesnost. Ovakvo razmišljanje može biti još jedna vrsta mentalne blokade; to je "prijanjanje" za sećanje. Praksa je uvek na pravi način videti patnju i uzrok patnje, u svim situacijama. Bez prestanka radite sa svesnošću patnje i prekidanjem vezanosti za njezine uzroke. U ovom slučaju patnja je želja da imate još jedan miran seminar meditacije ili želja da imate nečega čega ćete se sećati, a sada ga nemate. Ako neumorno radite sa patnjom, tada počinjete da prepoznajete čak i vezanost za svoj stav prema vipasani, stav prema tehnikama meditacije ili za svoja druga gledišta i ta gledišta o praksi su takođe patnja.

Učenici su isto tako često vezani za ideju napredovanja: "Dobro, ovo sam obavio, šta je sledeće"?

Tako razmišljanje je često zabluda. Ono ojačava taj model ličnosti koja želi nešto da postigne. U stvari, čitava praksa sastoji se od prekidanja vezanosti i odustajanja,

Praksa prekidanja vezanosti je mnogo skromnija od razlišljanja: "Na kojem stupnju svog meditacionog programa sam sada?" Ukoliko tako razmišljam, to moj ego ponovo nastoji da steknem osećaj kao nešto postižem. Meni mnogo više pomaže da prozrem tu želju i ne pokušavama da postanem ili dobijem ili postignem nešto, već da uvidim patnju vezivanja za takve stavove.

Koristite izraz "da prozrem tu želju". Jedna od stvari u vašem učenju koja je na mene ostavila utisak jeste da problem nije sama želja, već naša vezanost za želju. Da li bi bilo fer reći da kada vas ne zarobi želja, tada je ona transparentna?

Da, jer želja je jedna vrsta prirodne energije u ovom svetu. Patnju izaziva neznanje... vezanost za želju jeste uzrok naše patnje. U primeru duhovnog napredovanja, vezivanje za želju -- "Na kojem sam stupnju sada?" i "Hoću da stignem do narednog stupnja" -- možemo videti da je takvo razmišljanje zasnovano na iluziji sopstva kao nekoga ko pokušava da postane nešto. Po meni, takva želja plod je neznanja. Prepoznavši neznanje, iluziju, vi ga se i oslobađate. I tada, prekinuvši tu vezanost, događa se uvid u plemenite istine -- suština nam postaje vidljiva i stvarna. Ne pomaže mi ako sebe posmatram kroz prizmu postignuća ili uspeha. te vrste reči mi ne koriste, jer su one moj ego.

Čini se da danas većina učenika shvata da treba da budu svesni aktuelnog trenutku, ali su imali mnogo manje instrukcija o onom aspektu meditacije koji se tiče prihvatanja. Deo vašeg učenja izgleda da govori i o takvom razumevanju potpunog prihvatavanja sadašnjeg trenutka, prihvatanja trenutka kakav on jeste.

Kada nešto dobijete, vi ga čitavog obuhvatite, čak i onaj deo koji vam se možda ne dopada naročito. Taj osećaj prihvatanja, otuda, nije odabiranje ili selekcija ili ispravljanje, već dopuštanje ovom trenutku da bude ono što jeste i čak biti zahvalan zbog njega. On uključuje stav dobrodošlice, pre nego neku vrstu kritičkog, odupirućeg ili presuđujućeg stava.

To bi značilo prihvatanja i tela i uma.

Tela i uma. Po meni, svesnost donosi taj intuitivni trenutak koji sve uključuje. Nema deljenja stvari na dobre i loše, ispravne i pogrešne. To je prihvatanje svega što se pojavi onakvog kakvo jeste. I dobro i loše mogu postojati u istom trenutku.

Kao monah tokom četrdeset godina, vi ste jako dobro upoznali čovekovu prirodu. Kada se osvrnete iza sebe, ima li nečega što se pokazalo kao najveće otkriće za tog tridesetogodišnjaka koji prvi put oblači ogrtač?

Da. Ne veruj ni reč onome što ti govori tvoj um. (Smeh)

Kažite malo više o tome.

Drugim rečima, vi niste isto što i vaše misli. To je najveće otkriće. U tridesetoj, moje misli su bile moja stvarnost. One su bile način na koji sam sebe stvarao i prosuđivao. Bio sam vrlo strog prema sebi i na mnoge način prilično okrutan i zahtevan. Danas znam kako da razmišljam a da ne postanem žrtvom sopstvenih misli.

Tokom meditacijskog povlačenja više puta ste ponovili: "ličnost se nikada ne prosvetljuje"

Ono što podrazumevam tu od ličnošću jesu moje navike kako razmišljam, vezanost za sećanja i način na koji sam se razvio na ličnom planu. To su navike koje gomilate, i kao i sve drugo one su to što jesu, ali ništa više od toga. One nemaju sopstveni život. To sopstvo koje se čini toliko stvarnim, dakle to "ja-i-moje", jeste zapravo mrtva stvar. Ono više ne poseduje bilo kakvu iluziju da je reč o osobi ili duši. I onda postajemo oslobođeni teskobe rutinskog načina razmišljanja i emocija koje su ranije imale tendenciju da dominiraju našom svešću.

Tokom poslednjeg meditacijskog seminara mnogi učenici primetili su do koje mere se osećaju prihvaćenim kada su u vašem pristvu.

Kada jednom prepoznam prazninu svesti, da postoji jedino svesnost, u stanju sam vidim ljude neopterećen bilo kakvim sećanjem ili mišljenjem o njima

(Klanjajući se) Poštovani Sumedo, svi mi u Spirit Rock zajednici zahvalni smo vam na vašem učenju i prisustvu. Imate našu najdublju zahvalnost

Objavljeno u Spirit Rock News, tom 19, broj 1, februar 2006 – august 2006.

Rev. 10/8/2006

www.geocities.com/budizam/texts/sumedho/interview.html

Bez osuđivanja

Ađan Munindo

Prevod Nenad Ivanović

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

*Neznanje je najveća mana,
veća od bilo koje druge.
Napustivši je, budite bez mana, o monasi*

Dhammapada, stih 243

Da li bismo mogli zajedno da razmislimo o tome šta se događa kada smo uhvaćeni u klopku navike da osuđujemo?

Više puta sam u poslednje vreme čuo izraz "kult krivice". Začudo, neki od onih koji su koristili taj izraz kao da veruju da je "neko tamo" odgovoran za postojanje toga kulta.

Sa stanovišta prakse, naše istraživanje osuđivanja počinjemo tako što prvo posmatramo šta je to čime mi doprinosimo sopstvenoj patnji. Kada smo utvrdili naš udeo, onda smo u stanju da bolje razumemo uzroke nastajanja patnje.

Razmotrimo jedan primer. Prošle nedelje je vozač bagera koji radi na gradilištu našeg centra za meditaciju kopajući pokidao glavnu cev za snabdevanje vodom. Zbog toga su manastir i nekoliko okolnih kuća četiri sata bili bez vode. Usledilo je prilično mnogo osuđivanja. Neki ljudi su smatrali da je vozačeva krivica, jer nije bio dovoljno pažljiv. Drugi su govorili da je to krivica vođe projekta što nije dovoljno istražio stvari pre početka radova. Sledeća grupa je tvrdila da je to krivica šefa gradilišta, jer je dopustio da radnici rade bez nadzora. Čak je bilo i tvrdnji da su susedi prizvali ovo da se desi svojom lošom karmom jer su tako teški i komplikovani.

Zatim je usledila priča o tome kako je kvalitet vode koju ovde pijemo jako loš. Osudu za to, kako je zaključeno, zaslužuju oni koji su odgovorni za globalno otopljanje. To svakako nije Engleska, jer je ona samo jedna mala zemlja. To mora biti Amerika. Četiri procenata svetske populacije proizvodi dvadeset i četiri posto zagađenja! Lako je osuđivati Ameriku.

Ali kuda nas vodi ta osobina da osuđujemo? Na površini, možemo se osećati bolje ukoliko imamo nekoga da osuđujemo. Može nam laknuti kad pomislimo da znamo ko je kriv. Mogućnost da etiketiramo druge kao odgovorne je takođe u vezi sa strepnjom, proizašlom iz potrebe da uvek znamo da su stvari pod kontrolom. No, da li nas oslobađa od patnje to što imamo koga da osuđujemo (taj neko možemo biti i mi). Nagrada stiže trenutno, ali da li je to isto što i nalaženje zadovoljstva? Sada smo stvorili sebi neprijatelja, što je samo drugi vid patnje. Ukoliko osuđujemo sami sebe, onda sami postajemo povređeni i podeljeni iznutra još više nego što smo to bili ranije.

Ispravna motivacija

Naravno da je motivacija da otkrijemo uzroke problema naša prirodna zainteresovanost da budemo oslobođeni od patnje i nema ništa loše u vezi sa time.

Ipak, vrsta osuđivanja o kojoj ovde govorimo ne dolazi iz našeg čistog srca. U ovakvim slučajevima zdrav impuls da razumemo uzroke patnje biva zatrovan neobuzdanim strastima. Životna energija koju doživljavamo kroz ljudske strasti se sada rasplamsava, obuzima naša srca i usijava nam um.

Sama po sebi, ova životna energija nije ni dobra ni loša. Neutralna je. Ali načinom na koji se manifestuje podstiče predstave o dobrom i lošem. Način na koji se odnosimo prema ovim predstavama može nam omogućiti da preuzmemo odgovornost za svoju patnju. Kako vidimo, naše iskustvo je ono što određuje da li idemo kroz život osuđujući kada god patimo ili smo, kada patnja naiđe, učvršćeni u nameri da budemo slobodni.

Šta mi, dakle, možemo da uradimo? U prethodnim razmišljanjima o zaljubljanju smo istraživali kako, na vrhuncu snage i životnosti, možemo da skliznemo u stare načine sužavanja svesnosti i na taj način izgubimo lepotu i slobodu stanja "biti pun ljubavi". Razmatrali smo kako se ovo događa kao posledica naše nesposobnosti da prihvatimo punoću života, sa svom njegovom energijom. Ova nesposobnost proizilazi iz navikom pokretanog straha, koji rezultira našom hroničnom ograničenošću da živimo životom punoga srca. Umesto da budemo oslobođeni onime što obećava da nam pruži sreću bez kraja, završimo tako što sve to pokvarimo i postajemo ovisni jedni o drugima kroz naša vezivanja.

Nije li to slično sa osuđivanjem? Kada ne dobijemo ono što želimo, ili dobijemo ono što ne želimo, ili izgubimo ono u čemu smo uživali dok smo ga imali, patimo od bola razočarenja, tuge i očajanja. Energija se razbukta i počinjemo da gorimo. Naša početna reakcija se pretvara u ozlojeđenost i jarost. Kako se oluja pojačava i penje u glavu, tako počinjemo da tražimo koga ili šta bismo mogli da osudimo. Smatrajući da nismo u stanju da podnesemo bol – kao vulkan koji zemljina kora ne može da zaustavi – energija izlazi u vidu eksplozije i pada na objekat našeg osuđivanja. Zato što nam se čini da je pritisak izazvan našom frustracijom iznad granice tolerancije, energiju srca usmeravamo van sebe.

Ako sve ovo uočimo, vidimo i onu tačku u kojoj se stvari mogu promeniti. Ukoliko smo spremni da ovako reagujemo, moguće je da se, umesto da postanemo još krući u prijanjanju za stvari koje želimo, otvorimo i prihvatimo te strasti. Pripremati se uz ovakvu vrstu kontemplacije znači povećavati izgleda za punoću uma onda kada nam bude najpotrebnija.

Ispravna priprema

Svi znamo kako je to kada smo obuzeti strastima. Prema tome ne treba da čekamo da se to desi, pa da onda nešto preduzimamo. Ispravna priprema je način na koji možemo da se zaštitimo od sopstvenih štetnih navika. Uspostavljajući unapred ovu vrstu razumevanja, mnogo je manja verovatnoća da ćemo da skliznemo nazad u stari način života. Sila navike je sada obuzdana punoćom uma. Ovakva vrsta promišljene odmerenosti nije isto što i slepo potiskivanje za koje se bojimo da će nam se vratiti u budućnosti u mnogo moćnijoj formi.

Praktikujući ovakvu odmerenost, stvaramo uslove da prozremo privid patnje.. Razvijamo sposobnost da prevaziđemo to stanje inertnosti koje nas uvek iznova vezuje za ponižavajuće stanje "gubitništva". Kada iskusimo stanje odsustva straha koje nam je poznato kao ljubav, u iskušenju smo da ščepamo njegovu lepotu, verujući da ćemo tako učiniti da ona traje. Ali kako se povećava uvid u ispravnu odmerenost i svojim sjajem nadjačava stare bolne navike, ljubav se pročišćava. Poređenja radi, kada smo povređeni, težimo da reagujemo odbacivanjem, tražeći nekoga ili nešto da okrivimo. Ali usmeravanje strasti ka spolja, na neki spoljašnji objekat, čini nas slabim i ovisnim. Ukoliko možemo dovoljno dugo da ostanemo sa tom energijom, opirući se iskušenju da pokušamo da je se oslobodimo, onda će ta energija rasti sve dok se zidovi koji nas drže u zatvoru ne sruše. I tada se naša svesnost otvara. Biti obuzdan, sa svesnošću koja zna, predstavlja ujedno i transformaciju. Svesno obuzdavanje je pogonska snaga koja nas oslobađa.

Nakon što smo svesno prošli kroz takvo proširenje svesnosti, sasvim nam je jasno da nismo bespomoćne žrtve svojih unutrašnjih strahova. Transformacija divljih strasti kroz svesnost znači da potpuno drugačije gledamo na njihovo rasplamsavanje. Otkrivamo da u nama postoji malo više prostora za njih – barem dotle dok sami sebe ponovo ne sputamo. Ne posmatramo ih više kao neprijatelje kojima neprekidno moramo da se odupiremo. Od ovoga momenta nadalje imamo drugačiji pogled na patnju. Učenje koje nam kaže da puna svesnost o patnji vodi do oslobođenja od patnje sada postaje istina na jedan novi način. Od sada, kada se pojavi bol kao što je razočarenje, razumemo da je zaustavljanje impulsa da osuđujemo pravi put, a ne mučno, beskrajno trpljenje. Dozvoliti da pritisak strasti u nama poraste, dok u isto vreme ostajemo mirni i fokusirani sa jednim stavom zanimanja, to je put do novog razumevanja. Drugim rečima, naša patnja, posmatrana na ovaj način, postaje ključ koji otvara upravo ona vrata zbog kojih smo se osećali kao u zatvoru.

Trebalo bi da razmotrimo još jednu stvar, a to je rizik da, kada okusimo plodove prakse i oduševi nas prostranstvo proširene svesnosti, postanemo jalovi i uobraženi. Možda pomislimo: "Transformisao sam svoj bes". Ovo znači ponovo se izgubiti. Energija koja nas je zaista oslobodila skućenog prostora našeg zgrčenog srca, nije ista ona energija naših obmana. Nije "ja" to uradilo. To je uradila priroda. To je uradila *Dhamma*. Tvrdnja koju izričemo je zapravo samo ona stara navika koja ponovo diže glavu Ali i odatle možemo nešto da naučimo. Možemo još jasnije da uvidimo kako neprobuđeni ego neprestano pokušava da dosegne sigurnost vezujući se za bilo šta. Impuls probuđenja, međutim, traži jedino istinu: nema slobode kroz vezivanje.

Nadam se da će nam ovo razmatranje svima pomoći da naučimo kako da budemo obazrivi.

Rev. 1/11/2005

www.geocities.com/budizam/texts/munindo/bez_osudjivanja.html

Sumiranje prakse

Ađan Tiradamo

Govor održan u manastiru **Cittaviveka** oktobra 2003

Prevod **Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tan Natiko me je pozvao da kažem nekoliko reči večeras, rekavši da bi voleo da čuje nešto o mom tridesetogodišnjem iskustvu monaha. Dakle, bio je to dobar povod da o svemu tome razmislim. Šta sam ja to radio poslednjih trideset godina?

Tokom svih tih godina prolazio sam kroz različite faze u svojoj praksi, počev od mog dolaska u Tajland. Na početku sam imao vrlo pojednostavljeno shvatanje prakse. Pošto sam tek bio iztašao sa univerziteta, prva mi je ideja bila da provedem šest meseci u nekoj pećini u Tajlandu, sedeći u tišini, i to je to, prosvetliću se. Bila je to moja početna fantazija. "Dajte mi samo šest meseci i gotovo je. Mogu da se vratim kući." Prosvetliš se i onda ideš kući. Tako je bilo pre trideset godina, dakle vidite kolika je to bila fantazija. Mislim da većina ljudi slično razmišlja. Većina nas počinje praktikovanje meditacije sa nekim pojmovima, idejama, očekivanjima i čak sa ovakvim fantazijama. I onda, meditirajući, stavljamo te ideje i pojmove na probu. Sami za sebe otkrivamo. Za mene lično mogao bih da kažem da je moj napor u poslednjih trideset godina bio da radim na

zaokruživanju ili balansiranju svoje prakse.

Sećam se prvih godina na severu Tajlanda, kako sedim u svojoj kolibi i pokušavam da svoju praksu održim veoma jednostavnom. Samo bih sedeo i posmatrao svoj dah. Posmatrao bih ga satima i satima svaki dan. Bio sam u manastiru za meditaciju, tako da nije bilo mnogo stvari koje odvlače pažnju. Nije bilo ništa drugo da se radi osim da radim sedeću i hodajuću meditaciju. Nije to bio šumski manastir, tako da nije bilo dnevnog rasporeda, ni večernje ni jutranje meditacije. Svakom je bilo prepušteno da sam sebi organizuje dan. Bio sam vrlo ozbiljan u to vreme ili sam samo živeo svoju iluziju -- više nisam siguran -- i zaista sam zapeo iz sve snage.

Shvatio sam da imam veliku priliku, jer u to vreme na Zapadu je bilo svega nekoliko takvih mesta. Dakle, bio sam u Tajlandu, budističkoj zemlji, i oovde su mi vrlo velikodušno ponudili mesto da vežbam. I vežbao sam po šesnaest sati na dan, sedeo i hodao, sedeo i hodao. Nije bilo ničeg drugog da se radi.

I naravno, kad nema nikakvih ometanja satima i satima, mesecima, um se prilično smiri. Ali pošto se taj manastir nalazio i na turističkoj mapi pokrajine Chiang Mai, ponekad bi naišao i neki Zapadnjak. Tako se sećam jednom sam sedeo i meditirao, kad zaših korake na stepišku ispred moje kolibe. Vrata se otvoriše i upade turista. Ugleda me kako sedim, priđe mi i reče: "Zdravo, ja sam Džo Smit." Pogledah nagore i rekoh: "Zdravo, ja sam, hmmm... ja sam..." Nisam mogao da se setim ko sam ja! "Dišem", to je bilo sve čega sam mogao da se setim. Naravno, nije to baš bilo prijatno iskustvo, već pomalo zastrašujuće. Znao sam da zavirim u svoj pasoš da se podsetim ko sam ja.

I dani spokojstva su bili odbrojani jer sam vežbao toliko marljivo da mi je na kraju i jedenje predstavljalo prepreku, ometanje koncentracije. Ne možemo živeti jako dugo bez hrane, tako da sam posle nekog vremena oboleo. Ta bolest je došla kao nekakav šok, jer nisam mogao da nastavim sa svojom meditacijom i sva ona

zbrkanost se vratila. Koncentracija ili ismirenje uma jeste uslovljeno stanje, ako duže vremena radi vežbe koncentracije možemo postati vrlo skoncentrisani, ali ta skoncentrisanost zavisi od vežbanja. Kad više ne mogu da vežbam, sve dileme, sve brige, sve druge misli su se vratile i bile je čak i gore nego do tada. Ne samo da sam imao uobičajenu zbrku u glavi, već je ta zbrka sada stajala nasuprot mom iskustvu spokojstva i izgledala je mnogo gora. Naravno, moja prva reakcija bila je: "Budizam uopšte ne funkcioniše. Ne može biti da ja grešim. Greška je do budizma."

Na sreću, nešto u meni, neka vrsta intuicije ili neki stepen poverenja, izazvao je naknadnu pisao: "Možda nešto ne shvatam kako treba?" Zato pogledah u jednu od budističkih knjiga i videh kako piše: "**sila, samadhi, pañña**." A da, pañña, šta je to? Šta taj element koji se zove mudrost? Možda mi to nedostaje? I onda shvatih: "Možu da se vratim i razmotrim svoju ideju prakse"

U to vreme mislio sam da je mudrost u suštini znanje. Dakle mudrost je za mene značila proučavanje budističkih tekstova. Tako sam ja shvatao ono što je Buda nazivao "mudrost". U stvari, razmišljanje o tekstovima pružilo mi je dosta mudrosti, u izvesnom smislu. U kanonu se se pominju različite vrste mudrosti: Tu je suta-maya-pañña, to je mudrost koja dolazi od Budinih govora, onih koje smo pročitali ili čuli kako se recituju. To je prva vrsta mudrosti, niža vrsta mudrosti. Druga vrsta jeste cinta-maya-pañña, to je ono što mi mislimo i zaključujemo.

Postoji i treća vrsta mudrosti pomenuta u spisima. To je bhavana-maya-pañña, mudrost koju stičemo meditacijom i kontemplacijom. Pošto nisam imao mnogo iskustva sa meditacijom, mislio sam da se mudrost sastoji u proučavanju tekstova. Ali pošto sam analizirao tekstove i meditirao još nekoliko godina, učinilo mi se da opet nešto ne funkcioniše. Na sreću, naišao sam učenje Ajahn Chaa, koje je tada u Tajlandu već bilo prevedeno na engleski.

Učenje Ajahn Chaa izgledalo je vrlo izbalansirano. Naravno, on je ohrabrivao koncentraciju, ali ne i preterivanje. Kako sam ga ja razumeo, ukazivao je da se

mudrost ne stiće čitanjem tekstova, već upoznavanjem samoga sebe. Na primer, neko ga je upitao: "Koliko dugo bi trebalo da sedim svakoga dana?" Njegov odgovor bio je: "Ne znam, pogledaj sebe. Šta ti misliš koliko treba da sediš? Šta je najbolje za tebe?" Šalio se da je za neke ljude dugo sedenje kao ležanje kokoške na jajima. Nema baš mnogo koristi. Možda snesu pokoje jaje i to je to. Naravno, nekim ljudim je potrebno duže sedenje, ali poenta je u tome da sami za sebe uvidite koliko vam je potrebno.

Kada sam shvatio da je Ajahn Cha zaista učvršćen u mudrosti, da je znao kako da je razvije i neguje, otšao sam da ga vidim i onda i ostao u različitim mamastirima u Tajlandu narednih šest godina. iako je njegovo učenje vrlo jednostavno, često treba vremena pre nego što zaista "uđu u srce". Na tajskom jeziku reči koje znače "razumevanje" jesu "kow jai", doslovno "ući u srce". Učenje Ajahn Chaa moglo je da mi uđe u um, čuo sam šta mi govori, ali ali nije zaista ulazilo u srce. Nisam još uvek zaista razumevao šta mi govori.

Sećam se kako je podušavao da održavamo sabranost pažnje i usredsređenost šta god da radimo, ne samo dok meditiramo, već pri svakom poslu. Međutim, jednog popodneva sedeo sam u svojoj kolibi i pokušavao da budem tih i smiren. Tada se u tri začulo zvono kao znak da treba da počne da izvlačimo vodu iz bunara. Kad je vrućina, tri sata popodne nije baš najuzbudljivije doba dana. Ali pošto sam živio u manastiru, shvatao sam da moram da budem kooperativa. Tako sam izašao iz kolibe, da pomognem u izvlačenju vode. U sebi sam mrmljao: "Ovo mi remeti meditaciju. Mogao sam da se dobro skoncentrišem, samo da nije tog zvona." Onda zastadoh i pomislih: "Čekaj, Ajahn Cha nam je rekao da bude sabrani šta god da radimo. Pa, pošto živim u manastiru, možda bi trebalo to i da pokušam." I tako sam pokušao da budem što sabraniji dok sam hodao do bunara, dok sam pomagao u izvlačenju, dok sam raznosio vodu po manastiru, dok sam čistio salu za meditaciju. Pošto sam tako proveo nekih tri četvrt sata, vratio sam se u svoju kolibu i seo da meditiram, kad me dočekalo iznenađenje -- moj um je bio zaista stišan. Pre bi mi trebalo pola sata da prestanem da gunđam u sebi. Ali kada sam

sad seo, shvatih: "Vidi, vidi, pa do stvarno funkcioniše!" Iako sam do tada mnogo puta čuo Ajahn Chaa kako savetuje da budemo sabrani, tek ovaj događaj mi je pomogao da zaista razumem šta je pod tim mislio.

Od čitavog učenja koje sam čuo od Ajahn Chaa, ono o kojem najviše razmišljam je vrlo jednostavno. Još uvek da ne razumem potpuno, tako da o njemu kontempliram i dan danas. Rekao je: "Sve je naš učitelj". Kasnije sam ovome dodao moje lično tumačenje: "Sve je naš učitelj ako mu se otvorimo". Odnedavno ovako kažem: "Sve je naš učitelj, bilo da to znamo ili ne". Za mene to znači da nam učenje dolazi na različitim nivoima, čak i kada se na običnom nivou opažanja možda čini da zapravo ništa ne učimo. nekada je to osećaj u stomaku, nekad neodređena intuicija. I zato sam rekao da je moja praksa bila pokušaj da se uspostavi balans, pre nego da se učenje primi ja jednom nivou, na nivou uma, srca ili bilo čega drugog. Stvar je u pokušaju da ga primimo na svim nivoima. Za mene, to se uklapa u učenje o četiri temelja sabranosti, kada smo sabrani na telo, osećaj, um i *dhamme* (sadržaji uma).

Ponekad učenje dolazi na nivou tela. Balansiranje prakse znači ne samo da budemo svesni dok hodamo unaokolo ili dok se oblačimo, na primer, kao što se to kaže u tekstovima, već zapravo učenje unutrašnjeg jezika tela. Na primer, da bih razumeo tajski jezik moram da ga naučim. Da bih naučio unutrašnji jezik tela, potrebno je drugačije učenje. U tekstovima su opisane vežbe koje nam pomažu da razvijemo svesnost rela. Ali ja ovde govorim je malo dublje. S vreme na vreme doživljavamo razna iskustva i ja mogu da ih razumem ovde [pokazuje na glavu] ili ovde [pokazuje na srce]. Da bi razumeli šta telo govori ne radi se samo o tome kako um tumači telo. Reč je i o tome da smo otvoreni da primimo telo, na njegovom nivou stvarnosti, na njegovom nivou izražavanja.

Po meni, učenje jezika tela slično je učenju stranog jezika. Telo govori stranim jezikom. Ono ne govori "racionalnost". Ono ne govori "emocionalnost". Milim da bi trebalo reći da ono govori "fizikalnost". A da bismo razumeli taj jezik, počnemo

tako što razvijamo svesnost toga tela, podešavamo sebe da budemo na telesnom nivou. Slušamo telo kako samo za sebe govori, ne pokušavamo da to tumačemo kroz um, već mu dopuštamo da nam samo kaže šta ima..

U drugim situacijama potrebno je da smo svesni osećaja. "Osećaj" je uobičajeni prevod za pali reč vedana. U Budinom učenju osećaj ili vedana nema veze sa emocijom. Iako ovo učenje može izgledati jednostavno, mogući su problemi u razumevanju. Sećam se kako sam u Engleskoj jednom vodio kurs meditacije sa temom osećaja. Znate već ono: prijatni, neprijatni, neutralni; prijatni, neprijatni, neutralni. Posle tri dana priđe mi jedan čovek i kaže: "Znate, imam jedno pitanje. Šta je to osećaj?" Posle tri dana! Odgovorih mu: "Prijatni, neprijatni, neutralni". Tako jednostavno, ali nije me razumeo.

Shvatam da je delom problem u prevođenju. Znate, ljudi kažu: "Kako se osećate?" I vi im ne odgovorite: "Pa, prijatno, neprijatno, neutralno". Kažete: "Osećam se dobro" ili "Osećam se odlično" ili "Osećam se jadno" ili nešto drugo. Obično odgovarate u vezi sa emocijama. Ali osećaj ili vedana jeste njihov osnovni ton, opšti ton tih emocija, bilo da su one prijatne, neprijatne ili neutralne. Ako ovakvu shemu primenimo na iskustvo, to nam daje jednu drugačiju perspektivu. Ono što je već sadržano u emociji kao što je: "Osećam se odlično" ili "Osećam se srećno", to je već izvesna količina ličnog, moja lična forma sreće ili tuge ili bilo čega trećeg. No, prijatno, neprijatno, neutralno, kome bi to moglo da pripada? Način na kojim na njega gledamo, čini iskustvo objektivnijim. Tako nam pruža drugačiji pogled na emocije, koje su inače za svakog od nas prilično nabijene ličnim. Ako ih izrazimo kao prijatne, neprijatne, neutralne, to svemu daje određenu objektivnost. Ne radi se o tome da poričemo svoju sreću, već je vidite kao prijatno osećanje, a ne "ja koji sam lično srećan", sva svim ličnim angažovanjem oko te sreće. Sve to ličnu realnost deli u određene kategorije.

Kada je Ajahn Cha objašnjavao Dhammu (učenje), često bi koristio primere iz prirode, sa mravima i lišćem u šumi i slično. Iako sam i sam odreastao na selu,

nikada mi nije palo na pamet da posmatram mrave. Kakve to ima veze sa budizmom? Mravi i lišće? Tu mi je pomogla Ajahn Chaova misao da su sve stvari naši učitelji. Znae, kad sam prvi put to čuo pomislio sam: "Šta to uopšte znači?" Sigurno nije mislio da nas svi govori o Dhammi podučavao, mora da je zaista mislio na sve stvari. Ajahn Cha je obično isticao važnost poverenja u sopstvenu intuitivnu mudrost. I naravno nisam imao pojma na šta misli. Dobro, mudrost učenja nam dolazi kroz učitelja, mi smo učenici Budini, dakle kakve ja imam veze sa mudročću? U svom traganju za mudročću često bih prepoznao potrebu da ono što znam ili mislim da znam neko i potvrdi ili istakne.

I reakcija Ajahn Chaa na tu moju potrebu mi je u početku zadaval probleme, ali sam kasnije počeo sve više da je cenim. Bio je majstor da vam nikada ne da direktan odgovor. Kad bi neko došao kod njega i pokušao da dobije sasvim direktan odgovor, on bi se uvek odlučivao za drugačiji pristup. Prvo sam pomišljao da je malo, kako bih rekao neiskren... ili da ne zna odgovor... ili da nas vuče za nos, pošto je imao sjajan osećaj za humor.

Kasnije sam shvatio da je pokušavao da nas usmeri na nas same, na ono što pita pitanje ili traga za odgovorom. Ako smo odgovor trazili od njega, on bi uvek pokazivao na nas. I tako, abo bste ga dovoljno dugo sledili, vratili biste se samome sebi. osnovno je za praktikovanje Dhamme da ste u stanju da dovedete u pitanje svoje temeljne pretpostavke. Počinjemo postavljanjem pitanja, ali možda je od toga važnije ustanoviti ko pita. Vrlo često ustanovio bih da moje pitanje potiče iz ega. Postavio bih pitanje Ađan Čau, ali sam onda hteo da mi na njega da moj odgovor ili barem odgovor koji bi mene zadovoljio. Želeo sam da moji stavovi budu potvrđeni. Želeo sam da njegovi odgovori budi za mene prijatni, da me usreće i potvrde moje osećanje sopstva.

Odgovarajući onako kako je on to radio, zapravo nas je upućivao na sopstenu intuitivnu mudrost. Morali smo da naučimo da postavimo pitanje i pustimo ih da plutaju neko vreme, ne tražeći odgovor. Trebalo mi je vremena da shvatim da

prema Budinom učenju mudrost nije u vezi samo sa čitanjem tekstova, već i sa razumevanjem sebe samog, razumevanjem svoje prirode, svoga tela, osećaja, stanja uma, mentalnog i fizičkog sklopa, *nama-rupa*. Kada je Buda pokušavao da otkrije Istinu, seo je i istraživao samoga sebe. Nigde ne možete videti statuu Bude prikazanog kako čita knjigu, zar ne? On je meditirao i ono sa čime je mogao da meditira bilo je njegovo telo i um. Nije čak imao ni telo i um nekog drugog. Samo sopstveno. Tu je on došao do prosvetljenja. Nije to bila knjiga, nije to bilo nešto izvan njega, već upravo tu, u njegovom telu i umu.

Posle toliko godina provedenih u učionici, piljeći u tablu, sa profesorom koji mi govori šta je istina, istina je uvek bila "negde tamo". Trebalo mi je vremena da izmenim takav stav.

Sećam se jednom u Tajlandu, u manastiru su nas posetili studenti. Ađan ča im je vrlo jednostavno rekao: "Odložite svoje knjige i čitajte svoj um." Zvuči jednostavno, ali kako da to uradite? Svi smo mi još kao mali naučili kako da čitamo knjige, ali jako su retki oni koji su učeni svoj um. Kakav um, ko to čita čiji um? Da li to možda moj um čita mene? Ali to je upravo meditacija. Biti u stanju da čitamo sopstveni um ili da čitamo um.

Dakle, tokom svih ovih godina trudio sam se da zaokružim ili izbalansiram mnoge svoje ideje o praksi. To znači njihovo stavljanje na probu. Naravno, stavljanje na probu znači da nekada ne uspemo. Takvi su testovi. Nekada uspete, nekada ne. Moram priznati da sam za trideset godina -- i nadam se da je ovo ohrabrujuće -- da sam za trideset godina neke od svojih najvažnijih lekcija naučio od neuspeha, a ne od uspeha. Uspehi su sekundarni; daju vam podsticaj za neko vreme, ali učenje na greškama ili neuspesima... to su zaista, zaista važne lekcije. Naravno, ko bi poželeo da uči od neuspeha? Ko uopšte hoće da prizna neuspeh, koji toliko ugrožava naš ego, našu gordost i naš dobro mišljenje o sebi. No, po meni, neuspehi nam pokazuju našu tamnu stranu. To je mesto na koje ne gledamo inače, koje ne vidimo. Rekao bih da prosvetljenje nije uvek samo svetlost. Svetlost je već

osvetljena. Prosvetljenje je osvetljavanje tame, onoga što inače ne vidimo, što ignorišemo. Dakle, radi se o osvetljavanju našeg neznanja.

Može izgledati paradoksalno, mada se nadam da nije i razočaravajuće, reći da najviše možemo da naučimo od svojih grešaka. To je mesto na koje ne želimo da gledamo, na našu gordost i uobrazilje o sebi, temelje našeg osećaja sopstva -- sve to postaje vidljivo kod neuspeha. A uspeh za mene može da bude čak i opasan, jer on često vodi do još više gordosti i novih uobrazilja. Dakle, za mene praksa je da se osvrnemo i transformišemo tamne strane, gubitničke strane, to znači učiti od svake stvari, naročito od onih koje nećemo da pogledamo, naročito od onih koje ne smatramo naročito korisnim ili vrednim. To mi se potvrdilo i tokom meditacijskog povlačenja ove zime.

Svake zime mi imamo meditacijsko povlačenje tokom tri meseca. To je dobro vreme za vežbanje i obično je to period mira i tišine. Ali ove godine, posle otprilike mesec dana, susreo sam jednu osobu. I psolo sam se osećao neugodno, možda biste to mogli nazvati i ljutnjom. Nije to bio niko iz manastira. Da je neko iz manastira, mogao bih sa njime kasnije da popričam i rešimo problem. Bio je to slučajan susret dok sam šetao i onda smo se razišli. Nisam čak mogao ni da krenem za tom osobom da rešimo stvar. Dakle, u sred manastirskog povlačenja, nikakvih ometanja i onda se to dogodi.

Nazvao sam to "ljutnjom" kako bih mogao da ga formulišem i ta "ljutnja" jednostavno nije htela da prođe. Predstavljala mi je problem, u sred mirnog monaškog okruženja, ta ljutnja koja je u meni plamtela. Ali na kraju sam shvatio: "Ovo je dobra šansa za učenje".

Počeo sam da posmatram tu iritiranost, da istražujem šta se događa. Bio je to neprijatan fizički osećaj u predelu srca. I kada sam pogledao u nju, ta tu "ljutnju" se iznenada ispostavilo da je nešto drugo: ogorčenje. To me je iznenadilo, jer osoba na koju sam bio ogorčen čak nije ni bila prisutna!

Bilo je to sećanje, imaginacija. I posmatrao sam to ogorčenje naredna dva-tri dana. Ustanovio sam da je to ogorčenje zato što sam bio pogrešno shvaćen. I to je vodilo unatrag do nečega što se dogodilo više decenija ranije. Počeo sam da to gledam, da bivam otvoren za to, da ga primam bez unapred donetih sudova. I dok sam to činio, stvar je počela da se raspetljava. Izgledalo je skoro kao nekakvo raspakivanje. Ono što sam smatrao ljutnjom ispostavilo se kao kompleksan mehanizam. kao čitava serija stvari.

Posle ogorčenja, došao je strah, strah od davanja oduška tom ogorčenju, njegove eksplozije i strah od toga šta će ona druga osoba učiniti u tom slučaju. Strah je trajao tro-četiri dana, U osnovi straha bila je i frustracija. Porveo sam tri ili četiri dana sa tim. Svako dan bio je raspakivanje to osećanja koje sam nazvao "ljutnja". Počelo je da se raspakuje na jedan skoro mehanički način. I na kraju se raspakovalo, pokazalo se. Kad sam ga otvorio, bilo je još više zastrašujuće, jer nije više imalo oblik. Postalo je bezoblično i postalo je veće. Postalo je veće od mene. Ali dok se raspakivalo postalo je i manje čvrsto, postalo je fleksibilnije. Kada je dostiglo nivo frustracije, postalo je manje lično. Činilo se univerzalnijim. Ovo raspakivanje potrajalo je nedeljama. I onda sam jednog dana zapazio da je od svega toga ostala jedino bezbojna energija. Nije imala ni boju, ni teksturu, ni emociju. Nisam mogao reći da je to bilo ni ogorčenje ni frustracija, bila je to jednostavno ta pulsirajuća energija, mada ne suviše prijatna. Mogao sam da vidim da ona nije ja i da uz nju ide strah. Barem što se tiče besa mogao sam da kažem: "OK, to sam ja." Ali kako se to sve više raspakivalo, došlo je do neke vrste srhetskog nivoa. Bilo je osnovna, temeljna emocija. A onda je ostala samo ta energija, koja je pulsirala. Možna energija bez boje il ismera. Nisam mogao reći da je ona moja. Mogao sam rećin jedino da to životna sila. I to je bilo otkrovenje za mene, otkriće da je bes deo našeg bića. Da je on izraz životne sile. Naravno, ona je bila zagađena negativnim uticajima, u ovom slučaju mojim prtljagom, mojim frustracijama, ogorčenjem i strahom. Ali u svom izvoru bila je to samo životna sila. To otkriće bilo je zastrašujuće, jer nisam ima kontrolu nad tim. Sa ljutnjom sa imao

izvestan stepen kontrole: mogao sam da držim jezik za zubima; ali ova stvar, šta je to?

Važno je zato da radimo sa ljutnjom, ne protiv nje, jer ona je deo naše životne sile. Ako pokušamo da radimo protiv nje, to je kao da pokušavamo da sami sebe ubijemo. To rade mnogi ljudi, pokušavaju da udave svoj gnev.

Pokušavaju da ga zaustave i potom postaju deprimirani, razdraženi i frustrirani, pošto zaustavljaju svoju životnu silu. Rad sa besom ne znači pustiti mu na volju, već raditi sa njim, biti u stanju podesiti ga do nivoa kada je on na tom nivou životne sile. Kada ga jednom sagledamo na drugačiji način, on ima i drugečije značenje za nas.

U trenutku kada sam shvatio da je to obična "ljutnja", padale su mi na pamet razne misli: "Ah, ti ne bi trebalo da si ljut. Trideset godina meditacije i još uvek se ljutiš." Ali kada je to postalo ta energija, pulsirajuća energija, tada su svi ti glasovi prestali, jer oni nemaju predistoriju. Nema istorije, nema bojenja i nema ličnog uplitanja u to, jer to je samo prirodna životna sila. Buda je sigurno na to mislio kada nam je govorio da stvari kojih smo svesni ne uzimamo izraz svoga ja, već da budemo svesni koje su njihove prave implikacije, koja je njihova prava dubina. Često gledamo tek na površini, ne gledamo šta je izvor. Ako negujemo sabranost pažnje, svesnost, ona počinje da prodire, ona može da raspakuje emocije poput ljutnje.

Ljutnja nije nešto što bi trebalo prigušiti i zadaviti, već nešto što treba istraživati, otvoriti mu se i otkriti. Treba ga transformisati u nešto što je prosvetljeno. Praksa jeste prosvetljivanje tog kvaliteta, a ne gurati ga u stranu, pokušavati da ga ugušimo ili ignorišemo. Ljutnja govori nešto o nama, bilo da mi to hoćemo da čujemo ili nećemo. Moramo imati na umu učenje Ađan Čaa da je "svaka stvar naš učitelj" i zapamtiti da nas one stvari koje ne volimo verovatno najviše mogu podučiti.

[Home](#) ---\\ [Tumačenja](#)

Vežbanje kao proces

Ađan Pasano

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jedna od stvari koja može zaokupiti našu pažnju tiče se napredovanja u vežbanju. To je nešto do čega nam je stalo: razmišljamo o tome, bivamo time zarobljeni na mnogobrojne načine. Takav je naš stav prema duhovnoj praksi. Napredujemo li? Ili možda nazadujemo? Jesmo li sve lošiji u svom vežbanju ili ...?

Mnogo vremena provodimo odmeravajući svoju praksu, tako što se upoređujemo sa drugima. Znae ono: jesu li oni više napredovali od nas? Jesu li iza nas? Vrtimo se u krug sa tom idejom da izmerimo svoj napredak ili rast u praktikovanju duhovnog puta. I to je nešto što bismo mogli da istražimo i posmatramo, jer često odlazimo u krajnosti kada pokušamo da odredimo šta je napredak; a onda se nađemo na drugom polu govoreći sebi da zapravo ne treba uopšte o tome da brinemo, da jednostavno na treba da razmišljamo o napredovanju.

Ovo je jedna od stvari koja mi je pala na um dok sam putujući u SAD čitao jedan članak o budističkoj praksi i kako se sve manje naglašava prosvetljenje. Ljudi ne

žele više da govore o prosvetljenju, neprijatno im je da razmišljaju o tome zato što se ono čini toliko dalekim, pa radije govore o ovozemaljskim merilima, o tome kako bi po njihovom mišljenju praksa trebalo da izgleda. Mislim da je dobar deo razloga za to u vezi sa krajnostima u koje zapadamo kada pokušavamo da izmerimo svoj napredak ili se trudimo da izbegnemo to merenje. Otuda naša konfuzija šta je pravo vežbanje i šta mi smatramo rastom i sazrevanjem u praksi. Zbog toga bih želeo da iznesem nekoliko svojih razmišljanja šta je Buda postavljao kao merila rasta u Dhammi, rasta u vežbanju, sazrevanja u vežbanju.

Reč je o četiri stvari (*dhamme*), o kojima se ne govori toliko često. Nazivaju se četiri dhamme koje vode ka rastu, ka sazrevanju. Prva dhamma je kontakt sa mudrima (*sappurisa sasevana*). Druga je slušanje Dhamme, slušanje učenja (*sappurisa sasevana*). Treća je pažljivo promišljanje, mudro razmatranje (*yoniso manasikara*). I poslednja je *Dhammanupata patipatta*, praktikovanje Dhamme (učenja) u skladu sa samim tim učenjem. To je okvir u kojem izgrađujemo svoj odnos prema napredovanju.

Jedna od stvari kojima smo skloni je da progres merimo na osnovu svog iskustva. Doživimo nešto i pomislimo "To je to..." Onda ga dalje procenjuemo i kažemo: "Ovo mora biti znak da napredujem". Zatim dođe neko drugo iskustvo i kažemo: "Ah, ovo mora biti znak da sam nazadovao". Ne gledamo na stvari kao na proces. Obično izolujemo neke slučajeve, neka iskustva i onda ih procenjujemo, merkamo i doživljavamo sreću ili patnju zbog njih. Budino učenje je više okrenuto ka procesu. Kako da se nađemo u procesu sazrevanja? Kako da se nađemo u procesu rasta i napredovanja u svom vežbanju, umesto da se grčevito držimo nekog iskustva ili nastojimo da stvorimo neko iskustvo za koje ćemo onda reći: "Dobro, ovo definitivno mora biti dokaz da napredujem, da sazrevam"?

Nužno je više pažnje posvetiti tom procesu. On se odvija u ciklusima i ne može se predstaviti pravom linijom. Kao što i sami možete da primetite, kada je reč o kontaktu sa mudrima, slušanje učenja, pažljivo promišljanje i praktikovanje učenja

u skladu sa samim učenjem, to su stvari koje sve vreme kruže jedna oko druge. Ne napredujete linearno, od tačke A do tačke B. Reč je o procesu koji se odvija sve vreme, kako na spoljašnjem planu, tako i na unutrašnjem, pošto to mudro biće koja treba da sretnemo jeste isto tako mudro biće koje je u nama.

Na spoljašnjem planu treba da imamo poverenja u učitelje, u ljude koji daju primer, te otuda tragamo za učiteljem, za nekim ko daje dobar primer. I čak i ako živimo u manastiru, zajedno vežbamo, svejedno tragamo za učiteljem, za ljudima koji predstavljaju primer. Tu je međusobna podrška vrlo važna. To ne znači da ako ste na vrhu neke piramide da ste automatski i učitelj ili se nazivate mudrim. Za svakog od nas dužnost je da, živeći u zajednici, daje primer, da pokušamo da podržimo jedni druge u vežbanju. Zato, tražeći jedni druge oko sebe mi nužno tražimo one koji nas ohrabruju, koji nas mogu uputiti.

Na isti način, kod slušanja učenja, ako je ono u obliku formalnog predavanja ili sluđamo snimak, čitamo knjige, svaki od tih načina na koji primamo učenje i o njemu razmišljamo jeste način koji doprinosi rastu. Naša se praksa hrani dolaženjem u kontakt sa učenjem koje je neposredno i u skladu sa istinom (*sadhamma sevan*). *Sadhamma* je "dobra Dhamma" koju slušate, dobro učenje -- učenje koje je u skladu sa Istinom. Istraživati ga, slušati ga, čuti ga -- to predstavlja drugi uslov za nastanak ispravnog razumevanja. Ako nismo čuli učenje ili nismo došli u kontakt sa učenjem koje je jasno i neposredno, teško će nastati ispravno razumevanje. Sem ako niste potpuno probuđeni Buda ili samoprobudeni Buda, to će biti teško. Neophodno je da slušamo, da obratimo pažnju, neophodno je da smo u kontaktu sa učenjem. I ako ne slušamo, ne obraćamo pažnju, tada i kad je učenje dato, ono nije apsorbavano, nije našlo svoj put do srca. Zato, slušajte šta se govori.

Pažljivo promišljanje je korišćenje sposobnosti istraživanja, kako bi se jasno uvidelo kako stvari funkcionišu. Na koji način koristimo svoju spobnost mišljenja? To je sposobnost koju posedujemo: bez sumnje da smo u stanju da razmišljamo.

Nekada taj kvalitet *yoniso* -- mudro razmatranje, pažljivo promišljanje, ne koristimo koliko bi trebalo. Sećam se članka koji sam čitao (posle je neko napisao i knjigu o tome, a naslov knjige bio je preuzet iz tog članka): U nekom gradiću dojavljeno je da je izbio požar na spratu jedne kuće. Kroz prozore je pokuljao dim i neko je pozvao vatrogasce. Ovi su dojurili do kuće, provalili unutra, popeli se i videli da se zapalio krevet, a da na krevetu leži neki čovek. Jedni ga iznesoše napolje, dok su ostali gasili vatru. A onda, kada je već sve bilo gotovo upitaše tog čoveka što je ležao na krevetu kako je izbio požar. A on im odgovori da nema pojma, jer je krevet već počeo da gori kad je on na njega legao. Zaista impresivan primer nedostatka *yoniso*! Mi se ovome smejemo, ali koliko puta smo i sami uradili nešto glupo? A sve one razne muke u koje smo zapdali, rastrojenost i haos koji stvaramo u svom životu, sve to bi u normalnoj situaciji trebalo da nam budu jako dobri znaci upozorenja! No, zanemarujemo ih, produžujemo i lupamo glavom o taj zid patnje. Tako je i sa *yoniso*, paljivim promišljanjem; možemo da osmotrimo šta je to što nam stvara patnju. I to nam je orijentacija u vežbanju.

Ovo je Buda na izvanredan način koristio kao glavno merilo svoga učenja. Kako nastaje patnja? Koji je to put da se iz patnje izađe? Šta je uzrok patnje? Moramo biti u stanju da razmišljamo i procenjujemo. To možemo da radimo na više načina: istražujemo iskustvo patnje, čime je izazvana, odakle dolazi, oko čega se vrti. Možemo takođe da analiziramo zašto neke stvari doživljavamo kao prijatne, a druge kao neprijatne. Koji je put izlaza, da se odvojimo i od jednih i od drugih? Jer mi smo skloni da jurimo ka onome što je prijatno, a bežimo od onoga što je neprijatno. Ali možda to nije izlaz. Potrebno je da nekada zastanemo i razmislimo, da osmotrimo stvari koje su prijatne. One mogu biti prolazno zadovoljstvo, ali da u suštini vode ka patnji. Neke od stvari koje su neprijatne nisu nužno samo patnja; moguće je da u njima ima i nešto korisno. Zato treba da proveravamo i svoje iskustvo. Takođe, neke od stvari koje izgledaju prijatne i jesu prijatne i treba ih negovati.

Iako Buda koristi patnju kao osnovno merilo ili temelj svog učenja, treba isto tako

uočiti da put koji sledimo, put vežbanja, vodi ka onome što se smatra srećom i zadovoljstvom: zadovoljstvo ili blagodet pridržavanja pravila, zadovoljstvo ili blagodet umerenosti, zadovoljstvo ili blagodet blagonaklonosti i saosećanja, zadovoljstvo ili blagodet spokojnog uma. Sve su to stvari koje treba da negujemo, da razvijamo. Neophodno je da razumemo njihovu namenu i funkciju, kako da ih razvijemo. Ali isto tako treba uočiti vezivanje za zadovoljstvo zasnovano na želji, a koje vodi ka frustraciji i time do nove patnje. Na isti način, na patnju možemo gledati iz dva ugla: patnja koja vodi do nove patnje i patnja koja vodi dalje od nove patnje. U stanju smo da uočimo kada patimo usled mržnje ili besa. To je neprijatno u sadašnjem trenutku i vodi ka još više patnje.

Druga je priča sa patnjom kada recimo treba da nešto istrpimo, recimo patnju vežbanja samoga sebe, patnju kada moramo da sedimo mirno i posmatramo dah: u svemu tome postoji elemenat patnje, ali i nešto što vodi ka osećanju blagostanja, stabilizovanja, smirivanja. Dakle, biti u stanju da istražujemo, da pažljivo razmatramo stvari, jeste vrlo važno. Kao što rekoh, skloni smo da uvek stvari posmatramo kao crne ili bele: "Ovo je prijatno, hoću to". "Ovo je neprijatno, to ću da izbegavam". Ali ako sve to posmatramo kao proces, postoji nešto što je uzrok da nastane nešto srugo. Onda sve to počinjemo da vidimo u drugačijem svetlu, da se prema tome odnosimo na drugačiji način. Dakle, posmatranjem, promišljanjem, podstičemo svoj rast i svoje vežbanje. Moramo da se zapitamo: gde je izlaz? Koji je put do mira? Koji je put do slobode, do nevezivanja?

U vezi sa praktikovanjem učenja u skladu sa samim učenjem, postoji jedna priča iz hrišćanske tradicije. U vreme građenja velike katedrale u Šartru, mnogi su bili vrlo uzbuđeni. Naravno, trebalo je nekoliko generacija da se rodi kako bi ona bila izgrađena i Evropom proširi vest o podizanju ove veličanstvene građevine. Tako je jednom neki Italijan hodočasnik stigao u Šartr da vidi njezino građenje i iskaže poštovanje graditeljima. Stigao je kasno popodne, ušao u građevinu i počeo da razgleda okolo, te ugleda neke ljude kako nešto pakuju i druge kako nešto drugo dovršavaju, treći čiste, dok na kraju ne naiđe na jednog čoveka sa čekićem i upita

ga: "Šta ti radiš?" "Ja sam stolar, pravim vrata i prozore. Svu ovu drvenariju sam ja napravio". Onda ugleda nekog drugog, sav prljav od prašine, i ponovo ga upita: "Šta ti radiš?" "Ja radim sa kamenom, tešem ovo kamenje za gradnju". I onda naiđe na nekog trećeg, sa raznim bojama i sav svetluca od raznih komadića stakla, te ga upita: "Šta ti radiš?" "Ah, ja sam staklar, ja pravim ove vitraže". Na kraju hodočasnik naiđe na neku sitnu ženu koja je čistila i brisala na kraju radnog dana i upita je "Šta ti ovde radiš?" Ona zastade, pogleda gore i okolo po katedrali sa dubokim poštovanjem i reče: "Ja ovde pomažem da se izgradi ova veličanstvena katedrala u slavu Božiju". To je drugačiji ugao gledanja na ono što radimo, uviđanje, to znači kada kažemo "praktikovati učenje u skladu sa samim učenjem". Morate imati viziju onoga ka čemu težite, viziju onoga što vežbate. Mora vam biti jasno čemu sve to služi. I u tome je naše vežbanje. Vežbanje je ono što nas vodi u tom pravcu.

Ako ne sagledavamo to što radimo, jasno ne razumemo ono što nas vodi ka cilju, tada se zaglavimo u svojim malim dramama "mene koji praktikujem učenje", svojim poteškoćama i svojoj patnji zbog toga. Ili se uživimo u to da budemo divan *vinaya* monah, sledimo sva pravila i to je naš put. Ili postajemo opsednuti meditacijom... Sve te stvari su deo puta. Moramo naučiti kako da se pridržavamo pravila, kako da budemo umereni u skladu sa učenjem. Ali isto tako moramo videti koja im je svrha, na koji način one doprinose tome da se izgradi velika katedrala: ako se upletemo u svoje pojedinačne poslove, onda promašujemo glavnu poentu i takođe propuštamo da uživamo u toj katedrali oko nas. Vežbajući, moramo takođe imati osećaj šta mi to vežbamo i šta je to što nas vodi do cilja. Uvek iznova vaš um mora to da procenjuje.

Pravila ponašanja imaju za cilj da naš um izdignu iznad te tendencija da se odupiremo umerenosti, da se učvrstimo u nameri da uradimo stvar za koju znamo da je ispravna, da je u skladu sa istinom. I meditacija ne znači samo da budemo vešti u tome da svoj um zadržimo na ritmu udaha i izdaha. Ona znači i razvijanje

svesnosti i jasnoće, sposobne da ostane sa objektom meditacija, ali onda i da uvidi njegovu pravu prirodu. Zašto se naš um pokorava našim osećanjima, mislima i opažanjima? Zašto sebi stalno govorimo kao nekom posebnom? Ako nemamo taj osećaj izdizanja iznad uma, iznad stanja koncentrisanosti, tada se zaglibljujemo i ne doživljavamo slobodu uma, ne doživljavamo prestanak patnje, jer um nije u svom prirodnom okruženju. Isto je i sa Budinim učenjem ili učenjem mudrosti: ono ne postoji samo zato da bi bilo memorisano ili da bismo ga zapisivali u beležnicu i vraćali mu se kad nešto zaboravimo. Njega treba usvojiti i prepoznati u svakodnevnom životu. Čemu ono služi? Da razbijemo svoje iluzije, da presečemo svoje vezivanje. Otuda treba da nam je uvek na umu i da ga produbljujemo.

Jedan od način gledanja na vežbanje u Dhammi je napredovanje ka cilju: ono mora biti kretanje ka nečemu. Drugi način, po meni, jeste stavljanje "malih dhamma" u "velike dhamme". Pod ovom mislim na dovođenje sebe u red, na vežbanje kao na jedan proces. Moramo učiti kako da sve te male stvari povežemo. I kako da im se vraćamo. Ponekad imamo teškoća u vežbanju, jave se sumnje. Naučite kako da se vratite na početak. Naučite kako da iznova počnete. Krenite od početka i uradite osnovne stvari, a onda krenite dalje, tako da je naše vežbanje neprekidno sazrevanje. Tada će napredovanje ići samo od sebe. Mi moramo da ga hranimo, da se staramo o tom procesu. To je ono što treba da naučimo: kako da budemo pažljivi u vežbanju i kako da ga razvijamo. Naša zrelost dolazi iz toga. I opet se javi namera da stvorimo neko iskustvo i onda se za njega uhvatimo -- pokušavajući da jasnije iskusimo: "ovo je prava Dhamma", "ovo je pravo vežbanje" ili "ovo je pravi mir". Mislim da su takvi napori velika prepreka. Treba da naučimo da se jednostavno staramo o stvarima koje posmešuju rast Dhamme -- i onda se ona razvija sama od sebe.

To je Ađan Ča isticao uvek iznova. Dolazili bismo kod njega i postavljali mu najrazličitija pitanja. "Daj nam metod, daj nam put". I on bi nam često odgovarao da nije stvar u tome da jednostavno iz uma iscedimo neko iskustvo. To je sličnije rastu drveta: ne posejemo seme i onda ga teramo da iznikne. Morate prvo

pripremiti zemljište, stavite u njega seme, zalivate ga, pazite... i onda će drvo i samo da iznikne. I rašće u skladu sa svojom prirodom i davaće plodove u skladu sa svojom prirodom. Nije naš zadatak da pokušavamo da odredimo ili ga prisilimo da raste brže ili da donosi onaj plod za koji mi smatramo da je pravi. Učenje da se brinemo o svome umu je slično učenju kako da se staramo o drvetu.

Ovo sam imao večeras da vam ponudim kao povod za razmišljanje.

Rev. 10/3/2007

www.geocities.com/texts/forest/pasanno.html

Svesnost sama

Fragmenti učenja Ađan Fuang Đotika

Sakupio Tanisaro Bikhu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Misli o tome šta govoriš

1

Ađan Fuang je uvek svoje izlaganje Dhamme prilagođavao okolnostima.. Ako bi okolnosti bile takve, davao bi duga, detaljna objašnjenja. Ako nisu, rekao bi tek nekoliko reči – ponekad bi samo ćutao. U tome se pridržavao pravila koje je izrekao Ađan Li: "Ako hoćeš da ljude podučavaš Dhammi, a oni nisu voljni da te slušaju ili nisu spremni za ono što hoćeš da im kažeš, tada nije važno kako je fantastična Dhamma kojoj hoćeš da ih podučiš, ona se ipak računa kao naklapanje, jer jednostavno ne služi bilo kakvoj svrsi."

2

"Pre nego što kažeš bilo šta, zapitaj se da je to nužno ili nije. Ako nije, nemoj ništa ni reći. To je prvi korak u vežbanju uma – jer ako ne možeš da kontrolišeš svoj jezik, kako misliš da ćeš uspeti da kontrolišeš svoj um?"

3

"Svako od nas ima dva uveta i jedna usta – što je znak da bi više vreme trebalo da posvetimo slušanju nego govoru."

4

"Kada se ljudi hvale kak osu dobri, oni se zapravo hvale kako su glupi. Ako je nešto zaista dobro, ne moraš da ga hvališ."

Misli o tome šta jedeš

5

"Kada jedeš, drži svoj um usmeren na dah i razmišljaj zašto jedeš. Ako jedeš samo zbog prijatnog ukusa hrane, tada to što jedeš može da ti škodi."

6

Posle posete Americi, jedan od njegovih studenata ga upita je li imao prilike da proba picu. On reče da jeste i da je bila veoma dobra. Ovo iznenadi jednog od njegovih učenika koji ga je pratio na putovanju: "Ali pojeli ste samo dva zalogaja", reče. "Mislili smo da vam se ne dopada."

"Dva zalogaja su mi bila dovoljna da se najedem", odgovori on. "Zašto bi hteo da jedem više od toga?"

7

Jednom je jedna žena koja je dolazila povremena na poduku odlučila da mu pripremi hranu i donese u manastir. Želeći da bude sigurna da je to nešto što on voli, pitala ga je direktno: "Koju vrstu hrane najviše volite?"

Njegov odgovor je bio: "Hranu koja mi je najbliža."

Ljudi koji praktikuju Dhammu

8

Jedan učenik zamolio je za dozvolu da hvata beleške o Ađan Fuangovom učenju, ali ovaj to odbi rečima: "Jesi li ti takva osoba – uvek sa sobom nosi hranu u džepu jer se boji da ništa neće imati da jede?" Onda mu objasni: "Ako sve zapisuješ, mislićeš da je u redu da sve što si zapisao zaboraviš, jer je sve tu u tvojoj beležnici. Krajnji rezultat će biti da će sva Dhamma završiti u tvojoj beležnici, a ništa u tvome srcu."

9

"Spisi kažu da ako dobro slušaš steći ćeš mudrost. Da bi dobro slušao tvoje srce mora biti stišano i spokojno. Slušaš srcem, ne samo ušima. Kada si jednom saslušao, moraš to što si čuo i da praktično primeniš, upravo tu i tada. Tako ćeš doći do rezultata. Ako zaboraviš na praksu, to što si čuo nikada neće zaista postati deo tebe."

10

Jednom dok je *chedi* u manastiru Dhammasathit bio građen, među učenicima koji su učestvovali u gradnji izbi velika prepirka. Jedna od njih je time bila toliko pogođena da otide da se požali Ađan Funagu, koji je u to vreme boravio u Bangkoku. Kada je završila svoj izveštaj, on je upita: "Jel znaš ti šta je šljunak?"

Iznenadena pitanjem, ona odgovori: "Da."

"Da li znaš šta su dijamanti?"

"Da."

"Pa zašto onda me skupljaš dijamante? Kakva ti je korist od skupljanja šljunka?"

11

Čak i u budističkoj zemlji kao što je Tajland, neki mladi ljudi koji praktikuju Dhammu nailaze na otpor svojih roditelja, koji smatraju da bi njihova deca svoje

vreme treba da troše na mnogo praktičnije stvari. Jednom su roditelji jedne krojačice pokušali da je spreče da posećuje manastir Makut i to ju je jako naljutilo. No kada se požalila Ađan Đotiku, on je upozori: "Znaš, ti imaš ogroman dug prema svojim roditeljima. Ako se na njih naljutiš, ili višeš na njih, time sebi tovariš paklene vatre, zato pazi. I zapitaj se: ako si želela roditelje ko bi ohrabivali tvoje postupke, zašto nisi odabrala da te rodi neko drugi? Činjenica da su oni tvoji roditelji pokazuje da imate zajedničku karmu iz prošlosti. zato otplaćuj svoje dugove kako dolaze. nema potrebe da stvaraš novi karmu svađajući se sa njima."

12

"Istina leži u tebi. Ako si iskren u onome što radiš, tada ćeš se sresti sa istinom. Ako nisi, naići ćeš samo na stvari koje su lažne i imitacija."

13

Jednu od Ađan Fuangovih učenica -- krojačicu -- kritikovala je jedna od njezinih mušterija. "Ti praktikuješ Dhammu, zar ne? Pa zašto si onda tako pohlepna i toliko naplaćuješ svoje usluge. Ljudi koji praktikuju Dhammu bi trebalo da zarade tek toliko koliko im je potrebno da prežive."

Iako je znala da su njezine cene sasvim uobičajene, nije mogla da smisli nijedan dobar odgovor, tako da je sutradan ispričala Ađan Funagu šta se dogodilo. On joj odgovori: "Sledeći put kad ti to neko prebaci reci mu -- 'Slušaj, ja ne praktikujem Dhammu da bih bila glupa'."

14

Kada sam prvi put boravio u manastiru Dhammasathit u rane sate sam poneka dslušao bombardere B-52 kako iz obližnje baze poleću u svoje bombarderske misije u Kambodži. Svaki put kad bi ih čuo počeo sam ra se pitam šta ja radim tu meditirajući kada je u svetu toliko nepravde protiv koje se treba boriti. Kad to pomenuh Ađan Funagu, on reče: "Ako pokušap da istravljaš svet a da nisi ispravio prvo sebe, tvoja unutrašnja dobrota će se na kraju iscrpeti i gde ćeš onda biti?"

Nećeš biti u stanju da bilo kome -- ni sebi ni drugima -- učiniš bilo kakvo dobro."

15

"Svi mi hoćemo da budemo srećni, ali uglavnom nismo zainteresovani da izgrađujemo uslove za sreću. Interesuje nas samo rezultat. Ali ako se ne zainteresujemo i za uzroke, kako možemo očekivati da dođemo do rezultata?"

16

Kada sam prvi put otišao da učim meditaciju sa Ađan Fuangom pitao sam ga da li se ljudi zaista preporučaju posle smrti. On odgovori: "kada počinješ da vežbaš Buda od tebe traži da veruješ samo u jednu stvar: karmu. Što se tiče ostalih stvari, da li u njih veruješ ili ne zaista nije bitno."

17

Jedan učenik je meditirao sa Ađan Funagom kad -- u potpunom odsustvu pažnje -- pljesnu komarca koji mu je bio na ruci. Ađan Fuang to prokomentarisao: "Stvarno skupo naplaćuješ svoju krv, zar ne? Taj komarac ti je tražio samo kapljicu krvi, a ti si mu za nju uzeo život."

Učenik/Učitelj

18

"Šta god da radiš, uvek misli na svoga učitelja. Ako zaboraviš na učitelja, sebe odvajaš od svog korena."

19

"Onaj ko ide od jednog do drugog učitelja zapravo i nema nikakvog učitelja."

20

U različitim prilikama ljudi su Ađan Fuangu poklanjali amajlije i on bi ih davao svojim učenicima -- ali sasvim retko onima koji su mu bili najbliži. Jednoga dana

koji je sa njim proveo nekoliko godina nije mogao da odoli a da se ne požali:
"Zašto kada dobijete lepu amajliju nijednu ne date meni, nego uvek nekom drugom?"

Ađan Fuang odgovori: "Ja sam ti već dao mnogo stvari boljih od toga. Zašto njih ne uzmeš?"

21

"Ako učitelj hvali učenika u njegovom prisustvu, to je znak da je on kao učenik stigao dotle i da verovatno u ovome životu neće biti u stanju da dosegne nešto više. Razlog zbog kojeg ga učitelj hvali jeste da mu omogući da bude ponosan na činjenicu da je bare mstigao toliko daleko. Njegovo srce će imati nešto dobro za šta da se uhvati kada mu zatreba na samrtnoj postelji."

Život u ovome svetu

22

"Ako već hoćeš da prosuđuješ ljude, prosuđuj ih po njihovim namerama."

23

"Nikakve vajde od lovljenja tuđih grešaka. Mnogo više možeš dobiti posmatrajući svoje greške."

24

"Koliko su drugi ljudi dobri ili loši, to je njihov problem. Usredsredi se umesto toga na svoj problem."

25

Jedna Ađan Fuangova učenica požalila mu se oko problema koje je imala na poslu. Želela je da da otkaz i sama mirno živi, ali okolnosti joj to nisu dopuštale, jer je morala da se stara o svojoj majci. Ađan Fuang joj reče: "Ako moraš da živiš sa tim

stvarima, onda pronađi kako da živiš da se izdigneš iznad njih. To je jedini način da preživiš."

26

Savet za učenika koja je patila usled pritiska na poslu: "Kada radiš svoj posao ne dozvoli da posao radi tebe."

27

Jedna druga njegova učenica je imala ozbiljnih problema i na poslu i kod kuće, tako da je on apelovao na njenu borbenu prirodu: "Svak oko je stvarna, živa osoba moraće da se susretne sa stvarnim, živim problemima u svom životu."

28

"Drugi ljudi nas kritikuju i onda sasvim na t ozaborave, ali mi to pamtimo i neprekidno o tome razmišljamo. To je kao da pljunu na komad hrane, a mi ga uzmemo i pojedemo. U tom slučaju, ko je glup?"

29

"Promisli pre nego nešto uradiš. Ne budi od one vrste ljudi koji prvo urade nešto, pa onda o tome moraju da razmišljaju."

30

"Pokušaj da pobedimo druge ljude nam ne donose ništa drugo do neprijateljstva i loše karme. Bolje je pobediti samoga sebe."

31

"Bolje da drugi uzme ono što je tvoje, nego da ti uzmeš ono što je njegovo."

32

"Imati životnog saputnika znači patiti. Imati dobrog životnog saputnika znači mnogo patiti, zbog sveg vezivanja koje nastaje."

Život u vrlini

33

Kada žene sa Zapada saznaju da monasima nije dozvoljeno da ih dodirnu, to ih pogađa i smatraju to znakom da budizam pravi razliku među muškarcima i ženama. Ali Ađan Fuang je to ovako objasnio: "Razlog zašto Buda nije dopuštao monasima da dotaknu ženu nije utome da u ženama ima nečeg lošeg. Razlog je što u monasima ima nečeg lošeg. Oni imaju svoje mentalne nečistoće i zato one moraju biti pod kontrolom."

34

"Kada živite u manastiru, pretvarajte se da živite sami. To znači da kada jednom završite sa grupnim aktivnostima -- obrokom, recitovanjem, čišćenjem i tako dalje -- više ne morate da se tu vrzmate. Vratite se u svoju kolibu i meditirajte.

Kada živite sami, pretvarajte se da živite u manastiru. Napravite raspored i čvrsto ga se držite."

35

"Kad ljudi dođu da me vide, ja im prvo kažem da sednu i meditiraju kako bi stišali svoj um. Tek potom im dopustim da iznesu probleme o kojima možda žele da razgovaraju. Ako pokušaš da raspravljaš sa njima o tim stvarima kad im umovi nisu mirni, oni te neće razumeti."

36

Jednom je otac jednog monaha koji je živeo sa Ađan Fuangom pisao svom sinu, tražeći od njega da se razmonaši, vrati kući, nastavi studije, zaposli, zasnuje porodicu i ima normalan, srećan život kao i svako drugi. Monah to pomenu Ađan Fuangu, koji reče: "On kaže da je njegova vrsta sreće nešto posebno, ali pogledaj je -- kakva je zapravo to vrsta sreće? Samo ista ona stara, smrdljiva stvar koju si napustio kad si se zamonašio. zar nema nijedne bolje sreće od toga?"

Meditacija

37

Bezbroj puta bi ljudi rekli Ađan Fuangu da -- sa svim poslovima i obavezama u životu -- nemaj vremena da meditiraju. I često bi im odgovarao: "A misliš da ćeš imati vremena kad budeš umro?"

38

"Ne vodi beleške o svojoj meditaciji. Ako to radiš, počćeš da meditiraš kako bi ti se ova ili ona stvar dogodila i da bi mogao da je zabeležiš u dnevniku. Na kraju, završićeš ni sa čim drugim do sa stvarima koje si sam izmislio."

39

"Istrajnost dolazi iz uverenja, uvid iz sabranosti pažnje."

40

"Istrajnost u vežbanju je stvar uma, a ne položaja. Drugi mrečima, šta god da radiš, održavaj svoju pažnju neprekinutom i ne dopuštaj joj da posustane. Bez obzira na svoju aktivnost, postaraj se da je um čvrsto na svom poslu koji se zove meditacija."

41

"Kad sedneš da meditiraš potrebno je dugo vremena da se um smiri, ali čim se sedenje završi ti skočiš na noge i tu smirenost odmah bacih u stranu. To je kao da se lagano penješ na merdevine, korak po korak, sve do drugog sprata, a onda skočiš kroz prozor."

42

"Meditacija nije to da um učiniš praznim, znaš. Um mora imati nešto sa čime će da radi. Ako je prazan, tada bilo šta -- dobro ili loše -- može da iskrsne u njemu. To je

kao da si ulazna vrata svoje kuće ostavio otvorena. Sve može da uđe."

43

Mlada bolničarka je meditirala sa Ađan Fuangom nekoliko dana i na kraju ga upitala: "Zašto današnje sedenje nije bilo tako dobro okao jučerašnje?"

On odgovori: "Meditacija je kao nošenje odeće. Danas nosiš belo, sutra crveno, žuto, plavo, bilo šta. Moraš da ga menjaš. Ne možeš isto odelo da nosiš dovek. Dakle, kakvu god boju da nosiš, samo je budi svestan. nemoj se zbog nje deprimirati ili oduševljavati."

44

Nekoliko meseci kasnije ista bolničarka je meditirala, kad osećaj mira i jasnoće postade tako intenzivan u njenom umu da je osećala kako je nikada više loše raspoloženje neće obuzeti. No, naravno, loše raspoloženje se vrati, kao i ranije. Kada je to pomenula Ađan Fuangu, on reče: "Starati se o umu je slično kao starati se o detetu. Biće dobro i loših dana. Ako hoćeš samo dobre, onda si u problemu. Dakle moraš biti neutralna: Ne lepi se ni za dobro ni za loše."

45

"Kada ti meditacija ide dobro, ne oduševljavaj se. Kada ne ide dobro, ne deprimiraj se. Jednostavno posmatraj da uvidiš zašto je dobro, zašto je loše. Ako si u stanju tako da posmatraš, neće proći dugo vremena kada će se tvoja meditacija pretvoriti u veštinu."

46

"Blagonaklonost i saosećanje, ako nisu potpomognuti spokojstvom, mogu ti doneti patnju. Zato ti je neophodno spokojstvo *jhane* da bi ih usavršio."

47

Pošto je nekoliko meseci meditirala sa Ađan Fuangom, jedna učenica mu reče kako joj izgleda da je njezin um sada u većoj zbrci nego što je počela da meditira.

"Naravno da jeste", reče joj. "To je kao tvoja kuća. Ako svakog dana glačaš pod, nećem moći da podneseš nimalo prašine na njemu. Što je kuća čistija, to će ti lakše biti da u njoj zapaziš prljavštinu. Ako ne glancaš um, možeš ga bez ikakvih problema pustiti da odluta i spava i u blatu. No, kada ga jednom ostaviš da spava na čistom podu, onda ako ima i najmanj fleka na tom podu moraćeš da je očistiš. Nećeš biti u stanju da podneseš brlog."

48

"Meditirati znači vežbati umiranje, tako da si kada dođe vreme u stanju da to uradiš kako valja."

Dah

49

"Neka tvoj um i dah budu jedno. Ne dopusti im da budu dvoje."

50

"Prvi korak je da posmatraš dah onakvog kakav jeste. ne moraš mnogo oko njega da se bakćeš, samo pomisli *bud-* sa svakim udahom i *dho* sa svakih izdahom. *Bud-* udah, *dho-* izdah. Ne sili dah, niti sili um u bilo kakav trans. Jednostavno pažljivo drži um baš tu, sa svakim dahom."

Rev. 1/11/2005

www.geocities.com/budizam/texts/fuang.html

[Home](#) ---\\ [Tumačenja](#)

Jesam li ja budista?

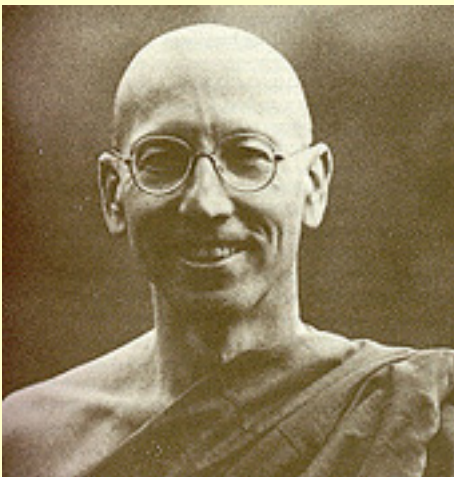
Ađan Đagaro

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Podučavajući ljude koji su se tek nedavno upoznali sa budizmom, često sam se sretao sa pitanjem: "Kako se postaje budista?" ili "Kako znate da li ste budista?" Ovakva vrsta znatiželje zaista je vrlo blagotvorna i trebalo bi je podsticati ne samo među onima za koje je budizam nešto novo, već isto tako i među onima koji su rođeni i odgajani kao budisti. Zato samo napred i zapitajte sami sebe: "Jesam li ja budista?"

Očekujem da će biti mnogo onih koji će odgovoriti sa "da" i onih koji će reć i "ne", ali se pitam koliko je onih koji će pomisliti: "Hm... pa... zaista ne znam." Zato, porazmislimo još malo o ovom zanimljivom pitanju.

Na početku našeg istraživanja može biti korisno znati šta je o ovome Buda govorio.

Sledeća epizoda je uzeta iz budističkog kanona (*Anguttara nikaya*, vol. IV)

"Jednom je Blaženi boravio među narodom Sakja u manastiru u šumi banjana, blizu Kapilavatua, i dok je tu živeo Mahanama iz plemena Sakja dođe jednom do njega i upita ga:

'Kako se, gospodine, postaje nezaređeni sledbenik?'

'Kada neko kao svoje utočište uzme Budu, Dhammu (Budino učenje) i Sanghu (monašku zajednicu), tada on postaje nezaređeni sledbenik.

'A kako nezaređeni sledbenik neguje vrlinu?'

'Kada se nezaređeni sledbenik uzdržava od ubijanja, krađe, nepropisnih seksualnih veza, laganja i uzimanja opojnih pića, tada on neguje vrlinu'."

Ovde Buda jasno kaže da uzimajući utočište u Budi, Dhammi i Sanghi neko postaje sledbenik ili, kako bismo to mi danas rekli, budista. Klasična formula uzimanja utočište, koja je bila prenošenja od Budinog vremena do danas, glasi ovako:

Buddham saranam gacchami (Uzimam Budu kao utočište)

Dhammam saranam gacchami (Uzimam Dhammu kao utočište)

Sangham saranam gacchami (Uzimam Sanghu kao utočište)

Međutim, ne postajemo budisti pukim ponavljanjem ovih reči niti izvođenjem bilo kakvog drugog rituala ili inicijacije. Sa druge strane, iako neko nije izveo bilo kakvu ceremoniju ili ritual, on ipak može biti budista. Jednostavno rečeno, to znači da vas niko ne može načiniti budistom, niti sprečiti da to postanete. **Radi se o svojevremenom izboru koji načinimo onda kada imamo u sebi dovoljno poverenja** u Učitelja i njegovo učenje. U komentarima kanona to se ovako objašnjava: "To je akt svesnog lišavanja nečistoća, motivisan poverenjem i poštovanjem prema Trostrukom dragulju..."

Ovde bih voleo da pomenem nešto iz sopstvenog iskustva kako bih bolje objasnio suštinu. Kada sam prvi put došao u kontakt sa budizmom, nisam sebe smatrao religioznom osobom. Ako išta, onda sam sebe video kao ateistu i osećao da religija ima malo značaja u mom životu. Međutim, Budino učenje i naročito praktikovanje meditacije snažno su me privukli. Osećao sam želju da ih bolje upoznam i to me je odvelo u manastir, gde sam se na kraju i zamonašio.

Ubrzo zatim, jednoga dana mladi Tajlandćanin, koji je želeo da uči engleski, upitao me je onako usput: "Jeste li vi budista?" I razmišljajući šta da mu odgovorim i sam sam se pitao jesam li ja budista ili nisam. Moram priznati da je to bila neobična situacija za mene -- budistički monah koji ne zna da li je budista! Pa ipak, to pitanje je nastavilo da me zaokuplja skoro godinu dana, sve dok mi se značenje i pitanja i odgovora nisu razjasnili.

Tokom te godine, kako sam nastavljao da proučavam i praktikujem Dhammu, počeo sam da sve jasnije osećam kako je to pravi put za mene. S tim je došlo i svesno prihvatanje da sam odabrao Budu kao svog učitelja i kao otelovljenje duhovnih ideala mira i slobode. Takođe sam odabrao da sledim put sadržan u njegovom učenju (Dhamma), ubeđen da će me on odvesti do oslobođenja. A sve dok sam na tom putu nastaviću da tražim savet i pokušavati da sledim primer svih plemenitih sledbenika koji čine Sanghu. Zaista je bilo izvanredno otkriti da ja jesam budista, a ne samo budistički monah!

No, to što smo postali budista ne znači da treba da se složimo i verujemo u sve što se podučava ili praktikuje u bezbrojnim budističkim školama i grupama širom sveta. Niti moramo verovati da je to jedini način i da su sve druge religije beskorisne. To samo znači da upoznavši i isprobavši Budino učenje, uvidevši da ono zaista deluje, imamo poverenje u njega i otuda se odlučujemo da kao svoju zaštitu i utočište uzmemo Budu, Dhammu i Sanghu.

Međutim, ako još uvek niste sigurni u to jeste li budista ili ne, nemojte zbog toga da se uzbuđujete. Samo nastavite da vežbate.

O autoru

Ađahn Đagaro (John Cianciosi) rođen je 1948. u Italiji, da bi sa 10 godina sa porodicom emigrirao u Australiju. Pošto je diplomirao primenjenu hemiju i radio kraće vreme, putuje za Tajland bez nekog posebnog plana, ali ga interes za meditaciju dovodi u manastir u Bankoku. Temeljnije upoznavanje sa budizmom 1972. stvara u njemu odluku da se zamonaši. Koju godinu kasnije sreće ađan Čaa, jednog od najvećih savremenih tajlandskih budističkih učitelja, i prelazi u njegov manastir Wat Pah Pong. Godine 1979. postaje starešina obližnjeg manastira Wat Pah Nanachat, koji je nekoliko godina pre toga osnovan kao centar obuke za Zapadnjake koji su u velikom broju pristizali u Tajland.

U februaru 1982. pozvan je u Pert, kao gostujući monah Budističkog društva zapadne Australije. Zanimanje za budizam tamo bilo je dovoljno da 60 km severno od Perta osnuje Bodhinyana manastir tajlandske "šumske tradicije". Na tom mestu ostao je sve do 1995, kada donosi tešku odluku da se razmonaši. Put ga dalje vodi u Čikago, gde se posvećuje poslu predavača na College of DuPage.

Rev. 3/10/2004

www.geocities.com/budizam/lib/modern/jagaro.html

Karma u budizmu

Mahaši Sajadau

Izvor: http://www.buddhanet.net/t_karma.htm

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

- **Šta je karma?**
- **Karma i vipaka**
- **Šta je uzrok karme?**
- **Klasifikacija karme**
- **Pitanja o teoriji karme**
- **Priroda karme**

Karma je zakon uzročnosti u moralnoj sferi. Teorija karme je osnovno učenje budizma. To učenje je postojalo i pre pojave Bude. Pa ipak, Buda je bio taj koji je formulisao i objasnio ovo učenje u celovitom obliku kakav poznajemo i danas.

Šta je uzrok nejednakosti koja postoji među ljudima?

Zašto neko odrasta u izobilju, obdaren visokim mentalnim, moralnim i fizičkim kvalitetima, a neko drugi u krajnjoj bedi, ophrvan patnjom?

Zašto je jedna osoba čudo od deteta, a druga mentalno zaostala?

Zašto se jedan čovek rodi sa blagim karakterom, a drugi ima sklonosti ka kriminalu?

Zašto neko od malih nogu ima sklonosti ka jezicima, umetnosti, matematici ili muzici?

Zašto se neko rađa slep, gluv ili sa nekom drugom manom?

Zašto je neko blagosloven, a drugi proklet od dana rođenja?

Ta nejednakost među ljudima možda ima neki uzrok ili je potpuno slučajna. Niko razborit neće ove razlike, ovu nejednakost i raznolikost pripisati pukom slučaju.

U ovome svetu nam se ne događa ništa što na ovaj ili onaj način nismo zaslužili. Obično, prosečni ljudi ne mogu da razumeju taj razlog ili razloge. Određeni nevidljivi uzrok ili uzroci vidljivih posledica nije nužno ograničen na sadašnji život, već se može pratiti u bliža ili dalja prethodna rođenja.

Prema budizmu, ove negativnosti ne proizlaze samo iz nasleđa, okoline, prirodnih uzroka, već takođe i iz karme. Drugim rečima, ona je posledica naših prošlih postupaka, kao i sadašnjih. Mi sami smo odgovorni za sopstvenu sreću i nesreću. Mi stvaramo sopstveni raj. Mi stvaramo sopstveni pakao. Mi smo kovači svoje sudbine.

Zbunjen naizgled neobjašnjivim razlikama među ljudima, mladi tragalac za istinom došao je do Bude i počeo da ga ispituje o tom zamršenom problemu nejednakosti:

"Šta je uzrok, šta je razlog, o gospodine", zapita on, "da među ljudima nailazimo na one koji kratko žive i one koji dugo žive, na zdrave i bolesne, ružne i lepe, bezuticajne i uticajne, siromašne i bogate, niske i visoke po prekl, neznalice i mudrace?"

Budin odgovor beše sledeći:

"Sva živa bića imaju svoje postupke (karma) kao svoje vlasništvo,

svoje nasledstvo, kao uzrok svog rođenja, kao svoj najrođeniji rod i svoje utočište. Karma je ta po kojoj se bića rađaju na dobrom i na lošem mestu."

Zatim je uzrok tih razlika objasnio u skladu sa zakonom uzroka i posledice.

Svakako da se rađamo sa naslednim karakteristikama. U isto vreme posedujemo izvesne urođene sposobnosti, čiji nastanak nauka ne može do kraja da objasni. Svojim roditeljima dugujemo mušku i žensku polnu ćeliju, koje su spajanjem stvorile nukleus novog bića. Oni su se potencijalno nalazili u svakom od roditelja, sve dok taj spoj nije bio vitalizovan karmičkom energijom potrebnom da se stvori novi fetus. Karma je otuda neizbežni uzrok začeca toga bića.

Nagomilane karmičke tendencije, akumulirane tokom prethodnih života, ponekad u formiranju i fizičkih i mentalnih karakteristika igraju daleko veću ulogu nego nasledne roditeljske ćelije i geni.

Buda je, na primer, kao i svako drugo biće, nasledio te reproduktivne ćelije i gene od svojih roditelja. Ali fizički, moralno i intelektualno nije bilo nikoga u dugoj kraljevskoj lozi ko bi sa njim mogao da se uporedi. Kako kaže sâm Buda, on nije pripadao toj kraljevskoj lozi, već onoj plemenitih Buda. On je svakako bio natprosečno ljudsko biće, izuzetna tvorevina sopstvene karme.

Prema *Lakkhana suttī*, delu *Digha nikāye* (*Zbirke dugih govora*), Buda je posedovao izuzetne osobine, 32 istaknuta obeležja, kao rezultat svojih prošlih milosrdnih dela. Etički razlog zadobijanja svake od tih fizičkih osobina jasno je objašnjen u ovoj *suttī*.

Očigledno je iz ovog jedinstvenog slučaja da karmičke tendencije ne mogu uticati samo na naš fizički organizam, već isto tako mogu i da neutrališu potencijale roditeljskih ćelija i gena -- otuda značenje Budine zagonetne tvrdnje: "Mi smo

naslednici sopstvenih dela."

Raspravljajući o ovom problemu različitosti, *Atthasalini*, komentar *Abhidharme*, kaže:

"U zavisnosti od razlika u karmi javljaju se i razlike u rođenju bića, plemenito i nisko poreklo, na dobrom i lošem glasu, srećno i nesrećno rođenje. U zavisnosti od razlika u karmi javljaju se i individualne razlike bića, lepa i ružna, visoka i niska, lepo i ružno građena. U zavisnosti od razlika u karmi javljaju se i razlike u uslovima u kojima bića žive, materijalni dobitak i gubitak, pokuda i pohvala, sreća i nesreća."

Tako, sa budističke tačke gledišta, naše sadašnje mentalne, moralne, intelektualne i karakterne razlike su, u velikoj meri, nastale u skladu sa našim postupcima i sklonostima, i prošlim i sadašnjim.

Iako budizam te razlike pripisuje karmi kao glavnom uzroku, to međutim ne znači da sve nastaje na osnovu karme. Zakon karme, ma koliko bio važan, samo je jedan od 24 uslova opisana u budističkoj filozofiji.

Odbacujući pogrešno stanovište da "kakva god sreća ili nesreća da nas zadesi, to je zbog nekog prethodnog postupka", Buda je rekao:

"Dakle, prema tom stanovištu, zahvaljujući prethodnim delima ljudi postaju ubice, lopovi, lažljivci, spletkaroši, zlobnici i razvratnici. Kod onih koji ukazuju na ranija dela kao na jedini razlog svojih sadašnjih postupaka, uopšte se ne pominje sadašnja želja da deluju, ni napor da deluju, ni nužnost da tako postupaju ili da se uzdržavaju od tog postupka."

U ovom važnom govoru Buda se usprotivio verovanju da sve fizičke okolnosti i mentalni stavovi izvire isključivo iz prošle karme. Ako je sadašnji život potpuno uslovljen ili do kraja kontrolisan našim prošlim postupcima, onda je karma svakako drugi naziv za fatalizam, determinizam ili predestinaciju. Ako je to tačno, slobodna

volja bi bila apsurd. Život bi bio potpuno mehanički, ne mnogo različit od nekakve mašine. Biti stvoren od nekog Svemoćnog Boga koji kontroliše naše sudbine i predodređuje našu budućnost ili biti proizvod jedne neizmenjive karme koja u potpunosti određuje našu sudbinu i kontroliše tok našeg života, nezavisno od bilo kakve slobodne akcije sa naše strane u suštini je isto. Jedina razlika leži u te dve reči: Bog i Karma. Jedno se lako može zameniti drugim, jer je delovanje obe ove sile u krajnjoj instanci identično.

Takvo fatalističko učenje nije isto što i budistički zakon karme.

Prema budizmu, postoji pet nivoa ili procesa (*niyama*) koji deluju u fizičkom i mentalnom svetu.

Oni su:

1. **Utu niyama** - fizički neorganski nivo, na primer vremenski fenomeni kao što su vetrovi ili kiša. Nepromenljiva smena godišnjih doba, njihove karakteristike, uzroci vetrova i kiša, vrelina i hladnoća, sve to pripada ovoj grupi.
2. **Bija niyama** - nivo klica i semenja (fizički organski nivo), tj. pirinač proizveden iz semena, ukus slasti iz šećerne trske ili meda, posebne karakteristike nekog voća itd. Naučna teorija ćelija i gena i fizičke sličnosti blizanaca može se takođe pripisati ovom nivou.
3. **Karma niyama** - nivo dela i rezultata, tj. poželjni i nepoželjni postupci stvaraju odgovarajući rezultat, dobar ili loš. Baš kao što voda uvek zauzima svoj položaj, isto tako i karma, kada se steknu okolnosti, donosi svoj neminovni plod, ne u obliku nagrade ili kazne, već kao deo jednog unutrašnjeg niza. Taj niz dela i posledice je isto tako prirodan i nužan kao što je to izlazak i zalazak Sunca i Meseca.
4. **Dhamma niyama** - nivo norme, tj. prirodni fenomen koji se događa pri pojavi Bodhisattve u njegovom poslednjem rođenju. Gravitacija i drugi slični

zakoni prirode. Prirodni razlog da se bude dobar itd. može takođe biti uključen u ovu grupu.

5. **Citta niyama** - nivo uma ili psihički zakon, na primer procesi svesti, nastanak i prestanak svesti, sastojci svesti, snaga uma itd. uključujući telepatiju, telekinezu, prekogniciju, vidovitost, čitanje misli i takve psihičke fenomene koje moderna nauka još nije u stanju da objasni.

Svaki mentalni ili psihički fenomen može se objasniti ovom sveobuhvatnom shemom pet nivoa ili procesa, koji su sami po sebi zakoni. Karma kao takva je samo jedan od tih pet nivoa. Kao i svim drugim prirodnim zakonima, njima nije potreban neki vrhovni upravljač.

Od ovih pet, fizičke neorganski nivo i nivo norme su više-manje mehanički, iako i oni mogu do izvesnog stepena biti kontrolisani čovekovim intervencijama i snagom uma. Na primer, vatra obično sve sagoreva i hladnoća sve ledi, ali čovek nekad može da hoda kroz vatru nepovređen i da meditira nag u snegu Himalaja, hortikultura je učinila čuda sa cvećem i voćem, jogiji uspevaju da lebde u vazduhu. Psihički zakon je podjednako mehanicistički, ali budistički trening ima za cilj da kontroliše um, što je moguće ispravnim razumevanjem i pravilno usmerenom voljom. Zakon karme dejstvuje sasvim automatski i, kada je karma snažna, čovek ne može da utiče na neizbežne posledice ma koliko se trudio; ali ovde takođe ispravno razumevanje i pravilno usmerena volja mogu mnogo postići u oblikovanju budućnosti. Dobra karma, ako je ima dovoljno, može da omete dozrevanje loše karme, ali karma je uopšte jedan vrlo slojevit zakon čije delovanje može do kraja da razume samo neko ko je potpuno probuđen. Za budistu cilj je eliminacija njegove celupne preostale karme.

ŠTA JE KARMA?

Pali termin *kamma* ili sanskritski, mnogo rašireniji *karma*, doslovno znači akciju ili postupak. Svaka vrsta voljne akcije, bilo da je mentalna, verbalna ili fizička,

smatra se karmom. On pokriva sve što je obuhvaćeno frazom "misao, reč i delo". Uopšteno govoreći, sva dobra i loša dela čine karmu. U svom krajnjem značenju karma znači svu moralnu i nemoralnu volju. Ona dela učinjena nesvesno, nenamerno, mada tehnički gledano jesu dela, ne čine karmu, jer tu nema volje, najvažnijeg faktora koji određuje karmu.

Buda kaže:

"Kažem vam, o monasi, ta volja je karma. Ispunjeni voljom delujemo telom, govorom i mišlju." (*Anguttara nikaya*)

Svaka voljna akcija pojedinca, izuzev Budâ i arahanta, naziva se karma. Izuzetak koji oni čine jeste u tome da su oni sa druge strane dobra i zla; oni su iskorenili neznanje i želju kao korene karme.

"Ohlađeni njihovi umovi za novo nastajanje, takvi, bez nove klice (*khina bija*), bez želje za rođenjem, smotreni, gase se poput plamena ovog."

kaže se u **Ratana suttu**, delu Sutta nipate.

Ovo ne znači da su Buda i arahanti pasivni. Oni su neumorni u radu na dobrobit i sreću svih. Njihova dela, obično uzeta kao dobra i moralna, nemaju tvoračku moć u pogledu njih samih. Razumevjući stvari kakve one zaista jesu, oni su konačno raskinuli svoje kosmičke okove -- taj sled uzroka i posledice.

Karma ne znači uvek prošlu akciju. Ona obuhvata i prošla i sadašnja dela. Zato smo, u izvesnom smislu, mi rezultat onoga što smo bili i bićemo rezultat oboga što smo sada. U drugom smislu, trebalo bi dodati, mi nismo potpuno rezultat onoga što smo bili i nećemo biti potpuno rezultat onoga što smo sada. Sadašnjost je bez sumnje izdanak prošlosti, kao što je to budućnost u odnosu na sadašnjost, ali sadašnjost nije uvek pravi pokazatelj ni prošlosti ni budućnosti; toliko je

kompleksno delovanje karme.

Upravo je ovo učenje o karmi to čemu majka podučava svoje dete kada mu kaže: "Budi dobar i bićeš srećan, a mi ćemo te voleti; ali ako si rđav, bićeš nesrećan i mi te nećemo voleti." Ukratko, karma je zakon uzroka i posledice na moralnom planu.

KARMA I VIPAKA

Karma je akcija, a *vipaka*, plod i rezultat, jeste njezina reakcija.

Baš kao što svaki predmet ima svoju senku, tako i svaka voljna aktivnost neizbežno ima svoj rezultat. Karma je poput potencijalnog semena: *vipaka* se može uporediti sa plodom što rađa na drvetu -- efekat ili rezultat. *Anisamsa* i *adinaya* su listovi, cvetovi i tako dalje koji odgovaraju spoljašnjim razlikama kao što su bogatstvo, bolest i siromaštvo -- to su neizbežne posledice, koje se događaju u isto vreme. Strogo govoreći, i karma i *vipaka* se odnose na um.

Kao što karma može biti dobra ili loša, tako može i *vipaka*. Kao što je karma mentalna, tako je *vipaka* mentalna (odnosi se na um). Doživljava se kao sreća, blaženstvo, nesreća ili patnja, u skladu sa prirodom karmičkog semena. *Anisamsa* su prateće prednosti -- materijalne stvari kao što su imetak, zdravlje i dugovečnost. Kada su stvari koje prate *vipaku* nepovoljne, one se nazivaju *Adinaya*, sve ono što je loše, i ispoljavaju se kao siromaštvo, ružnoća, bolest, kratkovečnost i tome slično.

Kako sejemo, tako i žanjemo, u ovom životu ili u budućem. To što žanjemo danas je ono što smo posejali ili u sadašnjosti ili u prošlosti.

Samyutta nikaya kaže:

"U skladu sa semenom posejanim,
Takav je i plod koji iz njega raste,

Činitelju dobroga će roditi dobro,
Činitelju lošega će roditi zlo,
U početku je seme i po njemu je
potom i ukus ploda."

Karma je i sam zakon, koji dejstvuje u svom području bez bilo kakve intervencije nekog njemu spoljašnjeg, nezavisnog tela.

Sreća i nesreća, koje su sasvim uobičajene u svetu ljudi, neizbežan su efekat mnogih uzroka. Sa budističke tačke gledišta, one nisu nagrada i kazna koje dodeljuje natprirodna, sveznajuća sila duši koja se ponašala dobro ili loše. Teisti, koji sve u ovom prolaznom i budućem večnom životu pokušavaju da objasne ignorišući prošlost, veruju u "postmortem" pravdu i mogu smatrati sadašnju sreću ili patnju kao blagoslov ili kletvu koju im je poslao sveznajući i svemogući Božanski vladar što sedi na nebu i kontroliše sudbinu ljudske rase. Budizam, koji odlučno odriče postojanje takvog Svemoćnog vladara, milosrdnog Boga stvoritelja i neopravdano pretpostavljeno postojanje besmrtno duše, veruju u prirodan zakon i pravdu koju ne može omesti ni Svemogući bog, ni milosrdni Buda. Prema tom prirodnom zakonu, dela donose svoju nagradu i kaznu pojedincu počinocu bilo da to učini ljudska pravda ili ne.

Ima onih koji prigovaraju: "Dakle vi budisti takođe propovedate kapitalistički opijum za narod govoreći 'Rođeni ste siromašni u ovom životu zahvaljujući svojoj lošoj karmi. On je rođen bogat zahvaljujući svojoj dobroj karmi. Dakle, budi zadovoljan sa tim što imaš, ali čini dobro da bi bio bogat u sledećem životu. Vas tlače sada zbog vaše loše karme. To je vaša sudbina. Budite ponizni i trpite strpljivo svoju pantju. Činite dobro sada. I možete biti sigurni da ćete imati bolji i srećniji život posle smrti'."

Budino učenje o karmi ne zastupa takva smešno fatalistička stanovišta. Niti zagovara pravdu posle smrti. Svemilosrdni Buda, koji nije imao ni najmanje

sebičan motiv, nije podučavao zakon karme da bi zaštitio bogate i utešio siromašne obećavajući im iluzornu sreću posle smrti.

Iako smo rođeni u okolnostima koje smo sami stvorili, uvek postoji mogućnost da svojim naporom stvorimo novo, povoljnije okruženje i to ovde i sada. Ne samo individualno, već i kolektivno, slobodni smo da stvaramo svežu karmu koja vodi ili ka napretku ili ka nazadovanju upravo u ovom životu.

Prema Budinom učenju o karmi, nas ne goni uvek 'gvozdena nužnost', jer karma nije ni sudbina, niti predodređenje koje nam je odredila neka tajanstvena, nepoznata sila, a kojoj se bespomoćno moramo potčiniti. Ona je reakcija na ono što činimo i tako imamo mogućnost da bar donekle izmenimo tok sopstvene karme. Dokle ćemo u tome uspeti zavisi samo od nas.

Da li svako žanje ono što je posejao u potpuno tačnoj srazmeri?

Buda na ovo daje odgovor:

"Ako bilo ko kaže da muškarac ili žena moraju žnjati u ovom životu u skladu sa svojim sadašnjim delima, u tom slučaju nema religijskog života, niti postoji mogućnost za potpuno iskorenjivanje patnje. Ali ako bilo ko kaže da muškarac ili žena žanju u ovom ili budućim životima u skladu sa svojim sadašnjim i prošlim delima, u tom slučaju ima religijskog života, i postoji mogućnost za potpuno iskorenjivanje patnje." (*Anguttara nikaya*)

Mada se u **Dhammapadi** kaže da "Niti na nebu, niti usred mora, niti u nutrini planinskog klanca, nema takvog mesta na svetu gde bi se mogao skloniti iko da umakne posledicama zlodela", ipak nismo uvek obavezni da platimo sve prošle dugove naše karme. Ako bi to bio slučaj, oslobađanje bi bilo nemoguće. Večno ponavljanje bi bio naš neumitni udes.

ŠTA JE UZROK KARME?

Neznanje (*avijja*) ili neuviđanje stvari onakvim kakve jesu glavni je uzrok nastanka karme. Na osnovu neznanja nastaju aktivnosti (*avijja paccaya samkhara*) tvrdi Buda u svojoj shemi **Paticca samuppada** (Uslovljenost nastanka).

Povezana sa neznanjem, kao njen saveznik, jeste želja (*tanha*), drugi koren karme. Loše postupke uslovljavaju ova dva uzroka. Sva dobra dela neprosvetljenih (*putthujana*), iako vezana za tri poželjna korena: velikodušnost (*alobha*), dobrodušnost (*adosa*) i znanje (*amoha*), ipak se smatraju karmom zato što u njima još uvek dremaju dva korena neznanja i želje. Ova dva korena bivaju iskorenjena tek na višim stupnjevima razvoja svesti (*magga citta*) i tada prestaje stvaranje karme:

Ko je počinilac karme?

Ko žanje plod karme?

Da li karma oblikuje um?

Kao odgovor na ova suptilna pitanja, Budagoša piše u svom delu *Visuddhi magga* (*Put oslobođenja*):

"Nema počinioaca ko delo čini;

Nit' ima onog ko posledice trpi;

To samo sastojci kruže i premeštaju se;

To je zaista pravi uvid!"

Na primer, sto koji vidimo je očigledno stvaran. No u nekom drugom značenju taj nazovi sto sastoji se od sila i kvaliteta.

Za uobičajene stvari naučnik koristi reč voda, ali u laboratoriji on će reći H₂O.

Na isti način, za konvencionalnu svrhu koriste se takvi termini kao što su

muškarac, žena, biće, sopstvo i tako dalje. Ali s druge strane to su prolazni psihofizički fenomeni, koji se neprestano menjaju i nisu isti čak ni u dva susedna trenutka.

Budisti, otuda, ne veruju u postojanje nekog nepromenljivog entiteta, u počinioca odvojenog od akcije, u opažatelja odvojenog od opažaja, u objekt svesti iza svesti.

Ko je onda počinitelj karme? Ko doživljava posledicu?

Volja (*tetana*) sama je počinitelj, Osećaj (*vedana*) sama je žetelac ploda postupaka. Izuzev tih čisto mentalnih stanja nema nikoga da seje i nikoga da žanje.

KLASIFIKACIJA KARME

(A) U pogledu različitih funkcija, karma se deli na četiri vrste:

1. REPRODUKTIVNA KARMA

Svako rođenje uslovljeno je prošlom dobrom i lošom karmom, koja dominira u trenutku smrti. Karma koja uslovljava buduće rođenje se naziva reproduktivna karma. Smrt neke osobe samo je 'privremeni kraj privremene pojave'. Iako sadašnja forma iščezava, druga forma koja nije ni ista ni apsolutno drugačija zauzima njeno mesto, u skladu sa potencijalnom mišlju-vibracijom proizvedenom u trenutku smrti, zato što karmička sila koja goni životni tok još uvek postoji. Ta poslednja misao, koja se tehnički zove reproduktivna (*janaka*) karma, određuje stanje osobe u njenom sledećem rođenju. Ona može biti ili dobra ili loša karma.

Prema Komentaru, reproduktivna karma je ta koja proizvodi mentalne sastojke i materijalne sastojke bića u trenutku začecja. Inicijalna svest, koja se naziva *patisandhi*, preporođena svest, uslovljena je

ovom reproduktivnom (*janaka*) karmom. Istovremeno sa rađanjem preporođene svesti rađa se i 'telo-dekada', 'pol-dekada' i 'temelj-dekada' (*kaya-bhavavatthu dasakas*). (dekada = 10 faktora)

(a) Telo-dekada sačinjeno je od:

1. Element širenja (*pathavi*).
2. Element skupljanja (*apo*).
3. Element toplote (*tajo*).
4. Element kretanja (*vayo*).

(b) Četiri izvedenice (*upadana rupa*):

1. Boja (*vanna*).
2. Miris (*gandha*).
3. Ukus (*rasa*).
4. Hranjivost (*oja*)

Ovih osam (*mahabhuta* 4 + *upadana* 4 = 8) zbirno se nazivaju *Avinibhoga rupa* (nedeljivi oblik ili nedeljiva materija).

(c) Vitalnost (*jivitindriya*) i telo (*kaya*)

Ovih deset (*avinibhoga* 8 + *jivitindriya* 1 + telo 1 = 10) se nazivaju "telo-dekada" = (*kaya dasaka*).

Pol-dekada i temelj-dekada takođe se sastoje od prvih devet i pola (*bhava*), odnosno središta svesti (*vathu*) (tj. oko, uho, nos, jezik i telo).

Iz ovoga je vidljivo da je pol osobe određen već pri samom začetku bića. On je uslovljen karmom i nije slučajna kombinacija

spermatozoida i jajne ćelije. Bol i sreća koju neko oseća tokom života jesu neizbežni proizvod reproduktivne karme.

2. PODRŽAVAJUĆA KARMA

Ona koja se pridodaje reproduktivnoj (*janaka*) karmi i podržava je. Ona nije ni dobra ni loša, ali pomaže i održava dejstvovanje reproduktivne karme tokom života. Odmah posle začeca, pa do trenutka smrti ova karma stupa na scenu kako bi podržavala reproduktivnu karmu. Karma koja podržava moral (*kusala upathambhaka*) pomaže u stvaranju zdravlja, bogatstva, sreće itd. biću rođenom sa moralnom reproduktivnom karmom. Karma koja podržava nemoral, sa druge strane, pomaže u stvaranju bola, tuge itd. biću rođenom sa nemoralnom reproduktivnom karmom (*akusala janaka*), kao što je na primer tovarna životinja.

3. OMETAJUĆA KARMA

Koja, za razliku od prethodne, ima tendenciju da slabi, ometa i usporava dozrevanje reproduktivne karme. Na primer, osoba rođena sa dobrom reproduktivnom karmom može biti podložna različitim bolestima i sličnom, što je sprečava u prijatnim rezultatima svojih dobrih postupaka. Životinja, sa druge strane, koja je rođena sa lošom reproduktivnom karmom može živeti ugodnim životom tako što dobije hranu, sklonište itd. kao rezultat svoje dobre ometajuće (*upabidaka*) karme koja sprečava dozrevanje loše reproduktivne karme.

4. DESTRUKTIVNA (*UPAGHATAKA*) KARMA

Prema zakonu karme potencijalna reproduktivna karma može biti poništena podjednako snažnom suprotnom karmom iz prošlosti, koja, tragajući za prilikom da se ispolji, može sasvim neočekivano da

dejstvuje, baš kao što snažna kontrasila zaustavi kretanje strele i obori je na zemlju. Takva akcija se naziva destruktivna (*upaghataka*) karma, koja je efikasnija od prethodne dve po tome što ne samo da sprečava, već i uništava čitavu silu. I ova destruktivna karma može biti dobra ili loša.

Kao primer delovanja sve četiri možemo uzeti slučaj Devadate, koji je pokušao da ubije Budu i koji je izazvao podelu u *sanghi* (među Budinim sledbenicima). Njegova dobra reproduktivna karma donela mu je rođenje u kraljevskoj porodici. Njegov kasniji komfor i blagostanje došli su zahvaljujući delovanju podržavajuće karme. Ometajuća karma stupila je na scenu kada je bio izložen poniženju kao posledici isključenja iz *sanghe*. Na kraju destruktivna karma je dovela njegova život do jasnog kraja.

(B) Postoji i druga klasifikacija karme, prema prioritetu posledica:

1. TEŠKA (*GARUKA*) KARMA.

Ovo je ili teška ili ozbiljna karma i može biti i dobra i loša. Ona svoje rezultate daje već u ovom životu ili najkasnije u sledećem. Ako je dobra, ona je čisto mentalna kao u slučaju *jhana* (zadubljenja). Inače je verbalna ili telesna. Na nemoralnoj strani postoji pet teških zločina (*pancanantariya karma*) koji daju odmah svoj efekat. Ti zločini su: ubistvo majke, oca i arahanta, ranjavanje Bude i stvaranje raskola u *sanghi*. Trajni skepticizam (*niyata micchaditthi*) se takođe pominje kao jedan vrsta teške (*garuka*) karme.

Ako, na primer, neka osoba razvije neki od četiri stepena zadubljenja (*jhana*) i kasnije počini neki od ovih pet teških zločina, njegova dobra karma biće poništena ovom moćnom lošom karmom. Njegovo naredno rođenje biće

uslovljeno lošom karmom uprkos tome što je pre toga dostigao neko od zadubljenja. Devadata je izgubio svoje psihičke moći i bio je rođen u lošem stanju, upravo zato što je ranio Budu i izazvao raskol u *sanghi*.

Kralj Ađatasatu bi dostigao prvi stupanj svetosti (*sotapanna*) da nije ubio svog oca. U ovom slučaju moćna loša karma delovala je kao prepreka na njegovom putu do postizanja stanja svetosti.

2. PRETHODNA (ASANNA) KARMA ILI SMRTI PRETHODEĆA KARMA

To je ona koju činimo ili je zapamtimo neposredno pre trenutka smrti. Pošto igra važnu ulogu u određivanju budućeg rođenja, u skoro svim budističkim zemljama mnogo pažnje se poklanja ovoj karmi "posmrtnog odra". Otuda običaj podsećanja umirućeg čoveka na dobra dela i sugerisanja da i na samrtnom odru čini dobra dela.

Ponekad loša osoba može umreti srećno i preporoditi se na dobrom mestu ako se priseti ili učini neko dobro delo u svojim poslednji trenucima života. Postoji priča kako se neki dželat koji je jednom slučajno dao hranu Sariputi setio tog dobrog dela u trenutku umiranja i preporodio se u stanju blaženstva. To ne znači da će, iako se rodio na tako dobrom mestu, on biti pošteđen posledica loših dela koja je akumulirao tokom svog života. One će se ispoljiti kada se za to steknu uslovi.

Ponekad dobra osoba može umreti na neprijatan način iznenada se setivši nekog lošeg dela ili negujući u sebi lošu misao, možda podstaknutu nesrećnim okolnostima. U tekstovima se pominje kako se kraljica Malika, jedna od žena kralja zemlje Kosala, setila jedne laži koju je izrekla mužu da bi prikrila neku svoju nepodopštinu i to ju je u sedećem životu koštalo nedelju dana patnje.

Ovo su izuzetni slučajevi. Ovakvim naglim promenama objašnjavaju se

slučajevi kada se moralno lošim roditeljima rađaju deca koje odlikuje vrlina i obrnuto. Smatra se da je takvo rođenje rezultat poslednje misli uslovljene dotadašnjim ponašanjem te osobe.

3. KARMA NASTALA IZ NAVIKE (*ACCINA*)

To je ona koju neko čini iz navike i prema njoj ima veliku naklonost. Navike bilo da su dobre ili loše postaju naša druga priroda, postepeno oblikujući naš karakter. Kada ne obraćamo na to pažnju, skloni smo da skliznemo u onaj način ponašanja i razmišljanja koji se oslanja na naviku. Na isti način, u trenutku smrti, sem ako nismo pod uticajem nekih drugih okolnosti, prisećamo se onih dela koje smo činili iz navike.

Kasapin Ćunda, koji je živeo u blizini Budinog manastira, umro je vrišteći kao životinja jer je zarađivao za život koljući svinje.

Kralj Dutagamini sa Šri Lanke imao je naviku da daje hranu monasima pre nego što bi i sam seo da jede. To je bila njegova karma navike, koja ga je obradovala u trenutku umiranja i tako mu donela preporađanje u Tušita nebeskom svetu.

4. KUMULATIVNA (*KATATTA*) KARMA

Ona doslovno znači "zato što je učinjena". Svi postupci koji nisu uključeni u prethodne kategorije i oni na koje zaboravimo ubrzo pošto smo ih učinili pripadaju ovoj kategoriji. To je neka vrsta rezervoara karme određenog bića.

(C) Postoji još jedna klasifikacija karme, prema vremenu u kojem njezini plodovi sazrevaju:

1. Odmah delujuća (*ditthadhammavedaniya*) karma.

2. Kasnije delujuća (*uppapajjavedaniya*) karma.
3. Trajno delujuća (*aparapariyavedaniya*) karma.
4. Mrtva ili nedelujuća (*ahosi*) karma.

Odmah delujuća karma je ona koju doživljavamo u ovom životu. Prema *Abhidhammi*, mi stvaramo i dobru i lošu karmu tokom *javana* procesa (pokretanje misli), koji obično traje sedam misao-trenutaka. Efekat prvog misao-trenutka, pošto je najslabiji, može nam se dogoditi već u ovom životu. I to se naziva odmah delujuća karma.

Ukoliko ne dejstvuje u sadašnjem životu, ova se karma naziva mrtvom ili nedelujućom karmom.

Sledeći po jačini je sedmi misao-trenutak. Njegov efekat stiže nas u sledećem rođenju. Zato se on naziva kasnije delujuća karma. Ukoliko ne bude delovala u sledećem životu, i ova se karma naziva mrtvom ili nedelujućom karmom

Efekat misao-trenutak između prvog i sedmog može se pojaviti u svakom trenutku sve dok ne dostignemo *nibbanu*. Zato se ovaj tip karme naziva trajno delujuća karma.

Niko, čak ni Bude i arahanti nisu izuzeti od delovanja ove vrste karme, koju možemo iskusiti tokom našeg kruženja *samsarom*, tj. preporađajući se iz jednog u drugi život.

(D) Poslednja klasifikacija karme na osnovu sveta u kojem se efekti događaju:

1. Loši postupci (*akusala kamma*) koji mogu dozreti u čulnim svetovim (*kammaloka*). (Šest nebeskih svetova, zatim jedan ljudski i četiri sveta patnje = jedanaest *kamaloka* svetova.)

2. Dobri postupci (*kusala kamma*) koji mogu dozreti u čulnim svetovi, izuzev četiri sveta patnje.
3. Dobri postupci (*kusala kamma*) koji mogu dozreti u svetu oblika (*rupa brahamaloka*). Postoje i četiri *arupa Brahma loka*.

PITANJA O TEORIJI KARME

Pitanje: Da li karma roditelja određuje ili utiče na karmu njihove dece?

Odgovor: Fizički, karma dece je generalno određena karmom njihovih roditelja. Tako, zdravi roditelji obično imaju zdravu decu, a bolešljivi roditelji imaju bolešljivo potomstvo. A kako je karma njihove dece određena: detetova karma je jedna sasvim posebna stvar -- ona čini detetovu individualnost, zbir njegovih zasluga i prekršaja nagomilanih u bezbrojnim prošlim životima. Na primer, karma budućeg Bude, princa Sidarte, sigurno nije bila pod uticajem zajedničke karme njegovih roditelja, kralja Sudodane i kraljice Maje. Veličanstvena i moćna karma budućeg Bude prevazišla je karmu njegovih roditelja.

Pitanje: Ako karma roditelja ne utiče na karmu njihove dece, kako se može objasniti da su roditelji koji boluju od neke zarazne bolesti u stanju da je prenesu na svoje potomke?

Odgovor: Kada dete nasledi takvu bolest. to se dogodilo zahvaljujući snazi roditeljevih karakteristika, zbog siline uslova pogodnih za davanje ploda. Uzmite, na primer, dva semena iste biljke; posadite jedno u loše, suvo tlo, a drugo u plodno, vlažno tlo. Rezultat je da će ono prvo izrasti u kržljivu biljku i uskoro pokazati simptome bolesti i umiranja; drugo seme će napredovati i klijeti, izrastavši u visoku i zdravu biljku.

Možemo videti da dva semena uzeta sa iste gomile rastu različito, u zavisnosti od tla na kojem su posađeni. Detetova prošla karma može se uporediti sa semenom,

fizičke osobine majke sa tlom, a očeve sa vlagom, koja oplođuje tlo. Grubo govoreći, da bismo ilustrovali stvar, možemo reći da, predstavljajući začecje deteta, njegov rast i život kao celinu, seme je odgovorno za jednu desetinu, tlo za šest desetina, a vlaga za ostatak od tri desetine. Tako, mada snaga klijanja potencijalno postoji u semenu (detetu), njegov rast je u velikoj meri uslovljen i ubrzan tlom (majkom) i vlagom (ocem).

Dakle, stanje tla i količina vlage mogu se smatrati bitnim faktorima koji utiču na rast i razvoj drveta. Isto tako se uticaji roditelja moraju uzeti u obzir u pogledu začecja i rasta njihovog potomka.

Udeo roditelja u karmi koja određuje fizičke faktore njihovog potomka je sledeći: ako su ljudska bića, onda će njihov potomak biti ljudsko biće. ukoliko su životinje, onda i njihov porod mora biti iste vrste. Ako je reč o Kinezima, onda i njihov potomak mora biti iste rase. Dakle, potomci su uvek iste vrste i roda kao i roditelji. Njima sledi da naslede fizičke karakteristike svojih roditelja. Pa ipak, moguće je da detetovu karmu, ukoliko je uveliko nadmoćnija, zajednička karma roditelja ne može da potisne. Naravno, ovde ne treba posebno napominjati da loši uticaji roditelja mogu biti u nekim slučajevima neutralisani primenom savremene medicine.

Dakle, sva bića rođena seksualnom kohabitacijom jesu rezultat tri sile:

1. stara karma iz prošlih života;
2. oplođena ćelija majke i
3. oplođujuća ćelija oca.

Fizička svojstva roditelja mogu, ali ne moraju, biti jednaka po snazi. Jedno može osporavati drugo u većoj ili manjoj meri. Detetova karma i fizičke karakteristike, kao što je rasa, boja kože itd. biće proizvod ove tri sile.

Pitanje: Posle smrti jednog bića. postoji li 'duša' koja nastavlja svoj put po

sopstvenoj volji?

Odgovor: Kada razumom obdareno biće napusti sadašnju egzistenciju, ono se ponovo rađa ili kao ljudsko biće, kao nebesko biće (deva ili Brama), kao životinja ili kao stanovnik jednog od paklenih područja. Skeptici i neznalice smatraju da postoje međustupnjevi -- *antrabhava* -- i da postoje bića koja nisu ni ljudska, ni nebeska, niti nijedno drugo od stupnjeva koje se pominje u kanonskim tekstovima -- već su na nekom međustupnju. Neki tvrde takođe da i ta prelazna stanja poseduju pet sastojaka (*khandha*): materija (*rupa*), osećaj (*vedana*), opažaj (*sañña*), voljne aktivnosti (*sankhara*) i svest (*viññana*).

Neki tvrde da su ta bića odvojene 'duše' ili duhovi bez materijalnog "oklopa", a neki drugi da ona imaju naročita svojstva, poput bogova, ili da imaju moć da se menjaju po svojoj volji iz jedne u drugu već pomenutu vrstu egzistencije. Treći zastupaju fantastičnu i pogrešnu teoriju da ta bića sebe zabavljaju tako što uzimaju neku drugu egzistenciju od one u kojoj su trenutno. Ovo verovanje u međustanja između egzistencija je pogrešno i budističko učenje ga odbacuje. Ljudsko biće u ovom životu koje je, prema svojoj karmi, predodređeno da se rodi kao ljudsko biće i u sledećem, tako će se i roditi; ono koje je svojom karmom predodređeno da bude božanstvo (*deva*) u sledećem životu preporodiće se u zemlji *deva*, a ono koje svoj naredni život treba da provede u paklu će se i pojaviti u jednom od njegovih delova.

Ideja nekakvog entiteta ili duha koji 'prelazi', 'odlazi', 'menja se' ili 'transmigrira' iz jedne egzistenciju u drugu jeste ideja kojom se zabavljaju neznalice i svakako je ne podržava ni budističko učenje, niti stvarnost. Ideja koja je u skladu sa Dhammom možda se može ilustrovati slikom koju aparat projektuje na platno ili zvukom koji emituje gramofon i njihovim odnosom prema filmu ili gramofonu sa pločom. Na primer, ljudsko biće umre i preporuča se u zemlji *deva*. Iako su te dve egzistencije različite, ipak veza ili kontinuitet to dvoje u trenutku smrti je neprekinut u vremenskom sledu. Isto je u slučaju čoveka čija je naredna

egzistencija u paklu. Rastojanje između pakla i mesta na kojem žive ljudi čini se veliko. Ipak, u pogledu vremena, kontinuitet 'prelaženja' iz jedne egzistencije u drugu je neprekinut i nikakva materija ili prostor ne mogu narušiti smer čovekove karme koji vodi od sveta ljudskih bića do neke oblasti pakla. To 'prelaženje' iz jedne egzistencije u drugu je trenutno i taj prelaz je neuporedivo brži nego treptaj oka ili blesak munje.

Karma određuje mesto novog rođenja i vrstu egzistencije na tom mestu za svako razumom obdareno biće u njihovom kruženju sve do konačnog dostizanja stanja utrnuća, *nibbane*.

Rezultati karme su mnogostruki i na njih se takođe može uticati na mnogo načina. Materijalno podržavanje monaške zajednice (*dana*) može čoveku obezbediti privilegiju da se preporodi kao živo biće ili kao *deva* u jednom od šest božanskih svetova, u skladu sa količinom zasluga i u skladu sa pridržavanjem moralnih pravila (*sila*). Stanja zadubljenja (*jhana*) vode do svetova Brame (*Brahmaloka*) sve do najvišeg, dvanaestog po redu. Tako je i sa lošim delima, čiji se počinitelji u skladu sa težinom mogu pronaći u sve nižim dubinama pakla. Iz svega ovoga se vidi da naša karma menja naše egzistencije.

"Zli duhovi" otuda nisu bića na nekom međustupnju ili prelaznom stupnju egzistencije, već su sasvim inferiorna bića i mogu pripadati jednom od pet svetova:

1. Svet ljudi, 2. najniži nivo božanskog sveta, 3. područje pakla, 4. životinje i 5. *peta* (duhovi).

Brojevi 2 i 5 su vrlo bliski svetu ljudskih bića. Njihovo stanje nije srećno i ljudi ih smatraju zlim duhovima. Međutim, nije tačno da svi koji umru u tim svetovima budu preporođeni kao zli suhovi, niti je tačno da oni koji umro iznenada, nasilnom smrću moraju biti preporođeni u najnižem svetu *deva*.

PRIRODA KARME

U delovanju karme postoje povoljne i nepovoljne sile i uslovi koji sprečavaju i podržavaju taj samodelujući zakon. Vreme rođenja (*gati*), uslovi (*kala*) preporađanja ili pokazivanje vezanosti za preporađanje (*upadhi*) i napor (*payoga*) deluju kao takve moćne potpore ili prepreke za dozrevanje karme.

Iako mi nismo ni potpune sluge ni apsolutni gospodari karme, evidentno je iz tih ometajućih i podržavajućih faktora da na dozrevanje karme do izvesne mere utiču spoljašnje okolnosti, okruženje, ličnost, individualne težnje i tako dalje.

Ovo učenje o karmi daje utehu, nadu, pouzdanje i moralnu hrabrost svakom budisti. Kada se dogodi neočekivano i on naiđe na teškoće, neuspehe i nesreću, budista shvata da žanje ono što je posejao i da otplaćuje stare dugove. Umesto da postane rezigniran, prepuštajući sve karmi, on ulaže postojan napor da oplevi korov i umesto njega poseje dobro seme, jer budućnost je u njegovim rukama.

Onaj ko veruje u karmu ne prezire čak ni najgore, jer i oni u svakom trenutku imaju svoju šansu da se poprave. Iako će sigurno patiti zbog onoga što su počinili, i oni imaju nadu u postizanje večnog mira. Svojim delima stvorili su sopstveni pakao, i sopstvenim delima isto tako mogu stvoriti sopstveni raj.

Budista koji je potpuno uveren u zakon karme ne moli se drugome da ga spase, već se s poverenjem oslanja na sebe radi sopstvenog oslobađanja. Umesto bilo kakvog predavanja ili pozivanja na neku natprirodnu silu, on se oslanja na sopstvenu snagu volje i bez prestanka radi na dobrobit i sreću svih. Ovo verovanje u karmu daje smisao njegovom naporu i podstiče njegov entuzijazam, jer ga podučava individualnoj odgovornosti.

Za običnog budistu ispunjenog verom karma služi kao odvratanje, dok za onoga ko se oslanja više na razum ona služi kao podsticaj da čini dobro. Takav postaje ljubazan, tolerantan i obziran. Jer ovaj zakon karme mu objašnjava problem

patnje, ovladavanja takozvanom sudbinom i predestinacijom kakvu pominju druge religije, kao i svakovrsnih nejednakosti među ljudima.

Rev. 12/1/2004

<http://www.geocities.com/budizam/texts/sajadau.html>

Greške u vežbanju

Šunrju Suzuki

*Poglavlje iz knjige "Zen mind -- Beginner's Mind
(Zen um -- Početnikov um)"*

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Kada se u vašem vežbanju pojavi pohlepa, postajete time prilično obeshrabreni. Ali trebalo bi da ste zahvalni da postoji znak ili upozorenje koje vam ukazuje na slabosti u vežbanju.

Ima nekoliko loših načina vežbanja kojih bi trebalo da ste svesni. Kada meditirate obično postajete veoma idealistični i postavljate pred sebe neki ideal ili cilj, koji onda nastojite da ispunite ili ostvarite. Ali kao što sam često govorio, to je apsurdno. Kada ste idealistični imate ideju da nešto treba da postignete; a kada taj ideal ostvarite, ona ideja u vama će stvoriti neki drugi ideal. Sve dok je vaša praksa zasnovana na ideji postizanja, a vi meditirate na ovakav idealističan način, nećete zapravo imati vremena da postignete svoj pravi ideal. Štaviše, tako ćete žrtvovati samu suštinu svoje prakse. Zato što je vaš cilj uvek negde ispred, uvek ćete žrtvovati sebe sada radi nekakvog ideala u budućnosti. Tako ne stižete nigde. To je apsurdno; to uopšte nije pravilno vežbanje. No, čak i gore od ovakvog

idealističkog stava jeste da meditirate takmičeći se sa nekim drugim. To je jadno, prezira vredno vežbanje.

Naš *soto* put stavlja naglasak na *shikan tazū* ili "samo sedenje". Zapravo mi i nemamo neko posebno ime za našu praksu; kada meditiramo, mi jednostavno meditiramo; bilo da nam to donosi radost ili ne, mi to jednostavno radimo. Čak i ako smo pospani i umorni od meditiranja, od ponavljanja iste stvari dan za danom; čak i tada mi nastavljamo svoje vežbanje. Bilo da nas neko ohrabruje ili ne, mi ga nastavljamo.

I kada meditirate sami, bez učitelja, mislim da ćete pronaći način da procenite je li vaša praksa pravilna ili ne. Kada ste umorni od sedenja ili kada vam je muka od vežbanja, treba to da prepoznate kao znak upozorenja. Postajete obeshrabreni svojim vežbanjem onda kada je ono idealističko. Imate ideju da nešto treba da postignete i to je višak. Kada se u vašem vežbanju pojavi pohlepa, postajete njime prilično obeshrabreni. Ali trebalo bi da ste zahvalni da postoji znak ili upozorenje koje vam ukazuje na slabosti u vežbanju. U tom trenutku, zaboravljajući sve o svojoj grešci i uzimajući novi smer, možete nastaviti svoje prvobitno vežbanje. To je veoma važan trenutak.

Dakle, sve dok vežbate vi ste prilično bezbedni, ali ako je suviše teško nastaviti, morate pronaći nekakav način da sami sebe ohrabrite. No, u isto vreme, teško je sebe obodriti a da ne skrenemo na neku stranputicu u svom vežbanju i zato je nastavljanje ispravne prakse kada smo oslonjeni na same sebe prilično teško. Zbog toga imamo učitelja. Uz pomoć učitelja ćete korigovati svoje vežbanje. Naravno, on će vam zadati i glavobolje, no ipak će vas uvek zaštititi da ne skrenete na pogrešan put.

Većina zen monaha je imala problema sa svojim učiteljima. Kada oni govore o tim teškoćama, možete pomisliti da bez tih teškoća ne možete da vežbate. Ali to nije tačno. Bilo da imate poteškoća u svojoj praksi ili ne, sve dok je nastavljate, imate

čistu praksu u njezinom istinskom značenju. Čak i kada toga niste svesni, imate je. Tako je Dogen rekao: "Nemoj misliti da ćeš nužno biti svestan svoga prosvetljenja." Bilo da ste ga svesni ili ne, unutar svoje prakse vi imate svoje istinsko prosvetljenje.

Još jedna greška je vežbati radi užitka koji u tome nalazite. Zapravo, kada je vaša praksa vezana za osećaj uživanja, treba se i nad tim zamisliti. Naravno, ona nije loša praksa, ali u poređenju sa istinskom praksom nije toliko dobra. U theravadi praksa se klasifikuje na četiri načina. Najbolji način je vežbanje bez ikakvog užitka, čak ni duhovnog užitka. To znači vežbati ne obazirući se na svoja fizička i mentalna osećanja, zaboravljajući i samoga sebe. To je četvrti ili najviši stupanj. Jedan niži je imati samo fizički užitak u svome vežbanju. Na tom stupnju nalazite izvesno zadovoljstvo u vežbanju i nastavljate da vežbate upravo radi tog zadovoljstva. Na drugom stupnju imate i fizički i mentalni užitak ili dobar osećaj. Ova dva srednja stupnja su stupnjevi na kojima meditirate zato što se dobro osećate zbog toga. Prvi stupanj je kada ne razmišljate, niti ste zainteresovani za svoju praksu. Ova četiri stupnja primenljiva su i na našu mahayana praksu, gde je najviši stupanj jednostavno vežbati.

Ako imate poteškoća prilikom vežbanja, to je upozorenje da imate neku pogrešnu ideju, tako da morate biti oprezni. Ali ne odustajte od vežbanja; nastavite ga, svesni svoje slabosti. Nema ideje da nešto treba da dobijete. Nema fiksirajuće ideje o dostignuću. Ne kažete: "Ovo je prosvetljenje" ili "Ovo je pogrešno vežbanje". Čak i kod pogrešnog vežbanja, kada uvidite da je ono pogrešno i nastavite dalje, to je ispravna praksa. Naša praksa ne može biti savršena, ali ne obeshrabrujući se zbog toga, treba da nastavimo. To je tajna vežbanja.

A ako želite da pronađete izvesno ohrabrenje u svojoj obeshrabrenosti, zamor od vežbanja je sam po sebi ohrabrenje. Ohrabrujete sebe kada ste njime zamoreni. Kada više nećete da ga nastavite, to je znak upozorenja. To je kao da imate zubobolju. Kada osetite bol u zubu odlazite kod zubara. To je naš put.

Uzrok sukoba je neka fiksirana ideja ili jednostrana ideja. Kada svako zna vrednost čiste prakse, nećemo imati mnogo problema u svome svetu. To je tajna naše prakse i puta o kojem govori Dogen. Ovo objašnjava i Dogen u svojoj knjizi *Shobogenzo (Blago istinske Dharme)*.

Ako uzrok konflikta razumete kao neku fiksiranu ili jednostranu ideju, možete pronaći značenje u različitim praksama, a da ne budete zarobljeni nijednom od njih. Ako to ne razumete, lako ćete biti zarobljeni nekim određenim putem i tada kažete: "Ovo je prosvetljenje! Ovo je savršena praksa. To je naš put." To je velika greška. nema određenog puta u istinskoj praksi. Treba da pronađete sopstveni put i treba da znate koju vrstu prakse imate sada. Znajući i prednosti i mane neke specifične prakse, možete praktikovati taj poseban način bez opasnosti. Ali ako imate jednostrani stav, zanemarićete mane te prakse, naglašavajući samo njezine dobre strane. Na kraju ćete otkriti najgoru stranu te prakse i postati obeshrabreni onda kada je već suviše kasno. To je glupo. Treba da budemo zahvalni što su nam drevni učitelji ukazali na ovu grešku.

Rev. 1/11/2003

www.geocities.com/budizam/texts/suzuki.html

[Home](#) ---\\ [Tumačenja](#)

Kontemplacija osećaja

Grupa govora o osećajima - Vedana samyuta

Njanaponika Thera

Preveo **Rastislav Kobac**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Uvod

"Osećati jeste sve!" -- tako je uzviknuo nemački pesnik. Mada su ovo previše snažne reči, one dobro naglašavaju činjenicu da su osećanja glavni faktori u ljudskom životu. Bilo da su ljudi toga svesni ili ne, svoje živote uglavnom provedu u neprekidnom nastojanju da pojačaju prijatna osećanja i izbegnu neprijatna. Sve ljudske ambicije i težnje služe ovoj svrsi: od jednostavnih užitaka svakodnevnog življenja do snažnog podsticaja moćne i kreativne radosti velikog umetnika. Sve što se želi jeste da se ima sve više i više prijatnih osećanja, zato što ona donose sa sobom emocionalno zadovoljenje zvano sreća. Takva sreća može da ima različite nivoe rafiniranosti i da dostigne veliku snagu. Ova osećanja sa svoje strane će proizvesti mnoge namere i njihove konkretne posledice. Radi zadovoljenja "principa zadovoljstva" počinjena su mnoga herojska, kao i mnoga neherojska i beskrupulozna dela. Zarad proizvodnje stvari koje podstiču prijatna osećanja razvilo se hiljade industrija i službi, sa milionima radnika. Tehnologija i primenjena nauka, takođe, služe različitim nivoima rastućih potreba za čulnim uživanjem i prijatnošću. Obezbeđujući sebi problematične puteve bežanja od stvarnosti, ovi kupci emotivnih i čulnih zadovoljstava pokušavaju da ublaže bolna osećanja kao što su strah i strepnja.

Iz ovog kratkog pregleda može se shvatiti značaj Budinog iskaza da se "*sve stvari sustiču u osećanjima*". Iz ovakve centralne pozicije osećanja takođe se može shvatiti da pogrešno razumevanje osećanja pripada grupi od dvadeset personalističkih shvatanja [1] gde je

sastojak bića koji nazivamo "osećanja" (grupa osećanja (*vedana khandha*) na različite načine poistovećen sa "sopstvom", za koje se pretpostavlja da postoji. [2]

Ipak, *osećanje* samo po sebi, u svom osnovnom stanju, u dobroj meri je neutralno dok registruje dodir sa objektom kao prijatan, neprijatan ili neutralan. Jedino kada su emocionalne ili voljne primese prisutne razviće se žudnja i ljubav, odbojnost i mržnja, strepnja, strah i pogrešna gledišta. Ali to ne mora tako da bude. Ove primese nisu neodvojivi delovi konkretnog osećanja. U stvari, mnogi slabiji utisci koje primamo tokom dana ostanu na prostom opažanju nerazgovetnih i kratkotrajnih osećanja, bez dalje emocionalne reakcije. To pokazuje da zaustavljanje na ogoljenom osećanju jeste psihološki moguće i da se ono može namerno ostvariti pomoću pažljivosti i samoobuzdavanja, čak i kada je stimulus koji osećaje pretvara u emocije snažan. Kroz konkretno iskustvo može tako biti potvrđeno da večiti krug "uslovljenog nastanka" (*paticca-samuppada*) može biti zaustavljen u fazi osećanja, i da nije neizbežno da za osećanjima sledi žudnja. Ovde uviđamo da si osećanja ključni faktor na putu oslobođenja, i zato je kontemplacija osećanja, u budističkoj tradiciji, uvek bila visoko cenjena kao korisna pomoć na tom putu.

Kontemplacija osećanja je jedan od četiri temelja sabranosti (*satipatthana*) i može se praktikovati u okviru meditativnog vežbanja usmerenog ka što većem uvidu (*vipassana*). Važno je da ovu kontemplaciju imamo stalno na umu i primenjujemo je u svakodnevnom životu kad god osećanja počnu da prerastaju u emocije. Naravno, ne treba pokušavati proizvoditi u sebi osećanja namerno, samo zbog vežbanja; pre bi ih trebalo prepustiti pažljivom posmatranju onda kada se pojave. Biće mnogo takvih prilika, pod uslovom da je um dovoljno budan i smiren da jasno opazi osećanja u njihovom osnovnom stadijumu.

U kontemplaciji nad osećanjima, prvo bi trebalo da postoji pažljiva svesnost o osećanjima koja nastaju, i trebalo bi ih jasno razlikovati kao prijatna, neprijatna (bolna) ili neutralna. Ne postoji tako nešto kao što su "pomešana osećanja".

Pažljivost bi trebalo održavati u kratkom trajanju tog specifičnog osećanja, sve do njegovog prestanka. Ukoliko se tačka iščeznuća osećanja konstantno uočava sa sve snažnijom jasnoćom, postaće mnogo jednostavnije da se uhvate, i najzad zaustave, one emocije, misli i namere, koji obično slede tako brzo, i koji su tako često po navici povezani sa osećanjima. Prijatna osećanja su obično povezana sa užitkom i žudnjom; neprijatna sa odbojnošću; neutralna sa dosadom i zbunjenošću, ali ona takođe služe i kao podloga za pogrešna gledišta. No, kada je ogoljena pažnja usmerena prema nastajanju i nestajanju osećanja, ovi zagađajući dodaci će biti ograničeni; onda kada nastanu trenutno će biti prepoznati u svojoj prirodi, i takvo prepoznavanje često može biti dovoljno da ih zaustavi u njihovom daljem jačanju.

Ako su osećanja opažana kao mehuri koji se naduvavaju i prskaju, njihova trajna

povezanost sa žudnjom ili odbojnošću će sve više slabiti, sve dok se zavisnost konačno ne prekine. Takvim vežbanjem, vezanost za dopadljivost ili odvratnost biće smanjena i unutrašnjost će biti sposobna za razvoj finijih emocija i vrlina: ljubaznosti, saosećanja, zadovoljstva, strpljenja i uzdržljivosti.

U ovoj kontemplaciji od posebne je važnosti razdvojiti osećanja od čak i najnerazgovetnijih misli o "ja" ili "moje". Ne bi trebalo biti upućenosti na ego, kao na primer "ja osećam (i samim tim 'ja sam')." Niti bi trebalo biti misli o posedovanju osećanja: "Imam prijatna osećanja. Kako sam srećna!". Sa mišlju: "Želim još da ih posedujem", nastaje žudnja. Ili sa: "Imam bolove. Kako sam samo nesrećna!" i željom da oslobodimo bolova, nastaje odbojnost.

Izbegavajući ova pogrešna i nerealna gledišta, treba biti svestan osećanja kao uslovljenih i privremenih procesa. Sabranost treba držati spremnom i usmerenom na ogoljenu činjenicu da postoji samo mentalna funkcija ovakvog ili onakvog osećanja; i ovakva sabranost ne treba da služi drugoj svrsi do onoj o znanju i pažljivosti, kao što je navedeno u *Satipatthana suttī*.. Sve dok se po navici vezuju osećanja sa osobom koja ih "poseduje", čak i tokom meditacije, ne može biti napretka u ovoj kontemplaciji.

Svesnost o osećanjima bez upućenosti na ego će takođe pomoći u njihovom razlikovanju od fizikih stimulusa koji ih izazivaju, kao i od kasnijih mentalnih reakcija na njih. Tako će meditant biti sposoban da zadrži svoju pažnju usmerenu na sama osećanja, bez lutanja po drugim oblastima. To je značenje izraza "on kontemplira osećanja u osećanjima" navedenog u *Satipatthana suttī*. Na ovom nivou vežbanja, meditant će se približiti uviđajućem znanju "razumevanja mentalnog i telesnog" (*nama-rupa-pariccheda*).

Dalji napredak, međutim, zahtevaće istrajnost u pažljivom posmatranju nastajanja i nestajanja trenutnih osećanja kad god da se ona pojave. Ovo će voditi produbljujućem shvatanju nestalnosti (*anicca*), jednom od glavnih prolaza ka konačnom oslobođenju. Kada, u meditaciji uvida (*vipassana*), trenutak nestajanja osećanja postane jasnije uočen, nestalna priroda osećanja će se utisnuti duboko u meditantov um. Ovakvo iskustvo, dobijeno i od drugih mentalnih i telesnih procesa, će postepeno sazrevati u uviđajuće znanje rastvaranja (*bhanganana*). Dosezanjem tog stadijuma, meditant će videti da dobro napreduje na putu ka daljem razvoju.

Unutar vežbanja meditacije uvida kontemplacija osećanja može da razvije svoju punu snagu kao delotvorno oruđe za raskidanje lanca patnje u njegovoj najslabijoj karici. Ali od ove kontemplacije značajna korist može da proistekne i za one koji se u svom svakodnevnom životu posvećuju samo tihom posmatranju svojih osećanja i emocija, čak i ako to rade retrospektivno. Oni ubrzo saznaju da su osećanja i emocije "razdvojivi". Čak i ovakvo samoposmatranje i retrospektivna kontemplacija može da im pomogne u punijoj svesnosti o osećanjima i emocijama kada se oni zaista pojave. Ovo opet može da ih

sačuva od zanošenja svakodnevno suprotstavljenim ushićenostima i utučenostima. Um će tako postepeno dosegnuti viši nivo postojanosti i ravnoteže, samo jednostavnom procedurom posmatranja, ili povratnog posmatranja, svojih osećanja i emocija.

Ovo, ipak, ne bi trebalo i nije potrebno da se učini stalnim vežbanjem, ali bi se trebalo koristiti u pogodnim prilikama i u ograničenim vremenskim periodima sve dok se ne upoznaju mehanizmi osećanja koja su praćena emocijama. Takvo razumevanje procesa će dovesti do povećanja kontrole nad sopstvenim emocionalnim reakcijama, i ovo će se dogoditi na prirodan, spontan način. Ne treba se bojati da će usmeravanje na osećanja i emocije, ovako opisano, voditi hladnoj ravnodušnosti ili emocionalnom povlačenju. Naprotiv, um i srce će postati otvoreniji svim onim finijim emocijama spomenutim ranije. Ono neće isključiti tople ljudske odnose, niti uživanje u lepoti umetnosti ili prirode. Ali će iz njih izdvojiti grozničavost i prijanjanje, tako da će ovakva iskustva davati dublje zadovoljenje, onoliko koliko to ovaj svet *dukkhe* dozvoljava.

Život življen na ovaj način može dobro da se razvija sa željom da se kontemplacija osećanja koristi za svoju najvišu svrhu: konačno oslobođenje uma od patnje.

Nyanaponika Thera
Kandy, Sri Lanka

Januar, 1983

Mesto osećanja u budističkoj psihologiji

Na početku treba da je jasno da u budističkoj psihologiji "osećanje" (pali: *vedana*) jeste ogoljeni utisak opažen kao prijatan, neprijatan (bolan) i neutralan (ravnodušan). Zato ga ne treba mešati sa emocijom, koja premda nastaje od osnovnog osećanja, njemu dodaje dopadljivost ili odbojnost različitog intenziteta, kao i druge misaone procese.

Osećanje, u ovom smislu, jeste jedno od sastojaka (*khandha*) koji čine ono što se obično naziva "osobom". Specifični faktori koji deluju u emocijama pripadaju skupu mentalnih sastojaka (*sankhara-khandha*). Osećanje je jedno od četiri mentalna sastojka koji nastaju, nerazdvojivo, u svim stanjima svesti; ostala tri su opažanje, mentalni obrasci i svest.

Osećanje nastaje kad god su prisutna tri faktora, to jest, čulni organ, objekt i svest. Susret ova tri faktora, u budističkoj psihologiji, naziva se čulni utisak (kontakt, dodir; *phassa*), koji je mentalni, a ne fizički proces. On je šestostruk, pošto je uslovljen ili sa pet fizičkih čula ili sa umom. Šestostrukim čulnim utiskom je uslovljeno odgovarajućih šest osećanja. U formuli uslovljenog nastanka (*paticca-samuppada*), ovo je izraženo karikom: "Čulni utisak uslovljava osećanje" (*phassa paccaya vedana*). Kada slede i emocije, one to čine u skladu sa sledećom karikom uslovljenog nastanka: "Osećanje izaziva žudnju" (*vedana*

paccaya tanha).

Osećanje koje nastaje kontaktom sa vizuelnim oblicima, zvukovima, mirisima i ukusima je uvek neutralno. Prijatna i neprijatna osećanja ne slede uvek u vezi sa ova četiri perceptivna čula; ali kada slede, ona su onda naknadno stanje procesa opažanja i kasnija su od neutralnog osećanja koje je prvi odgovor.

Telesni utisak (dodir, pritisak, itd.) može da uzrokuje prijatna ili neprijatna osećanja.

Mentalni utisak može da prouzrokuje zadovoljstvo, tugu ili neutralno (ravnodušno) osećanje.

Osećanje je jedan od onih mentalnih faktora (*cetasika*) koji su bliski svim vidovima svesnosti. Drugim rečima, svako svesno iskustvo ima nijansu osećanja, čak iako je to neutralno ili indiferentno osećanje, koje takođe ima jasan sopstveni kvalitet.

Osećanje po sebi (ukoliko se ono može tako izdvojiti) je, kao što je već rečeno, gola senzacija primećena kao prijatna, bolna ili neutralna. Naknadne emotivne, praktične, moralne ili duhovne vrednosti povezane sa ovim osnovnim osećanjem su određene drugim mentalnim faktorima koji naknadno nastaju u vezi sa tim osećanjem i klasifikacijom pripadaju skupini mentalnih oblića (*sankara-kkhandha*). Kvalitet tih drugih mentalnih funkcija jeste taj koji čini prethodeće osećanje dobrim ili lošim, plemenitim ili niskim, karmičkim ili ne-karmičkim, zemaljskim ili uzvišenim.

Osećanje može da se zaustavi na nivou ogoljene senzacije u svim slabijim stanjima svesti, ali takođe i kada postoji pažljiva kontrola osećanja. U takvim slučajevima ne postoji vrednovanje ovih osećanja bilo emotivno ili intelektualno.

Grupa govora o osećanjima **(Vedana samyutta, [Samyutta nikaya XXXVI](#))**

1. Koncentracija

"Postoje, o monasi, ova tri osećanja: prijatno osećanje, bolno osećanje, i ni-prijatno-ni-bolno osećanje."

Pažljivi učenik Bude,
jasnim razumevanjem i sabranim umom
poznaje osećanja [1] i poreklo [2] njihovo,
kao i završetak [3] njihov i put koji
ka završetku ovom vodi. [4]

Dosegnuvši osećanja kraj
u monahu takvom se žeđa gasi
i on doseže *nibbanu*. [5]

Beleške:

1. Komentar: On poznaje osećanja prema istini o patnji. [Natrag]
2. Komentar: On poznaje osećanja prema istini o poreklu patnje. [Natrag]
3. Komentar: On zna, prema istini o prestanku, da osećanja prestaju u Nibbani. [Natrag]
4. Komentar: On poznaje osećanja prema istini o Putu koji vodi ka prestanku patnje. [Natrag]
5. *Parinibbuto*, "potpuno utrnuo"; komentar: kroz potpuno utrnuće nečistoća (kilesa-parinibbanaya). [Natrag]

2. Sreća

"Postoje, o monasi, ova tri osećanja: prijatno osećanje, bolno osećanje, i ni-prijatno-ni-bolno osećanje."

Bilo da je osećanje prijatno
bilo neprijatno, ili neutralno,
bilo naše ili nečije,
osećanje svake vrste [6]
on poznaje kao štetno, varljivo i nepostojano.
Videvši kako ono ponovo i ponovo udara i nestaje, [7]
on nadmašuje vezanost za osećanje, oslobođen od žudnje

Beleške:

6. O osećanjima svake vrste videti govor 22. [Natrag]
7. *Phussa phussa vayam disva*,

komentar objašnjava drugačije navodeći ove reči kao *ñanena phusitva phusitva*, ponovljeno (njihovo) doživljavanje putem znanja (o nastanku i prestanku) Ovi stihovi se takođe javljaju u *Sutta nipati*, 739, sa jednim dodatnim stihom. [Natrag]

3. Napuštanje (preveo Branislav Kovačević)

"U slučaju prijatnih osećanja, o monasi, treba napustiti s njima povezanu sklonost [8] ka

požudi; u slučaju bolnih osećaja treba napustiti s njima povezanu sklonost ka odbacivanju (odbojnosti); u slučaju ni-bolnih-ni-prijatnih osećaja treba napustiti s njima povezanu sklonost ka neznanju.

Ako je monah napustio sklonost ka požudi u vezi sa prijatnim osećajima, sklonost ka odbacivanju u vezi sa bolnim osećajima i sklonost ka neznanju u vezi sa ni-bolnim-ni-prijatnim osećajima, tada se on označava kao onaj ko je oslobođen svih (štetnih) sklonosti, onaj ko ima pravi uvid. On je presekao želju, raskinuo okove (nove egzistencije) i potpuno uviđajući u čemu je obmana,^[9] stigao je na kraj patnje."

Ako osećamo radost, ali ne znamo i prirodu tog osećaja,
koji lako vodi do požude, tad je izbavljenje za nas još daleko.

Ako osećamo bol, ali ne znamo i prirodu tog osećaja,
koji lako vodi do mržnje, tad je izbavljenje za nas još daleko.

Čak i neutralan osećaj, kojeg kao smirujućeg
Najviši znalac označi,
ako bismo se i za njega vezali,
ne bismo našli slobodu iz začaranog kruga.

A ko ga napusti, još u ovom životu
oslobađa sebe jada, oslobađa sebe muke.

Zreo u znanju, ustaljen u Dhammi,
kad mu života kraj dođe, kad telo klone,
sva merila i pojmove nadišao je on.

Beleške:

8. *Anusaya*. [\[Natrag\]](#)

9. "Obmana" označava naročito samoobmanu (*asmi-mano*), tj. verovanje u postojanje sopstva, i na intelektualnom i na emocionalnom nivou. [\[Natrag\]](#)

4. Jama bez dna

"Kada, o monasi, neuk, prosečan čovek kaže da u velikom okeanu postoji jama bez dna [\[10\]](#), on govori o nečemu nerealnom i nepostojećem [\[11\]](#). "Jama bez dna", o monasi, pre je ime za bolna telesna osećanja. Kada je neupućeni laik pod uticajem bolnih telesnih osećanja, on se brine i žali, jadikuje, udara u svoje grudi, plače i zbunjen je. On tada ne

može da izađe na kraj sa jamom bez dna i ne može iz nje da se iskobelja. Ali kada je dobro podučeni plemeniti učenik [12] pod uticajem bolnih telesnih osećanja, on neće brinuti, niti žaliti i jadikovati, on se neće udarati u grudi, niti će biti zbunjen. Tada se za njega kaže da je on plemeniti učenik koji može da izađe na kraj sa jamom bez dna i koji može iz nje da se iskobelja.

Ko ne može podneti bol što u telu nastaje
i čak život ugrožava, taj drhti usred jada.
Jadikuje i glasno nariče taj nejak čovek.
Sa jamom bez dna da izađe na kraj on ne može,
niti iz nje da se iskobelja.

Ali onaj ko može podneti bol što u telu nastaje
i ne drhti ni kada mu je život ugrožen,
taj zaista može sa jamom bez dna da izađe na kraj
i iz nje da se iskobelja.

Beleške:

10. Patala. [Natrag]

11. Komentar (prepričan): Prema narodnom verovanju, postoji i uokeanu vrlo dubok bezdan, koji je voda izdubila, i u njemu žive vodena stvorenja, zmajevi (*naga*) itd. Za ta stvorenja, taj bezdan predstavlja osnovu njihovog života, sasvim prijatno boravište. Otuda, zvati ga jamom *bez dna* je sasvim neprimereno i nije u skladu sa činjenicama, jer daje njen sasvim neprikladan opis i značenje te reči. Pre je telesni bol, neodvojiv od telesnog postojanja, koji zaslužuje da se nazove "rupom bez dna" patnje, pošto je deo beskrajne *samsare*. [Natrag]

12. Komentar: U ovom govoru se rečima "plemeniti učenik" pre svega misli na onoga ko je "ušao u tok" (*sotapanna*). Ali isto tako je i meditant sa snažnim uvidom i oštrog uma ustanj uda podnese osećanja koja se u njemu jave, a da ga ne zavedu. I njega ovde treba uključiti (jer je u izvesnoj meri u stanju da prozre osećanja -- Podkomentar). [Natrag]

5. Da se zna

Postoje, o monasi, ova tri osećanja: prijatno, bolno i ni-bolno-ni-prijatno. Na prijatna osećanja treba gledati kao na bolna, na bolna osećanja treba gledati kao na trn, a na ni-bolna-ni-prijatna osećanja kao na prolazna. Ukoliko monah gleda na osećanja na ovaj način, kaže se za njega da ima pravi uvid. On je presekao želju, raskinuo okove (postojanja) i, potpuno uviđajući u čemu je obmana stigao je do kraja patnje.

Ko vidi bol u sreći, ko posmatra bolno osećanje kao trn,

i opaža prolaznost u neutralnom osećanju što bezazleno je --
ispravan uvid, zaista, ima takav monah jer potpuno razume ova osećanja;

a prozrevši ih, on će se lišiti prljanja u ovom životu.
Sazreo u znanju, snažan u Dhammi,
jednom kada mu se životni put završi, i telo slomi,
svaku meru i shvatanje on je nadišao.

6. Strela (preveo Branislav Kovačević)

"Monasi, neuk, prosečan čovek oseća osećaj zadovoljstva, osećaj bola, osećaj ni zadovoljstva ni bola. Dobro upućen sledbenik plemenitih takođe oseća osećaj zadovoljstva, osećaj bola, osećaj ni zadovoljstva ni bola. Pa kakva je razlika, koja odlika, koja karakteristika koja razdvaja dobro upućenog sledbenika plemenitih od neukog, prosečnog čoveka?"

"Za nas, gospodine, učenje ima Blaženog kao svoj koren, kao svog vodiča i utočište. Bilo bi dobro ako bi Blaženi objasnio značenje ovoga što je malopre rekao. Ono što čuju od Blaženog, monasi će to i zapamtiti."

"U tom slučaju, monasi, slušajte i dobro pazite. Kazaću vam."

"Kako vi kažete, gospodine," odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Kada ga pogodi osećaj bola, neuk, prosečan čovek žali, tuži i jadikuje, udara se u grudi, postaje mahnit. Tako on oseća dva bola, fizički i mentalni. Baš kao što čovek pogođen jednom strelom ubrzo potom biva pogođen i drugom, isto tako će i on osećati bol dve strele. Na isti način, kada ga pogodi osećaj bola, neuk, prosečan čovek žali, tuži i jadikuje, udara se u grudi, postaje mahnit. Tako on oseća dva bola, fizički i mentalni.

I kad ga pogodi osećaj bola, on mu se odupire. Tu na scenu stupa do tada prikrivena sklonost odupiranju tom osećaju bola. Pogođen bolom, on čezne za čulnim zadovoljstvom. A zašto? Zato jer neuk, prosečan čovek ne vidi nijedan drugi izlaz iz osećaja bola izuzev čulnog zadovoljstva. Prepuštajući se čulnom zadovoljstvu, na scenu stupa do tada prikrivena sklonost prema strasti za tim čulnim zadovoljstvom. On ne uviđa ono što se događa, a to je nastanak i nestanak, zavodljivost, štetu i način da pobjegne od tog osećaja. I pošto ne uviđa nastanak i nestanak, zavodljivost, štetu i način da pobjegne od tog osećaja, tada na scenu stupa skrivena sklonost neznanju u odnosu na osećaj ni zadovoljstva ni bola.

Doživljavajući osećaj zadovoljstva, sa njim se poistovećuje. Doživljavajući osećaj bola, sa njim se poistovećuje. Doživljavajući osećaj ni zadovoljstva ni bola, sa njim se poistovećuje. To znači da je neuk, prosečan čovek vezan za rođenje, starost i smrt, za žalost, naricanja, bolove, uznemirenost i očaj. On je vezan, kažem vam, za nespokojstvo i patnju.

Ali znalac, sledbenik plemenitih, kada ga pogodi osećaj bola, ne žali, ne tuži i ne jadikuje, ne udara se u grudi, ne postaje mahnit. Tako on oseća samo jedan bol, fizički, ali ne i mentalni. Baš kao što čovek pogođen jednom strelom ubrzo potom ne biva pogođen i drugom, isto tako će i on osećati bol samo jedne strele. Na isti način, kada ga pogodi osećaj bola, znalac, sledbenik plemenitih, ne žali, ne tuži i ne jadikuje, ne udara se u grudi, ne postaje mahnit. Tako on oseća samo jedan bol, fizički, ali ne i mentalni.

I kad ga pogodi osećaj bola, on mu se ne odupire. Tako na scenu ne stupa do tada prikrivena sklonost odupiranju tom osećaju bola. Pogođen bolom, on ne čezne za čulnim zadovoljstvom. A zašto? Zato jer znalac, sledbenik plemenitih, vidi i drugi izlaz iz osećaja bola izuzev čulnog zadovoljstva. Ne prepuštajući se čulnom zadovoljstvu, na scenu ne stupa do tada prikrivena sklonost prema strasti za tim čulnim zadovoljstvom. On uviđa ono što se događa, a to je nastanak i nestanak, zavodljivost, štetu i način da pobjegne od tog osećaja. I pošto uviđa nastanak i nestanak, zavodljivost, štetu i način da pobjegne od tog osećaja, tada na scenu ne stupa skrivena sklonost neznanju u odnosu na osećaj ni zadovoljstva ni bola.

Doživljavajući osećaj zadovoljstva, sa njim se ne poistovećuje. Doživljavajući osećaj bola, sa njim se ne poistovećuje. Doživljavajući osećaj ni zadovoljstva ni bola, sa njim se ne poistovećuje. To znači da znalac, sledbenik plemenitih, nije vezan za rođenje, starost i smrt, za žalost, naricanja, bolove, uznemirenost i očaj. On nije vezan, kažem vam, za nespokojstvo i patnju.

To je razlika, to je odlika, to je ono što razdvaja znalca, sledbenika plemenitih, od neukog, prosečnog čoveka."

Čovek sa uvidom, znalac,
ne doživljava (mentalni) osećaj zadovoljstva ili bola:
To je razlika u znanju
između mudraca i prosečnog čoveka

Kod učenoga,
koji je razumeo Dhammu,
jasno sagledavajući ovaj svet i sledeći,
prijatne stvari ne zavode um,
a one neprijatne ne rađaju otpor.

On ne poseže ni za čim
niti bilo šta odguruje od sebe,
kad stigne do na kraja života,
za njega novog rođenja nema.

Upoznavši to stanje bez prljanja, bez patnje,
on ispravan uvid stiže,
i time izvan kruga rođenja stiže,
na Drugu obalu stiže.

7. U bolesničkoj sobi I

Jednom je Blaženi boravio u Vesaliju, u Velikoj šumi, u Kući sa zabatima. Naveče, nakon što je Blaženi ustao iz zadubljenja, uputio se ka bolesničkoj sobi i seo na pripremljeno mesto. Sedeći, ovako se obratio monasima:

"O, monasi, sabran i sa jasnim shvatanjem bi monah trebalo da provodi svoje vreme. Ovo je moje uputstvo vama!

A kako je, o monasi, monah sabran? On boravi vežbajući kontemplaciju tela u telu, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, prevazišavši želju i žalost zbog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju osećanja u osećanjima, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, prevazišavši želju i žalost zbog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju uma u umu, prevazišavši želju i žalost zbog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju objekata uma u objektima uma, prevazišavši želju i žalost zbog sveta. Tako je, monasi, monah sabran.

A kako, o monasi, monah jasno shvata? On primenjuje jasno shvatanje idući napred i idući nazad; kad gleda ispred sebe i gleda negde drugde; kad savija i proteže (svoje udove); kad oblači ogrtač i nosi prosjačku činije; pri jelu, piću, žvakanju i mirisanju; pri vršenju nužde; kad hoda, stoji, sedi, kad leže da spava i kad se budi, kad utihne -- u svemu tome on primenjuje jasno shvatanje.

Ukoliko u monahu ovako sabranom i sa jasnim shvatanjem, revnosnom, iskrenom i postojanom, nastane prijatno osećanje, on zna: 'Sada je prijatno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim telom je uslovljeno [13]. A ovo telo, naravno, jeste nestalno, sastavljeno, uzročno nastalo. Ali ako ovo prijatno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno telom koje je nestalno, sastavljeno i uzročno nastalo -- kako takvo prijatno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno telo i prijatno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanjanje, boravi kontemplirajući utrnuće, boravi kontemplirajući odvrćenost. I u njemu koji tako boravi, prikriivena sklonost ka želji povezanoj sa telom i prijatnim osećanjem nestaje.

Ukoliko u njemu nastane bolno osećanje, on zna: 'Sada je bolno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim telom je uslovljeno. A ovo telo, naravno, jeste nestalno, sastavljeno, uzročno nastalo. Ali ako ovo bolno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno telom koje je nestalno, sastavljeno i uzročno nastalo -- kako takvo bolno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno telo i bolno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanjanje, boravi kontemplirajući utrnuće, boravi kontemplirajući odvrćenost. I u njemu koji tako boravi, prikriivena sklonost ka odbojnosti povezanoj sa telom i bolnim osećanjem nestaje.

Ukoliko u njemu nastane neutralno osećanje, on zna: 'Sada je neutralno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim telom je uslovljeno. A ovo telo, naravno, jeste nestalno, sastavljeno, uzročno nastalo. Ali ako ovo neutralno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno telom koje je nestalno, sastavljeno i uzročno nastalo; kako takvo neutralno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno telo i neutralno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanjanje, boravi kontemplirajući utrnuće, boravi kontemplirajući odvrćenost. I u njemu koji tako boravi, prikriivena sklonost ka neznanju povezanim sa telom i neutralnim osećanjem nestaje.

Kada oseti prijatno osećanje, on zna da je ono prolazno, zna da se za njega ne treba vezivati; zna da mu se ne treba prepustiti. Ukoliko oseti bolno osećanje... neutralno osećanje, on zna da je ono prolazno, zna da se za njega ne treba vezivati, zna da mu se ne treba prepustiti.

Kada oseti prijatno osećanje, on ga oseća kao neko ko nije zarobljen njime. Kada oseti bolno osećanje, on ga oseća kao neko ko nije zarobljen njime. Kada oseti neutralno osećanje, on ga oseća kao neko ko nije zarobljen njime.

Kada bolna osećanja ugrožavaju telo, on zna: 'Bolno osećanje mi ugrožava telo.' Kada bolna osećanje ugrožavaju život on zna: 'Bolno osećanje mi ugrožava život.' I on zna: 'Nakon rastvaranja tela, kada se život završi, sva ova osećanja kojima se ne treba prepuštati sasvim će uminuti.'

Baš kao što svetiljka gori snagom ulja i fitilja; ako ulje i fitilj dođu do kraja, plamen se

gasi usled nedostatka goriva. Slično tome ovakav monah zna: 'Nakon rastvaranja tela, kada se život završi, sva ova osećanja kojima se ne treba prepuštati sasvim će uminuti.'

Beleške:

13. Izraz telo treba ovde razumeti kao prvih pet od šest osnova čulnog utiska. [[Natrag](#)]

8. U bolesničkoj sobi II

Jednom je Blaženi boravio u Vesaliju, u Velikoj šumi, u Kući sa zabatima. Naveče, nakon što je Blaženi ustao iz zadubljenja, uputio se ka bolesničkoj sobi i seo na pripremljeno mesto. Sedeći, ovako se obratio monasima:

"O, monasi, sabran i sa jasnim shvatanjem bi monah trebalo da provodi svoje vreme. Ovo je moje uputstvo vama! A kako je, o monasi, monah sabran? On boravi vežbajući kontemplaciju tela u telu, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, prevazišavši želju i tugu zbog ovog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju osećanja u osećanjima, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, prevazišavši želju i tugu zbog ovog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju uma u umu, prevazišavši želju i tugu zbog ovog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju objekata uma u objektima uma, prevazišavši želju i tugu zbog ovog sveta. Tako je, monasi, monah sabran.

A kako, o monasi, monah jasno shvata? On primenjuje jasno shvatanje idući napred i idući nazad; kad gleda ispred sebe i gleda negde drugde; kad savija i proteže (svoje udove); kad oblači ogrtač i nosi prosjačku činije; pri jelu, piću, žvakanju i mirisanju; pri vršenju nužde; kad hoda, stoji, sedi, kad leže da spava i kad se budi, kad utihne -- u svemu tome on primenjuje jasno shvatanje.

Ukoliko u monahu ovako sabranom i sa jasnim shvatanjem, revnosnom, iskrenom i postojanom, nastane prijatno osećanje, on zna: 'Sada je prijatno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim čulnim utiskom [[14](#)] je uslovljeno. A ovaj čulni utisak, naravno, jeste nestalan, sastavljen, uzročno nastao. Ali ako ovo prijatno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno čulnim utiskom koji je nestalan, sastavljen i uzročno nastao; kako takvo prijatno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno čulni utisak i prijatno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanje, boravi kontemplirajući utrućenje, boravi kontemplirajući odvrćenost. I u njemu koji tako boravi, prikriivena sklonost ka želji povezanoj sa čulnim utiskom i prijatnim osećanjem nestaje.

Ukoliko u njemu nastane bolno osećanje, on zna: 'Sada je bolno osećanje nastalo u meni.

Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim čulnim utiskom je uslovljeno. A ovaj čulni utisak, naravno, jeste nestalan, sastavljen, uzročno nastao. Ali ako ovo bolno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno čulnim utiskom koji je nestalan, sastavljen i uzročno nastao; kako takvo bolno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno čulni utisak i bolno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanjanje, boravi kontemplirajući utruće, boravi kontemplirajući odvrćenost. I u njemu koji tako boravi, prikrivena sklonost ka odbojnosti povezanoj sa čulnim utiskom i bolnim osećanjem nestaje.

Ukoliko u njemu nastane neutralno osećanje, on zna: 'Sada je neutralno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim čulnim utiskom je uslovljeno. A ovaj čulni utisak, naravno, jeste nestalan, sastavljen, uzročno nastao. Ali ako ovo neutralno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno čulnim utiskom koji je nestalan, sastavljen i uzročno nastao; kako takvo neutralno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno čulni utisak i neutralno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanjanje, boravi kontemplirajući utruće, boravi kontemplirajući odvrćenost. I u njemu koji tako boravi, prikrivena sklonost ka neznanju povezanom sa čulnim utiskom i bolnim osećanjem nestaje.

(Završni deo je identičan sa prethodnim govorom [Sn XXXVI.7](#), od "Kada oseti..." pa do kraja.)

Beleške:

14. Čulni utisak, ili kontakt (*phassa*) jeste mentalni faktor i on ne označava fizički kontakt.. [[Natrag](#)]

9. Prolaznost

"Tri vrste osećanja, o monasi, su prolazna, sastavljena od više faktora, nastala od nekog uzroka, podložna propadanju, nestajanju, laganom iščeznuću, utruću -- to su prijatno osećanje, bolno osećanje i neutralno osećanje.

10. Ukorenjenost u čulnom utisku

"Postoje, o monasi, ove tri vrste osećanja, ukorenjenih u čulnom utisku, prouzrokovanih čulnim utiskom: prijatna, bolna i neutralna osećanja.

Zavisno od čulnog utiska koji je moguće osetiti kao prijatan, nastaje prijatno osećanje. Kada taj čulni utisak koji je moguće osetiti kao prijatan prestane, onda senzacija nastala od njega [15] -- odnosno prijatno osećanje nastalo zavisno od takvog čulnog utiska -- takođe prestaje i smiruje se.

Zavisno od čulnog utiska koji je moguće osetiti kao neprijatan (neutralan), nastaje neprijatno (neutralno) osećanje. Kada taj čulni utisak koji je moguće osetiti kao neprijatan (neutralan) prestane, onda senzacija nastala od njega -- odnosno neprijatno (neutralno) osećanje nastalo zavisno od takvog čulnog utiska -- takođe prestaje i smiruje se.

Kao što se spajanjem i trljanjem dva drvena štapa dobija toplina i stvara vatra, a njihovim razdvajanjem i rastavljanjem toplina prestaje i nestaje, tako je takođe i sa ova tri osećanja koja su nastala na čulnom utisku, ukorenjena u čulnom utisku, prouzrokovana čulnim utiskom, zavisna od čulnog utiska: u zavisnosti od čulnog utiska određene vrste nastaje odgovarajuće osećanje; prestankom takvog čulnog utiska prestaje i odgovarajuće osećanje."

Beleške:

[15] *Tajjam vedayitam.* [[Natrag](#)]

11. Osamljenje

Jednom je neki monah došao da vidi Blaženoga i, nakon što ga je sa poštovanjem pozdravio, sede sa strane. Sedeći tako, on se ovako obratio Blaženome:

"Povukavši se u osamljenost, dok sam boravio u samoći, ova misao mi se javila: 'Trima osećanjima je podučavao Blaženi: prijatnim, bolnim i neutralnim osećanjima. Ali Blaženi je takođe rekao da sve što se oseća je unutar patnje. U odnosu na šta je Blaženi rekao da sve što se oseća je unutar patnje?'

"Dobro rečeno, monaše, dobro rečeno! Kao što sam podučavao trima osećanjima, prijatnim, bolnim i neutralnim, takođe sam rekao i da je sve što se oseća unutar patnje. Ovako sam izjavio upućujući na nestalnost (svih) uslovljenih fenomena (*sankhara*). To sam rekao zato što su svi uslovljeni fenomeni podložni uništenju, nestajanju, iščeznuću, utrnuću i promeni. U vezi sa ovim sam rekao: 'Sve što se oseća je unutar patnje.'

Dalje sam podučavao, monaše, postepenom prestanku uslovljenih fenomena. U onome ko je postigao prvi stepen meditativnog zadubljenja (*jhana*), govor je utihnuo. Postižući drugo zadubljenje, razmišljanje i razmišljanje su prestali. Dosežući treće zadubljenje, radost je prestala. Dosežući četvrto zadubljenje udisanje i izdisanje su prestali. Dosežući područje prostorne neograničenosti, opažanje oblika (materije) je prestalo. Postižući područje neograničene svesti, opažanje područja neograničenog prostora je prestalo. Dosežući područje ničega, opažanje područja neograničene svesti je prestalo. Dosežući područje ni-opažanja-ni-neopažanja, opažanje područja ničega je prestalo. Postigavši prestanak opažanja i osećanja, opažanje i osećanja su nestali. U monahu slobodnom od nečistoće pohlepa, mržnja i zabluda su utihnuli.

Dalje sam podučavao, monaše, postepenom smirivanju uslovljenih fenomena (*sankhara*). U onome ko je dosegao prvo meditativno zadubljenje, govor se smirio. Dosegavši drugo zadubljenje, zamišljanje i razmišljanje su smireni... (nastavlja se ovako, sve do:) Dosegavši prestanak opažanja i osećanja, opažanje i osećaji su smireni. U monahu slobodnom od nečistoće, pohlepa je smirena, mržnja je smirena, zabluda je smirena.

Postoje, monaše, ovih šest stišavanja. U onome ko je postigao prvo zadubljenje, govor je utihnuo. Postižući drugo zadubljenje, zamišljanje i razmišljanje su utihnuli. Postižući treće zadubljenje, radost je utihnula. Dosegnuvši četvrto zadubljenje, udisanje i izdisanje su utihnuli. [16]. Postigavši prestanak opažanja i osećanja, opažanje i osećanja su utihnuli. U monahu oslobođenom od nečistoća, pohlepa je utihnula, mržnja je utihnula, zabluda je utihnula.

Beleške:

[16] U odeljku "stišavanje" (*patipassaddha*) četiri nematerijalna zadubljenja (*arupajjhana*) nisu spomenuta. Prema komentaru ona se podrazumevaju u delu koji govori o "prestanku opažanja i osećanja" (jer su zadubljenja uslov za taj prestanak). [Natrag]

12. Na nebu I

"Na nebu, o monasi, različite vrste vetrova duvaju: vetrovi sa istoka, zapada, severa i juga, vetrovi koji nose prašinu i vetrovi bez prašine, vetrovi topli i hladni, blagi i divlji. Slično tome, monasi, nastaju u ovom telu različite vrste osećanja: nastaju prijatna osećanja, nastaju bolna osećanja i nastaju neutralna osećanja.

Baš kao što na nebu različiti vetrovi duvaju:
Dolazeći sa istoka ili zapada, sa severa ili juga,
Noseći prašinu ili bez nje, hladni ili vrući,
divlji ili blagi -- oni su tako različiti.

Isto tako u ovom telu, različita osećanja nastaju:
Prijatno osećanje i bolno i neutralno.

Ali ako je monah revnostan i ne zanemaruje
vežbanje sabranosti i jasnog shvatanja,
prirodu svih osećanja će on razumeti
i prozrevši ih, u ovom životu se očistiti.

Sazreo u znanju, snažan u Dhammi,
jednom kada mu se životni put završi, i telo slomi,
svako merilo i pojam on je nadišao.

13. Na nebu II

(Ovaj tekst ponavlja prozni deo teksta broj 12, bez promena)

14. U gostinskoj kući

U gostinskoj kući, o monasi, ljudi sa istoka mogu da stanuju, ili ljudi sa zapada, severa ili juga. Ljudi iz ratničke kaste mogu da dođu i stanuju tu, kao i bramani, ljudi iz srednja klasa i sluge.

Slično ovome, o monasi, nastaju u ovom telu različita vrsta osećanja; nastaju prijatna osećanja, bolna osećanja i neutralna osećanja; svetovna osećanja koja su prijatna, bolna ili neutralna, i duhovna osećanja koja su prijatna, bolna i neutralna.

15. Govor Anandi I

Jednom je poštovani Ananda otišao da vidi Blaženoga. Pozdravivši ga sa poštovanjem, sede sa strane. Sedeći tako, upita:

"Šta su to osećanja, gospodine? Šta je izvor osećanja, šta je njihov prestanak i koji put vodi ka njihovom prestanku? Šta je ugodnost u osećanjima? Šta je opasnost od osećanja? I šta je bekstvo od njih?"

"Postoje, Ananda, tri vrste osećanja: prijatno, bolno i neutralno. Sa nastajanjem čulnog utiska nastaju i osećanja; sa prestankom čulnog utiska prestaju i osećanja. Plemeniti osmostruki put jeste put koji vodi ka prestanku osećanja: ispravno razumevanje, ispravne misli, ispravan govor, ispravno delovanje, izpravno življenje, ispravan napor, ispravna sabranost i ispravna koncentracija.

Sreća i zadovoljstvo nastaju zadovoljenjem želje podstaknute osećanjima. To je ugodnost u osećanjima. Osećanja su prolazna, (sklona da postanu) bolna i promenljiva. To je opasnost u osećanjima. Uklanjanje i odustajenje od žudnje i pohlepe za osećanjima jeste bekstvo od osećanja.

Dalje sam učio, Ananda, postepenom prestanku uslovljenih fenomena (*sankhara*). U onome ko je postigao prvi stepen meditativnog zadubljenja (*jhana*), govor je utihnuo. Postižući drugo zadubljenje, razmišljanje i razmišljanje su prestali. Dosežući treće zadubljenje, radost je prestala. Dosežući četvrto zadubljenje udisanje i izdisanje su prestali. Dosežući područje prostorne neograničenosti, opažanje oblika (materije) je prestalo. Postižući područje neograničene svesti, opažanje područja neograničenog prostora je prestalo. Dosežući područje ničega, opažanje područja neograničene svesti je prestalo. Dosežući područje ni-opažanja-ni-neopažanja, opažanje područja ničega je prestalo. Postigavši prestanak opažanja i osećanja, opažanje i osećanja su nestali. U monahu slobodnom od nečistoće pohlepa, mržnja i zabluda su utihnuli.

16. Govor Anandi II

U ovoj *sutti* sam Buda postavlja poštovanom Anandi ista ona pitanja kao i u prethodnoj *sutti* i odgovara na njih na isti način.

17-18. Mnogobroni monasi

U ovim *suttama* ponavljaju se ista pitanja i odgovori iz [SN XXXVI.15](#), samo što su slušaoci sada "mnoštvo monaha".

19. Drvodeljja sa pet alata [\[17\]](#) (Preveo Čedomil Veljačić)

Jednom je drvodeljja sa pet alata otišao da poseti poštovanog Udajia. Pozdravivši ga s poštovanjem, sede on sa strane. Sedeći tako, upita on poštovanog Udajia:

-- Koliko vrsta osećanja ima, poštovani Udaji, prema onome kako podučava Blaženi?

-- Tri su vrste osećanja, drvodjeljo, prema učenju Blaženog: ugodno, neugodno i ni-ugodno-ni-neugodno. To su tri vrste osećanja prema učenju Blaženog.

Posle tih reči, drvodjelja sa pet alata reče: -- Nema tri vrste osećanja, poštovani Udaji, prema učenju Blaženog. Postoje dve vrste osećanja o kojima je govorio Blaženi: prijatna i neprijatna osećanja. Za neutralan osećaj je Blaženi govorio da pripada stanju uzvišene sreće.

Ali poštovani Udaji odogovori: -- Blaženi nije podučavao da postoje dve vrste osećanja, već tri: prijatna, neprijatna i neutralna osećanja.

(Ovakva razmena stavova ponovila se po drugi i treći put,) ali niti je drvodjelja sa pet alata bio u stanju da ubedi poštovanog Udajia, niti je poštovani Udaji mogao da ubedi drvodjelju sa pet alata. No, desilo se da je poštovani Ananda čuo ovaj razgovor i on otide do Blaženog da se raspita. Pozdravivši Blaženog s poštovanjem, sede on sa strane. Sedeći tako, ponovi on čitav razgovor koji se vodio između poštovanog Udajia i drvodjelje sa pet alata.

A Blaženi reče:

-- Ananda, Udajijev način izganja, sa kojim se drvodjelja sa pet alata nije saglasio, ispravan je, zaista. Ali i način izlaganja drvodjelje sa pet alata, sa kojim se nije saglasio Udaji, ispravan je. Jednim načinom izlaganja govorio sam o dve vrste osećanja, ana drugim načinom izlaganja govorio sam o tri, o šest, o osamnaest, o trideset šest i o sto osam vrsta osećanja.[\[18\]](#) Tako sam izložio Dhammu na različite načine.

U pogledu Dhamme koju sam tako izložio na različite načine, ako ima onih koji ne mogu da se slože, da se saglase i da prihvate ono što je ispravno rečeno i ispravno izgovoreno, može se očekivati da se posvađaju, da se zapetljaju u raspravu i objašnjavanje, povređujući jedan drugog oštrim rečima.

U pogledu Dhamme koju sam tako izložio na različite načine, ako ima onih koji mogu da se slože, da se saglase i da prihvate ono što je ispravno rečeno i ispravno izgovoreno, može se očekivati da oni žive u prijateljstvu i slozi, bez razdora, kao mleko (što se lako meša) sa vodom, gledajući jedan na drugog prijateljskim očima.

Pet je struna čulne želje. Kojih pet? Oblici dostupni oku za kojima neko žudi, priželjkuje ih, priklanja i prijanja uz njih, sputan čulnom željom i razdiran požudom. Zvuci dostupni uhu... mirisi dostupni nosu... ukusi dostupni jeziku... dodiri dostupni telu, za kojima neko

žudi, priželjkuje ih, priklanja i prijanja uz njih, sputan čulnom željom i razdiran požudom. To je pet struna čulne želje. Zadovoljstvo i užitak koji zavise od tih pet struna čulne želje, to se naziva čulnim zadovoljstvom.

I ako bi sada neko rekao: 'Ovo je najviše zadovoljstvo i užitak koji se može doživeti', ja to ne bih potvrdio. A zašto? Zato što postoji druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenija. A koje je to zadovoljstvo? Ovde, sasvim napustivši čulne želje, napustivši štetna stanja uma, monah dostiže i boravi u prvom meditativnom zadubljenju (*jhana*), koje je praćeno zamišljanjem i razmišljanjem, i ispunjava ga užitak i zadovoljstvo rođeni iz osamljenosti. To j prva vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to (čulno) zadovoljstvo i uzvišenije je.

Ako bi neko rekao: 'Ovo je najviše zadovoljstvo koje se može doživeti', ja to ne bih potvrdio. A zašto? Zato što postoji druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenija. A koje je to zadovoljstvo? Ovde, stišavanjem zamišljanja i razmišljanja... monah dostiže i boravi u drugom meditativnom zadubljenju... u području beskonačnog prostora... beskonačne svesti... ništavila... ni-opažanja-ni-neopažanja.

Ako bi neko rekao: 'Ovo je najviše zadovoljstvo koje se može doživeti', ja to ne bih potvrdio. A zašto? Zato što postoji druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenija. A koje je to zadovoljstvo? Ovde, potpunim nadilaženjem područja ni-opažanja-ni-neopažanja monah dostiže i boravi u stanju prestanka opažanja i osećanja. Ovo je druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenije.[\[19\]](#)

Može se dogoditi, Ananda, da askete iz neke druge sekte kažu ovako: "Osamljenik Gotama govori o prestanku opažanja i osećanja i opisuje to kao zadovoljstvo. Kakvo je (zadovoljstvo) i kako je to moguće?"

Onima koji tako kažu trebalo bi ovako odgovoriti: "Blaženi opisuje kao zadovoljstvo ne samo osećaj zadovoljstva. Tathagata pak opisuje kao zadovoljstvo sva stanja kada i gde se ono postigne."

Beleške

17. Ovaj govor identičan je sa [MN 59](#) (Bahavedaniya sutta -- Mnogo vrsta osećanja).
[\[Natrag\]](#)

18. Videti SN XXXVI.22. [\[Natrag\]](#)

19. Komentar: "Od četvrtog zadubljenja nadalje, ni-prijatno-ni-neprijatno osećanje

(postoji u tim meditativnim stanjima). Ali to neutralno osećanje se, takođe, naziva 'zadovoljstvom' (*sukha*), pošto je to stanje spokojstva i uzvišenosti. Ono što se javlja putem pet struna čulne želje i putem osam meditativnih postignuća zove se 'zadovoljstvo koje se oseća' (*vedayita-sukha*). Stanje prestanka percepcije i osećaja jeste 'zadovoljstvo, koje se ne oseća' (*avedayita-sukha*). Otuda, bilo da je reč o zadovoljstvu koje se oseća ili ne, oboje su svakako 'zadovoljstvo', u smislu da se radi o stanjima bez bola (*niddukkhabhava-sankhatena sukkena*)."

U AN IX.34 poštovani Sariputa uzvikuje: "Nibbana je sreća, Nibbana je sreća, zaista!" Onda monah Udaji upita: "Kako može postojati sreća kada nema osećanja?" Poštovani Sariputa je odgovorio: "Upravo to je jeste sreća, prijatelju, da nema osećanja." Nastavak te sutte može se uporediti sa ovim tekstom. O *nibbani* kao sreći govori se i u AN VI.100.

[[Natrag](#)]

20. Govor monasima

Ovaj tekst, upućen izvesnim monasima, ponavlja glavne delove prethodne *sutte*, bez uvodnog dela.

21. Govor Sivaki

Jednom je Blaženi boravio u Rađagahi, u manastiru u Bambusovom gaju, kraj mesta gde se hrane vevece. Tu jedan asketa lutalica po imenu Molija Sivaka sreće Blaženoga i nakon što razmeniše pozdrave i prijateljske reči, sede on sa strane. Tako sedeći, prozbori:

"Ima, poštovani Gotamo, nekih asketa i brahmana koji imaju ovakvo učenje i gledište: 'Šta god da osoba doživi, bilo zadovoljstvo, bol ili ni-bol-ni-zadovoljstvo, sve je to prouzrokovano prethodnim delima.' Šta poštovani Gotama kaže o tome?"

"Prouzrokovana (poremećajima u stvaranju) žuči nastaju, Sivaka, određene vrste osećanja. Da se ovo događa možemo se i sami uveriti; takođe to je i u svetu prihvaćeno kao istina. Prouzrokovana (poremećajima u stvaranju) sluzi...gasova...(sve troje) zajedno... promenama klime... nepromišljenim ponašanjem ... usled povreda... kao rezultat *kamme* -- (kroz sve ovo), Sivaka, nastaju određene vrste osećanja. Da se ovo događa možemo se i sami uveriti; takođe to je i u svetu prihvaćeno kao istina.

Kada askete i brahmani imaju takvo učenje i gledište da 'šta god da osoba doživi, bilo zadovoljstvo, bol ili ni-bol-ni-zadovoljstvo, sve je to prouzrokovano prethodnom

akcijom.', tada oni idu iza onoga što su sami saznali i što je prihvaćeno kao istina u svetu. Zato ja kažem da su ove askete i brahmani pogrešili."

Kada je ovo izrečeno Molija Sivaka, lutajući asketa, reče: "Odlično, poštovani Gotamo, to je svakako odlično!... Neka me poštovani Gotama primi kao nezaređanog sledbenika koji od danas uzima utočište u njemu sve dok život traje."

22. Sto osam osećanja (Preveo Branislav Kovačević)

"Pokazaću vam, o monasi, izlaganje o Dhammi po kojem postoji sto osam osećanja. Zato me poslušajte.

Na jedan način, o monasi, govorio sam vam o dve vrste osećanja, a na drugi o tri, pet, šest, osamnaest, trideset šest i sto osam osećanja.

Koja su to dva osećanja? Telesna i mentalna osećanja.

Koja su to tri osećanja? Prijatno, bolno i ni-prijatno-ni-bolno osećanje.

Kojih su to pet osećanja? Stanje zadovoljstva, bola, radosti, žalosti i spokojstva.

Kojih su to šest osećanja? Osećanja rođena zahvaljujući utiscima primljenim kroz čula: oko, uho, nos, jezik, telo i um.

Kojih su to osamnaest osećanja? To je (gornjih) šest osećanja kroz koja prilazimo (predmetima) sa radošću, zatim šest prilaza sa žalošću i šest prilaza sa spokojstvom.

Kojih su to trideset šest osećanja? To je šest osećanja radosti zasnovanih na domaćinskom životu i šest zasnovanih na monaškom životu; šest osećanja žalosti zasnovanih na domaćinskom životu i šest zasnovanih na monaškom životu; šest osećanja spokojstva zasnovanih na domaćinskom životu i šest zasnovanih na monaškom životu.

Kojih su to sto osam osećanja? To je (gornjih) trideset šest osećanja u odnosu na prošlost, zatim trideset šest osećanja u odnosu na budućnost i trideset šest osećanja u odnosu na sadašnjost.

To su, o monasi, sto osam osećanja i to je izlaganje o Dhammi po kojem postoji sto osam osećanja."

23. **Bhikkhu sutta** (SN XXXVI.23) -- Govor monasima.
24. **Pubbe sutta** (SN XXXVI.24) -- Znanje o prošlosti.
25. **Ñana sutta** (SN XXXVI.25) -- Znanje.
26. **Sambahulabhikkhu sutta** (SN XXXVI.26) -- Govor Sambahuli
27. **Samanabrahmana sutta** (SN XXXVI.27) -- Kontemplativci i bramani (1)
28. **Samanabrahmana sutta** (SN XXXVI.28) -- Kontemplativci i bramani (2)
29. **Samanabrahmana sutta** (SN XXXVI.29) -- Kontemplativci i bramani (3)

Ove *sutte* ponavljaju **paragrafe 3-4 iz [SN XXXVI.15](#)**; jedino se sagovornici menjaju.

30. Pročišćen od osećanja

Ova *sutta* sadrži jedino nabranje tri vrste osećanja - prijatna, bolna i ni-prijatna-ni-bolna.

31. Duhovno (preveo Branislav Kovačević)

Postoji, monasi, svetovna radost (*piti*), postoji duhovna radost i postoji još veća duhovna radost. Postoji svetovna sreća (*sukha*), postoji duhovna sreća i postoji još veća duhovna sreća. Postoji svetovna ravnodušnost, postoji duhovna ravnodušnost i postoji još veća duhovna ravnodušnost. Postoji svetovna sloboda, postoji duhovna sloboda i postoji još veća duhovna sloboda.

A šta je to, monasi, svetovna radost? Pet je struna čulne želje: oblici koje raspoznaje oko i za kojima se javlja želja i žudnja, koji se čine prikladni i poželjni, vezani za čulnu želju i podsticaj za pohlepu. Zvuci koje raspoznaje uho... mirisi koje raspoznaje nos... ukusi koje raspoznaje jezik... dodiri koje raspoznaje telo i za kojima se javlja želja i žudnja, koji se čine prikladni i poželjni, vezani za čulnu želju i podsticaj za pohlepu. Radost koja se javlja u zavisnosti od ovih pet struna čulne želje naziva se "svetovnom radošću".

A šta je to duhovna radost? Sasvim daleko od čulnih želja, daleko od štetnih stanja uma, monah dostiže i boravi u *prvom meditativnom zadubljenju (jhana)*, koje je praćeno zamišljanjem i razmišljanjem i sadrži radost rođenu iz osame. Sa stišavanjem zamišljanja i razmišljanja dostiže on i boravi u *drugom meditativnom zadubljenju* praćenim unutrašnjim pouzdanjem i sabranošću uma, bez zamišljanja i razmišljanja, i sadrži radost i sreću rođene iz koncentracije. To se nativa "duhovnom radošću".

A šta je još veća duhovna radost? Kada monah ispravnog ponašanja pogleda svoj um, oslobođen pohlepe, oslobođen mržnje, oslobođen neznanja, tada se javlja radost. I ona se naziva "još većom duhovnom radošću".

A šta je to, monasi, svetovna sreća? Pet je struna čulne želje: oblici koje raspoznaje oko i za kojima se javlja želja i žudnja, koji se čine prikladni i poželjni, vezani za čulnu želju i podsticaj za pohlepu. Zvuci koje raspoznaje uho... mirisi koje raspoznaje nos... ukusi koje raspoznaje jezik... dodiri koje raspoznaje telo i za kojima se javlja želja i žudnja, koji se čine prikladni i poželjni, vezani za čulnu želju i podsticaj za pohlepu. Sreća koja se javlja u zavisnosti od ovih pet struna čulne želje naziva se "svetovnom srećom".

A šta je to duhovna sreća? Sasvim daleko od čulnih želja, daleko od štetnih stanja uma, monah dostiže u boravi u *prvom meditativnom zadubljenju*... Sa stišavanjem zamišljanja i razmišljanja dostiže on i boravi u *drugom meditativnom zadubljenju*... Sa smirivanjem i radosti, boravi on u ravnodušnosti, sabran i potpuno svestan on oseća sreću u sebi, te dostiže i boravi u *trećem meditativnom zadubljenju*, za koje plemeniti kažu: "Ko je ravnodušan i pažljiv, živi zadovoljno". To se naziva "duhovnom srećom".

A šta je još veća duhovna sreća? Kada monah ispravnog ponašanja pogleda svoj um, oslobođen pohlepe, oslobođen mržnje, oslobođen neznanja, tada se javlja radost. I ona se naziva "još većom duhovnom srećom".

A šta je, monasi, svetovna ravnodušnost? Pet je struna čulne želje: oblici koje raspoznaje oko... dodiri koje raspoznaje telo i za kojima se javlja želja i žudnja, koji se čine prikladni i poželjni, vezani za čulnu želju i podsticaj za pohlepu. Ravnodušnost koja se javlja u odnosu na ovih pet struna čulne želje naziva se "svetovnom ravnodušnošću".

A šta je to duhovna ravnodušnost? Sasvim daleko od zadovoljstva i bola, a pošto su u njemu iščezli radost i žalost, monah doseže i boravi u *četvrtom meditativnom zadubljenju*, koje karakteriše ni-bol-ni-zadovoljstvo i koje poseduje čistotu sabranosti zahvaljujući ravnodušnosti. I to se naziva "duhovnom ravnodušnošću".

A šta je još veća duhovna ravnodušnost? Kada monah ispravnog ponašanja pogleda svoj um, oslobođen pohlepe, oslobođen mržnje, oslobođen neznanja, tada se javlja ravnodušnost. I ona se naziva "još većom duhovnom ravnodušnošću".

A šta je, monasi, svetovna sloboda? Sloboda povezana sa materijalnim. A šta je duhovna sloboda? Sloboda povezana sa nematerijalnim. A šta je još veća duhovna sloboda? Kada monah ispravnog ponašanja pogleda svoj um, oslobođen pohlepe, oslobođen mržnje, oslobođen neznanja, tada se javlja sloboda."

Različiti tekstovi korisni u kontemplaciji nad osećanjima

Osećanja su kao mehuri.

Khandha samyutta, 95

Sve stvari se oslanjaju na osećanja.

Anguttara nikaya, IX, broj 19

"Sva osećanja -- bilo prošla, buduća ili sadašnja, bilo u nama ili u drugima, bilo sirova ili plemenita, niska ili uzvišena, daleka ili bliska -- treba posmatrati sa ovakvim ispravnim razumevanjem: "Ovo nije moje, ovo nisam ja, ovo nije moje sopstvo."

Anatta-lakkhana sutta, Samyutta nikaya, XXII, 59.

Prijatno osećanje je prijatno dok je prisutno; bolno je kada se menja.

Bolno osećanje je bolno dok je prisutno; prijatno je kada se menja.

Ni-bolno-ni-prijatno osećanje je ugodno ukoliko ga razumemo; ono je bolno ukoliko ne postoji razumevanje.

44; *Cula-vedalla*

Dobro podučeni učenik... ne smatra da je osećanje sopstvo niti da je sopstvo vlasnik osećanja, niti smatra osećanje kao uključeno u sopstvo, niti sopstvo kao uključeno u osećanje.

O tako dobro podučenom učeniku može se reći da je on nesputan ropstvom osećanja, nesputan ropstvom bilo unutrašnjim bilo spoljašnjim. On je video obalu, on je video drugu stranu, i on je potpuno slobodan od patnje -- ovome ja podučavam.

Khandha samyutta 117

Rečeno je da bi trebalo poznavati osećanja, njihovo uslovljeno poreklo, njihovu raznolikost, njihove posledice, njihovo prestanak i put ka njihovom prestanku. Zašto je ovo rečeno?

Šta su osećanja? Ovo troje: prijatnost, bol, i ni-prijatnost-ni-bol.

Šta je uslovljeno poreklo ovih osećanja? Čulni utisak je uslovljeno poreklo ovih osećanja.

Šta je raznolikost osećanja? Postoje prijatna osećanja, svetovna i duhovna; postoje bolna osećanja, svetovna i duhovna; i postoje neutralna osećanja, svetovna i duhovna.

Šta je posledica osećanja? To je ličnosna egzistencija (*attabhava*) zasnovana na ovome ili

onome (osećanju), pohvalnog ili rdavog karaktera koji onaj što oseća prouzrokuje.

Šta je prestanak osećanja? To je prestanak čulnog utiska što je i prestanak osećanja.

Plemeniti osmostruki put je put koji vodi ka prestanku osećanja: ispravno razumevanje, ispravna misao, ispravan govor, ispravna akcija, ispravno življenje, ispravan napor, ispravna svesnost i ispravna koncentracija.

Ukoliko plemeniti učenik poznaje na ovaj način osećanja, njihovo uslovljeno poreko, njihovu raznolikost, njihove posledice, njihov prestanak i put koji vodi ka prestanku, on će spoznati ovaj pronicljivi svetački život, to jest prestanak osećanja.

Nikaye, Šestice, 63

Na osnovu čega je rečeno da su četiri plemenite istine ona Dhamma koju sam podučavao, koja je neosporna, neizbleđujuća, besprekorna i besprigovorna od strane inteligentnih asketa i brahmana?

Zasnovano na šest elemenata [20] postoji spuštanje u matericu. Kada se desi takvo spuštanje u matericu, nastaće um-i-telo (nama-rupa). Um i telo uzrokuju šestostruku osnovu čula. Šestostruka čulna osnova uzrokuje čulni utisak. Čulni utisak uzrokuje osećanje. Ovo je za onoga ko oseća [21] da sam ja podučavao: "Ovo je patnja", "Ovo je poreklo patnje", "Ovo je prestanak patnje", "Ovo je put koji vodi ka prestanku patnje"

"Sestre, pretpostavite da postoji lampa koja je upaljena: tu je ulje, tu fitilj, tu je plamen, tu je sjaj, sve prolazno i podložno promeni. Sada, da li bi iko govorio ispravno kada bi rekao: "Dok je ova lampa upaljena, ulje, fitilj i plamen su prolazni i podložni promeni, ali njen sjaj je stalan, trajan, večan i ne podložan promeni?" -- "Svakako da ne, poštovani gospodine," "Zašto ne?" -- "Zato što, poštovani gospodine, dok lampa gori, ulje je nestalno i podložno promeni, kao što su to i fitilj, plamen i sjaj."

"Na isti način, sestre, da li bi iko govorio ispravno kada bi rekao: " Ovih šest (organa) utemeljenih u nama su nepostojani, ali ono što, zasnovano na njima, ja osećam kao prijatno ili bolno ili ni-prijatno-ni-bolno, jeste stalno, trajno, večno i nepodložno promeni. -- "Svakako da ne, poštovani gospodine." "Zašto ne?" -- "Zato što, poštovani gospodine, svaka vrsta osećanja se razvija zavisno od odgovarajućih uslova i sa prestankom odgovarajućih uslova prestaju i odgovarajuća osećanja."

"Dobro rečeno, sestre, dobro rečeno! Kada plemenita učenica ovo opaža, ona to vidi sa ispravnim razumevanjem, kao što to zaista i jeste."

Iz Majjhima nikaye, 146; Nandakin nagovor

Prijatna osećanja su prolazna, uslovljena, zavisno nastala, imaju prirodu propadanja,

nestajanja, iščezavanja i prestajanja. Bolna osećanja kao i neutralna takođe, su nestalna, uzrokovana, zavisno nastala, imaju prirodu propadanja, nestajanja, iščezavanja i prestajanja.

Kada dobro podučeni učenik ovo opaža, on postaje neuzbuđen prijatnim osećanjima, neuzbuđen bolnim osećanjima i neuzbuđen neutralnim osećanjima. Budući neuzbuđen, njegova žudnja iščezava, a sa iščezavanjem žudnje on je oslobođen. Pošto je oslobođen, u njemu se javlja znanje da je on oslobođen. On tada zna: "Rođenje je iscrpljeno, svetački život je izivljen, urađeno je ono što se trebalo uraditi, nema više povratka.

Monah čiji je um ovako oslobođen, ne slaže se niti spori sa bilo kim; on koristi jezik uobičajen u svetu, ali bez zabluda o njemu.

Iz *Majjhima nikaye* 74, *Dighanakha*

Aforizmi iz komentarske literature

Znati, kakvo zaista jeste, poreklo, (prekid i put ka prekidu) osećanja, itd. vodi oslobođenju prijanjanja, zato što sudeluje u putu.

Nedostatak punog pronicanja u poreklo, itd., osećanja vodi ka zatvaranju u zatvor *samsare*, zato što je (takvo neznanje) uslov za tvorevine *kamme* (*sankhara*).

Neznanje koje sakriva pravu prirodu osećanja, vodi ka uživanju u osećanjima.

Ali razumevanje osećanja onakvim kakva ona zaista jesu, vodi ka pronicanju u osećanja i neuzbuđenost njima.

Nerazumevanjem opasnosti i nesreće (*adinava*) u osećanjima, žudnja za osećanjima će se razviti; to se dešava zato što se razmatra samo ono što je prijatno u osećanjima (*assada*)

Kada postoji želja za onim što se osetilo, vijugaće se u zagrljaju misli o sebi i sopstvenom vlasništvu, u zagrljaju misli o večnosti i tako dalje. Ovo je određeno blizinom razloga za to, pošto vezivanje (za verovanje u sopstvo i gledišta) je uslovljeno željom.

Za one koji objavljuju učenja o večnosti, itd. ili osećaju (njima) odgovarajuće emocije, čulni utisak je uzrok (*hetu*). Ovo se javlja zato što se (posedovanje takvih ideja ili emocija) ne može javiti bez susreta sa čulnim organom, objektom i svešću (koji sačinjavaju čulni utisak).

Iz podkomentara *Brahmajala sutte* (*pakarana-naya*)

Beleške:

[20] To su elementi zemlje, vode, vatre, vetra, prostora i svesti. Vidi *Madhima nikaya* 140. [[Natrag](#)]

[21] Komentar ovo dodeljuje onome ko razume osećanja i navodi početak kontemplacije osećanja iz *Satipatthana sutte* -- Drugačije, "onaj koji oseća" može da se odnosi i na sva bića koja osećaju patnju i traže oslobođenje od nje. [[Natrag](#)]

Rev. 24/9/2005

www.geocities.com/budizam/texts/njana_2/osecanja.html

Pravila ponašanja theravadskih monaha i monahinja

Vodič za Zapadnjake

Kusalo Bikhu -- mail

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena 1 : *Ovaj vodič zasnovan je na pravilima discipline monaha (bhikkhu) i monahinja (siladhara) theravadske škole budizma. Tamo gde postoje razlike u pravilima ponašanja, na to će biti posebno ukazano. U ovom tekstu pojam "samana" (isposnik) koristi se i za monahe i za monahinje.*

Napomena 2 : *Ovaj vodič sledi onaj način vežbanja koji se praktikuje u manastirima tajlandske "šumske" tradicije u Velikoj Britaniji, Švajcarskoj, Italiji, Australiji, Novom Zelandu i Sjedinjenim Državama. Iako mnogi theravada monasi ne bi stavili bilo kakvu primedbu na ova pravila, u nekim slučajevima moguće su sitnije razlike u tumačenju i primeni pravila.*

SADRŽAJ:

Uvod

Obezbeđivanje sredstava za život

- Četiri potrepštine
- (i) **Hrana: Darivanje hrane i lekova**
 - (ii) **Odeća**
 - (iii) **Boravište**
 - (iv) **Medikamenti i napici**

Opštevažea ponuda

Neprikladne stvari

Međusobni odnosi

Podučavanje Dhammi

Manje važna pravila ponašanja

Gestovi poštovanja

Uvod

Ovaj vodič treba da posluži kao uvod u upoznavanje nekih od monaških pravila života za one koji bi želeli da razumeju pozadinu i kontekst tih pravila i konvencija. Ujedno, bolje razumevanje pomoći će u uspostavljanju odnosa uzajamne podrške između članova monaške zajednice i nezaređenih sledbenika.

Generalno, u indijskoj duhovnoj tradiciji, postoji razlika između onih koji žive životom domaćina i onih koji su "pobegli" od domaćinskog života i slede put odricanja. Za budističke isposnike taj duhovni put određen je principima "*Dhamma-vinaya*" -- "učenje i disciplina"

Budistička monaška disciplina, zvana *Vinaya*, jeste rafinirano vežbanje tela i uma. Ova disciplina nije sama po sebi cilj, već alatka koja, kada se primeni u kombinaciji sa duhovnim učenjem (*Dhamma*), može podstaći sazrevanje i duhovni razvoj.

Sem direktnog vežbanja koje predviđa *Vinaya*, ona takođe služi da se učvrsti odnos

uzajamne pomoći između sledbenika i obraćenika, kao ključni elemenat theravadske tradicije. Unutar konteksta ovog odnosa budistički isposnici odustaju od mnogih uobičajenih sloboda i podvrgavaju se disciplini i pravilima *Vinaye* kako bi se skoncentrisali na negovanje svog srca i uma. Oni su u prilici da žive kao prosjaci jer laici poštuju njihovo vežbanje i spremni su da ga podrže. Ovo rađa osećaj obostranog poštovanja i saradnje i laike i *samane* navodi da svom životu i odgovornostima priđu sa obazrivošću i iskrenošću.

Mnoga od *Vinaya* pravila stvorena su posebno da bi se izbeglo nanošenje uvrede laicima ili davanje povoda za nesporazume ili podozrivost. Pošto prirodno nijedan samana ne želi da uvredi nekoga time što će biti bučan ili će izvoljevati, a nijedan laik ne želi da slučajno izazove *samanu* da prekrši neko od pravila, ovaj tekst pokušava da razjasni glavne aspekte *Vinaye* onako kako se odnosi prema laicima. Ima nekih opšteprihvaćenih aktivnosti u kojima bi se učestvovanje theravadskog budističkog monaha smatralo neprikladnim, mada te aktivnosti mogu biti savim normalne za budističke monahe nekih drugih tradicija i za laike. To su voženje kola, uzgajanje sopstvene hrane i učestvovanje u ceremoniji sklapanja braka.

Dok *samane* imaju koristi od komuniciranja sa predanim laicima i od oslobođenosti obaveze da za sebe obezbeđuju materijalna dobra, laici imaju koristi od prisustva posvećenih monaha, od njihovog učenja i prijateljstva. Ovaj odnos ima i ritualni aspekt, iznet u konvencijama *Vinaye* i kada mu prilazimo sa mudrošću i dobrom namerom, on se pretvara u prostor pogodan za postizanje veće svesnosti.

Obezbeđivanje sredstava za život

Vinaya, kako ju je izložio Buda, kroz mnoga svoja praktična pravila definiše status monaha kao osobe koja je prosjak. Nemati ličnih sredstava za život jeste veoma praktično sredstvo razumevanja instinkta da se traži sigurnost. Štaviše, potreba da se prosi hrana služi monahu kao izvor kontemplacije o otme koje su stvari zaista neophodne -- a to su četiri potrepštine.

Te četiri potrepštine -- hrana, odeća, boravište i lekovi -- jesu ono što laici mogu ponuditi kao praktičan primer ispoljavanja velikodušnosti, poštovanja ili kao znak svoje pripadnosti budističkoj zajednici. Članovi *Sanghe* odgovaraju na ovo na različite načine, pomažući da se širi dobrodušnost i izlaganjem Budinog učenja onima koji žele da ga čuju.

Sadržaj

Četiri potrepštine

(i) Hrana

U budističkim zemljama, gde monasi svakodnevno prolaze ulicama proseći hranu, ljudi svoju nameru čine vidljivom stojeći kraj puta i držeći posude sa hranom ili čak pozivajući monahe da priđu i prime hranu. Na Zapadu, gde principi

prosjačenja nisu toliko ukorenjeni, manje se insistira na svakodnevnom odlasku u prošenje hrane. Umesto toga, laici često donose hranu u manastire da se posluži toga dana ili pak sačuva u ostavi za kasnije. Tu uskladištenu hranu kasnije će pripremiti nezaređeni gosti ili *anagarike* (iskušenici) i ponuditi je kao obrok. Laici darodavci često donose hranu za posebne prilike, na primer na dan sećanja na preminule ili na rođendan.

Monasi ne bi trebalo direktno da traže hranu, sem ukoliko nisu bolesni. Ovaj princip treba imati na umu kada se nudi hrana -- umesto da pitate monaha šta bi voleo da mu ponudite, bolje je jednostavno pozvati ga da primi hranu koju želite da mu ponudite. Imajući u vidu da je taj obrok jedini do kraja

dana, ponudite ono što smatrate pravom količinom, a on će uzeti onoliko koliko smatra da mu je potrebno i višak ostaviti. Jedan način davanja je da uručite posude s hranom monahu i pustite ga da odabere iz njih ono što mu je potrebno, a drugi je da sami sipate u monahovu zdelu iz svake od činija sa hranom. Članovi

Sanghe obično vole da jedu u tišini.

- Ne ulazeći suviše u tehničke detalje, u *Vinayi hrana* se odnosi na sve ono što se može jesti i piti, sem obične vode i onih materija koje se smatraju **lekom** (videti poglavlje IV niže)
- Buda je dopustio svojim zamonašenim sledbenicima da sakupljaju, primaju i konzumiraju hranu **između zore i podneva** (što je 1:00 u letnjem periodu). Zabranjeno im je da konzumiraju van tog vremena i da zadrže bilo kakvu hranu preko noći.
- Premda monasi žive od one hrane koja im se da, mnogi od njih skloni su **vegetarijanizmu** iz etičkih razloga. Monasima nije dopušteno da sami pripremaju hranu.
- Vredi ovde uočiti da se, prema razumevanju *Vinaye* u okviru "šumske tradicije", **mleko** smatra hranom, kao i razna pića od slada, tako da ih treba ponuditi samo između zore i podneva.

U pogledu odnosa između monaške zajednice i laika postoje izvesna specifična pravila u vezi sa hranom i lekovima koja su u ponečemu različita za *bhikkhue* i *siladare*.

Darivanje hrane i lekova

- *Bhikkhu* može pojesti hranu i piće (uključujući i lekove), sem čiste vode, **koja mu je s tom namerom data u ruke** ili stavljena na ili u nešto što je u direktnom kontaktu sa njegovim rukama. Kako bi se izbegao fizički kontakt sa ženskom osobom, tajlandska tradicija preferira da monah drži raširen komad tkanine, na koji se stavlja posuda sa hranom. U manastirima se praktikuje još jedan detalj, a taj je da jednom predatu posudu sa hranom ili lekom laici više ne uzimaju u svoje ruke, jer bi to podrazumevalo da je laik uzeo hranu natrag od monaha i ovi je više ne mogu smatrati nečim što im je dato.

- Pravilo za monahinje je ponešto drugačije, jer hrana treba da bude data "**telom, govorom ili stavom**". Gde je moguće treba je ponuditi direktno, tj. žene je mogu jednostavno predati u ruke monahinje. Alternativno, može se napraviti verbalni poziv: ("Ovo je za tebe, sestro", "Stavljam ovo na sto za tebe, sestro, izvoli posluži se.").
- U *Vinayi* **formalni način davanja** hrane i lekova obavljen je korektno onda kada se laik približi monahu na rastojanje ispružene ruke, načini gest nuđenja i ponudi nešto što je prikladno da se ponese. Sve ovo služi da sam čin davanja bude izveden s pažnjom i promišljeno, bez obzira na to šta se daje.

Kao i sa svim konvencijama o kojima je reč u ovom tekstu, moguće je zatražiti uputstvo i razjašnjenje od samih monaha o tome kako postupati sa hranom kad god postoji neka sumnja i nesigurnost.

Još jedan detalj etiketacije davanja hrane u manastirima vredi ovde pomenuti.

Načiniti hranu dozvoljenom

U skladu sa disciplinom, *bhikkhu* mora voditi računa kada se nudi voće ili povrće koje sadrži semenke koje mogu dati izdanak. Najbolje je, ukoliko je moguće, da se te semenke uklone pre nuđenja. Drugi način je da laik "učini hranu dozvoljenom" tako što će je malo ubosti nožem. Tako kada nudi tu vrstu hrane laik je bocne nožem i u isto vreme kaže: *kappiyam bhante*, (u značenju "ovo činim dozvoljenim, gospodine."). Ovo pravilo ne odnosi se na monahinje.

Sadržaj

(ii) Odeća

- Pravila dopuštaju posedovanje **tri** ogrtača za monahe i **četiri** za monahinje.
- U šumskim manastirima monasi obično sami prave te ogrtače od platna koje im se pokloni. Nekad se poklanja već obojeno platno, a nekada belo platno i odgovarajuća boja - terakot za monahe i braon za monahinje. Za deblji, spoljašnji ogrtač ponekad se koristi vunena tkanina, iako ga tradicionalno monasi prave od dva sloja tankog platna.
- U hladnijim krajevima osnovni ogrtači se mogu dopuniti drugom odećom: džemperima, majicama, čarapama itd., naravno sve u odgovarajućoj boji.
- Bitno je da svaki deo odeće bude propisane boje i da nisu skupoceni, već sasvim jednostavni.

Sadržaj

(iii) Boravište

- Usamljeno, mirno i jednostavno bi bio pravi opis idealnog **boravišta** monaha. Iz kanonskih tekstova proizlazi da je opšte pravilo za boravište bilo da nije neudobno, niti da šteti zdravlju, ali da ipak nije ni luksuzno.
- Skroman nameštaj, jednostavnog oblika i odabran po kriterijumu korisnosti takođe je dopušten, mada postoji pravilo koje zabranjuje "visoke, luksuzne ležajeve i fotelje" -- tj. predmete koji su raskošni mereno lokalnim merilima. Dakle, jednostavan krevet je dopušteno koristiti i mnogi monasi zbog leđa preferiraju da on bude tvrd. Međutim, oni koji ugošćavaju monahe ili monahinje mogu se pouzdati da će bilo kakav ležaj koji ponude biti prihvaćen sa zahvalnošću između ostalog i kao deo treninga monaha da mu zahtevi budu što umereniji.
- Pravila *Vinaye* ne dopuštaju monahu da spava više od 3 noći zaredom u istoj sobi sa nezaređenom osobom, a ni monah ni monahinja ne bi trebalo da leže u istoj sobi u kojoj je i osoba drugog pola, sem u izuzetnim okolnostima, tj. u slučaju bolesti.

Sadržaj

(iv) Medikamenti i napici

Prema *Vinayi*, medikamentima i napicima se mogu smatrati one stvari koje konzumiramo jedenjem i pijenjem, a normalno ih ne smatramo hranom i:

- koje su **namenjene lečenju**, na primer farmaceutski proizvodi, homeopatski preparati, vitaminski dodaci itd.;
- koje imaju **osvežavajuće i okrepljujuće dejstvo** (kao što su čaj i šećer);
- koje imaju **nutritivno svojstvo** u vreme slabosti, gladi ili zamora (kao što je voćni sok.)

Nasuprot hrani, zaredeni mogu da zadrže ove stvari tokom noći. **Za monahe** postoje različita ograničenja u pogledu vremena tokom kojeg mogu da čuvaju ovakve "lekove":

- "Jednodnevna" dozvola: Filtrirani voćni sok (tj. onaj u kojem nema voćne pulpe) od bilo kojeg voća. Ovi sokovi mogu se primati i piti u bilo koje vreme između zore jednog i zore narednog dana -- ovo vremensko ograničenje je u vezi sa fermentacijom.
- "Sedmodnevna" dozvola: *Ghi*, životinjsko i biljno ulje, med i bilo koja vrsta šećera (uključujući i melasu) mogu se zadržati i konzumirati sve do zore osmog dana računajući od kada su dobijeni. U današnje vreme i neka druga okrepljujuća sredstva se smatraju dopuštenima. Pre darivanja trebalo bi se konsultovati radi razjašnjenja.
- "Doživotna" dozvola: Farmaceutski medikamenti, vitamini, korenje biljaka kao što je đumbir i žen-šen; esencija biljaka kao što je kamilica; napici kao što je čaj, kafa i kakao.

Za siladhare, za sve medikamente važi "doživotna" dozvola.

Medikamenti koji se ne uzimaju oralno, na primer kreme, ulja za masiranje ili kapi za oči mogu takođe biti korisni. Njih ne treba formalno predavati u ruke kao što se to radi sa jestivim medikamentima.

Sadržaj

Druge potrepštine

Buda je takođe dopustio zaređenima da poseduju druge sitne potrepštine, kao što su igle, brijač itd. U današnje vreme među takve stvari mogu se ubrojati olovka, sat, baterijska lampa itd. Svaka od njih treba da je jednostavna, jer su skupe i luksuzne stvari izričito zabranjene. Rekviziti mogu biti vlasništvo monaške zajednice, naročito nameštaj, električni uređaji itd.

Opštevažeća ponuda (*Pavarana*)

- Principi prosjaštva zabranjuju isposnicima, sem ako nisu bolesni, da traže bilo šta **ukoliko im pre toga nije bilo ponuđeno**. (Dva izuzetka: isposnik uvek može zatražiti vode i može zamoliti i za nešto drugo članove svoje porodice.) Dakle, kao što je već napomenuto, ako želite da date hranu ili lekove, umesto da čekate monaha da to zatraži od vas, možete to staviti do znanja na primer ovim rečima: "Mogu li vam ponuditi malo od ove hrane?"; "Želite li još malo čaja?".
- Moguće je takođe načiniti ponudu, '*pavarana*', da biste pokrili sve one slučajeve kojih možda niste svesni -- zdravstveni problem, potrebna četkica za zube itd. -- sledećim rečima: "Ako vam treba neki lek ili druga

potrepština, molim vas da mi kažete." Da bi se izbegli nesporazumi, dobro je biti određeniji, kao na primer: "Ako želite još hrane...", "Ako vam treba nešto dok boravite ovde...", "Ako vam ikada zatreba par novih sandala..."

- Ukoliko nije specificirano, obično se uzima da ponua važi do 4 meseca, a potom prestaje njena važnost ako nije obnovljena. Određivanje vremenskog ograničenja ili obima ponude sprečava nesporazume, te tako u situaciji kada želite da ponudite još voćnog soka monah neće imati šansu da pomisli kako možda nameravate da kupite veš mašinu za manastir!

Sadržaj

Neprikladne stvari

(a) Luksuzne stvari

- Generalno, ne priliči isposniku da primi bilo kakvu **luksuznu stvar**. Naime, ona može stvoriti vezanost u njemu i izazvati zavist kod drugih, možda čak i želju da je ukradu. Takođe se čini neprikladnim za nekoga ko, kao moralni uzor, živi proseći hranu i od pomoći drugih, da poseduje raskošne stvari.

(b) Novac

Vinaya izričito zabranjuje monasima da **primaju novac ("zlato i srebro")**, da **druge savetuju da ga prime za njih ili da kod sebe čuvaju tuđi novac**. Tako je korišćenje i baratanje novcem, bilo da je u obliku kovanica, banknota ili kreditne kartice, za njih zabranjeno. O finansijskim donacijama datim Sanghi staraju se poverljivi laici:

- Praktično govoreći, manastirima finansijski upravljaju **laički nadzornici**, koji onda upućuju otvorenu ponudu Sanghi da traži ono što joj je potrebno, ali pod nadzorom duhovnog staratelja svakog manastira.
- Ti nadzornici su članovi dobrotvornog udruženja koje nadzire finansijske poslove svakog od manastira
- Generalno, podinačni članovi Sanghe moraju se konsultovati sa starijim članovima zajednice pre nego što prihvate ponudu nadzornika, na primer da plate za stomatološke usluge, kupe obuću ili neophodne lekove. Ovim se obezbeđuje da se donacije date kao pomoć Sanghi koriste racionalno i u skladu sa preporukama darodavaca.

Ovo je prikaz prikladnog načina da se ponudi finansijska pomoć isposnicima:

- Ako laici hoće da daju nešto određenom isposniku, ali nisu baš sigurni šta bi mu trebalo, trebalo bi da porazgovaraju sa njime i **načine ponudu** (*pavarana*). Finansijsku donaciju ne treba predavati direktno isposniku, već staviti u kutiju za donacije, dati jednom od anagarika (obučeni u belo) ili laičkom nadzorniku manastira, jasno napomenuvši ako je dar namenjen nekom određenom isposniku.
- Ako je član Sanghe pozvan u posetu, recimo da bi podučavao, novac kojim se pokrivaju troškovi putovanja može se dati anagariki ili nezaređenome koji ga prati, a on će tada kupiti karte, napitke za put ili bilo šta drugo što bi isposniku moglo zatrebati. To je sasvim dobar trening za laika da razmišlja koji predmeti su neophodni i ponudi ih umesto novca.

Sadržaj

Međusobni odnosi

(Bhikkhui sa ženama, siladhare sa muškarcima)

Pravila u vezi sa odnosom između isposnika i pripadnika suprotnog pola mogu često dovesti do nesporazuma i zato vredi detaljnije razmotiti neke od tih konvencija.

- Isposnici se pridržavaju potpunog celibata, u kojem je bilo kakva vrsta svesnog erotskog ponašanja zabranjena. To uključuje čak i sugestivni govor ili fizički kontakt praćen požudnim mislima -- što su sve ozbiljni prekršaji discipline i bhikkhua i siladara.
- Pošto nečije namere ne moraju uvek biti očigledne (čak i za počinioca), a reči ne uvek primerene, opšte je pravilo za bhikkhue i siladare da se uzdržavaju od bilo kakvog kontakta sa osobama suprotnog pola.
- Kada govori sa ženskom osobom, bhikkhu treba da ima pored sebe još jednog muškarca koji je u stanju da razume ono o čemu se govori. Slično ovome, siladare treba da razgovaraju sa muškarcem samo u prisustvu još jedne ženske osobe.

Veliki deo ovih pravila ponašanja ustanovljen je još u Budino vreme da bi se sprečile glasine ili nerazumevanja. U pričama koje objašnjavaju nastanak nekog pravila ima primera da su bhikkhui bili optuženi da održavaju ljubavnu vezu sa nekom ženom, da su žene pogrešno razumele razlog zbog kojeg je bhikkhu sa njom ili da je monaha čak napao ljubomorni muž!

- Da bi se ovakvim nesporazumima stalo na put -- ma kako bili neosnovani -- siladara uvek treba da je sa još jednom ženom kada je u njenom prisustvu i muškarac, a isto važi i za monaha, kada razgovara sa ženom -- trebalo bi da je tu i još jedan muškarac. Na primer, kada je na putovanju ili sedi na usamljenom mestu (mada autobusku stanicu ili salu za meditaciju ne bi

trebalo smatrati osamljenim mestom).

- Takođe, isposnici bi trebalo da se uzdržavaju od korespondencije sa osobama suprotnog pola, sem ukoliko nije reč o nečemu što se tiče manastira, dogovora oko putovanja, pružanja osnovnih informacija itd.

Sadržaj

Podučavanje Dhammi

- Samana kao učitelj Dhamme treba da sačeka odgovarajuću priliku da bi produbljeno i slikovito izložio Budino učenje onima koji žele da saslušaju.
- Mnogo je definicija šta je to odgovarajuća prilika -- onda kada isposnik ne dosađuje podučavajući a da ga niko nije pitao, kada su okolnosti takve da je o izloženom učenju moguće na pravi način razmisliti. Ovo je veoma važno, jer je Budino učenje zamišljeno da bude sredstvo o kojem treba prvo dobro promisliti, a onda ga primeniti. Vrednost Dhamme je uveliko smanjena ako se prima samo kao ćaskanje ili puka spekulacija.
- Zato je za razgovor o Dhammi dobro pripremiti prostoriju gde će učenje biti saslušano uz dužno poštovanje prema onome ko ga izlaže. U pogledu etikecije, ovo znači da govornik ima posebno mesto i ulogu prikladnu trenutku. To može biti i neformalni dijalog, ali i situacija u kojoj se učitelj obraća grupi.
- Kakva god da je prilika, uvek je dobro konsultovati se sa onim koji govori kako da se to organizuje, kada da se postavljaju pitanja itd.
- Takođe, kada se poziva isposnik, na pirmer na obrok ili radi podučavanja, uobičajeno je za onoga ko poziva da se postara i oko prevoza.

Sadržaj

Manje važna pravila ponašanja

Vinaya se proširuje i na područje konvencija i običaja. Ti običaji nisu "pravila", ali ih možemo smatrati korisnima za manifestovanje odmerenog ponašanja. U manastirima naglasak se stavlja na njih kao na sredstvo uspostavljanja harmonije, reda i prijatnih odnosa u zajednici. I nezaređeni mogu biti zainteresovani da primenjuju takve konvencije radi sopstvenog treninga u prijemčivosti, ali je za posetioce u manastirima važno da ovo nisu obavezni ili nametnuti standardi. Takvu praksu treba primeniti uz prethodno promišljanje, onda kada smo za njih spremni.

Oslovljavanje članova monaške zajednice

U tajlandskim theravada manastirima na Zapadu koji pripadaju "šumskoj tradiciji" različite titule se koriste pri obraćanju članovima Sanghe:

- Termin "*poštovani*" može se staviti ispred monahovog pali imena, na primer poštovani Đajamangalo. Tajlandski oblik "*tan*" se takođe može koristiti, na primer tan Parisudo. "Sestra" je naziv iz poštovanja za monahinje, na primer sestra Suđata.
- I bhikkhui i siladare koji su u zajednici proveli više od deset godina se označavaju sa "*ađan*" (tajlandska reč, od pali *aćarija*, "učitelj"). Ponekad se može čuti da se stariji monah oslovljava sa "*tan ađan*" ("Je li tan ađan Parisudo ovde?") ili se svaki od tih naziva koristi posebno ("Dolazi ađan Suđata.").
- Svi monasi mogu se osloviti sa "*bhante*" i sve siladare sa "*sestro*".
- Tajlandski način oslovljavanja nekome ko se smatra veoma cenjenim je "*luang por*", što znači "poštovani otac", na primer tan ađan Ča se uvek pominje kao luang por Ča.

Gestovi poštovanja

- Postoji običaj klanjanja oltaru ili učitelju. To se radi kada se prvi put ulazi u hram ili izlazi. Učinjeno sa punom svešću i u pravom trenutku, ovo postaje elegantan gest poštovanja i prema onome ko to čini.
- Drugi često viđan gest poštovanja su sklopljeni dlanovi ispred grudi, prstiju usmerenih nagore. Gest podizanja tako sklopljenih šaka ka lako naklonjenom čelu naziva se "*andali*". Ovo je graciozan način pozdravljanja pri susretu ili opraštanju, na kraju govora o Dhammi ili iznete ponude.

Govor tela je nešto što se veoma dobro razume u zemljama Azije. Neki od ovih običaja su zapravo trening u usmeravanju pažnje na telo i osveščivanju važnosti fizičkih gestova poštovanja.

- Dok sluša govor o Dhammi, uspravan položaj tela slušaoca ukazuje na njegovu pažnju prema onome ko govori.
- Smatra se neučtivim pružanje nogu u pravcu hrama ili Budinog kipa, kao i ležanje u prostoriji gde je oltar (sem ako tu nije ponuđeno mesto za prenoćište).
- Smatra se, pak, gestom učtivosti malo se nakloniti ako prolazimo između dve osobe koje razgovaraju.
- Slično ovome, ne bi trebalo stojeći se obraćati isposniku ili mu nešto nuditi ako on sedi; ako je moguće (zbog godina i elastičnih zglobova) treba im se približiti ne izdižući se iznad nivoa na kojem sede.

Prikladna odeća

Kada ste u poseti ili boravite kao gost u manastiru, i muškarci i žene bi trebalo da su prikladno obučeni.

- Široka, udobna odeća se preporučuje. Majice dugih rukava, duge pantalone ili duže suknje su ono što je prikladno za manastir. Čak i leti kratke pantalone nisu poželjne.

- Cipele treba izuvati kad se ulazi u većinu prostorija u manastirima u kojima ljudi sede na podu: svetilišta, sobe za meditaciju, prostorije za sastanke, delovi u kojima se organizuju grupna meditativna povlačenja itd.

Sadržaj

Zaključak

Sve ove konvencije nastale su kao pomoć na putu oslobođenja. Potreban je iskren napor da bi se održala lična disciplina i podržali napori drugih, kao i da bi se naučilo kako te konvencije iskoristiti kao sredstvo koje vodi konačnom cilju. Povezani u zajedničkoj želji da negujemo ovaj duhovni put, upravo je taj iskreni napor ono što bi isposnici i laici trebalo međusobno da poštuju i cene. Ovaj kratki uvod trebalo je da ukaže na neke od glavnih oblika discipline i olakša komunikaciju unutar tog zajedništva za one koji su voljni da u njega stupe, istražujući istovremeno kako ono utiče na njihovu i dobrobit drugih.

Ovo naravno nije detaljan pregled *Vinaye* i dobrodošao je svako ko je zainteresova za više informacija o stvarima koje su ostale nejasne.

Povratak na vrh strane

Rev. 1/11/2002

www.geocities.com/texts/ponasanje.html

Mudre – simbolički gestovi

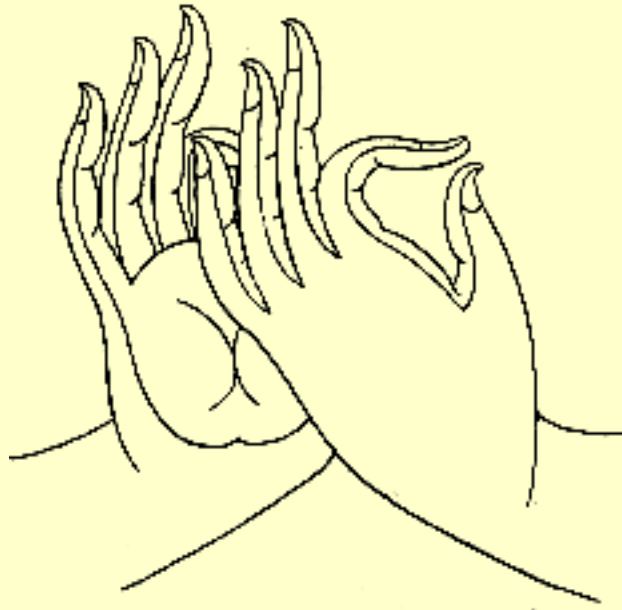
© BuddhaNet, All Rights Reserved

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Reč *mudra* na sanskritu doslovno znači "pečat, znak". Reč je o specifičnim gestovima kojima bogovi ukazuju na neki od aspekata svoga kulta ili o pokretima koje vernik izvodi tokom svetog obreda. Simbolika mudre ima vrlo važnu ulogu u drevnoj indijskoj umetnosti plesa i u drami.

U budistističkoj ikonografiji simbolički gestovi šakama mogu se uočiti još od najranijih prikaza Bude – iz period umetnosti Gandhare (današnji Avganistan, II-III vek). Tu one imaju ulogu da istaknu neko dobro poznato svojstvo ili aktivnost Budinu. Vremenom je stvoren sistem od devet klasičnih mudri:

Gest podučavanja (*Dhammaćakra mudra*)

sa obe šake ispred grudi, pri čemu se oba palca i
kažiprsta dodiruju

Gest davanja iz milosrđa (*Varada mudra*)

simbolizuje čin Budinog predavanja znanja o pravoj
prirodi ovoga sveta

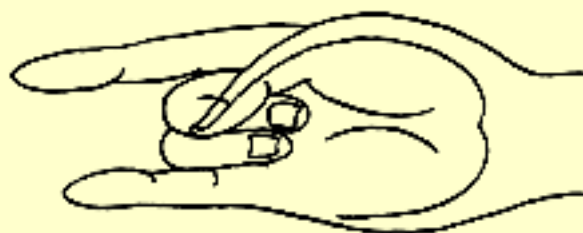
Gest meditacije (*Samadi ili đana mudra*),
oba dlana počivaju u krilu, a dlanovi su okrenuti nagore.

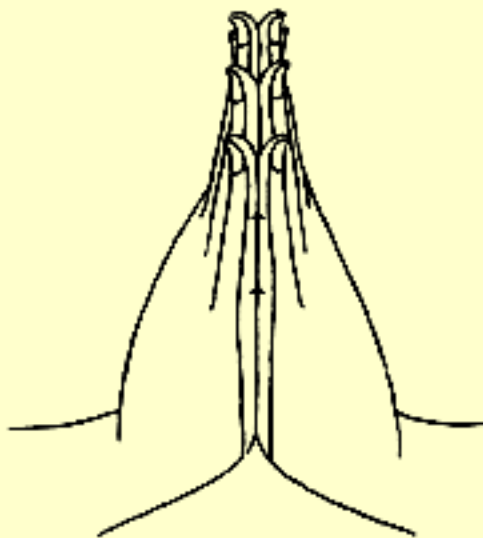
Gest neustraživosti (*Abhaja mudra*), desna ruka
podignuta,
dlan okrenut ka spolja;
ova mudra se još naziva i gestom odvraćenosti od
ovoga sveta

Gest podučavanja (*Vitaka mudra*) pokazuje Budin aspekt kao velikog učitelja, koji kazivanjem istine izbavlja iz kruga beskonačnog rađanja i umiranja.

Gest zaštite od zla (*Tarđani mudra*) u kojem su kažiprst i mali prst ispruženi

Gest poštovanja (*Namaskara mudra*),

opšteindijski pozdrav; ovaj gest se obično pokazuje nekome ko nam je ravan po godinama i položaju ili niži, te se otuda retko sreće na Budinim statuama, pošto se on smatra prvim među jednakima.

Gest oslobođenosti od patnje (*Buddha-śramana mudra*)

naziva se takođe asketskim gestom odvrćenosti od zamki ovoga

sveta

Gest odbrane od zla (*Bhutadamara mudra*) predstavlja gest zaštite.

Rev. 1/12/2002

www.geocities.com/budizam/bud27a.html

[Home](#) ---\\ [Tumačenja](#)

Otvaranje vrata Dhamme

(Poštovanje u budističkoj misli i praksi)

Tanisaro Bikhu

Copyright © 2001 Thanissaro Bhikkhu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ako se rodite u nekoj budističkoj porodici u Aziji, prva stvar koju će vas vaši roditelji naučiti o budizmu nisu nekakve filozofske postavke, već gest poštovanja u kojem dlanove sklopite u visini srca u *andali* svaki put kada naiđete na Budin kip ili sliku, na monaha ili monahinju. Naravno, taj gest će u početku biti mehanički. Vremenom, međutim, naučićete i stav poštovanja koji ga prati. Ako vam to brzo pođe za rukom, vaši roditelji će to shvatiti kao znak inteligencije, jer poštovanje je osnova svake sposobnosti učenja.

Kako starite, oni će vas možda naučiti i simbolični gesta kada šakama formirate lotosov pupoljak, predstavljajući tako svoje srce, koje prinosite objektu svoga poštovanja, u nadi da će vas poučiti kako da steknete mudrost. Na kraju, kako vam plodovi budističke prakse postaju sve bliži, vaši roditelji se nadaju da će vaše poštovanje prerasti u predanost. Na taj način oni daju jednostavan odgovor na staro zapadnjačko pitanje o tome koja strana budizma -- filozofija ili religija - ima prednost. U njihovim očima religijski stav poštovanja je neophodan za bilo kakvo filozofsko razumevanje. I što se njih tiče, ne postoji konflikt između te dve strane. Zapravo, one snaže jedna drugu.

Ovo je u upadljivom kontrastu prema tipičnom zapadnjačkom stavu, koji razliku između religijske i

filozofske strane budizma vidi kao nešto suštinsko. Ta filozofija izgleda tako racionalna, pridajući veliki značaj oslanjanju na samoga sebe. Taj uvid što se nalazi u središtu Budinog probuđenja beše tako apstraktan -- princip uzročnosti. Čini se da nema pravog razloga da filozofija koja je krenula od toliko apstraktnog polazišta proizvede devocionalizam tako intenzivan da se može takmičiti sa svim onim što nalazimo u teističkim religijama.

Ipak, ako pogledamo šta pali kanon ima da kaže o devocionalizmu -- stavu koji on izražava nizom pojmova: *poštovanje, smernost, naklonost, klanjanje i divljenje* -- vidimo da ne samo da je njegova teorija poštovanja ukorenjena u tom središnjem uvidu Budinog probuđenja -- principu uzročnosti koji se izražava formulom *ako ovo/onda i to (idappaccayata)* -- već je to poštovanje neophodno da bi se naučio i ovladalo baš tim principom uzročnosti.

Na prvi pogled može izgledati neobičnim povezivati teoriju uzročnosti sa pitanjem poštovanja, ali to dvoje su sasvim isprepleteni. Poštovanje je stav koji razvijate prema stvarima koje su važne u životu. Teorije uzročnosti vam govore, ako je nešto zaista važno, *šta je to i zašto je važno*. Na primer, uzmite to *zašto*: Ako verujete da će vam neko superiorno biće pokloniti sreću, prirodno ćete pokazivati poštovanje i divljenje prema tom biću. Ako pretpostavljate da je sreća potpuno zavisna od vaše volje, tada je vaše najveće poštovanje rezervisano za vašu upornost. Što je tiče onoga *kako*: Ako na istinsku sreću gledate kao na nešto potpuno nemoguće, potpuno predodređeno ili potpuno slučajno, tada nema potrebe za poštovanjem, jer ono neće ništa promeniti u vašem životu. Ali ako na istinsku sreću gledate kao na nešto moguće, a na njezine uzroke kao na zavisne od okolnosti i vašeg stava, prirodno je da ćete obratiti pažnju na njih i poštovanje neophodno da ih održite u što povoljnijem stanju.

Ovo se ogleda i u načinu na koji Kanon tretira pitanje poštovanja. On opisuje najrazličitije načine na koje svetovnjaci Budinog vremena pokazuju poštovanje prema Budi i monaškoj *sanghi*, ali i više standardizovane načine na koji članovi *sanghe* iskazuju poštovanje prema Budi i jedni prema drugima. Naročito zanimljiv jeste protokol poštovanja koji okružuje *dhammu*. Budističkim monasima je zabranjeno da podučavaju *dhammi* bilo koga ko iskazuje nepoštovanje prema njoj, a kaže se da je i sam Buda odbijao da izgovori svoju prvu propoved petorici svojih saputnika sve dok nisu prestali da ga tretiraju kao sebi ravnoga .

Taj protokol, razume se, mogao je biti čisto kulturološka stvar, nešto i nesvesno preuzeto iz društva Budinog vremena, ali postoje odlomci Kanona koji sugerišu drugačije. Budizam je bio jedan od pokreta kontemplativaca (*samana*) drevne Indije, koji su tvrdili da slede zakon prirode, više nego glavni tok kulturnih normi. Ti pokreti su bili zaista slobodni da odaberu šta će od preovlađujućih

običaja prihvatiti. Budistički opisi drugih pokreta često ih kritikuju da se odnose s nepoštovanjem ne samo prema onima spolja, već i jedni prema drugima. Učenici ne poštuju svoje učitelje, grupni sastanci su im bučni, s prepirkama i mimo kontrole. Sve to se zatim stavlja nasuprot načinu na koji budisti održavaju svoje skupove u obostranoj učtivosti i poštovanju. To sugerise da su budisti mogli slobodno da odbace vladajući običaj poštovanja, ali su svesno odlučili drugačije.

Ta izbor zasnivao se na njihovom uvidu da je poštovanje preduslov učenja. Lakše vam je da učite od nekoga koga poštuju, nego od onoga koga ne poštuju. Poštovanje otvara vaš um i slabi vaša predubeđenja, kako bi se napravio prostor za novo znanje i veštine. U isto vreme, osoba koja ima neko vredno znanje da ponudi osećaće se više podstaknuta da podučava onoga ko pokazuje poštovanje, nego drugoga ko ga ne pokazuje.

Međutim, vrsta učenja na koju Buda stavlja naglasak nije jednostavno gomilanje informacija. Ono je veština koja vam omogućuje da ovladate drugim veštinama i vodi ka potpunom oslobađanju od patnje i napetosti. I tu se pitanje poštovanja povezuje sa uzročnošću, jer se budistička teorija uzročnosti koncentriše na pitanje kako je moguće naučiti neku veštinu.

Kao što nam teorija kibernetike pokazuje, učenje je moguće samo kada postoji povratna informacija; učenje neke veštine traži stalnu sposobnost da se nadzire povratna informacija i odlučuje o načinima da se modifikuje ponašanje. Budino otkriće uzročnosti objašnjava to *kako* i *šta* koji omogućuju te faktore. *Kako* je izraženo kao formula uzročnosti; a *šta* kao analiza ponašanja: faktora koji ga oblikuju, zajedno sa spektrom rezultata koje ono može doneti.

Formula uzročnosti, pojednostavljeno rečeno, kaže da je svaki trenutak sačinjen od tri stvari: rezultata prošlih postupaka, sadašnjih postupaka i neposrednih rezultata sadašnjih postupaka. Iako ovaj princip izgleda jednostavan, njegove konsekvence su veoma kompleksne. Svaki vaš čin ima reperkusije u sadašnjem trenutku, koje se takođe reflektuju i na vašu budućnost. Zavisno od

intenziteta tog postupka, to reflektovanje može biti kratkotrajan ili dugotrajan. Tako svako uslovljeno iskustvo oblikuju kombinovani efekti prošlih postupaka koji dolaze iz dugog vremenskog perioda, zajedno sa efektima sadašnjih dela.

Uzročnost vremenom postavlja određena ograničenja za svaki momenat. Ovaj sadašnji nije prazan list, jer je delimično oblikovan uticajima iz prošlosti. Neposredna kauzalnost u sadašnjosti, međutim, ostavlja prostora za slobodnu volju. Nije sve određeno prošlošću. U svakom trenutku možete napraviti novi input u taj proces i usmeriti svoj život u drugom pravcu. Ipak, nema toliko mnogo prostora za slobodnu volju da bi uzročnost prerasla u nasumičnost. Svako specifično *ako ovo u ovo/to* kondicionalnosti -- bilo da se proteže u vremenu ili je u neposrednoj sadašnjosti -- uvek je udruženo sa specifičnim *onda to*. Događaji slede predvidljive obrasce, kojima je moguće ovladati.

Ono *šta* koje ovaj proces održava u kretanju jeste faktor koji dopušta povratnu informaciju i nadgledanje povratne informacije. Primarni element u tome *šta* jeste namera, koju Buda identifikuje sa suštinom postupka ili *kamme*. Namera, sa druge strane, jeste oblikovana aktima pažnje, koja postavlja pitanja o onome što je opaženo i stvara stavove na osnovu tih pitanja. Pošto možete da vodite računa o rezultatima svojih namera, postoji petlja povratne informacije u vašem umu koja vam omogućuje da učite. Pošto pažnja može da postavlja pitanja, ona može i da nadgleda povratne informacije kako bi odredila na koji način da ih najbolje iskoristi. I pošto vaše namere -- vođene vašim stavovima i nudeći novi input u sadašnjost -- mogu tada da peoblikuju u vaše iskustvo, vaša sposobnost učenja može imati efekat: možete promeniti svoje ponašanje i požnjeti plodove svoje veštine u obliku sve veće i veće sreće.

Koliko daleko ta sreća može ići? Zahvaljujući svome probuđenju, Buda je otkrio da usavršavanje u veštini može na kraju odvesti potpuno izvan sveta preporađanja. Na osnovu tog otkrića on je identifikovao četiri vrste *kamme*: prve tri daju prijatne, bolne ili pomešane rezultate unutar kruga preporađanja, a četvrta vodi izvan bilo kakve *kamme*, sve do okončanja preporađanja. Drugim rečima, princip uzročnosti radi tako da postupci mogu ili da produže ciklus preporađanja ili da ga dovedu do kraja. Pošto je i najveće zadovoljstvo unutar tog ciklusa prolazno i nepouzđano, on je podučavao da najvredniji smer akcije jeste četvrta vrsta *kamme* -- ona vrsta koja vodi ka Probuđenju -- kako bi se prekinulo stvaranje bilo kakve nove *kamme*.

Veština otelovljena u tom obliku *kamme* dolazi od koordinacije faktora pažnje i namere, tako da ona vodi prvo do prijatnih rezultata unutar kruga preporađanja, a zatim -- na transcendentalnom nivou -- do potpunog izbavljenja od patnje inapetosti. Ovo, sa druge strane, zaštevava izvestan stav

prema principu uzročnosti koji deluje u čovekovom životu. I ovde kvalitet poštovanja postaje ključan, jer bez odgovarajućeg poštovanja za tri stvari -- sebe, princip uzročnosti koji deluje u vašem životu i uvide drugih ljudi vezane za taj princip -- nećete biti u stanju da steknete odlučnost neophodnu da ovladate tim principom i sagledate koliko daleko vaša sposobnost usavršavanja može da ide.

Poštovanje za sebe, u kontekstu ovo/to, znači dve stvari:

- 1) Pošto je četvrta vrsta *kamme* moguća, možete poštovati svoju želju za ničim uslovljenom srećom, a ne da je smatrate nerealnim idealom.
- 2) Zbog važnosti namere i pažnje u oblikovanju vašeg iskustva, možete poštovati svoju sposobnost da usavršavate veštine neophodne za razumevanje i ovladavanje uslovljenom realnošću sve do tačke dostizanja istinske sreće.

Ali poštovanje za sebe ide i dalje od ovoga. Ne samo da *možete* poštovati svoju želju za istinskom srećom i svoju sposobnost da je dostignete, vi *morate* da ih poštujuete ukoliko ne želite da potpadnete pod kontrolu mnogih religijskih ili sekularnih sila unutar društva i sebe samoga, koje će vas odvući u drugom smeru.

Premda mnoge religije pretpostavljaju da je istinska sreća moguća, one ne vide u čoveku veštinu dovoljnu da se ona ostvari. Sve u svemu, one nadu za sreću polažu u više sile. Što se sekularnih kultura tiče, one ne veruju da je neuslovljena sreća uopšte moguća. Umesto toga, uče nas da jurimo za srećom uslovljenom mnogim stvarima i da ne obraćamo pažnju na ograničenja svojstvena svakoj sreći koja dolazi od novca, moći, veza, posedovanja ili isentimentalnog osećaja pripadanja. One se izruguju sa višim vrednostima i likuju kada religijski idoli padnu ili religijski aspiranti skrenu sa puta.

Takvi sekularni stavovi snaže naše sopstvene nedostatke, našu želju da se domognemo svakog zadovoljstva do kojeg se može lako stići i našu nestrpljivost sa svakim ko bi nam rekao da su naše mogućnosti veće i bolje. Tako, i sekularni i religijski stavovi nas uče da ne podcenimo snagu sopstvenih pozitivnih stanja uma. Kvaliteti kao što su sabranost, koncentracija i uvid, kada se prvi put pojave u umu, izgledaju beznačajni -- mali i krhki, poput izdanka javora što raste u sred gustog korova. Ako ga ne pazimo i ne posvetimo mu vreme, onaj korov će ga ugušiti ili ćemo ga sami nagaziti. Kao posledica toga, nikada nećemo saznati kako je moćna njegova senka.

Ako, međutim, razvijemo snažno poštovanje za svoju sposobnost da dostignemo istinsku sreću, dva važna moralna kvaliteta će zagospodariti našim umom i paziti na naše kvalitete: briga zbog patnje koju ćemo iskusiti ako ne damo sve od sebe da razvijemo svoju sposobnost i stid pri pomisli da ciljamo na bilo šta manje od najviše moguće sreće. Stid može izgledati čudan dodatak samopoštovanju, ali kada su oboje na zdravim osnovama, tada idu ruku pod ruku. Potrebno vam je samopoštovanje da biste uvideli kada su postupci ispod vaše norme i da ćete ih se stideti ako nastavite. Potrebno je da osetite sram zbog svojih grešaka, kako biste sprečili da se samopoštovanje ne pretvori u tvrdoglavi ponos.

Ovde u igru ulazi drugi aspekt poštovanja -- *poštovanje za princip uzročnosti*. Ovo/to uzročnost nije proces slobodne forme. Svako pogrešno ovo povezano je sa nekim neprijatnim *to*. Ne možete tu vezu izmeniti tako da vodi do prijatnog rezultata ili koristiti svoje afinitete da dizajnirate sopstveni put koj iće vas osloboditi uzročnog iskustva. Zato samopoštovanje mora da se prilagodi poštovanju za način na koji uzroci i posledice deluju. Tradicionalno, to poštovanje je izraženo kroz kvalitet koji je Buda istakao u svojoj poslednjoj poruci: pažljivost. Biti pažljiv znači imati snažan osećaj da ako ste neobazrivi u svojim namerama, patićete zbog toga. Ako zaista sebe volite, morate posebnu pažnju da posvetite načinu na koji stvarnost zapravo funkcioniše i da postupate u skladu sa tim. Nije sve što mislite ili osećate vredno poštovanja. Čak ni Buda nije stvorio budizam ili princip ovo/to uzročnosti. On ih je otkrio. Umesto da na stvarnost gleda u skladu sa svojim preferencijama, on je svoje preferencije preoblikovao kako bi što bolje iskoristio ono što je naučio posmatranjem -- sa velikom pažnjom i poštenjem -- svojih postupaka i njihovih pravih efekata.

Ovo se ogleda u njegovom govoru Kalamama ([AN III.66](#)). Iako se ovaj tekst često citira kao Budin poziv da sledimo sopstveni osećaj za to šta je dobro a šta loše, on zapravo kaže nešto sasvim drugo. *Nemojte jednostavno slediti tradiciju, ali nemojte jednostavno slediti ni svoje sklonosti. Ako*

vidite, posmatrajući sopstvene postupke i njihove rezultate, da sleđenje određenog mentalnog stanja vodi do štete i patnje, treba da ga napustite i odlučite da ga više nikada nećete slediti. To je veoma strog standard, koji zahteva stavljanje *dhamme* ispred sopstvenih unapred formiranih sklonosti. A to zahteva da ste vrlo obazrivi prema svakoj sklonosti da se ti prioriteta poremete i da se sklonosti stave na prvo mesto.

Drugim rečima, ne možete se jednostavno prepustiti zadovoljstvima ili odupreti bolu koji dolazi od vaših postupaka. Morate učiti i od zadovoljstava i od bola, pokazati prema njima poštovanje kao prema događajima iz lanca uzročnosti, da biste videli čemu oni imaju da vas nauče. Zato je Buda *dukkhu* -- bol, napetost i patnju -- nazvao plemenitom istinom; i zato je zadovoljstvo koje se javlja iz koncentracije uma označio takođe kao plemenitu istinu. Ti aspekti neposrednog iskustva sadrže lekcije koje um mogu odvesti do plemenitih postignuća.

Govor Kalamama, međutim, ne zaustavlja se kod neposrednog iskustva. On ide dalje i kaže da, kada posmatrate procese uzroka i posledice u svojim postupcima, treba takođe da svoja zapažanja potvrdite kroz učenja mudrih. Ovaj treći aspekt poštovanja -- *poštovanje za uvide drugih* -- takođe je zasnovan na obrascu ovo/to uzročnosti. Pošto su uzroci ponekad odvojeni od svojih rezultata velikim odsekom vremena, lako je izgubiti iz vida neke važne veze. U isto vreme, mentalno svojstvo koje predstavlja glavnu prepreku za uvid -- *obmana* -- zapravo je najteže otkriti. Kada ste obmanuti, vi *ne znate* da ste obmanuti. Zato je mudar pristup pokazati poštovanje prema uvidima drugih, u slučaju da njihovi uvidi mogu pomoći da prozrete sopstveno neznanje. Na kraju krajeva, namera i pažnja su nešto što je neposredno dostupno i njihovoj pažnji. Njihovi uvidi mogu biti upravo ono što vam treba da probijete prepreke koje ste stvorili sopstvenim činom neznanja.

Budističko učenje o poštovanju prema drugim ljudima ukazuje u dva pravca. Prvi pravac je očigledan: poštovanje za one koji su putem dalje odmakli od vas. Kako Buda jednom reče, prijateljstvo s divljenja dostojnim ljudima jeste ključ svetačkog života, jer njihove reči i lični primer pomoći će vam da napredujete putem izbavljenja. To ne znači da nužno treba da se povinujete njihovom učenju ili da ga prihvatite bez razmišljanja. Vi jednostavno dugujete sebi da ih pažljivo saslušate i date pravu šansu njihovom učenju. Čak i onda -- i naročito tada -- kada je njihov savet neprijatan, treba da se ophodite sa njima s poštovanem. kako kaže *Dhammapada*, stih 76:

Tko uvidi da je mudar čovjek koji ga opominje
i ukazuje što treba izbjegavati,
takvog mudrog čovjeka treba poštivati
kao otkrivaatelja skrivenog blaga -

za onoga tko poštuje takvog čovjeka to je bolje,
a ne lošije.

(prev.

č.

Veljačić)

U isto vreme, kada pokazujete poštovanje za one koji su ovladali putem, vi takođe pokazujete poštovanje za kvalitete koje i sami želite da razvijate. I kada takvi ljudi vide da pokazujete poštovanje prema kvalitetima u njima i u sebi, skloniji će biti da svoju mudrost podele sa vama, nastojeći da podele ono što je najbolje. To je razlog zašto budistička tradicija stavlja toliki naglasak ne samo na *osećaj* poštovanja, već i na njegovo *ispoljavanje*. Ako ne možete sebe da prisilite da pokažete poštovanje prema drugima na način na koji će oni to uvideti, tada postoji izvestan element otpora u vašem umu. A drugi će, sa svoje strane, sumnjati u vašu spremnost da učite. Zato monaška disciplina toliko ističe etikeciju poštovanja koju treba ispoljiti prema učiteljima i starijim monasima.

Učenje o poštovanju, međutim, ide i u drugom pravcu. Budističkim monasima i monahinjama nije dopušteno da pokažu nepoštovanje prema *bilo kome* ko ih kritikuje, bez obzira je li ta osoba probuđena ili ne i je li ta kritika osnovana. Kritičari određene vrste možda ne zaslužuju nivo poštovanja koji zaslužuju učitelji, ali ipak zaslužuju uobičajenu uljudnost. To je zato što su, kao što je već rečeno, obrasci uzroka i posledice prisutni u svačijoj svesti i čak su i neprobuđeni ljudi možda uočili vredne deliće istine. Ako ste otvoreni prema kritici, možda ćete čuti neki vredan uvid koji bi se inače odbio od zida ignorisanja. Budistička književnost -- od davnina pa do danas -- obiluje pričama o ljudima koji su postali probuđeni pošto su čuli neku sasvim običnu reč ili deo pesme. Osoba sa pravim stavom poštovanja može učiti od bilo čega -- a sposobnost da se sve iskoristi na dobrobit jeste znak istinskog uvida.

Možda najdelikatnija veština u pogledu poštovanja jeste naučiti kako da balansiramo sva tri aspekta poštovanja: za sebe, za istinu o uzročnosti i za uvide drugih. Ova ravnoteža je, naravno, ključ svake veštine. Ako želite da postanete grnčar, na primer, morate da učite ne samo od svoga učitelja, već i od sopstvenih postupaka i moći zapažanja, ali i od same gline. Onda treba da odmerite sva tri faktora tako da biste koristeći ih zajedno postigli majstorstvo. Ako sledeći budistički put vaše samopoštovanje pretegne nad vašim poštovanjem za istinu uzročnosti i uvide drugih, biće vam teško da prihvatite nečiju kitiku ili da se nasmejete sopstvenoj gluposti. Time ćete sebi onemogućiti da učite. Ako, sa druge strane, vaše poštovanje za učitelja pretegne nad vašim

samopoštovanjem ili poštovanjem prema istini, izlažete sebe šarlatanima i udaljujete od prave istine za koju Kanon kaže da je "mudri moraju videti sami za sebe".

Paralele između uloge poštovanja u budističkoj praksi i u manuelnim veštinama objašnjavaju zašto mnogi budistički učitelji zahtevaju od svojih učenika da ovladaju nekom manuelnom veštinom kao preduslov ili kao deo njihove meditacije. Osoba bez manuelne veštine neće imati mnogo intuitivnog razumevanja kako da balansira poštovanje. Ono što, međutim, Budinu odvaja od ostalih veština jeste nivo potpune slobode koju ona proizvodi. I razlika između te slobode i njezine alternative -- beskrajnih krugova patnje iz rođenja u rođenje, iz smrti u smrt -- toliko je velika da lako možemo razumeti zašto su ljudi koji su se posvetili traganju za tom slobodom pokazivali isto toliko veliko poštovanje. Još je više razumljiv apsolutni nivo poštovanja i naklonosti za tu slobodu ispoljen kod onih koji su tu slobodu postigli. Oni se klanjaju svim svojim unutrašnjim i spoljašnjim učiteljima, sa najiskrenijom, najsrdačnijom zahvalnošću. Videti ih kako se na taj način klanjaju inspirativan je prizor.

Zato kada budistički roditelji uče svoju decu da iskazuju poštovanje prema Budi, *dhammi* i *sanghi*, oni ih ne uče navici koju oni potom treba da zaborave. Naravno, dete će morati da nauči kako najbolje da razume i upotrebi to poštovanje, ali roditelji su mu barem pomogli da otvori vrata učenja na osnovu sopstvene moći posmatranja, da uči od istine i da uči na osnovu uvida drugih. A kada su ta vrata -- kada je um -- otvoren za ono što zaista zaslužuje poštovanje, sve stvari dobre i plemenite mogu da uđu unutra.

Rev. 2/8/2002

www.geocities.com/budizam/lib/bps/postovanje.html

Fragmenti

Tik Nat Han

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Puna svesnost

"Udišem i čitavo telo mi se ispunjava mirom i spokojstvom."

Kao da ispijate čašu hladne limunade u sred vrelog dana i osećate da vam se telo hladi iznutra. Kada udahnete, vazduh ulazi u vaše telo i hladi sve njegove ćelije... To je ključ meditacije. Disanje vam donosi slatku radost meditacije. Postajete radosni, sveži i strpljivi, a svako ko je kraj vas imaće od toga koristi.

"Udišući, znam da udišem. Izdišući, znam da izdišem.

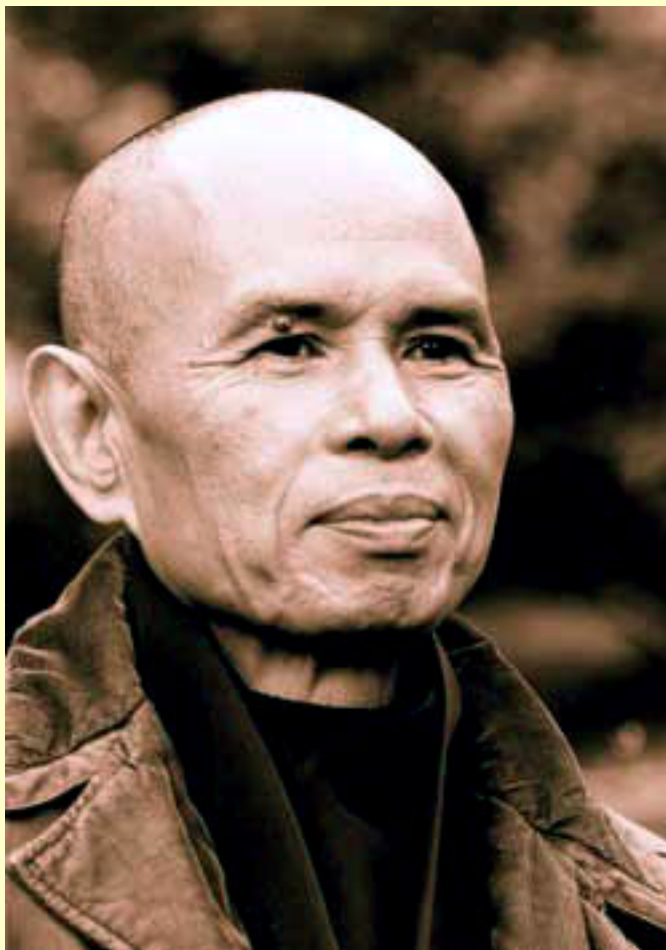
1. Udišući dug udah, znam da udišem dug udah. Izdišući dug izdah, znam da izdišem dug izdah.

2. Udišući kratak udah, znam da udišem kratak udah. Izdišući kratak izdah, znam da izdišem kratak izdah."

Većina onih koji čitaju ovu poruku ne žive u šumama, pod drvećem ili u manastirima. U svakodnevnom životu, vozimo kola, čekamo na autobus, radimo u kancelariji ili u fabrici, razgovaramo preko telefona, spremamo kuću, kuvamo,

peremo odeću i tako dalje. Otuda, važno je da naučimo da praktikujemo punu svesnost disanja tokom tih svakodnevnih aktivnosti. Obično, kada obavljamo te zadatke misli nam lutaju, a naša radost, žalost, ljutnja i nespokoјstvo nas prate u stopu. Iako smo živi, nismo u stanju da svoj um dovedemo u sadašnji trenutak i tako ispada da živimo u zaboravu.

U sadašnji trenutak možemo početi da ulazimo postajući svesni svoga disanja. Udišemo i izdišemo, znamo da udišemo i izdišemo i možemo se osmehnuti da bismo potvrdili kako u tom trenutku gospodarimo sobom. Kroz svesnost disanja možemo se probuditi **u** sadašnjem trenutku i **za** sadašnji trenutak. Bivajući pažljivi, već započinjemo "zaustavljanje" i koncentrisanje uma. Puna svesnost disanja pomaže našem umu da se odvikne od neprestanog tumanjanja kroz zbrkan, beskrajn tok misli.

Većinu naših svakodnevnih aktivnosti moguće je obavljati a da u isto vreme sledimo svoj dah onako kako nam to preporučuje *sutta*. Kada naš posao zahteva posebnu pažljivost da bismo izbegli zbrku ili nezgodu, možemo punu svesnost disanja ujediniti sa samim poslom. Na primer, dok nosimo lonac pun ključale vode ili popravljamo električnu instalaciju, možemo biti svakog trenutka svesni svojih ruku i tu svesnost možemo osnažiti uz pomoć daha: "Udišem, svestan sam da moje ruke nose lonac pun ključale vode." "Izdišem, svestan sam da u desnoj ruci držim žicu električne instalacije." "Udišem, svestan sam da se mimoilazim sa drugim kolima." "Izdišem, znam da je situacija pod kontrolom." Možemo vežbati na taj

način.

Nije dovoljno kombinovati svesnost disanja samo sa zadacima koji zahtevaju izuzetnu koncentraciju. Punu svesnost disanja moramo kombinovati takođe sa svakim trenutkom života našeg tela: "Udišem i sedam." "Izdišem i čistim sto." "Udišem i smešim se samom sebi." "Izdišem i potpaljujem peć." Zaustaviti nasumični tok misli i uspeti da ne živimo u zaboravu jeste džinovski korak napred u našoj meditativnoj praksi. Možemo ga načiniti prateći svoj dah i kombinujući ga sa svesnošću u odnosu na ono što svakodnevno radimo.

Odlomak iz knjige *Breath! You are Alive (Dah! Živ si)*

Patiti nije dovoljno

Život je put patnje, ali je isto tako pun mnogih čuda, kao što su plavo nebo, sunčevi zraci, oči deteta. Patiti nije dovoljno. Moramo isto tako biti u kontaktu sa ovim čudima života. Ona su u nama i svuda oko nas, svuda, u svakom trenutku. Ako nismo srećni, ako nismo smireni, ne možemo deliti mir i sreću sa drugima, čak ni sa onima koje volimo, sa onima sa kojima živimo pod istim krovom. Ako smo smireni, ako smo srećni, možemo da se osmehujemo i otvaramo svoje latice poput cveta i svako u našoj porodici, svako u čitavom društvu imaće koristi od našeg mira. Treba li da uložimo poseban napor kako bismo uživali u lepoti plavog neba? Moramo li da vežbamo kako bismo u njemu uživali? Ne, jednostavno uživamo. Svaka sekunda, svaki minut našeg života može biti takav. Gde god da smo, bilo kada, u stanju smo da uživamo u sunčevim zracima, u prisustvu nama dragih, čak i u osećaju koji stvara naše disanje. Ne treba da idemo u Kinu da bismo uživali u plavetnilu neba. Ne treba da putujemo u budućnost da bismo uživali u našem dahu. Možemo biti u kontaktu sa tim stvarima ovog trenutka. Bilo bi šteta ako smo svesni jedino patnje.

Toliko smo zauzeti da jedva da imamo vremena da pogledamo u ljude koje volimo, čak i u svojoj porodici, a nemamo vremena ni sebe da pogledamo. Društvo je tako organizovano da čak i kada imamo nešto slobodnog vremena, ne znamo kako da ga iskoristimo kako bismo ponovo došli u kontakt sa samim sobom. Ima na milione načina da protraćimo to dragoceno vreme; uključimo TV, dograbimo telefon ili sedamo u kola i odvezemo se negde. Nismo sa sobom i ponašamo se kao da ne volimo sami sebe i da pokušavamo da od sebe pobegnemo.

Meditacija znači biti svestan onoga što se događa na i u našem telu, sa našim osećajima, u našim umovima i oko nas. Svaki dan 40.000 dece umre od gladi. Nuklearne sile danas imaju više od 50.000 nuklearnih bojnih glava, dovoljno da čitavu planetu unište više puta. Pa ipak, izlazak sunca je i dalje lep, a ruža što je ovoga jutra procvetala pored zida jeste čudo. Život je i zastrašujući i čudesan. Praktikovati meditaciju znači biti u kontaktu sa oba ova aspekta. Molim vas, ne grešite misleći da morate biti usamljeni da biste meditirali. Zapravo, da bismo dobro meditirali, moramo jako mnogo da se osmehujemo.

Odlomak iz knjige *Being Peace (Živeti u miru)*

Dodirnuti krajnju stvarnost

Meditaciju praktikujemo tragajući za oslobađanjem od svoje patnje i meditacija nas može naučiti kako da transformišemo tu patnju i dođemo do izbavljenja. Ali najdublja vrsta izbavljenja jeste ostvariti nirvanu. Postoje dve dimenzije života i trebalo bi da smo u stanju da dodirujemo obe. Jedna je poput talasa i zovemo je istorijska dimenzija. Druga je poput vode i zovemo je krajnja dimenzija ili nirvana. Mi obično dodirujemo samo talas, ali kada otkrijemo kako da dodirujemo vodu dobijamo najveći plod koji meditacija može da ponudi.

U istorijskoj dimenziji imamo rođenje i smrt. Onoga dana kada vam majka umre, vi patite. Ako neka osoba sedne kraj vas i ponudi vam malo utehe, osećate se nešto bolje. Imate njezino prijateljstvo, njezinu podršku, njezinu ruku da se pridržite. To

je svet talasa. Njega karakterišu rođenje i smrt, usponi i padovi, nastajanje i nestajanje. Talas ima početak i kraj, ali ove karakteristike ne možemo pripisati vodi. U svetu vode ne postoje rođenje i smrt, nema nastajanja i nestajanja, nema početka i kraja. Kada dotaknemo vodu, dodirujemo stvarnost u njezinoj krajnjoj dimenziji i oslobađamo se svih tih pojmova.

Odlomak iz knjige *Touching Peace (Dodirnuti mir)*

Jezik zena

Sušтина zena jeste probuđenje. Zato se o zenu ne priča, on se doživljava. Ali probuđenje je veliki fenomen koji zrači poput Sunca. "Probuđena" osoba je prepoznatljiva po naročitim obeležjima. Prvi od svih jeste sloboda; ona sebi ne dopušta da je nestalnosti života, poput straha, radosti, strepnje, uspeha ili neuspeha bacaju tamo-amo. Tu je zatim duhovna snaga koja se otkriva kao smirenost, osmeh i vedrina. Taj osmeh, pogled, reč i postupci probuđene osobe čine jezik probuđenja. Taj jezik koriste zen učitelji da bi vodili svoje učenike. Zen učitelj koristi reči i pojmove kao i svako drugi, ali on nije ni uslovljen niti zarobljen tim rečima i konceptima. Jezik zena uvek cilja na razaranje energije navike onih koji jedino znaju da razmišljaju na nivou pojmova. On želi da izazove krize, čija je, opet, funkcija da pospeše dozrevanje onog dragocenog trenutka koji se zove probuđenje.

Odlomak iz knjige *Zen keys (Ključevi zena)*

Rev. 28/7/2001

www.geocities.com/text/tich1.html

[Home](#) ---\\ [Tumačenja](#)

Pet plemenitih pravila

Thich Nhat Hanh

(iz knjige: *Da bi budućnost bila moguća – Komentari o pet divnih pravila*)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

PRVO PRAVILO

Svestan patnje izazvane razaranjem života, zavetujem se da ću negovati saosećanje i naučiti načine da sačuvan živote ljudi, životinja, biljaka i minerala. Odlučan sam da ne ubijam, niti da dopustim drugima da ubijaju; da bilo kakav čin ubijanja na ovome svetu ne opravdavam svojim razmišljanjem i svojim načinom života.

Pogledajte detaljnije objašnjenje: [Prvo pravilo](#)

DRUGO PRAVILO

Svestan patnje izazvane eksploatacijom, društvenom nepravdom, krađom i potčinjavanjem, zavetujem se da ću negovati saosećajnu ljubav i naučiti načine da

radim za dobrobit ljudi, životinja, biljaka i minerala. Zavetujem se da praktikujem velikodušnost deleći svoje vreme, energiju i materijalna dobra sa onima kojima je to zaista potrebno. Odlučan sam da ne kradem i ne posedujem bilo šta što treba da pripada nekome drugom. Poštovaću imovinu drugih, ali ću sprečavati druge da izvlače korist iz ljudske patnje ili patnje drugih živih bića na Zemlji.

Pogledajte detaljnije objašnjenje: [Drugo pravilo](#)

TREĆE PRAVILO

Svestan patnje izazvane zloupotrebom seksa, zavetujem se da ću negovati odgovornost i naučiti načine da očuvam sigurnost i integritet pojedinca, parova, porodica i društva. Odlučan sam da ne stupam u seksualnu vezu bez ljubavi i vezanosti na duže. Da bih sačuvao sreću, svoju i drugih, odlučan sam da poštujem svoje obaveze i obaveze drugih. Učiniću sve što je u mojoj moći da zaštitim decu od seksualne zloupotrebe i da sprečim raspad bračnih veza i porodica zbog zloupotrebe seksa.

Pogledajte detaljnije objašnjenje: [Treće pravilo](#)

ČETVRTO PRAVILO

Svestan patnje izazvane nepromišljenim govorom i nesposobnošću da se saslušaju drugi, zavetujem se da ću negovati dobronameran govor i sposobnost slušanja drugih, kako bih i drugima doneo užitek i sreću i oslobodio ih njihove patnje. Znajući da reči mogu da stvore i sreću i nesreću, zavetujem se da ću govoriti istinito, da će moje reči podsticati samopouzdanje, zadovoljstvo i nadu. Odlučan sam da ne prenosim vesti za koje nisam siguran da su istinite i da neću kritikovati ili odbacivati stvari za koje nisam siguran. Uzdržaću se od izgovaranja reči koje mogu izazvati podele ili svađu ili koje mogu izazvati raspad porodice ili zajednice. Učiniću sve da izgladim i rešim svaki konflikt, ma koliko on bio mali.

Pogledajte detaljnije objašnjenje: [Četvrto pravilo](#)

PETO PRAVILO

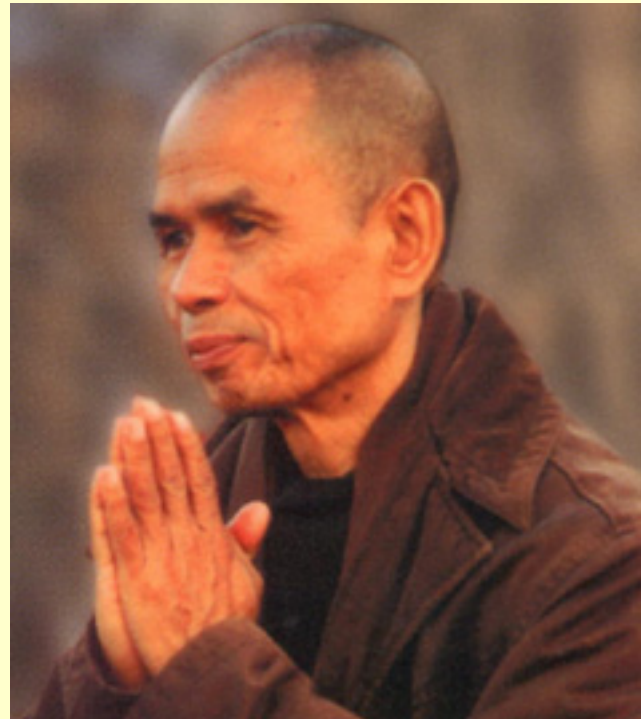
Svestan patnje izazvane nepromišljenim konzumiranjem, zavetujem se da ću negovati dobro zdravlje, i fizičko i mentalno, za sebe, moju porodicu i moje društvo, vežbajući se pažljivosti dok jedem, pijem ili bilo šta drugo unosim u sebe. Zavetujem se da ću uzimati samo ono što čuva mir, blagostanje i radost u mom telu, u mojoj svesti i u kolektivnom telu i svesti moje porodice i šire zajednice. Odlučan sam da ne uzimam alkohol ili bilo šta drugo što izaziva zavisnost, da ne koristim hranu ili druge stvari koje sadrže toksine, kao i da se klonim nekih emisija na TV, časopisa, knjiga, filmova i razgovora. Svestan sam da trovanje moga tela ili svesti ovim otrovima predstavlja izdaju za moje pretke, moje roditelje, moju zajednicu i buduće generacije. Radiću na tome da transformišem nasilje, strah, bes i zbunjenost u sebi, praktikujući jednu takvu dijetu za sebe i za društvo. Shvatam da je ispravna fizička i mentalna dijeta ključna za moj preobražaj i za preobražaj društva.

Pogledajte detaljnije objašnjenje: [Peto pravilo](#)

Uvod

Na Zapadu živim već dvadest sedam godina i tokom poslednjih deset vodio sam kurseve meditacije u Evropi, Australiji i Severnoj Americi. Tokom tih kurseva, moji studenti i ja čuli smo mnogo priča o patnji i ostali šokirani pred činjenicom koliki deo te patnje je izazvan alkoholizmom, zloupotrebom droga i sličnim postupcima koji se prenose sa generacije na generaciju.

Bolest je uhvatila duboke korene u društvu. I kada jedno mlado biće stavimo u takvo društvo a da ne pokušamo da ga zaštitimo, ono je izloženo nasilju, mržnji, strahu i nesigurnosti svaki dan, da bi na kraju i samo obolelo. Naši razgovori, TV programi, reklame, novine i časopisi zalivaju to semenje patnje u mladim ljudima, a i u onima ne više tako mladima. U sebi osećamo neku vrstu vakuuma i pokušavamo da ga popunimo jedenjem, čitanjem, razgovorom, pušenjem, pijenjem, gledanjem TV-a, odlaskom u bioskop ili čak prekomernim radom. Nalaženje utočišta u tim stvarima samo nas čini još gladnijima i manje zadovoljnima, tako da poželimo da konzumiramo još više toga. Zato su nam potrebna nekakva uputstva, nekakav lek kojim ćemo zaštititi sebe i ponovo postati zdravi. Moramo pronaći lek za našu bolest. Moramo pronaći nešto što je dobro, lepo i istinito i u čemu možemo pronaći utočište.

Kada vozimo kola, očekuje se da poštuju određena pravila, kako ne bismo izazvali nesreću. Pre dve i po hiljade godina Buda je ponudio određena uputstva za svoje nezaređene učenike, kako bi im pomogao da žive mirnim, korisnim i srećnim

životom. Bilo je to *Pet plemenitih pravila* i u osnovi svakog od njih leži sabranost pažnje. Uz pažnju, svesni smo šta se događa sa našim telima, naših osećajima, našim umovima i sa svetom oko nas, tako da izbegavamo da sebi i drugima nanosimo štetu. Pažnja štiti nas, naše porodice i naše društvo, obezbeđuje sigurnu i srećnu sadašnjost i sigurnu i srećnu budućnost.

U budizmu, pravila, koncentracija i uvid uvek idu zajedno. Nemoguće je govoriti i o jednom od njih a bez ostala dva. To se zove trostruko vežbanje - *sila*, praktikovanje pravila morala, *samadhi* - vežbanje koncentracije i *prađna* - vežbanje uvida. Pravila, koncentracija i uvid su međusobno isprepleteni. Praktikovanje pravila podstiče koncentraciju, a koncentracija je neophodna za uvid. Sabranost pažnje je osnova za koncentraciju, koncentracija nam omogućuje da pogledamo dublje, a uvid je plod dubljeg sagledavanja. Kada smo sabrani, u stanju smo da vidimo da ako se uzdržimo da učinimo "ovo", time sprečavamo da se dogodi "ono". Ovu vrstu uvida nije nam nametnuo nekakav spoljašnji autoritet. On je plod našeg posmatranja. Zato, praktikovanje tih pravila pomaže nam da budemo smireniji i koncentrisaniji, donoseći nam uvid i prosvetljenje, a time, opet, naše praktikovanje pravila dobija još čvršću osnovu. Sva tri elementa se prožimaju, svaki potpomaže druga dva i sva tri nas vode bliže konačnom oslobađanju - kraju "curenja" Pomažu nam da ne padnemo ponovo u obmanu i patnju. Kada smo u stanju da iskoračimo iz bujice patnje, to se zove *anasvara*, "prestati curiti". Sve dok i dalje curimo, nalik smo brodu sa pukotinom i neizbežno ćemo potonuti u patnju, jad i obmanutost.

Pet plemenitih pravila su sama ljubav. Voleti znači razumeti, štiti i doneti blagostanje objektu naše ljubavi. To se postiže praktikovanjem pravila. Štitimo sebe i štitimo druge.

Tumačenje Pet plemenitih pravila izloženo u ovoj knjizi je novo. Ono je rezultat uvida stečenog na osnovu prakse čitave naše zajednice. Duhovna tradicija je poput drveta. Potrebno ju je zalivati kako bi iznikli novi listovi i izdanci, i onda ono nastavlja da bude živa stvarnost. Mi rast drveta budizma potpomažemo živeći

duboko u sadašnjosti, u praktikovanju pravila, koncentraciji i uvidu. Ukoliko nastavimo da zaista predano praktikujemo ova pravila, u vezi sa našim društvom i kulturom, uveren sam da će naša deca i njihova deca još bolje razumeti Pet pravila i time dostići još dublji mir i radost.

U budističkim krugovima, jedan od prvih izraza naše želje da praktikujemo put razumevanja i ljubavi jeste da formalno primimo *Pet plemenitih pravila* od učitelja. Tokom te ceremonije učitelj čita svako od pravila i učenik ga potom ponavlja, zavetujući se da će ga proučavati i pridržavati ga se. Zaista je upečatljivo videti mir i sreću onoga ko tog trenutka prima pravila. Pre nego što je doneo odluku da ih primi možda se osećao zbunjenim, ali sa donošenjem odluke da se praktikuju ova pravila mnoge spona vezanosti i pometnje su presečene. Pošto je ceremonija završena, na licima onih koji uzimaju zavet može se videti veliko olakšanje.

Kada se obavežete da ćete poštovati makar jedno pravilo, takva čvrsta odluka proizašla iz vašeg uvida vodi do prave slobode i sreće. Zajednica je tu da vam pomogne i da svedoči o rođenju vašeg uvida i odlučnosti. Ceremonija uzimanja pravila ima moć oslobađanja i građenja. Posle ceremonije, kako nastavite praktikovanje pravila, nastojeći da steknete što dublji uvid u stvarnost, vaš mir i oslobođenost će rasti. Način na koji poštujete pravila otkriva dubinu vašeg mira i dubinu vašeg uvida.

Kad god se neko formalno zavetuje da proučava, praktikuje i poštuje *Pet plemenitih pravila*, on istovremeno uzima utočište u Tri dragulja - Budi, Dharmi i Sanghi. Praktikovanje pet plemenitih pravila jeste konkretan izraz našeg poštovanja i poverenja prema Tri dragulja. Buda je sama sabranost, Dharma jeste put razumevanja i ljubavi, a Sangha jeste zajednica koja pomaže našu praksu.

Pet pravila i tri dragulja su dragoceni predmeti za našu veru. Oni uopšte nisu nešto apstraktno - možemo ih učiti, istraživati, proširivati i proveravati na osnovu sopstvenog iskustva. Njihovo proučavanje i praktikovanje zasigurno će doneti mir i

sreću nama, ljudima oko nas i našem društvu. Nama ljudskim bićima potrebno je nešto u šta ćemo verovati, nešto što je dobro, lepo i istinito, nešto što možemo opipati. Vera u praktikovanje sabranosti pažnje - u Pet plemenitih pravila i Tri dragulja - jeste nešto što svako može otkriti, proceniti i uključiti u sopstveni svakodnevni život.

Pet plemenitih pravila i Tri dragulja imaju svoje ekvivalente u svim duhovnim tradicijama. Oni su proizašli iz naše duboke unutrašnjosti i kada ih praktikujemo to nam pomaže da se još jače ukorenimo u sopstvenu tradiciju. Pošto ste proučili Pet plemenitih pravila i Tri dragulja, nadam se da ćete se vratiti sopstvenoj tradiciji i osvetliti one dragulje koji su u njoj oduvek postojali. Pet pravila su lek za naše vreme. Podstičem vas da ih sprovedete u život na način na koji su ovde izloženi ili onako kako se podučavaju u vašoj tradiciji.

Koji je najbolji način da se praktikuju ova pravila? Ne znam. I ja još uvek učim, zajedno sa vama. Dopada mi se izraz koji se koristi u Pet pravila: "učiti se načinu". Mi ne znamo sve. Ali svoje neznanje možemo smanjiti. Konfučije je rekao: "Kad znaš da ne znaš, to je početka znanja." Mislim da je to dobar način vežbanja. Treba da budemo skromni i otvoreni, tako da smo u stanju da zajednički učimo. Potrebna nam je Sangha, zajednica, da nas podrži, i potrebno je da ostanemo u bliskoj vezi sa svojim društvom da bismo pravila praktikovali dobro. Mnogi od današnjih problema nisu postojali u Budino vreme. Otuda, moramo zajednički da pogledamo dublje i razvijamo onaj uvid koji će pomoći nama i našoj deci da pronađemo bolje načine da živimo plodonosne, srećne i zdrave živote.

Kada neko pita: "Je li ti stalo?" Je li ti stalo do mene? Je li ti stalo do života? Je li ti stalo do Zemlje? najbolji način da odgovorimo jeste da praktikujemo *Pet plemenitih pravila*. To znači podučavati delima, a ne samo rečima. Ako vam je zaista stalo, molim vas, praktikujte ova pravila za sopstveno dobro i za dobro drugih ljudi i živih bića. Ako u toj praksi date sve od sebe, tada ima budućnosti za nas, našu decu i njihovu decu

(...)

Videti detaljna objašnjenja o: **Prvom pravilu**; **Drugom pravilu**;
Trećem pravilu; **Četvrtom pravilu**; **Petom pravilu**

THICH NHAT HANH je zen budistički monah, mirovni aktivista i pesnik. On je osnivač Van Hanh budističkog univerziteta u Sajgonu, predavao je na Kolumbija univezitetu i na Sorboni, a sada živi na jugu Francuske, baveći se baštovanstvom, humanitarnim radom i podučavanjem "veštini sabranog življenja". Martin Luter KIng nominovao ga je za Nobelovu nagradu za mir 1967, rekavši pri tom: "Ne poznajem nikog drugog ko bi bio dostojniji Nobelove nagrade za mir od ovog blagog monaha iz Vjetnama."

Rev. 28/7/2001

www.geocities.com/budizam/texts/tich2.html

Akcija i reakcija u budističkom učenju

Leonard A. Bulen

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Čitavim univerzumom upravlja zakon i jedan neprekinuti sled akcije i reakcije odigrava se na planu mentalnih i moralnih postupaka, isto tako neizbežno kao i u slučaju fizičkih procesa. Otuda, Budino učenje naglašava da moralno poželjna misao, govor ili postupak kad-tad donose sreću počinocu, dok na isti način postupci koji su moralno nepoželjni podstiču u budućnosti nastanak patnje. Ono što određuje moralni karakter nekog postupka - bilo da se radi o misli, govoru ili gestu - jeste volja ili mentalni cilj koji ga motiviše. Kada je on zasnovan na velikodušnosti, na dobroj volji ili nesebičnosti, tada je moralno poželjan, a kada njegov motiv izvire iz pohlepe, mržnje ili obmanutostismatra se moralno nepoželjnim.

Tako Budino učenje naglašava potrebu razvijanja sposobnosti jasnog razumevanja svrhe svakog postupka na svakom nivou. Neke od tih aktivnosti podstiču snage u umu koje na kraju vode do povećanja dobrobiti, dok druge, budući da su s pogrešnim ciljem, rezultiraju neprijatnošću i patnjom. Zato, ukoliko se prihvatite bilo kojeg oblika mentalnog usavršavanja, jedan od vaših najvažnijih zadataka biće

jasnije razumevanje onih krajnjih motiva koji pokreću sve vaše aktivnosti. U ovome naučnom i tehnološkom dobu sasvim vam je bliska ideja da fizičke posledice imaju svoje uzroke, a da te posledice sa svoje strane mogu postati uzroci i da unutar uobičajenog toka fizičkih stvari nema mesta za slučajnost.

I mada prihvatate takav neizbežan sled akcija i reakcija na nivou materijalnog, ne prepoznajete ga uvek u moralnoj sferi. Budino učenje, međutim, govori o tome da upravo zakon uzroka i posledice važi u moralnoj sferi isto onoliko koliko i u materijalnoj. Ovo učenje naglašava činjenicu da sve u univerzumu dejstvuje prema odgovarajućim zakonima i da nijedno biće u tome univerzumu ne može da izbegne ili izmeni te zakone. Ovo definišu pet sistema zakona (panca niyama)

Prvi od njih je sistem zakona koji se tiče uspona i opadanja - to jest, rasta i propadanja - fizičkih fenomena pod uticajem toplote. Druga je grupa zakona koji se odnose na nastajanje i rast vegetacije i tela živih bića. Treći sistem tiče se mentalne akcije i reakcije, to jest voljnog postupka i njegovih rezultata u obliku zadovoljstva i patnje. Četvrto, postoje različiti zakoni koji upravljaju procesima u umu, zakoni koje proučavaju i primenjuju psiholozi. Na kraju, peti sistem zakona grupiše zajedno mnoštvo zakona koji se odnose na fizičke i mentalne fenomene uopšte, a nisu obuhvaćeni ostalim sistemima zakona.

Od ovih pet grupa jasno je da nas u ovom kontekstu zanima treći sistem. Tako je sistem zakona koji upravljaju voljnim postupkom i njegovim posledicama samo jedan od pet grupa zakona, ali je najdirektnije povezan sa vašom srećom i žalošću, vađim bolovima i zadovoljstvima.

Izvorni budistički termini se ponekad prevode kao moralno i nemoralno, dobro i loše. Međutim, često se prevode i kao poželjno i nepoželjno, jer se moralni postupak smatra i poželjnim, jer kao svoj krajnji rezultat donosi zadovoljstvo, a nemoralni postupak, pošto vremenom donese patnju počiniocu, smatra se nepoželjnim.

Bilo kakva aktivnost - moralno ispravna ili ne - stvara, naravno, i svoj fizički rezultat. Ako bacite kamen prozoru, on će ga razbiti, bilo da je motivacija koja stoji iza tog postupka moralno poželjna ili ne. Razbijeni prozor je normalna fizička posledica postupka bacanja kamena.

Ali pretpostavimo da je taj postupak motivisan nekakvom moralno nepoželjnom voljom (kao što je mržnja), tada će postojati i mentalna posledica. Ispoljavanje mržnje ojačaće mržnju koja već postoji u umu, baš kao što vežbanje mišića povećava njihov obim. Kao posledica toga, mržnja će postajati dominantni faktor unutar vašeg mentalnog sklopa.

Mržnja je samo jedan član iz grupe mentalnih faktora kojivode ka patnji. Na ovaj ili na onaj način, jednog trenutka u bližoj ili daljoj budućnosti, taj mentalni faktor doneće vam neku vrstu patnje. Osnovni uzrok te patnje je nije sam čin bacanja kamena, već mržnja ili zlovolja sadržana u voljnom činu bacanja kamena.

Jasno je da je postupak bacanja kamena prema prozoru mogao biti motivisan ne samo mržnjom, već i nekakvom dobrom namerom. Možete takav postupak, na primer, počinuti u nameri da omogućite da u dimom ispunjenu sobu neke kuće u plamenu uđe svež vazduh i tako spasete nečiji život. U takvim okolnostima nesebičnost podstaknuta vašim poželjni voljnim postupkom ojačaće u vama već postojeći mentalni faktor blagonaklonosti, a ojačani mentalni faktor će vas na kraju dovesti u okolnosti koje će vam pružiti sreću.

Tako moralno poželjna voljna aktivnost donosi užitek u jednom trenutku u budućnosti, dok nepoželjna voljna aktivnost na kraju donosi patnju. S druge strane, postupak iza kojeg ne stoji volja (i koji naravno donosi uobičajene fizičke posledice) ne stvara bilo kakav rezultat u vidu ojačavanja faktora uma, niti kroz buduću sreću ili nesreću. Tamo gde nema volje nema ni elementa moralnog ili nemoralnog. Lična želja ili volja u svome primarnom obliku jeste nagon za životom,

nagon za održanjem sopstva i potvrđivanjem toga sopstva. Iz te temeljne želje za životom nastaju različitesklonosti, koje prepoznajemo kao nagone, instinkte i želje, kojima se pridružuju emocije.

U budističkoj psihologiji instinkti i želje se smatraju manifestacijama osnovne volje za životom. Ta volja za životom se, po pravilu, jednostavno naziva žeđ: žeđ za postojanjem, želja da se živi kao posebno sopstvo zavek. Ali konačno oslobađanje od nesreće moguće je postići jedino nadilaženjem lične egzistencije. Žeđ za egzistencijom, ukorenjena u neznanju, označava se kao primarni uslov od kojeg zavisi postojanje svake patnje. Tako je krajnji cilj praktikovanja budističkog puta dostizanje prosvetljenja.

To, naravno, znači prevazilaženje želje, ali samo dotle dokle je ta želja naša lična, odnosno ka nama usmerena. Rečeno je:

"Poći odavde gde smo sada i odlučno odbaciti SVAKU želju značilo bi umreti, a umiranje ne rešava problem."

(Hjuston Smit)

Vrsta želje koju treba prevladati jeste otudaona koju bismo mogli nazvati neznačajkom željom ili iracionalnomželjom. Citirajmo ponovo:

"Želje vezane za osnovne nužnosti života moguće je zadovoljiti, dok sebične želje nije moguće bilo kada umiriti. One ne izvire iz hemije tela, već su čiste mentalne konstrukcije - biti sve više i više, imati sve više i više: novca, moći, ugleda, ljubavi; preteći i zaseniti sve druge, biti naj-naj. To je jedan nemoguć san, koji i ako se ostvari neće sobom doneti ni spokojstvo ni trajnu sreću. Pohlepni, ljubomorni, zavidljivi nikada ne mogu biti zadovoljni, jer njihovo nezadovoljstvo i nesreća ne izvire iz bilo kakve stvarne uskraćenosti u pogledu nečeg neophodnog za život, već iz nedostataka i deformacija njihovog karaktera".

Iz svega ovoga uvidećete da se u budizmu prvim i poslednjim neprijateljem smatra neznanje - neznanje ne u smislu pomanjkanja obrazovanja, već pomanjkanja sposobnosti za pravilno razlučivanje stvari. Takođe vam je sada jasno da konačnu pobedu koju treba ostvariti jeste zadobijanje sposobnosti razlučivanja i uviđanja, a da je osnovno oružje u toj bici ispravna sabranost pažnje u različitim oblicima.

* * *

Lična volja je, otuda, jedan vid volje za životom, slepe žeđi za postojanjem koja se u ovome ljudskom životu ispoljava putem ličnih instinktivnih i emocionalnih faktora. Svi oni skupa sačinjavaju dinamičke elemente mentalnog života.

Budistička psihologija prihvata sistem klasifikovanja dinamičkih faktora uma koji je ponešto drugačiji od sistema sa kakvim se srećemo u zapadnoj psihologiji. On uključuje ne samo instinktivne elemente, već i mentalne navike razvijene iz instikata, kao i obrasce mišljenja slobodno razvijane nasuprot tim instinktima.

Ova se klasifikacija generalno javlja u budističkoj literaturi kao spisak pedeset aktivnih mentalnih faktora (nasuprot receptivnim mentalnim faktorima znanim kao osećaj i opažaj) i svih tih pedeset faktora sačinjavaju dinamičke komponente uma. Neki od njih su direktno izvedeni iz osnovnog nagona za održanjem, dok su drugi razvijeni kao suprotnost egoističkim sklonostima, ali svi učestvuju u formiranju ponašanja. Zato ih možemo označiti i kao pedeset odrednica. Nema potrebe da se ovde detaljno bavimo svim tim odrednicama. Sve što je potrebno pomenuti u sadašnjem kontekstu jesu tri, koje se nazivaju korenima nepoželjne voljne aktivnosti i njihove suprotnosti, odnosno tri izvora poželjne voljne aktivnosti.

Tri korena nepoželjne volje su pohlea, mržnja i obmanutost, dok su njihove suprotnosti - velikodušnost, dobronamernost i razumevanje - koreni poželjne

voljne aktivnosti. Ta aktivnost može se ispoljiti kao telesna i verbalna radnja ili kao misao; ali u svemu tome je presudan motiv koji stoji iza te aktivnosti, mentalna odrednica koja je podstiče.

Tri korena nepoželjne volje su pohlepa, mržnja i obmanutost, dok su njihove suprotnosti - velikodušnost, dobronamernost i razumevanje - koreni poželjne voljne aktivnosti. Ta aktivnost može se ispoljiti kao gest, govor ili misao; ali u svemu tome je presudan motiv koji stoji iza te aktivnosti, mentalna odrednica koja je podstiče.

Tako, ako mislite ili govorite motivisani pohlepom, bila ona u očiglednom i intenzivnom obliku ili u slabom i prikrivenom obliku, vi na taj način jačate pohlepukao faktor vašeg mentalnog sklopa. Sa druge strane, kada delujete iz velikodušnosti, time ujedno i jačate tu odrednicu sopstvenog uma. Isto je sa mržnjom i dobronamernošću kao njezinom protivtežom. Onaj ko sebi dopušta da postane ljut ili iznerviran istovremeno u svome umu stvara faktor mržnje, dok čineći napor da bude tolerantan i strpljiv sa ljudima koji ga iritiraju ili stvarima koje ga onespokojavaju povećava mentalni faktor dobronamernosti u svome umu.

I opet, ako mislite, govorite ili postupate na egoističan način dopuštate sebi da budete motivisani obmanutošću, jer obmanutost u ovome kontekstu znači prvenstveno obmanu o postojanju sopstva, zajedno sa samoobmanom i osećanjima supreornosti i inferiornosti koja je prate. Otuda vama sve više ovladava obmanutost, pošto postaje jača no što je bila.

Kada, sa druge strane, nastojite da razaberete pravu prirodu iluzije o sopstvu i oslobodite se samoobmane jačate i suprotni faktor - razumevanje. Tako razumevanje - ili neobmanutost, kako se često naziva - postaje jača odrednica vaših misaonih procesa.

Kao što vidite, moralno nepoželjne odrednice koje postoje kao delovi vašeg mentalnog sklopa ometaju vaše napredovanje ka konačnom oslobađanju; tako o

njima možete govoriti kao o 'smetnjama'. Na isti način, možete videti da moralno poželjni faktori uma podstiču vaše napredovanje ka konačnom oslobađanju, te ih otuda možemo nazvati 'podsticajima'. Iz ovoga ćete zaključiti da ispoljavanje neke odrednice odmah daje svoj efekat unutar uma. Taj neposredni efekat je jačanje te odrednice, što joj naravno ubuduće olakšava da dejstvuje.

Međutim, nije to sve. Svaka od odrednica o kojima smo govorili, svaki od aktivnih ili dinamičkih faktora koji pomažu u konstituisanju uma kao celine, može se prikazati kao nagomilavanje energije unutar uma. Možete svaku odrednicu - velikodušnost, sa jedne, ili pohlepu, sa druge - posmatrati kao akumulaciju specifične vrste sile unutar uma i svaka takva sila će kad-tad u budućnosti doneti određenu vrstu iskustva.

To buduće iskustvo je rezultat prvobitne voljne aktivnosti - reakcija na prvobitni postupak. voljna aktivnost na prvome mestu podstiče nagomilavanje specifične mentalne sile, a ta sila sa svoje strane donosi reakciju u obliku zadovoljstva ili patnje. Otuda se akumulirana sila može nazvati 'silom reakcije'. Akumuliranje sile reakcije velikodušnosti će u jednosme trenutku podstaći priyatnost bilo koje vrste, baš kao što će akumuliranje energije u baterijskoj lampi u jednom trenutku podstaći svetlost. Energija u bateriji može proizvesti svetlost jedino u povoljnim uslovima: mora postojati sijalica i biti pritisnut prekidač na lampi. Tada struja može da poteče kroz vlakno, koje se zažari. U tom procesu - ukoliko ne isključimo struju ili zamenimo bateriju - energija će na kraju biti sasvim utrošeno.

Na sličan način, akumuliranje sile reakcije velikodušnosti podstaći će zadovoljstvo jedino kada okolina pruža odgovarajuće uslove; a sve dok se to ne dogodi sila reakcije ostaje, da tako kažemo, uskladištena. Kada se na kraju povoljne okolnosti steknu, određena sila reakcije izazove srećno iskustvo i u tom procesu postaje sve slabija, dok se na kraju sasvim ne utroši, sem ukoliko ne bude zamenjena novom velikodušnošću.

U celini uzev, takva zamena je u nekim slučajevima moguća istovremeno sa pražnjenjem. Ako doživljavajući srećno iskustvo nastavite da ispoljavate velikodušnost, tada će se ta sila reakcije dopunjavati čak i onda kada se troši. To je slično cisterni iz koje crpите vodu, ali je povremeno kiša opet napuni. Međutim, ako uživajući u plodovima ranijih velikodušnih dela postanete sebični i pohlepni, tada je vaš um nalik cisterni za vreme suše: voda se crpi, a nikada ne dodaje, tako da će cisterna na kraju presušiti.

Kako je sa faktorom uma poznatim kao velikodušnost, tako je i sa njemu suprotnom odrednicom - pohlepom. Ispoljavajući koristoljublje u bilo kom obliku, u sopstvenom umu istovremeno akumuliramo novu silu reakcije pohlepe. Kada u budućnosti spoljašnji uslovi budu povoljni, ta akumulacija će se utrošiti kroz patnju. Tokom te patnje možda ćemo zapsti u nova nepovoljna stanja uma, kao što je samosažaljenje, što će samo pojačati već akumuliranu silu reakcije. Sa druge strane, možemo pri tome razvijati strpljivost i druge poželjne osobine uma, tako da će se akumulirana sila koja izaziva upravo tu patnju na kraju istrošiti.

* * *

I dok je svaki tip faktora uma određena sila reakcije, u celini ih možemo podeliti u dve velike grupe - prva, sile reakcije koje vode ka sreći, i druga, sile reakcije koje vode ka patnji. Često se o njima govori kao o dobrim delima i gresima, pa tako kažemo de će neko ko ima veliku količinu dobrih dela u budućnosti uživati u velikoj sreći, dok će drugi, koji je nagomilao mnoštvo grehova kad-tad pretrpeti veliku patnju. Inače, energije reakcije koje postoje unutar uma su uskladištene, da tako kažemo, ispod nivoa dostupnog svesti. Podsvesni aspekt uma u budističkoj terminologiji naziva se životnom podstrujom. To je tok mentalne energije koji postoji ispod praga svesti i tu je skladište posledica svih prošlih postupaka i iskustava.

Ova životna podstruja može se uslovno nazvati skladištem energije reakcije

preostale od svih ranijih voljnih postupaka, a ne smete ideju o skladištu uzeti suviše doslovno. Iskustva našeg života nisu bukvalno smeštena nigde na način kako je voda smeštena u rezervoaru, već potencijalno, dakle kao što plod jabuke postoji u drvetu. Vi naravno ne verujete da su jabuke "uskladištene" na nekom mestu u drvetu. Tek uz odgovarajuće klimatske uslove, povoljno tlo i ishranu, energije unutar drveta jabuke će izazvati da se plod jabuke pojavi na granama; na isti način, uz povoljne spoljne uslove, energije unutar životne podstruje će zasnovati i pospešiti iskustva u skladu sa svojom prirodom.

Vetar nije nigde uskladišten u vazuhu, ali pri određenim toplotnim uslovima vazduh će se širiti ili skupljati i stvarati vetar. Isto tako, vatra nije uskladištena u zrnu šibice, ali u odgovarajućim uslovima trenja šibica će dati vatru.

Tako životna iskustva, zajedno sa njima odgovarajućom srećom ili patnjom, nisu bukvalno uskladištena u životnoj podstruji, ali u odgovarajućim uslovima ona će doneti plod, kao što se to događa na granama jabuke. Sada je jasno da energija reakcije ne može izazvati efekat sve dok se ne steknu odgovarajući uslovi za njeno delovanje ili pražnjenje. Ako se ti uslovi ne steknu u ovom životu, to znači da u njemu ne možete da žanjete zadovoljstvo ili patnju kao posledicu dotadašnjih postupaka.

Uviđate, dakle, da će na kraju vašeg sadašnjeg života preostati mnogo energije reakcije, pozitivne i negativne, koja nije imala prilike da se isprazni. Šta se događa sa tim neutrošenim i neispražnjenim energijama reakcije? Kada umrete vaše telo će se raspasti, naravno, ali Buda uči da različite komponente uma preživljavaju u obliku životne struje, struje mentalne energije, koja se sastoji od neispražnjenih energija reakcije. To je ono što životna struja zapravo jeste, jedan stalno menjajući tok energije reakcije, a posle vaše smrti ta životna energija će pokrenuti novi život i tako izazvati rođenje novog bića. Novo biće ste vi sami, pošto životna struja nije prekinuta. Novo biće nasleđuje sve energije reakcije - sve mogućnosti za sreću, za patnju i za nove voljne aktivnosti - od prethodnog bića, koje ste takođe bili vi. Sa

gledišta kontinuiteta novo biće je isto kao prethodno (iako u drugom telu), jer se kontinuitet životne struje ne prekida ni smrću niti rođenjem.

Već smo videli da moralni zakon akcije i reakcije, kako je izložen u Budinom učenju, tvrdi da svako od nas doživljava sreću i patnju u tačnoj srazmeri sa moralnim kvalitetima svojih ranijih postupaka. Videli smo takođe da prema ovom učenju moralni i nemoralni postupci stvaraju energije unutar uma i te nas energije - energije reakcije, kako ih nazivamo - konačno vode u iskustva sreće i patnje. Ovo je možda pojednostavljivanje problema, jer preciznije rečeno Budino učenje govori da svaki uzrok ima više posledica, dok svaku posledicu izaziva više uzroka. Drugim rečima, ništa se ne javlja samo zbog jednog uzroka i ništa ne izaziva samo jednu posledicu; sve se prepliće sa mnoštvom drugih stvari. Međutim, osnovna stvar je da moralno ispravni postupci donose sobom uživanje određene vrste, dok moralno neispravni postupci donose patnju.

Koncept energije reakcije nam omogućuje da vidimo kako se budistička ideja ponovnog rođenja razlikuje od nebudističkih verovanja u reinkarnaciju, jer ono što je u budističkom učenju životna struja, to je duša u uobičajenom smislu. Ovo nas dovodi do tačke u kojoj posebna životna energija reakcije (pokretana posebnom voljnom aktivnošću) ulazi u igru. Ako pljačkate banku i loše isplanirate bekstvo, bićete odmah uhvaćeni i uskoro kažnjeni. Ako dobro isplanirate bekstvo i u tome uspete, ali pri tome ipak ostavite nekoliko tragova, možda nećete biti uhvaćeni u narednih pet godina, ali kada na kraju ipak budete uhvaćeni i osuđeni moći ćete da uočite vezu između uzroka (vašeg nemoralnog postupka) i posledice u obliku kazne. Međutim, može se dogoditi da se posle pljačke banke tako dobro sakrijete da izbegnete kaznu u ovom životu, tako da vas kazna (odgovarajuća reč u ovom kontekstu, ali ne sasvim precizna) možda neće stići ni u sledećih nekoliko života. U tom slučaju niste u mogućnosti da uvidite vezu između uzroka i posledice.

Ovde opet pojednostavljujemo situaciju govoreći kao da jedan uzrok donosi samo jednu posledicu, ali cilj našeg interesovanja je vreme za koje određena energija

reakcije dejstvuje. Kao što smo već rekli, energija reakcije se ne može utošiti dok se ne stvore odgovarajući uslovi za njezino dejstvo; a pod uslovima podrazumevamo i one spoljne, odnosno uslove okoline, kao i one unutar samog uma. To znači da ako ste postupili moralno neispravno - a to je, na primer, pljačka - tokom vremena dok uživate blagodeti serije prošlih moralno ispravnih postupaka ne možete da žanjete suprotne efekte nemoralnih postupaka. Kažete tada da vas prati sreća i to je tačno samo utoliko ukoliko shvatate da je sreća zaista plod vaših ispravnih postupaka.

Slično ovome, ako postupite velikodušno možete da očekujete nekakav vid sreće kao rezultat, ali ona možda neće doći u bliskoj budućnosti, čak možda ni u sadašnjem životu. Možda ste u sred dugog perioda frustracije i padova kao posledice neke prošle faze moralno neispravnih postupaka, čija energija reakcije mora da dođe do izražaja i iscrpi se.

Tako Budin nauk uči da se posledice nekih postupaka osećaju odmah i da se njima posledične energije reakcije iscrpljuju ubrzo pošto su nastale; ali mnoge voljne aktivnosti su sa odloženim dejstvom, jer energije reakcije koje su njima proizvedene imaju svoje dejstvo u obliku sreće ili patnje tek nakon nekoliko života. Posledice slabijih voljnih aktivnosti mogu biti neutralisane jačin energijama reakcije suprotne prirode. Tako ako se slaboj ometajućoj energiji reakcije suprotstavi jača unapređujuća, tada jača može slabiju da neutrališe, gubeći pri tome i deo svoje snage.

Ovo se, ipak, ne može primeniti na jaku energiju reakcije izazvanu veoma određenom moralno ispravnom ili neispravnom aktivnošću. Energije reakcije pokrenute u mentalnoj strukturi takvim aktivnostima nikada ne mogu biti neutralizovane i čak ako se ni tokom više narednih života ne steknu odgovarajući uslovi za njihovo pražnjenje, one će se kad-tad ispoljiti nesmanjenom žestinom. Zbog toga se one nazivaju energijama reakcije sa neograničenim dejstvom i sve dok su pritajene ubrajaju se u rezerve energije reakcije. Pored energija reakcije sa

neograničenim dejstvom, postoje i druge snažne energije reakcije izazvane veoma jakim negativnom voljnom aktivnošću ili pak veoma uzvišenim stanjima uma. Pokretanje ove energije reakcije, tvrdi se u Budinom učenju, ima prvenstvo nad svim ostalim vrstama. Tako uoštate da koliko god bilo vreme između uzroka i njegove posledice krajnji rezultat voljne aktivnosti jeste neizbežan.

Na prvi pogled vam se može učiniti da su sadašnjost i budućnost potpuno i bez izuzetka određeni prošlošću, da možete doživeti samo ono što je već uslovljeno vašim prošlim delima. Ovakvo fatalističko shvatanje, međutim, nije deo Budinog učenja o uzroku i posledici. Istina je da se delom - veoma velikim delom - pod uticajem energija reakcija proizvedenih vašim prošlim voljnim aktivnostima, ali one nisu jedina energija unutar vašeg uma; postoji takođe i mogućnost vaše sadašnje volje.

Volja ili želja postoji kao energija unutar uma, kao što postoje pažnja i usredsređenost. Ne ulazimo u diskusiju o slobodnoj volji, izuzev podsećanja da je sve ono što učinimo uslovljeno unutrašnjim i spoljašnjim faktorom; ali moramo shvatiti da volja postoji u smislu da je sačinjena od energije želje usmerene prema nekom objektu. Pošto volja postoji kao energija želje upravljena ka objektu, jasno je da možemo koristiti tu volju da manipulišemo sadašnjim rezultatima prošlih aktivnosti. Pod "manipulisanjem" sadašnjim rezultatima prošle aktivnosti ne podrazumevamo da možemo da poništimo te rezultate, već da iskoristimo naša sadašnja iskustva kao pomoć u napredovanju ili da dozvolimo nekom od tih iskustava - prijatnom ili neprijatnom - da uspore naše napredovanje.

Ali da bismo manipulisali našim sadašnjim iskustvima - da ih iskoristimo kao sredstvo za napredovanje - moramo razviti neophodne moralne osobine. Iako je sadašnjost uslovljena prošlošću, kao što je budućnost uslovljena sadašnjošću, budućnost je neraskidivo vezana i za prošlost, pošto ona zavisi i od toga šta činimo sa našom sadašnjom snagom volje.

U mnogim okolnostima tačno je da ima malo ili uopšte nema prostora za konstruktivnu, odnosno unapređujuću delatnost, jer je pritisak energija reakcija iz prošlosti tako velik, a sadašnja volja tako slaba. Međutim, u celini gledano, ako inemate izbor u akciji, barem je moguće da regulišete svoje mentalne i moralne odgovore na situaciju, makar do određenog stepena.

Zato, pod teškim uslovima koje ne možete da izmenite, ipak možete da vežbate strpljenje i toleranciju, suočavajući se sa situacijom i ne dozvoljavajući da vas potpuno savlada. Na taj način, prolazeći kroz teško razdoblje bolnih posledica energija reakcije, izgrađujete unutar svoje mentalne strukture nove, unapređujuće energije reakcije, koristeći tako i nepovoljnu situaciju na najpovoljniji mogući način.

Rev. 26/05/02

www.geocities.com/texts/bulen1.html

Budizam - metod vežbanja uma

Leonard A. Bulen

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Kada pročitate ponešto o budizmu u dnevnim novinama obično pomislite kako je on neraskidivo vezan za ogromne kamene idole i monahe u žutim ogrtačima, za atmosferu zgusnutu od raznovrsnih egzotičnih mirisa. Nikada ni ne pomislite da u tome ima bilo čega što bi se i vas ticalo, izuzev možda orijentalnog spektakla.

No da li se budizam sastoji jedino od toga? Da li razni TV izveštači daju snimke pravoga budizma? Da li vam časopisi sjajnih stranica pokazuju suštinu ili samo ono spoljašnje? Pogledajmo zato šta budizam zaista jeste, budizam kakav je izvorno bio izložen i kakav još uvek postoji ispod spoljašnjih ukrasa i predstava.

Mada se najčešće smatra religijom, budizam je u osnovi metod usavršavanja uma. Tačno je da on sa svojom monaškom tradicijom i naglaskom na etičkim kvalitetima poseduje mnoge od spoljašnjih karakteristika koje Zapadnjaci povezuju sa religijom. Međutim, on nije teističan, jer ističe da univerzumom upravljaju bezlični zakoni, a ne neki bog-stvoritelj; molitva nema nikakvog smisla, jer Buda je bio učitelj, a ne božanstvo; a predanost se ne smatra religijskom obavezom, već jedino sredstvom izražavanja zahvalnosti prema utemeljivaču i sredstvom samorazvijanja.

Zbog toga, posmatran sa te strane, budizam ni u kom slučaju nije religija.

Činjenica je takođe da budizam poznaje veru jedino u smislu poverenja u put koji je preporučio Buda. Od budiste se ne očekuje da gaji slepu veru ili da veruje u bilo šta samo zato što je to izrekao Buda ili zato što tako kaže tradicija ili zato što tako drugi veruju. On se, naravno, može odlučiti da Budino učenje uzme kao radnu hipotezu i ima poverenje u njega, ali se ne očekuje da bilo šta prihvati sve dotle dok to ne prihvati njegov razum.

Ovo ne znači da se sve može pokazati na racionalan način, jer mnoge stvari leže izvan dosega intelekta i moguće ih je dokučiti jedino razvijanjem viših sposobnosti; ali ostaje činjenica da nema potrebe za slepim prihvatanjem bilo čega u Budinom učenju. Budizam je način života zasnovan na vežbanju uma. Njegov krajnji cilj je da pokaže put do potpunog oslobađanja od patnje dostizanjem Neuslovljenog, stanja izvan domena običnog, neuvežbanog uma. Njegov neposredni cilj je da udari u koren patnje u svakodnevnom životu.

Svaka čovekova aktivnost usmerena je, neposredno ili posredno, ka postizanju sreće u ovom ili onom obliku ili, ako to isto izrazimo negativnim pojmovima, svaka čovekova aktivnost je usmerena ka oslobađanju od nekog oblika nezadovoljstva ili neugode. Tako se nezadovoljstvo može smatrati polaznom tačkom čovekove aktivnosti, sa srećom kao krajnjim ciljem.

Nezadovoljstvo, polazna tačka čovekovog postojanja, takođe je polazna tačka budizma; ta činjenica je izražena u formuli četiri osnovne tvrdnje, koje se tiču činjenice da postoji nezadovoljstvo, njegovog uzroka, mogućnosti njegovog lečenja i načina lečenja. Prva osnovna tvrdnja se može ovako iskazati:

NEZADOVOLJSTVO JE NEIZBEŽNO U ŽIVOTU ČIJI JE CENTAR SOPSTVO

U svome izvornom značenju reč koja je ovde prevedena kao "nezadovoljstvo" i

koja se često prevodi kao "patnja" obuhvata ne samo bol, žalost i nezadovoljstvo, već i sve što je neugodno, od akutnog fizičkog bola i oštre mentalne teskobe, na jednom kraju, do lakog zamora, dosade i blagog razočarenja. Ponekad se ovaj termin prevodi i kao "nezadovoljstvo" ili "nezadovoljenost"; u nekom kontekstu ovo je prikladnije, dok je u drugom reč "patnja" ekspresivnija. Zbog toga ćemo koristiti i "patnju" i "nezadovoljstvo" i "nezadovoljenost", već prema kontekstu.

Dakle, Budino učenje kaže da su nezadovoljstvo ili patnja neodvojivi od života čiji je centar sopstvo; ovo takođe zahteva objašnjenje. Naime, učenje tvrdi da sopstvo, uzeto kao trajna, nepromenljiva, večna duša, ne postoji. Srž svakoga bića nije bilo kakva nepromenljiva duša, već životna struja, jedan stalno promenljiv tok energije koji ni u dva sasvim bliska trenutka nije isti.

Sopstvo, uzeto kao jedna večna duša, otuda je obmana i gledano sa krajnje tačke gledišta uopšte ne postoji; a samo unutar te obmane sopstva može postojati patnja. Kada na kraju prevladamo tu samoobmanu i dostignemo konačno prosvetljenje, dostižemo ujedno i onu apsolutnu egzistenciju što leži izvan ovoga relativnog univerzuma. U tome apsolutnom stanju, u Neuslovljenome, patnja je iskorenjena; ali sve dok preostaje bilo kakav element sopstva, makar to bila i obmana, patnja ostaje moguća.

Moramo razumeti, zato, da Prva osnovna tvrdnja ne znači da je patnja neizbežna; ona znači da je patnja neizbežna u životu čiji je centar sopstvo ili sve dok traje iluzija sopstva. Sada možemo preći na Drugu osnovnu tvrdnju, koja glasi:

IZVOR NEZADOVOLJSTVA JE ŽELJA

Ako se okliznete na skliskom podu i ugruvate, reći ćete da je uzrok vašoj patnji sklizak pod. U tome ste, naravno, u pravu i reći da je uzrok vašem padu želja nema nikakvog smisla. Ali Druga osnovna tvrdnja se ne odnosi na pojedinačne slučajeve ili neposredne uzroke. Ona znači da je povezujuća sila koja drži na okupu

Životni tok želja usmerena ka sopstvu; jer ta životna struja ta iluzija sopstva sadrži u sebi uzroke patnje, dok je sklizak pod tek jedna od prilika za ispoljavanje te patnje.

Očigledno je nemoguće, prema prirodi sveta u kojem živimo, da patnju izlečimo uklanjanjem svih prilika za ispoljavanje patnje; dok je prema budizmu moguće da se udari po njezinom prvom ili temeljnom uzroku.

Zbog toga treća osnovna tvrdnja glasi:

OSLOBAĐANJE SE MOŽE POSTIĆI RAZARANJEM ŽELJE

Želja usmerena ka sopstvu drži na okupu sile koje čine životnu struju, onaj tok postojanja koji nazivamo sopstvom; i samo unutar te iluzije sopstva nezadovoljstvo ili patnja mogu postojati. Uništavanjem onoga što održava tu iluziju sopstva razara se i osnovni uzrok patnje. Krajnji cilj budističke prakse otuda je poništavanje sopstva. Tu nastaje dobar deo nesporazuma, što je i normalno; ali onda kada shvatimo da poništavanje sopstva znači i poništavanje iluzije ovi nesporazumi nestaju. Kada je obmana uklonjena, pojavljuje se stvarnost; tako razaranje iluzije znači otkrivanje stvarnosti. Stvarnost se ne može otkriti sve dotle dok je iluzija sopstva zaklanja.

A kakva je ta stvarnost koja se pojavljuje kada se obmana ukloni? Krajnja realnost je Neuslovljeno, zvano još i Nerođeno, Nenastalo, Nestvoreno i Nesastavljeno.

Možemo ga prikladno i ne sasvim precizno opisati kao pozitivno stanje bića.

Karakteriše ga vrhunsko blaženstvo i potpuna oslobođenost patnje i ono je toliko drugačije od uobičajenog iskustva da ga zapravo ne možemo ni opisati.

Neuslovljeno se može nagovestiti, u izvesnoj meri, jedino nabrojanjem onoga što nije; jer ono je izvan reči i izvan misli. Dostizanje Neuslovljenog je krajnji cilj čitave budističke prakse i isto je što i postizanje oslobođenja od nezadovoljstva ili patnje.

Ovo nas dovodi do poslednje od Četiri osnovne tvrdnje:

PUT OSLOBAĐANJA JE PLEMENITI OSMOSTRUKI PUT

Osam činilaca ovoga puta su:

1. Ispravno razumevanje, znanje o pravoj prirodi egzistencije
2. Ispravna misao, misao oslobođena požude, zlovolje i okrutnosti;
3. Ispravan govor, govor bez laži, ogovaranja, gneva i naklapanja;
4. Ispravni postupci, izbegavanje ubijanja, krađe i preljube;
5. Ispravno življenje, obavljanje profesije koja ne ugrožava ostala svesna živa bića;
6. Ispravan napor, napor da se uklone nečistoće u umu;
7. Ispravna sabranost pažnje, usavršenost uobičajene sposobnosti pažnje;
8. Ispravna koncentracija, negovanje natprirodnih stanja uma da bi se stekla svest o Neuslovljenome, krajnjoj realnosti izvan relativne pojavnosti univerzuma.

* * *

Sada možete videti da na ovom Osmostrukom putu nema bilo čega suštinski religioznog; on je pre neka vrsta moralne psihologije. Ali na Istoku, baš kao i na Zapadu, ljudi po pravilu traže nešto što će ih već na prvi pogled impresionirati, tako da u nekim slučajevima sporedno dobija veći značaj od suštinskog.

Dok neke spoljašnje osobine prakse u budizmu nužno variraju u skladu sa okolinom, suština i trajne karakteristike te prakse su sažete u Plemenitom osmostrukom putu, srednjem putu između štetnih ekstrema, kako je to Buda podučavao. Mada je zgodnije govoriti o različitim vidovima Osmostrukog puta kao o osam delova, njih ne treba smatrati odvojenim delovima koji se prelaze jedan po

jedan. Naprotiv, svaki treba praktikovati zajedno sa ostalima i možda je bolje razmišljati o njima kao o osam paralelnih staza na jednom jedinom putu nego o osam sukcesivnih delova.

Prvi deo ovoga puta, ispravno razumevanje, prvenstveno zavisi od sagledavanja stvari onakvim kakve one jesu, bez okolišenja. Drugim rečima, ispravno razumevanje započinje kao intelektualno shvatanje prirode postojanja i kao takvo se može smatrati početkom Puta; ali kada se tim putem stigne do kraja, ovo puko intelektualno shvatanje se nadomešćuje direktnim i prodornim uviđanjem apsolutne ili neuslovljene realnosti koja leži iza sveta relativnosti.

Dok se ispravno razumevanje može smatrati potpunim razumevanjem Budinog učenja, ono je zasnovano na prepoznavanju tri dominantna obeležja relativnog univerzuma, univerzuma vremena, oblika i materije. Ova tri obeležja se ukratko mogu izložiti na ovaj način.

1. Nepostojanost: Sve stvari u relativnom univerzumu se neprestano menjaju.
2. Nespokojstvo: Izvestan stepen patnje ili nespokojstva svojstven je životu usmerenom ka sopstvu ili životu ograničenom relativnošću univerzuma i individualne egzistencije.
3. Nepostojanje sopstva: Nijedno biće ni ljudsko, niti bilo koje drugo ne poseduje trajnu, nepromenljivu, večnu dušu ili sopstvo. Umesto toga, svako se biće sastoji od jednog stalno menjajućeg toka sila, jedne stalno menjajuće struje materijalnih i mentalnih fenomena, nalik reci koja neprekidno teče i ni za trenutak ne zastane.

Tako sopstvo nije statičan entitet, već jedan uvek promenljiv tok. Ovakav dinamički koncept postojanja je tipičan za dublje budističko razumevanje stvari; ne postoji u životu ništa statično i pošto je on u stalnom kretanju, moramo naučiti da se krećemo zajedno sa njime. Drugi vid ispravnog razumevanja jeste uviđanje da

se sve u univerzumu odvija prema strogom sledu uzroka i posledica ili akcija i reakcija, sledu koji je isto tako nepromenljiv i precizan u mentalnoj ili moralnoj sferi kao i u fizičkoj.

U skladu sa tim zakonom moralne akcije i reakcije svaka moralno ispravna ili poželjna voljna aktivnost kad-tad počiniocu donosi sreću, dok nepoželjna ili moralno loša voljna aktivnost počiniocu donosi patnju.

Posledice poželjnih i nepoželjnih voljnih aktivnosti - što znači, sreća i patnje koje iz toga proizilaze - u principu ne dolaze odmah, postoji određena vremenska pauza, pošto plod sreće ili patnje može da se ispolji tek kada se steknu odgovarajući uslovi. Tako se posledice ne moraju javiti u ovome životu. Zato se u trenutku smrti obično javlja količina "zasluga" koje se još nisu ispoljile kao sreća; i u isto vreme postoji količina "grehova" koji kao svoju neizbežnu posledicu još nisu doneli patnju. Posle smrti se telo, naravno, raspada ali životna struja nastavlja da postoji, ne u obliku nepromenljive duše, već jednog stalno menjajućeg toka energije. Odmah posle smrti novo biće začinje novi život kako bi nastavilo taj životni tok; ali novo biće nije nužno ljudsko i preporađanje se može odigrati na nekom drugom nivou egzistencije.

No, u svakom slučaju, novo biće je neposredni produžetak bića koje je upravo umrlo. Tako novo biće postaje direktni nastavak starog bića i životna struja je neprekinuta. Novo biće nasleđuje od starog bića svu količinu zasluga koje će jednom u budućnosti neizbežno doneti sreću. U isto vreme, novo biće nasleđuje od staroga i su količinu grehova, koji će u budućnosti doneti patnju.

U stvari, gledano iz ugla kontinuiteta, novo biće je isto kao i prethodno. Na potpuno isti način to jest, jedino u smislu kontinuiteta starac je isti onaj mladić koji je nekada bio, mladić je isti onaj dečak koji je bio, a dečak je ista ona beba koja je nekada bio. Ali ta istovetnost starca, mladića, dečaka i bebe postoji jedino zahvaljujući kontinuitetu; ne postoji bilo šta drugo u čemu su isti.

Sve se na svetu menja iz dana u dan i iz trenutka u trenutak, tako da je svako biće malo drugačije biće od onoga malopre; jedina identičnost je sadržana u kontinuitetu. Na isti način, biće koje se rodilo je različito od prethodnog koje je umrlo; ali identičnost koja proizilazi iz kontinuiteta ostaje kao i pre.

* * *

Ovo bi bile osnove Budinog učenja - prividnost sopstva, zakon akcije i reakcije u moralnoj sferi i preporađanje životnih sila - ali nema potrebe za bilo koga da prihvata nešto od ovoga što se kosi sa njegovim razumom.

Prihvatanje bilo kojeg određenog učenja je nebitno; ono što je bitno jeste stalni napor da se sagledaju stvari onakve kakve zaista jesu, bez samoobmanjivanja i izvrđavanja.

Toliko o kratkom izlaganju učenja u domenu ispravnog razumevanja. Drugi korak, ispravna misao ili cilj, odnosi se na oslobađanje intelektualnih sposobnosti od nepovoljnih emocionalnih faktora kao što su požuda, zlovolja i okrutnost, koji čine nemogućim donošenje mudrih i predubeđenjima neopterećenih odluka.

Ispravan govor, ispravni postupci i ispravno življenje čine skupa moralni odeljak Puta, a uloga im je da negativna stanja uma drže pod kontrolom i sprečavaju ih da se na nepovoljan način ispolje. Ova se stanja, međutim, ne mogu potpuno iskoreniti samo zahvaljujući moralu, već i ostali delovi Puta imaju svoju ulogu u potpunom čišćenju uma od "nečistoća".

* * *

Sa sledećim korakom - ispravnim naporom - ulazimo u sferu praktične psihologije, jer u ovome kontekstu ispravan napor znači napor volje. Drugim rečima, šesti deo Puta je samodisciplina, vežbanje volje kako bismo sprečili nastajanje ili savladali

ona već nastala stanja uma koja ometaju napredovanje, a podstakli i ojačali ona koja pospešuju mentalni razvoj.

Sedmi deo Puta je takođe u domenu praktične psihologije; to je deo koji se zove ispravna sabranost pažnje i sastoji se od najpotpunijeg mogućeg razvijanja obične sposobnosti pažnje. Uglavnom zahvaljujući razvijanju pažnje podizanjem nivoa svesnosti, s jedne strane, i njezinog intenziviranja, sa druge, može um na kraju postati sposoban da probijajući se kroz pojavni svet dopre do krajnje realnosti.

Primarna uloga sedmog dela, ispravne sabranosti pažnje, jeste da razvije svesnost u odnosu na sopstvo i privid koji ga čini. Međutim, ona je moguća jedino istrajnim usavršavanjem normalne sposobnosti pažnje, osposobljavajući um za uspešnji susret sa problemima i stresovima svakodnevnog života.

Prema Budinom putu, sabranost pažnje treba i da stvori neprekidnu svesnost u odnosu na sve misli koje se jave, sve izgovorene reči i sve postupke, držeći ih sve skupa podalje od sebičnosti, emocionalnih predubeđenja i samoobmanjivanja. Ispravna sabranost ima mnoštvo primena u svakodnevnim aktivnostima. Na primer, može biti upotrebljena kao jasnija svest, odnosno bolje shvatanje motiva za sve te aktivnosti, a to jasno razumevanje motiva je izuzetno važno.

Kod ispravne koncentracije, poslednjem od osam delova, dolazi do razvijanja viših stanja svesti, stanja koja su izvan normalnih sposobnosti uma i ona služe da ujedine, pročiste i ojačaju um radi dostizanja oslobađajućeg uvida. U tome konačnom postignuću dostiže se Neuslovljeno. U tome transcendentnom stanju svesnosti stiže se znanje o Večnom izvan vremena, Beskonačnom izvan oblika i Apsolutnom izvan bilo kakve relativne egzistencije. Time se prevazilazi i iskorenjuje obmana o postojanju sopstva, zajedno sa njome podsticanom željom i patnjom.

Ovaj prodoran uvid je krajnji cilj čitave budističke prakse i sa njime dolazi i uvid u pravu prirodu života. I dok Neuslovljeno donosi iskorenjivanje sopstva, ono ipak ne

znači ne-postojanje ili poništavanje, jer iskorenjivanje sopstva nije ništa drugo do iskorenjivanje iluzije.

Svaki opis Neuslovljenoga je besmislen, jer ono leži ne samo izvan reči, već i izvan misli; i jedini put da ga upoznamo je sleđenje Plemenitog osmostrukog puta do njegovog kraja.

* * *

Tek tada je to pravi budizam, budizam Plemenitog osmostrukog puta, puta koji vodi od okovanosti sopstvom do oslobađajućeg uvida u stvarnost.

Rev. 20/8/2001

www.geocities.com/budizam/texts/tnh5p/precept2.html

[Home](#) --\ Tumačenja

Dva lica Dhamme

Bhikkhu Bodhi

Buddhist Publication Society Newsletter #2 (jesen 1985) , uvodni esej

Copyright © 1992 Buddhist Publication Society

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Pri prvom susretu sa budizmom suočavamo se sa jednim paradoksom. Intelktualno, on nam se čini kao pravi zalogaj za slobodno mislećeg čoveka: trezven, realističan, antidogmatičan, skoro naučan po svom izgledu i metodi. Ali ako dođemo u kontakt sa živom Dhammom iznutra, uskoro otkrivamo da ona ima i drugu stranu koja nam se učini kao suprotnost svim našim dotadašnjim racionalističkim pretpostavkama. Još uvek se ne susrećemo sa rigidnim verovanjima i proizvoljnim spekulacijama, ali nailazimo na religijske ideale uzdržavanja, kontemplacije i predanosti, zatim na deo učenja koji se bavi stvarima koje prevazilaze područje čulnog opažanja i mišljenja i -- što možda najviše obeshrabruje -- na program vežbanja u kojem vera figurira kao ključna vrlina, a sumnja kao opasnost, prepreka i okov.

Kada pokušamo da odredimo sopstveni odnos prema Dhammi, na kraju se nađemo

pred izazovom da pronađemo nekakav smisao u ta njezina dva naizgled nepomirljiva lica: empirističko lice okrenuto ovome svetu, koje nam govori da stvari istražujemo i proveravamo sami za sebe, i religijsko lice okrenuto onome iza, koje nam savetuje da odbacimo sumnje i poklonimo poverenje Učitelju i Učenju.

Jedan način na koji možemo rešiti ovu dilemu je prihvatanje samo jednog lica Dhamme kao autentičnog i odbacivanje drugog kao lažnog i površnog. Takođe, ispunjeni tradicionalnim budističkim pijetetom, možemo prigrliti religijsku stranu vere i predanosti, ali lišenu čvrstih kritičkih stavova i promišljanja; možemo takođe, zajedno sa modernim budističkim apologeticima, hvaliti empiricizam i naučni izgled Dhamme, ali se pri tom iznenada spotaći na njezinu religijsku stranu. Pa ipak, razmišljanje o tome šta istinska budistička duhovnost zahteva jasno pokazuje da su oba ova lica Dhamme podjednako autentična i da oba treba uzeti u obzir. Ako to ne učinimo, ne samo da rizikujemo da prihvatimo jednostrano gledanje na učenje, već će i naše bavljenje Dhammom verovatno biti ometeno parcijalnošću i sukobljenim stavovima.

Međutim, ostaje problem spajanja ova dva lica a da ne dodemo u kontradikciju. Ključ, po nama, za takvo izmirenje i time obezbeđivanje unutrašnje konzistentnosti našeg gledišta i prakse leži u razmatranju dve ključne tačke: prvi – glavna *svrha* Dhamme, i drugi – *strategija* potrebna da se postigne taj cilj. *Cilj* jeste postizanje izbavljenja od patnje. Dhamma nema nameru da nam pruži faktografske informacije o ovome svetu i otuda su, uprkos kompatibilnosti sa naukom, njezini ciljevi i preokupacije nužno drugačiji. Pre svega, Dhamma je put duhovnog usavršavanja, oslobađanja iz kruga ponovnog rađanja, umiranja i patnje. Ponuđena nam je kao nezamenljivo sredstvo oslobađanja, Dhamma ne zahteva puko intelektualno razumevanje, već podstiče i odgovor koji nužno mora biti potpuno religijski. Ona nas pogađa u srž bića i tu budi veru, predanost i posvećenost razumljivu u slučaju onda kada je krajnji cilj našeg života u pitanju.

Ali za budizam vera i predanost su samo podsticaji koji nas navode da krenemo i

ostanemo na stazi; same po sebi, one nam ne mogu doneti izbavljenje. Osnovni uzrok vezanosti i patnje, podučava Buda, jeste nepoznavanje prave prirode egzistencije; otuda, u okviru budističke *strategije* oslobađanja primarni instrument mora biti mudrost, znanje i sagledavanje stvari onakve kakve jesu. Istraživanje i kritičko promišljanje, hladno i odmereno, čine prve korake ka mudrosti, omogućujući nam da rešimo svoje sumnje i makar pojmovno dokučimo istine od kojih zavisi naše izbavljenje. Ali sumnja i ispitivanje se ne mogu protegnuti u nedogled. Jednom kada smo odlučili da Dhamma bude naše sredstvo duhovnog oslobađanja, moramo se na njega i ukrcati: mora napustiti svoju neodlučnost i preduzeti vežbanje koje će nas odvesti od vere do oslobađajuće vizije.

Za one koji Dhammi prilaze tragajući za intelektualnim ili emocionalnim zadovoljenjem, ona će neizbežno pokazivati dva lica i jedno će za njih uvek ostati zagonetka. Ali ako smo spremni da Dhammi priđemo kao onome što ona jeste, kao putu izlaska iz patnje, tada nam se uopšte neće pojaviti dva lica. Umesto toga videćemo ono što je tu bilo od samog početka: jedno lice Dhamme koje, kao i svako lice, ima svoje dve komplementarne strane.

12/6/2000

www.geocitiess.com/budizam/lib/bps/essay2.html

Uvod u meditaciju uvida (*vipassana*)

Amaravati Buddhist Centre, Velika Britanija (1988)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Cilj ove knjižice je da posluži kao uvod u praksu meditacije uvida onako kako se ona podučava unutar tradicije theravada budizma. Nije neophodno da poznajete Budino učenje da biste se bavili ovom praksom, premda takvo znanje može pomoći da upotpunite uvid koji se može javiti tokom praktikovanja meditacije.

Cilj meditacije uvida nije da stvori nekakav sistem verovanja, već pre da posluži kao putokaz kako da jasnije sagledamo pravu prirodu svoga uma. Na taj način stičemo direktno razumevanje stvari kakve one jesu, bez oslanjanja na nekakve unapred zauzete stavove ili teorije – dakle, stičemo neposredno iskustvo, koje poseduje sopstvenu vitalnost. Ovo nam takođe pruža duboki osećaj smirenosti, koja proizlazi iz znanja do kojeg smo sami došli i nalazi se izvan svake sumnje.

Meditacija uvida je ključni faktor na putu koji je Buda ponudio na dobrobit ljudskih bića; jedini uslov je da je praktikujete! Zato je na sledećim stranicama opisana serija meditativnih vežbi, uz praktičan savet kako da ih koristite. Najbolje je ako čitalac kroz ovaj vodič ide postupno, praktikujući izvesno vreme svaku grupu instrukcija, pre nego što krene dalje.

Termin "meditacija uvida" (*samatha-vipassana*) odnosi se na vežbe uma koje razvijaju

smirenost (*samatha*), putem zadržavanja pažnje na određenom objektu, i uvida (*vipassana*) putem posmatranja.. Temeljna tehnika zadržavanja pažnje jeste njeno fokusiranje na telo; tradicionalno, ova se vežba izvodi u sedećem stavu ili u hodu. Ovaj vodič počinje time.

Posmatranje se događa sasvim prirodno, nešto kasnije, kada se osetimo "komotnim" unutar konteksta meditativne vežbe. Javlja se osećaj olakšanja i zainteresovanosti, tako da polako počinjemo da posmatramo oko sebe i privikavamo na um koji meditira. To "posmatranje oko sebe" se naziva kontemplacijom, odnosno ličnim i direktnim uvidom koji bilo koja tehnika može samo da nagovesti. Nekoliko ideja i uputstava o svemu ovome slede nešto kasnije.

(Treba imati na umu da poznavanje pojedinih termina na jeziku pali -- kanonskom jeziku theravada budizma -- nije neophodno da biste započeli da meditirate. Ono, međutim, može da obezbedi referentne tačke unutar ogromnog korpusa theravadskih kanonskih tekstova, kao i učenja niza savremenih učitelja koji smatraju da su te reči još uvek preciznije od njihovih prevoda.)

1. Negovanje pažnje

Sedenje

Vreme i mesto

Fokusiranje uma na telo može se lako izvoditi u sedećem položaju. Potrebno je da pronađete vreme i mesto koje vam obezbeđuje da se opustite i na kojem nećete biti uznemiravani.

Tiha soba bez puno predmeta koji bi vam odvlačili pažnju je idealna; svetla i prostrana soba ima osvežavajući efekat, dok natrpana i mračna prostorija deluje upravo suprotno. Vreme je takođe važno, pogotovo što je većini ljudi dan strogo isplaniran. Nije naročito delotvorno meditirati u vreme kada treba nešto drugo da radite ili kad ste u vremenskom škripcu. Bolje je odvojiti vreme -- recimo rano ujutro ili uveče posle posla

-- kada zaista svu svoju pažnju možete da posvetite vežbanju. Počnite sa otprilike petnaest minuta. Vežbajte najbolje što možete unutar datog vremena i raspoložive energije i izbegavajte da vam sve to pređe u mehaničku aktivnost. Vežba meditacije, potpomognuta iskrenom željom da sami sebe istražujete i dovedete u sklad, prirodno će se vremenom produžavati i u tome ćete sticati sve više veštine.

Svesnost tela

Razvijanju smirenja doprinose stabilnost i postojan, ali ne grčevit napor. Ako ne možete da se saberete, nema smirenja; ako se zaista u to vežbanje ne uključite, tada se ono pretvara u sanjarenje. Jedan od najefikasnijih položaja za negovanje prave kombinacije smirenosti i energije jeste sedeći.

Koristite položaj pri kojem će vam leđa ostati uspravna, ali ne ukočena. Od pomoći vam može biti i stolica ili ste možda u stanju da zauzmete neki od lotos položaja (videti "**Napomene o položaju**"). Sve ovo izgleda na prvi pogled zbunjujuće, ali vremenom može obezbediti jedinstven spoj blage čvrstine, koja blagotvorno deluje na um, ali ne zamara telo.

Korisno je i ukoliko je brada sasvim malo povučena nadole, ali ne dopustite da se glava naginje napred, jer će to samo povećati pospanost. Šake spustite u krilo, dlanovi su okrenuti nagore, jedan preko drugog, sa spojenim vrhovima palčeva. Opustite se i uspostavite pravi balans.

Sada saberite svoju pažnju i neka njezin fokus lagano klizi niz telo. Uočite osećaje koji se pri tom javljaju. Opustite bilo kakvu napetost, naročito mišića lica, vrata i ruku; neka oči budu potpuno i poluzatvorene.

Ustanovite kako se osećate. Puni iščekivanja ili napeti? Tada malo popustite pažnju. Nakon toga um će se verovatno umiriti i moguće je da se jave neke misli -- planovi, želje, sećanja ili pak sumnje da li vežbate na pravi način! Umesto da ih sledite ili potiskujete, usmerite više pažnje na telo, koje je i inače korisno sidro za um koji je počeo da luta.

Negujte duh znatiželje kao deo svog meditativnog stava. Opustite se. Pomerajte fokus pažnje, na primer, sistematično od vrha glave naniže preko čitavog tela. Uočavajte različite osećaje -- kao što su toplina, pulsiranje, utrnulost ili osetljivost -- u zglobovima svakog prsta, vlažnost dlanova i puls u ručnim zglobovima. Čak i područja na kojima možda ne osećate neki poseban osećaj treba pažljivo "pretražiti". Uočite kako je čak i odsustvo bilo kog osećaja nešto čega um može biti svestan. Ovo neprekinuto i istrajno ispitivanje naziva se sabranošću pažnje (*satī*) i jedan je od najvažnijih alatki meditacije uvida.

Sabranost pažnje na dah (*anapanasatī*)

Umesto pomeranja fokusa pažnje po telu ili posle uvodnog perioda ovakvog vežbanja, sabranost se može razvijati usmeravanjem pažnje na dah.

Prvo, pratite osećaje koji se javljaju pri normalnom kretanju daha i to prvo u nozdrvama, zatim u grudima i na kraju pri pomeranju dijafragme. Zatim pokušajte da pažnju vežete za jednu tačku, bilo na dijafragmu ili -- što je teže uočljiva tačka -- na rubove nozdrva. Um će vam možda odlutati, ali vi ga sa puno strpljenja lagano vratite na praćenje daha.

Nije neophodno razvijati koncentraciju do tačke isključivanja svega drugog osim daha. Umesto da stvarate nekakvo stanje transa, ovde je cilj da sebi date priliku da posmatrate način na koji funkcioniše vaš um i unesete u njega izvesnu dozu mirne jasnoće. Čitav ovaj proces -- koncentrisanje pažnje, uočavanje daha, uočavanje da je um odlutao i ponovno uspostavljanje pažnje -- razvija sabranost, strpljivost i razumevanje kroz uvid. Zato neka vas ne obeshrabri "neuspeh" -- jednostavno ponovo krenite. Istrajavanje na ovom putu na kraju omogućuje umu da se smiri.

Ako postanete vrlo nemirni i uzbuđeni, samo se opustite. Vežbajte tako što ćete biti blagonakloni prema samom sebi, osluškujući -- ali ne i nužno verujući u ono što kažu -- glasove u sopstvenom umu.

Ako se osetite pospani, obratite malo više brige i pažnje na telo i njegov položaj.

Insistiranje na daljem rafinovanju pažnje ili dubljoj smirenosti u takvoj će situaciji samo pogoršati stvar!

Hodanje i stajanje

Mnoge meditativne vežbe, poput opisane "sabranosti pažnje na dah", rade se u sedećem položaju. Međutim, sedenje se redovno nadopunjuje hodaњem kao oblikom meditacije. Sem što se zapažaju različite stvari, to je dobar način da neutrališete ako vas smirujući efekat sedenja načini pospanim.

Ako vam je pristupačan neki otvoren prostor odmerite između 25 i 30 koraka (ili možda jasno određenu stazu između dva drveta) kao svoju stazu za meditaciju. Stanite na jedan kraj staze i usmerite svoj um ka osećajima na telu. Prvo, neka se pažnja zadrži na osećaju koji imate dok telo stoji uspravno, a ruke su prirodno opuštene i prekrštene napred ili pozadi. Pogled je usmeren ka tački na tlu otprilike tri metra ispred vas, čime smanjujete mogućnost da vam nešto sa strane odvuče pažnju. Sada počnite da hodate lagano, "normalnim korakom", do kraja staze. Zaustavite se. Fokusirajte pažnju na telo koje stoji tokom nekoliko udaha i izdaha. Okrenite se i krenite natrag. Dok hodate budite svesni opšteg protoka fizičkih senzacija ili, određenije, usmerite pažnju na osećaj u stopalima. Ovo je vežba za um da uvek iznova vraća fokus pažnje na osećaj koji se javlja pri dodiru stopala sa tlom, na prostor koji stopalo prevaljuje pri svakom koraku i na osećaj zaustavljanja i kretanja.

Naravno, um će lutati. Zato je važno negovati strpljenje i odlučnost da se stalno iznova počinje. Prilagodite korak stanju vašeg uma -- neka bude odlučan kad je um pospan ili opsednut nekom mišlju, čvrst ali gibak kada je uznemiren i nestrpljiv. Na kraju puta, zaustavite se; udahnite i izdahnite; "otпустite" svaku uznemirenost, brigu, smirenje, blaženstvo, sećanja ili stavove prema samome sebi. Možda će "unutrašnji dijalog" prestati toga trenutka ili će tek postepeno izbledeti. Ponovo počnite. Na taj način neprekidno osvežavate svoj um i dopuštate mu da se stišava tempom koji njemu odgovara.

Ako je prostor ograničen, odredite dužinu staze u skladu sa situacijom. Ili, možete

kružiti po sobi, zaustavljajući se svaki krug na nekoliko trenutaka. Ovaj period stajanja može se produžiti i do nekoliko minuta, pri čemu "fokus pažnje pomerate duž tela".

Hodanje u vežbanje unosi energiju i fluidnost, zato održavajte ritam koraka i pustite neka promenljiva stanja prolaze kroz um. Umesto da očekujete da um bude onako smiren kao pri sedenju, kontemplirajte smenjivanje različitih fenomena. Neobično je koliko nas puta ponese tok misli -- ni ne primetimo da smo stigli na kraj staze! -- ali prirodno je da naši neuvežbani umovi budu preplavljeni mislima i raspoloženjima. Zato, umesto da podlegnete nestrpljenju, učite kako da sve to ostavite postrani i krenete ispočetka. Tada se može javiti osećanje olakšanja i smirenosti, dopuštajući umu da bude otvoren i čist na prirodan, neusiljen način.

Ležeći položaj

Na kraju dana, provedite nekoliko minuta meditirajući tako što ležite na boku. Potpuno opušite telo, a ruku savijte i njome poduprite glavu. Pomerajte fokus pažnje duž tela, opuštajući napeta mesta; ili skoncentrišite pažnju na dah, svesno ostavljajući postrani sećanja i očekivanja u odnosu na sutrašnji dan. Za nekoliko minuta, smirenog uma, bićete spremni za pravi odmor.

Negovanje srca

Negovanje saosećajne ljubavi (*metta*) daje novu dimenziju praksi meditacije uvida. Meditacija prirodno podučava strpljenju i toleranciji ili barem ukazuje na važnost tih kvaliteta. Tako i vi možete poželeti da razvijete prijateljskiji i brižniji stav prema sebi i drugim ljudima. U meditaciji, možete negovati saosećajnu ljubav na vrlo realističan način.

Usmerite pažnju na dah, koji ćete sada koristiti kao sredstvo širenja blagonaklonosti i saosećajne ljubavi. Počnite od sebe, od svoga tela. Vizualizujte dah kao svetlost ili posmatrajte svoju svesnost kao da je topao zrak i postepeno ga pomerajte duž tela. Lagano usmerite fokus pažnje na sredinu grudi, u predelu srca. Dok udišete, usmerite blagonaklonost ka sebi, možda praćenu mišlju: "Neka ja budem dobro" ili "Mir". Dok

izdišete, neka se osećanje koje prati tu misao ili svesnost svetlosti širi iz srca ka spolja, kroz telo, kroz um i izvan vas: "Neka drugi budu dobro".

Ako doživljavate negativna stanja uma, sa udahom unosite u sebe kvalitete tolerancije i opraštanja. Vizualizovanje daha tako kao da ima lekovitu boju može biti korisno. Pri izdisaju, napustite -- bilo kakvu napetost, brigu ili negativnost -- i proširite taj osećaj olakšanja na čitavo telo, um i dalje, kao i ranije.

Ova vežba može činiti čitavu ili samo deo meditacije -- prosudite sami šta je najprikladnije. Smirujući efekat meditacije ljubavi dobar je za početak sedenja, ali nesumnjivo da će biti prilika da je koristite i tokom dužeg perioda kako biste dublje prodrli u srce.

Uvek počnite onim čega ste svesni, čak i ako to izgleda trivijalno ili zbunjujuće. Neka vaš um smireno počiva na tome -- bilo da je to dosada, bol u kolenu ili frustracija zbog toga što se ne osećate naročito prijatno. Svemu tome dopustite da postoji; vežbajte tako što to nećete potiskivati, već se sa tim smireno suočiti. Prepoznajte i blago odložite sa strane svaku sklonost ka lenjosti, sumnji ili osećaju krivice.

Smirenost se može razviti u veoma lekovitu blagonaklonost prema samom sebi, ako pre svega potpuno prihvatite ono što vam se ne dopada kod sebe. Održavajte pažnju i otvorite srce za bilo kakvo iskustvo. To ne podrazumeva odobravanje negativnih stanja, već im otvara prostor u kojem se ona mogu pojaviti i nestati.

Stvaranje saosećajne ljubavi prema svetu izvan sebe dobrim delom sledi isti obrazac. Jednostavan način da širite blagonaklonost jeste da radite u etapama. Počnite od sebe, spajajući osećaj blagonaklonog prihvatanja sa kretanjem daha. "Neka ja budem dobro." Tada, pomislite na ljude koje volite i poštujete i poželite i njima dobro, jednom po jednom. Krenite dalje ka prijateljima, pa još dalje do onih prema kojima ste ravnodušni. "Neka i oni budu dobro." Na kraju, prizovite u misli one ljude kojih se plašite ili ih ne volite i nastavite da šaljete želje za dobrobit.

Ova meditacija može se, nošena saosećanjem, tako proširiti da obuhvati sve ljude na

svetu i situacije u kojima se nalaze. I zapamtite, ne morate da volite svakog da biste mu poželeti dobro!

Blagonaklonost i saosećanje izviru iz istog izvora saosećajne ljubavi i one šire um izvan čisto lične perspektive. Ako ne pokušavate stalno da stvari usmeravate da se razvijaju onako kako vi to želite, ako ste prijemčiviji i spremniji da prihvatite sebe i druge onakve kakvi oni jesu, saosećanje se rađa samo po sebi. Saosećanje je prirodni osećaj srca.

2. Promatranje

Neprobirljiva svesnost

Meditacija se može nastaviti i bez ikakvog objekta, u stanju čiste kontemplacije ili "neprobirljive svesnosti"

Pošto ste umirili um uz pomoć neke od nabrojanih metoda, svesno odložite objekat meditacije. Posmatrajte tok mentalnih slika i osećaja u trenutku dok nastaju, ne upuštajući se u njihovo kritikovanje i hvaljenje. Uočavajte svaku averziju ili privlačnost; posmatrajte svaku neizvesnost, sreću, nespokojstvo ili smirenost u trenutku dok nastaju. Možete se vratiti objektu meditacije (kao što je dah) uvek kada osećaj jasnoće oslabi ili počnete da se osećate preplavljeni senzacijama. Kada se povrati osećaj postojanosti, ponovo možete napustiti objekat.

Ova praksa "gole pažnje" prikladna je za kontempliranje mentalnih procesa. Zajedno sa posmatranjem pojedinačnih "sastojaka" uma, možemo svoju pažnju okrenuti i ka onome u čemu su oni sadržani. Što se tiče sadržaja uma, budističko učenje naročito ukazuje na tri jednostavne, temeljne karakteristike:

Prvo, postoji promenljivost (*anicca*) -- neprekidno nastajanje i nestajanje kroz koje prolaze sve stvari, neprekidno kretanje sadržaja uma. Ti sadržaji mogu biti prijatni ili neprijatni, ali oni nikada nisu postojani.

Postoji takođe neizbežno, često suptilno, osećanje nezadovoljstva (*dukkha*). Neprijatne

senzacije lako podstaknu takvo osećanje, ali čak i prijatna iskustva stvaraju gorčinu u srcu onda kada prestaju. Tako i u najboljim trenucima postoji jedna klica nezadovoljstva, strepnja nad izvesnošću da i to ima svoj kraj.

Kako bolje upoznajte nastajanje i nestajanje iskustava i raspoloženja postaje vam jasnije -- jer u njima nema ničega trajnog -- da ništa od toge ne pripada istinski vama. I, kada se ti sadržaju uma stišaju -- otkrivajući njegovu sjajnu prostornost -- ne ostaje nijedna čisto lična karakteristika koju je moguće pronaći! To može biti teško razumeti, ali u stvarnosti ne postoji "ja" i "moje" -- a to je karakteristika "ne-sopstva" ili impersonalnosti (*anatta*).

Istražujte do kraja i uočite kako ove karakteristike obeležavaju svaku stvar, fizičku i mentalnu. Bez obzira je li ono što doživljavate izvor zadovoljstva ili je tek podnošljivo, ova kontemplacija odvešće vas do smirenog i izbalansiranog gledanja na sopstveni život.

Kontemplirajte svoju praksu

Sve ove meditativne vežbe služe da biste učvrstili svoju svesnost u odnosu na ono što zaista jeste, a ne kako bismo mi želeli da bude. Okrećući svu svoju pažnju ka iskustvu, jasnije ćete uočiti i u kakvom vam je stanju sopstveni um - na primer, da li ste lenji ili previše revnosni u svojoj praksi. Uz malo poštenog samoprocenjivanja postaje očigledno da kvalitet meditativne prakse zavisi ne od vežbe koju koristite, već koliko joj se zaista posvećujete. Razmišljajući na ovaj način, doći ćete do dubljeg uvida u svoju ličnost i navike.

Nekoliko je korisnih stvari koje treba imati na umu kad god meditirate. Proverite da li se vraćate na objekat svaki put kada um odluta - ili, još bolje, sa svakim novim udahom ili korakom. Ako ne vežbate otvorenog uma, može vam se dogoditi da ustanovite kako pokušavate da ponovo stvorite neki raniji uvid ili da niste spremni da učite na sopstvenim greškama. Postoji li prava ravnoteža energije, pri čemu zaista dajete sve od sebe, ali niste u grču? Jeste li u kontaktu sa onim što se zapravo događa u vašem umu ili tehniku koristite na mehanički način? Što se tiče koncentracije, dobro je proveriti da li

ostavljate po strani probleme koji ne traže momentalno rešavanje ili sebi dopuštate da skačete sa jedne na drugu misao ili iz jednog u drugo raspoloženje? Ili pokušavate da potisnete osećanje, ne suočavajući se sa njima i odgovarajući na njih sa mudrošću?

Prava koncentracija je ona koja ujedinjuje srce i um. Razmišljanje na taj način vas ohrabruje da razvijete delotvoran pristup. I, naravno, promišljenje će vam pokazati ne samo kako da meditirate: ono će vam dati jasnoću da sami sebe razumete.

Zapamtite, sve dok ne dostignete izvestan stepen veštine i prakse u meditaciji najbolje je da koristite neki objekat, kao što je dah, koji će poslužiti da fokusiramo svest i kao lek za neprekidno lutanje uma. Čak i kada imate dugo iskustvo sa vežbanjem, uvek je korisno vraćati svesnost ka dahu ili telu. Razvijanje sposobnosti da stalno iznova počinjemo dovodi do stabilnosti. Uz uravnoteženu praksu sve više shvatate način na koji funkcionišu telo i um i uviđate način na koji možete živeti u većoj slobodi i harmoniji. To je cilj i plod meditacije uvida.

Življenje sa uvidom

Kroz praktikovanje meditacije uvida uočićete svoje stavove mnogo jasnije i saznati koji od njih vam pomažu, a koji stvaraju probleme. Otvoreni stav može vam i iz neprijatnog iskustva doneti uvid -- na primer, razmevanje načina na koji um reaguje na bol ili bolest. Kada jednom takvom iskustvu pridete na taj način, često možete da neutrališete stres i oduprete se bolu, u velikoj meri ga ublažujući. Sa druge strane, nestrpljivost će doneti drugačije rezultate: bićete ljuti na druge ako vam ometaju meditaciju, postaćete razočarano ukoliko vam se učini da vaša praksa ne napreduje dovoljno brzo, lako ćete zapadati u nepovoljna raspoloženja čak i zbog beznačajnih sitnica. Meditacija nas uči da mir uma -- ili njegovo odsustvo -- u suštini zavisi od toga da li na događaje života gledamo u duhu promišljanja i otvorenog uma.

Zagledajući u svoje namere i stavove u tišini meditacije, možete istraživati vezu između želje i nezadovoljstva. Uvidite uzroke nezadovoljstva: želite nešto što nemate, odbacujete ono što ne volite, niste u stanju da zadržite ono što želite. Ovo je naročito neprijatno onda kada smo predmet nezadovoljstva i želje mi sami. Nikome nije lako da

se pomiri sa svojim slabostima, pogotovo kada društvo stavlja toliki naglasak na to da treba uvek da se osećamo prijatno, da stalno napredujemo i imamo sve najbolje. Kraj takvih očekivanja zaista nam je izuzetno teško da sebe prihvatimo onakvima kakvi jesmo.

Međutim, praktikujući meditaciju uvida otkrivete prostor u koji na trenutak možete da iskoraknete u odnosu na ono što mislite da vi jeste, na ono što mislite da imate. Posmatrajući ta opažanja postaje jasnije da ne posedujete bilo šta što biste mogli nazvati "ja" ili "moje", postoje jednostavno samo iskustva, koja dolaze i prolaze kroz um. Tako, ako na primer posmatrate neku naviku koja vas iritira, umesto da vas ona deprimira, vi je ne osnažujete i ona lagano iščezava. Ona se može ponovo javiti, ali je ovoga puta slabija i vi znate šta da činite. Negujući mirnu pažnju, mentalni sadržaj se smiruje i na kraju može potpuno nestati, ostavljajući um čistim i osveženim. To je put ka uvidu.

Biti u stanju da prodremo do nepomičnog centra svesnosti u sred promenljivog toka svakodnevnog života jeste znak poodmakle prakse, jer uvid se neizmerno produbljuje kada ga je moguće proširiti na svako iskustvo. Pokušajte da iskoristite tu perspektivu uvida, bez obzira šta radite -- rutinske kućne poslove, vozite kole, ispijate šolju čaja. Sakupite svesnost i čvrsto je vežite za ono što radite, podstičući istovremeno osećaj istraživanja u odnosu na prirodu uma u sred aktivnosti. Koristeći praksu da se skoncentrišete na fizičke osećaje, mentalna stanja ili ono što vidite, čujete ili omirišete možete razviti jednu neprekidnu kontemplaciju u kojoj obične, svakodnevne poslove pretvarate u osnovu za uvid.

Sve više se koncentrišući u svesnosti, un postaje slobodan da na pravi način odgovara na situaciju iz trenutka u trenutak, čime se povećava harmoničnost života. Na taj način meditacija obavlja "društveni rad" -- unoseći svesnost u vaš život, ona unosi i mir u svet. Kad ste u stanju da mirno živite uz veliko šarenilo osećaja što se javljaju u svesti, tada ste u stanju i da živite otvorenije u odnosu na svet i na sebe takvi kakvi jeste.

3. Ostale sugestije

Ponašanje

Kako se vaš uvid produbljuje, jasnije uviđate rezultat svojih postupaka -- a to je mir, koji biva učvršćen dobrim namerama, iskrenošću i jasnoćom razmišljanja, ali sa druge strane uviđate i nevolje koje zbrkanost i nepromišljenost mogu da stvore. Ta povećana osetljivost pri posmatranju, naročito nespokojstva koje stvaramo sebi i drugima, često nas inspiriše da poželimo da živimo sa više mudrosti. Istinskog mira u umu radi, neophodno je da formalna meditacija bude kombinovana sa posvećenošću odgovornosti i brizi za druge i za sebe.

Zaista nema ničeg misterioznog oko puta uvida. Budinim rečima opisan, put je tako jednostavan: **"Čini dobro, izbegavaj zlo i pročisti svoj um"**. Duga je tradicija, otuda, da ljudi posvećeni duhovnom vežbanju veliki naglasak stavljaju na ispravno ponašanje. Mnogi meditantni uzimaju na sebe različite moralne zavete -- kao što je uzdržavanje od ubijanja živih bića, od krađe, od nepromišljene upotrebe seksa, od korišćenja raznih zagađivača (alkohol i droge) i od ogovaranja i drugih lakomislene upotreba sposobnosti govora. -- kako bi pospešili svoju unutrašnju jasnoću i možda blago podstakli i druge oko sebe.

Zajednička meditacija i ustaljenost

Meditiranje sa nekoliko prijatelja u određeno vreme može značiti veliku potporu kontinuitetu vežbanja i razvijanju mudrosti. Usamljeni meditant na kraju se suočava sa slabljenjem motivacije; često ima i drugih stvari koje treba uraditi i koje se čine važnijima (ili zanimljivijima) od posmatranja daha. Redovna grupna meditacija u unapred zakazano vreme podstiče učesnike da istraju, bez obzira na promene njihovog raspoloženja. (Istraživanje ovih promena raspoloženja često donosi važne uvide, ali ako sami radimo može nam biti teško da im se odupremo.) Isto kao što u radu s grupom uviđate korist za sebe, treba da vam je jasno da i vi pomažete drugima da nastave sa praksom.

Napomene o položaju

Idealan je položaj sa ispravljenom kičmom. Povijanje napred samo pojačava pritisak na noge i bol u leđima. Neophodno je da svome položaju pridete sa mudrošću, a ne sa beskomprimisnom snagom volje! Položaj će vam se vremenom popravljati, ali potrebno je da radite sa telom, a ne da protiv njega koristite silu.

Proverite svoj položaj:

- Da li vam je karlica zavaljena? To će izazvati povijanje leđa.
- Krsta bi trebalo da zadrži svoj prirodan, neusiljen luk, tako da je stomak isturen napred i "otvoren".
- Zamislite da vas neko blago gura između lopatica, pri čemu mišići ostaju opuštteni. To će vam skenuti pažnju na to da li nesvesno povijate ramena (i time pritiskate grudni koš)
- Uočite i blago opustite bilo kakvu napetost u predelu vrata i ramena.

Ako vam se položaj čini napet ili ukočen:

- Dopustite kičmi da se ispravi tako što ćete zamisliti da visite na konopcu pričvršćenom za teme. Time takođe bradu malo potiskujete ka unutra.
- Opustite ruke i dok leže u krilu povucite ih ka stomaku. Ako su suviše napred, izbaciće vas iz ravnoteže.
- Koristite malo, tvrdo jastuče, koje je povučeno ka krajevima stražnjice kako bi kukovi zauzeli pravilan ugao.

Za noge:

- Praktikuju nekoliko vežbi istezanja (kao što je hvatanje prstiju ispruženih nogu u sedećem položaju).
- Ukoliko imate jake bolove tokom sedenja, menjajte položaj, sedite na nisku stolicu ili provedite pet minuta u stojećem položaju.
- Ako obično sedite na podu (ili tome težite), eksperimentišite sa jastučićima različitih dimenzija i tvrdoće ili probajte sa specijalnim stoličicama za meditiranje.

Ako ste pospani:

- Pokušajte da meditirate otvorenih očiju.
- Pomerajte fokus pažnje deo po deo po čitavom telu.
- Skoncentrišite se na celo telo i na fizičke senzacije, umesto da pratite suptilan objekat kakav je dah.
- Ustanite i na otvorenom prošetajte izvesno vreme, stalno održavajući pažnju.

Ako ste napeti ili imate glavobolju:

- Možda ste previše grčeviti u svojim nastojanjima -- to nije neuobičajeno -- pa zato opustite svoju koncentraciju. Na primer, možete fokus pažnje usmeriti na pomeranje abdomena usled udaha i izdaha.
- Podstičite u sebi energiju blagonaklonosti (vidite poglavlje "**Negovanje srca**") i usmeravajte je ka području napetosti.
- Vizualizovanje i širenje svetlosti kroz telo može pomoći u smirivanju colova. Pokušajte da takvu blagonaklonu svetlost usmerite na područje u kojem osećate bol!

lotos

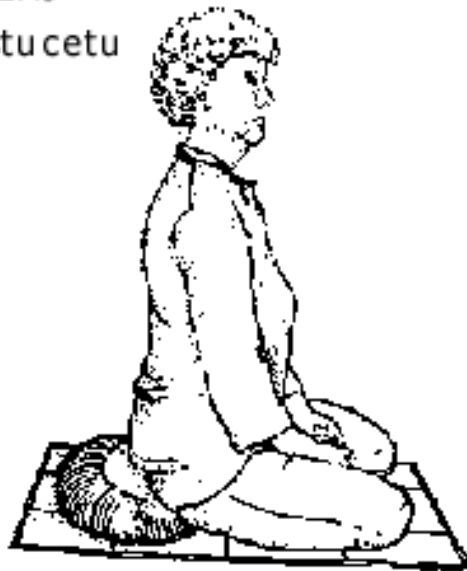

polulotos

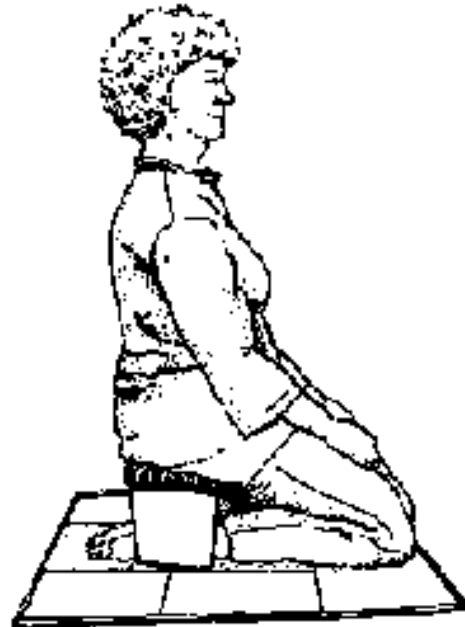

ukrštene noge

POLOŽAJ
na jastucetu

POLOŽAJ
na klupici

Ovo nije sveobuhvatan, niti jedini vodič, već sažeti predlog za vežbanje. Meditantima se najtoplije preporučuje da potraže pouzdanog i iskusnog "duhovnog prijatelja" ili učitelja radi daljih uputstava.

*Neka sva bića biti spokojna;
Neka sva bića budu oslobođena patnje*

Beleška: Ovu knjižicu je prvo objavio 1988. godine Amaravati Buddhist Centre, Velika Britanija, radi besplatne distribucije. Kasnije, 1997, ponovno ju je izdao Buddhist Society of Western Australia. Kontakt adrese:

1. Amaravati Buddhist Centre
Great Gaddesden. Hemel Hempstead
Hertfordshire. HP1-3PZ. U.K.
 2. Dhammaloka Buddhist Centre
18 Nanson Way
Nollamara. WA 6020. AUSTRALIA
-

*Posebna zahvalnost **Phat-Tan Nguyenu (Quebec, Canada)** za nesebičnu pomoć u skeniranju originalnog dokumenta.*

10/4/1999

www.geocities.com/texts/amaravati012.html

[Home](#) ---\ Tumačenja

Pažnja - put u besmrtnost: Uputstva za meditaciju

Ađan Sumedo

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

*Pažnja je put bez pogibelji,
a nepažnja je put u smrt.
Gdje pažljivi ne umiru,
nepažljivi su već mrtvi.*

Dhamapada, 21

Uvod

Napomena pre samog početka

Istraživanje

Šta je meditacija?

Uputstvo

Posmatranje daha (*anapanasati*)

Mantra "Buddho"

Napor i opuštanje

Hodati sabran (*jongrom*)

Saosećajna ljubav (*metta*)

Obraćanje pažnje na obične stvari

Osluškiivanje misli

Prepreke i njihov nestanak

Praznina i oblik

Unutrašnje bdenje

Razmatranje

Potreba za mudrošću u ovome svetu

Utočišta i pravila

UVOD

Cilj ove knjige je da pruži jasne instrukcije i razumevanje budističke meditacije, onako kako je podučava Ađan Sumedo, monah (*bhikkhu*) theravadske tradicije. Poglavlja koja slede uobličena su na osnovu dužih govora koje je Ađan Sumedo održao meditantima kao praktičan pristup mudrosti budizma. Ta mudrost je drugačije znana kao Dhamma ili "stvari kakve jesu".

Pokušajte i sami da ovu knjigu koristite kao praktični vodič. Prvo poglavlje **Istraživanje** je pokušaj da se praksa meditacije razjasni u celini, a naredne odeljke u poglavlju **Uputstvo** treba studirati jedno po jedno, s tim da svako od njih

prati određeni period praktikovanja meditacije. Poglavlje **Razmatranje** jeste analiza razumevanja koje meditacija razvija. Knjiga se završava načinima za uzimanje utočišta i pravilima ponašanja, što praksu meditacije stavlja u jedan širi kontekst negovanja uma. To uzimanje utočišta može se zatražiti formalno, od zaređenih budista (*sangha*) ili ličnom odlukom. Na taj način duhovne vrednosti se uvode u svet koji nas okružuje.

Neka sva bića dostignu Istinu.

Ađan Sućito, maj 1986.

NAPOMENA PRE SAMOG POČETKA

Većina ovih instrukcija mogu se praktikovati bilo da sedite, stojite ili hodate. Međutim, tehnika sabranosti pažnje na dah (*anapanasati*) pomenuta u prvim nekoliko odeljaka se obično praktikuje u sedećem položaju, jer mirovanje tela poboljšava njezine efekte. Pri tome je naglasak na sedenju sa uspravnom, ali ne ukočenom kičmom, sa vratom koji je u ravni sa kičmom i glavom blago povijenom unapred. Za mnoge ljude "lotos" položaj (na jastučetu sa ukrštenim nogama, pri čemu stopalo počiva na suprotnoj butini) predstavlja idealnu ravnotežu -- ali je za to potrebno nekoliko meseci prakse. Dobro je ovaj položaj sebi postaviti kao cilj, blago, korak po korak. Ali i manje zahtevni sedeći položaji mogu se koristiti, ukoliko je ovaj pretežak.

Pošto smo zauzeli sedeći položaj koji obezbeđuje izvesnu fizičku razvnotežu i stabilnost, ruke i lice treba da su opušteni, a dlanovi su u krilu, položeni jedan preko drugog. Sklopite oči, dopustite umu da se opusti... odaberite objekat meditacije.

"Jongrom" (tajlandska reč izvedena iz reči *carikama* iz palija, jezika budističkog

kanona) znači hodanje tamo-amo po pravoj putanji. Ta putanja je, idealno, između dvadeset i trideset koraka i obeležavaju je dva jasno uočljiva objekta, tako da pri hodajućoj meditaciji ne moramo da brojimo korake. Ruke su opuštene i spojene na leđima ili napred. Pogled nije fokusiran i usmeren je otprilike deset koraka ispred, što bi trebalo da predstavlja najugodniji ugao za vrat. Tada započinjemo hodanje na vrlo sabran način i kada stignemo do kraja staze zastajemo, jedan ili dva uzdaha, pažljivo se okrećemo i pažljivo vraćamo istim putem.

ISTRAŽIVANJE

Šta je meditacija?

Reč meditacija se danas često koristi i pokriva čitav spektar različitih praksi. U budizmu ona označava dve vrste meditacije -- jedna se zove *samatha*, a druga *vipassana*. Samatha meditacija je koncentrisanje uma na jedan objekat, umesto da mu dopustimo da slobodno luta. Odabiramo objekat kao dah i svu pažnju usmeravamo na osećaj strujanja vazduha pri udahu i izdahu. Postepeno kroz ovu praksu počinjete da osećate smirenost uma, jer uklanjate sve druge podražaje koji dolaze kroz čula.

Objekti koje koristite sa smirenje jesu smirujući (ako to uopšte treba isticati!). Ako hoćete uzbuđen um, onda idite negde gde je uzbudljivo, a ne u budistički manastir, u diskoteku na primer!... Lako je koncentrisati se na uzbuđenje, zar ne? Vibracije su tako snažne da vas uvuku u sebe. Idete u bioskop i ako je film zaista uzbudljiv, on vas potpuno općini. Ne treba da uložite nimalo napora da biste gledali nešto što je uzbudljivo, romantično ili pustolovno. Ali ako nemate naviku, posmatranje smirujućih objekta može biti strašno dosadno. Šta je dosadnije od posmatranja sopstvenog daha, ako ste se navikli na neke uzbudljivije stvari? Zato, da biste razvili jednu takvu sposobnost, morate da uložite napor, jer dah nije zanimljiv, ni romantičan, ni pustolovan, niti svetlucač -- on je jednostavno takav kakav jeste. I

treba vam dosta napora.

Kod ove meditacije ne pokušavate da stvorite nekakvu sliku, već samo da se skoncentrišete na uobičajeni osećaj svoga tela kakav imate upravo sada: da zaustavite i održite svoju pažnju na disanju. Kada to činite, dah postaje sve rafiniraniji i vi se smirujete... Znam ljude kojima je propisana *samatha* meditacija za snižavanje krvnog pritiska, pošto smiruje srce. jer nemate nikakvu stimulaciju spolja.

Dakle, ovo je praksa smirivanja. Možete odabrati i druge objekte da se na njih koncentrišete, da vežbate održavanje pažnje sve dok u njih ne utonete ili postanete jedno sa odabranim objektom. Zapravo. osećate jedinstvo sa objektom na koji ste se koncentrisali i to je ono što nazivamo zadubljenjem.

Drugi način vežbanja jeste *vipassana* ili "meditacija uvida". Sa meditacijom uvida otvarate um za sve. ne birate neki poseban objekat da se na njega koncentrišete ili udubite u njega, već posmatrate kako biste razumeli kako se stvari odvijaju. A ono što možemo videti o tome kako se stvari odvijaju jeste da je svako čulno iskustvo prolazno. Sve što vidite, čujete, pomirišite, okusite, dodirnete; sva mentalna stanja -- vaša osećanja, sećanja i misli -- jesu promenljiva stanja uma, koja nastaju i nestaju. U *vipassani* uzimamo ovu karakteristiku prolaznosti (ili promene) kao način gledanja na svako čulno iskustvo koje se javi tokom sedenja.

To nije neki filozofski stav ili verovanje u

određenu budističku teoriju: prolaznost upoznajemo otvarajući svoj um da je posmatra i bude svestan onoga što jeste. Ne radi se ovde o analiziranju stvari, uz pretpostavku da bi stvari trebalo da budu ovakve ili onakve, iako nisu, pokušavajući zatim da otkrijemo zašto stvari nisu onakve kakve mi mislimo da bi trebalo da budu. Vežbajući uvid mi ne pokušavamo da analiziramo sebe, čak ne ni da nešto promenimo kako bi se poklopilo sa našim željama. Tokom ove vežbe mi samo strpljivo posmatramo kako sve što nastane takođe i nestaje, bilo da je mentalnog ili fizičkog porekla. To dakle uključuje same organe čula, objekte čula, kao i svest koja se javlja pri kontaktu ovo prvo dvoje. Tu su takođe mentalna stanja sviđanja ili nesviđanja u odnosu na ono što vidimo, mirišemo, okusimo, osetimo ili dodirujemo, imena koja svemu tome dajemo; i ideje, reči i pojmove koje stvaramo oko čulnih iskustava. Dobar deo našeg života zasnovan je na pogrešnim pretpostavkama, zasnovanim na nerazumevanju i nedovoljnom istraživanju onoga što jeste. Zato život za nekog ko nije probuđen i svestan obično postaje deprimirajući ili zbunjujući, pogotovo kada naiđu razočarenja i nesreće. Tada postajemo svime time preplavljeni, jer nismo posmatrali stvari onakve kakve jesu.

U budizmu koristimo reč *Dhamma*, ili *Dharma*, koja znači "ono što jeste", "prirodni zakon". Kada posmatramo i "praktikujemo *Dhammu*", mi svoj um otvaramo za stvari kakve jesu. na taj način više ne reagujemo slepo na iskustva svojih čula, već ih razumemo, i kroz to razumevanje prestajemo da se dalje za njih vezujemo. Počinjemo sami sebe da oslobađamo toga da budemo preplavljeni, zaslepljeni ili zavedeni spoljašnjošću stvari. Dakle biti svestan i probuđen nije stvar *postajanja* već *bivanja* takvim. Dakle, posmatramo stvari kakve jesu sada, umesto da radimo nešto sada kako bismo postali svesnu u budućnosti. Posmatramo telo kakvo jeste, sedeći ovde. Ono čitavo pripada prirodi, zar ne? Ljudsko telo pripada zemlji, potrebno mu je da ga u životu održavaju stvari koje potiču od te zemlje. Ne možete živeti samo od vazduha ili pokušati da uvezete hranu sa Marsa i Venere. Morate jesti ono što živi i raste na ovoj Zemlji. Kada telo umre, ono se vraća zemlji, trune i raspada se, postaje ponovo isto što i zemlja. Ono sledi zakone prirode, stvaranja i uništavanja, rađanja i umiranja. Ništa što je rođeno ne ostaje večno u jednom stanju, ono raste, stari i zatim umire. Sve stvari u prirodi, čak i sam univerzum, imaju svoj životni vek, rođenje i smrt, početak i kraj. Sve što opažamo i pojмимо menja se, nepostojano je. Zato vas nikada ne može trajno zadovoljiti.

U praktikovanju *Dhamme* mi takođe posmatramo ovu nemogućnost zadovoljavanja čulnog iskustva. Uočite samo u sopstvenom životu da uvek kada očekujete da vas zadovolje objekti čula ili iskustva, to može biti jedino privremeno, trenutno osećanje sreće -- a onda se menja. Razlog je u tome da ne postoji tačka u čulnoj svesti koja ima kvalitet ili suštinu trajnosti. Zato je iskustvo čula uvek promenljivo i iz neznanja i nerazumevanja mi obično od njega očekujemo više nego što može da nam da. Skloni smo da zahtevamo, očekujemo i stvaramo razne vrste stvari, da bi potom bili samo užasno razočarani, očajni, ispunjeni tugom i strahom. Upravo nas ta očekivanja dovode do očaja, patnje, tuge i žalosti, naricanja, starosti, bolesti i smrti.

A kako možemo istražiti svest nastalu na osnovu čula? Um može misliti u apstrakcijama, može stvoriti najraznovrsnije ideje i slike, može stvari učiniti vrlo rafiniranim ili vrlo grubim. Postoji čitava lepeza mogućnosti od vrlo rafiniranih stanja najviše sreće i ekstaze do veoma grubih stanja patnje: od neba do pakla, mogli bismo slikovito reći. Ali ne postoji večni pakao, ni večni raj, zapravo ne može se uočiti ili zamisliti nijedno večno stanje. Tokom meditacije, kada jednom počnemo da uviđamo ograničenja, nepouzdanost, promenljivost svih čulnih iskustava, počinjete isto tako da shvatate da ona ne pripadaju vama, nisu vaša, da su ona *anatta*, bez sopstva.

Uviđajući to, počinjemo da se oslobađamo identifikacije sa čulnim stanjima. I ovo činimo ne kroz averziju prema njima, već kroz razumevanje šta su ona zapravo. To je istina koju treba razumeti, ne verovanje. *Anatta* nije neko budističko verovanje, već stvarni uvid. No, ukoliko nikada u životu niste odvojili vreme za pokušaj da ovo istražite i razumete, verovatno ćete čitav život provesti vođeni pretpostavkom da vi jeste vaše telo. Ako možda u nekom trenutku i pomislite: "Hm, ja nisam isto što i moje telo", pošto ste pročitali neku nadahnutu pesmu ili filozofsku raspravu.

Možete pomisliti kako je to dobra ideja da mi nismo isto što i naše telo, ali vi to zapravo niste *jasno shvatili*. Iako će neki ljudi, intelektualci i slični, reći: "Mi nismo ovo telo, ovo telo nije moje sopstvo", to je lako reći, ali zaista to *znati* jeste nešto sasvim drugo. Kroz ovu praksu meditacije, kroz istraživanje i razumevanje stvari kakve one zaista jesu, počinjemo sebe da oslobađamo vezanosti. Kada više ne očekujemo ili zahtevamo, tada naravno ne osećamo neizbežno očajanje, tugu i bol kada ne dobijemo ono što želimo. Dakle, to je cilj -- *nibbana* ili stanje u kojem ne posežemo za bilo kojim fenomenom koji ima svoj početak i kraj. Kada napustimo ovu prikrivenu i naviknutu vezanost za ono što se rađa i umire, tek tada stupamo u područje besmrtnosti.

Neki ljudi žive što tako što samo reaguju na život, jer su bili naučeni da se tako ponašaju, nalik Pavlovljevom psu. Ako niste probuđeni za stvari kakve jesu, tada ste tek uslovljeno stvorenje obdareno razumom, a ne uslovljeni pas. Možete sa

visine gledati na Pavlovljevog psa koji luči pljuvačku kad čuje zvono, ali posmatrajte kako se svima nama to događa. Zato što je kod čulnog iskustva sve zasnovano na uslovljavanju, nema tu osobe, nema ni "duše" ili "ličnosti". Sva ova tela, osećanja, sećanja i misli jesu percepcije uslovljene u umu putem bola, kroz to što smo se rodili kao ljudsko biće, u porodice koje imamo, u klasu, rasu, naciju; zavisno od toga imamo li muško ili žensko telo, jesmo li privlačni ili ružni i tako dalje. Sve su to uslovljenosti koje nisu nešto naše, nisu ja, niti moje. Te uslovljenosti slede zakone prirode, prirodne zakone. Ne možemo da kažemo: "Neću da moje telo ostari" -- tačnije, možemo to reći, ali bez obzira koliko na tome insistiramo, telo će ipak ostariti. Ne možemo očekivati da telo nikada ne oseti bol, razboli se ili da uvek imamo savršeni vid i sluh. Ali se nadamo tome, zar ne? "Nadam se da ću uvek biti zdrav, nikada neću postati invalid i uvek ću dobro videti; nikada neću oslepeti; uvek ću dobro čuti, tako da neću biti nalik onim starcima kojima treba vikati kad im govorimo; i nadam se da nikada neću biti senilan i uvek ću kontrolisati svoje sposobnosti, sve dok ne umrem u devedeset petoj, potpuno priseban, svež, veseo; a umreću u snu, bez ikakvog bola." Svi bismo voleli da bude tako sa nama. Neki od nas možda će i ostati prisebni u starosti i umreti na idiličan način; ali isto tako sutra možemo oslepeti. Nije mnogo verovatno, ali je moguće! Međutim, teret života znatno se umanjuje kada porazmislimo o ograničenjima našeg života. Tada znamo šta možemo da postignemo, šta možemo naučiti od života. Toliko mnogo ljudske patnje potiče od prevelikog očekivanja i nemogućnosti da dobijemo sve ono čemu se nadamo.

Tako u našoj meditaciji i promišljanju o stvarima kakve one jesu mi vidimo da lepota, prefinjenost, zadovoljstvo jesu prolazna stanja -- isto kao i bol, patnja, ružnoća. Ako ovo zaista razumete, tada možete da uživete i izađete na kraj sa bilo čim što vam se desi. Zapravo, dobar deo lekcije života i jeste učenje da izađemo na kraj sa onim što ne volimo u sebi i u svetu oko nas; da smo u stanju da budemo strpljivi i blagi, da ne pravimo scenu oko nesavršenosti čulnog iskustva. Možemo se adaptirati, podneti i prihvatiti promenljivost kruga rađanja i umiranja, napuštajući

ga i ne vezivajući se više za njega. Kada sebe oslobodimo poistovećivanja sa njim, tada doživljavamo svoju istinsku prirodu, koja je blistava, jasna, ispunjena znanjem; ali to više nije naša lična stvar, ona nije "ja" ili "moje" -- za nju nema dostignuća i vezivanja. Jer mi se možemo vezati samo za ono što nismo mi!

Budino učenje samo je pomoć, način gledanja na čulno iskustvo koji nam pomaže da ga razumemo. Njega ne čine nekakve zapovesti, ono nije religijska dogma koju moramo da prihvatimo i u nju verujemo. Ono je samo putokaz ka tome kakve stvari zaista jesu. Zato Budino učenje ne koristimo kao cilj po sebi, već da sebe podsetimo da budemo budni, pažljivi i svesni kako sve što nastaje mora i da nestane.

To je kontinuirano, konstantno posmatranje i promišljanje sveta čula, jer svet čula na nas izuzetno snažno utiče. Imajući telo kakvo imamo i živeći u društvu u kojem živimo, pritisci koje trpimo su neverovatni. Sve se kreće tako brzo -- televizija i tehnologija, kola -- sve ima sklonost da se kreće velikom brzinom. A sve je to vrlo privlačno, uzbudljivo i zanimljivo. Posmatrajte samo kada idete u London kako vam sve te reklame skreću pažnju ka flašama viskija i cigaretama! Pažnja vam se skreće na stvari koje možete da kupite; sve ide ka preporađanju u čulnom iskustvu. Ovo materijalističko društvo pokušava da podstakne pohlepu, tako da potrošite novac i da ipak nikada ne bude sasvim zadovoljni onim što imate. Postoji uvek nešto bolje, nešto novije, nešto ukusnije od onoga što je bilo najukusnije juče... i tako u krug, odvlačeći vas na taj način ka objektima čula.

Ali kada uđemo u hram, mi više nismo tu da bismo posmatrali jedni druge ili da bismo bili privučeni bilo kojim predmetom u ovoj prostoriji, već da ih iskoristimo kado podsetnik. One nas podsećaju da ili koncentrišemo svoj um na neki smirujući predmet ili da otvorimo svoj um i istražujemo i promišljamo o pravoj prirodi stvari. Mi to moramo iskusiti, svako sam za sebe. Ničije prosvetljenje neće i nas prosvetliti. Dakle krećemo se ka unutra: ne gledamo van ka nekome ko je prosvetljen kako bi prosvetlio i nas. I koristimo ovu priliku za ohrabrenje i

usmeravanje, tako da oni koji su zainteresovani mogu da se tako ponašaju. Ovde možete, uglavnom, biti sigurni da niko neće ukrasti vašu torbu! Danas morate biti spremni na sve, ali ipak ovde ima manje rizika, nego da sedite na Pikadiliju; budistički manastiri su utočište za takvu vrstu otvaranja uma. To je šansa za nas kao ljudska bića.

Kao ljudska bića, mi imamo um koji može da razmišlja i posmatra. Možete da posmatrate jeste li srećni ili tužni. Možete da posmatrate ljutnju, ljubomoru ili zbunjenost svoga uma. Dok sedite i osećate se zbilja zbunjeni ili neraspoloženi, postoji nešto u vama koje to zna. Možda vam se takvo stanje ne dopada ili slepo na njega reagujete, ali ako ste strpljiviji možete uočiti da je to jedno promenljivo stanje zbunjenosti, ljutnje ili pohlepe. No, životinja to ne može; kada je ljuta, ona je to potpuno, sva je tome predana. Recite nekoj razdraženoj mački da posmatra svoju razdraženost! Nikada nisam uspeo da bilo šta uradim sa našom mačkom, ona ne može da posmatra svoju gramzivost. Ali *ja* mogu i siguran sam da i svi vi možete. Vidim prekrasnu hranu pred sobom i prva reakcija uma je ista kao i kod naše mačke Doris. Ali smo u stanju da posmatramo tu privučenost životinje stvarima koje dobro mirišu i dobro izgledaju.

To znači koristiti mudrost posmatrajući taj impuls i razumeti ga. Ono što posmatra gramzivost nije gramzivost: gramzivost ne može da posmatra samu sebe. Može da je posmatra jedino ono što nije gramzivost. To posmatranje je ono što zovemo "Buda" ili "mudrost Bude" -- svesnost stvari onakvih kakve jesu.

UPUTSTVO

Posmatranje daha (*anapanasati*)

Anapanasati je način koncentracije uma na dah, tako da bilo da ste u tome ekspert ili ste već digli ruke od sebe kao od izgubljenog slučaja, uvek postoji prilika da

posmatrate svoj dah. To je prilika za razvijanje *samadhi* (koncentracije) tako što ćete prikupiti svu svoju pažnju na taj osećaj disanja. Potpuno ste usmereni na tu jednu tačku tokom udaha i tokom izdaha. Ne pokušavate da to radite, recimo, petnaest minuta, zato što vam to neće uspeti ako toliko sebi odredite vremena za apsolutnu koncentraciju. Umesto toga usredsredite se na trajanje samo jednog udaha i izdaha. Dakle uspeh u ovome više zavisi od vašeg strpljenja, nego od snage volje, jer um stalno luta i uvek iznova treba da ga sa puno strpljenja vraćamo natrag na dah. Kada postanemo svesni da je um odlutao, registrujemo to: možda je razlog tome što smo skloni da u prvom trenutku uložimo mnogo energije, a onda je ne održavamo, da načinimo znatan napor bez dovoljno energije koja bi ga produžila. Zato koristimo trajanje jednog udaha i jednog izdaha kako bismo taj napor ograničili samo na taj vremenski period u kojem održavamo pažnju. Uložite napor na početku udaha kako biste je održali do kraja izdaha, a onda ponovo krećete sa udahom. Na kraju će pažnja postati ujednačena i kada je održavamo bez napora, tada se kaže da smo postigli *samadhi*.

U početku se sve to čini kao veliki napor ili da mi nismo u stanju da to postignemo, jer jednostavno nismo naviknuti da to radimo. Većina umova vežbana je u asocijativnom razmišljanju. Um je vežban da čita knjige i slično, da ide od jedne reči do druge, da razmatra misli i pojmove zasnovane na logici i zaključivanju. Međutim, *anapanasati* je jedna druga vrsta treninga, gde je objekat na koji se koncentrišemo toliko jednostavan da nam uopšte nije zanimljiv na jednom intelektualnom nivou. Zato se i ne radi o tome da smo zainteresovani za njega, već o ulaganju napora i korišćenju ove osnovne funkcije tela kao tačke koncentracije. Telo diše bilo da smo toga svesni ili ne. Ali ovde se ne radi o *pranayami*, gde razvijamo moć putem disanja, već pre razvijamo *samadhi* -- koncentraciju -- i sabranost pažnje posmatrajući dah, normalan dah, onakav kakav je u ovom trenutku. Kao i bilo šta drugo, ovo je nešto što prvo moramo da vežbamo kako bi nam pošlo za rukom. I niko nema ovde problem da shvati teoriju, ali neprekidna praksa je ono gde većina ljudi zapne i obeshrabri se.

Uočite upravo tu obeshrabrenost koja potiče od toga što niste odmah u stanju da dobijete rezultat koji želite, jer **ona** je prepreka vežbanju. Uočite to osećanje, prepoznajte ga i onda ga napustite. Vratite se na dah. Budite svesni te tačke na kojoj vam je dosta ili osećate odbojnost ili nestrpljivost, prepoznajte to, a onda napustite i ponovo se vratite dahu.

Mantra "Buddho"

Ako vaš um zaista ne može da se otrgne razmišljanju, možda vam može pomoći mantra "Buddho". Udišite na "Bud", a izdišite na "-dho", tako da je to ono o čemu razmišljate kod svakog udaha. To je način da se održi koncentracija: dakle, sledećih petnaest minuta vežbajte *anapanasati*, okrećući svu svoju pažnju, sabirajući svoj um na taj mantrički zvuk, "Bud-dho". Naučite da dovedete svoj um do tačke jasnoće i blistavosti, umesto da potonete u pasivnost. Za to je potreban kontinuiran napor: jedan udah "Bud" -- potpuno sjajan i jasan u vašem umu, i sama misao nastala i bistra od početka do kraja udaha, a onda "-dho" tokom izdisaja. Neka sve drugo ostane po strani za to vreme. Sada se ukazala prilika da radite samo ovo -- svoje probleme i probleme sveta možete rešavati i kasnije. Ova prilika od nas traži samo toliko, i ništa više. Uvedite ovu mantru u polje svoje svesti. Učinite je potpuno svesnom, umesto da bude neka pasivna stvar koja otupljuje vaš um; energizujte um tako da udah na "Bud" jeste jedan blistavi udah, ne automatski "Bud" zvuk koji lagano iščezava zato što ga nikada nije obasjao ili osvežio vaš um. Možete i da vizualizujete slova, tako da ste upotpunosti sa tim slogom onoliko koliko traje udah, od početka do kraja. Zatim sa "dho-" radite pri izdisaju isto to, tako da postoji jedan kontinuirani napor, umesto sporadičnih trzaja i neuspeha.

Samo registrujte ukoliko imate neku misao koje ne možete da se oslobodite -- neku glupu frazu koja vam se vrzma po glavi. I ako sada jednostavno potonete u stanje pasivnosti, tada vas takve misli potpuno obuzimaju. No, naučivši kako um funkcioniše i kako da ga koristite na jedan koristan način, uzimate jednu misao, pojam "Buddho" (Buda, Onaj koji zna), i zadržavate je u umu kao misao. Ne kao neku opsesivnu misao, već kao misao koju je moguće iskoristiti na pravi način, da održi koncentraciju tokom jednog udaha i jednog izdaha, tokom petnaest minuta.

Vežba se sastoji u tome da, bez obzira koliko puta odlutate i vaš um počne da razmišlja o nečem drugom, vi jednostavno samo registrujete da ste odlutali, ili da razmišljate o nečemu, recimo o tome da radije ne biste da se gnjavite sa "Buddho" -- "Neću to da radim. Radije bih jednostavno da sednem i opustim se, a ne da se naprežem. Baš mi se sad ne da da to radim." Ili vam se po umu vrzmaju neke druge stvari, lagano klize sa ivice svesti ka njenom središtu -- samo registrujte to. Uočite u kakvom je raspoloženju sada vaš um -- ne kritikujte ga, niti se obeshrabrite, već samo hladno registrujte da li vas sve

ovo smiruje ili vas čini tupim i pospanim, da li sve vreme o nečemu razmišljate ili ste bili koncentrisani. Samo znajte to, bez daljeg razrađivanja.

Prepreka u vežbanju koncentracije jeste odbojnost prema neuspehu i neverovatna želja za uspehom. Vežbanje nije stvar snage volje, već mudrosti, uočavanja mudrosti. Ovakvim vežbanjem naučićete gde su vaše slabosti, gde se obično gubite. Osvedočujete se o karakternim crtama koje ste do sada u svome životu razvili, ne da biste ih kritikovali, već jednostavno da znate kako sa njima da radite i da im ne robujete. Ovo znači pažljivo, mudro promišljanje o stvarima kakve one jesu. I umesto da ih po svaku cenu izbegavamo, mi čak i najgoru stvar posmatramo i prepoznamo. To je jedan kvalitete izdržljivosti. *Nibbana* se često opisuje kao hlađenje. Hlađenje u odnosu na šta? Ona je osveženje, ostavljajući nas izvan mreže strasti, neupetljanima, budnim i uravnoteženim.

Reč "Buddho" možete u životu iskoristiti kao nešto čime ćete ispuniti svoj um, umesto da ga puniti brigama i svim drugim štetnim navikama. Uzmite reč, pogledajte je, oslušnite: "Buddho!" Ona označava onoga koji zna, Budu, probuđenoga, onoga ko je budan. Možete da to vizualizujete u svom umu. Slušajte šta vam govori um -- bla, bla bla itd. Stalno u krug, beskrajni niz potisnutih strahova i odbojnosti. Dakle, sada to prepoznamo. Ne koristimo "Buddho" kao močugu kojom razbijamo ili teramo stvari, već kao alatku. I najfiniju alatku možemo iskoristiti da ubijemo i povredimo druge, zar ne? Možete uzeti najdivniji Budin kip i nekoga njime tresnuti po glavi! To nije ono što nazivamo "Buddhanussati", razmišljanje o Budi, zar ne? Isto tako reč "Buddho" možemo upotrebiti da potiskujemo svoje misli i osećanja. To je njegova pogrešna upotreba. Zapamtite, mi nismo ovde da poništavamo, već da dopustimo stvarima da lagano iščeznu. Ovo je blaga vežba u kojoj strpljivo transformišemo mišljenje u "Buddho", ne iz očaja, već na jedan nepokolebljiv i promišljen način.

Ljudi moraju da nauče kako da ovo urade, zar ne? Umesto da uzimaju mašinke i nuklearno oružje i uništavaju stvari koje im stoje na putu; ili da govore jedni drugima grozne stvari. I sami to činimo, zar ne? Koliko vas je skoro reklo nekome nešto grozno, uvredljivo, neljubazno, samo zato što vas je nervirao, našao vam se na putu ili vas je uplašio? Zato i vežbamo sa malim dosadnim i neprijatnim stvarima u našem umu, stvarima koje su šašave i glupe. Koristimo "Buddho", a ne buzdovan, i to kao pravi način da dopustimo stvarima da se slegnu, da ih napustimo. A sada, tokom narednih petnaest minuta vratite se svom nosu, koristeći mantru "Buddho". Vidite kako možete da je upotrebite i da radite a njom.

Napor i opuštanje

Napor znači jednostavno raditi ono što treba da uradite. On varira u zavisnosti od čovekovog karaktera i navika. Neki ljudi imaju mnogo energije -- toliko da su uvek u pokretu, tragajući za nečim što bi radili. Vidite ih kako se trude da pronađu stvari koje bi ih neprekidno zaokupile, kako su talno okrenuti ka spolja. Kod meditacije, mi ne tragamo za nečim što bi radili, kao nekakvoj vrsti bekstva, već razvijamo jednu vrstu unutrašnjeg napora. Posmatramo um i koncentrišemo se na neki objekat.

Ako uložite suviše napora, postajete nemirni, a ako ne uložite dovoljno napora, postajete tromi i telo počinje da mlitavi. Vaše telo jeste prava mera napora koji ulažete da bi ono ostalo uspravno, možete svoje telo da ispunite naporom, uspravite ga, razmaknete ramena, ispravite kičmu. To zahteva prilično napora volje, tako da je vaše telo zahvalan poligon za ispoljavanje napora. Ako ste mlitavi, tražite drugi položaj -- sila gravitacije vas vuče nadole. Kada je hladno, morate da usmerite energiju uz kičmu da biste zagrejali telo, umesto da cvokoćete ispod pokrivača.

Kod "anapanasati", sabranosti pažnje na dah, koncentrišete se na ritam. Meni je pri učenju da sebe usporim, umesto da sve radim brzo -- kao na primer razmišljanje -- jako pomoglo koncentrisanje na ritam disanja, koji je mnogo sporiji od ritma misli. Anapanasati traži od vas da usporite, ona ima jedan blag ritam. I tako prestajemo da razmišljamo: zadovoljni smo sa dužinom jednog udaha i jednog izdaha -- apsolutno nigde ne žurimo, samo da bismo bili sa jednim udahom, od početka, preko sredine, do kraja.

Ako pokušavate da dostignete samadhi (koncentraciju) na osnovu anapanasati, onda ste sebi već postavili cilj -- vi to radite kako biste za sebe nešto pribavili, te otuda anapanasati postaje vrlo frustrirajuće iskustvo, neuspeh počinje da vas ljuti. Možete li da ostanete samo sa još jednim udahom? Da budete zadovoljni samo jednim udahom i izdahom? Da biste bili zadovoljni tim delićem vremena morate da usporite, zar ne?

Ali kada ciljate da postignete *jhana* (zadubljenje) od ove meditacije i zaista ulažete mnogo napora u nju, tada vi ne usporavate, vi pokušavate nešto da dobijete od nje, pokušavate da postignete i dostignete, umesto da skromno budete zadovoljni jednim jedinim dahom. Uspeh anapanasati je upravo u tome -- biti sabrane pažnje tokom jednog udaha, tokom jednog izdaha. Uspostavite pažnju na početku i na kraju -- ili na početku, sredini i na kraju. To vam daje definisane kontrolne tačke, pa ako vam tokom vežbe um mnogo luta, ulažete posebnu pažnju na početak, sredinu i kraj. Ako tako ne uradite, um će nastaviti da vam luta.

Sav naš napor usperen je samo u tom pravcu; sve drugo je tokom tog vremena potisnuto u stranu ili odbačeno. Posmatrajte razliku između udaha i izdaha -- istražujte je. Koje vam se više sviđa? Nekada će izgledati kao da je dah nestao; postaje vrlo tanan. Čini se kao da telo diše samo od sebe i imate čudan osećaj kao da nećete ni udahnuti. To pomalo plaši.

Ali ovo je vežba; usredsređujete se na disanje, ne pokušavajući ni na koji način da

ga kontrolišete. Ponekad kada se koncentrišete na nozdrve, osećate kao da čitavo telo diše. Telo diše samo od sebe.

Nekada sve to uzimamo suviše ozbiljno -- potpuno gubimo uživanje i radost, smisao za humor; sve potiskujemo. Zato razvedrite um, budite opušteni i bez briga, nikuda ne žurite, bez pritiska da morate da postignete nešto posebno: ništa specijalno, nikakvo dostignuće, ništa veliko. To je jedna obična stvar, čak i kada imate samo jedan udah i izdah da budete svesni tokom jutarnjeg sedenja, to je bolje od onoga što većina ljudi radi -- svakako da je to bolje nego biti nepažljiv sve vreme.

Ako ste stvarno negativna osoba, onda pokušajte da budete ljubazniji sa samim sobom i prihvatite sebe kakvi jeste. Samo se opustite i ne pretvarajte meditaciju u teret. Vidite u njoj priliku da budete spokojni i opušteni makar na trenutak. Opustite telo i odahnite.

Ne borite se sa silama zla. Ako osećate averziju prema anapanasati, onda i to registrujte. Nemoj da imate osećaj kako je to nešto što *morate* da radite, već vidite u tome zadovoljstvo, kao nešto u čemu zaista uživajte. Ne morate da radite bilo šta drugo, možete biti samo potpuno relaksirani. Imate sve što vam treba, imate svoj dah, treba samo ovde da sednete, ništa teško, ne trebaju vam neke specijalne sposobnosti, ne morate čak da budete ni posebno inteligentni. Kada pomislite: "Ja to ne mogu", prepoznajte to kao otpor, strah ili frustraciju i potom se opustite.

Ako ustanovite da ste napeti i nervozni od opraktikovanja anapanasati, prestanite da je radite. Ne pravite još veći problem, ne pravite od nje mučenje za sebe. Ako ne možete da je radite, jednostavno sedite. Kada sam ja bio u lošem stanju, tada bih jednostavno razmišljao o "miru". Počeo bih da razmišljam: "Ja to moram... ja moram to da uradim". A onda bih pomislio: "Samo se smiri, opusti se."

Mojim umom su se smenjivali sumnje i nemir, nezadovoljstvo, averzija -- no,

uskoro bih bio u stanju da razmišljam o miru, izgovarajući bez prekida, hipnotišući sebe: "Opusti se, opusti se". Tada bi se pojavile sumnje u samoga sebe. "Ovo me nigde ne vodi, beskorisno je, hoću da dođem do nečega". Uskoro bih uspeo i to da smirim. Smiri se i kada si opušten, možeš da nastaviš anapanasati. Ako hoćeš nešto da radiš, onda i radi to.

U početku, ovakvo vežbanje može da bude vrlo dosadno; osećate se beznadežnim slučajem, kao kada počinjete da učite gitaru. Kada je prvi put uzmete u ruke prsti su vam toliko nevešti da izgleda kao da ste beznadežan slučaj. Ali posle izvesnog vremena stičete rutinu i onda je sve lakše. Učite da uočavate šta se događa u vašem umu, tako da znate kada postajete uznemireni i napeti, odbojni prema nečemu; ne pokušavate sebe da ubedite da je drugačije. Potpuno ste svesni stvari onakvih kakve jesu: i šta radite kada ste ukočeni, napeti i nervozni? Opustite se.

U prvim godinama mog boravka sa ađan Čaom nekada sam bio vrlo ozbiljan u vezi sa meditacijom, zaista sam mnogo kukumakao i prebacivao samom sebi. Izgubio bih sav osećaj za humor i postao SMRTNO OZBILJAN, sav sasušen kao suva drenovina. Ulagao bih mnogo napora, ali bilo je tako bolno i neprijatno razmišljati: "Ja to moram.. tako sam lenj." Imao sam tako užasan osećaj krivice ako ne bih meditirao sve vreme -- jedno mračno stanje uma, potpuno lišeno radosti. I tako sam sve to posmatrao, meditirajući o sebi kao o osušen štapu. Kada bi čitava stvar postala totalno neprijatna, pomislio bih na sasvim suprotno: "Ne moraš ništa da radiš. Nigde ne moraš da ideš, ništa da radiš. Budi spokojan sa stvarima kakve već jesu, opusti se, ostavi brige." To bih koristio.

Kada vaš um dospe u ovakvo stanje, upotrebite suprotnost, naučite da stvari primete sa lakoćom. Ili čitate knjige o tome da ne treba da ulažete bilo kakav napor -- "pusti da stvari teku na prirodan način" -- i pomislite: "Sve što treba da uradim je da lenčarim." Tada obično potonete u stanje otupelosti, pasivnosti. Ali to je trenutak kada treba da uložite više napora.

Sa anapanasati svoj napor možete održati tokom jednog udaha. I ako vam ne uspeva da održite napor tokom jednog udaha, onda učinite to tokom barem pola udaha. Na taj način ne upinjete se da odmah postanete savršeni. Ne morate sve da radite savršeno samo zbog ideje da bi tako trebalo da bude, već radite sa realnim problemima koje u tom trenutku imate. Ako vam je um rastresen, onda se mudrost sastoji u tome da prepoznate um koji skače sa jedne na drugu stvar -- to je uvid. Misliti kako ne bi trebalo da ste takvi, mrzeti sebe zbog toga ili se osećati obeshrabrenim zato što ste takvi kakvi jeste -- to je neznanje.

Sa anapanasati vi prepoznajete ono što jeste sada i odatle krećete: održavate svoju pažnju malo duže i počinjete da razumevate šta je koncentracija, donoseći odluku da je održite. Ne pravite "Supermen" odluke ako niste Supermen. Vežbajte anapanasati deset ili petnaest minuta, umesto da mislite kako možete to da radite celu noć: "Vežbam anapanasati od sada pa do zore!" A onda vam ne uspe i to u vama rađa bes. Odredite vreme za koje znate da možete da istrajete.

Eksperimentišite, radite sa umom sve dok vam nije jasno kako ulažete napor, kako se opuštate.

Anapanasati je nešto neposredno. Ona vas vodi do uvida -- vipassana. Nestalnost daha nije deo vas, zar ne? Pošto ste se rodili, telo nastavlja da diše samo od sebe. Udasi i izdasi -- jedno uslovljava drugo. Sve dok je telo živo, tako će biti. Vi tu ništa ne kontrolišete, disanje pripada prirodi, ono ne pripada vama, ono nije deo vas. Kada ga posmatrate, vi tada radite vipassanu, uvid. To nije nešto uzbudljivo, fascinantno ili neprijatno. To je nešto prirodno.

Hodati sabran (*jongrom*)

Hodati *jongrom* (tajlandska reč za hodanje tamo-amo na pravoj putanji) jeste vežba u pažljivom hodanju, gde je tačka koncentracije na dodiru stopala sa tlom.

Koncentrišete se na pokrete tela od početka staze do kraja, zatim okret i stajanje. Onda se javlja namera da koraknete, a zatim hodate. Obratite pažnju na sredinu putanje i na njen završetak, polaganje stopala na tlo, okret, stajanje: sve su to tačke na kojima imate šansu da saberete svoj um kada počne da luta. Ako niste dovoljno pažljivi dok hodate, možete početi da planirate da dignete revoluciju ili nešto slično! Koliko je samo revolucija isplanirano tokom jongroma...? Ali umesto da se bavite time, koristite vreme da se koncentrišete na ono što u tom trenutku radite. To nisu neke fantastične senzacije, već obični osećaji koje zbog toga uopšte i ne primećujemo. Uočite da je potreban izvestan napor da biste zaista bili svesti takvih stvari.

A kada um odluta i pronađete sebe u Indiji, iako ste zapravo na sred jongrom staze, onda registrujte to: "Ah!" U tom ste trenutku probuđeni. Budni ste i zato možete da ponovo fokusirate svoj um na ono što radite, na telo koje ide od jedne tačke do druge. Ovo je vežba u strpljenju, jer um neprekidno negde luta. Ako ste ranije imali prijatne trenutke pri hodajućoj meditaciji i pomislite: "Prošli put sam isto ovako hodao i osećao sam jedino telo koje hoda. Osećao sam da ne postoji 'ja' i bilo je božanstveno, ah kad bi mi to ponovo pošlo za rukom..." Zapazite tu želju da postignete nešto slično sećanju na neko prošlo srećno vreme. Uočite to kao uslovljavanje, kao prepreku. A onda ga napustite, jer zaista nije važno da li će iz svega toga proizaći trenutak blaženstva. Važan je samo jedan korak, pa sledeći -- to je sve: biti spokojan, biti zadovoljan sa malim, umesto da pokušavate da postignete nekakvo stanje blaženstva koje ste možda nekada ranije imali meditirajući. Što više pokušavate, to će u lošijem stanju biti vaš um, jer sledite želju da imate nekakvo lepo iskustvo izvučeno iz vašeg sećanja. Budite zadovoljni onim kako je sada, šta god to bilo. Budite spokojni sa onim kako je u ovom trenutku, umesto da jurcate unaokolo, pokušavajući da uradite nešto što će vas dovesti do stanja koje želite.

Korak po korak --
uočite kako je
smirujuća
meditacija onda
kada sve što treba
da uradite jeste da
budete sa tim
jednim korakom.
Ali ako razmišljate
kako treba da
razvijete samadhi
na osnovu vežbe
hodanja, a uz to
vam um jurca
svuda unaokolo,
šta se događa?
"Zaista mi ide na
živce ova hodajuća
meditacija, nikakvo
mi smirenje ne
donosi; pokušavam
da osetim ovo
'hodanje bez onoga
ko hoda', ali moj
um stalno negde
odluta" -- pošto još
uvek ne razumete
kako da vežbate,
vaš um stalno
idealizuje stvari,

pokušava da
postigne nešto,
umesto
jednostavno da
bude. Dok hodate,
sve što treba da
radite je da
hodate. Jedan
korak, sledeći --
tako jednostavno...
Ali ne i lako, zar
ne? Um se zanese,
trudi se da otkrije
šta bi to trebalo da
radite, šta je
pogrešno i zašto to
ne možete da
radite.

No, u manastiru mi jednostavno ustanemo ujutro, pevamo, meditiramo, sedimo, čistimo manastir, kuvamo, sedimo, stojimo, hodamo, radimo; šta god da je na redu, prihvatimo ga takvog kakvo jeste, jedno po jedno. Dakle, biti sa stvarima kakve one jesu znači nevezivanje, to donosi mir i spokojstvo. Život se menja i mi možemo da posmatramo tu promenu, možemo da se prilagodimo promenljivosti čulnog sveta, kakav god da je. Bilo da je prijatan ili neprijatan, uvek to možemo da izdržimo i da se nosimo sa životom, bez obzira šta nam se događa. Ako dostignemo istinu, tada dostižemo unutrašnji mir.

Saosećajna ljubav (*metta*)

Reč "ljubav" često ima značenje "nešto što mi se sviđa". Na primer, "volim pirinač u mleku", "volim slatki mango". Zapravo hoćemo da kažemo da nam se to sviđa. Sviđanje znači biti vezan za nešto kao što je hrana u kojoj zaista uživamo. Mi je ne volimo. *Metta* znači da volite svog neprijatelja; ona ne znači da vam se sviđa vaš neprijatelj. Ako neko hoće da vas ubije i vi kažete: "On mi se baš sviđaš", to je glupo! Ali možete da ga volite, što znači da se uzdržavate od ružnih misli i osvetoljubivosti, od bilo kakve želje da ga povredite ili uništite. Čak i ako vam se ne sviđa -- to je jedna jadna, ružna osoba -- još uvek možete biti ljubazni i velikodušni prema njemu. Ako neka pijanica uđe u ovu prostoriju, sav prljav i pocepan, star i bolestan, tako da na njemu nema bilo šta privlačno -- reći: "Sviđa mi se ovaj čovek" bilo bi smešno. Ali možemo da ga volimo, da ne budemo ispunjeni odvratnošću, da se ne upletemo u svoju reakciju na njegov neprijatan izgled. To je ono što podrazumevamo pod *metta*.

Nekad ima stvari koje ne volimo kod sebe, ali *metta* znači ne biti upetljan u misli koje o tome imamo, stavove, probleme, u misli i osećanja sopstvenog uma. Dakle to postaje direktna vežba u sabranosti pažnje. Biti sabran znači imati *mettu* prema strahu u svom umu, besu ili ljubomori. *Metta* znači ne praviti probleme oko onoga što postoji, dopuštajući mu da lagano prođe, da nestane. Na primer, kada je vaš um obuzet strahom, možete razvijati *mettu* za svoj strah -- što znači da ne razvijate averziju prema njemu, već jednostavno prihvatate njegovo postojanje i dopuštate mu da prođe. Možete takođe umanjiti značaj straha podsetivši sebe da je to isti onaj strah koji svako drugi oseća, koje i životinje osećaju. To nije moj strah, on ne pripada nikome, to je bezličan strah. Počinjemo da osećamo saosećanje za druga bića onda kada u sopstvenom životu razumemo patnju sadržanu u reakciji na strah -- bol, fizički bol kada nas neko udari. Ta vrsta bola je ista ona vrsta bola koju i pas oseti kada ga šutnu, tako da možete osetiti *mettu* za taj bol, dakle saosećanje i strpljenje, zbog kojeg niste obuzeti odbojnošću. Sa *mettom* možemo raditi unutra, sa svojim emocionalnim problemima. Nekada pomislite: "Hoću ovoga da se oslobodim, to je užasno." To je nedostatak *mette* prema samome sebi, zar

ne? Prepoznajte želju da se oslobodite nečega! Ne prepoštajte se averziji prema postojećem emocionalnom stanju. Ne morate se pretvarati da odobravate svoje nedostatke. Ne pomišljate: "Ja volim moje nedostatke." Neki ljudi su dovoljno nepromišljeni da kažu: "Moji me nedostaci čine zanimljivim. Ja sam fascinanta ličnost zbog svojih slabosti." *Metta* nije da sebe ubeđujete da volite nešto što uopšte ne volite, ona je samo neprepuštanje odbojnosti. Lako je osetiti *mettu* prema nečemu što vam se sviđa -- maloj deci, lepim ljudima, lepo vaspitanim osobama, mladuncima životinja, lepom cveću -- možemo da osetimo *mettu* prema sebi onda kada smo u dobrom raspoloženju. "Sada sam srećan samim sobom." Kada stvari dobro idu lako je osećati naklonost prema onome što je dobro, prijatno i lepo. Na toj tački možemo da se izgubimo. *Metta* nisu samo dobre želje, divna osećanja, visokoumne misli, ona je uvek i praktična.

Ako ste suviše idealistični i mrzite nekoga, tada osećate: "Ne bi trebalo nikoga da mrzim. Budisti bi trebalo da osećaju *mettu* prema svim bićima. Trebalo bi svakoga da volim. Ako sam dobar budista, trebalo bi sve da volim." Sve ovo proističe iz nepraktičnog idealizma. Imajte *mettu* za averziju koju osećate, za uskogrudost uma, ljubomoru, zavist -- što znači mirno koegzistirati, ne stvarati probleme, ne otežavati situaciju niti stvarati većim poteškoće koje nailaze u životu, unutar našeg uma i tela.

U Londonu sam obično bio veoma uznemiren kada bih putovao podzemnom železnicom. Mrzeo sam je, te ružne metro stanice sa groznim reklamama i velikom gužvom u tim vagončićima što su se klackali beskrajnim tunelima. U meni nije bilo ni mrve *mette* (saosećajne ljubavi). Bivao sam obuzet averzijom, a onda sam odlučio da vežbam meditaciju ljubavi dok se vozim londonskim metroom. I tek tada sam počeo u njemu da uživam, umesto da se davim u gorčini. Počeo sam da osećam dobronamernost prema ljudima tamo. Averzija i pritužbe su nestalu -- potpuno.

Kada osećate averziju prema nekome, možete uočiti tendenciju da još tome

dodajete: "Uradio je ovo i uradio je ono; zašto je ovakav, a nije onakav." A kada zaista volite nekoga: "On može da uradi ovo i može da uradi ono. On je dobar i predusretljiv." Ali ako neko kaže: "Ta je osoba zaista loša!" osećate bes. Ako nekoga mrzite i neko drugi počne da ga hvali, takođe osećate bes. Ne želite da čujete kako je dobar vaš neprijatelj. Kada ste puni besa, ne možete ni da zamislite da neko koga mrzite ima neke kvalitete; čak i ako ih zaista ima, nikada ne možete nijednog da se setite. U stanju ste da se setite samo loših stvari. Kada volite nekoga, čak i njegovi nedostaci mogu biti simpatični -- "sitni mali nedostaci".

Dakle, prepoznajte ovo u sopstvenom iskustvu, posmatrajte silu sviđanja i nesviđanja. Strpljiva dobronamernost, *metta*, veoma je koristan i efikasan instrument za bavljenje svim besmislicama koje um gomila oko neprijatnog iskustva. *Metta* je takođe vrlo koristan metod za one koji imaju cepidlački, vrlo kritički raspoložen um. Oni u svemu mogu da vide jedino nedostatke, ali nikada ne pogledaju u sebe; u stanjusu da vide jedino "tamo izvan".

Ušlo je u naviku da se žalimo na vreme ili na vladu. Lična arogancija podstiče zaista mrzovoljne komentare o svemu i svačemu. Ili počnete da govorite o nekome ko nije prisutan, seckajući ga na komadiće, vrlo oštroumno i vrlo objektivno. Tako ste analitični, znate tačno šta je toj osobi potrebno, šta bi trebalo i šta ne bi trebalo da radi, zašto je takva ili onakva. Vrlo je impresivno imati tako oštar, kritičan um i znati šta bi drugi trebalo da čine. A u stvari vi time, naravno, govorite: "Zapravo ja sam mnogo bolji nego što je on."

Dakle, sa *mettom* vi ne zatvarate oči pred nedostacima i greškama. Samo mirno koegzistirate sa njima. Ne tražite da nešto bude drugačije. Zato *metta* ponekad treba da pređe preko onoga što je pogrešno u nama i svakom drugom -- što ne znači da vi ne uočavate takve stvari, već samo da od toga ne stvarate novi problem. Zaustavljate taj večni krug i jednostavno ste blagonakloni i strpljivi -- mirno koegzistirajući.

Obraćanje pažnje na obične stvari

Sledeći sat radićemo meditaciju u hodu, koristeći pokrete pri hodu kao objekat koncentracije, usmeravajući pažnju na pokrete stopala i pritisak na stopalima koji osećate dok koračate. Možete takođe koristiti mantru "Buddho" -- "Bud" za desnu i "-dho" za levu nogu. Probajte da potpuno budete sa tim, potpuno budni za osećaj hodanja od početka jingrom staze do kraja. Koračajte normalnom brzinom, a onda možete usporiti ili ubrzati, kako već budete osetili da vam prija. Uobičajen ritam je ono od čega krećete, jer naša meditacija se tiče običnih stvari, a ne nekih specijalnih. Koristimo uobičajen dah, ne specijalne "vežbe disanja"; sedeći položaj, a ne dubljenje na glavi; obično hodanje umesto trčanja, džogiranja ili hodanja naročito sporim ritmom -- dakle jedan opušten korak. Vežbamo sa onim što je najobičnije, jer to nam je uvek pri ruci. A onda u polje svoje pažnje uključujemo sve te stvari koje smo do sada uzimali zdravo ya gotovo, nismo ih uopšte primećivali, kao što je naš um ili telo. Čak i lekari specijalizovano u fiziologiji ili anatomiji nisu zaista sa svojim telom. Spavaju sa svojim telom, rođeni su sa svojim telom, stare, žive sa njim, hrane ga, vežbaju ga, pa ipak će vam o svojoj jetri pričati kao da je na crtežu. Lakše je pogledati jetru na crtežu, nego biti svestan sopstvene jetre, zar ne? dakle, mi na svet gledamo kao da nekako nismo deo njega i propuštamo ono što je najobičnije, najčešće, jer mi stalno gledamo za onim što je neuobičajeno.

Televizija je neuobičajena. Na njoj je mnoštvo najrazličitijih fantastičnih, pustolovnih, romantičnih stvari. Ona je stvar puna čuda i na nju je lako koncentrisati se. Opčinjava nas. Takođe, kada telo postane neuobičajeno, recimo postane vrlo bolesno, bolno, ekstatično ili divna osećanja njime kruže, to zapažamo! Ali samo pritisak desnog stopala na tlo, samo kretanje daha, samo osećaj sopstvenog tela dok sedi i nema nikakav izuzetan osećaj -- to su stvari za koje se budimo sada. Usmeravamo pažnju na stvari kakve jesu u jednom običnom

životu.

Kada život postane ekstreman ili izuzetan, tada ustanovljavamo da sa njime možemo vrlo dobro da se nosimo. Pacifistima i prigovaračima savesti često postavljaju ono čuveno pitanje: "Ne veruješ u nasilje, a šta bi radio kad bi manijak nasrnuo na tvoju majku?" To je nešto o čemu verujem većina nas nikada nije morala mnogo da brine! To nije nešto što se svakodnevno događa u nečijem životu. Ali ak ose takva ekstremna situacija ipak dogodi, siguran sam da ćemo uraditi nešto prikladno. Čak i najtupavija osoba može biti sabrana u ekstremnim situacijama. Ali u svakodnevnom životu, kada se ništa ekstremno ne događa, kada ovako sedimo, možemo biti potpuno tupi, zar ne? U *Patimokkhi* [1] se kaže da mi monasi ne bi trebalo bilo koga da udarimo. I tako ja sedim ovde i brinem šta bih uradio ukoliko bi manijak napao moju majku. Stvorio sam veliki moralni problem u jednoj sasvim običnoj situaciji, u kojoj ja sedim ovde, a t uni nema moje majke. Za sve ove godine mojoj pajci nije zapretila ni najmanja opasnost od manijaka (od vozača u Kaliforniji jeste!). Na velika moralna pitanja lako možemo odgovoriti u skladu sa vremenom i mestom, ukoliko smo, sada, svesni **ovog** vremena i **ovog** mesta.

Dakle, usmeravamo pažnju na običnosti naše ljudske situacije; na disanje tela, hodanje od jednog kraja staze do drugog i na osećanja zadovoljstva i bola. Što ovo meditacijsko povlačenje više odmiče, istražujemo apsolutno sve, posmatramo i znamo sve dok traje. To je naša vežba *vipassane* -- upoznati stvari kakve jesu, ne prema nekakvoj teoriji ili pretpostavci koje o njima imamo.

Osluškivanje misli

Otvaranje uma ili "neprijljanje" znači da nam je pažnja na jednoj tački i da samo posmatramo, da smo nemi svedok koji je svestan onoga što dolazi i prolazi. Sa

ovakvom *vipassana* meditacijom (uvida) koristimo tri karakteristike: *anicca* (promena), *dukkha* (nezadovoljivost), *anatta* (nepostojanje sopstva) da bismo posmatrali mentalne i fizičke fenomene. Oslobađamo um slepog potiskivanja, tako da ako postanemo opsednuti nekim trivijalnim mislima ili strahovima, sumnjama, brigama ili ljutnjom, nema potrebe da ih analiziramo. Ne moramo da lupamo glavu otkuda su nastali, već samo da ih do kraja budemo svesni.

Ako ste zaista zaplašeni ili nešto slično, budite svesno zaplašeni. Nemojte samo da se tome opirete, već uočite tu sklonost da pokušate da se toga oslobodite.

Usmerite se do kraja na ono čega se plašite, promislite ga, i oslušnite svoje misli.

To ne znači da ga analizirate, već samo da strah sledite do njegovog apsurdnog kraja, gde on postaje toliko smešan da zbog njega počinjete da se smejete.

Oslušajte želju, ludilo onoga "Ja hoću ovo, ja hoću ono. Moram to imati. Ne znam šta ću raditi ako ne budem to imao..." Ponekad um samo zavrišti: "Ja **hoću** to!" -- i vi to možete da slušate.

Govorio sam o sukobljavanju, kada vičete jedan na drugog i slično, govorite sve ono što je bilo potisnuto u vašem umu; to je neka vrsta katarze, ali joj nedostaje mudro promišljanje. Nedostaje joj veština slušanja tog vrištanja kao stanja, a ne samo kao vrste "otvaranja ventila" i govorenja šta zapravo mislimo. Nedostaje joj potojanost uma, koji želi da izdrži i najstrašnije misli. Pri tome mi ne verujemo da su to lični problemi, već postavljamo ljutnju i strah, mentalno, u jednu apsurdnu poziciju, gde se oni vide samo kao prirodan razvoj misli. Namerno mislimo sve one misli kojih se bojimo da ih mislimo, ne iz slepila, već zapravo posmatrajući i osluškujući ih kao stanja uma, a ne kao lične neuspehe i probleme.

Dakle, u ovoj vežbi počinjemo da labavimo stvari. Ne morate za njima da tragate unaokolo, već kada stvari kojima se osećate opsednutima počnu da se javljaju, da vas uznemiravaju, a vi pokušavate da ih se oslobodite, onda ih još istaknite.

Namerno mislite o njima i oslušajte, kao da slušate nekoga dok govori sa druge strane ograde, neku matoru alapaču: "Uradili smo ovo i uradili smo ovo, a onda

smo uradili ono i ono..." i matora nastavlja da melje li melje! E sad, vežbajte da to slušate kao glas, a ne da odmah presuđujete: "Ne, ne, nadam se da to nisam ja, da to nije moja prava priroda" ili pokušavate da joj začepite usta: "Ah, matora veštice, nestani već jednom!" Svi mi imamo takve reakcije, i ja ih imam. To je stvar uslovljavanja, zar ne? To nije ličnost. Dakle, ta naša sklonost ka žalopojkama -- "Toliko se trudim, a svi su tako nezahvalni!" -- jeste stanje, ne deo ličnosti. Ponekad kad ste mrzovoljni, niko ne može ništa da uradi kako treba -- čak i kad rade kako treba, oni to rade loše! To je jedno drugo stanje uma, to nije ličnost. Mrzovolja, mrzovoljno stanje uma poznato je kao stanje: *anicca* -- ono se menja; *dukkha* -- ono nas ne može zadovoljiti; *anatta* -- ono nije ličnost. Postoji strah šta će drugi misliti o vama ako zakasnite: uspavali ste se, ulazite unutra i onda počne briga o tome šta drugi misle o vašem zakašnjenju -- "Misle da sam lenština." Briga o tome šta drugi misle jeste stanje uma. Ili uvek stižemo na vreme i neko drugi uđe kasnije, a mi pomislimo: "On uvek kasni; zar ne može barem jednom stići na vreme!" To je drugo stanje uma.

Dovodim ovo u polje pune svesti, ove trivijalne stvari, koje inače možete jednostavno gurnuti u stranu zato što su trivijalne, jer niko ne voli da se gnjavi trivijalnostima; ali kada se njima ne gnjavimo, onda sve one bivaju potisnute i stvara se problem. Počinjemo da osećamo nespokojstvo, averziju prema samima sebi, prema drugim ljudima, ili smo depresivni; a sve to dolazi od odbijanja da dozvolimo stanjima, trivijalnostima ili ozbiljnim stvarima da dođu u svest.

Postoji zatim um ispunjen sumnjom, koji nikada nije siguran šta treba da uradi: postoje strah i sumnja, neizvesnost i oklevanje. Namerno se okrenite ka tom stanju neprekidne nesigurnosti, kako biste se opustili sa tim stanjem kada se hvata za bilo koju određenu stvar. "Šta bi trebalo da uradim, da li da ostanem ili da krenem, da li ovo ili ono da uradim, anapanasati ili vipassanu?" Pogledajte to. Postavite sebi pitanja na koja nije moguće odgovoriti, kao "Ko sam ja?" Uočite taj prazan prostor pre nego što počnete da razmišljate -- "ko?" -- samo budite budni, sklopite oči i tik pre nego što pomislite "ko", samo pogledajte, um je potpuno prazan, zar ne? Zatim

"Ko sam ja?" i onda prostor posle tog znaka pitanja. Kako misao dolazi iz praznine i u nju odlazi, zar ne? Kada ste upleteni u razmišljanje po navici, niste u stanju da uočite nadolaženje misli, jeste li? Ne možete da je vidite, samo možete da ulovite misao pošto shvatite da razmišljate; zato počnite namerno da mislite i uhvatite taj početak misli, pre nego što krenete da je mislite punom parom. Odaberite misao, kao: "Ko je Buda?" namerno to pomislite, tako da vidite početak, formiranje misli, i njen kraj, kao i prostor oko nje. Posmatrate misao i pojam u perspektivi, umesto da na njih samo reagujete.

Recimo, ljuti ste na nekog. Mislite: "Tako je rekao, a rekao je još i ovo i ovo, a onda je uradio to i to, a nije bio u pravu i sve je pogrešno što je uradio, tako je sebičan... a sećam se kad je uradio to i to, pa onda..." Jedna stvar vodi do druge, zar ne? Upleteni ste u tu stvar, koja se onda nastavlja u neku drugu, vođena averzijom. Dakle, umesto da ste zahvaćeni čitavom tom bujicom asocijativnih misli, pojmova, namerno pomislite: "On je najsebičnija osoba koju sam ikada sreo." A onda završetak, praznina. "On je pravi mućak, pacov, uradio je to i to" i sve to možete da posmatrate, što je zabavno, zar ne? Kad sam prvi put stigao u Vat Pah Pong često me je hvatao užasan bes i averzija. Jednostavno sam se osećao toliko frustriran, ponekad zato što nikada nisam znao šta se događa i nisam hteo da se toliko prilagođavam koliko sam tamo morao. Tako da sam se sav pušio. Ađan Ča je terao svoje -- imao je običaj da drži govore po dva sata na laoskom -- a mene su užasno bolela kolena. I tako bi mi se javile misli: "Zašto već jednom ne prestane da priča? Mislio sam da je Dhamma jednostavna, zašto mu treba cela dva sata da nešto kaže?" Postao bih vrlo kritičan prema svakome, a onda bih počeo o tome ra razmišljam i da sam sebe osluškujem; razljutio bih se, počeo da kritikujem, postao mrzovoljan, ogorčen: "Neću ovo, neću ono, ne sviđa mi se to; ne vidim zašto moram ovde da sedim, ne želim da se zamajavam ovakvim glupostima..." i tako u krug. A onda bih pomislio: "Je li to ona divna osoba koja ovo govori? Da li zaista želiš da budeš takav, neko ko se stalno nešto žali i kritikuje, nalazi mane, da li takva osoba želiš da budeš?" "Ne, ne želim da budem takav."

Ali morao sam sve to do kraja da osvestim kako bih ga zaista video, umesto da samo verujem. U sebi sam, duboko verovao da sam potpuno u pravu i kada mislite da ste u pravu i kad ste ozlojeđeni, a verujete da oni drugi greše, tada lako poverujete u misli kao što je: "Ne vidim čemu ovakve stvari, jer na kraju krajeva Buda je rekao...Buda nikada ne bi ovo odobrio; znam ja šta je budizam!" Izdignite sve ovo u jednu svesnu formu, tako da možete da ga vidite i onda sve to postaje sasvim zabavno. Možete da posmatrate celu tu komediju! Mi sebe uzimamo tako ozbiljno: "Ja sam tako važna osoba, moj život je užasno važan, tako da u svakom trenutku moram biti krajnje ozbiljan. Moji problemi su **tako** važni, tako neverovatno važni; moram mnogo vremena da provedem sa svojim problemima zato što su toliko važni." Neko o sebi misli kao o vrlo važnoj ličnosti, pa onda mislite, namerno mislite: "Ja sam vrlo važna osoba, moji problemi su vrlo važni i ozbiljni." Kada to tako razmišljate, stvar izgleda smešnom, zvuči šašavo, i shvatate da vi niste tako užano bitni -- niko od nas nije. I problemi koje od života pravimo su trivijalne stvari. Neki ljudi mogu čitav svoj život upropastiti stvarajući beskrajne probleme i sve uzimajući preterano ozbiljno.

Ako sebe vidite kao jednu važnu i ozbiljnu osobu, onda vi ne želite da se petljate sa trivijalnim i glupim stvarima. Ako želite da budete dobra osoba, svetac, onda se trudite da grešna stanja potisnete iz svoje svesti. Ako želite da budete osoba puna ljubavi i velikodušnosti, onda je bilo koji znak zlonamernosti, ljubomore i tvrdičluka u vašem umu nešto što morate da potisnete ili uništite. Dakle, o svemu onome čega se najviše plašite u životu da ste to zaista vi, o svemu tome mislite, posmatrajte. Ispovedite se sebi. "Želim da budem tiranin!", "Želim da budem krijumčar heroína!", "Želim da budem član mafije!", "Želim da..." Šta god da je. Više nas ne zanima kvalitet toga, već samo karakteristika da je to jedno prolazno stanje; da nam to ne može doneti zadovoljenje, jer u tome nema ničega što bi vas do kraja moglo zadovoljiti. Sve to samo dolazi i prolazi, nije naša suština.

Prepreke i njihovo nestanak

Dok osluškujemo sami sebe, počinjemo da prepoznamo taj šapat krivice, kajanja i želje, ljubomore i straha, požude i gramzivosti. Ponekad možete da čujete šta žudnja govori: "Želim to, moram ga imati, želim, želim!" Ponekad ona i nema neki objekat. Možete da osetite samo žudnju, bez ikakvog definisanog objekta, pa onda krenete da pronađete neki objekat. Čujete u sebi želju da se nečega domognete: "Hoću to! Hoću to! Moram se domoći toga, moram..." Sve to možete da čujete ako osluškujete svoj um. I obično pronađemo neki objekat za svoju žudnju, kao što je seksualni, ili provodimo vreme u maštanju.

Žudnja može uzeti oblik traganja za nečim za jelo ili nečega što će nas zaokupiti, što će nas načiniti nekim ili sjediniti sa nečim. Žudnja je uvek u stanju traganja, uvek traži nešto. Može biti neki privlačan objekat dopušten monasima, poput lepog ogrtača, posude za prošenje hrane ili ukusnog obroka. Možete videti svoju sklonost da to želite, dodirnete, da pokušate da ga se nekako domognete, posedujete, učinite svojim, potrošite. i to je žudnja. Sila u prirodi koju moramo da prepoznamo, ali ne da je učinimo prokaženom rečima: "Ja sam užasna osoba zato što osećam žudnju" -- jer to je drugi način naduvavanja ega, zar ne? Kao da mi ne bi trebalo da posedujemo bilo kakvu žudnju, kao da postoji ijedno ljudsko biće koje nikada nije osetilo želju za nečim!

Postoje stanja u prirodi koja moramo prepoznati i sagledati, ali ne kroz osuđivanje, već kroz razumevanje. Zato zaista moramo da uočimo to kretanje našeg uma vođenog žudnjom, pohlepom, bilo čime -- i onda želju da se toga oslobodimo. Sve to možete da posmatrate -- te želje da se oslobodite nečega što imate, neke situacije ili samog bola. "Hoću da se rešim bola koji osećam, hoću da se oslobodim svoje slabosti, hoću da se oslobodim potištenosti, hoću da se oslobodim uznemirenosti, žudnje. Hoću da se rešim svega što me uznemirava. Zašto je Bog stvorio komarce? Hoću da potamanim sve štetočine."

Čulna želja jeste prva među preprekama (*nivarana*). Averzija je druga; um vam uznemirava ono što ne želite, sitne iritacije i neugodnosti, a vi onda pokušavate da ih uništite. Dakle to je smetnja za mentalni uvid, to je prepreka. Ne kažem da treba da se oslobodimo te prepreke -- te averzije -- već da je upoznamo, da upoznamo njezinu snagu, da je razumemo doživljavajući je. Onda prepoznajete želju da se oslobodite nekih stvari u sebi, želju da se oslobodite nekih stvari oko sebe, želju da ne budete tu gde jeste, želju da ne budete među živima, želju da više ne postojite. Zato želimo da spavamo, zar ne? Tada možemo da ne postojimo za kratko. Dok spavamo mi ne postojimo, jer nema onog istog osećaja da smo živi kao kad smo budni. To je poništavanje. Zato neki ljudi vole jako mnogo da spavaju, jer živeti je suviše bolno za njih, suviše dosadno, suviše neprijatno. Bivamo depresivni, puni sumnji i očajanja, i skloni smo da tražimo izlaz u spavanju; pokušavamo da poništimo svoje probleme, da ih istisnemo iz svesti.

Treća prepreka jeste sanjivost, letargija, tupost, lenjost, mlitavost; na sve to smo skloni da reagujemo averzijom. Ali i to se može razumeti. Potištenost se može prepoznati -- tromost tela i uma, spori, tromi pokreti. Budite svedok averzije prema tome, želje da se toga oslobodite. Posmatrate osećaj tromosti tela i uma. Čak se i znanje o tromosti menja, izvor je nespokoјstva i bez trajne suštine (*anicca, dukkha, anatta*).

Uznemirenost je suprotnost tromosti, ona je četvrta prepreka. Uopšte niste tromi, niste pospani, već ste nemirni, nervozni, napeti. I opet, sve to ne mora imati neki određeni objekat. Više od želje za spavanjem, nespokoјstvo je jedno opsesivno stanje. Hoćete nešto da uradite, trčite tamo... uradite ovo... počnete ono... razgovarate, movate se itd. I ako morate da posedite na kratko, a u ovakvom ste stanju, onda se osećate kao u kavezu, zarobljeni; jedino o čemu možete da razmišljate je kako da skočite, pojurite, nešto uradite. I tome možete da budete svedok, pogotovo kada ste unutar forme u kojoj ne možete jednostavno da se prepustite toj uznemirenosti. Ogrtač koji monasi nose nije baš najzgodniji za pentranje po drveću i ljuljanje na grani. Ne možemo da odreagujemo na taj

podstičući impuls uma, te otuda moramo da ga posmatramo.

Sumnja je peta prepreka. Nekada nam naše sumnje mogu izgledati vrlo važnim i skloni smo da im posvećujemo mnogo pažnje. Njihov kvalitet nas zavodi, jer nam se čine toliko bitnim: "Da, neke sumnje su trivijalne, ali ovo je Važna Sumnja. Moram saznati odgovor. Moram biti siguran. Moram definitivno znati da li treba da uradim ovo ili treba da uradim ono! Radim li ovo kako treba? Da li da krenem tamo ili da ovde ostanem još malo? Ili samo gubim vreme? Jesam li protraćio svoj život? Je li budizam pravi put ili nije? Možda to nije prava religija!" To je sumnja. Možete provesti ostatak života brinući se treba li da radite ovo ili ono, ali ono što možete da znate jeste da sumnja jeste stanje uma. Ponekad je ona vrlo suptilna i zavodljiva. Ali sa naše pozicije "onoga ko zna", mi znamo da sumnja jeste sumnja. Bilo da je važna ili beznačajna, ona je samo sumnja i ništa više. "Da li da ostanem ovde ili odem negde drugde?" To je sumnja. "Da li da operem odeću danas ili sutra?" To je sumnja. Nije baš jako bitna, ali ima i važnijih. "Jesam li ušao u Tok? I ko je onaj koji je ušao u Tok? Je li ađan Sumedo arahant (prosvetljeni)? Ima li i danas prosvetljenih ljudi?" Zatim ljudi iz drugih religija dođu i kažu: "Vi grešite, mi smo u pravu!" I onda pomislite: "Možda i jesu u pravu! Možda zaista grešim." Ono što **možemo** znati jeste da postoji sumnja. I to je početak znanja, znanja o onome što smo u stanju da znamo, znanja da ne znamo. Čak i kada nešto ne znate, ako ste svesni činjenice da ne znate, tada ta svesnost jeste znanje.

Dakle, ovo jeste početak znanja, znanja o onome što smo u stanju da znamo: Pet prepreka su vaši učitelji, jer to nisu nadahnjujući, blistavi gurui iz knjiga sa mnogo slika. One mogu biti prilično trivijalne, sitne, luckaste, dosadne i opsesivne. One nas neprekidno pritiskaju, bockaju, gurkaju, sve dok im ne posvetimo dovoljno pažnje i razumevanja, sve dok više nisu problemi. Zato moramo biti vrlo strpljivi, moramo da uložimo sve strpljenje ovoga sveta i skromnost da bismo učili od tih pet učitelja.

A šta mi to učimo? Da postoje samo stanja uma; ona nastaju i prolaze; ona nisu

izvor trajnog zadovoljstva; ona nemaju trajnu suštinu. Nekada neko u životu ima vrlo važne poruke. Sklonimo smo da verujemo ili ne u te poruke, ali ono što **možemo** da znamo jeste da su to stanja koja se menjaju; i ako strpljivo u njima istrajemo, onda se stvari automatski menjaju, same od sebe, i imamo otvorenost i jasnoću uma da delujemo spontano, a ne da reagujemo na ta stanja. Sa golom pažnjom, sa sabranošću, stvari se odvijaju svojim tokom, ne morate da ih se oslobađate, jer sve što nastane mora i da nestane. Nema ničega čega bi trebalo da se oslobađate, treba samo da budete strpljivi sa tim i dopustite stvarima da uzmu svoj prirodan tok ka nestajanju.

Kada jeste strpljivi, dopuštajući stvarima da nestanu, onda počinjete da upoznajete nestanak – tišinu, prazninu, jasnoću – um se razbistrava, smiruje. On je još uvek budan, a ne tup, zatumljen, uspavan, i u stanju ste da čujete tišinu uma.

Dopustiti nestanak znači da moramo biti veoma blagi i strpljivi, ponizni, ne navijati ni na jednu stranu, bilo to dobro, loše, zadovoljstvo ili bol. Smireno prepoznavanje dopušta stvarima da se menjaju u skladu sa svojom prirodom, bez uplitanja. I tada učimo da okrenemo leđa uranjanju u objekte čula. Svoj mir pronalazimo u praznini uma, u njegovoj jasnoći, u njegovoj tišini.

Praznina i oblik

Kada vam je um stišan, oslušnite i moći ćete da čujete taj vibrirajući zvuk u umu – "zvuk tišine". Šta je to? Je li to zvuk koji dolazi iz uveta ili je to neki spoljašnji zvuk? Je li to zvuk uma, zvuk nervnog sistema ili nešto treće? Šta god da je, uvek je tu i može se koristiti kao objekat prilikom meditacije.

Uviđajući da sve što nastane isto tako i nestane, svoj pogled upiremo ka onome što niti nastaje niti nestaje. Ako pokušate da razmišljate o tom zvuku, imate ime za

njega ili tvrdite da ste njime bilo šta postigli, tada ga naravno koristite na pogrešan način. On je jednostavno merilo u odnosu na koje znate da ste stigli na granicu uma i do kraja uma u meri u kojoj mi to možemo da posmatramo. Tako, sa te pozicije počinjete da posmatrate. Možete da razmišljate i da još uvek čujete taj zvuk (ako vam misli prolaze kroz glavu spontano), ali ako vas te misli povuku, onda na njega zaboravite i više ga ne čujete. Dakle, ako se izgubite u mislima, onda onog trenutka kad postanete svesni da ponovo mislite, vratite se tom zvuku i oslušajte ga što duže. Time postižete da tamo gde ste ranije bili zavedeni emocijama, opsesijama ili preprekama koje bi se javile, sada možete da vežbate blagim, vrlo strpljivim posmatranjem određenog stanja uma kao nečega što je *anicca, dukkha, anatta*, a da ga potom napustite. To je blago, tanano napuštanje, ne kao kad zalupite vrata pred bilo čim. Otuda je stav, ispravno razumevanje važnije od bilo čega drugog. Nemojte da pravite veliku stvar od tog zvuka tišine. Ljudi postanu uzbuđeni, misliće da su postigli ili otkrili bog zna šta, ali je to onda samo po sebi jedno novo stanje koje stvarate oko te tišine. Ovo je jedna relaksirajuća vežba, a ne nešto uzbudljivo; koristite objekat na pravi način i onda ga lagano napustite, umesto da se grčevite držite gledišta kako ste nešto važno postigli! Ukoliko postoji nešto što nas blokira pri meditaciji, onda je to stav da smo njome nešto postigli!

Sada možete razmotriti stanja tela i uma i koncentrisati se na njih. Fokusirajte se na delove tela, jedan po jedan i probajte da registrujete ono što na njima osetite, kao što je recimo treperenje u šakama ili stopalima ili bilo kom drugom delu. Osetite jezik u ustima, kako dodiruje nepce, gornju usnu kako leži na donjoj, osvestite vlažnost unutrašnjosti usta ili pritisak odeće na koži – upravo one sitne senzacije oko kojih se ne trudimo da ih primetimo. Posmatrajući te suptilne senzacije, koncentrišite se na njih i telo će vam se opustiti. Ljudsko telo voli kada na njega obraćamo pažnju. Ono je zahvalno kada smo na njega koncentrisani na jedan blag i smiren način; ali ako ne obraćate mnogo pažnje na svoje telo ili ga mrzite, ono zaista počinje da postaje neizdrživo. Prisjetite se da unutar te strukture moramo da živimo do kraja života. Zato je bolje da naučite kako da u njemu živite

sa ispravnim stavom. Kažete: "Ah, telo nije bitno, važan je um." Ovakav stav je vrlo raširen među budistima. Ali zapravo je potrebno strpljenje da se koncentrišemo na svoje telo na drugačiji način sem onaj podstaknut taštinom. Taština je zloupotreba ljudskog tela, ali ovakva svesnost koja skenira čitavo telo jeste nešto blagotvorno. Ona ne snaži osećaj ega, već je akt dobre volje i brige za jedno živo telo -- koje i tako niste vi.

Dakle sada meditirate uz pomoć pet *khandi* [2] i praznine uma. Istražujte ih sve dok potpuno ne razumete da sve što nastane mora i da nestane i da u njemu nema nepromenljive suštine, sopstva. Tada ne posežemo za tim kao za delom nas samih i oslobođeni smo želje da sebe saznajemo kao kvalitet ili supstancu. To je oslobađanje od rođenja i smrti.

Put mudrosti ne sastoji se od razvijanja koncentracije kako bismo dospeli u stanje transa, uzvišenosti i pobegli od običnih stvari. Morate biti vrlo poštteni oko svojih namera. Meditiramo li da bismo pobegli od stvari? Pokušavamo li da stupimo u stanje u kojem možemo da potisnemo sve misli? Ovo vežbanje mudrosti je vrlo blago, dopuštajući čak i najgroznijim mislima da nastanu i potom nestanu. Tako imate jedan izlaz za slučaj opasnosti, nalik sigurnosnom ventilu, gde možete da pustite paru kada je pritisak prevelik. Naravno, ako mnogo sanjate, tada paru možete da ispustite u snu. Ali od toga nam ne dolazi mnogo mudrosti, zar ne? To je kao kod beslovesnih životinja; razvijate naviku za nešto i potom se iscrpljujete, padate, zatim se dižete, uradite nešto i potom opet padate. No, ovaj drugi put jeste temeljno ispitivanje i razumevanje granice ovog smrtnog tela i uma. Sada razvijate sposobnost da se okrenete od uslovljenog i da svoj identitet oslobodite smrtnosti.

Razbijate tu iluziju da ste smrtna stvar -- no ovim vam ne govorim ni da ste besmrtni, jer ćete se onda čvrsto uhvatiti **za to!** "Moja istinska priroda jedno je sa krajnjom, apsolutnom istinom. Isto sam što i Bog. Moja prava priroda jeste Besmrtnost, vanvremena večnost blaženstva." No, obratite pažnju da se Buda

uzdržavao od korišćenja poetskih, nadahnjujućih izraza; nisu oni pogrešni, već se mi hvatamo za njih. Zadovoljili bismo se tim jedinstvom sa apsolutnim, sa Bogom, večnim blaženstvom, područjem besmrtnosti i tako dalje. Čim počnete da govorite o takvim stvarima oči vam se zacakle. Ali mnogo je korisnije posmatrati tu sklonost da imenujemo ili pojмимо ono što je nepojmljivo, da budemo u stanju da kažemo nekome drugom, da ga opišemo, kako bismo osetili kao da smo nešto postigli. Mnogo je važnije posmatrati to, nego ga slediti. Nije reč ni o tome da niste ništa postigli, već da budete dovoljno pažljivi i budni da se ne vežete za postignuće, jer ako se vežete to će vas, naravno, ponovo vratiti u stanje očaja.

Ako se ipak zanesete, onog trenutka kad shvatite da ste se zaneli zaustavite se. Ni u kom slučaju ne hodajte unaokolo sa osećajem krivice ili obeshrabrenosti zbog toga. Smirite se, opustite i oslobodite toga. Vidite da religiozni ljudi imaju uvide i postaju time opčinjeni. I morate priznati da deluje vrlo impresivno videti te ljude kako zrače. Ali u budizmu se takvo stanje naziva *sañña-vipallasa* -- "meditativno ludilo". Kada vas iskusan učitelj vidi u takvom stanju, strpa vas u kućicu u sred džungle i zabrani vam da se bilo kome približavate! Sećam se da sam i ja bio u toj fazi u Non Khaiju prve godine pre nego što sam sam se pridružio ađan Čau. Mislio sam da sam se potpuno prosvetlio, jednostavno samo sedeći u svojoj kućici. Imao sam odgovor na sve na svetu, sve sam razumeo. Blistao sam i... ali nisam imao nikog u blizini da to saopštim. Nisam tada govorio tajlandski, tako da nisam mogao da gnjavim monahe Tajlandčane. Ali jednog dana slučajno je banuo engleski konzul iz Vijentijana i neko ga je doveo do moje kućice... i onda sam ga dograbio, kao zmija žabu! Sedeo je tako potpuno omamljen i, kao i svaki Englez, bio vrlo, vrlo učtiv. I svaki put kad bi se pridigao da krene, ja bih ga zaustavio. Nisam mogao da se zaustavim, bilo je to kao Nijagara, ta ogromna energija je iz mene izbijala i nije bilo načina da sam sebe zaustavim. Na kraju je otišao, nekako se iskobeljao, i nikada se više nije vraćao. Baš se pitam zašto?!

Kada prolazimo kroz takvu vrstu iskustva, vrlo je važno da ga prepoznamo. Jer to nije ništa strašno, ako znate o čemu se radi. Budite sa time strpljivi, ne verujete u

to, niti mu povlađujte. Zapažate da budistički monasi nikada ne govore mnogo o svom "nivou prosvetljenosti" -- to je nešto o čemu se ne raspravlja. Kada nas ljudi zamole za poduku, mi ne podučavamo o svojoj prosvetljenosti, već o Četiri plemenite istine kao putu za **njih** da postanu prosvetljeni. Danas ima mnoštvo ljudi koji tvrde da su prosvetljeni ili da su Maitreja Buda, avatari i imaju mnoštvo sledbenika; ljudi sasvim lako u to poveruju! Ali Buda je upravo naglašavao prepoznavanje stvari kakve **jesu** umesto **verovanja** u ono što drugi ljudi govore. To je put mudrosti, na kojem istražujemo ili ispitujemo granice uma. Budite svedoci toga i uvidite: *sabbe sankhara anicca*, "svi uslovljeni fenomeni su prolazni; *sabbe dhamma anatta*, "sve stvari su lišene sopstva".

Unutrašnje bdenje

Vratimo se sada praksi sabranosti uma. Koncentracija jeste kada svoju pažnju usmerite na neki objekat, zadržite pažnju na toj tački (kao što je umirujući ritam normalnog disanja), sve dok ne postanete isto što i taj objekat, a osećaj subjekta i objekta oslabi. Sabranost pažnje, kod *vipassana* meditacije, jeste otvaranje uma. Više se ne koncentrišete na samo jednu tačku, već posmatrate sa uvidom stanja koja dolaze i prolaze, kao i tišinu praznoga uma. Da bismo to uradili, potrebno je napuštanje objekta; niste više vezani ni za jedan objekat, već posmatrate sve što se pojavi i prođe. To je meditacija uvida ili *vipassana*.

Uz pomoć onoga što zovem "unutrašnje osluškivanje" možete da čujete šumove u umu, želje, strahove, stvari koje ste potisnuli i nikada im niste dopustili da izađu u punu svesnost. Ali sada, čak i ako ima opsesivnih misli ili strahova, emocija koje naviru, budite spremni da im dopustite da uđu u svest, kako biste mogli da ih pustite i da nestanu. Ukoliko nema ničega što bi naišlo, tada jednostavno budite u toj praznini, u tišini uma. Tada možete čuti jedan visokofrekventni zvuk u umu, koji je uvek tu; to nije zvuk u uvetu. Možete se ka njemu okrenuti, onda kada

napustite stanja uma. Ali budite poštteni u svojim namerama. Dakle, ako se okrećete tišini, zvuku tišine svoga uma, samo da biste potisnuli stanja koja vam se ne dopadaju, to je opet samo represija, to nije pročišćavanje.

Ako su vam namere pogrešne, čak i ako se koncentrišete na prazninu, nećete dobiti dobar rezultat, jer ste skrenuli na pogrešan put. Niste mudro promišljali stvari, niste ništa pustili da ide svojim tokom, već ste samo okrenuli glavu gonjeni averzijom, govoreći: "Neću to da vidim!" Dakle, ovo je vežba strpljenja, spremnosti da se izdrži ono što nam se čini neizdrživim. To je jedno unutrašnje bdenje, posmatranje, osluškivanje, čak eksperimentisanje. Kod ove vežbe ispravno razumevanje je vrlo bitna stvar, više nego praznina ili oblik ili bilo šta slično. Ispravno razumevanje dolazi kroz promišljanje da što god nastane prolazi; promišljanje da čak ni ta praznina nije naše sopstvo. Ako tvrdite da se neko ko je razumeo prazninu, kako biste reli da ste nešto postigli, to je samo po sebi loša namera, zar ne? Misao da ste neko ko je postigao ili ostvario

nešto na ličnom nivou proizlazi iz osećanja sopstva. Zato ništa ne tvrdimo. Ako nešto u vama želi da načini neku tvrdnju, tada **to** posmatrate kao stanje uma.

Taj zvuk tišine je uvek tu, tako da ga možete koristiti kao vodiča, a ne kao cilj po sebi. To je vrlo korisna vežba posmatranja i slušanja, umesto potiskivanja stanja usled averzije. Ali praznina je prilično dosadna stvar. A mi smo naviknuti na zabavu. Koliko dugo uopšte možete sedeti svesni praznog uma? Zato, uočite da naša vežba nije u tome da se vežemo za mirnoću, tišinu ili prazninu kao cilj po sebi, već da ih koristimo kao korisnu alatku radi znanja i budnosti. Kada je um prazan, možete da posmatrate -- još uvek postoji svesnost, ali vi ne tragate za preporađanjem u bilo kojem stanju, jer u njemu nema osećanja sopstva. Sopstvo uvek dolazi sa traganjem za nečim ili pokušajem da se nečega oslobodimo. Oslušajte sopstvo kako govori: "Moram da postignem zadubljenje." Sopstvo je to koje kaže: "Moram da uđem u prvo zadubljenje, drugo zadubljenje, pre nego što bilo šta učinim." Ta ideja da prvo morate nešto da postignete. Šta možete da znate čitajući pouke različitih učitelja? Možete da znate kada ste zbunjeni, kada ste u dilemi, kada osećate odbojnost ili sumnju. Možete da znate da ste vi to što znate, umesto da odlučujete koji je od njih u pravu.

Praktikovanje *mette* znači korišćenje blagonaklonosti tako što ćete biti u stanju da izdržite ono za šta možda verujete da je neizdrživo. Ako imate opsesivan um koji neprekidno nešto naklapa i zanoveta, a vi želite da se toga oslobodite, što ga više potiskujete i nastojite da ga se oslobodite, sve je gore. Ponekad on začuti i vi pomislite: "Ah, otarasio sam ga se, nestao je." A onda opet krene i vi pomislite: "O ne! Mislio sam da sam ga se oslobodio." Zato, bez obzira koliko on nestajao i vraćao se, prihvatite ga takvog kakav je. Budite neko ko pravi tek jedan po jedan korak. Ako ste spremni da uložite sve strpljenje koje imate kako biste bili sa stanjem koje postoji, tada ga možete pustiti da nestane. Rezultat toga da stvari

puštate da nestanu jeste da počinjete da osećate olakšanje, jer shvatate da više ne vučete sve te stvari sa sobom unaokolo. Nekako sve one stvari koje su vas nekada nervirale više vas ne uzbuđuju mnogo i to vas iznenađuje. Počinjete da se osećate opušteno u situacijama u kojima to ranije nikada niste bili, zato što dozvojavate stvarima da prođu, umesto da ih čvrsto ščepate i iznova stvarate strahove i napetost. Čak ni slična stanja onih u vašoj okolini više ne utiču na vas. Ne reagujete na tuđu napetost time što i vi postanete napeti. To dolazi kroz napuštanje stvari i omogućavanje da one nestanu.

Dakle, opšta slika je za vas da imate tu unutrašnju budnost i da uočavate svaku opsesivnu stvar koja iskrsne. Ukoliko one nastave da se vraćaju, tada ste očigledno vezani na neki način -- ili kroz averziju ili kroz privlačnost. Tada možete početi da prepoznajete vezanost, umesto da samo pokušavate da je se oslobodite. Kada ste jednom u stanju da to razumete i možete da to napustite, onda se možete vratiti tišini uma, jer nema smisla raditi bilo šta drugo. Nema smisla čvrsto se držati za stanja duže nego što je to neophodno. Pustite ih da minu. Kada reagujemo na ono što nastaje, stvaramo zatvoreni krug navika. Navika je nešto što je ciklično, ona se kreće u krug i nema načina da prestane. Ali ako napustite uzrok i ostavite stvari na miru, tada sve što nastane pre ili kasnije i nestane. Ne pretvara se u krug.

Dakle, praznina ne znači osloboditi se svega, to nije potpuna belina, već beskrajni potencijal stvaranja nečega što nastaje i prolazi, a da vi pri tome niste obmanuti. Ideja sebe kao tvorca, svojih umetničkih talenata, izražavanja sebe -- neverovatno je egoističan trip, zar ne? "To sam ja napravio, to je moje." Kažu: "Ah, vi ste vrlo talentovani. Vi ste genije!" Pa ipak dobar deo umetnosti sklon je da se pretvori u puko obnavljanje čovekovih strahova i želja. Ona nije zaista kreativna, ona samo iznova kreira stvari. Ona ne dolazi iz praznog uma, već iz ega, koji nema pravu poruku, sem da je pun smrti i sebičnosti. Na univerzalnom nivou on nema drugu poruku do: "Pogledaj mene!", kao osobu, kao ego. A prazan um poseduje beskrajni potencijal stvaranja. On ne razmišlja o stvaranju stvari; stvaranje je moguće bez sopstva i bilo koga ko bi ga činio -- ono se jednostavno događa.

Zato prepustimo stvaranje Dhammi, umesto da mislimo da smo mi za to odgovorni. Sve što treba da uradimo sada, sve što je neophodno za nas -- konvencionalno govoreći kao ljudska bića, kao ljude -- jeste da napustimo stvari, da se ne vezujemo za njih. Pustite stvari da idu svojim tokom. Činite dobro, izbegavajte zlo, budite sabrani. Sasvim jednostavna poruka.

RAZMATRANJE

Potreba za mudrošću u ovome svetu

Ovde smo se okupili iz jednog zajedničkog razloga. Umesto grupe pojedinaca koji svi slede sopstvena stavove i mišljenja, mi smo ovde večeras svi zbog našeg zajedničkog interesovanja za praktikovanje Dhamme. Kada se toliko ljudi okupi nedeljom uveče, počinjete da uviđate potencijal za ljudsku egzistenciju, za društvo zasnovano na tom zajedničkom interesu za istinu. U Dhammu se svi utapamo. Ono što nastaje to i nestaje i u tom nestajanju je mir. Zato kada počnemo da napuštamo svoje navike i vezanosti za uslovljene fenomene, počinjemo da sagledavamo celovitost i jedinstvo uma.

Ovo je vrlo važno razmatranje za vreme u kojem živimo, kad ima toliko mnogo svađa i ratova zato što se ljudi ne slažu jedni sa drugima. Kinezi protiv Rusa, Amerikanci protiv Rusa i tako dalje. I u čemu je problem? Oko čega se oni to svađaju? Oko svoje percepcije sveta. "Ovo je *moja* zemlja i ja hoću da *ovako* bude. Hoću *ovakvu* vrstu vlasti i *ovakav* politički i ekonomski sistem", i tako u nedogled. To sve ide dotle dok ne počnemo da ubijamo i terorišemo, sve dok ne uništimo zemlju koju pokušavamo da oslobodimo, a učinimo robovima i zbunimo upravo one ljude koje pokušavamo da oslobodimo. Zašto? Zato što ne razumemo stvari kakve jesu.

Put Dhamme je put posmatranja prirode i harmonizovanja sopstvenog života sa silama prirode. U evropskoj civilizaciji mi zapravo nikada nismo gledali na svet na ovakav način. Mi smo ih idealizovali. Kada bi sve bilo idealno, onda bi trebalo da bude ovako. A kada se vežemo za ideale, tada završimo čineći ono što smo učinili planeti na kojoj živimo, zagađujemo je i stigavši do tačke njezinog potpunog uništenja ne razumemo još uvek ograničenja koja nam je ista ta planeta postavila. Tako stvari vezane za prirodu mi nekad moramo da naučimo na najteži način, grešeći i praveći totalni kaos. Nadajmo se da to nije jedan bespovratni proces.

A u ovom manastiru monasi i monahinje marljivo praktikuju Dhammu. Tokom celog januara mi čak nismo ni govorili, posvećujući svoj život i blagoslove naše prakse za dobrobit svih živih bića. Čitav mesec je neprekidna molitva i posvećenost ove zajednice dobrobiti svih živih bića. To je vreme za uviđanje istine, gledanje i slušanje, posmatranje stvari kakve jesu, vreme da se uzdržimo od sebičnih navika, raspoloženja, i da sve to napustimo za dobrobit svih živih bića. To je znak svim ljudima da razmotre tu vrstu posvećenosti i žrtve u kretanju ka istini. To je putokaz ka ostvarenju istine u sopstvenom životu, umesto da tek životarimo na površan i automatski način, slêdeći trenutne impulse. To je razmatranje koje ima u vidu i druge. da se napuste nemoralni, sebični i grubi postupci i postane onaj koji se kreće ka besprekornosti, velikodušnosti, moralnosti i saosećanju u ovome svetu. Ukoliko ovo ne činimo, onda je situacija potpuno beznadežna. Onda sve može da ode dođavola, jer ukoliko niko nije spreman da svoj život upotrebi za nešto više od sebičnih poriva, onda je sve bezvredno.

Ova zemlja je velikodušna i dobrodušna zemlja, ali mi sve to uzimamo zdravo za gotovo i eksploatišemo je koliko god možemo. Ne mislimo da bilo šta uzvratimo. Mi zahtevamo još, želeći da vlada uradi upravo ono što nama odgovara i kada to nisu u stanju, onda ih kritikujemo. Danas vidite svuda sebične individue koje žive svoje sebične živote, ne promišljajući mudro i ne živeći na način koji bio blagoslov za društvo kao celinu. Mi kao ljudska bića možemo od svog života da načinimo veliki blagoslov, a možemo da budemo i kuga za prirodnu okolinu, iscrpljujući prirodne

resurse za ličnu korist i grabeći što više za sebe, za "ja" i "moje".

Kroz praktikovanje Dhamme taj osećaj "ja" i "moje" počinje da bleedi -- osećaj "ja" i "moje" kao tog malog stvorenja koje sedi ovde, ima usta i mora da jede. Ako samo sledim želje svoga tela i emocija, onda postaje pohlepna, sebična kreatura. No kada razmatram prirodu svog fizičkog stanja i kako u ovom životu ono može biti upotrebljeno na koristan način, na dobrobit svih živih bića, onda to biće postaje blagosloveno. (Ne radi se o tome da neko o sebi misli kao o blagoslovu, "Ja sam blagosloven"; to je druga vrsta obmane ako počnete da se vezujete za ideju da ste blagosloveni!) Zapravo, živimo svaki dan na način da je naš život nešto što donosi radost, saosećanje, blagost ili da bar ne izaziva nepotrebnu konfuziju i patnju. Najmanje što možemo da činimo je da se pridržavamo Pet pravila [3], tako da svoje telo i govor ne upotrebljavamo za uznemiravanje, okrutnost i eksploataciju na ovoj planeti. Da li za bilo koga od vas ovo znači tražiti previše? Je li suviše fantastično odustati da tek činimo ono što nam se u ovom trenutku radi u nameri da budemo makar malo pažljiviji i odgovorniji prema onome što radimo i govorimo? Svako od nas može pokušati da pomogne, da bude velikodušan, ljubazan i obziran prema drugim bićima sa kojim treba da delimo ovu planetu. Svako od nas može da istražuje i razume naša ograničenja, tako da nas čulni svet više ne obmanjuje. Zbog toga meditiramo. Za monaha i monahinju to je način života, žrtvovanje ličnih želja i kaprica na dobrobit zajednice, Sanghe.

Ako počnem da razmišljam o sebi i onome što želim, onda zaboravljam na vas ostale, zato što ono što ja želim u ovom trenutku možda nije dobro za vas ostale. Ali kada koristim ovo utočište u Sanghi kao svoj putokaz, onda je dobrobit Sanghe izvor moje radosti i ja odbacujem svoje lične ćefove radi dobrobiti Sanghe. Zato monasi i monahinje briju glavu i žive prema pravilima koje je ustanovio Buda. To je način vežbanja da napustimo ego, da živimo na način koji ne donosi ni stid, ni krivicu, ni strah za sopstveni život. Osećaj nezajažljive individualnosti se gubi jer više nismo rešeni da budemo nezavisni od ostalih ili da dominiramo, već da se uskladimo i živimo za dobrobit svih bića, pre nego za dobrobit samo sebe.

Zajednica nezaređenih ima priliku da u ovome učestvuje. Monasi i monahinje zavise od njih za svoje osnovno preživljavanje, te je vrlo važno za zajednicu nezaređenih da preuzme tu svoju odgovornost. To vas nezaređene odvodi od svojih pojedinačnih problema i opsesija, jer kada odvojite vreme da dođete ovamo da biste nešto dali, pomogli ili praktikovali meditaciju i slušali govore o Dhammi, mi se svi zajedno spajamo u tom jedinstvu istine. U stanju smo da ovde budemo zajedno bez zavisti, ljubomore, straha, sumnje, pohlepe ili požude, upravo zbog naše okrenutosti toj istini. Učinite od toga svoju smer u životu, ne traćite svoj život trčeći za beznačajnim stvarima!

Ova istina može biti izražena na mnogo načina. Religije pokušavaju da je saopšte kroz pojmove i učenja, ali mi smo zaboravili šta je zapravo religija. U poslednjih stotinak godina naše društvo je sledilo materijalističku nauku, racionalističku misao i idealizam zasnovan na našoj sposobnosti da zamišljamo političke i ekonomske sisteme, ali ne i da ih načinimo zaista korisnim, zar ne? Mi ne možemo zaista da stvorimo demokratiju ili istinski komunizam ili pravi socijalizam -- mi to nismo u stanju jer smo još uvek zavedeni sopstvenim egom. Zato ti sistemi završavaju u tiraniji i sebičnosti, strahu i podozrenju. Otuda je sadašnja situaciju u svetu rezultat nerazumevanja stvari kakve zaista jesu i neophodnosti da svako od nas, ukoliko nas zaista interesuje ono što možemo da učinimo, treba od svoga života da učini nešto zaista vredno. A kako da to učinimo?

Prvo, moramo sebi da priznamo onu vrstu motivacija i samopovlašćivanja izazvanih emocionalnom nezrelošću, kako bismo ih držali na oku i onda napustili; da otvorimo um prema stvarima kakve jesu, da budemo budni. I naše praktikovanje anapanasati je početak toga, zar ne? To nije samo još jedna navika ili hobi koje razvijate kako biste prekratili vreme, već ulaganje napora da posmatrate, koncentrišete se i budete sa svojim dahom. Možete umesto toga provesti mnogo vremena gledajući televiziju, sedeći u kafiću i radeći mnogo drugih beskorisnih stvari -- nekako sve to se čini mnogo važnijim nego provesti neko vreme

posmatrajući svoj dah, zar ne? Gledate TV i vidite ljude koje su masakrirali u Libanu -- nekako se to čini važnijim nego da jednostavno sedite i motrite na svoje udahe i izdahe. Ali to je um koji ne razume stvari kakve jesu, i zato smo spremni da posmatramo senke na platnu i patnju na TV ekranu vezanu za pohlepu, mržnju i ograničenost na najgnusnije načine. Nije li mnogo korisnije provesti to vreme sa svojim telom kakvo je baš sada? Bilo bi bolje imati poštovanje za za ovo fizičko biće ovde, tako da naučimo da ga ne eksploatišemo, zloupotrebljavamo i onda bivamo ogorčeni kada nam ono ne pruža sreću koju očekujemo.

U monaškom životu mi nemamo televiziju zato što svoje živote posvećujemo mnogo korisnijim stvarima, kao što je posmatranje kretanja daha i hodanje tamo-amo šumskom stazom. Susedi misle da smo otkaćeni. Svaki dan vide neke ljude ogrnute ćebadima kako koračaju tamo-amo. "Šta li to rade? Mora da su šašavi!" Imali smo ovde lov na lisicu pre koju nedelju. Lovci su gonili lisiu kroz našu šumu (što je nešto zaista korisno za sva živa bića!). Šezdeset pasa i svi ti odrasli ljudi što jurcaju za nesrećnom lijom. Bilo bi bolje da su vreme proveli hodajući gore-dole šumskom stazom, zar ne? Bolje za lisicu, bolje za pse, za našu šumu i za lovce. Ali ljudi u zapadnom Saseksu misle da su normalni. *Oni* su normalni, a *mi* smo otkaćeni. Dok posmatramo svoj dah i hodamo šumskom stazom, mi bar ne terorišemo lisice! Kako biste se vi osećali da vas juri šezdeset pasa? Zamislite samo svoju grozu kada bi vam šezdeset pasa bilo za vratom i ljudi na konjima koji ih puđaju na vas. To je zaista ružno kad počnete dublje o tom da razmišljate. Pa ipak, to se smatra normalnim ili čak poželjnim u ovom delu Engleske. Zato što ljudi ne zastanu da razmisle, postajemo žrtve navike, upleteni u želje i navike. Ukoliko zaista promislimo lov na lisice, mi to onda ne činimo. Ukoliko imate imalo inteligencije i dublje promislite o čemu se tu radi, onda ne želite to da radite. Dok sa jednostavnim stvarima kao što su hodanje stazom gore-dole i posmatranje svog daha počinjete da bivate svesni i mnogo prijemčiviji. Istina počinje da nam se otkriva upravo kroz jednostavne, naizgled nevažne radnje koje činimo. Kao kada se pridržavamo Pet pravila, to je polje blagoslova za ovaj svet.

Kada počnete da promišljate o stvarima kakve jesu i setite se kada je vaš život zaista bio u opasnosti, znaćete koliko je to grozno. To je jedno apsolutno užasavajuće iskustvo. Niko ne želi da namerno izloži drugo živo biće takvom iskustvu, ako o tome dobro razmisli. Ne postoji način da neko pristane da drugoga izloži takvom užasu. Ali ako ne promišljate, onda mislite da lisice i nisu toliko važne ili da ribe nisu važne. One su ovde samo radi moje zabave -- to je nešto što se radi nedeljom popodne. Sećam se jedne žene koja došla da me vidi vrlo uznemirena kada je čula da kupujemo Hamer jezero. [4] Rekla mi je: "Znate koliko se opustim. Ja ne dolazim ovamo radi ribe, već da bih bila u miru." Provodila je svaku nedelju ovde pecajući samo da bi bila u miru. Izgledala mi je sasvim zdrava, malo punačkija, nije bila izgadnela. Nije joj bila potrebna riba da bi preživela. I rekoh joj: "Pa mogli biste, ako ne morate da pecate da biste se prehranili -- verujem da imate dovoljno novca da kupite ribu -- mogli biste kada kupimo jezero doći ovamo da meditirate. Ne morate da pecate." Nije htela da meditira! Onda se prebacila na zečeve koji su joj jeli kupus, tako da je da bi ih u tome sprečila postavljala najrazličitije zamke. Ta žena nikada nije promišljala *ni o čemu*. Borila se sa zečevima da joj ne jedu kupus, iako je sasvim lako mogla da ode i kupi sebi kupus. Ali zečevi *ne mogu*. Zečevi moraju da daju sve od sebe kako bi došli do nečijeg tuđeg kupusa. No ona nikada nije otvorila svoj um za stvari kakve jesu, za ono što je istinski blagonaklono i dobrodušno. Neću da kažem da je ona okrutna i bezdušna osoba, samo jedna neprosvećena žena iz srednje klase koja nikada nije promišljala o prirodi ili shvatila kakva Dhamma jeste. Zato ona misli da je kupus tu za nju, a ne za zečeve. I ribe su tu kako bismo mogli da provedemo ugodno nedeljno popodne maltertirajući ih.

A ta sposobnost da promišljamo i posmatramo jeste ono na šta je Buda ukazivao u svom učenju, kao na oslobađanje od slepog sleđenja navika i konvencija. To je način da oslobodimo ovo biće obmana čulnog sveta i to kroz mudro promišljanje stvari kakve one zaista jesu. Počinje tako što posmatramo sebe, želju za nečim ili odbojnost, tupost ili glupost uma. Mi ne biramo ili pokušavamo da stvorimo

povoljne uslove za prijatna iskustva, već smo voljni da podnesemo neprijatna i jadna stanja kako bismo ih razumeli kao takva i bili u stanju da ih napustimo. Počinjemo sebe da oslobađamo bežanja od stvari koje nam se ne sviđaju. Takođe počinjemo da bivamo mnogo pažljiviji kako živimo. Kada jednom uvidite o čemu se tu radi, zaista želite da budet vrlo, vrlo pažljivi u onome što radite i govorite. Nemate nameru da živite na račun drugog bića. Ne osećate da je vaš život toliko važniji nego nečiji drugi. Počinjete da osećate slobodu i lakoću u toj harmoniji sa prirodom, umesto tereta eksploatacije prirode radi ličnog dobitka. Kada svoj um otvorite za istinu, tada shvatate da nema čega da se plašite. Ono što nastane mora i da nestane i ono nije deo mene -- i tako naš osećaj vezanosti za identitet sa ovim ljudskim telom blede. Ne vidimo više sebe kao izolovan, odvojeni entitet izgubljen u tajanstvenom, zastrašujućem univerzumu. Ne osećamo se njime preplavljeni, pokušavajući da pronađemo onaj njegov delić koji ćemo prigrabiti i osetiti se sigurnim, jer mi se u njemu osećamo opušteno. A to znači da smo stigli do istine.

UTOČIŠTA I PRAVILA

"Uzimanje utočišta" i Pravila morala definišu neku osobu kao budistu.

Uzimanje utočišta daje trajnu perspektivu životu, usmeravajući naše ponašanje i razumevanje ka kvalitetima Bude (mudrost), Dhamme (istina) i Sanghe (vrlina). Pravila morala takođe služe da razmatranje i definišu naše postupke kao odgovornih ljudskih bića.

Postoji formalni način traženja Utočišta i Pravila od monaha ili monahinje i to na sledeći način:

Nezaređena osoba bi trebalo da se pokloni tri puta i ruku sklopljenih u anđali [5] recituje sledeće:

MAYAM / AHAM BHATE (AYYE) TI-SARANENA SAHA PAÑCA SILANI

YACAMA / YACAMI

Mi / ja, poštovani gospodine (*sestro*) tražim Tri utočišta i Pet pravila

DUTIYAMPI MAYAM / AHAM BHANTE (AYYE)...

Po drugi put mi / ja...

TATIYAMPI MAYAM / AHAM BHANTE (AYYE)...

Po treći put mi / ja...

Monah ili monahinja će onda tri pute odrecitovati sledeće, posle čega će i nezaređeni to ponoviti tri puta.

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMASAMBUDDHASSA

Poštovanje Blaženome, Plemenitome, Savrešeno prosvetljenome.

Monah ili monahinja će zatim odrecitovati sledeće, stih po stih, tako da nezaređeni takođe mogu to za njima ponoviti posle svakog stiha:

BUDDHAM SARANAM GACCHAMI

Buda je moje utočište

DHAMMAM SARANAM GACCHAMI

Dhamma je moje utočište

SANGHAM SARANAM GACCHAMI

Sangha je moje utočište

DUTIYAMPI BUDDHAM SARANAM GACCHAMI

Po drugi put...

DUTIYAMPI DHAMMAM SARANAM GACCHAMI

Po drugi put...

DUTIYAMPI SANGHAM SARANAM GACCHAMI

Po drugi put...

TATIYAMPI BUDDHAM SARANAM GACCHAMI

Po treći put...

TATIYAMPI DHAMMAM SARANAM GACCHAMI

Po treći put...

TATIYAMPI SANGHAM SARANAM GACCHAMI

Po treći put...

Monah ili monahinja zatim kažu:

TISARANA -- GAMANAM NITTHITAM

Ovim je završeno uzimanje Tri utočišta

Nezaređeni odgovaraju:

AMA BHANTE (AYYA)

Da, poštovani gospodine (sestro).

Monah ili monahinja zatim recituju Pet pravila jedno po jedno i nezaređeni ponavljaju za njima:

1. PANATIPATA VERAMANI SIKKHAPADAM SAMADIYAMI

Uzimam pravilo da ću se uzdržavati od ubijanja živih bića.

2. ADINNADANA VERAMANI SIKKHAPADAM SAMADIYAMI

Uzimam pravilo da ću se uzdržavati od uzimanja onoga što mi nije dato.

3. KAMESU MICCHACARA VERAMANI SIKKHAPADAM SAMADIYAMI

Uzimam pravilo da ću se uzdržavati od nedozvoljenih seksualnih veza

4. MUSAVADA VERAMANI SIKKHAPADAM SAMADIYAMI

Uzimam pravilo da ću se uzdržavati od neprikladnog govora.

5. SURA-MERAYA-MAJJA-PAMADATANA VERAMANI SIKKHAPADAM SAMADIYAMI

Uzimam pravilo da ću se uzdržavati od alkohola, droga i drugih materija koje izazivaju gubitak razuma.

Pošto je uzeto Pet pravila, monah ili monahinja će zaključiti ovim:

IMANI PAÑCA SIKKHAPADANI .

Ovih Pet pravila

SILENA SUGATIM YANTI

Imaju moral kao sredstvo za dostizanje sreće

SILENA NIBBUTIM YANTI

Imaju moral kao sredstvo za oslobađanje

TASMA SILAM VISODHAYE

Neka zato moral bude pročišćen.

Pošto su uzeli Pet pravila, nezaređeni se klanjaju tri puta monahu ili monahinji. [6]

Beleška

[1] Skup od 227 pravila koja definišu ponašanje budističkih monaha theravadske tradicije. [Natrag]

[2] *Khande*: pet kategorija kroz koje je Buda sumirao ljudsko biće, tj. telo (*rupa*), osećaji (*vedana*), opažaji (*sañña*), izrazi volje (*sankhara*) i svest (*viññana*).

Ukratko: "telo i um". [Natrag]

[3] Pet pravila su osnovna pravila morala kojih treba da se pridržava svako ko sebe smatra budistom. [Natrag]

[4] Pošto su postali deo budističkog manastira Hamer šuma i Hamer jezero su postali rezervat za životinje. [Natrag]

[5] Anđali: dlanovi u vertikalnom položaju i priljubljeni jedan uz drugi u visini grudi. [Natrag]

[6] Materijal u ovoj knjizi je priređen na osnovu govora održanih u Chithurst Forest manastiru u januaru 1984, sa izuzetkom tri odeljka. To su "Napor i opuštanje", "Saosećajna ljubav (*metta*)" i "Prepreke i njihov nestanak", koji su preuzeti iz govora održanih u International Fores manastiru, Ubon, severoistočni Tajland u decembru 1982.

Rev. 3/5/2005

www.geocities.com/budizam/texts/summind.html

[Home](#) ---\ \ [Praksa](#)

Umetnost pažnje

Prečasni Pannyavaro

Prevod Ninoslav Molnar

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

O učitelju...

Prečasni Pannyavaro je australijski budistički monah koji je posvetio svoj život meditativnom aspektu Budinog učenja. Tokom njegove monaške prakse, vežbao je pod vođstvom nekoliko velikih učitelja uključujući i prečasnog Sayadaw U Janaka iz Chanmyay meditacionog centra na Burmi, koji je prvi učenik renomiranog burmanskog meditacionog učitelja pokojnog prečasnog Mahasi Sayadaw-a.

Prečasni Pannyavaro je pomogao u izgradnji brojnih, vrlo ranih, budističkih zajednica i centara u Australiji. Primio je potpuno zaređenje na Wat Borvornivet-u, pod Sangha Raja sa Tajlanda, Somdet Phra Nyanasanvara. Tokom više od 25 godina prakse, učio je i vežbao meditaciju u svim velikim Theravado budističkim zemljama, uključujući i duge periode intenzivnih vežbi Satipatthane – Vipassane meditacije u Mahasi Sayadaw centrima na Burmi.

Sada, kao kvalifikovani učitelj kontemplacije, koji je naravno upoznat sa brigama i

potrebama zapadnih meditatora, on kombinuje svoje dugo praktično i životno iskustvo da stvori u isto vreme primenjiv i dubok prilaz učenju Vipassana meditacije.

Prečasni Pannyavaro, je osnivač BuddhaNet-a, 1993. U početku je koristio kompjuter za jednostavna radna objavljivanja, i sa darom modema otkrio je on-line društvo i BuddhaNet je zaživeo. BuddhaNet je bio prvo budistički BBS (bulletin board system[1]) koji je kasnije evoluirao u prvi australijski budistički web-site.

Meditativna umetnost pažnje

Meditativna pažnja je umetnost, ili stečena sposobnost koja donosi bistrinu i inteligenciju da se uoči "prava priroda stvari". Među mnogim tehnikama u budističkoj meditaciji, umetnost negovanja pažnje je zajednička nit koja se provlači kroz sve škole budističkih meditacija: *Mahamudra* u tibetanskoj tradiciji, *ZaZen* u Zen budizmu i *Vipassana* meditacija u Theravado budizmu. Njena sveprisutnost je ilustrovana ovom Zen pričom: Monah je jednom upitao svog učitelja, "Šta je osnova učenja u budizmu?", i ovaj mu je odgovorio "Pažnja". Učenik nezadovoljan odgovorom, rekao je, "Nisam pitao ništa o pažnji, samo sam hteo da saznam suštinu budističkog učenja". Učitelj mu je odgovorio, "Pažnja, Pažnja, Pažnja". Pa, znači može biti prihvaćeno da suština budističke meditacije može da se izrazi rečju – pažnja!

Ali kako se to izvodi? Šta predstavlja vežbu? Nejasni saveti aspirantu, poput "budi promišljen" ili "budi pažljiv", iako ponuđeni sa dobrom namerom, nemoguće je da budu efektni. To je nalik gospodarima Aldous Huxli-jevog utopijskog ostrva, koji su naučili ptice da ponavljaju "pažnja", u nadi da će uvežbati stanovnike ostrva da budu pažljivi – ali ovo jednostavno nije uspevalo. Prepoznati činjenicu da je većina nas sklona funkciji nepažnje, nefokusiranosti, što ima za rezultat površnost životnih iskustava, je u isto vreme i prepoznavanje neophodnosti za sistematsko treniranje lutajuće pažnje, pod nadzorom. Ovakva izvežbana pažnja za rezultat ima

otkrivanje ili izlaganje stvari onakvim kakvim u suštini jesu. U pitanju je "primarna" pažnja, ta koja vidi kroz "sadržaj" uma taj proces otkrivanja. U otkrivanju čistoće psiho-fizičkih fenomena, najkarakterističnije je njihovo otkrivanje bez našeg mešanja u njima. Umetnost ove "čiste" pažnje je jednostavno registrovanje najsnažnijeg objekta, nečijeg iskustva u svom nastanku, bez ikakvog mešanja ili učestvovanja u njemu, jednostavno kao svedok. To je prosto registrovanje ili posmatranje promenljivog fenomena bez reakcije – bilo da je u pitanju senzacija, zvuk, misao ili stanje svesti. Međutim, ukoliko reakcija nastupi tokom observacije, što je i prirodno za neuvežban um, onda i ona isto tako mora biti primećena. Ovakav način posmatranja nosi mogućnost otkrivanja prave prirode posmatranog fenomena i prema tome ne-reaktivna, ne-uslovljena svesnost je potrebna da bi se stekao oslobađajući uvid ili saznanje o spoznaji.

Orijentacija ka vratima šest čula

Biti pažljiv nije vežba koja mora da se sprovodi u položaju sa prekrštenim nogama. Meditativna pažnja je dinamična vežba neposredne svesnosti o onome što radimo u bilo kom položaju i bilo kojoj mogućoj situaciji. Put kojim orijentišete sebe u ovoj vežbi podrazumeva bukvalno "dodir sa vašim čulima". To je strategija primenjivanja apsolutne pažnje na sve vaše aktivnosti kroz svesnu orijentaciju na pet čula i šesto – um. Naziv Vrata Šest Čula je za pet fizičkih aspekata čula: oko, uvo, nos, jezik i telo i um kao šesto, što je zajednički termin za pet vrsta svesti: vidna-svest, slušna-svest, itd. Dakle, vežba je da se posvećuje promišljena pažnja na vrata čula ili osnovu, na koju se fenomen pojavljuje. Na primer, pažnjom na vrata čula vida primećujete efekte kontakta između oka i vidljivog predmeta, i vašu reakciju na njih. Ovakvo usmeravanje na bilo koja vrata čula donosi vam svesnost o tome šta se događa tokom bilo koje impresije i sposobnost da posmatrate emocije i svesti koje usled toga nastaju.

Značenje reči "pažnja" podrazumeva njenu primenu: "biti prisutan nad" ili "biti prisutan sa". Pažnjom se razvija "prisustvo uma". Dok postoje različiti stepeni pažnje (na dole ka njenom opadanju), može se reći da postoje dva tipa pažnje i to: prirodna pažnja, koja je "automatizovana pažnja" i namerno "razvijena" pažnja koja postaje "meditativna pažnja".

Razvijena pažnja je ili pasivna, ili u smislu da je primenjena, aktivna. Pasivni metod je "čista pažnja", i to je prosto registrovanje onoga što se dešava, receptivno stanje uma, bez reakcija. Aktivni metod je pažnja koja se primenjuje kada se izvrši bilo koji pokret ili akcija, uključujući i refleksivne misli o

stvarima koje se
posmatraju.

Pokušajte ovo u orijentaciji ka vratima šest čula.

Proveri! Gde se nalazi tvoja pažnja u ovom trenutku? Koji je čulni utisak najdominantniji sada? Da li je na vratima vida dok posmatraš ovu stranicu, ili je na vratima sluha pod uticajem zvukova ili je možda dodir tela koji nastaje u kontaktu sa stolicom na kojoj trenutno sediš. Ovaj trenutak je pravo vreme da se uspostavi navika konstantne pažnje nad vratima čula i posmatranja onog što se događa tokom senzacije.

Izaberi vrata nekog čula i budi svestan onoga što se tu događa. Koji osećaj je prisutan; koji je kvalitet tog osećaja; da li je prijatan, neprijatan ili neutralan[2]? Koje misli su asocirane njim? Detaljno primećuj svaku promenu. Vrlo je korisno sticanje navike proveranja sebe tokom dnevne rutine: na kojim čulnim vratima sam ovog trenutka; šta se događa tamo; koji se asocirani osećaji javljaju?

Uslovljeno nastajanje

Pomenuta strategija pažnje nad vratima čula usko je povezana sa praktičnom primenom i učenjem o Uslovljenom nastanku, *Paticcasamuppada*. Iskušavanjem serije uzročnih događaja, bićete u stanju da ih prekinete u trenutku kada su vezani svešču, čulnom impresijom i/ili osećajem. Sposobnost da ovo izvedete vam pruža mogućnost da se oslobodite uslovljenog kruga patnje u koji je većina ljudi uvučena i neznajući to.

Zakon Uslovljenog nastanka je po prirodi je vrlo dubok, i predstavlja samu suštinu Buddhinog učenja, ilustrovan u čuvenom razgovoru između Buddhé i njegovog

ličnog pratioca Anande. Ananda je slučajno pomenuo jednom prilikom da je ovaj zakon lako razumeti. Buddha mu je odgovorio rečima: "Nikako Ananda, tako nešto ne treba nikad da se izgovori. Zbog toga što ljudi ne razumeju nastanak, oni nisu u stanju da ga prozru, i zbog toga su njihovi umovi zaprljani. Nalik klupku kanapa koje postaje sve zamršenije i zapletenije, tako i bića bivaju zavedena i onesposobljena da se oslobode od točka rađanja-i-umiranja, uslovljenosti patnje i stanja pakla i propasti".

Mi možemo odmrstiti zamršeno *uvidom* u uslovljeni nastanak, uz pomoć stalnog bdenja nad vratima čula. Ono što doživljavamo sada je rezultat serija događaja koji su nastali zbog prethodnih stanja povezanih u lanac uzročnosti, odnosno krug rađanja-i-umiranja[3].

Korisno je posedovati praktično znanje jedanaest karika u lancu Uslovljenog nastanka. Čak i najobičnije teorijsko znanje će vas usmeriti u ispravnom pravcu i bićete u mogućnosti da se oslobodite uslovljenog nastanka:

1. Neznanje uslovljava nastanak Karmičkih formacija ili Voljnih akata;
2. Voljni akti uslovljavaju nastanak Svesti;
3. Svest uslovljava nastanak Mentalno/materijalnog[4];
4. Mentalno/materijalno uslovljava nastanak Osnova šest čula;
5. Osnove šest čula uslovljavaju nastanak Kontakta (čulnih impresija);
6. Čulne impresije uslovljavaju nastanak Osećaja (*vedana*);
7. Osećaj uslovljava nastanak žeđi za životom;
8. Žeđ za životom uslovljava nastanak Prianjanja;
9. Prianjanje uslovljava nastanak Vezanosti;
10. Vezanost uslovljava nastanak Rađanja;
11. Rađanje uslovljava nastanak Bola, starosti i smrti, odnosno uslovljenu patnju.

Evo jedne priče o prosvetljenju Bahiye, drveno odevenog, koji je vežbao na pomenuti način. Bahiya, prvobitno trgovac, putovao je morem noseći svu svoju

robu kada je doživeo brodolom i završio izbačen na obalu potpuno nag. Pronašao je neku koru drveta kojom se ogrnuo i neku staru činiju, i krenuo je u prošenje hrane. Lokalni meštani su bili impresionirani njegovom naizgled oštrinom i revnošću asketske prakse. Često je bivao testiran kada su mu ljudi nudili lepu odeću, ali znajući da bi oni izgubili veru u njega ako bi prihvatio, on je odbijao, nastavljajući obmanjivanje. Bahiya je bio nastanjen u hramu i obožavan kao Arahant (Prosvetljeni), tako da je na kraju i on sam počeo da veruje da je prosvetljeno biće.

Živeo je besprekorno i stekao je dobru moć zadubljenja. Sedeći tako jednog dana, rečeno je da je deva, koja mu je u prošlosti bila krvni srodnik, uspela da ubedi Bahiyu da u ustvari nije prosvetljen i da bi trebao da ode da vidi Buddhu, Arahanta koji bi mu pomogao.

Bahiya je prešao dug put da bi posetio Buddhu u Savatti i stigao je do manastira baš u trenutku kad je Buddha krenuo na dnevno prošenje hrane. Bahiya je tri puta upitao Buddhu da ga ovaj nauči o Dharmi, pre nego što se Buddha složio da ga pouči u tom nezgodnom trenutku.

Buddha je tada izneo ova kratka uputstva: "Bahiya, sebe bi trebao da treniraš na sledeći način: Sa viđenim, biće samo viđeno; sa oslušnutim biće samo oslušnuto; sa osećanim (dodirnuto, okušeno, omirisano) biće samo osećano; sa shvaćenim biće samo shvaćeno.

Kada za tebe, Bahiya, ostane samo viđeno, oslušnuto, osećano i shvaćeno, ti više nećeš biti u tome. Tada ti, Bahiya, nećeš biti niti ovde niti tamo niti ni-ovde-ni-tamo, i to je po sebi svršetak patnje".

Kroz ovaj kratak uput, Bahiya je postao momentalno Prosvetljen – kroz gašenje žeđi za životom postao je Arahant.

Nedugo po Buddhinom odlasku, Bahiya je smrtno proboden od strane bika. Kada se

Buddha vratio iz prosjačenja i pronašao Bahiyu mrtvog, uredio je da ga kremiraju. Kada je upitan šta će biti sa Bahiyinom sudbinom, Buddha je odgovorio da pošto je dostigao cilj meditacije u učiteljevom prisustvu, i pošto je vežbao Dharmu kao što je rečeno, Bahiya je dostigao Paranibbanu, konačno Prosvetljenje.

Tehnika mentalnog označavanja

Korisna stvar u podršci meditativnoj pažnji je opažanje ili primećivanje različitih objekata tokom posmatranja sopstvenog tela i uma. Razumski rečeno, to je vrlo koristan alat za fokusiranje i održavanje pažnje. Primećivanje se radi više puta, mentalnim opažanjem svega što nastaje u iskustvu telo/duh. Na primer, "slušanje", "slušanje", "mišljenje", "mišljenje", "dodirivanje", "dodirivanje", itd. Ovo je moćan metod da se pomogne u održavanju čiste pažnje, posebno u početku vežbe, kada je od vitalnog značaja sistematsko opažanje u najvećoj mogućoj meri, da bi se uspostavila pažnja. Inače, bićete skloni da se izgubite u neprimećenim lutanjima sa dugim periodima nepažnje. Ukoliko uspete, makar i delimično, u održavanju pažnje, sa mentalnim opažanjem možete i da prestanete, posebno kada je postalo mehaničko ili toliko nespretno da izaziva smetnje suptilnoj pažnji. Sticanjem sposobnosti da posmatrate sopstvena iskustva čistom pažnjom, moraćete da se vraćate mentalnom označavanju samo kada vam pažnja ili oslabi, izgubi se ili je potrebno da se ponovo uspostavi. Mentalno opažanje može da se kombinuje sa vežbom orijentacije ka čulnim impresijama, obeležavanjem fizičkih i mentalnih objekata u njihovom nastanku na vratima šest čula. Vodite računa da ne analizirate ono što biva posmatrano, samo registrujte ili označavajte bez reakcija.

Četiri područja pažnje

Četiri područja pažnje su strukture ili okviri reference koja se koristi u pospešivanju prakse. Zasnovana su na tekstu koji se zove *Satipatthana Sutta* i koji može da se

koristi kao vodič koji će vam pomoći u usmeravanju pažnje dok ispitujete različita iskustva u vašem umu i telu.

1. *Pažnja usmerena na telo*[5]

Usmerena na razumevanje primarnih elemenata tela (zamlja, vazduh, vatra i voda), čvrstoće, mekoće, temperature, tečnosti i pokreta u telu i/ili svesnost različitih položaja tela, pokreta i akcija tokom dnevnih aktivnosti.

2. *Pažnja usmerena na osećaje ili senzacije*[6]

Opažanje kvaliteta osećaja kao prijatan, neprijatan ili neutralan dok se pažljivo razlučuje primarni osećaj od emocionalnog stanja.

3. *Pažnja usmerena na svest i stanja svesti*[7]

Svest je "saznavanje" nečega, npr. fizička senzacija i njeno saznavanje. Naročita pažnja se poklanja stanjima svesti kao što su sreća, tuga, uznemirenost i njihovo posmatranje kako nastaju i kako prestaju.

4. *Pažnja usmerena na sadržaj svesti*[8]

Ovo nije analiziranje mentalnih događaja ili njihovo klasifikovanje, već korišćenje pažnje u pasivnom registrovanju stvari u umu – misli, ideje i koncepti – kao svedok bez objašnjavanja.

Dva oblika meditacije

Postoje dva oblika meditacije: Meditacija za razvijanje smirenosti (*Samatha*) i meditacija za razvijanje uvida ili mudrosti (*Vipassana*). Meditacije koje se koriste za sticanje smirenosti i mirnoće koriste tehnike "fiksiranja" na jedan objekt,

isključujući sve ostale objekte, da bi se kao proizvod stekla smirenost i usredotočenost na jednu tačku. Primeri su tehnike vizuelizacije, praćenja disanja, mantre i kontemplacije. Drugi oblik meditacije je sačinjen od vežba za razvijanje svesnosti. To je posvećivanje potpune pažnje na najdominantniji objekt u vašem fizičkom ili mentalnom iskustvu sa svesnošću iz trenutka-u-trenutak. Ova meditativna pažnja vodi ka sticanju uvida.

Sposobnost da sobom uspešno vladate u meditaciji zavisi od toga da li ste u stanju da se odgovarajuće prilagodite ili "fino podesite" tokom vežbanja. Ova sposobnost je zasnovana na razumevanju ova dva oblika meditacije: npr. ukoliko postanete napeti ili napregnuti tokom meditacije uvida, promena na meditaciju smirenosti će umiriti i opustiti um; ili ukoliko postanete umrtvljeni u smirenom stanju svesti tokom meditacije smirenosti, možete oživeti vaš um sa vežbanjem pažljivosti.

Tročlana strategija vežbe

Neophodno je shvatiti prirodu "vežbe" kao primenu u meditaciji zato što greškom može da bude shvaćena kao namera kontrolisanja. Ovo nikako nije slučaj, zbog toga što meditant mora da ima tekuću receptivnost iskustva bez ikakvog kontrolisanja istog. Znači "disciplina" u kontekstu meditacije može pogrešno da bude shvaćena kao nametanje kontrole u cilju upravljanja vežbom. Ustvari, to nije ništa više nego praćenje uputstava i konstantno primenjivanje instrukcija sa senzitivnošću. Znači ispravna vežba je ponavljajući napor u

cilju razvijanja sposobnosti, bez kontrolisanja ili mešanja u iskustvo. To je razvijanje – način rasta! Važno je da se na početku vežbe primeti kako reagujete na vaša iskustva i kakav je vaš stav u odnosu na njih. Ukoliko je stav reaktivan ili osuđujući, neophodno je da promenite način reagovanja na stvari, situacije ili ljude, kultivišući kvalitete prihvatanja, saosećanja i "puštanja[9]". Postajanjem osobe koja je prihvatljivija i dopustljivija, bez opiranja da postigne nešto, stvarate prirodno meditativno stanje koje olakšava vežbu.

Da uspešno upravljate sobom tokom vežbe, neophodno je da imate sveti pristup i da vežbate u okviru stabilne strukture. Ovakav sistem možemo pronaći u "Tročlanoj strategiji vežbe", koja je potpun i integrisani sistem podržavan psihološkim blagostanjem meditanta:

1. Obuzdavanje ponašanja u cilju harmonizacije odnosa
2. Opominjanje, posebno u vezi razvijanja meditativne umetnosti "fokusiranja"
3. Oštroumnost, koja je mudrost prepoznavanja prave prirode uma i egzistencije.

Obuzdavanje i harmonija

Tradicionalno meditator mora da formalno preduzme, ili prihvati, pet pravila ponašanja kao preduslov za meditaciju. To su osnovi na koje je dobra vežba

bazirana, i bez njih dobra koncentracija ne može biti postignuta. Ova obuzdavanja moraju da budu razmotrena i prihvaćena, i ona deluju kao zaštitnici blagostanja na meditativnom putu: 1) uzdržavati se od nanošenja zla i uzimanja života; 2) uzdržavati se od uzimanja onoga što nije dato; 3) uzdržavati se od neobuzdanosti čula; 4) uzdržavati se laganja i grubog govora; i 5) uzdržavati se od uzimanja intoksikanata koji pomućuju um. Ovo je etički deo tročlanog sistema. Ovo ne treba smatrati kao čisto "ne-ne", jer je to izbalansirano pozitivnim ponašanjem: čestitost, velikodušnost, ljubaznost, itd.

Opominjanje (prisećanje)

Kvalitet prisećanja ili potpune svesnosti se stiče kroz razvijanje i upravljanje triju meditacionih veština: ispravan napor, ispravna pažnja i ispravna koncentracija. Napor je ispravan u smislu buđenja, održavanja i balansiranja napora; meditativna pažnja je ispravna kada je prisutna neposredna i nepodeljena pažnja na različite objekte meditacije u njihovom nastanku; koncentracija je ispravna kada je usmerena na meditativni fokus i kada ga pojačava. Previše napora uznemiruje um; nedovoljno ga čini malaksalim; prejaka koncentracija ograničava svesnost, preslaba dovodi do gubljenja fokusiranosti; jedino nikada ne može da bude previše pažnje, jer je oštrina pažnje faktor koji produbljuje vežbu. Uspešno upravljanje ovim meditativnim sposobnostima stvoriće pozoran um ili stalno prisutan um, što je preduslov za precizno harmonizovan uvid.

Oštroumnost i spoznaja

Oštroumnost je inteligencija koja otkriva pravu prirodu stvari posmatranjem kroz "sadržaj" uma procese u pozadini. Bazirana je na ne-reaktivnoj svesnosti, savršeno

podešenom stavu i prodirućoj pažnji koja poseduje potencijal sagledavanja "onoga što stvarno jeste". Ishod ovakve prakse je direktno iskustveno saznavanje triju univerzalnih karakteristika egzistencije: promenjivost, patnja i nepostojanje trajne ličnosti što kulminira serijom uvida koje oslobađaju čovekov vid od izopačenja nastalnih neznanjem.

Tročlana strategija i mentalne nečistoće

Rečeno je da su mentalne nečistoće prisutne u tri nivoa uma: 1) neaktivni deo [10] 2) manifestovani i 3) izražajni. Ove nečistoće ili tri otrova pohlepa, mržnja i neznanje, mogu da budu obuzdana na tri načina: prvo njihovo izražavanje mora biti obuzdano harmonizacijom čovekovog ponašanja; drugo, kada se manifestuju u umu, na primer besne misli, moraju biti vešto suzbijene uz pomoć koncentracije meditacijom za razvijanje smirenosti; na kraju kada su uočene na primarnom izvoru ili u neaktivnom delu, one mogu biti iskorenjene kroz meditaciju u cilju razvijanja uvida.

Evo primera kako se tročlana strategija koristi u obuzdavanju naše najproblematičnije negativne emocije – besa. Prvo, obuzdajte vaše ponašanje u situaciji gde se bes javlja, neostavljajući mu na taj način prostora da se manifestuje; čim bes izbije na površinu uma u vidu negativnih misli tehnike meditacije za razvijanje smirenosti će umiriti bes u umu. Ali jedino kroz meditaciju za razvijanje uvida, gde je ego-iluzija viđen na svom primarnom izvoru, i gde je uočeno "Ja" i "moje", tada bes u neaktivnom delu može biti primećen sa mogućnošću njegovog iskorenjivanja iz samog izvora.

Tri aspekta meditacije

1. *Sedeća meditacija – gde je primarni fokus na elementima tela dok se usmerava na druge sfere pažnje u trenutku njihovog nastajanja.*
2. *Meditacija u hodu – gde se koračanje ili pokreti stopala u hodu uočavaju detaljno i pažnja je usmerena na te pokrete kao primarne objekte.*
3. *Dnevne aktivnosti – meditator kontinuirano označava pokrete tela i akcije.*

Povezivanje ove tri vida vežbe zajedno stvorice čvrstu nit svesnosti tokom celog dana, generalno ili kako praksa postaje tečnija, precizno i detaljno opažanje svake akcije i pokreta biće sprovedeno.

Instrukcije za sedeću meditaciju

Prvi korak je pronalaženje ravnotežnog sedećeg položaja. Trebalo bi da ste opušteni, ali kičma treba da bude prava – možda ste primetili kako petogodišnjaci sede u ravnotežnom položaju bez napora. Dozvolite vašoj glavi da slobodno balansira na kičmi, vodeći računa da nije zabačena unazad niti ukočena. Dopustite bradi da padne tako da vam oči i uši budu u istoj ravni.

Ukoliko sedite na podu, koristite se jastukom ili više njih, tako da vam kolena budu ispod kukova i u kontaktu sa podom (na drugi način će vam se kičma kriviti) ili koristite stolicu sa čvrstom osnovom (nikako sofu). Savijanje samo povećava pritisak na noge i neudobnost u leđima. Pokušajte zračenjem ljubavi i dobrote iznad i ispod i u svim pravcima oko vas, vodeći računa da ne zadržavate i sužavate ispred niti iza. Proverite da li vam je disanje slobodno i lagano – bilo kakva ograničavanja prouzrokuju ukrućenost. Usmerite vašu svesnost na delove tela koji su u kontaktu sa jastukom, podom ili stolicom, ublažavajući je ka površini oslonca.

Korisno je provesti 5 minuta posmatrajući telo na ovaj način. Obratite pažnju da ne postoji stvar koja se zove "savršen položaj" i položajni bolovi će dolaziti i odlaziti kao prirodan deo vežbe u razvoju. Ukoliko bol postane prejak ili vodi ka povredi, pažljivo prilagodite položaj nakon primećivanja raznih senzacija. Međutim, kako se koncentracija razvija, utisci vreline, ukočenosti i svraba će se pojavljivati kao deo kontemplacije osećaja i senzacija, i važno je primetiti ih pažljivo bez nervoze.

Važno je negovati položaj mudročću, a ne bezosećajnom snagom volje. Položaj će se vremenom popravljati, ali vi morate raditi sa telom, a ne protiv njega. Ukoliko osećate previše bolova tokom perioda sedenja, promenite položaj, sedite na nisko sedište ili stolicu, ili ustanite na kratko.

Proveravanje položaja

- ÷ Da li se kukovi nagnju pozadi? Ovo će izazvati krivljenje.
- ÷ Deo leđa treba da zadrži prirodnu, neusiljenu krivinu tako da abdomen bude na napred i "otvoren".
- ÷ Zamislite da vam neko lagano zabija među lopatice oštrice, ali zadržite mišiće opuštenim.
- ÷ Opazite, i lagano popustite, bilo koju tenziju u regionu vrat/ramena.

Jednom kada ste se smestili u udoban, uspravan, ravnotežni položaj možete početi sa meditacijom. Osetite senzacije dodira čvrstine ili mekoće na telu u kontaktu sa podom ili stolicom (element zemlje), kao bazu vežbanja prelaza sa krupnog na suptilno, t.j. sa tela na um. Ovo će pomoći usidranju pažnje na telo, posebno kada joj pritiče u pomoć mentalno označavanje "dodirivanje". Onda se okrenite

prirodnim pokretima podizanja i spuštanja donjeg dela abdomena, pritom mentalno opažajući ili označavajući "podizanje", "podizanje" istovremeno sa kretanjem na gore i "spuštanje", "spuštanje" sa kretanjem na dole. Uspostavljanjem pažnje na pokrete abdomena kao baze, budite oprezni da ne dođe do prijanjanja uz njih. Ukoliko se sekundarni objekti jave, kao što su mišljenje, senzacije ili stanja uma oni takođe moraju biti opaženi dok ne nestanu. Tada ukoliko ništa drugo ne privlači vašu pažnju vratite se opažanju podizanja i spuštanja abdomena kao primarnog objekta pažnje, ali uvek budite spremni opažanju sekundarnih objekata po njihovom nastanku. Vrlo je važno biti spreman na različite karakteristike mnogobrojnih elemenata koji su posmatrani, npr. serije senzacija koje nastaju kretanjem abdomena (element vetra) ili specifične karakteristike koje pronalazimo u bolu kao što su toplota, pulsiranje, itd. (element vatre). Tradicionalni sedeći položaj pruža odgovarajuće okolne uslove i dozvoljava vam intenzivno fokusiranje i shvatanje, na mikroskopskom nivou, elemenata tela i suptilnih događaja uma.

Tehnike meditacije u hodu

Dok se meditacijom obično podrazumeva sedeći položaj, vežbe meditacije za razvijanje uvida (*Vipassana*) mogu da budu primenjene i u hodu. Hodanje u meditaciji za razvijanje uvida je od suštinske važnosti za sticanje svesnosti pokreta dok opažate sastavne delove koraka. Kombinovanje meditacije u hodu sa sedećom meditacijom pomaže vam da održite balans u vežbi.

Meditacija u hodu je takođe vešt način pobuđivanja vežbe ukoliko vas je smirujući efekat sedenja omlitaveo ili ste postali previše koncentrisani. Ustvari, ovaj vid meditacije za razvijanje uvida može da se smatra kao meditacija u delovanju ili akciji.

Biće vam potrebno da pronađete ravnu površinu dužine od 5 do 10 metara, po

kojoj ćete moći da uzdužno hodate. Ruke treba da vam prirodno budu opuštene sa šakama blago okrenutim na napred. Pogled bi trebao da bude na dva metra ispred vas na zemlji, u cilju izbegavanja vizuelnih smetnji. Uspostavite pažnju tako što ćete prvo opažati stojeći položaj i senzacije dodira na stopalima na početku staze za hodanje. Dalje, kako budete hodali držite pažnju na tabanima stopala, ne na nozi niti bilo kom drugom delu tela.

Prvih pet minuta možete opažati samo tri dela svakog koraka: "podizanje", "potiskivanje", "padanje". Mentalno opažajte ili označavajte deo po deo koraka, da bi onda opažali šest sastavnih delova: "podizanje", "dizanje", "potiskivanje", "padanje", "dodirivanje" i "pritiskanje" – istovremeno sa trenutnim iskustvom pokreta.

Dok hodate i označavate delove koraka verovatno će vam um još uvek stvarati misli. Bez brige, budite i dalje fokusirani na opažanje koraka, sve dotle dok vam misli ostanu kao "pozadinske misli". Međutim, ukoliko otkrijete da ste hodali "zalutali u mislima" morate stati i odlučno označiti razmišljanje kao "mišljenje", "mišljenje", "mišljenje". Onda ponovo uspostavite pažnju na pokrete i nastavite sa vežbom. Vodite računa da mentalno opažanje ne postane mehaničko pa da ne izgubite iskustvo pokreta.

Pokušajte da vam period hodanja bude makar pola sata, pa ga kasnije proširite na ceo sat. Strateški bolje je da vam period hodanja bude pre sedeće meditacije jer to unosi ravnotežu u vežbu. Ukoliko možete da kombinujete hodajuće i sedeće vežbe bez većih prekida razvićete kontinuiranu svesnost koja prirodno prelazi u svesnost dnevnih aktivnosti.

Svesnost tokom dnevnih aktivnosti

Oni koji gledaju na život u svetu kao prepreku Dhammi ne vide Dhammu u

svakodnevnim aktivnostima: Oni nisu otkrili da ne postoje svakodnevne aktivnosti van Dhamme.

Eihei

Dogen

Svesnost da bi postala produbljena, postojana, što donosi impuls vežbi, mora da bude održavana najmanje par sati dnevno. Postojanost nastaje uz pomoć pažljive i precizne svesnosti pokreta, akcija, osećaja i stanja uma, svega upadljivog, koliko god je to moguće tokom dnevnih rutina.

Ništa ne sme da bude preskočeno kao nevažno dok se posmatraju dnevne aktivnosti: dnevni poslovi, obedovanje, pranje zuba. Više puta opazajte bilo koji i svaki pokret i aktivnost u cilju sticanja navike – da vam to opazanje postane druga priroda tokom dnevnih aktivnosti. Naravno, ovo nije nimalo lako da se postigne i zato zahteva strpljenje i istrajnost – posebno u toleranciji prema samom sebi kada se osećate frustrirani zbog konstantne zaboravnosti!

Ukoliko imate poteškoća, dnevnu svesnost vežbajte uz pomoć korišćenja "okidača" kao potsetnika. Na primer, kontakt sa vodom može da se koristi kao prekidač koji će vas podsećati da budete prisutni u svemu što budete radili dok to radite, na primer pranje ruku, sudova, zalivanje bašte, kupanje psa, itd. Ukoliko bar jednom uspete u usmeravanju potpune pažnje, to može biti početak sticanja navike stalne svesnosti.

Korisno je ojačavati vaš napor koji ulažete u svesnost dnevnih aktivnosti, podsećanjem ili beleženjem dnevnih opažanja – ali bez donošenja sudova – i takođe upisivanjem vaših vežbi u dnevnik meditacije.

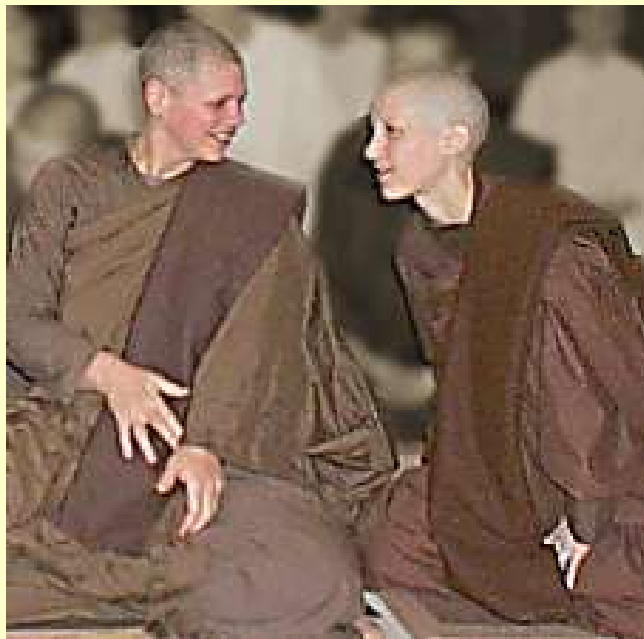
Svesnost osećanja

Buddha je rekao, "sve stvari se ulivaju u osećanja". Svesnost osećanja je osnovni faktor u meditaciji. Mnogo poteškoća u vežbi meditacije vodi poreklo od neopaženih ili nerazumljivih reakcija na neprijatna osećanja. Mi provodimo veliki deo svog života u neprestanom naporu da povećamo prijatna i da izbegnemo neprijatna osećanja. Ukoliko ne upoznamo osećanja ona zaostaju u nama i mi bivamo uvučeni u neko stanje – pozitivno ili negativno. Ipak osećaj po sebi, u svom primarnom stanju je prilično neutralan kada se jednostavno registruje dodir objekta kao prijatan, neprijatan ili niti-prijatan-niti-neprijatan. Samo kada su prisutni emocionalni dodaci, npr. kad neko umeša svoju ličnu imaginaciju, tada nastaje strah, mržnja i strepnja. Osećanja i emocije su odvojivi. Mnoge slabije impresije koje primamo tokom dana prestaju prikrom prostog registrovanja nerazgovetnih i kratkih osećanja. Ovo pokazuje da je zaustavljanje čistog ili primarnog osećaja psihološki moguće.

Pažnja usmerena na osećanja, čak i kada su nerazgovetna i kratka, može da bude održana tokom dana kada je um smiren i oprezan, zato što ustvari postoje mnoge situacije kada čovek nije totalno preokupiran i kada je sposoban da opaža osećanja jasno na njihovom primarnom nivou. Ako, međutim, niste u stanju da prvo razlikujete osećanja, kao strategiju pokušajte da postavite sebi pitanje: "koji je osećaj prisutan?". Na ovaj način ćete srediti zbrku konfuznih osećanja koja su obično prisutna.

Od suštinske je važnosti da odvojite osećanja od najmanje misli "Ja" ili "moje". Ne treba da postoji nikakva ego-referenca kao što je "Ja osećam" niti treba da postoji ikakva misao da ste vlasnici osećanja: "Ja osećam prijatnost ili Ja osećam bol", već je tačnije "Ovde je prijatan osećaj", ili "Ovde je bol". Svesnost osećanja bez ego-reference dozvoljava meditatoru da održi pažnju fokusiranom na sam osećaj. Ovo je značenje *Satipatthana Sutte* "On kontemplira osećaj u osećaju".

Prvo bi trebalo da razvijete svesnost osećanja u trenutku njihovog nastanka, jasno ih raspozajući kao prijatna, neprijatna i neutralna. Svesnošću se shvata da ne postoji ništa nalik pomešanim osećanjima. Pažnja treba da bude održana tokom kratkog perioda trajanja posebnog osećaja dok taj osećaj ne prestane. Ukoliko se tačka prestanka nekog osećaja uoči više puta povećanom jasnoćom postaće mnogo lakše da se uhvate i konačno zaustave misli i emocije koji su uvek prateće, vezane navikom: ukoliko je osećaj neprijatan negativne reakcije se pojavljuju; ukoliko je prijatan javlja se žeđ za takvim osećajem. Dakle, um najčešće reaguje: sviđa, nesviđa. Rezultat toga je da ste uhvaćeni u uslovljeni krug patnje vezane osećajima i žeđi za životom. Ali to ne morate biti. Prekidanjem primarnog osećaja na vratima čula, bez

pratećih emocija, osećaj neće
otići dalje, pa stoga nema ni
prianjanja, ni dopadanja niti
odbojnosti, kraj priče, kraj
patnje.

Kada je "čista" pažnja, a to je registrovanje osećaja bez reakcija u stanju
receptivnosti, usmerena na nastajanje i prestajanje osećaja, zagađujući dodaci su
zadržani na ulazu i sprečeni u daljem napredovanju. Dakle postepeno jaka
osećanja slabe i otpadaju – čovek gubi interesovanje – oslobođenost od strasti se
javlja, što je ustvari prirodno, beznaporno "puštanje".

Buddha je poredio osećanja sa mehurima. Ukoliko osećaj može biti viđen u svojoj
nepostojanoj i praskajućoj prirodi nalik mehuru, njegova povezanost sa htenjem i
prianjanjem će biti sve više i više slabljena dok se lanac konačno ne prekine. Kroz
ovu vežbu, vezanost, koja je vrsta zalepljenosti za osećanja, biće vešto
eliminirana. Ovo ne znači da će ova vežba dovesti do hladne odvojenosti ili do
emocionalne povučeniosti. Naprotiv, um i srce će postati otvoreniji i oslobođeni
groznice prianjanja. Iz ove perspektive, stvoriće se nutarnji prostor za rast
suptilnijih emocija: ljubavi i dobronamernosti, samilosti, strpljenja i uzdržanosti.

Sticanje ravnoteže u vežbi

Slika koja se često koristi za opisivanje prakse meditativne pažnje je slika hodanja
po zategnutom konopcu. Da bi uspeli u ovoj veštini morate voditi računa o vašoj
ravnoteži. U meditaciji, ovo posebno važi za način vašeg reagovanja na stvari – vaš
stav. Neutreniran um stalno jurca napolje da povuče željeni objekt ili da odbaci
neprijatni objekt. Navika privlačenja i odbijanja je uzrok mnogobrojnih stresova i
poremećaja. Dakle, održavanje ravnoteže će vam pomoći da ne prianjate ili

odbijate, volite ili ne volite, bez privezanosti ili osude.

Razvijanjem sposobnosti da prilagodite i upravljate vašim naporom tokom vežbe je od suštinske važnosti. Određen napor je u vezi sa razvijanjem trenutačne svesnosti, ali to ne treba da postane napor da se išta postigne u budućnosti. Napor treba da se fokusira na sadašnjost, jednostavno obraćajući pažnju sa ravnodušnošću na ono što se dešava tog trenutka.

Buddha je dao primer kako bi trebalo da smo pažljivi. On je govorio o osobi kojoj je naređeno da se kreće kroz gomilu ljudi sa krčagom vode na glavi napunjenim do vrha. Iza nje hoda vojnik sa mačem. Ukoliko se jedna kap prospe vojnik će joj odseći glavu! Sigurni ste da ta osoba sa krčagom na glavi hoda vrlo obazrivo. Takva vrsta pažnje se zahteva u meditaciji.

Ipak, to mora biti i opuštena pažnja. Ukoliko je previše napetosti ili prisile i najmanji pokret će prouzrokovati prosipanje vode. Osoba sa krčagom mora da bude opuštena i odmerena, ploveći sa promenom događaja, a opet ostajući svesna svakog trenutka. Ova vrsta opreznosti treba da se primenjuje u vežbanju svesnosti, biti opušten a ipak oprezan. Ovakva vrsta treninga vam pomaže da održite balans i sposobnost harmoničnog života sa drugima.

Održavanje vašeg balansa u meditaciji je stvar harmonizacije tri faktora: napora, koncentracije i svesnosti. Previše napora zamara um, dok previše koncentracije sužava svesnost i ograničava pažnju na jednu tačku. Napor i koncentracija su aktivni faktori, dok je svesnost pasivna. Kako dalje vežbate, imajte na umu karakteristike ova tri faktora radi njihovog odgovarajućeg primenjivanja što će vam omogućiti da prilagodite, harmonizujete i održite vašu pažnju u ravnoteži.

Svaka vrsta meditacije zahteva različitu formu koncentracije. U meditaciji za razvijanje smirenosti (*Samatha*) meditant se fiksira na jedan objekt, ignorišući sve ostale da bi se apsorbovao u sam taj objekt. Meditacija za razvijanje uvida

(*Vipassana*) predstavlja trenutačno saznavanje različitih objekata u momentu njihovog nastajanja bez fiksiranja na neki određeni objekt. Zapravo, meditacija za razvijanje uvida je pre stvar intenziviranja svesnosti nego koncentracije. Stoga, ako želite da promenite oblik meditacije, sa smirenja na uvid, fiksiranje na jedan objekt mora biti napušteno, kako bi se dozvolilo otvaranje trenutačnoj svesnosti o onome što je najsnažnije u vašem iskustvu.

Kako je Vipassana u stvari vežbanje svesnosti, nije neophodno pobuđivanje koncentracije kao takve, zato što se dovoljna koncentracija prirodno stiče kontinuiranim održavanjem svesnosti. Nikada se ne može javiti problem zbog previše svesnosti, a ujedno postoje i napor i koncentracija. To nije nešto u čemu možete preterati; pre je da nema dovoljno svesnosti koja bi pomogla balansiranje faktora napora i koncentracije. Stoga, uistinu je mnogo važnije uložiti napor u održavanju svesnosti, jer će kontinuirana pažnja da smiri i ublaži um, a to je isto nagrada koja sledi iz razvijanja koncentracije.

Pet načina održavanja ravnoteže

Biti očevidac sopstvenom iskustvu – Nepristrasno opažajte šta god da doživljavate, dok to doživljavate, na taj način stvarajući "očevidnu" svest.

Puštanje – Radije nego tragajući za zadovoljenjem želja, impulsa i žudnji, mora da izgradite bar određeni stepen puštanja kako bi ste stvorili prostor za opažanje.

Uklanjanje Cenzuriste – Stav primanja svih misli, osećaja, emocija i utisaka u svesnost bez diskriminacije ili selekcije.

Stav neutralnosti – Neutralno registrovanje fizičkih i mentalnih događaja bez i najmanjeg postavljanja ili zauzimanja stava prema njima.

Biti receptivan – Meditacija nije biti odvojen od iskustva, već biti oprezan, senzitivan i prislan sa posmatranim, sa pozicije receptivnosti.

Meditacija na neuslovljenu ljubav i dobrotu

Ova meditacija može da doprinese podršci vežbanju svesnosti držeći um otvorenim i ublaženim. Ona obezbeđuje dobar balans koji ide u prilog meditaciji za razvijanje uvida. Meditacija na sveopštu ljubav i dobrotu je propovedana od strane Buddhe radi razvijanja nesebičnosti i altruizma. Mržnja ne može da koegzistira sa neuslovljenom ljubavlju i dobrotom. Ona se razara ako je potisnemo sa mislima o ovakvoj vrsti ljubavi.

Činjenica je da je veliki broj ljudi mučen negativnim stanjima uma, a oni opet vrlo malo čine da bi razvili sposobnosti koje im mogu pomoći u suočavanju sa pomenutim. Čak i kada im je um ogorčen, većina ljudi poseduje kapacitet za uzdizanje osećanja neuslovljene ljubavi i dobrote koji bi ih umirili. Neuslovljena ljubav i dobrota, kao vežba meditacije, posebno osposobljava um da prevaziđe sve oblike negativnosti. Ona donosi pozitivne promene u stavovima sistematskim razvijanjem kvaliteta "ljubavi-prihvatanja". Na ovaj način, to deluje kao oblik samostalne psiho-terapije, način lečenja uznemirenog uma do oslobođenja od bola i konfuzije.

Neuslovljena ljubav se praktikuje kao prva od serije meditacija koje rađaju četiri kvaliteta ljubavi: Prijateljstvo (*metta*), Saosećanje (*karuna*), Radost (*mudita*), Ravnodušnost (*upekka*). Kvalitet "prijateljstvo" je izražen sa toplinom koja izbija napolje i obuhvata druge. Kada neuslovljena ljubav i dobrota sazru i prirodno prerastu u saosećanje, zbog razumevanja ljudskih tegoba; čovek mora da se pazi njihovog bliskog neprijatelja, sažaljenja, koje jednostavno odražava kvalitet brige bez simpatije i razumevanja. Pozitivan izraz simpatije je shvatanje čovekovih

dobrih kvaliteta ili sreće, više nego osećaj ljubomore zbog toga, koji predstavlja neprijatelja Radosti. Serija ovih meditacija dovodi do sazrevanja stanja ravnodušnosti. Ova ravnodušnost mora da bude kultivisana u kontekstu serija pomenutih meditacija jer inače ima tendenciju da se manifestuje kao svoj najbližiji neprijatelj, bezosećajnost ili hladnokrvnost. Ona opstaje u brižnosti i posmatranju sa jednakom širinom osećaja i prihvatanja svih ljudi, odnosa i situacija bez diskriminacije.

Sistematska vežba neuslovljene ljubavi i dobrote

Da bi ste iskusili sve prednosti, meditacija na neuslovljenu ljubav i dobrotu mora biti sistematski razvijana do nivoa meditativnog zadubljenja ili skoncentrisanosti na jednu tačku. Cilj vežbe je da se razviju pet faktora zadubljenja koncentracije: prva dva su uslovni faktori – usmerena i održana misao, prate ih tri efekta – zadovoljstvo, spokojan um i usmerenost na jednu tačku ili unifikacija uma. Pet faktora zadubljenja sprečavaju pet mentalnih prepreka ili teškoća: usmerena misao, podižući energiju i napor, prevazilazi prepreku lenjosti i učmalosti; održana misao, umirujući um, nadilazi skeptičnu sumnju čija je karakteristika kolebanje; zadovoljstvo sa bujajućim oduševljenjem, savlađuje osećanje zle-volje; spokojni um, ublažujući akumulirani stres, prevazilazi uznemirenost ili pometnju u umu; dok skoncentrisanost na jednu tačku sprečava um od lutanja u čulna polja, što dovodi do sprečavanja pohlepe. Postizanje duboke koncentracije sa ovakvom pozitivnom postavkom uma ima tendenciju da utisne nove, pozitivne navike u isto vreme prevazilazeći stare negativne šablone. Na ovaj način, stare negativne navike su promenjene, otvarajući put čoveku da formira nove pozitivne odnose.

Kako vršiti meditaciju na neuslovljenu ljubav i dobrotu

Vežba počinje razvijanjem ljubavi prema samom sebi. Ukoliko se iskusi otpor to indicira da su osećaji bezvrednosti trenutno prisutni. Nema veze, to samo znači da nas čeka posao, i vežba po sebi je smišljena tako da prevaziđe sve osećaje negativnosti ili sumnje u sebe. Nakon toga ste spremni da razvijate neuslovljenu ljubav i dobrotu prema drugima.

Biraju se četiri vrste ljudi na koje usmeravate svoju neuslovljenu ljubav i to:

1. Poštovana, draga osoba – kao što je duhovni učitelj;
2. Draga, voljena osoba – može biti blizak član porodice ili prijatelj;
3. Neutralna osoba – neko koga pozanjete ali ne gajite posebna osećanja prema njemu, npr. osoba koja vas služi na blagajni;
4. Osoba koja vam je neprijatelj – neko sa kim imate trenutno poteškoća.

Polazeći od sebe, sistematski se krećući od osobe ka osobi u cilju probijanja barijera između četiri vrste ljudi i vas samih. To će razbiti podele unutar vašeg sopstvenog uma, izvora mnogih konflikta koje doživljavamo.

Radi opreza, najbolje je da odaberete osobu istog pola ili ukoliko imate seksualnih skolonosti ka osobama vašeg pola onda odaberite osobu suprotnog. Ovim izbegavate rizik buđenja bliskog neprijatelja neuslovljene ljubavi i dobrote, požude. Pokušajte da vežbate na različitim ljudima zato što se neki ljudi ne uklapaju lako u pomenute kategorije, ali ipak se držite propisanog redosleda.

Načini buđenja osećaja neuslovljene ljubavi i dobrote

Vizualizacija – stvorite mentalnu sliku. Vidite sebe ili osobu na koju je usmeren osećaj kako vam se smeši ili je jednostavno srećna.

Refleksija – reflektujte pozitivne kvalitete osobe i činove ljubaznosti koje je ona

uradila. I za vas, afirmišete pozitivne tvrdnje o vama, koristeći sopstvene reči.

Slušanje – ovo je najjednostavniji način ali verovatno i najefektniji. Ponavljajte unutrašnju mantru ili reč ili frazu kao što je "neuslovljena ljubav, dobrota".

Vizualizacija, refleksija i ponavljanje neuslovljene ljubavi i dobrote su instrumenti koji vam pomažu u buđenju pozitivnog osećaja neuslovljene ljubavi. Možete koristiti sve od njih a možete i samo jedan koji vam najviše odgovara. Kada vam se pozitivan osećaj probudi prebacite se sa instrumenta na osećaj, tako da na osećaju bude primarni fokus. Držite um fiksiranim na osećaj, ukoliko luta vratite ga na instrument ili ukoliko osećaj slabi ili je izgubljen takođe ga vratite na instrument, tj. koristite vizuelizaciju za povratak ili osnaživanje osećaja.

Drugi stupanj je Direktno Prodiranje gde sistematski projektujete probuđen osećaj neuslovljene ljubavi i dobrote na sve četiri strane sveta: sever, jug, istok i zapad; gore i dole, i

svuda u krug. Ovakvo direktno prodiranje može da bude pospešeno zamišljanjem prijatelja i zajednice u gradovima, naseljima i zemljama širom sveta.

Ne-određeno Prodiranje je sklono spontanom pojavljivanju kako vežba dalje napreduje. Ono ne pravi razlike. Ne poseduje specifični objekt i uključuje jednostavno prirodno zračenje osećaja univerzalne ljubavi. Kada se javi, vežba je dospela do zrelosti i tada dolazi do zamenjivanja povlašćene ljubavi, koja je prijanjajuća ljubav, sa sve-obuhvatnom, neuslovljenom ljubavlju!

Neuslovljena ljubav i dobrota su srce meditacije i ne treba da se smatraju kao formalna sedeća vežba izvučena iz svakodnevnog života. Zato unesite vaša dobra osećanja na ulice, na posao, kod kuće, u vaše odnose. Primena vežbe u svakodnevnom životu je stvar osmišljenog usmeravanja prijateljskog stava i posedovanja otvorenosti ka svim ljudima sa kojima dolazite u kontakt, bez diskriminacije.

Neka svi ljudi budu srećni!

Dnevna meditativna praksa

Slika koja najčešće asocira na meditaciju je Buddha koji sedi u položaju sa prekrštenim nogama. Dok je ovakva slika nesumnjivo inspirativna i estetski prijatna, ona na nesreću ukazuje neupućenom da je meditacija vežba koja je statična i ukočena nalik kipovima, i koja se primenjuje samo u meditacionim

halama.

Ukoliko meditacija ima ikakve važnosti za svakodnevni život ona mora biti primenjivana u domu. Pod ovim se ne misli samo vaše mesto boravka već bilo koja mesta na kojima vaša pažnja može da se nalazi. Meditirati u svom domu podrazumeva pune ruke posla, dinamični pristup koji nije ograničen nikakvim određenim vremenom, mestom ili položajem. Meditacija mora biti integrisana u obične životne aktivnosti i mora postati baza za meditativni način života u svom domu i u svakodnevnom životu.

Ipak mora se priznati da integrisanje meditacije u svakodnevni način života nije nimalo lako. Stoga morate svesno usmeriti sebe u ostvarivanju toga; dobra namera sama po sebi nije dovoljna. Mora da postoji obavezanost. Zbog toga razmotrite vaše prioritete: šta je važnije, sati provedeni ispred TV ekrana ili pola sata ili sat provedeni u sedećoj meditaciji? Redovno dnevno meditiranje kod kuće je sidro za vežbu. Čak i ako se koristi samo kao oblik mentalne higijene, protiv stresa, dnevna vežba će mnogo doprineti harmonizaciji vaših porodičnih i poslovnih odnosa.

Važno je sprovesti dnevne meditacije u sedećem položaju kod kuće, kao način održavanja i stabilizacije vaše vežbe. Sa prebukiranim životom lako je ubediti sebe da vi ustvari nemate vremena za sprovođenje redovnih sedećih meditacija ili ako se osećate umornim da jednostavno dignete ruke. Prirodno, kada ste napeti ili preumorni postoji otpor suočavanja sa stresom putem meditacije. Ali to je uobičajeno samo početni otpor sa kojim treba da se suočite pre nego što ga savladate. Takođe, ne ocenjujte vašu vežbu, misleći da meditacija nije dovoljno dobrog kvaliteta i da gubite vreme. Sve je to meljivo za mlin, morate istrajati jer je to od vitalnog značaja za održavanje navike vežbanja u cilju sticanja dugoročnih koristi.

Vredno je citirati njegovu Svetost, Dalaj Lamu za saosećajni aspekt vežbe:

"Ja sam osećam i takođe kažem drugim budistima da će pitanje Nirvane doći kasnije. Tu nema mnogo žurbe. Ali ukoliko iz dana-u-dan vodite ispravan život, iskreno sa ljubavlju, sa saosećanjem, sa manje sebičnosti automatski će vas to odvesti u Nirvanu. Suprotno od ovoga, ukoliko pričate o Nirvani, pričate o filosofiji ali se ne trudite mnogo oko svakodnevne vežbe, tada možete stići do nepoznate Nirvane, ali nećete iskusiti pravu Nirvanu jer vam svakodnevna praksa nije nikakva. Moramo primeniti ovo učenje u svakodnevni život".

Postoji izreka da su početak i kraj puta u suštini isti. Ovo je posebno tačno za meditaciju. Nema potrebe ići negde drugde da bi ste otkrili svoju pravu prirodu, nego ostanite ovde gde ste sad, meditirajući na temeljima vas samih.

Ovaj trenutak!

Možemo biti zahvalni Buddhi za ova učenja, ali da biste iskusili sve nagrade, morate u stvari sami sprovesti ovo učenje tako što ćete jesti obožavano voće. To nije lako, ali nije ni toliko komplikovano i ne treba vam ništa više da znate da bi ste sproveli u vežbu osnovne upute koje ste upravo pročitali. Počnite odmah, obraćajući pažnju na to šta se dešava u vašem telu i umu ovog trenutka! Oklevajući u nadi da ćete naći bolja uputstva ili očekujući idealne uslove da se nekako stvore pre nego što počnete sa meditacijom je samo odlaganje iskušenja. Rad je u sadašnjosti, pa od sadašnjosti potiče i blaženstvo.

[1] Bilten sistem (prim.prev.) [Za povratak na tekst, kliknite na broj na početku reda]

[2] Po budističkoj podeli postoje prijatni, neprijatni i niti-prijatni-niti-neprijatni osećaji (prim. prev.)

[3] Egzistencije (prim. prev.)

- [4] *Nama-rupam* ili Ime-i-lik (prim. prev.)
- [5] Posmatranje *tela u telu*
- [6] Posmatranje *osećaja u osećaju*
- [7] Posmatranje *svesti u svesti*
- [8] Posmatranje *sadržaja svesti u sadržaju svesti* (prim. prev.)
- [9] Eng. *Letting go* (prim. prev.)
- [10] Primarni izvor (prim. prev.)

Rev. 3/5/2005

www.geocities.com/budizam/texts/pannyavaro.html

Budistička meditacija

Priručnik za mentalno vežbanje zasnovan na Budinom putu sabranosti

Njanaponika Thera

Uvod | **Put sabranosti** | **Sabranost i jasno shvatanje - deo 1** |
Sabranost i jasno shvatanje - deo 2 | **Četiri objekta sabranosti**
Negovanje uma | **Burmanska satipatthana metoda** | **Sabranost na dah**
Veliki govor o temeljima sabranosti

Preveo Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

UVOD

Suština budističke meditacije

Svrha ove knjige je da skrene pažnju na dalekosežnost i duboko značenje koje ima Budin "put sabranosti i pažnje" (*satipatthana*) i ujedno posluži kao uvod u razumevanje tog učenja i njegove praktične primene.

Knjiga je nastala u dubokom ubeđenju da sistematsko razvijanje ispravne sabranosti, kako ju je izložio Buda u svom govoru o *satipatthani*, još uvek

predstavlja najjednostavniji i najdirektniji, najprodorniji i najefikasniji metod vežbanja i razvijanja onih sposobnosti uma koje su neophodne kako za obavljanje svakodnevnih zadataka i problema sa kojima se isti taj um suočava, tako i za postizanje najvišeg cilja: iskorenjivanja pohlepe, mržnje i obmanutosti.

Budino učenje nudi velik izbor metoda mentalnog vežbanja i objekata meditacije, podesnih za različite individualne potrebe, temperamente i sposobnosti. Pa ipak, svi ti metodi na kraju se stapaju u "put sabranosti pažnje", koji je sam Učitelj nazvao "jedini put" (*ekayano maggo*). Otud se put sabranosti pažnje može s pravom nazvati "suštinom, srcem budističke meditacije" ili čak "suštinom čitavog učenja" (*dhamma-hadaya*). Ovo veliko srce je zapravo centar čitavog krvotoka što pulsira telom učenja (*dhamma- kaya*).

Domet satipatthana metode

Drevni put sabranosti pažnje je upotrebljiv danas podjednako koliko i pre 2.500 godina. Njime se može ići podjednako na Zapadu i na Istoku; u sred meteža svakodnevnog života i u tišini monaške ćelije.

Ispravna sabranost je, zapravo, neophodna osnova za ispravno življenje i ispravno mišljenje - svuda, u svako doba i za svakog. Ona sadrži poruku važnu za svakoga: ne samo za ubeđenog sledbenika Budinog i njegovog učenja (*dhamma*), već za sve one koji nastoje da ovladaju svojim umom, tako neposlušnim, i one koji istinski žele da razviju u sebi prikrivene sposobnosti za postizanje veće snage i sreće.

Na početku **Govora**, gde se objašnjava njegov uzvišeni cilj, kaže se da je ovaj metod stvoren "radi prevladavanja patnje i očaja, radi iskorenjivanja bola i žalosti". Nije li to upravo ono za čime svako žudi? Patnja je opšteljudsko iskustvo i otud se metod za njezino savlađivanje tiče svih ljudi. Mada konačna pobjeda nad patnjom može u pojedinačnom slučaju biti još daleko, put ka tome je jasno označen. I ne samo to: već od samog početka taj put, metoda ispravne sabranosti, pokazaće

sasvim vidljive rezultate i to kroz pobeđivanje patnje u mnogim pojedinačnim situacijama. Takvi praktični rezultati na planu jednog opšteg zadovoljstva imaju vitalnu važnost za svakoga, čemu treba pridodati delotvornu pomoć u mentalnom razvoju. Pravi cilj *satipatthane* je ni manje ni više nego konačno oslobađanje od patnje, a to je ujedno i najviši cilj Budinog učenja - *nibbana*. Direktno napredovanje ka njoj, što obezbeđuje *satipatthana*, i stalno napredovanje na tom putu, međutim, zahtevaju trajan meditativan napor, usmeren ka nekoliko odabranih objekata sabranosti pažnje. Na narednim stranicama biće data kraća uvodna uputstva za takvu praksu.

Ali, na putu ka tom najvišem cilju ništa manje nije važna ni opšta primena sabranosti pažnje u svakodnevnim aktivnostima.

U *satipatthani* živi stvaralačka snaga, a istovremeno i večna i univerzalna poruka istinskog učenja o oslobođenju. Ona poseduje dubinu i sveobuhvatnost, jednostavnost i čvrstinu, kako bi mogla da posluži kao osnova i okvir za življenje, kao *dhamma za sve*, ili barem za onaj ogroman i stalno rastući deo čovečanstva kojem više ne pomažu različiti religijski i pseudoreligijski sedativi, a ipak oseća, u životu i u svom umu, neodložnost rešavanja osnovnih problema nematerijalne sfere, što ni nauka, a ni ona religija koja se zasniva jedino na veri ne mogu obezbediti. U svrhu takve *satipatthana dhamme za sve* neophodno je napraviti detaljan sistem primene tog metoda na savremene probleme i uslove. U granicama ove knjige mogu se dati jedino kraća uputstva u tom pravcu (vidi naročito uputstva za burmansku metodu, kasnije u knjizi). Razrada i razni dodaci moraju sačekati drugu priliku ili drugog autora.

Kao pomoć onima, naročito na Zapadu, koji nisu upoznati u dovoljnoj meri sa tekstovima budističkog kanona, u narednom poglavlju biće iznete informacije o važnijim tekstovima na kojima je zasnovana drevna tradicija *satipatthane*.

Govor, njegov naslov i komentar

Budin izvorni "Govor o temeljima sabranosti pažnje" (*Satipatthana sutta*) nalazi se na dva mesta među budističkim tekstovima: (1) kao **deseti govor** u "Zbirci govora srednje dužine" (**Majjhima nikaya**), (2) kao dvadeset drugi govor u "Zbirci dugih govora" (**Digha nikaya**), gde nosi naslov **Maha-satipatthana sutta**, tj. "Veliki govor o sabranosti pažnje". Ovaj drugi se od prvog razlikuje jedino u detaljnijem razmatranju četiri plemenite istine, uključenom u poglavlje o "kontemplaciji sadržaja uma". U ovoj knjizi (u drugom delu) data je druga, duža verzija i u daljem izlaganju ona će se označavati skraćeno kao "Govor".

Naslov: u pali složenici *sati-patthana* prva reč, *sati* (sansk. *smṛti*), prvobitno je imala značenje "sećanje", "prisećanje". Međutim, budistička upotreba, a naročito u pali tekstovima, sasvim retko sadržava to značenje sećanja na prošle događaje. Umesto toga, najčešće se odnosi na sadašnjost i kao opšti psihološki termin ima značenje "pažnje" ili "svesnosti". No, još češće, njezina upotreba u pali tekstovima ograničena je na vrstu pažnje koja je, prema budističkom učenju, dobra, poželjna ili ispravna (*kusala*). Treba ovde uočiti da smo pojam "sabranost pažnje" rezervisali samo za ovu poslednju upotrebu. "*Sati*", u ovom značenju, jeste sedmi član plemenite osmostruke staze i naziva se *samma-sati*, tj. ispravna sabranost i jasno je objašnjena kao četvorostruki "temelj sabranosti pažnje" (*satipatthana*).

Drugi deo složenice, *patthana*, stoji tu umesto *upatthana*, bukvalno "smeštanje blizu (uma)", tj. njegovo održavanje u sadašnjosti, budnosti, njegovo stabilizovanje. Ovaj izraz, u različitim gramatičkim oblicima, često se upotrebljava zajedno sa *sati*; na primer, u našem **Govoru**: *satim upatthapetva*, doslovno "održavajući svoj um u sadašnjosti". Štaviše, u sanskritskoj verziji, koja je verovatno veoma stara, naslov Govora glasi *Smṛti-upasthana-sutra*. Imajući u vidu prethodno objašnjenje, naslov se može prevesti kao "Prisutnost sabranosti pažnje".

Među niz varijanata tumačenja naslova, komentar pominje da su četiri objekta ili kontemplacije (telo itd.), kojima se bavi Govor, "glavno mesto" (*padhanam*

thanam) ili "pravo područje" (*gocara*) sabranosti pažnje; ovo upućuje na prevođenje sa "područja sabranosti pažnje" ili "temelji sabranosti pažnje" i ovaj poslednji prevod je ovde prihvaćen.

Poželjno je, međutim, da se i sama pali reč *satipatthana* odomaći među čitaocima budističke literature na Zapadu, kao što je slučaj sa pojmovima *kamma* (*karma*), *dhamma* itd.

Komentar Govora uključen je u stare egzegetske radove o dve već pomenute kanonske zbirke u kojima se naš tekst pojavljuje. Ovi komentari su, barem njihov najstariji sloj, skoro je sigurno, nastali u vreme kada je nastajalo i samo učenje. Međutim, original ovih starih komentara budističkog pali kanona u IV veku naše ere više nije postojao. Verzija koja je stigla do nas je prevod prevoda, i to delom možda prerada na pali ranije verzije pisane na sinhaleškom, koja je nađena na Šri Lanki. Ovo vraćanje paliju nastalo je zahvaljujući velikom znalcu i komentatoru iz IV veka naše ere Budagoši, koji, sem pokoje ilustrativne priče, verovatno nije dodao mnogo više od nekoliko sopstvenih komentara onima koji su već postojali u cejlonskoj tradiciji.

Za one koji žele da se upoznaju sa celokupnim egzegetskim materijalom vezanim za naš Govor velika pomoć biće studija o komentaru naslovljena "Put sabranosti" (Kolombo, 1949), čiji je autor Soma Mahathera. Sem direktnog značaja za temu o kojoj govorimo, komentar sadrži velik broj informacija o različitim vidovima Budinog učenja i, uz to, više uzbudljivih priča u kojima je odslikan odlučan i herojski način na koji su monasi u davna vremena stupali Jedinim putem, uz dragocene detalje o njihovom svakodnevnom životu.

Satipatthana u istočnoj tradiciji

Nijedan drugi Budin govor, čak ni prvi, čuveno "**Pokretanje točka Učenja**", ne uživa u onim budističkim zemljama na Istoku koje su ostale privržene nepromenjenoj tradiciji izvornog učenja takvu popularnost i poštovanje kao

Satipatthana sutta.

Na Šri Lanki, na primer, kada u vreme punog Meseca pobožni sledbenici poštuju osam od deset osnovnih pravila koja važe za tek zaređenog monaha i ostaju danima u manastiru, često izaberu baš ovu *suttu* da je čitaju, recituju, slušaju i razmišljaju o njoj. Isto tako, u mnogim kućama je knjiga sa *Satipatthana suttom* pažljivo umotana u komad čiste tkanine i s vremena na vreme, uveče, čita se ostalim članovima porodice. Često ovaj govor čitaju kraj uzglavlja budiste na samrti, tako da u poslednjim časovima života njegovo srce bude umireno, ohrabreno i obradovano Učiteljevom porukom o oslobođenju. Mada je ovo vreme štampe, na Šri Lanki je još uvek običaj da svaka kuća ima rukopis *Sutte* ispisan rukom prepisivača, na palmovim listovima, i da se tako umnoženi primerci poklanjaju biblioteci manastira. Autor ovih redova je u jednom starom manastiru na Šri Lanki video kolekciju od skoro 200 ovakvih rukopisa *Satipatthana sutte*.

Razlog za tako veliko poštovanje prema jednom kanonskom tekstu može se delimično tražiti u činjenici da je *Satipatthana sutta* jedan od malobrojnih govora na koje je sam Učitelj skrenuo pažnju, započinjući ih i završavajući na naročito svečan način i s posebnim naglašavanjem. Ali samo to ne bi bilo dovoljno da objasni postojanost, tokom hiljada godina, takvog nepodeljenog poštovanja. Ono se mora pripisati takođe rezultatima dugog i uspešnog praktikovanja Puta, tokom dvadeset pet vekova, čime je oko *Sutte* stvorena aura takve moći koja izaziva duboko poštovanje.

Neka ovaj besmrtni Budin govor nastavi da zrači svojom blagotvornom snagom i daleko od mesta i vremena svoga nastanka! Neka bude most između rasa, ukazujući na zajedničke tačke ljudske prirode i na zajedničku budućnost ovladavanja čovekovom sudbinom uz pomoć oplemenjenog uma!

Antologija

Pošto smo čitaocu predstavili prva dva dela knjige - studiju i osnovni tekst - ostaje da kažemo nekoliko reči o trećem delu, u kojem su sakupljeni ostali budistički tekstovi značajni za put sabranosti.

Ovi tekstovi će onima znatiželjnijima ponuditi dodatna objašnjenja o Govoru i predstaviti vidove i vrste primene *satipatthane*, o čemu u prva dva dela nije mnogo govoreno. Ova antologija je prvenstveno zamišljena kao izvor informacija, no iza ove informativnosti stoji nada da će poslužiti i kao materijal za kontemplaciju, kojem će se čitalac uvek iznova vraćati kao izvoru inspiracije.

Glavni deo ovih tekstova uzet je iz pali kanona *theravada* škole, koji je sačuvao najstariju i najizvorniju tradiciju Budinog učenja. Iz zbirke govora (*Sutta pitaka*) ovog kanona naročito se *Samyutta nikaya* (Srodni ili Grupisani govori) pokazuje kao bogat izvor tekstova o *satipatthani*, prvo u delu nazvanom **Satipatthana samyutta**, zatim u **Anuruddha samyutti**, nazvanoj po velikom arahantu, priznatom znalcu *satipatthane*, i na kraju u **Salayatana samyutti**, grupi tekstova o šest osnova čula, koji sadrže dosta vrednog materijala o razvijanju uvida (*vipassana*) u osnovne kognitivne procese.

Mada je u ovom delu naglasak na *theravada* literaturi, bio bi to propust ukoliko bismo prevideli divni odjek *satipatthane* u ranoj *mahayana* književnosti i propustili da ga uporedimo sa izvornom Budinom rečju. Rane *mahayana sutre* ovde su predstavljene odlomcima preuzetim iz Šantidevine antologije *Siksa-samuccava*. Ovi delovi, kao i Šantidevino remek-delo *Bodhicaryavatara*, pokazuje koliko visoko je on cenio važnost sabranosti pažnje u sklopu čitavog učenja. Neke od Šantidevinih jezgrovitih i lepih formulacija se mogu smatrati klasičnim i oni koji idu putem sabranosti trebalo bi češće da ih imaju na umu.

Ukoliko ovako visoku ocenu sabranosti pažnje i *satipatthane* u ranoj *mahayana* književnosti ne smatramo pukim ostatkom prošlosti, već one postanu aktivna snaga u životu i mislima sledbenika, to može stvoriti čvrstu i blisku vezu

zajedničkog duhovnog napora između *mahayane* i *theravade*, potiskujući u stranu razlike između ove dve škole. Želja da se ovome doprinese je i bila u osnovi odluke da se unese odeljak *mahayana* tekstova, mada bi ga neko ko je u njih bolje upućen sigurno mogao znatno proširiti.

Ipak, s ovim u vezi, dve činjenice ne treba smetnuti s uma. Prvo: kao što je sam Učitelj izričito saopštio u Govoru, postizanje krajnjeg oslobađanja od patnje (*nibbana*) konačni je cilj i unutrašnja snaga *satipatthane*. Ipak, iskreni sledbenik *mahayanskog* ideala *Bodhisattve* se, s punom svešću o posledicama, zavetuje da će težiti Budinstvu, time propuštajući da uloži napor u individualno izbavljenje pre no što postigne taj svoj uzvišeni cilj. Shodno tome, on će morati da zapostavi primenu *satipatthane* na sistematsko razvijanje uvida (*vipassana*), što bi ga, već u ovom životu, moglo dovesti na stupanj ("ulazak u struju" ili *sotapatti*) sa kojeg je konačno oslobodjenje zasigurno obezbeđeno, u najgorem slučaju nakon sledećih sedam egzistencija; a to bi naravno stavilo tačku na njegov poziv *Bodhisattve*. Takvo jedno ograničenje postavljeno u praktikovanju *satipatthane* stvara prilično neobičnu situaciju sa stanovišta *theravade* i ličnih Budinih instrukcija. No, bilo kako bilo, nema sumnje da će onom ko se odlučio da stupa teškom stazom Budinstva biti potreban velik stepen sabranosti i jasnog sagledavanja, živa svesnost i istrajnost, ukoliko želi da pridobije, učvrsti i razvije, u sred životnih nevolja, one visoke vrednosti (savršenstva ili *parami*) koje su nužni uslovi dostizanja Budinstva. A u tom naporu on će, na dobrom delu puta, biti saputnik svome *theravado* sabratu. U svom konačnom naporu ka prosvetljenju i krajnjem oslobodjenju on će, naravno, morati da dosegne vrhunac uvida (*vipassana*) i to jedinim putem potpuno razvijene *satipatthane*. To je put kojim su išli i kojim će ići svi Probuđeni, bilo da su *Buddhe*, *Pacceka Buddhe* ili *Arahanti* (vidi stih u trećem delu, tekst 1).

Među školama *mahayane* na Dalekom istoku uglavnom su kineski *ch'an* i japanski zen najbliži duhu *satipatthane*. Ne zaboravljajući razlike u metodu, svrsi i osnovnim filozofskim postavkama, ipak možemo reći da su veze sa *satipatthanom* bliske i čvrste i šteta je da su do sada bile jedva istaknute ili uočene. Zajedničko je, na

primer, direktno suočavanje sa stvarnošću (uključujući i sam um), uključivanje meditacije u svakodnevni život, prevazilaženje mišljenja u pojmovima direktnim opažanjem i introspekcijom, naglasak na ovde i sada. Otuda će sledbenik zena u *theravada* tradiciji i praksi *satipatthane* naći mnogo toga što mu na sopstvenom putu može biti direktna pomoć. Pošto je na Zapadu znatno porastao broj knjiga o zenu, uključivanje tekstova koji bi ovo ilustrovali bilo bi samo nepotrebno ponavljanje.

Štednje prostora radi, autor je odustao od antologije odjeka na Zapadu, starijih i savremenih, koji pružaju jedno posebno svedočanstvo o važnosti sabranosti pažnje za osnovnu strukturu i buduću evoluciju čovekovog uma.

Zaključak

Prvi deo ove knjige, zajedno sa kraćom verzijom Govora, bio je štampan na Šri Lanki u dva izdanja (Kolombo 1954 i 1956). U ovom izdanju, sem nekoliko manjih dodataka i izmena, novo je poglavlje "Sabranost pažnje na dah" (pogl.6). Kraća verzija Govora je zamenjena dužom, koja svojim detaljnim objašnjenjem četiri plemenite istine otelovljuje suštinu Budinog učenja.

Dakle, divno je videti da raste interes za meditaciju, kako na Istoku, tako i na Zapadu, i da to proizlazi, barem jednim delom, iz samosvojne, unutrašnje potrebe. Nadam se da će ova knjiga poslužiti kao pomoć mnogima koji žele da razviju potencijale ljudskog uma, radi veće smirenosti i snage, radi prodornije svesti o stvarnosti i, na kraju, za konačno oslobađanje od pohlepe, mržnje i obmanutosti.

Njanaponika Thera

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/texts/njana/uvod.html

Vipassana u praksi

Henepola Gunaratana

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Sigurno ste već čuli savet kako treba da ste sabrani sve vreme, bilo da ste kod kuće ili na poslu, u autobusu ili u kolima itd. Možda taj savet tumačite tako da stalno treba svoju pažnju da držite fokusiranu na dah. Dok vozite, ako vam je um jednostavno zaokupljen disanjem, možete dospeti u nepriliku da recimo ne obratite dovoljnu pažnju na samu vožnju i druge učesnike u saobraćaju. Možete, na kraju, doživeti saobraćajnu nezgodu.

Nekad pomislite da "biti sabran sve vreme" znači obraćati pažnju samo na ono što radite u određenom trenutku. Ovo je, naravno, upravo ono što svako ko je dovoljno ozbiljan u svom poslu obično i radi. Umentik, slikar, pisac, pevač, govornik, strelac, kuvar itd. moraju u svakom trenutku usmeriti svoju pažnju upravo na ono što rade.

To ne rade samo ljudska bića. Verovatno ste primetili kako se mačke potpuno usredsrede na svoju žrtvu, pokušavajući pri tom da je ni na koji način ne uznemire. Tigrovi, lavovi i krokodili usmeravaju svu svoju pažnju na ono što su namerili da ulove. Možda ste videli kako ždral dugo stoji na jednom mestu kako bi ulovio ribu.

Psi ovčari su potpuno zaokupljeni kretanjem stada, tako da mogu hitro da ga usmere u pravom smeru. Na žalost, ni mačka, ni ždral, a ni pas ovčar ne mogu da eliminišu svoju pohlepu, požudu itd., niti da odneguju ni mrvu uvida samo posvećivanjem potpune pažnje na svoj objekat.

Postojano usmeravanje pažnje na ono što radite neće eliminisati vašu pohlepu, mržnju i neznanje. To je upravo ono što radite tokom meditacije smirenja ili koncentracije. Usmeravajući svoju pažnju samo na jednu stvar u jednom trenutku ne možete se osloboditi onoga što vas iritira. Možete fokusirati um na jedan jedini objekat pedeset godina i opet će ono što vas u vašem umu iritira ostati nepromenjeno. Neko se može pridržavati svih moralnih pravila. Drugi može naučiti napamet sve tekstove. Neko treći može razviti koncentraciju. A neko može čitav svoj život provesti u samoći. Svako od njih možda misli da će ih to dovesti do potpunog oslobođenja od svakog psihičkog uznemirenja, a što nije moguće običnim smrtnicima. No, niko od njih ne može doživeti oslobođenje ako ne ukloni ta psihička uznemirenja. Zato, uz svu svoju praksu, oni moraju da uklone sve nečistoće u umu i tek onda dožive blaženstvo oslobođenosti od svake vrste patnje.

Ono što nedostaje u fokusiranju celokupne pažnje na jedan jedini objekat jeste mudrost. Vaša potpuna pažnja treba da bude udružena sa mudrom pažnjom. Šta je mudra pažnja? To je pažnja zasnovana na tri povoljna temelja. A koja su to tri povoljna temelja? To su velikodušnost, saosećajna ljubav i mudrost. To znači da kada obraćate pažnju na nešto, uvek pokušavate da ta pažnja bude lišena pohlepe, mržnje i obmanutosti, već da bude praćena mišlju o velikodušnosti, saosećajnoj ljubavi i mudrosti. To su dobri temelji; pohlepa, mržnja i obmanutost su loši temelji. Ne dopustite da se vaš um oslanja na loše temelje kada na nešto usmeravate svoju pažnju. Neka misli o velikodušnosti, ljubavi i mudrosti dominiraju vašim umom.

Kada pažnju obratite na lonce i šerpe u nameri da ih operete, možda vam tada ne trebaju velikodušnost, ljubav i mudrost. Vi sabranost pažnje negujete ne radi

lonaca i šerpi, već radi živih bića. Treba da obratite pažnju na svaku misao koja se odnosi na vas ili bilo koje drugo živo biće. Imajte pažljive reakcije dok nosite odeću, jedete hranu, pijete vodu, razgovarate sa nekim, slušate neki zvuk, vidite neki predmet, hodate ili vozite.

Kada usmeravate potpunu pažnju praćenu mudrim promišljanjem, vaša pohlepa, mržnja i obmanutost blede, jer u vašoj mudroj pažljivosti velikodušnost, ljubav i mudrost su aktivni. Vaše misli ispunjene velikodušnošću, ljubavlju i mudrošću imaju moć da minimalizuju pohlepu, mržnju i obmanutost u trenutku dok ste zaokupljeni bilo kojom aktivnošću. Ako usmeravate pažnju na nešto, ali bez mudrog promišljanja, možete i nehotice razvijati pohlepu, mržnju i zbunjenost. Na primer, ugledate neki predmet. Možda vam je taj predmet privlačan, lep, prijatan za vaše oči, a možda vam je i neprijatan. U tom trenutku, ako nemate mudro promišljanje, može vam se desiti da počnete da razvijate pohlepu prema tom predmetu ili pak odbojnost i mogu vam na pamet pasti krajnje zbrkane ideje o tom predmetu. Ili možete pomisliti da je taj objekat trajan umesto da shvatite njegovu prolaznost, da vas može trajno zadovoljiti i da ima nekakvu trajnju, nepromenljivu suštinu, što su sve pogrešne pretpostavke.

Možete se zatim zapitati kako vaše misli ispunjene velikodušnošću mogu pomoći da se oslobodite svojih misli ispunjenih pohlepom, jer pohlepa je sklona da se snažno veže za neki predmet, da ga potpuno zgrabi. Kada objekt posmatrate s mišlju ispunjenom pohlepom, vaš um će se vezati za njega i neće dopustiti da se bilo koja naredna misao oslobodi pohlepe. Možda će vam biti teško da odvojite pogled od tog objekta. Zapravo, vaš um privremeno postaje slep za bilo kakvu misao o velikodušnosti. Čak i ako želite da se oslobodite vezanosti, možda ćete to raditi s mnogo oklevanja. Možda ćete se čak osećati kako ste velikodušni. Ali vaša velikodušnost je tu samo da bi ispunila cilj vaše pohlepe, kao kada na primer očekujete da nešto dobijete za uzvrat ili da vam se drugi dive i da postanete poznati zbog svoje velikodušnosti. U svemu tome je mnogo pohlepe. Već na prvi kontakt sa nekim poželjnim predmetom um se veoma brzo vezuje za njega.

Odvajanje od tog predmeta postaje bolno kao da sami sebi sečete ruku ili neki drugi deo tela i vi ne možete da taj predmet izbacite iz svoje glave.

I tu vam je zaista potrebno vaše mudro promišljanje. To je tačka u kojoj morate naučiti da vidite prolaznost predmeta koji posmatrate, nemogućnost da vas on trajno zadovolji i nepostojanje ničeg trajnog u njemu. Vaše mudro promišljanje ukazuje vam da ni sam predmet, niti vaš osećaj u pogledu tog objekta ne ostaju isti čak ni u dva uzastopna trenutka. Nećete imati isti osećaj kasnije. Menjate se, objekat koji posmatrate se menja. S mudrom pažnjom uvidećete da je sve nestalno. Ovo znanje o prolaznosti omogućuje vam da se oslobodite ogorčenja u sebi. Kada svojom mudrošću uvidite da sve što je nezadovoljavajuće jeste i prolazno, tada uviđate vezu između nedovoljnosti i pohlepe. Ako ste vezani za neki prolazan objekat, bićete razočarani njegovim promenama. Uz mudro promišljanje, uviđate da ono što je prolazno i ne zadovoljava vas trajno, nema ni nepromenljivu suštinu.

Onda možete pomisliti: "Ah! Pošto će se ovaj objekat promeniti, moram biti brz i lukav kako bih ga iskoristio sada i uživao što je brže moguće pre nego što nestane. Već sutra možda neće biti ovde." Ovde se morate priseliti one narodne, da sve što je brzo jeste i kuso. Ako napravite brzu odluku i uradite nešto nepromišljeno, kasnije ćete zažaliti zbog toga. Nekada ste vezani za neku osobu, na primer, i čvrsto je se držite i ne razišljajući mnogo o njoj. Tek kasnije ćete možda toj osobi naći mnoge zamerke. Ne možete je sprečiti da se menja, niti to prenebregnuti svojim slepilom.

Kada je vaša sabranost dobro razvijena, tada čak i u žurbi donosite pravu odluku. Jedina stvar koja ima smisla u žurbi da preduhitrite prolaznost jeste da se izmaknete jedan korak, proverite sopstveni um i vidite da li odluku donosite na osnovu mudrog promišljanja. Kada ste sabrani, znaćete kako da iskoristite sadašnji trenutak tako da zbog toga ne zažalite u budućnosti. Svaka promišljena odluka učiniće vas srećnijim i spokojnijim, zbog nje se nećete kasnije kajati.

Uvek imajte na umu da je ***sabranost pažnje stanje uma ispunjenog velikodušnošću, saosećajnom ljubavlju i mudrošću, udruženim sa saosećanjem, radošću zbog uspeha drugih i spokojnošću. Kad god obratite pažnju na bilo šta, morate sebe zapitati je li vaš um ispunjen tim kvalitetima. Ako nije, tada niste sabrani.***

Kada imate velikodušnost na umu, bez imalo oklevanja moći ćete da se odvojite od bilo kakvom privlačnog prizora, zvuka, mirisa, dodira ili misli. Svakako da treba da ih prepoznate kao privlačne u konvencionalnom smislu. Znajte da upravo zbog te njihove privlačnosti ljudi posatju vezani za njih i zaokupljeni njima. Što su više zaokupljeni, to je veća njihova patnja. Kada imate ljubav u svom umu, nećete pokušavati da od sebe odbacite bilo koji prizor, zvuk, miris, dodir ili misao ukoliko su neprivlačni. Sabrano ih posmatrajte s mišlju o prolaznosti. Kad god se neki prizor, zvuk, miris, dodir ili misao učine da poseduju nepromenljivo sopstvo, gledajte na to kao na jedan nerealan koncept stvoren u vašem umu zahvaljujući uslovljavanju tokom dužeg perioda i posmatrajte sve to sa mudrošću.

Sabranost nije obična pažljivost. To nije oštroumnost. Svako može da bude pažljiv i oštrouman. Čovek koji hoda na žici razapetoj pedeset metara iznad zemlje je pažljiv. Setite se svih onih akrobata koji izvode svoje tačke. Mnogobrojnih avanturista koji se uspinju strmim liticama, prelaze nabujale reke, svi su oni vrlo pažljivi. Mnogi lopovi su vrlo oštroumni i nadmudre policiju. Mnogi dileri droge, pljačkaši banaka, kriminalci, vrlo su oštroumni. Ali nijedan od njih se ne može smatrati sabranim.

Sabranost je ono stanje uma u kojem on motri na samog sebe da ne uleti u zamku pohlepe, mržnje i neznanja, koji donose patnju i nama i drugima.

Kada se od ljudi traži da ne gaje ljutnju, neki odgovaraju pitanjem kako je moguće živeti bez ljutnje? To je čudo sabranosti. Kada praktikujete sabranost možete

naučiti da i najteže stvari radite na lakši način. Ne biti besan, požudan ili zbunjen vrlo je teško. Zahvaljujući neprekidnom vežbanju u sabranosti učite da živite bez ljutnje, požude i zbunjenosti. Štaviše, biti sabran je teže nego biti nesmotren i vi učite da to što je teže radite lakše nego ono što je lakše. Upravo zato je Buda rekao:

Za dobroga je lako da radi ono što je dobro

Za lošega je lako da radi ono što je loše

Za lošega je teško da radi ono što je dobro

Za plemenitog je teško da radi ono što je loše. (*Udana 61*)

Ovo jednostavno znači da ono što je najteže na početku postaje lako zahvaljujući upornom vežbanju.

Izvor: **Bhavana Society, West Virginia, U.S.A.**, <http://www.bhavasociety.org/>

Rev. 1/11/2003

<http://www.geocities.com/budizam/texts/gunaratana/gunaratana.html>

Osnovna uputstva za meditacija na dah

Tanisaro Bikhu

Iz govora održanog na konferenciji o AIDS, HIV i drugim poremećajima imunog sistema,
Long Beach, CA, 13. novembar 1993.

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tehnika koju ću izložiti jeste meditacija na dah. To je dobra tema bez obzira u kojoj ste religiji odrasli ili sada pripadate. Kao što je moj učitelj jednom rekao, dah ne pripada budizmu ili hrišćanstvu, niti bilo kome. On je zajedničko vlasništvo, tako svako može da ga uzme kao objekat meditacije. U isto vreme, od svih objekata koji postoje on je verovatno najblagotvorniji za tela, jer kada radimo sa dahom, radimo ne samo sa vazduhom koji ulazi i izlazi iz naših pluća, već i sa svim onim osećanjima energije koja kruži telom zajedno sa svakim dahom. Ako naučite da budete prijemčivi za te osećaje i dopustite im da teku lagano i neometano, možete olakšati svome telu da funkcioniše i pružite umu oslonac da se nosi sa bolom.

Zato, hajde da svi meditiramo nekoliko minuta. Sedite udobno, uspravnih leđa i u stabilnom položaju. Ne morate da budete pravih leđa kao da ste vojnik. Samo

pokušavajte da se ne nagnete napred ili nazad, levo ili desno. Zatvorite oči i recite sebi: 'Neka zaista bude srećan i oslobođen patnje'. Ovo može zvučati kao neobičan, čak sebičan način da se otpočne meditacija, ali za to postoje dobri razlozi. Jedan je da ako ne možete sebi poželite sreću, sigurno nećete biti u stanju da iskreno poželite sreću drugima. Nekim ljudima je potrebno da stalno sebe podsećaju da zaslužuju sreću - svi je mi zaslužujemo, ali ako ne verujemo u to, stalno ćemo pronalaziti načine da sebe kažnjavamo, a to će se produžiti time što ćemo takođe kažnjavati i druge, na skriven ili otvoren način.

Dva, važno je razmišljati o tome šta je istinska sreća i kako ju je moguće ostvariti. Ako malo razmislimo, ustanovićemo da je ne možemo pronaći u prošlosti ili budućnosti. Prošlost je prohujala i vaše sećanje na nju je nepouzđano. Budućnost je potpuno neizvesna. Tako je jedino mesto na kojem možemo pronaći našu sreću u sadašnjost. Ali čak i tu morate znati gde ga tražite. Ako pokušavate da svoju sreću zasnujete na stvarima koje se menjaju - prizorima, zvucima, uopšte na nekim osećajima, na ljudima i stvarima koji su izvan vas - vi sebi pripremate razočarenje, kao da gradite kuću na padini koja je od ranije poznata kao klizište. Zato, istinsku sreću treba tražiti u sebi. A meditacija je poput lova na blago: traganje za onim što je u umu čvrsta i nepromenljiva vrednost, nešto što čak ni smrt ne može da dotakne.

Da bismo pronašli to blago potreban nam je alat. Prvi alat je raditi upravo ovo što mi sada radimo: razvijati blagonaklonost prema samome sebi. Drugi je širiti blagonaklonost prema ostalim živim bićima. Kažite sebi: 'Sva živa bića, bez obzira gde su, bez obzira šta su mi uradila u prošlosti - neka i ona sva budu istinski srećna.' Ako ne negujete tu misao i umesto toga unesete ljutnju u svoju meditaciju, tada ćete jedino to moći da pronađete kada pogledate u sebe.

Samo kada ste pročistili um na taj način i sve ostalo ostavili po strani, spremni ste da se fokusirate na dah. Usmerite svoju pažnju na osećaj daha. Udahnite i izdahnite duboko nekoliko puta, fokusirajući se na tačku na telu na kojoj je disanje

Iako uočiti i um počinje da se oseća prijatno usredsređenim. Ta tačka može biti nos, stomak ili neka sasvim druga. Ostanite na toj tački, opažajući kakav je to osećaj dok udišete i izdišete.. Ne upravljajte dahom i ne podešavajte ga prema svom fokusiranju. Pustite ga da teče prirodno i jednostavno samo pratite kakav je to osećaj. Okusite ga, kao da je to nekakv izuzetan osećaj koji želite da produžite. AKo vam um odluta, jednostavno ga vratite na početnu tačku. Nemojte se obeshrabriti. Ako odluta 100 puta, vratite ga 100 puta. Pokažite mu da mislite ozbiljno i on će vas na kraju poslužati.

AKo želite, možete eksperimentisati sa različitim vrstama disanja. Ako vam prija dugo disanje, praktikujte ga. Ako ne, promenite ga u ritam koji na vaše telo deluje umirujuće. Možete pokušati sa kratkim disanjem, brzim disanjem, laganim disanjem, dubokim disanjem, plitkim disanjem - šta god vam se čini najugodnijim u ovom trenutku...

Kada vam je disanje postalo prijatno na tački koju ste odabrali, pomerite svoju pažnju da biste videli kakav osećaj disanje stvara u drugim delovima tela.. Počnite fokusirajući se na područje nešto niže ispod pupka. Udišite i izdišite i uočite kakav je osećaj u tom području. AKo ne osećate bilo kakvo kretanje tu, budite jednostavno samo svesni činjenice da nema kretanja. Ako osećate kretanje, uočite kvalitet tog kretanja, da vidite da li je disanje tu neujednačeno ili postoji bilo kakva napetost ili ukočenost.. Ukoliko postoji napetost, nastojte da je opustite. Ukoliko je disanje isprekidano i neujednačeno, pokušajte da ga ujednačite... Sada pomerite pažnju desno od te tačke - u donji desni ugao stomaka - i ponovite isti proces... Onda na drugu stranu, u donji levi ugao stomaka... Yati nagore do pupka... desno... levo... do solarnog pleksusa... desno.. levo... sredina grudi... desno... levo... do podnožja grla... desno... levo... do sredine glave...[svakoj od tačaka posvetite po nekoliko minuta]

Ako meditirate kod kuće, možete ovaj proces nastaviti kroz celo telo -- preko glave, niz leđa, preko ruku i nogu do vrhova prstiju -- ali pošto nam je sada vreme

ograničeno, zamoliću vas da centar pažnje vratite na jednu od tačaka koju smo već prošli. Neka se vaša pažnja ugodno smesti tu i neka se tada vaša svesnost raširi da ispuni celo telo, od vrha glave do nožnih prstiju, tako da ste kao pauk koji miruje u sredini mreže: on je na jednoj tački, ali oseća čitavu mrežu. Držite vašu svesnost tako proširenu - moraćete da se potrudite, jer je njezina sklonost da se suzi na jednu tačku - i mislite na dah koji ulazi u i izlazi iz čitavog vašeg tela, kroz svaku poru. Neka vaša svesnost jednostavno ostane tako, za kratko - nemate gde drugde da idete, ni o čemu drugom ne morate da mislite... A onda blago izađite iz meditacije.

Rev. 22/10/2001

www.geocities.com/budizam/lib/modern/breathmed.html

[Home](#) ---\ \ [Praksa](#)

Uputstvo za vođenu meditacija

Tanisaro Bikhu

Prevod Vedran Golijanin

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Često mislimo da će, ako samo dodamo meditaciju svome životu, njeni efekti taj život potpuno prožeti, a da ne treba da uradimo bilo šta drugo. Jednostavno ubacite meditaciju u umešavinu svoga života i ona će izmeniti sve druge sastojke: tako volimo da razmišljamo. Ali stvari zapravo ne funkcionišu tako. Morate svoj život da preoblikujete, kako biste ga načinili dobrim mestom za meditaciju, jer postoje aktivnosti, postoje stanja uma koja se zaista tvrdoglavo odupiru bilo kakvom uticaju meditacije.

Zato, kada meditirate, obratite pažnju i na to kako živite, na svoje svakodnevne postupke. Razmotrite da li stvarate povoljno okruženje u kojem će meditacija moći da napreduje i da se razvija. Ako toga nema, meditacije ostaje priklještena između jednog i drugog kamena, ne uspevši da prožme bilo šta.

U pali kanonu postoji učenje o pet principa koje novi monah treba da ima na umu.

Ti principi ne važe naravno samo za novog monaha, već za svakoga ko želi da živi životom u kojem meditacija hvata dublji koren i transformiše sve ostalo.

Prvi princip jeste vrlina. Vodite računa da se držite svojih pravila. U slučaju monaha, naravno, ovo se odnosi na Patimokku (pravila ponašanja). Kod nezaređenih sledbenika, reč je o pet pravila morala, a u posebnim prilikama i osam. Kada se držite tih pravila, vi se u životu držite čvrstih principa. Buda je pridržavanje principa opisao kao dar: dar kako sebi, tako i ljudima oko vas. Štitite živote drugih ljudi, njihov imetak, njihovo znanje o istini. Štitite ih od toga da budete pijani; štitite ih od preljube. I kada ti principi postanu pravila -- drugim rečima obećanje sebi da ćete ih poštovati u svakoj prilici -- Buda kaže da time dajete neograničenu zaštitu, neograničenu sigurnost drugim bićima, a da u toj zaštiti, u toj sigurnosti i vi imate svoj udeo.

Dakle, sa jedne strane, ta pravila stvaraju okruženje sa više zaštite, a kada ima više zaštite lakše je i meditirati. Sa druge strane, pravila ohrabruju jedan stav davanja. Shvatate da radi sopstvene sreće, morate da dajete. Kada imate takav stav, lakše je meditirati, jer prečesto ljudi dolaze da meditiraju sa pitanjem: "Šta ja mogu da dobijem od toga?" Ali ako ste navikli da dajete i da vidite rezultate koji dolaze od tog davanja, verovatnije je da ćete pitati: "Šta ja mogu da dam meditaciji? Šta treba dati da bi rezultati došli?" Sa takvim stavom spremniji ste da date sopstveno vreme, da date sopstvenu energiju, na način na koji to ranije niste bili spremni.

Drugi princip za stvaranje povoljnog okruženja za meditaciju u svom životu jeste obuzdavanje čula. Drugim rečima, pazite ne samo na ono što izlazi iz vašeg uma, već pazite i na ono što u njega ulazi, dakle koje stvari gledate, šta slušate, mirišete, kušate, dodirujete i o kojim stvarima mislite. Pazite da se ne fokusirate na one stvari koje podstiču pohlepu, bes i obmanu. Ako ste neobazrivi u svome gledanju, veoma je teško da budete obazrivi i u mišljenju, jer misli su mnogo suptilnije. To ne znači da unaokolo idete sa povezom na očima ili čepovima u

ušima, već jednostavno da posedujete veštinu u posmatranju stvari oko sebe, veštinu u slušanju. Ako znate da će vam nešto verovatno podstaći požudu ili bes, naučite da na to gledate na način koji ne podstiče požudu, koji se suprotavlja požudi. Drugim rečima, ako vam se nešto čini privlačnim, posmatrate i njegovu neprivlačnu stranu. Ako vam se nešto čini odbojnim, tražite i njegovu privlačnu stranu. Kao što to kaže Ađan Li, budite osoba sa dva oka, ne samo sa jednim.

Zato mi recitujemo odlomak za kontemplaciju tela. U njemu se *ne kaže* da ne treba da posmatramo telo; kaže se da pažljivije posmatramo telo. Posmatrajte njegove delove koji nisu privlačni, kako bi uspostavili ravnotežu jednostranom gledanju koje se jednostavno fokusira na nekoliko primamljivih detalja, tu i tamo, i sklono je da sve drugi izbriše kako bi podstaklo požudu. Na kraju, nije telo to koje proizvodi požudu. Um stvara požudu. Mnogo puta um želi da oseti požudu i onda traga za nečim što će je pokrenuti, pa se hvata za svaki mali detalj na koji naiđe, čak i kada su ti detalji okruženi najrazličitijim prljavim stvarima.

Dakle, motrite na ono što izlazi iz uma i na ono što ulazi u um. Za nezaređene, to znači biti oprezan oko toga sa kime se družimo, koji časopis čitamo, koji TV program gledamo, koju muziku slušamo. Budite vrlo obazrivi oko načina na koji posmatrate sve te stvari., kako ih slušate. Posle izvesnog vremena ustanovićete da se tu ne radi toliko o samoograničavanju, koliko o učenju da stvari posmatramo pažljivije, potpunije, jer vidite obe strane onoga što je do tada izgledalo isključivo kao privlačno ili isključivo kao neprivlačno.

Za to je potreban izvesni napor. Morate biti energični u motrenju načina na koji gledate i slušate. Ali korist je u tome da je um u mnogo boljem stanju da meditira, pošto ga ne puniti raznom vrstom otpada i otrova koji će mu nauditi, oslabiti, ometati. Dakle, mnogo puta kada sednete da meditirate, ukoliko ste do tada bili neobazrivi oko toga šta ulazi i izlazi iz vašeg uma, čini vam se kao da počinjete da čistite neko skladište posle mnogo godina. Toliko je u njemu đubreta, da provedete skoro čitav sat čisteći ga i shvatite da vam je ostalo svega pet minuta za mir na

kraju. Dakle, održavajte um čistim od samog početka, sve vreme. Ne ostavljajte bilo kakvo smeće u vratima ili na prozoru. Na taj način, kada gradite sebi mesto za meditaciju, obezbeđujete mnogo lepše mesto da sednete i priviknete se na okruženje.

Treći princip za stvaranje dobrog okruženja za meditaciju jeste obuzdanost u razgovoru. Kada sam prvi put otišao da živim sa Ađan Fuangom, rekao mi je da je lekcija broj jedan iz meditacije kontrolisanje svojih usta. Drugim rečima, pre nego što bilo šta kažete, zapitajte se: "Je li to neophodno? Ima li od toga što ću reći koristi? Ima li pravog razloga da to kažem?" Ako je odgovor potvrđan, onda samo napred, recite to. Ako nije, onda ćutite. I kao što je on rekao, ako ne možete da kontrolišete svoja usta, nema šanse da ćete biti u stanju da kontrolišete svoj um. A kada stvorite naviku da sebi postavljate ta pitanja, otkrivete da je sasvim malo konverzacije zaista neophodno. Ako ste na poslu i treba da razgovarate sa kolegama oko onoga na čemu zajednički radite, dobro, to se smatra neophodnim. Ako je neophodno da razgovarate sa tim svojim kolegama kako bi se stvorila prijatna atmosfera na poslu, to se takođe smatra neophodnim govorom. Ali vrlo često govor ide izvan toga. Postajete neobazrivi, brzi na jeziku i razgovor se pretvara u dokono naklapanje, što je ne samo gubitak energije, već i izvor opasnosti. Često stvari koje ljudi kažu, a nanose najviše štete, jesu izrečene onda kada dopustite da sve što vam padne na pamet odmah izađe na usta, bez ikakvog obuzdavanja.

No, ako poštujući ovaj princip steknete reputaciju ćutljive osobe, ništa strašno. Ustanovićete da vaše reči, ako ste zaista pažljivi sa njima, dobijaju na vrednosti. I u isto vreme stvarate bolju atmosferu za svoj um. Na kraju krajeva, ako po ceo dan blebećete, kako mislite da zaustavite onaj dijalog u glavi kad sednete da meditirate? Ali ako razvijete naviku motrenja nad svojim ustima, ista navika proširiće se i na meditaciju. Svi ti glasovi u vašem umu počinju da se stišavaju.

Četvrti princip za stvaranje dobrog okruženja za meditaciju u svom životu jeste, za

monahe, često odlaženje na usamljena mesta, izvan društva, gde će pronaći mirno mesto da budu sami sa sobom. Tu stičete jednu drugačiju perspektivu prema svom životu, prema svom umu, a sve ono što se u tom umu odigrava postaje mnogo upadljivije. Ovaj princip odnosi se i na nezaređene. Pokušajte da pronađete što je moguće više samoće. To je dobro za vas. Kada ljudi imaju problem da žive u samoći, to pokazuje da u njima ima još mnogo nezavršenog posla.

Pretvorite svoj dom u mesto osame. Isključite TV, ugasite svetlo, dopustite sebi da budete sami, bez mnogo stvari koje odvlače pažnju. Svima recite da vam je potrebno da redovno budete malo sami sa sobom. Kada to uradite, vidite kako stvari koje su obično negde u dubinama vašeg uma počinju da izlaze na površinu, a jedino kada su na površini u stanju ste da sa njima radite. Kada ste tako sami, bez mnogo spoljašnjih podražaja, prirodno je da um lakše ostaje sa dahom. Moguće je da će biti u početku mnogo onoga unutrašnjeg dijaloga, ali posle nekog vremena on vam dosadi. Radije biste da jednostavno budete mirni. U isto vreme, izvlačite se iz zone uticaja tuđih misli i mišljenja. Morate sebe da zapitate: "U šta zaista veruješ? Koje je tvoje mišljenje? Šta ti je zaista važno kada nisi pod uticajem mišljenja drugih?"

I to nas vodi do petog principa, a to je razvijanje ispravnog razumevanja. Ispravno razumevanje ima dva nivoa. Prvi, postoji uverenje u princip karme, da ono što uradite ima svoj rezultat -- i da to zaista zavisi od vaših postupaka. Nije to neka spoljašnja sila što dejstvuje kroz vas, ni zvezde, ni neki bog ili bilo šta drugo. **Vi ste taj** koji donosi odluke i imate sposobnost da ih učinite korisnim ili ne, u zavisnosti od vaših namera. Važno je verovati u ovaj princip, jer on je taj koji daje više snage vašem životu. To je uverenje koje jača -- ali isto tako uključuje i odgovornost. Zato je nužno da budete toliko obazrivi oko toga šta radite, zato ne možete da budete nepromišljeni. Ako vodite računa o svojim postupcima, lakše je biti obazriv i sa svojim umom kada dođe vreme za meditaciju.

Što se tiče drugog nivoa ispravnog razumevanja, transcendentnog, on znači videti

stvari kroz četiri plemenite istine: nespokoјstvo i patnja, uzrok nespokoјstva i patnje, prestanak nespokoјstva i patnje i put vežbanja koji vodi do tog prestanka. Samo pogledajte svoje iskustvo i umesto da ga delite u uobičajene fragmente "ja" i "ne-ja", jednostavno pogledajte da biste videli: gde je tu patnja? Gde je tu nespokoјstvo? Šta ide uz njih, šta to radite da bi nastalo nespokoјstvo? Možete li to da prestanete? I koje kvalitete je neophodno da razvijete, koje stvari je neophodno da napustite kako biste napustili žudnju, ono neznanje koje je u osnovi nespokoјstva? Kada napustite žudnju, možete li biti svesni šta se događa? Prečesto, kada se okrenemo od neke želje, to je samo zato da bismo zgrabili neku drugu. Možete li da učinite sebe svesnijim tog prostora između pojedinačnih žudnji i da proširite taj prostor? Kako to izgleda imati um bez žudnji?

Prema Budi, važno je videti stvari na ovakav način, jer ako sve određujete kroz sebe, kako uopšte nešto možete shvatiti onakvim kakvo zaista jeste? Ako patnju čvrsto držite kao svoju, kako možete razumeti tu patnju? Ako na nju jednostavno gledate kao na patnju, ne stavljajući joj tu etiketu "moje", onda uviđate šta ona jeste i učite kako da je napustite. Ako je ona vi, ako se čvrsto uvereni da je ona deo vas, tada ne možete da je napustite. No, gledanje u okvirima četiri plemenite istine vam dopušta da rešite problem patnje.

Dakle, počnite da svoj život gledate u drugom svetlu. Umesto da za svoje probleme okrivljujete ljude oko sebe, vidite šta vi to radite da biste stvorili tu patnju, kako joj doprinosite, i prvo se na to fokusirajte u svojim naporima. Kada takav stav razvijete u svakodnevnom životu, mnogo ga je lakše primeniti na meditaciju. Stvarate okruženje u kojem sve više ima smisla slediti plemeniti put.

Dakle, postoje faktori koji stvaraju ambijent za meditaciju, bilo da ste tek zaređeni monah koji živi ovde u manastiru ili nezaređeni sledbenik koji živi izvan manastira: Želite da se pridržavate pravila morala, obuzdavate čula, vežbate obuzdavanje svog govora, stvarate mirno, osamljeno mesto za sebe i razvijate ispravno razumevanje. Kada sledite ove principe, oni stvaraju povoljnije okruženje za

koncentraciju, kao i prijemčiviji ambijent da rezultati koncentracije prožmu što više toga. Na taj način vaša praksa, umesto da je zatočena u neprijateljskom, tuđem okruženju, ima prostora da se razvija i ujedno transformiše sve oko sebe.

Rev. 1/5/2007

www.geocities.com/budizam/lib/modern//thanissaro1.html

Vipassana meditacija

po učenju S. N. Goenke i njegovih učitelja-asistenata

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovo je informativni tekst organizacija koje nude kurseve vipasana meditacije u tradiciji Sajađi U Ba Kina, po učenju S. N. Goenke i njegovih učitelja-asistenata.

Vipassana, što znači videti stvari (pojave) onakve kakve one stvarno jesu, jedna je od najstarijih tehnika meditacije poreklom iz Indije. Poučavana je pre više od 2.500 godina u Indiji kao univerzalni lek za univerzalne ljudske nevolje, to jest kao umetnost življenja. Tehnika vipasana meditacije se uči na desetodnevniim kursevima, tokom kojih učenici savlađuju osnove ove metode i praktikuju je dovoljno dugo da bi osetili njezino blagotovorno dejstvo.

Ovi kursevi se ne naplaćuju, čak ni za pokrivanje troškova hrane i smeštaja. Svi troškovi se pokrivaju dobrovoljnim priložima ljudi koji su uspešno završili kurs i osetili koristi vipasane, te otuda žele da pruže i drugim ljudima priliku da se usavršavaju.

Postoje mnogobrojni centri za vipasanu u Indiji i južnoj Aziji, četiri centra u Severnoj Americi, tri u Evropi, pet centara u Australiji/Novom Zelindu i jedan centar

u Japanu. U svim ovim centrima se redovno održavaju desetodnevni kursevi po određenom rasporedu. Pored toga, desetodnevni kursevi često se održavaju i van centara, a organizuju ih lokalni studenti vipasane.

Pošto proučite Pravila discipline za kurseve vipasane, možete se prijaviti za kurs u nekom od centara ili u organizaciji lokalnih studenata.

OPIS VIPASANA MEDITACIJE

Tehnika

Sama reč **vipassana** znači videti stvari (pojave) onakvima kakve one stvarno jesu. To je jedna od najstarijih tehnika meditacije i poreklom je iz Indije. Ponovo ju je otkrio Gotama Buda pre više od 2.500 godina, da bi zatim podučavao ljude ovoj tehnici kao univerzalnom leku za univerzalne ljudske patnje, tj. kao umetnosti življenja.

Ova nesektaška tehnika ima za cilj potpuno iskorenjivanje mentalnih nečistoća, što rezultira najvećom srećom potpunog oslobođenja. Njena svrha je prevazilaženje ukupnih ljudskih patnji, a ne puko lečenje pojedinačnih bolesti.

Vipasana je put transformacije kroz samoposmatranje. Ona se fokusira na duboku međusobnu povezanost uma i tela. Što se može doživeti direktno, disciplinovanom pažnjom usmerenom na fizičke osećaje koji čine život tela i kontinuirano povezuju i uslovljavaju život uma. Taj samoistraživački poduhvat, to putovanje do zajedničkog izvorišta uma i tela, zasnovano na samoposmatranju, rastvara mentalne nečistoće (blokove) i dovodi do uravnoteženog uma punog ljubavi i saose_Đćanja.

Prirodni zakoni koji upravljaju našim mislima, osećanjima, procenama i senzacijama (osetima) postaju sasvim jasni. Kroz direktno iskustvo dolazimo do razumevanja na koji način napredujemo ili nazadujemo, na koji način stvaramo sopstvene patnje i kako sami sebe oslobađamo od njih. Od tada pa nadalje naš

život prožet je povećanom svesnošću, samokontrolom i mirom, uz slabljenje dugogodišnjih zabluda o mnogim stvarima.

Tradicija

Od Budinog vremena pa nadalje vipasana je prenošena neprekinutim lancem generacija učitelja. Sadašnji učitelj te linije S. N. Goenka je poreklom iz Indije, ali je rođen u Burmi, gde je imao sreće da nauči vipasanu od svoga učitelja Sajađi U Ba Kina, koji je u to vreme bio i visoki državni funkcioner Burme. Od njega je naučio pravila discipline i osnove tehnike, a zatim je praktikovao dovoljno dugo da bi se na kraju lično uverio u dobrobiti ove tehnike.

Kurs zahteva težak, ozbiljan rad. Postoje tri kruga vežbanja. Prvi je da se, tokom kursa, izbegava ubijanje (ma čega živog), krađa, laganje, seksualne aktivnosti i unošenje u telo ma kakvih toksičnih materija. Ova jednostavna moralna pravila imaju za cilj da smire um, koji bi inače bio previše uznemiren za obavljanje zadatka samoposmatranja. Druga stvar je da se razvije kontrola nad umom vežbanjem usmeravanja pažnje na prirodnu realnost stalno promenljivog toka daha dok ulazi i izlazi kroz nozdrve. Već četvrtog dana um je mnogo smireniji, oštrij i sposobniji da preduzme tehniku same vipasane: posmatranje prirodnih oseća u celom telu, razumevanje njihove prirode i razvijanje smirenosti učenjem da se na njih ne reaguje. Konačno, poslednjeg punog dana kursa, učesnici uče meditaciju ljubavi i blagonaklonosti prema svim živim bićima. Cela praksa je zapravo mentalni trening. Baš kao što koristimo fizičke vežbe za poboljšanje telesnog zdravlja, vipasana se može upotrebiti za razvoj zdravog uma.

Baš zato što se pokazalo da je mnogim ljudima od pomoći, velika važnost pridaje se očuvanju tehnike u njezinom izvornom, autentičnom obliku. Ona se ne podučava na komercijalnoj osnovi, već se umesto toga nudi besplatno. Nijedna osoba koja je podučava za to ne dobija bilo kakvu materijalnu nadoknadu.

Naravno, rezultati dolaze postepeno, kroz kontinuiranu praksu.. Nerealno je očekivati da svi problemi budu rešeni za deset dana. Međutim, tokom tog vremena mogu se naučiti osnove vipasane, tako da se potom počnu primenjivati u svakodnevnom životu. Što se više praktikuje ova tehnika više se oslobađamo patnje i približavamo krajnjem cilju potpunog oslobađanja od nje. Čak i za deset dana mogu se postići rezultati koji su vidljivi i očigledno blagotvorni u svakodnevnom životu.

Svi ljudi sa iskrenim namerama su dobrodošli na kurs vipasane da sami za sebe provere na koji način deluje ova tehnika i procene njene domete. Kursevi vipasane se organizuju čak i u zatvorima, sa velikim uspehom, i donose divne rezultate zatvorenicima koji na njima učestvuju. Svi koji se odluče da upoznaju ovu tehniku sami će se uveriti da je vipasana dragoceno sredstvo za postizanje lične sreće i bolju komunikaciju sa ljudima oko nas.

UMETNOST ŽIVLJENJA: VIPASANA MEDITACIJA

Svi mi želimo mir i harmoniju, jer je to ono što nam u našim životima najviše nedostaje. S vremena na vreme svi doživljavamo uznemirenost, zabrinutost, razdražljivost, konfuziju, patnju; a kada neko pati, on tu svoju patnju, to svoje stanje ne zadržava samo za sebe. Širi ga i na ljude oko sebe. Svi koji dođu u kontakt sa takvom osobom postaju i sami uznemireni. Naravno da ovo nije ispravan način življenja.

Čovek bi trebalo da živi u miru sa samim sobom i u miru sa ostalima. Ljudsko biće je, uostalom, društveno biće. Ono mora živeti u zajednici – živeti i komunicirati sa drugima. Kako onda da živimo u miru? Kako da ostanemo u harmoniji sa sami sobom i kako da očuvamo mir i harmoniju oko sebe – da i drugi žive mirno i skladno?

Uznemireni smo. Da bismo se oslobodili te uznemirenosti potrebno je da znamo

razlog tog stanja, uzrok patnje. Ukoliko ispitamo ovaj problem, postaće nam jasno da kada god počnemo da proizvodimo negativnosti ili nečistoće u umu, neizbežno postajemo uznemireni. Negativnost u umu, mentalna nečistoća, ne može postojati zajedno sa mirom i harmonijom.

Kako počinjemo da stvaramo negativnost? Ako nastavimo da istražujemo postaće nam jasno. Veoma sam nesrećan kada ustanovim za nekoga da se ne ponaša na način na koji bih želeo, kada ustanovim da se događa nešto što mi se ne dopada. Dogodi se neka neželjena stvar i u meni se odmah javi napetost. Ne dogodi se nešto što želim i ponovo se u meni javi napetost; tako počinjem da vezujem čvorove u sebi. I čitav život iz dana u dan događaju se neželjene stvari, željene stvari se dogode ili ne i postepeno kroz ovaj proces ili reakciju vezivanja čvorova – Gordijevih čvorova – čitava mentalna i fizička struktura postane toliko napeta, toliko puna negativnosti da se život pretvori u patnju.

U takvoj situaciji jedan način da se reši problem bio bi da se stvari tako uredi da se ništa nepoželjno ne dogodi u mom životu i da se sve događa upravo onako kako ja želim. Moram razviti takvu moć ili neko drugi mora posedovati takvu moć i naći mi se pri ruci kada mi zatreba, tako da se neželjene stvari ne događaju i da se događa sve ono što želim. Ali to nije moguće. Ne postoji nijedan čovek na svetu čija je svaka želja ispunjena, u čijem životu se sve događa u skladu sa njegovim željama, a da se pri tome ne dogodi bilo šta nepoželjno. Uvek se dogodi nešto što je suprotno našim željama i očekivanjima. Otuda se javlja pitanje, kako da izbegnem slepo reagovanje u trenutku kada se suočim sa stvarima koje mi se ne dopadaju? Kako da ne stvaram napetost? Kako da ostanem miran i uravnotežen?

U Indiji i na drugim mestima mudraci prošlih vremena proučavali su ovaj problem – problem ljudske patnje – i pronašli su rešenje: ukoliko se dešava nešto neželjeno i počnemo da reagujemo stvarajući ljutnju, strah ili odbojnost, tada bi što je pre moguće trebalo svoju pažnju da skrenemo na nešto drugo. Na primer, da ustanemo, uzmemo čašu vode i počnemo da je pijemo – prestaće da raste vaše

Ljutnja i pre ili kasnije će iščeznuti. Možemo isto tako početi da brojimo: jedan, dva, tri, četiri. Ili da ponavljamo u sebi neku reč, rečenicu ili nekakvu mantru, možda ime nekog božanstva ili sveca u kojeg verujemo; tako skrećemo pažnju na neku drugu stvar i u većoj ili manjoj meri udaljujemo se od negativnosti, od ljutnje.

Ovo rešenje je bilo korisno, delovalo je. I još uvek deluje. Praktikujući ovo um se oseća oslobođenim uznemirenosti. Međutim, ovo rešenje funkcioniše samo na nivou svesti. Zapravo, skrećući pažnju, mi negativnost guramo u domen podsvesnog i ona na tom nivou nastavlja da stvara i umnožava iste one nečistoće koje je stvarala i do tada. Na površinskom nivou postoji jedan sloj mira i harmonije, ali u dubinama uma stvorili smo jedan uspavani vulkan potisnute negativnosti koji će se pre ili kasnije probuditi uz razornu erupciju.

Drugi istraživači unutrašnje istine otišli su još dalje u svome traganju; doživевši stvarnost uma i materije u sebi uvideli su da je skretanje pažnje samo bežanje od problema. A bekstvo nije isto što i rešenje: moramo se suočiti sa problemom. Kad god se negativnost javi u umu, samo je posmatrajte, suočite se sa njom. Čim počnemo da posmatramo neku mentalnu nečistoću, ona počinje da gubi svoju snagu. Ona se postepeno povlači i na kraju biva potpuno izbrisana.

Dobro rešenje: ono izbegava oba ekstrema – potiskivanje i prepuštanje stihiji. Zadržavanje negativnosti u podsvesti neće je iskoreniti; isto tako, dopuštanje da se ona manifestuje kroz gest ili reč samo će stvoriti nove probleme. Ali ako je samo posmatramo, ta nečistoća blede i nestaje, a tada smo iskorenili tu negativnost, tada smo se oslobodili te nečistoće.

Ovo zvuči predivno, ali da li je zaista praktično? Je li jednoj prosečnoj osobi lako da se suoči sa nečistoćom? Kad se javi ljutnja, ona nas preplavi tako brzo da ne uspevamo čak ni da primetimo to. Potom, obuzeti ljutnjom, učinimo nešto gestom ili rečju što je štetno i za nas i za druge. Kasnije, kada nas ljutnja prođe, počinjemo da kukamo i da se kajemo, tražimo oprostaj od drugih ljudi ili od Boga: „O,

pogrešio sam, molim te oprosti mi!" Ali kada se sledeći put nađemo u sličnoj situaciji ponovo reagujemo na isti način. Sve to kajanje ne pomaže nam ni najmanje.

Poteškoća je u tome što nisam svestan kada nečistoća nastaje. Ona kreće duboko iz podsvesnog nivoa uma i u trenutku kada stigne do svesnog nivoa stekla je već toliku snagu da me preplavljuje, tako da ne mogu da je posmatram.

Zato mi je potreban lični sekretar koji će mi svaki put kada krene ljutnja reći: „Pogledajte, gospodaru, počinje ljutnja!" I pošto ne znam kada će se ljutnja javiti, moram imati tri lična sekretara za sve tri smene! Pretpostavimo da sebi i to mogu da priuštim i ljutnja ponovo krene. Moj sekretar me odmah upozorava: „O, gospodaru, pogledajte – javila se ljutnja!" Prva stvar koju ću uraditi je da ga lupim i izgrdim: „Budalo! Misliš da si plaćen da mi držiš pridiku?" Toliko sam obuzet ljutnjom da mi dobar savet uopšte neće pomoći.

No, pretpostavimo da mudrost nadjača i ja ga ne udarim. Umesto toga kažem: „Baš ti hvala. Sada moram seći i posmatrati svoju ljutnju." Je li to moguće? Čim sklopim oči i pokušam da posmatram ljutnju, odmah mi pred oči iskrsne objekat moje ljutnje – neka osoba ili događaj – što me čini još ljućim. Tako ja ne posmatram samu ljutnju. Jednostavno posmatram spoljašnji podsticaj ove emocije. Ovo će moslužiti jedino da se ljutnja udvostruči; to nije rešenje. Veoma je teško posmatrati bilo koju apstraktnu negativnost, apstraktnu emociju, odvojenu od spoljašnjeg objekta koji ju je izazvao.

Međutim, onaj ko je dostigao konačnu istinu pronašao je i konačno rešenje. Otkrio je da kad god se javi neka nečistoća u umu, istovremeno počinju da se dešavaju još dve stvari na fizičkom nivou. Jedna je da disanje gubi svoj prirodni ritam. Počinjemo dublje da dišemo kad god u umu imamo neku negativnost. To je lako uočiti. Na suptilnijem nivou, u telu počinje da se odigrava neka vrsta biohemijske reakcije, nastaje osećaj. Svaka nečistoća stvara u ovom ili onom delu tela nekakav

osećaj.

Ovo je praktično rešenje. Prosečna osoba ne može da posmatra apstrakne nečistoće uma – strah, ljutnju, strast. Ali uz pravi trening i vežbanje veoma je lako posmatrati disanje ili osećaje po telu – i jedno i drugo je u direktnoj vezi sa mentalnim nečistoćama.

Disanje i osećaj će mi pomoći na dva načina. Čim se nečistoća javi u mom umu, gubim normalan tok disanja; ono kao da mi dovikuje: „Gledaj, nešto nije u redu!“ A dah ne mogu da lupim; moram da prihvatim upozorenje. Na sličan način mi osećaji kažu da je nešto krenulo naopako. I kada sam jednom primio upozorenje, počinjem da posmatram disanje, osećaj koji se javlja i veoma brzo ustanovim da je nečistoća počinje da nestaje.

Ovaj fizičko-mentalni fenomen je nalik novčiću, koji ima dve strane. Na jednoj strani su razne misli ili emocije koje se pojave u umu. Na drugoj strani su disanje i osećaji u telu. Svaka misao ili osećanje, svaka mentalna nečistoća, manifestuju se kroz disanje i osećaj koji se u tom trenutku javi. Tako, posmatrajući disanje ili osećaj, ja zapravo posmatram konkretnu mentalnu nečistoću. Umesto da bežim od problema, suočavam se sa stvarnošću onakvom kakva ona jeste. I tada ću ustanoviti da ta nečistoća gubi svoju snagu: više ne može da me savlada kao što se to dešavalo ranije. Ukoliko istrajem, nečistoća na kraju iščezava i ostajem smiren i srećan.

Na taj način nam tehnika samoposmatranja pokazuje stvarnost u svoja dva aspekta, unutrašnjem i spoljašnjem. Ranije smo gledali širom otvorenih očiju, ali smo previđali unutrašnju istinu. Uvek sam gledao ka spolja tragajući za uzrokom svoje nesreće; uvek sam svaljivao krivicu na nekog drugog, ne shvatajući uopšte da uzrok patnje leži upravo u meni samom, u mojim slepim reakcijama na prijatne i neprijatne osećaje.

Sada, zahvaljujući vežbanju, mogu da vidim i onu drugu stranu novčića. Mogu da budem svestan svoga daha i onoga što se događa u meni. Šta god da je, disanje ili osećaj, naučio sam da ga samo posmatram, ne gubeći ravnotežu uma. Prestao sam da reagujem, prestao sam da umnožavam svoju patnju. Umesto toga, dopuštam nečistoći da se ispolji i nestane.

Što više praktikujemo ovu tehniku brže ćemo uspevati da se izbavimo iz negativnosti. Postepeno um postaje oslobođen nečistoća; postaje čist. Čist um uvek je pun ljubavi – nesebične ljubavi za druge; pun saosećanja za neuspehe i patnju drugih; pun radosti zbog njihovog uspeha i sreće; ispunjen mirom bez obzira sa kakvom situacijom se suočava.

Kada dostigne ovaj stupanj, čitav način našeg života počinje da se menja. Više nije moguće učiniti bilo šta verbalno ili gestom što će poremetiti mir i sreću drugih. Umesto toga, uravnotežen um ne samo da sam postaje smiren, već pomaže i drugima da pronađu mir. Čitava atmosfera oko ovakvih osoba biće prožeta mirom i harmonijom i to će početi da utiče i na druge.

Naučivši da sačuvamo smirenost bez obzira šta se događalo u nama, sve nam je lakše da se ne vezujemo ni za ono što se nalazi oko nas. Međutim, ovo nevezivanje nije eskapizam ili ravnodušnost prema problemima ovoga sveta. Vipasana meditant postaje osetljiviji za patnje drugih i čini sve što je u njegovoj moći da ih oslobodi od patnje – ne kroz nova uznemiravanja, već uz pomoć uma ispunjenog ljubavlju, saosećanjem i smirenošću. On je naučio veštinu plemenitog mira – kako biti do kraja posvećen, potpuno uključen u pomaganje drugima, a u isto vreme zadržati ravnotežu sopstvenog uma. Na taj način on ostaje miran i srećan, radeći istovremeno u korist mira i sreće drugih.

Ovo je ono čemu je Buda podučavao; jedna umetnost življenja. On nikada nije osnivao ili podučavao nekakvoj religiji, nikakvom „izmu“. Nikada svoje sledbenike nije upućivao da praktikuju bilo kakve obrede ili rituale, nikakve slepe ili prazne

formalnosti. Umesto toga, podučavao ih je jedino da posmatraju prirodu onakvom kakva ona jeste, posmatrajući stvarnost u njima samima. Na osnovu neznanja stalno reagujemo na način koji je štetan za nas i za druge. Ali kada steknemo mudrost – mudrost posmatranja stvarnosti onakve kakva ona jeste – oslobađamo se navike reagovanja. Kada nam uspe da ne reaguje slepo, tada smo u stanju da reagujemo na pravi način – da osnova našeg postupka bude uravnotežen um, um koji vidi i razume istinu. Takav postupak može biti jedino pozitivan, stvaralački, na korist nama i drugima.

Dakle, neophodno je „upoznati samoga sebe“ – savet koji su mudraci u različitim vremenima i različitim kulturama uvek ponavljali. Moramo upoznati sebe, ali ne samo na intelektualnom nivou, na nivou ideja i teorija. Niti to znači upoznati sebe samo na emocionalnom i devocionalnom nivou, jednostavno slepo prihvatajući ono što smo čuli ili pročitali. Takvo znanje nije dovoljno. Umesto toga, potrebno je upoznati stvarnost na nivou aktuelnosti. Moramo direktno iskusiti stvarnost ovog mentalno-fizičkog fenomena koje nazivamo ja. Samo to će nam pomoći da se oslobodimo nečistoća, da se oslobodimo patnje.

To direktno iskustvo sopstvene stvarnosti, ova tehnika samoposmatranja je ono što se naziva vipasana meditacija. Na jeziku Indije u Budino vreme „passana“ je značilo gledati otvorenih očiju, na uobičajen način; ali vipasana jeste posmatranje stvari onakvim kakve jesu a ne kakvim se čini da jesu. Treba prodreti kroz prividnu istinu, sve dok ne stignemo do krajnje istine čitave ove mentalne i fizičke strukture. Kada iskusimo tu istinu, tek tada naučimo da ne reagujemo slepo, da ne stvaramo nečistoće – i, prirodno, stare nečistoće postepeno počinju da se iskorenjuju. Tako izlazimo iz kruga patnje i doživljavamo sreću.

Tri su koraka u vežbanju koja se uče na kursovima vipasana meditacije. Prvi, moramo se uzdržavati od svih postupaka, telesnih i verbalnih, koji remete mir i harmoniju drugih. Nemoguće je raditi na sopstvenom oslobađanju od nečistoća uma dok u isto vreme nastavljamo da telom i govorom činimo ono što samo

umnožava te nečistoće. Zato, pravila morala jesu suštinski prvi korak u praksi. Obavezujemo se da nećemo ubijati, krasti, imati nedolične seksualne odnose, lagati, niti uzimati alkohol ili droge. Uzdržavajući se od takvih postupaka dopuštamo svom umu da se smiri u meri dovoljnoj da možemo da nastavimo ka cilju koji smo odabrali.

Sledeći korak je razvijanje veštine ovladavanja ovim našim divljim umom, vežbajući ga da ostane fiksiran na jedan jedin objekat: dah. Pokušavamo da svoju pažnju što je moguće duže zadržimo na disanju. Ovo nije vežba disanja: mi ne regulišemo dah. Umesto toga posmatramo prirodan ritam udaha i izdaha onakav kakav on jeste. Na taj način još više smirujemo um, tako da ga više ne savlađuju negativnosti. U isto vreme, koncentrišemo svoj um, čineći ga oštrim i prodornim, sposobnim da postigne uvid.

Ova dva koraka: moralno življenje i kontrolisanje uma su nužni i veoma blagotvorni sami po sebi; ali oni će voditi do samopotiskivanja, ukoliko ne preduzmemo i treći korak – pročišćavanje uma od nečistoća putem razvijanja uvida u sopstvenu prirodu. To je vipasana: doživljavanje sopstvene stvarnosti kroz sistematsko i nepristrasno posmatranje stalno menjajućih mentalno-telesnih fenomena, a koji se u nama manifestuju kao osećaj. Ovo je vrhunac Budinog učenja: samopročišćavanje kroz samoposmatranje.

Ovo svako može da praktikuje. Svako se suočava sa problemom patnje. Ona je univerzalna bolest, koja zahteva univerzalan, a ne neki sektaški lek. Kada nas muči ljutnja, to nije budistička ljutnja, hinduistička ljutnja, hrišćanska ljutnja. Ljutnja je ljutnja. Kada kao posledica te ljutnje postanemo uznemireni, ta uznemirenost nije hrišćanska, hinduistička ili budistička. Bolest je univerzalna. Zato i lek mora biti univerzalan.

Vipasana je jedan takav lek. Niko neće prigovoriti načinu života koji poštuje mir i harmoniju drugih. Niko neće prigovoriti razvijanju kontrole nad sopstvenim umom.

Niko neće prigovoriti razvijanju uvida u sopstvenu stvarnost, na osnovu čega je moguće osloboditi um od negativnosti. Vipasana je taj univerzalni put.

Posmatrati stvarnost onakvu kakva ona jeste putem posmatranja istine iznutra – to znači upoznavati sebe na aktuelnom, iskustvenom nivou. I kako vežbamo tako sebe izbavljamo iz patnje izazvane nečistoćama. Polazeći od opipljive, spoljašnje, očigledne istine, silazimo sve dublje do krajnje istine uma i materije. Tada i nju nadilazimo i doživljavamo istinu koja je s one strane i uma i materije, s one strane vremena i prostora, s one strane uslovljenog polja relativnosti: to je istina potpune oslobođenosti nečistoća, svih taloga, svake patnje. Nije uopšte važno kako tu krajnju istinu nazivamo; ona je za svakoga konačan cilj.

Neka svako od vas doživi tu krajnju istinu. Neka se svi ljudi oslobode svojih nečistoća, svoje patnje. Neka svi uživaju u stvarnoj sreći, stvarnom miru, stvarnoj harmoniji. Neka sva bića budu srećna

(Ovaj tekst napisan je na osnovu govora koji je S. N. Goenka održao u Bernu.)

Rev. 26/05/2002

www.geocities.com/texts/meditac.html

Blagonaklonost i uvid

Uputstva za metta bhavanu

Ađan Anando

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"...Udišemo, ispunjava nas energija; izdišemo, želimo dobro svim bićima."

Postoji jedna priča u kanonskim tekstovima (*sutta*) koja se odnosi na period Budinog života 20 godina nakon prosvetljenja. Do tada monaška zajednica postala je mnogobrojna. I dogodilo se da su monasi koji su živeli u blizini grada Kosambi počeli međusobno da se raspravljaju oko tumačenja pravila ponašanja. Ova rasprava toliko se zaoštrila da je zajednici pretio rascep. I to je Buda već smatrao sasvim ozbiljnim. Tako je otišao do monaha u pokušaju da ponovo uspostavi mir među njima. Ali svaki put kada bi pokušao da se obrati monasima oni su ga terali od sebe. Govorili su mu "Zadrži se u miru i nedelovanju ovde i sada", što je bio običan eufemizam za "Gubi se!"

Posle nekoliko neuspelih pokušaja da uspostavi sklad u monaškoj zajednici Buda je otišao.

Bio se zaputio do parka u kojem su druga tri monaha živela i praktikovala monaški

život: bili su to poštovani Anaruda, Nandija i Kimbila. U to vreme su ta tri njegova učenika bili potpuno prosvetljeni (*arahant*).

Kada je Buda stigao monasi ga pozdraviše na uobičajeni način. On ih upita žive li u slozi i miru; imaju li bilo kakvih problema sa prošenjem hrane? Poštovani Anaruda reče: "Nemamo problema, gospodine. Zaista imamo sve što nam treba i živimo u miru." Buda upita: "Otkuda to?" Anaruda odgovori kako smatra velikim blagoslovom da ima takve ljude pored sebe, te je odlučio da odbaci sve svoje lične naklonosti; radiće samo ono što će doprinositi harmoniji zajednice. Buda pohvali Anarudu i upita dalje: "Da li ste marljivi?" Anaruda reče: "Da, gospodine, jesmo." A Buda zapita: "A šta vi to radite, Anaruda?"

Anaruda ukratko opisa načine na koji oni brinu jedan o drugom. Na primer, onaj ko se prvi vrati iz prošnje hrane postavlja prostirke za sedenje i proverava da su posude sa vodom za piće i za pranje posuda na svom mestu. A posle obroka, poslednji koji završi sve će vratiti na svoje mesto i počistiti. Oni jedan drugom sipaju u posude iz kojih se pije voda i donose vodu za obavljanje nužde.

Jednom nedeljno provedu celu noć raspravljajući o *dhammi* i meditirajući. Ali najvažnija stvar koja je u ovom govoru nekoliko puta isticana jeste kada Anaruda kaže: "Boravim srca ispunjenog blagonaklonošću za moje drugove. Moj um usklađen je sa njihovim dotle da postoji samo jedan um." Kada ih je upitao, i ostala dva monaha odgovorila su na isti način. Buda ih je potom ponovo pohvalio i ohrabrio da nastave.

Nadahnuje kada vidimo kako savršeno pročišćena bića tvrde da je praktikovanje *mette* ili blagonaklonosti to koje je donelo harmoniju i mir. Ono se ispoljavalo kroz njihovu osetljivost za potrebe onih koji ih okružuju. Čak i iz perspektive arahanta, ovozemaljski i obični gestovi pomoći veoma su važni. To su stvari koje vode ka skladu. Razmišljanje o ovome predstavljalo je veliku pomoć za mene dugi niz godina.

Takođe, u sutama se pominje "jedanaest blagodeti" koje dolaze od praktikovanja *metta bhavane* ili meditacije blagonaklonosti. Prva blagodet je da zaspimo lako i zadovoljni. Druga je da se budimo lako, zadovoljni i srećni. Treća je da nas vole ostala ljudska bića, a četvrta da nas vole čak i ona bića koja ne pripadaju ljudskoj vrsti. I tako dalje ide spisak svih štetnih i otrovnih stvari od kojih smo zaštićeni. Takođe, kaže se da *metta bhavana* omogućuje umu da se lako skoncentriše, a da je lice takvog meditanta vedro i da zrači. Deseta blagodet je da umiremo nezbunjeni. Jedanaesta blagodet kaže da ukoliko nismo uvidom pronikli u prirodu uma, tada će nam moć *metta bhavane* obezbediti preporađanje u nebeskom svetu.

Veoma značajna stvar kod ove prakse za mene jeste tolerancija koju razvijamo i prema sebi. Neka od pitanja koja ste mi postavili na ovom mestu pokazuju da su ljudi još uvek uhvaćeni u zamku istim starim sindromom, borbom nastalom zato što ne želimo ono što jeste. Stalno vagamo ono što volimo naspram onoga što ne volimo. Misli i maštanja postaju neprijatelji – nešto za šta osećamo da ga se moramo osloboditi i pobeći od toga.

Kako reagujemo u ovakvim okolnostima zavisi od konkretnog slučaja. Ukoliko nam se situacija učini opasnom, tada pokušavamo da pobegnemo. Kada se javi strah uvek reagujemo tako što pokušavamo da pobegnemo od toga; pokušavamo da napravimo nekakav prostor između nas i toga. I, naravno, čim to počnemo da radimo, mi osnažujemo to stanje, dajemo mu život. I ono ostaje uz nas i uznemirava nas sve dok ne prestanemo da reagujemo.

Kao posledica onoga što mi se dogodilo u Vijetnamu, patio sam od onoga što zovu "post-traumatski sindrom". Radili su testove na veteranima iz Vijetnama i ustanovili da velik broj njih reaguje na specifičan način zbog trauma kroz koje su prošli. Veoma je lepo kada imate naziv za to, ali od toga tim ljudima nije ništa lakše. Na osnovu dugogodišnjeg iskustva znam da sve dok postoji otpor prema strahu, dotle on ima moć nad nama. *Metta bhavana* je izvanredna kada su u

pitanja takva stanja. Postajemo sve manje uporni u tome da ih oslobodimo. Postoji spremnost da se sprijateljimo sa njima i da ih razumemo jednostavno kao osećaje koje doživljavamo - čak i te ružne, odvratne, zastrašujuće aspekte uma.

I tako, ovih nekoliko dana, vežbali smo sa "Neka ja budem dobro, neka svi drugi budu dobro", i možda ste primetili da osećanje blagonaklonosti, *metta*, počinje da se pojavljuje. Kada se takvo osećanje javi možemo napustiti misao "Neka ja budem dobro..." i posvetiti veću pažnju tom osećanju. Zatim možemo otići korak dalje i usmeriti to osećanje ka spolja; zračiti osećaj blagonaklonosti. Ova reč ka spolja uzeta je veoma pažljivo. Možemo doživeti osećaj blagonaklonosti koji se prostire u svim pravcima, koji svet ispunjava prijateljstvom, brižnošću, ljubavlju. Ono što je do tada bilo problem, iznenada u tim trenucima više nije. I vremenom, naš stav prema samima sebi polako se menja. Narasta strpljenje i samopraštanje. Na taj način *metta bhavana* može se koristiti za smirenje uma i pročišćavanje naših stavova, čime se postavlja odgovarajuća osnova za *vipassanu*, meditaciju uvida.

Kada sam psolednji put bio u Tajlandu, u Vat Pa Pongu, razgovarao sam sa Ađan Liamom, koji je tamo sada starešina manastira. Razgovarali smo o praksi i on je pomenuo da *metta bhavana* ima neka ograničenja. Jedno je da lako možemo postati vezani za nju i tako stvoriti još jednu prepreku. Dobrobiti od ove prakse au van svake sumnje, ali ponekad se ljudi zaista ponesu. To može biti veoma prijatno i moćno iskustvo, ali to nije oslobođenje. Ono što donosi uvid i razumevanje jeste praksa posmatranja uma -- istraživanje ili *vipassana*.

Zato bih ovde želeo da uključim još nešto što bi se moglo nazvati "faktor mudrosti". Posle praktikovanja *metta bhavane* nekoliko dana, sada možemo početi da **istražujemo** um.. Cilj te prakse je da budemo u stanju da vidimo šta se zapravo događa ovde i sada; da uočimo promenljivost onoga što se događa i da uvidimo da nam to neće pružiti zadovoljenje za kojim tragamo. Druga stvar koju shvatamo jeste da sve što se događa može biti posmatrano. Ovaj uvid je za nas od ogromnog značaja. Jer posmatrajući nešto jasno uviđamo da to nije deo nas.

"Korisno sredstvo" na koje bih ovde takođe želeo da skrenem pažnju i povežem ga sa onim što smo radili jeste da se jednostavno upitamo "Ko? Ko je to ko praktikuje *metta bhavanu*? Ko je to ko sluša u ovom trenutku? Ko to što sedi, ko to oseća bol, ko se čudi, ko je zbunjen, ko je sumnjičav, ko je srećan, ko nije srećan? Ko je to?"

Namerno postavite pred sebe pitanje: "Ko?" i jasno uočite koje stanje uma sledi iz toga. Um zastaje! Možemo se boriti da pronađemo neki intelektualni odgovor, možda se javi naše ime da ispuni tu prazninu ili možda neka uzvišena, inspirativna ideja kao "Prvobitni um". Ali Prvobitni um nije misao "Prvobitni um". Buda-priroda nije misao "Buda-priroda". Mišljenje je samo mišljenje. Misao zapravo ne odgovara na pitanje: "Ko?"

I ako sada nismo obazrivi možemo pitanje "Ko?" upotrebiti kao motku ili malj. Možemo pokušati da u prah pretvorimo bilo koju misao koja se javi u umu. Ovo ispitivanje treba sporovoditi sa osećanjem zapitanosti, sa jednom skoro detinjom znatiželjom. Kada vidimo decu koja istražuju nešto za njih novo, vidimo njihovo ushićenje i ljubopitljivost. Takav jedan stav bio bi izvanredan za istraživanje prirode toga "Ko?"

Na taj način možemo is drugog ugla sagledati one stvari koje nas uznemiravaju. Nemir, na primer, sa: "Ko je uznemiren?" Dolazi odgovor: "Ja". Ko je to? "Ko hoda? Ko sedi?" Ovakva praksa može veoma efikasno preseći beskonačan tok naših misli, spekulacija i maštanja.

Znam, međutim, iz ličnog iskustva, da nije svako u stanju da odmah upotrebi ovu tehniku. Zato nemojte misliti da je ona ponuđena kao prava tehnika. Ona je samo sredstvo koje donosi određene koristi. Ono poseduje jednostavnost i jasnoću koja se meni lično dopada. Ako ustanovite da ne možete da ga koristite i da nema nikakvog smisla, tada se vratite na praksu *metta bhavane*. Nastavite da gajite taj osećaj blagonaklonosti. To će doneti povoljan ambijent za korisno sredstvo zapitanosti "Ko?" ako i kada odlučite da ga upotrebite.

Ponekad pitanje "Ko?" može postati prilično jalovo -- ukočeno i ogoljeno -- dok *metta bhavana* može biti veoma okrepljujuća i inspirativna. Treba se nadati da će kombinacija ova dva korisna sredstva biti dobar recept za meditaciju uvida i voditi ka razumevanju i smirenosti.

VOĐENA MEDITACIJA BLAGONAKLONOSTI (*Metta bhavana*)

(Ova meditacija može se praktikovati u grupi, pri čemu jedna osoba lagano čita instrukcije. Tri tačke na kraju pasusa označavaju kratak period tišine pre prelaska na sledeće uputstvo. Trebalo bi da ova meditacija traje oko pola sata.)

Ovo će biti meditacija blagonaklonosti. Uključiće u sebe jednostavnu vizualizaciju uz pomoć one funkcije uma koju svakodnevno koristimo. Na primer, ako kažem da zamislite sliku cveta, to možete da uradite. Nije važno je li u pitanju ruža ili ljiljan ili koje je cvet boje, niti čak ni koliko je jasna ova mentalna slika - bilo šta što liči na cvet je dovoljno.

Sada sedite pravih leđa, ispitajte ima li bilo kakve napetosti na licu. Opustite područje oko očiju, vilice i usta. Neka centar pažnje polako sklizne ka području srca -- području u sredini grudi, oko grudne kosti. Udahnemo i osećamo energiju udaha. Skoro kao da možemo da udišemo i izdišemo iz tog područja u sredini grudi. Sada, dok udišemo, izgovarajući u sebi: NEKA JA BUDEM DOBRO, želeći sebi dobro, neka se javi osećaj blagonaklonosti, suptilan gest milosti prema samom sebi. Što je bilo bilo je; ostavljamo ga tamo gde jeste: u ovom trenutku samo usmeravamo svoj uma ka svom dahu, ka svom srcu i ka svojoj misli kao jednoj harmoničnoj celini. Udahnemo: NEKA JA BUDEM DOBRO... i potom izdahnemo, usmeravajući istu tu energiju milosrđa ka spolja, govoreći u sebi: NEKA DRUGA BIĆA BUDU DOBRO.

Nastavite, hvatajući ovaj jednostavan ritam. Udah - NEKA JA BUDEM DOBRO, izdah - NEKA DRUGI BUDU DOBRO ...

Ukoliko je um negde odlutao, blago, s velikim strpljenjem vratimo pažnju na dah. To je meko kretanje, vraćanje ka srcu, ka dahu, ka misli -- udahnemo: NEKA JA BUDEM DOBRO, izdahnemo kroz srce: NEKA DRUGI BUDU DOBRO

Ono što u ovom trenutku radimo je da usklađujemo sebe sa svim što je blagonaklono i saosećajno u ovom univerzumu. Otvaramo se toj negujućoj energiji i dopuštajući joj da nas obodri, hrani, koristimo dah i misao kao kanal, kao sredstvo za primanje i dalje slanje te energije. Udahnemo: NEKA JA BUDEM DOBRO. A onda kanališemo tu energiju ka drugimo: NEKA DRUGI BUDU DOBRO

Održavajući dah blagim i ravnomernim, dopuštajući da nas energija daha hrani, udahnemo srcem, izdahnemo srcem

Otvaramo se onome što je saosećajno u ovom univerzumu. Udišemo, dopuštajući da srce bude još osetljivije i prijemčivije za tu energiju. Izdišemo, srce postaje otvorenije i šire, emitujući: NEKA DRUGI BUDU DOBRO

A kada smo spremni ... napravimo jedan lagan i dubok udah u srce, dopuštajući da nas energija misli i srca ispuni. Zadržimo se tako za trenutak, osećajući zadovoljstvo od toga. Dopuštajući misli da produbi taj osećaj blagostanja. Dopuštajući joj da nas prožme, ispuni celo telo. Izdahnimo, lagano, nečujno, ponovo kroz srce: NEKA DRUGI BUDU DOBRO. Ponovimo ovo nekoliko puta -- duboki udah, zastanemo za trenutak i izdahnemo.

Sada počinjemo da koristimo vizualizaciju, radeći više sa izdahom. Kod udaha nastavljamo kao i do sada, udahnemo srcem, s mišlju: NEKA JA BUDEM DOBRO. A kod izdaha prvo u mislima stvorimo sliku svojih roditelja - nije bitno gde su, daleko ili blizu, živi ili mrtvi. Stvaramo njihovu sliku jednog po jednog ili zajedno - kako god nam je lakše. Vidimo ih na metar ispred nas i svaki put izdahnemo imajući pred očima tu sliku i usmeravajući ka njima naše misli blagonaklonosti i

prihvatanja. Tako udišemo s mišlju: NEKA JA BUDEM DOBRO ... i izdišemo s mentalnom slikom svojih roditelja. Dok izdišemo: NEKA ONI BUDU DOBRO

Zatim: stvaramo sliku svojih duhovnih učitelja, onih koji su nam pomogli, vodili, ohrabrivali, upućivali tokom života. Izdah praćen gestom zahvalnosti, s mišlju: NEKA ONI BUDU DOBRO

*Stvaramo sada sliku naše porodice; supružnika, dece, braće i sestara -- jednog po jednog ili u grupi. Izdah praćen gestom privrženosti: NEKA ONI BUDU DOBRO
Udišemo srcem: NEKA JA BUDEM DOBRO, izdišemo srcem: NEKA ONI BUDU DOBRO*

Sada stvaramo sliku svojih prijatelja, onih za koje smatramo da će imati koristi od naših misli ispunjenih blagonaklonošću. Izdišemo, sa njihovom slikom pred očima, i želimo im dobro; prijateljski zagrljaj, gest brižnosti.

Udišemo srcem: NEKA JA BUDEM DOBRO. Izdišemo srcem: NEKA ONI BUDU DOBRO

Stvaramo sad sliku onih sa kojima vežbamo, onih koji su u našem neposrednom okruženju; usmeravamo naše misli ka spolja, ka svima njima: NEKA SVI ONI BUDU DOBRO I SMIRENI

*Sad stvaramo sliku Zemlje kao što se vidi iz svemira. Ka toj divnoj plavoj, beloj, zelenoj, braon lopti usmeravamo naše misli: NEKA SVA BIĆA BUDU DOBRO.
Izdišemo: NEKA SVA BIĆA BUDU DOBRO.*

I sada stvaramo sliku prostora, praznine. U tu beskonačnost usmeravamo svoje misli: NEKA SVA BIĆA BUDU DOBRO. Dopuštamo da se um otvori, rastvori; dopuštamo da se srce otvori, rastvori. Telo se gubi -- bezgraničnost -- beskonačnost -- prostor Sada pažljivo, lagano fokusiramo svoju pažnju nazad ka srcu, ka tački u sredini grudi i udišemo lagano i duboko, s mišlju: NEKA JA

BUDEM DOBRO. Zastanemo za trenutak ... dopuštajući da se ta misao raširi kao osećaj blagostanja po celom telu, da nas ispuni energijom i hrani nas. Sa izdahom, lagano i tiho, usmerimo je kroz srce, ka spolja. Ponovimo ovo još jednom ili dva puta -- duboki udah, zastanemo i izdahnemo.

Sada stvaramo sliku nekoga koga smo povredili, namerno ili ne, bilo da je mrtav ili živ ... i koristeći njegovo ime, kažemo u sebi: MOLIM TE OPROSTI MI ... Prizovemo sliku nekoga koga smo povredili ... i koristeći njegovo ime, kažemo: MOLIM TE OPROSTI MI.

Zadržavamo svu svoju pažnju na srcu. Držimo ga otvorenim ... i sada stvaramo sliku nekoga ko je nas povredio. Koristeći njegovo ime, kažemo: OPRAŠTAM TI. Prizovemo sliku nekoga ko je nas povredio. Koristeći njegovo ime, kažemo: OPRAŠTAM TI

Sada koristeći sopstveno ime, kažemo: OPRAŠTAM TI. ... Koristeći sopstveno ime, kažemo: OPRAŠTAM TI. ... i ... OPROŠTENO TI JE ... OPROŠTENO TI JE.

Ostanimo sa tim osećanjem brižnosti. Ispunimo njime srce; negujmo ga ... Sada se pažljivo vraćamo na dah - energija daha pristiže u srce, s mišlju: NEKA JA BUDEM DOBRO. Hrani nas, ispunjava. I nazad, nazad kroz srce, ka drugima: NEKA DRUGI BUDU DOBRO.

To je tako jednostavno -- udahnemo, ispunjeni energijom. Izdahnemo, želimo drugima sve najbolje. Izdišemo za druge

Zvono za kraj meditacije.

O autoru

Monah Anando rođen je u Bafalu, država Njujork 1946. i odrastao je blizu Nijagarinih vodopada. Posle srednje škole odlazi u vojsku i kao radio-operater učestvoao je u ratu u Vijetnamu. U borbama je bio teško ranjen, te je prebačen nazad u Sjedinjene Države na lečenje. Pošto je imao trajne posledice otpušten je iz vojske kao invalid, te se upisao na studije psihologije i francuskog na univerzitetu u Bafalu, Kolorado, gde je proveo jedan semestar. Tokom ovog perioda razvejavao je iluzije o američkom angažovanju u Vijetnam, te se priključio narastajućem antiratnom pokretu i odlučuje da ponovo krene u inostranstvo. Godinu dana studira francuski u Nici i tu nailazi na knjigu Alana Votsa o zenu, koja ga je još više učvrstila u nameri da otputuje na Istok.

Proputovavši Tursku i Avganistan, šest meseci boravi na Tibetu i u Indiji, gde se prvu put susreće sa meditacijom. Godine 1972, američke vojne vlasti zahtevaju od njega da ponovo prođe medicinski pregled i utvrđivanje sposobnosti za vojnu službu, zbog čega odlazi u Tajland. Tokom boravka u manastiru u Pataji odlazi da se sretne sa Ađan Sumedom, svojim zemljakom koji se već bio zamonašio i u to vreme boravi u manastiru Vat Kou Čalok (Wat Kow Chalok) u Čonburiju. Tu je postao samanera (iskušenik), da bi kasnije prešao u Vat Pa Pong (Wat Pah Pong), gde se zamonašio. Posle pet godina provedenih u Tajlandu, poštovani Anando se vraća u Sjedinjene Države da bi posetio porodicu. Umesto da se posle toga vrati na Istok, njegov učitelj Ađan Ča (Ajahn Chah) zamolio ga je da se pridruži Ađan Sumedu u Hempsted Vihari u London. Tako je postao jedan od osnivača prvih budističkih manastira u Engleskoj theravadske tradicije i to u Čitherstu i Harnamu.

Rev. 3/3/2003

www.geocities.com/budizam/texts/metta.html

"Istočna renesansa" u doba prosvjetiteljstva i romantizma i njen odraz u novijoj povijesti filozofije

Čedomilom Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Knjige Zend i Oupnekhat (upanišade) sadrže iste istine kao i djela platonovaca, a ti su ih filozofi možda i preuzeli od istočnjaka."

Anquetil-Duperron, 1787.

"Na istoku treba tražiti vrhunac romantike (*das hochste Romantische*)"

Friedrich Schlegel, 1800.

"...Kantova je filozofija jedina koju je neophodno poznavati da se shvati ono što ja hoću pokazati. No, ako je čitalac osim toga bio u školi božanskog Platona, tim će sposobniji biti da primi moje ideje i da ga one prožmu. Ako još pretpostavimo da je imao sreću da upozna vede, te knjige koje smo upoznali kroz upanišade – a to je po mom shvaćanju najveća prednost ovog još mladog stoljeća prema minulom, jer ja smatram da utjecaj sanskriptske književnosti u naše vrijeme neće biti manje dubok nego što je u 15. st. bila renesansa grčke književnosti – takav će čitalac, koji je primio pouku prvobitne indijske mudrosti i koji ju je usvojio, biti u najvećoj mjeri spreman da sluša moju nauku."

Arthur Schopenhauer, 1918.

"Ključ svemu je u Indiji."

Alphonse de Lamartine, 1830.

"*Istočna renesansa...* to je veliko djelo koje se zbiva danas u filozofiji. Istočni panteizam, preobražen u Njemačkoj, odgovara istočnoj renesansi isto onako kao što je Platonov idealizam, kad ga je ispravio Descartes, u 17. st. postao kruna grčke i latinske renesanse."

Edgar Quinet, 1841.

"Prodorna i razorna kritika Zellerova... prognala je avet nejasnog romantičkog shvaćanja povijesti i prokrčila put zdravom povijesnom shvaćanju o porijeklu grčke filozofije. Za duže su vrijeme umukli glasovi onih... koji su početke grčkog filozofskog mišljenja tražili na istoku. Tek u drugoj polovici sedamdesetih godina prošlog stoljeća počinje ponovo da se javlja avet istoka..."

"U najnovije vrijeme ponovo je pokrenut problem utjecaja istoka na grčku kulturu, a time i na filozofiju, u vezi s ogromnim napretkom babilonsko-asirskih istraživanja u poslednjim decenijama..."

"Ne možemo unaprijed odbiti kao povijesno neprihvatljivu mogućnost da je grčka filozofija već u starijem razdoblju, od Thalesa do Platona, dobila poticaje za svoja pojedina gledišta iz Egipta ili iz Medije i Perzije."

Franz Lorzinger i Wilhelm Nestle, 1919, (u 6. izd. djela Eduarda Zellera, "Die Philosophie der Griechen").

"Doista ne smijemo smatrati presmionom tvrdnju da je znanja žedan Grk dobio prilično tačne vijesti o religijama istoka perzijskim posredstvom, pogotovo kad se sjetimo da su azijski Grci i jedan dio indijskog naroda, još u vrijeme kad je Pitagora boravio u svojoj jonskoj domovini, spadali pod istog vladara, osnivača Perzijskog carstva Kira."

Theodor Gomperz, 1895.

MISIONARSKO I PROSVJETITELJSKO NASLIJEĐE

Otkriće i aktualizacija kulturnih vrijednosti Perzije, Indije i Kine u doba prosvjetiteljstva i romantizma osnivaju se na predradnjama kršćanskih misionara, koji su u 17. i 18. st. postavili temelje znanstvenom razvoju proučavanja tih kultura. U 17. st., uz vjerske interese dovoljno se jasno ispoljuju i političke težnje budućih kolonijalnih sila. Problematika "istočne renesanse" zanima nas ovdje prvenstveno koliko se odnosi na Indiju, gdje je 16. i 17. st. "veliko razdoblje Akbara" i njegovih nasljednika, muslimanskih vladara mongolske dinastije, koji su stvorili veliku i moćnu državu u sjevernoj i srednjoj Indiji, a u isto vrijeme pod utjecajem perzijske kulture doveli islam do vrhunca kulturnog i vjerskog liberalizma, težeći za njegovom sintezom sa starim hinduističkim tradicijama. Delhijski sultanat u 17. st., za vlade Šah Jahana i njegova sina Aurangziba, održava dobre veze s evropskim zemljama, osobito s Francuskom i Italijom. Iz tog je izvora i indijsko kulturno blago doprlo u evropske obrazovane krugove.

Za katoličkog misionara Roberta de Nobili (1577–1656) poznato je da je svoje propovijedi sastavljao i na sanskritu. Misionar Roth, koji je umro u Indiji 1668., bio je autor sanskriptske gramatike, čiji rukopis kasnije nije bilo moguće pronaći. Autor prve sačuvane sanskriptske gramatike bio je jezuit Hanxleden, koji je boravio u Indiji 1699–1732. Prvu evropsku riznicu sanskriptskih rukopisa, oko 200 tekstova iz veda, upanišada, klasične književnosti, filozofije i gramatike, stvorio je jezuit Pons 1733–1738. u pariškoj *Academie des inscriptions*, gdje je već 1718. Abbe Bignon organizirao proučavanje indijskih tekstova uz saradnju misionara.[1]

Otkriće indoiranske mudrosti, *aveste* i *upanišada*, za prosvjetiteljsku i romantičku književnost i filozofiju vezano je uz ime Anquetil-Duperron (1731–1805). Sanskriptske rječnike i gramatiku dobio je od rimske *Propaganda jidei* i od Kraljevske akademije u Parizu. U Indiju je otputovao 1754. Nakon slabo primljenog prijevoda *Zend-aveste* (1771), objavio je 1801–1802. prijevod pedeset upanišada pod perzijskim naslovom *Oupnek'hat*. [2] Taj je prijevod oduševio Schopenhauera:

"Nigdje na svetu ne postoji tako vrijedno i tako uzvišeno učenje kao u upanišadama. Ono mi je bilo utjeha života a bit će mi i utjeha smrti." [3]

Perzijski prijevod upanišada, kojim se je koristio Anquetil-Duperron, pripremio je uz saradnju indijskih pandita na svom dvoru u Delhiju princ Dara Šukoh, sin Šah Gjahana i brat Aurangzibov, 1657. god. 1775. Anquetil-Duperron je dobio prijepis ovog rukopisa od francuskog rezidenta na delhijskom dvoru, pa ga je preveo na latinski.

Sto godina ranije, u doba kad je perzijski prijevod upanišada u Delhiju bio tek dovršen, francuski ljekar humanista Francois Bernier pošao je u Indiji putem kojim je nekada išao Apollonije iz Tyane, prema novopitagorovskoj tradiciji. Uputio se je 1661. i ostao je više godina na dvoru Aurangzibovu u Delhiju kao dvorski ljekar. Tu je upoznao jednog benareskog pandita koji je radio na prijevodu upanišada za Daru Šukoha, koji je tada već bio pogubljen zbog svoga nevjerstva prema islamskoj ortodoksiji, a još više zato, jer je mlađi brat Aurangzib preoteo vlast svom ocu, pa je želio da se riješi i starijeg brata. Iako nije uspio da dođe do indijskih rukopisa, Bernier je ipak mnogo toga doznao, što osim njegovih putopisa svjedoči i djelo objavljeno 1688. pod naslovom: *Memoire sur le quietisme des Indes*. Osim o vedskoj književnosti znao je štošta i o *puranama*, a i o šest klasičnih sistema *daršana*.

Vrhunac dokumentiranog znanja o indijskoj mudrosti u 18. st. prije Anquetil-Duperrona posjedovao je jezuitski misionar Pater Pons, koji je 1730–1740. objavio u *Lettres Edifiantes* niz članaka napisanih ne samo s odličnim poznavanjem stvari i izvora, nego i sa stanovišta divljenja i poštovanja prema indijskoj religiji i filozofiji. – 1735. objavio je u istom almanahu Pater Calmette članak u kojem na osnovu podataka iz *veda* dokazuje da brahmanska vjera nije različita od kršćanske u biti, "jer *veda* sadrži nauku o božjem jedinstvu, o svojstvima pravog Boga, o spasenju i nagradi i kazni", iako su to tamo tek "mrvice zlata na grumenima pijeska". Pater Pons, međutim, govori o specifičnim naukama indijskih mudraca, razlikuje, npr.,

indijski buddhizam ("*bauddhamatham*") od kineskog i tibetanskog, ili Šankarinu idealističku nauku o *atmanu* od nauka drugih *daršana*. Evo kako Pater Pons 1740, u doba kad je Kant još bio student, razjašnjava središnju ideju indijskog spoznajnog idealizma – atman: Apsolutno biće (*brahman*) je "jednostavno u svom jedinstvu, ali je na neki način trojno po svojoj egzistenciji, po beskrajnoj svjetlosti i po vrhovnom blaženstvu. Sve je tu vječno, nematerijalno, beskrajno. No, budući da naše unutarnje iskustvo o sebi nije usklađeno s tom idejom koja je toliko lijepa, oni pretpostavljaju i drugi princip, iako potpuno negativan koji doslijedno tome ne posjeduje nikakvu realnost bitka, a to je *maya* našega *ja*, tj. zabluda. Tako, npr., ja sada vjerujem da vam pišem o sistemu *vedanta*, ali se varam. Zapravo ja sam *Ja* (*je suis moi*), ali vi ne postojite, ja vam ne pišem, nitko nije nikada mislio ni o *vedanti*, ni o sistemu, ja se varam, to je sve, ali moja zabluda nije bitak. Oni to tumače usporedbom koju uvijek ponavljaju, o užetu na zemlji koje nam se čini da je zmija." – Princip objektivnog idealizma Pater Pons konačno formulira sanskrtskom formulom: "*aham eva param brahman*" – ja sam sam vrhovni (ili transcendentni) *brahman*".

U isto doba (1742) počinje izlaziti opširna povijest opće filozofije Jakoba Bruckera (*Historia critica philosophiae*) u koju je uključen na raznim mjestima⁵ pregled tadašnjeg znanja o indijskoj mudrosti na osnovu podataka kod antičkih autora.

Trideset godina poslije Anquetil-Duperrona stigao je u Indiju otac engleske indologije, William Jones (1783). Slijedeće godine Englezi u Kalkuti osnivaju "Azijsko udruženje", u čijim se publikacijama pojavljuju prvi potpuni prijevodi sanskritskih djela (*Asiatic Researches*, 1788–1839, objavljeno je ukupno 20 knjiga).

W. Jones je odmah po dolasku u Indiju objavio disertaciju u kojoj uspoređuje indijsku mitologiju s grčkom i rimskom. Građu za te usporedbe lako mu je bilo naći kod antičkih pisaca nakon pohoda Aleksandra Velikog u Indiju, jer su se i oni bavili tom tematikom da u odnosu prema svjetskoj mitologiji uzveličaju lik Aleksandrov.

Od Jonesa potječe i usporedba Kalidase sa Shakespearom (povodom prijevoda *Sakuntale*, 1789), a na području komparativne filozofije najsmionija teza da je Kallisthen kod Indijaca našao gotovu logiku (*nyaya-sutra*), pa ju je poslao svom stricu Aristotelu. Iako je nemogućnost dokaza ovako specifičnih teza brzo postala jasna, na isti se je problem vratio 1874. Njemač C. B Schluter, uspoređujući strukturu indijskog i Aristotelova silogizma.[6]

Polemike oko prvih radova Anquetil-Duperrona i W. Jonesa krajem 18. st. svjedoče o teškoćama lomljenja leda na tim područjima.[7] Još prije toga su neujednačena gledišta misionara i prva dokumentacija na kojoj su se osnivala bili povod prosvjeteljskim duhovima da se preuranjeno posluže orijentalnim oružjem protiv crkvenog autoritativizma. Vanredno je zanimljiv u tom pogledu profil Voltairea u povijesti moderne orijentalistike u djelu R. Schwaba.⁸ S tom je polemikom u vezi djelo koje je 1777. objavio J. S Bailly, *Lettres sur Vorigine des sciences et sur celle des peuples de Asie, adressees a M. de Voltaire et precedees de quelques lettres de M. de Voltaire a Vauteur.*—Bailly iznosi duhovitu usporedbu Malebrancheove metafizičke teze da sve stvari promatramo u bogu sa srodnim stavom vedante.

Švajcarac P. Sonnerat objavio je 1783. djelo koje je brzo postalo popularno, *Reisen nach Ostindien und China*, gdje indijske nazore o svijetu i životu uspoređuje s grčkim filozofima i sa novijim do Descartesa i Spinoze. Djelima Sonnerata i Baillya koristio se Kant, kako ćemo u nastavku pokazati.

Predromantičkim duhom odiše prvi prikaz indijskih religiozno-filozofskih ideja, još uvijek djelo misionarske erudicije, čiji je autor austrijski karmelićanin hrvatskog roda, Fr. Paulinus a Sancto Bartholomeo, rođen I. F. Vezdin: *Systema Brahmanicum* (1792). Slijedeće djelo te vrste već je odraz ekstremnog romantizma. To je knjiga Friedricha Schlegela, *Ueber die Sprache und Weisheit der Inder* (1808). Ipak je Heine, koji je oko 1820. slušao najbolje njemačke sanskritiste i indologe osumnjičio oduševljenje braće Schlegel za Indiju kao maskirani katolicizam.¹⁰ — Na engleskoj strani čuven je romantičarski prikaz

indijske mudrosti H. T. Colebrooka, *Essais on the Religion and Philosophy of the Hindus* (eseji ranijeg datuma sabrani su u knjigu 1829. godine). Schlegelova je knjiga oduševila Schellinga, koji je tada u Munchenu htio da otvori orijentalnu akademiju.

Herderovo oduševljenje za Indiju potječe iz istog žarišta iz kojeg Goetheovo i Schopenhauerovo, a to je ujedno i najstarije žarište u Evropi. God. 1784. objavio je Ch. Wilkins engleski prijevod Bhagavad-gite. Slijedio je 1789. Jonesov prijevod Šakuntale. To je djelo s engleskog odmah preveo na njemački G. Forster. Godine 1791. izlazi drugo izdanje Forsterova prijevoda sa značajnim Herderovim predgovorom. U istom duhu napisan je i njegov predgovor knjizi tada najpoznatijega njemačkog orijentaliste i historičara Friedricha Maiera *Zur Kulturgeschichte der Volker* (1798). Maiera su u Jeni slušali Schelling i Schleiermacher, a u Weimaru Goethe i Schopenhauer, koji je upravo od Maiera dobio Anquetil-Duperronov *Oupnek'hat* 1813.

Na Schellinga kao učitelja poziva se i najveći evropski indolog 19. st. Max Muller (1823-1900.): "Moju prvu ljubav za sanskritsku književnost pobudile su najprije upanišade. Godine 1844., dok sam slušao Schellinga u Berlinu, ti su stari teozofski spisi privukli moju pažnju. Neke od svojih prijevoda, koje sam tada ostavio kod Schellinga, nisam više nikada mogao da dobijem natrag".[11] U kasnijim godinama Max Muller je govorio da su dva utjecaja bila presudna u njegovu životu: Kantova *Kritika čistog uma* i *Rg-veda*.

U Francuskoj romantičarske stavove prema Indiji i istoku uopće zastupa na području povijesti filozofije najizrazitije V. Cousin u svom *Cours sur l'histoire de la philosophie* (1829.). "Istok je koljevka civilizacije i filozofije...; Istok, to je za mene Indija." – Preteče ovakvih ideja nisu bili samo Voltaire i Bailly. Cousin u prvom redu polazi od predradnji opata Fouchera, čije je ideje aktualizirao u duhu romantičkog oduševljenja za Indiju. Foucher je u svom *Exposé historique de la religion des Perses* 1755. pisao: "Tko samo površno pozna staru filozofiju, drži se helenskih

filozofa i vjeruje da su Thales i Pitagora prvi otvorili oči smrtnicima i utrli put do mudrosti. Pri tome se ne uzima dovoljno u obzir da su ti veliki ljudi, prema Platonovu svjedočanstvu, bili samo djeca koja su tepala. Ne imajući nade da u vlastitoj domovini nađu svjetlost koja im je bila potrebna, pošli su na duga putovanja da uče od naroda čija je mudrost bila slavna u to doba... Istok je bio koljevka filozofije."

ALEKSANDRIJSKA FILOZOFIJA I SCHOPENHAUER

Uvid u romantičarsku renesansu istočne misli važan je za "našu temu iz dva razloga. Prvi je neposredna usporedba'sa renesansom istočnog duha, koja se je isto tako naglo rasplamsala u doba helehizma i dobrim dijelom obilježavala dekadenciju antičke kulture. Drugi je razlog metodološki. S ove tačke otvara nam se dovoljno jasan pogled na nizbrdicu u daljem razvoju, koju smo opisali citatima o Zellerovu djelu na početku ovog članka.

U vezi s prvim razlogom zanimljivo je slijediti u Schopenhauerovu djelu stav prema Klementu Aleksandrijskom, koji je jedan od najboljih izvora znanja o Indiji u doba kasne antike, a i pouzdano mjerilo stavova prema istočnim utjecajima na tadašnju evropsku kulturu.[12] U pogl. 48. Dodatka *Svijetu kao volji i predodžbi* (odnosi se na paragr. 68., knj. IV – "O negaciji volje za život") Schopenhauer opširno citira Klementa i polemizira s njegovim stavom u 3. knj. *Stromata*, optužujući ga zbog obrane starozavjetnog stava, koji je nespojiv s kršćanskim idealom askeze. Kroz to se cijelo poglavlje provlači isticanje kako je nemoguće da se Stari zavjet "adaptira" tako da se na njega može "nakalemiti" mitos kršćanskog morala. "Tu je priča o istočnom grijehu bila jedino mesto za kalem sa staroindijskog debla". Odatle se razvija dalje mitos o "bogu koji je postao tijelo (avatar)", "o oslobođenju koje je mokša, tj. konačno sjedinjenje s brahmom" itd. Pa ipak, priznaje vrijednost Klementova svjedočanstva kad kaže da u 7. knjizi *Stromata* "indijskom asketizmu kao lošem suprotstavlja kršćansko-židovski, a pri tome se jasno očituje osnovna razlika duha dviju religija." U ovom komentaru, kao i u poglavlju na koje se odnosi osobito se ističe bogatstvo i raznovrsnost dobrih izvora Schopenhauerova znanja o

indijskoj filozofiji, ne samo o vedanti (Šankaru citira doslovno u latinskom prijevodu) nego posebno o buddhizmu. Radi se o poglavlju gdje Schopenhauer buddizam obilježava kao "ateističku religiju".[14] Kasnije se (u *Parerga i Paralipomena*) stav prema Klementu, pa i prema odnosu judaizma i kršćanstva, u koječemu mijenja. — "Ne samo kod Arriana nego i kod većine nekišćanskih filozofskih pisaca u prvim stoljećima kršćanske ere vidimo kako prodire židovski teizam, koji će uskoro kao kršćanstvo postati narodna vjera, isto onako kao što danas kroz djela učenjaka prodire panteizam čija je domovina Indija, a koji je također predodređen da kasnije pređe u narodno vjerovanje. (*Ex orientelux*).[15] Govoreći o mogućim prethodnicima svog voluntarizma u postkantovskoj filozofiji (Schelling, Fichte), kaže da bi se i u mnogo daljoj prošlosti mogao navesti Klement Aleksandrijski, prema kojemu "*velle ergo omnia antecedit: rationales enim facultates sunt voluntatis ministrae*" (*Strom. II, 17*).[16] Još intimnija veza je u knjizi II *Parerga i Paralipomena*, izvođenje slike svijeta kao tamnice prema Klementovu *'sQyaorx\Qiov* (*Storm. III, 3*).[17]

Dalja je analiza Schopenhauerove ocjene helenističke filozofije zanimljiva iz drugog razloga, ukoliko implicite osvjetljuje i kriterije obrade komparativnih tema. Uvjerljiv dokaz da je Pitagorina nauka panteizam nalazi Schopenhauer kod Klementa u *Cohortatio ad gentes*, a polazeći od Jamblihove biografije kao izvora smatra da Pitagorina nauka potječe iz Egipta i da je Pitagora tamo našao indijske elemente svog panteizma, "jer egipatska kultura i religija potječu bez sumnje iz Indije, kako to uz stotinu drugih stvari dokazuje i svetost krave (Herod. II, 41)".[18] Navodi i izvore prema kojima je Pitagora bio u Indiji (Apulej). Uvjerljivije djeluje Schopenhauerov neposredni utisak da je stoička *ataraxia* kolosalni paradoks u razvoju antičke etike.[19]

Paragrafi o Plotinovoj filozofiji sastoje se od svjedočanstava o njenom indijskom porijeklu, prema Jamblihu, Porfiriju i drugima, a i prema neposrednom doksografskom tumačenju simbolike (božanstvo koje sjedi na lotosu) i nauke. Porfirije je dao iscrpno razjašnjenje metempsihoze, "potpuno u indijskom smislu,

iako je uvijeno u platonsku psihologiju". [20]

Za srodnost psihološkog raspoloženja u istočnjaštvu helenističkih i gnostičkih mislilaca sa romantičarskim protagonistima srodnih stavova, ako uzmemo kao mjerilo problem autohtonosti grčke filozofije, zanimljivo je usporediti neke ekstremne izjave Voltairove sa relativno umjerenim ocjenama Klementa Aleksandrijskog.

Klement: "Filozofija je cvjetala kao velika i korisna stvar od starine kod barbara, njena je svjetlost prodrila do pogana, a konačno je stigla i do Helena. Njeni su prvi pokretači bili egipatski proroci i asirski Haldejci, pa Druidi i Samanteji kod Gala, filozofi kod Baktrijaca i Kelta, Magi kod Perzijaca, gimnosofisti kod Indijaca i drugi barbarski filozofi... Židovsko je pleme daleko starije od svih tih naroda, a da je njegova pismeno pribilježena filozofija prethodila helenskoj, dokazao je opširno pitagorovac Philon... (*Strom. I, 15, 11*). Najstariji mudraci i filozofi kod Helena... bili su barbarskog porijekla i obrazovali su se kod barbara". (*Strom. I, 15, 66*),

Voltaire kao da proširuje tendenciju ove polemike kad dokazuje protiv katolika da "nije sve na svijetu stvoreno za židovski narod... nego su Židovi sve preuzeli od drugih naroda". (*Essai sur les mœurs, uvod*).

"Naša je religija bila skrivena u dnu Indije... Ona nam je neosporno došla od brahmana". (*De l'ame*).. "Indijci su religiju mogli utemeljiti jedino na univerzalnom umu". (*Essai sur les mœurs, IV pogl.*).

Na ovakvim je osnovama komparativna filozofija počela da se razvija tropskom bujnošću, pa je polovicom 19. st. morala da se pojavi "prodorna i razorna kritika", pred kojom su se ovakve i druge romantične ideje raspršile, bar za trenutak, kao "aveti".

KANT I HEGEL

Prije nego pređemo na razvoj ove problematike u 19. st., vrijedno je zaustaviti se na najsnažnijem misliocu 18. st, *Immanuelu Kantu*, čija će filozofija sto godina kasnije, nakon Schopenhauera i utjecajem njegove škole, zauzeti središnje mjesto u komparativnim studijama o indijskoj filozofiji sa idealnog doksografskog stanovišta, kakvo se nazire već iz uvodnog citata Schopenhauera na početku ovog poglavlja. Iako nitko nije tvrdio, a ne bi to s razlogom ni mogao tvrditi, da je indijska filozofija utjecala na Kanta, time nije prejudicirano, niti je postalo nezanimljivo njegovo znanje o Indiji i zemljama Dalekog istoka, a ni njegovo zauzimanje stava prema problemima kojima se ovdje bavimo. Dovoljno je poznato da je Kant tu temu obrađivao u svojim kolegijima o fizičkoj geografiji od 1756., kad je taj predmet uveo u nastavni plan univerziteta u Königsbergu, do 1796. Godine 1802. objavio je Rink tekst tih predavanja (*Immanuel Kants Physische Geographie*), ali u nepotpunom obliku, kako i sam priznaje, i to baš u dijelu koji nas zanima. To se je izdanje i dalje objavljivalo u tom obliku sve dok ovom pitanju nije posvetio posebnu pažnju Erich Adickes u svojim *Untersuchungen zur Kants physischer Geographie* (Tübingen 1911). Adickes je tu upozorio i na sačuvani rukopis iz 1772/73., koji je Kant s vlastoručnim korekturama poklonio vojvodi od Holstein-Beck. Taj je primjerak uz ostale važne dopune uzeo kao osnov nove obrade ovih kolegija savremeni njemački indolog Helmuth von Glasenapp u djelu *Kant und die Religionen des Ostens*, 1954. (u *Beihefte zum Jahrbuch der Albertus-Universität Königsberg*).

O svojim izvorima sam Kant malo govori, ali je Adickes pažljivim provjeravanjem djela iz tog vremena, osobito tadašnjih opširnih zbirki putopisa, mogao ustanoviti da se Kant vrlo čvrsto drži svojih izvora i "ne samo da ih ekscerptira, nego ih i prepisuje". Od djela koja smo gore spomenuli, Kant je osobito dobro poznao radove J. S. Baillya i P. Sonnerata, a nakon što je upoznao Sonneratov putopis izmijenio je neka svoja shvaćanja koja su se osnivala na Baillyu.[21] Za Kantovo znanje o indijskoj religiji — o *vedama* kao "simbolu njihove religije", o vrhovnom božanskom trojstvu (trimurti), "Brahma, Višnu, Šiva, o teoriji razdoblja svijeta (calpa), o božanskim utjelovljenjima" (*avatara*), o metempsihozi, pa i o Buddhi i o

eposu *Mahabharata* – važan je izvor bilo djelo J. Z. Holwella, *Interesting Historical Events relative to the Province of Bengal and the Empire of Hindostan*, 1764.

(njemački prijevod 1778.[22])

Kant spominje i misionarska iskustva, a vidi se iz pojedinosti na koje ćemo se niže osvrnuti da pozna i vijesti antičkih autora o Indiji, kojima se je služio i Brucker.

Teže bi bilo utvrditi u kojoj je mjeri mogao poznati misionarske izveštaje filozofskog sadržaja, kao što su bile *Lettres edifiantes* i prva djela francuskih i engleskih orientalista, a osobito Anquetil-Duperrona. Zadovoljit ćemo se da spomenemo filozofski interesantne teme o Indiji i ostala Kantova djela gdje ih spominje:

Osim detaljnih podataka i opisa u kolegijima o fizičkoj geografiji i nekoliko filozofski zanimljivih opažanja u kolegijima o logici, na koja ćemo se osvrnuti na kraju, Kant je dao svoje najzrelije i najpotpunije sudove o indijskoj kulturi i njenom mjestu u svjetskoj povijesti u jednom od svojih posljednjih djela iz razdoblja kritičke filozofije: *Die Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft* (1793). U ovom djelu ne samo indijska kozmogonija nego i indijska etika, upravo unutarnja veza tih dvaju religijskih područja, određuju mjesto indijske duhovne kulture među najstarijim i duhovno najvišim tradicijama čovječanstva. Karakterističan je u tom pogledu već početak prvog dijela rasprave, gdje se indijski primjer s pravom citira kao najkarakterističniji za mitos o razdobljima svjetskog zbivanja: "Da se svijet nalazi u lošem stanju, to je tužaljka isto toliko stara koliko i povijest, štaviše koliko i još starije pjesništvo; toliko stara koliko i najstarije od svih pjesama, one koje nalazimo u svećeničkoj religiji..." Priča svuda počinje sa zlatnim dobom... "Ali ta sreća brzo iščezava kao san, tako da sada (a to je sadatoliko staro kao i povijest) živimo u posljednjem razdoblju; sudnji dan i propast svijeta su pred vratima, pa u nekim predjelima Hindustana poštuju suca svijeta i rušioca Rudru ("*Ruttren*"), koji se inače naziva i Šiva ("*Siba oder Siwen*"), kao boga koji je već na vlasti, nakon što je održatelj svijeta Višnu, premoren od svog posla koji je preuzeo od stvoritelja

svijeta Brahme, napustio tu dužnost prije mnogo stoljeća", [23] – Uz nauku o trojstvu, o kojoj Kant kasnije u ovom djelu raspravlja posebno, ovdje je jasno i tačno prikazan indijski henoteizam (redosljed poštivanja raznih božanstava kao vrhovnih), specifičan za indijsku kozmogonijsku religiju.

U Kantovim usporedbama religija po njihovim moralnim vrijednostima najlsarakterističniji su primjeri usporedbe islama sa hinduizmom. Tu usporedbu u ovom djelu srećemo na dva mjesta: "Muhamedanci (kako je pokazao Reland) vrlo dobro podmeću duhovni smisao opisu svog raja, koji je posvećen svim vrstama osjetnog užitka, a to isto čine i Indijci u tumačenju svoje Vede, barem za obrazovani dio svog naroda" (str. 111).

Primjećeno je da Kant za svoje vrijeme osobito dobro poznaje Zoroastrovu nauku, koju u fizičkoj geografiji izlaže u dijelu o Indiji, jer tamo isključivo i žive "Parsi, pripadnici Zoroastrove religije".²⁴ Govoreći o detaljima te religije, Kant se služi terminologijom Anquetil-Duperrona, od kojega potječe naziv "*zend-avesta*". ("Njihova sveta knjiga Zend-avesta isto je toliko stara kao i njihova religija, a napisana je jezikom zend... Riječ *vesta* potječe od "čvrst" ("fesi"), kao što je čvrsta zemlja koja predstavlja jednu božicu.²⁵) – Gornja usporedba islama s hinduizmom upućuje s jedne strane na perzijsku, sufičku koncepciju islama, a s druge strane na osnovi smisao indijskih upanišada.

Druga usporedba islama i hinduizma u djelu o religiji karakteristična je zbog odnosa prema kršćanstvu i prema problemu radikalnog zla, o kojem Kant u ovom djelu prvenstveno raspravlja, iako ne uvijek na način koji bi mogao zadovoljiti prusku cenzuru.²⁶ U ovom slučaju Kant se zadovoljava da ukaže na utjecaj koji religija može vršiti na "vanjska obilježja karaktera naroda u građanskim odnosima": "Muhamedanizam se razlikuje po ponosu, jer potvrdu svoje vjere nalazi u pobjedama i podjarmljivanju mjesto u čudesima, a molitveni su mu propisi uvijek izraz smionosti. Hinduistička vjera daje svojim pristašama obilježje malodušnosti iz potpuno suprotnih razloga" (str. 184).

Vraćajući se na nauku o božanskom trojstvu, Kant se pita "zašto se toliko starih naroda slaže u toj ideji", a razlog nalazi konačno u općoj prirodi ljudskog uma. – "Religija Zoroastrova ima ove tri božanske osobe: Ormuzd, Mithra i Ahriman; hinduistička Brahm, Višnu i Šivu (uz razliku da prva prikazuje treću osobu ne samo kao pokretača onoga što je loše (*des Uebels*), ukoliko je to kazna, nego i moralnog zla (*des Moralisch-Bösen*), zbog kojeg se čovjek kažnjava" (str. 140). Detaljnija analiza mogla bi samo potvrditi, bar u načelu, ove istančane razlike, uzimajući s jedne strane bitno moralne intencije Zarathuštrine nauke, a s druge indijsku vjeru u prvobitno ritualna "djela" (*karman*) koja obavezuju bogove po kozmičkom zakonu (*dharma*), odakle dalje proizlazi superioran položaj brahmanskog svećenika (analogno iranskom Magu, čijim se religioznim tradicijama Zarathuštra suprotstavlja principima prvog "apstraktnog" morala).

Karakteristična je i zaključna primjedba Kanta u istom odlomku: "Izgleda da su čak i Židovi u posljednjim vremenima svoje hijerarhijsko ustrojstvo prilagodili ovim idejama" (o trinitetu). Tek su novija istraživanja, osobito na području iranistike, pokazala koliku je važnost imao iranski mazdaistički utjecaj na razvoj židovske vjerske misli i mesijanske ideje u vrijeme oslobođenja iz babilonskog ropstva i zbliženja Židova s Perzijskim carstvom.

Nekoliko Kantovih osvrti na odnos indijske i grčke filozofije ne pokazuju u biti ništa više nego da su mu bila poznata shvaćanja svog vremena o toj temi i da ih je dijelio s ostalim prosvjetiteljima, ili ih nekritički preuzimao.

Iz jednog ekscerpta kolegija, oko 1776, vidi se da ga je zanimalo stanje "stare brahmanske religije u Pitagorinim vremenima". Mogao je da ustanovi da je ona u to doba bila već "izmiješana dodacima", ali da je "njen moral takav da ne sadrži ništa škodljivo za čovjeka". — Ovdje je karakteristično stavljanje težišta na moral, jer se radi o vremenu buddhističkih, đainističkih i ostalih sannyasinskih (asketskih, nebrahmanskih) "dodataka", o čijoj važnosti ne samo u Indiji nego i u mazdaističkom Iranu istraživanja današnjim znanstvenim sredstvima nisu još

izrekla konačni sud.[27]

Drugi osvrt, u nacrtu kolegija iz logike²⁸ još. je lapidarniji: "*Brachmanen (Gymnosophisten, hodie Bramienen), Calanus. Metempsychosis. Stoische Prinzipia*".

Tim izrazitije ostalo nam je sačuvano Kantovo opće mišljenje o ovoj tematici.²⁹ Ono svjedoči da je Kant dijelio "racionalne" pretpostavke svojih savremenika ne samo o "općoj prirodi ljudskog uma", kao u slučaju nauke o božanskom trojstvu, nego i o materijalnim svojstvima "duha" naroda" (*Volksgeist*), čijim se je apriornim .obilježjima sve do Zellerovih vremena nadomještao nedostatak arheologije. Najbolju ispriku ovog konformizma kod Kanta možemo naći u usporedbi njegova mišljenja s Hegelovim, iako usporedba izgleda povoljnija za Kanta:

Kant: "Grci su prvi od svih naroda počeli filozofirati. Jer, oni su prvi pokušali da umnu spoznaju ne razvijaju redosljedom slika (*an dem Leitfaden der Bilder*), nego *in abstracto*, dok su drugi narodi uvijek pokušavali da pojmove razumiju samo po slikama *in concreto*. Tako ima još i danas naroda kao što su Kinezi i neki Indijci, koji doduše raspravljaju o stvarima koje su uzete isključivo iz uma, npr., o bogu, o besmrtnosti duše itd., pa ipak ne pokušavaju da prirodu tih predmeta ispituju prema pojmovima i pravilima *in abstracto*."

Hegel: "Istočnu filozofiju treba isključiti, jer istok još ne pozna "slobodu subjekta koja je neophodna za filozofiranje... U indijskoj filozofiji ideja nije postala predmetna. Zato ni izvanjsko, predmetno nije shvaćeno prema ideji. To je nedostatak orijentalizma".[30]

Bilo bi, međutim, nedovoljno i povijesno neopravdano suditi o Hegelovu stavu prema indijskoj filozofiji samo po ovoj općoj izjavi iz ranijeg razdoblja u njegovim kolegijima o povijesti filozofije. U kasnijim predavanjima o filozofiji svjetske povijesti, počevši od 1822; , Hegel je "istočnom svijetu"⁸¹ posvetio mnogo više

pažnje i počeo se baviti detaljnim studijem indijske i kineske povijesti. No i tu je kriterij, kao i u gore citiranom stavu, ostao određen sistematskim pretpostavkama njegova metafizičkog sistema o razvoju konkretnog historijskog duha. Kriterij filozofske zrelosti, koju neki narod ili neko razdoblje *može* da postigne, za njega je stepen "subjektivne slobode koja je tu došla do svog prava..." u političkom sistemu.³² Politički ideal građanskog društva postaje prema tome apsolutno mjerilo urođene sposobnosti filozofskog mišljenja. - Dublje upoznavanje indijske filozofije navodi ipak Hegela da znatno proširi ta mjerila u ocjeni konkretnih dostignuća indijskog filozofskog duha, kojemu konačno priznaje "viši polet, ili tačnije najuzvišeniju dubinu (*die erhabenste Tiefe*)... gdje djelatnost, biva apsorbirana spoznajom ili tačnije apstraktnim produbljenjem svijesti u sebi samoj".⁸⁸ U istom kontekstu Hegel, također, priznaje da je razrada jedinstvenog cilja, za kojim teže nauka *samkhya i yoga*, "a osobito puta do tog cilja, razrada koja se sprovodi po mišljenju i za mišljenje, razvijena do tolike razlike od religiozne formacije da itekako zaslužuje ime filozofija". Ili: "Ako podjemo odatle da tačnije razmotrimo u čemu je afirmativna određenost duha kojoj pripada ono produbljenje duha oi sebi, ono osamljivanje samosvijesti u sebi, vidimo da je to *mišljenje*... Treba cijeliti uzvišenost činjenice da su se Indijci uzdigli do tog otcjepljenja (*Absonderung*) neosjetnoga od osjetnoga, općenitosti od empirijske mnogostrukosti, ... do svijesti o uzvišenosti mišljenja". [34]

To produbljenje principijelnog stava na osnovu boljeg upoznavanja indijske filozofije ne obilježava samo posljednje razdoblje Hegelove filozofije. U kolegiju "Uvod u povijest filozofije", 1825-26., prigovara nauci *samkhya* da se ograničava na "suhe razumske odnose" (trockene *Verstandesverhältnisse*), dok u najstarijem logičkom sistemu *nyaya* nalazi zanimljive elemente kao što je nauka o logičkim kategorijama, od čije racionalne definicije ta škola polazi. - Tu, također, smatra za razvoj logike interesantnom nauku da je "posljedica već sadržana u uzroku".

O panteizmu u Bhagavad-giti Hegel opširno piše u "Encyclopadie der philos. Wissenschaften", „a u istom djelu (paragr. 87.) u vezi s odredbom čistog bitka kao

čiste apstrakcije, izvodeći "drugu definiciju .apsolutnoga, po kojoj je ono ništa (*das Nichts*)", kaže: "Ništa, koje buddhisti stavljaju za princip svega, a i za poslednju svrhu i cilj svega, jeste ta ista apstrakcija". — U I dijelu "Wissenschaft der Logik", gdje govori o problemu bitka i nebitka kod Parmenida i Heraklita, navodi kao protutežu Parmenidovu pojmu apsolutnoga, prije nego će preći na Heraklitov "viši totalni pojam bivanja", buddhističku nauku o ništavim ili praznoći kao apsolutnom principu".[35]

Hegelov odnos prema Parmenidu, indijskoj filozofiji i .Spinozinu panteizmu ne samo da je jednak u ocjeni bitnih elemenata nego je i povezan u prikazu tih sistema. Kao o Parmenidu tako i o Spinozi govori na više mjesta u vezi s istočnom i indijskom filozofijom. Bitni se nedostatak indijskog filozofiranja, koji je ranije opisan iz principijelnih povijesno-nacionalnih uslova, sada izjednačuje sa srodnim pojavama u starijoj i novijoj povijesti evropske filozofije. U slučaju Spinoze nalazimo kod Hegela i povijesno obrazloženje analogije: "Jer, ovo duboko jedinstvo njegove filozofije, kako se je izrazilo u Evropi, duh, beskonačno i konačno identično u bogu, ne kao u trećem, odjek je istoka. Istočno shvaćanje apsolutnog identiteta ušlo je najprije sa Spinozom u evropski način mišljenja". Bivstveni odnos Hegel određuje ovako: "Razlika je našeg stanovišta od eleatske filozofije samo u tome da je kroz kršćanstvo u modernom svijetu potpuno prisutna konkretna individualnost u duhu. S obzirom na tu beskonačnu težnju za posve konkretnim nije, međutim, supstanca ni kod Spinoze određena kao u sebi konkretna".[36]

Isti prigovor postavlja Indijcima: "*Brahman* ostaje po svom unutarnjem određenju apstraktni bitak, općenito, supstancija bez subjektiviteta u sebi, pa zato nije konkretno, nije duh". Hegel, dakle, indijskoj kao i evropskoj formalnoj logici prigovara pretjeranu apstraktivnost zbog koje indijski pojam supstancije konačno ostaje bez dovoljnog određenja (*bestimmungslos, dürftig*). "Taj čisti bitak, budući da nije doveo do određenja beskonačne subjektivnosti, daje nam indijski panteizam, a istovremeno i monoteizam, jer je čisti bitak jedno".[37]

Potrebno je naglasiti da je Hegelovo stavljanje naglaska na *mišljenje* jednako u indijskoj filozofiji kao i u evropskim analogijama potpuno opravdano. Indijska filozofija u cjelini, kao i Parmenidov racionalistički monizam (da ostanemo u okviru povijesne najbližih analogija), ne teži ni za čim drugim nego da znanjem (*vidya*) svlada neznanje (*avidya*) koje je spoznato kao osnov naše neadekvatne slike o svijetu. Uvid u tu neadekvatnost otvara nam unutarnja svijest o normi - (*rta, dharma*). Na taj način znanje (*đnana, gnosis*) postaje središnji problem indijske filozofije. Za taj problem već polovinom I t. lj. st. e. (u doba pojave buddhizma) nalazimo niz različitih logički mogućih odgovora, u prvom redu antitezu starije upanišadske nauke o punoći i statičnosti (*nitya*) bitka i njoj suprotnu buddhističku nauku o ništavilu koju citira Hegel..

Hegelov stav prema panteizmu i kritika indijske logike u mnogočemu su karakteristični i za filozofski odnos Schelling—Hegel, u koji ovdje nije moguće dublje zalaziti. "Povijest moderne indijske filozofije potvrđuje da su Indijci često puta bili na prvi pogled privučeni Hegelovim polaznim stavovima, ali su svi pokušaji njihove dublje razrade sa stanovišta klasične indijske filozofije doveli neminovno do negativnih rezultata. Linija razgraničenja izgleda da je i u tim slučajevima ista kao i u odnosu Schelling—Hegel. Schellingova je filozofija po svojim iracionalnim aspektima znatno prilagodljivija indijskoj. Hegelova obilježja "krajnjeg bitka" Indijac može doslovno prevesti upanišadskom izrekom: "*satyam, đnanam, anantam brahma*") "bitak, spoznaja, beskrajno apsolutno"). Ipak Hegelovo "apsolutno nije čisto *brahman*, nego *brahman* koje je već zahvaćeno u *mayu*". Znatnije su poteškoće s njegovom dijalektičkom logikom u toj metafizičkoj primjeni. "Čovjek školovan u indijskom mišljenju nalazi nešto misteriozno u Hegelovu shvaćanju uma koji bez pomoći ili posredstva bilo kojeg drugog principa izlazi iz sebe i uzima lik materijalnosti. Glavna je poteškoća, međutim, razumjeti prirodu samog uma"... – Na te teškoće Indijac ne nailazi kod Schellinga. Njegovo "apsolutno bez distinkcija i identično samo sebi lako je usporediti s ne-dvojnim *brahmanom advaitavedante*". [38]

NEOKLASICIZAM

A. Gladisch u djelu *Die Religion und Philosophie in ihrer welt-geschichtlichen Enttücklung*, 1852. iznosi hipotezu da pet velikih predsokratovskih sistema odgovaraju osnovnim pogledima na svijet pet glavnih istočnih naroda: Pitagorin kineskom, eleatski indijskom, heraklitovski perzijskom, Empedoklov egipatskom, a Anaksagorin židovskom. – Ovdje je karakteristična Zellerova kritika Gladischeve ocjene indijske filozofije. Za filozofiju *vedanta* smatra Zeller da je "razmjerno kasnijeg datuma i po svoj prilici mlađa od Parmenida, dočim (Gladisch) uopće ne uzima u obzir buddhizam koji sadrži tako lijepe paralele s Heraklitovom naukom". [39] Zeller je u to doba, usprkos svome rigorizmu, bio impresioniran djelom H. Oldenburga o Buddhi, jer je Oldenburg kao i Max Müller već zastupao umjereniji doksografski stav u komparativnoj filozofiji, stav za čiju je formulaciju zaslužan u prvom redu P. Deussen.

Među autore s kojima se "u drugoj polovici sedamdesetih godina počinje ponovno javljati avet istoka", uprkos Zellerove kritike, spadaju: O. Gruppe, *Die griechischen Kulte und Mythen in ihren Beziehungen zu orientalischen Religionen* (I.) 1887. Gruppe ističe da Empedokle sigurno nije prvi iznio nauku o četiri elementa, jer se ona nalazi osobito u indijskim izvorima, u *brahmanama* i u buddhizmu, a i kod drugih istočnih naroda, pa je tim putem morala doći u Grčku prije Empedokla. [40]

Isti je problem zanimao i L. Mabileau, *Histoire de la philosophie atomistique*, 1895. koji smatra da je najstariji indijski atomistički sistem, Kanadin, nesumnjivo stariji od buddhizma, a uz to "polazi i od bitno dualističke strukture svijeta, mora biti posljednji izvor iz kojeg potječe pitagorovska teorija o monadama, diadama itd., kao i Empedoklovi elementi, Anaksagorine homeomerije, a osobito Demokritov atomizam. – Deussen, koji je bio pod uplivom Zellerova autoriteta u pogledu mogućnosti istočnih utjecaja na grčku filozofiju do te mjere da nije smatrao ni potrebnim zalaziti nakon Zellera u argumente protivnika, nastojao je u ovom

slučaju da upozori na neke doksografske razlike između indijske i demokritovske nauke o četiri elementa, mada se radi o ista četiri elementa.[41] – Srodnost indijskog vaišešika atomizma s naukom o elementima kod Grka spominje se od tada bezbroj puta, pa se na nju osvrću i pisci koji se u to doba bave problemima filozofije prirode kao W. Ostwald i L. Blichner.[42] – U novije vrijeme vraća se na ovaj problem P. Masson-Oursel,⁴³ pa ističe da indijski pojam *anu* više odgovara Epikurovu *elaksistes* nego Demokritovu *atomos*...'

Drugi problem, koji je u još većoj mjeri podsticao diskusije, dobrim dijelom zbog toga jer se je pojavio u pogodno vrijeme, bio je problem mogućeg indijskog utjecaja na Pitagoru i njegovu školu. Taj je problem iznio L. von Schroder u dijelu *Pythagoras und die Inder* (Leipzig 1884.). Vrlo brižno dokumentiran, Schroderov rad je u prvom redu dokazao da kod Egipćana u to doba nije postojala vjera u seobu duša, kako to tvrdi Herodot (II, 123), a da nije bila proširena ni kod kojeg drugog naroda osim kod Indijaca. Zeller i njegovi sljedbenici odbijaju ovakve teze sa stanovišta da su do tada kod istočnih naroda "trijezni historičari uzalud tražili tragove visoke kulture koja je navodno resila rana razdoblja ljudskog roda".⁴⁴ — Deussen, koji iz poštovanja prema Zellerovu autoritetu upadno izbjegava da spomene komparativno zanimljive probleme na tom području, odbija Schroderovu tezu u kratkoj bilješci gdje kaže: "Ma koliko da su zanimljive paralele koje nam on otvara, ova teza mora ipak propasti zbog toga, što je mnogo lakše grčke predodžbe o seobi duše razjasniti iz posve nacionalnih pretpostavki nego iz stranih utjecaja". [45] – Ovakve apriorističke stavove prema mogućnostima razvoja historijskih nauka oštro je napao Th. Gomperz, koji takva stanovišta progonitelja istočnih aveti naziva "ludošću koju je srušila Schliemannova lopata": "Prije se je vjerovalo da su homerske pjesme proizvod djetinjstva grčkog duha". Nasuprot tome sada znamo da je "u istočnoj Grčkoj, na otocima i na maloazijskoj obali bez sumnje uskoro nakon sredine drugog tisućljeća postojala visoko razvijena materijalna kultura; način života koji opisuju homerski pjesnici proizvod je relativno dugog razvoja koji se temelji na snažnom utjecaju Egipta i istoka".[46] – Grčka genijalnost polazi od predradnji Egipćana i Babilonaca,[47] a danas znamo kako su te kulture u ranijim

tisućljećima bile povezane sa širim geografskim područjima, koja su sezala do predvedske Indije."

Tezu o povezanosti svih kultura svijeta, koja se nakon prvih arheoloških nalaza krajem 19. st. brzo širi i razrađuje na svim područjima, obradio je J. G. Rhode u djelu *Psyche* (1894.), u doba kad je Gomperz pisao svoje *Griechische Denker*. Rhode je znatno utjecao na Gomperza. Iz citata na početku ovog poglavlja može se vidjeti da je Gomperz otvoreno stao na stranu Schroderove teze.

Izrazitije nego u drugim evropskim zemljama formulira se u Njemačkoj krajem 19. st. problem metode komparativnih studija na našem području prema oprečnosti Zellerova i Gomperzova stava. Tome u prvom "redu doprinosi okolnost da je autor prve opširne i stručne povijesti indijske filozofije, *Paul Deussen*, svoje kriterije razradio sa stanovišta tih oprečnosti, na razmeđu Zellerova i Gomperzova razdoblja u filozofskoj historiografiji. [48] Iz tako ocrtane situacije proizlaze i neke sudbonosne pretpostavke za dalji razvoj problematike ove vrste u Njemačkoj u 20. st.

S Deussenom, koji se krajem 19. st. javlja na području studija indijske filozofije kao neposredni sljedbenik Schopenhauerov, napuštamo razdoblje vezano o pretpostavke romantizma. Napredak filozofskih studija na području indologije i orijentalistike uopće, a osobito komparativne metode, odvija se u 20. st. s manje predrasuda u Francuskoj, gdje se pravovremeno iznosi zahtjev za odbacivanjem "dogme njemačke nauke", [49] koja teži da umanja važnost istočnih utjecaja na formiranje grčke kulture.

PROBLEM KOMPARATIVNE METODE

Opseg ovog pregleda ne dopušta da eksplicitno zalazimo u metodološke pretpostavke kriterija koji proizlaze iz prikazanih stavova u pogledu srodnosti ili mogućnosti posrednih i neposrednih utjecaja istočne misli, a posebno indijske, na evropsku. Ipak je i u ovom okviru moguć i potreban jedan osnovni zaključak:

Romantici u prošlom stoljeću, kao i novopitagorovci i novoplatonovci početkom naše ere, redovno ne razlikuju dvije mogućnosti prilaženja komparativnoj problematici. Jedna se osniva na istraživanju hronološke dokumentacije i povjeravanju svjedočanstava o posrednim ili neposrednim doticajima i utjecajima, a druga na doksografskoj razradi analogija, za koje mogućnost uzajamnog poznavanja može ostati i apriorno isključena, iz metodoloških razloga.

Osnov za pretpostavke o stvarnim utjecajima orijentalnih nazora na početke grčkog filozofiranja romantici redovno nalaze u nekim stavovima staroindijskih sistema (nauka o počelima, o panteizmu, vjera u metempsihozu i oslobođenje od patnje putem asketskog odricanja života). Nekritičnost tih pretpostavki navodi Zelleru do formulacije kriterija koji izražavaju suprotnu krajnost, a osnovani su dobrim dijelom, također, na vrlo uopćenim i posrednim pretpostavkama zbog oskudnosti pristupačne i pouzdane dokumentacije. Izraz takvog stanja je prva stručna razrada indijske filozofije u povijesnim kategorijama kod P.

Deussena, koji u komparativnom pogledu zadržava isključivo drugi, doksografski, metodološki kriterij. Njegova radna hipoteza glasi: "Indijska i zapadnoazijsko-evropska (*westasiatisch-europdische*) filozofija predstavljaju dva usporedna niza filozofskog razvitka, koja su skoro isto toliko nezavisna jedan od drugoga kao da pripadaju raznim planetima, a ipak pokazuju i u metodama i u rezultatima neobičnu saglasnost".⁸⁰

Oba suprotna stava izgrađena su na nizu nekritičkih pretpostavki, s kojima savremena komparativna historiografija mora razračunati na osnovu nalaza arheologije i istraživanja drugih povijesnih i lingvističkih disciplina. Pri tome će probabilitet neposrednih utjecaja ostati vrlo ograničen, dok kritički aparat provjeravanja dokumentacije postaje sve kompleksniji. S druge strane, sve se dalje širi područje opravdanih pretpostavki o posrednim vezama među prostranim kulturnim područjima počevši od sumersko-protoindijskih vremena i predzoroastrovskih elemenata centralnoazijske religije preko hetitskih veza do

haldejsko-magijskog zbliženja na području Male Azije i Perzijskog carstva u doba kad se u Joniji rađa helenska kultura.

Deussenov kriterij stvorio je prvu ozbiljnu osnovu za komparativna proučavanja na ovom području. Današnje pretpostavke za dalji rad opravdavaju nastavak istraživanja i usavrašvanje metoda na području hronološke dokumentacije o neposrednim i o posrednim vezama s Indijom u svim razdobljima. Ipak će ova druga metoda koristiti filozofskoj historiografiji pretežno kao pomoć i nadopuna doksografskim studijama koje će se na taj način osloboditi apriorističkog opterećenja ranijih pokušaja. Kao primjer takvih mogućnosti može da posluži studija Jeana Filliozat, *La doctrine brahmanique a Rome au IIIe siecle,* koji polazi od analize Hipolitovih *Philosophumena* i nalazi na osnovu poredbenih citata iz upanišada da nauka koju Hipolit pripisuje određenoj brahmanskoj školi na obalama Tungabhadre odgovara autentičnim izvorima. Uzimajući činjenicu o "dovoljno specifičnim i potpuno tačnim prikazima upanišadske nauke u Rimu u 3. st.", Filliozat ponovno pokreće i jedno od najspornijih pitanja komparativne filozofije na ovom području – pitanje mogućnosti indijskih utjecaja na Plotinovu filozofiju.

**"RENAISSANCE OF THE EAST" AT THE TIME OF RATIONALISM
AND ROMANTICISM AND ITS INFLUENCE ON THE MODERN
HISTORY OF PHILOSOPHY
by Čedomil Veljačić**

Quotations in the Motto, from Anquetil—Duperron to Zeller and Gomperz, were selected to show the increase and decrease of the romantic enthusiasm for the East as well as the resulting new criteria for further development of comparative studies.

Reporting the essential data of this development, the author, who is particularly

interested in it from the viewpoint of indological studies, points out an analogy between the Romantic and the Hellenistic (neo-pythagorean and neo-platonist) periods in this regard, and specifically Schopenhauer's interest in the work of Clemens Alexandrinus.

In the review of the 18th. cent. authors an excursus is dedicated to Kant. Having mentioned Adickes and a recent book by H. von Glasenapp on this subject (Kant's lectures on Physical Geography), the author concentrates on Kant's philosophical evaluation of various aspects of Indian religion in his "Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft", and in his lectures on Logic, containing a few observations on the comparative value of Indian philosophy. Kant's general viewpoint in this respect is compared with the more complex one by Hegel.

In the 19th cent. the analysis is centered on problems of the method of comparative studies, as it results from controversial viewpoints of Zeller and Gomperz on this subject. In this respect P. Deussen remained under Zeller's influence. Deussen's great advantage was, however, to have clearly distinguished two different criteria for such studies in comparative philosophy: (a) chronological documentation of probable direct or indirect influences, (b) analysis of ideal doxographic analogies. Due to Zeller's authority and to the lack of archeological and other historical data discovered since the time when his first books on Indian philosophy were published, Deussen could consider and acknowledge only the second method of comparative studies. "Today we still should recognize the basic importance of distinguishing clearly these two methods as well as a greater philosophical interest in the second one, but we cannot consider them any longer as irreconcilable alternatives, as Deussen did. French scholars in this century have dealt with the problem with less prejudice due to their positivistic tradition (Masson-Oursel), and fought against the "dogma of German science" as regards the importance of oriental influences on early Greek philosophy. As a good example of our actual possibilities in comparative studies of philosophy a recent work by Jean Filliozat is mentioned, "La doctrine brahmanique a Rome au 17^e siecle". His analysis of Hippolyt's "Philosophumena" reopens also the question of possible Indian

influences on Plotinos in a new light, which is not any longer a purely doxographic analogism.

Beleške

[1] Usp. Raymond Schwab. "La Renaissance orientate", Paris (Payot) 1950, str. 37 –41, i V. V. Barthold, "La decouverte de l'Asie, Histoire de l'orientalisme en Europe et en Russie", Pariš (Payot) 1947. (prijevod s ruskog). [Natrag]

[2] "Oupnek' hat, id est, Secretum tegendum: opus ipsa in India rarissimum, continens antiquam et arcanam, seu theologiam et philosophicam doctrinam, e quatuor sacris indorum libris Rak baid, Djedjer baid, Sam baid, Athrban baid excerptam, ad verbum e Persico idiomate, Samkreticis vocabulis intermixto% in Latinum conversum – dissertationibus et annotationibus difficiliora explanantibus illustratum, studio et opera Anquetil-Duperron, Indicopleustae. Argentorati, typis et impensis fratrum Levrant, vol. I 1801., vol. II 1802. ("Rak baid" itd. su perzijski nazivi za

Rg-vedu, Yagjur-vedu, Sama-vedu i Atharva-vedu.) – Anquetil-Duperron je već 1787. objavio prijevod četiriju upanišada u II knj. "Recherches sur l'Inde". [Natrag]

[3] "Parerga und Paralipomena", II, paragr. 185, str. 427. (ovdje i dalje prema izdanju: "Arthur Schopenhauers samtliche , herausgegeben von J. Frauenstadt, Leipzig (Brockhaus) 1919., 2. izd.). [Natrag]

4 Prema Schwabu, o. c. 159. [Natrag]

5 Knj. I, 190. IV, 812, VI, 89. [Natrag]

6 Schopenhauer u I knj. W. W. V., paragr. 9., navodi Jonesovu tvrdnju. Jones se poziva (u "Asiatic Researches, IV, 163) na perzijski izvor te vijesti ("Dabistan"). O

odnosu Aristotelove i indijske logike pisali su: M. Winternitz, "Geschichte der indischen Literatur" III (Leipzig 1922), str. 478. – H. Jacobi, "Ueber die indische Logik", (dodatak djelu "Die Entwicklung der Gottesidee bei den Indern und deren Beweise für das Dasein Gottes", Bonn 1923) – W. Ruben, "Die Nyayasutra's", Leipzig 1928. – A. B. Keith, "Indian Logic and Atomism", Oxford 1921. — Th. Stcherbatsky, "Erkenntnistheorie und Logik nach der Lehre der späteren Buddhisten", München-Neubiberg 1924. (prijevod s ruskog). [Natrag]

7 V. o tome F. Max Müller, "The Upanishads", Oxford 1900. (prva knjiga zbirke "The Sacred Books of the East", str. XVII-XIX. [Natrag]

8 O. c. 164-8. [Natrag]

9 O Vezdinu v. Maretićevu bilješku na str. 106—107 predgovora "Pesmi o kralju Nalu" (SKZ 181, 1924.) i članak Svetozara Petrovića, "Jugoslaveni i Indija" u "Republici", br. 6, 1955, str. 390. [Natrag]

10 "Ueber Deutschland" ("Sammtliche Werke", VI Bd., 2. Teil, Hamburg 1861) str. 110-111. [Natrag]

11 O. c. LXV. [Natrag]

12 V. moj članak "Komparativnofilosofski motivi u 'Ćilimima' Klementa Aleksandriiskog" — "Živa antika" 1960, br. 1-2. [Natrag]

13 "Samtliche Werke", cit, izd., knj. III, str. 694, 698, 715. [Natrag]

14 Id. II, 454. [Natrag]

15 Id. V, 59 ("Fragmente zur Geschichte der Philosophie", paragr. 6). [Natrag]

16 Id. 145 ("Einige Bemerkungen über meine eigene Philosophie", par. 14).

[[Natrag](#)]

17 VI, 324 ("Nachtrag zur Lehre vorn leiden der Welt", paragr. 157). [[Natrag](#)]

18 V, 43-44 ("Fragmente zur Gesch. d. Phil.", par. 2). [[Natrag](#)]

19 Id., 58 (par. 6). [[Natrag](#)]

20 Id.. 64 (par, 7), [[Natrag](#)]

21 H. v. Glasenapp (djelo citirano u tekstu), str. 29 i 17. [[Natrag](#)]

22 Usp, Glasenapp, o. c. 36—40. [[Natrag](#)]

23 Citati su ovdje prema izdanju Pruske akademije nauka. str, 19. [[Natrag](#)]

24 Str. 136. Usp. Glasenapp, o. c. XI. [[Natrag](#)]

25 Str. 136. Usp. Glasenapp, 48. [[Natrag](#)]

26 V. o tome uvodne podatke u izdanju A. Messer, "Kants Werke in drei Banden", Bd. III. [[Natrag](#)]

27 Adickes D. str. 467. Usp. Glasenapp, o. c. 33.–R. Reitzenstein i H. H. Schaefer ("Studien zum antiken Synkretismus aus Iran und Griechenland", 1926). obrađuju problem srednjeazijskih utjecaja na perzijsku religiju u doba Arsakida (poslije Aleksandra Velikog) i o oživljavanju predzoroastrowske religije, u kojoj su 4 ili 5 prapočela (zemlja, voda, vatra, vazduh, eter) bili hipostazirani u bogove. Zarathuštra je toj nauci dao moralni smisao. Odatle se dalje razjašnjava srodnost orfičkih perzijskih i indijskih tekstova. – Od iste pretpostavke zajedničkog srednjoazijskog porijekla polazi P. Masson-Oursel ("La philosophie en Orient", 1938, str. 88) kad smatra da su đainizam i buddhizam nastali pod utjecajem "Zoroastrove iranske reforme". [[Natrag](#)]

28 Knj. 16. izd. Pruske akademije, str. 56 (Glasenapp, str. 42). [Natrag]

29 "Logika", izd. G. B. Jasche (1800.), knj. 9. izd. Pruske akademije, str. 27.
[Natrag]

30 "Werke", Berlin 1840., Bd. XIII ("Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie"), str. 112 i 164. [Natrag]

31 Usp. "Die orientalische Welt" ("Vorlesungen über die Philos. der Weltgeschichte", Bd. II, izd. G. Lassen, "Phil. Bnbl." 171 b, Leipzig 1923). [Natrag]

32 "Die Vernunft in der Geschichte-Einleitung in die Philos. der Weltgeschichte" ("Phil. Bibl." 171 a), str. 237. [Natrag]

33 Poslednji i najopširniji Hegelov spis o indijskoj filozofiji je recenzija knjige W. v. Humboldta o Bhagavad-giti ("Rezension der Schrift 'Ueber die unter dem Namen Bhagavad-Gita bekannte Episode des Mahabharata' von Wilhelm von Humboldt" u "Jahrbucher für wissenschaftliche Kritik", 1827. XVI, str. 361—435). – U nastavku taj spis citiram prema "Jubileumsausgabe" Hegelovih djela, knj. XX, Stuttgart 1930, str. 68. [Natrag]

34 Id. 109—110. [Natrag]

35 "Werke" III ("Phil. Bibl." 56), str. 68. [Natrag]

36 "Werke" XV (Berlin 1840.), str. 332—338. [Natrag]

37 Recenzija o Bhagavad-giti (v. bilj.), str. 113 i 117. [Natrag]

38 Ras Vihary Das u "History of Philosophy, Eastern and Western", knj. II, London 1953, str. 283 i 268. [Natrag]

39 "Die Philosophie der Griechen" I, 1, 7. izd. 1923., str. 34. [Natrag]

40 Usp. Zeller, "Die Philosophie der Griechen" I, I, (7. izd., Leipzig 1923.), str. 67.
[Natrag]

41 "Allgemeine Geschichte der Philosophie" I, 3 (Leipzig 1922., 4. izd.) str. 352. –
Usp. i Zeller, o. c, str. 22. [Natrag]

42 Usp. L. Büchner, "Kraft und Stoff", 8. izd., str. 213 i Glasenapp, "La philosophie
indienne" (franc. prijevod), Paris 1951, str. 373. [Natrag]

43 "La philosophie en Orient", 109–110. [Natrag]

44 Zeller, o. c. 24. [Natrag]

45 O. c, II, 1 (3. izd.), str. 22. [Natrag]

46 "Griechische Denker" I (4. izd. 1922.), str. 23. [Natrag]

47 Id. 37. [Natrag]

48 Prve tri knjige Deussenove opće povjesti filozofije, posvećene indijskoj filozofiji,
objavljene su 1894-1908, druge tri knjige, o evropskoj filozofiji, 1911-1917. –
Njegova glavna komparativnofilozofska koncepcija, koja se provlači kroz sva djela,
dobila je adekvatan naslov u jednom od posljednjih spisa: "Vedanta, Platon,
Kant" (Beč 1917.). Ista je tema, koliko mi je poznato, objavljena prvi put u
predavanju "On the Philosophy of the Vedanta in its relations to Occidental
Metaphysics", održanom u "Royal Asiatic Society" u Bombayu 1893. [Natrag]

49 Ch. Picard, "Ephese et Claros", Paris 1922, str. 622. [Natrag]

50 O. c. I, 1 (5. izd. 1922.), str. 7. – Usp. uvod u Deussenov prijevod "Sutra's des

Vedanta" (1887). [Natrag]

51 "Les relations eaterieures de l Inde" I. 2 – Pondichery, "Institut francais d'Indoiogie" 1956. [Natrag]

Rev. 1/9/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/renesansa.html

Pisma sa pustinjačkog otoka

Čedomil Veljačić

[Pun mjesec nad Kolombom](#) ► [Posjete pustinjacima](#) ► [Jedina knjiga na pustom otoku](#) ► [Posjeta pustinjačkoj školi](#)

[Priroda oko mene](#) ► [Pabbađđa -- odlazak u beskućnike](#) ► [Kozak iz vječnosti](#) ► [Punća Koći](#) ► [Unapređenje -- i odlazak](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Puni mjesec nad Kolombom

Motiv u naslovu odnosi se na moj prvi romantični doživljaj u Sri Lanki; romantičan, podrazumijeva se, u smislu dostojnom sljedbenika onih starih Nijemaca koji su početkom 20. vijeka počeli dolaziti ovamo da postanu buddhistički pustinjaci, *bhikkhu* -- prosjaci i beskućnici -- s imenima koja reda radi još uvijek počinju sa *Ñāna*- ("znalac"). Svi ti *Ñāne* već odavno nisu samo Nijemci, a ja sam jedan iz još uvijek dvocifrenog redosljeda među njima. Romantika većine *Ñāna*, u mlađim godinama, iživljava se u traženju što nepristupačnijih spilja i pećina za pustinjački život u đungli, [1] ugrožen leopardima, medvjedima, kobrama, skorpionima i "tarantulama" -- paucima velikim kao šaka, s krakovima debelim kao ljudski prsti. U početku mladi se *Ñāne* odriču spremno svega, u naše dane čak i bujne kose, jer je obilježje buddhističkog *bhikkhua* obrijana glava i lice, čak i obrve u nekim "sektama" (kako su Englezi okrstili razlike među redovima koji se uglavnom razlikuju po vrstama kišobrana, a nimalo po svetim knjigama, pa čak ni po uzajamnoj isključivosti ili zatvorenosti "redova"; razlika je neusporedivo manja nego među katoličkim redovima). Pa ipak se ni ovdje ne odriču rado svoje riđe bradice koja ne smije biti veća od nekoliko centimetara (sporno je da li je mjera sijamski ili engleski inč). Prije ili poslije, ili u stanovitoj uzročnoj vezi sa svim time, neke od mladih *Ñāna* obuzima kobna mistična težnja za heretičnim kultom Božanske Majke, koja -- iako okrutno i krvoločno -- vlada stotinama milijuna vjernika Indije, ali ju je Buddha, negator bogova, na ovom "Gospodnjem" (*Sri*) otoku pretekao i

spriječio da ovdje dublje i trajnije proširi svoju vlast. Od davnih prebuddhističkih vremena otok Lanka bio je čuven po svojim sirenama, ženama demonskih ljudoždera. Zato pobožne duše ovdje umjesto bogovima smiju da prinose žrtve jedino ljudima, ili, prozaičnije rečeno, da donose hranu u hramove sljedbenicima Buddhinog reda, *bhikkhuima*.

U sporu sa svojim suvremenikom Mahavirom, reformatorom zajedničke đainske prareligije, Buddho je isticao da se fizičkim sredstvima (a danas bi trebalo dodati s obzirom na hipije -- i kemijskim) asketskog trapljenja ne mogu postići duhovne svrhe. Time, naravno, nije ni pomišljao (kako bi htio dobar dio njegovih današnjih sljedbenika) da odbaci asketizam propisan u temeljnim pravilima redovničke discipline (*silam*) koja su moralna podloga bitno zajednička svim religijama gdje postoje redovničke zajednice, u Indiji, pa i u današnjem kršćanstvu. Trapistički ekstremizam đainske tjelesne askeze smatrao je u nizu slučajeva i načela nepovoljnim za postizanje "jedinog cilja", unutrašnjeg smirenja urođene životne bojazni i patnje. U tome se sastoji njegov "srednji put" između krajnosti smionog i nesmiljenog života. Ali mladi Nāne ponekad nalaze svoj put na Istok gonjeni nezadovoljenim žarom koga nije uspio ugušiti racionalni stid od zabranjene mistike, pa prije nego što pronađu sami za sebe smisao "srednjeg puta", bivaju privučeni ogromnim (iako prilično zarđalim i blatnim) magnetom čežnje za božanskom Majkom Indije, Kali, za koju su čuli da udjeljuje mističke sposobnosti yoge onima koji iz huliganskih bandi pregladnijih *sadhua* (seoskih svetaca punih magičnih amuleta izrađenih od praznih konzervi) uspiju da se dovinu iz neizmjerne jalove i užarene crvene ravnice koju su stranci nazvali Indija, nešto bliže podnožju Himalaja, u "gornjem" dijelu srednjeg toka najsvetije rijeke Gange, oko Harduara i Rišikeša.

Glavna je poteškoća buddhizma, "religije za odrasle", za one koji ga još iskonski treba da dožive, u tome da je za Buddhu "svatko sam sebi vođa, sam sebi svjetlost; zar bi itko drugi mogao to da bude?" -- I tako se dešava da i pokoji mladi Nāna bojažljivo slijedi određenu poslovnu trku uvelih i prezrelih dama sa "Zapada" a u "lovu na gurua" (mističkog učitelja) po "Himalajama".

Budući da u Indiji, iz principijelnih razloga diktiranih autoritetom autohtone kulture, izjave o činjenicama nikad ni približno ne odgovaraju samim činjenicama (jer kultura se ne sastoji iz činjenica nego iz dijalektike), potrebno je da razjasnim zašto sam Himalaje ovdje stavio pod navodike.

Prošlog sam ljeta na putu u moderne turističke Himalaje (koje za mene počinju na 2000 m nadmorske visine), a i u posjetu Dalaj-lami koji također živi na toj ozbiljnoj visini, odbio da prekidam put u Harduaru ili Rišikešu, najzvučnijim imenima s reklama za himalajska svetišta "blizu izvora Gange" -- u stvarnosti posljednjim izdancima paklenske crvene pustinje. Šanti-devi, suputnica koja je već dobar dio svojih srednjih godina provela ovdje -- daleko od svoje južnoameričke rodne grude, nije dopustila da ova sveta mjesta njenog pokojnog *gurua* (izumitelja "*đaldi*", tj. "na brzinu" *yoge za biznismene*, u

dvonedjeljnim tečajevima) nazivam prljavim selima na osnovu površnih utisaka iz željeznice. Jeste da je vruće i nisko u usporedbi s pravim Himalajama, ali uranjanje u žute valove Gange osvježava čovjeka za nekoliko sati, već prema stupnju duhovnog dostignuća, a po noći se osjeća, osobito u snu, svježiji dašak još nedovoljno vidljivih, ali geografski bliskih izdanaka Himalaja. (Zubar iz Hamburga mi je rastumačio kasnije da se zapravo radi o krhotinama planina starijih od Himalaja, u pojasu oko Dhera-Duna, još uvijek osebujnom po flori i fauni, i zbog toga pravom rajom za lovce na najrjeđu divljač -- kakav je bio i moj zubar. On je pred rat pošao u planinarsku ekspediciju na Mount Everest, pa je ostao interniran u Dhera-Dunu, a poslije rata se nije više mogao odvojiti od svog lovačkog raja. Od prvih tragova tigrovih šapa na koje je naišao morao je napraviti otisak u zubarskom gipsu da bi ostali internirci povjerovali u njegovu lovačku priču kojoj slijede mnoge, mnoge druge. Savez protestantskih crkava omogućio mu je da se smjesti u tom području, iznad svojih lovišta, kao zubar za tibetanske izbjeglice koji po prirodi ne znaju šta je to zubobolja.)

Međutim, posljednji veliki gurui su pomrli, iz okultnih razloga, do polovice 20. vijeka. Tko je imao sreću da se pridruži hajci prije toga roka, kao moja južnoamerička suputnica, taj je još uspio da vidi i čuje i da podupre paralizirane udove posljednjeg sveca za kojeg su izvori svete Gange (iz tehničkih razloga) bili pristupačni do riškeškog podnožja.

Pouzdaajući se u racionalnu snagu svojih indijskih iskustava, nastojim da pomognem neiskusnim Ānāma, ili bar da ih upozorim na neminovne preduslove putovanja po Indiji u omraženim buddhističkim ogrtačima. Ali kolike su i kakve iracionalne snage Božanske Majke, carice Hindusa, u ovakvim slučajevima, to mi još nije poznato.

Karakteristično je da su u lutalačkim pothvatima ove vrste glavni ortaci pokolebanih Āna cejlonski *dayake*. Bez njih ne bi bilo ni moje lične priče koja tek treba da slijedi.

Od ove tačke bit će bolje da pođem putem razjašnjenja značenja riječi i izraza. Taj mi je postupak odvratn iz filozofskih razloga, jer sam za sebe ne vodi nikuda, ali je djelomično ipak neizbježan i za nedužnu lektiru, jer bi bez njega čitalac u ovom slučaju nužno krivo shvatio već dva naslovna izraza, "Puni Mjesec" i "Colombo", a pogotovo počasni naslov *dayaka* kad ga bude trebalo predstaviti punim imenom i prezimenom.

a) "Puni Mjesec" obilježava glavni od četiri *poya* dana, ili mjesečna praznika kojima su ovdje nedavno zamijenili kršćanske nedjelje u buddhističkom kalendaru. *Poya*, ili dani vjerskih obreda, određeni su Mjesečevim fazama, a jedina je poteškoća da između jednog i drugog razmak nije stalan nego varira bar od 6 do 8 dana. Astronomsko obrazloženje te nestalnosti ne znam tačno, iako ne isključujem da sam o tome nešto učio u sarajevskoj gimnaziji.

b) Ime Colombo po svom društvenom porijeklu nije u vezi s Kristoforom Kolombom, posljednjim Evropljaninom koji je u vremenskom ciklusu naše kulture otkrio Ameriku u geografske svrhe, nego vjerojatnije s "koka-kolom" (*kola-amba*, "zeleni mango". Popularna legenda svodi taj naziv na priču o tome kako je "bila jednoč jedna kraljevna koja se tako zvala -- kao kad bi kod nas netko nazvao svoju kćer Zelen-kruška, umjesto jednostavno Dunja, ili slično.)

c) *Dayaka* je funkcionalni pojam, a može se shvatiti najbolje iz samog događaja na koji konačno treba prijeći. Preliminarno, analitički je korisno reći bar nešto o mogućnostima njegovog društvenog porijekla. Prosječnog poslovnog građanina Colomba možemo nazvati Perera, u počast portugalskim osvajačima koji su kao prvi ovdje ostavili najdublji pečat. Sljedeći su "purgeri" (*Burger*), potomci holandskih osvajača iz 17. vijeka. Perera *ma'tya* ("gosp.", skraćeni *mahatma*, kakav je bio nedosežni ideal moje mladosti Mahatma Gandhi, poraženi borac za nenasilje) nije baš Jovanović, ali je gotovo Marković. U višim sofisticiranim krugovima susreću se imena kao Hektor de Albis (čitaj "di Elbiš" po mogućnosti s engleskim naglaskom), a u nižim, malograđanskim i vanprijestolničkim, vlasnik nove vile i starog automobila zove se De Silva (de Silva, a u krajnjem, najotmjenijem slučaju de Zylwa). To je po prezimenu pravi drug Jovanović, ali s dvije varijante krsnog imena: Roland ili Ananda (a često i obadvoje skupa: R. A. De Silva, ili narodnjačkije A. R. de Silva).

Doslovno, *dayaka* je "onaj koji daje", davalac koji u određene dane, najčešće na dan smrti milog pokojnika, dolazi u hram i samostan sa svojom širom družinom i užim susjedstvom te donosi, u svakom slučaju, količine hrane nerazmjerno velike za broj *ham'drua* ("popova", uobičajenije i dostojanstvenije nego *bhikkhu*, Buddhin prvobitni naziv za pripadnike njegova "prosjačkog reda". Cejlonski *ham'dru* je kao indijski swami titula feudalnog gospodara).

U konkretnom slučaju, *dayaka* kojem sam najprije dopao u šake zove se Ananda. Po profesionalnom nastrojenju je buddhistički marksist. Čim sam javio prijateljima i centrima koje kanim posjetiti da me je on, još prije dolaska ovamo, pozvao na prvu večeru na ovom gostoljubivom tlu, bio sam upozoren hitnim pismima s tri strane da su on i njegovi ortaci preko organizacije *dayaka* ranije pronevjeravali imovinu i u većim razmjerima nego što se to samo po sebi razumije. Istina, to je bilo u mnogo težim vremenima, odmah poslije rata, i stvar nije bila zvanično u javnosti. Za prošle vlade moj je *dayaka* po svojim ljevičarskim vezama uspio da dobije dobro državno namještenje koje još uvijek drži. Opasnost materijalne prijekare sada je znatno manja, ali mu ne treba povjeravati veće vrijednosti.

Razlozi zbog kojih su položaji u organizacijama *dayaka* cijenjeni i primamljivi činili su mi se bar na prvi pogled različiti i mnogobrojni. Neposredno lično iskorištavanje šticećenika – osobito stranaca – nije uvijek vidljiv povod zauzimanja za njihovo blagostanje. (S vremenom sam na žalost, u toku godina, na vlastitu štetu a i na tuđim primjerima, sve jasnije mogao da shvatim koliko sam u prvi čas precijenio

površinski efekt kako je ovdje u nastavku opisan među mojim prvim utiscima.) Glavna se prednost i u ovom slučaju može izraziti jednom riječju, ali je i ta riječ na žalost tipično lokalna - *tamaša* (iz iste osnove kao sanskritska i naša riječ "tama"): predstava ili cirkus čija ekshibicija postaje društveni događaj, jer se radi o artistima iz uvoza. Najbolje je da opišem kako sam ja odigrao ulogu artista iz bijelog svijeta u tamaši svoga *dayake*, i bez ikakve materijalne štete, dapače, u nešto drukčijem egzistencijalnom raspoloženju moglo bi se reći i uz korist kakvu bi mogli da požele i reporteri većeg stila. Samo što ja nisam došao po reporterskom poslu.

Moj dolazak nije bio po predviđenom planu, jer se planovi sporovoznog putnika s prtljagom u ovom dijelu svijeta i ne pokušavaju predviđati. Tamaša je uvijek u nepredviđenosti, iako nije vrijedna skupljih ulaznica. Tako se dogodilo da smo uspostavili vezu upravo uoči praznika punog Mjeseca.

Sljedećeg dana predveče trebao je moj prijatelj da dođe po mene i da me povede na večeru. Doduše, ne u svoju kuću, nego stjecajem okolnosti kod rodbine. Stariji rođaci su upravo toga dana otišli u neki udaljeni hram da prinesu *dane*, hranu redovnicima uz sve ritualne počasti. Moj prijatelj i njegova uža i manja obitelji ostali su preko noći u kući tih rođaka s djecom, a i sljedeći dan, praznik punog Mjeseca, da dočekaju povratak hodočasnika. Tada ćemo svi zajedno večerati, a prethodno žele da mi pokažu obred u jednom malo neobičnom novom svetištu koje se tek obrazuje oko jedne proročice. Sve je to u južnom dijelu grada gdje i ja stanujem, na putu prema Mount Lavinia (kupališnom poluotoku).

Okolnost što se hoočasnici nisu požurili da se zbog mene vrate baš te večeri, nije važna. Možda je, s obzirom na visoki kvalitet večere koju su pripremile kćeri dviju obitelji, bila važnija upravo obrnuta pretpostavka, da se neće vratiti. Još me je jedanput moj prijatelj izveo na večeru kod svoje bogate i ekscentrične rođake koja se udala za siromašnog komunistu, profesionalnog internacionalnog revolucionara, koji je u ime Kominterne u Indiji decenijama podrivao Gandhijev pokret. I ja sam došao iz Indije i hvalio se da sam bio svuda omražen kao gandhijevac... Pardon, ali to baš nije smjelo da bude važna kvalifikacija za predstavljanje u ovom salonu. Salon je tom ženidbom samo dobio na egzotici. Revolucionarni pokret je dobio jedne novine više, jer je revolucionar po službenom zanimanju novinar. Njegova se gospođa inače bavi unosnim dobrotvorstvom na veliko i bez diskriminacije, služeći se podjednako katoličkim misionarskim kanalima otvorenim prema inozemstvu kao i buddhističkim. Vremena su takva... Ljevičarska novina je u međuvremenu zabranjena. Pod istim krovom, s dvorišne strane, postoji prosvjetna ustanova čija velika naslovna ploča vidno izražava folkloristički smjer. Svakako da i strance kakav sam ja treba što prije upoznati i pozvati da dođu u ljetnikovac na jugu, gdje gospođa boravi kad god nađe nekoga s kim može brbljati bar nekoliko dana, jer to joj je glavni *hobi* u životu. Stil života je vrlo zapadnjački.

Prolazilo je vrijeme prazničkog popodneva. Plaža pred zgradom Ramakrišnine misije, gdje sam

stanovao, sve se više punila popodnevnim šetačima. Zalazak sunca u okean je jedinstven u cijelom Colombu. Cijeli je grad okrenut prema tom zalasku. Kad je i to prošlo a mojega prijatelja još nije bilo, doživio sam i suviše zorno kako bi lijepo bilo da uopće ne dođe, da mu, recimo, nasred ceste ispadne osovina motora iz razlomljenog automobila. U toj nadi sam se uputio u Ramakrišin hram gdje je upravo počeo *kirtan*, tamilska glazba i pjevanje prije večernjeg obreda.

"Debeli svami", najvještiji i u vršenju obreda u svetištu, ima dobro uvježban dječji i omladinski kor; pjesme su vedre i vesele, na kraju svakog programa dolaze dvije arije tipično portugalskog porijekla. Jedna mi je dobro poznata, autentična rimska *tarantella*, s riječima ljubavi i odanosti bogu šivi na tamilskom jeziku. Sve je to glazba u kakvoj mora da je prije više od sto godina uživao prorok Ramakrišna, uz kakvu su on i njegovi mladi sljedbenici plesali u zanosu po Kalkati (bengalska Kali-kata, engleska Calcutta).

Sada je Ramakrišina slika na oltaru, u pročelju osmerokutne apside. Pored njega u nišama lijevo i desno su najprije sveta majka Sarada, njegova supruga, i Vivekananda, najmiliji i najmuzikalniji učenik, zatim Buddho i Krist, pa Mahavire i Zarathuštra. [Muhamed je prorok bez slike, pa prema tome za širokogrudno indijsko shvaćanje jedinstva svih religija prisutan svuda gdje se slavi Gospod. -- Pjesnik Rabindranath Takhur (Tagore) potomak bengalskih Pirili brahmana koji su tradicionalno surađivali s islamskim vladarima svoje uže domovine u borbi za oslobođenje te daleke pogranične pokrajine od delhijskog sultanata, sjećao se s nostalgijom iz djetinjstva priča svoga mnogo starijeg brata o uspomenu na srdačne odnose Hindusa i muslimana po bengalskim selima u starim dobrim vremenima. Dirljivost te solidarnosti u siromašnom životu sela diljem cijele Indije opisao je i ne manje poznati pripovjedač Premchand iz posve drugog dijela Indije u priči o seoskoj proslavi bajrama -- "Id". Sjećajući se tih nostalgičnih priča s domaćeg ognjišta "mali Robi" (kako su ga zvali otac i starija braća) u kasnijem pokušaju da ostvari ideale indijskog univerzalizma u svom slobodnom "Istočnom univerzitetu" u Šantiniketanu uspoređivao je islamska osvajanja s engleskim kolonijalizmom ovako:

-- Muhamedanci su, na primjer, u više navrata dolazili u Indiju natovareni vlastitim zalihama znanja i osjećaja i svojom divnom vjerskom demokracijom, i uvijek su svježim bujicama plavili naš središnji tok. -- U Moghalskom razdoblju muzika i likovna umjetnost u Indiji dobivaju snažne padstreke od vladara, zato jer se njihov čitav život -- a ne tek njihov službeni život -- izivljavao u ovoj zemlji, a samo se iz cjeline života stvara umjetnost. A naši engleski učitelji su ptice selice. Oni grakću na nas umjesto da nam pjevaju -- ni srcem ni dušom oni nisu u zemlji svog izgnanstva.

U hramu Šri Ramakrišne, koji je neko vrijeme i sam živio prema zakonu islama da ga provjeri, a konačno je utvrdio da su sve religije dobre, samo ako su dobri i pošteni oni koji ih slijede, sada se glavni obred vrši svakog jutra i svake večeri pred njegovom slikom na isti način na koji je i on sam,

osobito na početku svoga svećeničkog zvanja vršio taj obred pred crnim "idolom" Božanske Majke Kali u Dakšinešvaru. Zapravo za *mlečču* (barbara) kakav sam ja, to je rijedak doživljaj. U kalkatskoj misiji, gdje sam ranije živio, imali smo univerzalni hram svih religija, ali obredi se nisu održavali iz principa, da ne budu konfesionalni. Svakome je bilo slobodno da tu moli na svoj način. Inače su me više puta najurili na drugim mjestima *trištulom* (Šivinim trozubom) kad sam pokušao da zavirim malo dublje u ortodoksne hramove (npr. u Puriju, gdje su brahmani pokušali da ubiju Gandhija u hramu). Ovdje sam, međutim, u hramu i kulturnom centru indijske manjine na Sri Lanki; obredi se vrše marljivo i ortodoksno, ali pristupačni svima. *Bhađan*, hrana koja se ritualno priprema i prinosi, vrlo je ukusna i strogo vegetarijanska u skladu s južnoindijskim načelima brahmanske ortodoksije, osobito ujutro -- voćna riža začinjena najukusnijim istočnim mirodijama.

Vrijedno je, dakle, opisati taj obred koji vrše prsti "debelog svamija" kad se završi njegov program vedrih vjerničkih pjesama. Obred je popraćen neprekidnom zvonjavom prilično velikog zvona koje drži u lijevoj ruci i pokreće u određenom ritmu kružnim pokretima desne ruke. Ti pokreti simbolički obavljaju radnje koje bi u realnosti služile udobnosti i uljepšavanju ljudskog života. Simbolika tog kratkog obreda postaje dirljivo jasna, osobito ovdje gdje u poznavao izaziva sjećanje na opise takvih obreda kako ih je zanosno vršio Ramakrišna kao mladi svećenik u svetištu božice Kali, oko njenog idola od crnog kamena. Oživljujući u mašti i prema opisima živih svjedoka taj obred, Romain Rolland je pokušao da shvati i razjasni zanos koji je obuzeo maštu i probudio vidovitost mladog seoskog brahmana iz Kamarpukura u tada neslavnom, gotovo zloglasnom, ali romantičnom i prostranom sklopu hramskih prostorija koje je uz obalu Gange iznad Kalkate podigla imućna gradska kurtizana Rani Rasmani. Nije joj bilo moguće da nađe uglednijeg svećenika od seoskog mladića Ramakrišne, koji je zbog svojih glumačkih sposobnosti oponašanja i dirljive muzikalnosti u djetinjstvu djelovao genijalno, a kasnije kao dječak malo pomalo počeo stjecati glas neuravnoteženog lakrdijaša. Ne samo pamćenje, nego njegova cjelovita snaga usisavanja života osnivala se najprije na posve jednostavnom mehanizmu bugačice ili upijača, koji mi suviše prozaično za ovakvu usporedbu nazivamo "posušilo". Uspio sam da doživim u Bengalu letimičnu sliku onoga što se najsnažnije upečatilo u njegovu dušu i dalo joj nezaustavljivi polet.

Bilo je to u Šantiniketanu, bolnoj parodiji genijalnosti Rabindranatha Tagore, kakvu može da izvede samo hiljadugodišnja podlost brahmanskog licemjerstva. Među mnoštvom zabranjenih sloboda tu postoji i zabrana bilo koje pjesme ili glazbe izvan uskog izbora "Robindro šongita" (Rabindranathovih pjesama) koje su osnov monotone osnovne i "razvijene" umjetničke nastave. Do u neko doba noći, a i ujutro rano prije vrana, sa svih strana odzvanja monotono skandiranje dnevne lekcije "Robindro šongita" iz najviših i najsnažnijih dionica dječjih grla. Jedne večeri čuo sam neočekivano zvuke sasvim druge glazbe, jednostavno narodne, ali ganutljive, pogotovo u takvim okolnostima. Pjevanje je bilo popraćeno bubnjanjem, instrumentom za koji tada nije bilo nastavnika, iako je, na primjer, jedan

student umjetnosti došao čak iz Trinidada da studira tu vrstu instrumenta i bio poslan ravno u Šantiniketan kao najugledniji centar muzičke kulture (naravno u zamisli svoga pokojnog osnivača, a zna se da je zamisao realnija od stvarnosti koja je tek sklop niskih i nevažnih slučajnosti kakva je bila i ova). Bilo je doba vaišnavskog praznika i proslava. Bengalski vaišnavizam (kult boga Višnu) seoskom je primitivnošću zapretna visoka umjetnička i mistička kultura, ne samo na području i suviše slavne lirske popijevke, koja je u slučaju Ramakrišne preplavila neprijateljske šaivitske temelje njegove okrutne i krvave hramske religije, negu i na području toliko rijetkih slikarskih tradicija u Indiji, koje tek danas počinju da razotkrivaju stranci.

Sljedećih dana, lutajući pjevači i svračići, trubaduri ljubavi gospodnje, sljedbenici bengalskog mistika Čaitanye, obučeni u odijela od raznobojnih širokih vrpca, kao dvorske lude na evropskim srednjovjekovnim dvorovima, praćeni učenicima, obilazili su od vrata do vrata i ponavljali svoj program u svakoj kući za po koji novčić.

Vrijedno je i privlačno za mene danas, nakon više godina, kad potpuno napuštam taj svijet neuravnoteženosti slika i žarkih osjećaja, da se iz daljine, iz neočekivanog podneblja jednog Ramakrišinog hrama izvan Indije, još jednoč osvrnem na taj svijet koji se naglo udaljuje u prostoru i vremenu -- svijet uobrazilje jedne vaišnavske bahantkinje, tipične ekscentrične bengalske intelektualke koja je bila Ramakrišina prva mistička učiteljica; Totapurija, "golog čovjeka", bezimnog askete koji je bio njegov posljednji učitelj, a za kojim su još stotinu godina kasnije, pa i u moje vrijeme, Ramakrišini sljedbenici i duhovni potomci hodočastili u neki mali ašram na morskoj obali u blizini Purija, uvjereni da još uvijek tamo obitava. (Znao sam jednog Amerikanca koji je uvjeren da ga je tamo i vidio i poklonio mu se u društvu s nekoliko uglednih svamija čijem je redu i on tada pristupio nakon dugogodišnjeg očekivanja da prorok Ramakrišna s onoga svijeta odobri njegov prijem. U međuvremenu bio je u Hollywoodu pjesnik dubokih religijskih pjesama i engleski redaktor "Ramakrišinog evanđelja".) -- Primamljivo je još i sada za mene da u mašti razmatram u tom svijetu vrevu svih onih lotalica, mističkih sljedbenika raznih sekti i vjera, od hinduizma do islama, koji bi se privremeno sklonili u područje Ramakrišina hrama. (Među njima se jednog dana pojavio i svijetli lik Isusa koji je ušao u Ramakrišnu i prožeo ga toplinom (*tapas*) svog asketskog žara, "vatrom koja hladi", o kojoj je često raspravljao Ramakrišna.) Motreći bez prestanka način života i kulta tih povremenih posjetilaca, a zatim ih oponašajući do posljednjih realističkih sitnica, saživljavao se sa svim religijama, vjerovao je da je shvatio tom metodom i Krista i Muhameda i tolike druge, i da mu ništa što je uzorno u njihovoj nauci nije promaklo. Gdje kad se zgražao nad suludim asketima, ali nije mogao da se otme ni suosjećanju s njima, da osjeti da ga i to možda ponovo očekuje. U parenju šugavih pasa primjećivao je odsjaj grešnih duša koje su se utjelovljavale u ovaj svijet patnje...

Među Ramakrišninim motivima koji su me konačno doveli do nekog razumijevanja, gdje kada gotovo i

pomirenja s duboko dekadentnom religioznošću Indije, koje ću se do smrti sjećati s čvorom mučnine u utrobi, jedan je od najsnažnijih Romain Rollandov opis obreda koji je mladi Ramakrišna svakodnevno vršio u hramu božice Kali, dok ga patnja uživljavanja nije dovela u suludi očaj i zaborav. Bez te reminiscencije možda ne bi bilo ni jednostavnog i čistog doživljaja obreda u današnjem Ramakrišinom hramu, koji sam želio da opišem:

-- Jesi li vidio Boga?

-- Ja ga vidim kao što vidim tebe, samo mnogo jasnije. "Kako bi moglo promaknuti Ramakrišni da vidi 'Majku tamnoplave puti'? Ona je, vidljiva, utjelovljavala moći prirode i božanstva u ženskom liku koji živi u smrtnicima -- u liku Kali. U svom ga je hramu opijala mirisom svog tijela, grleći ga svojim rukama, i vezala ga svojim zamršenim kosama. Nije bila tek kip s nepomičnim smiješkom, kip koji se hrani litanijama. Živjela je, disala, ustajala sa svog ležaja, jela, hodala i ponovo lijegala na počinak. Hramski obred je tek pokorno slijedio ritam njenih dana. Svakog jutra u zoru zazvečali bi zvončići, zatitrali plamenom. U prostoru za svirače frule su svirale svetu himnu praćene bubnjevima i cimbalima. Majka se budila. U bašči, mirisnoj od ruža i jasmína, pleli su se vijenci da je ukrase. U devet sati ujutro glazba je pozivala na obred na koji bi dolazila i Majka. U podne ju je trebalo ispratiti da se odmori na srebrnom ležaju dok jenja vrućina. Glazba ju je ponovo pozdravljala u šest sati, pri izlasku. Uz pratnju buktinja slijedila ju je svirka pri zalasku sunca na večernji obred, a duboko trubljenje školjki i zvuk zvončića nisu prestajali sve do devet navečer kad se najavljuje sat počinka i kad bi Majka usnula.

Njen je svećenik bio združen sa svim intimnim zbivanjima dana. On ju je oblačio i svlačio, prinosio žrtve cvijeća i hrane. On joj je bio dvorjanik kad je kraljica ustajala i kad je odlazila u postelju. Zar bi bilo moguće da njegove ruke, oči i srce postepeno ne prožme njeno biće? Već je prvi doticaj ostavio Kalin duboki ubod u njegovim prstima i sjedinio ih zauvijek."

(*La vie de Ramakrishna*, pogl. 2)

Svami koji danas vrši sličan obred pred oltarom Ramakrišne sjedeći najprije na podu, okružen posudama s vodom, plamenima uljanica, mirisima, cvijećem i hranom za obred (*bhāḍan*), nakon nekoliko magičnih pokreta ruku, nakon škropljenja cvijeća vodom, ustaje i osvjetljava sliku proroka kružnim kretanjem male uljanice s više plamena, zatim istim kružnim pokretima ruke, uz neprekidnu zvonjavu, ispunjava uzduh oko slike mirisom jednoga lijepog i velikog svježeg cvijeta, zatim pročišćava uzduh kitnjastom perjanicom od srebrnih dlaka. Nema kipa ugledne ili svete ličnosti koji nije popraćen

dvjema pratilicama koje ga tim perjanicama štite od sparine i muha. Svjetlost uljanice kojom je najprije osvjetljen prostor oko svete slike ili idola, voda koja je posvećena na isti način i mirisi kruže zatim među prisutnima, nosi ih drugi svećenik od vjernika do vjernika. Uvijek me se najljepše doimalo preuzimanje vatre i svjetlosti s uljanice. Obje se ruke nadnesu nad plamen, a zatim se dlanovima i prstima protaru oči i lice. Slijedi nekoliko kraćih himni bogovima u svečanoj vedskoj intonaciji, čije se recitiranje izvodi u rasponu od samo tri note. Time rukovodi posebni stariji svami. Konačno se vjernicima dijeli žrtvena hrana, *bhađan*.

Obred je bio u toku kad se moj buddhistički *dayaka* našao uz mene i izveo me iz hrama.

Želio je najprije da me odvede -- tako sam shvatio -- da vidim obred u nekom buddhističkom hramu na dan punog Mjeseca. Mitskoj legendarnosti Mjeseca buddhizam je dodao priprost prilog u obliku jedne čuvene basne -- o zecu čiji se lik vidi na punom Mjesecu i o tome kako je taj zec došao tamo da bude ovjekovječen kao svijetli uzor vrline milosrđa i požrtvovanja svim živim bićima, ljudskim i neljudskim. Zec je, naravno, bio jedno od ranijih, skromnijih utjelovljenja Buddhe. Puni Mjesec podsjeća svakoga tko je od djetinjstva bio Buddhin sljedbenik najprije na tu basnu -- *Sasa-đatakam*. Taj je književni prilog pridonio da se održi osjećaj privrženosti prema našem nebeskom pratiocu u doba kad je Mjesec kao ishodište najstarijih astronomskih računskih sistema u povijesti čovječanstva izgubio važnost i u božanskoj hijerarhiji ustupio mjesto Suncu i njegovim zodijakalnim dvorovima: "Mnogi su stanovi gospodnji..."

A što se tiče stana gdje me je čekala praznička večera, na putu prema njemu najprije smo razvezli i rasporedili za večer i noć djecu po više-manje usputnim rodbinskim kućama. Na kraju je trebalo da shvatim, na mjestu do kojeg smo konačno stigli, još jedanput iz ličnog neposrednog iskustva istinu koja se stručno naziva prvim od triju bitnih obilježja svega što postoji (i opstoji!): *Sabbe sankhara anićća* -- "sve su stvari nepostojane", neistovjetne u struji zbivanja koja je jedina vječna. To vrijedi, shvatio sam, i za buddhističke hramove. Hramsko svećenstvo ne uživa u modernim prosvjetljenim krugovima, još uvijek duboko vezanim za religiju, poseban ugled. Tu se tek počinje nazrijevati opasnost unutrašnje krize svećenstva, vrlo moćnog po svojim tradicionalnim feudalnim uporištima u zemlji. Još u srednjem vijeku profesionalni predstavnici nauke o negativnosti života kao nepopravljive patnje, koja je neminovna posljedica prolaznosti i neodrživosti bića, počeli su se naglo degenerirati u ovoj zemlji slasti i lasti, od koje nesumnjivo po bogatstvu i ljepoti prirode nema bogatije na svijetu, zemlji dvostrukog ljeta i žetve, dvostruke jeseni i dvostrukog proljeća, gdje na kraju nije bilo druge nego da se učenje o patnji zamijeni propovijedanjem manje teško podnošljive i prevarljivije darežljivosti kao dijalektičkog sredstva za održanje blagostanja. U tom preobražaju dogodilo se da su hramovi gotovo ostali bez svećenstva; ženski red Buddhinih sljedbenica tada je potpuno izumro i ne može se više obnoviti dok se ne rodi novi, sljedeći *buddho*. To će biti (tačno za još 2500 godina) buddho

Metteya (mahayanistički Maitreya), ili *buddho* sveopće ljubavi. U međuvremenu preostaje nam još jedan komad puta degeneracije ljudskih bića, čija će prosječna dob života konačno biti svedena na deset godina, a tome će odgovarati i umne sposobnosti. Tako je o budućnosti svoje nauke i njenog propadanja govorio *buddho* naše ere, Gotamo, čiji su hramovi, koji na Sri Lanki postoje već 23 vijeka, upravo u pitanju. U interesu reda i poretka u ovoj zemlji srednjovjekovni su vladari, da se obezbijede od potpunog izumiranja religije, povremeno tražili pomoć u najbližim buddhističkim zemljama, Sijamu i Burmi, za obnovu religije, a ista je pomoć u drugim zgodama bila potrebna i u obrnutom smjeru, jer ovaj prvobitni buddhizam (*pali* tradicije) nikad nije bio dovoljno religija (u tropskom smislu čuda i čarolija) da se održi sam po sebi, bez kraljevskih interesa i sredstava. Obnovljeni redovi, sijamski i burmanski, održavali su se na taj način kroz historiju u sjeni dvora, ali je sijamska "sekta" (koja se od burmanske razlikuje jedino po kišobranima), u čijim je rukama bio glavni cejlonski dvorski hram s relikvijom Buddhina zuba uz planinsko jezero prijestolnice u Kandyju, zadobila i zadržala snažniju vlast nad hramovima u cijeloj zemlji -- i nad njihovom imovinom.

Sve što je ikad bilo dobro ili loše u Indiji našlo je prije ili kasnije učene i ugledne oponašaoce i u maloju perifernoj pokrajini Sri Lanki. Srećom, ti su utjecaji uglavnom ostali površinski i izolirani -- blijesak intelektualnog odraza -- i nisu podgrizli zdravo i bujno korijenje ove zemlje, koju Indija nije uspjela da podjarmi usprkos svim naporima od legendarnih vremena opisanih u eposu Ramayani (čija se glavna radnja odigrava ovdje na Lanki blizu malog romantičnog hrama koji tamilski pridošlice još uvijek održavaju kao mjesto svojih hodočašća, ispod najvišeg vrhunca ove zemlje, Piduru-tala-gale) gdje sam se nakon 13 godina pustinjačkog lutanja konačno i ja nastanio, 1979.

Posljednja prijestolnica, Kandy, koju su brutalno razorili i spalili Englezi, nalazi se u središtu brdovitog kraja u srcu Sri Lanke. Prastanovnici tog područja su Rodije, lijepo i zdravo, radino i zapostavljeno pleme. I Rodije su od davnine sljedbenici Buddhini, ali svećenstvo sijamske dvorske sekte odbija da za njih vrši vjerske usluge i obrede, čak i u slučaju smrti, jer se smatra da su Rodije potomci plemića koji su u vremenima što se više ne pamte bili urotnici protiv neke legendarne dinastije, pa su protjerani van granica tadašnje civilizacije u izobilje neiscrpne džungle gdje se kao i Vedde, diskriminirano prastanovništvo, bave još i danas ilegalnim poslovima. Da bi ostali isključeni iz boljeg društva, Vedde su osuđeni na najstrašniju kaznu za ovdašnje tropske prilike života, da ne smiju da se kupaju. Inače se ne sjećam da sam ikad prošao preko i jednog mosta nad rijekom ili potokom, kojima obiluje ova zemlja, a da nisam vidio grupe veselih kupaća.

Druga, "burmanska sekta", pod čiju podvrstu i ja spadam, shvatila je već od početka moralne prednosti pustinjačkog pokreta koji ovdje nije nikad bio tako ozbiljno ugrožen kao gradsko i seosko "hramsko svećenstvo" u vremenima nemamnih vladara koji nisu marili za održavanje feudalnog gazdinstva čijim je potrebama religija uglavnom služila. Prema svojim prvim utiscima stekao sam, iako samo površno,

mišljenje da upravo danas taj pustinjački pokret naglo dobiva na ugledu i da mnogi jedino pustinjake smatraju dostojnim *bhikkhuima*. Tako se desilo da je i obitelj čije sam gostoprimstvo uživao na večeri u odsutnosti domaćina zakasnila na povratku s hodočasničkog puta u neko udaljeno pustinjačko naselje.

Hram u koji su me odveli nije bio ni pustinjački ni ortodoksni. (Ortodoksni su vrlo često u stilu južnoameričkih baroknih crkava sa zvonikom, vjerojatno smjesa sijamskog i portugalskog stila.) -- Politički gledano, ovaj je osebujni hram, iako bez šire važnosti, simptom opasnosti koju osjeća današnji cejlonski nacionalizam. To je prodiranje hinduizma na njemu svojstven način u život ove zemlje. Ali to ni De Silva ni Abeyasekera ne uzimaju i ne osjećaju s te strane.

Jedan od najaktualnijih i danas najčešće citiranih Buddhinih govora (između desetak hiljada) u krugovima buddhističke inteligencije je *Kalama-suttam*, gdje je Buddha rekao ovako pripadnicima plemena Kalama:

"Ispravno je, Kalame, da sumnjate i da ste neizvjesni. Nemojte se držati onoga što vam je nametnulo stalsim utuvljivanjem, ni tradicijom, ni glasinama, ni zato jer tako piše u svetim knjigama, ni zato što svi tako misle, ni na osnovu učenih dokaza, ni iz sklonosti prema jednom od nazora o kojima ste duže razmišljali... Kad se sami uvjerite da je nešto loše, onda to napustite..."

(*Anguttara-nikayo, III, 56*)

U razgovoru sa svojim učenicima o napretku u meditaciji, Buddha ih jednom zgodom pita:

"Kad ste to shvatili i uvidjeli, možete li reći:

-- Mi poštujemo svog učitelja, pa iz poštovanja prema njemu poštujemo poštujemo i ono što on naučava?

-- Ne, gospadine.

-- Zar ono što vi tvrdite, učenici, nije isključivo ono što ste sami spoznali, vidjeli i shvatili?

-- Da, gospodine."

(*Mađdhima-nikayo, govor 38*)

U našem slučaju, međutim, građani koji "misle o problemima" općenito, počinju da razmišljaju i o religijskim problemima sa stanovišta doživljajne vrijednosti i neposrednog očitovanja. I eto, svetište u koje su me doveli proizvod je te vrste razmišljanja, a još više neposrednog iskustva iskustava žednih bića koja motoriziranim i polu-motoriziranim snagama hrle za *tamašama* na sve strane!

Uostalom, i pojava koja je dovela do nedavne uspostave ovog svetišta, a u njegovoj blizini ayurvedske (narodno-medicinske) apoteke, nije nova. Ona neminovno potječe iz pradavnih vremena kad priprosti narod nije znao šta da počne s Buddhinom naukom, kad čak ni vrlina darežljivosti nije još postala osnovna teološka dogma. Priče iz *Ātaka* -- kao ona o zecu -- postale su u narodu (baš kao kasnije u Tibetu) zameci folklornog uobličjenja vjerskih obreda.

Jedan primjer: Nemirni duh jednog češkog *bhikkhu* doveo ga je, još prije rata, u predio najviših cejlonskih planina u središtu otoka. U želji da tamo uspostavi svoj pustinjački dom sam za sebe i za svoju esperantističku misionarsku djelatnost (za koju a *Āne* izgleda nisu pokazivali dovoljno interesa), naišao je u jednoj plantaži čaja na malo i ruševno, polu-nezakonito, ali popularno svetište, gdje se u vezi sa žetvom obavljaju divlji magični obredi jednom ženskom demonu *yakkhini* iz *Ātaka*. Čeh je pored tog svetišta zasadio stablo *bodhi* (probuđenja, pod kojim je Buddha doživio svoje duhovno probuđenje) i počeo svoj misionarski rad s univerzalnim perspektivama na tom uporištu narodnog vjerovanja i darežljivosti obožavalaca demonice koja je, ukroćena Buddhinom naukom, postala čuvar i savjetnik dobre žetve.

U Colombu ista iskonska potreba nalazi izraz pod kulturno-historijski malo zakučastijim okolnostima. Buddhizam ne može neposredno i potpuno zadovoljiti psihološku potrebu vjere u bogove. Kao religija on je u svakom pogledu očividno anemičan. Buddha je bio na svoj način negator bogova, više njihovog povlašćenog položaja u svijetu nego njihove egzistencije. U tom stavu nije u svoje vrijeme bio ni prvi ni jedini. Kult heroja (*Āina*) bio je već tada prastari oblik religije, jednako u Indiji kao i u Arabiji, odakle vuče korijenje *Āinizam*, a po njemu i *Āinski odmetnik Buddha*.

-- Tko su zapravo bogovi? -- To je za Buddhinog sljedbenika vječno otvoreno pitanje koje mora rješavati nekako neortodoksno. S druge strane morskog tjesnaca, koje Lanku odvaja od Indije, glavno je dostignuće hinduizma da je vjera u jednog boga opasna zbog fanatičkih posljedica. Ako je bog jedan, mora biti bezličan. Međutim, bezlični bog ne vodi računovodstvo o našoj darežljivosti i drugim potrebama neophodnim za dostojanstvo vjernika. -- Ali, zar u svakom stablu ne živi pokoje svjetlosno čudnovato biće -- duh iz nadljudskih svjetova? U vlastitoj bašči na najljepšim stablima svatko ima sandučić ili pleter od palmina lišća za svjećice koje se na svečane dane pale njima u počast. Uopće:

-- Zar još nikad niste doživjeli takvo nadljudsko biće? Ja sam se prije toliko godina jedne noći našao sam u *Āungli* osvjetljen kao reflektorima s nekoliko strana. Mogućnost da u okolici ima automobila bila je isključena, jer nema za njih prohodnih putova... Pa onda sve relikvije koje uvijek nalaze i dobivaju mediumatične duše, rukovođene nadahnutim snovima, za podizanje novih *Āetiya* (svetišta).

-- Da, zbilja, zbilja... Toga se sjećam, čitao sam u novinama...

-- Bogovi su *dayake*, darivaoci kojima moramo biti zahvalni. I oni tako služe u prvom redu Buddhi i njegovim sljedbenicima.

Tako mi je tumačila proročica, prije nego što sam i bio svjestan da govorim s osobom natprirodnih moći, domaćica skromne vile i nusprostorija u lijepom vrtu na prostranom travnjaku. Svjećice su gorjele na krupnim stablima, ljudi naokolo nije bilo mnogo, automobila pred ulazom bilo je više. Prvi je utisak bio malo egzotičnog koktel prijema (razumije se, trezvenjačkog).

-- Meditirati treba, ne u pustinjačkoj samoći, nego u svagdašnjem životu. Pravo ima Krishnamurti!

-- Šta mislite o tome, profesore?

-- Šta da mislim kad govorimo o čistom iskustvu!

Čisto parapsihološko iskustvo počinje. U posebnoj kućici, gotovo kolibi, širokoj jedva dva metra, a dugoj oko pet, ili manje, niskoj svega dva metra, s malim natkrivenim prostorom pred ulazom, nalazi se svetište proročice koja sama ne pripada nikakvom redu zbog ranije spomenutog nepostojanja ženskog buddhističkog reda, nego je "prema vani privatna osoba". U dnu prostorije, u lijevom uglu, nalazi se sam za sebe pod kvadratnom kupolom veliki Buddhin kip, kao i svi ostali simboli i idoli, od neukusno obojenog gipsa. Uz drugi zid postrance duž cijele prostorije iza poluprozirnog zastora od plastične mase nalaze se osvijetljeni kipovi indijskih i neindijskih božanstava: svemoćni Siva, mudra Sarasvati sa svojom tamburetinom, crni Krišna s frulicom, zatim jedna figura s muslimanskim fesom i turbanom, koja u ovakvim okolnostima novovjekog periferijskog panteona može biti čak i Muhamed, a donekle možda i Zarathuštra po persijskom izgledu, možda Guru Nanak ili Kabir, te konačno jedan Kinez -- Konfucije, Lao-ce, Mao-ce...? (Krista se ne sjećam.) Ispred bogova i duž drugog uporednog zida na uskim dugim stolovima nalaze se darovi bogovima, ili možda tačnije darovi bogova Buddhi i svim ostalim ljudima čije je on najčovječnije oličenje. Oponašanje Ramakrišninog shvaćanja jedinstva svih religija, ali u buddhističkom duhu. Atmosfera je vrlo zagušljiva. Dvadesetak osoba koje su napunile prostor smrde po prozaičnoj hrani, uključivši i trulu ribu. Znojenje tek počinje. Do sada je sve kao u ostalim buddhističkim hramovima, osim ikonografije.

Sam obred nije buddhistički nego u osnovi šamanski obred derviša galamdžija. Cijelo vrijeme, preko pola sata, više ručnih zvona ječi svom snagom. Intenzitet zvonjave mora da se po mogućnosti povećava, a ne smanjuje. To se postiže povremenim smjenama zvonara. Zvona idu od ruke do ruke. U početku sama proročica rukovodi velikim zvonom u određenom ritmu u kojem se urlaju molitveni tekstovi, *fortissimo* i *prestissimo*. Duvač dubokog, dugog i smirujućeg, ali zaglušnog tona školjke ima najteži zadatak da neprestano duva nanovo iz svojih posebno snažnih i širokih pluća. Mladi "svećenik" (ili glavni vršilac dužnosti čitanja molitvi) imitacija je brahmanskog svećenika, a nije

isključeno da je nepatvoren. Kao u južnoindijskim hramovima, ogrnut je samo do pojasa bijelim sarongom, a preko prsiju ima brahmansku uzicu. Usplahireni stariji gospodin, koji je vani vodio glavnu riječ (takav gospodin postoji u svakom boljem društvu; kod nas na "zapadu" je to obično dužnost dama), koji je isticao svoju sposobnost da meditira u vrevi i gužvi "običnog" života kao svjedok ispravnosti Krishnamurtijevog učenja, urla sada što brže može svete osmerce uz "svećenika", a istovremeno pazi budnim okom na proročicu da na vrijeme preuzme od nje veliko zvono kad se približi čas njenog transa -- samadhi -- i "lebdenja", i da osigura potrebni prostor za njen djelokrug. Taj se "djelokrug" sastoji od nekoliko divljih skokova šamanske proročice uvis. Ona u prvom trenutku nadahnuća raskida svoje ovosvjetske okove i uzdiže se u viši svijet božanstva koje se njom služi kao medijem. Tu ostaje "polu-lebdeći" tako treba shvatiti njenu nesposobnost da i dalje čvrsto stoji na vlastitim nogama dok je u transu. S rukama oslonjenim iza leđa na zid između Buddhinog ugla i strane bogova ostaje nepomična u kataleptičkom položaju, s glavom zabačenom unatrag i očima okrenutim prema gore. Uurlanje se nastavlja još bar desetak minuta dok njen trans postaje sve dublji. Zatim molitiva jenjava, svi se povlače iz hrama gdje ona najprije ostaje sama. Poslije se pojedinci vraćaju i stavljaju svoja pitanja, a proročica daje vidovite odgovore. Bolesnicima diktira ayur-vedske recepte.

Opisi dubokog transa poznati su mi uglavnom iz Ramakrišninog životopisa. Liječnik koji ga je u posljednjoj godini života liječio od raka motrio je pažljivo njegova kataleptička stanja, iako je nastojao da mu iz zdravstvenih razloga zabrani da se prepušta takvom stanju. Ustanovio je potpuni prestanak disanja i pulsa. Njegovi eksperimenti sa svetim zanosom ponekad su izazivali zgražanje, osobito kad bi kao u slučaju ustanovljavanja smrti stavljao svoj prst na oko zamrlog proroka. -- Naša je proročica, međutim, u svom transu vidljivo disala.

Mislio sam da je izlaskom iz hrama na svježi uzduh završena posjeta i da na travnjaku čekamo dok se i proročica povrati i ponovo pridruži nama kao domaćica da se oprostimo. Ali nije bilo tako. Njeno stanje transa u hramu traje duboko u noć. Kad se malo raščistila vreva nestrpljivih iščekivača njene nadljudske pomoći i savjeta, trebalo je da se i ja sa svojim pratiocem vratim u hram.

Šćućuren do njenih nogu nisam, prirodno, mogao da slijedim tok razgovora koji se odnosio na mene. Njen nešto izmijenjeni glas koji je postao krajnje sladunjav u tom je stanju glas nekog neznanog božanstva što je opsijeda i služi se njom za našu dobrobit. Svima je bogovima i nebeskim bićima dozvoljeno da ovdje odaju počast Buddhi i da time i sami stječu zasluge za oslobođenje od vlastite, tjelesno "neuobličene" egzistencije, od života daleko iznad naših zemaljskih dometa, ali ipak ograničenog iscrpljivošću zalihe njihovih dobrih djela po kakvima svemirska bića sa svih strana i iz svih rodova mogu da postignu privremeni položaj bogova. -- A zatim slijedi dramatičnost "pada bogova" i njihov "sumrak", ponekad i ispod naše ljudske razine u životinjsku, ili još gore, u stanja ukletih i prokletih duhova.

Takva je smjena bogova vrlo zorno shvatljiva i iz kolonijalne povijesti Sri Lanke. Portugalce su smijenili Holanđani, čiji su potomci još i danas nadasve poštovani "purgeri" (Dutch Burghers), zahvaljujući okolnosti da su Holanđani stvorili cejlonsku građansku klasu, jer su bili zainteresirani za nabavke kolonijalne robe iz unutrašnjosti zemlje pa su im trebali domaći posrednici u gradu, a vojske nisu imali dovoljno da pustoše po cijeloj zemlji. Jedini je izuzetak, koji se nije ticao Cejlonaca, bilo holandsko progonjenje portugalskih katolika kao odjek vjerskih ratova u metropolama kolonijalizma. Buddhiste su cijenili toliko da je zahvaljujući njima u 18. vijeku buddhizam obnovljen, do sada posljednji puta, od potpunog izumiranja. U tu su svrhu holandski brodovi doveli hitnu pomoć svećenstva iz Sijama i Burme. I Schopenhauer je iz cejlonske hronike tog vremena preuzeo (u 2. izdanje svoje disertacije *O četverostrukom korijenu načela dovoljnog razloga*) dugački izvod o vjersko-ideološkoj ograničenosti guvernera koji se trudio da shvati u razgovorima s učenim buddhističkim klerom, ali nije uspio, kako to da oni ne vjeruju u Boga-koji-je-stvorio-svijet niti u "prvi uzrok" takvog stvaranja nečega iz ničega.

I tako otmjeni purgeri žive do danas u svojoj gospodskoj četvrti Colomba, u "vrtovima cimta", mada pokoji manje autentičan mješanac i križanac zaluta i među buddhističke *bhikkhue* gdje do u duboku starost propovijeda *dayakama* Buddhinu moralnu nauku na čistom sinhalskom jeziku i žvače (i pljučka) betelovo lišće; ravan kao svijeća i kršan kao njegov suvremenik Adenauer (u slučaju koji će mi ostati zorno u sjećanju). U dokaz svemu tome moj je otmjeni osamdesetgodišnji purgerski kolega na pustinjačkom otoku pokazivao kako mu je bijela koža -- na trbuhu. A smjena kolonijalne vlasti uvijek je korisna onima koji pod prethodnim osvajačem nisu imali sreću, a onima koji jesu više ne može mnogo škoditi. Englezima nije nikad palo na pamet da progone purgere, a purgerima je itekako bilo stalo da se afirmiraju engleskom ukočenošću, još krućom od holandske. -- Ali to je prošlo! Danas (1966. g), preko noći, ne može svatko da "secuje" na Ameriku. Možda je lakše preko noći potkopati američke položaje.

U mojem skromnom slučaju uspostave veze s božanskim bićem koje prebiva u tropskoj vegetaciji vrtova u južnom predgrađu Colomba, jedna telepatska izjava je djelovala uvjerljivo. Božanstvo se najprije kratko osvrnulo na moje ranije živote i vjerske zasluge koje su me sada dovele ovamo. Zatim je potvrdilo jednu moju više-manje intimnu misao: Postići ću ovdje ono što želim u roku od pet mjeseci. To u mojem realističkom jeziku znači do isteka važenja vize i putne isprave (koja mi se nije nalazila u džepu, nego je bila pohranjena kod imigracionih vlasti). Na kraju mi je božanstvo obećalo svoju ličnu i neposrednu zaštitu za vrijeme boravka na otoku Lanka, osobito u zdravstvenom pogledu. Sada mogu u miru da proslijedim svoj hodočasnički put.

Beleška

[1] Indijska riječ *đungla* izgovara se sa *đ* nešto mekšim od našega, a ne turskim *dž*. [Natrag]

Rev. 4/3/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/pun_mesec.html

[Home](#) ---\ Veljačić

Budizam

Čedomil Veljačić

[Uvod -- Predgovor -- Historijski uvod -- Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji -- Buddhini govori o religiji](#)

[Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti -- Āhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I](#)

[Āhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II -- Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja \(*āhanam*\)](#)

[Plodovi isposničkog života -- Jedan sažet prikaz Buddhina učenja -- Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji](#)

[O buddhističkoj bibliografiji](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

ĀHANAM APSTRAKTNA UMJETNOST BUDDHISTIČKE KONTEMPLACIJE

I

Buddhistička kontemplacija je apstraktna umjetnost njegovanja šutnje.

Evo njenog prvobitnog određenja: "Šta je plemenita šutnja? -- Isposnik koji je stišao

zamišljanje i razmišljanje (ili zahvaćanje i razradu sadržaja svijesti) boravi u unutrašnjoj smirenosti, u usredotočenosti duha, u doseg drugog stepena zadubljenosti. To se stanje rađa iz sabranosti lišene zamišljanja i razmišljanja, uz prijatan osjećaj zadovoljstva. To se naziva plemenitom šutnjom. -- Ne zanemari plemenitu šutnju, ustali duh u plemenitoj šutnji, usredotoči duh u plemenitoj šutnji, saberi duh u plemenitoj šutnji!" (*Samyutta-nikaya, 21, 1*) -- "Uputno je njegovati bespredodžbenu sabranost. Sabranost bez predodžbi onome ko je njeguje i postojano vježba donosi bogat plod i bogatu nagradu." (S. XXII, 80.)

U mojoj modernizovanoj definiciji, riječi "kontemplacija" i "apstraktno" iziskuju prethodno razjašnjenje. Izraz "kontemplacija" upotrebljavam ovdje mjesto uobičajenijeg izraza "meditacija". Ti su izrazi preuzeti iz kršćanske mističke teologije i neadekvatno primijenjeni na istočne sisteme (yoga, sufizam., buddhizam). Kršćanska mistička teologija razlikuje tri stepena: prvi je molitva, drugi meditacija ili razmišljanje, redovno o onome što su drugi (autori molitava) već zamislili za nas, a treći kontemplacija, stanje svijesti koje bi jedino moglo da se usporedi sa stanjem o kojem je ovdje riječ. Odgovarajući buddhistički (pali) termini jesu: *bhavana* za meditaciju u širem smislu, *i dhanam* (sansk. *dhyanam*) u užem smislu u kojem sam tu riječ u gornjem tekstu preveo kao "zadubljenje". Riječ *bhavana* znači upravo njegovanje ili oplemenjivanje, doslovnije ono "bivanje" koje se zbiva zahvaljujući brizi oko uzgoja i njege (jer "mehaničkog" bivanja ni nema u svijetu patnje koji je jedini zbiljski svijet prema Buddhinoj riječi). U tome je i opreka takvog "bivanja" prema prirodnoj samoniklosti bića. Put *bhavane* je "plivanje nasuprot struji" ili presjecanje struje koju nazivamo "tokom života". Po namjeni i po izuzetnoj sklonosti onoga ko je sposoban da se usmjeri u tom pravcu, to umjeće zaslužuje naziv umjetnosti. -- "Apstraktnost" kontemplativne umjetnosti izražena je odsutnošću "konkretnog" predmeta ili razradive zamisli, isključenjem misaonog zahvata u doživljajni tok svijesti. U analogiji s likovnom umjetnošću upotrebljavam riječ "apstraktno" da naglasim apstrahovanje od predodžbenog sadržaja doživljavanja, njegovo "isključenje", a ne u smislu misaonog izgrađivanja pojmova putem intelektualnog uopćavanja (formalno-logičke apstrakcije). U nastavku ću razjasniti da

pod "bespredodžbenom" sabranošću ne treba shvatiti tzv. "praznu svijesi", stanje koje je psihološki nemoguće.

Izraz *đhanam* označava upravo introvertnu "zadubljenost" duha, karakterističnu za Buddhinu definiciju i metodu. Drugi srodni indijski sistemi *yoge* upotrebljavaju redovno izraz *samadhi* (sabranost) za odgovarajuće duševno stanje koje se postiže pravilnim sažimanjem "zrake pažnje" na jednu tačku. U određenju prirode te tačke bitno je razlikovanje buddhističke kontemplacije od "hinduističke", a i od kršćanskih metoda (koje su s valom srednjovjekovne mistike prodrle s istoka u Evropu). Određenje te krajnje tačke na kojoj se pažnja sažimlje i zaoštrava zavisi od metafizičke pobude ili umjetničkog ideala. Taj je ideal u hinduizmu i kršćanstvu određen likovnom konkretnošću imaginacije, dok jedino u Buddhinoj teoriji ostaje potpuno apstraktan, jer je odrediv jedino kao "ništavilo" ili poništenje cjelokupne uobličivosti svijeta i njegovih stvaralačkih principa -- vjerskih, umjetničkih ili spekulativnih. Nasuprot takvim pobudama, krajnji je cilj buddhističke kontemplacije "utrnuće" (*nibbanam*, sansk. *nirvanam*) ili "boravak u ništavilu, gdje je boravište duhovnih velikana". (M. 151)

Prema tome, mjesto "buddhistička kontemplacija" bilo bi bolje reći "buddhističko oplemenjivanje" ili "njegovanje". -- Oplemenjivanje čega? "Daha"? - Ne!
 Oplemenjivanje šutnje ili svijesti o ništavilu, u početnom stadiju, a kasnije ništavila samog. Jer ništavilo u Buddhinoj shemi kontemplativnih stanja i dostignuća, ništavilo kao doživljivo "područje ni-čega" (*akirićann'ayatanam*) u meditativnom "pročišćenju" i "oslobođenju" ("obuhvatnom spoznajom treba zahvatiti znanje i oslobođenje" istim mahom -- M. 149) -- ništavilo do kojeg spoznaja dopire uzdižući se najprije do "područja predmetno neomeđenog prostora", a zatim do "područja predmetno neodređene svijesti", pa do "područja ni-čega" -- to ništavilo nije krajnji domet meditativnog napora u tom specifičnom smjeru (koji nije ni osnovni ni jedini). Iza njega slijedi "područje ni-zamjećivanja-ni-nezamjećivanja" i konačno "prestanak" (a ne više "područje") "zamjećivanja i osjećanja". Iza doživljaja ništavila poništenje svijesti o ništavilu nije posljedica koja usljeđuje bez daljnega -- prema Buddhinoj

izvornoj analizi.

Šta, dakle, radim ovdje, na pustinjačkom otoku [73]? Njegujem umjetnost ništavila, polazeći od podešavanja alata kojim se ona služi. Taj alat Buddha naziva "čulo misaonog iskustva", a ne "sposobnost" mišljenja ili svijest uopće.

Uočavanje stvari "kakve jesu", bez uključanja teorijskih "shvaćanja" ili "nazora" (*ditthi*, sansk. *drišti*, grčki *doksa*), bez uključanja "viših" ili "općenitijih" umnih stavova, naziva Buddho čistim zrenjem ili ispravnom intuicijom (*vipassana*, grčki *eidos*). Bitna svrha *ne-transcendiranja* pojava u takvom pojačanom uočavanju izražena je u određenju osnovnih vježbi pažnje uputom da treba uočavati "tjelesne pojave u tijelu, čuvstva u čuvstvima, svijest u svijesti, a misaone sadržaje u misaonim sadržajima". "Onaj ko to stanje ispituje uvidom, provjerava ga, zahvaća ga neposredno, taj učvršćuje ono svojstvo mudrosti koje nazivamo njenom snagom... On promatra s potpunom unutrašnjom neutralnošću razuma koji je tako usklađen." (S. 54, 10, 2, 3) -- U tom najužem smislu osnovnih vježbi pažnje, buddhistička kontemplacija se naziva *sati-patthana* ili "postojanost pažnje".

II

Došao sam na ovaj pustinjački otok s jasno određenom namjerom da njegujem sposobnost unutrašnje šutnje, slijedeći vrlo specifičan postupak izražen u citatu na početku ovog pisma, tj. polazeći od isključenja "zamišljanja i razmišljanja", ili "intelektualne meditacije", kako se to obično naziva, kao glavne *prepreke* pročišćenju duhovnog haosa kojemu po prirodnoj nastranosti robuje čovječanstvo. Osnovnu psihološku situaciju koja konačno omogućuje ovakav neobični egzistencijalni zaokret i "plivanje nasuprot struji" razjašnjava Buddho ovako:

"Kad bi se ovaj život tijela, osjećaja, predodžbi, voljnog oblikovanja i svijesti sastojao isključivo od patnje, kad bi bio isključivo vezan za patnju, popraćen patnjom, a ne i

ugodnošću, onda bića ne bi čeznula za tjelesnošću, za osjećajima, za predodžbama, za voljnim oblikovanjem, za sviješću. Ali pošto u tom životu postoji i ugodnost, pošto je taj život vezan i za ugodnost, popraćen i ugodnošću bez patnje, zato bića čeznu za njim. Tom su čežnjom vezana, a tom vezom okaljana..." -- "Dok bića ne shvate u ovih pet vrsta zavisnosti užitak kao užitak, patnju kao patnju i odvrćenost od njih kao odvrćenost, dotle nisu sposobna da izbjegnu, da se oslobode okova, da dosegnu neograničenost duha." (S. XXII, 60 i 28.)

Potreba za unutarnjim otuđenjem od svijeta, uviđanje granica egzistencijalnog humanizma, uslovljeni su vanredno snažnim i vanredno intimnim doživljajem patnje i bojazni kao biti vlastitog bića; doživljajem koji osobito u slučajevima slabije svesnosti izaziva duševne poremetnje. Učitelji kontemplacije u japanskom zen-buddhizmu smatraju zrelim samo onoga kandidata koji više ne postavlja pitanja, nego *jeste* pitanje. Samo onaj ko je sam u pitanju, sposoban je da se odrekne osnovne prepreke -- samoga sebe. J. Krishnamurti, savremeni indijski mislilac, čija se egzistencijalna misao ovdje najočiglednije podudara s Buddhinom, izražava isti problem ovako: vjerski i drugi sistemi naučavaju identifikaciju "nižeg", "odvojenog" ili "relativnog" "sebe" sa apsolutnim bićem, božanstvom. Pri tome je bitno da negacija sebe ne bude poništenje, nego predaja i spasenje putem kapitulacije slabijega. (Nietzsche je dovoljno jasno opisao taj vid religioznosti i dosljedno tome izričito pretpostavio buddhizam kršćanstvu u "Antikristu"). – "Identifikuj se s obuhvatnijim, pa će ono čime smatraš sebe iščeznuti", kažu religije i filosofije apsolutizma. Ipak, nema sumnje, ističe Krishnamurti, "da je identifikacija još uvijek proces vlastitog sebe: ono što je obuhvatnije tek je projekcija 'mene'; tu projekciju ja doživljavam i time osnažujem svoje ja... Potrebno je potpuno odstraniti to žarište, a ne nastojati da ga opravdamo. Biti integralno inteligantan znači biti lišen sebe. Je li to moguće?" ("Prva i posljednja sloboda", 8. izd., London, 1961, str. 78-79).

Bez odstranjenja te prepreke, ni sa buddhističkog stanovišta nema mogućnosti za kontemplaciju, nego jedino za sanjarenje o bogovima, o "okultnim moćima", a najčešće o sticanju božanskih moći stajanjem na glavi i drugim mnogo težim

asanama yoge. Tjelesni položaj, način disanja ili vježbe mišića u bilo kakvoj izdržljivosti, osim možda u mirnom uspravnom sjedenju duže vremena dok traje zadubljenje, nisu važni u buddhističkoj metodi "čiste pažnje" (*sati-patthanam*). U buddhističkim meditacionim centrima vrlo su često isključene Buddhine slike i kipovi, brojanice, pa čak i čitanje Buddhinih govora. Onaj ko je odlučio da izvrši napor, ne treba više ni Buddhinu pomoć.

Nije rijetka pojava ni na ovom otoku, gdje nema nikakve pouke o meditaciji ni kontemplaciji, gdje je pretpostavka pustinjačkog života unutarnja dozrelost, da stižu stari i mladi, zaređeni i nezaređeni gosti u želji da pokušaju i ustanove jesu li uopće sposobni za "meditaciju". Nije izuzetno ni to da im treba po nekoliko godina da se uvjere da to nisu, da je dublji poriv koji ih je doveo ovamo bio okultistički (sticanje "moći"), a ne meditativni (postignuće smirenja, *samatha*, cilj *đhane* po definiciji). Većina "spiritualista" u takvim i u drugim slučajevima nije svjesna suštinske opreke između Buddhina učenja i okultizma. Okultizam je vjera u "božanski plan" svijeta i želja za saradnjom sa bogovima na tom planu. Nasuprot tome, Buddhin čuveni "negatorski" stav glasi:

"Kroz bezbroj sam života, nošen tokom zbivanja,

uzalud tražio graditelja tog zdanja.

Mučna je trajnost preporađanja.

Graditelju, sada si uočen! Više me nećeš kućiti!

Slamljeni su svi potpornji, istrgnuta greda svoda.

Duh se iščahurio iz sumnje. Konačno je uništena žeđ života."

Dhamma-padam,

"Rušilac je isposnik Gotamo!" -- i protivnik svih božanskih planova svijeta i svemira, svih razmišljanja i gledišta "o prošlosti i budućnosti".

III

Prva poteškoća koju treba da razjasnim u tekstu kojim određujem svoj stav i definiciju kontemplacije, na prvi pogled je formalne prirode: temeljna ugaona tačka zadubljenja određena je drugim stepenom *đhanam*. Šta je s "prvim stepenom"? Zar i on ne spada u meditativna dostignuća o kojima je riječ? Moj odgovor je: u užem smislu o kojem govorim, ne!

Moje polazno, isključivo doživljajno snalaženje među tim skolastički vrlo izrazito formuliranim i raspoređenim strukturama određeno je stavom principijelne neortodoksne subjektivnosti, stavom na kakvom se od 6. vijeka n.e. osniva do danas neprekinuta i dovoljno živa tradicija buddhističkog sistema *đhanam* (kineski *č'an*, japanski *zen*) To je stanovište tada odredio indijski misionar u Kini, Bodhidharma, riječima:

*"Nezasnovan ni na riječi ni na slovu,
nezavisan prenos, sam pa sebi, mimo svake pouke,
neposredno usmjeren na čovekov duh,
buđenje njegove iskonske prirode,
po kojoj čovjek ozbiljuje budnost (buddhattam)."*

Osnovna struktura kontemplativnog zadubljenja, *đhanam*, je četverostepena. Prvi je stepen obilježen kao *sa-vitakko*, *sa-viĉaro*, ili popraćen "zamišljanjem i razmišljanjem" (misaonim zahvatom i razradom), pa je zbog toga više meditativan nego kontemplativan: "Isposnik, kad isključi čulne težnje i nećudoredne doživljaje, boravi u dosegu prvog zadubljenja. To se stanje, popraćeno zamišljanjem i razmišljanjem, rađa iz osame uz prijatan osjećaj zadovoljstva." -- Usporedba uz taj opis glasi: "Kao kad bi vješt kupališni stručnjak ili njegov pomoćnik sasuo prah za pranje u mjedenu posudu, pa ga zamijesio postepenim škropljenjem vodom dok sapunjava kugla ne upije vlagu, ne postane promoćena i zasićena vlagom izvana i iznutra, ali tako da se voda ne cijedi iz nje -- isto tako isposnik napaja i oplahuje,

ispunja i prožimlje cijelo tijelo tim prijatnim osjećajem zadovoljstva poniklim iz osame, tako da mu nijedan dio tijela ne ostaje nezahvaćen tim osjećajem."

Uz opis drugog zadubljenja ponavlja se slijedeća usporedba: "...Kao jezero ispunjeno vodom koja u njemu izvire, a nema priliva vode ni s istoka ni sa zapada, ni sa sjevera ni sa juga, pa ako ni kiša ne padne s neba od vremena na vrijeme, ipak će u tom jezeru svježa voda strujati, napajati ga i oplahivati, ispunjati i prožimati tako da nijedan dio jezera ne ostane izvan dosega svježe vode..."

Opis trećeg stepena glasi: "A zatim, odvrćući se i od osjećaja prijatnosti, boravi ravnodušan, pažljiv i sabran, pa tjelesno doživljava ono zadovoljstvo koje oplemenjena bića izražavaju riječima: 'Ko je ravnodušan i pažljiv, živi zadovoljno.' -- Tako boravi u dosegu trećeg zadubljenja". "Kao što u jezeru s bijelim, crvenim ili plavim lotosovim cvjetovima neki bijeli, crveni ili plavi cvjetovi, iznikli pod vodom, ne izlaze na površinu, nego cvjetaju pod vodom, pa ih svježa voda napaja i oplahuje, ispunja i prožimlje od korijena do vrha latica..."

Četvrti stepen: "A zatim napušta zadovoljstvo i nezadovoljstvo. Kad tako iščeznu dotadašnje radosti i žalosti; isposnik boravi u dostignuću četvrtog zadubljenja. To je stanje bez zadovoljstva i nezadovoljstva pročišćeno ravnodušnom pažnjom." ... "Kao da neki čovjek sjedi zaogrnut bijelim platnom od glave do pete, tako da mu nijedan dio tijela ne ostane nezaogrnut tim bijelim platnom, tako i taj isposnik sjedi ispunjavajući i prožimljući cijelo tijelo čistoćom srca; tako da mu nijedan dio tijela ne ostane neprožet čistoćom srca."

Isticanje da je *tijelo* predmet prožimanja u svim tim stanjima ima posebnu važnost i značenje u Buddhinoj filosofiji. Takvim naglaskom Buddho često ističe akozmičnost svoga humanizma: "Ja tvrdim da je upravo u ovome tijelu, manjem od dva metra, sposobnom da osjeća i misli, sadržan svijet, nastanak svijeta, prestanak svijeta i put koji vodi do prestanka svijeta." (*Anguttara-nikayo, IV, 5*) Vrlo često Buddho ističe da su "plodovi" njegova učenja uočljivi neposredno "u ovome životu", bez obzira "da li postoji ili ne postoji drugi svijet", "duša" i "bogovi". "Ovo je učenje djelatno u ovom

životu, nije zavisno od vremena, traži od čovjeka da dođe i vidi, svrhovito je, shvatljivo po sebi razboritom čovjeku." Poziv "dođi i vidi!" (*ehipassiko*) postao je jedno od najčuvenijih obilježja Buddhine nauke. Buddhino je učenje neprekidan izazov "bogovima"; izazov, doduše, na koji se bogovi često odazivaju kao sagovornici u njegovim razgovorima, ne manje nego upravo spomenuti bezvjerci kojima Buddho razjašnjava da vjera u život poslije smrti nije uslov za slijeđenje njegove nauke.

IV

Polazeći od tih pretpostavki, treba razjasniti ranije istaknuti stav: zašto usredotočujem pažnju od početka na drugi, a ne na prvi stepen zadubljenja? -- Kratko rečeno zato, jer stanje zamišljanja i razmišljanja nije stanje šutnje, nego psihološki glavna prepreka tom stanju. Iz komentarskih razjašnjenja doživljajnih stanja "zamišljanja i razmišljanja" (*vitakka-viċaro*) nije teško shvatiti u kojem se smislu treba njima poslužiti u polaznim vježbama isključivanja sadržaja svijesti, u plivanju protiv struje samog tog misaonog procesa. Na jednom mjestu u vezi s time Buddho kaže da onaj ko želi da prepliva vodenu struju ne smije dopustiti da ga val ponese nizvodno, a ne smije se iscrpsti ni u neposrednom prsnom napadu protiv valova pokušavajući da se kreće uzvodno.

Od usporedbi kojima Buddho nastoji da razjasni odnos "zamišljanja" prema "razmišljanju" i postepenost njihove izolacije, najizrazitije djeluju usporedbe s gongom: "Iako ta dva stanja nisu uvijek odvojena, zamišljanje je prvi zahvat razuma. Taj je zahvat grub i početni pokret kao udarac u gong. Razmišljanje je stanje usidrenosti razuma. Ono se istančava trajnim pritiskom specifične suštine predmeta, pa se može usporediti s odzvanjanjem gonga. Zamišljanje počinje kao zahvat svijesti u času ispoljenja predmeta misli, kao što ptica širi krila kad hoće da uzleti. Stav razmišljanja je miran i približuje se neposredovanju svijesti, kao ptica koja se uzdigla pa lebdi mirno raskriljena." (Buddhaghoso, *Visuddhi-magga*, 4, 89.) -- U produžetku iste usporedbe s gongom značajne su Buddhine riječi: "Ako umukneš

kao napukli gong, dosegao si *nibbanu* (*nirvanu*, utrnuće)." (*Dhamma-padam*, 134)

Odavde se vidi da "zamišljanje" i "razmišljanje" ne treba shvatiti kao zamišljanje-i-razmišljanje, kao dva ravnomjerna, istovremena ili čak nerazdvojiva procesa. Upravo njihovo razlučivanje, isključenje zahvata novih sadržaja u analitičkom toku razmišljanja, omogućava postepeno isključenje prvoga, a zatim uspješno usporavanje, suzbijanje i gašenje drugoga u potpunoj šutnji ili, bolje rečeno, zamuklosti. U tom smislu Buddho uvijek ističe važnost čiste analitičke funkcije mišljenja, pa je i jedno od najranijih imena koje je obilježavalo njegovu školu još za njegova života bilo *vibhaḍḍa-vado* ili "analitička teorija." Tom metodom Buddho dokazuje u krajnjoj liniji ništavilo "svijeta" i "sebe" (ili "duše"). Zbog raščlanjivosti zamišljanja i razmišljanja dijeli se već u nekim izvornim tekstovima ljestvica od četiri zadubljenja (*ḍhanam*) u petostepenu shemu, tako da se "zamišljanje" (zahvaćanje sadržaja) isključuje na prvom, a "razmišljanje" (analitička razrada) na drugom stepenu.

V

Dosadašnji osvrt na doživljajnu, a ne toliko na predmetnu stranu strukture *ḍhanam*, dovoljan je možda za razjašnjenje polaznog usredotočenja pažnje na drugi, a ne na prvi stepen zadubijanja. Bitno obilježje drugog stepena je *ekodi-bhavo* ili upravo "usredotočenost", u najužem smislu, pažnje koja "biva zaoštrena na jednu tačku". Ta je tačka krajnje moguće zaoštrenosti pažnje upravo predmet svijesti na tom stepenu. Radi se, dakle, jedino o prikladnom izvoru takvog predmeta. Ni zamišljanje ni razmišljanje to po svojoj prirodi nisu. Doživljaj "sreće", "zadovoljstva" i "smirenosti", obilježja su prvog stepena zadubljenja; raspoloženja koja stvara istrajna koncentracija u misaonom radu ili, u disciplini fantazije, usredotočenost na stvaralački rad umjetnika, dovoljno su poznati plodovi meditativnog napora i "nadahnuća" koje njime rukovodi. Onaj ko tim stepenom zadubljerja i mogućnostima

izražaja njegovih plodova nije više zadovoljan, ko posumnja u svoju "društvenu misiju" ili ko u tim plodovima ne može da nađe adekvatnu vrijednost svom polaznom nadahnuću -- a to prije ili kasnije doživljava i najveći umjetnik -- taj počinje da teži za povratkom na izvornu tačku svojih nadahnuća, pa ako je nemir doživljava u njemu dovoljno snažan i mučan, prodire do pitanja: je li moguće održati čisto nadahnuće, suspregnuto od struje predmetnosti čija nas bujica zanosi i odnosi željenim i neželjenim tokovima ostvarivanja "zamisli; gdje se u razradi polazna snaga nadahnuća rasplinjuje u beskrajnom diferenciranju svijeta i tone u bezdan zablude? Je li moguće takvo "uzvodno" prodiranje do izvora nadahnuća?

VI

Iz indijskog sistema *yoga* izrodilo se i vjerovanje da se čovjek rađa s predodređenim brojem udisaja i izdisaja. Ko polagano diše i uspije da više ili manje potpuno suzdržava dah, taj prema tome vjerovanju time produžuje svoj život -- a naziv za "život" i "dušu" u staroj teološkoj terminologiji bio je jedan te isti: "*đivo*". Tek s pojavom pojma "sebe" spekulacije o duši prelaze iz magijskog u metafizičko spekulativno područje. (Buddho svoju negaciju duše u najvažnijim govorima o tom predmetu izričito primjenjuje i na pojam duše kao *đivo* i kao *atma*, pali *atta*. U slavenskim jezicima, bližim shvaćanjima *yoge* o životu nege što su indijski, i "život" i "duša" vezani su za predodžbu "daha", "disanja" i "nadahnuća".

Sistem *yoga* nije indoevropskog (vedskog) porijekla nego mnogo starijeg, indosumerskog. To u osnovi važi za analitičku podlogu atomske i psihofizičke strukture u srodnom sistemu *samkhya* iz prebuddhističkih vremena. *U yogi* je disanje klasični životni materijal umjetnosti koncentracije duha (*samadhī*), odakle religijsko nadahnuće treba da crpe svoj prvobitni neposredni uvid (*veda*) i smisao. S vremenom *yoga* postaje sve više sistem fizičkih vježbi uz pretpostavku o automatskom postizanju određenih psihofizičkih dostignuća koja se proširuju do fantastičnih granica natprirodnih "moći".

Buddho je preuzeo osnovne tehničke elemente *yoge* i naučne pretpostavke *samkhye*. Među ta "tehnička" sredstva spada i disanje kao prvi, iako ne i jedini "tjelesni" materijal kojim se služi i Buddhina umjetnost *đhanam*. U osnovnom tekstu Buddhina učenja o kontemplaciji i meditaciji uopće, u *Sati-patthana-sutti* (D. 22 i M. 10) polazno je pitanje: "Kako isposnik sprovodi vježbu promatranja tijela u tijelu? -- Otišavši u šumu, u podnožju nekog stabla, ili u praznoj prostoriji, isposnik sjedi skrštenih nogu držeći tijelo u okomitom stavu, s ustaljenom pažnjom. On uz potpunu pažnju udiše, uz potpunu pažnju izdiše. Udišući dugi dah zna: 'Udišem dugi dah'; udišući kratki dah zna: 'Udišem kratki dah'. Izdišući dugi dah zna: 'Izdišem dugi dah'; izdišući kratki dah zna: 'Izdišem kratki dah'. 'Udahnut ću svjestan cijeloga tijela', tako se vježba. 'Izdahnut ću svjestan cijeloga tijela', tako se vježba. 'Udahnut ću smirujući tjelesne funkcije', tako se vježba. -- Kao što vješt tokar ili tokarski pomoćnik kad preduzme dugi okret zna: 'Sada vršim dugi okret', a kad preduzme kratki okret zna: 'Sada vršim kratki okret', isto tako i isposnik udišući dugi dah zna..."

Bitna je razlika između *yoge* i Buddhinog sistema u ovome: "tehnika" *yoge* postala je (u modernim vremenima sve više i više) "neutralna" i primjenjiva "u mnoge svrhe", neovisno od moralnih pretpostavki, "neutralno" sredstvo za sticanje "moći". U slijedećem dijelu ovog poglavlja razjasnit ću zašto u buddhizmu nijedna od ovih pseudonaučnih parola nije prihvatljiva. Na ovom je mjestu važno istaći jedino osnovnu tehničku razliku koja nije bez važnosti za cjelokupni moralno-filosofski problem: u *yogi* se vrše vježbe *disanja* koje se umjetno modelira da bi se postiglo određene fiziološke učinke. (O specifičnoj fiziologiji tzv. *kundalini-yoge* reći ću nešto više u dijelu o svojoj kontemplacionoj praksi.) -- Nasuprot tome, u buddhizmu se ne radi uopće o vježbama *disanja*, nego isključivo o *vježbanju pažnje*. To se uvijek i svuda posebno podvlači. Ako onaj ko vježba *đhanu* upotrijebi *disanje* za svoj početni materijal (a to nije neophodno), onda mu *disanje* služi jedino kao minimalna podloga na koju želi da sažme zaoštrenu zraku pažnje u ranije spomenutom smislu. Upravo zbog toga bitna je pretpostavka da *disanje* mora ostati u prirodnim granicama svojih funkcija. Zato se ni gornja Buddhina uputa ne može primijeniti doslovno tako da se u

toku jedne iste vježbe mijenja vrsta i namjena po redosljedu u formuli ili inače. Očito je da citirani tekst nema namjenu, a ne bi bio ni dostatan, da posluži kao neposredna praktična uputa. I na to ću se osvrnuti opširnije u dijelu o praksi.

Osim disanja Buddho spominje i druga sredstva koja mogu da posluže istoj svrsi, iako ne uvijek u istoj mjeri i u posve istom smislu. Iz svega toga razvio se u komentarskoj književnosti ranoga buddhizma sistem "predmeta" povoljnih za koncentraciju (*kammatthanam*), među kojima su na prvom mjestu i za našu svrhu najvažniji deset *kasina* ili "obuhvatnih (tj. prostorno neograničenih, amorfnih) cjelina": (a) fizički elementi u svom "čistom", neuobičajenom stanju: zemlja, voda, vatra, uzduh; (b) boje: plavo, žuto, crveno i bijelo; (c) svjetlost i prostor. Slijedeća vrsta *kammatthanam* je promatranje "obilježja" raznih stadija raspadanja na lješevima. Ova vrsta predmeta služi prvenstveno razvijanju gađenja, jednog od životnih raspoloženja pesimizma i odrođavanja kojima Buddho pridaje osobitu pažnju. Zatim dolaze stanja velikodušnih čuvstava -- sućustva, sažaljenja i suradosti -- koja konačno treba da dovedu do ravnodušnosti iz opisa četvrtog stepena zadubljenja. Slijedeća grupa su četiri stepena "neoblikovanog zadubljenja" (*arupa-dhanam*), koje ću pobliže razjasniti u nastavku.

VII

Pošto sam težište svog napora odredio na drugom stepenu zadubljenja, *dhanam*, bilo je najvažnije da s toga stanovišta razjasnim odnos prema prvom stepenu. Iako treći i četvrti stepen ostaju izvan toga neposrednog dosega, smatram da i njihov uzajamni odnos slični donekle odnosu između prvog i drugog stepena, tako da i treći dobiva tek relativnu važnost prelaznog doživljaja, dok drugi i četvrti znače suštinska dostignuća *dhanane*. Iz ranije navedenog opisa četiri stepena, izgleda shvatljivo da je već na prvom stepenu polazna pretpostavka shvaćanje i prihvaćanje krajnjeg cilja četvrtog stepena, a to je stanje ravnodušnosti i apatije zbog odvrćenosti od svijeta osjetnog i misaonog doživljavanja (zahvata u iskustvo) i proživljavanja "hlađenja" i "gašenja"

impliciranog u značenju riječi *nibbanam*.

"Tehnika" kontemplacije ovdje nije neutralna u smislu da obećava korisnu primjenu "u mnoge svrhe", kako se često ističe kad je riječ o "instrumentalnosti" i moralnoj neutralnosti *yoge*. Ozbiljna tehnika meditacije i kontemplacije neutralna je jedino u pogledu samih tih tehničkih sredstava, a ne u pogledu "mnogih ciljeva" kojima bi mogla ili trebala da posluži. Kad Buddha svoju kontemplacionu metodu "postojane pažnje" (*sati-patthanam*) naziva "jedinim" ili "jedinstvenim putem", onda već iz osnovnih tekstova neposredno proizlazi da želi naglasiti upravo jedinstvenost nedvosmislene svrhe -- "ohlađenja", "gašenja" i konačnog "utrnuća životne žeđe". Tu svrhu naglašava i inače uvijek kad ističe da je spreman raspravljati jedino "o onome što je korisno, što je osnov asketskog života, što dovodi do gađenja, do odvrćanja od strasti, do prestanka, do smirenja, do potpunog shvaćanja, do savršene mudrosti, do utmuća (*nibbanam*)".

Buddhistička kontemplacija ima vrijednost jedino za onoga ko je sposoban da se odvrati od svjetovnosti u dvostrukom smislu: prvo, uvidjevši granice filozofskog humanizma i pozitivni smisao otuđenja; mada već iz konteksta dosadašnjeg opisa treba da bude jasno u kojem je smislu taj humanizam (sa savremenog egzistencijalnog stanovišta) polazna tačka i isključivo čvrsto omeđeno područje meditativnih i kontemplativnih napora; drugo, odrekavši se halucinatornih "teističkih" i naivno-realističkih (npr. gimnastičkih) ideala i ciljeva u primjeni "tehnik" *yoge*. *Dhanam* je svjestan i odrješit pristup ništavilu i ništetnosti života. Da suočenje s ništavilom može da bude i neočekivano i u tom smislu nesvjesno, na tu je za naše vrijeme vrlo simptomatičnu pojavu upozorio Sartre u romanu "Mučnina". -- Sa stanovišta buddhističke kontemplacione discipline svjestan korak u ništavilo, težnja za utrnućem instinktivnog života, može da uslijedi jedino iz stanja ravnodušnosti, iz ideala apatije koji je i na "Zapadu", u kasnoj antičkoj filozofiji, bio filozofski ideal *par excellence* i konačna postao sinonim za riječ "filozofija" tako dugo dok je filozofija još bila izraz zbiljskog stava misaonog čovjeka prema životu.

Upotreba grčkog izraza *apatheia* za pali *upekha* iziskuje razjašnjenje u vezi sa strukturnim obilježjima trećeg i četvrtog stepena *ḍhanam*. -- Buddhina teorija etičkog rasuđivanja osniva se na njegovoj psihološkoj teoriji o tri osnovna kvaliteta čuvstava: ugodno, neugodno i ni-ugodno-ni-neugodno čuvstvo. U opisu trećeg i četvrtog stepena Buddho upotrebljava isti izraz *upekha* za ravnodušnost. Ipak je iz opisa jasno da na trećem stepenu ravnodušnost označava pozitivni doživljaj ravnoteže (ataraksija) koji se osjeća kao unutrašnje zadovoljstvo. (Kant opisuje isto stanje pod nazivom *Selbst-Zufriedenheit*.) Na četvrtom stepenu taj pozitivni čuvstveni doživljaj biva isključen iz svijesti, a "treće čuvstvo" postiže svoje savršenstvo. -- Teorija o tri kvalitete čuvstava, osnovana na pretpostavkama fiziologije osjetnih organa (jasno izraženim u Buddhinoj dvanaestočlanoj formuli "uzajamnog uzrokovanja") djeluje moderno, gotovo savremeno. Dok je u prvoj polovini 20. vijeka još postojala katedarska "sistematska psihologija" u Evropi, postojali su i predstavnici teorije o ista tri kvaliteta čuvstava. Jasno je da ni isključivo svođenje psihologije na fiziologiju, a ni behaviorističke tendencije koje su pri tome prevladale, nisu pogodovala dubljoj razradi ovakvih u osnovi fenomenoloških teorija.

U tom smislu opis trećeg i četvrtog stepena djeluje kao opis jednog simultanog doživljaja. Ipak, u razradi opisa doživljajnih stanja postepenog kontemplativnog zadubljivanja osobita se važnost pridaje upozorenju da je na svakom stepenu i na svakom prelazu potrebno obratiti posebnu pažnju na okolnost da stanju potpunog dostignuća uvijek prethodi vrlo izrazito stanje približavanja (doživljaj liminalnog stanja). Prema tome je moguće psihološki shvatiti stanje trećeg stepena kao uravnotežavanje, približavanje krajnjem cilju apatije. S takvog gledišta moguće je također sva tri stepena koja prethode posljednjem, a pogotovo drugi i treći, shvatiti u istom smislu uravnoteženja putem smirenja toka do-življavanja i pro-življavanja. U tom se slučaju treći stepen ispoljava kao nespecifičan i prelazan, ali odrediv na dva načina, iz pretpostavke isključenja zamišljanja i razmišljanja, postupka koji nas dovodi do tog stanja, i sa stanovišta cilja kojemu konačno vodi na krajnjem stepenu.

O samom četvrtom stepenu na osnovu dosadašnjeg prikaza nije potrebno dodati

ništa više. To je doseg utrnuća (*nibbanam*).

VIII

Ipak, time opis strukture *đhanam* u cjelini nije još završen. Do sada opisana četiri stepena nazivaju se stručno *rupa-đhanam* ili "oblikovano zadubljenje". "Oblikovanje" se sastoji u redukciji (grčki *epohe*, u osnovnom smislu u kojem ga primjenjuje Husserl) [74] snaga koje oblikuju iskustvo iz nutrine doživljajnih sposobnosti, ili transcendentálnih činilaca doživljaja (*noesis*). Slijedeća *shema 1.* u prvoj koloni sadrži funkcije spoznajne svijesti (*cogito* u najširem Descartesovu i Husserlovu značenju) koje još nisu reducirane. Smanjivanje tih funkcija iziskuje osnaženje pažnje (2. kolona). Tome sažimanju odgovara (u 3. koloni) svođenje intencionalne relacije noematske (predmetom određene) svijesti na "nulu" (pali *sunnam*):

Shema 1

Redukcija spoznajnih sposobnosti (<i>noesis</i>)	Oснаženje pažnje	Usmjerenost na predmet -- noematska intencija
1. <i>đhanam</i> Pojmovno zahvatanje ("zamišljanje") -- <i>vitakko</i>	Redukcija čuvstvenih i voljnih pobuda	Izolacija (<i>ćitta-viveka</i> , <i>epohe</i>)
Analitička razrada ("razmišljanje") -- <i>vićaro</i>		Učvršćenje strukturnog sklopa
Oduševljenje -- <i>piti</i> Zadovoljstvo -- <i>sukham</i>		
2. <i>đhanam</i> Oduševljenje -- <i>piti</i> Zadovoljstvo -- <i>sukham</i>	Redukcija intelektualnih stavova -- <i>ditthi</i> (grčki <i>doxa</i>)	Sabranost na jednu tačku -- <i>samadhi-đa ekodi-bhavo</i>

3. <i>đhanam</i> Zadovoljstvo -- <i>sukham</i>	Ravnodušnost -- <i>upekkha</i>	"Ravnodušnost prema oblikovanju i prema uvidu" [75]
4. <i>đhanam</i> Ravnodušnost -- <i>upekkha</i>	Čistoća pažnje	Oslobađanje duha -- <i>ćeta-vimutti</i> Redukcija intencionalnih zahvata na čisti tok svijesti -- <i>bhavanga-soto</i>

Napomena: Na trećem je stepenu "ravnodušnost" (*upekha*) obilježena (u 2. koloni) kao "osnaženje pažnje" u napornom održavanju *ravnoteže* svijesti. Na četvrtom stepenu ravnodušnost je konačni i učvršćeni krajnji doseg kontemplativne sposobnosti (u 1. koloni). Za helenskog filozofa Pyrrhona iz Elide (koji je bio u pratnji Aleksandra Velikog u pohodu na Indiju i odande donio učenje *o epohe*, koje je preuzeo vjerojatnije od đaina nego od buddhista[76]) kaže se da je njegovao niz asketskih vrlina obuhvaćenih pod pojam *epohe*, među kojima se uz vrlinu *apatheia* (nepodložnost strastima) spominju *adiaphoria* (ravnodušnost) i *isostheneia* (uravnoteženost). Ako Buddhin pojam *upekha* prevedemo Pyrrhonovim *apatheia*, onda bi njegovu konotaciju na trećem stepenu *đhanam* mogli obilježiti terminom *isostheneia*, a na četvrtom stepenu terminom *adiaphoria*. Opis vrlina koje obuhvaća Pyrrhonovo učenje o *epohe* (ili suzdržavanju od suda da bi se održao duševni mir) bogatiji je terminima i osjenčenjima nego Buddhin.

Osnovnoj strukturi *rupa-đhanam* odgovara kao noematski korelat druga, također četveročlana struktura *arupa-đhanam* ili "neoblikovanog zadubljenja", a odnosi se na ustrojstvo doživljajnih *sadržaja* (*noema*) zahvaćenih nabrojanim sposobnostima funkcije *cogito* u spomenutom značenju. Iz slijedećeg opisa postaje vidljivo zašto su ta najšira obilježja kategorijalnih područja (*ayatanam*) nazvana "neoblikovanim" (*arupam*) područjima doživljajnosti:

"Kad isposnik potpuno nadiđe predodžbe oblika, kad iščeznu suzbijene predodžbe, kad odvрати pažnju od predodžbi raznolikosti, onda dostiže do spoznaje da je prostor neograničen i boravi u području prostorne neograničenosti (akasanañćayatanam).

-- Kad isposnik potpuno nadiđe područje prostorne neograničenosti, onda dostiže do spoznaje da je svijest neograničena i boravi u području neograničene svijesti (viññanañćayatanam).

-- Kad isposnik potpuno nadiđe područje neograničene svijesti, onda dostiže do spoznaje da nema ničega, i boravi u području ničega (akiñćaññayatanam).

-- Kad isposnik potpuno nadiđe područje ničega, onda dostiže područje ni-predočavanja-ni-nepredočavanja i boravi u tom području (nevasañña-nasaññeyatanam).

-- Kad isposnik potpuno nadiđe područje ni-predočavanja-ni-nepredočavanja, onda boravi u dosegu prestanka predočavanja i osjećanja."

Važno je primijetiti da ovo posljednje dostignuće nije više obilježeno kao "područje". To je krajnji i ustaljeni domet kontemplativne umjetnosti šutnje.

U *shemi 2.* četiri stepena *rupa-đhanam* su obilježena karakteristikama sažetim iz strukturne analize u *shemi 1.* Njima pojedinačno odgovaraju, u stavovima 5-8 (u drugoj koloni) kategorijalna područja (*ayatanam*) noematskih korelata na koje se odnose prema opisu strukture *arupa-đhanam*.

Shema 2

<i>Rupa-dhanam</i> (noetsko područje)	<i>Arupa-dhanam</i> (noematsko područje)
1. Polazni stepen intelek tualne djelatnosti -- <i>cogito (vitakka-vi'caro)</i> .	5. Područje neograničencg prostora <i>(akasaitan'caya tanam)</i>
2. Isključenje intelektualne djelatnosti <i>(avitakka-avt'caro)</i>	6. Područje neograničene svijesti <i>(virinanari'cayatanam)</i>
3. Uravnoteženost pažnje <i>(upekhako satima)</i>	7. Područje ničega <i>(akin'cannayatanam)</i>
4. Ravnodušnost čiste pažnje <i>(saci-parisuddhi-upekha)</i>	8. Područje ni-predočavanja-ni-nepredočavanja <i>(neva-sañña-nasaññayatanam)</i>

Napomene: "Prirodni stav" fenomenološki nereducirane svijesti (*cogito* u sklopu Husserlove terminologije) sastoji se u djelatnosti zahvaćanja svijeta u modusima njegove datosti i u intelektualnoj asimilaciji (teorijskoj razradi i praktičkoj primjeni). Taj "grubi" (*sthulam* u analognoj indijskoj terminologiji) materijalni svijet dat je *cogitu* najprije u prostornim dimenzijama. I vremenska se dimenzija u procesu logičke analize (*vitakko*) svodi na prostornu. [77] U tom procesu intelekt upotrebljava svijet za "hranu" (*aharo*). Beskonačnost svijeta je beskonačnost "gladi" i "žeđi". U tom je smislu analitička funkcija *vitakka-vi'caro* kategorijalno uslovljena uzajamnošću s transcendentalo-estetskom strukturom "bezgraničnosti prostora".

Redukcija logičko-diskurzivne funkcije *vitakka-vi'cara* znači dosljedno tome istovremenu redukciju noematskog sadržaja svijesti-o-svijetu, ili svijesti "razaznavanja" (*viññanam*) na prazne kategorijalne oblike spoznajne svijesti uopće. Neograničenost prostora je koekstenzivna s

neograničenošću svijesti.

Redukcija ekstrovertne (*bahiram*) na introvertnu (*ađđhattam*) dimenziju dobro je poznata modernoj fenomenološkoj filosofiji kao introverzija prostorne u vremensku svijest čija se neograničenost konačno stapa s čistim tokom egzistencijalne "struje svijesti" (*bhavanga-soto*).

Redukcija kategorijalne svijesti s ontoloških područja na čisti tok mogla bi se u terminologiji savremene filosofije egzistencije označiti kao "ništvovanje" (Sartre: *nihilation*). Tako doseg "čistog toka svijesti" (Husserl) koincidira s intencionalnim doživljajem ništavila.

Čim dalje nas proces redukcije (*epohe*) prirodnog stava i svjetovnog gledišta (*doxa, ditthi*) svijesti odvodi prema "izolaciji" (*viveko*) introvertne svijesti, tim nam jasnije biva i Husserlovo upozorenje da "meditativni" zaokret svijesti treba da zauzme "izvanredno težak... nov, potpuno izmijenjen stav u odnosu prema prirodnom stavu u iskustvu i mišljenju". [78] Ako se opisani napor reduktivne izolacije meditativne svijesti uspješno održi, on će se razviti u smireno stanje lakoće i ravnodušnosti, o kojoj govori Buddho u opisu trećeg i četvrtog stepena *đhanam*, gdje su zamjećivanja predodžbenih sadržaja i svjesnih poticaja ispunili svoju dijalektičku svrhu i izgubili smisao u čistom intenzivnom iskustvu (čija je noematska ekstenzija svedena na "jednu tačku" zaoštrene "zrake pažnje" (*ćittass'ekaggata*). To je ravnodušnost ili *upekha* -- *apatheia* u značenju krajnjeg dostignuća opisanog na četvrtom stepenu *đhanam*.

IX

U kanonskoj šablonizaciji tekstova o *rupa- i arupa-đhanam* dogodilo se, iz razloga na koje se na kraju treba kratko osvrnuti, da je struktura *arupa-đhanam*, mjesto da

bude koordinirana na ovdje prikazani način, redovno nadređena osnovnijoj i češćoj strukturi *rupa-đhanam*, a izraz *đhanam* sam za sebe obilježava strukturu analizovanu u shemi 1. Nema sumnje da su stepeni redukcije koji su ovdje interpretirani kao noetski (a vulgarnije bi se mogli nazvati "subjektivnim" stanjima "meditativne" svijesti) temeljniji za neposredni doživljaj i primjenu cijelog postupka. Oni određuju upotrebu alata kontemplacije, dok se druga skupina odnosi na materijal koji je odabran i na dostignuća te obrade. Relativno brzo zamiranje kontemplativne prakse na ovoj osnovi i potiskivanje Buddhina specifičnog sistema jednostavnijim i konkretnijim nuzoblicima, a osobito sve snažniji utjecaj mehanizovane "čiste tehnike" mnogo starijeg i površnijeg sistema *yogah*, koji obećava mnogo više od "utihnuća" i "utrnuća" bolesno razjarene svijesti-o-sebi -- sve je to djelovalo uz niz naknadnih teoloških razloga i utjecaja (osobito iz *maha-yanam* panteona) da se stepeni *arupa-đhanam* potpuno odvoje od temeljnih ili "početničkih" *rupa-đhanam*. Tako su to postali "viši" stepeni metafizičkih ("transcendentalnih"!) stanja u "nebeskim svjetovima" u kojima žive naročite vrste buddhističkih bogova. Zdravoj i jedrijoj inteligenciji slavnog tibetanskog pjesnika-yogija Milarepe (11. v.) izgledala je ta vrsta nebeskih svjetova gluplja od svih ostalih do kojih je uspio da zahiri ljudski um:

*Onesvješteni u stanju zanosa
bogovi u četiri nebeska carstva bezobličnosti
nisu sposobni da razluče dobro od zla.
Jer njihov je duh otupio i otvrdnuo,
beščutni su i bez osjećaja.
U nesvjesnoj opojnosti proživljuju
eone u tren oka.*

*Kako je žalosno da ni toga nisu svjesni!
Jao, ta nesvjesna rođenja
nemaju ni smisla ni vrijednosti.
A kad im se pobude zle misli,
počinje ponovni pad bogova.*

*U raspravama o uzroku njihova pada
teozima se suše lobanje
dok u praznim riječima traže razjašnjenje.
Da vam opišem užas božanske smrti,
to bi vas utuklo i obeshrabrilo.
Zapamtite to i budite revni u njezi zadubljenja.*

X

Sa stanovišta prakse koju ću pokušati da opišem u slijedećem dijelu, polazeći od problematike sažete u shemi 2, od osnovne je važnosti tekst Buddhina "Sažetog govora o ništavilu" (*Ćula-suññata-suttam, M. 121*) koji dodajem u prilogu ovom poglavlju. Za pravilno shvaćanje širih filozofskih pretpostavki tog teksta potrebno je napomenuti da se u njemu (u tački 5) ukrštavaju i popunjavaju *dva specifična termina za Buddhine učenje o ništavilu*:

1. Širi pojam *suññam* (sansk. *śunyam*, koji je i obilježje za matematski znak ničice, pa se može specifičnije prevesti sa "nulitet"). *Suññata*, "ništavilo", u naslovu govora, izražava filozofski pojam *uopćen* postupkom apstrakcije (nastavak *-ta* odgovara našem *-(s)tvo*).

2. *Akiñcaññam*, u shemi *arupa-đhanam: akiñcaññ'ayatanam* ili noematsko "područje ni-čega" u neposrednom spoznajnom doživljaju, obilježava isključivo doživljajni zahvat u područje svijesti koja konvergira nuli. Po toj konvergenciji svijest je još uvijek svjesna same sebe, pa upravo zbog toga reduktivni proces kontemplacije (*epohe*) nije još dovršen, kako se vidi iz razjašjenja doživljajnih stanja u slijedećim tačkama (6-8) ovoga govora.

Tako izraz *akiñcaññam* ostaje ograničen isključivo na specifičnu doživljajnu strukturu kontemplacije *đhanam*, dok se opći pojam *suññata*, "ništavilo" ili "nulitet" može

zloupotrebiti (prema buddhističkom shvaćanju) i za kosmološke spekulacije, a to se doista i događalo redovno u kasnijem razvoju ne samo buddhističke religije nego i filosofije, što ćemo vidjeti u posljednjem poglavlju ove knjige.

Sažeti govor o ništavilu

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Savatthiju, u istočnom gaju, u zgradi Migarine majke. Tada redovnik Anando, kad je pred večer izašao iz osamljenog boravišta, otiđe da posjeti Blaženoga. Kad ga je pozdravio i sjeo sa strane, redovnik Anando oslovi Blaženog ovako:

"Jednom zgodom, gospodine, kad je Blaženi boravio kod plemena Sakya, u njihovu gradu Nagarakam, čuo sam neposredno od Blaženog i zapamtio ove riječi: 'Anando, ja sada pretežno boravim u stanju ništavila (*sunnata*).' Jesam li to, gospodine, dobro čuo, dobro shvatio, dobro upamtio i dobro se sjetio?"

1. "Sigurno, Anando, da si to dobro čuo, dobro shvatio, dobro upamtio i dobro se sjetio. Kao i prije, Anando, tako i sada pretežno boravim u stanju ništavila. -- Kao što u ovoj zgradi Migarine majke nije preostalo ništa od slonova i goveda, konja i kobila, ništa od zlata i srebra, ništa od družina muškaraca i žena, a sve što je tu osniva se na jedinstvu prosjačke zajednice -- tako je i u duhu isposnika koji ne poklanja pažnju ni predodžbi sela ni predodžbi ljudi, nego na osnovu predodžbe o šumi održava jedinstvo pažnje. On tom predodžbom šume prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh. Tada spoznaje: 'Brige koje nastaju na osnovu predodžbe sela više ne postoje, a ni brige koje nastaju na osnovu predodžbe ljudi. Jedina briga koja postoji ograničena je na jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe o šumi. Ovako usmjereno predočavanje ne uključuje ništa (*sunnam*) od predodžbe sela, a ni od predodžbe ljudi. Neponišteno (*asunnatam*) je samo jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe o šumi.' Tako za ono što nije tu uviđa: 'To nije ništa'. Preostaje ono što je tu. Takav je, Anando, njegov adekvatni, nesmetani, pročišćeni pristup ništavilu (*sunnata*).

2. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni predodžbi ljudi ni predodžbi šume, nego na osnovu predodžbe o zemlji održava jedinstvo pažnje. Tom predodžbom zemlje prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh. Kao kad se volovska koža napne na stotinu klinova, tako da na njoj ne ostane nijedan nabor, isto tako, Anando, isposnik ne poklanja pažnju ni uzvisinama ni udubinama zemljišta, ni nanosima rijeka, drvlju i kamenju, ni brdima, ni dolinama, nego na osnovu predodžbe o zemlji održava jedinstvo pažnje. Tada spoznaje: 'Brige koje nastaju na osnovu predodžbe ljudi više ne postoje, a ni brige koje nastaju na osnovu predodžbe šume. Jedina briga koja postoji ograničena je na jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe o zemlji...' (Nastavak odlomka je analogan prethodnome. To važi i za formulaciju slijedećih stepeni redukcije noematskog područja. Odlomci 3-6 odnose se na četiri stepena *arupa-dhanam*.)

3. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni predodžbi šume ni predodžbi zemlje, nego na osnovu predodžbe područja neograničenog prostora održava jedinstvo pažnje. Tom predodžbom područja neograničenog prostora prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh. Tada spoznaje: 'Brige koje nastaju na osnovu predodžbe šume više ne postoje, a ni brige koje nastaju na osnovu predodžbe zemlje. Jedina briga koja još preostaje ograničena je na jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe područja neograničenog prostora...'

4. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni na predodžbu zemlje ni na predodžbu područja neograničenog prostora, nego na osnovu područja neograničene svijesti [80] održava jedinstvo pažnje. Tom predodžbom područja neograničene svijesti prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh...

5. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni na predodžbu područja neograničenog prostora ni na predodžbu područja neograničene svijesti, nego na osnovu predodžbe područja ni-čega (*akinćannam*) održava jedinstvo pažnje. Tom predodžbom područja ni-čega prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh. Tada spoznaje: 'Brige koje nastaju na osnovu predodžbe područja neograničenog prostora

više ne postoje, a ni brige koje nastaju na osnovu predodžbe područja neograničene svijesti. Jedina briga koja još postoji ograničena je na jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe područja ni-čega. Ovako usmjereno predočavanje ne uključuje ništa (*sunnam*) od predodžbe područja neograničenog prostora, a ni od predodžbe područja neograničene svijesti. Neponišteno (*asunnatam*) je samo jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe područja ni-čega (*akinćannam*)...'

6. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni na predodžbu područja neograničene svijesti ni na predodžbu područja ni-čega, nego na osnovu predodžbe ni-predočavanja-ni-nepredočavanja održava jedinstvo pažnje. Tom predodžbom područja ni-predočavanja-ni-nepredočavanja prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh...

7. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni na predodžbu ni-čega ni na predodžbu područja ni-predočavanja-ni-nepredočavanja, nego na osnovu sabranosti (*samadhi*) duha (*ćeto*) bez obilježja (*a-nimittam*) održava jedinstvo pažnje. Tom sabranošću bez obilježja prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh (*ćittam*). [81] Tada spoznaje: 'Brige koje nastaju na osnovu predodžbe područja ni-čega više ne postoje, a ni brige koje nastaju na osnovu predodžbe područja ni-predočavanja-ni-nepredočavanja. Jedina briga koja preostaje ograničena je na ovo tijelo čiji život zavisi od šest područja osjetilnosti. [82] Ovako usmjereno predočavanje ne uključuje ništa (*sunnam*) od predodžbe područja ni-čega (*akinćannam*), a ni od predodžbe područja ni-predočavanja-ni-nepredočavanja. Neponišteno (*asunnatam*) je samo ovo tijelo čiji život zavisi od šest područja osjetnosti.'

8. I dok tako više ne obraća pažnju ni na predodžbu područja ni-čega, a ni na predodžbu područja ni-predočavanja-ni-nepredočavanja, nego na osnovu sabranosti duha bez obilježja održava jedinstvo pažnje i tom sabranošću bez obilježja prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh, isposnik spoznaje: 'Ova je sabranost duha bez obilježja čvrsto utemeljena i proniknuta. Pa ipak je i sve ono što je čvrsto utemeljeno i proniknuto tek nepostojana i prolazna pojava.' -- Ko je i to spoznao i uvidjeo, tome

se duh oslobađa taloga strasti, taloga bivstvovanja, taloga neznanja. U oslobođenome se spoznaja oslobođenja očituje ovako: 'Iskrpljeno je rađanje, iživljen je asketski život, učinjeno je šta je trebalo učiniti, tako da više ništa ne preostaje. Brige koje potječu iz taloga strasti više ne postoje, a ni brige koje potječu iz taloga bivstvovanja i iz taloga neznanja. Briga koja još preostaje ograničena je na ovo tijelo čiji život zavisi od šest područja osjetnosti.' -- I spoznaje da mu tako usmjereno predočavanje ne isključuje ništa od taloga strasti, ni od taloga bivstvovanja, ni od taloga neznanja. Neponišteno je samo ovo tjelo čiji život zavisi od šest područja osjetnosti. Tako za ono što nije tu uviđa: 'To nije ništa.' Preostaje ono što je tu. -- I spoznaje: 'Budući da je ovo, onda je i ono.'^[83] -- Takav je, Anando, njegov adekvatni, nesmetani, pročišćeni pristup ništavilu.

Svi asketi i brahmani, Anando, koji su u dalekoj prošlosti dosegli potpuno čisto konačno ništavilo (*sunnata*) i održali se u njemu, dosegli su upravo to postpuno čisto i konačno ništavilo i održali se u njemu. I u budućnosti -- kao i u sadašnjosti -- isto će tako svi asketi i brahmani koji dosegnu potpuno čisto konačno ništavilo i održe se u njemu, doseći upravo to potpuno čisto konačno ništavilo i održati se u njemu. Zato i vi, Anando, treba da nastojite da dosegnete to potpuno čisto konačno ništavilo i da se održite u njemu."

Tako je rekao Blaženi. A redovnik Anando je radosno prihvatio njegov govor.

Beleške

[73] Ovaj je prikaz napisan 1966. godine na pustinjačkom otoku (Island Hermitage Dodanduwa) na jednom jezeru blizu morske obale na jugu Sri Lanke. Pustinjačko naselje ustanovio je tu njemački bhikkhu Nyanatiloka, poznati učenjak i prevodilac pali tekstova na njemački, 1911. godine. To je pustinjačko naselje ostalo do danas prihvatna stanica za većinu stranaca koji dolaze u Sri Lanku u namjeri da žive, privremeno ili trajno, kao buddhistički pustinjaci. Ja sam na tom otoku proaivio nešto

više od prve dvije godine svog redovničkog života, a zatim sam se powkao u dublju osamljenost u planinskim krajevima. Prikaz u ovom poglavlju napisan je kao dio knjige "Pisma s pustinjačkog otoka", koja su u dijelovima objavljena u raznim časopisima u Zagrebu, od 1967. do 1970. g. Osnova za ovo i slijedeće poglavlje su dva pisma iz tog ciklusa objavljena u časopisu "Praksiš", 1967. g. (br. 1/2) i 1969, g. (br. 5/6). [Natrag]

[74] Nešto više o toj analogiji, koja mi je postala neophodna za prikaz ove teme, sadržano je u "Filosofiji istočnih naroda", I dio, str. 99, 102, 108-111, gdje je u glavnim crtama uključena i shema 1. Potpunija razrada će slijediti u mojoj knjizi "Razmeđa azijskih filosofija". [Natrag]

[75] Formulacije koje nisu preuzete direktno iz osnovnog opisa četiri stepena *đhanam* u citiranim tekstovima, preuzete su iz razrade te teme u Buddhaghosinu djelu *Visuddhi-maggo*. Strukturna razrada ove i slijedeće sheme je moja. [Natrag]

[76] I ta je komparativno-filosofska tema razrađena dokumentarnije u knjizi "Razmeđa azijskih filosofija". [Natrag]

[77] Usp. Bergsonovu i Heideggerovu kritiku racionalizacije i scientificke simplifikacije vremenskog karaktera egzistencije, a i razlike u shvaćanju tih dvaju autora, u mojem radu "Karma -- the Ripening Fruit" (by Bhikkhu Nanajivako) u časopisu *Main Currents in Modern Thought*, Vol. 29, No. 1, New York, 1972. [Natrag]

[78] *Ideen...* I. Uvod. Usp. i citate iz tog dijela u "Filosofiji istočnih naroda", I, 101. i d. [Natrag]

[79] U osnovnom klasičnom djelu škole *yogah*, Patandalijevim *Yoga-sutrani*, osobito u prvom dijelu (*Samadhi-padam*, I, 42 i d.) opisana su obilježja 1. i 2. stepena *đhanom* (*savitarka-savićra-samadhi* i *nirvitiarka-nirvićara-samadhi*) potpuno doslijedno i prema buddhističkom stanovištu, a postoji i niz drugih saglasnosti u opisu struktura meditacije i u moralnim vrlinama koje su pretpostavke uspješne

meditacije u *yogi*. Svodenje *yoge* na fizičku, tačnije fiziološku gimnastiku tzv. "*asana*", mnogo je kasnijeg datuma. [Natrag]

[80] Jedino na ovom mjestu u cijelom govoru izostavljena je riječ "predodžba" ispred "područja" o kojem je riječ. Iako se u slijedećoj rečenici, i dalje, govori o *predodžbi* istog tog područja "svijesti" (*vinnanam*), izostavljanje apozicije u prvoj referenci nije možda slučajno ili pogrešno, budući da je u ovom slučaju najprije svijest sama područje svog neposrednog doživljaja [analogno osnovnom principu netranscendiranja i ne-ekstatičnosti svih kontemplativnih doživljaja u metodi "postojane pažnje" (*sati-patthanam*): motrenje "svijesti u svijesti"], a istom se naknadno, u refleksiji, može govoriti o predodžbenoj svijesti neposrednog doživljaja same svijesti. [Natrag]

[81] Izraz *ćittam* označava izrazito intelektualnu svijest ("mišljenje"), dok bi se *ćeto*, u prethodnoj rečenici, mogao možda specifičnije prevesti i sa "ćud". [Natrag]

[82] Aristotel u knjizi *De sensu* raspravlja o problemu "koordinacije pet osjetila i četiri elementa" fizičke tvari (437a i d). Radi se o staroj indo-iranskoj mitološkoj teoriji sikustva (čiji mitološki karakter u modernoj filosofiji -- kod Humea i Kanta -- razotkrivaju tek M. Weber i M. Scheler), na osnovu kulta "elemenata" kao "bogova" (*deva*), a osjetila kao njihovih "moći" (*indriyam*). Taj je kult materije u Iranu dokinuo Zarathuštra. Dok je ista teorija doprla do Kine, već se toliko degenerisala da je problem o kojem raspravlja Aristotel riješen tako da je u listu tvarnih elemenata uključeno i "drvo". U indijskim sistemima *samkya* i *vaišesika* raspravlja se isti problemi na istom nivou teorijske apstrakcije kao kod Aristotela. Buddho je "naučnu" (*lokyatam*) osnovu te analitičke teorije iskustva preuzeo vjerovatno od đaina. -- U vezi sa istom teorijom Aristotel smatra u *De anima* (424b) da "uz ovih pet nabrojanih osjetila *ne* postoji još i šesto" (razum). I spomenuti indijski sistemi zastupaju uglavnom isto stanovište na srodnim pretpostavkama o funkcijama "duše" kao i Aristotel. Buddho, međutim, odbijajući pretpostavku duše u svim njenim oblicima [*atta*, brahmanska pretpostavka; *đivo*, đainska pretpostavka; *puggalo*, opća 'psihološka' (karakterološka) pretpostavka], odbija i aristotelovsko

rješenje i zastupa suprotnu alterantivu o razumu (*mano*, lat. *mens*) kao "šestom osjetilu". O toj mogućnosti raspravlja, ali je odbija, i Aristotel. Ipak se Aristotelova teorija o duši kao "entelehiji" najviše približava Buddhinoj koncepciji funkcionalne "psihologije bez duše", samo što zbog nedostatka adekvatne pretpostavke ne može doseći tako jednoznačnu određenost kao Buddhina. (Usp. *De anima*, 413a-414b, 246b.) [Natrag]

[83] Buddhina prvobitna formulacija zakona uzročnosti, razrađena je dalje u formuli o "uslovljenom nastanku" (*paṭiā-samuppado*) kao princip procesnog mišljenja koje isključuje "pretpostavku supstancije" i pretpostavku "prvog uzroka". [Natrag]

Cula-suññata-suttam, M. 121

Rev. 25/12/2005

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/dhanam1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha I

Prevod i komentari Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

I.1* -- Subhuti

Pokrovljena koliba, suha zavjetrina,
 pa sad neka pada kiša sa nebesa!
 Duh tu u pregoru potpuno sabran i nesputan boravi.
 Padaj, kišo s neba!

► *Subhuti* je bio mlađi brat bogataša Anatapindike, koji je Budinoj redovničkoj zajednici poklonio najveći i najraskošniji samostan u gradu Savati. U tom samostanu zbivaju se svi najvažniji događaji za Budina života, a i za većinu zabilježenih govora se kaže da su održani na tom mjestu. U prvoj knjizi *Anguttara nikaye* nalazi se duga lista Budinih učenika i učenica, redovnika i laika, koji su u bilo kojem pogledu bili "najistaknutiji" (*agga*). Subhuti se tu spominje kao najrevnosniji među onima koji su "živjeli u šumama" samotnim pustinjačkim životom. Snaga njegova zadubljenja u osjećaj sveobuhvatne ljubavi (*metta-dhanam*) ističe se u vezi s komentarskom pričom koja na način psihološki tipičan za egzegetsku književnost svih vjera teži za tim da dotuče neposrednost pjesničkog utiska: U Rađagahi, prestolnici Magade, kralj Bimbisaro je

navodno obećao da će Subhutiju podignuti pustinjačku kolibu u svojim vrtovima, ali je zaboravio na to obećanje. Subhuti je živio pod vedrim nebom, a posljedica je bila da su izostale kiše i zemlja je počela da stradava od suše, sve dok se kralj nije sjetio svog obećanja i ispunio ga. Kad je Subhuti sjeo pod svoju strehu i zadubio se u kontemplaciju sveopće ljubavi, kiša je počela da pljušti nad zemljom Magadom (koja je i danas najsušnija u cijeloj Indiji, a zove se Bihar).

I.2 -- Mahakothika

Smiren, obuzdan,
savetom koji kao melem je,
odagna mi zle misli --
poput povetarca,
što ponese sa grane list.

I.3* -- Kankharevata

Pogledaj tu mudrost Usavršenih:
kao plamen buktinje u pola noći!
Udjeljuje svjetlost i vid očima
i sumnje lišava onog ko joj priđe

[Videti takođe: [Ud V.7](#) (Kankharevata = Revato Sumnjalo).]

 Kankharevato, građanin iz Savatija, dobio je nadimak "Sumnjičavi" (Kankha) jer je na početku svog redovničkog života bio pretjerano revan u primjeni mnoštva pravila redovničke discipline (*vinayo*), pa je stalno sumnjao da li mu je nešto "dopušteno" ili nije. Na listi najistaknutijih (*agga*) u *Anguttara nikayi* I odlikuje se kao uzor duhovnog zadubljenja (*đhanam*). Spominje se u nekoliko tekstova *Sutta pitake*, među kojima je najpoetičniji *Maha-gosinga suttam* (*Veliki govor u šumi Gosingam, M. 32*) gdje su se pod stablima *sala* jedne noći punog Mjeseca sakupili svi najugledniji Budini učenici da uzveličaju čarobnu ljepotu tropske prirode. Među njima je bio i Revato.

I.5* -- Daba

I Daba, teško ukrotljiv, krotkošću bi ukroćen,
i nadmaši zadovoljen sumnju.

Da, on svako podozrenje zorno skrši
i postojan postiže krajnje utruće.

 Daba Malaputo, rođen u mjestu Anupija, u zemlji Mala; u podnožju Himalaja, gdje se nalazi i grad Kusinara, u čijoj je blizini umro Buddha. Kad mu je bilo sedam godina, vidio je Budu u svom zavičaju i zamolio baku da ga dade zarediti. Vremenom je razvio neke natprirodne magijske sposobnosti kojima se služio i u praktične svrhe. Zbog svoje umješnosti obavljao je već kao dječak razne poslove u upravi samostanskim područjima u Rađagahi, gdje je stalno boravio. Dječakovo samostalno poslovanje izazvalo je i razne pritužbe Budi, koji bi uvijek ustanovio Dabovu nedužnost u nesporazumima. Tim se povodom spominje češće u tekstovima redovničke discipline, *vinayo*. Povodom njegove rane smrti Buddha je izrekao pohvalnu strofu zabilježenu u *Udanam VIII, 9*.

I.6* -- Sitavanijo

U svježu šumu pođe isposnik neki
sam u sebi smiren i sabran;
naočigled je prevladao stravu,

zadubljen u pažnjom pokorenom tijelu.

- ▶ *Sitavanijo* je nadimak izveden iz prvih reči ove strofe o "svježoj šumi" (*sita-vanam*). Pravo je ime ovog isposnika bilo Sambhuto, braman iz Rađagahe. Prosjačkom je redu pristupio sa još tri prijatelja koji su se zvali Bhumido, Đeja-seno i Abhiradhano. I "sveža šuma" je naziv jedne određene šumice u blizini grada gdje je živio kao pustinjač.

I.7 -- Bhalijo

Onaj ko razgoni vojsku
 Kralja smrti --
 k'o što pobesnela bujica
 odnese slabašni od trske most --
 pobjednik je,
 jer strahovi su mu razvejani.
 Veliki krotitelj,
 slobodan
 u sebe siguran.

I.13* -- Vanavačo

Prekrasno plavetnilo
 svježje vode bistrog potoka
 i hrid što ljeska bojom crvenih crvi
 moja je radost.

▶ Autor prve pjesme po imenu *Vanavačo* nije identičan s autorom slijedeće pjesme (113), iako su im imena jednaka. Ime prvoga je simbolično za njegov životopis već od rođenja, jer znači "šumsko mladunče", a *Vanavačo* (I) se rodio u šumi prilikom putovanja svojih roditelja. Otac mu je bio poznati brahman *Vačhagoto* iz *Kapilavatua*, Budinog rodnog grada. *Vačhagoto* je Budin sagovornik u nizu važnih govora. *Vanavačo* je slijedio *Gotamin* primjer i povukao se u pustinjski život, još prije nego je *Gotamo* postigao probuđenje i postao Budni učitelj, a nakon toga događaja je bio jedan od prvih koji su mu se pridružili. Strofa pod njegovim imenom smatra se njegovim odgovorom na pitanje porodice zašto ga privlači pustinjski život, a izgovorio ju je prilikom naknadne posjete rodnom mjestu, kuda s vratio skupa s Budom kad je ovaj prvi put nakon odlaska i probuđenja posjetio svoju porodicu poslije više od šest godina izbivanja.

I.14* -- Sivako

-- Eto, dolazim, Sivako! -- tako mi reče učitelj.
 Al' dok mi tijelo boravi u selu, duh polazi,
 ležeći, daleko lebdim. Ko shvati, taj ne zaostaje.

▶ *Sivako* je bio nećak starijeg i uglednog Buddhina učenika *Vanavače*. Majka ga je poslala ujaku koji je živio osamljen u pustinji da mu pomogne i da se pobrine za njega. Tako se *Sivako* i sam priklonio pustinjačkom životu.

I.16 -- Belatasisa

Poput čistokrvog hata
 sjajne grive i oštrodlakog repa,
 što kasa bez imalo napora,
 tako i moji dani i noći
 protiču bez imalo napora
 sad kad zadobih sreću tu
 što od tela ovog ne zavisi.

I.18* -- Singalapita

Bijaše prosjak nasljednik Buddhin u divljini šume.
Na čitavoj je zemlji nazirao tek hrpu kosti.
A meni se čini da je hitro požudi umakao.

- ▶ *Singalapita* ("otac Singala" ili možda "šakalov otac"), vjerovatno nadimak osobe o kojoj nema daljih podataka.

I.20* -- Ađito

Smrti se ne bojim, skršio sam život.
Tijelo ću napustiti sabrano pri punoj svijesti.

- ▶ *Ađito* je bio "mladi brahman" koji je predvodio poslanstvo Bavarijevih učenika Budi, opisano u [5. odeljku *Sutta-nipate*](#). Bio je Bavarijev nećak. U *Samyutta nikayi*, XII (Nidana-samyuttam, 4, 31), u jednom karakterističnom razgovoru sa Sariputom, Budo se vraća na posljednje Ađitino pitanje u tom tada već čuvenom tekstu, o putu i stavu (*iriyam*) isposnika odvrćenog od svijeta. U razjašnjenju se ističe gađenje kao osnovni stav isposničke odvrćenosti koja je obuzela i Ađitu.

I.22 -- Čitaka

Paunovi,
s krestom, plavi, gordo izvijenih vratova,
kričali su u zoru u Karamvi
uznemireni hladnim povetarcem.
Tako probudiše spavače
za meditaciju

I.26* -- Abhajo (Nebojša)

Čuo sam ispravnu riječ Budnog,

Sunčeva potomka,
vješto uperenu na srž bola,
k'o strijela kad nit siječe.

▶ *Abhajo* (Nebojša) bio je sin Bimbisare, vladara Magade, i prve kurtizane koju je Bimbisaro uspostavio u Rađagahi po uzoru na Ambapali u Vesaliju. Zvala se Padumavati. Kad je sinu bilo sedam godina, majka ga je poslala u kraljev dvor, gdje je odrastao među ostalim kraljevićima. Bimbisaro, prvi kraljevski zaštitnik i mecena Budin, bio je podjednako naklonjen i savremenom velikom reformatoru đainizma Niganti Nataputi, nazvanom Mahaviro ili "veliki pobjednik". I Abhajo se u mladosti najpre priklonio Mahaviri i postao njegov učenik. Prema budističkoj verziji, osobito u razgovoru "kneza Nebojše" (*Abhaya-rađa-kumara sutta, M.58*) s Budom, Nataputo ga poučava kako da u sofističkoj raspravi nadvlada i porazi "isposnika Gotamu". Dogodilo se, međutim, obrnuto -- knez Nebojša je bio poražen i postao Budin učenik.

I.29 -- Harita

Harita,
diži se hitro -
uspravi se
i izoštri svoj um
-- poput kovača mač pred borbu --
iseci neznanje
na paramparčad.

I.30* -- Utija

Pojavila se bolest,
zaoštrila se pažnja:
"Pojavila se bolest,
nije vreme za dangubu!"

▶ *Utija* je bio iz bramanske porodice iz Savatija. Kad je postao punoljetan, odvratio se je od svijeta i postao "odvraćeni" ili "otuđeni" (*paribbaḍako*) još prije nego što je susreo Budu i čuo za njegovo učenje. Kasnije je pristupio Budinu prosjačkom redu. U *Samyutta nikayi* (XLV, 30 i XLVII, 16) zabilježena su dva njegova razgovora s Budom. U prvom pita za smisao učenja o pet elemenata osjetnosti, a Budo mu tumači potrebu odvratanja od osjetnih područja kao preduslov za njegu vrlina "plemenitog osmerostrukog puta" pročišćenja.

I.32 -- Supija

Trgovaću i prodati:
starost za Večnost,
patnju za Neuslovljeno:
najviši mir,
nenadmašni spokoj
od jarma.

I.34* -- Posijo

Ko je promišljen
taj zna vrlinu samotna života.
-- Iz sela u šumu pođoh
i tamo nađoh sklonište.
I otud sam otišao dalje
ne prozborivši ni riječ.

▶ *Posijo* je bio sin bogatog građanina Savatija. I stariji mu brat, Sangamaḍito, bio je pripadnik Budina prosjačkog reda. Zabilježena je jedna neugodna zgodica iz života ovog isposnika kad je naknadno posjetio svoju bivšu porodicu, a žena je pokušala da ga namami i ponovo zavede, ali bez uspjeha.

I.39 -- Tisa

Kao mačem proboden,
kao da vrh mu beše užaren,
monah samotnički živeti mora
-- sabran --
da obmane čula napustio bi.

I.41 -- Širivada

Munja sevnu u visinama
među Vebharom & Pandavom,
al'
otišavši međ' visove planinske
postojan je u zadubljenju -- sin
onoga ko je bez premca,
onoga ko je Takodošavši.

I.43 -- Sumangala

Tako slobodan! Tako slobodan!
Tako potpuno oslobođen sam
od tri najgore stvari:
mojih srpova, mojih motika, mojih plugova.
Čak i da su mi ovde,
upravo ovde,
ni pipnuo ih ne bih.
Meditiraj, Sumangala.
Meditiraj, Sumangala.
Sumangala, pažljiv ostani.

I.44* -- Sanu

Za mrtvim se plače, majko,
koga nema među živima.
A ja sam još među živima,
zašto me, majko, oplakuješ?

▶ *Sanu* je bio sin nekog građanina iz Savatija koji je napustio obitelj i postao asketa beskućnik. Kad je sinu bilo sedam godina, majka je i njega odvela redovnicima. Dječak je dobro napredovao, osobito u sposobnosti duhovnog zadubljenja, ali je kasnije poludio i počeo da luta naokolo izgubivši pamćenje o svom identitetu i pripadnosti. U tom ga stanju našla zabrinuta majka, koju je prepoznao i tako ozdravio. Vratio se svom redovničkom životu i živio pribran do starosti od 120 godina.

I.49 -- Ramanejaka

Ni pored svih cvrkuta i zvižduka,
dozivanja ptica,
moj se um ne koleba,
jer osvoji me
jednost.

I.50* -- Vimalo

Vjetar je zasićen vlažnom prašinom,
munja presjeca nebo,
a tok se misli stišava,
duh mi je sad potpuno sabran.

▶ *Vimalo* je bio sin bogate građanske porodice iz Rađagahe. Susret s Budom u rodnom mjestu toliko ga je zanio da je odlučio da pristupi njegovom prosjačkom redu. Živio je u planinskoj špilji u Kosali. Jednog je dana ogromni olujni oblak privukao njegovu pažnju i izazvao sabranost koja ga je dovela do duhovnog usavršenja.

I.56 -- Kutiviharín

Ko je u kolibi?
Monah je u kolibi --
oslobođen strasti,

uma sasvim usredređenog.
Dobro znaj to, prijatelju:
Koliba što je sagradi
ne beše uzalud.

I.57* -- Kutivihari

Tu ti je bila stara koliba.
Želiš li sada novu kolibu?
Okani se želje za kolibom, prosjače,
bolno je uvijek novo kućenje.

I.61* -- Vapo

Ko vidi, vidi onog ko vidi, a vidi i onog ko ne vidi.
Ko ne vidi, ne vidi onog ko vidi, a ni onog ko ne vidi.

- ▶ *Vapo* je bio sin Vasete, dvorskag brahmana koji je prisustvovao obredima prilikom Budina rođenja u Kapilavatu. Kad je stari prorok Ašita objavio slavnu budućnost novorođenog kraljevića Sidate Gotame, budućeg Bude, Vapo je sa još četvoricom mladih brahmana, među kojima je bio najstariji Kondano, postao pustinjač. To je bila "skupina petorice" prvih učenika (*pañca-vaggiya*) koji su se već od Budina rođenja pripremali da prihvate njegovo učenje.
-

I.67* -- Eka-dhamma-savanijo

Sažgao sam prljavštinu, iskorijenio sve biće,
raspršio tok rađanja, nema divljeg preporoda.

▶ *Eka-dhamma-savanijo* je nadimak koji označava onoga kojemu je bilo dovoljno da samo "jedanput čuje Istinu", pa da postigne konačno duhovno oslobođenje. Tako je snažno djelovala na njega Budina propovijed o nepostojanosti (*anicam*) bića. Bio je sin bogatog građanina iz mjesta Setavja .

I.68 -- Ekudanijo

Nadahnutu uma i pažljiv:
mudrac uvežban u putevima razboritosti.
On za žalost ne zna, on koji je Takav, [1]
spokojan i zauvek sabran

[1] *Tadi*: "Takav," oznaka za onoga ko je postigao cilj. Ukazuje da je stanje te osobe neopisivo, da nije podložno promenama ili uticajima bilo koje vrste.

I.73* -- Manavo

Vidjeh oronulog starca i bolesnika,
mrtvaca vidjeh i konac života.
I zgadi mi se spolni život, postadoh beskućnik,
napusti me čar užitka.

▶ *Manavo*, sin građanske porodice iz Savatija, pristupio je Budinu prosjačkom redu već kao maloljetnik, po vlastitoj pobudi, uz pristanak roditelja. Povod mu je bio susret, dok se zabavljao u gradskim vrtovima, sa starim i bolesnim osobama, a i sa prizorima smrti.

I.76* -- Pijandaho

Prigni se pred onima koji se uzdižu, digni se pred onima koji se
prigiblju.

Boravi tamo gdje niko ne boravi. Gdje se svi raduju, ti se ne raduj.

- ▶ *Pijandāho*, Ličhavi plemić iz grada Vesali, bio je vrlo ratoborne ćudi prije susreta s Budom. Kasnije se povukao u pustinjački život.
-

I.79* -- Rakhito

Odrekoh se svake strasti, iskorijenih svaku mržnju
i napustih svu zabludu; ohlađen sam, dogorio.

- ▶ *Rakhito*, plemić iz Budina roda Sakja, bio je jedan od onih "500 mladih plemića" koji su se pridružili Budi kad je došao da izmiri spor s plemenom Koliya zbog korišćenja vode rijeke Rohini.
-

I.80* -- Ugo

Što god da sam počinio, golemo il' nisko djelo,
sve je iskorijenjeno, nema daljeg preporoda.

- ▶ *Ugo*, sin "bankara" iz mjesta Ugo u državi Kosala, pripadao je porodici, a i pokrajina, koja je bila jedno od najsnažnijih uporišta đainske religije Budina takmaca *niganthe* Nathapute, nazvanog Maha-vira ("veliki junak"). Kasnije se cijela Ugova porodica priklonila Budinim sljedbenicima, a na mjestu gdje je Ugo prvi put čuo Budinu propovijed sagradili su samostan Bhadaramo, koji se spominje i u kasnijim vremenima.
-

I.84 -- Nita

Usnuo po čitavu noć,
zanet društvom po čitav dan:
kada će, kada
glupan
patnji i teskobi
na kraj stići?

I.89* -- Devasabho

Prebrojah bare i kaljuže, izmakoh provalijama,
nanesen strujama, nesputan okovima
-- poražena je oholost.

 Devasabho, plemić iz Budina plemena Sakja, jedan od "pet stotina" koji su se pridružili Budi kad je došao da izmiri spor plemena Sakja i Koliya zbog reke Rohini.

I.93 -- Eraka

Zadovoljstva čula su bolna, Eraka.
Zadovoljstva čula nisu olakšanje.
Ko god zadovoljstva čula voli,
 patnju voli, Eraka.
A ko ih ne juri,
 ni patnju ne voli.

I.95* -- Čakupalo

Slijepac sam, s iskopanim očima,
bogat u pustoši.
I tome ću radije podleći
nego da se zlu pridružim.

- ▶ *Ćakupalo* je nadimak koji znači "zaštitnik očnog vida". Verovatno mu je tek kasnije vjerovanje pripisalo tu zaštitničku moć, jer je u vlastitom životu njegov slučaj bio upravo obrnut -- zanemario je očnu bolest da ne prekine napor asketskog zadubljenja i usavršenja. Zbog zoga je svoje duhovno probuđenje postigao kao tjelesni sljepac. U komentaru slijedi duga pustolovna i poučna priča o tome kako ga je nećak tražio i pronašao u dalekom šumskom skrovištu i kako se vratio kući. Svoju je sljepoću tumačio sjećanjem na grijeh počinjen u jednom od ranijih života kad je bio ljekar, pa je nekoj ženi, koja nije htjela da mu plati uslugu, dao štetan lijek i tako je skrivio sljepoću.

I.104* -- **Kitako**

Gle, lagano mi posta tijelo
na doticaj bezmjernog blaženstva.
K'o pamuk vjetrom zanesen,
pluta mi tijelo.

- ▶ *Kitako* je bio brahman iz grada Savati, učenik i sljedbenik **Maha-Mogalane**

I.108* -- **Otac Dhammasavanov**

U starosti od sto dvadeset ljeta
odrekoh se svijeta, postadoh beskućnik.
Trovrсно sam znanje stek'o,
ispunio poruku Budnoga.

- ▶ *Otac Dhammasavanov* se odlučio na odlazak, prema komentaru, potaknut primjerom svoga mnogo mlađeg sina.

I.111* -- **Đento**

Teško je odreć se svijeta, obitelj je teret, i kuća,
a duboka moć istine teško je dosežno blago.

Mukotrpan je život, kakav je bio da bio.

Tek misao na stalnu nestalnost je smisljena.

- ▶ *Đento* je sin poglavara sela Đento. Prosjačkom redu je pristupio mlad, kad je prvi put ugledao i čuo Buddhu.

I.113* -- Vanavačo

Prostrano jezero preplavljuje grebene;
goveda se taže i srne napajaju;
raslinje je rosno. Radujem se tim hridima.

- ▶ *Vanavačo* (II) bio je brahman iz Rađagahe (današnji Rađgir u Bihar). Utisak koji je Gotamo ostavio na kralja Bimbisaru djelovao je dovoljno snažno i na Vanavaču, koji je bio prisutan njihovu susretu i razgovoru, tako da je i on odlučio da slijedi Gotamin primjer.

I.115* -- Mahanamo

-- On bi te poveo u bregove bogate ljekovitim biljem
i na vidike proplanaka kud se tek lovac prikrada.

- ▶ *Mahanamo* je bio jedan od pet "golih isposnika" s kojima je Gotamo živio u vrijeme svojih posljednjih i najtežih asketskih napora, neposredno prije probuđenja, i kojima je kasnije održao svoju prvu propovijed u Srnjaku (današnjem Sarnatu) blizu Benaresa.

I.117* -- Jaso

Pomazan, u svječanom ruhu i potpunom nakitu,
ja postigoh trovršno znanje i ispunih Budinu poruku.

 Jaso (Slavko), sin bogataša iz Benaresa, doživeo je pobudu da se prikloni beskućničkom životu jedne noći kad se u svom haremu zaustavio pred odvratnim prizorom žena koje su spavale u raznim neukusnim položajima. Iste je noći otišao u Srnjak (Isipatanu, današnji Sarnat), gdje je boravio Budo, i zaredio se. Jasov je otac sljedećeg dana došao u namjeri da odvrati sina, ali je i sam postao Budin sljedbenik, iako se nije zaredio. Pripremio je svječani ručak za Budu i svoga sina. Tom se zgodom cijela obitelj priklonila Budinu učenju, a četiri Jasina prijatelja su sljedila njegov primjer. To su bili: Vimalo, Subahu, Punađi i Gavampati. Svi oni spadaju među najranije Budine sljedbenike.

I.118 -- Kimbila

Ko kletvom poslata,
 obrušava se na nas --
 starost.

Telo drugačije izgleda,
 iako je isto ono ko i pre.
 Ja sam još uvek tu
 i nikad ga napuštao nisam,
 al' sebe se sećam
 kao drugoga nekog.

I.119* -- Vađiputo

Pođoh da prodrem u šumska bespuća,
 u srcu da doprem do utrnuća.
 -- Ne daj se smesti u zadubljenju!
 Na zamjerke se nemoj osvrutati!

Vaḍiputo je pripadao jednoj od kneževskih obitelji plemena Ličhavi u Vesaliju. Budinu prosjačkom redu je pristupio u mladosti, a bio je osobito prijatelj s Anandom. Strofa koja je ovdje sačuvana bila je, navodno, upućena Anandi kao prijateljski savjet i utjeha poslije Budine smrti.

I.120 -- Isidata

Pet sastojaka,
kad jednom uočih
kad im koren pronađoh,
 behu iskorenjeni.
Za mene
 kraj patnje
 dostignut je;
kraj prljanju
 dostignut je.

[Home](#) ---\\ [Veljačić](#)

Budizam

Čedomil Veljačić

Uvod -- Predgovor -- Historijski uvod -- Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji -- Buddhini govori o religiji

Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti -- Dhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I

Dhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II -- Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja (*dhanam*)

Plodovi isposničkog života -- Jedan sažet prikaz Buddhina učenja -- Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji

O buddhističkoj bibliografiji

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

UVOD

Oskudnost prevedene literature i još veća oskudnost dela domaćih autora koja bi se bavila budizmom ili indijskom tradicijom uopšte, uslovile su da se svako takvo delo prima sa zanimanjem i medu istraživačima, a i medu širom, čitalačkom publikom. Mada je većina tekstova iz Veljačićeve [1] knjige već u izvesnom obliku objavljena u časopisima tokom poslednjih deset godina, te je jednom, krugu

čitalaca donekle poznata, celina koju imamo pred sobom predstavlja jedan nov kvalitet, dajući izvesno zaokruženo viđenje budističkih tema i preokupacija. S druge strane, ponovno čitanje nekih tekstova koji su nam još u sećanju otkrivaju nam sve bogatstvo istraživačkih postupaka i metoda koje nam u prvi mah promiče zbog visokih zahteva koje nameće sam predmet. Najvredniji tekstovi u knjizi po pravilu su i najteži za čitanje (npr. "Problem ništavila u budističkoj filozofiji") i možda će premašiti mogućnosti prosečnog čitaoca, ali u obnovljenom čitanju moguće je te teškoće prevladati. Zbog svega toga knjiga će pobuditi pažnju čitalačke javnosti, pogotovu ako imamo u vidu da je to prva knjiga na srpskohrvatskom području koja istražuje budističke teme u užem smislu.

Sa takvim delima, koja se donekle izdvajaju iz tekuće izdavačke produkcije vezane za filozofsku esejistiku i studije, uvek se javlja i pitanje pobuda i razloga autora, pogotovu ako autor protokolarno nije deo akademskog kruga pisaca. Verovatno će jednom broju čitalaca sama okolnost da pisac živi povučeno u skoro pustinjačkim uslovima biti povod za ponekad neobuzdane fantazije u tumačenju samih tekstova, dok bi o tim istim tekstovima mislili potpuno drugačije da je njihov autor, na primer, arheolog ili profesor: Jedan deo površnih reakcija je svakako još odranije vezan za tu, građanski neobičnu, okolnost što se pisac ove knjige "povukao u pustinjake" i otišao na daleko ostrvo. Ta okolnost će mišljenje nekih čitalaca opredeliti više nego tekstovi knjige, ali sa tim usputnim nesporazumima mora računati sve ono što nije deo uobičajenog.

Ukratko, želimo da podvučemo da ovo delo ne možemo razumeti ni iz biografije njegovog pisca, ni iz trenutnih okolnosti njegovog života. Sve što u tom pogledu vredi istaći jeste da ovi tekstovi svedoče o srećnom spoju ličnog iskustva o predmetu i filozofske refleksije. Naime, kad je reč o tim temama, pisci sa ličnim iskustvom obično teško odolevaju pretencioznoj želji da čitaoca impresioniraju nekom neobičnom zgodom ili feljtonističkom senzacijom,. U Veljačićevim tekstovima ne nalazimo ni ono površno "esejiziranje" u koje se lako upada kad se piše o "Istoku", "jogi" ili "meditaciji" sa egzotičnim asocijacijama. Po svojoj

opremljenosti i strogosti, ovi tekstovi bliži su studijama nego esejima.

Čitalac koji donekle poznaje literaturu posvećenu ovim temama uveriće se da su Veljačićeva istraživanja ravnopravna sa najboljim evropskim delima iz tog područja, a u nekim aspektima i nadmoćna. Ovo je srećna okolnost s obzirom na to da u ovom području do najskorijeg vremena nismo imali kvalifikovane istraživače, delom zbog odsustva tradicije, a delom zbog odsustva institucionalnih pretpostavki koje bi privukle istraživače ka tim temama. Zbog toga su se ova istraživanja u nas odvijala na margini akademskih interesovanja, najčešće kao stvar ličnog izbora i napora.

Budući da smo na određen način okrenuti saradnji sa zemljama indijskog potkontinenta i vezama s jednim brojem drugih azijskih zemalja čiju je kulturnu tradiciju u velikoj meri oblikovao i budizam, prirodno je da počnemo upoznavati tu tradiciju i sopstvenim snagama, bez evrocentričkih opterećenja, kao i bez kompleksa prostodušnog "zapadnjaka" koji otkriva "dubine istočnjačke mudrosti". Možemo reći da Veljačićevi tekstovi uspešno zaobilaze te plićeke i doprinose da se rasprše neke zablude o "budizmu", "meditaciji" i sličnim temama u egzotičnom izdanju popularne feljtonistike i priručnih gurua.

Iako u svojim tekstovima prvenstveno istražuje filozofske teme vezane za budizam, Veljačić nam pomaže da se snađemo i u složenim pitanjima vezanim za istorijski razvoj budizma, koji se razvijao i kao filozofsko mišljenje i kao popularna religija pod istim imenom. Posebno složenim se pokazalo istraživanje specifičnog budističkog praxisa (budističke kontemplacije), tj. jedne egzistencijalne psihotehnike sa mnogostrukim implikacijama vezanim za lično iskustvo. Ovo je inače jedna od onih "istočnih" tema sa kojima se jako sklizne u misticizam ili fantaziranje i subjektivizam. I na ovom planu Veljačić se pokazuje kao lucidan i odmeren autor koji ne preza da čitaocu predoči razloge svojih traganja i oduzima svaku nadu čitaocu koji bi se obraćao ovim štivima, ili samoj tehnici kontemplacije, kao sredstvu samozaborava ili priručnoj kompenzaciji za sivilo svakodnevice.

Posebnu pažnju zavređuje Veljačićev napor da istraži problem ništavila u budizmu, uz distinkcije koje taj pristup odvajaju od nihilističkih preokupacija u evropskoj filozofiji. Reč je o iznijansiranom razmatranju, čiji će pravi smisao možda i izmaći manje pažljivom čitaocu. U našoj sredini, koja nema tradicije na planu indologije, svakako da će biti i nužnih nesporazuma i lutanja u nalaženju pravog odnosa prema temama koje pred nas iznosi Veljačićeva knjiga. Ona nam nudi jedan od mogućih pristupa i ostavlja otvoren prostor za nova i drugačija istraživanja: kulturološka, sociološka, filološka.

Ostaje neosporno da se sadašnji način života koji je Veljačić odabrao za sebe pokazuje teorijski plodnim. Osim knjige koja je pred nama, objavljen je prevod PESAMA PROSJAKA I PROSJAKINJA ("Veselin Masleša", Sarajevo), koji prezentira literarno stvaralaštvo ranog budizma. U idućoj godini treba da se pojavi presek kroz istoriju istočnih filozofija (RAZMEĐA AZIJSKIH FILOZOFIJA, "Liber", Zagreb). Time nam ovaj plodni pisac pokazuje da je u živim vezama sa kulturnom sredinom u kojoj se razvijao i da želi da ostane u njoj prisutan delom koje postavlja temelje filozofskim istraživanjima u jugoslovenskoj indologiji.

(Recenzija za knjigu: Bikhu Njanađivako BUDIZAM, Beograd, leto 1977).

Dušan Pajin

Beleška

[1] Bikhu Njanađivako je budističko ime Čedomila Veljačića. [Natrag]

Rev. 2/12/2005

www.geocities.com/budizam/texts/veljagic/budizam/predgovor.html

Rála-hâmijeva aranja Sveta šuma pod crnim stijenama

Čedomil Veljačić

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

PREDGOVOR

Razdoblje moga pustinjačkog života na mjestu ovdje opisanom slijedilo je moj dvogodišnji boravak na pustinjačkom otoku na jezeru iza morske obale na jugu Šri Lanke. Te sam prve utiske pokušao izraziti u "Pismima s pustinjačkog otoka" napisanim 1966-67, od kojih sam deset objavio u zagrebačkim časopisima 1967-70. Knjiga u kojoj bi ta pisma bila obuhvaćena u zaokruženu cjelinu nije još objavljena. Treću godinu pustinjačkog života proveo sam na mjestu koje se nalazi sjeveroistočnije u bregovitom predjelu južno od Colomba. Ne znam još uvijek je li to bio za mene sretan ili nepovoljan slučaj koji me je naveo da napustim nakon godinu dana to mjesto koje je bilo najljepše i najudaljenije od seoskih naselja u džungli na koje sam naišao u životu. Da sam ostao, ostatak mog "života i rada" krenuo bi sasvim drugim introvertnim putem. Sudbina me je nagnala da slijedećih deset godina slijedim drugi put koji me je doveo do vrhunca intelektualnih napora i dosega pod uvjetima koji su u mnogom pogledu bili oskudni i neugodni. Lijepu stranu ambijenta u kojem sam proveo desetljeće osamljeničkog života 1969-1978.

u Ćetiya-giri aranyi ocrtao sam sažetije u zbirci haiku pjesama uključenih u knjigu "Od Nepala do Cejlona". Teškoće koje je uglavnom stvarala ljudska okolica odrazile su se konačno u ruševnosti vlažne i nedovoljno pokrovljene kolibe na velikoj i bogatoj, a i tipično zanemarenoj i konačno napuštenoj plantaži, kad je na kraju presušila i voda s vandalski opustošene šume na stjenovitom obronku. I mjesta koja se zovu Kalu-gala ("crna stijena") i Ćetiya-giri ("gora u obliku buddhističkog spomenika Ćetiya", polukugle) ima mnogo u Šri Lanki.

Kad sam nakon 13 godina pustinjačkog života u ovoj zemlji ostao potpuniji beskućnik nego što sam ikad ranije bio, interes intelektualnog rada upućivao me je najprije na uzaludni pokušaj da se naselim negdje uz rub univerzitetskog campusa koji je produžetak botaničkog vrta u blizini Kandya. Ali, prevladala je već deset godina stara težnja da se povučem u visoke planine. Jedno od triju privlačnih mjesta na visinama od 2-3000 metara našao sam ovdje u Nur'Elia (piše se Nuwara Eliya). Ostala su dva bila u Indiji - još i danas nostalgična sjećanja na Gulmarg u Kašmiru, tako visoko u Himalajama da je pristupačno samo nekoliko mjeseci u ljetu pod prstenom vječnog snijega, i jezero Kodai, na približno istoj visini od 3000 metara na jugu Indije u Tamil Nadu, gdje je snijeg nepoznata vrsta "prašine" u ljudskim predodžbama. Na sva ta tri mjesta jednako mi je jasno postalo razumijevanje razloga zbog kojih su u Indiji od pamtivijeka sadhui i yogi težili za himalajskim skrovištima i zašto ih je razrijeđeni uzduh poticao na koncentraciju duha na čisti dah. (Jednom je zgodom američki psiholog i filozof W. James, čiji je učitelj yoge bio Ramakrišin učenik svami Vivekananda, u jednom neočekivanom kontekstu napisao "ritam mojih misli koji je isto što i ritam mog daha".)

U ovdašnjoj protuteži, ili iskrenije rečeno staračkoj nadoknadi Himalaja, na svega 2000 metara, nastanio sam se najprije na prljavom tavanu skladišta jedne male plantaže jagoda i čaja, koju sam nazvao "tavan Ramayane", u neposrednoj blizini vodopada na potoku gdje je prema predaji o kojoj još svjedoči jedan mali hram za indijske hodočasnike, bila zatočena Sita, kreposna supruga božanskog Rame, u podnožju planinske tvrđave demona Ravane, cejlonskog vladara, koji ju je oteo

magičnom moći letenja po zraku. Na tom tavanu tragičnog vrhunca dramske radnje indijskog eposa pronašao me je slučajno rukovodilac ogromne nacionalizirane plantaže čaja iz onog dijela biblijskog zemaljskog raja na koji sam se osvrnuo u autobiografskom članku "Usjev novovjerstva i kukolj narkotičara".

Ovaj je tekst bio zamišljen i napisan 1968., na licu mjesta, kao prvo poglavlje knjige doživljaja koji su slijedili "Pisma s pustinjačkog otoka". Za slijedeće poglavlje preostalo mi je tada samo nešto bilježaka koje nisam obradio zbog selidbe u Ćetiya-giri aranyu. To je trebao biti osvrt na kontrast ljudskog ambijenta i primitivne, često groteskne unutrašnje bijede protagonista prirodno shvaćenog obitavališta u džungli. Nisam više nikad naišao sam u sebi ni na vrijeme ni na smionost da se upustim u tako ogorčene dubine ljudske egzistencije - da ispod opore ljuske tragam za spornim vrijednostima jezgre za koju sam sumnjičavo pretpostavljao da bi se dala razotkriti.

Č. v.

Nuwara Eliya, 25. 10. 1979.

RÁLA-HÂMIJEVA ARANJA **Sveta šuma pod crnim stijenama**

Aranja je u indijskim jezicima naziv za šumu u kojoj žive pustinjaci. Naziv "pustinjak", vjerojatno istočno-mediteranskog porijekla, prema tome ne odgovara predodžbi isposnika koji se je povukao iz ljudske zajednice u šumsku osamljenost i skrovitost prirode. Za razliku od aranja, gradski i seoski hramovi se nazivaju arama po vrtovima u koje su smješteni.

Rála-hâmi je naslov bivših cejlonskih poglavica. Aranja gdje se sada nalazim u brdovitom je kraju u srednjem dijelu Šri Lanke, u džungli. (Opaska za jezikoslovce: riječ se izvorno izgovara đungla, a ne džungla.) To područje pripada jednom neobičnom rá la-hâ miju. Ovdje u blizini je i njegovo nalazište dragog kamenja.

Sav prihod od toga koristi za održavanje i uljepšavanje ove svete šume i još dvaju manjih pustinjačkih naselja bliže gradovima. Sâm živi ovdje, u pustinjačkoj izbi, još strožim asketskim životom nego pripadnici Buddhina prosjačkog reda - *bhikkhui*. *Mahâ-thero*, starješina isposnika, razjasnio mi je da rala-hâmi živi prema idealu *bodhi-satte*, kao Gotamo Buddho u svojim ranijim životima i staroindijski vladar Ašoka, zaštitnik i širitelj Buddhina učenja (u 3. st. pr. n. e.).

Do aranje se može doći jedino uskim putem kroz krš i džunglu, oko tri sata hoda od najbližeg sela. Sve što ovdje stigne, od cigle do teškog grozda kokosovih oraha, donosi se na ljudskim glavama. Konj i magarac su po cejlonskim selima još nepoznati nosioci zapadne civilizacije. Samo sam jedanput u toku godine vidio slona koji je donio veću količinu teškog građevnog materijala za ogromni spomenik, dagobu, koji rala-hâmi sada podiže od ovdašnjeg crnog bakrenastog kamena, a i sâm često sudjeluje u klesanju, iako je isposnički mršav i star već preko šezdeset godina.

Taj sam put prevalio već nekoliko puta. Silazak iz aranje može se upriličiti za sunčanog jutra u povoljnom godišnjem dobu vrlo ugodno, kroz bistre vodene struje, preko kamenja i neotesanih brvana, i najzad u dolini kroz plavozelenu mekoću rižinih polja i tamu nezaraslog šumskog podnožja plantaža gume, do uskog seoskog puteljka. No, lijep i prijatan uspon, neminovno u popodnevnim satima, nije mi još niko spomenuo. Izgleda da uspon treba biti sudbonosno popraćen probijanjem kroz kišu i mulj barovitih nanosa i nasrtaje žedno zgrčenih pijavica u tjesnacima.

Tim neobičniji je prvi utisak dolaska na sveto i čisto tlo ove oaze u nepredvidivim osvjetljenjima tropskih predvečerja na široko raskriljenom nebeskom svodu. Na izlazu iz posljednje gudure u džungli, posjetilac ili karavana hodočasnika (*dayaka*, 'darovatelj'), opterećena obiljem hrane i ostalih darova za sutrašnji dan stanovnicima svete šume, stiže na dvorište čisto kao pješčani sprud. Pod prostranim potkrovljem posjetilac se okrijepi zdjelicom toplog čaja i očisti od

pijavica. I rála-hâmi je u to doba obično prisutan da nadzire prijem gostiju, iako ga onaj tko ga od prije ne pozna ne može razlikovati od ostalih *upasaka*, koje sam ja nazvao "privatnim svecima" (za razliku od zaređenih isposnika) po analogiji nemogućeg engleskog prijevoda izraza *paććeka-buddho*, ili šutljivi *buddho*, bezimni, koji po 'probuđenju' napušta ovaj svijet patnje zbog-vjere-u-sebe, bez mesijanskog slavlja i slavluka - s gnušanjem, kao samac zagađeno konačište velikih karavana.

Boravak na pustinjačkom otoku bio mi je od početka privlačan upravo zbog odcijepljenosti od kopna, zbog prostorne ograničenosti koja pojačava osjećaj odvojenosti od svijeta. Doista, svaki izlazak iz âranje, povratak na prometne ceste obrubljene prljavštinom života ljudske zajednice, postajao mi je tokom ovih nekoliko pustinjačkih godina sve mukotrpniji. Ipak sam opazio na većini stanovnika pustinjačkog otoka da ih upravo ta vodena granica uzbuđuje i straši. Često tek posredno, iz podsvijesti, osobito u slučaju Cejlonaca koji se počinju bojati opasnosti nadmoćnih voda ili osjećati potrebu za nesputanim mogućnostima kretanja. Zapadnjaci, osobito privremeni posjetoci, počinju osjećati nostalgiju za kopnom nakon nekoliko sedmica ili mjeseci. Ja takvu težnju nisam nikada svjesno osjetio. Proživio sam godinu i pol na otoku bez dragovoljnog i dužeg udaljavanja a za tim sam prihvatio poziv u planine na nagovor i molbu da pomognem prijatelju prema kojemu sam se odavno osjećao obavezan. Razlozi zbog kojih sada namjeravam napustiti otok posve su druge prirode. Prva je pobuda bila da se povučem u potpuniju samoću na još mnogo manjem morskom otoku koji je već ranije služio istoj svrsi. Ta je želja bila neostvariva.

Dolazak u ovu aranju u džungli pojačao je od prvog časa ugodni osjećaj odvojenosti od vanjskog svijeta i 'stvarnih' poteškoća prometa s njim. Prilikom drugog dolaska kroz džunglu, koji je bio naporniji od prvoga, bojao sam se da će možda izostati ugodni osjećaj kontrasta, neminovan pri neočekivanom dolasku u tihu i svetu pročišćenost ove oaze. Tek kad sam nakon kratkog oporavka na ulazu prešao most i zaputio se prostranom alejom jasmína, bio sam razuvjeren i

oslobođen sumnje naglim osjećajem zahvalnosti sasvim neobične prirode - zahvalnosti koju ne dugujem nikome, koju nemam kome izraziti. Gusti neprozirni obrub džungle zatvorio se je za mojim leđima još čvršće. Sveta je šuma odisala prostranstvom i sigurnošću neprodorne tišine. Bilo je u tome i neposrednosti predosjećanja dobrih ljudi koji su pouzdano dobri zato, jer ne znam s njima govoriti - pouzdanje u brnjicu, njihovu ili svoju? Često sam o tome razmišljao.

* * *

U aranji nema sluga. Sav posao obavljaju *upasake*, ti "privatni sveci", kojih ću se i na slijedećim stranicama češće rado sjetiti. Prije nego opišem njihov izgled i način života, važno je spomenuti da za dobrovoljni rad i nema mnogo ustaljenog posla. Hranu donose i pripremaju *dayake*, spomenuti hodočasnici, koji redovno imaju svoj stalni dan u godini ili mjesecu. Oni pripremaju doručak i ručak. Prije 12 sati treba završiti posljednji obrok koji bi, po strogim isposničkim pravilima, trebao biti i jedini. Tradicija je ublažila to pravilo time što se ograničila na dozvoljeno vrijeme jela, a ne i na broj obroka. Običaj je, kako sam opisao u jednom od pisama s pustinjačkog otoka, da žene pripremaju hranu preko noći. U ovoj aranji hranu dijele isključivo muškarci. Kuhinja i stambene prostorije za *dayake* nalaze se uz opisani prostor uz rub vanjske džungle, dokle vodi jedini put. Odatle se preko uskog mostića prelazi preko rijeke koja je tu već prilično široka i obogaćena pritokama sa prvih nekoliko kilometara svog toka, a izvor izgleda da joj nije daleko od moje kolibe, u nepristupačnom zaleđu šumovite džungle. Na obali s ove strane mosta počinje široka središnja aleja, obrubljena na ovom prvom dijelu od nekoliko stotina metara prostranim nasadima jasmína i sličnih vrsta sitnog bijelog cvijeća koje *upasake* беру pred večer u košarice za žrtveni dar u brojnim i raznolikim svetištima. Na kraju tog prvog dijela aleje nalaze se natkrovljene prostorije gdje se vrši dioba hrane. Isposnici stižu sa suprotne strane i zaustavljaju se s odstrtim zdjelama ispred prostorije odakle im se iznosi hrana. Žene i djeca promatraju obred iz potkrovlja, kao sa galerije.

Danam, darivanje, jedini je svečani obred u buddhizmu. To je i prvo od deset 'savršenstava' (*parami*) koja treba postići da se dosegne ideal *budde*. (Drugo je usavršenje ćudoređa, *silam*; posljednje je usavršenje ravnodušnosti, *upekkha*, koje dovodi do konačnog 'utrnuća' [*nibbanam*, sanskrit *nirvanam*] 'žeđe' ili volje za život.) Ipak, u smislu Buddhina vlastitog shvaćanja, ni ovaj jedini dopustivi "obred" darivanja nije specifično buddhistički. Buddho je razlikovao i razgraničavao "učenje svojstveno samim buddhama" od religije u širem smislu. Religiju, pročišćenu od praznovjerja i vjerskog sputavanja misli, smatrao je tek pripremom za razumijevanje svoje osnovne misli. To je razgraničenje neophodne općevjerske tradicije i Buddhina specifičnog učenja klasično izraženo u slijedećem stavku koji se češće ponavlja u njegovim govorima: "U svom je govoru Buddho razjasnio po redu ove teme: darežljivost, vrlinu, nebeski svijet, štetnost, nedostojnost i pokvarenost požuda i prednost odricanja. A kad se je Učitelj uvjerio da je slušaočeva ćud spremna, prijemljiva, nepomućena, uzvišena i bistra, onda mu je razjasnio i onu pouku koja je svojstvena jedino *buddhama* ('budnima'): o patnji, njenom nastanku, njenom prestanku i o putu." (*Udanam*, V, 3)

Od *dana-sale*, prostorije gdje se dijeli hrana, put dalje vodi u smjeru iz kojeg stižu isposnici, do središnjih hramskih građevina. Nakon još nekoliko stotina metara ravne i široke ceste uz obalu rječice, put se sužava u klanca crnih klisura po kojima je nazvana sveta šuma. U tom su se području, uzduž jednog pobočnog tamnog i vlažnog procjepa, nastanili prvi pustinjaci. Puteljak pored njihovih napuštenih izbi u špiljama vodi na proplanak, ispod kojeg je obla kotlina u čijem se okrilju nalazi sadašnje naselje. Na vrhu proplanka *rāla-hāmi* gradi već dvije godine spomenutu *dagobu*, tipični spomenik u obliku polukugle, od kamena iz klanca kroz koji se glavni put time proširuje. U tom području ispred klanca nastanjeni su *upasake* ili "privatni sveci", nezaređeni pustinjaci, od kojih neki borave ovdje privremeno i povremeno a neki, osobito mlađi, pripremaju se za zaređenje. Međutim, glavni predstavnici ovog 'staleža' su oni koji su taj prelazni oblik usvojili kao stalan i konačan, već s obzirom na podmaklu dob. Osim toga, stara je cejlonska tradicija,

iako službeno ne omiljena, da istinski pustinjaci izbjegavaju konačno zaredenje, koje načinu života nameće tipična obilježja seoskog svećenstva kroz ceremonijalno sputavanje po kojem je buddhizam ovdje postao tipično tabuistička religija. U to se pitanje sada ne želim upuštati. Ipak, neposredno po prvom dolasku u ovu aranju, osjetio sam duh prastarih tradicija, blizak indijskim *ašramima*. Na džunglom zaraštenom zaokretu uskog puteljka koji skreće u procjep prvog, sada napuštenog, spiljskog naselja, nalazi se uz glavni put hram uzidan u prostranu špilju. Do njega vodi stepenište isklesano iz kamena, prostrano i ukrašeno kamenim skulpturama - slonovskim surlama ispruženim u obliku balustrade i vinjetama. I taj hram u živom kamenu spada u rala-hâmijeve monumentalne građevine. S druge strane ceste teče rječica, proširena i pročišćena za kupalište stanovnika čije su izbe na suprotnoj obali. Brvno koje je služilo za most kad sam prvi puta došao, već je odavno srušeno.

Susret s *upasakama* na tom mjestu spada u moje najljepše prve utiske. Već po svom vanjskom izgledu oni su oličenje dostojnog indijskog *sadhua* (svetog čovjeka, stotine tisuća indijskih *sadhua* su nedostojni prosjaci i sajamske varalice). Za razliku od *bhikkhua* obučenog u dugi platneni ogrtač žute ili narančaste boje (pustinjački su ogrtači redovno tamne, skoro smeđe boje), buddhistički laici (*dayake, upasake*) nazivaju se "bijelo obučenim". Obilježje *upasake* ("vjernika") u svečanim zgodama je duga bijela marama, čiji srednji dio je ogrnut oko lijevog boka, a krajevi su prebačeni preko desnog ramena. *Upasake* koji žive stalno kao pustinjaci, nezaređeni "privatni sveci" ili *sadhui*, boje tu svoju odjeću istom narančastom bojom, ali ne potpuno i jednolično, nego u znatno svjetlijem tonu od redovničkog ogrtača. Odjeća naših *upasaka* se sastoji od saronga (duge muške suknje koja je opća narodna nošnja u jugoistočnoj Aziji) i spomenute velike marame. Košulju ne nose. Oko vrata, a često i oko ruke nose brojanice od krupnih bodljikavih okruglih sjemenki posebne vrste. Duge kose su im na tradicionalni cejlonski način spletene u čvor na potiljku. (Taj čvor odnekle treba da skupe i ćelavi.)

Među neomiljene svrhe nepopularnog Buddhina ideala nirvane ("utrnuća žeđi" za životom) spada i dosljedno odricanje od "zla i dobra" podjednako. Zaslužnim djelima postiže se "jedino" produženje opstanka u "niskim svjetovima boga Brahme" - kako je Buddho nazvao prolaznost nebeskih carstva (M. 97). Kao i rala-hâmi na veličanstvenijoj razini dobrotvorstva, tako se i ovi privatni sveci i pustinjaci zadovoljavaju stjecanjem zasluga (*punnam*), stidljivo željni, u skrovištu svog srca nebeskih blaženstava. U pogledu zemaljskih prednosti većina ih se na taj način vrlo iskreno povlači u mir i bezbrižnost u starijim godinama pod zaštitom šumskih božanstava, koja žive u stablima i očituju im se zrakama svoje iznadzemaljske svjetlosti. Nerijetka je pojava, osobio u rane jutarnje sate da privatni sveci svečanim gestama vode neke svoje tihe razgovore s pojedinim moćnim stablima.

Istina je da u buddhizmu postoji antagonizam prema brahmanskom idealu četiri razdoblja života, po kojim se svećenik u mladosti treba baviti, po završenim studijima, stjecanjem imovine i povećavanjem obitelji, pa da tek pod stare dane preda imetak sinu i postepeno se povlači u svetost i filozofsku samoću šumskog života. (Kod đaina postoji 14 stupnjeva postepenog povlačenja iz života. Na posljednjem stupnju "utihnuti mudrac" (*muni*) ostaje potpuno gol, lišen odjeće i riječi, u svom špiljskom skrovištu, a najveće mu je priznanje svetosti da mu učitelj već u roku od prvih deset godina isposništva odobri da se potpuno odrekne hrane i umre od gladi - ideal askeze koji je osobito zadivio Schopenhauera.)

Sve to postoji još i danas u Indiji. U buddhističkim zemljama, međutim, stare se kosti cijene mnogo manje. Razlog je tome opasan romantični uzor samog Buddhe, a to u moderno doba postaje sve jasnije i socijalni problem svećeničke hijerarhije. Zorno bi se to moglo prikazati ovako:

Tipični buddhistički hramovi na Cejlonu lako su poprimili osnovni dekorativni oblik portugalske seoske barokne crkve sa zvonikom. Vrlo su česti, gotovo redovni i poneki elementi sijamskog baroka u strukturi pagode, koja je pretežno zadržala

svoj kvadratni oblik za razliku od portugalske crkve. Često u klasičnom stilu pagode, glavno svetište ima oblik manje kocke obzidane većom koja tvori četverokutni hodnik oko njega.

Taj je hodnik ispunjen baroknim figurama od štuka u stilu napoletanskih betlehema, naravnih ili nadnaravnih dimenzija, koje šareno rastu iz zidova. Ličnosti i scene su prirodno svedene na najtipičnije iz Buddhina života, osobito rođenja i mladosti. Tako posljednja i najuvjerljivija scena tih šarenih kuloara predočuje trenutak u kojem budući Buddho britkom sabljom siječe svoju plavkasto-crnu i tropski kovrčavu kosu sa potiljka. Pored njega skamenjeni stoje i bulje u prazno njegov vjerni konj Kanthako i vjerni sluga Čhanno. To je život. A smrt je zadržana za unutarnje svetište. Nema sumnje da je uzor cejlonskog hrama od davnine špiljskog porijekla - izdužen u procjepu koji se prema unutrašnjosti sužava kao ralje. U tim je raljama našao najprikladniji smještaj lik gorostasnog Buddhe u ležećem "lavovskom" položaju. To je prizor para-nirvane, Buddhine smrti. U današnjim seoskim hramovima, gdje u okviru vanjske kocke život bukti iz zidova, u unutrašnjoj kocki... - onaj tko trne svjetlo pred svoj vječni počinak ni taj valjda zlo ne misli. A vjernici obično skandiraju svoje leleke i prošnje pred hramskim nusprostorijama (kako sam to opisao u priči o "Kozaku iz vječnosti", u pismu s pustinjačkog otoka) ili čak u panoptikumu (image houses) većih i starijih hramova, gdje je smještena iz raznih povijesnih slojeva hramske karijere smjesa ljudskih i životinjskih božanstava. Portugalci su rušili stare "poganske" hramove. Kad bi netko sutra počeo rušiti njihove, i njihovi bi sveci okljaštreni našli utočišta u buddhističkim hramskim panoptikumima. Zato eto, zbog monumentalnih scena iz svakog hramskog predvorja, idealni lik isposnika još i danas treba predstavljati čovjek u cvijetu mladosti, u zamahu ritualnog rezanja duge kovrčaste kose.

Jedan 'purgerski' ("holandski" *burgher*) šofer, u službi kod stranaca zbog svog rijetkog znanja engleskog jezika, ali ipak već u godinama kad pobožnost počinje hladiti žar srca, razjasnio je svome gospodaru, prigodom posjete jednom mješovitom svetištu gdje sam proveo jedno ljeto u planinama, razliku između

hinduističke (tamilske) i buddhističke vjere ovako: "Hindusi vjeruju i u bogove u kamenju. Mi buddhisti vjerujemo samo u bogove u stablima!" Naravno da je slučaj naših privatnih svetaca i njihovih želja za nebeskim blaženstvom u mnogo većoj mjeri humaniziran. Njihov posljednji dnevni obred izgleda ovako: Oko 5 sati poslije podne oglasi se zvono. To je ujedno znak za posljednju šalicu čaja. *Upasake* se skupljaju oko male *dana-sale* pored glavnih hramskih prostorija s košaricama cvijeća koje raspoređuju u zdjelice za razna obredna mjesta. (Zaređeni *bhikkhu* ne smije otrgnuti niti list s grane, da ne povrijedi ni ta "bića s jednim jedinim osjetilom".) Nekoliko najljepših zdjelica, svaka sa štapićem tamjana, stavljaju se na stol pred šalicu čaja pojedinih *bhikkhua*. Prije polaska na ophod obrednih mjesta, *upasake* se sabere u ovoj prostoriji, kleknu pred *bhikkhue* i klanjaju im se glavom do zemlje u toku ovog molitvenog dijaloga:

- *Ōkasa!* ("Čujte i počujte!") Gospodine, izražavam svoje poštovanje! Gospodine, oprostite mi sve propuste!

- Opraštam što se može oprostiti.

- Zaslugu koju sam ja stekao prepuštam Vama, gospodaru, a vi dajte meni zaslugu, koju ste Vi, gospodaru, stekli!

- Dobro, dobro, pristajem.

- *Ōkasa!* Oprostite mi, gospodine, sve propuste kroz troja vrata (misli, riječi i djela)!

- Neka te prati sreća, neka te napusti patnja!

U čemu se sastoje zasluge jednih i drugih?

Što se tiče *bhikkhua* (potpuno zaređenih ima ovdje sada svega trojica), njihovo je stanje u tom pogledu tajnovito. Treba da se zna da je njihov posao *bhavana* (njega

duha ili kontemplacija, popularno nazvana "europskim" terminom meditacija), ali se zna i to da se velika većina time ne bavi. Objašnjenje je astrološko: vrijeme za primjenu Buddhine nauke u punom smislu već je prošlo. Treba pričekati još 2500 godina dolazak novog *buddhe* "sveopće ljubavi" (Maitreya), i podesiti astrološkom vještinom da se upravo tada ponovno rodimo u ljudskoj koži. Onda će sve ići lako. U međuvremenu *hâm'drui* (svećenici) trebaju bdjeti nad Buddhinom riječi zapisanom na zlatne i srebrne pločice, a da je ne primjenjuju u praksi, da se ne bi pokvarila i izlizala. (Buddho se je, nasuprot svemu tome, o "astrologiji" svoga vremena izjazio ovako: "Dok neki askete i *brahmani* žive na hrani koju im priskrbuju vjernici, a usput stižu i neispravna sredstva za život baveći se niskim zanatima kao što je čitanje iz dlana, ... proricanje na osnovu znakova, ... predkazivanje u vezi s pomrčinom Mjeseca i Sunca, po zvijezdama, ... proračunavajući sretne dane za ženidbu, ... za trošenje novaca - *samana* Gotamo (Buddho) ne odobrava sve te niske vještine." [*Digha-nikayo* I, 1, 21-26])

U knjigama koje još služe upotrebi piše međutim, a to se čita i objašnjava svakom *bhikkhu* prilikom zaređenja, ovako: "Ako neki *bhikkhu*, kome nisu poznata nadljudska stanja svijesti dostojna oplemenjenih u znanju i uvidu, tvrdi da su mu takva stanja poznata, a naknadno, drugom zgodom, upitan ili neupitan o tome, prizna pogrešku i u želji da se opravda kaže: 'Priatelji, ja sam neznajući rekao da znam, neprozrijevši rekao da prozirem, što sam rekao nije bilo točno' - u tom slučaju, ako se ne radi o precjenjivanju, onda je isključen iz reda." (*Parađika* 4) Budući da taj prekršaj isključuje ponovno zaređenje za cijeli život, smatra se da je iz opreza bolje da *bhikkhu* i na pitanja o temi "meditacije" izbjegava odgovore i da odgovara uvijeno. Treba reći: "Zna se da je *bhavana* posao svakog *bhikkhua*." Na pitanje o pojedinostima ne smije se ni toliko odati da bi natuknuo da "rado boravi u praznim prostorijama". Upitan za savjet i uputu u tom pogledu, može ipak reći: "*Metta-bhavana* (razmišljanje o sveopćoj ljubavi) je dobra za svakoga", ili, "koncentracija na udisanje i izdisanje je mnogima pomogla u duhovnom razvoju". Dalje od toga... Dalje od toga je prepušteno nepotpuno zaređenima i privatnim

svecima da pričaju o svojim viđenjima božanskih svjetlosti.

Nepotpuno zaređenih (*samanero*) isposnika sada je ovdje šest, tri stara i tri mlada. Mladi imaju izgled da budu potpuno zaređeni kad nauče dosta toga napamet, a starima je bolje da ističu da to ni ne žele. A privatni sveci ostaju izvan sve te dijalektike. Službena namjera im je jedino da skromnim služenjem posvećenima i dostojnima stiču nebeske zasluge - i povećavaju ih trampom u predvečernjem obredu.

Nakon opisanog dijaloga, sa zdjelicom cvijeća u ruci svi se razilaze prema obrednim mjestima. Skoro svi se upućuju najprije prema svetom stablu, potomku prvog ogranka stabla pod kojim je Buddho dosegao probuđenje (stablo *bodhi*). Taj je ogranak donio na Cejlon prvi buddhistički misionar, Mahinda, sin indijskog cara Ašoke, u 3. stoljeću pr. n. e. To se svetište nalazi na posljednjem dijelu glavne aleje, između podnožja proplanka gdje je u gradnji dagoba, do koje vode široke kamene stepenice, i glavnih hramskih prostorija u čijem pročelju završava svečana aleja. Taj je dio puta porubljen dvoredom lijepih i plemenitih stabala *nâ*. Krošnja im u punom izrastu poprima oblik geometrijski pravilnih čunova kao umjetno obrezani čempresi. Gusto duguljasto lišće uvijek je trobojno - u trima fazama šarolikog života tropskih stabala. U zaklonu zelenog lišća i iza mlađeg purpurno crvenog, po kojemu se ta stabla ističu iz daleka i na udaljenim obroncima prašume, zaštićene su duge, svileni mekane i prozračne, žuto-sive rese posve mladog lišća na grančicama koje još nisu prodrle do površine. *Nâ* cvjeta samo jedanput godišnje, u svibnju, a možda i nešto ranije i kasnije. Cvijet mu je velik i bijel, a tko bi mogao udahnuti samo njegov lagani miris, tome bi možda i ovakav opis bio dovoljan da doista predoči nježnu visinu potpuno razlistalog trobojnog stabla. Sučelice trima najvećim stablima *nâ* nalazi se sveto stablo *bodhi*. Ograđeno je osmerokutnim zidićem na čijem je pročelju uobičajena niša sa Buddhinim statuama (jednom mramornom burmanskom i jednom japanskom od bijelog porculana), stalcima za uljanice i drugim manje estetskim obrednim potrebštinama. Kad sam ga prvi puta vidio, u zimsko doba, učinilo mi se je da se četiri mladice tog aristokratski kržljivog

stabla, presađene postepeno u toku posljednjih dvadeset godina, dok im je opstanak još bio neizvjesan, odupiru teškom mukom u podneblju koje im mnogo ne prija nekoj vrsti šuge kojom se međusobno zarađuju, i da sporo obnavljaju grančice. Kasnije, međutim, u povoljnije godišnje doba, i moj se je utisak o bujnosti njihova razvoja znatno poboljšao. Pesimizam prvog utiska sugerirao mi je valjda i prizor drugog, starijeg i mnogo većeg, ali skoro već sasvim mrtvog stabla na prvom dijelu puta u aranju, ispred klanca s napuštenim pustinjačkim špiljama. - Moj prijatelj Čeh, sa stanovišta svog nesalomivog optimizma, zasadio je uz svoj hram, u mnogo višem planinskom kraju, podivljalu snažniju podvrstu tog stabla koje mu raste kao jablan na radost vjernika, a osobito onog dobrog *dayake* koji je izvršio obred zasađivanja. (*Bhikkhu* ne smije sam kopati zemlju ni simbolički, da ne povrijedi koje "dahom obdareno biće.") Postoji naime vjerovanje da će onaj tko sadi sveta stabla umrijeti. Čeh je utješio *dayaku* razjašnjavanjem da je to doduše točno, ali da ćemo i mi ostali poumirati baš isto tako kao i on koji stiće besmrtnu zaslugu presađivanjem i njegovom svetoga stabla koje ga treba nadživjeti.

Sveto stablo *bodhi* je u srodstvu sa zmijama otrovnicama uopće i bez razlike. Otrovnica se raspoznaje po trokutastoj glavi nad suženim dijelom vrata. Dva kuta na bazi trokuta glave su izbočena, jer sadrže otrovne žlijezde. Iz vrha trokuta strši i poigrava tanak raskoljeni jezik kojim mnoge od tih zmija stalno za nečim tragaju, lebdeći lagano uzdignutom glavom u transu nad tlom po kojem se pokreću sporo i u ravnoj crti, bez "serpentina". Po tom se prepoznaje i trag otrovnice u pijesku ili prašini. Upravo ovdje, u ovoj svetoj šumi, sam upoznao taj zanosni prizor promatrajući male zmije koje mi ponekad presijecaju put, s jedne strane džungle na drugu, ne krećući se nikada putem po dužini. Njihov je jezičac, tanak kao konac, žarko crvene boje kao titraj plamička iz iskre. - No, o zmijama ću pisati u jednom od kasnijih poglavlja. Tome jezičcu zmije liči tanko izduženje na vrhu širokog i okruglastog, srcolikog lista stabla *bodhi*, njegova neobičnost.

Umjesto sudjelovanja u zamršenom obredu obilaska svetog stabla, ja po zalasku sunca odlazim sa zdjelicom jasmína u svetište na vrhu crne stijene kojom se

završava monumentalni put kroz svetu šumu. Do tog posljednjeg vrhunca vodi 70 kamenih stepenica iz velikog potaracanog dvorišta ograđenog sa blizu sto niša za meditaciju.

Na prostranom pravokutniku terase tog crnog kamenog vrhunca rala-hami je sagradio posrebreni hram. U beskraju tmastog gustog raslinja iz kojeg izranja, taj me hram i oblikom i veličinom podsjeća najprije na kašmirske "stambene brodove", *house-boats*, ljetnikovce ukotvljene za turističku sezonu među plovećim vrtovima na jezerskim rukavcima oko Srinagara, a zatim na barokne belvedere europskih dvoraca. U sredini terase, obrubljene također srebrno obojenom zidanom ogradom, srednji je dio hrama prostran pravokutnik s ravnim krovom i po tri velika prozora sa uzdužnih strana, kakve na raskošnim kašmirskim brodovima zasjenjuju kosine prugastih tendi. Na sličnost s tim brodovima podsjećaju me i nešto niži polukrugovi na oba kraja - jedan je apsida a drugi ulazni trijem. Ta zaokruženja izazivaju usporedbu s baroknim belvederima europskih dvoraca, tim više što je cijela građevina izvana urešena ornamentima iz štuka, frizovima labudova i slonova, i figurama lučonoša i nosilaca žrtvenih košarica s voćem i cvijećem, te pratioca s lepezama od srebrnih dlaka - ornamentima tipičnim za indijsku hramsku arhitekturu. Stilsko rasplamsavanje rokokoja u buddhističku umjetnost unose (srećom prije portugalskog kiča) dalekoistočni elementi sijamske umjetnosti, čije je izvorno nadahnuće poteklo iz tehnike crvenog laka s pozlaćenim šiljcima na obrubu. Sijamski hodočasnici još i danas obljepljuju sveta mjesta tankim listićima zlata i srebra, a Indijci srebrne i zlatne opne, koje pripremaju posebne zanatlje, kujundžije, tucanjem zlata među dva lista mekog papira (takve se radnje mogu vidjeti u Benaresu), upotrebljavaju za ukras slatkiša i "pana" (betelova lišća premazanog vapnom i ispunjenog oraščićem erika-palme i duhanom za žvakanje; od ispljuvaka pana prizemlje indijskih gradova poprima svoju masnu crvenu boju). Smatraju da su plemeniti metali u hrani osobito zdravi za srce.

Sijamski efekat dodat je našem srebrnom hramu na vrhu crne stijene portalom na

ogradi "palube" do kojeg vode stepenice iz *chiostra* u podnožju. Taj je portal nadsvođen lukom u obliku potkove na čijem je vrhu kao srebrna kruna mali ornament dagobe (spomenika sa relikvijama u obliku polukugle sa šiljatim tornjićem na vrhu), dok postrance u otvorenu pučinu neba strše dva zašiljena sijamska uha. Istom ornamentikom kozjih ušiju odlikuju se i sijamski kipovi Buddhe. U međunarodnom buddhističkom univerzitetu u Nalandi (Indija) susreo sam jednog *bhikkhua* s takvim neobičnim oblikom ušiju. Bio je izbjeglica iz Istočnog Bengala (Pakistana), iz kraja najosebujnije mješavine rasa na istočnom kraju Himalaja, čuvenog osobito po manipurskim ljepoticama u neobičnim plesnim haljinama, krinolinama u obliku bubnja od blještave svile. - Nasuprot svemu tome, jedino tipično obilježje cejlonskih Buddhinih glava, koje sam do sada mogao ponegdje zapaziti, jesu obične realističke klempave uši koje strše okomito iz lubanje, vjerojatno ne bez mističke simbolike Buddhina "božanskog sluha". Cejlonci se inače ne odlikuju klempavim ušima, nego njegovom "brkova" po rubu ušne školjke (motiv za intimnu toaletu Salvadora Dalija).

Pri zalasku sunca, u vrijeme kad se najradije sklanjam u osamljeni srebrni hram na vrhu crne stijene da izbjegnem šarenu vrevu predvečernjih objeda, kroz vrata koja ostavim otvorena, pritomljena svjetlost dopire do apside koja je po uzoru špiljskih hramova u Ellori uvijek tamna. Svjetlost izvana nalazi odbljesak jedino na pozlaćenom kipu Buddhe, koji je kopija čuvene skulpture iz Sarnatha, "Srnjaka", blizu Benaresa, gdje je Buddha održao petorici učenika svoju prvu propovijed - "pokretanje kotača zakona". Taj je događaj ikonografski simboliziran položajem prstiju obaju ruku u pokretu (*mudra*). Naslon prijestolja na kojem sjedi skrštenih nogu tvori veliku aureolu iza Buddhine glave. Ustanovio sam da efekti ikonografske umjetnosti tog remekdjela uključuju i primjenu u vježbanju kontemplacione vještine kojom se ovdje bavim, a možda je njegovo djelovanje i prvenstveno podešeno svrsi da posluži kao "znak" (*nimittam*) ili žarišna točka usredotočavanja pažnje u kontemplativnom stanju (*samadhi*). Da razjasnim plastički efekat koji to olakšava, potrebna je oduža digresija u područje umjetnosti kontemplacije.

U ranijim pismima o praksi kontemplacione vještine (*dhanam*) spomenuo sam da živa praksa u cejlonskoj buddhističkoj tradiciji već odavno ne postoji. Tu tvrdnju sada trebam bar djelomično ispraviti. Prvo što me je privuklo u svetu šumu gdje sada boravam, bilo je upozorenje jednog ranijeg posjetioca da tradicionalni način života u stilu indijskih *ašrama* ovdje uključuje i strogo vegetarijansku ishranu. Ni u tom pogledu ova sveta šuma nije jedini izuzetak. Kad sam došao ovamo, doznao sam da je *maha-thero* (starješina) učitelj kontemplacione vještine i da njeguje najstariju metodu poznatu u cejlonskoj tradiciji - *kasinam*, ili usredotočenje pažnje na obojeni krug promjera blizu jedne stope. Osnovni primjer te vrste je *pathavi-kasinam*, tj. simbol praelementa "zemlje", okrugla ploča (*mandalam*) crvenkastosmeđe boje. Cijeli je postupak pripreme tog sredstva koncentracije i njegove primjene opisan u Buddhaghosinu djelu *Visuddhi-maggo* toliko zornom ljepotom (okolnosti koje su se u kasnijoj cejlonskoj praksi izgubile i formalizirale) da sam već odavno želio pokušati primjeniti tu vrstu vježbe.

Vježba se sastoji u mirnom motrenju takve obojene (drvene ili papirnate) ploče ili kruga, uz ponavljanje (najprije glasno, a onda unutarne) autosugestivne riječi "*pathavi, pathavi*", ili "zemlja, zemlja" i razvijanje elementarne predodžbe prostranstva tog "počela", i bez kakvog pridodatka ili uplitanja fantazije. Težište je upravo u čistoći vidnog zora *kasine*. Vježbama ove vrste treba razviti pasliku, i to pozitivnu (iste, a ne kontrarne boje), i sposobnost da je zadržimo i reproduciramo kako i koliko dugo želimo. (Negativna paslika je u slučaju "zemlje" zelena, kontrarna crvenkastom originalu.) - I usprkos vrlo povoljnog sugestivnog djelovanja smirujuće riječi "zemlja, zemlja..." uskoro sam primjetio da pretežno crveni ton uzorka (*kasina-mandalam*) djeluje nepovoljno kao vidni nadražaj i da mi nesklonost prema njegovoj boji sprečava mogućnost da razvijem pozitivnu pasliku. Ostali predmeti ove vrste vježbi su krugovi čistih boja koji ne simboliziraju ništa. Tako sam promijenio nepovoljno obojeni krug za žuti, boju koja mi je mnogo prikladnija, iz niza asocijativnih razloga, kojih je, smatram, uvijek bolje biti

svjestan da bismo ih lakše otklonili kad se pojave kao smetnje u vježbi.

Čuo sam ranije da se još ponegde na Cejlonu vrše vježbe ove vrste, obično u obliku najprimitivnijem i najopasnijem po posljedicama za vid *teđo-kasinam*, ili jednostavno motrenje Sunca ("žara"). Kod antičkih pisaca o Indiji nalaze se izvještaji o ovoj vrlo impresivnoj fakirskoj vježbi "golih mudraca". Ćaini su mi potvrdili da je vježba izvorno Ćainska i da joj prema tome nije svrha razvijanje psihičkih moći ili *samadhi* (to je sa Ćainskog stanovišta nedopustivi užitak u spokojstvu, koji prigovaraju buddhistima), nego postupak asketskog mučenja tijela. Pasliku Sunca vrlo je lako postići, a njeno intenzivno trajanje konačno samo od sebe izaziva na više ili manje povoljnoj podlozi (primjetio sam to na pijesku) i pozitivne (narančaste) paslike. Motrenje Sunca pri izlasku i zalasku, kad je nadražaj najblaži, u primitivnom se vjerskom podneblju neminovno povezuje i sa arhetipskim ostacima kulta Sunca i vatre u indo-iranskim prareligijama. Zbog svih tih primitivnih okolnosti nitko mi nije ozbiljno ni spominjao "meditacionu praksu" ove vrste, osim što sam naišao i bio upozoren na nekoliko zastrašujućih primjera oštećenja vida zbog "kulta" *teđo-kasine*.

Ovdašnji *maha-thero* me je upozorio na razliku *kasine* "žuto" i *kasine* "svjetlost" (*aloko*) Čista svjetlost kao sredstvo usredotočenja pogleda je bezopasnija vježba, barem za oči, a može se vršiti prigodno motrenjem punog mjeseca ili jednostavnim projiciranjem blage svjetlosti.

Pomanjkanju zanimanja za *kasina* vježbe uopće, osobito kod stranaca i intelektualno nastrojenih "modernih" buddhista, razlog je uglavnom nerazumijevanje prave svrhe takvih vježbi. Početkom ovog stoljeća izdalo je englesko *Pali Text Society* prijevod knjige *Manual of a Mystic*, zbirku posve odrvenjelih formula jedne cejlonske škole gdje se je gajila ta metoda. Rukopis je star nekoliko stotina godina, a njegovo objavljivanje se je pokazalo posve beskorisno za praktične svrhe kao što je i znanstveno posve beznačajan dokument.

Meni je smisao *kasina-bhavane* odavno bio živ i jasan na osnovu podataka i sklonosti koje potječu pretežno sa posve druge strane, a koje su me navele i na izbor žute ploče. Razvijanje znaka *kasine*, na pr. mogućnost projiciranja žutoga kruga kadgod se hoće i bez prethodnog motrenja uzorka, a gdjekada i njegovo spontano izranjanje iz podsvijesti, treba olakšati produženje zadubljenosti duha i nepokolebljive pažnje i izvan vremena vježbi u strogom smislu. To je znak sabranosti kojega se pažnja može držati i u hodu. Iako su slučajevi onih koji su tu sposobnost razvili do te mjere danas vrlo rijetki, na Cejlonu se je zadržao običaj, koji spada u arhitekturu tipične pustinjačke kolibe, da svaka koliba mora imati i svoj "hodnik" (*čankamanam*), puteljak dug desetak metara, po mogućnosti u obliku nadstrte verande i predsoblja kolibe, ili u sklopu propisno širokog dvorišta okolo naokolo kuće, posutog pijeskom (da isposnik u hodu ne bi oštetiо raslinje i druga živa bića). Tako je "meditacija u hodu" postala najvidniji simbol monaškog zanata, iako je meni teško i zamisliti njeno pravilno korištenje u prosječnom slučaju, uključujući naravno i moj vlastiti slučaj. U pismima s pustinjačkog otoka osvrnuo sam se i ranije nekoliko puta na taj nadomjestak ozbiljnog njegovanja kontemplacione vještine i spomenuo da se sredstvima te vrste mogu poslužiti jedino poslije ozbiljne i naporne vježbe među četiri zida u posve mirnom sjedećem položaju tijela, koji nije lagan. Tako nastojim što dulje održati postignuto smirenje duha i olakšati postepeni prijelaz u prosječno površnije stanje svijesti.

Na izbor *kasine* žute boje navelo me je jedno neposredno opažanje koje dugujem svojim ranijim nebuddhističkim meditativnim navikama. To su pokušaji zadubljanja u život prirode. Kao najprivlačniji prirodni znak *kasine* skoro svakome može se nametnuti upadno lijep cvijet. Promatrajući tropsko cvijeće u ovdašnjoj okolini i zadubljujući se namjerno u čisto motrenje pojedinih cvjetova, opazio sam da mi cvijet najtipičnijeg puzavca sa dubokom žutom čaškom i pet široko zaobljenih latica (5-10 cm u promjeru) neočekivano lako ostavlja pozitivnu pasliku iako redovno titravu i nepostojanu. Divni crveni cvijet hibiska, čija težina na dugoj nježnoj peteljci pridaje sjetan utisak njegovim usporenim pokretima, ostavlja zanimljivu smirenu i eliptično zaobljenu pasliku sasvim druge vrste, ali uvijek

negativnu. - Tako uvježbavanje *kasine* može poslužiti produbljavanju užitka u smirenom motrenju prirode - ideja strana i daleka dogmatski pravolinijskom buddhizmu i kultu mrtve riječi. Usprkos tome, upozorenje na estetsku vrijednost ovih vježbi djeluje vrlo sugestivno, pogotovo na mlade izbjeglice iz svijeta zapadne kulture.

Ali zar i kulturna dobra ne mogu djelovati na kontemplativnu svijest isto tako povoljno kao i izrazi slobodnog života džungle? Ne samo likovna umjetnost u apstraktnoj pročišćenosti, nego, recimo, i mistička poezija Ibn Arabija, da spomenem primjer koji mi je upravo u najživljoj uspomeni. - Bolan je otpor pokoljenja druge polovice 20. stoljeća prema svemu što je okuženo dodiranjem ljudske ruke i ljudskog duha. To se osjeća i ovdje u pustinjaštvu. Nastojao sam da taj otpor razjasnim i opravdam s drugih gledišta u nekoliko kraćih osvrtâ (u člancima *Existentialism and the Philosophy of Culture*, u *Shakti*, New Delhi, June 1965. i *Buddhism and Modern Thought*, u *The Buddhist*, Colombo, 1967).

* * *

Tako mi je pozlaćeni sarnathski Buddho u ovdašnjem srebrnom hramu postao na prvi pogled zanimljiv kao *kasinam*. Kopija je u naravnoj veličini. Iza Buddhine glave je gladak krug veličine prosječne aureole, koji odgovara žutoj ploči kojom se inače služim u vježbama. Oko te aureole, koja sačinjava dio naslona Buddhina sjedišta, u širem krugu se ovija ornamentalni obruč u stilu duboreza kojim je aureola proširena i učvršćena u okvir naslona.

Pokušao sam u tišini i sjeni hrama promatrati tu skulpturnu cjelinu najprije otvorenim, a onda zatvorenim očima. Kontrast pozadine s aureolom prema istobojućem ali blago osjenčanom Buddhinu liku, u razmjerima povoljnim za koncentraciju pogleda na cjelinu, znatno olakšava postizanje poželjnog učinka. U paslici prvi plan (statua) ostaje u pozitivnoj boji (svijetlo-žutoj) dok ravna ploha naslona u pozadini neutralizira negativne efekte, pri čemu odnos glatkog i

izrezbarenog kruga nakon pomnijeg promatranja izaziva, kad se oči zatvore, privid kružnog kretanja u odobljescima prelaznih boja, od žute do plave, a ponekad se rub aureole izdiže u paslici kao puni Mjesec prije Buddhina lika.

Primijetio sam već u ranijim vježbama vrijednost dvaju pomoćnih sredstava za izazivanje pozitivne paslike: 1. Žuti predmet se najvjernije odražava kad je bijelo obrubljen pred prostranom tamno-smeđom pozadinom. 2. Izvor svjetlosti treba biti iza promatračevih leđa. Ako je iza promatranog predmeta, onda pogoduje negativnoj paslici i kad je sam predmet zaklonjen i zasjenjen od izvora svjetlosti (na pr. ispod prozora). Najvažnije je da *kasinam* ostane u što blažem i tamnijem osvjetljenju. To otežava stvaranje prvog efekta nepoželjne negativne paslike, ali tim pouzdaniji postaje efekt pozitivne paslike koji se oblikuje postepenim vježbanjem. Na tu važnu okolnost vježbe upozorio me je jedan ovdašnji stari pustinjač s najbogatijim dugogodišnjim iskustvom.

* * *

"Kašmirski brod" na vrhu crne stijene po svojoj glavnoj namjeni nije hram nego *sima*, prostorija koja bi po mogućnosti trebala biti ograničena vodom. Tu vodenu granicu obično simbolizira kanta vode postavljena na jedan od graničnih kamena pred ulazom, po kojima se raspoznaje područje *sime*. Tu se održavaju interni sastanci potpuno zaređenih *bhikkhua*, redovno dva puta mjesečno, na praznik (*poya*) punog i mladog Mjeseca. Ta se dva blagdana nazivaju *uposatha*. Na tim se sastancima *sanghe* (uže "zajednice") u *simi* recitira 227 propisa redovničke discipline, *pati-mokkho* (naravno u skraćenom obliku, tako da se nabroje samo naslovi poglavlja, a ne i paragrafi sadržani u njima) i ispovijedaju prekršaji. Ta buddhistička "ispovijed" ne slični ni po čemu katoličkoj, nego je i ona svedena na praznu formulu kojom redovnik redovniku "ispovijeda" da je počinio "mnoge i teške prekršaje" iz svih poglavlja *pati-mokkhe*, izuzev četiri najteža prekršaja za koje je sankcija doživotno isključenje iz reda. Ti su prekršaji: spolno općenje; namjerna, zakonski kažnjiva krađa; umorstvo ljudskog bića pod bilo kojim okolnostima, i

lažno hvalisanje posjedovanjem magijskih ili okultnih moći i sposobnosti.

Ta se "ispovijed" obavlja prije recitiranja *pati-mokkhe*, tako da dva i dva redovnika čučnu na po jednu hasuru i dva puta ponove isti ritualni dijalog priznanja i kajanja zamjenjujući uloge. Time je *bhikkhu* za svoje prijestupe pravila opravdan pred zajednicom. Za laike važi jedino *panća-silam* ili pet vrlina. Tim jednim službenim obredom u hramu (ili blagovaonici) vjernik se obvezuje da će se "vježbati" ili nastojati da se vlada što dosljednije prema tim pravilima. Pored te moralne pomoći zna se da važi jedino pravilo: "Svatko je nasljednik vlastitih djela".

U slučaju da negdje ne postoji posebno "omeđena" prostorija *sime*, sastanak redovnika po izuzetnoj potrebi, *ad hoc*, može se održati jedino u vodi. Dva takva "konklava" ostat će mi u živoj uspomeni zbog svoje slikovitosti. Budući da tada još nisam bio potpuno zaređen, promatrao sam ih iz dostojne udaljenosti s morske obale.

Na izmaku ritualnog "razdoblja kiša", od srpnja do listopada, kad redovnici borave u samostanima, ili uopće na određenom i ograničenom mjestu, bili smo pozvani na svečanosti darivanja redovničke odjeće, uobičajenu na kraju razdoblja kiša, prije razlaza u novo razdoblje nomadskog života, na udaljeno mjesto nedaleko od krajnje jugoistočne obale Cejlona. Na putu do tog mjesta prošli smo blizu nastambi dvojice mladih pustinjaka, jednog Američana i jednog Nijemca, koji su se na tom dijelu obale povukli u potpunu osamljenost. Oni su nam se pridružili na polasku, a na povratku smo ih otpratili do spilja na obali. I na jednom i na drugom mjestu prisutni su *bhikkhui* zagazili u more do određene udaljenosti od obale (desetak metara) i tako održali kratki sastanak. U prvom slučaju, rano poslije podne pod vedrim nebom na seoskoj pješčanoj plaži, grupa je djelovala vrlo slikovito. Voda je bila plitka, ali je ipak jedino *mahathero* našeg pustinjačkog otoka izišao iz vode s potpuno suhim ogrtačem koji je bilo dovoljno zadignut do koljena. Na drugom je mjestu bilo mnogo dramatičnije. Pustinjakova špilja je bila prilično visoko nad obalom. Pješčani sprud se je spuštao strminom oko stotinu metara, a dalje je

zaljev bio presječen visokim i oštrim stijenama. Bio je potreban posebni vodič iz sela da ih odvede na podesno mjesto iza stijena. Na nebu su se naglo gomilali crni oblaci. Dug i snažan pljusak nas je srećom uhvatio tek kad smo u žurnom povratku stigli nadomak seoske ceste, gdje su nas čekali automobili.

* * *

U kamenom potaracano veliko dvorište ispod srebrnog hrama, obrubljeno *chiotrom* od stotinu niša za meditaciju i sklonište od kiše za posjetioce, skupljaju se svake večeri *dayake* na propovijed. Na obične dane propovijed i recitiranje *pirita* (starodrevnih pjesama iz najranije Buddhine zajednice, kojima se pripisuje magično djelovanje "zaštite" od svakog zla) vrši se iz četverokutnog kamenog paviljona u dvorištu, gdje posjedaju *maha-thero*, glavni propovjednik i "kor" pustinjaka. Nakon početnog obreda *silam* (zavjeta pet moralnih vrlina), *maha-thero* ili njegov zamjenik održi kraću propovijed, a za tim se recitira jedan odlomak *Sati-patthana-sutte*, osnovnog Buddhina govora o njegovanju kontemplacione vještine obuzdavanjem osjetila (uključivši razum, koji je šesto, koordinaciono osjetilo). Poslije te ceremonije odlaze svi redovnici osim jednog mlađeg *samanere*, koji ponovno recitira, u prijevodu na sinhalski jezik, dio Buddhina govora koji je kor odrecitirao u originalnoj pali verziji.

Na dva mjesečna praznika *uposatha* (punog i mladog Mjeseca) taj je večernji obred mnogo duži i svečaniji. Redovnici i *upasake* ("privatni sveci") koji ovdje trajnije borave, skupljaju se u veću *dhamma-salu* u zgradi koja ispunja jednu polovicu dvorišta. Ta sala ovdje sličići manjoj sudnici u velegradskim "palačama pravde". U pročelju je u uzdignutoj ogradi katedra sa ornamentalnim sjedištem u duborezu (propovjednik uvijek sjedi s pogledom ustaljenim na lepezu koju drži pred sobom kao otvorenu knjigu). Ispod te ograđene propovjedaonice smješten je pod pravim kutom stol sa isto tako svečanim naslonjačem za pomoćnika koji čita pali tekst odsječka iz *Visuddhi-magge* ("puta pročišćenja") koje glavni propovjednik komentira. Oko tih dvaju svečanih sjedišta ostali redovnici sjede hijerarhijskim

redom za polukružnim stolom koji zatvara taj dio prostorije. Iza njihovih leđa je niska ograda izvan koje, u dnu sale, sjede domaći *upasake*, a i *sadhui* ("dobri ljudi", također "privatni sveci" izvana) koji na ove svečane dane često dolaze kao gosti s velikim skupinama *dayaka*. Laici slušaju propovijed izvana, iz niša na rubu dvorišta kroz otvorene prozore osvjetljene *dhamma-sale*.

Vanjski zid ovog velikog *chiostra*, koji donekle djeluje i kao kupališni bazen, sa po jednim okruglim prozorčićem u obliku simboličkog kotača s osam prečki na svakoj kabini, a i vrh crne stijene koja se izdiže iz njegove pozadine, sačinjava završetak glavne aleje opisane u ovom poglavlju, a ujedno i arhitektonsku ogradu i branu pred glavnim polukrugom monaških izbi (*kuti*) u pozadini stijene te puteljka koji se odatle dalje granaju do nekoliko još udaljenijih *kuti*, među koje spada i moja koliba. Na početku svih tih lijepih puteljaka kroz džunglu i šumu nalaze se drvene tablice s razjašnjenjem da su to putevi samo za *svamije* (redovnike).

S lijeve strane te velike pred-samostanske zaravni, odakle se grana i moj puteljak kroz srebrnastu uvalu niske džungle, nalazi se još jedan kratak i širok ogranak glavnog puta koji ne spada u *clausuru*. On zakreće u uspon ispred prvog od pet mostića od brvna i kamena preko kojih vodi put do moje *kuti*. Posljednji ogranak slobodnog puta uzdiže se uz drugu, pribrežnu stranu gde se nalazi mali hram, a dalje iznad njega dvorište *maha-therine kuti*. Po stepenicama koje postaju sve strmije stiže se konačno do druge, pobočne crne stijene, koja je izgrađena u posebno svetište. S prednje strane stijena je izglačana u tamnu ploču oblog obruba koji se sužava prema vrhu. Na vrhu je mala posrebrnena dagoba i svjetionik. Stijena i po prirodi ima oblik Lanke, otoka Cejlona, te krupne, svakim obiljem prirode nadarene kapi kopna što se s ovog ekvatorskog ruba spušta u plavetnilo oceana neograničenog sve do Južnog pola. Na ogromnoj površini stijene urezan je sve do prirodnog ruba mramorno izglačan geografski lik Lanke, a u njega uklesan, sinhalskom "glagoljicom" tekst ovdje najomiljenijeg Buddhina govora, *Sati-patthana-suttam*. Na kamenom stolu ispod te svete zemljopisne karte rasprostrte su ornamentalne hrpice svježeg cvijeća, a u hrapavi rub donje obale na stijeni

utaknute sitne žiže tamjanovih štapića. Prostrano dvorište od crnog kamena natkriljeno je šumom koja se diže u prostranstvo iznad tog do okosnice ogoljelog kamena.

Dva skromnija ognjišta vjerske svagdašnjice nalaze se pred zaokretom ovog hodočasničkog puta, blizu samostanskog predvorja. Najprije *dana-sala*, manja potkrovljena prostorija gdje se pustinjaci skupljaju na rani jutarnji i dva poslijepodnevna čaja, gdje gosti i poneki od domaćih jedu svoje glavne obroke da ne nose hranu u kolibe. Tu se zadržavaju i poslije obroka da bi žvakali "bulat" (indijski "pan"), betelovo lišće premazano vapnom, ispunjeno duhanom i oraščićem erika-palme. U usporedbi s "čašicom razgovora" kod nas ovaj bi se istočnjački običaj mogao nazvati izrazom dosljednijim stvarnosti - "ispljuvak razgovora". Predvečer, kad stigne družina *dayaka* za slijedeći dan, nekolicina najprije dođu ovamo da se jave, da izruče "gilan-pasa" ("bolesničku okrepu") koja se sastoji od sitnih dnevnih potrepština, čaja, šećera, začina, i najvažnije, petroleja i kokosova ulja za uljanice u svetištima i oko njih. Na povratku preuzimaju široku plitku košaru s bočicama i zdjelicama za serviranje sutrašnjih obroka svakome posebno, oko 12 egzotičnih servisa.

Malo iznad te *dana-sale* nalazi se minijturni hram gdje se zapravo obavljaju svi poluslužbeni obredi (službenih ni nema, jer je Buddho vjeru u obredne čine, bez koje ipak ne može biti religije, proglasio "smetnjom ograničenja moralnim i obrednim pravilima" (*sila-bata-paramasa*). Taj je hram smješten zapravo u nusprostoriji gostinjske izbe. Opisao sam u pismu o "Kozaku iz Vječnosti" kako su obredna mjesta u ovdašnjim samostanima i hramovima često stisnuta poluslužbeno u nusprostorije. (To osobito važi za "panoptikume" indijskih bogova, osobito vaišnavskog kulta, kojima se buddhistički vjernici utječu u nevoljama protiv kojih Buddhino krajnje utočište, *nibbanam*, nije podesna zaštita.) Naravno da se ni u pustinjačkom "džepnom hramu" ("*punči-vihara*" kako sam ga ja ovdje nazvao) ne nalaze simboli ni idoli nebuddhističkih božanstava. Glavni obred, simboličko prinošenje hrane, vrše sami *dayake* uz pomoć *upasake*, laika koji je odgovoran za

dana-salu. Stari *samanero* "Laoce" odnosi pred večer u taj hram *gilan-pasa*, "bolesničku okrepu" koja se sastoji od nekoliko čaša čaja i šerbeta, te list betela s narezanim oraščićem uz cvijeće i tamjan. Ostali ovdje, kao i na drugim mjestima, mogu vršiti *mali-pudu*, ili izraz poštovanja prinošenjem cvijeća. Odbijanje i tog obrednog čina u hramovima je rijetka pojava među redovnicima, ali ne i zazorna, nego radije obrnuto, izraz strože asketske revnosti, ili pretjerane buddhističke ortodoksije. Jedini obred koji bi trebao biti službeni čin za stanovnike svete šume jest izražavanje poštovanja starješini, *maha-theri*, opisanim dijalogom, nakon posljednje zdjelice čaja, mada ni u tome u pustinjačkim okolnostima života nema strogosti.

Kad u granicama mogućnosti obavim i taj obred, vraćam se prije mraka u svoju kolibu, udaljenu blizu pola kilometra od glavnog hramskog i pustinjačkog naselja, spomenutim puteljkom, preko četiri mostića, kroz džunglom obrašten rukav doline koji se sužava prema izvoru rječice među brežuljcima s obaju strana. Džungla me sprečava da pronađem taj izvor u zaleđu svog cvjetnog dvorišta i skrovitog kupališta u podnožju. Put završava pred mojom kolibom. U večernjoj smirenosti pijeskom posutog dvorišta, miljama daleko od puteva i veza sa selima, uživljam se u istinu Laoceove izreke: "Najviša vrlina slični dolini."

8/12/1999

www.geocities.com/budizam/texts/aranja.html

Od Nepala do Cejlona

Čedomilom Veljačić

Budin govor o ništavilu -- **Filozofija gađenja** - Buddho i Nietzsche -- Pesme iz Indije

Jutro u Kandyu -- Himalajske priče -- Pogovor priređivača

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Za
Maju

Budin govor o ništavilu

Ja sâm,
Sakko, da
ogromnu
bujicu
pređem bez
oslonca
nisam
sposoban.
Uputi me na
neko uporište,
ti čiji je
pogled

sveobuhvatan,
da o njega
oprt pređem
bujicu.

Pažljivo
motreći
ništavilo --
odvrati
plemeniti
u pouzdanju
da tu nije
ništa
i da ničeg
nema, pređi
bujicu.

Odreka se
strasti,
odvraćen od
riječi,
ugasivši
žeđu,
pogledom
natkrili
taj veliki
igrokaz.

A ko od svih
strasti odvрати
želju --
Upasivo upita
plemenitog --
i pouzdavši
se u ništavilo
odbaci sve
ostalo,
oslobođen
krajnjim
razrješenjem
uvida,
može li u tom
ostati

postojan
i riješiti se
svih
posledica?

Da, ko od
svih strasti
odvrati
čežnju --
plemeniti
odvrati
Upasivi,
i poudavši se
u ništavilo
odbaci sve
ostalo,
oslobođen
krajnjim
razrješenjem
uvida,
taj može u
tom ostati
postojan
i riješiti se
svih posledica.

A ko u tome
ostano
postojan
tako kroz
mnogo
godina, reci
mi,
hoće li mu u
tom istom
dosegu
rashlađena
svijest postići
razrješenje?

Kao kad
plamen

nasrtajem
vjetra
biva razagnat
i izmiče cilju,
ne zahvaća
žižu na
uljanici,
isto tako i
utihnuli
mudrac
razrješen
namjernosti
tijela
uzmiče cilju,
ne zahvaća
žižu.

A ko postigne
svrhu, zar
više ne
postoji,
zar doista
preboljeva za
svagda?
To mi još,
šutljivi, dobro
razjasni,
kako si uvidio
tu istinu.

Za onoga ko
postigne tu
svrhu
nema više
mjerila --
odgovori
plemeniti --
niti išta što bi
ga izrazilo.
Odakle je sve
iskorijenjeno,
iskorijenjen

je i svaki
izražaj.

Rev. 4/5/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljadic/cejlon01.html

Sarvepali Radhakrishnan i neohinduistička filozofija

Čedomilom Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

I

Godine 1922. i 1923. bile su važni datumi za historiju indijske filozofije. Tada je objavljena najprije prva opsežna knjiga životnog djela Surendranatha Dasgupte, »A History of Indian Philosophy«, u izdanju Univerziteta Cambridge, a zatim još opsežnija prva knjiga Radhakrishnanove »Indian Philosophy«, u izdanju Univerziteta Oxford.

Dasgupta je svoj historijski prikaz indijske filozofije najprije namjeravao obraditi samo u jednoj knjizi, koja obuhvata sva najhitnija i najpoznatija poglavlja indijske klasične misli, od veda do vedantinske skolastike u srednjem vijeku. Ipak, već pokušaj obrade uže filozofske književnosti klasičnih i skolastičkih sistema, *daršana*, ukazao je na neminovnost da tu vrlo opširnu i specifičnu građu nastavi razrađivati u drugoj i trećoj knjizi istog djela, udaljujući se od arhajskih početaka skolastičkih sistema, u prvom redu same vedantinske misli, gdje su se u srednjem vijeku kristalizirala dva izrazito antagonistička sistema, Šamkarin i Ramanuđin, u odnosu na problem potpunog odbacivanja ili neodbacivanja dualističkog principa u

metafizici (problem *advaita*, nedvojstva). Na tu produbljenu historijsku analizu središnje problematike klasične filozofske misli nadovezale su se u toku od tri decenije četiri dalje knjige Dasguptinih istraživanja filozofskih implikacija u manje poznatim i do tada neproučenim skolastičkim tekstovima pretežno teološkog porijekla. Tako se Dasgupta u razradi historije filozofije sve više zadubljivao u istraživanje još neobrađenih područja.

Radhakrishnan je zamislio i razrađivao od početka prema planu predviđenom za dvije opsežne knjige, od kojih prva obuhvata arhajske početke i klasične korjene (*mula*) kasnije razrađenih sistema, dok druga knjiga (objavljena 1927) obrađuje skolastički razvoj »šest brahmanskih sistema« ortodoksne srednjovjekovne filozofije, koji kao cjelina predstavljaju strukturu koja u horizontalnom smjeru sadrži »aspekte« (*daršana*) filozofskih disciplina — od logike, nauke o prirodi, psihologije, etike i teološkosemantičke eshatologije do ontologije — a u vertikalnom smjeru ih svrstava u ljestvicu metafizičkih dostignuća svojstvenih i dosežnih tim disciplinama, pojedinačno ili u sistematski neophodnim parovima (logika i teorija prirode, psihologija i etika, teologija i metafizika). Time je Radhakrishnan iscrpio svoj uži historiografski zadatak, a za tim se posvetio specifičnim i sistematskim temama tradicionalne indijske misli, pretežno na području filozofije kulture, ostajući uvijek blizak njenim historijskim osnovama

I Dasgupta i Radhakrishnan su od početka svjesni sistematskih implikacija svojih pokušaja da indijsku filozofiju prikažu sa stanovišta kompetentnih poznavalaca formalne i sadržajne problematike evropske filozofske historiografije. Njihova naobrazba na području evropske filozofije odgovara najboljim britanskim standardima. Njihovi pokušaji naravno nisu bili prvi da se u tom svjetlu prikaže indijska filozofija moderno obrazovanom čitaocu, ne samo zapadnom nego i domaćem, indijskom. [1]

Studij historijske problematike služi i treba da služi unapređenju moderne misli i njenom daljem razvoju na realno datim osnovama i predradnjama bližih i daljih

prethodnika. I Dasgupta i Radhakrishnan su toga jednako svjesni, pa ipak se tu već bitno razilazi značaj njihova doprinosa modernoj historijskoj problematici indijske filozofije. Ta bitna razlika, je u komparativnom kriteriju, u komparativnoj problematici. Radhakrishnanov sistematski interes usmjeren je ka konstituiranju komparativne filozofije kao sistematskog oblika filozofije kulture u univerzalističkom smislu. To nije ostala samo njegova specifična tendencija, nego se o savremenoj indijskoj komparativnoj filozofiji u tom smislu danas može govoriti već kao o smjeru Radhakrishnanove škole. Reprezentativni prikaz važnosti i uspjeha te tendencije nalazimo u spomenknjizi eseja napisanih o toj temi povodom šezdesetog rođendana Radhakrishnanova, 1951. »Radhakrishnan, Comparative Studies in Philosophy Presented in Honour of his Sixtieth Birthday« (London, G. Allen and Unwin). Knjiga sadrži 21 prilog, od kojih su polovicu napisali najistaknutiji indijski filozofi, a ostatak pretežno američki i engleski. Među nastavljačima ove tradicije ističe se osobito Radhakrishnanov dugogodišnji saradnik P. T. Raju. [2]

Bilo bi pogrešno interpretirati Dasguptin osnovni stav prema ovom problemu sa stanovišta one dihotomije prema kojoj se indijski tradicionalisti i evropski moderni skeptici na području filozofije kulture nalaze na istim pozicijama koje je Raju karakterizirao ovako: »Neki zapadni filozofi poprimili su običaj da indijsku misao odbijaju s primjedbama da je ona mistička a ne racionalna, da se osniva više na metaforama nego na logici i da sadrži više mitologije nego metafizike. Slično tome, u Indiji postoji tendencija da se s omalovažavanjem govori o zapadnoj metafizici kao intelektualnoj gimnastici, koja je čak i u tom pogledu znatno zaostala za logičkim suptilnostima nekih indijskih sistema, pa da zato zapadnoj filozofiji nema spasa ako se ne odrekne svojih oblika pristupanja problemima i svojih ciljeva, ako ne usvoji u tom pogledu indijske stavove.« [3]

Prvobitno, Dasgupta želi da zadovolji istu potrebu kao i Radhakrishnan. Možda u praktičnom pogledu u svojoj prvoj knjizi u tome bolje uspijeva, jer pretpostavlja znatno manja predznanja specifično skolastičkih struktura i tehničkih sredstava

kako indijske tako i evropske srednjovekovne metafizike. Potrebno je čitaoca upozoriti već na početku da će studij Radhakrishnanova djela, već njegove prve knjige, upravo zbog svog ekstenziteta iziskivati određena predznanja, koja redaktor ovog prijevoda tek djelomično pokušava da nadoknadi ukazivanjem na neke poteškoće, osobito u posljednjem dijelu ovog uvoda, a i u redaktorskim bilješkama uz sam tekst, osobito kad se radi o indijskim terminima. [4]

Sistematski cilj koji Radhakrishnan u ovom djelu ima najneposrednije i neprekidno u vidu, odgovara najklasičnijoj tradiciji indijske ortodoksne filozofije, po kojoj moderni »neohinduizam« s pravom dobija svoje ime, usprkos svojih širokih sinkfetičkih tendencija zbog kojih ga je nemoguće zamisliti drukčije nego kao sistem komparativne filozofije s historijski duboko ukorijenjenim komparativističkim i sintetizirajućim tendencijama. U tim tendencijama leži najdublja kulturnofilozofska razlika indijske i evropske misli. Tendencija koja kod Radhakrishnana nalazi izraz u čistom skolastičkom htijenju neće zacijelo olakšati čitaocu prilaz ovom djelu. Ona je najeksplicitnije izražena u autorovim zaključnim osvrtima uz svako poglavlje, uz prikaz svakog sistema, koje Radhakrishnan u tim često neproporcionalno ekstenzivnim osvrtima nastoji svesti na zajednički nazivnik vedantinskog idealizma koji sam zastupa. Zato će biti potrebno u ovom uvodu bar donekle osvijetliti i autorovu specifičnu neohinduističku verziju vedantinskog idealizma. [5]

I Dasguptin prikaz polazi od snažne i uvjerljive pretpostavke da je indijsku filosofiju moguće i potrebno prikazati u modernom svjetlu i adekvatnoj terminologiji evropske filozofske historiografije. Svoja komparativistička shvaćanja, ili rade neposredne sistematske sinteze, on je pokušao da izrazi u posebnim esejima o savremenoj općoj filozofskoj problematici, u znatno manjoj zavisnosti od kulturnohistorijskih pretpostavki nego Radhakrishnan, ali i u skromnijem opsegu. [6] U samom prikazu indijske tradicionalne filozofije nastoji da bude što koncizniji i što specifičniji, pa se mnogo manje od Radhakrishnana poziva na evropske analogije (a kad se poziva, te su analogije pretežno moderne). Pogotovo ne teži da

svoj prikaz autentične indijske misli zaokruži u jednu sistematsku cjelinu na više ili manje tradicionalan način ranih skolastičkih prikaza indijskih sistema u njihovoj razvojnoj cjelini. Inače Dasguptin pristup historijskim vrijednostima indijske filozofije nije bitno različit od Radhakrishnanova, bar utoliko što se i on izričito orijentira prema ortodoksnim sistemima šest *daršana*.

Šteta je da ni Radhakrishnan, a ni Dasgupta, svoj stav prema komparativnoj problematici i metodi u historiji filozofije nisu izrazili eksplicitno. U Radhakrishnanovu slučaju možemo ipak dosta jasno pratiti razvoj toga stava u nizu kasnijih djela, pa ćemo tome problemu posvetiti posebnu pažnju osobito u 4. pogl. ovog uvoda.

Nakon Radhakrishnanova i Dasguptina djela pisanje historije indijske filozofije, osobito u Indiji, nastavilo se je sređenijim tokom, pa danas imamo i nekoliko novijih djela čiji autori i sami zastupaju zanimljiva stanovišta, ali uspjevaju da svoj prikaz sažmu na približno jednu trećinu ili polovinu Radhakrishnanova opsega, pozivajući se često na obradu pojedinih problema kod ove dvojice preteča, a gdjekada i na Deussena, pogotovo kad se radi o potrebnom sažimanju građe obuhvaćene u Radhakrishnanovoj prvoj knjizi. Kao jedan od najboljih novijih prikaza historije indijske filozofije želim da spomenem »*Outlines of Indian Philosophy*, by M. Hiriyanna« (London, G. Allen and Unwin, 1956. Djelo ima 420 stranica. Hiriyanna je profesor Univerziteta u Mysoru i jedan od najistaknutijih savremenih indijskih mislilaca. Zapaženi su osobito njegovi eseji o indijskoj estetici, području koje se u novije vrijeme intenzivno obrađuje.).

Radhakrishnan je rođen u selu Sarvepalli u pokrajini Andhra u Južnoj Indiji, 5. 9. 1888, u obitelji brahmanske (svećeničke) kaste. Iako je već

srednju školu a zatim i univerzitet završio u kršćanskim institutima u Madrasu, koji su tada imali najviši standard obrazovanja u Indiji, Radhakrishnan nije nikad izgubio osnovno tradicionalno obilježje svog porijekla.

Uskoro po završetku studija izabran je za nastavnika filozofije u Madrasu (Presidency College). Zatim je pozvan na Univerzitet u Mysore, a kasnije na novoosnovani univerzitet u svom užem zavičaju, Andhri, gdje mu je povjerena rektorska dužnost. Već 1921. pozvan je na tada najugledniji i najstariji britanski univerzitet u Indiji, u Calcuttu. U tom je razdoblju njegovo najpoznatije djelo bilo posvećeno filozofskim mislima Rabindranatha Tagore («The Philosophy of Rabindranath Tagore«, London, 1918).

Nakon objavljivanja dviju knjiga »Indijske filozofije« pozivanje da predaje u Engleskoj i u Americi. 1929-1930. predaje u Chicagu. 1936. izabran je za profesora istočnih religija u Oxfordu (Manchester College). U isto doba izabran je i za člana Britanske akademije, a ima i funkciju rektora Univerziteta u Benaresu. Oxfordska predavanja predstavljaju njegov najznačajniji prilog komparativnoj filozofiji («Eastern Religions and Western Thought«, Oxford Univ. Press, 1939), na koji ćemo se posebno osvrnuti u nastavku. 1946. pozvat je u Kinu. Plod njegovog proučavanja kineske problematike u to doba je djelo »India and China«.

Poslije oslobođenja, u doba kad je kao ambasador boravio u SSSR, godine 1953., objavio je prijevod upanišadi («The Principal Upanisads«), važan osobito zbog komparativnofilozofski vrijednih komentara. U istom smislu preveo je i obradio još neke kraće tekstove stare indijske filozofije («The Bhagavadgita«, »The Dhammapada«).

Po povratku iz Moskve izabran je za potpredsjednika Republike, a 1963. za

predsjednika.

Originalni Radhakrishnanov prilog, osobito na području filozofije kulture, ima svoju specifičnu vrijednost. Već sama njegova koncepcija komparativne filozofije ne ostaje ni u »Indijskoj filozofiji« u isključivim historiografskim okvirima. Kasnija karakteristična za njegov specifični stav jesu:

»The Hindu View of Life«, London, 1927

»Kalki, or the Future of Civilization«, London, 1929.

»An Idealist View of Life«, London, 1932.

»Freedom and Culture«, Madras, 1936.

»Religion and Society«, London, 1947.

Uza svu tu mnogostrukost njegove filozofske djelatnosti Radhakrishnan je, po svom širokom obrazovanju, a i po kulturnim i političkim funkcijama koje vrši u međunarodnim odnosima i u nacionalnom životu Indije, prvenstveno cijenjen zbog »uspostavljanja veze između istoka i zapada, više nego što je cijenjen kao osnivač novog sistema mišljenja ... Njegovo djelo ne prikazuje samo zapadnim misliocima novu mogućnost prilaženja filozofskim problemima, ono je i indijskim misliocima pokazalo novi smisao njihovih starih filozofskih pojmova... Ako ikada indijska filozofija počne da privlači pažnju zapadnih metafizičara, a ne samo stručnjaka za starine, ako ikada dođe do razvoja filozofske misli iz osnova koji će obuhvatiti i istočnu i zapadnu filozofiju ujedno, i ako filozofija ne odumre kao pseudonauka čije je vrijeme prošlo i koja više nije potrebna -- onda će u budućnosti djelo prof. Radhakrishnana biti od velike koristi i obilježavat će određeni stadij u historiji razvoja svjetske filozofije«. [7]

Toj ulozi kulturnog ambasadora, koja je bila uvijek najupadnija njegovoj okolini, odgovaraju i lični opisi i sjećanja na njegovu ličnost još iz mladih

dana. Evo jednog od takvih opisa iz vremena kad je Radhakrishnan bio profesor filozofije u Calcutti: »Mršav, visok i okretan, djeluje više profinjeno nego dostojanstveno. Maslinasta boja njegove kože, duguljasto lice i svijetle smeđe oči odaju prije inteligenciju nego uzvišenost. Zamislite uz to turban mliječno bijele boje, mliječno bijele nogavice i dugi kaput boje slonovače koji mu seže sve do koljena, pa ćete dobiti neobičnu mješavinu labuda i zmije. Jer, on je čist, osjetljiv i nježan kao labud, a istančan, brz i blještav kao zmija.« [8] Među specifičnosti njegove široke kulture spada i ogromna načitanost na području moderne beletristike. Neki zapadni skeptički kritičari njegovih komparativnofilozofskih tendencija karakterisali su njegove spise nazivom »sirenski glasovi« istoka.

III

U ocjeni Radhakrishnanova doprinosa razvoju savremene indijske misli, njegovi indijski poštivaoci i kritičari ostaju suviše pod jednostranim dojmom tradicionalnih elemenata koji se javljaju kao motivi njegove filozofije kulture. S toga je stanovišta Radhakrishnan nesumnjivo konservativan mislilac, a njegov prilog interpretaciji klasične indijske filozofije posmatran u tim razmjerima gubi u originalnosti možda više unutar granica indijskog kulturnog kruga nego iz svjetske perspektive. Osim toga Indijci još uvijek rado precjenjuju važnost Rabindranatha Tagore na svim područjima savremene nacionalne kulture. U tom je smislu i za shvaćanje Radhakrishnanova polaznog stava postao sudbonosan njegov rani rad o Tagorinoj filozofiji. Rado se pretpostavlja da Radhakrishnan razrađuje stav srodan Tagorinom, a pod tim se redovno podrazumijeva određeni nacionalnosinkretistički stav, na taj način da težište problematike prenosi na stručno i skolastičko filozofsko područje, polazeći od historijskih razlika Šamkarina i Ramanuđina vedantizma, u

težnji da pozitivno riješi problematsku suprotnost koja razdvaja ta dva najveća nacionalna mislioca, te da na taj način oživi, proširi i aktualizira historijsku srž indijske misli. Tako bi se Radhakrishnanova filozofija sa svojim tradicionalnim korijenima konačno mogla svesti na učenje i racionalnu formulaciju pjesnikovog intuitivnog izraza. To bi odgovaralo prosječnom intelektualnom habitusu Indijaca više nego suštini stare i moderne indijske misli. U najmanju ruku mogli bismo primijetiti da u samoj Indiji skoro nitko u ovom kontekstu ne odaje adekvatno priznanje mnogo izrazitijem i apstraktnijem duhu Aurobinda Ghosha, koji je prije Radhakrishnana i nezavisno od Tagore vrlo eksplicitno i u širem opsegu formulirao te iste žive tendencije indijske kulture sa istovrsnim težnjama ka njihovoj sintetizaciji. Ono što je specifično za Aurobinda samoga, njegova koncepcija »natčovjeka«, izgrađena na kulturnohistorijskim pretpostavkama indijske tradicionalne discipline praktičnog uma (po čemu se Aurobindov »natčovjek« bitno razlikuje od Nietzscheovog) jeste vrlo originalna i smiona nadgradnja na dosada najlucidniju formulaciju onih općih pretpostavki na kojima se temelji i Radhakrishnanov klasično umjereniji i uravnoteženiji neohinduistički humanizam.

Onome, međutim, ko gleda iz vanindijske perspektive, može se na prvi pogled činiti jasno da će nužno biti i ostati nedostatno i jalovo nastojanje da se originalni doprinos jednog od najizrazitijih savremenih mislilaca tog kulturnog kruga ocjenjuje prvenstveno ili čak isključivo po njegovu prilogu interpretaciji historijskih ideja i gledišta. Nesumnjivo, u interpretaciji Šankare i Ramanuđe može još i danas da se ispolji originalnost filozofskog duha baš kao i u interpretaciji Platona i Aristotela u okviru zapadne filozofije – ali ni više ni manje. Zato originalnost pokretačkog duha treba prije pronaći u drugim originalnijim aspektima njegova poduhvata, a ne u zauzimanju stava prema tradicijama.

U tom bi smislu originalnost Radhakrishnanova priloga savremenoj

filozofiji trebalo kritiäki analizirati u barem dva različita aspekta njegova pogleda na svijet: prvo, u njegovom shvatanju komparativne filozofije koje postepeno sve više prelazi iz historijskih u sistematske razmjere; drugo, u njegovom univerzalizmu, koliko se on postepeno širi izvan neohinduistiäkih pretpostavki nacionalne misli, analogno Jaspersovu univerzalizmu otvorenih horizonata, koji tendira nadilaženju biblijskokršćanskih osnova zapadne kulture, te se konaäno i otvoreno približava azijskom istoku. [9]

Nema sumnje da se kod Radhakrishnana ijedan i drugi spomenuti aspekt dovoljno snažno ispoljava već od prvih početaka. S druge strane, moguće je prigovoriti da taj prirodni uzrast njegovih ideja nije dosegao dovoljno visok stepen potpune eksplicitnosti. Tim važniji postaje zadatak da Radhakrishnanova škola uoäi važnost dalje sistematske i kritiäke razrade upravo tih manje tradicionalnih i potencijalno originalnijih aspekata i napornih pokušaja kristalizacije njegovog nezavisnog pogleda na svijet. Teškoću pionirskog dijela rada s kojim je Radhakrishnan bio najprije suoäen dobro je uoäio Raju kad je rekao da će s indijske strane ozbiljan razvoj komparativne filozofije biti omogućen tek onda »kad se izradi inventar činilaca važnih za odnos prema zapadnoj filozofiji«. [10] I pak, i na tom području na kojem je Radhakrishnan najupornije radio i najviše dao, osjeäa se još uvijek nedostatak eksplicitno razraäenih metodoloških problema.

Zbog svega toga ocjena Radhakrishnanova djela, koje želi a i zaslužuje da bude shvaćeno iz univerzalnih a ne samo nacionalnih indijskih perspektiva, ne bi smjela da zapostavi ni originalnost njegovog sadržajnog priloga problematici filozofije kulture, a ni važnost metodološkog problema pred koji nas taj prilog postavlja. Nedostatak i u jednom i u drugom sluäaju treba tražiti više u implicitnosti nego u sadržajnoj biti Radhakrishnanova djela.

Čitaocu kojem nisu dovoljno poznati tradicionalni elementi koje indijski kritičari prvenstveno ističu, možda i na štetu specifičnijih gledišta autorovih, potreban je najprije uvod u intelektualnu sredinu iz koje je proizašla kulturnofilozofska koncepcija o kojoj je ovdje riječ. Pokušajmo zato najprije odgovoriti na pitanje:

Šta razumijevamo pod neohinduizmom?

Već je značenje riječi »hinduizam« toliko nejasno zbog svoje složenosti da imaju smisla jedino pokušaji da ga se odredi historijskim putem, raščlanjenjem na genetske komponente. Hinduizam je više historijsko stjecište nego sinteza svih elemenata, raznorodnih po porijeklu i sadržaju, koji su se u toku vjekova neposredno ili posredno nakalemili na osnovicu vjerskog učenja veda, a neohinduizam je više pokušaj da se svođenjem na filozofsku osnovu *vedante* njihova raznorodnost prevlada nego da se obuhvati i sintetizira. Vedanta kao najprošireniji i najpopularniji filozofski sistem u Indiji u posljednjih hiljadu godina, koji u ovom smislu i u ovu svrhu dolazi u obzir, ima nekoliko različitih aspekata. Skolastički sistemi vedante svode se najčešće na ranije spomenuti raspon između Šamkarine i Ramanuđine interpretacije iste osnovne problematike, o kojoj će kasnije biti riječ u vezi sa neposrednim Radhakrishnanovim pristupom tom historijskom pitanju. Korijene te osnovne problematike indijskog filozofskog idealizma nalazimo hiljaduipo godina ranije u prvim upanišadima. *Vedanta* kao zajednički nazivnik neohinduističkih težnji u tom smislu osniva se na metafizičkom idealizmu, čija specifikacija (ili »kvalifikacija« po Ramanuđinim riječima) ostaje namjerno otvorena, tako da vraćanje na različite upanišadske izvore ostavlja dovoljno široke mogućnosti interpretatorskim varijacijama, prvenstveno u okviru skolastički sankcioniranih sistema, s jedne strane, a udomaćene teološke heterodoksije postupanišadskog (osobito epskog) razdoblja, s druge. Pod

»sankcioniranim sistemima« podrazumijevaju se šest *daršana* (čijoj je problematici posvećena cijela druga knjiga Radhakrishnanove »Indijske filozofije«), a pod »teološkom heterodoksijom« učenje višnuitskih (*vaišnava*) i šivaitskih (*šaiava*) sekta, vanvedskog porijekla, čiji je vjerski upliv prevagnuo kasnije, u doba eposa i *purana*, [11] a čijom se skolastičkom teologijom u novije vrijeme osobito bavio Dasgupta.

U svjetlu novijih arheoloških istraživanja problem hinduizma se komplicira mnogo dalje i dublje u pogledu heterogenosti i relativne starosti vedskih i vanvedskih tradicija u hinduističkim sektama. Vremenski, tu je u pitanju prodiranje u još par hiljada godina dublju prošlost. Ta novootkrivena protohistorijska dimenzija indijske civilizacije razrađuje se intenzivno na svim područjima duhovnog života u Indiji nakon važnih arheoloških otkrića u dolini rijeke Sindhu (Ind) u dvadesetim godinama ovog stoljeća. Istraživanje ove kulture, koja je u 3. a vjerojatno već i u 4. mil. pre n. e. bila usko povezana sa sumerskom, ide u prilog tradicionalnim indijskim shvaćanjima o starosti bar nekih indijskih tradicija, u čijem su se datiranju ranije hipoteze evropskih indologa znatno razlikovale od indijskih, osobito u 19. vijeku kad je na zapadu prevladavala tendencija da se počeci cjelokupne indijske kulture ograniče na razdoblje veda i svedu u okvire 1. mil. pre n. e. Nova otkrića, međutim, neosporno pokazuju različitost izvora tipičnih hinduističkih kultova, osobito bogova Šive i Višnua, od vedskih na koje i hinduizam želi da svede starije kultove koji su ponovno oživjeli u doba razrade velikih nacionalnih eposa »Mahabharate« i »Ramayane«, u toku 1. mil. pre n. e. Upravo u tim eposima i u kasnijoj teološkoepskoj književnosti *purana* vrši se povezivanje predvedskih i vedskih tradicija i kultova, osobito u ličnostima heroja Rame i Kršne, koji postaju utjelovljenja boga Višnu. Od tog povezivanja ne može odustati ni neohinduizam, ako želi da zadrži jedinstvo specifične nacionalne kulture. Zato je »Bhagavadgita«, poglavlje »Mahabharate«, filozofskoteološkog

sadržaja, postala evanđelje hinduizma, a osobito neohinduizma.

Najstarije *upanišade*, posmatrane izvan hinduističkovedantinskih tendencija koje u njihovom tumačenju još i danas prevladavaju u Indiji, sadrže široka područja borbe mišljenja i raznorodnih utjecaja na razvoj mišljenja i njegovo osamostaljivanje početkom 1. mil. pre n. e. Tu nalazimo uz panteističke tendencije, koje su gotovo isključivo naglašene u vedantinskim verzijama, još i niz tipičnih hилоzoističkih teorija o prirodi i razvoju svijeta, koje po svom obilju i razradi ne zaostaju za analognim verzijama jonskih filozofa, nego nasuprot tome omogućavaju povezaniju razvojnu i sadržajnu sliku i bolji uvid u prastaru hилоzoističku baštinu čiji su nasljednici podjednako upanišadski mudraci (*riši*) u Indiji i jonski prvi filozofi. [12] Neohinduistički stav ovdje, još više nego u odnosu prema skolastičkom vedantizmu, vrši takvu selekciju motiva koja neće biti ni preširoka ni preuska da historijsko jezgro indijskog idealizma ne samo dovoljno naglasi nego i dovoljno proširi, tako da uz Šamkarin racionalizam obuhvati i elemente iracionalističke protuteže, da stvori mogućnost izmirenja panteizma i teizma, monizma i dualizma.

Kao ni upanišadski tekstovi tako ni »Gita« ne daje konačno ni jednoznačno rješenje ovih problema. Njega je dozvoljeno tražiti u raznim varijacijama i na raznim područjima. U toj nesintetičnosti mogućih verzija, nazvanih »pogledima« na svijet ili njegovim »aspektima« (*daršana*), leži filozofska snaga i životnost, a ne samo praktična, osobito teološka, slabost hinduizma uopće, a neohinduizma posebno. Prirodno je, međutim, daje neohinduizam, u 19. vijeku, pošao najprije od kritike i otklanjanja ovih slabosti.

To se raspoloženje očituje najprije u zgražanju nad praznovjermom i idolatrijom popularnih sekti koje se odbacuju kao zaostatak srednjovjekovne dekadencije. Neohinduizam se javlja kao indijski protestantizam.

Osnivačem neohinduizma obično se smatra *Rađa Ram Mohan Roy* (1772—1833), Bengalac iz brahmanske obitelji, odgojen u mješavini hinduističke i muslimanske tradicije. Jedan od najuglednijih engleskih indologa, Monier Williams, smatrao ga je »prvim ozbiljnim istraživačem na području nauke o komparativnoj religiji«. Da bi upoznao izvore glavnih svjetskih religija, učio je, uz indijske klasične jezike i engleski, grčki, latinski, hebrejski i arapski, a boravio je i u Tibetu. U dobi od 16 godina napisao je prvu raspravu protiv vjerskog idolopoklonstva. Već je tada bio pod utjecajem kršćanskih i muslimanskih tekstova. Sukob sa ortodoksnim hinduizmom približio ga je najprije kršćanstvu. U zrelijim godinama osnovao je pokret *brahmosamađ* ili »udruženje onih koji vjeruju samo u jedno božanstvo koje postoji po sebi«. Nije želio da utemelji novu sektu nego »ustanovu gdje će hindusi, muslimani, kršćani, parsi i ostali moći da se sastaju na zajedničku molitvu iz uvjerenja o božjem jedinstvu«. Taj konačni izraz njegovih duhovnih napora nosio je pretežno obilježja hinduističkih shvaćanja, u prvom redu vedantinskog panteizma, bio je, dakle, prvenstveno hinduistička reforma. *Brahmosamađ* je, međutim, neminovno poprimio i zadržao do danas obilježje nove sekte koja je s vremenom postajala sve izrazitije hinduistička, a ostala je ograničena na uski krug gradskih intelektualaca, među kojima se od početka ističe moćna i ugledna bengalska obitelj Takhur (Tagore), koja je uglavnom obezbijedila materijalna sredstva za održanje pokreta. I pjesnik Rabindranath je ostao vijeran *brahmosamađu* do kraja života. Prema novijim podacima ovaj pokret danas broji oko 100.000 pristalica. Njegov je utjecaj u duhovnom životu Indije, međutim, bio neusporedivo snažniji od razmjernog broja sljedbenika.

Već su prvi Royevi pristaše isključili mogućnost dubljeg zbliženja sa tradicionalnim zapadnim oblicima kršćanstva, iako je prvobitno Royeva

reforma bila nadahnutu takvim motivima. U početku je i sam Roy nailazio na potpuno nerazumijevanje i neprijateljska stanovišta u kršćanskim krugovima. Kasnije su njegovi sljedbenici zauzeli stav tipične hinduističke apsorpcione tolerancije prema kršćanstvu, iste one tolerancije kojom su u vlastitoj sredini uspjeli da prevladaju buddhizam. Jedan od najstarijih Rozevih sljedbenika, Keshab Chunder Sen, pisao je (1879) o tome ovako: »Zašto da Indijci idu u Englesku da upoznaju Isusa Krista? Zar Kristova domovina nije bliža Indiji nego Engleskoj?« Drugi, Pratap Chandra Mazoomdar, autor knjige »Istočnjački Krist«, kaže: »Kad mi govorimo o istočnjačkom Kristu, onda govorimo o utjelovljenju neograničene ljubavi i milosrđa, a kad govorimo o zapadnom Kristu, onda govorimo o teologiji, formalizmu, o etičkoj i fizičkoj sili.«

Spomenut je rani utjecaj *Rabindranatha Tagore* na Radhakrishnana, a isto tako i postojanje srodnih crta u Aurobindovoj formulaciji shvaćanja koja smatramo osnovnim za neohinduizam. U slučaju Tagore možemo s najviše opravdanja ukazivati na obilježja srodna Royevim nazorima. Rabindranath znatno manje od vjerskih reformatora hinduizma (osobito od Ramakrišne i njegovih sljedbenika) poseže neposredno u kršćansku baštinu, ali je upravo jedan kršćanski poznavalac njegove filozofske problematike, Albert Schweitzer, detaljno analizirao i oštro kritikovao »samovoljnost« odabiranja i interpretiranja upanišadskih tekstova kojima Tagore potkrepljuje vlastite neohinduističke teorije. [13] Tagore probire iz upanišada ona mjesta koja naglašavaju volju za život, dok suprotna stanovišta ne nalaze mjesta u upanišadskim izvorima njegova pogleda na svijet. Noviji »objektivistički« kritičari, koji polaze sa sličnih pretpostavki kao Schweitzer, prigovaraju istu jednostranost jednako Aurobindu kao i Radhakrishnanu. [14] Karakteristično je da se upravo Radhakrishnan u jednom od svojih kasnijih djela [15] vrlo opširno upušta u polemiku sa Schweitzerovim izrazito kršćanskim pristupom ovim indijskim problemima i nastoji da pokaže ne samo njegovu neosnovanost nego i neadekvatnost

Schweitzerovog zapadnjačkog pristupa indijskoj problematici.

***Aurobindo* se nije upuštao u polemike teološkog karaktera. On je vrijednost zapadne misli nastojao da zahvati manje s tradicionalnog vjerskog stanovišta, a više sa stanovišta aktualnog prinosa moderne znanosti rješavanju nekih klasičnih problema pogleda na svijet. Kosmološke teorije evolucije, a osobito astronomskomatematske teorije u 20. vijeku sve više privlače pažnju kako istočnih tako i zapadnih poznavalaca staroindijske književnosti. Nakon osnovnih radova Th. Stcherbatskoga o buddhističkoj logici početkom ovog stoljeća, poljska logička škola L. Lukasiewicza osposobila je nekoliko dobrih indologa za komparativne studije indijske formalne logike, osobito sistema *nyaya* (Schayer, Kunst). Istraživanja te vrste produbljuju se u Engleskoj i Americi, a pogotovo u Indiji.[16] Na području znanosti o prirodi u novije vrijeme osobito francuski indolog i ugledni stručnjak za komparativnu religiju, Jacques de Marquette, posvetio svu svoju pažnju proučavanju savremenih astronomskih teorija u kojima nalazi sve izrazitije približavanje staroindijskim kosmološkim teorijama o galaksijama u klasičnom djelu »Manusmrti«. Isto važi i za integriranje funkcije vremena u atomističkim teorijama (*kšānikavdda*), osobito u buddhističkoj fenomenologiji (*abhidhamma*), gdje se negira mogućnost razdvajanja mase i kretanja.**

Krajem 19. i početkom 20. vijeka na indijskoj su strani opažanja ove vrste privukla pažnju neohinduističkih mislilaca najprije na hegelovsku filozofiju, osobito pod utjecajem engleskih neohegelovaca. U tom su smislu karakteristična i česta pozivanja Radhakrishnanova na Bradleya i McTaggerta. U analizi neohinduističkog proširenja pojma *vedānte* kod Aurobinda, Radhakrishnana, pa čak i kod Vivekanande, vidjet ćemo kolika je bila dublja filozofska važnost ovog komparativnog elementa. Najbolji

uvod u tu tradicionalnu filozofsku problematiku može nam u ovom okviru pružiti Aurobindov interes za modernu filozofiju prirode.

Aurobindo, osobito u svom opsežnom djelu »The Life Divine«, pokušava da razradi sintezu stare hinduističke mudrosti iz ortodoksnih svetih knjiga i moderne znanosti na taj način što izmirenje vjerske svijesti u ovom specifičnom obliku i znanstvene svijesti pokušava da nađe u »kosmičkoj svijesti« i u svojoj već spomenutoj teoriji »natčovjeka«. Jedna od osnovnih postavki svih neohinduističkih filozofa najbolje se može izraziti njegovim riječima: »Znanost i religija bave se istim životnim procesom u kojem smo mi ljudi svijetla samosvijesna središta.« Sinteza vlasti nad prirodom, koju nam omogućava znanost, sa vlašću nad drugim dijelom istog prirodnog procesa života, »životnog elana«, koju nam omogućuje *yoga*, treba da u evolucionoj fazi svijeta koja je pred nama dovede do pojave natčovjeka. »Razvoj čovječanstva ne završava se na njegovom sadašnjem nivou.« Tradicionalni sistem *yoge* treba podesiti ovom novom zadatku.

U vremenu kad s porastom iracionalističkih tendencija, osobito u egzistencijalizmu, filozofska problematika traži i nalazi sve širi pristup ne samo u svijest nego i u krizu savjesti nove generacije, posebnu pažnju zaslužuje stil Aurobindovih filozofskih djela, osobito u nizu knjiga o *yogi*. To je stil ličnih pisama pojedinim učenicima, gdje se sa stanovišta konkretnog doživljajnog razvoja pojedinca obrađuju analitički stepeni svijesti koju razvija *yoga*. Izvodi iz te ogromne korespondencije vrlo su brižljivo i sistematski sređeni u opširnim i u sažetim djelima ovog neobičnog mudraca o jedinstvenoj temi.

Prije nego pređemo na analizu neohinduističke verzije tradicionalnih problema vedantinske metafizike, za koje je spomenuto da se u ocjeni Radhakrishnana često precjenjuju kao problemi indijske filozofije *par*

excellence, potrebno je osvrnuti se na najizrazitiji smjer neohinduizma u religiji, zbog njegovog sve većeg upliva na preorijentaciju pogleda na svijet prosječnog savremenog intelektualca, tako da je u ovom slučaju moguće pratiti i karakteristični razvoj neohinduističkih gledišta kroz posljednje tri generacije, od druge polovice 19. v. do danas. To je pokret vjerske tolerancije koji je otpočeo sa Ramakrišnom (1836-1886), najpopularnijim modernim indijskim svecem iz Bengala, da poprimi svjetske dimenzije radikalističke borbe za socijalnu pravdu u nauci njegova učenika *swami* Vivekanande (Narendranath Datta, 1862-1902). Na toj je osnovi Vivekananda ne samo u Indiji nego i u Americi i Evropi počeo da širi svijest o duhovnoj misiji Indije i potrebi integracije indijske kulturne baštine u modernu svjetsku civilizaciju. Istodobno je i nacionalno pitanje Indije nastojao da stavi u središte međunarodnog interesa. Dok je »jednostranost« Rabindranatha Tagore bila u stavljanju naglaska na one dijelove nauke starih mudraca gdje se ispoljava afirmacija života, Vivekanandin ekstremizam je isključivo aktivističke prirode, a kao i cijela neohinduistička tradicija u tom pogledu može s mnogo više prava da se poziva na onu popularnu tradiciju indijske duhovne kulture koja je već u klasičnom razdoblju našla svoj izraz u »Bhagavadgiti« (poglavlju »Mahabharate«), koja je postala evanđelje svih narodnih slojeva, pa je proglašena za srž nauke svih veda i upanišadi, dakle *vedante* u najobuhvatnijem smislu.

Na kongresu svjetskih religija u Chicagu, 1884, u ime Indije nastupila su dva govornika – Vivekananda, Bengalac iz Calcutte, i Dharmapala, Ceylonac koji je u to doba također u Calcutti osnovao pokret za obnovu buddhizma u Indiji. Vivekananda je tom prilikom bio ličnost koja je fascinirala svjetsku javnost ne samo svojom snažnom mladenačkom pojavom nego i radikalizmom svojih koncepcija, usmjerenih prvenstveno protiv vjerskog proselitizma i sektaškog misionarstva. Opseg revolucionarnih utjecaja i intencija združenih u toj ličnosti, koju neki

karakterišu kao tipičnog okcidentaliziranog Indijca (»vvesternized Indian«), [17] filozofski školovan poznavalac tadašnje hegelijanske epohe možda će najlakše shvatiti iz slijedećih Vivekanandinih riječi: »U svakom je čovjeku određena ideja. Spoljašnji čovjek je samo vanjsko ispoljenje, tek jezični izraz te nutarnje ideje. Isto tako i svaka nacija ima odgovarajuću nacionalnu ideju. Ta ideja djeluje za svijet i potrebna je za njegovo održanje. Onoga dana kad prestane potreba takve ideje kao elementa održanja svijeta, toga dana i nosilac te ideje, bio to pojedinac ili nacija, biva razoren. Razlog da mi Indijci još postojimo, usprkos tolike bijede, nevolje, siromaštva i potlačenosti iznutra i izvana, jeste nacionalna ideja koju imamo i koja je još potrebna za održanje svijeta ... Shvatite da Indija još živi zato, jer još posjeduje svoj prinos koji treba da preda u zajedničko skladište svjetske civilizacije.« [18]

Pod snažnim utiskom svog boravka u Americi Vivekananda je po svom trijumfalnom povratku u Indiju izričito tražio zapostavljanje vjerske i duhovne kulture socijalnom uzdizanju zapostavljenih masa. Pokret čiji je on osnivač nosi naziv »Ramakrišnina misija«. Sa stanovišta savremene obnove Indije njegova se uloga određuje s dovoljno opravdanja među ostalim i kao »unošenje fermenta novih liberalnih ideja u pretežno reakcionarni hinduizam«. [19] U toj socijalnoj borbi usmjerenoj na specifičnoj vjerskoj osnovi, koju je stvorio već Ramakrišna, protiv kastinske i uopće vjerske netolerancije u britanskoj Indiji, ovaj je pokret neposredno utro put Gandhijevoj akciji. Vivekanandina »Ramakrišnina misija« u današnjoj Indiji, osobito u Bengalu, vrši snažnu prosvjetnu funkciju. Njen se »protestantski duh« najizrazitije ispoljuje u činjenici da predavanja Ramakrišninih redovnika (*swami*) o tradicionalnim temama indijske kulturne baštine u duhu savremene nauke vrlo očigledno zamjenjuju u mentalitetu prosječnog indijskog građanina vjerski obred u hramovima, čije je »idolopoklonstvo« u naglom izumiranju.

Idejno, Vivekanandina misao se izrazito osniva na filozofskoj tradiciji *vedante*. U tom je smislu usmjerena prvenstveno djelatnost *swamija* ovoga reda u inozemstvu, u Evropi, a osobito u Americi, gdje je uspomena na Vivekanandin boravak sačuvana najživlje i najneposrednije. Širenju tih ideja na zapadu, kao i u Indiji, praktično najviše doprinose popularna i stručno dobro pripremljena izdanja klasičnih indijskih tekstova sa prijevodima i autentičnim komentarima.

Tako se i s te strane vraćamo na problematiku najreprezentativnijeg indijskog klasičnog filozofskog sistema, *vedante*. Važno je najprije istaknuti da prikaz modernog neohinduizma ne koincidira i ne treba da bude identificiran sa savremenom indijskom filozofijom na čije ćemo se područje u nastavku ograničiti, iako je u većini slučajeva koincidencija ličnosti neosporna.

Teza o filozofiji kulture koju razrađuje *Radhakrishnan* na svoj specifični način u osnovi je formulirana skoro doslovno isto kao ranije citirano Vivekanandino stanovište: »Svaki narod treba da dade svoj doprinos razvoju mudrosti, sporazumijevanja, mišljenja i kulture čovječanstva.« U knjizi »The Hindu View of Life« polazi također od dijalektičkog opravdanja toga stanovišta, a time ujedno daje osnovu na kojoj će dalje pokušati da izgradi svoje sintetsko rješenje tradicionalnog problema vedantinske racionalističke metafizike: »Svete knjige iz ranijih razdoblja ne mogu dati odgovor na probleme našeg vremena. Veliki predstavnici indijske kulture bili su ljudi u pokretu, neprekidno u smionim poduhvatima. Zato nećemo biti ispravni sljedbenici njihova duha, ako zaostajemo za vremenom u svijetu vječnog kretanja, ako nastavimo da mirno sjedimo i pjevamo prastare himne«. »Hinduizam, slični na veliki rezervoar u koji su etničke grupe pridošlica jedna za drugom ulijevale svoje osvježavajuće strujanje prvobitne svježine i snage . . . Hinduizam je opet obogaćivao svoje

pridošlice svojim zalihama tradicionalne kulture«. Zato je hinduizam »više stav nego vjera«, a od ostalih se religija razlikuje ne toliko po činjenicama vjerskog iskustva koliko po načinu prilaženja tim činjenicama. Zbog toga je hinduizam tolerantan, ne poznaje vjerske progone, a osobito u modernim vremenima se najviše zgraža nad vjerskom ekskluzivnošću sekta pridošlih u Indiju od muhamedanskih vremena. Zaključak karakterističan za sve spomenute neohinduističke pokrete glasi i u ovom slučaju da nikakvo vjersko iskustvo ne sadrži konačnu vrijednost. U obrazloženju tog zaključka razna se gledišta više ili manje izrazito razlikuju. Zapadnjački pokušaji razrade ovog stava, a isto tako i njegove kritike, išli su s jedne strane ka čistom sinkretizmu (teozofija), a s druge strane, posebno u slučaju kritikovanja Radhakrishnanove filozofije kulture, ka svođenju principa komparativne nauke o religijama na čisti filozofski skepticizam. [20] Sami Indijci, a vrlo izrazito i sam Radhakrishnan, nalaze jednostavnije rješenje u shvaćanju da vedantinska metafizika može da posluži kao najidealniji temelj i teorijska pretpostavka za razradu i opravdanje teološkofilozofskog univerzalizma. Potrebno je jedino u tom smislu shvatiti historijske pretpostavke vedantizma, s jedne strane, a s druge pravilno odrediti opseg vedantinske tradicije koji će odgovarati modernim potrebama sa gledišta ne toliko teološke koliko filozofske metafizike. Pretpostavka je da to određenje opsega proširuje a ne sužava skolastičku osnovu sistematskog vedantizma i da je izvedivo iz čistog razvojnog slijeda samog hinduizma, iz njegovih unutarnjih snaga, kako ih shvaća Vivekananda ili Radhakrishnan. U istom smislu i Aurobindo govori o vedantinskoj »*philosophia perennis*«.

Potrebno je prema tome najprije odrediti tačnije značenje riječi »skolastička osnova sistema vedanta«. Historijski ona se određuje u vremenskom i problematskom rasponu između Šankare i Ramanuđe (približno 8-12. vijek n. e.). U tom okviru osobito Radhakrishnan traži teorijsko rješenje suštinskih problema vedantinske filozofije sa svoga

vlastitog neohinduističkog stanovišta.

Evo kako jedan standardni biografski prikaz određuje Radhakrishnanovo* mjesto u tim dimenzijama: »Kao filozof Radhakrishnan je idealist, ali ne i apstrakcionista u smislu Platona ili Šankare. Njegova vjera u duh ne navodi ga u napast da rasprši vrijeme i prostor. Umjesto toga on smatra da je realnost ukorijenjena u procesu, i da razdvajanja jedne od drugoga mora značiti smrt. Time se približuje Hegelu i Ramanuđi, a svoju filozofiju ne tka u zrakopraznom prostoru nego u svijetu sukoba i suprotnosti.«

Radhakrishnanova metafizika »razjašnjava njegov humanizam. On je, naime, humanist koji je također vrlo svijestan slabosti humanističkog stanovišta«. On nastoji da u svojim sistematskim i kritičkim djelima razradi onaj humanizam koji »nije izmišljen na zapadu i ne može ostati zapadni monopol. Indija i Kina primjenjivali su humanističke principe dok je zapadna Evropa bila još duboko u kamenom dobu«. [21]

Kad se u neohinduističkoj filozofiji raspon skolastičke problematike određuje u vremenskom i sadržajnom odnosu Šankare i Ramanuđe, onda se u prikazu Šankarinog monizma (*advaita*) obično naglašava strukturni racionalizam metafizičkog sistema kao i u slučaju analogne racionalne metafizike Spinozina panteizma. Ta se analogija, međutim, ne bi lako dala braniti do kraja i u svakom pogledu. S druge strane, standardna indijska interpretacija Ramanuđe još je i danas pretežno, skoro isključivo teološki orijentirana. Noviji stručnjaci koji su se dublje uživili u izvorno Ramanuđino djelo i u raniju tradiciju Yamunine škole, čije je učenje Ramanuđa dokraja razvio, nalaze da je težište te misli nedvojbeno u stavovima analognim Descartesovim: »Ego cogito« (*anubhavami aham*«), »Cogito ergo sum« i »Cogito ergo sum et est« [22] pa u tom smislu interpretiraju i naziv njegova sistema, *viśiṣṭadvaita*, »ublaženi« ili »kvalificirani« (*viśiṣṭa*) (ne)dualizam, prema principu *bhedabheda* –

»rascjep nerascjep« bitka u njegovim spoznajnim atributima. Taj kartezijanski racionalni aspekt gotovo u isto vrijeme istakli su Dasgupta u Indiji i R. Otto u Njemačkoj.[23] Vjerski sljedbenici Ramanuđini oduvijek su skloni da cijelu tu racionalnu skolastičku strukturu zapostave teološkim interesima teizma kojima formalno Ramanuđina metafizička argumentacija u krajnjoj intenciji teži, baš kao i Descartesova. Nema sumnje da je teistička intencija Ramanuđinog »umjerenog« dualizma autentičnija i iskrenije istaknuta nego teistička intencija Descartesovog dualizma. Također, dok je Descartesov dualizam u tom smislu mnogo radikalniji, dotle u slučaju Ramanuđe konačno, u očima vjerskih sljedbenika, stav iracionalne i afektivne odanosti (*bhakti*) vjernika bogu potpuno zasjenjuje jedinstvenu racionalnu analizu spoznajnog procesa empirijske prirode svijesti, analizu koja sadrži svu žestinu njegovog kritičkog napada na Šamkaru. Ramanuđina antiteza prema Šamkari bila je na taj način pretvorena u onu slabu tačku indijskog skolastičkog racionalizma kroz koju religiozni elementi hinduizma, strani izvornoj vedantinskoj nauci upanišadi, prodiru u čisti vedantizam i preobražavaju ga prema osnovi koja će poslužiti osobito za kasniji razvoj voluntarizma toliko bitnog za težnje neohinduističke praktične filozofije.

Ramanuđin stav prema Šamkarinom skolastičkom standardu, može se u tom pogledu usporediti sa stavom koji je približno sto godina kasnije zauzeo Duns Scott prema skolastičkom standardu Tome Akvinskog. Voluntaristički idealizam u indijskom slučaju iskorišćen je za naknadni prodor šaktizma i tantrizma kao oblika praktične discipline *yoge* u vedantu. Zbog svog kasnijeg i neortodoksnog porijekla ti se elementi u teološkom i filozofskom pogledu nastoje svesti na Ramanuđinu interpretaciju teističkog vedantizma.

Historijski već »Bhagavadgita« kao »četvrti *veda*«, ili popularno sažeta esencija triju starih i autentičnih *veda*, utire put kasnijem priznanju *tantra*,

ili osnovnih spisa religije *šahta*, za »petog vedu«. Dok »Gita« nastoji da da sintezu socijalnih i vjerskih tendencija filozofije klasičnog razdoblja eposa »Mahabharata« (polovinom prvog mil. pre n. e.), *tantr* su rezultat teološkofilozofskog sažimanja mnogo složenijeg i hiljadu godina kasnijeg pogleda na svijet teološke epike *purana*. Tantrizam je tipični srednjovekovni preporod mističke i magijske religije raznorodnog porijekla. Dok je Šamkarina filozofija još reakcija protiv pokušaja tih novih heterogenih elemenata da prodru u racionalno pročišćeni klasični pogled na svijet vedante, dotle Ramanuđina filozofija, a osobito njegove religiozne sklonosti već omogućavaju tim mističkim tendencijama da u kristaliziranom obliku nađu svoje uporište na zajedničkoj osnovi hinduiziranog vedantizma, zasnovanog ne na tri nego na pet veda. To uporište obilježavaju u suštini dva teološka elementa Ramanuđina sistema: teizam kao osnov kulta pojedinog božanstva i čuvstvenovoljni i racionalni pristup kultu tog božanstva, ili *bhaktiyoga* -- devocionalna predanost vjernika božanstvu. Neohinduizam na historijski razvoj tog procesa gleda kao na povezivanje Kršnine nauke u »Giti« i Ramanuđine skolastičke filozofije. Potrebno je, dakle, ukazati na istorodnost ili srodnost specifičnih obilježja, koja će prevladati u neohinduizmu, u tri historijska izražajna oblika: u tantrizmu kao takvom, u »Bhagavadgiti« i kod Ramanuđe. Ovaj posljednji dio zadatka, intelektualno najsuptilniji, dočekaao je svoju eksplicitnu obradu kod Radhakrishnana, u jednom od njegovih ranih radova, »The Vedanta according to Samkara and Ramanuja« (London, H. Allen and Unwin, 1924).

(a) *Tantrizam, religija šahta. Šaktama* se nazivaju obožavaoci personificirane materinske i uopće ženske »moći« (*šakti*) rađanja, vječnog nagona koji proizvodi »prirodu« (*prakrti*), uzgaja, ruši i preobražava sva bića. Ta snaga prirode personificirana je u hinduizmu u ženi ili ženskom aspektu boga Sive, koja se u raznim likovima s različitim

karakterom javlja kao božica Kali, Durga, Devi, Parvati itd. Šaivism (kult boga Šive) na taj način ispoljava vjeru u jedinstvo suprotnosti, združujući »muški« i »ženski« princip u jedan jedinstveni kosmogonijski sistem.[24] Element *šakti*, koji se u popularnoj religiji sve više ispoljava i vraća se u svoje primitivne faze, odraz je prastare, predindoevropske matrijarhatske vjere u Majku Zemlju kao vrhovno božanstvo. U vedskoj religiji, koja nije izvorno osnovana na tom principu, nalazimo božicu Aditi, koja je pramajka sedam muških božanstava (prvobitno sedam planeta). Njoj u iranskoj religiji odgovara Anahita, u babilonskoj Ištar, u egipatskoj Isis, u helenskoj Afrodita. U maloazijskim kultovima, koji su djelovali na razvoj helenskih misterija, ističe se osobito frigijska Kibela. Demetra i Diana su oblici istog osnovnog kulta koji je u milenijima prije pojave indoevropskih osvajača (indoiranskih *arya*) prevladavao na prostoru između Indije i Sredozemnog mora, uključivši Egipat i Kretu.

Na osnovu arheoloških podataka o predindoiranskom razdoblju kulture u području rijeke Sindhu (Ind) danas je općenito usvojena pretpostavka da kult boga Šive kao i drugog tipično hinduističkog božanstva Višnu potječe iz tog historijskog sloja, da je invazijama Indoiranaca početkom 2. mil. pre n. e. bio potisnut vedskom religijom na indijskoj strani, a avestičkom na iranskoj, a zatim se u doba eposa (»Mahabharate« i »Ramayane«), polovinom 1. mil. pre n. e. ponovno probija na površinu, stopivši se privremeno s vedskom religijom u Indiji koju je postepeno, tek u srednjem vijeku, uspio da prevlada u popularnom vjerovanju koje se, nakon dvaju velikih i dugih kulturnih uspona u predvedskom i u vedskom klasičnom razdoblju, krajem srednjeg vijeka konačno vratilo na najprimitivnije kultove *phallusa* iz pred indosumerskih tisućljeća, u najboljem slučaju iz prelaznog doba najprimitivnijih stanovnika Indije iz matrijarhatskog u patrijarhatsko društveno uređenje. Pri tome je taj najprimitivniji praoblik šaivism (Šivalingam, spolni organ boga Šive) potisnuo i kulturnofilozofski zreliji i bogatiji kult božanstva Višnu, stvaralačkog sunčanog principa koji

je u epskoj kulturi, osobito u »Bhagavadgiti« uspio da se sintetizira s indoiranskom civilizacijom, dok šaivitski kult *phallusa* nije nikad ispoljio ozbiljnije pretpostavke na toj visini. Sve je to još i danas i suviše zorno vidljivo u popularnoj religiji Indijaca, a neohinduistički reformizam se u tom pogledu bori u dva smjera: prvo, da popularizacijom višnuitske nauke sadržane u »Bhagavadgiti« potisne najprimitivniju i najbarbarskiju, najnevedskiju idolatriju koja se kao korov proširila osobito nakon islamske invazije; drugo, da spase putem sublimacije kulta *phallusa*, a osobito isticanjem suptilnije »ženske« potencije *šakti*, taj najprimitivniji kult hinduizma od potpune degradacije, da ga konstruktivno uzida u dijalektiku neohinduističkog aktivizma. Iako ova posljednja tendencija u znatnoj mjeri odgovara ideološkopoličkim potrebama neohinduističkog nacionalnog pokreta, ona je u neočekivanoj mjeri djelovala i na spekulativnu fantaziju filozofski najzrelijih mislilaca, među kojima je osobito vrijedno spomenuti Aurobindov aktivistički i voluntaristički pristup sublimacionim metodama *yoge*.

(b) Reformističke tendencije koje se osnivaju na ponovnom isticanju prednosti vjerskih osnova »Bhagavadgite« u višnuitskim sektama *bhagavata*, a ne u šaivismu, ovim su dovoljno osvijetljene, a u kulturnopolitičku ideološku problematiku »Gite« ovdje nije moguće dalje zalaziti. [25]

(c) U skolastičkom teološkom smislu Ramanuđa je u historiji indijske misli s vremenom dobio najistaknutije mjesto kao predstavnik religije *bhagavata*. U tom je smislu osobito istican kult čuvstvene odanosti, devocije vijernika svom specifičnom božanstvu ili božanskom utjelovljenju, kakav je bio i sam legendarni autor »Gite«, staroindijski vladar Kršna. Taj kult ljubavi i oplemenjivanja čuvstava kao osnovne funkcije religije razvio se neposredno nakon Ramanuđina vremena

(krajem srednjeg vijeka) uglavnom pod snažnim uticajima islamskog *sufizma*. Zasjenjenu izvorniju vrijednost Ramanuđine filozofske misli nastoji ponovno dovesti u središte intelektualne pažnje neohinduizam 20. vijeka iz razloga koji su historijski vrlo shvatljivi. U tom je pogledu znatan prilog Dasguptin, usprkos njegovog kasnijeg sve većeg interesa za izvore čiste šaivitske misli, a s istog je stanovišta važan, iako po mojem mišljenju precjenjivan, i prilog Radhakrishnanovog ranog rada o ovoj temi.

Radhakrishnanov odnos prema Šankari i Ramanuđi

»Šamkara i Ramanuđa su dva velika mislioca vedante, ali su najbolje osobine jednoga nedostaci drugoga«. [26] Tako je moguće njihovo uzajamno nadopunjanje. Izvorna je razlika u njihovu određivanju, ili »izražavanju« ideje apsolutnoga. Za Šamkaru pojam apsolutnoga *brahman* ostaje bitno neodređen ili nekvalificiran (*nirguna*), dok je za Ramanuđu apsolutno *brahman* nužno određivo po svojim atributima (*saguna*). I Šamkara uviđa nužnost stanovitog odnosa svog »apsolutizma intuicije prema empiričkom teizmu logike«, ali je određenje tog odnosa kontradiktorno u njegovom sistemu. [27] Prema Radhakrishnanovoj interpretaciji radi se o odnosu višeg i nižeg pojma apsolutnoga, pa smatra da je na toj osnovi moguće naći rješenje Šamkarina problema, a ujedno i sintezu njegova i Ramanuđina sistema. Pri tome Šamkarin pojam apsolutnoga ostaje naravno »viši«, dok je Ramanuđin »niži«, ali je zbog svoje »izrazivosti« -- iako ograničene -- podesan da nam pomogne da odstranimo elemente negativizma iz Šamkarinog sistema *advaita* (monizma).

Ovakvo svođenje problema na krajnju metafizičkoteološku osnovu nesumnjivo znači njegovo pojednostavljenje i zapostavljanje bitnih obilježja spoznajnoteorijske kritike, osobito Ramanuđine, u kojoj je težište njegova doprinosa razvoju indijske misli, ali i svega onoga što se

opravdano naziva Šamkarinim metafizičkim racionalizmom. Opširni prikaz jednog i drugog sistema u II knjizi ovog djela nadoknadiće čitaocu dobrim dijelom taj nedostatak prvobitne formulacije problema koja je ostala odlučna za specifičnost Radhakrishnanova užeg metafizičkog stava iz kojeg treba shvatiti ponekad i suviše shematičnu kritiku svih ostalih sistema (*daršana*) ne samo u drugoj nego, nažalost, već i u prvoj knjizi »Indijske filozofije«.

Nedostatak Šamkarina »negativizma« i potreba njegova prevladavanja historijski su uslovljeni, po mišljenju Radhakrishnana, presnažnim buddhističkim utjecajem na razvoj Šamkarine misli: »Težnja da ostane lojalan koliko god je to moguće i buddhizmu i vedantizmu može da razjasni velik dio nedosljednosti u Šamkarinoj filozofiji. Kao vedantinac ne može da se odrekne boga ili apsoluta. Ali, kad s buddhistima pretpostavlja da je konačno biće iluzorno, onda njegov apsolut postaje nešto u čemu je sve izgubljeno i ništa se više ne može naći... Ne može se osporiti da Šamkara nastoji da slijedi pozitivnu metodu kao vedantinac, dok se gdje kada koristi negativnom metodom kao tumač buddhizma, ali ga to konačno dovodi do sukoba i kontradikcije.« [28]

Isticanje te kontradikcije Radhakrishnan naknadno ublažava, [29] da bi omogućio približenje Ramanuđinu gledištu. Pri tome je bitno da je za Šamkaru odnos svijeta prema apsolutnom biću takav da je apsolutno biće realno, dok svijet, iako nam je dat u iskustvu, nije ni realan ni nerealan. Najhitnije je, dakle, da usprkos svome negativizmu Šamkara ne proglašava svijet nerealnim. U toj osnovi Šamkarinog »objektivnog idealizma«, kako ga neki nazivaju, Radhakrishnan nalazi svoju mogućnost rješenja.

Posve intuitivna pretpostavka apsolutne realnosti bića po Radhakrishnanovu shvaćanju je neminovna osnova svakog logičkog postupka. U logičkom sloju spoznaje »Ramanuđino je shvaćanje najviši

izraz istine, iako bi Šamkara na to primijetio da je zbiljnost šira i bolja nego što je naše mišljenje može da shvati» i izrazi. [30] Za Šamkaru krajnja istina ostaje neizraziva. Ipak, ukoliko može i treba da bude izražena, u svojoj relativnoj inadekvatnosti, Ramanuđin metod je jedini koji to omogućava. »Prisiljeni smo da transcendiramo svijet promjene i konačnosti da bismo dosegli do one zbilje u kojoj su subjekt i predikat apsolutni. Pretpostavka o takvoj zbilji je osnov svakog logičkog postupka. Izricanjem sudova mi činimo sve što možemo da izrazimo potpunu prirodu zbilje pomoću niza predikata. Ali veza apstrakcija ne može postati adekvatna s obiljem zbilje, ako ne pret postavimo da je krajnja zbilja misao po sebi. U našoj je misli od samog početka impliciran apsolutni sud da su biće i misao jedno«. U tom je smislu »Ramanuđin *višištvadaita* zbiljska ne razlika [31] supstancije i atributa, subjekta i predikata, budući da su oba termina jednako zbiljska. Zato je Ramanuđin apsolut najviši logički izraz zbilje. To je apsolut sažet u okvire mišljenja, intelektualizirani, ili kako kaže Tagore, humanizirani apsolut«. [32]

Ontološki problem koji za Radhakrishnana još uvijek posjeduje svu teološku punoću srednjovjekovne ozbiljnosti, bez koje je nemoguće shvatiti Radhakrishnanov pristup filozofskoj problematici uopće, a posebno bilo kojem historijskom problemu kome »Indijska filozofija« predaje posebnu važnost, glasi: »Ako je svijet uključen u apsolutu, kako treba shvatiti to uključanje? Prema Ramanuđi svijet je *višešana* ili atribut tjelesnosti u bogu, pa je prema tome bog u organskom odnosu s njime. [33] Takav organski odnos nužno pretpostavlja da dva relata koji ga sačinjavaju *uzajamno* djeluju jedan na drugi. Radhakrishnan ne tvrdi izričito »da Ramanuđa smatra i dopušta da zlo i bijeda u svijetu utječu na boga, ali je to logički zaključak koji Ramanuđa ne može izbjeći ako ostane dosljedan svome *višištvadaiti* [34] ili teoriji atributa shvaćenoj panteistički, suštinski u spinozijanskom smislu, a tako je upravo Radhakrishnan želi da shvati da bi postigao sintezu sa Šamkarinim

monizmom: »Ako atributi sačinjavaju bitnu prirodu božju, onda proces promjene u njima mora djelovati i na njegovu prirodu. Znači li sve to da bog nije apsolutna aktualnost nego je i sam u nastanku? Napokon, razlika prema kojoj bi bog bio djelatni uzrok, a njegova tjelesnost materijalni uzrok nije održiva. . . Ukoliko Ramanuđa ne pristaje da se odrekne nepokretnog savršenstva apsoluta i da ga zamijeni potpuno promjenjivim procesom, postepenim usavršavanjem, ne može nas zadovoljiti svojim tumačenjem odnosa duše apsoluta prema njegovom tijelu.« [35] Time Radhakrishnan dobija prostor za uključenje Šamkarinog pojma apsoluta u nadređeni položaj, dok utjecaj buddhističkog »ateizma« na Šamkaru istovremeno dolazi do izražaja u Radhakrishnanovoj dijalektici, koja pomoću Šamkare i izvornoj Nagardžuninoj idealističkoj dijalektici nastoji omogućiti »pozitivni« obrt ka sintezi čiji nedostatak je osnovni prigovor Šamkari, kako smo ranije ukazali.

Ovom izvornom teološkom aspektu Radhakrishnanove metafizike nije teško naći u njegovom djelu, osobito u sistematskoj raspravi »An Idealist View of Life«, protuvrijednost u interpretaciji moderne evropske filozofije, u rasponu KantHegel. Pozitivni utjecaj evropske filozofije zadovoljava možda u prvom redu Radhakrishnanovu potrebu da transcendira teološki pojam boga u svom moderniziranom panteizmu. U ideji apsolutnoga nužno iščezava i bog i njegov svijet. U tom smislu »bog, iako je imanentan, nije identičan sa svijetom sve do kraja procesa« kosmičkog razvoja. To se na prvi pogled može shvatiti kao koncesija Ramanuđi, ali je težište Radhakrishnanovog filozofskog interesa nesumnjivo bliže Tagorinoj interpretaciji metafore o slikovitosti svijeta prema »Samkhyakarikama«, tj. »da nas apsolut zanima ne u svojoj čistoći nego kao *mdydnn* (izvor iluzornosti *maye*), da nas se manje tiče platno nego slika prikazana na njemu«. [36]

Ideja *mdye* i klasične kategorije logičke formulacije indijskog problema pojavnosti i prividnosti svijeta otvaraju nam u Radhakrishnanovu slučaju drugi karakteristični pristup problematici moderne indijske filozofije. Jedno temeljno pravilo indijske logike, *čaturkotika* (*tetralemma* prema Deussenovu prijevodu), kojim se često služi već Buddha u određenju svog pojma *nirvane*, omogućava četvero vrsnu strukturu kako logičkog tako i ontološkog bitka. To su: biće, nebiće, biće-i-nebiće, ni-biće-ni-nebiće. U toj strukturi moguće je Radhakrishnanovu razliku od Šamkare formulirati konstatacijom da Šamkarin pojam bitka pretpostavlja kategorije bića, nebića i ni-bića-ni-nebića, dok Radhakrishnan ovu posljednju kategoriju, u kojoj nalazi težište nedostatka Šamkarinog »negativizma« zamjenjuje četvrtom kategorijalnom alternativom *ibićainebića*. Svijet, a prema tome i *maya*, za njega nije ni biće ni nebiće nego je ujedno biće i nebiće. Bez te klasično formulirane pretpostavke nije moguće shvatiti Radhakrishnanovu osnovnu kritičku intenciju u prikazu bilo koje škole indijske klasične i skolastičke filozofije. S druge strane, Radhakrishnan svoj dijalektički pristup na već spomenuti način, a u prvom redu relativizacijom pojma boga, smatra specifičnim u odnosu na sve škole indijske filozofije koje obrađuje historijski, pa tako dobija prema njima svima, uključujući i vedantu u osnovnim verzijama Šamkare i Ramanuđe, određeno kritičko rastojanje, mada u priličnoj mjeri šablonizirano.

Sa stanovišta komparativne filozofije najzanimljivije je pri tome pitanje koliko je ova teorija *maye mogla* da se razvije pod neposrednim utjecajem poznavanja moderne evropske filozofije? Potrebno je najprije napomenuti da se ovdje prvenstveno radi o indijskom pristupu Kantu koji nije samo a ni prvenstveno Radhakrishnanov, nego se s njim susrećemo i kod drugih indijskih mislilaca 20. vijeka, najizrazitije kod K. C. Bhattacharye. Ista interpretacija ideje *mdye* karakteristična je ne samo za Tagoru nego još eksplicitnije za Aurobinda. Budući da ocjena Radhakrishnanove filozofije u ovom prikazu ne stavlja naglasak na ontološki problem njegove

metafizike, zadovoljit æemo se da ovdje ocrtamo odgovor na gornje pitanje sa stanovišta jednog od najboljih poznavalaca intimnog razvoja Radhakrishnanove misli, P. T. Rajua.

Raju pripisuje presudin utjecaj Hegelu i hegelijancima, osobito engleskim, generacije Radhakrishnanovih uæitelja (Bradley, McTaggart). Ovakva ocjena æesto puta zbog svog namjernog naglašavanja dijalektiæke komponente zanemaruje moguænost elementarnije usporedbe sa Spinozom koja i pored toga upada u oæi, na primer u konstataciji »da bog nije æisti privid apsoluta kao kod Őamkare i Bradleva, nego je sam apsolut, posmatran sa odreðene taæke gledišta. Őisti apsolut je maternica neograniæenih moguænosti od kojih se jedna aktualizira .. .« [37]

Sa stanovišta Radhakrishnanova približavanja Ramanuði možemo shvatiti njegovo neslaganje sa inaæe vrlo vedantinskom teodicejom Lotzeovom: »Radhakrishnan ne usvaja Lotzeovo shvaæanje o personalnosti boga, prema kojemu suprotnost izmeðu Sebe i neSebe, koju personalnost implicira, nije karakteristiæna za božansku personalnost«, zato jer je »apsolut predkosmiæka priroda boga, dok je bog apsolut gledan s kosmiækog stanovišta, a u tom je rasponu personalan u punom smislu«. [38]

Raju smatra tipiæno hegelijanskom ovu Radhakrishnanovu izjavu: »Biæe o kojemu mi imamo iskustvo nije apsolutno biæe. Sve ono što u bilo kojem stepenu zaostaje za apsolutnom zbiljnošæu sadrži u sebi primjesu nebiæa. U tom i po tom mentalnom antagonizmu svijet postoji. Kad ne bi bilo nebiæa, ne bi bilo ni biæa.« [39] Ovakva interpretacija problema *maye* ujedno ukazuje na to »da su moderni tumaæi vedante radije skloni da *mayu* shvate kao biæe i nebiæe prema Hegelu i Platonu, nego kao ni biæe ni nebiæe prema Őamkari.« [40]

Prema jednom od najstarijih upanišadskih tekstova svijet nastaje aktom afirmacije svoga ja (a ne Sebe u smislu apsoluta) u božanskom biću. U samom upanišadskom tekstu ta je konstatacija popraćena neposrednim doživljajem egzistencijalne bojazni i alijenacije. U indohegelijanskoj interpretaciji toga mjesta važna je, međutim, konstatacija da se »u trenutku kad se ja afirmira pojavljuje neizmjernost nebića i suprotstavlja mu se... Ali alijenacija boga i svijeta treba da bude prevladana, neja treba da se vrati u ja. U tom procesu povratka ja postaje »mene«. -- »A tamo gdje stvorenje i stvoritelj koincidiraju, bog tone u apsolutnome (Radhakrishnan). Ako upitamo zašto se pojavljuje to neja kad se afirmira ja, prof. Radhakrishnan odgovara da je to *maya*, misterija.« [41]

Odavde dalje evropeizirana verzija Radhakrishnanove filozofije prelazi na probleme intuicionizma i humanizma. Primjećujemo da se u vezi s posljednjim citatom, a ni sa humanističkim zaokretom, koji je po mojemu mišljenju najkarakterističniji) i za Radhakrishnanov aktualni doprinos razvoju indijske filozofske misli, ne spominje Fichteov idealizam. [42] Jedan od najkarakterističnijih komparativnih elemenata za indijsku filozofiju 20. vijeka uopće, a ne samo za Radhakrishnana, (i tu bi K. C. Bhattacharyu trebalo spomenuti na prvom mjestu) jeste korišćenje Kantove analogije prvenstveno u izvodu teorije o primatu intuicije i o odnosu iracionalne i racionalne komponente u spoznajnom procesu. U sistematskom izvodu svoje teorijske filozofije [43] Radhakrishnan tvrdi da »dokaz valjanosti naše intuitivne spoznaje odgovara Kantovu dokazu apriornih elemenata. Naša ih misao ne može eliminirati. Njihove suprotnosti su nezamišljive. Ne možemo nevjerovati u njih i ujedno ostati intelektualni. Oni pripadaju strukturi našeg duha.« »Ne postoji prekid kontinuiteta između intuicije i intelekta. Krećući se od intelekta ka intuiciji, ne krećemo se u smjeru nerazumnosti, nego ulazimo u najdublju racionalnost za koju je ljudska priroda sposobna... Intuitivna spoznaja nije

neracionalna, ona je samo ne konceptualna. To je racionalna intuicija u koju su obuhvaćene posrednost i neposrednost.« [44] U odnosu prema Bergsonovoj teoriji intuicije indijski filozofi ove generacije su od reda orijentirani pretežno kantovski. Otuda mi se čini shvatljiv i neophodan sve veći interes mlade generacije za Husserla. [45] U okviru tradicionalne problematike indijske skolastičke filozofije Radhakrishnanov stav se može sažeti u dvije bitne tačke:

1. Ostajući na području idealističkog apsolutizma koji interpretira dijalektički, nastoji da dokaže da je pristup apsolutnome moguć i pozitivnim putem, »a ne samo negativnim kako smatraju mnogi ortodoksni zastupnici *advaita*«, osobito Šamkarinog apstraktnog monizma.
2. Negativistička tradicija indijskog skolastičkog idealizma »izvršila je štetan uticaj na fizionomiju indijskog duha«, izazvala je indiferentnost prema vrijednostima svijeta i života. [46]

Nema sumnje da su ove misli temeljne za Radhakrishnanovu teorijsku orijentaciju u filozofiji. No, kakav će biti naš konačni sud o njemu, ako se saglasimo da je u tome »njegov glavni doprinos indijskom apsolutizmu«? Njegova originalnost neće se na taj način svesti samo na nalaženje specifično apstraktnog i stručno intelektualnog izraza idejama koje je u suštini izneo već Rabindranath Tagore. Gornja su obilježja opća i možda jedina zajednička karakteristika neohinduizma o kojem je bilo riječi u ovom poglavlju, a kad se govori o njihovoj formulaciji, razradi i primjeni, potrebno je spomenuti barem dva imena koja su iz unutrašnjih indijskih perspektiva vjerojatno važnija od Tagorinog. To su Vivekananda i Aurobindo. Ako ne želimo da Radhakrishnanovu doprinosu razvoju savremene indijske misli odamo samo konvencionalno priznanje, bit će potrebno da u njegovoj primjeni i razradi na posebnom području njegova

IV

Aurobindova teorija natčovjeka, inspirisana istim »pozitivnim« težnjama neohinduizma, usredotočena je na analizi njegovih unutarnjih psihičkih sposobnosti, na odmjeraivanju njihove izdržljivosti s obzirom na nove zadatke shvaćene drukčije nego što ih je ocjenjivala dotadašnja tradicija *yoge*. U tome je introvertnost teoretske i praktične provjere tradicionalnih teorija u središtu Aurobindova napora da teoriju natčovjeka utemelji na neohinduističkoj »Umvwertung aller Werte«.

Vivekananda se je revolucionarnim obratom našao, nakon povratka sa zapada, na području isključive praktične socijalnopolitičke djelatnosti, koja je bila i ostala najvažniji faktor utiranja puta Gandhijevu pokretu.

Radhakrishnanove najsamostalnije težnje, po mojem sudu, ostaju također na području praktične filozofije i usmjerene su ka određenoj humanističkoj teoriji filozofije kulture. Radhakrishnan je prvenstveno analitički duh školovan na području historijskih znanosti. Njegova pozitivna istraživanja polaze uvijek od kritičke analize socijalnih institucija. Da su socijalne institucije indijske kulture i u neohinduističko doba ukorijenjene u religiji dublje nego igdje drugdje, to je osnovna činjenica koju je nemoguće apstrahirati. Politička ideologija može zauzeti negativan stav prema činjenici te vrste. Naučna analiza na koju je upućen Radhakrishnan to ne može. Radhakrishnanovu filozofiju kulture je moguće prikazati i u jednostranom osvjetljenju borbe protiv vjerske tradicije sa stanovišta pozitivističkog ili utilitarističkog skepticizma. U Indiji se to u konzervativnim krugovima i dešava. Bilo bi međutim posve izlišno pokušavati da se dade takav pristup evropskom čitaocu koji je uz naslove

pojedinih Radhakrishnanovih djela čuo barem po jednu rečenicu koja ih karakterizira: »Vlast religije u savremenoj filozofiji«, »Religija koja nam je potrebna«, »Iсток i zapad u religiji«, »Istočne religije i zapadna misao« i ostala koja su ovdje spomenuta.

Vrijedno je ipak citirati nekoliko rečenica koje svjedoče o širini i autentičnosti naučnog interesa u njegovu pristupu ovim problemima: »Tradicionalni argumenti nisu uvjerljivi za moderni duh«. »Najsnažniji dokaz ateizma je božja šutnja kad ljudi traže znake njegova svjedočanstva«. »Svaki pokušaj da se stari spisi protumače tako da zadovolje moderne potrebe može da bude izraz poštovanja prema prošlosti, ali ne i izraz intelektualnog poštenja«. »Bespredmetan je pokušaj da se religija izuzme iz kritičkog provjeravanja«. » U problemima duha svako treba da slijedi put vlastite savjesti«. [47] »Hinduistička filozofija i religija polaze od eksperimentalne osnove i uvijek se na nju vraćaju«. [48]

U slijedećih nekoliko izvadaka iz eseja »Kalki, ili budućnost civilizacije« mogu se dosta jasno nazrijeti okviri Radhakrishnanove filozofije religije u užem smislu. Nakon toga bit će potrebno razjasniti u kojem smislu se čitava njegova filozofija kulture temelji na tim stavovima:

»Dok pobjeda mehaničkih izuma stvara zajedničku osnovu za civilizaciju budućnosti, slom tradicionalnih sistema mišljenja, vjerovanja i prakse jesu nužna priprema za izgradnju duhovnog jedinstva.« -- »Dah raspadanja osjeća se u uzduhu.« -- »Ne možemo izgraditi solidnu civilizaciju dostojnu čovječanstva kao cjeline prije nego što svaka historijska civilizacija postane svjesna svoje ograničenosti i nedostojnosti da postane idealna civilizacija cijelog svijeta.«

Poznato je daje Spenglerova teorija o »propasti zapada« često

uspoređivana sa principima cikličke evolucije koji su od davnine najizrazitije razrađivani u indijskim kosmologijama. Zbog toga je vrijedno spomenuti Radhakrishnanovu ocijenu Spenglerove koncepcije:

»Spenglerova teza da razne nacije imaju različite kulture koje izražavaju posebne ideale ubija nadu u razvoj opće kulture ili civilizacije. Njegova zanimljiva hipoteza da su rase i kulture jedinke koje slijede ritmički preodređen tok rođenja, uzrasta, opadanja i propasti, čini mi se da ne odgovara u potpunosti činjenicama... Razdoblje provincijskih civilizacija, zatvorenih u ograničena područja, prolazi. Iz utvrđenih činjenica prije proizlazi da su se razne kulture razvijale svojim vlastitim tokom vrlo dugo vremena, ali su se kasnije priklanjale jedna drugoj, a sada teže da se sjedine u jednu moćnu cjelinu... Sve provincijske civilizacije počinju izumirati, a mi se nalazimo pred novim eksperimentom u umijeću života svjetskih razmjera.« [49]

Među obilježjima koja karakterišu najprije Radhakrišnanovo; opće stanovište prema ovako ocrtanoj problematici ističu se najprije dva: »Strogo uzevši, znanost ima vrlo malo veze s osnovnim problemima krajnjeg bića svijeta ili s njegovim *raison d'etre*.« »Ako postoji jedan jedinstveni cilj za civilizaciju uopće, to ne znači da svi treba da govorimo jednim zajedničkim jezikom ili da ispovijedamo isto vjerovanje, ili da živimo pod istom vladom, ili da svi treba da slijede jedan nepromjenjivi uzorak običaja i ponašanja. Jedinstvo civilizacije ne treba tražiti u jednoobraznosti nego u harmoniji. Svaka je velika kultura nastala stapanjem naroda s raznim idealima i temperamentima.« [50]

Iz ovih tvrdnji proizlazi da je *raison d'etre* »civilizacije uopće« ujedno i *raison d'etre filozofije* kulture čija se funkcija ne može reducirati na neku posebnu znanost. Tu je kao i inače granica Radhakrishnanove filozofije prema pozitivizmu potegnuta vrlo jasno.

Ranije spomenuti »objektivni idealizam«, ãije osnove nalazimo u Šamkarinoj metafizici, zadovoljava Radhakrishnana prvenstveno kao religioznog mislioca. Taj je stav odlučan i za njegov humanizam, za težište koje on više nego ikoji drugi neohinduistiãki mislilac nalazi u problemu socijalnih institucija. Sva njegova djela o filozofiji kulture određuju barem s jedne strane problem religije kao socijalne institucije u savremenoj Indiji i u savremenom svijetu. U okviru njegovih apologetskih teŕnji treba shvatiti i njegovu socijalnokritiãku svijest o granicama vlastitog humanistiãkog stanovišta. U istom smislu tradicionalni osnovi njegove filozofije »razjašnjavaju njegov humanizam« kao put kojim su ga »glad i ŕeđ za pravednošću doveli do izvora religije«. [51] Bez tog obiljeŕja njegova filozofija ne bi više bila neohinduistiãka. To Raju nastoji da pokaŕe na usporedbi sa W. Jamesom. Socijalni »meliorizam« je za Radhakrishnana »samo prolazna faza«, a ne konaãni cilj u razvoju religiozne svijesti. Jamesov teistiãki pojam boga je ograniãen, pa zato ni uspjeh religioznih teŕnji ãovjeãanstva nije zagarantovan. Radhakrishnanova vjera u doseŕnost krajnje identifikacije biãa s impersonalnim bitkom je vjera u određenu zakonitost (*dharma*) stvaralaãke evolucije. Njegova teorija *sarvamukti*, sveopćeg oslobođenja od patnje svjetovnog ŕivota za koji nas vezuje svaka vrsta djelatnosti, bez obzira da li je dobra ili loša, razlikuje se od tradicionalnih teorija o postignuću istog ideala po svojoj osudi negativizma i pasivizma. Evolucija je moguãa jedino ako je stvaralaãka, spasenje je moguće jedino za vrednosno angaŕovanu a ne za otuđenu liãnost. Potpuno introvertni ideal natãovjeka ne da se ostvariti. Zato Radhakrishnan nikad i ne naglašava ideal natãovjeka nego uvijek ideal usklađene zajednice koja omogućava, ubrzava i olakšava ostvarenje socijalno transcendentnog ideala. Ideal natãovjeka je neostvariv, ako se prethodno ne ostvari ideal uãitelja. Konaãno, hinduizam kao historijski uslovljenu instituciju treba shvatiti kao relativno najpovoljniju i potencijalno najuniverzalniju postojeću osnovu za

postignuće te vrste svečovječkih ciljeva.

U tom je smislu za Aurobinda indijska mudrost u svom čistom obliku bila univerzalna *philosophia perennis*. U odnosu na taj ideal i indijski i evropski teološki orijentirani mislioci smatraju Radhakrishnana isuviše skeptičnim pozitivistom i utilitaristom. Razlog je tome što je Radhakrishnan temeljitije i kritičnije nego ijedan apologeta neohinduizma prije njega nastojao da razradi pitanje koliko vedantinski osnovi hinduizma doista zadovoljavaju univerzalističke pretpostavke ove specifične filozofije kulture.

Neohinduizam, i kad je polazio od hegelovske »ideje naroda« (još kod Vivekanande), bio je prvobitno usmjeren univerzalistički i kosmopolitski. Već na osnovu prvih spontanijih reakcija na doticaj s evropskom kulturom, od vremena R. M. Royja, sticajem raznih okolnosti neohinduistička elita vjeruje u sposobnost i predestiniranost svoje filozofske baštine da stvori osnove univerzalne kulture budućnosti. Ta je svijest uspješno njegovana u Indiji sve do danas. Radhakrishnan se s jedne strane kao filozof, a s druge kao historičar kulture najozbiljnije hvata ukoštac s dva trajno otvorena problema. Filozofski problem koji mu se često postavlja s raznih strana glasi: Ako nijedno metafizičko ili religiozno iskustvo nema konačnu apsolutnu vrijednost, ne ostaje li onda svaki pokušaj apologije hinduizma, koliko god bio vješt, ipak izvještačeni stav agnosticizma? Ovaj se prigovor postavlja sa stanovišta formalnologičkog aksioma o općevaljanosti apsolutnih vrednota, dok Radhakrishnan uvijek ističe njihovu doživljaju iskustvenu bitnost. Prigovor je karakterističan pretežno za evropski skolastički pristup ovoj problematici i nije ograničen samo na ocjenu modernih komparativnih težnja indijske filozofije, nego ga susrećemo već u mnogo ranijim tipično evropskim ocijenama logički različito strukturiranih sistema indijske filozofije, a najizrazitije u evropskom nesporazumu s buddhizmom.

Drugi, kulturnohistorijski činjenični problem Radhakrishnan nastoji da što bolje formulira sam iz vlastite pobude: Da li je i koliko je »hinduističko gledanje na život« uopće moguće kao koherentan osnov, u principu i u konkretnim prilikama današnjice? Na prvi pogled, hinduizam kao postojeća socijalna ustanova to vrlo očito nije. On je prije sve drugo nego principijelan i savremen pogled na svijet. Treba pročitati i doživjeti duboko unutrašnje ogorčenje iz kojeg je iznikla spomenuta Vivekanandina hegelijanska formulacija, a i cjeli njegov obrt s vjerskog na socijalno područje *karmayoge*. Bilo je to ogorčenje jednog tragično slomljenog života. Radhakrishnan je toj tragediji prišao s profesorskom ozbiljnošću. Nema sumnje da u tom pristupu i on sam do kraja života traži glavni smisao svoga doprinosa razvoju savremene indijske misli. Bez obzira koliko u tome uspio, nema razloga da i objektivni pokušaj ocjene njegova životnog djela ne pođe od te konstatacije.

I u vremenskom razvoju Radhakrishnanove misli, a i po svom sadržaju »Indijska filozofija« predstavlja drugu, iako vrlo izrazitu stranu Radhakrishnanovih univerzalističkih težnji na području komparativne filozofije. S tom ćemo se stranom zbog toga morati da pozabavimo nešto opširnije. Na završetku ovog poglavlja zadovoljit ćemo se da nabacimo nekoliko misli iz već citiranih djela, koje mogu da posvjedoče o iskrenosti i dubini problema filozofije kulture u životnom djelu ovog mislioca.

Posmatran izvana, u svom statičkom trenutku, hinduizam kao zatvorena institucija »izgleda mnogima ime bez sadržaja. Je li to muzej vjerovanja, zbrka obreda, zemljopisna karta, geografski izraz?« Posmatran u svom organskom razvoju, hinduizam nas iznenađuje »lakoćom kojom je stalno apsorbovao običaje i ideje naroda s kojima je dolazio u doticaj. Lakoća te vještine nije ništa manja od poteškoće koju osjećamo kad pokušamo naći zajednička obilježja koja povezuju njegove razne oblike u jednu cjelinu«.

»Polovica svijeta se razvija na nezavisnim temeljima koje je postavio hinduizam. Kina i Japan, Tibet i Sijam, Burma i Ceylon smatraju Indiju svojom duhovnom domovinom«. »Hinduizam je postao ćilim izatkan od najraznovrsnijih niti i skoro beskrajne razlike osjenćanja.« »Indijska filozofija religije polazi od eksperimentalnih osnova i završava s njima. Jedino je taj temelj širok isto toliko koliko i sama ljudska priroda.« »Hinduizam zato nije određena dogmatska vjera, nego širok, složen i istančano povezan obujam duhovne misli i ostvarenja.« Činjenica da se pojam vjere identificirao »sa mehaničkim pristajanjem uz autoritet samo je nesretna baština onog toka događaja koji je slijedila kršćanska teologija u Evropi«. Na indijskoj strani nema »nepovjerenja prema razumu« ni vjerskih razloga za to. »Kao što su raznovrsna temeljna iskustva, tako su isto i svjedočanstva o njima mnogostrana, te inspirišu raznovrsna tumačenja (*anekartham*)...«

Gdje su idejne granice tako shvaćenog hinduizma? »U svim razdobljima svoga razvoja hinduizam se svodi na zajedničku osnovu vedante.« Apsolutni standard tog idejnog sadržaja tradicionalno je određen u tri ogranka vedantinske književnosti, a to su upanišade, »Brahmasutre« i »Bhagavadgita«. Time je, naravno, okvir hinduizma određen više programatski, iako strogo u skladu s hiljadugodišnjom tradicijom, nego empirijski, na osnovu savremenog činjeničnog stanja. Tu razliku programatskog i faktičnog hinduizma neohinduistički ideolozi redovno ne žele da dovoljno jasno istaknu. Njenim određenjem mogli bi se izbjeći mnogi nesporazumi.

To je »apsolutni standard hinduističke religije«. [52] O prednostima tog standarda pred okolnostima »idejnog rasula« moderne Evrope i moralne krize koja se iz njega razvila, prijeteći da se kao zaraza proširi i na azijski istok, raspravlja se u neohinduističkim krugovima još od 18. vijeka. Misija Indije nije da Evropi da novu religiju. Ono što se u Evropi pod tim imenom

razumijeva, a i ono što pod imenom hinduizma stvarno živi u vjerskim institucijama neprosvijećene Indije, dovoljno je jasno isključeno u do sada citiranim Radhakrishnanovim izjavama. Problem njegovog neshvaćenog skepticizma možda je pre svega u tome da pretpostavlja da i istok i zapad treba najprije da žrtvuju jednako, istok da »svlada tiraniju tradicije« institucionalne religije, a zapad da usvoji cjelovitiju osnovu pogleda na svijet koja će mu omogućiti »da izbjegne haos razorne subjektivnosti«.

[53]

U posljednje vrijeme sve se češće postavlja pitanje s raznih strana, a često i vrlo tendenciozno, s kojih osnova bi razgovor između istoka i zapada mogao da se započne. U vrlo grubim obrisima Radhakrishnanov prijedlog za takvu platformu čini mi se da je sadržan u ovim riječima. Kritika te platforme ne spada u okvir ovog prikaza.

V

U Radhakrishnanovim historijskim interpretacijama indijske filozofije kao i u sistematskim pokušajima obrade problema spoznajne teorije i filozofije kulture problematika komparativne filozofije ostaje uvijek u središtu pažnje. Ne samo u Indiji nego i u savremenoj svjetskoj filozofiji Radhakrishnan je nesumnjivo najistaknutiji predstavnik komparativne filozofije koju ne shvaća samo kao historijsku disciplinu nego je zastupa i kao sistematski stav. To pokazuje i priznanje koje mu je niz filozofa sa istoka i zapada odalo prilikom šezdesetgodisnjice života posvetivši mu zbornik komparativnih studija o filozofiji. Glavni nedostatak na tom području je implicitnost njegove komparativne metode, koja je u toku obrade raznih tema doživjela znatan razvoj kako u pogledu osnovnih kriterija tako i u načinu primjene. Razvoj historijskih istraživanja, a osobito važnost arheoloških otkrića koja se odražavaju na problematiku

ranih razdoblja na ovom području, iziskivali su bitne promjene u adekvaciji kriterija pristupa komparativnim temama. Te su promjene u razvoju metode rada karakteristične i za druge predstavnike Radhakrishnanove generacije koji su obratili pažnju komparativnim temama osobito u antičkoj filozofiji. Broj tih istraživača nije velik, pogotovo ne u doba Radhakrishnanove prve afirmacije na tom području, u dvadesetim godinama ovog stoljeća. Najizrazitiji primjer iste razvojne tendencije nalazimo u djelima francuskog filozofa-orijentaliste P. Masson Oursella.

[54]

Za razvoj Radhakrishnanove komparativnofilozofske koncepcije, osobito na području historijskih istraživanja, karakteristična su tri njegova djela: »Indian Philosophy« (1927), »Eastern Religions and Western Thought«, (oksfordska predavanja, 1938) i »The Principal Upanishads« (1953). Iz usporedbe tih triju djela možemo izvesti tri različita komparativna kriterija koja su postepeno dozrijevala u razvoju Radhakrishnanove misli. U prvom djelu nailazimo na mnogobrojne *analoške sugestije* koje autor redovno ne razrađuje dokumentarno, nego njima želi da nam približi indijsku misao sa stanovišta naše vlastite filozofske aktualnosti. Zato su te analogije pretežno sa područja moderne evropske filozofije. U drugom djelu težište je na pretpostavkama *kronološke dokumentarnosti* posrednijih ili neposrednijih utjecaja na području antičke, a osobito helenističke i rane kršćanske filozofije. U njihovoj dokumentaciji autor ni tu ne ide daleko, ali je vrlo zanimljiv njegov izbor autoriteta na području zapadnog naučnog istraživanja i kulturnohistorijskih stanovišta na koja se poziva. Isticanje novog duha i načina gledanja na ove probleme tu mu je glavna svrha, kao što je u isto doba bila i MassonOursellu u »La Philosophie en Orient«. U posljednjem od Radhakrishnanovih spomenutih djela osjeća se znatno produbljenje doksografske dokumentacije koja postaje na nekim mjestima vrlo precizna i ograničena pretežno na središnje područje platonizma u širem historijskom opsegu. Kriterij je tu uslovljen komentarskom prirodom

rada zbog koje ne dobijamo jedinstvenu sliku autorovih komparativnofilozofskih stavova. Ta slika ostaje fragmentarna kao u velikoj većini dosadašnjih komparativističkih težnji proizašlih iz istih pobuda.

Posebno je pitanje koliko je opravdano govoriti o komparativnoj *metodi* kod svakog autora koji se služi analogijama. Kod Radhakrishnana bi najprije trebalo govoriti o pedagoškoj, propedeutskoj i heurističkoj intenciji u pogledu metode. Ona je u tom pogledu pozitivna, iako je šteta da nije eksplicitnije razrađena. S druge se strane s pravom ističe da nakon svih iskustava s romantičarskim oduševljenjem za istok i s naknadnom evropocentrističkom akademskom reakcijom primjena metode čistih analogija krije u sebi i znatne opasnosti.

Problem metode komparativnog proučavanja evropske filozofije, osobito antičke, u odnosu prema tradicijama istočne misli postaje vrlo izrazit krajem 19. v. u suprotnosti dvaju kriterija koji su kao historijska pojava bih' poznati i ranije, ali su tek tada stekli podjednako čvrste naučne osnove, aktualne i u današnjim prilikama. Ta su dva kriterija:

1. *kronološka dokumentacija* kojoj je svrha da provjeri mogućnost svođenja analogija u razvoju mišljenja na historijske veze dviju kultura putem neposrednih ili posrednih utjecaja;

2. *doksografska analogija* u suštinskim stavovima uspoređivanih učenja i sistema, gdje se od mogućnosti stvarnih historijskih utjecaja principijelno apstrahira.

U ovakvoj formulaciji koju su dobile još u 19. v. dvije se metode mogu shvatiti antagonistički. Ta tendencija koja je još prevladavala u doba P. Deussena, koji je krajem 19. v. napisao prvu opširnu i bogato

dokumentovanu komparativnu historiju indijske filozofije, [55] ostajući strogo u granicama doksografske metode, jer je ona u to doba smatrana jedinom znanstveno opravdanom ili barem logički dozvoljenom, nije više održiva. Nagli prirast dokumentarnog materijala na području hronološkog istraživanja historijskih veza, osobito nakon arheoloških otkrića o uskoj povezanosti protoindijske kulture u dolini rijeke Sindhu sa sumerskim kulturnim svijetom, izazvao je u dvadesetim i tridesetim godinama ovog stoljeća na našem području ponovnu prevagu prvog kriterija nad drugim i konačno nas postavio pred pitanje njihovog metodološkog povezivanja u sistematski produbljenijim istraživanjima. Taj se razvoj odražava, kako je spomenuto, i u razvoju Radhakrishnanove obrade, a i samog izbora komparativnih tema u navedenim djelima. Tendencija povezane primjene jednog i drugog kriterija osjeća se u Radhakrishnanovim komentarima upanišadi. Bitna promjena stava u Radhakrishnanovoj historiografskoj obradi komparativnofilozofskih tema proizlazi najočitije iz usporedbe »Indijske filozofije« sa oksfordskim predavanjima o »istočnim religijama i zapadnoj misli«. Zato je u cjelovitom prikazu Radhakrishnanove misli osobito vrijedno posvetiti nešto više pažnje ovom potonjem djelu.

Radhakrishnanova predavanja u Oxfordu bila su klasificirana u područje komparativne historije religija. Nema razloga sumnji u njegovu spremnost da u tom smislu omeđi razdoblje koje je obradio i da odabere podesan naslov. Pa ipak se već u tom naslovu (»Istočne *religije* i zapadna *misao*«) ispoljava ona neadekvatnost klasifikacije koju potvrđuje sadržajna analiza djela. To je neadekvatnost tendencije da se indijska misao obradi izvan okvira evropske filozofske problematike, da se ograniči na područje religije i tamo gdje joj se analogija ne može dovoljno široko odrediti. Radhakrishnanov slučaj nije osamljen. Gdje god komparativna nauka o religijama pokuša da se konstituirala polazeći od indoevropskog idejnog kruga, gdje god njeni utemeljitelji pođu od indološkog interesa, ona neminovno daje znatne, ako ne i znatnije rezultate na području filozofskih,

čak i isključivo filozofskih komparativnih studija. Najaktualniji je možda u Evropi primjer Rudolfa Otta, osnivača savremenih njemačkih komparativnih studija religije. Njegovo glavno djelo »Westöstliche Mystik« ne može da se iscrpi ni u filozofski dovoljno širokoj analogiji ŠamkaraMeister Eckhart, dok usporedba Šamkara sa Fichteom ide do verbalnog identiteta čitavih rečenica. Studij Ramanuđe, koga u Indiji tradicionalno smatraju predstavnikom *bhaktiyoge*, kako je ranije spomenuto, doveo je R. Otta brzo na dublje i izvornije područje spoznajnotedrijske polemike sa Šamkarom, u stilu skolastičkih formi indijske logike, gdje je sadržajno mjesto analogije kršćanskoj mistici našao analogiju kartezijanskom racionalizmu.

Osvrt na komparativne teme i na autore na koje se poziva Radhakrishnan pokazat će donekle kako daleko njegovo djelo nadilazi vjerski interes i koliko vrijedi kao prilog komparativnofilosofskoj problematici.

Na području indijske historije engleski autori su obradili još u 19. v. bez predrasuda, a često i sa izrazitim simpatijama za Indiju, helenskoindijske odnose u antičkom dobu od vremena prije Aleksandra Velikog, pa u tome ne zaostaju iza moderne francuske škole. Na tom je području kao i u filološkom istraživanju tekstova u engleskoj nauci uvijek bio znatan i udio indijskih stručnjaka. Poslije dokumentarnih djela o spomenutim historijskim vezama, koja je još u 19. v. objavio J. W. Mac Crindle, u novije vrijeme bavili su se ovom temom osobito H. G. Rawlison i W. W. Tarn. Na području historije filozofije za širi problem ranih istočnih utjecaja na helensku filozofiju osobito su zanimljiva djela E. R. Doddsa, koja su po tematici srodna radovima belgijskih orijentalista J. Bidez i F. Cumonta. Po ocjeni indijskog utjecaja na kasnu antičku i ranu kršćansku filozofiju Radhakrishnanu je osobito blizak W. R. Inge. Budući da je Radhakrishnan po svojoj naobrazbi i vezama, osobito tridesetih godina, orijentiran

pretežno prema engleskim izvorima, vrijedno je karakterizirati u nekoliko redova važnije od tih stavova na koje se i sam poziva:

Tarn u djelu »The Greeks in Bactria and India« (1938) iznosi ove stavove: »Općenito posmatrano, Azijat je od Helena redovno poprimao izvanjske, formalne stvari (izuzev građanske ustanove), ali nikada duh. U duhovnim stvarima Azija je bila čvrsto uvjerena da je iznad Helena, a to je i bila.« »Indijska je kultura bila dovoljno snažna da se obrani od helenske, ah osim na vjerskom području očito nije bila dovoljno jaka da utječe na Helene onoliko koliko je to mogao Babilon. Ipak je osnovana pretpostavka da je Indijac u izvjesnom pogledu bio nadmoćan takmac.«

Rawlison u djelu »Legacy of India« (1937) vraća se na problem Pitagore, pa smatra: »Vjerojatnije je da je Pitagora bio pod utjecajem Indije nego Egipta. Skoro sve vjerske, filozofske i matematske teorije koje su naučavali pitagorovci bile su poznate u Indiji u 6. v. pre n.e ... Izgleda također da je i tzv. Pitagorin poučak bio poznat Indijcima u starijim vedskim vremenima, a to znači prije Pitagore.« Isto su gledište zastupali već W. Jones i Colebrooke, a u novije vrijeme Hopkins i Macdonell. U vezi s tim pitanjem Radhakrishnan se poziva i na Gomperza i Jaegera.

Dodds se u svojim djelima trudi da utvrdi stanovište o »istočnoj pozadini iz koje se je razvila helenska kultura, a od koje se nije nikad potpuno odvojila — osim u predodžbama klasičarskih učenjaka«.

Na području kršćanske kulture i njenih biblijskih osnova za Radhakrishnana su u oksfordskom razdoblju važna mišljenja još nekih njegovih tadašnjih kolega, posebno:

S. A. Cook u djelu »The Truth of the Bible« (1938): »U mojsijevskom je vremenu Varuna, karakteristično etičko božanstvo stare Indije, poznat do

sjeverne Sirije, dok je približno u isto doba Deuterolsaija zoroastrovski Ahura Mazda, koji Izraelcima sigurno nije bio stran, bio još duhovno božanstvo.«

Flinders Petrie, u djelu »Egypt and Israel« (1923): »Prisutnost znatnog broja indijskih vojnika u persijskoj armiji u doba rata s Heladom, 480. pre n.e., pokazuje dokle su sezale indijske veze na zapadu, a pronalazak indijskih kipova u Memfisu oko 5. v. pre n. e. dokazuje da su Indijci tamo živjeli kao trgovci. Prema tome nije teško shvatiti da je Indija bila izvor potpuno novog asketskog ideala na zapadu« (u doba pojave esenskog pokreta kod Židova). »Persijski i indijski utjecaji na razvoj vjerskog mišljenja u Egiptu postali su osnov kasnijeg židovskog i helenskog razvoja.«

Inge u »The Philosophy of Plotinus« (1918) u Plotinovoj nauci o kontemplaciji vidi »neposredni utjecaj istočne filozofije indijskog kova«. O ovoj se temi Radhakrishnan poziva i na Brehierovo djelo o Plotinovoj filozofiji. Na osnovu novijih istraživanja problem neposrednih indijskih utjecaja na Plotina ponovo je pokrenuo J. Filliozat. [56]

Konačno, među starijom generacijom britanskih pisaca zainteresovanih za indijsku filozofsku problematiku Radhakrishnan može da se pozove osobito na tada vrlo popularno djelo *Charlesa Eliota*, »Hinduism and Buddhism« (1921), gdje u uvodu čitamo: »Priznajem da ne dijelim povjerenje zapada u prednost Evropljana i njihovog načina života. Evropska civilizacija ne zadovoljava, a azijska ima još privlačnosti i za mnoge od onih koji su vrlo udaljeni od azijskog duhovnog stava.«

U odnosu prema razvoju kršćanske misli i kulture Radhakrishnan dolazi do krajnjeg zaključka »da u zapadnoj vjerskoj tradiciji možemo slijediti tri struje koje se često presijecaju i ponovno ukrštavaju. U najširem smislu

možemo ih obilježiti kao grčkorimsku, židovsku i indijsku.« [57] Ova komparativistička teza ostala je karakteristična i za neke kasnije radove Radhakrishnanove škole. Od te klasifikacije polazi P. T. Raju u okvirnom planu nedavno objavljenog zbornika o antropološkom problemu («The Concept of Man, a Study in Comparative Philosophy»), gdje su pojedina od ovih kulturnohistorijskih područja obradili najbolji međunarodni stručnjaci i autentični predstavnici. Raju je opseg proširio još i kineskim područjem, a sam je napisao uvodna i zaključna poglavlja koja zborniku daju sintetsku cjelinu. Takvom se primjenom citirani Radhakrishnanov komparativnofilozofski pristup evropskoj kulturnoj baštini razvija u jedan od osnovnih sistematskih stavova njegove filozofije kulture.

VI

U dosadašnjem prikazu filozofskih problema kojima se bavi Radhakrishnan, a posebno historijskih tema s obzirom na autorovo stanovište i njegov pristup historiji indijske filozofije u ovom njegovom najopsežnijem životnom djelu, nastojao sam da upozorim čitaoca i na neke poteškoće koje proizlaze već iz koncepcije i načina obrade pojedinih dijelova. Na kraju je potrebno osvrnuti se posebno na neke od tih i drugih, osobito prevodilačkih teškoća:

1. Radhakrishnanov pristup historijskoj problematici je i po svojoj strukturi i po svome stavu vrlo tradicionalan. Obrada te problematike općenito je još i danas, a sigurno će još dugo u osnovi biti skoro ista kao u doba Šamkare, u ranijem srednjem vijeku. (Jedna od ranih »povijesti« indijske filozofije ove vrste tj. »prikaz svih sistema« (*sarvadarśanasamgraha*) pripisuje se i samom Šamkari.) To je način obrade prema sistematskoj i u određenom smislu hijerarhijskoj

vrijednosti i položaju pojedinih sistema u cjelini određenoj sa autorova vlastitog stanovišta. U kasnijem srednjem vijeku to je stanovište redovno vedantinsko. Radhakrishnanov raspored sistema slijedi tačno tu klasičnu ljestvicu i metodu. Takav je postupak djelimično opravdan i samim odnosom unutrašnjih problematskih veza među pojedinim sistemima, njihovom međusobnom zavisnošću i nadopunjanjem. Radhakrishnan ide još i dalje od toga, kao što to čini uostalom većina modernih autora, kad implicitno ili eksplicitno, stavljajući metafiziku vedante na posljednje i najviše mjesto u idealnoj ljestvici razvoja indijske misli, tom sistemu ujedno daju i najvišu objektivnu i kriterijsku vrijednost. Tako je postupio i Deussen, a poslije njega i drugi evropski autori. Radhakrishnan je pri tome eksplicitniji od ostalih u primjeni mjerila objektivnog idealizma vedante, koji je njegov vlastiti u toku izvođenja, a osobito u opsežnoj kritici svih ostalih sistema. U kritici drugih škola tradicionalan je za Indijce stav da se tuđi sistemi nastoje kritički tako »ispraviti« da se svedu koliko god je to moguće na zajednički nazivnik određen vlastitim kriterijem.

Radhakrishnan je i tu najtradicionalniji od modernih autora. To se osobito vidi iz opsežnih zaključnih poglavlja uz prikaz svakog sistema. Pogdjekad u tako korigiranoj slici ostalih sistema čitalac može lakše da izgubi nego da stekne jasnu sliku o specifičnosti tih učenja, sliku koju je mogao sam za sebe da formira u toku prethodnih dovoljno opširnih i jasnih izlaganja pojedinih aspekata nekog sistema. Radhakrishnan se ne zadovoljava samo kritičkim korekturama sa vlastitog stanovišta u pogovorima pojedinim dijelovima (a u nekim slučajevima unutar prikaza pojedinog sistema nalazimo i po nekoliko pogovornih poglavlja te vrste). On i u neposredno izlaganje tuđeg učenja, da bi ga bolje objasnio, unosi svoju argumentaciju, koja se čitaocu može činiti tendenciozna. Ta je argumentacija kod Radhakrishnana, za razliku od starih skolastičkih komentatora, razumije se, uvijek vrlo izrazito određena kao strana samom sistemu koji se obrađuje, pa je zato i izdvojena u posebna kritička poglavlja. Ipak je vrlo

sporna heuristička vrijednost tog postupka za onoga kome autorov stav nije *a priori* najevidentniji, a pogotovo za onoga kome je cijela problematika u svojoj specifičnoj skolastičkoj apstraktnosti još posve nova ili neaktualna. Čitalac će gdjekada osjetiti da i voluminoznost djela za njega time postaje još teža.

Nije ovdje mjesto da ulazimo s te strane u kritiku Radhakrishnanovog metafizičkog stava. Njegov spoznajnoteorijski aspekt pokušao sam ocrtati u prikazu odnosa prema Šankari i Ramanuđi. Još manje bi bilo umjesno pokušavati Radhakrishnanovoj interpretaciji cijele ove problematike suprotstaviti neku drugu interpretatorsku mogućnost, na primer s nekog ne idealističkog gledišta. Dovoljno je ukazati na to da Radhakrishnanov vedantizam, a ni vedantizam uopće, nije jedini moguć i historijski dat u kritičkoj interpretaciji indijske filozofije uopće.

Ovaj prigovor se ne odnosi na komparativno-filozofska razjašnjenja, osobito kad se radi o elementima evropske misli pristupačnijim čitaocu. U tom je slučaju za čitaoca školovanog u evropskoj filozofiji obrada povoljnija baš zbog toga što Radhakrishnanovo analogiziranje ne zalazi u diferenciranu razradu problema, koja bi ga mogla zavesti na neproporcionalno isticanje historijski manje bitnih aspekata, nego namjerno ostaje sugestivno, a time često uspijeva da unese osvježanje u lekturu. Taj je element, uz vanrednu živahnost i plastičnost Radhakrishnanova intelektualnog stila i jezika u engleskom originalu, naišao na opće priznanje u velikoj većini ocjena ovog djela.

2. Glavni tehnički problem s kojim su bili suočeni moderni obrađivači indijske skolastičke problematike bio je problem terminološke adekvacije. Iako se u tom pogledu može govoriti o nadopunjanju i saradnji evropskih i indijskih stručnjaka u toku od najmanje sto godina, indijska je strana ipak morala da riješi najteži dio tog zadatka, već zato što su evropski autori s

malim izuzecima bili više filolozi nego filozofi, dok je kod Indijaca jezično znanje implicitno izvornoj filozofskoj naobrazbi. Komparativnofilozofska vrijednost Radhakrishnanova djela možda je još veća po uspješnoj adekvaciji vrlo širokih područja stručne terminologije nego po neposrednim prigodnim eksplicitno komparativističkim analogijama. Sretna je okolnost da je skoro neposredno nakon Deussena u Indiji uz Radhakrishnana istovremeno isti problem rješavao i Dasgupta. Ipak bi uspoređivanje djela raznih autora na ovom području vrlo brzo pokazalo daje Radhakrishnan i s te strane zašao najdublje i najdalje osobito u istančanost skolastičke terminologije kako na indijskoj tako i na evropskoj strani. Iz te virtuoznosti Radhakrishnanova filozofskog jezika ipak proizlazi i jedna nova teškoća za čitaoca koji nije dovoljno školovan u filozofskoj kulturi evropske latinske skolastike. Njemu će se često puta činiti pomalo čudna već sama problematika iz te oblasti u koju Radhakrishnan zalazi suptilnije i detaljnije nego što je to već odavno običaj u evropskoj filozofskoj literaturi ovakvog opsega. Tu će samo znalac moći da uživa u tehničkoj visini Radhakrishnanove komparativne filozofije.

Pa ipak će pri svemu tome i kod Radhakrishnana znatan dio ključnih, a i manje ključnih termina i pojmova ostati stručni žargon i glavna smetnja onome ko nema elementarna znanja o sanskrtskoj terminologiji. Ta će se teškoća na žalost više osjetiti u prvim, tematski lakšim poglavljima i knjige nego kasnije kad se čitalac već učita u duh ovog djela i kad mu osnovni termini budu zgodimično razjašnjeni iz raznih perspektiva. Radhakrishnan prirodno osjeća mnogo manje od evropskih autora neophodnost da pođe od sistematskog razjašnjavanja osnovnih termina koje upotrebljava u originalu, a vrlo često ti termini na koje nailazimo već na prvim stranicama i nisu tako osnovni nego su kompleksne složenice. [58] Da bi bar donekle predusreo tu početnu teškoću, redaktor se je poslužio posebnim bilješkama neposredno uz tekst, smatrajući da bi u tu svrhu i glosar na kraju knjige bio nedostatan i nedovoljno praktičan.

3. Sa stanovišta prevoda na naš jezik, Radhakrishnan se na žalost ne služi dovoljno jednim osnovnim indijskim terminom čiji prevod za nas znači posebnu tehničku teškoću. To je termin *atman*, zamjenica Sebe, koja se upotrebljava u tekstu u nominativu singulara i plurala. Smatrali smo da ne bi bilo umjesno da termin koji autor bez poteškoća prevodi engleskom rječju Self (Selves) prevodimo mjesto na naš jezik natrag na sanskrt, iako bi to po mišljenju redaktora u mnogim slučajevima olakšalo neposredno razumijevanje teksta. Također smo smatrali uputnijim u većini slučajeva ne upotrebljavati zamjenicu Sebe u nominativnom značenju, nego radije pribjeći opisnom prevodu, ako je to moguće, identificirajući Sebe sa »sviješću o sebi«, što filozofski smisao termina *atman* u indijskoj filozofiji doista i jeste. Pri tome se je redaktor morao pouzdati često u svoje vlastito nahođenje i osjećaj adekvatnog razumijevanja teksta, pa zbog toga želi da čitaoca posebno upozori da bi svako »Sebe« ili »svijest o sebi« trebalo čitati *atman*.

Sama teorija o *atmanu* ili svijesti središnji je problem indijske filozofske tematike uopće. Ta teorija u svojoj osnovi implicira još jednu terminološku teškoću koja može nastati za čitaoca iz nešto površnijeg znanja o indijskoj kulturi, osobito o mitologiji, a nije rijetka pojava kod filozofski neobrazovanih ni u Indiji. Teškoća se odnosi na vedantinsku identifikaciju *atmana* ili svijesti s *brahmanom* ili u sebi i po sebi apsolutno identičnim bitkom bića. Terminološki taj apsolutni identitet je, koji je jezgro vedantinske filozofije (ali ne i ostalih), vrlo dobro izražen implicitnom neutralnošću *brahmana*, koje je imenica srednjeg roda. Ta se specifičnost osobito odražava u razlici *brahmana* (svebića) od boga stvoritelja pojedinih svjetova u vremenu i prostoru -- Brahme. Razlika u nom. sing. je jedino u kratkoći posljednjeg vokala u prvom slučaju (*brahma*) i dužini tog vokala u drugom slučaju (Brahma). [59]

4. Stanovitu teškoću za čitaoca može predstavljati, konačno, transkripcija i rod sanskrtskih imenica s obzirom na sistem kojim se autor služi. U leksikografskoj i terminološkoj upotrebi uobičajeno je, iako u novije vrijeme ima sve više odstupanja, da se mjesto nominativnog oblika upotrebljava osnova imenice. U jezicima koji po strukturi gramatičkih oblika odgovaraju sanskrtu, a takav je naš, upotreba punih nominativnih oblika olakšala bi znatno njihovo sintaktičko povezivanje. Ovako ogroman broj sanskrtskih osnova na *a* moramo deklinirati u našem jeziku u sva tri roda. Smatramo da ne bi moglo biti opravdano zbog te okolnosti jednostavno ogromnu većinu tih termina pretvarati u ženski rod i to baš u slučaju imenica koje to redovno u originalu nisu. Puni nominativ (u muškom rodu na *h*, na pr. *yogah*, a u srednjem na *m*, na pr. *nirvanam*) znatno bi olakšao njihovu upotrebu u kontekstu.

Usprkos teškoćama nismo želeli da mijenjamo u cjelini sistem autorove transkripcije. U adekvaciji indijskog pisma *devanagari* latinici, smatramo da je u našem slučaju neophodno odstupati od transkripcije kojom se služi autor i koja je međunarodno usvojena jedino u slučaju nekih palatalnih konsonanata, jer bi transkripcija po engleskom kriteriju neminovno zavodila u zabludu našeg čitaoca koji u svojoj vlastitoj abecedi ima za te glasove adekvatnije znakove (*đ* mjesto engleskog *j*, *ć* mjesto *c*). Tačke ispod cerebralnih konsonanata i iznad nazalnih izostavljene su u transkripciji zbog slagarskih teškoća, a i zbog jasnoće. Zbog toga našim znakom *š* transkribujemo i sanskrtski palatal *ś* i cerebral *s*. Konačno mjesto našeg složenog znaka za *nj* upotrebljavamo znak Jugoslavenske akademije *n*, s obzirom na to da u sanskrtu uz *n* koje je jedan konsonant dolazi i konsonantska skupina *ny* od dva glasa (na pr. *nyayah*). Time je fonetski princip za kojim teži međunarodna transkripcija uz nekoliko neznatnih izmjena zadovoljen i u skladu s našim nedvosmislenim glasovnim znakovima. U svemu ostalom slijedimo autorovu transkripciju.

U bilješama, kad se ne radi o transkripciji termina ili imena nego većih citata na sanskrtu, koji su pristupačni samo stručnjaku, ostavljena je autorova transkripcija neizmijenjena i potpuna. [60]

Decembra 1963.

Beleške

[1] U indijskoj je filozofiji pisanje prikaza svih postojećih sistema po određenim kriterijima koji nisu strogo historiografski, ali prikazuju razvoj filozofske misli svaki na svoj način i sa stanovišta svoga sistema, vrlo stara tradicija. Najpoznatije djelo te vrste napisao je Šamkarin učenik Madhava, vjerojatno u 18. ili 19 v. Pod naslovom »Sarvadaršanasamgraha«, gdje prikazuje 16 raznih sistema ili »pogleda« na svijet (*daršana*). Madhava je napisao i biografiju svog učitelja Šamkare.

Prvi moderni evropski prikaz indijskih sistema napisao je naš zemljak, I. F. Vezdin, poznat pod svećeničkim imenom Franciscus Paulinus a Sancto Bartholomeo, »Systema Brahmanicum«, 1792. god. U doba romantizma najpoznatiji su prikazi indijske filozofije: Friedrich Schlegel: »Ueber die Sprache und Weisheit der Inder« (1808) i H. T. Colebrooke: »Essays on the Religion and Philosophy of the Hindus« (1829). Prije Dasgupte i Radhakrishnana najopširniji i najdokumentovaniji moderni prikaz historije indijske filozofije dao je Paul Deussen: »Allgemeine Geschichte der Philosophie«, knj. I-III, 1894-1908. Deussenovo je djelo pisano sa stanovišta idealizma vedante, uglavnom Šamkare, pa je u engleskom prijevodu vrlo dobro primljeno i u Indiji, također kao jedan od prvih dubljih pokušaja komparativne filozofije, zasnovan uglavnom na analogiji Šamkara-Kant. [Natrag]

[2] Usp. njegov prikaz Radhakrishnanove filozofije u djelu »Idealistic Thought of India« (Harvard Univ., Cambridge, Massachusetts, 1953, str. 331-350), zatim: »The Concept of Man, a Study in Comparative Philosophy, Edited by S. Radhakrishnan and P. T. Raju«, London (G. Allen and Unwin, 1960), sa priložima svjetskih stručnjaka o ovoj temi na područjima helenske, hebrejske, kineske i indijske misli; uvod, prikaz antropološkog problema u indijskoj filozofiji i komparativistički zaključak napisao je Raju. [Natrag]

[3] »Idealistic Thought of India«, str. 332. -- »Evropocentristi« ove vrste vrlo često još i danas citiraju tendenciozno skraćeni fragment jedne Kiplingove pjesme:

»Oh, East is East and West is West, and never the twain shall meet«

(Istok je istok, a zapad je zapad i nikad se to dvoje neće sresti),

čiji nastavak glasi:

»But there is neither East nor West, Border nor Breed nor Birth,

When two strong men stand face to face

Tho' they come from the ends of the earth!«

(Ali nema ni istoka ni zapada ni granice ni rase ni porijekla, tamo gdje dva snažna čovjeka stoje jedan prema drugome, iako dolaze s raznih krajeva svijeta!) [Natrag]

[4] Neke opće historijske podatke i razjašnjenje osnovnih termina, osobito ukoliko su potrebni za razumijevanje prve knjige, može čitalac naći u mojoj knjizi »Filozofija istočnih naroda, I dio«, Zagreb, 1958. [Natrag]

[5] Karakteristična je u vezi s time osobito suptilna kritika Deussenove verzije vedantizma, koja se često i u Indiji smatra autentičnom. [Natrag]

[6] Uz njegov prilog u »Contemporary Indian Philosophy«, djelo koje su izdali Radhakrishnan i Muirhead (2. izd. London, 1952), u tom su pogledu zanimljivi i »Philosophical Essays« (Calcutta University, 1941), te posthumno djelo pod na slovom »Indian Idealism« (Cambridge, 1962). Najsnaži unijetisak ostavili su njegovi polemički nastupi na međunarodnim kongresima, još od 1924. (Napulj), kada je podvrgao analizi sa određenih buddhističkih pozicija dijalektički idealizam B. Crocea. [Natrag]

[7] Raju, o. c, 332-3. [Natrag]

[8] Bholā Banerjee u knjizi »Eminent Indians«, Edited by E. A. Brown, Calcutta, 1946, str. 143. [Natrag]

[9] Usporedi Jaspersovu obradu komparativnofilozofske koncepcije uopće, a istočne, indijske i kineske misli posebno u djelu »Die Grossen Philosophen« (I, Munchen, 1957). [Natrag]

[10] O. c, str. 334. [Natrag]

[11] Prema shvaćanjima većine evropskih indologa veliki indijski eposi »Mahabharata« (čije je glavno filozofsko poglavlje »Bhagavadgita«) i »Ramayana« redigovani su sredinom 1. mil. pre n.e. *Purane* su teološka epska književnost nastala u srednjem vijeku. [Natrag]

[12] Ova je problematika opširno razrađena u mojoj disertaciji »Komparativno proučavanje indijske i evropske filozofije (Stari vijek)«, Zagreb, 1961. [Natrag]

[13] »Indian Thought and its Development« (engl. prijevod, London, 1956), str. 241 i d. [Natrag]

[14] Usp. A. C. Bouquet, »Hinduism«, London, 1948, str. 127 i d. [Natrag]

[15] »Eastern Religions and Western Thought«, Oxford Univ. Press, 1939. [Natrag]

[16] V. pobliže podatke i bibliografiju u mojoj cit. disertaciji, str. 198 i d, te J. M. Bochenski, »Formale Logik«, München, 1956. [Natrag]

[17] Usp. Bouquet, o. c, str. 130. [Natrag]

[18] »The East and the West«, Calcutta (Advaita Ashrama) 1955, str. 4-5. [Natrag]

[19] Bouquet, o. c, str. 131. ²⁰ Usp. Bouquet, 128. [Natrag]

[20] Usp. Bouquet, 128. [Natrag]

[21] Bholā Banerjee, »S. Radhakrishnan«, u E. A. Brown's »Eminent Indians«, Calcutta 1946, str. 14-67. [Natrag]

[22] »Anubhotitvam svasattayaiva svaśrayam pratiprakaśamanatvam, svasattayaiva svavisaya sadhanatvam.« (Spoznajna svijest se po svom vlastitom biću očituje svojoj vlastitoj suštini, svojim vlastitim bićem dokazuje svoj predmet.). [Natrag]

[23] Usp. R. Otto, »Siddhanta des Ramanuja«, Tiibingen, 1923. [Natrag]

[24] To prastaro shvaćanje, koje u indijskoj klasičnoj filozofiji zastupa sistem *samkhya*, nalazimo u jednom od najizrazitijih i najstarijih oblika u kineskom »Yičingu«, u »dijalektici« principa *yangyin*, koju je u svom

komentaru obradio Konfucije. [Natrag]

[25] V. o tome nešto više u mojoj »Filozofiji istočnih naroda«, I knj., pogl. o »Bhagavad Giti«. [Natrag]

[26] »Indian Philosophy«, II, 720. (U nastavku citiram ovo djelo u originalnom engleskom izdanju (Muirhead Library of Philosophy) iz tehničkih razloga. [Natrag]

[27] Id. 65-78. [Natrag]

[28] »The Philosophy of Rabindranath Tagore«, str. 116-17. [Natrag]

[29] Usp. Raju, o. c, str. 334. [Natrag]

[30] »An Idealist View of Life«, str. 338. [Natrag]

[31] Izraz *višišṭa* znači specifičnost u smislu logičkog termina *differentia specifica*, pa prema tome izražava razliku. *Advaita* znači »nedvojstvo«. Naziv *višišṭadvaita* interpretira se na više načina koje dopušta jezična struktura te složenice. [Natrag]

[32] Raju, o. c, 336. [Natrag]

[33] Id. 345. [Natrag]

[34] Id. 336.-- »Bog zavisi od stvorenja kao što stvorenje zavisi od boga« (»Contemporary Indian Philosophy«, 283). [Natrag]

[35] »Indian Philosophy«, II, 715-16. [Natrag]

[36] Raju, o. c, 337. [Natrag]

[37] »Comt. Indian Philos.«, 281-2. [Natrag]

[38] »An Idealist View of Life«, 34-45. [Natrag]

[39] »Cont. Ind. phil.«, 283. [Natrag]

[40] Raju, o. c. 340. [Natrag]

[41] Ib. [Natrag]

[42] Na analogiju vedantinske filozofije s Fichteom, osobito u neposrednoj usporedbi sa Šamkarom, osobito je ubjedljivo i dokumentovano upozorio R. Otto u »Ostwestliche Mystik«. [Natrag]

[43] »An Idealist View of Life«, str. 156. [Natrag]

[44] Id. 153. [Natrag]

[45] Zanimljiv prilog toj tematici očekuje se od knjige predstavnika mlade generacije indijskih filozofa, Jitendre Nath Mohanty, u izdanju HusserlArchiva u Louvainu, o Husserlovoj transcendentnoj logici. [Natrag]

[46] Rajuov zaključak u pogledu teorije o *mayi* u *advaitavedanti* uopće jeste »da treba da se suzdržimo od suda o realnosti ili nerealnosti svijeta« (Id. 349-350). [Natrag]

[47] »Kalki, or the Future of Civilization«, Bombay, 1948, str. 10-11. [Natrag]

[48] »The Hindu View of Life«, London, 1939, str. 19. [Natrag]

[49] »Kalki«, str. 7. [Natrag]

[50] »Kalki«, 41 i 9. [Natrag]

[51] Bholā Banerjee, o. c, str. 147. [Natrag]

[52] Gornji citati o obilježjima hinduizma su iz knjige »The Hindu View of Life«, str. 11-23. [Natrag]

[53] »Kalki«, str. 40. [Natrag]

[54] Usp. njegova djela »La Philosophie comparée«, Paris, 1923, i »La Philosophie en Orient«, 1938. [Natrag]

[55] P. Deussen, »Allgemeine Geschichte der Philosophie«, 1894-1917, knj. I, 1 -- I, 3. [Natrag]

[56] Citati su prema njemačkom prijevodu Radhakrishnanova djela »Die Gemeinschaft des Geistes, ostliche Religionen und westliches Denken«, Darmstadt i Ženeva, Holle Verlag, (1953), str. 167, 158, 165, 174, 165, 216, 228. Usp. i J. Filliozat: »La doctrine brahmanique a Rome au III-eme siecle« (Pondichery, 1956. »Les relations extérieures de l'Inde«, Institut français d'Indologie). [Natrag]

[57] O. c, 273. [Natrag]

[58] U tom je pogledu nešto sretniji pokušaj Dasgupte da na početku svog djela pokuša dati kratko razjašnjene definicije osnovnih kategorija indijske filozofije. Na mnogo pristupačniji i popularniji način pokušao je da historijske aspekte ideja razradi za zapadnog čitaoca H. v. Glasenapp u svojoj »Indische Philosophie«, priručniku prevedenom na više evropskih jezika. -- U svojoj »Filozofiji istočnih naroda, I« nastojao sam da posvetim posebnu pažnju razjašnjavanju elementarnih predznanja koja

pretpostavlja čitanje djela formata Radhakrishnanove »Indijske filozofije«. [Natrag]

[59] V. opširniju obradu značenja termina izvedenih iz korijena *brh*, zajedničkog ovim nazivima u mojoj »Filozofiji istočnih naroda, I«. [Natrag]

[60] Na kraju »Fil. ist. naroda, I« priložena je tablica *devanagari* pisma i adekvatnih glasova transkripcije kojom se i ovdje služimo. [Natrag]

Rev. 15/12/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljadic/radakrisnan.html

Zen i zapadna misao

Čedomil Veljačić

Predgovor za knjigu *Zen budizam i psihoanaliza*, Nolit, Beograd, 1964

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

1.

Često se precenjuje i na Istoku, a još više na Zapadu, raznorodnost pa i suprotnost azijske i evropske kulture. Rijetko je koja pojava azijske kulture doista toliko specifičan izraz svoje sredine kao što je to na prvi pogled zen budizam na Dalekom istoku. Sve veći interes zapadnog svijeta za zen u posljednje vrijeme može se, barem u određenoj mjeri, svesti i na pomodni uspjeh istočne egzotike u živjelim i zamorenim metropolama, gdje ideja koegzistencije teško prodire dalje od ideologije koegzistencijalizma. Pa ipak, evropski interes za zen je pojava čiji zanimljivi razvoj možemo pratiti kroz više decenija, on nije tek površinski *hobby* poslijeratnog rastrojstva. Na drugoj strani, i sam naziv zen budizam ukazuje na prostornu i vremensku složenost ove pojave u azijskim kulturnohistorijskim razmjerama. Vidjet ćemo da je *zen* japanizirani oblik starijeg kineskog termina, koji opet nije izvorno kineski nego indijski iz budističkog izvora. Tako je već samo ime ovog pokreta derivat određenih zbivanja koja su trajala preko hiljadu godina na nepreglednim prostranstvima Azije. Stoljeća o kojima je ovdje riječ vezuju kulture

starog i srednjeg vijeka. Zen u modernom smislu riječi, o kom ćemo dalje govoriti, takođe nije samo adaptacija istočnih tradicija na zapadne prilike; i on ima svoj specifični historijat.

Zen kao pomodna pojava danas možda najosjetnije prodire u egzistencijalističke krugove, i to u vrlo različitim slojevima i smjerovima, onako kako smo već navikli da u egzistencijalizmu nailazimo na neočekivane susrete i srazove posve raznorodnih idejnih i ideoloških pobuda. U umjetnosti, osobito u slikarstvu, japanski *genre* javlja se usporedo s impresionizmom, nalazi svoje mjesto među njegovim egzotičnim vidovima, a ponegdje, osobito u engleskom slikarstvu krajem 19. vijeka, pokušava da se neko vrijeme zadrži i kao nadomjestak impresionističkoj modi, kojoj je tu bio potreban bilo kakav prelaz iz preraphaelitskog kiča u dinamiku modernog svijeta posmatranu očima tadašnje imperijalne ekspanzije.

Pomodni vidovi zena u savremenoj kulturi Zapada odvlače pažnju publike ka problematičnim stramputicama dekadentnih sklonosti, a i bilo bi suviše uprošćeno reći i to da je odvrćaju od "suštine problema". Japansku, upravo zen-verziju pomodnog orijentalizma danas naglašava među ostalima američki kompozitor Cage, poznat i kod nas, ne samo po svojim muzičkim nego i literarnim pokušajima estetske kompozicije.

Među sektama evropeiziranog mikro-budizma s najužim interesom za vjersku egzotiku, zen se, koliko mi je poznato, nije do sada dovoljno snažno istakao. U evropskim metropolama među ortodoksnim budistima prof. Suzuki nije dobro viden. Vjerojatno tu okolnost treba zahvaliti osebnosti metoda ekstremnog iracionalizma zbog kojeg se zen ne da skolastički ukalupiti.

Da se sačuvamo od stramputica "neposrednog pristupa" zenu, poslužit ćemo se i u ovom uvodu najprije elementarnom metodom ukazivanja na najuži i najdokumentovaniji historijski smisao pojave, a zatim ćemo pokušati da se donekle snađemo u aktuelnim vrijednostima koje se sa raznih strana pripisuju zenu kad se govori o unapređenju kulturne koegzistencije Istoka i Zapada.

Mimo svim tim stramputicarna, potrebno je obratiti posebnu pažnju na područje psihologije podsvijesti kad se govori o aktuelnosti zena na Zapadu. To je područje na kojem se je zen do danas najtrajnije i najdoslednije afirmirao u zapadnoj kulturi i gdje je već doživio određeni unutarnji razvoj i adaptaciju ideja u sistemskom okviru jedne specifične discipline. Usporedba ranijih interpretacija tih "azijskih" motiva kod C. G. Junga sa shvaćanjima i kritikama E. Froma u ovoj knjizi govori vrlo rječito o tome.

2.

Da bismo zen shvatili najprije kao historijsku pojavu, moramo mu pristupiti kao obliku religioznog doživljavanja, poniklom iz specifične budističke tradicije, za koju je karakteristična srodnost sa širom tradicijom indijske vjerske kulture sačuvanom u sistemu *yoga*. Naziv *zen* potječe od indijskog naziva *metode* koju mi na zapadu obilježavamo terminom *meditacija*. Prvobitni sanskritski termin *dhyâna* glasi u *pâli*-jeziku, koji je književni jezik Budinih govora, *đhâna*. Specifičnu verziju budističke nauke o meditaciji, o kojoj je ovdje riječ, donio je u Kinu Bodhidharma, u 6. v.n.e. Njega smatraju utemeljiteljem i "prvim patrijarhom" škole *đhâna*, čiji naziv Kinezi izgovaraju *č'an*. Nauka te škole prenesena je iz Kine u Japan krajem 12. v., a Japanci riječ *č'an* izgovaraju *zen*. Doba procvata zena u Japanu odgovara dobu opadanja te discipline u Kini. (Pobliže o historiji zena vidi u posebnom Suzukijevu eseju u ovoj knjizi.)

U svom najužem historijskom smislu zen je *element* budističke religioznosti, sa vrlo specifičnim obilježjima mentaliteta Dalekog istoka. Važno je naglasiti da zen nije naprosto odraz azijske, indijske, budističke ili možda japanske religije i religiozne svijesti uopće, nego je samo jedna specifična disciplina koja je ponikla iz tih širokih kulturno-historijskih tradicija, ali se ni izdaleka po opsegu ne podudara s njima u cjelini, a isto se tako ne ograničuje ni samo na njihov opseg.

Budući da sporazumijevanja, a ni bilo kakvog određenja "smisla" nema u kulturno-historijski zrakopraznim prostorima, pa je prema tome svaka filozofija kulture nužno komparativna filozofija, možemo i ovdje, bez ustručavanja, poći od svrstavanja zena u jednu vrlo klasičnu kategoriju aristotelovske filozofije: Zen je *tehne* ili vještina, *sredstvo* kojim se postižu svrhe određene vrste, čija se vrednost može obilježiti pozitivno ili negativno. Suštinski, razni oblici *yoge* su (i u budizmu) više sistemi *forma1ne* discipline praktičnog uma nego materijalni sistemi etike. U zenu je očito pri tome snažnije izražena vještina življenja, koja obuhvaća integralnu ličnost uz snažan naglasak na njenim iracionalnim stranama, a manje formalna neutralnost prema vrednosnim sadržajima samoga iživljavanja. Potrebno je ipak naglasiti da ovo posljednje obilježje izvorne metode -- vrednosnu neutralnost i formatizam sredstava, nitko nije, a vjerojatno ne bi ni mogao izraziti bolje od samog Gotame Bude, koji je svojim učenicima neumorno naglašavao da je primjena. njegove metode bezuslovno vezana za *nadilaženje dobra i zla*, a takvo je i postignuće krajnjeg metafizičkog cilja njegovog učenja -- *utrnuće* ili *nibbâna*, (sanskritsko *nirvâna*).

Zen ili *đhâna* u svom izvornom značenju jeste metoda redukcije fenomena svijesti zajednička tradicionalnom sistemu discipline praktičnog uma *yoga* i Budinom pokušaju zahvata tim reduktivnim i analitičkim putem u čisti tok svijesti (*bhavânga-sota*) u naporu da dosegne irelacionalnu transcendenciju *nirvâne*, za koju sam Buda daje u duhu indijske formalne logike svog vremena ovu definiciju: "ni biće, ni nebiće, ni biće-i-nebiće, ni ni-biće-ni-nebiće".

Čitalac upoznat s problematikom komparativno zanimljivih tema i teorija savremene egzistencijalističke metafizike i problematikom teorija podsvijesti, moći će da shvati određene implikacije već iz ovih osnovnih definicija koje određuju historijski opseg zena u specifičnoj fenomenologiji religijskog doživljaja. Ipak je potrebno, prije nego što pređemo na šire implikacije, osvjetliti donekle bitni smisao i osebnost toga religioznog sloja u zenu, već zato da bismo istakli radikalne razlike budističkog i kršćanskog poimanja kulturno-historijskog smisla

kategorija *religija, mistika, duša* itd. No pri tome ne smijemo zaboraviti da je zen pojava koja će naknadno zauzeti samo dio mjesta u ovako ocrtanom okviru. Upravo iz te djelomičnosti njegova religioznog smisla trebalo bi da lakše shvatimo mogućnost njegove primjene i izvan tog okvira.

Već mudrost najstarijih indijskih upanišadi, čiji je filozofski smisao počeo dublje istraživati Schopenhauer, suočava pravovjernog Evropljana s pitanjem: Je li moguće religiju temeljiti na pojmu duše, koja nije nosilac ličnih svojstava nego je sveopća? U svojoj oštroj polemici protiv upanišadske metafizike apsolutnog *sebe* (*âtman*) kao bitišućeg bitka, Gotama Buda to pitanje zaoštrava još dalje: Je li moguća religija bez vjere u dušu uopće? Optužen da propovijeda ateizam, Buda u diskusiji s jednim mladim bramanskim svećenikom dolazi konačno do pitanja koje izražava njegovo krajnje stanovište prema tom problemu: Ne svodi li se vjera u postojanje bogova i duša na pitanje *o sporazumu među ljudima o imenima* kojima ćemo obilježiti pojave svjetskog zbivanja? [1] Dosljedno tome i današnji "ortodoksni" predstavnici Budine nauke u azijskim zemljama redovno usvajaju ispravnost Schopenhauerove definicije da je budizam "ateistička religija", izvodeći odatle i dalji zaključak da je u okviru naših zapadnih kategorija budizam ispravnije označiti kao filozofiju nego kao religiju.

U prostornom i vremenskom prodoru sa jugozapada na sjeveroistok Azije, u toku I milenija n.e., budizam je u svom posljednjem dalekoistočnom ogranku -- a to je upravo zen -- izrazio još jednu proturječnost koja sa stanovišta komparativne nauke o religijama razbija kategorijalno ustrojstvo tradicionalne kršćanske fenomenologije vjerskog doživljaja u odnosu na toliko sporni pojam vjere kao "mistike": Je li moguća religija koja ne teži za ekstazom "sjedinenja" s onostranim Apsolutom otuđenim svijetu -- bilo da ga shvatimo panteistički kao u Indiji ili deistički, kao u Evropi -- ili je moguća i takva "mistika" u kojoj (prema riječima jednog učitelja zena) "postizemo spasenje takvi kakvi smo" i ostvarujemo svoju istinsku apsolutnu suštinu bez mukotrpane i konačno možda ipak lažne idealizacije

svog vlastitog *sebe*? Drugim riječima, je li moguće središnju mističku kategoriju religije zamijeniti pojmom *pročišćenja* (*katharsis*) koji ne bi iziskivao prethodnu alijenaciju ličnosti koja ulazi u "mističko jedinstvo" (*unio mystica*) s apsolutnim bićem, nego bi se zadovoljio njenim vrednosnim, prvenstveno moralno-estetskim proširenjem i ozdravljenjem? Vrijedno je podsjetiti i ovdje da je ideju *katharse* Aristotel preuzeo iz starih helenskih misterija istočnjačkog porijekla i pokušao da je preobrazi prvenstveno u estetsku teoriju. Isti takav estetski efekt *katharse* naglašen je iznad svega i u analognoj teoriji zena, a ta se specifičnost, zbog svoje osebnosti u sklopu budističkih nazora, redovno tumači nacionalnim vrlinama japanske kulture. Sa stanovišta komparativne nauke o religijama, moglo bi se na osnovu ovdje ocrtane analogije postaviti i pitanje o dubljoj suštinskoj nužnosti ovakvih alternativa.

Slijedeći dalje osnovni tok naše diferencijalne analize budističkog i kršćanskog shvaćanja religije, potrebno je naglasiti još i to da je Buda vjeru u dušu zamijenio vjerom u nužnost moralnog determinizma. U svom hiljadugodišnjem razvoju njegova je filofska koncepcija dosegla i fazu egzistencijalnog nihilizma (kod Nagardune, na prelazu u n.e.) za koju su *onaj svijet* (*nirvâna*) i *ovaj svijet* (*samsâra*) idenični po tome što su podjednako ništavni. Taj nihilizam (*šûnya-vâda*) nije bio prevladan ni u kasnijim "teološkim" pretpostavkama zena.

U određenoj kulturnohistorijskoj stvarnosti takva teološka verzija bila je jedina mogućnost da se ispolje neke specifično filofske ideje. Njihova, bar relativna, originalnost i univerzalnost garantovana je već čistom objektivnošću historijskih okolnosti: Budizam u to doba postaje zajednička duhovna osnova azijske kulture u onom smislu u kojem je kršćanstvo to postalo za srednjovjekovnu Evropu. Ideje o kojima je riječ nisu se razvile iz isključivo japanskih, odnosno kineskih kulturnohistorijskih pretpostavki, a nisu, barem u slučaju japanskog zena, ni neposredno prenesene iz određenog izvornog ambijenta, konkretno indijskog, gdje je u to doba budizam već idejno prevladan i politički zatrt.

3.

Daisetz Teitaro Suzuki, profesor japanskog univerziteta Otani u Kjotu (od 1921), uspio je da kongenijalnom sposobnošću uživanja u suštinske probleme svoje istočne i naše zapadne kulture današnjice izazove živ interes za zen budizam najprije u Americi i Engleskoj, a onda i u cijeloj Evropi. Jedan je slavni učitelj zena rekao: "Kad negujemo cvijeće, njegov se miris upija u naše odijelo". -- Prof. Suzuki je duboko shvatio psihološki efekt ove istine. Čitavo njegovo djelo u toku decenija sve više se usmjeruje prema izazivanju takvog posrednog djelovanja da proširi smisao za vrijednosti kulture Dalekog istoka kod zapadnog čovjeka, da proširi horizonte ljudskog zajedništva mjesto da pokuša da nas okuje dogmama sektaštva neke nove egzotične mistike. Zato nas svaka njegova nova knjiga koju objavi i danas u devedesetim godinama svog života (rođen je 1870) obuzima čarom sve veće svježine i sve prozračnije razgovijetnosti velikih umjetničkih tradicija. Svoje glavno djelo o zenu, tri knjige tematski usko povezanih *Eseja o zen budizmu*, objavio je 1927-1934. godine. U to je doba u naučnom svijetu već davno poznat po svom dokumentarnom djelu o *mahâyâna* budizmu i po ostalim radovima na istom području objavljenim u doba njegova boravka u Čikagu, 1897-1909. [2]

Vrijeme pojave i naglog uspjeha *Eseja* u zapadnom svijetu koincidira s pojavom egzistencijalističke filosofije u Evropi, osobito s osnovnim djelima Heideggera i Jaspersa. Ova dva filozofa postaju tek u posljednje vrijeme, pod svoje stare dane, svjesni te koincidencije s istočnom filosofijom, osobito s onom iz budističkih izvora. Poznato je da je Heideggerov interes za zen znatnim dijelom proistekao iz radova njegovih japanskih učenika. [3] Kad je upoznao Suzukijeve radove neposredno, Heidegger je rekao: "Ako pravilno shvaćam, ovo je isto što i ja pokušavam da kažem u svojim spisima." -- Jaspers je svoju koncepciju univerzalističke filosofije "otvorenih horizonata" bitno proširio na istovrsnu problematiku istočnih kultura tek u djelu *Die grossen Philosophen* (I, 1957).

Ovo isticanje koincidencije s egzistencijalističkom filosofijom predstavlja drugu fazu

uticanja zena, prvenstveno u Suzukijevoj verziji, a i svega onoga što kulturalnohistorijski stoji iza te neposredne problematike, na intelektualne krugove savremene zapadne kulture. Središnji interes eseja sadržanih u ovoj knjizi usredotočen je na probleme koji su ranije privukli pažnju nekih istaknutih predstavnika psihoanalitičkih struja na zen i srodne pojave azijske kulture. Prije nego što se zadržimo na toj osnovnoj i dosada najopširnije obrađenoj temi, pokušajmo rezimirati koinkidencije zena i egzistencijalizma u nekoliko najupadnijih tačaka. To bi nam donekle moglo olakšati prilaz užoj psihološkoj temi sa nešto šireg filozofskog horizonta.

Središnja tema zajednička današnjoj egzistencijalističkoj filozofiji i budizmu, ne samo u verziji zena nego i u mnogo širim razmjerima svih škola *mahâyâna*, jeste problem ništavila ili ništetnosti egzistencije u njenoj neposrednoj psihološkoj datosti, kao i u njenim poslednjim ontološkim osnovama. Tu nauku o ništavilu (*śūnya*, *śūnyatā*) razradio je najprije Nagarđuna, početkom naše ere, na principima dijalektičke kritike spoznajnih kategorija sa idealističkog stanovišta i time udario temelj cijelom daljem razvoju *mahâyâna* filozofije u Indiji i daleko izvan nje u kulturnom svijetu Dalekog istoka. Tko želi da provjeri autentičnost koinkidencije ovih analogija, barem u okvirima koji se ispoljavaju *prima facie*, najbolje će danas učiniti ako pođe od prikaza Nagarđunine filozofije u spomenutom djelu K. Jaspersa.

Slijedeća faza u razvoju *m a h â y â n a* filozofije bio je zaokret sa područja Nagarđunine blistave dijalektike aforistike u opsežna područja analize "tokova svijesti" u spoznajnom procesu, u koje se detaljno upušta u 4. v.n.e. škola *viđñāna-vāda* ("spoznajnoteorijska nauka") sa Asangom i Vasubanduum u Indiji. Tu je prvi put jasno formuliran pojam podsvijesne ili nesvijesne ravnice (*ālaya*) arhetipskog znanja u dubinama pojavnog strujanja svijesti. Analitička destrukcija objektivne svijesti na takva površinska strujanja osniva se na istim principima nauke o ništavilu i ništetnosti egzistencije.

Predodžba o svijesti kao toku infinitezimalnih elemenata atomistike bića (*bhavānga-*

sota) potječe i terminološki još od samog Bude. Teorija ništavila u budizmu je u suštini sinteza te objektivne pretpostavke sa suđjektivnim aspektom Budine prve uzvišene istine o neminovnoj patnji svakog zbivanja već radi same neizvjesnosti nosioca tog zbivanja o svojem vlastitom bitisanju. Svaka je struktura samo nestalna i trenutačna sinteza neodređenog mnoštva činilaca, nijedan oblik svijesti ne možemo svesti na neko sebe (*âtman*) kao čisto i trajno biće po sebi. Neizvjesni sebe samih, nužno ostajemo u stanju nezadovoljstva prema svijetu. To izražavaju tri stožerna pojma na kojima počiva cijela budistička filosofija i kritika ranijeg upanišadskog učenja o punoći i "postojanosti" bića u njegovoj ontičkoj apsolutnosti. Ta su tri pojma: *anićća* (nepostojanost), *dukkha* (patnja) i *anatta* (negacija "sebe" kao podloge -- *â1ambana* -- toka zbivanja). Svijest o takvom stanju vlastite svijesti, osvještenje koje će nužno biti dosežno tek kao iracionalna evidencija, naziva se jednostavno probuđenjem. Riječ *buddha* znači budan. Mogućnost takvog zaokreta (usp. *torsion* kod Bergsona) na neki način je potencijalno sadržana u samoj svijesti -- "a i gdje bi drugdje mogla da bude?", pita se sam Buda (**Dhammapada, 160**). Probuđenje kao doživljaj ništavila i ništetnosti vlastite strukture naziva se jednostavno utrnuće. To doslovno znači izraz *nibbâna* (sanskritski *nirvâna*). Učitelji su samo "pokazivači puta". U krajnjoj egzistencijalnoj situaciji; gdje treba "učiniti napor" oni postaju ubespomoćni. Jedno od najuspješnijih sredstava da nagnaju učenika na taj krajnji korak, kad samtraju da je za njega zreo, jeste da mu i sami zadaju udarac, često puta brutalno, fizički, da ubrzaju njegovu unutarnju krizu. Metod zena i nije ništa drugo nego ubrzavanje unutarnje, latentne krize u kojoj svi neminovno živimo, kao Freudovi pacijenti. Učenik zena može postati uopće samo onaj tko dolazi učitelju po odgovor na pitanje, ali ne na ono koje *ima*, nego na ono koje i sam *jeste*. Odgovor na pitanje može naći samo onaj tko je i sam postao pitanje -- to je osnovna eksplicitna istina zena. U tom je smislu zen izrazito metoda psihičke terapije. Tamo gdje ne postoji svijest krize, ne postoje nikakve pretpostavke za studij zena.

4.

Središnja tema koja je zajednička dvojici autora zastupljenih u ovoj knjizi; Suzukiju i Frommu, jeste psihološki problem. *Tertium comparationis* je psihoanalitička teorija podsvijesti, teorija dubinske svijesti ili "nesvjesnoga", kako je taj sloj odredio već Eduard v. Hartmann krajem prošlog vijeka pod neposrednim indijskim utjecajima. Dovoljno je poznato da psihoanalitičke teorije, o kojima se ovdje govori, ne možemo prihvatiti sa strogo naučnog stanovišta bez niza rezervi, ali ih moramo posmatrati kao uspješne hipoteze savremene kliničke prakse.

Dubinska svijest, na koju. C. G. Jung proširuje svoja psihoanalitička istraživanja, sadrži riznicu arhetipova ljudskog znanja od pamtivjeka. Filozofska razrada ove hipoteze, u koju se upustila spomenuta budistička škola *vidñānavāda*, dovodi poopćavanjem svog polaznog stava do metafizičke teorije po kojoj ta idejna. riznica postaje krajnja mogućnost idealističke.rekonstrukcije objektivnog svijeta, ali i njegove relativno lake destrukcije u amorfnu struju svijesti. Problem metode takve redukcije ili destrukcije znanja apsorbiranih u dimenzije svijesti, svijeta utonulog u njene različite dubine, nameće se na zanimljiv način sve češće dostupnim zastupnicima analognih hipoteza baština instrumentalnih pretpostavki *joge*, od kojih polazi duševna higijena i terapija indijskih i uopće budističkih sistema meditacije, među koje, kako smo vidjeli, spada i zen sa svojim specifičnostima. To su bili osnovni motivi koji su privukli pažnju C. G. Junga baštini azijske kulture, a posebno djelu prof. Suzukija. [4]

Kad se, međutim, psihološki elementi ovog *tertium comparationis* prošire neminovnim filozofskim dimenzijama, kako se upravo danas događa, iskrsava najprije jedno pitanje od ništa manje aktuelne važnosti nego ono psihoanalitičko. To je pitanje o socijalnim dimenzijama kako patoloških pretpostavki, tako i kliničkih reperkusija ovakvih metoda.

Frommov stav se za razliku od Freudova i Jungova u psihoanalizi odlikuje specifičnim humanističkim interesom, osobito u problemu otuđenja ličnosti, i

dijalektičkim smislom za problem normalnog *toka* svijesti. Po tim se obilježjima njegovo shvaćanje ideala integralne ličnosti radije priklanja zenu nego ranije poznatoj hipotezi A. Adlera. Ni Freudova ni Jungova klinička psihoanaliza ne sadrži po njegovu mišljenju dovoljno široke pretpostavke za rekonstrukciju okrnjene cjeline i izvornosti ljudskog doživljaja. Ograničenost na dijagnozu i uklanjanje neposrednih simptoma oboljenja osuđuje i ove teorije na pozitivistički skepticizam znanosti. Nasuprot Freudu, Fromm ističe aspekt humanističke psihoanalize za koji već "u spisima Kierkegaarda, Marxa i Nietzschea" nalazi vrednija određenja problema alijenacije nego kod Adlera.

Ne zalazeći dalje, u tok argumentacije same knjige koja je pred čitaocem, želim da naglasim i na ovom primjeru jedno osnovno zastranjivanje i opasnost shvaćanja zena kao mistike. Bitno je shvatiti da je prednost teorije o *satori* upravo u tome da "*satori* nije abnormalno stanje duha, da nije trans u kojem iščezava realnost". Fromm humanističku opravdanost i neminovnost usvajanja tog smisla nalazi u osnovnoj "premissi zena da konačni odgovor životu ne možemo dati mišljenjem" nego samim bićem, a da bismo uopće shvatili svrhu *savršenstva čovjeka*, koja je za modernog čovjeka zamijenjena intelektualiziranom svrhom *savršenstva stvari*, potrebno je prije svega da se oslobodimo nesposobnosti čuvstvenog doživljavanja, jer iz te nesposobnosti potječe tjeskoba, mučnina i očaj. Još je važnija za nas spoznaja da se ta negativna stanja ne daju odstraniti ni fiktivnim psihičkim, a ni fizičkim (npr. farmaceutskim) sredstvima *pasivnog* podvrgavanja liječenju, kakvom je pribegavala metoda hipnoze, Couéova metoda autosugestije ili indijska *mantra yoga*, pa ni Freudova metoda odvoda *toka* podsvjesti mimo prepreka svijesti, ili primjena nekih droga čijim se psihološkim efektima nedavno pozabavio A. Huxley, na duhovit način koji je skandalizirao upravo predstavnike *yoge* i *zena* u azijskim zemljama zbog opasnosti krajnje nemoralnog stava prema ljudskoj ličnosti, koja pada u očaj upravo radi svoje osjetljivosti u iskrenoj težnji za istinom. [5]

Naglašavajući još jedanput važnost uvođenja ove komparativne problematike u užu filozofsku sferu - ne samo etičku - mogli bismo na kraju postaviti pitanje o

dosežnosti kritičke perspektive koju na ovaj način stičemo prema našoj zapadnoj misli. Raspravljanje o tom pitanju odvelo bi nas ovdje izvan okvira uže teme.

Dovoljno je možda na kraju čitaoca upozoriti i na to da za Frommov stav nije od neznatne važnosti u ovom slučaju njegova školovanost u dijalektičkom mišljenju. Za zen kao izraz budističke misli prva pretpostavka ostaje nesumnjivo sadržana u prvoj velikoj istini od čijeg je otkrića pošao sam Buda: život je patnja zato jer je svijest o njemu tek vječni tok neizvjesnosti zbog nepostojanosti i nepostojanja bilo kojeg *sebe*. Problem zena je konačno problem etičke i ontološke ravnoteže u toj prvobitnoj otudenosti *sebe* u doživljaju bola.

Izvan tih granica ne bi bilo objektivnog opravdanja da u zenu tražimo odgovor na pitanja o čovjeku i društvu.

Beleške

[1] Mađdhima nikaya, Sangarava sutta (100). [[Natrag](#)]

[2] Uz niz tekstova koje je Suzuki u to doba prevodio i objavljivao, glavno mu je djelo na tom području *Outlines of Mahâyâna Buddhism*, London 1907. -- *Essays in Zen Buddhism* izlaze ovim redom: 1. knj. London 1927, 2. knj. Kjoto 1933., 3. knj. Kjoto 1934. U Londonu (Rider) ove su knjige objavljene poslije rata, dok je francuski prevod svih eseja objavljen u 4 knjige 1940-1946. (Adrien-Maison neuve, Paris). Od kasnih djela među najzanimljivija po širini kulturno-historijske tematike spada *Zen and Japanes Culture*, (London 1959), a po filozofskoj problematici *The Zen Doctrine of No-mind* (London 1949). [[Natrag](#)]

[3] U 2. knj. svoje *Filozofije istočnih naroda* uključio sam dio jednog od tih radova (Tsushimura Koichi iz Kjota), na str. 330-331. [[Natrag](#)]

[4] Jung je napisao predgovor engleskom izdanju Suzukijevih eseja 1949. Sarađivao je također sa poznatim njemačkim sinologom R Wilhelmom u obradi kineskog spisa srodne sadržine *Das Geheimnis der Goldenen Blüte* (Zürich, Rascher 1946), s orijentalistom W. I. Evans-Wentz, *The Tibetan Book of the Dead* (Bardo Thödol) -- *with a psychological commentary by C. G. Jung*, London 1957. 3. izd. -- U Jungovim sabranim djelima u engleskom izdanju *The Collected Works of C. G. Jung*, koja izlaze od 1957. u Engleskoj (Routledge and Kegan Paul) i Americi (Pantheon Books), knjiga 9,1 sadrži studiju o mandali, ikonografskoj simbolici indo-tibetanskog i dalekoistočnog budizma (*Concerning Mandala Symbolism*), prvobitno objavljen u zborniku Jungove škole *Eranos* u Švicarskoj. Knj. 10 sabranih djela sadrži dva članka o indijskoj kulturi: *The Dreamlike World of India* i *What India can Teach Us*. Knj. 11 (*Psychology and Religion: West and East*) sadrži u dijelu o istočnim religijama sve važnije eseje koji se neposredno odnose na ovu tematiku, a osobito predgovore i komentare spomenutim i nekim drugim djelima (Zimmer, *Der Weg zum Selbst* .i predgovor kineskom *I Ching*), ukupno sedam eseja. [Natrag]

[5] Usp. Aldous Huxley, *Heaven and Hell*, London 1956. [Natrag]

Rev. 1/11/2005

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/zen_psihoanaliza.html

Komparativnofilosofski motivi u „Ćilimima" Klementa Aleksandrijskog

Počeci komparativne problematike u helenskoj filosofiji

Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Aristotel u I. knjizi *Metafizike* daje prvi prikaz razvoja helenske filofske misli, služeći se doksografskim kriterijima, u kojima nalazimo dovoljno jasno izraženu i komparativnu obradu elemenata inozemnosti. Dotadašnja helenska filofsija podijeljena je tu na dvije osnovne skupine i struje: jedna je autohtona i primitivnija po svojim razvojnim osnovama, a druga se je razvila pod stranim, egipatskim utjecajem istovremeno, ali iz naučno razvijenijih pretpostavki. Jedni su „prvi filofosi", za koje je „jedini uzrok takozvani materijalni uzrok". Tu se spominju Thalet, „osnivač ove vrste filofsije", Anaksimn i Diogen, Hippas i Heraklit, Empedokle, Anaksagora i Parmenid. Drugi se javljaju „istovremeno s tím filofsima i prije njih". To su „pitagorovci, koji su se prvi počeli baviti matematikom, pa ne samo da su napredovali u toj nauci, nego su također, razvivši se u njoj, smatrali da su njeni principi ujedno i principi svih stvari". Oni polaze od „matematske vještine nastale u Egiptu", koja se je po Aristotelovu mišljenju tamo razvila prije i snažnije

nego u Helena zato, „jer je tamo svećenički stalež mogao živjeti u udobnosti" i baviti se „slobodnom naukom". -- Aristotel smatra prednošću ove druge, pitagorovske struje, da razlikuje dvije vrste principa, ne samo supstanciju, nego i izvor kretanja. Za njih „konačnost, beskonačnost i jedinstvo nisu atributi nekih drugih stvari, na primer vatre ili zemlje ili bilo čega te vrste, nego su beskonačnost po sebi | jedinstvo po sebi supstancija stvari kojima se prediciraju" [1]. Dalje Aristotel i Platonovu filosofiju prikazuje u uskoj vezi s ovom pitagorovskom strujom, koja polazi od vanhelenskih pretpostavki.

Orijentalna problematika, koja se suprostavlja tematskom području autohtonih „prvih filozofa", sadržala je od početka uz egipatsku komponentu i iransku kao ne manje bitnu, možda čak i lakše pristupačnu. Razlog jačem isticanju egipatskog utjecaja proizlazio je uglavnom iz kulturnopolitičkog stava koji su Egipćani nametali Helenima, često i na neautentičan način. Na ovu okolnost, koja se reflektira već kod Herodota, ukazao je dovoljno jasno Zeller [2]. Zato u kasnijem razvoju ostali istočni elementi postepeno pretežu po svom utjecaju nad egipatskim, dok se egipatska kultura počinje smatrati dekadentnom i neautentičnom.

W. Jaeger, najistaknutiji komentator Aristotela u našem stoljeću, upozorio je na utjecaje iranskog mazdaizma na Platonovu Akademiju, pa i na samog Platona. Jaeger nalazi također i "u fragmentima Aristotelovih izgubljenih dialoga, koji su uglavnom nastali u njegovu ranijem razdoblju, vanrednim interes za specifičnosti istočnih religija" [3]. Referencije na nauku iranskih Magijaca nisu naročito ispoljene u Aristotelovim sačuvanim i autentičnim djelima. Smatra se da je pravi autor djela *Magikos*, spomenutog niže u citatu Diogena Laertija, bio Antisthen iz Rhoda (oko 180. pr. n. e.). U XIII. knj. *Metafizike* Aristotel postavlja pitanje: „Kako to da su bića u zbilji mnoštvo" (a ne jedinstvo)-- Dalje nailazimo i na pitanje koje je možda u većoj mjeri karakteristično za mazdaistički dualizam nego za Platonovu filosofiju: „Spadaju li dobro i najbolje među elemente, ili pripadaju kasnijem stepenu...?" -- Ističući teškoće onih koji „pretpostavljaju jedno kao praosnov", Aristotel među pretečama ove pitagorovsko-platonovske nauke spominje „polupjesnike,

polufilosofe Ferekida i druge, pa i Magijce, a od kasnijih mudraca Empedokla i Anaksagoru" [4]. Za prodor iranskih ideja Zarathuštrine nauke u Akademiju smatra se odlučnim utjecaj Eudoksa iz Knida, koji je uz Aristotela bio najgenijalniji učenik Platonov. Na osnovu svojih istraživanja „Jaeger u glavnom zaključuje, da je Akademija bila obuzeta istim oduševljenjem za Zarathuštru, kakvim je kasnije bio obuzet Šopenhauer za indijske religije" [5]. Kasnija istraživanja ove problematike izgleda da potvrđuju zaključke te vrste.

Shvatljivo je da je sve snažniji utjecaj Istoka, ne samo bližeg nego i daljega, nakon Aleksandra Velikog i Aristotela, u razvoju helenističke kulture morao dovesti i do otpora u pogledu diferencijalnih analiza, koje su kao u slučaju Aristotela uključivale elemente inozemnosti. Shvatljivo je također da je taj otpor našao svoj najbolji izraz u popularnom nastojanju, kakvom je želilo da posluži djelo *Diogena Laertija*:

„Razvoj je filosofije po mišljenju nekih počeo kod barbara. Tako su Persijci imali svoje Magijce, Babilonci i Asirci svoje Kaldejce, Indijci gimnosofiste, Kelti i Gali takozvane Druide i Semnotheje, kako piše Aristotel u djelu *Magikos i Sotion* u 23. knj. *Diadoha*. -- Barbarima se" međutim, zabludom i pogrešno pripisuju helenska dostignuća, jer su Heleni bili oni koji su se počeli baviti ne samo filosofijom nego i obrazovanjem ljudskog roda uopće. -- Oni koji početak filosofije izvode od barbara pozivaju se na Tračana Orfeja i proglašuju ga filosofom, i to najstarijim. Ja ipak ne znam je li opravdano nazvati filosofom čovjeka koji se je ogriješio o bogove tako pogrđnim govorima. -- Branitelji barbarskog porijekla filosofije upozoravaju i na specifičnosti formiranja filosofije kod svakog od tih naroda. [6]

I pored ovog programatskog stava Diogen Laertije ne propušta da u toku svojih izlaganja upozori na strane utjecaje kodfilosofa, gdje ih smatra dovoljno dokumentiranim. U tom je smislu osobito zanimljivo svjedočanstvo o indijskim utjecajima na Pyrrhona i prikaz njegova učenja u takvoj svjetlosti koja potpuno odgovara isticanju orijentalnih motiva u izvornom moralnom značaju ranog skepticizma. Istu motivaciju spoznajnog skepticizma i relativizma nalazimo u to

doba prvenstveno u buddhističkim i gjainskim naukama, koje su tada na vrhuncu svog razvoja, a prisutnost im se osjeća i na iranskom području. U toj je implicitnosti komparativnih elemenata prednost prikaza pyrrhonizma kod Diogena Laertija pred Sekstom Empirikom, ne samo sa stanovišta povijesne vjernosti interpretacije u užem smislu, nego i sa stanovišta duhovnih strujanja koja nas posebno zanimaju u vezi sa gnostičkom tematikom Klementa Aleksandrijskog. [7]

U moderno doba, kad se s romantizmom ponovno javlja interes za istočne kulture, možemo ustanoviti paralelizam sa prilikama u helenističkoj filosofiji najprije na istom pitanju o *ugledu* autohtone kulture Zapada. Odatle se zapravo i rađa problematika komparativne filosofije i kritičnosti njene metode.

Na prelazu iz 2. u 3. stoljeće n. e. Klement i Diogen su bili približno savremenici. U to su doba strani elementi u helenističkoj filosofiji već toliko ojačali i diferencirali se, da se u samoj eklektičkoj sredini, kakva je bila u prvom redu aleksandrijska, nužno javlja nezadovoljstvo s površnim sirikretizmom, kakav zastupa Diogen Laertije. Ogromna kozmopolitska građa, s kojom filosofija tog vremena mora računati, sili na traženje neke središnje koncepcije i kriterija koji će moći poslužiti kao *tertium comparationis*. Shvatljivo je da je to mjerilo u početku moglo odgovarati tek formalnim svrhama sređivanja građe i da je njegova početna primjena još vrlo implicitna pojava u okviru općeg eklektičkog stila i ukusa. Upravo u tim okolnostima čini nam se da je Klementovo mjesto u povijesti komparativne filosofije vanredno karakteristično.

POVIJESNO MJESTO KLEMENTA ALEKSANDRIJSKOG [8]

Klementova je prednost pred Diogenom Laertijem s komparativnofilosofskog gledišta da se ne zadovoljava skepticizmom i agnosticizmom u vlastitom stavu prema filosofiji. Klement komparativnim putem sprovodi relativizaciju vrednota svoga vremena u odnosu prema određenoj središnjoj koncepciji. Uspjeh tog pokušaja, u okolnostima od kojih polazimo, zavisi prvenstveno od *formalnih*

prednosti izabranog mjerila, prema kojem neposredne vrijednosti stavova uključenih u motive *Čilima* blijede u jedinstvenom kritičkom osjenčenju.

Ideološke borbe Istoka i Zapada usredotočuju se oko 2. st. n. e. u kršćanskom gnosticizmu. Gnostičke sekte i struje potječu iz najranijih kršćanskih zajednica, koje još nisu podvrgnute crkvenoj hijerarhiji. Vlast crkvenog centralizma afirmira se dovoljno snažno tek u 3. st. Kod gnostika se tada pojavljuje uz njihov iskonski idejni otpor židovskim tradicijama Starog zavjeta u kršćanstvu i otpor Rimu. Klementovo djelo pridonijelo je znatno učvršćivanju centralne vlasti svojom kritikom pojedinačnih gnostičkih nauka. Ta je kritika ipak ovdje još unutrašnja, ona polazi od priznavanja bitnih stavova zajedničkih gnosticizmu u cjelini. To se vidi iz uporedbe Klementa, kao najpouzdanijeg izvora za dokumentaciju gnostičkih nauka, s ostalim izvorima gnostičkih protivnika, Ireneja, Tertulijana ili Hipolita [9]. Prema starijim ocjenama gnostici su bili prvi kršćanski teolozi [10], a prema novijim su prvi pokušali da izrade kršćansku filosofiju i predstavljali „lijevo, revolucionarno krilo kršćanstva“ [11]. Već je Zeller uvidio da je suprotnost ovih nauka „prema iskonskom smjeru helenskog duha tolika da su se do sada gotovo svi slagali u tome, da ih se ne može razjasniti iz unutarnjeg razvoja helenske filosofije, nego iz stranih, istočnih utjecaja“ [12]. Problem je jedino odrediti što tačnije te izvore. Kad se u novije doba gnosticizam nastoji karakterizirati kao „romantični platonizam“, time se ne žel reducirati ovo idejno žarište na razvoj platonske filosofije; „problem porijekla gnoze taman je i možda nerazrješiv“ [13]. Dovođenje gnosticizma u neposrednu vezu s indijskim, specifično s buddhističkim utjecajima javlja se također rano među modernim teorijama, osobito kod engleskih autora [14]. U najnovije vrijeme S. Radhakrishnan nastoji da s indijske strane potkrijepi tu stranu problematike. Jedna od objektivnih pretpostavki u prilog tome je okolnost da nam je gnostik Bardesan iz 2. st. n. e. prvi i najbolji antički izvor koji u indijskom vjerskom i misaonom svijetu jasno razlučuje buddhističke elemente od ostalih, a znamo da je njegovo poznavanje indijskih shvaćanja osnovano na neposrednim doticajima s Indijcima. -- U svakom slučaju, analiza helenističkih komponenata u gnosticizmu dovodi nas do „utiska da tadašnji Istok traži helenizam, slično kao i

renesansni Zapad, dok iscrpljeni helenizam traži Istok" kao izvor nove snage [15]. Ipak se u novijim istraživanjima ove teme sve jasnije ispoljava jedinstvenost središnjeg principa u gnosticizmu, a isključuje mogućnost jednostavne sinkretističke obrade [16]. U tom ćemo smislu i mi Klementove filofske stavove razmatrati sa stanovišta s kojeg se sami iskazuju, t.j. kao gnosticizam.

S opsegom gnostičke problematike (čiji vrhunac predstavljaju u 2. st. prije Klementa Aleksandrinac Valentin, Markion iz Ponta, Sirijac Basilid, Mesopotamac Bardesan i Asirac Tatijan) nije još data ideološka širina potrebna za njenu sintetizaciju i kulturnopovijesnu asimilaciju. Takav raspon dostižu u zauzimanju stavova prema gnosticizmu tri mislioca pod kraj drugog i u prvoj polovini trećeg stoljeća: Klement, Mani i Plotin. Ona iranska obilježja, koja su bila prvobitna za gnosticizam, postaju kod Manija zaključnim pečatom u razvoju gnostičkih ideja. -- Plotinova kritika (*Enneade* II, 9) ostaje izvan gnosticizma, reflektirajući njegove stavove sa gledišta klasične helenske filosofije, pa se u više bitnih crta podudara s pretpostavkama kakve srećemo izvan domašaja gnostičkog dualizma na drugoj, istočnoj strani ovog kozmopolitskog područja -- u Indiji. [17]

Klementov je kriterij u *materijalnom* pogledu određen apologetskom svrhom da istakne i očuva čistoću i uzvišenost kršćanskog stava i da pokaže njegovu prednost i mjeru u kojoj je sposoban da prizna i preuzme kulturnopovijesne vrijednosti istočnih i zapadnih helenskih, židovskih i drugih „barbarskih“ tradicija. Okolnosti pod kojima se to zbiva toliko su kompleksne, da apologetska uloga po kojoj Klementovo djelo ulazi u kasniju povijest kršćanstva ne iscrpljuje stvarnu širinu njegove komparativne filosofije, koja se ovdje vjerojatno po prvi puta, iako implicitno, pojavljuje kao dosljedno i potpuno primjenjena metoda u traženju istine unutar filofskih kategorija.

Kod Klementa se ne relativiziraju samo helenske vrednote sa gledišta biblijskih kao ranije kod Filona, nego se i biblijske vrednote u odnosu prema gnostičkom, paulinskom kršćanstvu relativiziraju najprije sa stanovišta gnostičkog orijentalizma,

koji se ispoljava u isticanju antitetičnosti Staroga prema Novom zavjetu. Krug se zatvara tamo gdje se jednostranosti gnostičkog "heretizma" uravnotežuju, ne sa svojom biblijskom suprotnošću neposredno, nego sa zapadnim duhom, koji kroz orfizam i neopitagorovski platonizam prodire do vrha Klementove filofske interpretacije pravog smisla kršćanske misli.

Izvorna kršćanska nauka, pročišćena kroz gnostički filter od grubih starozavjetnih primjesa, pruža ovdje tek okosnicu novog pogleda na život, koju Klement želi da što čvršće ugradi u bogatu kulturnu baštinu svog vremena. Njegov je rani pojam kršćanstva kao kulturno-filosofske pojave upravo zbog te krajnje pojednostavljenosti svoje središnje strukture podesan da vrši funkciju kao *tertium comparationis* u smislu koji donekle odgovara pretpostavkama pozitivističkog formalizma moderne komparativne filosofije. [18]

Prenoseći težište na komparativnofilosofsku problematiku, odvajamo se od smjera koji redovno slijede studije o Klementu, mada je proučavanje gnosticizma u užem smislu znatno napredovalo u 20. st. također i u komparativnom pogledu. [19] Studij Klementa postao je aktualan u 19. st. u vezi sa razvojem liberalnog i kritičkog smjera u protestantskoj teologiji. [20] Osnovna je tendencija u toj protestantskoj kritici Biblije da teži za rekonstrukcijom prakršćanske nauke, za njenim svođenjem na onu okosnicu čije smo formalne prednosti spomenuli u odnosu prema široj problematici. Pri tom je pravilno uočena i važnost vanjskih, vankršćanskih, osobito filofskih elemenata. Rana kršćanska misao, dok još ostaje zatvorena unutar pretpostavki vlastite vjerske i moralne nauke, proizvela je „sama iz sebe pismeni talog u obliku kršćanske praknjiževnosti (misli se u prvom redu na djela apostola Pavla), ali je u tom primitivnom načinu opstanka, koji je mogla ostvariti vlastitim snagama, prerano zamrla. Ta se je prakršćanska književnost utrнула zbog nedostatka vlastite životne snage, a nije bila niti njena zasluga ni krivica, da je na mjesto, koje je njenim izumiranjem ispražnjeno, došla potpuno drukčija kršćanska književnost, književnost svjetskog formata, istovrsna sa

književnošću tadašnjeg obrazovanog rimskog i helenskog svijeta". [21] U tom je smislu Klement začetnik kršćanske svjetske književnosti.

Čilimi su doveli *slijedeću* generaciju istočnih teologa ususret onoj politici, koja je postigla svoj vrhunac u vladavini cara Konstantina, dok je na Zapadu papinska vlast iz shvatljivih razloga nastojala da poveže njegovo ime što uže s usponom Rima." -- Ipak se već skolastika „nije brinula za Klementa, jer ga nije poznavala". [22]

Iz tih razloga, a i zbog jednostavne okolnosti, da „crkvena i duhovna povijest 2. st. nisu još toliko osvijetljene, da bi se lik Klementa mogao nacrtati unutar dovoljno poznatog okvira" [23] -- njegova se povijesna uloga redovno prikazuje iz perspektive slijedećeg, 3. st. konsolidirane patrističke apologetike. -- Druga je velika zasluga protestantske kritike, da je istakla nedostatnost i neautentičnost ove perspektive u ocjeni Klementova djela.

Ta kritika nalazi kod Klementa, u vezi sa njegovim gnostičkim specifičnostima, najprije niz modernom protestantizmu zajedničkih stavova u materijalnom pogledu (alegorijska interpretacija Biblije; podređenost vjere-*pistis* znanju-*sophia*, isticanje važnosti dobrih djela i moralne pripreme ispred vjerskog asketizma za spoznajno-prosvjetljenje, a u vezi s time snažan stoički uticaj na Klementa; zajedništvo čovjeka s bogom po spoznaji; interpretacija gnoštičke vjere u predestinaciju sa stanovišta da je božanska spoznaja odraz posebne milosti u čovjeku, a težnja za njenim postignućem je iznad želje za spasenjem). Svi su ti stavovi prigušeni u kasnijem katolicizmu.

Posmatrajući Klementovo djelo iz njegove neposredne sredine, dolazimo do zaključka da „na općem i obuhvatnom stanovištu, do kojeg se uzdiže Klement Aleksandrijski, ne može više biti govora o djelu koje bi bilo samo apologetsko ili antiheretičko"[24]. Iz istih su pretpostavki na Klementovo djelo gledali i njegovi savremenici: „Nema sumnje da je razlog nepovjerenju koje je Klementa iznenada

okružilo bila njegova srodnost s gnosticizmom, s gnostičkim hereticima, koji su bili izvan crkve... Crkva se je prestrašila pred tom književnošću, koja se je sve dalje širila... pred tako nadmoćnim stvaralačkim talentom, kakav je bio Klementov"[25]. Katehetska škola u kojoj je Klement djelovao kao nasljednik svog učitelja Rantinosa, o kojemu ništa поближе ne znamo, smatra se prvobitno gnostičkom ustanovom, a „Klement sam isključuje mogućnost, da je tada u kršćanstvu uopće postojao opće priznati crkveni univerzitet". [26]

S obzirom na bitnu dokumentarnu vrijednost Klementova djela za proučavanje gnosticizma i helenističke filosofije uopće, a posebno zbog istočnih uticaja, vrijeme je da se razmotre njegovi *Ćilimi* i potpuno izvan okvira povijesnih interesa kršćanstva, kao i izvan predrasuda o aristokratskoj autohtonosti grčke filosofije. Iako su te predrasude onemogućene arheološkim dokazima krajem prošlog i početkom ovog stoljeća, ipak se još uvijek osjeća njihov utjecaj na opću sliku koju savremeno društvo ima o antičkim izvorima svoje kulture. No i bez obzira na te krajnje ciljeve, kojih se ovako ograničena radnja tek može dotaknuti, istaknuti predstavnik helenističke kulture, kakav je Klement, otvara nam uvid u unutarne odnose klasične helenske filosofije prema kriterijima, koji doduše niti ne teže za potpunom objektivnošću, ali su intimnom predodžbenom svijetu ljudi, koji su je neposredno doživljavali, neusporedivo bliži od onih ograničenih interesa i imaginativnih sposobnosti od kojih polazi slika antike kakvu nam je namrla generacija pozitivističkih učenjaka 19. st.

KLEMENTOV STAV PREMA STRANIM UTJECAJIMA U HELENSKOJ FILOSOFIJI

Rečenicama, kakvim je Diogen Laertije počeo svoje djelo, nalazimo kod Klementa paralelu u polovini prve knjige *Ćilima*:

„Filosofija je cvjetala kao velika i korisna stvar od starine kod barbara, njena je svjetlost prodrila do pogana, a konačno je stigla i do Helena. Njeni su prvi pokretači bili egipatski proroci i asirski Kaldejci, pa Druidi i Samaneji kod Gala, filosofi kod

Baktrijaca i Kelta, Magijci kod Persijaca, gimnosofisti kod Indijaca i drugi barbarski filosofi... Židovsko je pleme daleko starije od svih tih naroda, a da je njegova pismeno pribilježena filosofija prethodila helenskoj, dokazao je opširno pitagorovac Filon, a prije njega peripatetik Aristobul i mnogi drugi." (I. 15, 71).

„Najstariji mudraci i filosofi kod Helena ... bili su barbarskog porijekla i obrazovali su se kod barbara. Zar nije dokazano da je Pitagora bio Tirenac ili Tirijac? Antisthen je bio Frigijac, a Orfej je bio iz Odrise ili Tračanin. Za Homera se većinom govori da je Egipćanin, Thalet je rodom Feničanin... Platon ne poriče da je najbolje u filosofiji dobio od barbara." (I. 15, 66).

Konačno, sve su bitne filosofske nauke „Helenima došle od velikog Mojsija" (II, 15, 20). Sam Mojsije kao izvor filosofskog znanja „kaldejskog je porijekla, rođen u Egiptu, a pretci su mu zbog dugotrajne gladi došli iz Babilona u Egiptat. On se je rodio u sedmom pokoljenju i dobio kraljevski odgoj". (I. 23, 151).

Svrha je već I. knjizi *Ćilima* da pokaže "da su helenski filosofi zato nazvani kradljivcima, jer su na nezahvalan način preuzeli od Mojsija i proroka glavne stavove svoje nauke" (V. 1, 10). Tome treba dodati da su grčki filosofi „sakupili štošta i od drugih barbara" (VI. 4, 35).

Ovim je u grubim crtama obilježen stav Klementa Aleksandrijskog prema razvoju antičke filosofije. Teorija o „krađi" iziskuje detaljnije obrazloženje, a isto tako i neke osnovne filosofske koncepcije, koje prate njenu razradu u *Ćilimima*.

Optužba helenske filosofije zbog plagijata ne potječe od Klementa. Povod joj je biblijska izreka: "Svi koji su se pojavili prije dolaska Gospodova, bili su lopovi i razbojnici." -- Klement najprije želida iz tog suda izuzme starozavjetne proroke, koje naziva radije božjim „slugama". U pogledu helenskih filosofa kaže na tom mjestu: „Iako helenska filosofija ne obuhvaća veličinu istine... ona ipak priprema put za najvišu kraljevsku mudrost." (I. 16, 80).

Obrazloženje stava, koji je naslijedio od svojih spomenutih prethodnika, glasi ovako: „Helenski se filosofi mogu smatrati 'lopovima i razbojnicima' utoliko što su i prije dolaska Kristova uzimali od jevrejskih proroka dijelove istine, a da ih nisu potpuno shvatili, nego su ih svojatali kao da oni to naučavaju, tako da su ih nekada iskrivili, a nekad su ih izvodili bez potrebe i razumjevanja. Nekad su ih opet sami pronalazili, jer su imali 'pronalazački duh'. I Aristotel se slaže sa Svetim pismom, kad sofistiku naziva kradljivkom mudrosti, kako smo već spomenuli." (I. 17, 87).

KLEMENTOVI PRETHODNICI

Kao svoje preteče u ovom pogledu Klement citira židovskog peripatetika Aristobula (2. st. pr. n. e.), te „pitagorovce" Filona (1. st. n. e.), koji je idejno najznatniji preteča Plotinove neoplatonske škole, i Numenija (2. st. n. e.)

„*Aristobul* je tvrdio prema Klementovu citatu, da je i Platon slijedio naše zakone, pa je jasno, da je pažljivo izučio sve što se u njima kaže. Prije Demetrija, t.j. prije nego što je Aleksandar zavladao Persijancima, prevedeni su dijelovi (Biblije)..., pa se lako može shvatiti, da je pomenuti filosof mnogo toga preuzeo, jer je bio vrlo učen. Isto je tako i Pitagora prenio mnoge naše nauke u svoj sistem." (I, 22, 150)

Numenije je formulirao pitanje: „Šta je drugo Platon nego Mojsije u antičkom odijelu?" (id.)

Filon najizrazitije prije Klementa nastoji da sintetizira helensku filosofiju s misaonim svijetom Biblije. -- Općenita je pojava, kaže Filon, da se svaki narod suprostavlja prodiranju stranih nauka, a jedini su Židovi uspjeli da je njihova objava „prodrila do svih naroda i tamo se udomaćila; kako kod barbara tako i kod Helena, na kontinentu i na otocima, kod istočnjaka i kod zapadnjaka, u Evropi i u Aziji, tako da se je proširila po cijeloj nastanjenoj zemlji od jednog kraja do drugog." [27]

Filon dokazuje biblijsko porijeklo Pitagorine mistike brojeva, izvodeći je iz

simboličkog smisla nauke o stvaranju svijeta u šest dana. Isto tako simbolički izvodi Heraklitovo učenje o jedinstvu suprotnosti iz reci Mojsijevih, dok pitagorovski pojam monade i platonsku vrhovnu ideju dobrote i ljepote smatra tek slabim odrazom jevrejskog pojma o jednom bogu. Kod Mojsija nalazi i osnov Zenonove filosofije. -- Tako je „Mojsije već prije njih dosegao u filosofiji najviši vrhunac pomoću objave.“ [28]

Sve su to s druge strane elementi koji, eksplicirani na takav komparativni način, ulaze iz helenske filosofije u Filonov pogled na svijet. Za niz orijentalnih elemenata, koje tu također nalazimo izrazitije nego kod helenskih filozofa, Filon ne osjeća potrebu pravdanja izvodom iz Biblije, tako da tu oskudevamo podacima o njihovom porijeklu. [29]

Princip simboličkog tumačenja možemo smatrati tipičnim orijentalnim elementom, koji se javlja kod Helena sa stranim uticajima. Ti uticaji traže građansko pravo kroz mitološke analogije, dok se u biti već vrlo rano počinju suprostavljati homerskom pogledu na svijet. Zato se i *Klement* vrlo rado poziva na orfičku poeziju kao važan izvor kasnijih helenskih „plagijata“, a isto tako na knjige Hermesove, „koje sadrže cijelu filosofiju Egipćana“ (VI. 4, 37). U razdoblju koje nas ovdje zanima, metodasimboličkog tumačenja postaje osobito važna za stoičare i kiničare [30]. Budući da u stoičkoj nauci nalazimo snažan priliv stranih istočnih elemenata, karakteristično je upozoriti na tendenciju vezivanja stoičkog panteizma i aristotelovskog teizma kod Filona. [31]

Druga je karakteristika veza skeptičkih i mističkih motiva u filosofiji helenističkog razdoblja, na čije detaljnije proučavanje nas navodi već prikaz Pyrrhonova učenja u Diogena Laertija u vezi s indijskim utjecajima.

„Skepsa je pretpostavka mistike kod Filona kao i kod drugih. Tko hoće spoznati boga, mora napustiti sam sebe, mora postati bog“. [32]

Krajnji je cilj ovakvog traženja prolaza između helenskih misaonih mogućnosti, da se istakne suprotnost intuitivne spoznaje i racionalne nespoznatljivosti vrhovne istine, do koje vode samo putevi istočnjačke asketske filosofije prosvjetljenja. Sve ćemo te elemente razraditi opširnije kod Klementa. Filon je, međutim, prvi koji „traži da krajnji cilj ljudske težnje bude intuicija božanstva" i nastoji da „nadiđe svako posredništvo, svako svijesno mišljenje i sve pojmove", [33] Time njegov orijentalizam izlazi iz okvira jevrejskog shvaćanja o objavi.

KLEMENTOV EKLEKTICIZAM

Klement spada u doba kad eklekticizam dominira upravo kod njemu najbližih gnostika i neopitagorovaca. Razlog je tome stalno jačanje prodora orijentalnih elemenata u helenističku filosofiju poslije Aleksandra Velikog. Po naslovu i namjeni djela kao i po definiciji filosofije *Ćilimi* odgovaraju svojoj eklektičkoj sredini.

„Filosofijom nazivamo neosporne stavove u izlaganju svake pojedine škole, čiji se izbor istodobno uskladjuje s primjerenim životom" (VI. 7,54).

„Naše misaono blago treba da bude raznoliko obradjeno, kao što kaže i sam naslov..., da često prelazi s jednog predmeta na drugi, a veza medju riječima dobiva drugo značenje nego što je njima otvoreno izrečeno. Heraklit je rekao: Tražioci zlata prekopaju mnogo zemlje, a nadju malo" (IV. 2,4).

"Moji *Ćilimi* ne teže ni za određenim redosljedom ni za određenim načinom izražavanja. U pogledu stila oni namjerno neće da budu kićeni na helenski način, a nauka je namjerno razasuta potajno bez prave jasnoće". (VII. 18, 111)

„Služeći se učenim oblikom, *Ćilimi* hotimice prikrivaju sjeme gnostike". (I. 3. 20).

Stil i duhovna atmosfera djela protkani *su* nizom orijentalnih predodžbi, u kojima se često mogu identificirati i bitni sadržajni elementi stranih nauka.

U tom se smislu i teorija o helenskim „plagijatima" svodi na prigovor, da su Heleni

anticipirali filozofsko obrazlaganje istina objavljene nauke, mada im se priznaje da su djelomično do njih i sami došli, te da su profanirali tajnost nauke, koja je kod Židova kao i kod drugih naroda, a često i kod samih Helena (orfika, pitagorovaca i drugih koje Klement poštuje), priopćivana samo dovoljno spremnim i posvećenima, dok inače treba da ostane uvijena u simboliku mitosa.

„Sve ono što može da prosija samo kroz opnu prikazuje nam zbilju veću i dostojanstveniju, kao plodovi koji prosijevaju kroz vodu i likovi koji sjaju kroz veo, pa im se tako pridaje i određeni nuz-smisao... Jasno osvjetljenje sa svih strana razotkriva sve, a k tome pridolazi okolnost da se očitost može promatrati samo u jednom smislu. U onome što je izraženo na uvijen način dozvoljeno je shvatiti mnogostrukost smisla, pa to i činimo. Tako neiskusani i nepoučeni lute, dok gnostik shvaća". (V. 9, 57).

Orijentalna slikovitost nije samo stilska akcidentalnost na mjestima ove vrste kod Klementa i njemu srodnih pisaca. Zato ćemo poći od analize osnovnih elemenata te vrste.

ELEMENTI ORIJENTALNE SLIKOVITOSTI

U nauci danas više nema ozbiljne sumnje o tome da među istočnim utjecajima na helensku *filosofiju* jedino iranski mogu imati bitnu važnost. Spomenuli smo da je u ranom razdoblju (kod Herodota) isticanje egipatskog porijekla osnovnih elemenata helenske kulture dobrim dijelom posljedica neprovjerenih, političkim interesom iskrivljenih podataka. Pouzdano je da su Heleni od Egipćana preuzeli matematsku nauku, a s tim u vezi i njenu astrološku primjenu. U tom je pogledu egipatski utjecaj očevidan osobito kod Pitagore. No, već se u kasnijim antičkim vremenima javlja sumnja o kompilatorskom porijeklu egipatske nauke i težnja da se pravi izvori traže dalje na Istoku. Danas se redovno pretpostavlja da je starovjekovna astronomija i njen astrološki fatalizam, kao osnov prvog apstraktnog pojma o zakonitosti svjetskog zbivanja, kaldejskog porijekla. Astrologija se je proširila iz Babilona na sve strane, vjerojatno i u Indiju kao i u Egipat, i Iran, a posredno i u

Heladu. Izvorna iranska misao bila je, međutim, drugog porijekla, kako se može zaključiti iz najstarijih *gâthâ* koje se pripisuju Zarathuštri i onih koje se smatraju starijim od njega. Ona je bila istorodna s prvim apstraktnim predodžbama mudrosti indijskih Veda. Ta je misao dosegla svoj prvi vrhunac apstrakcije i individualnog izražaja kod Zarathuštre, prije kaldejskih utjecaja na mazdaizam i zervanizam mlade Aveste. [34] Ne poričući egipatske i asirske utjecaje na Pitagoru, Klement ga naziva „sljedbenikom persijskog Magijaca Zoroastra". (1.1,70).

Za proučavanje gnosticizma i Klementova mjesta u njemu važan je problem iranskih utjecaja na nauku jevrejskih proroka u doba babilonskog sužanjstva i kasnijih jevrejskih odnosa s Persijskim carstvom. Za gnosticizam je uopće karakteristično negiranje polaznih biblijskih izvora, natrunjenih starozavjetnom svirepošću, od kojih se gnostici odvrćaju prema čistijim iranskim vrelima monoteizma. Za Klementov "dublji odnos prema baštini Starog zavjeta važna je uprvom redu nauka „dvanaest proroka", koji su, u drugoj godini vlade Darija, sina Histaspova... u prvoj godini 48. olimpijade bili proroci, pa su stariji od Pitagore i od Thaleta" (I. 2, 129). Tada su, za vladavine Darija I, Jevreji pušteni iz sužanjstva, a njihovi odnosi s persijskom kulturom bili su nesumnjivo najtješnji. Iako je to već bilo doba dekadencije iskonske Zarathuštrine misli, smatra se da se je pod iranskim uticajem razvio pojam Jehove od božanstva neba do apstraktne transcendencije, daje popularizirana mazdaistička vjera u posredno stvaranje putem „svetoga duha" (*spanta-manyu*) i njegovih „besmrtnih vrlina" (*amaša-spanta*) bila osnov židovske vjere u božanske hipostaze (anđeoski korovi), te da su tada Jevreji preuzeli konačno i iranski pojam „spasitelja" (*saošyant*). [35]

Izvornu nauku iranskih *gâthâ*, koje su uglavnom izraz Zarathuštrine misli, teško je jasno rekonstruirati. Zadovoljićemo se da navedemo jedan od pokušaja rezimiranja njenih osnovnih obilježja:

„Postoji jedan bog, a to je Ahura Mazda... Duhovnost (*rnananha-*) se razlikuje od tjelesnosti (*astvant-*). Svuda nalazimo trihotomiju misli, riječi i djela... Dobro se

suprotstavlja zlu, a iz toga proizlazi različitost retribucije poslije smrti". Tome se još mogu dodati dva važna obilježja: „Zlo je vezano za laž, a osim toga se možda po prvi put na svijetu pojavljuje misao o svršetku svijeta". [36]

Nije teško shvatiti kako se daljom razradom i popularizacijom ovih ideja razvija nerazrješiva isprepletenost monističkih i dualističkih elemenata, karakteristična za antičku filosofiju uopće, jednako helensku kao i istočnu. -- Za tezu, da predzoroastrovski monistički motivi u iranskoj misli nisu mlađi ni slabije ukorijenjeni nego dualizam dobra i zla, koji polazi od Zarathuštrine reforme, govori u prvom redu poznato i dovoljno proučeno prvobitno jedinstvo indoiranske zajednice.

Mi ćemo za potrebe naše teme iz ovih složenih povjesnih okolnosti izvući samo jedan metodološki zaključak: Za komparativno proučavanje monističkih elemenata u istočnim utjecajima na antičku filosofiju korist ćemo češće puta najstarije indijske izvore zbog toga jer su bolje sačuvani i eksplicitniji od zapadnoazijskih. Tako će same uporedbe tekstova pokazati koliko je opravdana tvrdnja da je „osobitost, po kojoj se Indija ističe pred ostalim poznatim svijetom, u snazi kojom dalje živi njeno neposredno naslijedje iz daleke prošlosti", ipak ćemo indijske paralele zbog udaljenosti izvora načelno shvaćati kao idealne analogije među ekstremnim oblicima istočne i zapadne misli. S obzirom da je idealnost i fragmentarnost takvih analogija u modernoj filosofiji i suviše isticana, nastojat ćemo da što više koristimo, barem u elementarnim stavovima, primjere gdje možemo jasno sagledati vezu triju članova: indijskog, iranskog (ili egipatskog) i grčkog. [37] U okviru ove radnje moći ćemo taj kriterij primijeniti jedino na nekoliko sugestivnih slučajeva. Najplodnije područje za komparativne studije ove vrste otvara nam orfička kozmogonija i mistika. Na tom području i Klement traži poslednji izvor helenskih filosofskih ideja, koje komparativno razradjuje (osobito u V. knjizi *Ćilima*). Njegova se komparativna filosofija osniva svojom grčkom paralelom na liniji Orfej-Pitagora-Heraklit-Platon. Ovdje nam, međjutim, prostor ne dopušta da zađemo dublje u područje

komparativne mitologije. Pokušat ćemo jedino na primjeru orfičkog učenja da ilustriramo najprije u općenitijim crtama izneseni metodološki stav.

Klement voli isticati da se Pitagora preko Ferekida neposredno povezuje s orfičkim učenjem. Prema Klementovim izvorima Pitagora je i neke vlastite tvorevine pripisivao Orfeju (I. 21, 131). Zbog kompleksnosti izvora, navest ćemo ovdje nekoliko osnovnih kozmogonijskih orfičkih pojmova svojim riječima.

Na iskonskom mjestu, gdje se u Hezioda nalazi kaos, orfici pretpostavljaju tamu i noć. U tami nastaje klica svijeta, koja se materijalizira kao jaje u tekućini. Ta zlatna ili srebrna klica ili jaje razvija se i raspaljuje žarom stvaralačke težnje duha, koji se identificira sa stvaralačkim aktom, i u njemu konačno zabljesne kao svjetlost *logosa*, riječi ili misli koja se utjelovljuje. Iz tog jedinstvenog i sveobuhvatnog akta, u kojem se identificira duh i njegova emanacija, proizlazi hijerarhija bogova, zemaljskih elemenata i svih bića, a iskonski panteizam nalazi svoju prirodnu vezu s politeizmom. Evo kako su ti elementi izraženi u nekoliko primjera egipatske, indijske i helenske teogonije i kozmogonije:

Slika iz egipatske kozmogonije [38]

"U početku nije bilo ni neba ni zemlje.

Okruženo gustom tamom, Sve je ispunjalo

beskrajnu pratekućinu,

koja je u svom okrilju skrivala muške

i ženske klice kao početak budućeg svijeta.

Božanski iskonski duh, nerazdvojiv od

tvari pratekućine,

osjetio je težnju za stvaralačkim djelom,

a njegova je riječ probudila svijet u život...

Prvo je stvaralačko djelo počelo oblikovanjem jajeta iz pratekućine.

Iz njega se je ispoljila svjetlost dana,

neposredni uzrok života u području zemaljskog svijeta".

Slike iz indijske kozmogonije (Rig-veda, X, 129)

„Ni bitka ni nebitka nije bilo tada
ni zračnog prostora ni neba nad njim.
Što je prolazilo sad tuda sad tamo?

U čijem okrilju i gdje?
Što bješe to beskrajno bezdno voda? --
U početku bješe tama zavita u tamu
i svemu je bio nespoznatljiv tok.
Životom moćno, uvito u prazninu,
Jedno se porodi snagom žarke težnje.
Ljubavna čežnja obuze ga prvo,
a to je bio zametak prve misli"

(Rig-veda, X, 121)

"U početku postade zlatno jaje...
A kad su naišle velike vode,
pa Sveobuhvatno primile kao klicu,
stvarajući Oganj, iz tog je nastao on,
jedini životni duh bogova..."

U *fragmentima orfičke teogonije* [39] nalazimo opis Zeusa, gdje se nebo naziva njegovom glavom, mjesec i zvijezde očima, eter uhom [40], zrak grudima, zemlja tielom, a podzemni svijet nogom.

Eshil, "Kćeri sunca"

"Zeus je nebo, Zeus je zemlja,
Zeus je uzduh, Zeus je sve,
pa i ono što ima više od toga".

(*Brihadaranyaka-upanišad*, I, 1, 1)

„Zora je glava žrtvenog konja,

sunce oko, vjetar dah...

Nebesa su mu ledja, podneblje mu je trbuh, zemlja kopito...

dani i noći podnožje, zvijezde okosnica..." itd.

(*Rig-veda*, V, 3)

„Ognju, ti si Varuna kad se rađaš,

ti si Mitra kad te raspale.

U tebi, koji si sin snage,

sadržani su svi bogovi.

Ti si Indra za smrtnika koji ti služi". [41]

Iz ove opće orfičke perspektive otvara nam se pogled na komparativne vrijednosti elemenata, kojima Klement izražava svoj vlastiti stav i kritiku nauka onih helenskih filozofa koji ga najviše zanimaju.

Riječ istine dolazi u dušu kao „duhovno sjeme" (I, 1, 1). U gnostičkoj duši ono se lišava „materijalne ljuske", postaje slobodno od „ništetnosti tijela i svih afekata koji nastaju iz praznih i lažnih pretpostavki". Tada spoznaja postaje „jelo i piće božanskog *logosa* [42] (V. 10, 66). Tako je „dušama potrebna svojstvena hrana", one ne teže sve za istim pašnjacima. „Ima ih koje rastu spoznajom i znanjem (u gnostičkom intuitivnom smislu), a ima i takvih „kojima je pašnjak helenska filozofija, od koje se kao ni od oraha ne može sve pojesti". (I. 1, 7)

Razlikovanje pašnjaka, zapretanje sjemena mudrosti, koje treba dugotrajno i sporo da klija u duši, polazne su misli Klementove u I. knjizi *Čilima*.

Usporedba mudrosti sa klijanjem sjemena, čiji je izvor *logos spermatikos* dobro je poznata iz stoičke filozofije. Za nas je nesumnjivo njeno porijeklo sa Istoka, u vezi sa svim ostalim komponentama koje smo upravo naveli. Predodžba „pašnjaka"

vezana je za Indoirance sa slikom goveda (sansk. *go-cara*, pašnjak za goveda). Govedo je simbol duše, koja već u Zarathuštrinim himnama vapi: „Pribavite mi dobre pašnjake“. [43] -- U indijskoj filozofskoj terminologiji *gocara* je naziv za područja predmetnosti uopće, a za pojedine vrste osjetnih područja posebno. Postepeni nastanak fizičkih elemenata vezan je u ranim upanišadama o predodžbu hrane i pašnjaka. Klementova *monas*, koja prema njegovoj vlastitoj interpretaciji odgovara Pitagorinoj *jedinici* kao oznaci inteligibilnosti, nasuprot broju šest koji označava pluralitet „senzibilnosti“, (I. 14, 93), nalazi paralelu u „Chandogya-upanišadi“:

„Bitak je u početku bio ono jedno bez dvojstva. Tad zaželi: Da mi je postati mnoštvo, da mi se je umnožiti. -- Tad iz njega probukti vatra... izvrije voda... proklija hrana... Ono božanstvo zaželi: Da ja uniđem u ova tri božanstva kroz ovo životno svojstvo (*atman*), pa da razvijem ime i lik! Da učinim svako od tih triju trostrukim...“ [44]

Ovoj shemi razvoja elemenata prema principima brojačanih odnosa, gdje se iz „jednoga bez dvojstva“ razvija tročlanost, koja se grana dalje u parovima („ime i lik“ -- *nama-rupa* su u svim indijskim školama osnov razlike subjektivnih i objektivnih nizova, ili „materije i forme“ u Aristotelovu smislu) -- kod Klementa odgovara jedna mnogo izrazitija iranska verzija iste strukture „iz nekog apokrifnog spisa“, na koji se pozivaju „učenici Prodika, koji se lažno nazivaju gnosticima“, a tvrde da njihova škola posjeduje Zarathuštrine spise (I. 15. 69):

„Sve je to bilo jedno, a kad se njegovom jedinstvu nije svidjela samoća, tada je iz njegova daha proizišla Duša. Općeći s njom, tvorac je stvorio Ljubimca. Tada je iz njega ponovo proizašao dah, a općeći s njim stvorio je Moći, koje nije moguće ni čuti ni vidjeti“ (III, 4, 29). -- Klement tumačenje ove misli kod savremenih heretika smatra nemoralnim iskrivljivanjem osnovne istine, koju su možda pročitali u drugim spisima, ali su je „krivo shvatili“ -- na seksualnoj osnovi. Nema sumnje da je „Duša“ u gornjem citatu *spanta-manyu* Zarathuštrinog Ahura-mazde, da je

„Ljubimac" *vohu-mano* ili „dobra misao", vrhovna od šest „besmrtnih vrlina" (*amāṣa-spanta*), među kojima Moć (*khṣathra*) ima posebno mjesto kao njihovo najizrazitije zajedničko svojstvo „carstva božjega" ili „pašnjaka" u pregnatnom smislu.

„Sjeme" (sansk. *bija*) identificira se sa svim što je iskonski uzrok ili princip u fizičkom smislu, a još više u teorijama svijesti, gdje se pojmom „klice" konačno tumače i pojave pamćenja i „podsvijesti" u modernom smislu riječi"). Pojmom „sjemena" i njegove „eksplozivne čahure" (*sphota*) tumači se i razumijevanje riječi uopće (u semantičkoj metafizici indijskog gramatičara Paninija, savremenika prvih helenskih filozofa, a posebno vječne riječi Veda, koja je u svom začahurenom obliku trajno prisutna u eteru (*akaṣa*), pa taj element već zbog toga što je nosilac *logosa* postaje prvim praelementom.

Slika „plodova koji prosijevaju kroz vodu i likova koji sjaju kroz veo", krijući u sebi mnogostruki i potencirani smisao, podseća nas na indijsku teoriju o *māyi* kao magičnoj snazi bogova. U smislu „opne" ili „ljuske" (sansk. *koṣa*) znanja, ove predodžbe mnogo izrazitije odgovaraju određenim teorijama materije u indijskoj filozofiji, prema kojima materija i nije ništa drugo nego (karmički) kauzalitet supstancijaliziran u proizvod metafizičkog „neznanja" (*avidya*). Istočna filozofija, kako kod Zarathuštre tako i u vedskim himnama i upanišadama, polazi od sumnje i neznanja kao što grčki prvi filozofi polaze od elemenata znanja o biću stvari.

MNOGOSTRUKOST SMISLA

„Mnogostrukost smisla" kao ishodišna koncepcija Klementove filozofije ostat će do kraja *Čilima* osnova za razumijevanje svih važnih elemenata koji nas odvje zanimaju. Jasno je na prvi pogled da je ova koncepcija izvorno isto toliko nezavisna od stavova helenske „prve filozofije" kao i od jevrejskog religioznog dogmatizma. Ona je i u osnovi i u razradi bitno indoiranska, pa kao takva vrši tradicionalnu interpretativnu funkciju, svojstvenu u to doba osobito iranskim teolozima, koji važe kao toliki znalci teoloških spisa istočnih i zapadnih vjera i naroda, da se u

sporovima među sektama redovno pojavljuju kao međunarodni arbitri. Krajem stare ere, i kasnije, za vladavine Sasanida, persijske prevodilačke škole prevode jednako indijske kao i helenske tekstove. Klement s jedne strane preuzima argumente naslijeđene jevrejske kritike prema helenskoj filosofiji, a s druge, kako smo ranije naglasili, odvaja se u duhu svog gnostičkog vremena i od apsolutnog autoriteta starozavjetnih izvora.

"Kao što se u studenac voda stječe sa svih strana,
tako isto iz svih Veda brahman crpe svoja znanja."

Ovim je riječima u *Bhagavad-giti* (II, 46) izraženo drevno indijsko shvaćanje po kojem je dobila ime „Brahmana o stotinu puteva“, a koju izražava i čuvena Buddhina slika o „velikom oceanu“, u "kojem sve rijeke konačno gube svoje „ime i lik“. -- Klement taj stav zadržava uz slijedeću modifikaciju:

„Postoji, dakle, samo jedan put istine, ali se u njega stječu kaou vječnu struju
pritoke sa raznih strana“. (I, 5, 29)

„Tako je barbarska kao i helenska filosofija raskomadala vječnu istinu... Ali, tko ponovo složi razdvojene dijelove i sjedini savršeni Logos, taj će doista gledati istinu bez opasnosti" (I. 13,. .57).

„Ako filosofija barem iz daleka doprinese nalaženju istine, time što se s raznih gledišta usmjeruje prema našoj spoznaji koja je istini *najbliža*, onda će koristiti onome ko nastoji da logičkim putem dopre do gnostike" (I. 20, 98).

„Helenska je filosofija... u određenom smislu elementarna kao priprema za istinu".
(VI. 8, 62)

Ovakvo perspektivističko stanovište, prema kojem se zbog iracionalnosti istine i najsavršenija spoznaja može samo *približiti* istini, određuje bitno drukčije nego u

Evropi odnose među pojedinim filozofskim školama u Indiji, koje se zbog toga i nazivaju *daršana* ili „gledišta“, a međusobno se upotpunjavaju u hijerarhijsku cjelinu. I najviši sistem, kojim se redovno smatra *vedanta*, također je samo jedno „gledište“, kao što je kod Klementa „*naša* spoznaja istini najbliža“.

Vidjet ćemo i dalje kako Klementova komparativna filozofija proističe iz bitne pretpostavke o relativizaciji gledišta raznorodnih po povijesnom porijeklu.

Indoiranski elementi osjećaju se ne samo u strukturi Klementovog shvaćanja istine nego i u njegovoj sposobnosti da vrši posredničku funkciju. U ovom smislu iranski diferencijalni elementi neophodno dolaze do jačeg izražaja nego indijska metafizika integriteta. Na staroiranski avestički misaoni svijet, na osjenčanja njegovog inteligibilnog dualizma, podsjeća nas osobito Klementova distinkcija mudrosti i uma, te modalnih oblika njihove „prilagodljivosti“ (avest. *aramati*) u spoznaji.

„Filozofi definiraju znanje kao stav koji um ne može pokolebati“ (II. 2, 9).

Još izrazitije nego kod stoika, filozofija ima prvenstveno zadatak da bude ljekar pokolebanog uma.

„Mi smatramo da je spoznaja nešto drugo nego mudrost koja se stiče učenjem. Ukoliko je nešto spoznaja, utoliko je svakako i mudrost, no ukoliko je nešto mudrost, ono nije neophodno i spoznaja. Pojam mudrosti ispoljava se jedino u bivstvu izražene riječi“ (VII. 10, 55). Isto je tako „mudrost uvid, ali svaki uvid nije mudrost“ (II. 5, 24).

Mudrost je prema tome sveobuhvatna kao vedantinski *atman*. Ona je u još eksplicitnijem smislu veličina koja odgovara Zarathuštrinom *spanta-manyu*, mudrom duhu, ili *logosu*. Spoznaja ostaje neminovno u području parcijalnosti, a isto tako i uvid, ukoliko ne ostvaruje identifikaciju spoznajnog subjekta s logosom kao objektivnim duhom. I ta panteistička misao o identifikaciji *atmana* i *brahmana* pojavljuje se neminovno iako suzdržljivo -- zbog nepodudarnosti sa granicama

jevrejske monoteističke dogmatike -- kod Klementa usporedno s predodžbom o vječnom sticanju pritoka u jedinstvenu struju mudrosti.

KRITIKA STOICIZMA

Kao kršćanski gnostik Klement se često ograđuje na drastičan način upravo od stavova koji su mu povijesno i bivstveno najbliži. Tu uz nekršćanske i „lažne“ kršćanske gnostike (kao što su sljedbenici Valentina, Basilida i Markiona) spadaju u prvom redu stoici. Njima pripisuje u dobro da imaju od Zenona tajnu nauku i da su preuzeli neke kozmogonijske stavove od Heraklita. Stoičkom panteizmu prigovara naturalizam jednako u ontološkom kao i u etičkom smislu. [45]

„Stoičari su učili da treba živjeti prema prirodi, a pri tome su na nedopušten način ime božije promijenili u ime prirode, jer se priroda proteže i na raslinje, usjeve, stabla i kamenje“ (II. 19, 101)

„Mi ne smatramo, kao bezbožni stoičari, da je ljudska vrlina jednaka božjoj“. To naravno ne znači, „da ne trebamo postati savršeni, kako bog to od nas traži“ (VII. 14, 88).

Ipak i „stoičari kažu, da je bog po svom biću tijelo i duh, kao što je i duša. Sve ćeš to naći također i u Svetom pismu... Oni smatraju, da bog prožimlje cijeli bitak, a mi ga nazivamo stvaraocem, i to stvaraocem po logosu“ (V. 14, 89).

Također, „stoičari kažu, da se obrat ka božanskim stvarima događa preobrazbom, tako da se duša preobražava u mudrost“ (IV. 6, 28).

S Klementova stanovišta „gnostik postaje bogom“ po logosu, identificirajući se s njime (IV. 23, 149)... "S pravom kaže i Platon da će onaj tko može prozrijeti ideje živjeti među ljudima kao bog. Duh (nouV) je područje ideja, duh je bog" (IV. 25, 155).

U osnovi, razlika između Klementa i stoičara svodi se na to da Klement stav o

identitetu duha i prirode mijenja u stav identificiranja duha s prirodom u emanacionističkom smislu, iako su te pretpostavke još vrlo implicitne i ne odgovaraju toliko kasnijoj Plotinovoju teoriji emanacije, koliko iranskoj metafizici svjetlosti i iz nje izvedenoj teoriji manifestacije. Za razliku od stoičara Klement ideju bitka kao apsolutnog identiteta zamjenjuje idejom bivanja identiteta. S obzirom na spornost modernih shvaćanja o neoplatonskom emanacionizmu uopće [46], kao i s obzirom na kršćanske specifičnosti Klementove filosofije, na koje ćemo kasnije upozoriti kao na diferencijalne momente od osnovne važnosti, ukazat ćemo ovdje na neke pretpostavke njegova metafizičkog izvoda posebno:

1. Sa sveobuhvatnim duhom (*logos*, Zarathuštrin *spanta-manyu*), identificira se umni duh čovjeka kao parcijalne egzistencije (*nus*, *vohu-mano* kao prva od „besmrtnih vrlina“, čiji je *spanta-manyu* nosilac). Kao kod avestičkih i neoplatonskih hipostaza i ovdje je „božanski i kraljevski *logos* (prvobitna) slika božja, a ljudski um je paslika te slike“ (V. 14, 94).

2. Od umnog duha (*nus*) bitno se razlikuje čovjekova duša (*pneuma*, avest. *vydna*, sansk. *prana*), koja spada u područje materijalne prirode. Ona je „tjelesni duh, kroz koji čovjek osjeća, teži, uživa, ljuti se, hrani se i raste“ (VI. 16, 136). -- Pneumatična se duša „izgrađuje po uzoru urođenog joj umnog duha. U radionici prirode ne oblikuje se bezobličan i bezličan čovjek. Tu se nastanak čovjeka usavršava "na tajnovit način, tako da mu je i biće i umjeće zajedničko s prirodom. A kao pojedinac, čovjek svoju svojstvenost dobiva po otisku, koji mu je u duši nastao od onoga što je izabrao“ (IV. 23, 150).

Ovdje je karakteristično ispoljen odnos prema kaldejskom astrološkom fatalizmu, koji je u to doba preplavio zapadni svijet, a već je u vrijeme persijskog osvajanja Babilonije utjecao na nauku iranskih Magijaca u Maloj Aziji i okolnim područjima, kao što se je na drugoj strani utjecaj iste te astrološke religije rano osjetio i u Indiji. Različnost kršćanskog stava u gnosticizmu se idealno približuje starim indoiranskim shvaćanjima o moralnom determinizmu i putovima oslobođenja. [47]

Teško bi se moglo indijsko shvatanje o *karmanu* kao principu moralne uzročnosti u svijetu i o materiji proizvedenoj procesom karmičke djelatnosti prilagoditi na adekvatniji način pretpostavkama i izražajnim mogućnostima iranskog etičkog dualizma u pogledu slobodnog opredjeljenja volje prema logosu u dobrom ili zlom smislu, nego što je to ovdje izrečeno.

3. Po nuždi tog determinizma umni se duh ne samo utjelovljuje nego i supstancijalizira: „Mišljenje se naime vježbom proširuje u postojano mišljenje, postojano mišljenje neprekidnim refleksom postaje biće onoga ko spoznaje i ostaje postojano razmišljanje, *živa supstancija*“ (IV. 22, 136). -- Misao, mogli bismo reći, postaje supstancijalna naporom ostvarenja u težnji za svoebuhvatnošću, a ne po poziciji postojanja, koju joj pridaju još i stoici u duhu ontologizma helenske prve filosofije.

Shvaćanje da je mišljenje supstancijalne prirode nije, uostalom, u antičkom svijetu obilježje specifičnije za azijsku nego za evropsku filosofiju. Ta universalna ontološka pretpostavka prelazi implicitno u Srednji vijek, a nalazi dovoljno snažan odjek i kod renesansnih mislilaca. S druge strane, nominalistički se stavovi u posljednjoj polovici prvog tisućljeća pr. n. e. naglo šire u indijskoj filosofiji [48], iako tu negiranje supstancijalnosti misaone i opće psihičke materije (*sukšma-šarira*) ne ide dalje od općeg idealističkog stava prema materijalnosti objektivnog svijeta. Nominalistički utjecaji na islamski aristotelizam nose nesumljive tragove indijskog nihilizma [49], dok se skolastički problem nominalizma u evropskoj razradi razvija paralelno sa starijim islamskim i po uzajamnim utjecajema. -- Racionalistički idealizam, koji u ovom pogledu prevladava u modernoj filosofiji, nailazi na novu kritičku granicu u obnovi iracionalizma krajem 19. i početkom 20. st. u teorijama podsvijesti ili u Bergsonovoj teoriji pamćenja.

GNOSIS = PRAJNA

„Mnogostrukosti smisla“ kao središnjoj koncepciji u formalnom; komparativnom

smislu ove filosofije odgovaraju u materijalnom pogledu „vježbe mišljenja“, koje putem nepokolebive koncentracije vode do ostvarenja misli kao „žive supstancije“ (v. poslednji citat (3) u prethodnom poglavlju). Taj nas put vodi do sadržajne biti gnosticizma.

Gnosis u tom smislu očito označava „znanje“ u sasvim drugom smislu nego racionalna spoznaja u klasičkoj helenskoj filosofiji. Ona u svojoj najdubljoj strukturi kao i po definiciji i terminologiji odgovara meditacionim strukturama koje u to vrijeme nalazimo najizrazitije razrađene u Indiji, a u Klementa se često javljaju kroz prizmu iranske metafizike svjetlosti.

U indijskoj filosofiji toga vremena, osobito u *mahayana* buddhizmu, pojmu *gnosis* odgovara *prajna* kao „više“ ili „potpuno“[^] usavršeno znanje (*jna*), koje se na svom najnižem stepenu očituje kao božanska moć (*siddhi*) magičnog ostvarenja u „svjetovnoj prirodi (*prakriti*), a na najvišem stepenu dovodi do „oslobođenja“ (*mukti*) od pojavnosti i prividnosti (*maya*), do identifikacije sa sveobuhvatnim duhom (*param-atman*), koji je negacija pojavne egzistencije uopće i transcendentna bit bića. Takvo je znanje (*gnosis, jna*) po svom bivstvu zorni uvid (*vipašyana*), postiže se koncentracijom pažnje, a predstavlja osnovni strukturni element meditacije (*samadhi*). U indijskim sistemima meditacije (kako buddhističke tako i *yoga*) *samadhi* je najširi strukturni termin, koji ukazuje na učvršćivanje određenog strukturnog sklopa (*sam-a-dhi* = za-jednički-sklop) ili snagu koncentracije duha, koja se postiže postepenim vježbanjem, a omogućuje „realizaciju (*sadhana*) u gore spomenutim smjerovima“ ili Klementovu „živu supstanciju“. Vježba (*siksa*) te koncentracije polazi od pročišćavanja (*višuddhi*) afekata, shvaćenih kao zarazna oboljenja (*asrava*). Resultat asketskog liječenja može biti potpun i apsolutan, pa dovodi do „svjetlosnog uvida“, koji poništava „tamu“ neznanja' (*avidya*) i razotkriva njenu iluzornu i kontingentnu prirodu (*maya*). Nemati snagu koncentracije (*samadhi*) znači biti slabouman (*bala*) poput nedozrelog djeteta. Takvu radikalnost spoznaje, koja se realizira i na moralnom i na ontičkom području, izražava termin *nirvana*, koji se tumači kao „utrnuće“ u

smislu „nestanka goriva" i „hrane" izgaranja, a i asketskog „žara" (*tapas*) u borbi protiv životne groznice i žeđe (*trišna*).

Svi ti elementi ulaze i u Klementovu problematiku. Njihov strukturni položaj u gnosticizmu ostaje neizmerjenjen. Kritički se modificiraju i prilagođuju samo refleksi metafizike svjetlosti, gdje se ti elementi za njega pročišćavaju i refraktiraju. Pri tome je važno ponovno istaći da se krećemo u vremenu koje neposredno prethodi na jednoj strani pojavi Plotinova učenja, a na drugoj Manijeva (Kliment je umro 217. g., Plotin se rodio 204., a Mani 215.).

Pokazaćemo najprije kako sam Klement izražava glavne od nabrojanih analognih elemenata:

„Usuđujemo se otvoreno reći -- jer se na tome temelji gnostičko uvjerenje -- da istinski gnostičar sve zna i sve obuhvaća, a posjeduje pouzdano shvaćanje i o onome što nam nije jasno... jer je uvjeren da ništa nije neshvatljivo sinu božjem" (VI. 8, 68).

„Kad božanski *logos* kaže: 'Ja sam istina', onda je *logos* umu zorno zahvatljiv. Na pitanje: 'Koga nazivaš pravim filosofima?' -- odgovaram: 'One koji vole da gledaju istinu' (V. 3, 16).

„Gnostičara i savršenog treba, dakle, smatrati slobodnim od svih afekata, jer gnostika uslovljava vježbu, a vježba trajno stanje ili čvrstu strukturu, takvo stanje opet slobodu od afekata, što nije samo umjerenost u afektima, jer sloboda od afekata ubire plod potpune iskorijenjenosti strasti" (VI. 9, 74). -- Uporedimo s time jedan od najpopularnijih priručnika indijske etike, koja u tom pogledu odgovara stoičkim, a još više gnostičkim gledištima, Buddhinu „Dhammapadu": "Sasjekavši šumu i šikaru, postanite krčevine" (*nirvana*, igra riječi srodnog smisla sa *nirvâna*).

[50]

Gnostičar „dakle nije podložan nikakvoj strasti ni podstreku, a u pogledu njegove duše, nije mu potreban nitko drugi" (VI. 9, 72). I indijska je meditacija bitno proces redukcije svijesnih stanja i izolacija (*viveka*), gdje spoznajni autonomizam kulminira u Buddhinim riječima: „Naše je Ja (*âtman*) čuvar našeg Ja, a i tko bi drugi mogao da mu bude čuvar?" [51]

Klement kaže dalje: „Tko neće da iskorijeni psihički afekt, taj ubija sam sebe" (VII. 12, 72). Isto tako i „neznanje naziva smrću" (II. 7, 35), a svjetovno znanje, u koje spada i „logička umjetnost" uvjeravanja, naziva „bolešću" (I. 9, 40). -- U istom smislu kaže i, Buddha: „Pomnjivi ne umiru, a nepomnjivi su kao mrtvi". [52]

Spomenuli smo ranije Klementovu srodnost sa stoičarima u pogledu shvatanja o neznanju kao bolesti, a o pravoj mudrosti kao lijeku. U tom smislu često odobrava stavove stoičara i kiničara. Odavno je stav stoičara po tome što „čovječanstvo dijele na mudrace i luđake", a ne priznaju postepeni prijelaz iz jednog stanja u drugo, nego apsolutizam morala identificiraju s apsolutizmom spoznaje -- okarakteriziran kao „filosofija koja svoj moralni ideal oštro suprostavlja pojmovima koji vladaju njenim vremenom", tako da je mogla „nastati samo iz duboke osude postojećih prilika." [53] -- U Indiji je nasuprot tome takvo shvaćanje u isto doba klasično, a ne proističe iz kritike društvenih prilika ni iz daleka toliko kao u Heladi, nego prvenstveno iz naprijed . opisanih pretpostavki meditacijske tehnike i njene realizacije. Poglavlje o neznanici u filozofskom smislu, shvaćenom kao slaboumniku i bolesniku, nalazi se među prvima u „Dhammapadi". On „stiže znanje na vlastitu propast", jer je „različit način kojim se postiže korist od onoga kojim se dostiže nirvâna. Tu nalazimo i sokratovski motiv: „Slaboumnik koji se smatra slaboumnim, po tome je mudar, a slaboumnik koji se smatra mudrim, naziva se s pravom slaboumnim." [54]

U ovom smislu Klement definira gnostičko učenje, a na osnovu njega i shvaćanje o prividnosti svijeta: „Budući da je znanost stav koji se odnosi na znanje, stav iz kojeg nastaje znanje, a znanstveno shvaćanje biva nepokolebivo na osnovu *logosa*

-- prema tome je neznanje kolebiva slika prividnosti, koja se može pokolebati na osnovu *logosa*. Ono, međutim, što se može pokolebati nalazi se, kao i ono što se po *logosu* postiže vježbom, u našoj vlasti" (II. 7, 76). -- Zato „ne smijemo misliti da je bog uzrok neznanja" (I. 1, 2).

Tako dolazimo do središnjeg orijentalnog problema, koji s gnosticizmom i neoplatonizmom postiže najveću važnost u helenističkoj filosofiji. To je problem zavisnosti „kolebive slike prividnosti" pojavnog svijeta, čija je egzistencija u „vlasti" naše spoznaje, od ontoloških pretpostavki metafizike svjetlosti.

Predodžbu o božanskom *logosu* kao „svjetlosti istine" nalazi Klement u Bibliji, gdje je još možemo shvatiti alegorički. -- Na drugom ga mjestu interpretacija Pitagorina slikovitog govora vodi nešto dalje od tipičnih predodžbi: „Možda je htio da ukaže na to, da tamnu osjetnu predodžbu treba nadstrijeti svjetlošću istine" (V. 5, 28). -- Još je karakterističnija usporedba helenske filosofije s umjetnom svjetlošću noći, dok za onoga tko je „dosegao nepristupnu svjetlost logosa" to sunce „danju nadmašuje sjaj vatre, a cijela je noć osvjetljena velikim suncem inteligibilne svjetlosti" (V. 6, 29).

Ovoj slici odgovara ideal indijskog mudraca u gore opisanom smislu, izražen i u popularnim stihovima *Bhagavad-Gite*:

„Što je noć za sva stvorenja, to je bdjenje za onoga
tko je sebe ukrotio. Što je bdjenje za ostale,
noć je za mudraca kad je progledao u tišini" (II, 69).

„Kao oko za koje postoji smetnja, tako i duša koju remete protuprirodne nauke nije sposobna da vidi svjetlost istine" (VII. 16, 99). "A kakav bi razuman razlog još mogla imati da se osvrće na svjetovna dobra, nakon što dosegne, nepristupnu svjetlost?" (VI. 9, 75). -- „Stalnom i postojanom biću božjem" svojstvena je „nepromjenjivost i bezobličnost njegove svjetlosti". [55] -- „Svjetlost istine koja je

prava svjetlost", a ne slika fizičke svjetlosti, „bez sjene je i nedeljiva" (VI. 16, 138). Konačno, u svom svjetlosnom biću „logos se je izlio posvuda", pa prožimlje i „najsitniju djelatnost života". (VII. 3, 21).

PITAGORA, HERAKLIT, PLATON

Problem izražajne neadekvatnosti atributa sveobuhvatnog bitka, ili „nepristupne svjetlosti", kako ga naziva Klement, postao je klaslična tema indijske filosofije. Ništa manje odlučna nije bila ni njegova uloga u islamskoj skolastičkoj filosofiji. Na jednom od najkarakterističnijih mjesta, gdje Klement obrađuje ovu temu, povezuje se Platonovo učenje neposredno za Zarathuštrino, a za tim se Heraklitovo shvatanje stvari ističe kao „najjasnije":

Platon u desetoj knjizi *Države* spominje Era, sina Armenijeva, porijeklom Pamfilijca, koji je Zoroaster. Sam je Zoroaster napisao: "Ovo je napisao Zoroaster, sin Arminijev, porijeklom Pamfilijac, nakon što je poginuo u ratu. Kad je stigao u Had, doznao je to od bogova." -- O tom Zoroastru kaže Platon da je ležao dvanaest dana na lomači, a tada je opet oživjeo; možda time ukazuje na uskrsnuće, a možda i na drugu nauku, da put duša k uzdignuću prolazi kroz dvanaest znakova Zodijaka. On sam kaže da je put u svijet nastanka jednak... Neću da pređem ni Empedokla, koji je na prirodnoznanstveni način shvaćao nastanak svih stvari tako da će jedanput doći do prelaza u biće vatre... To mišljenje najjasnije izražava Heraklit iz Efesa, kad jedan svijet smatra vječnim, a drugi prolaznim. On ipak znade, da ovaj svijet sa svojim uređenjem nije drugi nego onaj, u određenoj modalnosti. Jasno pokazuje da poznaje vječnost tog svijeta koji održava vlastito ustrojstvo cjeline svog bića, kad piše: "Svjetski poredak koji obuhvaća sve ove stvari, nije stvorio ni bog ni čovjek, nego je on uvijek bio i bit će vječno živa vatra, koja se prema stalnom mjerilu nekad pali, a nekad gasi" (V. 14, 103-104).

Tako se ovdje osnovni stavovi metafizike svjetlosti vezuju preko Zarathuštre za božansko, natprirodno porijeklo, Ako iz ove arhajske stilizacije našeg navoda želimo izljuštiti bitne podatke, onda, idući od kraja prema početku, nalazimo: 1.

stav o prirodi elemenata, 2. stav o cikličkom nastanku i nestanku svjetova na osnovu kozmičke zakonitosti i 3. stav o modalnosti stanja i putu pročišćenja.

Ad 1. -- Za Klementa je jasno da Heraklitova „živa vatra“ nije isto što i fizički, pojavni element „vatra“. Ova posljednja je samo „osjetna slika svete svjetlosti, koja prolazi kroz zemlju, pa se iz nje opet vraća u nebo“ (I. 24, 164) u skladu sa mjerom zakona o nastanku i nestanku svjetova. -- I za Heraklita je „nadosjetna svjetlost“ za razliku od „vidljivoga“ Sunce „koje nikada ne zalazi“ (Fr. 16), a „periodska vatra“, koja je povod nastanku i nestanku fizičkih elemenata i svjetova, „vječni je bog“ (Fr. 21), dok je „duša iskra astralne supstancije“ (Fr. 25).

U indijskoj filozofiji, kako smo spomenuli, nauka o četiri, odnosno pet elemenata (peti je „eter“ *âkaśa*) javlja se vrlo rano, no zbog različite strukture tog „atomizma“, na pr. u *vaiśeśika* školi, osobine se tih elemenata kao njihovi pojavni oblici vezuju prvobitno za svojstva osjetnih organa izrazitije nego za strukturu materije. Zbog toga je razlikovanje „čistih“ elemenata od njihovih „grubih“ ili materijalnih formi tu jače izraženo nego kod Helena, a nauka o elementima brže i neposrednije prelazi u učenje o kategorijama.

Ad 2. -- Učenje o svjetskom požaru, spomenuto u vezi s opisom zagrobnog života koji daje Er u Platonovoj *Državi*, poznato je općenito kao najizrazitije iransko učenje koje je prodrlo u svijet helenskih kozmoloških predodžbi. -- Učenja o periodskom nastajanju i nestajanju svjetova „prema stalnoj mjeri“ i „neizbježnoj nuždi“, koju Heraklit naziva *logosom* (Fr. 19, 21), poznato je kod Indijaca još iz vremena najstarijih vedskih himni, vodi porijeklo iz vremena indoiranske prazajednice. Ta se svemirska zakonitost naziva *rita* u „Rig-vedi“ ili *arta* (*aśa*, *urtom*) u „Avesti“.

Ad 3. -- Nauka, da su osjetni elementi pojavni oblici subjektivnih svojstava, već je u najstarijim indijskim sistemima, osobito u *sâmkhyi*, u uskoj vezi s učenjem o modalnim oblicima (*guna*) procesa manifestacije -- evolucije i involucije svjetova, a

proces izgaranja je u krajnjem smislu proces moralnog pročišćenja, kojemu služi svekoliko kozmičko zbivanje. -- Heraklit „govori i o sudu svijeta i da sve stvari na njemu postoje po vatri, razlažući ovako: "Kormilar svemira je blijesak", t. j. on upravlja njime. Pod blijeskom pak razumijeva vječnu vatru. Kaže i to da je ta vatra umom nadarena i da upravlja svim stvarima. On je naziva oskudicom i sitošću. Oskudica je po njemu stvaranje svijeta, a sitost svjetski požar. [56] "Jer sve će, veli on, vatra kad dođe suditi i zahvatiti" (Fr. 63-66). -- Prema Klementu i Heraklit „poznaje vatreno pročišćenje onih koji su zlo živjeli" ^ . (V. 1, 9).

Heraklitovu izreku o blijesku kao „kormilaru svemira" možemo uporediti sa obilježjima „uviđanja *brahmana*" u „Kena-upanišadi": „Ovo je obilježje toga u odnosu prema bogovima: „Kao u bljesku kad nam sine, ili u tren oka", a u odnosu na nas same: ono što se poput misli kreće... Tko tu upanišadu ovako spozna..., taj u beskajnom, nenadmašivom svemiru nalazi uporište..." -- Toj spoznaji najbliži je Indra, bog vatre, jer je on „prvi uvidio da je to *brahman*". -- Ako ovu analogiju analiziramo sa stanovišta vječnog i sveobuhvatnog principa *brahman*, koji je osnov duhovnog identiteta bivstva bića, onda nalazimo i kod Heraklita: (a) da je „logos vječan" (Fr. 1); (b) da „svijet nije stvoren po vremenu, nego po mišljenju" (Aetije II 4, 3); (c) panteističke stavove: „Ako poslušate ne mene nego *logos*, mudro je priznavati, da je sve jedno" (Fr. 50) -- „Jer je samo jedno mudro: priznavati duh, koji upravi sve kroz sve" (Fr. 41),

Kao što „silazni put u svijet koji nastaje" polazi od pretvaranja vatreneog praelementa u ostale (Heraklit: „sve je razmjena za vatru i vatra za sve, kao roba za zlato i zlato za robu" (Fr. 90)), tako i „put duša k uzdignuću" vodi kroz vatreno pročišćenje. Potpuno analognu teoriju nalazimo u Indiji kod *đaina*, čije je učenje u to doba, u naponu svog razvitka, rasprostranjeno zajedno s buddhističkim do u Persijsko carstvo. Duša (*jiva*) tu je shvaćena kao monada, čiji je čisti bitak „oblijepljen ljušturama" (*kosa*) karmičke materije (*kârmana-šarira*). Oslobađajući se te naslage, koja je svojim mutnim bojama (*lešya*) zasljepljuje i priječi joj doticaj sa čistom bezobličnom svjetlošću, duševna monada uzlazi nuždom mehaničkog

kretanja do stanja potpunog pročišćenja, koje se i ovdje naziva *nirvâna*. Za razliku od buddhističke koncepcije, u đainizmu čisti bitak, identičan sa čistom sviješću, zadržava svoju atomsku strukturu monade.

Shvaćanje o udjelu vatre, „ne kao tvari koja nadživljuje sve svoje preobrazbe, nego kao samog preobražajnog podsticaja" pri pretvaranju stvari jednih u druge, moglo je i po mišljenju Vindelbanda ući u Heraklitovo učenje "iz mitskih predodžbi starog Istoka, koje su tada zbog doticaja s Persijcima postale Jonjanima osobito bliske"). [57] „U to su doba maloazijski Grci već pola stoljeća pod Persijcima, a taj ih jaram ne pritišće previše". [58]

Klementova ocjena važnosti Heraklitove filosofije u vezi je s povoljnim stavom prema Pitagori. Pitagorina filosofija uz „barbarsko porijeklo" svodi se u prvom redu na orfičke utjecaje, dok je „teolog Orfej" iskoristio učenje Mojsija i proroka za svoju simboličku poeziju (V. 12, 78).

Na Pitagorinu filosofiju utjecali su, osim „mističke filosofije Egipćana", Kaldejci i Magijci, a osobito „persijski Magijac Zoroaster. Uz to je poznavao nauku Galateaca i brahmana" (I, 15, 66). Klement se u bibliografskim podacima poziva na *Trigrame* Ijona iz Hija, prema kojemu je Pitagora pisao i orfičke himne, a isto tako i neki njegovi sljedbenici.

Heraklitovo učenje Klement stavlja između Pitagorina i Platonova, osobito na mjestima gdje govori o problemu smrti, sna i iluzornosti života: „Zar i Heraklit ne naziva rođenje smrću? Slično Pitagori i Sokratu u *Gorgiji* kaže: 'Smrt je sve što vidimo bdijući, a san je sve što vidimo mirujućii'" (III. 3, 21).

„Za Platona je poznato kako je uvijek hvalio barbare, svijestan toga da je on sam kao i Pitagora najbrojnije i najplemenitije stavove svoje nauke naučio od barbara" (I. 15, 68). Srodnost Pitagore, Heraklita i Platona uz to je zajedničkog orfičkog porijekla: „Neću da govorim o Heraklitu iz Efesa, koji je najviše toga preuzeo od Orfeja. Od Pitagore je i Platon preuzeo nauku o besmrtnosti

duše..." (VI. 2, 27)

Na istom mjestu Klement i Empedoklovu nauku o elementima svodi na pitagorovsku.

Prostorne granice ne dopuštaju nam da ovdje zalazimo dalje u analizu Klementovih shvaćanja o učenju drugih helenskih filozofa, ni da u tom pogledu izvodimo općenitije zaključke. Među najljepše pojedinačne portrete helenskih mudraca spada ovdje Solonov. Aristotela Klement samo spominje kao fizičara u nizu filozofa i učenjaka na nekoliko mjesta, a jedino što o njemu ističe jest njegova zavisnost od Platona, koji za Klementa ostaje na prvom mjestu među helenskim filozofima.

Isto nam je tako nemoguće dati ovdje zaokružen prikaz Klementova odnosa prema orfičkom učenju, koje smatra izvorom helenske filozofije. Osobito u V. i VI. knjizi *Ćilima*, gdje polazi od pitagorovsko-orfičkih temelja, Klement zalazi u komparativne analize helenskih pjesnika, među kojima u toku izlaganja sve više dominira Euripid. I zbog sadržaja i zbog načina primjene komparativne književne metode zasluživali bi ovi dijelovi da im se posveti posebna pažnja.

Lik gnostičara u Klementovu djelu (osobito u VI. i VII. knjizi) privlači u novijim obradama sve više pažnje, kako smo već u uvodu spomenuli.

Svrha je ove studije bila da ukaže na osnovne perspektive Klementova stava prema helenskoj filozofiji sa komparativno-filozofskog gledišta, a osobito s obzirom na ocjenu istočnih utjecaja, koji se tu očituju pored jevrejskih i helenskih tradicija u aleksandrijskoj kulturi.

SUMMARY

Č. Veljačić: Motives of Comparative Philosophy in the „Stromateis" of Clemens Alexandrinus

The scope of this essay is to present the eclectic motives in the work of Clemens Alexandrinus from the standpoint of his comparative method, applied in deducing a

critically elaborated central conception of Christian philosophy and Gnosticism. Comparative criteria make up the essential difference between his eclecticism and the syncretistic views whose typical representative at that time was Diogenes Laertius. The comparative philosophy of Clemens aims at a relativization of traditional Hellenic values in comparison with „barbarian“, oriental source" of wisdom. Gnostic influences on Christianity had become prejudicial to the absolute authority of the Old Testament on which Philon's comparative interpretation of philosophy was based, while myths and allegories wrapping up the full gnostic meaning of knowledge grew to cosmopolitan proportions. The Chaldean origin of Moses and the intimate link of Jewish prophets with the Iranian culture since their Babylonian captivity are stressed by Clement in several connections.

A balance among shares from oriental, Hellenic and Jewish sources could be reached only by a relativization of all those elements, and its success depended almost exclusively from formal advantages in the choice of a *tertium comparationis*. The comparative criterion of Clemens can be considered in its historical determination as effect of his apologetic aim to stress and maintain the purity and superiority of the original Christian teaching, reduced at that time through gnostic straining to its utmost material simplicity and to its first historical ebb. Under such circumstances his recourse to comparative philosophy was at the same time the first step made from a Christian position toward rehabilitation of the classical Greek philosophy.

Modern studies on Clemens written prevalently by protestant scholars, interested in his gnostic elements and rich documentation on the early, pre-Roman Christianity, have hardly paid due attention to the philosophical value of his comparative proceeding. Their most important result was to stress essential differences between Clemens and the typical antignostic sources of the time (Eirenaeos, Hippolytos, Tertullianus).

Our interest in Clemens' comparative philosophy is centered on two motives: (1)

the picture of Greek philosophy obtained by his method in his time; (2) the information about oriental influences on the development of both Greek and Jewish ideas and ideologies; the stress laid on the advantages of such oriental sources, and the volume of knowledge about eastern civilizations in general.

Considering the Iranian influences as the deepest and the most authentic, the author tries to comprize them under their larger Indo-Iranian aspect. Ideal doxographic analogies (*gnosis -- prajna*) are distinguished from comparative elements of probable chronological influences (through Orphism and Stoicism), but these two methodological criteria are not considered as irreconcilable alternatives for comparative philosophy as they were often understood since Zeller and Deussen.

Beleške

[1] 981 b - 987 a. [[Natrag](#)]

[2] Usp. E. Zeller, *Die Philosophie der Griechen* (citirano ovdje prema 7. izd. W. Nestlea, Leipzig 1923), I. dio, 1. polovina, str. 21-25 i d. [[Natrag](#)]

[3] W. Jaeger, *Griechen und Juden*, 1938. (članak naveden ovdje prema S. Radhakrishnanu, *Eastern Religiom and Westem Thought*, bilj. 96). [[Natrag](#)]

[4] 1089 b -- 1091 b. [[Natrag](#)]

[5] S. Petrement, *Essai sur le dualisme chez Platon, les gnostiques et les manicheens*, Paris 1947., str. 25. [[Natrag](#)]

[6] *Život i nazori slavnih filozofa*, Prooemium, 1-6. [[Natrag](#)]

[7] Osim u prikazu Pyrrhona, Diogen Laert. spominje doticaj s Indijom i kad govori

o Demokritovim putovanjima. Učenje o atomima slično Demokritovu nalazimo u isto vrijeme u Indiji razvijeno u školi *vaišešika*, gdje se uz četiri elementa -- vatru, vodu, zrak i zemlju -- nalazi već i eter (*akaša*), koji u helensku nauku, uvodi tek Aritotel. Od novijih radova o vaišešika atomizmu usp. osobito E. Frauwallner, *Geschichte der indischen Philosophie*, knj. II., Salzburg 1956. [Natrag]

[8] Titus Flavius Clemens Alexandrinus, aleksandrijski Helen, umro 217. g. n. e. Od triju sačuvanih djela -- *Proptreptikos*, *Paidagogos* i *Stromateis* -- najvažnije je i najobimnije ovo posljednje, *Ćilimi*. Moderna izdanja *Ćilima* osnivaju se na rukopisu iz 11. st. sačuvanom u Firenci (Laurentianus V. 3). Prvo je štampano izdanje priredio u Firenci Petrus Victorius (Vettori) 1550. Standardno izdanje, po kojem se Klement i ovdje citira, priredio je Otto Stahlin, 1905-1909, sa dopunom 1934. („Berliner Sammlung der griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte“). Up. uz citate i njemački prijevod Franz Overbecka, objavljen u Baselu 1936. [Natrag]

[9] Irenej, rođen oko 140. u Maloj Aziji, djelo *Adversus Haereses* u 5 knj., sačuvano samo u latinskoj versiji. -- Tertulijan se je rodio približno u isto vrijeme. Od antignostičkih spisa glavni mu je *De Praescriptione haereticorum* -- Rimljanin Hipolit, krajem drugog i početkom trećeg stoljeća, poznat je po djelu *Philosophumena*. [Natrag]

[10] A. Harnack, *Lehrbuch der Dogmengeschichte* (5. izd.) I. knj., str. 281. [Natrag]

[11] S. Pétrement, o. c. 292 i 299. [Natrag]

[12] E. Zeller, o. c. III. Dio, 2. polovica, str. 83. [Natrag]

[13] Usp. Petrement, o. c. 129. [Natrag]

[14] C. W. King, *The Gnostics and Their Remains, Ancient and Medieval* (1886):

„Da su klice gnostika zapravo indijskog porijekla i da ih je tako daleko na Zapad donio buddhistički pokret, koji je prethodno preplavio cijeli Istok od Tibeta do Cejlona, to je velika istina koju je, iako nedovoljno jasno, nazreo Matter u svojoj *Histoire Critiaue du Gnosticisme*“ (str. XIV). -- Do istih zaključaka dolazi na osnovu doksografske analize Kennedy u studiji objavljenoj 1902. u "Journal of Royal Asiatic Society". -- Radhakrishnan u gore spomenutom djelu zastupa gledište da je „gnosticism bio svijesni pokušaj stapanja helenskih (platonskih) i indijskih elemenata". [Natrag]

[15] Petrement, o. c. 144. [Natrag]

[16] Usp. Petrement, o. c. 293. -- Takav stav zastupa već Bousset (v. bilj. 19). [Natrag]

[17] Usp. Petrement, o. c. 137: „Izgleda da se u isto doba u Indiji... razvija ideja spasa po spoznaji, i to po spoznaji koju donose božanski spasitelji, istovremeno u mahayana buddhizmu i u brahmanizmu *Bhagavad-gite*. -- Na istom mjestu se spominju i drugi autori koji su ukazali na indijske paralele gnoze na prelazu iz stare u novu eru, a i prema ranijim indijskim izvorima. [Natrag]

[18] Za komparativnofilosofske studije, osobito u pogledu indijske filosofije, još je uvijek od osnovne vrijednosti disertacija poznatog francuskog indologa i ranijeg učenika Levy-Bruhla, P. Masson-Oursela: *La philosophie comparee* (Presses universitaires de France, 1923.). [Natrag]

[19] Od važnije bibliografije spominjemo: (a) od starijih engleskih autora, koji su zanimljivi po isticanju srodnosti s indijskom problematikom -- D. Mansel, *The Gnostic Heresies of the First and Second Centuries* (1875); Bigg, *The Christian Platonists of Alexandria* (1886), C. W. King (v. bilj. 14); Inge, *Christian Mysticism* (1899); Kennedy, *St. Paul and the Mystery Religions* (1913) -- (b) od francuskih autora: E. de Faye, *Introduction d l'etude du gnosticisme du 2e et Se siecles* (Paris

1903) i *Gnostiques et gnosticisme* (Paris 1925., 2. izd.); S. Pétrement, o. c. (v. bilj. 5), sadrži noviju bibliografiju -- (c) njemački autori -- Bousset, *Hauptprobleme der Gnosis* (Gottingen 1908); Leisegang, *Die Gnosis* (Leipzig 1924); H. Jonas, *Gnosis und spätantiker Geist* (Gottingen 1934) -- (d) italijanska bibliografija -- E. Buonaiuti, *Gnosi Cristiana* (Roma 1946) i njegova ranija djela. [Natrag]

[20] Važnija bibliografija o Klementu: Th. Zahn, *Forschungen zur Geschichte des neutestamentlichen Kanons und der altchristlichen Literatur* III. knj. (*Supplementum Clementinum*), Erlangen 1884. -- E. de Faye, *Clement d' Alexandrie, Etude sur les rapports du christianisme et de la philosophie grecaue au 2e siecle*, Paris 1898. -- R. B. Tollinton, *Clement of Alexandria, a Study in Christian Liberalism* I.-- II., London 1914.-- J. Patrick, *Clement of Alexandria* (Croall Lectures), London 1914. -- C. A. Bernoulli, uvodne studije uz prijevod Ćilima Franz Overbecka *Die Teppiche*, Basel 1936. -- J. Munck, *Untersuchungen über Clemens von Alexandrien*, Stuttgart 1933. [Natrag]

[21] Bernoulli, o. c. 71. [Natrag]

[22] Id. 152. [Natrag]

[23] Munck, o. c. 7. [Natrag]

[24] Bernoulli, o. c. 75. [Natrag]

[25] Id. 46. [Natrag]

[26] Id. 70, 77. [Natrag]

[27] Philon, *Vita Mosis*, 137 M. (Usp. P. Deussen, *Allgemeine Geschkhte der Phil.*, II. Bd., 1. Abt. *Die Phil. der Griechen*), 3, izd., Leipzig 1921., str. 468. i d. [Natrag]

[28] *De mundi opificio*, 2 M. [Natrag]

[29] Usp. E. Zeller, o. c. III. dio, 2. polovica, str. 429. -- Filon se na više mjesta poziva na iranske Magijce i indijske gimnosofiste, kao na pr. u svojim izvodima o idealu mudracu. (V. pobliže o tome kod Zellera, id. 390.). [Natrag]

[30] V. o tome Th. Gomperz, *Griechische Denker*, II. (4. izd. Berlin 1925.) str 114. i d. [Natrag]

[310] Zeller, III, 2, str. 409. [Natrag]

[32] Id. 459. [Natrag]

[33] Id. 470. [Natrag]

[34] Za problematiku tih utjecaja usp. Pétrement, o. c. 326. i R. Reitzenstein -- H. H. Schaefer, *Studien zum antiken Synkretismus*, Warburg 1926. [Natrag]

[35] Usp. O. G. v. Wesendonk, *Das Weltbild der Iranier*, München 1933., st. 172-182. [Natrag]

[36] A. Meillet, *Trois conférences sur les Gatha* (u *Annales du Musée Guimet*), Paris 1925., str. 53. -- Petrement, o. c. 317. [Natrag]

[37] Indija je u Klementovo doba poznata helenskom svijetu po ustaljenim uzajamnim vezama, o kojima imamo mnoga svjedočanstva. Glavni je književni izvor znanja u to doba još uvijek Megasthenovo djelo *Indika* (oko 300. pr. n. e.), koje nam je sačuvano samo po brojnim fragmentima, a njime se koristi i Klement (I. 15, 72), koji se na više mjesta izražava povoljno o indijskim gimnosofistima, brahmaninai buddhistima, a citira ih i prema Aleksandru Polihistoru (III. 7,60), prema (stoiku) Zenonu (II. 20, 125) i prema raznim drugim izvorima iz vremena Aleksandra Velikog (vidi osobito VI. 4, 38). [Natrag]

[38] Prema Gomperzu, o. c, I. 178. [Natrag]

[39] Prema Zelleru, o. c, L, 1, str. 66. [Natrag]

[40] Eter je element sluha i u najstarijoj indijskoj nauci o elementima, a i u religiji, gdje se smatra nosiocem vječno prisutne i nestvorene riječi Veda, slično Logosu i "riječi koja je postala tijelom". [Natrag]

[41] Oganj, Zeusov element je božanstvo Agni kod Indijaca, a Indra je personificirani Gromovnik. Varuna se u ranom vedskom razdoblju redovno smatra najstarijim božanstvom. On je Uranos. -- Karakteristično je za razliku ovih dvaju citata s panteističkom tendencijom, da su indijska božanstva manje personificirana od helenskih i da su uvijek shvaćena kao jedinstvo sa mnoštvom likova (henoterizam). [Natrag]

[42] *Yasna*, 29. 1. [Natrag]

[43] *Chandogya-upanišad*, V. 3, 1-5. [Natrag]

[44] V. o tome moju *Filosofiju istočnih naroda*, I. knj., str. 202 i 109 (bilj. 52).
[Natrag]

[45] Klementovo ranije djelo *Paidagogos* bilo je toliko „prožeto stoicizmom“ da su neki noviji istraživači posumnjali u njegovu autentičnost (usp. J. Munck, o. c. 31). -- Rivalstva ove vrste među srodnim školama tipična su za ovo doba, kad su strani utjecaji na preživjele sisteme evropske filosofije najjači. Kod Lukijana, Filostrata i Heliodora nailazimo na karakteristične primjere, gdje neopitagorovci i neoplatonovci prigovore ove vrste protiv kinika potkrepljuju tvrdnjom da su kinicima uzor etiopski gimnosofisti, koji su tek degenerirani predstavnici prave mudrosti, indijskih gimnosofista, koje suprotne škole uzimaju sebi za uzor. [Natrag]

[46] Usp. Zeller, o. c, III. 2, str. 551 i d. [Natrag]

[47] O astrološkom fatalizmu, koji se širi kroz iransku magiju, te o misterijskim kultovima mesijanskih religija (kult iranskog boga Mithre), kakvi se u isto doba počinju osjećati i u Indiji, vidi osobito: F. Cumont, *Die orientalischen Religionen im Romischen Heidentum* (Leipzig-Berlin 1931., 3. izd.) i J. Bidez -- F. Cumont *Les Mages Hellenises* (Paris 1938.), kao i ostala djela ovih autora koja su danas temeljna za studij helenističke kulture. [Natrag]

[48] Usp. u tom pogledu *Milindapanha*, II, 1 -- djelo buddhističke književnosti karakteristično kao književni spomenik indijskog duhovnog doticaja s Helenima uskoro nakon Aleksandra Velikog (prijevod u mojoj *Filosofiji istočnih naroda*, I. knj., str. 270-272). [Natrag]

[49] Ovom je problemu posvetio posebnu pažnju M. Horten, *Indische Stromungen in der islamischen Mystik*", Heidelberg 1928. (Usp. "Fil. ist. nar.", II., str. 103 i d.). [Natrag]

[50] *Dhammapada*, 283. [Natrag]

[51] *Dhammapada*, 160. [Natrag]

[52] *Dhammapada*, 21. [Natrag]

[53] E. Zeller, o. c., III. 1., str. 255, 261, 258. [Natrag]

[54] *Dhammapada*, 72, 75, 63. [Natrag]

[55] I. 24, 163. -- Ideal je gnostičkog usavršavanja „postati uspravna svjetlost sama za sebe, potpuno nepromjenjiva u svakom pogledu" (VII. 10, 37). [Natrag]

[56] Ovaj nas stav Heraklitov podsjeća na interpretaciju koju Onesikrit, pratilac Aleksandrov, daje o svom prvom susretu s indijskim mudracem Kalanom, koji mu je rekao: „Jedino su zbog preobilja i raskoši ljudi zapali u neobuzdanost, a Zeus je,

zgražajući se nad tim stanjem, sve uništio i usmjerio život na napor" -- dok je ranije na svijetu bilo brašno mjesto prašine i tekli su potoci meda i mlijeka. -- Kasnije su umjerenost i druge vrline dovele svijet opet do obilja, ali se ponovno približava vrijeme prezasićenosti i objesti, pa prijete opasnost ponovnog uništenja svega što postoji. (Prema Strabonu, XV, 715). [Natrag]

[57] *Lehrbuch der Geschichte der Phil.*, 14. izd., Tübingen 1948., str. 31. [Natrag]

[58] Th. Gomperz, *Griechische Denker*, I. knj., 4. izd. J Berlin-Leipzig 1922., str. 52. [Natrag]

Rev. 1/11/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/cilimi.html

Kina pod bremenom svoje hiljadugodišnje kulture

Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

I

Kako se današnja Kina odnosi prema baštini koju su joj zaveštale tri hiljade godina njene kulturne tradicije? Na to pitanje mogu ovdje pokušati da dadem tek fragmentaran odgovor s nekoliko gledišta pretežno filozofskog interesa.

Baština kineske misli čuvena je prvo po svom socijalno-političkom sadržaju, a drugo po čvrstoći statičkog podzidavanja u kojem se velikim dijelom iscrpljuje pokretna snaga njena razvoja, osobito duž smjernice od Konfucija do moderne historijske škole u 18. i 19. vijeku kad se u kritičkom provjeravanju izvora i u težnji za povratkom na prvobitna stanovišta Konfucijeve misli traže i još uvijek nalaze mogućnosti društvene reforme. Taj je posljednji pokušaj povratka trebao u isti mah da bude i oslobađanje od taloga birokratizacije, koji se je preko dvije hiljade godina širio po programima državnih ispita za činovničku karijeru *yu*, a i redukcija sadržaja klasične nauke na principijelni minimum. U tom je smislu Tai Tung Yüan u 18. vijeku počeo razrađivati metodološke pretpostavke za kritiku tekstova, primjenjujući svoju metodu osobito na čišćenje klasičnog konfucijanizma od

primjesa buddhizma koje su se uvriježile u doba dinastije Sung u skolastičkom sistemu Ču Hia (12. vijek). Nastavljajući putem pozitivističke kritike Tseng Kuo Fan je polovinom 19. vijeka uspio da skrši otpor tradicionalnih birokrata škole *yu* protiv mandžurske dinastije. Tako je nakon 300 godina borbe konačno postignuto izmirenje politike »nove«, sjevernjačke »barbarske« dinastije s nesavladivim duhovnim snagama mudraca *yu* u zajedničkom interesu ponovnog neodloživog podzidavanja kulturne autonomije Kine pred opasnošću zapadne najezde. Najzad, početkom 20. vijeka Kang Yu We svojom reformom u istom duhu podupire s jedne strane proglašenje konfucijanizma za državnu vjeru, a s druge pokušava da Konfucijevu utopiju »zlatnog doba« Kine iz vremena legendarnih prvih vladara, osnivača dinastija Hia i Šang, oko 2000 g. pr. n. e., ostvari u smislu svojevrsnog »komunizma«. Taj posljednji pokušaj spašavanja tradicionalne forme (*li*), koja je oduvijek bila osnov konfucijevske državničke mudrosti, pregazila je brutalno materijalna sila građanske revolucije 1911. godine.

Nemoguće je iz današnje perspektive zaobići pitanje: Koliko je moglo biti doista naprednih, a koliko nacionalno oportunih ideja u historijskoj misiji konfucijanizma, koji je i nakon 2500 godina ostao živo žarište raspirenih borbi za raščišćavanje i diobu blaga kineske kulturne tradicije? Pa ipak, i na njega se mogu osvrnuti samo kao na važnu pretpostavku drugog pitanja koje je ovdje u središtu pažnje: Kako se *danas* u Kini pokušavaju razjasniti vrednosni sadržaji spomenutih shvaćanja o društvu i državi?

Jedan savremeni kineski filozof i diplomat, Lo Chia Luen, zaključuje 1952. godine, svoj pokušaj prikaza »Općih obeležja kineske misli« [1] napisan za orijentaciju čitalaca u inozemstvu, slijedećom teorijom koja nam može neposredno poslužiti kao odgovor na gornju konstataciju da se pokretna snaga te misli velikim dijelom iscrpljuje u statičkom podzidavanju konfucijevske tradicije: »Ništa staro ne može zadržati svoj stari oblik ili sadržaj samo zato jer je staro, a ništa novo ne može nastati ni održati se samo zato što je potpuno odbacilo prošlost, jer je ta prošlost uraštena i živa u prirodi onih koji su je naslijedili. To je dio *velike evolucione sheme*

Čiji je smisao jedino u mijeni u koju se nikada ne uključuje napredak. Napredak pretpostavlja svrhu, ideal postavljen prije ili ispred nas. U tom su gigantskom procesu stvaranja nove kulture široki vidici i visoki ideali svih ljudi dobre misli u cijelom svijetu pretpostavka izvršenja zajedničke plemenite misije ubrzanja kulturnog napretka prema usavršenju čovječanstva zajedničkim naporom intelektualne saradnje.«

Pored ideje univerzalne filozofije otvorenog horizonta, koju i mi zastupamo, nalazimo ovdje i jednu osebujnu teoriju kulturne evolucije, koja ostaje nacionalno statička, potisnuta u drugi plan, ali nezanimljana. Ne mogu ovdje zalaziti u pitanje koliko je ova teorija izraz zvaničnog stava, u kojoj mjeri ona i danas može da važi kao kriterij sporazumijevanja i međunarodne kulturne saradnje s Kinom. Ni o tome nemam dovoljno podataka. Možda se je u međuvremenu i srušio koji stari most koji nije bio na vrijeme podzidan za bujice novih poplava. Poznato mi je, međutim, iz istog razdoblja da su se ocjene kulturne baštine u Kini, polazeći od pretpostavki koje ne protuslove ovoj »shemi«, a to znači od pretpostavki koje nisu u suštini negatorske ni zatvorene, orijentirale prema raznim novijim i starijim kineskim autoritetima na tradicionalniji ili manje tradicionalan način. Te ocjene polaze nekad od pretpostavke da treba najpre izvršiti revalutaciju dviju osnovnih klasičnih struja kineske filozofije, konfucijanizma i taoizma, u njihovim historijskim temeljima, a nekad od pretpostavki ranije zanemarivanih »trećih snaga« koje su se u svim bitnim razdobljima kritički suprotstavljale sankcioniranoj mudrosti, bilo da su ostajale izvan njenih klasičnih okvira, na pr. Mo-ti u odnosu prema Kung-tu-tseu (Konfuciju) i Lao-tseu, ili da su se javljale unutar klasičnih škola kao imanentna kritika, ukazujući na apsurdnost krajnjih konsekvencija nauke vlastitih učitelja, na pr. Yang Ču u taoizmu ili Hsün Tse u Konfucijevoj školi. Na te ću se pojedinosti i varijacije tema, koje izgleda da su još uvijek aktualne, osvrnuti u nastavku. Prethodno je potrebno ukazati na neke šire orijentacione kriterije.

Prvo moramo biti na čistu s time da kulturna baština Kine sadrži u sebi vrijednosti koje se ne daju zanijekati ni prezreti ni na istoku ni na zapadu. Ako se. traži

njihova integracija u univerzalnu kulturu za kojom danas svi težimo, potrebno je da shvatimo najprije ono što u kineskoj kulturi nije interna nacionalna egzotika koja po želji samih Kineza ili po našoj miloj volji može da ostane u zasjenku drugog plana pozadinskih varijacija koje nisu istinska evolucija. Kad budemo pisali univerzalnu historiju razvoja ljudske misli, na kojim ćemo vremenskim tačkama morati da predvidimo bitni udio Kine? Možda se ni u jednom ni u drugom slučaju naša konačna ocjena, bitnog i nebitnog u kineskoj kulturi neće moći da podudara s internom kineskom ocjenom onoga Sto je tamo još doista životno. S univerzalnog stanovišta biće osobito važne na pr. konstatacije o nekim ranim dostignućima kineske misli po kojima je ona *u historijskoj perspektivi* dosegla ili pretekla u određeno vrijeme i za određeno vrijeme domet nekog drugog toka kulturnog razvoja, možda indijskog ili helenskog. Ukratko, mi najprije treba da shvatimo po čemu možemo da se mjerimo s dometima kineske stvaralačke misli i kako. Svijest o tome također je samo jedna pretpostavka koja određuje smisao raspravljanja o temi ovog članka. I to je područje spornih i rado prešućivanih činjenica na koje je potrebno ukazati primjera radi.

Svako vrijeme i svaka ideologija nuždom prirodnog zbivanja baca vlastitu sjenu na neke činjenice u svom vidokrugu, koje se ispoljavaju u pravom osvjetljenju tek onda kad ta sjena dotraje. U pojavama kineske filozofije, koje me ovdje prvenstveno zanimaju, moj interes nije usmjeren na to da legitimira živa i pokretna tijela i autoritet s kojim ona bacaju svoju sjenu na određene dijelove tla gdje su postavljena. Zanima me, nasuprot, osvjetljavanje područja koja su prije sadašnjeg razmještaja na pozornici bila zaklonjena sjenom ranijih autoriteta. Zanima me također koji su izvori sjene ostali i dalje na svom ranijem mjestu. Iako su podaci o tom novom rasporedu lica vrlo oskudni, a osim toga su stari već desetak godina te spadaju u tipičnu prvu i prelaznu fazu orijentacije koja je danas sigurno već u koječemu izmijenjena, ipak ni ti prvi letimični uvidi nisu bili uzaludni ni jalovi.

Potrebno je shvatiti najprije da pred nama ne stoji nikakav široko otvoren

marksistički pristup ovoj problematici. S ozbiljnijim pokušajima te vrste kod kineskih univerzitetskih profesora, a ni kod kulturnih ambasadora, vjerojatno još neko vrijeme ne možemo računati. Koliko su složeni subjektivni i objektivni faktori koji to uslovljavaju mogu da shvatim iz jednog analognog pokušaja, jedinog koji mi je poznat na području marksističke interpretacije istočne misli uopće, i to na području indologije. To je historija indijske filozofije koju je napisao istočnonjemački indolog W. Ruben po neposrednim direktivama Judina i Ždanova kako i sam na više mjesta u svojoj knjizi vidno ističe! [2] — Mnogo ranije, još prije drugog svjetskog rata, shvatio je amerikanizirani Kinez Lin Yutang dalekosežne domete kineske revolucije i na kulturnom području ovako: »Nismo još stigli dotle da se nauke Karla Marxa i Konfucija ne bi mogle spojiti, da se među njima ne bi mogle naći dodirne tačke«. Sam Lin Yutang nije tragao dalje za tim mogućnostima [3].

Uza sve to izgleda da su prvi pokušaji savremenih kineskih intelektualaca da se orijentiraju prema vlastitoj prošlosti pošli ipak od povoljnijih okolnosti. Možda je najčvršća orijentaciona tačka bio »Pokret nove kulture« koji je osnovao 1917. profesor filozofije Hu Shih, dobro poznat i na zapadu po svojim naučnim radovima. — Spomenuto je da postoje pokušaji novog vrednovanja klasičnih ideja, koji nastoje da ostanu najprije u osnovnim strukturnim okvirima taoizma i konfucijanizma, da produže primjenu metode imanentne kritike. Hu Shihjev stav je bitno različit. Zbog svog nekonformizma njegovo će nam djelo najbolje omogućiti uvid u dva problema koji su bitni za ovako letimičan prikaz. Jedan se odnosi na područja koja su u ranijoj perspektivi bila zasjenjena. Drugi ukazuje na mogućnost novog vrednovanja klasičnih shvaćanja isticanjem u prvi plan nekih pojava koje su ranije zauzimala sporednija mjesta.

Prvu ćemo temu ograničiti na opseg pitanja šta kulturna baština Kine *sadrži* u sebi, dok nas druga neposredno postavlja pred pitanje šta taj sadržaj danas *vrijedi*. Za Kineze može biti suštinski važno samo ovo drugo pitanje. Pa ipak ni ono po svojoj kulturnohistorijskoj prirodi vjerojatno nije toliko važno da bismo u dogledno vrijeme mogli očekivati posve izrazite odgovore. I tu ćemo se za sada lakše snaći,

ako pođemo od proizvoda namijenjenih izvozu.

I zbog toga za nas strance prva tema postaje sve važnija. — Uopćena shvaćanja da je Kung-fu-tse (Konfucije) političar koji zanemaruje spekulativne probleme, a Lao-tse obrnuto, metafizičar koji nema smisla za racionalni pristup problemima historijskog zbivanja, napuštena su, osobito u ocjeni Kung-fu tseove misli, nakon ozbiljnih i širih istraživanja u 20. vijeku i u Evropi. Da uvidimo opravdanost izmjene jednostrano ograničenih stanovišta u tom pogledu, dovoljno je da se malo udaljimo od popularne zbirke Kung-fu-tseovih prigodnih izreka, »Lün yü«, i da se osvrnemo na dva filozofska djela koja mu se tradicionalno pripisuju i koja nisu mlađa od vremena njegova unuka, Tse-sse. To su djela »Ta hio« i »Čung yung«. No i sami Kung-fu-tseovi komentari prastarog priručnika za odgonetanje tajni prirode, »Yi-king«, bili bi dovoljni da upotpunimo mišljenje o ovom filozofu, polazeći od prirodne pretpostavke da ljudska misao u istinskom životu, ma kada i gdje se taj život zbio, nikad ne može biti tako štura kao što izgleda u »kritičkim« udžbenicima historicista i pozitivista 19. vijeka kojima je još uvijek opterećena naša nastava.

Odnos Kung-fu-tseove logičke i spekulativne misli prema Lao-tseo-voj i obrnuto, vrijednost Lao-tseove političke misli u odnosu prema Kung-fu-tseovoj, moći ćemo bolje da shvatimo u okviru drugog pitanja o temama koje su danas aktualne. Iako ovaj specifični odnos dviju glavnih škola vjerojatno nije toliko važan iz sadašnje kineske perspektive, za koju je neminovno zadržavanje težišta u nekom od političkih aspekata konfucijevske filozofije, za nas je sa šireg stanovišta karakteristično da je Hu Shih dvadesetih godina ovog vijeka, ističući važnost vrlo ranih početaka formalne logike u Kini, omogućio i prenošenje težišta pažnje u studiranju konfucijevske književnosti na logičku problematiku u spomenutom djelu »Ta hio« i na srodne filozofske probleme formalizma Kung-fu-tseove nauke o »zlatnoj sredini« u djelu »Čung yung«. [4]

Nekritička i zastarjela shvaćanja koja još i danas prevladavaju u širokim slojevima zapadnog svijeta o kulturama azijskih naroda potječu iz dvaju izvora čija je prvobitnost već pala u zaborav. Jedan znatno stariji i znatno bolji izvor sačinjavaju svjedočanstva kršćanskih misionara u kojima od sredovjekovnih početaka pa do jezuitskih vremena često puta nalazimo dubok interes i iskreno udivljenje pred kulturnim dostignućima istoka. Drugi izvor, iz kojeg su potekle mnogo opasnije predrasude, jesu stanovišta kolonijalne politike evropskog imperijalizma, koja dobivaju svoju kulturnohistorijsku formulaciju u doba prosvjetiteljstva.

Romantizam je donekle ublažio njihovu oštricu, iako to nije postigao racionalnom kritikom. Ne treba nas zato čuditi da i u pristupu savremenih kineskih kulturnih historičara, koji utjecaje zapadne tehničke kulture i racionalnih metoda ne mogu da ocijene negativno, nego sa svoje strane u njima traže prvo sredstvo zblizjenja, nailazimo na pozitivne ocjene misionarskih utjecaja u Kini. Kršćanstvo samo po sebi za Kineze dugo vremena nije bilo shvatljivo drukčije nego kao jedna nova buddhistička sekta ili kao pokušaj obnove onih klasičnih ideja po kojima se je Mo-ti u davnim vremenima suprotstavljao svaćanjima Kung-fu tsea i Lao-tsea. Zato je kršćanstvo na prvi pogled ideološki izgledalo potpuno bezopasno. Glavna misionarska ličnost u Kini krajem 16. vijeka, Matteo Ricci, preveo je na kineski Euklidovu geometriju i uveo u kineski intelektualni i dvorski život, s nizom evropskih učenjaka koji su ga slijedili, »novo znanje po kojem se je Kina sinhronizirala s razdobljem Galilea, Newtona i Leibniza u Evropi«. Miješanja u politički život dvora, koja su za tim slijedila, onemogućila su brzo taj neposredni utjecaj. Jezuiti su sramotno napustili Peking. »Pa ipak je naučni duh koji su donijeli ostao i ispoljio se u kasnijem razvoju kineskog filološkog istraživanja, u novoj naučnoj metodi kritičkog proučavanja tekstova, u studijama astronomije, geografije i matematike«. [5]

Kolonijalistička shvaćanja stvorila su u doba prosvjetiteljstva predrasude o rasnoj inferiornosti azijskih naroda, predrasude čije filozofsko opravdanje najbrutalnije ispoljava historicizam Hegelove metafizike. [6] Zato nas također ne treba čuditi da

je zapadni svijet tek 1922. u engleskom prijevodu Hu Shihova djela o »Razvoju logičke metode u staroj Kini« dobio osnovni činjenični odgovor na legendu o nesposobnosti Kineza da svoje misli izraze u dosljednom i dovoljno apstraktnom nizu logičkih formulacija, jer im to sprečava već nepodesnost strukture njihova jezika. Činjenice su na kineskoj strani toliko jednostavne i historijski nesumnjive da ih u ovako kratkom prikazu možemo sažeti u nekoliko odlomaka.

37. knjiga u djelima Mo-tija je najstariji sačuvani spis o logici u kineskoj, a vjerojatno i u svjetskoj književnosti. Mo-ti je živio približno od 500—420 god. pr. n. e., pa je mogao biti mlađi savremenik Kung-fu-tsea, s kojim je živio u istoj pokrajini Lu, a po nekim izvorima je bio i njegov učenik. Po suštinskim razlikama Mo-tijeve socijalne filozofije od Lao-tseove i Kung-fu-tseove, osobito po njegovoj nauci o univerzalnoj primjeni principa ljubavi prema bližnjemu ili sveopće solidarnosti kao najšireg osnova društvene koristi i blagostanja, nazivan je u novije vrijeme kineskim utilitaristom, komunistom, pa i kršćaninom, jer i neka vanjska, slučajna obilježja Mo-tijeve škole podsjećaju Kineze na rani razvoj kršćanstva, na pr. tri »sinoptične« verzije nekih osnovnih djela, organizacija učenika, hijerarhijska struktura izvedena iz apstraktnog »teističkog« principa i sl.

Sva ta praktična primjena Mo-tijeve nauke nije, međutim, toliko bitna za razvoj kineske logike, čiji su historijski korijeni znatno dublji, a čiji su neposredni preteče, a i neposredni nastavljači, u prvom redu kineski »sofisti«. Kao socijalno-historijska pojava kineski su sofisti analogan odraz analoganih društvenih prilika kao u Heladi. Po suštini svoje nauke kineski sofizam odgovara prije svega shvaćanjima Eleaćana Zenona i njegovim dokazima o neadekvatnosti osjetnog iskustva i mišljenja. Srodnost gledišta ispoljava se gdjekada u skoro identičnim primjerima, na pr. u Hui-tseovoj tvrdnji da »postoji trenutak kad strijela u lijetu niti se kreće niti miruje«, ili da dijelove štapa određene veličine možemo hiljadama godina dijeliti po polovici iz dana u dan, a da nikad ne dođemo do kraja.

Ovom obilježju statičnosti odgovara s druge strane nominalistički stav kineske

logike od njenih početaka. (Na razvoj analognih stavova o »imenu i obliku« nailazimo i u indijskoj logici.) — Logika je *ming-hio* ili nauka o »imenima«. Njen je zadatak *ming-čing*, pravilno određivanje imena. Od tog principa polazi i Kung-fu-tse, podrazumijevajući pod »pravilnim imenima« adekvatne pojmove. Ta je adekvatnost u socijalnoj filozofiji Kung-fu-tsea prvenstveno normativna. Tamo gdje to nije i ne mora da bude, gdje se radi o odnosu stvari i pojmova, javlja se kritika sofista. Tako na pr. Yin Wen-tse prijećuje: »Sve što ima oblik, mora imati i ime; ali sve što ima ime ne mora imati i oblik« (ne mora biti stvarno). Tako dolazi do kategorizacije i logičkog stepenovanja pojmova (*ming*) i ideja (*hsiang*) u odnosu na obilježja (*hsing*) koja se javljaju kao predikati (*ming*) određenog subjekta (*shih*). Razlučivanje subjekta i predikata je jedan od osnovnih principa Mo-tijeve logike.

Ovdje nas, međutim, ne zanimaju toliko implicitni razvojni oblici logičkog mišljenja u Kini koliko prva pojava sistematski razrađenog spisa o ovoj disciplini. Mo-tijeva 37. knjiga ima 9 poglavlja: 1. Šta je logika i čemu služi? — 2. Metode zaključivanja. — 3. Opasnosti indukcije i paralogizma. — 4-9. Semantički i drugi problemi u vezi sa specifičnošću kineskog jezika i njegove terminologije. — U prvom poglavlju se obrazlaže da je svrha logike razlikovanje istine od zablude; spoznaja općih i pojedinačnih obilježja stvari; odnos supstancije i atributa; razlikovanje dobra od zla. — U vezi s drugim poglavljem primijećeno je da kineski zaključak, za razliku od indijskog i helenskog, ima dva člana, te odgovara *enthymemi* u aristotelovskoj logici: »Ako je X čovjek, onda je smrtan«. Osnovna struktura kineske složene rečenice uopće je prvenstveno kondicionalna, zato se i logički zaključak izražava uzročnom ili hipotetskom rečenicom. U modernoj engleskoj logici to potpuno odgovara Hamiltonovu principu: »To think is to condition« (Misliti znači uslovljavati).

Kako je već odavno primijećeno u indijskoj logici, tako i u kineskoj, u još većoj mjeri srodnost s engleskom empirističkom logikom ide često do mogućnosti doslovno istih interpretacija. Tako iz prethodnog stava neposredno slijedi definicija uzročnosti u Mo-tijevoj logici: »Uzrok (*ku*) je ono s pojavom čega nastaje nešto

drugo«. (Usp. Hume, »Inquiry...« VII, 2) — Ili: »Određivanje imena razjašnjava nepoznato pomoću poznatoga«. [7]

Dalje, Mo-tijeva logika razlikuje ovih pet vrsta zaključka: deduktivni (*hsiao*), poredbeni (*pi*), po kongruenciji (*mu*), po analogiji (*yuen*) i induktivni (*tuei*). Ovaj poslednji je najzanimljiviji zbog analogije s principima Millove logike: »Indukcija (*tuei*) se sastoji u tome da opću tvrdnju izričemo na osnovu pretpostavke da su još neprovjereni slučajevi jednaki provjerenima«.

U svojoj povijesti kineske filozofije Hu Shih je iznio još jednu teoriju koja je dala poticaj za revalutaciju klasičnih ocjena historijskog odnosa Lao-tsea i Kung-fu-tsea, a samim time i njihovih nauka. Po toj teoriji, koja se suprotstavlja dotadašnjim kineskim tradicijama, Kung-fu-tse je živio prije Lao-tsea. Time i Kung-fu-tseovo shvaćanje kozmičke zakonitosti tao postaje izvornije od Lao-tseova učenja, koje se upravo po tom obilježju i naziva taoizmom. Taoistička svjedočanstva o neposrednom utjecaju starog Lao-tsea na mladog Kung-fu-tsea postale bi time po malo zlonamjerne legende. Konfucijevska misao kao izraziti je nacionalna dobila bi i hronološku prednost pred spekulacijama o indo-kineskoj religioznoj metafizici koje se od davnine isprepliću oko Lao-tseova učenja, osobito u pogledu srodnosti s buddhizmom.

Ova Hu Shihova teza nije uspjela da svlada kritičke prepreke ni u tradicionalnim kineskim, a ni u znanstvenim krugovima zapadnih kritičara. Izgleda da Hu Shihov pokušaj, da se oslobodi ranije spomenute imanentne metode historijske kritike tekstova i da istakne previđene i zapostavljene vrijednosti, nije primljen bez rezerve ni kod savremenih kineskih teoretičara, možda zbog stanovite nacionalističke opasnosti koja bi tako mogla da se ispolji.

Lo Chia Luen u spomenutom prikazu polazi od pozitivističke teorije socijalne sredine (*milieu*) tako da u promjenama socijalne sredine, koje u prvom redu izazivaju pojave integracije s vanjskim utjecajima, traži osnovne uzroke istinskog

napretka u velikim razdobljima kineske civilizacije. To je nesumnjivo stav razbijanja »kineskog zida«.

U historiji Kine vanjski su uticaji bili rijetke pojave, ali zbog toga tim uočljivije po svojim efektima. Izvor kulturno značajnih utjecaja je najprije Indija, a u kasnijim vremenima Evropa. Indijski su utjecaji vrlo stari i kompleksni, a vezani su uglavnom za širenje buddhizma. Iako prve vijesti o tome sežu u doba dinastije Han, na prelazu iz stare u novu eru, legenda je dosta rano uspjela da poveže, pa i identificira, Lao-tsea s Buddhom. Kina je tradicionalno zemlja gdje su »tri vjere jedna vjera« (taoizam, konfucijanizam i buddhizam). Pa ipak je oduvijek u Kini postojala tendencija čišćenja od buddhizma i njegovih utjecaja, gdjekada i na brutalan i krvav način. Toj su svrsi mogle poslužiti u novije vrijeme i jezuitske metode kritičke redukcije konfucijevskih tekstova. Ne zaoštrava li to, međutim, nacionalistički stav izolacije? Nesumnjivo! Zbog toga teorija socijalnog *milieua* još prije pozitivne ocjene evropskih misionarskih utjecaja odaje priznanje utjecaju buddhizma, čija se nauka s pravom ocjenjuje pretežno kao filozofska, a ne religijska, tako da je utjecaj buddhizma osobito na kasniji konfucijanizam u doba Sung dinastije (11. i 12. vijek) doveo spekulativnu i humanističku misao u Kini do njenog apsolutnog vrhunca. Uz taj je buddhizam gotovo isključivo vezan i presudni utjecaj Kine na Japan.

III

Sve što je dosada izneseno bili su samo preduslovi za razumijevanje činilaca koji omogućuju i bar djelimično suodređuju smjernice nove kineske orijentacije prema vlastitim, vrijednostima. Šta na kraju možemo da kažemo o tome kako se sada ocjenjuju stare vrijednosti koje su oduvijek bile priznavane, i koji se novi, ranije zanemareni motivi javljaju među njima u jasnijem svjetlu?

Pokušajima pozitivnog socijalno-etičkog vrednovanja Lao-tseove i Kung-fu-tseove nauke suprotstavlja se najprije kod Lao-tsea učenje o *wu-we'i* ili o beskorisnosti

djelatnog stava u životu, a kod Kung-fu-tsea etički personalizam koji reformom pojedinca, odnosno vladalačke elite, želi postići čvrst osnov općeg društvenog morala. Od kojih unutarnjih i vanjskih faktora treba tu poći da se nađe mogućnost kritičkog ograničenja metafizičke ekstremnosti ovih sistema?

Profesor pekinškog univerziteta Fung Yu-Lan u jednom pokušaju analize osnovnih stanovišta konfucijanizma i taoizma [8] ističe u vezi s Lao-tseovom školom da pojam »taoizam« u zapadnim prikazima redovno nije dovoljno diferenciran s obzirom na dva »posve različita smisla« termina *tao* (zakovitost) u kineskoj upotrebi. Jedan (*tao čia*) je potpuno filozofski, a drugi (*tao čiao*) spada u religiju. »Taoizam kao filozofija i taoizam kao religija ne samo da se razlikuju, nego su štaviše oprečni. Taoizam kao filozofija zastupa gledište da treba slijediti prirodu, a taoizam kao religija da joj se treba suprotstavljati«. — Lao-tseov spis nosi naslov »Tao-te-king«. Izraz *te* u najširem smislu znači vrlinu. U spomenutoj filozofskoj interpretaciji on specifično treba da označava čovjekovu »prirodnu sposobnost« ili svojstvenost. Moralni ideal sreće postižemo, prema tome, kad naša prirodna sposobnost može da se »potpuno i slobodno razvije«. Tako dolazimo konačno do naturalističkog ideala društvene harmonije. Taj zaokret ne moramo nužno shvatiti u duhu Rousseauova racionalističkog naturalizma. Širu bismo analogiju vjerojatno mogli naći u mističkim inspiracijama koje su do istih ideja o »Rukovođenu samotnoga«, o povjerenju u prirodnu moć razvoja umnih sposobnosti, u neminovost prosvjetljenja, dovele maurske skolastičke filozofe Ibn Badžu (Avempace) i Ibn Tufaila (Abubacer) u 11 vijeku. U svakom slučaju *wu-wei* ovdje više ne znači ljenčarenje, nego dobiva smisao nesprečavanja razvoja prirodnih sposobnosti, povjerenja u prirodne sklonosti. Ovakav smisao Lao-tseova učenja nije lako pravilno i potpuno izvesti dok suštinu taostičke filozofije promatramo samo u rasponu njenih dvaju glavnih klasičnih protagonista, Lao-tsea i Čuang-tsea [9]. Bitno je proširiti taj dijalektički raspon na nauku još jednog taotističkog učitelja, Yang Cua, starijeg blizu sto godina od Čuang-tsea, a isto toliko mlađeg od Lao-tsea, i tako popuniti jednu važnu prazninu u razmaku od 6. do 3. vijeka pr. n. e. Polazeći od zaključaka koje je Yang Ču izveo iz Lao-tseovih postavaka, treba,

dakle, nastojati da shvatimo smisao Čuang-tseove dijalektičke oštrice. Dok je, prema ovoj verziji, Yang Čuov savremenik Meng-tse (Mencije) unio nove metafizičke pretpostavke u nauku Kung-fu-tsea, dotle je Yang Ču iscrpio solipsističke mogućnosti sadržane u Lao-tseovoj nauci dotjeravši ih do apsurdna. Tek eliminacijom Yang Čuove verzije taoizma dolazimo do zdrave filozofske suštine te nauke. Yang Ču je, uostalom, pokazao da postoje i takve okolnosti kad »*escaping*« kao metoda ne djeluje efikasno«. [10] Zar nije sam Lao-tse raspravljao o važnosti strategije defenzivnog rata? Socijalna teorija kineskog zida mogla bi se nazvati taoističkom.

Na analogan način Fung Yu-Lan rješava metodom imanentne analize problem Meng-tseove metafizičke- nadgradnje na Kung-fu-tseovo učenje. Iz Meng-tseove metaetičke teorije o prirodnoj dobroti ljudske duše razvila se je cijela kasnija konfucijevska metafizika sa svojim primjesama buddhističkog idealizma u doba dinastije Sung, a i kasnije (od 10. vijeka dalje). U ovom slučaju ravnotežu uspostavlja treći konfucijevski filozof bez čijeg udjela Meng-tseovo učenje sa svojim posljedicama ostaje jednostrano iskrivljena slika učiteljeve nauke. To je Hsun-tse, koji je svoj sistem razvio neposredno nakon Meng-tsea, u 3. v. pr. n. e. Nasuprot Meng-tseovoj idealističkoj metafizici, on' zastupa »realističko« gledište koje se osniva na negaciji Meng-tseova optimizma. Taj optimizam polazio je, naime od pretpostavke *a priori* da »sve stvari postoje u nama u savršenom obliku. Nema veće sreće nego doseći do te spoznaje kultiviranjem samoga sebe« (Meng-tseova djela, VIIa, 1). Nasuprot tome, Hsun-tseova filozofija kulture, čija vulgarna interpretacija ostaje na tome da je čovjek po prirodi zao, polazi od pozitivne teže da je »sve što je dobro i vrijedno proizvod ljudskog napora«. Čovjekova vrijednost u svijetu sadržana je u njegovu djelu. Bez onoga što se tako postigne »priroda sama po sebi ne bi mogla postati lijepa«, kaže Hsun-tse. A za to je ostvarenje potrebna društvena zajednica. Tako treba shvatiti i Kung-fu-tseovu personalističku teoriju kulture. Društvene ustanove i moral određuju objektivnu i subjektivnu granicu ljudske sreće i blagostanja, jer, kako kaže sam Hsun-tse: »Ljudi žele ili

mrze iste stvari... tako da postoji mnoštvo želja u odnosu prema malom broju stvari«.

Očigledno je da je ta interpretacija Kung-fu-tseove misli daleko utilitarističnija od svog izvora. Tome je, uostalom, pridonijela u međuvremenu i vanškolska kritika Kung-fu-tseove nauke, u prvom redu već spomenuti Mo-tijev racionalistički i demokratski utilitarizam koji se je jednako snažno suprotstavljao Lao-tseovoj metafizici nedjelovanja (*wu-wei*) kao i Kung-fu-tseovom klasnom i nacionalnom aristokratizmu u personalističkom određenju vrline i u formalističkom kriteriju njene primjene u općeljudskim odnosima. (Kung-fu-tse na pr. smatra da je prvo sredstvo za ostvarenje harmoničnih društvenih odnosa (*li*) muzički odgoj.)

Moderna teorija socijalne sredine napušta granice rasprava te vrste unutar škola i među njima, ne zadovoljava se više reformama čija se rješenja svode na promjenu protagonista i njihova razvrstavanja, pa nastoji da pokretne snage zbiljskih promjena shvati neposredni je iz istinskih događaja, bilo da se radi o prošlim ili o sadašnjim političkim i socijalnim prevratima. Za ocjenu klasičnih veličina o kojima je ovdje riječ karakteristične su osobito prilike prije i za vrijeme dinastije Han, krajem stare i početkom naše ere. Previranje socijalnih i filozofskih ideja krajem 4. i početkom 3. vijeka zaoštava se nakon Čuang-tsea i Meng-tsea u Yang Čuovoj i Hsün tseovoj kiničkoj kritici statičkih i formalističkih meditacija o prirodi i kulturi kao atributima ljudske ličnosti. U političkoj historiji to je doba propasti hiljadugodišnje dinastije Čou, završetak procesa dozrevanja i raspada određenog feudalnog sistema čija se je dotrajalost na kulturnom području osjetila već u tipičnim pojavama sofističkog anarhizma koje pokušava da spriječi Kung-fu-tse. Prelazno razdoblje rivalske »borbe kraljevina« na dezintegriranim područjima odgovara istovremenom zlatnom dobu kineske filozofije od 5. do 3. vijeka pr. n. e. Politička i socijalna neuravnoteženost razriješila je sve sponse intelektualnog života, pa je na tom području došlo do »vrenja kakvo se u Kini nije obnovilo sve do modernih vremena« [11]. U doba ponovne stabilizacije za dinastije Han, kad se počinje formirati novi centralistički sistem države, ideološki se razvoj prirodno

usmjerava najprije prema Hsun-tseovoj kritici tradicionalnih vrijednosti. Dalje uravnoteženje prilika nalazi svoj socijalno-filozofski izraz u »legalističkoj školi« čiji je glavni predstavnik Han Fei-tse, učenik Hsiin-tsea i član vladarske obitelji Han. On je od Kung-fu-tsea .preuzeo prvenstveno logičku metodu »ispravnog određivanja imena« i funkcija. Od svog učitelja Hsiin-tsea zadržao je srž etičkog učenja o »iskonskom zlu ljudske prirode«. Političku strategiju stabilizatorne državničke mudrosti preuzeo je iz Lao-tseove škole. Vladavinu ljudi trebalo je zamijeniti vladavinom zakona.

Praktična pobjeda ovog »prosvetiteljskog apsolutizma« dovela je na kraju sa stabilizacijom apsolutne monarhije i do prevage birokratizma *yu*, čije je korijenje duboko uraslo u konfucijevsko tlo. Ideološki i filozofski to je značilo pobjedu birokratske reakcije, ili tačnije njenu ponovnu afirmaciju nakon uspješno izvršene reforme koju su izazvali i omogućili drugi elementi. Kroz slijedećih hiljaduipo godina konfucijev-ska ideologija pušta svoje grane da se prošire na područjima metafizičkih i mističkih spekulacija dosljedno proširenju svog životnog područja.

Samo iskustvo stalnog vraćanja na ortodoksna stanovišta jedno je od bitnih obilježja u razvoju kineske kulture. Traženje izlaza iz novih teškoća putem mandarinskog studija ranijih revolucionarnih situacija u Kini nikad nije bila neobična pojava. Na takvoj se mudrosti osniva i ugled Kung-fu-tseove »prve filozofije«, a na tom se osniva i moderna ideja teorije društvene sredine. Ni ona nije kopija evropskog pozitivističkog shvaćanja *milieu-a*. Lo Chia-Luen u svojim razmatranjima društvene uslovljenosti kineske misli u njenom hiljadugodišnjem razvitku polazi od razjašnjenja »nekih važnih umnih i psihičkih sposobnosti kineskog naroda čije razlike odgovaraju sjevernom i južnom geografskom položaju« njihovih protagonista, a osnov te kineske karakterologije nalazi u djelima učenjaka Koo Yen-Wu u 17. vijeku.

Danas niko ne sumnja u to da bi u sadašnjim prilikama bio iz osnova pogrešan zaključak koji bi se osnivao na predviđanjima nekog novog eklekticizma. Novo se

stanje sigurno više ne može, a sigurno se ni ne pokušava razjašnjavati rekonstrukcijom starih klasičnih elemenata... Tek razmišljajući u dokolici o svim tim hiljadugodišnjim iskustvima i o pečatu koji su ona ostavila tu i tamo na raznorodnim dijelovima jedne ogromne društvene sredine, biće moguće uvažiti primjedbe o tome da ni naknadna pozadinska rekonstrukcija i adaptacija tradicija koje će još dugo ostati neiskorjenive, nije nemoguća, a nije ni suvišna.

Zato prof. Fung Yu-Lan, polazeći od klasičnijih metoda imanentne kritike nego diplomat Lo Chia-Luen, dolazi i do konzervativnijeg zaključka: »Kina sada proživljava žestoku revoluciju. Ali, posmatrana u širem rasponu, i revolucija je napokon produžetak prošlosti. U novome ostaje sačuvano ono što je bilo najbolje u starom. Tako će biti i u kineskom društvu, a i u kineskoj filozofiji.«

Beleške

[1] »General Characteristics of Chinese Thought«, u »History of Philosophy – Eastern and Western« I (561), djelu namijenjenu da posluži za udžbenik na indijskim univerzitetima, izdatom u redakciji Radhakrishnana. [[Natrag](#)]

[2] »Geschichte der Indischen Philosophie«, Berlin 1954. [[Natrag](#)]

[3] »The Wisdom of Confucius«, New York 1938, uvod. [[Natrag](#)]

[4] Usp. Hu Shih, »The Development of the Logical Method in Ancient China«, London 1922. i prikaz ovih problema u Konfucijevoj filozofiji kod E. V. Zenker, »Geschichte der chinesischen Philosophie« I (1926), 144 i d. [[Natrag](#)]

[5] Lo Chia Luen. o. c. 556. [[Natrag](#)]

[6] Usp. moju »Filozofiju istočnih naroda« I (12) i II (113 i d. za opći uvod u

kinesku filozofiju). [Natrag]

[7] Usp. komparativnu obradu principa Mo-tijeve logike kod E. V. Zen-kerja, o. c. 270—290, koji se u nekim pitanjima udaljuje od Hu Shiha. [Natrag]

[8] »Confucianism and Taoism«, u »History of Philosophy — Eastern and Western« I, 562. [Natrag]

[9] Usp. moju »Filozofiju istočnih naroda« II, 130—175. [Natrag]

[10] Fung Yu-Lan, o. c. 566. [Natrag]

[11] M. Kaltenmark, »Siun tseu et Tchouang tseu«, u »Les philosophes celebres« (M. Merleau-Ponty), Paris 1956, str. 32. [Natrag]

Rev. 1/11/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/kina.html

Privrženost i otuđenost svijetu u indijskoj filozofiji

Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Kad se govori o otuđenosti svjetovnim, društvenim i tehničkim vrednotama kao o bitnom obilježju indijskog, pa čak i istočnog mentaliteta uopće za razliku od zapadnog, potrebno je da se podsjetimo najprije na historijsku činjenicu da se radi o jednoj od onih generalizacija koje su se uvriježile u evropska shvaćanja o istočnim kulturama, a potječu iz izvještaja kršćanskih misionara i prvih prosvjetiteljskih istraživača koji su za misionarima putovali na istok kao eksponenti kolonijalne politike. Kršćanski su misionari tu otuđenost u Indiji, pa i u Kini, osjetili kao nedostatak »kršćanske ljubavi« u vjerskim, socijalnim i filozofskim doktrinama, pa su na toj osnovi nastojali da razjasne istočni »pasivizam« i moralno pravo aktivnog evropskog duha da mu se suprotstavi i da ga pokori svojoj civilizatorskoj volji. Kad bismo htjeli zalaziti u kritičku analizu pojedinačnih empiričkih, osobito psiholoških opažanja od kojih polaze ovakve generalizacije (a to nije neposredna svrha ovog članka), trebalo bi poći od još općenitije pretpostavke da su »privrženost« i »otuđenost« u ovom smislu pojmovi koji očevidno stoje u dijalektičkom odnosu, tako da se drugi javlja iz antiteze prema prvome.

Ukoliko je komparativna analiza ovako široko zahvaćenih pojmova uopće svrhovita

ili neminovna, zbog historijskog. fakticiteta postojećih shvaćanja, onda je već iz metodoloških razloga potreban i prethodni osvrt na konkretne ishodišne pobude ličnog "ishodišta" pojedinog autora. — Moj je uvid u evropsku problematiku 'otuđenosti, koju pretežno smatramo pojavom modernog vremena i kapitalističkih društvenih odnosa, otvorila sociološka analiza funkcije novca, osobito njenog psihološkog aspekta, u Simmelovoj *Philosophie des Geldes*. Iz tog se horizonta postavlja pitanje: Je li naša »zapadna« otuđenost doista historijski pliće ukotvljena i objektivno manje sudbonosna za naš tradicionalno aktivistički duh nego što je to indijska otuđenost, koja je proizašla iz pojave čiste psihološke introvertnosti, svojstvene kulturnim težnjama određenih društvenih krugova koje je već Max Weber precizno odredio kao »intelektualce« koji u određenom razdoblju razvoja gradskih institucija i plemićkih gradskih država zauzimaju ne samo »neortodoksan« nego i svećeničkoj ortodoksiji oprečan filozofski stav, a čiji je ideal slobode možda preusko definirati kao »intelektualističku heterodoksnu soteriologiju«. To pogotovo jasno izlazi iz primjera kojima Weber prvenstveno opravdava svoju interpretaciju indijskog klasičnog intelektualizma i njegove »salonske« ideologije — iz primjera ateističkih i akastinskih pokreta džainizma i buddhizma. [1]

Suočeni smo, dakle, vrlo izrazito s jednom od mnogih tačaka odvajanja »filozofskog« od »predfilozofskog« mišljenja (prema simplicističkoj kategorizaciji razvojnih oblika ljudske misli koja se početkom ovog stoljeća uvriježila u Evropi). Zbog te i iz te problematske kompleksnosti može biti zanimljiv pokušaj zahvata u raniji historijski sloj, u kojem je »soteriološka« problematika sadržana obuhvatnije nego što se može odraziti u interpretaciji filozofski izljuštenog bivstva.

Interpretacija problema slobode uopće, a osobito sa sociološkog stanovišta, u bitnoj vezi s problemom otuđenja ne može se u savremenoj filozofiji ograničiti na »škole« s određenim ideološkim pretpostavkama ili tendencijama. [2] — Taj aspekt problematike, koji za savremenu filozofiju postaje sve univerzalniji, odnosi se u komparativnoj nauci o religijama na široko područje tzv. »religija spasenja«. Etički pročišćeni sloj tih religija obuhvaća u jednu kategorijalnu i historijski povezanu

cjelinu iranski mazdaizam, indijski đainizam i buddhizam, a također i kršćanstvo. Soteriološki etos tog sloja religioznosti upravo je bitni kriterij njihova razlučivanja od ostalih, primitivnih religija spasenja koje karakteriziraju orgijsko-ekstatički kultovi bez etičke prejudiciranosti po kojoj se viši kathartički kultovi razlikuju od primitivnih ekstatičkih (kult Attisa, Osirisa, Mithre). Ostala obilježja religija spasenja, pa ni historijska zavisnost raslojavanja, po kriteriju kathartičkog etosa, od prelaza iz nomadskog u sjedilački poljoprivredni način života, ovdje nas pojedinačno ne zanimaju. Pojava otuđenja koincidira s racionalnim istiskivanjem ekstatično-emotivnih obilježja. Autentičnost racionalnog, upravo racionalističkog obilježja toga procesa osobito je snažno uočena u najstarijem, Zarathuštrinom naporu da istodobno depersonalizira pojam božanske »mudrosti« (*mazda*), da izbriše crtu po crtu njegov antropomorfni karakter. (Usp. npr. avestičku himnu *Yasna* 43: »Znao sam da si to ti, Mudri Gospodine, kad se meni približio lik Dobre Misli. Nijema me Misao pouči o najvišem dobru da ga navještavam.« Ili, *Yasna* 29: »Gdje su Ispravnost, Dobra Misao i Vlast, ti besmrtnici? Pripustite me velikom zavjetu, o premudri, da steknem spoznaju... da steknem udio u prostranstvu vaših bića.«)

Uz aspekt kathartičkog otuđenja nije manje važan u istom sloju, osobito za indijski vidokrug, ni problem postojanja drugih oblika religijskim predodžbama određenog odnosa čovjeka prema svijetu, oblika u osnovi nezavisnih od religija spasenja. Tu prvenstveno pomišljamo na ideju kozmičke harmonije u vedskoj religiji. Tako npr. u X knjizi *Rg-vede*, u himni 121, pjesnik želi da spozna neznano božanstvo »po kome su učvršćeni moćno nebo i zemlja, što je potporanj Suncu i zvjezdanom nebu, a kroz uzduh prozirnije prostor vasion«; a u himni božanskom praliku Čovjeka (*purusa*), koji se slavi kao vrhovno božanstvo (*id.* 90), taj je »Purusa) sam čitav svijet, postali i tek u nastanku. On besmrtnošću vlada svime što hraneći se uvijek dalje raste... A kad su bogovi s Purusom kao žrtvenim darom prinijeli žrtvu, onda je proljeće bilo žrtveno maslo, ljeto gorivo drvo, a jesen žrtveni prinos... Mjesec je nastao iz njegova duha, Sunce mu je nastalo iz oka, iz usta Munja i

Oganj, iz daha je nastao Vjetar...«

U religijama spasenja može se pretpostaviti pogdjekada, osobito u dekadentnim maloazijskim kultovima čije se razorno djelovanje snažno osjetilo u Rimskom carstvu, [3] da je ekstatična razuzdanost samo reaktivna afirmacija osporenog senzualnog hedonizma. U vedskoj se religiji ispoljavaju drukčija obilježja zanimljiva za buđenje filozofske misli. Ukazivanje na ta obilježja, važna za povijest filozofije, ne pretpostavlja historijsku hipotezu potpune izolacije vedskog pogleda na svijet od ranog iranskog predzoroastrovskog kompleksa religija-spasenja koji se na iranskoj strani mogao razviti brže i specifičnije, vjerojatno pod neposrednijim utjecajem elamsko-sumerske kulturne baštine. S filozofskog je stanovišta dovoljna pretpostavka i čista historijska akcidentalnost činjenice da osobito tekstovi *Rg-vede*, koji su nam sačuvani, predstavljaju jednu relativno kasnu recenziju, kako se zaključuje iz mnogih skeptičnih, pa i ironičnih stavova pojedinih autora prema svijetu bogova, suprotstavljenih idealnoj i apstraktnoj zakonitosti, i iz niza drugih, dovoljno proučenih materijalnih i formalnih obilježja. — Dovoljno je da se sjetimo osnovnih misli i iz njih izvedenog zaključka slavne pjesme o iskonu *Rg-veda* XI X, 129: »Ni bitka ni nebitka nije bilo tada, ni zračnog prostora ni neba nad njim... po svom je zakonu disalo Jedno, bez titraja vjetra, a van toga nije bilo ničega drugog ni daljeg... Iz čega se razvilo stvorenje? Je li to djelo Njegovo ili nije, Onoga što nad svemirom bdiye u najvišem nebu? On sam to zna, a možda ne zna ni on.« — Više je vedskih himni posvećeno sumnji, pa i izrugivanju svemoći gromovnika Indre i spornoj vrijednosti njegova moralnog karaktera. U *Atharva-vedi*, XI, 7, izriče se mišljenje da je ovaj svijet sa svojim »imenima i oblicima«, pa prema tome i sa svojim bogovima, s »Indrom i Agnijem uključen u otpatku ... svi su oni nastali iz otpatka, u njemu su sadržani...« — Nije izuzetna pojava u *Rg-vedi* da se žrtveni svećenici, ti »pjevači hvalospjeva«, uspoređuju sa žabama kreketušama, da se nazivaju pijanicama. Onaj kome je doista stalo do istine osjeća se nesiguran i kao »u magli«; on »pita, jer mu je duh nezreo, a misao nejasna, ne znajući ništa, iz želje za znanjem ...« (I, 164), pa uskoro za tim (v. *Taittiriya-aranyaka*, III. 11, 1) dolazi do ovakvog odgovora: »Onaj koji u nama prebiva kao ljudski upravljač, koji

je jedan a mnogostruko rasprostranjen ... taj je čovjekovo umno samosvojstvo (*manâsina âtmâ*).«

Ostavljajući otvoren cijeli literarnokritički kompleks historijskih pitanja, ovdje je dovoljno da se ograničimo ha jednu konstataciju za koju možemo reći da se osniva na općoj saglasnosti stručnih mišljenja: Vedski pogled na svijet nije otuđen svjetovnim vrednotama baš kao ni svijet helenske kozmogonije i mitosa; vedskoj su religiji strane asketske tendencije redovničkog života; socijalni problem kasnijeg vedskog razdoblja sastoji se u tendenciji kastinskog hegemonizma brahmanskog svećenstva. U socijalnom procesu formiranja indijskih država u prvoj polovici posljednjeg tisućljeća pr. n. e. otpor je prema tom hegemonizmu vrlo neposredan i izrazit, a jedan od simptoma po kojima možemo mjeriti snagu tog otpora — možda najvažniji — jest snaga prodora neortodoksnih religija spasenja i dobro zapaženi »intelektualistički« i »salonski«, pa prema tome i izrazito filozofski karakter njihovih teorija. Bit te intelektualne revolucije možemo najbolje sažeti u nekoliko snažnih crta istaknutih u Buddhinoj nauci. Pri tom su izložene kritici dvije jasno razlučene strane brahmanskog tradicionalizma — socijalna i metafizička:

a) »Ni po pletenju kose, ni po plemenu, ni po rođenju ne postaje se brahmanom. U kome je istina i nauka, taj je čist, taj je brahman« (*Dhammapada*, 393).

b) U Potthapada-sutti (*Digha-nikaya*, 9) Buddha obrazlaže Potthapadi relativnu uslovljenost svjesnih stanja. Kad mu nakon toga Potthapada ponovo postavlja pitanje: »Je li onda svijest čovjekova duša (*âtman*), ili je jedno svijest a drugo duša?« — Buddhin odgovor glasi: »Zar si, Potthapado, opet spao na dušu?«

U razgovoru s mladim brahmanom Sangaravom (*Mađđhima-nikdyâ*, 100), na njegovo pitanje: »Postoje li bogovi?«, Buddha odgovara: »Za mene je pretpostavka, ako bogovi postoje, da je to poznato.« — »Kako dakle, Gotamo, na pitanje postoje li bogovi, ti odgovaraš: 'Za mene je pretpostavka, ako bogovi postoje, da je to poznato'? Zar to onda nije obična laž?« — »Ako na pitanje,

postoje li bogovi, jedan odgovori da bogovi postoje, a drugi da je za njega pretpostavka da se to zna, zar u tom slučaju razborit čovjek ne bi trebao izvesti isti zaključak kako bogovi postoje?« ... »Konačno, to je stvar sporazuma u svijetu, postoje li bogovi«, zaključuje Buddha ovaj razgovor.

Možda je pri svemu tome dosad bila manje zapažena, ili bar manje naglašena, činjenica da u procesu prelaza iz prefilozofskog u filozofsko mišljenje (ako treba da zadržimo tu površnu klasifikacionu šablonu) na indijskoj strani moramo voditi računa o dvije vrlo različite, a jamačno i po svom porijeklu nezavisne struje i sadržajno motivirane pobude, kojih se socijalna afirmacija možda i može historijski precizirati, ali čija idejna, filozofski zanimljiva podloga ne može da se vremenski ograniči na pojavu đainizma (reforme čiji je vremenski početak praktički neodrediv) i buddhizma. Raznorodnost i nezavisnost utjecaja i poticaja, koji su izazvali diferencijaciju filozofske misli iz vjerskih i mitoloških predodžbi, osjeća se već vrlo jasno u odnosima nauka onih nekoliko generacija mudraca o kojima su nam svjedočanstva sadržana u najstarijim upanišadama; osjeća se u nivou racionalizacije po kojem se razlikuju pojedine od tih škola i generacije iste loze. Osobito izrazit problem koji u tom smislu čeka adekvatnu obradu tu je problem razvoja hilozoističkih nauka čiji povezani slijed možemo nazrijeti najbolje u starim upanišadama. [4] Psihološka svijest o takvom osamostaljenju misli osjeća se u izjavama velikih upanišadskih mislilaca kao što su Yađnavalkya i Uddalaka Aruni. Yađhavalkya (Brhadaranyaka-upanisad, IV/5, 13): .»Kao što se komad, soli bačen u vodu rastapa i nije ga moguće, uhvatiti, ali s koje god strane okusili vodu, u njoj se uvijek nalazi sol, isto je tako i s velikim bićem... Ono se pojavljuje iz tih počela i nestaje u njima, jer — *ja to tvrdim* — iza smrti nema svijesti.«

Uddālaka (Ā Chandogya-upanisad, VI, 2): »Bitak je, sinko, u početku bio ono jedno bez dvojstva. Neki kažu: 'Nebitak je u početku bio ono jedno bez dvojstva, a iz tog je nebitka nastao bitak.' — No, zar bi zbilja, sinko, moglo biti tako? *Kako bi iz nebitka mogao nastati bitak?* Obrnuto, sinko, bitak je u početku bio ono jedno bez dvojstva!«

U takvim je okolnostima inače neosporna dublja ukorijenjenost predfilozofske misli u religiji prije svega potvrda obimnijih kulturnohistorijskih pretpostavki i objektivnog arhajskog znanja čiju ozbiljnost danas više ne možemo zanemarivati. Na tako širokim temeljima i proces osamostaljenja ljudske misli nužno će biti složeniji, bogatiji, ali i sporiji nego tamo gdje takve prednosti ne postoje ili su toliko oskudne da daju pogdjekada povoda opasnoj iluziji o mogućnosti stvaranja neke regionalne, ili čak »nacionalne«, kulture *ex nihilo*.

To su u grubim crtama pretpostavke iz čije bi perspektive trebalo tražiti prelaze u daljnji sloj diferencijacije, odakle se može sagledati problem otuđenja najprije u odnosu indijske i kršćanske religioznosti. — Ustanovili smo da indijsko shvaćanje života u svojoj ranoj religijskoj fazi nije iskonski otuđeno svijetu, kao što ni logički takvu mogućnost nismo mogli pretpostaviti. Religije spasenja, o kojima je sada riječ i koje unose klicu otuđivanja, nisu u indijskoj povijesti uspjele da izvoјšte trajnu pobjedu, nego su, obrnuto, bile suzbijene s političkog stanovišta, a s filozofskog, ili ideološkog, bile su mudro apsorbirane u tradicionalni hinduizam. Prirodno je također da i u samim religijama spasenja u primitivnim, a i u kasnijim popularnim fazama susrećemo neiskorijenjenu hedonističku privrženost životu, koja nam se može činiti barbarska ali koja nije ostala tuđa ni helenskim misterijama. Umjesto procesa sublimacije misterijskih kultova, koji je vrlo izrazit u ovom ogranku izdvajanja helenske filozofske misli, [5] u Indiji je prelaz izvršen radikalnije. Spomenuti historijski uslovi intelektualizacije i težinski razmjerni balasta koji je u tom procesu trebalo zbaciti osvjetljuju specifičnom izrazitošću to osamostaljenje prema ortodoksiji. Kako da iz te perspektive konačno ocijenimo socijalne prednosti »kršćanske ljubavi« koja se javlja (ne samo u usporedbi s Indijom) kao protuteža aristokratski žigosanom racionalizmu?

„Intelektualističko prečišćavanje religija spasenja u Indiji prejudicira kršćansku koncepciju »ljubavi prema bližnjemu« samim tim što prethodno isključuje višu

kategoriju »ljubavi prema bogu«, kako dobro primjećuje Max Weber, tako da tu više ne može biti govora ni o »milosti i oprostjenju, ni o pokajanju koje bi poništilo grijeh, ni o djelotvornoj molitvi«. [6] Preostaje jedino čisti spinozijanski determinizam kao neumitni zakon svijeta djelatnosti. Jedino je taj determinizam moguće razrađivati metafizički ili »soteriološki«. I površnom poznavaoцу indijske klasične književnosti (npr. *Bhagavad-gite*), pa i same moderne kulturne problematike (Ramakrišna, Tagore, Gandhi), trebalo bi da bude poznato kako su snažni bili društveno-politički porivi u svim razdobljima indijske povijesti koji su diktirali filozofsku (ili bar apologetsku) razradu i obranu indijskog »aktivizma«. Sama pojava teorija oslobođenja potvrđuje još jedanput iskonsku stranost fatalizma indijskoj spekulativnoj misli. Razjašnjenje te činjenice nije potrebno tražiti u samom historijskom porijeklu fatalizma, čiji je zadnji poznati izvor u astralnoj religiji Sumeraca koja nije uspjela da se neposredno nametne ni iranskom pogledu na svijet u doba Zarathuštrino, a još manje indijskom. Dovoljno je citirati Buddhinu izreku: »Čovjek je nasljednik svojih djela«, pa da shvatimo »bergsonovski« smisao indijske teorije o »djelatnosti« (*karman*), jer je to upravo tehnički termin i kriterij za indijski filozofski determinizam.

Pozitivne i negativne pretpostavke, vrline i mane klasično mogućih teorija te vrste kao i sam socijalni imperativ koji podstiče njihovu razradu ne dolaze nigdje tako snažno do izražaja kao u *Bhagavad-giti*, u teoriji »nezainteresirane djelatnosti« (*niškâma-karma*), od koje polazi i Gandhijeva koncepcija altruizma. Možda tek ovdje filozofski problem otuđenosti dobiva svoju jasnu formulaciju. Osnovna maksima socijalnog etosa izraženog u *Giti* glasi: »Smatraj važnim samo djelo, a nikada njegov plod« (II, 47). Pitanje je, dakle, u užem smislu: U kojoj je mjeri i uz kakve pretpostavke odricanje od ploda djelatnosti pojava ili stav otuđenja? Jedino što iz daljnje razrade ove etike dužnosti nesumnjivo proizlazi jest vjera u kathartičku vrijednost moralne djelatnosti.

Praktički stav koji odatle proizlazi: »U sreći i nesreći, u dobitku i gubitku, u pobjedi i porazu budi jednak« — ravnodušan, (II, 38), podsjeća neposrednije na stoičke,

kiničke i njima srodne ideale helenističke kulture škola koje su se razvijale pod neposrednijim istočnjačkim utjecajima nego kršćanstvo. Odatle nam se otvara prirodni prilaz do etičke vrednote koja je u izvjesnom smislu i u određenoj hijerarhiji metaetičke introverzije vrhovna za indijsku etiku — vrednote ravnodušnosti (*upeksâ*), a koja izaziva najveće podozrenje i pomutnju u mnogim pokušajima razrade hijerarhičkog paralelizma.

Podsjetimo se najprije da i u samoj *yogi* (autohtonoj, vedantinskoj ili buddhističkoj), koja se u Indiji oduvijek obrađuje kao egzaktna i racionalna metoda meditativne redukcije funkcija svijesti (*rupa-dhyânam*) i njihova kategorijalnog sadržaja (*arupa-dhyânam*), *upeksâ* kao krajnji stepen prvog niza ima dva specifična smisla: kao materijalno određena etička vrednota i kao funkcionalni stepen reduktivnog procesa. Jasno je da je prvi stepen elementarniji i neposrednije zahvatljiv i da od njega treba poći u ocjeni tako strukturiranog pogleda na život. — U tom sklopu *upeksâ* je jedan, i to posljednji, analitički diferencirani ili vrijednosno osjenčani oblik jednog jedinstvenog vrijednosnog kompleksa koji je karakterističan za fenomenologiju meditativnog stanja, a koji bismo u cjelini punim pravom mogli definirati kao analogon našoj vrednoti »ljubavi prema bližnjemu«. Koliko je ta analogija opravdana, može se shvatiti neposredno iz definicije četiriju elemenata na koje je ovaj vrijednosni kompleks analitički diferenciran u *yogi*:

1. *maitram* — »prijateljsko«, dobronamjerno čuvstvo
2. *karunâ* — »saučešće« u patnji drugih bića
3. *muditâ* — »suradost«
4. *upeksâ* — »ravnodušnost«, smirena uravnoteženost ćudi, »za koju plemeniti kažu: 'Ravnodušan i pažljiv živi u zadovoljstvu'«, [7] stanje ataraksije i onog »zadovoljstva sa samim sobom« koje je »nezavisnost od sklonosti koje su u najmanju ruku determinativni (ako i nisu aficirajući) pokretni uzroci naše težnje«,

prema Kantovom opisu ove neobične vrline. [8]

Sa stanovišta *yoge kao discipline praktičkog uma* (za razliku od gimnastičke i fiziološko-terapeutske »yoge«) bitno je za sve ove analitičke aspekte jedinstvene vrline da su čuvstvena stanja s obilježjem univerzalnosti (*apramāna*). Možda nigdje nije bila izražena tako snažno kao u ovoj analitici *yoge* unutarnja antitetičnost težnje za univerzalnošću moralnih vrednota: Da bipostala univerzalna, »ljubav prema bližnjemu« ne može ostati »ljubav« sa svojim iskonskim i jedinim autentičnim obilježjima pristrasnosti. Taj princip izražava i Spinozin *amor (dei) intellectualis*. No kako da ga u praksi primijenimo? Kako da svakim u osnovi moralnim, moralno pozitivnim, čuvstvom obuhvatimo sva živa bića? Kako da »ljubav« protegnemo na neprijatelja? — To možemo pokušati najprije modificirajući svoju »ljubav« u sažaljenje prema zabludi i »neznanju« (*avidyā*), s kojim se za sve indijske sisteme kao i za Sokrata identificira moralno zlo. Ipak, ni neznanje koje je uzrok mnogih nedaća u svijetu, a ni objektivno teško održivi optimizam vjere da će onaj minimum dobra koji postoji i u najgorim karakterima konačno prevladati, nisu nikad uspjeli da postanu temelji dijalektike ljubavi. Prva je pretpostavka *yoge*, u posve metodološkom smislu, apstrahiranje, ili tačnije »stavljanje u zagradu« (prema indijskom tehničkom terminu *virekhā* — »odvajanje crticama«) svih »nazora« ili filozofski konstruiranih »gledišta« (*daršana*, termin za filozofske sisteme). Zato se »ravnodušnost« kao krajnje moralno čuvstvo identificira u *yogi* s »vedrinom« duha koju treba održati pod svaku cijenu, a u praktičnom moralnom odnosu, u primjeni na neprijateljski raspoložena bića, možda bi ga najadekvatnije mogli interpretirati kao »granicu pedagoške obazrivosti«, obazrivosti koja a priori isključuje aktivni otpor mržnje, ili tačnije — mržnju kao uspješno sredstvo aktivnog otpora. Tako se vraćamo na argumentaciju kojom se u *Bhagavad-giti* opravdava neminavnost ratovanja, ali ujedno izlazimo iz introvertnog kruga *yoge*. (Usp. Bh. g. II, 16—19: »Za nebitak bivanja nema, ni nebivanja za bitak... Tko misli da jedan ubija, a drugi gine ubijen, taj se vara. Niti tko ubija, niti je ubijen. — Prolazna su ova tijela, trajan je spoj utjelovljenja, neuništiv, neizmjeran. Zato se bori, Bharata!«)

Uz neminovnu sociološku dimenziju »aristokratske vrline« u indijskoj teoriji otuđenja ispoljen je možda snažnije nego na evropskoj strani aspekt otuđivanja kao psihološke neminovnosti. (Sjetimo se psihičkog otuđivanja generacija, koje je proces prirodnog i socijalnog napretka!) — Dalje zalaženje u ocjenu diferencijalnih mogućnosti odvelo bi nas izvan okvira i intencija ovog članka kojem je svrha da ukaže na relativnu historijsku različitost elemenata ispoljenih u *postavljanju problema* otuđenosti na Istoku i Zapadu, ali ujedno i na opasnost pokušaja apsolutnog *razgraničenja problematike* po kriterijima kulturnih tradicija čijeg bi se zajedništva mogli odreći jedino po cijenu izolacije u samovoljno ometeni fatalni krug vlastitog antropološkog aristokratizma. Ovu posljednju alternativu ne treba shvatiti tek kao spekulativnu mogućnost izvođenja logičkih konsekvencija ili kao hipotetsku rekonstrukciju pretpostavki nekih isto toliko specifičnih koliko i davno prošlih historijskih okolnosti. Ova problematika u svojoj najširoj općenitosti iziskuje provjeru hipoteze da svaki zatvoreni krug materijalnih ili moralnih interesa rađa i izaziva stanovite tendencije otuđenja.

Iako problematika otuđenja nije uvijek i svuda ni morfološki ni sadržajno identična, njena polimorfnost ne može pružiti dovoljan osnov nijednoj teoriji kulturnog otuđenja u *hic et nunc*.

Beleške

[1] Usp. Max Weber, »Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie« II. Bd. »Hinduismus und Buddhismus«. (Tubingen 1921), osobito str. 170-250. [Natrag]

[2] Scott Nearing, »Freedom: Promise and Mehace, A Critique on the Cult of Freedom« (Social Science Institute Harborside, Maine 1961), obrađuje taj problem iz američke perspektive, pretežno sociološki. [Natrag]

[3] Usp. F. Cumont, »Die orientalischen Religionen im romischen Heidentum« (3. njemačko izd. Teubner, Leipzig i Berlin 1913). [Natrag]

[4] U širokim crtama ta je problematika prikazana u mojoj disertaciji »Komparativno proučavanje indijske i evropske filozofije — stari vijek« (pogl. IV, 1). [Natrag]

[5] Usp. obradu tog problema osobito u djelu Miloša N. Durića, »Istorija helenske etike« (Beograd 1961). [Natrag]

[6] O. c. 214. [Natrag]

[7] Formula trećeg stepena *rupa-dhyânam* prema Buddhinoj formulaciji, čiju sistematizaciju slijedim u gornjem prikazu kao najsažetiju i najracionalniju, iako sve bitne elemente nalazimo i u (kasnijoj) Patandalijevoj redakciji *Yoga-sutra*. *Yoga* kao tehnički termin formalne discipline praktičkog uma primjenjuje se i u buddhizmu (npr. u nazivu *yogačara* škole). [Natrag]

[8] »Kritik der praktischen Vernunft«, str. 212 (izd. 1787). [Natrag]

Rev. 1/11/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljadic/privrzenost.html

Sutta nipata I.3

Khaggavisana sutta

Nosorog

Prevod sa palija Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ispred svakog bića ukloni svoj štap
da ne povrijediš nijedno od njih.
Ne poželi sina ni saputnika.
Osamljen se kreći kao nosorog.

U druželjubivom nastaje sklonost,
za sklonošću slijedi sva ova patnja.
Predvidi opasnost u sklonostima.
Osamljen se kreći kao nosorog.

Saživljujuć se sa drugom i svojtom
sputana misao napušta svoj cilj.
Predvidi bojazan privrženoga.

Osamljen se kreći kao nosorog.

Kako se zapeće razgranat bambus
tako i muž željan žene i djece,
a kao što strši vršak trstike,
osamljen se kreći kao nosorog.

K'o jelen u šumi ničim nesputan
što ide na pašnjak kuda god hoće,
budi mudar, čuvaj neovisnost,
osamljen se kreći kao nosorog.

Društven je život posjete, pozivi,
u domu, na poslu, vani, na putu.
Shvati da društvo ne trpi slobodu,
osamljen se kreći kao nosorog.

Okolina ti je željna zabave.
Bezgranična je privrženost djeci.
Da izbegneš nevolju rastanka,
osamljen se kreći kao nosorog.

Bez otpora i pred čim na svijetu
zadovolji se u svakom pogledu.
neustrašivo pred nepogodama
osamljen se kreći kao nosorog.

I beskućnika je ponekad teško
zadovoljiti, još teže okućenog.
Zato bez brige i za čiju djecu
osamljen se kreći kao nosorog.

Odrođen domaćim osobinama
kao bezlisno stablo kovilâro
presijeci hrabro domaće spone,
osamljen se kreći kao nosorog.

Ako se nađe razborit prijatelj
za saputnika, krepostan, a i mudar,
da nadvlada sve teškoće na putu,
s njim rado pođi i budi obazriv.

Ako ne nađeš razborita druga
za saputnika, kreposna i mudra,
k'o kralj iz ratom osvojene zemle
osamljen otiđi kao nosorog.

Hvale je vrijedna radost prijateljstva
kad je drug bolji ili ravan nama,
a kad ga nemaš, živi besprekorno,
osamljen se kreći kao nosorog.

Pogledaj dvije zlatne narukvice,
sjajno i vješto remek-djelo, kako
zveče u srazu, sparene na gležnju.
Osamljen se kreći kao nosorog.

– Da sam s nekim drugim dolazilo bi
do naklapanja, nekad i do svađe.
Tu opasnost predvidi unapijred,
osamljen se kreći kao nosorog.

Šarenilo, slast, opojnost užitka,

mijenom oblika uzbuđuje duh.
Podozriv prema užicima čula,
osamljen se kreći kao nosorog.

Nevolje, gnojave rane i bolest,
zaraženi ubod strašne strijele,
opasnosti su čulnih užitaka.
Osamljen se kreći kao nosorog.

Zimu. vrućinu, gladovanje i žeđ,
vjetar i žegu, muhe i gmazove,
sve te nepogode podnesi radije.
Osamljen se kreći kao nosorog.

Kao slon kad se odvoji od krda,
snažna uzrasta, pjegav, veličanstven,
gdje mu sviđi boravi u šumi,
osamljen se kreći kao nosorog.

Nemoguće je druželjubivome
i privremeno postići slobodu.
Sunčevo pleme nek ti bude uzor,
osamljen se kreći kao nosorog.

Umaknuvši borbi gledišta, kada
stigneš na čistinu, uzmi ravan smjer;
vlastitim znanjem, a ne vođen drugim,
osamljen se kreći kao nosorog.

Ni lakom ni lukav, a niti žedan,
ni razdražen, ni ogorčeno nastran,
neovisan ni od čeg na svijetu,

osamljen se kreći kao nosorog.

Treba se čuvati zlog saputnika
koji ovlaš skreće na stranputicu
i prepušta se rasonodi. Zato
osamljen se kreći kao nosorog.

Cijeni prijatelja obrazovanog,
čvrstog u znanju, jasnog u izrazu.
Kad shvatiš misao, prevladaš sumnju,
osamljen se kreći kao nosorog.

Igrom, rasonodom, svetovnom srećom
nezadovoljan, ne obaziri se.
Odvraćen od raskoša, istinoljubiv,
osamljen se kreći kao nosorog.

Napusti sina, ženu, oca, majku,
novac, imanje, cijelu rodbinu,
i tako bez želje, a i be strasti,
osamljen se kreći kao nosorog.

– To je okov, ugodnost je tu mala,
bijedno zadovoljstvo, veća je patnja,
to je tek mamac – kome je to jasno,
osamljen se kreće kao nosorog.

Rastrgni spone kao riba koja
prodre kroz mrežu i otpliva dalje,
il' vatra što se ne vraća zgarištu.
Osamljen se kreći kao nosorog.

Spuštena pogleda, bez zastajanja
kroči obuzdanih čula, suspregni
izlive i žar čuvstva i pomisli.
Osamljen se kreći kao nosorog.

Odbaci svojstva domaćeg života
kao ogoljeno stablo pârîčhatto.
S požutjelim ogrtačem na ramenu
osamljen se kreći kao nosorog.

Bez lakomosti za dobrim zalogajem,
ničiji hranitelj, neprivrženo
proseći hranu od kuće do kuće
osamljen se kreći kao nosorog.

Srca nesputana sa pet prepreka,
pročišćenog od sve zagađenosti
raskidom veza ljubavi, mržnje,
osamljen se kreći kao nosorog.

Sreći i nesreći okreni leđa,
radosti, tuzi prošlih vremena.
Ravnosdušan, smiren u pročišćenju,
osamljen se kreći kao nosorog.

Usmjeren prema krajnjem krajnjem dostignuću,
otvorena duha, spremnim zahvatom,
uvježbanom snagom, nepokolebiv,
osamljen se kreći kao nosorog.

Postojan u osami zadubljenja,

u zbiljnosti dosljedan ozbiljenju,
uviđajući bijedu bivstvovanja,
osamljen se kreći kao nosorog.

Istrajan u naporu da dokončaš
žudnju, razbistren, iskusan i pažljiv,
pouzdan znalac, siguran u smjeru,
osamljen se kreći kao nosorog.

Kao lav neuznemiren galamom,
k'o vjetar što se ne hvata u mrežu,
il' lotos uz kog ne prijanja voda,
osamljen se kreći kao nosorog.

Kao lav siguran u snagu zubi,
neustrašiv vladar životinja
nastanjen na nepristupačnom mjestu,
osamljen se kreći kao nosorog.

Sućut, ravnodušnost, samilost, slobodu,
nekad i saradost ispoljujući,
bez mržnje prema ikom na svijetu
osamljen se kreći kao nosorog.

Napusti strast i zlobu, zaslijepljenost.
Kada okovi budu raskinuti,
neustrašen i na kraju života
osamljen se kreći kao nosorog.

Društvo i uslužnost za svoju korist
prijatelji traže, danas je rijetko
nekoristoljublje. Čovek je prljav.

Osamljen se kreći kao nosorog.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-5.html

[Home](#) ---\\ [Veljačić](#)

Budizam

Čedomil Veljačić

[Uvod -- Predgovor](#) -- [Historijski uvod](#) -- [Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji](#) -- [Buddhini govori o religiji](#)

[Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti](#) -- [Āhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I](#)

[Āhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II](#) -- [Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja \(*āhanam*\)](#)

[Plodovi isposničkog života](#) -- [Jedan sažet prikaz Buddhina učenja](#) -- [Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji](#)

[O buddhističkoj bibliografiji](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

NEKOLIKO SPORNIH TEMA U BUDDHINU STAVU PREMA RELIGIJI

Buddho prvobitno ne propovijeda religiju, nego se prema njoj odnosi Kritički.

Govore o religiji u tom smislu možemo podijeliti u nekoliko skupina:

1. Kritika religije uopće: vjera je opravdana jedino kao privremeno povjerenje u

učitelja za kojeg smo se prethodno uvjerali da doista i sam živi prema načelima koja propovijeda, a zatim da ono što naučava odgovara našim vlastitim potrebama i težnjama. U razgovoru s brahmariom Ćankijeln (95. govor u zbirci *Mađđhima-nikayo* [1]), gdje iznosi ove pretpostavke, Buddho kaže: "Ako neki čovjek tvrdi: 'To je moje uvjerenje', a izjava mu je dosljedna istini, iz toga još ne slijedi jednostran zaključak samo je ovo istina, a sve je ostalo zabluda', jer istinu uviđaju samo mudraci, i to svaki pojedinačno, sam za sebe." -- U drugom čuvenom govoru (iz iste zbirke, M. 22) Buddho uspoređuje svoje vlastito učenje sa "splavom koji nam služi da se prevezemo preko bujice, a ne da ga dalje sa sobom nosimo na glavi" iz zahvalnosti zbog koristi koju smo od njega imali. Vjera, dakle, nije u ovom smislu obožavanje ni prirodnih ni natprirodnih bića, nego ono što smo u uvodu nazvali "filosofskim uvjerenjem". -- Govor brahmanima koji su se u selu Sala, u zemlji Kosala, okupili da ga čuju, Buddho počinje pitanjem: "Imate li nekog učitelja koga cijenite i u kojeg imate povjerenje?" -- "Ne, gospodine."

-- "Ako nemate, onda treba da usvojite i primjenjujete mjerile zrelog rasudivanja" o pitanjima vjerskog i moralnog života. To im "mjerilo zrelosti" Buddho obrazlaže u nastavku govora na konkretnim pitanjima o problemima života i smrti (*Apannaka-suttam*, "Govor o zrelosti", M. 60).

2. Kritika vjerskih pokreta svoga vremena i sredine. -- U svom prvom govoru poslije duhovnog "probuđenja" Buddho taj svoj stav naziva "srednjim putem", obilježjem koje se u povijesti buddhizma najčešće zloupotrebljava. U tom govoru "o pokretanju točka istine" Buddho svoje stanovište razgraničava prema dvjema starodrevnim vjerskim tradicijama. Jedno je ritualistička religija povlaštene kaste bráhmana, koja je u to doba u privremenom opadanju. U razgovorima sa bráhmanima Buddho redovno zauzima ironičan stav. Tako u spomenutom razgovoru s Ćankijem kaže: "Sve to liči na povorku slijepaca koji se drže jedan drugoga, a da ni prvi, ni srednji, ni posljednji ne vidi ništa. Ne čini li ti se da odatle proizlazi da je brahmanska vjera bez osnova?" U kritici brahmanske religije Buddho se bori protiv krvoločnih žrtava bogovima i ostalih moralnih nedaća i opasnosti

praznovjerja. -- Druga suprotnost Buddhina vremena je "neortodoksna", prastara, predindoevropska asketska religija đaina, koja je u to doba bila u razdoblju temeljitih reformi. Toj je religiji, po svemu sudeći, pripadao i Buddho sve do svoga duhovnog "probuđenja", a zatim se odupro tradicionalizmu Mahavire, koji je rukovodio pokretom reforme u duhu isključivog pooštrenja asketskog rigorizma. Buddho je nasuprot tome pošao putem racionalne kritike metafizičkih pretpostavki spoznaje. Te pretpostavke Buddhine spoznajne kritike mogu se u potpunosti svesti na tradicionalne izvore đainskog pogleda na svijet i život (pluralizam hилоzoističke monadologije). Odbacujući ih, Buddho se uvijek upušta u žestoke idejne okršaje s đainima. Brahmanski pan-en-teizam,, nasuprot tome, ne zaslužuje mnogo više od njegova ironičnog podsmijeha. Filozofski, brahmani redovno bivaju pobijeni već u ranijim stoljećima u diskusijama s prirodonoaučno školovanim plemstvom. O tome svjedoče tekstovi najstarijih i najopsežnijih *upanišadi*. Odbacujući središnju koncepciju bráhmanskog monizma iz tih *upanišadi*, izraženu u formuli identifikacije cjelokupnog bitka, "*tat tvam asi*" ("to si ti") [2] Buddho odgovara: "Te nije moje, to nisam ja, to nije moje svojstvo" (*atma*, "svojstvo", je staroindijski ekvivalent za kršćansku "dušu", iako se metafizičko značenje tih dvaju pojmova znatno i bitno razlikuje). U jednom govoru (*Samyutta-nikayo XXXV, 23*) Buddho to objašnjava ovako:

-- Prosjaci, razjasnit ću vam šta znači "sve". Evo šta je to "sve": oko i zor, uho i zvuk, nos i miris, jezik i okus, tjelo i opipljiva tvarnost, razum i predmeti razumijevanja. To je sve. A ako vam, prosjaci, neko kaže: "Okani se svega toga; ja ću ti razjasniti neko drugo "sve", znajte da je to tek prazna riječ, pa ako se upustite u ispitivanje, onaj ko to tvrdi neće moći da opravda svoju oholu tvrdnju, zato jer mu je tako nešto iznad dometa. -- A ja ću vas, prosjaci, poučiti kako da napustite sve. Poslušajte! -- Napustiti treba i oko i zor ... u potpunom znanju i potpunom shvaćanju... Bez potpunog znanja, bez potpunog shvaćanja, bez odustajanja i napuštanja svega nije moguće doseći

utrnuće patnje. (*"Utrnuće", nibbanam, u sanskritu nirvanam, je buddhistički ideal oslobođenja od patnje koji se postiže asketskim odvrćanjem od egzistencijalnog htijenja uopće.*)

"Srednji put" u Buddhinu prvom govoru je izbjegavanje brahmanskog praznovjerja, a isto tako i pretjeranog đainskog asketizma koji je, prema Buddhinu vlastitom i provjerenom iskustvu, ideju "puta pročišćenja" u primjeni sveo na čisto fizičko mučenje tijela, dok Buddho smatra da se duhovno pročišćenje može postići samo duhovnim sredstvima. Jedno je ipak ostalo zajedničko raskolniku Buddhi s njegovom izvornom đainskom religijom, a to je definicija same religije: religija je "put pročišćenja", još uvijek bitno u smislu asketskog odvrćanja i bjekstva od svijeta (a ne, recimo, u smislu Aristotelove *katharsis*). Ni vjera u dušu, ni vjera u Boga ili bogove, ne može biti bitna oznaka "religije" ako pod taj isti pojam želimo uključiti Buddhino učenje o asketskom pročišćenju kao sredstvu oslobođenja od egzistencijalne patnje. Postojanje trajne, besmrtnne ili vječne duše Buddho izričito negira. Iako mu se ponekad prigovara da negira i postojanje bogova, Buddho ne poriče njihovu kosmičku egzistenciju neposredno, nego na taj prigovor odgovara: *"Izjava o postojanju bogova za mene je stvar iskustva"*, a na dalje insistiranje zaključuje svoj razgovor o toj temi izjavom: *"U svijetu postoji saglasnost o tome da bogovi postoje"* (M. 100). U nizu govora i pjesničkih izreka Buddho potcjenjuje nemoć bogova i prolaznost njihovih dugovječnih carstava. I naziv "lavovski rik" za Buddhino učenje, u govoru pod istim naslovom, ima taj smisao poruge božanskim vlastodršcima: kad bogovi čuju lavovski rik "potpuno budnih učitelja" (*buddha*) i shvate da je i njihov opstanak u svemiru privremen i konačan, onda se ponašaju kao ukroćeni slonovi u kraljevskim štalama kad čuju rik "kralja životinja" -- počnu da "trgaju omče i u bijegu seru od straha". U prvom govoru zbirke dugih govora (*Digha-nikayo*), o ribarskoj "mreži" boga stvoritelja Brahme, Buddho objašnjava vjeru bogova u vlastitu besmrtnost njihovom senilnošću: užici u nebeskim carstvima tako su dugotrajni da stvoritelji i održatelji pojedinih ciklusa kosmičkog zbivanja konačno počnu da zaboravljaju na početke svoje vladavine. U životopisu Buddhina učenika Moggallane, koji se isticao magijskim sposobnostima, sačuvana

je ova pjesma:

On je upitao boga Brahma kad ga je posjetio u njegovoj sudnici:

-- Zastupaš li, prijatelju, još uvijek gledište

kojeg si se ranije držao (da su bogovi besmrtni),

ili si shvatio da i sjaj Brahmina svijeta treba da mine?

A Brahma mu ovako odgovori :

-- Ne, gospodine! Odrekoh se negdašnjeg shvaćanja.

Shvatio sam da i sjaj Brahmina svijeta treba da mine.

Danas smatram neispravnom tvrdnju da sam postojan i vječan.

Thera-gatha, 1198-1200

Tako vjera u boga i put asketskog pročišćenja postaju dva suprotna pola -- kosmički i akosmički -- između kojih se razvija i razrađuje povijesni pojam religije. Đainska tvrdnja da je njihova religija -- koja također nije vjera u boga, nego potječe iz kulta heroja -- najstarija postojeća vjera na svijetu, danas se poziva na niz arheoloških dokaza ne samo iz protoindijskih nego i iz sumerskih i egipatskih slojeva svjetske civilizacije. Već je odavno upozoravano na to da su i kineske religije, ništa manje od đainizma i buddhizma, ateističkog porijekla u istom smislu introvertne sublimacije kulta heroja.

3. U nastavku ću se ograničiti na prikaz Buddhina kritičkog stava prema središnjim problemima religije u nekoliko konkretnih slučajeva.

Buddhizam nije vrsta primitivnog materijalizma

Razgovor s isposnikom Anuradhom

Iz zbirke Samyutta-nikayo, pogl. XXII -- Khanda-samyuttam, 86

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Vesali, u Velikoj šumi, u dvorani zgrade s visokim krovom. U isto je vrijeme isposnik Anuradho boravio u šumskoj kolibi nedaleko od Blaženoga. Tu skupina pripadnika nekog drugog beskućničkog reda posjeti isposnika Anuradhu. Pozdrave se s njim, pa nakon uobičajenih učtivih riječi sjednu sa strane i oslove ga ovako:

-- Prijatelju Anuraaho, onoga ko je takvo (usavršeno) biće (kao što je Buddho, "tathagato"), najuzvišeniji i najbolji čovjek, koji je dosegao vrhunac (čovječnosti), treba obilježiti jednom od ove četiri tvrdnje: "takvo biće postoji poslije smrti", ili "takvo biće ne postoji poslije smrti", ili "takvo biće i postoji i ne postoji poslije smrti", ili "takvo biće niti postoji niti ne postoji poslije smrti".

Kad su mu to rekli, Anuradho im odgovori:

-- Onoga ko je "takvo biće"... treba obilježiti drukčije, a ne jednom od te četiri izjave.

Kad im je tako odgovorio, ti pripadnici drugog beskućničkog reda rekoše:

-- Ovo mora da je neki novozaređeni isposnik, a ako je stariji redovnik, onda je budala i neznalica.

Kad su ga tako nazvali, ustanu i otidu. A isposnik Anuradha, kad su otišli, pomisli:

-- Da su ti pripadnici drugog beskućničkog reda nastavili da me ispituju, kako je trebalo da im odgovorim pa da moja izjava o Blaženome bude istinita, da ne protuslavim Blaženome u onome što doista jeste, da ispravno objasnim istinu, tako da saglasnost s onima

kaji su taj istini dosljedni bude besprijekorna?

Zatim isposnik Anuradho otide k Blaženome, pozdravi ga, sjedne sa strane, pa teče:

-- Ja, gospodine, stanujem nedaleko od Blaženoga u šumskoj kolibi. Tu me je posjetila skupina pripadnika nekog drugog beskućničkog reda. (Slijedi doslovan izvještaj o razgovoru i Anuradhinom naknadnom razmišljanju.)

-- Šta misliš, Anurdho, je li tjelesni lik postojan ili nepostojan?

-- Nepostojan, gospodine.

-- A jesu li osjećaj, predodžba, izraz volje i svijest pastojani ili nepostojani?

-- Nepostojani, gospodine.

-- A šta misliš, Anuradho, o ovome: smatraš li da je takvo (usavršeno) biće (kao što je Buddho) samo tjelesni lik?

-- Ne, gospodine.

-- Ili smatraš da je "takvo biće" (tathagato) [3] osjećaj, predodžba, izraz valje ili svijest?

-- Ne, gospodine.

-- Smatraš li, možda, da je "takvo biće" utjelovljeno u liku?

-- Ne, gospodine.

-- *Smatraš li da je "takvo biće" nešto drugo nego tjelesni lik?*

-- *Ne, gospodine.*

-- *Smatraš li da je "takvo biće" (sadržano) u osjećaju, predodžbi, izrazima volje, svijesti -- ili smatraš da je "takvo biće" negdje drugdje, a ne u osjećaju, predodžbi, izrazima volje ili svijesti?*

-- *Ne, gospodine.*

-- *Smatraš li da je "takvo biće" bestjelesno, bezosjećajno, bespredodžbeno, bezvoljno i besvjesno?*

-- *Ne, gospodine.*

-- *Ako, dakle, za tebe, Anurádho, "takvo biće" istinski i zbiljski ne postoji ni u ovom neposrednom iskustvu, možeš li onda tvrditi da "takvo biće", najuzvišeniji i najbolji čovjek, koji je dosegao vrhunac (čovječnosti), treba obilježiti jednom od ove četiri tvrdnje: "takvo biće postoji poslije smrti", ili "takvo biće ne postoji poslije smrti", ili "takvo biće i postoji i ne postoji poslije smrti", ili "takvo biće niti postoji niti ne postoji poslije smrti"?*

-- *Ne, gospodine.*

-- *Dobro je, Anuradho. Kao i ranije, tako i sada ja objašnjavam jedino patnju i dokončanje patnje.*

Materijalizam koji Buddho odbija ovom formulom standardizovanom u više govora, naziva se vjerom u "razorivost" (suponirane supstancije). Pojave bi najprije trebalo da budu "nešto" po sebi, da bi mogle biti "razorene". Čitava kasnija buddhistička filosofija razvija se u smjeru toga spoznajnoteorijskog "nihilizma" (*suññata* ili

šunya-vadah). U obrazloženje tog osnovnog stava ovdje nije moguće zalaziti. Dovoljno je dodati da se u ovom slučaju materijalističkoj teoriji "razorivosti" (*ućcheda-vado*) redovno suprotstavlja vjera u nerazorivost ili "vječnost" (*sassata-vado*) transsupstancijalnog "jezgra" duše ili "svojstva" (*atma*). To je osnovna pretpostavka brahmanskog vjerskog učenja, koju Buddho jednako odrešito odbija, označujući svoje stanovište i ovdje, s izrazitije dijalektičkog stanovišta, "srednjim putem" između materijalizma i spiritualizma.

Izraz *suññam* (sanskritski *śunyam*, termin za nulu u matematici) u klasičnim primjerima, usmjerenim prvenstveno protiv vjere u vječno "jezgro" ili "svojstvo" iza pojava ili u njihovoj suštini, često se slikovito interpretira kao "ispraznost". Smisao te interpretacije i klasični primjeri za nju sadržani su u slijedećem govoru:

Pjena

Samyutta-nikayo, XXII, 95

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Ayođđhaji, na obali rijeke Gange. Tada Blaženi oslovi isposnike ovako:

– Zamislite, isposnici, da ova rijeka Gang nanese veliku kuglu pjene, a neki oštrovidan čovjek da opazi, razmotri i potpuno prozre tu pojavu; shvatio bi da je prazna, šuplja, da u njoj nema srži. Ta kakvu bi srž mogla da sadrži kugla pjene? – Isto tako, isposnici, i za bilo koji tjelesni lik, prošli, budući ili sadašnji, dalek ili blizak, koji isposnik zapaža i razmatra dok ga potpuno ne prozre i (isto tako) shvati da je prazan, šupalj i da nema srži. Ta kakvu bi srž mogao da sadrži tjelesni lik?

– Zamislite, isposnici, kako u pljusku koji bog kiše izlijeva u jesen, na površini vode nastaje mjehur i odmah se rasprsne. Ako ga neki oštrovidan čovjek zapazi, razmotri i potpuno prozre, shvatit će da je

prazan, šupalj, da u njemu nema srži. Ta kakvu bi srž mogao da sadrži vodeni mjehur? – Isto to važi i za bilo koji osjećaj... Kakvu bi srž mogao da sadrži osjećaj?

– Zamislite, isposnici, da se u posljednjem ljetnom mjesecu oko podne pojavi fatamorgana, pa da je oštroidan čovjek zapazi, razmotri i potpuno prozre; shvatio bi da u njoj nema srži... Isto to važi za bilo koju predodžbu...

– Zamislite, isposnici, da čovjek kojemu je potrebno tvrdo drvo uzme oštru sjekiru i uputi se u šumu da ga traži. A tamo da ugleda veliko i uspravno stablo banane, koje je tek doseglo svoj puni uzrast, pa da ga presiječe iznad korijena, a zatim ispod vrha. Da ga onda počne ljuštiti, ne bi našao u njemu ni srčiku, a kamoli tvrdo drvo. Kad bi to posmatrao neki oštroidan čovjek... shvatio bi da se u stablu banane ne može načitvrdo drvo. – Isto to važi i za bilo kakav izraz volje...

– Zamislite, isposnici, mađioničara ili njegova pomoćnika kako na glavnoj ulici izvodi svoju predstavu, a oštroidan čovjek ga opaža, promatra i potpuno prozre obmanu, pa da shvati da je prazna, šuplja i da u njoj nema srži. Ta kakva bi se srž mogla naći u obmani? – Isto to važi i za svijest o bilo čemu... Ta kakvu bi srž mogla da sadrži svijest?

– Kad to shvati poučen sljedbenik oplemenjenih, onda se odvraća od tjelesnog lika, i od osjećaja, i od predodžbe, i od izraza volje, i od svijesti. odvraćen se lišava strasti. Lišen strasti se oslobađa. Ko se oslobodi, taj zna da je slobodani da poslije takvog života nema daljeg opstanka.

Kad je završio taj govor, dobrostivi učitelj je dodao još i ove izreke:

Tjelo je nanos pjene,

*a čuvstvo tek mjehur u njoj,
predodžba prividan bljesak,
volja ko stablo banane
koje ne sadrži srž.
Svijest je priviđenje.
Tako je to objasnio
potomak Sunčeva roda.*

*Ma kako da to promatraš,
da prozireš biću u bit,
šuplje je i isprazno
kad mu dubinu sagledaš.*

*Premudri je pokazao
najprije ovo tijelo.
Lišen triju činilaca
(života, žara, svijesti)
nepokretan ostaje trup,
bačen drugima za hranu.
Takav mu je tok opstanka.*

*Ta se smušena avet
naziva i ubojicom,
mada srži ne sadrži.*

*Tako treba da isposnik,
snažan i nepokolebiv,
po danu i po noći
pažljivo i promišljeno
promatra to gomilište.*

*Razriješen obaveza,
utočište samom sebi
kuda treba da pribjegne
žureć kao da mu glava
već bukti u plamenu
na putu u utočište
gde nema više zbivanja.*

Jedno od najljepših objašnjenja smisla asketskog pročišćenja oličeno je u životnom primjeru starca (*thero*, sanskritski *sthavirah*, "starac" u redovima ruskih "starovjerskih" pustinjaka) Khemaka u slijedećem razgovoru:

Khemo

Samyutta-nikáyo, XXII, 89

Jednom je zgodom mnogo starijih redovnika boravilo u gradu Kosambi, u Ghositinu samostanu. Istovremeno je redovnik Khemako boravio u voćnjaku badarovih stabala. Bio je bolestan, patio je od teških bolova.

Kad su stariji redovnici pred večer izišli iz osamljenih boravišta,; zamolili su redovnika Dasaku da onde k isposniku Khemaku, pa da mu kaže ovako:

-- Stariji redovnici ti, prijatelju, poručuju ovo: "Jesu li ti, prijatelju, bolovi podnošljivi, možeš li ih izdržati? Osjećaš li da bolovi popuštaju, da se ne pojačavaju?"

Redovnik Dasako pristane da otide i saopći poruku... (a Khemako odgovori:)

-- Bolovi mi, prijatelju, nisu podnošljivi ni izdrživi. Osjećam da se pojačavaju, a ne da popuštaju.

Na to se redovnik Dasako vrati starijim redovnicima i saopći im odgovor, (a oni mu rekoše:)

-- Otiđi, prijatelju Dasako, ponovno redovniku Khemaku, pa mu reci ovako: "Prijatelju Khemako, stariji redovnici ti poručuju ovo: Blaženi je rekao da postoji ovih pet sredstava prianjanja uz život: tjelesno sredstvo prianjanja, osjećajno sredstvo prianjanja, predodžbeno sredstvo prianjanja, voljno sredstvo prianjanja i svjesno sredstvo prianjanja. Smatraš li ti, prijatelju Khemako, da tih pet sredstava prianjanja uz život sadrže išta što si ti po sebi ili za sebe?" [4]

(Dasako ode i saopći Khemaku i tu poruku, a on odgovori:) ...da ne smatra da tih pet sredstava prianjanja uz život sadrže išta što je on po sebi ili za sebe.

(Kad je Dasako prenio i taj odgovor, stariji redovnici ga upute Khemaku sa slijedećom porukom:)

-- ...Ako redovnik Khemako ne smatra da tih pet sredstava prianjanja uz život sadrže išta što je on po sebi ili za sebe, znači li to da je redovnik Khemako usavršen, da se riješio izljeva strasti?

(Khemako odgovori:) -- Iako ja, prijatelju, ne smatram. da tih pet sredstava prianjanja uz život sadrže išta što sam ja po sebi ili za sebe, ja ipak nisam usavršen ni riješen izljeva strasti. Iako u tih pet sredstava prianjanja uz život za mene (još) postoji (doživljaj) da "jesam", ipak ne smatram da sam ja to "jesam".

(I poslije tog odgovora stariji redovnici upute Dasaku s još jednom

porukom Khemaku:)

-- Kad kažeš "jesam", prijatelju Khemako, šta podrazumijevaš pod tim "jesam"? Kažeš li "jesam" za tjelesni lik ili za nešto što je različito od njega? Kažeš li "jesam" za osjećaj -- predodžbu -- iraz volje -- svijest -- ili za nešto što je različito od toga?

(Kad mu je Dasako saopćio i ta pitanja, Khemako reče:) -- Dosta je, prijatelju Dasako toga trčkanja! Dodaj mi šlap, pa ću ja sam otići do tih starijih redovnika.

I tako redovnik Khemako, podštapajući se, ode starijim redovnicima, pozdravi se s njima i sjedne sa strane... (Stariji redovnici ponove svoja pitanja, a Khemako odgovori:)

-- Ja, prijatelji, ne kažem "jesam" ni za tijelo, ni za osjećaj, ni za predodžbu, ni za izraz volje, ni za svijest. No iako u tih pet sredstava prijanjanja uz život za mene (još) postoji doživljaj da "jeseni", ipak ne smatram da sam ja to "jesam". To je, prijatelji, usporedivo s mirisom plavog ili bijelog lotosovog cvijeta. Kad bi neko rekao da to mirišu latice, ili njihova boja, ili cvijetna vlakna, bi li to bilo tačno?

- Ne bi, prijatelju.

- Nego kako bi to trebalo izraziti?

- Tačno bi se izrazio ko bi rekao da to miriše cvijet.

- Isto tako, prijatelji, ni ja ne kažem da sam tjelesni lik, a niti da sam nešto što je od tjelesnog lika različito – isto važi za osjećaj, predodžbu, iraz volje i svijest... Zato, iako u tih pet sredstava prijanjanja uz život za mene (još) postoji doživljaj da "jesam", ipak ne

smatram da da sam to "jesam". Iako se, prijatelji, učenik plemenjenih riješio pet nižih prepreka, ipak još uvijek nije odstranio popratni osjećaj pet sredstava prijanjanja uz život, umišljenost, da "jesam", prijanjanje uz "jesam", sklonost prema "jesam". On tada ovako promatra porast i opadanje tih pet sredstava prijanjanja uz život: "To je tjelesni lik, to mu je nastanak, to mu je prestanak. To je osjećaj – predodžba – izraz volje – svijest; to im je nastanak, to im je prestanak." Dok tako promatra porast i opadanje tih pet sredstava prijanjanja uz život, lišava se (opisanih) popratnih osjećaja. To je, prijatelji, usporedivo s prljavom, zablacenom tkaninom koju vlasnik daje pralji. Pralja u tu tkaninu utrlja smjesu soli, ili kiseline, ili kravljeg đubreta, pa je ispere u čistoj vodi. Iako je sad ta tkanina isprana i očišćena, ipak, kad je pralja vrati vlasniku, još nije potpuno odstranjen vonj soli, ili kiseline, ili kravljeg đubreta koji se u nju upio. Vlasnici takvu robu slažu u namirisanu škrinju, tako da se odstrani zaostali vonj soli, ili kiseline, ili kravljeg đubreta. Isto tako, prijatelji, kad se učenik oplemenjenih riješi pet nižih prepreka, još uvek nije odstranjen popratni osjećaj pet sredstava prijanjanja uz život, umišljenost, da "jesam", prijanjanje uz "jesam", sklonost prema "jesam". Kad zatim posmatra porast i opadanje tih pet sredstava prijanjanja uz život, lišava se (i tih) popratnih osjećaja.

Kad im je to kazao, stariji redovnici rekoše redovniku Khemaku:

– Mi nismo ispitivali redovnika Khemaka iz želje da mu dosađujemo, nego zato jer je redovnik Khemako sposoban da podrobno razjasni, da prikaže, da obrazloži, da utvrdi, da razotkrije, da raščlani i da izrazi učenje Blaženoga, a to je sada doista i učinio.

Tako je govorio redovnik Khemako, a stariji su redovnici radosno prihvatili njegov govor. I dok im je to on objašnjavao, šezdesetorici

starijih redovnika duh se potpuno oslobodio izljujeva strasti, a isto tako i samom redovniku Khemaku.

Šri Ramakrišna, popularni bengalski duhovni učitelj u 19. vijeku, izrazio je istu misao u jednoj duhovitoj primjedbi o svome sljedbeniku Girišu Ghošu, direktoru kazališta, bohemu i pijanici: "Koliko god da pereš čanak u kojemu se drži češnjak, još uvijek će se u njemu zadržati trag toga vonja". [5]

Smrt nije utrnuće požara strasti (nibbanam ili nirvana)

Smrt

Samyutta-nikayo XXIII, Radha-samyuttam 1

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u gradu Savati. ...

Tada redovnik Radho posjeti Blaženoga, pozdravi ga, sjedne sa strane, pa oslovi Blaženoga ovako:

- Govori se o smrti. [6] Dokle, gospodine, seže vlast Smrti?*
- Dokle postoji tjelesni lik, Radho, dotle postoji smrt, ili smrtnost, ili onaj ko umire. Zato, Radho, treba da shvatiš da je tijelo smrt, da je smrtno, da umire, da je bolesno, da je tumor, da je ubojita strijela, da je ponor i izvor patnje. Ko tako shvati, njegovo je shvaćanje ispravno.*
- Isto tako treba shvatiti osjećaj – predodžbu – izraz volje – svijest.*
- A šta je, gospodine, svrha ispravnog uvida?*
- Svrha je ispravnog uvida, Radho, odvratnost.*
- A svrha odvratnosti?*

- *Napuštanje strasti (obestrašćenost).*

- *A svrha napuštanja strasti?*

- *Oslobođenje.*

- *A svrha oslobođenja?*

- *Utrnuće (nibbanam).*

- *A svrha utrnuća?*

- *To je, Radho, pitanje koje prelazi granicu smisla. Tome pitanju nije moguće odrediti granicu. Asketski život, Radho, uvire u nibbhanu (iščezava u utrnuću), utrnuće (nibbanam) mu je svrha i kraj.*

S Heideggerom problem smrti kao svrhe života postaje jedno od središnjih pitanja filosofije egzistencije. Osobito je pažnje vrijedna Sartreova kritika Heideggerove filosofije smrtnosti. Koliko god da se međusobno razlikuju, i jedan i drugi bi se složili da smrt sama po sebi ne može još značiti postignuće svrhe ili smisla života. Buddhističku misao da se "svrha i kraj" života postiže tek "utrnućem želje za životom" razradio je, dosljedno Buddhinu bitnom učenju i neposrednim pozivom na buddhističku interpretaciju i terminologiju te problematike, u moderno] evropsko] filosofiji jedino Sehopenhauer. [6]

T.S. Eliot, u bilješkama uz svoju poemu *Waste Land*, spominje "Buddhinu propovijed o požaru" (*Fire Sermon*), za koju kaže da "po važnosti odgovara Isusovoj propovijedi na gori". Od tada pa do danas, ista se buddhistička terna, pod očitim utjecajem Eliota, ponavlja sve češće u motivima engleske lirike. Jedna od najljepših i najopsežnijih pjesama inspirirana istom temom je XI poglavlje poeme *The Dark Window* Robina Skeltona (Oxford University Press, 1962), u kojem opisuje proslavu "buddhističkog praznika Vesakha, praznika rođenja, probuđenja i

smrti Buddhine", u Kandyu na Cejlonu. -- U buddhističkoj tematici savremenih zapadnjačkih pjesnika koja mi je poznata, tu pjesmu, po dubini i snazi izraza, nadmašuje jedino poema "Ađanta" američke pjesnikinje Muriel Rukeyser iz ratnih godina (u zbirci *Beast in View*, 1944).

U raznim zbirkama Buddhinih govora nalazi se veći broj "propovijedi o požaru" (ako tako želimo da ih nazovemo). Jedna od najpopularnijih Buddhinih usporedbi oskudnosti ljudskog opstanka u svijetu neumitne patnje je usporedba s "čovjekom kojemu gori turban na glavi". Ovaj ću prikaz zaključiti jednim kratkim govorom o "požaru" iz knjige na kojoj se pretežno osniva izbor tekstova u ovom prikazu.

Požar

Samyutta-nikáyo XXII, 61

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Savatthi...

Tada Blaženi oslovi redovnike ovako:

-- Tijelo je, isposnici, požar, a i osjećaj, i predodžba, i izrazi volje i svijest su požar. Uviđajući to, isposnici; poučen sljedbenik oplemenjenih se odvraća od tijela, od osjećaja, od predodžbe, od izraza volje, od svijesti. Odvratnost ga otuđuje, otuđenje ga oslobađa. Ko se oslobodi, taj zna šta je sloboda. On spoznaje da je dokončano rađanje, da je iživljen svetački život, da je izvršeno što je trebalo izvršiti i da poslije ovakvog života nema daljeg opstanka.

Beleške

[1] V. prevod tog govora u slijedećem poglavlju. [Natrag]

[2] Usp. obradu te teme u mojoj *Filosofiji istočnih naroda*, I dio, str. 63-65.

[Natrag]

[3] Izraz *tathgato*, jedan od najčešćih i najteže "doslovno" prevodljivih naziva za Buddhu, u tekstovima ove vrste označava, već prema napomenama najstarijih komentara, ljudsko biće uopće. To biće je "snop" ili "gomilište" petovrsnih sastojaka egzistencije, od kojih je prva vrsta tjelesni (možda još tačnije "zorni") lik čovjekov, a ostale četiri su psihičke komponente iste organske cjeline. Buddho uspoređuje tako složene strukture bića sa snopovima ili svežnjevima trstike, tako da "jedan podupire drugi" (S. II, 114). Kad sam u razgovorima s tibetanskim dalajlamom zamolio sagovornika da mi razjasni svoje shvaćanje Buddhinog osnovnog učenja o nepostojanju duše, jer se Tibetancima najčešće podmeću iskrivljene i proizvoljne interpretacije o tim temama, odgovorio mi je citirajući tekst o svežnjima koji stoje uspravno podupirući se uzajamno. [Natrag]

[4] *Attanam va attaniyam va* -- standardna formule, čijom se negacijom u ovim izvornim pali tekstovima definira pojam "ništavila" ili "ispraznosti" (*suññam*) "vanjskog i unutarnjeg" bića i svijeta čovjekova: "ni po sebi, ni za sebe", nasuprot ranije istaknutom značenju vedantinskog (upanišadskog) shvaćanja "sebe" ili "svojtva" ("sopstva", pali *atta*, sansk. *atma*) kao principa trajne ili besmrtno duše.

[Natrag]

[5] *The Gospel of Sri Ramakrishna*, Madras, 1964, str. 683. [Natrag]

[6] Personifikacija smrti, Maro, često se naziva zloduhom, ali i vladarem svijeta svih oblika "sreće i nesreće, dobra i zla" u njemu. Vjerujem da je Nietzsche, koji se na Buddhu često poziva, bilo da se s njim slaže ili ne slaže, preuzeo od Buddhe načelo "s onu stranu dobra i zla" (*jenseits von Gut und Böse*), iako mu interpretacija nije usklađena s Buddhinom. [Natrag]

[7] Usp. moj rad *Schopenhauer and Buddhism* (by Bhikkhu Ānājavako), Kandy,

Buddhist Publication Society, 1970. [Natrag]

Rev. 2/12/2005

www.geocities.com/budizam/texts/veljagic/budizam/nekoliko.html

[Home](#) --\\ [Veljačić](#)

Budizam

Čedomil Veljačić

[Uvod -- Predgovor -- Historijski uvod -- Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji -- Buddhini govori o religiji](#)

[Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti -- Āhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I](#)

[Āhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II -- Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja \(*āhanam*\)](#)

[Plodovi isposničkog života -- Jedan sažet prikaz Buddhina učenja -- Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji](#)

[O buddhističkoj bibliografiji](#)

Za sajt pripremio **Branko Nebrigić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

PITANJA O "NOSIOCU TERETA" MORALNE ODGOVORNOSTI

I

Problem moralne odgovornosti u učenju "budnog mudraca" Gotame Buddhe proizlazi iz njegova najoriginalnijeg stava kojim se *suprotstavlja svim izrazima religijske misaonosti* u dotadašnjoj indijskoj tradiciji. Taj svoj osnovni stav Buddho obilježava riječju *an-atta*, izrazom

koji u pali jeziku odgovara sanskritskom (naknadno formuliranom) terminu *nair-atmyah*, ili negaciji *atmana*, naziva specifičnog za vedantinsku *analogiju* doktrine o "duši". Riječ *atma* (gen. *atmana*), pali *atta*, je nominativ zamjenice "sebe". Ne zalazeći u metafizičku pozadinu problema duše u indijskoj religijskoj filosofiji, ovdje je ipak potrebno upozoriti na neka specifična *diferencijalna obilježja* tog pojma.

U vedantinskoj filosofiji [38]

-- koja se u kasnijim vjekovima razvija u najizrazitiju metafizičku *alternativu* (iako ne u dijalektičku suprotnost) buddhizma -- pojam *atmana* kao vrhovnog principa apsolutne svojstvenosti (sopstva) bitka *nikada* ne odgovara u potpunosti pojmu "duše" u bilo kojoj drugoj neateističkoj religiji, azijskoj ili evropskoj, a pogotovo ne krajnje suženom opsegu pojma duše u trima biblijskim religijama (židovskoj, kršćanskoj i muslimanskoj). Zato su evropski pokušaji falsifikacije buddhističkog ateizma (ne-teizma kako ga nekad nazivaju cjepidlake) u religiji i nihilizma u ontologiji (a ne u spoznajnoj teoriji) konačno morali dovesti i do neophodnog protesta s vedantinske strane protiv nametanja biblijskih definicija religijskih pojmova indijskoj i azijskoj religioznosti.

Za razliku od srednjovjekovnog spora vedante i buddhizma, u modernim se indijskim spekulacijama -- kad je buddhizam već odavno izumro, a *vedantah* već odavno prestao da bude prvenstveno religijski sistem spekulativne metafizike -- pojavila tendencija među zastupnicima vedante (tendencija čiji je najistaknutiji zagovornik u 20. vijeku bio S. Radakrishnan) da buddhizam treba filozofski prevladati apsorbovanjem u vedantu kao praosnov panindijske nacionalne filosofije. Bez obzira na žestok otpor tim pokušajima, najprije s buddhističke strane, a zatim i kod predstavnika autentične historijske koncepcije vedantinske filosofije [39], evropski su pokušaji svođenja buddhizma na neku vrstu "ne-ekumenskog kršćanstva", osobito za engleske kolonijalne potrebe, nastojali da buddhizam najprije preobrase u "vedantu", pa da tako izobličen spor o alternativu *atma* -- *nairatmyah* svedu na pseudovedantinsku afirmaciju duše. Ne zalazeći u pojedinosti "zapadnjačkih" vidova sporova te vrste u savremenoj indijskoj filosofiji, želim da navedem tek dva autentična i dovoljno mjerodavna mišljenja savremenih predstavnika izrazito brahmansko-vedantinskog stanovišta, s kojima sam i lično imao prilike da o tome govorim.

Shvaćanje madraskog pandita Šankare Menona, u čijoj sam gostoljubivoj blizini živio duže vremena, našao sam potvrđeno u knjizi njemačkog teologa, profesora marburškog

univerziteta Ernsta Benza, *Asiatische Begegnungen* (Diederichs-Verlag, 1963):

...Učeni Indijac Šankara Menon... mi je u razgovoru rekao : " . . . Hinduizam uopće odbija misao o vječnom postojanju ličnosti. Vječni život s hinduističkog gledišta ne znači produženje opstanka ljudske ličnosti poslije smrti, nego prelaz u jednu jedinstvenu prirodu; u jednu jedinstvenu istinu. Time čovjek potpuno napušta područje ličnog života i prelazi u sveobuhvatnost bitka... Zbog toga je hinduizmu nepoznat i pojam neba. . ." (u biblijskom smislu).

Radhakrishnanov učenik T.R.V. Murti, profesor Hindu univerziteta u Banarasu, u knjizi *The Central Philosophy of Buddhism* (London, Allen and Unwin, 1955), nastoji da kasnijoj buddhističkoj filosofiji nametne danas već potpuno ozloglašenu pretpostavku o "negativnom apsolutu". [40] Ipak u uvodnom kritičkom dijelu osjeća potrebu da se u prvom redu oslobodi štetnog balasta spomenutih "zapadnjačkih" pseudovedantinskih interpretacija koje buddhizmu uopće hoće da nametnu vjeru u *atmu*. Sve i ako pretpostavimo da se u izvornim tekstovima može naći poneki "citat koji potvrđuje postojanje *atmana* [41], može se nasuprot tome navesti deset, pa i dvadeset citata koji ga odrešito pobijaju". Isto tako bez okolišanja Murti priznaje da bi nas "pokušaj da premostimo razliku između upanišadi i Buddhé doveo do neizmjernog povećanja udaljenosti između Buddhé i buddhizma. Nije moguće naći nijedan dovoljan ni nužan razlog za falsifikaciju izvornog učenja". Takva je zlonamjernost isključivo na vanindijskoj strani, dok vedantinci danas osjećaju sve veću potrebu da zauzmu obrambeni stav protiv svodenja na zajedničke nazivnike. "Buddhističke se škole razlikuju međusobno u znatnoj mjeri, ali im je ipak zajedničko jedno stanovište - negacija supstancije (*atma*)." -- "Vedantah (*advaitam*, monizam) priznaje jedino realnost onoga što je nepromjenjivo, a sve ostalo odbacuje kao nerealno. Buddhističko je stanovište oprečno."

Iz prethodnog citata se vidi da naziv *atma* izražava prvobitno pojam "supstancije" apsolutnog svebitka, a ne popularnu predodžbu o ličnoj ili univerzalnoj duši, iako ni ta posljednja, proširena alternativa nije potpuno strana nijednoj klasičnoj vedantinskoj koncepciji.

Buddho, čija oštrica nije uperena prvenstveno protiv brahmanskih, više ili manje vedantinskih učenja, nego protiv đainskog kosmološkog ontologizma, pobijajući teorije o duši ne pokušava da ih sve odreda svede na zajednički nazivnik vjere u *atmu*. Đainska teorija duše je, oprečno vedantinskoj, kosmološko-monadistička. Pri tome ipak pojam individualne duše ostaje

identičan, ili barem sinoniman s pojmom života (*divah*). Duša je mikrokosmički nosilac života. Nasuprot svemu tome, Buddhin je stav najprije a-kosmičan (antiđainski), a zatim radikalno antiontološki (antivedantinski). [42] Ni u ta pitanja nije ovdje moguće zalaziti pojedinačno. Ona su od preliminarne važnosti za naše polazno pitanje:

Ako ne postoji neka trajna i supstancijalna podloga individualizovanih izraza života, tko je onda "nosilac" moralne odgovornosti u našem ljudskom svijetu?

Prema kratkom tekstu pod naslovom "Teret" (S. XXII, 22, u dodatku ovom poglavlju) postoji metaforično "podnošenje tereta" vlastite djelatnosti, ali ne i supstancijalna konstanta njegova "nosioca" (iako se prvi engleski prevodilac toga kratkog i manje važnog šablonskog teksta neminovno zabunio i "podnošenje tereta" preveo sa "nosilac tereta" [43], pa je zbog toga tekst postao slavan za "zapadnjačke" stručnjake za "buddhističku dogmatiku", koji ipak nisu uspjeli da se o toj "dogmi" sporazumeju, nego su je morali napustiti kao prevodilačku zabunu).

Prema tome, ne može biti sumnje o tome da nosioca moralne odgovornosti treba shvatiti kao *proces*, kontinuum (*santanam*) u biološkom ciklusu "dozrijevanja" (*vipako*) plodova djelatnosti (*kamma*, sansk. *karma*). U tom smislu Buddho naziva čovjeka, kao i svako drugo živo biće, "nasljednikom vlastitih djela". Relativni identitet kompleksa ličnosti (kako ćemo vidjeti u slijedećem poglavlju) i relativna sloboda povodom neodrživosti tog identiteta determinirana je svrhovitom uzročnošću (u smislu najbližem Aristotelovoj *causa finalis*). Taj je *biološki osnov kauzaliteta* jedini egzistencijalno autentičan i očevidan u neposrednom iskustvu. Mehanički kauzalitet "mrtvih tijela" (fikcija Newtonske fizike o kakvoj u indijskoj filosofiji uopće nema govora u vezi sa shvaćanjem kauzalne "ulančenosti" u obuhvatnom procesu prirode svijeta, koji prema indijskom nazivu nije "svemir", nego obratno: "svekret" - *đagati*), ostaje apstrakcija na koju je izvorni biološki kauzalitet sveden u evropskoj filosofiji poslije jonskog hilozoizma (srodnog đainskom), a s opravdanošću se može smatrati i postaristotelovskim. Tako dugo dok ne postoji apstrakcija "mrtve" materije i sama je smrt tek područje "klijališta" (usp. stoički *hypokeimenon*) zbivanja-u-svijetu. Smrt nije ni dokončanje života ni razrješenje od moralne odgovornosti. *Svrhovitost uzročnosti, a ne identitet individua*, obezbjeđuje smisao i vrijednost egzistencije, ako i ukoliko taj smisao uopće postoji. U stanovitom, dovoljno naglašenom smislu, pretpostavka optimizma biblijske, pravolinijske evolucije za indijsku je filosofiju uvijek bila i ostala sporna.

Buddhino svođenje smisla i vrijednosti izrazito ljudske egzistencije na kontinuitet u

zatvorenom krugu svrhovite uzročnosti (vidi formulu u razgovoru s "golim isposnikom") očito je svođenje kosmičke hipostaze takvog smisla i vrijednosti na *circulus vitiosus*. Rješenje je "utrnuće žeđe za životom", a ne transcendencija zbivanja u njegovom zatvorenom krugu. U tom smislu smrt očito ne možemo shvatiti kao "utrnuće" (*nibbanam*).

Analiza egzistencije kao kruga zablude je izvorno Buddhino djelo. Taj krug se sastoji od 12 karika (*nidanam*) "uslovljenosti nastanka" (*patiċċa-samuppado*). Prva je od tih karika - uslovljenost kategorijalnom strukturom samog kruga -transcendentalna zabluda (*avidċā*). Može se s pravom pitati koliko je Buddho u historijski dostupnim razmjerima filozofskog umovanja prvi izrazito formulirao načelo uzročnosti u najširem pojmovnom značenju, nezavisno ne samo od antropomorfnih, mitskih hipostaza transcendencije, nego također prvobitno odvojeno i od svoje vlastite egzistencijalne interpretacije uzročnosti svrhovitošću. Na pitanje o metodi (*nayo*) "oplemenjenih učitelja" Buddho odgovara :

-- Ako je ovo, onda je ono. Ako se pojavi ovo, pojavljuje se i ono. Ako ovo prestane, prestaje i ono.

A. X,

10, 92

Skraćena formula, koja se ponavlja još češće, glasi:

Sve što nužno nastaje, to nužno i prestaje.

U nekim razgovorima samo otkrovenje tog zakona dovodi onoga ko ga je shvatio do "probuđenja" i "oslobođenja" od zablude i jarma opstanka.

Važno je uza sve to napomenuti da prva karika u lancu uslovljenog nastanka, transcendentalna zabluda ili neznanje o metafizičkom osnovu bitka, *nije* originalno otkriće Buddhino, nego barem od vedskih vremena važi kao polazno načelo indijske prve filozofije uopće. Dok je evropska prva filozofija (ili metafizika) od svojih početaka usmjerena ka ontološkom temeljenju istine, indijska je filozofija, još mnogo izrazitije, zasnovana na analizi transcendentalno-logičke strukture spoznaje. Problem znanja, a ne problem bitka, je izvoran već za najranije upanišadsko umovanje o srži istine. "Od koga usmjerena (*ken'esitam*) misao teži k odredištu?" - jeste polazno i naslovno pitanje *Kena upanišadi*, *Iša upanišad* nas dovodi

do zaključka:

U slijepu tamu ulazi ko se klanja neznanju, u još veću tamu ide ko uživa u spoznanju. Za nešto se kaže da izlazi iz znanja, za nešto iz neznanja. [44]

U vezi s teorijom uzročnosti, koju je Buddho prvi izrazito formulirao u osnovnom načelu, a zatim razradio u svojoj egzistencijalnoj analitici, postavlja se i pitanje o prvoj izrazitoj formulaciji učenja o *karmi*, ili "dozrijevanju ploda djelatnosti" (*kamma-vipako*), učenja koje je u indijskim filosofijama najopćenitije usvojeno rešenje problema moralne odgovornosti. Iz prebuddhističkog vremena poznat mi je jedino tekst iz *Brihad'aranyaka upanišadi* (III, 2, 13), gdje je tek naznačeno kako je Yadnavalkyah to učenje priopćio kao tajnu nauku Arthabhagi:

...Udaljivši se nastave razgovor. Predmet razgovora bijaše karma (djelatnost); predmet njihovih pohvala bijaše karma. Dobrim se djelima postaje dobar, a zlim djelima zao.

Psihološki je shvatljivo da u kasnijem historijskom razvoju religijskih nazora o transcendentnom smislu zla i dobra, Buddhina isključivo "analitička teorija" (*vibhadda-vado*) ne zadovoljava premoćnu volju za vjerovanjem (iako se ni ona u klasičnim razdobljima indijske kulture nikad ne izobličava do ekstrema "*credo quia absurdum*"), niti kod samih buddhista, u religiji koju bih za razliku od Buddhina filozofskog uvjerenja nazvao Ašokinom [45] vjerskom organizacijom. U suprotnosti prema načelu moralne autonomije, vjera svaka vjera - iziskuje transcendenciju moralne uzročnosti - *atmana*. Tamo gdje se i ta transcendencija tako izričito negira kao kod Buddhe, potreban je barem neki *modus vivendi* za "besmrtnost". Taj modus narodna vjera u ovom slučaju nalazi u postepenoj eshatološkoj preobrazbi pojma transcendencije u pojam transcendiranja. Toj svrsi služe skolastičke interpretacije Buddhine formule "uslovljenog nastanka". Svijest da su "smisao" i "vrijednost" ovjekovječenja tog procesa zablude neautentični i bezvredni sa "višeg" ili krajnjeg akosmičkog (*lokuttaram*) stanovišta Buddhina učenja, nikad se kroz historiju buddhizma nije potpuno izgubila, ali je zasjenjena teološkim moralom koji izričito zastupa sramotnu tezu o dvostrukoj istini. Ni u taj kulturnohistorijski proces se nije moguće ovdje dalje upuštati.

U vezi s tekstom *Yamaka-suttam* u dodatku ovom poglavlju treba napomenuti da autentična buddhistička filosofija, koja počinje s Nagardunom u 2. v. n.e. (a koju nipošto ne smijemo

brkati s tzv. *mahayanam* religijama) nalazi svoj dublji korijen u Buddhinu učenju o ništavilu (*sunna-vado*). To znači (kako je istaknuto u *Kevaddha-sutti* u prethodnom poglavlju) da se konačan izlaz iz kruga zablude nalazi u spoznajnom *poništenju*, a ne u ontičkom *uništenju* smisla i vrijednosti pozitivne svjetovne i kosmičke vjere, ili tačnije volje za vjerovanjem. U nadilaženju pojmova "dobra" i "zla" u njihovoj dijalektičkoj povezanosti (također jednom od Buddhinih najodrešitijih stavova) taj izlaz ili nadilaženje na misaonoj i doživljajnoj (meditacionoj) razini omogućava filozofu (tj. onome koji istinu "treba da shvati sam za sebe", pojedinačno) da je konačno potpuno apstrahuje od formule "uslovljenog nastanka" i da je prepusti vjerskoj dekadenciji, kako je izričito postupio Nagardžuna u prvom poglavlju svoga temeljnog djela o kojem će biti riječi u zaključnom poglavlju. Tako se buddhistička filozofija neminovno odvojila od buddhističke religije, iako to odvajanje nije nikad shvaćeno kao heretičko otcjepljenje. Volja za vjerovanjem se neprekidno uzdiže ka spoznajnim dostignućima, mada ni toj vjeri nikad ne može prijetiti biološka opasnost da bude apsorbovana u čistu spoznaju.

II

U rasponu od vitalizma do egzistencijalizma neka osnovna obilježja evropske filozofije 20. vijeka - počevši od Bergsonova obrata u stavu prema prirodnim znanostima - na prvi pogled u poznavaoocu indijske filozofije izazivaju utisak približavanja zasadama te prastare mudrosti, i to ne samo u opreci prema dehumanizovanoj znanosti. Još iznenadnije djeluje doslovnost kojom se na prvi pogled čini da ta moderna filozofija u svom zaokretu ka pojavama života i egzistencije (Bergsonova "*torsion*"!) preuzima i prenosi u svoju polaznu terminologiju izraze prvobitnih određenja kategorija indijskog mišljenja. Pojam *karma* u značenju uzročnosti *biološki* određene imanentnom svrhovitošću životnog "elana" zauzima u cijelom tom analoškom kompleksu središnji položaj.

Bergsonov obrat u filozofskom vrednovanju života i svijeta polazi od uviđanja potrebe da i sa stanovišta savremene znanosti kategorije nužnosti i slobode budu prvobitno određene na biološkom i psihološkom području, dok fiziku i astronomiju, te prototipove današnje klasične znanosti i pogleda na svijet, Bergson s tog novog stanovišta smatra tek "preokrenutom psihologijom" (*psychologie retournee*). [46] *Historijski, Bergsonova (implicitna) teorija karme proistječe iz njegove kritike mehanističkih i finalističkih teorija u biologiji. Bergson smatra da je biološka "evolucija nešto posve drugo nego tek niz prilagođavanja okolnostima, kako to*

smatra mehanicizam, a isto se tako potpuno razlikuje i od ostvarivanja nekog cjelovitog plana, kako to smatra finalistička teorija". [47] Nova biološka interpretacija uzročnosti treba da "prevlada istovremeno i mehanicizam i finalizam", iako je "ova posljednja teorija bliža od - prve" Bergsonovu shvaćanju. [48]

Osnovni princip teorije o karmi, izražen identičnim biološkim, terminom, koji nije tek metafora, nalazimo već u Bergsonovu eseju o neposrednim doživljajima svijesti [49]:

Proces naše slobodne djelatnosti se nastavlja na neki način bez našeg znanja, u svakom trenutku trajanja u tamnim dubinama svijesti. (Ljudska ličnost) živi i razvija se zavisno od svog vlastitog oklijevanja sve do časa kad se slobodan čin otcijepi od nje kao zreo plod.

Po toj biološkoj neminovnosti "životnog elana", "stvaralačka evolucija" je u konkretnosti svog "doživljajnog toka" (bhavanga-soto je Buddhin termin identičnog značenja) nužno slobodna, ili "osuđena na slobodu", kako je suštinski istu misao izrazio Sartre.

Doista, šta smo mi drugo, šta je naš karakter, ako ne kondenzacija povijesti koju smo proživjeli od rođenja, pa i prije rođenja, budući da sobom donosimo predporođajne sklonosti. . . Svako naše stanje, samim ispoljenjem preobražava našu ličnost, postaje novi oblik koji tad upravo sami sebi dajemo. To je stvaranje sebe samoga po sebi samome (de soi pour soi) tim potpunije čim je zrelije razmišljanje o onome što činimo. [50]

U savremenoj filosofiji rijetko je koji mislilac s ateističkog stanovišta toliko duboko svjestan značajnosti religijskog problema nezavisno od racionalno-dogmatskih okvira "zatvorene religije" koliko Sartre. [51] Njegova - nominalno indijska - teorija o "avatarima" ili neprekidno novim ispoljenjima karmičkog kontinuiteta pseudoidentične ličnosti, koja ni sama za sebe (pour-soi) nikada "nije ono što jeste, nego je ono što nije" [52] (i zato je psihoanalitički nesposobna da bude "iskrena"), pokušava da zađe još dublje od Bergsonovih bioloških postavaka u formulaciju problema metafizičke strukture i smisla tog izrazito indijskog pitanja, koje i po njegovu uviđanju "unosni nemir" u egzistencijalno nepouzdanje savremenog čovjeka:

Nema apsolutnog početka koji bi mogao postati prošlost, a da nikada nije imao prošlosti. Budući da zasebnost (le Pour soi, lična svijest) kao zasebnost treba da

bude svoja vlastita prošlost, ona dolazi na svijet s nekom prošlošću. - Ovih nekoliko primjedaba nam omogućava da u donekle novom osvjetljenju shvatimo problem rođenja... Metafizički problem rođenja postoji utoliko što može da me uznemiri pitanje kako to da sam se ja rodio baš iz takvog embriona. Taj je problem možda nerješiv... [53]

Zaokret iz mehaničke u biološku interpretaciju uzročnosti utro je put još bržem i daleko značajnijem napretku fenomenološke analize koja obilježava prelaz od vitalističkog ka egzistencijalističkom filosofiranju. To možemo uočiti već iz nekoliko sugestivnih usporedbi Bergsonovih razmišljanja o osnovnoj kategoriji indijske filosofije "dozrijevanja ploda", sa Heideggerovim produbljenim nastavkom meditacije o istoj temi:

Nedozreo se plod, na primjer, bliži svojoj zrelosti. Pri tome se, u dozrijevanju, plodu ni u kojem smislu ne pridodaje kao nešto što još nije prisutno ono što taj plod još nije. Plod postiže zrelost sam po sebi, pa upravo to vlastito postignuće obilježava suštinu njegove plodovitosti. Svi mogući pridodaci koje možemo zamisliti ne bi bili sposobni da odstrane nezrelost ploda, kad to vlastito biće ne bi postiglo zrelost samo po sebi. U nezrelosti ono-što-još-nije ne znači nešto drugo što je još izvan ploda, nešto što bi moglo isto iako postojati i bez veze s plodom kao i s njim u vezi. . . Plod u dozrijevanju ne samo da nije bez veze s nedozrelošću kao s nečim drugim i različitim od sebe, nego upravo u tom dozrijevanju jeste nedozreo. Ono-što-još-nije tu već jeste uključeno u njegovu vlastitu suštinu, i to ne tek kao bilo koje obilježje, nego u konstitutivnom smislu...

[54]

Pa ipak, u slučaju ljudskog opstanka (Dasein) svođenje karmičkog zakona ili svrhovitog uzrokovanja (evropska filosofija još od Schopenhauerovih vremena traži svoj adekvatni termin za indijsku kategoriju karma) na proces dozrijevanja u isključivo biološkom smislu ne iscrpljuje problematičnost egzistencije bez ostatka. Tu egzistencijalna analiza nadilazi sve ranije vitalističke pokušaje:

Sa zrelošću se plod usavršava. No da li je smrt, do koje seže ljudski opstanak, usavršenje u tom smislu? Istina je da ljudski opstanak smrću "završava svoj tok". No je li time nužno iscrpeo i svoje specifične mogućnosti? Ili su mu te mogućnosti smrću upravo oduzete? Opstanak se završava i "neusavršen". . .

Uglavnom doista i biva tako da se ljudski opstanak završava neusavršen ili jednostavno u raspadu i rasulu. - Dokončanje ne znači neminovno usavršenje. Tim neophodnije se nameće pitanje u kojem smislu smrt treba shvatiti kao kraj tog opstanka. [55]

Pokušamo li ove izjave najistaknutijih mislilaca ovog stoljeća rekonstruirati u obliku zamišljenog dijaloga među njima u toku decenija, slijedećeg, i do sada posljednjeg sagovornika, doveo bih iz Indije. To je najizrazitiji neakademski egzistencijalni mislilac, čiji se utjecaj poslije drugog svjetskog rata iz Indije proširio po cijelom svijetu, Krishnamurti, koji se sam naziva "neke vrste filosofom" bez trajnog boravišta ni na jednom kontinentu, netrpeljiv prema stalnim sljedbenicima i organizacijama (a popularnost dobrim dijelom duguje svome prijatelju Aldousu Huxleyu [56]). Iz svojih nesistematskih i zgodimičnih analiza vremenitosti, koje nas ponekad podsjećaju na Heideggera, i memorije (u kojoj "nikad ne možete naći istinu, jer je sjećanje vremenito"), koje mogu da nas podsjetite na Bergsona, Krishnamurti, u jednom privatnom razgovoru, podvlači zaključak : "Vrijeme je patnja", i upućuje sagovornika na potrebu za uspostavljanjem "prijateljstva sa smrću".

Ovdje nije moguće zalaziti dalje u pokušaje, kakav je Heideggerov, da karmičku strukturu čovjekove "bačenosti" u opstanak kao u tuđinu, svede i razjasni - barem u početnom stadiju isto kao i Buddho - na osnovu brige i stradanja po kojem opstanak jedino i postoji i zahvaljujući kojem se svijest preobražava u savjest.

Isposnik Gotamo upućuje na ispravan život koji dovodi do potpunog prozrijevanja patnje.

S.

XXXV, 151

Dalje od toga postoji filosofija koja se ne da ni misliti ako se s njom u skladu ne živi. Ta filosofija zbog takve egzistencijalne uslovljenosti nije i ne treba da bude iracionalna.

Teret

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Savatthi... Tada Blaženi oslovi redovnike ovako:

-- Razjasnit ću vam, prosjaci, šta je to "teret", šta je "opterećenje", šta je "prihvatanje tereta" i šta je "rasterećenje". Slušajte!

Šta je, prosjaci, teret? Odgovor glasi: pet sredstava održanja života. To su sredstva održavanja tijela, osjećaja, predodžbe, izraza volje i svijesti. To se, prosjaci, naziva teretom.

A šta je opterećenje? Odgovor glasi: to je obilježje čovjeka; na primjer, da se neki redovnik zove tako i tako, da pripada tom i tom rodu. To se, prosjaci, naziva opterećenjem.

A šta je prihvaćanje tereta? To je žeđa za životom (tanha) koja se uvijek ponovno rađa, koja teži za užitkom i strašću, i zadovoljava se sad ovim sad onim. To može biti žeđa za tjelesnim užitkom, žeđa za održanjem, žeđa za vlašću. To se, prosjaci, naziva prihvaćanjem tereta.

A šta je, prosjaci, rasterećenje? To je dokončanje žeđe, potpuno lišeno strasti, napuštanje, odricanje, oslobođenje, odvratnost. To se, prosjaci, naziva rasterećenjem.

Tako je rekao Blaženi. A kad je završio taj govor, dobrostivi učitelj je dodao još i ovu izreku:

Teret su pet sastojaka,
karakter opterećenje,
prihvatanje patnja svijeta,
a sreća rasterećenje.

Odbacivši teški teret,
ko ne preuzima drugi,
ko iskorijeni žeđu,
utažen je, dogorio.

Bharam, S. XXII, 22

U slijedećem govoru u istoj zbirci ova su obilježja razrađena nešto opširnije i povezana s formulom egzistencijalnih "karika" "uslovljenog nastanka" bića (patićća-samuppado). Te su "karike" (nidanam) ovdje nabrojane najprije u obrnutom slijedu "opterećivanja" (12-22), a zatim u redovnom slijedu "rasterećivanja" (23-33). Posljednjih deset egzistencijalija (kako bi ih nazvao Heidegger) jesu specifičan dodatak ovom tekstu u vezi sa prethodnim.

Karakteristično je za *Buddhinu interpretaciju tih lanaca* ovo: kad se sve te spone, kojima je učvršćen teret, razriješe, onda ne preostaje "nosilac tereta". Uspostavlja se da je bio iluzija neznanja i nedovoljnog uvida, kako *Buddho* ističe na početku slijedećeg govora. Prema ranije spomenutoj usporedbi, teret se sastoji od "snopova" koji stoje uspravno podupirući se uzajamno. Najčuveniji pjesnički aforizam koji izražava *Buddhino* učenje o nepostojanju duše je *Buddhaghosin* u spomenutom djelu "Put pročišćenja" [*Visuddhi-maggo*, XVI, 90; odlomak o ništavilu (suññam)] :

*Postoji patnja, ali ne onaj ko pati,
postoje djela, ali ne onaj ko radi,
postoji oslobođenje, ali ne onaj ko slobodan biva,
postoji put, ali na njemu putnika nema.*

Povod

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Savatthi. . . Tada oslovi redovnike ovako:

-- Ja tvrdim, prosjaci, da izljeve strasti može da dokonča samo onaj ko ih upozna i prozre, a ne onaj ko ne može da ih upozna i prozre. A kako, prosjaci, može da dokonča izljeve strasti onaj ko ih upozna i prozre? (Najprije treba da shvati:) "Ovo je tjelesni lik; ovo mu je nastanak; ovo mu je prestanak". (Isto tako treba da shvati dalje:) osjećaj, predodžbu, izraze volje i svijest, njihov nastanak i prestanak.

I zato jer u tom dokončanju postoji svijest o dokončanju, ja tvrdim da za to dokončanje postoji povod, da nije bez povoda.

1. A šta je, prosjaci, povod svijesti o dokončanju? Odgovor glasi: oslobođenje. Zato ja tvrdim da i za oslobođenje postoji povod, da nije bez povoda.

2. A šta je, prosjaci, povod oslobođenju? Odgovor glasi: odvratnost... [57]

3. A povod odvratnosti? - Gađenje.

4. *A povod gađenju? - Uvid-i-spoznaja bića kakvo doista jeste.*
5. *A povod uvidu-i-spoznaji bića kakvo doista jeste? - Sabranost (samadhi). [58]*
6. *A povod sabranosti? - Zadovoljstvo.*
7. *A povod zadovoljstvu? - Vedrina.*
8. *A povod vedrini? - Prijatnost.*
9. *A povod prijatnosti? - Radost.*
10. *A povod radosti? - Povjerenje (saddha). [59]*
11. *A povod povjerenju? - Nezadovoljstvo (dukkham). [60]*
12. *A povod nezadovoljstvu? - Rođenje.*
13. *A povod rođenju? - Postojanje.*
14. *A povod postojanju? - Prianjanje (uz život ili održanje života, pristanak).*
15. *A povod prianjanju? - Žeđa za životom. [61]*
16. *A povod žedi za životom? - Osjećaj.*
17. *A povod osjećaju? - Dodir.*
18. *A povod dodiru? - Šest područja osjetnosti. [62]*
19. *A povod šest područja osjetnosti? - Ime-i-lik (rascjep svijesti na subjekt i objekt).*
20. *A povod imenu-i-liku? - Svijest.*
21. *A povod svijesti? - Izrazi volje.*
22. *A povod izrazima volje? - Neznanje.*

23. *Tako, prosjaci, neznanje postaje povod izrazima volje,*
24. *a izrazi volje povod svijesti,*
25. *a svijest povod imenu-i-liku,*
26. *a ime-i-lik povod (djelatnosti) šest područja osjetnosti,*
27. *a šest područja osjetnosti povod dodiru,*
28. *a dodir povod osjećaju,*
29. *a osjećaj povod žedi za životom,*
30. *a žeđa za životom povod prijanjanju uz život,*
31. *a prijanjanje uz život povod postojanju,*
32. *a postojanje povod rođenju,*
33. *a rođenje povod nezadovoljstvu,*
34. *a nezadovoljstvo povod povjerenju (vjeri),*
35. *a povjerenje povod radosti,*
36. *a radost povod prijatnosti,*
37. *a prijatnost povod vedrini,*
38. *a vedrina povod zadovoljstvu,*
39. *a zadovoljstvo povod sabranosti,*
40. *a sabranost povod spoznaji bića kakva doista jesu*
41. *a spoznaja bića kakva doista jesu postaje povod gađenju,*

42. a gađenje povod odvratnosti,

43. a odvratnost povod oslobođenju,

44. a oslobođenje povod svijesti o dokončanju.

To je, prosjaci, usporedivo s pljuskom koji bog kiše izlije na vrh planine, a voda se, dok otječe niz obronke, slijeva u špilje, provalije i procjepe, a kad njih preplavi, onda puni bare i močvare, pa potoke i velike rijeke, dok ne dosegne do pribrežnog mora i dalekog okeana.

Isto je tako, prosjaci, i neznanje povod izrazima volje, a izrazi volje povod svijesti. . .

Upanisa, S. XXII, 23

Mahali

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Vesali, u Velikoj Šumi, u dvorani zgrade sa velikim krovom. Tada Mahali (iz kneževskog plemena) Lićčhavi posjeti Blaženog... pozdravi se s njim, sjedne sa strane, pa ga oslovi ovako:

"Gospodine, (učitelj) Purano Kassapo naučava ovako: 'Nema ni uzroka ni povoda zagađenosti bića. Bića postaju gadna bez uzroka i bez povoda. -- Nema ni uzroka ni povoda pročišćenju bića. Bića postaju čista bez uzroka i povoda.' -- Šta o tome kaže Blaženi?"

"Postoji, Mahali, uzrok, postoji povod zagađenosti bića. Bića postaju gadna zbog uzroka i povoda. Postoji, Mahali, uzrok, postoji povod pročišćenju bića. Bića postaju čista zbog uzroka i povoda."

"A šta je, gospodine, uzrok, šta je povod zagađenosti bića? Kojim uzrokom i povodom bića postaju gadna?"

"Kad bi tjelesni lik, Mahali, bio isključivo bolna pojava, podložna bolu, obuzeta bolom, a ne radošću, bića ne bi uživala u tijelu. Ali pošto je, Mahali, tjelesni lik također i radosna pojava,

sklona radosti, obuzeta radošću, zato bića uživaju u tijelu za koje ih vezuje strast. Zbog te se povezanosti zagađuju. To je, Mahali, uzrok, to je povod zagađenosti bića. Zbog tog uzroka i povoda bića postaju gadna."

(Isti uzrok i povod važi i za pojave osjećaja, predodžbe, volje i svijesti.)

"A šta je, gospodine, uzrok, šta je povod pročišćenju bića? Kojim uzrokom i povodom bića postaju čista?"

"Kad bi tjelesni lik (... osjećaj, predodžba, volja i svijest...) bio isključivo sretna pojava, sklona sreći, obuzeta srećom, a ne bolom, bićima tijelo ne bi postajalo odvratno. Ali pošto je, Mahali, tjelesni lik (...) takođe i bolna pojava, sklona bolu, obuzeta bolom, a ne srećom, zato bićima tijelo postaje odvratno. Zbog te odvratnosti odustaju od strasti, a tim se odustajanjem pročišćuju. To je, Mahali, uzrok i povod pročišćenju bića. Zbog tog uzroka i povoda bića postaju čista."

S. XXII, 60

Goli isposnik [63]

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Radagahi, u Bambusovu Gaju, na mjestu gdje se hrane vjeeverice.

J

ednog se jutra Blaženi rano obuče, uzme ogrtač i prosjačku zdjelu, pa otide u Radagahu da prosi hranu. A goli isposnik Kassapo opazi izdaleka da Blaženi dolazi, pa se uputi prema njemu, pozdravi se s njim prijateljski te ga nakon uobičajenih učtivih riječi, stojeći pored njega, oslovi ovako:

-- Želio bih da gospodina Gotamu nešto upitam aka gospodin Gotamo pristaje da odgovori na moje pitanje.

-- Nije sada vrijeme za pitanja, Kassapo, jer smo već unišili u naselje.

Goli isposnik Kassapo ponovi svoju molbu i po drugi i po treći puta, a Blaženi isto tako ponovi svoj odgovor. Napokon goli isposnik Kassapo reče:

-- Ne želim da gospodina Gotamu mnogo ispitujem.

-- Onda, Kassapo, pitaj šta želiš.

-- Je li, gospodine Gotamo, svako sam krivac za svoju nesreću?

-- To, Kassapo, nije tačno - odgovori Blaženi.

-- Je li onda neko drugi kriv za tu nesreću?

-- Ni to nije tačno.

-- A jesmo li možda za svoju nesreću krivi i mi sami i neko drugi?

-- Ni to nije tačno.

-- Ili možda nismo krivi ni mi sami niti iko drugi, nego nesreća nailazi slučajno?

-- Ni to nije tačno.

-- Znači li to onda, gospodine Gotamo, da nesreće (uopće) nema?

-- To, Kassapo, ne znači da nesreće nema. Nesreće ima.

-- Prema tome izgleda da gospodin Gotamo ne može ni da uvidi ni da razumije nesreću.

-- Nije tačno, Kassapo, da ja nesreću ne mogu da uvidim ni da je razumijem. Ja, Kassapo, nesreću i uviđam i razumijem.

-- Onda, gospodine, neka mi Blaženi kaže šta je nesreća, neka mi rastumači šta je nesreća.

-- "Ko izvrši djelo, taj snosi i posljedice" ili učenje koje si ti najprije spomenuo da je svako sam kriv za svoju nesreću - to je učenje koje zastupa teorija o vječnosti. [64]

-- "Onaj ko izvrši djelo i onaj ko snosi posljedice su dva različita bića" ili učenje koje je izraz čuvstvene sklonosti da je za našu nesreću kriv neko drugi -- to je učenje koje zastupa teorija o razorivosti. [65] -- Da ne zapadneš ni u jednu, ni u drugu krajnost, Kassapo, uputit ću te na ispravni prolaz po sredini koji sam i sam slijedio:

1. Neznanjem su uslovljeni izrazi volje.
2. Izrazima volje je uslovljena svijest.
3. Sviješću je uslovljeno ime-i-lik. [66]
4. Imenom-i-likom je uslovljeno šest područja osjetnosti. [67]
- <5. Područjima osjetnosti je uslovljen doticaj.
- >6. Doticajem su uslovljeni osjećaji.
7. Osjećajima je uslovljena žeđa za životom.
8. Žeđom za životom je uslovljeno prijanjanje uz život.
9. Prijanjanjem je uslovljeno postojanje.
10. Postojanjem je uslovljeno rađanje.
11. Rađanjem su uslovljeni
12. starost i smrt, jad i nevolja, patnja, žalost i očaj.

Tako nastaje čitavo to gomilište patnje.

Iz potpune odvraćenosti i dokončanja neznanja slijedi dokončanje izraza volje (i cijelog tog lanca od dvanaest karika [68]). Tako se dokončava čitavo to gomilište patnje.

Kad je Blaženi završio govor, goli isposnik Kassapo ga oslovi ovako :

-- Izvrsno, gospodine! Kao da je ispravio ono što je bilo iskrivljeno, ili razotkrio skriveno, ili

pokazao put onome ko je zalutao, ili unio svjetlost u tamu tako da ko ima oči ugleda oblike - upravo tako je Blaženi sad pokazao istinu s različitih strana. I ja se, gospodine, utječem u Blaženoga, u njegovo učenje i u njegovu prosjačku zajednicu. Molim, gospodine, da mi Blaženi odobri odlazak u beskućnike i udijeli potpuno zaredenje.

-- Ko je, Kassapo, ranije slijedio neko drugo učenje, a sada želi da postane beskućnik i potpuno zaređeni sljedbenik ovog reda i učenja, taj treba da proboravi četiri mjeseca kao pripravnik, pa da ga zatim isposnici iz iskrene pobude i želje prime kao beskućnika i da ga potpuno zaredi u isposnički život.

-- Ako, gospodine, onaj ko je ranije slijedio neko drugo učenje . . . treba da proboravi četiri mjeseca kao pripravnik . . . , ja ću proboraviti četiri godine kao pripravnik, pa da me zatim isposnici iz iskrene želje i pobude prime kao beskućnika i da me potpuno zaredi u isposnički život.

Tako je Blaženi odobrio golom isposniku Kassapi odlazak u beskućnike i potpuno zaredenje.

Nedugo po zaređenju redovnik je Kassapo, živeći osamljen, otuđen, pažljiv, revan i odlučan, već u ovom životu sam neposredno spoznao i uvidjeo, dosegao i zadržao onu krajnju svrhu svetačkog života dosljedno kojoj potomci plemenita roda napuštaju dom i postaju beskućnici. Spoznao je da je dokončano rađanje, da je iživljen svetački život, da je izvršeno što je trebalo izvršiti i da poslije ovakvog života nema daljeg opstanka. Tako je i redovnik Kassapo postao jedan od usavršenih.

Aćelo,

S. XII, 17

Yamako

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom redovnik Sariputto boravio u gradu Savatthi, u Đetinu Gaju, u samostanu Anathapindike.

Tada je neki isposnik po imenu Yamako zastupao ovakvo pogrešno gledište:

– Prema mojem shvaćanju, Blaženi naučava da isposnik koji se riješio izljeva strasti tjelesnom smrću biva skršen i zatrt, da poslije smrti više ne postoji.

Mnogi su isposnici čuli da isposnik Yamako zastupa takvo pogrešno gledište, pa su otišli k njemu, pozdravili se s njim i nakon uobičajenih učtivih riječi sjeli sa strane, a zatim ga upitali:

– Je li istina, prijatelju Yamako, da ti zastupaš ovo pogrešno gledište... [69]

– Da, prijatelji, ja sam tako shvatio učenje Blaženoga...

– Nemoj, prijatelju Yamako, tako govoriti. Takvo pretjerivanje nije dobro. Blaženi sigurno ne bi rekao tako...

– Ali je redovnik Yamako, iako su ga ti isposnici tako opomenuli, ipak uporno ostao na stanovištu koje je zastupao...

Pošto ti isposnici nisu mogli da redovnika Yamaka odvrate od njegova pogrešnog gledišta, ustali su i otišli redovniku Sariputti [70], obavijestili ga o cijelom razgovoru... i zamolili ga da i on iz samilosti otiđe do redovnika Yamaka. Redovnik Sariputta šutke pristane.

Kad je redovnik Sariputta pred večer izišao iz osamljenog boravišta, otiđe do redovnika Yamaka, pozdravi se s njim, sjedne sa strane pa ga upita da li je istina da zastupa spomenuto pogrešno gledište. Yamako odgovori potvrdno.

– Prijatelju, Yamako, šta misliš o ovome: je li tjelesni lik postojan ili nepostojan?

– Nepostojan, prijatelju.

– A jesu li osjećaj, predodžba, izraz volje i svijest postojani ili nepostojani?

– Nepostojani, prijatelju. Zato onaj ko to uvidi razumije da u takvim okolnostima za "takvo biće" [71] ne može biti daljeg opstanka (poslije smrti).

– A šta misliš, prijatelju Yamako, o ovome: smatraš li da je "takvo biće" (samo) tjelesni lik?

– Ne, prijatelju.

– Smatraš li možda da je "takvo biće" utjelovljeno u liku?

– Ne, prijatelju.

– *Smatraš li da je "takvo biće" nešto drugo nego tjelesni lik ... da je "takvo biće" (sadržano) u osjećaju, u predodžbi, u izrazima volje, u svijesti – ili smatraš da je negdje drugde, a ne u osjećaju, u predodžbi, u izrazima volje, ili u svijesti?*

– Ne, prijatelju.

– *Smatraš li da tjelesni lik, osjećaj, predodžba, izrazi volje i svijest (skupa) sačinjavaju "takvo biće"?*

– Ne, prijatelju.

– *Smatraš li da je "takvo biće" bestjelesno, bezosjećajno, bezpredodžbeno, bezvoljno i bezsvjesno?*

– Ne, prijatelju.

– *Ako, dakle, prijatelju Yamako, za tebe "takvo biće" istinski i zbiljski ne postoji ni u ovom neposrednom iskustvu, kako onda možeš tvrditi da, prema tvome shvaćanju, Blaženi naučava da isposnik koji se riješio izljeva strasti tjelesnom smrću biva "skršen i zatrt", da (tek) "poslije smrti" više ne postoji?*

– *Ja sam, prijatelju Sariputto, ranije iz neznanja zastupao to pogrešno gledište. Sada, kad mi je prijatelj Sariputto obrazložio ispravno učenje, to je pogrešno gledište napušteno, dosegao sam istinu.*

A ako te sad neki upita, prijatelju Yamako, šta biva poslije smrti s isposnikom koji je usavršen, koji se riješio izljeva strasti, kako bi odgovorio?

– *Odgovorio bih ovako: tjelesni je lik, prijatelju, nepostojan, a isto tako i osjećaj, i predodžba, i izraz volje i svijest. Sve što je prolazno, bolno je; sve što je bolno (u ovom je slučaju) slomljeno i savladano.*

– *Vrlo dobro, prijatelju Yamako. A sada ću ti reći jednu usporedbu koja će ti još bolje razjasniti smisao. Pretpostavimo da je neki domaćin ili plemić bogat posjednik velikog imanja i*

blaga i da ima pouzdanu stražu, a neki drugi čovjek, koji želi da mu naškodi i da ga ošteti, da mu poremeti miran život, da ga liši života, da razmisli ovako: "Taj je domaćin ili plemić bogat posjednik velikog imanja i blaga i ima pouzdanu stražu. Ne bi ga bilo lako ubiti u otvorenom napadaju. Trebalo bi da mu se uvučem u kuću." Tada da otide tome domaćinu ili plemiću, pa da mu kaže: "Želio bih, gospodine, da budem primljen kod vas u službu." – Gospodar ga primi, a on postane pokoran sluga, ustaje rano, a liježe kasno, uslužan na djelu i prijazan na riječi. Tako gospodar stekne povjerenje u njega kao u pouzdanog prijatelja i ophodi se s njime kao s drugom. A taj čovjek, kad se uvjeri da je stekao potpuno povjerenje, dočeka gospodara na osamljenu mjestu, pa ga smakne britkom sabljom. – Šta misliš, prijatelju Yamako: kad je taj čovjek otišao onom domaćinu ili plemiću, pa mu rekao da želi da bude primljen kod njega u službu, zar nije već tada bio ubojica iako gospodar nije znao da mu je to ubojica? – I dok mu je bio pokoran sluga koji je rano ustajao, a kasno lijegao, uslužan na djelu i prijazan na riječi, i tada je bio ubojica iako gospodar to još nije znao. A kada ga je dočeka na osamljenom mjestu da ga smakne britkom sabljom, i tada je bio ubojica, ali je gospodar tek tu doznao da mu je to ubojica. [72]

– Tako je, prijatelju.

– Isto tako, prijatelju, neuk i priprost čovjek, koji nije upoznao plemenita bića, koji nije upućen u plemenitu istinu niti u njoj uzgojen, kome nisu poznati plemeniti ljudi, koji nije upućen u njihovu čovječnu istinu niti u njoj uzgojen – taj tijelo shvaća kao sebe samoga, ili sebe kao tjelesnost, ili tijelo u sebi ili sebe u tijelu. (Isto tako) osjećaj, predodžba, izraze volje i svijest shvaća kao sebe samoga, ili sebe shvaća kao te doživljaje, ili njih u sebi, ili sebe u njima. – Nepostojan tjelesni lik ne spoznaje kao "nepostojan tjelesni lik", kakav zbilja jeste, a isto tako ni nepostojan osjećaj, predodžbu, izraz volje i svijest ne spoznaje kao nepostojane doživljaje kakvi zbilja jesu. (Isto tako) ne spoznaje da su tjelesni lik kao i ostala četiri (psihička) sastojka ličnosti bolni – da su lišeni trajnog svojstva, da im je ustrojstvo složeno i ubitačno – kao što zbilja jeste. – Njegov pristup tijelu, zahvat u tjelesnost i vlast nad tjelom osniva se na načelu: "To je moja svojstvenost" (duša). (Isto važi i za ostala četiri, psihička, sastojka ličnosti.) – Takav ga pristup i zahvat u tih pet sredstava održanja života vodi u dugotrajan nepovoljan i bolan opstanak. (Nasuprot tome) učen i oplemenjen sledbenik koji je upoznao plemenita bića ... koji je upućen u njihovu čovječnu istinu i u njoj je uzgojen – taj tijelo ne shvaća kao sebe samoga, ili sebe kao tjelesnost, ili tijelo u sebi, ili sebe u tijelu, a isto tako ni osjećaj, ni predodžbu, ni izraz volje, ni svijest ... On nepostojan tjelesni lik spoznaje

kao "nepostojan tjelesni lik", kakav zbilja jeste, a isto tako i nepostojan osjećaj, predodžbu, izraze volje i svijest. – Isto tako spoznaje za tjelesni lik, kao i za ostala (četiri psihička) svojstva ličnosti (pojedinačno i u cjelini)

- da su lišeni trajnog svojstva (duše);*
- da im je ustrojstvo složeno;*
- i ubitačno – kao što zbilja jeste.*

Njemu se ni pristup tijelu, ni zahvat u tjelesnost, ni vlast nad tijelom ne osniva na načelu: "To je moja svojstvenost" – a isto važi i za ostala četiri (psihička) sastojka ličnosti. Takav ga pristup i zahvat u tih pet sredstava održavanja života ne vodi u dugotrajan nepovoljan i bolan opstanak.

- Isto su tako sretni, prijatelju Sariputto, i oni redovnici koji imaju takve drugove u svetom životu, drugove pune samilosti, dobronamjerne, koji ih savjetuju i upućuju. A sada, kad sam od prijatelja Sariputte čuo razjašnjenje istine, i moj se duh oslobodio prijanjanja uz prljave izljeve strasti.*

Tako je govorio redovnik Sariputto, a redovnik Yamako je radosno prihvatio njegov govor.

Beleške

[38] V e d a n t a h, doslovno "kraj" ili zaključni dio v e d a, naziv za u p a n i š a d i i za najvažniju filozofsku nauku (idealistički monizam) koja se kasnije iz njih kristalizuje. [Natrag]

[39] Vjerodostojan prikaz ovih povijesnih odnosa s vedantinskog stanovišta, koji u posljednje vrijeme nailazi na sve širu saglasnost indijskih filozofa, može se naći u knjizi prof. T. M. P. Mahadevana, Gaudapada, A Study in Early Advaita, University of Madras, 1960, 3. izd.

[Natrag]

[40] Pošto su buddhističke studije u Indiji donedavno bile zanemarene, ozbiljni i vjerodostojni prikazi ove tematike u posljednjih nekoliko postkolonijalnih decenija mogu se naći kod evropskih stručnjaka, osobito u radovima belgijske škole u Louvainu. Usp. E. Lamotte, L'enseignement de Vimalakirti, Louvain, 1962, (Uvodna studija), i još jasnije sažet prikaz ove problematike u jednoj dugoj bilješci istog autora u prevodu Le traite de la grande vertu de

sagesse de Nagarjuna, tom III, str. 1226-1229. Slijedeći citati su iz gore navedene knjige prof. Murtija, str. 23 25, 26, 34. [Natrag]

[41] Ova je primedba u vezi s Murtijevom kritikom knjiga Mrs. Rhys Davids, koja je, koristeći položaj nasljednice svoga muža, osnivača Pali Text Society u Londonu, engleskim prijevodima pali tekstova u tim izdanjima nametala tendenciozne interpretacije u duhu vjere u a t m u ili besmrtnost duše. Zbog toga su ti, i inače dobrim dijelom površni prijevodi, notorno nepouzdani. [Natrag]

[42] Prema jednoj često ponavljanoj Buddhinoj izjavi, "ni bitak, ni nebitak, niti i-bitak-i-nebitak, niti ni-bitak-ni-nebitak" ne može izraziti smisao i značenje "takvog bića" (t a t h a g a t o, jedan od najčešćih naziva za Buddhu, koji ujedno obilježava i ljudsko biće uopće). Izraz t a t h a g a t o je poblizje razjašnjen u tekstu Yamako, u prilogu ovom poglavlju. [Natrag]

[43] H. C. Warren, Buddhism in Translation, Harvard, 1896. Novo izdanje: Atheneum, New York, 1963, str. 159-160. Prevodilac ovog teksta za Pali Text Soc., F. L. Woodward, The Book of the Kindred Sayings III, str. 24, kritikuje Warrenov prijevod i interpretaciju, pa navodi i mišljenje Mrs. Rhys Davids protiv takvog prijevoda: "Kritičari su, međutim, pisali o tome tako kao da ovaj tekst izražava slijedeće: duh se kao i telo odlaže prilikom smrti, a ličnost ili ego ostaje neopterećen ili dobiva novi teret. To je iznakazivanje teksta." Krićka tendencija Mrs. Rhys Davids ovdje je vjerovatno uperena protiv njemaćke pseudobuddhistiće škole G. Grimma, koji se izrićito smatrao obnoviteljem jedne rane i malo važne heretićke sekte u buddhizmu, koja se nazivala puggala-vado ili vjera u "lićnost" koja preživljuje smrt. Mrs. Rhys Davids, nasuprot tome, želi da "autentićni" pali buddhizam reducira na vedantinsko ućenje koje, kako smo vidjeli, ne insistira na trajnosti atmana kao individualizirane duše nego kao apsolutnog bitka. [Natrag]

[44] V. prevode tih tekstova u mojoj Filosofiji istoćnih naroda, I. [Natrag]

[45] O Ašokinu pokušaju (u 3. v. pre n. e.) da antagonistićku brahmansku kastu u svom carstvu zamijeni buddhistićkim nekastinskim svećenstvom vidi napomenu u "Historijskom uvodu". [Natrag]

[46] Evolution Creatrice, 62. izd., str. 209. [Natrag]

[47] *Id.*, str. 102. [Natrag]

[48] *Id.*, str. 50. [Natrag]

[49] *Essai sur les Donnees Immediates de la Consience*, str. 183. i 135. [Natrag]

[50] *Evolution Creatrice*, str. 3-7. [Natrag]

[51] Vidi njegova kritička shvaćanja religije u predavanju o egzistencijalizmu i humanizmu.
[Natrag]

[52] *Usp. L'etre et le neant*, Paris, Gallimard, N.R.F., 1943, str. 183, 97. [Natrag]

[53] *Id.*, str. 184-5. [Natrag]

[54] *Sein und Zeit*, 7. izd., Tubingen, Niemeyer, 1953, str. 243-4. [Natrag]

[55] *Id.*, str. 244. [Natrag]

[56] A. Huxley je 1954. godine lansirao na svjetsko tržište Krishnamurtijevu knjigu *The First and Last Freedom*, London, Gollanz, koja je za pola godine doživjela pet izdanja. Slijedio je još niz knjiga, od kojih Krishnamurti najviše cijeni tri knjige pod naslovom *Commentaries on Living*. Slijedeći podaci su iz knjige J. E. Coleman, *The Quiet Mind*, London, Rider, 1974.
[Natrag]

[57] U originalnom tekstu ponavlja se ista formulacija za sve stavke koje slijede do br. 44.
[Natrag]

[58] Izraz *samadhi* doslovno znači *sabranost*, no u kontekstu svih indijskih sistema kontemplacionog zadubljenja obilježava najširi pojam tzv. meditacije uopće. [Natrag]

[59] Riječ *saddha* (sansk. *śraddha*) je najširi naziv za vjeru ili religiju. U buddhizmu ga uvijek treba shvatiti uz ona kritička ograničenja koja su navedena u *Ānki-suttam* u prethodnom poglavlju, tj. kao povjerenje u nekog individualnog učitelja. [Natrag]

[60] *Dukkham, nezadovoljstvo ili patnja je tema Buddhine prve plemenite istine, na koju se u nastavku nadovezuje slijed uslovljenog nastanka (paticća-samuppado) u redoslijedu obrnutom od uobičajenog. [Natrag]*

[

61] *Schopenhauer, već u prvoj knjizi (tomu) "Svijeta kao volje i predodžbe" (§ 57), volju za život, osnovnu temu svoje filosofije, izražava ovim buddhističkim terminom koji interpretira i ovdje kao i u ranije citiranom izvodu (u bilj. 3. uz prijevod govora "Pokretanje točka istine" u dodatku "Historijskom uvodu") saglasno s Buddhinim opisom prve plemenite istine:*

Volja i težnja su suština cijele prirode (životinjske i ljudske), a mogu se u potpunosti usporediti s neutaživom žedi. Osnova svakog htijenja je potreba, nedostatak i, prema tome, patnja. Po vlastitoj prirodi i porijeklu, volja je osuđena na patnju. [Natrag]

[62] *Razum (mano, iz osnove manas, latinski mens) je "šesto osjetilo" u Buddhinoj psihologiji bez duše. [Natrag]*

[63] *Opisi golih isposnika (aćelo) u Buddhinim govorima obično odgovaraju nizom specifičnih obilježja u njihovu asketskom načinu života đainskim isposnicima i pravilima kojih se đainski goli isposnici (digambara) još i danas pridržavaju. Od skupine takvih isposnika odvojio se i Gotamo neposredno pred svoje duhovno probuđenje. Goli isposnici izvan đainskih redova mogu, međutim, da se ponekad susretnu još i danas u Indiji. [Natrag]*

[64] *Sassata-vado ili eternalizam, u smislu vjere u ataman kao supstanciju, u onom smislu u kojem se u ranije navedenom citatu prof. Murtija kao obilježje advaita-vedante suprotstavlja buddhizmu. [Natrag]*

[65] *Ućcheda-vado je izrazito i isključivo materijalistička teorija atomizma. Oduvijek je postojala bojazan kod buddhista da se ova teorija, zbog toga što je suprotna vedantinskom eternalizmu, ne identificira pogrešno i zlonamjerno s Buddhinim učenjem. U kolonijalnom razdoblju, engleski tendenciozni prijevod riječi ućchedo sa ,annihilation' pogodio je identificiranje ućcheda-vade sa ,nihilizmom', koji je s buddhističkog stanovišta moguć jedino uz*

pretpostavku spoznajnoteorijskog idealizma. Te je pretpostavke dosljedno razvila buddhistička filozofija od ranih vremena pod nazivom šunya (pali sunna)-vado, ili teorija "nuliteta", kao svoju osnovnu tezu. Na području pali buddhizma, gdje do dublje filozofske razrade Buddhina učenja uopće nije došlo, englesko poistovjećenje pojma anihilacije s pojmom nihilacije ili ništovanja, ili vrednosnog ekvivalenta pojma uništenja s pojmom poništenja (kao što se poništava poštanska marka ili rješenje nižih vlasti), iz shvatljivih razloga je lako dovelo do egzegetsko-dogmatske pomutnje i do svođenja na zajednički nazivnik učcheda-vado, niza pojmovno i lingvistički potpuno raznorodnih termina od temeljne i autentične važnosti za Buddhino prvobitno učenje. Drugim riječima, izazvano je brkanje pojmova materijalizam i nihilizam. [Natrag]

[66] Ime-i-lik, nama-rupam, je buddhističkoj filozofiji svojstven nominalistički izraz, čija je realistička analogija u evropskoj filozofiji "tijelo i duša" ili psihički i fizički faktor. Izraz rupam prvenstveno obilježava zorni predmet osjetila vida. [Natrag]

[67] Šesto osjetilo je kod Buddhe osjetilo intelektualnog razumijevanja (ne umovanja!), bolje rečeno, mentalno osjetilo (mano-indriyam), kojemu Buddho ne priznaje nad-osjetilni status iznad funkcije koordiniranja osjetnih doživljaja. Aristotel raspravlja o problemu šestog osjetila u istom smislu i priklanja se rješenju suprotnu Buddhinom. [Natrag]

[68] Patičca-samuppado; vidi interpretaciju u uvodnom članku. [Natrag]

[69] Tačkama su obilježena ponavljanja početne izjave u cjelini. [Natrag]

[70] Sariputto je bio Buddhin najistaknutiji učenik po intelektualnim sposobnostima, učeni brahman koji je vjerovatno bio i glavni sistematizator Buddhina učenja po tradicionalnoj indijskoj metodi mnemotehničkih šablona. Ta je metoda šablonizacije u slučaju Buddhinih govora dosegla usavršenje jedinstveno u ranoj buddhističkoj književnosti. U istoj knjizi iste zbirke ponavlja se i u nekoliko Buddhinih neposrednih razgovora doslovno ista argumentacija o istoj temi (brkanje materijalističke teorije učcheda-vado s Buddhinim učenjem o ništavilu, sunna-vado) Sariputto je umro prije Buddhe. [Natrag]

[71] Tathagato. [Natrag]

[72] Usporedi s ovom metaforom Heideggerovu interpretaciju egzistencije kao das Sein zum

Tode (bivstovanje bez smrti). [Natrag]

Rev. 25/12/2005

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/pitanja.html

[Home](#) ---\\ [Veljačić](#)

Budizam

Čedomil Veljačić

[Uvod -- Predgovor](#) -- [Historijski uvod](#) -- [Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji](#) -- [Buddhini govori o religiji](#)

[Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti](#) -- [Đhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I](#)

[Đhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II](#) -- [Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja \(*đhanam*\)](#)

[Plodovi isposničkog života](#) -- [Jedan sažet prikaz Buddhina učenja](#) -- [Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji](#)

[O buddhističkoj bibliografiji](#)

Za sajt pripremio **Branko Nebrigić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

BUDDHINI GOVORI O RELIGIJI

Prvo je obilježje Buddhinih govora o religiji [26] zauzimanje kritičkog stava prema religijama uopće kao historijski uslovljenim društvenim ustanovama, u onom smislu u kojem ih H.

Bergson naziva "zatvorenim religijama". Tu se očituje najprije Buddhin antagonistički stav prema svećeničkoj kasti brahmana, a i prema svim ostalim, predvedskim i predbrahmanskim kultovima koji su se isticali okrutnošću krvnih žrtava, širenjem praznovjerja i zloupotrebama kastinske premoći. Rasprave sa stanovišta "otvorene religije" o problemima filosofskog

uvjerenja ne bih ubrojio u prvobitnu ni u isključivu tematiku Buddhinih govora o religiji. Te šire filozofske teme obuhvataju Buddhinu negaciju postojanosti i supstancijalnosti duše, a i pojavnog svijeta uopće, sa stanovišta Buddhine teze o ništavilu (*suñña-vado*), a implicitno i njegov ironični stav prema svijetu bogova i sarkastični stav prema "mudrosti brahmana", koja je bila mudrost Buddhi antagonističke kaste. Ova dva obilježja izražena su i filozofski i literarno najljepše u dva govora prevedena u ovom poglavlju.

Buddhin "srednji put", čiji je osnovni, izrazito historijski aspekt opisan u njegovu prvom govoru "o pokretanju točka ispravnosti", objašnjava taj kritički stav i otpor u dva smijera:

Brahmanska (vedska) religija arijskih osvajača Indije bila je mlada i historijski kratkotrajnija od predvedske kulture koja se redovno naziva dravidskom. U Buddhino doba (6. v. pre n.e.) najistaknutija ne-vedska religija bio je *đainski kult heroja, suprotan vedskom kultu bogova*. Kult bogova u đainizmu i danas je jedan od najupadnijih prekršaja ili grijeha. To je religija asketskog pročišćenja, a osniva se na samo jednom "zakonu" koji je moralne prirode: "Nevršenje nasilja (*ahimsa*) je vrhovni zakon." "Utihnuli mudrac" - *muni*, kako se naziva đainski redovnik, nema pristupa u đainske hramove, gdje obrede svjetovne prirode i u granicama navedenog načela vrše ili samo laici ili brahmanski profesionalni svećenici. Buddho je bio savremenik i takmac tadašnjeg reformatora đainskog učenja, Mahavire. Dok je Mahaviro provodio pročišćavanje moralnih i asketskih propisa u konzervativnom duhu, Buddhino je učenje bilo pokušaj kritičke provjere i preobrazbe spoznajnoteorijskih pretpostavki istih prastarih tečevina dijalektičke sublimacije kulturnog ideala herojstva, čije začetke nalazimo već u sumerskom, eposu o Gilgagmešu (u 3. tisućljeću pre n. e.).

Za razliku od ironičnog stava prema brahmanima, u Buddhinim oštrim sporovima s đainima osjeća se neposredni slom u zauzimanju stavova prema identičnim problemima. Iz te unutarne evidencije, više nego iz niza sugestivnih biografskih podataka, zaključujem, da je Buddho bio đainski raskolnik u pokretu Mahavirine reformacije. Mahaviro je odstranio talog moralnih natruha s površinskog sloja đainske predaje i tako osnažio asketski ekstremizam "puta pročišćenja", koji je do danas ostao najstroži sistem trpljenja tijela. Nasuprot tome, Buddho ističe da se pročišćenje duha može postići samo duhovnim sredstvima. Za njega je osnovno sredstvo tog pročišćenja i na moralnom području spoznaja, kao kod sokratovaca. Spoznajnoteorijska pozadina đainske kulturne baštine bila je preopterećena elementima prastarih nauka o prirodi (*lokayatam*) spletenih u nepregledan sistem hilozoističkog

atomizma. Iz istog su sistema istočnih protokultura u tisućljeću nakon raspada hititskog carstva u Maloj Aziji (koje je po svem mitanskom ogranku bilo u neposrednoj vezi s Indijom) posljednje krhotine sa "zgarišta", o kojem govori Th. Gomperz u povijesti helenske filosofije, doprle i do helenskih "prvih filozofa" na obali Jonije.

Buddho je, nasuprot Mahaviri, težište svoje reforme usredotočio na raščišćavanje pretpostavki tog protoznanstvenog pogleda na svijet i pokušao da njegove iskustvene podatke svede na jedinstveno načelo opće zakonitosti *dhammo*. Na području matematskih znanosti Mahaviro se hvali svojim vlastitim teorijama. Buddhin odnos prema kosmološkoj strani protohistorijske baštine možemo usporediti s Kopernikovim obratom u odnosu prema epiciklima Tycha de Brache. Po akosmičkom zaokretu, Buddhinu humanističku interpretaciju pojma *dhammo* kao načela ispravnosti možemo usporediti s Kantovim kopernikovskim obratom.

U borbi dviju heterogenih tradicija, predvedske i vedske, prva je bila dublja i razvijenija, ali vjerojatno već i dekadentnija od druge, koja je bila izraz mlađeg i snažnijeg sloja političkih osvajača u 2. tisućljeću pre n.e. Svjedočanstva o srazu tih dvaju pogleda na svijet nalazimo u opisima filozofskih sporova i rasprava, ponekad i prilikom veličanstvenih kongresa, u najstarijim i najopsežnijim upanišadima. (*Ā Chandogya i Brhadaranyaka*). Konačno, u postbuddhističkom razdoblju preovladava novi prodor najprimitivnijeg htoničkog i seksualnog kulta *phallosa*, vjera u moć (*śakti*) savladanih masa, čija su božanstva krvoločna, kao i kultovi božanstva protiv kojih se borio Buddho. To je kult boga rušioca Šive, koji u Indiji prevladava sve do danas uz razne pokušaje sublimacije pod utjecajima kasnijih, također vanvedskih tradicija tantrizma koje su podronjavale i prepravljale razvodnjene ostatke vedskih a i buddhističkih učenja.

Iz tako udaljenih povijesnih perspektiva, novija znanstvena istraživanja, a za njima i "moderni" egzegeti ortodoksnih tradicija, osobito na području buddhističke kulture nailaze na sve upornije pitanje: je li buddhizam religija ili filosofija?

Trebalo bi da na prvi pogled bude jasno da buddhizam ne može biti obuhvaćen u opseg pojma religije ako se taj opseg definira "vjerom u boga i dušu", kako je to još i danas uobičajeno u enciklopedijama, pod isključivim utjecajem biblijskog pojma religije. Ta se definicija ne da primijeniti na azijske religije, među kojima buddhizam u tom pogledu nije

isključiva iznimka. Prvi čuveni pokušaj dijaloga između svjetskih religija (tačnije između "zapadnih" biblijskih i "istočnih" vanbiblijskih "sekti") bio je "Kongres vjerskog jedinstva" u Chicagu 1893. godine. Događaj koji je tom prilikom zasjenio sve ostale bila je snažna afirmacija klasične indijske kulture u govorima Svami Vivekanande, koji je sa svog vedantinskog stanovišta osobito istakao ovu misao:

Postoje sekte koje ne priznaju postojanje boga - barem ne ličnog boga. Ako ne želimo da te sekte ostavimo vani u zimi, . . . potrebno je da proširimo svoju platformu tako da obuhvati cijelo čovječanstvo. . . Ja mislim da treba voleti svog brata bez obzira na to da li vjerujemo u Boga kao sveopćeg oca ili ne, i da svaka religija i svaka vjera priznaje božanstvenost čovjeka. [27]

Isti postulat revizije definicije pojma religije postavio je ranije Schopenhauer [28] i argumentirao ga upravo azijskim religijama :

I dvije religije koje postoje u Kini, osim buddhizma, Laoceova i Konfucijeva, isto su tako ateističke. Pri tome je potrebno napomenuti da riječ ateizam insinuira podmuklu pretpostavku da je teizam prvobitno sam po sebi očevitna istina.

Schopenhauer podsjeća dalje da je kršćanskim misionarima u Kini bilo nemoguće prevesti neposredno prvu rečenicu Biblije: "Na početku Bog stvorio nebo i zemlju", budući da u kineskom jeziku ne postoji ni riječ "bog" (koja je identična s riječju "nebo"), a ni riječ "stvoriti".

S tako proširenog stanovišta poredbene znanosti o religiji (među čije utemeljitelje nesumnjivo spada Schopenhauer) za naše je pitanje od principijelnije važnosti Schopenhauerova kritika Kantovih triju ideala čistoga uma: sloboda volje, besmrtnost duše i postojanje Boga.

Kant smatra da svačija umna sposobnost, slijedeći svoje bitne zakone, mora doći do ta tri glavna predmeta oko kojih se kreće cijela filozofija pod kršćanskim utjecajem, od skolastika, pa do Christiana Wolfa. . . Kant ne primjećuje da su dvije od te tri bezuslovne pretpostavke ipak uslovljene trećom, naime duša i svijet bogom. No i bez obzira na to... bilo bi potrebno provesti povijesno istraživanje da se ustanovi da li su stari i neevropski narodi, osobito u Indiji, a i mnogi od najstarijih helenskih filozofa, doista došli do tih pojmova, ili ih tek mi

njima velikodušno pripisujemo kad indijski izraz *brahman* i kineski *tien* potpuno pogrešno prevodimo sa "Bog" . . . Takvo bi povijesno istraživanje spasilo Kanta od nevolje u koju je sad zapleten, jer on ta tri pojma prikazuje tako kao da nužno proističu iz prirode naše umne sposobnosti, ali ipak ukazuje i na to da su neodrživi i da ih umna sposobnost ne može utvrditi, pa tako i sam um pretvara u sofista [29] ...

Nema sumnje da je Schopenhauerova tvrdnja *filosofski* tačna i da je nije teško dokumentirati. Pa ipak su pozitivistička istraživanja, osobito u novije vrijeme, svojim statističkim metodama pokazala da poglavito buddhizam, kao narodna vjera, u tom smislu uopće ne postoji i da nikad ni historijski u kompromisnim i hibridnim oblicima nije mogao da uhvati trajnog korijena, nego je uvijek ponovno sve do najnovijih vremena morao biti umjetno obnavljan i presađivan iz jedne buddhističke zemlje u drugu gdje je zamro. To je i moje vlastito neposredno iskustvo u zemljama tzv. *thera-vado* buddhizma, osnovanog na izvornim *pali* tekstovima čiji je religijski sadržaj anemičan, kako ćemo najbolje vidjeti iz prijevoda Buddhina govora koji je odabran u tu svrhu. Historijska proučavanja ovih tisućljetnih nesporazuma između "otvorenih" i "zatvorenih" religija potvrđuju tako da je, s druge strane, *religijski*, Kant ostao u pravu usprkos Schopenhauerovoj *filosofski* opravdanoj kritici. Hibridni buddhizam kao narodna religija uvijek je bio i ostao neiskorjenjivo vezan za tlo vjerovanja u nadmoć bogova i "besmrtnost" (budući da je neposredna upotreba riječi "duša" za buddhističkog vjernika tabu). Ono što preživljuje moglo bi se u najstrožem slučaju obrazložiti kao ne-potpuno-autentična-duša.

Ānki-suttam je jedan od *niza govora* u kojima Buddho *na razne načine* nedvosmisleno i kritički određuje *granice* svoga pojma vjerovanja. Kako se vidi iz ovog teksta, vjerovanje se svodi na *privremeno povjerenje u čovjeka* čiji je vlastiti stav prema životu i svijetu takav da ga smatramo primjerom dostojnim slijeđenja. U tom se primjeru uvijek ogleda *put pročišćenja* koji učitelj slijedi, a čiji se krajnji smisao ne iscrpljuje u moralnom konformizmu određenom društvenom poretku, nego pretpostavlja dublji *neposredan uvid u istinu* (u onom smislu u kojem Heidegger interpretira grčki pojam *aletheia*).

Takvo filozofsko uvjerenje u duhu Buddhina učenja možemo smatrati "otvorenom religijom", koju Buddho definira uputom: "Nikad ne recite samo je ovo istina, sve ostalo je zabluda!". Takvu religiju moguće je obilježiti jedino s akosmičkog stanovišta kao *asketski put pročišćenja* (*visuddhi-maggo*).

Kevaddha-suttam je prelaz od kritike zatvorenih religija na ishodišne probleme "otvorenih" filozofskih uvjerenja. Karakteristično je da polazi od problema odgoja, a završava spoznajnoteorijskim stavom za koji je upravo ovaj tekst najizrazitija potvrda Buddhinog akosmičkog idealizma.

Poemu "Utihnuli mudrac" (*muni*), kao i još izrazitiju i čuveniju poemu "Nosorog" iz iste zbirke [30], mnogi buddhisti smatraju više preostatom đainske nego izrazito buddhističke tradicije, pa im iz tog razloga pokušavaju egzegetski umanjiti važnost.

Rasprava o definiciji religije, od koje smo pošli, dovodi nas do zaključka da je alternativna formulacija pitanja, da li je buddhizam religija *ili* filozofija, neadekvatna, redovno tendenciozna i sofistička. Adekvatniji izraz ovog ishodišnog odnosa nalazim u Jaspersovu pitanju o smislu filozofskog uvjerenja (*der philosophische Glaube*) :

Opravdano je pitanje je li moguća vjera bez religije. Filozofija nastaje iz tog pitanja. [31]

Razgovor s Ćankijem

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi, putujući zemljom Kosala sa velikom družinom svoga prosjačkog reda, došao u selo kosalskih brahmana po imenu Opasadam. Tamo je Blaženi boravio u Božanskom Gaju iznad Opasade, u šumici salovih stabala. U to je doba Opasadam bilo sjedište brahmana Ćankija, napučeno mjesto bogato pašom, drvetom, vodom i žitom, kraljevsko imanje koje mu je rađa Pasenadi, vladar Kosale, poklonio kao brahmanski posjed.

Među brahmanskim stanovništvom Opasade pročula se vijest: isposnik Gotamo iz plemena Sakya, koji je napustio postojbinu Sakya i postao beskućnik, putujući zemljom Kosala sa velikom družinom svoga prosjačkog reda stigao je sada u Opasadu. O tom se blaženom Gotami širi ovakav dobar glas: "Doista, on je blažen i usavršen, potpuno probuđen; postigao je ispravno znanje i vladanje; dobro je upućen znalac svijeta, nenadmašni vođ ljudi kojima je potrebno vođstvo; učitelj bogova i ljudi, budan i blažen. Snagom vlastite spoznaje on je prozreo i zna da objasni ovaj svijet, njegove dobre i zle duhove, božanstvo koje njime vlada, pokoljenja isposnika i svećenika, bogova i ljudi. On propovijeda nauku slovom i duhom, lijepu

na početku, lijepu u sredini i lijepu na kraju, upućujući na potpuno savršen i pročišćen svetački život. Istinska je dobrobit ugledati tako usavršena bića."

Tada se brahmanski domaćini iz Opasade upute u družinama i skupinama prema ulazu u Božanski Gaj, u šumicu salovih stabala.

Kada je brahman Ćanki, koji se tada nalazio na gornjem katu svoga dvora na popodnevnom poćinku, vidjeo kako se brahmanski domaćini kreću iz Opasade u družinama i skupinama prema ulazu u Božanski Gaj, u šumicu salovih stabala, obrati se svome dvorjaninu i upita:

– Zašto su se, dvorjaniće, brahmanski domaćini uputili ... u Božanski Gaj?

– Tamo je, gospodine Ćanki, sada isposnik iz plemena Sakya... Pošli su da posjete tog blaženog Gotamu.

– Onda, dvorjaniće, otiđi do brahmanskih domaćina iz Opasade, pa im reci ovako: "Gospodo, brahman Ćanki vam poručuje da prićekate, jer i brahman Ćanki Źeli da posjeti isposnika Gotamu."

– Da, gospodine, odvrati dvorjanik brahmanu Ćankiju, pa se uputi do brahmanskih domaćina iz Opasade i saopći im gospodarevu poruku.

Tada je upravo u Opasadi boravilo oko pet stotina brahmana iz raznih područja koji su došli da obave neki posao. Kad su ti brahmani ćuli da brahman Ćanki hoće da posjeti isposnika Gotamu, otiđu k njemu pa mu rekoše:

– Zar će zbilja gospodin Ćanki ići da posjeti isposnika Gotamu.

– Da, gospodo, to je i moja namjera.

– Neka gospodin Ćanki ne ide da posjeti isposnika Gotamu! Ne dostoji se da gospodin Ćanki ide posjetiti isposnika Gotamu, nego se dostoji da isposnik Gotama dođe da posjeti gospodina Ćankija. Gospodin Ćanki je plemenita roda i s majćine i s oćeve strane, njegovi su preci kroz sedam pokoljenja bili bez mane i prigovora u pogledu ćistoće rodoslovlja. To je jedan razlog zbog kojeg nije dostojno da gospodin Ćanki ide posjetiti isposnika Gotamu, nego da isposnik Gotamo dođe posjetiti gospodina Ćankija, a ostali su razlozi ovi: gospodin Ćanki je imućan,

vrlo bogat posjednik; gospodin Ćanki je svladao petevrsno znanje triju Veda – značenje riječi i obredna pravila, rastavljanje slogova i intonaciju, a uz to i redosljed predaje, izučio je metriku i gramatiku, prirodopis i (tjelesna) obilježja velikih ličnosti. – Pored toga, gospodin Ćanki je lijep i ugledan, ljubazan; po lijepoti puti ni cvijet mu nije ravan, a ni po izgledu ni po snazi ne zaostaje za svijetlim bogovima. – Pored toga, gospodin Ćanki je krepostan, obdaren i osnažen vrlinom. – Pored toga, gospodin Ćanki lijepim glasom zna da se lijepo izrazi; govor mu se odlikuje uljudnošću; uvjerljivo i bez zaplitanja zna da objasni svrhu. Pored toga, gospodin Ćanki je učitelj mnogih učitelja, poučava tri stotine učenika svete himne (mantram). – Pored toga, gospodina Ćankija poštuje, cijeni, hvali, slavi i priznaje Pasenadi, vladar Kosale, a isto tako i brahman Pokkharasati. – Pored toga, Opasadam, sjedište gospodina Ćankija, mjesto je napučeno, bogato pašom, drvetom, vodom i žitom, kraljevsko imanje koje mu je rađa pasenadi, vladar Kosale, poklonio kao brahmanski posjed. – Zbog toga se ne dostoji da gospodin Ćanki ide posjetiti isposnika Gotamu, nego se dostoji da isposnik Gotamo dođe posjetiti gospodina Ćankija.

Kad su mu to rekli, brahman Ćanki odgovori tim brahmanima ovako:

– A sada, gospodo, saslušajte zašto je po mojem mišljenju dostojno da mi otiđemo posjetiti toga gospodina Gotamu, a ne da on posjeti nas. Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo plemenita roda i s majčine i s očeve strane; da su njegovi preci kroz sedam pokoljenja bili bez mane i prigovora u pogledu čistoće rodoslovlja. To je jedan razlog zbog kojeg se ne dostoji da gospodin Gotamo dođe nas posjetiti, nego se dostoji da mi idemo posjetiti njega, a ostali su razlozi ovi: neosporno je, gospodo, da se isposnik Gotamo odrekao obilja kovanog i nekovanog zlata u podzemnim i nadzemnim riznicama i odvratio se od svjetovnog života. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo u mladosti, dok su mu koje bile još potpuno crne, u punoj mladenačkoj snazi, u najboljoj dobi života napustio dom i postao beskućnik. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo nasuprot željama svojih roditelja, dok su oni suze ronili, odrezao kose i bradu i obukao isposničko požutjelo ruho te napustio dom i postao beskućnik. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo lijep i ugledan, ljubazan; po lijepoti puti ni cvijet mu nije ravan, a ni po izgledu ni po snazi ne zaostaje za svijetlim bogovima. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo krepostan, oplemenjen u vrlini, ćudoredan i usavršen u ćudoređu. – Neosporno je, gospodo, da isposnik Gotamo lijepim glasom zna da se lijepo izrazi; govor mu se odlikuje uljudnošću; uvjerljivo i bez zaplitanja zna da objasni svrhu. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo učitelj

mnogih učitelja. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo svladao strast za tjelesnim užicima i rješio se nepouzdanosti. – Neosporno je, gospodo, da isposnik Gotamo tumači djelovanje (kamma) i šta se djelatnošću postiže, bez namjera štetnih za brahmanski rod [32].

– Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo napustio visoku i uglednu vladarsku obitelj da postane beskućnik. – Neosporno je, gospodo, da je rod koji je isposnik Gotamo napustio imućna i vrlo bogata posjednička obitelj. – Neosporno je, gospodo, da ljudi iz dalekih pokrajina, iz dalekih zemalja dolaze da se savjetuju s isposnikom Gotamom. – Neosporno je, gospodo, da su tisuće i tisuće bogova kod isposnika Gotame našli utočište živih bića. – Neosporno je, gospodo, da se o isposniku Gotami širi dobar glas ... (ponavlja se formula sa početka govora.) – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo obilježen sa 32 znaka velike ličnosti. – Neosporno je, gospodo, da se vladar Magadhe Seniyo Bimbisaro sa ženom i djecom obratio isposniku Gotami, utočištu živih bića, a isto tako i Pasenadi, vlada Kosale, i brahman Pokkharasati. – Isposnik je Gotamo, gospodo, stigao u Opasadu i tu boravi u Božanskom Gaju iznad Opasade, u šumici salovih stabala. Koji god asketa ili brahman stigne u naše mjesto ili okolicu, naš je gost. A gosta treba lijepo primiti, dostojno, s pažnjom i poštovanjem... I to je razlog zbog kojeg se ne dostoji da isposnik Gotamo dođe da nas posjeti, nego da mi idemo posjetiti njega. – Toliko je, gospodo, meni poznato o ugledu toga gospodina Gotame, ali to nije sve. Ugled gospodina Gotame je neizmjeran... Pa zato, gospodo, pođimo svi zajedno da posjetimo isposnika Gotamu!

I tako brahman Ćanki s velikom družinom brahmana otiđe da posjeti Blaženoga. Kad je stigao, pozdravi se s Blaženim, prijateljski, pa nakon prijaznog i učtivog razgovora sjedne sa strane.

Tada je upravo Blaženi sjedio u razgovoru s mnogim brahmanima raspravljajući o mnogim važnim pitanjima. U tom se skupu nalazio i šesnaestogodišnji mladić obrijane glave, po imenu Kapathiko, koji je izučio petovrsno znanje triju Veda, od značenja riječi i obrednih pravila, od glasova i slogova, do redoslijeda predaje; izučio je metriku i gramatiku, prirodopis i (tjelesna) obilježja velikih ličnosti. On je čestim upadicama prekidao razgovor mnogo starijih brahmana s Blaženim. Konačno ga Blaženi prekori:

– Neka poštovani Bharadvađo [33] *ne prekida upadicama razgovor mnogo starijih brahmana, nego neka pričekava dok oni završe govor!*

Na te riječi brahman Ćanki oslovi Blaženoga ovako:

– Neka gospodin Gotamo ne prekoreva mladog Kapathiku! Kapathiko je mladić iz ugledne obitelji, vrlo obrazovan, zna lijepo da se izrazi, mudar je, pa može i da pričeka da porazgovori s gospodinom Gotamom o toj temi.

Na to Blaženi pomisli: "Doista, mladić Kapathiko mora da je potpuno ovladao znanjem triju Veda kad ga brahmani toliko cijene."

A mladić Kapathiko pomisli: "Ako me isposnik Gotamo pogleda u oči, onda ću ga nešto pitati."

Blaženi je razumio o čemu premišlja mladić Kapathiko, pa usmjeri pogled pravo na njega. Kapathiko pomisli: "Isposnik Gotamo mi izražava poštovanje. Da mu sada postavim pitanje?", pa prozbori ovako:

– Šta ima da kaže gospodin Gotamo o svetim himnama starih brahmana koje se predajom prenose pokoljenja na pokoljenje kao košara od ruke do ruke, a o kojima brahmani imaju jednodušno mišljenje: "Samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda"?

– Ali, Bharadvađo, ima li među svim tim brahmanima i jedan jedini koji može reći: "Ja to znam, ja to uviđam: samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda"?

– Nema, gospodine Gotamo!

– A ima li, Bharadvađo, barem jedan brahmanski učitelj ili učiteljev učitelj, sve do sedmog učiteljskog pokoljenja, koji može reći: "Ja to znam, ja to uviđam: samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda"?

– Nema, gospodine Gotamo!

– A oni, Bharadvađo, koji su u davnim vremenima bili brahmanski mudraci, autori svetih himni i njihovi prenositelji, čije stare himne, onako kako su ih oni pjevali, predavali i usklađivali, brahmani još i danas pjevaju i recituju – recitujući ono što je već izrecitovano, izričući ono što je već izrečeno – jesu li barem ti (prvobitni autori), tj. Atthako, Vamako, Vamadevo, Vessamitto, Yamataggi, Angiraso, Bharadvađo, Vesetho, Kassapo, Bhagu [34],

tvrdili: "Ja to znam, ja to uviđam: samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda"?

– Nisu, gospodine Gotamo!

– Prema tome, Bharadvađo, među svim tim brahmanima nema nijednog brahmana, nijednog brahmanskog učitelja ili učiteljevog učitelja, sve do sedmog učiteljskog pokoljenja, koji može reći: "Ja to znam, ja to uviđam: samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda." A ni oni koji su u davnim vremenima bili brahmanski mudraci, autori svetih himni i njihovi prenositelji ... takođe nisu to o sebi tvrdili. Sve to, Bharadvađo, liči na povorku slijepaca koji se drže jedan drugog, a da ni prvi, ni srednji, ni posljednji ne vidi ništa. Isto mi se tako i slijed brahmanskih govora čini kao povorka slijepaca. Ne čini li ti se, Bharadvađo, da odatle prolazi da je brahmanska vjera bez osnova?

– Ali, gospodine Gotamo, brahmani se ne pridržavaju samo vjere nego i predaje.

– Najprije si, Bharadvađo, pošao od vjere, a sada se pozivaš na predaju. Postoji, Bharadvađo, pet principa čiji je alternativni smisao očevidan. To su vjera, sklonost, predaja, logičko rasuđivanje i suzdržavanje od zauzimanja stanovišta. Pa ipak, Bharadvađo, i ono u što smo potpuno uvjereni, i ono čemu smo potpuno skloni, i najpotpunija predaja, i ono što nam se čini najlogičnije i najpromišljenije – i to može biti besmisleno, isprazno i lažno, dok i ono u što nismo potpuno uvjereni ... i što je nepromišljeno, može biti neosporna činjenica. Razuman čovjek, Bharadvađo, ne smatra da je dosljednost nekoj istini dovoljan razlog za jednostavan zaključak: "Samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda."

– U kojem smislu, gospodine Gotamo, treba shvatiti dosljednost istini, na koji je način čovjek dosljedan istini? Pitamo gospodina Gotamu o dosljednosti istinitosti.

– Ako je neki čovjek u nešto uvjeren, Bharadvađo, pa kaže: "To je moje uvjerenje", njegova je izjava dosljedna istini, ali iz toga još ne slijedi jednostavan zaključak: "Samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda." – Isto tako, ako je neki čovjek nečemu sklon ili o nečemu (tradicionalno) obaviješten, ako o nečemu razumno sudi ili se suzdržava od zauzimanja stanovišta, pa to tako izrazi, njegova je izjava dosljedna istini, ali iz toga još ne slijedi jednostavan zaključak: "Samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda." – U tom slučaju, Bharadvađo, treba shvatiti dosljednost istini, na taj je način čovjek dosljedan istini, a tako i mi razjašnjavamo dosljednu istinitost. Ali to još nije uvid u istinu.

– U tom smislu, gospodine Gotamo, treba shvatiti dosljednost istini, na taj je način čovjek dosljedan istini. Tako i mi shvaćamo dosljednu istinitost. A u kojem se smislu, gospodine Gotamo, postiže uvid u istinu, na koji način čovjek uviđa istinu? Pitamo gospodina Gotamu o uvidu u istinu.

– Isposnika, Bharadvađo, koji boravi u blizini sela ili grada, može da posjeti neki domaćin ili njegov sin i da provjeri postoji li u tom redovniku neka od tri vrste sklonosti koje mogu da izazovu požudu, mržnju ili zabludu, tako da će, kad mu je duh obuzet njima, reći da zna i ono što ne zna, ili da vidi ono što ne vidi, ili će na drugoga utjecati tako da ga navede na nešto što će ga za duže vrijeme oštetiti i unesrećiti. Ako takvim provjeravanjem ustanovi da redovnik nema takvih sklonosti ..., nego da mu vladanje ni djelom ni riječju ne odaje ni požudu, ni mržnju, ni zabludu, a kad taj redovnik razjašnjava istinu (dhammo) da je ta istina duboka, teško dosežna, teško shvatljiva, staložena, usavršena, da nije proizvod logičkog nadmudrivanja, da je istančana, pristupačna shvaćanju mudraca, istina koju ne može da objasni čovjek obuzet požudom, mržnjom ili zabludom – kad, dakle, takvim provjeravanjem ustanovi da je redovnik pročišćen od požude, mržnje i zablude, tada stiče povjerenje u njega.

Pristupivši mu s povjerenje, sjeda pored njega. [35]

Sjedeći tako, otvara uši.

Otvorenih ušiju sluša pouku (dhammo).

Saslušavši, prihvaća pouku.

Onome što je prihvatio provjerava smisao.

Pouke čiji je smisao provjerio, promišljeno zadržava u pamćenju.

Iz promišljenosti se rađa odluka.

Odlučivši se, laća se posla.

Lativši se posla, odmjerava svoj zadatak.

Odmjerivši zadatak, izvršava podvig.

Ko to postigne, taj će zorno vlastitim očima ugledati krajnju istinu i prozrijeti je mudročću. – Tako se, Bharadvađo, postiže uvid u istinu, na taj način čovjek uviđa istinu, a tako i mi razjašnjavamo uvid u istinu. Ali to još nije dostignuće istine.

– Tako se, gospodine Gotamo, postiže uvid u istinu. Na taj način čovjek uviđa istinu. Isto tako

i mi shvaćamo uvid u istinu. A u kojem smislu treba shvatiti dostignuće istine? Na koji način čovjek dostiže istinu? Pitamo gospodina Gotamu o dostignuću istine.

– Dostignuće istine se sastoji, Bharadvađo, u izvršavanju, njegovanju i razvijanju svih tih pretpostavki...

– A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za dostignuće istine?

– Za dostignuće istine, Bharadvađo, osobito je važan podvig. Ko ne izvrši podvig, taj neće ni dostići istinu. Kako se ko trudi, tako i dostiže istinu. Zato je podvig osobito važan za dostignuće istine.

– A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za podvig?

– Odmjeravanje zadatka – Ko ne zna da odmjeri zadatak, taj ne može ni da ga izvrši. Kako neko odmjeri svoj zadatak, tako će ga i izvršiti.

– A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za odmjeravanje zadatka?

– Latiti se posla – Ko se ne lati posla, ne može ni da odmjeri svoj zadatak. Kako se ko lati posla, tako će i odmjeriti svoj zadatak.

– A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za za čovjeka da se lati posla?

– Odluka. – Ko nije odlučan, taj se ni ne laća posla. Kako se ko odluči, tako će se i latiti posla.

– A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za odluku?

– Promišljenost. – Iz onoga što nije promišljeno ne rađa se odluka. kako je nešto promišljeno, tako djeluje i na odluku.

– A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za promišljenost?

– Provjeravanje smisla. – O onome što nema smisla ni ne razmišljamo, nego samo o onome čemu smo shvatili smisao.

– A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za provjeravanje smisla?

- Prihvaćanje pouke. – U što nismo upućeni, tome ni ne možemo provjeriti smisao. Koliko je ko upućen, toliko može da provjeri smisao.*
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za prihvaćanje pouke?*
- Da se pouka prihvati potrebno ju je saslušati. – Ko ne sasluša pouku, taj je ni ne prihvaća.*
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za slušanje pouke.?*
- Da se pouka sasluša, potrebno je otvoriti uši. – Ko ne otvori uši, taj ne može ni da čuje pouku. Koliko ko sluša, toliko i čuje.*
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za otvaranje ušiju?*
- Pristupiti učitelju i sjesti pored njega. – Ko ne dođe da sluša, taj ne može ni da čuje.*
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za pristup učitelju?*
- Povjerenje. – Ko ne stekne povjerenje u učitelja, taj mu ni ne pristupa. Koliko je ko stekao povjerenja, toliko se i približuje. Zato je povjerenje važno za pristup učitelju.*
- Pitali smo gospodina Gotamu o dosljednosti istini, a on nam je razjasnio dosljednost istini. To nas je obradovalo, s tim smo se saglasili i time smo zadovoljni. A zatim smo ga pitali o uvidu u istinu, pa o dostignuću istine, pa o onome što je od osobite važnosti za dostignuće istine, a on nam je sve to razjasnio... Šta god smo pitali gospodina Gotamu, to nam je tačno razjasnio. Time nas je obradovao, s time smo se saglasili i tim smo zadovoljni. – Prije smo, gospodine Gotamo, mislili ovako: "Ta ko su ti sitni isposnici obrijane glave, niske kaste, tamne puti, stvoreni iz nogu boga Brahme [36] – a ko su, nasuprot njima, učeni znalci istine!" – Doista, gospodin Gotamo je probudio u meni isposničku ljubav prema isposnicima, isposničko povjerenje u isposnike, isposničko poštovanje isposnika. – Odlično, gospodine Gotamo, odlično! – Molim gospodina Gotamu da me primi za svoga sljedbenika i da mi bude utočište od danas do kraja života.*

Razgovor s Kevaddhom

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u gradu Nalanda [37], u Pavarikinu mangovu gaju. Tu Kevado, sin građanske porodice, posjeti Blaženoga, pozdravi ga i sjedne po strani, a zatim ga oslovi ovako:

-- Moćan je i bogat, gospodine, ovaj grad Nalanda, a mnogi su od njegovih brojnih stanovnika odani Blaženome. Bilo bi dobro kad bi Blaženi uputio nekog redovnika koji ima nadljudske sposobnosti da duševnom moći proizvede čudo. Tada bi Nalanda postala još odanija Blaženome.

A Blaženi mu odgovori:

-- Ja, Kevado, ne poučavam redovnike da nadljudskim moćima proizvode čuda za građane u svečanim bijelim odijelima.

(A Kevado ponovi svoju molbu po drugi i po treći put, moleći Blaženoga da to ne shvati kao prigovor. Blaženi mu konačno odgovori ovako:)

-- Ima tri vrste čuda, Kevado, koja ja mogu da objasnim pošto sam se o njima osvjedočio i razumio ih. To su čuda duševne moći, čuda vidovitosti i čuda pouke.

Koje je, Kevado, čudo duševne moći? To je slučaj redovnika koji je stekao vještinu raznovrsne primjene duševne moći: iz jednog se bića pretvara u mnogobrojna, a iz mnogobrojnih opet u jedno; iz vidljivog bića se pretvara u nevidljivo; nesmetano prolazi kroz zidove, bedeme i bregove kao kroz vazduh; uranja u zemlju i izranja kao iz vode; hoda po vodi a da je ni ne ustalasa, kao po zemlji; kreće se zrakom skrštenih nogu kao ptica na krilima, pa rukom dotiče i gladi Mjesec i Sunce, iako su tako moćni i veliki; tjelesno se uzdiže u svijet boga Brahme. Ako to vidi neki oduševljeni vjernik, pa saopći nekom drugom ko u to niti vjeruje niti se oduševljava... taj može da mu kaže: "Postoji čarolija koja se zove gandhari. Služeći se tom čarolijom redovnik dočarava sve te pojave..." Što misliš, Kevado, je li moguće da nevjernik vjerniku tako govori?

-- Moguće je, gospodine.

-- Zato, Kevado, predviđajući tu opasnost, ja čudo proizvedeno duševnom moći smatram neumjesnim, stidim ga se i gadim.

A šta je sa čudom vidovitosti? To je slučaj redovnika kojemu se očituje misao, namjera ili razmišljanje drugih bića, drugih ljudi, pa može da im kaže što misle i o čemu razmišljaju. I to može da vidi neki oduševljeni vjernik, pa da saopći drugome... (kao u prethodnom poglavlju, a taj može da to nazove čarolijom proizvedenom pomoću dragulja). Zato ja i čudo vidovitosti smatram neumjesnim, stidim ga se i gadim.

A šta je, Kevado, čudo pouke? To je slučaj redovnika koji poučava ovako: "Razmišljajte na ovaj način, a ne na onaj. Usmjerite svoj razum ovako, a ne onako. Napustite ovo da biste postigli i održali ono." To se, Kevado, naziva čudom pouke.

[Slijedi opis koji se ponavlja u mnogim govorima o pojavi nekog velikog učitelja u svijetu i o njegovu učenju. Taj opis sadrži važne dijelove Buddhina učenja u skolastičkoj formulaciji na oko petnaest stranica. Ti su dijelovi: buđenje interesovanja kod slušaoca koji je došao u doticaj s Buddhom i njegov pristup prosjačkoj zajednici; vježbanje u djelu, riječi i misli; osnovna čudoredna pravila; neustrašivost i samopouzdanje; pažnja nad organima osjetnosti; trajna vlast nad samim sobom koja se tako postiže; skroman i jednostavan način života; oslobođenje od pet prepreka (požuda, neobuzdanost, lijenost, zabrinutost i smetenost); radost i smirenje koji se tako postižu; vježbanje meditativne zadubljenosti; saznanje koje se tako postiže o prirodi vlastitog organizma, o njegovoj nepostojanosti i o činjenici da je svijest zavisna od tih pet elemenata prolaznosti; dostignuće četiriju plemenitih istina i postizanje oslobođenja i utrnuća (nibbanam).]

Jednom se, Kevado, neki redovnik u ovoj prosjačkoj zajednici upustio u ovakvo razmišljanje: "Gdje ova četiri velika počela nestaju bez ostatka, tj. počelo zemlja, počelo voda, počelo vatra i počelo vazduh." Tada se taj prosjak toliko zadubio u meditaciju da se pred njegovom zadubljenom sviješću otvorio put kojim kroče bogovi.

[Tako je taj prosjak došao do razih božanstava, sve viših i viših, i postavljao im svoje pitanje, a oni nisu znali da mu odgovore, nego su ga slali uvijek dalje. Kad je svoje pitanje konačno postavio vrhovnom božanstvu, velikom Brahmi, ovaj mu je odgovorio:]

-- Ja sam, prosjače, Brahma, Veliki Brahma, vrhovni, moćni, sveznajući, vladar, gospod,

ustroitelj, stvoritelj, rukovodilac, otac svega što je bilo i što će biti.

A onaj prosjak i po drugi puta... i po treći puta oslovi Velikog Brahmua ovako:

-- Ja te, prijatelju, ne pitam jesi li ti Brahma, Veliki Brahma, svemoćni..., nego te pitam gdje ova četiri počela nestaju bez ostatka...

Napokon, Kevado, Veliki Brahma uzme tog prosjaka za ruku, pa ga odvede na stranu i reče mu:

-- Ovi su bogovi, koji su utjelovljenje Brahme, uvjereni da nema ništa što Brahma ne vidi, ne zna i ne može. Zato ti ja u njihovoj prisutnosti nisam odgovorio. No ja, prosjače, ne znam gdje ova velika četiri počela nestaju bez ostatka... A ti si, prosjače, loše postupio i pogriješio kad si, ne mareći za Blaženoga, pošao na drugu stranu da tražiš odgovor na to pitanje. Nego se vrati, prosjače, Blaženome, pa ga to upitaj i pridržavaj se onoga što ti on odgovori.

Tada, Kevado, taj prosjak iščezne iz Brahmina svijeta (tako brzo) kao kada bi snažan čovjek ispružio stisnutu šaku i kao kad bi ispruženu stisnuo, pojavi se preda mnom. Pozdravi me i sjedne po strani, pa me upita (isto što i Brahmua), a ja mu tada rekoh ovako:

-- U starim su vremenima, prosjače, moreplovci prije nego što bi isplovili uzimali na brod pticu za izviđanje obale. Kad bi brod isplovio izvan dogleda kopna, onda bi pustili pticu izviđačicu. Ona bi letjela na istok, na jug, na zapad, na sjever, prema zenitu, pa na četiri sporedne strane svijeta. Ako bi igde ugledala obalu, uputila bi se tamo, a ako ne vratila bi se natrag na brod. Isto si tako i ti, prosjače, išao da tražiš odgovor na ovo pitanje sve do Brahminog svijeta, ali ga nisi našao, pa si se vratio meni. To pitanje, prosjače, ne valja postavljati ovako: "Gdje ova četiri velika počela nestaju bez ostatka...?" To pitanje treba postaviti na ovaj način:

Gdje voda i zemlja, vatra i vazduh nemaju oslonca?

Gdje dugo i kratko, sitno i krupno, lijepo i ružno,

gdje ime-i-lik (ili duh i tijelo) bivaju dokinuti bez ostatka?

Na to pitanje odgovor glasi:

Tamo gdje svijest nije usmjerena ni omeđena,

*nego je potpuno odsutna,
tamo ni voda, ni zemlja, ni vatra, ni vazduh
nemaju oslonca,
tamo dugo i kratko, sitno i krupno, lepo i ružno,
tamo ime i lik bivaju dokinuti bez ostatka.
S prestankom svesti i to se sve dokida.*

*Tako reče Blaženi. A Kevado, sin građanske porodice, oduševljen se obradova govoru
Blaženoga.*

Kevaddha-

suttam, D. 11

Utihnuli mudrac

*Zajednica izvor straha, a dom leglo prljavštine,
bez doma, bez zajednice – takav je stav utihnulog.*

*Ko zatre klicu, a ne uzgaja je,
niti joj plodnost ovjekovječuje,
tog nazivaju utihnulim samcem,
taj je sagledao domet smirenja.*

*Prodrijevši do dna, kad satre sjeme,
tad čežnja uza nj više ne prianja.
Dokončanje roda utihnuli zre,
krâj promišljanja i prebrojavanja.*

*A kad upozna sva ta zakloništa,
ne privlači ga više niti jedno.
Ni pristrasan ni gramžljiv, utihnuli
mudrac ne stiče, nego nadilazi.*

*Kad razborito sve prozre i svlada,
i ničim više nije okaljan,
kad se napokon oslobodi žeđi,
utihnulim ga priznaju mudraci.*

*Moć mu je mudrost stečena vrlinom;
obuzet radošću zadubljenosti,
oslobođen društva, nesputan strašću
– utihnulim ga priznaju mudraci.*

*Samotan je i tih je i nerastresen,
ne uzbuđuje ga pohvala, prekor,
kao što ni lava ne straši buka,
kao što se vjetar ne hvata u mrežu,
kao što uz lotos ne prijanja voda;
putokaz drugom, a ne drugi njemu
– utihnulim ga priznaju mudraci.*

*Tko tkalački stan, postojana potka,
prema pogreškama pruža otpornost
i razlučuje ispravno od krivog
– utihnulim ga priznaju mudraci.*

*Motreći sebe ne griješi na djelu
ni u mladosti ni u zreloj dobi;
on niti bjesni niti razbješnjava
– utihnulim ga priznaju mudraci.*

*Tako živi od tuđe milostrije
– bilo sa vrha ili iz sred lonca –
il' od ostatka – nit hvali nit kudi
– utihnulim ga priznaju mudraci.*

*Tih mudrac odvraćen od spolnog općenja,
bez takvih veza još iz mladih dana,*

*odvraćenošću razriješen razvrata
– utihnulim ga priznaju mudraci.*

*Ko spozna svijet, prozre krajnji domjet,
taj može prijeći i rijeku i more.
Kad skrši okov, nesputan i bez strasti
– utihnulim ga priznaju mudraci.*

*Daleko je dom i skrb za ženu, različit
je način života nesebične dobrote.
Dok svjetovan čovjek ne preza pred ubojstvom,
stišani mudrac štiti sva živa bića.*

*I kao što nikad plavogrli paun
ne može dostići brzi ljet labuda,
ni svjetovan čovjek ne može doseći
zadubljenost mudraca utihnulog u šumi.*

Muni-suttam, Sn. 207-221

Beleške

[26] Opširniji prikaz i dokumentacija ove teme sadržan je u mojem radu, *Why is Buddhism a Religion?* (by Bhikkhu Nānajivako), u *Indian Philosophical Annual*, Vol. VI, 1970, University of Madras. [Natrag]

[27] *The Complete Works of Swami Vivekananda*, Vol. VIII, str. 199, Calcutta, Advaita Ashrama, 1959. [Natrag]

[28] *Ueber den Satz vom Grunde*, 2. izd., str. 121. [Natrag]

[29] *Svijet kao volja i predodžba*, tom I. "Dodatak, Kritika Kantove filosofije" (odsječak 13. *Moja se parafraza osniva na engleskom prevodu, E.F.J. Payne, Dover Books, New York, 1959,*

Vol. I, str. 486-7). [Natrag]

[30] Moj prevod "Nosoroga" objavljen u "Telegramu" VIII/1967, 24. II. Knjiga o ranoj buddhističkoj poeziji, Pjesme prosjaka i prosjakinja, polazi od te poeme i nastoji da razjasni životni ideal Buddhinih prvih sljedbenika na toj osnovi. [Natrag]

[31] K. Jaspers, *Die geistige Situation der Zeit*, Berlin, 1931 (prema engleskom prevodu, *Man in the Modern Age*, London, 1959, str. 142). [Natrag]

[32] Osnova indijske etike, teorija o djelu i njegovim moralnim posljedicama (sansk. karma) izrodila se brahmanskoj ritualističkoj školi mimamsa u čistu simboliku vjerskih obreda. Buddho, koji uopće odbacuje obrede, upozorava na realni smisao ljudske djelatnosti i odgovornosti za vlastita djela. To je česta tema njegovih rasprava s brahmanima i njegove borbe protiv praznovjerja. Buddho također često ističe da njegovo učenje sadrži i prvobitni smisao brahmanske doktrine o moralnom determinizmu. [Natrag]

[33] Bharadvađo je ime brahmanskog roda kojemu pripada Kapathiko. Legendarni praotac toga roda spominje se u nastavku (v. slijedeću bilj.) međuosnivačima vedskih pjesničkih škola.. [Natrag]

[34] Autori pojedinih ciklusa vedskih himni. Sanskritska imena tih osnivača vedskih škola u buddhističkih su pali tekstovima asimilirana fonetici tog mlađeg jezika. Još i danas, osobito u najtradicionalnijoj južnoindijskoj kulturi (u Tamil Nadu) postoje te vedske škole ili "ogranci" i priređuju prilikom vjerskih svečanosti natjecanja u svojim pjevačkim i recitatorskim stilovima. – Veliku većinu brahmana Buddho u svojim razgovorima oslovljava imenom Bharadvađo. Izgleda da je u to doba u srednjem dijelu severne Indije taj brahmanski rod bio najprošireniji. [Natrag]

[35] Učenik indijskih mudraca tradicionalno prima pouku "sjedeći do nogu učiteljevih". To izražava i naziv najstarijih poučnih tekstova, upanišad.. [Natrag]

[36] Prema himni Rig-vede, X, 90, kaste su nastale iz raznih dijelova tijela antropomorfnog božanstva Purušah ("Čovjek"), brahmani iz njegovih usta, a najniža kasta šudra (sluge) iz njegovih nogu. [Natrag]

[37] Nalanda, u blizini Rađagahe, prestolnice Magade, bila je već u Budino doba veliki kulturni centar. Od početka srednjeg vijeka, pa do izumiranja budizma u Indiji (oko 12. v.) Nalanda je bila čuveni budistički univerzitetski grad. Iskopine Nalande, polovinom 20. v., još uvijek svjedoče o ljepoti budističke arhitekture i skulpture toga vremena. Pokret za obnovu budizma u Indiji doveo je u doba oko 2500. godišnjice Budine smrti i do obnavljanja međunarodnog budističkog univerziteta u Nalandi, čija je djelatnost otpočela izdavanjem Tipitake ili kanonskih djela o Budinu učenju na izvornom pali jeziku. [Natrag]

Rev. 27/12/2005

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/budini_govori.html

Yusmad-asmad-anvayah, odnos ti-ja kao ishodište filosofije

Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovaj je rad autorov prerađeni prijevod predavanja održanog na univerzitetskoj proslavi godišnjice Šarikaračarye u Šarikara-viharu u Madrasu, 5. V 1965. Engleski tekst je objavljen u *The Journal of Oriental Research* (JOR Madras) vol. 34-35. Komparativno-filosofijske bilješke su dodatak ovoj preradi.

I

Doživljaji ponovnog otkrića životne snage u klasičnim djelima stare mudrosti: i umjetnosti nisu rijetka iznenađenja za znalce. Ponekad već na prvi pogled iskrsava utisak da se pred nama ponovno razotkriva neka bitna tačka koja nam se čini da je ostaia zanemarena u uvriježenim prikazima. Tako će, naprimjer, prva stranica Aristotelove *Metafizike* za mene uvijek ostati najljepše remek djelo helenskog klasičnog književnog stila, a i tekst koji za tim slijedi o povijesti predsokratovskih hilozoističkih filosofija još i danas mojem shvaćanju razotkriva mnogo više nego većina novijih studija o toj temi, toliko važnoj za moje poredbene studije na indoiranskim područjima razvoja arhajske misli. Ponajprije, ono što sam našao u prvoj knjizi *Metafizike* i u *Peri psyhe* odgovara u suštini, iako u manje

ekstenzivnom i povezanom obliku, sadržajima koje sam za potrebe svojih studija indijske filosofije nalazio u Ćhandogya i Brhadaranyaka upanišadima o tim istim temama, izvan velikog plovnog toka vedantinskih *maha-vakyani* ili „velikih izreka“ na koje se ograničava religijski privilegij besmrtnosti.

S čistog estetskog stanovišta može vam se činiti razumljivo i prirodno da takvi osjećaji skoro neiscrpne svježine mogu da nas obuzmu najsnažnije onda kad pokušavamo da se približimo cjelini velikih djela, ne tek zato da provjerimo tu i tamo nekoliko podataka, nego bez predviđene svrhe, onako kao kad zaželite da prošetate ili pođete na izlet na neko određeno mjesto. Treba ipak odmah predvidjeti i to da će „poslovan čovjek“ u svojoj grani znanosti (a takvih će ljudi biti uvijek znatan broj i u filosofiji) primijetiti, i to ne bez opravdanih razloga, da dobar dio tog romantičkog diletantizma treba pripisati isključivo avanturističkim podvizima mašte. Doista, ovdje među vama (vedantinskim panditima) nemam prava da očekujem više nego da me shvatite kao diletanta i nestručnog povremenog čitaoca knjiga kakva je *Brahma-sutra Šankara-bhasyam* (Šankarin komentar Brahma-sutre). Možete me upitati šta očekujem da ću razotkriti kad otvorim prvo poglavlje te ogromne knjige. *Samanvayadhyayah* ili tematski slijed građe. Ali zar, s druge strane, za filosofa nije dovoljno već i to da pronađe bilo gdje ono što je i sam predviđao, pa i da nađe tek poticaj svojoj vlastitoj uobrazilji u knjizi ove vrste?

U tom smislu želim da iznesem jedno opažanje, koje vjerujem da ni ranije nije ostalo potpuno neprimjećeno, želeći da istaknem upravo njegovu aktualnost sa stanovišta s kojeg moje pokoljenje evropskih filosofa prilazi osnovnoj problematici filosofiranja u cjelini.

Daleko sam od toga da bih pokušavao da interpretiram, ili reinterpretilam Šankaračaryu, čiji sistem mišljenja nisam proučio dovoljno temeljito, ali se ipak usuđujem da procjenjujem visoku vrijednost njegovih dostignuća na osnovu onoga što mi je iz njega i o njemu poznato i dosežno. Preveo sam na svoj materinski jezik

Atma-bodhu i *Upadeša-sahasri*. [1] Ali naj snažniji utisak koji je Šankarina filozofija ostavila u meni sažet je u prva tri termina dugačke polazne sioženice u *Samanvayadhyayi Brahma-sutra-bhasye*. To je izraz *yusmad-asmad-anvayah*, ili "odnos ti-ja" na kojem se temelji rascjep *visaya-visayin*, ili subjekt-objekt u evropskoj terminologiji. Kad sam prvi puta pročitao i shvatio kako je značenje ovog posljednjeg odnosa zahvaćeno i određeno u opsegu prvog pojmovnog odnosa, i odnos subjekt-objekt podređen odnosu ti-ja, ta je pouka bila dovoljna da mi zamagli sliku svijeta pred očima, izazivajući neposredne usporedbe s evropskim, uglavnom egzistencijalnim filozofijama. Kako to da već odavno nismo došli na pomisao da pokušamo zamijeniti Uddalakin *tad* i Aristotelovo *tode ti*, ili apstraktni „predmet“, sa *yusmad*, ili ličnim „ti“, budući dovoljno očevidno da je to iskonski najadekvatniji odnos prema *asmad*, ili „meni“ kao subjektu. Još niko nije ozbiljno posumnjao u to da je *drugi* (*anyah*, engl. *other*), kao moj ishodišni korelat, „ti“, a ne „to“. Prednost je indijskog prastava u filozofiji da taj drugi ne mora neophodno biti „dragi Bog“. Možda toj okolnosti treba dobrim dijelom zahvaliti jasnoću Šankarina ishodišta, ali i njegovo preuranjeno zanemarivanje u sistematskoj razradi pogleda na svijet.

Druga tačka koja mi je osobito upala u oči u istom kontekstu bilo je Šankarino razjašnjenje da samo „tijelo, ako nije zahvaćeno suštinskim shvaćanjem sebe“ (*anadhyast'atma-bhavana dehena*), nikada ne postaje ni činalac ni predmet intencionalnog odnosa. Neposredno za tim slijedi opis psihičkog stanja u kojem se čovjek "ne razlikuje od životinja" ni u prvobitnoj spoznajnoj svijesti (*vidnanam*). [2]

Kao što životinje kad im osjetilo sluha i druga osjetila dođu u doticaj s elementima osjetnosti, tako da nastaje spoznaja zvuka i drugih osjeta, ako su ti osjeti nepovoljni, bježe, a ako su povoljni, onda se približuju (podstreku osjetne spoznaje); na pr. kad vide čovjeka koji im prilazi mašući štapom, počnu da bježe misleći: „Ovaj hoće da me udari“, a kad vide da nosi pregršt zelene trave, onda mu prilaze... ? isto se tako ponašaju i ljudi. Iako im je razum izobražen... iskustvom stečene navike u odnosu prema sredstvima i predmetima izvjesne spoznaje slič

životinjskim.

Ukratko, „izvjesna spoznaja“ je teleološkog porijekla, a svrhovitost joj je očigledno ovisna od prvobitnog uvida u egzistencijalni odnos ti-ja (*yusmad-asmad*). To je socijalno-biološki *odaziv* na poziv drugoga kojim se uspostavlja veza, odnos koji je moguć jedino prema „tebi (*vusmad*) a nikad prema čistom apstraktnom „tome“ (*tad*).

Odatle je shvatljivo zašto sa šankarina stanovišta ovaj naknadni, reflektirani spoznajni odnos vodi u zabludu neautentične konvencionalnosti društvenog ophođenja [3], kako bismo danas mogli interpretirati značenje Šankarina termina *adhyasah*, nametnutost.

To je upravo tačka na kojoj mi se čini da se odnos ti-ja uključuje u suštinu Šankarina metafizičkog stanovišta.

Na kraju *Samanvayadhyaye* Šankara doslijedno određuje svrhu „cijeloga *vedante*“ (ili zaključak vedske mudrosti) ovako:

Taj prirodni tok na-metanja (*adhyasah*), kojemu nema ni početka ni kraja, nametanja uobličenog u pogrešnim nazorima, jeste pokretna snaga djela i učinka (*kartrtva-bhoktrtya-pravartkah*). To je neposredno iskustvo cijeloga svijeta, -- ali i „uzrok zla“ koje je moguće otkloniti jedino „dosegom znanja o jednosti sebe (*atma*)“, budući da se zlo kao fragmentarna svijest o sebi može pojaviti jedino u *osobi*, bila ta osoba *asmad* ili *yusmad*, u meni ili u ne-kome drugom, ali nikad u ne-čemu drugom. To je upravo ishodišna pobuda „svih *vedanta*“, zaključuje Šankara.

Izvor *adhyase* ili "na-metanja" neautentične „realnosti“ [4] pojava treba prema tome tražiti u odnosu uzajamnosti među osobama, a ne u odnosu subjekt-objekt. Ovaj se posljednji odnos, izražen u prvoj rečenici *Samanvayadhyaye* terminom *visaya-visayin* (možda doslovnije: predmet i onaj koji ga opredmećuje), svodi na

kraju na lični odnos *kartrtva-bhoktrtvah*, ili djela i učinka, koji je "pokretač" (*pravartkah*) ili *causa efficiens* zbivanja-u-svijetu.

II

Problem komparativne filosofije koji me ovdje najviše zanima glasi: Koliko smo još udaljeni, ili koliko smo se već približili tom ishodišnom kriteriju *yusmad-asmad* u savremenoj evropskoj filosofiji u nastojanju da preobrazimo osnovni ontološki dokaz svoje vlastite egzistencije-u-svijetu, i u nastojanju da izbjegnemo prigovor solipsizma. [5]

Želim najprije da vas podsjetim da je savremena filosofija egzistencije -- u svojim pokušajima kulturnohistorijski neortodoksnog i "destruktivnog" [6] povratka na antičke izvore ljudskog znanja, u Heladi i još dalje na drevnom Istoku -- prošla od prilagođenja grčkog termina *logos* svojoj specifičnoj terminologiji, u kojoj *logos* znači „govor“, [7] a ne više „um“ ili „duh“ u značenju na koje smo bili naviknuti u srednjovjekovnoj kršćanskoj tradiciji.

Pored toga, ontološki je dokaz već obnovljen u modernizovanoj formulaciji učenja o *bhedabhedah*, ili „rascjepu koji nije rascjep“. [8] „Rascjep“ koji refleksivna spoznaja sprovodi u uvidu u *sat-ćit* (bitak-svijest) prvobitnog sebe-bitka u našoj ljudskoj zbilji treba da posluži ponajprije zblizenju sa drugom osobom u namjeri priopćavanja, [9] a ne tek da posluži razumu u funkcionalnom razglobljavanju subjekta i objekta, ili subjekta od objekta. Egzistencijalno ne postoji čisti odnos "i" koji je logički moguće formulirati kao odnos bez prethodne intencionalne obaveznosti (*commitment, engagement*). Još je važnije ustanoviti da epistemološki odnos subjekt-objekt ne implicira aktualnu egzistencijalnu referenciju. Načelo da se „bitak ne može prediciirati*“ bilo je poznato i strogo poštovano kod srednjovjekovnih kršćanskih skolastičara. Bitak je neodvojivo inherentan svakoj svijesti o bićima. Zato unutar *sat-ćit* (bitak-svijest) nema ontološkog rascjepa. *Shedah* je moguć jedino u epistemološkom smislu, a u tom ga smislu i Šankara u istom kontekstu umjesto nazivom *mitya-đnana-nimittah* (obilježje pogrešne

spoznaje). Nasuprot svakom relativnom, reflektivnom i diskurzivnom procesu spoznavanja, *sat-ċit* ostaje trajno „nerascijepljena“ (*abhedah*) podloga bitka, koju ovdje treba nužno shvatiti kao "klijalište" (*hypokeimenon, biċa-prakrtih*) bića.

To je ukratko dovoljno jasno sagledan položaj dosegnut savremenom fenomenološkom analizom čistog iskustva u evropskoj filosofiji 20. vijeka. Do te smo mjere, barem implicitno, učvrstili temelj na koji je moguće prenijeti naglasak sa *tad-visayam* (predmet "to", *tode*, ti) na prvobitnije *yusmad-asmad* ishodište" humanističke filosofije (na čijem akosmičkom usmjerenju sve više insistiraju i savremeni indijski vedantisti). [10]

III

Što dublje nastojim da se uživim u čitanje ovog dijela Šankarina komentara, osnovne se misli sve to dalje svrstavaju oko tog egzistencijalnog stožera. Ako Šankaraċaryah i nije mislio tako, ja ipak mislim da tako jeste, sve i ako to treba da zahvalim djelomičnom neshvaćanju namjera koje se usklađuju u tako shvaćenu cjelinu. Pokušat ću da navedem samo jedan primjer karakterističan za moje čitanje Šankare zbog vlastitog užitka. Taj se primjer ne odnosi tek na neki slučajni ili periferni izraz njegove genijalnosti, nego na klasično priznatu središnju smjernicu njegova pristupa teološkom problemu u *vedanti*, koji se redovno, iako uvijek sa stanovitom rezervom, naziva Šankarinim racionalizmom.

U komentaru četvrtog *Brahma-sutram* Šankara odbija osnovno stanovište Āiminijevih *Mimamsa-sutrani* (1.2.1), gdje Āimini tvrdi:

Budući da je djelatnost (*kriya*) svrha Veda, oni dijelovi koji ne upućuju ni na kakvo (ritualno) djelo ne služe svrsi (tih svetih knjiga).

Iz duge i čuvene argumentacije kojom Šankara pobija to stanovište suprotne vedantinske škole izabrao sam slijedećih nekoliko stavaka:

Brahma-vidya (ili spoznaja bitka, kako bismo danas rekli na Zapadu) ne zavisi ni od koje vrste ljudske djelatnosti... Nije moguće zamisliti nijednim načinom umovanja da je *brahma* (bitak) ili spoznaja *brahmana* podređena djelatnosti i da je predmet djelatne spoznaje... Nema nikakvog *posrednog akta* između uvida u bitak (*brahma*) i postojanja sveobuhvatnog sebe (*atma*). (Spoznaja da) *brahma nije predmet nego nutrina sebe* dokida razliku između predmeta koji treba spoznati-, spoznavatelja i akta spoznaje -- razliku koju zamišljamo iz neznanja. [11]

To je misao koju je evropska tradicija pokušala da izrazi načelom da se "bitak ne može predicirati", da epistemološki proces u kojem subjekti spoznaju objekte uopće ne prodire do sfere istinskog bitka, i da u racionalnom diskurzivnom procesu spoznaje, određenom pravilima logičkog mišljenja, bitak ostaje nepotrebn i „suvišni“ [12] element nezahvatljive transcendencije koju možemo shvatiti jedino nekim drugim putem doživljavanja, ako takav pristup uopće postoji. Kant je smatrao da sferu transcendencije možemo zahvatiti jedino "praktičnim umom", koji je put etičkog uvida, budući da je to put slobode, Šankara govori o "konačnom oslobođenju koje je prirodno svojstvo vječno slobodnog (suštinskog) sebe (*atma*)". Zbog toga, kako kaže Šankara, "spoznaja sebe postaje svoj vlastiti plod", ili ozbiljenje (*Vervwirklichung*) samoga sebe, čija iracionalna bit sve to snažnije dolazi do izražaja u savremenim filosofijama egzistencije.

U tom smislu, konačno, evropski filosof počinje da uviđa prednost poimanja *yusmad-visaye* ili (moga) „doživljaja tebe“ kao manje „objektificiranog“ ili manje „odrođenog“ bića koje *mithya dñanam* ili neispravna spoznaja odvaja od istinskog i autentičnog sebe do čije obuhvatnosti se još uvijek nadamo prodrijeti kroz fragmentarnu i jastvom (*asmad*) „zasjenjenu“ vlastitost svijesti. *Ātmatma* ili duša zahvaćena rascjepom sebe može još uvijek raspoznati svoju „zrcalnu sliku“ u promatranju svijeta kao „tvog pašnjaka“ (*gočarah*), dok tu bistrinu refleksije [13] ne može više doseći u apstraktnom području *tad-visayah* (predmeta „to“, *tode tī*). Do tog uvida seže danas i evropska filosofija.

Beleške:

[1] Djela koja se pripisuju Šankari. ? V. Filosofija istočnih naroda I., str. 301?311.

[[Natrag](#)]

[2] Usp. Sartreove opise „svijesti prvog stepena ili nereflektirane svijesti“; „anti-predikativne evidencije“; „predrefleksivnog cogito... koji ne postavlja predmet, nego ostaje unutar svijesti (*intraconscientiel*)“. -- V. U transcendance de l'ego, A. -- *L'Imagination*, III A. -- *L'atre et la neant*. II dio („Les structures immediates du pour-soi“, str. 117. u I. Izd., 1943.) i „Introduction“. [[Natrag](#)]

[3] *Uspr Heideggerovo Das „Man“ (Sein und Zeit, § 27.)* [[Natrag](#)]

[4] Šankarine česte i opširne kritike pojma „prirode“ (*pradhanarh*) u sistemu *samkhyah* možda bi se dale svesti na Schellingovo načelo da je priroda duh koji se ne pojavljuje kao duh. [[Natrag](#)]

[5] Problem je otvorio Husserl, a da mu sam nije našao zadovoljavajuće rješenje. Hipotezu o „monadološkom intersubjektivitetu“ u petoj, naknadno razrađivanoj Kartezijanskoj meditaciji, formulirao je, izgleda, dobrim dijelom Husserlov saradnik E. Fink. Ona djeluje kao ad hoc prihvaćena površna analogija preuzeta iz Leibniza. (V. Uvod u *Cartesianische Meditationen und Pariser Vortrage*, Husserliana, Band I, 1950.. str. XXVI.). [[Natrag](#)]

[6] Usp. Heideggerovo pogl. o „zadatku destrukcije povijesti ontologije“ u § 6. *Sein und Zeit*. [[Natrag](#)]

[7] Usp. op. cit. §7 8, „Pojam Logosa“. [[Natrag](#)]

[8] U filosofiji egzistencije u 20. vijeku Jaspersova formulacija „rascjepa“ unutar

„sveobuhvatnog" bitka (*das Umgreifende*) koji nije ni objekt... ni subjekt nesumnjivo je najbliža ovim vedantinskim formulacijama. Karakteristično je da Jaspers u prvom predavanju o filozofskom uvjerenju (*Der philosophische Glaube*, Munchen, Piper, 1951., str. 14) ističe da govoreći o tom uvjerenju podrazumijeva ono „što obuhvaća subjekt i objekt", dok „bitkom naziva ono što... u rascjepu subjekt-objekt ostaje na obadvije strane, obuhvatno (*das Umgreifende*)". U tom je smislu doživljaj uvjerenja ili vjere (*Glaube*), o kojem govori, doživljaj te obuhvatnosti. Karakteristično je također da se u istom kontekstu Jaspers poziva na „Kantovu veliku nauku čije prethodnike nalazimo u zapadnoj i azijskoj povijesti filozofije..." -- Već u *Existenz Philosophie*, u poglavlju o Istini, Jaspers govori o „nereflektiranoj elementarnosti... egzistencijalne istine... koja može da počiva sama u sebi na bezuslovan način, a da se ne želi spoznati". -- „Ono što ja doista jesam nikada ne postaje moj posjed, nego ostaje moja mogućnost bitisanja. Usp. Sartreove analize spomenute u bilj. 2, gore, i razradu srodnih teza kod G. Marcela (*Etre et avoir*), koji je možda do sada otišao najdalje u razradi ishodišne teze "ti-ja". S tim u vezi spomena je vrijedan i Buberov esej *Ich und Du* (1923). [Natrag]

[9] U tom smislu temu „komunikacije" najizrazitije obradio Jaspers. Za njega je i sam „um totalna volja za komunikaciju". Budući da „egzistencija samo s drugom egzistencijom dolazi sama do sebe, komunikacija je struktura očitovanja istine u vremenitosti". I „filozofsku vjeru možemo nazvati vjerom u komunikaciju". U takvoj je strukturi ophođenja s drugima i „izvor istine". (*Der phil. Glaube*, str. 40.). Usp. Buberov izraz „dialogisches Leben". -- Za našu užu temu osobito je sugestivna ontološka teza G. Marcela: „Trebalo li da odgovorimo da je „ti" na neki način garancija jedinstva koje nas drži na okupu, mene samoga sa mnom samim, ili jednoga s drugim, ili ova bića s onim drugim bićima?" (*Homo Viator*, Predavanje u Skolastikatu Fourviere). [Natrag]

[10] Usp. poglavlja o kosmičkom i akosmičkom stanovištu u upanišadima u studiji T.M.P. Mahadevana. *The Religio-Philosophic Culture of India*, u *The Guitural*

Heritage of India, Vol. I. Calcutta 1958. [Natrag]

[11] O bitku-svijesti (*sat-ćit*) koja „nije predmet nego nutrina sebe“ izražava se skoro identičnim riječima Sartre: „Svijest sama sebe spoznaje jedino kao potpunu nutrinu. Tu svijest nazivamo sviješću prvog stepena ili nereflektiranom sviješću“. (*La transcendance da l'ego*, 1 A. -- V. bilj. 2. gore). [Natrag]

[12] Usp. Sartreov izraz "*de trop*". [Natrag]

[13] Usp. Sartreove zaključke o "iskonskoj bistrini transcendentalnog područja" u *La transcendance de l'ego, Conclusion 1*. [Natrag]

Rev. 1/12/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/yusmad.html

Sutta nipata I.12

Muni sutta

Utihnuli mudrac

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Zajednica izvor straha,
a dom leglo prljavštine,
bez doma, bez zajednice
– takav je stav utihnulog.

Ko zatre klicu, a ne uzgaja je,
niti joj plodnost ovjekovječuje,
tog nazivaju utihnulim samcem,
taj je sagledao domet smirenja.

Prodrijevši do dna, kad satre sjeme,
tad čežnja uza nj više ne prianja.
Dokončanje roda utihnuli zre,

krâj premišljanja i prebrojavanja.

A kad upozna sva ta zakloništa,
ne privlači ga više niti jedno.
Ni pristrasan ni gramžljiv, utihnuli
mudrac ne stiče, nego nadilazi.

Kad razborito sve prozre i svlada,
i ničim više nije okaljan,
kad se napokon oslobodi žeđi,
utihnulim ga priznaju mudraci.

Moć mu je mudrost stečena vrlinom;
obuzet radošću zadubljenosti,
oslobođen društva, nesputan strašću
– utihnulim ga priznaju mudraci.

Samotan je i tih je i nerastresen,
ne uzbuđuje ga pohvala, prekor,
kao što ni lava ne straši buka,
kao što se vjetar ne hvata u mrežu,
kao što uz lotos ne prijanja voda;
putokaz drugom, a ne drugi njemu
– utihnulim ga priznaju mudraci.

Tko tkalački stan, postojana potka,
prema pogreškama pruža otpornost
i razlučuje ispravno od krivog
– utihnulim ga priznaju mudraci.

Motreći sebe ne griješi na djelu

ni u mladosti ni u zreloj dobi;
on niti bjesni niti razbješnjava
– utihnulim ga priznaju mudraci.

Tako živi od tuđe milostrije
– bilo sa vrha ili iz sred lonca –
il' od ostatka – nit hvali nit kudi
– utihnulim ga priznaju mudraci.

Tih mudrac odvráćen od spolnog općenja,
bez takvih veza još iz mladih dana,
odvráćenošću razriješen razvrata
– utihnulim ga priznaju mudraci.

Ko spozna svijet, prozre krajnji domjet,
taj može prijeći i rijeku i more.
Kad skrši okov, nesputan i bez strasti
– utihnulim ga priznaju mudraci.

Daleko je dom i skrb za ženu, različit
je način života nesebične dobrote.
Dok svjetovan čovjek ne preza pred ubojstvom,
stišani mudrac štiti sva živa bića.

I kao što nikad plavogrli paun
ne može dostići brzi lijet labuda,
ni svjetovan čovjek ne može doseći
zadubljenost mudraca utihnulog u šumi.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 95

Canki sutta

Razgovog sa Ćankijem

Prevod Ćedomil Veljaĉić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam ĉuo. Jednom je zgodom BlaŹeni, putujući zemljom Kosala sa velikom druŹinom svoga prosjaĉkog reda, doŹao u selo kosalskih brahmana po imenu Opasadam. Tamo je BlaŹeni boravio u BoŹanskom Gaju iznad Opasade, u Źumici salovih stabala. U to je doba Opasadam bilo sjediŹte brahmana Ćankija, napuĉeno mjesto bogato paŹom, drvetom, vodom i Źitom, kraljevsko imanje koje mu je raĉa Pasenadi, vladar Kosale, poklonio kao brahmanski posjed.

Meĉu brahmanskim stanovniŹtvom Opasade proĉula se vijest: isposnik Gotamo iz plemena Sakya, koji je napustio postojbinu Sakya i postao beskućnik, putujući zemljom Kosala sa velikom druŹinom svoga prosjaĉkog reda stigao je sada u Opasadu. O tom se blaŹenom Gotami Źiri ovakav dobar glas: "Doista, on je blaŹen i usavrŹen, potpuno probuĉen; postigao je ispravno znanje i vladanje; dobro je upuĉen znalac svijeta, nenadmaŹni voĉ ljudi kojima je potrebno voĉstvo; uĉitelj

bogova i ljudi, budan i blažen. Snagom vlastite spoznaje on je prozreo i zna da objasni ovaj svijet, njegove dobre i zle duhove, božanstvo koje njime vlada, pokoljenja isposnika i svećenika, bogova i ljudi. On propovijeda nauku slovom i duhom, lijepu na početku, lijepu u sredini i lijepu na kraju, upućujući na potpuno savršen i pročišćen svetački život. Istinska je dobrobit ugledati tako usavršena bića."

Tada se brahmanski domaćini iz Opasade upute u družinama i skupinama prema ulazu u Božanski Gaj, u šumicu salovih stabala.

Kada je brahman Ćanki, koji se tada nalazio na gornjem katu svoga dvora na popodnevnom poćinku, vidjeo kako se brahmanski domaćini kreću iz Opasade u družinama i skupinama prema ulazu u Božanski Gaj, u šumicu salovih stabala, obrati se svome dvorjaninu i upita:

- Zašto su se, dvorjaniće, brahmanski domaćini uputili ... u Božanski Gaj?
- Tamo je, gospodine Ćanki, sada isposnik iz plemena Sakya... Pošli su da posjete tog blaženog Gotamu.
- Onda, dvorjaniće, otiđi do brahmanskih domaćina iz Opasade, pa im reci ovako: "Gospodo, brahman Ćanki vam poručuje da prićekate, jer i brahman Ćanki Źeli da posjeti isposnika Gotamu."
- Da, gospodine, odvрати dvorjanik brahmanu Ćankiju, pa se uputi do brahmanskih domaćina iz Opasade i saopći im gospodarevu poruku.

Tada je upravo u Opasadi boravilo oko pet stotina brahmana iz raznih područja koji su došli da obave neki posao. Kad su ti brahmani ćuli da brahman Ćanki hoće da posjeti isposnika Gotamu, otiđu k njemu pa mu rekoše:

- Zar će zbilja gospodin Ćanki ići da posjeti isposnika Gotamu.

– Da, gospodo, to je i moja namjera.

– Neka gospodin Ćanki ne ide da posjeti isposnika Gotamu! Ne dostoji se da gospodin Ćanki ide posjetiti isposnika Gotamu, nego se dostoji da isposnik Gotama dođe da posjeti gospodina Ćankija. Gospodin Ćanki je plemenita roda i s majčine i s očeve strane, njegovi su preci kroz sedam pokoljenja bili bez mane i prigovora u pogledu čistoće rodoslovlja. To je jedan razlog zbog kojeg nije dostojno da gospodin Ćanki ide posjetiti isposnika Gotamu, nego da isposnik Gotamo dođe posjetiti gospodina Ćankija, a ostali su razlozi ovi: gospodin Ćanki je imućan, vrlo bogat posjednik; gospodin Ćanki je svladao petevrsno znanje triju Veda – značenje riječi i obredna pravila, rastavljanje slogova i intonaciju, a uz to i redosljed predaje, izučio je metriku i gramatiku, prirodopis i (tjelesna) obilježja velikih ličnosti. – Pored toga, gospodin Ćanki je lijep i ugledan, ljubazan; po lijepoti puti ni cvijet mu nije ravan, a ni po izgledu ni po snazi ne zaostaje za svijetlim bogovima. – Pored toga, gospodin Ćanki je krepostan, obdaren i osnažen vrlinom. – Pored toga, gospodin Ćanki lijepim glasom zna da se lijepo izrazi; govor mu se odlikuje uljudnošću; uvjerljivo i bez zaplitanja zna da objasni svrhu. Pored toga, gospodin Ćanki je učitelj mnogih učitelja, poučava tri stotine učenika svete himne (mantram). – Pored toga, gospodina Ćankija poštuje, cijeni, hvali, slavi i priznaje Pasenadi, vladar Kosale, a isto tako i brahman Pokkharasati. – Pored toga, Opasadam, sjedište gospodina Ćankija, mjesto je napučeno, bogato pašom, drvetom, vodom i žitom, kraljevsko imanje koje mu je rađa pasenadi, vladar Kosale, poklonio kao brahmanski posjed. – Zbog toga se ne dostoji da gospodin Ćanki ide posjetiti isposnika Gotamu, nego se dostoji da isposnik Gotamo dođe posjetiti gospodina Ćankija.

Kad su mu to rekli, brahman Ćanki odgovori tim brahmanima ovako:

– A sada, gospodo, saslušajte zašto je po mojem mišljenju dostojno da mi otiđemo posjetiti toga gospodina Gotamu, a ne da on posjeti nas. Neosporno je, gospodo,

da je isposnik Gotamo plemenita roda i s majčine i s očeve strane; da su njegovi preci kroz sedam pokoljenja bili bez mane i prigovora u pogledu čistoće rodoslovlja. To je jedan razlog zbog kojeg se ne dostoji da gospodin Gotamo dođe nas posjetiti, nego se dostoji da mi idemo posjetiti njega, a ostali su razlozi ovi: neosporno je, gospodo, da se isposnik Gotamo odrekao obilja kovanog i nekovanog zlata u podzemnim i nadzemnim riznicama i odvratio se od svjetovnog života. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo u mladosti, dok su mu koje bile još potpuno crne, u punoj mladenačkoj snazi, u najboljoj dobi života napustio dom i postao beskućnik. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo nasuprot željama svojih roditelja, dok su oni suze ronili, odrezao kose i bradu i obukao isposničko požutjelo ruho te napustio dom i postao beskućnik. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo lijep i ugledan, ljubazan; po lijepoti puti ni cvijet mu nije ravan, a ni po izgledu ni po snazi ne zaostaje za svijetlim bogovima. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo krepostan, oplemenjen u vrlini, čudoredan i usavršen u čudoređu. – Neosporno je, gospodo, da isposnik Gotamo lijepim glasom zna da se lijepo izrazi; govor mu se odlikuje uljudnošću; uvjerljivo i bez zaplitanja zna da objasni svrhu. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo učitelj mnogih učitelja. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo svladao strast za tjelesnim užicima i rješio se nepouzdanosti. – Neosporno je, gospodo, da isposnik Gotamo tumači djelovanje (kamma) i šta se djelatnošću postiže, bez namjera štetnih za brahmanski rod [1]. – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo napustio visoku i uglednu vladarsku obitelj da postane beskućnik. – Neosporno je, gospodo, da je rod koji je isposnik Gotamo napustio imućna i vrlo bogata posjednička obitelj. – Neosporno je, gospodo, da ljudi iz dalekih pokrajina, iz dalekih zemalja dolaze da se savjetuju s isposnikom Gotamom. – Neosporno je, gospodo, da su tisuće i tisuće bogova kod isposnika Gotame našli utočište živih bića. – Neosporno je, gospodo, da se o isposniku Gotami širi dobar glas ... (ponavlja se formula sa početka govora.) – Neosporno je, gospodo, da je isposnik Gotamo obilježen sa 32 znaka velike ličnosti. – Neosporno je, gospodo, da se vladar Magadhe Seniyo Bimbisaro sa ženom i djecom obratio isposniku Gotami,

utočištu živih bića, a isto tako i Pasenadi, vlada Kosale, i brahman Pokkharasati. – Isposnik je Gotamo, gospodo, stigao u Opasadu i tu boravi u Božanskom Gaju iznad Opasade, u šumici salovih stabala. Koji god asketa ili brahman stigne u naše mjesto ili okolicu, naš je gost. A gosta treba lijepo primiti, dostojno, s pažnjom i poštovanjem... I to je razlog zbog kojeg se ne dostoji da isposnik Gotamo dođe da nas posjeti, nego da mi idemo posjetiti njega. – Toliko je, gospodo, meni poznato o ugledu toga gospodina Gotame, ali to nije sve. Ugled gospodina Gotame je neizmjeran... Pa zato, gospodo, pođimo svi zajedno da posjetimo isposnika Gotamu!

I tako brahman Ćanki s velikom družinom brahmana otiđe da posjeti Blaženoga. Kad je stigao, pozdravi se s Blaženim, prijateljski, pa nakon prijaznog i učtivog razgovora sjedne sa strane.

Tada je upravo Blaženi sjedio u razgovoru s mnogim brahmanima raspravljajući o mnogim važnim pitanjima. U tom se skupu nalazio i šesnaestogodišnji mladić obrijane glave, po imenu Kapathiko, koji je izučio petovrsno znanje triju Veda, od značenja riječi i obrednih pravila, od glasova i slogova, do redosljeda predaje; izučio je metriku i gramatiku, prirodopis i (tjelesna) obilježja velikih ličnosti. On je čestim upadicama prekidao razgovor mnogo starijih brahmana s Blaženim. Konačno ga Blaženi prekori:

– Neka poštovani Bharadvadžo [2] ne prekida upadicama razgovor mnogo starijih brahmana, nego neka pričeka dok oni završe govor!

Na te riječi brahman Ćanki oslovi Blaženoga ovako:

– Neka gospodin Gotamo ne prekoreva mladog Kapathiku! Kapathiko je mladić iz ugledne obitelji, vrlo obrazovan, zna lijepo da se izrazi, mudar je, pa može i da pričeka da porazgovori s gospodinom Gotamom o toj temi.

Na to Blaženi pomisli: "Doista, mladić Kapathiko mora da je potpuno ovladao

znanjem triju Veda kad ga brahmani toliko cijene."

A mladić Kapathiko pomisli: "Ako me isposnik Gotamo pogleda u oči, onda ću ga nešto pitati."

Blaženi je razumio o čemu premišlja mladić Kapathiko, pa usmjeri pogled pravo na njega. Kapathiko pomisli: "Isposnik Gotamo mi izražava poštovanje. Da mu sada postavim pitanje?", pa prozbori ovako:

– Šta ima da kaže gospodin Gotamo o svetim himnama starih brahmana koje se predajom prenosesa pokoljenja na pokoljenje kao košara od ruke do ruke, a o kojima brahmani imaju jednodušno mišljenje: "Samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda"?

– Ali, Bharadvađo, ima li među svim tim brahmanima i jedan jedini koji može reći: "Ja to znam, ja to uviđam: samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda"?

– Nema, gospodine Gotamo!

– A ima li, Bharadvađo, barem jedan brahmanski učitelj ili učiteljev učitelj, sve do sedmog učiteljskog pokoljenja, koji može reći: "Ja to znam, ja to uviđam: samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda"?

– Nema, gospodine Gotamo!

– A oni, Bharadvađo, koji su u davnim vremenima bili brahmanski mudraci, autori svetih himni i njihovi prenositelji, čije stare himne, onako kako su ih oni pjevali, predavali i usklađivali, brahmani još i danas pjevaju i recituju – recitujući ono što je već izrecitovano, izričući ono što je već izrečeno – jesu li barem ti (prvobitni autori), tj. Atthako, Vamako, Vamadevo, Vessamitto, Yamataggi, Angiraso, Bharadvađo, Vesettho, Kassapo, Bhagu [3], tvrdili: "Ja to znam, ja to uviđam: samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda"?

- Nisu, gospodine Gotamo!

- Prema tome, Bharadvađo, među svim tim brahmanima nema nijednog brahmana, nijednog brahmanskog učitelja ili učiteljevog učitelja, sve do sedmog učiteljskog pokoljenja, koji može reći: "Ja to znam, ja to uviđam: samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda." A ni oni koji su u davnim vremenima bili brahmanski mudraci, autori svetih himni i njihovi prenositelji ... takođe nisu to o sebi tvrdili. Sve to, Bharadvađo, liči na povorku slijepaca koji se drže jedan drugog, a da ni prvi, ni srednji, ni posljednji ne vidi ništa. Isto mi se tako i slijed brahmanskih govora čini kao povorka slijepaca. Ne čini li ti se, Bharadvađo, da odatle proulazi da je brahmanska vjera bez osnova?

- Ali, gospodine Gotamo, brahmani se ne pridržavaju samo vjere nego i predaje.

- Najprije si, Bharadvađo, pošao od vjere, a sada se pozivaš na predaju. Postoji, Bharadvađo, pet principa čiji je alternativni smisao očevidan. To su vjera, sklonost, predaja, logičko rasuđivanje i suzdržavanje od zauzimanja stanovišta. Pa ipak, Bharadvađo, i ono u što smo potpuno uvjereni, i ono čemu smo potpuno skloni, i najpotpunija predaja, i ono što nam se čini najlogičnije i najpromišljenije – i to može biti besmisleno, isprazno i lažno, dok i ono u što nismo potpuno uvjereni ... i što je nepromišljeno, može biti neosporna činjenica. Razuman čovjek, Bharadvađo, ne smatra da je dosljednost nekoj istini dovoljan razlog za jednostavan zaključak: "Samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda."

- U kojem smislu, gospodine Gotamo, treba shvatiti dosljednost istini, na koji je način čovjek dosljedan istini? Pitamo gospodina Gotamu o dosljednosti istinitosti.

- Ako je neki čovjek u nešto uvjeren, Bharadvađo, pa kaže: "To je moje uvjerenje", njegova je izjava dosljedna istini, ali iz toga još ne slijedi jednostavan zaključak: "Samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda." – Isto tako, ako je neki

čovjek nečemu sklon ili o nečemu (tradicionalno) obaviješten, ako o nečemu razumno sudi ili se suzdržava od zauzimanja stanovišta, pa to tako izrazi, njegova je izjava dosljedna istini, ali iz toga još ne slijedi jednostavan zaključak: "Samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda." – U tom slučaju, Bharadvađo, treba shvatiti dosljednost istini, na taj je način čovjek dosljedan istini, a tako i mi razjašnjavamo dosljednu istinitost. Ali to još nije uvid u istinu.

– U tom smislu, gospodine Gotamo, treba shvatiti dosljednost istini, na taj je način čovjek dosljedan istini. Tako i mi shvaćamo dosljednu istinitost. A u kojem se smislu, gospodine Gotamo, postiže uvid u istinu, na koji način čovjek uviđa istinu? Pitamo gospodina Gotamu o uvidu u istinu.

– Isposnika, Bharadvađo, koji boravi u blizini sela ili grada, može da posjeti neki domaćin ili njegov sin i da provjeri postoji li u tom redovniku neka od tri vrste sklonosti koje mogu da izazovu požudu, mržnju ili zabludu, tako da će, kad mu je duh obuzet njima, reći da zna i ono što ne zna, ili da vidi ono što ne vidi, ili će na drugoga utjecati tako da ga navede na nešto što će ga za duže vrijeme oštetiti i unesrećiti. Ako takvim provjeravanjem ustanovi da redovnik nema takvih sklonosti ..., nego da mu vladanje ni djelom ni riječju ne odaje ni požudu, ni mržnju, ni zabludu, a kad taj redovnik razjašnjava istinu (dhammo) da je ta istina duboka, teško dosežna, teško shvatljiva, staložena, usavršena, da nije proizvod logičkog nadmudrivanja, da je istančana, pristupačna shvaćanju mudraca, istina koju ne može da objasni čovjek obuzet požudom, mržnjom ili zabludom – kad, dakle, takvim provjeravanjem ustanovi da je redovnik pročišćen od požude, mržnje i zablude, tada stiže povjerenje u njega.

Pristupivši mu s povjerenje, sjeda pored njega.[4]

Sjedeći tako, otvara uši.

Otvorenih ušiju sluša pouku (dhammo).

Saslušavši, prihvaća pouku.

Onome što je prihvatio provjerava smisao.

Pouke čiji je smisao provjerio, promišljeno zadržava u pamćenju.

Iz promišljenosti se rađa odluka.

Odlučivši se, laća se posla.

Lativši se posla, odmjerava svoj zadatak.

Odmjerivši zadatak, izvršava podvig.

Ko to postigne, taj će zorno vlastitim očima ugledati krajnju istinu i prozrijeti je mudročću. – Tako se, Bharadvađo, postiže uvid u istinu, na taj način čovjek uviđa istinu, a tako i mi razjašnjavamo uvid u istinu. Ali to još nije dostignuće istine.

– Tako se, gospodine Gotamo, postiže uvid u istinu. Na taj način čovjek uviđa istinu. Isto tako i mi shvaćamo uvid u istinu. A u kojem smislu treba shvatiti dostignuće istine? Na koji način čovjek dostiže istinu? Pitamo gospodina Gotamu o dostignuću istine.

– Dostignuće istine se sastoji, Bharadvađo, u izvršavanju, njegovanju i razvijanju svih tih pretpostavki...

– A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za dostignuće istine?

– Za dostignuće istine, Bharadvađo, osobito je važan podvig. Ko ne izvrši podvig, taj neće ni dostići istinu. Kako se ko trudi, tako i dostiže istinu. Zato je podvig osobito važan za dostignuće istine.

– A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za podvig?

- Odmjeravanje zadatka – Ko ne zna da odmjeri zadatak, taj ne može ni da ga izvrši. Kako neko odmjeri svoj zadatak, tako će ga i izvršiti.
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za odmjeravanje zadatka?
- Latiti se posla – Ko se ne lati posla, ne može ni da odmjeri svoj zadatak. Kako se ko lati posla, tako će i odmjeriti svoj zadatak.
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za za čovjeka da se lati posla?
- Odluka. – Ko nije odlučan, taj se ni ne laća posla. Kako se ko odluči, tako će se i latiti posla.
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za odluku?
- Promišljenost. – Iz onoga što nije promišljeno ne rađa se odluka. kako je nešto promišljeno, tako djeluje i na odluku.
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za promišljenost?
- Provjeravanje smisla. – O onome što nema smisla ni ne razmišljamo, nego samo o onome čemu smo shvatili smisao.
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za provjeravanje smisla?
- Prihvaćanje pouke. – U što nismo upućeni, tome ni ne možemo provjeriti smisao. Koliko je ko upućen, toliko može da provjeri smisao.
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za prihvaćanje pouke?
- Da se pouka prihvati potrebno ju je saslušati. – Ko ne sasluša pouku, taj je ni ne prihvaća.

- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za slušanje pouke.?
- Da se pouka sasluša, potrebno je otvoriti uši. – Ko ne otvori uši, taj ne može ni da čuje pouku. Koliko ko sluša, toliko i čuje.
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za otvaranje ušiju?
- Pristupiti učitelju i sjesti pored njega. – Ko ne dođe da sluša, taj ne može ni da čuje.
- A šta je, gospodine Gotamo, osobito važno za pristup učitelju?
- Povjerenje. – Ko ne stekne povjerenje u učitelja, taj mu ni ne pristupa. Koliko je ko stekao povjerenja, toliko se i približuje. Zato je povjerenje važno za pristup učitelju.
- Pitali smo gospodina Gotamu o dosljednosti istini, a on nam je razjasnio dosljednost istini. To nas je obradovalo, s tim smo se saglasili i time smo zadovoljni. A zatim smo ga pitali o uvidu u istinu, pa o dostignuću istine, pa o onome što je od osobite važnosti za dostignuće istine, a on nam je sve to razjasnio... Šta god smo pitali gospodina Gotamu, to nam je tačno razjasnio. Time nas je obradovao, s time smo se saglasili i tim smo zadovoljni. – Prije smo, gospodine Gotamo, mislili ovako: "Ta ko su ti sitni isposnici obrijane glave, niske kaste, tamne puti, stvoreni iz nogu boga Brahme[5] – a ko su, nasuprot njima, učeni znalci istine!" – Doista, gospodin Gotamo je probudio u meni isposničku ljubav prema isposnicima, isposničko povjerenje u isposnike, isposničko poštovanje isposnika. – Odlično, gospodine Gotamo, odlično! – Molim gospodina Gotamu da me primi za svoga sljedbenika i da mi bude utočište od danas do kraja života.

Beleške

1. Osnova indijske etike, teorija o djelu i njegovim moralnim posljedicama (sansk. *karma*) izrodila se brahmanskoj ritualističkoj školi *mimamsa* u čistu simboliku vjerskih obreda. Buddho, koji uopće odbacuje obrede, upozorava na realni smisao ljudske djelatnosti i odgovornosti za vlastita djela. To je česta tema njegovih rasprava s brahmanima i njegove borbe protiv praznovjerja. Buddho također često ističe da njegovo učenje sadrži i prvobitni smisao brahmanske doktrine o moralnom determinizmu. [Natrag]

2. Bharadvađo je ime brahmanskog roda kojemu pripada Kapathiko. Legendarni praotac toga roda spominje se u nastavku (v. slijedeću bilj.) međuosnivačima vedskih pjesničkih škola.. [Natrag]

3. Autori pojedinih ciklusa vedskih himni. Sanskritska imena tih osnivača vedskih škola u buddhističkih su pali tekstovima asimilirana fonetici tog mlađeg jezika. Još i danas, osobito u najtradicionalnijoj južnoindijskoj kulturi (u Tamil Nadu) postoje te vedske škole ili "ogranci" i priređuju prilikom vjerskih svečanosti natjecanja u svojim pjevačkim i recitatorskim stilovima. – Veliku većinu brahmana Buddho u svojim razgovorima oslovljava imenom Bharadvađo. Izgleda da je u to doba u srednjem dijelu severne Indije taj brahmanski rod bio najprošireniji. [Natrag]

4. Učenik indijskih mudraca tradicionalno prima pouku "sjedeci do nogu učiteljevih". To izražava i naziv najstarijih poučnih tekstova, *upanišad*.. [Natrag]

5. Prema himni *Rig-vede*, X, 90, kaste su nastale iz raznih dijelova tijela antropomornog božanstva Purušah ("Čovjek"), brahmani iz njegovih usta, a najniža kasta šudra (sluge) iz njegovih nogu. [Natrag]

Videti takođe: [AN III.66](#); [AN IX.1](#).

Rev. 6/8/1999

www.geocities.com/canon/majjhima/mn95.html

Nesuđeni predgovor mojoj knjizi "Razmeđa azijskih filosofija"

Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Iz knjižarskog oglasa "Sveučilišne naklade Liber, Zagreb" doznao sam da to poduzeće najavljuje da će već ovog mjeseca (ožujka 1978.) objaviti pod mojim imenom knjigu "Povijest filozofije azijskih naroda". Knjigu pod tim naslovom niti sam ikad napisao, a niti bih ikada više pristao da napišem, već zato što sam prije 20 godina objavio djelo pod sličnim naslovom "Filozofija istočnih naroda" (knj. XI i XII "Filozofske hrestomatije" "Matice hrvatske" 1958), a sada doznajem da poduzeće "Liber" po ugovornom pravu namjerava da objavi novo izdanja tog istog starog djela prema fotokopiji. Shvatio sam, dakle, da je u pitanju neautentično izdanje, bez moga znanja i, .(pristanka, nove knjige koju sam za to poduzeće napisao pod naslovom "Razmeđa azijskih filosofija", utvrđenim ugovorom iz 1973. g. Već sam u ranijem dopisivanju, u toku od više od godinu dana, osjetio neugodnu tendenciju redaktora edicije da se okljaštri i izmijeni moj književni stil i jezik do te mjere da sam u jednom slučaju morao da zahtijevam arbitražu sveučilišnog stručnjaka za indologiju protiv uplitanja na tom području nestručnih korektora. Pošto ni na taj zahtijev nisam dobio nikakav odgovor, nisam siguran u kojoj će mjeri knjiga koja mi se pripisuje pod neautentičnim naslovom biti neautentična i za

moj način izražavanja, mada do sada nemam razloga da posumnjam u bitne sadržajne izmjene. Zato želim da ovdje navedem glavni razlog zbog kojeg smatram da je moglo doći do neugodne zabune u razumijevanju središnje zamisli i ključnog termina u naslovu "Razmeđa azijskih filozofija" i da time olakšam najprije orijentaciju zainteresiranom čitaocu te knjige, bez obzira na to da li mu dopadne u ruke u neautentičnom ili autentičnom izdanju. Smatram također da imam dovoljno razloga da ovim ranije nepredviđenim predgovorom nastojim, koliko je još moguće, predusresti i nesporazume ili zabune drugih, kasnijih recenzenata ili kritičara koji bi također po službenoj dužnosti trebali da prelistaju to djelo, najavljeno u dvije sveske sa ukupno oko 1000 stranica. Doista je teško bilo doći i na pomisao da je iz ovako nepredvidivih razloga neophodno naći put i način da se po mogućnosti na jednoj nepunoj stranici preliminarno izrazi na dovoljno razumljiv način cjelovita zamisao tako opširnog djela. No budući da je takva središnja zamisao postojala od početaka, izražena na žalost suviše implicitno u naslovu djela, s namjerom da čitaocu pruži ključ cijele strukture, nesporazum s kojim sam sada suočen navodi me na pokušaj da to ipak naknadno izvršim.

Da je stručni recenzent poduzeća "Liber" malo pažljivije prelistao barem prva tri od ukupno sedam dijelova ove knjige, mogao je primijetiti već iz rasporeda i povezivanja građe sa razdaljenih područja u istom dijelu i jednom poglavlju ono na što sada želim posebno i ukratko da upozorim zainteresiranog čitaoca, a i stručnog lovca na referencije koji će ubuduće pokušavati da se služi ovim knjigama.

Bez ključne riječi "razmeđa" moglo bi čitaocu ostati nejasno, illi barem teže i tek naknadno shvatljivo, spomenuto povezivanje građe i raspored pojedinih dijelova i cjeline. Svaki pojedini dio nastoji da što izrazitije ocrta najprije po jedno razmeđe, a ne tek zatvoreno područje, izvorno srodnih, ali povijesno u raznim smjerovima daleko razgranatih i razmeđem odvojenih struktura ljudskog mišljenja. Prema tome pod "razmeđima" ne treba shvatiti tendenciju umnožavanja "kineskih zidova" među kulturama, nego ih, obrnuto, treba shvatiti po analogiji na pribrežja velikih rijeka i na obronke jedne planine. Posebna je svrha "Uvoda" da isključi takve nesporazume

sa meni neprihvatljivih stanovišta filozofije historije, među kojima je za moja područja i njihova razmeđa najnepovoljnije stanovišta Hegelove filozofije kulture. Ukratko:

U 1. dijelu je poredbeno obrađena staroindijska, vedska, i staroiranska. avestička misao. One se izdižu nad istim slojem protokulture na pobježjima rijeke Sindhu.

U 2. dijelu lom i raskol buddhizma od đainizma odgovara predodžbi suprotnih obronaka istog brijega.

U 3. dijelu, posvećenom kineskoj filozofiji, prikazan je razvoj konfucijevske i taoističke filozofije u uzajamnosti koja prema jednoj Lao-ceovoj izreci može da se usporedi s odnosom brda i doline. Iz tog je dijela namjerno izostavljen prikaz kineskog buddhizma, koji je u posebnom, 5. dijelu prikazan, kao i sva razmeđa od 4. do 7. dijela knjige, u znatno kompleksnijem reljefu azijskog kontinenta, u obuhvatnoj cjelini s ovu i s onu stranu Himalaja i mora koje razdvaja Japan od Kine.

4. dio je još omeđen na indijski subkontinent, gdje se skolastički sistemi razgraničavaju po aspektima interpretacija zajedničkog blaga ortodoksne religijsko-filozofije baštine.

6. dio pokušava da ocrta hvatanje ukoštac drevne iranske kulture s revolucionarnom arapskom najezdom i uzdizanje islama u iranskom zagrljaju na razinu svjetskih skolastičkih filozofija, gdje je evropska kršćanska skolastička filozofija velikim dijelom tek naknadni odraz snažnije i obuhvatnije islamske, a ne obrnuto.

7. dio na kraju pokušava da prikaže nekoliko odraza i pokušaja prevladavanja patološke hipertrofije individualizma u degeneraciji svjetske (a na žalost ne samo evropske) kulture u 19. i 20. vijeku.

U cijelom prikazu sam nastojao da osnovnom dokumentacijom osvjetlim svoju

konceptiju komparativne filozofije kao filozofije takvih razmeđa. Tu konceptiju izdavač sada pokušava da potisne, bar prima facie, u pozadinu čistih povijesnih informacija i time izaziva ogorčeni otpor.

Rev. 1/1/2008

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/nesudjeni.html

Karma - plod koji dozreva*

Čedomil Veljačić

Prevod **Mirko Gaspari** i **Dragana Obradović**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

I

Sa zastarevanjem njutnovske fizike i pojavom kvantne teorije i teorije relativiteta na Zapadu se slika fizičkog isveta (koncentrisala oko *pojma procesa*. Prirodne nauke i naučno orijentisana filozofija 19. veka bile su u potrazi za novim kriterijumima koji bi se bolje prilagodili njihovim specifičnim ciljevima nego li gruba kauzalna interpretacija celine sveta, "sa svojim ljudima i bogovima" (kao što bi Buddha rekao), koja se konstituiše putem proste analogije prema "mrtvoj materiji" u njenom makroskopskom zdravorazumskom vidu. To je bio kraj »krutog mehaničkog apsolutizima zasnovanog na *pojmu supstancije* i odgovarajućoj koncepciji kauzaliteta kao univerzalnog obrasca slepog determinizma u prirodi. Pretežna biološka orijentacija trebalo je da zameni tada preovlađujuću ulogu fizike. Ovo je (barem bila tendencija nove vitalističke filozofije, čiji je najeminentniji predstavnik bio Henri Bergson.

Ovim suštinskim zaokretom izgleda da se moderna filozofija vratila stazama koje dosta blisko, mada ne eksplicitno, odgovaraju izvesnim specifičnim odlikama

buddhizma koje su se pojavile vremenski znatno ranije i u različitom kontekstu. Prvi koji se eksplicitno osvrnuo na ovu analogiju, u okvirima jedne nove filozofije kulture, bio je Friedrich Nietzsche. Ideja "večnog vraćanja«, kosmičkih i istorijskih ciklusa, preuzeta iz rane grčke filozofije, nije bila dovoljna za njegovo dinamično "prevrednovanje svih vrednosti". Ipak, put koji je on prošao od ranog jonskog pogleda na svet do indijskog nasleđa u opadajućim civilizacijama Bliskog Istoka -- iz kojeg je u krajnjoj liniji nastala jonska renesansa -- nije bio dug. Tako je Nietzsche u Buddhinom učenju otkrio jedan arhetipski model za sopstveni vitalistički stav u filozofiji. Interpretacija buddhizma postala je paradoksalni kontrapunkt njegovom antitetičkom stavu spram hrišćanstva.

Uprkos svom dosta čudnom mestu u strukturi Nietzscheove misli, interpretacija buddhizma nije ni nejasna ni neautentična. Nietzsche je svoj pristup buddhizmu pronašao putem bazičnog teksta *Dhamma-padam* (verovatno u Fausbollovom izvanrednom latinskom prevodu iz 1855, prvom u Evropi). U poglavlju I, 5, navode se Buddhine reči: »Mržnja se nikad ne smiruje mržnjom, već jedino njenim odsustvom. Ovo je večni zakon«. U Nietzscheovoj interpretaciji ovaj stav je "pokretački refren čitavog buddhizma... i sasvim ispravno: upravo su ove emocije (ozlojeđenosti) te koje su potpuno *nezdrave* s obzirom na osnovni dietetički cilj", s obzirom da buddhizam "više ne govori o 'borbi protiv greha' već, sasvim u saglasnosti sa stvarnošću, o 'borbi protiv *patnje*'." Patnja je u Nietzscheovoj egzistencijalnoj interpretaciji "stanje depresije nastalo na osnovu *fizioloških* uslova: protiv depresije Buddha preduzima higijenske mere". Buddha je bio "pronikljivi fiziolog, čiju bi 'religiju' pre trebalo nazvati *higijenom*... a čiji uspeh zavisi od prevladavanja ozlojeđenosti: osloboditi dušu od nje -- to je prvi korak ka zdravlju. 'Mržnja ne prestaje mržnjom...' -- to nije moralno, već fiziološko uputstvo.« [1]

Koliko god ova interpretacija izgledala jednostrana, čak i budistima, ona je ipak izdvojila jednu osnovnu zamisao čije će dublje implikacije ostati karakteristične za razvoj kasnije filozofske misli -- što će i činiti osnovni predmet ovog rada.

S druge strane, na kraju 19. veka, a takođe i mnogo kasnije, poslenici popularnije verzije buddhizma, još uvek bez uvida u osnovni značaj novog naučnog i filozofskog pogleda na svet što se javljao u njihovoj sopstvenoj kulturnoj sredini, hvalili su buddhizam zbog njegovih eminentno racionalnih prednosti kao religiju zasnovanu na "solidnim naučnim osnovama" univerzalno važećeg ("principa kauzaliteta", gotovo u njegovom njutnovskom značenju. Jer u to vreme pojam *paticca-samuppado* ili "međuzavisnog nastajanja" svih fenomena (*dhamma*) interpretira se po analogiji na "grube činjenice" u fizici i fizikalno orijentisanim "pozitivnim" naukama. Ovakvo shvatanje principa kauzaliteta izgledalo je dovoljno da se objasni opšte indijsko učenje o *karmi*, osnovnom principu moralnog determinizma, kao i za njegovu specifičnu buddhističku verziju, koja se razlikuje Buddhinim negiranjem trajnog duševnog principa (*annatta*) u *procesu* bivanja, koje je zamišljeno kao »tok« (*samsaro*) životnog iskustva i koje, kao što ćemo videti, najviše od-govara Bergsonovom *flux du vécu*.

Izgleda da u to vreme, a i kasnije, niko osim Nietzschea nije bio zainteresovan da obrati pažnju na jednu drugu jednostavnu istorijsku činjenicu, naime, da je Buddhin stav spram sveta u celini bio naglašeno negativan: *sabba-loke anabhirati*, »gađenje u odnosu na ceo svet« — ne samo zato što je svet, čiji je gospodar Smrt (*Maro*), »u suštini bol ili patnja (*dukkham*), već i zbog toga što je dublji razlog ovog egzistencijalnog bola »nulitet« (*sunnam*) našeg samobivstva-u-svetu ili »ništavnost« kako bi se to moglo izraziti u terminologiji 20. veka:

... s obzirom da u samom ovom životu takvo biće (kao što je Buddha) ne možeš da identifikuješ kao da uistinu postoji, kao stvarno, da li je ispravno da tvrdiš da je takvo biće nadčovek, najsavršeniji čovek koji je dosegao najviši cilj, i da takvo biće, ukoliko mora da bude određeno, mora biti određeno izvan ove četiri kategorije: 'Takvo biće postoji nakon smrti'; ili 'ono ne po-stoji nakon smrti'; ili 'ono ujedno postoji ili ne postoji nakon smrti'; ili 'ono niti postoji niti ne postoji

nakon smrti'?

Svakako da ne, uzvišeni.

Dobro, Anuradho. Ranije, kao i sada, samo su patnja ukida-nje patnje ono o čemu ja učim. [2]

II

U najstarijim buddhističkim tekstovima *abhidhamma* («o fenomenima»), središnja koncepcija fenomenološke analize (*vibhajjavado*) bila je usredsređena na pojam »egzistencijalnog toka« (*bhavanga-soto*): artikulacija (*angam*) egzistencijalnog (*bhavo*) toka (*soto*). Tako je u ranom buddhizmu, kao i u modernoj filozofiji, mišljenje u terminima »supstancije« moralo da bude zamenjeno mišljenjem u terminima »procesa«. Znatno pre Buddhe, pojam »supstancije« bio je formulisan u vedantinskoj koncepciji — sadržanoj (pored mnogih drugih pogleda na svet) u najranijim upanišadama — kao učenje o apsolutnom sveobuhvatnom biću, *Brahmanu*, koje je shvaćeno kao »nepromenljivo, sveprisutno, nepokretno i večno«. Poricanjem svih ovih atributa, Buddha se suprotstavio vedantinskom apsolutizmu time što je usvojio alternativno rešenje da »biće« svede na tok i ništavnost (*sunyata*), odbacujući čak i pojam trajnog i statičnog duševnog principa (*anatta* — tj. negacija od *atma*, vedantinskog sopstva).

Tako se srž *abhidhamma* koncepcije o »egzistencijalnom toku« sastoji iz teorije o trenutačnosti (*khanikavado*). Njen moderni ekvivalent je prvi put i najbolje formulisan u filozofiji Williama Jamesa, naročito u njegovom eseju *Does Consciousness Exist?* [3] gde je »tok svesti« ili »tok umisli« (koji »kada se ispi-ta, otkriva da se prvenstveno sastoji iz toka mog disanja«) izveden iz njegove osnovne teorije o »čistom iskustvu«, koje je definisano kao »polje neposredne sadašnjosti... sled praznine i ispunjenosti koje se odnose jedna na drugu i od iste su stvari« – sled »malih impulsa«, što jeste »suština fenomena«. U vezi sa tim, kao »rezultat naše kritike apsoluta«, metafizika i metapsihička ideja »središnjeg sopstva« kod Jamesa

je redukovana na »svesno sopstvo u 'trenutku«. [4] Ovo se može uporediti sa Whiteheadovom razradom njegove metafizičke koncepcije »aktuelnog događaja« i »otkucaja aktualnosti« shvaćene kao »pulsacije iskustva«, čije se »kapi egzistencije«, vođene unutrašnjom teleologijom srastanja (analogno buddhistčkom pojmu *sankhara* unutar karmičkih formacija), sjedinjuju sa »tokom egzistencije«. [5]

Sve ovo je sumirao Bergson u jednom stavu koji buddhistima zvuči kao formulacija pomoću najjednostavnijih i najizvornijih pojmova koji su zajednički za sve škole i periode buddhističke misli:

Postoji promena, ali ispod promene ne stoji stvar koja se menja:
promeni nije neophodan nosilac... kretanje ne implicira pokretača. [6]

U svom uvodu za francuski prevod Jamesovog *Pragmatizma*, Bergson kaže da »sa Jamesovog stanovišta, koje je stanovište čistog iskustva ili 'radikalnog empirizma' stvarnost... teče, a da mi nismo u stanju da kažemo da li samo u jednom pravcu, a čak ni to da li je uvek u pitanju isti tok«. [7] A u sopstvenim *Uvodu u metafiziku*, Bergson kaže: "Celokupna stvarnost je, stoga, tendencija, ukoliko se složimo da tendencijom nazovemo nastajuću promenu smeru". [8]

Bergsonov prilaz biološki orijentisanoj filozofiji života u potpunosti se razlikovao od Nietzscheovih intencija. On nije eksplicitno razmatrao (kulturene implikacije biološke preorijentacije unutar *nove* filozofije prirode, sve do poslednjeg perioda svoga rada (*Dva izvora morala i religije*, 1932). Bergsonovo najznačajnije delo, *Stvaralačka evolucija*, koje se pojavilo 1907, počinje ovim pitanjem: »Koje je zapravo značenje reči 'postojati'?« Odgovor nalazimo na kraju prvog odeljka:

Mi tragamo jedino za tačnim značenjem koje naša svest pridaje reči 'postojati', i otkrivamo da za svesno biće postojati znači menjati se, menjati se znači sazrevati, sazrevati znači neprekidno stvarati samoga

sebe. [9]

U takvom sazrevanju i »samostvaranju sopstva«, koje je utoliko potpunije ukoliko čovek više promišlja ono što čini«, [10] sastoji se *problem slobode*. U ovom procesu, svaka pojedinačna samosvest »živi i razvija se kao posledica sopstvenog oklevanja, sve dok se iz nje ne izdvoji slobodna delatnost kao prezreli plod«. [11]

Buddha takođe govori o usmeravanju ili zaštitničkoj brizi »o sebi putem sebe sama«, u istom procesu »sazrevanja ploda delatnosti«, tako: »Svako je sam sebi zaštitnik. Zar bi iko drugi to mogao biti?« (*Dhammapadam*, 160).

-- Ananda, i kada ne bi postojala *kamma* (*karma*, delatnost) koja dozreva u sferi čulne egzistencije, da li bi se onda čulno bivanje uopšte pojavilo?

-- Svakako da ne, uzvišeni.

-- ...i kad god sazreva delatnost, tada čovek doživljava plod te delatnosti, bez obzira da li u ovom, sledećem ili narednom životima.

-- Posledice *kamme* su nepojmljive, o njima se ne može razmišljati.

[12]

Evo Bergsonovog objašnjenja ove teze:

Šta smo mi u stvari, kakav je naš *karakter*, ako nije sažeta istorija onog što smo preživeli od rođenja — pa čak i pre rođenja, jer mi sa sobom nosimo i određene prenatalne dispozicije?

Nesumnjivo da mi mislimo samo jednim malim delom naše prošlosti, međutim celokupnost te prošlosti, uključujući i prvobitno usmerenje naše duše, određuje naše želje, volju i delatnost. Stoga, celina naše

prošlosti pojavljuje nam se u svom impulsu... Iz ovog *ostatka prošlosti* sledi da svest ne može dva put proći kroz isto stanje. Svakog trenutka se naša ličnost gradi pomoću akumuliranog iskustva i neprestano menja... Zbog toga je naše trajanje ireverzibilno... Stoga naša ličnost neprestano niče, raste i zri. [13]

Bergsonov pojam kauzalnosti i motivacije odstupa od klasičnih teorija determinizma i slobode delatnosti, a približava se indijskom (ne samo buddhističkom) pojmu *karme* u dve bitne tačke: svom psihološkom poreklu i svom stvaralačkom karakteru. On je zasnovan na Bergsonovoj kritici kako mehanicističkih tako i finalističkih teorija u biologiji:

Tako će se evolucija pokazati kao nešto sasvim različito od prilagođavanja okolnostima, kao što to mehanicisti tvrde; takođe sasvim različito i od ostvarenja plana celine, kao što stoji u uče-nju o finalitetu ... Takva filozofija života ... tvrdi da prevazilazi i mehanicizam i finalizam, ali... ona je bliža ovoj drugoj doktrini. [14]

Što se tiče ove druge doktrine, Bergson drži da »finalistička interpretacija, tako kako ćemo je mi izložiti, ne bi nikada mogla da bude shvaćena kao anticipacija budućnosti... Kako uopšte možemo unapred saznati situaciju koja je jedinstvena u svojoj vrsti, koja se još nikada nije pojavila i koja se nikada ponovo neće pojaviti? Od budućnosti može se predviđati samo ono što je slično prošlom ili što se može rekonstruisati na osnovu elemenata sličnih onima u prošlosti. Takav je slučaj sa astronomskim, fizičkim i hemijskim činjenicama, sa svim činjenicama koje čine deo nekog sistema u kojem su elementi koji bi trebalo da budu nepromenljivi jednostavno stavljeni zajedno, i gde su jedine promene, promene pozicije... Ali jedna izvorna situacija, koja nešto od svoje izvornosti prenosi na svoje elemente..., kako možemo da zamislamo da je takva situacija data pre nego što se stvarno dogodila? Sve što se može reći je da, kada se jedinom već dogodi, biće objašnjena pomoću elemenata koji će se iz nje izvesti analizom. Tako, ono što je istinito za

nastanak nove vrste, takođe je istinito za nastanak nove individue ili još opštije, za bilo koji trenutak bilo koje žive forme«. [15]

Usporedi nešto jednostavniji Buddhin stav koji se isključivo odnosi na karmički, tj. moralno relevantni čin:

Kada bi neko rekao: 'ova osoba čini jedno delo i shodno tome će *morati* da ispašta' — ako bi to bio slučaj, onda ne bi imalo (smisla voditi) duhovno čist život, niti bi bilo moguće ukinuti patnju. Kada bi neko rekao: 'ova osoba čini jedno delo za koje *zaslužuje* odgovarajuću patnju' — ako bi to bio slučaj, imalo bi smisla voditi duhovno čist život i bilo bi moguće ukinuti patnju. [16]

Vitalistički pokušaj da se preispitaju problemi uzročnosti, finaliteta, i slobode volje, sa Bergsonovskog »transformalističkog« [17] stanovišta, dovelo nas je do šireg epistemološkog problema postavljanja adekvatnog odnosa između nauke, istorije i filozofije — do problema o kome se kasnije dosta raspravljalo u filozofijama egzistencije:

Nauka može da istražuje samo ono što se ponavlja... Sve što je nesvodivo i ireverzibilno u sukcesivnim trenucima jedne *istorije* izmiče nauci. Da bismo shvatili ovu nesvodivost i ireverzibilnost moramo da raskinemo sa naučničkim navikama koje su prilagođene fundamentalnim zahtevima mišljenja, moramo da izvršimo nasilje nad umom, *suprotstaviti se prirodnoj težnji* intelekta. Ali ovo je samo funkcija *filozofije*. [18] Moderna nauka je kćer astronomije; spustila se sa neba na zemlju putem Galilejeve strme ravni, jer upravo su se preko Galileja Newton i njegovi sledbenici povezali sa Keplerom... Svaka materijalna tačka postala je rudimentarna planeta... Moderna nauka prvenstveno mora biti definisana preko svoje težnje da vreme shvati kao nezavisnu promenljivu. [19]

Ali za umetnika koji sliku stvara izvlačeći je iz dubine svoje duše vreme nije više nešto sporedno... Trajanje njegovog rada nerazlučivo je od samoga rada. Sažeti ga ili razvući značilo bi izmeniti i psihičku evoluciju koja ga ispunjava, kao i invenciju koja je njen cilj. Vreme obuhvaćeno invencijom isto je što i sama invencija. To je razvoj misli koja se menja u onoj meri u kojoj se uobličava. To je jedan živi proces, nešto kao sazrevanje ideje. [20]

Usporedi sa ovim Buddhaglhošin stav u *Atthasalini*: »Mudrac vremenom određuje um, a umom vreme.« [21]

»Rascep« *intelekta i intuicije* [22] Bergson, a kasnije i egzistencijalisti, objašnjavao je na osnovu »praktičnog karaktera percepcije i njenog produžetka u razumu i nauci«; skoro bi se moglo reći, na osnovu *odsustva interesovanja za kontemplativno* u (modernoj, tehnički orijentisanoj nauci. Tako, u jednoj dedukciji koja nas podseća na Heideggerovu osnovnu tezu o dometu metafizike, Bergsoin formuliše ovo pitanje:

Ali da li je metafizika shvatila svoju ulogu kada je jednostavno krenula tragom fizike, s varljivom nadom da će otići dalje u istom pravcu? Zar, naprotiv, njen zadatak ne bi trebalo da bude da se ponovo uspne uz onu strmu ravan kojom se fizika spušta, da materiju vrati njenom ishodištu i da postepeno izgradi jednu *kosmologiju*, koja bi bila, da tako kažemo, jedna *obrnuta psihologija*? [23]

Sve je nejasno u vezi sa pojmom stvaranja, ako, kao što to obično činimo i kao što razum ne može a da ne čini, mislimo o *stvarima* koje su stvorene i o *stvari* koja stvara... To je prirodno za naš razum čija je funkcija u suštini praktična i stvorena tako da nam predočava stvari i stanja pre nego promene i dejstva. Ali *stvari i stanja samo su mnenja o bivanju koja proizvodi naš um. Ne postoje stvari, postoje samo procesi.* [24]

Epoche, (uzdržavanje od suđenja zasnovanog na takvim »mnenjima« ili »gledištima« (gr. *doxa*, skt. *drishti*, pali *ditthi*), filozofski metod koji je u vreme Aleksandra Velikog Piron doneo iz Indije, u 20. veku je postao fundamentalni metod fenomenološke analize Husserlovog »filozofa koji meditira«. To je »nauka o fenomenima, koja uveliko odstupa od našeg uobičajenog mišljenja i koja se sve do danas još nije počela da razvija... neobično težak... novi način posmatranja stvari, takav da se u svakom detalju razlikuje od prirodnog stava iskustva i mišljenja«, ali čiji je razvoj »danas preko potreban«. [25]

Buddhino učenje je, sa nešto širom namenom, bilo izraz »pravog napora« (*samma vayamo*) da se »pliva nasuprot struji« takvih pogleda na svet, tj. »...takvih gledišta koja se zovu zamršena gledišta, opustošena i izopačena gledišta, kolebljiva (gledišta i sputavajuća gledišta .. .« [26]

U Bergsonovoj teoriji intuicije, čin »plivanja »nasuprot struje« interpretiran je pomoću njegovog osnovnog pojma *Torsion*:

Pokušajmo da vidimo, ne više samo očima razuma, koji zahvata samo već stvoreno i koji posmatra izvana, već duhom, hoću reći onom sposobnošću gledanja koja je imanentna sposobnosti delovanja i koja, na neki način, izvire *izvrtaњem volje k' sebi samoj*, kada se delatnost pretvara u znanje, tako reći kao toplota u svetlost. [27]

Pod intuicijom podrazumevam instinkt koji je postao nezavisan, samosvestan i sposoban da promisli svoj objekat i bezgranično ga proširi. Da jedan napor takve vrste nije nemoguć dokazano je time što u čoveku postoji *sposobnost za estetsko*, uporedo sa uobičajenom percepcijom... Ova intencija je upravo ono što umetnik pokušava da zadobije, postavljajući se, pomoću neke vrste *simpatije*, u srediste objekta, prevazilazeći, jednim naporom intuicije, barijeru koju prostor

postavlja između njega i njegovog predmeta. [28]

Krajnje metafizičke posledice sadržane u jednoj teoriji uzročnosti zasnovanoj na biofoškom fenomenu »sazrevajućeg ploda« adekvatno .su uzete u razmatranje tek u nekim kasnijim filozofijama egzistencije. Ipak, pripremni, vitalistički stupanj moderne filozofije ostaje značajniji za jednu indijsku reinterpretaciju teorije *karme*, nego što se množe proceniti u strogo evropskim okvirima, gde značaj karike koja nedostaje između vitalističkog i egzistencijalističkog stupnja - karike jedne nove teorije uzročnosti - još nije u potpunosti i eksplicitno shvaćen. Zaključimo, stoga, pregled ove problematike tako što ćemo se vratiti ka primarnom nivou na kome je Bergsonova vitalistička interpretacija kosmičke materije morala da ustanovi novi početak:

Podsetimo se samo da protežnost dopušta stepenovanje, da su sve senzacije protežne u određenoj meri, i da je ideja o neprotežnim senzacijama, veštački lokalizovanim u prostoru, samo puko mnjenje uma, podstaknuto pre jednom nesvesnom metafizikom nego psihološkom opservacijom. Nesumnjivo da, koliko god da se krećemo, činimo tek prve korake u pravcu protežnog. Ali pretpostavimo za trenutak da se materija sastoji upravo u intenzifikaciji ovog kretanja, i da je *fizika samo izokrenuta psihika*. [29]

Pojam »jedne kosmologije koja bi trebalo da bude izokrenuta psihologija«, ili fizike shvaćene jednostavno kao »izo-krenute psihike«, postao je oslonac prelaza sa fizičke na istorijsku orijentaciju u drugim savremenim filozofijama. Ovaj prelaz je »takođe jasno naznačen u Whiteheadovim kasnijim radovima: (»Fizičko trajanje je proces neprestanog nasleđivanja izvesnog jedinstva karaktera koje se prenosi kroz jedan istorijski tok događaja.« [30]

Bergson je ovo naglasio na način koji ga je još više približio određenim aspektima kasnije egzistencijalističke misli: prevashodni značaj budućnosti za (karmičko)

oblikovanje sadašnjosti putem prošlosti. Mada je Heideggerova kritika Bergsonovog pojma "toka iskustva" usredsređena na ovu tačku — gde u jednoj polaznoj metafori Bergson poredi "mentalno stanje, kako ono napreduje putem vremena, neprestano bujajući nataloženim trajanjem" sa "grudvom koja se kotrlja po snegu" i time uvećava — nekoliko stranica kasnije, u uvodnom poglavlju *Stvaralačke evolucije*, možemo da pročitamo jedan drugačiji stav koji je donekle anticipacija Heideggerovog prigovora: "Trajanje je neprestani progres *prošlosti koja nagriza budućnost* i koja buja onako kako napreduje." [31]

Martin Heidegger je u svom osnovnom delu *Bitak i vreme* [32] izgleda preuzeo meditaciju o "plodu koji dozreva", u onoj kritičnoj tački koju je Bergsonova analiza njenog šireg biološkog dometa dostigla: karmički usud ljudske egzistencije. Iz Heideggerovih brojnih kritičkih osvrta ina Bergsona (mada se u mnogim slučajevima ja ne bih složio sa njima) može se videti da je u (međuvremenu) postalo očigledno da se više može dobiti putem proces-filozofije nego što su to mogli da ostvare biološki orijentisani mislioci vitalističkog perioda. Filozofija egzistencije se prihvatila ovog posla u "okviru suštinski različitih dimenzija. Naročito je Heidegger bio veoma oprezan i jasan kada je nove metode nezavisnog istorijskog mišljenja kritički prilagođavao filozofiji kulture koju je uveo Dilthey, i pre svega novoj strukturi transcendentne logike, koju je, radi fenomenološke analize nezavisne od prirodnih nauka, postavio njegov učitelj Husserl. Unutar ovog novog okvira još se upadljivije pojavljuju sličnosti sa buddhističkom mišlju, naročito u okviru teme "briga/patnja" i potreba za pojmom *karme* u multi-procesnoj (process-multiple) strukturi uzročnosti.

Drugi deo Heideggerove knjige *Bitak i vreme* naročito se bavi problemima ljudske stvarnosti i temporalnosti (*Dasein und Zeitlichkeit*). Mogućnost ljudskog bića da dostigne punu zrelost u egzistenciji ulovljenoj čovekovim "bivanjem-ka-smrti" razmatra se u prvom poglavlju: "Autentična sposobnost Daseina (tu-bitka) da bude

celina i njegovo bivanje-ka-smrti”.

Peto poglavlje je posvećeno “temporalnosti i istoričnosti” kao suštinskim konstituentima ljudskog bića [33] uključenog u ovaj dvosmisleni proces.

U slučaju kada je, na primar, plod nezreo, on se “kreće ka” svom sazrevanju. U ovom procesu sazrevanja, ono što plod još uvek nije, i ne može se jednostavno prikazati kao nešto što još uvek nije pri ruci. Plod sam sebe dovodi do sazrevanja, i upravo to dovođenje sebe je karakteristika njegovog postojanja kao ploda. Ništa zamislivo što bi mu se moglo pridodati ne bi uklonilo nezrelost ploda ako ovaj nije sazreo *sam po sebi*. Kada govorimo o ovoj “još-ne” nedozrelosti nemamo u vidu nešto drugo što je spoljašnje i što bi — uz potpunu ravnodušnost prema plodu — moglo da bude pri ruci u njemu i sa njim. Ono što imamo na umu, to je sam plod u svom specifičnom načinu bivanja... Međutim, plod koji dozreva ne samo da nije ravnodušan prema svojoj nedozrelosti kao nečemu od njega različitom, već je, naprotiv, on sam ta nedozrelost dok sazreva. *Ovo “još-ne” je već uključeno u samo biće ploda*, ne kao neka slučajna karakteristika, već kao nešto konstitutivno. Shodno tome, dokle god neki Dasein jeste, on je već svoje sopstveno “još-ne”. [34]

Ovde je očigledno da je implicitni naglasak stavljen na različitost od “klasične” evropske mehanicističke teorije uzročnosti.

Karmički proces, u svom bouddhističkom značenju, može se odrediti kao *circulus vitiosus* “međuzavisnog nastajanja” (*paticca-samuppado*), koji se sastoji iz lanca od dvanaest karika (*nidanam*), gde je prva *avijja*, “neznanje”, ili bolje, metafizičko neznanje ljudskog bića “koje je Heidegger označio kao “tu-bitak” — *Dasein*) o svom sopstvenom pojavljivanju u “toku egzistencije”. Poslednja karika u lancu je “smrt”. Heideggerova analiza ljudske stvarnosti kao “tu-bitka” u svetu nije ništa manje

jasno određena i omeđena pomoću tenzije istog polariteta — neznanja i smrti:

Ako se pojam "razumevanja" shvati na način koji je primordijalno egzistencijalan, onda to znači *projektovanje ka jednoj mogućnosti-za-bivanje zbog koje bilo koji Dasein uopšte i postoji*. U razumevanju se sopstvena mogućnost-za-bivanje otkriva na takav način da Dasein sa razumevanjem zna ono za šta je sposoban.

Međutim, on ovo "zna" ne time što je otkrio neku činjenicu, već tako što sebe održava u egzistencijalnoj mogućnosti. Vrsta *neznanja* koja ovome odgovara ne sastoji se u odsustvu ili prestanku razumevanja, već se mora shvatiti kao jedan nepotpuni modus projektovanosti sopstvene mogućnosti-za-bivanje. Egzistencija se može staviti u pitanje... Kada čovek sebe razumeva projektivno u jednoj egzistencijalnoj mogućnosti *budućnost je podloga tog razumevanja*, i to na način dolaženja-ka-sebi iz one tekuće mogućnosti koja kao takva za Dasein i postoji. Projekcija je u osnovi okrenuta budućnosti... temporalnost ne ovramenjuje sebe stalno iz autentične budućnosti. Međutim, ova nestalnost ne znači da temporalnosti ponekad nedostaje budućnost, već pre da ove-menjavanje budućnostli uzima različite oblike. [35]

Izgleda da ovo nešto više objašnjava "oklevanje" sopstva "sve dok se, kao prezreli plod, ne izdvoji slobodna delatnost", kako je granice slobode — kao oslobođenja (*moksa*) unutar dometa jednog karimičkog determinizma — izrazio Bergson.

Sazrevanjem, plod sebe *ostvaruje*. Ali da li je smrt, do koje Dasein stiže, ostvarenje u ovom smislu? Svojom smrću, Dasein je zaista "ostvario svoj put". Ali da li je tome nužno iscrpeo i svoje specifične mogućnosti? Jer u većini slučajeva Dasein okončava neostvarivši se, ili pak dezintegrisan i iscrpljen. Skončati ne znači nužno i ostvariti se.

Zato postaje neophodno pitanje: *da li uopšte i u kom smislu smrt mora da bude pojmljena kao okončanje Daseina*. [36]

Proizlazeći iz ove situacije, problem *karme*, koja se implicitno oseća kao jedna "naslućujuća rešenost" u "konkretnom razrađivanju tempoiralnosti" koje cilja ka "jednoj autentičnoj istorizaciji Daseina", dalje se razmatra kao egzistencijalni problem "sposobnosti Daseina da bude cellina". [37]

S obzirom da se "one mogućnosti egzistencije koje su faktički otkrivene ne mogu izvući iz smrti... moramo da se upitamo odakle Dasein uopšte može da crpi mogućnosti na osnovu kojih se faktički projektuje". Odgovor je:

Rešenost u kojoj se Dasein vraća k' sebi otkriva tekuće faktičke mogućnosti autentičnog egzistiranja, i otkriva ih *u okviru nasleđa* koje ta rešenost, *kao bačena, preuzima*. U odlučnom povratku ka svojoj bačenosti skriveno je jedno *prenošenje sebi* onih mogućnosti koje su date, ali nisu nužno *na takav način date (thus come down)*. [38]

Uzećemo za gotovo da je koincidencija izraza (kurziv moj — Č. V.) "na takav način dat" (*thus come down*) i doslovnog značenja uobičajenog Buddhinog atributa — *tathagato* — još jedan od mnogih uzgrednih primera u kojima će modema filozofija suštinski istovetnog trenda sa ovom arhaičnom, donekle koristiti iste termine da bi izrazila ideje iste vrste. Ono što se ovde podrazumeva pod istim trendom biće izloženo kasnije. Razmotrimo najpre značenje ovog važnog termina u njegovom specifičnom kontekstu.

Reč *tathagato* u svom najširem smislu, u ranoj pali literaturi, označava "ljudsko biće" uopšte. Njena logička povezanost sa najpoznatijom Buddhinom definicijom ljudskog bića kao "naslednika sopstvene delatnosti" je očigledna, čak i kada se koristi kao najviši epitet za Buddhu.

Ono što Heidegger želi da istakne je da "nasleđe" jednog *tathagate* ne sme da bude

shvaćeno kao pasivni fakticitet jedne istorijski "objektivirane" društvene tradicije ili kolektivnog ponašanja, što bi u Heideggerovoj terminologiji bilo označeno kao "neautentično nasleđe". Za razliku od društvenog proučavanja spoljašnje istorije, Dasein se u svom intimnom sazrevanju "nikad ne vraća iza svolje bačenosti" u "situacionalnosti" svoga sveta. Drugim rečima, u jedinoj ličnoj istoriji ne postoji mogućnost statično objektivnog ponavljanja jedne te iste situacije. Ovo je osnovni zakon karmičkog razvoja koji i Bergison i Heidegger pokušavaju da potvrde na različitim nivoima svog istraživanja.

U ovoj tački Heideggerove filozofije "bačenost" se pojavljuje kao odlučujući pojam čije značenje mora biti bliže određeno, s obzirom na činjenicu da on označava jednu očiglednu hrišćansku "šifru" za karmički determinisanu situaciju. Ova istorijska implikacija unutar osnovne egzistencijalističke terminologije mogla bi se, od strane nekih kritičara, interpretirati kao da otkriva jednu očiglednu manjkavost naše analogije da je Heidegger, na našu sreću, nije objasnio u istom kontekstu pomoću "atributa" koji je sinonim za Buddhinu Prvu istinu, *dukkham*, "briga" ili "patnja": "Pre nego što prebrzo odlučimo o tome da li Dasein crpi svoje autentične mogućnosti egzistencije iz bačenosti ili ne moramo biti sigurni da u potpunosti razumemo *bačenost kao osnovni atribut brige.*"

Prevođenje (na engleski — prim. prev.) nemačke reči *Sorge* sa "care" (briga, zebnja, strah, nespokoјstvo — prim. prev.) može često da umanju puno značenje "karaktera Daseina" kao fundamentalne "egzistencijalije" ili praktične (kategorije na kojoj je "zasnovana čitava Heideggerova ontologija. Sa našeg stanovišta, izgleda da je prihvatljivije prevođenje sa "worry" (briga, muka, nevolja, patnja — prim. prev.). Inače, sam Heidegger nije ostavio nikakve sumnje u pogledu značenja ovog termina. Na kraju prvog dela *Bitka i vremena* — čiji je cilj bio da "otkrije brigu (*Sorge*) kao bitak Daseina", tj. "onog entiteta koji mi uvek jesmo i koji nazivamo 'čovek'" — interpretira se (i ilustruje pomoću drevne priče) osnovno "ontičko" značenje reči *Sorge* (kao "briga" (worry) i "patnja" (grief). [39]

Nastavak ovog istraživanja pokazuje na koji način karmički fenomen mora da bude obuhvaćen ovom središnjom temom, tj. nakoji način se u odgovoru na "zov svesti" otkriva suština brige i patnje. Pre svega, Heideggerova filozofija više nije filozofija *svesti*, već filozofija *savesti* (Heidegger uopšte ne koristi reč "svest", sem u kritičkom razračunavanju i to naročito sa kantovcima). *Savest* se ovde otkriva kao zov koji nas budi i koji jedino može da nas oslobodi izgubljenosti (*Verlorenheit*) i bačenosti u *avijji*, ili metafizičkom "neznanju". Jedino sledeći taj zov "Dasein sebe razume s obzirom na svoju mogućnost-za-bivanje" unutar čovekove usredsređenosti (*mindfulness*) i rešenosti "da preuzme u svojoj bačenosti — pod pogledom Smrti — onaj entitet koji jeste sam Dasein, i da ga preuzme u "celosti" kao svoj karmički teret. Heidegger ovim rečima: "Rešenost se određuje kao projektovanje sebe na sopstveno biti-kriv — projektovanje koje je suzdržano i spremno na strah". [40] Ovo je najviši moralni aspekt "oklevanja u plodu koji dozreva" bengsonovske "stvaralačke delatoosti".

Poslednje metafizičko (ili bolje eshatološko) pitanje do koga dospeva Heideggerovo istraživanje fenomena *karme* ili "ploda koji dozreva" tiče se porekla tog čudnog iskustva, iskonskog fenomena svih religija: biti-kriv.

(Zov *savesti*) je zov brige. Biti-kriv konstituliše ono biće kome mi pridodajemo ime "briga". U tajanstvenosti (*uncanniness*) Dasein praiskonski stoji sam sa sobom. Tajanstvenost suočava ovo biće sa sopstvenom *neskrivenom ništetnošću (undisguised nullity)*, koja pripada mogućnosti njegove vlastite sposobnosti-za-bivanje... [41] *Poziv priziva-od, tako što priziva-ka*: priziva Dasein ka mogućnosti da preuzme, egzistirajući, čak i ono bačeno biće koje on jeste. [42]

Stav koji sam istakao kurzivom ("*Der Anruf ist vorrufender Rueckruf*") je najbolja sažeta definicija *karme* koju mogu da zamislim, i koja ne bi mogla da bude bolja čak ni da ju je sročio najveći japanski majstar umetnosti zena (umetnosti koja Heideggeru nije bila nepoznata). Ni naredna nije manje bremenita dubokim

orijentalnim značenjem:

Videli smo da je briga osnovno stanje Daseina. Ontološki značaj izraza "briga" dat je u *definiciji: ispred-sebe-bivajući-već-u (svetu)* kao biti-pored entiteta koje susrećemo (u-svetu). [43]

Heidegger insistira na jednoj implicitnoj svesti o *karmi* [44] u iskustvu brige ili patnje kao Daseinovom "razumevanju sebe kroz biti-kriv". [45] On podjednako insistira i na činjenici da čak i "pojave kojima je vulgarna interpretacija iole bliska ukazuju unatrag na praiskonsko značenje zova savesti kada se shvate na način koji je ontološki adekvatan" i da "ova interpretacija, i pored sve očiglednosti, nije *nikako slučajna*". [46]

A ipak, zov savesti je "ćutanje... Jedino ćutanjem savest zove; to će reći, da zov dolazi iz tišine tajanstvenosti i da je Dasein koga zove, prizvan natrag u sopstvenu tišinu, i to prizvan natrag kao nešto što mora da utihne." [47] Jedan je japanski student u Heideggerovom seminaru interpretirao ovo u svetlu nekoliko zen *koana* [48] A i sledbenik Ramana Maharshia u Indiji bi mogao da učini nešto slično na Heideggerovo potpuno zadovoljstvo.

Na žalost, nemajući bolju reč od "sudbina" da označi puni opseg kategorije *karma* (mada je potpuno svestan širine horizonta koji "sudbina" obuhvata), Heidegger nas na kraju dovodi do sledećeg rezimea suštinskih pitanja koja se odnose na ovu temu:

Ali još uvek ostaje zagonetno na koji način ovaj događaj kao sudbina treba da konstituiše celinu "povezanosti" Daseina od njegovog rođenja do smrti. Kako pribegavanje rešenosti može da nas dovede do prosvetljenja? Zar nije svaka rešenost samo još *jedno* pojedinačno "iskustvo" u sledu celine povezanosti našeg iskustva? ... Zbog čega pitanje *kako je "povezanost života"* konstituisana ne nalazi adekvatan

i zadovoljavajući odgovor? Da li je naše istraživanje pre nagljeno? Da ono, konačno, ne zavisi previše od odgovora, a da prethodno nije proverilo legitimnost *pitanja*? [49]

Govoreći o problemu ponovnog javljanja ili "ponavljanja" egzistencijalnih situacija u njihovoj suštinskoj zavisnosti od "sudbine" na "istorizirajućem" putu Daseina, Heidegger, čak ni zaobilazno, ne pokušava da formuliše bilo kakvu hipotezu analognu "ponovnom rađanju" (kao što je to npr. Nietzsche na svoj mačin uradio) u indijskoj religijskoj misli (*punarbhava*), mada njegova prijemčivost za "zagonetni" ostatak problema, kao što je gore naznačeno, dopušta još bliži pristup ovom kompleksnom pitanju: "udari sudbine mogu da pogode Dasein samo zato što je u *dubini sopstvenog bića Dasein sudbina...* mogućnost koju je nasledio, a ipak izabrao." [50]

Predlažući kategorijalno određenje *karme* za *celokupni opseg problema koji se tiču organske povezanosti životnih procesa čije dozrevanje rezultira stvaralačkom delatnošću*, moja namera je bila daleko od svakog pokušaja da iskažem bilo koje pre nagljeno rešenje ili već gotovi obrazac koji se može otkriti u transcendentnom shematizmu nekih specifičnih vrsta azijske filozofije ili religije, kao što je buddizam. Mada je za svrhu ovog pregleda buddizam izabran kao *tertium comparationis*, podrazumevalo se da je dobro poznata činjenica da je istorijsko poreklo kategorijalnog određenja *karme* u indijskoj filozofiji znatno starije od njene specifične interpretacije kod Buddhé.

Beleške

[*] Prevod teksta *Karma — The Ripening Fruit*, iz zbornika radova *Kamma and its Fruit*, The Wheel Publications, Buddhist Publication Society, Kandy, 1975. (preštampano iz *Main Currents in Modern Thought*, Vol. 29, No 1, 1972). Svi citaiti su prevedeni sa engleskog jezika, kao što su i dati u tekstu. Radi upoređenja,

ukazaćemo na već objavljene prevode na srpskohrvatski jezik, tamo gde oni postoje – prim. prev. [Natrag]

[1] Friedrich Nietzsche, *The Anti-Christ*, stav 20 (Penguin Classics), str. 129--130, i *Ecce Homo*, stav 6 (moj prevod -- Č. V.). Uporedi prevode na srpskohrvatski: *Antrihrist*, Grafos, Beograd, 1976. i *Ecce Homo*, Grafos, Beograd, 1977. -- prim. prev. [Natrag]

[2] *Samyutta-nikayo*, XXII, 86 li 85. Navodi palijskih tekstova uglavnom su preuzeti iz Pali Text Society (London), edicija Translation Series. [Natrag]

[3] *Da li »svest« postoji?* (prim. prev.). [Natrag]

[4] Navodi iz *Classic American Philosophers*, (New York, Appleton-Century-Grofts, 1951), str. 160, 155, 161, 163 n. [Natrag]

[5] Neke analogije između Whiteheada i Buddhe, nedavno je razmatrao K. K. Inada u »Whitehead's 'Actual Entity' and the Buddha's Anatman« (Whiteheadov aktualni entitet i Buddhin anatman), objavljeno u *Philosophy East and West*, July 1971. Profesor Inada na početku pominje da se Whitehead »naročito u svojim kasnijim radovima nekoliko puta osvrće na Buddhu«, mada je njegovo poznavanje bouddhizima dosta površno, a i u nekim tačkama sasvim pogrešno. Nezavisno od tih mestimičnih direktnih osvrta, Whiteheadova filozofija u svojoj osnovnoj strukturi »pokazuje karakteristike mišljenja dosta slične onima kod Buddhe«. Neke od Inaddinih implicitnih referenci mogle bi se, takođe, iskoristiti za jedno šire poređenje sa Bergsonom sa istog azijskog stanovišta. U tekstu se ne razmatra problem *karme*. [Natrag]

[6] »The Perception of Change« u *The Creative Mind* (N. Y. Philosophical Library, 1946), str. 173. [Natrag]

[7] Uporedi: *The Creative Mind*, str. 250. [Natrag]

[8] Ibid, str. 222. [Natrag]

[9] H. Bergson, *Creative Evolution*, translated by A. Mitchell (N. Y., Modern Library, 1944), str. 310. (Dalje navođeno kao C. E. — Č. V.). Uporedi i prevod na srpskohrvatski, *Stvaralačka evolucija*, Beograd, 1932. — prim. prev.) [Natrag]

[10] Ibid, str. 9. [Natrag]

[11] *Essai sur les Données Immédiates de la Conscience*, 68th ed. (Presses Universitaires de France) str. 132. Uporedi prevod na srpsko-hrvatski: H. Bergson, *Ogled o neposrednim činjenicama svesti*, Mladost, Beograd, 1978. (prim. prev. [Natrag])

[12] *Anguttara Nikayo*, III, 76, 33, IV, 77. Vidi prevod Nyanaponika There (Kandy, The Wheel Publication No. 155-158), str. 51, 23, 92. [Natrag]

[13] C. E., str. 8. Ovaj problem je ponovo formulisao Sartre, ali na jednom dubljem egzistencijalnom nivou, u svom *Being and Nothingness* (Biće i Ništavilo), prevod H. R. Barnes (N. Y., The Citadel Press, 1966), str. 114 i dalje: »Ne postoji nijedan apsolutni početak koji bi postao prošlost, a da sam nije imao prošlost. Pošto ovo za-sebe, qua za-sebe, mora da bude njegova prošlost, na sve se dolazi sa prošlošću. Ovih nekoliko primedbi nam dozvoljavaju da u nešto drugačijem svetlu sagledamo problem rođenja... U vezi sa rođenjem postoji jedan metafizički problem koji me primorava da ga shvatim, a to je — zbog čega sam nastao baš iz tog *određenog* embriona ...« Bergson takođe uvek naglašava konkretnost i jedinstvenost svakog stvaralačkog akta, čak i na najnižem biološkom nivou. [Natrag]

[14] Ibid, str. 113, 57. [Natrag]

[15] Ibid, str. 59, 33. [Natrag]

[16] Anguttara-nikayo, III, 99. Sartreova analiza »ljudske stvarnosti« kao »projekta bića«, navodi ga na zaključak: »Možemo preciznije da utvrdimo šta je biće sopstva: to je vrednost«. (*Being and Nothingness*, str. 92). [Natrag]

[17] Vidi, C. E., str. 27-35. [Natrag]

[18] Ibid, str. 34 i dalje. Kurzivi u ovom i sledećim navodima delimično su moji. - Č. V. [Natrag]

[19] Ibid, str. 364. [Natrag]

[20] Ibid, str. 370. [Natrag]

[21] Sa ovog stanovišta uporedi raspravu: »The Problem of Time« (Problem vremena) u V poglavlju *Abhidhamma Studies* od Nyanaponika There (Kandy, Buddhist Publication Society, 1965) str. 104. i dalje. [Natrag]

[22] C. E., str. 380. [Natrag]

[23] Ibid, str. 227 i dalje. [Natrag]

[24] Ibid, str. 270. [Natrag]

[25] E. Husserl, *Ideas: General Introduction to Pure Phenomenology* (Ideje - Opšti uvod u čistu fenomenologiju) prevod na engleski W. R. Boyce Gibson (N. Y. Macmillan, 1931) str. 41-43. [Natrag]

[26] *Majjhima-nikayo*, 2, *Sabbasava-suttam*. [Natrag]

[27] C. E., str. 273. [Natrag]

[28] Ibid, str. 194. [Natrag]

[29] Ibid, str. 221. [Natrag]

[30] *Science and the Modern World*, str. 156. Uporedi prevod na srpskohrvatski: *Nauka i moderni svet*, Nolit, Beograd, 1976. - prim. prev. [Natrag]

[31] C. E., str. 4, 7. [Natrag]

[32] Martin Heidegger, *Being and Time*, prevod na engleski J. Macquartfie i E. Rafoinson (N. Y. Harper and Row, 1962). Dalje navođeno kao B. T. [Natrag]

[33] Heidegger određuje ljudsko biće kao *Dasein* ("tu-bitak", biti-ovde tj. u svetu, koji je uvek "vlastiti svet"), a to je Sartre u *Biću i Ništavilu* interpretirao kao "Ljudska stvarnost", termin koji ćemo povremeno koristiti u nastavku. [Natrag]

[34] B. T., str. 243 (ovde i nadalje koristim paginaciju nemačkog izdanja koja je data u engleskom prevodu — Č. V.). [Natrag]

[35] Ibid, str. 336. [Natrag]

[36] Ibid, str. 244. [Natrag]

[37] Ibid, str. 309. [Natrag]

[38] Ibid, str. 383. [Natrag]

[39] Vidi Ibid, str. 196—200. [Natrag]

[40] Ibid, str. 382. [Natrag]

[41] Vidi Nagarjunin stav u *Madhyamaka kariki*, 24, 14: "Za onog ko dopušta ništenost sve izgleda moguće. Za onog ko ne dopušta ništetnost ništa ne izgleda moguće." [Natrag]

[42] B. T., str. 286 d dalje. [Natrag]

[43] Ibid, str. 249. [Natrag]

[44] Kao što ćemo dalje videti, Heidegger, zbog nedostatka bolje reči u evropskoj tradiciji, koristi reč "sudbina" (Schicksal) u značenju koje se najviše približava *karmi*. Schopenhauer, koji je bio svestan specifičnog značenja ove kategorije u indijskoj filozofiji (u Vedanti i buddhizmu), nije uspeo da pronađe bolji termin unutar evropskih jezika i pokušao je da prilagodi značenje reči "sudbina" osnovnoj indijskoj ideji *karme*. Heidegger često čini sličan napor. [Natrag]

[45] B. T., str. 292. [Natrag]

[46] Ibid, str. 294. [Natrag]

[47] Ibid, str. 296. [Natrag]

[48] Tsujimura Koichi (University of Kyoto), 1957. Objavio sam prevod njegovog seminarskog rada "The Nothing in Zen" (Ništa u zenu) u mojoj knjizi o orijentalnoj filozofiji, koja je objavljena u Jugoslaviji (vidi Č. Veljačić, *Filozofija istočnih naroda*, tom II, Zagreb, 1958). [Natrag]

[49] B. T., str. 387. [Natrag]

[50] Ibid, str. 384. [Natrag]

Rev. 2/5/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljadic/karma_plod.html

Usjev novovjersva i kukolj narkotičara

Čedomilom Veljačić

"Delo" (Beograd), 1981, br. 7

Za sajt pripremio **Branko Nebrigić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Nagla provala novih religioznih htijenja i traganja u posljeratnom pokoljenju koje je počelo da dozrijeva prije dvadesetak godina, daleko od svih institucionalnih crkava i pseudoreligija, postala je toliko neosporno obilježije jednog novog naraštaja i nove ere u koju ono vjeruje u svjetskim razmjerima Zapada i Istoka, da preostaci moga pokoljenja -- koje poznaje i priznaje jedino krštenja i preobraženja u krvi svjetskih ratova -- ni u snu ne bi mogli da predvide takav zaokret u kružnom toku svjetske povijesti, a kamoli da ga razumiju; tako im u osvrtu na jalovost vlastitog odumiranja ne preostaje mnogo više utjehe i nade nego da klasičnu pojavu neshvatljive nezahvalnosti omladine posmatraju iz što veće udaljenosti kao "kiselo grožde".

U Americi već desetak godina redovno izlaze sve obimniji astrološki almanasi i adresari organizacija nove "akvarijske ere" i bio-nuklearnih žarišta i "sekti" čija je glavna briga da nikad ne postanu masovne i da ne obole od rak-rana

institucionalizma, od kojih pate i umiru pred njihovim otvorenim pogledom sve religije naše minule ere, dok se dogmatski zatvorene oči starije generacije raduju kratkovidnoj nadi da to sad s crkvama i hramovima konačno ipak planski odumire i "religija", čiji *biloški* smisao već odavno nismo sposobni ni da naslutimo, pretpostavljajući da više ne može da se patološki povampiri, kako se to sada pred našim užasnutim očima upravo događa. Osakaćena naučnom brutalnošću novoga vijeka, religija se rasplamsava u zaraznu bolest koju više nije moguće spriječiti, nego je treba liječiti ne bi li povratila svoju normalnu i neminovnu biološku funkciju kao i cijela priroda oko nas koju smo već skoro uništili, odričući se i svoje čovječnosti koja je, također, tek jedna biosfera prirodne sveobuhvatnosti. Na vjeri u sveobuhvatnost života, a ne u samovoljnu svemoć zemaljskih, nadzemaljskih i podzemaljskih bogova, osnivala se je starodrevna vjera indijske i kineske razboritosti, pokolebana babilonskim rasulom kulture Srednjeg istoka u drugom tisućljeću prije nove ere, čija unakažena slika je našla svoj posljednji odraz u biblijskim plagijatima i kompilacijama, i u njima se okamenila.

Nasuprot aksiomima ortodoksnog pravovjerja u anti-religiji s jedne strane, a s druge, obrnute, u "antikulturi", kako se neopravdano naziva *ressentiment* prema zloupotrebama tehničke civilizacije, bujno klijanje nove religioznost crpi snagu i širi korijenje svoje žilavosti u njihove svježije nagojene sa nedogmatskog i principijelno heretičkog đubrišta neposrednih ličnih iskustava, gdje u novom postracionalnom razdoblju više ne preostaje mnogo mjesta za građanska prava i ugled stare, ustaljene i ustajale vjere koju potiskuje povjerenje u "istinu koja se ne da opetovati" (Krishnamurti), nego je uvijek "samo moja" (Heidegger) u ličnom otkrovenju. Da je takvo otkrovenje moguće doseći jedino naporom vlastitog pročišćenja i da se duhovne svrhe ne mogu postići fizičkim (ili tačnije hemijskim) sredstvima (droga) -- to je još gorka istina za izrod prvih mačića koje su spremni da bace u vodu upravo preostali klasični predstavnici zemlje gurua, tj. živih učitelja koji poučavaju vlastitim primjerom, a ne ukazivanjem na "transcendentalnu objavu" svijetlih bogova. Zato se nisam začudio kad sam upravo u Indiji čuo upozorenje omladini s Divljeg zapada koja se je sjatila oko svog tipičnog anti-

sveca: "Gurui su nemoralni!" -- kao ustanova vremena koja odumiru, pa se zato u današnjem duhovnom prevratu sklanjaju na zapad i još uvijek -- post festum -- da zarade novac propovijedanjem oportunističkog konformizma s "modernom znanošću". Pošto u cikličkim tokovima i meandrima svojih bespuća vrijeme uvijek više razara nego što stvara (Aurobindov stav), shvatljivo je i danas iz himalajske perspektive (čijoj sam se hladnoj usamljenosti i ja priklonio u cejlonskim Anti-Himalajama - da se tako modernistički izrazim) da je već Buddho univerzalnosti kulture svoga vremena mogao da ostavi poruku:

Svako je sam sebi vodič.

Zar bi iko drugi mogao to da bude?

Dhamma-padam, 380.

Max Weber, čije su sociološke analize o indijskim i kineskim religijama, napisane početkom 20. vijeka, postale ponovo aktualne sada, krajem stoljeća, prikazao je Buddhino vrijeme kao razdoblje "salonskog" kosmopolitizma u procvatu gradskih država i republika u srednjoj Indiji. Istu je misao nedugo prije njega emfatičnije izrazio, u prvom pokušaju hegelovski orijentirane socijalno-historijske interpretacije iste teme, prvi indijski misionar u Americi i Evropi, Svami Vivekananda (u njegove prve poštovaoce, uz psihologa i filozofa W. Jamesa, ubraja se i Nikola Tesla - kako sam ustanovio u dokumentaciji Vivekanandine *Ramakrišna misije* Indiji):

"Buddhizam je historijski najvažnija religija... Šest stotina godina pre n. e. indijska je kultura već dosegla vrhunac svog razvoja..."

Dok je W. James pod utjecajem Vivekanandinih tečajeva yoge u Americi napisao knjigu o raznovrsnostima religijskog iskustva (*Varieties of Religious Experience*), Nikola Tesla je u doba svojih egzistencijalnih kriza tražio savet i nalazio utjehu u ličnom prijateljstvu s Vivekanandom.

Polovinom 20. stoljeća zen-buddhizam je kao prvi istočnjački novovjerski pokret naglo afirmisan na Zapadu, zahvaljujući *Esejima o zen-buddhizmu* japanskog prof. D. T. Suzukija (prevođenim i na naš jezik), koji je uspio da prikaže istu vrstu spontanosti ličnog doživljaja ili "ostvarenja" (*realization*, kako neadekvatno anglikansko "katoličanstvo" prevodi naslovni termin mnogo starije poruke Rabindranatha Tagora, *Sadhana*). Smjerajući na scijentifičku tupost logičkog pozitivizma u posljeratnoj anti-filosofiji, Suzuki upozorava svoje slušaoce i čitaoce: "Mogu da vam kažiprstom pokažem Mjesec, uz pretpostavku da ne shvatite da je moj prst Mjesec".

Novorođenčad "akvarijske ere" još je daleko od tih ciljeva koje "neposvećeni" starci ere u odumiranju ne mogu ni zamisliti u anarhoidnim nebulozama "anti-kulture" i pobožnog povratka zemlji i tolstojevskoj idili seoskog života "porodica bistrih potoka".

U međuvremenu, "nemoralni gurui" u duhovno-ekonomskoj emigraciji sticajem političkih okolnosti pod lošim zvijezdama ne samo da upozoravaju "putnike istočnjake" na "pozitivne" i "pragmatičke" vrijednosti neophodne preobrazbe i osamostaljenja u meditativno religioznom doživljaju nego ih samim tim mame u šarenilo bazara svojih "transcendentalnih meditacija", obećavajući čak i krupnim, tjelesno prezrelim damama, po švajcarskim salonima da će i one prhnuti u zrak samo ako toliko i toliko mjeseci proborave u luksuznim meditacionim hotelima da im guruov strogo znanstveni institut instrumentalno provjeri i po potrebi poboljša kvalitet moralne pročišćenosti i kanale strujanja vibracija zraka alfa, beta,... sve do teta.

Pre dvadeset godina osnovan je u San Franciscu, pod pokroviteljstvom Čang Kaj Šeka, kineski buddhistički samostan sa misionarskom svrhom da mlade i zdrave Amerikance preobražava u nove Kineze. Guru je jedan mongolski lama, Hsüan Hua, koji je prethodno živio u Hong Kongu i proslavio se kao čudotvorac, uglavnom kao zaštitnik grada od ciklona. »Velike ljudske ratove ne mogu da spriječim, ali

zmajeve kiše i suše mogu da odvratim." To je izjavio kad je došao u San Francisco. Kada se tamo, pre nekoliko godina, očekivao ciklon, on je unaprijed rekao da ciklona neće biti dok je on tu, i nije se prevario. Sada putuje po potrebi službe sa svojim brojnim učenicima, pokineženim Amerikancima, uglavnom po kalifornijskim gradovima, u autobusima iskićenim velikim reklamama, i poziva znatiželjnice na predodređena mjesta na koja će asketskom snagom svoje redovničke zajednice sasuti pljusak u predkazano vrijeme u doba suša. Na Tibetu su od davnine taj posao vršili posebni redovnici s doktorskom titulom (*geše*). Magični postupak se sastojao u tome da su u horovima recitovali spis svoga slavnog srednjovjekovnog reformatora buddhizma, tibetanskog Svetog Tome Akvinskog, Tsong Kha Pe o ništavilu svijeta i života, formuliran snažnim mantričkim ritmom.

Što se tiče učenika kineskog majstora iz San Franciska, oni treba najprije u samostanu "Zlatni brijeg" (Gold Mountain) u San Francisku da izuče kineski jezik i običaje ophođenja, da se naviknu na dugotrajne postove i bdijenja u meditativnim zadubljenjima po vrućini i zimi, a ljeti u spiljama teško pristupačnih planina, uglavnom posteći. Tada bivaju zaređeni i dobijaju kineska imena. Jedan od prvih velikih podviga tako očeličenih prvih učenika, koji je preko pola godine punio stupce osobito provincijskih novina izvještajima i fotografijama, bio je molitveni "put za mir u svijetu" dvojice učenika iz San Franciska u Vašington. Zvali su se *bikšu* Feng Ju i Neng Yo. Jedan je bio bivši podmornički vojnik (prednost sa stanovišta *yoge*: trening u ekonomiji disanja), a drugi pokineženi Judy Rosenberg. Prvi je pješao tako što je poslije svaka tri koraka kleknuo na zemlju, dlanovima i čelom dotakao tlo autoputova i gradskih cesta, zazivajući bivše i buduće buddhe (bodhisatve) da blagodat njihove pokore iskoriste za očuvanje mira u svijetu. Za njim je išao Heng Yo i gurao kolica s minimumom hrane i potrepština za spavanje pod vedrim nebom u sjedećem položaju i sl. Na jednom je mjestu bivši podmorničar, budući da se radi ispaštanju grijeha ratobornog čovječanstva odricao i toalet-papira, upotrijebio kao nadomjestak neko veliko lišće, koje nije izgledalo kao kopriva ali je imalo isti učinak, tako da je neko vrijeme morao da se liječi u bolnici. To je bio jedini incident na putu preko Amerike koji je trajao više od pola

godine. Prevalili su 1150 milja, a bivši podmorničar se poklonio do zemlje više od 2,000.000 puta. Po zimskom nevremenu sklanjali su se ponekad i u zen manastire kojih je nemalo razasuto duž Amerike, a povezani su pretežno u jednu hipijevsku mrežu.

Zadovoljan uspjehom pokajničkog pohoda, koji se nije sastojao u propovijedanju nego u molitvi za smirenje čovječanstva, njihov je guru nekoliko godina kasnije (oko 1976) uputio misiju iste vrste da propješači u postu i molitvi Kaliforniju od najjužnijeg samostana njegove sekte u Los Angelesu do najsjevernije tačke Tolmiđa, ili novog kineskog buddhističkog univerziteta u "radu tisuće buddha". Taj se univerzitetski kampus razvija na području jedne stare napuštene bolnice, koje su pomagači iz cijelog svijeta kupili za ovu vjersku misiju i sada je pregrađuju i proširuju. Nastavnički i naučni kadar sastoji se pretežno od mladih sinologa koji su diplomirali i doktorirali u slavnim i uglednim američkim univerzitetima, djelomično su Kinezi po porijeklu, a glavni im je zadatak prevođenje svetih knjiga kineskog *mahayanam* buddhizma. Univerzitet organizuje i ferijalne tečajeve za laike i simpatizere, a posebno za omladinu, pa i djecu iz zabavišta koja dolaze preko ferija s roditeljima iz cijele Amerike.

Kad je došao u Ameriku, osnivač ovog neokineskog misionarskog pokreta, učitelj Hsüan Hua, izjavio je: "Sada kada naša stara religija konačno izumire u Aziji, istovremeno se preporađa u Americi". Sudeći po svemu, uspjeh je znatan, jer ni pristup, a ni obrazovanje nisu površni. Ovo je, možda jedini novovjerski pokret azijskog porijekla do apsurdnih pojedinosti čvrsto ukorijenjen u tradiciji, ekstremno strog u asketizmu, usporediv, možda, jedino s trapistima u kršćanstvu. Ovaj red se posljednjih decenija naglo širi i u Evropi i Americi, a uspostavlja neposredne veze osobito s buddhističkim meditacionim centrima u Aziji. To znam i iz ličnog iskustva i iz korespondencije, a poznati su mi i slučajevi nekolicine zapadnih buddhističkih redovnika koji su nakon više godina boravka u pustinjačkim samostanima u Aziji odlučili da se vrate u Evropu i povuku u za njih podnošljiviju disciplinu cistercitskih

(trapističkih) manastira, iako po rođenju nisu bili katolici. Događa se i obrnuto. Nedavno mi je jedan trapist iz Engleske pisao: "Živim kontemplativnim životom više od 25 godina.... iz ličnog iskustva i zapažanja drugih redovnika u našim samostanima uvjerio sam se da naš red ostavlja ljude u samoći a da im prethodno ne daje odgovarajuću ljudsku spremu. Ako sam to dobro shvatio, vaša (buddhistička) tradicija stavlja snažan naglasak upravo na tu stranu vježbe i životnog stila redovnika."

Post, koji traje danima, ne samo bez jela nego i bez pića upoznao sam ovdje, u Sri Lanki, nedavno, u japanskoj verziji koja je znatno manje stroga od opisanog asketizma kineskih pokajnika za grijeha svijeta. Prilikom hodočašća svojih učenika uzduž i poprijeko Amerike njihov je guru razjašnjavao zainteresovanimn da je ta vrsta asketskih poklonstava stara kineska tradicija koju sada treba prenijeti na Zapad.

Japanski misionari vjere u svjetski mir, koji, također, ne propovijedaju, već presađuju usjev i žarištata svoje misije po cijelom svijetu djelom i primjerom, danas su predstavnici najuglednije institucionalne državne buddhističke sekte, koju je utemeljio u 13. vijeku reformator japanskog buddhizma na nacionalnoj i socijalnoj osnovi, japanski Luther, Ničiren. Godine 1982, bit će proslavljena u Japanu 700-godišnjica njegove smrti. Pripreme za taj narodni praznik već su nekoliko godina u toku, a sastoje se uglavnom u objavljivanju knjiga i članaka o njegovoj historijskoj ulozi u buđenju i osnaženju japanskog nacionalizma. Zbog svoje političke djelatnosti u ujedinjenju Japana, Ničiren je bio progonjen od pokrajinskih feudalnih i zaraćeniln vlastodržaca, pa ga i danas često optužuju zbog profanacije buddhističke redovničke discipline. Doista, neke sekte njegovih sljedbenika prve su uvele laičko svećenstvo, a ukinule celibat.

Moje lično poznanstvo i interesovanje za njihovu djelatnost svjetskih razmjera potvrđuje sasvim različito stanje današnje organizacije i ideale ove redovničke zajednice. Zbog tih ličnih utisaka osvrnut ću se u drugom dijelu ovog prikaza nešto

opširnije i intimnije na djelatnost ovog pokreta za svjetski mir, koji se širi uz pomoć japanske države, a prvu mu je podršku poslije rata i Hirošime pružio u zemlji nastanka buddhizma obnovitelj te tradicije u Indiji Dž. Nehru. Nedavno su se pozivu iste japanske misije odazvale i kulturne i političke vlasti u Sovjetskom Savezu i dozvolile joj da i tamo sagradi svoju "pagodu mira".

Prvi buddhistički redovnik kojeg sam u životu sreo, u Kalkuti 1963, bio je osamljeni bhikšu Ničirenova reda. Njegov je hram, čiju je gradnju pomogao Nehru, bio u susjedstvu Ramakrišnine misije, gdje sam tada stanovao, uz Veliko jezero, na jugu grada. Još uvijek mi se čini da je taj skromni i siromašni redovnik, obučen u isto odijelo koje i ja danas nosim, bio najskladniji i najplemenitiji buddhistički asketa na kojeg sem do sada naišao. Rado sam pred zalazak sunca posjećivao njegov hram nad jezerom. Obred je trajao više od sata, a bio je estetsko savršenstvo produhovljenja svoje vrste; ne samo estetski već i duhovni doživljaj rezonancije bića koja se usklađuju kao muzički instrumenti u orkestru. Glavni je instrument veliki japanski bubanj u obliku bureta, pored stepenastog oltara okićenog cvijećem, svijećama i štapićima tamjana. Na najvišoj stepenici, ispod velikog Buddhina kipa, smeštena je mala pozlaćena statua Ničirena. Bhikšu Takahaši udario je skoro sat velikim drvenim mlatom po bubnju, a uz to je blagim, vrlo muzikalnim glasom skandirao uvijek istu kratku izreku kojom se odaje počast nauci sadžanoj u svetoj knjizi koja je osnov ove sekte, *Saddharma-pundarika-sutram*, "Govor o lotosu dobre nauke". Visina tona odgovarala je istinskom doživljaju njegova zanosa u molitvi. Povremeno bi ustajao, i nastavljajući da tiho pjeva obilazio oltar u suzdržanom ritmu mističkog plesa da bi zamijenio štapiće tamjana koji su dogorijevali. A ja sam sjedio pored ulaznih vrata, uza zid na koji sam povremeno naslanjao kičmu. Na desnoj strani, pored bubnja, prostrani prozori bili su otvoreni prema jezeru. Udarci bubnja, kao i njihova privremena zamuknulost, odjekivali su i u mojoj kičmi i održavali je u uspravnom položaju.

Kad bi završio taj dugi jednoobrazni obred bubnjanja, bhikšu Takahaši je sjedao na jastuk u sredini hrama, u pročelju oltara. Pred njim je bio niski stalak za jedinu

svetu knjigu njegove sekte, čijim se smionim tumačenjem pred svega 700 godina proslavio Ničiren.

S lijeve strane nalazio se, u obliku bubnja, segment tvrdog, vrlo zvučnog drveta prema kojem su orgulje bambusovih segmenata razne duljine i debljine, koje služe kao zvana u pustinjačkim naseljima, instrument muklih tonova, i podsjećaju na indijsku tamburu *vina*.

Po tom bubnjiću je vrlo muzikalno udarao malom maljicom prodorni ritam skandiranja odlomaka iz Buddhina *Govora o lotosu dobre nauke* iz debele knjige otvorene pred njim. Taj "govor" u kićenom stilu *mahhayanam* književnosti obuhvata u engleskom prijevodu dvije pozamašne knjige. To je jedan od naistarijih apokrifa *mahayanam* religija. Smatra se da je formuliran oko 100. god. pre. n. e. Prema tradiciji sekta koje ga smatraju svojim osnovnom svetom knjigom, to je ezoterijsko otkrovenje istine o *bodhisatvama* ("bićima koja se bude"), govor koji je Buddho održao izabranicima ispod ogromne vertikalne stijene u predgrađu indijske prijestolnice Rađagriha (današnji Rađgir u Bihar), ispod čuvenog svetišta na "Hridini lješinara" (Gridhrakuta). Na tom se mjestu već odavno nalazi skromni japanski hram Ničirenove sekte. Najneočekivaniji i najljepši dio tog govora - barem za zapadnjake, odgojene više ili manje u kršćanskom duhu -- jeste opširna verzija (oko 60 str. prijevoda) pradavne priče (kako svjedoči i ovaj predkršćanski tekst) o "rasipnom sinu", čija se sažeta ali snažna verzija nalazi i u kršćanskom *Evandjelju* (Luka, XV). Čežnju omladine za širokim i dalekim svijetom, a još snažnije, naknadno, vrlo nesigurno i kolebivo kajanje zbog neuspjeha i neumitnosti "realnog" svijeta, prepričao je André Gide u jednoj od najljepših lirskih pripovjedaka s blagom skepsom svojih kršćanskih nadahnuća.

Poslije te zvonke recitacije, bhikšu prisutnima u hramu (ako ih ima) dijeli male bubnjiće u obliku tipičnih okruglih lepeza, i maljice, a zatim polazi u procesiji (ponekad bi mi se pridružio i neki zapanjeni šugavi pas -- ima ih mnogo i ovaj razrijeđeni kraj Kalkute -- slijedeći vjerno ovaj obred, koji, za razliku od njegove

vjere u "Čovjeka" nije kult kamenovanja) na krov hrama, u čijoj je sredini kupola. Obilazeći je, hor u tišem finalnom tonu ponavlja osnovnu izreku cijelog dugog obreda. Zvuk se te posljednje kadence gubi u pihvijastoj gustoj tami vlažne kalkutske noći.

Bio sam jedan od rijetkih prijatelja bhikšua Takahaši tokom godine svog boravka u Kalkuti. Radovao se je kada bih, sišavši s krova hrama, svratio u njegovu sobicu uz ulaznu terasu. Za razliku od krša i loma cejlonskih "maha" hramova (gdje svaki hippie može besplatno da jede i spava koliko hoće), u ovoj se prvoj redovničkoj ćeliji koju sam upoznao nalazio samo tvrdi ležaj pod mrežom za komarce, stol i stolica. Iz udubine u zidu, koja je služila kao polica, Takahaši bi uvijek izvukao po neki japanski dar za posjetioca: knjigu, lutku ili slično. Pred odlazak iz Indije podijelio sam većinu toga (osim knjiga) svojim đainskim nećacima i nećakinjama, čijoj sam porodici i ambijentu atavistički pripadao od samog dolaska u tu svoju obećanju zemlju.

Radovali smo se obojica kao dobra djeca kad sam pred odlazak iz Indije donio iz Delhija primjerak skoro sto godina starog prijevoda *Saddharma-pundarika-sutre*. Ranije mi je Takahaši pozajmio kopiju strojem prepisanog engleskog prijevoda koji je za ovakve interne potrebe priredio neki Japanac, što je bolje znao i mogao.

U to su doba Japanci počeli graditi prvu pagodu miru u Indiji, na mjestu u Rađgiru, gdje je po njihovoj predaji Buddho održao svoju veliku propovijed koja je postala osnov njihove religije. Poslije petnaest godina naišao sam neočekivano na njihovu pagodu, sazidanu pre nekoliko godina u Sri Lanki. čuo sam ranije za taj pothvat na podnožju najsvetijeg vrhunca u ovoj zemlji za sve domaće vjere. Za hinduske i buddhističke ta se neobična ogromna prirodna piramida, čiji se vrh izdiže preko 2500 metara nad morem, naziva Siri Pada, ili »Stopa Gospodnja". a na zvaničnim (kolonijalnim) geografskim kartama Adam's Peak ili Adamov vrh, prema biblijskoj tradiciji koju su identifikovali muslimanski istraživači pre 1000 godina. Indijska legenda iz *Mahabharate*, koja je prvobitna, smatra ovaj vrhunac krajnjim dosegom

boga Višnua; on je u tri koraka premjeri i osvojio zemlju Bharata (Indiju, prema staropersijskom nazivu) od Himalaya do otoka Lanka gdje je tada živjelo "lavovsko pleme" Sinhala. Buddhisti su kasnije promijenili identitet božanskog pokrovitelja a "Stopu Gospodnju" shvatili kao stopu Buddhe, koji je, prema novoj tradiciji, čudesnim putem sletio tri puta na ovaj "južni dragulj Indije" i svaki put održao po jedan govor. Ti su govori zabilježeni u očevidno neautentičnom obliku kao kratke izreke i bez ikakvog ozbiljnog sadržaja (kao i većina govora u kojima su Buddhini sagovornici najgluplji među "svijetlim bogovima"). Muslimani su ustanovili da je taj vrh bio boravište biblijskog prvog čovjeka Adama, ali su egzegetski priču o tome komplikovali, pa je ovdje ne bi imalo smisla opetovati... I tako hodočasnici hrle već tisućljećima na ovaj sveti vrh, koji je u arhetipskoj simbolici zajednički svim vjerama toliko da ga je i C. G. Jung pod stare dane u svojoj autobiografiji autentifikovao u jednom od promašenih pokušaja vlastite smrti.

Konačno, kako sam se tek nedavno uvjerio, i Spliciáni su, u slavu nove ere koja je prema Jungovoj astrologiji započela upravo u šezdesetim godinama ovog stoljeća, ostatke tog raja zemaljskog obnovili i preobrazili veličanstvenom konstrukcijom jezera dugačkog desetak milja i prostranog u podnožju tog "...Vrhunca" kod gradića Maskelije.

Otišao sam u Maskeliju na poziv negdašnjeg posjednika plantaže čaja, koju su splićani potopili pre više od 10 godina. zajedno sa vilom i gradićem od kojega i danas strše nad vodom stupovi jednog starog hrama i mrtve ogolele krošnje nekad snažnih i velikih stabala. Vlasnik potopljene plantaže sada je rukovodilac nedogledno velikog nacionalizovanog kompleksa plantaža čaja, a stanuje u modernoj raskošnoj vili čiji su saloni u staklu, s fantastičnim vidicima na raj zemaljski, ispunjen teškim staroengleskim pokućstvom. Standardni predstavnik "Pežo-Azije". Obronci brijega su na sve strane u nedogled prekriveni čajem a po sljemenu je sagrađena ta nova rezidencija, na prostranom tipičnom engleskom travnjaku, obrubljenom egzotikom cvijeća, i vidikovac, čija je osebujnost izazvala u meni vrtoglavicu od udivljenja. Pod šarenim predvečerjem monsuskog vetra

ispred mene se spuštao vidik prema jezeru, a u ne suviše realističkoj udaljenosti obronka nove Maskelije nazirao se seoski bazar, sklepan od starih kanti i trulih dasaka, okružen monumentalnim modernim građevinama javnih ustanova - policije, bolnice i pošte. Na suprotnoj strani vidikovca izdizao se (skoro kao Anapurna u Pokari u Nepal) masiv Siri Pade, s vrhom zanesenim u struju oblaka i providne maglice. Ugođajni kontrast spuštanja s jedne strane, a uspona u nebo sa suprotne, neopisiv je i nezahvatljiv jednim pogledom. Isto vrijedi i za dvije pobočne strane sljemena. Vidici prednje i stražnje strane sljemena toliko su prostrani da se pobočni krajevi ni ne zapažaju sa središnjeg vidikovca. Treba se istrgnuti s ledine, gdje nas stožer rajске ljepote vrti u začaranom krugu, i stišati se u šetnji uzduž plantažnih puteva. S jedne strane put vodi do strmine zaobljene žbunjem čaja ispod koje se kroz kanjon vodopada sunovraća glavna rijeka u jezero. Na suprotnoj strani silazak je ublažen valovitošću doline, u čijem srcu je, zasjenjena šumarkom, neočekivano tiha i sočna laoceovska uvala s manjim jezerom na znatno višoj razini nego što je potopljena kotlina u koju se spušta cesta.

Moj ovdašnji *dayako* (dobrotvor) me je pronašao slučajno, proljetos -- kada je išao da kupuje jagode -- na tavanu Ramayane -- kako sam nazvao svoje tadašnje privremeno sklonište pod hridinom i tu je, prema predanju eposa, bio dvor demonskog cara Ravane, koji je oteo i doveo ovamo iz Indije ljepolicu Situ, ženu utjelovljenog boga Rame, u vremenima kad se ljudski rod još nije potpuno udvojio od majmunskog. U podnožju svuje kršne tvrđave (na čijem je obronku danas najljepši botanički vrt planinske vegetacije koji sam ikad vidio), Ravana je zatočio Situ u kolibu pored vodopada, gdje se i danas nalazi mali hinduski hram Sita Eliya, najčešća meta mojih popodnevnih šetnji dok sam stanovao s druge strane "tvrđave", na obronku koji se strmo spušta u južnu kotlinu ovog planinskog područja. Stanovao sam na prljavom i razvaljenom tavanu magaze jedne male plantaže čaja i jagoda, u blizini Nur'Elije. škotskog plantažerskog gradića; tu sam tražio bolji smještaj u nekoj od napuštenih vila na bivšim škotskim imanjima koja su po oslobođenju dobile ugledne ličnosti iz Kolomba, ministri i bogataši, ali ih više

ne koriste.

Nakon deset godina zavjetrine u jednoj trošnoj pustinjačkoj kolibi, na nekoć bogatoj plantaži kakaoa, koju su postepeno napuštali i žrtvovali haosu džungle, našao sam se u položaju jednog od prvih Buddhinih sljedbenika, čiji je nadimak zapamćen upravo po egzistenciji beskućnika, kakav sam sada ja. Po tome je i nazvan "stanar kolibe", a sve što znamo o njemu jesu mudri savjeti jednog neznanog druga i prazne utjehe, kakvima i ja sada obilujem:

Tu ti je bila stara koliba. Želiš li sada novu kolibu?

Okani se želje, prosjače, bolno je uvijek novo kućenje.

(Thera-gatha 57)

Kada se srušila moja stara koliba i ostala bez vode, na golom kamenu, zbog divljačke sječe šume i odrona zemlje na ogoljeloj strmini, odlučio sam da se povučem u visoke, vrlo hladne planine, gdje se bruse snažne oštrice monsunskih vjetrova. Tražeći ovdje zaklon, naučio sam od razrijeđenog uzduha kako i zašto su indijski , *sadhui* i *yogi* od pamtivijeka tražili u Himâlajama slobodu daha.

Izlet u podnožje zemaljskog raja - radi smještaja bio je, također, iluzoran, iz razloga shvatljivih jedino iz kompleksnog mentaliteta ekvatorijalnog čovjeka, u što ovdje nije umjesno zalaziti. Ipak, povodom moje posjete, dobrotvor, koji me je tamo pozvao priredio je, za zasluge nebeske, obredni ručak ne samo za mene nego i za japanske bhikšue kojima je "najbliži susjed na najudaljenijem brdu". Gledajući sa suprotnog kraja jezera, iz Maskelije, japanska se pagoda vidi kao mala bijela oblina u podnožju Siri Pade. Ovdje, u neposrednijoj blizini, zastrta je nižim brijegom koji treba zaobići. Pošli smo pred japanske goste državnim pežoom. Cesta je išla do malog seoskog trga, odakle strmi put vodi procesije hodočasnika do vrha svetog brijega, u prvoj polovici godine, koja je ljetna, tj. intermonsunska. Trg na polaznoj tački hodočasnika obrubljen je kućama na kojima su izvan sezone otvori

za prozore i vrata zatvoreni sklepanim daskama, a u sezoni su to šuplji hanovi.

Jedna kuća, možda najveća, služi cijele godine kao dućan, čajdžinica, "hotel" (kako se u Indiji nazivaju restorani u bazarskim ćepencima) i pekara. Na tavanu ima i nekoliko daskama odvojenih posebnih sobica, a na dnu prostranog hodnika je velika pekarska peć, uz nju nužnik. Vlasnik nam je s ponosom rekao da tu često odsjeda, na odlasku u dolinu ili na povratku, čak i starješina japanskog samostana, uvažen najviše zbog toga što se svakog jutra penje, po kiši i suncu, na vrh Siri Pade, bubnjajući i pjevajući svoju svetu pjesmu: ona mu olakšava ritam hoda i polet daha u nebeske visine.

Dok smo sjedili i pili čaj pred "hotelom", na drvenoj terasi, gdje je izloženo povrće za prodaju, razmišljao sam o *Dervišu i smrti* Meše Selimovića, radavao se susretu s japanskim dervišima-bubnjarima kao da sam i ja sad derviš u posjeti "Tvrđavi" nad pekarom. U maštanju, raštrkanom suncem i vjetrom, imao sam povoda i da se zanesem u svoju teoriju o telurskim izvorima čiste biološke religije i njene topografije.

Arhetipski uzor tog izvora religije postao je za mene i u koordinatama današnjeg novovjerskog preporoda južnoindijski tamilski šutljivi mudrac Ramana Maharši (umro 1950). Njegov je životopis -- najljepše i najbolje dokumentovan i sa svrhom koja mene zanima -- napisao Jungov indološki sljedbenik H. Zimmer (u knjizi *Der Weg zum Selbst*). Nezaboravan je prvi utisak koji je na mene ostavila fotografija-portret na stolu njegovog indijskog biografa i poštovaoca, profesora filosofije u Madrasu T. M. P. Mahadevana, u čijem sam Institutu za postdiplomske studije 1965. predavao komparativnu filosofiju.

U petnaestoj godini, dok je bio učenik u kršćanskoj misionarskoj školi, Ramana je jednog dana potpuno neočekivano i bez ikakvog vidljivog izvanjskog povoda proživio svoju smrt. Iznenađenje je za njega samog bilo tako snažna preobrazba da ga je jednim zamahom odsjekla od svijeta, a nije ga psihički ošamutila. Kasnije je

običavao razjašnjavati svoj religijski doživljaj riječima da ga je "...strah od smrti napustio jednom za svagda", ili: "Smrt je iza mene". Nije imao čega više da se boji, niti išta da očekuje u životu. To je bila blagodat tišine koja je neporemećena vidno zračila iz njegova lika, a osobito iz pogleda. Kao dječak je shvatio, tada, da mora da se udalji od kuće, ali nije znao kuda. Godinu dana kasnije čuo je od nekih hodočasnika riječ "Arunačala". Shvatio je u trenu da je to magična tačka koja ga privlači. Ne znajući ni kako će stići tamo, pobjegao je od kuće. Kad je stigao, spustio se u ekstatičnom zanosu pored jednog stupa u kripti hrama i utopio svoje preminulo ja u blaženstvu sveobuhvatnosti koje je proviralo iz vrhunca tog svetog brijega i slivalo se u podnožje hrama odakle za njega više nije bilo izlaza. Kasnije, njegove rijetke izreke sačinjavaju jednu neobično duboku poemu od 40 strofa. Nije propovijedao. Svojim je tihim prisustvom obasjavao posjetioce. Shvatljivo je da su i neki poznati evropski učenjaci, osobito kršćanski teolozi, dolazili da se uvjere. Čak i da provjere snagu njegovog zračenja. Istočni i zapadni sljedbenici i biografi ističu da našem vremenu nije imao da saopći nikakvu novu poruku. Bio je čovjek čiji je istinski život započeo doživljajem smrti...

-- Dolaze! -- prenuo me je moj domaćin.

Nisam vidio odakle.

-- Oni se i ne vide odmah. Najprije se čuju.

Bubnjevi u obliku lakih lepeza; sa njima sam i ja pokušavao da slijedim prijatelja Takahašija na usponu prema kupoli hrama u Kalkuti. Stigla su dva mlada Japanca. Jedan je do pre dvije godine, kad je zaređen ovdje, bio sportaš, prvak u karate hrvanju. Pratio ih je mali čopor seoskih pasa. Zaustavili su se pred drvenim podijem na kojem smo sjedili. Brzo su se uz nas sjatili i ostali posjetioci "hotela", a oni su počeli duboko da nam se klanjaju u polukrugu na sve strane, nastavljajući hvalospjev i bubnjanje. Isti se blagoslov kući i ukućanima ponovio i kad smo stigli pred *bungalow*. Iako sam i ja po odijelu i funkciji pripadao njima, kao mnogo stariji

i ugledniji po rangu zaređenja, nije mi preostalo drugo nego da se svrstam među domaćine laike. Oni su se malo povukli u pozadinu, ostavili me kao svog predvodnika i skrušeno, što su bolje mogli, sklopljenim rukama uzvraćali na pozdrave gostiju. U odlasku je ponovljena ista ceremonija (umjesto beskrajnih retorsko-patriotskih bezveznih propovijedi, kojima se cejlonski utovljeni popovi s lavovskim izrazom lica zabavljaju satima poslije ovakvih svećanih ručkova a izlaze iz kuće ne osvrćući se na domaćine i darovatelje koji su im na ulazu oprali noge, a na izlazu zahvaljivali za milosrđe s kojim su primili njihove bogate darove).

Vozili smo se skupa u državnom pežou do trga gdje smo se prije podne sreli. Tamo je, srećom, čekao i autobus, spreman na polazak u smjeru mojih vrhunaca nad plantažama. Dok smo putovali interesovao sam se za japanski zeleni čaj i pitao ih da li znaju zašto se ne proizvodi i ovdje. Odgovorili su da je žbunje njihova čaja manje, a listovi - koji se suše prirodno, a ne prže u fabrikama, također su mnogo nježniji...

Svrha svih ovih sjećanja i zastranjivanja bila je tek da postavim pitanje: kako isplijeviti kukolj iz pšenice? -- S mojim pokoljenjem umire "era riba", kriптиčkog simbola ranog kršćanstva u katakombama. Trajala je 2000 godina. Akvarijski kukolj koji treba podnositi dok ne sazre žito pod možda sretnijim zvijezdama u zodijaku, trebalo bi pustiti da crpi plodnost svoga tla isto, tako dugo, prema buddhističkoj hronologiji kružnog toka zbivanja, još tačno 2500 minus 23 godine. Tada će se pojaviti buddho slijedeće ere, Maitreja, ili udjeljitelj sveopće ljubavi. Zanimljivo je da će, po pradavnoj tradiciji, u njegovoj eri sve ići lako, baš kao što danas priželjkuju hipiji: bez pameti i u čistoj ljubavi dva i dva će postati pet. A podatke o onima koji su se već odvojili od naših preteških i prepametnih tradicija koje se talože već 2500 godina u kulturama Istoka i Zapada, i koje treba sada što brže antikulturno zbrisati, te podatke o herojskim podvizima novovjerskog kukolja trebalo bi, možda, tražiti u računovodstvu gvajanskih trezora.

Granice buddhističkog nihilizma*

Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

„Svijet nije ništa ni po sebi ni za sebe“.

Samyutta nikayo, XXXV, 86

Sunnata-loka-suttam

U ovako formuliranoj izvornoj osnovi¹, koju će potvrditi i kasniji razvoj buddhističke filozofije, buddhistički nihilizam (*sunyata-vādo*) je teorija (*vādo*) ontološkog idealizma na temelju akosmičkog zaokreta Buddhina humanizma. U tom smislu treba shvatiti i analogiju značenja Buddhine doslovne formulacije izraza (u gornjem tekstu) *attena vā attaniyena vā*, "ni po sebi ni za sebe", sa Kantovim i Hegelovim razjašnjenjima ključnih termina *an sich* i *für sich*.

I -- Ništvovanje i strah

"Transcendentalno jedinstvo svijesti o sebi" u Kantovom sintetskom jedinstvu čiste apercepcije upredožbi "ja mislim", ili u aktu *cogito*, nije još dovoljan dokaz (*ergo*) ontičkog bitka subjekta spoznaje (*sum*).

Buddhina teza o ništavilu svijeta 'po sebi' i 'za sebe' ili u refleksiji subjekta spoznaje 'o sebi' (*adđh'atta*) i u apercepciji usmjerenoj prema izvanjskom

(*bahiddhā*) objektu, razrađena je u kasnijoj filozofiji buddhističkog idealizma, osobito u teoriji da 'postoji samosvijest' (*vidnapti-mātrata*) u učenju o 'dvostrukom ništavilu' ili negaciji posebnog ontičkog statusa subjekta-sebe (*an-attā*), a i njegova zasebnog korelata 'u svijetu' (*loke*).

Tako se skolastičko učenje o 'dvostrukom ništavilu' (naglašeno i u *maha-yānam* religijama) razvilo u eksplikaciji logičkog izvoda o negaciji indijskog pojma Sebe (analognog kršćanskom poimanju 'duše') iz šire i nadređene teze o ništavilu bitka u apsolutnom smislu 'sveobuhvatnost'. Drugim riječima temeljna dogma buddhističkih religija o nepostojanju trajne i supstancijalne 'duše' filozofski je zapravo samo dosljedan *corollarium* osnovne ontološke teze o ništavilu.

Negacija apodiktičkog suda, razrađena na području egzistencijalnih sudova u logici džainskog relativizma (*anekānta-vada* i *syad-vāda*) potječe iz prebuddhističkih razdoblja.² U buddhističkoj logici je važenje apodiktičkih sudova svedeno na specifična područja čistog (*s'uddham*) idealnog bitka, čiste ('predodžbene', 'objektivne' i 'misaone') svijesti.

Uza sve te racionalne opravdane zaokrete u idealizam spoznajno-teorijskih eksplikacija, temeljni je budhistički stav prema životu i svijetu uvijek bio i ostao izričita filozofija egzistencije (pa se zbog toga nipošto ne bi smio brkati, već iz napomenutih historijskih razloga, ni sa kakvim 'utilitarizmom' empirijskim prakticismom i sl. u duhu 'modernih' pozitivističkih degradacija filozofija u anti-filozofiju). Autentičnost našeg obuhvatnijeg pristupa svim tim eksplicitnim i implicitnim shvaćanjima sadržana je možda najzornije u temeljnim pali tekstovima, u opisima potresnih doživljaja egzistencijalnog straha pred uvidima u metafizičke dubine ništavi!a. Taj tako **opravdani strah buddizam želi da prevlada svojom racionalnom disciplinom praktičnog uma (yogavačaro)**. Opis tog konkretnog polaznog doživljaja na prekretnici egzistencijalnog razvoja od čovjeka ka natčovjeku (*gotra-dhu* ili promjena životinjskog roda) u Buddhinim govorima o toj temi glasi:

... I tako, isposnici, neko zastupa ovakvo gledište: "Takav je svijet, takvo je moje sopstvo (attâ, duša)., takav ću biti poslije smrti: trajno, postojano vječno nepromjenjivo biće -- takav ću uvijek biti i ostati. Kad takav čovjek čuje *tathagatu* (*buddhu*) ili njegova učenika koji naučava iskorjenjivanje svih ustaljenih, autoritativnih, jednostranih i pristrasnih gledišta, u svrhu smirenja svih podstreka, odricanja od svih sklonosti, dokončanja žudnje i strasti, raskida, utruća (*nibbanam*) -- takav će čovjek tada pomisliti: "Ta to će me skršiti, to će me upropastiti, i više me neće biti". Zbog toga tuguje, jadikuje, nariče i obezumljen se tuče u prsa. To je, eto, isposnici, unutarnji užas pred nebićem.

Alagadd'upama-suttam (Usporedba sa zmijom)

22. govor u zbirci *Mađđhima-nikayo*

II -- Poništenje i uništenje

"Užas pred nebićem" (*asati paritassana*) ispoljen u izvanjskom svijetu (*bahiddha*) ili doživljen u samom sebi (*adđh'atta*) shvaća "neuk i priprost čovjek" (*assutava puthuđđano*) koji "ne uviđa oplemenjenost istine" (*adassavi ariva-dhammassa*) prema Buddhinu ethosu spoznaje, tako da u neposrednom suočenju (tuđeg ili svoga) bića s dijalektičkom neumitiošću ne-bića (*a-satî*) identifikuje egzistencijalnu suprotnost bića i nebića s ontološkom oprekom bitka i ništavila. U istu površnost iz neznanja upadaju redovno još i danas egzistencijalno (negativno) zainteresovani misionari evropocentrizma. Rijetki poznavaoци dijalektičkih preobražaja Hegelovih interesa za indijsku filozofiju⁴ neće se začuditi ni pred konstatacijom njegovog nekritičkog usvajanja iste zablude u eksplicitnom osvrtu na buddhističku transcendentalnu logiku u Logici Enciklopedije filozofijskih znanosti (pogl. VIII, § 87).

U kritici Kantova poimanja "stvari po sebi", koja ostaje neodređena, lišena i oblika i materije, Hegel zaključuje da je prema Kantovoj definiciji "stvari po sebi" -- "kao kod buddhista, ništavilo princip svih stvari, krajnji smisao i svrha svega". S druge

strane ni oni koji definiraju Boga samo kao apsolutni bitak nisu u ništa boljem položaju "nego buddhisti" koji Boga svode na ništa, pa iz tog principa izvode dalji zaključak da je uništenje sredstvo kojim čovjek postaje Bog".

Ne zalazeći u dublju analizu saglasnosti i nesaglasnosti buddhističkog učenja o ništavilu s Hegelovim, [5] možemo ove citate već *prima facie* shvatiti kao potvrdu da Hegel buddhistički pojam ništavila (*sunnam/sansk. s'uriyam*) identifikuje, u skladu sa pankosmičkim imanentizmom svoje jednosmjerne metafizike povijesti, sa pretpostavkom "uništenja". No ta je pretpostavka interpretacije ništavila kao uništenja (doslovnije "razaranja": *uċċhedo*) ili destruktivističkog stava prema svijetu već u temeljnim pali tekstovima obilježena i uporno pobijana kao doktrina koja će osobito kasnije biti shvaćena kao idejno najopasnija hereza koja teži za razorom buddhina učenja u cjelini iz jezgra.

Prije nego pređem na izvornu dokumentaciju Buddhinih argumenata protiv *uċċhedavado* destruktivizma, čiji je egzistencijalni aspekt opisao u gore citiranom tekstu, želim da bitni nesporazum obilježim usporedbom s Hegelovom terminologijom:

§ 88 citiranog Hegelova teksta upućuje na sintezu koja sadrži rješenje dijalektičke suprotnosti teza: "Apsolut je bitak" i "Apsolut je ništa". Ta sinteza izriče da je istina bitka i ništavila u njihovom jedinstvu, a to je jedinstvo *bivanje*.

U buddhističkoj filosofiji načelo bivanja je priznato u svom osnovnom smislu i razrađeno u širem opsegu Buddhina učenja o nepostojanosti (*aniċċam*), koja je prvo od triju iskonskih obilježja (*lakkhanam*) egzistencije uopće [6]. Saglasnost s Hegelovom, ali i bitnu ontološku razliku, možemo formulirati u ovom sklopu s buddhističkog stanovišta ovako:

Bitak i nebitak su prevladani, ili sintetizovani, u relativitetu bivanja, ali su samim tim i u isti mah i deapsolutizavani. Tim se prevladavanjem (*Aufhebung*) buddhistička teza o ništavilu (*sunnam*) na višoj razini kojoj teži i Hegelova sinteza

suprotstavlja Hegelovu apsolutu, a ne primenjuje se više na niži polarni odnos bitka prema nebitku. Odatle bi trebalo da bude jasno da u dijalektičkom rasponu Hegelove antitetike teza "Apsolut je bitak" i "Apsolut je ništa", termin "ništa" obilježava "nebitak" (također u onom smislu u kojem je i kao "nebiće" ispoljen u citiranom Buddhinu tekstu). No Buddho pobija upravo neopravdanost te metafizičke identifikacije: *nebitak ništavilo*.

Ništavilo je (dijalektički) korelat apsoluta na razini koja nadilazi i prevladava alternativu bitak-nebitak, biće-nebiće.

Egzistencijalna dilema apsolutizovanog bitka eliminirana je osnovnim principom buddhističke logike egzistencijalnih sudova, tetralemmom: "ni-bitak, ni nebitak, ni i-bitak-i-nebitak, niti ni-bitak-ni-nebitak" ne može izraziti egzistencijalni smisao i sadržaj ljudskog bića-u-svijetu. (Princip polivalentne logike ove vrste nije Buddhin izum u indijskoj logici, nego samo njegov model, čiji neposredni uzor nalazimo u đainskoj logici.7)

U svjetlu ove digresije razmotrit ćemo sada osnovnu Buddhinu argumentaciju protiv identifikovanja njegove ontološke teze o ništavilu, ili nihilizma *sunna-vado*, s egzistencijalističkom tezom *destniktivističkog materijalizma ućcheda-vado*.

Model Buddhinog argumenta sa nihilističkog stanovišta (*sunna-vado*) protiv stava destruktivnog (*ućcheda-vado*) *horror vacui* iznesen je u sljedećem tekstu, u razgovoru s Anuradhom (Anuradha-suttam, Samyutta-nikayo, XXII, 86), u neposrednoj povezanosti s primjenom navedenog pravila tetralemme u logici egzistencijalnih sudova. Zbog teorijske složenosti strukture nihilističkog argumenta u njegovoj cjelini koja je sažeta u ovom tekstu, navest ću ovaj razgovor u opširnijem izvodu:

-- Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi (Buddho) boravio u gradu Vesali, u Velikoj šumi, u visoko nadsvođenoj dvorani. U to je doba i redovnik Anuradho boravio u šumskoj kolibi nedaleko od

Blaženoga.

Tu se sakupi velika družina beskućnika nekog drugog pokreta, pa pošto su se prijateljski pozdravili s redovnikom Anuradhom, sjednu pored njega i oslove ga ovako:

-- Budući da je, prijatelju Anuradho, tako usavršen čovjek (*tathagato*, u ovom slučaju Buddho) najuzvišeniji. čovjek koji je dosegao vrhovni domet, onda onaj ko želi da izradi obilježje tako navršenoga može to obilježje da ustanovi na ova četiri načina:

"Takvo biće postoji i poslije smrti", ili "Takvo biće ne postoji poslije smrti", ili "Takvo biće i postoji i ne postoji poslije smrti", ili "Takvo biće niti postoji niti ne postoji poslije smrti".

Kad su to izrekli, Anurado im odgovori ovako: -- Takvo biće, prijatelji, ako ga se želi obilježiti, treba označiti drukčije, a ne na ta četiri načina...

Kad im je to rekao, beskućnici onog drugog pokreta rekoše:

-- Ovaj isposnik mora da je novajlija koji se je tek nedavno odvratio od svijeta, a ako je stari redovnik, onda je budala i neznalica -- pa ustanu i otiđu.

Kad su otišli, redovnik Anuradho promisli: -- Da su me ovi nastavili da ispituju, kako bih im odgovorio dosljedno riječima Blaženoga, a da ne prelazim preko onoga što je Blaženi zbilja rekao?

Tada redovnik Anurado otiđe do Blaženoga (pa mu ispriča cijeli događaj)...

-- Šta misliš, Anuradho, je li tjelesni lik postojan ili nepostojan?

Nepostojan, gospodine.

-- A je li ono što je nepostojano patnja ili sreća?

-- Patnja, gospodine.

-- A bi li bilo opravdano da za pojave koje su nepostojane, bolne, promjenjive, kažemo: "To je moje, to sam ja, to je moje sopstvo?"

-- Ne, gospodine.

-- A jesu li osjećaj, predodžba, izraz volje i svijest postojani ili nepostojani?

-- Nepostojani, gospodine. -- I zato onaj ko to uvidi razumije da u takvim okolnostima za takvo biće ne može biti daljeg opstanka (poslije smrti).

-- A šta misliš, Anuradho, da li je takvo biće (samo) tjelesni lik?

-- Ne, gospodine.

-- Ili je (samo) osjećaj, predodžba, izraz volje, ili svijest?

-- Ne, gospodine.

-- Smatraš limožda da je takvo biće utjelovljeno u liku, ...?

-- Ne, gospodine.

-- Smatraš li možda da je takvo biće nešto drugo nego tjelesni lik (i ostali činioći ličnosti)? -- Ili da je takvo biće (sadržano) u osjećaju, u predodžbi, u izrazima volje, u svijesti -- ili smatraš da je negdje

drugdje, a ne u osjećaju, u predodžbi, u izrazima volje, u svijesti?

-- Ne, gospodine.

-- Smatraš li da tjelesni. lik, osjećaj, predodžba, izrazi volje i svijest (skupa) sačinjavaju takvo biće?

-- Ne, gospodine.

-- Smatraš li da je takvo biće bestjelesno, bezosjećajno, bespredodžbeno, bezvoljno i besvjesno?

-- Ne, gospodine,

-- Ako dakle, Anuradho, za tebe *takvo biće istinski i zbiljski ne postoji ni u ovom neposrednom iskustvu*, zar bi mogao da ustvrdiš da takvo biće, koje je najuzvišeniji čovjek; koji je dosegao vrhovni domet, može da bude obilježeno na ova četiri načina: "Takvo biće postoji poslije smrti", ili "Takvo biće ne postoji poslije smrti", ili "Takvo biće i postoji i ne postoji poslije smrti", ili "Takvo biće niti postoji niti ne postoji, poslije smrti"?

-- Ne, gospodine.

-- Dobro je, Anuradho, dobro! A ja sada kao i ranije objašnjavam samo šta je patnja i šta je dokončanje patnje.

Trebalo bi, dakle, da čovjek najprije bude nešto cjelovito i postojano (*niććam*), pa da ga se može razoriti, ili "uništiti". A to Buddho smatra nedokazivim:

-- Prosjaci, razjasni ću vam šta znači "sve": oko i zor, uho i zvuk, nos i miris, jezik i okus, tijelo i opipljiva tvarnost, razum i predmeti razumijevanja. To je sve. A ako

vam, prosjaci, neko kaže: "Okani se svega toga, ja ću ti razjasniti neko drugo 'sve'," znajte da je to tek prazna riječ, pa ako se upustite u ispitivanje, onaj ko to tvrdi neće moći da opravda svoju oholu tvrdnju, zato jer mu je tako nešto iznad dometa. -- A ja ću vas, prosjaci, poučiti kako da napustite sve ...

(Samyutta-nikayo XXXV, 23)

Ako je cijeli ovaj izvod ontološkog nihilizma moguće izraziti još jednostavnije, onda je to za naše vrijeme bez sumnje uspjelo Sartreu:

"Čovjek nije ono što jeste, čovjek je ono što nije." "Čovjek je uzaludna strast." [8]

"Gađenje nad cijelim svijetom" (*Sabba loka anabhirati*) je četvrta od deset bitnih egzistencijalnih "predodžbi" (*sannam*)⁹ koje interpretirane Schopenhauerovom terminologijom imaju snagu da neposredno djeluju na volju. To su predodžbe koje treba stalno održati i njegovati dosežući njihov dublji smisao u stanjima saživljavanja kao što je sućut. To je Buddhin prvobitni originalni put meditacije (mimo tradicija yoge, koje je kasnije bio iskustvom i nagovorom učenika primoran da ponovno uključi u širi opseg svog učenja o *sati-patthani*, postojanosti pažnje); put pročišćenja na kojem "putnika nema", a nema više ni svijesti o ništavilu kao ni o apstraktno-ontološkom "sum", nego preliminarno još samo neposredni doživljaj "ni-čega" (*a-kinćanam*) -- "da tu ništa nije i da ničeg nema" (*Sutta-nipato*, 1070)

III -- Nihilizam i anarhizam

Nihilizam u ovako autentifikovanom ontološkom značenju je najodrešitija preka anarhističkom nemoralu destrukcionizma (*ućcheda-vâdo*). Tražiti njihovu 'dijalektičku sintezu' moguće je jedino u erističkoj namjeri sofizma čija je viša i prethodna premisa sadržana u intenciji 'pokreta' anti-kulture, anti-filosofije i anti-racionalnosti uopće, koja u socijalnom destruktivizmu današnjeg svijeta doseže svoj razorni vrhunac. Nije čudo, gledajući iz perspektiva historijskog razvoja apsolutističkih ideologija 19. vijeka, da je takva ideološka težnja vjere u apsurd

mogla naj snažnije i zato najhaotičnije provaliti iz onog anti-misticizma koji je tada bio izazvan "novim srednjovjekovljem" u carskoj Rusiji (kako ga je naknadno obilježio egzistencijalistički dijalektičar Nikolaj Berđajev). [10]

Za poimanje tog anti-misticizma i njegova razvoja u anarhistički nihilizam najznačajniji je M.A. Bakunjin, koji polazi od Fichteovih i Hegelovih idealističkih i apsolutističkih utjecaja. U tom je pogledu karakteristična interpretacija Hegelova utjecaja na Bakunjina kao "zaoštavanje Hegelova utjecaja i njegova jednostranog tumačenja koje ga je dovelo da stvaralačku snagu vidi samo u negaciji". [11]

U osvrtu na analogiju tog ruskog nihilizma s najdubljom indijskom razradom tog problema u naše vrijeme s religiozno-spiritualističkog stanovišta kod Sri Aurobindoa (u "The Human Cycle"), pokušao sam da taj Bakunjinov destruktivizam usporedim s indijskim mitskim shvaćanjem svijeta kao pouke igre i razonode boga Šive (S'iva-Iilâ). Prema Bakunjinovim riječima:

-- Pouzdajmo se u vječni duh koji razara samo zato, jer je to neiscrpn i vječni stvaralački izvor života.

Radost razaranja je istovremeno i stvaralačka radost.

Poslije Bakunjina, obrat prema Aziji je uslijedio u posrednoj i neposrednoj vezi s reakcijom VI. Solovjova na antimistička shvaćanja anarhističkog nihilizma. S jedne strane Solovjov identifikuje bakunjinški destruktivizam u razvoju od ekstremnog individualizma do kolektivismu s Nietzscheom, pa nasuprot fazama Bakunjinova razvoja suprotstavlja načelo:

"Razvoj bogočovjeka, a ne natčovjeka".

S druge strane, u istom djelu [12], nalazimo i ekstenzivnu komparativnu analizu buddhizma, koja Solovjova dovodi do zaključka:

-- Buddhistička religija obilježava novi stepen u povijesti svijeta -- univerzalan nasuprot partikularnom, plemenskom ili nacionalnom stepenu. Jasno je ipak da je

buddhistički univerzalizam po svom karakteru tek apstraktan i negativan.

Između jednog (Bakunjinova) i drugog (Solovljevog) stanovišta svrstao bih na indijskoj strani (po zakonu spojenih posuda), na prelazu iz 19. u 20. vijek, najprije Vivekanandu, pa onda Aurobindoa.

Postulat zaokreta religijskog interesa i ethosa od Boga ka Čovjeku izrazio je Vivekananda u svom historijskom govoru na kongresu vjerskog jedinstva u Chicagu 1893. g., gdje se je po prvi puta indijska duhovnost suprotstavila plitkoći evropskog duha, u riječima:

-- Ali postoje i sekte koje ne priznaju postojanje Boga -- barem ne ličnog Boga. Ako ne želimo da te sekte ostavimo vani na zimi... moramo dovoljno proširiti našu platformu da obuhvati cijelo čovječanstvo... Ja mislim da treba da volim svog brata bez obzira na to da li vjerujemo u univerzalno očinstvo božje ili ne, jer svaka religija i svaka vjera priznaje da je čovjek božanstven.

U jednom govoru o buddhizmu, povodom istog misionarskog puta, Vivekananda ovako tumači Buddhinu historijsku misiju:

-- Prema njegovu učenju... bog i duša su dvije velike praznovjericice. Čovjek je zavolio boga i zaboravio svog brata čovjeka. Ovo je bio prvi obrat ka drugom božanstvu -- čovjeku. [13]

Aurobindo Ghose (Ghoš) je pod kraj 19. vijeka kao izuzetan talent za evropske klasične jezike dobio stipendiju posredstvom engleske škole u tadašnjem glavnom gradu kolonijalne Indije, Kalkati (Calcuta), za evropske klasične studije ("classics") na univerzitetu u Cambrigeu. Neuspjeh u najvažnijem predmetu za odgoj engleske aristokracije i indijskih maharađa -- sport -- zbog pada s konja i trajne povrede kostiju, bio je uzrok Aurobindova povratka u Bengal prije završenih studija.

Engleske akademske kvalifikacije ipak su mu bile dovoljne da postane nastavnik francuskog jezika u Barodi. Početkom 20. vijeka, neutomivi bengalski anarhizam,

plod bujanja đungle iz otrovnih močvara oko ušća najsvetije rijeke Gange (koji ni danas nije ukroćen više ni bolje nego što je bio onda i svagda) -- dosegao je tada, u doba engleske podjele Bengala kao antirevolucionarne sankcije, vrhunac u anarhističkom pokretu mlade 'inteligencije'. Slično introvertnom mladenačkom revoltu Rabindranatha Tagore protiv školstva, još se je mnogo snažnije i zrelije ispoljio anarhistički duh Aurobindoa u političkom nacionalnom pokretu Bengala, u kojem je kao vatreni govornik brzo postao jedna od naj viđenijih ličnosti -- i završio u zloglasnoj kalkatskoj tamnici Alipur. Oslobođen u svojoj 38. godini, emigrirao je u francusku kolonijalnu luku Pondicherry na jugu od Madrasa, i osnovao svoj ašram, školu duhovnog oslobođenja putem "integralnog yoge" i preobražaja ljudske ličnosti iz haosa tjelesnog anarhizma u ideal duhovnog anarhizma, "ili slobodnog komunalizma na principu bratstva ili drugarstva, a ne vlade" kao organizovane rukovodilačke vlasti.

Bakunjinov preobražaj iz ruskog 'srednjovjekovlja' u anarhistički anti-misticizam prošao je, iako u obrnutom smjeru, kroz usporedivu fazu prije konačnog prevrata koji je izazvala revolucija 1848:

-- Komunizam nije realno, živo jedinstvo slobodnih ljudi, nego nepodnošljiva prinuda, krdo životinja pritiješnjeno nasiljem -- rekao je mladi Bakunjin.

Vjeran do smrti svom idealu duhovne sublimacije anarhizma u najviši oblik života ljudske zajednice, Aurobindo je viziju tog beigalskog ideala smatrao svojom vrhunskom revolucionarnom pobjedom nad samim sobom, prosvjetljenjem do kojeg ga je doveo tek u tamnici asketski život i disciplina yoge.

Nietzscheov utjecaj, kongenijalan ekstremnim anarhičnim ispoljenjima tropskog azijskog individualizma, ali uz to i intelektualni ostatak skepse u interpretaciji vlastite vizije spasenja, očituju se u neposrednoj razradi, čija je vrijednost većim dijelom u fenomenološkoj, nego u ideološkoj analizi, u "Ljudskom ciklusu", jednom od Aurobindovih najobimnijih djela koje je pisao u vrijeme prvog svjetskog rata.

Na početku knjige¹⁴ Aurobindo razlučuje najprije "određene oblike anarhizma" u "filosofijama kao što je Nietzscheova", i priznaje da su "i stanoviti oblici imperijalizma ojačali pod utjecajem te vrste ideja, mada stvarno nisu bili tvorevine tih ideja", pa njih treba razlikovati od "idealističkog anarhizma mislioca koji ostaje pri starom individualizmu idealnog uma i dovodi ga do dosljednog logičkog zaključka".

U XIX pogl. obrazlaže kako je "napredak uma socijalni obnovitelj i stvaralac, ... ako smijemo da o tome sudimo na osnovu modernog pokreta, preodređen da postepeno prođe kroz tri stadija koja su logička srž njegova uzrasta. Prvi je stadij individualistički i sve izraziti je demokratski na principu slobode, drugi je socijalistički..., a treći, ako ikad uspije da se izdigne iznad teorijskog stadija, jeste anarhistički u višem smislu te toliko zloupotrebljavane riječi". Taj "treći oblik društva" postaje "temelj suštinske, a ne formalne, slobode... u slobodnoj zajednici". To je "ideal intelektualnog i duhovnog anarhizma" "Savršeno produhovljeno društvo će biti takvo da će u njemu, kako o njemu sanja duhovni anarhist, svi ljudi biti duboko slobodni" ...

U istom razdoblju previranja, u metropoli je našla svoj životni put i misiju u krštenju buddhizma gospođa Rhys -- Davids.

Jedan od najvećih neprimjetnih i namjerno prikrivenih uspjeha gospođe C.A.F. Rhys-Davids u nizu tendenciozno izobličavane terminologije bilo je nametanje nekritičnom čitaocu termina 'anihilacija (annihilation) najprije za destrukcionizam učhaeda-vade' a zatim i proširenje značenja te riječi na 'nihilizam' uopće kao najstrašniju herezu Tako je s anihilacijom implicitno odbačen i pojam ništavila iz središnje koncepcije Buddhina učenja o sunna-vâdi, a 'ništovanje' je identifikovano s 'uništenjem'.

Nije međutim teško uvidjeti, i ako potpuno apstrahujemo od buddhizma, da pojmu 'uništenja' kao protuteži 'stvaranja' ni iz čega kao aktu božje samovolje nema

ekvivalenta ni analogije u cijeloj indijskoj filosofiji. Raspon "stvaran je-uništen je" je predodžbeni barbarizam tipičan za niski moralni nivo i površni sinkretizam dokazan bar za osnovni sloj Biblije.

S Buddhina akosmičkog stanovišta destrukcija ili razor (*ućchedo*) ne može biti 'uništenje', nego možda jedino 'poništenje' pojavnih oblika u nekoj 'božanskoj igri' (*lila*) -- njihova transformacija ili, u vulgarnijoj metafori, kao na pošti poništavanje maraka žigosanjem. Da se 'nešto' može uništiti trebalo bi najprije da jeste, a to upravo Buddho negira kako smo vidjeli u ranije citiranim tekstovima.

1833. g. preveo je E. Upham na engleski novije dijelove cejlonske kronike *Mahavamsa* (čiji legendarni dio počinje s Buddhinim rođenjem). 1848. Schopenhauer, čim mu se je pružila prva prilika, u novom izdanju svoje doktorske teze *O četverostrukom korijenu načela dovoljnog razloga* citira opširno i s velikim užitkom ovo djelo u vezi s "vrlo zabavnom" nesposobnošću nizozemskog guvernera Cejlona da shvati "krajnju dobronamjernost" buddhističkih velikih svećenika da mu razjasne smisao svoje ateističke teze. Zato ću i ja ovdje citirati nešto opširnije njegov osvrt na tu biblijsku rak-ranu 'modernog' kolonijalizma:

"Ali ako proučimo onu religiju koja ima najveći broj sljedbenika na svijetu ... buddhizam, ne možemo dulje iskrivljivati činjenicu da je on isto tako odlučno i izrazito ateističan kao što je strogo idealistički i asketski. Doista, on je toliko ateističan da su buddhistički svećenici, kad im se je predočila doktrina čistog teizma smjesta odbacili to učenje. Tako je u povelji koju je buddhistički veliki svećnik u Avi predao nekom katoličkom biskupu (...) obilježeno kao jedna od šest zazornih hereza učenje 'da postoji neko biće koje je stvorilo svijet i sve stvari i koje je jedino dostojno poštovanja' ... Moglo bi se navesti stotinu takvih primjera. Ali ja želim da obratim pažnju još jednom takvom svjedočanstvu jer je postalo ne samo popularno, nego je i zvanično." -- (Citirano Uphamovo djelo u prevodu) sadrži službeno

ispitivanje, prevedeno iz holandskih izveštaja koje je provodio nizozemski guverner Cejlona sa visokim svećenicima pet glavnih hramova, ispitujući napose jednoga za drugim oko godine 1766. Kontrast među sugovornicima koji ne mogu nikako da postignu saglasnost, vrlo je zabavan. Prožeti ljubavlju za sva živa bića u duhu učenja svoje vjere, čak i ako su ta bića nizozemski guverneri, svećenici pokazuju najbolju volju u nastojanju da daju odgovore koji će zadovoljiti guvernerova pitanja... Ali holandski guverner nikako ne može da shvati da ti svećenici nisu teisti. Zato uvijek nanovo pita o najvišem biću, pa onda ko je stvorio svijet i sl. Ali oni smatraju da ne može postojati biće više od pobjedonosno Usavršenog Buddhe Sakyamunija, koji je, iako se je rodio kao kraljevski sin, ipak dragovoljno živio kao prosjak i do kraja života, propovijedao svoje uzvišeno učenje... u želji da nas sve spasi iz bijede neprestanog preporađanja. Oni smatraju da svijet nije niko napravio nego je nastao sam iz sebe, a priroda ga odmotava i zamotava uvijek nanovo. Oni kažu da je to ono što postojeći ne postoji..." (t.j. pojavnost).

Aluzija je tu očito na prvu izreku najpopularnije zbirke Buddhinih izjava, Dhammapadam:

-- Um je preteča svih stvari, um ih tvori i njima upavlja ...

Ali upravo je misao ili umovanje, najnepostojaniji sastavni dio 'ljudskog fenomena':

-- Bolje bi bilo, prosjaci, kad bi neuk i prosječan čovjek shvatio da je ovo tijelo koje se sastoji od četiri tvarna počela njegovo "sebe" (atta) nego da misao (cittam) (smatra takvom trajnom osnovom), jer je očigledno da to tijelo, koje se sastoji od četiri tvarna počela može postojati i jednu i dvije..., i deset i dvadeset, pa i sto i više godina, dok se ono što se naziva mišlju, ili duhom, ili sviješću, neprekidno,

dan i noć pojavljuje kao nešto što iščezava, kao nešto drugo.

Samyutta nikayo, XII, 62, "Drugi govor o neznačicama"

IV -- Zaključak

S buddhističkog stanovišta ontološkog idealizma akosmički nihilizam ostaje nespojiv s anarhizmom, obilježenim ovdje kao destruktivizmom učcheda-vade. 'Anarhistički nihilizam' je s buddhističkog stanovišta kontradikcija in adjecto koja kao svoju protutežu pretpostavlja ontički lažnu, ali baš zato psihološki prirodnu sklonost egzistencijalne tjeskobe da akosmički uvid u ništavilo (sunnata) reducira na kosmogonije razornog dokončanja svijeta (učcheda-vado) -- ili barem da iskonski egzistencijalni strah pred ništavilom prikrije i ublaži redukcijom na psihološku iluziju o *horror vacui*, ostavljajući na autentičnom mjestu ništavila tek neautentičnu 'prazninu' -- emptiness iz engleskih prevoda, koja čak nije i ne želi da bude shvaćena niti kao moralna ispraznost, nego se radije čahuri u 'pragmatiku' spoznajnog agnosticizma, koji proizvoljno pripisuje i samom Buddhi.

Mogao bi se konačno iznijeti prigovor indijske nauke o preobražavanju (parinama-vadah) 'djelatnog' prapočela prirode (prakrtih), koje nije atomskog ustrojstva, nego je čista protežnost koja se 'modifikuje' iz stanja neispoljene ili nerazvijene 'klice' (biđam) po zakonu genetske uzročnosti (karma, usp. stoički logos spermatikos) u aktualnu posijedičnosti privremene i povremene 'ispoljenosti' (*vikrtih*) [15]. To je učenje u drugom poglavlju *Bhagavad-gite* prikazano kao učenje sistema samkyah u popularnoj primjeni načela *sat-kârya-vâdah*, ili eternalističke teorije o preegzistenciji posledice (*kâryam*) u trajno djelatnom uzroku (*karanam*) preobražavanja:

Ko misli: jedan ubija, a drugi gine ubijen,
taj se vara. Nit ubija iko, niti je ubijen.

Nit se rađa nit umire iko,

ni postanka ni prestanka nema
biću, niti kraja ni početka.

Ko ga pozna neprolaznog, iskonskoga, nerazornog,
kako može takav čovjek ubijati il, ubiti?

Nit ga ubija oružje, niti ga vatra sažiže,
niti ga voda ovlaži, niti ga vjetar sasuši.

Uvidiš li svoju dužnost, ne trebaš se kolebati,
jer što ima za kšatriju bolje od pravedne borbe?

Dakle, neophodno je neprekidno rušenje i razaranje svijeta baš zato, jer u njemu
nema atomski trajnih konstanti.

U odnosu prema takvom shvaćanju nebića (*a-sati*) buddhizam se -- kao i đainizam
iz čijih je pred-arijskih vrela potekao -- suprostavlja destrukcionizmu iz svog
prastavnog ethosa spoznaje izvan i Ispred svake međustavne dijalektike nebitka i
ništavila. [16] To je omeđenje *vanjskom granicom* đainskog i buddhističkog ethosa
spoznaje izraženo u đainizmu jedinim apsolutno važećim stavom:

Ahimsa paramo dharmah -- Nenasilje je vrhovni zakon

-- U buddhizmu ono je obrazloženo definicijom drugog stepena "osmeročlanog
plemenitog puta" ka duhovnom usavršenju i oslobođenju, ispravne namjere,
(*samma-sankappo*):

Namjera odustajanja, napuštanja zlonamjernosti i namjera da se ne
vrši nasilje -- to se, prosjaci, naziva ispravnom namjerom.

Digha-nikayo, govor 22.

Beleške

[*] Redakcija je tekst neznatno skratila. [\[Natrag\]](#)

[1] Usp. potpuni tekst ovog Buddhina kratkog razgovora u mojim knjigama *Budizam* (Beograd 1977), str. 221 i *Razmeđa I* (Zagreb 1978), str. 234. [\[Natrag\]](#)

[2] Usporedi moju studiju: Bhikkhu Nanajikako, "The Judian Origin of Pyrrho's Philosophy of Epoche predviđenu za II vol. *Studies in Comparative Philosophy* (Lake House Ed. Colombo).

[3] Usp. Th. Stcherbatsky *Buddhist Logic* Vol. I, str. 78 (Dover Publications, New York, 1962.)

[4] Usp. moj članak: Bhikkhu Nanajivako, "Hegel and Indian Philosophy*" u *Indian Philosophical Quarterly*, No. 3, 1976.

[5] V. kritički prikaz o tome u mojim knjigama *Budizam*, str. 251 i dalje, *Razmeđa II*, str. 229, i članak naveden u bilješci gore.

[6] Druga su dva patnja (*dukkham*) ili egzistencijalna skrb i nepostojanje sopstva ili "duše" (*anatta*).

[7] Usp. "The Indian Origin of Pyrrho's Philosophy of Epoche" i *Razmeđa I*, str. 204-212.

[8] Usp. J.-P. Sartre, *L'etre et le neant*, Paris, NRF. 1943., str. 97, 183, 615.

[9] Usp. Samyutta-nikayo, XLVI, 72-81. Prva od tih predodžbi je "nečistoća" uopće, a posljednja je "ravnodušnost" ili "apatija" (*upekkha*).

[10] Za slijedeće podatke vidi moj članak "Nietzsche and the Idea of Superman in

Modern Indian Philosophy", pogl. 6., u časopisu World Union, Pondicherry, No. 11/1978, i "Buddhism and Modern Philosophies of Existence, Annex 1", u zborniku Buddhist and Western Philosophy: A Critical Comparative Study, Sterling Publishers, New Delhi, 1981.

[11] V. V. Zenkovsky, A History of Russian Philosophy Vol. I, London 1953., str. 257. I slijedeći citati su preuzeti iz istog prikaza, str. 245-257.

[12] V. Solovjov, The Justification of the Good, engl. prijevod, London 1918. Dio III, pogl. 2, str. 227-237.

[13] Duži izvod iz tog govora vidi u mojoj knjizi: Bhikkhu Njanađivako, *Budizam*, Beograd 1977, str. 27.

[14] Citati u nastavku su prema Izdanju Sri Aurobindo Librarv, New Yorls 1950. str. 60. 215. 226. 288.

[15] Za ovu i slijedeća terminologiju usp. toIndijsku i iransku etiku (Svjetlost, Sarajevo 1980) str. 204-5.

[16] Za smisao termina "prastav" i "međustav" znanja usp. poglavlja o tome na početku *Spoznaje i spoznaje teorije* mog učitelja Pavla Vuk-Pavlovića, Zagreb 1926.

Rev. 1/9/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/granice.html

San i buđenje u idealizmu indijske filozofije

Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U snu svom nisam znao za buđenja moć.

Dis

1. Srodno Disu, samo mnogo samosvjesnije i uvjerljivije, i indijski mudraci san smatraju tek smetnjom i preprekom pune budnosti, trijeznosti i rashlađenosti, koja im je ideal. San kao patološku pojavu, a ne zdravo spavanje. To će nam najuvjerljivije potvrditi tekst o toj temi u najstarijim upanišadama, koji je toliko vrijedan pažnje da ne možemo na njega preći *in medias res*, nego je potrebno da mu nađemo pristup negdje na sjecištima vremenskih i prostornih horizonata *philosophiae perennis*, koja nas iz neosvještenih dubina "riznice svijesti" (*alaya-vidñanan*, kako je nazivaju Indijci) privlači toj baštini mnogo kulturnijih htijenja nego što su naši savremeni motivi kopanja po ranama ljudskih duša iz kojih krvavi svijet savremenih "anti-kultura", "anti-filozofija", anti- ..."

Karl Jaspers je karakterizovao psihoanalizu kao "psihoterapeutski pokret koji je raskrinkao podlost života", a zatim se i sam "razrastao u smušeni pogled na svijet kad se njegova djelomična istinitost srazila s razdobljem lažnosti i potpala pod

njegovu zavisnost." Upletanje psihoanalize u život podsvijesti Jaspers je osudio kao demonsko dokidanje najdubljeg i najsvetijeg korijena čovjekove slobode. Alat tog mrcvarenja je vivisekcija na području "klijališta" ili "maternice" snova (kako su tu podlogu zdrave svijesti nazvali Indijci). [1]

S tradicionalnih indijskih stanovišta objašnjenje sna se traži iz gledišta budnosti, a ne obrnuto, kako mi se čini iz evropske psihoanalitičke perspektive, gdje se razbistrenje čovjekove jave traži putem objašnjavanja i traganja po spiljama i ponorima u koje ga privlače i uvlače snovi. Psihoterapija bez autentične svjetlosti pojedinčevoj svijesti kongenijalnih, a ne odbojnih, duhovnih istina i svrha buđenja iz neznanja (*avidya*) isključivo putem pročišćenja duha od zabluda (*maya*) koje se tek metaforički nazivaju "snima" ("put pročišćenja" je sinonim i definicija religije, ne samo u indijskom buddhizmu, nego i u ranijim slojevima univerzalne kulture) -- psihoterapija bez autentične svjetlosti duhovnog buđenja (*buddhi*) vodi u sve dublje ponore bojazni pred životom, a ne do tabuizovanja "otuđenja" prinudnim vraćanjem u stroj i "model" "Čovjeka", kojemu razuman čovjek želi da umakne, pa makar i na nerazuman način kojim ga snube snovi.

"U slijepu tamu ulazi ko se klanja neznanju.

U još veću tamu ide ko uživa u svom znanju.'

Isa-upanišad

Podstrek da se uopće upustim u temu simpozija o snovima našao sam u suprotnom motivu buđenja, oličenom u obilježju Buddhe da je "potpuno budan". Ni ideal ni epitet budnosti nisu iskonski njegova zamisao. U kultu *ahimse*, đinovskih heroja, nenasilnih pobjednika strasti i neznanja, koji je u Indiju vjerojatno došao iz Arabije [2] tisućama godina ranije, a od čije se je reforme u svoje doba Buddha odvojio, "pobjednik", Đinah, naziva se također i "budnim" -- *buddho*.

-- Sada želim da pokažem koliko je podstrek raspravljanja o snu sa stanovišta ideala budnosti karakterističan za indijsko shvaćanje te teme od davnine do danas.

Gledište će postati vjerojatno jasnije, ako obratimo smjer pogleda tako da se uputimo od "danas" prema sve kompleksnijim shvaćanjima te teme u dubljim slojevima kulturne prošlosti.

Današnji najpoznatiji "anti-guru" (možda posljednji od svoje generacije intelektualno ozbiljnih indijskih mislilaca koji još nose univerzalnu poruku svijetu) na kojeg su nalijetali "putnici istočnjaci" -- J. Krishnamurti -- uspio je da odbije neke zanesenjake, među ostalim, i svojim odgovorom na pitanje o intimnosti njegovih snova. Rekao je da on uopće ne sanja. Ukoliko čovjek snagom svoje duhovne discipline postiže ideal života u čistoj sadašnjosti (a Krishnamurti tvrdi, iz vlastitog iskustva, da je to moguće postići), utoliko mu blijeđe i iščezavaju snovi.

Mislim da je doživljaj usporedive vrste shvatio i Dis iz svojih vlastitih snova, da mu je to bila pouka iz snova koju je opetovano izražavao u stihovima o buđenju u snu:

"I duh moj u svemu kako moćno spava..."

"... i da beže zvezde iz mojih očiju.

Očiju što zovu kao glas tišine...

Izgubljenih snova, zaspalih visina,

I očiju što ih vidi moja snaga."

Sve tiše i tiše

podnosimo dane.

Došli smo do međe.

Još jedino java

Seća nas na doba sve bleđe i bleđe."

Za Krishnamurtija, život bez sanja i sjećanja je svježina one "alertnosti", kako je on naziva, koja nas spašava od tegoba i mulja podjarmljenog kasanja po kolotečinama grozote "vječnog povratka". I tako održavamo svježinu mladosti,

koju je Krishnamurti posjedovao još i u svojim osamdesetim godinama.

Sličan je doživljaj smisla i besmisla snova izrazio i najčuvaniji indoiranski pjesnik i filozof dvadesetog vijeka, Mohammad Iqbal, u svojoj kritici Nietzscheove teorije "vječnog povratka":

"Ali vrijeme shvaćeno kao vječno kružno kretanje čini besmrtnost apsolutno nepodnošljivom. Nietzsche i sam to osjeća, pa opisuje svoje učenje ne kao učenje o besmrtnosti, nego kao shvaćanje života prema kojemu bi besmrtnost postala podnošljiva... Ali i natčovjek je postojao već bezbroj puta ranije. Njegovo je rođenje neizbježno. Kako mi taj izgled može postati pobuda za bilo šta? Mi možemo težiti jedino za onim što je apsolutno novo, a apsolutno novo je nezamislivo, po Nietzscheovu shvaćanju, koje nije ništa drugo ni više nego fatalizam gori od onoga koji se naziva 'kismet'. Takvo učenje, daleko od toga da bi moglo pripremiti ljudski organizam za životnu borbu, teži ka uništenju njegovih djelatnih sklonosti i vodi ka popuštanju napetosti njegovog 'ja' (*ego*). [3]

Iako ne želim da *Cicero pro domo sua* bude posljednji korak mojih namjera ovdje, vratit ću s sada u osrednju dubinu od 2500 godina indijske prošlosti, da suočim Krishnamurtijev stav prema "alernosti" s Buddhinim.

Buddha to stanje "alernosti" i njegovo njegovanje, ili "oplemenjivanje" -- kako bi ga on sam nazvao -- obilježava kao postojanost pažnje" (*sati-patthanam*). Krishnamurti je imao sasvim pravo kad je šarlatanske metode savremenih "tehničara" buddhističke "meditacije", koje se, navodno, zasnivaju na toj podlozi i nazivaju se metodama "jasnog uvida" (*vipassana*) odbio s istim zazorom s kojim ih odbijam i ja, s obzirom da se duhovne svrhe ne mogu postići, nego jedino profanirati, fizičkim, i što je još gore i opasnije, hemijskim sredstvima.

Aktualnost svoje teze o potrebi "alertnosti", kojom želi da nas istragne iz ralja snova, Krishnamurti često izražava i dramatičuje riječima koje su u Indiji dobro poznate kao izvorno Buddhine:

-- Zar ne vidiš da ti "turban na glavi gori" *sada?! --* Okani se pitanja o prošlosti i budućnosti!

Buddha od ovog uvida polazi u svojoj opširnoj filozofskoj kritici tradicionalnih nazora ili "gledišta" (*drstih*; u grčkoj skeptičkoj filozofiji *doxa*) o svijetu i životu:

"To se, isposnici, naziva slijeđenjem gledišta, džunglom gledišta, pustoši gledišta, predstavom gledišta, borbom gledišta okovom gledišta." (*Mađđhima-nikayo*, 2)

Doksografija svih dogmatskih sistema razrađena je u Buddhinu "Prvom dugom govoru" o "Mreži boga Brahme", u okviru četiri antinomije koje u suštini i po redosljedu odgovaraju Kantovim, ali su koncentrirane na shvaćanje vremenskih odnosa u problemima konačnosti ili beskonačnosti svijeta u vremenu i prostoru, o uzročnosti i slobodi, i o besmrtnosti duše:

"Svi oni isposnici i brahmani koji raspravljaju o prošlosti i budućnosti... i tu-mače različito složene i zamršene stavove s prošlosti i budućnosti, -- svi su oni zahvaćeni u mrežu spletenu od ta 62 čvora. Kuda god se smjeste ili okrenu, ostaju uhvaćeni u tu mrežu."

Stanje postojane sažetosti pažnje u čistom uvidu (*vipassana*) posmatranjem "tijela u tijelu, osjećaja u osjećaju, mišljenja u mišljenju i pojava u pojavama", bez presizanja u prošlost i budućnost i bez "mističkog" ili "dijalektičkog" transcendiranja antinomija, napor za postizanjem ideala trijeznog života u čistoj sadašnjosti, Buddha opisuje ovako:

"-- A tada, isposnici, isposnik dok hoda jasno zna 'ja hodam', dok stoji jasno zna 'ja stojim', dok sjedi jasno zna 'ja sjedim', dok leži jasno

zna 'ja ležim'... Isto tako isposnik je potpuno sabran kad dolazi i odlazi, kad gleda i kad se osvrće, kad se sagne i digne, potpuno je sabran kad nosi prosjačku zdjelu i ogrtač, potpuno je sabran kad jede, pije, žvaće i guta, potpuno je sabran kad vrši veliku i malu nuždu...
" (*Maḍdhima-nikayo*, 10)

2. Ko želi da raspravlja o shvaćanjima i smislu sna sa stanovišta indijskog gledanja na svijet i život, treba da pođe od definicije sna i njegova odnosa prema javi u tim shvaćanjima. Jedan izraz, metaforu stare istočne mudrosti o toj temi, kojeg se sjećam negdje iz sufičkog sloja persijske mudrosti, nalazim reprodukovan na početku Schopenhauerovog "Svijeta kao volje i predodžbe", u 5. paragrafu, gdje raspravlja o toj temi, pozivajući se, također, na staru indijsku mudrost:

"Iza tih brojnih navoda iz pjesnika, neka mi bude dozvoljeno da se izrazim jednom metaforom. Život i snovi su listovi jedne te iste knjige. Sistematsko čitanje je realni život, ali kada prođe sat pravog čitanja (a to je dan) i dođe vrijeme da se odmorimo, često puta nastavljamo da nemarno listamo po toj knjizi, pa okrenemo po neku stranicu, sad ovdje sad tamo, bez metode i bez veze... Ponekad otvorimo i stranicu koju smo već pročitali, a ponekad neku koja nam je još nepoznata, ali uvijek iz iste knjige. Takva izolovana stranica, naravno, nije povezana s dosljednim čitanjem i studijem knjige, pa ipak nije niti mnogo manje vrijedna, ako uvažimo da i suvislo pročitana cjelina počinje i završava na nekoj tački, pa zato i nju možemo smatrati tek za nešto veću pojedinačnu stranicu."

"Buđenje je jedini kriterij razlikovanja budnog stanja od sna." [4]

"Nećemo se stiditi da to priznamo, pošto su to već priznali i izrazili mnogi slavni ljudi. Vede i purane ne poznaju nikakvu bolju usporedbu za sveukupno znanje o zbiljskom svijetu, koji oni nazivaju tkanjem

maye, nego što je usporedba sa snom." [5]

Osnivač buddhističke škole čistog spo-znajnoteorijskog "idealizma, koja se naziva i *yogačarah* ili slijeđenje *yoge*, Asangah, u jednoj raspravi na pitanje:

"Ako kao u snu tako i na javi postoji u svim slučajevima samo spoznaja, zašto onda ne uviđamo i u pogledu jave kao u pogledu sna da i na javi ne postoji ništa drugo nego spoznaja?"

-- odgovara:

"To uviđaju oni koji su putem znanja i istine dosegli probuđenje."

Asangin mlađi brat i nasljednik, Vasubandhu, objašnjavajući transcendentalni smisao prostora i vremena, od kojih zavisi svaka spoznaja realnosti, analogno Schopenhauerovu tumačenju Kantovog identičnog stava, tvrdi:

"Uslovljenost prostorom i vremenom je istovrsna [na javi] kao i u snu." [6]

Doseg vidovitosti *yogija* i njegovo svjedočanstvo o tako obuhvatnim strukturama svijeta važi kao priznati kriterij vjerodostojnosti spoznaje u svim ortodoksnim brahmanskim školama i disciplinama indijske filozofije, pa čak i u logičkoj teoriji *nyayah* i njenoj atomističkoj osnovi u ontološkoj teoriji *vaišesikam*.

Buddha, kao neortodoksn nastavljatelj predvedskog arhajskog skepticizma, sa svoga akosmičkog stanovišta i tu izražava stanovitu rezervu, barem u pogledu srodnosti sna i jave, kad kao da s podsmjehom odgovara na jednu tvrdnju *Bhagavad-gite*.

Tvrdnja glasi:

"Što je noć za sva stvorenja, to je bdjenje za onoga ko je sebe ukrotio. Što je bdjenje za ostale, noć je za mudraca kad je progledao

u tišini."

(*Bhagavad-gita*, II, 69)

A Buddha, na kraju rasprave s jednim bahatim mladim brahmanom, kao bez veze, nadodaje da neki isposnici i brahmani noć smatraju za dan, a dan za noć, dok je za Buddhu dan dan, a noć noć.

3. Teorija sna, već u najstarijim, prebudhističkim upanišadama, neposredno je povezana s fiziologijom indijske prakulture, gdje se mikrokosmički sistem ljudskog organizma razvija kao odraz makrokosmičkih snaga i zakonitosti organske cjelie svemira, kojemu u sanskritu odgovara izraz sve-kret, (*lagat*). [7] Tako najobuhvatnije kosmološke strukture obuhvataju neposredno i učenje o snu i javi kao putu i raskršću četiriju smjerova i strana svijeta.

Učenje o četiri faze i aspekta svijesti izraženo je u sažetoj cjelini u *Mandukya-upanišadi*, koja sadrži svega 12 izreka, ali je u kasnijem razvoju najčuvenije škole vedantinskog idealističkog monizma -- *advaitah* -- postala osnovni tekst za interpretaciju mističke kosmogonije. Ta interpretacija u ranom srednjem vijeku temelji na djelu *Mandukya-karikah*, čiji je autor Gaudapadah u 6. vijeku, bio učitelj učitelja najčuvenijeg filozofa vedantinskog idealizma Sankare. [8]

Upanišad je u cjelini kratko kosmološko objašnjenje mističkog sloga *aum*. Svijet je, prema indijskim kosmogonijama, akustičko-vibracionog porijekla. Osnovni tonovi ove trijade obilježavaju stepene zvučnih čvorova energije kosmičkog daha na silaznoj skali duha niz instrument ljudskoga tijela, koji vibrira duž kičmene moždine. Fiziolo-giju tih vibracija razradit će kasnije nauka *yoge*. Pokretna snaga kosmičke glazbe koja tako odjekuje u mikrokosmičkom instrumentu ljudskoga tijela je životni dah -- *pranah*. Biotička snaga tog izvornog daha račva se u specifične vrste energije pojedinih osjetnih organa, koji se po tom svome kosmičkom porijeklu nazivaju božanskim snagama u čovjeku -- *devah*. Iz slijedećeg prijevoda upanišadi vidjet ćemo kako se tri osnovna stvaralačka tona

ove muzike sfera razliježu kroz četiri strane svijeta, četiri stepena svijesti i njihova organska psihofizička "vozila" ili osjetila, čija harmonizacija, u neprestanim preljevima melodija, izraz je opčinjenosti čudi strastima -- *ragah*. I tako je muzika sfera ta koja nas cijelog života ovija u promjenjiva vela lepršavih snova i iluzija -- *maya*, a razlike sna i jave, mogli bismo reći, jesu razlike u modulacijama melodija i njihovim dužinama u kompozicijama i snazi stvaralačkih strasti. Zato je i "buđenje" oslobođenje od strasti, a ne tek završetak spavanja. A zato je i "buđenje moć" zaboravljene "pra-spoznaje" (*prađna*) iz čije slutnje se promalja i klijanje Disove poezije.

Mandukya-upanisad

1. *Aum* -- taj je slog ovo sve. Njegovo razjašnjenje glasi: Sve što je bilo, što biva i što će biti -- sve je to samo slog *aum*. A i sve drugo što je izvan dosega triju vremenskih razdoblja, i to je samo slog *aum*.
2. I sve je to *brahma* (sveobuhvatni bitak): Ovo "sebe" je *brahma*, a to Sebe se sastoji od četiri dijela.
3. Prvi dio je sveljudski (*vaisvanarah*): *stanje budnosti*, spoznaja vanjskog svijeta, raščlanjeno na sedam dijelova, s devetnaest usta koja se otvaraju prema grubom užitku. (Sedam dijelova su: vid, dah, trup, mjehur, noge, pluća, kose, kao odrazi makrokosmičkih simbola. Devetnaest organa su: pet osjetnih organa, pet djelatnih organa [kao i u stoičkoj filozofiji], govor, rad, kretanje, spolni organ i čmar, zatim pet životnih dahova, na čijem se proučavanju osniva fiziologija *yoge*, te razum, um i "činilac ja", ili svijest o svome empirijskom ja, a ne o transcendentalnom shvaćanju sebe.)
4. Drugi je dio unutarne svjetlosti (*taidā-sah*): *stanje sna*, spoznaja iz nutrine, raščlanjeno na sedam dijelova, s devetnaest usta koja se

otvaraju prema istančanom užitku.

5. Onaj ko spava i ništa ne želi i ništa ne sanja, taj spava duboko. Treći je dio iskonske spoznaje (*prađnja*): stanje dubokog sna bića zbijenog u jedinstven grumen saznanja, sažetog u blaženstvu, što uživa u blaženstvu kojim taži ćud.

6. Taj je gospodar u svemu i znalac svega, unutarnji upravljač, roditelj svega, početak i kraj bivstvovanja.

7. A četvrtim ne smatraju ni ono što je unutarnja spoznaja, a ni vanjska, niti i-unutarnja-i-vanjska, niti grumen saznanja, ni spoznatljivo, niti nespoznatljivo. Nevidljivo, neizrecivo, nezahvatljivo, neobilježivo, nezamislivo, nepredočivo -- srž i iskon jedinog Sebe, gdje se smiruje račvanje protežnosti, tiho, dobrobitno, nepodvojeno -- to smatraju četvrtim stanjem. [9] To je ono Sebe koje treba shvatiti.

8. To je onaj slog koji obilježava Sebe, slog *aum*, neizmjeran, u kojem su glasovi mjere, a mjere glasovi: glas *a*, glas *u* i glas *m*.

9. Općeljudsko (*vaisvanarah*) stanje budnosti je glas *a*, prva mjera izvodiva ili iz korijena *ap-*, postići, ili iz provobitnosti. Onaj ko to zna, taj će postići sve što želi i bit će prvi.

10. Unutarnja svjetlost u stanju sna je glas *u* druga mjera po zanosu ili po obostranom izobilju (odraza jave u snu). Onaj ko to zna, postiže uravnoteženu povezanost znanja (kontinuitet sna i jave). U njegovom rodu ne rađa se niko ko nije znalac *brahmana* (sveobuhvatnog bitka).

11. Iskonska spoznaja u stanju dubokog sna je glas *m*, treća mjera, izvodiva iz korijena *mi*, mjeriti, ili prožimati. Onaj ko to zna, određuje mjeru vrijednosti svega svoga, i sve prozirnije.

12. Četvrto je ono neizmjereno i neizrecivo, gdje se smiruje račvanje protežnosti, dobrobitno, nepodvojeno. Slog *aum* je baš zato ono Sebe (*atma*) u koje, ko ga tako uvidi, ulazi sobom u Sebe.

U nizu drugih upanišada, počevši od najstarijih, nalaze se djelomični prikazi i osvrti na pojedina od ova četiri osnovna stanja i slojeva svijesti. Na temelju učenja o životnim dahovima, spomenutim i u *Mandukyi*, osniva se jedan drugi pristup teoriji snova, izrazitiji po svom fiziološkom karakteru, koji će prevagnuti osobito u kasnijoj razradi sistema *yogah*. Prvi izraziti prikaz tog učenja nalazi se u četvrtom, zaključnom poglavlju *Kausitaki-upanišade*, koja se redovno klasifikuje među pet najstarijih, prebuddhističkih, upanišadskih tekstova. Ti životni dahovi, *pranah*, obrazuju jezgro tzv. "istančanog tijela" čija su glavna središta (*čakram*, "točkovi", ili "lotosovi cvjetovi") poredana duž kičmene moždine, a odgovaraju ganglionskim čvorovima u autonomnom živčanom sistemu živčanih vodova *nervus vagus* i *nervus sympathicus*. Analogija je u modernoj fiziologiji razrađivana detaljno i s evropske i s indijske strane u studijama medicinskih stručnjaka. Taj se autonomni živčani sistem (nezavisan od centralnog, moždanog) u indijskoj fiziologiji naziva *kundalini*, ili "zmijski" sistem, a u najstarijoj evropskoj medicinskoj nauci (persijskog porijekla) simbol tog stožernog biološkog osnova nalazimo u Eskulapovom štapu, omotanom dvema zmijama. Te dvije zmije se u indijskoj *kundalini* sistemu nazivaju Ida i Pingala, a po funkciji odgovaraju vagusu i sympathicusu. Kroz njih kola životna energija *prane* i uzdiže se do vrha središnjeg kanala, gdje se ulijeva u otvor kičmene moždine. Svjesno aktiviranje tog procesa cirkulacije je fiziološka pretpostavka "probuđe-nja" pune svijesti iz sna i iluzije života, budući da fiziološki stanje sna ovisi od prelaza psihofizičkih funkcija svijesti iz mozga u autonomni živčani sistem. Schopenhauer je, isključivo na temelju evropske fiziologije svog vremena, dao možda najdetaljniji prikaz psihološkog odnosa tih dvaju sistema i na tom osnovu razjašnjenje parapsiholoških pojava somnambulizma i vidovitosti u opsežno dokumentovanoj studiji. [10] Naknadno ću se osvrnuti na aktuelnost ove teme u vezi s narkomanijskim okultizmom.

Prethodno dodajem izvod dijelova o toj temi iz prvobitnog indijskog teksta:

Kaušitaki-upanisad

"... Jedino je dah svijest koja održava ovo tijelo i podiže ga... To je ono što u dahu sve zahvaća, po čemu je dah isto što i svijest, a svijest isto što i dah (*pradjna -- pranah*). U tako to treba uvidjeti i razumjeti. -- Kad čovjek zaspi i u snu ništa ne zamjećuje, onda je sjedinjen samo u tom dahu. U nj se sažimlje govor sa svim imenima, vid sa svim oblicima, sluh sa svim zvukovima i razum sa svim mislima. A kad se probudi, onda kao da iz rasplamsanog ognja sijevaju varnice na sve strane, tako se i iz te svijesti o sebi životni dahovi šire svaki prema svom području, iz njih se rasprostiru osjetna svojstva, a odatle svjetovi...

-- Gdje je ovaj čovjek bio u snu? Sta se s njim dogodilo? Odakle se vratio ovamo? -- Evo gdje je bio u snu... Iz čovjekova srca protežu se žilice nazvane *hita* u okolno područje. Tako su sitne kao dlake rascijepljene na tisuće dijelova. Sastoje se od rijetke tekućine bijele, crne, žute i crvene boje. U njima je svijest čovjeka kad spava i ne zamjećuje nikakve snove."

Jasno je da je to teorija koja razjašnjava pojavu aure i opise "lotosovih cvjetova" duž ganglionskih centara *kundalini* u autonomnom živčanom sistemu. Te nježne eteričke "cvjetove" i rastvaranje njihovih peteljki u toku vrlo sporog razvoja pod dodiranjem dobro koncentriranog i duhovno pročišćenog daha, čije buđenje se očituje subjektivno u vrlo specifičnim osjećajima "blaženstva" (*anandah*) u meditacionim vježbama koncentracije na strujanje daha, -- te cvjetove i plemenita čuvstva koja prate njihovo "buđenje" izazivaju i narkotičan brutalnim razdraživanjem živčanog sistema, a da time razaraju nježne zametke njihovih pupoljaka, jasno se vidi iz patoloških posljedica narkomanije i simptoma koji ih izazivaju.

Jedan od najpoznatijih evropskih okultista početkom 20. vijeka, Rudolf Steiner, danas ponovno aktualan, opisao je strukturu, razvoj i opasnosti njegovanja i svjesnog oplemenjivanja ovih suptilnih organa duševnog života vezanih za autonomni živčani sistem, u knjizi "Kako se stiču saznanja viših svjetova?" [12] Opisujući "lotosov cvijet sa 16 latica" u području grla, Steiner upozorava, analogno opisu ostalih "cvjetova" ili "krugova" (*čakram*) tog organizma i mogućnosti njihovog svjesnog njegovanja, među ostalim na slijedeće bitne okolnosti:

"U lotosovu cvijetu sa 16 latica, osam latica je razvijeno već na ranijem stepenu čovjekova razvoja u pradavnoj prošlosti. Razvoju tih latica čovjek nije doprinjeo ništa sam od sebe. Dobio ih je kao dar prirode, kad je još živio u stanju snova prigušene svijesti... Kasnije, kad se je svijest razbistrila, te su latice potamnile i prestale da djeluju. Ostalih osam čovjek može da razvije sam svjesnim vježbanjem. Tada čitav lotosov cvijet počne da sja i da se pokreće... Ali, kad se to školovanje izopači, lako se dešava da se aktiviraju samo one latice koje su već ranije bile razvijene (u donjoj polovici "cvijeta" -- C.V.). To se događa osobito kad se u njezi duha zanemari logičko, razumno razmišljanje. Zato je najvažnije da onaj ko se u tom smislu obrazuje bude razuman čovjek koji pazi na jasnoću mišljenja... Izopačena njega lotosova cvijeta ne izaziva samo iluzije i fantastične predodžbe u slučaju nastupa neke vrste vidovitosti, nego također dovodi do poremetnji i nestabilnosti u običnom životu. Tako se dešava da čovjek postane strašljiv, zavidan, tašt, naprasit, samovoljan itd., i ako ranije nije bio takav."

Steiner posebno upozorava na opasnost forsiranja tog razvoja latentnih psihičkih sposobnosti iz dubina podsvjesnih instinkta umjetnim sredstvima, koja duh opijaju mjesto da ga rastrijezne za jasniji uvid u samoga sebe. To su pretpostavke *ethosa* spoznaje i moralnog pročišćenja savijesti iznad svega. Na tom mjestu (u bilješci na

str. 87) Steiner napominje:

"Znalac će u uslovima za razvijanje lotosovog cvijeta sa 16 latica prepoznati odgovarajuće upute koje je Buddha dao svojim sljedbenicima za slijeđenje njegova Puta."

Te upute u Buddhinoj formulaciji "osmerostepenog puta oplemenjivanja duha" glase:

1. ispravno gledište, 2. ispravna namjera, 3. ispravan govor, 4. ispravna djelatnost, 5. ispravan način života, 6. ispravan napor, 7. ispravna pažnja, 8. ispravna sabranost."

U savremenoj indijskoj i buddhističkoj filozofiji pokušaji komparativnog proučavanja staroindijskog učenja o stepenima svijesti, koji počinju s budnim stanje, nastavljaju se sa snom i dalje ga transcendiraju s još nekoliko dubljih stanja koja obilježavaju bitne stepene za duhovno probuđenje i liječenje nižih, patoloških stanja iluzija i snova -- zaustavljaju se često, iako ne isključivo na traženju analogija sa savremenim teorijama psihoanalize i dubinske psihologije. Izgleda da su upanišadska učenja o četiri stanja svijesti, dobrim dijelom zbog svojih metafizičkih pretpostavki, danas još i za indijske autore manje podesna za ovakvu aktualizaciju, nego shvaćanja buddhističke psihologije bez duše o tokovima i strujama svijesti i podsvijesti. Osvrnut ću se, najprije, na jedan ozbiljan, potpuno nepsihoanalitički pokušaj jednog indijskog zastupnika Husserlove fenomenološke filozofije da s tog stanovišta analizuje područja i stepene svijesti ispod i iznad snova.

Debabrata Sinha u svojoj disertaciji *The Idealist Standpoint -- A Study in the Vedantic Metaphysic of Experience*, pokušava da fenomenološki objasni razliku drugog i trećeg stepena svijesti, obilježenu u *Mandukya-upanišadi* kao stanje snova i stanje dubokog spavanja bez sanjanja. To je središnji, ali i najlapidarnije izražen

problem i metafizički zaokret u teoriji svijesti vedantinskog idealizma:

"Uvažavanje jedne nove dimenzije u stanju spavanja bez snova (*susupti*) značajan je dodatak uobičajenoj psihologiji. Da bismo pravilno shvatili važnost te nove dimenzije, treba da slijedimo put od budnog stanja do sna i od sna do dubokog spavanja -- postupkom koji obilježava *stepene povlačenja iz objektivnog iskustva*. *

"Kvalitativna razlika sna od budnog stanja ne odnosi se na svijest kao takvu, nego na karakterističnu razliku u sadržaju sna od predmeta budnog iskustva... Stanje dubokog spavanja je ..., ukratko, prividna praznina u iskustvu. Ali [monizam] *advaita* se ne zadovoljava površnim prikazom tako tipičnog slučaja iskustva, nego nastoji da pronađe *pozadinu sjećanja* koje preostaje u budnom stanju" na tu "prazninu iskustva". To sjećanje, ma kako da je mutno, izgleda da se ipak odnosi na iskustvo onoga ko "ništa ne zna" o tome šta se je u tom stanju zbivalo, prema citatu upanišada kojim je obilježen "taj doživljaj neznanja". Svjedočanstva o sudovima kakav je upanišadski: "Spavao sam blaženo i nisam ništa znao", treba analizovati поближе. "Do izjave -- 'nisam ništa znao' -- dolazimo introspekcijom, ukoliko ona svjedoči o unutarnjem psihičkom stanju, a ne o vanjskom događaju... A sjećanje na negativne činjenice, vanjske i unutarnje, treba smatrati različitim od sjećanja na pozitivna psihička stanja ili na vanjske predmete... Ali spomenutu odsutnost ne treba shvatiti u *negativnom* smislu, nego kao *neodređenu masu* u kojoj pojedinačne spoznaje ostaju u *potencijalnom* stanju..."

"Razjašnjenje u poznijoj *advaita* filozofiji, primjenom termina *modus neznanja (ađnjana-vrtti)*, također pretpostavlja princip evidencije različit od psihološkog i egološkog, jer je element *lične* svijesti ili osjećaja-ja odsutan za vrijeme dubokog spavanja... Prema objašnjenju *yoge*, mentalni modus spavanja, mada mu je sadržaj

pojmovno označen negacijom, ipak postulira svjedočanstvo Puruše (transpersonalnog duha ili 'svjedoka' -- *sakšin*). " "Za analizu prividno negativnog iskustva spavanja značajno je otkriće da je to stanje izrazite razlučenosti od objektivne mnogostrukosti."

U teorijskoj analizi sve nas to upućuje na potrebu usmjerenja prema mogućnosti nekog transcendentalnog stanja, gdje se subjektivnost može doseći putem svjesnog povlačenja iz objektivnosti -- a to se naziva četvrtim (*turiya*) stanjem" u upanišadama.

U zaključku ovog osvrta Sinha, pozivom na studije svog učitelja K. C. Bhattacharve [14] o vedantizmu, naglašava da "svijest sažetu u spavanju, ma kako ogoljelu, ne treba shvatiti tek kao puku zamisao, nerealnu apstrakciju, nego kao konkretnu realnost".

Konačno ga, u zaključku, ovakav pristup problemu dovodi do "sugestije da je 'svijest bez predmeta' psihološki ipak moguća -- a na toj se tački često osjeća nedostatak moderne psihologije."

5. Spomenuo sam ranije da se shvaćanja buddhističke psihologije bez duše o tokovima svijesti i podsvijesti čine podesnija za ovakve usporedbe, nego znatno posrednije teze dogmatske metafizike vedante.

Karakteristično je, ipak, da u knjizi D. T. Suzukija i E. Froma "Zen buddhizam i psihoanaliza" [15] nema uopće govora o snu čak ni kao simbolu iluzornosti svijeta, kojim inače obiluje literatura o ženu, a ni kad je riječ o psihoanalitičkim metodama.

Osvrnut ću se, na kraju, na jednu od najiscrpnijih studija o analogiji buddhističke i Freudove psihologije, u disertaciji profesora filosofije cejlonskog univerziteta, Padmasiri de Silva: *Buddhist and Freudian Psychology (Colombo 1973)*. [16]

"U ranom buddhizmu ne postoji sistematska teorija o snu. Ipak [u

tekstovima o redovničkoj disciplini] *Vinaya* raspravlja o problemu moralne odgovornosti onoga ko sanja. Tu se postavlja pitanje da li osoba koja izvrši grijeh u snu zaslužuje osudu." "Za problem moralne odgovornosti [za san] važna je veza s ranijim iskustvima [u budnom stanju]. Prirodno je da će duh obuzet zlim mislima tu sklonost proširiti i na snove... Po mišljenju nekih [komentatora] misli koje se javljaju u snu nisu etički neutralne, mada im je sa stanovišta vjerskih prekršaja važnost neznatna... Ako usvojimo shvaćanje da je tu element htijenja prisutan, mada neznatan, to nas navodi na sugestiju stanovite sličnosti s Freudovom hipotezom da su snovi zadovoljenja želja. Činjenica da *arahat [usavršeno biće] ne sanja*, također pokazuje da su snovi proizvod nesavršenstva. Freud je dosljedno vjerovao da snovi otvaraju uvid u realnu prirodu ličnosti, a ta teza nije neuskladiva s ranim buddhizmom, mada rasprava navedena iz *Vinaye* ne može da dovoljno osvijetli ovo pitanje." (Usp. ranije spomenutu Krishnamurtijevu izjavu o istoj temi.)

U ranijem odlomku P. de Silva se je osvrnuo, iako oprezno, i na *mahayanističku* teoriju o *alaya-vidñjanam*, koju mnogi smatraju bližom i pobliže razrađenom za usporedbu s psihoanalitičkim teorijama o podsvijesti i dubinskoj svijesti. Iako iz pretežno dogmatskih i vjerskih razloga, kao predstavnik *thera-vado* ortodoksije pali buddhizma, nije sklon da se upušta u razradu mahayanističkog proširenja, P. de Silva ipak navodi dovoljno uvjerljivu dokumentaciju, osobito modernih autora u prilog ove usporedbe, pa iz svog odstojanja dolazi do zaključka opravdanog barem u osnovi, u poglavlju *Alaya-vijnana (Store-consciousness)*:

"Ovaj se pojam ponekad uspoređuje s Jungovom 'kolektivnom neosvjestenošću'. Ninian Smart kaže da ta 'riznica svijesti' [*alaya-vidñjanam*], koja je podloga individualne svijesti, nije dio konstitucije individualne svijesti, pa je ne možemo shvatiti kao naziv za entitet

svojstven bilo kojem pojedincu. Ona, prema tome, odgovara (u najgrubljim crtama) više podsvijesti. Zanimljiv je Jungov pokušaj da razvije pojam kolektivno nesvjesnoga koristeći za podlogu istočne religije. On posebno ističe da je *karma* od bitne važnosti za razumijevanje prirode arhetipa." De Silva dalje Jungu prigovara ono u čemu ja vidim upravo prednost pred Freudovima individualističkim ograničenjem: Jung je, međutim, zahvatio tako mnoga područja (antropologiju, sociologiju, arheologiju i umjetnost) da su mu rezultati postali opskurni i kompleksni, pa u cjelini ne odgovaraju Freudovu istraživanju arhajske baštine. Mada Jungova shvaćanja nipošto nisu kristalno jasna, ipak izgleda da je njegov pojam 'kolektivne nesvjesnosti', iako zapleten u spekulativne teorije, ipak srodan pojmu *alaya-vidñjane* u kasnijem budhizmu, dok Freudova podsvijest, ukorijenjena u naučni i empirički okvir, više slični pojmu nesvjesnoga u ranom buddhizmu" -- koji ostaje na individualističnim pretpostavkama.

Tako je problem buđenja i prevladavanja sna kao patološke pojave u samom snu postao ishodište indijskog pristupa ovoj aktualnoj temi savremene psihologije.

Beleške

[1] K. Jaspers, *Der philosophische Glaube*. Miinchen, Piper, 1951, str. 125. [Natrag]

[2] Usp. S. Veljačić-Akpinar, "Predislamska kultura Arabije", u "Poljima" br. 266, 1981. [Natrag]

[3] Mohammad Iqbal, *The Reconstruction of Religious Thought in Islam*, Lahore 1954. (2. izd.), str. 109-116. Opširniji izvod ovdje navedenog teksta preveden je u mojem dijelu "Indijske i iranske etike", "Svjetlost", Sarajevo 1980. str. 495-500.

[Natrag]

[4] *Parerga und Paralipomena*, Bd. I, *Versuch über das Geistersehen und was damit zusammenhangt*, citirano prema engleskom prijevodu E. F. J. Payne, Clarendon Press, Oxford 1974, str. 239. [Natrag]

[5] *Svijet kao volja i predodžba*, loc. cit. *Mahayana samgrahah*, II, 7, i *Vimśatika* 3. [Natrag]

[6] "The Perception of Change" u *The Creative Mind* (N. Y. Philosophical Library, 1946), str. 173. [Natrag]

[7] Dualistička interpretacija odnosa makrokosmosa i mikrokosmosa snažnije je izražena i detaljnije razrađena u iranskom pogledu na svijet. Videti o tome pogl. o Zarathuštrinoj nauci u 1. knj. mojih "Razmeđa azijskih filosofija" (Zagreb 1978), osobito str. 93--95. [Natrag]

[8] Za opširniji prikaz historijske pozadine vidi knjigu T. M. P. Mahadevan, *Gaudapada -- A Study in Early Advaita* (University of Madras 1960), Chapter I.

[Natrag]

[9] U ovom tekstu još se ne javlja tipični termin za ovo stanje, *turyam*, po značenju identičan s riječju *ća-turtham* - "četvrto", kojom je ovdje to stanje obilježeno. [Natrag]

[10] *Versuch über das Geistersehen und was damit zusammenhangt*, posljednja studija (blizu 100 str.) u *Parerga und Paralipomena*, I. Izvod iz te studije, koji se odnosi na moju tematiku, preveo sam u dodatku 2. svoga rada *Fenomenologija mističkog doživljaja s buddhističkog stanovišta*, u časopisu Praxis br. 1/2 1970, koji će u preradi biti uključen u 2. knjigu mojih "Pisama s pustinjačkog otoka". [Natrag]

[11] William James, u eseju *Does "Consciousness Exist?*, govoreći o "struji

svijesti", uključuje u jednoj zagradi, koja može da začudi zapadnog čitaoca, tvrdnju da "tok misli... kad ga pažljivo promatramo, pokazuje da se sastoji uglavnom od struje mog disanja". Dobro je poznato da je "W. James posjećivao Vivekanandu kad je bio u Njujorku" i da se u Jamesovoj knjizi *The Varieties of Religious Experience* rezultati razgovora sa Swami Vivekanandom mogu raspoznati i u mnogim temama koje nemaju veze s hinduizmom". (Prof. Vincent Sheean u zborniku *Swami Vivekananda Centenary Memorial Volume*, Calcutta 1963, str. 527.) Povod tih razgovora i tema koja je privukla Jamesa prvom misionaru indijske duhovne kulture u Americi, bio je senzacionalni interes i uspjeh Vivekanandine knjige *Raja-Yoga*, koja raspravlja upravo o vježbama te vrste. Kao jedan od najodanijih poštivalaca Vivekanande u to vrijeme spominje se češće puta i Nikola Tesla. [Natrag]

[12] *Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten?* Slijedeći citati su iz izdanja Verlag Ereies Geistesleben, Stuttgart 1961, str. 82 i 86. Prvo izdanje je objavljeno 1905, a oko 1930. izašao je prijevod na naš jezik u Beogradu pod gore navedenim naslovom. [Natrag]

[13] Izd. Visva-Bharati, Santiniketan 1965. Citati u nastavku su sa str. 29--35 (*Section C, Evidence of Deep Sleep /susupti/.*) [Natrag]

[14] O tom najoriginalnijem indijskom filozofu u 20. v. vidi posebno poglavlje u mojim "Razmeđima" II (VII dio, pogl. 6, str. 454-462). [Natrag]

[15] Usp. prijevod na naš jezik, Beograd, "Nolit", 1964. i kasnija izdanja. [Natrag]

[16] Slijedeći su citati sa str. 70--71 i 64--65. [Natrag]

[17] U knjizi *Doctrine and Argument in Indian Philosophy*, London 1965, p. 58. Autor te knjige je prof. univerziteta Lancaster u Engleskoj, poznat danas po svome pristupu stvarnim temama buddhističke filosofije s pozitivnih stanovišta, bez predrasuda prethodne biblijsko-kolonijalističke generacije Engleza i Indijaca.

[[Natrag](#)]

Rev. 1/7/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/san.html

Budizam - religija ili filozofija?

Čedomil Veljačić

S nemačkog prevela: **Veselka Radovančević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

I

Pitanje da li budizam treba razumeti kao religiju ili kao filozofiju, u modernoj povezanosti tih pojmova, danas se ne nameće samo naučnicima iz struke, riego, u manje akademskom okviru, takođe i egzistencijalno zainteresovanom kleru, kroz prosuđivanje da li bi budizam mogao da preživi i da se održi u korisnoj ravni i proširi pre kao filozofija, nego kao religija u tradicionalnom smislu. Kao i za druge religije, tako se i za budizam postavlja egzegetska pitanje: koliko je postojeća tradicionalna religija u svome institucionalnom ustrojstvu autentična, a koliko pak ograničena, i koliko se pod nepovoljnim okolnostima još može održati kao državna religija?

Budizam u Indiji i Sri Lanki

Da bi se ceo problem od početka shvatio konkretno, najpre ću se ograničiti na zemlju najstarije budističke religije, koju je u III veku pre našeg računanja vremena indijski kralj Ašoka institucionalno zasnovao na Sri Lanki (Cejlon).

U jednoj od najlepših starobudističkih dataka-pripovedaka, *Valahassa-jatakam*, o "oblaku-konju", ostrvo Lanka opisuje se kao još uvek nastanjeno ljudožderima i gusarima. U vreme Bude, po najstarijim sinhaleškim hronikama, jedan indijski kšatrija, Viđaja (Vijaya), sa 700 "trgovaca" (*vanija*) osvojio je Lanku, bakrom bogati otok "lavljeg gnezda" (*na sinhaleškom*) i arijanizirao ga. U III veku pre našeg računanja vremena, kao misionar je došao Ašokin sin Mahinda i kralja i celu zemlju, čija je ranija religija bio krvavi kult demona, preobratio na budizam.

U svome čuvenom XIII kamenom ediktu [1] Ašoka opisuje vlastito preobraćanje na nenasilje budističke religije zbog kajanja nakon svog prvog ratnog uspeha, krvavog istrebljenja plemena Kalinga, čiju buduću sigurnost on sada hoće da jamči kroz "zaštitu, delovanje i poduku u pravičnosti" (*dhammo*) prema Budinom učenju.

Na svim granicama svog carstva Ašoka je postavio slične natpise da bi ubedio stanovnike još neosvojenih područja' da od njega "mogu da očekuju samo sreću, a ne patnju", da "je kralj takođe spreman da im oprostí grešku" (II Kalinga-edikt). U tu svrhu Ašoka je imenovao i posebnu vrstu velikodostojnika (*dhamma-mahamata*), koji "je trebalo da štite dobrobit i pravičnost u korist pripadnika sviju religija". Ovde su izričito pomenuti Grci (Yona), stanovnici Kambodže, Gandhare i drugih susednih zemalja (u V kamenom ediktu). Godine 1958. takođe je otrriven jedan Ašokin edikt na grčkom jeziku u Kandaharu, negdašnjem Aleksandropolisu u Avganistanu. [2]

Na ostrvu Lanki (Cejlon), pod povoljnim okolnostima male periferne i ostrvske države, budizam se do danas održao kao institucionalna religija pod zaštitom države i u njenom interesu.

Sada se postavlja pitanje o razlici između tako održane Ašokine religije i izvornog učenja i namere Bude. Iz toga pitanja ja ću takođe pokušati da razumem suštinski i istorijski osnov pitanja koja su danas postala aktuelna u dijalogu između Istoka i Zapada: treba li budizam posmatrati kao istorijski uslovljenu religiju, ili kao

egzistencijalnu *philosophia perennis*.

Iz pregleda pomenutih istorijskih preinačenja, jedna šira pojmovna razlika između institucionalne religije i narodnog verovanja pojavljuje se u raslojavanju na tri ravni:

1. Budino učenje prema najstarijem shvatanju u *Sutta-pitakam* pali-kanona. U ovome što sledi pokušaću da pokažem kako bi to učenje izvorno - već u prvoj Budinoj besedi o "srednjem putu" - pre trebalo da služi kao negativni kritički stav spram postojećih institucionalnih religija, nego kao zasnivanje jedne dalje religije, i kako se ono u Indiji još i danas tako shvata.
2. Usvajanje toga učenja u Ašokinoj institucionalnoj religiji, čija najjasnija antitetička obeležja moraju biti izneta u ovome što sledi.
3. Narodna religija (na Cejlonu prilagođena iz istorijskih razloga, pogotovo pod kasnim uticajem iz susednog Tamil Nadua, hiduističkom kultu boga Višnua), koja ne treba da bude shvaćena kao neka sinteza. (Ta tendencija se, na žalost, pojavila i u postkolonijalnim "zapadnim" pokušajima egzegetske degradacije spram nove opasnosti od istočnjačkih uticaja.) Naprotiv, već je čisto istorijski očito da se tu radi o polaganom propadanju, o centrifugalnoj tendenciji ka bekstvu od "jezgra" (*saro*) izvornog učenja, tipičnoj za istoriju svih religija, i o smerno pobožnome utočištu za "otpadnike" (*parittam*, shvaćenom kao zaštita od zlih duhova). (...)

Budin negativni stav prema postojećim institucionalnim religijama i danas je odgovarajuće shvaćen od strane hinduista. Najjači utisak takvog uvažavanja nalazim kod *Svamija Vivekanande*, koji je pod uticajem Hegelove filozofije [3] u jednom govoru (u San Francisku, 1900) na sledeći način pokušao da objasni čisto istorijski smisao i vrednost pojave ranoga budizma i karaktera njegovog osnivača:

"Budizam je istorijski najvažnija religija... Šesto godina pre Hrista indijska kultura već je dostigla vrhunac svoga razvoja... Buda je rekao: to žrtvovanje životinja je još jedno sujeverje. Bog i duša dva su najveća sujeverja... Ako ima boga, kako to

propovedaju ovi brahmani, zašto onda ima toliko patnje na svetu? On je upravo kao i ja rob zakona kauzaliteta... Covek je voleo boga i pri tome je zaboravio na svoga brata Čoveka. Bio je to prvi put da se čovek okrenuo drugome bogu - čoveku... Buda je odbacio sve svete spise, forme...

Budino učenje sadrži elemenat opasnosti... Da bi se ostvarile ogromne duhovne promene onako kako je to on uradio, bilo je neophodno obznaniti mnoga negativna učenja. Ali kada neka religija suviše naglašava negativnu stranu, tada postoji opasnost od njenog samoponištenja... I tako se u Indiji tokom vremena desilo da Budini sledbenici suviše ističu negativnu stranu njegovog učenja i da su time prouzrokovali definitivni slom svoje religije... Negativni elementi budizma - da nema boga i duše - izumrli su, ali od njega naučena prijaznost, sažaljenje, darežljivost - koji su veći od svih učenja - jesu ono što nam je budizam ostavio za sobom...

Tako je danas zasnovano uvažavanje Bude U Indiji i zvanično priznato u službi u hramu, posebno kod višnuističkih sekti. Tako nam je postao objašnjiv i prelazak ka trećem najnižem stepenu narodne religije.

U Indiji se još uvek poštuje "Bhagavan Budh" (Buddh) kao deveti i pretposlednji avatar (inkarnacija) boga Višnua u sadašnjem ciklusu svetske istorije. U toj službi privremenog božjeg predstavnika na zemlji Bhagavan Budh je najbliži sludbenik Krišne (Krsna) božanskog lika iz *Bhagavad-gite*, i prethodnik poslednjeg avatara Kalkija, koji će konačno da poništi ovaj već pokvareni svet. Otuda je već Bhagavan Budh zlokobni prorok našeg "mračnog vremena" (*kali yugam*). Već sada je bolje izbeći njegovo zavodljivo učenje i ostati veran pouzdanom otkrovenju njegovog prethodnika Krišne, utoliko što se u "pravednom ratu" pokoravamo božanskom autoritetu vođe, a u miru tradicionalnom kastinskom poretku. U tim okolnostima radosna vest *Gite* pristupačna je takođe ženama i nižim kastama i oslobođena ohole zabrane pristupa iz veda.

Za razliku od indijskog verovanja u avatare, na Sri Lanki se dolazak sledećeg Bude očekuje kao Maitreja (Maitreva; na paliju: Mattheyyo), ili utelovljenje izbavljajuće ljubavi prema bližnjem, pod čijim vodstvom izbavljenje treba da bude olakšano, da se postigne bez mnogo napora. Stoga u sadašnjem "mračnom dobu" vernici treba mirno da čekaju izbavitelja, da se vežbaju u činjenju dobra i da izbegavaju i odlažu tegobno dostizanje nirvane (šta god ta reč mogla da znači vernicima) u ovim nepovoljnim vremenima.

U mahajana religijama srednje i istočne Azije budizam je tako preinačen u narodnu religiju, da se kult i specifično učenje istorijskog Bude Gotame nadomešta i prekriva preteranom raznolikošću formi i običaja, obožavanja bezbrojnih mitoloških buda.

Tako se oblikovao tipični panteon svojevrzne budističke strukture, najčešće od izvanindijskih tvorevina i bez suštinskih indijskih uticaja.

Doktrina ezoteričke predaje u mahajana i budizmu poziva se (posebno prema tibetanskim izveštajima) na Budino apokrifno proročanstvo prema kojem će "u vreme propasti učenja doći čovek koji će učenje objasniti i ponovo ga oživeti. Iako će on učenje predstaviti u novoj formi - namera će ostati ista." Sada je Arya Nagarjuna, koji je rođen otprilike 400 godina posle Bude, trebalo da bude priznat kao proreknuti obnovitelj. Prema hagiografiji "živeo je 600 godina... Kada je bio star gotovo sto godina, otišao je u zemlju zmija, od njih je dobio *Prajna-paramita-sutram* u 100.000 strofa, s tim poklonom se vratio u Indiju i pisao komentare o toj sutri koja sadrži najviše Budino filozofsko učenje". [4]

U kineskim verzijama osnovnih tekstova ezoteričke predaje naročito se ispoljava stalno omalovažavanje istorijskog osnivača budizma, koje se najčešće posredno usmerava protiv njegovih najpoznatijih učenika (među i kojima se, kao sterilan, posebno ironizira intelektualizam Sariputto). [5] Gotamini učenici bili su uopšte kao *sravake* (pali: *savako*) i *pratyeka-buddhe* (pali: *pacceka-buddho* - "usamljenici"; upor. poslednji odeljak ovoga članka), kao nedostojni, ograničeni

egoisti, suprotstavljeni mahajanskom idealu bodhisatve (bodhisattva), budući da su se brinuli jedino o nirvani, tj. izbavljenju od vlastite patnje. Upravo zbog toga oni su, kao sledbenici "malih kola" - *hinayanam* - nazvani podlima. Mahajanski bodhisatva, naprotiv, svojim zavetom odbija nirvanu sve do neodređeno daleke vremenske tačke, budući da će u toku kosmološke "večnosti", nastajanja i propadanja bezbrojnih svetova, "sva živa bića od patnje večne promene (*sarrisarah*) biti izbavljena" i oslobođena. U primeni idealističkog stanovišta - da je čitav pojavni svet čista iluzija, iza koje nema nikakve stvari po sebi, nego puko "ništa" (*sunyam*) - na mahajansku kosmologiju za koju se iz te neosnovanosti pojavljuje identifikovanje *samsarah sa nirvanom*, i bodhisatva u krajnjoj liniji dospeva u paradoksalni položaj, koji je prof. E. Lamot, u skladu sa mahajanskim osnovnim tekstom *Vimalakirti-nirdeśah*, rezimirao na sledeći način: "Tako, ukoliko ostane u nirvani, on [bodhisatva] očituje samsaru. On zna da ne postoji biće a ipak se trudi da ga preobrati... On uvek stoji izvan trostrukoga sveta, a ipak ne napušta živa bića".

To se, takođe, uvek iznova i uvek sve jače, naglašava u kasnijoj filozofskoj literaturi i dijalektički iskorišćava za vraćanje iracionalizmu, za tendenciju koja je tipična posebno za Daleki istok.

Ideja bodhisatoa dobro je poznata i u *thera-vado* (pali) budizmu. Buda samog sebe tako označava, kada govori o vremenu pre svoga "buđenja", kao "još ne potpuno probuđenog - *bodhisattoa*". Moralna uzvišenost budhisatoa popularno je predstavljena posebno u đataka-pričama, gde se "budući Buda" hvali kao primer nesebičnog žrtvovanja za dobro svih živih bića, čak i životinja grabljivica. Ipak, čitava bodhisato-hagiografija duhovnog sazrevanja nekog bude ostaje ograničena istorijskim okvirima u prostoru i vremenu jednog svetskog doba. I zbog toga je razumljiva tendencija kasnijih mahajana religija da se izbegne govor o istorijskom Budi Gotami i da se pre okrenu hiljadama mitoloških buda uopšte ili ponaosob.

Budizam u Japanu

U Japanu je institucionalizovanje budizma u nacionalnu religiju povezano s Ničirenovom (Nichiren, 1222-1282) reformom. Posle drugog svetskog rata Ničiren-sekta se istakla svojom međunarodnom mirovnom aktivnošću; njeni predstavnici počeli su da u svim pristupačnim budističkim zemljama, posebno u Indiji, podižu "mirovne stupe". Aktivnost ove japanske misije u vreme *Buddha-jayanti* (proslava 2500-te godišnjice od Budine *parinirvanam* 1956) u Indiji je podržavao Nehru, koji je tada hteo da pospeši ponovno oživljavanje budizma kao sredstva protiv kastinskog antagonizma, a za socijalno-etičko uzdizanje beskastinstva. Taj, još uvek uspešni, neobudistički pokret vodio je Nehruov saradnik Ambedkar.

Podržano na na taj način od vlada budističkih država, podizanje "mirovnih stupa" od strane japanske Ničiren-misije takođe je bilo pokušaja da se obnovi tradicija Ašokinih edikata u monumentalnom stilu. U današnjim okolnostima još se naglašava da je Ničirenov herojski poduhvat, uzdizanje iznad sekta koje su služile lokalno-političkim interesima i zasnivanje japanske nacionalne religije, bio napadan najpre od strane svetovnih gospodara, koji su njega i njegove pristalice čak "napadali oružjem, njega dvaput prognali i pokušali da ubiju", budući da je on, kako možemo da čitamo tokom sadašnjih priprema za njegovu proslavu, "kritikovao loše običaje sveta i društva i borio se protiv njih". Osnovni spis njegove sekte, *Saddharma-pundarika-sutram* (obično prevedeno kao "Lotos dobroga učenja"), on nije hteo da tumači ni u službi "teologije, niti filozofije, nego da ga upotrebi za moralno uzdizanje naroda i društva". "On se nije brinuo za unutrašnji duhovni život čoveka, nego za društveno blagostanje naroda i nacije." [6]

Ničiren je pripadao sekta tendai, koja u svojoj izvornoj kineskoj formi (t'ien-T'ai) predstavlja jednu od najpoznatijih škola sholastičkog intelektualizma. Ipak, "u Ničireново vreme sekta tendai već je praktički bila amalgamirana s ezoteričkim budizmom", [7] protiv čijeg se mitologiziranja tajnih nadrikultova Ničiren najčešće borio, da bi institucionalno ojačao čisto učenje istorijski autentičnog predanja. U svojoj borbi protiv kulta mitoloških buda Ničiren se posebno usmeravao protiv

poštovanja "bude Maha-Vairoćane (Maha-Vairocana), koji je postavljen iznad istorijskog bude Sakjamunija", što se uči u sekti Singon, budući da se u tom slučaju radilo o kultu demona). U istom kontekstu pominje se [8] da je japanska sekta tendai preuzela kult Amitabha Bude i tako je nastao sukob između Amitabhe i Sakjamunija (Gotamo Buda): "Neki razdvajaju dve Budine funkcije i tvrde da je Amitabha izbavitelj, a Sakjamuni učitelj." Ničiren je, isto tako, odbijao soteriološko učenje sekte "Ciste zemlje". Time se, međutim, za naše današnje istraživanje iznova postavlja pitanje da li se autentični budizam - ne samo izvorno Budino učenje, nego i forme institucionalne religije još od Ašokinih vremena, izuzevši budističke narodne religije - još uvek srne označiti kao "soteriološka religija" u terminologiji nauke o religiji.

Tabuizam i animizam na Sri Lanki

Uvođenjem budizma na Sri Lanku (u III veku p.n.e.), posredstvom direktnih veza kraljevskih visočanstava - Pijadasi Ašoke u Pataliputtamu (Patna u Indiji) i Devanampija Tise (Devanampiva Tissa) u Anuradhapuramu (na Lanki) - pojavila se nova vrsta klera, iz krugova feudalnog plemstva; koja se održala do danas (iako već dugo nije isključiva) u svojoj poljoprivrednoj službi u "kraljevskim velikim dvorcima (*raja-maha-viharo*) na seoskim dobrima. Posed dvorca prostire se toliko daleko "koliko se mogu čuti bubnjevi". U svakoj generaciji, onaj sin "plemenite porodice" koji je žrtvovan religiji uvek je nanovo uplitan u ritual kraljevske ceremonijalnosti i tako vezivan za svoje imanje. Takođe je titula *bhikkhu* ("prosjak") morala brzo iščeznuti i biti zamenjena obeležjem feudalnog gospodara, jer to znače indijska reč *swami* i sinhaleška *hamduru*, koja je još i danas isključivo u upotrebi (pored hijerarhijske titule *nayaka* - "vođa"). Tako se, prirodnom nužnošću, religija polarizovala na dva sloja, koji se isto tako razlikuju od izvornog budističkog učenja kao i jedan od drugoga. Religija klera postala je legalistički pročišćen *tabuizam*. Religija naroda ostala je biološki nepopravljiv *animizam*, tj. pravera u boga, dušu i nebesko carstvo, koje je Budina kritika religije izvorno pokušala da isključi. Ipak, i sinhaleški pra-animizam bio je duboko pod uticajem

Ašokine osnovne institucionalističke namere. Izvorno, on je bio prosti kult demona, koji se i danas u "neznabožačkim" seoskim hramovima "malih bogova" (*devald*) identifikuje s nekada krvavim kultom boginje Durga (jedne od Sivinih žena). Magijske čarobne formule očišćene su od atharvavedskih čini i kletvi i preobražene u mantričke zaštitne formule (*parittam*, sinhaleški *pirit*), koje su utočište tražile samo u sveobuhvatnoj ljubavi i htenju dobra za sva "dahom obdarena bića". Otuda je, takođe, jedina pravoverno dozvoljena ceremonija darežljivost, koja se sastoji u poklanjanju (*danam*) monaškoj zajednici kao "najplodnijem polju za plodnu delatnost u svetu". Tako su i zli duhovi prareligije preobraćeni u dobre zaštitnike sela i njegove žetve (kroz "pravovremenu kišu") i ostavljeni na miru u svojim hramićima, opskrbljeni žrtvama u vidu hrane.

Formalizovanje religije ovde je sprovedeno pod sociološki veoma zanimljivim okolnostima jedne varvarske kulture. Iako se te okolnosti ne daju porediti s dubokom kulturnom pozadinom kineskog tradicionalizma, čini mi se, ipak, da je od suštinskog značaja analogija između njih i moralne namere konfučijanskog institucionalizovanja ceremonijala kao *li* - ukoliko se konfučijanskog *Li-ki* [9] može porediti s istorijskim razvojem budističkog *vinayo*, tj. s "knjigama zakona" monaške discipline. Samo iz te razvojne istorije mogu da razumem čudnovatu vrstu kasne, po svome poreklu čisto feudalne pojavne forme tabuizma, i da ukazem na njeno sociološko značenje. Kulturno-istorijski polaritet, tipičan za dijalektiku religijske fenomenologije, kao i napetost između pomenutih dveju formi verovanja, te učenje o "dvostrukoju istini" koje njima odgovara i koje se takođe jako ističe u kasnom budizmu, a koje mogu pokušati da protumačim samo iz primarne biološke funkcije svake religije - sve to u ovome pregledu osnovnih pitanja može da bude samo pomenuto.

Budizam i religija uopste

Za filozofske interese, na koje bih u narednim odeljcima hteo da se ograničim, važno je istaći suštinsku razliku između budizma i svih drugih religija, ili, bolje,

između budizma kao egzistencijalne filozofije (Existenz-Philosophie) i religije uopšte. To je razlika u stavu i pravcu intencije iz koje je Buda *a limine* hteo da "uguši u zametku" svaku mogućnost i svaki pokušaj legalističkog formalizovanja, još odlučnije nego li institucionalizacije. [10]

U našem kontekstu to se odnosi na osnovno pravilo etike koje je Buda označio izrazom *sila-bata-paramaso*. To je zabrana priznavanja heteronomije (*paramaso*) u bilo kakvoj formi moralnih propisa (*silam*), kao i religioznih, asketskih zaveta (*vatam*, sanskrtski *vratam*). Tako izražena autonomija savesti objašnjava takođe izvorno budistički smisao stanovišta "s one strane dobra i zla", čije značenje je u naše vreme ponovo oživeo Niče (Nietzsche). [11]

Već iz prvog Budinog govora o njegovom duhovnom "buđenju" (*bodhanam*) trebalo je da bude potpuno jasno da je on tražio izlaz iz antinomija religije "iz sredine" (*majjhena*) i nije se dao zadovoljiti ni sa kakvim kompromisom u prosečnosti i kroz nju. Da bi se uvidelo puno značenje tog čisto filozofskog skretanja od kaljuge religijsko-istorijskih "namera", neophodno je bar u nekoliko smernica ocrtati razvojne stadijume vinajo-kazuizma u učenju o monaškoj disciplini, između Budinog izvornog shvatanja i stanja dekadencije moraliteta u legalitetu kasnog budizma. Međutim, to poslednje stanje na koje i danas s puritanskim ponosom hoće da se ograniči posebno sinhaleška religija, prema ovde izvedenom sociološkom stanovištu, odgovara propadanju institucionalne religije u tabuizam.

Konačna verzija monaške discipline (*vinayo*) u *thera-vado* (pali) budizmu sastoji se iz 227 pravila *Patimokkho* ("putokaza ka izbavljenju"). Opšte priznati izvor te zbirke sadržan je u tri strofe *Dhammapadam*, 183-185:

"Zanemariti sve zlo, negovati sve dobro,
bistriti vlastiti duh - to je učenje svih buda.
Nikoga ne uvrediti, nikome ne nauditi,

obuzdavanje prema putokazu koji vodi ka izbavljenju,
umerenost pri jelu, osamljeno prebivalište,
postojanost u uzvišenim mislima
- to je učenje
svih buda."

Ovo osnovno učenje (*vado*) Buda je kasnije još pojednostavio, u slučajevima kada su se pojedini monasi žalili da ih suviše mnogo pravila iz discipline samo zbunjuje i ometa im zadublivanje. U takvim slučajevima Buda im je savetovao da poštuju samo jedno pravilo: "Ne počinuti ništa loše u mislima, recima i delima". Upadanje u puki legalizam zajedničkog života prema pravilima, bila je opasnost koju je morao primetiti još Buda za svoga života, u razgovoru sa svojim najstarijim sledbenikom Maha-Kasapom (Maha-Kassapa):

"Sta je uzrok, šta je razlog toga da je ranije bilo manje propisa, ali više monaha koji su u mudrosti dostigli postojanost, a... da sada ima više propisa, ali manje monaha koji u mudrosti dostižu postojanost?"

Tako je to, Kasapo! Gde živa bića propadaju i iščezava prava pravičnost (*saddhammo*), tamo ima sve više propisa i monaha koji u mudrosti dostižu postojanost. Pa ipak, Kasapo, prava pravičnost neće sasvim iščeznuti pre nego što se u svetu pojavi njeno podražavanje, ali čim se podražavanje pojavi, prava pravičnost potpuno će iščeznuti".

(*Saddhamma-ppatirupaka-suttam*, S. XVI, 13) (...)

Za Ničirenovu reformu u Japanu od odlučujućeg značaja bilo je sekularizovanje klera. U nekolicini reformisanih sekti došlo je takođe do uklanjanja celibata i uvođenja ženidbe u kler. U jugoistočnoj Aziji, gde je theravada budizam institucionalizovan kao državna religija još od Ašokinog doba, kasnije reforme, koje tako duboko zadiru, bile su nezamislive. Jedino moguće prirodno rešenje i za nepodnošljivost zaveta na celibat bilo je, jednostavno, privremeno napuštanje viših

hijerarhijskih formi organizacije. Ženidba se ne dozvoljava, ali se toleriše kod nižeg klera kao greh. Tako se stvara prirodni ritam umrtvljavanja i oživljavanja institucionalne religije, nezavisan od narodnog verovanja i njegovih običaja, za čije obavljanje je sitni kler bio prikladniji od tabuistički ukopanih feudalnih teokrata "kraljevskog velikog hrama". Neka vrsta prirodnog obnavljanja uvek iznova, pokazuje se kao dovoljna. Kada se poglavarstvo državne organizacije i dinastije snažnije potvrđivalo ili obnavljalo, hijerarhijska struktura crkvene institucije takođe je postajala stroža i pouzdanija u svojoj безусловnoj službi (ne samo politički, nego i poljoprivredno) "pravičnome kralju".

Početakom V veka n. e. indijski monah Budagosa (Buddhagoso) dolazi na Lanku da bi istraživao, sakupio i redigovao spise pali-kanona zajedno sa sinhaleškim komentarima. Iz straha od političkog proganjanja, ovde su osnovni tekstovi već u I veku p.n.e. zabeležni i sakriveni. Iz bogatih onovremenih podataka u poznatim sinhaleškim hronikama, vidljivo je da je budistička zajednica, kao i njeno učenje, uprkos svim teškoćama bila dobro očuvana. Ipak, već krajem V veka, govori se o propadanju koje neprekidno napreduje sve do kraja XI veka. Godine 1070. kralj Viđajabahu I (Vijavabahu) pokušao je da obnovi budističku religiju, ali na čitavom ostrvu nije više mogao da nađe pet monaha koji obavljaju potpunu službu, a koji su bili neophodni da bi se služilo u šestoro. Tek je misija iz Burme omogućila novo osnivanje reda na Lanki. Od toga doba pa do sredine XVIII veka ponavlja se bar jednom u svakom stoleću ista nevolja. Budizam je stalno bio u izumiranju. Ni u ono malo drugih theravada zemalja nije bilo bolje. Sredinom XVIII veka sinhaleški kralj Kirti Rađa-sinha (Rajasinha) "na čitavom ostrvu nije mogao da nađe ni jednog jedinog monaha koji obavlja potpunu službu". [12] To je bilo već u doba holandske kolonijalne vladavine. Njihovi portugalski prethodnici osvojili su Cejlon još oko 1505. i započeli brutalno suzbijanje ("neznabožačke") religije naroda. Holandžani su, nasuprot tome, progonili samo katolike; budistima su bili toliko skloni da su pomogli kralju Rađasinhi da u Sijam i Burmu pošalje glasnike kojima je, nakon mnoštva teškoća i ponekog brodoloma, ipak uspelo da dobiju neophodne strane monahe i da po poslednji put (do danas) obnove monaški red. A to je bilo samo

ponavljanje uzajamne spremnosti na pomoć između budističkih zemalja theravadskog područja jugoistočne Azije. Premda se čini da prisutnost budističke religije u Burmi i Sijamu posle Ašokinog doba potvrđuje ne samo legende iz predanja nego, odskora, i pojedini arheološki nalazi, budizam u tim i drugim zemljama (Kambodža, Laos) ipak nije mogao da uhvati čvrste korene pre XIII veka. Tek kada je njegovo privremeno obnavljanje na Lanki u kasnom srednjem veku postalo tako snažno i uspešno da su sinhaleški kraljevi - sledeći Ašokin primer - mogli da šalju bezbrojne misije u sve zemlje Indijskog okeana, srednjovekovni budizam se kao državna religija stabilizovao u zemljama koje su do danas ostale verne theravada (pali) tradiciji.

Preporod budizma

Konačno, u drugoj polovini XIX veka, pod zapadnim uticajem, dolazi i do novovremenog intelektualnog preporoda budističke misli. Oko 1860. godine nekolicina učenih budističkih monaha počinje da hrišćanske misionare izaziva na otvorene diskusije. Uspeh budističke strane bio je toliko vredan pomena (pod nazivom "istočna renesansa" u Evropi i Americi), da je o tome počela da izveštava čak i engleska štampa. Za američkog pukovnika H. S. Olkota (Olcott), koji je oko 1880, kao osnivač Teozofskog društva živeo u Madrasu (Adyar), bio je to povod da dođe na Cejlon da bi pomogao budistima u daljim uspesima. Olkot je danas, posebno u zvaničnim krugovima, poznat kao poslednji obnovitelj budizma u toj zemlji. Za to je pre svega bilo neophodno preustrojavanje i proširivanje narodnog obrazovanja putem privatne inicijative u okolnostima kolonijalizma.

Prema protestantskom uzoru, uvedene su subotnje škole za *dhamma* obrazovanje - one su čak i u selima do danas ostale dobro i rado posećene. Po istom uzoru razvijena je i Budistička omladinska organizacija (Y. M. B. A.), čiji časopis *The Buddhist* od 1880. spada u najstarije i najpoznatije časopise te vrste. Najveći značaj za Olkotovu vaspitnu delatnost ima Ananda koledž u Kolombu, koji je on osnovao. Slični budistički instituti za više obrazovanje, takođe i za žene, brzo su se

proširili po celoj zemlji. Olkot je godinama putovao po zemlji. Sinhalezanima propovedao njihovu vlastitu religiju i počeo vaspitno da ih organizuje. Među njegovim mladim pristalicama, Anagarika Damapala (Dhammapal) je još u prvoj polovini XX veka postao najvažniji borac za obnavljanje drevnih država budističke kulture u Indiji, kao i osnivač prve svetske budističke organizacije, Maha Bodhi Society, koja obuhvata theravada i mahajana religije i nastoji da ih približi jedne drugima. Kako se vidi iz njegove knjige *Buddhist Catechism*, i ta inicijativa izvorno potiče od Olkota. [13] Kao budistički misionar, Anagarika Damapala je predstavljao budistički svet na Svetskom parlamentu religija u Čikagu 1893, gde se Svami Vivekananda prvi put istakao u zapadnom kulturnom krugu kao važna ličnost istočnog sveta.

Od početka XX veka uočljiva je prisutnost zapadnih bikhua na Cejlonu, u Burmi i Sijamu, kao i prisutnost budističkih misionara iz tih zemalja na Zapadu. Prvo naselje (koje još uvek postoji) zapadnih monaha osnovao je 1911. nemački bikhu Njanatiloka (Nyanatiloka) na Cejlonu. I Paul Dalke (Dalhke), osnivač prvog budističkog manastira u Nemačkoj (Berlin-Frohnau), više puta je pre prvog svetskog rata posetio Cejlon. Ovde je još pre njega bio prvi nemački prevodilac pali tekstova, K. E. Nojman (Neumann), a kasnije su takođe V. Gajger (W. Geiger) i drugi naučnici omogućili bolje poznavanje pali budizma u Evropi.

Kroz kontakte sa Zapadom koji su, počev od holandske kolonijalne vladavine na Cejlonu, bili pozitivni podsticaj za dalju pomoć u obnavljanju budizma, sazrelo je takođe pitanje odlučujuće za današnju orijentaciju domaćih budističkih intelektualaca u dijalogu svetskih religija:

Treba li budizam u svome izvornom obličju, a takođe i u svojoj današnjoj aktuelnosti za svetsku kulturu, da bude pretežno shvaćen kao religija, ili kao filozofija?

Da bi se shvatio domašaj toga pitanja, neophodno je uzeti u obzir i čisto

doksografski smisao problema.

Religija i filozofija

Odgovor na pitanje od kojeg smo pošli zavisice, pre svega, od toga šta se u religijsko-filozofskom smislu razumeva pod "religijom" i pod "filozofijom". U današnjem dijalogu svetskih religija odgovor autentičnih budističkih misionara jasan je i jednoznačan, bar utoliko što oni pokušavaju da svoju orijentaciju negativno ograniče. Ovde je, drugačije nego u slučaju drugih svetskih religija, značajno najpre kritičko nastojanje da se iz enciklopedijskih definicija religije "uopšte" *isključe* pojmovna određenja pod kojima budizam ne može biti shvaćen kao religija. To su uglavnom obeležja verovanja u boga i dušu u njihovom apsolutnom i večnom značenju, koja moraju ostati isključena iz budističkog pojma "verovanja" (*saddha*), budući da ta obeležja potiču samo iz ograničenosti biblijskih religija i stoga su toliko neprikladna, toliko i nedovoljna ne samo za budizam, nego i za druge, posebno izvorno azijske religije. Iz tog razloga već je Šopenhauer kritički objašnjavao zašto budizam treba da bude definisan kao jedna od ateističkih religija Azije. Kasnije je to i Vivekananda sjajno potvrdio. Otuda će biti neophodno da se u ovome što sledi ta okolnost potanko protumači.

S druge strane, ništa bolje ne stoji ni s "modernim", pozitivističkim ograničenjem pojma "filozofija", koji nam se, u pogrešnom ograničavanju na naučnu filozofiju ili *ancilla scientiarum*, s pretečom brutalnošću suprotstavlja kao jedina preostala alternativa. Prilagođen tom tipičnom stavu kolonijalističke verzije "zapadne kulture", još uvek ostaje aktuelan odgovor jednog od prvih budističkih misionara s Cejlona - Narada Maha Tere (Thero) - koji je bio aktivan uglavnom u Londonu između prvog i drugog svetskog rata. Godine 1973. on je u obimnoj knjizi *The Buddha and his Teachings (Buda i njegova učenja)* svoje životno iskustvo sažeo u prikaz toga učenja za svet svojih savremenika. U nizu od tri uzastopna poglavlja, on je pokušao da skicira, pozivajući se povremeno na evropske autore, diferencijalnu analizu temeljnih pitanja: "Da li je budizam filozofija?", "Da li je

budizam religija?", "Da li je budizam etički sistem?". U poglavlju "Šta je budizam?" on posebno podvlači šta budizam u odnosu na te tri kategorije *nije*. Izvorno pali obeležje *dhammo* na kraju objašnjenja ostaje neprevedeno.

Engleski bikhu Njanamoli (Nanamoli), koji se sredinom XX veka na Cejlonu istakao bezbrojnim prevodima pali tekstova, takođe je pokušao da napiše esej o našoj temi. Odlomci toga rada objavljeni su nakon njegove prevremene smrti u jednoj sveščići. [14] Njegov motiv bio je isti kao i Naradin, ali je problem nešto šire obradio (i to ranije napisao). Jače je naglašen tipično engleski skepticizam, ali takođe i sklonost da se dilema reši više u korist filozofije. U tom ogledu pre svega je vredan pažnje jak Sartrov (Sartre) uticaj. (Premda on Sartrovo *L'etre et la neant* citira pod navodnicima, nedostaju fusnote ili druga obaveštenja o tom izvornom materijalu, možda uz osvrt na težak pritisak takozvanog "logičkog pozitivizma", za koji je tada samo Sartrovo ime bilo tabu). U svome nastojanju da se o filozofskim pitanjima izrazi onoliko kritički koliko je to moguće, Njanamoli već razlikuje "dijalektička" od "egzistencijalnih" pitanja i pokušava da se izbavi od dileme razlikovanjem reci *ambiguity* (dvosmislenost) i "*doubleness*" (dvostrukost). Njanamoli nije uopšte dotakao zauzimanje stava prema suštinskom problemu egzistencije i proceni njene ništavosti u smislu budističkih termina *sunnam* (pali) ili *sunyam* (sanskrt, u središnjoj tački mahajanističke filozofije). Za mlađe bikhue koji su došli sa Zapada, naprotiv, Sartrov uticaj bio je odlučujući upravo u tom smislu.

Autor ovog pregleda objavio je 1970. (u *Indian Philosophical Annual*, Vol. VI) članak o pitanju: *Why is Buddhism a Religion?* (Zašto je budizam religija?), s namerom da pokaže koliko je nepotpuno i tendenciozno formulisana dilema "filozofija *ili* religija". Proširivanje istorijskih okvira i aktuelnog značenja filozofskog istraživanja problema egzistencije u njegovom metafizičkom dosegu, a posebno neodvojivost filozofskog problema u njegovoj obuhvatnoj suštini od religioznog aspekta transcendentalno zasnovane *philosophia perennis*, objasnio mi je pre svega Karl Jaspers. Već u njegovoj knjizi *Duhovna situacija vremena* (1931) našao sam ukazivanje na neophodno preobražavanje pojma religije koje, po mome

mišljenju, mnogo više odgovara izvornoj racionalnosti budističkog stava, nego dogmatskoj racionalnosti hrišćanske sholastike. [15] Želeo bih da ukazem samo na jedan stav: "Valja se zapitati da li je uopšte moguće verovanje izvan religije. Iz toga pitanja izvire filozofiranje". U njegovom prikazu "Kantovo filozofsko rasvetljavanje natčulnog" iz *Velikih filozofa I* nalazim dalju obradu toga problema koja odgovara mojim ciljevima. U međuvremenu je Jaspers u nizu predavanja *Filozofska vera* našao ispravno naznačenje za stav prema našem problemu. *Veliki filozofi I*, u zaključnoj glavi o osnivaču dijalektičke škole budističkog idealizma, Nagardžuni (II vek n. e.), ostavljaju utisak da je Jaspers tek na kraju (ubedljivije nego u prikazu Budinog učenja) i za samog sebe otkrio duhovnu srodnost, koja potvrđuje prednost istočnog prilaza pitanjima *philosophiae perennis*. Nasuprot tome, *Filozofska vera* se u svojoj prvoj verziji pojavila kao naučni pokušaj da se breme čudnovate biljke baštine spasi u modernoj kulturi, da se ona pretvori u željeni kulturni univerzalizam i uzdigne na višu ravan izvorno azijskih (indijskih i kineskih) prauzora.

Godine 1973. prof. Žak Make (Jacques Maquet; University of California, Los Angeles), sociolog, pokušao je da na Sri Lanki ispita šta o našoj temi misle intelektualno zainteresovani budistički monasi i nekolicina laika koje je sreo u jednom centru za meditaciju. Od 45 ispitanika 34 su bili sinhaleški monasi, 2 strani monasi i 9 sinhaleški laici. [16] U saopštenju o rezultatima svoga istraživanja on, između ostalog, piše:

"Peto pitanje odnosilo se na religiozni i/ili filozofski karakter budizma. Svih 45 ispitanika rekli su gotovo isto: 'Ako je religija verovanje u boga i dušu, tada budizam nije religija.' (Odgovori su bili toliko slični da sam imao utisak da su naučeni napamet iz neke vrste katehizisa.)"

Definicijom pojma "religija", upravo na našem području, iscrpno se bavi Šopenhauer, tako da on već zbog toga mora da važi kao jedan od osnivača uporedne nauke o religiji (Religionswissenschaft). Za naš prikaz posebno je važna

njegova kritika "sistema transcendentálnih ideja" iz Kantove "Transcendentálne dijalektike". Izlaganje iz *Kritike čistog uma*, A 322, na koje se poziva, u svojoj "Kritici Kantove filozofije" (odjeljak o transcendentálnoj dijalektici) interpretira na sledeći naćin:

"Iz tri kategorije relacije proistiću tri načina zaključivanja, od kojih svaki predstavlja poseban putokaz za intuicionisanje jednog posebnog neuslovljenog, kojih, dakle, takođe ima tri vrste: duša, svet (kao objekat po sebi i zatvoren totalitet) i Bog. I tu se već može konstatovati velika protivrećnost koju Kant ne primećuje ... dva od tih neuslovljenih su i sami uslovljeni trećim, to jest, duša i svet su uslovljeni Bogom, koji je njihov eficientni uzrok. Duša i svet nemaju zajedno s Bogom predikat neuslovljenosti, to jest ono o ćemu je ovde upravo reć, već samo predikat izvedenosti shodno načelima iskustva, van i iznad oblasti mogućnosti tih načela." (SVP f, 424-425) [17]

"Ali da vraćanje ka jednom neuslovljenom uzroku, ka nekakvom prvom početku niukoliko nije zasnovano u biti samog uma, i faktićki je dokazano time što ni prareligije ljudskog roda, koje još i danas imaju najveći broj vernika na zemlji, bramanizam i budizam, ne znaju za takvo ućenje, niti ga prihvataju, već produžuju u beskraj niz uslovljavajućih pojava. Ne treba poistovećivati judaizam i um." (SVP I, 423)

"Da je Kant učinio ovakvo jedno istorijsko istraživanje, on bi bio izbegao neprijatnoj nuždi u koju je ovako zapao: on ne bi bio naveden da ona tri pojma izvodi kao nužne iz same prirode uma, a da u isti mah pokazuje da su oni neodrživi i da se ne mogu temeljiti na umu, i da tako ćini sofistu od samog uma..." (SVP I, 427)

"Da bi se to pitanje resilo, valjalo bi pozvati u pomoć istorijska istraživanja, pa ispitati da li su drevni i neevropski narodi, a napose Indusi, kao i mnogi među najstarijim grćkim filozofima, zaista dospeli do tih pojmova, ili ih mi njima

dobrodušno pripisujemo, - kao što su Grci svuda nalazili svoje bogove - tako što mi termin Bram Indusa, ili Tien Kineza krivo prevodimo sa Bog. Valjalo bi, najzad, ispitati da li se pravi teizam ne nalazi samo u jevrejskoj kao i u dvema iz jevrejske poteklim religijama..." (SVP I, 425)

U spisu *O volji u prirodi*, gde Šopenhauer na početku u jednoj dugačkoj fusnoti nabraja 23 knjige "za ljubav onih koji hoće da steknu bliže znanje o budizmu, ... iz literature o istome na evropskim jezicima, ... koju, budući da je posedujem i verujem joj, mogu zaista da preporučim...", on takođe citira tvrdnje svojih prethodnika i savremenika s područja indologije, koji budiste označavaju kao "ateiste". [18]

Etos izvornog učenja (*dhammo*) već je hiljadama godina zamenjen legalitetom državne religije, a i ta "gotovina" danas iščezava u političkom razaranju državne podstrukture, s istom revolucionarnom brzinom kakvu je već sam Buda predvideo u ranije navedenom proročanstvu (u razgovoru s Kasapom, S. XVI, 13).

Budizam i narodna religija

Da li je zbog toga i narodna religija pogođena istim udarcem i da li mora istovremeno da izumre? Ne verujem!

Čini se da evropska istorija, počev od ruske revolucije, a posebno od sredine XX veka, ubedljivo govori u prilog tome da razaranje i iscrpljivanje srednjeg sloja institucionalne religije može da olakša slom samoniklih htonskih snaga. Čini se da bliže istorijske analize, takođe u drugim prostorno-vremenskim područjima, posebno u Indiji, u koje se ovde ne mogu upuštati, još uvek, iako ne neograničeno, potvrđuju Kantovu tezu. Upravo u slučaju budizma čudno je što je on svoju biološku nemoć da se održi kao religija potvrdio ne samo u svojoj izvornoj kanonskoj pali formulaciji nego, istorijski, opet iznova upravo u svome institucionalnom obliku, posebno u poređenju s tropskim preobilnim hinduizmom,

koji ga je bez mnogo teškoća istisnuo sa indijskog prapodručja. Uspelo mu je, doduše, da kroz strogo odbijajući negativni moral duboko prožme i ukroti narodne religije u graničnim područjima Indije. Uprkos tome i tamo je, kao i svuda, ostala nedirnuta čulna, antiasketska vera u čarobnost mantričkih molitvi i tantričku moć bezbrojnih "malih bogova" (sinhaleški: "devala"), koje je budizam degradirao, u dostizanje nedodirljivog biološkog konačnog cilja svih religija: blaženstva nebeskog carstva - čak ako to i nije večno "stanje" apsolutno samostalne duše, kako obećavaju tri biblijske religije. Jer, upravo taj izvor vere u "sopstvo" (*atma*) u vedantskom smislu) u Budinoj kritici je razotkriven kao izvor čežnje (*tanha*) koja večito zavodi.

Iz ove granične situacije razumevam, takođe, razliku između Šopenhauerove *filozofske* i Kahtove *antropološke* procene religije "uopšte". Obojica imaju pravo na različitim ravnima, a za nas je upravo zato bitno da kritički razlikujemo te ravni na kojima se oba pravca u svome istorijskom razvoju udaljavaju od izvornog Budinog učenja. U korist Šopenhauerove kritike, a protiv Kanta, govori posebno okolnost da je u budizmu, za razliku od svih drugih religija, filozofska ravan suštinski izvornija. Zbog toga je isto tako važno u čisto filozofskom pristupu kasnijoj budističkoj filozofiji (koja počinje s Nagardunom u I veku našeg računanja vremena) nju oštro odvojiti od mahajanističke religije i posmatrati je, za razliku od ranijeg načina postupanja, u bližoj vezi s predmahajanističkim učenjem i neposredno je porediti s pali tekstovima.

Religija, "put očišćenja" i buđenje

Ako budizam ne možemo da razumemo kao religiju u smislu verovanja u boga i dušu, tada na kraju negativnih rezultata naših analiza još jednom moramo postaviti pitanje o pozitivnom značenju religije u autentičnom budizmu, tj. pitanje o tome šta preostaje nakon kritičkog uklanjanja heterogenih priraslina na područjima institucionalne religije i narodnog verovanja. Nije teško ustanoviti da je izvorno značenje "religije" - prema Budinom učenju (*dhammo*), kao i prema još starijim

arhetipskim uzorima predarijevske kulture u džainizmu - suštinski mišljeno kao "put očišćenja" (*visuddhi-maggo*) kroz asketsko odbijanje i bekstvo iz sveta.

Poreklo toga uzora pruža se u protoistorijske dubine jedne tradicije koja se, uprkos svome predarijevskom i nevedskom poreklu, još i danas s pravom smatra najstarijom očuvanom religijom s univerzalnim zahtevima. To je religija *titthagara* (sanskrtski: tirthankarah, vođa preko "plićaka" struje života), čiji je poslednji, 24. obnovitelj, Mahavire, Budin savremenik, bio aktivan u Magadhi. Njegove sledbenike zvali su *muni*, tj. "ćutljivi" mudraci i askete. Taj arhetip prikazan je u najstarijoj pali-literaturi, posebno na početku zbirke pesama *Sutta-nipato*, u najlepšoj, najdubljoj i otuda takođe najzanemarenijoj pesmi o pradžainističkom simbolu, "Nosorogu" (*khagga-visano*), i u *Muni-suttam*, na kraju prve glave.

Kasniji budisti osećali su opis karakternih crta tog arhetipskog samodovoljnog lika askete kao previše džainistički i zato su bili skloni da odbiju asketski ideal u tom obliku. Ipak, po meni, nema nikakve sumnje da je Buda bio džainistički otpadnik, koji se u vreme jedne od mnogih i redovnih reformi prareligije nije sporazumeo sa svojim savremenikom i sugrađaninom Mahavirom, nego je zahtevao reviziju tipično nevedskih i predvedskih osnovnih pojmova (nirvana, pojam duše, metod duhovnog očišćenja, koje po Budi ne može biti dostignuto fizičkim sredstvima, i tome si.) u ateističku religiju, koja u oba slučaja može biti definisana isključivo kao "put očišćenja". Prema brahamskim teorijama, naprotiv, kada njihovo praznoverje nije napadao kao moralno opasno, Buda se uglavnom odnosio ironično.

Nosorog kao arhetipski simbol usamljenosti, koji često srećemo i u džainističkoj literaturi, u pomenutoj budističkoj pesmi obeležava bezbrojne najdublje vrline ćutećeg mudraca - *munija*. Pošto bih ovde želeo da izvedem nekoliko zaključaka iz istorijske i komentarske pozadine tog prateksta, iz 41 strofe pesme odabrao sam tri vrhunca, koji u prvoj, srednjoj (21) i poslednjoj (41) strofi sažimaju karakter čitavog dela: [19]

[1] "Ispred svakog bića ukloni svoj štap da ne povrijediš nijedo od njih. Ne poželi sina ni saputnika. Osamljen se kreći kao nosorog."

[21] "Umaknuvši borbi gledišta, kada stigneš na čistinu, uzmi ravan smjer; vlastitim znanjem, a ne vođen drugim, osamljen se kreći kao nosorog."

[41] "... Čovjek je prljav. Osamljen se kreći kao nosorog."

U literaturi se ova pesma interpretira kao zbirka poučnih izreka različitih autora, koji zajedno čine elitu duhovno uzvišenih asketa svih vremena. Oni se zovu *pacceka-buddho*, ili "osamljeni i za sebe sama probuđeni" - teško prevodivi izraz koji srećemo i u džainističkoj predaji (*patteya-buddhe*). U engleskim prevodima postao je uobičajen izraz "private Buddha".

Pacceka-buddho je čuteći mudrac (*muni*) koji, nakon stoje samostalno dostigao najviši stepen duhovnog buđenja, i dalje, sve do kraja života, ostaje čutljiv i osamljen i ne postaje propovednik. Iz pali-tekstova poznato je da je i Gotama Buda nakon svog duhovnog buđenja isprva imao istu sklonost, koju je kasnije napustio iz samilosti. Iz poređenja komentatori izvlače zaključak da *pacceka-buddho* zbog toga ostaje na nižem stupnju, ako ne "onoga koji se budi", onda "probuđenoga", i nikada ne postaje *samma-sambuddho*, onaj koji je postao savršen u svakom pogledu; da on ne podučava jer nije u stanju da potpuno izrazi svoj duhovni doživljaj. Zbog toga on samo u izvesnoj meri i izuzetno, samo u nagoveštajima, može da odgovarajuće duhovno razvijenom pojedincu pokaže pravac konačnih napora.

Dogmatska degradacija paćeka-bude u institucionalnoj religiji, kao i u narodnom verovanju, zasniva se na opšte priznatoj hinduističkoj kosmologiji, na verovanju u ciklički sled svetskih doba, a posebno u "mračno doba" (*kali-yugam*) pod kojim mi "danas" stradamo. Nesreća i pogreška u savršenstvu paćeka-buda uslovljena je upravo time što su oni karmički sazreli za izbavljenje u jednom dobu u kojem ne

postoji nijedan savršeni *samma-sambuddho*, čiji bi učenici i sledbenici oni mogli da budu. Prepušteni sami sebi u najtežim okolnostima, oni su se ipak vlastitim naporom uspeali do najvišeg izbavljenja (Erlosung) u utrnuću (Erloschen) (*nibbanam*, sanskrtski: *nirvanam*), u vreme kada je i sudbina sveta bila nesklona njihovoj široj "soteriološkoj" delatnosti. Oni zbog toga ostaju ćutljivi begunci iz sveta i ništa više.

Ali, zar se nama danas jasno ne pokazuje, upravo u zapadnom svetu - ostavivši po strani bilo kakva verovanja u astrološku sudbinu u našem duhu vremena - čudna duhovna srodnost s tim arhajskim uzorom džainističkog "Nosoroga", sublimisana u čistu mudrost budističkog paćeka-bude?

Da pokušam, sažimajući, privremeno da definišem taj ideal i označim ga *prima facie* kroz neka suštinska obeležja:

Ideal paćeka-bude je asketsko očišćenje koje je, kao *etos spoznaje*, samo sebi dovoljno kao cilj i stoga vodi do konačnog izbavljenja.

Zrelost uvida i u buđenju nekog paćeka-bude proizvodi se putem meditacija, koje, bar u svojoj racionalnoj osnovnoj strukturi (prema osnovnom obeležju prvog jhanam), kao ono logički pojmljivo i diskurzivno promišljivo, odgovaraju nameri kartezijskih *Meditationes de prima philosophia* i koje bi, osvrćući se na izrazito naglašavanje reduktivne metode [*citta-viveko* = Pironovo *epoche*], još šire mogle da se porede s metodom "filozofa koji meditira" u Huserlovim (Husserl) *Kartezijskim meditacijama*.

Tako mi se čini, iz vlastitog iskustva i studija, da se smernice jednog komparativno-filozofskog pokušaja ponovnog oživljavanja budističkog ideala "ćutljivog mudraca" smeju pružiti na područje današnje filozofije egzistencije.

[Bhikkhu Ānājavako, *Buddhismus: Religion oder Philosophie?*, u: 60.

Schopenhauer-Jahrbuch, hrsg. von Arthur Hiebscher, Waldemar Kramer, Frankfurt/M. 1979, str. 31-55, skraćeni tekst članka]

Beleške

[1] Za tekst i označavanje edikata slediću izdanje: *Edicts of A soka* with English Translation by G. Srinivasa Murti and A. N. Krishna Aivangar, The Adyar Library, 1951. [Natrag]

[2] *Une bilingue greco-arameenne d'Asoka*, D. Schlumberger, L. Robert, A. Dupont-Sommer, E. Benveniste, u: *Journal Asiatique* 1958, kao i *A Bilingual Graeco-Aramic Edict of Ašoka*, text, translation and notes by G. Pugliese-Carratelli and G. Gabrini, Rome, 1964. [Natrag]

[3] Upor. posebno 1. glavu njegove knjige *The East and ihe West* (Calcutta, Advaita Ashrama, 1955), gde on istupa s tezom da "svaka nacija ima odgovarajuću nacionalnu ideju, koja radi za svet i neophodna je za njegovo održavanje". Sledeći citati su iz *The Complete Works of Swami Vivekananda*, Vol. VIII, s. 92-105 (Mavavati Memorial Edition, Advaita Shrama, Calcutta 1959, 3. izd.). [Natrag]

[4] Prema popularnom prikazu: Geshe Wangyal, *The Door of Liberation*, New York, M. Girodias, 1973, s. 44 f. [Natrag]

[5] Upor. npr. u: Prof. E. Lamotte, *L 'Enseignement de Vimalakirti (Vimalakirti-nirdeša)*, Louvain, Bibliotheque de Museon, Vol. 51, 1952, posebno Appendice II, *Vimalakirti en Chine*, par P. Demieville. [Natrag]

[6] *Nichiren - The Prophet of the Degenerate Age*, u: *The East*, Vol. XI, No. 5, 1975, s. 15. Hoshino Eisen, *The Lotus Sutra and Nichiren*, Aichi, Japan, 1968, s. 4. [Natrag]

[7] *Hokke-Zammai and Jogyo-Zammai*, u časopisu *Kalavinka*, Vol. II, 3, Honolulu, 1977, s. 9 f. [Natrag]

[8] [Natrag]

[9] Upor. npr. izreku iz *Li-ki 28*: "Plemeniti čovek potrebuje samo temeljno znanje o ceremonijalu i muzici, da bi i Jedno i Drugo primenio na sistem vladavine." [Natrag]

[10] Upor. *Sutta-nipato 208, Muni-suttam*. [Natrag]

[11] Za bližu dokumentaciju upor. moj članak *The Philosophy of Disgust - Buddha and Nietzsche*, u: *58. Schopenhauer-Jahrbuch 1977*, s. 112-132. [Natrag]

[12] H. R. Pe rera, *Buddhism in Ceylon*, Kandy, Buddhist Publication Society, 1966, s. 59. [Natrag]

[13] Upor. *The Buddhist Catechism by H. S Olcott*, 44-th edition, Adyar, 1947, Appendix (u kojem je nabrojano 14 osnovnih teza i, prema Olkotovom priznanju, prihvaćeno "i u južnom i u severnom ogranku budizma, od strane autoritativnih odbora kojima sam ih lično predložio", tako "da se sada za čitav budistički svet može reći da se ujedinio u meri od barem ovih Četrnaest predloga", s. 97 ff.).

[Natrag]

[14] *Pathways of Buddhist Thought*, Kandy, Buddhist Publication Society, 1963.

[Natrag]

[15] K. Jaspers, *Die geistige Situation der Zeit*, Berlin, 1931, s. 142. [Natrag]

[16] Upor. njegov izveštaj *Meditation in Contemporary Sri Lanka*, u: *Journal of Transpersonal Psychology*, 1975, Vol. 7, No. 2. Sledeći izvod je iz jednog pisma Bikhuu Njanađivaku. [Natrag]

[17] Ovaj i sledeći navodi prema: Artur Šopenhauer, *Svet kao volja i predstava I*,

preveo Sreten Marić, Matica srpska, Novi Sad, 1981. (prim. prev.). [[Natrag](#)]

[18] *Über den Willen in der Natur*, 2. Aufl., 1854. [[Natrag](#)]

[19] Upor. moj engleski prevod jednog ovećeg izbora iz ove pesme u pomenutom članku o Budi i Ničeu (fusnota br. 14), kao i za tu temu posebno vrednu knjigu: R. Kloppenborg, *The Paccekabuddha. A Buddhist Ascetic*, Leiden, Brill, 1974. [Stihovi su ovde navedeni prema autorovom prevodu u: Čedomil Veljačić, *Od Nepala do Cejlona*, Osvit, Subotica, 1981, s. 37, 39, 42 (prim. prev.).] [[Natrag](#)]

Rev. 1/7/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljadic/budizam_religija.html

Aniccama: The Buddhist Theory of Impermanence

An Approach from the Standpoint of Modern Philosophy¹

Bhikkhu Ñanajivako

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Is the eye... the shape... visual consciousness, permanent or impermanent?"

"Impermanent, reverend sir."

"But is what is impermanent, anguish or happiness?"

"Anguish, reverend sir."

"Is it right to regard that which is impermanent anguish, and liable to alteration as
'This is mine, this am I, this is my self'?"

"No, reverend sir."²

Insights and discoveries revealed to human minds 2500 years ago, at the time of

the Buddha (or even several centuries before that time), may have caused deep and revolutionary effects in the evolution of existing world views, no less important than the discoveries of Galileo and Copernicus have been for the eventual collapse of the world-view of medieval Christian civilization. These latter discoveries, which mark the outset of modern civilization, have become so much a part of commonplace or general information that they can be imparted to children in the lowest grades of elementary education, and are normally absorbed by them without difficulty.

The idea of impermanence and of ceaseless change, due to the never-ending "chain" of causes and effects (the subject which we are attempting to approach in its Buddhist version of *aniccam*) has, in its broad meaning, become one of our stereotyped and oversimplified truisms, reduced, both in its formal and substantial significance, to a mere rudiment of conventional word-meaning. As such, it may still have impressed us on the level of nursery rhymes and even of some grammar-school classics in the history of literature. (If I had to choose a deeper adequation³ founded on a modern poet's more complex philosophical intuition, I would not hesitate to select the lines from T.S. Eliot's *Quartets*;

Ash on an old man's sleeve
Is all the ash the burnt roses leave
...
Water and fire succeed
The town, the pasture and the weed.)

We might hope to rediscover the original significance and historical purport of such truisms only if we were to look for them purposively, guided by some subjective impressions of individual or particular cases, and by the consequences of their concrete application in actual scientific or philosophical theories. This is what I am about to hint at in a few examples.

One: As a young teacher, when for the first time I tried to explain to children of about twelve years of age the biological process of growing cabbages and potatoes, my emphasis on the importance of dung (I did not use the technical term "fertilizer") happened to be so impressive that the next day a mother came to complain against my "direct method" and "drastic naturalism" in visual teaching. Her child had been so affected by my discourse as to develop an acute loathing against food. Thus I was impressed how easily our most commonplace truisms about the laws of nature — whose discovery, once upon a time, may have been treated and even punished as revolutionary by respectable and authoritative social institutions — can still reveal themselves unexpectedly in their full overpowering force to the fresh and innocent minds of new generations.

Two: In my own generation of teenagers, between the two wars in Europe, the deadlock between science and religion was so complete that secondary school curricula were bound to provoke in our minds an unavoidable crisis of conscience. Teachers on the whole were totally involved in this struggle of convictions, keen to win us over to one side or the other. The side of science against religion was normally the stronger. Since that time religion, defeated in Europe, has become more and more a prohibited fruit, and has therefore acquired a new attractive force for juvenile minds. This is true not only in the eastern parts of Europe, since science is far from being a privilege of Communism. An anti-scientific tendency in Europe ("continental") philosophy has even become predominant, on account of the moral catastrophe which still preoccupies the minds of our generation beyond any other problem of "man's position in the universe."

The central issue in this conflict between science and religion, at least from our youthful bias at that time, was of course the problem of *anatta* ("no-soul"), to express it by the corresponding Buddhist term. Laws governing *processes* of causes and effects were, however, scientifically explained — or at least so understood by our unripe minds, under the impression of the open dispute between science and (Christian) religion. The explanations were not yet in terms of the scientific

equivalent to a pure *annica-vaado* (theory of impermanence), which would imply a denial of the underlying material substantiality of the world. Instead of that, explanations given to us at that time still followed the classical Greek pattern of mechanistic materialism or static atomism, which was the closest to the Buddhist understanding of the *uccheda-vaado* (theory of destruction), whose believers are described in Pali texts in the following terms:

...He then hears the Perfect One expounding the teaching for the removal of all grounds for "views," of all prejudices, obsessions, dogmas, and biases, for the stilling of all processes, for the relinquishment of all substrata of existence, for the extirpation of craving, for dispassion, cessation, extinction. He then thinks, "I shall be annihilated, I shall be destroyed! No longer shall I exist!" Hence he grieves, is depressed and laments; beating his breast, he weeps, and dejection befalls him. Thus, bhikkhus, is there anxiety about realities.

— **MN 22**

To this, the only authentic answer is:

Since in this very life a *tathaagata* (in this case generally understood as a human being in the widest sense) is not to be regarded as existing in truth, in reality, is it proper for you to assert: "as I understand the doctrine taught by the Exalted One, insofar as a bhikkhu has destroyed the *aasavas* [life's "intoxicants" or passions] he is broken up and perishes when body is broken up, he exists not after death."? — **SN 22.85**

The logical possibility of such an answer is excluded by the premise. The same premise, however, excludes also the opposite, affirmative, possibility. (We shall return to this problem, as understood by contemporary philosophy, in section *Five*.)

Is important to underline here that, on the same premise, *uccheda-vaado*, or simply the *materialistic belief* in a substantial "destruction" of any form of being, is the extreme opposite of any authentic *nihilism* in ontology and epistemology (theory of being and theory of knowledge). Only an explicitly idealistic philosophy, "looking upon the world as a bubble, as a mirage" (**Dhp 170**) can be nihilistic in some respect, while *uccheda-vaado* as a "theory of destruction" necessarily presupposes an existentially rooted belief in material substance.

It was just in this sense, in the midst of the battle-ground between science and religion, and on the eve of a world war, that the children of the first half of the 20th century had to face the fatality of a physical and moral destruction, scientifically and infallibly precalculated, as experience was about to prove. Yet just over the edge of our intellectual horizon was dawning a time, for science at least, of acquiring a completely different position *vis-a-vis* the problem of impermanence and relativity as affecting the deepest subatomic structure of the world — a position considerably closer to the Buddhist idea of *aniccam*.

Three: Since 1927, Bertrand Russell's book, *An Outline of Philosophy*, has been widely quoted as one of the best popular presentations of the radical change in the scientific world-view stemming from Einstein's theory of relativity and of the resulting development of nuclear physics. I shall try to elicit from Russell's statements, as far as the present draft of pointers to our essential problem may permit, the rejection of the *substance-view* by modern science, because it is the rejection of the *substance-view* that constitutes the core of the Buddhist *anicca-vaado* as a foundation (at least in the *ti-lakkha.nam* scheme) of both *dukkham* and *anatta*.

To start with, let us define the idea of physical "substance" by means of its basic description and philosophical implication has stated in the *Sutta-pi.takam* sources. The problem of substance, as defined by scientific (*lokaa-yatam*) theories at the time of the Buddha, finds its classical formulation, categorial delimitation and

solution in concise terms in his concluding answer to Kevaddho:

Where do earth, water, fire, and wind; long and short; fine and coarse; pure and impure, no footing find?

Where is it that both name and form die out, leaving no trace behind?

When intellection (*vi~n~naanam*) ceases they all cease, too. -- **DN 11**

For the categorical relation of mind and matter (or "name and form," *naamaa ruupam*, as implied in the foregoing formulation), the following statement of the Buddha is the most adequate and also the best-known in connection with our subject:

It would be better, bhikkhus, for the unlearned worldling to regard this body, built up of the four elements, as his self rather than the mind. For it is evident that this body may last for a year, for two years, for three, four, five or ten years... or even for a hundred years and more. But that which is called thought, or mind, or consciousness, continuously, during day and night, arises as one thing, and passes away as another thing. — SN 12.61

Now, let us get a few quotations from Bertrand Russell.⁴ First, as regards substance-matter, he says:

In former days, you could believe it on a philosophical ground that the soul is a substance and all substances are indestructible... But the notion of substance, in the sense of a permanent entity with changing states, is no longer applicable to the world.

A wave in the sea persists for a longer or shorter time: the waves that I see dashing themselves to pieces on the Cornish coast may have

come all the way from Brazil, but that does not mean that a "thing" has traveled across the Atlantic; it means only that a certain *process of change* has traveled.

[Einstein's theory of relativity] has philosophical consequences which are, if possible, even more important. The substitution of space-time for space and time has made the category of substance less applicable than formerly, since the essence of substance was persistent through time, and there is now no one cosmic time.

We found that matter, in modern science, has lost its solidity and substantiality; it has become a mere ghost haunting the scenes of its former splendor... The notion of matter, in modern physics, has become absorbed into the notion of energy.

We cannot say that "matter is the cause of our sensations."... In a word, "matter" has become no more than a conventional shorthand for stating *causal laws concerning events*.

Thus we are committed to causation as an *a priori* belief without which we should have no reason for supposing that there is a "real" chair (or any *thing*) at all.

Next, as regards the *theory of events*, we note that the idea of fixed and static elements of "matter" has been replaced by that of undeterminable "events" corresponding to the quantum electrodynamic field theory in nuclear physics, which comes very close to the conception of a non-physical but purely phenomenological idea of *dhammaa*, implied in its primitive significance by *kha.nika-vaado*, or theory of momentariness, of the *Abhidhamma-pi.takam*. (This latter aspect, explicitly philosophical, will be sketched in *Five*, below.) Of this Russell writes:

Everything in the world is composed of "events."... An "event" is

something occupying a small finite amount of space-time... Events are not impenetrable, as matter is supposed to be; on the contrary, every event in space-time is overlapped by other events.

I assume that every event is contemporaneous with events that are not contemporaneous with each other; this is what is meant by saying that every event lasts for a finite time... Time is wholly relational.

Space-time order, as well as space-time points, results from the relations between events.

Compare with this last statement, and with those that follow, the assertion of Buddhaghosa in *Atthasaalini*: "By time the sage described the mind, and by mind described the time."

Lastly, Russell says of *mental events*:

An important group of events, namely percepts, may be called "mental."

Mentality is an affair of causal laws, not of the quality of single events, and also, mentality is a matter of degree.

What is mind?... Mind must be a group of mental events, since we have rejected the view that it is a single simple entity such as the *ego* was formerly supposed to be... Its constitution corresponds however to "the unity of one 'experience.'"

As a result of these considerations, Russell concludes that "first of all, you must cut out the word 'I': the person who believes is an inference, not a part of what you know immediately."

Finally, the logical possibility of an *uccheda-vaado* (theory of destruction) "heresy" is explicitly eliminated even on this level of merely scientific considerations: "Is a mind a structure of material units? I think it is clear that the answer to this question is in the negative."

We can conclude this survey by accepting without any further reserve Russell's statement: "The problems we have been raising are none of them new, but they suffice to show that our everyday views of the world and of our relations to it are unsatisfactory."

Four: Recently, field theory, as a replacement for the abandoned substance theory in physics, has found increasing application — at least as a hypothetical analogy — in other spheres of scientific thought, and even more in philosophical speculations limited to possible (and sometimes to impossible) extensions of "special sciences." Its application to parapsychology is of particular interest, for the extension of the subject in which we are interested is beyond the strictly physical sphere of being.

It is Gardner Murphy who has given us the most consequent and exclusive elaboration of a parapsychological analogy of field theory, as far as I know. A summarized recapitulation of his thesis is as follows:

The action of living matter on living matter is never a case of single cell acting only on single cell. The structural whole or field is always involved. The field principle may hold in psychics as well as in physics, and a psychic field may extend backwards and forwards in time as well as onwards in space. The question, "Does personality survive death?" is therefore in Murphy's view not a reasonable question to ask. If any psychical *activity* survives, it will become an aspect of different fields and will thus take on new qualities and new structural relationships. It is evident that for him "all personal activities are constantly changing context and interacting with those of others, and it may be that each one becomes part of the cosmic process."**5**

Another worker in the field of parapsychology, C. G. Broad, investigating *The Mind and Its Place in Nature* from the standpoint of a possible "survival" of the "PSI component," draws the conclusion, from the same basic analogy with physics, that "we need no longer suppose that, although a surviving *PSI* component may be bodiless, it is necessarily unextended and unlocalized, for we are nowadays well accustomed to such phenomena as electro-magnetic fields which cannot be called bodies in the ordinary sense but which still have structure and definite properties and dispositions. We must not think of it (i.e., of the surviving *PSI*-component) as something on which an experience makes an impression as a seal does on a ball of wax. On the contrary, such a substanceless theory implies a greater degree of survival than the mere persistence of an inactive *PSI* component."⁶

Exponents of the same parapsychological theory also maintain that their hypothesis might offer a more adequate basis for explanation of subconscious phenomena investigated by psychoanalysis, particularly Jung's archetypes, than the initial Freudian attempts, which have been characterized since the first as a scientifically untenable Platonic analogy with "pigeon holes" as the basic structure of the soul.

All these more or less *ad hoc* analogies with the field theory in physics can be brought down as well to an earlier metaphysical hypothesis, formulated on a broader philosophical basis already by William James, in his *Pluralistic Universe* (1909).⁷ Speaking of the structure of "our inner life," James says:

Every bit of us at every moment is part and parcel of a wider self...
May not you and I be confluent in a higher consciousness, and
confluently active there, though we now know it not?... The analogies
with... facts of psychical research, so called, and with those of
religious experience, establish... a decidedly formidable probability in
favor [of the following pluralistic hypothesis:]

Why should we envelop our many with the "one" that brings so many poisons in its train?... [instead of accepting] along with the superhuman consciousness the notion that it is not all-embracing; the notion, in other words, that there is a God, but that he is finite, either in power or in knowledge, or in both at once.

This is exactly the basic distinction between the Vedaantic and the Buddhist conception of God, or gods, implying also the reason why James, in some respects, was in favor of a polytheistic conception, as a "result of our criticism of the absolute," in the same context.

Five: Such adaptation of hypotheses borrowed *ad hoc* from heterogenous fields of science could and should be ultimately verified and explained only by proper philosophical investigation, using autonomous methods and established on its own, purely anthropological ground. Since the beginning of the 20th century this has indeed been done, always more clearly and explicitly. The results have been considerable, at least as far as the problem of our primordial concern is involved: the human value aspect of *aniccam*, its fundamental significance in connection with both *dukkham* and *anatta*.

The proper philosophical attitude was defined, not as pertaining to the physical but rather to the *historical* world-view, as early as the end of the 19th century, by Wilhelm Dilthey, founder of the modern philosophy of culture:

The final pronouncement of the historical world-view is that human accomplishment of every sort is relative, that *everything is moving in process and nothing is stable*.

And yet this historical orientation has not maintained a position of predominant importance in 20th century European philosophy. The most prominent philosopher of culture in the middle of this century, Karl Jaspers, in discussing the priority of

the question "What is man?" (As formulated by Kant) points out that this priority "does not mean that the knowledge of being is to be replaced by the knowledge of man. Being still remains the essential, but man can approach it only through his existence as a man," i.e., through his historicity.⁸

Following Edmund Husserl, who established the most widely adopted logical and epistemological platform for European or continental philosophy in this century, the problem of *being* has acquired and sustained a role of central importance. In order to avoid its gross misunderstanding it is necessary, especially from our Buddhist standpoint, to note that Husserl's basic postulate, "Back to the things themselves," does not in any way imply a substantialist meaning of "things" in the classical, physically oriented ontology or theory of being, which has been rejected by modern physics. The significance of "being" has been radically changed with the achievement of a deeper insight into both its physical and historical structure. This is revealed very clearly in the analysis of being by Nicolai Hartmann who, more than Husserl and his closer followers, concentrated on implications of the ontological problem in the natural sciences.

In this respect the standpoint of A.N. Whitehead in Anglo-American philosophy comes closest to that of N. Hartmann. Russell's theory of infinitesimal "space-time events" was not much more than an attempt to reduce to a pale rationalized scheme Whitehead's metaphysical conception of "actual occasions" and "throbbing actualities," understood as "pulsation of experience" whose "drops" or "puffs of existence" guided by an internal teleology in their "concrecence" (analogous to the Buddhist *sa"nkaaraa* in karmic formations) join the "stream of existence" (*bhava"nga-soto*).

The core of the *abhidhammo* conception of the "stream of existence" consists in its "theory of momentariness" *kha.nika-vaado*. Its modern analogy has found its first and best formulation in plain terms in the philosophy of William James, especially in his essay "Does 'Consciousness' Exist?," where the "stream of consciousness" or

"stream of thinking" (which, "when scrutinized, reveals itself to consist chiefly of the stream of my breathing") is elicited from his basic theory of "pure experience," defined as "the instant field of the present... this succession of an emptiness and fullness that have reference to each other and are of one flesh" — succession "in small enough pulses," which "is the essence of the phenomenon." In the same connection, as "the result of our criticism of the absolute," the metaphysical and metapsychical idea of a "central self" is reduced by James to "the conscious self of the moment."⁹ The well-known Buddhist thesis of "no-self" (*anatta*), or of a soul-less psychology, is based on the same background of the "theory of momentariness."

This is also one of the points — and the most significant one — on which the philosophical conception of James coincides with Bergson. Terminologically at least, Bergson's designation of the same "stream" as "*flux du vecu*," the word "*vecu*" ("lived") seems to come closest to the meaning of the Pali *bhava*"*ngo*, suggesting the "articulated" (*a*"*ngo*) texture of life-experience.

In Husserl's interpretation, "things" are simply taken to mean "whatever is given," that which we "see" in consciousness, and this "given" is called phenomenal in the sense that it "appears" to our consciousness. The Greek word "phenomenon" does *not* necessarily indicate that there is an unknown thing behind phenomena (as in Kant's philosophy or in the Vedaanta), or a "back-stage" being, as Nietzsche ironically exposed it. From our standpoint, it is important to emphasize that Husserl's phenomenological method "is neither deductive nor empirical, but consists in *pointing to* what is given and *elucidating it*."¹⁰ It claims, in other words, to be *yathaa-bhuutam*, or "adequate to [actual] being."

The analysis of the original meaning of the Greek term "phenomenon" has been performed in masterly fashion by Martin Heidegger.¹¹ The word "phenomenon" (from the verb *phainesthai*, "let see," which is similar to the Pali *ehi-passiko*) has two meanings relevant for philosophy. The first is "to show itself," the

second, "to seem as." Contemporary phenomenological philosophy uses it in the first sense, as "merely letting something be seen, letting entities be perceived." The secondary meaning, indicating something which seems to "remain hidden, or which relapses or gets covered again, or shows itself only 'in disguise,'" points to the *historical process* of constructing theories and "views" (Greek *doxa*, Sanskrit *dristi*, Pali *di.t.thi*) by which the primordially "uncovered" phenomena are rather concealed again, or kept in disguise.

The same basic idea is adopted by Nicolai Hartmann: "That a being is 'in it-self' means to say that it exists actually and not only for us... Being-in-itself does not need to be proved, it is given as the world itself is given." ¹² Hartmann's most valuable contribution, however, is his entrance into the profound analysis of what was above called the secondary meaning of the philosophical term "phenomenon." His analysis distinguishes "spheres" and "levels" of being: Broadly, there are two primary spheres, designated as real and ideal being. In the sphere of the real, four structural levels are distinguished: matter, life, consciousness, and mind.

In contexts eliciting such statements, it appears more and more obvious, from a Buddhist standpoint, how closely the meaning of the term phenomenon, as used in contemporary philosophy, approximates the basic meaning of *dhamma* in the *abhidhamma* theory. (The last instance quoted from Hartmann may remind us even more specifically of the *khandhaa structures*.)

However, beyond the possibility of extending this analogy of phenomenon as disclosure of "being-in-itself" understood as a process, it is felt more and more by several contemporary European philosophers (just as was the case in the original Buddhist counterpart) that the ontological purport of being, thus understood as phenomenon or *dhammo*, must still be limited by a critical principle of essentially deeper significance. This principle has found its first — and until now its clearest — logical formulation in the *caatu-ko.tikam* (tetralemma) rule by the Buddha, as he regularly applies it to the *avyaakataani* or "not-designated" problems, or

"dialectical antinomies"¹³ of speculative thought: "Neither being, nor non-being, nor both being-and-non-being, nor neither-being-nor-non-being" can express the existential purport and content of human reality. The word "being," or any other derivate from the verb "to be," cannot adequately express the immediate intuition (*vipassanaa*) of existence, or the essence of actuality (as *paramattho*).

This deficiency of the basic ontological term "being" has been subtly analyzed by Heidegger in his *Introduction to Metaphysics*. Yet with him the philosophy of existence (or human actuality) has taken a prevalently ontological direction (as a phenomenological analysis of being). It has become a philosophy of our human being-in-the-world, and consequently a philosophy of "anguish" or *dukkham*, even though it was soon felt that this ontological turning does not, and cannot, adequately reflect either the primordial motives or the ultimate scope of existential thinking. Without entering into the historical background of such inner divergences in contemporary philosophy, I should like to point out a few symptomatic objections which can be compared in their radically anti-ontological attitude with the principle of the Buddha as formulated above.

According to the Buddha, the person reaping the fruits of good and bad actions (in a future life) is neither the same one who has committed these actions nor a different one. The same principle applies to the structural identification of a person in any other respect and circumstance, in the stream of one single physical life.

The French philosopher Gabriel Marcel, discussing the problem of the structural unity of human personality, comes (at least on the basic level) to the conclusion that "the relation between my body and myself cannot be described as either 'being' or 'having': I *am* my body and yet I cannot identify myself with it."¹⁴ "Existing" does not mean being an object. On this supposition, Marcel develops his critical analysis of the two inadequate extreme terms of existence in his main work, *Being and Having*.

Another representative of the same trend in French philosophy, Jean Wahl, seems to approximate more nearly the actual meaning of the Buddha's *avyaakataani* (specified above), not from formal logical or even linguistic considerations, but rather out of an essentially congenial understanding of the deeper problem: "We are concerned with questions which, strictly speaking, belong to solitary meditation and cannot be subjects of discourse."**15**

Nicolas Berdyaev, an explicitly religious philosopher close to the same group, has given one of the clearest formulations of the point under discussion:

"The problem which faces us is: Is *being* a product of objectification? Is not the concept of being concerned with being *qua* concept, does being possess existence at all?... Why is ontology impossible? Because it is always a knowledge of objectifying existence. In an ontology the idea of being is objectified and an objectification is already an existence which is alienated in the objectification. So that in ontology — in every ontology — existence vanishes... It is only in subjectivity that one may know existence, not in objectivity. In my opinion, the central idea has vanished in the ontology of Heidegger and Sartre."**16**

In agreement with Dilthey's principle, quoted above, establishing the historical world-view of the cultural sciences independently from the scientific investigation of essentially objective physical nature, Heidegger has limited his inquiry on "time as the horizon for all understanding of being." Against that background, he has criticized and abandoned the old substantialist ontology. For him, "temporality is the very being of human reality." The relation time-mind, as quoted above from Buddhaghosa's *Atthasaalini*, is for Heidegger also exhaustive for both terms. And yet Berdyaev, like the other anti-ontologist philosophers mentioned here, criticizes even this essential turning in contemporary "anthropological ontology," as at least a partial failure to understand authentic existential experience: "As a man

Heidegger is deeply troubled by this world of care, fear, death, and daily dullness." Despite this, and beyond that sincerity, his philosophy "is not existential philosophy, and the depth of existence does not make itself felt in it." **17**

The reason for this was stated clearly and explicitly by Karl Jaspers, who was the first to criticize and abandon the ontological position in contemporary European philosophy, at the same time that Heidegger undertook his essential reform of its fundamental conception. In the view of Jaspers, "the ideal followed by ontologies is the perfecting of the rational structure of the objectified world. Technical sciences have to help us bring about engineered existences." Jaspers was, from the very beginning of his philosophical critique (about 1930), extremely aware of the danger of such scientific technicalization of human existence: "As an attempt to bind us to objectified being, ontology sublates freedom." In his view, it is only "as potential existence that I am able to lift myself up from bondage. My chains will thus become the material of being..." The opposite way of an "engineered" civilization will transform me into a slave of that "material" and this actually is the typical form of suffering, of *dukkham*, by which "man in the modern age" is oppressed. **18**

In his advanced years, Jaspers has discovered the Buddhist philosopher Naagaarjuna as one of the most congenial minds, **19** while Heidegger, when reading D.T. Suzuki's *Essays on Zen Buddhism*, confessed that this was exactly what he had tried to express all his life long.

Six: It was doubt of the material substance of the world which, to a considerable extent, provoked the problem of verifying the very idea of being, of the "selfhood" of the world, both in its exterior aspect and in that which is interior to the human being-in-the-world. What "doubt" was at the outset of critical philosophy in the period of its substantialist and objectifying orientation (following Descartes), *disappointment*, the "unsatisfactoriness" of the world, has become for the actual, subjectively oriented or introverted, humanistic philosophy of existence.

One of the best expressions of this turning can be found in some of the statements of Gabriel Marcel, who, by the way, defines his religious philosophy as a "doctrine of hope." Its basic postulate is that philosophy must be "transobjective, personal, dramatic, indeed tragic. 'I am not witnessing a spectacle'; we should remind ourselves of this every day."²⁰ The Buddhist implication of this basic attitude may be pursued still further in the earlier formulation by Kierkegaard: "Life is a masquerade... Your occupation consists in preserving your hiding place... In fact you are nothing; *you are merely a relation to others*, and what you are, you are by virtue of this relation... When the enchantment of illusion is broken, when existence begins to totter, then too does despair manifest itself as that which was at the bottom. Despair itself is a negativity, unconsciousness of it is a new negativity... This is the sickness unto death."²¹

It is only by abandoning the attitude of fascination for the "spectacle" of the statically staged "Being" of the world that man becomes sufficiently movable that he is fit to plunge into the stream of existence, no longer attached to some stage-prop or "remainder." It is only then that he can really start swimming along that stream of *sa.msāro*, realizing that it is pure and simple *aniccam* or impermanent flux, and that he can eventually become aware of the advantage of "crossing" it.

This is the point which contemporary European philosophy seems to be about to realize. It is essential for this realization that the principles of *aniccam* and *dukkham* be inseparably reconnected through the intuition of their immediate interaction. In the actual situation, it will no longer even be necessary to deduce explicitly the idea of *anatta* as the dynamic resultant of the confrontation of the first two principles. Just like *aniccam*, *anatta* has already become a truism for most Europeans, whom a standardized mental training, both scientific and philosophical has carried beyond the God and Soul dogma.²² The phantom of the Western version of a materialistic *uccheda-vaado* is likewise about to be dispelled. The critical missing link has only been between impermanence (*aniccam*) and

suffering (*dukkham*). Due to the objectifying nature of scientific thinking, this link could never be revealed by a philosophy of nature subservient to science, not even of the type of Russell's popular literary criticism quoted above. It is obvious that only an existential experience of *dukkham*, suffering or "anguish," could bring about this realization.

Today we have to thank, for this realization, the catastrophic results and further consequences, still being suffered, of two world wars in the 20th century. That is why a new philosophy, already nascent on the eve of the Second World War, has emerged in Europe explicitly as a philosophy of *conscience* rather than of mere *consciousness*. It should appear equally obvious that in such a philosophy there is no longer any place for the stubborn false dilemma: philosophy *or* religion. This last problem, which concerns "philosophical faith," is more important for Buddhism than for any other religion. It has found its best diagnostical expression in several essays of Karl Jaspers, from which we extract a few hints:

It is questionable whether *faith* is possible *without religion*. Philosophy originates in this question... Man deprived of his faith by the loss of his religion is devoting more decisive thought to the nature of his own being... No longer does the revealed Deity upon whom all is dependent come first, and no longer the world that exists around us; what comes first is man, who, however, cannot make terms with himself as being, but strives to transcend himself... The unsheltered individual gives our epoch its physiognomy... [Formerly] the authority of the church sheltered him and sustained him, gave him peace and happiness... Today philosophy is the only refuge for those who, in full awareness, are not sheltered by religion. **23**

Obviously, "faith" is here no longer understood as a belief in any revelation, but as reasonable trust in a qualified spiritual guide whose moral and intellectual capacities have to be carefully tested in each single case by a sound and mature

criterion (*apa.n.nako dhammo*) such as was established by the Buddha in his critical discourses on religion, *Apa.n.naka-suttam* and *Ca.nki-suttam* (MN 60 and 95), in order to exclude empty and blind transmission of religious traditions "as a basket handed over from one to the other," or in "a string of blind men." "One oneself is the guardian of oneself; what other guardian could there be?" (**Dhp 160**)

Jean-Paul Sartre is another philosopher who, though himself not religious, realizes the tremendous importance of the religious problem from the bias of our critical age, and still more specifically from the bias of the deepest metaphysical implications of the idea of *aniccam*, as non-substantiality, undermining the scientific foundation of 19th century materialism: The tragic situation of human reality in the world consists in the fact that due to his karmic "freedom" man "is not what he is, man is what he is not." This statement, whose implications have scandalized many conservative Christian minds, nevertheless corresponds to the gist of St. Augustine's thought as rendered by Jaspers out of a different deeply religious concern with the undeniable facticity of the same existential situation: "I am myself, but I can fail myself. I must put my trust in myself, but I cannot rely on myself."**24**

As for Sartre, his first deduction from this basic realization of *anicca-anatta* is that as such "man is a useless passion." "Human reality is the pure effort to become God without there being any given substratum for that effort... Desire expresses this endeavor... Fundamentally *man is the desire to be*." As such, he is always only a "project" — ceaselessly "catapulted" from the past to the future (as Ortega y Gasset has formulated it), without a natural possibility of finding poise in his own present. This is the tragedy of his "temporalization," whose ultimate meaning is *aniccam*. This is how "the existence of desire as a human fact is sufficient to prove that human reality is a lack." How, then, is a possibility of ultimate escape or "liberation" conceivable? It is because human reality "is a being such that in its being, its being is in question in the form of a project of being." On this basis only, "We can ascertain more exactly what is the being of the self: it is value."**25**

He who wants to delve deeper into such possibilities, it would seem, should follow the advice of Gabriel Marcel or of Berdyaev, and try to cross beyond the possibilities expressed in any philosophy of being. The Buddhist fitting, or "raft," though considerably larger in its basic frame, is readily adaptable to their explicit requirements: "Neither being, nor non-being, nor both being-and-non-being, nor neither-being-nor-non-being."

Notes

1. This essay is a reprint from "Main Currents in Modern Thought," Vol. 27, No. 5, 1971, revised and enlarged by the author. [Natrag]
2. **MN 146** and several other texts. Quotations from Pali *suttas* are adapted mainly from the Pali Text Society's editions of the Translation Series. References in the text are to the *Majjhima-nikaayo* (MN), *Diigha-nikaayo* (DN), *Sa.myutta-nikaayo* (SN), *Dhammapadam* (Dhp).
3. Adequation: (*obsolete*) The act of equalizing or making equal or commensurate [OED, 2nd ed.] — ATI ed.
4. Quotations from *An Outline of Philosophy*, 3rd impression. London, Allen and Unwin, 1941, pp. 309, 290, 304, 294, 290, 5, 287, 288, 289, 291, 292, 296, 297, 11, 300, 14.
5. Quoted according to R. Heywood, *The Sixth Sense, an Inquiry into Extra-Sensory Perception*, London, Pan-books, 1959, pp. 205-210.
6. See also his book, *Religion, Philosophy, and Psychological Research*, London, Routledge and Kegan Paul, 1953, and R. Heywood, *op. cit.*, pp. 219-222.

7. The following quotations are from *Classic American Philosophers*, General Editor M.H. Fisch, New York, Applenton-Century-Crofts, 1951, pp. 163, 164.
8. K. Jaspers, *The Great Philosophers*, ed. By R. Hart-Davis, London, 1962, p. 320.
9. Quotations from *Classic American Philosophers*, *op. cit.*, pp. 160, 155, 161, 163 n.
10. Cf. I.M. Bochenski, *Contemporary European Philosophy*, Univ. of California Press, 1961, p. 136 (also for bibliography).
11. The English translation of his main work, *Being and Time*, was published by Harper, New York, 1962. My references are from the 7th German ed., Tübingen, M. Niemeyer Verlag, 1953, pp. 28 ff.
12. Cf. Bochenski, *op. cit.*, p. 215.
13. An astonishingly close analogy between the formulation of the four antinomies of the dialectical reason by Kant and the same basic structure of the four groups of "views" (*di.t.thi*) in the *Brahma-jaala-suttam* (DN 1) has been singled out in my papers, "Dependence of *punar-bhava* on karma in Buddhist philosophy," and "My Approach to Indian Philosophy," in *Indian Philosophical Annuals*, vols. I and II, 1965, 1966, under my lay name Chedomil Velyachich.
14. Cf. Bochenski, *op. cit.*, p. 183.
15. Jean Wahl, *A Short History of Existentialism*, N.Y., The Philosophical Library, 1949, p. 2.
16. N. Berdyaev, *The Beginning and the End*, Harper Torchbooks, 1957, p. 92. See also discussion contained in J. Wahl's book (note 15, above).

17. *Op. cit.*, pp. 116 f.

18. K. Jaspers, *Philosophie*, 2nd ed. Berlin, Springer, 1948, pp. 814, 813. *Man in the Modern Age* is the title of one of Jaspers' books in English translation (London, 1959).

19. In his history of *The Great Philosophers*, the chapter on Naagaarjuna is not included in the selection quoted above (note 8) in English translation.

20. Cf. Bochenski, *op. cit.*, p. 183.

21. Cf. *A Kierkegaard Anthology*, edited by R. Bretall, Princeton Univ. Press, 1951, p. 99 (from *Either-Or*) and p. 346 (from *The Sickness Unto Death*).

22. Cf. Julian Huxley, *Religion without Revelation*, London, Watts, 1967, an analysis characteristic for the necessary elimination of elements which an up-to-date definition of religion should not any longer postulate as essential.

23. *Man in the Modern Age*, p. 142 ff., and *The Great Philosophers*, p. 221.

24. Cf. *The Great Philosophers*, p. 200.

25. J.-P. Sartre. *Being and Nothingness*, London, Methuen, 1966, pp. 615, 576, 565, 87, 92.

Rev. 15/8/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljadic/aniccam.html

Izazov samovanja

Pisana pitanja postavio Dušan Pajin

Za sajt pripremio **Ninoslav Molnar**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Čedomil Veljačić je rođen u Zagrebu 1915. Tu je diplomirao filozofiju 1939. Tokom ratnih godina bio je nastavnik na Visu, a od 1946. do 1960. bio je službenik Sekretarijata inostranih poslova i sekretar naše ambasade u Italiji i Zapadnoj Nemačkoj. Od 1960. do 1963. predaje filozofiju istočnih naroda na Univerzitetu u Zagrebu. Dvotomnu **Filozofiju istočnih naroda** objavljenu 1958 pisao je tokom boravka u Bonu 1952-1957., a disertaciju **Komparativno izučavanje indijske i evropske filozofije** odbranio je 1962. Između 1963-1965. god. kao gostujući nastavnik predaje filozofiju na pojedinim indijskim univerzitetima. Početkom 1966. odlazi na Šri Lanku, povlači se iz nastavne aktivnosti i okreće isključivo pisanju. Trinaest godina živeo je u okviru budističke zajednice kao Bhikkhu Nanajivako, a poslednjih nekoliko godina samostalno kao samac.

- **Profesore Veljačiću, prošlo je 15 godina od kako ste otišli na Šri Lanku i opredelili se za jedan povučeni način života. Kao posledica pažnje koju su izazvali vaši radovi i zanimanja koja danas sve više pobuđuju alternativni način života, za vaša iskustva interesuje se sve viši krug ljudi. Neki vam se obraćaju**

pismima, a drugi odlučuju da vas posete, iako ste daleko od Jugoslavije. Taj "pritisk javnosti" u novije vreme na neki način već narušava povučenost za koju ste se vi opredelili, te je možda prilika da na početku ovog razgovora kažete nešto o uslovima vašeg izbora, pored ostalog i da biste nekima prištedeli lutanja u tom pravcu.

Traženje alternativnih načina života je neminovna tragična pojava i sociološki problem koji iziskuje i naučnu obradu. To je situacija u koju nas je satjerala tehnička vrtoglavica "potrošačkog društva" sa svojom inflacijom i eksplozijom stanovništva, u moralnom padu seksualnog orgijanja i narkomanskog "orgazma" omladine koja u takvim "ekstazama" traži svoj "povratak" i taženje žedi na presahlim izvorima dionizijskih religija, kakve su već krajem starog vijeka bile obilježene kao opasne provale s Istoka, i koje su doista i uništile religijski anemičnu hiper-kulturu Zapadnog carstva. U današnjoj fazi ničeovski pesimističnog "vječnog povratka" ta trka, vjerskom žedi atrofiranih i izbezumljenih bjegunaca grlom u jagode, provalila je ponovo brane evropocentrizma na Srednjem istoku, dok se u Americi pred tradicionalnom azijskom kapijom zaljeva San Franciska još uvijek nastoji pojačavati otpor protiv "unamerican activities" s te strane, barem investicijama u havajski univerzitet gdje se sve izrazitije nastoji zionističkim potkupljivanjem predstavnika azijskih kultura pritijesniti u biblijske kalupe. (Analogne pojave na drugim, svakako mnogo prostranijim područjima egzistencijalnih interesa, nisu mi tako dobro poznate.)

U toj opasnosti, poplava anti-kultura s divljeg zapada i odrona azijskog tla pod nogama, osjećam se i ja ugrožen poslednjih godina, ne samo duhovno, nego i fizički. Sve češće sam naveden i prisiljen da razmišljam među ostalim i o literarnoj opasnosti koja se je izrodila na pr. iz hipijevskog neshvaćanja, zbog površne nedočitanosti, Heseovog **Sidarte** i **Igre staklenih perli** (ovuda još uvijek aktualne zaostavštine jučerašnje mode), koja izaziva najnerealniju i danas, na žalost, najapsurdniju vjeru u mogućnost postojanja neke "idealne duhovne zajednice" u

kojoj se traži spas i bjekstvo pred ništavilom otpada iz društva iz kojeg tek vrlo rijetki naziru izlaz u povratku u zdraviji život ratom zatrtih i napuštenih sela. Toj sam vjeri na prvom koraku svog pustinjačkog bjekstva iz svijeta (*pabbadā*, naziv budističkog asketskog zaredjenja, istog je porijekla i značenja s našom riječi "pobeći") suprotstavio Budinu pesmu **Nosorog**, koja je za mene tada (1967) imala zapanjujući neočekivan uspjeh u ozbiljnijim i zrelijim intelektualnim i umjetničkim krugovima. Ona se ponovo javlja u većini mojih spisa i knjiga do danas. Ali vrijeme njene pojave u mojoj prvoj poruci – "osamljen se kreći kao nosorog" – bilo je još doba pred-hipijevskog elitizma u poslijeratnom preporodu nadgradnje naše kulture. Šta god još pokušavam i dalje da činim u borbi protiv vjere u naivnu iluziju podozrelih i neosamostaljenih maloljetnika, aketsku branu **Nosoroga** ne uspijevam više da održim ni ovdje, na geografskoj antipodnoj tački na ekvatoru, pod najvišim vrhom otoka na koji je po starom islamskom vjerovanju biblijski bog prognao prvog čovjeka pošto je počinio smrtni grijeh drskog posizanja znanjem. Ničeov **Zaratustra** se je hvalisao da živi previše visoko da bi do njegovih visova dopro ko bilo **das Gesindel**. U današnjem tehnokratskom dobu u nerazvijenim zemljama i taj se je pojam "ko bilo" ograničio na listonoše koji izbjegavaju preostatak pješačkog uspona do polunapuštenog škotskog zamka u čiju sam se zavjetrinu sada sklonio.

Hese je još u starijoj priči o **Putu na Istok**, koju ja smatram idiličnim preludijem za **Igru staklenih perli**, opisao naivnu duhovitost predratnih teosofa, njenu pojavu i brzu propast – sve u granicama još užim od propalog njemačkog carstva – u donkihotskoj domovini Švaba. Danas oslobođenje od kosmičke nabujalosti tih istih naivnih iluzija, tada već pomalo narkotizovanog **Stepskog vuka**, mogu da očekujem s vrlo malo egoističko-pragmatičnih nada još jedino od Kastanedinog prodora poslednjih brana kulturne uljudnosti u odljevu prema meksičkom zapadu. Zato želim što brži uspjeh u toj oslobodilačkoj modi.

Bojim se da bi pojava mojih **Pisama s pustinjačkog otoka** (u planu **Helikona** – BIGZ – za 1982. god.) mogla da izazove novi val neželjenih gostiju ovamo, mjesto

u domaće ludnice od čijih se bedema još odbija. Gostima koji već dolaze bez povratne avionske karte u slijepoj vjeri da bi ovdje mogli naučiti letenje na besplatni "transcendentalni" mlazni pogon, bolje i jeftinije nego u "tehničkim" institutima indijskog gurua u Švajcarskoj, želio bih ovim povodom da doturim samo jednu poruku: Ako dođu ovamo, mogu se zapopiti u skoro svakom seoskom hramu, a i u nekoliko internacionalnih centara za hipije u Kolombu. Iz razloga sameobrane ističem da im pretili, na drugoj strani, opasnost da postanu stvarno ili bar potencijalno, **roblje mafije**. Na carinarnicama se koriste psi zaraženi narkomanijom. Roblje mafije je u još gorem položaju od tih carinskih pasa. Snabdjeveno je obilato drogama za propagandu među omladinom, osobito po univerzitetima i budističkim seminarima školama. Zaštićeno je budističkim mantijama ali hranu treba da prosjači po starom vjerskom običaju koji domaći kler već odavno ne koristi, a laici mnogo ne poštuju. Lutaju opijeni drogama, ali bolesni, goli i gladni.

Onima koji dolaze iz nestrpljenja svojih početnih i dobrih namjera (kakvima je popločan put u Danteov pakao) mogu da kažem jedino da im ne mogu pomoći više niti toliko koliko sam mogao pomoći sebi u već daleko razorenoj prošlosti od 15 godina – sve dok se nisam osamostalio na vlastitoj penziji koju sam sticao do navršene 50. godine života u svakodnevnim opasnostima smrti i moralnih poraza u džungli na asfaltu.

"Stranputice u nirvanu" – kako se to ovdje stručno naziva – ne postoje. A mukotrpnost asketskog pročišćenja – taj kriterij moralnog oplemenjivanja i elitizma koji bi postao socijalno pogibeljan kad bi mogao da se širi putem "mas-medija" izvan donkihotskih razmjera – još je manje zamjenjiva bilo kakvom "tehnikom meditacije". **Duhovne svrhe se ne mogu postići fizičkim sredstvima, a još manje hemijskim**. Ne mogu ovdje zalaziti u razjašnjavanje **filosofskih** činjenica zbog kojih je narkomanija i hemijska "psihodelika" podvig neposrednog duhovnog samoubojstva, neusporedivo opasnijeg od vjerodostojnosti tjelesnog trovanja.

- **Jung je smatrao da je "stari mudrac" simbol koji označava najdublju suštinu psihe (jastvo, sopstvo), a jedan evropski filsof je isticao da je "komadić mudrosti večita radost, dok će se sve ostalo naći, ili se neće primetiti da nedostaje". Čini se da jedan deo čitalačke publike u vašim radovima traži taj "komadić mudrosti", videći u vama čoveka koji možda ima odgovore na pitanja koja evropska, odnosno zapadna filosofija zaobilazi ili nije u stanju da zahvati. Često se događa da drugi u nama očitavaju svoje potrebe, a ne nas same. Kako vi sami vidite sebe i svoju ulogu, šta smatrate najvažnije u svom delu?**

Jaspers je u svom poslednjem opsežnom i nedovršenom djelu o "velikim filosofima" rekao već u uvodu, koji za mene znači osnovnu prekretnicu u pristupu komparativnoj filosofiji, da nam ti filosofi mogu reći "samo ono što odgovara našem pitanju i da govore sa nama na onaj način na koji mi nastojimo da se s njima sporazumjemo". Dalje od toga ne seže ljudsko razumjevanje. A Jungov najbliži prijatelj na području indijske filosofije Heinrich Zimmer u svom najvrednijem djelu, **Put k sebi (Der Weg zum Selbst)** kaže o učenju utihnulog mudraca Ramane Maharši (umro 1950) da je "razina većine susreta takvih mudraca sa svijetom tek zbir nesporazuma". Stavljajući u zagradu specifičnost veličine i dubinu mudrosti (kako ih je nazvao Jaspers), ja bih što skromnije, mogu – ne iz licemerja, nego iz nevolje koju ste i Vi spomenuli kao "pritisak javnosti" – fenomenološku redukciju u primjeni na svoju egzistencijalnu nevolju u javnosti sveo na našu staru poslovicu: "Turci šumom, baba drumom." Vi ste sve to sada rekli još neposrednije i konkretnije. Ali, ko će nas od psihodelički razvaljenih karaktera "putnika istočnjaka" poslušati – i bataliti, ili krenuti u Meksiko?

U svome djelu smatram subjektivno najvažnijim ono što sam već ranije spomenuo u vezi s otkrićem svog arhetipa "nosoroga" u đainskim i budističkim izvorima, a objektivno da još spašavam što mislim da se daje spasiti od pradavnog, ali na žalost nimalo "modernog" **ideala kulturnog univerzalizma**. Rak-rana, od koje izgleda danas prijeti nagla smrt cijelom čovečanstvu, jeste **divlje bujanje nacionalizma** i nacionalističkih antikultura. U slijedećim stolecima, ako još uopće

bude moguće pisanje povijesti, 20. vijek bi mogao biti obilježen u prvom redu i od početka do kraja kao stoljeće dijalektičkih nasrtaja fašizma na razvoj svijetske civilizacije.

- **Većina ljudi kad se osvrne unazad ima osećaj prohujalosti i nestvarnosti. Budista, reklo bi se, uzima taj osećaj ozbiljno i iz njega izvlači određene zaključke i za svoj sadašnji i budući život. Ipak, za to je potrebna izvesna starost (istina, ne u kalendarskom, nego u egzistencijalnom smislu). Gledano sa stanovišta njihovih "egzistencijalnih poruka" moglo bi se reći da su neke filosofije "uzrasne". Neke od njih su namenjene dobu u kome se čovek oprašta od mnogih vrednosti i htenja koja su ga vodila pre toga (zbog starosti u faktičkom smislu) ili počinje da oseća odbijanje ili gađenje (zbog starosti u egzistencijalnom smislu). Kako vi sagledavate mesto budizma u tom sklopu i kako gledate na češće primedbe da je budizam pesimističan?**

Redovno prvo pitanje u susretima s ljudima koji su nešto čuli, ili naslutili pod mojim budističkim ogrtačem, glasi – šta me je navelo da odlučim "pobjeći" (prema nazivu obreda budističkog zaređenja u asketski red – **pabbadā**) iz svijetovnog života. Za odgovor, ili bar njegovu bližu formulaciju, nemam ni formalnih alternativa. – To je "gađenje na cijelim svijetom" kako ga je izrazio Buda, razjašnjavajući prvi korak svog vlastitog bijektstva u naslovu istoimene (**Pabbadā [1]**). Definicija religije, ne samo njegove, nego i hiljadama godina starije đainske, od koje se je otcijepio, nije ni vjera u boga ni vjera u dušu, po biblijskom kalupu, nego jednostavno "put pročišćenja", a Buda tome dodaje svoj prlistički princip: "put na kojem putnika nema".

Ne želim nikad da idem dalje od vlastitog iskustva ni da ga dogmatizujem. Ali se uvijek ponovo u svom monaškom iskustvu s mlađim "istomišljenicima" susrećem sa neizbežnošću činjenice da "kalendarska" starost – kako je vi nazivate – nije ništa manje važna od egzistencijalne, nego je vjeroatnije obrnuto, po dobrom i prokušanim bramanskom učenju o četiri vremenske faze ljudskog života u

kulturnom društvu: "odlazak u šumu" je tek treća, pretposlednja faza starenja iz jesenje dozrelosti. U svom negodovanju prema zaredenju omladine – slično katoličkom institucionalizmu – ja sam taj princip formulirao neposredno na engleskom: "Sex cannot be cheated" – "Seks se ne da prevariti". I to je sve o biološkoj strani "uzrasne" filosofije. – Ono na što Vi smijerate u ovom pitanju je "napuštanje dobra i zla" kako je Buda prvobitno izrazio taj princip, a od njega ga je preuzeo Niče i razradio na svoj način, kako sam pokušao to da dokumentujem u posebnoj studiji [2]). U tom smislu opravdavam, i pesimistički i nihilistički, stav budizma, prvi u smislu Šopenhauerova prikaza, a drugi Ničeov koji polazi od Šopenhauerova shvaćanja, u kritici "budističkog nihilizma".

- **Neka tradicionalna učenja su negovala svestan odnos prema smrti. Savremena zapadna kultura neguje ideal "zadesne smrti", koja čoveka zatiče usred rada ili bilo čega drugog, na primer, u saobraćaju ili u bolesti "koja ima nade". U novije vreme kao da se stvari menjaju – "Tibetanska knjiga mrtvih" spada među čitana štiva – istina, izgleda da je ovo više posledica osnovnog simptoma, tj. straha od smrti. Smatrate li da ideja nirvane (kao ograničena situacija i "vrhovno dobro" budizma) ima smisla saom za čoveka koji polazi od ideje reinkarnacije, ili može biti od interesa i za onoga ko veruje samo u jedno rođenje i jednu smrt?**

Hemingvej se je poslije drugog prvog svjetskog rata zgražao pred uvidom da "ljudi umiru kao stoka" u kalnionicama. – Ideja nirvane ni historijski kao prvobitno đainsko-budistički ideal, niti zavisi niti ima iskoneske veze sa vjerom u "reinkarnaciju" – za koju, eto, i Vi upotrbljavate latinski izraz, jer adekvatan indijski prvobitno niti ne postoji. Negativna definicija nirvane ("utrnuće") kao ni niza drugih temeljnih, osobitomoralnih pojmova u budizmu, ne otvara nikakve "pozitivne" transcendentalne vidike, koje u njoj uzalud traže aktivnosti "moderne" apologije religije "uopće". Sve to nije budizam ali je otpor protiv svih tih shvaćanja "najvišeg dobra" izražen vrlo jasno već u najstarijim tekstovima Budinih govora – osobito **otpor iz moralnih razloga** i iz postulata moralne autonomije, ništa manje izrazitog nego u Kantovom stoicizmu. Sve i ako ima takvih pozitivnih

transcendentnih vidika na ljudskom obzorju, sa stanovišta Budina akosmizma treba ih dokončati u naporu asketskog utrnuća žeđe za životom. Ta akosmička pretpostavka otvara nam uvid u **vrednote smirenja**: prestanak lakomosti, mržnje i egzistencijalne zablude ili "neautentičnosti" kako je obrazlaže egzistencijalizam post-ničeovog vijeka. Činjenica da je kraj Budinog učenja tu, a ne u nihilizmu budističke filosofije, može se putem racionalne kritike upotrijebiti i kao implicitna – slaba i površna – utjeha i protiv moga ontološkog nihilizma, koji nisam izmislio nego ga preuzimam iz starije budističke filosofije i svodim na osnovne tekstove, trudeći se da to dokumentujem u niz opširnijih objavljenih i neobjavljenih radova. U tom je imanentno-moralnom smislu nirvana krajnja dosežna "granična situacija" – "s onu stranu dobra i zla". Zato se ne slažem niti sa tipičnim misionarskim ublaženim prevodom riječi, koja znači jedino i isključivo "utrnuće", s proizvoljnom eufemističkom definicijom "vrhovno dobro".

- **Neka od dosadašnjih pitanja su posredno dodirnula i staru zamerku koja se od strane novovekovnog aktivizma upućuje budizmu i većini istočnjačkih učenja – da su pasivno nastrojani, da mi čoveka sa nepravdom i patnjom u svetu, umesto da ga pokrenu i usmere da se bori i menja svet. Kako vi gledate na taj spor?**

Na optimističku vjeru 19. vijeka u jednosmjerno ubrzavanje razvojnog uspona civilizacije ljudske vrste, pa i na spiralnu vrtoglavost umjetnosti hegelofskih fuga, ja gledam iz daljine, s kraja 20. vijeka, koji je po mojem uvjerenju do temelja razorio tu historijski plitku i neodrživo neobarbarsku vjeru koja svoj korijen vuče iz površne biblijske tradicije nametnute Evropi pred 2000. godina. Već u vrijeme svog nastanka, pred 2-3 hiljade godina, Biblija je bila polubarbarska zbirka kompilacija i falsifikata istočne kulture, upravo u to doba razarane najezdama barbara na prostranstvo univerzalne kulture koja je u prethodnim milenijima povezivala **Arabiū felix** i Indiju preko Dilmuna Troje i Mohenbodara. I danas, već na umoru, apsolutističko nasilje cijelog tog optimistički neodrživog pogleda na svijet, razgolićuje isto to biblijsko porijeklo u svoj njegovoj 3000-godišnjoj kulturnoj bijedi.

Drugim riječima nema više razloga, a ni izgleda za nove uspjehe misionarskog pokrštavanja opreznog i dalekovidnog pesimizma iz kojeg su se iz džungle vječnog razora svijeta – iz zanosa "rušilačkog plesa" indijskog boga Šive – oprezno izdizale krošnje himalajskih deodara indijskih kultura, ne kroz hiljadu godina, nego barem kroz desetke hiljada godina, na koje ukazuju arheološka istraživanja i rekonstrukcije uprkos danas sve to snažnijih smetnji evropocentrističkih odbrambenih linija već i na tom području antikulturne antiarheologije, osobito Srednjem istoku. – A je na sve to gledam iz ishodišne odrednice svog shvaćanja života i svijeta: "**Nevršenje nasilja je vrhovni zakon.**" Taj je kategorički imperativ – **ahimsa** – još i danas, poslije neodrživog napora Mahatme Gandija da ga obnovi i aktualizuje, najupečatljivije ostao uklesan na đainskim hramovima, te religije koja se i s arheološkim opravdanjem smatra najstarijim kamenom temeljcem istočnih kultura, od arapskih predaja o graditeljima džinovske kulture preislamskih milenija do indijskih sljedbenika istog đainskog ideala. (Riječi "džin" i "đain" su zajedničke i arapskoj i indijskoj predaji iste kulture.) – Buda je uz to isticao i pretpostavku na kojoj jedino može da se učvrsti moralna kultura: "Niko ne može pomoći drugome, ko prije nije pomogao sam sebi" da se duhovno uzdigne.

Na kraju istog slijeda tradicija, neusporedivo starijih i plemenitijih od biblijske "Geneze", želim da se zaustavim na granici prosvjetiteljstva, do koje je dopro pokušaj racionalnog razvoja kulture u našoj eri u Kantovoj etici. Vraćajući se na univerzalne temelje stoičkog morala, Kant je pri kraju svojih istraživanja (u **Metafizici morala**) dosegao do jedne od najsnažnijih formulacija vrednote "apatije shvaćene kao snage" nepokolebive dosljednosti umno razbistrenog duha.

"Apatiji" u istom smislu riječi odgovara u temeljnoj Budinoj ljestvici moralnog pročišćenja vrhovna vrlina ravnodušnosti – **upekha**. Središnju važnost u toj ljestvici zauzima vrlina samilosti, pročišćena i produbljena do spontanosti doživljaja, koji se na površini uljudnosti društvenih odnosa začinje kao odgojna vrijednost "prijaznosti", prijateljske naklonosti i pažnje prema bližnjem.

Budistička filosofija skolastičkog razdoblja, osobito u svom tibetanskom ogranku uspjela je najjasnije da formulira i obrazloži načelo da je jedino ta najdublja vrlina samilosti u neposrednom doživljaju tuđe ličnosti – **alter ego** – (kojom je i Šopenhauer nadomjestio Kantov "kategorički imperativ") moć koja može da nam razotkrije ispravan uvid u ništavilo i ništavnost ontološke podloge bića i bitisanja. Začetnik tok skolastičkog racionalizma u Tibetu, Atiša (II v.) na pitanje jednog od svojih prvih učenika:

– Šta je krajnji cilj ovog učenja?

odgovara:

— To je doseg suštine **ništavila i samilosti**.

Sve sam ovo rekao u granicama i sa stanovišta svoje lične odvraćenosti od površinskih dimenzija neumitne patnje u svijetu zbog zablude vjerovanja u ekstrovertna mjerila "dobra i zla" koja Buda "napušta" po prvi puta u povijesti duhovne kulture svijeta – i osamljuje se – naravno, ne sa stanovišta anarhične razuzlanosti, nego krajnje moralne obuzdanosti i stege koja u temeljnom smislu obilježava značenje **asketizma kao potpune dozrelosti ličnog uzrasta**, "istine koja se ne da opetovati", ili doslovnije Budinim riječima "**istine shvatljive samo mudracima, i to svakome pojedinačno**" (osnovna teza budističkog "vjerovanja" koje se recituje i na početku svakog "obreda").

- **Smatrate li da je vaš izbor (stil života u poslednjih 15 godina) osoban, ili držite da je moguće i izvedivo njegovo ponavljanje od strane nekog drugog, čak i iz drugačijih motiva i u drugačijim uslovima? Kako gledate na izvesne pokušaje mlađih ljudi da izbegnu uobičajen izbor zanimanja (i time i sve što ono povlači za sobom) i pronađe način života, zasnovan na kombinovanom privređivanju (poljoprivreda, turizam i slično) koji će im pružiti nešto više slobodnog vremena posvećenog samorealizaciji?**

U istom smislu i u istim granicama mogu pokušati da odgovorim i na Vaše slijedeće pitanje. Tu je već na početku samog pitanja jasnije povučena granica mog ličnog interesa u kojoj očekujete odgovor, koji niti može težiti za opasnim implikacijama vjerski preuhitrenih generalizacija "za dobrobit svih ljudi" – ili bolje, indijski rečeno – "svih živih bića", u odnosu prema kojima ne bih mogao ići dalje od primjene načela nenasilnosti – **ahimsa**.

Rekao sam da je za mene aksiološki i egzistencijalno moguća i vrijedna jedino "istina koja se ne da ponavljati". Pedagoški iz istog razloga smatram pojavu **gurua** nemoralnim, autoritativnim tlačenjem ljudskog karaktera. "Iz drugačijeg motiva i u današnjim uslovima" ne vjerujem da iko može pomoći ikome ko se ne osjeća dovoljno snažan da bude sam kovač svoje sreće. Cijela dilema, očito vijerskog karaktera, koja se ponavlja u nastavku ovog pitanja, vrlo je smiptomatična za novo pokoljenje rođeno s opterećenjem pogibeljne atrofije **biološke funkcije religije**, koja je jedna od osnovnih snaga održanja života, kao i ishrana, seks i igra **homo ludensa**, možda najsirodnija s ovom posljednjom, ali nesumnjivo ozbiljnija. Imam i svoje konstruktivno mišljenje o problemu biološke religije koja izvire neposredno iz zemlje, a čiju obnovu **zahtijeva** današnja dekadentna omladina iz magijskih arhetipskih pobuda. Njenu važnost ističe s jedne, još uvijek suviše racionalne strane Let-i-Stros, a s druge sulude iracionalne, Kastaneda i hor neo-"antropologa", u kojem se u Americi ističu tenori indijskih konjuktornih gurua koji se otimaju za pomodnom titulom "antropologa". U strukturu izvornog problema omaldine opčarane magijskom religijom koja tako provaljuje s uzrastom novih pokolenja u posljeratnim krizama i razočarenjima u realnost ne mogu ovdje zalaziti sa svoga heterogenog stanovništva akosmičkog racionalizma.

Na nastavak ovog pitanja mislim da sam implicitno odgovorio ono što sam mogao kao autsajder u sklopu ranijih pitanja:

👉 o traženju alternativnih rješenja, među kojima jedini zdrav pokušaj – ne samo

sociološki, nego i biološki – mogu da sagledam u individualnim težnjama povratka na selo, u stvaranju **zdravih ćelija**, koje bi trebalo sačuvati od zaraze rakom masovnosti;

▶ o opasnosti vjere u mogućnost postojanja "idealne zajednice";

▶ o strpljivom vrlo strpljivom, čekanju **kairosa** – životnog razdoblja jedne izuzetno bogate berbe zrelih plodova i nagrade za strpljiv i naporan rad na vlastitom oplemenjivanju duha (po mojem je iskustvu **intelektualno** obogaćenje solidnija riznica za prelaz u meditativni život nego umjetnički talenat, tipičan i neosporno istovrijedan, barem po kvalitetu, za model meditativne sublimacije u zenu);

▶ o bjekstvu od svijeta (kao "pritiska javnosti") koje može naći svoje ozbiljno opravdanje **jedino** u takvom "gađenju nad cijelim svijetom" koje nije afektivni revolt, nego tek vrlo sporo klija i niče iz dubine đainskog asketskog ideala – nenasilja – koji nas **biološki** odvraća od svijeta iz sažaljenja prema svijetu iz osnaženja **etosa spoznaje**.

Iz tih se bioloških pretpostavki rađa neodoljiva težnja za dosegom vrednota smirenja tek onda kad smo ih već skoro dosegli. Potpuni prirodni, imanentni i nipošto ekstatički transcendirajući doseg tih vrednosti je nirvana: utrnuće i rashlađanje, prema Budinom doslovnom obilježju. Tim se dosegom čovjek ne vraća na podljudsku tupost (ne želim da vrijeđam inteligenciju životinja isumjesnim usporedbama) do kraja života, nego obrnuto, postaje svijetli primer utihnulog mudraca, o kojemu se je poslije Lao-cea možda najiskrenije znao da izrazi Mahatma Gandi pred nostalgičan kraj svoje neshvaćene i poražene djelatnosti [3]. – Pesimizam je dublje shvaćanje realnosti i moralne obaveze prema njoj, dostupno samo mudracu, a ne tek otpor prema njoj.

- **Na više mesta ste isticali da se izvesna filosofija i misao ne mogu rezumeti ako se one ne žive. Istina, ovaj odnos se može i drugačije postaviti. Naime, ponekad se događa da čovek bude upućen u pravcu nekog (do tada njemu suprotnog) stava na osnovu života koji je prethodno vodio. Ponekad neka misao omogućuje**

razumevanje ili sagledavanje života koji se već vodi. No bez obzira na sve ove varijacije, šta biste nam mogli reći o vašem aktualnom iskustvu življenja budističke misli? Pored ostalog tu mislim i na iskustvo u vezi s meditativnom praksom o kome ste već pisali (između 1967-70.) u "Pismima s pustinjačkog otoka".

Varijacije o kojima Vi govorite i odraz dijalektike njihovih odnosa na spoznaju, vjerujem da nas upućuju prema istoj rezultanti na koju ja pokušavam da ukažem. Kontrapunkt u varijacijama na istu temu sa budističkog stanovišta, kao i svake radikalne filosofije egzistencije, temelji se na prastavnim uvidima u neautentičnost bića-u-svijetu. Kas je Sartr rekao da čovjek nije ono što jeste nego je uvijek ono što nije, i da je ljudsko biće "beskorisna strast" izrazio je, koliko je moguće, barem u kontekstu našeg vremena još jasnije od Bude osnovnu budističku tezu o nepostojanju – ni Sebe, ni ontičke osnove svijeta. Kant i Hegel su manje autentično razrađivali tek ključne **termine** Budine ishodišne teze da "svijet nije ništa ni **po sebi** ni **za sebe**". Meditativni proces **etosa spoznaje**, koji strogo racionalnom i asketskom metodom mišljenja-i-života slijedi reduktivni "put pročišćenja", citirali ste i Vi u svojoj prvoj knjizi iz mojih ranijih radova koje sada spominjete. Shvatit ćete, dakle, kako bi nemoguće bilo u ovako kratkom roku zalaziti u ozbiljnu temu budističke meditacije koja je za mene sušta opreka svemu onome što se danas prodaje pod naslovom "meditacionih tehnika". Moja **Pisma s pustinjačkog otoka** koja se odnose na tu temu nisu uključena u prvu knjigu koja sada izlazi, a koja je pretežno izraz beletrističkih ambicija. Tema "**dhanam** – apstraktna umjetnost budističke kontemplacije" bit će sadržaj druge knjige **Pisama**, uz stanovite izmjene i dopune pridošle u toku daljih 15 godina pustinjačkog života.

- **Osećaj prohujalosti i nestvarnosti života (koji je inače bio inspiracija za neka velika umetnička dela u različitim epohama), može biti povod trima različitim "ekstazama": bolu, oslobađajućem smehu i potiranju prijanjanja. Kako se u vašem iskustvu prelama ovaj osećaj?**

Sartr je, npr. na mejstima koja sam upravo spomenuo, u **Bitku i ništavilu** fenomenološki vrlo autentično razradio ekvivalent budističke analize ovih pojava (osobito negacije "sebe" transcendencije egoa kao objekta, a ne subjekta spoznaje), ali apstrahujući, često s upadno izraženom zlom namjerom, pozitivne dimenzije i mogućnosti etičkog aspekta svojih prima facie adekvatnih uvida. Tako je utro put jednoj negativnoj etici spoznaje, koju je obećao razraditi, ali je od toga posla odustao poslije **Bitka i ništavila**. Istu karakteristiku nalazim i u njegovu za mene simptomatski vrijednom i savremenom odnosu prema religiji, u priznavanju i uspješnoj dramatizaciji parapshiholoških pojava, uz ono malo napomena o pouci koju je primio od Dostojevskog, osobito u vezi s kritikom površnosti prosvjetiteljske teze da brisanje "Boga" iz filozofskog riječnika neće ostaviti zamjetnu rupu u kodeksu socijalnog morala. Nasuprot tome, i po Sartrovu dubokom uvjerenju time se mijenja sve iz osnova. A Indijci već iz davnine nastoje da nam kažu i kako. To nastojanje kulminira u budizmu.

Jedan moj esej o prvoj od triju stožerskih tema Budine filozofije egzistencije o prohujalosti i nestvarnosti životnih ekstaza, preved je u novosadskim **Poljima** [4]. O Budinom smješku, koji izražava osjećaj olakšanja kad je "zbačen teret", napisano je približno isto toliko mistificiranih gluposti kao i o njegovoj "šutnji", koja je po njegovom izričitom razjašnjenju odbijanje da odgovara na logički nesuvisla, verbalistička pitanja.

- **Poznato je da od svih istočnih učenja vi dajete posebno mesto budizmu i to ranom, palijskom (ili theravada) budizmu. Veli se da je budizam, pored ostalog, originalan i po tome što je on jedno od retkih, ako ne i jedno od velikih istorijskih učenja, koja predviđa sopstveni zalazak. U jednom od budističkih tekstova (iz VIII veka naše ere) se kaže da "kad gvozdена ptica bude poletela, budizam će krenuti na Zapad". Neki su bili skloni da to shvate kao proroštvo, tumačeći "gvozdenu pticu" kao avion, "kretanje na Zapad" savremenim interesom za istočne filozofije posebno budizam. No, to se može tumačiti i tako da se budizam nikad neće proširiti na Zapad, jer gvozdene ptice ne lete. Ima li,**

po vašem mišljenju budizam i neko šire savremeno značenje osim onog kojim inače iz prošlosti zrače velike tvorevine kulture?

Ukoliko Vaša prva primjedba o "sopstvenom zalasku" alaudira na Ničeovo proročanstvo o "budističkom nihilizmu" u 20. vijeku slažem se sa Vama, a i sa Ničeom, u onom smislu u kojem sam taj sud prikazao u članku **Filosofija gađenja – Buda i Niče.**

Pitijsku alegoriju o "željeznoj ptici" čini mi se da sam nekada negdje i ja pročitao (možda kod Suzukija). Ona s mojim akosmičkim shvaćanjem izvornog budizma ne bi imala nikakve veze niti bih se na nju mogao osvrnuti, da ne evocira jednu meni bližu mahayanističku asocijaciju za koju moram priznati da me se je snažnije dojmila kao konstatacija jedne isuviše očite – isuviše očito ukažene – aktualne činjenice:

Pre tridesetak godina došao je iz Hong konga u San Francisko jedan mongolski budistički lama koji se je već u Hong-kongu proslavio kao strogi asketa s natprirodnim moćima, čudotvorac koji ima moć nad "zmajevima" prirodnih nepogoda, osobito zaštitnik (ranije Hong-konga, a sada Kalifornije) od ciklona, kiše i suše. S pomoću kineskih zajednica u Americi uspostavio je svoj manastir "Zlatni brijeg" u San Francisku. Kasnije je na sjeveru Kalifornije adaptirao jednu staru rashodovanu bolnicu za svoj univerzitet za studij i prevođenje kineskih budističkih spisa. Za taj mu posao nije bilo teško naći diplomirane sinologe među pripadnicima kineskih zajednica u SAD. U ovom manastiru uglavnom je skoro brutalnim metodama najstrožijeg asketizma – gladovanjem, podnošenjem zime, dugotrajnim sjedenjem u nemogućim položajima, učenjem kineskog jezika – doslovno pretvarao Amerikance u Kineze. Nije čudo da je jedan od njegovih najpoudanijih uзор-učenika prethodno bio član podmorničke posade u američkoj mornarici. O toj izuzetnoj pojavi, koja se svojom autentičnom i neokulturnom egzotikom kineske umjetnosti lako prilagodila djetinjastom mentalitetu prosjeka američke publike, pisao sam nešto više u svom članku o erupcijama nove biološke religije. **Usjev novovjerstva**

i kukolj narkotičara ("Delo", br. 7/1981). Ovdje sve to spominjem jedino povodom alegorije o "gvozdenoj ptici". Taj je mongolski misionar u Americi presjekao gordijev čvor istočne magije jednim uvjerljivim potezom u svojoj nastupnoj izjavi na azijskoj kapiji Amerika. "Sada kada budizam umire u Aziji, on se istim zamahom preporađa u Americi."

Vaš poslednji upitnik odnosi se i na poslednju iluziju mojih skeptičnih pokušaja da tragam za što konstruktivnijim odgovorima barem u pogledu **univerzalne filosofije kao nagradnje kultura** (jer filosofije ne niču neposredno iz zemlje, za razliku od one religije za kojom žeda današnja teško osakaćena omladina).

Pod sličnim znakom pitanja pankosmički indijski vizionar Aurubindo u kolosalnim razmjerama svog "Ljudskog ciklusa" evocira viziju "intelektualnog i duhovnog anarhizma" kao krajnji stadij "napretka uma kao socijalnog obnovitelja i stvaraoca", ako i taj utopistički ideal "ikad uspije da se izdigne iznad teorijskog stadija" i ostvari "savršeno produhovljeno društvo... gdje će svi ljudi biti duboko slobodni..." [5]) – Na kraju moram priznati da se radije klonim i čuvam takvih zaraženih vizija o idealnom društvu, sa stanovišta od kojeg sam pošao u ovom razgovoru.

Beleške

Članak je objavljen u "Književnoj reči", 1982.

[1] Prijevod je uključen u moju knjigu **Pjesme prosjaka i prosjakinja**, Sarajevo, "V. Masleša", 1977.

[2] "Filosofija gađenja – Buda i Niče", prevedena u mojoj knjizi **Od Nepala do Cejlona**, izd. "Osvit", Subotica, 1981.

[3] Usp. **Indijska i iranska etika**, "Svijetlost", Sarajevo 1980. str. 467.

Gandijeve riječi o tome.

[4] "Aniććam – budistička teorija prolaznosti", Polja, novembar 1980, br. 261

(preveo Gaspari - Obradović)

[5] Podrobniji osvrt na Aurubinda dat je u knjizi **Razmeđa azijskih filosofija**, II

knjiga, str. 442 – 8., Zagreb, 1978.

Rev. 1/7/2005

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/intervju2.html

Put pročišćenja

Sa Čedomilom Veljačićem razgovarala
Radmila Gikić[1]

Za sajt pripremio **Ninoslav Molnar**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

*Tuga je vir što
grgutom tihim
stišava oko sebe
vodu.*

(1932)

- **Vaše ime je Čedomil Veljačić, međutim, Vi ste uzeli budističko ime Bhikkhu Njanađivako. Šta znači to ime i kako ste se odlučili za njega?**

Ime Njanađivako (Ñanajivako u međunarodnoj transkripciji) je složenica od njana – (sanskritski oblik jñana), što po značenju odgovara našoj riječi *znanje* i đivako, ime identično sa našim Živko. Pošto je konstrukcija indijske rečenice pretežno nominalna (a u tome je od evropskih jezika sanskritu najbliži ostao njemački), ime Živko možemo u složenici raščlaniti u "onaj koji živi", a cijelu složenicu shvatiti kao "onaj koji živi u skladu sa znanjem", ili možda u ciničnoj alternativi, "onaj koji živi kako zna" – i može.

U jednom od *Pisama s pustinjačkog otoka* nastojao sam da opišem, što sam duhovitije mogao u toj

situaciji, kako i zašto sam izabrao to ime u vezi sa Budinim (Buddhinim) razgovorom sa liječnikom Đivakom. (Još uvek sam uveren da će se knjiga pojaviti uskoro u Beogradu, u ediciji "Helikon").

- **Razgovor bismo mogli nastaviti o Vašem odlasku na Šri Lanku. Maks Erenrajh pokušava da razjasni opredeljenje za "gađenje prema životu" i, kao jedan od razloga, navodi da je na Vas presudno uticala 1942. godina, kada ste, naime, čitali indijsku filozofiju *Bhagavad-gita* i *Mađđhima-nikayo*.**

Većina mojih posjetilaca postavlja isto pitanje o povodu mog "bekstva od svijeta" i dobiva isti odgovor da je to "gađenje nad cijelim svijetom". Riječi pod navodnikom su doslovne formulacije kojima je i Buda, pred nešto više od 2500 godina, razjašnjavao svoj "slučaj". Naziv za budističko zaređenje je na pali jeziku *pabbadā*, imenica iz iste glagolske osnove kao i naše "pobjeći". Tako je moj uobičajeni odgovor ujedno implicitni citat koji bi mogao da posluži i za osnovu razgovora o primjeni vječnog motiva, o onome što za mene danas isključivo znači religija: to nije ni vjera u boga ni u dušu, nego ono čemu čovjeku isključivo služi osamljenost. Angloamerički filosof Vajthed (Whitehead) je rekao: "Onaj ko nije nikad osamljen, nije nikad ni religiozan". U subjektivnoj dimenziji to bi mogla da bude i osnova razgovora o pitanju kako i zašto sam postao budist, ali to pitanje ostaje redovno sporednije i implicitno za posjetioca koji jedva uspije da se malo izvuče iz turističkog "paketa". Srećom za mene, moram priznati, jer, također u skladu sa nekim osnovnim stavovima Budina egzistencijalnog odnosa prema svijetu, ni ja nemam nikakve sklonosti prema misionarskom propovijedanju "jedne istine", jer takva, po mojem dubokom uvjerenju, niti ne postoji, a ko u nju veruje, postaje opasan i bolje ga se kloniti – radije u indijskoj džungli, nego u biblijskoj pustinji, iz koje proroci strše i vapiju, ali "odbijaju da iz nje izađu", kako je nadodao Kami (Camus). Za mene – uprkos svim citatima iza kojih nastojim da se ušančim – postoji jedino "istina koja se ne da opetovati", koja je samo moja, kako bi rekao Hajdeger (Heidegger). U Budinoj poemi o **Nosorogu** i to je izraženo u sentenciji koja je u sredini cijelog teksta, dvadeset i prva od ukupno 41 strofe:

*"Umaknuvši borbi gledišta, kada
stigneš na čistinu, uzmi ravan smjer.
Vlastitim znanjem, a ne vođen drugim,
osamljen se kreći kao nosorog."*

Ta je pesma u cjelini i u nizu aspekata odgovor na ovo prvo pitanje od kojeg i Vi polazite, a bila je i moja prva poruka, krajem 1966. najužem krugu prijatelja, umnožena ciklostilom u tu svrhu, bez nade i očekivanja da će prije nego što bih na to i pomislio već biti objavljena u Zagrebu i umnožena u Beogradu, da će izazvati ne samo razumijevanje mog "slučaja" kod onih koje je to privatno

moglo tada zanimati, nego da će djelovati inspirativno i na takva snažne i umjetničke duhove kao što je Peđa Milosavljević, koji je svoju slijedeću izložbu posvetio ovoj temi na osnovu poeme reprodukovane u njegovom katalogu.

Zato je ta poema postala stalni motiv moga pristupa budizmu – u knjizi **Pesme prosjaka i prosjakinja** (Sarajevo, 1977), a po izboru Slobodana Berberskog i u knjizi od *Nepala do Cejlona* (Subotica, 1981). Kao što nema pristupa kršćanskom *Evandjelju bez Propovjedi na gori*, tako, bar za mene, nema pristupa budizmu bez intimnog doživljaja poeme o *Nosorogu*. Kažem "bar za mene", jer znam iz iskustva da se ogromna većina budističkog "klera" niti slaže, niti bi se mogla složiti s tim mojim izborom ni početne, a ni krajnje tačke (u doslovnom smislu: "Čovjek je prljav. Osamljen se kreći kao nosorog"). Neki su se čudili da je, nešto strašno, potpuno neoptimističko i neprivlačno, čega su se čuvali u svom propovjedničkom i misionarskom zanatu, moglo izazvati uspjeh u vremenu i sredini u kojima njihov autoritativni soj već odavno ne živi. A ja sam pokušao da umaknem pred bespredmetnim opasnostima hipijevskog naleta degeneracije ljudskog roda pred svega dvadesetak godina, i u tome sam vrlo djelomično uspeo. Najprije negiram svaki "apsolut", a onda tek život može da dobije neki skeptički smisao, ili barem izdržljivost.

• I Sartrovi junaci iz romana takođe imaju sličan odnos "gađenja prema životu", ali se nikad ne otuđuju od života. Šta, u stvari znači otuđenost od života i u kojoj meri je ona moguća?

To implicitno sadrži i odgovor na Vaše slijedeće pitanje o usporedbi sa Sartrom, i o mjeri mogućnosti otuđenja kao vrlini, a ne kao poroku. Najpre sam sam za sebe skicirao šest mogućih varijanta odgovora na Vaše prvo pitanje. Ali nakon ovoga što sam rekao, učinila mi se je opet najsažetija mogućnost da iskočim iz subjektivnosti u objektivnost – jer "čovjek je sâm sebi najdalji", kako je rekao Niče, i može samo da meandrira prema uviru svog vlastitog cilja – pa da citiram jedno mišljenje o svom "slučaju", koje sâm nikada ne bih tako formulirao, ali mi se čini vrlo opravdano i nedobudno za čitaoca, proisteklo iz utiska i sposobnosti uživanja Nade Tomić, koja je svoju posjetu opisala pred više godina u jednom članku u *Ilustrovanoj politici*: "Udaljio se je od sveta da bi mu se mogao približiti". Doista, kako se možete "približiti" svojim najbližima – žena mužu, dijete roditeljima, učenik nastavniku?... U najbližim društvenim odnosima ljudi su osuđeni na doživotni nesporazum i njegovo trajno produbljenje i proširenje, koje ih tjera na surovost rastanka kao podnošljiviju mogućnost – da ne govorimo ni o kakvom društveno-ekonomskom ni privatnom moralu neminovne patnje života-u-svijetu, kako bi tu metafizičku dubinu raskola ništavila formulisao Buda.

To me navodi da se vratim na dio Vašeg prvog pitanja koji sam preskočio, jer mi se činilo da bi to i za ovaj razgovor moglo biti preopširno zalaženje u autobiografsku motivaciju. Ali, pošto Vaš

intervju, kako i sami primjećujete, nije prvi koji insistira na intimnoj i nedorečenoj motivaciji mojih shvaćanja i postupaka, i u prvom i u drugom pitanju mogu jedino pokušati da i to razjasnim opširnije nego što sam ranije želio.

Načelno, postoje dva osnovna motiva mog *ethosa* spoznaje o kojima poslednjih godina najviše volim da govorim i pišem: *gađanje i odricanje od nasilja – ahimsa*, jedina, i to negativna, "dogma" najstarije svjetske, a i indijske, prareligije visokih arhajskih kultura, pred-vedskog porekla u Indiji, koja se osniva na ateističkom kultu duhovnih heroja-asketa – đainizmu. U *Arabiji felix* hiljadama godina pre biblijskih apokrifa i plagijata, a i pre pojave njihovog trećeg, muhamedanskog ogranka (kako me je uverila moja kći nakon istraživanja tog sloja univerzalne prakulture u Arabiji), postojao je isti kult džinova i njihovih sljedbenika, nazvanih đaini, doslovno kao u Indiji, sa istom simbolikom i istim vrlinama potpunog nenasilja. Njihovi ostaci još uvijek postoje, potisnuti sa herezom "maniheizma" u pustinju i vrleti. Iz tih pred-vedskih korena potječe i moje shvaćanje budizma kao raskolničkog ogranka đainske religije. O svemu tome sam pisao i nastojao da iznesem dokumentaciju iz ranih budističkih izvora u prvoj knjizi svojih *Razmeđa*. Za prvobitno đainsko načelo: "Nevršenje nasilja je vrhovni zakon", čuo sam najprije, još prije rata kao student filosofije, u pokušaju njegove herojske obnove u uzoru Mahatme Gandija. Još i danas, ovdje, među budistima gdje to nije poželjno, običavam naglašavati da sam najprije bio i ostao gandijevac, a onda budist.

Bhagavad-gitu sam čitao prvi put u italijanskom prijevodu za vrijeme rata. Od toga "evanđelja" (za žene i crnce, kako sam kasnije ustanovio) očekivao sam mnogo više nego od Budinih govora, čija mi je mnemotehnička struktura u to doba bila površno poznata i na prvi pogled neprivlačna kao katalog riječi koje se ponavljaju u odnosu na nešto nejasno određeno. Ali već predgovor italijanske prevoditeljice *Gite*, napisan neposredno iza prvog svjetskog rata, oneraspoložio me je. Čitajući prijevod, osvjedočio sam da je lični povod tog predgovora bio nesumnjivo opravdan i adekvatan. Prevoditeljici je u ratu poginuo brat herojskom smrću u italijanskom nacionalnom stilu. *Gita* je još dalje uveličavala slavu vječnog motiva takve tragike... A ja sam bio gandijevac u prvoj okrutnoj zimi posle italijanske okupacije u svojoj zemlji.

Sudbonosni slučaj je uslovio da sam zajedno s *Gitom* kupio i vrlo poetičan italijanski prijevod pet Budinih govora iz sredine zbirke *Mađđhima-nikayo* (152 govora "srednje dužine"). Poslednji u toj knjizi bio je 55. Budin govor sa đainskim ljekarom Đivakom. Taj razgovor sadrži jedini neposredni izraziti odgovor na pitanje o vegeterijanstvu, na koje Buda odgovara:

"Ja kažem, Đivako, da u ova tri slučaja ne treba primiti meso za hranu: kad ga vidimo, kad nam se kaže i kad 'sumnjamo"da je to mesna hrana".

Kao vegeterijanac iz ranih studentskih dana, osjetio sam se najprije malo postiđen zbog posljednje, treće okolnosti o sumnji, a da ne govorimo o usporedbi sa *Gitom*, kojoj sam u svojoj lektiri tada dao prednost.

Tek kada sam došao u Indiju, 1963. poslije rata sa Kinom, uvjerio sam se da je moj prvi prikaz *Gite*, u *Filosofiji istočnih naroda, I* (1958) bio više nego ispravan, pa sam u slijedećoj obradi te teme (objavljenoj u *Praxisu* br. 3-4, 1973) bez daljeg okolišanja obilježio to popularno "evanđelje" kao ratnohuškaško na osnovu onoga što sam neposredno vidio i čuo, osobito u Bengalu, u Kalkuti, gdje sam tada živio, susrećući se istovremeno, a i mnogo kasnije, na svakom koraku sa odvratnom mržnjom prema Gandiju. Tada sam postao još nepokolebljiviji gandijevac – donekle i iz inata. Našao sam iz njegovih knjiga podatke koji svjedoče o doživotnoj (iako, iz popularno-političkih razloga, bolno pritomeljno) borbi tog đaina po majci i po odgoju u njenoj porodici protiv *Gite*. Bitni dio te dokumentacije objavio sam u spomenutom članku. Kasnije mi je prigovoreno da sam u *Razmeđuima* izostavio poglavlje o *Giti*. To nisam učinio samo iz *ressentimenta*, nego i zato što u ovom opširnijem prikazu klasičnih indijskih filozofskih sistema nisam više smatrao da je potrebno uključivati popularni prikaz dvaju tih sistema s jednog religijskog monoteističkog stanovišta iz razdoblja epske književnosti.

Tako, eto, i moj budizam ostaje heretičan, a time se ponosim. Upravo sam Maksu Erenrajhu, koga u vezi s time spominjete, u vrijeme intervjuja za *NIN*, u jednom pismu formulirao tezu koja ostaje značajna za moj "slučaj" u cijelini: "Religija je zanimljiva samo za heretika".

Za indijske religije, a osobito za budizam, ni ta tvrdnja nije heretična, ni približno kao u kulturno inferiornijim zapadnim tradicijama. Buda je često ponavljao opomenu: "Nikada ne reci: "Samo je ovo istina, a sve ostalo je zabluda". I zbog toga je spor da li je budizam uopće religija u novije vrijeme sve aktualniji, također i u krugovima intelektualnog budističkog "klera". To sam pokušao da razjasnim u članku *Buddhismus – Religion oder Philosophie?*, objavljenom u *Schopenhauer-Jahrbuchu 1979*, a i ranije na engleskom u filozofskom godišnjaku univerziteta Madras (1970, *Why is Buddhism a Religion?*).

• **Zašto nakon svega ovoga još uvek nosite ogrtač budističkog redovnika?**

To nije samo, a pogotovo ne prvenstveno, iz oportunitizma. U oba spomenuta članka objavljena u inozemstvu nastojim na početku da objasnim to pitanje (naravno, ne sa subjektivnog stanovišta, nego principijelno) sa stanovišta svoje filozofije egzistencije. Znam da se češće ponavlja, a i diskutuje u korespondenciji sa mnom moje već dosta davna izjava: "Postoji filozofija koja se ne da

ni misliti ako se u skladu sa njom ne živi". Za mene je filozofski aspekt religije, a i religijski aspekt filozofije, nerazdvojiv i neizvodljiv iz cjeline egzistencijalnog mišljenja. Naravno da pod "religijom" ne podrazumevam vjeru u boga i dušu, a ni njenu dogmatsku institucionalno priznatu sektašku organizaciju. Āainska i budistička, a i pretežna indijska definicija religije glasi "put pročišćenja". Da ne zalazim predaleko u teoriju, možda je dovoljno da Vam dadem odgovor o činjenicama *prima facie*: Na pitanje: Pročišćenje od čega? – polazni i odlučni odgovor glasi: Pročišćenje od gađenja i onoga što mi se gadi. To uslovljava pustinjački život i asketsku disciplinu isposnika i redovnika. Ko ne razumje tu vezu, taj ne razumije ni spomenutu definiciju koju sam prihvatio od Vajtheda (Whitehead):

"Ko nije nikad osamljen, taj nije nikad ni religiozan". – Dionizijska "religioznost" hipija, u anarhističkim bandama i čoporima, ne spada u duhovni ambijent kojemu sam se ja, barem idealno, priklonio, makar to u realnosti bio i ambijent onoga ko se "osamljen kreće kao nosorog".

• Ko je bio Vaš učitelj?

Danas, u doba inflacije "putnika istočnjaka" u "lovu na *gurue*" (duhovne učitelje i vođe za psihodelički obezumljene hipije), kad razmjerno potražnji rastu i cijene "uslužnih radnji" i broja lako pronalazljivih i snalažljivih gurua, uglavnom trgovaca kuharskim receptima za "transcendentalnu meditaciju" i magičnim formulama za intenzivnije "vibracije" – tantra-mantra-yantra za postizanje duhovnih svrha fizičkim (ili još opasnijim hemijskim) sredstvima – sve ono što je Buda osuđivao i odbacio u svojoj kritici dostojnijih i ozbiljnijih sljedbenika najstrožih asketskih religija, kakvi su bili Āaini, - danas, kad se iz te klase (koja u Indiji nije više ni elitistička klasa, nego je otpad iz tradicionalne prve u treću, trgovačku kastu) javljaju se na prirodno rijetkom i izuzetnom nivou preostalih refomatora prastare indijske mudrosti i takvi anti-gurui kakav je Krišnamurti, koji gurue jednostavno i uopće smatraju nemoralnim. Ne samo zbog nepoštenja, nego još i više zbog satiranja i upropaštavanja omasovaljvanjem onoga što je najsvetije u čovjeku, njegove moralne autonomije, "istine koja se ne da opetovati". Jaspers je kao psihijatar s istog stanovišta kritikovao psihoanalizu. Buda je kao kritičar *religije* vrlo izrazito, ponavljanjem jedne standardne formule, vodio borbu protiv "heteronomije u moralu i religiji".

Među nekoliko najčuvenijih Budinih izreka ističe se danas jedan od prvih odgovora na pitanje koje i Vi sad postavljate:

*"Sve sam savladao i sve spoznao,
i ničim više nisam okrznut.
Sve sam napustio, sa dokončanjem*

životne žudnje se oslobodio.

Sam spoznaju dosegoh. Na koga da se pozivam?

Učitelja nemam nit mi je iko ravan.

U svijetu ljudi i bogova niko mi nije premac. –

Ja sam jedini potpuno budan,

Rashlađen sam i ugašen."

(Mađđhima-nikayo, govor 26)

Raduje me ipak da u ovom ličnom slučaju mogu bez profesionalne hipokrazije da potvrdim i ritualno važenje latinske poslovice: "Quod licet Jovi, non licet bovi". Bez polemičkog prenaprezanja luka u vlastitoj težnji da se približim ovom idealu duhovne autonomije, iako sam svjestan da sam još nedogledno daleko od krajnjeg dostignuća gdje mi više niko ne bi bio ravan ni u svijetu ljudi ni bogova, - u *Pismima s pustinjačkog otoka* pokušao sam više da opišem skromne pustinjačke vrline svog učitelja, *maha-thero*, nego da ukazujem na neumjesno priznanje i poštovanje duhovne superiornosti i autoriteta.

U cejlonskom jeziku riječ *guru* znači učitelj osnovne škole. U vjerskoj hijerarhiji se učiteljem (pod drukčijim naslovima) smatra redovnik koji je zareadio nekoga drugog u jednostavnim ceremonijama na dva stepena. (I to sam opisao u jednom od *Pisama s pustinjačkog otoka*). U tom je smislu starješina pustinjačkog naselja, *maha-thero*, koji je mene zareadio "iz milosrđa", kako se u obredu kaže, bio jedan Cejlonac niskog roda i neuglednog porijekla, kakvi se redovno ni ne primaju u redove velikog feudalnog svećenstva bogatih kraljevskih samostana. Njega je prije prvog svjetskog rata, donekle u znak protesta, zareadio jedan ugledni njemački *bhikkhu* (pripadnik prosjačkog reda), osnivač prvog evropskog pustinjačkog naselja u budističkom svijetu koje još i danas postoji, a gdje sam zaređen i ja 55 godina kasnije, 1966. Tako je moj učitelj od djetinjstva ostao nerazdvojiv i nepokolebiv pratilac i obožavalac svog učitelja; putovao je s njim u Burmu, gdje je učiteljev učitelj studirao u tada najčuvenijoj školi budističku teoriju spoznaje (*abhidhammo* – fenomenologija) na pali jeziku, a njegov mladi učenik je, pored govornog engleskog naučio burmanski jezik i veštinu hvatanja zmija otrovnica. Pošto je njegov učitelj, dosljedno "čistom i prvobitnom" Budinom učenju, bio protivnik hramova, obreda i hramskog pjevanja molitava, koje se naziva recitovanjem ili "kazivanjem" (*kyande*) Budinih izreka, jer je Buda obrazloženo odbacio, skupa s vjerskim obredima i obredno pjevanje, pošto "onaj ko pjeva pazi na to kako pjeva, a ne šta pjeva", - cejlonski učenik je naučio naknadno od drugih tek minimalni i oskudni obred šablonskih predika, pa se je do smrti ustručavao da ispoljava svoju oskudnu retorsku vještinu, a nije imao ni mnogo sluha. Sa strancima je znao da postupa vrlo umjesno i taktično, da procijeni njihove sposobnosti i nesposobnosti i da ih

po potrebi diskretno udalji iz zajednice, da odbrani i oslobodi svog učitelja od profesionalnih nevolja popovanja i učiteljevanja (u čemu prirodno ni sam nije bio sposoban da ga zamijeni). A učitelj je, pod njegovom zaštitom od bezobzirnosti vjernika, zatišje svog vremena upotrebljavao za marljivi rad u tišini, uglavnom kao prevodilac.

Što dulje razmišljam retrospektivno o te prve dvije godine svog asketskog i pustinjačkog redovništva, nalazim sve više zadovoljstva u svom nedužnom ponosu da sam ja, možda ne samo u ovom valu stanovnika i prolaznika sa pustinjačkog otoka, najiskrenije cijenio neotuđivo prirodnu nadarenost svog učitelja iz najljepših izraza njegove prostodušne pouke o intimnom životu sitnog otočića u bari, s kojega se je kroz više od pola vijeka rijetko udaljavao. Od njega sam naučio da ne postoji mrtva materija, kako vjeruju otuđenici s divljeg Zapada, koju tek mehanički izvana pokreće besmisao egzistencije svijeta u svoje robovske svrhe. Nikad ništa od njega nisam doznavao teorijski, kako to sada pokušavam da sažmem, nego uvijek iz konkretne promatračke pažnje, kako sam nastojao da tu pouku o životu prirode i njenu primjenu neposredno opišem u *Pismima s pustinjačkog otoka* ... o ždralovima kako grade gnijezda na dobro učvršćenoj i stalno provjeravanoj nosivosti osovinske pritke koju nalaze negdje na udaljenijoj obali; o ograničenoj dobroti i pameti mladog njemačkog kovača i mornara avanturiste koji misli da može pomoći zmaj-ptici i drugima da barem umru u njegovom humanom stilu kad predvide smrt tamo gdje im životni polet napusti krila, pa se sunovrate među korijenje stabla na čijem im vrhu ostaju čvrsta gnijezda, i ne daju se više podizati ni na niske grane, a kamoli okusiti milosrdno ponuđenu hranu... o zmijama individualno i o netačnosti teorije o neizlečivosti njihove hemofilije, koju je jednom velikoj kraljevskoj kobri sam izlečio iz poštovanja... A vrhunac svega su bili prizori drugovanja s njegovim najbližim prijateljima i čuvarima – mungosima.

Eto, takav je bio moj učitelj pustinjačkog života, udaljen od svijeta i njegovih konvencionalnih vjerovanja u mrtvu materiju i svemoć bogova.

- **Vi ste bili kod mađarskog pandita Šankare Menona, o kome je pisao i Ernst Benza. Između ostalog, Benza je rekao da "hinduizam uopće odbija misao o vječnom postojanju ličnosti". Koliko je *atma*, odnosno besmrtnost duše, danas prisutna u Indiji?**

U jednom članku koji sam napisao za *Schopenhauer-Jahrbuch 1970* pokušao sam da podjelim religiju uopće na tri stepena. Prvi je izvorno i autentično učenje svakog začetnika jedne nove misli koje je kristalno jasno i lako shvatljivo (to mu je kriterij), ali se historijski ne može održati, jer nigdje ne može naći adekvatan prostor za svoje širenje. Drugi je stepen institucionalizacija pojedinih religija i njihovih sekti, koja zavisi od milosti i potreba svjetovnih vladara. Zato institucionalizovane religije brzo postaju neprihvatljive i odbojne za podanike normi i dogmi koje guše svoj vlastiti izvor.

Na dnu, dublje od svih izvora, nalazi se narodno vjerovanje, koje je u svim prostornim i vremenskim, geografskim i historijskim okolnostima u biti i u srži čovjekova *biološkog* bića jednako kao što je i potreba hrane, seksualni život i estetika koja se ispoljava u igri i opuštanju biološkog napona i napora. Ta se biološka religija sastoji uvijek i svuda u vjeri u "dušu i boga", iako pod različito sublimiranim nazivom, iako je i tu budizam kao biološki najanemičnija religija, ili kvazi-religija, kako bi rekao Paul Tillich (Tillich), rijedak, možda logički krajnji izuzetak. Zato je zanimljivo da se na njemu posebno zaustavim na sva tri stepena i sloja "volje za vjerovanjem" (kako ju je psihološki počeo da analizuje već Vilijam Džejms). Tom sam pretpostavkom u jednom poglavlju spomenutog članka pokušao da branim Kantov apriorizam (u njegovim antropološkim granicama) od Šopenhauerove historicističke kritike. Šopenhauer prigovara Kantu da tri pojma religijske prirode koje čisti um bezuslovno pretpostavlja, a to su, po Kantovu mišljenju "duša, svijet (kao predmet po sebi i zatvoreni totalitet) i bog", nisu ni bezuslovni ni dosljedno izvedeni kako to Kant pretpostavlja. "Velika proturječnost koju Kant ne primjećuje" sastoji se u tome da su prva dva od tih bezuslovnih postulata "uslovljena trećim, jer su duša i svijet uslovljeni bogom... Da povratak na neki neuslovljeni uzrok, na prvi početak, nikako nije utvrđen u prirodi naše sposobnosti umovanja, dokazuje u praksi činjenica da izvorne religije naše rase... mislim na brahmanizam i budizam, niti znaju za takve pretpostavke, niti ih dopuštaju, nego produžuju u beskraj niz pojava koje se uzajamno uslovljavaju... Da se to pitanje riješi, potrebno je da koristimo historijska istraživanja. Tako bi historijsko istraživanje spasilo Kanta od nevolje u koju se je sada zapetljao time što ova tri pojma prikazuje kao da nužno potječu iz prirode naše sposobnosti umovanja, a ipak pokazuje kako su neodrživi i kako ih nije moguće ustanoviti tom sposobnošću, pa tako i sam naš um pretvara u sofista".

Na temelju daljih istraživanja na sva tri sloja religijskog doživljavanja i mišljenja koja sam ranije spomenuo, a koja Šopenhaueru još nisu mogla biti poznata, ja sam došao do zaključka da su i Kant i Šopenhauer imali pravo: Kant na najnižem biološko-antropološkom, a Šopenhauer na najvišem historijsko-filosofskom.

S druge strane, mogu jedino da konstatujem kao začuđujuću i izuzetno povoljnu historijsku okolnost izvornog budizma da je najviši i očevidno najnepristupačniji, religijski anemičniji sloj Budina učenja, ipak u povjesti religija uspeo da najsnažnije prodre i prožme sve do najnižega sloja i da ga sačuva od najubitačnijih i socijalno negativnih utjecaja hinduističkog praznovjerja – od nasilja krvnih žrtava i kastinske hegemonije. Za to vidim dva historijska razloga: budizam o kojem govorim, a koji se je barem pola milenija ranije od svih ostalih historijskih pojava budizma u Aziji, uvriježio u Šri Lanki, prenio je ovamo sin i poslanik indijskog vladara humanista Ašoka u svrhu političkog smirivanja susjednih zemalja sredstvima poljoprivrede i kulturne stabilizacije. Ašoka je bio osnivač

institucionalnog budizma kao religijsko-administrativnog sistema društvenog uređenja koje se po svojim ekstrovertno humanističkim načelima razlikuje od Budina asketskog stava, ali isključivo iz najviših kulturnih i moralnih potreba, pobuda i ideala. Tako se je prvobitno Ašokin budizam integrirao i izravnio s Budinim kao pozitivni (ekstrovertni) s negativnim (introvertnim) polarnim činiocem. Pa ipak, religija se u svoj svojoj specifičnosti i sretnim okolnostima ne može održati u svom najnižem i najčvršćem biološkom sloju bez elemenata koji se u evropskoj analogiji i alternativni nazivaju vjerom u "boga-i-dušu". Buda se ruga bogovima kao senilnim budalama i vlastodržcima, ali ih ne negira, nego i njih s malo nade u uspjeh nastoji da urazumi i obuzda. A time što je najstrože tabuizovao vjeru u dušu, biološki je osnažio pouzdanje u vječnost njenog neautentičnog procesa metamorfoza u vječnom stvaralačkom raspadu i reintegraciji elementarnog pluralizma. Time je nehوتيčno objezbedio i birokratsku karijeru popova (važnu nadasve za Ašoku) i dospio u socijalnu kategoriju osnivača religija – iz antiteze spao na sintezu. Pod svim tim okolnostima, među kojima je od odlučne važnosti bila objektivna geografska okolnost insularnog smještaja otoka Lanka u vječnoj borbi protiv invazija s indijskog potkontinenta (najstarija svjedočanstva nalazimo u eposu *Ramajana* iz vremena kad čovjek i majmun još nisu bile dvije potpuno odvojene životinjske vrste) – utjecaj je religije najbujnijeg azijskog tipa iz Indije ostao minimalan. Čisto administrativna manipulacija s minimumom vjere u boga i dušu provedena je mudro i oprezno unilateralnim priznanjem, s indijske strane, Bude za jednog od 10 najviših činovnika notorno liberalnog boga Višnua. Povoljna je okolnost za Višnua bila da je Budi u historijskoj hijerarhiji dopalo deveto, predzadnje mjesto. Tako je, s indijskog gledišta, postao loši prorok za gora vremena, jer će s ortodoksnog gledišta poslednji avatar (u Sartrovom smislu tog termina) biti Kalki, koji će s lakoćom satrti u atomski prah ovaj već sagnjeli svemir – naravno, ne za vječna vremena. Budistički dijalektički obrat u reformi te iste birokratske strukture sastoji se u tome da će iza teškog i suviše umnog Bude sadašnje ere, Gotame, svjetski duh doživjeti oslobođenje putem svevišnje ljubavi i milosrđa koje će se utjeloviti u *Buddhi Maitreyi*, i sve će postati lijepo i lako – a kako, o tome je razmišljanje prepušteno bujnijoj mašti sjeveroistočno-azijskih mahajana religija, koje se plode i množe inflacijom mitoloških buddha-al pari s politeističkim bogovima. U međuvremenu Šri Lanka je ostala zaštićena kulturno-političkim reziduima Budina i Ašokina racionalizma svedenog na defenzivne svrhe uskih, ali prirodnih granica ovog otoka.

- **U knjizi *Budizam* postavili ste sebi pitanje: "Šta dakle radim ovdje, na pustinjačkom otoku" i, ujedno, dali kratak odgovor. Od tada je prošlo (1966) šesnaest godina. Da li bi odgovor i danas bio isti?**

Da, u suštini bi bio isti. Ja ne vjerujem ni u vječnost ni u "Apsolut". U indijskim filosofijama i religijama ni za evropsku "vječnost" ne postoji potpuno adekvatan izraz. Ovdje jedino izraz

"postojanost" (*nityam*) ima neposrednog smisla. U tom smislu i ja sam svjestan da se površinska i prividna pojavnost mijenja brže od suštinske postojanosti, koja također ne bi imala smisla kad ne bi otvarala nove perspektive daljeg i šireg razvoja duha. Ali šta se je kod mene promijenilo? Šesnaest godina se nisam micao iz ove lijepe, uvijek zelene, tropski bujne i prirodno bogate zemlje. Kad mi džungla proguta jedno pustinjačko boravište (ja ta skloništa nazivam zavjetrine), pa pokušam da se smjestim na drugo, a ljudi, ovdje još sa snažnim nomadskim instinktima, pitaju kako dugo namjeravam tu ostati, moj je odgovor: "Želja mi je da tu čekam na smrt". A kad me s druge strane globusa pitaju kad ću se vratiti kući, odgovor je: "Da, vratiti ću se – kad me odavde najure". Statika čekanja na smrt i dinamika rušilačkih i ratnih progona, i u ovoj zemlji više izvana nego iznutra, sačinjavaju površinsku dijalektiku svake egzistencije, pa prirodno i moje. Da se ušančim iza pustinjačke ortodoksije, dozvolite da Vam za vic citiram pjesmice iz moje knjige *Pjesme prosjaka i prosjakinja*:

Tu ti je bila stara koliba. Želiš li sada novu kolibu?

Okani se želje za kolibom, prosjače, bolno je uvijek novo

Kućenje.

Čovjek se druži sa čovjekom, čovjek se teši čovjekom;

Čovjek se o čovjeka upire, čovjek je otpor čovjeku.

Čemu onda služi čovjek, ili ljudsko pokolenje?

Kani se ljudi, idi – i snažno se odupri gomili!

- **"Došao sam na ovaj pustinjački otok s jasno određenom namjerom da negujem sposobnost unutrašnje šutnje, slijedeći vrlo specifičan postupak izražen u citatu na početku ovog pisma, tj. polazeći od isključenja "zamišljanja i razmišljanja", kako se to obično naziva, kao glavne prepreke pročišćenja duhovnog haosa kojemu, po prirodi nastranosti, robuje čovečanstvo..." Koliko ste u tome uspeli?**

Do sada sam uspio subjektivno da održim svoj stav prema struji i usmjerenost pogleda preko struje. (Možda bih tako mogao da opišem bar jedan aspekt tzv. meditacije). Vještina uravnotežavanja "plivačkog" napora se poboljšava s vremenom. Ali vrijeme ništa ne rešava u biti, a još manje "tehnički" trikovi koji, ako ništa, mogu vjerovatnije da naškode. Jer, fizičkim sredstvima se ne postižu duhovne svrhe. Ljepota "puta pročišćenja" (to je opet karakteristična indijska definicija religije) sastoji se u polaganom, što polaganijem sleđenju tog puta. Rekorderstvo u brzini, sportski stav, krajnja je opreka uspjehu za koji me pitate. Sport je u tom smislu očividno razaranje smisla i ljepote neophodne za harmoniju usporavanja životne bujice – iznutra. U Budinu osmorokratnom

putu dokončavanja patnje prvi je stepen kontemplacije "ispravni napor". Smisao toga sadržan je u odgovoru na jedno pitanje s kojim se u posljednje vrijeme, sticajem okolnosti sve češće služim kao kočnicom za odmjeravanje svojih maštanja o uspjesima u "meditaciji". Subjektivno je zanimljivo da sam taj Budin razgovor pročitao i uočio mu važnost još u prvim danima svog dolaska na pustinjački otok, ali ga zatim u više od deset godina nisam uspio da nađem u *Tri košare* Budinih sveukupnih djela, iako sam ponekad pokušavao više ili manje površno da ga tu pronađem. Nedavno je iskočilo na površinu kad mi je postao potreban za jedan odgovor:

A kako si ti, gospodine, prešao preko bujice?

Malo sam zastajkivao i nisam se prenaprezao.

Ako zastanem, mogu potonuti,

a ako se prenapregnem, može me zanijeti struja.

• Šta je zapravo "burmanska metoda" koju ste upoznali na Cejlonu?

U vezi s odgovorima na prethodna dva pitanja, stav prema "burmanskoj metodi meditacione tehnike" je tačka na kojoj se je moje kritičko mišljenje najviše udaljilo od prosjaka kuharskih recepata među koje spada i među kojima se smatra najizrazitije budističkom. Princip je te metode da na tipično indijski način najprije "baci pola u vodu", i to, naravno, ozbiljniju i, prema tome težu polovicu. Ovdje nije moguće zalaziti u pojedinosti koje sam nastojao da razjasnim u svojim knjigama pod naslovima *Ďhanam, apstraktna umjetnost budističke kontemplacije*. Već u knjizi *Budizam* (koja bi uskoro trebala da izađe u novom, proširenom izdanju, pod mojim ličnim imenom, a ne pod pseudonimom koji je na jednoj listi bestselera bio skraćen i prestilizovan u Bik Hu), iznio sam neka kritička opažanja o tehnikalizaciji gimnastičke strane tzv. *asana*, o kojima nema ni traga ni glasa ni u osnovnom spisu sistema *yogah*, Patandalijevim *Yoga-sutrani*, formuliranim bar nekoliko stoleća poslije Budine istoimene strukture (Ďhanam), iako se pod nazivom *yogah* danas skoro isključivo podrazumijevaju karte i šabloni tih gimnastičkih položaja tijela. Smatram da je ta gimnastika koja nema isključivo fiskulturnu vrijednost, fiziološki i duhovno neusporedivo vrijednija i od pomodnih japanskih vojnih vježbi (džiu-džicu, karate itd.). Da sam mlađi, i ja bih se rado bavio takvom "joga" gimnastikom.

I u burmanskim (pojednostavljenim i ubrzanim) metodama sam u raznim aspektima nailazio na epifenomenalne fiziološke efekte koncentracije-i-relaksacije, koji su me zanimali u vezi sa vlastitim iskustvima na tim područjima. Jedanput sam skoro pokušao da odem na "tečaj meditacije" takvog nesumnjivo sposobnog masovnog učitelja koji je došao iz Indije na Cejlon, ali sam odustao zato što sam video da je tečaj – organizovan u domu ovdašnjeg univerziteta, mjesto za probranu budistički obrazovanu lokalnu publiku – bio već unaprijed preplavljen hipijima s divljeg Zapada, koji satelitski

jure oko svijeta za svojim guruima, jer im je to ekonomičnije i sigurnije za usputne okultne trgovačke transakcije.

- **"Kako treba gledati na svijet, pa da nas vladar Smrti ne opazi", pitanje je mladog brahmana Magha-rađe, na što je dobio odgovor: "Gledaj na svijet kao ništavilo... riješi se vjere u sebe, tako ćeš nadmašiti smrt". Da li biste hteli nešto opširnije reći o tome?**

Na žalost, govoriti tek nešto opširnije o toj središnjoj, najdubljoj i najspornijoj temi čiste filosofije u budizmu ne bi mi više bilo moguće nakon svega što sam napisao u svojim većim knjigama, i u člancima koje objavljujem još uvijek po svijetu o temi ništavila i nihilizma s budističkog stanovišta. Svoj najdublji i najopširniji kontekst naći će ta tema u knjizi *A Buddhist Philosophy of Religion*. Jednu novu bitnu dimenziju u toj tematici želio sam da dodam članku spomenutom u odgovoru na Vaše pitanje, ali mi, na žalost, nije uspjelo da je istaknem na samom početku članka, a ni kasnije, zato jer je baš tu "redakcija tekst neznatno skratila" (prve dvije stranice). Ta se nova dimenzija, kako rekoh, otvara na temeljnoj razini *ethosa* spoznaje, a razotkriva bitnu uzajamnu zavisnost uvida u ništavilo jedino neposrednim doživljajem putem milosrđa.

- **Đaini su sledbenici kulta heroja, u asketskoj borbi za duhovno "pročišćenje", a o čemu se govori još u *Gilgamešu*. Kakav je danas kult đainizma i koliko je on prisutan?**

Đaini su danas mala vjerska zajednica od nekoliko miliona sljedbenika te najstrože asketske religije, raštrkane po cijeloj Indiji. Njihovo je jedino načelo: "Nevršenje nasilja (*ahimsa*) je vrhovni zakon". To važi za odustajanje od nasilja "u misli, riječi i djelu". U tom je smislu oskudnosti đainizam logički najnedogmatskija vjera, osnovana također na vrlo razvijenoj i vrijednoj logičnoj disciplini *ethosa* spoznaje. Za đainizam se danas vjerovatno ne bi ni znalo u svijetskoj orijentalističkoj književnosti (krajem 19. vijeka postojala je tendencija da se ignorira kao sitnu "budističku sektu") da njegovu aktualnost nije na dramatičan način obnovio Mahatma Gandhi, đain po majci i dubokom religijskom odgoju. Prije drugog svjetskog rata ja sam kao student osjetio nostalgično poštovanje prem Gandiju, uviđajući da bi to mogao biti jedini put spasenja od rata, iako sam istovremeno shvatio i njegovu nemogućnost da u tome uspije. To mi je tragično strahopoštovanje ostalo sveto do danas. Zbog toga sam u svim svojim knjigama posvetio najveću pažnju đainizmu.

Drugi je razlog te pažnje u proučavanju đainizma da sam se odavno uvjerio da je Buda očevito đainski raskolnik. Proučavajući taj odnos unutar predarijske (pred-vedske) indijske kulture, priklonio sam se Budinoj kritici prastarog đainskog tradicionalizma, zasnovanog na nepreglednom prirodnoučnom blagu baštine univerzalne arhajske kulture, koju su počele da lome arijske invazije još u tiisuljećima koja su prethodila velikom sumerskom carstvu i književnosti kompiliranoj

u eposu o Gilgamešu. Sa strane studija o tradicionalnoj (predislamskoj i predbiblijskoj) kulturi "Arabije felix" moje pretpostavke, također i o džainskoj tvrdnji da je njihova religija, kult heroja – đaina ili džinova – najstarija preživjela religija kulturnog svijeta, neočekivano za mene, potvrdila je moja kći, dr Snježana Akpinar, nakon nekoliko godina studijskog i istraživačkog rada u Saudskoj Arabiji. Njena prisutnost našem današnjem razgovoru u vezi je s našim putovanjem po Indiji u svrhu uspostave kontakta s akademskim ustanovama koje bi njen problem mogao da interesuje i u đainskim i u islamskim krugovima. I u đainskom institutu na Hindu-univerzitetu u Benaresu, a i ovdje u Delhiju na muslimanskom univerzitetu Džamija Milija, interes za tu tematiku bio je u ovom prvom kratkom kontaktu neočekivano velik, upravo zato što je rad na tom području u Indiji vrlo oskudan, iako smo mogli dobiti uvid u malo, pretežno površne dokumentacije i uvjeravanje o interesu za saradnju na tom komparativnom kulturnohistorijskom radu. U razgovoru sa đainima moja kći je pokrenula i pitanje interesa za idejnu srodnost i saradnju đaina sa njihovom najbližom analogijom u zapadnom svijetu, *kvekerima*. Nadam se da će barem moja kći, kao stručnjak različit od mene, nastaviti i proširiti rad na mojem idealnom pozivu i nastojanju da postanem "oficir za vezu" među svjetskim kulturama, na prostornom i vremenskom ukidanju granica i viza, proširenju kulturne saradnje u doba nanižih i najsurovijih nacionalizma koji razaraju svijet.

- **Heraklit je protivurečio Pitagori: "Mnogo znanja ne uči pameti"; tako se i Buda suprotstavio matematičaru Mahaviri tvrdnjom "da je jedini problem ljudske mudrosti oslobođenje od patnje bivstvovanja". U čemu je bio još njihov sukob?**

Sa stanovišta odgovora na Vaše prethodno pitanje potvrđena je i moja saglasnost s formulacijom ovog slijedećeg pitanja. Moj sadašnji razgovori s đainima potvrdili su i njihovu spremnost i želju da ih upoznam s dokumentacijom o tom pitanju na osnovu budističkih pali-tekstova. Tu sam dokumentaciju do sada najpažljivije iznio u izboru tekstova objavljenih u *Razmeđuima*. Na engleskom sam cirkulirao na nekoliko mjesta samo listu te osnovne dokumentacije, ali je nisam obradio. Za sukob o kojem me sad pitate nešto sam specifičnije dokumentacije priložio u komparativnom izboru tekstova u *Indijskoj i iranskoj etici*. Ovdje mi ne bi bilo moguće zalaziti dublje u nabranje ni ideoloških ni historijsko-biografskih pojedinosti iz tih odnosa.

- **Vi tvrdite da je Buda bio "đainski raskolnik", da je bio u "opreci s đainima", ali i u beznačajnoj opreci s brahmanima. Čime to objašnjavate?**

I to sam nastojao da objasnim iz tekstova ukratko što sam zornije mogao u spomenutim knjigama. Budin ironičan stav prema brahmanima i njihovim "svijetlim bogovima" (*deva*) svodi se često i na kastinski antagonizam svećeničkog i ratničkog plemstva u njegovo doba osvajanja Indije. Za mene

dublji i bitni razlog potječe iz sraza mlade i surovije kulture arijskih osvajača sa dubljom i etički – čak i socijalno-etički – milenijski višom, zbog toga biološki slabijom, kulturom starosjedelaca.

- **Godine 1956. slavljena je 2.500-godišnjica Budine smrti, "krajnjeg utrnuća". Šta bi se moglo smatrati najvećim doprinosom njegovog učenja za osamdeset godina života?**

Pitanje je teško zbog svoje sumarnosti. Pošto ste želeli duži i specifičan intervju, možda je najbolje da Vam dokumentarno citiram Budinu usporedbu vlastitog učenja s Mahavirinim, povodom Mahavirine smrti u gradu Pava:

"Čim je umro, đaini su se podijelili u dva tabora i počeli se svađati, nadvikivati, nadmudrivati i vrijeđati oštrim riječima. A domaći, koji su bili Mahavirini laički sljedbenici, osjećali su razočarenje, odvratnost i gađenje prema tim 'nesputanima', kao i prema samom učenju i redu, nedovoljno učvršćenom, teško shvatljivom, nejasno usmjerenom... u čijem ruševnom svetištu više nije bilo utočišta."

Budin najbliži učenik Anando, kad je za to čuo od očevica, otide Budi, pa mu reče:

"Ja sam, gospodine, tada razmišljao kako bi trebalo predusresti da ne dođe do spora u našoj zajednici poslije smrti učitelja..."

"A šta ti misliš Anando, o učenju u koje sam vas uputio na osnovu svoje neposredne spoznaje, a to je učenje o četiri vrste postojane pažnje (nad tijelom, osjećajima, pojavama i razumom), o četiri ispravna napora, o četiri osnovne duhovne moći, o pet duševnih sposobnosti (pouzdanje, energija, pažnja, sabranost i mudrost), o pet duševnih moći (osnovanih na tim sposobnostima), o sedam činilaca probuđenja (od kojih je vrhovni ravnodušnost) i o osmoročlanom putu (dokončanja patnje, koji se sastoji od spoznajnog, etičkog i meditativnog dijela)."

Ovih sedam skupina sadrže ukupno 37 činilaca duhovnog probuđenja, pa se nazivaju "krila probuđenja". Sporovi "o načinu života i pravilima redovničke discipline su sitnica" za Budu. "Ali kad bi došlo do spora o putu koji treba slijediti i načinu kako ga treba slijediti, takav bi spor doista značio prokletstvo i nesreću za mnoge ljude". Anando priznaje da nije primjetio da o nabrojenim osnovnim poukama "dva redovika imaju različita mišljenja".

- **Kada se Budi u dvadeset devetoj godini rodio sin, ili, kako je on kazao "okov" – rahulo (po čemu mu je i dato ime Rahulo), napustio je dvor i postao prosjak i isposnik, a nakon šest godina lutanja dosegao je ispod drveta pipal duhovno probuđenje – *buddhata*. Da li biste hteli nešto**

više reći o tom Budinom razdoblju?

Od dana kad se je Buda zgrozio nad vječnim obnavljanjem patnje, rađanja i umiranja i dosegao puni uvid sažaljenja nad ispraznošću i bespomoćnošću egzistencije, pa je odlučio da pobjegne iz tog kruga zablude, do dosega krajnjeg utrnuća (*nirvanam*) žede za životom, koja se prema njegovim riječima sastoji od "strasti" (usp. Spinozin termin *passio*), "volje za život", "volje za vlast" (usp. razradu tih termina kod Šopenhauera i Ničea) – njegov je ekstremni asketski napor prirodno slijedio đainsku tradiciju, koja je imala pristalice i u njegovoj porodici. Tek kad ga je taj asketski napor doveo do krajnje iscrpljenosti (vrlo zorno opisan i u nekim njegovim govorima i u kasnijoj umjetnosti), konačno je uvidio da se tjelesnim sredstvima ne daju doseći *krajnje* duhovne svrhe, ili, po mojem mišljenju tačnije i ozbiljnije rečeno, da se je i sam uvjerio da je dosegao krajnji razumni napor izdrživog fizičkog odricanja i negacije života i da mu je na poslednjem zaokretu iz kruga egzistencijalne zablude potrebna nova pozitivna i kvalitativno posve drugačija psiho-fizička snaga, ne više za herojsku (džinovsku) borbu, nego za konačnu pobjedu. Prirodno je da je i to ostalo, i uvijek će ostati neshvaćeno među "sljedbenicima" koji su se požurili da zaključe da je tek tu, na zadnjem koraku, Buda shvatio da je kroz bezbroj života svog herojskog usavršavanja bio rob đainske zablude i hereze. Za površnost "zapadnjačkih" interpretatora to, prirodno, znači osudu i odbacivanje asketskog napora kao krajnje smetnje i hereze.

- **Posle toga Buda je doživeo akosmički stav. Krenuo je u Varanasi i započeo svoju prvu propoved pred samo pet isposnika. Po čemu se Buda odrekao sveta?**

Po dubokoj egzistencijalnoj i etičkoj spoznaji njegovog ništavila i ništetnosti?

- **Njegov prvi govor, Pokretanje točka ispravnosti, koliko je bio istinit, filosofski, akosmički?**

Ne bih htio da se upuštam u raspravu o filosofskoj istinitosti, potpunosti i savršenstvu tih ishodišnih izjava. Teškoće oko formuliranja četiri "plemenite istine o patnji" nisu bile samo logičke, nego i egzistencijalne. Sumnja u izrecivost svega toga jasno se očituje i iz autobiografskih priznanja, barem u prvih nekoliko sedmica poslije egzistencijalnog dosega oslobođenja. O biografskoj strani te dokumentacije lakše je pisati nego o njenom suštinskom sadržaju. Uvijek sam se vraćao i u svojim knjigama na površnost i opasnost historijski neospornog i *prima facie* pogrešnog shvaćanja Budina "srednjeg puta". Historijski taj se srednji put sastoji iz kritike i odbacivanja tradicionalnih ograničenosti đaina, s jedne strane, i brahmanskog svećenstva, s druge. Dijalektički, izlaz se traži "iz središta", a ne više u odbrani mediokriteta "zdravog razuma" koji iz moralne slabosti zazire od svih krajnosti. I o tome je Buda znao da se izrazi jasno i odlučno u odbacivanju agnosticizma sljedbenika "taktike jegulja".

- **Da li je budizam religija ili filosofija, bilo je i ostalo pitanje. Svami Vivekananda (19. vek) jedan je od prvih koji je tvrdio da je Budino učenje filosofija. I Vi ste pristalica te teorije. Da li biste hteli nešto više reći o tome?**

Mnogo prije Svami Vivekanande uočili su i drugi mislioci Istoka i Zapada pretežno filosofsku dubinu Budine misli, iako tu prevagu nisu negirali ni u drugim indijskim i kineskim sistemima, klasičnim i skolastičnim. Osobito je kršćanskim misionarima, jezuitima, koje sam često puta citirao, izgledalo oportuno da budizam proglase za ateističku filosofiju i da ga na taj način isključe iz diskusija o religiji. Tu je jezuitsku tezu radosno prihvatio sa svog filosofskog stanovišta Šopenhauer, svakako prije i opširnije razrađenu nego kod Vivekanande. Zahvaljujući dobrim dijelom Šopenhaueru, većina indologa koji se bave budizmom i koji uživaju priznanje i ugled među budistima i u krugovima u kojima ja živim u Aziji, klasifikuju Budino učenje u prvom redu kao neosporno "ateističko". Budizam kao filosofiju, "a ne religiju" najizrazitije je obilježio Niče. Danas kad su krišćani u bivšim kolonijama u defenzivnom, a ne više u ofenzivnom položaju i kad su sa misionarskog stanovišta prešli na propagiranje prijateljskog dijaloga s drugim vjerama, osobito nebiblijskim, i u krugovima u kojima se ja krećem običaj je da se kaže da je budizam "način života" – da bi se još nekako izbjegle konotacije "religija" i "filosofija". Sve češće se tom definicijom služe i zvanični predstavnici budizma da bi sami sebi olakšali život. I ja se slažem s tom površnom definicijom uz dvije napomene: 1) da je razmišljanje i raspravljanje o "načinu života" za mene filosofija egzistencije; 2) da u filosofiji egzistencije nije moguće bitno razlučiti metafiziku i religiju i baciti pola u vodu. Moguća je jedino negativna filosofija religije, a to nije ni približno isto što i tradicionalna *theologia negativa*. U svojim interpretacijama Bergsonovog shvaćanja "dvaju izvora morala i religije", a osobito u osvrtima na vrlo izrazito potcrtanu potrebu negativne filosofije kod Sartra (u poznatom predavanju o egzistencijalizmu i humanizmu i u više drama i pripovjedaka posvećenih parapsihološkim temama – na prvom mjestu pripovjetka *Zid* i drama *Iza zatvorenih vrata*) nastojao sam da razjasnim i spomenutu potrebu i razliku. I ta je problematika obuhvatnije uključena u knjigu *A Buddhist Philosophy of Religion*, dok je moja starija knjižica *Shopenhauer and Buddhism* u proširenom i prerađenom obliku sada u štampi kao dio 1. knjige *Studies in Comparative Philosophy* (Lake House, Colombo).

- **Budizam *thera-vado* tradicije, koji ste i Vi prihvatili, postoji još samo u Šri Lanki, Burmi i Sijamu. U Indiji je izumro još u srednjem veku, sklonivši se pred progonima u Tibet. Kakav je sada položaj budizma u tim zemljama, kao i uopšte u svetu?**

O uvjetima pod kojima se je, budizam očuvao u Šri Lanki relativno najčišći i na području narodne

vjere, minimalno adaptirane bezopasnijem obliku hinduističkih utjecaja, govorio sam malo opširnije u odgovoru na prethodno pitanje.

U Burmi i Sijamu budizam se je proširio u svom sadašnjem historijskom obliku tek u srednjem vijeku iz Šri Lanke, u doba svog najdubljeg procvata. U tim se je zemljama, zbog uskih uzajamnih veza među ove tri zemlje, o kojima ne mogu ovdje približno govoriti, očuvao bitno identičan do danas. Važan obrambeni razlog za tu koheziju bio je nesumnjivo velikim dijelom i socijalne prirode; ne samo nedogmatski liberalizam, nego i zaštita građanske ravnopravnosti, nekastinskog društva, ravnopravnosti žena (o kojoj se osobito u novije vrijeme vrlo mnogo govori i piše s ponosom u ovim zemljama ne samo citiranjem Budinih govora i Ašokinih edikata, nego i isticanjem tih socijalno-moralnih vrlina u današnjim prilikama) – sve su to historijski teško osporive vrijednosti čvrsto ukorijenjene u Ašokinim razlozima zbog kojih je pokušao da područja oko svog carstva smiri i proširi širenjem i suprotstavljanjem institucionalizovanog budizma kao odbrane protiv hegemonističkih težnji bramanske opozicije.

U Aziji je već početkom naše ere budizam postao ona osnova univerzalne kulture koja je nešto kasnije postalo kršćanstvo u Evropi. O prednostima budizma u neposrednim konfrontacijama, osobito pred kraj 19. vijeka, kad je kršćanski autoritet počeo da se slama pod napadajima prirodnih nauka iznutra, mogao bih da navedem mnoštvo zanimljivih svjedočanstava. Tada je budizam lako pokazao svoju neupletenost u antinaučne predrasude i dogme. I to je jedan aspekt smisla "akosmičkog" stava budizma o kojem često govorim, iako niko *ne želi* da to razumije. S druge strane, u današnjim prilikama, poslije drugog svjetskog rata, zatajila su očekivanja i političke prognoze da je "religija uopće" u izumiranju. Sve nam očevidnije postaje obrnuto – afirmacija antiteze takvim očekivanjima, propalim zbog neozbiljnog optimizma proročkih obećanja starije generacije razjarenoj i razbješneloj omladini. Od te sam konstatacije duhovnog prevrata pošao u svom nedavno objavljenom članku **Usjev novovjerstva i kukolj narkotičara** (u *Delu* br. 7, 1981). O prirodi tog novovjerstva preostaje još mnogo da se kaže s raznih zainteresovanih strana.

• **Šta je osnovni problem ništavila u budizmu, kojem ste posvetili veći deo knjige *Budizam*?**

"Svijet nije ništa ni po sebi ni za sebe." To je osnovna Budina teza od koje polazim, a čiju središnju važnost za razumjevanje njegova učenja potvrđuje cijeli razvoj kasnije budističke filosofije. Na tom se učenju osniva Budina negacija postojane i supstancijalne "duše", "sebe" ili "Sebe", prema iskonskim indijskim shvaćanjima tog problema, neadekvatnog evropskom poimanju "duše" zasnovanom na biblijskim predrasudama. Isti sam problem u istom smislu obradio i u prikazu budizma u *Razmeđuima azijskih filosofija*, a poslednje što sam toj problematici do sada dodao trebalo je da iziđe u članku *Granice budističkog nihilizma*, objavljenom u časopisu *Theoria*, br. 4, 1981.

Uredništvo časopisa je, na žalost, pod bilješkom "Redakcija je tekst neznatno skratila", izostavio prvo i najbitnije obrazloženje zbog kojeg sam se ponovo vratio na tu temu iz proširenog okvira svojih studija o *ethosu* spoznaje. Zaključna rečenica tog izostavljenog uvodnog članka glasi: "*Tako se uvid u ništetnost i ništavilo života i svijeta otvara jedino doživljajnim putem milosrđa, u ethosu spoznaje, i obrnuto, uvid u besmisao patnje i stradanja se otvara jedino kroz razumijevanje smisla ništavila.*"

Svoja dalja istaživanja razrade ove teze u povijesti budističke filosofije (osobito u tibetanskoj skolastici) obrađujem sada u okviru knjige *A Buddhist Philosophy of Religion*, za koju je mogućnost objavljivanja u cijelini još vrlo neodređena.

- **Ništa nije dovoljno sveto da opravda našu bol i patnju. Kada patnja prestaje, ostaje stvarnost i istina, od čega je i Buda polazio. Koliko je tada razum moguć da pomogne čoveku da bi ga oslobodio patnje?**

Granice pozitivnog odgovora na to pitanje želio sam da sugeriram u *mottu* svojoj knjizi *Budizam*, citirajući Ničeov implicitni odgovor Budinu otkriću prve velike instine – o patnji: "*Istina je ružna.*"

Moj je načelni pristup problematici istočnih filosofija, a posebno budizmu, sa stanovišta *kritičkog racionalizma*. Neposredni povod da tako zaoštrim racionalni smisao Kantova kriticizma, od kojeg u osnovi polazim u svojim komparativno-filosofskim istraživanjima, nalazim danas u oprečnim tendencijama vulgarizacije i degradacije jednako "zapadne" kao i "istočne" filosofije. To su antiracionalističke i antikriticističke tendencije "anti-kulture", "anti-filosofije", pa čak i "anti-religije", kao i "anti-umjetnosti" i "anti"... Slažem se sa Jaspersom: sa stanovišta "Ne!" ("aus dem Nein") nije moguće filosofirati.

- **Buda je rekao da patnja nastaje iz žudnje za zadovoljstvom, iz žudnje za postojanjem, iz zablude da se smrću sve okončava. Šta je za Vas patnja?**

Sa stanovišta evropske filosofije Budin izraz *dukkham*, koji doslovno i za mene dostatno, znači *patnja*, interpretujem u širem opsegu modernih filosofija egzistencije (usp. Hajdegerovu *Sorge*). Takvi savremeni utjecaji osjećaju se već odavno i u novijim prevodima Budinih govora. Najpoznatiji engleski prevodilac polovinom 20. vijeka upotrebljava integralno i dosljedno izraz *anguish*. Još je starije interpretatorsko proširenje definicije tog osnovnog budističkog pojma ("prve istine") na opseg termina *unsatisfactoriness* u engleskom, nezadovoljstva ili nezadovoljivosti ljudskog bića životom. Kristalna preciznost Budinih prvobitnih opisanih definicija za mene je i u ovom slučaju logički potpuna i dostatna:

"Rođenje je patnja, starost je patnja, bolest je patnja, smrt je patnja. Biti združen s onima koje ne volimo je patnja, biti rastavljen od onih koje volimo je patnja. Ne postići ono za čim težimo, i to je patnja. Ukratko, pet ogranaka prijanjanja uz život (tjelesni lik, osjećaj, predodžba, izrazi volje i svijesti) jesu patnja."

Šopenhauer, koji u *Svijetu kao volji i predodžbi* citira Budine "četiri plemenite istine" (II 48), formulira svoj pesimistički stav dosljedno citiranom tekstu (u *Parerga i paralipomena*, II, 153) ovako: *"Ma kako da su različiti oblici u kojima se javlja čovekova sreća ili nesreća, nagoneći ga da je slijedi ili izbjegava, materijalna osnova svega toga je ipak fizička radost ili bol. Ta je osnova vrlo ograničena; naime, zdravlje, ishrana, sklonište od vlage i zime i seksualno zadovoljstvo, ili nedostatak tih stvari. Prema tome, u stvarnom fizičkom zadovoljstvu čovjek ne postiže više od životinje."*

*Prije stišanja
svijeta u nutrini
raspršuju se
odjeci.*

(1982)

Beleške

[1] Objavljeno u "Letopisu Matice srpske" (Novi Sad), 1983, sv. 1. [[Natrag](#)]

Rev. 1/6/2005

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/intervju.html

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

Lekcija 1

REČNIK

1. Imenice muškog roda čija se osnova završava na -a

<i>Buddha / Tath ā gata / Sugata</i>	Buda
<i>manussa</i>	čovjek, ljudsko biće
<i>nara / purisa</i>	čovjek, osoba, muškarac
<i>kassaka</i>	seljak
<i>br ā hma ṇ a</i>	braman
<i>putta</i>	sin
<i>m ā tula</i>	ujak
<i>kum ā ra</i>	dečak
<i>v āṇ ija</i>	trgovac
<i>bh ū p ā la</i>	kralj
<i>sah ā ya / sah ā yaka / mitta</i>	prijatelj

Glagoli

<i>bh ā sati</i>	govori
------------------	--------

<i>pacati</i>	kuva
<i>kasati</i>	ore
<i>bhuñjati</i>	jede
<i>sayati</i>	spava
<i>passati</i>	vidi
<i>chindati</i>	seče
<i>gacchati</i>	ide
<i>ā gacchati</i>	dolazi
<i>dh ā vati</i>	trči

2. Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a

Nominativ

Padežni nastavak **-o** se dodaje na nominativnu osnovu da bi se dobio **nominativ jednine**.
 Padežni nastavak - **ā** se dodaje na nominativnu osnovu da bi se dobio **nominativ množine**.
 Imenica u tom padežu koristi se za izražavanje subjekta u rečenici.

Jednina:

1. nara + o = naro
2. mātula + o = mātulo
3. kassaka + o = kassako

Množina:

1. nara + ā = narā
2. mātula + ā = mātulā
3. kassaka + ā = kassakā

3. Sadašnje vreme, treće lice, jednina i množina.

Kod glagola koji su gore dati bhāsa, paca, kasa itd. jesu glagolske osnove i **-ti** je nastavak za sadašnje vreme, treće lice jednine.

Sadašnje vreme, treće lice množine se gradi dodavanjem nastavka **-nti** na glagolsku osnovu.

Jednina:

bhāsati - On govori
pacati - On kuva
kasati - On ore

Množina:

bhāsanti - Oni govore
pacanti - Oni kuvaju
kasanti - Oni oru

4. Primeri formiranja rečenice

Jednina:

1. Naro bhāsati - Čovek govori.
2. Mātulo pacati - Ujak kuva.
3. Kassako kasati - Seljak ore.

Množina:

1. Narā bhāsanti - Ljudi govore.
2. Mātulā pacanti - Ujaci kuvaju.
3. Kassakā kasanti - Seljaci oru.

Vežba 1

5. Prevedite na srpski:

1. Bhūpālo bhuñjati.
2. Puttā sayanti
3. Vāṇijā sayanti
4. Buddho passati
5. Kumāro dhāvati.
6. Mātulo kasati.
7. Brāhmaṇā bhāsanti.
8. Mittā gacchanti.
9. Kassakā pacanti.
10. Manusso chindati.
11. Purisā dhāvanti.
12. Sahāyako bhuñjati.
13. Tathāgato bhāsati.
14. Naro pacati.
15. Sahāyā kasanti.
16. Sugato āgacchati.

6. Prevedite na pali:

1. Sinovi trče.
2. Ujak vidi.

3. Buda dolazi.
4. Dečaci jedu.
5. Trgovci idu.
6. Čovek spava.
7. Kraljevi idu.
8. Bramani seku.
9. Prijatelji govore.
10. Seljak ore.

-ooOoo-

Lekcije: [00](#) | [01](#) | [02](#) | [03](#) | [04](#) | [05](#) | [06](#) | [07](#) | [08](#) | [09](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#)
| [19](#) | [20](#) |
[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Dodatak](#)

Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

*Pali bukvar (The P
Primer) jeste publikacija
Vipassana Research
Instituta (*

ā li

[\[dhamma.org\]\(http://www.dhamma.org\)\).](http://www.vri.</p></div><div data-bbox=)

*Cilj mu je da obezbedi
elementarno razumevanje
pali jezika.*

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

Lekcija 2

REČNIK

1. Imenice muškog roda čija se osnova završava na -a

<i>dhamma</i>	učenje, istina
<i>bhatta</i>	pirinač
<i>odana</i>	kuvani pirinač
<i>g ā ma</i>	selo
<i>suriya</i>	Sunce
<i>canda</i>	Mesec
<i>kukkura / sunakha / so ṇ a</i>	pas
<i>vih ā ra</i>	manastir
<i>patta</i>	zdela
<i>ā v āṭ a</i>	jama
<i>pabbata</i>	planina
<i>y ā caka</i>	prosjak
<i>sig ā la</i>	šakal
<i>rukkha</i>	drvo

Glagoli

<i>harati</i>	nosi, odnosi, odvodi
<i>ā harati</i>	donosi, dovodi
<i>ā ruhati</i>	penje se, uspinje se
<i>oruhati</i>	silazi
<i>y ā cati</i>	prosi, traži
<i>kha ṇ ati</i>	kopa
<i>vijjhati</i>	gađa
<i>paharati</i>	udara, bije
<i>rakkhati</i>	štiti
<i>vandati</i>	klanja se, pozdravlja

2. Promena imenice muškog roda čija se osnova završava na -a (nastavak)

Akuzativ: Padežni nastavak **-ṃ** se dodaje na nominativnu osnovu da bi se dobio akuzativ jednine. Padežni nastavak **-e** se dodaje na nominativnu osnovu da bi se dobio akuzativ množine. Imenica u tom padežu koristi se za izražavanje objekta u rečenici. Cilj kretanja se takođe izražava akuzativom.

Jednina:

1. nara + ṃ = naraṃ
2. mātula + ṃ = mātulaṃ
3. kassaka + ṃ = kassakaṃ

Množina:

- nara + e = nare
mātula + e = mātule
kassaka + e = kassake

3. Primeri formiranja rečenice

Jednina:

1. Putto naraṃ passati - Sin vidi muškarca.
2. Brāhmaṇo mātulaṃ rakkhati - Braman štiti ujaka.
3. Vāṇijo kassakaṃ paharati - Trgovac udara seljaka.

Množina:

1. Puttā nare passanti - Sinovi vide muškarce.
2. Brāhmaṇā mātule rakkhanti - Bramani štite ujake.
3. Vāṇijā kassake paharanti - Trgovci udaraju seljake.

Vežba 2

4. Prevedite na srpski:

1. Tathāgato dhammaṃ bhāsati.
2. Brāhmaṇā odanaṃ bhuñjanti.
3. Manusso suriyaṃ passati.
4. Kumārā sigāle paharanti.
5. Yācakā bhattaṃ yācanti.
6. Kassakā āvāṭe khaṇanti.
7. Mitto gāmaṃ āgacchati.
8. Bhūpālo manusse rakkhati.
9. Puttā pabbataṃ gacchanti.
10. Kumāro Buddhaṃ vandati.
11. Vāṇijā patte āharanti.
12. Puriso vihāraṃ gacchati.
13. Kukkurā pabbataṃ dhāvanti.
14. Sigālā gāmaṃ āgacchanti.
15. Brāhmaṇā sahāyake āharanti.
16. Bhūpālā sugataṃ vandanti.
17. Yācakā sayanti.
18. Mittā sunakhe haranti.
19. Putto candamaṃ passati.
20. Kassako gāmaṃ dhāvati.
21. Vāṇijā rukkhe chindanti.
22. Naro sigālaṃ vijjhati.
23. Kumāro odanaṃ bhuñjati.
24. Yācako soṇaṃ paharati.
25. Sahāyakā pabbate āruhanti.

5. Prevedite na pali:

1. Muškarci idu u manastir.
2. Seljaci se penju na planine.
3. Braman jede pirinač.
4. Buda vidi dečake.
5. Ujaci odnose zdele.
6. Sin štiti psa.
7. Kralj pozdravlja Budu.
8. Trgovac dovodi dečaka.
9. Prijatelji pozdravljaju bramana.
10. Prosjaci prose pirinač.

-ooOoo-

Lekcije: [00](#) | [01](#) | [02](#) | [03](#) | [04](#) | [05](#) | [06](#) | [07](#) | [08](#) | [09](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#)
| [19](#) | [20](#) |
[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Dodatak](#)
Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

*Pali bukvar (The P
Primer) jeste publikacija
Vipassana Research
Instituta (*

ā li

[http://www.vri.](http://www.vri.dhamma.org)

[dhamma.org](http://www.vri.dhamma.org)).

*Cilj mu je da obezbedi
elementarno razumevanje
pali jezika.*

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

Lekcija 3

REČNIK

1. Imenice muškog roda čija se osnova završava na *-a*

<i>ratha</i>	vozilo, kočije
<i>saka</i> ṭ <i>a</i>	kola
<i>hattha</i>	šaka
<i>p ā da</i>	stopalo, kopita
<i>magga</i>	put
<i>d ī pa</i>	ostrvo, lampa
<i>s ā vaka</i>	učenik
<i>sama</i> ṇ <i>a</i>	asketa, monah
<i>sagga</i>	nebesa
<i>assa</i>	konj
<i>miga</i>	jelen
<i>sara</i>	strela
<i>p ā s āṇ a</i>	stena, kamen
<i>kakaca</i>	testera
<i>khagga</i>	mač

<i>cora</i>	lopov
<i>pa ṇḍ ita</i>	mudrac

2. Promena imenice muškog roda čija se osnova završava na -a (nastavak)

Instrumental : Padežni nastavak **-ena** se dodaje na nominativnu osnovu da bi se dobio instrumental jednine. Padežni nastavak **-ehi** se dodaje na nominativnu osnovu da bi se dobio instrumental množine; **-ebhi** je drugi arhaičan padežni nastavak koji se nekada dodaje. Imenica tako formirana izražava ideju "čime", "sa", "preko čega".

Jednina:

1. nara + ena = narena (čovekom)
2. mātula + ena = mātulena (sa ujakom)
3. kassaka + ena = kassakena (preko seljaka)

Množina:

1. nara + ehi = narehi (narebhi)
2. mātula + ehi = mātulehi (mātulebhi)
3. kassaka + ehi = kassakehi (kassakebhi)

Saddhi ṁ / saha u značenju 'sa' se takođe koristi sa instrumentalom. Ove reči se koriste sa imenicama koje označavaju nežive stvari.

3. Primeri formiranja rečenice

Jednina:

1. Sama ṁ o narena
saddhi ṁ g ā ma ṁ
gacchati.

Monah ide u selo sa muškarcem.

2. Putto m ā tulena
saha canda ṁ passati.

Sin vidi Mesec sa ujakom.

3. Kassako kakacena
rukkha ṁ chindati.

Seljak seče drvo testerom.

Množina:

1. Sama ṁ narehi
saddhi ṁ g ā ma ṁ
gacchanti.

Monasi idu u selo sa muškarcima.

2. Putt *ā m ā tulehi*
saha canda *ṃ passanti.*

Sinovi vide Mesec sa ujacima.

3. Kassak *ā kakacehi*
rukkhe chindanti.

Seljaci seku drveće testerama.

Primer 3

4. Prevedite na srpski:

1. Buddho sāvakehi saddhiṃ vihāraṃ gacchati.
2. Puriso puttana saha dīpaṃ dhāvati.
3. Kassako sarena sigālaṃ vijjhati.
4. Brāhmaṇā mātulena saha pabbataṃ āruhanti.
5. Puttā pādehi kukkure paharanti.
6. Mātulo puttehi saddhiṃ rathena gāmaṃ āgacchati.
7. Kumārā hatthehi patte āharanti.
8. Coro maggena assaṃ harati.
9. Kassako āvāṭaṃ oruhati.
10. Bhūpālā paṇḍitehi saha samaṇe passanti.
11. Paṇḍito bhūpālena saha Tathāgataṃ vandati.
12. Puttā saḥāyena saddhiṃ odanaṃ bhun̄janti.
13. Vāṇijo pāsāṇena migamaṃ paharati.
14. Sunakhā pādehi āvāṭe khaṇanti.
15. Brāhmaṇo puttana saha suriyaṃ vandati.
16. Kassako soṇehi saddhiṃ rukkhe rakkhati.
17. Sugato sāvakehi saha vihāraṃ āgacchati.
18. Yācako pattana bhattaṃ āharati.
19. Paṇḍitā saggamaṃ gacchanti.
20. Kumārā assehi saddhiṃ gāmaṃ dhāvanti.
21. Coro khaggena naraṃ paharati.
22. Vāṇijo sakatena dīpe āharati.
23. Assā maggena dhāvanti.
24. Sigālā migehehi saddhiṃ pabbataṃ dhāvanti.
25. Bhūpālo paṇḍitena saha manusse rakkhati.

5. Prevedite na pali:

1. Asketa sa svojim prijateljem vidi Budu.
2. Sledbenici idu u manastir sa Budom.
3. Kon trči na planinu zajedno sa psima.
4. Dečak gađa lampu kamenom.
5. Trgovci gađaju jelena strelama.
6. Seljaci kopaju jame svojim rukama.

7. Dečaci idu u manastir kolima sa svojim ujakom.
8. Braman kuva pirinač sa svojim prijateljem.
9. Kralj štiti ostrvo sa mudracima.
10. Kraljevi sa svojim sinovima pozdravljaju monahe.

-ooOoo-

Lekcije: [00](#) | [01](#) | [02](#) | [03](#) | [04](#) | [05](#) | [06](#) | [07](#) | [08](#) | [09](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#)
| [19](#) | [20](#) |
[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Dodatak](#)

Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

*Pali bukvar (The P
Primer) jeste publikacija
Vipassana Research
Instituta (*

ā li

[http://www.vri.](http://www.vri.dhamma.org)

[dhamma.org](http://www.vri.dhamma.org)).

*Cilj mu je da obezbedi
elementarno razumevanje
pali jezika.*

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

Lekcija 4

REČNIK

1. Imenice muškog roda čija se osnova završava na -a

dhīvara	ribar
maccha	riba
piṭaka	košara
amacca	savetnik, ministar
upāsaka	nezaređeni sledbenik
pāsāda	palata
dāraka	dete
sāṭaka	odeća
rajaka	perač
sappa	zmija
pañha	pitanje
suka / suva	papagaj
sopāna	stepenice
sūkara / varāha	svinja

Glagoli

patati	pada
--------	------

dhovati	pere
icchati	želi, žudi
ḍasati	grise
pucchati	pitati, tražiti odgovor
pakkosati	sazvati, okupiti
khādati	jede
hanati	ubija
otarati	silazi
nikkhamati	ostavlja, odlazi

2. Promena imenice muškog roda čija se osnova završava na -a (nastavak)

Ablativ :

Padežni nastavak **-ā / -mhā / -smā** se dodaje na nominativnu osnovu da bi se dobio ablativ jednine.

Padežni nastavak **-ehi** se dodaje na nominativnu osnovu da bi se dobio ablativ množine; **-ebhi** je arhaični nastavak koji se takođe koristi.

Jednina:

1. nara + ā / mhā / smā = narā / naramhā / narasmā (od čoveka)
2. mātula + ā / mhā / smā = mātulā / mātulamhā / mātulasmā (od ujaka)
3. kassaka + ā / mhā / smā = kassakā / kassakamhā / kassakasmā (od seljaka)

Množina:

1. nara + ehi = narehi (narebhi) (od ljudi)
2. mātula + ehi = mātulehi (mātulebhi) (od ujaka)
3. kassaka + ehi = kassakehi (kassakebhi) (od seljaka)

3. Primeri formiranja rečenice

Jednina:

1. Y ā cako naramh ā
bhatta ṃ y ā cati.
 Prosjak prosi pirinač od muškarca.

2. Putto m**pañha ṃ pucchati.**

Sin traži odgovor od ujaka.

ā tulamh**ā****3. Kassako rukkhasm****patati.**

Seljak pada sa drveta.

ā

Plural:

**1. Y ā cak ā narehi
bhatta ṃ y ā canti.**

Prosjaci prose pirinač od muškaraca.

**2. Putt ā m ā tulehi
pañhe pucchanti.**

Sinovi traže odgovore od ujakâ.

**3. Kassak ā rukkhehi
patanti.**

Seljaci padaju sa drveća.

Vežba 4**4. Prevedite na srpski:**

1. Corā gāmamhā pabbataṃ dhāvanti.
2. Dārako mātulasmā odanaṃ yācati.
3. Kumāro sopānamhā patati.
4. Mātulā sātāke dhovanti.
5. Dhīvarā piṭakehi macche āharanti.
6. Upāsakā samaṇehi saddhiṃ vihārasmā nikkhamanti.
7. Brāhmaṇo kakacena rukkhamaṃ chindati.
8. Kumārā mittehi saha bhūpālaṃ passanti.
9. Vāṇijo assena saddhiṃ pabbatasmā oruhati.
10. Yācako kassakasmā soṇaṃ yācati.
11. Sappā pabbatehi gāmaṃ otaranti.
12. Amaccā sarehi mige vijjhanti.
13. Coro gāmamhā sakaṭena sātāke harati.
14. Bhūpālo amaccehi saddhiṃ rathena pāsādaṃ āgacchati.
15. Sūkarā pādehi āvāṭe khaṇanti.
16. Kumāro sahāyakehi saha sātāke dhovati.
17. Samaṇā gāmamhā upāsakehi saddhiṃ nikkhamanti.
18. Kukkuro piṭakamhā macchamaṃ khādanti.
19. Mitto puttamhā sunakhamā yācati.
20. Buddho sāvake pucchati.
21. Amaccā paṇḍitehi pañhe pucchanti.
22. Rajako sahāyena saha sātākaṃ dhovati.
23. Macchā piṭakamhā patanti.

24. Corā pāsāṇehi varāhe paharanti.
25. Amacco pāsādamhā suvaṃ āharati.

5. Prevedite na pali:

1. Konji iz sela trče na planinu.
2. Trgovci sa ostrva dolaze u manastir zajedno sa nezaređenim sledbenicima.
3. Lopovi gađaju svinje strelama.
4. Nezaređeni sledbenik pita o dhammi asketu.
5. Dete sa drugom pada sa stene.
6. Pas grize dete.
7. Ministri zajedno sa kraljem odlaze iz palate.
8. Muškarac donosi jelena sa ostrva.
9. Seljak silazi sa drveta.
10. Psi trče putem zajedno sa konjima.

-ooOoo-

Lekcije: [00](#) | [01](#) | [02](#) | [03](#) | [04](#) | [05](#) | [06](#) | [07](#) | [08](#) | [09](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#)
| [19](#) | [20](#) |
[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Dodatak](#)

Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

*Pali bukvar (The P
Primer) jeste publikacija
Vipassana Research
Instituta (*

ā li

[http://www.vri.](http://www.vri.dhamma.org)

[dhamma.org](http://www.vri.dhamma.org)).

*Cilj mu je da obezbedi
elementarno razumevanje
pali jezika.*

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

Lekcija 5

REČNIK

1. Imenice muškog roda čija se osnova završava na -a

tāpasa	pustinjak
ācariya	učitelj
vejja	lekar
sīha	lav
luddaka	lovac
aja	koza
vānara / makkaṭa	majmun
lābha	zarada
mañca	krevet
kuddāla	motika

Verbs

rodati	rida, plače
hasati	smeje se
labhati	dobija, prima
pavisati	ulazi
dadāti	daje

ādādāti	uzima
kīlati	igra se
nahāyati	kupa se
ākāḍḍhati	vuče
pajahati	odustaje, napušta

2. Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a (nastavak)

Dativ:

Padežni nastavci - **ā ya** / **-ssa** se dodaju na nominativnu osnovu da bi se dobio dativ jednine.

Padežni nastavak - **ā na ṃ** se dodaje da bi se dobio dativ množine.

Jednina:

1. nara + āya / ssa = narāya / narassa (čoveku)
2. mātula + āya / ssa = mātulāya / mātulassa (ujaku)
3. kassaka + āya / ssa = kassakāya / kassakassa (seljaku)

Množina:

1. nara + ānaṃ = narānaṃ (ljudima)
2. mātula + ānaṃ = mātulānaṃ (ujacima)
3. kassaka + ānaṃ = kassakānaṃ (seljacima)

3. Primeri formiranja rečenice

Jednina:

1. **Dh** **ī varo nar** **ā ya**
maccha **ṃ ā harati.**

Ribar donosi ribu čoveku.

2. **Putto m** **ā tulassa**
odana **ṃ dad ā ti.**

Sin daje pirinač ujaku.

3. **V** **āṇ** **ijo kassakassa**
aja **ṃ dad ā ti.**

Trgovac daje kozu seljaku.

Množina:

1. Dh **ī var** **ā nar** **ā na** **ṃ**
macche **ā haranti.**
 Ribari donose ribu ljudima.

2. Putt **ā m** **ā tul** **ā na** **ṃ**
odana **ṃ dadanti.**
 Sinovi daju pirinač ujacima.

3. V **āṇ** **ij** **ā kassak** **ā na** **ṃ**
aje dadanti.
 Trgovci daju koze seljacima.

Vežba 5:

4. Prevedite na srpski:

1. Vāṇijo rajakassa sātakaṃ dadāti.
2. Vejjo ācariyassa dīpaṃ āharati.
3. Migā pāsāṇamhā pabbataṃ dhāvanti.
4. Manussā Buddhehi dhammaṃ labhanti.
5. Puriso vejjāya sakaṭaṃ ākaḍḍhati.
6. Dārako hatthena yācākassa bhattaṃ āharati.
7. Yācako ācariyāya āvāṭaṃ khaṇati.
8. Rajako amaccānaṃ sātakaṃ dadāti.
9. Brāhmaṇo sāvakānaṃ mañce āharati.
10. Vānaro rukkhamaṃ patati, kukkuro vānaraṃ ḍasati.
11. Dhīvarā piṭakehi amaccānaṃ macche āharanti.
12. Kassako vāṇijāya rukkhamaṃ chindati.
13. Coro kuddālena ācariyāya āvāṭaṃ khaṇati.
14. Vejjo puttānaṃ bhattaṃ pacati.
15. Tāpaso luddakena saddhiṃ bhāsati.
16. Luddako tāpasassa dīpaṃ dadāti.
17. Sīhā mige hananti.
18. Makkaṭo puttena saha rukkhamaṃ āruhati.
19. Samaṇā upāsakehi odanaṃ labhanti.
20. Dārakā rodanti, kumāro hasati, mātulo kumāraṃ paharati.
21. Vānarā pabbatamaṃ oruhanti, rukkhe āruhati.
22. Corā rathaṃ pavisanti, amacco rathaṃ pajahati.
23. Ācariyo dārakāya rukkhamaṃ sukaṃ āharati.
24. Luddako pabbatasmā ajaṃ ākaḍḍhati.
25. Tāpaso pabbatamaṃ sīhaṃ passati.
26. Vāṇijā kassakehi lābhaṃ labhanti.
27. Luddako vāṇijānaṃ varāhe hanati.
28. Tāpaso ācariyamhā pañhe pucchati.
29. Putto mañcamhā patati.
30. Kumārā sahāyakehi saddhiṃ nahāyanti.

5. Prevedite na pali:

1. Trgovci dovode konje savetnicima.
2. Lovac ubija kozu za trgovca.
3. Muškarac seče drveće testerom za seljaka.
4. Jelen beži od lava.
5. Kralj pozdravlja Budu zajedno sa nezaređenim sledbenicima.
6. Lopovi iz sela (množina) na planine.
7. Perač pere odeću kralju.
8. Ribar donosi ribu u košarama seljacima.
9. Učitelj ulazi u manastir, vidi monahe.
10. Zmija ugriza majmuna.

-ooOoo-

Lekcije: [00](#) | [01](#) | [02](#) | [03](#) | [04](#) | [05](#) | [06](#) | [07](#) | [08](#) | [09](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#)
| [19](#) | [20](#) |
[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Appendix](#)

Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

*Pali bukvar (The P
Primer) jeste publikacija
Vipassana Research
Instituta (*

ā li

[http://www.vri.](http://www.vri.dhamma.org)

[dhamma.org](http://www.vri.dhamma.org)).

*Cilj mu je da obezbedi
elementarno razumevanje
pali jezika.*

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: **VU-Arial** font je korišćen u ovom dokumentu

Lekcija 6

1. Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a (nastavak)

**Genetiv: Formiranje
 genitiva je vrlo sli
 dativu.**

č no

Padežni nastavak **-ssa** se dodaje na imensku osnovu kako bi se dobio genitiv jednine.

Padežni nastavak **-ānaṃ** se dodaje na imensku osnovu kako bi se dobio genitiv množine.

Jednina:

1. nara + ssa = narassa (od čoveka)
2. mātula + ssa = mātulassa (od ujaka)
3. kassaka + ssa = kassakassa (od seljaka)

Množina:

1. nara + ānaṃ = narānaṃ (od ljudi)
2. mātula + ānaṃ = mātulānaṃ (od ujaka)
3. kassaka + ānaṃ = kassakānaṃ (od seljaka)

2. Primeri formiranja rečenice

Jednina:

1. **Narassa putto bhata
 y ā cati.**
 Čovekov sin prosi pirinač.

ṃ

2. **M ā tulassa sah
 ratha ṃ ā harati.**
 Ujakov prijatelj donosi vozilo.

ā yako

3. **Kassakassa s** **ū karo**
d ī pa ṃ dh ā vati.
 Seljakova svinja trči na ostvo.

Množina:

1. **Nar ā na ṃ putt ā bhatta ṃ**
y ā canti.
 Sinovi ovih ljudi prose pirinač.

2. **M ā tul ā na ṃ sah ā yak ā**
rathe ā haranti.
 Prijatelji ujaka donose vozila.

3. **Kassak ā na ṃ s ū kar ā d ī pe**
dh ā vanti.
 Svinje seljaka trče na ostrva.

Vežba 6:

3. Prevedite na srpski:

1. Kassakassa putto vejjassa sahāyena saddhiṃ āgacchati.
2. Brāhmaṇassa kuddālo hatthamhā patati.
3. Migā āvāṭehi nikkhamanti.
4. Vāṇijānaṃ assā kassakassa gāmaṃ dhāvanti.
5. Mātulassa mitto Tathāgatassa sāvake vandati.
6. Amacco bhūpālassa khaggena sappamaṃ paharati.
7. Vāṇijā gāme manussānaṃ piṭakehi macche āharanti.
8. Coro vejjassa sakaṭena mittena saha gāmamhā nikkhamati.
9. Upāsakassa puttā samaṇehi saha vihāraṃ gacchanti.
10. Yācako amaccassa sāṭakaṃ icchati.
11. Mittānaṃ mātulā tāpasānaṃ odanaṃ dadanti.
12. Dhīvarassa kakacena coro kukkuraṃ paharati.
13. Bhūpālassa putto amaccassa assaṃ āruhati.
14. Paṇḍitassa puttā Buddhassa sāvakena saha vihāraṃ pavisanti.
15. Suriyo manusse rakkhati.
16. Vejjassa sunakho ācariyassa sopānamhā patati.
17. Rajakā rukkhehi oruhanti.
18. Yācakassa dārakā rodanti.
19. Luddakassa puttā corassa dārakehi saddhiṃ kīḷanti.
20. Tāpaso Tathāgatassa sāvakānaṃ odanaṃ dadāti.
21. Samaṇā ācariyassa hatthena sāṭake labhanti.
22. Coro vāṇijassa sahāyakasmā assaṃ yācati.
23. Upāsakā Tathāgatassa sāvakehi pañhe pucchanti.
24. Pāsānamhā migo patati, luddako hasati, sunakhā dhāvanti.
25. Vejjassa patto puttassa hatthamhā patati.
26. Kumāro mātulānaṃ puttānaṃ hatthena odanaṃ dadāti.
27. Sarā luddakassa hatthehi patanti, migā pabbataṃ dhāvanti.
28. Bhūpālassa putto amaccehi saddhiṃ pāsādasmaṃ oruhati.

29. Vejjassa soṇo kassakassa sūkaraṃ ḍasati.
30. Dhīvaro manussānaṃ macche āharati, lābhaṃ labhati.

-ooOoo-

Lekcije: [00](#) | [01](#) | [02](#) | [03](#) | [04](#) | [05](#) | [06](#) | [07](#) | [08](#) | [09](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#)
| [19](#) | [20](#) |
[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Dodatak](#)

Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

*Pali bukvar (The P
Primer) jeste publikacija
Vipassana Research
Instituta (*

ā li

[http://www.vri.](http://www.vri.dhamma.org)

[dhamma.org](http://www.vri.dhamma.org)).

*Cilj mu je da obezbedi
elementarno razumevanje
pali jezika.*

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

Lekcija 7

REČNIK

1. Imenice muškog roda čija se osnova završava na -a

nāvika	mornar
ākāsa	nebo
samudda	okean, more
deva / sura	bog, božanstvo
loka	svet
āloka	svetlost
sakuṇa	ptica
kāka	gavran
nivāsa	kuća
sappurisa	moralan, častan čovek
asappurisa	nemoralan, poročan čovek
kāya	telo
dūta	glasnik
goṇa	vo, bik

Glagoli

āhiṇḍati	luta, tumara
carati	šeta
nisīdati	sedi
sannipatati	okuplja se
viharati	boravi
vasati	živi
jīvati	živi
tiṭṭhati	stoji
uppatati	leti, skače
tarati	prelazi (vodu)
uttarati	izlazi (iz vode)
pasīdati	biti zadovoljan nečim, biti predan nečemu

2. Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a (nastavak)

Locativ :

Padežni nastavci **-e / -mhi / -smiṃ** se dodaju na nominativnu osnovu da bi se formirao lokativ jednine.

Padežni nastavak **-esu** se dodaje da bi se formirao lokativ množine.

Jednina:

1. nara + e / mhi / smiṃ = nare, naramhi, narasmīṃ (u / na / kod muškarca)
2. mātula + e / mhi / smiṃ = mātule, mātulamhi, mātulasmīṃ (u / na / kod ujaka)
3. kassaka + e / mhi / smiṃ = kassake, kassakamhi, kassakasmīṃ (u / na / kod seljaka)

Množina:

1. nara + esu = naresu (u / na / kod muškaraca)
2. mātula + esu = mātulesu (u / na / kod ujaka)
3. kassaka + esu = kassakesu (u / na / kod seljaka)

3. Primeri formiranja rečenice

Jednina:

1. **Sappo narasmi** **ṃ patati.**
Zmija pada na muškarca.

2. **Putto m** **ā tulamhi**
pas i dati.
Sin je zadovoljan svojim ujakom.

3. **V āṇ ijo kassakasmī** **ṃ**
pas i dati.
Trgovac je zadovoljan seljakom.

Množina:

1. **Sapp** **ā naresu**
patanti.
Zmije padaju na
mu š karce.

2. **Putt** **ā m ā tulesu**
pas i danti.
Sinovi su zadovoljni
svojim ujacima.

3. **V āṇ ij ā kassakesu**
pas i danti.
Trgovci su zadovoljni
seljacima.

Ve ž ba 7:

4. **Prevedite na spski:**

1. **Br** **ā hma ṇ o sah** **ā yakena**
saddhi **ṃ rathamhi**
nis i dati.

2. **Asappuris** **ā corehi**
saha g **ā mesu caranti.**

3. **V āṇ ijo kassakassa**
niv ā se bhatta **ṃ pacati.**

4. **Bh** **ū p ā lassa amacc** **ā**
d i pesu manusse
rakkhanti.

5. **Sugatassa s** **ā vak** **ā**
vih ā rasmi **ṃ vasanti.**

6. **Makka** **ṭ o rukkhamh** **ā**
ā v āṭ asmi **ṃ patati.**

7. **Suriyassa** **ā loko**
samuddamhi patati.

8. **Kassak** **ā na** **ṃ go** **ṇā**

- g ā me ā hi ṇḍ anti.
 9. Vejjaṣṣa d ā rako
 mañcaṣṣi ṃ sayati.
 10. Dh ī var ā samuddamh ā
 pi ṭ akesu macche
 ā haranti.
 11. S ī ho p ā s āṇ asmi ṃ
 ti ṭṭ hati, makka ṭā
 rukkhesu caranti.
 12. Bh ū p ā lassa d ū to
 amaccena saddhi ṃ
 samudda ṃ tarati.
 13. Manuss ā loke
 j ī vanti, dev ā sagge
 vasanti.
 14. Mig ā pabbatesu
 dh ā vanti, saku ṇā ā k ā se
 uppatanti.
 15. Amacco khagga ṃ
 bh ū p ā lassa hatthamh ā
 ā dad ā ti.
 16. Ā cariyom ā tulassa
 niv ā se mañcamhi
 puttena saha nis ī dati.
 17. T ā pas ā pabbatamhi
 viharanti.
 18. Up ā sak ā sama ṇ ehi
 saddhi ṃ vih ā re
 sannipatanti.
 19. K ā k ā rukkhehi
 uppatanti.
 20. Buddho dhamma ṃ
 bh ā sati, sappuris ā
 Buddhamhi pas ī danti.
 21. Asappuriso
 khaggena n ā vikassa
 d ū ta ṃ paharati.
 22. Puriso sarena
 saku ṇ a ṃ vijjhati,
 saku ṇ o rukkhamh ā
 ā v āṭ asmi ṃ patati.
 23. Manuss ā suriyassa
 ā lokena loka ṃ passanti.
 24. Kassakassa go ṇā
 magge sayanti.
 25. Go ṇ assa k ā yasmi ṃ
 k ā ko ti ṭṭ hati.
 26. Mig ā d ī pasmi ṃ
 p ā s āṇ esu nis ī danti.
 27. Saku ṇ on ā vikassa
 hatthamh ā ā v āṭ asmi ṃ

patati.

28. Sappuriso n
saha samuddamh
uttarati.

29. Kudd
hatthamh
patati.

30. Suriyassa
cando bh
(shines).

ā vikena
ā

ā lo luddakassa
ā ā v āṭ

asmi ṃ

ā sati
ā lokena

-ooOoo-

Lekcije:		<u>00</u>	<u>01</u>	<u>02</u>
<u>03</u>	<u>04</u>	<u>05</u>	<u>06</u>	<u>07</u>
<u>08</u>	<u>09</u>	<u>10</u>	<u>11</u>	<u>12</u>
<u>13</u>	<u>14</u>	<u>15</u>	<u>16</u>	<u>17</u>
	<u>18</u>	<u>19</u>	<u>20</u>	
<u>21</u>	<u>22</u>	<u>23</u>	<u>24</u>	<u>25</u>
<u>26</u>	<u>27</u>	<u>28</u>	<u>29</u>	<u>30</u>
	<u>31</u>	<u>32</u>	<u>Dodatak</u>	
Re š enja:	<u>01-05</u>	<u>06-10</u>		
<u>11-15</u>	<u>16-20</u>	<u>21-25</u>		
	<u>26-32</u>			

Pali bukvar (The P
Primer) jeste publikacija
Vipassana Research

Instituta (

<http://www.vri.>

[dhamma.org](http://www.dhamma.org)).

Cilj mu je da obezbedi
elementarno razumevanje
pali jezika.

ā li

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

Lekcija 8

1. Promena imenica muškog roda čija se osnova završava na -a (nastavak)

Vokativ: Nepromenjena nominativna osnova se koristi kao vokativ jednine.

Padežni nastavak **-ā** se dodaje da se formira vokativ množine.

Jednina:

1. nara (o čoveče)
2. mātula (o ujače)
3. kassaka (o seljaku)

Množina:

- nara + ā = narā (o ljudi)
 mātula + ā = mātulā (o ujaci)
 kassaka + ā = kassakā (o seljaci)

2. Kompletna tabela promene imenica muškog roda koje se završavaju na -a

nara = č ovek

	Jednina	Množina
Nominativ	naro	narā
Akuzativ	naraṃ	nare
Instrumental	narena	narehi (narebhi)
Ablative	narā, naramhā, narasmā	narehi (narebhi)

Dativ	narāya, narassa	narānaṃ
Genitiv	narassa	narānaṃ
Lokativ	nare, naramhi, narasmiṃ	naresu
Vokativ	nara	narā

3. Promena imenica srednjeg roda koje se završavaju na -a

phala = plod

	jednina	množina
Nominativ	phalaṃ	phalā, phalāni
Akuzativ	phalaṃ	phale, phalāni
Vokativ	phala	phalāni

Ostali padeži su isti kao i kod imenica muškog roda koje se završavaju na -a.

Rečnik

**Imenica srednjeg roda
koje se zavr**

š avaju na -a:

nayana / locana	oko
udaka / jala	voda
arañña / vana	šuma
puppha / kusuma	cvet
geha / ghara	kuća
āsana	sedište
paṇṇa	list
tiṇa	trava
khīra	mleko

nagara	grad, varoš
uyyāna	park
khetta	polje
bhaṇḍa	roba
sīla	vrлина, pravilo ponašanja
dāna	poklon, milosrđe
rūpa	oblik, predmet
dvāra	vrata
vattha	tkanina

Glagoli:

vivarati	otvara
naccati	pleše
nikkhipati	stavlja
utṭhahati	ustaje
phusati	dodiruje
anusāsati	upućuje
ovadati	savetuje
saṃharati	sakuplja
āsiṅcati	prska
akkosati	grdi, psuje
bhindati	razbija
pibati / pivati	pije

Vežba 8:**4. Prevedite na srpski:**

1. Upāsako pupphāni āharati.
2. Araññe migā vasanti, rukkhesu makkaṭṭā caranti.
3. Goṇā tiṇaṃ khādanti.
4. Manussā nayanehi passanti.
5. Samaṇo vihārasmiṃ āsane nisīdati.
6. Rukkhamhā paṇṇāni patanti.
7. Vāṇijā gāmamhā khīraṃ nagaraṃ haranti.
8. Bhūpālo kumārena saddhiṃ uyyāne carati.
9. Kassako khettaṃhi kuddālena āvāṭe khaṇati.
10. Mātulo puttassa bhaṇḍāni dadāti.
11. Upāsakā samaṇānaṃ dānaṃ dadanti, sīlāni rakkhanti.
12. Dārakā mittehi saddhiṃ udakasmīṃ kīḷanti.
13. Kassakā vāṇijehi vatthāni labhanti.
14. Kumāro uyyānamhā mātulassa kusumāni āharati.
15. Brāhmaṇassa ajā goṇehi saha vane āhiṇḍanti, tiṇāni khādanti.
16. Sīho vanasmīṃ rukkhamaṇḍale (at the foot of a tree) nisīdati.
17. Rajakā udakena āsanāni dhovanti.
18. Amacco dūtena saddhiṃ rathena araṇṇaṃ pavisati.
19. Yācakassa putto udakena paṇṇāni dhovati.
20. Vāṇijā bhaṇḍāni nagaramhā gāmaṃ āharanti.
21. Tathāgatassa sāvakaṃ asappurisānaṃ putte anusāsanti.
22. Upāsakā udakena pupphāni āsiṅcanti.
23. Kumāro pattaṃ bhindati, mātulo akkosati.
24. Luddakassa putto migassa kāyaṃ hatthena phusati.
25. Goṇo khetto pāsānamhā utṭhahati.
26. Rajakassa putto sāṭake maṅcasmīṃ nikkhipati.
27. Sugatassa sāvako vihārassa dvāraṃ vivarati.
28. Vejjassa dārakā gehe naccanti.
29. Paṇḍito asappurisaṃ ovaḍati.
30. Coro ācariyassa sakaṭṭaṃ pabbatasmīṃ pajahati.

Lekcije: [00](#) | [01](#) | [02](#) | [03](#) | [04](#) | [05](#) | [06](#) | [07](#) | [08](#) | [09](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#)
 | [19](#) | [20](#) |
[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Dodatak](#)

Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

**Pali bukvar (The P
Primer) jeste publikacija
Vipassana Research**

ā li

Instituta ([http://www.vri.
dhamma.org](http://www.vri.dhamma.org)).

**Cilj mu je da obezbedi
elementarno razumevanje
pali jezika.**

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

Lekcija 9

1. Gerund, apsolutiv ili nepromenljivi particip

Sufiks **-tvā** se dodaje korenu glagola ili glagolskoj osnovi* sa ili ponekad i bez povezujućeg vokala -i- da bi se formirao gerund, apsolutiv ili nepromenljivi particip.

<i>pac</i> + <i>i</i> + <i>tv</i> <i>ā</i> =	<i>pacitv</i> <i>ā</i> =	skuvavši
<i>kh</i> <i>ā</i> <i>d</i> + <i>i</i> + <i>tv</i> <i>ā</i> =	<i>kh</i> <i>ā</i> <i>ditv</i> <i>ā</i> =	videvši
<i>gam</i> + <i>tv</i> <i>ā</i> =	<i>gantv</i> <i>ā</i> =	otišavši
<i>han</i> + <i>tv</i> <i>ā</i> =	<i>hantv</i> <i>ā</i> =	ubivši

* Koren je najjednostavniji elemenat glagola bez prefiksa, sufiksa ili završetaka. Obično ih u gramatikama sanskrita navode zapadni lingvisti. Osnova se zatim formira dodavanjem sufiksa na koren i to pre završetka.

Na primer:

<i>pac</i>	je koren	<i>paca</i>	je osnova

kh ā d je koren	kh ā da je osnova
bhuj je koren	bhuñja je osnova
gam je koren	gaccha je osnova

Sufiks -ya se ponekad dodaje na osnove, zajedno sa prefiksom.

ā + gam + ya =	ā gamma (sa asimilacijom) =	otišavši
ā + d ā + ya =	ā d ā ya =	uzevši
ā + ruh + ya =	ā ruyha (sa metatezom) =	popevši se
ava + ruh + ya =	oruyha (sa metatezom) =	sišavši

2. Treba obratiti pažnju na sledeće oblike:

bhuñjati	- bhuñjivā, bhutvā
āgacchati	- āgantvā, āgamma
hanati	- hanivā, hantvā
dadāti	- dadivā, datvā
nahāyati	- nahāyivā, nahātvā
tiṭṭhati	- ṭhatvā
nikkhamati	- nikkhamivā, nikkhamma
pajahati	- pajahivā, pahāya

passati	- passitvā; but disv more commonly used from the root d ṛś to see, instead of passitv ā is
uṭṭhahati	- uṭṭhahitvā, uṭṭhāya

3. Primeri formiranja rečenice

1. Kassako khattamh **ā gantv** **ā bhatta** **ṃ** **ā**
bhuñjati.

Seljak, došavši sa njive, jede pirinač.

2. V **ā nar** **ā rukkha** **ṃ**
ā ruyha phal **ā ni**
kh **ā danti.**

Popevši se na drvo, majmuni jedu voće.

3. D **ā rako bhatta** **ṃ**
y **ā citv** **ā rodati.**

Zatraživši pirinač, dete plače.

4. Sama **ṇ o Buddha** **ṃ**
passitv **ā vandati.**

Videvši Budu, asketa mu se klanja.

Vežba 9:

4. Prevedite na srpski:

1. Upāsako vihāraṃ gantvā samaṇānaṃ dānaṃ dadāti.
2. Sāvako āsanamhi nisīditvā pāde dhovati.
3. Dārakā pupphāni saṃharitvā mātulassa datvā hasanti.
4. Yācakā uyyānamhā āgamma kassakasmā odanaṃ yācanti.
5. Luddako hatthena sare ādāya araṇṇaṃ pavisati.
6. Kumārā kukkurena saddhiṃ kiḷitvā samuddaṃ gantvā nahāyanti.
7. Vāṇijo pāsānasmim̐ ṭhatvā kuddālena sappam̐ paharati.
8. Sappuriso yācakassa putte pakkositvā vatthāni dadāti.
9. Dārako āvāṭamhi patitvā rodati.
10. Bhūpālo pāsādamhā nikkhamitvā amaccena saddhiṃ bhāsati.
11. Sunakho udakaṃ pivitvā gehamhā nikkhamma magge sayati.
12. Samaṇā bhūpālassa uyyāne sannipatitvā dhammaṃ bhāsanti.
13. Putto nahātvā bhattaṃ bhutvā mañcaṃ āruyha sayati.
14. Vāṇijā dīpamhā nagaraṃ āgamma ācariyassa gehe vasanti.
15. Rajako vatthāni dhovitvā puttaṃ pakkosati.
16. Vānarā rukkhehi oruyha uyyāne āhiṇḍanti.

17. Migā vanamhi āhiṇḍitvā paṇṇāni khādanti.
18. Kumāro nayanāni dhovitvā suriyaṃ passati.
19. Nāvikassa mittā nagarasmā bhaṇḍāni ādāya gāmaṃ āgacchanti.
20. Dārako khīraṃ pivotvā gehamhā nikkhamma hasati.

-ooOoo-

Lekcije: [00](#) | [01](#) | [02](#) | [03](#) | [04](#) | [05](#) | [06](#) | [07](#) | [08](#) | [09](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#)
| [19](#) | [20](#) |

[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Dodatak](#)

Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

*Pali bukvar (The P
Primer) jeste publikacija
Vipassana Research
Instituta (*

ā li

[\[dhamma.org\]\(http://www.vri.dhamma.org\)\).](http://www.vri.</p></div><div data-bbox=)

*Cilj mu je da obezbedi
elementarno razumevanje
pali jezika.*

Pali bukvar

Lily de Silva, M.A., Ph.D.
University of Peradeniya, Sri Lanka

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

Lekcija 10

1. Infinitiv

Sufiks **-tuṃ** se dodaje na koren glagola ili glagolsku osnovu, sa ili ponekad bez povezujućeg vokala **-i-**, da bi se formirao infinitiv.

<i>pac + i + tu ṃ =</i>	<i>pacitu ṃ =</i>	kuvati
<i>kh ā d + i + tu ṃ =</i>	<i>kh ā ditu ṃ =</i>	jesti
<i>gam + tu ṃ =</i>	<i>gantu ṃ =</i>	ići
<i>d ā + tu ṃ =</i>	<i>d ā tu ṃ =</i>	dati
<i>(Skt sth ā) ṭ h ā + tu ṃ =</i>	<i>ṭ h ā tu ṃ =</i>	stajati
<i>p ā + tu ṃ =</i>	<i>p ā tu ṃ / pivitu ṃ =</i>	piti

2. Primeri formiranja rečenice:

1. *Kassako khetta ṃ*

kasitu ṃ icchati.

Seljak njivu orati.želi.

2. *D ā rako phal ā ni*

kh ā ditu ṃ rukkha ṃ

ā ruhati.

Dete (da bi moglo) voće jesti na drvo se penje.

**3. Manuss ā sama ṇ ehi
pañhe pucchitu ṃ
vih ā ra ṃ ā gacchanti.**

Muškarci (da bi mogli) asketu pitanje pitati u manastir dolaze.

**4. Kum ā r ā k iḷ itu ṃ
mittehi saha samudda ṃ
gacchanti.**

Dečaci (da bi se mogli) igrati sa drugovima na more idu.

Vežba 10:**3. Prevedite na srpski:**

1. Kumārā vanamhi mittehi saha kīlitvā bhattaṃ bhuñjituṃ gehaṃ dhāvanti.
2. Migā tiṇaṃ khāditvā udakaṃ pātuṃ pabbatamhā uyyānaṃ āgacchanti.
3. Vāṇijassa putto bhaṇḍāni āharituṃ rathena nagaraṃ gacchati.
4. Yācako mātulassa kuddālena āvāṭaṃ khaṇituṃ icchati.
5. Amaccā bhūpālaṃ passituṃ pāsādamhi sannipatanti.
6. Goṇā uyyāne āhiṇḍitvā kassakassa khettaṃ āgacchanti.
7. Upāsakā samaṇānaṃ dānaṃ dātuṃ vihāraṃ pavisanti.
8. Rathena nagaraṃ gantuṃ puriso gehasmā nikkhamati.
9. Brāhmaṇo vejjena saddhiṃ nahāyituṃ udakaṃ otarati.
10. Coro amaccassa gehaṃ pavisituṃ uyyāne āhiṇḍati.
11. Siho pabbatamhi sayitvā utthāya migam hantuṃ oruhati.
12. Udakaṃ otarivā vatthāni dhovituṃ rajako puttaṃ pakkosati.
13. Tathāgataṃ passivā vandituṃ upāsako vihāraṃ pavisati.
14. Khettaṃ kasituṃ kassako kuddālaṃ ādāya gehā nikkhamati.
15. Sarehi mige vijjhituṃ luddakā sunakhehi saha araṇṇaṃ pavisanti.
16. Narā gāmamhā nikkhamitvā nagare vasituṃ icchanti.
17. Sakuṇe passituṃ amaccā kumārehi saha pabbataṃ āruhanti.
18. Pabbatasmā rukkaṃ ākaḍḍhituṃ vāṇijena saha kassako gacchati.
19. Phalāni khādituṃ makkaṭṭā rukkesu caranti.
20. Paṇḍito sugatassa sāvakehi saddhiṃ bhāsituṃ icchati.
21. Samuddaṃ taritvā dīpaṃ gantvā vatthāni āharituṃ vāṇijā icchanti.
22. Pupphāni saṃharitvā udakena āsiṅcituṃ upāsako kumāre ovadati.
23. Ajassa kāyaṃ hatthehi phusituṃ dārako icchati.
24. Brāhmaṇassa gehe āsanesu nisīdituṃ rajakassa puttā icchanti.
25. Pātuṃ udakaṃ yācitvā dārako rodati.

-ooOoo-

| [19](#) | [20](#) |
[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Dodatak](#)

Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

*"The Pāli Primer" is a
publication of the
Vipassana Research
Institute ([http://www.vri.
dhamma.org](http://www.vri.dhamma.org)).*

*It aims to provide an
elementary understanding of
the Pali language.*

Pāli bukvar - Rešenja

Izvor: *Tipitaka Network*,
<http://www.tipitaka.net/>

[pali/palidd/](#)

Napomena: [VU-Arial](#) font je korišćen u ovom dokumentu

Pali bukvar - Vežba 1

Prevedite na srpski:

1. Bhūpālo bhuñjati.

kralj / jede

Kralj jede.

2. Puttā sayanti.

sinovi / spavaju

Sinovi spavaju.

3. Vāṇijā sayanti.

trgovci / spavaju

Trgovci spavaju.

4. Buddho passati.

Buda / vidi

Buda vidi.

5. Kumāro dhāvati.

de č ak / tr

Dečak trči.

č i

6. Mātulo kasati.

ujak / ore

Ujak ore

7. Brāhmaṇā bhāsanti.

braman / govori

Braman govori.

8. Mittā gacchanti.

prijatelji / idu

Prijatelji idu.

9. Kassakā pacanti.

seljaci / kuvaju

Seljaci kuvaju.

10. Manusso chindati.

mu š karac / se

Muškarac seče.

č e

11. Purisā dhāvanti.

mu š karci / tr

Muškarci trče.

č e

12. Sahāyako bhuñjati.

prijatelj / jede

Prijatelj jede.

13. Tathāgato bhāsati.

Buda / govori

Buda govori.

14. Naro pacati.

ć ovek / kuva

Čovek kuva.

15. Sahāyā kasanti.

prijatelji / oru

Prijatelji oru.

16. Sugato āgacchati.

Buda / dolazi

Buda dolazi.

Prevedite na pali:

1. Sinovi trče.

putt ā / dh

Puttā dhāvanti.

ā vanti

2. Ujak vidi.

m ā tulo / passati

Mātulo passati.

3. Buda dolazi.

Buddho /

Buddho āgacchati.

ā gacchati

4. Dečaci jedu.

kum ā r ā / bhuñjanti

Kumārā bhuñjanti.

5. Trgovci idu.

v āṇ ij ā / gacchanti

Vāṇijā gacchanti.

6. Muškarac spava.

manusso / sayati

Manusso sayati.

7. Kraljevi idu.

bh ū p ā l ā / gacchanti

Bhūpālā gacchanti.

8. Braman seče.

br ā hma ṇ o / chindati

Brāhmaṇo chindati.

9. Prijatelji govore.

mitt ā / bh ā santi

Mittā bhāsanti.

10. Seljak ore.

kassako / kasati

Kassako kasati.

Bele š ke:

1. bhūpāla: kralj, doslovno, zaštitnik zemlje -- reč koja se retko koristi u tekstovima. Druge reči za kralja su rāja (Narada - Lekcija 17, Warder - str.153) i bhūpati (Lekcija 25).

2. Ovo je spisak reči povezanih sa glagolom **bh ā sati** : bhāsati = govoriti;

1. akkosati - grditi, psovati, ružiti;
2. ajjhesati - tražiti, zamoliti, pozivati;
3. atidisati - objasniti u detalje, razjasniti;
4. adhibhāsati - obratiti se, govoriti nekom;
5. anukassati - ponavljati, recitovati, citirati;
6. anudisati - ukazati, usmeriti, obratiti se;
7. anubhāsati - govoriti za nekim, ponavljati;
8. anusāsati - savetovati, upozoravati, upućivati;
9. anuhasati - smejati se nekome, ismevati;
10. anvādisati - obavestiti, poveriti, dodeliti;
11. apadisati - pozvati kao svedoka, citirati;
12. abhisam̐sati - prokleti, grditi;
13. abhisim̐sati - izreći kao uzvišenu želju;
14. avahasati - smejati se nekome, rugati se, podsmevati se;
15. ādisati - objaviti, reći, ukazati, istaći; posvetiti;
16. ukkam̐sati - uzdizati, hvaliti;
17. ukkāṣati - nakašljati set;
18. uddisati - predložiti, istaći, dodeliti;
19. upakkosati - psovati, negodovati, grditi;

20. upadisati - istaći, pokazati, savetovato, tačno odrediti;
21. ūhasati - ismevati, izvrgnuti ruglu;
22. obhāsati - govoriti nekome, vređati, rugati se;
23. ghasati - jesti;
24. ṅasati - ugristi (zmije, škorpije);
25. namassati - odati počast. obožavati, poštovati;
26. pakkosati - pozvati, sazvati;
27. paccakkosati - uzvratiti uvredom;
28. paccanubhāsati - pomenuti s povodom, nabrajati;
29. paccābhāsati - uzvratiti, recitovati, objasniti, dovesti uvezu;
30. paccāsati - zamoliti, prositi, moliti;
31. paccāsiṃsati - očekivati, nadati se, tražiti;
32. paṭikkosati - okrivjavati, odbacivati, grditi;
33. paṭipasaṃsati - uzvratiti pohvalom;
34. paṭibhāsati - odgovoriti;
35. paṭirosati - uzvratiti podsmeh;
36. pabhāsati - reći, objaviti, razgovarati;
37. paribhāsati - grditi, psovati, ogovarati;
38. parihasati - ismevati;
39. pasaṃsati - gvooriti, hvaliti, preporučivati, slagati se;
40. pasasati - učiti, podučavati;
41. pahasati - smejati se, kikotati se;
42. pahassati -smejati se, biti veseo;
43. bhasati - lajati;
44. saṃsati - objaviti, označiti;
45. saṃhasati - smejati se sa nekim;
46. samaubhāsati - razgovarati ili učiti zajedno;
47. samādisati - ukazati, uputiti;
48. samukkāṃsati - uznositi, slaviti;
49. siṃsati - njištati;
50. hasati & hassati - smejati se, veseliti se; rzati (konji);
51. hesati - njištati.

3. Prema Pali-English Dictionary (Pali Text Society), tri reči saḥāya/saḥāyaka/mitta znače isto: 'prijatelj'. saḥāya/saḥāyaka u nekim odlomcima može takođe značiti i saveznik, saučesnik.

Pali bukvar - Vežba 2

Prevedite na srpski:

1. Tathāgato dhammaṃ bhāsati.

Buda / istinu / govori

Buda govori istinu.

2. Brāhmaṇā odanaṃ bhuñjanti.

bramani / pirina

č /

jede

Bramani jedu pirinač.

3. Manusso suriyaṃ passati.

č ovek / Sunce / vidi

Čovek vidi Sunce.

4. Kumārā sigāle paharanti.

de č aci /

ga đ aju

Dečaci gađaju šakale.

š akale /

5. Yācakā bhattaṃ yācanti.

prosjaci / pirina

prose

- Prosjaci prose pirinač.

- Beggars ask for rice.

č /

6. Kassakā āvāṭe khaṇanti.

seljaci / rupe /

kopaju

Seljaci kopaju rupe.

7. Mitto gāmaṃ āgacchati.

prijatelj / u selo /

dolazi

Prijatelj dolazi u selo.

8. Bhūpālo manusse rakkhati.

kralj / ljude /

Kralj štiti ljude.

š titi

9. Puttā pabbataṃ gacchanti.

sinovi / u planinu /

idu

Sinovi idu u planinu.

10. Kumāro Buddhaṃ vandati.

de č ak / Budu /

pozdravlja

- Buda pozdravlja (iskazuje poštovanje) Budu.

11. Vāṇijā patte āharanti.

trgovci / zdela /

donose

Trgovci donose zdele.

12. Puriso vihāraṃ gacchati.

č ovek / u manastir /

ide

Čovek ide u manastir.

13. Kukkurā pabbataṃ dhāvanti.

psi / u planinu / tr

Psi trče u planinu.

č e

14. Sigālā gāmaṃ āgacchanti.

š akali / u selo /

dolaze

Šakali dolaze u selo.

15. Brāhmaṇā sahāyake āharanti.

bramani /

prijatelje / dovode

Bramani dovode prijatelje.

16. Bhūpālā Sugataṃ vandanti.

kraljevi / Budu /

pozdravljaju

Kraljevi pozdravljaju Budu.

17. Yācakā sayanti.

prosjaci / spavaju

Psojaci spavaju.

18. Mittā sunakhe haranti.

prijatelji / pse /

odvode

Prijatelji odvode pse.

19. Putto candaṃ passati.

sin / Mesec / vidi

Sin vidi Mesec.

20. Kassako gāmaṃ dhāvati.

seljak / u selo / tr

Seljak trči u selo.

č i

21. Vāṇijā rukkhe chindanti.

trgovci / drve

Trgovci seku drveće.

ć e / seku

22. Naro sigālaṃ vijjhati.

č ovek /

Čovek gađa šakala.

š akala / ga

đ a

23. Kumāro odanaṃ bhuñjati.

de č ak / pirina

Dečak jede pirinač.

č / jede

24. Yācako soṇaṃ paharati.

prosjak / psa / udara

Prosjak udara psa.

25. Sahāyakā pabbate āruhanti.

prijateljji / na

planine / penju

Prijateljji se na planine penju.

Prevedite na pali:

1. Ljudi idu u manastir.

nar ā / gacchanti /

vih ā ra ṃ

Narā vihāraṃ gacchanti.

2. Seljaci s epenju na planine.

kassak ā / ā ruhanti /

pabbate

Kassakā pabbate āruhanti.

3. Braman jede pirinač.

br ā hma ṇ o / bhuñjati /

odana ṃ

Brāhmaṇo odanaṃ bhuñjati.

4. Buda vidi dečake.

Buddho / kum

ā re /

passati

Buddho kumāre passati.

5. Ujaci odnose zdele.

m ā tul ā / haranti /

patte

Mātulā patte haranti.

6. Sin štiti psa.

putto / rakkhati /

kukkura ṃ

Putto kukkuraṃ rakkhati.

7. Kralj pozdravlja Budu.

bh ū p ā lo / vandati /

Buddha ṃ

Bhūpālo Buddhaṃ vandati.

8. Trgovac dovodi dečaka.

v āṇ ijo / ā harati /

kum ā ra ṃ

Vāṇijo kumāraṃ āharati.

9. Prijatelji pozdravljaju bramana.

mitt ā / vandanti /
br ā hma ṇ a ṃ

Mittā brāhmaṇaṃ vandanti.

10. Prosjaci prose pirinač.

y ā cak ā / y ā canti /
odana ṃ

Yācakā odanaṃ yācanti.

Pali bukvar - Vežba 3

Prevedite na srpski:

1. Buddho sāvakehi saddhiṃ vihāraṃ gacchati.

Buda / u č enicima /
sa / u manastir / ide

Buda ide u manstir sa [svojim] učenicima.

2. Puriso puttana saha dīpaṃ dhāvati.

č ovek / sinom / sa /
ostrvo / tr č i

Čovek trči na ostrvo sa sinom.

3. Kassako sarena sigālaṃ vijjhati.

seljak / strelom /
š akala / ga đ a

Seljak gađa strelom šakala.

4. Brāhmaṇā mātulena saha pabbataṃ āruhanti.

bramani / ujakom /
sa / planinu / penju

Bramani se penju na planinu sa ujakom.

5. Puttā pādehi kukkure paharanti.

sinovi / nogama /
pse / udaraju

- Sinovi udaraju pse nogama.

- Sinovi šutiraju pse.

6. Mātulo puttehi saddhiṃ rathena gāmaṃ āgacchati.

ujak / sinovima /
sa / ko č ijom / u
selo / dolazi

Ujak na kočijama sa sinom dolazi u selo.

7. Kumārā hatthehi patte āharanti.

**de č aci / rukama /
zdele / donose**

Dečaci rukama donose zdele.

8. Coro maggena assaṃ harati.

**lopov / putem /
konja / odvodi**

Lopov odvodi putem konja.

9. Kassako āvāṭaṃ oruhati.

**seljak / u jamu /
silazi**

- Seljak silazi u jamu.

10. Bhūpālā paṇḍitehi saha samaṇe passanti.

**kraljevi / mudracima /
sa / monahe / vide**

Kraljevi, zajedno sa mudracima, vide monahe.

11. Paṇḍito bhūpālena saha Tathāgataṃ vandati.

**mudrac / kraljem /
sa / Budu / pozdravlja**

Mudrac, zajedno sa kraljem, pozdravlja Budu.

12. Puttā saḥāyena saddhiṃ odanaṃ bhuñjanti.

**sinovi /
prijateljem / sa /
pirina č / jedu**

Sinovi jedu pirinač sa prijateljem.

13. Vāṇijo pāsāṇena migamaṃ paharati.

**trgovac / kamenom /
jelena / ga**

đ a

Trgovac gađa jelena kamenom.

14. Sunakhā pādehi āvāṭe khaṇanti.

**psi / š apama / jame /
kopaju**

Psi kopaju jame šapama.

15. Brāhmaṇo puttena saha suriyaṃ vandati.

**braman / sinom / sa /
Suncu / klanja se**

Braman se zajedno sa svojim sinom klanja Suncu.

16. Kassako soṇehi saddhiṃ rukkhe rakkhati.

**seljak / psima / sa /
drve č e / č uva**

Seljak sa psima čuva drveće.

17. Sugato sāvakehi saha vihāraṃ āgacchati.
Buda / u **č enicima /**
sa / u manastir /
dolazi
 Buda dolazi u manastir sa svojim učenicima.

18. Yācako pattena bhattaṃ āharati.
prosjak / zdelom /
pirina **č / donosi**
 Prosjak donosi pirinač u zdeli.

19. Paṇḍitā saggamaṃ gacchanti.
mudraci / na nebo / idu
 Mudraci idu na nebo.

20. Kumārā assehi saddhiṃ gāmaṃ dhāvanti.
de **č aci / konjima /**
sa / ka selu / tr **č e**
 Dečaci trče ka selu sa konjima.

21. Coro khaggena naraṃ paharati.
lopov / ma **č em /**
č ovek / udara
 Lopov udara čoveka mačem.

22. Vāṇijo sakaṭena dīpe āharati.
trgovac / kolima /
lampe / donosi
 Trgovac kolima donosi lampe.

23. Assā maggena dhāvanti.
konji / stazom / tr **č e**
 - Konji trče stazom/putem

24. Sigālā migehe saddhiṃ pabbataṃ dhāvanti.
š akali / jelenom /
ša / u planinu / tr **č i**
 Šakali trče na planinu sa jelenom.

25. Bhūpālo paṇḍitena saha manusse rakkhati.
kralj / mudracem /
sa / ljude / **š titi**
 Kralj, [zajedno] sa mudracem, štiti ljude.

Prevedite na pali:

1. Asketa sa prijateljem vidi Budu.
sama **ṇ o / passati /**
Buddha **ṇ / mittena saha**

Samaṇo mittena saha Buddhaṃ passati.

2. Učenici sa Budom idu u manastir.

s ā vak ā / gacchanti /
vihara ṃ / Buddhena saha

Sāvakā Buddhena saha viharaṃ gacchanti.

3. Konj trči u planinu sa psima.

asso / dh ā vati /
pabbata ṃ / kukkurehi
saddhi ṃ

Asso kukkurehi saddhiṃ pabbataṃ dhāvati.

4. Dečak udara lampu kamenom.

kum ā ro / paharati /
d ī pa ṃ / p ā s āṇ ena

Kumāro pāsāṇena dīpaṃ paharati.

5. Trgovci gađaju jelena strelama.

v āṇ ij ā / vijjhanti /
mige / sarehi

Vāṇijā sarehi mige vijjhanti.

6. Seljaci kopaju jame svojim šakama.

kassak ā / kha ṇ anti /
ā v āṭ e / hatthehi

Kassakā hatthehi āvāṭe khaṇanti.

7. Dečaci sa svojim ujakom idu u manastir.

kum ā r ā / gacchanti /
vih ā ra ṃ / rathena /
m ā tulena saha

Kumārā mātulena saha rathena vihāraṃ gacchanti.

8. Braman kuva pirinač sa prijateljem

br ā hma ṇ o / pacati /
bhatta ṃ / mittena saha

Brāhmaṇo mittena saha bhataṃ pacati.

9. Kralj sa mudracima štiti ostrvo.

bh ū p ā lo / rakkhati /
d ī pa ṃ / pa ṇḍ itehi saha

Bhūpālo paṇḍitehi saha dīpaṃ rakkhati.

10. Kraljevi se sa svojim sinovima klanjaju monasima.

bh ū p ā l ā / vandanti /
sama ṇ e / puttehi saha

Bhūpālā puttehi saha samaṇe vandanti.

Napomena:

1. Reči 'saha' i 'saddhiṃ' su nepromenljive reči. One se koriste jedino da izraze značenje pridruženosti. Jedan izuzetak je kada je u pitanju "razgovaranje" ili "diskutovanje" sa nekom osobom, kada nema potrebe za 'saha' i 'saddhiṃ'. [Videti Warder, Lekcija 8 radi više detalja.]

Pali bukvar - Vežba 4

Prevedite na srpski:

1. Corā gāmamhā pabbataṃ dhāvanti.

lopovi / [iz] sela /

planinu / tr

č e

Lopovi iz sela trče na planinu.

2. Dārako mātulasmā odanaṃ yācati.

dete / [od] ujaka /

pirina č / moli

Dete moli [za] pirinač od ujaka.

3. Kumāro sopānamhā patati.

de č ak / [sa]

stepenica / pada

Dečak pada sa stepenica.

4. Mātulā sāṭake dhovanti.

ujaci / ode

ć u / peru

Ujaci peru odeću.

5. Dhīvarā piṭakehi macche āharanti.

ribari / [u]

ko š arama / ribu /

donose

Ribari donose ribu u košarama.

6. Upāsakā samaṇehi saddhiṃ vihāasmā nikkhamanti.

nezare đ eni

sledbenici /

monasima / sa / [iz]

manastira / odlaze

- Nezaređeni sledbenici sa monasima odlaze iz manastira.

7. Brāhmaṇo kakacena rukkhamaṃ chindati.

braman / testerom /

drvo / se

č e

Braman testerom seče drvo.

8. Kumārā mittehi saha bhūpālaṃ passanti.

de č aci /
prijateljima / sa /
kralja / vide

Dečaci, (zajedno) sa prijateljima, vide kralja.

9. Vāṇijo assena saddhiṃ pabbatasmā oruhati.

trgovac / konjem /
sa / [sa] planine /
silazi

Trgovac na konju silazi sa planine.

10. Yācako kassakasmā soṇaṃ yācati.

prosjak / [od]
seljaka / psa / tra

- Prosjak od seljaka traži psa.

ž i

11. Sappā pabbatehi gāmaṃ otaranti.

zmije / [sa]
planine / [u] selo /
silaze

Zmije silaze sa planine u selo.

12. Amaccā sarehi mige vijjhanti.

ministri / strelama /
jelena / ga

Ministri strelama gađaju jelena.

đ aju

13. Coro gāmamhā sakaṭena sāṭake harati.

lopov / [iz] sela /
[u] kolima / ode
odnosi

Lopov u kolima odnosi odeću iz sela.

ć u /

14. Bhūpālo amaccehi saddhiṃ rathena pāsādaṃ āgacchati.

kralj / ministrima /
sa / kolima / [u]
palatu / dolazi

Kralj u kočijama zajedno sa ministrima dolazi u palatu.

15. Sūkarā pādehi āvāṭe khaṇanti.

svinje / papcima /
rupe / kopaju

Svinje svojim papcima kopaju jame.

16. Kumāro sahāyakehi saha sāṭake dhovati.

de č ak /
prijateljima / sa /
ode ć u / pere

Dečak sa prijateljima pere odeću.

17. Samaṇā gāmahā upāsakehi saddhiṃ nikkhamanti.

**monasi / [iz] sela /
lai č kim sledbenicima /
sa / odlaze**

Monasi sa laičkim sledbenicima napuštaju selo.

18. Kukkuro piṭakamhā macchaṃ khādati.

**pas / [iz] korpe /
ribu / jede**

Pas jede ribu iz korpe.

19. Mitto puttamhā sunakhaṃ yācati.

**prijatelj / [od]
sina / psa / tra**

- Prijatelj traži psa od sina.

ž i

20. Buddho sāvake pucchati

Buda / u č enike / pita

Buda pita [svoje] učenike.

21. Amaccā paṇḍitehi pañhe pucchanti.

**ministri / [od]
mudraca / pitanje /
pita**

- Ministri postavljaju pitanje mudrace.

22. Rajako sahāyena saha sāṭakaṃ dhovati.

**pera č / prijateljem /
sa / ode ć u / pere**

Perač sa prijateljem pere odeću.

23. Macchā piṭakamhā patanti.

**riba / [iz] korpe /
pada**

Riba ispada iz korpe.

24. Corā pāsāṇehi varāhe paharanti.

**lopovi / kamenje /
svinje / udaraju**

Lopovi udaraju svinje kamenjem.

25. Amacco pāsādammhā suvaṃ āharati

**ministar / [iz]
palate / papagaja /
donosi**

Ministar donosi papagaja iz palate.

Prevedite na pali:

1. Konji iz sela trče na planinu.

ass ā / dh ā vanti /
g ā mamh ā / pabbata ṃ
 Assā gāmamhā pabbataṃ dhāvanti.

2. Trgovci sa laičkim sledbenicima sa ostrva idu u manastir.

v āṇ ij ā / ā gacchanti /
d ī pasm ā / vih ā ra ṃ /
up ā sakehi saha
 Vāṇijā upāsakehi saha dīpasmā vihāraṃ āgacchanti.

3. Lopovi gađaju svinje strelama.

cor ā / vijjhanti /
s ū kare / sarehi
 Corā sarehi sūkare vijjhanti.

4. Sledbenici pitaju asketu o Dhammi.

up ā sako / pucchati /
dhamma ṃ / sama ṇ amh ā
 Upāsako samaṇamhā dhammaṃ pucchati.

5. Dete sa prijateljem pada sa stene.

d ā rako / patati /
p ā s āṇ asm ā / mittena
saha
 Dārako mittena saha pāsāṇasmā patati.

6. Pas ugriza dete.

kukkuro /
d ā raka ṃ
ḍ asati /
 Kukkuro dāraḥkaṃ ḍasati.

7. Ministri sa kraljem odlaze iz palate.

amacc ā / nikkhamanti /
p ā s ā damh ā / bh ū p ā lena
saha
 Amaccā bhūpālena saha pāsādamhā nikkhamanti.

8. Čovek donosi jelena sa ostrva.

naro /
miga ṃ / d ā harati /
ī pasm ā
 Naro dīpasmā migamā āharati.

9. Seljak pada sa drveta.

kassako / oruhati /
rukkhamh ā
 Kassako rukkhamhā oruhati.

10. Psi sa konjima treće putem.

kukkur ā / dh ā vanti /

maggena / assehi

saddhi ***ṃ***

Kukkurā assehi saddhiṃ maggena dhāvanti.

Note:

1. The noun following "nikkhamati" takes the ablative form:

Eg: Ministers leave the palace.

amacc ***ā*** / ***nikkhamanti*** /

p ā s ā dasm ***ā***

Amaccā pāsādas mā nikkhamanti.

2(a) pucchati: questions

The minister questions the thief.

Amacco coraṃ pucchati.

2(b) The minister questions the dhamma from the Buddha.

Amacco Buddhas mā dhammaṃ pucchati.

3. Do not confuse the following words:

..śakaṭa - cart, sāṭaka - garment;

..dhāvati - runs, dhovati - washes;

...khaṇati - digs, khādati - eats.

Pali bukvar - Vežba 5

Prevedite na srpski:

1. Vāṇijo rajakassa sāṭakaṃ dadāti.

merchant / to

washerman / garment /

gives

The merchant gives [a] garment to the washerman.

2. Vejjo ācariyassa dīpaṃ āharati.

doctor / for

teacher / lamp / brings

The doctor brings [a] lamp for the teacher.

3. Migā pāsāṇamhā pabbataṃ dhāvanti.

deer / from rock / to

mountain / run

Deer run from the rock to the mountain.

4. Manussā Buddhehi dhammaṃ labhanti.

men / from Buddhas /

doctrine / get

Men get the doctrine from Buddhas.

5. Puriso vejjāya sakaṭaṃ ākaḍḍhati.

man / to doctor /

cart / pulls

The man pulls the cart to the doctor.

6. Dārako hatthena yācakassa bhattaṃ āharati.

child / in hand / to

beggar / rice / brings

The child brings rice to the beggar in (his) hand.

7. Yācako ācariyāya āvāṭaṃ khaṇati.

beggar / for

teacher / pit / digs

The beggar digs (a) pit for the teacher.

8. Rajako amaccānaṃ sātāke dadāti.

washerman / to

ministers /

garments / gives

The washerman gives garments to ministers.

9. Brāhmaṇo sāvakānaṃ mañce āharati.

brahmin / for

disciples / beds /

brings

The brahmin brings beds for the disciples.

10. Vānaro rukkhamhā patati, kukkuro vānaraṃ ḍasati.

monkey / from tree /

falls / dog /

monkey / bites

The monkey falls from the tree, the dog bites the monkey.

11. Dhīvarā piṭakehi amaccānaṃ macche aharanti.

fishermen / in

baskets / for

ministers / fish /

bring

Fishermen bring fish in baskets for ministers.

12. Kassako vāṇijāya rukkhaṃ chindati.

farmer / for

merchant / tree / cuts

The farmer cuts (a) tree for the merchant.

13. Coro kuddālena ācariyāya āvāṭaṃ khaṇati.

thief / with hoe /

for teacher / pit /

digs

The thief digs (a) pit with (a) hoe for the teacher.

14. Vejjo puttānaṃ bhattaṃ pacati.

**doctor / for sons /
rice / cooks**

The doctor cooks rice for (his) sons.

15. Tāpaso luddakena saddhiṃ bhāsati.

**hermit / with
hunter / speaks**

The hermit speaks with the hunter.

16. Luddako tāpasassa dīpaṃ dadāti.

**hunter / to hermit /
lamp / gives**

The hunter gives the lamp to (a) hermit.

17. Sīhā mige hananti.

lions / deer / kill

Lions kill deer.

18. Hunters shoot deer with arrows for ministers.

**luddak ā / vijjhanti /
mige / sarehi /
amacc ā na ṃ**

Luddakā sarehi amaccānaṃ mige vijjhanti.

18. Makkaṭṭo puttana saha rukkhaṃ āruhati.

**monkey / with son /
tree / climbs**

> The monkey climbs the tree with (its) son.

> The monkey climbs the tree with (its) young.

19. Samaṇā upāsakehi odanaṃ labhanti.

**monks / from lay
devotees / rice /
receive**

Monks receive rice from lay devotees.

20. Dārakā rodanti, kumāro hasati, mātulo kumāraṃ paharati.

**children / cry /
boy / laughs /
uncle / boy / hits**

Children cry, the boy laughs, the uncle hits the boy.

21. Vānarā pabbatamhā oruhanti, rukkhe āruhanti.

**monkeys / from
mountain / descend /
tree / climb**

- > Monkeys descend from the mountain, [and] climb trees.
 > Monkeys get down from the mountain, [and] climb trees.

22. Corā rathaṃ pavisanti, amacco rathaṃ pajahati.

**robbers / chariot /
 enter / minister /
 chariot / abandons**

Robbers enter the chariot, the minister abandons the chariot.

23. Ācariyo dārakāya rukkhamhā sukaṃ āharati.

**teacher / for child /
 from tree / parrot /
 brings**

The teacher brings (a) parrot from (a) tree for the child.

24. Luddako pabbatasmā ajaṃ ākaḍḍhati.

**hunter / from
 mountain / goat /
 drags**

The hunter drags the goat from the mountain.

25. Tāpaso pabbatamhā sīhaṃ passati.

**hermit / from
 mountain / lion / sees**

The hermit sees (a) lion from the mountain.

26. Vāṇijā kassakehi lābhaṃ labhanti.

**merchants / from
 farmers / profit /
 receive**

Merchants receive profit from farmers.

27. Luddako vāṇijānaṃ varāhe hanati.

**hunter / for
 merchants / pigs /
 kills**

The hunter kills pigs for the merchants.

28. Tāpaso ācariyamhā pañhe pucchati.

**hermit / from
 teacher / questions /
 asks**

The hermit asks questions from the teacher.

29. Putto mañcamhā patati.

son / from bed / falls

The son falls from the bed.

30. Kumārā sahāyakehi saddhiṃ nahāyanti.

boys / with friends /

bathe

Boys bathe with friends.

Translate into Pali:

1. Merchants bring horses for ministers.

**v āṇ ij ā / ā haranti /
asse / amacc ā na ṃ**

Vāṇijā amaccānaṃ asse āharanti.

2. The hunter kills a goat for the merchant.

**luddako / hanati /
aja ṃ / v āṇ ij ā ya**

Luddako vāṇijāya ajaṃ hanati.

3. The man cuts trees with a saw for the farmer.

**manusso / chindati /
rukkhe / kakacena /
kassakassa**

Manusso kakacena kassakassa rukkhe chindati.

4. Deer run away from the lion.

**mig ā / dh ā vanti /
s ī hasm ā**

Migā sīhasmā dhāvanti.

5. The king worships the Buddha along with lay devotees.

**bh ū p ā lo / vandati /
Buddha ṃ / up ā sakehi**

Bhūpālo upāsakehi saha Buddhaṃ vandati.

6. Thieves run from villages to the mountains.

**cor ā / dh ā vanti /
g ā mehi / pabbate**

Corā gāmehi pabbate dhāvanti.

7. The washerman washes garments for the king.

**rajako / dhovati /
s āṭ ake / bh ū p ā l ā ya**

Rajako bhūpālāya sāṭake dhovati.

8. The fisherman brings fish in baskets for farmers.

**dh ī varo / ā harati /
macche / pi ṭ akehi /
kassak ā na ṃ**

Dhīvaro piṭakehi kassakānaṃ macche āharati.

9. The teacher enters the monastery, sees the monks.

**ā carīyo / pavisati /
vih ā ra ṃ / passati /**

sama ṇ e
Ācariyo vihāraṃ pavisati, samaṇe passati.

10. The serpent bites the monkey.
sappo / ḍ asati /
v ā nara ṃ
Sappo vānaraṃ ḍasati.

-ooOoo-

Rešenja: [01-05](#) | [06-10](#) | [11-15](#) | [16-20](#) | [21-25](#) | [26-32](#)

Lekcije: [00](#) | [01](#) | [02](#) | [03](#) | [04](#) | [05](#) | [06](#) | [07](#) | [08](#) | [09](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#)
| [19](#) | [20](#) |
[21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [Dodatak](#)

P ā li bukvar (The P Primer) jeste publikacija Vipassana Research Instituta (<http://www.vri.dhamma.org>).

Cilj mu je da obezbedi elementarno razumevanje pali jezika.

ā li

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

- [Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

1. Šta je budizam?

Pitanje: Šta je budizam?

Odgovor: Naziv budizam dolazi od reči *buddhi*, što znači "probuditi se", te se zato za budizam može reći da je filozofija probuđenja. Ova filozofija ima svoje poreklo u iskustvu čoveka Sidhate Gotame, znanog i kao Buda, koji je sam sebe probudio u 35. godini života. Budizam je sada star 2500 godina i ima oko 300 miliona sledbenika širom sveta. Do unazad stotinak godina budizam je bio uglavnom azijska filozofija, ali onda počinje da pridobija sve više sledbenika u Evropi, Australiji i Severnoj Americi.

Pitanje: Dakle, budizam je filozofija?

Odgovor: Reč filozofija dolazi od reči *philo*, koja znači "ljubav", i *sophia*, koja znači "mudrost". Dakle, filozofija je ljubav prema mudrosti ili ljubav i mudrost, pri čemu oba značenja savršeno opisuju budizam. Budizam uči da moramo pokušati da razvijemo svoje intelektualne sposobnosti do njihovih krajnjih granica, tako da smo u stanju da bolje razumemo. On nas takođe uči da razvijamo ljubav i blagonaklonost, tako da svakom biću možemo biti poput istinskog prijatelja. Dakle, budizam jeste filozofija, ali ne obična filozofija. On je vrhunska filozofija

Pitanje: Ko je bio Buda?

Odgovor: Godine 563. rodilo se dete u kraljevskoj porodici na severu Indije. Dečak je rastao u bogatstvu i luksuzu, ali je na kraju otkrio da materijalno bogatstvo i imetak ne garantuju sreću. Duboko ga je potresla patnja koju je video svuda oko sebe i odlučio je da pronađe put do trajne ljudske sreće. Kada je imao 29 godina, napustio je ženu i dete i krenuo od jednog do drugog velikog religijskog učitelja toga doba, kako bi učio od njih. Mnogo čemu su ga oni podučili, ali nijedan zapravo nije znao pravi uzrok čovekove patnje i kako se ona može prevazići. Na kraju je, posle šest godina učenja, borbe i meditacije, doživeo nešto što je razvejalo svako neznanje u njemu i on je iznenada razumeo. Od tog dana nazivan je Buda, Probuđeni. Živeo je još 45 godina, tokom kojih je putovao po čitavoj severnoj Indiji, podučavajući druge ljude onome što je sam otkrio. Njegova samilost i strpljenje prešli su u legendu i imao je hiljade sledbenika. U 80. godini, star i bolestan, ali još uvek dostojanstven i vedar, konačno je preminuo.

Pitanje: Nije li to neodgovorno sa Budine strane što je napustio ženu i dete?

Odgovor: Odluka da napusti porodicu za Budu svakako nije bila laka. Sigurno je dugo pre toga bio zabrinut i neodlučan. Ali se našao pred izborom: da li da sebe posveti porodici ili čovečanstvu. Na kraju, velika saosećajnost navela ga je da sebe

posveti čitavom svetu i čitav svet još uvek uživa plodove te žrtve. To nije bilo neodgovorno. Bila je to možda najznačajnija žrtva koja je ikada učinjena.

Pitanje: Ako je Buda mrtav, kako nam on može pomoći?

Odgovor: Faradej, koji je otkrio elektricitet, takođe je mrtav, ali nam njegovo otkriće i dalje pomaže. Luj Paster, koji je pronašao lek za mnoge bolesti, takođe je mrtav, ali njegova medicinska otkrića još uvek spašavaju živote. Leonardo da Vinči, koji je stvorio umetnička remek-dela, jeste mrtav, ali to što je on stvorio može još uvek da nadahne srce i pruži radost. Veliki heroji i heroine su možda mrtvi već vekovima, ali kada čitamo o njihovim delima i dostignućima, ona nas još uvek nadahnjuju da radimo isto što i oni. Da, Buda je umro, ali 2500 godina kasnije njegovo učenje još uvek pomaže ljudima, njegov primer još uvek inspiriše, njegove reči još uvek menjaju živote.

Pitanje: Da li je Buda bio bog?

Odgovor: Ne, nije. On nije ni tvrdio da je bog, božije dete, čak ni njegov glasnik. On je bio ljudsko biće koje je sebe usavršilo i učilo da ukoliko sledimo njegov primer i mi sami sebe možemo da usavršimo.

Pitanje: Ako Buda nije bog, zašto ga ljudi obožavaju?

Odgovor: Ima različitih vrsta obožavanja. Kada neko obožava boga, on ga slavi, prinosi mu žrtvu i moli da mu ispuni neku želju, verujući da bog čuje njegovo slavljenje, da prima žrtvu i odgovara na molitve. Budisti ne praktikuju tu vrstu obožavanja. Druga vrsta obožavanja jeste kada iskazujemo poštovanje nekome ili nečemu čemu se divimo. Kada učitelj uđe u učionicu, đaci ustanu, kada sretnemo nekog značajnog, rukujemo se, kada se svira himna stojimo mirno. To su sve gestovi poštovanja i ukazuju na naše divljenje prema određenoj osobi ili stvari. Budisti praktikuju ovakvu vrstu predanosti. Budina statua sa rukama što mirno počivaju sklopljene u krilu i njegov saosećanjem ispunjen osmeh podsećaju nas na

potrebu da razvijamo mir i ljubav unutar sebe. Miris mirisnih štapića podseća nas na vrlinu koja sve prožima, sveća ili lampa nas podsećaju na svetlost znanja, a cvetovi, koji brzo klonu i osuše se, podsećaju nas na prolaznost. Kada se klanjamo, mi izražavamo svoju zahvalnost Budi za sve ono što nam je njegovo učenje dalo. To je značenje budističkog izražavanja poštovanja.

Pitanje: Ali ja sam čuo ljude koji kažu da budisti obožavaju idole.

Odgovor: Ovakve tvrdnje samo pokazuju nerazumevanje onoga ko ih govori. Rečnik reč "idol" objašnjava kao "sliku ili kip koja se obožava kao božanstvo". Kao što smo već videli, budisti ne veruju da je Buda bio bog, pa kako bi onda mogli da veruju da je komad drveta ili metala bog? Sve religije koriste simbole da predstave svoja različita verovanja. U taoizmu, jin-jang dijagram se koristi da simbolizuje harmoniju među suprotnostima. U sikizmu, mač se koristi da simbolizuje duhovnu borbu. U hrišćanstvu riba simbolizuje Hristovo prisustvo, a krst njegovo žrtvovanje. U budizmu, statua Bude podseća na ljudsku dimenziju u budističkom učenju, na činjenicu da je budizam okrenut čoveku, a ne bogu, da moramo pogledati u sebe same, a ne izvan sebe, kako bismo pronašli savršenstvo i razumevanje. Zato, reći da budisti obožavaju idole jeste isto toliko besmisleno kao i reći da hrišćani obožavaju ribu ili geometrijski oblik.

Pitanje: Zašto ljudi u budističkim hramovima rade razne čudne stvari?

Odgovor: Mnoge stvari nam se mogu učiniti čudnim ako ih ne razumemo. Umesto da ih odbacimo kao čudne, trebalo bi da pokušamo da pronađemo njihovo značenje. Međutim, istina je da neke od stvari koje budisti čine imaju koren u narodnom sujeverju i nerazumevanju, više nego u Budinom učenju. A takva nerazumevanja nije teško pronaći ne samo u budizmu, već i u drugim religijama. Buda je jasno i do detalja podučavao i ukoliko neki ljudi ne uspevaju da to razumeju, on se ne može zbog toga okrivljavati. Ima jedan odlomak u budističkim tekstovima:

Ako neko ko je bolestan ne traži sebi lek čak i kada je lekar pored njega, ne treba zbog toga okrivljavati lekara. Na isti način, kada nekoga muči bolest patnje, a ne traži pomoć od Bude, to nije Budina greška. (Jn. 28-9)

Ne bi trebalo ni budizam, niti bilo koju drugu religiju procenjivati na osnovu onih koji je ne upražnjavaju na pravi način. Ako želiš da saznaš pravo budističko učenje, čitaj Budine reči ili razgovaraj sa onima koji ih pravilno razumeju.

Pitanje: Postoji li u budizmu nešto kao Božić?

Odgovor: Prema tradiciji, princ Sidhata je bio rođen, postao probuđen i umro na dan punog Meseca u vesaku, drugom po redu mesecu u starom indijskom kalendaru, što odgovara aprilu-maju u zapadnom kalendaru. Na taj dan budisti u svim zemljama proslavljaju ove događaje tako što odlaze u hramove, učestvuju u različitim ceremonijama ili možda provode dan meditirajući.

Pitanje: Ako je budizam toliko dobar, zašto su neke budističke zemlje tako siromašne?

Odgovor: Ako pod siromaštvom mislite na ekonomsko siromaštvo, onda je tačno da su neke budističke zemlje siromašne. Ali ako pod time mislite na nizak kvalitet života, onda su možda neke budističke zemlje vrlo bogate. Sjedinjene Države su, na primer, ekonomski bogata i moćna zemlja, ali stopa kriminala je jedna od najviših u svetu, na milione starih ljudi su zaboravila sopstvena deca i oni umiru od samoće u staračkim domovima, nasilje u porodici, zloupotreba dece, narkomanija su ogroman problem i svaki treći brak biva završen razvodom. Bogati po novcu, ali možda siromašni po kvalitetu života. Ako sada pogledate neke tradicionalno budističke zemlje, nailazite na sasvim drugačiju situaciju. Roditelje cene i poštuju sopstvena deca, stopa kriminala je relativno niska, razvodi i samoubistva su retki i tradicionalne vrednosti kao što je blagost karaktera, velikodušnost, gostoprimstvo

prema strancima, tolerancija i poštovanje drugih jesu još uvek jake. Dakle, te zemlje su ekonomski zaostale, ali možda sa višim kvalitetom života nego Sjedinjene Države. Međutim, čak i ako budističke zemlje procenjujemo samo prema njihovim ekonomijama, jedna od najbogatijih i ekonomski najdinamičnijih zemalja u svetu je Japan, gde veliki procenat populacije sebe označava kao budiste.

Pitanje: Zašto ne čujemo tako često o humanitarnom radu budista?

Odgovor: Možda zato što budisti ne osećaju potrebu da se hvale dobrim koje su učinili. Pre nekoliko godina japanski budistički vođa Nikho Nirvano primio je Templton nagradu za svoj rad na unapređenju harmonije među religijama. Slično tome, jedan tajlandski budistički monah je nedavno dobio prestižnu Magsejsej nagradu za svoj izvanredan rad među zavisnicima od droga. Godine 1987. još jedan tajlandski monah, poštovani Kantajapivat dobio je Nagradu za mir norveške dece za svoj dugogodišnji rad na zbrinjavanju dece beskućnika u ruralnim područjima. I šta reći o zamašnim socijalnim programima koje među siromašnima u Indiji sprovodi Zapadni budistički red? Izgradili su škole, domove za decu, ambulante i male radionice za održiv ekonomski razvoj zajednica. Budisti pomoć pruženu drugima vide kao izraz svoje religijske prakse, baš kao i druge religije, ali isto tako veruju da oko toga ne treba praviti veliku reklamu i sopstvenu promociju.

Pitanje: Zašto ima toliko budističkih škola?

Odgovor: Mnogo je različitih vrsta šećera -- braon šećer, beli šećer, šećer u kockama, sirup i šećer u prahu, ali je sve to šećer i ukus mu je sladak. Proizvodi se u različitim oblicima, tako da se može koristiti na različite načine. Sa budizmom je isto: postoji teravada budizam, zen budizam, škola čiste zemlje, jogačara budizam i vađrajana budizam, ali je sve to učenje Bude i ima isti ukus -- ukus slobode. Budizam je evoluirao u različite forme kako bi bio relevantan za različite kulture u kojima postoji. Bio je reinterpetiran tokom vekova, kako bi ostao relevantan za

nove generacije. Spolja gledano, vrste budizama koje danas imamo mogu izgledati vrlo različite, ali u središtu svih njih jesu **četiri plemenite istine** i isto tako **plemeniti osmostruki put**. Sve glavne religije, uključujući budizam, podelile su se u škole i pravce. Možda je razlika između budizma i nekih drugih religija u tome što su njegove različite škole uvek bile vrlo tolerantne i prijateljski nastrojene jedna prema drugoj.

Pitanje: Vi sigurno imate visoko mišljenje o budizmu. Pretpostavljam da verujete da je on jedina ispravna religija, a da su sve druge pogrešne.

Odgovor: Nijedan budista koji razume Budino učenje ne misli da su druge religije pogrešne. Niko ko se zaista potrudio da upozna druge religije, sa otvorenim umom, ne bi mogao nešto tako pomisliti. Prva stvar koju uočite kada proučavate različite religije jeste koliko one imaju zajedničkog. Sve religije slažu se u tome da je sadašnje stanje čovečanstva nezadovoljavajuće. Sve veruju da je promena stava i ponašanja neophodna da bi se to stanje popravilo. Sve uče etici koja obuhvata ljubav, blagonaklonost, strpljenje, velikodušnost i društvenu odgovornost i sve prihvataju postojanje neke vrste Apsoluta. One koriste različiti jezik, različite nazive i različite simbole da opišu i objasne te stvari. Samo kada se ljudi uskogrudo vežu za svoj specifičan način viđenja stvari, tada se javljaju netolerancija, oholost i uverenje da smo samo mi u pravu.

Zamislimo Engleza, Francuza, Kineza i Indonežanina kako posmatraju šolju. Englez kaže: "Ovo je šolja." Francuz odgovara: "Ne, to je *tasse*." Tada Kinez doda: "Obojica grešite. To je *pei*." Na kraju im se Indonežanin nasmeje i kaže: "Kako ste glupi. To je *cawan*." Onda Englez uzme rečnik i pokaže ostalima: "Mogu da dokažem da je ovo šolja. Tako kaže moj rečnik." "Onda tvoj rečnik greši", kaže Francuz, "jer moj rečnik jasno kaže da je to *tasse*." Kinez počne da se buni: "Moj rečnik kaže da je to *pei*, a on je hiljadama godina stariji od vašeg i mora biti da je u pravu. Pored toga, više ljudi govori kineski nego bilo koji drugi jezik. Zato to mora biti *pei*." Dok se oni tako prepiru među sobom, dođe neki drugi čovek i otpije

iz šolje, govoreći im: "Bilo da ovo zovete šolja, *tasse*, *pei* ili *cawan*, svrha šolje je da se u njoj drži voda, kako bi mogla da se pije. Prestanite da se svađate i pijte, prestanite da se prepirete i ugascite svoju žeđ." To je budistički stav prema drugim religijama.

Pitanje: Neki ljudi kažu: "Sve su religije zapravo iste." Da li biste se složili sa njima?

Odgovor: Religija je pojava suviše kompleksna i raznovrsna da bi mogla biti obuhvaćena jednom takvom tvrdnjom. Budisti bi mogli reći da takva tvrdnja sadrži u sebi element i netačnosti i istine. Budizam uči da ne postoji vrhovni bog, dok hrišćanstvo, na primer, uči da postoji. Po meni je to vrlo važna razlika. Međutim, jedan od najlepših odlomaka u Bibliji kaže:

Ako jezike čovečije i anđeoske govorim a ljubavi nemam, onda sam kao zvono koje zvoni, ili praporac koji zveči. I ako imam proroštvo i znam sve tajne i sva znanja, i ako imam svu vjeru da i gore premještam, a ljubavi nemam, ništa nisam. I ako razdam sve imanje svoje, i ako predam tijelo svoje da se sažeže, a ljubavi nemam, ništa mi ne pomaže. Ljubav dugo trpi, malokrvna je; ljubav ne zavidi; ljubav se ne veliča; ne nadima se. Ne čini što ne valja, ne traži svoje, ne srdi se, ne misli o zlu. Ne raduje se nepravdi, a raduje se istini. Sve snosi, sve vjeruje, svemu se nada, sve trpi. (Poslanica Korinćanima, 13:1-7)

To je upravo ono što podučava budizam -- da je kvalitet našeg srca važniji od bilo kakve natprirodne moći koju bismo mogli steći, sposobnosti da proričemo budućnost, snage naše vere ili bilo kakvog ekstravagantnog gesta koji bismo mogli učiniti. Zato, kad se povede reč o teološkim pojmovima i teorijama, budizam i hrišćanstvo se sigurno razlikuju. Ali kada dođe do kvaliteta srca, etika i ponašanje su vrlo slični.

Pitanje: Je li budizam naučan?

Odgovor: Pre nego što odgovorim na ovo pitanje, najbolje bi prvo bilo definisati reč "nauka". Nauka je, prema rečniku, "znanje koje je moguće organizovati u sistem, a koje se zasniva na posmatranju i testiranju činjenica, kao i formulisanju opštih prirodnih zakona. Dakle sve ono što je moguće proučavati na egzaktn način." Postoje delovi budizma koji se ne uklapaju u ovu definiciju, ali njegovo centralno učenje, četiri plemenite istine, bi gotovo sigurno moglo da se uklopi. Patnja, prva plemenita istina, jeste iskustvo koje je moguće definisati, iskusiti i izmeriti. Druga plemenita istina tvrdi da patnja ima svoj prirodni uzrok, želju, koju je isto tako moguće definisati, iskusiti i izmeriti. Nikada se ne pokušava da se patnja definiše terminima metafizike ili mitova. Prema trećoj plemenitoj istini, patnja prestaje ne oslanjanjem na neko vrhovno biće, verom i molitvama, već jednostavno uklanjanjem uzroka. To je automatski proces. Četvrta plemenita istina, put koji vodi do prestanka patnje, opet, nema nikakve veze sa metafizikom, već zavisi od ponašanja na poseban način. I opet, to ponašanje je podložno testiranju. Budizam odbacuje pojam vrhovnog bića, baš kao i nauka, i poreklo i funkcionisanje univerzuma objašnjava prirodnim zakonima. Sve ovo svakako da ukazuje na njegov naučni duh. Sem toga, stalni Budin savet da ne bi trebalo slepo da verujemo, već da proveravamo, da istražujemo, da se uvek oslanjamo na sopstveno iskustvo, ima sasvim naučni prizvuk. U svojoj čuvenoj **Kalama suttii**, Buda kaže:

Kalame, ne povodite se za onim što se prepričava, niti za tradicijom, ni za glasinama, niti za onim što piše u svetim tekstovima, niti za slutnjama, ni za aksiomima, niti za logičkim domišljanjima, niti za predrasudama o pojmu o kome je reč, niti zato što se po svemu čini da je tako, ni iz ubeđenja: "Ovaj monah je naš učitelj."... Tek kada se sami uverite: "Ove stvari su dobre, ove stvari nisu sramotne, dostojne su mudraca; onome ko ih čini i praktikuje donose blagostanje i sreću",

tek tada se upustite u njih i boravite u njima. (A. I.188)

Dakle, iako bismo mogli reći da budizam nije ceo naučan, svakako da u njemu postoji snažan naučni prizvuk i da je više naučan nego bilo koja druga religija. Značajno je šta je Albert Ajnštajn, najveći naučnik XX veka, rekao o budizmu:

Religija budućnosti će biti jedna kosmička religija. Ona treba da prevaziđe ličnog boga i izbegne dogmu i teologiju. Pokrivajući kako prirodno, tako i duhovno, ona bi trebalo da bude zasnovana na religijskom osećanju koje proizlazi iz doživljaja svih stvari, prirodnih i duhovnih, i njihovog jedinstva. Ovom opisu odgovara budizam. Ako postoji bilo koja religija koja će korelirati sa modernim naučnim potrebama, onda će to biti budizam.

Pitanje: Čuo sam da se Budino učenje nekada naziva srednji put. Šta taj pojam znači?

Odgovor: Buda je **plemenitom osmostrukom putu** dao i alternativni naziv, *majjhima patipada*, što znači "srednji put". Ovo je vrlo važan naziv, jer nam sugeriše da nije dovoljno samo slediti put, već da njime treba da idemo na određeni način. Ljudi mogu postati vrlo rigidni u vezi sa religijskim pravilima i na kraju se pretvoriti u prave fanatike. U budizmu pravila treba slediti i uz to vežbati na izbalansiran i razuman način, koji izbegava ekstreme i preterivanja. Drevni Rimljani su imali izreku: "Umerenost u svim stvarima" i budisti bi se potpuno saglasili sa ovim.

Pitanje: Čitao sam da je budizam samo jedna vrsta hinduizma. Je li to tačno?

Odgovor: Ne, nije. Budizam i hinduizam dele mnoge etičke ideje, koriste zajedničku terminologiju kao što su reči **kamma**, **samadhi** i **nirvana**, a i oba su nastala u Indiji. To je navelo neke ljude da pomisle kako su oni jedno te isto ili barem vrlo slični. Ali kada odemo dalje od površnih sličnosti, vidimo da su te dve

religije sasvim različite. Na primer, Hindusi veruju u vrhovnog boga, dok budisti ne veruju. Jedno od centralnih učenja hindusitičke socijalne filozofije jeste ideja kasta, koja se u budizmu odlučno odbacuje. Ritualno pročišćavanje je u hinduizmu važna praksa, ali ona nema mesta u budizmu. U budističkim tekstovima Buda se često prikazuje kako kritikuje ono čemu podučavaju bramani, hinduistički sveštenici, a oni su sa svoje strane isto bili vrlo kritički nastrojeni prema njegovim idejama. To se ne bi događalo da su budizam i hinduizam isto.

Pitanje: Ali Buda jeste prekopirao ideju *kamme* od hinduizma, zar ne?

Odgovor: Hinduizam podučava učenje *kamme* i takođe reinkarnacije. Međutim, njegova verzija oba ova učenja se veoma razlikuje od budističkog. Na primer, hinduizam kaže da smo mi određeni svojom *kammom*, dok budizam kaže da nas ona samo uslovljava. Prema hinduizmu, jedna večna duša ili atman prelazi iz jednog života u drugi, dok budizam poriče da postoji takva duša, tvrdeći da je zapravo jedan neprekidno menjajući tok mentalne energije taj koji se preporađa. To su samo neke od mnogih razlika između ove dve religije u pogledu *kamme* i preporađanja. Međutim, čak i da su budističko i hinduističko učenje sasvim identični, to ne bi nužno značilo da su budisti bez razmišljanja prekopirali ove ideje.

Ponekad se dešava da dva čoveka, sasvim nezavisno jedan od drugog, načine sasvim isto otkriće. Dobar primer za ovo je otkriće evolucije. Godine 1858, upravo pre nego što je objavio svoju čuvenu knjigu *Poreklo vrsta*, Čarls Darvin je ustanovio da je jedan drugi čovek, Alfred Rasel Valas, došao do ideje o evoluciji identične njegovoj. Darvin i Valas nisu kopirali jedan od drugog; umesto toga, proučavajući istu pojavu, došli su do istog zaključka u vezi sa njom. Isto tako, čak i da su hinduističke i budističke ideje o *kammi* i preporađanju iste, a nisu, to ne bi nužno bio dokaz kopiranja. Istina je da su kroz uvide stečene putem meditacije hinduistički mudraci stekli približnu ideju o *kammi* i preporađanju, koju je Buda kasnije razvio potpunije i preciznije.

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

2. Osnovni budistički pojmovi

Pitanje: Šta je glavno Budino učenje?

Odgovor: Svako od mnoštva delova Budinog učenja povezano je sa **četiri plemenite istine**, baš kao što se paoci točka svi spajaju u glavčini. One se nazivaju "četiri", zato što ih je toliko na broju. One se nazivaju "plemenite", zato što oplemenjuju onoga ko ih razume, i one se nazivaju "istinama", zato što korespondiraju sa stvarnošću, zato što su istina.

Pitanje: Šta je prva plemenita istina?

Odgovor: Prva plemenita istina jeste da u životu postoji patnja. Živeti znači i patiti. Nemoguće je živeti a da ne doživimo neku vrstu bola ili stresa. Moramo da podnosimo fizičku patnju kao što je bolest, povreda, umor, starost i na kraju smrt i moramo da podnosimo psihološku patnju, kao što su usamljenost, frustracija, strah, preneraženost, razočarenje, bes i slično.

Pitanje: Nije li to pomalo pesimistično?

Odgovor: Rečnik pesimizam definiše kao "naviku u razmišljanju da će sve što će se dogoditi biti loše" ili "verovanje da je zlo moćnije od dobrog". Budizam ne uči nijedno od ovo dvoje. Niti poriče da postoji i sreća. On jednostavno kaže da živeti znači i iskusiti fizičku i psihološku patnju, što je jedan iskaz koliko istinit, toliko i očigledan, da ga je nemoguće poricati. Budizam polazi od iskustva, nepobitne činjenice, stvari koju svi znaju, koju su svi iskusili i koju svako pokušava da izbegne. Tako, budizam svojom polaznom tačkom ide pravo u središte problema svakog ljudskog bića -- u pitanje patnje i kako je izbeći.

Pitanje: Šta je druga plemenita istina?

Odgovor: Druga plemenita istina jeste da je želja izvor celokupne patnje. Kada pogledamo psihološku patnju, lako je videti da je izaziva želja. Kad želimo nešto, a nismo u stanju da to dobijemo, osećamo se razočarani i frustrirani. Kada očekujemo nekoga da ispuni naša očekivanja, a on to ne učini, osećamo se izneverenim i besnim. Kada želimo da nas drugi vole i oni to ne čine, osećamo se povređenim. Čak i kad poželimo nešto i to dobijemo, to često ne vodi ka sreći, bilo zato što ubrzo sa tom stvari osetimo dosadu i za nju izgubimo interesovanje, bilo da počnemo da želimo nešto drugo. Jednostavno rečeno, druga plemenita istina govori da dobiti ono što želimo ne garantuje i da ćemo biti srećni. Umesto da se neprekidno borimo da imamo ono što želimo, pokušajmo da izmenimo svoje želje. Želje nas lišavaju zadovoljstva i sreće.

Pitanje: Ali kako želja i žudnja vode do fizičke patnje?

Odgovor: Celog veka želimo i žudimo za ovim ili onim, naročito žudimo da nastavimo da postojimo, što sve stvara moćnu energiju koja izaziva da se individua ponovo rodi. Kada se ponovo rodimo, imamo opet telo i kao što smo ranije rekli, telo je podložno povredama i bolestima; može biti iscrpljeno od rada; stari i na kraju umire. Tako, želja vodi do fizičke patnje, jer izaziva preporađanje.

Pitanje: To je sve u redu. Ali ako sasvim prestanemo da želimo, nikada ništa nećemo ni dobiti ni postići.

Odgovor: Tačno. Ali ono što Buda kaže jeste da kada naša želja, naša žudnja, naše neprekidno nezadovoljstvo onim što imamo i naša neprekidna težnja za više i više počne da izaziva u nama patnju, tada bi trebalo da je zaustavimo. On nas poziva da napravimo razliku između onoga što nam je neophodno i onoga što želimo; da zadovoljimo svoje potrebe i da izmenimo svoje želje. On nas podučava da naše potrebe mogu biti zadovoljene, ali su naše želje beskrajne -- jama bez dna. Postoje potrebe koje su važne, osnovne, i koje mi možemo da zadovoljimo i na tome bi trebalo da radimo. Želje izvan toga bi trebalo postepeno da smanjujemo. Na kraju krajeva, šta je cilj života? Imati ili biti zadovoljan i srećan.

Pitanje: Pomenuli ste preporađanje. No, postoji li ikakav dokaz da tako nešto postoji?

Odgovor: Postoji više dokaza da se takva stvar događa, ali razmotrićemo to u posebnom poglavlju kasnije.

Pitanje: Šta je treća plemenita istina?

Odgovor: Treća plemenita istina jeste da je moguće iskoreniti patnju i dostići sreću. Ovo je možda najvažnija od sve četiri plemenite istine, jer je u njoj Buda potvrdio da su istinska sreća i zadovoljstvo mogući. Kada odustanemo od

beskorisne želje i naučimo da živimo svaki dan kao da nam je jedan jedini, da uživamo bez uznemirujućih želja u svemu onome što nam život ponudi, prolazeći kroz probleme koje život podrazumeva strpljivo i bez straha, bez mržnje i besa, tada možemo postati srećni i slobodni. Tada i samo tada smo u stanju da potpuno živimo. Zato što više nismo opsednuti jurnjavom za sopstvenim sebičnim željama, otkrivamo da imamo mnogo više vremena da pomažemo drugima kako bi zadovoljili svoje potrebe. To stanje se naziva nirvana.

Pitanje: Šta ili gde je nirvana?

Odgovor: To je dimenzija koja prevazilazi vreme i prostor, te je otud teško o njoj govoriti, čak i misliti, jer su reči i misli sposobne da opisuju samo prostor-vreme dimenziju. No, pošto je nirvana izvan vremena, nema kretanja, nema trenja i nema starenja i umiranja. Tako je nirvana večna. Pošto je izvan prostora, nema uzroka, nema granica, nema pojma sopstva i ne-sopstva, te je tako nirvana bezgranična. Buda nas takođe uverava da je nirvana iskustvo velike sreće. Tako je govorio:

Nirvana je najveća sreća (Dhp. 204)

Pitanje: Postoji li ijedan dokaz da takva dimezija postoji?

Odgovor: Ne postoji. Ali je njegovo postojanje moguće izvesti posredno. Ukoliko postoji dimezija u kojoj vreme i prostor operišu, a postoji -- ovaj svet u kojem živimo -- tada možemo zaključiti da postoji i dimezija u kojoj vreme i prostor ne operišu -- nirvana. I opet, iako ne možemo dokazati da nirvana postoji, imamo Budinu reč da postoji. Tako on kaže:

Postoji nerođeno, nenastalo, nesačinjeno, nesastavljeno. Kad ne bi postojalo to nerođeno, nenastalo, nesačinjeno, nesastavljeno, ne bi bilo bekstva od onoga što je rođeno, nastalo, sačinjeno i sastavljeno. Ali pošto postoji nerođeno, nenastalo, nesačinjeno, nesastavljeno,

tada i postoji bekstvo od onoga što je rođeno, nastalo, sačinjeno i sastavljeno.

Prepoznaćemo je kad je dostignemo. Do tada, možemo da vežbamo.

Pitanje: A šta je četvrta plemenita istina?

Odgovor: Četvrta plemenita istina jeste put koji vodi do iskorenjivanja patnje. Taj put se naziva plemeniti osmostruki put i sastoji se od ispravnog razumevanja, ispravne misli, ispravnog govora, ispravnog življenja, ispravnog napora, ispravno sabranosti i ispravne koncentracije. Budistička praksa sastoji se od vežbanja tih osam stvari, sve dok one ne postanu potpuno usavršene. Uočavate da koraci na ovom putu pokrivaju svaki vid života: intelektualni, etički, socijalni i ekonomski, kao i psihološki, te otuda sadrže sve što je nekome potrebno da bi vodio dobar život i duhovno se razvijao.

Rev. 1/8/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika02.html

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

3. Budizam i ideja boga

Pitanje: Da li budisti veruju u boga?

Odgovor: Ne, ne verujemo. Za ovo postoji više razloga. Buda je, kao i moderni sociolozi i psiholozi, verovao da religiozne ideje, a naročito ideja o Bogu imaju svoj koren u strahu. Buda kaže:

Savladani strahom ljudi idu u svete planine, svete gajeve i šumarke, sveta drveća i hramove. (Dp. 188)

Primitivni ljudi su se zatekli u opasnom i neprijateljskom svetu, strah od divljih

životinja, nemogućnosti da se pronađe dovoljno hrane, povreda, bolesti i prirodnih fenomena kao što su munje, grmljavina i vulkani bio je neprestano uz njih. Ne pronaljavši nikakvu sigurnost, stvorili su ideju o bogovima ne bi li im ona dala radost u lepim vremenima, hrabrost u opasnim vremenima, a utehu kada stvari krenu po zlu. Do dana današnjeg možemo primetiti da ljudi postaju religiozniji u kriznim vremenima, možemo ih čuti kako govore da im vera u boga ili više bogova pruža snagu koja im je neophodna da izađu na kraj sa životnim nedaćama. Čućete kako kažu da veruju u jednog određenog boga zato što su se molili kada im je to bilo potrebno i njihove molitve su bile uslišene. Sve ovo samo podržava Budino učenje da je ideja o bogu odgovor na strah i frustraciju. Buda je učio da treba da pokušamo da razumemo svoje strahove, da umanjimo svoje želje i da mirno i hrabro prihvatamo stvari koje ne možemo da izmenimo. On je strah zamenio ne iracionalnim verovanjem, već racionalnim razumevanjem.

Drugi razlog zašto Buda nije verovao u boga je to što ne postoje nikakvi dokazi koji bi podržali tu tvrdnju. Postoje brojne religije i svaka od njih tvrdi da samo oni imaju božije reči sačuvane u svojim svetim knjigama, da samo oni razumeju božiju prirodu, da samo njihov bog postoji, a ostali ne. Neki tvrde da je bog muško, neki da je žensko, neki da nije ni jedno ni drugo. Svi su zadovoljni što postoji sasvim dovoljno dokaza da njihov bog postoji i smeju se dokazima koje druge religije iznose da dokažu postojanje nekog svog boga. Nije začuđujuće što, iako su toliko mnogo religija toliko dugo vremena pokušavale da dokažu postojanje svojih bogova, i dalje ne postoje stvarni, konkretni, značajni ili neoborivi dokazi.

Treći razlog iz kog Buda nije verovao u boga je taj što verovanje nije neophodno. Neki tvrde da je verovanje u boga neophodno da bi se objasnilo poreklo svemira. Ovo nije tačno. Nauka je veoma ubedljivo objasnila kako je svemir nastao, bez uvođenja ideje o bogu. Neki tvrde da je vera u boga neophodna čoveku da bi vodio srećan i smislen život. Opet možemo da primetimo da to nije tako. Postoje milioni ateista i slobodnih mislioca, a da ne pominjemo brojne budiste, koji žive korisnim, srećnim i smislenim životima bez ikakve vere u boga. Neki tvrde da je vera u božju

moć neophodna jer ljudi, budući da su slabi, nemaju snagu da pomognu sebi. Još jednom dokazi ukazuju na suprotno. Često možemo čuti priče o ljudima koji su prevazišli svoje poremećaje i hendikepe uprkos malim šansama i velikim teškoćama, samo svojim trudom i oslanjajući se na unutrašnju snagu, bez ikakve vere u boga. Neki tvrde da je bog neophodan da bi dao ljudima spas. Ovaj argument stoji samo ako prihvatamo teološki pojam spasenja, a budisti ga ne prihvataju. Na osnovu svog ličnog iskustva, Buda je zapazio da svako ljudsko biće ima moć da pročisti svoj um, razvije beskrajnu ljubav i saosećanje i savršeno razumevanje. Pomerio je težište sa nebesa na srce i ohrabrio nas da rešenje za svoje probleme nađemo putem samorazumevanja.

Pitanje: Ali ako ne postoje bogovi, kako je svemir nastao?

Odgovor: Sve religije imaju mitove i priče koje pokušavaju da daju odgovor na ovo pitanje. U davna vremena, kada čovečanstvo jednostavno nije znalo, takvi mitovi su mogli da budu dovoljni, ali u 21. veku, u doba fizike, astronomije i geologije, takve mitove su prevazišle naučne činjenice. Nauka je objasnila poreklo svemira bez vraćanja na ideju boga.

Pitanje: Šta Buda kaže o poreklu svemira?

Odgovor: Interesantno je da je Budino objašnjenje porekla svemira veoma slično naučnom gledištu. U *Aganna sutti*, Buda opisuje kako svemir biva uništen, a zatim se ponovo vraća u svoj sadašnji oblik tokom neprosto mnogo miliona godina. Prvi život nastaje na površini vode i zatim se opet neprosto mnogo miliona godina razvija iz jednostavnih u kompleksne organizme. Svi ovi procesi su bez početka i kraja i pokreću ih prirodni uzroci.

Pitanje: Kažete da ne postoje dokazi o postojanju boga, ali šta je sa čudima?

Odgovor: Mnogi veruju da su čuda dokaz postojanja boga. Čujemo tvrdnje kako su se odigrala neka čudesna isceljenja, ali nikad ne dobijamo nezavisna

svedočanstva neke medicinske ustanove ili hirurga. Čujemo priče iz druge ruke da je neko čudesno spašen iz neke katastrofe, ali ne i nepristrasne izveštaje svedoka takvog događaja. Čujemo glasine da je molitva iscelila bolesno telo, ili ojačala atrofirane udove, ali nikad ne vidimo rendgenske snimke, niti komentare doktora i medicinskih sestara. Nedokazane tvrdnje, priče iz druge ruke i glasine nisu nikakva zamena čvrstim dokazima, a čvrsti dokazi o postojanju čuda su vrlo retki. Ipak, neobjašnjive stvari se nekad dešavaju, ali naša nesposobnost da objasnimo ove događaje ne dokazuje postojanje bogova. Ona samo dokazuje da je naše znanje nepotpuno. Pre razvoja moderne medicine, kada ljudi nisu znali šta uzrokuje bolesti, ljudi su verovali da bog ili bogovi šalju bolesti kao kaznu. Sada znamo šta ih uzrokuje i kada se razbolimo uzimamo lekove. U budućnosti, kada naše znanje o svetu bude potpunije, bićemo u stanju da razumemo šta uzrokuje neobjašnjene fenomene, baš kao što danas razumemo šta je uzrok bolesti.

Pitanje: Ali toliko ljudi veruje u neku vrstu boga, tu mora biti neke istine.

Odgovor: To nije tačno. Nekada su svi ljudi verovali da je zemlja ravna ploča i nisu bili u pravu. Broj ljudi koji u neku ideju veruje nije nikakva mera istinitosti ili neistinitosti te ideje. Jedini način da proverimo istinitost neke ideje je da posmatramo činjenice i ispitamo dokaze.

Pitanje: Pa ako vi budisti ne veruju u bogove, u šta verujete?

Odgovor: Ne verujemo u boga zato što verujemo u čovečanstvo. Verujemo da je svako ljudsko biće dragoceno i važno i da svako ima potencijal da se razvije u Budu – savršeno ljudsko biće. Mi verujemo da ljudi mogu da prerastu neznanje i iracionalnost i vide stvari onakvima kakve one zaista jesu. Verujemo da mrznja, bes, zloba i ljubomora mogu da se zamene ljubavlju, strpljenjem, velikodušnošću i dobrotom. Verujemo da je sve ovo moguće za svakog čoveka ako uloži dovoljno truda, vođen i podržavan drugim budistima i inspirisan Budinim primerom. Kao što Buda kaže:

Niko nas ne spasava sem nas samih.

Niko ne može i niko ne uspeva.

Mi sami moramo hodati stazom,

a Bude nam jasno pokazuju put. (Dp. 165)

Rev. 1/8/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika03.html

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

5. Pet pravila morala

Pitanje: Druge religije formiraju svoje stavove o dobrom i lošem na osnovu zapovesti svoga boga ili svojih bogova. Vi budisti ne verujete u boga. Kako onda znate šta je dobro, a šta loše?

Odgovor: Bilo koja misao, govor ili akcija koji su ukorenjeni u pohlepi, mržnji ili samoobmani nas vode dalje od *nibbane* i prema tome su loši. Bilo koja misao, govor ili akcija koji su ukorenjeni u darežljivosti, ljubavi i mudrosti, pa nam prema tome raščišćavaju put do *nibbane* su dobri. Da biste znali šta je dobro, a šta loše prema učenju religija u čijem centru je bog, treba samo da radite šta vam se kaže. Prema učenju religija u čijem centru je čovek, shvatićete šta je dobro, a šta loše

ukoliko razvijete duboku samosvesnost i samorazumevanje. Moral zasnovan na razumevanju je uvek jači od morala koji je odgovor na komandu. Prema tome, da bi razlučio dobro od lošeg, budista gleda na tri stvari: nameru koja stoji iza dela (delo je u ovom kontekstu misao, govor ili akcija), efekat koju će delo da ima na onoga koji ga izvršava i efekat koji će delo imati na druge. Ukoliko je namera dobra (ukorenjena u darežljivosti, ljubavi i mudrosti), ukoliko delo pomaže meni (da postanem darežljiviji, da imam više ljubavi i da sam mudriji) tada su moja dela zdrava, dobra i moralna. Naravno da ovde ima puno varijacija. Ponekad delujem sa najboljim namerama, ali od toga nemamo dobra ni ja ni drugi. Ponekad su moje namere daleko od dobrih, ali uprkos tome drugi imaju koristi od mojih dela. Ponekad delam iz najboljih namera i imam koristi od mojih dela, ali ona donesu nevolje drugima. U ovakvim scenarijama moja dela su mešavina dobrog i "ne baš dobrog". Ukoliko je moja namera loša i moja dela ne pomažu ni meni ni drugima, onda su ona definitivno loša. Kada su moje namere dobre i moja dela su na korist i meni i drugima, onda su ona definitivno dobra.

Pitanje: Da li budizam ima svoj etički kod?

Odgovor: Da, ima. Pet pravila morala su osnova budističke etike. Prvo pravilo je ne ubijati i ne povredjivati druga živa bića, drugo – ne krasti, treće – ne zloupotrebljavati seks, četvrto – ne lagati, a peto – ne konzumirati alkohol, droge i druge supstance koje pomućuju svest.

Pitanje: Ali nije li u ponekim slučajevima dobro ubiti? Na primer ubiti insekte koji prenose zaraze, ubiti nekoga ko hoće vas da ubije?

Odgovor: To može biti dobro za vas, ali šta ćemo sa insektom ili osobom koja je ubijena? I oni žele da žive baš kao i vi. Kada ubijete insekta koji prenosi zarazu, vaša namera je najverovatnije mešavina brige za sebe (što je dobro) i odvratnosti (loše). Delo (ubistva) će vam biti od koristi (dobro), ali očitno neće koristiti drugom biću (loše). Prema tome, ponekad je neophodno ubiti, ali to nikada nije u

potpunosti dobra akcija.

Pitanje: Vi, budisti ste mnogo zabrinuti za mrave i bube.

Odgovor: Budisti pokušavaju da razviju sveobuhvatno saosećanje koje ne pravi razliku medju živim bićima. Mi vidimo svet kao jedinstvenu celinu, u kojoj svaka stvar i svako biće imaju svoje mesto i svoju ulogu. Smatramo da treba da budemo veoma oprezni da ne narušimo osetljivu prirodnu ravnotežu. Tamo gde je naglasak bio na potpunom iskorišćavanju prirode, na ceđenju poslednje kapi iz nje bez namere da joj damo bilo šta za uzvrat, da je podjarmimo i potčinimo, priroda se pobunila. Vazduh je postao zatrovan, reke zagađene i mrtve, toliko biljnih i životinjskih vrsta ide prema totalnom istrebljenju, padine planina su jalove i isprane. Čak se i klima menja. Da su se ljudi malo manje starali da polome, unište i ubiju, ovakvo grozno stanje prirode se ne bi pojavilo. Trebali bi da se potrudimo da pokažemo malo više poštovanja prema svakom obliku života. To je ono o čemu govori prvo pravilo morala.

Pitanje: Kakav stav ima budizam prema abortusu?

Odgovor: Prema Budinom učenju život počinje začecem ili ubrzo nako njega. Prema tome abortirati fetus znači ubiti.

Pitanje: Ali ukoliko je žena silovana ili ukoliko zna da će joj beba biti defektna, nije li bolje prekinuti trudnoću?

Odgovor: Dete začeto silovanjem ima pravo da bude rođeno i voljeno baš kao i svako drugo dete. On ili ona ne bi trebalo da budu ubijeni samo zato što je njihov biološki otac počinio zločin. Roditi deformisano ili mentalno zaostalo dete može biti veliki šok za roditelje, ali ako je u redu abortirati ovakav fetus onda zašto ne ubiti dete ili odraslu osobu koji su deformisani ili hendikepirani? Moguće su situacije u kojima je abortus najhumanije rešenje. Na primer da bi se spasio majčin život. Ali budimo iskreni. Većina abortusa je izvedena jednostavno zato što je trudnoća bila

neželjena, sramotna ili zato što su roditelji želeli da imaju decu kasnije. Za budiste, sve ovo su loši razlozi da se uništi život.

Pitanje: Da li osoba koja izvrši samoubistvo time krši prvo pravilo morala?

Odgovor: Kada jedna osoba ubije drugu, ona to može učiniti iz straha, mržnje, besa, pohlepe ili neke druge negativne emocije. Kada osoba izvrši samoubistvo, ona to može učiniti iz veoma sličnih razloga ili zbog drugih negativnih emocija kao što su očajanje ili frustracija. Prema tome, dok je ubistvo rezultat negativnih emocija prema drugome, samoubistvo je rezultat negativnih emocija prema sebi i prema tome predstavlja kršenje prvog pravila morala. Međutim, mi ne trebamo nekome ko planira ili je već neuspešno pokušao da izvrši samoubistvo da bi smo mu rekli da je to što čini loše. Njemu treba naša podrška i razumevanje. Treba mu pomoći da razume da samoubistvom samo produžava svoj problem, ne rešava ga.

Pitanje: Objasnite mi drugo pravilo morala.

Odgovor: Kada prihvatimo ovo pravilo, obavezujemo se da ne uzimamo ništa što nam ne pripada. Drugo pravilo morala se odnosi na obuzdavanje naše pohlepe i na poštovanje tuđeg vlasništva.

Pitanje: Treće pravilo morala kaže da treba da se klonimo zloupotrebe seksa. Šta je to zloupotreba seksa?

Odgovor: Ukoliko se koristimo prevarom, emotivnom ucenom ili silom da iznudimo od nekoga da ima seks sa nama, onda se to može nazvati zloupotrebom seksa. Preljuba je takođe jedan vid zloupotrebe seksa jer kada smo se venčali, obećali smo bračnom partneru da ćemo mu biti verni. Kada smo izvršili preljubu, pogazili smo to obećanje i izneverili poverenje bračnog partnera. Seks bi trebalo da bude izraz ljubavi i intimnosti između dvoje ljudi. Kada je takav, on unapređuje naše mentalno i emotivno blagostanje.

Pitanje: Da li je seks pre braka takođe zloupotreba seksa?

Odgovor: Ne ukoliko postoji ljubav i međusobna saglasnost između dvoje ljudi koji imaju seks. Međutim, ne treba nikada zaboraviti da je biološka funkcija seksa reprodukcija i ukoliko neudata žena ostane u drugom stanju, to može da izazove mnoge probleme. Mnogi zreli i umni ljudi misle da je mnogo bolje ostaviti seks za posle venčanja.

Pitanje: Šta budizam poučava u vezi sa kontrolom rađanja?

Odgovor: Neke veroispovesti poučavaju da je upražnjavanje seksa iz bilo kojeg drugog razloga osim produženja vrste nemoralno. Zbog toga one smatraju da su sve vrste kontrole rađanja loše. Budizam smatra da seks ima više funkcija, kao što su produženje vrste, rekreacija, izraz ljubavi i pažnje između dvoje ljudi itd. S obzirom na to, budizam smatra da su sve vrste kontrole rađanja, osim abortusa, u redu. Zapravo, budizam smatra da je kontrola rađanja pravi blagoslov u svetu u kome je nagla ekspanzija populacije postala jedan od glavnih problema.

Pitanje: Kažite nam o četvrtom pravilu morala. Da li je moguće živeti u ovom svetu bez laganja?

Odgovor: Ukoliko je zaista nemoguće delati u društvu i voditi poslove bez laganja, onda bi takvo šokantno i izopačeno stanje stvari trebalo odmah promeniti. Budista je ona osoba koja je rešena da preduzme konkretne korake ka rešenju problema tako što će se držati istine i biti iskrena.

Pitanje: Zamislite sledeći scenario: Sedite u parku i preplašen čovek protrči ispred vas. Nakon nekoliko minuta dotrčava drugi čovek sa nožem u ruci i pita vas da li ste videli kuda je prvi čovek otrčao. Da li bi ste mu rekli istinu ili bi ste ga lagali?

Odgovor: Ukoliko bih imao dobar razlog da verujem da drugi čovek namerava da

ozbiljno povredi prvoga, kao inteligentan i brižan budista, ne bih se ustručavao da lažem. Ranije smo rekli da je jedan od faktora za određivanje da li je delo dobro ili loše, namera sa kojom je delo izvršeno. U ovakvim uslovima je namera spasavanja života daleko više pozitivna nego što je laganje negativno. Ukoliko je laganje, opijanje ili čak krađa izvedena sa namerom da se spase život, onda bi to trebalo da uradim. Uvek mogu da se popravim za kršenje ovih pravila, ali nikada ne mogu da vratim život koji je već uzet. Međutim, kao što sam već ranije naglasio, nemojte ovo zloupotrebiti kao dozvolu za kršenje pravila morala kada god vam je to zgodno. Pravila morala treba vrlo pažljivo slediti i kršiti ih samo u ekstremnim situacijama.

Pitanje: Peto pravilo morala kaže da ne treba da konzumiramo alkohol ili druge droge. Zašto?

Odgovor: Ljudi ne piju radi ukusa. Kada piju sami, to obično rade da bi se oslobodili napetosti, a kada piju u društvu, to je obično da bi se uklopili u to društvo. Čak i mala količina alkohola izopačuje svest i remeti samosvest. Uzimanje veće količine alkohola dovodi do katastrofalnih rezultata. Budisti kažu da kada čovek prekrši peto pravilo, u stanju je da prekrši sva pravila morala.

Pitanje: Ali konzumiranje male količine alkohola nije kršenje pravila, zar ne? To je samo mala stvar.

Odgovor: Jeste to mala stvar, ali ako niste u stanju da vežbate sa malim stvarima, onda vam posvećenost i rešenost nisu veoma jaki, zar ne?

Pitanje: Da li je pušenje kršenje petog pravila morala?

Odgovor: Pušenje definitivno ima loše posledice na telo, ali njegov uticaj na um je minimalan. Čovek može da puši, a pri tome da bude budan, da održava punoću uma i samosvest. Prema tome, iako pušenje nije preporučljivo, ono nije kršenje nijednog pravila morala.

Pitanje: Pet pravila morala su definisana u negativnoj formi. Ona nam kažu šta da ne radimo. Ne kažu nam šta da radimo.

Odgovor: Pet pravila morala su osnova budističke etike. Ona, međutim, nisu sva budistička etika. Počinjemo tako što uviđamo naša negativna ponašanja i pokušavamo da ih uklonimo ili izmenimo. Tome služe pet pravila morala. Nakon što smo prestali sa činjenjem loših dela, počinjemo da činimo dobra dela. Uzmimo na primer četvrto pravilo morala. Buda uči da treba da počnemo sa uzdržavanjem od laganja. Nakon toga, treba da počnemo da govorimo istinu, da govorimo blago, učtivo i u pravo vreme.

Po prestanku govora laži, on postaje govornik istine, pouzdan, vredan poverenja, na koga se može osloniti, on ne vara svet. Po prestanku zlonamernog govora, on ne ponavlja onde ono što je čuo ovde niti ponavlja ovde ono što je čuo onde da bi izazvao neslaganje među ljudima. On ujedinjuje one koji su podeljeni i čini bližim one koji su već prijatelji. Harmonija je njegovo radovanje, harmonija je njegovo veselje, harmonija je njegova ljubav, to je motiv njegovog govora. Odričući se grubog govora, njegov govor je besprekoran, prijatan za uho, prikladan, dopire do srca, učtiv, dopadljiv mnogima. Odustavši od praznog brbljanja, on govori u pravo vreme, ono što je ispravno, pogađajući u suštinu, o Dhammi i o disciplini. On govori reči koje su vredne poštovanja, koje su pravovremene, razložne, dobro definisane i pogađaju u suštinu. (M.I,179)

Rev. 1/9/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika04.html

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

5. Preporađanje

Pitanje: Odakle dolazimo mi ljudi i kuda idemo?

Odgovor: Postoje tri moguća odgovora na ovo pitanje. Oni koji veruju u boga ili bogove obično tvrde da pre nego što se čovek rodi, on ne postoji, da bi se zatim rodili zahvaljujući božijoj volji. Potom žive svoj život i onda, u skladu sa onim u šta su verovali i šta su tokom života činili, odlazne ili večno na nebo ili večno u pakao. Ima drugih, humanista i naučnika, koji tvrde da se ljudi rađaju putem začeha i u skladu sa prirodnim zakonima, da zatim žive i da, posle smrti, prestaju da postoje. Budizam ne prihvata nijedno od ova dva objašnjenja. Prvo otvara niz etičkih problema. Ako boga zaista stvara svakog od nas, teško je objasniti zašto toliko

beba umre neposredno pre porođaja ili se rodi mrtvo. Drugi problem sa teističkim objašnjenjem da se čini krajnje nepravednim da čovek treba da pati večnim bolom u paklu za ono što je uradio tokom 60 ili 70 godina. Šezdeset ili 70 godina neverovanja ili nemoralnog života čini se da ne zaslužuju večne muke. Slično ovome, 60 ili 70 godina života u vrlini izgledaju kao mali ulog za večno blaženstvo u raj. Drugo objašnjenje je bolje nego prvo i ima više naučnih dokaza koji ga potkrepljuju, ali još uvek važna pitanja ostavlja bez odgovora. Kako fenomen tako zapanjujuće kompleksan kao što je ljudska svest da se razvije iz jednostavnog spoja spermatozoida i jajne ćelije i to za samo devet meseci? I sada kada parapsihologija postaje deo priznate nauke, pojave kao što je telepatija je vrlo teško uklopiti u materijalistički model uma.

Budizam na pitanje odakle čovečanstvo dolazi i kuda ide nudi objašnjenje koje najviše zadovoljava. Kada umremo, um sa svim sklonostima, preferencijama, sposobnostima i karakteristikama koje su se razvile i uslovljavale tokom života ponovo se uspostavlja u oplođenom jajetu. Tako individua raste, biva ponovo rođena i razvija ličnost uslovljenu kako mentalnim karakteristikama koje su prenete iz poslednjeg života, tako i novim okruženjem. Ličnost će se menjati i oblikovati svesnim naporom i uslovljavajućim faktorima kao što su obrazovanje, uticaj roditelja i društvo i ponovo će, posle smrti, sebe uspostaviti u novom oplođenom jajetu. Ovaj proces umiranja i ponovnog rađanja nastaviće se sve dok ne nestanu uslovi koji ga izazivaju, a to su želja i neznanje. Kada nestanu, umesto da se ponovo rađa, um dostiže stanje koje je nazvano nirvana i to je krajnji cilj budizma i cilj života samog.

Pitanje: Kako to um prelazi iz jednog tela u drugo?

Odgovor: Zamisli biće kao radio talase. Radio talasi, koji nisu sačinjeni od reči i muzike, već od energije na različitim frekvencijama, prenose se, kreću kroz prostor, da bi ih privukao i registrovao prijemnik i potom emitovao kao reči i muziku. Slično je sa umom. U trenutku smrti, mentalna energija se kreće kroz

prostor, nju privlači i registruje oplođeno jaje. Kako embrion raste, ona se skoncentriše u mozgu, odakle kasnije "emituje" sebe kao novu ličnost.

Pitanje: Da li se uvek preporučamo kao ljudska bića?

Odgovor: Ne, postoji nekoliko svetova u kojima se preporučamo. neki ljudi se preporučaju u raju, neki se preporučaju u paklu, neki kao gladni duhovi i tako dalje. Raj nije toliko nekakvo mesto koliko stanje, kada imamo suptilno telo i um uglavnom doživljava zadovoljstvo. Kao i sva uslovljena stanja, raj je prolazan i kada nam je životni vek okončan, moguće je da se opet rodimo kao ljudsko biće. Pakao, isto tako, nije neko mesto, već stanje, kada imamo suptilno telo i um uglavnom doživljava strepnju i bol. Biti gladni duh, takođe, jeste stanje kada imamo suptilno telo i ume je neprekidno mučen žudnjom i nezadovoljstvom. Dakle, nebeska bića uglavnom doživljavaju zadovoljstvo, bića u paklu i gladni duhovi doživljavaju uglavnom bol, dok ljudska bića najčešće doživljavaju mešavina ovo dvoje. Glavna razlika između sveta ljudi i drugih svetova jeste u tipu tela i kvalitetu doživljaja.

Pitanje: Šta određuje gde će se neko roditi?

Odgovor: Najvažniji faktor, ali ne i jedini, koji utiče na to gde ćemo se roditi i koji vrstu života ćemo živeti jeste *kamma*. Reč *kamma* znači "postupak, delo" i odnosi se na ono što smo učinili namerno. Drugim rečima, to kakvi smo u dobroj je meri određeno time kako smo razmišljali i šta smo radili u prošlosti. Slično tome, kako mislimo i delujemo sada uticaće na to kakvi ćemo biti u budućnosti. Blag, ljubavljivi ispunjen tip čoveka će najčešće biti rođen u raju ili kao ljudsko biće koje ima predodređenost za prijatne doživljaje. Nervozna, zabrinuta ili vrlo okrutna osoba obično se preporuča u paklu ili kao ljudsko biće koje je predodređeno za neprijatne doživljaje. Osoba koja razvija opsesivnu želju, jaku požudu i neutažive ambicije koje nikada ne mogu biti zadovoljene obično će se roditi kao gladni duh ili kao čovek koji je frustriran pohlepom i žudnjom. Kakve god da su snažne mentalne

navike razvijene u ovom životu, one će se jednostavno nastaviti i u narednom. Većina ljudi se, međutim, preporuča kao ljudska bića.

Pitanje: Dakle, mi nismo predodređeni svojom kammom, možemo i da je menjamo.

Odgovor: Naravno da možemo. Zato je jedan od koraka na plemenitom osmostrukom putu ispravan napor. On zavisi od naše iskrenosti, koliko mnogo energije ulažemo i koliko su jake naše navike. Ali istina je da neki ljudi jednostavno protrče kroz život pod uticajem svojih prošlih navika, a da ne učine bilo kakav napor da ih izmene i ostaju žrtve njihovih neprijatnih posledica. Takvi ljudi će nastaviti da pate sve dok ne promene svoje negativne navike. Što duže te negativne navike ostanu, to će ih posle teže biti izmeniti. Budisti ovo razumeju i koriste svaku priliku da izmene mentalne navike koje imaju neprijatne posledice, kao i da razvijaju one koje imaju prijatan rezultat. Meditacija je jedna od tehnika koje se koriste za menjanje ustaljenih navika u umu kao što je i uzdržavanje od govorenja i ponašanja na određeni način. Čitav budistički život jeste vežbanje u pročišćavanju i oslobađanju uma. Na primer, ako su u prošlom životu strpljivost i ljubaznost bile istaknute osobine vašeg karaktera, takve tendencije će se ponovo javiti u sadašnjem životu. Ako se pak one podstiču i razvijaju i u ovome, one će se javiti još jače i dominantnije u budućem životu. Ovo je zasnovano na jednostavnoj činjenici, koju je moguće lako uočiti, da je dugo ukorenjene navike najteže iskoreniti.

Dakle, kada ste strpljivi i ljubazni, obično se događa da vas drugi ne iznerviraju lako, niste zlopamtilo, ljudi vas vole i tako su vaša iskustva obično prijatna. Uzmimo drugi primer. Recimo da se rodite sa sklonošću da budete strpljiv i ljubazan zahvaljujući svojim mentalnim navikama iz prošlog života. Ali u sadašnjem životu ne obraćate mnogo pažnje na to da dalje jačate i razvijate takve sklonosti. One će postepeno slabiti i nestati, pa će možda u narednom životu biti potpuno izgubljene. I pošto je to slučaj, postoji mogućnost da u tom ili narednom

životu počno da rastu i razvijaju se naprasitost, bes i okrutnost, donoseći sa sobom sva ona neprijatna iskustva koja takvi stavovi stvaraju.

Uzmimo još jedan, poslednji primer. Recimo da zbog svojih mentalnih navika u poslednjem životu, u sadašnjem imaš sklonosti da budeš kratkih živaca i besan, ali shvataš da ti takve navike samo donose neprijatnosti. Ako si u stanju samo da oslabiš te sklonosti, one će se ponovo javiti u narednom životu, u kojem će ih uz još malo napora biti moguće sasvim eliminisati i time se možeš osloboditi njihovih neprijatnih posledica.

Pitanje: Govorili ste mnogo o preporađanju, ali postoji li bilo kakav dokaz da se preporađamo posle smrti.

Odgovor: Ne samo da postoje naučni dokazi u prilog budističkog verovanja u preporađanje, već je teorija o životu posle života jedina koja ima bilo koji dokaz u svoju korist. Nema nikakvog dokaza koji dokazuje postojanje raja, niti naravno dokaza za potpuno poništavanje posle smrti. Tokom poslednjih 30 godina parapsiholozi su proučavale izveštaje nekih ljudi koji su imali vrlo živa sećanja na svoje prethodne živote. Na primer, u Engleskoj, petogodišnja devojčica je tvrdila da može da se seti svog "drugog oca i majke" i pričala je vrlo detaljno o nečemu što je izgledalo kao događaj iz života neke druge osobe. Parapsiholozi su je pozvali i ona je odgovorila na stotine pitanja. Prižala je o životu u selu koje je čini se bilo smešteno u Španiji, dala je ime sela, ime ulice u kojoj je živela, imena suseda i detalje iz svakodnevnog života. Ispričala je takođe dirljivu priču kako su je udarila kola i da je dva dana kasnije preminula od povreda. Kada su svi ti navodi provereni, ispostavilo se da su tačni. U Španiji je zaista postojalo selo sa imenom koje je devojčica navela. Isto tako i ulica i kuća kakvu je opisala. Štaviše, ustanovljeno je da je 23-godišnja devojka koja je živela u toj kući nastadala u saobraćajnoj neseći pre pet godina. Kako je moguće da 5-godišnja devojčica koja živi u Engleskoj i koja nikada nije putovala u Španiju zna sve te detalje? I ovo, naravno, nije jedini ovakav slučaj. Profesor Jan Stivenson sa katedre za psihologiju

Univerziteta u Virđžiniji u svojim je knjigama opisao na desetine ovakvih slučajeva. On je priznati naučnik, čije je 25-godišnje proučavanje ljudi koji se sećaju svojih prošlih života veoma snažan dokaz u prilog budističkog učenja o preporađanju. [1]

Pitanje: Neki ljudi mogu reći da je navodna sposobnost da se setimo ranijih života zapravo đavolovo delo.

Odgovor: BNe možete jednostavno odbaciti sve što se ne uklapa u vaše verovanje kao đavolju rabotu. Kada su na videlo iznede gole činjenice u prilog nekoj ideji, morate koristiti racionalne i logičke argumente ako želite da im se suprotstavite -- a ne iracionalni sujeverni govor o đavolima.

Pitanje: Može se reći da je razgovor o preporađanju takođe malo sujeveran.

Odgovor: Rečnik definiše sujeverje kao "verovanje koje nije zasnovano na razumu ili činjenici, već na asocijaciji ideja, kao kod magije." Ukoliko biste mogli da mi pokažete ozbiljnu studiju o postojanju đavola koju je napisao naučnik, tada bih se složio da verovanje u đavola nije sujeverje. Ali nisam nikada čuo za neko istraživanje o đavolima; naučnici jednostavno neće da se zamajavaju time, te zati i kažem da ne mostoji dokaz o postojanju đavola. Ali ako što smo videli, postoje dokazi koji ukazazuju na mogućnost da se preporađanje događa. Ukoliko je verovanje u ponovno rođenje zasnovano barem na nekim činjenicama, ono ne može biti sujeverje.

Pitanje: Dobro, da li postoji ijedan naučnik koji veruje u preporađanje?

Odgovor: Da. Tomas Haksli, koji je zaslužan za to što je nauka uvedena u britanski školski sistem u XIX veku i koji je prvi među naučnicima branio Darwinovu teoriju, verovao je da je reinkarnacija jedna sasvim prihvatljiva ideja. U svojoj čuvenoj knjizi *Evolucija i etika i drugi eseji*, on kaže:

U učenju o transmigraciji, kakvo god njezino poreklo bilo, bramanska i

budistička spekulacija su pronašle jedan sasvim praktičan način da konstruišu prihvatljivu sliku o putevima čoveka u ovom kosmosu... Ta slika nije ništa manje verovatna nego sve druge i niko sem vrlo prenagljenih mislilaca je ne bi odbacio tvrdeći da poseduje inherentnu apsurdnost. Slično i samoj teoriji evolucije, transmigracija ima svoje korene u svetu realnosti; i ona takvu potporu može istaći kao snažan argument u svoju korist.

Profesor Gustav Stromberg, čuveni švedski astronom, fizičar i prijatelj Alberta Ajnštajna, tako je osetio privlačnost ideje o preporađanju:

Mišljenja o tome može li se čovekova duša reinkarnirati na Zemlji ili ne su podeljena. Godine 1936. u Indiji su vlasti izvestile o i istraživale jedan veoma zanimljiv slučaj. Jedna devojčica (Šanti Devi iz Delhija) bila je u stanju da sasvim precizno opiše svoj prethodni život (u Mutri, mestu udaljenom 750 kilometara od Delhija), a koji se završio otprilike godinu dana njezinog "drugog rođenja". Navela je ime svoga muža i deteta, opisala kuću i kako je taj život proživela. Komisija koja je istraživala ovaj slučaj odvela ju je pred njezine bivše rođake, koji su svi potvrdili devojčicine reči. Među Indijcima reinkarnacija se smatra uobičajenom stvari; ono što ih je zapanjulo u ovom slučaju jeste velika količina činjenica kojih se devojčica sećala. Ovi i slični slučajevi mogu se smatrati dodatnim dokazima za teoriju o neuništivosti sećanja.

Profesor Džulijan Haksli, istaknuti britanski naučnik i nekadašnji direktor UNESCO-a, verovao je da je preorađanje sasvim u skladu sa naučnim mišljenjem.

Ne postoji ništa što bi govorilo protiv duhovne individue koje neprekidno postoji, a koja se emituje u trenutku smrtu, slično kao što određenu poruku bežičnim putem emituje neki aparat za

komunikaciju. Ali treba imati na umu da ta poruka na drugom kraju postaje opet samo poruka, kada dođe u kontakt sa novo materijalnom strukturom -- prijemnikom. Ona... neće nikada misliti ili osećati sem ukoliko nije na neki način ponovo "otelovljena". Naše ličnosti su tako zasnovane na telu da je zaista nemoguće zamisliti preživljavanje koje bi u bilo kojem smislu bilo istinski lično bez neke vrste tela... Mogu da zamislim kako se emituje nešto što ima istu vezu sa muškarce ili ženom kao što je to i bežična poruka u odnosu na prenosnik u vidu aparata; ali u tom slučaju "mrtvi" svet, koliko je to nama moguće da vidimo, nije ništa drugo do kretanje različitih obrazaca kroz univerzum sve dok... oni... ne dođu natrag do datosti svesti time što stupe u kontakt sa nečim što funkcioniše poput prijemnika u umu.

Čak i veoma praktični i trezveni ljudi kao što je to bio američki industrijalac Henri Ford nalazili su da je ideja preporađanja prihvatljiva. Fordu se ona dopala zato što pruča svakome i drugu šansu da se sam sebe razvija. Tako je Henri Ford govorio:

Prihvatio sam teroju reinkarnacije kada mi je bilo 26... Religija mi u tom trenutku nije ništa nudila... ak ni rad nije mogao da mi pruži potpunu satisfakciju. Rad je besmislen ukoliko iskustvo koje steknemo u jednom životu nismo u stanju da iskoristimo u narednom. Kada sam otkrio reinkarnaciju, izgledalo mi je kao da sam otkrio jedan univerzalan plan. Shvatao sam da postoji šansa da ostvarim svoje ideje. Vreme više nije bilo ograničeno. Više nisam bio rob kazaljki ovoga sata... Genije se postaje zahvaljujući iskustvu. Neki misle da je to dar ili talenat, ali to je plod jako dugog iskustva kroz mnogo života. Neke duše su starije od drugih i otuda i znaju više... Otkriće reinkarnacije umirilo je moj um... Ukoliko sačuvate belešku o ovom razgovoru, načinite je tako da umiri umove ljudi. Hteo bih i drugim da prenesem spokojstvo koje nam ovakav produžen pogled na život daje.

Tako budističko učenje o preporađanju ima neke naučne osnove, ono je logično i odgovara na neka važna pitanja o čovekovoj sudbini. Ali je i velika uteha. Prema Budi, ako ne uspete da dostignete nirvanu u ovom životu, imaćete priliku da pokušate u nekom od narednih. Ako ste u ovom životu načinili greške, moći ćete da se ispravite u narednom. Zaista ćete biti u prilici da učite na sopstvenim greškama. Stvari koje niste u stanju da uradite ili postignete u ovom životu, možda će zaista postati moguće u naredno. Kakvo divno učenje!

Pitanje: Sve je intelektualno veoma stimulatívno, ali moram priznati da sam ja još uvek skeptičan.

Odgovor: To je u redu. Budizam nije ona vrsta religije u koju moraš da stupiš i počneš da veruješ u sve što ona podučava. Kakav korist od toga da sebe prisiljavaš da veruješ u stvari u koje zapravo ne možeš da veruješ? Međutim, još uvek možeš da vežbaš ono što smatraš da ti pomaže, prihvatiš one ideje koje smatraš prihvatljivim i imaš koristi od njih i bez verovanja u preporađanje. Ko zna! Možda jednog dana ugledaš i istinu o preporađanju.

Beleška

[1] Videti *Twenty Cases Sugestive of Reincarnation and Cases of Reincarnation Type*, University Press of Virginia, Charlottesville, 1975. [Natrag]

Rev. 1/8/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika13.html

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

6. Meditacija

Pitanje: Šta je to meditacija?

Odgovor: Meditacija je svestan napor da se promeni način na koji um funkcioniše. Pali reč za meditaciju je *bhavana* što znači "nega", "razvijanje" ili prosto "bivanje".

Pitanje: Da li je meditacija važna?

Odgovor: Jeste. Bez obzira na to koliko želeli da budemo dobri, ukoliko nismo sposobni da promenimo naše želje zbog kojih se ponašamo onako kako se ponašamo, promena će biti vrlo teška. Na primer, neko može da primeti da je vrlo

nestrpljiv u odnosu sa svojom suprugom i može da obeća sebi: "Od sada više neću da budem tako nestrpljiv". Ali sat kasnije, može opet da se izdere na nju zato što nije svestan sebe samoga, pa nestrpljenje provali iz njega a da on toga nije ni svestan. Meditacija pomaže da se razvije svesnost i energija potrebna za transformaciju ukorenjenih mentalnih navika ponašanja.

Pitanje: Čuo sam da meditacija može biti opasna. Da li je to tačno?

Odgovor: So nam je potrebna da bismo živeli. Ali ako biste pojeli kilo soli, to bi vas verovatno ubilo. Da biste funkcionisali u modernom svetu, potrebna su vam kola, ali ukoliko ne poštujete pravila saobraćaja ili ukoliko vozite pijani, automobil će postati opasna mašina. Meditacija je upravo takva. Od suštinskog je značaja za naše mentalno zdravlje i blagostanje, ali ukoliko je praktikujete na loš način, može da prouzrokuje probleme. Neki ljudi imaju probleme kao što je depresija, iracionalni starhovi ili šizofrenija i misle da je meditacija instant lek za njihove probleme. Počinju da meditiraju i njihovo stanje se u nekim slučajevima pogorša. Ukoliko imate problem ovakve vrste, treba prvo da potražite pomoć stručnjaka, pa kada vam je bolje da počnete sa meditacijom. Drugi ljudi precene svoje sposobnosti. Počnu sa meditacijom i umesto da idu postepeno, korak po korak, oni ulažu previše energije u meditaciju ili meditiraju u suviše dugim periodima i vrlo brzo postanu iscrpljeni. Ali verovatno je najveći broj problema sa meditacijom posledica "kengur meditacije". Neki ljudi idu kod jednog učitelja neko vreme i praktikuju tehniku koju on podučava. Nakon nedelju dana poznati učitelj meditacije poseti njihov grad i oni odluče da uključe neke od njegovih ideja u svoju praksu. Ako tako nastave i sa drugim učenjima na koja naiđu, uskoro postanu potpuno zbunjeni. Skakanje, kao kengur, od jednog učitelja do drugog, od jedne meditativne tehnike do druge, jeste greška. Ukoliko nemate nikakvih ozbiljnih mentalnih problema, najbolje što možete da uradite za sebe je da počnete da meditirate i da to radite koristeći svoju sposobnost rasuđivanja.

Pitanje: Koliko ima vrsta meditacija?

Odgovor: Buda je podučavao mnogo različitih vrsta meditacije, od kojih je svaka bila kreirana ili za prevazilaženje određenog problema ili za razvoj određenog psihološkog stanja. Dve najčešće praktikovane i najkorisnije vrste meditacije su sabranost uma na dah - *anapana sati*, i meditacija blagonaklonosti i ljubavi - *metta bhavana*.

Pitanje: Kada bih hteo da praktikujem sabranost uma na dah, kako bi to trebalo da radim?

Odgovor: Trebalo bi da pratite sledeće proste korake – mesto, položaj tela, kako vežbate i koji se problemi javljaju. Prvo, pronađite odgovarajuće mesto, sobu koja nije bučna i gde nećete biti uznemiravani. Drugo, zauzmite udoban položaj. Dobar način da sedite je na jastuku sa prekrštenim nogama, pravim leđima, šakama u krilu i zatvorenim očima. Alternativno, možete sesti na stolicu, pod uslovom da vam je kičma prava. Sledeće je sama vežba. Dok mirno sedite zatvorenih očiju, usredsredite svoju pažnju na udah i izdah. Ovo može da se izvede ili brojanjem daha ili posmatranjem stomaka kako se diže prilikom udaha i spušta prilikom izdaha. Kada počnemo da vežbamo, određeni problemi i poteškoće će se pojaviti. Može se pojaviti iritirajući svrab po telu ili bolovi u kolenima. Ukoliko se ovo dogodi, pokušajte da održavate telo opušteno i bez pokreta i nastavite da držite pažnju na dahu. Najverovatnije će vam se pojavljivati nizovi misli i skretati vam pažnju sa daha. Jedini način da se nosite sa ovim je da svaki put strpljivo i blago vratite pažnju na dah. Ukoliko nastavite da radite ovo, vremenom će vam se te misli umiriti, vaša koncentracija će ojačati i doživete trenutke duboke mentalne smirenosti i unutrašnje vedrine.

Pitanje: Koliko dugo treba da meditiram?

Odgovor: Dobro je početi sa petnaestminutnom meditacijom svakoga dana prve nedelje, a onda produžavati meditaciju za pet minuta svake nedelje dok ne dođete

na 45 minuta meditiranja. Nakon nekoliko nedelja svakodnevne meditacije primetićete da vam se koncentracija poboljšava.

Pitanje: A meditacija blagonaklonosti i ljubavi? Kako se ona praktikuje?

Odgovor: Kada ste dobro upoznati sa meditacijom sabranosti uma na dah i kada je redovno upražnjavate, možete početi sa meditacijom blagonaklonosti i ljubavi. Treba je upražnjavati dva ili tri puta nedeljno nakon meditacije sabranosti uma na dah. Prvo usmerite pažnju prema sebi i uputite sebi reči kao što su: "Neka ja budem sretan i neka budem dobro. Neka sam miran i staložen. Neka sam zaštićen od svih opasnosti. Neka mi je um oslobođen svake mržnje. Neka mi je srce ispunjeno ljubavlju. Neka sam sretan. Neka budem dobro." Zatim, jedno po jedno, razmišljajte na taj način o nekoj osobi koju volite, o "neutralnoj" osobi, što će reći osobi koju niti volite niti ne volite i na kraju o osobi koju ne volite. Poželite svakome od njih blagostanje i sreću.

Pitanje: Koje su blagodeti praktikovanja ovakve meditacije?

Odgovor: Ukoliko upražnjavate meditaciju blagonaklonosti i uvida redovno i sa pravim mentalnim stavom, moći ćete da primetite da se u vama događaju veoma pozitivne promene. Primetićete da ste mnogo sposobniji da prihvatite sebe i da oprostite sebi. Primetićete da se vaša osećanja prema voljenim osobama pojačavaju. Primetićete da postajete prijatelji sa ljudima prema kojima ste ranije bili ravnodušni i za koje niste mnogo marili. Takođe ćete primetiti da vam neprijateljstvo i mržnja koje ste imali prema nekim ljudima slabe i da vremenom potpuno iščezavaju. Ponekad, ukoliko znate nekoga ko je bolestan, nesretan ili nailazi na velike poteškoće, možete ga uključiti u svoju meditaciju i često ćete videti kako se njegova situacija poboljšava.

Pitanje: Kako je to moguće?

Odgovor: Kada je ispravno razvijen, um je veoma moćan instrument. Kada

bismo mogli da naučimo da usredsređujemo svoju mentalnu energiju i da je projektujemo na druge, to bi imalo efekta na njih. Možda ste već imali slična iskustva. Možda vam se desilo da ste sa puno ljudi u nekoj sobi i da imate osećaj da vas neko gleda. Okrenete se, i zaista neko vas gleda ukočena pogleda. Dogodilo se da ste uhvatili, osetili mentalnu energiju te druge osobe. Meditacija blagonaklonosti i ljubavi je ovakva. Projektujemo našu pozitivnu mentalnu energiju na druge i to ih može postepeno promeniti.

Pitanje: Da li postoje i druge vrste meditacije?

Odgovor: Postoje. Poslednja i verovatno najvažnija vrsta meditacije se zove *vipassana*. Reč *vipassana* znači "videti unutar", "videti duboko" i obično se prevodi kao meditacija uvida.

Pitanje: Objasnite nam meditaciju uvida.

Odgovor: Tokom meditacije uvida trudimo se da budemo svesni onoga što nam se događa, a da o tome ne razmišljamo ili na to reagujemo.

Pitanje: Šta bi bila svrha toga?

Odgovor: Mi obično reagujemo na naša iskustva tako što ih ili volimo ili nevolimo ili im dozvolimo da pokrenu u nama lavinu misli, sanjarenja ili sećanja. Sve ove reakcije izobličuju i pomućuju naša iskustva, što nam onemogućava da ih pravilno rastumačimo. Razvijajući ne-reagujuću svesnost počinjemo polako da uviđamo zašto nešto mislimo, govorimo ili radimo na određeni način. Naravno, bolje poznavanje sebe može samo da ima pozitivan uticaj na naše živote. Sledeća prednost praktikovanja meditacije uvida je što ona nakon nekog vremena stvara rastojanje između nas i našeg iskustva. Tada, umesto da automatski i nesvesno reagujemo na svako iskušenje ili izazov, otkrivamo da smo sposobni da se povučemo jedan korak nazad, što nam omogućava da odlučimo da li da reagujemo i kako. Na taj način imamo više kontrole nad našim životom, ne zato što smo

razvili čeličnu volju, nego zato što jasnije vidimo.

Pitanje: Znači u pravu sam kada kažem da nam meditacija uvida pomaže da postanemo bolji i sretniji?

Odgovor: Pa, to je početak, veoma važan početak. Meditacija ima mnogo uzvišeniji cilj od toga. Kako naša praksa sazreva i kako se naša svesnost produbljuje, počinjemo da primećujemo da je naše iskustvo vrlo bezlično, da se u stvari odvija bez da ga "ja" izaziva, čak da i ne postoji to "ja" koje ga doživljava. U početku praktikant može da ima samo povremene bleskove ovog iskustva, ali vremenom ovo saznanje postaje jasno.

Pitanje: To zvuči poprilično zastrašujuće.

Odgovor: Zvuči zastrašujuće, zar ne? Zapravo kada ljudi prvi put imaju ovakvo iskustvo, malo su uplašeni, ali ubrzo je strah zamenjen dubokim saznanjem – saznanjem da oni nisu ono što su oduvek mislili da jesu. Postepeno ego slabi i vremenom se potpuno rastvara zajedno sa osećajima "ja" i "moje". To je momenat kada život jednoga budiste zajedno sa svim njegovim pogledima počinje da se menja. Uzmite samo koliko ličnih, društvenih, pa čak i internacionalnih sukoba imaju svoj koren u egu, u rasnom i nacionalnom ponosu, u osećanju da smo nipodaštavani, poniženi, da nam se preti ili u očajničkom vapaju "Ovo je moje", "Ono pripada nama". Prema budističkom učenju pravi mir i sreća se mogu naći tek kada otkrijemo svoj pravi identitet. To je ono što se zove prosvetljenje.

Pitanje: To je vrlo privlačna ideja, ali je u isto vreme i veoma alarmantna. Kako može prosvetljena osoba da funkcioniše u ovom svetu bez osećanja "ja" ili bez osećanja vlasništva.

Odgovor: Pa i prosvetljena osoba može nas s pravom da pita "Kako možete da funkcionišete sa osećanjem sopstva? Kako ste samo sposobni da izdržite sve

naprijatnosti i strahove, ljubomoru, pohlepu i sujetu, vašu i drugih ljudi. Nemojte nikada dozvoliti da se razbolite od groznice beskrajnog nagomilavanja – još i još, od zaslepljenosti da uvek budete bolji ili ispred sledeće osobe, od tog užasnog straha da može da vam se desi da sve što imate izgubite?" Izgleda da se prosvetljeni ljudi sasvim dobro snalaze u ovom životu. Oni neprosvetljeni, vi i ja, jesu ti koji imaju i stvaraju probleme sebi i drugima.

Pitanje: Razumem šta hoćete da kažete. Ali koliko dugo morate da meditirate da biste se prosvetlili?

Odgovor: To je nemoguće proceniti i verovatno nije ni bitno. Što ne biste jednostavno počeli da meditirate i videli kuda vas to vodi? Ukoliko praktikujete iskreno i pametno, možete ustanoviti da vam to značajno poboljšava kvalitet života. Vremenom, možete poželeti da dublje istražite meditaciju i Dhammu. Kasnije to može da postane najvažnija stvar u vašem životu. Nemojte počinjati sa nagađanjima i brigama vezanim za više stepene prakse dok se još niste ni otisnuli na put. Idite korak po korak.

Pitanje: Da li mi treba učitelj da me pouči meditaciji?

Odgovor: Učitelj nije absolutno neophodan, ali lično vođstvo od strane nekoga ko je upoznat sa meditacijom velika je pomoć. Nažalost, neki monasi i laici se stavljaju u ulogu učitelja meditacije, a da pri tome ne znaju šta rade. Pokušajte da nađete učitelja koji ima dobru reputaciju, uravnoteženu ličnost i koji je dosledan Budinim učenjima.

Pitanje: Čuo sam da je meditacija danas u širokoj upotrebi i u psihologiji. Da li je to tačno?

Odgovor: Tačno je. Meditacija je danas prihvaćena kao praksa koja ima visok tarapeutski efekat na ljudski um i mnogi profesionalci koji rade na polju mentalnog zdravlja je koriste da kod pacijenata izazovu opuštanje, prevazilaženje strahova i

poboljšanje samosvesnosti. Budin uvid u ljudski um pomaže ljudima danas isto onoliko koliko je pomagao i u drevna vremena.

Rev. 1/8/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika.html

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

7. Mudrost i saosećanje

Pitanje: Često čujem budiste kako govore o mudrosti i saosećanju. Šta ova dva pojma znače?

Odgovor: Neke religije veruju da je saosećanje ili ljubav (ova dva su veoma slična) najvažniji duhovni kvalitet, ali pri tome greše što ne poklanjaju pažnju mudrosti. Rezultat toga je da možeš da završiš kao jedna dobrodušna budala, veoma ljubazna osoba, ali sa malo ili nimalo razumevanja. Drugi sistemi razmišljanja, kao što je nauka, veruju da mudrost može najbolje da se razvije kada su sve emocije, uključujući saosećanje, odstranjene. Rezultat ovoga je da nauka teži da bude preokupirana rezultatima, zaboravljajući da ona treba da služi

čovečanstvu, a ne da ga kontroliše i da njime dominira. Kako su inače naučnici mogli da upotrebe svoja znanja da razviju atomsku bombu, bakterije za biološki rat i tome slične stvari? Budizam uči da morate da razvijete i saosećanje i mudrost da biste bili dobro uravnotežena i kompletna osoba.

Pitanje: Šta je to mudrost prema budizmu?

Odgovor: Najveća mudrost je videti da su u realnosti sve pojave nekompletne, prolazne i bez trajnog sopstva. Ovo razumevanje je potpuno oslobađajuće i vodi do velike sigurnosti i sreće koja se zove nirvana. Međutim, Buda nije mnogo pričao o ovom nivou mudrosti. Nije mudrost jednostavno verovati sve što nam se kaže. Istinska mudrost je da sami za sebe direktno vidimo i razumemo. Tada, na ovom nivou, mudrost je biti otvorenog, pre nego zatvorenog uma, slušati tuđa gledišta pre nego biti ohol, pažljivo istražiti činjenice koje su u suprotnosti sa našim verovanjima radije nego držati glavu u pesku, biti objektivan radije nego imati predrasude, uložiti vreme u formiranje naših stavova i verovanja radije nego prihvatiti prvo ili najemotivnije što nam se ponudi. Biti uvek spreman da promenimo naša verovanja kada su nam prezentovane činjenice koje ih opovrgavaju, to je mudrost. Osoba koja ovako čini je zasigurno mudra i zasigurno će pre ili kasnije da dopre do razumevanja. Put na kome jednostavno poverujete u sve što vam se kaže je lak put. Put budizma zahteva hrabrost, strpljenje, fleksibilnost i pamet.

Pitanje: Mislim da to može veoma mali broj ljudi. Kakva je onda svrha budizma kada samo mali broj ljudi može da ga praktikuje?

Odgovor: Tačno je da nisu još svi spremni za istine budizma. Ali ako neko nije sposoban da razume Budina učenja sada, možda će biti dovoljno zreo za to u idućem životu. Međutim, ima puno onih koji su sposobni da, uz samo malo pravih reči i ohrabrenja, uvećaju svoje razumevanje. Upravo iz toga razloga budisti teže da blago i mirno dele uvide budizma sa ostalima. Buda nas je poučavao iz

saosećanja i mi treba da poučavamo druge iz saosećanja.

Pitanje: Šta je to saosećanje prema budizmu?

Odgovor: Kao što mudrost pokriva intelektualnu ili razumnu stranu naše prirode, tako saosećanje pokriva emocionalnu ili osećajnu stranu. Kao mudrost, saosećanje je isključivo ljudska osobina. Reč saosećanje se sastoji od dve reči, "sa" i "osećanje". To je upravo ono što saosećanje jeste. Kada vidimo nekoga ko je iznuren i u bolu i kada osećamo njegov bol kao da je naš sopstveni i težimo da odstranimo ili umanjimo njegov bol, to je saosećanje. Sve najbolje u ljudskim bićima, sve Budi slične osobine kao što su deljenje, spremnost da se pruži uteha, razumevanje, briga i nežnost – sve ovo su manifestacije saosećanja. Primetićete takođe kod saosećajne osobe da njena briga i ljubav za druge imaju svoje korene u brizi i ljubavi prema sebi. Najbolje ćemo razumeti druge kada zaista razumemo sebe. Možemo imati osećanja za druge samo kada imamo osećanja za sebe. Tako se u budizmu nečiji duhovni razvoj potpuno prirodno razvija u brigu za dobrobit drugih. Budin život veoma dobro ilustruje ovo. On je proveo šest godina boreći se za svoje blagostanje nakon čega je bio u stanju da bude od koristi celom čovečanstvu.

Pitanje: Znači vi kažete da smo najsposobniji da pomognemo drugima nakon što smo pomogli sebi. Nije li to malo sebično?

Odgovor: Mi obično vidimo altruizam, brigu za druge pre nego za sebe, kao nešto što je suprotno sebičnosti, brizi za sebe pre nego za druge. Budizam to ne vidi ni kao jedno ni kao drugo, vać radije kao smesu oba. Istinska briga za sebe će postepeno prerasti u brigu za druge, pošto ćemo videti da su drugi zaista isto što i mi. Ovo je istinsko saosećanje. Saosećanje je najlepši dragulj u kruni Budinih učenja.

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

8. Vegetarijanstvo

Pitanje: Budisti bi trebali da budu vegetarijanci, zar ne?

Odgovor: To nije neophodno. Buda nije bio vegetarijanac, nije učio svoje sledbenike da budu vegetarijanci. Čak i danas ima puno dobrih budista koji nisu vegetarijanci. U budističkom kanonu kaže:

“Biti grub, bez milosti, klevetati, povređivati svoje prijatelje, biti bez srca, arogantan i pohlepan – to je ono što prlja čoveka, a ne jedenje mesa. Ponašati se nemoralno, odbijati da vratite dugove, varati u poslu, uzrokovati razdor među ljudima – to je ono što prlja čoveka, a

ne jedenje mesa" (Sn.246-7)

Pitanje: Ali ako jedete meso, odgovorni ste što su te životinje ubijene. Zar to nije kršenje prvog pravila morala?

Odgovor: Tačno je da ste kada jedete meso posredno ili delimično odgovorni za ubijanje životinja, ali to se može reći i za jedenje povrća. Zemljoradnik treba da prska useve insekticidima i otrovima da bi povrće stiglo do vašeg tanjira bez rupa u sebi. Zatim, životinje se ubijaju da be se obezbedila koža za vaš kaiš ili torbu, sapun koji koristite i za hiljade drugih proizvoda. Nemoguće je živeti bez da ste, na neki način, indirektno odgovorni za smrt drugog bića. Ovo je još jedan primer prve plemenite istine, obično postojanje je patnja i nezadovoljenost. Kada preuzmete na sebe prvo pravilo morala, vi pokušavate da izbegnete da budete direktno odgovorni za ubijanje drugih bića.

Pitanje: Mahajana budisti ne jedu meso.

Odgovor: To nije tačno. Mahajana budisti u Kini izuzetno naglašavaju vegetarijanstvo, ali i monasi i laici (nezaređeni sledbenici) mahajana tradicije u Japanu, Mongoliji i Tibetu obično jedu meso.

Pitanje: Ali ja i dalje smatram da bi budisti trebalo da budu vegetarijanci.

Odgovor: Ukoliko postoji osoba koja je veoma strogi vegetarijanac, ali koja je sebična, neiskrena i zla, a postoji druga osoba koja nije vegetarijanac, ali je obzirna prema drugima, iskrena, darežljiva i ljubazna, koja od ove dve osobe bi bila bolji budista?

Pitanje: Osoba koja je iskrena i ljubazna.

Odgovor: Zašto?

Pitanje: Zato što takva osoba očito ima dobro srce.

Odgovor: Upravo tako. Neko ko jede meso može da ima čisto srce baš kao što i onaj koji ne jede meso može da ima nečisto srce. Prema Budinom učenju, važan je kvalitet srca, a ne sadržaj jelovnika. Ima mnogo ljudi koji strogo paze da ne jedu meso, ali se ne brinu mnogo za svoju sebičnost, neiskrenost, grubost ili ljubomoru. Oni menjaju svoj način ishrane, što je lako da se uradi, a pri tome se ne trude da promene svoje srce, što je teško uraditi. Prema tome, bilo da ste vegetarijanac ili ne, ne zaboravite da je pročišćavanje uma najvažnija stvar u budizmu.

Pitanje: Ali sa budističke tačke gledišta, zar nije osoba čistog srca koja je vegetarijanac bolji budista od osobe čistog srca koja jede meso?

Odgovor: Ukoliko je za vegetarijanca čistoga srca izbegavanje mesa motivisano brigom za životinje i željom da ne bude umešan u okrutnost modernog načina uzgoja životinja, onda je takva osoba definitivno razvila svoju saosećajnost i svoju brigu za druge na viši nivo nego što bi to mogao neko ko jede meso. Mnogi ljudi otkrivaju da kako se razvijaju u Dhammi, prirodno teže ka vegetarijanstvu.

Pitanje: Neko mi je rekao da je Buda umro zato što je pojeo pokvarenu prasetinu. Da li je to tačno?

Odgovor: Ne, to nije tačno. Spisi pominju da je Budin poslednji obrok bilo jelo koje se zove *sukara maddava*. Mi danas ne razumemo značenje ovog izraza, ali reč *sukara* znači svinja tako da ta reč može da se odnosi na pripremu svinjskog mesa, ali može takođe i da se odnosi na vrstu povrća, pecivo ili nešto drugo. Šta god da je to jelo bilo, njegov pomen u spisima je naveo mnoge ljude da poveruju da je Buda umro zato što ga je pojeo. Budi je bilo 80 godina kada je napustio ovaj svet i on je već neko vreme pre smrti bolovao. Istina je da je on umro od starosti.

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

9. Sreća i sudbina

Pitanje: Šta je Buda učio u vezi sa magijom i proricanjem sudbine?

Odgovor: On je smatrao da su prakse, kao što su proricanje sudbine, nošenje čarobnih amajlija radi zaštite, određivanje "sretnih" mesta za gradnju i određivanje sretnih dana, beskorisna sujeverja i izričito je zabranio svojim sledbenicima da ih upražnjavaju. On je sve ovakve prakse nazivao: "niske veštine". On je govorio:

"Budući da neki religiozni ljudi, dok žive od hrane koju su im obezbedili verni, zarađuju za život baveći se niskim veštinama, tako pogrešnim načinima sticanja sredstava za život kao što su gledanje u

dlan, raspoznavanje znakova, tumačenje snova... donošenje dobre ili loše sreće... izabiranje sretne lokacije za gradnju, monah Gotama se kloni takvih niskih veština, takvih pogrešnih načina sticanja sredstava za život." (D.I. 9-12)

Pitanje: Zbog čega se onda ljudi ponekad bave ovakvim stvarima i veruju u njih?

Odgovor: Zbog pohlepe, iz straha i zbog neznanja. Onog momenta kada ljudi razumeju Budino učenje, oni uviđaju da čisto srce može da ih zaštiti mnogo bolje nego bilo kakvi papirići, komadići metala, nekoliko otpevanih reči i više se ne oslanjaju na takve stvari. Prema Budinom učenju, iskrenost, ljubaznost, razumevanje, strpljenje, sposobnost da se oprost, darežljivost, vernost i ostali dobri ljudski kvaliteti su oni koji nas istinski štite i potpomažu naš pravi napredak.

Pitanje: Ali neke amajlije zaista pomažu, zar ne?

Odgovor: Znam čoveka koja dobro zarađuje prodavajući amajlije. On tvrdi da vam amajlije mogu doneti sreću, napredak i garantuje da ćete biti sposobni da predvidite brojeve lotoa koji će biti izvučeni u sledećem kolu. Ali, ukoliko je to što on tvrdi tačno, zašto onda on sam nije milioner? Ukoliko te njegove amajlije zaista funkionišu, zašto onda on ne dobija na lotou nedelju za nedeljom? Jedina njegova sreća je da ima ljudi koji su dovoljno lakomisleni da kupuju njegove amajlije.

Pitanje: Onda, da li postoji tako nešto kao što je "imati sreću"?

Odgovor: U rečniku stoji da "imati sreću" znači "verovati da šta god da se dogodi osobi, dobro ili loše, u sledu događaja jeste posledica slučaja, zle kobi ili sreće". Buda je u potpunosti poricao valjanost ovakvog verovanja. Sve što se desi ima specifičan uzrok ili uzroke i mora postojati odnos između uzroka i posledice. Razboleti se, na primer, ima specifične uzroke. Čovek mora da dođe u kontakt sa bakterijama i njegovo telo mora da bude dovoljno slabo da bi bakterije mogle da se zapate. Postoji jasna veza između uzroka (bakterija i oslabljenog tela) i posledice

(oboljenja), jer znamo da bakterije napadaju organizme i prouzrokuju bolest. Međutim, nikakva povezanost ne može da se nađe između nošenja papirića na kojima su ispisane nekakve reči i bogatstva i zdravlja. Budizam uči da sve što nam se desi, desi se zbog jednog ili više uzroka, a ne zbog sreće, slučajnosti ili sudbine. Ljudi koji su zainteresovani za sreću uvek pokušavaju da nešto pridobiju – obično više novca i bogatstva. Buda uči da je mnogo važnije razviti naša srca i umove. On kaže:

“Imati duboko znanje i umeće, biti dobro istreniran i koristiti dobro izabrane reči, to je najbolja sreća. Pružati podršku svojim roditeljima, brinuti se za svoju suprugu i decu i imati jednostavan životni stil, to je najbolja sreća. Biti darežljiv, pravedan, pomagati rođacima, biti neokaljan u svojim postupcima, to je najbolja sreća. Uzdržavati se od zla i od jakih pića, biti uvek postojan u vrlini, to je najbolja sreća. Poštovati i slušati dobru Dhammu ponizno, zadovoljno, zahvalno, to je najbolja sreća.” (SN261-6)

Rev. 1/8/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika.html

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

10. Monasi i monahinje

Pitanje: Institucija monaštva je veoma važna u budizmu. Koja je svrha postojanja monaha i monahinja i šta oni treba da rade?

Odgovor: Buda je ustanovio red monaha i monahinja yato da bi obezbedio okruženje u kome bi duhovni razvoj bio lakši. Zajednica nezaređenih sledbenika, laika, obezbeđuje monasima i monahinjama ono što će podmiriti njihove osnovne životne potrebe – hranu, odeću, sklonište i lekove – tako da ovi mogu da posvete svoje vreme proučavanju i praktikovanju Dhamme. Red i jednostavan način života koji se vodi u manastiru pospešuju unutrašnji mir i meditaciju. Zauzvrat, od monaha i monahinja se očekuje da dele svoje znanje sa zajednicom i da svojim

ponašanjem budu primer drugima kako bi dobar budista trebalo da živi. U praktičnom životu se ova osnovna uloga monaštva ponekad proširivala daleko izvan granica koje je Buda originalno postavio, pa danas monasi i monahinje ponekad rade kao učitelji u školama, socijalni radnici, umetnici, lekari, pa čak i kao političari. Jedni tvrde da je preuzimanje takvih uloga u redu ukoliko unapređuje i širi budizam. Drugi opet ukazuju na to da monasi i monahinje kroz ovakve delatnosti suviše lako bivaju uvučeni u probleme ovoga sveta i zaboravljaju razlog svog odlaska u manastir.

Pitanje: Da li neko treba da bude monah, odnosno monahinja da bi se prosvetlio?

Odgovor: Naravno da ne treba. Neki od Budinih najnaprednijih sledbenika su bili svetovni ljudi i žene. Neki su bili dovoljno duhovno razvijeni da su mogli da daju uputstva monasima. Najvažnija stvar u budizmu je nivo razumevanja, a to nema nikakve veze sa time da li neko nosi žuti monaški ogrtač ili farmerke, da li živi u manastiru ili u kući. Neki ljudi mogu da dođu do zaključka da im je manastir, sa svim svojim prednostima i manama, najbolje okruženje za duhovni rast. Drugi opet mogu da zaključče da im je dom, sa svim svojim radostima i tugom, najbolje okruženje. Svi se razlikujemo.

Pitanje: Zašto monasi i monahinje nose žuti ogrtač?

Odgovor: Kada bi drevni Indusi gledali u džunglu, oni bi uvek mogli da kažu koje lišće će da opadne sa grana jer je to lišće bilo ili žuto, narandžasto ili braon. Zbog toga je žuta boja u Indiji postala boja napuštanja svetovnog života. Ogrtači monaha i monahinja su žuti tako da deluju kao stalni podsetnik na važnost nevezivanja, napuštanja, odustajanja.

Pitanje: Zbog čega monasi i monahinje briju glave?

Odgovor: Svi pazimo na svoj izgled, naročito kosu. Žene smatraju da je frizura veoma važna, a muškarci su zabrinuti da ne oćelave. Održavanje frijure traži dosta

vremena. Brijanjem glave, monasi i monahinje daju sebi više vremena da se bave bitnim stvarima. Takođe brijanje glave simbolizuje ideju davanja većeg značaja unutrašnjoj promeni nego spoljašnjem izgledu.

Pitanje: U redu je postati monah, ali šta bi se dogodilo kada bismo svi postali monasi?

Odgovor: Takvo pitanje je moguće postaviti i za svako drugo zanimanje. "U redu je postati zubar, ali šta bi se dogodilo kada bismo svi postali zubari. Tada ne bi bilo učitelja, kuvara, taksista." "U redu je postati učitelj, ali šta bi se dogodilo kada bismo svi postali učitelji. Tada ne bi bilo zubara, itd." Buda nije sugerisao da svi treba da postanemo monasi i monahinje i zaista to se nikada neće ni dogoditi. Međutim, uvek će biti ljudi koji će biti ptivučeni jednostavnošću monaškog života i povlačenjem is sveta, a pre svega koji će pronaći nadahnuće u Budinom učenju. Kao i zubari i učitelji, i ovi ljudi će imati specijalizovana umeća i znanja koji će biti od pomoći zajednici u kojoj žive.

Pitanje: To se može reći za one koji poučavaju, pišu knjige ili se bave socijalnim radom. Šta je sa monasima i monahinjama koji ne rade ništa drugo nego što sede i meditiraju. Kako su oni korisni društvu?

Odgovor: Mogli bismo uporediti monaha koji meditira sa naučnikom istraživačem. Društvo finansira naučnika dok on sedi u laboratoriji i izvodi eksperimente, jer se nada da će on vremenom otkriti ili izumeti nešto što će biti na opšte dobro. Tako i budističko društvo daje podršku monahu koji meditira (a njegove potrebe su veoma skromne), jer se nada da će on ostvariti mudrost i uvid koji će biti na opšte dobro. Čak i pre nego što se ovo desi, čak i u slučaju da se ne desi, monaštvo koje meditira može biti na korist drugima. U nekim današnjim društvima "životni stil bogatih i slavnih", sa svom svojom ekstravagantnošću, neumerenom potrošnjom i povlađivanjem svakoj želji, smatra se idealom, onim što treba slediti ili na čemu bar treba zavideti. Monah koji meditira nam daje primer da čovek ne mora da bude

bogat da bi bio zadovoljan. Pokazuje nam da blagi i jednostavni životni stil takođe ima svoje prednosti.

Pitanje: Čuo sam da više ne postoje budističke monahinje. Da li je to istina?

Odgovor: Buda je tokom svoga života osnovao ženski monaški red i u prvih pet ili šest stotina godina monahinje su imale značajnu ulogu u širenju i razvoju budizma. Ali iz nekog nejasnog razloga monahinje nikada nisu uživale isto poštovanje i istu podršku kao monasi, pa je u Indiji i u jugo-istočnoj Aziji ovaj red zamro. Međutim, u Tajvanu, Koreji i Japanu red monahinja je nastavio da se razvija. U današnjoj Šri Lanki se preduzimaju koraci da se ponovo uspostavi ovaj red uz pomoć monahinja sa Tajvana iako neki tradicionalisti nemaju baš mnogo entuzijazma po ovom pitanju. Međutim, ukoliko sledimo Budine originalne namere, jedino je ispravno da i žene kao i muškarci imaju mogućnost da žive monaškim životom i uživaju njegove blagodati.

Rev. 1/8/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika.html

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

11. Budistički kanon

Pitanje: Skoro sve religije imaju neku vrstu Svetog Pisma ili Biblije. Koja je budistička sveta knjiga?

Odgovor: Sveta knjiga budizma je Tipitaka. Napisana je na drevnom indijskom jeziku pali, koji je veoma blizak jeziku koji je sam Buda govorio. Tipitaka je ogromna knjiga. Engleski prevod Tipitake se sastoji od 40 tomova.

Pitanje: Šta znači naziv Tipitaka?

Odgovor: Reč Tipitaka je sačinjena od dve reči, "ti" što znači "tri" i "pitaka" što znači "košara". Prvi deo imena "Tipitaka" se odnosi na činjenicu da su budistički

spisi svrstani u tri grupe. Prva grupa, koja se zove *Sutta pitaka*, se sastoji od Budinih govora kao i od govora njegovih prosvetljenih sledbenika. Materijal u *Sutta pitaki* je veoma raznovrstan, što omogućava da se istine kojima je Buda poučavao prenose različitim vrstama ljudi. Mnogi od Budinih govora su u obliku propovedi, dok drugi imaju formu dijaloga. Drugi delovi, kao što je *Dhammapada*, predstavljaju Budino učenje kroz poeziju. Ćatake, da dam i drugi primer, sastoje se iz divnih priča u kojima su često glavni likovi životinje. Drugi deo Tipitake je *Vinaya pitaka*. Ova pitaka se sastoji iz pravila i propisa za monahe i monahinje, saveta u vezi sa manastirskom administracijom i procedurama, kao i od istorije ranog monaškog reda. Poslednji, treći deo Tipitake se zove *Abhidhamma pitaka*. To je vrlo složeni i profinjeni pokušaj da se analiziraju i klasifikuju svi činiooci koji zajedno sačinjavaju osobu. Iako je ovaj deo Tipitake nastao nešto kasnije od prva dva, on ne sadrži ništa što bi bilo u suprotnosti sa njima.

A sada o reči "pitaka". U drevnoj Indiji su građevinari prenosili građevinski materijal sa jednog mesta na drugo koristeći košare. Jedan radnik bi nosio košaru na glavi određenu razdaljinu, gde ju je predavao drugom radniku, koji bi nosio košaru do trećeg i tako dalje. Pismo je postojalo u Budino vreme, ali je medijum na kome je pisano smatran manje pouzdanim od ljudske memorije. Knjiga je mogla da istruli na monsunskim kišama ili da je pojedju beli mravi, a memorija jedne osobe može da traje dokle god ta osoba živi. Zbog toga su monasi i monahinje memorisali Budine govore i prenosili ih sa kolena na koleno, baš kao što su i građevinari prenosili zemlju i cigle jedan drugome u košarama. Zbog toga se tri grupe budističkih spisa nazivaju košarama. Nakon što je bila sačuvana na ovaj način nekoliko stotina godina, Tipitaka je na kraju zapisana u Šri Lanki oko 100 godina pre naše ere.

Pitanje: Ukoliko su zapisi prvo bili čuvani u ljudskoj memoriji toliko dugo, oni mora da su nepouzdati. Veći deo Budinog učenja bi mogao biti izgubljen ili izmenjen.

Odgovor: Očuvanje spisa je bio zajednički napor zajednice monaha i monahinja.

Oni bi se periodično sastajali i pevali celu Tipitaku ili njene delove. Ova praksa je učinila gotovo nemogućim da se nešto doda ili izgubi. Razmišljajte o tome na sledeći način. Ako grupa od sto ljudi nauči pesmu napamet i ukoliko dok je zajedno pevaju neko pogreši tekst ili namerno pokuša da ubaci novi stih, šta će se desiti? Većina, koja je memorisala pesmu korektno, sprečiće tu osobu da izmeni pesmu. Takođe je bitno imati na umu da u to vreme nisu postojali televizija, novine ili reklame koji bi rastrojili ili uneli pometnju u ljudski um, što zajedno sa činjenicom da su monasi i monahinje meditirali, znači da su imali izuzetno dobru memoriju. Čak i danas, toliko godina nakon što su knjige ušle u upotrebu, postoje monasi koji mogu da recituju celu Tipitaku napamet. Burmanski monah Mengong Sayadaw može ovo da uradi i ušao je u Ginisovu knjigu rekorda kao čovek sa najboljom memorijom na svetu.

Pitanje: Koliko su važni spisi u budizmu?

Odgovor: Budisti ne smatraju da je Tipitaka božansko nepogrešivo otkrivenje koje dolazi od boga i da oni moraju da veruju u svaku njenu reč. To su zapisi učenja jednog velikog čoveka koji nude objašnjenja, savete, vođstvo i podstrek, koji treba da se čitaju sa pažnjom i poštovanjem. Naša namera bi trebalo da bude da razumemo učenje Tipitake, a ne samo da joj slepo verujemo. Prema tome ono što je Buda govorio treba uvek da se proveriti na osnovu našeg ličnog iskustva. Moglo bi se reći da je pristup dobro informisanog budiste spisima sličan stavu naučnika koji čita rad iz nekog naučnog žurnala. Jedan naučnik izvodi eksperiment i onda objavljuje svoje nalaze i zaključke u naučnom časopisu. Drugi naučnik će da pročita taj rad sa uvažavanjem, ali ga neće smatrati valjanim i merodavnim dok i on ne izvede isti eksperiment i ne dobije iste rezultate.

Pitanje: Ranije ste pomenuli *Dhammapadu*. Šta je to?

Odgovor: *Dhammapada* je jedan od najmanjih radova iz prvog dela Tipitake. Ime može biti prevedeno kao "Put istine" ili "Stihovi istine". Sastoji se od 423 stiha, od

kojih su neki jezgroviti, a neki duboki, neki sadrže dopadljiva poređenja, a neki izuzetnu lepotu, a sve ih je izgovorio Buda. Zbog toga je *Dhammapada* najpopularniji deo budističke literature. Prevedena je na većinu glavnih jezika i smatra se remek-delom svetske religiozne literature.

Pitanje: Neko mi je rekao da nikada ne treba da stavim spise na pod ili pod mišku, nego da treba da ih ostavljam na nekom visokom mestu. Da li je to tačno?

Odgovor: Duskora su u budističkim zemljama, kao u srednjovekovnoj Evropi, knjige bile retkost i prema tome veoma vredne. Zbog toga su knjige uvek bile tretirane sa puno poštovanja i običaj koji ste upravo opisali je primer toga. Međutim, iako nema ništa loše u običajima i tradiciji, većina ljudi bi se danas složila da je najbolji način ukazivanja poštovanja budističkim spisima praktikovanje učenja koja oni sadrže.

Pitanje: Nalazim da mi je teško da čitam budističke spise. Čini mi se da su predugački, puni ponavljanja i dosadni.

Odgovor: Kada otvorimo religiozne spise, očekujemo da pročitamo reči ushićenja, zanosa i slave koje će nam doneti polet i inspiraciju. Zbog toga osoba koja čita budističke spise može lako da bude razočarana. Iako neki od Budinih govora sadrže izuzetan šarm i lepotu, većina njih liči na filofske teze sa definicijama pojmova, pažljivo promišljenim dokazima, detaljnim savetima u vezi sa ponašanjem i meditacijom i precizno izraženim istinama. Ovi govori su više upućeni intelektu slušalaca nego njihovim emocijama. Kada prestanemo da poredimo budističke spise sa spisima drugih religija videćemo da oni sadrže svojevrstu lepotu - lepotu jasnoće, dubine i mudrosti.

Pitanje: Pročitao sam da su budistički spisi originalno bili napisani na listovima palminog drveta. Zašto?

Odgovor: U vreme kada su spisi pili pisani, u Indiji i Sri Lanki papir još nije bio pronađen. Obični dokumenti, kao što su pisma, ugovori, izveštaji i akta su bili pisani ili na životinjskoj koži ili na tankim listovima metala ili na palminom lišću. Budisti nisu želeli da koriste životinjsku kožu, a pisanje na tankim listovima metala bi bilo i skupo i mučno. Zato su korišćeni palmine listovi. Nakon što prođu kroz posebnu pripremu, listovi bi bili povezani žicom i ukoričeni drvenim koricama. Tako bi postali zgodni za upotrebu i dugotrajni, baš kao i moderne knjige. Kada je Budizam stigao u Kinu, spisi su zapisivani na svilu i papir. Oko 500 godina kasnije je potreba za proizvodnjom velikog broja primeraka dovela do izuma štamparije. Najstarija štampana knjiga na svetu je kineski prevod jednog od Budinih govora, izdat 828. godine nove ere.

Rev. 1/8/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika.html

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

12. Istorija i razvoj

Pitanje: Danas je budizam religija velikog broja ljudi u mnogim zemljama. Kako se to dogodilo?

Odgovor: Sto pedeset godina nakon Budine smrti, njegovo učenje se uveliko proširilo po celoj severnoj Indiji. Zatim se, oko 262. godine pre naše ere, indijski car Ašoka Maurja preobratio u budizam i proširio Dhammu kroz celo svoje carstvo. Budizam je mnoge ljude privukao svojim visokim etičkim standardima i protivljenjem hinduističkom sistemu kasti. Ašoka je takođe sazvaio veliki sabor monaške zajednice i potom poslao monahe, misionare u susedne zemlje, pa čak i u daleku Evropu. Najuspešnija od svih je bila misija u Šri Lanki. Ostrvo je postalo

budističko i ostalo takvo sve do današnjih dana. Ostale misije su prenele budizam u južnu i zapadnu Indiju, Kašmir, južni deo današnje Burme i poluostrvski deo Tajlanda. Oko sto godina nakon ovoga su Avganistan i planinski deo severne Indije prihvatili budizam i njihovi monasi i trgovci su odatle postepeno širili svoju veroispovest u centralnu Aziju i naposletku u Kinu, odakle je ona kasnije prodrila u Koreju i Japan. Interesantno je ovde primetiti da je budizam jedini strani sistem razmišljanja koji je ikada uhvatio koren u Kini. Negde u dvanaestom veku je budizam postao glavna veroispovest u Burmi, Tajlandu, Laosu i Kambodži, uglavnom zahvaljujući naporu monaha iz Šri Lanke.

Pitanje: Kada je i kako Tibet prihvatio budizam?

Odgovor: Negde u osmom veku je tibetanski kralj poslao svoga ambasadora u Indiju da dovede monahe i prenese budističke spise na Tibet. Budizam je tamo pustio koren, ali nije postao glavna veroispovest delimično zbog suprotstavljanja sveštenika tamošnje domaće religije koja se zvala bon. Nakon toga, veliki broj monaha i učitelja iz Indije dolazi na Tibet i budizam tamo postaje čvrsto ustoličen. Od tada, Tibet je jedno od najjačih budističkih uporišta.

Pitanje: Znači budizam je postao široko rasprostranjena veroispovest?

Odgovor: Ne samo to, nego postoji veoma malo primera da se budizam sukobljavao sa religijama na koje je naišao dok se širio ili da je širen uz pomoć osvajačkih armija. Budizam je uvek bio blagi način življenja, tako da je sama ideja korišćenja sile ili pritiska da bi se nametnulo verovanje oprečna budizmu.

Pitanje: Kakav je uticaj imao budizam na zemlje u kojima se proširio?

Odgovor: Kada su monasi misionari išli u različite zemlje, oni su obično sa sobom nosili više od samog Budinog učenja. Donosili su tim zemljama i najbolje darove indijske civilizacije. Monasi su ponekad bili obrazovani u oblasti medicine, pa su

uvodili nove ideje u područja gde one prethodno nisu postojale. Ni Šri Lanka, ni Tibet, a ni mnoga područja centralne Azije nisu imala svoje pismo dok ga nisu monasi uveli. Naravno, sa pismom su stigla i nova znanja i nove ideje. Pre dolaska budizma, Tibetanci i Mongoli su bili divlji, necivilizovani narodi, a budizam ih je učinio blagim i civilizovanim. Čak je i u Indji žrtvovanje životinja izašlo iz prakse zahvaljujući budizmu, a kastinski sistem je oslabio, bar za neko vreme. Čak i danas, kada se budizam širi po Evropi i Americi, može se primetiti uticaj njegovog uvida u ljudski um na modernu zapadnu psihologiju.

Pitanje: Zašto je budizam zamro u Indiji.

Odgovor: Niko još nije dao zadovoljavajuće objašnjenje ovog nesretnog razvoja događaja. Neki istoričari tvrde da je u Indiji budizam postao toliko korumpiran da su se ljudi okrenuli protiv njega. Drugi kažu da je usvojio previše hinduističkih ideja i vremenom postao neraspoznatljiv od hinduizma. Druga teorija je da su monasi počeli da se okupljaju u velikim manastirima koji su bili finansijski potpomognuti od strane kraljeva i da ih je to otuđilo od običnih ljudi. Šta god da je razlog, indijski budizam je već u osmom ili devetom veku bio u ozbiljnom padu. Kompletно je nestao tokom haosa i nasilja koje su doneli islamski okupatori Indije u trinaestom veku.

Pitanje: Ali u Indiji i dan danas ima nešto budista, zar ne?

Odgovor: Ima, i zaista od sredine dvadesetog veka budizam je ponovo počeo da raste u Indiji. Godine 1956. godine se vođa "nedodirljivih" [1] u Indiji preobratio u budizam ,jer su on i njegovi ljudi mnogo propatili zbog kastinskog sistema. Od tada je osam miliona ljudi prešlo u budizam i taj broj i dalje raste.

Pitanje: Kada je budizam prvi put stigao na zapad?

Odgovor: Prvi Zapadnjaci koji su postali budisti su verovatno bili Grci koji su se selili u Indiju pred invazijom Aleksandra Velikog u trećem veku pre nove ere. Jedna

od najvažnijih drevnih budističkih knjiga, *Milindapanha*, sastoji se od dijaloga između indijskog monaha Nagasene i indijsko-grčkog kralja Milinde. U novijoj prošlosti budizam je počeo da izaziva divljenje i poštovanje Zapada pred kraj devetnaestog veka, kada su naučnici počeli da prevode budističke spise i pišu o budizmu. Na početku dvadesetog veka je nekoliko Zapadnjaka počelo da naziva sebe budistima, a jedan ili dva su se čak i zamonašili. Od šezdesetih godina ovoga veka broj zapadnih budista konstantno raste i danas oni čine malu, ali značajnu populaciju u većini zapadnih zemalja.

Pitanje: Da li možete da nam kažete nešto o različitim pravcima u budizmu?

Odgovor: U svom najvećem usponu, budizam se proširio od Mongolije do Maldivskih ostrva, od Balka na severu Avganistana do Balijsa, pa je trebalo da se uklopi u mnogo različitih kultura. Dalje, opstao je mnogo vekova i trebalo ga je prilagođavati kako se socijalni i intelektualni život razvijao. Kao posledica toga, iako je suština Dhamme ostala ista, njen spoljni oblik se znatno promenio. Danas imamo tri glavna pravca u budizmu – teravada, mahajana i vađrajana.

Pitanje: Šta je teravada?

Odgovor: Ime teravada znači "učenje starih" i bazirano je uglavnom na pali Tipitaki, najstarijem i najkompletnijem zapisu Budinog učenja. Teravada je konzervativniji oblik budizma, čiji su nosioci monasi, i koji stavlja naglasak na osnovu Dhamme i teži jednostavnijem i umerenijem pristupu. Teravada se danas uglavnom praktikuje u Šri Lanki, Burmi, Tajlandu, Laosu i Kambodži.

Pitanje: Šta je mahajana budizam?

Odgovor: Otprilike do prvog veka pre nove ere neki od iskaza Budinog učenja su dublje istraženi. Takođe, društvo se razvijalo i to je zahtevalo novije i relevantnije tumačenje učenja. Mnogo škola je izraslo iz ovih novih razvoja i tumačenja i one su

dobile zajednički naziv mahajana, što znači "veliki put", zato što su tvrdile da su relevantne za svakoga, a ne samo za monahe i monahinje koji su odbacili svetovni život. Mahajana je vremenom postala preovlađujući oblik budizma u Indiji i danas se praktikuje u Kini, Koreji, Tajvanu, Vijetnamu i Japanu. Neki sledbenici teravade tvrde da je mahajana izvitopereno Budino učenje. Sledbenici mahajane, međutim, ukazuju na to da je Buda prihvatao promenu kao jednu od najfundamentalnijih istina, te da njihova interpretacija budizma nije ništa veća deformacija Dhamme nego što je hrast deformacija žira.

Pitanje: Često se srećem sa pojmom "hinajana". Šta ovaj pojam znači?

Odgovor: Dok se mahajana razvijala, htela je da bude raspoznatljiva od starijih škola budizma, pa se nazvala mahajana, "veliki put". Na osnovu toga je starije škole nazvala hinajana, što znači "mali put". Prema tome, hinajana je u neku ruku sektaški naziv koji mahajanisti daju teravadinima.

Pitanje: Šta je to vađrajana?

Odgovor: Ovaj pravac budizma se pojavio u Indiji u šestom i sedmom veku nove ere. U to vreme je hinduizam doživljavao veliki preporod u Indiji. Kao posledica toga, neki budisti su bili pod uticajem nekih oblika hinduističke prakse, specijalno služenja božanstvima i upotrebe složenih rituala. U jedanaestom veku je vađrajana postala sasvim ustaljena na Tibetu, gde je prolazila kroz dalji razvoj. Sama reč vađrajana znači "dijamantski put" i odnosi se na navodno "nesalomivu" logiku koju vađnajanisti koriste da opravdaju i odbrane neke od svojih ideja. Vađrajana se više oslanja na tantričku literaturu nego na tradicionalne budističke spise, pa je zbog toga takođe poznata i pod imenom tantrajana. Vađnajana danas preovlađuje u Mongoliji, Tibetu, Ladaku, Nepal, Butanu i među Tibetancima koji žive u Indiji.

Pitanje: Ovo sve može biti veoma zbunjujuće. Ukoliko želim da praktikujem budizam, kako mogu da izaberem koji pravac da sledim?

Odgovor: Verovatno bismo to mogli da uporedimo sa rekom. Ukoliko odete na izvor reke, a zatim na njeno ušće, verovatno će vam reka na ova dva mesta izgledati potpuno različito. Ali, ako biste pratili reku od njenog izvora kako krivuda na svom putu kroz brda i doline, preko vodopada, pored brojnih malih pritoka, vremenom biste stigli do ušća i shvatili zašto ušće izgleda tako različito od izvora. Ukoliko želite da studirate budizam, krenite od najstarijih osnovnih učenja - četiri plemenite istine, plemeniti osmostruki put, život istorijskog Bude i tako dalje. Potom izučavajte kako su i zašto ova učenja dalje evoluirala, a zatim se fokusirajte na pristup budizmu koji vam najviše odgovara. Tada će vam biti nemoguće da kažete da je izvor reke inferioran u odnosu na ušće, niti da kažete da je ušće izobličenje izvora.

Napomena prevodioca

[1] Radnici koji rade najniže poslove u društvu u vrlo zagađenom okruženju se u kastinskom sistemu smatraju "zagađenim" i zbog toga "nedodirljivima". Oni nemaju skoro nikakva prava u društvu. To je najgora osobina kastinskog sistema.

[[Natrag](#)]

Rev. 1/8/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika.html

Dobra pitanja - dobri odgovori

Poštovani S. Dhammika

[Predgovor](#) -- [1. Šta je budizam?](#) -- [2. Osnovni budistički pojmovi](#) --
[3. Budizam i ideja boga](#) -- [4. Pet pravila morala](#) -- [5. Preporađanje](#) -- [6. Meditacija](#) --
[7. Mudrost i saosećanje](#) -- [8. Vegetarijanstvo](#) -- [9. Sreća i sudbina](#) -- [10. Monasi i monahinje](#) --
[11. Budistički kanon](#) -- [12. Istorija i razvoj](#) -- [13. Postati budista](#)

Prevod **Mladen Danić, Nenad Ivanović, Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

13. Postati budista

Pitanje: Ono što ste do sada rekli mi je veoma interesantno. Kako da postanem budista?

Odgovor: Bio jednom jedan čovek koji se zvao Upali. On je pripadao drugoj religiji i došao je kod Bude da bi se sa njime raspravljao i preobratio ga u svoju veroispovest. Ali nakon razgovora sa Budom, bio je toliko impresioniran da je odlučio da postane njegov sledbenik. No, Buda mu je rekao:

"Prvo dobro razmisli o tome. Ispravno istraživanje je dobro za tako poznatog čoveka kao što si ti."

“Sada sam još sretniji kada mi je Blaženi rekao cPrvo dobro razmisli o tome. Ispravno istraživanje je dobro za tako poznatog čoveka kao što si tic. Kada bi pripadnici druge veroispovesti dobili mene za sledbenika, oni bi paradirali kroz ceo grad sa parolama cUpali je postao sledbenik naše veroispovesti!c Ali Blaženi mi je rekao cPrvo dobro razmisli o tome. Ispravno istraživanje je dobro za tako poznatog čoveka kao što si tic.” (M II.379)

Najvažnija stvar u budizmu je razumevanje, a za razumevanje je potrebno vreme. Prema tome, nemojte da impulsivno srljate u budizam. Provedite neko vreme postavljajući pitanja i pažljivo razmatrajući ovu odluku, pa je *tek onda* donesite. Buda nije bio zainteresovan za stvaranje velikog broja sledbenika. Njemu je bilo važno da ljudi prate njegovo učenje zato što su ga prethodno pažljivo istražili i razmotrili činjenice.

Pitanje: Ukoliko bih ja učinio to što tražite (ispitao Budino učenje) i došao do zaključka da je učenje prihvatljivo, šta bih onda trebalo da uradim da bih postao budista?

Odgovor: Najbolje bi bilo da se priključite nekom budističkom hramu ili budističkoj grupi, da im date podršku, da primite podršku od njih i da nastavite još da proučavate Budino učenje. Onda, kada ste spremni, možete i formalno postali budista prihvatanjem Tri utočišta.

Pitanje: Šta su “Tri utočišta”?

Odgovor: Utočište je mesto na koje ljudi idu kada su u nevolji ili kada im treba sigurnost i zaštita. Postoji više vrsta utočišta. Kada su ljudi nesretni, oni traže utočište u svojim prijateljima, kada su zabrinuti i uplašeni, neki ljudi traže utočište u lažnim nadama i verovanjima. Kada im se smrt približi, neki ljudi traže utočište u verovanju u večni raj. Ali, kako Buda tvrdi, nijedno od ovih nije pravo, istinsko utočište, jer nijedno od njih ne daje utehu i sigurnost zasnovanu na realnosti.

Zaista ova utočišta nisu bezbedna, nisu uzvišena. Nisu utočišta u kojima je čovek oslobođen svake patnje. Ali uzeti utočište u Budi, Dhammi i Sanghi, videti sa pravim razumevanjem četiri Plemenite istine, patnju, uzrok patnje, prestanak patnje i plemeniti osmostruki put koji vodi ka prestanku patnje, to je zaista bezbedno utočište, to je zaista uzvišeno utočište. To je utočište u kome je čovek oslobođen svake patnje. Dhp. 189-192

Uzeti utočište u Budi znači prihvatiti sa sigurnošću činjenicu da je moguće postati potpuno prosvetljen i savršen, baš kao što je bio Buda. Uzeti utočište u Dhammi znači razumeti četiri Plemenite istine i bazirati svoj život na Plemenitom osmostrukom putu. Uzeti utočište u Sanghi znači potražiti podršku, inspiraciju i vođstvo od svih onih koji hodaju Plemenitim osmostrukim putem. Čineći ovo, osoba postaje budista i na taj način čini prve korake na putu koji vodi prema *nibbani*.

Pitanje: Koje promene su se desile u vašem životu od kada ste uzeli tri utočišta?

Odgovor: Kao i milioni drugih tokom poslednjih 2500 godina, i ja sam došao do zaključka da je Budino učenje razjasnilo ovaj zamršeni svet, dalo smisao besmislenom životu, dalo humanu i saosećajnu etiku da mi bude vodilja u životu i pokazalo mi kako mogu da ostvarim stanje čistoće i savršenstva u sledećem životu. Jedan pesnik u drevnoj Indiji je napisao o Budi:

Ići njemu po utočište, pevati njemu hvalospeve, ukazati njemu poštovanje i boraviti u njegovom učenju (Dhammi), to znači delati sa razumevanjem.

Ja se sa ovim rečima potpuno slažem.

Pitanje: Imam prijatelja koji se stalno trudi da me preobrati u svoju veroispovest. Ja zaista nisam zainteresovan za njegovu veroispovest, što sam mu i rekao, ali on neće da me ostavi na miru. Šta mogu da uradim?

Odgovor: Prvo što treba da razumete da ta osoba nije zaista vaš prijatelj. Pravi prijatelj vas prihvati onakvog kakvi jeste i poštuje vaše želje. Pretpostavljam da se ova osoba samo pretvara da je vaš prijatelj da bi vas preobratala u svoju veru. Ljudi koji pokušavaju da vam nametnu svoju volju definitivno nisu vaši prijatelji.

Pitanje: Ali on kaže da želi da deli svoju religiju sa mnom.

Odgovor: Deliti svoju religiju sa drugima je dobro. Ali ono što vam ja sugerišem je da vaš prijatelj ne zna razliku između "deliti" i "nametati". Ukoliko imam jabuku, ponudim vam pola i vi prihvatite moju ponudu, onda sam podelio jabuku sa vama. Međutim, ukoliko mi kažete "Hvala, ali ja sam već jeo", a ja nastavim da insistiram da uzmete pola jabuke dok napokon ne popustite pred mojim pritiskom, onda se to teško može nazvati deljenjem. Ljudi kao vaš "prijatelj" pokušavaju da preruše svoje loše ponašanje nazivajući ga "deljenjem", "ljubavlju" ili "darežljivošću", ali kako god da ga zovu, njihovo ponašanje je grubo, nepristojno i sebično.

Pitanje: Onda kako mogu da ga zaustavim?

Odgovor: Jednostavno. Prvo, raščistite sa sobom šta je to što želite. Drugo, kratko i jasno mu to kažite. Treće, kada počne da vam postavlja pitanja kao što su: "Kakva su tvoja verovanja u vezi sa ovom stvari?" ili "Zašto ne pođeš sa mnom na sastanak?", jasno, učtivo i dosledno mu ponovite svoj prvobitni stav. "Hvala na pozivu, ali ja ne želim da dođem". "Zašto ne?". "To je zaista moja privatna stvar. Zaista ne želim da dođem". "Ali biće puno interesantnih ljudi tamo". "Siguran sam da će biti, ali ja ne želim da dođem". "Pozivam te zato što brinem za tebe". "Drago mi je da se brinaš za mene, ali ja ne želim da dođem". Ukoliko jasno, strpljivo i dosledno ponavljate svoj stav i odbijete da mu dozvolite da vas uvuče u diskusiju, on će pre ili kasnije odustati. Šteta je što morate ovo da radite, ali je važno da ljudi shvate da ne mogu da nameću svoja verovanja i svoje želje drugima.

Pitanje: Da li bi budisti trebalo da dele Dhammu sa drugima?

Odgovor: Naravno da bi trebalo. Ja verujem da većina budista ume da razluči "deliti" od "nametati". Ako vas ljudi pitaju o budizmu, recite im. Čak im možete reći o Budinom učenju i bez da vas oni pitaju. Ali ukoliko vam oni, bilo svojim rečima ili svojim postupcima, stave do znanja da nisu zainteresovani, prihvatite to i poštuju njihove želje. Takođe je važno da imate na umu da ćete ljudima prenositi Dhammu mnogo efikasnije svojim delima, nego držeći im propovedi. Pokažite ljudima Dhammu tako što ćete uvek biti uviđavni, ljubazni, tolerantni, pravedni i iskreni. Dozvolite da se Dhamma ogleda u vašem govoru i vašim delima. Ukoliko svako od nas, vi i ja, poznaje Dhammu temeljno, praktikuje je u potpunosti i deli je darežljivo sa drugima, možemo biti od velike koristi i sebi samima, a takođe i drugima.

Rev. 1/8/2007

www.geocities.com/budizam/lib/dhammika13.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha IV

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

IV.1* -- Nagasamalo

Nakićena, u velima i vjencima ovijena, mirisna od sandalova praha,
po sredini prostrane ulice plesačica igra, a glazba je prati.

Naiđoh proseći hranu i raspoznah u prolazu,
nakićenu, velom ogrnutu podmetnutu zamku Smrti.

To moju misao podstaknu iz dna srca i jasno mi predoči opasnost;
i tu je odvratnost prevršila mjeru!

Tako mi se oslobodi duh. Gle, kako je obuhvatna istina!
Postigoh trovrsno znanje i izvrših poruku Budnoga.

▶ *Nagasamalo* pripadao je plemenu Sakja kao i Buda. Neko je vrijeme bio lični pomoćnik učiteljjev. Jedna zgoda iz tog razdoblja i jedna Budina strofa posvećena Nagasamalu sačuvana je u zbirci prigodnih uspomena te vrste *Udanam* (VIII, 7).

IV.2* -- Bhagu

Srvan umorom iziđoh iz ćelije
da prošetam po hodniku, i tu se sruših na zemlju.

Protrljah udove i ponovno se uputih po hodniku.
Tada sam hodao hodnikom sažet u nutrini duha.

I misao mi bi podstreknuta iz dubine, jasno mi se predoči
opasnost;
odvratnost je prevršila mjeru. Tako mi se oslobodi duh.

Gle, kako je obuhvatna Istina!
Postigoh trovršno znanje i izvrših poruku Budnoga.

Bhagu, iz Budina plemena Sakja, pridružio se prosjačkom redu zajedno sa svojim suplemenicima Anurudom i Kimbilom. Anurudo je postao jedan od najistaknutijih Budinih učenika po psihičkim moćima. Anurudo je s Bhaguom i Kimbalom boravio u šumi blizu sela Balakalona duže vremena. Tamo ih je jednom zgodom posjetio Buda. Ta je posjeta opisana u jednom od najljepših i najneobičnijih tekstova *Majjhima nikaye*, 68.

IV.4* -- Nandako

Besramna ženo, puna smrada i nezajažljivih prohtjeva Smrti
-- i sve to ti curkom curi iz devet otvora tijela!

Okani se davnih uspomena, ne nasrci na mirna prolaznika.
Ni nebo te nije željno; po čemu si vrijedna čovjeku?

Tek ludi i lakoumni, zlonamjerni, obmanuti
priželjkuju takve zamke koje im Smrt podmeće.

A ko se je odrekao strasti, mržnje i zablude,
nesputan je ko bez ikakvih želja zna da rastrgne okove

Nandako, građanin iz Savatija, bio je jedan od uglednih propovjednika među Budinim učenicima. Na listi prvaka u *Anguttara nikayi* I važi kao najbolji propovjednik za redovnice, vjerojatno zbog svoje čuvene propovijedi sačuvane u *Majjhima nikayi*, 146.

IV.8* -- Rahula

Dvostrukim sam darom sad obdaren;
s pravom se mogu zvati sretnim Rahulom,
i zato što sam Budin sin,
i zato što sam prozreo istinu
i zato što sam uništio strasti
i što sam se izbavio preporoda.
Uzvišen do dostojanstva
trovršnjim sam znanjem shvatio besmrtnost.

Zaslepljeni strašću padamo u zamku,
zakrčeni u zaslonu žudnje.
Tako nas zbunjene priteže smrt
kao konop otvor ribarske mreže.
Iz te sam se strasti izbavio
i presjekao čvor smrti;
u korijenu mi usahnu žudnja,
ugašen sam i rashlađen.

Kad su Gotami javili da mu se rodio sin prvenac, on je rekao: "*Rahula đato, bandhanam đatam*" ("Rodila mi se spona, rodila se veza".) Tako je dječak dobio ime, koje bi se moglo prevesti i kao "Okov". Upravo je u to doba Gotamo odlučio da napusti dom i postane asketa-beskućnik i prosjak. Vijest o rođenju sina bila je posljednji poticaj da neposredno izvrši svoju odluku. Blizu godinu dana poslije duhovnog probuđenja Gotamo je prihvatio očev poziv da posjeti svoju zemlju Nepal i očevu prestolnicu Kapilavatu.

Kad je Gotamo došao u Kapilavatu, nastanio se pod ogromnom krošnjom banijanova stabla (koje korijenje rasprostire iz visokih grana, tako da jedno stablo osvaja velika područja); u kraljevski je dvor svoga oca otišao tek da prosi hranu u prosjačku zdjelu, a jeo je osamljen u dvorištu. Bivša supruga Jasodara je sve to posmatrala očajna sa prozora, a zatim je došla na misao da malog sina Rahulu pošalje ocu, uputivši ga da od prosjaka u dvorištu zatraži svoju "baštinu". Dječak je sišao u dvorište i, vjerovatno najpre smeten i postiđen, zastao iza Gotaminih leđa, a zatim je, zaboravivši svoju poruku, bojažljivo rekao: -- Isposniče, kako je ugodna tvoja sjena!

Kad je shvatio upornost sa kojom majka traži "baštinu" za svoga sina, Gotamo je uputio svoga pratioca da dječaka zaredi i poveo ga sa sobom. Tako je Rahula postao prvi *samanera* i redovnički pitomac. Kad je to čuo kralj Sudodana, Rahulin djed i staratelj, otiđe da se potuži sinu, jer Rahula nije bio prvi i jedini iz najuže porodice koji je tako zaređen bez vladareva odobrenja. Gotamo je uvažio opravdanost očeva negodovanja i odredio da ubuduće maloljetnici ne mogu biti zaređeni bez odobrenja roditelja.

IV.10* -- Dhammiko

Istiješten je čep iz čira, čvor mučnine je odstranjen,
iscrpljen je tok života, ništa više ne ostade
-- k'o pun Mjesec kad razagna oblake

Dhammiko, brahman iz Kosale, čuo je Budinu propovijed u Savatiju i pridružio se njegovom redu. Zatim je živio osamljen u nekom seoskom samostanu, ali je postao netrpeljiv prema bilo kojem drugom redovniku koji bi pokušao da boravi na istom mjestu. Konačno su mještani, nezadovoljni pritužbama ostalih, i njemu uskratili gostoprimstvo. Dhammiko se uputio k Budi, koji je tada boravio na Hridini lešinara kod Rađagahe. Budo ga je poučio trpeljivosti i naglasio tom prilikom osnovno pravilo pustinjačke etike: "Pustinjak uvredu ne uzvraća uvredom, ni srdžbu srdžbom, ni zlostavljanje zlostavljanjem". Ta je pouka Dhammiku popraćena nizom priča i primjera sačuvanih u tekstu tog razgovora u *Anguttara-nikayi*, VI, 54.

IV.11* -- Sabako

Kad mu sjaj čiste bjeline bude ugrožen prijetnjom tmastog oblaka
i ždral pohrli u gnijezdo da se zaštiti,
moja se radost tada obraća rijeci Ađakarani.

Kad mu sjaj čiste bjeline bude ugrožen prijetnjom tmastog oblaka
i ždral pohrli hridi dalekoj, van dogleda,
moja se radost tada obraća rijeci Ađakarani.

A kog da ne obraduje taj obrub nara na obje obale
i odraz kojim sja njegov vodeni zavičaj u podnožju duboke klisure!

Opojena tim čarima tu se i družina u žabokrečini skanjuje:
-- Danas nema smisla ići dalje od šumskih potoka.
-- Spokojna je u Ađakarani. -- Tu su vode sigurne i ugodne.

▶ *Sabako* je bio brahman iz Savatija. Budu je prvi put posjetio tek duže vremena nakon svog odlaska u beskućnike i pristupa prosjačkom redu. U međuvremenu je živio u samostanu Lonagiri viharo, u šumi uz rijeku Ađakarani. Prilikom posjete Budi u Savatiju odbio je poziv svoje porodice da posjeti svoj dom i da se nastani na porodičnom imanju u gradu. Pjesma izriče obrazloženje njegove odluke da se vrati u svoj šumski samostan.

IV.12* -- Mudito

Zbog neimaštine napustih dom i dadoh se zarediti.
Zatim sam stekao povjerenje i postojanost u pregnuću.

-- Strast neka skrši ovo tijelo, meso nek se kida na komade,
nek se lome kosti uporno skrštenih nogu!

Neću ni jesti ni piti, ni maknuti se neću iz ćelije,
ni osvrnut se neću ni podleći, dok ne iščupam trn požude.

Pa kako sam u tom ustrajao, iskaza se snaga i odvažnost,
dosegoh trovrсно znanje i ispunih poruku Budnoga.

▶ *Mudito* (Veseljko) bio je iz građanske porodice iz Kosale. Porodica je pala u nemilost vladara. U strahu za svoj život Mudito je pobjegao i lutao šumom dok nije naišao na kolibu nekog pustinjaka, pripadnika Budinog prosjačkog reda. Pustinjač ga je ohrabrio, zadržao kod sebe i zaredio.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya LVI.11

Dhammacakkapavattana sutta

Pokretanje točka Učenja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio kraj Varanase, u skloništu za divljač u Isipatani. Tu se on obrati grupi od pet monaha:

"Postoje dva ekstrema u koja ne treba da zapadne onaj ko je otišao u beskućnike. Koja dva? Onaj koji se tiče čulnih zadovoljstava nastalih na osnovu objekata čula: to je nisko, prosto, vulgarno, neplemenito, beskorisno; i onaj koji se tiče samomučenja: on je bolan, neplemenit, beskoristan. Izbegavajući oba ova ekstrema, srednji put koji je prešao Tathagata -- stvarajući pronicljivost, stvarajući znanje -- vodi do smirenja, do direktnog znanja, do samoprobeđenja, do oslobođenosti.

A kakav je to srednji put koji je prešao Tathagata - stvarajući pronicljivost, stvarajući znanje - i koji vodi do smirenja, do direktnog znanja, do samoprobeđenja, do oslobođenosti? Upravo ovaj Plemeniti osmostruki put: ispravno razumevanje, ispravna namera, ispravan govor, ispravno

delovanje, ispravan način života, ispravan napor, ispravna pažnja i ispravna sabranost. To je srednji put koji je prešao Tathagata - stvarajući pronicljivost, stvarajući znanje - i koji vodi do smirenja, do direktnog znanja, do samoprobeđenja, do oslobođenosti.

A ovo je, monasi, plemenita istina o patnji: rođenje je patnja, starenje je patnja, smrt je patnja, tuga, naricanje, bol, žalost i očaj su patnja; ne dobiti ono što želimo je patnja. Ukratko, pet vrsta prijanjanja su patnja.

A ovo je, monasi, plemenita istina o nastanku patnje: to je ona želja koja izaziva novo rođenje, što združena sa ushićenjem i strašću, uvek nalazi novo uživanje, sad tu, sad tamo -- dakle, to je žeđ za čulnim uživanjima, žeđ za (večnim) životom i žeđ za nepostojanjem.

A ovo je, monasi, plemenita istina o prestanku patnje: to je potpuno iščezavanje i iskorenjivanje upravo te želje, njezino napuštanje i odricanje od nje, oslobađanje i odvajanje od nje.

A ovo je, monasi, plemenita istina o putu koji vodi do prestanka patnje: to je upravo onaj plemeniti osmostruki put sačinjen od ispravnog razumevanja, ispravne namere, ispravnog govora, ispravnog delovanja, ispravnog načina života, ispravnog napora, ispravne pažnje i ispravne sabranosti.

Javila se pronicljivost, javio se uvid, javilo se znanje, javilo se prosvetljenje u meni u vezi sa stvarima koje nikada nisam čuo: "Ovo je plemenita istina o patnji" ... "Tu plemenitu istinu o patnji treba razumeti" ... "Ta plemenita istina o patnji je shvaćena".

Javila se pronicljivost, javio se uvid, javilo se znanje, javilo se prosvetljenje u meni u vezi sa stvarima koje nikada nisam čuo: "Ovo je plemenita istina o nastanku patnje" ... "Tu plemenitu istinu o nastanku patnje treba napustiti" ... "Ta plemenita istina o nastanku patnje je napuštena".

Javila se pronicljivost, javio se uvid, javilo se znanje, javilo se prosvetljenje u meni u vezi sa stvarima koje nikada nisam čuo: "Ovo je plemenita istina o prestanku patnje" ... "Tu plemenitu istinu o prestanku patnje treba neposredno doživeti" ... "Ta plemenita istina o prestanku patnje

je neposredno doživljena".

Javila se pronicljivost, javio se uvid, javila se odvrćenost, javilo se znanje, javilo se prosvetljenje u meni u vezi sa stvarima koje nikada nisam čuo: "Ovo je plemenita istina o putu koji vodi do prestanka patnje" ... "Tu plemenitu istinu o putu koji vodi do prestanka patnje treba razvijati" ... "Ta plemenita istina o o putu koji vodi do prestanka patnje je potpuno razvijena".

I, monasi, sve dok to moje znanje i pronicanje -- sa svoja tri kruga i dvanaest varijanti u vezi sa ove četiri plemenite istine kakve su one u stvari - nisu bili čisti, nisam tvrdio da sam neposredno probuđen za ispravno samoprobeđenje neprevaziđeno u čitavom kosmosu, sa svim njegovim božanstvima, Marama i Bramama, sa njegovim pustinjacima i sveštenicima, njegovim plemstvom i običnim pukom. Ali čim su to moje znanje i pronicanje - sa svoja tri kruga i dvanaest varijanti u vezi sa ove četiri plemenite istine kakve su one ustvari - bili zaista čisti, tada sam ustvrdio da sam neposredno probuđen za ispravno samoprobeđenje neprevaziđeno u čitavom kosmosu sa svim njegovim božanstvima, Marama i Bramama, sa njegovim pustinjacima i sveštenicima, njegovim plemstvom i običnim pukom. Znanje i pronicanje se javiše u meni: "Nema više preporađanja, proživljen je svetački život, izvršen zadatak; posle ovoga ništa više ne preostaje da se učini'?"

Tako reče Blaženi. Zadovoljna, grupa monaha se obradova njegovim rečima. I još dok je objašnjavanje bilo u toku otvori se u poštovanom Kondanji nezamućeno, bistro Dhamma oko. Sve što nastane mora i da nestane.

I kad Blaženi pokrenu točak Učenja, božanstva zemlje uzviknuše: "U Varanasi, u skloništu za divljač u Isipatani, Blaženi je pokrenuo nenadmašan točak Učenja, koji više ne mogu zaustaviti ni pustinjaci ni sveštenici, božanstva, Mara, Brama, niti bilo ko u kosmosu". Čuvši božanstva zemlje kako uzvikuju, božanstva četiri kraljevska neba takođe povikaše ... božanstva trideset tri sfere ... Jama božanstva ... Tušita božanstva ... Nimanarati božanstva... Paranimita-vasavati božanstva... božanstva iz Bramine svite povikaše: "U Varanasi, u skloništu za divljač u Isipatani, Blaženi je pokrenuo nenadmašan točak Učenja, koji više ne mogu zaustaviti ni pustinjaci ni sveštenici, božanstva, Mara, Brama, niti bilo ko u kosmosu".

Tako se u tom trenutku, namah, krik razleže Brahminim svetovima. I taj kosmos od deset hiljada svetova je podrhtavao, tresao se i gibao, dok ga je ogromna, nemejljiva svetlost preplavila, nadmašujući čak i bleštavilo bogova.

A onda Blaženi uzviknu: "Dakle, ti zaista znaš, Kondanja? Dakle, ti zaista znaš, Kondanja?" I tako poštovani Kondańńa zadobi ime Anja-Kondanja -- Kondanja koji zna.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn56-11.html

Sadržaj

[O meditaciji](#) | [O monaškom životu](#) | [O manastiru](#) | [Biti budista](#) | [O budističkom učenju](#)

Uvod

Ove stranice su iz knjige koja je prvobitno nastala na osnovu serije pitanja i odgovora. Pitanja su postavljali mladići i devojke koji su odrastali u različitim religijama, želeći da saznaju nešto više o budizmu. Obično su pisali u manastir da bi kompletirali svoj školski rad ili iz lične zainteresovanosti.

Odgovori su pisani "onako kako su dolazila pitanja" i bez namere da se pokriju svi aspekti budizma. Tako je moguće da ima oblasti koje nisu pokrivena, a da sa druge strane ima izvesnih ponavljanja. Ove odgovore pisao sam tokom dve godine, a nekim danima je sijalo sunce, dok je drugim lila kiša kao iz kabla. No, i pored svega, nadam se da u njima ima izvesne doslednosti, vidljive i za vas dok budete čitali poglavlja jedno za drugim.

Svi ovi odgovori dati su iz ličnog ugla i sasvim je verovatno da bi neki drugi monasi iz iste ove tradicije odgovarali na potpuno drugačiji način. Takođe, pošto sam monah, moje misli dolaze iz te perspektive, tako da nisam izložio mnogo od onoga kako bi monahinje gledale na iste stvari. Koreni naše tradicije su u lutalačkom životu, najčešće u šumskom okruženju azijskog kulturnog kruga, ali ja živim u prilično brojnoj, polno mešovitoj, multikulturnoj zajednici u Engleskoj, pa se u mojim odgovorima prelama i ta činjenica. Nisam mnogo izlagao "tehničku" stranu učenja, već sam više odgovarao iz ličnog iskustva, nastalog na osnovu vežbanja i razmišljanja o tome učenju. Klasični oblici su jedna važna polazna tačka ako ste zainteresovani za produbljanje svoga razumevanja budizma i mnogo je knjiga napisano na tu temu.

Budizam je vozilo koje treba upotrebiti na tragalačkom putovanju ka istini. Svi mi polazimo sa različitih mesta, čak se možemo odlučiti za različita vozila, ali ne postoji način da izbegnemo samo to putovanje. Buda je svoju odiseju završio i njegovo učenje može se posmatrati kao neka vrsta mape. Ali kao i klasičnu, staru mapu s blagom, nju je potrebno proučavati pažljivo. Informacija je tu, ali polovinu problema čini znanje kako je pročitati. Voleo bih ako moji odgovori pruže makar nekoliko nagoveštaja u tom pravcu. Srećno traganje!

Moju veliku zahvalnost zaslužuju:

Christina Janoszka, koja ne samo da je imala originalnu ideju za ovu knjigu i poređala sav materijal, već se takođe pozabavila kaligrafijom.

Liz Clayton, koja je čitavu knjigu dizajnirala i pripremila za štampu.

Kamini Gupta za svoje izvanredne ilustracije.

Ashford Printers koji su ponudili pomoć u štampanju ove knjige i za mnoge druge projekte tokom niza godina.

Svi drugi dragi ljudi koji su pomagali svojim sugestijama i komentarima.

Sutta nipata I.8

Karaniya metta sutta

Blagonaklonost

Prevod Branko Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Beleška: Ova sutta se takođe pojavljuje u **Khp 9**.

Ovo treba da učine oni vešti u svojim ciljevima
koji žele da stignu do smirenja:
biti vešt, čestit i iskren,
prijemčiv za pouku, blag i neobmanut,
zadovoljan i bez velikih prohteva,
sa malo obaveza, jednostavnog života,
smirenog srca, obuzdan,
skroman i ne žudeći za sledbenicima.

Ne učini ni najmanju stvar
koju bi mudri kasnije prekoreli.

Pomisli: Srećna, u miru,

neka sva bića budu srećna u srcu.

Kakvo god da je biće,

slabo ili jako, bez izuzetka,

dugo, široko,

srednje, kratko,

tanano, dugačko,

vidljivo i nevidljivo,

blisko ili daleko,

rođeno i još nerođeno:

neka sva bića budu srećna u srcu.

Nek niko nikoga ne obmanjuje,

niti vređa bilo koga bilo gde,

niti u ljutnji i nervozi

poželi drugome da pati.

Kao što bi majka rizikovala svoj život

da zaštiti svoje dete, svoje jedino dete,

isto tako treba negovati bezgranično srce

ljubavi za sva bića.

Sa blagonaklonošću prema čitavom kosmosu,

neguj bezgraničnu ljubav:

iznad, ispod i svuda unaokolo,

neometen. bez neprijateljstva il' mržnje.

Bilo da stojiš, hodaš,

sediš ili ležiš,

sve dok si budan,

treba da boraviš u toj sabranosti.

To ze zove uzvišenim boravištem

ovde i sada.

Nezaveden pogrešnim stanovištima,
već pun vrline i usavršen u znanju,
nadvladavši želju za čulnim zadovoljstvima,
nikada više u matericu
ući nećeš.

Rev. 15/9/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-8.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 10

Satipatthana sutta

Govor o temeljima sabranosti

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio među Kuruima, u gradu Kamasadama, trgovačkom centru naroda Kuru. Tada Blaženi ovako reče monasima: "Monasi", i oni mu odgovoriše: "Da, poštovani gospodine".

A Blaženi ovako nastavi: "Jedini put, monasi, da se pročisti biće, prevlada žalost i patnja, razori bol i žalost, da se dostigne ispravni put, da se dostigne nibbana, jesu četiri temelja sabranosti pažnje. Koja su to četiri temelja?

Ovde (u ovom učenju) monah boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, nadvladavši želju i žalost zbog sveta; boravi praktikujući kontemplaciju osećaja u osećaju, revnostan, jasno shvatajući i sabran, nadvladavši želju i žalost zbog sveta; boravi praktikujući kontemplaciju uma u umu, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, nadvladavši želju i žalost zbog sveta;

boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, nadvladavši želju i žalost zbog sveta.

(A. Telo)

A kako to, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju tela u telu?

[1] Tako što, otišavši u šumu, u podnožje nekog drveta ili na neko osamljeno mesto, seda nogu prekrštenih, tela uspravnog i budnog uma. Sabran, on udiše i, sabran, on izdiše.

Udišući dugi dah, on zna 'Ja sada udišem dugi dah'; izdišući dugi dah, on zna 'Ja sada izdišem dugi dah'; udišući kratak dah, on zna 'Ja sada udišem kratak dah'; izdišući kratak dah, on zna 'Ja sada izdišem kratak dah'. 'Svestan čitavog tela (disanja), udisaću', tako on vežba. 'Svestan čitavog tela (disanja), izdisaću', tako on vežba. 'Smirujuću telesnu funkciju (disanja), udisaću', tako on vežba; 'Smirujuću telesnu funkciju (disanja), izdisaću', tako on vežba. Kao što vešti drvodelja ili njegov pomoćnik praveći dugi okret zna 'Sad pravim dugi okret', ili praveći kratki okret zna 'Sad pravim kratki okret', isto tako i monah udišući dugi dah zna 'Sad udišem dugi dah'; izdišući dugi dah zna 'Sad izdišem dugi dah'; udišući kratak dah zna 'Sad udišem kratak dah'; izdišući kratak dah zna 'Sad izdišem kratak dah'. 'Svestan čitavog tela (disanja), udisaću'; 'Svestan čitavog tela (disanja), izdisaću'. 'Smirujuću telesnu funkciju (disanja), udisaću', tako on vežba; smirujuću telesnu funkciju (disanja), izdisaću', tako on vežba.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajuću faktore nastanka u telu ili boravi kontemplirajuću faktore razlaganja u telu ili boravi kontemplirajuću faktore i nastanka i razlaganja u telu. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo je telo' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako, zaista, monah boravi praktikujuću kontemplaciju tela.

[2] I opet, monasi, kada hoda monah zna 'Ja hodam'; kada stoji, zna 'Ja stojim', kada sedi, zna 'Ja sedim'; kad leže, zna 'Ja ležem'; svestan je i svakog drugog položaja tela.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra ili spolja, ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u telu ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u telu ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u telu. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo je telo' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela.

[3] I opet, monasi, idući tamo ili idući ovamo monah primenjuje jasno shvatanje; gledajući pravo i gledajući u stranu, primenjuje on jasno shvatanje; savijajući i pružajući (svoje udove), primenjuje on jasno shvatanje; noseći na sebi ogrtač i u ruci posudu za prošenje hrane, primenjuje on jasno shvatanje i dok jede, pije, žvaće i uživa u ukusu, primenjuje on jasno shvatanje; kad se povinuje zovu prirode, primenjuje on jasno shvatanje; dok hoda, stoji, sedi, leže da spava, budi se, govori i čuti, primenjuje on jasno shvatanje.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra ... (kao prethodno)... Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu.

[4] I opet, monasi, razmišlja monah upravo o ovom telu, od peta nagore i od temena nadole, zatvorenom u kožu i prepunom nečistoće, ovako: 'Ovo je telo načinjeno od: kose, malja, noktiju, zuba, kože, mesa, tetiva, kostiju, koštane srži, bubrega, srca, jetre, plućne maramice, slezine, pluća, creva, crevne maramice, grkljana, izmeta, žuči, sluzi, gnoja, krvi, znoja, sala, suza, masnoće, pljuvačke, slina, sekreta, mokraće.' Baš kao da je reč o vreći punoj raznog zrnevlja kao što je zob, pirinač, grašak, susam, žito i čovek sa dobrim vidom, odvezavši je, prebira po njoj: 'Ovo je zob, ovo je pirinač, ovo je grašak, ovo je susam, ovo je žito'. Isto tako, monasi, razmišlja monah upravo o ovom telu, od glave do pete, zatvorenom

u kožu i prepunom nečistoće: 'Ovo je telo sačinjeno od: kose ... mokraće'.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra ... (kao prethodno) ... Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu.

[5] I opet, monasi, razmišlja monah upravo o ovom telu u kakvom god ono bilo položaju i o njegovim primarnim elementima: 'U ovom je telu element zemlje, element vode, element vatre i element vazduha.'

Kao što vešti mesar ili njegov pomoćnik, pošto je zaklao kravu i isekao je iznosi meso na prodaju na raskrsnici četiri glavna puta, isto tako monah razmišlja upravo o ovom telu u kakvom god ono bilo položaju i o njegovim primarnim elementima. 'U ovom je telu element zemlje, element vode, element vatre i element vazduha'.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra... Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu.

[6] I opet, monasi, kao kad monah ugleda telo jedan dan posle smrti ili dva dana posle smrti ili tri dana posle smrti, naduto, pomodrelo i puno gnoja, bačeno na mesto za spaljivanje, tada on (takvo opažanje) primenjuje na sopstveno telo ovako: 'Zaista, isto je sačinjeno i ovo moje telo, i ono će postati ovakvo i tome ne može umaći'. Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra...

I opet, monasi, kao kad monah ugleda telo bačeno na mesto za spaljivanje, koje su raskomadali vrane, jastrebovi, lešinari, čaplje, divlji psi, leopardi, tigrovi, šakali ili različiti crvi, tada on (takvo opažanje) primenjuje na sopstveno telo ovako: 'Zaista, isto je sačinjeno i ovo moje telo, i ono će postati ovakvo i tome ne može umaći'...

I opet, monasi, kao kad monah ugleda telo bačeno na mesto za spaljivanje: Od njega je ostao jedino kostur, koji još na okupu drže tetive i ponegde je ostalo još malo mesa i krvi...

Od njega je ostao jedino kostur, koji još na okupu drže tetive, okrvavljen i ogoljen...

Od njega je ostao jedino kostur, koji još na okupu drže tetive, bez krvi i mesa, tada on (takvo opažanje) primenjuje na sopstveno telo ovako: 'Zaista, isto je sačinjeno i ovo moje telo, i ono će postati ovakvo i tome ne može umaći'...

I opet, monasi, kao kad monah ugleda telo bačeno na mesto za spaljivanje, od kojeg su ostale razbacane kosti na sve strane - ovde kosti ruke, onde kosti stopala, potkolenice, butne kosti, karlica, kičma, lobanja...

I opet, monasi, kao kad monah ugleda telo bačeno na mesto za spaljivanje: od kojeg su ostale samo sasvim izbledele kosti...

Od kojeg su ostale samo kosti više od godinu dana stare, na gomili...

Od kojeg su ostale samo natrule kosti, što se pretvaraju u prašinu, tada on (takvo opažanje) primenjuje na sopstveno telo ovako: 'Zaista, isto je sačinjeno i ovo moje telo, i ono će postati ovakvo i tome ne može umaći'.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra ili spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u telu ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u telu ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u telu. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo je telo' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela.

(B. Osećanja)

A kako, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju osećanja u osećanjima?

Kad oseti prijatno osećanje, monah zna: 'Osećam prijatno osećanje'; kad oseti

bolno osećanje, on zna: 'Osećam bolno osećanje'; kad oseti neutralno osećanje, on zna: 'Osećam neutralno osećanje'.

Kad oseti prijatno ovozemaljsko osećanje, on zna: 'Osećam prijatno ovozemaljsko osećanje'; kad oseti prijatno uzvišeno osećanje, on zna: 'Osećam prijatno uzvišeno osećanje'; kad oseti bolno ovozemaljsko osećanje, on zna: 'Osećam bolno ovozemaljsko osećanje'; kad oseti bolno uzvišeno osećanje, on zna: 'Osećam bolno uzvišeno osećanje'; kad oseti neutralno ovozemaljsko osećanje, on zna: 'Osećam neutralno ovozemaljsko osećanje'; kad oseti neutralno uzvišeno osećanje, on zna: 'Osećam neutralno uzvišeno osećanje'.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju osećanja u osećanjima iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u osećanjima ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u osećanjima ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u osećanjima. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo je osećanje' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako, zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju osećanja u osećanjima.

(C. Um)

A kako, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju uma u umu?

Tako što, kada se u umu pojavi požuda, monah zna da je to požuda; kada u umu nema požude, da je to um bez požude; kada se u umu pojavi mržnja, da je to mržnja; kada u umu nema mržnje, da je to um bez mržnje; kada se u umu pojavi obmanutost, da je to obmanutost; kada u umu nema obmanutosti, da je to um bez obmanutosti; kada se u umu pojavi strepnja, da je to strepnja; kada se u umu pojavi rastresenost, da je to rastresenost; kada se u umu pojavi proširena svest, da je to proširena svest; kada se u umu pojavi sužena svest, da je to sužena svest; kada se u umu pojavi svest o nadmašivosti, kao svest o nadmašivosti; kada se u

umu pojavi svest o nenadmašivosti, kao svest o nenadmašivosti; kada je um skoncentrisan, kao skoncentrisan um; kada um nije skoncentrisan, kao dekoncentrisan um; kada je um oslobođen, kao oslobođen um; kada um nije oslobođen, kao neoslobođen um.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju uma u umu iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u umu ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u umu ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u umu. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo je um' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju uma u umu.

(D. Objekti uma)

A kako monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma?

[1] Tako što monah boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet prepreka.

A kako on praktikuje kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet prepreka?

Tako što, kada se u njemu javi čulna želja, monah zna: 'U meni je čulna želja', ili kada čulne želje nema, on zna: 'U meni nema čulne želje'. On zna kako se još nepostojeća čulna želja pojavljuje; on zna kako se postojeća čulna želja napušta; i on zna kako se napuštena čulna želja u budućnosti više ne pojavljuje.

Kada se u njemu javi ljutnja, monah zna: 'U meni je ljutnja', ili kada ljutnje nema, on zna: 'U meni nema ljutnje'. On zna kako se još nepostojeća ljutnja pojavljuje; on zna kako se postojeća ljutnja napušta; i on zna kako se napuštena ljutnja u

budućnosti više ne pojavljuje.

Kada se u njemu jave lenjost i tromost, monah zna: 'U meni su lenjost i tromost', ili kada lenjosti i tromosti nema, on zna: 'U meni nema lenjosti i tromosti'. On zna kako se još nepostojeća lenjost i tromost pojavljuju; on zna kako se postojeća lenjost i tromost napuštaju; i on zna kako se napuštena lenjost i tromost u budućnosti više ne pojavljuju.

Kada se u njemu jave uznemirenost i kajanje, monah zna: 'U meni su uznemirenost i kajanje', ili kada uznemirenosti i kajanja nema, on zna: 'U meni nema uznemirenosti i kajanja'. On zna kako se još nepostojeći uznemirenost i kajanje pojavljuju; on zna kako se postojeći uznemirenost i kajanje napuštaju; i on zna kako se napušteni uznemirenost i kajanje u budućnosti više ne pojavljuju.

Kada se u njemu javi sumnja, monah zna: 'U meni je sumnja', ili kada sumnje nema, on zna: 'U meni nema sumnje'. On zna kako se još nepostojeća sumnja pojavljuje; on zna kako se postojeća sumnja napušta; i on zna kako se napuštena sumnja u budućnosti više ne pojavljuje.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u objektima uma. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo su objekti uma' učvršćena u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet prepreka.

[2] I opet, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet vrsta prijanjanja.

A kako on praktikuje kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet vrsta prijanjanja?

Tako što razmišlja na ovaj način: 'Ovakav je materijalni oblik, ovakav je nastanak materijalnog oblika, ovakvo je nestajanje materijalnog oblika; ovakvo je osećanje, ovakav je nastanak osećanja, ovakvo je nestajanje osećanja; ovakav je opažaj, ovakav je nastanak opažaja, ovakvo je nestajanje opažaja; ovakvi su izrazi volje, ovakav je nastanak izraza volje, ovakvo je nestajanje izraza volje; ovakva je svest, ovakav je nastanak svesti, ovakvo je nestajanje svesti.'

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u objektima uma. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo su objekti uma' učvršćena u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet vrsta prijanjanja.

[3] I opet, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za šest unutrašnjih i šest spoljašnjih osnova čula.

A kako on praktikuje kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za šest unutrašnjih i šest spoljašnjih osnova čula? Tako što, monasi, monah zna oko, zna vidljive oblike i zna okov koji nastaje u vezi sa to dvoje (oko i oblici); on zna kako se još nepostojeći okov pojavljuje; zna kako se postojeći okov napušta; i zna kako se napušten okov u budućnosti više ne pojavljuje. On zna uvo i zvuk ... nos i mirise ... jezik i ukuse ... telo i dodire ... um i objekte uma i zna okov koji nastaje u vezi sa to dvoje; on zna kako se još nepostojeći okov pojavljuje; zna kako se postojeći okov napušta; i zna kako se napušten okov u budućnosti više ne pojavljuje.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u objektima uma. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo su objekti uma' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za šest unutrašnjih i šest spoljašnjih osnova čula.

[4] I opet monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za sedam faktora prosvetljenja. A kako on praktikuje kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za sedam faktora prosvetljenja?

Tako što, monasi, kada je sabranost pažnje kao faktor prosvetljenja prisutna u njemu, monah zna: 'U meni je sabranost pažnje kao faktor prosvetljenja'; ili kada sabranosti pažnje kao faktora prosvetljenja u njemu nema, on zna : 'U meni nema sabranosti pažnje kao faktora prosvetljenja'. I on zna kako se još nepostojeća sabranost pažnje kao faktor prosvetljenja pojavljuje; i kako se već nastala sabranost pažnje kao faktor prosvetljenja dalje do savršenstva razvija. Kada je istraživanje stvarnosti kao faktor prosvetljenja - energija - ushićenje - smirenost - koncentracija - ravnodušnost u njemu, monah zna: 'U meni je ravnodušnost kao faktor prosvetljenja'; ili kada ravnodušnosti kao faktora prosvetljenja u njemu nema, on zna: 'U meni nema ravnodušnosti kao faktora prosvetljenja'. I on zna kako se još nepostojeća ravnodušnost kao faktor prosvetljenja pojavljuje; i kako se već nastala ravnodušnost kao faktor prosvetljenja dalje do savršenstva razvija.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u objektima uma. Ili je njegova sabranost na

činjenicu 'ovo su objekti uma' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za sedam faktora prosvetljenja.

[5] I opet, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za četiri plemenite istine. A kako on praktikuje kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za četiri plemenite istine? Tako što, monasi, monah zna u skladu sa stvarnošću: 'Ovo je patnja'; zna u skladu sa stvarnošću: 'Ovo je uzrok patnje'; zna u skladu sa stvarnošću: 'Ovo je prestanak patnje'; zna u skladu sa stvarnošću: 'Ovo je put koji vodi ka prestanku patnje'.^[1]

Tako monah boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u objektima uma. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo su objekti uma' učvršćena u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu.

Tako, zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za četiri plemenite istine.

(E, Zaključak)

Zaista, monasi, ko god bude vežbao ova četiri temelja sabranosti na ovaj način tokom sedam godina, može očekivati jedan od ova dva rezultata: najviše znanje ovde i sada ili, ukoliko je još preostalo vezanosti, stanje ne-povratka.

To važi za sedam godina, monasi. Ako bi neko vežbao ova četiri temelja sabranosti na ovaj način tokom šest godina ... pet godina ... četiri godine ... tri godine ... dve

godine ... godinu, može očekivati jedan od ova dva rezultata: najviše znanje ovde i sada ili, ako je još preostalo vezanosti, stanje ne- povratka.

To važi za godinu, monasi. Ako bi neko vežbao ova četiri teme-lja sabranosti na ovaj način tokom sedam meseci ... šest meseci ... pet meseci ... četiri meseca ... tri meseca ... dva meseca ... mesec ... pola meseca, može očekivati jedan od ova dva rezultata: najviše znanje ovde i sada ili, ukoliko je još preostalo vezanosti, stanje ne-povratka.

To važi za pola meseca, monasi. Ako bi neko vežbao ova četiri temelja sabranosti na ovaj način tokom sedam dana, može očekivati jedan od ova dva rezultata: najviše znanje ovde i sada ili, ukoliko je još preostalo vezanosti, stanje ne-povratka.

Zbog toga je rečeno: 'Ovo je jedini put, monasi, ka pročišćenju bića, ka prevazilaženju tuge i naricanja, ka razaranju bola i žalosti, ka dostizanju ispravnog puta, ka ostvarivanju nibbane, nazvan četiri temelja sabranosti.'

Tako reče Blaženi. Radosni u srcu, monasi pozdraviše reči Blaženog.

Beleška:

1 Detaljno objašnjenje četiri plemenite istine videti u [DN 22](#). [[Natrag](#)]

Rev. 1/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/majjhima/mn10.html

Home

Rečnik pali i budističkih termina

Ovaj rečnik pokriva mnoge pali reči i tehničke termine na koje ste možda nailazili u knjigama i časopisima ili na ovom web sajtu.

A | B | C | D | E | G | H | I | J | K | L | M | N | O | P | R | S | T | U | V |
Y

A

Abhidhamma: (1) U tekstovima pali kanona ovaj termin znači jednostavno "viša Dhamma" i sistematski pokušaj da se definiše Budino učenje i shvate odnosi među njegovim delovima. (2) Kasnija zbirka analitičkih rasprava zasnovanih na listama kategorija izvedenih iz učenja izloženog u govorima i dodata kanonu nekoliko vekova posle Budine smrti.

abhiñña: Intuitivne moći koje dolaze sa vežbanjem koncentracije: sposobnost da se čuje i vidi na veliku daljinu, da se čitaju misli drugih, sećanje na prošle živote i znanje koje briše mentalne nečistoće. Videti *asava*.

acariya: Učitelj; mentor. Videti *kalyanamitta*.

adhithana: Odlučnost, rešenost. Jedno od deset savršenstava (*parami*).

ajahn: (tajlandski; takođe "ajarn", "ajaan" itd.). Učitelj, mentor. Ekvivalent pali pojmu *acariya*.

akaliko: Vanvremeno; neuslovljeno vremenom ili godišnjim dobima.

akusala: Karmički štetno, nevešto, pogrešno. Videti suprotno *kusala*.

anagami: Ne-povratnik. Osoba koja je odbacila pet nižih okova koji um vezuju za krug preporađanja (videti *samyojana*) i koja će se posle smrti pojaviti u nekom od svetova Brahme nazvanim čista boravišta, da bi tu dostigao *nibbanu*, nikad se više ne rodivši u ovome svetu.

anapanasati: Sabranost pažnje na dah. Meditativna tehnika u kojoj se centar pažnje vezuje za osećaje koji se javljaju pri udahu i izdahu.

anatta: Ne-ja; jedna od tri karakteristike postojanja, da su sve pojave bez bilo kakve trajne suštine.

anicca: Nestalno, nepostojano, prolazno.

anupadisesa-nibbana: *Nibbana* posle koje više nema goriva za vatru života (analogija sa ugašenom vatrom čiji su ugarci već ohlađeni -- *nibbana* arahanta posle njegove smrti).

anupubbi-katha: Postepeno upućivanje. Budin metod podučavanja Dhammi koji slušaoca progresivno vodi kroz sve supstilanije pojmove: velikodušnost (videti *dana*), vrlinu (videti *sila*), nebeske svetove, prepreke, odricanje i četiri plemenite istine.

apaya-bhumi: Stanje lišavanja; četiri niža nivoa egzistencije u kojima je moguće preporoditi se zbog prošlih loših postupaka (videti *kamma*): preporađanje u paklu, kao gladni duh, kao ljutiti demon (videti *Asura*), ili kao životinja. Nijedno od ovih stanja nije večno. Uporediti *sugati*.

apaya-mukha: Put ka lišavanju -- vanbračni seksualni odnosi; uživanje u piću ili stimulativnim sredstvima; uživanje u kockanju; druženje sa lošim ljudima. Svaki od ovih postupaka utire put preporađanju u jednom od nižih nivoa egzistencije (videti *apaya-bhumi*).

arahant: "Vredni" ili "pročišćeni"; osoba čiji um je oslobođen nečistoća (videti *kilesa*), koji se oslobodio svih deset okova koji vezuju um za krug preporađanja (videti *samyojana*), čije je srce oslobođeno mentalnih nečistoća (videti *asava*) i koji se neće više preporađati. Budina titula i najviši nivo među plemenitim sledbenicima.

arammana: Zaokupljenost; mentalni objekat.

ariya: Plemeniti, idealan. Takođe "plemeniti čovek" (videti *ariya-puggala*).

ariyadhana: Plemenito bogatstvo; kvaliteti koji služe kao 'kapital' u traganju za oslobođenjem: ubeđenje (videti *saddha*), vrlina (videti *sila*), svest, strah od zla, upućenost u učenje, velikodušnost (videti *dana*) i sposobnost rasuđivanja (videti *pañña*),.

ariya-puggala: Plemeniti čovek; prosvetljena osoba. Onaj ko je ostvario barem jedan od četiri

plemenita puta (videti *magga*) ili njihova ploda (videti *phala*). Uporediti *puthujjana* (svetovni čovek).

ariya-sacca: Plemenita istina. Reč "ariya" (plemenito) može takođe označavati ideal ili merilo i u tom kontekstu znači "objektivnu" ili univerzalnu" istinu. Ima ih četiri: patnja, nastanak patnje, iskorenjivanje patnje i put vežbanja koji vodi ka iskorenjivanju patnje.

asava: Mentalne naslage ili nečistoće. Četiri su "otrova" -- senzualnost (*kama*), oslanjanje na "spekulativna gledišta" (*ditthi*), želja za (večnim) postojanjem (*bhava*) i duhovno neznanje (*avijja*) -- koji "teku" iz uma i daju pokretačku snagu točku rađanja i smrti.

asubha: Neprivlačnost, odvratnost, nečistoća. Buda preporučuje kontemplaciju o ovim aspektima tela kao protivteži požudi i samodopadljivosti. Videti takođe *kayagata-sati*.

Asura: Vrsta demonskih bića koja su se, poput Titana u grčkoj mitologiji, borila sa *devama* za prevlast na nebu i izgubila. Videti *apaya-bhumi*.

avijja: Nesvesnost, neznanje, zamagljenja svesnost, obmanutost o pravoj prirodi uma. Videti takođe *moha*.

ayatana: Čulni medijum. Unutrašnji čulni mediji su čulni organi -- oči, uši, nos, jezik, telo i um. Spoljašnji čulni medijum su njihovi objekti -- prizor, zvuk, miris, ukus, dodir i misao.

B

bhante: Poštovani gospodine; na ovaj način se nezaređeni često obraćaju monahu.

bhava: Bivanje. Stanja bića koja se prvo razvijaju u umu i onda mogu biti doživljena kao unutrašnji svetovi i/ili svetovi na spoljašnjem nivou. Postoje tri nivoa bivanja: na čulnom nivou, na nivou oblika i na bezobličnom nivou.

bhavana: Mentalna nega ili razvoj, meditacija. Treći od tri temelja za postupke koji donose nagradu. Videti takođe *dana* i *sila*.

bhikkhu (bhikkhuni): Budistički "monah" ("monahinja"); muškarac (žena) koja je napustio dom kako bi živeo život ispunjen vrlinom (videti *sila*) u skladu sa *Vinayom* u celini, a naročito sa pravilima *Patimokkhe*. Videti *sangha*, *parisa*, *upasampada*.

bodhi-pakkhiya-dhamma: "Kрила probuđenja" -- sedam skupova principa koja olakšavaju

probuđenje i time, prema Budi, sačinjavaju srž učenja.: [1] četiri područja delovanja (videti *satipatthana*); [2] četiri ispravna napora (*sammappadhana*) -- napor da se izbegne nastanak nepoželjnih stanja u umu, da se napuste sva ona koja su već nastala, da se podstaknu ona poželjna, a ona koja već postoje da se održe; [3] četiri osnove uspeha (*iddhipada*) -- želja, istrajnost, usredsređenost, opreznost; [4] pet dominantnih faktora (*indriya*) -- ubeđenost, postojanost, sabranost pažnje, koncentracija, odvraćenost; [5] pet snaga (*bala*) -- identično sa [4]; [6] sedam kvaliteta probuđenja (*bojjhanga*) -- sabranost, istraživanje fenomena, istrajnost, ushićenje, (videti *piti*), vedrina, koncentracija, ravnodušnost i [7] osmostruki put (*magga*) -- ispravno razumevanje, ispravna odluka, ispravan govor, ispravno delovanje, ispravan život, ispravan napor, ispravna svesnost i ispravna koncentracija.

bodhisatta: "Biće koje teži probuđenju"; termin kojim se opisuje Buda pre nego što je zapravo postao Buda, počev od njegovih prvih težnji ka budinstvu pa sve do potpunog probuđenja. Sanskritski oblik: Bodhisattva.

brahma: "Veliki" -- stanovnik nadčulnog nebeskog sveta oblika ili bezobličnosti.

brahma-vihara: Četiri "sublimna" ili "božanska" boravišta u koja se stiže razvijanjem bezgranične *mette* (ljubavi za sebe i druga bića), *karuna* (saosećanje sa nesrećnima), *mudita* (saradost sa srećnima) i *upekkha* (nepomućena ravnodušnost).

brahmin: Bramanska kasta u Indiji je dugo tvrdila da su njezini pripadnici, već svojim rođenjem, vredni najvišeg poštovanja. Budizam je pozajmio naziv braman da bi označio one koji su dostigli najviši cilj i kako bi pokazao da je poštovanje zalužujemo ne rođenjem, rasom ili kastom kojoj pripadamo, već duhovnim postignućem. Kada se koristi u budističkom smislu, ovaj termin je sinonim sa arahantom

buddho: Budni, prosvetljeni. Jedan od naziva sa Budu.

Buddha: Ime dato istorijskoj ličnosti koja je sama sebi ponovo otkrila put oslobođenja, a koji je davno pre nje bio potpuno zaboravljen. Prema tradiciji, postoji duga linija Buda koja se proteže u beskonačnu prošlost. Poslednji Buda rodio se kao Siddhattha Gotama u Indiji i to u *šestom veku pre n.e.*. Kao obrazovan i bogat mladić, napustio je porodicu i svoje prinčevsko nasleđe na presto kako bi krenuo u potragu za istinskom slobodom i načinom da se okonča patnja (*dukkha*). Posle sedam godina asketskih napora u šumi, ponovo je otkrio "srednji put" i postigao svoj cilj da bude probuđen.

C 🏠

cankama: Hodajuća meditacija, obično se izvodi tako što hodamo napred natrag po određenoj pravoj putanji.

cakkavattin: Kralj sveta, indijski idela mudrog vladara.

cetasika: Propratna pojava svesti (videti *vedana*, *sañña* i *sankhara*).

cetiya: Hram, pagoda

citta: Um; srce; stanje svesnosti.

D 🏠

dana: Davanje, velikodušnost; ponuda, milostinja. U užem značenju, davanje neke od četiri monahu neopohodne stvari. U žirem, sklonost davanju, bez očekivanja protivusluge od onoga kome se daje. Dana je prva tema u Budinom sistemu postupnog vežbanja (videti *anupubbi-katha*), prva od deset *paramija*, jedno od sedam dragocenosti (videti *dhana*) i prvi od tri temelja za postupke koji donose dobrobit (videti *sila* i *bhavana*).

deva (devata): Doslovno, "onaj koji blista" -- stanovnik nebeskih svetova (videti *sagga* i *sugati*).

Devadatta: Nećak Budin koji je pokušao da izazove raskol unutar sanghe, po čemu je među budistima postao oličenje nekoga ko svesno ili nesvesno pokušava da učenje potkopa iznutra.

dhamma (skt. dharma): (1) Događaj; neki fenomen u i po sebi; (2) kvalitet svesti; (3) doktrina, učenje; (4) *nibbana*. Takođe, principi ponašanja koje bi ljudska bića trebalo da sledekako bi živeli u skladu sa prirodnim poretkom stvari; kvaliteti uma koje bi trebalo da razvijaju kako bi razvili latentna svojstva uma. Sledstveno tome, "dhamma" se koristi takođe da označi svako učenje koje podučava ovakvim načelima. Tako Budina dhamma označava njegovo učenje i direktno iskustvo *nibbane*, onaj kvalitet kojem to učenje stremi.

Dhamma-vinaya: "učenje (*dhamma*) i disciplina (*vinaya*).". Budin naziv za religiju koju je osnovao.

dhana: Dragocenos(i). Sedam kvaliteta: uverenje, vrlina (videti *sila*), svesnost & pažnja, poznavanje učenja, velikodušnost (videti *dana*) i mudrost.

dhatu: Element; svojstvo, stanje. Četiri fizička elementa ili svojstva su zemlja (čvrstoća), voda (tečenje), vetar (kretanje) i vatra (toplota). Podela na šest elemenata uključuje četiri pobrojana i još prostor i svest.

dhutanga: Svojevoljno preduzete asketske vežbe koje monasi i ostali meditantii mogu praktikovati s vremena na vreme ili kao dugoročnu odluku kako bi negovali odvraćenost i odlučnost, a i da bi podstakli energiju u sebi. Za monahe, ima trinaest ovakvih vežbi: (1) korišćenje samo starih, odbačenih ogrtača; (2) korišćenje samo jednog kompleta od tri ogrtača; (3) odlazak u prošenje hrane; (4) ne biranje šta će uzeti a šta ne kada ide u prošenje; (5) uzimanje samo jednog obroka dnevno; (6) jedenje samo iz posude u koju se prosi hrana; (7) odbijanje bilo kakve hrane ponuđene pošto je prošenje hrane završeno; (8) življenje u šumi; (9) življenje pod drvetom; (10) življenje pod otvorenim nebom; (11) življenje na groblju; (12) zadovoljavanje sa bilo kakvim boravištem koje imamo; (13) izbegavanje da se ikada legne.

dosa: Odbojnost; mržnja; ljutnja. Jedno od tri neblagotvorna korena (*mula*) u umu.

dukkha(m): Nespokojstvo; patnja; bol; uznemirenost; nezadovoljstvo, muka.

E

ekaggatarammana: Usredsređenost na jednu tačku. U meditaciji, kvalitet svesti koji omogućuje da nam pažnja ostane sabrana i fokusirana na odabrani objekat meditacije.

Ekaggatarammana dostiže svoju punu zrelost tek onda kada razvijemo četvrti nivo *jhane*.

ekayana-magga: Jedinstveni put; direktan put. Ovim se označava praksa sabranosti pažnje unutar četiri okvira: telo, osećaji, um i sadržaji uma.

evam: Ovako; na ovaj način. Ovaj izraz se koristi u Tajlandu kao formalni završetak propovedi.

G

gotarabhu-ñana: "Promena znanja o poreklu": Nagoveštaj *nibbane* koji nas od obične osobe (*puthujjana*) pretvara u plemenitu osobu (*ariya-puggala*).

gandharba: Vrsta nebeskih bića, najniža vrsta *deva*. Ponovno rođenje kao gandharba, smatra se ishodom pridržavanja pukog minimuma moralnih pravila.

H

hinayana: "Malo vozilo (ka izbavljenju)," prvobitno pežorativan termin -- skovali su ga oni koji su sebe nazivali sledbenicima mahayane, "velikog vozila " -- kako bi označili put prakse onih koji su kao Budine reči prihvatili samo najranije zabeležene njegove govore. Hinayanisti odbijaju da priznaju kasnije govore, koje su sastavili mahayanski mudraci, a za koje se tvrdi da sadrže deo učenja za koje je Buda osećao da je suviše duboko za svoju prvu generaciju učenika, te ga je tajno poverio podzemnim zmijama na čuvanje. Današnja *theravada* škola je naslednik hinayane.

hiri-ottappa: "Svesnost i obazrivost"; "moralni stid i moralni zazor". Ove dve bliske emocije -- "čuvari sveta " -- u osnovi su svakog blagorodnog postupka. *Hiri* jeste unutrašnja svesnost koja nas odvraća od toga da činimo nešto što bi ugrozila naše samopoštovanje; *ottappa* jeste zdrav strah da ne učinimo nešto što bi moglo naškoditi i nama i drugima. Videti *kamma*.

I

idappaccayata: Ta uslovljenost. Ovo je naziv za princip uzročnosti koji je Buda otkrio upravo one noći kada je dostigao probuđenje i naglašava da, kako bismo okončali patnju i nespokojstvo, moramo u potpunosti razumeti proces uzročnosti i to kao sile u uslovljenosti koje smo iskusili u ravni direktnog iskustva, bez potrebe da to značenje proširujemo i na sile koje deluju izvan nje.

J

jhana (skt. dhyana): Zadubljenje. Stanje snažne skoncentrisanosti na jedan fizički podražaj (što rezultira u *rupa jhani*) ili mentalni sadržaj (što rezultira u *arupa jhani*). Razvoj jhane kreće se od privremene suspenzije pet prepreka (videti *nivarana*) preko razvoja pet mentalnih faktora: *vitakka* (usmerena misao), *vicara* (procena), *piti* (ushićenje), *sukha* (zadovoljstvo) i *ekagatarammana* (usredsređenost).

K 🏠

kalyanamitta: Duhovni prijatelj; mentor ili učitelj dhamme.

kamma (skt. karma): Namerni, voljni postupci, koji rezultiraju rođenjem i nastankom.

kammatthana Doslovno, "osnov rada" ili "mesto rada". Ovaj izraz odnosi se na "zanimanje" monaha koji meditira: naime, na kontemplaciju određenih meditativnih tema, čime je moguće u umu iskoreniti neke nečistoće (*kilesa*) kao što su želja (*tanha*) i neznanje (*avijja*). Tokom procesa zaredenja, svaki novi monah dobija poduku u pet osnovnih *kammatthana* koje čine temelj kontemplacije tela: kosa (*kesa*), malje (*loma*), nokti (*nakha*), zubi (*danta*) i koža (*taco*). Proširivanjem, *kammatthana* obuhvata svih četrdeset meditativnih tema. Mada se za svakog meditanta može reći da radi sa *kammatthanom*, ovaj termin se najčešće koristi da označi tajlandsku šumsku tradiciju koju su utemeljili Phra Ađan Man i Phra Ađan Sao.

karuna: Saosećanje; simpatija; težnja da se pronađe način da se istinski pomogne sebi i drugima. Jedno od deset savršenstava (*parami*) i jedno od četiri "uzvišena boravišta" (*brahma-vihara*).

kaya: Telo. Obično se odnosi na fizičko telo (*rupa-kaya*; videti *rupa*), ali ponekad i na mentalno telo (*nama-kaya*; videti *nama*).

kayagata-sati: Sabranost pažnje uronjena u telo. Ovo je zajednički termin koji pokriva nekoliko meditativnih tema: sabranost pažnje na dah; svesnost položaja tela; svesnost onoga što radimo; analiziranje delova tela; analiziranje fizičkih svojstava tela (videti *dhatu*); kontemplacija činjenice da telo neizbežno umire i raspada se.

khandha: Gomila; grupa; sastojak. Fizičke i mentalne komponente ličnosti i čulnog iskustva uopšte. Pet osnova prijanjanja (videti *upadana*). Prema Budinoj analizi, tih pet "ogranaka"

ljudskog bića su jedan materijalni, fizički (*rupa*) i četiri mentalna (*nama*) fenomena: *vedana* (osećaj), *sañña* (opažaj), *sankhara* (mentalni obrasci) i *viññana* (svest).

khanti: Strpljenje; izdržljivost. Jedno od deset savršenstava (*parami*).

kilesa: Nečistoća -- *lobha* (požuda), *dosa* (odbojnost) i *moha* (obmanutost) u njihovim različitim formama, koje uključuju takve stvari kao što su pohlepa, zlovolja, bes, pakost, dvoličnost, aroganciju, zavist, škrtost, nepoštenje, hvalisavost, tvrdoglavost, nasilnost, oholost, taštinu, opijenost i samoljublje.

kusala: Karmički korisno, vešto, dobro, blagородno. Postupak koji ima ovaj moralni kvalitet (*kusala-kamma*) sigurno će doneti (pre ili kasnije) sreću i povoljan ishod. Postupci koje karakteriše njegova suprotnost (*akusala-kamma*) vode u patnju. Videti *kamma*.

L

lakkhana: Videti *ti-lakkhana*.

lobha: Pohlepa; požuda; štetna želja. Takođe *raga*. Jedan od tri neblagotvorna korena (*mula*) u umu.

loka-dhamma: Stvari ili fenomenima ovoga sveta. Standardna lista sadrži ih osam: bogatstvo, gubitak bogatstva, položaj, gubitak položaja, pohvala, kritika, zadovoljstvo, bol.

lokavidu: Poznavalac ovoga sveta. Jedan od epiteta Budinih.

lokuttara: Transcendentno; nadnaravno (videti *magga*, *phala* i *nibbana*).

M

magga: Put. Naročito, put do prestanka patnje i nespokojstva. Četiri transcendentna puta -- ili, pre, jedan put sa četiri nivoa -- jesu put *ulaska u struju* (koja nosi ka *nibbani*, čime se osigurava da će se ta osoba ponovo roditi još najviše sedam puta), put samo jednog povratka, put nepovratka i put do stupnja arahanta. Videti *phala*.

mahathera: "Veliki starac." Počasna titula koju automatski dobija svaki *bhikkhu* sa najmanje

dvadeset godina monaškog života iza sebe. Uporediti *thera*.

majjhima: Srednje; prikladno.

Mara: Personifikacija zla i iskušenja.

metta: Ljubav motivisana saosećanjem; blagonaklonost. Jedno od deset savršenstava (*parami*) i jedno od četiri "uzvišena boravišta" (*brahma-vihara*).

moha: Obmana; neznanje (*avijja*). Jedan od tri neblagotvorna korena (*mula*) u umu.

mudita: Saradost. Radost zbog sreće, svoje i onih oko nas. Jedno od deset savršenstava (*parami*) i jedno od četiri "uzvišena boravišta" (*brahma-vihara*).

mula: Doslovno, "koren". Fundamentalna stanja uma koja određuju moralni kvalitet -- dobro (*kusala*) ili pogrešno (*akusala*) -- svih postupaka koje namerno učinimo (videti *kamma*). Tri neblagorodna korena su *lobha* (pohlepa), *dosa* (odbojnost) i *moha* (obmanutost); blagorodni koreni su njihove suprotnosti. Videti *kilesa* (nečistoće).

N

naga: Termin najčešće korišćen za snažna, dostojanstvene i odvažne životinje, kao što su slonovi i magične zmije. U budizmu on se koristi za one koji su dostigli cilj praktikovanja učenja..

nama: Mentali fenomen. Ovaj se termin odnosi na mentalne komponente pet *khandhi* i uključuje: *vedana* (osećaj), *sañña* (opažaj), *sankhara* (sadržaji svesti) i *viññana* (svest). Uporediti *rupa*.

nama-rupa: Ime-i-lik; um-i-materija; mentalno-fizičko. Jedinstvo mentalnog fenomena (*nama*) i fizičkog fenomena (*rupa*) koje čini pet sastojaka (*khandha*) i čini ključnu kariku u lancu uzročnosti uslovljenog nastanka (*paticca-samuppada*).

nekkhamma: Odvrćenost; doslovno, "oslobođenost požude ". Jedan od deset *parami*.

nibbana (skt. **nirvana**): Oslobođanje; doslovno, "razvezivanje" uma od mentalnih mental naslaga (videti *asava*), nečistoća (videti *kilesa*) u kruga preporađanja (videti *vatta*), kao i svega onoga što je moguće opisati ili definisati. Kako ovaj termin takođe znači gašenje vatre, on konotira i stišavanja, hlađenja i mira. (U Budino vreme verovalo se da je plamen "vezan" za

gorivo od kojeg nastaje, a kada se ugasi onda je oslobođen te veze.) "Potpuna nibbana" u nekim kontekstima označava iskustvo probuđenja; u drugim, umiranje *arahanta*.

nimitta: Mentalni znak ili slika koja se tokom meditacije može javiti u umu. *Uggaha nimitta* označava bilo koju sliku koja se spontano javi tokom meditacije. *Paribhaga nimitta* označava onu sliku koja je nastala kao proizvod upravljanja svešću.

nirodha: Prestanak; razilaženje; iščezavanje.

nivarana: Prepreke u koncentraciji -- čulna želja (*kamacchanda*), zlovolja (*byapada*), lenjost i umrtvljenost (*thina-middha*), uznemirenost i strepnja (*uddhacca-kukkucca*) i sumnja (*vicikiccha*).

O

opanayiko: Ono što je unutra, što je okrenuto ka unutra, ka sebi. Jedan od epiteta Bude.

P

pabbajja: "Pobeći (od dome u beskućnički život)"; zaređenje kao *samanera* (*samaneri*) ili monah (monahinja). Videti *upasampada*.

paccattam: Personalan; individualan.

pacceka Buddha: "Utihnuli Buda"; osoba koja je probuđena, ali ne podučava druge.

pali: Jezik na kojem je zapisan tekstualni kanon theravada budističke škole.

pañña: Razlučivanje; uvid; mudrost; intelekt; zdrav razum; dovitljivost.

papañña: Komplikovanje, umnožavanje. Sklonost uma da stvari umnožava na osnovu osećanja da postoji "ja". Ovaj pojam se takođe može prevesti kao samorefleksija, materijalizovanje, krivotvorenje, iskrivljavanje, elaboriranje ili preterivanje. U govorima se često koristi u analizi psihologije konflikta.

parami (takođe **paramita**): Savršenost karaktera. Grupa od deset kvaliteta koje je tokom dugog niza života razvio *bodhisatta* i kao grupa oni se unutar pali kaknona pojavljuju jedino u Ātakama ("Pričama o rođenjima"): velikodušnost (*dana*), vrlina (*sila*), odvrćenost

(*nekkhamma*), mudrost (*pañña*), energija/istrajnost (*viriya*), strpljenje/trpeljivost (*khanti*), istinoljubivost (*sacca*), odlučnost (*adhitthana*), saosećajna ljubav (*metta*) i ravnodušnost (*upekkha*).

parinibbana: Kompletno utrnuće; potpuni nestanak *khandhi* koje se događa posle smrti nekog *arahanta*.

parisa: Sledbeništvo; skup. Četiri grupe Budinih sledbenika su: monasi, monahinje, nezaređeni muški i ženski sledbenici. Uporediti *sangha*. Videti *bhikkhu/bhikkhuni*, *upasaka/upasika*.

pariyatti: Teorijsko razumevanje *Dhamme* stečeno čitanjem i proučavanjem tekstova i učenjem. Videti *patipatti* i *pativedha*.

paticca-samuppada: Uslovljeni nastanak. Shema koja pokazuje put kojim dolazi do interakcije sastojaka (*khandha*) i čulnih medija (*ayatana*), s jedne strane, i neznanja (*avijja*) i želje (*tanha*), čime se stvara nespokojstvo i patnja (*dukkha*). Pošto su ove interakcije veoma kompleksne, postoji više različitih verzija *paticca samuppade* izložene u *suttama*. Često, shema počinje neznanjem. Takođe, često je da počinje međuosobnom interakcijom između imena (*nama*) i lika (*rupa*), na jednoj strani, i čulne svesti (*viññana*), na drugoj.

patimokkha: Osnovni skup pravila monaške discipline, sačinjen od 227 pravila za monahe (*bhikkhus*) i 310 za monahinje (*bhikkhunis*). Videti *Vinaya*.

patipatti: Praktikovanje *Dhamme*, nasuprot pukom teorijskom znanju (*pariyatti*). Videti takođe *pativedha*.

pativedha: Direktno, praktično iskustvo *Dhamme*. Videti takođe *pariyatti* i *patipatti*.

peta: Gladni duh -- jedno od klasa bića u nižim svetovima, koja su u stanju da se ponekad prikažu i kao ljudska bića. Pete se u budističkoj umetnosti prikazuju kao izgadnela bića sa izuzetno malim ustima kroz koja nikada ne mogu da unesu onoliko hrane koliko im je potrebno da utole svoju bezgraničnu glad.

phala: Plod. Naročito, plod nekog od četiri transcendentna puta (videti *magga*).

phra: (tajlandski) Poštovani. Koristi se kao prefiks uz ime monaha (*bhikkhu*).

piti: Ushićenje; blaženstvo; oduševljenje. U meditaciji, ugodan kvalitet uma, koji dostiže punu zrelost pošto je razvio drugi stupanj *jhane*.

puja: Počast, poštovanje; devocija. Najčešće, iskazivanje počasti Budi, koje se u manastirima praktikuje svakog dana (ujutru i uveče), na dan *uposatha* ili u drugim naročitim prilikama.

puñña: Zasluga, vrednost; unutrašnje osećanje blagostanja koje dolazi pošto smo postupili ispravno i korisno i koje nas navodi da i ubuduće tako postupamo.

puthujjana: Jedan od mnogih; "zarobljenik života". Osoba koja još nije dostigla nijedan od četiri stupnja probuđenja (videti *magga*). Uporediti *ariya-puggala*.

R

raga: Požuda, pohlepa. Videti *lobha*.

rupa: Telo; fizički fenomen; čulni stimulans. Osnovno značenje ove reči jeste "pojava" ili "forma." Koristi se, međutim, u velikom broju različitih konteksta, preuzimajući na taj način mnoge nijanse značenja u svakom od njih. U spisku objekata čula pominje se kao objekat čula vida. Kao jedna od *khandha*, odnosi se na fizičke fenomene ili osećaje (vidljivost ili oblik jedna je od karakteristika onoga što je materijalno). Ovo značenje ima i kada se stavlja nasuprot *nama* ili mentalnom fenomenu.

S

sabhava-dhamma: Priroda; bilo koji fenomen, događaj, svojstvo ili kvalitet doživljeni u i po sebi.

sacca: Istinitost. Jedno od deset savršenstava (*parami*).

saddha: Uverenost, vera. Poverenje u Budu koje nam daje volju da njegovo učenje sprovedemo u praksi. Ovo uverenje postaje nepokolebljivo kada dostignemo nivo "ulaska u tok" (videti *sotapanna*).

sadhu: (uzvik) "Tako je"; izraz kojim se iskazuje zahvalnost i slaganje.

sagga: Nebesa, nebeski svet. Boravište *deva*. Za preporađanje na nebu se kaže da je jedna od nagrada za velikodušnost (videti *dana*) i vrlinu (videti *sila*). Međutim, kao i svako drugo boravište unutar *samsare*, i ovde je boravak samo privremen. Videti takođe *sugati*.

sakadagami: "Jednom-povratnik". Osoba koja je odbacila prva tri okova koja um vezuju za

krug preporađanja (videti *samyojana*), koja je oslabila okove čulne žeđi i razdražljivosti i koja će se posle smrti roditi u ovom svetu još samo jednom.

sakkaya-ditthi: Verovanje u postojanje ličnosti, poistovećivanje sa njom. Stanovište koje, pogrešno, smatra da je neka od *khandha* u stvari "ja"; prvi od deset okova (*samyojana*).

Napuštanje *sakkaya-ditthi* jedan je od obeležja "ulaska u tok" (videti *sotapanna*).

Sakyamuni: "Mudrac iz plemena Sakja"; jedan od epiteta Budinih.

sakya-putta: Sin iz plemena Sakja. Epitet budističkih monaha, nastao na osnovu Budinog porekla.

sallekha-dhamma: Pretpostavke za brisanje (nečistoća) -- imati malo potreba, biti zadovoljan sa onim što se ima, osamljenost, ne preterivanje u druželjubivosti, istrajnost, vrlina (videti *sila*), koncentracija, odvraćenost, rasterećenost i direktno znanje i sagledavanje izbavljenja.

samadhi: Koncentracija; praksa usredsređivanja uma na jedan osećaj ili predmet.

samana: Kontemplativac. Bukvalno, osoba koja je napustila konvencionalne obaveze društvenog života kako bi pronašla način života više "ispravan" (*sama*) u odnosu na prirodu.

samanera (samaneri): Doslovno, mali *samana*; iskušenik (iskušenica) koji se pridržava deset pravila i kandidat je za punopravan prijem u red *bhikkhua (bhikkhuni)*. Videti *pabbajja*.

sambhavesin: (Biće) koje traga za mestom na kojem će se roditi.

sammati: Konvencionalna stvarnost; konvencija; relativna istina; pretpostavka; bilo šta što je nastalo na osnovu uma.

sampajañña Jasno razumevanje. Videti *sati*.

samsara: Transmigracija; krug rađanja i umiranja. Videti *vatta*.

samvega: Osećanje šokiranosti, smetenosti i otuđenosti koje dolazi sa uviđanjem uzaludnosti i besmislenosti življenja na dotadašnji način; pročišćujuće uviđanje da smo toliko dugo grešili dopuštajući sebi da budemo zaslepljeni i osećaj hitnosti u traženju izlaza iz tog začaranog kruga.

samyojana (sanyojana): Okovi koji drže um prikovan za krug rađanja i umiranja (videti *vatta*) -- čvrsto verovanje u postojanje "ja" (*sakkaya-ditthi*), neizvesnost (*vicikiccha*), slepa vezanost za pravila i ceremonije (*silabbata-paramasa*); čulna želja (*kama-raga*), uznemirenost (*vyapada*); želja za materijalnim (*rupa-raga*), želja za nematerijalnim stvarima (*arupa-raga*), obmana (*mana*), nespokojstvo (*uddhacca*) i neznanje (*avijja*).

sanditthiko: Očigledno samo po sebi; neposredno vidljivo; ovde i sada. Jedan od piteta

Dhamme.

sangha: Na konvencionalnom (*sammati*) nivou, ovaj termin označava zajednice budističkih monaha i monahinja; na uzvišeno (*ariya*) nivou, označava one sledbenike Budine, zaređene i nezaređene, koji su dostigli barem stupanj "ulaska u tok" (videti *sotapanna*), prvi od transcendentnih puteva (videti *magga*), a koji završavaju u *nibbani*. U novije vreme, naročito na Zapadu, termin "sangha" je široko prihvaćen u širem značenju "zajednice svih onih koji idu budističkim putem", premda za ovo nema osnova u pali kanonu. Termin "*parisa*" bi za ovo šire značenje bio prikladniji.

sankhara: Formiranje, slaganje, oblikovanje, fabrikovanje -- sile i faktori koji oblikuju stvari (fizičke i mentalne), proces oblikovanja i sama oblikovana stvar koja je rezultat tog procesa. *Sankhara* se može odnositi na bilo šta što je oblikovano pod nekim uslovima ili, uže, (kao jedna od pet *khandha*) na obrasce u umu nastale pod uticajem misli. Tada se ona prevodi sa izraz volje ili ostvarivanje namera.

sañña: Oznaka; opažaj; aluzija; akt sećanja ili prepoznavanja; interpretacija. Videti *khandha*.

sanyojana: Videti *samyojana*.

sasana: Doslovno, "poruka". Budino učenje; budistička religija (videti *Dhamma-vinaya*).

sati: Pažnja, samoposmatranje, sabranost (nasuprot rastrojenosti). Često se koristi u kovanici *sati-sampajañña*, "pažnja i jasno razumevanje" (videti *sampajañña*).

satipatthana: Osnova pažnje; okvir njenog delovanja -- telo, osećanja, um i sadržaji uma, posmatrani objektivno, onako kako se događaju.

sa-upadisesa-nibbana: Nibbana sa još nešto preostalog "goriva" (ovo je analogija sa ugašenom vatrom, ali pepeo je još uvek užaren) -- oslobađanje onako kako ga doživljava u ovom životu jedan arahant.

savaka: Doslovno, "slušalac". Učenik Budin, naročito plemeniti učenik (videti *ariya-puggala*.)

sayadaw: (burmanski). Poštovani starac; počasna titula koja se daje veoma cenjenom burmanskom *bhikkhu*.

sila: Vrlina, moral. Kvalitet etičke čistote koji nas sprečava da skrenemo sa osmostrukog puta. Takođe, praktično pravilo, zbog čijeg pridržavanja nećemo činiti neke štetne postupke. Sila je druga oblast postepenog treninga (videti *anupubbi-katha*), jedna od deset *paramija*, drugo od sedam dragocenosti (videti *dhana*) i prva od tri osnove blagotvornih postupaka (videti *dana* i

bhavana).

sotapanna: Onaj koji je "ušao u tok". Osoba koja je odbacila prva tri okova koji um vezuju za krug rađanja i umiranja (videti *samyojana*) i otuda je ušao u "tok" koji ga neizbežno nosi ka *nibbani*, a na osnovu toga je izvesno da će se na ovom svetu preporoditi još samo sedam puta.

stupa (pali: thupa): Prvobitno, Grobna humka u kojoj su zakopane ostaci svete osobe -- kao što je Buda -- ili predmeti koje je koristila. Tokom vekova ovaj objekat se razvio u visoke, strelaste spomenike kakvi su česti u manastirima po Tajlandu, Šri Lanki i Burmi; a na drugoj strani, u pagode u Kini, Koreji i Japanu.

sugati: Srećno odredište; dva viša nivoa egzistencije u kojima je moguće se preporoditi zahvaljujući prošlim ispravnim postupcima (videti *kamma*): preporađanje u svetu ljudi i na nebu (videti *sagga*). Nijedno od ovih stanja nije trajno. Uporediti *apaya-bhumi*.

sugato: Onaj koji je otišao ili ide u dobrom smeru. Jedan od epiteta Budinih.

sukha: Zadovoljstvo; olakšanje; zadovoljenost. U meditaciji, mentalni kvalitet koji svoju punu zrelost doseže posle razvijanja trećeg nivoa *jhane*.

sutta (skt. sutra): Doslovno, "nit, potka"; govor ili propoved Budina ili učenika koji su živeli u njegovo vreme. Posle Budine smrti sutte su prenošene na jeziku pali prerna dobro utvrđenoj usmenoj predaji i konačno pretočene u pisanu formu na Šri Lanki oko 100. godine pre n.e. Preko 10.000 suttu su sakupljene u *Sutta Pitaki*, jednom od osnovnih korpusa literature theravada budizma. Pali sutte se generalno smatraju najstarijim zapisima Budinog učenja.

T

tadi: "Takav," još jedna od oznaka za onoga ko je dostigao cilj. Njime se želi reći da je stanje te osobe neodredljivo, ali i da ne podleže bilo kakvoj promeni ili uticaju.

tanha: Želja -- za čulnim zadovoljstvima, za postojanjem ili za nepostojanjem (videti *bhava*). Videti takođe *lobha* (pohlepa; strast).

tapas: Pročišćujuća "vatra" ili meditativna praksa.

tathagata: Doslovno, "takodošavši (*tatha-gata*)" ili "onaj ko je postao svoj" (*tatha-agata*), epitet korišćen u drevnoj Indiji za osobu koja je dostigla najviši duhovni cilj. U budizmu, on obično

označava *Budu*, mada se ponekad koristi i za nekog od njegovih učenika arahanta.

than: (tajlandski; takođe "tan") Poštovani, blaženi.

thera: "Stari." Počasna titula koja se automatski dodeljuje kada *bhikkhu* iza sebe ima deset godina monaštva. Uporediti *mahathera*.

theravada: "Učenje starih" -- jedina od ranih budističkih škola koja je sačuvana do danas; u naše doba dominantna forma budizma u Tajlandu, na Šri Lanki i u Burmi. Videti takođe *Hinayana*.

ti-lakkhana: Tri karakteristike svojstvene svim uslovljenim fenomenima -- oni su: prolazni, podložni patnji i bez trajne suštine.

tipitaka (skt. tripitaka): Budistički kanon; doslovno, tri "košare" -- pravila discipline, govori i apstraktne filozofske rasprave.

tiratana: "Trostruki dragulj" kojeg čine Buda, *Dhamma* i *Sangha* -- ideali kojima se svaki budista okreće kao utočištu. Videti *tisarana*.

tisarana: "Trostruko utočište" -- Buda, *Dhamma* i *Sangha*. Videti *tiratana*.

U

ugghatitañu: Onaj koji lako shvata. Pošto je dostigao probuđenje i došao u dilemu da li da podučava dhammu ili ne, Buda je primetio da postoje četiri kategorije bića: ona koja lako shvataju učenje i postići će probuđenje posle kratkog objašnjavanja dhamme, ona koja će postići probuđenje tek posle dugog objašnjavanja (*vipacitañu*); ona koja će postići probuđenje tek pošto budu vežbala (*neyya*); i ona kod kojih, umesto probuđenja, najviše što mogu da postignu jeste verbalno razumevanje Dhamme (*padaparama*).

upadana: Prijanjanje, vezivanje; ono što podstiče nastajanje i rođenje -- vezanost za čulno, za stanovišta, za pravila i rituale i za verovanje u sopstvo.

upasampada: Prihvatanje, puno zaređenje kao *bhikkhu* ili *bhikkhuni*. Videti *pabbajja*.

upasika (upasaka): Ženski (muški) nezaređen sledbenik Bude. Uporediti *parisa*.

upekkha: Ravnodušnost. Jedno od deset savršenstava (*parami*) i jedno od četiri "uzvišena boravišta" (*brahma-vihara*).

uposatha: Dan predanosti, odgovara četirima fazama Meseca, kada se budistički nezaređeni sledbenici okupljaju kako bi saslušali govor o dhammi i pridržavali se dodatnih pravila morala. Na dan uštapa i punog meseca monasi se okupljaju kako bi recitovali pravila *Patimokkhe*.

vassa: Period monsuna, od jula do oktobra, kada se od svakog monaha očekuje da ostane na jednom mestu, čime takođe dobija priliku za intenzivniju meditaciju.

vatta: Ciklus rođenja, smrti i preporađanja. Ovaj pojam označava smrt i ponovno rođenje živih bića, ali i nečistoća (*kilesa*) u umu. Videti *samsara*.

vedana: Osećaj -- zadovoljstvo, bol, ni zadovoljstvo ni bol (neutralan). Videti *khandha*.

vicara: Procenjivanje, istrajna misao. U meditaciji, *vicara* je mentalni faktor koji dopušta našoj pažnji da se pomera i menja perspektivu u odnosu na odabrani objekat meditacije. *Vicara* i s njom povezan faktor *vitakka* dostižu punu zrelost nakon razvijanja prvog stupnja *jhane*.

vijja: Jasno znanje; čista svesnost; nauka (posebno, kognitivne moći razvijene kroz praktikovanje koncentracije i neprijanjanja).

vijja-carana-sampanno: Savršen u znanju i ponašanju. Jedan od Budinih epiteta.

vimutti: Izbavljenje; sloboda od tvorevina i konvencija uma.

vinaya: Monaška disciplina, u štampanom obliku obuhvata šest tomova, a njezina pravila obuhvataju svaki aspekt života *bhikkhua* i *bhikkhuni*. Suština pravila za zaređene sadržana je u *patimokkhi*. Spoj *dhamme* sa vinayom čini suštinu budističke religije: "*Dhamma-vinaya*" -- "učenje i disciplina" -- jeste ime koje je Budao dao religiji koju je utemeljio.

viññana: Svest; kognicija; čin registrovanja čulnog podražaja i ideja u trenutku dok se odigravaju. Postoji takođe svest koja leži izvan svih pet *khandha* -- nazvana bez svojstava (*viññanam anidassanam*) -- koja nema nikakve veze sa šestim čulom. Videti *khandha*.

vipaka: Posledica i plod voljnog postupka koji je počinjen u prošlosti (*kamma*).

vipassana: Jasni intuitivni uvid u fizički i mentalni fenomen u trenutku dok nastaje i nestaje i njegovo sagledavanje onakvog kakav zaista jeste -- objektivno -- kroz njegove tri karakteristike (videti *ti-lakkhana*) i kroz patnju, njezin nastanak, njezin prestanak i put koji vodi do njezinog

prestanka (videti *ariya-sacca*).

vipassanupakkilesa: Iskrivljavanje uvida; intenzivna iskustva koja se mogu doživeti tokom meditacija i koja nas navode na pomisao da smo došli do kraja puta. Standardna lista nabroja ih deset: svetlost, psihičke moći, ushićenost, vedrina, zadovoljstvo, izuzetna uverenost, preteran napor, opsednutost, ravnodušnost i zadovoljenost.

viriya: Istrajnost; energija. Jedno od deset savršenstava (*parami*), pet snaga (*bala*; videti *bodhi-pakkhiya-dhamma*) i pet dominantnih faktora (*indriya*; videti *bodhi-pakkhiya-dhamma*).

visakha (takođe **vesakha**, **vesak**): Drevno ime za indijskimeseć po lunarnom kalendaru u proleće, koje danas odgovara periodu april-maj. Prema tradiciji, Budino rođenje, probuđenje i *parinibbana* su se dogodili u noći punog meseca u mesecu visakha. Ovi događaji se danas kao praznik Visakha slave svake godine širom theravatskog budističkog sveta.

vitakka: Usmerena misao. U meditaciji, *vitakka* jeste mentalni faktor uz pomoć kojeg se pažnja usmerava na odabrani objekat. *Vitakka* i s njom povezan faktor *vicara* dostižu punu zrelost nakon razvijanja prvog stupnja *jhane*.

Y

yakkha: Demonska bića iz narodnih verovanja, koja se često sreću i u pali kanonu. Pripisuju im se neprijateljske namere prema monasima i monahinjama koji u osami pokušavaju da dostignu više stupnjeve zadubljenja. Obično ih noću ometaju velikom bukom.

15/12/2006

www.geocities.com/budizam/glossary.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.65

Kalama sutta

Pouka Kalamama

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Predgovor

Pouka Kalamama (Kalama sutta) s pravom je nadaleko čuvena zbog svoga ohrabrivanja slobodnog istraživanja; duh sutte ukazuje na učenje koje je lišeno fanatizma, slepe vere, dogmatizma i netrpeljivosti. Razložnost dhamme, Budinog učenja, sasvim je uočljiva u njezinom odobravanju pažljivog razmatranja na svakom stupnju puta ka prosvetljenju. I zaista, čitav tok vežbanja u mudrosti, koji kulminira u čistoti Usavršenoga (arahat) najdublje je povezan sa istraživanjem i analizom stvari iznutra: oka i viđenog, uha i zvuka, nosa i mirisa, jezika i ukusa, tela i oseta dodira, uma i ideja. Zato, pošto sve fenomene treba na pravi način razumeti u skladu sa dhammom, u svakom od ovih slučajeva neophodan je uvid. U ovoj suttu on se ogleda u odbacivanju pogrešnog i prihvatanju ispravnog puta; u odlomcima datim nešto niže ogleda se on u razjašnjenju osnove znanja o uzročnosti i savršenstvu. Ovde možemo pomenuti da načini istraživanja na koje nailazimo u Kalama suttu i u ovde citiranim odlomcima izvire iz poznavanja stvari onakvim kakve jesu i da su oni sadržani u svakom istinskom razmišljanju. Sem toga, kao rezultati takvoga razmišljanja javljaju se prodornost i sveobuhvatnost, a stvaranju ispravnog stava doprinose kritičko preispitivanje i analiza. Kakva je to mudrost koja nastaje ni iz čega,

neoplemenjena i neiznedrena iz kritičke misli? Kalama sutta, koja izlaže principe kao orijentire svakome tragaocu za istinom i sadrži sve ono od čega polazi svako rasuđivanje, pripada području dhamme; četiri utehe kojima poučava sutta ukazuju na granicu do koje Buda dopušta odlaganje samog čina rasuđivanja u stvarima izvan dometa normalne spoznaje. Podstreci pokazuju da razlog za vrlinom ispunjen život ne zavisi nužno od verovanja u novi život ili nagradu i kaznu, već od mentalnog blaženstva dostignutog prevladavanjem pohlepe, mržnje i obmanutosti.

Khantipalo Bhikkhu

Dodatni tekstovi

"Prijatelju Savita, nezavisno od verovanja, nezavisno od sklonosti, nezavisno od onoga što se prepričava, nezavisno od logičkih domišljanja i predrasuda u odnosu na pojam o kojem je reč, ja znam ovo: Sve što se rodi mora i da umre i nestane."

*(Samyutta nikaya, Nidanavagga,
Mahavagga, sutta br. 8)*

"I tako monah, videvši okom objekat, zna kada su u njemu pohlepa, mržnja i obmanutost: Pohlepa, mržnja i obmanutost su u meni; on zna kada pohlepa, mržnja i obmanutost nisu u njemu: Pohlepe, mržnje i obmanutosti nema u meni. Monasi, mogu li se te stvari uvideti na osnovu verovanja, sklonosti, onoga što se prepričava, logičkih domišljanja ili predrasuda u odnosu na pojam o kojem je reč? - Ne, poštovani gospodine. - Monasi, isto tako monah, nezavisno od verovanja, sklonosti, od onoga što se prepričava, logičkih domišljanja ili predrasuda u odnosu na pojam o kojem je reč, objavljuje dolazak do znanja na ovakav način: Znam da više nema preporađanja, proživljen je svetački život, učinjeno što je trebalo učiniti i ništa više ne preostade."

(Samyutta nikaya, Salayatanavagga,

POUKA KALAMAMA

Kalame iz Kesapute idu da vide Budu

1. Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi, idući zemljom Kosala u pratnji velike grupe monaha, došao u grad naroda Kalama po imenu Kesaputa. Kalame, stanovnici Kesapute, dočuše: Poštovani Gotama, monah, sin iz plemena Sakja idući zemljom Kosala stigao je u Kesaputu. Dobar glas o poštovanom Gotami ovako se širio: Zaista, Blaženi je usavršen, potpuno prosvetljen, obdaren znanjem i veštinom, uzvišen, znalac svetova, neuporediv, krotitelj ljudi, učitelj božanstvima i ljudskim bićima, prosvetljen, blažen. On je prozreo ovaj svet, sa njegovim bićima, marama (sile zla) i brahmama (božanstva), sa njegovim monasima i bramanima i njegovim božanskim i ljudskim bićima, koji je on do kraja prozreo svojim neposrednim znanjem. On izlaže dhammu, dobru na početku, dobru u sredini, dobru na kraju, bremenitu značenjem i potpuno dovršenu; on objavljuje potpuno čist, svetački život. Velika je zaista blagodet videti tako usavršenoga.

2. Tada Kalame, stanovnici Kesapute, odoše do Blaženoga. Kad stigoše odaše mu počast i sedoše sa strane; neki razmeniše pozdrave sa njim i pošto su završili iskazivanje poštovanja sedoše sa strane; neki saopštiše svoje ime i ime porodice i sedoše sa strane; drugi, bez reči, sedoše sa strane.

Kalame iz Kesapute mole Budu za savet

3. Kalame, stanovnici Kesapute, sedeći sa strane upitaše Blaženoga: "Ima bramana i monaha, poštovani gospodine, koji dolaze u Kesaputu. Oni izlažu i objašnjavaju samo svoje učenje, a

učenja drugih preziru, kude i ismevaju. Neki drugi monasi i bramani takode dolaze u Kesaputu. I oni izlažu i objašnjavaju samo svoje učenje: učenja drugih oni preziru, kude i ismevaju.

Poštovani gospodine, u nama se javlja sumnja, u nama se javlja nesigurnost zbog svega toga: Ko od ovih poštovanih monaha govori istinu, a ko je u zabludi?"

Kriterijum odbacivanja

4. Dobro je, Kalame, što sumnjate, što niste sigurni: nesigurnost se u vama javila o onome što je sumnjivo. Zato, Kalame, ne povodite se za onim što se prepričava, niti za tradicijom, ni za glasinama, niti za onim što piše u svetim tekstovima, ni za slutnjama, ni za aksiomima, niti za logičkim domišljanjima, ni za predrasudama o pojmu o kojem je reč, niti za onim što se po svemu čini da je tako, ni iz ubeđenja: "Ovaj monah je naš učitelj". Kalame, kada se sami uverite: "Ove stvari su loše, ove stvari su sramotne, nedostojne mudraca; onome ko ih čini i praktikuje donose zlo i nevolju", tek tada ih napustite.

Pohlepa, mržnja i obmanutost

5. Šta mislite, Kalame? Da li se pohlepa javlja u čoveku na njegovu korist ili na štetu? - Na njegovu štetu, poštovani gospodine. - Kalame, prepušten pohlepi, preplavljen i savladan pohlepom, takav čovek ubija, krade, čini preljubu i laže; i druge on tera da isto tako postupaju. Hoće li mu to za dugo doneti zlo i nevolju? - Da, poštovani gospodine.

6. Šta mislite, Kalame? Da li se mržnja javlja u čoveku na njegovu korist ili na štetu? - Na njegovu štetu, poštovani gospodine. - Kalame, prepušten mržnji, preplavljen i savladan mržnjom, takav čovek ubija, krade, čini preljubu i laže; i druge on tera da isto tako postupaju. Hoće li mu to za dugo doneti zlo i nevolju? - Da, poštovani gospodine.

7. Šta mislite, Kalame? Da li se obmanutost javlja u čoveku na njegovu korist ili štetu? - Na

njegovu štetu, poštovani gospodine. - Kalame, prepušten obmanutosti, preplavljen i savladan obmanutošću, takav čovek ubija, krade, čini preljubu i laže; i druge on tera da isto tako postupaju. Hoće li mu to za dugo doneti zlo i nevolju? - Da, poštovani gospodine.

8. Šta mislite, Kalame? Jesu li te stvari dobre ili loše? - Loše, poštovani gospodine. - Sramotne ili ne? - Sramotne, poštovani gospodine. - Da li ih mudri kude ili hvale? - Kude, poštovani gospodine. - Onome ko ih čini i praktikuje donose li zlo i nevolju ili ne? Šta o tome mislite? - Onome ko ih čini i praktikuje te stvari donose zlo i nevolju. Tako mislimo o tome.

9. Zato smo i rekli, Kalame, ono: Kalame, ne povodite se onim što se prepričava, niti za tradicijom, ni za glasinama, niti za onim što piše u svetim tekstovima, niti za slutnjama, ni za aksiomima, niti za logičkim domišljanjima, niti za predrasudama o pojmu o kome je reč, niti za onim što se po svemu čini da je tako, ni iz ubeđenja: "Ovaj monah je naš učitelj." Kalame, kada se sami uverite: Ove stvari su loše, ove stvari su sramotne, nedostojne mudraca; onome ko ih čini i praktikuje donose zlo i nevolju", tek tada ih napustite.

Kriterijum prihvatanja

10. Zato, Kalame, ne povodite se za onim što se prepričava, niti za tradicijom, ni za glasinama, niti za onim što piše u svetim tekstovima, niti za slutnjama, ni za aksiomima, niti za logičkim domišljanjima, niti za predrasudama o pojmu o kojem je reč, ni za onim što se po svemu čini da je tako, ni iz ubeđenja: "Ovaj monah je naš učitelj". Kalame, kada se sami uverite: "Ove stvari su dobre, ove stvari nisu sramotne, dostojne su mudraca; onome ko ih čini i praktikuje donose blagostanje i sreću", tek tada se upustite u njih i boravite u njima.

Odsustvo pohlepe, mržnje i obmanutosti

11. Šta mislite, Kalame? Da li je odsustvo pohlepe u čoveku na njegovu korist ili na štetu? - Na njegovu korist poštovani gospodine. - Kalame, čovek koji nije prepušten pohlepi, koji nije

preplavljen i savladan pohlepom, takav čovek ne ubija, ne krade, ne čini preljubu i ne laže; on i druge navodi da isto tako postupaju. Hoće li mu to za dugo doneti blagostanje i sreću? - Da, poštovani gospodine.

12. Šta mislite, Kalame? Da li je odsustvo mržnje u čoveku na njegovu korist ili na štetu? - Na njegovu korist, poštovani gospodine. - Kalame, čovek koji nije prepušten mržnji, koji nije preplavljen i savladan mržnjom, takav čovek ne ubija, ne krade, ne čini preljubu i ne laže; on i druge navodi da isto tako postupaju. Hoće li mu to za dugo doneti blagostanje i sreću? - Da, poštovani gospodine.

13. Šta mislite, Kalame? Da li je odsustvo obmanutosti u čoveku na njegovu korist ili na štetu? - Na njegovu korist, poštovani gospodine. - Kalame, čovek koji nije prepušten obmanutosti, nije preplavljen i savladan obmanutošću, takav čovek ne ubija, ne krade, ne čini preljubu i ne laže; on i druge navodi da isto tako postupaju. Hoće li mu to za dugo doneti blagostanje i sreću? - Da, poštovani gospodine.

14. Šta mislite, Kalame? Jesu li te stvari dobre ili loše? - Dobre, poštovani gospodine. - Sramotne ili ne? - Nisu sramotne, poštovani gospodine. - Da li ih mudri hvale ili kude? - Hvale, poštovani gospodine. - Onome ko ih čini i praktikuje donose li blagostanje i sreću? Šta o tome mislite? - Onome ko ih čini i praktikuje te stvari donose blagostanje i sreću. Tako mislimo o tome.

15. Zato smo i rekli, Kalame, ono: Kalame, ne povodite se za onim što se prepričava, niti za tradicijom, niti za glasinama, niti za onim što piše u svetim tekstovima, ni za slutnjama, niti za aksiomima, ni za logičkim domišljanjima, niti za predrasudama o pojmu o kojem je reč, niti za onim što se po svemu čini da je tako, niti iz ubeđenja: "Ovaj monah je naš učitelj". Kalame, kada se sami uverite: "Ove stvari su dobre, ove stvari nisu sramotne, dostojne su mudraca; onome ko ih čini i praktikuje donose blagostanje i sreću", upustite se u njih i boravite u njima.

Četiri uzvišena boravišta

16. Sledbenik Plemenitih, Kalame, koji je na takav način oslobođen želje, oslobođen zlovolje, nezaveden, jasno razumevajući i sabran boravi s mišlju ispunjenom prijateljstvom, koja je prožela sve četiri strane sveta, iznad, ispod i popreko; boravi on proživši čitav svet i sva živa bića u njemu velikom, uzvišenom, bezgraničnom mišlju ispunjenom prijateljstvom, oslobođenom mržnje i zlonamernosti. Živi on s mišlju ispunjenom saosećanjem, koja je prožela sve četiri strane sveta, iznad, ispod i popreko; boravi on proživši čitav svet i sva živa bića u njemu velikom, uzvišenom, bezgraničnom mišlju ispunjenom saosećanjem, a oslobođenom mržnje i zlonamernosti.

Živi on s mišlju ispunjenom radošću, koja je prožela sve četiri strane sveta, iznad, ispod i popreko; boravi on proživši čitav svet i sva živa bića u njemu velikom, uzvišenom, bezgraničnom mišlju ispunjenom radošću, a oslobođenom mržnje i zlonamernosti.

Živi on s mišlju ispunjenom ravnodušnošću, koja je prožela sve četiri strane sveta, iznad, ispod i popreko; boravi on proživši čitav svet i sva živa bića u njemu velikom, uzvišenom, bezgraničnom mišlju ispunjenom ravnodušnošću, a oslobođenom mržnje i zlonamernosti.

Četiri podstreka

17. Sledbenik Plemenitih, Kalame, čiji je um na ovakav način oslobođen mržnje, oslobođen zlonamernosti, tako neukaljan i tako pročišćen, nalazi ovde i sada četiri podstreka:

"Pretpostavimo da postoji drugi svet i postoji plod, rezultat dela dobrih ili loših. Tada je moguće da ću se posle raspadanja tela, posle smrti, naći u nebeskom svetu, u stanju blaženstva". To mu je prvi podstrek.

"Pretpostavimo da ne postoji drugi život i ne postoji plod, niti rezultat dobrih ili loših dela. Tada ja sebe makar u ovome svetu, ovde i sada, držim podalje od mržnje, od zlonamernosti, siguran, postojan i srećan". To mu je drugi podstrek.

"Pretpostavimo da loše (posledice) zadese onoga ko čini zlo. Ja, međutim, ne mislim bilo kome da nanese zlo. Pa kako će onda loše (posledice) zadesiti mene koji ne činim zlo?" To mu je treći podstrek.

"Pretpostavimo da loše (posledice) ne zadese onoga ko čini zlo. Tada sam ja pročišćen u svakome pogledu". To mu je četvrti podstrek.

Sledbenik Plemenitih, Kalame, čiji je um na ovakav način oslobođen mržnje, oslobođen zlonamernosti, tako neukaljan i tako pročišćen, nalazi ovde i sada četiri podstreka.

Izvanredno, poštovani gospodine!

Izvanredno, poštovani gospodine! Kao kada bi neko, poštovani gospodine, ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu pomišljajući: "Oni koji imaju oči videće", isto tako je Blaženi nama izložio dhammu na više načina. Mi, poštovani gospodine, uzimamo Blaženog za utočište, dhammu za utočište i monašku zajednicu za utočište. Poštovani gospodine, hoće li nas Blaženi prihvatiti za svoje sledbenike koji, od danas pa do kraja života, nadoše svoje utočište.

Rev. 27/04/2004

www.geocities.com/canon/anguttara/an3-65.html

Udana V.5

Uposatha sutta

Dan predanosti

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Istočnom manastiru, u palati Migarine majke. I u to vreme je Blaženi, -- pošto je bio dan predanosti -- sedeo okružen grupom monaha. Tada poštovani Ananda -- kad noć beše već poodmakla, na kraju prve trećine -- ustade sa svoga sedišta, prebaci ogratač preko jednog ramena, stade pred Blaženog ruku sklopljenih na grudima i reče mu: "Noć je, poštovani gospodine, poodmakla. Prva trećina se završila. Monasi ovde sede već dugo. Neka im Blaženi odrecituje Patimokkhu." Kad ovo bi izrečeno Blaženi ostade nem.

Tada drugi put, kad noć beše već poodmakla, na kraju druge trećine poštovani Ananda ustade sa svoga sedišta, prebaci ogratač preko jednog ramena, stade pred Blaženog ruku sklopljenih na grudima i reče mu: "Noć je, poštovani gospodine,

poodmakla. Druga trećina se završila. Monasi ovde sede već dugo. Neka im Blaženi odrecituje Patimokkhu." Kad ovo bi izrečeno Blaženi ostade nem.

Tada i treći put, kad noć beše već poodmakla, na kraju treće trećine poštovani Ananda ustade sa svoga sedišta, prebaci ogratač preko jednog ramena, stade pred Blaženog ruku sklopljenih na grudima i reče mu: "Noć je, poštovani gospodine, poodmakla. Treća trećina se završila. Zora se približava i lice noći počinju da osvetljavaju prvi sunčevi zraci. Monasi ovde sede već dugo. Neka im Blaženi odrecituje Patimokkhu."

"Ananda, ovaj skup nije čist."

Tada se javi misao u poštovanom Mogalani: "Na koju je osobu mislio Blaženi kada je rekao, 'Ananda, ovaj skup nije čist?'" I on usmeri svoj um, obuhvatajući svojom svešču čitavu grupu monaha. I vide da jedan -- nemoralan, zao, nečist i sumnjivog ponašanja, što skriva svoje postupke, nepromišljen iako za sebe tvrdi suprotno, koji ne živi svetačkim životom iako za sebe tvrdi suprotno, iznutra pokvaren, opijen željom, podmukle prirode -- sedi u sred grupe monaha. Ugledavši ga, on ustade i otide do tog čoveka i stavši pred njega reče: "Ustaj. prijatelju. Video te je Blaženi. Ti nemaš ništa zajedničko sa monaškom zajednicom." A taj čovek ne reče ostade na mestu ćuteći. Drugi put... Treći put, poštovani Mogalana reče: "Ustaj. prijatelju. Video te je Blaženi. Ti nemaš ništa zajedničko sa monaškom zajednicom." I treći put taj čovek ostade na mestu ćuteći.

Tada poštovani Mogalana, zgrabivši tog čoveka za ruku, izgura ga kroz vrata sale i zamandali vrata; onda se približi Blaženom i prišavši mu reče: "Ja sam izbacio tog čoveka, poštovani gospodine. Skup je sada čist. Neka sada Blaženi odrecituje Patimokkhu monaškoj zajednici."

"Nije li to neverovano, Mogalana. Nije li to zapanjujuće kako je taj čovek čekao sve dok ga nisi zgrabio za ruku." Tada se Blaženi obrati monasima: "Od sada pa

nadalje ja neću učestvovati niti recitovati Patimokkhu. Vi sami ćete, monasi, učestvovati i recitovati Patimokkhu. Nemoguće je, ne može se dogoditi, da Tathagata učestvuje ili recituje Patimokkhu pred nečistim skupom.

Monasi, osam je neverovatnih i zapanjujućih stvari u vezi sa okeanom zbog kojih su, uvek iznova, *asure* oduševljene okeanom. Kojih osam?

"[1] Okean ima postupno padajuće dno, postepeni pad, sa iznenadim odsekom tek posle velike razdaljine od kopna. Ta činjenica da okean ima postupno padajuće dno, postepeni pad, sa iznenadim odsekom tek posle velike razdaljine od kopna: to je prva neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa okeanom zbog koje su, uvek iznova, *asure* oduševljene okeanom.

"[2] Sem toga, okean je stabilan i ne prelazi svoju meru... To je druga neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa okeanom zbog koje su, uvek iznova, *asure* oduševljene okeanom.

"[3] Sem toga, okean ne trpi u sebi mrtvo telo. Svako mrtvo telo u okeanu dopluta do obale i biva izbačeno na kopno... To je treća neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa okeanom zbog koje su, uvek iznova, *asure* oduševljene okeanom.

"[4] Sem toga, kao god da su velike reke -- kao Gang, Džamuna, Aćiravati, Sarabu, Mahi -- kad dospeju do mora, nestaju njihova dotadašnja imena i nazivaju se jednostavno 'okean'... To je četvrta neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa okeanom zbog koje su, uvek iznova, *asure* oduševljene okeanom.

"[5] Sem toga, premda se reke celog sveta ulivaju u okean i pada kiša sa neba, on se zbog toga ni ne uvećava ni ne smanjuje... To je peta neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa okeanom zbog koje su, uvek iznova, *asure* oduševljene okeanom.

"[6] Sem toga, okean ima jedinstven slan ukus... To je šesta neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa okeanom zbog koje su, uvek iznova, *asure* oduševljene

oceanom.

"[7] Sem toga, okean u sebi ima mnoga blaga: bisere, safire, lazurni kamen, školjke, kvarc, korale, srebro, zlato, rubine i dragi kamen zvani 'mačje oko'... To je sedma neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa oceanom zbog koje su, uvek iznova, *asure* oduševljene oceanom.

"[8] Sem toga, okean je boravište tako moćnih bića kao što su kitovi, *asure*, *nage* i *gandharbe*. U okeanu je bića stotinu metara dugih, dve stotine... tri stotine... četiri stotine... pet stotina metara dugih. Ta činjenica da je okean boravište tako moćnih bića kao što su kitovi, *asure*, *nage* i *gandharbe* i da je u okeanu bića stotinu metara dugih, dve stotine... tri stotine... četiri stotine... pet stotina metara dugih: to je osma neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa oceanom zbog koje su, uvek iznova, *asure* oduševljene oceanom.

To je osam neverovatnih i zapanjujućih stvari u vezi sa oceanom zbog kojih su, uvek iznova, *asure* oduševljene oceanom.

Na isti način, monasi, ima osam neverovatnih i zapanjujućih stvari u vezi sa ovim učenjem i disciplinom zbog kojih su, uvek iznova, monasi oduševljeni ovim učenjem i disciplinom. Kojih osam?

"[1] Baš kao što okean ima postupno padajuće dno, postepeni pad, sa iznenadim odsekom tek posle velike razdaljine od kopna, na isti način ovo učenje i disciplina imaju postupan trening, postupno praktikovanje, postupno napredovanje, sa prodiranjem u znanje tek posle velike razdaljine od početka. Ta činjenica da ovo učenje i disciplina imaju postupan trening, postupno praktikovanje, postupno napredovanje, sa prodiranjem u znanje tek posle velike razdaljine od početka: to je prva neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa ovim učenjem i disciplinom zbog koje su, uvek iznova, monasi oduševljeni ovim učenjem i disciplinom.

"[2] Sem toga, baš kao što je okean stabilan i ne prelazi svoju meru, na isti način moji učenici -- čak ni svojih života radi -- ne prekoračuju pravila vežbanja koja sam im izložio... To je druga neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa ovim učenjem i disciplinom zbog koje su, uvek iznova, monasi oduševljeni ovim učenjem i disciplinom.

"[3] Sem toga, baš kao što okean ne trpi u sebi mrtvo telo -- svako mrtvo telo u okeanu dopluta do obale i biva izbačeno na kopno -- na isti način, ako je čovek nemoralan, zao, nečist i sumnjivog ponašanja, ako skriva svoje postupke, ako je nepromišljen iako za sebe tvrdi suprotno, ako ne živi svetačkim životom iako za sebe tvrdi suprotno, ako je iznutra pokvaren, opijen željom, podmukle prirode -- zajednica ne treba da ima veze sa njim. Sakupivši se, ostali monasi će ga isključiti iz zajednice. Čak i ako on sedi u sred zajednice, on je daleko od te zajednice i ta zajednica je daleko od njega... To je treća neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa ovim učenjem i disciplinom zbog koje su, uvek iznova, monasi oduševljeni ovim učenjem i disciplinom.

"[4] Sem toga, baš kao što kad velike reke -- kao Gang, Džamuna, Aćiravati, Sarabu, Mahi -- dospeju do mora, nestaju njihova dotadašnja imena i nazivaju se jednostavno 'okean', na isti način, kad pripadnici četiri kaste -- plemeniti ratnici, sveštenici, trgovci i radnici -- napuste dom radi beskućničkog života u ime učenja i discipline što ih objavi Tathagata, nestaju njihova dotadašnja imena i oni se jednostavno nazivaju 'asketama, sinovima utihnulog mudraca iz plemena Sakja'... To je četvrta neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa ovim učenjem i disciplinom zbog koje su, uvek iznova, monasi oduševljeni ovim učenjem i disciplinom.

"[5] Sem toga, baš kao što se reke celog sveta ulivaju u okean i pada kiša sa neba, a on se zbog toga ni ne uvećava ni ne smanjuje, na isti način, iako su se mnogi monasi, bez ostatka, utopili u Neuslovljeno, ono se zbog tog ni ne uvećava ni ne smanjuje... To je peta neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa ovim učenjem i disciplinom zbog koje su, uvek iznova, monasi oduševljeni ovim učenjem i disciplinom.

"[6] Sem toga, baš kao što okean ima svuda isti, slan ukus, na isti način, ovo učenje i disciplina imaju svuda isti ukus: ukus slobode... To je šesta neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa ovim učenjem i disciplinom zbog koje su, uvek iznova, monasi oduševljeni ovim učenjem i disciplinom.

"[7] Sem toga, baš kao što okean u sebi ima mnoga blaga: bisere, safire, lazurni kamen, školjke, kvarc, korale, srebro, zlato, rubine i dragi kamen zvani 'mačje oko', na isti način ovo učenje i disciplina imaju ova različita blaga: četiri temelja sabranosti, četiri ispravna napora, četiri osnove moći, pet sposobnosti, pet snaga, sedam faktora probuđenja, plemenitu osmostruku stazu... To je sedma neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa ovim učenjem i disciplinom zbog koje su, uvek iznova, monasi oduševljeni ovim učenjem i disciplinom.

"[8] Sem toga, baš kao što je okean boravište tako moćnih bića kao što su kitovi, *asure*, *nage* i *gandharbe* i u okeanu ima bića stotinu metara dugih, dve stotine... tri stotine... četiri stotine... pet stotina metara dugih., na isti način ovo učenje i disciplina su boravište tako moćnih bića kao što su: oni koji su ušli u struju i oni koji vežbaju da bi dostigli plod ulaska u struju; 'jednom povratnici' i oni koji vežbaju da bi dostigli plod 'jednom povratnika'; 'ne-povratnici' i oni koji vežbaju da bi dostigli plod 'ne-povratnika'; arahanti i oni koji vežbaju da bi dostigli stupanj arahanta. To je osma neverovatna i zapanjujuća stvar u vezi sa ovim učenjem i disciplinom zbog koje su, uvek iznova, monasi oduševljeni ovim učenjem i disciplinom.

To je osam neverovatnih i zapanjujućih stvari u vezi sa ovim učenjem i disciplinom zbog kojih su, uvek iznova, monasi oduševljeni ovim učenjem i disciplinom."

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Kiša kvasi ono što je pokriveno,

i ne kvasi ono što je otkriveno.
Zato otkrite ono što je pokriveno,
tako da ga kiša ne nakvasi.

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud5-5.html

Sutta nipata IV.1

Kama sutta

Čulno zadovoljstvo

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ako neko, žudeći za čulnim zadovoljstvom,

stigne do njega, da,

on se ushićen u srcu.

Smrtnik dobija ono što želi.

Ali ako za tog čoveka

-- punog žudnje, strasti --

zadovoljstva splašnjavaju,

on je potresen,

kao da ga je strela probola.

Ko god izbegava čulne želje

-- kao što bi se klonio da nogom

stane zmiji na glavu --
prevazilazi, sabran,
tu vezanost za ovaj svet.

Čovek koji je željan

 imanja, zemlje, zlata,
 stoke, konja,
 slugu, radnika,
 žena, rodbine,
 mnogih čulnih zadovoljstava,
savladan je slabošću
i pregažen nevoljom,
jer bol ga sa svih strana napada
kao voda rasušen čamac.

Zato čovek, uvek sabran,
treba da izbegava čulna zadovoljstva.

 Napuštajući ih,
prešao je on bujicu
nalik onome ko je, popravivši čamac,
 stigao do druge obale.

Videti takođe: MN 13; [Ud VII.3](#), [Ud VII-4](#); AN VI.63

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya LI.15

Brahmana sutta

Za bramana Unabu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom poštovani Ananda boravio u Kosambiju, u Gositinom parku. I tada braman Unaba otide do blaženog Anande i pozdravi ga učtivo. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Dok je tako sedeo, reče on poštovanom Anandi: "Učitelju Ananda, koji je cilj ovog svetačkog života proživljenog po učenju mudraca Gotame?"

"Bramanu, svetački život proživljen po učenju mudraca Gotame ima za cilj napuštanje želje."

"Postoji li put, postoji li način da se želja napusti?"

"Da, postoji put, postoji način da se želja napusti."

"Koji je put, koji je način da se želja napusti?"

"Bramanu, ima slučajeva kada monah razvija svoju moć oplemenjenu koncentracijom zasnovanom na želji i postojanom naporu. On razvija svoju moć oplemenjenu koncentracijom zasnovanom na istrajnosti... koncentracijom zasnovanom na nameri... koncentracijom zasnovanom na uvidu i postojanom naporu. To je, bramanu, put, to je vežba za napuštanje želje."

"Ako je tako, učitelju Ananda, onda je to put bez kraja, a ne sa krajem, jer nemoguće je napustiti želju uz pomoć želje."

"U tom slučaju, bramanu, da te nešto upitam. Odgovori kako misliš da je najprikladnije. Šta misliš, zar nemaš prvo želju, pomislivši: 'Otići ću do parka', a onda kada si stigao u park nije li ta pojedinačna želja minula?"

"Da, gospodine."

"Nisi li prvo bio istrajan u razmišljanju: 'Otići ću do parka', a onda kada si stigao u park nije li ta pojedinačna istrajnost minula?"

"Da, gospodine."

"Nisi li prvo imao nameru u razmišljanju: 'Otići ću do parka', a onda kada si stigao u park nije li ta pojedinačna namera minula?"

"Da, gospodine."

"Nisi li prvo imao [jedan čin] uvida: 'Otići ću do parka', a onda kada si stigao u park nije li taj pojedinačan uvid minuo?"

"Da, gospodine."

Isto je tako sa arahantom čiji su mentalni izlivi strasti okončani, koji je dosegao ispunjenje, obavio zadatak, odložio teret, dostigao istinski cilj, potpuno uništio okove ponovnih rađanja i koji

je oslobođen pravim znanjem. Kakvu god da je prvo imao želju za dostizanjem stanja svetosti, posle dostizanja tog stanja ta pojedinačna želja je minula. Koliko god da je prvo bio istrajan u tome da dostigne stanje svetosti, posle dostizanja tog stanja ta pojedinačna istrajnost je minula. Kakvu god da je prvo imao nameru za dostizanjem stanja svetosti, posle dostizanja tog stanja ta pojedinačna namera je minula. Kakav god da je prvo imao uvid u dostizanje stanja svetosti, posle dostizanja tog stanja taj pojedinačan uvid je minuo. Pa šta onda misliš, bramanu? Je li to put bez kraja ili sa krajem?"

U pravu si, učitelju Ananda. To je put sa krajem, a ne bez kraja. Izvanredno, učitelju Ananda! Izvanredno! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je učitelj Ananda objasnio istinu na više načina. Uzimam utočište u učitelju Gotami, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka me učitelj Ananda zapamti kao nezaređenog sledbenika koji, od danas pa do kraja života, pronađe svoje utočište!"

1/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn51-15.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Digha nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Digha nikaya 31

Sigalovada sutta

Saveti Sigali

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u Bambusovom gaju, na mestu gde se hrane vevice, blizu Rađagahe.

U to vreme je mladi Sigala, domaćinski sin, ustavši rano izašao iz Rađagahe, čiste odeće i mokre kose, i sa sklopljenim rukama pozdravljao različite strane sveta -- istok, jug, zapad, sever, nadir i zenit.

A Uzvišeni je tada u cik zore obukao ogrtač, uzeo svoju posudu za prošenje hrane i pošao do Rađagahe. Tu vide mladog Sigalu kako izvodi obred i ovako ga upita:

"Zašto ti, mladi domaćine, ustavši rano izađeš iz Rađagahe, čiste odeće i mokre kose, i sa sklopljenim rukama pozdravljaš različite strane sveta -- istok, jug, zapad,

sever, nadir i zenit?"

"Moj otac mi je, gospodine, na samrti ovako rekao: 'Dragi sine, odavaćeš poštu svih šest strana sveta.' I ja, gospodine, poštujem, uvažavam, cenim i pridržavam se očeve reči, te ustavši rano izađem iz Rađagahe, čiste odeće i mokre kose, i sa sklopljenim rukama pozdravljam različite strane sveta -- istok, jug, zapad, sever, nadir i zenit."

"Prema praksi plemenitih, mladi domaćine, ne treba tako poštovati svih šest strana sveta."

"A kako onda, gospodine, prema praksi plemenitih treba poštovati svih šest strana sveta? Bilo bi dobro, gospodine, ukoliko bi me Uzvišeni poučio i pokazao kako prema praksi plemenitih treba poštovati svih šest strana sveta."

"Onda, mladi domaćine, poslušaj i dobro zapamti ono što ću ti reći." -- "Vrlo dobro, gospodine", odgovori mladi Sigala.

A Uzvišeni ovako nastavi:

Ukoliko je, mladi domaćine, plemenitih učenik **(1)** iskorenio četiri rđava postupka, **[1]** **(2)** ukoliko ne čini zlo na četiri načina, **(3)** ukoliko ne sledi šest načina rasipanja imovine, onda on, izbegavajući tih četrnaest loših stvari, pokriva svih šest strana sveta i stupa na put koji vodi ka pobedi u oba sveta: naklonjen mu je ovaj svet, a i onaj posle. Posle propasti tela, posle smrti, preporuča se on u sretnom nebeskom svetu.

(1) Koja su to četiri rđava postupka koja je on iskorenio? Uništavanje života je, domaćine, rđav postupak; isto tako krađa, preljuba i laganje. To su četiri rđava postupka koja je on iskorenio.

Tako je govorio Uzvišeni. I kada je Učitelj to izrekao, on još dodade:

Ubijanje, krađa, laganje i preljuba,
Ta četiri zla mudri nikada ne hvale.

(2) Na koja četiri načina se čini zlo? Vođeni žudnjom činimo zlo. Vođeni ljutnjom činimo zlo. Vođeni neznanjem činimo zlo. Vođeni strahom činimo zlo. [2]

Ali ako plemeniti učenik nije vođen žudnjom, ljutnjom, neznanjem i strahom, onda on ne čini zlo.

Tako je govorio Uzvišeni. I kada je Učitelj to izrekao, on još dodade:

Ko god zbog žudnje, ljutnje, neznanja
ili straha prekrši prirodni zakon (*Dhamma*)
njegov ugled se smanjuje
kao što se pun Mesec smanjuje
Ko god zbog žudnje, ljutnje, neznanja
ili straha ne prekrši *Dhammu*
njegov ugled se povećava
kao što se mlad Mesec povećava.

(3) Kojih je to šest načina rasipanja imovine koje on ne sledi?

- (a)** sklonost piću i drugim stvarima koje izazivaju pomućenje uma i nepromišljenost;
- (b)** lutanje ulicama u kasne sate, kad tome nije vreme;
- (c)** česti odlasci na zabave;
- (d)** uživanje u kockanju;
- (e)** boravak u lošem društvu;
- (f)** navika dangubljenja.

(a) Postoji, mladi domaćine, šest posledica sklonosti piću i drugim stvarima koje

izazivaju pomućenje uma i nepromišljenost

- (i) gubitak imetka,
- (ii) sve češće svađe,
- (iii) podložnost bolesti,
- (iv) izbijanje na loš glas,
- (v) sramno izlaganje tela tuđim pogledima,
- (vi) slabljenje razuma.

(b) Postoji, mladi domaćine, šest posledica lutanje ulicama u kasne sate, kad tome nije vreme:

- (i) čovek je nezaštićen i izložen opasnostima,
- (ii) njegova žena i deca su nezaštićeni i izloženi opasnostima,
- (iii) njegova imovina je nezaštićena i izložena opasnostima,
- (iv) sumnjiče ga za loša dela, [3]
- (v) predmet je lažnih glasina,
- (vi) nailazi na mnoge druge probleme.

(c) Postoji, mladi domaćine, šest posledica čestog odlaska na zabave:

Čovek je zaokupljen mislima:

- (i) gde se sada pleše?
- (ii) gde se sada peva?
- (iii) gde se sada svira?
- (iv) gde se sada recituje?
- (v) gde se sada pljeska dlanovima?
- (vi) gde se sada bubnja u lonce? [4]

(d) Postoji, mladi domaćine, šest posledica uživanja u kockanju:

- (i) onaj ko dobija navlači na sebe mržnju ostalih,
- (ii) onaj ko gubi tuguje za gubitkom,
- (iii) gubitak imetka,
- (iv) reč takvog čoveka ne uvažava se na sudu,
- (v) preziru ga prijatelji i poznanici,
- (vi) nije poželjan kao suprug, jer ljudi kažu da je kockar i nije u stanju da se stara o svojoj ženi.

(e) Postoji, mladi domaćine, šest posledica boravka u lošem društvu; naime, kockari, propalice, pijandure, varalice, lažljivci i siledžije, to su njegovi prijatelji i drugari.

(f) Postoji, mladi domaćine, šest posledica navika dangubljenja:

Čovek ne radi pravdajući se:

- (i) da je suviše hladno,
- (ii) da je suviše toplo,
- (iii) da je suviše kasno uveče,
- (iv) da je suviše rano ujutru,
- (v) da je suviše gladan,
- (vi) da je suviše sit.

Živeći na ovaj način, čovek ostavlja mnoge obaveze neispunjenima, novi imetak on ne stiže, a imetak koji ima polako se tanji."

Tako je govorio Uzvišeni. I kada je Učitelj to izrekao, on još dodade:

"Čovek je prijatelj flaše; drugi kaže 'prijatelju, prijatelju' samo sopstvenom licu; treći je prijatelj i drugar samo kada mu je to od koristi.

Spavanje do podneva, preljuba, naprasitost, zlovolja, loše društvo, škrtost -- tih

Šest uzroka potkopavaju čoveka.

Onaj ko ima rđave prijatelje i drugare sklon je lošim putevima, na niske grane pada u oba sveta -- u ovom i u sledećem.

Kocka, žene, piće, ples, pesma, spavanje preko dana, lutanje do kasno, rđavo društvo, škrtost -- ovih devet[5] uzroka potkopavaju čoveka.

Onaj ko se kocka i pije, koji odlazi ženama koje su drage drugima kao sopstveni život, ko se druži sa nedostojnima i ne sa mudrima -- taj propada kao što se pun Mesec smanjuje

Onaj ko je pijanac, bedan, lišen svega, i kad pije još uvek žedan, ko ne izbija iz kafane, tone u dugove kao kamen u vodu, brzo svoju porodicu iznosi na loš glas.

Ko iz navike spava preko dana, a noću je budan, stalno pod gasom, razuzdan, taj nije u stanju da vodi porodični život.

Ko govori da je pretoplo, prehladno, prekasno, pa stvari ostavlja neurađenim, pored takvoga prilika za dobro brzo prolazi.

Ali onaj ko o hladnoći i toploti ne razmišlja više no o vlati trave i ko svoje obaveze obavlja marljivo, taj se od sreće ne razdvaja."

* * *

"Ovu četvoricu, mladi domaćine, treba smatrati neprijateljima maskiranim kao prijatelji:

- (1) onog koji prisvaja ono što pripada prijatelju,
- (2) brbljivca,
- (3) laskavca,
- (4) rasipnika.

(1) Na četiri načina, mladi domaćine, može se onaj koji prisvaja ono što pripada prijatelju smatrati neprijateljem maskiranim kao prijatelj:

- (i) on prisvaja prijateljev imetak,
- (ii) on daje malo i traži mnogo,
- (iii) on svoje obaveze ispunjava samo iz straha,
- (iv) druži se samo iz koristi.

(2) Na četiri načina, mladi domaćine, može se brbljivac smatrati neprijateljem maskiranim kao prijatelj:

- (i) želi da ti se umili pričajući o prošlosti,
- (ii) želi da ti se umili pričajući o budućnosti,
- (iii) želi da ti se umili pričajući o beznačajnim stvarima,
- (iv) kada se pojavi prilika da nešto učini, pravda se da nije u stanju.

(3) Na četiri načina, mladi domaćine, može se laskavac smatrati neprijateljem maskiranim kao prijatelj:

- (i) odobrava prijateljeve loše postupke,
- (ii) kritikuje prijateljeve dobre postupke,
- (iii) hvali ga kad je ovaj prisutan,
- (iv) ogovara ga kad ovaj nije prisutan.

(4) Na četiri načina, mladi domaćine, može se rasipnik smatrati neprijateljem maskiranim kao prijatelj: :

- (i) pravi društvo u pijankama, koje izazivaju pomućenje uma i nepromišljenost,
- (ii) pravi društvo u lutanju ulicama u kasne sate, kad tome nije vreme;
- (iii) pravi društvo u čestim odlascima na zabave;

(iv) pravi društvo u kockanju."

Tako je govorio Uzvišeni. I kada je Učitelj to izrekao, on još dodade:

Prijatelj koji potkrada,
prijatelj koji je brbljivac,
prijatelj koji laska,
prijatelj koji je rasipnik,
ta četvorica su neprijatelji kojih se mudar kloni,
izbegava ih još izdaleka kao puteve ka pogibelji.

"Ovu četvoricu, mladi domaćine, treba smatrati iskrenim prijateljima:

- (1) onog koji pomaže,
- (2) onog ko je isti i u sreći i u nesreći,
- (3) onog ko daje dobar savet,
- (4) onaj ko je saosećajan.

(1) Na četiri načina, mladi domaćine, može se onaj koji pomaže smatrati iskrenim prijateljem:

- (i) štiti nas kad smo nepromišljeni,
- (ii) štiti naš imetak kad smo nepromišljeni,
- (iii) oslonac nam je u nevolji,
- (iv) kada ima obaveze prema nama daje i duplo više nego što treba.

(2) Na četiri načina, mladi domaćine, može se onaj ko je isti i u sreći i u nesreći smatrati iskrenim prijateljem:

- (i) otkriva nam svoje tajne,
- (ii) skriva naše tajne pred drugima,
- (iii) u nesreći nas ne napušta,

(iv) i život bi žrtvovao za naše dobro.

(3) Na četiri načina, mladi domaćine, može se onaj ko daje dobar savet smatrati iskrenim prijateljem

- (i) odgovara nas da uradimo nešto loše,
- (ii) hrabri nas da uradimo nešto dobro,
- (iii) obaveštava nas o onome što ne znamo,
- (iv) ukazuje nam na put ka nebu.

(4) Na četiri načina, mladi domaćine, može se onaj ko je saosećajan smatrati iskrenim prijateljem:

- (i) ne uživa u našoj nesreći,
- (ii) uživa u našoj sreći,
- (iii) upozorava druge da ne govore loše o nama,
- (iv) hvali one koji govore dobro o nama."

Tako je govorio Uzvišeni. I kada je Učitelj to izrekao, on još dodade:

Prijatelj koji je pri pomoći,
prijatelj u sreći i nesreći,
prijatelj koji daje dobar savet,
prijatelj koji je i saosećajan --
te četvorice se kao prijatelja mudar drži
i o njima se stara predano
kao majka o detetu sopstvenom.

Mudar i čestit poput velikog plamena blista.
Onaj ko svoj imetak stiče na neškodljiv način
nalik pčeli što sakuplja med, [6]
tome bogatstva rastu

kao mravinjak što raste uvis.

S imetkom tako stečenim,
laik spreman za domaćinski život,
na četiri dela svoj imetak deli:
tako on prijateljstvo zadobija.

Jedan deo za svoje potrebe koristi, [7]
dva dela u svoj posao ulaže
a onaj četvrti za vreme nužde čuva.

* * *

"A kako, mladi domaćine, plemeniti učenik pokriva svih šest strana sveta?

Na tih šest strana sveta treba gledati ovako. Na roditelje treba gledati kao na istok, na učitelje kao na jug, na ženu i decu kao na zapad, na prijatelje i drugare kao na sever, na sluge i radnike kao na nadir, a na askete i bramane kao na zenit. [8]

Na pet načina, mladi domaćine, dete treba da se stara o svojim roditeljima kao o **istoku**:

- (i) pošto su oni mene othranili, i ja ću njih izdržavati,
- (ii) preuzeću njihove obaveze,
- (iii) održavaću porodičnu tradiciju,
- (iv) načiniću sebe dostojnim svoga nasleđa,
- (v) sem toga, udeliću nevoljnima u čast svojih predaka. [9]

Na pet načina, mladi domaćine, roditelji o kojima se njihovo dete tako stara kao o **istoku** iskazuju svoju ljubav:

- (i) uzdržavaju ga od zla,

- (ii) ohrabruju ga da čini dobro,
- (iii) obrazuju ga za neku profesiju,
- (iv) pripremaju ga za prikladan brak,
- (v) u pravom trenutku prepuštaju mu svoj imetak.

Na ovih pet načina, mladi domaćine, dete se stara o svojim roditeljima kao o **istoku**, a roditelji iskazuju svoju ljubav prema njemu Tako oni pokrivaju **istok** i on je bezbedan i osiguran.

Na pet načina, mladi domaćine, učenik treba da se stara o svom učitelju kao o **jugu**:

- (i) ustajući sa sedišta u znak poštovanja,
- (ii) starajući se o njegovim potrebama,
- (iii) marljivošću da uči,
- (iv) požrtvovanošću,
- (v) pažljivošću kada prima uputstva..

Na pet načina, mladi domaćine, učitelji o kojima se njihov učenik tako stara kao o **jugu** iskazuju svoju ljubav:

- (i) daju mu dobru pouku,
- (ii) staraju se da je on dobro razume,
- (iii) upućuju ga u sve veštine i znanja,
- (iv) upoznaju ga sa svojim prijateljima i znancima,
- (v) osiguravaju ga sa svih strana.

Učitelji o kojima se njihovi učenici staraju kao o **jugu** pokazuju svoju ljubav prema njima na ovih pet načina. Tako oni pokrivaju **jug** i on je bezbedan i osiguran.

Na pet načina, mladi domaćine, muž treba da se stara o svojoj ženi kao o **zapadu**:

- (i) tako što je poštoje,
- (ii) tako što je ne omalovažava,
- (iii) tako što joj je veran,
- (iv) tako što joj prepušta vođenje domaćinstva,
- (v) tako što joj kupuje nakit.

Žena o kojoj se muž tako stara kao o **zapadu** pokazuje svoju ljubav prema mužu na pet načina:

- (i) svoje dužnosti dobro obavlja,
- (ii) gostoprimljiva je prema rođacima i drugim posetiocima [10]
- (iii) verna je,
- (iv) čuva ono što muž donese,
- (v) vešta je i vredna kad obavlja svoje dužnosti.

Na ovih pet načina iskazuje žena svoju ljubav prema mužu koji se o njoj stara kao o **zapadu**. Tako oni pokrivaju **zapad** i on je bezbedan i osiguran.

Na pet načina, mladi domaćine, čovek treba da se stara o svojim prijateljima i drugarima kao o **severu**:

- (i) darežljivošću,
- (ii) lepim rečima,
- (iii) spremnošću da pomogne,
- (iv) nepristrasnošću,
- (v) iskrenošću.

Prijatelji i drugari o kojima se čovek tako stara kao o **severu** pokazuju svoju ljubav prema njemu na pet načina:

- (i) štite ga kada je nepromišljen,
- (ii) štite njegovu imovinu kada je nepromišljen,

- (iii) postaju njegovo utočište kada je u opasnosti,
- (iv) ne ostavljaju ga kada je u nevolji,
- (v) brinu se o njegovoj porodici.

Prijatelji i drugari o kojima se čovek tako stara kao o **severu** pokazuju svoju ljubav prema njemu na ovih pet načina. Tako oni pokrivaju **sever** i on je bezbedan i osiguran.

Na pet načina treba gazda da se stara o svojim slugama i radnicima kao o **nadiru**:

- (i) dajući im posao prema njihovim sposobnostima,
- (ii) obezbeđujući im hranu i nadnicu,
- (iii) brinući se o njima kad su bolesni,
- (iv) deleći sa njima poslastice koje ima,
- (v) oslobađajući ih kada za to dođe vreme.

Sluge i radnici o kojima se gazda tako stara kao o **nadiru** pokazuju svoju ljubav prema njemu na pet načina:

- (i) ustaju pre njega,
- (ii) ležu posle njega,
- (iii) uzimaju samo ono što im je dato,
- (iv) dobro obavljaju svoje dužnosti,
- (v) održavaju njegovu dobru reputaciju i ugled.

Sluge i radnici o kojima se gazda tako stara kao o **nadiru** pokazuju svoju ljubav prema njemu na ovih pet načina. Tako oni pokrivaju **nadir** i on je bezbedan i osiguran.

Na pet načina, mladi domaćine, treba domaćin da se stara o asketama i bramanima kao o **zenitu**:

- (i) prijateljskim delima,
- (ii) prijateljskim rečima,
- (iii) prijateljskim mislima,
- (iv) otvarajući za njih svoju kuću,
- (v) zadovoljavajući njihove materijalne potrebe.

Askete i bramani o kojima se domaćin tako stara kao o **zenitu** pokazuju svoju ljubav prema njemu na šest načina:

- (i) odgovaraju ga od zla,
- (ii) nagovaraju ga da čini dobro,
- (iii) vole ga iskrenog srca,
- (iv) omogućuju mu da čuje ono što još nije čuo,
- (v) tumače mu ono što je već čuo,
- (vi) ukazuju mu na put ka nebeskom boravištu.

Na ovih šest načina askete i bramani o kojima se domaćin tako stara kao o **zenitu** pokazuju svoju ljubav prema njemu. Tako oni pokrivaju **zenit** i on je bezbedan i osiguran."

Tako je govorio Uzvišeni. I kada je Učitelj to izrekao, on još dodade:

Otac i majka su istok,
učitelji su jug,
žena i deca su zapad,
prijatelji i drugari su sever.

Sluge i radnici su nadir,
askete i bramani su zenit;

Onaj ko je spreman da vodi domaćinski život
tim šest delovima bi trebalo da se klanja.

Onaj ko je mudar i čestit,
blag i dobronameran,
skroman i odgovoran,
takav poštovanje može steći.

Ko je energičan, a ne lenj,
nevoljama nepokoleban,
bezgrešanog ponašanja i zaključivanja,
takav poštovanje može steći.

Ko je gostoprимljiv i druželjubiv
širokogrud i nesebičan,
vodič, učitelj i predvodnik,
takav poštovanje može steći.

Velikodušnost, blaga reč,
spremnost da se pomogne,
nepristrasnost prema svakom,
onako kako slučaj zahteva.

Ova četiri pobjednička puta pokreću svet,
kao što točkovi pokreću kola.
Ako njih u svetu nema,
Čak ni otac ni majka neće dobiti
poštovanje i pažnju od dece svoje.

Pošto ova četiri pobjednička puta
mudri hvale na svaki način,
za ugled svakome oni služe
i s pravom poštovanje od svakog zasluže."

Kada Uzvišeni ovo izgovori Sigala, mladi domaćin, ovako reče:

"Izvanredno, gospodine, izvanredno! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina.

Zato uzimam utočište, gospodine, u Budi, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka me poštovani Gotama prihvati kao svog nezaređenog sledbenika koji, od danas pa do kraja života, pronađe svoje utočište."

Beleške

1. *kamma-kilesa*, doslovno 'postupci prljanja'. [Natrag]
2. Ovo su četiri *agati*, 'loši postupci': *chanda*, *dosa*, *moha*, *bhaya*. [Natrag]
3. Loša dela koja su drugi počinili. [Natrag]
4. Jedna vrsta zabave. [Natrag]
5. Pali original ovde ima "šest uzroka" jer se dve složenice i jedna fraza računaju pojedinačno. [Natrag]
6. **Dhammapada v. 49**: "Kao što pčela ne ošteti ni boju ni miris cvijeta usiše sok i odleti - tako treba i šutljivi mudrac da se kreće selom..." [Natrag]
7. Ovaj deo uključuje ono što je potrošeno na dobra dela: pokloni za monaše, dobrotvorna davanja itd. [Natrag]
8. "Ovaj simbolizam je namerno odabran: kao i dan na istoku, tako i život počinje

sa roditeljima; nadoknada učitelju i jug su ista reč: *dakkhina*; obaveze prema kući slede kada od mladića postane oženjen čovek, kao što je Sunce u drugoj polovini dana na zapadu; sever je 'izvan' (*uttara*) Sunčevog puta, tako se i uz pomoć prijatelja itd. stiže izvan nevolja." -- (Rhys Davids) [Natrag]

9. Ovo je sveti običaj Arijevaca, koji nikad ne zaboravljaju svoje mrtve. Ova tradicija se još uvek verno poštuje među budistima na Šri Lanki, koji donose ceremonijalne ponude monasima osmog dana, posle tri meseca i na svaku godišnjicu smrti svojih roditelja. Zasluge za ova dobra dela se posle ceremonije nude za dobrobit preminulih. Sem toga, posle svake *punna-kamma* (dobrog dela) budista nikada ne propusti da pomisli na svoje roditelje i zaslugu posveti njima. Takva je odanost i zahvalnost prema roditeljima kakvu je savetovao Buda.

[Natrag]

10. dosl., 'ljudi oko nje' (*parijana*). [Natrag]

Rev. 1/4/2004

www.geocities.com/budizam/canon/digha/dn31.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.255

Kula sutta

O porodicama

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"U svakom slučaju kada porodica ne može dugo da zadrži svoj veliki imetak, za to postoji jedan od ova četiri razloga. Koja četiri? Ne tragaju za stvarima koje su izgubljene. Ne popravljaju stvari koje su se pokvarile. Neumereni su u hrani i piću. Muškarca ili ženu bez vrline uzimaju kao autoritet. U svakom slučaju kada porodica ne može dugo da zadrži svoj veliki imetak, za to postoji jedan od ova četiri razloga.

U svakom slučaju kada porodica može dugo da zadrži svoj veliki imetak, za to postoji jedan od ova četiri razloga. Koja četiri? Oni tragaju za stvarima koje su izgubljene. Popravljaju stvari koje su se pokvarile. Umereni su u hrani i piću. Muškarca ili ženu ispunjenu vrlinama uzimaju kao autoritet. U svakom slučaju kada porodica može dugo da zadrži svoj veliki imetak, za to postoji jedan od ova četiri razloga."

Rev. 1/11/2003

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya X.69

Kathavatthu sutta

Predmeti razgovora

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. I u to vreme velika grupa monaha, posle obeda, vrativši se iz prošenja hrane, sakupi se u sali za okupljanje i upusti u mnoštvo nedoličnih razgovora: razgovora o kraljevima, pljačkašima i državnim ministrima; o vojskama, uzbunama i bitkama; o hrani i piću; o odeći, nameštaju, ukrasima i mirisima; rodbini; prevoznim sredstvima; selima, naseljima, gradovima; ženama i herojima; uličnim ogovaranjima; razgovora o mrtvima; priča o raznolikosti, stvaranju sveta i mora; o tome da li stvare postoje ili ne.

Tada Blaženi, vraćajući se iz popodnevene osame, ode do sale za okupljanje i, stigavši, sede na unapred pripremljeno sedište. Dok je tako sedeo, obrati se on monasima: "Zbog koje teme razgovora ste se okupili ovde? U kojem sam vas to razgovoru prekinuo?"

"Baš sada, gospodine, posle obeda, vrativši se iz prošenja hrane, sakupili smo se u sali za

okupljanje i upustili u mnoštvo nedoličnih razgovora: razgovora o kraljevima, pljačkašima i državnim ministrima; o vojskama, uzbunama i bitkama; o hrani i piću; o odeći, nameštaju, ukrasima i mirisima; rodbini; prevoznim sredstvima; selima, naseljima, gradovima; ženama i herojima; uličnim ogovaranjima; razgovora o mrtvima; priča o raznolikosti, stvaranju sveta i mora; o tome da li stvari postoje ili ne."

"Nije u redu, monasi, da sinovi iz uglednih porodica, napustivši dom i otišavši u beskućnike, vode takve razgovore, tj. razgovore o kraljevima, pljačkašima i državnim ministrima... o tome da li stvari postoje ili ne.

Postoji deset [valjanih] tema razgovora Kojih deset? Razgovor o tome da imamo malo prohteva, o osamljenosti, o neprijanjanju, o istrajnosti, o vrlini, o koncentraciji, o uvidu, o izbavljenju i o znanju i znanju i viziji oslobađanja. To je deset tema razgovora. Ako često razgovarate o tim temama vaš sjaj nadmašiće čak i Sunce i Mesec, tako moćne, tako sjajne -- a da ne pominjem askete pripadnike drugih sekti."

Videti takođe: [Ud II.2](#); [AN IX.1](#).

14/7/2005

www.geocities.com/canon/anguttara/an10-69.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.49

Vipalasa sutta

I skrivljanja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, postoje četiri iskrivljanja opažanja, iskrivljanja uma, iskrivljanja gledišta. Koja četiri? 'Stalno' u pogledu onoga što je nestalno jeste iskrivljanje opažanja, iskrivljanje uma, iskrivljanja gledišta. 'Prijatno' u pogledu onoga što je izvor patnje... 'Sopstvo' u pogledu onoga što nema sopstvo... 'Privlačno' u pogledu onog što je neprivlačno jeste iskrivljanje opažanja, iskrivljanje uma, iskrivljanje gledišta. To su četiri iskrivljanja opažanja, iskrivljanja uma, iskrivljanja gledišta.

Postoje i ova četiri neiskrivljanja opažanja, neiskrivljanja uma, neiskrivljanja gledišta. Koja četiri? 'Nestalno' u pogledu onoga što je nestalno jeste neiskrivljanje opažanja, neiskrivljanje uma, neiskrivljanja gledišta.

'Neprijatno' u pogledu onoga što je izvor patnje... 'Ne-sopstvo' u pogledu onoga što nema sopstvo... 'Neprivlačno' u pogledu onog što je neprivlačno jeste neiskrivljanje opažanja, neiskrivljanje uma, neiskrivljanje gledišta. To su

četiri neiskrivljanja opažanja, neiskrivljanja uma, neiskrivljanja gledišta.

Opažajući trajnost u prolaznom,
zadovoljstvo u bolnom,
sopstvo u onom što sopstvo nije,
privlačnost u neprivlačnome,
bića, uništena pogrešnim stavovima,
lude, radi sopstvenog uma.

Upregnuti u jaram Mare,
od tog jarma odmor ne nalaze.
Bića nastavljaju put svoj,
što vodi iz rođenja u smrt..

Ali kada se Probuđeni
pojave u svetu ovome,
unoseći svetlost u ovaj svet,
oni objavljuju Dhammu
što vodi do stišavanja nespokoja.
Kada sposobni za uvid saslušaju,
oni dolaze sebi,
uviđajući prolaznost u prolaznom,
bolno u bolnome,
odsustvo sopstva u ne-sopstvu,
neprivlačno u neprivlačnome.
Zauzevši ispravan stav,
sav nespokoj i patnju oni prevazilaze..

Rev. 27/6/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-49.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.1

Nakulapita sutta

Za Nakulapitu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio među narodom Baga, kraj lovišta za krokodile u Besakala gaju, u Parku jelena. Onda domaćin Nakulapita otide do Blaženoga i kad je stigao i poklonio mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo sa strane reče on Blaženome: "Gospodine, ja sam slab čovek, star, poodmaklih godina, stigao u poslednji period svoga života. Telo mi je bolno i svakog trenutka sve bolesnije. Zaista se retko dešava da vidim Blaženoga i monahe koji okrepljuju srce. Može li Blaženi da me pouči, može li Blaženi da me uputi, kako bih zadugo imao koristi i bio zadovoljan."

"Tako je domaćine. Tako je. Telo je bolno, slabo i tegobno. Jer ko će, starajući se o ovome telu, tvrditi i za trenutak da je ono potpuno zdravo, sem iz potpune ludosti? Ovako sebe treba da vežbaš: 'Čak i ako je moje telo bolno, moj um biće bez bola.' Tako sebe treba da vežbaš."

Onda domaćin Nakulapita, ushićen i odobravajući reči Blaženoga, ustade sa svog sedišta i -- poklonivši se Blaženome i obišavši ga tako da mu ostane sa desne strane, otide do poštovanog

Saripute, te kad je stigao, pokloni mu se i sede sa strane. Dok je tako sedeo, poštovani Sariputa mu reče: "Tvoja čula su bistra i smirena, domaćine, tvoj um čist. Jesi li ti imao prilike da danas slušaš govor o Dhammi u prisustvu Blaženoga?"

"Kako bi moglo biti drugačije, poštovani gospodine? Samo što me je Blaženi poškopio besmrtnom ambrozijom govora o Dhammi."

"A kako te je to Blaženi poškopio besmrtnom ambrozijom govora o Dhammi?"

"Malopre sam otišao do Blaženoga i kad sam stigao i poklonio mu se, seo sam sa strane. Dok sam tako sedeo sa strane rekoh mu: 'Gospodine, ja sam slab čovek, star, poodmaklih godina, stigao u poslednji period svoga života. Telo mi je bolno i svakog trenutka sve bolesnije. Zaista se retko dešava da vidim Blaženoga i monahe koji okrepljuju srce. Može li Blaženi da me pouči, može li Blaženi da me uputi, kako bih zadugo imao koristi i bio zadovoljan.'

Kad to izgovorih, Blaženi mi reče: 'Tako je domaćine. Tako je. Telo je bolno, slabo i tegobno. Jer ko će, starajući se o ovome telu, tvrditi i za trenutak da je ono potpuno zdravo, sem iz potpune ludosti? Ovako sebe treba da vežbaš: "Čak i ako je moje telo bolno, moj um biće bez bola." Tako sebe treba da vežbaš.' I tako me je Blaženi poškopio besmrtnom ambrozijom govora o Dhammi."

"Ali zašto ti ne pade na pamet da dalje pitaš Blaženoga: 'Na koji način nas pogađa bol i u telu i u umu? A na koji način nas pogađa bol samo u telu, ali ne i u umu?' "

"Došao bih iz daleka da čujem objašnjenje tih reči u prisustvu poštovanog Saripute. Bilo bi dobro ukoliko bi me poštovani Sariputa prosvetlio u pogledu njihovog značenja."

"U tom slučaju, domaćine, slušaj i zapamti šta ću ti reći. A ja ću ti odgovoriti."

"Kako vi kažete, poštovani gospodine", odgovori domaćin Nakulapita.

I poštovani Sariputa reče: "Dakle, na koji način nas pogađa bol i u telu i u umu?"

Ima slučajeva kada nepoučen, prost čovek -- koji ne ceni plemenite, nije upućen ni privržen njihovoj Dhammi; koji ne ceni ljude besprekorne, nije upućen ni privržen njihovoj Dhammi -- smatra da je oblik (telo) njegovo sopstvo ili da sopstvo poseduje oblik ili da je telo u sopstvu ili da je sopstvo u telu. Opsednut je idejom 'Ja sam oblik' ili 'Oblik je moj'. I dok je on opsednut tom idejom, njegov oblik se menja i prolazi, pa ga obuzima tuga, naricanje, bol, nespokojstvo i očaj zbog te promene i prolaznosti.

On smatra za neko osećanje da je sopstvo ili da sopstvo poseduje osećanja ili da je osećanje u sopstvu ili da je sopstvo u osećanju. Opsednut je idejom 'Ja sam osećanje' ili 'Osećanje je moje'. I dok je on opsednut tom idejom, njegov oblik se menja i prolazi, pa ga obuzima tuga, naricanje, bol, nespokojstvo i očaj zbog te promene i prolaznosti.

On smatra za neki opažaj da je sopstvo ili da sopstvo poseduje opažaj ili da je opažaj u sopstvu ili da je sopstvo u opažaju. Opsednut je idejom 'Ja sam opažaj' ili 'Opažaj je moj'. I dok je on opsednut tom idejom, njegov oblik se menja i prolazi, pa ga obuzima tuga, naricanje, bol, nespokojstvo i očaj zbog te promene i prolaznosti.

On smatra za neki izraz volje da je sopstvo ili da sopstvo poseduje izraze volje ili da je izraz volje u sopstvu ili da je sopstvo u izrazu volje. Opsednut je idejom 'Ja sam izraz volje' ili 'Izraz volje je moj'. I dok je on opsednut tom idejom, njegov oblik se menja i prolazi, pa ga obuzima tuga, naricanje, bol, nespokojstvo i očaj zbog te promene i prolaznosti.

On smatra za svest da je sopstvo ili da sopstvo poseduje svest ili da je svest u sopstvu ili da je sopstvo u svesti. Opsednut je idejom 'Ja sam svest' ili 'Svest je moja'. I dok je on opsednut tom idejom, njegov oblik se menja i prolazi, pa ga obuzima tuga, naricanje, bol, nespokojstvo i očaj zbog te promene i prolaznosti.

Na taj način, domaćine, nas pogađa bol i u telu i u umu.

A na koji način nas pogađa bol u telu, ali ne i u umu? Ima slučajeva kada dobro poučen sledbenik plemenitih -- koji ceni plemenite, dobro je upućen i privržen njihovoj Dhammi; koji

ceni ljude besprekorne, dobro je upućen i privržen njihovoj Dhammi -- ne smatra da je oblik (telo) njegovo sopstvo ili da sopstvo poseduje oblik ili da je telo u sopstvu ili da je sopstvo u telu. Nije opsednut idejom 'Ja sam oblik' ili 'Oblik je moj'. I dok nije on opsednut tom idejom, njegov oblik se menja i prolazi, ali njega ne obuzima tuga, naricanje, bol, nespokoјstvo i očaj zbog te promene i prolaznosti.

Ne smatra da je osećanje njegovo sopstvo...

Ne smatra da je opažaj njegovo sopstvo...

Ne smatra da su izrazi volje njegovo sopstvo...

On ne smatra da je svest sopstvo ili da sopstvo poseduje svest ili da je svest u sopstvu ili da je sopstvo u svesti. Nije opsednut idejom 'Ja sam svest' ili 'Svest je moja'. I dok nije opsednut tom idejom, njegov oblik se menja i prolazi, ali njega ne obuzima tuga, naricanje, bol, nespokoјstvo i očaj zbog te promene i prolaznosti.

Na taj način, domaćine, nas pogađa bol u telu, ali ne i u umu."

Tako reče poštovani Sariputa. Zadovoljan, domaćin Nakulapita se obradova rečima poštovanog Saripute.

Rev. 27/04/2004

www.geocities.com/canon/samyutta/sn22-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 118

Anapanasati sutta

O sabranosti pažnje na dah

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u Savatiju, u Istočnom manastiru, u palati Migarine majke, zajedno sa mnogim drugim dobro znanim starijim učenicima -- sa poštovanim Sariputom, Maha Mogalanom, Maha Kasapom, Maha Kaćajanom, Maha Kotitom, Maha Ćundom, Revatom, Anandom i drugim dobro znanim starijim učenicima. Tom prilikom stariji monasi su podučavali i upućivali. Neki stariji monasi su podučavali i upućivali deset monaha, neki su podučavali i upućivali dvadeset monaha, neki su podučavali i upućivali trideset monaha, neki su podučavali i upućivali četrdeset monaha. Mladi monasi, pošto su ih podučavali i upućivali stariji monasi, brzo su napredovali.

A onda jednom prilikom -- na *uposatha* dan, u vreme *Pavarana* praznika -- Blaženi je sedeo na otvorenom, okružen monasima. Prešavši pogledom po okupljenim monasima, on im se ovako obrati:

"Monasi, ja sam zadovoljan ovom praksom. Ja sam zadovoljan u srcu ovom praksom. Zato budite još istrajniji da biste postigli još nepostignuto, stigli do još nedostignutog, ostvarili još neostvoreno. Ostaću zato upravo ovde u Savatiju [još jedan mesec] tokom meseca 'Belog ljljana', četvrtog meseca sezone monsuna."

Monasi svuda unaokolo dočuše: "Blaženi će, kažu, ostati upravo ovde u Savatiju [još jedan mesec] tokom meseca 'Belog ljljana', četvrtog meseca sezone monsuna." Zato oni krenuše ka Savatiju da vide Blaženog.

Onda su stariji monasi podučavali i upućivali još intenzivnije. Neki stariji monasi su podučavali i upućivali deset monaha, neki su podučavali i upućivali dvadeset monaha, neki su podučavali i upućivali trideset monaha, neki su podučavali i upućivali četrdeset monaha. Mladi monasi, pošto su ih podučavali i upućivali stariji monasi, brzo su napredovali.

A onda jednom prilikom -- na *uposatha* dan, petnaesti dan meseca Belog ljljana, četvrtog meseca sezone monsuna -- Blaženi je sedeo na otvorenom, okružen monasima. Prešavši pogledom po okupljenim monasima, on im se ovako obrati:

"Monasi, ovaj skup je oslobođen dokonog razgovora, ispraznog razgovora, i ustaljen je u onome što je suština: takva je ova zajednica monaha, takav je ovaj skup. Ovakav skup vredan je darova, vredan je gostoprimstva, vredan ponuda, vredan poštovanja, on je uzvišeno polje zasluga za ovaj svet: takva je ova zajednica monaha, takav je ovaj skup. To je skup kojem i mali poklon kada je dat postaje veliki, a veliki dar još veći: takva je ova zajednica monaha, takav je ovaj skup. To je skup kojeg je retkost videti na ovome svetu: takva je ova zajednica monaha, takav je ovaj skup -- to je skup za koji vredi putovati kilometrima, ponevši sa sobom opskrbu, da bi se video.

U ovoj zajednici monaha ima monaha koji su arahanti, čija mentalna prljavština je uklonjena, koji su dosegli ispunjenje, izvršili zadatak, odložili teret, dostigli istinski

cilj, potpuno uništiti okove preporađanja i koji su oslobođeni ispravnim znanjem: takvi su monasi u ovoj zajednici monaha.

U ovoj zajednici monaha ima monaha koji će se, potpuno se oslobodivši prve grupe od pet okova, preporoditi [u čistom svetu], da bi tamo bili oslobođeni, nikada se ne vraćajući u ovaj svet: takvi su monasi u ovoj zajednici monaha.

U ovoj zajednici monaha ima monaha koji se, sa potpunim oslobađanjem od [prva] tri okova i sa slabljenjem strasti, odbojnosti i neznanja, nazivaju "jednom povratnicima" i oni će -- samo se još jednom vrativši na ovaj svet -- iskoreniti patnju: takvi su monasi u ovoj zajednici monaha.

U ovoj zajednici monaha ima monaha koji su, sa potpunim uklanjanjem [prva] tri okova, postali oni 'koji su ušli u struju', postojani, i nikada se neće ponovo roditi u nižim svetovima patnje; takvi napreduju ka samoprobeđenju: takvi su monasi u ovoj zajednici monaha.

U ovoj zajednici monaha ima monaha koji ostaju predani razvijanju četiri temelja sabranosti... četiri ispravna napora... četiri osnova moći... pet svojstava... pet snaga... sedam faktora probuđenja... plemenitom osmostrukom putu: takvi su monasi u ovoj zajednici monaha.

U ovoj zajednici monaha ima monaha koji ostaju predani razvijanju blagonaklonosti... saosećanja... radosti zbog sreće drugih... ravnodušnosti... [uočavanju] prljavštine [tela]... uočavanju prolaznosti: takvi su monasi u ovoj zajednici monaha.

U ovoj zajednici monaha ima monaha koji ostaju predani sabranosti pažnje na dah.

Sabranost pažnje na dah, monasi, negovana i redovno vežbana, daje veliki plod i veliku blagodat. Sabranost pažnje na dah, negovana i redovno vežbana, vodi do savršenstva četiri temelja sabranosti; četiri temelja sabranosti, negovana i redovno

vežbana, vode do savršenstva sedam faktora prosvetljenja; sedam faktora prosvetljenja, negovani i redovno vežbani, mudrost i izbavljenje dovode do savršenstva.

(Sabranost pažnje na dah)

A kako to negovana i redovno vežbana sabranost pažnje na dah daje veliki plod i veliku blagodet?

Tako što, monasi, otišavši u šumu, u podnožje nekog drveta ili na neko osamljeno mesto, monah seda nogu prekrštenih, tela uspravnog i budnog uma. Sabran, on udiše i, sabran, on izdiše.

I Prva tetrada (kontemplacija tela)

[1] Udišući dugi dah, on zna "Ja sada udišem dugi dah"; izdišući dugi dah, on zna "Ja sada izdišem dugi dah"; **[2]** Udišući kratak dah, on zna "Ja sada udišem kratak dah"; izdišući kratak dah, on zna "Ja sada izdišem kratak dah"; **[3]** "Svestan čitavog tela (disanja), udisaću", tako on vežba; "Svestan čitavog tela (disanja), izdisaću", tako on vežba; **[4]** "Smirujućí telesnu funkciju (disanja), udisaću", tako on vežba; "Smirujućí telesnu funkciju (disanja), izdisaću", tako on vežba.

II Druga tetrada (kontemplacija osećanja)

[1] "Osećajućí ushićenje, udisaću (izdisaću)", tako on vežba; **[2]** "Osećajućí sreću, udisaću (izdisaću)", tako on vežba;
[3] "Osećajućí mentalne funkcije, udisaću (izdisaću)", tako on vežba; **[4]** "Smirujućí mentalne funkcije, udisaću (izdisaću)", tako on vežba.

III Treća tetrada (kontemplacija uma)

[1] "Osećajućí um, udisaću (izdisaću)", tako on vežba; **[2]** "Ispunjavajućí um

radošću, udisaću (izdisaću)", tako on vežba;

[3] "Koncentrišući um, udisaću (izdisaću)", tako on vežba; **[4]** "Oslobađajući um, udisaću (izdisaću)", tako on vežba;

IV Četvrta tetrada (kontemplacija objekata uma)

[1] "Kontemplirajući prolaznost, udisaću (izdisaću)", tako on vežba; **[2]**

"Kontemplirajući obestrašćenost, udisaću (izdisaću)", tako on vežba; **[3]**

"Kontemplirajući utruće, udisaću (izdisaću)", tako on vežba; **[4]** "Kontemplirajući odvrćenost, udisaću (izdisaću)", tako on vežba.

Na taj način negovana i redovno praktikovana, sabranost pažnje na dah daje veliki plod i veliku blagodet.

(Usavršavanje temelja sabranosti)

A kako to negovana, kako to redovno vežbana sabranost pažnje na dah dovodi četiri temelja sabranosti do savršenstva?

[1] Kad god monah sabrano udiše i izdiše dugi dah ili kratak dah; ili kada sebe vežba da udiše i izdiše svestan telesne funkcije (disanja); ili kada smiruje tu funkciju -- tada, monasi, boravi on praktikujući kontemplaciju tela u telu, marljiv, jasno shvatajući i sabran; nadvladavši želju i žaljenje za svetom. Jer udisanje i izdisanje je, monasi, telesni proces.

[2] Kad god monah vežba sebe da udiše i izdiše osećajući ushićenje; ili osećajući sreću; ili osećajući mentalne funkcije; ili smirujući mentalne funkcije -- tada, monasi, boravi on praktikujući kontemplaciju osećanja u osećanjima, marljiv, jasno shvatajući i sabran, nadvladavši želju i žaljenje za svetom. Jer puna pažnja posvećena udisanju i izdisanju je, kažem vam, jedno od osećanja.

[3] Kad god monah vežba sebe da udiše i izdiše osećajući um; ili ispunjavajući um

radošću; ili koncentrišući um; ili oslobađajući um -- tada boravi on praktikujući kontemplaciju uma u umu, marljiv, jasno shvatajući i sabran, nadvladavši želju i žaljenje za svetom. Jer onaj kome nedostaju sabranost i jasno shvatanje, kažem vam, ne može razviti sabranost pažnje na telo.

[4] Kad god monah vežba sebe da udiše i izdiše kontemplirajući prolaznost, obestrašćenost, utruće ili odvrćenost -- tada boravi on praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma, marljiv, jasno shvatajući i sabran, nadvladavši želju i žaljenje za svetom. Pošto se mudro odrekao želje i žaljenja, boravi on u savršenoj ravnodušnosti. Na taj način, monasi, negovana i redovno vežbana sabranost pažnje na telo dovodi četiri temelja sabranosti do savršenstva.

(Sedam faktora prosvetljenja)

A kako to negovana i redovno vežbana četiri temelja sabranosti dovode sedam faktora prosvetljenja do savršenstva?

[1] Kada god monah boravi kontemplirajući telo, osećanja, um i objekte uma, marljiv... u njemu se ustaljuje nepomućena sabranost. A kada je u njemu ustaljena nepomućena sabranost, tada se u monahu začinje "sabranost pažnje" kao faktor prosvetljenja; tada monah razvija "sabranost pažnje" kao faktor prosvetljenja; tada on postiže savršenstvo u razvijanju "sabranosti pažnje" kao faktora prosvetljenja.

[2] Boraveći sabran na taj način, on mudro ispituje, istražuje i proučava svaki pojedinačni objekat; i dok to čini, u njemu se začinje "istraživanje stvarnosti" kao faktor prosvetljenja; tada monah razvija "istraživanje stvarnosti" kao faktor prosvetljenja; tada on postiže savršenstvo u razvijanju "istraživanja stvarnosti" kao faktora prosvetljenja.

[3] Dok on mudro ispituje i istražuje taj objekat, u njemu se javlja neiscrpna energija. A kada se u njemu javila neiscrpna energija, začinje se i "energija" kao

faktor prosvetljenja; tada monah razvija "energiju" kao faktor prosvetljenja; tada on postiže savršenstvo u razvijanju "energije" kao faktora prosvetljenja. U njemu, obuzetom energijom, javlja se nadzemaljsko ushićenje.

[4]A kada se u monahu, obuzetom energijom, javi nadzemaljsko ushićenje, tada se u njemu začinje i "ushićenje" kao faktor prosvetljenja; tada monah razvija "ushićenje" kao faktor prosvetljenja; tada on postiže savršenstvo u razvijanju "ushićenja" kao faktora prosvetljenja.

[5]Telo i um onoga ko je ispunjen ushićenjem postaju smireni. A kada telo i um onoga ko je ispunjen ushićenjem postanu smireni, u njemu se začinje "smirenost" kao faktor prosvetljenja; tada monah razvija "smirenost" kao faktor prosvetljenja; tada on postiže savršenstvo u razvijanju "smirenosti" kao faktora prosvetljenja.

[6]Um onog ko je smiren i srećan postaje skoncentrisan. A kada um onoga ko je smiren i srećan postaje skoncentrisan, tada se u njemu začinje "koncentracija kao faktor prosvetljenja"; tada monah razvija "koncentraciju" kao faktor prosvetljenja; tada on postiže savršenstvo u razvijanju "koncentracije" kao faktora prosvetljenja. Na tako skoncentrisan um gleda on sa savršenom ravnodušnošću.

[7]A kada gleda na svoj skoncentrisani um sa savršenom ravnodušnošću, tada se u njemu začinje "ravnodušnost" kao faktor prosvetljenja; tada monah razvija "ravnodušnost" kao faktor prosvetljenja; tada on postiže savršenstvo u razvijanju "ravnodušnosti" kao faktora prosvetljenja.

Na taj način negovana i redovno vežbana četiri temelja sabranosti dovode sedam faktora prosvetljenja do savršenstva.

(Mudrost i izbavljenje)

A kako to negovani i redovno vežbani sedam faktora prosvetljenja dovode mudrost i izbavljenje do savršenstva?

Tako što, monasi, monah razvija faktore prosvetljenja: sabranost, istraživanje stvarnosti, energiju, ushićenje, smirenost, koncentraciju i ravnodušnost, zasnovane na neprijanjanju, zasnovane na bestrašću, zasnovane na utrnuću, a što sve rezultira odvraćenošću.

Na taj način negovani i redovno vežbani sedam faktora prosvetljenja dovode mudrost i izbavljenje do savršenstva.

Tako reče Uzvišeni. Vesela srca, monasi se obradovaše rečima Blaženog.

Rev. 17/4/2004

www.geocities.com/budizam/canon/majjhima/mn118.html

Digha nikaya 22

Maha satipatana sutta

Veliki govor o temeljima sabranosti

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio među Kuruima, u gradu Kamasadama, trgovačkom centru naroda Kuru. Tada Blaženi ovako reče monasima: "Monasi", i oni mu odgovoriše: "Da, poštovani gospodine".

A Blaženi ovako nastavi: "Jedini put, monasi^[1], da se pročisti biće, prevlada žalost i patnja, razori bol i žalost, da se dostigne ispravni put, da se dostigne nibbana, jesu četiri temelja sabranosti pažnje. Koja su to četiri temelja?

Ovde (u ovom učenju) monah boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu^[2], revnostan, jasnog shvatanja i sabran, nadvladavši želju i žalost zbog sveta; boravi praktikujući kontemplaciju osećaja u osećaju, revnostan, jasno shvatajući i sabran, nadvladavši želju i žalost zbog sveta; boravi praktikujući kontemplaciju uma u umu^[3], revnostan, jasnog shvatanja i sabran, nadvladavši želju i žalost zbog sveta; boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, nadvladavši želju i žalost zbog sveta.

Kontemplacija tela

A kako to, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju tela u telu?

Tako što, otišavši u šumu, u podnožje nekog drveta ili na neko osamljeno mesto, seda nogu prekrštenih, tela uspravnog i budnog uma[4]. Sabran, on udiše i, sabran, on izdiše.

Udišući dugi dah, on zna 'Ja sada udišem dugi dah'; izdišući dugi dah, on zna 'Ja sada izdišem dugi dah'; udišući kratak dah, on zna 'Ja sada udišem kratak dah'; izdišući kratak dah, on zna 'Ja sada izdišem kratak dah'. 'Svestan čitavog tela (disanja), udisaću', tako on vežba. 'Svestan čitavog tela (disanja), izdisaću', tako on vežba. 'Smirujući telesnu funkciju (disanja), udisaću', tako on vežba; 'Smirujući telesnu funkciju (disanja), izdisaću', tako on vežba[5]. Kao što vešti drvodelja ili njegov pomoćnik praveći dugi okret zna 'Sad pravim dugi okret', ili praveći kratki okret zna 'Sad pravim kratki okret', isto tako i monah udišući dugi dah zna 'Sad udišem dugi dah'; izdišući dugi dah zna 'Sad izdišem dugi dah'; udišući kratak dah zna 'Sad udišem kratak dah'; izdišući kratak dah zna 'Sad izdišem kratak dah'. 'Svestan čitavog tela (disanja), udisaću'; 'Svestan čitavog tela (disanja), izdisaću'. 'Smirujući telesnu funkciju (disanja), udisaću', tako on vežba; smirujući telesnu funkciju (disanja), izdisaću', tako on vežba.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja[6]. Boravi kontemplirajući faktore nastanka[7] u telu ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja[8] u telu ili boravi kontemplirajući faktore nastanka i razlaganja[9] u telu. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo je telo'[10] učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje[11]. Nezavisan[12], boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela.

Položaji tela

I opet, monasi, kada hoda monah zna 'Ja hodam'; kada stoji, zna 'Ja stojim', kada sedi, zna 'Ja sedim'; kad leže, zna 'Ja ležem'; svestan je i svakog drugog položaja tela.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra ili spolja, ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u telu ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u telu ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u telu[13]. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo je telo' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela.

Sabranost pažnje i jasno shvatanje

I opet, monasi, idući tamo ili idući ovamo monah primenjuje jasno shvatanje; gledajući pravo i gledajući u stranu, primenjuje on jasno shvatanje; savijajući i pružajući (svoje udove), primenjuje on jasno shvatanje; noseći na sebi ogrtač i u ruci posudu za prošenje hrane, primenjuje on jasno shvatanje i dok jede, pije, žvaće i uživa u ukusu, primenjuje on jasno shvatanje; kad se povinuje zovu prirode, primenjuje on jasno shvatanje; dok hoda, stoji, sedi, leže da spava, budi se, govori i čuti, primenjuje on jasno shvatanje.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra ... (kao prethodno)... Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu.

Razmišljanje o odbojnosti tela

I opet, monasi, razmišlja monah upravo o ovom telu, od peta nagore i od temena nadole, zatvorenom u kožu i prepunom nečistoće, ovako: 'Ovo je telo načinjeno od: kose, malja, noktiju, zuba, kože, mesa, tetiva, kostiju, koštane srži, bubrega, srca, jetre, plućne maramice, slezine, pluća, creva, crevne maramice, grkljana, izmeta, žuči, sluzi, gnoja, krvi, znoja, sala, suza, masnoće, pljuvačke, slina,

sekreta, mokraćé.'[15] Baš kao da je reč o vreći punoj raznog zrnelja kao što je zob, pirinač, grašak, susam, žito i čovek sa dobrim vidom, odvezavši je, prebira po njoj: 'Ovo je zob, ovo je pirinač, ovo je grašak, ovo je susam, ovo je žito'. Isto tako, monasi, razmišlja monah upravo o ovom telu, od glave do pete, zatvorenom u kožu i prepunom nečistoće: 'Ovo je telo sačinjeno od: kose ... mokraćé'.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra ... (kao prethodno) ... Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu.

Razmišljanje o materijalnim elementima

I opet, monasi, razmišlja monah upravo o ovom telu u kakvom god ono bilo položaju i o njegovim primarnim elementima: 'U ovom je telu element zemlje, element vode, element vatre i element vazduha.'[16]

Kao što vešti mesar ili njegov pomoćnik, pošto je zaklao kravu i isekao je iznosi meso na prodaju na raskrsnici četiri glavna puta, isto tako monah razmišlja upravo o ovom telu u kakvom god ono bilo položaju i o njegovim primarnim elementima. 'U ovom je telu element zemlje, element vode, element vatre i element vazduha'.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra... Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu.

Devet kontemplacija na groblju

(1) I opet, monasi, kao kad monah ugleda telo jedan dan posle smrti ili dva dana posle smrti ili tri dana posle smrti, naduto, pomodrelo i puno gnoja, bačeno na mesto za spaljivanje, tada on (takvo opažanje) primenjuje na sopstveno telo ovako: 'Zaista, isto je sačinjeno i ovo moje telo, i ono će postati ovakvo i tome ne može umaći'. Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra...

(2) I opet, monasi, kao kad monah ugleda telo bačeno na mesto za spaljivanje,

koje su raskomadali vrane, jastrebovi, lešinari, čaplje, divlji psi, leopardi, tigrovi, šakali ili različiti crvi, tada on (takvo opažanje) primenjuje na sopstveno telo ovako: 'Zaista, isto je sačinjeno i ovo moje telo, i ono će postati ovakvo i tome ne može umaći'...

(3) I opet, monasi, kao kad monah ugleda telo bačeno na mesto za spaljivanje: Od njega je ostao jedino kostur, koji još na okupu drže tetive i ponegde je ostalo još malo mesa i krvi...

(4) Od njega je ostao jedino kostur, koji još na okupu drže tetive, okrvavljen i ogoljen...

(5) Od njega je ostao jedino kostur, koji još na okupu drže tetive, bez krvi i mesa, tada on (takvo opažanje) primenjuje na sopstveno telo ovako: 'Zaista, isto je sačinjeno i ovo moje telo, i ono će postati ovakvo i tome ne može umaći'...

(6) I opet, monasi, kao kad monah ugleda telo bačeno na mesto za spaljivanje, od kojeg su ostale razbacane kosti na sve strane - ovde kosti ruke, onde kosti stopala, potkolenice, butne kosti, karlica, kičma, lobanja...

(7) I opet, monasi, kao kad monah ugleda telo bačeno na mesto za spaljivanje: od kojeg su ostale samo sasvim izbledele kosti...

(8) Od kojeg su ostale samo kosti više od godinu dana stare, na gomili...

(9) Od kojeg su ostale samo natrule kosti, što se pretvaraju u prašinu, tada on (takvo opažanje) primenjuje na sopstveno telo ovako: 'Zaista, isto je sačinjeno i ovo moje telo, i ono će postati ovakvo i tome ne može umaći'.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu iznutra ili spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u telu ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u telu ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u telu. Ili je njegova

sabranost na činjenicu 'ovo je telo' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako, zaista, monah boravi praktikujući kontemplaciju tela.

Kontemplacija osećanja

A kako, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju osećanja u osećanjima?

Kad oseti prijatno osećanje, monah zna: 'Osećam prijatno osećanje'; kad oseti bolno osećanje, on zna: 'Osećam bolno osećanje'; kad oseti neutralno osećanje, on zna: 'Osećam neutralno osećanje'.

Kad oseti prijatno ovozemaljsko osećanje, on zna: 'Osećam prijatno ovozemaljsko osećanje'; kad oseti prijatno uzvišeno osećanje, on zna: 'Osećam prijatno uzvišeno osećanje'; kad oseti bolno ovozemaljsko osećanje, on zna: 'Osećam bolno ovozemaljsko osećanje'; kad oseti bolno uzvišeno osećanje, on zna: 'Osećam bolno uzvišeno osećanje'; kad oseti neutralno ovozemaljsko osećanje, on zna: 'Osećam neutralno ovozemaljsko osećanje'; kad oseti neutralno uzvišeno osećanje, on zna: 'Osećam neutralno uzvišeno osećanje'.^[17]

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju osećanja u osećanjima iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u osećanjima ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u osećanjima ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u osećanjima^[18]. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo je osećanje' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako, zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju osećanja u osećanjima.

Kontemplacija uma

A kako, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju uma u umu?

Tako što, kada se u umu pojavi požuda, monah zna da je to požuda; kada u umu nema požude, da je to um bez požude; kada se u umu pojavi mržnja, da je to mržnja; kada u umu nema mržnje, da je to um bez mržnje; kada se u umu pojavi obmanutost, da je to obmanutost; kada u umu nema obmanutosti, da je to um bez obmanutosti; kada se u umu pojavi strepnja, da je to strepnja[19]; kada se u umu pojavi rastresenost, da je to rastresenost[20]; kada se u umu pojavi proširena svest, da je to proširena svest[21]; kada se u umu pojavi sužena svest, da je to sužena svest[22]; kada se u umu pojavi svest o nadmašivosti, kao svest o nadmašivosti[23]; kada se u umu pojavi svest o nenadmašivosti, kao svest o nenadmašivosti[24]; kada je um skoncentrisan, kao skoncentrisan um; kada um nije skoncentrisan, kao dekoncentrisan um; kada je um oslobođen, kao oslobođen um[25]; kada um nije oslobođen, kao neoslobođen um.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju uma u umu iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u umu ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u umu ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u umu.[26] Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo je um' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju uma u umu.

Kontemplacija objekata uma

A kako monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma?

Pet prepreka

Tako što monah boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet prepreka[27].

A kako on praktikuje kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet

prepreka?[28]

Tako što, kada se u njemu javi čulna želja²⁸, monah zna: 'U meni je čulna želja', ili kada čulne želje nema, on zna: 'U meni nema čulne želje'. On zna kako se još nepostojeća čulna želja pojavljuje; on zna kako se postojeća čulna želja napušta; i on zna kako se napuštena čulna želja u budućnosti više ne pojavljuje.

Kada se u njemu javi ljutnja, monah zna: 'U meni je ljutnja', ili kada ljutnje nema, on zna: 'U meni nema ljutnje'. On zna kako se još nepostojeća ljutnja pojavljuje; on zna kako se postojeća ljutnja napušta; i on zna kako se napuštena ljutnja u budućnosti više ne pojavljuje.

Kada se u njemu jave lenjost i tromost, monah zna: 'U meni su lenjost i tromost', ili kada lenjosti i tromosti nema, on zna: 'U meni nema lenjosti i tromosti'. On zna kako se još nepostojeća lenjost i tromost pojavljuju; on zna kako se postojeća lenjost i tromost napuštaju; i on zna kako se napuštena lenjost i tromost u budućnosti više ne pojavljuju.

Kada se u njemu jave uznemirenost i sumnja, monah zna: 'U meni su uznemirenost i sumnja', ili kada uznemirenosti i sumnje nema, on zna: 'U meni nema uznemirenosti i sumnje'. On zna kako se još nepostojeći uznemirenost i sumnja pojavljuju; on zna kako se postojeći uznemirenost i sumnja napuštaju; i on zna kako se napušteni uznemirenost i sumnja u budućnosti više ne pojavljuju.

Kada se u njemu javi sumnja, monah zna: 'U meni je sumnja', ili kada sumnje nema, on zna: 'U meni nema sumnje'. On zna kako se još nepostojeća sumnja pojavljuje; on zna kako se postojeća sumnja napušta; i on zna kako se napuštena sumnja u budućnosti više ne pojavljuje[29].

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u objektima

uma ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u objektima uma²⁹. Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo su objekti uma' učvršćena u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet prepreka.

Pet vrsta prijanjanja

I opet, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet vrsta prijanjanja.

A kako on praktikuje kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet vrsta prijanjanja?[³⁰]

Tako što razmišlja na ovaj način: 'Ovakav je materijalni oblik, ovakav je nastanak materijalnog oblika, ovakvo je nestajanje materijalnog oblika; ovakvo je osećanje, ovakav je nastanak osećanja, ovakvo je nestajanje osećanja; ovakav je opažaj, ovakav je nastanak opažaja, ovakvo je nestajanje opažaja; ovakvi su izrazi volje, ovakav je nastanak izraza volje, ovakvo je nestajanje izraza volje; ovakva je svest, ovakav je nastanak svesti, ovakvo je nestajanje svesti.'

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u objektima uma.[³¹] Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo su objekti uma' učvršćena u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za pet vrsta prijanjanja.

Šest unutrašnjih i šest spoljašnjih osnova čula

I opet, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za šest unutrašnjih i šest spoljašnjih osnova čula.

A kako on praktikuje kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za šest unutrašnjih i šest spoljašnjih osnova čula? Tako što, monasi, monah zna oko, zna vidljive oblike i zna okov[32] koji nastaje u vezi sa to dvoje (oko i oblici); on zna kako se još nepostojeći okov pojavljuje; zna kako se postojeći okov napušta; i zna kako se napušten okov u budućnosti više ne pojavljuje. On zna uvo i zvuk ... nos i mirise ... jezik i ukuse ... telo i dodire ... um i objekte uma i zna okov koji nastaje u vezi sa to dvoje; on zna kako se još nepostojeći okov pojavljuje; zna kako se postojeći okov napušta; i zna kako se napušten okov u budućnosti više ne pojavljuje.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u objektima uma.[33] Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo su objekti uma' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za šest unutrašnjih i šest spoljašnjih osnova čula.

Sedam faktora prosvetljenja

I opet monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za sedam faktora prosvetljenja. A kako on praktikuje kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za sedam faktora prosvetljenja?[34]

Tako što, monasi, kada je sabranost pažnje kao faktor prosvetljenja prisutna u njemu, monah zna: 'U meni je sabranost pažnje kao faktor prosvetljenja'; ili kada

sabranosti pažnje kao faktora prosvetljenja u njemu nema, on zna : 'U meni nema sabranosti pažnje kao faktora prosvetljenja'. I on zna kako se još nepostojeća sabranost pažnje kao faktor prosvetljenja pojavljuje; i kako se već nastala sabranost pažnje kao faktor prosvetljenja dalje do savršenstva razvija. Kada je istraživanje stvarnosti[35] kao faktor prosvetljenja - energija - ushićenje - smirenost - koncentracija - ravnodušnost u njemu, monah zna: 'U meni je ravnodušnost kao faktor prosvetljenja'; ili kada ravnodušnosti kao faktora prosvetljenja u njemu nema, on zna: 'U meni nema ravnodušnosti kao faktora prosvetljenja'. I on zna kako se još nepostojeća ravnodušnost kao faktor prosvetljenja pojavljuje; i kako se već nastala ravnodušnost kao faktor prosvetljenja dalje do savršenstva razvija.

Tako on boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u objektima uma.[36] Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo su objekti uma' učvršćena u njemu u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na svetu. Tako zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za sedam faktora prosvetljenja.

Četiri plemenite istine

I opet, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za četiri plemenite istine. A kako on praktikuje kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za četiri plemenite istine? Tako što, monasi, monah zna u skladu sa stvarnošću: 'Ovo je patnja'; zna u skladu sa stvarnošću: 'Ovo je uzrok patnje'; zna u skladu sa stvarnošću: 'Ovo je prestanak patnje'; zna u skladu sa stvarnošću: 'Ovo je put koji vodi ka prestanku patnje'. A koja je to, monasi, plemenita istina o patnji? Rođenje je patnja; starost je patnja; smrt je patnja; tuga, naricanje, bol, žalost i očaj su patnja; spojenost sa

neprijatnim je patnja, razdvojenost od onoga što je prijatno je patnja; ne dobiti ono što želimo je patnja, ukratko, pet vrsta prijanjanja za ovaj život su patnja.

A šta je rođenje? Rođenje bića koja pripadaju ovom ili onom nivou postojanja, njihov nastanak, njihovo začeće, njihovo stupanje u egzistenciju, ispoljavanje pet ogranaka čovekovog bića, sticanje osnova čula - to se naziva rođenjem.

A šta je starost? Starost je starenje bića koja pripadaju ovom ili onom nivou postojanja, njihovo slabljenje, vreme kada propadaju, osede i naboraju se; opadanje njihove životne snage, slabljenje sposobnosti čula - to se naziva starošću.

A šta je smrt? Odlazak i nestajanje bića koja pripadaju ovom ili onom nivou postojanja, njihovo razaranje, iščezavanje, umiranje, okončavanje njihovog života, razlaganje pet ogranaka čovekovog bića, propadanje tela - to se naziva smrću.

A šta je tuga? Tuga se javlja zbog ovog ili onog gubitka ili nesreće koja nas zadesi; tuženje, um ispunjem tugom, unutrašnja tuga, unutrašnji jad - to se naziva tugom.

A šta je naricanje? Bilo kakav, ovaj ili onaj gubitak ili nesreća koja nas zadesi znači jadikovanje i naricanje, stanje jadikovanja i naricanja - to se naziva naricanjem.

A šta je bol? Telesni bol i telesna neprijatnost, bolan i neprijatan osećaj kao posledica telesnog kontakta - to se naziva bolom. A šta je žalost? Mentalni bol i mentalna neprijatnost, bolan i neprijatan osećaj kao posledica mentalnog kontakta - to se naziva žalošću.

A šta je očaj? Jad i beznađe kao posledica ovog ili onog gubitka ili nesreće koja nas zadesi, stanje ojađenosti i beznađa - to se naziva očajem.

A šta znači 'ne dobiti ono što želimo je patnja'? U bićima koja su podložna rađanju javlja se želja: 'Oh, kad ne bismo bili podložni rađanju! Oh, kada pred nama ne bi bilo više novih života!' I u bićima koja su podložna starenju, bolesti, smrti, tuzi,

naricanju, bolu, žalosti i očaju javlja se želja: 'Oh, kad ne bismo bili podložni svim tim stvarima! Oh, kada sve te stvari ne bi bile pred nama!' Ali to se ne može postići tek željom; a ne dobiti ono što želimo je patnja.

A šta znači 'ne dobiti ono što želimo'? U bićima koja su podložna rođenju javlja se želja: 'Oh, kad ne bismo bili podložni rađanju! Oh, kada pred nama ne bi bilo više novih života!' Ali to se ne postiže željom. To znači ne dobiti ono što želimo. U bićima podložnim starenju, bolesti, smrti, tuzi, naricanju, bolu, žalosti i očaju javlja se želja: 'Oh, kad ne bismo bili podložni svim tim stvarima! Oh, kada sve te stvari ne bi bile pred nama!' Ali to se ne može postići tek željom.

"And what is the stress of not getting what one wants? In beings subject to birth, the wish arises, 'O, may we not be subject to birth, and may birth not come to us.' But this is not to be achieved by wishing. This is the stress of not getting what one wants. In beings subject to aging... illness... death... sorrow, lamentation, pain, distress, & despair, the wish arises, 'O, may we not be subject to aging... illness... death... sorrow, lamentation, pain, distress, & despair, and may aging... illness... death... sorrow, lamentation, pain, distress, & despair not come to us.' But this is not to be achieved by wishing. This is the stress of not getting what one wants.

A šta je (značenje reči) 'Ukratko, pet vrsta prijanjanja su patnja'? To su materijalni oblik, osećanje, opažaj, izrazi volje i svest. Na to se misli kad se kaže 'ukratko, pet vrsta prijanjanja su patnja'.

Ovo je, monasi, plemenita istina o patnji.

A šta je, monasi, plemenita istina o uzroku patnje?

To je ona žeđ koja izaziva novo rođenje, što združuje sa zadovoljstvom i strašću, što uvek nalazi novo uživanje, sad tu, sad tamo - to je žeđ požude, žeđ za (večnim) životom i žeđ za moći.

Ali odakle izvire ta žeđ i šta joj je koren? Gde god na svetu postoje ugodne i prijatne stvari, tu ta žeđ izvire i to joj je koren.

Oko, uvo, nos, jezik, telo i um su ugodni i prijatni: tu ta žeđ izvire i to joj je koren. Vidljivi oblici, zvukovi, mirisi, ukusi, telesni nadražaji i objekti uma su ugodni i prijatni: tu ta žeđ izvire i to joj je koren.

Svest oka, svest uva, svest nosa, svest jezika, svest tela i svest uma...

(odgovarajući šestostruki) kontakt - osećaj rođen iz tog šestostrukog kontakta - šestostruka volja (za vizualnim oblicima itd.) - šestostruka želja - šestostruki pojam (vezan za vizuelne oblika itd) - šestostruka diskurzivna misao jesu ugodni i prijatni: tu ta žeđ izvire i to joj je koren.

Ovo je, monasi, plemenita istina o nastanku patnje. [37]

A šta je, monasi, plemenita istina o prestanku patnje?

To je potpuno iščezavanje i iskorenjivanje upravo te želje, njezino napuštanje i odricanje od nje, oslobađanje i odvajanje od nje.

Ali gde se ta želja može napustiti, gde se ona može iskoreniti?

Gde god na svetu postoje ugodne i prijatne stvari, tu se ta želja može napustiti, tu se ona može iskoreniti.

Oko, uvo, nos, jezik, telo i um su ugodni i prijatni: tu se ta želja može napustiti, tu se ona može iskoreniti. Vidljivi oblici, zvukovi, mirisi, ukusi, telesni nadražaji i objekti uma: tu se ta želja može napustiti, tu se ona može iskoreniti.

Svest oka, svest uva, svest nosa, svest jezika, svest tela i svest uma...

(odgovarajući šestostruki) kontakt - osećaj rođen iz tog šestostrukog kontakta - šestostruka volja - šestostruka želja - šestostruki pojam - šestostruka diskurzivna

misao: jesu ugodni i prijatni: tu se ta žeđ može napustiti, tu se ona može iskoreniti.

Ovo je, monasi plemenita istina o prestanku patnje. [38]

A šta je, monasi, plemenita istina o putu koji vodi do prestanka patnje?

To je onaj plemeniti osmostruki put sačinjen od ispravnog razumevanja, ispravne misli, ispravnog govora, ispravnog delovanja, ispravnog življenja, ispravnog napora, ispravne sabranosti, ispravne koncentracije.

A šta je, monasi, ispravno razumevanje? Razumeti patnju, razumeti uzrok patnje, razumeti prestanak patnje, razumeti put koji vodi do prestanka patnje: to je ispravno razumevanje.

A šta je ispravna misao? Misli lišene požude, misli lišene zlovolje, misli lišene okrutnosti: to je ispravna misao. A šta je ispravan govor? Uzdržavati se od laganja, od ogovaranja, od pogrda, od naklapanja: to je ispravan govor.

A šta je ispravno delovanje? Uzdržavanje od ubijanja, od uzima-nja onoga što nam nije dato, od preljube: to je ispravno delovanje.

A šta je ispravno življenje? Kada plemeniti sledbenik, izbegavajući pogrešan način života, provodi svoj život na ispravan način: to je ispravno življenje.

A šta je ispravan napor? Kada se u monahu probudi želja da izbegava nastanak loših, nekorisnih stanja, tada on čini napor, prikuplja svoju energiju, usmerava svoj um ka tome i tome teži. Da bi prevazišao loša, nekorisna stanja koja su već nastala, u njemu se budi želja, tada on čini napor, prikuplja svoju energiju, usmerava svoj um ka tome i tome teži. Da bi podstakao korisna stanja koja još nisu nastala, u njemu se javlja želja, tada on čini napor, prikuplja svoju energiju, usmerava svoj um ka tome i tome teži. Da bi zadržao korisna stanja koja su već

nastala, da ih ne bi zapostavio, već ih osnažio do pune zrelosti i savršenstva, u njemu se javlja želja, tada on čini napor, prikuplja svoju energiju, usmerava svoj um ka tome i tome teži: to je ispravan napor.

A šta je ispravna sabranost? Kada monah boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu - praktikujući kontemplaciju osećaja u osećajima - praktikujući kontemplaciju uma u umu - praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma, marljiv, jasno shvatajući i sabran, pošto je prevazišao želju i žaljenje za svetom: to je ispravna sabranost.

A šta je ispravna koncentracija? Kada monah napustivši objekte čula, napustivši nekorisne stvari ulazi u prvo zadubljenje, nastalo iz odvojenosti, združeno sa zamišljanjem i razmišljanjem i ispunjeno prijatnošću i radošću. Pošto se oslobodio zamišljanja i razmišljanja i postigao unutrašnju smirenost i jedinstvo uma, ulazi on u stanje oslobođeno zamišljanja i razmišljanja, u drugo zadubljenje, nastalo iz koncentracije i ispunjeno prijatnošću i radošću. Pošto je nestala prijatnost, boravi on u ravnodušnosti, sabran i svestan, pa telesno doživljava ono zadovoljstvo koje plemenita bića izražavaju rečima? 'Srećan čovek ispunjen ravnodušnošću i sabranošću'; tako on ulazi u treće zadubljenje. Pošto je napustio zadovoljstvo i bol i kroz iščezavanje dotadašnje radosti i žalosti, ulazi on u stanje iza zadovoljstva i bola, u četvrto zadubljenje, koje je pročišćeno ravnodušnošću i sabranošću. To je ispravna koncentracija.

Ovo je, monasi, plemenita istina o putu koji vodi do prestanka patnje.

Tako monah boravi praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma iznutra ili spolja ili i iznutra i spolja. Boravi kontemplirajući faktore nastanka u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore razlaganja u objektima uma ili boravi kontemplirajući faktore i nastanka i razlaganja u objektima uma.[39] Ili je njegova sabranost na činjenicu 'ovo su objekti uma' učvršćena u meri neophodnoj za znanje i sabranost pažnje. Nezavisan, boravi on ne prijanjajući ni za šta na

svetu.

Tako, zaista, monasi, boravi monah praktikujući kontemplaciju objekata uma u objektima uma vezanim za četiri plemenite istine.

Zaista, monasi, ko god bude vežbao ova četiri temelja sabranosti na ovaj način tokom sedam godina, može očekivati jedan od ova dva rezultata: najviše znanje [40] ovde i sada ili, ukoliko je još preostalo vezanosti, stanje ne-povratka. [41]

To važi za sedam godina, monasi. Ako bi neko vežbao ova četiri temelja sabranosti na ovaj način tokom šest godina ... pet godina ... četiri godine ... tri godine ... dve godine ... godinu, može očekivati jedan od ova dva rezultata: najviše znanje ovde i sada ili, ako je još preostalo vezanosti, stanje ne- povratka.

To važi za godinu, monasi. Ako bi neko vežbao ova četiri temelja sabranosti na ovaj način tokom sedam meseci ... šest meseci ... pet meseci ... četiri meseca ... tri meseca ... dva meseca ... mesec ... pola meseca, može očekivati jedan od ova dva rezultata: najviše znanje ovde i sada ili, ukoliko je još preostalo vezanosti, stanje ne-povratka.

To važi za pola meseca, monasi. Ako bi neko vežbao ova četiri temelja sabranosti na ovaj način tokom sedam dana, može očekivati jedan od ova dva rezultata: najviše znanje ovde i sada ili, ukoliko je još preostalo vezanosti, stanje ne-povratka.

Zbog toga je rečeno: 'Ovo je jedini put, monasi, ka pročišćenju bića, ka prevazilaženju tuge i naricanja, ka razaranju bola i žalosti, ka dostizanju ispravnog puta, ka ostvarivanju nibbane, nazvan četiri temelja sabranosti.'

Tako reče Blaženi. Radosni u srcu, monasi pozdraviše reči Blaženog.

Napomene

1. Monasi (pali: *bhikkhave*; jedn.: *bhikkhu*). Bhikkhu je onaj koji je primio više zaređenje (upasampada) u budističkoj monaškoj zajednici (sangha), a koje je zasnovano na prihvatanju pravila discipline (vinaya). Za ovaj kontekst, međutim, komentar kaže: 'Bhikkhu je ovde upotrebljeno kao primer onih koji su posvećeni praktikovanju Učenja... Ko god da preduzme vežbanje... ovde je obuhvaćen terminom bhikkhu.' [Natrag]
2. Ponavljanje u ovim formulacijama 'praktikovanje kontemplacije tela u telu', 'kontemplacije osećaja u osećajima', itd. treba meditantu da ukaže na važnost ostajanja svesnim da pri održavanju pažnje usmerene na pojedinačni odabrani objekat i ostajemo pri njemu, a ne prelazimo u polje neke druge kontemplacije. Na primer, kada kontemplira neki telesni proces, meditant može i nesvesno biti odvučen u razmatranje svojih osećanja vezanih za taj telesni proces. Tada bi trebalo da je sasvim svestan napuštanja prvobitnog objekta i prelaska na kontemplaciju osećanja. [Natrag]
3. U prvom delu ove knjige pali terminima za 'um' (citta) i 'objekte uma' (dhamma) dat je ponešto slobodniji prevod 'stanja uma' odnosno 'mentalni sadržaji', kako bi njihovo značenje bilo što jasnije. [Natrag]
4. Doslovno: 'stavljajući pred sabranost'. [Natrag]
5. Radi objašnjenja ovih vežbi vidi str. 98. [Natrag]
6. Iznutra: kontemplirajući sopstveni dah; spolja: kontemplirajući tuđ dah; iznutra i spolja: kontemplirajući sopstveni i tuđ dah naizmenično, bez prekida u pažnji. [Natrag]

7. Faktori nastanka (samudaya-dhamma), to jest uslovi koji omogućuju nastanak tela disanja, a to su: telo u svojoj celini, nosni aparat i um. [Natrag]
8. Faktori razlaganja (vaya-dhamma) su: razlaganje tela i nosnog aparata i prestajanje mentalne aktivnosti. [Natrag]
9. Kontempliranje oboje, naizmenično. [Natrag]
10. To znači da jedino telesni procesi postoje, bez ikakve duše, sopstva ili trajne suštine. Odgovarajuću formulaciju u narednim kontemplacijama bi trebalo razumeti na taj način. [Natrag]
11. Znanje je ovde četverostruko jasno shvatanje. Sabranost je gola pažnja. Meditant bi trebalo da nastoji da se zadrži u domenu i unutar svrhe odgovarajuće za ovaj metod vežbanja. Ne treba da ga zavedu razmišljanja, emocije ili mentalne slike izazvane kontemplacijama; kada se pojave, trebalo bi ih samo na trenutak registrovati i okrenuti se od njih. [Natrag]
12. Nezavisan od želje i pogrešnih stanovišta. [Natrag]
13. Sve kontemplacije tela, izuzev daha, imaju kao faktore nastanka: neznanje, želju, kammu, hranu i opšte karakteristike nastajanja; a kao faktore razlaganja: nestajanje neznanja, želju, kammu, hranu i opšte karakteristike razlaganja. [Natrag]
15. Uz kasniji dodatak 'mozga u lobanji', ova 32 dela tela čine čest objekat meditacije u budističkim zemljama. Radi detalja o ovoj meditaciji vidi Put pročišćenja, pogl. VIII, 8. [Natrag]
16. Ovi 'elementi' (dhatu) jesu primarni kvaliteti materije i u budističkoj tradiciji se objašnjavaju kao tvrdoća (zemlja), prijanjanje (voda), vrelinu (vatra) i kretanje

(vazduh). Vidi Put pročišćenja, pogl. XI. [Natrag]

17. Objašnjenje ovozemaljskih (samisa) i uzvišenih (niramisa) tipova ova tri osećanja dato je u 137. govoru Majjhima nikaye (Govora srednje dužine). Tu se ovozemaljska osećanja nazivaju 'vezanim na porodičan život', a uzvišena osećanja 'vezanim za odvrćenost'. Uzvišeno prijatno osećanje je, na primer, sreća kao rezultat meditacije i uvida u nepostojanost egzistencije. Uzvišeno bolno osećanje je, na primer, bolna svesnost sopstvenih nedostataka i sporog napredovanja putem izbavljenja. Uzvišeno neutralno osećanje je ravnodušnost nastala zahva-ljujući uvidu. [Natrag]

18. Faktori nastanka za osećanje su: neznanje, želja, kamma, čulni utisak (phassa) i opšta karakteristika nastanka; faktori razlaganja su: 'nestanak nabrojana četiri faktora i opšta karakteristika razlaganja'. [Natrag]

19. Ovo se odnosi na krutost uma i tromost, uključujući takođe stanja kao što su letargija, sporost reagovanja, oklevanje, unutrašnja napetost izazvana potiskivanjem itd. [Natrag]

20. Ovo se odnosi na uznemirenost uma i uključuje uzbuđenost, bežanje, želju za promenom itd. [Natrag]

21. Svesnost sfera suptilne materije i nematerijalne tokom meditativnog zadubljenja (rupa- i arupa-jhana). [Natrag]

22. Uobičajena svesnost čulima dostupnog stanja egzistencije. [Natrag]

23. Svesnost čulima dostupnog stanja egzistencije, kojem su superiorna druga mentalna stanja. [Natrag]

24. Svesnost sfera suptilne materije i nematerijalne, kojoj nijedno ovozemaljsko stanje nije superiorno. [Natrag]

- 25.** Privremeno oslobođen prljanja, bilo kroz meditativni razvoj uvida koji oslobađa od pojedinačnih loših stanja snagom njihovih suprotnosti, bilo kroz zadubljenje (jhana). [Natrag]
- 26.** Za um, ili svest, faktori nastanka su: neznanje, želja, kamma, telo-i-um (nama-rupa) i opšta karakteristika nastanka; faktori razlaganja su: nestanak nabrojana četiri faktora i opšta karakteristika razlaga-nja. [Natrag]
- 27.** Ovih pet prepreka (nivarana) jesu glavne smetnje razvoju uma. Njih treba privremeno ukloniti da bi se dostigla zadubljenja i isto tako koncentracija (upacara-samadhi) nužna za potpuni razvoj uvida. Vidi Nyanaponika Thera: The Five Mental Hindrances (BPS, Kandy, 1961.). [Natrag]
- 28.** Ovo se odnosi na želju za bilo kojim od pet objekata čula. [Natrag]
- 29.** Faktori nastanka ovde su uslovi iz kojih mogu nastati prepreke, kao što su pogrešno razmišljanje o primamljivim objektima itd.; faktori razlaganja su oni uslovi koji otklanjaju prepreke, na primer ispravno razmišljanje. [Natrag]
- 30.** Pali: upadana-kkhandha. Ovih pet sastojaka sačinjavaju takozvanu ličnost. Čineći od njih objekte prijanjanja (upadana), produžava se egzistencija u vidu stalno novih rođenja i smrti. [Natrag]
- 31.** Faktori nastanka i razlaganja za grupu materijalnog oblika su isti kao i za telo (beleška 13); za osećanje, opažaj i mentalne sadržaje kao u beleški 18; za svest kao u beleški 26. [Natrag]
- 32.** Deset glavnih okova (samyojana), onako kako su nabrojani u Zbirci govora (Sutta pitaka) jesu: 1. verovanje u postojanje ličnosti, 2. skepticizam, 3. verovanje u mogućnost pročišćenja na osnovu formalnog pridržavanja pravila i rituala, 4. strast, 5. zlovolja, 6. žudnja za egzistencijom u suptilnoj sferi, 7. žudnja za

egzistencijom u nematerijalnoj sferi, 8. taština, 9. nespokoјstvo, 10. neznanje. Ovih deset okova uma mogu se javiti kroz nekontrolisano opažanje putem bilo kog od šest čula. Njihovo 'nepojavljivanje u budućnosti' proizilazi iz postizanja četiri stanja svetosti: ulazak u struju (sotapatti) itd. Vidi: Nyanatiloka: The Word of the Buddha (BPS, Kandy 1959) str.35 i dalje. - Objašnjenje dato u komentaru Govora odnosi se na malo drugačiji spisak okova koji se koristi u Abhidhamma Pitaki, filozofskom delu budističkog kanona. [Natrag]

33. Faktori nastanka deset fizičkih osnova čula su: neznanje, želja, kamma, hrana i opšta karakteristika nastanka; faktori razlaganja su: opšta karakteristika razlaganja i nestanak neznanja itd. Faktori nastanka i razlaganja osnove uma su isti kao i oni kod svesti (vidi belešku 26); faktori kod osnove objekta uma su isti kao i oni kod osećanja (vidi belešku 18). [Natrag]

34. Radi detaljnog objašnjenja vidi Piyadassi Thera: The Seven Factors of Enlightenment (BPS, Kandy). [Natrag]

35. dhamma-vicaya. Prema komentatorima, termin dhamma ne označava u ovom kontekstu Budino učenje, već se odnosi na mentalne i fizičke fenomene (nama- i rupa-dhamma) predstavljene u umu meditanta putem prvog faktora prosvetljenja - sabranosti. [Natrag]

36. Jedino uslovi koji vode do nastanka i razlaganja faktora prosvetljenja obuhvaćeni su ovde faktorima nastanka i razlaganja. [Natrag]

37. Ovde je objašnjena istina o patnji, ne uobičajenim rečima, već terminima stvarnog vežbanja satipatthane. Svaki put kada se susretne sa različitim manifestacijama želje u šestovrsnom čulnom iskustvu i u mentalnim funkcijama povezanim i izazvanim takvim iskustvom sabranost otkriva u njima korene patnje. Ovaj deo Govora mogao bi isto tako biti uzet kao ilustracija za onaj deo koji govori o šest osnova čula, a naročito za reči: 'On zna kako još nepostojeći okov nastaje'.

Ovaj tekst takođe služi kao primer za često ponavljanu formulu 'On kontemplira faktore nastanka...' [Natrag]

38. Treća istina je takođe objašnjena terminima stvarnog posmatranja kako nestaje želja u nekoliko pomenutih primera. Takva posmatranja mogu se načiniti kada se pažljivo motri na nastanak želje (vidi prethodno). Ovaj čin pažljivog motrenja će nužno zaustaviti dalji tok želje; jer nepristrasno posmatranje i želja ne mogu ići jedno uz drugo. Ovaj odeljak ilustruje formulu 'On zna kako se napušta postojeći okov'. Mnogo puta ponovljena svesnost nestanka patnje u sopstvenom iskustvu nagovestiće osećaj prilikom konačnog utrnuća ili nibbane i to će osnažiti osećanje da se takav cilj može dostići. [Natrag]

39. Faktore nastanka i razlaganja u okviru četiri plemenite istine trebalo bi razumeti kao nastajanje i nestajanje patnje ili želje; i kao faktore koji vode napredovanju Putem ili ga ometaju. Istinu o utrnuću ne bi trebalo uključiti u ovu kontemplaciju, pošto nibbana ni ne postaje, niti se razlaže. [Natrag]

40. añña, tj. znanje o krajnjem izbavljenju ili stanju svetosti (arahatta). [Natrag]

41. To jest nevraćanja u svet čulne egzistencije. To je poslednji stupanj pred postizanjem konačnog cilja. [Natrag]

Rev. 12/11/02

www.geocities.com/budizam/canon/digha/dn22.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.28

Samadhanga sutta

Faktori koncentracije

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi obravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindikike. Tu se on obrati monasima: "Monasi, podučiću vas plemenitoj ispravnoj koncentraciji zasnovanoj na pet faktora. Dobro slušajte i zapamtite šta ću vam reći."

"Kako vi kažete, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Šta je dakle, monasi, plemenita ispravna koncentracija zasnovana na pet faktora? Ima slučajeva kada monah -- potpuno se odvojivši od zadovoljstava čula, odvojivši se od štetnih sadržaja uma -- ulazi i ostaje u prvom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz osame, praćenim usmerenom mišlju i vrednovanjem. On natapa i prožima, preplavljuje i ispunjava svoje telo ushićenjem i zadovoljstvom rođenim iz osame. Ne postoji nijedan deo njegovog tela koji nije prožet ushićenjem i zadovoljstvom rođenim iz osame.

Baš kao kad bi vešt kupališni majstor ili njegov pomoćnik sipao prah za pranje u bronzanu

posudu i izmešao ga, postepeno dosipajući u njega vodu, sve dok sapunjava lopta ne upije vlagu, ne postane promočena i zasićena vlagom spolja i iznutra, ali tako da se voda ne cedi iz nje -- isto tako monah napaja i oplahuje, ispunjava i prožima celo svoje telo tim prijatnim osećajem zadovoljstva rođenim iz osame, tako da mu nijedan deo tela ne ostaje nezahvaćen tim osećajem. To je prvi način razvijanja plemenite ispravne koncentracije zasnovane na pet faktora.

A zatim, smirivanjem usmerene misli i vrednovanja, ulazi on i boravi u drugom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz sabranosti, usmerenosti svesti na jednu tačku, a oslobođene usmerene misli i vrednovanja, rođenim iz samopuzdanja. On natapa i prožima, preplavljuje i ispunjava svoje telo ushićenjem i zadovoljstvom rođenim iz sabranosti. Ne postoji nijedan deo njegovog tela koji nije prožet shićenjem i zadovoljstvom rođenim iz sabranosti.

Kao jezero ispunjeno vodom koja u njemu izvire, a nema priliva vode ni s istoka ni sa zapada, ni sa severa ni sa juga, pa ako ni kiša ne padne s vremena na vreme, ipak će u tom jezeru sveža voda strujati, napajati ga i prožimati, preplavljati i ispunjavati ga, tako da nijedan deo jezera ne ostane izvan dosega sveže vode; isto tako monah prodire i prožima, preplavljuje i ispunjava upravo to telo ushićenjem i zadovoljstvom rođenim iz sabranosti. Ne postoji nijedan deo njegovog tela koji nije prožet shićenjem i zadovoljstvom rođenim iz sabranosti. To je drugi način razvijanja plemenite ispravne koncentracije zasnovane na pet faktora.

A zatim, odvrćajući se i od osećaja ushićenja, boravi ravnodušan, pažljiv i sabran, pa telesno doživljava zadovoljstvo. Ulazi on i boravi u trećem zadubljenju, koje oplemenjena bića opisuju rečima: 'Ko je ravnodušan i pažljiv, živi zadovoljno.' On natapa i prožima, preplavljuje i ispunjava svoje telo zadovoljstvom, oslobođen ushićenja, tako da ne postoji nijedan deo njegovog tela koji nije prožet zadovoljstvom, a oslobođen ushićenja.

Kao što u jezeru s belim, crvenim ili plavim lotosovim cvetovima neki beli, crveni ili plavi cvetovi, iznikli pod vodom, ne izlaze na površinu, nego cvetaju pod vodom, pa ih sveža voda napaja i oplahuje, ispunjava i prožima od korena do vrha latica, isto tako monah natapa i prožima, preplavljuje i ispunjava celo svoje telo zadovoljstvom, oslobođenim ushićenja. Ne

postoji nijedan deo njegovog tela koji nije prožet zadovoljstvom, oslobođenim ushićenja. To je treći način razvijanja plemenite ispravne koncentracije zasnovane na pet faktora.

A zatim, napušta zadovoljstvo i nezadovoljstvo. Kad tako iščeznu dotadašnje radosti i žalosti, monah ulazi i boravi u četvrtom zadubljenju. To je stanje bez zadovoljstva i nezadovoljstva, pročišćeno ravnodušnom pažnjom. On sedi prožimajući telo čistom, sjajnom svesnošću, tako da ne postoji nijedan deo njegovog tela koji nije prožet istom, sjajnom svesnošću.

Kao da neki čovek sedi zaogrnut belim platnom od glave do pete, tako da mu nijedan deo tela ne ostane neogrnut tim belim platnom, tako i monah sedi prožimajući telo čistom, sjajnom svesnošću. Ne postoji nijedan deo njegovog tela neprožetog čistom, sjajnom svesnošću. To je četvrti način razvijanja plemenite ispravne koncentracije zasnovane na pet faktora.

A zatim, monah ima objekat kontemplacije u svojim rukama, ne napušta ga, razmatra ga sa svih strana i proro je u njega uz pomoć uvida.

Baš kao kada bi jedan čovek razmišljao o drugom, ili onaj ko stoji razmišljao o onome ko sedi ili onajko sedi razmišljao o onome koji leži; isto tako, monasi, monah ima objekat kontemplacije u svoji mrakama, ne napušta ga, razmatra ga sa svih strana i proro je u njega uz pomoć uvida. To je peti način razvijanja plemenite ispravne koncentracije zasnovane na pet faktora.

Kada je monah razvio i praktikovao plemenitu ispravnu koncentraciju zasnovanu na pet faktora, tada ka kojem god od šest viših znanja da okrene svoj um, da bi ga saznao i shvatio, može da ga svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Pretpostavimo da postoji sud za vodu, postavljen na stalak, pun vode do vrha tak oda i vrana može iz njega piti. Ako ga snažan čovek gurne na bilo koji način, hoće li se voda prosuti?"

"Da, gospodine."

"Na isti način, kada je monah razvio i praktikovao plemenitu ispravnu koncentraciju zasnovanu na pet faktora, tada ka kojem god od šest viših znanja da okrene svoj um, da bi ga saznao i

shvatio, može da ga svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Pretpostavimo da postoji pravougaoni rezervoar za vodu -- postavljen na tlo, načinjen od nasipa unaokolo -- i pun do vrha vode tako da gavran može iz njega da pije. Ukoliko bi snažan čovek prokopao nasip, da li voda iscurila?"

"Da, gospodine."

"Na isti način, kada je monah razvio i praktikovao plemenitu ispravnu koncentraciju zasnovanu na pet faktora, tada ka kojem god od šest viših znanja da okrene svoj um, da bi ga saznao i shvatio, može da ga svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Pretpostavimo da postoji kočija, na raskrsnici dva puta, u nju upregnuti čistokrvni konji i sa spremnom kamdžijom, tako da vešt vozar, krotitelj konja, može da se na nju popne i -- uzevši uzde u levu ruku Ukoliko želi, u i kamdžiju u desnu -- potera ih ka bilo kom mestu i bilo kojim putem želi; na isti način, kada je monah razvio i praktikovao plemenitu ispravnu koncentraciju zasnovanu na pet faktora, tada ka kojem god od šest viših znanja da okrene svoj um, da bi ga saznao i shvatio, može da ga svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, on može upotrebiti mnogostruke natprirodne moći. Od jednog može postati mnogostruk. Pojavljuje se, nestaje. Sa lakoćom prolazi kroz zidove, utvrđenja i planine kao da su brisan prostor. Ulazi i izlazi iz zemlje kao da je voda. Hoda po vodi a da ne potone, kao da je zemlja. Sedeći prekrštenih nogu leti po vazduhu poput ptice. Rukom dodiruje čak i Sunce i Mesec, tako je moćan i snažan. Svojim telom utiče čak i na svetove Brame. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, on čuje -- uz pomoć svoga božanskog sluha, pročišćenog i superiornog ljudskom -- obe vrste zvukova: božanske i ljudske, bilo da su blizu ili daleko. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, može da pronikne u svest drugih bića, drugih pojedinaca, objumivši ih svojom svešću. Prepoznaje um ispunjen strašću kao um ispunjen strašću. Prepoznaje um ispunjen

odbojnošću kao um ispunjen odbojnošću. Prepoznaje um ispunjen obmanom kao um ispunjen obmanom. Ograničen um prepoznaje kao ograničen um i raspršen um kao raspršen um. Proširen um prepoznaje kao proširen um i neproširen um kao neproširen um. Prepoznaje napredan um [onaj koji još nije na najviše nivou] kao napredan um i nenapredan um kao nenapredan um. Prepoznaje skoncentrisan um kao skoncentrisan um i neskoncentrisan um kao neskoncentrisan um. Prepoznaje oslobođen um kao oslobođen um i neoslobođen um kao neoslobođen um. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, seća se svojih mnogobrojnih prošlih života [bukvalno: prošlih domova], to jest, jednog rođenja, dva rođenja, tri rođenja, četiri, pet, deset, dvadeset, trideset, četrdeset, pedeset, sto, hiljadu, sto hiljada, mnogih eona skupljanja kosmosa, mnogih eona širenja kosmosa, mnogih eona skupljanja i širenja kosmosa [sećajući se]: "Tada sam imao to ime, pripadao sam tom plemenu, tako sam izgledao. Takva mi je bila hrana, tako sam doživljavao zadovoljstvo i bol, takav je bio kraj moga života. Prelazeći iz tog stanja, ponovo sam se pojavio tamo. A tamo sam imao ovo ime, pripadao sam tom plemenu, tako sam izgledao. Takva mi je bila hrana, tako sam doživljavao zadovoljstvo i bol, takav je bio kraj moga života. Prelazeći iz tog stanja, ponovo sam se pojavio tamo." Tako se on seća mnoštva svojih prošlih života do u detalje. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, on vidi -- uz pomoć svoga božanskog vida, pročišćenog i superiornog ljudskom -- bića kako umiru i ponovo se rađaju i prepoznaje ih kako su inferiorna i superiorna, lepa i ružna, srećna i nesrećna u skladu sa svojom *kammom*. "Ova bića -- opterećena lošim ponašanjem telom, govorom i mišlju, koja su se rugala plemenitima, imala pogrešna stanovišta i postupala u skladu sa tim pogrešnim stanovištima -- sa propašću tela, posle smrti, ponovo su se rodila u području uskraćenosti, na lošem odredištu, u nižim svetovima, u paklu. Ali bića -- koja su bila opskrbljena dobrim ponašanjem telom, govorom i mišlju, koja se nisu rugala plemenitima, koja su imala ispravna stanovišta i postupala u skladu sa tim ispravnim stanovištima -- sa propašću tela, posle smrti, ponovo su se rodila na dobrim odredištima, u nebeskom svetu." Tako -- uz pomoć svoga božanskog vida, pročišćenog i superiornog ljudskom -- on vidi bića kako umiru i ponovo se rađaju i prepoznaje ih kako su inferiorna i superiorna, lepa i ružna, srećna i nesrećna u skladu sa svojom *kammom*. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, sa okončanjem mentalnih izliva, on boravi u stanju lišenom izliva, oslobođene svesti i oslobođenog rasuđivanja, i sve to mu je znano i očigledno upravo ovde i sada. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Tako reče Blaženi. Zadovoljni, monasi se obradovaše rečima Blaženog.

Rev. 4/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-28.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya VI.19

Maranassati sutta

Svesnost smrti

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Nadiki, u Dvorani od opeke.

Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, poštovani gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Svesnost smrti, kada se razvija i praktikuje, donosi veliki plod i veliku korist. Ona uranja u Besmrtno, ima Besmrtno kao svoj krajnji cilj. Zato bi trebalo da razvijate svesnost smrti."

Kad ovo bi rečeno, jedan monah se obrati Blaženom: "Ja već razvijam svesnost smrti."

"A kako to razvijaš svesnost smrti?"

"Razmišljam ovako: 'Oh, kad bih mogao živeti samo još jedan dan i noć, kako bih mogao da saslušam uputstva koja daje Blaženi. Tada bih mnogo toga ostvario.' Tako ja razvijam svesnost smrti."

Onda se drugi monah obrati Blaženom: "I ja već razvijam svesnost smrti."

"A kako to razvijaš svesnost smrti?"

"Razmišljam ovako: 'Oh, kad bih mogao živeti samo još jedan dan, kako bih mogao da saslušam uputstva koja daje Blaženi. Tada bih mnogo toga ostvario.' Tako ja razvijam svesnost smrti."

Onda se treći monah obrati Blaženom: "I ja već razvijam svesnost smrti." ...

"Razmišljam ovako: 'Oh, kad bih mogao živeti samo još toliko koliko traje jedan obrok, kako bih mogao da saslušam uputstva koja daje Blaženi. Tada bih mnogo toga ostvario.' ... "

Onda se četvrti monah obrati Blaženom: "I ja već razvijam svesnost smrti."...

"Razmišljam ovako: 'Oh, kad bih mogao živeti samo još toliko koliko traje da progutam četiri zalogaja koja sam sažvakao, kako bih mogao da saslušam uputstva koja daje Blaženi. Tada bih mnogo toga ostvario.' ... "

Onda se peti monah obrati Blaženom: "I ja već razvijam svesnost smrti."...

"Razmišljam ovako: 'Oh, kad bih mogao živeti samo još toliko koliko traje da progutam jedan zalogaj koji sam sažvakao, kako bih mogao da saslušam uputstva koja daje Blaženi. Tada bih mnogo toga ostvario.' ... "

Onda se šesti monah obrati Blaženom: "I ja već razvijam svesnost smrti."...

"Razmišljam ovako: 'Oh, kad bih mogao živeti samo još toliko koliko traje da izdahnem pošto sam udahnuo, kako bih mogao da saslušam uputstva koja daje Blaženi. Tada bih mnogo toga ostvario.' Tako ja razvijam svesnost smrti."

Kada ovo bi izrečeno, Blaženi se obrati monasima: "Ko god razvija svesnost smrti razmišljajući ovako: 'Oh, kad bih mogao živeti samo još jedan dan i noć... jedan dan... koliko traje jedan obrok... koliko traje da progutam četiri zalogaja, kako bih mogao da saslušam uputstva koja daje Blaženi. Tada bih mnogo toga ostvario' -- za toga se kaže da živi nepromišljeno. On razvija svest o smrti polako kako bi uklonio nečistoće u umu.

Ali ko god razvija svesnost smrti razmišljajući ovako: 'Oh, kad bih mogao živeti samo još toliko koliko traje da progutam jedan zalogaj koji sam sažvakao ... koliko traje da izdahnem pošto sam udahnuo ili da udahnem pošto sam izdahnuo, kako bih mogao da saslušam uputstva koja daje Blaženi. Tada bih mnogo toga ostvario.' -- za toga se kaže da živi promišljeno. On razvija svest o smrti iz sve snage kako bi uklonio nečistoće u umu.

Zato bi trebalo sebe da vežbate: 'Živećemo promišljeno. Razvijaćemo svesnost smrti iz sve snage kako bismo uklonili nečistoće u umu.' Tako bi trebalo sebe da vežbate."

Tako reče Blaženi. Zadovoljni, monasi se obradovaše rečima Blaženog.

Rev. 25/1/02

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an6-19.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Digha nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Digha nikaya 2

Samanna phala sutta

Govor o plodovima isposničkog života

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

I

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u gradu Raḍagaham, u mangovom gaju dvorskog liječnika Đivaka, s velikom družinom svoga prosjačkog reda, hiljadu dvesta pedeset redovnika.

Bio je praznik bijelog lotosa, večer punog mjeseca petnaestog dana u četvrtom mjesecu.[1] Vladar Magadhe, Aḍatasattu, sin kraljevine iz Videhe, sjedio je na gornjoj terasi dvora okružen dvorjanima. U tom prazničnom raspoloženju kralj Aḍatasattu izreče ovaj hvalospjev:

"Ah, kako je ugodna, gospodo, ova mjesečinom obasjana noć! Ah, kako je lijepa, gospodo, ova mjesečinom obasjana noć! Ah, kako je divna, gospodo, ova

mjesečinom obasjana noć! Ah, kako je blaga, gospodo, ova mjesečinom obasjana noć! Ah, kako dobro znamenje, gospodo, nosi ova mjesečinom obasjana noć! Kojeg isposnika ili brahmana da posjetimo danas da nam razblaži duh?"

Kad je to izrekao, jedan dvorjanik oslovi vlada ovako:

"Veličanstvo, Purano Kassapo je poznat i slavan predvodnik zajednice brojnih sledbenika i učenika, vrlo ugledan, čuven nadaleko, odavno se odvratio od domaćeg života i dosegao duboku starost. Neka vaše veličanstvo posjeti toga Purana Kassapa, on će mu razblažiti duh."

Te je riječi kralj saslučao šutke. (Ostali dvorjanici istim riječima preporučuju vladaru da posjeti druge čuvene učitelje: Makkhalija Gosala, Ađita Kesakambala, Pakudha Kaććayana, Sauđaya Belatthiputta, Nigantha Nataputta.)

Tom je zgodom i dvorski liječnik Đivako sjedio blizu kralja Ađatasattua i šutio dok ga kralj ne upita:

"A zašto ti, dragi Đivako, šutiš?"

"Veličanstvo, u mojem mangovu gaju boravi Blaženi, usavršeni, potpuno budni, s velikom družinom svojega prosjačkog reda, hiljadu dvjesta pedeset redovnika. O tom se blaženom Gotami širi ovakav dobar glas: 'Doista, on je blažen i usavršen, potpuno probuđen; postigao je ispravno znanje i vladanje, dobro je upućen znalac svijeta, nenadmašivi vodič ljudi koje treba obuzdati, učitelj bogova i ljudi, učitelj bogova i ljudi, budan i blažen'."

"Onda, dragi Đivako, naredi da se opreme slonovi za jahanje."

"Da, veličanstvo", odvrati Đivako, pa naredi da se opremi petsto slonica i slon na kojem je vladar običavao jahati, te saopći kralju:

"Veličanstvo, slonovi su pripremljeni za jahanje. Ako želiš, možemo poći."

Tada kralj Ađatasattu naredi da se petsto žena^[2] smesti na petsto slonica, a on uzjaše svog slona, pa praćen lučonošama s velikim kraljevim počastima otiđe iz Rađagahe u mangov gaj dvorskog lječnika Đivaka.

Kad se kralj približio mangovu gaju, obuze ga strah, trepet i jeza. Tako ustrašen, uzbuđen i naježen reče Đivaku:

"Da me ti, dragi Đivako, ne varaš i ne zavodiš? Da me ne nameravaš izdati neprijateljima? Kako to da se u tako velikoj družini prosjačkog reda od hiljadu dvesta pedeset redovnika ne čuje da ko kihne, niti da se zakašlje, niti da se bilo kako oglasi?"

"Ne boj se, maha-rađa! Ja tvoje veličanstvo niti varam, niti zavodim, niti ću ga izdati neprijateljima. Približi se, maha-rađa! Eno tamo u kružnoj vorani sjaju svetiljke."

I tako kralj Ađatasattu nastavi da jaše na slonu dokle je put bio prohodan za slonove, a zatim sjaše i pešice se približi vratima okrugle dvorane, pa upita Đivaka:

"A gde je Blaženi?"

"Blaženi je, maha-rađa, onaj što sedi pored središnjeg stupa, okrenut prema istoku, okružen družinom isposnika.

Tada kralj Ađatasattu pođe prema Blaženome, ali se zaustavi sa strane i zagleda se u družinu isposnika, tihu, potpuno tihu, kaobistro jezero, a zatim izusti u zanosu:

"O, kad bi i moj sin Udayi Bhaddo mogao da doživi takav mir kao ova zajednica prosjaka!"

"Zanosiš li se to, maha-rađa, kud te srce vuče?" oslovi ga Buddho.

"Drag mi je, gospodine, kraljević Udayi Bhaddo. Želim mu da doživi takav mir kao ova zajednica prosjaka."

II

A zatim kralj Ađatasattu pozdravi Blaženoga, pa sklopljenim rukama oda počast prosjačkoj zajednici i sjedne sa strane. Sjedeći tako, oslovi Blaženoga:

"Želio bih, gospodine, da Blaženoga nešto upitam, ako Blaženi pristaje da mi odgovori."

"Pitaj, maha-rađo, šta god želiš!"

"Postoje, gospodine, raznovrsna zvanja kao što su vodiči slonova, goniči konja, vozači kola, strijelci, zastavnici, vojskovođe, komornici, velikaši, kraljevići, glasnici, veliki borci i ratnici, posluga, kuhari, brijači, kupališna posluga, cvijećari, perači rublja, tkalci, košaraši, tkalci, računovođe, blagajnici i druga slična zvanja. Oni koji ih vrše uživaju neposredno, već u ovom životu, vidljiv plo svoga rada za vlastitu korist i sreću, za korist i sreću svojih roditelja, žene i djece, prijatelja i drugova. Oni prinose darove isposnicima i brahmanima za duhovnu dobrobit, pa time ističu nebesko blaženstvo. A možeš li mi ti, gospodine, pokazati plod isposničkog života isto tako neposredno vidljiv u ovom životu!"

"Priznaješ li, maha-rađa, da si to pitanje postavljao i drugim isposnivima i brahmanima?"

"Priznajem, gospodine."

"Onda nam reci, maha-rađa, ako ti nije neugono, šta su ti na to odgovorili."

"Nije mi, gospodine, neugodno govoriti u prisutnosti Blaženoga i onih koji su mu dolični."

"Onda govori, maha-rađa."

"Jedanput sam, gospodine, posjetio Purana Kassapa. Pozdravio sam se s njim prijateljski, pa sam nakon prijaznog i učtivog razgovora sjeo sa strane (i postavio isto pitanje). Na to mi je Purano Kassapo odgovorio ovako: 'Onaj ko djelo izvrši ili naredi izvršenje, ko kolje ili naredi pokolj, ko pali ili naređuje palež, ko izaziva jad i nevolju, ko zastrašuje ili naređuje zastrašivanje, ko ubije živo biće, ko otima ono što mu ne pripada, ko je provalnik, pljačkaš, kradljivac, ko napada iz zasjede, ko je preljubnik, lažljivac, taj čineći tako ne počinja zločin. Ko bi točkom oštrim kao britva sasjekao sva živa bića na zemlji na jednu gomilu, time se ne bi ogriješio niti bi trebalo da ispašta. Ko bi išao južnom obalom Gange koljući i ubijajući, sjekući i naređujući sječu, paleći i naređujući palež, ni taj se ne bi time ogriješio niti bi trebalo da grijeh ispašta. A ako bi pošao sjevernom obalom Gangedijeleći darove, prinoseći žrtve i propisujući darivanje i žrtvovanje, time ne bi postao zaslužan niti bi stekao zasluge. Darežljivošću, obuzdanošću, suzdržljivošću, istinoljubivošću čovjekne postaje zaslužan niti stiče zasluge.' -- Tako mi je, gospodine, Purano Kassapo, kad sam ga upitao zavidljiv plod isposničkog života, objasnio učenje o nedjelatnosti. Kao kad bi neko upitan za mangov plod objasnio šta je krušni plod ili obrnuto, isto je tako Purano Kassapoupitan za vidljiv plod isposničkog života objasnio učenje o nedjelatnosti. A ja sam tada pomislio: 'Kako bi čovjek na mojem položaju mogao i pomisliti da prigovori isposniku ili brahmanu koji boravi u njegovoj zemlji?' Zato nisam ni pohvalio ni prekorio riječi Purana Kassapa. Mada sam bio nezadovoljan, to nezadovoljstvo nisam izrazio, nego sam, ni prihvaćajući ni odbijajući njegov govor, ustao i otišao." [3]

Jedanput sam, gospodine, posjetio Makkhalija Gosala... i postavio mu isto pitanje..., a on je odgovorio ovako: 'Ne postoji, maha-rađa, ni uzrok ni povod izopačenosti bića. Bića su izopačena bez uzroka i povoda. Ne postoji ni uzrok ni

povod pročišćenju bića. Bića se pročišćuju bez uzroka i povoda. Ne postoje ni vlastita djela, ni tuđa djela, ni ljudska djela. Ne postoji ni snaga ni moć, ni ljudska izdržljivost ni ljudski napor. Sva bića, životinje i biljke,[4] sve što živi, nema ni vlasti ni moći, ni snage, nego sudbina razvrstava i preobražava bića u šest postojećih rodova gdje doživljavaju radost i bol. Postoji 1.400.000 glavnih vrsta rođenja i još 6.000 i još 600. Postoji 500 vrsta djela i još 5 vrsta i još 3 vrste, a postoje i djela i poludjela. Postoje 62 postupka, 62 djela kosmičkih razdoblja, 6 ljudskih tipova[5], 8 stadija ljudskog života, 4.900 zanimanja, 4.900 vrsta beskućnika, 4.900 zmijskih boravišta, 2.000 sposobnosti, 3.000 čistilišta, 36 vrsta prašine, 7 vrsta maternica za svjesna bića, 7 vrsta maternica za nesvjesna bića, 7 vrsta maternica za nesputana bića[6], 7 vrsta bogova, 7 vrsta ljudi, 7 vrsta đavola, 7 velikih jezera, 7 ponora i 700 ponora, 7 vrsta snova i 700 vrsta snova, 8.400.000 velikih razdoblja nastanka i propasti svijeta. Prolazeći kroz ta razdoblja i preporučajući se u njima, budale će kao i mudraci dostići kraj patnje. Zato nije tačna tvrdnja: ovom vrlinom ili ovim obredom, ili ovom askezom, ili ovim isposničkim životom postići ću da mi dozrije još nedozreli plod djela, ili ću opreznim postupkom otkloniti posljedice djela. Isto tako, nije moguće ograničiti mjeru radosti i bola u toku preporučanja, niti je smanjiti niti povećati, ni uzvisiti ni poniziti. Kao što se klupko konca, ako se baci, kotrlja dok se ne razmota, isto tako će i budale kao i mudraci, prolazeći kroz ta razdoblja i preporučajući se u njima, doseći kraj patnje.' Tako mi je, gospodine, Makkhali Gosalo, kad sam ga upitao za vidljiv plod isposničkog života, objasnio učenje o pročišćenju putem preporučanja...

Jedanput sam, gospodine, posjetio Ađita Kesakambala... i postavio mu isto pitanje..., a on mi je odgovorio ovako: 'Ne postoji, maha-rađa, ni dar, ni žrtva, ni prinošenje žrtve; ne postoji dozrijevanje ploda ni dobra ni zla djela; ne postoji ni ovaj ni onaj svijet, ni otac ni mati, a ne postoje ni bićanastala sama od sebe. Ne postoje na sijetu ni isposnicini brahmani koji su idući uzvišenim putem dostigli uzvišeni cilj, koji su sami spoznali i prozreli ovaj i onaj svijet, pa ga objašnjavaju drugima. Čovjek se sastoji od četiri velika počela,[7] a kad proživi svoj vijek, ono što je zemlja u njegovu tijelu vraća se zemlji, voda vodi, toplota toploti, uzduh

uzduhu, a osjeti se razidu u prostoru. Četiri čovjeka, a nosila peta, odnose mrtvaca. Opijelo se vrši do lomače. Tamo od njega preostanu bjele kosti, a žrtveni darovi svrše u pepelu. Nauk o darivanju je zaglupljivanje, prazna je laž brbljanje onih koji propovijedaju učenje o smrti i svrsi. I budale i mudraci, kad im se raspadne tijelo, bivaju uništeni i stradavaju, poslije smrti višene postoje.' Tako mi je, gospodine, Ađito Kesakambalo, kad sam ga upitao za vidljiv plod isposničkog života, objasnio učenje o uništenju...

Jedanput sam, gospodine, posjetio Pakudha Kaććayana... i postavio mu isto pitanje..., a on mi je odgovorio ovako: 'Ovih sedam stvari, maha-rađa, nisu proizvedene niti spadaju u red proizvedenih stvari, nisu stvorene niti pripadaju nekom stvoritelju, jalove su, strše kao hridine, čvrste kao stupovi. Niti se pokreću, niti se mijenjaju, niti škode jedna drugoj, niti može jedna učiniti išta da drugu usreći, ili unesreći, ili i usreći i unesreći. Kojih je to sedam? Čvrsta tvar, tekuća tvar, toplotna stvar, plinovita tvar, radost i bol, a životni duh je sedmi. Zato nema ni ubojice ni onoga ko naređuje ubijanje,[8] ni onoga ko sluča ni onoga koga treba slušati, ni onoga ko shvaća ni onoga ko razjašnjava. Kad neko nekom britkom sabljom odsiječe glavu, time niko nikoga nije lišio života, a sablja samo propada kroz raspon između sedam stvari.' Tako mi je, gospodine, Pakudho Kaććayano, kad sam ga upitao za vidljiv plod isposničkog života, na drugi način objasnio nešto drugo..."

Jedanput sam, gospodine, posjetio Nigantha Nataputta... i postavio mu isto pitanje..., a on mi je odgovorio ovako: 'Nesputani (*nigantho*) je, maha-rađa, obuzdan četverostrukom obuzdanošću. On je spriječio sve zapreke, stegnuo sve zapreke, stresao sve zapreke, zahvatio sve zapreke.[9] Budući da je tako obuzdan četverostrukom obuzdanošću, zato se naziva nesputanim, zato se kaže da je nadišao sam sebe, da vlada sobom, da je sam sebe ustalio.' Tako mi je, gospodine, Nigantho Nataputto, kad sam ga upitao za vidljiv plod isposničkog života, objasnio četverostruku obuzdanost..." Jedanput sam, gospodine, posjetio Sunđaya

Belatthiputta... i postavio mu isto pitanje..., a on mi je odgovorio ovako: 'Da me pitaš postoji li drugi svijet, a ja da smatram da postoji, onda bih ti odgovorio da postoji. Ali ja ne smatram ni da je ovako ni da je onako, ni da je drukčije, ni da nije tako, ni da nije istina da nije tako. Da me pitaš ne postoji li drugi svijet ili da li drugi svijet i postoji i ne postoji, ili da li drugi svijet niti postoji niti ne postoji... postoje li bića nastala sama po sebi (autogenezom) ili ne, ili i da i ne, ili ni da ni ne,... postoji li dozrijevanje ploda dobrih i zlih djela ili ne... ili i da i ne, ili ni da ni ne,... postoji li usavršeno biće (tathagato, sinonim za buddhu) poslije smrti ili ne, ili i da i ne, ili ni da ni ne... odgovor bi uvijek bio isti (neodlučan).' Tako mi je, gospodine, Sunđayo Belatthiputto, kad sam ga upitao za vidljiv plod isposničkog života dao smušen odgovor. [10]

A sada pitam Blaženoga: ... Možeš li mi, gospodine, pokazati plod isposničkog života isto tako neposredno vidljiv u ovom životu (kao što je vidljiv plod rada u svjetovnim zvanjima nabrojanim na početku)?"

"Mogu, maha-rađa. Samo treba da i ja tebe nešto upitam, a ti mi odgovori kako želiš. Šta misliš, maha-rađa, o ovome: pretpostavimo da imaš slugu koji izvršava tvoja naređenja, koji ustaje prije tebe, a liježe kasnije, spreman da obavi sve što je potrebno, predusretljiv u djelu i riječi, pažljiv na svaki tvoj mig. A onda da taj sluga pomisli ovako: 'Dosta je neobičan i čudan tok dozrijevanja zaslužnih djela. Eto, ovaj gospodar Magadhe, Ađatasattu, sin kraljevne iz Videhe, čovjek je kao i ja. Pa ipak, on živi kao bog, obdaren i osposobljen da zadovolji užitke svih pet osjetila, a ja sam tek sluga koji izvršava njegova naređenja... A i ja bih želio da budem kao on, da postanem zaslužan. Kako bi bilo da obrijem kosu i bradu, da obučem požutjelu odeću, pa da se odvratim od domaćeg života i otiđem u beskućnike?' Nakon nekog vremena on odluči da zbilja tako učini i da kao redovnik živi obuzdavajući tijelo, riječ i misao, zadovoljan neophodnom hranom i skloništem, radostan što može da živi povučeno. A tebe da ljudi obavijeste: 'Neka Vaše Veličanstvo izvoli primiti k znanju da onaj čovek koji vam je ranije bio sluga i izvršavao sva naređenja... sada živi kao isposnik i beskućnik... Bi li ti tada

zahtevao da se taj čovjek vrati i da ponovo postane sluga koji će izvršavati tvoja naređenja (kao i ranije)?"

"Ne, gospodine, nego bih ja pošao da pozdravim njega, ustao bih sa sjedišta da mu izrazim poštovanje i da mu ponudim ruhi i hranu, smještaj i lijekove za slučaj bolesti i naredio bih da mu se obezbijedi propisna straža i zaštita.

"Ne smatraš li, dakle, maha-rađa, da je to neposredno vidljiv plod isposničkog života?"

"Sigurno, gospodine, da jeste."

"Tako sam ti, maha-rađa, pokazao prvi neposredno vidljiv plod isposničkog života."

"A možeš li mi, gospodine, pokazati još koji neposredno vidljiv plod isposničkog života?"

"Mogu, maha-rađa! Samo je opet potrebno da i ja pitam tebe, a ti da mi odgovoriš kako želiš. Šta misliš, maha-rađa, o ovome: pretpostavimo da je neki tvoj podanik zemljoradnik, da ima svoje domaćinstvo, da ispunja svoje obaveze dostavljajući ti dužni prinos. A onda da i on pomisli o svojem položaju (jednako kao i u prethodno slučaju)... Bi li ti zahtevao da se i taj čovek vrati (na svoj zemljoradnički posao i obaveze)...?"

"Ne, gospodine, (nego bih i u njegovu slučaju postupio jednako kao u prethodnom)..."

"Tako sam ti, maha-rađa, pokazao i drugi neposredno vidljiv plod isposničkog života."

"A možeš li mi, gospodine, pokazati još koji neposredno vidljiv plod isposničkog života, još primamniji i slađi od ovih?"

"Mogu, maha-rađa. Slušaj sad pažljivo, maha-rađa, šta ću ti reći.

"Hoću, gospodine," odvrati vladar Magadhe Ađatasattu, a Blaženi progovori ovako:

"Događa se, maha-rađa, da se pojavi u svijetu onaj koji je postigao krajnju svrhu (tathagato, naziv za buddhu), usavršeni, potpuno probuđeni, koji je postigao ispravno znanje i vladanje, dobro upućen znalac svijeta, nenadmašivi vodič ljudi koje treba obuzdati, učitelj bogova i ljudi, budan i blažen. Snagom vlastite spoznaje on je prozreo i zna da obajnsni ovaj svijet, njegove dobre i zle duhove, božanstvo koje njim vlada, pokoljenja isposnika i svećenika, bogova i ljudi. On propoveda učenje slovom i duhom lijepo na početku, lijepo u sredini i lijepo na kraju, upućujući na potpuno savršen i pročišćen svetački život. To učenje čuje neki domaćin ili njegov sin, ili pripadnik bilo kojeg drugog roda i plemena. Kad čuje to učenje, stiče povjerenje u usavršenoga, pa obuzet tim povjerenjem razmišlja ovako: 'Domaći je život tijesan i pun prljavštine; slobodan se prostor otvara pred beskućnikom. Nije lako da čovjek koji živi u obitelji provodi svet život, potpuno usavršen i potpuno pročišćen kao glatka školjka. Trebalo bi da i ja obrijem kosu i bradu, da obučem požutjelu odeću, pa da otiđem od kuće u beskućnički život.' Nedugo zatim on napusti svoj dio imanja, malen ili velik, i porodičnu zajednicu, pa obrije kosu i bradu, obuče požutjelu odeću i otiđe od kuće u beskućnički život.

Kad je tako otišao u beskućnike, živi obuzdan pravilima redovničke discipline.

Uzoran u načinu života i ophođenja, smatra opasnim i najmanji prestup. Trudi se da dosljedno sprovodi propise koje je usvojio. Dobronamjernost mu prožimlje djelo i riječ, život mu je čist, usklađen vrlinom, vrata osjetila dobro zaštićena. Pažljiv i promišljen živi zadovoljno.

A kako, maha-rađa, isposnik živi usklađen vrlinom? Isposnik je, maha-rađa, odustao od ubijanja dahom obdarenih (živih) bića, odvratio se od ubijanja. Okanio se štapa i mača, postao je skroman i milosrdan, i njeguje dobronamjernost prema svim živim bićima. -- To mu je udio u vrlini.

Odustao je od onoga što mu se ne daje, odvratio se od uzimanja; prima ono što mu se daje, očekuje da mu se dade, i tako živi od onoga što stiće čistotom vlastitog bića. -- I to mu je udio u vrlini.

Odustao je od razvratnog života i živi u svetoj suzdržljivosti. I to mu je udio u vrlini.

Odustao je od laganja, odvratio se od laži. Govori istinu, pridržava se istine. Pouzdan je i dosljedan, neće prevariti nikoga na svijetu. -- I to mu je udio u vrlini.

Odustao je od ogovaranja, odvratio se od ogovaranja. Šta čuje ovdje, ne prepričava tamo da ovdje ne izazove nesaglasnost, a što čuje tamo, ne prepričava ovdje da tamo ne izazove nesaglasnost. Tako združuje one koji su razdruženi i podržava one koji su složni. U slozi nalazi radost i veselje. -- I to mu je udio u vrlini.

Odustao je od uvredljivog govora, odvratio se od osornosti. Služi se riječima koje su bezazlene, koje se rado čuju, koje su ljubazne i sežu do srca, riječima učtivim i omiljenim kojima se ljudi vesele. -- I to mu je udio u vrlini.

Odustao je od brbljavosti, odvratio se od naklapanja. Govori kad je za to vrijeme, ozbiljno, smisleno, dosljedno istini i redovničkoj stezi. Riječi su mu dragocjene, izrečene u pravi čas i umjesno, odmjereno i s određenom svrhom. -- I to mu je udio u vrlini.

Odrekao se zatiranja sjemenja i bilja. Jede jedanput dnevno, suzdržava se od večernjeg obroka, jede samo u određeno vrijeme. -- Ne prisustvuje predstavama plesa, pjevanja, glazbe i igrokaza. Odrekao se nošenja vijenaca, upotrebe mirisa i kozmetičkih sredstava za uljepšavanje. -- Odrekao se visokih i udobnih ležaja. --

Ne pristaje da primi srebro i zlato. -- Ne pristaje da primi sirovo žito, sirovo meso; žene i devojke, sluge i sluškinje; ovce i koze, perad i svinje, slonove, goveda i konje; njive i polja. Ne pristaje da bude glasonoša ili posrednik. Ne pristaje da vrši kupovinu ili prodaju. Protivan je prevari u vaganju i mjerenju bakarnog novca. Protivan je nepoštenom postupku podmićivanja, prevare ili podvale. Protivan je sječi, pokolju, sužanjstvu, drumskom razbojništvu, ucjeni i nasilju. -- I to mu je udio u vrlini.

I talp, dok neka gospoda isposnici i brahmani, hraneći se jelom koje dobijaju od vjernika, nastavljaju da žive (prema ranijim lošim navikama), da zatiru sjemenje i biljke..., da gomilaju zalihe hrane, pića, odijela..., da prisustvuju predstavama..., da se zabavljaju kockanjem i sličnim igrama..., da pričaju dokone priče o kraljevima, razbojnicima, dvorjanima, o vojsci i strahotama rata, o hrani, piću, odijelu..., o selima, gradovima i zemljama, o ženama i muškarcima..., o onome što je bilo i što nije bilo..., da se svade i spore ovakvim izjavama: 'Ti ne razumiješ ovo učenje ni redovničku stegu, a ja razumijem'; 'Ti si zapao u zabludu, a ja slijedim pravi put'; 'Ja imam pravo, a ti nemaš'; 'Ti kažeš na kraju ono što je trebalo reći na početku, a na početku ono što je trebalo reći na kraju'; 'Govoriš nepromišljeno i naopako'; 'Tvoja je tvrdnja pobijena, poražen si'; 'Okani se te tvrdnje'; 'Ispetljaj se ako možeš!'... I dok neka gospoda isposnici i brahmani... nastavljaju da vrše poslove glasonoše i posrednika..., da varaju, da se hvale, da proriču sudbinu, da vraćaju iz lakomosti za što većim dobitkom..., i da se takvim nedostojnim znanjem i umijećem izdržavaju u životu..., naš se isposnik odvratio od takvih nedostojnih sredstava zazornog života. -- I to mu je udio u vrlini.

Kad je isposnik tako usavršen u vrlini, ne straši se više ničega od čega ga štiti vrlina, kao što se ni vladar, okrunjen pošto je svladao takmaca, više ne straši protivnika. Osposobljen u tom plemenitom ćudoređu, doživljava besprijekorno unutarne zadovoljstvo. -- Tako, maha-rađa, isposnik postaje usavršen u vrlini.

IV

A kako, maha-rađa, isposnik postiže zaštitu pristupa osjetilima? Kad okom zamjeti neki lik, ne teži da mu zahvati ni opće ni posebno obilježje. Tako postupa zato da spriječi ono što bi pogodovalo pogrešnim i nepovoljnim utjecajima zanosa i razočaranja kad bi nadzor nad osjetilom vida (...sluha, njuha, okusa, dodira i mišljenja[11]) bio zanemaren. Osposobljen je u toj plemenitoj zaštiti osjetila, doživljava nepomućeno unutarnje zadovoljstvo. -- Tako, maha-rađa, isposnik sprovodi zaštitu osjetila.

A kako se, maha-rađa, isposnik osposobljava u pažnji i promišljenosti? Isposnik promišljeno odlazi i vraća se (kad ide prositi hranu), promišljeno gleda ispred sebe i oko sebe, promišljeno pruža i povlači ruku kad oblači odeću i uzima prosjačku zdjelu, promišljeno jede i pije, žvaće i guta, promišljeno obavlja veliku i malu nuždu, promišljeno hoda, stoji, sjedi i spava i bdije, govori i šuta. Takose, maha-rađa, isposnik osposobljava u pažnji i promišljenosti.

A čime se, maha-rađa, isposnik zadovoljava? Zadovoljan je s toliko odjeće koliko je potrebno da zaogrne tijelo i s toliko hrane koliko je potrebno da zasiti stomak. Kud god pođe, nosi sobom samo toliko. Kao ptica, maha-rađa, koja kud god poleti leti samo na svojim krilima, tako je i isposnik zadovoljan s toliko odjeće koliko je potrebno da zaogrne tijelo o s toliko hrane koliko je potrebno da zasiti stomak. Kud god pođe, nosi sobom samo toliko. -- Tim je, maha-rađa, isposnik zadovoljan.

V

Oplemenjen tom cjelinom vrline, oplemenjen zaštitom osjetila, oplemenjen pažnjom i promišljenošću, oplemenjen zadovoljstvom skromnosti, isposnik odabire osamljeno boravište u podnožju stabla u šumi, na obronku brijega, u planinskoj

spilji, na groblju, na proplanku, pod vedrim nebom uz plast sijena. Poslije jela, kad se vraí iz prošnje hrane, tu sjedne skrštenih nogu, tijelo drži uspravno, a pažnju ustaljenu pred sobom.

Pošto se riješio čežnje za svijetom, ćud[12] mu ostaje odvrćena od čežnje, duh mu se proćišćava od čežnje.

Pošto se riješio mrzovolje, duh mu ostaje bez zlih namjera. Milosrdan prema svim živim bićima proćišćava duh od mrzovolje.

Pošto se riješio krutosti i ućmalosti, ostaje istrgnut iz krutosti i ućmalosti, razbistren, pažljiv i razborit; duh mu se proćišćava od krutosti i ućmalosti.

Pošto se riješio nemira i brige, ostaje neouzbuđen; u unutarnjem spokojstvu duh mu se proćišćava od nemira i briga.

Pošto se riješio kolebljivosti, postaje nepokolebljiv, bez sumnje o onome što je dobro proćišćava duh od kolebljivosti.

Kao kad se, maha-rađa, neki ćovjek zaduži da poduzme neki posao, pa mu taj posao uspije, te ne samo da može da otplati raniji dug, nego mu još i pretekne zarada, tako da može izdržavati i ženu,... pa se tom uspjehu raduje i veseli.

Ili, maha-rađa, kao ćovjek koji se razboli, mući ga teška bolest, ne može da jede, tijelo mu iznemogne; ali nakon nekog vremena se oporavi od te bolesti, hrana moćne da mu prija, a tijelo mu ojaća,... pa se tom oporavku raduje i veseli.

Ili, maha-rađa, kao kad ćovjek zatvoren u tamnici nakon nekog vremena bude pušten na slobodu, živ i zdrav, a ni imanje mu nije pretrpelo štetu,... pa se tome raduje i veseli.

Ili, maha-rađa, kao ćovjek u ropstvu, koji nije svoj gospodar, nego je pod tućim

gospodstvom i ne može da ide kudakuda želi; ali se nakon nekog vremena oslobodi ropstva i postanesvoj gospodar, i nezavisan od tuđeg gospodstva slobodno pođe kuda želi,... pa se toj slobodfi raduje i veseli.

Ili, maha-rađa, kao čovjek koji se uputi s novcem i i metkom na put koji vodi kroz pustinju gdje će teško doći do hrane i naići na razne opasnosti; ali u predviđenom roku prođe kroz tu pustinju i sretno stigne na odredište gdje se osjeća mirno i sigurno,... pa se tom uspjehu raduje i veseli:

Isto tako i isposnik smatra sam sebe dužnikom, bolesnikom, zatočenikom, robom, patnikom na opasnom putu tako dugo dok se ne riješi tih pet prepreka. Ali kad se riješi tih pet prepreka, onda se smatra nedužnim, zdravim, puštenim iz tamnice, slobodnim čovjekom na pouzdanom tlu.

VI

Kad uvidi da se riješio tih pet smetnji, osjeti radost. Iz te se radosti rađa prijatan osjećaj. Kad se duh osjeća prijatno, smiruje se i tijelo. Smireno tijelo oseća zadovoljstvo. Ko je zadovoljan, postiže i postojanu sabranost duha.

Tako razdružen od strasti, razdružen od neispravnih postupaka, postiže i zadržava prvi stepen zadubljenja (*jhanam*), na kojem (još) postoji zamišljanje i razmišljanje. [13]. To zadubljenje izvire iz osame, a obilježja su mu prijatnost i zadovoljstvo.

Tad upravo ovo tijelo biva oplahnuto, prožeto, ispunjeno i preplavljeno prijatnošću i zadovoljstvom iz izvora osame. Baš ništa od čitavog tog tela ne ostaje nedotaknuto tom prijatnošću i zadovoljstvom iz izvora osame.

To je, maha-rađa, usporedivo s postupkom vještog brijača ili njegovog pomoćnika kad u brončanu posudu naspe mirisni sapunski prah, pa ga malo-pomalo prska

vodom dok ga ne umijesi u sapunavu kuglu natopljenu i prožetu vlagom iznutrai izvana, ovlaženu toliko da se ne cijedi...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

A zatim, maha-rađa, kad isposnik savlada zamišljanje i razmišljanje, postiže i zadržava unutarnje smirenje, sažetost duha u jednu tačku, drugi stepen zadubljenja, na kojem (više) nema ni zamišljanja ni razmišljanja. To zadubljenje izvire iz sabranosti[14], a obilježje su mu prijatnost i zadovoljstvo.

Tad upravo ovo tijelo biva oplahnuto, prožeto, ispunjeno i preplavljeno prijatnošću i zadovoljstvom iz izvora sabranosti. Baš ništa od čitavog tog tijela ne ostaje nedotaknuto tom prijatnošću i zadovoljstvom iz izvora sabranosti.

To je, maha-rađa, usporedivo s dubokim jezerom s podvodnim izvorom, u koje voda ne uvire ni s istoka ni sa zapada, ni s juga ni sa sjevera, pa kad ni bog ne bi to mjesto obdario povremenim pljuskovima, još bi uvijek to duboko jezero bilo oplahnuto i prožeto, ispunjeno i preplavljeno svježom vodom, tako da ni najmanji dio dubokog jezera ne bi ostao nedosegnut svježom vodom...

I to je maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

A zatim se, maha-rađa, isposnik odvraća i od (osjećaja) prijatnosti, te boravi ravnodušan, pažljiv i promišljen. Tad doživljava ono tjelesno zadovoljstvo koje oplemenjeni obilježavaju riječima: 'Ravnodušan i pažljiv živi zadovoljno.' Tako postiže i zadržava treći stepen zadubljenja.

Tad upravo ovo tijelo biva oplahnuto, prožeto, ispunjeno i preplavljeno zadovoljstvom lišenim (čulne) prijatnosti, tako da baš ništa od čitavog tog tijela ne ostaje nedotaknuto tim zadovoljstvom lišenim (čulne) prijatnosti.

To je, maha-rađa, usporedivo s crvenim, bijelim ili plavim lotosovim svjetovima, od kojih se neki, iznikli pod vodom i narasli pod vodom, ne izdižu iznad vodene površine, nego crpu hranu iz dubine, tako da ih svježa voda oplahuje, prožimlje, ispunjava i preplavljuje od čaška do korijena, tako da nijedan od tih lotosa, crvenih, bijelih ili plavih, ne ostaje van dosega svježe vode.

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

A zatim se, maha-rađa, isposnik rješava i zadovoljstva i nezadovoljstva, dosadašnji ugodni i neugodni ugođaji iščezavaju. Tako postiže i zadržava četvrti stepen zadubljenja, ravnodušne pažljivosti pročišćene od zadovoljstva i nezadovoljstva.

Tada sjedi prožimljući upravo ovo tijelo pročišćenim i razbistrenim ugođajem, tako da baš ništa od tog tijela ne ostaje nedotaknuto tim pročišćenim i razbistrenim ugođajem.

To je, maha-rađa, usporedivo s čovjekom koji sedi prekriven od glave do pete čistim bijelim ogrtačem, tako da mu nijedan dio tijela nije nepokriven tim čistim bijelim ogrtačem.

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

VII

Kad mu je duh tako sabran, pročišćen, razbistren, bez natruha i smetnje, prilagodljiv, upotrebljiv, pouzdan i ustaljen, tada ga usmjerava i primjenjuje u uvidu i spoznaji. Tako isposnik spoznaje: 'Ovo je moje tijelo oblikovano od četiri

gruba počela,[15] potječe od oca i majke, othranjeno je rižom i mlijekom. Tjelesna je pojava nepostojana, krhka, podložna vanjskim utjecajima, raspadu i propasti, a i svijest mi postoji tek u toj vezi i zavisnosti.'

To je, maha-rađa, usporedivo s draguljem berilom, sjajne zlatno-žute boje (kao bambus)[16], savršeno izbrušenim osmerobridnim kristalom iz čiste vode, bistrim i prozirnim, kojemu nema mane ni u kojem pogledu, a kroz njega da je provučena nit -- plava, ili žuta, ili crvena, ili bijela, ili narančasta. Da taj dragulj uzme u ruku oštroidan čovjek, mogao bi jasno da razmotri (sva ta obilježja). Isto tako, maha-rađa, i isposnik, kad mu je duh sabran, pročišćen, razbistren, bez natruhe i smetnje, prilagodljiv, upotrebljiv, pouzdan i ustaljen, može da ga usmjeri prema uvidu i spoznaji.

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primjeni, i da tako proizvede tijelo koje će biti tvorevina duha. On iz ovog tijela proizvodi drugo tijelo čiji je oblik tvorevina duha, snabdjeveno svim dijelovima i udovima, pa i osjetnim sposobnostima.[17] To je, maha-rađa, usporedivo s čovjekom koji bi izvlačeći vlat trave iz rukavca razmišljao ovako: 'Ovo je vlat, a ovo rukavac. Pošto je vlat jedan dio, a rukavac drugi, moguće je vlat izvući iz rukavca.[18] -- Ili kad bi zmiju izvukao iz njene košuljice... ili mač iz toka...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primjeni u svrhe drugih duhovnih moći. Ti su raznovrsni oblici koje može da ostvari duhovnim moćima ovi: da se iz jednog bića pretvara u mnoga, a iz mnogih opet u jedno, da se pojavljuje i iščezava prolazeći bez smetnje kroz ograde, zidove i bregove kao

kroz prazan prostor, da uroni u zemlju i izroni iz nje kao da je voda, da hoda po površini vode kao po zemlji, da skrštenih nogu leti po zraku kao ptica na krilima, pa čak i da Mjesec i Sunce, koji su tako moćni i veličanstveni, dotakne i pogladi rukom, te da tjelesno dosegne sve do Brahmına svijeta.

To je, maha-rađa, usporedivo s vještinom lončara ili njegova pomoćnika da od dobro pripremljene gline proizvede posudu u kojem god obliku želi,... ili s vještim rezbarom slonovače... ili zlatarom...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primijeni, i da tako ovlada sredstvom božanskog sluha.[19] Tad istančanim božanskim sluhom, koji nadilazi ljudsku sposobnost, može da sluša i božanske glasove kao i ljudske, izbliza i izdaleka.

To je, maha-rađa, usporedivo sa čovjekom koji na dalekom putu odnekle začuje glazbu velikih i malih bubnjeva i školjki, pa može razlikovati zvuk svakog od tih glazbala...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i usklađen, onda može da ga usmjeri i primijeni, i da tako shvati ljudsku ćud. Shvativši tako svojim duhom duh drugih bića, drugih osoba, on razumije:

-- kad je duh strastven, da je strastven,

-- kad je duh bez strasti, da je bez strasti,

- kad je duh srdit, da je srdit,
- kad je duh bez srdžbe, da je bez srdžbe,
- kad je duh u zabludi, da je u zabludi,
- kad je duh bez zablude, da je bez zablude,
- kad je duh sabran, da je sabran,
- kad je duh rastresen, da je rastresen,
- kad je duh širok, da je širok,
- kad je duh skučen, da je skučen,
- kad je duh nadmašiv, da je nadmašiv,
- kad je duh nenadmašiv, da je nenadmašiv, [20]
- kad je duh staložen, da je staložen,
- kad je duh nestaložen, da je nestaložen,
- kad je duh oslobođen, da je oslobođen,
- kad je duh neoslobođen, da je neoslobođen.

To je, maha-rađa, usporedivo sa ženom ili muškarcem u mladoj dobi, nježnim i dopadljivim, kad ogleda odraz svog lica u čistom i bistrom zrcalu ili u posudi s vodom, pa kao ima madež na licu da primijeti da ga ima, ako nema, da primijeti da ga nema...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primijeni da se sjeti ranijih boravišta[21] -- jednog prethodnog života, dvaju, triju... deset... stotinu... tisuću... i stotina tisuća ranijih života u toku mnogih razdoblja nastanka i propasti svjetova,... kako mu je gdje bilo ime, prezime i rodoslovlje, hrana[22], sretni i nesretni doživljaji i kako dugo je živio... sve do svoga sadašnjeg života. Tako se sjeća raznih ranijih boravišta s pojedinostima i okolnostima.

To je, maha-rađa, usporedivo s čovjekom koji iz svog sela otiđe u drugo selo, pa u još neko dalje selo, a zatim se vrati u svoje selo, pa se podseća kako je iz ovog sela išao u ono i još dalje, gdje se zaustavljao i odsjedao, gdje je šta rekao i prešutio, dok se nije vratio u svoje selo...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primijeni na spoznaju uspona i pada bića. Nadljudskom bistrinom božanskog vida promatra kako se bića uzdižu i padaju i kako dosljedno posljedicama svojih djela bivaju ponižena i uzvišena, blistava i mračna, dobra i zla. (Tada može da ustvrdi:) 'Ova su bića, gospodo, sklona zlom tjelesnom vladanju i zlonamjerna u riječi i misli; pogrdno se izražavaju o oplemenjenim bićima; zastupaju pogrešna gledišta i snose posljedice svojih pogrešnih pretpostavki, a poslije smrti, kad im se tijelo raspadne, čeka ih propast na stranputici i zla kob u paklu.[23] -- (Nasuprot tome) ona su (druga) bića, gospodo, sklona dobrom tjelesnom vladanju i dobronamjerna u riječi i misli, ne izražavaju se pogrdno o oplemenjenima, zastupaju ispravna gledišta i postižu posljedice svojih ispravnih pretpostavki, a kad im se tijelo raspadne, poslije smrti, čeka ih na dobru putu preporod u nebeskom svijetu...

To je, maha-rađa, usporedivo s kulo nasred raskršća, na kojoj stoji oštroidan

čovjek pa motri ljude kako ulaze u kuću i izlaze iz nje, voze se cestom i hodaju ulicom ili sjede nasred trga...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od prethodnih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primijeni tako da spozna dokončanje izljeva strasti.[24] Tada spoznaje onako kako to doista jeste [25]: 'ovo je patnja'; 'ovo je nastanak patnje'; 'ovo je prestanak patnje'; 'ovo je put koji vodi do prestanka patnje'. Spoznaje, kako to doista jeste: 'ovo su izljevi strasti'; 'ovo je nastanak izljeva strasti'; 'ovo je prestanak izljeva strasti'; 'ovo je put koji vodi do prestanka izljeva strasti'. I dok to tako spoznaje-i-uviđa, duh mu se oslobađa prianjanja uz požudu, prianjanja uz biće i prianjanja uz neznanje. U oslobođenome se spoznaja da je oslobođen očituje ovako: 'Isrpljeno je rađanje, iživljen je isposnički život, učinjeno je što je trebalo učiniti, tako da više ništa ne preostaje.'

To je, maha-rađa, usporedivo s jezerom u planinskom klancu, bistrim, prozirnim, čistim, gdje oštroidan čovjek stojeći na obali može da promatra sedefne školjke, šljunak i pijesak, ribe kako se jate, kreću i miruju...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od prethodnih. Od svih neposredno vidljivih plodova isposničkog života, maha-rađa, nijedan nije uzvišeniji ni slađi od ovog posljednjeg."

VIII

Kad je Blaženi tako završio govor, vladar Magadhe Ađatasattu, sin kraljevine iz Videhe, oslovi Blaženog ovako:

"Izvršno, gospodine, izvršno! Kao da je neko podigao ono što je srušeno ili razotkrio ono što je skriveno ili pokazao put onome ko je zalutao, ili unio luč u tamu pa da onaj ko ima oči može da vidi prisutne likove -- isto je tako Blaženi pokazao meni istinu s raznih strana. I ja se, gospodine, utječem u Blaženoga, u njegovo učenje i u prosjačku zajednicu. Smatraj me, gospodine, svojim sljedbenikom[26] i budi mi utočište od danas do kraja života. -- Podlegao sam grijehu, gospodine, u svojoj slabosti, u svojoj ludosti, u svojoj zlonamjernosti, kad sam iz vlastoljublja lišio života svog oca,[27] koji je bio ispravan čovjek i pravedan vladar. Neka Blaženi primi ovu ispovijed moga grijeha kao obavezu da ću se ubuduće suzdržavati."

"Doista, maha-rađa, podlegao si grijehu kad si u svojoj slabosti, u svojoj ludosti, u svojoj zlonamjernosti iz vlastoljublja lišio života svog oca, koji je bio ispravan čovjek i pravedan vladar. A ukoliko si, maha-rađa, uvidjeo da si počinio grijeh i ukoliko si spreman da zadovoljiš pravdu, mi prihvatamo tvoju ispovijed. Doista, maha-rađa, plemićki se poredak[28] utvrđuje time da onaj ko počinio grijeh zadovolji pravdu i obaveže se da će se ubuduće suzdržavati."

Nakon tih riječi vladar Magadhe Ađatasattu reče Blaženome:

"A sada, gospodine, treba da idemo. Čekaju nas mnoge obaveze i poslovi."

"Učini, maha-rađa, što smatraš da je umjesno."

Tad vladar Magadhe Ađatasattu, zadovoljan i obradovan govorom Blaženoga, ustade, pozdravi Blaženoga, obiđe ga s desne strane, pa otide.

A Blaženi, nedugo poslije njegova odlaska, oslovi redovnike ovako:

"Vladar je, redovnici, bio duboko dirnut i potresen. Da nije lišio života svoga oca, koji je bio ispravan čovjek i pravedan vladar, otvorilo bi mu se, još dok je ovdje sjedio, neokaljano i neotrunjeno oko ispravnog uvida."

Tako je rekao Blaženi, a redovnici su se oduševljeno radovali govoru Blaženoga.

Beleške:

1. *Kattika*, mjesec koji slijedi razdoblje monsunskih kiša u sjevernim i srednjim dijelovima Indije (od polovice oktobra do polovice novembra). Dan mladog Mjeseca u tom mjesecu slavi se i danas u Indiji kao praznik svetiljaka, *dipa-vali*, sveta noć, koja podsjeća na kršćanski Božić. U to doba, poslije monsunskih kiša, počinju cvjetati bijeli lotosi (*kumudam*). [Natrag]

2. Pretpostavlja se da su tih petsto žena sačinjavale vladarevu vojsku amazonki. Razlog njegova opreza i straha i na ovako kratkom putu bit će razjašnjen u maharadžinoj ispovijedi na završetku razgovora s Buddhom. [Natrag]

3. Ista se završna formula ponavlja i na kraju izvještaja u razgovoru sa slijedećih pet učitelja. (Tačkice u tekstu uvijek naznačuju ponavljanje ranije formule.) Neki su od tih učitelja historijski dobro poznate ličnosti i iz drugih savremenih izvora, osobito džainskih, iako je prikaz njihova učenja ovdje tendenciozno sažet, pa i karikiran. Na identitet važnijih među njima osvrnut ćemo se u slijedećim bilješkama. [Natrag]

4. Makkhali Gosalo [plemensko ime (*gotram*) Gosalo potječe od "štala za goveda" kojima je to pleme obilovalo], jedan od najistaknutijih učitelja iz ove skupine, poznat osobito po tome što je dugo bio drug i takmac Nigantha Nataputta (Mahaviro), reformatora prastare džainske religije. H. Jacobi, u uvodnom komentaru uz svoj prijevod džainskog teksta Sutra-kritanga (u zbirci Jaina Suttras, Part II, str. XXV i d., novo izdanje Sacred Books of the East Series, Vol. XLV, M. Banarsidas, Delhi, 1964), gdje se spominje i M. Gosalo, citira i ovaj dio našeg teksta kao učenje tipično za džainsku klasifikaciju živih bića u četiri kategorije, čija je složena razrada

bila teško prilagodljiva modernim shvaćanjima prirode. [Natrag]

5. Na osnovu Buddhaghosinih komentara Buddhinih govora (5. v. n. e.), a i iz usporedbi s đainskim tekstovima, neke su od ovih klasifikacija razjašnjene u novijim prijevodima. Vidi T. W. Rhys Davids, engleski prijevod našeg teksta u *Dialogues of the Buddha, Sacred Books of the Buddhists, Vol. II, London, 1899.* Tako se npr. pet vrsta djelatnosti odnose na pet osjetnih organa, tri vrste na tjelesni čin, riječ i misao, a šest vrsta ljudskih tipova i slijedećih osam stadija ljudskog života na kanonsku formulaciju đainskih hagiografija "proroka" (*tirthankara*). [Natrag]

6. Nigantha, naziv za đainske učitelje, redovni naslov Mahavire u buddhističkim tekstovima. [Natrag]

7. Zemlja, voda, vatra i uzduh, kako se vidi iz nastavka. Uz to "grubo" tijelo (*sthula-šariram*) čovjek posjeduje i "istančano" tijelo (*suksma-šariram*), prema učenju koje je osobito tipično za školu *samkhyah*, čija je teorija postala neposredan osnov *yoge*. Na tom općem indijskom vjerovanju u "istančano tijelo" osnivaju se i teorije o magičnim sposobnostima opisane u odsječku VII ovog govora, koje Buddho postepeno svodi i usmjerava prema duhovnim sposobnostima spoznajnog i moralnog uvida u pojave "kakve doista jesu". [Natrag]

8. Ova je teorija preuzeta u popularni religijski epos Bhagavad-gitu, čiji je autor odobrava zato da bi njome opravdao kastinsku dužnost borbe i rata:

"Tko misli: jedan ubija, a drugi gine ubijen,
taj se vara. Nit ubija itko, niti je ubijen." (II, 19) [Natrag]

9. Usp. moj raniji prijevod ovog uvodnog dijela Samanna-phala sutte u Filozofiji istočnih naroda I, str. 273-277. Bilješka na kraju, uz ovaj odlomak o učenju Nataputta (Mahavire) odnosi se na retoričku dvoznačnost i neprevodiv efekat ove tvrdnje, u očevidno karikiranom prikazu najvažnije protivničke nauke. [Natrag]

10. Imena, odn. nazivi šestorice učitelja nabrojanih u ovom dijelu govora sadrže i neka od njihovih karakterističnih obilježja. Prvi, Kassapo, se jednostavno naziva "starcem" (*purano*). Naziv Makkhalija, o čijem životu i učenju je navedeno više podataka (u bilj. 4), je *Go-salo*, ili posjednik staja za goveda, vjerovatno obilježje obiteljskog blaga. Slijedeći, Ađito, se naziva *Kesa-kambali* po kosmatom gunju, jednom od tipičnih vrsta oporih i neugodnih asketskih odijela. (Usp. naziv *sufi* za islamske mistike po odjeći slične vrste). -- Nigantho ("nesputani"), Natin sin, u kasnijoj đainskoj tradiciji naziva se "velikim pobjednikom" (*maha-viro*) [V. bilj. 6. Posljednji, Sandāyo, naziva se jednostavno potomkom ili sinom (*putto*) svog roda Belatthi. On je jedan od tipičnih predstavnika *agnosticizma*, koji *Buddho odrešito odbija*, nazivajući ga "stanovištem jegulje", često u ovoj istoj formulaciji, ali ne kao učenje specifično samo za ovog učitelja. [Natrag]

11. Mišljenje ili razumijevanje (sposobnost kategorizacije) je, po Buddhinu shvaćanju (koje nije općeindijsko), šestoosjetilo, koordinirano, a ne nadređeno ostalim vrstama osjetne spoznaje ili gnozije. Za svako je osjetilo (*indriyam*) svojstveno da se sastoji od osjetnog organa, od specifičnog predmeta i od isto tako specifične vrste spoznajne svijesti o osjetnoj zamjedbi. [Natrag]

12. *Āeto*, riječ iz istog korijena kao i *āttam* (misao). Već u ranim *abhidhamma* tekstovima izraz *āttam* zamjenjuje u značenju prvobitniji izraz *mano* (lat. *mens*), čije je značenje obuhvatilo intelektualnu svijest u širem smislu nego samu misao (*āttam*). *Āeto*, za razliku od toga, obuhvata i ostala psihička stanja svijesti. [Natrag]

13. *Vitakka-vīcāro*, logičke i umne funkcije, od čijeg suzdržavanja (*epohe*) polaze vježbe zadubljenja. [Natrag]

14. *Sam-a-dhi*, "skupa čvrsto držati", središnji pojam, a i opći naziv u indijskoj filozofiji uopće za sve oblike meditativnog zadubljenja, *yoge* u duhovnoj (a ne tek

gimnastičkoj) primjeni i sl. [Natrag]

15. V. bilj. 7. [Natrag]

16. *Velu-riyam*, ime ovog dragulja je izvedeno iz naziva za bambus (*velu*). [Natrag]

17. Ovaj posljednji dio govora je posvećen sticanju magijskih moći (*iddhi*) prema općim indijskim vjerovanjima tog vremena. Osobito je vjera u tzv. "istančano tijelo" (*sukšma-šariram*) ili vjera u aveti (potpuno različita od vjere u dušu), po načinu kako se ovdje opisuje identična s mnogo starijim tradicijama i opisima koje nalazimo u drugim sistemima, u *samkhya-yogi* i u najstarijim upanišadima. Karakteristično je za Buddhu da u standardne opise vidovitosti ("božanskog vida" i "božanskog sluha") i sjećanja na ranije živote (vidi bilj. 22) uključuje odlomke s dubljim smislom pronicanja u strukturu čovjekove moralne prirode i, konačno, u posljednja filozofska pitanja o smislu i vrijednosti egzistencije, tako da završava govor i u ovom slučaju izlaganjem svoga bitnog učenja ("koje je dostupno samo mudracima, i to svakome samom za sebe i pojedinačno" -- *paćcattam veditabbo vinnuhi*) -- o patnji, o moralnom pročišćenju i odlobođenju od patnje ukorijenjene u zabludu kojoj su jednako podložni vidovitiji bogovi i zasljepljenija ljudska bića.

[Natrag]

18. Jedna od najstarijih verzija ovog opisa u vedskim tekstovima može se naći u *Satapatha-brahmana* (ili pouci o "stotinu puteva" duhovnog razvoja), pogl. IV, 3, 3, 16. Isti se opis ponavlja u upanišadima. [Natrag]

19. *Dhatu*, objektivni "element" osjeta. Vjera u atomsku strukturu iskustva, u paralelizam materijalnih prapočela i osjetnih organa i njihovo sintetiziranje, osniva se na prastarom indoiranskom mitosu o božanskoj prirodi tvarnih počela (voda, vatra, zemlja, uzduh i eter) i osjetila, koja se jednostavno nazivaju "bogovima" (*deva*). Zarathuštrina reforma se osniva na ukidanju idolatrije tvarnih počela i zamjeni tog kulta materije kultom istog broja moralnih vrлина. [Usp. kritiku

mitološke pozadine moderne atomističke teorije iskustva kod Maxa Webera i Maxa Schelera, koji je svode na kršćansko ("protestantsko") nepovjerenje u neposrednu iskustvenu datost primarnog doživljaja.) [Natrag]

20. *Sa-uttaram* i *an-uttaram*; prvi izraz ističe mogućnost dostizanja još daljih dostignuća, a drugi da je dostignut krajnji i nenadmašiv vrhunac (ne nužno u apsolutnom, nego u neposrednom doživljajnom smislu). [Natrag]

21. *Pubb-nivasa*, "ranija boravišta", ne izražavaju u buddhizmu vjeru u ranija "utjelovljenja" ili "reinkarnacije" supstancijalno identičnog duha ili duše, nego tek vjeru u kontinuitet razvojnog procesa u "strujiživota", koja se ne završava smrću, ali ni ne teče u vječnost, nego je izraz raznorodno određenih doživljajnih cjelina čija se uzročna povezanost tradicionalno (iz prebuddhističkih vremena) naziva "dozrijevanjem ploda djelatnosti" (*kamma-vipako*) ili jednostavno *karma*. (Usp. upotrebu istog izraza "dozrijevanje ploda" u modernoj filosofiji, osobito kod Bergsona i Heideggera.) [Natrag]

22. Izraz "hrana", dosljedno indijskoj biološkoj koncepciji kauzaliteta (spomenutoj u prethodnoj bilješci), ima mnogo šire značenje nego u našim modernim jezicima. Četiri osnovne vrste "hrane", prema budističkoj kanonskoj kategorizaciji, jesu: tjelesna hrana, "dodirna" hrana osjetila ili objekti osjetnih doživljaja (tačnije, fizioloških "nadražaja" specifičnih za svaki osjetni organ), hrana voljnih pobuda i hrana svijesti. [Natrag]

23. Pojam pakla u indijskim religijama odgovara pojmu čistilišta u kršćanskoj mitologiji. Ne postoji ni vječna sreća ni vječna nesreća. Postoje jedino eonske cikličke mijene u toku zbivanja i izuzetna mogućnost konačnog utruća osviještene egzistencije (*nibbanam*, *nirvanam*). "Život vječni" je kontradikcija *in adjecto*. Pred pomisli na takvu mogućnost, tradicionalni religiozni Indijac može jedino da se zgrozi. [Natrag]

24. U standardnoj formuli (uz neke varijacije) te su strasti obično svedene na tri: požudu (pozitivnu strast), mržnju (negativnu strast) i zabludu (metafizičku strast). Pročišćenje i prestanak tih "izljeva" (*asava*) identificira se sa postignućem "utrnuća" ili nirvane (*nibbanam*). Tim dostignućem, a ne smrću, završava se ciklus pseudoindividualne egzistencije (čovjeka koji, po Sartreovoj definiciji, "nije ono što jeste, nego je ono što nije"). [Natrag]

25. *Yatha-bhutam*, uvid u zbiljnost, nasuprot spekulativnim teorijama (*ditthi*, *doxa*), kako to Buddho uvijek uporno ovim riječima naglašava, odgovara u potpunosti značenju koje Heidegger pridaje grčkoj riječi *aletheia*. [Natrag]

26. *Upasako*, naziv za laičkog vjernika ili pristalicu buddhizma. [Natrag]

27. Bimbisaro, vladar Magadhe, bio je prvi oduševljeni zaštitnik Buddhe, još prije nego je učitelj postigao duhovno probuđenje. [Natrag]

28. Riječ *ariyo*, koja je u prvom redu historijsko obilježje indoiranskog plemstva i kaste kojoj je i Buddho pripadao po rođenju, znači, u njegovu kasnijem učenju, duhovnu oplemenjenost, pa je tim izrazom inače, u suvislom kontekstu redovno prevodim. [Natrag]

Rev. 12/11/02

www.geocities.com/budizam/canon/digha/dn2.html

Anguttara nikaya V.57

Upajjhatthana sutta

Predmeti kontemplacije

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Pet je činjenica o kojima bi svako trebalo često da razmišlja, bilo da je reč o ženi ili muškarcu, laiku ili zaređenom. Kojih pet?"

'Podložan sam starenju, nisam umakao starenju.' To je prva činjenica o kojoj bi svako trebalo često da razmišlja, bilo da je reč o ženi ili muškarcu, laiku ili zaređenom.

'Podložan sam bolesti, nisam umakao bolesti'...

'Podložan sam smrti, nisam umakao smrti'...

'Promeniću se, odvojiti od svega što mi je drago i što me privlači'...

'Ja sam vlasnik svojih dela (*kamma*), baštinik svojih dela, rođen zbog svojih dela, u vezi sa svojim delima i imam svoja dela kao svog sudiju. Šta god da uradim, dobro ili loše, to će mi ostati u nasleđe'

To je pet činjenica o kojima bi svako trebalo češto da razmišlja, bilo da je reč o ženi ili muškarcu, laiku ili zaređenom.

Onda, na koji način bi trebalo razmišljati: 'Podložan sam starenju, nisam umakao starenju'? Ima bića koja su otrovana [tipičnim] otrovom mladih, a to je mladost. Zbog te otrovanosti mladošću, oni se loše ponašaju telom... govorom... i mišlju. Ali kada često razmišljaju o ovoj činjenici, ta otrovanost mladošću biće ili potpuno napuštena ili sve slabija...

Onda, na koji način bi trebalo razmišljati: 'Podložan sam bolesti, nisam umakao bolesti'? Ima bića koja su otrovana [tipičnim] otrovom zdravih, a to je zdravlje. Zbog te otrovanosti zdravljem, oni se loše ponašaju telom... govorom... i mišlju. Ali kada često razmišljaju o ovoj činjenici, ta otrovanost zdravljem biće ili potpuno napuštena ili sve slabija...

Onda, na koji način bi trebalo razmišljati: 'Podložan sam smrti, nisam umakao smrti'? Ima bića koja su otrovana [tipičnim] otrovom živih, a to je život. Zbog te otrovanosti životom, oni se loše ponašaju telom... govorom... i mišlju. Ali kada često razmišljaju o ovoj činjenici, ta otrovanost životom biće ili potpuno napuštena ili sve slabija...

Onda, na koji način bi trebalo razmišljati: 'Promeniću se, odvojiti od svega što mi je drago i što me privlači'? Ima bića koja osećaju želju i strast prema stvarima koje su im drage i privlačne. Zbog te strasti, oni se loše ponašaju telom... govorom... i mišlju. Ali kada često razmišljaju o ovoj činjenici, ta želja i strast prema stvarima koje su im drage i privlačne biće ili potpuno napuštena ili sve slabija...

Onda, na koji način bi trebalo razmišljati: 'Ja sam vlasnik svojih dela, baštinik

svojih dela, rođen zbog svojih dela, u vezi sa svojim delima i imam svoja dela kao svog sudiju. Šta god da uradim, dobro ili loše, to će mi ostati u nasleđe'? Ima bića koja se loše ponašaju telom... govorom... i mišlju. Ali kada često razmišljaju o ovoj činjenici, loše ponašanje telom... govorom... i mišlju biće ili potpuno napušteno ili sve slabije...

Sada plemeniti sledbenik ovako razmišlja: 'Nisam samo ja podložan starenju, onaj koji nije umakao starenju. Kakva god da postoje bića -- prošla i buduća, koja se rađaju ili umiru -- sva su ona podložna starenju i nisu umakla starenju.' Kada često razmišlja o ovome, delovi puta mu se ukazuju. On postaje privržen putu, razvija ga, neguje. I kako postaje privržen putu, razvija ga i neguje, okovi bivaju odbačeni, skrivene sklonosti uništene.

Onda plemeniti sledbenik ovako razmišlja: 'Nisam samo ja podložan bolesti, onaj koji nije umakao bolesti' ... 'Nisam samo ja podložan smrti, onaj koji nije umakao smrti' ... 'Neću se samo ja promeniti, odvojiti od svega što mi je drago i što me privlači' ...

Plemeniti sledbenik ovako razmišlja: 'Nisam samo ja vlasnik svojih dela, baštinik svojih dela, rođen zbog svojih dela, u vezi sa svojim delima i imam svoja dela kao svog sudiju; onaj koji šta god da uradi, dobro ili loše, to će mu ostati u nasleđe. Kakva god da postoje bića -- prošla i buduća, koja se rađaju ili umiru -- sva bića su vlasnici svojih dela, baštinici svojih dela, rođeni zbog svojih dela, u vezi sa svojim delima i imaju svoja dela kao svog sudiju. Šta god da urade, dobro ili loše, to će im ostati u nasleđe.' Kada često razmišlja o ovome, delovi puta mu se ukazuju. On postaje privržen putu, razvija ga, neguje. I kako postaje privržen putu, razvija ga i neguje, okovi bivaju odbačeni, skrivene sklonosti uništene."

Podložni rođenju, podložni starenju,
podložni smrti,
svetovni ljudi su

zgađeni nad onima što pate
nad onim čemu su i oni sami podložni.
Ako i ja treba da budem zgađen
nad bićima koja su podložna svemu tome,
ja onda ne pristajem,
da živim kao i oni.'

Zadržavajući taj stav --
znanje o Dhammi
lišen svakog poseda --
prevladah svaku opijenost
bogatstvom, mladošću i životom
kao onaj što u odvraćenosti
vidi spokojstvo.

U meni se javi energičnost,
oslobođenost jasno sagledah.
Sada više nema načina
da uživam u čulnim zadovoljstvima.
Slédeći tok svetačkog života,
ja se više ne preporučam.

Rev. 17/4/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-57.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 61

Ambalattika Rahulovada sutta

Savet Rahuli u Ambalatiki

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u gradu Rađagahi, u bambusovom gaju, kod svetilišta gde se hrane veверice.

U to vreme poštovani Rahula [1] je bio u Ambalatiki. Tada Blaženi, predveče, napusti svoje samotno boravište i ode do poštovanog Rahule u Ambalatiki. Poštovani Rahula opazi ga još izdaleka kako dolazi i, videvši ga, pripremi mu sedište i vodu za pranje nogu. A Blaženi sede na pripremljeno sedište i zatim opru noge. Poštovani Rahula, poklonivši se Blaženom, sede sa strane.

Tada Blaženi, pokazavši na malo vode preostale u posudi za pranje nogu, reče poštovanom Rahuli: "Rahula, vidiš li ovo malo vode preostale u posudi za pranje nogu?"

"Da, gospodine."

"Isto tako je malo vrline u onome ko se ne stidi da namerno slaže."

Onda, prosvuši ono malo vode iz posude, Blaženi reče poštovanom Rahuli: "Rahula, vidiš li kako je ovo malo vode što je preostalo u posudi bačeno?"

"Da, gospodine."

"Isto tako je bačeno i ono malo vrline što je ima u onome ko se ne stidi da namerno slaže."

Onda, okrenuvši posudu naopačke, Blaženi reče poštovanom Rahuli: "Rahula, vidiš li kako je ova posuda okenuta naopako?"

"Da, gospodine."

"Isto tako je okrenuto naopako i ono malo vrline što je ima u onome ko se ne stidi da namerno slaže."

Onda, postavivši posudu za vodu kako treba, Blaženi reče poštovanom Rahuli: "Rahula, vidiš li kako je ova posuda prazna?"

"Da, gospodine."

"Isto tako je isprazno i ono malo vrline što je ima u onome ko se ne stidi da namerno slaže."

Rahula, to je kao kada kraljevski slon: ogroman, obučen, naviknut na borbu, sa kljovama poput osovine kočije. Otišavši u bitku, on koristi svoje prednje noge i svoje zadnje noge, svoju glavu i uši, kljove i rep, ali ne i svoje telo. Slonov krotitelj primećuje to i pomisli: 'Ovaj kraljevski slon nije se potpuno odrekao svog života u ime kralja.' Ali kada kraljevski slon... otišavši u bitku koristi svoje prednje noge i

svoje zadnje noge, svoju glavu i uši, kljove i rep, ali i svoje telo. Slonov krotitelj primećuje to i pomisli: 'Ovaj kraljevski slon se potpuno odrekao svog života u ime kralja. Nema ničega što on ne bi učinio.'

Isto se odnosi na onoga ko se ne stidi da namerno slaže. Nema zla, kažem ti, koje on ne bi učinio. Tako, Rahula, treba sebe da vežbaš: 'Neću namerno slagati čak ni u šali.'

A šta misliš, Rahula, čemu služi ogledalo?"

"Za ogledanje, gospodine."

"Na isti način, Rahula, uvek iznova treba pažljivim ogledanjem proveriti svaki postupak pre nego što bude počinjen telom, govorom ili mišlju.

Kad god nameravaš da nešto učiniš telom, treba da pomisliš: 'Ovaj telesni postupak koji nameravam da učinim -- hoće li on naneti bol meni, drugima ili oboma? Je li to jedan štetan telesni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom? Ako, posle takvog ogledanja, znaš da će on naneti bol tebi, drugima ili oboma, da je to zapravo jedan štetan telesni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom, onda je svaki takav telesni postupak apsolutno neprikladan za tebe da ga učiniš. Ali ako, posle takvog ogledanja, znaš da on neće naneti bol... da će to biti zapravo jedan koristan telesni postupak, sa srećnim rezultatom, sa srećnim ishodom, onda je svaki takav telesni postupak apsolutno prikladan za tebe da ga učiniš.

I dok nešto činiš telom, treba da pomisliš: 'Ovaj telesni postupak koji nameravam da učinim -- hoće li on naneti bol meni, drugima ili oboma? Je li to jedan štetan telesni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom? Ako, posle takvog ogledanja, znaš da on nanosi bol tebi, drugima ili oboma... treba od njega da odustaneš. Ali ako, posle takvog ogledanja, znaš da on ne nanosi bol... možeš da ga nastaviš.

I kad si nešto učinio telom, treba da pomisliš... Ako, posle takvog ogledanja, znaš da je on naneo bol tebi, drugima ili oboma, da je to zapravo bio jedan štetan telesni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom, onda o svakom takvom telesnom postupku treba da kažeš učitelju ili upućenom saputniku u svetačkom životu. Pošto si mu to poverio... treba da se vežbaš u obuzdavanju ubuduće. Ali ako, posle takvog ogledanja, znaš da on neće naneti bol... da je to bio zapravo jedan koristan telesni postupak, sa srećnim rezultatom, sa srećnim ishodom, onda treba da ostaneš mentalno osvežen i radostan, negujući dan i noć korisne mentalne kvalitete.

Kad god nameravaš da nešto učiniš govorom, treba da pomisliš: 'Ovaj verbalni postupak koji nameravam da učinim -- hoće li on naneti bol meni, drugima ili oboma? Je li to jedan štetan verbalni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom? Ako, posle takvog ogledanja, znaš da će on naneti bol tebi, drugima ili oboma, da je to zapravo jedan štetan verbalni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom, onda je svaki takav verbalni postupak apsolutno neprikladan za tebe da ga učiniš. Ali ako, posle takvog ogledanja, znaš da on neće naneti bol... da će to biti zapravo jedan koristan verbalni postupak, sa srećnim rezultatom, sa srećnim ishodom, onda je svaki takav verbalni postupak apsolutno prikladan za tebe da ga učiniš.

I dok nešto činiš govorom, treba da pomisliš: 'Ovaj verbalni postupak koji nameravam da učinim -- hoće li on naneti bol meni, drugima ili oboma? Je li to jedan štetan verbalni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom? Ako, posle takvog ogledanja, znaš da on nanosi bol tebi, drugima ili oboma... treba od njega da odustaneš. Ali ako, posle takvog ogledanja, znaš da on ne nanosi bol... možeš da ga nastaviš.

I kad si nešto učinio govorom, treba da pomisliš... Ako, posle takvog ogledanja, znaš da je on naneo bol tebi, drugima ili oboma, da je to zapravo bio jedan štetan

verbalni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom, onda o svakom takvom verbalnom postupku treba da kažeš učitelju ili upućenom saputniku u svetačkom životu. Pošto si mu to poverio... treba da se vežbaš u obuzdavanju ubuduće. Ali ako, posle takvog ogledanja, znaš da on nije naneo bol... da je to bio zapravo jedan koristan verbalni postupak, sa srećnim rezultatom, sa srećnim ishodom, onda treba da ostaneš mentalno osvežen i radostan, negujući dan i noć korisne mentalne kvalitete.

Kad god nameravaš da nešto učiniš mišlju, treba da pomisliš: 'Ovaj mentalni postupak koji nameravam da učinim -- hoće li on naneti bol meni, drugima ili oboma? Je li to jedan štetan mentalni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom? Ako, posle takvog ogledanja, znaš da će on naneti bol tebi, drugima ili oboma, da je to zapravo jedan štetan mentalni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom, onda je svaki takav mentalni postupak apsolutno neprikladan za tebe da ga učiniš. Ali ako, posle takvog ogledanja, znaš da on neće naneti bol... da će to biti zapravo jedan koristan mentalni postupak, sa srećnim rezultatom, sa srećnim ishodom, onda je svaki takav mentalni postupak apsolutno prikladan za tebe da ga učiniš.

I dok nešto činiš mišlju, treba da pomisliš: 'Ovaj mentalni postupak koji nameravam da učinim -- hoće li on naneti bol meni, drugima ili oboma? Je li to jedan štetan mentalni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom? Ako, posle takvog ogledanja, znaš da on nanosi bol tebi, drugima ili oboma... treba od njega da odustaneš. Ali ako, posle takvog ogledanja, znaš da on ne nanosi bol... možeš da ga nastaviš.

I kad si nešto učinio mišlju, treba da pomisliš... Ako, posle takvog ogledanja, znaš da je on naneo bol tebi, drugima ili oboma, da je to zapravo bio jedan štetan mentalni postupak, sa bolnim posledicama, bolnim ishodom, onda treba da se osećaš uznemiren, posramljen i zgađen nad time. Osećajući se uznemiren... treba da se vežbaš u obuzdavanju ubuduće. Ali ako, posle takvog ogledanja, znaš da on

nije naneo bol... da je to bio zapravo jedan koristan mentalni postupak, sa srećnim rezultatom, sa srećnim ishodom, onda treba da ostaneš mentalno osvežen i radostan, negujući dan i noć korisne mentalne kvalitete.

Rahula, svi oni monasi i askete koji su u prošlosti pročistili svoje telesne postupke, verbalne postupke i mentalne postupke, učinili su to neprestanim ogledanjem svojih telesnih postupaka, verbalnih postupaka i mentalnih postupaka upravo na ovaj isti način.

Svi oni monasi i askete koji će u budućnosti pročistili svoje telesne postupke, verbalne postupke i mentalne postupke, učiniće to neprestanim ogledanjem svojih telesnih postupaka, verbalnih postupaka i mentalnih postupaka upravo na ovaj isti način.

Svi oni monasi i askete koji sada pročišćuju svoje telesne postupke, verbalne postupke i mentalne postupke, čine to neprestanim ogledanjem svojih telesnih postupaka, verbalnih postupaka i mentalnih postupaka upravo na ovaj isti način.

Zato, Rahula, ovako treba sebe da vežbaš: 'Pročistiću svoje telesne postupke neprekidnim ogledanjem. Pročistiću svoje verbalne postupke neprekidnim ogledanjem. Pročistiću svoje mentalne postupke neprekidnim ogledanjem.' Tako treba sebe da vežbaš."

Tako reče Blaženi. Zadovoljan, Rahula se oduševi rečima Blaženog.

Beleška

1. Rahula: Budin sin, koji je prema navodima u Komentaru imao svega sedam godina kad je saslušao ovaj govor. [Natrag]

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.59

Anatta-lakkhana sutta

O obilježju ne-sebe

Prevod Zoran Zeković

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prigodom Bogoviti boravio u gaju jelena zvanom Silazak Vidjelaca pokraj Benaresa. On je tamo oslovio skupinu od pet isposnika: "Isposnici!" "O, Štovani!" - Ti su isposnici prema Bogovitom otvorili sluh, a Bogoviti je govorio ovako:

"Isposnici, obličje je ne-Sebe. Da je ovo obličje, isposnici, Sebe, ne bi ovo obličje vodilo ka povredi, dostiglo bi se sa obličjem (sledeće): "Neka mi obličje bude takvo. Neka mi obličje ne bude takvo." Budući da je obličje, isposnici, ne-Sebe, to obličje vodi ka povredi, pa se ne postiže sa obličjem: "Takvo neka mi bude obličje. Takvo neka mi ne bude obličje."

"Isposnici, osećaj je ne-Sebe. Da je ovaj osećaj, isposnici, Sebe, ne bi ovaj osećaj vodio ka povredi, dostiglo bi se sa osećajem (sledeće): "Neka mi osećaj bude takav. Neka mi osećaj ne bude takav." Budući da je osećaj, isposnici, ne-Sebe, to osećaj vodi ka povredi, pa se ne postiže sa osećajem: "Takav neka mi bude osećaj. Takav neka mi ne bude osećaj."

"Isposnici, zamjedba je ne-Sebe. Da je ova zamjedba, isposnici, Sebe, ne bi ova zamjedba vodila ka povredi, dostiglo bi se sa zamjedbom (sledeće): "Neka mi zamjedba bude takva. Neka mi zamjedba ne bude takva." Budući da je zamjedba, isposnici, ne-Sebe, to zamjedba vodi ka povredi, pa se ne postiže sa zamjedbom: "Takva neka mi bude zamjedba. Takva neka mi ne bude zamjedba."

"Isposnici, voljne ustrojnice su ne-Sebe. Da su ove voljne ustrojnice, isposnici, Sebe, ne bi ove voljne ustrojnice vodile ka povredi, dostiglo bi se sa voljnim ustrojnicama (sledeće): "Neka mi voljne ustrojnice budu takve. Neka mi voljne ustrojnice ne budu takve." Budući da su voljne ustrojnice, isposnici, ne-Sebe, to voljne ustrojnice vode ka povredi, pa se ne postiže sa voljnim ustrojnicama: "Takve neka mi budu voljne ustrojnice. Takve neka mi ne budu voljne ustrojnice."

"Isposnici, svijest je ne-Sebe. Da je ova svijest, isposnici, Sebe, ne bi ova svijest vodila ka povredi, dostiglo bi se sa sviješću (sledeće): "Neka mi svijest bude takva. Neka mi svijest ne bude takva." Budući da je svijest, isposnici, ne-Sebe, to svijest vodi ka povredi, pa se ne postiže sa sviješću: "Takva neka mi bude svijest. Takva neka mi ne bude svijest."

A što mislite o ovom, isposnici? Je li obličje stalno ili nestalno? Nestalno, Gospodine. A ono što je nestalno je li bolno ili ugodno? Bolno je, Gospodine. A ono što je nestalno, bolno i podložno promjeni je li dobro to shvaćati (ovako): "To je moje. To sam ja. To je moje Sebe?"

"Nije, gospodine."

A što mislite o ovom, isposnici? Je li osjećaj stalan ili nestalan? Nestalan, Gospodine. A ono što je nestalno je li bolno ili ugodno? Bolno je, Gospodine. A ono što je nestalno, bolno i podložno promjeni je li dobro to shvaćati (ovako): "To je moje. To sam ja. To je moje Sebe?"

"Nije, gospodine."

A što mislite o ovom, isposnici? Je li zamjedba stalna ili nestalna? Nestalna, Gospodine. A ono što je nestalno je li bolno ili ugodno? Bolno je, Gospodine. A ono što je nestalno, bolno i

podložno promjeni je li dobro to shvaćati (ovako): "To je moje. To sam ja. To je moje Sebe?"

"Nije, gospodine."

A što mislite o ovom, isposnici? Jesu li voljne ustrojnice stalne ili nestalne? Nestalne, Gospodine.

A ono što je nestalno je li bolno ili ugodno? Bolno je, Gospodine. A ono što je nestalno, bolno i podložno promjeni je li dobro to shvaćati (ovako): "To je moje. To sam ja. To je moje Sebe?"

"Nije, gospodine."

A što mislite o ovom, isposnici? Je li svijest stalna ili nestalna? Nestalna, Gospodine. A ono što je nestalno je li bolno ili ugodno? Bolno je, Gospodine. A ono što je nestalno, bolno i podložno promjeni je li dobro to shvaćati (ovako): "To je moje. To sam ja. To je moje Sebe?"

"Nije, gospodine."

Zato doista, isposnici, koje god da obličje opstoji, bilo prošlo, bilo buduće, bilo sadašnje, bilo unutarnje, bilo vanjsko, bilo grubo, bilo profinjeno, bilo nisko, bilo uzvišeno, bilo udaljeno ili bilo blisko, svako takvo obličje treba videti sa ispravnom spoznajom onako kako jest: "To nije moje. To nisam ja. To nije moje Sebe."

Zato doista, isposnici, koji god da osjećaj opstoji, bilo prošli, bilo budući, bilo sadašnji, bilo unutarnji, bilo vanjski, bilo grubi, bilo profinjeni, bilo niski, bilo uzvišeni, bilo udaljeni ili bilo bliski, svaki takav osjećaj treba videti sa ispravnom spoznajom onako kako jest: "To nije moje. To nisam ja. To nije moje Sebe."

Zato doista, isposnici, koja god da zamjedba opstoji, bilo prošla, bilo buduća, bilo sadašnja, bilo unutarnja, bilo vanjska, bilo gruba, bilo profinjena, bilo niska, bilo uzvišena, bilo udaljena ili bilo bliska, svaku takvu zamjedbu treba videti sa ispravnom spoznajom onako kako jest: "To nije moje. To nisam ja. To nije moje Sebe."

Zato doista, isposnici, koje god da voljne ustrojnice opstoje, bilo prošle, bilo buduće, bilo

sadašnje, bilo unutarnje, bilo vanjske, bilo grube, bilo profinjene, bilo niske, bilo uzvišene, bilo udaljene ili bilo bliske, sve se takve voljne ustrojnice trebaju videti sa ispravnom spoznajom onako kako jest: "To nije moje. To nisam ja. To nije moje Sebe."

Zato doista, isposnici, koja god da svijest opstoji, bilo prošla, bilo buduća, bilo sadašnja, bilo unutarnja, bilo vanjska, bilo gruba, bilo profinjena, bilo niska, bilo uzvišena, bilo udaljena ili bilo bliska, svaku takvu svijest treba videti sa ispravnom spoznajom onako kako jest: "To nije moje. To nisam ja. To nije moje Sebe."

A učen i plemenit Šravaka, isposnici, uviđajući tako, otklanja se od obličja, otklanja se od osećaja, otklanja se od zamjedbe, otklanja se od voljnih ustrojnica, otklanja se od svijesti. Otklonjen on se obestrašćuje. Bestrasan on se oslobađa. U oslobođenom je znanje: "Ja sam slobodan! Uništeno je rođenje, proživljen je sveti život, učinjeno je ono što treba biti učinjeno. Dalje se ne ide, niti se spoznaje."

Ovako je govorio Bogoviti. A skupina se od pet isposnika uzdignuta duha razveselila riječima Bogovitoga. DOK je izgovarao ovo izlaganje, svijesti su ove petorice isposnika ove skupine oslobodile bujica bez prijanjanja za ovaj svijet.

Otada je bilo šest utihnutih na svijetu.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn22-59.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXV.28

Aditta-pariyaya sutta

Propoved o vatri

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je priliko Blaženi boravio u Gaji, zajedno sa 1000 monaha. Tu se on obrati monasima:

"Monasi, sve gori. Šta sve gori? Oko gori. Oblici gore. Svest o viđenom gori. Kontakt oka i oblika gori. I što god nastane na osnovu kontakta oka i oblika -- bilo da se doživljava kao prijatno, bolno, ni prijatno ni bolno -- takođe gori. A čime gori? Gori vatrom strasti, vatrom odbojnosti, vatrom obmane. Gori, kažem vam, rođenjem, starenjem i smrću, jadom, tugom, bolovima, patnjom i očajem.

"Uho gori. Zvukovi gore...

"Nos gori. Mirise gore...

"Jezik gori. Ukusi gore...

"Telo gori. Taktilni osećaji gore...

"Um gori. Ideje gore. Svest o mišljenom gori. Kontakt uma i ideje gori. I što god nastane na osnovu kontakta uma i ideje -- bilo da se doživljava kao prijatno, bolno, ni prijatno ni bolno -- takođe gori. A čime gori? Gori vatrom strasti, vatrom odbojnosti, vatrom obmane. Gori, kažem vam, rođenjem, starenjem i smrću, jadom, tugom, bolovima, patnjom i očajem.

Videvši to, u dobro upućenom plemenitom sledbeniku sve se više raspršuju iluzije o oku, iluzije o obliku, iluzije o svesti o viđenom, iluzije o kontaktu oka i oblika. A isto tako i o onome što god nastane na osnovu kontakta oka i oblika, bilo da se doživljava kao prijatno, bolno, ni prijatno ni bolno. I oko toga mu se, takođe, raspršuju iluzije.

"Sve mu se više raspršuju iluzije o uhu...

"Sve mu se više raspršuju iluzije o nosu...

"Sve mu se više raspršuju iluzije o jeziku...

"Sve mu se više raspršuju iluzije o telu...

"Sve mu se više raspršuju iluzije o umu, iluzije o idejama, iluzije o svesti o mišljenom, iluzije o kontaktu uma i ideje. A isto tako i o onome što god nastane na osnovu kontakta uma i ideje, bilo da se doživljava kao prijatno, bolno, ni prijatno ni bolno. I oko toga mu se, takođe, raspršuju iluzije. Kad mu se rasprše iluzije, u njemu se hladi strast. Zahvaljujući hlađenju strasti, on se potpuno oslobađa. Sa potpunim oslobađanjem dolazi i znanje: 'Potpuno sam oslobođen'. On uviđa: 'Nema više preporađanja, svetački život je proživljen, izvršen je zadatak. Nema ničeg više na ovome svetu što bi trebalo učiniti'."

Tako reče Blaženi. Zahvalni, monasi se oduševiše njegovim rečima. I dok je još trajalo to objašnjenje, srca tih 1000 monaha, zahvaljujući neprijanjanju, potpuno se oslobodiše nečistoća.

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn35-28.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.2

Devadaha sutta

U Devadahi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u plemenu Sakja, u gradu Devadaha. Onda velik broj monaha koji se zaputio u jednu udaljenu oblast dođoše do Blaženog i, pošto su stigli i poklonili mu se, sedoše sa strane. Dok su tako sedeli, rekoše oni Blaženome: "Gospodine, želimo da odemo u jednu udaljenu oblast i da tamo boravimo."

"Jeste li o tome obavestili Sariputu?"

"Ne, gospodine, nismo obavestili poštovanog Sariputu."

"Obavestite Sariputu. Sariputa je mudar, velika je pomoć monasima koji su njegovi saputnici u svetačkom životu."

"Kako vi kažete, gospodine", odgovoriše monasi.

U to vreme poštovani Sariputa sedeo je pod jednim drvetom, ne mnogo daleko od Blaženog. Onda monasi, obradovini i saglasni sa rečima Blaženog, ustadoše sa svojih sedišta -- pokloniše se Blaženom i obišavši ga tako da im ostane sa desne strane -- otidoše do poštovanog Saripute. Kad su stigli, izmeniše učtive pozdrave sa njim. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sedoše sa strane. Dok su tako sedeli, rekoše poštovanom Sariputi: "Prijatelju Sariputa, želimo da odemo u jednu udaljenu oblast i da tamo boravimo. Već smo o tome obavestili Učitelja."

"Prijatelji, u stranoj zemlji postoje mudri plemići i sveštenici, domaćini i askete -- jer ljudi su tamo mudri i pronicljivi -- koji će pitati monaha: 'Koje je učenje tvoga učitelja? Čemu on podučava?' Jeste li dobro saslušali učenje -- dobro ga razumeli, pridržavali ga se, razmatrali ga, pronikli u njega uz pomoć uvida -- tako da odgovarajući na takvo pitanje govorite u skladu sa onim što je rekao Blaženi; nećete pogrešno tumačiti Blaženog, već ćete odgovarati u skladu sa Dhammom, tako da svako onaj čije je razmišljanje u skladu sa Dhammom neće imati osnova da vas kritikuje?"

"Došli bismo i iz velike daljine samo da čujemo objašnjenje ovih reči u prisustvu poštovanog Saripute. Bilo bi dobro ako bi nas poštovani Sariputa prosvetlio u pogledu njihovog značenja."

"U tom slučaju, prijatelji, slušajte i dobro zapamtite. A ja ću govoriti."

"Kako kažeš, prijatelju", odgovoriše monasi.

I poštovani Sariputa reče: "Prijatelji, u stranoj zemlji postoje mudri plemići i sveštenici, domaćini i askete -- jer ljudi su tamo mudri i pronicljivi -- koji će pitati monaha: 'Koje je učenje tvoga učitelja? Čemu on podučava?'"

Kada vas tako pitaju, treba da odgovorite: 'Naš učitelj podučava obuzdavanju strasti i želje.'

Kad tako odgovorite, može biti mudrih plemića i sveštenika, domaćina i asketa... koji će vas dalje ispitivati: 'Za čime tvoj učitelj podučava obuzdavanju strasti i želje?'

Kada vas tako pitaju, treba da odgovorite: 'Naš učitelj podučava obuzdavanju strasti i želje za oblikom... za osećajem... za opažajem... za izrazima volje. Naš učitelj podučava obuzdavanju strasti i želje za svešču.'

Kad tako odgovorite, može biti mudrih plemića i sveštenika, domaćina i asketa... koji će vas dalje ispitivati: 'Kakvu opasnost u svemu tome uviđa tvoj učitelj, kad podučava obuzdavanju strasti i želje za oblikom... za osećajem... za opažajem... za izrazima volje. Kakvu opasnost u svemu tome uviđa tvoj učitelj, kad podučava obuzdavanju strasti i želje za svešču?'

Kada vas tako pitaju, treba da odgovorite: 'Kad neko nije oslobođen strasti, želje, ljubavi, žeđi, groznice i žudnje za oblikom, tada se iz svake promene i menjanja tog oblika rađa tuga, jadikovanje, bol, jad i očaj. Kad neko nije oslobođen strasti... za osećajem... za opažajem... za izrazima volje... Kad neko nije oslobođen strasti, želje, ljubavi, žeđi, groznice i žudnje za svešču, tada se iz svake promene i menjanja te svesti rađa tuga, jadikovanje, bol, jad i očaj. Uviđajući tu opasnost, moj učitelj podučava obuzdavanju strasti i želje za oblikom... za osećajem... za opažajem... za izrazima volje. Uviđajući tu opasnost, moj učitelj podučava obuzdavanju strasti i želje za svešču.'

Kad tako odgovorite, može biti mudrih plemića i sveštenika, domaćina i asketa... koji će vas dalje ispitivati: 'I kakvu korist vidi tvoj učitelj kad podučava obuzdavanju strasti i želje za oblikom... za osećajem... za opažajem... za izrazima volje. Kakvu korist vidi tvoj učitelj kad podučava obuzdavanju strasti i želje za svešču?'

Kada vas tako pitaju, treba da odgovorite: 'Kada je neko oslobođen strasti, želje, ljubavi, žeđi, groznice i žudnje za oblikom, tada se iz svake promene i menjanja tog oblika ne rađa bilo kakva tuga, jadikovanje, bol, jad i očaj. Kad je neko oslobođen strasti... za osećajem... za opažajem... za izrazima volje... Kad je neko oslobođen strasti, želje, ljubavi, žeđi, groznice i žudnje za svešču, tada se iz svake promene i menjanja te svesti ne rađa bilo kakva tuga, jadikovanje, bol, jad i očaj. Uviđajući tu korist, moj učitelj podučava obuzdavanju strasti i želje za oblikom... za osećajem... za opažajem... za izrazima volje. Uviđajući tu korist, moj učitelj podučava obuzdavanju strasti i želje za svešču.'

Prijatelji, ako bi onaj ko je prisvojio i razvija štetne mentalne osobine imao prijatno boravište ovde i sada -- bez ikakve pretnje, bez očajanja, bez grozničavosti -- i posle razlaganja tela, posle smrti bi mogao očekivati dobro odredište, onda Blaženi ne bi zagovarao napuštanje štetnih mentalnih osobina. Ali zato što onaj ko je prisvojio i razvija štetne mentalne osobine ima mučno boravište ovde i sada -- sa mnogo pretnji, mnogo očajanja, mnogo grozničavosti -- i posle razlaganja tela, posle smrti može očekivati loše odredište, zato Blaženi zagovara napuštanje štetnih mentalnih osobina

Ako bi onaj ko je prisvojio i razvija povoljne mentalne osobine imao mučno boravište ovde i sada -- sa mnogo pretnji, mnogo očajanja, mnogo grozničavosti -- i posle razlaganja tela, posle smrti bi mogao očekivati loše odredište, onda Blaženi ne bi zagovarao prisvajanje povoljnih mentalnih osobina. Ali zato što onaj ko je prisvojio i razvija povoljne mentalne osobine ima dobro boravište ovde i sada -- bez ikakve pretnje, bez očajanja, bez grozničavosti -- i posle razlaganja tela, posle smrti može očekivati dobro odredište, zato Blaženi zagovara prisvajanje povoljnih mentalnih osobina

Tako reče poštovani Sariputa. Zadovoljni, monasi se obradovaše Sariputinim rečima.

Rev. 27/04/2004

www.geocities.com/canon/samyutta/sn22-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 58

Abhaya sutta
(Abhaya-raja-kumara sutta)

Govor princu Abhaji (Nebojši)

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Uvod

U ovom govoru Buda ukazuje na faktore koji određuju šta jeste, a šta nije vredno da se kaže. Tri su glavna faktora: je li iskaz istinit ili nije, je li nekome na dobrobit ili nije, je li na nečije zadovoljstvo ili nije. Sam Buda izgovoriće samo ono što je istinito, što je korisno i što je u skladu sa njegovim osećanjem za trenutak kada prijatne i neprijatne stvari treba izgovoriti. Treba uočiti da mogućnost da iskaz bude neistinit, a ipak koristan nije čak ni uzeta u razmatranje.

Ovaj govor takođe pokazuje, na delu, Budino učenje o četiri kategorije pitanja i kako na njih treba odgovoriti (videti [AN.IV.42](#)). Na oba pitanja koja mu princ

postavlja Buda odgovara kontrapitanjem, pre nego što se upusti u analitički odgovor na prvo pitanje i kategorički odgovor na drugo. Svako od ovih kontrapitanja ima dvostruku funkciju: da princu pruži njemu poznatu uporišnu tačku za razumevanje odgovora koji sledi i takođe da mu omogući ispoljavanje sopstvene inteligencije i dobrih namera. Ona mu daju priliku da sačuva obraz pošto bude osujećen u želji da u debati pobedi Budu. Komentar beleži da je princ stavio svog malog sina u krilo kao jeftin trik: ako ga Buda u raspravi satera u ugao, uštinuće dete i pošto ono počne da plače biće mu to dobar izgovor da prekine raspravu. Buda, pak, prisustvo deteta koristi da u ovom razgovoru ukloni svaki osećaj rasprave i takođe da napravi efektnu poentu. Uzimajući sliku Niganthe Nataputte o udici zabodenoj u grlo, on je primenjuje na dete i potom zaključuje da, za ralik od Niganthe – koji se zadovoljio da nekoga ostavi sa potencijalno smrtonosnim predmetom u grlu – Buda želi da ukloni takve predmete, iz saosećanja i samilosti. Na taj način, on princa pridobija na svoju stranu, pretvarajući potencijalnog oponenta u svoga sledbenika.

Ovaj govor nije samo govor *o ispravnom govoru*, već isto tako pokazuje ispravan govor na delu.

Ovako sam čuo: Jednom je zgodom Blaženi (Buddho) boravio u Rađagahi, u Bambusovu Gaju, pored svetišta gdje se hrane vjeverice. Tada kraljević Nebojša posjeti đaina Nataputtu, pozdravi ga i sjedne po strani, a đain Nataputto reče mu ovako:

- Hajde kraljeviću! Porazi u raspravi ispasnika Gotamu, pa će ti se proćuti slava i dika da si porazio isposnika Gotamu, koji uživa tako veliku duhovnu moć i dostojanstvo.

- A kako ću ja, gospodine, poraziti isposnika Gotamu. . .? .?

- Evo kako, kraljeviću: Otiđi k isposniku Gotami, pa ga upitaj ovako: "Može li, gospodine, Usavršeni (Buddho) reći nešto što se drugima ne sviđa, što im je neugodno?" Ako isposnik Gotamo na to pitanje odgovori potvrdno, onda treba da mu kažeš: "Ali u čemu je onda razlika, gospodine, između vas i prosječnog čovjeka? Jer i prosječan čovjek govori ono što se drugima ne sviđa što im je neugodno." A ako isposnik Gotamo odgovori niječno, onda treba da mu kažeš: "Kako to, gospodine, da ste vi ipak o Devadatti [1] rekli ovo: 'Devadatto je osuđen na stradanje u paklu Nirayi za vrijeme jednog svemirskog razdoblja, Devadatti nema pomoći.' Te se riječi nisu svidjele Devadatti, nego su ga rasrdile." - Kraljeviću, zatečen ovim dvosjeklim pitanjem isposnik Gotamo neće moći ni da ispljune ni da proguta odgovor. To će biti kao željezna udica kad se zabode u grlo...

A kraljević Nebojša (kad je stigao do Buddhe) pogleda prema suncu, pa pomisli: "Sada nije povoljan čas da pobijam Blaženoga, nego ću to učiniti sutra u svojoj vlastitoj kući", pa reče Blaženome:

- Gospodine, pozivam Blaženoga da sutra sa još trojicom dođe k meni na ručak.

Blaženi šutnjom prihvati poziv...

Slijedećeg dana kad je kraljević Nebojša pogostio Blaženog služeći ga vlastitim rukama biranom hranom i pićem... sjedne pored njega na niže sjedište, pa ga upita:

- Gospodine, može li Usavršeni reći nešto što se drugima ne sviđa, što im je neugodno?

- Kraljeviću, zar to pitanje nije pristrano?

- E, gospodine, s te su strane đaini pretrpjeli poraz.

- A zašto to kažeš, kraljeviću?

(Nebojša mu ponovi cijeli svoj razgovor s Nataputtom i njegove upute doslovno.)

Dok je tako govorio, kraljević Nebojša držao je u krilu svoga nejakog sinčića, ispružena na leđima. Blaženi mu tada reče:

- Što misliš, kraljeviću, kad bi se dogodilo da ovom dječaćiću tvojom nepažnjom ili nepažnjom dadilje dospije u grlo komadić drveta ili kamenčić i da tu zapne, što bi učinio?

- Izvadio bih ga, gospodine! A ako to ne bi odmah uspjelo, onda bih mu prihvatio glavu lijevom rukom, pa bih mu izvadio smetnju iz grla skvrčenim prstom svoje desne ruke, sve kad bih mu time raskrvario grlo. A zašto? Jedino iz samilosti prema djetetu.

- Isto tako, kraljeviću, i Usavršeni, kad zna da neka tvrdnja ne odgovara činjenicama, da nije točna ni svrsishodna, a i da se drugima ne sviđa, da im je neugodna - takvu tvrdnju Usavršeni neće izreći.

A kad Usavršeni zna da neka tvrdnja odgovara činjenicama, da je točna, ali nije svrsishodna, a drugima se ne sviđa i nije im ugodna - ni takvu tvrdnju Usavršeni neće izreći. Ali kad Usavršeni zna da neka tvrdnja odgovara činjenicama, da je točna, a uz to i svrsishodna, iako se drugima ne sviđa i nije im ugodna - za takvu će tvrdnju Usavršeni naći pravo vrijeme da je razjasni... A zašto? Jedino iz samilosti prema njima.

- Gospodine, kad učeni plemići, brahmani, građani i isposnici postave Usavršenom takva pitanja koja su unaprijed (sofistički) razradili - da li Blaženi već unaprijed ima smišljen odgovor: "Tko god me upita ovako, ja ću mu odgovoriti ovako", ili Usavršeni odgovara neposredno?

- Kraljeviću, i ja ću tebi postaviti protupitanje pa mi odgovori kako misliš: Poznaješ

li dobro razne dijelove bojnih kola?

- Svakako, gospodine!

- A ako te netko upita kako se zove ovaj ili onaj dio, hoćeš li imati već unaprijed pripremljen odgovor za svako takvo pitanje, ili ćeš odgovoriti nepasredno?

- Budući da sam ja, gospodine, čuven upravljač bojnim kolima i dobro im znam sve dijelove i pojedinosti, jasno je da ću odgovoriti neposredno.

- Isto je tako, kraljeviću, i s Usavršenim... A zašto? Zato što je Usavršeni potpuno prozreo osnove bića...

Beleška

[1] Devadatto je bio Buddhin bliski rođak. Pridružio se najprije njegovu prosjačkom redu, ali je uskoro pokušao da preuzme vlast među isposnicima. Kad je odlučio da se otcijepi od Buddhe, zatražio je najprije od njega da prihvati deset dogmatskih stavova, koji bi sadržajno značili povratak u đainizam, a osnivaju se na vjerovanju da se određenim tjelesnim asketskim naporima mogu postići duhovni ciljevi.

Buddho je odbio načelni pristanak, ali je rekao da tko god želi može da slijedi ta načela asketske strogosti (*dhutagam*). Odbijajući princip tumačenja smisla asketskih napora, Buddho nije zanjekao i vrijednost asketizma uopće. [Natrag]

Rev. 15/5/2004

www.geocities.com/budizam/canon/majjhima/mn58.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya X.93

Ditthi sutta

Uverenja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u parku Anatakindike. Tada domaćin Anatakindika rano napusti Savati da bi se susreo sa Blaženim, ali mu se onda javi sledeća misao: "Sada nije pravo vreme da vidim Blaženog, jer on je u osami. I to nije vreme za posetu monasima koji razvijaju svoj um [u meditaciji] kad su u osami. Šta ako bih posetio park u kojem su askete drugih uverenja?" Tada se on zaputi ka parku u kojem su bile askete drugih uverenja.

A tom prilikom su se askete drugih uverenja sakupile i sedele jedni naspram drugih, raspravljali o raznim nevažnim temama, pravili veliku buku i huku. Još izdaleka ugledaše domaćina Anatakindiku kako dolazi i videvši ga počеше da učutkuju jedan drugog: "Tihi budite, prijatelji. Ne pravite galamu. Evo ide domaćin Anatakindika, sledbenik askete Gotame. On je jedan od sledbenika askete Gotame, odeven u belo, koji živi u Savatiju. Ti ljudi vole tišinu, izvežbani su za tišinu i govore pohvale tišini. Možda će, ako našu grupu zatekne u tišini, pomisliti da postane

naš sledbenik." I tako askete utihnuše.

Tada domačin Anatapindika stiže do mesta gde su boravile askete drugih uverenja. Stigavši, pozdavi ih učtivo. I pošto razmeniše srdačne pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Dok je tako sedeo sa strane, askete mu se obratiše: "Reci nam, domaćine, koja uverenja zastupa asketa Gotama."

"Poštovana gospodo, ja ne znam do kraja koja su uverenja askete Gotame."

"Pa dobro, znači ti ne znaš koja uverenja zastupa asketa Gotama. Reci nam onda koja uverenja zastupaju monasi."

"Ja čak ne znam sasvim ni koja uverenja zastupaju monasi."

"Znači ti ne znaš koja uverenja zastupa asketa Gotama, a ni koja uverenja zastupaju monasi. Reci nam onda koja su tvoja uverenja."

"Ne bi mi bilo teško da izložim koja su moja uverenja. Ali neka prvo svaki od vas poštovanih redom izloži svoje uverenje i onda mi neće biti teško da izložim koja su moja uverenja."

Kad to bi rečeno, jedan od asketa reče domaćinu Anatapindikici: "*Ovaj svet je večan*. Samo je to istina, sve drugo je bezvredno. To je moje uverenje."

Drugi asketa reče Anatapindikici: "*Ovaj svet nije večan*. Samo je to istina, sve drugo je bezvredno. To je moje uverenje."

Neki drugi asketa reče: "*Ovaj svet je konačan...*" ... "*Ovaj svet je beskonačan...*" ... "*Duša i telo su jedno isto...*" ... "*Duša je jedna stvar, a telo je druga...*" ... "*Posle smrti Tathagata postoji...*" ... "*Posle smrti Tathagata ne postoji...*" ... "*Posle smrti Tathagata i postoji i ne postoji...*" ... "*Posle smrti Tathagata niti postoji niti ne postoji*. Samo je to istina, sve drugo je bezvredno. To je moje uverenje."

Kad to bi rečeno domaćin Anatapindika reče asketama: "Što se tiče poštovanoga koji reče: '*Ovaj svet je večan*'. Samo je to istina, sve drugo je bezvredno. To je moje uverenje', to uverenje nastaje iz njegove neodgovarajuće pažnje ili zato što se oslanja na reči nekog drugog. Dakle, takvo je uverenje rođeno, stvoreno, izraz je volje ili nastalo u zavisnosti od nečega drugog. I što god je rođeno, stvoreno, izraz je volje ili nastalo u zavisnosti od nečega drugog, to je prolazno. Sve što je prolazno jeste patnja. Tako ovaj plemeniti sledi nešto što je patnja, potčinjava se nečemu što je patnja." (Slično i za ostale stavove.)

Kada ovo bi izrečeno, askete rekoše domaćinu Anatapindiki: "Svako od nas ti je redom izložio svoje uverenje. A sada ti nama reci svoje uverenje."

"Što god je rođeno, stvoreno, izraz je volje ili nastalo u zavisnosti od nečega drugog, to je prolazno. Sve što je prolazno jeste patnja. Sve što jeste patnja nije deo mene, nije ono što ja jesam, nije moje sopstvo. Takvo je moje uverenje."

"Dakle, domaćine, što god je rođeno, stvoreno, izraz je volje ili nastalo u zavisnosti od nečega drugog, to je prolazno. Sve što je prolazno jeste patnja. Ti tako slediš upravo tu patnju, potčinjavaš se nečemu što je patnja."

"Poštovani, što god je rođeno, stvoreno, izraz je volje ili nastalo u zavisnosti od nečega drugog, to je prolazno. Sve što je prolazno jeste patnja. Sve što jeste patnja nije deo mene, nije ono što ja jesam, nije moje sopstvo. Dobro sagledavši to kroz ispravan uvid onakvo kakvo je sada, ja takođe uviđam izlaz iz toga kakvo je sada."

Kad to bi izrečeno, askete utihnuše, zbunjeni, klonuli, pognutih glava, zabrinuti, zanemeli. A domaćin Anatapindika, primetivši da su askete utihnuli, zbunjeni, klonuli, pognutih glava, zabrinuti, zanemeli, ustade i otide do meste na kojem je boravio Blaženi. Stigavši, poklonivši se Blaženom, sede sa strane. Dok je tako sedeo, ispriča on Blaženome čitav svoj razgovor sa asketama.

[Blaženi reče:] Dobro učinjeno, domaćine,. Dobro učinjeno. Tako bi trebalo s vremena na vreme u raspravi pobeđivati te neznalice u pogledu Dhamme." Tada on uputi, obodri, podstaknu i

ohtabri domaćina Anatapindikú govorom o Dhammi. I pošto domaćin Anatapindika bi upućen, obodren, podstaknut i ohtabren govorom o Dhammi, ustade on sa svoga mesta i, poklonivši se Blaženome, zaputi se kući obišavši Blaženog sa svoje desne strane. Nedugo zatim, obrati se Blaženi monasima: "Monasi, čak i onaj monah koji je duboko pronikao u Dhammu u ovom učenju i disciplini dobro bi učinio ako bi s vremena na vreme u raspravi pobedio upravo onako kako je domaćin Anatapindika to učinio."

Videti takođe: [AN X.96](#); Sn IV.12

25/8/2001

www.geocities.com/canon/anguttara/an10-93.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya VII.6

Dhana sutta

Blago

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, postoji ovih sedam blaga. Kojih sedam? Blago uverenja, blago vrline, blago savesti, blago brige, blago slušanja, blago velikodušnosti, blago uvida.

A šta je to blago uverenja? Postoji slučaj kada je plemeniti sledbenik uveren u Tathagatino probuđenje: 'Zaista, Blaženi je potpuno i sopstvenim naporom probuđen, usavršen u znanju i ponašanju, sa dobrim odredištem, savršeni poznavalac ovoga sveta, nenadmašan kao savetnik onih ljudi sposobnih da budu podučeni, učitelj božanskim i ljudskim bićima, probuđen, blagosloven.' To se naziva blagom uverenja.

A šta je to blago vrline? Ima slučajeve ka se plemeniti sledbenik uzdržava od ubijanja, uzdržava od krađe, uzdržava od nedozvoljenih seksualnih odnosa, uzdržava od laganja, uzdržava od konzumiranja sredstava koja izazivaju

nepromišljenost. To se, monasi, naziva blagom vrline.

A šta je to blago savesti? Ima slučajeve kada plemeniti sledebenik oseća stid na [pomisao da poćini nešto] loše telom, rećju i mišlju. To se naziva blagom savesti.

A šta je to blago brige? Ima slučajeve kada plemeniti sledbenik oseća brigu zbog [patnje koja proizlazi iz] onoga lošeg što je poćinjeno telom, rećju i mišlju. To se naziva blagom brige.

A šta je to blago slušanja? Ima slučajeve kada je plemeniti sledbenik ćuo mnogo, kada je zapamtio to što je ćuo, kada je saćuvao to što je ćuo. Kakvo god ućenje da je hvale vredno na poćetku, hvale vredno u sredini, hvale vredno na kraju, ono koje -- po svome unutrašnjem i spoljašnjem znaćenju -- obznanjuje svetaćki život koji je potpuno celovit i ćist: njega je on slućao ćesto, zapamtio ga, diskutovao, sakupio, razmotrio sopstvenim umom i podrobno ispitao u skladu sa svojim stanovištima. To se naziva blagom slušanja.

A šta je to blago velikodušnosti? Ima slučajeve kada je plemeniti sledbenik, lišen nećistoće tvrdićluka, živi kao kućedomaćin, velikodušan, široke ruke, ućiva u darećljivosti, spreman da u nevolji pomogne, ućiva u darivanju monaha. To se naziva blagom velikodušnosti.

A šta je to blago uvida? Ima slučajeve kada je plemeniti sledbenik uvića, opremljen uvidom o nastajanju i nestajanju -- uvidom plemenitim, prodornim, što vodi do potpunog iskorenjivanja patnje. To se naziva blagom uvida.

To su, monasi, sedam blaga.

Blago uverenja,

blago vrline,

blago savesti i brige,

blago slušanja, velikodušnosti

i uvida kao sedmo plago.

Ko god, muškarac ili žena, da ima ta blaga
za njega se kaže da nije siromašan, taj nije živeo uzalud.
Tako uverenje i vrlinu, veru i viziju Dhamme
treba da neguju mudraci,
sećajući se Budinih saveta.

Videti takođe: [Sn I.2](#)

Rev. 17/4/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an7-6.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XV.3

Assu sutta

Suze

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Tu Blaženi reče: "Transmigracija postoji još od neznanih vremena. Tačka početka nije vidljiva, ali ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život. Šta mislite, monasi: Čega ima više, suza što ste ih prolili preporučajući se i tumarajući tim dugim, dugim putem -- plačući, lijući suze zbog bivanja sa onim što ne volimo, zbog razdvojenosti od onoga što volimo -- ili vode u četiri velika okeana?"

"Kako mi razumemo Dhammu kojom nas je podučio Blaženi, više je suza što smo ih prolili preporučajući se i tumarajući tim dugim, dugim putem -- plačući, lijući suze zbog bivanja sa onim što ne volimo, zbog razdvojenosti od onoga što volimo -- nego vode u četiri velika okeana"

"Izvanredno, monasi. Izvanredno. Zaista je odlično da ste tako razumeli Dhammu kojoj sam vas podučio.

Više je suza što ste ih prolili preporučajući se i tumarajući tim dugim, dugim putem -- plačući,

Ijući suze zbog bivanja sa onim što ne volite, zbog razdvojenosti od onoga što volite -- nego što je vode u četiri velika okeana

Mnogo ste puta doživeli smrt majke. Više je suza što ste ih prolili zbog smrti majke dok ste se preporađali i tumarali tim dugim, dugim putem -- plačući, lijući suze zbog bivanja sa onim što ne volite, zbog razdvojenosti od onoga što volite -- nego što je vode u četiri velika okeana

Mnogo ste puta doživeli smrt oca... smrt brata... smrt sestre... smrt sina... smrt kćerke... gubitak rođaka... gubitak bogatstva... gubitak zdravlja. Više je suza što ste ih prolili zbog gubitka zdravlja dok ste se preporađali i tumarali tim dugim, dugim putem -- plačući, lijući suze zbog bivanja sa onim što ne volite, zbog razdvojenosti od onoga što volite -- nego što je vode u četiri velika okeana

A zašto je to tako? Transmigracija postoji još od neznanih vremena. Tačka početka nije vidljiva, ali ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život. Jako dugo ste tako doživljavali patnju, doživljavali bol, doživljavali gubitak, trunili po grobljima -- dovoljno da prestanemo da budemo opčinjeni bilo kakvom stvorenom stvari, dovoljno da se oslobodimo strasti, dovoljno da postanemo oslobođeni."

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn15-3.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.85

Yamaka sutta

Jamako

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom redovnik Sariputto boravio u gradu Savatthi, u Ćetinu Gaju, u samostanu Anathapindike.

Tada je neki isposnik po imenu Yamako zastupao ovakvo pogrešno gledište:

– Prema mojem shvaćanju, Blaženi naučava da isposnik koji se riješio izljeva strasti tjelesnom smrću biva skršen i zatrt, da poslije smrti više ne postoji.

Mnogi su isposnici čuli da isposnik Yamako zastupa takvo pogrešno gledište, pa su otišli k njemu, pozdravili se s njim i nakon uobičajenih učtivih riječi sjeli sa strane, a zatim ga upitali:

– Je li istina, prijatelju Yamako, da ti zastupaš ovo pogrešno gledište... [1]

– Da, prijatelji, ja sam tako shvatio učenje Blaženoga...

– Nemoj, prijatelju Yamako, tako govoriti. Takvo pretjerivanje nije dobro. Blaženi sigurno ne bi rekao tako...

– Ali je redovnik Yamako, iako su ga ti isposnici tako opomenuli, ipak uporno ostao na stanovištu koje je zastupao...

Pošto ti isposnici nisu mogli da redovnika Yamaka odvrate od njegova pogrešnog gledišta, ustali su i otišli redovniku Sariputti [2], obavijestili ga o cijelom razgovoru... i zamolili ga da i on iz samilosti otiđe do redovnika Yamaka. Redovnik Sariputta šutke pristane.

Kad je redovnik Sariputta pred večer izišao iz osamljenog boravišta, otiđe do redovnika Yamaka, pozdravi se s njim, sjedne sa strane pa ga upita da li je istina da zastupa spomenuto pogrešno gledište. Yamako odgovori potvrdno.

– Prijatelju, Yamako, šta misliš o ovome: je li tjelesni lik postojan ili nepostojan?

– Nepostojan, prijatelju.

– A jesu li osjećaj, predodžba, izraz volje i svijest postojani ili nepostojani?

– Nepostojani, prijatelju. Zato onaj ko to uvidi razumije da u takvim okolnostima za "takvo biće" [3] ne može biti daljeg opstanka (poslije smrti).

– A šta misliš, prijatelju Yamako, o ovome: smatraš li da je "takvo biće" (samo) tjelesni lik?

– Ne, prijatelju.

– Smatraš li možda da je "takvo biće" utjelovljeno u liku?

– Ne, prijatelju.

– Smatraš li da je "takvo biće" nešto drugo nego tjelesni lik ... da je "takvo biće" (sadržano) u

osjećaju, u predodžbi, u izrazima volje, u svijesti – ili smatraš da je negdje drugde, a ne u osjećaju, u predodžbi, u izrazima volje, ili u svijesti?

– Ne, prijatelju.

– Smatraš li da tjelesni lik, osjećaj, predodžba, izrazi volje i svijest (skupa) sačinjavaju "takvo biće"?

– Ne, prijatelju.

– Smatraš li da je "takvo biće" bestjelesno, bezosjećajno, bezpredodžbeno, bezvoljno i bezsvjesno?

– Ne, prijatelju.

– Ako, dakle, prijatelju Yamako, za tebe "takvo biće" istinski i zbiljski ne postoji ni u ovom neposrednom iskustvu, kako onda možeš tvrditi da, prema tvome shvaćanju, Blaženi naučava da isposnik koji se riješio izljeva strasti tjelesnom smrću biva "skršen i zatrt", da (tek) "poslije smrti" više ne postoji?

– Ja sam, prijatelju Sariputto, ranije iz neznanja zastupao to pogrešno gledište. Sada, kad mi je prijatelj Sariputto obrazložio ispravno učenje, to je pogrešno gledište napušteno, dosegao sam istinu.

A ako te sad neki upita, prijatelju Yamako, šta biva poslije smrti s isposnikom koji je usavršen, koji se riješio izljeva strasti, kao bi odgovorio?

– Odgovorio bih ovako: tjelesni je lik, prijatelju, nepostojan, a isto tako i osjećaj, i predodžba, i izraz volje i svijest. Sve što je prolazno, bolno je; sve što je bolno (u ovom je slučaju) slomljeno i savladano.

– Vrlo dobro, prijatelju Yamako. A sada ću ti reći jednu usporedbu koja će ti još bolje razjasniti

smisao. Pretpostavimo da je neki domaćin ili plemić bogat posjednik velikog imanja i blaga i da ima pouzdanu stražu, a neki drugi čovjek, koji želi da mu naškodi i da ga ošteti, da mu poremeti miran život, da ga liši života, da razmisli ovako: "Taj je domaćin ili plemić bogat posjednik velikog imanja i blaga i ima pouzdanu stražu. Ne bi ga bilo lako ubiti u otvorenom napadaju. Trebalo bi da mu se uvučem u kuću." Tada da otide tome domaćinu ili plemiću, pa da mu kaže: "Želio bih, gospodine, da budem primljen kod vas u službu." – Gospodar ga primi, a on postane pokoran sluga, ustaje rano, a liježe kasno, uslužan na djelu i prijazan na riječi. Tako gospodar stekne povjerenje u njega kao u pouzdanog prijatelja i ophodi se s njime kao s drugom. A taj čovjek, kad se uvjeri da je stekao potpuno povjerenje, dočeka gospodara na osamljenu mjestu, pa ga smakne britkom sabljom. – Šta misliš, prijatelju Yamako: kad je taj čovjek otišao onom domaćinu ili plemiću, pa mu rekao da želi da bude primljen kod njega u službu, zar nije već tada bio ubojica iako gospodar nije znao da mu je to ubojica? – I dok mu je bio pokoran sluga koji je rano ustajao, a kasno lijegao, uslužan na djelu i prijazan na riječi, i tada je bio ubojica iako gospodar to još nije znao. A kada ga je dočeka na osamljenom mjestu da ga smakne britkom sabljom, i tada je bio ubojica, ali je gospodar tek tu doznao da mu je to ubojica. [4]

– Tako je, prijatelju.

– Isto tako, prijatelju, neuk i priprost čovjek, koji nije upoznao plemenita bića, koji nije upućen u plemenitu istinu niti u njoj uzgojen, kome nisu poznati plemeniti ljudi, koji nije upućen u njihovu čovječnu istinu niti u njoj uzgojen – taj tijelo shvaća kao sebe samoga, ili sebe kao tjelesnost, ili tijelo u sebi ili sebe u tijelu. (Isto tako) osjećaj, predodžba, izraze volje i svijest shvaća kao sebe samoga, ili sebe shvaća kao te doživljaje, ili njih u sebi, ili sebe u njima. – Nepostojan tjelesni lik ne spoznaje kao "nepostojan tjelesni lik", kakav zbilja jeste, a isto tako ni nepostojan osjećaj, predodžbu, izraz volje i svijest ne spoznaje kao nepostojane doživljaje kakvi zbilja jesu. (Isto tako) ne spoznaje da su tjelesni lik kao i ostala četiri (psihička) sastojka ličnosti bolni – da su lišeni trajnog svojstva, da im je ustrojstvo složeno i ubitačno – kao što zbilja jeste. – Njegov pristup tijelu, zahvat u tjelesnost i vlast nad tjelom osniva se na načelu: "To je moja svojstvenost" (duša). (Isto važi i za ostala četiri, psihička, sastojka ličnosti.) – Takav ga pristup i zahvat u tih pet sredstava održanja života vodi u dugotrajan nepovoljan i bolan opstanak. (Nasuprot tome) učen i oplemenjen sledbenik koji je upoznao plemenita bića ... koji je upućen u

njihovu čovječnu istinu i u njoj je uzgojen – taj tjele ne shvaća kao sebe samoga, ili sebe kao tjelesnost, ili tjele u sebi, ili sebe u tijelu, a isto tako ni osjećaj, ni predodžbu, ni izraz volje, ni svijest ... On nepostojan tjelesni lik spoznaje kao "nepostojan tjelesni lik", kakav zbilja jeste, a isto tako i nepostojan osjećaj, predodžbu, izraze volje i svijest. – Isto tako spoznaje za tjelesni lik, kao i za ostala (četiri psihička) svojstva ličnosti (pojedinačno i u cjelini)

- da su lišeni trajnog svojstva (duše);
- da im je ustrojstvo složeno;
- i ubitačno – kao što zbilja jeste.

Njemu se ni pristup tijelu, ni zahvat u tjelesnost, ni vlast nad tijelom ne osniva na načelu: "To je moja svojstvenost" – a isto važi i za ostala četiri (psihička) sastojka ličnosti. Takav ga pristup i zahvat u tih pet sredstava održavanja života ne vodi u dugotrajan nepovoljan i bolan opstanak.

– Isto su tako sretni, prijatelju Sariputto, i oni redovnici koji imaju takve drugove u svetom životu, drugove pune samilosti, dobronamjerne, koji ih savjetuju i upućuju. A sada, kad sam od prijatelja Sariputte čuo razjašnjenje istine, i moj se duh oslobodio prijanjanja uz prljave izljeve strasti.

Tako je govorio redovnik Sariputto, a redovnik Yamako je radosno prihvatio njegov govor.

Beleške:

[1] Tačkama su obilježena ponavljanja početne izjave u cjelini. [Natrag]

[2] Sariputto je bio Buddhin najistaknutiji učenik po intelektualnim sposobnostima, učeni brahman koji je vjerovatno bio i glavni sistematizator Buddhina učenja po tradicionalnoj indijskoj metodi mnemotehničkih šablona. Ta je metoda šablonizacije u slučaju Buddhinih govora dosegla usavršenje jedinstveno u ranoj buddhističkoj književnosti. U istoj knjizi iste zbirke ponavlja se i u nekoliko Buddhinih neposrednih razgovora doslovno ista argumentacija o istoj temi (brkanje materijalističke teorije *ućcheda-vado* s Buddhinim učenjem o ništavilu, *sunna-*

vado) Sariputto je umro prije Buddhe. [Natrag]

[3] *Tathagato*. [Natrag]

[4] Usporedi s ovom metaforom Heideggerovu interpretaciju egzistencije kao *das Sein zum Tode* (bivstovanje bez smrti). [Natrag]

25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn22-85.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXV.85

Suñña sutta

Ništa

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tada poštovani Ananda otide do Blaženog i stigavši, poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženom: "Rečeno je da je ovaj svet ništa, da je ovaj svet ništa, gospodine. Zašto je rečeno da je ovaj svet ništa?"

"Zato što je on ništa i po sebi i za sebe. Zato je rečeno, Ananda, da je ovaj svet ništa. A šta je to ništa i po sebi i za sebe? Oko je ništa i po sebi i za sebe. Oblici... Svest o viđenom... Kontak oka i viđenog je ništa i po sebi i za sebe.

Uvo je ništa...

Nos je ništa...

Jezik je ništa...

Telo je ništa

Um je ništa i po sebi i za sebe... Ideje... Svest o idejama... Kontakt uma i ideja je ništa i po sebi i za sebe. Zato je rečeno da je ovaj svet ništa?"

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn35-85.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.159

Bhikkhuni sutta

Monahinja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom poštovani Ananda boravio u Kosambiju, u Ghošitinom parku. I tada jedna monahinja reče jednome čoveku: "Otidi, dobri čoveče, do poštovanog Anande i, kad stigneš, pokloni mu se do nogu u moje ime, te mu reci: 'Monahinja po imenu tom i tom, vrli gospodine, bolesna je, u mukama, razdirana bolešću. Ona se do zemlje klanja poštovanom Anandi i kaže mu: 'Bilo bi dobro ukoliko bi vrli Ananda otišao do mesta gde borave monahinje i iz milosrđa posetio bolesnu monahinju'."

"Uradiću tako", odgovori taj čovek, otide do poštovanog Anande i, stigavši, poklonivši mu se, sede sa strane. Sedeći tako sa strane obrati se on poštovanom Anandi: "Monahinja po imenu tom i tom, vrli gospodine, bolesna je, u mukama, razdirana bolešću. Ona se do zemlje klanja poštovanom Anandi i kaže mu: 'Bilo bi dobro ukoliko bi vrli Ananda otišao do mesta gde borave monahinje i iz milosrđa

posetio bolesnu monahinju'."

Poštovani Ananda prihvati ćutke ovaj poziv.

Tako u rano jutro, obukavši svoj ogrtač i uzevši svoju zdelu za prošenje hrane, otide on do mesta gde borave monahinje. A ona monahinja još izdaleka ugleda poštovanog Anandu kako dolazi. Ugledavši ga, leže ona u krevet i pokri se preko lica.

Onda poštovani Ananda stiže do monahinje i, stigavši, sede na unapred pripremljeno mesto. I dok je tako sedeo, obrati se monahinji:

"Ovo telo, sestro, nastaje zahvaljujući hrani. A ipak, oslanjajući se na hranu, oslobađamo se hrane.

Ovo telo nastaje zahvaljujući želji. A ipak, oslanjajući se na želju, oslobađamo se želje.

Ovo telo nastaje zahvaljujući oholosti. A ipak, oslanjajući se na oholost, oslobađamo se oholosti.

Ovo telo nastaje zahvaljujući seksualnom odnosu. Seksualni odnos treba napustiti. Buda seksualni odnos naziva rušenje mosta.

'Ovo telo, sestro, nastaje zahvaljujući hrani. A ipak, oslanjajući se na hranu, oslobađamo se hrane.' Tako je rečeno. A zbog čega je tako rečeno? Ima slučajeva, sestro, kada monah, dobro razmislivši, uzima hranu -- ne radi zabave, ne radi omamljivanja, ne radi gojenja, ne radi ulepšavanja -- već jednostavno radi preživljavanja i dalje egzistencije toga tela, radi okončanja telesnih nedaća, kao potporu svetačkom životu, [razmišljajući]: 'Ovako ću uništiti stara osećanja [gladi] i neću stvoriti nova osećanja [prekomerne sitosti]. Nahraniću sebe, ne dajući povoda za prekore i živeti spokojno.' Tako se, vremenom, oslobađa on hrane,

oslanjajući se na hranu. 'Ovo telo, sestro, nastaje zahvaljujući hrani. A ipak, oslanjajući se na hranu, oslobađamo se hrane.' Tako je rečeno i zbog toga je tako rečeno.

'Ovo telo nastaje zahvaljujući želji. A ipak, oslanjajući se na želju, oslobađamo se želje.' Tako je rečeno. A zbog čega je tako rečeno? Ima slučajeva, sestro, kada monah čuje: 'Monah po imenu tom i tom, okončavši nemir, ušao je i boravi u stanju neuznemirenosti, oslobođene svesti i oslobođenog uvida, upoznavši ih i ostvarivši ih za sebe, ovde i sada.' Onda se u njemu javi ovakva misao: 'Nadam se da ću i ja -- okončavši nemir -- ući i boraviti u stanju neuznemirenosti, oslobođene svesti i oslobođenog uvida, upoznati ih i ostvariti ih za sebe, ovde i sada.' Tako se, vremenom, oslobađa on želje, oslanjajući se na želju. 'Ovo telo, sestro, nastaje zahvaljujući želji. A ipak, oslanjajući se na želju, oslobađamo se želje.' Tako je rečeno i zbog toga je tako rečeno.

'Ovo telo nastaje zahvaljujući oholosti. A ipak, oslanjajući se na oholost, oslobađamo se oholosti.' Tako je rečeno. A zbog čega je tako rečeno? Ima slučajeva, sestro, kada monah čuje: Monah po imenu tom i tom, okončavši nemir, ušao je i boravi u stanju neuznemirenosti, oslobođene svesti i oslobođenog uvida, upoznavši ih i ostvarivši ih za sebe, ovde i sada.' Onda se u njemu javi ovakva misao: 'Monah po imenu tom i tom, okončavši nemir, ušao je i boravi u stanju neuznemirenosti, oslobođene svesti i oslobođenog uvida, upoznavši ih i ostvarivši ih za sebe, ovde i sada. A zašto to ne bih mogao i ja?' Tako se, vremenom, oslobađa on oholosti, oslanjajući se na oholost. 'Ovo telo, sestro, nastaje zahvaljujući oholosti. A ipak, oslanjajući se na oholost, oslobađamo se oholosti.' Tako je rečeno i zbog toga je tako rečeno.

Ovo telo nastaje zahvaljujući seksualnom odnosu. Seksualni odnos treba napustiti. Buda seksualni odnos naziva rušenje mosta."

Onda monahinja -- ustajući iz kreveta, prebacujući svoj gornji ogrtač preko jednog

ramena i poklonivši se do nogu poštovanom Anandi -- reče: "Grešna misao me zavela, poštovani gospodine, te sam bila toliko glupa, plitkounna i zavedene da se ponašam na ovakav način. Može li poštovani Ananda prihvatiti moje priznanje, te da mogu sebe obuzdati u budućnosti."

"Da, sestro, grešna misao te zavela, te si bila toliko glupa, plitkounna i zavedene da se ponašaš na takav način. Ali zato što uviđaš svoju pogrešku i ispravljaš je u skladu sa Dhammom, prihvatam tvoje priznanje. Jer to je podstrek učvršćivanju u Dhammi i disciplini plemenitih kada, uvidevši da smo pogrešili, ispravljamo tu pogrešku u skladu sa Dhammom i ubuduće se vežbamo u obuzdanosti."

Tako reče poštovani Ananda. Oduševljena, monahinja izrazi svoju saglasnost sa rečima poštovanog Anande.

Rev. 1/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-159.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.184

Abhaya sutta

Neustrašivi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Onda braman Janusoni otide do Blaženog i, stigavši, razmeni učtive pozdrave sa njim. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Dok je tako sedeo reče on Blaženome: "Moje je gledište, moje je mišljenje da ne postoji onaj ko je smrtan, a da se ne plaši i ne užasava smrti."

[Blaženi reče:] "Bramanu, postoje oni koji su smrtni i koji se plaše i užasavaju smrti. Ali postoje i oni koji se, iako smrtni, ne plaše i ne užasavaju smrti."

A ko je taj čovek koji je smrtan i koji se plaši i užasava smrti? Ima slučajeva da čovek nije napustio strast, želju, naklonost, žeđ, groznicu i žudnju za čulnim zadovoljstvima. Onda ga zadesi ozbiljna bolest. I kad ga zadesi ozbiljna bolest, u njemu se javi misao: 'O ta meni tako draga čulna zadovoljstva biće mi oduzeta i biću od njih razdvojen!' On tuži, rastrzan je, plače, bije se u grudi i sve je očajniji.

To je čovek koji je smrtan i koji se plaši i užasava smrti.

Sem toga, ima slučajeve da čovek nije napustio strast, želju, naklonost, žeđ, groznicu i žudnju za telom. Onda ga zadesi ozbiljna bolest. I kad ga zadesi ozbiljna bolest, u njemu se javi misao: 'O to meni tako drago telo biće mi oduzeto i biću od njega razdvojen!' On tuži, rastrzan je, plače, bije se u grudi i sve je očajniji. To je, takođe, čovek koji je smrtan i koji se plaši i užasava smrti.

Sem toga, ima slučajeve da čovek nije radio ono što je dobro, nije radio ono što je korisno, nije zaštitio one koji su uplašeni i umesto toga je činio ono što je rđavo, grubo i okrutno. Onda ga zadesi ozbiljna bolest. I kad ga zadesi ozbiljna bolest, u njemu se javi misao: 'Nisam radio ono što je dobro, nisam radio ono što je korisno, nisam zaštitio one koji su uplašeni i umesto toga činio sam ono što je rđavo, grubo i okrutno. Pošto postoji odredište za one koji nisu radili ono što je dobro, nisu radili ono što je korisno, nisu zaštitili one koji su uplašeni i umesto toga činili su ono što je rđavo, grubo i okrutno, to je mesto na koje idem posle smrti.' On tuži, rastrzan je, plače, bije se u grudi i sve je očajniji. To je, takođe, čovek koji je smrtan i koji se plaši i užasava smrti.

Sem toga, ima slučajeve da je čovek pun sumnji i zbunjen, nije došao do čvrstog uverenja u pogledu istinske Dhamme. Onda ga zadesi ozbiljna bolest. I kad ga zadesi ozbiljna bolest, u njemu se javi misao: 'Kako sam pun sumnji i zbunjen! Nisam došao do čvrstog uverenja u pogledu istinske Dhamme!' On tuži, rastrzan je, plače, bije se u grudi i sve je očajniji. To je, takođe, čovek koji je smrtan i koji se plaši i užasava smrti.

To su, bramanu. četiri vrste ljudi koji su smrtni i koje se plaše i užasavaju smrti.

A ko je čovek koji se, iako smrtan, ne plaši i ne užasava smrti?

Ima slučajeve da je čovek napustio strast, želju, naklonost, žeđ, groznicu i žudnju za čulnim zadovoljstvima. Onda ga zadesi ozbiljna bolest. I kad ga zadesi ozbiljna

bolest, u njemu se javi misao: 'O ta meni tako draga čulna zadovoljstva biće mi oduzeta i biću od njih razdvojen!' On ne tuži, nije rastrzan, ne plače, ne bije se u grudi, niti je sve očajniji. To je čovek koji se, iako smrtan, ne plaši i ne užasava smrti.

Sem toga, ima slučajeve da je čovek napustio strast, želju, naklonost, žed, groznicu i žudnju za telom. Onda ga zadesi ozbiljna bolest. I kad ga zadesi ozbiljna bolest, u njemu se javi misao: 'O to meni tako drago telo biće mi oduzeto i biću od njega razdvojen!' On ne tuži, nije rastrzan, ne plače, ne bije se u grudi, niti je sve očajniji. To je, takođe, čovek koji se, iako smrtan, ne plaši i ne užasava smrti.

Sem toga, ima slučajeve da je čovek radio ono što je dobro, radio ono što je korisno, zaštitio one koji su uplašeni i umesto toga nije činio ono što je rđavo, grubo i okrutno. Onda ga zadesi ozbiljna bolest. I kad ga zadesi ozbiljna bolest, u njemu se javi misao: 'Radio sam ono što je dobro, radio sam ono što je korisno, zaštitio sam one koji su uplašeni i nisam umesto toga činio ono što je rđavo, grubo i okrutno. Pošto postoji odredište za one koji su radili ono što je dobro, ono što je korisno, koji su zaštitili one koji su uplašeni i nisu umesto toga činili ono što je rđavo, grubo i okrutno, to je mesto na koje idem posle smrti.' On ne tuži, nije rastrzan, ne plače, ne bije se u grudi, niti je sve očajniji. To je, takođe, čovek koji se, iako smrtan, ne plaši i ne užasava smrti.

Sem toga, ima slučajeve da čovek nije pun sumnji, niti zbunjen, došao je do čvrstog uverenja u pogledu istinske Dhamme. Onda ga zadesi ozbiljna bolest. I kad ga zadesi ozbiljna bolest, u njemu se javi misao: 'Nisam pun sumnji, niti zbunjen! Došao sam do čvrstog uverenja u pogledu istinske Dhamme!' On ne tuži, nije rastrzan, ne plače, ne bije se u grudi, niti je sve očajniji. To je, takođe, čovek koji se, iako smrtan, ne plaši i ne užasava smrti.

To su, bramanu, četiri vrste ljudi koje se, iako smrtni, ne plaše i ne užasavaju smrti.

[Kada ovo bi izrečeno, braman Janusoni reče Blaženome:] ""Izvanredno, učitelju Gotamo! Izvanredno! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je učitelj Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimam utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka me učitelj Gotama prihvati kao svog sledbenika koji, od danas pa do kraja života, pronađe svoje utočište!"

Videti takođe: [Iti 30](#); [Iti 31](#).

Rev. 15/2/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-184.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima Nikaya 57

Kukkura vatika sutta

Asketa psećeg zaveta

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Predgovor

Karma se tiče svakoga. Pravimo je, velik njezin deo, svakoga dana dok smo budni. Odlučujemo se da li da ustanemo ili ne - karma. (Dobra karma ako ustajemo bodro, a loša ako to činimo lenjo i mrzovoljno.) Odlučujemo se za čaj, doručak - možda je u to uključeno malo proždrljivosti, dakle loše karme. Saosećamo sa nečijom bolešću i pomažemo - dobra karma. Uzrujani smo jer autobus nikako ne stiže i kasnimo na posao - loša karma. Kada smo na posao stigli, možda smo neljubazni prema kolegi ili ljuti na njega, pretimo mu - sve gora i gora karma. Ali možda smo velikodušni i ljubazni prema nekome - izvanredna karma. Posao nas uvodi u otupljujuća mentalna stanja, potom se otresemo te tromosti i nezadovoljstva (kao loše karme) i svim silama pokušavamo da se vratimo pažnji

(dobra karma). U prenatrpanom autobusu, vraćajući se kući, neko nekome staje na nogu, ovaj odgovara psovkom - loša karma - ali posle kratkog razmišljanja shvata: "Ah, odsustvo pažnje" i to je dobra karma. Najzad, kod kuće. okrepljujemo se, potom poigramo sa decom i ispričamo im nekoliko priča iz Ćatake - sve dobra karma. Ali onda, umorni i otupeli, uključujemo radio (i/ili televizor) i ni ne saslušavši ga ostavljamo ga da vergla uprazno; potom se prejedemo i osetimo bezvoljnim - loša karma. Ali, možda, umesto svega toga odamo poštu Budinom liku, pa posle pevanja odvojimo malo vremena za meditaciju - sve je to dobra karma. Kada je telo umorno odlazimo na spavanje imajući na umu neki objekat meditacije - dobra karma.

Sve ove odluke, izbori ili želje jesu karma koju je um stvorio. Još više karme stvori se kada govorimo posle svake takve odluke. A još više ako posle svega toga još i delamo. "Dobra" i "loša" karma razlikuju se prema korenu dela. Po tome kakvim smo motivom vođeni kada, recimo, pomažemo bolesnom. To je uvek slučaj kada postoje različite mogućnosti. Je li motiv to što želimo novac bogate tetke posle njezine smrti ili pomažemo iz iskrenog milosrđa? Očigledno da se u ovom drugom slučaju stvara mnogo bolja karma. Ali ima slučajeva kada su stvari očiglednije. Neko je očepljen i opsuje: ovo ni u kom slučaju ne može biti dobra karma, jednostavno zato što je koren u mržnji. Ili neko proždire velike količine hrane - radi se jednostavno o karmi ukorenjenoj u pohlepi. Ili oni periodi otupelosti i sanjarenja, kada stvari ne posmatramo onakvim kakve jesu - to je karma ukorenjena u obmanutosti. Kada bilo koje od ovih mentalnih stanja koja prljaju um preovladava, tada nema sumnje da se stvara loša karma. Jednom kada je stvorena ne postoji način da se izbriše ili promeni i kad-tad ona će doneti svoj plod. Plod loše karme nikada nije sreća, kao što možemo da pročitamo u govorima koji slede. On uvek dolazi kao bol, muka, razočarenje ili teskoba. A ko to želi? Pa onda ne stvarajte više lošu karmu! Svako je stvorio već čitavo njezino skladište dovoljno da stvara patnju u životima koji tek dolaze. Nema potrebe tu količinu još povećavati.

Svako želi sreću! Ali i njezin nastanak je uslovljen. Stvaranje dobre karme je veliki

generator sreće. A šta je u toj karmi dobro? Ona je ukorenjena u ne-pohlepi (velikodušnosti, samoodricanju) ili u ne-mržnji (saosećanju, ljubaznosti) ili, na kraju, u ne-obmanutosti (mudrosti, razumevanju). Dakle, siguran put da se zadobije sreća jeste stvaranje dobre karme, svakodnevno, što je moguće više. Jedino ljudi ulažu napor da rastu u dhammi (= da stvaraju dobru karmu), jedino oni imaju šansu da putem meditacije uspeju na stazi koja vodi do konačnog oslobođanja. Bilo kakav da nam je cilj u životu - sreća ovde i sada, preporađanje u sretnim okolnostima u budućem životu ili okončanje čitavog procesa rađanja i umiranja dosezanjem nirvane - ne možemo pogrešiti stvarajući dobru karmu! A šta je sa onima koji ne veruju u karmu i njezine plodove? Bilo da veruju ili ne, oni je ipak stvaraju! Takođe se suočavaju sa plodovima karme koju stvaraju. Jer činjenje, a ne verovanje, jeste ono što je u celoj stvari bitno.

"Čini dobro, dobićeš dobro,
čini zlo, dobićeš zlo."

Uvod u "Asketu psećeg zaveta"

U Budino vreme postojali su neki čudni ljudi koji su verovali u još čudnije stvari - ali slično je i u naše vreme, kada ljudi takođe veruju u krajnje neobične stvari. U ovoj suttii srećemo ljude koji veruju da će dostići izbavljenje imitirajući životinje. Možda takvih i danas ima među nama! Vera je često jedna stvar, a postupci sasvim druga. Dok ponekad verovanja utiču na postupke, kod drugih ljudi njihova verovanja su nešto sasvim odvojeno od onoga što čine. Ali Buda kaže da sve voljne aktivnosti, bilo da se radi o mislima, govoru ili postupcima, ma kako ispoljene, jesu karma i počinioaca vode u situaciju da iskusi rezultat pre ili kasnije. U ovoj suttii Buda klasifikuje karmu na četiri grupe: tamna sa tamnim posledicama, sjajna sa sjajnim posledicama, i tamna i sjajna sa i tamnim i sjajnim posledicama, ni tamna ni sjajna sa ni tamnim ni sjajnim posledicama. Tamna (loša) karma ne daje sjajne (srećne) rezultate, niti sjajna (povoljna karma vodi do tamnih (mučnih) posledica.

Karma može biti pomešana, tamo gde je delo učinjeno iz raznorodnih motiva, dobrih i loših. A postoji i takva vrsta karme koja prekida vezanost i interesovanje za preostale tri vrste i tako vodi izvan domena karme.

Khantipalo Bhikkhu

Asketa psećeg zaveta

1. Ovako sam čuo.

Jednom je prilikom Blaženi živeo u zemlji naroda Kolija, u gradu po imenu Halidavasana.

2. Tada Puna, iz naroda Kolija, asketa volovskog zaveta, i sa njime takode Senija, goli asketa psećeg zaveta, dođoše do Blaženoga, pa Puna, asketa volovskog zaveta, oda počast Blaženome i sede sa strane, dok Senija, goli asketa psećeg zaveta, razmeni pozdrave sa Blaženim i kada završi učtiv i srdačan razgovor takođe sede sa strane sklupčavši se poput psa. Pošto Puna, asketa volovskog zaveta sede, on ovako upita Blaženoga: "Poštovani gospodine, ovaj goli asketa psećeg zaveta Senija čini ono što je teško činiti: jede hranu tek kada je bačena na tlo. Odavno je on uzeo taj pseći zavet i dugo ga praktikuje. Kakva je njegova sudbina? Kakav će biti njezin budući tok?"

"Neka ovo što si rekao, Puna, bude dovoljno. Ne postavljalj mi takvo pitanje."

Drugi put...

I treći put Puna, asketa volovskog zaveta, upita Blaženoga: "Poštovani gospodine, ovaj goli asketa psećeg zaveta Senija čini ono što je teško činiti: jede hranu tek kada je bačena na tlo. Odavno je on uzeo taj pseći zavet i dugo ga praktikuje. Kakva je njegova sudbina? Kakav će biti njezin budući tok?"

"Dobro, Puna, pošto svakako ne mogu da te odvratim kad kažem: 'Neka ovo što si rekao, Puna, bude dovoljno. Ne postavljaljaj mi takvo pitanje', odgovoriću ti.

3. Dakle, Puna, neko razvija pseći zavet potpuno i neograničeno, razvija pseću naviku potpuno i neograničeno, razvija pseći um potpuno i neograničeno, razvija pseće ponašanje potpuno i neograničeno. Radeći tako, posle razlaganja tela, posle smrti, on se preporađa u društvu pasa. Ali ako pri svemu tome ovako razmišlja: 'Ovom vrlinom, zavetom, asketizmom ili bramaćarjom postaću (veliko) božanstvo ili neko (manje) božanstvo', to je pogrešno stanovište u tom slučaju. A za onoga sa pogrešnim stanovištem postoje dve sudbine: pakao ili životinjska materica. Dakle, Puna, ako je njegov pseći zavet savršen odvešće ga u društvo pasa; ako nije, odvešće ga u pakao."

4. Kada ovo beše izrečeno, Senija, goli asketa psećeg zaveta, zacvile i grunuše mu suze. Tada Blaženi reče Puni, sinu naroda Kolija i asketi volovskog zaveta: "Puna, nisam te mogao odvratiti kad rekoh: 'Neka ovo što si rekao, Puna, bude dovoljno. Ne postavljaljaj mi takvo pitanje'."

"Poštovani gospodine, ja ne plačem zato što je tako govorio Blaženi. Već zato što sam tako davno uzeo taj pseći zavet i tako dugo ga praktikovao. Poštovani gospodine, ovde je i ovaj Puna, sin naroda Kolija i asketa volovskog zaveta; odavno je on uzeo taj volovski zavet i dugo ga praktikuje. Kakva je njegova sudbina? Kakav će biti njezin budući tok?" "Neka ovo što si rekao, Senija, bude dovoljno. Ne postavljaljaj mi takvo pitanje."

Drugi put...

Treći put Senija, goli asketa psećeg zaveta, upita Blaženoga: "Poštovani gospodine, ovde je i ovaj Puna, sin naroda Kolija i asketa volovskog zaveta; odavno je on uzeo taj volovski zavet i dugo ga praktikuje. Kakva je njegova sudbina? Kakav će biti

njezin budući tok?" "Dobro, Senija, pošto ne mogu da te odvratim kad kažem: 'Neka ovo što si rekao Senija, bude dovoljno. Ne postavljaš mi takvo pitanje', odgovoriću ti.

5. Dakle, Senija, neko razvija volovski zavet potpuno i neograničeno, razvija volovsku naviku potpuno i neograničeno, razvija volovski um potpuno i neograničeno, razvija volovsko ponašanje potpuno i neograničeno. Radeći tako, posle razlaganja tela, posle smrti, on se preporađa u društvu volova. Ali ako on pri svemu tome ovako razmišlja: "Ovom vrlinom, zavetom, asketizmom ili bramaćarjom postaću (veliko) božanstvo ili neko (manje) božanstvo, to je pogrešno stanovište u tom slučaju. A za onoga sa pogrešnim stanovištem postoje dve sudbine: pakao ili životinjska materica. Dakle, Senija, ako je njegov volovski zavet savršen odvešće ga u društvo volova; ako nije, odvešće ga u pakao."

6. Kada ovo beše izrečeno, Puna, sin naroda Kolija i asketa volovskog zaveta, zacvile i grunuše mu suze. Tada Blaženi reče Seniji, golom asketi psećeg zaveta: "Senija, nisam te mogao odvratiti kada rekoh: 'Neka ovo što si rekao, Senija, bude dovoljno. Ne postavljaš mi takvo pitanje'."

"Poštovani gospodine, ja ne plačem zato što je tako govorio Blaženi. Već zato što sam tako davno uzeo taj volovski zavet i tako dugo ga praktikovao. Poštovani gospodine, ovakvo je moje poverenje u Blaženog: 'Blaženi može da me pouči dhammi na takav način da izbegnem ovaj volovski zavet i da ovaj goli asketa psećeg zaveta napusti taj pseći zavet."

7. "Onda, Puna, dobro slušaj i pazi na ono što ću ti reći."

"Da, poštovani gospodine," odgovori on. Blaženi mu ovako reče:

8. "Puna, pošto sam došao do neposrednog znanja, objavio sam da postoje četiri vrste karme. Koje četiri? Postoji tamna karma sa tamnim posledicama, postoji sjajna karma sa sjajnim posledicama, postoji tamna-i-sjajna karma sa tamnim-i-

sjajnim posledicama i postoji karma koja nije ni tamna ni sjajna sa ni-tamnim-ni-sjajnim posledicama, koja vodi do iscrpljivanja karme.

9. Kakva je to tamna karma sa tamnim posledicama? Neko stvara (karmički) telesni proces (povezan) sa bolom, stvara (karmički) verbalni proces (povezan) sa bolom, stvara (karmički) mentalni proces (povezan) sa bolom. Čineći tako, on se ponovo rađa u svetu ispunjenom bolom. Kada se to dogodi, bolni kontakti (putem oka uva, nosa, jezika, tela i uma) ga pogađaju. Kada ga oni pogode, ispunjen je bolnim osećanjima toliko snažnim kao da se nalazi u paklu. Tako se svako biće preporađa u zavisnosti od samoga sebe: preporađa se zahvaljujući karmi koju je samo stvorilo. Kada se ponovo rodi slede kontakti. Zato kažem da su bića naslednici sopstvene karme. Ovo je karma sa tamnim posledicama.

10. A kakva je to karma sa sjajnim posledicama? Neko stvara (karmički) telesni proces koji nije (povezan) sa bolom, stvara (karmički) verbalni proces koji nije (povezan) sa bolom, stvara (karmički) mentalni proces koji nije (povezan) sa bolom. Čineći tako, on se rađa u svetu u kojem nema bola. Kada se to dogodi, u kontaktima koji slede nema bola. Uz takve kontakte, on je ispunjen osećanjima lišenim bola, tako prijatnim kao što je to slučaj sa subakinima, božanstvima blistave slave. Tako se svako biće preporađa u zavisnosti od samoga sebe: preporađa se zahvaljujući karmi koju je stvorilo. Kada se ponovo rodi slede kontakti. Zato kažem da su bića naslednici sopstvene karme. Ovo se naziva sjajnom karmom sa sjajnim posledicama.

11. Šta je tamna-i-sjajna karma sa tamnim-i-sjajnim posledicama? Neko stvara (karmički) telesni proces koji je (povezan) sa bolom i nije (povezan) sa bolom... verbalni proces... mentalni proces koji je (povezan) sa bolom i nije (povezan) sa bolom. Čineći tako, on se ponovo rađa u svetu u kojem ima i nema bola. Kada se to dogodi, u kontaktima koji slede i ima i nema bola. Uz takve kontakte, ispunjen je osećanjima koja su bolna i osećanjima koja nisu bolna, mešavinom zadovoljstva i patnje, kao što je to slučaj sa ljudima, nekim božanstvima i stanovnicima nekih

nižih sfera. Tako se svako biće preporuča u zavisnosti od samoga sebe: preporuča se zahvaljujući karmi koju je stvorilo. Kada se ponovo rodi slede kontakti. Zato kažem da su bića naslednici sopstvene karme. Ovo se naziva tamnom-i-sjajnom karmom sa tamnim-i-sjajnim posledicama.

12. Šta je ni-tamna-ni-sjajna karma sa ni-tamnim-ni-sjajnim posledicama, koja vodi do iskorenjivanja karme? U pogledu prethodne (tri vrste karme), svaka volja da se izbegne ona vrsta karme koja je tamna sa tamnim posledicama i svaka volja da se izbegne ona vrsta karme koja je tamna-i-sjajna sa tamnim-i-sjajnim posledicama: to se naziva ni-tamnom-ni-sjajnom karmom sa ni-tamnim-ni-sjajnim posledicama.

Ovo su četiri vrste karme koje sam objavio pošto sam došao do neposrednog znanja."

13. Pošto ovo beše saopšteno, Puna, sin naroda Koliya i asketa volovskog zaveta, reče Blaženome: "Izvršno, učitelju Gotamo! Izvršno, učitelju Gotamo! Na više načina je učitelj Gotama razjasnio dhammu, kao da je ispravno postavio ono što je do tada stajalo naglavce, otkrio skriveno, pokazao put onome ko je zalutao, uneo svetiljku u tamu kako bi oni koji imaju oči mogli da vide.

14. Priklanjam se kao utočištu učitelju Gotami, dhammi i sanghi. Neka me od danas učitelj Gotama smatra svojim sledbenikom koji je do kraja života u njemu pronašao utočište."

15. A Senija, goli asketa psećeg zaveta, reče: "Izvršno, učitelju Gotamo!... Učitelj Gotama je razjasnio dhammu... kako bi oni koji imaju oči mogli da vide.

16. Priklanjam se kao utočištu učitelju Gotami, dhammi i sanghi. Želeo bih da se priključim beskućnicima pod vođstvom učitelja Gotame i primim puno zaređenje."

17. "Senija, onaj ko je prethodno pripadao drugom redu i želi da se priključi

beskućnicima i primi puno zaređenje u dhammi i monaškim pravilima mora provesti prethodno četiri probna meseca. Posle četiri probna meseca bhikkhui, koji su smirenih umova, primaju ga u beskućništvo i daju mu takođe puno zaređenje, tako da i sam postaje bhikkhu."

"Poštovani gospodine, ako oni koji su prethodno pripadali drugom redu, a žele da se priključe beskućnicima i prime puno zaređenje u dhammi i monaškim pravilima moraju provesti prethodno četiri probna meseca, a posle četiri probna meseca bhikkhui, koji su smirenih umova, primaju ih u beskućništvo i daju im takođe puno zaređenje, tako da i sami postaju bhikkhui, ja ću na probi provesti četiri godine, a posle te četiri godine neka me bhikkhui, koji su smirenih umova, prima u beskućništvo i daju mi puno zaređenje, tako da i sam postanem bhikkhu."

18. Seniji, golom asketi psećeg zaveta, Blaženi da puno zaređenje i primi ga u beskućnike. Nedugo posle punog zaređenja, boraveći u samoći, daleko od ljudi, istrajan, revnostaan i obuzdan, blaženi Senija došavši do neposrednog znanja ovde i sada uđe i ustali se u tome vrhovnom stanju radi kojeg ljudi plemenitog roda napuštaju domove odlazeći u beskućnike. Njegovo neposredno znanje beše: "Nema više preporađanja, proživljen je svetački život, učinjeno ono što je trebali učiniti."

I blaženi Senija postade jedan od arahanta.

Rev. 1/5/1999

www.geocities.com/canon/majjhima/mn57.html

Sutta nipata V.6

Upasiva-manava-puccha

Pitanja mladog brahmana Upasiva

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ja sâm, Sakko, da ogromnu bujicu
pređem bez oslonca nisam sposoban.
Uputi me na neko uporište,
ti čiji je pogled sveobuhvatan,
da o njega oprt pređem bujicu.

Pažljivo motreći ništavilo -- odvrati plemeniti
u pouzdanju da tu nije ništa
i da ničeg nema, pređi bujicu.
Odreka se strasti, odvráćen od riječi,
ugasivši žeđu, pogledom natkrili
taj veliki igrokaz.

A ko od svih strasti odvrati želju --
Upasivo upita plemenitog --
i pouzdavši se u ništavilo odbaci sve ostalo,
oslobođen krajnjim razrješenjem uvida,
može li u tom ostati postojan
i riješiti se svih posljedica?

Da, ko od svih strasti odvrati čežnju --
plemeniti odvrati Upasivi,
i pouzdavši se u ništavilo odbaci sve ostalo,
oslobođen krajnjim razrješenjem uvida,
taj može u tom ostati postojan
i riješiti se svih posljedica.

A ko u tome ostano postojan
tako kroz mnogo godina, reci mi,
hoće li mu u tom istom doseg
rashlađena svijest postići razrješenje?

Kao kad plamen nasrtajem vjetra
biva razagnat i izmiče cilju,
ne zahvaća žižu na uljanici,
isto tako i utihnuli mudrac
razrješen namjernosti tijela
uzmiče cilju, ne zahvaća žižu.

A ko postigne svrhu, zar više ne postoji,
zar doista preboljeva za svagda?
To mi još, šutljivi, dobro razjasni,
kako si uvidio tu istinu.

Za onoga ko postigne tu svrhu
nema više mjerila -- odgovori plemeniti --
niti išta što bi ga izrazilo.
Odakle je sve iskorijenjeno,
iskorijenjen je i svaki izražaj.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-6.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.15

Pacetaba sutta

Kralj Paćeta

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio blizu Varanasija u parku jelena u Isipatani. Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi rece: "Jednom je, monasi, živeo kralj po imenu Paćetana. I jednoga dana kralj Pacetana reče svom kolaru: 'Dobri moj kolaru, za šest meseci biće bitka. Možeš li mi napraviti novi par točkova na borbenim kolima?'"

'Da, vaše visočanstvo, mogu', odgovori kolar kralju.

Tada za šest meseci manje šest dana kolar završi jedan točak. A kralj Pacetana mu reče: 'Za šest dana biće bitka. Hoće li točkovi za borbena kola biti završeni?'

'Vaše visočanstvo, za šest meseci minus šest dana završio sam jedna točak.'

'Ali možeš li da završiš drugi točak za ovih šest dana?'

'Da vaše visočanstvo, mogu', odgovori kolar kralju.

Tada, pošto je za šest dana završio i drugi točak, kolar odnese par točkova kralju i, stigavši, reče mu: 'Evo vašeg novog para točkova završenog, vaše visočanstvo.'

'I kakva je razlika između prvog točka za koji ti je trebalo šest meseci minus šest dana i drugog točka za koji ti je trebalo šest dana da ga završiš? Ja među njima ne vidim nikakvu razliku'

'Ima razlike među njima, vaše visočanstvo. Pogledajte razliku.' Tada kolar uze onaj točak završen za šest dana i zakotrlja ga. Idući koliko ga je inercija nosila, on se zanese i pade na tlo. Ali onda uze točak završen za šest meseci minus šest dana i zakotrlja ga. Idući koliko ga je inercija nosila, on na kraju stade i ostade tako kao da je pričvršćen za osovinu.

'A šta je razlog, dobri moj kolaru, šta je uzrok, zašto točak završen za šest dana, kada si ga zakotrljao, ide koliko ga je inercija nosila, a onda se zanese i pade na tlo? I šta je razlog, šta je uzrok zašto točak završen za šest meseci minus šest dana, kada si ga zakotrljao, ide koliko ga je inercija nosila, a onda na kraju stane i ostane tako kao da je pričvršćen za osovinu?'

'Vaše visočanstvo, što se tiče točka završenog za šest dana, njegova ivica je savijena, sa neravninama i greškama. Njegovi paoci su savijeni, sa neravninama i greškama. njegova glavčina je savijena, sa neravninama i greškama. Zato što je njegova ivica... paoci... i glavčina savijena, sa neravninama i greškama, kada sam ga zakotrljao, ide koliko ga je inercija nosi, a onda se zanese i padne na tlo. Ali što se tiče točka završenog za šest meseci minus šest dana, njegova ivica nije savijena, nema neravnina i grešaka. Njegovi paoci nisu savijeni, nemaju neravnina

i grešaka. njegova glavčina nije savijena, nema neravnina i grešaka. Zato što njegova ivica... paoci... i glavčina nisu savijeni, nemaju neravnina i grešaka, kada sam ga zakotrljao, ide koliko ga je inercija nosila, a onda na kraju stane i ostane tako kao da je pričvršćen za osovinu.'

Sada vam se možda javi misao da je taj kolar bio neko drugi, ali ne bi trebalo tako gledati. Taj kolar bio sam ja. Bio sam vešt u radu sa savijenošću, sa neravninama i greškama drveta. Sada sam Prosvetljeni, potpuno Probuđeni, veštu u radu sa savijenošću, sa neravninama i greškama telesnih postupaka, veštu u radu sa savijenošću, sa neravninama i greškama verbalnih postupaka, veštu u radu sa savijenošću, sa neravninama i greškama mentalnih postupaka

Svaki monah ili monahinja u kojima savijenost, neravnine i greške telesnih postupaka nisu napušteni, savijenost, neravnine i greške verbalnih postupaka nisu napušteni, savijenost, neravnine i greške mentalnih postupaka nisu napušteni, udaljili su se od dhamme i od discipline, baš kao onaj točak završen za šest dana. A svaki monah ili monahinja u kojima su savijenost, neravnine i greške telesnih postupaka napušteni, u kojima su savijenost, neravnine i greške verbalnih postupaka napušteni, u kojima su savijenost, neravnine i greške mentalnih postupaka napušteni, čvrsto toje u dhammi i u disciplini, baš kao onaj točak završen za šest meseci minus šest dana.

Tako bi trebalo sebe da vežbate: 'Napustićemo savijenost, neravnine i greške telesnih postupaka. Napustićemo savijenost, neravnine i greške verbalnih postupaka. Napustićemo savijenost, neravnine i greške mentalnih postupaka.' Tako bi trebalo sebe da vežbate.

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-15.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Therigatha I

(odabrane sutte)

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

I.1 -- Anonimna bhikkhuni

Sretno usni, isposnice,
ogrnutu svojom krpom!
Smirene su tvoje strasti
k'o suhe trave u loncu.

Ovu strofu je izrekla jedna stara isposnica povodom smrti prosjakinje čije ime nije zapamćeno.

I.2 -- Muta

Slobodanko, oslobodi se jarma
kao Mjesec iz zmajevih ralja,
da se slobodna bez zazora

prehraniš prosjačkom hranom.

▶ *Muta* znači Slobodanka. Ovaj i stih pod brojem 11 odnosi se na dvije različite osobe. A strofa u narednom poglavlju (II) upućena je ovoj prvoj Slobodanki.

Indijsko je vjerovanje da su Mjesečeve mijene vidljivi izraz borbe božanskog bića Mjeseca s demonom Rahu, koji hvata Mjesec u svoje ralje, ali mu Mjesec uvijek ponovo izmiče i oslobađa ga se.

Muta (Slobodanka prva) potječe iz brahmanske porodice iz Savatija. I ona je bila učenica Velike Pomajke.

I.3 -- Puna

Puna, ispuni se vrlinom do vrha,
poput Meseca dana petnaestog.
Uvidom u puninu bića razvej
mrak
najcrnji.

I.11 -- Muta

Slobodna sam, posve razriješih
tri tereta sa grbače:
žrvanj, i bat i grbavca gospodara,
slobodna od žudnje
što obnavlja rođenja i smrt.

- ▶ *Muta* (druga Slobodanka) bila je kći siromašnog brahmana po imenu Oghatako, iz Kosale. Otac ju je na silu udao za nekog grbavog brahmana, koga je konačno uspjela umoliti da je pusti da se zaredi.

I.17 -- Dhamma

Prosila sam koru hljeba,
slaba, na prosjačkom štapu,
drhtavom rukom,
dok nisam pala na zemlju.
Prozrevši nemoć tijela,
duh mi se u to istrže.

- ▶ *Dhamma* je potjecala iz ugledne porodice iz grada Savati i bila je dolično udata. Kad je želila da napusti porodicu i da se pridruži prosjačkom redu, muž joj to nije dopustio. Tek nakon njegove smrti, pod starost, uspjela je da ostvari svoju davnu želju i nije oklijevala.

I.19 -- Nanda

Bolesno, prljavo, smrdljivo tijelo, pogledaj, Nanda!
Prizorom odvratnosti ojačaj svoj duh u prodornom sabranju
i zaoštri ga do stanja bez predmetnog obilježja.
Kad tako uništiš sklonost samoljublju i kad upokoriš ponos,
poći ćeš putem smirenja.

- ▶ *Nanda* je bila nevjesta Budinog velikog mecene Anatapindike, uobražena u svoju ljepotu i zbog oholosti neprijateljski nastrojena i prema porodici svoga supruga i prema njemu samome. Buda je, prilikom jedne posjete toj porodici, čuo njen gnevni ispad u kući, pa ju je pozvao i rekao joj riječi sadržane u ovoj strofi. Pouka je bila uspješna.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.2

Paticca-samuppada-vibhanga sutta

Analiza uslovljenog nastanka

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju..."Monasi, opisaću vam i protumačiti uslovljenost nastanka.

"A šta je to uslovljeni nastanak?

Na osnovu neznanja kao neophodnog uslova nastaju izrazi volje.

Na osnovu izraza volje kao neophodnog uslova nastaje svest.

Na osnovu svesti kao neophodnog uslova nastaje (razlikovanje) imena i lika.

Na osnovu (razlikovanja) imena i lika kao neophodnog uslova nastaje šest područja čula.

Na osnovu šest područja čula kao neophodnog uslova nastaje kontakt.

Na osnovu kontakta kao neophodnog uslova nastaje osećaj.

Na osnovu osećaja kao neophodnog uslova nastaje želja.

Na osnovu želje kao neophodnog uslova nastaje prijanjanje.

Na osnovu prijanjanja kao neophodnog uslova nastaje bivanje.

Na osnovu bivanja kao neophodnog uslova nastaje rađanje.

Na osnovu rađanja kao neophodnog uslova nastaju starost i smrt, jad i nevolja, patnja, žalost i očaj. Tako nastaje čitav taj okean nespokojstva i patnje.

A šta su to *starost i smrt*? Svako starenje, oronulost, slomljenost, sede vlasi, bore, opadanje životne vitalnosti, opadanje sposobnosti različitih bića u ovoj ili onoj grupi bića, to se naziva starenje. Svako preminuće, umiranje, slom, nestajanje, smrt, okončanje životnog veka, razlaganje sastojaka tela, raspadanje tela, prekid života različitih bića u ovoj ili onoj grupi bića, to se naziva smrću.

A šta je to *rađanje*? Svako rođenje, uzdizanje, nastanak, pojavljivanje sastojaka tela i formiranje čula različitih u ovoj ili onoj grupi bića, to se naziva rođenjem.

A šta je *bivanje*? Ova su tri bivanja: čulno bivanje, bivanje u obliku i bezoblično bivanje. To se naziva bivanjem.

A šta je *prijanjanje*? Ova su četiri prijanjanja: prijanjanje za čula, prijanjanje za stanovišta, prijanjanje za pravila i rituale i prijanjanje za veru u sopstvo. To se naziva prijanjanjem.

A šta je *žed za životom*? Ovih su šest vrsta želje: želja za oblicima, želja za zvukovima, želja za mirisima, želja za ukusima, želja za dodirrom, želja za idejama. To se naziva željom.

A šta je *osećaj*? Ovih su šest vrsta osećaja: osećaj rođen na osnovu kontakta sa okom, osećaj rođen na osnovu kontakta sa uhom, osećaj rođen na osnovu kontakta sa njuhrom, osećaj rođen na osnovu kontakta sa jezikom, osećaj rođen na osnovu kontakta sa telom, osećaj rođen na osnovu kontakta sa umom. To se naziva osećajem.

A šta je *kontakt*? Ovih su šest vrsta kontakta: kontakt sa okom, kontakt sa uhom, kontakt sa njuhrom, kontakt sa jezikom, kontakt sa telom, kontakt sa umom. To se naziva kontaktom.

A šta su *šest područja čula*? Ovih su šest područja čula: oko što vidimo, ono što čujemo, ono što omirišemo, ono što okusimo, ono što dodirnemo, ono što pomislimo. To se naziva šest područja

čula.

A šta su *ime i lik*? Osećaj, opažaj, namera, kontakt i pažnja. To se naziva imenom. Četiri osnovna elementa i oblik koji zavisi od četiri osnovna elementa: to se naziva oblikom. To ime i taj oblik se nazivaju ime i lik.

A šta je *svest*? Ovih je šest vrsta svesti: svest o viđenom, svest o čutom, svest o omirisanom, svest o okušanom, svest o dodirnutom, svest o pomišljenom. To se naziva svest.

A šta su *izrazi volje*? Ova su tri izraza volje: telesni izrazi volje, verbalni izrazi volje, mentalni izrazi volje. To se naziva izrazima volje.

A šta je *neznanje*? Ne znati patnju, ne znati nastanak patnje, ne znati prestanak patnje, ne znati put koji vodi do prestanka patnje. To se naziva neznanjem.

A na osnovu potpunog eliminisanja i nestanka upravo tog neznanja nestaju izrazi volje. Na osnovu prestanka izraza volje prestaje svest. Na osnovu prestanka svesti prestaju ime i lik. Na osnovu prestanka imena i lika prestaju šest područja čula. Na osnovu prestanka šest područja čula prestaje kontakt. Na osnovu prestanka kontakta prestaje osećaj. Na osnovu prestanka osećaja prestaje želja. Na osnovu prestanka želje prestaje prijanjanje. Na osnovu prestanka prijanjanja prestaje bivanje. Na osnovu prestanka bivanja prestaje rođenje. Na osnovu prestanka rođenja prestaju starost i smrt, jad i nevolja, patnja, žalost i očaj. Tako nestaje čitav taj okean nespokojstva i patnje.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-2.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 140

Dhatu-vibhanga sutta

Analiza svojstava

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u kraljevstvu Magadi, u Raḍagahi, te otide do grnčara Bhagave i po dolasku mu reče: "Ako ti ne smeta, Bhagava, ja bih prenoćio jednu noć u onoj tvojoj kolibi."

"Ne smeta mi, gospodine, ali ima jedan asketa koji se tamo već smestio. Ako se on sa tim slaže, možete ostati koliko hoćete."

A u to vreme domaćin po imenu Pukusati je bio napustio dom i otišao u beskućnike ispunjen verom, predanošću Blaženom. I on beše taj asketa koji se već bio smestio u grnčarevoj kolibi. Tako Blaženi priđe Pukusatiju i reče mu: "Ako ti ne smeta, monaše, ja bih prenoćio jednu noć u ovoj kolibi."

"Koliba je prostrana, prijatelju. Ostani koliko hoćeš."

Tako Blaženi uđe u grnčarevu kolibu i, prostrevši travu na jednoj strani, sede skrštenih nogu, uspravna tela i sabrane pažnje. Veći deo noći provede on sedeći [u meditaciji]. Poštovani Pukusati takođe provede veći deo noći sedeći [u meditaciji]. Onda se u Blaženom javi misao: "Kako nadahnjuje način na koji se ovaj domaćin ponaša! Kako bi bilo da ga malo propitam?" Tako on reče poštovanom Pukusatiju: "Iz posvećenosti kome si ti, monaše, otišao u beskućnike? Ko je tvoj učitelj? Čije učenje ti odobravaš?"

"Postoji, prijatelju, asketa Gotama, sin naroda Sakja, koji napusti pleme Sakja. I onda se ovakve vesti o poštovanom Gotami raširiše: 'Zaista je Blaženi potpuno probuđen, usavršen u znanju i ponašanju, obuzdan, znalac svih svetova, nenadmašan učitelj onih ljudi koji su spremni da budu podučeni, učitelj bogovima i ljudima, budan, blažen.' Dom napustih iz posvećenosti Blaženome. Blaženi je moj učitelj. I učenje Blaženog je ono koje ja odobravam."

"Ali gde, monaše, taj Blaženi -- potpuno probuđeni -- sada boravi?"

"Ima grad, moj prijatelju, na severu po imenu Savati. Tamo taj Blaženi -- potpuno probuđeni -- sada boravi?"

"Jesi li ti ikada ranije video Blaženog? I kad bi ga video, da li bi ga prepoznao?"

"Ne, prijatelju. Nikada ranije nisam video Blaženog, niti bih ga prepoznao kada bih ga video."

Onda se Blaženom javi misao: "Iz posvećenosti meni je taj domaćin otišao u beskućnike. Kako bi bilo da ga podučim Dhammi?" Tako on reče poštovanom Pukusatiju: "Poučiću te Dhammi, monaše. Dobro me slušaj šta ću ti reći. A ja ću govoriti."

"Kako ti kažeš, prijatelju", odgovori poštovani Pukusati.

A Blaženi reče: "Čovek ima šest svojstava, šest medija čulnog kontakta, osamnaest stavova i četiri opredeljenja. Onaj je smiren u čijem umu novih konstrukcija nema. I u čijem umu novih konstrukcija nema, za njega se kaže da je utihnuli mudrac. Ne treba zanemariti uvid, već stražariti nad istinom, biti predan odricanju i vežbati se u spokojstvu. To je sažetak analize šest svojstava.

'Čovek ima šest svojstava.' Tako je rečeno. A u vezi sa čim je tako rečeno? Ovo su šest svojstava: svojstvo zemlje, svojstvo tečnosti, svojstvo vatre, svojstvo vetra, svojstvo prostora, svojstvo svesti. 'Čovek ima šest svojstava.' Tako je rečeno. I u vezi sa tim je tako rečeno.

'Čovek ima šest medija čulnog kontakta.' Tako je rečeno. A u vezi sa čim je tako rečeno? Ovo su šest medija čulnog kontakta: oko kao medijum čulnog kontakta, uho... nos... jezik... telo... um kao medijum čulnog kontakta. 'Čovek ima šest medija čulnog kontakta.' Tako je rečeno. I u vezi sa tim je tako rečeno.

'Čovek ima osamnaest stavova.' Tako je rečeno. A u vezi sa čim je tako rečeno? Ovo je osamnaest stavova: kad vidimo oblik okom, mi smatramo oblik kao nešto što nam može doneti užitak, kao nešto što nam može doneti tugu ili kao nešto što nam može doneti ravnodušnost. Kad čujemo neki zvuk uhom... Kad osetimo neki miris nosom... Kad okusimo neki ukusu jezikom... Kad osetimo neki dodir telom... Kad shvatimo neku ideju umom, mi smatramo ideju kao nešto što nam može doneti užitak, kao nešto što nam može doneti tugu ili kao nešto što nam može doneti ravnodušnost. Tako postoji šest stavova koji vode ka užitku, šest koji vode ka tuzi i šest koji vode ka ravnodušnosti. 'Čovek ima osamnaest stavova.' Tako je rečeno. I u vezi sa tim je tako rečeno.

'Čovek ima četiri opredeljenja.' Tako je rečeno. A u vezi sa čim je tako rečeno? Ovo su četiri opredeljenja: opredeljenje za uvid, opredeljenje za istinu, opredeljenje za neprijanjanje, opredeljenje za spokojstvo. 'Čovek ima četiri opredeljenja.' Tako je rečeno. I u vezi sa tim je tako rečeno.

'Ne treba zanemariti uvid, već stražariti nad istinom, biti predan odricanju i vežbati se u spokojstvu.' Tako je rečeno. A u vezi sa čim je tako rečeno? I kako se zanemaruje uvid? Ovo su šest svojstava: svojstvo zemlje, svojstvo tečnosti, svojstvo vatre, svojstvo vetra, svojstvo prostora, svojstvo svesti.

A šta je zemaljsko svojstvo? Zemaljsko svojstvo može biti ili unutrašnje ili spoljašnje. Šta je unutrašnje zemaljsko svojstvo? Bilo šta što je unutrašnje, unutar nečega, što je tvrdo, čvrsto i održava ga [želja]: kosa, malje, nokti, zubi, koža, meso, tetive, kosti, koštana srž, bubrezi, srce, jetra, opne, žuč, pluća, debelo crevo, tanko crevo, sadržaj stomaka, izmet ili bilo šta drugo unutrašnje, što je unutra, unutar nečega, što je tvrdo, čvrsto i održava se: To se naziva unutrašnje zemaljsko svojstvo. A onda unutrašnje zemaljsko svojstvo i spoljašnje zemaljsko svojstvo su jednostavno zemaljsko svojstvo. I to ispravnim uvidom treba videti onakvo kakvo jeste: 'To nije moje, to nisam ja, to nije moje sopstvo.' Kada to ispravnim uvidom vidimo onakvo kakvo jeste, prestajemo da budemo opčinjeni zemaljskim svojstvom i to čini da zemaljsko svojstvo bleđi u umu.

A šta je tečno svojstvo? Tečno svojstvo može biti ili unutrašnje ili spoljašnje. Šta je unutrašnje tečno svojstvo? Bilo šta što je unutrašnje, unutar nečega, što je tečno, vodenasto i održava ga [želja]: žuč, sluz, gnoj, krv, znoj, salo, suze, ulje, pljuvačka, tečnost kojom se podmazuju zglobovi, mokraćna ili bilo šta drugo unutrašnje, što je unutra, unutar nečega, što je tečno, vodenasto i održava se: To se naziva unutrašnje tečno svojstvo. A onda unutrašnje tečno svojstvo i spoljašnje tečno svojstvo su jednostavno tečno svojstvo. I to ispravnim uvidom treba videti onakvo kakvo jeste: 'To nije moje, to nisam ja, to nije moje sopstvo.' Kada to ispravnim uvidom vidimo onakvo kakvo jeste, prestajemo da budemo opčinjeni tečnim svojstvom i to čini da vodeno svojstvo bleđi u umu.

A šta je vatreno svojstvo? Vatreno svojstvo može biti ili unutrašnje ili spoljašnje. Šta je unutrašnje vatreno svojstvo? Bilo šta što je unutrašnje, unutar nečega, što

je vatra, vruće i održava ga [želja]: ono čime se telo zagreva, što sazreva i biva uništeno vatrom i ono čime sve što je pojedeno, popijeno, sažvakano i okušeno biva na pravi način svareno ili bilo šta drugo unutrašnje, što je unutra, unutar nečega, što je vatra, vruće i održava se: To se naziva unutrašnje vatreno svojstvo. A onda unutrašnje vatreno svojstvo i spoljašnje vatreno svojstvo su jednostavno vatreno svojstvo. I to ispravnim uvidom treba videti onakvo kakvo jeste: 'To nije moje, to nisam ja, to nije moje sopstvo.' Kada to ispravnim uvidom vidimo onakvo kakvo jeste, prestajemo da budemo opčinjeni vatrenim svojstvom i to čini da vatreno svojstvo bleedi u umu.

A šta je vetrovito svojstvo? Vetrovito svojstvo može biti ili unutrašnje ili spoljašnje. Šta je unutrašnje vetrovito svojstvo? Bilo šta što je unutrašnje, unutar nečega, što je vetar, vazduh i održava ga [želja]: vetrovi koji se kreću nagore, vetrovi koji se kreću nadole, gasovi u stomaku, gasovi u crevima, gasovi koji kruže telom, udah i izdah ili bilo šta drugo unutrašnje, što je unutra, unutar nečega, što je vetar, vazduh i održava se: To se naziva unutrašnje vetrovito svojstvo. A onda unutrašnje vetrovito svojstvo i spoljašnje vetrovito svojstvo su jednostavno vetrovito svojstvo. I to ispravnim uvidom treba videti onakvo kakvo jeste: 'To nije moje, to nisam ja, to nije moje sopstvo.' Kada to ispravnim uvidom vidimo onakvo kakvo jeste, prestajemo da budemo opčinjeni vetrovitim svojstvom i to čini da vetrovito svojstvo bleedi u umu.

A šta je prostorno svojstvo? Prostorno svojstvo može biti ili unutrašnje ili spoljašnje. Šta je unutrašnje prostorno svojstvo? Bilo šta što je unutrašnje, unutar nečega, što je prostor, što se prostire i održava ga [želja]: šupljine u uhu, nozdrve, usta, [prolaz] gde ono što je pojedeno, popijeno i okušeno biva progutano, gde se sakuplja i odakle se izlučuje ili bilo šta drugo unutrašnje, što je unutra, unutar nečega, što je prostor, što se prostire i održava se: To se naziva unutrašnje prostorno svojstvo. A onda unutrašnje prostorno svojstvo i spoljašnje prostorno svojstvo su jednostavno prostorno svojstvo. I to ispravnim uvidom treba videti onakvo kakvo jeste: 'To nije moje, to nisam ja, to nije moje sopstvo.' Kada to

ispravnim uvidom vidimo onakvo kakvo jeste, prestajemo da budemo opčinjeni prostornim svojstvom i to čini da prostorno svojstvo bleđi u umu.

Tada preostaje jedino svest: čista i blistava. I šta spoznajemo tom svešču? Spoznajemo 'zadovoljstvo'. Spoznajemo 'bol'. Spoznajemo 'ni zadovoljstvo ni bol'. Na osnovu čulnog kontakta koji ćemo osetiti kao zadovoljstvo, javlja se osećaj zadovoljstva. Kada osetimo zadovoljstvo, mi tada uviđamo: 'Sada osećam zadovoljstvo'. Mi uviđamo da 'sa prestankom tog čulnog kontakta koji ćemo osetiti kao zadovoljstvo, takođe i za njim nastupajući osećaj -- osećaj zadovoljstva koji je nastao na osnovu čulnog kontakta koji ćemo osetiti kao zadovoljstvo -- prestaje, stišava se'. Na osnovu čulnog kontakta koji ćemo osetiti kao bol... Na osnovu čulnog kontakta koji ćemo osetiti ni kao zadovoljstvo ni kao bol, javlja se osećaj ni zadovoljstva ni bola. Kada osetimo osećaj ni zadovoljstva ni bola, mi tada uviđamo: 'Sada osećam osećaj ni zadovoljstva ni bola'. Mi uviđamo da 'sa prestankom tog čulnog kontakta koji ćemo osetiti ni kao zadovoljstvo ni kao bol, takođe i za njim nastupajući osećaj -- osećaj ni zadovoljstva ni bola koji je nastao na osnovu čulnog kontakta koji ćemo osetiti kao ni zadovoljstvo ni bol -- prestaje, stišava se'.

Baš kao kada se iz trljanja i spoja dva pogodna štapa rađa toplota i pali vatra, a od razmicanja i razdvojenosti ista ta dva štapa za njima nastupajuća toplota prestaje, stišava se, na isti način, u zavisnosti od čulnog kontakta koji ćemo osetiti kao zadovoljstvo javlja se osećaj zadovoljstva... U zavisnosti od čulnog kontakta koji ćemo osetiti kao bol... U zavisnosti od čulnog kontakta koji ćemo osetiti kao ni zadovoljstvo ni bol javlja se osećaj ni zadovoljstva ni bola... I mi tada uviđamo da 'sa prestankom tog čulnog kontakta koji ćemo osetiti ni kao zadovoljstvo ni kao bol, takođe i za njim nastupajući osećaj... prestaje, stišava se'.

Preostaje samo ravnodušnost: čista i blistava, prilagodljiva i sjajna. Baš kao kada bi vešti zlatar ili zlatarski pomoćnik pripremio peć za topljenje, zagrejavao topionični lonac i uzevši zlato kleštama spustio ga u taj lonac. On bi neprekidno raspirivao

vatru pod njim, neprekidno ga prskao vodom, proveravao, tako da zlato postane pročišćeno, vrlo pročišćeno, potpuno pročišćeno, bez ikakvih primesa, blistavo, prilagodljivo i sjajno. A onda kakvu god vrstu nakita da ima na umu -- bilo da je to kopča za pojas, minđuše, ogrlica ili zlatan lanac -- ono će poslužiti toj svrsi. Na isti način, preostaje samo ravnodušnost: čista i blistava, prilagodljiva i sjajna. i mi uviđamo da 'ukoliko usmerim ravnodušnost tako čistu i sjajnu kao što je ova ka području beskrajne svesti... ka području ništavila... ka području ni percepcije ni ne-percepcije, ja ću razviti um u skladu sa tim i ova će ravnodušnost u meni -- tako potpomognuta, tako održavana -- trajati za dugo vremena.'

Uviđamo da 'ako usmerim ravnodušnost tako čistu i sjajnu kao što je ova ka području beskrajnog prostora i razvijam um u skladu sa tim, to će biti nešto stvoreno. Uviđamo da 'ako usmerim ravnodušnost tako čistu i sjajnu kao što je ova ka području beskrajne svesti... ka području ništavila... ka području ni percepcije ni ne-percepcije i razvijam um u skladu sa tim, to će biti nešto stvoreno.' Ne stvaramo niti mentalno oblikujemo radi nastajanja ili ne-nastajanja. Pošto je tako, mi nismo privučeni ničim što je od ovoga sveta (ne vezujemo se za bilo šta). Neprivučeni, mi nismo pokrenuti. Nepokrenuti, potpuno smo oslobođeni u sebi. Uviđamo da 'nema više preporađanja, proživljen je svetački život, izvršen zadatak. Posle ovoga ništa više ne preostaje da se učini.'

Osećajući osećaj zadovoljstva, uviđamo da je on prolazan, ne hvatamo se za njega, ne vezujemo. Osećajući osećaj boli... Osećajući osećaj ni zadovoljstva ni boli, uviđamo da je on prolazan, ne hvatamo se za njega, ne vezujemo. Osećajući osećaj zadovoljstva, uviđamo da smo odvojeni od njega. Osećajući osećaj boli... Osećajući osećaj ni zadovoljstva ni boli, uviđamo da smo odvojeni od njega. Kada osećamo osećaj ograničen na telo, uviđamo: 'Osećam osećaj ograničen na telo.' Kada osećamo osećaj ograničen na život, uviđamo: 'Osećam osećaj ograničen na život.' Uviđamo da 'sa razlaganjem tela, posle okončanja života, sve što je osećano, a nije donelo vezivanje, tu i umire.'

Kao što uljana lampa gori zahvaljujući ulju i fitilju, a kada se utroše i ulje i fitilj -- a ne zamene se novim -- ona se gasi, isto tako kada osećamo osećaj ograničen na telo, uviđamo: 'Osećam osećaj ograničen na telo.' Kada osećamo osećaj ograničen na život, uviđamo: 'Osećam osećaj ograničen na život.' Uviđamo da 'sa razlaganjem tela, posle okončanja života, sve što je osećano, a nije donelo vezivanje, tu i umire.'

Monah koji ovako razmišlja poseduje odlučnost da dostigne najviši uvid, jer to -- znanje o prolaznosti sve patnje i nespokojstva -- i jeste najviši uvid.

Njegovo izbavljenje zasnovano na istini ne koleba se, jer sve varljivo jeste prolazno; Neuslovljeno -- neobmanjujuće -- jeste istinito. Monah koji ovako razmišlja poseduje odlučnost za krajnju istinu, jer to -- Neuslovljeno, neobmanjujuće -- i jeste najviša istina.

I dok je ranije nepromišljeno uzimao mentalne konstrukcije i sledio ih do njihovog kraja, sada ih je napustio, njihov koren uništio, kao palmovo drvo izvađeno iz korena, lišeno uslova za dalji rast, onemogućeno da se ponovo razvije. Tako i monah koji ovako razmišlja poseduje odlučnost za odricanje, jer to -- odbacivanje svih mentalnih konstrukcija -- i jeste najviše odricanje.

I dok je ranije nepromišljeno gajio pohlepu -- isto kao i želju i požudu -- sada ih je napustio, njihov koren uništio, kao palmovo drvo izvađeno iz korena, lišeno uslova za dalji rast, onemogućeno da se ponovo razvije. I dok je ranije nepromišljeno gajio pakost -- isto kao i zlovolju i mržnju -- sada ih je napustio... I dok je ranije nepromišljeno gajio neznanje -- isto kao i obmanutost i konfuziju -- sada ih je napustio, njihov koren uništio, kao palmovo drvo izvađeno iz korena, lišeno uslova za dalji rast, onemogućeno da se ponovo razvije. Monah koji ovako razmišlja poseduje najveću odlučnost da postigne spokojstvo, jer to -- smirenost strasti, odbojnosti i obmana -- jeste najveće spokojstvo. 'Ne treba zanemariti uvid, već stražariti nad istinom, biti predan odricanju i vežbati se u spokojstvu. ' Tako je

rečeno. I u vezi sa tim je tako rečeno.

'Onaj je smiren u čijem umu novih konstrukcija nema. I u čijem umu novih konstrukcija nema, za njega se kaže da je utihnuli mudrac.' Tako je rečeno. A u vezi sa čim je tako rečeno? 'Ja sam' jeste konstrukcija. 'Ja sam ovo' jeste konstrukcija. 'Ja ću biti' jeste konstrukcija. 'Ja neću biti'... 'Ja ću imati taj oblik'... 'Ja neću imati taj oblik'... 'Ja ću osećati ovo'... 'Ja neću osećati ovo'... 'Ja ću osećati ili neću osećati' jeste konstrukcija. Konstruisanje jeste bolest, konstrisanje jeste rak, konstruisanje jeste strela. Ko je otišao iza bilo kakvog konstruisanja, taj se zove utihnuli mudrac.

Sem toga, utihnuli mudrac nije rođen, ne stari, ne umire i oslobođen je želja. On nema ništa iz čega bi bio rođen. Ako je nerođen, kako bi mogao da stari? Ako ne stari, kako bi mogao da umre? Ako ne umire, hoće li biti uznemiren? Ako je neuznemiren, za čime bi mogao da žudi? U vezi sa tim je rečeno: 'Onaj je smiren u čijem umu novih konstrukcija nema. I u čijem umu novih konstrukcija nema, za njega se kaže da je utihnuli mudrac.' A sada bi, monasi, trebalo da zapamtite ovo, moju kratku analizu šest svojstava."

Onda se u poštovanom Pukusatiju javi misao: "Naravno, Učitelj je došao do mene! Naravno, Tathagata je došao do mene! Naravno, Samoprobeđeni je došao do mene!" Ustavši sa svoga sedišta, prebacivši gornji ogrtač preko ramena i poklonivši se Blaženome, on reče: "Pogrešio sam, gospodine, u tome što sam bio toliko nepromišljen, smušen i tako neuk da pretpostavim da je prikladno obratiti se Blaženome sa 'prijatelju'. Neka Blaženi prihvati ovo moje izvinjenje, tako da mogu sebe obuzdavati u budućnosti."

"Da, monaše, pogrešio si u tome što si bio toliko nepromišljen, smušen i tako neuk da pretpostaviš da je prikladno obratiti mi se sa 'prijatelju'. Ali pošto uviđaš svoju pogrešku i sebe ispravljáš u skladu sa Dhammom, prihvatam izvinjenje. Jer to je uzrok rasta u Dhammi i disciplini plemenitih kada, uvidevši grešku, ispravljamo

svoje postupke u skladu sa Dhammom i obuzdavamo se u budućnosti."

"Gospodine, mogu li primiti puno zaredenje od Blaženoga?"

"A jesu li tvoj ogrtač i zdela za prošenje hrane spremni?"

"Ne, gospodine, moj ogrtač i zdela za prošenje hrane nisu spremni."

"Tathagate ne daju puno zaredenje onima čiji ogrtač i zdela nisu spremni."

Onda poštovani Pukusati, zadovoljan i obradovan rečima Blaženoga, ustade sa svoga sedišta, pokloni se Blaženome i, ostavljajući ga sa svoje desne strane, otide da traži ogrtač i zdelu. I dok je tražio ogrtač i zdelu jedna podivljala krava naleti na njega i ubije ga.

Onda velika grupa monaha otide do Blaženoga i, stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. Dok su tako sedeli, rekoše oni Blaženome: "Gospodine, domaćin Pukusati, kojeg je Blaženi podučio svojim kratkim izlaganjem, mrtav je. Kakva je njegova sudbina. Koje je njegovo buduće stanje?"

"Monasi, domaćin Pukusati je bio mudar. On je praktikovao Dhammu u skladu sa Dhammom i nije mi dosađivao pitanjima u vezi sa Dhammom. Sa razaranjem prvih pet okova, on se spontano uzdigao [u uzvišena boravišta], da bi tamo bio potpuno oslobođen, nikada se više ne vraćajući iz tog sveta."

Tako reče Blaženi. Zadovoljni, monasi se obradovaše rečima Blaženog.

Videti takođe: MN 106

Sutta nipata II.14

Dhammika sutta

Govor Damiki

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. I tada nezaređeni sledbenik Damika, praćen sa pet stotina drugih nezaređenih sledbenika, dođe do Bude. Približivši mu se i pozdravivši ga s poštovanjem, on sede sa strane. Sedeći tako, nezaređeni sledbenika Damika obrati se Blaženom sledećim rečima:

"Pitao sam Gotamu [1] prepunog mudrosti ovo: Kako postupa sledbenik u skladu sa vrlinom -- onaj sledbenik koji je otišao u beskućnike i sledbenici koji su domaćini? Jer ti jasno razumevaš ponašanje [2] ovoga sveta sa njegovim božanstvima i konačnim izbavljenjem. Niko ti nije ravan u sagledavanju onoga što je duboko. Ti si glasoviti Probuđeni (Buda). Istraživši sve znanje i iz milosrđa prema živim bićima, objavio si Dhammu, otkrivajući ono što je skriveno,

sveobuhvatnu viziju, tako pročišćen, obasjavaš sve svetove.

Tu Dhammu, suptilnu i okrepljujuću, kojoj si tako dobro poučio, Blaženi, i svi mi hoćemo da saslušamo. Pošto smo te tako zamolili, o Blaženi, kaži nam (odgovor). Svi ovi monasi i takođe kućedomaćini što dođoše da saslušaju istinu, nek saslušaju Dhammu, kao što božanstva slušaju dobro izgovorene reči Vasave." [3]

(Blaženi:) "Čujte me, monasi, poučiću vas asketskoj praksi (*dhamma dhutam*), načinu življenja prikladnom za one što odoše u beskućnički život. Dobro je zapamtite. Onaj ko je okrenut tome što je dobro i ko je sabran treba da je praktikuje.

Monah ne treba da luta kad mu vreme nije, već treba u selo da stigne u prošenje hrane u pravo vreme, jer onaj ko ide u pogrešno vreme (lako će biti) privučen nevažnim stvarima; otuda probuđeni ne idu (u prošenje hrane) u pogrešno vreme. [4] Prizori, zvuci, ukusi, mirisi i dodiri preplavljaju (umove) bića. Oslobođen želje za tim objektima čula, u pravo vreme monah može ući (u selo) radi jutarnjeg obroka. Kad je prikupio hranu, vraća se sam i seda na osamljeno mesto, usredsređen na sebe i ne dopuštajući umu da se zaustavlja na spoljašnjim objektima, monah treba da razvija samokontrolu.

Ako bi razgovarao sa nezaređenim sledbenikom, sa nekim drugim ili sa monahom, treba da razgovara o profinjenoj Dhammi, ne ogovarajući druge niti prenoseći glasine. Neki se postavljaju kao oponenti drugima u diskusiji; takve ljude s malo mudrosti mi ne hvalimo, vezanost ih sputava i oni bivaju zavedeni svojim emocijama. [5]

Saslušavši Dhammu kojoj podučava Sugato [6] i razmotrivši je, njegov sledbenik koji poseduje mudrost promišljeno će koristiti hranu, sklonište, krevet, sedište i vodu za pranje ogrtača. Ali u monahu ne sme nići (klica vezanosti) za ta bića, kao što i lotos ne biva vodom iz koje izrasta.

A sada ću vam reći dužnosti nezaređenih. Pre svega nega neguje vrlinu, jer nije moguće onome ko je zauzet domaćinskim životom da ostvari potpunu monašku praksu (*dhamma*)

Ne bi trebalo da ubija živa bića, niti da bude uzrok njihove smrti. Ne povređuj nijedno biće na ovome svetu, ni jako ni slabo.

Sledbenik treba da izbegava uzimanje bilo čega od bilo koga, a za šta zna da pripada drugome. Ne treba da krade, niti da druge na to nagovara. Treba potpuno da izbegava krađu.

Mudar čovek treba da izbegava razvrat kao što bi izbegavao i da upadne u rupu punu užarenog ugljevlja. Ako nije u stanju da održava celibat, ne bi barem trebalo da odlazi tuđoj ženi.

Našavši se na dvoru ili u društvu ljudi, ne treba da izgovara laži. Ne treba ni on da laže, niti da na to druge nagovara. Potpuno bi trebalo da izbegava laganje.

Nezaređeni koji je odlučio da praktikuje Dhammu ne treba da se prepušta pijenju alkoholnih pića. Ne treba da ih pije, niti da druge na to nagovara, shvatajući da to vodi u ludilo. Izgubivši trezvenost, budale čine loše stvari i podstiču i druge nepromišljene ljude da se tako ponašaju. On bi trebalo da izbegava pijanstvo, jer to je prilika za loše postupke, jer otupljuje um i zadovoljstvo pričinjava samo budalama.

Ne ubij nijedno živo biće;
ne uzima ono što ti nije dato;
ne govori laži;
ne pij alkohol;
uzdrži se od seksualnog odnosa;
ne jedi hranu noću, u pogrešno vreme;

me kiti se nakitom i ne koristi parfeme;
ležaj nek ti bude na zemlji li na prostirci.

Ovo se naziva poštovanjem osam pravila, koje je objavio Probuđeni, onaj koji je stigao do na kraj patnje.

Radosnog uma proslavljaj dan predanosti (*uposatha*), sa njegovih osam pravila, na četrnaesti, petnaesti i osmi dan (lunarnog) meseca i isto tako na pola meseca. Ujutro, čista srca i radosna uma, mudrac, pošto je završio dan predanosti, nek razdeli odgovarajuću hranu i piće zajednici monaha. Dužnost mu je još da pomaže svoju majku i oca, kao i da se upušta samo u dozvoljenu trgovinu. Nezaređeni sledbenik koji ovo sprovodi marljivo odlazi među božanstva zvana 'blistavi'." [7]

-- vv. 376-378, 383-404

Beleške

1. Gotama je ime Budinog roda ili porodice . [Natrag]
2. Prema komentaru, pali termin "gati" ovde preveden kao "ponašanje" znači ili "sklonost karaktera" ili "odredište bića posle smrti". [Natrag]
3. "Vasava" je jedno od nekoliko imena za Saku, vladara deva ili bogova. Ovo je poetski način da se kaže kako bi trebalo da slušaju veoma pažljivo [Natrag]
4. Pravo vreme za odlazak u selo u prošnju hrane je u zoru. Ako bi monah išao tamo po svojoj volji, "u pogrešno vreme", mogao bi videti stvari ili doživeti nešto što će ugroziti njegov svetački život i podstaći ga da se vrati domaćinskom životu. [Natrag]
5. Doslovno, "oni um šalju daleko." [Natrag]

6. Sugata, doslovno "dobrodošao", ponekad se prevodi i kao "Srećni", jedan je od Budinih epiteta. [Natrag]

7. Grupa nebeskih bića (*deva*). Domaćin koji ovo praktikuje će se, posle smrti, roditi među njima [Natrag]

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-4.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.111

Kesi sutta

Govor Kesiju, krotitelju konja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Onda Kesi, krotitelj konja, otide do Blaženoga i, stigavši i poklonivši se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, Blaženi mu reče: "Ti si, Kesi, vešt čovek, krotiš ukrotive konje. A kako ti krotiš ukrotivog konja?"

"Gospodine, ja ukrotivog konja krotim [nekad] uz pomoć blagosti, [nekad] uz pomoć strogosti, [nekad] uz pomoć i blagosti i strogosti."

"A ako se, Kesi, ukrotiv konj ne potčini ni blagom kroćenju, ni strogom kroćenju, a ni i blagom i strogom kroćenju, šta ti onda radiš?"

"Ako se, gospodine, ukrotiv konj ne potčini ni blagom kroćenju, ni strogom kroćenju, a ni i blagom i strogom kroćenju, onda ga ubijem. A zašto? [Jer razmišljam ovako:] 'Neću dopustiti da ovaj neuspeh bude sramota mojoj tradiciji učitelja'. Ali Blaženi je nenadmašan krotitelj ukrotivih ljudi. Kako on kroti ukrotivog

čoveka?"

"Kesi, ja ukrotivog čoveka krotim [nekad] uz pomoć blagosti, [nekad] uz pomoć strogosti, [nekad] uz pomoć i blagosti i strogosti.

Kad koristim blagost, ja podučavam: 'Ovakvo je dobro telesno ponašanje. Ovakav je rezultat dobrog telesnog ponašanja. Ovakvo je dobro verbalno ponašanje. Ovakav je rezultat dobrog verbalnog ponašanja. Ovakvo je dobro mentalno ponašanje. Ovakav je rezultat dobrog mentalnog ponašanja. Ovakva su božanstva. Ovakva su ljudska bića.'

Kad koristim strogost, ja podučavam: 'Ovakvo je loše telesno ponašanje. Ovakva je posledica lošeg telesnog ponašanja. Ovakvo je loše verbalno ponašanje. Ovakva je posledica lošeg verbalnog ponašanja. Ovakvo je loše mentalno ponašanje. Ovakva je posledica lošeg mentalnog ponašanja. Ovakav je pakao. Ovakva je životinjska materica. Ovakav je svet gladnih duhova.'

Kad koristim i blagost i strogost, ja podučavam: 'Ovakvo je dobro telesno ponašanje. Ovakav je rezultat dobrog telesnog ponašanja. Ovakvo je loše telesno ponašanje. Ovakva je posledica lošeg telesnog ponašanja. Ovakvo je dobro verbalno ponašanje. Ovakav je rezultat dobrog verbalnog ponašanja. Ovakvo je loše verbalno ponašanje. Ovakva je posledica lošeg verbalnog ponašanja. Ovakvo je dobro mentalno ponašanje. Ovakav je rezultat dobrog mentalnog ponašanja. Ovakvo je loše mentalno ponašanje. Ovakva je posledica lošeg mentalnog ponašanja. Ovakva su božanstva. Ovakva su ljudska bića. Ovakav je pakao. Ovakva je životinjska materica. Ovakav je svet gladnih duhova'."

"A ako se ukrotivi čovek ne potčini ni blagom kroćenju, ni strogom kroćenju, a ni i blagom i strogom kroćenju, šta onda radite?"

"Ako se ukrotivi čovek ne potčini ni blagom kroćenju, ni strogom kroćenju, a ni i blagom i strogom kroćenju, onda ga ubijem, Kesi."

"Ali ne pristaje Blaženome da oduzima život! A ipak je Blaženi rekao: 'Onda ga ubijem, Kesi'."

"Istina je, Kesi, da ne pristaje Tathagati da oduzima život. Ali ako se ukrotivi čovek ne potčini ni blagom kroćenju, ni strogom kroćenju, a ni i blagom i strogom kroćenju, onda ga Tathagata ne smatra osobom vrednom da joj se govori ili opominje. Ni njegovi umni saputnici u svetačkom životu ne smatraju tu osobu vrednom da joj se govori ili opominje. To znači biti ubijen, potpuno uništen u Učenju i Disciplini, kada Tathagata nekog ne smatra osobom vrednom da joj se govori ili opominje, a ni njegovi umni saputnici u svetačkom životu ne smatraju tu osobu vrednom da joj se govori ili opominje."

"Da, gospodine, zar ne bi neko bio potpuno uništen ako ga Tathagata ne smatra osobom vrednom da joj se govori ili opominje, a i njegovi umni saputnici u svetačkom životu ne smatraju tu osobu vrednom da joj se govori ili opominje."

Izvanredno, poštovani Gotamo, izvanredno, poštovani Gotamo! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimam utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka me poštovani Gotama prihvati kao svog sledbenika koji, od danas pa do kraja života, pronađe svoje utočište!"

Rev. 1/11/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-111.html

Therigatha V

(odabrane sutte)

Prevod Čedomil Veljačić ()*

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

V.2* -- Vimala 🌐

Umišljena u čuvenu lepotu i raskoš tijela,
iz mladenačke sam objesti prezirala sve ostale.
Na vratima javne kuće stajala sam k'o da vrebam
na zamku za divlje zvijeri.
Poigravajući se nakitom, skrivene sam čari otkrivala,
a spretno sam znala da prevarim sve u smijehu mnoge ljude.

A danas prosjačim otpatke hrane,
ošišana i ovita u ogrtač isposničkog reda
i sjedim na korenju stabala u zadubljenju
slobodna od misli.

Strgnula sam sve okove, božanske i ljudske;
izvršili su izljevi strasti; utrnuti sam i ohlađena.

 Vimala (Neokaljana) rođena je u svome zanatu; bila je kći kurtizane u gradu Vesali. Pokušala je da zavede Budina učenika Mogalanu, ali ju je on obratio. Neko je vrijeme živjela kao nezaređena sljedbenica, a kasnije se zaredila.

V.3* -- Siha

Lakoumna i podatna bjesomučnim strastima
prije sam živjela u zanosu neobuzdanih prohtjeva,
preplavljena bujicom požude, zanesena strujom sretnih snova.

Obrvana razbješnelom ćudi, otkud da doprem do smirenja duha?
Izmoždena, požutjela, oronula,
vukla sam se sedam godina, obrvana jadom.

Ni po danu ni po noći nije biločasa sreće.
Konačno sam s konopom u ruci otišla u gustu šumu.
Bolje da se sama objesim nego da živim nedostojno.

Čvrstu sam omču zapela za ogranak stabla
i proturila glavu kroz otvor
-- tad mi se duh oslobodi.

 Siha (Lea), kći slavnog vojskovođe *Siha-senapati* iz Vesalija, čije se obraćenje i istup iz vjerske zajednice đaina Natapute ističe kao jedan od najljepših primjera Budina liberalizma i antifanatičnog stava prema drugim vjerskim i filozofskim zajednicama i školama. Povod Sihine prvobitne odluke da pristupi prosjačkom redu bio je jedan Budin razgovor sa Sariputom koji je slučajno čula. Duhovni napori su joj dugo vremena ostali bezuspješni.

V.4 -- Nanda's Vision

"Sick, putrid, unclean:
look, Nanda, at this physical heap.
Through contemplation of the foul,
develop your mind,
make it one, well-centered.

As this [your body], so that.

As that, so this.

It gives off a foul stench,
the delight of fools."

Considering it thus,
untiring, both day & night,
I, with my own discernment
dissecting it,
saw.

And as I, heedful,
examined it aptly,
this body -- as it actually is --
was seen inside & out.

Then was I disenchanted with the body
& dispassionate within:
Heedful, detached,
calmed was I.

Unbound.

V.5* -- Nandutara

Žrtve sam prinosila vatri, Mjesecu i Suncu,
a i božanstvima,
hodočastila do rijeka i kupala se na svetim mjestima.

Mnoge sam zavjete ispunjala
i brijala prednju polovicu glave,
ležala na goljoj zemlji, odricala se večere.

Uz to sam voljela nakit i mirise u kupkama,
njegovala svoje tijelo i odavala se strasti.

Napokon sam stekla pravo povjerenje
i otišla u beskućnički život.
Prozrela sam zbilju tijela i iskorijenila strasti.
Razoreno je sve biće, svaka potreba i želja.
Razriješena svih spona, dosegla sam smirenje htijenja.

V.6* -- Mitakali

Iz uvjerenja napustih dom i postadoh beskućnica,
pa ipak mi misao prijanja uz blagodat gostoljublja.
Zanemarujući krajnju svrhu, sklona sam nižoj namjeri
i pod utjecajem želja zanemarujem cilj isposništva.
Zbog tog me spopade očaj; klonula sam u ćeliji.

-- Na loš sam put zabludila nagnata životnom žeđi.
Kratkotrajan mi je život, starost će ga i bolest skršiti,
ne smijem se skanjivati dok mi se tijelo ne raspadne.

Prozrela sam kako se sastojci bića slažu i razlažu.

Digoh se slobodna duha. -- Izvršena je poruka Budnoga.

- ▶ *Mitakali*, kći brahmana iz mjesta Kamasadamo. Povod pristupa prosjačkom redu bio je jedan od Budinih najvećih i najvažnijih govora (održan na području današnjeg Delhija) o postojanoj pažljivosti (*Maha-satipatthana sutta, DN 22*) kojem je prisustvovala. Godinama nije mogla da se oslobodi zlih osobina častoljubivosti i svadljivosti. Kaže se da je u vlastitom postojanom unutrašnjem naporu i borbi sa samom sobom konačno pobijedila nakon sedam godina.

V.7* -- Sakula

Bila sam domaæica. Neki mi prosjak isposnik spomenu Buddhin nauk.
 Prozreh neokaljanu istinu, neotuðiv doseg utrnuæa.
 Napustih sina i kæer, blago i pune ųitnice,
 dadoh odsjeæi kosu, otiðoh u ųivot bez doma.

Teųila sam da negujem spokojstvo, da iziðem na pravi put.
 Odvratih se od strasti i mrųnje i prljavih izljeva srca.
 Primljena u prosjaèki red, saųeh paųnju na opasnost preporoda.
 Uvid mi dosegnu boųansku jasnoæu, usavršen, bez natruhe.
 Prozreh otuðenost svih zbivanja u uzroku nastanka i nestanka.
 Da, odvratih se od svih izljeva srca -- utrnuti, ohlaðena.

- ▶ Ime *Sakula* oznaæava domaæicu, pa moųe biti i nadimak. Ipak se ista osoba spominje i u listi najistaknutijih u *Anguttara-nikayi* I "kao najsposobnija meðu redovnicama u vidovitosti".

V.8 -- Sona, majka desetoro

Rodila sam desetoro djece, donoųçadi u ovome tijelu.
 Već oronula i stara obratih se nekoj isposnici

koja mi je razjasnila sklop i sastojke sveg bića.

Kad me je u istinu uputila, odrezah kose i napustih dom.

U duhovnom naporu dosegoh nebesku bistrinu oka.

Ranija boravišta sad su mi poznata, gdje sam prebivala u prošlim životima.

Njegujem i sažimanje duha bez predmetnog obilježja.

U bezgraničnoj slobodi dogorje mi dar života.

Pet je ogranaka bića otrgnuto od korijena.

ustaljena je bez-željnost, nema više preporoda.

Sona se spominje u *Anguttara nikayi I*, u listi najistaknutijih Budinih učenica, kao "najsnažnija u asketskom naporu". Potječe iz građanske porodice iz Savatija. Obrnuto nego u slučaju **Dhamme**, Sonin muž je prvi odlučio da napusti svijet i da priđe Budinu prosjačkom redu. Napuštena žena je podijelila imovinu među svoje desetero djece, očekujući da će se za nju brinuti, ali se prevarila. Djeca su je postepeno napustila, a odlazak u prosjački red uslijedio je iz nevolje i neimaštine. Stara je Sona najprije bila zadovoljna položajem samostanske sluškinje. U besanim noćima počela je da razmišlja o Budinu učenju i da vrši asketske napore. Tako je njeno nastojanje bilo zapaženo i pohvaljeno.

V.9* -- Bhadra

Iščupanih kosa, zablacena, ogrnuta jednom krpom,
ranije sam lutala.

Neistinu smatrala istinom,
a istinu podozrijevala.

Iz dnevnog se boravišta uputih jedanput
na Hrid lešinara.

Tu ugledah bistar lik Bude
okruženog družbom isposnika.

Pokleknuh i štovanje izrazih sklopljenim rukama.

A on mi rače: --Hodi, Bodra!

To mi je bilo zaređenje.

Duhovni napor sam vršila prosjačeći pedeset godina
u području Magade, Benaresa, Vađi i Kosale.

A onaj razborit dobrotvor koji prosijački ogrtač
pokloni Bodroj, slobodnoj od svih okova,
postade vrlo zaslužan

Bhadra, kći bogataša iz Rađagahe, postala je junakinja jednog od najfantastičnijih životopisa u ovoj zbirci. U mladosti se zaljubila u razbonika Satuka kad je vidjela kako ga vode na stratište. Njen otac je morao da potkupi stražare i da inscenira otmicu. Satuko je, međutim, želeo da opljačka Bhadrin nakit, pa da umakne. Rekao joj je da mora prineti žrtvu svome bogu zaštitniku na Razbojničkoj hridini. Bhadra je morala da ga slijedi na taj obred u svečanom nakitu. Kad su stigli do razbojničkog svetišta (ustanove kakve postoje u Indiji do 20. vijeka, ako ne i danas; poznat je bio takav zloglasni hram na imanju oca Rabindranata Tagore, današnjem Šantiniketanu) Satuko reče Bhadri da mora nju da prinese za žrtvu bogovima. Bhadra odgovori da pristaje, ali želi da ga prije smrti izljubi sa svih strana. Kad ga je ljubila s leđa, gurne ga u provaliju i tako se spasi. Potresena tim događajem, nije htela da se vrati kući, nego je pristupila isposničkom redu đaina. Po običaju koji i danas postoji, prilikom zaređenja iščupane su joj kose posebnim češljem od oštrog palmovog lista. No uskoro joj kose ponovo porastoše još gušće i kudravije nego prije. Zato su je nazvali *kundala-kesa* ("kovrdžastokosa"). Kasnije se, navodno, osamostalila i usavršila u sofističkim diskusijama i živela od takmičenja u toj vrsti intelektualnih dvoboja dok nije došla u doticaj s Budinim učenicima i konačno susrela njihova učitelja.

Plugom se ore njiva;
posijana oranica
mladom je težaku blago
kojim podiže obitelj.

A zašto ja,
mada sam postigla revnost
u primjeni učiteljeve pouke,
ne doprijev do utrnuća
uza sav napor i stegu?

Dok sam tako sjedila uz potok
da mi se noge oplahnu,
zagledah se kako voda zamućena mojom nogom
zadire u plićak obale.

Tako primetih kako mi se duh sabire
kao dobro obuzdan konj.

Tad uzeš svjetiljku i otiđoh u ćeliju,
na ležaju pripremiš sjedište i smestih se.
Pritegoh iglom plamen svjetiljke,
i kako se je svjetlost gasila,
tako se i moj duh izvi u slobodu.

Patačara, kći bogate građanske porodice iz Savatija, bila je najuglednija učenica Budine metode meditativnog zadubljenja (*đhanam*). U listi "najistaknutijih" pohvaljena je kao najrevnija u redovničkoj disciplini (*vinaya*). Od svega toga mnogo je popularnija priča u komentarskoj tradiciji o njenim doživljajima prije obraćenja. Iz te priče potiče i njeno redovničko ime, ili nadimak, Patačara ("ona koja ide u poderanoj haljini"). -- Kad su roditelji hteli da je udaju protiv volje, pobjegla je s čovjekom koga je voljela i s njime živjela u nekom udaljenom selu. Kad je trebalo da rodi drugo dijete, pošla je svojim roditeljima, ali je na putu rodila sina, pa se vratila mužu. Našla ga je kako upravo umire od ujeda zmije. Uputila se roditeljima u Savati, sa dva nejaka sina, ali joj se na prelazu preko rijeke oboje djece utopilo. Kad je u očaju stigla do roditeljske kuće, doznala je da se te noći kuća srušila i da su svi stradali (pojava česta i danas u Indiji). Luda od očaja, lutala je naokolo "u poderanoj haljini". Pjesma se odnosi na susret i razgovor s Budom. Poslije toga susreta povukla se u meditativni isposnički život. Dalje teškoće i napori koji su je konačno doveli do cilja opisani su u njenoj drugoj pjesmi ([VI poglavlje](#))

V.11* -- Patačarine učenice

-- Mladi težak melje žito u žrvnju.

Žetva mu je blago kojim podiže obitelj.

A vi ostvarite Budinu pouku da se ne pokajete!

Hitro operite noge i sjednite s ove strane!

Budinu ćete pouku ostvariti kad postignete smirenje duha.

One poslušajte te riječi, Patačarinu uputu,

saprašite nečist s nogu i smjestiše se na svoju stranu.

Postigoše mir u duši, ostvariše pouku Budnoga.

U prvom dijelu noći sjetiše se ranijih rođenja;

u drugom im se dijelu noći razbistri nebeski vid

da u trećem dijelu noći rastrgaju velo tame.

Tada se digoše i pokloniše do nogu učiteljice.

-- Ostvarena je tvoja pouka.

Kao trideset i tri božanstva u boju nesavladana
tu smo pred tvojim nogama postigle trovrsno znanje,
pročistile talog srca.

Tako su trideset i tri učenice
pred Pataćarom posvjedočile svoju spoznaju.

V.12* -- Čanda

Život mi je bio težak
udovici i bez djece,
bez prijatelja i rodbine,
oskudnoj u hrani i odjeći.

Sa štapom i prosjačkom zdjelicom
pođoh od kuće do kuće.
Po zimi i vrućini sam tako
sedam godina lutala.

Pogdjekad bih se srela
sa isposnicima u prošnji
i gledala kako njih goste
hranom i pićem.

Tad zatražih prijem
u red beskućnica.

Pataćara me zaredi iz milosti,
a tad me pouči i ponuka

na put krajnjeg dostignuća.

Poslušah njene riječi i primijenih poruku.

Majčinska riječ ne osta uzaludna.

Stekla sam trovršno znanje, pročistila talog srca.

 Ćanda, kći siromašne brahmanske porodice, spasila se jedina kad su joj svi ukućani pomrli od kuge. Tako je postala prosjakinja i konačno susrela Pataćaru.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Digha nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Digha nikaya 16

Maha-parinibbana sutta

Veliki govor o konačnom utrnuću (Poslednji Budini dani)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Uvod

Od tridest četiri govora (*sutta*) koji čine *Digha nikayu* (Zbirku dugih govora) ovaj, šesnaesti, najduži je, te otuda spada u najduže tekstove celokupnog pali kanona.

On odslikava osnove osobine budističke sutte, s jedne strane, a sa druge je, kao i ostali, izlaganje događaja kojima je onaj ko ih opisuje bio i svedok. Međutim, zahvaljujući svojoj jedinstvenoj kompoziciji, ova sutta je, više nego ijedna druga, u stanju da ne samo zadobije naklonost odanih budista, već da privuče i prosečnog čitaoca, pošto je reč o zaista retkom dragulju duhovne literature.

Ona, takođe, pruža dobar opšti pregled Budinog učenja i pored toga što jedva da nudi išta što se već ne nalazi -- često i podrobnije razjašnjeno -- u drugim suttama.

Na kraju života, posle skoro pola veka propovedanja, Učitelj je bio skoro sve objasnio što je potrebno za dostizanje ideala. Tako je u poslednjoj fazi života njegova prvenstvena briga bila da svojim sledbenicima skrene pažnju na važnost praktične primene upravo tog učenja. I taj apel, naravno, kao poslednji, imao je sve izgleda da nadahne njihova srca više nego ijedan do tada.

Sangha se zaista okupila da bude svedok najvećeg događaja u istoriji i potpuno je bila svesna toga, pogotovo što je Učitelj svoju *parinibbanu* najavio tri meseca unapred. Utisak koji je on ostavljao na monahe bio je ogroman i otuda se živo odslikava u usmenom izveštaju o čitavom događaju. (Budistički kanon je, kao što je dobro poznato, u prvim vekovima posle Budine smrti prenošen isključivo usmenim putem.) Zbog svoje izuzetne važnosti i obimnosti, čitav ovaj materijal se vrlo brzo formirao u jedinstven korpus i na taj način se formirala naša sutta.

S tim u vezi teško je ne prisetiti se sa zahvalnošću poštovanog Anande. Njegova uloga u očuvanju Učiteljevih reči veća je od bilo kojeg drugog bhikkhua i njegova figura neodvojiva je od ovog teksta. Zapravo, čitava *Maha-parinibbana sutta* nezamisliva je bez njega. Jer Ananda je taj kome se Učitelj obraća, pošto je dvadeset pet godina isprobavao njegovo razumevanje i briljantnu memoriju, kao i njegovu nepokolebljivu ličnu predanost. Ali Ananda takođe, ovde više nego bilo gde drugde, svojim stalnim pitanjima, nedoumicama i oduševljenjima, i protiv svoje volje postaje centralna figura, pored samoga Učitelja, koja bez sumnje uvećava privlačnost ovoga teksta. Tako je Ananda, blag i prijatan kao samo njegovo ime, a ipak tokom čitavog svog monaškog života izložen i prekorima ostalih monaha, načinjen besmrtnim zajedno sa svojim voljenim Učiteljem i to -- možemo dodati -- i pored svog čudnog položaja između pohvale i pokude, imajući na umu mistički karakter u trećem poglavlju.

To treće poglavlje je, skoro u celini, posvećeno opisivanju okolnosti u vezi sa Učiteljevim odustajanjem od života, što je dramska kulminacija čitavog događaja. Ono snažno ukazuje i na čisto metafizički značaj *parinibbane*, ili bi bar to trebalo da čini. Jer Buda nije podlegao svojoj fatalnoj bolesti, niti je popustio pred izazovima Mare (što je identično ne-izazovu Anande), već se nadmoćno odrekao egzistencije kada je došlo vreme za to, baš kao što je četrdeset pet godina pre toga, postavši potpuno prosvetljen, pravovremeno na sebe preuzeo breme podučavanja ljudi. Ova činjenica najviše podstiče na razmišljanje i konzekventno vodi do zaključka da je Buda svojom *parinibbanom* dao poslednje i najviše moguće svedočanstvo o svome učenju, a sve to bez i trunke sklonosti ka stvaranju ličnog kulta i samoproduženja, već naprotiv predstavlja potpuno samoponištenje. Učiteljeva *parinibbana* je otuda jedan od najtužnijih događaja u istoriji budizma, koji se, svojim pravim značenjem, preobraća u najblagosloveniji događaj.

Sestra Vađira

Šri Lanka
maj 1961.

Maha-parinibbana sutta

Deo prvi

U Magadi

1. Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi [1] boravio u Rađagahi, na brdu koje zovu Lešinarev vrh. U to vreme kralj Magade Ađatasatu, sin kraljice Videhi, [2] požele da krene u rat protiv naroda Vađi. Pretio je: "Napašću te Vađije, makoliko da su snažni i moćni, uništiću ih, iskoreniti, neće od njih ostati ni traga ni glasa."

2. Na to se Ađatasatu, kralj Magade, obrati svom glavnom savetniku, bramanu Vasakari, sledećim rećima: "Idi, bramane, do Blaženog, odaj mu počast u moje ime, poželi mu dobro zdravlje, snagu, prijatne dane, bodrost i udobnost, pa mu ovako reci: O gospodine, Ađatasatu, kralj Magade, želi da krene u rat protiv naroda Vađi. On ovako preti: 'Napašću te Vađije, makoliko da su snažni i moćni, unišću ih, iskoreniti, neće od njih ostati ni traga ni glasa.' I šta god da ti Blaženi na to odgovori, dobro to zapamti i obavesti me, jer Tathagate [3] ne govore neistinu."

3. "Vrlo dobro, gospodine," reče braman Vasakara u znak saglasnosti sa Ađatasatuom, kraljem Magade. I naredi da se pripremi veliki broj svećanih kočija, pope se na jednu i praćen ostalima odveze se iz Rađagahe ka Lešinarevom vrhu. Išao je kočijama dokle je mogao, a onda siđe i peške otide do Blaženoga. Pošto razmenili učtivre pozdrave, zajedno sa mnoštvom lepih reći, sede on sa strane i obrati se Blaženom ovako: "Poštovani Gotama, Ađatasatu, kralj Magade, odaje počast poštovanom Gotami i želi mu dobro zdravlje, snagu, prijatne dane, bodrost i udobnost. On želi da krene u rat protiv naroda Vađi. pa ovako preti: 'Napašću te Vađije, makoliko da su snažni i moćni, unišću ih, iskoreniti, neće od njih ostati ni traga ni glasa.'"

Uslovi dobrobiti jednog naroda

4. Dotle je poštovani Ananda [4] stajao iza Blaženog, hladio ga lepezom, pa se Blaženi obrati poštovanom Anandi ovako: "Jesi li čuo, Ananda, da se Vađi redovno okupljaju u veću i to u velikom broju?"

"Čuo sam, gospodine, da je tako."

"Sve dotle, Ananda, dok je tako treba očekivati da Vađi jačaju, a ne da slabe.

A jesi li čuo, Ananda, da Vađi složno većaju i složno odluke donose?"

"Čuo sam, gospodine, da je tako."

"Sve dotle, Ananda, dok je tako treba očekivati da Vađi jačaju, a ne da slabe.

A jesi li čuo, Ananda, da Vađi ne ozakonjuju ono što je nezakonito i ne krše ono što je zakon, već žive u skladu sa zakonima starog poretka?"

"Čuo sam, gospodine, da je tako."

"Sve dotle, Ananda, dok je tako treba očekivati da Vađi jačaju, a ne da slabe.

A jesi li čuo, Ananda, da Vađi poštuju i cene svoje starešine i misle da vredi saslušati ih?"

"Čuo sam, gospodine, da je tako."

"Sve dotle, Ananda, dok je tako treba očekivati da Vađi jačaju, a ne da slabe.

A jesi li čuo, Ananda, da se Vađi uzdržavaju od otmica devojaka i žena i prisilnog držanja u svojim porodicama?"

"Čuo sam, gospodine, da je tako."

"Sve dotle, Ananda, dok je tako treba očekivati da Vađi jačaju, a ne da slabe.

A jesi li čuo, Ananda, da Vađi poštuju, cene i održavaju svoja svetilišta, kako ona u gradu, tako i u okolini, i ne uskraćuju im darove koje su im i ranije donosili?"

"Čuo sam, gospodine, da poštuju, cene i održavaju svoja svetilišta, kako ona u gradu, tako i u okolini, i ne uskraćuju im darove koje su im i ranije donosili."

"Sve dotle, Ananda, dok je tako treba očekivati da Vađi jačaju, a ne da slabe."

A jesi li čuo, Ananda, da Vađi pomno štite i čuvaju arahante, tako da oni koji još nisu dostigli taj stupanj mogu to da učine, a oni koji jesu žive među njima u miru?"

"Čuo sam, gospodine, da je tako."

"Sve dotle, Ananda, dok je tako treba očekivati da Vađi jačaju, a ne da slabe.

5. Onda se Blaženi obrati bramanu Vasakari sledećim rečima: "Jednom sam, bramane, boravio u gradu Vesali, u Sarandada svetilištu, i tu sam podučavao Vađije ovih sedam uslova dobrobiti jednog naroda. [5] Sve dotle dok oni postoje među Vađijima i oni su po njima čuveni, treba očekivati da Vađi jačaju, a ne da slabe."

Na to braman Vasakara ovako dogovori Blaženom: "Sve i kad bi se, Vađiji, pridržavali samo jednog od tih pravila koji vode ka dobrobiti, trebalo bi očekivati da Vađi jačaju, a ne da slabe. A tim pre kad ih ima sedam! Kralj Magade Ađatasatu ne može pobediti Vađije ratom, već samo spletkom ili unošenjem razdora. A sada, poštovani Gotama, moramo da krenemo, jer nas čekaju mnogi poslovi i mnoge obaveze."

"Učini kako misliš da treba, bramane." A braman Vasakara, glavni savetnik na magadskom dvoru, odobravajući reči Blaženog i ushićen njima, ustade sa svoga sedišta i otide.

Dobrobit monaha

6. I uskoro pošto je Vasakara otišao, obrati se Blaženi poštovanom Anandi sledećim rečima: "Idi, Ananda, i okupi u sali koliko god možeš više monaha koji žive oko Rađagahe."

"Dobro, gospodine." I Ananda učini kako od njega bi zatraženo, pa obavesti Blaženog: "Monaška zajednica je okupljena, gospodine. Neka sada Blaženi postupi

onako kako je naumio."

Na to Blaženi ustade sa svoga sedišta, otide do sale, sede na unapred pripremljeno mesto i obrati se monasima ovako: "Monasi, izložiću vam sedam uslova koji vode ka dobrobiti. Dobro me slušajte i zapamtite šta ću vam reći."

"Neka tako bude, gospodine."

"Monasi, treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe, sve dotle dok se redovno okupljaju u veću i to u velikom broju; sve dok složno većaju i složno odluke o Sanghi donose; sve dok ne ozakonjuju ono što je nezakonito i ne krše ono što je zakon, već žive u skladu sa starim pravilima vežbanja (*Vinaya*); sve dok poštuju i cene od sebe starije monahe, one koji su pre njih otišli u beskućnički život, uzore i predvodnike Sanghe i misle da vredi saslušati ih; sve dok ne potpadnu pod vlast želje, što vodi novom rođenju; sve dok cene samoću šume kao svoje boravište; sve dok su postojani u sabranosti, tako da oni njihovi saputnici u monaškom redu koji još nisu takvi mogu to da postanu, a oni koji su već postojani mogu i dalje živeti u miru; sve dok, monasi, dok ovih sedam uslova što vode ka dobrobiti postoje među monasima i oni su po njima čuveni, treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe."

7. "Monasi, još sedam uslova koji vode ka dobrobiti izložiću vam. Dobro me slušajte i zapamtite šta ću vam reći."

"Neka tako bude, gospodine."

"Monasi, treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe, sve dotle dok se ne oduševljavaju, dok nisu ushićeni i skloni zabavi, razgovoru, prekomernom spavanju i druženju; sve dok ne neguju i ne postanu opsednuti lošim željama; sve dok nemaju loše prijatelje, saputnike ili drugove; sve dok se ne zaustave na pola puta radi nekog beznačajnog postignuća. Sve dotle, monasi, dok ovih sedam uslova što vode ka dobrobiti postoje među monasima i oni su po njima čuveni, treba očekivati

da monasi jačaju, a ne da slabe."

Sedam dobrih osobina [6]

8. "Monasi, još sedam uslova koji vode ka dobrobiti izložiću vam. Dobro me slušajte i zapamtite šta ću vam reći."

"Neka tako bude, gospodine."

"Treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe, sve dotle dok budu imali poverenje; sve dok budu imali moralnog zazora i straha od nemoralna; sve dok su prijemčivi u učenju, odlučni, sabrani i mudri. Sve dotle, monasi, dok ovih sedam uslova što vode ka dobrobiti postoje među monasima i oni su po njima čuveni, treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe.

Sedam faktora prosvetljenja [7]

9. "Monasi, još sedam uslova koji vode ka dobrobiti izložiću vam. Dobro me slušajte i zapamtite šta ću vam reći."

"Neka tako bude, gospodine."

"Treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe, sve dotle dok neguju sedam faktora prosvetljenja, a to su: sabranost, istraživanje pojava, istrajnost, ushićenost, vedrina, koncentracija i ravnodušnost. Sve dotle, monasi, ok ovih sedam uslova što vode ka dobrobiti postoje među monasima i oni su po njima čuveni, treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe."

Sedam opažaja

10. Monasi, još sedam uslova koji vode ka dobrobiti izložiću vam. Dobro me slušajte i zapamtite šta ću vam reći."

"Neka tako bude, gospodine."

"Treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe, sve dotle dok neguju opažaj prolaznosti, nepostojanja sopstva, (telesne) nečistoće, (telesne) odvratnosti, odricanja, obestrašćenosti i utrnuća. Sve dotle, monasi, dok ovih sedam uslova što vode ka dobrobiti postoje među monasima i oni su po njima čuveni, treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe."

Šest uslova koje treba zapamtiti [8]

11. "Monasi, još šest uslova koji vode ka dobrobiti izložiću vam. Dobro me slušajte i zapamtite šta ću vam reći."

"Neka tako bude, gospodine."

"Treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe, sve dotle dok se jedni prema drugima ophode blagonaklono, delom, rečju i mislima, javno i privatno; sve dok iz poštovanja prema onome što dobiju kao dar, čak i sadržaj svojih prosjačkih zdela za hranu, ne uzimaju to za sebe, već dele sa vrlim članovima monaške zajednice; sve dok, u društvu drugih monaha, vežbaju sebe, javno i privatno, u skladu sa pravilima ponašanja, koja su potpuna i savršena, neokaljana i čista, oslobađajuća, predmet pohvale mudrih, neokrznuta (ovozemaljskim stvarima) i povoljna za koncentrisanje uma; i dok u društvu drugih monaha čuvaju, javno i privatno, uvid koji je plemenit i oslobađajući, a one koji deluju u skladu sa njim vodi do sikorenjivanja patnje. Sve dotle, monasi, dok ovih sedam uslova što vode ka dobrobiti postoje među monasima i oni su po njima čuveni, treba očekivati da monasi jačaju, a ne da slabe."

Savet monasima

12. Blaženi je, živeći u Rađagahi, na brdu zvanom Lešinarev vrh, često ovako

savetovao monahe:

"Takva i takva je koncentracija, takva i takva je mudrost. [9] Velik je plod, velika je dobit od koncentracije kada je potpuno razvijena putem ponašanja ispunjenog vrlinom; velik je plod, velika je dobit od mudrosti kada je potpuno razvijena putem koncentracije, sasvim je lišen mrlja [10] požude, bivanja i neznanja um koji je potpuno razvijen u mudrosti."

13. A kad je Blaženi proboravio u Rađagahi koliko je želeo, obrati se on poštovanom Anandi sledećim rečima: "Hajde, Ananda, da odemo u Ambalatiku."

"Neka tako bude, gospodine."

I smesti se Blaženi u Ambalatiki, zajedno sa velikom zajednicom monaha.

14. U Ambalatiki je Blaženi boravio u kraljevoj kući za odmor i tu je, takođe, često ovako savetovao monahe:

"Takva i takva je koncentracija, takva i takva je mudrost. Velik je plod, velika je dobit od koncentracije kada je potpuno razvijena putem ponašanja ispunjenog vrlinom; velik je plod, velika je dobit od mudrosti kada je potpuno razvijena putem koncentracije, sasvim je lišen mrlja požude, bivanja i neznanja um koji je potpuno razvijen u mudrosti."

15. A kad je Blaženi proboravio u Ambalatiki koliko je želeo, obrati se on poštovanom Anandi sledeći mrečima: "Hajde, Ananda, da odemo u Nalandu."

"Neka tako bude, gospodine."

I smesti se Blaženi u Nalandi, zajedno sa velikom zajednicom monaha, i to u Pavarika mangovom gaju.

Sariputin lavovski rik [11]

16. Tada poštovani Sariputa otide do Blaženog, pozdravi ga s poštovanjem, sede sa strane i reče:

"Takvo mišljenje, gospodine, imam o Blaženom da nikada nije bio, ne postoji sada, niti će postojati asketa ili braman više uznapredovao u prosvetljenju nego što je Blaženi."

"Uzvišene su tvoje reči, Sariputa, i dostojanstvene! Odlučan izraz, pravi lavlji rik! Ali šta misliš, Sariputa? Oni arahanti, potpuno prosvetljeni u prošlosti -- da li ti lično znaš sve te Blažene, njihovu vrlinu, njihovu meditaciju, [12] njihovu mudrost, njihovo boravište i njihovu oslobođenost?" [13]

"Ne, gospodine."

"A šta misliš, Sariputa? Oni arahanti, potpuno prosvetljeni u budućnosti -- da li ti lično znaš sve te Blažene, njihovu vrlinu, njihovu meditaciju, njihovu mudrost, njihovo boravište i njihovu oslobođenost?"

"Ne, gospodine."

"A šta misliš, Sariputa? Ja koji sam arahant sada, potpuno prosvetljen, da li ti lično znaš sve o mojoj vrlini, mojoj meditaciji, mojoj mudrost, mom boravištu i mojoj oslobođenosti?"

"Ne, gospodine."

"Tada je jasno, Sariputa, da ti lično ne znaš arahante, potpuno prosvetljene iz prošlosti, budućnosti i sadašnjosti. Pa kako se onda usuđuješ da govoriš tako uzvišeno i dostojanstveno, odlučno, pravi lavlji rik: 'Takvo mišljenje, gospodine, imam o Blaženom da nikada nije bio, ne postoji sada, niti će postojati asketa ili

braman više uznapredovao u prosvetljenju nego što je Blaženi'."

17. "Zaista nemam takvo znanje, gospodine, o arahantima, potpuno prosvetljenima iz prošlosti, budućnosti i sadašnjosti, a ipak znam zakonitosti Dhamme. Pretpostavimo, gospodine, da je tvrđava nekog kralja dobro utvrđena, sa visokim grudobranima i kulama, da ima samo jednu kapiju i na njoj vratara, inteligentnog, iskusnog i opreznog, koji će sprečavati ulaz nepoznatima, a propuštati prijatelje. I dok tako patrolira oko tvrđave, ne vidi nijednu rupu ili pukotinu u grudobranima, čak ni toliku da se kroz nju može provući mačka. Otuda on zaključí: 'Bilo šta krupnije što hoće da uđe ili da napusti ovaj grad mora to učiniti jedino kroz kapiju.' Na isti način sam ja upoznao zakonitosti Dhamme.

Jer, gospodine, svi Blaženi, arahanti, potpuno prosvetljeni u prošlosti napustili su pet prepreka [14], mentalne nečistoće koje slabe mudrost; dobro su učvrstili svoje umove u četiri temelja sabranosti; [15] prilježno su negovali sedam faktora prosvetljenja i do kraja uznapredovali u nenadmašnom, vrhovnom prosvetljenju.

Isto tako, gospodine, svi Blaženi, arahanti, potpuno prosvetljeni u budućnosti napustiće pet prepreka, mentalne nečistoće koje slabe mudrost; dobro će učvrstiti svoje umove u četiri temelja sabranosti; prilježno će negovati sedam faktora prosvetljenja i do kraja uznapredovati u nenadmašnom, vrhovnom prosvetljenju.

Isto tako i Blaženi, gospodine, kao sadašnji arahant, potpuno prosvetljeni, napustio je pet prepreka, mentalne nečistoće koje slabe mudrost; dobro je učvrstio svoj um u četiri temelja sabranosti; prilježno je negovao sedam faktora prosvetljenja i do kraja je uznapredovao u nenadmašnom, vrhovnom prosvetljenju."

18. Takođe je u Nalandi, u Pavarika mangovom gaju, Blaženi savetovao monahe sledećim rečima:

"Takva i takva je koncentracija, takva i takva je mudrost. Velik je plod, velika je dobit od koncentracije kada je potpuno razvijena putem ponašanja ispunjenog

vrlinom; velik je plod, velika je dobit od mudrosti kada je potpuno razvijena putem koncentracije, sasvim je lišen mrlja požude, bivanja i neznanja um koji je potpuno razvijen u mudrosti."

19. A kad je Blaženi proboravio u Nalandi koliko je želeo, obrati se on poštovanom Anandi sledećim rečima: "Hajde, Ananda, da odemo u Pataligamu."

"Neka tako bude, gospodine."

I smesti se Blaženi u Pataligami, zajedno sa velikom zajednicom monaha.

20. Tada njegovi sledbenici iz Pataligame dočuše: "Blaženi je, kažu, stigao u Pataligamu." I otidoše oni do Blaženog, iskazaše mu poštovanje, sedoše sa strane i obratiše ovim rečima: "Molimo Blaženog da poseti našu gradsku skupštinu." A Blaženi ćutke prihvati poziv.

21. Shvativši da je Blaženi prihvatio poziv, sledbenici iz Pataligame ustadoše sa svojih mesta, pozdraviše ga s poštovanjem i obišavši ga s desne strane otidoše do gradske skupštine. Tada pripremiše gradsku skupštinu potpuno prekrivši pod, pripremiše sedišta, vodu i svetiljke. Pošto tako uradiše, otidoše ponovo do Blaženog, pozdraviše ga s poštovanjem i stojeći sa strane objaviše: "Gospodine, gradska skupština je spremna, podovi su prekriveni, pripremljena sedišta, voda i svetiljke. Neka Blaženi dođe kada mu bude odgovaralo."

22. A Blaženi se pripremi, uze ogrtač i prosjačku zdelu i otide do gradske skupštine praćen monasima. Pošto je oprao noge, Blaženi uđe u skupštinu i sede blizu srednjeg stuba, okrenut ka istoku. Monasi, pošto su oprali noge, takođe uđoše u skupštinu i posedaše blizu zapadnog zida, okrenuti ka istoku, tako da je Blaženi sedeo ispred njih. A sledbenici iz Pataligame, pošto su oprali noge i ušli u skupštinu, sedoše blizu istočnog zida, licem okrenuti ka zapadu, tako da je Blaženi sedeo okrenut ka njima.

Plodovi nemoralnog i moralnog života

23. Potom se Blaženi obrati sledbenicima iz Pataligame sledećim rečima:

"Besmrtni čovek, domaćini, odustavši od vrline, susreće se sa pet opasnosti: veliki gubitak bogatstva zbog nepromišljenosti; loša reputacija; nesiguran i nepovoljan prijem u svakom društvu, bilo da je reč o plemićima, bramanima, domaćinima ili asketama; smrt u pometenosti i, posle raspada tela, posle smrti, preporađanje u svetu patnje, u nesrećnom stanju, u nižem svetu, u paklu.

24. Pet je blagoslova, domaćini, koji obasipaju ispravnog čoveka u njegovom praktikovanju vrline: veliko imanje zahvaljujući njegovoj marljivosti; dobra reputacija; srdačan prijem, bez zazora, bilo da je reč o plemićima, bramanima, domaćinima ili asketama; spokojna smrt i, posle raspada tela, posle smrti, preporađanje u srećnom stanju, na nebesima."

25. I provede Blaženi dobar deo noći upućujući sledbenike iz Pataligame u Dhammu, bodreći ih, podučavajući i ohrabrujući ih, a potom se oprostio sa njima rečima: "Noć je već poodmakla, domaćini. Možete sada ići ako želite."

"Neka tako bude, gospodine." I sledbenici iz Pataligame se digoše sa svojih sedišta, s poštovanjem pozdraviše Blaženog i obišavši ga sa desne strane otidoše. A Blaženi se, uskoro pošto oni odoše, povuče u osamu.

26. U to vreme su Sunida i Vašakara, glavni ministri u Magadi, podizali utvrđenja oko Pataligame kako bi je odbranili od napada naroda Vađi. A božanstva, njih na hiljade, okupiše se u Pataligami i unaokolo. Na mestima gde su prevladivala božanstva velike moći, dvorjani na visokom položaju bili su skloni podizanju utvrđenja; a gde su prevladivala božanstva srednje i male moći, dvorjani na srednjem i niskom položaju bili su skloni podizanju utvrđenja.

27. A Blaženi vide božanskim okom, čistim i superiornim u odnosu na ljudsko,

božanstva, njih na hiljade, kako se okupiše u Pataligami i okolini. I ustavši pre no što se završila noć, pre zore, Blaženi se obrati poštovanom Anandi ovim rečima: "Šta to, Ananda, zidaju u gradu Pataligami?"

"Sunida i Vašakara, glavni ministri u Magadi, podižu utvrđenja oko Pataligame kako bi je odbranili od napada naroda Vađi."

28. "Izgleda kao da su se Sunida i Vašakara posavetovali sa božanstvima neba Trideset tri božanstva. Jer opazih, Ananda, božanskim okom, čistim i superiornim u odnosu na ljudsko, božanstva, njih na hiljade, kako se okupiše u Pataligami i okolini. Na mestima gde su prevlađivala božanstva velike moći, dvorjani na visokom položaju bili su skloni podizanju utvrđenja; a gde su prevlađivala božanstva srednje i male moći, dvorjani na srednjem i niskom položaju bili su skloni podizanju utvrđenja. Zaista, Ananda, sve dok se Arijevci budu širili i proširivali svoje trgovačke puteve postojaće ovaj izvanredni grad Pataligama kao centar trgovine. [16] A Pataliputu će, Ananda, opustošiti tri zla -- vatra, voda i nesloga."

29. Onda Sunida i Vašakara otidoše do Blaženog i pošto učtivo pozdraviše Blaženog i razmeniše sa njim mnoge prijatne reči, stadoše sa strane i obratiše mu se sledećim rečima: "Molimo poštovanog Gotamu da, zajedno sa svim monasima, prihvati naš poziv za sutrašnji ručak." A Blaženi ćutke prihvati taj poziv.

30. Shvativši da Blaženi prihvata poziv, Sunida i Vašakara se zaputiše kući i narediše da se za sutra pripreme razna jela. A kada sve bi spremno, oni obavestiše Blaženog: "Vreme je, poštovani Gotama, ručak je spreman."

Tako se Blaženi pripremi i uzevši ogrtač i zdelu otide praćen monaškom zajednicom do kuće u kojoj su živeli Sunida i Vašakara; tamo on sede na unapred pripremljeno mesto. Njega i ostale monahe posluživali su lično Sunida i Vašakara i to najprobranijim jelima. Kad Blaženi završi svoj obrok i odloži prosjačku zdelu,

sedoše oni sa strane.

31. A Blaženi im se zahvali sledećim stihovima:

"Gde god da boravi, mudar čovek
stara se o onome ko čestit je i vrlina pun;
i darujući zasluge svoje deli s božanstvima lokalnim.

A ona, time počastvovana, uzvraćaju,
o njemu brinu poput majke o
sopstvenom sinu jedincu;
pred onim koji tako uživa u milosti bogova,
koji je njihov miljenik, sreća stoji."

Zatim Blaženi ustade sa svoga sedišta i otide.

Prelaženje Ganga

32. Tada Sunida i Vašakara, prateći u stopu Blaženoga, rekoše: "Na koju kapiju danas prođe asketa Gotama, tu ćemo nazvati Gotaminom kapijom i na kojem mestu pređe reku Gang to mesto ćemo nazvati Gotaminim gazom." I tako on prođe kroz jednu od kapija.

33. Ali kada Gotama dođe do reke Gang, ona beše nadošla do ivice nasipa, tako da su vrane mogle iz nje da piju stojeći na njemu. A neki ljudi koji su hteli preko tragali su za čamcem, dok su drugi pravili splav. Ali Blaženi, hitro kao što bi snažan čovek ispružio savijenu ruku ili savio ispruženu ruku, nestade sa ove obale reke Ganga i pojavi se na drugoj strani.

34. I Blaženi pogleda ljude koji su hteli preko, te tragaju za čamcem, dok drugi prave splav. Tada Blaženi, gledajući ih, izgovori sledeće stihove:

"Oni što premostiše okean nepregledni
Ostavljajući nizinu daleko za sobom,
Dok drugi još vezuju svoj splav krhki,
Spašeni su mudrošću nenadmašnom."

Deo drugi

Putovanje u Vesali

Četiri plemenite istine

1. Tad se Blaženi obrati poštovanom Anandi ovako: "Hajde, Ananda, pođimo do Kotigame".

"Neka tako bude, gospodine." I Blaženi se smesti u Kotigami, praćen velikim brojem monaha.

2. A Blaženi se obrati monasima ovako: "Monasi, zahvaljujući tome što nisam shvatao, nisam uviđao Četiri plemenite istine, tako dugo sam se uvek iznova rađao i umirao; isto važi i za sve vas. Koje četiri? To je plemenita istina o patnji, plemenita istina o nastanku patnje, plemenita istina o prestanku patnje i plemenita istina o putu koji vodi ka prestanku patnje. Ali sada, monasi, kada su one shvaćene, kada su uviđene, kad je presečena žeđ za postojanjem, uništeno je ono što vodi do preporađanja i nema novih života."

3. Tako reče Blaženi. I Srećni, Učitelj, dalje reče:

"Zahvaljujući neuviđanju Četiri plemenite istine,
Dug beše tegobni put iz rođenja u rođenje.
Kad one shvaćene su, otklonjen je preporađanja uzrok,
Koren patnje iščupan, a preporađanje okončano."

4. Takođe u Kotigami Blaženi dade monasima sledeći savet: "Takva je vrlina; takva koncentracija i takva mudrost. Velik postaje plod, velik je dobitak od koncentracije kad je do kraja razvijena kroz ponašanje ispunjeno vrlinom; velik postaje plod, velik je dobitak od mudrosti kada je do kraja razvijena zahvaljujući koncentraciji; sasvim je oslobođen nečistoća požude, životne žeđi i neznanja um koji je do kraja razvijen zahvaljujući mudrosti."

5. Kad je Blaženi ostao u Kotigami koliko mu je bilo po volji, obrati se on poštovanom Anandi ovako: "Hajde, Ananda, pođimo do Nadike."

"Neka tako bude, gospodine." I Blaženi se smesti u Nadiki, u Zgradi od cigala, praćen velikim brojem monaha.

Četiri naročita postignuća

6. Tada poštovani Ananda dođe pred Blaženoga, iskaza mu poštovanje i sede sa strane. Zatim se obrati Blaženom: "Ovde u Nadiki, gospodine, preminuli su monah Salha i monahinja Nanda. Takođe su preminuli domaćin Sudata i domaćica Suđata, zatim domaćini Kakuda, Kalinga, Nikata, Katisaba, Tuta, Santuta, Bhada i Subhada. Kakva je njihova sudbina, gospodine? Kakvo je njihovo buduće stanje?"

7. "Monah Salha, Ananda, zahvaljujući uklanjanju nečistoća u ovome životu, dostigao je stanje oslobođenosti uma od nečistoća i izbavljenje putem mudrosti.

[17]

Monahinja Nanda, Ananda, zahvaljujući uklanjanju pet nižih okova (koji vezuju bića za svet čula), spontano se uzdigla do boravišta Sudavasa božanstava i tamo će ostati do konačnog utruća, ne vraćajući se više na ovaj svet.

Domaćin Sudata, Ananda, zahvaljujući uklanjanju tri okova (verovanje u sopstvo, sumnja i verovanje u delotvornost rituala) i ublažavanju požude, mržnje i

obmanutosti, postao je "jednom povratnik", tako da će stići do na kraj patnje pošto se samo još jednom preporodi u ovom svetu.

Domaćica Suđata, Ananda, zahvaljujući uklanjanju tri okova postala je "ona koja je ušla u tok" i bezbedna je od preporađanja na nižim nivoima egzistencije u kojima vlada patnja; pre ili kasnije sigurno će postati prosvetljena.

Domaćin Kakuda, Ananda, zahvaljujući uklanjanju pet nižih okova (koji vezuju bića za svet čula), spontano se uzdigao do boravišta Sudavasa božanstava i tamo će ostati do konačnog utruća, ne vraćajući se više na ovaj svet.

Isto je i sa Kalingom, Nikatom, Katisabom, Tutom, Santutom, Bhadom i Subhadom, kao i sa još više od pedeset nezaređenih sledbenika iz Nadike. Više od devedeset nezaređenih koji su umrli u Nadiki, Ananda, zahvaljujući uklanjanju tri okova i ublažavanju požude, mržnje i obmanutosti, postali su "jednom povratnici", tako da će stići do na kraj patnje pošto se samo još jednom preporode u ovom svetu.

Više od petsto nezaređenih koji su umrli u Nadiki, Ananda, zahvaljujući uklanjanju tri okova postali su "oni koji su ušli u struju" i bezbedni su od preporađanja na nižim nivoima egzistencije u kojima vlada patnja; pre ili kasnije sigurno će postati prosvetljeni."

Ogledalo Dhamme

8. "Zaista, Ananda, nije nimalo neobično da ljudsko biće umre. Ali ako svaki put kada se to dogodi ti dođeš do Tathagate i pitaš ga o njima, zaista će to za njega biti nevolja. Zato ću ti, Ananda, predati učenje nazvano Ogledalo Dhamme; ako ga plemeniti učenik poseduje, on može, ukoliko želi, za sebe da objavi: 'Nema više za mene preporađanja u paklu, u svetu životinja i duhova ili u bilo kojem drugom svetu patnje. Ja sam onaj koji je ušao u struju, bezbedan od pada na stupanj

patnje, obezbeđen sam i predodređen za prosvetljenje.'

9. A kakvo je, Ananda, to učenje Ogledalo Dhamme?

Plemeniti učenik poseduje ovakvo nepokolebljivo uverenje o Budi: 'Blaženi je arahant, potpuno probuđeni, savršen u znanju i ponašanju, srećan, znalac sveta, nenadmašan kao savetnik bića, učitelj bogovima i ljudima, prosvetljeni, blaženi.'

On poseduje ovakvo nepokolebljivo uverenje o Dhammi: 'Dhammu je Blaženi dobro izložio, ona je očigledna, besmrtna, [18] poziva na istraživanje, vodi do oslobođenja, razumeju je mudri, svaki sam za sebe.'

On poseduje ovakvo nepokolebljivo uverenje o monaškoj zajednici: 'Blagorodna je monaška zajednica Blaženog, čine je ispravni, mudri i marljivi: četiri vrste ljudi, osam klasa osoba. Monaška zajednica vredna je počasti, gostoljubivosti, darova, poštovanja -- najplodnije polje postupaka koji donose dobro na svetu.'

I on poseduje vrline koje su drage plemenitima, rafinirane i usavršene, bez mrlja i čiste, koje oslobađaju, a hvale ih mudri, na njih ne utiču (ovozemaljski poslovi) i povoljne za koncentraciju uma.

10. To je, Ananda, učenje nazvano Ogledalo Dhamme, na osnovu kojeg plemeniti sledbenik može da objavi: 'Nema više za mene preporađanja u paklu, u svetu životinja i duhova ili u bilo kojem drugom svetu patnje. Ja sam onaj koji je ušao u struju, bezbedan od pada na stupanj patnje, obezbeđen sam i predodređen za prosvetljenje'."

11. Takođe je u Nadiki, u Zgradi od cigala, Blaženi često ovako savetovao monahe: "Takva i takva je vrlina, takva i takva je koncentracija, takva i takva je mudrost. Velik biva plod, velika je dobit od koncentracije kada je do kraja razvijena ponašanjem ispunjenim vrlinom; velik biva plod, velika je dobit od mudrosti kada je do kraja razvijena koncentracijom; sasvim je oslobođen od nečistoća požude,

želje za bivanjem i neznanja um koji je do kraja razvijen zahvaljujući mudrosti."

12. Kada je Blaženi ostao u Nadiki onoliko koliko mu je bilo po volji, reče on Anandi ovako: "Hajde, Ananda, pođimo u Vesali."

"Neka tako bude, gospodine." I Blaženi se smesti u Vesaliju, zajedno sa velikom zajednicom monaha, i to u Ambapalinom gaju.

Sabranost pažnje i jasno razumevanje

13. Tada se Blaženi obrati monasima rečima: "Treba da živite sabrane pažnje, monasi, jasno razumevajući, tako vam savetujem.

14. A kako to, monasi, živi monah sabrane pažnje? Kada boravi kontemplirajući telo u telu, marljivo, jasno razumevajući i sabrane pažnje, pošto je prevladao želju i tugu u odnosu na ovaj svet; i kada boravi kontemplirajući osećaje u osećajima, um u umu, objekte uma u objektima uma, marljivo, jasno razumevajući i sabrane pažnje, pošto je prevladao želju i tugu u odnosu na ovaj svet, tada se za njega kaže da živi sabrane pažnje.

15. A kako to, monasi, živi monah jasno razmevajući? Kada je neprekidno potpuno svestan toga kad dolazi i odlazi, kad gleda napred i gleda na stranu, kad se saginje i uspravlja, kad nosi ogrtač i nosi svoju prosjačku zdelu, kad jede i pije, žvaće i guta, kad prazni creva i mokri, hoda, stoji, sedi, leži, tone u san ili se budi, kad govori ili ćuti, tada se za njega kaže da živi jasno razumevajući.

Treba da živite sabrane pažnje, monasi, jasno razumevajući, tako vam savetujem."

Ambapali i kneževi Ličhavi

16. Tada kurtizana Ambapali doču: "Blaženi je, kažu, stigao u Vesali i sada boravi u mom Mangovom gaju." I naredi ona da se opreme velike, svečane kočije, od kojih

se na jednu ona pope, a na ostale njezina pratnja, pa pođe iz Vesalija ka njezinom gaju. Na kolima je stigla dokle se moglo voziti, a onda siđe sa njih i dođe peške do Blaženog, pozdravi ga s poštovanjem i sede sa strane. Tada Blaženi govorom o Istini pouči, ohrabri, oduševi i obradova kurtizanu Ambapali.

17. Potom se kurtizana Ambapali obrati Blaženom sledećim rečima: "Molim Blaženog da prihvati poziv da sutra bude moj gost na ručku, zajedno sa svojom družbom isposnika." A Blaženi ćutanjem prihvati poziv.

Uverivši se da je njen poziv prihvaćen, kurtizana Ambapali ustade sa svoga mesta, smerno pozdravi Blaženog, obiđe ga sa desne strane, pa otide.

18. Kneževi Ličhavi iz Vesalija dočuše: "Blaženi je, kažu, stigao u Vesali i sada boravi u Mangovom gaju." I narediše oni da se opreme velike, svečane kočije, od kojih se na po jedne pope svaki od njih, a na ostale njihova pratnja, pa pođeše iz Vesalija ka gaju. I među Ličhavima neki su bili tamnoputi, u tamnoplavoj odeći i s plavim nakitom, drugi svetle puti, u žutoj odeći i sa zlatnim nakitom, treći rumene puti, u crvenoj odeći i s crvenim nakitom.

19. I desilo se da je kurtizana Ambapali jurila svojom kočijom nasuprot mladim kneževima Ličhavi, točkom o točak, rudom o rudu. Tad Lačhavi uzviknuše: "Zašto, Ambapali, tako juriš nasuprot našim kočijama?"

"Upravo sam, mlada gospodo, pozvala Blaženoga s njegovom družbom isposnika na sutrašnji ručak."

"Preпусти nam, Ambapali, taj ručak za sto hiljada zlatnika!"

Ali ona odgovori: "Sve da mi da date čitav Vesali zajedno sa okolinom, mlada gospodo, ne bih vam prepustila taj veličanstveni ručak."

Kneževi Ličhavi na to odvratiše pucketajući prstima: "Vidite li! Porazila nas je ta iz

Mangovog gaja. Preduhitrila nas je ta iz Mangovog gaja!" Ali oni ipak nastaviše put u Mangov gaj.

20. A Blaženi spazi izdaleka kako dolaze kneževi Ličhavi, pa upozori isposnike: "Ko od vas, isposnici, još nije video nebesa trideset trojice bogova neka dođe da pogleda ovaj skup kneževa Lačhavi, jer taj prizor može da se uporedi sa skupom trideset i trojice bogova."

21. A kneževi Lačhavi se dovezoše dokle je put bio pogodan za vožnju, a tada siđu s kola i pođu peške do mesta gde se nalazio Blaženi, približe mu se, pozdrave ga i sednu po strani. Blaženi i njih pouči, ohrabri, oduševi i obradova govorom o Istini.

22. Potom se Ličhavi obratiše Blaženom: "Molimo Blaženog da prihvati poziv da sutra bude naš gost na ručku, zajedno sa svojom družbom isposnika."

"Već sam, Ličhavi, prihvatio poziv za sutrašnji ručak kod kurtizane Ambapali."

Kneževi Ličhavi na to odvratiše pucketajući prstima: "Porazila nas je ta iz Mangovog gaja. Preduhitrila nas je ta iz Mangovog gaja!" pa ustanu, pozdrave Blaženog obilazeći ga s desne strane i odoše.

23. Kurtizana Ambapali u toku te noći pripremi u svome vrtu probrana jela i pića, pa na vreme obavesti Blaženoga. "Vreme je, gospodine. Ručak je spremljen." A Blaženi se već rano ujutro obukao, pa uzeo prosjačku zdelu i ogrtač i zajedno sa družinom isposnika uputio se u dom kurtizane Ambapali. Kad je stigao sede na pripremljeno mesto. A kurtizana Ambapali sama posluži Budnoga i celu družinu isposnika probranim jelima i pićima.

24. Kad je Blaženi završio obrok i oprao ruke i prosjačku zdelu, kurtizana Ambapali sede sa strane na niže sedište, pa reče: "Gospodine, poklanjam svoj gaj Budnome i družini sledbenika." A Blaženi primi poklon, pouči, ohrabri, oduševi i obradova kurtizanu Ambapali govorom o Istini, pa ustane i otide.

25. Takođe je u Vesaliju, u Ambapalinom gaju, Blaženi često ovako savetovao monahe: "Ovakva je vrlina, ovakva je koncentracija, a ovakva je mudrost. Velik je plod, velik je dobitak od koncentracije kada je do kraja usavršena uz pomoć vrline; velik je plod, velik je dobitak od mudrosti kada je do kraja usavršena uz pomoć koncentracije; sasvim je oslobođen nečistoća požude, pohlepe i neznanja um koji je do kraja usavršen zahvaljujući mudrosti."

26. I kada je Blaženi proboravio u Ambapalinom gaju koliko je želeo, reče on poštovanom Anandi: "Hajde, Ananda, pođimo do sela Beluva."

"Neka bude tako, gospodine." I tako Blaženi, zajedno sa velikom zajednicom monaha, otide u selo Beluva

Bolest na smrt Blaženog

27. U to vreme se Blaženi obrati monasima sledećim rečima: "Idite, monasi, i potražite sklonište bilo gde u okolini Vesalija gde ste dobrodošli, među poznanicima i prijateljima, i tamo provedite period monsuna. Što se mene tiče, ja ću period monsuna provesti upravo na ovom mestu, u selu Beluva."

"Neka tako bude, gospodine", rekoše monasi.

28. Ali kada otpoče period monsuna, ozbiljno se razbole Blaženi i oštri, smrtni bolovi počеше da ga muče. A Blaženi ih je podnosio sabrane pažnje, jasno razumevajući i nepomućen.

29. Tada se u Blaženom javi misao: "Ne bi bilo prikladno da umrem a da se ne obratim onima koji su se o meni brinuli, da se ne oprostim od zajednice monaha. Zato ću potisnuti svoju bolest snagom volje, produžiti životni proces i živeti još neko vreme."

30. I Blaženi potisnu svoju bolest snagom volje, produži životni proces i požive još neko vreme. Tako bolest Blaženog beše stišana.

31. Blaženi se oporavi od bolesti i uskoro posle oporavka izađe on iz kuće u kojoj je boravio i sede u njezin hlad, na mesto koje beše pripremljeno za njega. Tada poštovani Ananda priđe Blaženome, pozdravi ga s poštovanjem i sede sa strane. Onda se obrati Blaženom sledećim rečima: "Sreća je za mene, gospodine, da vidim da je Blaženome bolje! Sreća je za mene, gospodine, da vidim da se Blaženi oporavio! Jer zaista, gospodine, kada videh da je Blaženi bolestan i moje je telo malaksalo, svaka stvar oko mene postade maglovita i čula mi otupeše. Zato, gospodine, teši me misao da Blaženi neće umreti pre nego što monaškoj zajednici ne da svoja poslednja uputstva."

32. Tako reč poštovani Ananda, ali mu Blaženi odgovori sledećim rečima: "Šta još monaška zajednica očekuje od mene, Ananda? Izložio sam Dhammu ne praveći nikakvu razliku između skrivenog i otvorenog učenja, nema ništa u pogledu učenja, Ananda, što je Tathagata zadržao u stisnutoj šaci poput učitelja koji nešto čuva za sebe. Samo onaj ko za sebe smatra da bi trebalo da predvodi monašku zajednicu ili da ta zajednica od njega zavisi, taj bi trebalo da daje svoja poslednja uputstva. Ali, Ananda, Tathagata sebe nikada nije smatrao predvodnikom monaške zajednice, niti da monaška zajednica od njega zavisi. Pa kakva bi onda uputstva on mogao dati monaškoj zajednici?"

Ja sam sada slab, Ananda, star, u poznim godinama. Osamdeset mi je godina i mom životu bliži se kraj. Kako što se delovi starih kola s mukom drže na okupu, isto tako i telo Tathagate drži se na okupu velikom mukom. Ananda, jedino kada Tathagata, zanemariivši spoljašnje objekte, uz prestanak određenih osećaja, dostigne i boravi koncentrisanog uma u sferi bezobličnosti, [19] tada je njegovom telu ugodnije.

33. Zato, Ananda, budi sam sebi ostrvo, budi sam sebi utočište, ne tragaj za

spoljašnjim utočištem; neka Dhamma bude tvoje ostrvo, neka Dhamma bude tvoje utočište, ne tragaj za drugim utočištem.

A kako je to, Ananda, monah sam sebi ostrvo, sam sebi utočište, ne traga za spoljašnjim utočištem; kako mu je Dhamma ostrvo, kako mu je Dhamma utočište, i ne traga za drugim utočištem?

34. Kada boravi kontemplirajući telo u telu, marljivo, jasno razumevajući i sabrane pažnje, pošto je prevladao želju i tugu u odnosu na ovaj svet; i kada boravi kontemplirajući osećaje u osećajima, um u umu, objekte uma u objektima uma, marljivo, jasno razumevajući i sabrane pažnje, pošto je prevladao želju i tugu u odnosu na ovaj svet, tada je on, zaista, sam sebi ostrvo, sam sebi utočište, ne traga za spoljašnjim utočištem; tada mu je Dhamma ostrvo, tada mu je Dhamma utočište, i ne traga za drugim utočištem.

35. Oni moji monasi, Ananda, koji su sada i posle moje smrti sami sebi ostrvo, sami sebi utočište, ne tragaju za spoljašnjim utočištem; kojima je Dhamma ostrvo i utočište, pa ne tragaju za drugim utočištem -- takvi će postati najviši, [20] ako budu imali želje da uče."

Deo treći

Napuštanje želje za životom

Podsticaj Blaženog

1. Tada Blaženi, spremivši se pre podneva, uze zdelu i ogrtač i ode u Vesali u prošanje hrane. Pošto je isprobao hranu i jeo, na povratku, obrati se on poštovanom Anandi sledećim rečima: "Uzmi prostirku, Ananda, i hajde da provedemo dan u svetilištu Ćapala."

"Neka tako bude, gospodine." I poštovani Ananda uze prostirku i krete za Blaženim, prateći ga u stopu.

2. A Blaženi ode do svetilišta Ćapala i tamo sede na mesto za njega pripremljeno. A kada je poštovani Ananda seo sa strane, Blaženi mu se obrati: "Prijatan je, Ananda, Vesali, prijatna su svetilišta Udena, Gotamaka, Satambaka, Bahuputa, Sarandada i Ćapala."

3. I Blaženi nastavi: "Ko god je, Ananda, razvio, praktikovao, ojačao, utvrdio, pomno istražio i do savršenstva doveo četiri sastojka psihičke moći mogao bi, ako bi želeo, da živi do kraja sveta ili duže. [21] Tathagata je, Ananda, to učinio. Zato bi Tathagata mogao, ako bi želeo, da živi do kraja sveta ili duže.

4. Ali poštovani Ananda nije bio u stanju da razume ovu sugestiju, značajan podsticaj Blaženog. Kao da je njegov um bio pod uticajem Mare, [22] nije on preklinjao Blaženog: "Neka onda Blaženi ostane u životu, gospodine! Neka Srećni ostane, gospodine, do kraja sveta, na dobrobit i radost mnogih, iz samilosti za ovaj svet, dobrobit i blagostanje bogova i ljudi!"

5. I kada je drugi i treći put Blaženi ponovio svoje reči, Ananda je ćutao.

6. Tada Blaženi reče poštovanom Anandi: "Idi sada, Ananda, i učini kako misliš da je ispravno."

"Neka tako bude, gospodine." I poštovani Ananda, ustavši sa svog sedišta, pozdravi s poštovanjem Blaženog i obišavši ga sa desne strane smesti se pod jednim drvetom podalje odatle.

Marin poziv

7. A kada je Ananda otišao, Mara, Zlo, približi se Blaženome. Stojeći sa strane, obrati se on Blaženom sledećim rečima: "Sada, gospodine, neka Blaženi konačno

završi svoj život, neka Srećni najzad umre! Došlo je vreme za konačno utrnuće gospodina.

Jer Blaženi mi je govorio: 'Neću završiti svoj život, Zli, sve dok moji monasi i monahinje, kao i nezaređeni sledbenici, ne postanu istinski sledbenici -- mudri, disciplinovani, prijemčivi i opremljeni znanjem, čuvari Dhamme, oni koji žive u skladu sa Dhammom, priklanjaju se ispravnom ponašanju, znaju reči Učiteljeve, u stanju su da ih izlažu, propovedaju, objavljuju, učvršćuju, objašnjavaju u detalje i razjašnjavaju; sve dok, kad se pojave različita mišljenja, ne budu u stanju da ih potpuno pobiju i odbace, da prenose drugima ovu uverljivu i oslobađajuću Dhammu.' [23]

8. A sada, gospodine, monasi i monahinje, kao i nezaređeni sledbenici, postali su istinski sledbenici. Zato, gospodine, neka Blaženi konačno završi svoj život, neka Srećni najzad umre! Došlo je vreme za konačno utrnuće gospodina.

Jer Blaženi mi je govorio: 'Neću završiti svoj život, Zli, sve dok svetački život kojem sam podučavao ne uhvati maha, postane ustaljen, nadaleko čuven i nadaleko raširen, sve dok ne bude ispravno objavljen među bogovima i ljudima.' I to se sada sasvim obistinilo. Zato, gospodine, neka Blaženi konačno završi svoj život, neka Srećni najzad umre! Došlo je vreme za konačno utrnuće gospodina."

Blaženi napušta želju za životom

9. Kada to bi rečeno, Blaženi se obrati Mari, Zlu, sledećim rečima: "Ne trudi se, Zli. Uskoro će doći konačno utrnuće Tathagata. Za tri meseca Tathagata će umreti."

10. I u Ćapala svetilištu tako Blaženi sabrane pažnje i jasnog shvatanja odbaci volju za životom. I neposredno po njegovom odbacivanju volje za životom dogodi se snažan zemljotres, zastrašujući i zapanjujući, a grmljavina se razleže nebom. I Blaženi sve to osmotri sa razumevanjem, pa izgovori sledeće stihove:

"Šta uzrok životu je, nesputanom ili ograničenom [24] --
 Njegov proces nastajanja [25] -- to mudrac
 Odbacuje. S unutrašnjim mirom i radošću slama on,
 k'o oklop železni, sopstvenu žeđ za životom." [26]

11. Tada se poštovanom Anandi javi sledeća misao: "Čudesno je to zaista i veličanstveno! Zemlja se potrese moćno, iz sve snage! Zastrašujuće je i parališuće to kako se grmljavina razleže nebom! Šta bi moglo biti razlog, šta uzrok, da nastane tako snažan zemljotres?"

Osam uzroka zemljotresa

12. I poštovani Ananda otide do Blaženog i pozdravi ga s poštovanjem, pa sede sa strane. Tada se on obrati Blaženom sledećim rečima: "Čudesno je to zaista i veličanstveno! Zemlja se potrese moćno, iz sve snage! Zastrašujuće je i parališuće to kako se grmljavina razleže nebom! Šta bi moglo biti razlog, šta uzrok, da nastane tako snažan zemljotres?"

13. Tada Blaženi reče: "Osam je razloga, Ananda, osam je uzroka nastanka tako moćnog zemljotresa. Kojih osam?"

14. Velika zemlja počiva na tečnosti, tečnost na atmosferi, a atmosfera na prostoru. I kada se, Ananda, dogode snažni atmosferski poremećaji, tečnost se uzburka. A sa uzburkavanjem tečnosti dolazi i podrhtavanje zemlje. To je prvi razlog, prvi uzrok nastanka moćnih zemljotresa.

15. Zatim, Ananda, kada asketa ili sveti čovek velike moći ovlada svojim umom ili božanstvo koje je moćno razvije intenzivnu koncentraciju na aspekt ograničenosti elementa zemlje i na stupanj neograničenosti elementa tečnosti, on takođe uzrokuje da zemlja zadrhti, podrhtava i trese se. To je drugi razlog, drugi uzrok nastanka moćnih zemljotresa.

16-21. Zatim, Ananda, kada Bodhisatta napušta Tušita nebesa i silazi u majčinu matericu, sabran i jasno razumevajući; kada Bodhisatta izlazi iz majčine materice, sabran i jasno razumevajući; kada Tathagata postane potpuno prosvetljen u nenadmašnoj, vrhovnoj prosvetljenosti; kada Tathagata pokrene izvrsni Točak Dhamme; kada Tathagata odbacuje želju za životom; i kada Tathagata umirući stupa u stanje nibbane u kojem nijedan element vezivanja ne preostaje -- tada takođe, Ananda, velika zemlja zadrhti, podrhtava i trese se.

To su, Ananda, osam uzroka nastanka tako moćnog zemljotresa. [27]

Osam skupova

22. A postoji i osam vrsta skupova, Ananda, i to su skup plemenitih, bramana, domaćina, asketa, četiri velika kralja, trideset tri božanstva, Mara i Brama.

23. Sećam se, Ananda, kako sam bio prisutan na svakom od tih osam skupova, na kojima su se okupljale na stotine. [28] I pre nego što bih seo i započinjao razgovor, trudio sam se da moja pojava liči na njihovu, da moj glas bude sličan njihovom. Tako sam ih podučavao Dhammi, podsticao ih, podučavao i razgaljivao. Pa ipak, dok sam im govorio, oni me nisu prepoznavali, pa jedan drugog zapitkivali: 'Ko je taj što nam govori? Je li to božanstvo ili čovek?'

A kad bi ih podučio Dhammi, podstakao ih, podučio i razgalio, odmah zatim bih nestao. I pošto bih nestao, oni me nisu mogli prepoznati, pa su jedan drugog zapitkivali: 'Ko je taj što nestade? Je li to božanstvo ili čovek?'

To je, Ananda, osam vrsta skupova.

Osam područja majstorstva

24. "Postoji zatim osam područja majstorstva, [29] Ananda. Kojih osam?

25. Kada neko, opažajući oblike subjektivno, [30] vidi male oblike, lepe ili ružne, spoljašnje u odnosu na njega, [31] i ovladavajući njima svestan je da ih opaža i zna ih onakvima kakvi oni jesu -- to je prvo područje majstorstva.

26. Kada neko, opažajući oblike subjektivno, vidi velike oblike, lepe ili ružne, spoljašnje u odnosu na njega, i ovladavajući njima svestan je da ih opaža i zna ih onakvima kakvi oni jesu -- to je drugo područje majstorstva.

27. Kada neko, ne opažajući oblike subjektivno, [32] vidi male oblike, lepe ili ružne, spoljašnje u odnosu na njega, i ovladavajući njima svestan je da ih opaža i zna ih onakvima kakvi oni jesu -- to je treće područje majstorstva.

28. Kada neko, ne opažajući oblike subjektivno, vidi velike oblike, lepe ili ružne, spoljašnje u odnosu na njega, i ovladavajući njima svestan je da ih opaža i zna ih onakvima kakvi oni jesu -- to je četvrto područje majstorstva.

29. Kada neko, ne opažajući oblike subjektivno, vidi oblike spoljašnje u odnosu na njega da su plavi, plave boje, plavog preliva poput cvetova lana ili kao benareski muslin, koji je, izglačan sa obe strane, plav, plave boje, plavog preliva -- kada takav vidi oblike spoljašnje u odnosu na njega da su plavi i ovladavajući njima svestan je da ih opaža i zna ih onakvima kakvi oni jesu -- to je peto područje majstorstva.

30. Kada neko, ne opažajući oblike subjektivno, vidi oblike spoljašnje u odnosu na njega da su žuti, žute boje, žutog preliva poput cvetova *kanikare* ili kao fini benareski muslin, koji je, izglačan sa obe strane, žut, žute boje, žutog preliva -- kada takav vidi oblike spoljašnje u odnosu na njega da su žuti i ovladavajući njima svestan je da ih opaža i zna ih onakvima kakvi oni jesu -- to je šesto područje majstorstva.

31. Kada neko, ne opažajući oblike subjektivno, vidi oblike spoljašnje u odnosu na njega da su crveni, crvene boje, crvenog preliva poput cvetova *banduđivake* ili kao

fini benareski muslin, koji je, izglačan sa obe strane, crven, crvene boje, crvenog preliva -- kada takav vidi oblike spoljašnje u odnosu na njega da su crveni i ovladavajući njima svestan je da ih opaža i zna ih onakvima kakvi oni jesu -- to je sedmo područje majstorstva.

32. Kada neko, ne opazajući oblike subjektivno, vidi oblike spoljašnje u odnosu na njega da su beli, bele boje, belog preliva poput jutarnje zvezde ili kao fini benareski muslin, koji je, izglačan sa obe strane, beo, bele boje, belog preliva -- kada takav vidi oblike spoljašnje u odnosu na njega da su beli i ovladavajući njima svestan je da ih opaža i zna ih onakvima kakvi oni jesu -- to je osmo područje majstorstva.

To su, Ananda, osam područja majstorstva."

Osam oslobođenja

33. "Takođe postoji osam oslobođenja, Ananda. Kojih osam? [33]

34. Kada neko, imajući oblik, [34] opaža oblike, to je prvo oslobođenje.

35. Kada neko, nesvestan sopstvenog oblika, opaža oblike koji su spoljašnji u odnosu na njega, to je drugo oslobođenje.

36. Kada je neko, doživljavajući lepotu, skoncentrisan na nju; [35] to je treće oslobođenje.

37. Kada neko, potpuno nadilazeći opažanje materije, iščezavanjem opažaja reakcija na čulne podražaje i ne obraćajući pažnju na raznolikost opažaja, postane svestan, dosegne i boravi u sferi bezgraničnog prostora, to je četvrto oslobođenje.

38. Kada neko, sasvim nadišavši sferu bezgraničnog prostora, postane svestan, dosegne i boravi u sferi bezgranične svesti, to je peto oslobođenje.

39. Kada neko, sasvim nadišavši sferu bezgranične svesti, postane svestan, dosegne i boravi u sferi ništavila, to je šesto oslobođenje.

40. Kada neko, sasvim nadišavši sferu ništavila, dosegne i boravi u sferi ni-opažanja-ni-neopažanja, to je sedmo oslobođenje.

41. Kada neko, sasvim nadišavši sferu ni-opažanja-ni-neopažanja, dosegne i boravi u sferi prestanka opažaja i osećaja, to je osmo oslobođenje.

To je, Ananda, osam oslobođenja.

Marina ranija iskušavanja

42. Jednom davno, Ananda, boravio sam u Uruveli, na obali reke Nerandāre, u podnožju banjanovog drveta, malo posle mog konačnog prosvetljenja. A Mara, Zlo, dođe do mene i reče: 'Sada, gospodine, neka Blaženi potpuno utrne! Neka Srećni konačno umre! Došlo je vreme za *parinibbanu*.'

43. Tada, Ananda, odgovorih Mari, Zlu, sledećim rečima: 'Ja neću umreti sve dok moji monasi i monahinje, moji nezaređeni sledbenici budu na pravom putu -- mudri, disciplinovani, prijemčivi i puni znanja, čuvari Dhamme, žive u skladu sa Dhammom, predani ispravnom ponašanju i, saslušavši Učiteljevu reč, budu u stanju da je izlažu, prenose, objavljuju, učvršćuju, otkrivaju, objašnjavaju u detalje i razjašnjavaju; sve dok, suočeni sa različitim mišljenjima, budu u stanju da ih ubedljivo pobijaju i propovedaju tu neodoljivu i oslobađajuću Dhammu.

44. Ja neću umreti, Zli, sve dok je taj svetački život kojem podučavam uspešan, razvija se, nadaleko je čuven, popularan i svuda raširen, sve dok se na pravi način objavljuje među bogovima i ljudima.'

45. I opet mi je danas, Ananda, u svetilištu Ćapala, prišao Mara, Zlo, i rekao: 'Danas su, gospodine, monasi i monahinje, nezaređeni sledbenici na pravom putu

Blaženog -- mudri, disciplinovani, prijemčivi i puni znanja, čuvari Dhamme, žive u skladu sa Dhammom, predani ispravnom ponašanju i, saslušavši Učiteljevu reč, u stanju su da je izlažu, prenose, objavljuju, učvršćuju, otkrivaju, objašnjavaju u detalje i razjašnjavaju; a suočeni sa različitim mišljenjima, u stanju su da ih ubedljivo pobijaju i propovedaju tu neodoljivu i oslobađajuću Dhammu.

Sada je, gospodine, svetački život kojem je podučavao Blaženi uspešan, razvija se, nadaleko je čuven, popularan i svuda raširen, na pravi način se objavljuje među bogovima i ljudima. Zato, gospodine, neka Blaženi potpuno utrne! Neka Srećni konačno umre! Došlo je vreme za *parinibbanu*.'

46. A tada, Ananda, odgovorih Mari, Zlu, sledećim rečima: 'Ne trudi se Zlo. Nema još dugo do *parinibbane* Tathagata. Za tri meseca od danas Tathagata će konačno umreti.'

47. Na taj način je, Ananda, danas u svetilištu Ćapala Tathagata objavio svoju volju kako da živi."

Anandin poziv

48. Na te reči se poštovani Ananda obrati Blaženom sledećim rečima: "Može li Blaženi ostati, gospodine! Može li Srećni ostati, gospodine, dok postoji ovaj svet, na dobrobit i sreću mnogih, iz samilosti prema svetu, za dobrobit, blagostanje i radost bogova i ljudi!"

49. A Blaženi odgovori sledećim rečima: "Dosta je, Ananda. Ne preklinji Tathagatu, jer prošlo je vreme, Ananda, za takva preklinjanja."

50-51. Ali poštovani Ananda po drugi i treći put reče Blaženom: "Može li Blaženi ostati, gospodine! Može li Srećni ostati, gospodine, dok postoji ovaj svet, na dobrobit i sreću mnogih, iz samilosti prema svetu, za dobrobit, blagostanje i radost bogova i ljudi!"

52. Tada Blaženi reče: "Imaš li poverenje, Ananda, u prosvetljenje Tathagate?" A poštovani Ananda odgovori: "Da, gospodine, imam."

"Tada, Ananda, kako možeš i po treći put da se odupireš volji Tathagate?"

53. Onda poštovani Ananda reče: "Ovo sam, gospodine, čuo i naučio od Blaženog lično kada mi je Blaženi rekao: 'Ko god je, Ananda, razvio, praktikovao, koristio, jačao, održavao, proučavao i usavršavao četiri sastojka psihičke moći mogao bi, ukoliko želi, mogao bi živeti do kraja sveta. Tathagata je, Ananda, to činio. Tako bi, Tathagata mogao, ako bi želeo, živeti do kraja sveta'."

54. "I jesi li u to verovao, Ananda?"

"Da, gospodine, jesam."

"Tada je, Ananda, greška do tebe. Tu si pogrešio utoliko jer nisi bio u stanju da shvatiš jednostavnu sugestiju, podsticaj koji ti je dao Tathagata, i nisi ga tada preklinjao da ostane. Jer da si tako uradio, Ananda, dva puta bi te Tathagata možda odbio, ali bi se treći put saglasio. Zato, Ananda, greška je do tebe; tu si pogrešio.

55. U Rađagahi, Ananda, dok smo boravili na Lešinarevom vrhu, obratio sam ti se sledećim rečima: 'Ananda, prijatna je Rađagaha; prijatan je Lešinarev vrh. Ko god je, Ananda, razvio... Tako bi, Tathagata mogao, ako bi želeo, živeti do kraja sveta'.

56. Takođe u Banjanovom gaju, kod Razbojničke stene, u Satapani pećini, na Vebhara planini, na crnoj steni kod Isagilija, kod Zmijskog zdenca u Hladnoj šumi, u Tapoda gaju, u Bambusovom gaju gde se hrane veverice, u Đivakovom mango gaju i u Parku jelena obraćao sam ti se istim rečima: 'Ananda, prijatna je Rađagaha; prijatan je Lešinarev vrh. Ko god je, Ananda, razvio... Tako bi, Tathagata mogao, ako bi želeo, živeti do kraja sveta'.

Ali ti, Ananda, nisi bio u stanju da shvatiš jednostavnu sugestiju, podsticaj koji ti je dao Tathagata, i nisi ga tada preklinjao da ostane. Jer da si tako uradio, Ananda, dva puta bi te Tathagata možda odbio, ali bi se treći put saglasio. Zato, Ananda, greška je do tebe; tu si pogrešio.

57. Isto tako u Vesaliju, Ananda, u više navrata Tathagata ti se obraćao sledećim rečima: 'Ananda, prijatan je Vesali; prijatna su svetilišta Udena, Gotamaka, Šatambaka, Bahuputa, Šarandada i Čapala.. Ko god je, Ananda, razvio... Tako bi, Tathagata mogao, ako bi želeo, živeti do kraja sveta'.

Ali ti, Ananda, nisi bio u stanju da shvatiš jednostavnu sugestiju, podsticaj koji ti je dao Tathagata, i nisi ga tada preklinjao da ostane. Jer da si tako uradio, Ananda, dva puta bi te Tathagata možda odbio, ali bi se treći put saglasio. Zato, Ananda, greška je do tebe; tu si pogrešio.

58. Pa ipak, Ananda, zar nisam od samoga početka podučavao da sa svakim što je drago i voljeno mora biti promene, razdvajanja i raskida? O onome što je rođeno, nastalo, sastavljeno i podložno propadanju kako neko može reći: 'Neka se to ne raspada!' Ne postoji takvo nešto. I o tome, Ananda, sa čime je Tathagat završio, tome od čega je odustao, napustio i odbacio -- a to je volja da dalje živi -- Tathagatina reč je izrečena jednom za svagda: 'Nema još dugo do *parinibbane* Tathagate. Za tri meseca od danas Tathagata će konačno umreti.' I da će Tathagata povući svoje reči radi toga da bi još živeo -- to je nemoguće."

Poslednja opomena

59. "Zato, Ananda, hajdemo do dvorane sa zabatima, u Velikoj šumi." A poštovani Ananda odgovori: "Neka tako bude, gospodine."

60. Tada Blaženi, praćen Anandom, ode do dvorane sa zabatima, u Velikoj šumi. I tu se on obrati Anandi sledećim rečima: "Idi sada, Ananda, i pozovi u dvoranu sve

monahe koji borave u blizini Vesalija."

"Neka tako bude, gospodine." I poštovani Ananda obiđe sve monahe koji su se nalazili u okolini Vesalija i okupi ih u sali. A onda, iskazavši poštovanje Blaženom, stojeći sa strane, reče: "Monaška zajednica je okupljena, gospodine. Neka sad Blaženi učini ono što je naumio."

61. Na to Blaženi otide do sale i zauzevši mesto koje je bilo za njega pripremljeno, posavetova monahe sledećim rečima: "Monasi, kažem vam da ovo učenje o kojem posedujem neposredno znanje i koje sam vam izložio -- njega bi trebalo da upoznajete, negujete, razvijate i što češće praktikujete, tako da uspostavite život čistote i dugo ga živite, na dobrobit i sreću mnogih, iz samilosti prema svetu, za dobrobit, blagostanje i radost bogova i ljudi.

62. A u čemu se, monasi, sastoji to učenje? To su četiri temelja sabranosti, četiri ispravna napora, četiri sastojka psihičke moći, pet sposobnosti, pet moći, sedam faktora prosvetljenja i plemenita osmostruka staza. To je učenje, monasi, o kojem posedujem neposredno znanje i koje sam vam izložio, njega bi trebalo da upoznajete, negujete, razvijate i što češće praktikujete, tako da uspostavite život čistote i dugo ga živite, na dobrobit i sreću mnogih, iz samilosti prema svetu, za dobrobit, blagostanje i radost bogova i ljudi."

63. Tada Blaženi reče monasima: "Tako vas, monasi, opominjem. Sve što je nastalo mora i da nestane. Budite neumorni. Vreme *parinibbane* Tathagate je blizu. Za tri meseca Tathagata će umreti."

64. Izgovorivši ove reči, Srećni, Učitelj, još dodade:

"Godine moje dozreše, preostali dani kratki.

Odlazeći, napuštam vas, oslanjajući se na sebe samog.

Budite zato predani, o monasi, budite sabrani i

vrline čiste!

S čvrstom odlukom, stražarite nad sopstvenim umom!
Jer ko neumorno sledi Dhammu i disciplinu
umaći će iz kruga preporađanja i patnju okončati."

Deo četvrti

Poslednji obrok

Slonovski pogled

1. Tada Blaženi, pripremivši se ujutro, uze posudu i ogrtač i otide do Vesalija u prošenje hrane. Pošto je isprobao hranu i jeo, na povratku, on pogleda na Vesali slonovskim pogledom, [36] i reče poštovanom Anandi: "Ovo je, Ananda, poslednji put da je Tathagata pogledao Vesali. Hajde, Ananda, pođimo do Bandagame."

"Neka tako bude, gospodine." I Blaženi se smesti u Bandagami, zajedno sa velikom zajednicom monaha.

2. I obrati se Blaženi monasima sledećim rečima. "Monasi, zahvaljujući nerazumevanju, nepronicanju u četiri principa smo i ja i vi tako dugo kružili tim krugom rađanja i umiranja. Koja su to četiri principa? To su: plemenita vrlina, plemenita koncentracija, plemenita mudrost i plemenito oslobođenje. Ali sada, monasi, kada su oni shvaćeni, proniknuti, presečena je žudnja za postojanjem, uništeno je ono što vodi ka novom postojanju i nema novih života."

3. Izgovorivši ove reči, Srećni, Učitelj, nastavi:

"Vrlina, koncentracija, mudrost i oslobođenje su bez premca --

To su principi koje je razumeo glasoviti Gotama;

I upoznavši ih, on, Budni, svoje je monahe podučavao Dhammi.

On, uništitelj patnje, Učitelj, Mudrac, spokojan je."

4. Takođe je u Bandagami Blaženi često ovako savetovao monahe: "Takva i takva je vrlina, takva i takva je koncentracija, takva i takva je mudrost. Velik je plod, velika je dobit od koncentracije kada je potpuno razvijena putem ponašanja ispunjenog vrlinom; velik je plod, velika je dobit od mudrosti kada je potpuno razvijena putem koncentracije; sasvim je oslobođen mrlja požude, bivanja i neznanja um koji je potpuno razvijen u mudrosti."

5. Kada je Blaženi ostao u Bandagami koliko je želeo, reče on poštovanom Anandi: "Hajde, Ananda, pođimo do Hotigame."

"Neka tako bude, gospodine." I Blaženi se smesti u Hotigami, zajedno sa velikom zajednicom monaha.

A kada je Blaženi ostao u Hotigami koliko je želeo, otide on do Ambagame, zatim do Đambugame. I na svakom od tih mesta je Blaženi često savetovao monahe sledećim rečima: "Takva i takva je vrlina, takva i takva je koncentracija, takva i takva je mudrost. Velik je plod, velika je dobit od koncentracije kada je potpuno razvijena putem ponašanja ispunjenog vrlinom; velik je plod, velika je dobit od mudrosti kada je potpuno razvijena putem koncentracije; sasvim je oslobođen mrlja požude, bivanja i neznanja um koji je potpuno razvijen u mudrosti."

6. Kada je Blaženi ostao u Đambugami koliko je želeo, reče on poštovanom Anandi: "Hajde, Ananda, pođimo do Boganagare."

"Neka tako bude, gospodine." I Blaženi se smesti u Boganagari, zajedno sa velikom zajednicom monaha, i to u Anandinom svetilištu.

Četiri velika izvora

7. Tu se Blaženi obrati monasima sledećim rečima: "Sada ću vam, monasi, izložiti četiri velika izvora. [37] Slušajte i dobro zapamtite moje reči." A monasi odgovoriše sledećim rečima:

"Neka tako bude, gospodine."

8-11. Tada Blaženi reče: "Monasi, neki monah bi mogao ovako da kaže:

'Neposredno slušajući Blaženog, braćo, čuo sam i naučio ovo: 'Ovo je Dhamma i disciplina, Učiteljeva poruka' ili 'U boravištu takvog i takvog imena živi zajednica sa starijim monasima i starešinom. Neposredno slušajući tu zajednicu, čuo sam i naučio ovo: 'Ovo je Dhamma i disciplina, Učiteljeva poruka' ili 'U boravištu takvog i takvog imena živi nekoliko starijih monaha, koji su znalci, koji su stigli do cilja, koji su čuvari Dhamme, discipline i reči Učiteljevih. Neposredno slušajući te starešine čuo sam i naučio ovo: 'Ovo je Dhamma i disciplina, Učiteljeva poruka' ili 'U boravištu takvog i takvog imena živi jedan stari monah koji je znalac, koji je stigao do cilja, koji je čuvar Dhamme, discipline i reči Učiteljevih. Neposredno slušajući tog starešinu čuo sam i naučio ovo: 'Ovo je Dhamma i disciplina, Učiteljeva poruka'

U takvom slučaju, monasi, reči tog monaha ne bi trebalo primiti ni sa pohvalom ni sa pokudom. Ni sa pohvalom ni sa pokudom, već pažljivo odmeravajući njegove rečenice reč po reč, trebalo bi im tražiti potvrdu u govorima i proveriti ih u odnosu na disciplinu. Ako im se ne može naći potvrda u govorima niti ih je moguće proveriti u odnosu na disciplinu, morate ovako zaključiti: 'To sigurno nisu reči Blaženog; to mora da je nešto pogrešno razumeo taj monah -- ili ta zajednica, ili ta zajednica sa starijim monasima ili taj starešina.' Na taj način, monasi, treba da ih odbacite. Ali ako se njegovim rečima može naći potvrda u govorima i moguće ih je proveriti u odnosu na disciplinu, tada morate ovako zaključiti: 'To su sigurno reči Blaženog; to je dobro razumeo taj monah -- ili ta zajednica, ili ta zajednica sa starijim monasima ili taj starešina.' I na taj način, monasi, možete to prihvatiti iz

prvog, drugog, trećeg ili četvrtog izvora. To su, monasi, četiri velika izvora koja treba da čuvate."

12. Takođe je u Boganagari, u Anandinom svetilištu, Blaženi savetovao monahe sledećim rečima: "Takva i takva je vrlina, takva i takva je koncentracija, takva i takva je mudrost. Velik je plod, velika je dobit od koncentracije kada je potpuno razvijena putem ponašanja ispunjenog vrlinom; velik je plod, velika je dobit od mudrosti kada je potpuno razvijena putem koncentracije; sasvim je oslobođen mrlja požude, bivanja i neznanja um koji je potpuno razvijen u mudrosti."

13. 5. Kada je Blaženi ostao u Boganagari koliko je želeo, reče on poštovanom Anandi: "Hajde, Ananda, pođimo do Pave."

"Neka tako bude, gospodine." I Blaženi se smesti u Pavi, zajedno sa velikom zajednicom monaha, i to u mangovom gaju koji je pripadao Ćundi, koji po porodičnoj tradiciji beše kovač.

Budin poslednji obrok

14. Tad kovač Ćunda doču: "Blaženi je, kažu, stigao u Pavu i boravi u mom mangovom gaju." I otide on do Blaženog, pa pozdravivši ga s poštovanjem sede sa strane. A Blaženi poduči Dhammi kovača Ćundu, obodri ga, uputi i obradova.

15. Tada Ćunda reče Blaženom: "Može li Blaženi da prihvati moj poziv za sutrašnji ručak, zajedno sa svojom zajednicom monaha." A Blaženi ćutke prihvati poziv.

16. Shvativši da je Blaženi saglasan, kovač Ćunda ustade sa svog sedišta, s poštovanjem pozdravi Blaženog i obišavši ga sa desne strane otide.

17. Do zore kovač Ćunda pripremio je u svojoj kući najizvrsnija jela, tvrda i meka, zajedno sa obiljem *sukara-maddava*, [38] i objavio to Blaženom sledećim rečima: "Vreme je, gospodine, ručak je spreman."

18. Na to Blaženi, pripremivši se, uze svoju posudu i ogrtač i praćen monasima otide do Ćundine kuće, pa tamo sede na sedište za njega pripremljeno. I onda reče Ćundi: "*Sukara-maddavom* koju si pripremio, Ćunda, možeš poslužiti mene; ostalom hranom, tvrdom i mekom, možeš poslužiti druge monahe."

"Neka tako bude." I on *sukara-maddavom* koju je pripremio posluži Blaženog; a ostalom hranom, tvrdom i mekom, posluži druge monahe.

19. Potom Blaženi reče Ćundi: "Ono što je ostalo od *sukara-maddave* zakopaj u rupu. Jer ne vidim u čitavom ovom svetu, sa njegovim bogovima, Marama i Bramama, među mnoštvom asketa i bramana, božanstava i ljudi, ikoga ko bi mogao to pojesti i sasvim svariti izuzev Tathagate."

A kovač Ćunda odgovori Blaženom: "Neka tako bude, gospodine." I ono što je ostalo od *sukara-maddave* zakopa on u rupu.

20. Tada se vrati Blaženom, pa pozdravivši ga s poštovanjem sede sa strane. A Blaženi poduči Dhammi kovača Ćundu, obodri ga, uputi i obradova. Onda ustade sa svog sedišta i otide.

21. Uskoro pošto je Blaženi pojeo obrok koji mu je poslužio kovač Ćunda zadesi ga teška bolest, dizenterija, i razdiraše ga jaki bolovi. Ali ih je Blaženi podnosio sabran, jasno razumevajući i nepomućen.

22. Tada se Blaženi obrati poštovanom Anandi sledećim rečima: "Hajde, Ananda, pođimo do Kusinare." A poštovani Ananda odgovori: "Neka tako bude, gospodine."

23. Kad je pojeo Ćundino jelo, čuh,
Hrabro se sa samrtnim bolovima nosio.
Od *sukara-maddava* zadobi rane
i smrtna bolest snađe Gospodina.

Al' velike muke je savladao. "Hajde, pođimo do Kusinare," njegov beše na to odgovor. [39]

Razbistravanje vode

24. Idući putem, Blaženi skrete i zaustavi se u podnožju jednog drveta. I reče poštovanom Anandi: "Molim te, Ananda, smotaj mi moj gornji ogrtač i prostri ga na zemlju. Umoran sam i malo bih se odmorio."

"Neka tako bude, gospodine." Pa Ananda smota ogrtač i prostre ga na zemlju.

25. I sede Blaženi na mesto pripremljeno za njega, pa reče poštovanom Anandi: "Molim te, Ananda, donesi mi malo vode. Žedan sam, pa bih malo da pijem."

26. A poštovani Ananda odgovori Blaženom: "Ali malopre, gospodine, veliki broj kola, njih pet stotina, prošlo je ovuda i to preko ovo malo vode, tako da ona teče mutna i blatnjava. A reka Kakuta, gospodine, sasvim je blizu i njezina voda je čista, prijatna, hladna i bistra. Njene obale lako dostupno i ugodno mesto. Tu Blaženi može ugasiti žeđ i osvežiti svoje udove."

27-29. Po drugi put Blaženi ponovi svoju molbu i poštovani Ananda odgovori kao i prvi put. Onda i treći put Blaženi reče: "Molim te, Ananda, donesi mi malo vode. Žedan sam, pa bih malo da pijem."

30. Tada poštovani Ananda odgovori: "Neka tako bude, gospodine." Uze posudu i ode do potoka. A plitka voda, koju je prešlo pet stotina kola, te je tekla mutna i blatnjava, kako joj je prilazio postajala je sve bistrija i hladnija, čistija i prijatnija.

31. Onda poštovani Ananda pomisli: "Zaista je veličanstvena i čudesna moć i slava Tathagate!"

32. Te zahvati vode i odnese je Blaženom, pa reče: "Zaista je veličanstvena i

čudesna moć i slava Tathagate! Jer ova plitka voda, koju je prešlo pet stotina kola, te je tekla mutna i blatnjava, kako sam joj prilazio postajala je sve bistrija i hladnija, čistija i prijatnija. Neka sada Blaženi pije vode. Neka srećni pije." I Blaženi otpi malo vode.

Pukusa iz plemena Mala

33. I desilo se da je izvesni Pukusa, iz plemena Mala, koji beše sledbenik Alara Kalame, prolazio tuda idući iz Kusinare za Pavu. [40]

34. I kada ugleda Blaženog kako sedi u podnožju drveta priđe mu, pozdravi s poštovanjem i sede sa strane. Onda se obrati Blaženom sledećim rečima: "Prekrasno je, gospodine, čudesno je, o gospodine, stanje smirenosti u kojem borave oni koji su se odrekli ovoga sveta.

35. Jednom je, gospodine, Alara Kalama putovao i tako skrete sa puta i sede u podnožje drveta dok vrelina dana malo ne mine. A desilo se, gospodine, da velik karavan kola, pet stotina zaprega, prođe pokraj njega, jedna po jedna. I tada, gospodine, jedan čovek koji je išao na začelju tog karavana priđe mu i upita: 'Da li si, gospodine, video svo ovo mnoštvo kola što prođoše pored tebe?' A Alaka Karama mu odgovori: 'Nisam ih video, brate.' 'Ali tu buku, gospodine, nju si zasigurno čuo?' 'Nisam je čuo, brate.' Onda ga onaj čovek upita: 'Tada, gospodine, mora da si spavao?' 'Ne, brate, nisam spavao.' 'Pa onda, gospodine, jesi li uopšte bio pri svesti?' 'Bio sam, brate.' Onda onaj čovek reče: 'Znači, gospodine, iako si bio pri svesti i budan, nisi video to mnoštvo kola, čak pet stotina kola, koja kraj tebe prođoše jedna po jedna, niti si čuo njihovu buku? Zašto je onda tvoj ogrtač prekriven prašinom koju ona podigoše?' A Alara Kalama mu odgovori: 'Tako se desilo, brate.'

36. A onom čoveku, o gospodine, tada sinu misao: 'Prekrasno je, čudesno je, zaista, stanje smirenosti u kojem borave oni koji su se odrekli ovoga sveta!' Zatim

se u njemu javi velika vera u Alara Kalamu i on nastavi svoj put."

37. "Šta misliš, Pukusa? šta je teže uraditi, sa čim je teže suočiti se -- da čovek, pri svesti i budan, ne vidi velik broj kola, čak pet stotina kola, koja kraj njega prođu jedna za drugim, niti da čuje njihovu buku, ili da pri svesti i budan, u sred olujnog pljuska, sa grmljavinom, sevanjem munja i gromovima, ništa ne vidi niti čuje njihovu buku?"

38. "Šta je, gospodine, pet stotina kola -- čak šest stotinana, sedam, osam, devet, pa i hiljadu ili čak stotinu hiljada kola -- u poređenju sa time?"

39. "Jednom sam, Pukusa, boravio u Atumi, u jednom ambaru tamo. I u to vreme beše olujni pljusak, sa grmljavinom, sevanjem munja i gromovima. I dva seljaka, braću, grom ubi nedaleko od tog ambara, zajedno sa četiri vola, te se veliki broj ljudi iz Atume okupi na tom mestu.

40. Ja sam u to vreme, Pukusa, izašao iz ambara i hodao ispred vrata tamo-amo u zadubljenju. I neki čovek iz te gomile priđe mi, pozdravi me s poštovanjem i stade sa strane.

41. I ja ga upitah: 'Zašto su se, brate, okupili svi ovi ljudi?' A on mi odgovori: 'Malopre, gospodine, bio je olujni pljusak, sa grmljavinom, sevanjem munja i gromovima. I dva seljaka, braću, grom ubi nedaleko odavde, zajedno sa četiri vola. Zato su se okupili svi ovi ljudi. Ali ti, gospodine, gde si bio u to vreme?'

'Bio sam ovde, brate.' 'Pa ipak, gospodine, ništa nisi video?' 'Ništa nisam video.' 'Ali tu strašnu buku, gospodine, sigurno si čuo?' 'Nisam je čuo, brate.' Onda me onaj čovek upita: 'Tada, gospodine, mora da si spavao?' 'Ne, brate, nisam spavao.' 'Pa onda, gospodine, jesi li uopšte bio pri svesti?' 'Bio sam, brate.' Onda onaj čovek reče: 'Znači, gospodine, iako si bio pri svesti i budan, u sred olujnog pljuska, sa grmljavinom, sevanjem munja i gromovima, nisi video munje, niti čuo ikakvu buku?' 'A ja mu odgovorih: 'Nisam, brate.'

42. A onom čoveku, Pukuna, tada sinu misao: 'Prekrasno je, čudesno je, zaista, stanje smirenosti u kojem borave oni koji su se odrekli ovoga sveta!' Zatim se u njemu javi velika vera u mene, te me pozdravi sa poštovanjem i zaobišavši me sa svoje desne strane nastavi on svoj put."

43. Kad to bi izrečeno, Pakuna, iz plemena Mala, obrati se Blaženome: "Veru koju sam do sada imao u Alara Kalamu prepuštam moćnom vetru da je razveje. Prepuštam je matici moćne reke! Izvanredno, gospodine, zaista izvanredno! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato, gospodine, uzimam utočište u Blaženome, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka me Blaženi prihvati kao svog sledbenika koji, od danas pa do kraja života, pronađe svoje utočište!"

44. Tada Pukusa iz plemena Mala reče jednom čoveku: "Donesi mi odmah, prijatelju, dva zlatom bojena ogrtača, ispeglana i spremna za nošenje." A onaj čovek mu odgovori: "Neka tako bude, gospodine."

45. I kada ogrtači behu doneti, Pukusa iz plemena Mala ponudi ih Blaženome sledećim rečima: "Molim Blaženoga, o gospodine, da iz milosrđa prihvati ovaj moj dar." A Blaženi odgovori: "Ogrni me onda jednim ogrtačem, Pukusa, a drugim ogrni Anandu."

"Neka tako bude, gospodine." I onda on ogrnu Blaženog jednim ogrtačem, a drugim ogrnu poštovanog Anandu.

46. Zatim Blaženi pouči Dhammi Pukusu iz plemena Mala, obodri ga, uputi i obradova. A zatim Pukusa ustade sa mesta gde je sedeo, pozdravi s poštovanjem Blaženoga i obišavši ga sa svoje desne strane otide.

47. Ubrzo pošto je Pukusa iz plemena Mala otišao poštovani Ananda pomože Blaženome da obuče zlatom bojeni ogrtač, ispeglan i spreman za nošenje. Ali kada ogrtač bi navučen na telo Blaženoga on kao da izblede i njegov sjaj zgasnu.

48. A poštovani Ananda reče Blaženome: "Izvanredno je to, o gospodine, zaista je čudesno kako čista i blistava izgleda koža Tathagate! Ovaj zlatom bojeni ogrtač, ispeglan i spreman za nošenje, kada bi stavljen na telo Blaženoga kao da izblede i njegov sjaj zgasnu."

49. "Tako je to, Ananda. Dva su slučaja, Ananda, kada se koža Tathagate čini krajnje čistom i blistavom. Koja dva? One noći kada Tathagata postaje potpuno prosvetljen, u nenadmašnom, vrhovnom prosvetljenju, i one noći kada Tathagata, preminuvši, stiže do svog konačnog prelaska u nibbanu, u kojoj više nijednog elementa prijanjanja nema. To su, Ananda, dva slučaja kada se koža Tathagate čini krajnje čistom i blistavom.

50. I danas, poslednjeg sata upravo ove noći, Ananda, u gaju plemena Mala, u blizini Kusinare, između dva drveta *sal* Tathagata će krenuti u parinibbanu. Zato, Ananda, krenimo do reke Kakute."

"And now today, in the last watch of this very night, Ananda, in the Mallas' Sala Grove, in the vicinity of Kusinara, between two sala trees, the Tathagata will come to his Parinibbana. So now, Ananda, let us go to the Kakuttha River."

51. Odeven u Pukusin dar, zlatni ogrtač,
Učiteljev lik blistaše nadaleko.

Na reci Kakuta

52. Tada Blaženi otide do reke Kakuta, praćen velikim brojem monaha.

53. Uđe u vodu, okupa se i otpi. Pa izašavši iz nje, otide to Mangovog gaja i tu se

poštovanom Ćundaki obrati sledećim rećima: "Molim te, Ćundaka, savij moj gornji ogrtać naćetvoro i položi ga. Umoran sam i malo bih se odmorio."

"Neka tako bude, gospodine." I Ćundaka savi ogrtać naćetvoro i položi ga.

54. A Blaženi leže na desnu stranu, u lavlji položaj, jedno stopalo na drugom i tako, sabran i jasno razumevajući, unapred odredi vreme ustajanja. Poštovani Ćundaka sede kraj Blaženoga.

55. Buda do reke Kakute dođe,
 što hladna i prozirna mirno teće;
 tu u njenim vodama ostarelo telo opra
 Buda -- taj što u svetu ravna nema!
 okupavši se i napojivši, Ućitelj na obalu stade,
 monasi oko njega, gomila cela

Poućivši istine svete, ućitelj vrli
 ka Mangovom gaju se zaputi.
 Tu Ćundaka starosti reće:
 "Rasprostri moj ogrtać, molim te, naćetvoro savijen."
 I starosti, hitro poput munje,
 požuri da ućitelju molbu usliši.
 Umoran, Blaženi na prostiku leže,
 a Ćunda kraj njega mesto nađe.

Uklanjanje Ćundine griže savesti

56. Onda se Blaženi obrati poštovanom Anandi sledećim rećima: "Može se dogoditi, Ananda, da neko izazove grižu savesti kod kovaća Ćunde sledećim rećima: 'Nije to dobitak za tebe, prijatelju Ćunda, da je Tathagata od tebe isprosio poslednji obrok i onda umro.' U takvom slućaju Ćundinu grižu savesti treba ukloniti na sledeći naćin:

'Dobitak je za tebe, prijatelju Ćunda, da je Tathagata od tebe isprosió poslednji obrok i onda umro. Jer, prijatelju, iz usta Blaženoga čuo sam i razumeo: 'Postoje dva darivanja hrane čiji je plod podjednak, čiji je rezultat podjednak, prevazilazeći po veličini plod i rezultat bilo kojeg drugog darivanja hrane. Koja dva? Ono koje se dogodilo neposredno pre nego što je Tathagata postao potpuno prosvetljen, u nenadmašnom, vrhovnom prosvetljenju, i ono koje se dogodilo neposredno pre nego što je Tathagata, preminuvši, stigao do svog konačnog prelaska u nibbanu, u kojoj više nijednog elementa prijanjanja nema. Svojim delima časni Ćunda stekao je zasluge koje mu donose dug život, lepotu, blagostanje, slavu, preporađanje u nebeskom svetu među bogovima'. Tako Ćundinu grižu savesti treba ukloniti."

57. Onda Blaženi, razumevajući važnost, izgovori sledeće stihove:

"Onome ko daje, njegova vrlina će rasti;
 Ko je sam sebe zauzdao, u njemu mržnje nema;
 Onoga ko u vrlini vešt je, zlo zaobilazi,
 A iskorenjivanjem želje i mržnje,
 neznanja svakog, do spokoja se dolazi."

Deo peti

U Kusinari

Poslednje mesto počinka

1. Tada se Blaženi obrati poštovanom Anandi sledećim rečima: "Hajde, Ananda, pređimo na drugu obalu reke Hiranjavati i otidimo do Sala pećine, u blizini Kusinare

"Neka tako bude, gospodine."

2. I Blaženi, praćen velikim brojem monaha, otide do druge obale reke Hiranjavati,

do gaja plemena Mala, u blizini Kusinare. I tu se plemenitom Anandi obrati sledećim rečima:

3. "Molim te, Ananda, pripremi za mene ležaj između dva drveta *sal*, sa uzglavljem prema severu. Umoran sam, Ananda, i želeo bih da legnem." [41]

"Neka tako bude, gospodine." I poštovani Ananda uradi onako kako ga je Blaženi zamolio.

A Blaženi leže na desnu stranu, u lavlji položaj, jedno stopalo na drugom i tako, sabran i jasno razumevajući.

4. U tom trenutku dva *sal* stabla procvetaše punim cvetom, mada im ne beše vreme cvetanja. I cvetovi se nadviše i prosuše po telu Tathagate, u znak poštovanja. I nebeski *mandarava* cvetovi i sandalov prah se nadviše i prosuše po telu Tathagate, u znak poštovanja. I zvuk nebeskih glasova i nebeskih instrumenata stvoriše muziku iz poštovanja prema Tathagati.

5. I Blaženi se obrati poštovanom Anandi sledećim rečima: "Ananda, ova dva *sal* drveta su u punom cvetu, mada im nije vreme cvetanja. I cvetovi se nadviše i prosuše po telu Tathagate, u znak poštovanja. I nebeski *mandarava* cvetovi i sandalov prah se nadviše i prosuše po telu Tathagate, u znak poštovanja. I zvuk nebeskih glasova i nebeskih instrumenata stvoriše muziku iz poštovanja prema Tathagati.

6. A ipak, Ananda, to nije najviši stupanj iskazivanja poštovanja, privrženosti, odanosti i slavljenja Tathagate. Jer, Ananda, koji god je monah ili monahinja, nezaređeni sledbenik ili sledbenica istrajan u Dhammi, ispravno živi u Dhammi, hoda putem Dhamme, to je najviši stupanj iskazivanja poštovanja, privrženosti, odanosti i slavljenja Tathagate. Zato, Ananda, tako sebe treba da vežbate: "Biću istrajan u Dhammi, živeću u Dhammi, hodaću putem Dhamme."

Pritužba bogova

7. U to vreme poštovani Upavana je stajao pored Blaženog, hladeći ga. A Blaženi ga prekore sledećim rečima: "Pomeri se u stranu, monaše, ne stoj ispred mene."

8. I poštovanom Anandi se javi misao: "Ovaj poštovani Upavana se stara o Blaženom već dugo vremena, stalno ga prateći i služeći mu kao pomoć. A ipak sada, na samom kraju, Blaženi ga prekoreva. Šta može biti razlog za to, koji je uzrok da Blaženi kori poštovanog Upavanu sledećim rečima: 'Pomeri se u stranu, monaše, ne stoj ispred mene?'"

9-10. I poštovani Ananda saopšti svoju misao Blaženome. A Blaženi odgovori: "Širom desetostrukog sistema svetova, Ananda, jedva da ima neko božanstvo koje nije došlo da vidi Tathagatu. Na dvanaest *jodāna* unaokolo od gaja plemena Mala, u blizini Kusinare, nema mesta ni koliko je vrh vlasi kose, a gde ne bi bilo neko moćno božanstvo. I ta se božanstva, Ananda, žale: Iz daleka smo došli da vidimo Tathagatu. Jer retko se u ovome svetu pojavljuju tathagate, arahanti, potpuno probuđeni. I u ovaj dan, u poslednjem satu noći, dogodiće se Tathagatina parinibbana. Ali ovaj monah velike moći se postavio ispred Blaženog, zaklanja ga, tako da sad, na samom kraju, ne možemo da ga vidimo.' Tako se, Ananda, žale božanstva."

11. "Koje vrste božanstava, gospodine, jeste Blaženi svestan?"

12-13. "Ima božanstava, Ananda, u vazduhu i na zemlji, nepročišćenog uma, koja raspletene kose nariču, uzdignutih ruku nariču, bacajući se na zemlju i valjajući s jedne na drugu stranu nariču: 'Suviše je rano Blaženi došao do parinibbane! Suviše je rano Srećni došao do parinibbane! Suviše rano je oko sveta nestalo sa vidika!'"

14. Ali ona božanstva čiji je um oslobođen želje, sabran i staložen, razmišljaju na

ovakav način: "Prolazno je sve što je nastalo. Kako bi drugačije moglo da bude?"

Anandina zabrinutost

15. "Do sada, gospodine, napuštajući svoje boravište posle perioda monsuna, monasi su odlazili da vide Tathagatu i za nas je bio dobitak i blagodet druženje i boravak sa onim poštovanim monasima koji su bili u društvu sa Blaženim. Ali, gospodine, pošto Blaženi umre, više tog dobitka i blagodeti nećemo imati."

Četiri mesta hodočašća

16. "Postoje četiri mesta, Ananda, koje predana osoba treba da poseti i na koja treba da gleda sa osećajem poštovanja.[42] Koja četiri?"

17. 'Ovde je Tathagata bio rođen!'[43] To je mesto, Ananda, koje predana osoba treba da poseti i na koje treba da gleda sa osećajem poštovanja.

18. 'Ovde je Tathagata postao potpuno prosvetljen!'[44] To je mesto, Ananda, koje predana osoba treba da poseti i na koje treba da gleda sa osećajem poštovanja.

19. 'Ovde je Tathagata pokrenuo točak Dhamme!'[45] To je mesto, Ananda, koje predana osoba treba da poseti i na koje treba da gleda sa osećajem poštovanja.

20. 'Ovde je Tathagata preminuo i prešao u stanje nibbane, u kojoj ne preostaje bilo kakvo prijanjanje!' To je mesto, Ananda, koje predana osoba treba da poseti i na koje treba da gleda sa osećajem poštovanja.

21. To su, Ananda, četiri mesta koje predana osoba treba da poseti i na koja treba da gleda sa osećajem poštovanja. I zaista će na ta mesta dolaziti, Ananda, predani monasi i monahinje, nezaređeni sledbenici i sledbenice, razmišljajući: 'Ovde je Tathagata bio rođen! Ovde je Tathagata postao potpuno prosvetljen! Ovde je

Tathagata pokrenuo točak Dhamme! Ovde je Tathagata preminuo i prešao u stanje nibbane, u kojoj ne preostaje bilo kakvo prijanjanje!

22. I ko god bi umro na takvom hodočašću srca učvršćenog u uverenju, posle razlaganja tela, posle smrti, biće ponovo rođen u području nebeske sreće."

23. Tada poštovani Ananda reče Blaženome: "Kako, gospodine, da se ponašamo prema ženama?"

"Izbegavajte kontakt pogledom, Ananda."

"Ali , gospodine, ako ih ipak ugledamo?"

"Izbegavajte razgovor sa njima, Ananda."

"Ali, gospodine, ako se one obrate nama?"

"Tada, Ananda, učvrstite svoju sabranost.."

24. Tada poštovani Ananda reče: "Šta treba da uradimo, gospodine, u vezi sa telom Tathagate?"

"Ne ometajte sebe, Ananda, iskazujući poštovanje telu Tathagate. Umesto toga, Ananda, treba da motrite i bdijete nad sobom, radi najviše svrhe, postizanja svetosti (*arahant*)[46], za svoje dobro. Bez prestanka, marljivo i odlučno treba da se starate o sopstvenom dobru. Jer postoje, Ananda, mudri plemići, mudri bramani i mudri domaćini koji su predani Tathagati i oni su ti koji će iskazivati poštovanje telu Tathagate."

25. Tada poštovani Ananda reče: "Ali kako, gospodine, oni treba da iskazuju poštovanje telu Tathagate?"

"Isto onako, Ananda, kao i telu svetskog vladara."[47]

"Ali kako, gospodine, oni iskazuju poštovanje telu svetskog vladara?"

26. "Telo svetskog vladara, Ananda, prvo se obmota u novo laneno platno, a potom u pamučnu tkaninu i to tako da se obmota petsto puta lanenim platnom, pa petsto puta pamučnom tkaninom. Kada je to gotovo, telo svetskog vladara se stavlja u gvozdenu[48] posudu, koja se nalazi u jednoj još većoj posudi; onda se napravi pogrebna lomača od raznih vrsta mirišljavog drveta, te se onda telo svetskog vladara spali, a na raskršću se podigne stupa za svetskog vladara. Tako se radi, Ananda, sa telom svetskog vladara. Isto tako, Ananda, kako je učinjeno sa telom svetskog vladara treba uraditi i sa telom Tathagate, a na raskršću takođe treba podići stupu za Tathagatu. I ko god na to mesto bude doneo cveće, mirišljave štapiće ili sandalovu smešu i odao poštu i um mu tu postane smiren -- biće mu to na sopstvenu dobrobit i sreću za dugo vreme.

27. Postoje četiri osobe, Ananda, koje su vredne stupe. Koje četiri? Tathagata, arahant, potpuno prosvetljeni je vredan stupe, kao i Paccekabuddha,[49], zatim učenik Tathagate i na kraju svetski vladar.

28-31. A zašto su, Ananda, vredni stupe Tathagata, arahant, potpuno prosvetljeni? Zato, Ananda, što će na pomisao: 'Ovo je stupa Blaženoga, arahanta, potpuno prosvetljenoga!' srca mnogih ljudi postati smirena i srećna, a tako smireni i sa umom učvršćenim u veri, posle raspada tela, posle smrti, oni će biti preporođeni u području nebeske sreće. Isto tako na pomisao: 'Ovo je stupa Paccekabuddhe!' ili 'Ovo je stupa učenika Tathagate, arahanta, potpuno prosvetljenoga!' ili 'Ovo je stupa pravednog monarha koji je vladao u skladu sa Dhammom!' – srca mnogih ljudi su smirena i usrećena, a tako smireni i sa umom učvršćenim u veri, posle raspada tela, posle smrti, oni će biti preporođeni u području nebeske sreće. Zato su, Ananda, te četiri osobe vredne stupe."

Anandina žalost

32. Tada poštovani Ananda otide do *vihare*[50] i naslonivši se na dovratok zaplaka: "Ja još uvek treba da učim,[51] i da još uvek radim na sopstvenom pročišćavanju. Ali, avaj, moj učitelj, koji je bio toliko dobar prema meni, samo što nije umro!"

33. A Blaženi upita monahe: "Monasi, gde je Ananda?"

"Poštovani Ananda je, gospodine, otišao u viharu, tamo stoji naslonjen na dovratok i plače: 'Ja još uvek treba da učim, i da još uvek radim na sopstvenom pročišćavanju. Ali, avaj, moj učitelj, koji je bio toliko dobar prema meni, samo što nije umro!'"

34. Onda Blaženi zamoli jednog monaha da mu dovede Anandu ovim rečima: "Idi, monaše, i reci Anandi: 'Priatelju Ananda, učitelj te zove'."

"Neka tako bude, gospodine." I onaj monah otide i reče Anandi onako kako ga je Blaženi zamolio. A poštovani Ananda otide do Blaženog, pokloni mu se i sede sa strane.

35. Onda se Blaženi obrati poštovanom Anandi sledećim rečima: "Dosta je, Ananda! Ne tuži, ne nariči! Zar te nisam od samoga početka podučavao da sve što je drago i voljeno podložno je promeni, razdvajanju i raskidu? Za ono što je rođeno, nastalo, sastavljeno od različitih sastojaka i podložno propadanju kako neko može reći: 'Neka se sačuva od propadanja!?' Tako nešto ne postoji. Dugo si vremena, Ananda, pomagao Tathagati s ljubavlju u delu, reči i misli, skladno, plemenito, punog srca i preko svake mere. Velike su tvoje zasluge, Ananda! Sada treba da usmeriš svoju energiju i uskoro ćeš i ti biti oslobođen nečistoća." [52]

Pohvala Anande

36. Tada se Blaženi obrati monasima sledećim rečima: "Monasi, Blaženi, arahanti, potpuno prosvetljeni u prošlosti takođe su imali izvanrednog i predanog pratioca

monaha, takvog kao što sam imao ja u Anandi. Isto tako će, monasi, biti i sa Blaženima, arahantima, potpuno prosvetljenima u budućnosti.

37. Sposoban i razborit je Ananda, monasi, jer on zna kada je pravo vreme da monahe primi Tathagata, vreme za monahe, vreme za nezaređene, vreme za kraljeve i ministre, vreme za druge učitelje i njihove sledbenike.

38. U Anandi se, monasi, nalaze četiri retka i dragocena kvaliteta. Koja četiri? Ako, monasi, grupa monaha ode da poseti Anandu, oni se obraduju videvši ga; a ako im on tom prilikom govori o Dhammi, oni se obraduju njegovom govoru; a kada ućuti, oni su razočarani. Isto je i kada monahinje i nezaređeni sledbenici odu da posete Anandu, oni se obraduju videvši ga; a ako im on tom prilikom govori o Dhammi, oni se obraduju njegovom govoru; a kada ućuti, oni su razočarani.

39. U svetskom vladaru se, monasi, nalaze četiri retka i dragocena kvaliteta. Koja četiri? Ako, monasi, grupa plemića ode da poseti svetskog vladara, oni se obraduju videvši ga; a ako im on tom prilikom govori, oni se obraduju njegovom govoru; a kada ućuti, oni su razočarani. Isto je i kada grupa bramana, domaćina ili asketa ode da poseti svetskog vladara.

40. Na isti način, monasi, u Anandi se nalaze četiri retka i dragocena kvaliteta."

Nekadašnja slava Kusinare

41. Kada to bi rečeno, poštovani Ananda se obrati Blaženom sledećim rečima: "Neka, gospodine, Blaženi ne premine na ovom nedostojnom mestu, ovom necivilizovanom gradu u sred džungle, u dubokoj provinciji. Ima velikih gradova, gospodine, kao što su Ćampa, Rađagaha, Savati, Kosambi i Benares -- neka se konačno utruće Blaženog dogodi u nekom od njih. Jer u tim gradovima žive mnogi imućni plemići, bramani i domaćini koji su sledbenici Tathagate i oni će pokloniti dužnu pažnju ostacima Tathagate."

42. "Ne govori tako, Ananda! Ne govori: 'Ovo nedostojno mesto, ovaj necivilizovan grad u sred džungle, u dubokoj provinciji.' U davnoj prošlosti, Ananda, živeo je kralj po imenu Maha Sudasana, koji je bio svetski vladar, kralj pravednosti, osvajač sve četiri strane sveta, čija je zemlja uživala sigurnost i koji je posedovao sedam dragulja. [53] Taj je kralj Maha Sudasana, Ananda, imao svoju kraljevsku prestonicu ovde u Kusinari, koja se tada zvala Kusavati, a protezala se dvanaest kilometara sa istoka na zapad i sedam kilometara sa severa na jug.

43. Moćan beše Kusavati, Ananda, prestonica, prosperitetan i s velikim brojem stanovnika, mnogo je putnika kroz njega prolazilo, mnogo je hrane u njega dovoženo. Baš kao što je kraljevsko sedište bogova Alakamanda moćno, prosperitetno i s velikim brojem stanovnika, mnogo božanstava kroz njega prolazi, mnogo hrane se u njega dovozi, isto takva je bila i kraljevska prestonica Kusavati.

44. Kusavatijem se, Ananda, dan i noć razlegalo deset zvukova -- trubljenje slonova, njištanje konja, zveket zaprega, bubnjanje doboša, muzika i pesma, klicanje, tapšanje i povici: 'Jedi, pij i budi srećan!'."

Tuženje ljudi iz plemena Mala

45. "Idi sada, Ananda, u Kusinaru i objavi narodu Mala: 'Danas, Vasete, u poslednjoj trećini noći, dogodiće se Tathagatina parinibbana. Dođite, o Vasete, okupite se! Nemojte posle da se vajakate: "U našem mestu dogodila se Tathagatina parinibbana, ali smo propustili da ga obiđemo na kraju!'" "

"Neka tako bude, gospodine." I poštovani Ananda se pripremi, uze zdelu i ogrtač, i sa pratiocem otide do Kusinare.

46. A u to vreme Male su se bili okupili u zgradi skupštine radi nekoga javnog posla. I poštovani Ananda im priđe i objavi: "Danas, Vasete, u poslednjoj trećini noći, dogodiće se Tathagatina parinibbana. Dođite, o Vasete, okupite se! Nemojte

posle da se vajakate: 'U našem mestu dogodila se Tathagatina parinibbana, ali smo propustili da ga obiđemo na kraju!'"

47. Kada čuše kako poštovani Ananda govori ove reči, Male, zajedno sa svojim sinovima, ženama i ženama svojih sinova, silno se rastužiše, rastužiše u srcu i ražalostiše, a neki, kose raspletene i ruku podignutih uvis, naricaše, bacajući se na zemlju, prevrtaše se sa jedne na drugu stranu, lamentirajući: "Suviše brzo stiže Blaženi do svoje parinibbane! Suviše brzo stiže Srećni do svoje parinibbane! Suviše brzo će Oko sveta nestati sa vidika!"

48. I tako rastuženi i ispunjeni tugom, Male, zajedno sa svojim sinovima, ženama i ženama svojih sinova, odoše do *salovog* gaja, svog omiljenog izletišta, do mesta na kojem je boravio Ananda.

49. I u poštovanom Anandi se javi ova misao: "Ako dopustim Malama iz Kusinare da odaju počast Blaženome jedan po jedan, svanuće pre noge što svi oni dođu na red. Bolje da ih podelim po porodicama i da ih ovako predstavim Blaženome: 'Mala tog i tog imena, gospodine, sa svojim ženama i decom, svojim slugama i prijateljima, klanja se do nogu Blaženome'."

50. I blaženi Ananda podeli Male prema porodicama i predstavi ih Blaženome. Na taj način je uspeo poštovani Ananda da sve Male predstavi Blaženome još u prvoj trećini noći.

Poslednji preobraćenik

51. A u to vreme lutajući asketa Subhada je boravio u Kusinari. I Subhada, lutajući asketa, doču kako ljudi govore: "Danas, u poslednjoj trećini noći, dogodiće se parinibbana askete Gotame."

52. I u njemu se javi misao: "Čuo sam da stari i cenjeni askete, učitelji učitelja, govore kako je pojavljivanje Tathagate, arahanta, potpuno prosvetljenog bića,

retko u ovome svetu. A ipak, upravo na ovaj dan, u poslednjoj trećini noći, dogodiće se parinibbana askete Gotame. U meni ima sumnji, ali i poverenje u asketu Gotamu, da me on može poučiti Dhammi i tu sumnju otkloniti."

53. Onda lutajući asketa Subhada otide do *salovog* gaja, svog omiljenog izletišta Mala, priđe poštovanom Anandi i saopšti poštovanom Anandi svoju misao. On se poštovanom Anandi ovako obrati: "Prijatelju, Ananda, dobro bi bilo kad bi mi bilo dopušteno da izađem pred asketu Gotamu."

54. Ali mu poštovani Ananda odgovori ovim rečima: "Dosta je bilo, prijatelju Subhada! Ne mučite više Tathagatu. Blaženi je iscrpljen."

55-56. No, asketa Subhada po drugi i po treći put ponovi svoju molbu, ali ga i drugi i treći put poštovani Ananda odbi.

57. A Blaženi doču taj razgovor između njih dvojice, pozva poštovanog Anandu i reče mu: "Stani, Ananda! Ne odbijaj Subhadu, Subhada može, Ananda, da izađe pred Tathagatu. Šta god me bude pitao, pitaće radi znanja, a ne radi dokolice. A odgovor koji mu budem dao lako će razumeti."

58. Na to poštovani Ananda reče asketi Subhadi: "Idi onda, prijatelju Subhado, Blaženi se saglasio."

59. Tada se asketa Subadha pojavi pred Blaženim i pozdavi ga s poštovanjem. Pa pošto je sa njim razmenio prijateljske i učtive pozdrave, asketa Subhada sede sa strane i obrati se Blaženome ovim rečima: "Ima asketa i bramana, poštovani Gotamo, koji su predvodnici velikom broju svojih učenika, koji imaju veliku pratnju, koji su predvodnici čitavih škola, dobro znani nadaleko, koje mnogi veoma cene, takvi učitelji kao što su Purana Kasapa, Makhali Gosala, Ađita Kesakambali, Pakudha Kaćajana, Sanjđaja Belathiputa, Niganta Nataputa. Jesu li svi oni dostigli oslobođenje, kao što se za svakoga od njih veruje, ili nije nijedan, ili su možda neki od njih dostigli oslobođenje, a drugi nisu?"

60. "Dosta je, Subhada! Neka bude kako jeste, bilo da su svi oni dostigli oslobođenje, kao što se za svakoga od njih veruje, ili nije nijedan, ili su možda neki od njih dostigli oslobođenje, a drugi nisu. A ja ću te poučiti Dhammi, Subhada; slušaj i dobro pamti, a ja ću ti govoriti."

"Neka tako bude, gospodine."

Lavlji rik

61. A Blaženi je govorio ovako: "U kojoj god Dhammi i disciplini, Subadha, ne može da se nađe plemenit osmostruki put, ne može se ni naći istinski asketa prvog, drugog, trećeg i četvrtog stupnja svetosti.^[54] A u ovoj Dhammi i disciplini, Subhada, nalazi se plemeniti osmostruki put i samo u njoj se nalaze istinske askete prvog, drugog, trećeg i četvrtog stupnja svetosti. Lišeni istinskih asketa su sistemi drugih učitelja. Ali ako, Subhada, bhikkhui žive ispravno, u svetu će uvek biti arahanta."

62. "Kada mi beše dvadeset devet, Subadha,
Kad se odvaratih od ovoga sveta u potrazi za Dobrim;
Od tada pedeset jedna godina prođe, Subadha,
I sve to vreme putnik bejah
u zemlji vrline i istine,
jer izvan nje svetaca (prvog stupnja) nema.

"A nema ih ni drugog stupnja, ni trećeg stupnja, ni četvrtog stupnja svetosti. Lišeni istinskih asketa su sistemi drugih učitelja. Ali ako, Subhada, bhikkhui žive ispravno, u svetu će uvek biti arahanta."

63. Kad to bi rečeno, lutajući asketa Subadha se obrati Blaženome sledećim rečima: "Izvanredno, gospodine, izvanredno! Kao kada bi, gospodine, neko

ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je Blaženi objasnio Dhammu na više načina. Zato uzimam utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Mogu li od Blaženoga dobiti dozvolu za pristupanje monaškoj zajednici i puno zaredenje."

64. "Ako neko želi da pristupi monaškom redu i primi puno zaredenje, a prethodno je bio sledbenik nekog drugog učitelja, mora da prođe kroz period iskušenika tokom četiri meseca; na kraju ta četiri meseca, ako su monasi zadovoljni njime, oni ga primaju u monašku zajednicu i daju mu puno zaredenje monaha. Ipak, u takvim slučajevima priznajem da ima razlika između različitih vrsta ličnosti.

65. Ako neko ko želi da pristupi monaškom redu i primi puno zaredenje, a prethodno je bio sledbenik nekog drugog učitelja, mora da prođe kroz period iskušenika tokom četiri meseca; na kraju ta četiri meseca, ako su monasi zadovoljni njime, oni ga primaju u monašku zajednicu i daju mu puno zaredenje monaha -- onda ću ja ostati iskušenik četiri godine. A na kraju te četvrte godine, ako su monasi zadovoljni mnome, neka me prime u monašku zajednicu i daju mu puno zaredenje monaha."

66. No Blaženi pozva poštovanog Anandu i reče mu: "Ananda, neka Subadhi bude dopušteno da se pridruži monaškoj zajednici." A poštovani Ananda odgovori: "Neka tako bude, gospodine."

67. Tada lutajući asketa Subadha reče poštovanom Anandi: "Dobitak je za tebe, prijatelju Ananda, blagoslov, da si u prisustvu samoga Učitelja i ti sam primio zaredenje kao njegov učenik."

68. Tako se dogodi da je i lutajući asketa Subadha, u prisustvu Blaženoga, bio primljen u monaški red i dobio potpuno zaredenje. I od vremena svoga zaredenja poštovani Subadha ostade sam, izdvojen, pažljiv, marljiv i odlučan. I ne dugo posle toga dostiže on cilj zbog kojeg najbolji napuštaju domaćinski život i odlaze u

beskućnike, najviši cilj svetačkog života, i pošto ga je ostvario usavršenim znanjem ostade da boravi u njemu. Tako je znao: 'Nema više preporađanja, iživljen je svetački život, nema ničeg više na ovome svetu da se uradi.' I tako poštovani Subhada postade jedan od arahanta, poslednji učenik kojeg preobrati sam Blaženi.

Deo šesti

Smrt

Poslednji savet Blaženoga

1. A onda se Blaženi obrati poštovanom Anandi sledećim rečima: "Moguće je, Ananda, da se nekima među vama javi misao: 'Okončala se reč Učiteljeva; mi više nemamo učitelja.' Ali ne treba, Ananda, tako razmišljati. Jer ono što sam objavio i čemu sam vas poučio kao Dhammi i disciplini, to će biti vaš učitelj kada mene više ne bude.
2. I pošto se, Ananda, monasi jedni drugima obraćaju sa 'prijatelju', neka tako ne bude kada mene ne bude. Stariji monasi, Ananda, mogu se obraćati mlađima po imenu, njihovom prezimenu ili sa 'prijatelju', ali mlađi monasi bi starijima trebalo da se obraćaju sa 'poštovani gospodine' ili sa 'vaša visosti'. [55]
3. Ukoliko želi, Ananda, Sangha može, kada mene ne bude, odbaciti neka od manje važnih pravila. [56]
4. Ananda, kada mene ne bude, neka se pojača kazna određena monahu Ćani." [57]

"Ali koja jača kazna, gospodine?"

"Monah Ćana, Ananda, može da kaže šta god mu drago, ali monasi niti će

razgovarati sa njim, niti će ga savetovati, niti će ga prekorevati."

5. Tada se Blaženi obrati monasima sledećim rečima: "Moguće je, monasi, da ima onih među vama koji sumnjaju ili su u nedoumici oko Bude, Dhamme ili Sanghe, oko puta oslobođenja. Pitajte, monasi! Nemojte posle da žalite pomislivši: 'Učitelj je sedeo pred nama, lice u lice, pa ipak propustio sam priliku da ga pitam'."

6. Ali kada ovo bi izrečeno, monasi su i dalje sedeli ćutke. Po drugi i po treći put Blaženi im reče: "Moguće je, monasi, da ima onih među vama koji sumnjaju ili su u nedoumici oko Bude, Dhamme ili Sanghe, oko puta oslobođenja. Pitajte, monasi! Nemojte posle da žalite pomislivši: 'Učitelj je sedeo pred nama, lice u lice, pa ipak propustio sam priliku da ga pitam'."

I po drugi i treći put monasi su i dalje sedeli ćutke. Tada im Blaženi reče; "Moguće je, monasi, da iz poštovanja prema Učitelju ne postavljate pitanje. Neka onda, monasi, vaš prijatelj pita umesto vas." I nakon ovoga monasi su sedeli ćutke.

7. A poštovani Ananda se obrati Blaženome sledećim rečima: "Čudesno je to, o gospodine, izvanredno je to! Tako sam i verovao o monaškoj zajednici, da ni u jednom jedinom monahu nema sumnje, niti je u nedoumici oko Bude, Dhamme ili Sanghe, oko puta oslobođenja."

"Ti, Ananda, govoriš tako nadahnut poverenjem. Ali Tathagata zna sasvim pouzdano da ni u jednom među ovim monasima nema sumnje, niti je u nedoumici oko Bude, Dhamme ili Sanghe, oko puta ili prakse. Jer, Ananda, među ovih pet stotina monaha čak i najniži je na stupnju 'ulaska u struju', bezbedan od pada u niže svetove, na sigurnom putu ka prosvetljenju."

8. I Blaženi se obrati monasima sledećim rečima: "Pazite sada, monasi, savetujem vas: sve složene stvari podložne su propadanju. Vežbajte ispunjeni revnošću!"^[58]

To beše poslednja Tathagatina reč.

Kako je Blaženi prešao u nibabnu

9. I Blaženi uđe u prvo zadubljenje. Izlazeći iz prvog zadubljenja, uđe on u drugo zadubljenje. Izlazeći iz drugog zadubljenja uđe on u treće zadubljenje. Izlazeći iz trećeg zadubljenja uđe on u četvrto zadubljenje. A izlazeći iz četvrtog zadubljenja uđe on u sferu beskrajnog prostora. Izlazeći iz sfere beskrajnog prostora uđe on u sferu beskrajne svesti. Izlazeći iz sfere beskrajne svesti uđe on u sferu ništavila. Izlazeći iz sfere ništavila uđe on u sferu ni opažanja ni neopažanja. A izlazeći iz sfere ni opažanja ni neopažanja dostiže on prestanak opažaja i osećaja.

10. A poštovani Ananda se obrati poštovanom Anurudi sledećim rečima: "Poštovani Anuruda, Blaženi je preminuo."

"Ne, prijatelju Ananda, Blaženi nije preminuo. On je u stanju prestanka opažaja i osećaja."[\[59\]](#)

11. Tada Blaženi, izlazeći iz stanja prestanka opažaja i osećaja uđe u sferu ni opažanja ni neopažanja. Izlazeći iz sfere i opažanja ni neopažanja, on uđe u sferu ništavila. Izlazeći iz sfere ništavila, on uđe u sferu beskrajne svesti. Izlazeći iz sfere beskrajne svesti, on uđe u sferu beskrajnog prostora. Izlazeći iz sfere beskrajnog prostora, on uđe u četvrto zadubljenje. Izlazeći iz četvrtog zadubljenja, on uđe u treće zadubljenje. Izlazeći iz trećeg zadubljenja, on uđe u drugo zadubljenje. Izlazeći iz drugog zadubljenja, on uđe u prvo zadubljenje.

Izlazeći iz prvog zadubljenja, on uđe u drugo zadubljenje. Izlazeći iz drugog zadubljenja, on uđe u treće zadubljenje. Izlazeći iz trećeg zadubljenja, on uđe u četvrto zadubljenje. A izlazeći iz četvrtog zadubljenja, Blaženi odmah preminu.

Svetski eho

12. A kada je Blaženi preminuo, u isto vreme sa njegovom parinibbanom dogodio

se snažan zemljotres, zastrašujući i nezaustavljiv, a preko neba zaparaše munje.

13. A kada je Blaženi preminuo, u isto vreme sa njegovom parinibbanom, Brama Sahampati[60] izgovori ovaj stih:

"Sva bića moraju umreti -- sva bića koja život poseduju
Moraju odbaciti svoj složeni oblik. Da, čak i takav
Učitelj kao što je on, neuporedivo biće,
Moćan po mudrosti svojoj, prosvetljen, umro je."

14. A kada je Blaženi preminuo, u isto vreme sa njegovom parinibbanom, Saka, kralj bogova,[61] izgovori ovaj stih:

"Prolazne su sve složene stvari,
Podložne nastanku i nestanku;
Pošto su nastale, one nestaju;
Blažen je mir kada iščeznu zauvek."

15. A kada je Blaženi preminuo, u isto vreme sa njegovom parinibbanom, poštovani Anuruda izgovori ovaj stih:

"Bez pokreta daha, ali nepokolebljiva srca,
Oslobođen želja i spokojan -- tako mudrac
na kraj stiže. Neuzdrman bolovima samrtnim,
njegov um, k'o plamen utrnut, izbavljenje nađe."

16. A kada je Blaženi preminuo, u isto vreme sa njegovom parinibbanom, poštovani Ananda izgovori ovaj stih:

"Nastade nesavladiv strah od kojeg se kosa diže, kada on,
potpuno usavršeni, Buda, preminu."

17. Tada, kad Blaženi preminu, neki monasi koji još ne behu oslobođeni strasti podigoše ruke i zaplakaše; neki, bacivši se na zemlju, valjali su se s jedne na drugu stranu i naricali: 'Suviše je rano Blaženi došao do parinibbane! Suviše je rano Srećni došao do parinibbane! Suviše rano je oko sveta nestalo sa vidika!'

Ali oni monasi čiji je um oslobođen strasti, sabran i staložen, razmišljali su na ovakav način: "Prolazno je sve što je nastalo. Kako bi drugačije moglo da bude?"

18. I poštovani Anuruda se obrati monasima sledećim rečima: "Dosta je, prijatelji! Ne tužite, ne naričite! Zar nije Blaženi objavio da sve što je drago i voljeno čeka promena, razdvajanje i rastanak? Za ono što je rođeno, nastalo, složeno i podložno propadanju kako neko može reći. 'Neka to nikada ne propadne!?' I ova božanstva su, prijatelji, rastužena."

"Ali, poštovani gospodine, kakva to božanstva vidi poštovani Anuruda?"

"Ima božanstava, prijatelju Ananda, u vazduhu i na zemlji koja su sasvim svetovna, raspletene kose ona nariču, podignutih ruku ona nariču, bacivši se na zemlju, valjaju se s jedne na drugu stranu i nariču: 'Suviše je rano Blaženi došao do parinibbane! Suviše je rano Srećni došao do parinibbane! Suviše rano je oko sveta nestalo sa vidika!' Ali ona božanstva čiji je um oslobođen strasti, sabran i staložen, razmišljaju na ovakav način: 'Prolazno je sve što je nastalo. Kako bi drugačije moglo da bude?'"

19. Potom poštovani Anuruda i poštovani Ananda provedoše ostatak noći u razgovoru o Dhammi. I poštovani Anuruda se obrati poštovanom Anandi sledećim rečima: "Idi sada, prijatelju Ananda, do Kusinare i objavi Malama: 'Blaženi je, Vasete, preminuo. Učinite sada ono što mislite da dolikuje.'"

"Neka tako bude, poštovani gospodine." Poštovani Ananda se pripremi pre podneva i uzevši posudu i ogrtač ode sa jednim pratiocem do Kusinare.

20. U to vreme Male iz Kusinare su se bili okupili u zgradi skupštine da upravo to razmotre. I poštovani Ananda im priđe i objavi: "Blaženi je, Vasete, preminuo. Učinite sada ono što mislite da dolikuje"

I kada čuše kako poštovani Ananda govori ove reči, Male, zajedno sa svojim sinovima, ženama i ženama svojih sinova, silno se rastužiše, rastužiše u srcu i ražalostiše, a neki, kose raspletene i ruku podignutih uvis, naricaše, bacajući se na zemlju, prevrtaše se sa jedne na drugu stranu, lamentirajući: "Suviše brzo stiže Blaženi do svoje parinibbane! Suviše brzo stiže Srećni do svoje parinibbane! Suviše brzo će Oko sveta nestati sa vidika!"

Iskazivanje počasti posmrtnim ostacima

21. Tada Male iz Kusinare narediše svojim ljudima: "Sakupite sva mirišljava ulja, cvetne vence i muzičare, sve u Kusinari." Pa Male, zajedno sa tim mirisima, cvetnim vencima i muzičarima, uz to još sa pet stotina kompleta odeće, odoše do *salovog* gaja, omiljenog izletišta Mala, i okupiše se oko tela Blaženoga. Okupivši se, odaše počast telu Blaženoga plesom, pesmom, muzikom, cvetnim vencima i mirisima, podizanjem nadstrešnica i paviljona, te provedoše dan iskazujući poštovanje, počast i obožavanje telu Blaženoga. A onda im se javi misao: "Sada je suviše kasno da kremiramo telo Blaženoga. Sutra ćemo to učiniti."

I drugoga dana, i trećega, četvrtoga, petog i šestog dana odavali su počast telu Blaženoga plesom, pesmom, muzikom, cvetnim vencima i mirisima, podizanjem nadstrešnica i paviljona, te provedoše dan iskazujući poštovanje, počast i obožavanje telu Blaženoga.

Ali sedmoga dana javi im se misao: "Odali smo počast telu Blaženoga plesom, pesmom, muzikom, cvetnim vencima i mirisima, iskazali smo poštovanje, počast i obožavanje; odnesimo sada telo Blaženoga u južni deo grada i još dalje, pa da kremiramo telo Blaženoga na mestu južno od grada."

Tako osam Mala iz najuglednijih porodica, potpuno okupani i u novim odelima i s mišlju: "Podići ćemo telo Blaženoga", pokušaje da to učine, ali ne moguše.

22. Tada se Male obratiše poštovanom Anurudi sledećim rečima: "Šta je uzrok, poštovani Anuruda, šta je razlog da ovih osam Mala iz najuglednijih porodica, potpuno okupani i u novim odelima i s mišlju: 'Podići ćemo telo Blaženoga', pokušaje da to učine, ali ne moguše?""

"Vi, Vasete, imate jedan cilj, a božanstva drugi."

"A kakav cilj, poštovani gospodine, imaju božanstva?"

"Vaš cilj, Vasete, jeste sledeći: 'Odali smo počast telu Blaženoga plesom, pesmom, muzikom, cvetnim vencima i mirisima, iskazali smo poštovanje, počast i obožavanje; odnesimo sada telo Blaženoga u južni deo grada i još dalje, pa da kremiramo telo Blaženoga na mestu južno od grada.' Ali cilj božanstava, Vasete, jeste sledeći. 'Odali smo počast telu Blaženoga nebeskim plesom, pesmom, muzikom, cvetnim vencima i mirisima, iskazali smo poštovanje, počast i obožavanje; odnesimo sada telo Blaženoga ka severu, u severni deo grada i kada ga pronesemo kroz severnu kapiju, vratimo se kroz centar grada, a zatim na istok, izvan grada, i kada prođemo kroz istočnu kapiju odnesimo ga do svetilišta naroda Mala nazvanog Makuta-bandhana, pa da tamo kremiramo telo Blaženoga.'"

"Kako žele božanstva, poštovani gospodine, neka tako bude."

23. Na to čitava Kusinara, čak i đubrišta, postade prekrivena do kolena slojem *mandarava* cvetova.[62] I odaše počast telu Blaženoga, i božanstva i Male iz Kusinare. Plesom, pesmom, muzikom, cvetnim vencima i mirisima, nebeskim i ljudskim, iskazaše poštovanje, počast i obožavanje. Onda odnesoše telo Blaženoga ka severu, u severni deo grada i kada ga pronesoše kroz severnu kapiju, vratiše se kroz centar grada, a zatim na istok, izvan grada, i kada prođoše kroz istočnu kapiju

odnesoše ga do svetilišta naroda Mala nazvanog Makuta-bandhana, pa ga tamo položiše.

24. Tada se Male iz Kusinare obratiše poštovanom Anandi sledećim rečima: "Kako da postupamo, poštovani Ananda, sa telom Tathagate?"

"Na isti način, Vasete, kao sa telom svetskog kralja."

"Ali kako se, poštovani Ananda, iskazuju poštovanje telu svetskog vladara?"

26. "Telo svetskog vladara, Vasete, prvo se obmota u novo laneno platno, a potom u pamučnu tkaninu i to tako da se obmota petsto puta lanenim platnom, pa petsto puta pamučnom tkaninom. Kada je to gotovo, telo svetskog vladara se stavlja u gvozdenu posudu, koja se nalazi u jednoj još većoj posudi; onda se napravi pogrebna lomača od raznih vrsta mirišljavog drveta, te se onda telo svetskog vladara spali. A na raskršću se podigne stupa za svetskog vladara. Tako se radi, Vasete, sa telom svetskog vladara.

Isto tako, Vasete, kako je učinjeno sa telom svetskog vladara treba uraditi i sa telom Tathagate, a na raskršću takođe treba podići stupu za Tathagatu. I ko god na to mesto bude doneo cveće, mirišljave štapiće ili sandalovu smešu i odao poštu i um mu tu postane smiren -- biće mu to na sopstvenu dobrobit i sreću za dugo vreme."

25. Tada Male izdadoše naređenje svojim ljudima: "Sakupite sav pamuk koji postoji u narodu Mala!" I Male iz Kusinare obmotaše telo Blaženoga u novo laneno platno, a potom u pamučnu tkaninu i to tako da ga obmotaše petsto puta lanenim platnom, pa petsto puta pamučnom tkaninom. Kada to bi gotovo, telo Blaženoga staviše u gvozdenu posudu, koja se nalazila u jednoj još većoj posudi; onda napraviše pogrebnu lomaču od raznih vrsta mirišljavog drveta, te na nju postaviše telo Blaženoga.

26. A u to vreme poštovani Maha Kasapa[63] je putovao od Pave do Kusinare praćen velikom grupom od petsto monaha. Na jednom mestu Maha Kasapa siđe sa puta i sede u podnožje drveta.

A tim putem, idući za Pavu, naiđe izvesni Ađivaka ponevši *mandarava* cvetove iz Kusinare. Maha Kasapa izdaleka ugleda Ađivaku i kad se približi obrati mu se sledećim rečima: "Znaš li, prijatelju, išta o našem učitelju?"

"Da, prijatelju, znam. Sedam je dana otkako je asketa Gotama preminuo. Otuda sam i poneo ove *mandarava* cvetove."

27. Na to neki monasi koji još ne behu oslobođeni strasti podigiše ruke uvis i zaplakaše, a drugi, bacivši se na zemlju, valjali su se sa jedne na drugu stranu i jecali: "Suviše brzo otišao je Blaženi u parinibbanu! Suviše brzo otišao je Srećni u parinibbanu! Suviše brzo nestalo je Oko sveta sa vidika!"

28. A u to vreme izvesni Subhada, koji je otišao u askete tek pod stare dane, sedeo je među grupom monaha.[64] I on se obrati monasima sledećim rečima: "Dosta je, prijatelji! Ne tužite, ne naričite! Dobro je da smo se oslobodili tog velikog askete. Suviše dugo smo, prijatelji, bili sprerčavani rečima: 'Ovo je prikladno za vas, ono nije prikladno za vas.' Sada možemo da činimo što nam je volja, a što nam se ne sviđa to nećemo činiti."

Ali poštovani Maha Kasapa obrati se monasima sledećim rečima: "Dosta je, prijatelji! Ne tužite, ne naričite! Zar nije Blaženi objavio da se sve što nam je drago i što volimo mora promeniti, od toga se moramo rastati? Za ono što je rođeno, nastalo, sastavljeno iz više delova i što je podložno propadanju, kako neko može reći: 'Neka to nikada ne propadne!'"

29. A u to vreme četvorica Mala, iz najugledniji porodica, okupani od glave do pete i u novim odelima pomisliše: "Mi ćemo potpaliti lomaču za Blaženoga", pa pokušaše

da to učine, ali im ne pođe za rukom. I ostali Male se obratiše poštovanom Anurudi sledećim rečima: "Šta je uzrok, poštovani Anuruda, šta je razlog da ovi četvorica Mala iz najugledniji porodica, okupani od glave do pete i u novim odelima pomisliše: 'Mi ćemo potpaliti lomaču za Blaženoga', pa pokušaše da to učine, ali im ne pođe za rukom?"

"Vi, Vasete, imate jedan cilj, a božanstva drugi."

"A šta je, poštovani gospodine, cilj božanstvima?"

"Cilj božanstvima, Vasete, jeste sledeće: 'Poštovani Maha Kasapa je na putu od Pave do Kusinare, praćen velikom grupom od petsto monaha. Neka lomača za Blaženoga ne bude potpaljena sve dok se poštovani Maha Kasapa ne pokloni kraj nogu Blaženoga'."

"Ako tako božanstva žele, poštovani gospodine, neka tako i bude."

30. A Maha Kasapa stiže do lomače pripremljene za blaženoga, u **četiji** naroda Mala zvanog Makuta-bandhana, u Kusinari. I prebaci svoj ogrtač preko jednog ramena i s rukama sklopljenim u znak poštovanja obiđe tri puta oko lomače, pazeći da mu telo Blaženoga uvek bude sa desne strane, a zatim se pokloni kraj nogu Blaženoga. Isto to učiniše i pet stotina monaha.

A kada poštovani Maha Kasapa i pet stotina monaha odadoše poslednju poštu, lomača pripremljena za Blaženoga sama buknu.

31. I ispostavi se da kada je telo Blaženoga sagorelo ne ostade prah ili neki drugi prah od onoga što je bila koža, tkivo, meso, tetive i tečnost; samo kosti ostadoše. Kao kada se *ghi* ili ulje spale, pa iz njega ne ostane nikakav pepo ili prah, isto tako kada je telo Blaženoga sagorelo ne ostade prah ili neki drugi prah od onoga što je bila koža, tkivo, meso, tetive i tečnost; samo kosti ostadoše. A od onih pet stotina tkanina u koje beše zamotano samo dve behu sagorele, prva i poslednja.

32. Kad telo Blaženoga sagore, spusti se pljusak sa neba i ugasi lomaču Blaženog, a Male iz Kusinare donesoše u vedrima vodu namirisanu različitim mirisima i prosuše je po lomači Blaženoga.

I Male iz Kusinare položiše ostatke Blaženoga u dvorani gradske kuće i okružiše ih cvetnim vencima, te tokom sedam dana odavaše poslednju poštu ostacima Blaženoga igrom, pesmom, muzikom, vencima i mirisima, pokazujući tako poštovanje, čast i slavu prema ostacima Blaženog.

Podela posmrtnih ostataka

33. Tada kralj Magade Ađatasatu, sin kraljice Videhi, doznade da je u Kusinari umro Blaženi. I posla poruku Malama u Kusinari: "Blaženi je pripadao kasti ratnika, a i ja takođe. Zaslužujem da dobijem deo posmrtnih ostataka Blaženog i održim svetkovinu tome u čast."

34. I Ličhave iz Vesalija doznadoše da je u Kusinari umro Blaženi. I poslaše poruku Malama u Kusinari: "Blaženi je pripadao kasti ratnika, a i mi takođe. Zaslužujemo da dobijemo deo posmrtnih ostataka Blaženog. Podići ćemo stupu iznad tih ostataka i održati svetkovinu tome u čast."

35. I Sakje iz Kapilavatua doznadoše da je u Kusinari umro Blaženi. I poslaše poruku Malama u Kusinari: "Blaženi je bio najveći u našem narodu. Zaslužujemo da dobijemo deo posmrtnih ostataka Blaženog. Podići ćemo stupu iznad tih ostataka i održati svetkovinu tome u čast."

36. I Bulije iz Alakape doznadoše da je u Kusinari umro Blaženi. I poslaše poruku Malama u Kusinari: "Blaženi je pripadao kasti ratnika, a i mi takođe. Zaslužujemo da dobijemo deo posmrtnih ostataka Blaženog. Podići ćemo stupu iznad tih ostataka i održati svetkovinu tome u čast."

37. I Koli je iz Ramagame doznadoše da je u Kusinari umro Blaženi. I poslaše poruku Malama u Kusinari: "Blaženi je pripadao kasti ratnika, a i mi takođe. Zaslužujemo da dobijemo deo posmrtnih ostataka Blaženog. Podići ćemo stupu iznad tih ostataka i održati svetkovinu tome u čast."

38. I braman iz Vetadipe doznade da je u Kusinari umro Blaženi. I on posla poruku Malama u Kusinari: "Blaženi je pripadao kasti ratnika, a ja sam braman. Zaslužujem da dobijemo deo posmrtnih ostataka Blaženog. Podići ću stupu iznad tih ostataka i održati svetkovinu tome u čast."

39. I Male iz Pave doznadoše da je u Kusinari umro Blaženi. I poslaše poruku Malama u Kusinari: "Blaženi je pripadao kasti ratnika, a i mi takođe. Zaslužujemo da dobijemo deo posmrtnih ostataka Blaženog. Podići ćemo stupu iznad tih ostataka i održati svetkovinu tome u čast."

40. Ali kada čuše za to Male iz Kusinare obratiše se okupljenima sledećim rečima: "Blaženi je preminuo u našem gradu. Nećemo da se odvajamo od bilo kojeg dela posmrtnih ostataka Blaženoga." Onda braman Dona ovako reče prisutnima:

"Od mene samo jedna reč, molim vas, gospodo da me saslušate!

Naš Buda nas je uvek učio da budemo trpeljivi;

Neprikladno će biti ako se napravi spor

I rat i krvoproliće, oko starateljstva

Nad ostacima njegovim, koji beše najbolji među ljudima!

Zato, gospodo, složimo se prijateljski

Da načinimo osam delova -- tako da se nadaleko

podignu stube i videvši ih, čovečanstvo će

u Prosvetljeno poverenje pronaći!"

"Neka tako bude, bramanu! Sam podeli ostatke na jednake delove."

A braman Dona reče okupljenima: "Neka tako bude, gospodo." I pravedno podeli

posmrtno ostatke Blaženog na jednake delove i kad to učini obrati se okupljenima sledećim rečima: "Neka ova urna, gospodo, bude data meni. Nad tom urnom podići ću stupu i u njenu čast svetkovinu održati." I urna bi predata bramanu Doni.

41. Onda Morije iz Pipalivane doznadoše da je u Kusinari umro Blaženi. I poslaše poruku Malama u Kusinari: "Blaženi je pripadao kasti ratnika, a i mi takođe. Zaslužujemo da dobijemo deo posmrtnih ostataka Blaženog. Podići ćemo stupu iznad tih ostataka i održati svetkovinu tome u čast."

Nijedan deo ostataka Blaženoga nije preostao, posmrtni ostaci Blaženoga već su razdeljeni. Ali uzmite odavde prah." I oni uzeše odatle prah.

42. A kralj Magade Ađatasatu, sin kraljice Videhi, podiže u Rađagahi stupu nad ostacima Blaženoga i u njihovu čast održi svetkovinu. Ličhave iz Vesalija podigoše u Vesaliju stupu nad ostacima Blaženoga i u njihovu čast održaše svetkovinu. Sakje iz Kapilavatua podigoše u Kapilavatuu stupu nad ostacima Blaženoga i u njihovu čast održaše svetkovinu. Bulije iz Alakape podigoše u Alakapi stupu nad ostacima Blaženoga i u njihovu čast održaše svetkovinu. Kolije iz Ramagame podigoše u Ramagami stupu nad ostacima Blaženoga i u njihovu čast održaše svetkovinu. Braman iz Vetadipe podiže u Vetadipi stupu nad ostacima Blaženoga i u njihovu čast održi svetkovinu. Male iz Pave podigoše u Pavi stupu nad ostacima Blaženoga i u njihovu čast održaše svetkovinu. Male iz Kusinare podigoše u Kusinari stupu nad ostacima Blaženoga i u njihovu čast održaše svetkovinu. Braman Dona podiže stupu nad ostacima Blaženoga i u njihovu čast održi svetkovinu. I Morije iz Pipalivane podigoše u Pipalivani stupu nad ostacima Blaženoga i u njihovu čast održaše svetkovinu.

Tako se dogodilo da ima osam stupa za relikvije, deveta za urnu i deseta za prah.

Tako beše u davna vremena.

43. Osam beše delova njegovih ostataka,

Svevidećega, najvećeg među ljudima.
 Sedam behu u Jambudipi i jedan
 U Rapagami, među kraljevima *naga* rase.
 Jedan zub pohranjen je na Tavatimsa nebu,
 Jedan u svetu Kalinga i jedan među *naga* kraljevima.
 Njihovom sjaju zahvaljujući ova divna zemlja
 Najlepšim darovima ukrašena je,
 Jer tako se ostaci Svevidećega najbolje slave
 među onima koji i sami slave su dostojni -- među bogovima i *nagama*
 i ljudskim vladarima, hej, draguljima čovečanstva
 Odajte počast sklopljenim dlanovima! Jer preteško je to zaista
 I kroz hiljadu eona jednog Potpuno prosvetljenoga sresti! [65]

Ovde se završava Maha-parinibbana sutta.

Beleške

1. *Bhagava*: takođe se prevodi i kao "Znameniti" ili "Uzvišeni"; najčešći apelativ Budin, mada se ovaj naziv ne koristi samo u budizmu. [Natrag]
2. *Ajatasattu Vedehiputta*. Komentar kaže da je Ađatasatuova majka bila princeza iz Kosale a ne kćerka kralja Vedehija. Otuda Komentar njegovo ime *vedehiputta* objašnjava kao "sin mudre majke". Ađatasatu je postao kralj moćne države Magade pošto je ubio svoga oca, kralja Bimbisaru (videti DN 2). [Natrag]
3. *Tathagata*: doslovno "Takodošavši"; takođe jedan od apelativa Budinih, koji on redovno koristi kada govori o sebi [Natrag]
4. Ananda beše nećak Budin i njegov lični pratilac tokom dvadeset pet godina.

Dostigao je stupanj arahanta posle Budine smrti, neposredno pred početak prvog sabora, na kojem je recitovao Digha nikayu i bio krajnji autoritet za Sutta pitaku.

[[Natrag](#)]

5. Govor na koji se ovo odnosi je AN VII.19. [[Natrag](#)]

6. Termini, koji se nalaze u originalu, preuzeti su iz referenci za kvalitete koji se pominju, ovde *satta saddhamma*, a o njima videti u AN VII.63; MN 53. U komentaru za MN 8 oni se nazivaju "potpuna oprema neophodna za uvid" (BPS Wheel No. 61/62, str.48). [[Natrag](#)]

7. *Satta bojjhanga*. Videti Piyadassi Thera, *The Seven Factors of Enlightenment* (BPS Wheel No. 1). [[Natrag](#)]

8. *Saraniya dhamma*: takođe u MN 48, AN VI.11, 12. [[Natrag](#)]

9. Vrlina (*sila*), koncentracija (*samadhi*) i mudrost (*panna*) jesu tri dela Plemenitog osmostrukog puta. Ovaj tekst stalno iznova naglašava važnost potpunog razvijanja sva tri dela u cilju konačnog oslobođenja. [[Natrag](#)]

10. *Asava*: nečistoće -- čulna želja, žudnja za postojanjem i duhovno neznanje -- jesu primarni uzroci vezanosti za krug preporađanja. Kasniji tekstovi dodaju i četvrtu nečistoću spekulativnih stanovišta. [[Natrag](#)]

11. Sariputa beše glavni učenik Budin i onaj ko se isticao u mudrosti. Potpuni opis života i rada ove uzorne ličnosti videti u Nyanaponika Thera, *The Life of Sariputta* (BPS Wheel No. 90/92). [[Natrag](#)]

12. *Evam-dhamma*. Komentar i potkomentar: Ovo se odnosi na koncentraciju i na mentalne kvalitete koji pripadaju koncentraciji (*samadhipakkhiya dhamma*) kao što su energičnost, sabranost itd. Komentar objašnjava "boravište" (*vihara*) kao boravište u postignuću dokončanja (*nirodha-samapatti*). [[Natrag](#)]

13. *Evam-vimutta*: njihovo izbavljenje od nečistoća i budućeg preporađanja.

[[Natrag](#)]

14. O pet prepreka videti Nyanaponika Thera, *The Five Mental Hindrances* (BPS Wheel No. 26). [[Natrag](#)]

15. O četiri temelja sabranosti videti niže II: 14. Sedam faktora prosvetljenja nabrojani su u I: 9. [[Natrag](#)]

16. *Putā-bhedanam*. Komentar objašnjava kao razbijanje, raspakivanje kutija (*puta*) sa robom, kako bi se ona raspodelila. Ali verovatno se ovo odnosi na pucanje opne semena cveta *patali*. [[Natrag](#)]

17. Stupanj *arahanta*, poslednji od četiri stupnja izbavljenja. Sledeća tri pasusa odnose se na učenike koji su na tri niža stupnja: nepovratnik, jednom-povratnik i onaj koji je ušao u tok (*anagami, sakadagami, sotapanna*). [[Natrag](#)]

18. Ili, odmah donosi rezultat [[Natrag](#)]

19. *Animitta cetosamadhi*. Komentar objašnjava da se ovaj termin odnosi na dostizanje arahantstva (*phalasamapatti*), u kojem Buda postaje zadubljen u direktno doživljavanje nibbane i više ne obraća pažnju na spoljašnje objekte, niti doživljava ovozemaljska osećanja. U drugom kontekstu ovo može označavati koncentraciju razvijenu kroz intenzivan uvid. [[Natrag](#)]

20. *Tamatagge*: teška reč. Komentar je tumači kao zamenu za superlativ od *aggatama*, "najviši," ali takođe aludira na pali reč *tama*, "tama". Prilično je teško prihvatiti da bi se koristio superlativni sufiks ispred reči koju kvalifikuje. Tibetanske i kineske paralele (Waldschmidt, *Das Mahaparinirvana-sutra* Berlin, 1950-51) str. 200 i dalje) ukazuju na značenje "najviše". U fragmentima turfanske sanskriptske verzije kanona ove reči nisu sačuvane. Komentar kaže: "*Tamatagge* = *tama-agge*;

glas 't' u sredini umetnut je zbog eufonije. Značenje: ti su vrlo visoki, najeminentniji (*ime aggatama tamatagga*). Raskinuvši svaki okov tame (*tamayoga*), takvi među mojim monasima biće na samom vrhu, na najvišem stupnju (*ativiya agge uttamabhava*). Među njima, na samom vrhu (*ati-agge*) biće oni koji su željni vežbanja i oni čije su pribežište četiri temelja sabranosti." [Natrag]

21. *Kappam va tittheyya kappavasesam va*. Komentar navodi *kappa* ne kao "svetski period" ili "eon", već kao *ayu-kappa*, "životni vek," i objašnjava *avasesa* (obično "opomena") kao "obilje."

Komentar: "Mogao bi ostati živ onoliko koliko je životni vek ljudima u to doba. (Potkomentar: maksimalni životni veka.) *Kappavasesa*: 'obilje' (*atireka*), tj. kaže se da je životni vek otprilike oko sto godina."

Među mnogobrojnim značenjima reči *kappa*, postoji zapravo jedno koje predstavlja vreme uopšte (*kala*) a ne samo trajanje jednog eona; ali značenje "životni vek" čini se da mu je bilo pripisano samo u ovom odlomku. Takođe, značenje "obilje" za *avasesa* (obično "opomena") jeste neobično.

Četiri sastojka psihičke moći (*iddhipada*) koncentracija podstaknuta gorljivošću, energija, čistota uma i istraživanje. [Natrag]

22. Prema Komentaru, na Anandin um je uticao (*pariyutthitacitto*) Mara dočaravanjem zastrašujućeg prizora, koji je omeo njegovu pažnju, sprečavajući ga da shvati Budinu sugestiju. [Natrag]

23. "Uverljivo i oslobađajuće". Ovo je prevod jedne pali reči *sappatihariya*, pokušaj da se prenesu dve konotacije koje ova reč ima prema komentarima i u kontekstu pojavljivanja na drugim mestima u Kanonu. Komentari ih izvode iz glagola *patiharati*, "ukloniti" i objašnjavaju kao (1) uklanjanje onoga što je protivno, na primer suprotnosti i prigovora (pokriveno rečju "uverljiv") i (2) uklanjanje unutrašnjih prepreka, tj. nečistoća kao što su pohlepa itd., a koje je rezultat

arahantstva. Oslanjajući se verovatno na ovo drugo značenje komentari ovaj odlomak parafraziraju na sledeći način: "sve dok nisu u stanju da propovedaju Učenje u njegovom oslobađajućem (*niyyanika*) svojstvu." [Natrag]

24. *Tulam atulañca sambhavam*: doslovno, merljivi i nemerljivi tvorački uzrok (života), tj. voljna aktivnost koja izaziva preporađanje u sputanom ili ograničenoj čulnoj sferi ili u neograničenoj sferi fine materije i nematerijalnoj sferi. [Natrag]

25. *Bhavasankhara*: formativna snaga nastajanja, u smislu onoga što stvara egzistenciju. [Natrag]

26. *Kavacam iv'attasambhavam*. Komentar: "On kida čitavu mrežu nečistoća koja obuhvata individualnu egzistenciju nalik opni; on slama nečistoće poput velikog ratnika što posle bitke odbacuje svoj oklop." Sanskritska verzija ima "nalik ljusci jajeta" (*kosam iv' anda-sambhavam*). [Natrag]

27. Komentar: "Čak i sa toliko malo bio je poštovani Ananda svestan činjenice: 'Svakako, danas je Blaženi odbacio svoju želju da i dalje živi.' Premda je Blaženi znao da je poštovani Ananda svestan toga, nije mu dao drugu priliku da ga zamoli da ostane i preostali deo njegovog životnog veka, već mu je govorio o drugim stvarima." Potkomentar: "Neki kažu da je Buda tako uradio da bi skrenuo pažnju poštovanom Anandi i sprečio da se u njemu javi tuga." [Natrag]

28. Videti takođe Maha-sihanada sutta (MN 12). [Natrag]

29. *Abhibhayatana*. [Natrag]

30. To jest: "opažanje oblika na sopstvenom telu." Ovo se odnosi na preliminarnu koncentraciju. [Natrag]

31. Ovo se odnosi na *kasina-nimitta*, naknadno viđenje slike koje prati punu koncentraciju. [Natrag]

32. On izvodi "znak" iz objekata koji su spoljašnji u odnosu na njegovo telo.

[Natrag]

33. *Attha vimokkha.* [Natrag]

34. *Rupi.* Ovo se odnosi na zadubljenje u sferi oblika (*rupajjhana*) uz pomoć sopstvenog tela kao objekta. [Natrag]

35. *Subhan tveva adhimutto hoti.* Komentar: "Ovde se ukazuje na meditativno zadubljenje (*jhana*), postignuto uz pomoć *plavih diskova* (itd.) kao objekta sažimanja pažnje." [Natrag]

36. Komentar kaže da Bude, kada se osvrću, okreću ne samo glavu, već čitavo telo, slično slonu. [Natrag]

37. U ranijim prevodima ovoga dela reč *mahapadesa* je tumačena kao "veliki autoriteti". Sada je poznato da ispravno značenje reči *apadesa* nije "autoritet", već "putokaz" ili "izvor". Sem toga, iz ovoga odlomka je jasno da postoje samo dva istinska "autoriteta" -- govori (*sutta*) i disciplina (*vinaya*). [Natrag]

38. *Sukara-maddava*: kontroverzan termin koji je otuda ostavljen nepreveden. *Sukara* = svinja; *maddava* = mekano, blago, delikatno. Zato su moguća dva alternativna tumačenja ove složenice: (1) meki delovi svinje ili divljeg vepra; (2) ono u čemu uživaju svinje i divlji veprovi. U ovom drugom značenju smatra se da se termin odnosi na gljivu ili slatki krompir (*jam*). K.E. Neumann, u predgovoru svom prevodu Majjhima nikaye na nemački, navodi iz jednog indijskog priručnika o biljkama, naslovljenog *Rajanigantu*, nekoliko biljaka koje počinju sa *sukara*.

Komentari daju tri različita objašnjenja: (1) meso mladunčeta divlje svinje, ni suviše mlado, ni suviše staro, do kojeg se došlo prirodno, tj. bez namernog ubijanja; (2) pirinač meko skuvan zajedno sa još pet mlečnih proizvoda; (3) neka

vrsta alhemijskog eliksira (*rasayanavidhi*). Dhammapala, u svom komentaru za Udana VIII.5, dodaje još mlade bambusove izdanke koje su ugazile svinje (*sukarehi maddita-vamsakaliro*). [Natrag]

39. Komentar: "Ove stihove, i nekoliko koji slede, umetnuli su stariji monasi koji su skupili Dhammu (govore na prvom saboru)." [Natrag]

40. Alara Kalama beše jedan od Budinih učitelja pre prosvetljenja. On je podučavao Bodhisattu kako da dosegne sferu ništavila, ali mu nije mogao pokazati put do nibbane. [Natrag]

41. Komentar: "Od grada Pava ima tri *gavute* (otprilike oko osam kilometara) do Kusinare. Pošto je prepešačio to rastojanje s velikim naporom i dvadeset pet puta seo da se odmori, Blaženi je u sumrak stigao u gaj drveća *sal*, onda kada je sunce već bilo zašlo. Tu ga je napad bolesti ponovo sustigao, potpuno ga iscrpevši. Pošto je želeo da ukaže na ovu činjenicu, Blaženi je izgovorio ove reči koje su duboko potresle čitav svet: 'Umoran sam, Ananda, i želim da legnem.'" [Natrag]

42. Videti Piyadassi Thera, *The Four Sacred Shrines (Četiri sveta svetilišta)*, BPS Bodhi Leaves br. 8. [Natrag]

43. U Lumbiniju, kraj Kapilavatua, drevne prestonice plemena Sakja, u podnožju Himalaja. Jedan od stubova koje je podigao car Ašoka obeležava ovo mesto. [Natrag]

44. U Buda Gaji, u indijskoj državi Bihar. [Natrag]

45. U Isipatani, blizu Benaresa (današnji Sarnat). [Natrag]

46. *Sadatthe*. Komentar: "radi najviše svrhe, postizanja svetosti (*arahant*)." Postoji i drugačije čitanje ovoga mesta, *saratthe*, "radi preko potrebne svehe." [Natrag]

47. *Cakkavatti-raja*: idealan kralj pravednosti u skladu sa budističkom tradicijom.

[[Natrag](#)]

48. *Ayasa*: obično "načinjeno od gvožđa"; ovde prema Komentaru ima značenje "načinjeno od zlata", za šta ima uporište i u sanskritskoj upotrebi ove reči. [[Natrag](#)]

49. *Pacceka**buddha* je onaj ko je probuđen i prosvetljen samo za sebe. Ovakvi *pacceka**buddhe* javljaju se u vremenima kada nema Potpuno prosvetljenoga (*samma-sambuddha*). Kao i ovaj drugi, oni prosvetljenje postižu zahvaljujući sopstvenom naporu, ali nisu u stanju da vode druge do izbavljenja. Videti Ria Kloppenberg, *The Pacceka**buddha: A Buddhist Ascetic* (BPS Wheel No. 305/307).

[[Natrag](#)]

50. Reč *vihara*, data ovde u tekstu, ne može se odnositi na monastir ili boravište monaha. Komentari je objašnjavaju kao paviljon (*mandala-mala*). Ako je to mesto korišćeno za okupljanje plemena, kako tvrdi Komentar, mora da je tu postojala i neka vrsta skloništa. Ova ležaljka na otvorenome, za koju je Ananda bio zamoljen da je pripremi, verovatno je bila sedište za starešinu Mala plemena postavljena na tom mestu. [[Natrag](#)]

51. *Sekha*. Ovaj termin označava one koji su na tri niža stupnja oslobođenja, pre dostizanja nivoa arahanta. Ananda je u to vreme bio dostigao prvi od ta tri stupnja -- ulazak u struju (*sotapana*). [[Natrag](#)]

52. *Anasavo*: to jest, arahat. [[Natrag](#)]

53. "Sedam dragulja" svetskog vladara jesu: magični točak, amblem njegove vlasti, kojim osvaja zemlju bez nasilja; njegov veličanstveni slon; njegov konj; njegova lepa žena; njegov dragoceni dragi kamen; njegov rizničar i njegov savetnik. Svaki od ovih dragulja poseduje magične moći. Više o Maha Sudassani videti u suttu koja nosi njengovo ime, DN 17. [[Natrag](#)]

54. Četiri stepena svetosti jesu: ulazak u struju, jednom povratnik, ne-povratnik i arahant. [Natrag]

55. "Prijatelj" je na paliju *avuso*, "poštovani gospodine" = *bhante*, "vaša visosti" = *ayasma*. [Natrag]

56. Pošto je Ananda u ovom trenutku propustio da pita koja su to manja pravila, Sangha je odlučila da ne napušta nijedno od pravila sadržanih u Vinayi. [Natrag]

57. Čana je bio Budin vozar još dok je on živio kao princ u palati. Zbog svoje ranije bliskosti sa Budom, kasnije se ponašao oholo i odbijao je da se podvrgne disciplini. Ovo određivanje "veće kazne" (*brahmadanda*) pretvorilo ga je u monaha privrženog pravilima. [Natrag]

58. *Handa dani bhikkhave amantayami vo: Vayadhamma sankhara appamadena sampadetha.* Revnost (*appamada*) je objašnjena kao "prisustvo sabranosti".

Komentar: "Trebalo da ispuniš sve svoje dužnosti ne dopuštajući sabranosti da iščili!" Tako je Blaženi, ležeći na samrtnom odru, sažeo u reči 'revnost' savet koji je davao tokom četrdeset i pet godina." [Natrag]

59. Anuruda, stariji brat Anande, bi to već znao zahvaljujući natprirodnoj moći čitanja misli drugih koju je posedovao. [Natrag]

60. Brama Sahampati bio je visoko božanstvo sveta Brame. Upravo je on bio taj koji je tek probuđenog Budu zamolio da podučava Dhammu u ovome svetu. Videti **MN 26**. [Natrag]

61. Saka je kralj bogova na Tavatimsa nebesima i otuda u kosmološkoj hijerarhiji niži po rangu od Brame Sahampatija. [Natrag]

62. Nebeski cvet koji se na Zemlji pokazuje samo u specijalnim prilikama, naročito u vezi sa glavnim događajima iz Budinog života. Njegovo pojavljivanje u rukama

ađivaka askete signaliziralo je poštovanom Maha Kasapi da se Budina *parinibban* već odigrala. (Videti niže, odeljak 26) [Natrag]

63. On je bio jedan od glavnih Budinih učenika i predsedavao je prvim saborom održanom ubrzo posle Budine *parinibbane*. Videti Helmuth Hecker, *Maha Kassapa: Father of the Sangha* (BPS Wheel No. 345). [Natrag]

64. Ovaj Subhadda nije ista osoba kao i asketa Subhadda, koji je bio poslednji Budin lični učenik. [Natrag]

65. Komentar ove stihove pripisuje starim monasima (*thera*, "starosta") sa Tambapani ostrva (Šri Lanka). [Natrag]

Rev. 26/6/2002

www.geocities.com/budizam/canon/digha/dn16.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 135

Cula kammavibhanga sutta

Malo izlaganje o karmi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Uvod

Želite: dug život, zdravlje, lepotu, moć, bogatstvo, plemenito poreklo, mudrost? Ili možda samo neke od tih stvari? One se ne događaju slučajno. Nije nečija sreća razlog što je zdrav ili nečije nemanje sreće uzrok tome da je glup. Mada nam sve to trenutno nije očigledno, sve takve nejednakosti među ljudima (i svim drugim vrstama bića) proizlaze iz karme koju smo svako za sebe stvorili. Svaka osoba žanje plodove sopstvenih dela. Zato, ako nekoga zadesi kratak život, bolest, ružnoća, nizak društveni položaj, siromaštvo, rođenje od prostih roditelja ili ograničenost, a njemu se ne dopadaju takve stvari, ne mora se jednostavno pomiriti sa situacijom kakva jeste. Budućnost mu ne mora biti takva, pod uslovom da ovoga trenutka počne da stvara povoljnu karmu. Znanje kakvu karmu treba da stvara, a kakvu da izbegava, obeležje je mudraca. To je takođe obeležje onoga ko

više ne luta bez cilja, već ima sasvim određen cilj u životu i izvesnu kontrolu nad nekim od događaja koji tek slede.

Malo izlaganje o karmi

1. Ovako sam čuo.

Jednom prilikom je Blaženi živeo u Savatiju, u Đetinom gaju, u parku manastira Anatapindike.

Onda (bramanski) učenik Suba, sin Tadeje, dođe do Blaženog i razmeni sa njim pozdrave, a kada je učtiv i prijateljski razgovor bio završen sede sa strane. Pošto je tako uradio, učenik Suba reče Blaženom:

2. "Učitelju Gotamo, kakav je razlog, kakav je uzrok da se podređenost i nadređenost javljaju među ljudskim bićima, među ljudima? Jer ima ljudi kratkoga i dugoga veka, bolesnih i zdravih ljudi, ružnih i lepih ljudi, beznačajnih i uticajnih ljudi, siromašnih i bogatih ljudi, onih niskog i onih plemenitog porekla, glupih i mudrih ljudi. Šta je razlog, šta je uzrok, zašto se podređenost i nadređenost sreću među ljudskim bićima, među ljudima?"

3. "Učeniče, bića su vlasnici svoje karme, naslednici karme, karma im je nasleđe, karma im je svojstvo, karma im je dom. Karma je ta koja bića deli na podređena i nadređena."

4. "Ne shvatam u potpunosti značenje tvrdnje učitelja Gotame izrečene ukratko, bez detaljnijeg izlaganja značenja. Bilo bi dobro ako bi me učitelj Gotama podučio svome učenju (dhamma), tako da mogu razumeti detaljno značenje tvrdnje učitelja Gotame izrečene ukratko, bez detaljnijeg izlaganja značenja."

"Onda slušaj, učeniče, i dobro pazi šta ću ti reći."

"Hoću, Učitelju," odgovori učenik.

Blaženi tada ovo izreče: "Ima, učeniče, žena i muškaraca koji ubijaju živa bića, krvoločni su, okrvavljenih ruku, ogrezli u udarcima i nasilju, bez milosti za bilo koje živo biće. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u stanju ojađenosti, u nesrećnom okruženju, u prokletstvu, u paklu. Ako se, posle razlaganja tela, posle smrti, umesto u stanju ojađenosti, u nesrećnom okruženju, u prokletstvu, u paklu, ponovo rode u ljudskom obliku, tada su kratkoga veka gde god se rodili, To je put koji vodi ka kratkom životu, to znači biti ubica ljudskih bića, krvoločan, okrvavljenih ruku, ogrezao u udarcima i nasilju, bez milosti za bilo koje živo biće.

6. Ali ima žena i muškaraca koji izbegavaju ubijanje živih bića, uzdržavaju se od ubijanja živih bića, odlažu batinu i odlažu nož, puni su obzira i milosrđa i rade na dobrobit svih živih bića. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u srećnom okruženju, u nebeskom svetu. Ako se, posle razlaganja tela, posle smrti, umesto u srećnom okruženju, u nebeskom svetu, ponovo rode u ljudskom obliku, tada su dugovečni gde god se rodili. To je put koji vodi ka dugom životu, to znači izbegavati ubijanje živih bića, odložiti batinu i odložiti nož, biti pun obzira i milosrđa i raditi na dobrobit svih živih bića.

7. Ima, učeniče, žena i muškaraca koji povređuju bića svojim rukama, kamenicama, štapovima ili noževima. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u stanju ojađenosti... Ako se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, bolesni su gde god se rodili. To je put koji vodi ka bolesti, to znači biti onaj koji povređuje druge svojim rukama, kamenicama, štapovima ili noževima.

8. Ali ima žena i muškaraca koji ne povređuju bića svojim rukama, kamenicama, štapovima ili noževima. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u srećnom okruženju... Ako

se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, tada su zdravi gde god se rodili. To je put koji vodi ka zdravlju, to znači ne biti onaj koji povređuje druga bića svojim rukama, kamenicama, štapovima ili noževima.

9. Ima, učenice, žena i muškaraca koji su ljuti, često padaju u vatru; čak i kada im je malo rečeno razjare se, gnevni su, zlovoljni, ogorčeni, ispoljavaju loše raspoloženje, mržnju i osornost. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u stanju ojađenosti... Ako se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, ružni su gde god se rodili. To je put koji vodi ka ružnoći, to znači biti razjaren, ljut i zlovoljan, ogorčen, ispoljavati loše raspoloženje, mržnju i osornost.

10. Ali ima žena i muškaraca koji nisu ljuti ili retko padaju u vatru; čak i kada je mnogo rečeno ne razjare se, nisu gnevni, zlovoljni, niti ogorčeni, ne ispoljavaju loše raspoloženje, mržnju, niti osornost. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u srećnom okruženju... Ako se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, tada su lepi gde god se rodili. To je put koji vodi ka lepoti, to znači ne biti ljut i ne padati u vatru; čak i kada je mnogo rečeno ne biti razjaren, gnevan, zlovoljan, niti ogorčen; ne ispoljavati loše raspoloženje, mržnju, niti osornost.

11. Ima, učenice, žena i muškaraca koji su zavidni; oni zavide, ljubomorni su, gaje zavist zbog tuđih uspeha, časti, poštovanja i zahvalnosti. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo radaju u stanju ojađenosti... Ako se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, tada su beznačajni gde god se rodili. To je put koji vodi ka beznačajnosti, to znači biti zavidan, ljubomorani, gajiti zavist zbog tuđih uspeha, poštovanja i zahvalnosti.

12. Ali ima žena i muškaraca koji nisu zavidni; ne zavide, nisu ljubomorni, niti gaje zavist zbog tuđih uspeha, časti, poštovanja i zahvalnosti. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju

u srećnom okruženju... Ako se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, tada su ugledni gde god se rodili. To je put koji vodi ka ugledu, to znači ne biti zavidan, ni ljubomoran. ne gajiti zavist zbog tuđih uspeha, časti, poštovanja i zahvalnosti.

13. Ima, učenice, žena i muškaraca koji ne daju hranu, vodu, odeću, obuću, ukrase, mirise, meleme, postelju, sklonište i svetlo monasima ili božanstvima. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u stanju ojađenosti... Ako se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, tada su siromašni gde god se rodili. To je put koji vodi ka siromaštvu, to znači ne davati hranu, vodu, odeću, obuću, ukrase, mirise, meleme, postelju, sklonište i svetlo monasima i božanstvima.

14. Ali ima žena i muškaraca koji daju hranu, vodu, odeću, obuću, ukrase, mirise, meleme, postelju, sklonište i svetlo monasima ili božanstvima. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u srećnom okruženju... Ako se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, tada su bogati gde god se rodili. To je put koji vodi ka bogatstvu, to znači davati hranu, vodu, odeću, obuću, ukrase, mirise, meleme, postelju, sklonište i svetlo monasima i božanstvima.

15. Ima, učenice, žena i muškaraca koji su bahati i oholi; ne odaju počast onima kojima bi trebalo da odaju počast, niti ustupaju mesto onima kojima bi trebalo da ustupe mesto, ne sklanjaju se s puta onima kojima bi trebalo da se sklanjaju s puta, ne klanjaju se onima kojima bi trebalo da se klanjaju, niti poštuju one koje bi trebalo da poštuju. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u stanju ojađenosti... Ako se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, tada su niskog porekla gde god se rodili. To je put koji vodi ka niskom poreklu, to znači biti bahat i ohol, ne odavati počast onima kojima bi trebalo odavati počast, ne ustajati... ne ustupati mesto... ne sklanjati se s puta... ne klanjati se... niti poštovati one koje bi trebalo poštovati.

16. Ali ima žena i muškaraca koji nisu bahati i oholi; oni odaju počast onima kojima bi trebalo da odaju počast, ustupaju mesto onima kojima bi trebalo da ustupe mesto, sklanjaju se s puta onima kojima bi trebalo da se sklanjaju, klanjaju se onima kojima bi trebalo da se klanjaju, poštuju one koje bi trebalo da poštuju. Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u srećnom okruženju... Ako se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, tada su plemenitog porekla gde god se rodili. To je put koji vodi ka plemenitom poreklu, to znači ne biti bahat i ohol, odavati počast onima kojima bi trebalo odavati počast, ustajati... ustupati mesto... sklanjati se s puta... klanjati se... poštovati one koje bi trebalo poštovati.

17. Ima, učeniče, žena i muškaraca koji kada su u društvu monaha ili božanstva ne pitaju: 'Šta je korisno' poštovani gospodine? Šta je nekorisno? Šta je vredno pohvale? Šta je vredno prekora? Šta treba negovati? Šta ne treba negovati? Šta će mi, ako ga činim, dugo donositi bol i patnju? Ili šta će mi, ako ga činim, dugo donositi dobrobit i sreću?

Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo rađaju u stanju ojađenosti... Ako se ... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, tada su glupi gde god se rodili. To je put koji vodi ka gluposti, to znači kada si u društvu monaha ili božanstva ne pitati: 'Šta je korisno... Ili šta će mi, ako ga činim, dugo donositi dobrobit i sreću'?

18. Ali ima žena i muškaraca koji kada su u društvu monaha ili božanstva pitaju: 'Šta je korisno, poštovani gospodine?... Ili šta će mi, ako ga činim, dugo donositi dobrobit i sreću? Zbog toga što su stvarali i nagomilali takvu karmu, pošto im se telo razloži, posle smrti, oni se ponovo radaju u srećnom okruženju... Ako se... umesto... ponovo rode u ljudskom obliku, tada su mudri gde god se rodili. To je put koji vodi ka mudrosti, to znači kada si u društvu monaha ili božanstva pitati: "Šta je korisno... Ili šta će mi, ako ga činim, dugo donositi dobrobit i sreću"?

19. Tako, učenice, put koji vodi do kratkog života čini ljude kratkovečnim, put koji vodi do dugoga života čini ljude dugovečnim; put koji vodi do bolesti čini ljude bolesnim, put koji vodi do zdravlja čini ljude zdravima; put koji vodi do ružnoće čini ljude ružnima, put koji vodi do lepote čini ljude lepima; put koji vodi do beznačajnosti čini ljude beznačajnima, put koji vodi do ugleda čini ljude uglednima; put koji vodi do siromaštva čini ljude siromašnima, put koji vodi do bogatstva čini ljude bogatima; put koji vodi do niskog porekla donosi ljudima nisko poreklo, put koji vodi do plemenitog porekla donosi ljudima plemenito poreklo; put koji vodi do gluposti čini ljude glupima, put koji vodi do mudrosti čini ljude mudrima.

20. Bića su vlasnici karme, učenice, naslednici karme, karma im je naslede, karma im je svojstvo, karma im je dom. Karma je ta koja bića deli na podređena i nadređena."

21. Kada ovo beše izrečeno, učenik Suba, sin Tadeje, reče Blaženome: "Izvršno, učitelju Gotamo! Učenje (dhamma) mi je na više načina razjasnio učitelj Gotama, kao kada bi ispravio nešto što je do tada stajalo naglavce, otkrio skriveno, pokazao put onome ko je zalutao, upalio svetiljku tako da oni koji imaju oči mogu da vide unaokolo.

22. Priklanjam se učitelju Gotami kao svome utočištu i uz to Učenju i zajednici monaha (sangha). Neka me od danas učitelj Gotama prihvati za sledbenika kojem će biti utočište do kraja života".

Rev. 14/5/1999

www.geocities.com/canon/majjhima/mn135.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Digha nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Digha nikaya 11

Kevadda sutta

Razgovor sa Kevadom

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: U Veljačićevom prevodu preskočeni su znatni delovi ovoga govora, pa su te dopune stavljene u uglaste zagrade.

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u gradu Nalanda [1], u Pavarikinu mangovu gaju. Tu Kevado, sin građanske porodice, posjeti Blaženoga, pozdravi ga i sjedne po strani, a zatim ga oslovi ovako:

-- Moćan je i bogat, gospodine, ovaj grad Nalanda, a mnogi su od njegovih brojnih stanovnika odani Blaženome. Bilo bi dobro kad bi Blaženi uputio nekog redovnika koji ima nadljudske sposobnosti da duševnom moći proizvede čudo. Tada bi Nalanda postala još odanija Blaženome.

A Blaženi mu odgovori:

-- Ja, Kevado, ne poučavam redovnike da nadljudskim moćima proizvode čuda za građane u svečanim bijelim odijelima.

(A Kevado ponovi svoju molbu po drugi i po treći put, moleći Blaženoga da to ne shvati kao prigovor. Blaženi mu konačno odgovori ovako:)

-- Ima tri vrste čuda, Kevado, koja ja mogu da objasnim pošto sam se o njima osvjedočio i razumio ih. To su čuda duševne moći, čuda vidovitosti i čuda pouke.

Koje je, Kevado, čudo duševne moći? To je slučaj redovnika koji je stekao vještinu raznovrsne primjene duševne moći: iz jednog se bića pretvara u mnogobrojna, a iz mnogobrojnih opet u jedno; iz vidljivog bića se pretvara u nevidljivo; nesmetano prolazi kroz zidove, bedeme i bregove kao kroz vazduh; uranja u zemlju i izranja kao iz vode; hoda po vodi a da je ni ne ustalasa, kao po zemlji; kreće se zrakom skrštenih nogu kao ptica na krilima, pa rukom dotiče i gladi Mjesec i Sunce, iako su tako moćni i veliki; tjelesno se uzdiže u svijet boga Brahme. Ako to vidi neki oduševljeni vjernik, pa saopći nekom drugom ko u to niti vjeruje niti se oduševljava... taj može da mu kaže: "Postoji čarolija koja se zove *gandhari*. Služeći se tom čarolijom redovnik dočarava sve te pojave..." Što misliš, Kevado, je li moguće da nevjernik vjerniku tako govori?

-- Moguće je, gospodine.

-- Zato, Kevado, predviđajući tu opasnost, *ja čudo proizvedeno duševnom moći smatram neumjesnim, stidim ga se i gadim.*

A šta je sa čudom vidovitosti? To je slučaj redovnika kojemu se očituje misao, namjera ili razmišljanje drugih bića, drugih ljudi, pa može da im kaže što misle i o čemu razmišljaju. I to može da vidi neki oduševljeni vjernik, pa da saopći

drugome... (kao u prethodnom poglavlju, a taj može da to nazove čarolijom proizvedenom pomoću dragulja). Zato *ja i čudo vidovitosti smatram neumjesnim, stidim ga se i gadim.*

A šta je, Kevado, čudo pouke? To je slučaj redovnika koji poučava ovako: "Razmišljajte na ovaj način, a ne na onaj. Usmjerite svoj razum ovako, a ne onako. Napustite ovo da biste postigli i održali ono." To se, Kevado, naziva čudom pouke.

[Sem toga, to je slučaj kada se Tathagata pojavi u ovome svetu, dostojan poštovanja i samoprobeđen. On podučava Dhammi, divnoj na početku, divnoj u sredini, divnoj na svom kraju. On objavljuje svetački život i u pojedinostima i u suštini, potpuno savršen, nenadmašan u čistoti.

A domaćin ili domaćinov sin, saslušavši Dhammu, stiče poverenje u Tathagatu i razmišlja: "Domaćinski život je uzan, prašnjav put. Svetački život je poput širokog polja. Nije lako, živeći kod kuće, praktikovati svetački život potpuno savršen, potpuno čist, nalik uglačanoj školjki. Šta ako bih obrijao kosu i bradu, obukao narandžasti ogrtač i napustivši domaćinski život otišao u beskućnike?"

I tako on posle izvesnog vremena napusti svoje blago, veliko ili malo, napusti krug svojih rođaka, veliki ili mali, obrije svoju kosu i bradu, obuče narandžasti ogrtač i napustivši domaćinski život ode u beskućnike.

Tako učinivši, živi on obuzdan monaškim pravilima, uviđajući opasnost i u najmanjem prekršaju. Usavršen u vrlini, stražari on na vratima svojih čula, postojane pažnje i budnosti, zadovoljan.

(Manje poglavlje o vrlini)

"A kako je monah usavršen u vrlini? Odustavši od uzimanja života, on se uzdržava od uzimanja života. Živi on odloživši na stranu svoj štap, odloživši na stranu svoj nož, obazriv, milosrdan, želeći dobrobit svim živim bićima. To je deo njegove vrline.

Odustavši od uzimanja onoga što mu nije dato, on se uzdržava od uzimanja onoga što mu nije dato. Uzima samo ono što mu je dato, ne živi od krađe, već zahvaljujući tome što je pročišćen. To je, takođe, deo njegove vrline.

Odustavši od necelibata, on živi životom celibata, po strani, uzdržavajući se od seksualnog čina, koji upražnjavaju svetovnjaci. To je, takođe, deo njegove vrline.

Odustavši od laganja, on se uzdržava od laganja. Govori istinu, drži se istine, čvrst je, pozudan, ne obmanjuje svet. To je, takođe, deo njegove vrline.

Odustavši od spletkarenja, on se uzdržava od spletkarenja. Što je čuo ovde ne govori tamo da bi izazvao razdor među ljudima. Što je čuo tamo ne govori ovde da bi izazvao razdor među ljudima. Tako, mirivši posvađane ili učvršćujući one koji su zajedno, voli on slogu, uživa u slozi, govori stvari koje stvaraju slogu. To je, takođe, deo njegove vrline.

Odustavši od uvredljivog govora, uzdržava se on od uvredljivog govora. Govori on reči koje su umirujuće za tuđe uši, koje su dobronamerne, koje dopiru do srca, koje su učtive, koje podstiču i prijaju svim ljudima. To je, takođe, deo njegove vrline.

Odustavši od naklapanja, uzdržava se on od naklapanja. Govori kad treba, govori ono što zaista jeste, što je u skladu sa ciljem, Dhammom i Vinayom. Govori reči vredne da se sačuvaju, odmerene, razumne, povezane sa ciljem. To je, takođe, deo njegove vrline.

Uzdržava se od oštećivanja semena i biljke.

Jede samo jednom dnevno, uzdržavajući se od večere i od uzimanja hrane u nepropisno vreme.

Uzdržava se od plesa, pevanja, instrumentalne muzike i posmatranja predstava.

Uzdržava se od nošenja nakita i ulepšavanja mirisima i kozmetikom.

Uzdržava se od visokih i luksuznih ležajeva i sedišta.

Uzdržava se od uzimanja zlata i novca.

Uzdržava se od uzimanja nekuvanih žitarica... presnog mesa... žena i devojaka, muških i ženskih robova... koza i ovaca... kokoši i svinja... slonova, stoke, konja i magaraca... zemlje i imanja.

Uzdržava se on od prenošenja poruka... kupovanja i prodavanja... varanja na kantar... podmićivanja, obmanjivanja i podvala.

Uzdržava se od sakaćenja, izvršenja smrtne kazne, zatvaranja, pljačke i nasilja.

To je, takođe, deo njegove vrline.

(Srednje poglavlje o vrlini)

I dok su neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, skloni da uništavaju seme i biljke kao što su: biljke iznikle iz korena, izdanaka, kore, pupoljaka i semena -- on se uzdržava od uništavanja semena i biljaka kao što su te. To je, takođe, deo njegove vrline.

Dok su neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, skloni da koriste za kasniju upotrebu sačuvane stvari kao što su ove: uskladištenu hranu, uskladištena pića, uskladištenu odeću, uskladištena prevozna sredstva, uskladištenu posteljinu, uskladištene mirise i uskladišteno meso -- on se uzdržava od korišćenja stvari sačuvanih za kasniju upotrebu. To je, takođe, deo njegove vrline.

Dok su neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, skloni da posmatraju predstave kao što su ove: ples, pevanje, instrumentalna muzika, drama,

recitovanje pesama, pljeskanje, cimbala i bubnjevi, slike, akrobate i mađioničari, borbe slonova, borbe konja, borbe bikova, borbe jaraca, borbe ovnova, borbe petlova, borbe ćurana, borbe štapovima, boks, rvanje, ratne igre i borbene smotre -- on se uzdržava od posmatranja predstava kao što su ove. To je, takođe, deo njegove vrline.

Dok su neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, skloni da u dokolici igraju: šah, školice, mice, razne igre sa kockama, dominama i loptom, da duvaju u trube, premeću se preko glave, da se zabavljaju raznim igračkama, pogađaju slova ili misli, imitiraju druge -- on se uzdržava od igranja u dokolici. To je, takođe, deo njegove vrline.

Dok su neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, skloni da koriste visoke i luksuzne ležajeve i drugi nameštaj kao što je ovaj: ogromne otomane, otomane ukrašene duborezima, prekrivačima sa dugim resama, prekrivačima u više boja, belim vunanim prekrivačima, vunanim prekrivačima ukrašenim vezenim cvetovima ili figurama životinja, debelim jorganima, prekrivačima sa resama, svilenim prekrivačima ukrašenim draguljima; zatim koriste velike vunene tepihe i prostirke, ležaje sa baldahinima, sa crvenim jastučićima za glavu i noge -- on se uzdržava od korišćenja visokih i luksuznih ležajeva. To je, takođe, deo njegove vrline.

Dok su neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, skloni da koriste mirise, kozmetiku i sredstva za ulepšavanje kao što su ovi: trljanje tela prahom, masiranje uljima, kupanje u namirisanoj vodi, gnjavljenje udova, korišćenje ogledala, pomada, ogrlica, mirisa, krema, praha za lice, maskari, narukvica, traka za glavu, dekorisanih štapova, ukrašenih posuda za vodu, mačeva, kitnjastih suncobrana, dekorisanih sandala, turbana, dragog kamenja, kratkih bičeva od jakovog repa, belih ogrtača sa dugim resama -- on se uzdržava od korišćenja mirisa, kozmetike i sredstava za ulepšavanje. To je, takođe, deo njegove vrline.

Dok su neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, skloni da govore o stvarima nedostojnim razgovora, kao što su ove: razgovor o kraljevima, pljačkašima, ministrima; armijama, uzbunama i bitkama; hrani i piću; odeći, nameštaju, vencima i mirisima; rođacima; vozilima; selima, varošima, gradovima, unutrašnjosti; ženama i herojima; glasinama; pričama o mrtvima; pričama o raznolikosti [filozofskim raspravama o prošlosti i budućnosti], stvaranju zemlje i mora, o tome da li stvari postoje ili ne postoje -- on se uzdržava od govora o stvarima nedostojnim razgovora. To je, takođe, deo njegove vrline.

Dok su neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, skloni debatama kao što su ove: *'Ti razumeš ovo učenje i praksu? Ja sam taj koji razume ovo učenje i praksu. Kako ti možeš razumeti ovo učenje i praksu? Ti pogrešno vežbaš. Ja vežbam ispravno. Ja sam dosledan. A ti nisi. Ono što treba reći na početku ti kažeš na kraju. Ono što treba reći na kraju ti kažeš na početku. Ono za šta ti je trebalo toliko vremena da smisliš je pobijeno. Tvoje učenje je opovrgnuto. Poražen si. Hajde pokušaj da spaseš svoje učenje, izvuci se iz ovoga ako možeš!'* -- on se uzdržava od debata kao što su ove. To je, takođe, deo njegove vrline.

Dok su neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, skloni da prenose poruke i izvršavaju naloge za ljude kao što su ovi: kraljevi, ministri, plemeniti ratnici, sveštenici, domaćini ili mladići [koji im kažu]: *'Idi ovamo, idi onamo, odnesi ovo tamo, donesi ono ovamo'* -- on se uzdržava od prenošenja poruka i izvršavanja naloga za ljude kao što su ovi. To je, takođe, deo njegove vrline.

Dok su neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, skloni da se upliću u zavere, ubeđivanja, savetovanja, omalovažavanja i traženje usluge za uslugu, on se uzdržava od uplitanja u zavere i ubeđivanja [nedozvoljenih načina da se izmami materijalna pomoć od darodavaca] kao što su ova. To je, takođe, deo njegove vrline.

(Veliko poglavlje o vrlini)

Dok se neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, izdržavaju baveći se nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenim veštinama kao što su:

čitanje belega na udovima [npr. gledanje u dlan]
 tumačenje znamenja i znakova
 tumačenje nebeskih događaja [pad zvezda, kometa]
 tumačenje snova
 čitanje znakova na telu [npr. frenologija]
 čitanje znakova na tkanini koju je izgrizao miš
 prinošenje vatrenih žrtava, žrtava iz velike kutlače, žrtava u ljusti,
 pirinčanog praha, pirinčanog zrna, *ghija* i ulja
 prinošenje žrtava iz usta
 prinošenje krvavih žrtava
 proricanje na osnovu otisaka prstiju
 geomantija
 prizivanje demona na groblju
 bacanje čini
 recitovanje mađija za zaštitu kuće
 bajanje zmijom, otrovom, škorpionom, pacovom, pticom, gavranom
 proricanje sudbine na osnovu vizija
 davanje zaštitnih formula
 tumačenje krikova ptica i drugih životinja --

on se uzdržava od bavljenja nedozvoljenim zanimanjima kao što su ova.

Dok se neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, izdržavaju baveći se nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenim veštinama kao što su: određivanje srećnih i nesrećnih dragulja, odeće, stvari, mačeva, kopalja, strela, lukova i drugog oružja; žena, dečaka, devojčica, robova, robinja; slonovo, konja, bizona, bikova, krava, koza, ovnova, živine, prepelica, guštera, dugouhih glodara, kornjača i drugih životinja -- on se uzdržava od bavljenja nedozvoljenim zanimanjima kao što su ova.

Dok se neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, izdržavaju baveći se nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenom veštinom kao što je predskazivanje:

vladari će odmarširati

vladari će odmarširati i vratiti se

naši vladari će napasti i njihovi vladari će uzmaći

njihovi vladari će napasti i naši vladari će uzmaći

našim vladarima predstoji trijumf i njihovim vladarima poraz

njihovim vladarima predstoji trijumf i našim vladarima poraz

takav će biti trijumf, takav će biti poraz --

on se uzdržava od bavljenja nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenom veštinom kao što je ova.

Dok se neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, izdržavaju baveći se nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenom veštinom kao što je predskazivanje:

biće pomračenje Meseca

biće pomračenje Sunca

biće naročita konstelacija zvezda

Sunce i Mesec će se kretati svojim uobičajenim putanjama

Sunce i Mesec će se kretati neuobičajenim putanjama

zvezde će se kretati svojim uobičajenim putanjama

zvezde će se kretati neuobičajenim putanjama

predstoji kiša meteora

nebo će se zamračiti

predstoji zemljotres

biće grmljavine iz vedrog neba

predstoji izlazak, zalazak, tamnjenje i posvetljenje Sunca, Meseca i

zvezda

takav će biti rezultat Mesečevog pomračenja... izlaska, zalaska,
tamnjenja i posvetljenja Sunca, Meseca i zvezda --

on se uzdržava od bavljenja nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenom veštinom
kao što je ova.

Dok se neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, izdržavaju baveći se
nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenom veštinom kao što je predskazivanje:

biće obilna kiša; biće suša

biće rodna godina; biće glad

biće mir i sigurnost; biće opasnosti

biće bolesti; neće biti bolesti

ili zarađuju za život vođenjem knjiga, proračunavanjem, pisanjem
pesama ili podučavanjem hedonističkim veštinama i učenjima --

on se uzdržava od bavljenja nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenom veštinom
kao što je ova.

Dok se neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, izdržavaju baveći se
nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenom veštinom kao što je:

izračunavanje povoljnih dana za sklapanje braka, veridbu, razvod; za
naplatu dugova ili investiranje i davanje pozajmice; da se bude
privlačan ili neprivlačan; lečenje žena koje su se podvrgle pobačaju ili
su prerano rodile; recitovanje mađija da se čoveku veže jezik, da mu
se parališu vilice, da izgubi kontrolu nad sopstvenim rukama ili da
ogluvi; za dobijanje proročkih odgovora na pitanja upućenih ogledalu,
mladoj devojci ili medijumu; za obožavanje Sunca, obožavanje
velikog Brame, izbacivanje plamenova iz usta, zazivanje boginje sreće
--

on se uzdržava od bavljenja nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenom veštinom kao što je ova.

Dok se neki sveštenici i pustinjaci, živeći od dobijene hrane, izdržavaju baveći se nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenom veštinom kao što je:

obećavanje darova božanstvima u zamenu za uslugu; ispunjavnje
 takvih obećanja
 demonologija
 podučavanje mađija za zaštitu kuće
 izazivanje povećanje potencija ili impotencije
 osvećivanje mesta za igradnju
 obavljanje ritualnog ispiranja usta ili kupanja
 nuđenje žrtvenih vatri
 pripremanje sredstava za povraćanje, purgativa, sredstava za
 iskašljavanje, diuretika, sredstava protiv glavobolje
 pripremanje ušnih kapi, očnih kapi, sredstava za ispiranje očiju i za
 katarakt
 praktikovanje hirurgije, lečenje dece, propisivanje lekova i terapija --

on se uzdržava od bavljenja nedozvoljenim zanimanjima, tako prezrenom veštinom kao što je ova. To je, takođe, deo njegove vrline.

Monah tako usavršen u vrlini ne vidi bilo kakvu opasnost od svoje obuzdanosti vrlinom. Baš kao što i posvećen plemeniti ratnik koji je porazio svoje neprijatelje ne vidi bilo kakvu opasnost od svojih neprijatelja, isto tako monah tako usavršen u vrlini ne vidi bilo kakvu opasnost od svoje obuzdanosti vrlinom. Obdaren tim plemenitim sastojkom vrlinom, on je u sebi osetljiv na zadovoljstvo što mu niko ništa prebaciti ne može. Tako se monah usavršava u vrlini.

(Obuzdanost čula)

A kako on stražari na vratima svojih čula? Kad vidi oblik okom, ne poseže on za celinom ili za delom jer bi ga -- ukoliko ne obuzdava svoje čulo vida -- rđave, loše stvari kao što su pohlepa ili grozničavost mogle preplaviti. Kad čuje zvuk uhom... Kad oseti miris nosom... Kad oseti ukus jezikom... Kad oseti dodir telom... Kad prepozna ideju razumom, ne poseže on za celinom ili za delom jer bi ga -- ukoliko ne obuzdava svoje čulo razuma -- rđave, loše stvari kao što su pohlepa ili grozničavost mogle preplaviti. Tako on stražari na vratima svojih čula.

(Pažljivost i budnost)

A kako je on postojane pažnje i budnosti? Kad odlazi i dolazi, on to čini s pažnjom. Kad gleda blizu i daleko... kad se savija i kad ispruža svoje udove... kad nosi svoj spoljašnji ogrtač, svoj gornji ogrtač, svoju posudu... kada jede, pije, žvaće i guta... kada prazni bešiku i creva... kad hoda, stoji, sedi, leže, ustaje, govori i kad ćuti, on to čini s pažnjom. Tako je on postojane pažnje i budnosti.

(Zadovoljenost)

A kako je on zadovoljan? Baš kao što ptica, gde god da ide, leti svojim krilima kao jedinim teretom, tako je i on zadovoljan ogrtačem kojim pokriva svoje telo i isprošenom hranom kojom utoljuje glad. Gde god da ide, samo najnužnije sa sobom nosi. Tako je on zadovoljan.

(Izbegavanje prepreka)

Tako usavršen u vrlini, tako obuzdanih čula, tako pažljiv i budan i tako zadovoljan, traži on osamljeno mesto, u šumi, u hladu drveta, u planini, u dolini, u pećini, na groblju, u džungli, na otvorenom, u plastu sena. Posle obroka, vraćajući se iz prošenja hrane, on seda, prekrštenih nogu, uspravnih leđa i usredsređene pažnje.

Napuštajući gramzivost prema ovome svetu, boravi on svesti lišene gramzivosti. On čisti svoj um od gramzivosti. Napuštajući zlovolju i ljutnju, boravi on svesti lišene zlovolje i ljutnje, osetljiv za dobrobit svih živih bića. On čisti svoj um od

zlovolje i ljutnje. Napuštajući lenjost i tromost, boravi on svesti lišene lenjosti i tromosti, sabran, budan, prijemčiv za svetlost. Napuštajući uznemirenost i napetost, boravi on neuznemiren, uma stišanog. On čisti svoj um od uznemirenosti i napetosti. Napuštajući neizvesnost, boravi on prevladavši neizvesnost, bez ikakve dileme u pogledu povoljnih mentalnih kvaliteta. On čisti svoj um od neizvesnosti.

Zamislite čoveka koji, pozajmivši novac, uloži ga u posao. I posao mu uspe. On otplati dug i još mu ostane da izdržava ženu. I tad pomisli: 'Ranije sam, pozajmivši novac, investirao u posao. I posao je dobro krenuo. Otplatio sam dug i još mi je preostalo da izdržavam ženu.' Zbog svega toga on bi doživeo radost i sreću.

A sad zamislite da se čovek razboli -- muče ga bolovi i ozbiljna bolest. Ne uživa u jelu, a u telu nema nimalo snage. Kako vreme prolazi on se polako oporavi od te bolesti. Sada uživa u jelu i u telu ima snage. I tad pomisli: 'Ranije, bio sam bolestan... Sada sam se oporavio od bolesti. Uživam u jelu i u telu imam snage.' Zbog svega toga on bi doživeo radost i sreću.

A sad zamislite da je čovek u zatvoru. Kako vreme prolazi, on jednog dana bude pušten, živ i zdrav, bez ikakve štete po svoju imovinu. I tad pomisli: 'Ranije, bio sam u zatvoru. Sada sam pušten, živ i zdrav, bez ikakve štete po svoju imovinu.' Zbog svega toga on bi doživeo radost i sreću.

A sad zamislite da je čovek rob, potčinjen drugima, ne sam svoj gospodar, nije slobodan da ide kud mu je volja. Kako vreme prolazi, on jednog dana bude oslobođen ropstva, postane sam svoj gospodar, a nije potčinjen drugima, slobodan je da ide kud mu je volja. I tad pomisli: 'Ranije, bio sam rob... A sad sam oslobođen ropstva, postao sam svoj gospodar, a nisam potčinjen drugima, slobodan sam da idem kud mi je volja.' Zbog svega toga on bi doživeo radost i sreću.

A sad zamislite da čovek, noseći novac i robu, ide putem kroz nenastanjen predeo.

Kako vreme prolazi, on na kraju prođe taj nenastanjen predeo, živ i zdrav, bez gubitka imovine. I tad pomisli: 'Ranije sam, noseći novac i robu, išao putem kroz nenastanjen predeo. A sad sam prošao taj nenastanjen predeo, živ i zdrav, bez gubitka imovine.' Zbog svega toga on bi doživeo radost i sreću.

Na isti način, kada tih pet prepreka nije u sebi napustio, monah na to gleda kao na dug, bolest, zatvor, ropstvo, put kroz nenastanjen predeo. Ali kada je tih pet prepreka napustio u sebi, on na to gleda kao na odsustvo dugova, zdravlje, izbavljenje iz zatvora, slobodu, sigurno mesto. Videvši da ih je napustio u sebi, biva mu drago. Kad mu je drago on postaje ushićen. Kad je ushićen telo mu je sve mirnije. Kad mu je telo sve mirnije, prijemčiv je za zadovoljstvo. Kad oseti zadovoljstvo, njegov um postaje skoncentrisan.

(Četiri zadubljenja)

Potpuno odvojen od telesnih zadovoljstava, odvojen od štetnih mentalnih sadržaja, ulazi on i boravi u prvom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz osame, praćeni usmerenom mišlju i vrednovanjem. On prodire i prožima, preplavljuje i ispunjava upravo to telo ushićenjem i zadovoljstvom rođenim iz osame. Baš kao kad bi vešt kupališni majstor ili njegov pomoćnik sipao prah za pranje u bronzanu posudu i izmešao ga, postepeno dosipajući u njega vodu, sve dok sapunjava lopta ne upije vlagu, ne postane promočena i zasićena vlagom spolja i iznutra, ali tako da se voda ne cedi iz nje -- isto tako monah napaja i oplahuje, ispunjava i prožima celo svoje telo tim prijatnim osećajem zadovoljstva rođenim iz osame, tako da mu nijedan deo tela ne ostaje nezahvaćen tim osećajem.

To se naziva čudom pouke.

A zatim, smirivanjem usmerene misli i vrednovanja, ulazi on i boravi u drugom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz sabranosti, usmerenosti svesti na jednu tačku, a oslobođene usmerene misli i vrednovanja, rođenim iz samopuzdanja. On prodire i prožima, preplavljuje i ispunjava upravo to telo

ushićenjem i zadovoljstvom rođenim iz sabranosti. Kao jezero ispunjeno vodom koja u njemu izvire, a nema priliva vode ni s istoka ni sa zapada, ni sa severa ni sa juga, pa ako ni kiša ne padne s vremena na vreme, ipak će u tom jezeru sveža voda strujati, napajati ga i prožimati, preplavljati i ispunjavati ga, tako da nijedan deo jezera ne ostane izvan dosega sveže vode; isto tako monah prodire i prožima, preplavljuje i ispunjava upravo to telo ushićenjem i zadovoljstvom rođenim iz sabranosti.

To se, takođe, naziva čudom pouke.

A zatim, odvrćajući se i od osećaja ushićenja, boravi ravnodušan, pažljiv i sabran, pa telesno doživljava zadovoljstvo. Ulazi on i boravi u trećem zadubljenju, koje oplemenjena bića opisuju rečima: 'Ko je ravnodušan i pažljiv, živi zadovoljno.' On prodire i prožima, preplavljuje i ispunjava upravo to telo zadovoljstvom, oslobođen ushićenja. Kao što u jezeru s belim, crvenim ili plavim lotosovim cvetovima neki beli, crveni ili plavi cvetovi, iznikli pod vodom, ne izlaze na površinu, nego cvetaju pod vodom, pa ih sveža voda napaja i oplahuje, ispunjava i prožima od korena do vrha latica, isto tako monah napaja... celo svoje telo zadovoljstvom, oslobođenim ushićenja.

To se, takođe, naziva čudom pouke.

A zatim, napušta zadovoljstvo i nezadovoljstvo. Kad tako iščeznu dotadašnje radosti i žalosti, monah ulazi i boravi u četvrtom zadubljenju. To je stanje bez zadovoljstva i nezadovoljstva, pročišćeno ravnodušnom pažnjom. On sedi prožimajući telo čistom, sjajnom svesnošću. Kao da neki čovek sedi zaogrnut belim platnom od glave do pete, tako da mu nijedan deo tela ne ostane neogrnut tim belim platnom, tako i monah sedi prožimajući telo čistom, sjajnom svesnošću. Nema nijednog delića njegovog tela neprožetog čistom, sjajnom svesnošću

To se, takođe, naziva čudom pouke.

(Znanje uvida)

Uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišernog krutosti, postojanog i spokojnog, on ga tada usmerava i primenjuje u saznavanju i sagledavanju. On uviđa: 'Ovo moje telo ima oblik, sačinjeno je od četiri osnovna elementa, rođeno od oca i majke, hranjeno pirinčem i mlekom, podložno je prolaznosti, trenju, stiskanju, rastvaranju i razlaganju. A i svest mi postoji tek u toj vezi i zavisnosti. To je uporedivo s draguljem berilom, sjajne zlatno-žute boje, savršeno izbrušenim osmorostranim kristalom, bistrim i prozirnim, kojemu nema mane ni u kojem pogledu, a kroz njega da je provučena nit -- plava, ili žuta, ili crvena, ili bela, ili narandžasta. I taj dragulj uzme u ruku oštroid čovek, pa jasno vidi: 'Ovo je dragulj beril, sjajne zlatno-žute boje, savršeno izbrušen osmorostrani kristal, bistar i proziran, kojemu nema mane ni u kojem pogledu, a kroz njega je provučena nit -- plava, ili žuta, ili crvena, ili bela, ili narandžasta. Isto tako i monah, kad mu je um sabran, pročišćen i razbistren, neukaljan, oslobođen nečistoća, prijemčiv, lišern krutosti, postojan i spokojan, on ga tada usmerava i primenjuje u saznavanju i sagledavanju. On uviđa: 'Ovo moje telo ima oblik, sačinjeno je od četiri osnovna elementa, rođeno od oca i majke, hranjeno pirinčem i mlekom, podložno je prolaznosti, trenju, stiskanju, rastvaranju i razlaganju. A i svest mi postoji tek u toj vezi i zavisnosti.'

To se, takođe, naziva čudom pouke.

(Telo od uma stvoreno)

Uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog, on može da ga tada usmerava i primenjuje, i da tako proizvede telo koje će biti tvorevina uma. On iz ovog tijela proizvodi drugo telo čiji je oblik tvorevina uma, snabdeveno svim delovima i udovima, pa i osetnim sposobnostima. To je uporedivo s čovekom koji bi izvlačeći vlat trave iz njezinog omotača, razmišljao ovako: 'Ovo je vlat, a ovo

omotač. Pošto je vlat jedan deo, a omotač drugi, moguće je vlat izvući iz omotača.' Ili kad bi čovek izvlačio mač iz korica, razmišljao ovako: 'Ovo je mač, a ovo su korice. Pošto je mač jedan deo, a korice drugi, moguće je mač izvući iz korica.' Ili kad bi čovek izvlačio zmiju iz košuljice, razmišljao ovako: 'Ovo je zmija, a ovo je košuljica. Pošto je zmija jedan deo, a košuljica drugi, moguće je zmiju izvući iz košuljice.' Na isti način i monah, uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog, može da ga tada usmerava i primenjuje, i da tako proizvede telo koje će biti tvorevina uma. On iz ovog tijela proizvodi drugo telo čiji je oblik tvorevina uma, snabdeveno svim delovima i udovima, pa i osetnim sposobnostima.

To se, takođe, naziva čudom pouke.

(Natprirodne moći)

Uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog, on može da ga tada usmjeri i primjeni u svrhu drugih natprirodnih moći. Sposoban je za mnoge natprirodne moći: da se iz jednog bića pretvara u mnoga, a iz mnogih opet u jedno, da se pojavljuje i iščezava prolazeći bez smetnje kroz pregrade, zidove i bregove kao kroz prazan prostor, da uroni u zemlju i izroni iz nje kao da je voda, da hoda po površini vode kao po zemlji, da skrštenih nogu leti kao ptica na krilima, pa čak i da Mjesec i Sunce, koji su tako moćni i veličanstveni, dotakne i pogladi rukom, te da telesno dosegne sve do Braminog sveta. To je uporedivo s veštinom grnčara ili njegovog pomoćnika da od dobro pripremljene gline proizvede posudu kojeg god oblika želi, ili s veštinom rezbara slonovače ili njegovog pomoćnika da od dobro pripremljenog komada slonovače proizvede ukras od slonovače kojeg god oblika želi, ili s veštinom zlatara ili njegovog pomoćnika da od dobro pripremljenog komada zlata proizvede nakit kojeg god oblika želi; na isti način -- uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i

ovladava natprirodnim moćima. Uticaj svoga tela proširuje i na Bramin svet.

To se, takođe, naziva čudom pouke.

(Vidovitost)

Uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i ovladava moći božanskog sluha. On čuje -- uz pomoć božanskog sluha, pročišćenog i superiornog u odnosu na ljudski -- obe vrste zvukova: božanske i ljudske, bilo da su blizu ili daleko. Kao što čovek koji ide putem čuje zvuk zvona predvodnika stada, malih bubnjeva, školjki, cimbala i drugih instrumenata. I on zna: 'Ovo je zvuk zvona predvodnika stada, ovo je zvuk malih bubnjeva, ovo je zvuk školjki, ovo je zvuk cimbala i ovo je zvuk drugih instrumenata.' Na isti način -- uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i ovladava moći božanskog sluha. On čuje -- uz pomoć božanskog sluha, pročišćenog i superiornog u odnosu na ljudski -- obe vrste zvukova: božanske i ljudske, bilo da su blizu ili daleko.

To se, takođe, naziva čudom pouke.

(Čitanje misli)

Uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i ovladava moći čitanja misli drugih bića. On zna misli drugih bića, drugih pojedinaca, obujmivši njihovu svest svojom svešču. On um ispunjen strašču vidi kao um ispunjen strašču, a um bez strasti kao um bez strasti. On um ispunjen odbojnošču vidi kao um ispunjen odbojnošču, a um bez odbojnosti kao um bez odbojnosti. On ograničen um vidi kao ograničen um, a rasejan um kao rasejan um. On rasplinut um vidi kao rasplinut um, a nerasplinut um kao nerasplinut um. On

skoncentrisan um vidi kao skoncentrisan um, a neskoncentrisan um kao neskoncentrisan um. On oslobođen um vidi kao oslobođen um, a neoslobođen um kao neoslobođen um. Baš kao što devojka -- ili mladić -- koja voli ukrase, posmatra odraz svog lica u ogledalu ili u posudi punoj čiste vode i zna da je ono 'ružno' ako je ružno ili 'nije ružno' ako nije ružno. Na isti način -- uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i ovladava moći čitanja misli drugih bića. On zna misli drugih bića, drugih pojedinaca, obujmivši njihovu svest svojom svešču. On um ispunjen strašču vidi kao um ispunjen strašču, a um bez strasti kao um bez strasti... oslobođen um vidi kao oslobođen um, a neoslobođen um kao neoslobođen um.

To se, takođe, naziva čudom pouke.

(Sećanje na prošle živote)

Uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i ovladava moći sećanja prošlih života (dosl. prošlih domova). On se seća mnoštva svojih prošlih života, tj. jednog rođenja, dva rođenja, tri rođenja, četiri pet, deset, dvadeset, trideset, četrdeset, pedeset, stotinu, hiljadu, sto hiljada, mnogih eona skupljanja kosmosa i mnogih eona širenja kosmosa, mnogih eona skupljanja i širenja kosmosa, [prisećajući se]: 'Tu sam se ovako zvao, pripadao toj porodici, tako izgledao. tako sam se hranio, doživljavao takva zadovoljstva i bol, tako okončao svoj život. Iščekavajući iz tog stanja, pojavio sam se onamo.' Tako se on seća mnoštva svojih prošlih života u detalje. Baš kao kada bi čovek napustivši rodno selo otišao u drugo, a onda iz tog sela u treće, pa se iz njega vratio nazad u rodno selo. I onda pomisli: 'Napustio sam rodno selo i otišao u drugo. Tamo sam ovako stojao, ovak osedeo, ovako razgovarao i ovako ćutao. A onda sam iz tog sela otišao u treće. Tamo sam ovako stojao, ovako sedeo, ovako razgovarao i ovako ćutao. Pa sam se iz toga sela vratio kući.' Na isti način -- uma tako

sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i ovladava moći sećanja prošlih života. On se seća mnoštva svojih prošlih života... u detalje.

To se, takođe, naziva čudom pouke.

(Umiranje i ponovno rađanje bića)

Uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i ovladava moći uvida u beskrajno umiranje i ponovno rađanje bića. On vidi -- uz pomoć božanskog oka, pročišćenog i superiornog u odnosu na ljudsko -- bića kako umiru i ponovno se rađaju i uviđa kako su inferiorna ili superiorna, lepa ili ružna, srećna ili nesrećna u skladu sa svojom *kammom*: 'Ta bića -- opterećena lošim postupcima telom, govorom i mišlju, koja su psovala plemenite, zastupala pogrešne stavove i postupala vođena takvim pogrešnim stavovima -- posle razlaganja svog tela, posle smrti, preporodila su se na nižem nivou egzistencije, na lošem odredištu, u paklu. Ali ona bića -- unapređena dobrim postupcima telom, govorom i mišlju, koja nisu psovala plemenite, koja su zastupala ispravne stavove i nisu postupala vođena pogrešnim stavovima -- posle razlaganja svog tela, posle smrti, preporodila su se na višem nivou egzistencije, na dobrom odredištu, u nebeskom svetu.' Tako -- uz pomoć božanskog oka, pročišćenog i superiornog u odnosu na ljudsko -- on vidi bića kako umiru i ponovno se rađaju i uviđa kako su inferiorna ili superiorna, lepa ili ružna, srećna ili nesrećna u skladu sa svojom *kammom*. Baš kao da u sred grada postoji jedna visoka kula i čovek oštra oka stoji na njenom vrhu, gde može da vidi ljude kako ulaze u kuću, izlaze iz nje, hodaju duž ulice i sede na glavnom trgu. I onda on pomisli: 'Ovi ljudi ulaze u kuću, izlaze iz nje, hodaju duž ulice i sede na glavnom trgu.' Na isti način -- uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i

ovladava moći uvida u beskrajno umiranje i ponovno rađanje bića. On vidi -- uz pomoć božanskog oka, pročišćenog i superiornog u odnosu na ljudsko -- bića kako umiru i ponovno se rađaju i uviđa kako su inferiorna ili superiorna, lepa ili ružna, srećna ili nesrećna u skladu sa svojom kammom...

To se, takođe, naziva čudom pouke.

(Prestanak mentalnih nečistoća)

Uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i ovladava moći znanja o prestanku mentalnih nečistoća. On uviđa, u trenutku dok se javlja: 'Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... ovo je prestanak patnje... Ovo je put koji vodi do prestanka patnje... Ovo su mentalne nečistoće... Ovo je nastanak mentalnih nečistoća. Ovo je prestanak mentalnih nečistoća... Ovo je put koji vodi do prestanka mentalnih nečistoća.' Sa takvim znanjem, sa takvim uvidom, njegovo srce je oslobođeno od nečistoće senzualnosti, nečistoće nastanka, nečistoće neznanja. Sa oslobađanjem dolazi saznanje: 'Oslobođen sam.' On uviđa: 'Nema više preporađanja, proživljen je svetački život, izvršen je zadatak. Ništa više ne preostaje na ovom svetu da se učini.' Baš kao kada bi u planinskoj dolini postojalo jezero -- bistro, prozračno i nezamućeno -- tako da čovek oštra oka koji stoji na obali može da vidi školjke, pesak i kamenčiće na dnu, a isto tako i jata riba kako plivaju tamo-amo i onda pomisli. 'Ovo jezero je bistro, prozračno i nezamućeno. Eno tamo su školjke, pesak i kamenčići na dnu, a onamo jata riba plivaju tamo-amo.' Isto tako -- uma tako sabranog, pročišćenog i razbistrenog, neukaljanog, oslobođenog nečistoća, prijemčivog, lišenog krutosti, postojanog i spokojnog -- monah ga usmerava i ovladava moći znanja o prestanku mentalnih nečistoća. On uviđa, u trenutku dok se javlja: 'Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... ovo je prestanak patnje... Ovo je put koji vodi do prestanka patnje... Ovo su mentalne nečistoće... Ovo je nastanak mentalnih nečistoća. Ovo je prestanak mentalnih nečistoća... Ovo je put koji vodi do prestanka mentalnih nečistoća.' Sa

takvim znanjem, sa takvim uvidom, njegovo srce je oslobođeno od nečistoće senzualnosti, nečistoće nastanka, nečistoće neznanja. Sa oslobađanjem dolazi saznanje: 'Oslobođen sam.' On uviđa: 'Nema više preporađanja, proživljen je svetački život, izvršen je zadatak. Ništa više ne preostaje na ovom svetu da se učini.'

To se, takođe, naziva čudom pouke.

To su tri vrste čuda, Kevado, koja ja mogu da objasnim pošto sam se o njima osvedočio i razumeo ih.]

(Razgovori sa bogovima)

"Jednom se, Kevado, neki redovnik u ovoj prosjačkoj zajednici upustio u ovakvo razmišljanje: "Gdje ova četiri velika počela nestaju bez ostatka, tj. počelo zemlja, počelo voda, počelo vatra i počelo vazduh." Tada se taj prosjak toliko zadubio u meditaciju da se pred njegovom zadubljenom sviješću otvorio put kojim kroče bogovi.

[Tako se on zaputi bogovima područja Četiri velika kralja i, stigavši, upita ih: "Prijatelji, gde ova četiri velika počela -- počelo zemlja, počelo voda, počelo vatra i počelo vazduh -- nestaju bez ostatka?"

Kad ovo bi izrečeno bogovi područja Četiri velika kralja rekoše monahu: "Mi takođe ne znamo gde četiri velika počela... nestaju bez ostatka. Ali postoje Četiri velika kralja, koji su iznad nas i uzvišeniji od nas. Oni bi trebalo da znaju gde četiri velika počela... nestaju bez ostatka."

Tako se monah zaputi ka Četiri velika kralja i, stigavši, upita ih: "Prijatelji, gde ova četiri velika počela... nestaju bez ostatka.?"

Kad ovo bi izrečeno Četiri velika kralja rekoše monahu: "Mi takođe ne znamo gde

četiri velika počela... nestaju bez ostatka. Ali postoje Trideset tri boga, koji su iznad nas i uzvišeniji od nas. Oni bi trebalo da znaju ..."

Tako se monah zaputi ka Trideset tri boga i, stigavši, upita ih: "Prijatelji, gde ova četiri velika počela... nestaju bez ostatka.?"

Kad ovo bi izrečeno Trideset tri boga rekoše monahu: "Mi takođe ne znamo gde četiri velika počela... nestaju bez ostatka. Ali postoji Saka, vladar bogova, koji je iznad nas i uzvišeniji od nas. On bi trebalo da zna..."

Tako se monah zaputi ka Saki, vladaru bogova, i, stigavši, upita ga: "Prijatelju, gde ova četiri velika počela... nestaju bez ostatka.?"

Kad ovo bi izrečeno Saka, vladar bogova, reče monahu: "Ja takođe ne znam gde četiri velika počela... nestaju bez ostatka. Ali postoje Jama bogovi, koji su iznad mene i uzvišeniji od mene. Oni bi trebalo da znaju ..."

Jama bogovi rekoše: "Mi takođe ne znamo... Ali postoji bog po imenu Sujama... On bi trebalo da zna..."

Sujama reče: "Ja takođe ne znam... Ali postoji bog po imenu Santušita... On bi trebalo da zna..."

Santušita reče: "Ja takođe ne znam... Ali postoje Nimanarati bogovi... Oni bi trebalo da znaju ..."

Nimanarati bogovi: "Mi takođe ne znamo... Ali postoji bog po imenu Sunimita... On bi trebalo da zna..."

Sunimita reče: "Ja takođe ne znam... Ali postoje Paranimitavašavati bogovi... Oni bi trebalo da znaju ..."

Paranimitavašavati bogovi rekoše: "Mi takođe ne znamo... Ali postoji bog po imenu Paranima Vašavati... On bi trebalo da zna..."

Tako se monah zaputi ka Vašavati bogu i, stigavši, upita ga: "Prijatelju, gde ova četiri velika počela... nestaju bez ostatka.?"

Kad ovo bi izrečeno Vašavati bog reče monahu: "Ja takođe ne znam gde četiri velika počela... nestaju bez ostatka. Ali postoje bogovi koji čine pratnju boga Brahme, koji su iznad mene i uzvišeniji od mene. Oni bi trebalo da znaju gde ova četiri velika počela... nestaju bez ostatka."

Tada se taj monah toliko zadubio u meditaciju da se pred njegovom zadubljenom svijješću otvorio put ka bogovima koji čine pratnju boga Brahme. Tako se on zaputi bogovima koji čine pratnju boga Brahme i, stigavši, upita ih: "Prijatelji, gde ova četiri velika počela -- počelo zemlja, počelo voda, počelo vatra i počelo vazduh -- nestaju bez ostatka?"

Kad ovo bi izrečeno bogovi koji čine pratnju boga Brahme rekoše monahu: "Mi takođe ne znamo gde četiri velika počela... nestaju bez ostatka. Ali postoji Brahma, Veliki Brahma, vrhovni, moćni, sveznajući, vladar, gospod, ustroitelj, stvoritelj, rukovodilac, otac svega što je bilo i što će biti. On je iznad od nas i uzvišeniji od nas. On bi trebalo da zna gde četiri velika počela... nestaju bez ostatka."

"Ali gde je, prijatelji, Veliki Brahma sada?"

"Monaše, mi takođe ne znamo gde Brahma jeste i na koji način Brahma jeste. Ali kada se pojave znaci, svetlost zablista, kada se pojavi sjaj, Brahma će se pojaviti. Jer to su nagoveštaji Brahminog pojavljivanja: svetlost zablista i pojavi se sjaj."

I ubrzo zaista se pojavi Brahma.

Tako se monah zaputi ka Velikom Brahmi i, stigavši, upita ga: "Prijatelju, gde ova četiri velika počela -- počelo zemlja, počelo voda, počelo vatra i počelo vazduh --

nestaju bez ostatka?"]

Kad ovo bi izrečeno Veliki Brahma reče monahu: "Ja sam, prosjače, Brahma, Veliki Brahma, vrhovni, moćni, sveznajući, vladar, gospod, ustroitelj, stvoritelj, rukovodilac, otac svega što je bilo i što će biti"

A onaj prosjak i po drugi puta... i po treći puta oslovi Velikog Brahmnu ovako:

"Ja te, prijatelju, ne pitam jesi li ti Brahma, Veliki Brahma, svemoćni..., nego te pitam gdje ova četiri počela nestaju bez ostatka..."

Napokon, Kevado, Veliki Brahma uzme tog prosjaka za ruku, pa ga odvede na stranu i reče mu:

"Ovi su bogovi, koji su utjelovljenje Brahme, uvjereni da nema ništa što Brahma ne vidi, ne zna i ne može. Zato ti ja u njihovoj prisutnosti nisam odgovorio. No ja, prosjače, ne znam gdje ova velika četiri počela nestaju bez ostatka... A ti si, prosjače, loše postupio i pogriješio kad si, ne mareći za Blaženoga, pošao na drugu stranu da tražiš odgovor na to pitanje. Nego se vrati, prosjače, Blaženome, pa ga to upitaj i pridržavaj se onoga što ti on odgovori.

Tada, Kevado, taj prosjak iščezne iz Brahmina svijeta (tako brzo) kao kada bi snažan čovjek ispružio stisnutu šaku i kao kad bi ispruženu stisnuo, pojavi se preda mnom. Pozdravi me i sjedne po strani, pa me upita (isto što i Brahmnu), a ja mu tada rekoh ovako:

"U starim su vremenima, prosjače, moreplovci prije nego što bi isplovili uzimali na brod pticu za izviđanje obale. Kad bi brod isplovio izvan dogleda kopna, onda bi pustili pticu izviđačicu. Ona bi letjela na istok, na jug, na zapad, na sjever, prema zenitu, pa na četiri sporedne strane svijeta. Ako bi igde ugledala obalu, uputila bi se tamo, a ako ne vratila bi se natrag na brod. Isto si tako i ti, prosjače, išao da

tražiš odgovor na ovo pitanje sve do Brahminog svijeta, ali ga nisi našao, pa si se vratio meni. To pitanje, prosjače, ne valja postavljati ovako: "Gdje ova četiri velika počela nestaju bez ostatka...?" To pitanje treba postaviti na ovaj način:

Gdje voda i zemlja, vatra i vazduh *nemaju* oslonca?

Gdje dugo i kratko, sitno i krupno, lijepo i ružno,

gdje ime-i-lik (ili duh i tijelo) bivaju dokinuti bez ostatka?

Na to pitanje odgovor glasi:

Tamo gdje svijest nije usmjerena ni omeđena,

nego je potpuno odsutna,

tamo ni voda, ni zemlja, ni vatra, ni vazduh

nemaju oslonca,

tamo dugo i kratko, sitno i krupno, lepo i ružno,

tamo ime i lik bivaju dokinuti bez ostatka.

S prestankom svesti i to se sve dokida.

Tako reče Blaženi. A Kevado, sin građanske porodice, oduševljen se obradova govoru Blaženoga.

[1] Nalanda, u blizini Rađagahe, prestolnice Magade, bila je već u Budino doba veliki kulturni centar. Od početka srednjeg vijeka, pa do izumiranja budizma u Indiji (oko 12. v.) Nalanda je bila čuveni budistički univerzitetski grad. Iskopine Nalande, polovinom 20. v., još uvijek svjedoče o ljepoti budističke arhitekture i skulpture toga vremena. Pokret za obnovu budizma u Indiji doveo je u doba oko 2500. godišnjice Budine smrti i do obnavljanja međunarodnog budističkog univerziteta u Nalandi, čija je djelatnost otpočela izdavanjem *Tipitake* ili kanonskih djela o Budinu učenju na izvornom pali jeziku. [[Natrag](#)]

Rev. 9/12/2002

www.geocities.com/budizam/canon/digha/dn11.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta Nikaya I.1

Ogha-tarana sutta

Prelazak preko bujice

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Ovaj govor započinje Samyutta nikayu paradoksom. Komentar nas informiše da je Buda boginju podučio putem paradoksa kako bi obuzdao njezinu oholost. Da bi ovaj paradoks dobio svoj kontekst, trebalo bi pročitati i druge odlomke iz kanona u kojima se razmatra ispravan napor.

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindikae. I tada izvesna boginja, u sred noći, tako bleštava da je njezin sjaj obasjao čitav Đetin gaj, dođe do Blaženog. Pristigavši, pošto mu se poklonila, stade sa strane. I dok je tako stajala obrati mu se: "Kažite mi, dragi gospodine, kako ste vi prešli preko ove bujice".

"Ja sam preko ove bujice prešao ne jureći suviše napred, ne zadržavajući se u mestu."

"Ali kako ste, dragi gospodine, prešli preko ove bujice ne jureći suviše napred, ne zadržavajući se u mestu?"

"Kada sam jurio suviše napred upadao sam u vrtlog. Kada sam se zadržavao u mestu tonuo sam. I tako sam prešao preko ove bujice ne jureći suviše napred, ne zadržavajući se u mestu."

[Boginja:]

Posle toliko vremena vidim
bramana, potpuno oslobođenog,
koji je, ne jureći suviše napred,
ne zadržavajući se u mestu,
prešao preko svih zamki
ovoga sveta.

Tako reče boginja. A učitelj to potvrdi. Shvativši: "Učitelj potvrdi to što rekoh", ona mu se pokloni, obiđe ga - ostavljajući ga sa svoje desne strane - i ubrzo nestade.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn1-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya I.10

Aranna sutta

U divljini

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Stavši po strani, boginja se stihovima obrati Blaženom:

Živeći u divljini,
boraveći smireni, ostajući neokaljani,
jedući tek jedan obrok dnevno:
zašto su njihova lica
tako blistava i vedra?

[Buda:]

Oni ne žale za prošlošću,
ne čeznu za budućnošću.
Oni borave u sadašnjosti.
Eto zato su njihova lica

tako blistava i vedra.

Čeznući za budućnošću,

žaleći za prošlošću,

budale venu

poput zelene trske, kad je odseku

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn1-9.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya I.18

Hiri sutta

Savest

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Koji je na ovome svetu
čovjek omeđen svojom savešću,
koji se na prekor trgne
poput rasnog pastuva na fijuk biča?

Oni obuzdani savešću
retki su --
oni što kroz život hode
uvek sabrani.

Došavši do kraja
patnje i teskobe,
oni kroz nevolje prolaze
spokojni;

oni kroz muku prolaze
nasmešeni.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn1-18.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya I.20

Samiddhi sutta

O Samidiju

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Pali kanon je jedinstven po svom pristupu svetu duhova. Iako priznaje da postoje duhovi i mnogi drugi još suptilniji nivoi bića, on insistira da oni nisu vredni obožavanja. Na kraju krajeva, Buda jeste učitelj ne samo ljudskim, već i nebeskim bićima i mnoga nebeska bića nisu naročiti znalci niti duhovno uznapredovali, uprkos svom suptilnom stanju. Kanon ovo ilustruje mnogim blagim satirama. Najpoznatija je Kevatta sutta (DN 14), gde se ismeva neznanje i pompeznost tobože sveznajućeg stvoritelja. Ovaj govor je još jedan zanimljiv primer istog žanra, ukazujući na poteškoće podučavanja naprednijim nivoima dhamme bilo kojeg bića - ljudskog ili božanskog - koje je opsednuto čulnim zadovoljstvima. Čuvši nekoliko stihova u vezi sa stanjem uma probuđenoga - koje nije podložno vremenu i vidljivo je ovde i sada - boginja nije u stanju da ih razume i uspeva da shvati tek nekoliko osnovnih principa praktikovanja dhamme. Neuobičajeno je za Budu da svoje reči usmerava toliko visoko iznad nivoa slučalaca. Možda je u ovom slučaju, kao i u [SN I.1](#), želeo da ukroti boginjinu gordost. U svakom slučaju, za nju ima nade: kako ukazuje komentar, njezino razumevanje pokriva u rudimentarnom obliku

sve elemente plemenitog osmostrukog puta. Ukoliko nastavi da razvija to razumevanje, tada je na putu ka višim postignućima.

Ovaj govor takođe sadrži igre reči sa "vreme" (*kala*) i "podložan vremenu" (*kalika*). "Vreme" može označavati ne samo vreme u opštem značenju reči, već isto tako i vreme smrti (za nekoga ko je umro se kaže da je "ispunio svoje vreme"). Ova dva značenja ove reči u osnovi su prvog dijaloga između poštovanog Samiddhija i boginje. "Podložan vremenu" može značiti i "dostižan jedino posle izvesnog vremena" ili "dobar jedino posle izvesnog vremena": ova značenja su u osnovi njihovog drugog dijaloga.

Ovako sam čuo. Jednom prilikom je Blaženi boravio blizu Rađagahe, u Tapoda manastiru. I tada poštovani Samiddhi, kako se noć bližila kraju, ustade i ode do toplih izvora kraj Tapode da se okupa. Pošto se okupao i izašao iz izvora, stade noseći na sebi samo donji ogrtac i čekajući da mu se telo osuši.

I tada se izvesna boginja, iz dubine noći, tako bleštava da je njezin sjaj obasjao čitave tople izvore kraj Tapode, približi poštovanom Samiddhiju. Pristigavši, još lebdeći u vazduhu, obrati mu se ovim stihovima:

Ni ne uživajući
 [u čulnim zadovoljstvima],
 ideš u prošnjju hrane, monaše.
 Ti ne ideš u prošnjju hrane
 tek pošto si uživao.
 Prvo uživaj, monaše,
tek tada kreni u prošnjju hrane.
 Ne dozvoli da ti vreme izmiče.

[*Poštovani Samiddhi je odgovorio:*]

Ja ne znam moje vreme..

Moje vreme

je skriveno.

Ono se ne može videti.

Upravo zato, ni ne uživajući,

idem u prošnju hrane:

Ne dozvoljavam da mi vreme izmiče.

Tada boginja, spustivši se na tlo, reče poštovanom Samiddhiju: "Otišao si u beskućnike još kao mlad, monaše - crnokos, obdaren blaženstvima mladosti, u prvom delu života - ni ne poigravši se čulnim zadovoljstvima. Uživaj u ljudskoj senzualnosti, monaše. Ne odbacuj ono što je vidljivo ovde i sada, tragajući za onim što je podložno vremenu."

"Prijateljice moja, ja ne odbacujem ono što je vidljivo ovde i sada, tragajući za onim što je podložno vremenu. Ja odbacujem ono što je podložno vremenu, tragajući za onim što je vidljivo ovde i sada. Jer Blaženi je rekao da su čulna zadovoljstva podložna vremenu, izvor tegoba, izvor očajanja i velikih nevolja, dok je dhamma vidljiva ovde i sada, nije podložna vremenu, pozivajući svakoga da dođe i vidi, prikladna, namenjena da je shvate mudri sami za sebe."

"Ali, monaše, na koji način je Blaženi rekao da su čulna zadovoljstva podložna vremenu, izvor tegoba, izvor očajanja i velikih nevolja? I kako je dhamma vidljiva ovde i sada, nije podložna vremenu, pozivajući svakoga da dođe i vidi, prikladna, namenjena da je shvate mudri sami za sebe."

"Ja sam nov, prijateljice moja, nema mnogo kako odoh u beskućnike, tek nedavno priđoh ovoj dhammi i vežbanju. Ne mogu to da ti objasnim detaljno. Ali Blaženi, samoprobeđeni, boravi ovde u Rađagahi, u Tapoda manastiru. Otidi do njega i pitaj ga isto to. Kako ti on to objasni, tako bi trebalo i da zapamtiš."

"Monaše, nama nije lako otići do Blaženog, jer on je okružen drugim, moćnim božanstvima. Ali ako ti odeš do Blaženog i upitaj ga isto to, tada ću vam se i ja pridružiti da saslušam dhammu."

Odgovorivši boginji sa: "Kako ti kažeš, prijateljice moja", poštovani Samiddhi otide do Blaženog. Stigavši, pokloni se Blaženom i sede sa strane. Sedeći tako [ispriča on Blaženom čitav svoj razgovor sa boginjom]. "A sada, gospodine, ako je ta boginja govorila istinu, onda ona nije daleko odavde."

Kad to bi rečeno, boginja reče poštovanom Samiddhiju: "Pitaj, monaše! Tu sam."

Onda Blaženi izgovori boginji sledeće stihove:

Opažajući na osnovu znakova, bića
se određuju prema tim znakovima.
Ne razumevajući do kraja znakove, ona
postaju sapeta vezama
smrti.

Ali onaj ko razume do kraja znakove,
ne stvara njihovog
tvorca.

I ništa za njega ne postoji
tako da može reći,
'U meni misli nema.'

Ako si ovo razumeo, duše, onda potvrdi.

"Ne razumem, gospodine, detaljno značenje ovoga što Blaženi izgovori. Bilo bi dobro ako bi Blaženi govorio na takav način da do detalja mogu razumeti to što Blaženi izgovori."

[Blaženi reče:]

Ko god stvara pojmove
'podjednak,'
'viši' ili

'niži'

oko toga će se raspravljati.

Dok se onome ko je ravnodušan oko to troje,

'podjednak'

'viši',

to ne događa.

Ako si ovo razumeo, duše, onda potvrdi.

"Ne razumem, gospodine, detaljno značenje ovoga što Blaženi izgovori. Bilo bi dobro ako bi Blaženi govorio na takav način da do detalja mogu razumeti to što Blaženi sažeto izgovori."

[Blaženi reče:]

Odbacivši podele,

otišavši izvan misli,

tu je presekao

tok želje

za imenom

i likom:

Takav je

presekao veze što ga sputavaju,

oslobodio se nevolja,

i žudnje,

iako ga traže ne mogu ga naći,

ljudska i božanska bića,

ovde i drugda,

ni na nebu

ni bilo gde drugde.

Ako si ovo razumeo, duše, onda potvrdi.

Gospodine, evo kako sam razumela detaljno značenje onoga što je Blaženi sažeto izgovorio:

U čitavom svetu,
u bilo kom svetu,
ne počini bilo šta loše
ni govorom,
ni telom,
ni mišlju.

Napustivši čulna zadovoljstva

-- sabran, budan --

ne združuj se s patnjom i teskobom,
sa onim što ne pripada
krajnjem cilju.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn1-20.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya I.38

Sakalika sutta

Komad kamena

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Cullavagga VII opisuje kako je Devadatta, Budin nećak, bezuspešno pokušavao da na različite načine upravljanje sanghom preuzme iz Budinih ruku. U Cv VII.3.9 se priča kako je pokušao da ubije Budu obrušivši stenu niz padinu. Stena se, međutim, raspala i promašila Budu, ali mu je jedan komad rasekao stopalo i potekla je krv. Prema komentaru, ovaj govor, zajedno sa **SN IV.13**, opisuje Budinu reakciju na ovaj pokušaj da mu se oduzme život.

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio blizu Rađagahe, u Madakući rezervatu za jelene. U to vreme stopalo mu je bilo povređeno komadom kamena. Mučna su bila telesna osećanja što su se u njemu javila - bolna, oštra, omamljujuća, odbojna i neugodna - ali ih je on podnosio sabran, budan i nepomućen. Savivši svoj gornji ogrtač na četvrt, legao je na desnu stranu, u lavlji položaj, jedno stopalo povrh drugog, sabran i budan..

Onda 500 boginja iz pratnje boga Satulape, u sred noći, tako bleštavi da je njihov sjaj obasjao čitav Madakući, dođoše do Blaženog. Pošto su stigli i poklonili mu se, stadoše sa strane.

I dok su tako stajali, jedna od boginja uzviknu u prisustvu Blaženog: "Kakav je *naga* Gotama! I poput *nage*, kada su se javila telesna osećanja -- bolna, oštra, omamljujuća, odbojna i neugodna -- on ih je podnosio sabran, budan i nepomućen."

Onda druga boginja uzviknu u prisustvu Blaženog: "Kakav je lav Gotama! I poput lava, kada su se javila telesna osećanja -- bolna, oštra, omamljujuća, odbojna i neugodna -- on ih je podnosio sabran, budan i nepomućen."

Onda sledeća boginja uzviknu u prisustvu Blaženog: "Kako je savršen Gotama! I poput savršenoga, kada su se javila telesna osećanja -- bolna, oštra, omamljujuća, odbojna i neugodna -- on ih je podnosio sabran, budan i nepomućen."

Onda sledeća boginja uzviknu u prisustvu Blaženog: "Kakav je nenadmašan bik Gotama! I poput nenadmašnog bika, kada su se javila telesna osećanja -- bolna, oštra, omamljujuća, odbojna i neugodna -- on ih je podnosio sabran, budan i nepomućen."

Onda sledeća boginja uzviknu u prisustvu Blaženog: "Kako je snažan nosač tereta Gotama! I poput snažnog nosača tereta, kada su se javila telesna osećanja -- bolna, oštra, omamljujuća, odbojna i neugodna -- on ih je podnosio sabran, budan i nepomućen."

Onda sledeća boginja uzviknu u prisustvu Blaženog: "Kako je ukroćen Gotama! I poput ukroćenog, kada su se javila telesna osećanja -- bolna, oštra, omamljujuća, odbojna i neugodna -- on ih je podnosio sabran, budan i nepomućen."

Onda sledeća boginja uzviknu u prisustvu Blaženog: "Pogledajte kontempalciju tako razvijenu, um tako oslobođen - ne žuri napred, ne osvrće se unatrag, niti tvorevine uma sprečava i potiskuje. Ko god pomisli da takav *naga* među ljudima, takav lav među ljudima, tako savršen među ljudima, tako nenadmašan bik među ljudima, tako snažan nosač tereta među ljudima, tako ukroćen među ljudima može biti povređen: šta bi to bilo drugo nego slepilo?"

Pet-Veda bramani,
poživeše po strogim pravilima
stotinu godina:

Njihovi umovi
oslobođeni još nisu.
Niži po prirodi,
oni još na drugu stranu ne pređoše.

Savladani željom,
sputani pravilima i ritualima,
podvrgavaše se asketskim praksama
stotinu godina:

Njihovi umovi
oslobođeni još nisu.
Niži po prirodi,
oni još na drugu stranu ne pređoše.

Za onoga privrženog misli,
nema kroćenja;
za onoga neusredsređenog,
nema pronicljivosti.
Iako sam u divljini,
ako živi nesmotreno,
bujicu neće preći, da umakne Marinoj vlasti.

Ali onaj što napusti misao,
usredsređen u sebi,
s pravom svesnošću
posvuda
potpuno oslobođen,

sam u divljini,
živeći smotreno,
preći će bujicu, umaći Marinoj vlasti.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn1-38.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya I.41

Aditta sutta

(Kuća) u plamenu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindikae. I tada izvesna boginja, u sred noći, tako bleštava da je njezin sjaj obasjao čitav Đetin gaj, dođe do Blaženog. Pristigavši, pošto mu se poklonila, stade sa strane. I dok je tako stajala, izgovori ove stihove u prisustvu Blaženoga

Kada je kuća u plamenu
samo posuda što smo je sačuvali
biće od koristi,
ne i ona što je u plamenu ostavismo.

Isto tako kad je svet u plamenu
starosti i smrti,
treba da spasavamo [svoj imetak] davanjem:

ono što je dato spašeno je.

Ono što damo donosi plod zadovoljstva.

Ali ne i ono što zadržimo:

ili ga odnesu lopovi, il' kraljevi;

ili izgori u vatri, il' izgubljeno biva.

A onda na kraju

ostavljamo ovo telo

zajedno sa imetkom.

Znajući to, mudrac

uživa u imetku i daje.

Uživajući i dajući

onoliko koliko može,

besprekoran odlazi

među nebeska bića.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn1-41.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya I.42

Kindada sutta

Davalac

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

[Deva:]

Koji davalac jeste davalac snage?
Koji davalac jeste davalac lepote?
Koji davalac jeste davalac olakšanja?
Koji davalac jeste davalac prizora?
A ko jeste davalac svega?

Na takva pitanja molim odgovor.

[Buda:]

Davalac hrane jeste davalac snage.
Davalac odeće jeste davalac lepote.
Davalac vozila jeste davalac olakšanja.

Davalc svetiljke jeste davalac prizora.

A onaj ko daje boravište,

jeste davalac svega.

Ali onaj ko podučava dhammu

jeste davalac

Besmrtnosti.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn1-42.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya I.69

Iccha sutta

Želja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

[Deva:]

Čime li je to ovaj svet sputan?

Šta pobediti treba da on slobodan bude?

Šta napustiti, pa da sve spone presečene budu?

[Buda:]

Samo željom je ovaj svet sputan.

Pobedivši želju on slobodan biva.

Želju napusti da sve spone presečene budu.

Rev. 4/11/2006

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn1-69.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya I.71

Ghatva sutta

Ubijanje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Stojeći sa strane, boginja odrecitova ovaj stih Blaženome:

Šta ubiti možemo
a da opet spavamo mirno?

Šta ubiti možemo
a da se ne pokajemo?

Ubistvo čega to
Gotama odobrava?

[Buda:]

Ubivši bes u sebi
spavaš mirno.

Ubivši bes u sebi

kajanja nema.
Plemeniti hvali
ubijanje besa --
sa njegovim slatkim vrhom
i otrovnim korenom --
jer ubivši ga u sebi
kajanja nemamo.

Rev. 4/11/2006

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn1-71.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya II.6

Kamada sutta

Kamadina tužbalica

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

[Kamada:]

Teško je to učiniti, gospodine,
to je jako teško učiniti!

[Buddha:]

Pa ipak, drugi čine ono što je teško,
oni koji sebe ustale u vrlini.
Jer onoga ko napusti dom,
zadovoljenost stiže, a onda i radost.

[Kamada:]

Tako je teško zadobiti, gospodine,
tu zadovoljenost o kojoj govorite!

[Buddha:]

Pa ipak, drugi postižu ono što je teško zadobiti,
oni što se ushićuju smirenim umom.

Njihov um se, dan i noć,
ushićuje svojim napretkom.

[Kamada:]

Tako je teško krotiti, gospodine,
taj um o kojem govorite!

[Buddha:]

Pa ipak, drugi krote ono što je ukrotiti teško,
oni što se raduju smirenju čula.

Raskinuvši mrežu preporađanja,
plemeniti, Kamada, napreduju.

[Kamada:]

Tako je teško ići, gospodine,
tim pute što toliko je neravan!

[Buddha:]

Pa ipak, Kamada, napreduju
putevimam, i neravnim i ravnim.

Oni što su neoplemenjeni padaju
na glavu kada put postane neravan.

Ali za plemenite put je ravan

-- jer plemeniti ravnaju ono što neravno jeste!

Beleška

Ova žalosna jadvkovka božanstva Kamade o teškoćama budističkog vežbanja poznata je skoro svakome ko se odlučio na monaški život. Buda svojim odgovorima ohrabruje Kamadu da prevlada svoje slabosti i nađe plemenitost duha u sebi kako bi sledio put. On ga podseća da su i drugi činili, zadobili i krotili tamo gde on nailazi na tolike poteškoće i sve što mu nedostaje jeste upornost, herojska odlučnost da ide napred uprkos preprekama.

Rev. 1/7/2007

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn2-6.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya II.9

Candima sutta

Molitva boginje Meseca za zaštitu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo.

Jednom je prilikom Blaženi živeo u okolini Savatija, u Đetavani, u manastiru Anatapindike. U to vreme je Ćandimu, boginju Meseca, zarobio Rahu, jedan od predvodnika asura (demoni). Onda joj na um padne Blaženi, te Ćandima izrecitova ovaj stih:

"O Budo, heroju, tvoja su dela lišena svakog zla. Moje poštovanje prema tebi. U nevolji se nađoh. Budi moje utočište."

Na to Blaženi uputi sledeći stih Rahuu, predvodniku asura, u vezi sa Ćandimom:

"O Rahu, Ćandima za svoje utočište uze Tathagatu, Usavršenoga. Oslobodi Ćandimu. Buda zrači samilošću na ovaj svet (bića)."

Na to Rahu, predvodnik asura, oslobodi Ćandimu, boginju, i odmah ode do Vepacíte, drugog predvodnika asura, i stade pred njega drhteći od straha, nakostrešene kose. Tada se Vepacíta obrati Rahuu ovim stihom:

"Rahu, zašto iznenada oslobodi Ćandimu? Zašto dođe ovamo drhteći i zašto stojiš tako užasnut?"

"Obratio mi se stihovima Buda (tražeći da oslobodim Ćandimu). Da je nisam oslobodio glava bi mi se rasprsla na sedam komada. Ja bih, dok živim, da se izbavim od nevolje. (Zato sam oslobodio Ćandimu)."

Videti takođe [SN II.10](#)

Rev. 7/11/2006

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn2-9.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya II.10

Suriya sutta

Molitva boga Sunca za zaštitu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo.

Jednom je prilikom Blaženi živeo u okolini Savatija, u Đetavani, u manastiru Anatapindike. U to vreme je Suriju, boga Sunca, zarobio Rahu, jedan od predvodnika asura (demonā). Onda mu na um padne Blaženi, te Suriya izrecitova ovaj stih:

"O Budo, heroju, tvoja su dela lišena svakog zla. Moje poštovanje prema tebi. U nevolji se nađoh. Budi moje utočište."

Na to Blaženi uputi sledeći stih Rahuu, predvodniku asura, u vezi sa Surijom:

"O Rahu, Suriya za svoje utočište uze Tathagatu, Usavršenoga. Oslobodi Suriju. Buda zrači samilošću na ovaj svet (bića).

O Rahu, ne proždiri onoga ko razgoni tamu, blistavoga, sjajnog i bleštavog putnika preko neba. Rahu, oslobodi Suriju, sina mog."

Na to Rahu, predvodnik asura, oslobodi Suriju i odmah ode do Vepacite, drugog predvodnika asura, i stade pred njega drhteći od straha, nakostrešene kose. Tada se Vepacita obrati Rahuu ovim stihom:

"Rahu, zašto iznenada oslobodi Suriju? Zašto dođe ovamo drhteći i zašto stojiš tako užasnut?"

"Obratio mi se stihovima Buda (tražeći da oslobodim Suriju). Da ga nisam oslobodio glava bi mi se rasprsla na sedam komada. Ja bih, dok živim, da se izbavim od nevolje. (Zato sam oslobodio Suriju)."

Videti takođe [SN II.9](#)

Rev. 7/11/2006

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn2-10.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya II.19

Uttara sutta

Uttara, sin deve

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Raḍagahi. Stojeći sa strane, Uttara, sin deve, izgovori ove stihove u prisustvu Blaženog:

Život je proživljen,
blizu je njegov kraj.
Za onog što dopade starosti
sklonište ne postoji.
Opažajući tu opasnost smrti,
treba činiti dela vrline
što samo blaženstvo mogu doneti.

[Buda:]

Život je proživljen,
blizu je njegov kraj.

Za onog što dopade starosti
sklonište ne postoji.
Opažajući tu opasnost smrti,
treba okrenuti leđa ovome svetu
i spokojstvo potražiti.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn2-19.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.1

Dahara sutta

Mladost

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindikae. I tada Pasenadi, kralj Kosale, otide do Blaženog i, stigavši, razmeni učtve pozdrave sa njim. Posle tako učtve razmene prijateljskih pozdrava i učtivosti, sede sa strane. I dok je tako sedeo reče Blaženom: "Da li, onda, učitelj Gotama tvrdi: 'Ja sam se stigao do nenadmašnog samoprobeđenja'?"

"Ako bi neko, veliki kralju, govoreći istinu mogao da kaže za nekoga: 'On je stigao do nenadmašnog samoprobeđenja', onda bi to mogao da kaže za mene. Jer ja sam, veliki kralju, stigao do nenadmašnog samoprobeđenja."

"Ali, učitelju Gotama, oni sveštenici i askete, svaki sa svojom grupom sledbenika, svaki sa svojom zajednicom, svaki učitelj svojih sledbenika, poštovani vođa, duboko poštovan među ljudima uopšte - dakle Purana Kassapa, Makkhali Gosala, Ajita Kesakambalin, Pakudha

Kaccayana, Sanjaya Belatthitaputta i Nigantha Nathaputta: čak i oni, kad sam ih pitao tvrde li da su stigli do nenadmašnog samoprobeđenja, odbili su to da potvrde. Pa ko je onda učitelj Gotama da tako govori, kad je još mlad i sa manje godina pustinjačkog života?"

"Postoje četiri stvari, veliki kralju, koje ne treba zanemariti i omalovažiti zato što su mlade. Koje četiri? Plemenitog ratnika, velikog kralja ne treba zanemariti i omalovažiti zato to je mlad. Zmiju... Vatru... I monaha ne treba zanemariti i omalovažiti zato to je mlad. To su četiri stvari koje ne treba zanemariti i omalovažiti zato što su mlade

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

Ne treba gledati s visine

-- zato što je mlad --

na hrabrog ratnika plemenitog roda,
na princa što rodi se u kraljevim odajama.
Niko njega da zamenari ne treba.

Jer moguće je

da će taj gospodar ljudskih bića,
taj plemeniti ratnik,
i do vladarskog trona stići
i, ljut zbog prezrenosti,
pojaviti se srdit
sa svojom vladarskom moći.
Zato, čuvajući svoj život,
izbegavaj ga.

Ne treba gledati s visine

-- zato što je mlada --

na zmiju kad je sretneš
u selu il' divljini:

Niko nju da zamenari ne treba.

Jer ta opasna zmija tumara unaokolo
krasnim bojama ukrašena,
i jednog dana može doći glave neznalici,
ženi ili muškarcu.
Zato, čuvajući svoj život,
izbegavaj je.

Ne treba gledati s visine
-- zato što je mlad --
na plamen što hrani se svim i svačim,
na vatru što trag joj se crni:
Niko nju da zamenari ne treba.

Jer ako naraste,
i postane veliki požar,
jednog dana može doći glave neznalici,
ženi ili muškarcu.
Zato, čuvajući svoj život,
izbegavaj je.

Kad plamen spali šumu
-- ta vatra što trag joj se crni --
mladi izdanci
kreću nanovo
kako promiču u dani i noći.
Al' ako te monah,
u vrlini usavršen,
spali svojom moći, [1]
imati nećeš ni sina ni stada

niti će naslednici tvoji u blagu uživati.

Ogoljen postaćeš,

bez izdanka,

poput panjeva palmi.

Zato čovek koji je mudar,

starajući se za sopstveno dobro,

treba uvek da pokaže respekt

prema zmiji,

vatri,

plemenitom ratniku i njegovom visokom statusu,

kao i monahu, u vrlini usavršenom.

Kad ovo bi izrečeno, Pasenadi, kralj Kosale, obrati se Blaženom: "Izvanredno, poštovani gospodine! Izvanredno! Baš kao da je neko postavio kako treba nešto što je bilo okrenuto naglavce, otkrio nešto što je bilo skriveno, pokazao put onome ko se izgubio ili upalio svetiljku u mraku tako da oni što imaju oči mogu da vide, isto tako je Blaženi - na više načina - učinio dhammu jasnom. Uzimam Blaženog kao utočište, dhammu i monašku zajednicu. Neka me Blaženi prihvati kao nezaređenog sledbenika koji ga uze za utočište, od danas pa ubuduće, za život čitav."

Beleška

1. "Moć" u vrlini usavršenog monaha jeste njegova nespremnost da traži zadovoljenje kada se prema njemu postupa loše. Loša kamma zlostavljanja monaha usavršenog u vrlini okreće se protiv počinioca na najgori mogući način. [Natrag]

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.4

Piya sutta

Privrženost

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Sedeći sa strane, Pasenadi, kralj Kosale reče Blaženom: "Upravo sada, gospodine, dok sam sedeo u osami, javila mi se ova misao: 'Ko je privržen sam sebi i ko nije privržen sam sebi?' A onda pomislih: 'Oni koji pogrešno postupaju svojim telom, svojim govorom i mišlju nisu privrženi sami sebi. Čak i ako možda kažu: "Mi smo privrženi sami sebi", oni to ipak nisu. A zašto je to tako? Potpuno svojevolutno, oni postupaju prema sebi kao što bi postupao neprijatelj prema neprijatelju. Ali oni koji ispravno postupaju svojim telom, svojim govorom i mišlju jesu privrženi sami sebi. Čak i ako možda kažu: "Mi nismo privrženi sami sebi", oni to ipak jesu. A zašto je to tako? Potpuno svojevolutno, oni postupaju prema sebi kao što bi postupao prijatelj prema prijatelju; zato su oni privrženi sami sebi."

"Tako je, veliki kralju! Tako je! 'Oni koji pogrešno postupaju svojim telom, svojim govorom i mišlju nisu privrženi sami sebi. Čak i ako možda kažu: "Mi smo privrženi sami sebi", oni to ipak nisu. A zašto je to tako? Potpuno svojevolutno, oni postupaju prema sebi kao što bi postupao

neprijatelj prema neprijatelju. Ali oni koji ispravno postupaju svojim telom, svojim govorom i mišlju jesu privrženi sami sebi. Čak i ako možda kažu: "Mi nismo privrženi sami sebi", oni to ipak jesu. A zašto je to tako? Potpuno svojevolumno, oni postupaju prema sebi kao što bi postupao prijatelj prema prijatelju; zato su oni privrženi sami sebi."

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

Ako si sam sebi privržen
tad ne okivaj sebe
zlom,
jer sreću ne zadobija lako
onaj ko poćini
pogrešno delo.

Kad na kraju svega
napustiš ovo ljudsko obličje,
šta je zaista tvoje?
Šta možeš poneti kad na put pođeš?
Šta te u stopu prati
poput senke
što te ne napušta nikad?

I dobro i zlo
što kao smrtnik
poćinio si ovde:
to je zaista tvoje,
to jedino poneti možeš kad na put pođeš;
to te u stopu prati
poput senke
što te ne napušta nikad.

Zato, čini ono što valja,
sakupljajući dobrobiti
za život budući.

Dobra dela potpora su bićima
kada nastaju
u drugome svetu.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-4.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.6

Appaka sutta

Malo

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Sedeći sa strane, Pasenadi, kralj Kosale, reče Blaženom: "Upravo sada, gospodine, dok sam sedeo u osami, javila mi se ova misao: 'Malo je na svetu ljudi koji, stekavši bogatstvo, ne postaju njime otrovani i nepažljivi, ne postanu pohlepni za telesnim uživanjima i ne povređuju druga bića. Mnogo je više onih koji, stekavši bogatstvo, postaju njime otrovani i nepažljivi, postanu pohlepni za telesnim uživanjima i povređuju druga bića'."

"Tako je, veliki kralju! Tako je! Malo je na svetu ljudi koji, stekavši bogatstvo, ne postaju njime otrovani i nepažljivi, ne postanu pohlepni za telesnim uživanjima i ne povređuju druga bića. Mnogo je više onih koji, stekavši bogatstvo, postaju njime otrovani i nepažljivi, postanu pohlepni za telesnim uživanjima i povređuju druga bića

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

Raspaljeni materijalnim posedom,

pohlepni, omamljeni čulnim zadovoljstvima,
ne postaju svesni činjenice
da su otišli predaleko --
poput jelena uhvaćenog u klopku.
Kasnije, gorčina ih čeka:
nesreća im je
konačan usud.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-6.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.7

Atthakarana sutta

Razmišljanje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Dok je sedeo sa strane, Pasenadi, kralj Kosale, reče Blaženome: "Upravo sada, gospodine, dok sam sedeo razmišljajući, shvatio sam da čak i uticajni plemići, uticajni bramani i uticajni domaćini - bogati, sa velikim blagom i imovinom, sa ogromnim količinama srebra i zlata, sa mnoštvom vrednosti i pogodnosti, bezmernom žetvom - govore laži gonjeni željom za čulnim zadovoljstvima, zarad čulnih zadovoljstava, jednostavno čulnih zadovoljstava radi. Tada mi se misao javi: 'Dosta je takvog razmišljanja! Da vidim šta misli neko vredan da se sasluša!'"

"Tako je, veliki kralju! Tako je! Čak i uticajni plemići, uticajni bramani i uticajni domaćini... govore laži gonjeni željom za čulnim zadovoljstvima, zarad čulnih zadovoljstava, jednostavno čulnih zadovoljstava radi. To će ih odvesti na dugi put muke i bola."

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

Raspaljeni materijalnim posedom,

pohlepni, omamljeni čulnim zadovoljstvima,
ne postaju svesni činjenice
da su otišli predaleko --
poput ribe uhvaćene u mrežu.
Kasnije, gorčina ih čeka:
nesreća im je
konačan usud.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-7.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.14

Sangama sutta

Bitka (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju. I onda Ađatasatu, kralj Magde, sin kraljice Videhe, okupivši ogromnu vojsku, krenu na Kasi, protiv Pasenadija, kralja Kosale. A sralj Pasenadi doču: "Ađatasatu, kralj Magde, sin kraljice Videhe, okupio je ogromnu vojsku i krenuo na Kasi, protiv mene". Tako kralj Pasenadi, okupivši ogromnu vojsku, krenu u kontranapad protiv kralja Ađatasatua. I vodiše kralj Ađatasatu i kralj Pasenadi bitku, u kojoj kralj Ađatasatu pobjedi kralja Pasenadija. A kralj Pasenadi se, poražen, povuče sa vojskom u svoj glavni grad Savati.

Potom, u rano jutro, velik broj monaha, obukavši ogrtače i noseći posude za prošnje hrane uđoše u Savati. Pošto su isprosili hranu, završili obrok i na povrtku iz prošnje hrane odoše do Blaženog i, stigavši, pokloniše mu se i sedoše sa strane. Dok su tako sedeli, obratiše se Blaženom: "Upravo ovih dana Ađatasatu, kralj Magde, sin kraljice Videhe, okupivši ogromnu vojsku, krenu na Kasi, protiv Pasenadija, kralja Kosale. A kralj Pasenadi doču: "Ađatasatu, kralj

Magde, sin kraljice Videhe, okupio je ogromnu vojsku i krenuo na Kasi, protiv mene". Tako kralj Pasenadi, okupivši ogromnu vojsku, krenu u kontranapad protiv kralja Ađatasatua. I vodiše kralj Ađatasatu i kralj Pasenadi bitku, u kojoj kralj Ađatasatu pobedi kralja Pasenadija. A kralj Pasenadi se, poražen, povuče sa vojskom u svoj glavni grad Savati."

"Monasi, kralj Ađatasatu ima rđave prijatelje, rđave drugove, rđave pratiocce, dok kralj Pasenadi ima dobro prijatelje, dobre drugove, dobre pratiocce. Pa ipak, kralj Pasenadi će večeras leći ophrvan bolom, poražen."

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

Pobeda rađa neprijateljstvo.

Posle poraza, ležemo skrhani bolom.

Utihnuli mudrac leže bezbrižan,

jer on je

pobedu i poraz

ostavio postrani.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-14.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.15

Sangama sutta

Bitka (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamm

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju. I onda Ađatasatu, kralj Magde, sin kraljice Videhe, okupivši ogromnu vojsku, krenu na Kasi, protiv Pasenadija, kralja Kosale. A sralj Pasenadi doču: "Ađatasatu, kralj Magde, sin kraljice Videhe, okupio je, kažu, ogromnu vojsku i krenuo na Kasi, protiv mene". Tako kralj Pasenadi, okupivši ogromnu vojsku, krenu u kontranapad protiv kralja Ađatasatua. I vodiše kralj Ađatasatu i kralj Pasenadi bitku, u kojoj kralj Pasenadi pobedi kralja Ađatasatua i zarobi ga živog.

Tad se u kralju Pasenadiju javi misao: "Čak iako mi je kralj Ađatasatu naneo zlo a da ja njemu nisam, ipak je on još uvek moj nećak. Šta ako ga, oduzevši mu sve slonove, svu konjicu, sve njegove trupe sa kočijama i pešadiju, pustim na slobodu?" I tako ga kralj Ađatasatu, oduzevši mu sve slonove, svu konjicu, sve njegove trupe sa kočijama i pešadiju, pusti na slobodu.

Potom, u rano jutro, velik broj monaha, obukavši ogrtače i noseći posude za prošenje hrane

uđošē u Savati. Pošto su isprosili hranu, završili obrok i na povrtku iz prošnje hrane odoše do Blaženog i, stigavši, pokloniše mu se i sedošē sa strane. Dok su tako sedeli, [obavestiše Blaženog o tome šta se dogodilo].

Onda, shvativši značenje takvoga događaja, Blaženi u tom trenutku uzviknu:

Čovek može pljačkati
koliko god mu je volja,
ali pljačkajući druge,
upravo on koji pljačka
na kraju opljačkan biva.

Budala misli,
'Sad imam šansu,'
sve dok njegovom gorkom plodu
ne dođe vreme zrenja.
Ali kad dozre,
ista ta budala
velikim bolom
obuzet biva.

Ubijajući, stvarate
sopstvenog ubicu.
Pobeđujući, stvarate onog
ko će vas pobediti;
posle vređanja, uvreda stiže;
posle napada, napad.

I tako, u začaranom krugu,
i sam pljačkaš
opljačkan biva.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-15.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.17

Appamada sutta

Pažljivost

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Dok je sedeo sa strane, Pasenadi, kralj Kosale, reče Blaženom: "Postoji li gospodine, ijedan kvalitet koji osigurava dvostruki dobitak - i u sadašnjem i u budućem životu?"

"Postoji jedan kvalitet, veliki kralju, koji osigurava dvostruki dobitak - i u sadašnjem i u budućem životu."

"A koji je, poštovani gospodine, to kvalitet?"

"Pažljivost, veliki kralju. Baš kao što stope svih živih bića mogu biti obuhvaćene stopom slona i slonovska stopa se označava kao prva među njima po svojoj veličini, pažljivost je onaj kvalitet koji osigurava dvostruki dobitak - i u sadašnjem i u budućem životu."

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

Onome ko priželjuje
dug život, zdravlje,

lepotu, nebesa i plemenito poreklo,
-- najveća zadovoljstva, jedno za drugim --
mudraci hvale pažljivost
pri odбору dela zaslužnih.

Mudrac. pažljiv,
postiže dvostruki dobitak:
one koji stižu ovde i sada
i one u životu što tek će doći.
Preknuvši veze na svoju dobrobit,
njega nazivaju *probuđenim*,
mudracem.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-17.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.19

Aputtaka sutta

Bez naslednika (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Pasenadi, kralj Kosale otide do Blaženog u sred dana i, pristigavši, poklonivši se Blaženom, sede sa strane. I dok je tako sedeo Blaženi mu reče: "E pa, veliki kralju, otkuda ti u sred dana?"

"Upravo sada, gospodine, domaćin koji je često davao novac u zajam umre u Savatiju. Dolazim pošto sam preneo njegovo bogatstvo u palatu jer naslednika nema: osam miliona u srebru, a da ne pominjem zlato. I mada je imao novca i za pozajmicu, hranio se sasvim skromno: običan pirinač i malo kiseliša. Ni u odeći se nije razbacivao: nosio je tri dužine lanenog platna. A i prevoz mu beše skroman: putovao je običnom zapregom sa krovom od lišća."

"Tako je to, veliki kralju. Tako je to. Kada čovek koji nije do kraja usavršen stekne veliko bogatstvo, on ga ne koristi za sopstveno uživanje i zadovoljstvo, ni za uživanje i zadovoljstvo svojih roditelja, ni za uživanje i zadovoljstvo svoje žene i dece, ni za uživanje i zadovoljstvo

svojih robova, slugu i pomoćnika, ni za uživanje i zadovoljstvo svojih prijatelja. On ne običava da sveštenicima i asketama donosi ponude i tako sebi obezbedi sreću, put na nebo. Kada se njegov imetak ne koristi kako treba, uzimaju ga kraljevi, otimaju ga lopovi ili ga proguta vatra ili ga odnese voda ili ga naslednici rasparčaju. Tako njegovo bogatstvo, neupotrebljeno kako treba, biva protraćeno i ne donese nikakvo dobro.

Baš kao i jezero na kojem se okupljaju neljudska bića, sa čistom vodom, hladnom vodom, svežom vodom, čistom, sa mnogim gazovima, prekrasno. Nijedan čovek ne usuđuje se da iz njega uzima vodu, da pije ili se u njemu kupa, niti da vodu koristi za svoje potrebe. I tako ta voda, neupotrebljena kako treba, biva protraćena i ne donese nikakvo dobro. Na isti način, čovek koji nije do kraja usavršen stekne veliko bogatstvo... Tako njegovo bogatstvo, neupotrebljeno kako treba, biva protraćeno i ne donese nikakvo dobro.

Ali kada čovek koji je do kraja usavršen stekne veliko bogatstvo, on ga koristi za sopstveno uživanje i zadovoljstvo, ni za uživanje i zadovoljstvo svojih roditelja, ni za uživanje i zadovoljstvo svoje žene i dece, ni za uživanje i zadovoljstvo svojih robova, slugu i pomoćnika, ni za uživanje i zadovoljstvo svojih prijatelja. On uobičava da sveštenicima i asketama donosi ponude i tako sebi obezbedi sreću, put na nebo. Kada se njegov imetak koristi kako treba, ne uzimaju ga kraljevi, ne otimaju ga lopovi, ne proguta ga vatra, ne odnese ga voda i naslednici ga ne rasparčaju. Tako njegovo bogatstvo, upotrebljeno kako treba, biva iskorišćeno, a ne protraćeno.

Baš kao i jezero blizu grada ili sela, sa čistom vodom, hladnom vodom, svežom vodom, čistom, sa mnogim gazovima, prekrasno. Ljudi će iz njega uzimati vodu, piti je ili se u njemu kupati i vodu koristiti za svoje potrebe. I tako ta voda, upotrebljena kako treba, biva iskorišćena, a ne protraćena."

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

Poput hladne vode
na ukletom mestu

koju nijedan čovek
neće ni taknuti:
takvo i bogatstvo
što ga stekne bezvredan čovek
koji niti sam u njemu uživa
a niti drugima daje.

Ali prosvetljen i opremljen znanjem,
kad imetak stekne,
u njemu uživa i dužnosti ispunjava.
On, bik među ljudima,
othranivši svoju porodicu,
bez i trunke pokude
odlazi u boravište nebesko.

Videti takođe: [SN III.20](#).

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-19.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.20

Aputtaka sutta

Bez naslednika (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Može izgledati iznenađujuće da Buda, u ovom govoru, kao da govori u prilog obilnom uživanju u čulnim zadovoljstvima. Ali ako se povežu sa njegovim učenjem u AN V.41, onda njegove napomene ovde manje iznenađuju. Tako on ukazuje da je uživanje jedno od legitimnih nagrada za bogatstvo, iako pravo uživanje u bogatstvu tu ne završava. U ovom govoru, on govori o čoveku koji, zbog svoje prošće karme, nije bio ustanju čak ni u čulnim zadovoljstvima uživa. Ovaj govor je dobra ilustracija za to da Budino krajnje odbacivanje čulnih zadovoljstava ne potiče od čoveka koji je osećao nesavladivu averziju ili je bio suviše krut da bi im se prepustio. Umesto toga, on je bio u stanju da u njima uživa, a li ih odbacuje zato što shvata da ta vrsta uživanja nije put ka istinskoj sreći.

Što se tiče zelenaša iz ovog govora, iako se njegova nesposobnost da uživa u svom bogatstvu može povezati sa njegovim stavovima u prošlosti, njegova nespremnost da stiče zasluge u ovom životu nema veze sa njegovom prošlom kammom. Ljudi su uvek slobodni da odaberu da

praktikuju dhammu u svakom trenutku. U ovom slučaju, on je odlučio da to ne čini. I tako je protraćio svoje bogatstvo.

U Savtiju. Pasenadi, kralj Kosale otide do Blaženog u sred dana i, pristigavši, poklonivši se Blaženom, sede sa strane. I dok je tako sedeo Blaženi mu reče: "E pa, veliki kralju, otkuda ti u sred dana?"

"Upravo sada, gospodine, domaćin koji je često davao novac u zajam umre u Savatiju. Dolazim pošto sam preneo njegovo bogatstvo u palatu jer naslednika nema: osam miliona u srebru, a da ne pominjem zlato. I mada je imao novca i za pozajmicu, hranio se sasvim skromno: običan pirinač i malo kiseliša. Ni u odeći se nije razbacivao: nosio je tri dužine lanenog platna. A i prevoz mu beše skroman: putovao je običnom zapregom sa krovom od lišća."

"Tako je to, veliki kralju. Tako je to. Jednom u prošlosti taj domaćin je obezbedio hranu za usamljenog Budu Tagarasikhija. Rekavši [svom slugi]: 'Daj hranu ovom asketi', on ustade sa svog sedišta i ode. Međutim, kad je to dao zažalio je u sebi: 'Bolje da su tu hranu pojeli moji robovi ili sluge.' Takođe, on je ubio jedinca naslednika svog brata kako bi se obogatio. Sada, rezultat toga što je podario hranu za usamljenog Budu Tagarasikhija je to da se u sedam život preporodio na dobrom mestu, u nebeskom svetu. I uz to, kao rezultat istog postupka, sedam puta se rodio kao imućan u istom ovom Savatiju. Ali posledica toga što je zažalio pošto je dao hranu - 'Bolje da su tu hranu pojeli moji robovi ili sluge' - jeste da njegov um nije u stanju da se prepusti uživanju u hrani, niti uživanju u odeći, niti uživanju u dobrom vozilu, niti uživanju putem ijednog od pet čula. Posledica toga što je svome bratu ubio jedinca naslednika kako bi se obogatio je da se mnoge godine, mnoge stotine godina, mnoge hiljade godina kuvao u paklu. I uz to, sedmi put je njegovo bogatstvo, bez naslednika, završilo u kraljevom trezoru.

A sada, pošto je istrošio svoje stare zasluge, a nije stekao nove, danas se taj čovek kuva u velikom Roruva paklu."

"Dakle, gospodine, on se ponovo rodio u velikom Roruva paklu?"

"Da, veliki kralju, on se ponovo rodio u velikom Roruva paklu?"

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

Žito, imetak, srebro, zlato
i sve drugo što od imetka imaš;
robove, sluge, glasnike,
one što od tebe zavise:
moraš otići ne ponevši
ništa od toga;
sve ih za sobom
ostaviti
moraš.

Ono što činiš
telom, govorom ili umom:
to je tvoje;
to uzimaš
kad na put krećeš;
tek to je
tvoja pratnja,
poput senke
što te u stopu prati.

Zato treba da činiš ono što je ispravno
kao zalihu za sledeći život.

Svaki čin milosrđa
jeste potpora bićima
u svetu što ih iza smrti čeka.

Videti takode: [SN III.19](#).

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-20.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.23

Loka sutta

(Kvaliteti) ovoga sveta

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Dok je sedeo sa strane, Pasenadi, kralj Kosale, reče Blaženom: "Koliko kvaliteta ovoga sveta, kada nastaju, nastaju radi štete, nespokojstva i neugodnosti?"

"Tri su kvaliteta, veliki kralju, koji kada nastaju, nastaju radi štete, nespokojstva i neugodnosti. Koja tri? Pohlepa, veliki kralju, jeste kvalitet ovoga sveta koji kada nastaje, nastaje radi štete, nespokojstva i neugodnosti. Odbojnost... Obmanutost jeste kvalitet ovoga sveta koji kada nastaje, nastaje radi štete, nespokojstva i neugodnosti."

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

"Pohlepa, odbojnost i obmanutost

-- rođeni u nekome--

slamaju

tu osobu nedovoljno svesnu,

lako kao trsku."

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-23.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.24

Issattha sutta

Veština gađanja lukom i strelom

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Sedeći sa strane, Pasenadi, kralj Kosale, reče Blaženome: "Kuda, gospodine, poklon treba da bude upućen?"

"Gde god um oseća poverenje, veliki kralju."

"Ali gde upućen poklon, gospodine, donosi najveći plod?"

"Ovo [pitanje] je jedna stvar, veliki kralju - "Kuda poklon treba da bude upućen?" - dok je ono - "Gde upućen poklon donosi najveći plod?" - nešto sasvim drugo. Ono što je dato vrloj osobi - umesto nekoj neobuzdanoj - donosi najveći plod. U tom slučaju, veliki kralju, ja ću ti postaviti kontrapitanje. Odgovori kako misliš da je najbolje.

"Šta misliš, veliki kralju? Ima slučajeva kada je rat na pragu, predstoji bitka. Okupe se plemićki sinovi - neuvežbani, neiskusni, nedisciplinovani, strašljivi, kukavice, spremni da uteknu pred

opasnošću. Hoćeš li ih povesti sa sobom? Je su li ti takvi od ikakve koristi?"

"Ne, gospodine, neću ih povesti sa sobom. Takvi mi nisu ni od kakve koristi."

"Zatim se bramanski sinovi... trgovački sinovi... radnički sinovi okupe - neuvežbani, neiskusni, nedisciplinovani, strašljivi, kukavice, spremni da uteknu pred opasnošću. Hoćeš li ih povesti sa sobom? Je su li ti takvi od ikakve koristi?"

"Ne, gospodine, neću ih povesti sa sobom. Takvi mi nisu ni od kakve koristi."

"A šta misliš, veliki kralju,? Ima slučajeva kada je rat na pragu, predstoji bitka. Okupe se plemićki sinovi - uvežbani, iskusni, disciplinovani, hrabri, neustrašivi, spremni da se suoče sa opasnošću. Hoćeš li ih povesti sa sobom? Je su li ti takvi od ikakve koristi?"

"Da, gospodine, povešću ih sa sobom. Takvi su mi od i te kakve koristi."

"Zatim se bramanski sinovi... trgovački sinovi... radnički sinovi okupe - uvežbani, iskusni, disciplinovani, hrabri, neustrašivi, spremni da se suoče sa opasnošću. Hoćeš li ih povesti sa sobom? Je su li ti takvi od ikakve koristi?"

"Da, gospodine, povešću ih sa sobom. Takvi su mi od i te kakve koristi."

"Isto tako, veliki kralju. Kada neko napusti dom i ode u beskućnike - bez obzira iz kojeg plemena - i napustio je pet faktora, a razvio drugih pet, ono što je njemu dato donosi najveći plod.

A kojih pet faktora je napustio? Napustio je čulnu želju... zlovolju... tromost i lenjost... uznemirenost i nespokojstvo... neizvesnost. Tih pet faktora je on napustio. A kojih pet faktora je razvio? Razvio je vrlinu... koncentraciju... odvrćenost... znanje i viziju izbavljenja. Tih pet faktora je razvio.

A onaj ko je napustio pet faktora, a razvio drugih pet, to što je njemu dato donosi najveći plod."

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

"Kao što će kralj spremajući se za rat
unajmiti mladiće
koji su savaladali
veštinu gađanja lukom,
neustražive,
i snažne,
a ne one što su, još od rođenja,
kukavice;
isto tako i ti treba da odaješ počast
onome ko je savršenog ponašanja, mudar,
u kojem su učvršćeni
sabranost
i strpljenje,
čak i ako je, po rođenju,
niskog porekla.

Neka darodavci podižu
prijatna boravišta za askete
i pozivaju znalce da tu borave.

Neka im prave izvore
u suvim šumama
i staze za hodanje
tamo gde je potrebno.

Neka sa jasnom, mirnom svesnošću,
daruju hranom i pićem,
odećom i smeštajem
one koji koračaju
pravim putem.

Baš kao što ogroman,
munjama okićen,
grmeći oblak,
sipa kišu na plodnu zemlju,
i natapa polja i padine,
isto tako
osoba ispunjena poverenjem i znanjem,
mudra,
sakupivši zalihe,
opskrbljuje beskućnike
hranom i pićem.
Uživajući u darovanju,
'Dajte im!
Dajte!'
govori.
To je
njegova grmljavina,
nalik kišnom oblaku.
Ta pljusak dobročinstava,
obilan,
vraća se upravo onome
ko dariva."

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn3-24.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya III.25

Pabbatopama sutta

Poređenje sa planinama

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Jednom Pasenadi, kralj Kosale dođe kod Blaženog u sred dana i, stigavši, pokloni se i sede sa strane. Dok je tako sedeo, Blaženi mu reče: "E pa, veliki kralju, otkuda ti u sred dana?"

"Malopre sam, gospodine, bio upleten u jednu stvar tipičnu za miropomazane plemenite ratnike-kraljeve zatrovane otrovom vlasti, opsednute pohlepom za čulnim zadovoljstvima, koji su postigli stabilnu kontrolu nad svojom zemljom i vladaju osvojivši ogromne teritorije."

"Šta misliš, veliki kralju? Pretpostavi da ti čovek, poverljiv i pouzdan, dođe sa istoka i pristigavši kaže: 'Mnogopoštovano visočanstvo, trebalo bi da znate da stižem sa istoka. Tamo sam video golemu planinu, seže do oblaka, valja seovamo i usput mrviti sva živa bića [na svom putu]. Učinite ono što mislite da treba učiniti.' Tada drugi čovek dođe sa zapada... Tada treći čovek dođe sa severa... Tada ti četvrti čovek, poverljiv i pouzdan, dođe sa juga i pristigavši kaže: 'Mnogopoštovano visočanstvo, trebalo bi da znate da stižem sa juga. Tamo sam video golemu

planinu, seže do oblaka, valja se ovamo i usput mrvi sva živa bića [na svom putu]. Učinite ono što mislite da treba učiniti.' Ako, vaše visočanstvo, iskrasne tako velika opasnost, tako užasno razaranje ljudskih života - i ljudsko stanje je tako teško održati - šta u takvoj situaciji treba učiniti?"

"Ako, dospodine, iskrasne tako velika opasnost, tako užasno razaranje ljudskih života - i ljudsko stanje je tako teško održati - šta bi drugo trebalo raditi nego ponašati se u skladu sa dhammom, ispravno se ponašati, činiti poželjna, dobra dela?"

"E onda te ja obaveštavam, veliki kralju: starost i smrt se valjaju pravo na tebe. Kada starost i smrt idu pravo prema tebi, veliki kralju, šta onda treba učiniti?"

"Ako starost i smrt idu pravo prema meni, gospodine, šta bi drugo trebalo raditi nego ponašati se u skladu sa dhammom, ispravno se ponašati, činiti poželjna, dobra dela?"

Ima slučajeva, gospodine, kada miropomazane plemenite ratnike-kraljeve zatrovane otrovom vlasti, opsednute pohlepom za čulnim zadovoljstvima, koji su postigli stabilnu kontrolu nad svojom zemljom i vladaju osvojivši ogromne teritorije, organizuju borbe na slonovima; ali nema koristi od tih borbi na slonovima, nema svrhe, kada starost i smrt idu pravo na tebe. Ima borbi na konjima... borbe u borbenim kočijama... borbe pešadije... ali nema koristi od tih borbi pešadije, nema svrhe, kada starost i smrt idu pravo na tebe. Na ovom kraljevskom dvoru ima savetnika koji su, kada neprijatelji na nas krenu, u stanju da ga nadmudre i zavade; ali nema koristi od tih borbi nadmudrivanja, nema svrhe, kada starost i smrt idu pravo na tebe. Na ovom kraljevskom dvoru toliko je zlata i srebra u trezoru, da smo sa takvim bogatstvom u stanju da potkupimo neprijatelje kada na nas krenu, ali nema koristi od tih borbi bogatstvom, nema svrhe, kada starost i smrt idu pravo na tebe. Kada starost i smrt idu pravo na mene, gospodine, šta bi drugo trebalo raditi nego ponašati se u skladu sa dhammom, ispravno se ponašati, činiti poželjna, dobra dela?"

"Tako je, veliki kralju! Tako je, veliki kralju! Kada starost i smrt idu pravo na tebe, šta bi drugo trebalo raditi nego ponašati se u skladu sa dhammom, ispravno se ponašati, činiti poželjna,

dobra dela?"

Tako reče Blaženi. Izrekavši to, Tathagata, učitelj, nastavi:

Poput ogromnih stena,
planina što paraju nebo,
i primiču se sa svih strana,
lomeći sve pred sobom,
tako i starost i smrt
stižu slamajući živa bića:
plemenite ratnike, sveštenike, trgovce,
radnike, parije i smetlare.
Nikoga ne štede.
I svakoga gaze.

Ovde ne pomažu čete na slonovima,
ni vozari ni konjica,
ne pomaže ni bitka nadmudrivanja
niti bogatstvo spasava.

Zato mudrac,
videvši šta je za njega dobro,
nepokolebljiv, stiče poverenje
u Budu, dhammu i sanghu.

Onaj ko praktikuje dhammu
mišlju, rečju i delom,
dobija pohvale ovde na zemlji
a posle smrti raduje se na nebu.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya IV.8

Nandana sutta

Uživanje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: U ovom govoru, Mara i Buda govore različitim jezicima. Pod "posedovanjem" Mara misli na nečiji porodični i lični fizički posed. Buda koristi istu reč da označi osećaj posedovanja bilo čega - fizičkog ili mentalnog - uopšte.

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindikike. Tada se zli Mara približi Blaženom i izgovori ove stihove u njegovom prisustvu:

Oni sa decom
uživaju
zato sto imaju decu.
Oni sa stokom
uživaju

u svojim kravama.

Svako uživa

u onom što poseduje,

jer ko ništa ne poseduje

taj ni ne uživa.

[Buda:]

Oni sa decom

pate

zato što imaju decu.

Oni sa stokom

pate

zato što imaju krave.

Svako pati

zbog onoga što poseduje,

jer ko ništa ne poseduje

taj ni ne pati.

Tada zli Mara - tužan i potišten zbog misli: "Blaženi me prepozna, Tathagata me prepozna" -
nesta u trenu.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn4-8.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya IV.13

Sakalika sutta

Komad kamena

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Beleška: Videti [uvodnu napomenu za SN I.38](#).

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio blizu Rađagahe, u Maddakucchi rezervatu za jelene. U to vreme stopalo mu je bilo povređeno komadom kamena. Mučna su bila telesna osećanja što su se u njemu javila - bolna, oštra, omamljujuća, odbojna i neugodna - ali ih je on podnosio sabran, budan i nepomućen. Savivši svoj gornji ogrtač na četvrt, legao je na desnu stranu, u lavlji položaj, jedno stopalo povrh drugog, sabran i budan.

Tada zli Mara dođe do Blaženog i u njegovom prisustvu izrecitova sledeće stihove:

"Ležiš li tu ošamućen,
ili opijen stihovima?"

Zar je tvojih ciljeva toliko malo?
Sam samcit u pustom boravištu,
kakav je to snevač, taj pospanko?"

Buda:

"Ležim ovde,
ne ošamućen,
nit opijen stihovima.
Svoj cilj postigoh,
za mene patnje više nema.
Sam samcit u pustom boravištu,
ležem s ljubavlju
za sva živa bića.

Čak i oni grudi prostreljenih
oštrom strelom,
što im srca brzo,
brzo
lupaju:
čak i oni sa tim strelama
uspevaju da zaspu.
A što ne bih ja,
kad sam sebi izvadih strelu?

Ne bdijem zbog brige,
ne strahujem da zaspim.
Dani i noći
ne pogađaju me.
Ne vidim opasnost propasti
ni u jednom svetu.

Zato ja ležem
s ljubavlju
za sva bića."

Tada zli Mara - tužan i potišten zbog misli: "Blaženi me prepozna, Tathagata me prepozna" -
nesta u trenu.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn4-13.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya IV.19

Kassaka sutta

Zemljoradnik

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. U to vreme je Blaženi upućivao, podsticao, požurivao i ohrabrivao monahe govorom o dhammi, naročito o nevezivanju. Monasi - pažljivi, zainteresovani, prilježni, usmerivši svu svoju pažnju - slušali su njegove reči.

Tada se u zlom Mari javi misao: "Gotama, utihnuli mudrac, upućuje, podstiče, požuruje i ohrabruje monahe govorom o dhammi, naročito o nevezivanju. Monasi - pažljivi, zainteresovani, prilježni, usmerivši svu svoju pažnju - slušaju njegove reči. Šta ako odem do Gorame, utihnulog mudraca, i pomutim mu njegovu viziju?"

Tada Mara, pretvorivši se u zemljoradnika, sa velikim ralom na ramenu - kosa mu raščupana, odeća sačinjena od grube kudelje, noge ukaljane muljem - dođe do Blaženog i, pošto je stigao, reče: "Hej, mudračo. Jesi li video moje volove?"

"A šta su tvoji volovi, Zli?"

"Samo moje je oko, mudrače. Moji su oblici, moj je deo svesti i njegov kontakt sa okom. Gde možeš da mi pobegneš? Samo moje je uvo... nos... jezik... telo... Samo moj je um, mudrače. Samo moje su ideje, moj je deo svesti i njegov kontakt sa umom. Gde možeš da mi pobegneš?

"Samo tvoje je oko, mudrače. Tvoji su oblici, tvoj je deo svesti i njegov kontakt sa okom. Gde ne postoji oko, ne postoji oblik, ne postoji deo svesti i njegov kontakt sa okom: tu ti, Zli, ne možeš dopreti. Samo tvoj je nos... jezik... telo... Samo tvoj je um, mudrače. Tvoje su ideje, tvoj je deo svesti i njegov kontakt sa okom. Gde ne postoji um, ne postoje ideje, ne postoji deo svesti i njegov kontakt sa umom: tu ti, Zli, ne možeš dopreti."

[Mara:]

To za šta kažu,

'To je moje';

i ti koji kažu,

'Moje':

Ako je tu tvoj um,

mudrače,

tada ne možeš pobeći

od mene.

[Buda:]

To za šta kažu

nije moje,

i ja nisam od tih

koji kažu.

Zato ynaj, Zli:

nećeš videti čak

ni moje tragove.

Tada zli Mara - tužan i potišten zbog misli: "Blaženi me prepozna, Tathagata me prepozna" -
nesta u trenu.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn4-19.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya IV.20

Rajja sutta

Vladalac

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio među narodom Kosala, u kolibi u divljini, u oblasti Himalaja. Tada, boraveći u samoći, ovaj sled misli pojavi mu se u svesti: "Je li moguće biti pravedan vladalac, a da nikoga ne ubiješ ili navodiš druge da ubijaju, da ne pleniš ili navodiš druge da plene, da ne tuguješ ili navodiš druge da tuguju?"

Tada zli Mara, znajući kakve su misli u svesti Blaženog, ode do njega i pošto je stigao reče mu: "Postani pravedan vladalac, Blaženi! Postani pravedan vladalac, Tathagata! - a da nikoga ne ubiješ ili navodiš druge da ubijaju, da ne pleniš ili navodiš druge da plene, da ne tuguješ ili navodiš druge da tuguju!"

"Ali šta ti to vidiš u meni, Zli, da mi govoriš: 'Postani pravedan vladalac, Blaženi! Postani pravedan vladalac, Tathagata! - a da nikoga ne ubiješ ili navodiš druge da ubijaju, da ne pleniš ili navodiš druge da plene, da ne tuguješ ili navodiš druge da tuguju!'

"Gospodine, Blaženi je razvio četiri osnove snage, težio im, postavio im temelj, učvrstio ih. Ako bi poželeo, mogao bi da se ovde na Himalajama, kralju među planinama, pretvori u zlato i oni bi postali planina od zlata."

[Buda:]

Čitava

zlatna planina,

bogatstvo nebrojeno:

čak i dva puta toliko

ne bi bilo dovoljno vredno

koliko jedna osoba.

Znajući to,

živi nepomućeno,

u skladu sa kontemplativnim životom.

Kada vidiš patnju,

i odakle ona izvire,

kako možeš biti sklon

čulnim zadovoljstvima?

Znajući da je sticanje

samo novo vezivanje,

vežbaj da se

tome odupreš.

Tada zli Mara - tužan i potišten zbog misli: "Blaženi me prepozna, Tathagata me prepozna" - nesta u trenu.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn4-20.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya V.1

Alavika sutta

Bhikkhuni Alavika

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike.

Tada, ujutru, bhikkhuni Alavika se obuče i, uzevši posudu za hranu i ogrtač, ode u Savati u prošnju hrane. Pošto je prošla Savati i vratila se iz prošnje, pošto je jela, otide do Slepčevog gaja, tragajući za osamom.

Tada zli Mara, želeći da u bhikkhuni Alaviki izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da je otera iz osame, priđe joj i obrati joj se ovim stihovima:

"Nema bekstva iz ovog sveta,

Pa zašto onda sediš tu u osami?

Uživaj u radostima čulnih zadovoljstava:

Nemoj posle da se kaješ!"

Tada se bhikkhuni Alavika javi misao: "Ko je izgovorio ove stihove -- ljudsko ili neljudsko biće?"
Onda pomisli: "To je zli Mara, koji ih izgovori želeći da u meni izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da me otera iz osame."

Tako bhikkhuni Alavika, shvativši "Ovo je zli Mara", odgovori mu stihovima:

"Postoji bekstvo iz ovog sveta
Koje dobro uočih svojom mudrošću.
O zli, kralju nepažljivih,
Ti ne poznaješ to stanje.

Čulna zadovoljstva su poput dželatove sekire;
Sastojci, njegov veliki panj.
Ono što nazivaš čulnom radošću
Za mene je postalo ne-radost."

Tada zli Mara -- tužan i potišten zbog misli: "Bhikkhuni Alavika me prepozna" -- nesta u trenu.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn5-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya V.2

Soma sutta

Bhikkhuni Soma

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike.

Tada, ujutru, bhikkhuni Soma se obuče i, uzevši posudu za hranu i ogrtač, ode u Savati u prošnju hrane. Pošto je prošla Savati i vratila se iz prošnje, pošto je jela, otide do Slepčevog gaja, da tamo provede ostatak dana. Zašavši u Slepčev gaj, sede u podnožje jednoga drveta, da tu provede ostatak dana.

Tada zli Mara, želeći da u bhikkhuni Somi izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da joj pokvari koncentraciju, priđe joj i obrati joj se ovim stihovima:

"Teško je postići ono stanje
Kojem teže mudraci,
Ne može ga postići žena

Sa to malo njezine pameti."

Tada se bhikkhuni Soma javi misao: "Ko je izgovorio ove stihove -- ljudsko ili neljudsko biće?"
Onda pomisli: "To je zli Mara, koji ih izgovori želeći da u meni izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da mi pokvari koncentraciju."

Tako bhikkhuni Soma, shvativši "Ovo je zli Mara", odgovori mu stihovima:

"Šta znači je li neko žensko ili muško

Kada je um dobro skoncentrisan,

Kada znanje postojano pritiče

Dok direktno posmatramo dhammu.

Onome koga muči misao,

'Ja sam žensko' ili 'Ja sam muško'

Ili 'Ja sam ovo ili ono' --

Taj samo zlog Maru priziva."

Tada zli Mara -- tužan i potišten zbog misli: "Bhikkhuni Soma me prepozna" -- nesta u trenu.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn5-2.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya V.3

Gotami sutta

Bhikkhuni Gotami

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike.

Tada, ujutru, bhikkhuni Kisagotami se obuče i, uzevši posudu za hranu i ogrtač, ode u Savati u prošnju hrane. Pošto je prošla Savati i vratila se iz prošnje, pošto je jela, otide do Tamne šume, da tamo provede ostatak dana. Zašavši u Tamnu šumu, sede u podnožje jednoga drveta, da tu provede ostatak dana.

Tada zli Mara, želeći da u bhikkhuni Kisagotami izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da joj pokvari koncentraciju, priđe joj i obrati joj se ovim stihovima:

"Kako da sediš tu sama, lica suzama oblivenog,
K'o majka kojoj je umrlo čedo?
Zašavši u ovu šumu mračnu,

Tražiš li ti to krišom muškarca za sebe?"

Tada se bhikkhuni Kisagotami javi misao: "Ko je izgovorio ove stihove -- ljudsko ili neljudsko biće?" Onda pomisli: "To je zli Mara, koji ih izgovori želeći da u meni izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da mi pokvari koncentraciju."

Tako bhikkhuni Kisagotami, shvativši "Ovo je zli Mara", odgovori mu stihovima:

"Smrti sinova daleko su za mnom;
A i traganje za muškarcem je okončano.
Ne tugujem, ni ne plačem,
Niti te se plašim, prijatelju moj.

Ushićenje svim i svačim presahlo je,
Mrak gusti neznanja razvejan je.
Pobedivši armiju smrti,
Boravim lišena svake nečistoće."

Tada zli Mara -- tužan i potišten zbog misli: "Bhikkhuni Kisagotami me prepozna" -- nesta u trenu.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn5-3.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya V.4

Vijaya sutta

Bhikkhuni Viđaja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike.

Tada, ujutru, bhikkhuni Viđaja se obuče i, uzevši posudu za hranu i ogrtač, ode u Savati u prošnju hrane. Pošto je prošla Savati i vratila se iz prošnje, pošto je jela, otide do Slepčevog gaja, da tamo provede ostatak dana. Zašavši u Slepčev gaj, sede u podnožje jednoga drveta, da tu provede ostatak dana.

Tada zli Mara, želeći da u bhikkhuni Viđaji izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da joj pokvari koncentraciju, priđe joj i obrati joj se ovim stihovima:

"Tako si mlada i lepa,

A i ja sam u cvetu mladosti.

Hajde, damo plemenita, uživajmo

u plesu i muzici pet instrumenata."

Tada se bhikkhuni Viđaji javi misao: "Ko je izgovorio ove stihove -- ljudsko ili neljudsko biće?"
Onda pomisli: "To je zli Mara, koji ih izgovori želeći da u meni izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da mi pokvari koncentraciju."

Tako bhikkhuni Viđaja, shvativši "Ovo je zli Mara", odgovori mu stihovima:

"Oblike i zvukove, ukuse i mirise,
Opipljive predmete koji ushićuju um:
Sve ti ih rado vraćam,
Jer ja ih, o Mara, više ne trebam.

Zgađena sam i postiđena
Ovim gnjilim telom,
Podložnim propadanju, krhkom:
Iščupah koren čulne želje.

Kao za ona bića koja maju oblik,
I ona što borave u bezobličnom,
I ona što dostigoše utrnuće:
Za sve njih je gusta tama razvejana."

Tada zli Mara -- tužan i potišten zbog misli: "Bhikkhuni Viđaja me prepozna" -- nesta u trenu.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn5-4.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya V.5

Uppalavanna sutta

Bhikkhuni Upalavana

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike.

Tada, ujutru, bhikkhuni Upalavana se obuče i, uzevši posudu za hranu i ogrtač, ode u Savati u prošnju hrane. Pošto je prošla Savati i vratila se iz prošnje, pošto je jela, otide do Slepčevog gaja, da tamo provede ostatak dana. Zašavši u Slepčev gaj, stade u podnožje *sala* drveta u punom cvatu

Tada zli Mara, želeći da u bhikkhuni Upalavani izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da joj pokvari koncentraciju, priđe joj i obrati joj se ovim stihovima:

"Došavši do *sala* drveta sa krunom od cvetova,
Stojiš u njegovom podnožju sasvim sama, bhikkhuni.
Nikoga nema ko bi mogao da nadmaši tvoju lepotu:

Luda devojko, zar se ne plašiš razbojnika?"

Tada se bhikkhuni Upalavani javi misao: "Ko je izgovorio ove stihove -- ljudsko ili neljudsko biće?" Onda pomisli: "To je zli Mara, koji ih izgovori želeći da u meni izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da mi pokvari koncentraciju."

Tako bhikkhuni Upalavana, shvativši "Ovo je zli Mara", odgovori mu stihovima:

"Iako sto hiljada razbojnika
Takvih poput tebe može ovamo doći,
Sasvim sam mirna, ne osećam strah,
Čak i ovako sama, Mara, ja te se ne plašim.

Mogu da nestanem
Ili mogu da ti uđem u stomak.
Mogu da ti stanem na sred nosa
Ipak me ne možeš videti ni na čas.

Ja sam gospodar svoga uma,
Temelje snage do kraja razvih;
Oslobođena svake vrste okova,
Ja te se nimalo ne plašim, prijatelju moj."

Tada zli Mara -- tužan i potišten zbog misli: "Bhikkhuni Upalavana me prepozna" -- nesta u trenu.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn5-5.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya V.6

Cala sutta

Bhikkhuni Ćala

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Ćetinom gaju, u manastiru Anatakindike.

Tada, ujutru, bhikkhuni Ćala se obuče i, uzevši posudu za hranu i ogrtač, ode u Savati u prošnju hrane. Pošto je prošla Savati i vratila se iz prošnje, pošto je jela, otide do Slepčevog gaja, da tamo provede ostatak dana. Zašavši u Slepčev gaj, sede u podnožje jednoga drveta, da tu provede ostatak dana.

Tada zli Mara priđe bhikkhuni Ćali i reče joj: "Šta ti ne odobravaš, bhikkhuni?"

"Ne odobravam, rođenje, prijatelju."

"Zašto ne odobravaš rođenje?"

Jednom rođeni, uživamo u čulnim zadovoljstvima.

Ko te je ubedio u to:

'Bhikkhuni, ne odobravaj rođenje'?"

"Za onoga ko je rođen predstoji smrt;

Jednom rođeni, nailazimo na patnje --

Vežanost, ubistvo, nesreća --

Otuda ne treba da odobravamo rođenje.

Buda je podučavao Dhammi,

Nadilaženju rođenja;

Da bih se oslobodila svake patnje

učvrsti me on u istini.

Jer ona bića što žive u svetu oblika,

I oni što su u svetu beu oblika --

ne razumevajući utrnuće,

Putuju, uvek iznova, iz života u život."

Tada zli Mara -- tužan i potišten zbog misli: "Bhikkhuni Āla me prepozna" -- nesta u trenu.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn5-6.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya V.7

Upacala sutta

Bhikkhuni Upačala

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Kraj Savatija. Ujutru, bhikkhuni Upačala se obuče i, uzevši posudu za hranu i ogrtač, ode u Savati u prošnju hrane. Pošto je prošla Savati i vratila se iz prošnje, pošto je jela, otide do Slepčevog gaja, da tamo provede ostatak dana. Zašavši u Slepčev gaj, sede u podnožje jednoga drveta, da tu provede ostatak dana.

Tada zli Mara priđe bhikkhuni Upačali i reče joj: "Gde bi želela das se ponovo rodiš, bhikkhuni?"

"Uopšte ne želim da se ponovo rodim, prijatelju."

"Postoje bogovi Tavatimsa i Jama sveta,

I boginje Tusita sveta,

Bogovi što uživaju u stvaranju,

I bogovi koji upravljaju.

Usmeri svoj um tamo

I doživećeš blaženstvo."

"Postoje bogovi Tavatimsa i Jama sveta,

I boginje Tusita sveta,

Bogovi što uživaju u stvaranju,

I bogovi koji upravljaju..

Ali oni su još uvek okovani čulima,

Ponovo padaju u vlast Mare.

Čitav svet je u plamenu,

Čitav svet gori,

Čitavim svetom plamenovi ližu,

Čitav svet podrhtava.

Tamo gde ne podrhtava i ne plamti,

Tamo gde svetovnjaci kročiti ne mogu,

Tamo gde nema mesta za Maru:

Tek tamo um moj ushićen biva."

Tada zli Mara - tužan i potišten zbog misli: "Bhikkhuni Upacāla me prepozna" - nesta u trenu.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn5-7.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya V.8

Sisupacala sutta

Bhikkhuni Sisupačala

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike.

Tada, ujutru, bhikkhuni Sisupačala se obuče i, uzevši posudu za hranu i ogrtač, ode u Savati u prošnju hrane. Pošto je prošla Savati i vratila se iz prošnje, pošto je jela, otide do Slepčevog gaja, da tamo provede ostatak dana. Zašavši u Slepčev gaj, sede u podnožje jednoga drveta, da tu provede ostatak dana.

Tada zli Mara priđe bhikkhuni Sisupačali i reče joj: "Koju veru ti opravdavaš, bhikkhuni?"

"Ne opravdavam nijednu veru, prijatelju."

"U ime čega obrijala si glavu?"

Izgledaš kao asketa,

A ipak ne opravdavaš nijednu veru,
Pa zašto onda lutaš kao da si zbunjena?"

"Ovde svi sledbenici vera
Veruju u različita mišljenja.
Ja ne odobravam njihova učenja;
Jer nisu upućeni u Dhammu.

Ali postoji izdanak plemena Sakya,
Prosvetljeni, bez premca,
Pobednik nad pobednicima, Maru je porazio,
Koji je neporažen ostao.

Svuda slobodan i nevezan,
Sa vizijom kojom sagledava sve,
Koji je došao na kraj svoje kamme,
Bez želje da bilo šta poseduje:
Taj Blaženi moj je učitelj;
Njegovo učenje ja odobravam."

Tada zli Mara -- tužan i potišten zbog misli: "Bhikkhuni Sisupacala me prepoznala" -- nesta u trenu.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn5-8.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya V.9

Sela Sutta

Bhikkhuni Sela

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike.

Tada, ujutru, bhikkhuni Sela se obuče i, uzevši posudu za hranu i ogrtač, ode u Savati u prošnju hrane. Pošto je prošla Savati i vratila se iz prošnje, pošto je jela, otide do Slepčevog gaja, da tamo provede ostatak dana. Zašavši u Slepčev gaj, sede u podnožje jednoga drveta, da tu provede ostatak dana.

Tada zli Mara, želeći da u bhikkhuni Seli izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da joj pokvari koncentraciju, priđe joj i obrati joj se ovim stihovima:

"Ko je stvorio ovu lutku?

Gde je njezin tvorac?

Gde ova lutka nastaje?

I gde ona nestaje?"

Tada se bhikkhuni Seli javi misao: "Ko je izgovorio ove stihove -- ljudsko ili neljudsko biće?"
Onda pomisli: "To je zli Mara, koji ih izgovori želeći da u meni izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da mi pokvari koncentraciju."

Tada bhikkhuni Sela, shvativši, "Ovo je zli Mara", odgovori mu u stihovima:

"Ova lutka nije načinila samu sebe,
Niti je ovu patnju napravio neko drugi.
Ona zavisi od svoga uzroka,
Kad taj uzrok nestane, tada će i ona nestati.

Kao što semenu bačenom na polje
Rast zavisi od dva uslova:
Potrebna mu je iz tla hrana
I redovno snabdevanje vlagom.

Isto tako ovi sastojci i elementi,
I ovih šest osnova za kontakt čula,
Oni zavise od svoga uzroka;
Kad taj uzrok nestane, tada će i one nestati."

Tada zli Mara -- tužan i potišten zbog misli: "Bhikkhuni Sela me prepozna" -- nesta u trenu.

15/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn5-9.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya V.10

Vajira sutta

Bhikkhuni Vaḍira

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike.

Tada, ujutru, bhikkhuni Vaḍira se obuče i, uzevši posudu za hranu i ogrtač, ode u Savati u prošnju hrane. Pošto je prošla Savati i vratila se iz prošnje, pošto je jela, otide do Slepčevog gaja, da tamo provede ostatak dana. Zašavši u Slepčev gaj, sede u podnožje jednoga drveta, da tu provede ostatak dana.

Tada zli Mara, želeći da u bhikkhuni Vaḍiri izazove strah, uznemirenost i jezuz, želeći da joj pokvari koncentraciju, priđe joj i obrati joj se ovim stihovima:

"Ko je tvorac ovoga bića?

Gde li je tvorac ovoga bića?

Gde je ovo biće nastalo?

Gde ovo biće nestaje?"

Tada se bhikkhuni Vajiri javi misao: "Ko je izgovorio ove stihove -- ljudsko ili neljudsko biće?"
Onda pomisli: "To je zli Mara, koji ih izgovori želeći da u meni izazove strah, uznemirenost i jezu, želeći da mi pokvari koncentraciju."

Tako bhikkhuni Vajira, shvativši "Ovo je zli Mara", odgovori mu stihovima:

"Otkud sad da govoriš o 'biću'?
Mara, jesi li u to čvrsto ubeđen?
Ovo je samo hrpa raznih sastojaka:
Nigde tu biće naći nećeš.

Baš kao što se za sklop delova,
Koristi reč 'kočija',
Tako, kada postoje sastojci,
Po dogovoru nazivamo ih 'bićem'.

Samo ta patnja nastaje,
Patnja što diže se i pada k'o plima.
Ništa drugo sem patnje ne nastaje,
Ništa drugo sem patnje ovde ne nestaje."

Tada zli Mara -- tužan i potišten zbog misli: "Bhikkhuni Vađira me prepozna" -- nesta u trenu.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn5-10.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta Nikaya VI.1

Ayacana Sutta

Zahtev

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi, ubrzo posle probuđenja, boravio kraj Uruvele, na obali reke Nerandare, u podnožju banjan drveta. Onda mu se, dok je tako boravio osamljen, u svesti pojaviše ove misli: "Ova dhamma koju sam dostigao jeste duboka, teško ju je sagledati, teško razumeti, jeste umirujuća, slojevita, izvan nagađanja, suptilna, namenjena mudracima da je razumeju. Ali ljudi se danas ushićuju vezivanjem, uzbuđuju se vezivanjem, uživaju u vezivanju. A za ljude koji se ushićuju vezivanjem, uzbuđuju se vezivanjem, uživaju u vezivanju uslovljenost ako ovo / onda ono i uslovljenost nastanka teški su za uviđanje. Ovo stanje je, takođe, teško za uviđanje: rastvaranje svega što je stvoreno, napuštanje svakog posedovanja, dokončanje želje, spokojstvo, poništavanje, utruće. I ako bih podučavao dhammu, a drugi me ne bi razumeli, to bi samo donelo zamor i neprilike.

Upravo tada se u Blaženom javiše ovi stihovi, do tada neizgovoreni, do tada ne saslušani:

Dosta je sada podučavanja
onoga
što samo sa mnogo muke
dostigoh.

Ovu dhammu ne mogu lako razumeti
oni koji su preplavljeni
odbojnošću i strašću.

Ono što je skriveno, suptilno,
duboko,
teško vidljivo,
što ide protiv struje --
oni što se ushićuju strašću,
uronjeni u gustu tamu,
neće videti.

Dok je Blaženi tako razmišljao, um mu se priklanjao tome da boravi u miru, da ne podučava dhammu.

Tada Brama Sahampati, videvši o čemu razmišlja Blaženi, pomisli: "Ovaj svet je izgubljen! Ovaj svet je razoren! Um Tathagate, arahanta, Samoprobeđenoga priklanja se tome da boravi u miru, da ne podučava dhammu! Tada, u trenu, kao što snažan čovek ispruži savijenu ruku ili savije ispruženu ruku, Brama Sahampati nestade iz Brama-sveta i pojavi se pred Blaženim. Prebacivši ogrtač preko jednog ramena, on kleknu desnim kolenom na tlo, pozdravi Blaženog ruku sklopljenih ispred srca i reče mu: "Gospodine, neka Blaženi podučava dhammu! Neka Tathagata podučava dhammu! Ima bića u čijim očima je tek malo trunja, koja propadaju zato što nisu čula dhammu. Biće među njima onih koji će razumeti dhammu."

To reče Brama Sahampati. A zatim nastavi:

U prošlosti

pojaviła se u zemlji Magadhi
nečista dhamma
podučavali su je nepročišćeni.
Otvori vrata besmrtnosti!
Dopusti im da čuju dhammu
što je razumeše pročišćeni!

Baš kao što neko stojeći na litici
može videti ljude
svuda ispod sebe,
Isto tako, o mudri, pogleda koji sve obuhvata,
podigni palatu
u obliku dhamme.

Oslobođen žalosti, pogledaj ljude
uronjene u žalost,
pritisnute rođenejm i starošću.

Ustani, heroju, pobedniče u bici!
O učitelju, što kročiš ne dugujući išta ovome svetu.
Podučava dhammu, o Blaženi:
Biće i onih koji će razumeti.

Tada Blaženi, razumevši Bramin poziv, iz milosrđa prema bićima, pogleda na svet okom
Probuđenoga. Dok je tako posmatrao, vide bića u čijim očima je tek malo trunja i ona u čijim
očima je mnogo trunja, onih obdarenih sposobnostima i onih drugih, onih sa dobrim svojstvima i
onih sa lošim, onih koje je lako podučavati i onih koje je teško. Baš kao što u jezeru plavih,
crvenih ili belih lotosa, neki lotosi - rođeni i rasli pod vodom - mogu procvetati pod vodom, ni ne
izdigavši se iz vode; neki mogu zastati na samoj površini vode, dok se drugi mogu uzdići iznad
vode i tako ostati njome neuprljan - isto tako, posmatrajući svet okom Probuđenoga, Blaženi
vide bića u čijim očima je tek malo trunja i ona u čijim očima je mnogo trunja, onih obdarenih
sposobnostima i onih drugih, onih sa dobrim svojstvima i onih sa lošim, onih koje je lako

podučavati i onih koje je teško.

Videviši to, on Brami Sahampatiju odgovori stihovima:

Otvorena su vrata besmrtnosti
onima koji imaju uši da čuju.
Neka pokažu čvrstinu uverenja.
Predviđajući nevolju, o Brama,
Nisam ljudima govorio tananu,
uzvišenu dhammu.

Tada Brama Sahampati, pomislivši, "Blaženi se složio da podučava dhammu," pokloni se
Blaženom i, obišavši ga sa desne strane, odmah nestade.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn6-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya VI.2

Garava sutta

Poštovanje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi, ubrzo posle probuđenja, boravio kraj Uruvele, na obali reke Nerandare, u podnožju banjan drveta. Onda mu se, dok je tako boravio osamljen, u svesti pojaviše ove misli: "Svako pati boraveći bez poštovanja ili smernosti prema nekome. A kojem monahu ili asketi bih ja mogao da ukažem počast i poštovanje?"

Onda mu se javi ova misao: "U ime usavršavanja nesavršenog sastojka vrline bilo bi dobro boraviti u poštovanju i smernosti prema nekom monahu ili asketi, ukazujući mu počast i poštovanje. Međutim, u čitavom ovom svetu sa bogovima, sa Marom i Bramom, među ljudima sa njihovim monasima i asketama, vladarima i podanicima, ne vidim drugog monaha ili asketu više usavršenog u vrlini nego što sam ja, prema kome bih mogao boraviti u poštovanju i smernosti, ukazujući mu počast i poštovanje.

U ime usavršavanja nesavršenog sastojka koncentracije bilo bi dobro boraviti u poštovanju i

smernosti prema nekom monahu ili asketi, ukazujući mu počast i poštovanje. Međutim, u čitavom ovom svetu sa bogovima, sa Marom i Bramom, među ljudima sa njihovim monasima i asketama, vladarima i podanicima, ne vidim drugog monaha ili asketu više usavršenog u vrlini nego što sam ja, prema kome bih mogao boraviti u poštovanju i smernosti, ukazujući mu počast i poštovanje.

U ime usavršavanja nesavršenog sastojka razlučivanja bilo bi dobro boraviti u poštovanju i smernosti prema nekom monahu ili asketi, ukazujući mu počast i poštovanje. Međutim, u čitavom ovom svetu sa bogovima, sa Marom i Bramom, među ljudima sa njihovim monasima i asketama, vladarima i podanicima, ne vidim drugog monaha ili asketu više usavršenog u vrlini nego što sam ja, prema kome bih mogao boraviti u poštovanju i smernosti, ukazujući mu počast i poštovanje.

U ime usavršavanja nesavršenog sastojka oslobađanja bilo bi dobro boraviti u poštovanju i smernosti prema nekom monahu ili asketi, ukazujući mu počast i poštovanje. Međutim, u čitavom ovom svetu sa bogovima, sa Marom i Bramom, među ljudima sa njihovim monasima i asketama, vladarima i podanicima, ne vidim drugog monaha ili asketu više usavršenog u vrlini nego što sam ja, prema kome bih mogao boraviti u poštovanju i smernosti, ukazujući mu počast i poštovanje.

U ime usavršavanja nesavršenog sastojka znanja bilo bi dobro boraviti u poštovanju i smernosti prema nekom monahu ili asketi, ukazujući mu počast i poštovanje. Međutim, u čitavom ovom svetu sa bogovima, sa Marom i Bramom, među ljudima sa njihovim monasima i asketama, vladarima i podanicima, ne vidim drugog monaha ili asketu više usavršenog u vrlini nego što sam ja, prema kome bih mogao boraviti u poštovanju i smernosti, ukazujući mu počast i poštovanje.

Šta ako bih boravio u smernosti i poštovanju upravo prema ovoj dhammi za koju sam se do kraja probudio, ukazujući mu počast i poštovanje?"

Tada, videvši o čemu razmišlja Blaženi - kao što snažan čovek ispruži savijenu ruku ili savije

ispruženu ruku - Brama Sahampati nestade iz Brama-sveta i pojavi se pred Blaženim. Prebacivši ogrtač preko jednog ramena, on kleknu desnim kolenom na tlo, pozdravi Blaženog ruku sklopljenih ispred srca i reče mu: "Tako je, Blaženi! Tako je, Tathagata! Oni koji su bili arahanti, samoprobeđeni u prošlosti - i oni su boravio u smernosti i poštovanju upravo prema ovoj dhammi, ukazujući mu počast i poštovanje. I neka Blaženi, koji je danas arahant, samoprobeđen, boravi u smernosti i poštovanju upravo prema ovoj dhammi, ukazujući mu počast i poštovanje."

To reče Brama Sahampati. A zatim nastavi:

Prošli Bude,
buduće Bude,
i onaj ko je Buda sada,
uklanjajući patnju mnogih --

svi su boravili,
boraviće i borave,
poštujući istinsku dhammu.
Ovo je, za Bude, prirodni zakon.

Zato, onaj ko želi sam sebi dobro,
težeći savršenstvu,
treba da poštuje istinsku dhammu,
misli sabranih na Budino učenje.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn6-2.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya VI.15

Parinibbana sutta

Potpuno oslobođenje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Ovaj govor izveštava o Budinoj smrti, dajući četiri verzije četvorice očevidaca tog događaja. Zanimljivo je zapaziti da se u verzijama pripisanim nebeskim bićima daju opšta zapažanja o tome kako je priroda svih bića - čak i Budina - da umiru, dok se u verzijama pripisanim monasima komentariše Budino ispoljavanje moći kontrole uma neposredno pre trenutka potpunog oslobođenja.

Ovako sam čuo. Jednom prilikom je Blaženi boravio kraj Kusinare u Upavatani, u gaju drveća sal, u zemlji naroda Mala, upravo onda kada je došao trenutak njegovog potpunog oslobođenja. Tada se on obrati monasima: "Opominjem vas, monasi: Sve što je stvoreno mora i da propadne. Ispunjeni pažnjom, dostignite konačno ispunjenje." To behu Tathagatine poslednje reči.

Tada Blaženi uđe u prvu jhanu. Izlazeći iz nje uđe u drugu jhanu. Izlazeći iz nje uđe u treću...

čtvrtu jhanu... sferu beskrajnog prostora... sferu beskrajne svesti... sferu ništavila... sveru ni opažanja ni neopažanja. Izlazeći iz nje, uđe u prestanak opažanja i osećanja.

Tada, izlazeći iz sfere prestanka opažanja i osećanja, on uđe u sferu ni opažanja ni neopažanja. Izlazeći iz nje, uđe u sferu ništavila.... sferu beskrajne svesti... sferu beskrajnog prostora... čtvrtu jhanu... treću... drugu... prvu jhanu. Izlazeći iz prve jhane, on uđe u drugu... treću... čtvrtu jhanu. Izlazeći iz četvrte jhane, on odmah posta potpuno oslobođen.

Kad Blaženi postade potpuno oslobođen, istovremeno sa potpunim oslobođenjem Sahampati Brama izgovori ove stihove:

Sva bića -- sva -- na ovom svetu,
odbaciće to telo sastavljeno od sastojaka
u ovome svetu
u kojem je Učitelj kao što je ovaj
bez premca u ovome svetu
Tathagata, svojom snagom postigao,
Ispravno samoprobeđenje,
postao potpuno
oslobođen.

Kad Blaženi postade potpuno oslobođen, istovremeno sa potpunim oslobođenjem Saka, gospodar bogova, izgovori ove stihove:

Kako su nestalne sve stvari sačinjene od sastojaka!
Njihova je priroda da nastaju i nestaju.
Kako nastaju tako se i rastvaraju.
Njihovo potpuno smirenje jeste blaženstvo.

Kad Blaženi postade potpuno oslobođen, istovremeno sa potpunim oslobođenjem poštovani Ananda izgovori ove stihove:

Beše to zastrašujuće.
Beše to zapanjujuće
kada, ispoljavajući krajnje
postignuće među svim stvarima,
Ispravno samoprobeđeni
postate potpuno oslobođen.

Kad Blaženi postade potpuno oslobođen, istovremeno sa potpunim oslobođenjem poštovani
Anuruda izgovori ove stihove:

On više nema udaha i izdaha,
on koji je Takav, smirenoga uma,
nepomerljiv
počiva u miru:
mudrac ispuni svoj životni vek.

Srca jednako bodrog
podnosio je bol.
Poput gašenja plamena
takvo beše oslobođenje
svesti.

Videti takođe: [SN V.7](#); [SN IX.6](#).

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn6-15.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya VII.2

Akkosa sutta

Uvreda

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Rađagahi, u Bambusovom gaju, u skloništu za veverice. Tada braman Akošaka ("Uvredljivac") Bharadvađa doču da je jedan braman iz roda Bharadvađa otišao u beskućnike u prisustvu Blaženoga. Ljut i nezadovoljan, on ode do Blaženog i, stigavši, poče da ga vređa i psuje prostim, teškim rečima.

Kada to bi izrečeno, Blaženi mu se obrati: "Šta misliš, bramane: Da li ti prijatelji i drugovi, rođaci i saplemenici dolaze u goste?"

"Da, učitelju Gotamo, ponekad mi prijatelji i drugovi, rođaci i saplemenici dolaze u goste."

"I šta misliš: Da li ih poslužiš dekorisanim i nedekorisanim jelima i poslasticama?"

"Da, ponekad ih poslužim dekorisanim i nedekorisanim jelima i poslasticama."

"I ako se njima ne posluže, kome onda ta hrana ostaje?"

"Pa, ako se ne posluže, učitelju Gotamo, sva ta hrana ostaje meni."

"Isto tako, bramanu, to čime si vređao mene koji ne vređam, to čime si se izrugivao meni koji se ne izrugujem, to čime si grdio mene koji ne grdim: ničim od toga neću se poslužiti. Sve to ostaje tebi, bramanu. Sve to ostaje tebi.

Za svakog ko god uzvraća uvredom onome ko vređa, uzvraća izrugivanjem onome ko se izruguje, uzvraća grdnjom onome ko grdi, kaže se da jede zajedno, da je u društvu sa tom osobom. Ali ja niti jedem sa tobom, niti sam u društvu sa tobom, bramanu. Sve to ostaje tebi. Sve to ostaje tebi."

"Kralj zajedno sa svojim dvorom zna ovo o učitelju Gotami - "Asketa Gotama je arahant" - a ipak se učitelj Gotama ljuti!"[1]

[Buda:]

Otkud može biti ljutnje
u onome ko je oslobođen ljutnje,
ukroćen,
ko živi sabran --
onome ko je oslobođen ispravnim razumevanjem,
smiren
takav.

Stvari samo činiš gorim
kada planeš
na nekoga ko je ljut.
Ko god ne plane
na nekoga ko je ljut
dobija bitku

koju je teško dobiti.

Živiš za dobro obojice

-- sopstveno i njegovo --

onda kad, znajući ga da je srdit,
sabrano boraviš u svome miru.

Kada tako lečiš obojicu

-- sebe i drugoga --

oni koji te za budalu smatraju
ništa o Dhammi ne znaju.

Kada ovo bi izrečeno, braman Akošaka Bharadvađa reče Blaženom: "Izvanredno, poštovani gospodine! Izvanredno! Baš kao da je neko postavio kako treba nešto što je bilo okrenuto naglavce, otkrio nešto što je bilo skriveno, pokazao put onome ko se izgubio ili upalio svetiljku u mraku tako da oni što imaju oči mogu da vide, isto tako je Blaženi - na više načina - učinio dhammu jasnom. Uzimam Blaženog kao utočište, dhammu i monašku zajednicu. Neka me učitelj Gotama prihvati kao monaha, neka me primi u monašku zajednicu."

Tada braman Akošaka Bharadvađa primi zaređenje u prisustvu Blaženog. I nedugo posle zaređenja – boraveći u osami, sam, pažljiv, marljiv i odlučan - ubrzo dostiže i ostade na cilju svetačkog života, zbog kojeg mnogi plemenitog roda odlaze u beskućnike, znajući ga i shvatajući ovde i sada. Tako je i on znao: "Nema više preporođanja, proživljen je svetački život, zadatak je obavljen. Nema ništa više da se učini." I tako poštovani Bharadvađa postade još jedan od arahanta

Beleška

1. Akošaka misli da ga Buda vređa - i da je zato ljut - iako Buda samo iznosi činjenicu koja je u skladu sa zakonom kamme. [[Nazad](#)]

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn7-2.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya VII.6

Jata sutta

Čvor

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju. I tada braman Đata ("Čvor") Bharadvađa otide do Blaženog i, stigavši, razmeni učtive pozdrave sa njim. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Dok je tako sedeo obrati se on Blaženom stihovima:

Čvor iznutra,

čvor spolja,

ljudi su svezani

u čvor.

Gotama, pitam te ovo:

ko može taj čvor razvezati?

[Buda:]

Onaj ko je ustaljen u vrlini,
razborit,
ko razvija uvid i svoj um,
monah marljiv, pronicljiv:
on može taj čvor razvezati.

Oni čiji su strast,
odbojnost,
i neznanje
nestali,
Arahanti, čije su nečistoće nestale:
za njih je taj čvor razvezan.

Kada ime i lik,
zajedno sa opažanjem
kontakta i oblika,
potpuno nestanu, bez traga:
tada je i taj čvor
presečen.

Kada ovo bi izrečeno, Āta Bharadvađa reče Blaženom: "Izvanredno, poštovani gospodine! Izvanredno! Baš kao da je neko postavio kako treba nešto što je bilo okrenuto naglavce, otkrio nešto što je bilo skriveno, pokazao put onome ko se izgubio ili upalio svetiljku u mraku tako da oni što imaju oči mogu da vide, isto tako je Blaženi - na više načina - učinio Dhammu jasnom. Uzimam Blaženog kao utočište, Dhammu i monašku zajednicu kao utočište. Neka me učitelj Gotama prihvati kao monaha, neka me primi u monašku zajednicu."

Tada braman Āta Bharadvađa primi zaređenje u prisustvu Blaženog. I nedugo posle zaređenja -- boraveći u osami, sam, pažljiv, marljiv i odlučan -- ubrzo dostiže i ostade na cilju svetačkog života, zbog kojeg mnogi plemenitog roda odlaze u beskućnike, znajući ga i shvatajući ovde i sada. Tako je i on znao: "Nema više preporađanja, proživljen je svetački život, zadatak je

obavljen. Nema ništa više da se učini." I tako poštovani Bharadvaja postade jedan od arahanta

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn7-6.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya VII.13

Devahita sutta

Govor Devahiti

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom u Savatiju Blaženi obolio od vjetrova u crijevima. Njegovao ga je redovnik Upavano. Blaženi ga zamoli:

-- Molim te, Upavano, možeš li mi nabaviti tople vode?

-- Svakako, gospodine -- odgovori redovnik Upavano, pa se spremi da ide, uzme prosjačku zdjelu i ogrtač i pođe do kuće brahmana Devahite. Kad je stigao, zaustavi se šutke po strani. A Devahito ga opazi kako šuteći stoji, pa ga oslovi stihovima:

-- Poštovani. gospodin tu stoji i ne govori,
obrijan i ošišan, ogrnut u svoj ogrtač,
Šta li želi, šta bi htio da zamoli,
koja ga je nevolja dovela k meni?

A Upavano odgovori:

Šutljivog mudraca što dođe za dobrobit svijeta sad razdiru bolovi
utrobe.

Podari, božji čoveče, tople vode, ako imaš!

Molim za onoga koga štiju poštovanja vrijedni,
Kom pažnju iskazuju pažnje dostojni i počast velikani.

Tada brahman Devahito naredi sluzi da na obramicu (kakvom se služe i danas
šumadijski seljaci kad idu na pazar) priveže s jedne strane ćup tople vode, a na
drugi kraj ćup šećerenog sirupa, pa da s tim poklonom slijedi redovnika Upavanu...

Kad je Blaženi prezdravio, brahman Devahito dođe da ga posjeti...

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn7-3.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya VII.14

Maha-sala sutta

Bogataš

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u Savatiju. I tada jedan veoma bogati braman - bedan i bedno obučen - ode do Blaženog i, stigavši, razmeni učtive pozdrave sa njim. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Dok je tako sedeo Blaženi mu reče: "Zašto si, bramane, bedan i bedno obučen?"

"Baš sada, učitelju Gotamo, moja četiri sina - na nagovor svojih žena - izbaciše me iz kuće."

"U tom slučaju, bramanu, zapamti ove stihovi i izrecituj ih kada se u gradskoj kući skupi velika grupa ljudi i kada tvoji sinovi budu tamo takođe.

"Oni u čijem rođenju
uživao sam
-- čiji rast želeo sam--
na nagovor svojih žena

oteraše me od kuće,
ko što psi čine sa svinjom.

Pokvareni i podli,
iako zovu me "Oče":
demoni u obličju sinova
koji me napustiše u starosti.

Ko što se konju matorom
od kojeg više koristi nema
uskrati hrana,
tako i ostareli otac
ovih ludih mladića
moli druge da ga u svoj dom prime.

Moje sluge služiše me bolje
no ovi neverni sinovi.
Štitiše me od
pomahnitalih goveda
i besnih pasa.
U mraku išli su preda mnom;
niz strme padine pomagali da siđem.
Zahvaljujući slugama mojim,
i kad bih posrnuo
oslonac bih nalazio."

Tada veoma bogati braman, zapamtivši ove stihove u prisustvu Blaženog, izrecitova ih kada se u gradskoj kući skupi velika grupa ljudi i kada su njegovi sinovi bili tamo takođe:

"Oni u čijem rođenju
uživao sam

-- čiji rast želeo sam--
na nagovor svojih žena
oteraše me od kuće,
ko što psi čine sa svinjom.

Pokvareni i podli,
iako zovu me "Oče":
demoni u obličju sinova
koji me napustiše u starosti.

Ko što se konju matorom
od kojeg više koristi nema
uskrati hrana,
tako i ostareli otac
ovih ludih mladića
moli druge da ga u svoj dom prime.

Moje sluge služiše me bolje
no ovi neverni sinovi.
Štitiše me od
pomahnitalih goveda
i besnih pasa.
U mraku išli su preda mnom;
niz strme padine pomagali da siđem.
Zahvaljujući slugama mojim,
i kad bih posrnuo
oslonac bih nalazio."

Tada bramanovi sinovi, odvevši ga kući, okupaše ga i svaki mu dade novu odeću. Tako braman, poneši jedno novo odelo, ode do Blaženog i, stigavši, razmeni učtive pozdrave sa njim. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Dok je tako sedeo reče Blaženom:

"Mi bramani, učitelju Gotamo, očekujemo nadoknadu za svoje podučavanje. Može li učitelj Gotama prihvatiti ovo kao moju nadoknadu."

I Blaženi iz saosećanja prihvati.

Tada veoma bogati braman reče Blaženom: "Izvanredno, učitelju Gotamo! Izvanredno! Na više načina je učitelj Gotama razjasnio dhammu - baš kao da je neko postavio kako treba nešto što je bilo okrenuto naglavce, otkrio nešto što je bilo skriveno, pokazao put onome ko se izgubio ili upalio svetiljku u mraku tako da oni što imaju oči mogu da vide. Uzimam učitelja Gotamu kao utočište, dhammu i monašku zajednicu. Neka me učitelj Gotama prihvati kao nezaređenog sledbenika koji je u njemu pronašao utočište od sada pa do kraja života."

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn7-14.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya VII.17

Navakammika sutta

Graditelj

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u narodu Kosala, u gustoj šumi. I tada je braman Navakammika ("Graditelj") Bharadvaja obavljao neki posao u toj gustoj šumi. On ugleda Blaženog kako sedi pod sala drvetom - nogu savijenih, tela uspravnog, sabran. Videvši ga, u njemu se javi misao: "Evo ja uživam što obavih posao u ovoj gustoj šumi. Ali u čemu uživa taj asketa obavljajući svoj posao?"

Tako on ode do Blaženog i stigavši izrecitova ove stihove:

"Koje poslove je obavio,
monah u šumi sala stabala?
Sam u divljini,
u čemu to Gotama
nalazi užitak?"

[Buda:]

Ja posla nemam
da obavljam u ovoj šumi.
Šumu beskrajnog tumaranja
ja posekoh
u korenu.
Iako u šumi, za mene
šume nema,
žaoke patnje nema.
Uživam u samoći,
a nezadovoljstvo odbacih.

Kada ovo bi izrečeno, braman Navakammika Bharadvaja reče Blaženom: "Izvanredno, učitelju Gotamo! Izvanredno! Na više načina je učitelj Gotama razjasnio dhammu - baš kao da je neko postavio kako treba nešto što je bilo okrenuto naglavce, otkrio nešto što je bilo skriveno, pokazao put onome ko se izgubio ili upalio svetiljku u mraku tako da oni što imaju oči mogu da vide. Uzimam učitelja Gotamu kao utočište, dhammu i monašku zajednicu. Neka me učitelj Gotama prihvati kao nezaređenog sledbenika koji je u njemu pronašao utočište od sada pa do kraja života."

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn7-17.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya VIII.4

Ananda sutta

Ananda (Uputstva Vangisi)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom poštovani Ananda boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindikike. Tada, rano ujutro, obuče se on i noseći svoju posudu za prošenje hrane i prebacivši ogrtač, otide do Savatija u pratnji poštovanog Vangise. I desilo se da se tada u poštovanom Vangisi javi nezadovoljstvo (životom ispunjenim vrlinom). Požuda preplavi njegov um. Tako se on sledećim stihovima obrati poštovanom Anandi:

Čulnom željom obuzet gorim.

Moj um je u plamenu.

Molim te, Gotama, iz milosrđa,

reci mi kako

da taj palmen ugasim.

[Ananda:]

Zahvaljujući iskrivljenom opažanju

um tvoj je u plamenu.

Kloni se onoga što smatraš lepim

a praćeno je požudom.

Uvidi da su te mentalne tvorevine nešto drugo,

da su patnja,

i da nisu deo tebe.

Iskoreni svoju veliku požudu.

Nemoj stalno iznova goreti u njoj.

Razvijaj um

-- uravnotežen i sabran --

uviđajući ono što je nečisto

i na osnovu onoga što je nečisto.

Neka je tvoja sabranost

uronjena u telo.

Budi onaj ko teži

otrežnjenju.

Razvijaj nepristrasnost.

Odbaci obmanu.

Tada, razagnavši svu tu

obmanu,

naći ćeš se na pravome putu

ka smirenju.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn8-4.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya IX.1

Viveka sutta

Osama

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom neki monah boravio među narodom Kosala, u kraju pokrivenom gustom šumom. U to vreme, otišavši da provede dan [u šumskom gustišu], zaokupiše ga štetne misli, vezane za život kućedomaćina.

Tada božanstvo koje je nastanjivalo tu gustu šumu, osetivši milosrđe prema tom monahu, želeći mu dobro, želeći da ga prizove pameti, približi mu se i obrati sledećim stihovima:

"Sve žudeći za osamom
zašao si u ovu šumu,
a ipak tvoj um
stalno beži iz nje.
Ti, čoveče:
savladaj svoju želju za ljudima.

Tada bićeš srećan, slobodan
od žudnje.

Nezadovoljstvo odagnaj,
sabran budi.

Dozvoli da te podsetim
na ono što je dobro --
jer prah svetova donjih
razvejati je teško.

Ne dopusti da ti prah
čulnog
vid

zamuti
sasvim.

Poput ptice
blatnjavih krila
što strese prah sa sebe trzajem jednim,
isto tako i monah
-- energičan i sabran --
strese sa sebe prah što se na njega lepi."

Tada se taj monah, pročišćen rečima božanstva, dozva pameti.

Videti takođe: [SN IX.9](#); [SN IX.14](#).

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn9-1

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya IX.6

Anuruddha sutta

Anuruda

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom poštovani Anuruda boravi među narodom Kosala, u gustoj šumi. I u to vreme božanstvo sa Neba trideset tri boga po imenu Đalini, jedna od supružnika poštovanog Anurudhe u prethodnim životima, otide do njega i, stigavši, obrati mu se ovim stihovima:

Usmeri svoj um
tamo gde si nekada živeo,
na Nebu trideset tri boga,
kad su ti bila dostupna
 sva čulna zadovoljstva.
Poštovan, okružen
 boginjama,
opet će

zasijati.

[Pošt. Anuruda:]

One su skrenule s puta,
te boginje
učvršćene u samopotvrđivanju.
Isto su skrenula
ona bića kojima je društvo boginja
postalo cilj.

[Đalini:]

Neznaju šta je blaženstvo
oni koji videli nisu Nandanu,
boravište božanstava dičnih,
veličanstvenog
Neba trideset tri boga.

[Pošt. Anuruda:]

Ludo, zar ne znaš
pravilo arahanta? --
'Kako su nestalne sve složene stvari!
Priroda im je: da nastaju i nestaju.
Nastajući, one se ujedno i rastaču.
Njihovo potpuno stišavanje jeste blaženstvo.'

Đalini, ne postoji
u društvu božanstava
više boravišta
[za mene].

S potpunim okončanjem
ovoga života,
za mene više
novog rođenja nema.

Videti takode: [SN V.7](#); [SN VI.15](#).

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn9-6.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya IX.9

Vajjiputta sutta

Vađi princ

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom neki monah, princ iz naroda Vađi, boravio blizu Vesalija, u gustoj šumi. I u to vreme je u Vesaliju bila celonoćna svetkovina. Tada taj monah -- tužeći kad je začuo glasnu muziku duvačkih i žičanih instrumenata, zvuk gonga iz Vesalija, izgovori sledeće stihove:

Živim u divljini
potpuno sam
poput debla odbačenog u šumi.
U noći kakva je ova,
ko bi mogao biti
jadniji
od mene?

Tada božanstvo koje je nastanjivalo tu gustu šumu, osetivši milosrđe prema tom monahu, želeći mu dobro, želeći da ga prizove pameti, približi mu se i obrati sledećim stihovima:

Živeći u divljini potpuno sam
poput debla odbačenog u šumi,
mnogo je onih koji ti zavide,
takvi poput stanovnika pakla,
i onih koji ka nebesima streme.

Tada se taj monah, pročišćen rečima božanstva, dozva pameti.

Videti takođe: [SN IX.1](#); [SN IX.14](#).

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn9-9.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya IX.11

Ayoniso-manasikara sutta

Neprikladna pažnja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom neki monah boravio među narodom Kosala, u gustoj šumi. I u to vreme je ceo dan proveo obuzet lošim, štetnim mislima: mislima ispunjenim strašću, zlovoljom i zlonamernošću.

Tada božanstvo koje je nastanjivalo tu gustu šumu, osetivši milosrđe prema tom monahu, želeći mu dobro, želeći da ga prizove pameti, približi mu se i obrati sledećim stihovima:

Sasvim rastresen
samleven si mislima svojim.
Odstupivši od neprikladnog,
kontempliraj
prikladno.

Zaustavljajući svoj um na Učitelju,

na Dhammi, na Sanghi, svojim vrlinama,
stiži ćeš do
radosti,
ushićenja,
prijatnosti
bez sumnje.

Tada, prožet
radošću,
okončaćeš najzad
patnju i nespokojstvo.

Tada se taj monah, pročišćen rečima božanstva, dozva pameti.

Videti takođe bilo koju od suuta o šest sabranosti (npr. [SN XI.3](#), [AN III.70](#), [AN XI.12](#), [AN XI.13](#))

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn9-11.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya IX.14

Gandhatthena sutta

Kradljivac mirisa

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom neki monah boravio među narodom Kosala, u gustoj šumi. I u to vreme je, posle obeda, vraćajući se iz prošenja hrane, otišao do jezerca sa lotosima i pomirisao crveni lotos.

Tada božanstvo koje je nastanjivalo tu gustu šumu, osetivši milosrđe prema tom monahu, želeći mu dobro, želeći da ga prizove pameti, približi mu se i obrati sledećim stihovima:

"Mirišeš taj iz vode rođen cvet

koji ti nije bio dat.

To je, dragi gospodine, čin krađe.

Ti si kradljivac mirisa."

[Monah:]

"Ne uzimam, ne oštećujem.

Mirišem lotos

poizdalje.

Pa zašto nazivaš mene

kradljivcem mirisa?

Ima takvih što

čupaju stabljike,

oštećuju cvetove,

takvih koji se bezdušno ponašaju:

zašto to njima ne kažeš?"

[Božanstvo:]

"Čovek bezdušan i halapljiv,

uprljan poput dečije pelene:

njemu

da kažem nemam šta.

Ti si taj

kojem treba da govorim.

Čoveku neuprljanom,

što stalno teži čistoti,

njemu zlo koliko na vrhu vlasi

izgleda golemo

poput oblaka."

[Monah:]

"Da, yakkha, ti me razumeš

i naklonost pokazuješ.

Upozori me opet, yakkha,
kad god opet vidiš
nešto ovome nalik."

[Božanstvo:]

"Moj život od tebe
ne zavisi,
niti sam ja
najamnik tvoj.

 Ti bi, monaše,
sam trebalo da znaš
kako do odredišta povoljnog stići."

Tada se taj monah, pročišćen rečima božanstva, dozva pameti.

Videti takođe: [SN IX.1](#); [SN IX.9](#).

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn9-14

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya X.8

Sudatta sutta

O Sudati (Anatapindika)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Beleška: Mnogi govori kao mesto radnje navode Đetin gaj, manastir koji je poklonio Anatapindika. Ovde saznajemo kako je Anatapindika prvi put sreo Budu. Dramska nota ovoga govora sastoji se u činjenici da su ga mnogi ljudi znali jedino po nadimku -- Anatapindika znači "Darovatelj onih koji su bez zaštite" -- a ne po pravom imenu. Zato je on iznenađen kada ga Buda, posle prvog susreta, oslovljava pravim imenom.

Cullavagga (VI) daje istu ovu priču ali detaljnije i dodaje nove događaje. Posle recitovanja stihova kojima se ovaj govor završava, Buda izlaže Anatapindiki učenje korak po korak, kulminirajući objašnjenjem četiri plemenite istine. Na kraju poduke, Anatapindika dostiže stupanj "ulaska u struju". Potom se vraća kući u Savati, kupuje gaj od princa Đete po previsokoj ceni i osniva manastir za Budu i Sanghu. U njemu je, prema komentarima, Buda proveo više kišnih perioda nego u bilo kojem drugom manastiru.

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio brilu Rađagahe, u Senovitom gaju. I u to vreme domaćin Anatapindika stiže u Rađagahu nekim poslom. Tu on ču: "Probuđeni se, kažu, pojavio u svetu" i požele da smesta ode i vidi Blaženog. Tada mu se javi misao: "Danas nije pravi dan da odem i vidim Blaženog. Sutra ću otići da vidim Blaženog u pravo vreme." S mislima okrenutim Probuđenome, on leže da otpočine. Tri puta tokom noći ustajao je misleći da je zora. Tada on ode ko gradske kapije kraj mesta za spaljivanje. Neljudska bića otvoriše mu kapiju.

Kad je domaćin Anatapindika napustio grad, svestlost nestade i opet zavlada tama. Strah, užas i jeza zavladaše njime i on htede da se vrati. Tada Šivaka, jaka demon, nevidljiv, prozbori:

Stotinu slonova,
 stotinu konja,
 stotinu kola koje vuku mazge,
 sto hiljada sluškinja,
 okićene draguljima i mindušama
 nije vredno ni jedne šesnaestine
 jednog tvog koraka.

Samo napred, domaćine!
 Samo napred, domaćine!
 Korak napred bolji je za tebe,
 nego natrag!

Tada tama nestade za Anatapindiku i javi se svetlost. Strah, užas i jeza koje je osećao se primiriše.

Po drugi put... po treći put svestlost nestade i opet zavlada tama. Strah, užas i jeza zavladaše njime i on htede da se vrati. Tada po treći put Šivaka, jaka demon, nevidljiv, prozbori:

Stotinu slonova,
 stotinu konja,

stotinu kola koje vuku mazge,
sto hiljada sluškinja,
okićene draguljima i mindušama
nije vredno ni jedne šesnaestine
jednog tvog koraka.

Samo napred, domaćine!
Samo napred, domaćine!
Korak napred bolji je za tebe,
nego natrag!

Tada tama nestade za Anatapindiku i javi se svetlost. Strah, užas i jeza koje je osećao se primiriše.

Tako Anatapindika ode do Senovitog gaja. I u to vreme Blaženi je -- pošto je ustao jer je noć prošla -- praktikovao meditaciju u hodu. On opazi domaćina Anatapindiku još izdaleka. Ugledavši ga on prekide meditaciju i sede na već ranije pripremljeno sedište. Sedeći tako, kad Anatapindika stiže, on mu reče: "Dođi, Sudato".

Tada Anatapindika (pomisli): "Blaženi me oslovljava pravim imenom!" i pade pred noge Blaženog govoreći: "Gospodine, nadam se da je Blaženi spokojno spavao."

[Buda:]

Uvek, uvek,
spava on spokojno:
brahman potpuno oslobođen,
koji se ne povodi
za čulnim zadovoljstvima,
koji ne poseduje bilo šta,
sasvim ohlađen.

Presekavši sve veze

i prevladavši strah u srcu,

smiren,

spava on spokojno,

dostigavši mir

svesnosti.

Videti takođe: [AN III.35](#); [Ud II.10](#).

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn10-8.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Sutta nipata I.10

Alavaka sutta

Govor Alavaka jaki

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Ova suta javlja se takođe u [Sn I.10](#).

Beleška: Ovaj govor je izvor mnogih izreka koje se često citiraju u zemljama theravada budizma. Godine 1982, kada je u Tajlandu proslavljana 200. godišnjica utemeljenja današnje kraljevske dinastije, njegovo visočanstvo kralj je svoje glavno obraćanje tajlandskom narodu koncipirao na osnovu četiri kvaliteta pomenuta u Budinom poslednjem stihu.

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Alavi, u boravištu Alavaka jake (demon). Tada Alavaka jaka priđe Blaženome i stavši pred njega reče: "Izlazi, pustinjače!"

[Rekavši] "U redu, prijatelju", Blaženi izađe.

"Dođi ovamo, pustinjače!"

[Rekavši] "U redu, prijatelju", Blaženi uđe.

Drugi put... Treći put, Alavaka jaka reče Blaženome: "Izlazi, pustinjače!"

[Rekavši] "U redu, prijatelju", Blaženi izađe.

"Dođi ovamo, pustinjače!"

[Rekavši] "U redu, prijatelju", Blaženi uđe.

Tada, četvrti put, Alavaka jaka reče Blaženome: "Izlazi, pustinjače!"

"Neću izaći, prijatelju. Učini što moraš da učiniš."

"Postaviću ti pitanje, pustinjače. "Ako ne možeš da mi odgovoriš, pomutiću ti um ili rasporedi srce ili ću te zgrabiti za noge i zavitlati na drugu obalu Ganga."

"Prijatelju moj, ne vidim nikoga u čitavom svemiru, sa njegovim božanstvima, Marama i Bramama, njegovim pustinjacima i propovednicima, njegovim kraljevima i običnim ljudima, koji bi mi mogao pomutiti um ili rasporedi srce ili zgrabiti za noge i zavitlati me na drugu obalu Ganga. No, ipak, pitaj me to što želiš."

[Alavaka:]

Šta je nečije najveće bogatstvo?

Šta, dobro praktikovano, donosi blaženstvo?

Šta je najveća slast?

Na koji način živeti

možemo svoj život nazvati najboljim?

[Buda:]

Uverenje je nečije najveće bogatstvo.

Dhamma, dobro praktikovana, donosi blaženstvo.

Istina je najveća slast. [1]

Živeći sa uvidom,

možemo svoj život nazvati najboljim.

[Alavaka:]

Kako prelazimo preko bujice?

Kako preko mora?

Kako savlađujemo patnju i nespokojstvo?

Kako se pročišćujemo?

[Buda:]

Zahvaljujući uverenju preko bujice prelazimo.

Zahvaljujući pažljivosti preko mora.

Zahvaljujući istrajnosti savlađujemo

patnju i nespokojstvo.

Zahvaljujući uvidu se pročišćujemo.

[Alavaka:]

Kako do uvida dolazimo?

Kako bogatstvo pronalazimo?

Kako čast stičemo?

Kako za sebe prijatelje vezujemo?

Idući iz ovoga sveta

u

sledeći svet,

kako žalost možemo izbeći?

[Buda:]

Uvereni u Dhammu arahanta
da nas do oslobađanja vodi,
-- pažljivi, sabrani --
dobro osluškujući
do uvida dolazimo.

Čineći ono što je prikladno,
prema nedaćama trpeljivi,
uvek preduzimljivi,
bogatstvo pronalazimo.

Zahvaljujući istini
čas stičemo.

Dajući,
prijatelje za sebe vezujemo.

Opremeljeni sa ova četiri kvaliteta,
-- istinom,
samokontrolom,
istrajnošću,
uzdržanošću --
uverenjem ispunjen domaćin,
suočen sa smrću, ne biva žalošću ophrvan.

A sad, idi pitaj druge,
bilo kog sveštenika i pustinjaka,
da li se išta bolje od
istine,
samokontrole,
istrajnosti

i uzdržanosti
ovde može naći.

[Alavaka:]

Kako bih mogao ići da pitam
bilo kog sveštenika i pustinjaka? --
sad kad danas razumeh
šta mi dobro donosi
u sledećem životu.

Zaista je na moju dobrobit
to što Probuđeni dođe
ovamo u Alavi.

Danas razumem
šta je to što dato
najveći plod donosi.

Ići ću od sela do sela,
od grada do grada,
odajući poštovanje Samoprobuđenome
i istinskoj ispravnosti Dhamme.

Beleška

1. Ovo je očigledno pozivanje na pojam "ukusa" (*rasa*) u indijskoj estetičkoj teoriji [Natrag]

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn10-12.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XI.3

Dhajagga sutta

Najviše merilo

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindikike. Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, gospodine!" odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Jednom su se, monasi, božanstva i asure raspoređivali za bitku. Tada se Saka, gospodar bogova, obrati božanstvima sa neba trideset tri boga: 'Ako se, dok su u borbi, u devama javi strah, užas ili jeza, tada bi trebalo da se pridržavate moga najvišeg merila. Jer kad se pridržavate moga najvišeg merila svaki strah, užas ili jeza koji se mogu javiti nestaće.

Ako se ne pridržavate moga najvišeg merila, tada bi trebalo da se pridržavate najvišeg merila Pađapatija, kralja bogova. Jer kad se pridržavate najvišeg merila Pađapatija, kralja bogova, svaki strah, užas ili jeza koji se mogu javiti nestaće.

Ako se ne pridržavate najvišeg merila Pađapatija, kralja bogova, tada bi trebalo da se pridržavate najvišeg merila Varune, kralja bogova. Jer kad se pridržavate najvišeg merila Varune, kralja bogova, svaki strah, užas ili jeza koji se mogu javiti nestaće.

Ako se ne pridržavate najvišeg merila Varune, kralja bogova, tada bi trebalo da se pridržavate najvišeg merila Isane, kralja bogova. Jer kad se pridržavate najvišeg merila Isane, kralja bogova, svaki strah, užas ili jeza koji se mogu javiti nestaće.

Monasi, u onima koji se pridržavaju najvišeg merila Sake, gospodara bogova, u onima koji se pridržavaju najvišeg merila Pađapatija, kralja bogova, u onima koji se pridržavaju najvišeg merila Varune, kralja bogova ili u onima koji se pridržavaju najvišeg merila Isane, kralja bogova, svaki strah, užas ili jeza koji se mogu javiti mogu nestati ali i ne moraju. A zašto? Zato što Saka, gospodar bogova, nije lišen strasti, nije lišen mržnje, nije lišen obmane. On se može uplašiti, užasnuti, prepasti i pobeći.

Ali, monasi, kažem vam ovo: Ako se, kad odete u osamu, u podnožje drveta ili na otvorenom prostoru, u vama javi strah, užas ili jeza, onda bi trebalo da se setite mene na ovaj način : 'Zaista, Blaženi je potpuno i sopstvenim naporom probuđen, usavršen u znanju i ponašanju, sa dobrim odredištem, savršeni poznavalac ovoga sveta, nenadmašan kao savetnik onih ljudi sposobnih da budu podučeni, učitelj božanskim i ljudskim bićima, probuđen, blagosloven..' Jer kada se priselite mene, monasi, svaki strah, užas ili jeza koji se mogu javiti nestaće.

A ako ne možete da se priselite mene, tada bi trebalo da se priselite Dhamme ovako: 'Zaista, Blaženi je dobro izložio Dhammu, treba je videti ovde i sada, neprolazna je, poziva nas da se sami uverimo, ispravna je, mudri treba da je ostvare svako za sebe.' Jer kada se priselite Dhamme, monasi, svaki strah, užas ili jeza koji se mogu javiti nestaće.

A ako ne možete da se priselite Dhamme, tada bi trebalo da se priselite Sanghe ovako: 'Zaista, Sangha, zajednica sledbenika Blaženog, koji su vežbali pravilno, koji su vežbali direktno, koji su vežbali metodično, koji su vežbali znalački -- drugim rečima, četiri vrste plemenitih sledbenika -- oni su Sangha, zajednica sledbenika Blaženog: vredni poklona, vredni gostoprimstva, vredni

ponuda, vredni poštovanja, nenadmašno polje zasluga za ovaj svet.' Jer kada se prisetite Sanghe, monasi, svaki strah, užas ili jeza koji se mogu javiti nestaće.

"A zašto je tako? Jer je Tathagata, potpuno i sopstvenim naporom probuđeni, oslobođen od strasti, oslobođen od mržnje, oslobođen od obmane. On se ne može uplašiti, užasnuti, prepasti i pobeći."

Tako reče Blaženi. Izgovorivši to, Takodošavši, Učitelj, nastavi:

U osami, monasi,
u podnožju drveta,
ili na otvorenom prostoru,
prisetite se Bude:
I nećete straha imati.

Ako se ne prisetite Bude --
najboljeg na svetu,
predvodnika ljudi --
tada se prisetite Dhamme,
neprolazne,
dobro izložene.

Ako se ne setite Dhamme --
neprolazne,
dobro izložene --
tada se prisetite Sanghe,
polja za zasluge
nenadmašnog.

U onima što su se tako prisetili
Bude,
Dhamme,

i Sanghe, monasi,
neće biti
ni straha,
ni užasa,
ni jeze.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn11-3.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XI.5

Subhasita-jaya sutta

Pobeda onoga ko bolje zbori

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, gospodine!" odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Jednom u prošlosti deve i asure^[1] su se bili rasporedili za borbu. Tada Vepacíti, kralj asura, reče Saki, kralju deva: "Hajde da pobeda bude onoga ko bolje zbori."

"Da, Vepacíti, neka pobeda bude onoga ko bolje zbori."

Tako deve i asure odrediše sudije, [misleći]: "Oni će presuditi u našu korist o tome šta je dobro rečeno i šta je loše rešeno."

Tada Vepacíti, kralj asura, reče Saki, kralju deva: "Kaži neki stih, kralju deva!"

Kad to bi izgovoreno, Saka, kralj deva, reče Vepačatiju, kralju asura: "Ali ti si starije božanstvo ovde, Vepačiti. Kaži ti stih."

Kad to bi izgovoreno, Vepačiti odrecitova sledeće stihove:

'Budale bi se još i više razjarile
da nema nečega da ih obuzdava.
Zato znalac
treba da obuzdava budale
jednom debelom batinom.'

Kad je Vepačiti izgovorio ove stihove, asure su aplaudirale, a deve su ćutale. Zato Vepačati reče Saki: "Kaži stih, kralju deva!"

Kad to bi izgovoreno, Saka odrecitova sledeće stihove:

'Ovo je, po meni,
jedino što budale obuzdava:
Kada znaš da je drugi neobuzdan,
svesno ostani još mirniji.'

Kad je Saka izgovorio ove stihove, deve su aplaudirale, a asure su ćutale. Zato Sakai reče Vepačitiju: "Kaži stih, Vepačiti!"

Kad to bi izgovoreno, Vepačiti odrecitova sledeće stihove:

'Vašava, [2] ja vidim pogrešku
upravo u toj popustljivosti:
Kada budala pomisli,
"On popušta
zato što me se boji,"
tada te taj idiot proganja još više --
kao jarac onoga što od njega beži.'

Kad je Vepačiti izgovorio ove stihove, asure su aplaudirale, a deve su ćutale. Zato Vepačati reče Saki: "Kaži stih, kralju deva!"

Kad to bi izgovoreno, Saka odrecitova sledeće stihove:

'Nije uopšte važno
da li on misli,
"On popušta
zato što me se boji."
Naša istinska dobrobit
jeste najvažnija dobrobit.
Ništa bolje
od strpljenja
ne može se naći.

Ko god, kada je jak,
popušta
onome ko je slab:
to je istinsko strpljenje.
Jer inače slabiji mora uvek da trpi.

Takva se snaga
uopšte ne naziva snagom:
jer čija god da je snaga
to je snaga budale.
Nema poniženja
za onoga ko je jak,
jak zahvaljujući zaštiti Dhamme.

Stvari samo pogoršavaš
onda kada se razjariš
na nekoga ko je već ljut.
Ko god se ne razjari
na nekoga ko je već ljut.
pobeđuje u bici
koju je teško dobiti.

Živiš za dobro obojice

-- svoje i njegovo --

kada. znajući da je gnevan,

svesno ostaješ još mirniji'.

Kada tako načiniš melem za obojicu

-- za sebe i za drugoga --

oni koji te zato smatraju budalom

ne znaju ništa o Dhammi.'

Kad Saka izgovori svoje stihove deve su aplaudirale, ali su asure ćutale. Tada sudije u raspravi između deva i asura rekoše: "Reči koje je izgovorio Vepačiti, kralj asura, leže u sferi mačeva i oružja -- a time i rasprava, svađa i razmirica. S druge strane, stihovi koje je izgovorio Saka, kralj deva, leže izvan sfere mačeva i oružja -- a time i van rasprava, svađa i razmirica. Zato pobjeda onoga ko bolje zbori pripada Saki, kralju deva."

I tako, monasi, pobjeda onoga koji bolje zbori pripade Saki, kralju deva."

Beleške:

1. Deve i asure su bile dve grupe božanstava koje su se borile za prevlast na nebu (poput bogova i titana u grčkoj mitologiji). Na kraju su deve pobedile. Asure, poznate po svojoj naprasitosti, kasnije su svrstane u ljute demone i, u nekim budističkim kosmologijama, smatrane su bićima nižim od ljudskih. [Natrag]

2. Vašava -- "Moćni" -- jedan je od Sakinih epiteta. [Natrag]

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn11-5.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.15

Kaccayanagotta sutta

**Za Kaćajana Gotu (O ispravnom
razumevanju)**

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Boraveći u Savatiju... Tada Kaćajana Gota otide do Blaženog i, stigavši, pokloni mu se i sede sa strane. Dok je tako sedeo reče on Blaženome: "Gospodine, govori se 'ispravno razumevanje, ispravno razumevanje'. U kojoj meri postoji ispravno razumevanje?"

"U celini, Kaćajana, ovaj svet podržan je (uzima kao svoj objekat) polarnošću, onom o postojanju i ne-postojanju. Ali kada neko, zahvaljujući uvidu, sagleda nastanak ovoga sveta onakav kakav on jeste, misao o 'ne-postojanju' u vezi sa ovim svetom mu se ne javlja. Kada neko, zahvaljujući uvidu, sagleda utruće ovoga sveta onakvo kakvo ono jeste, misao o 'postojanju' u vezi sa ovim svetom mu se ne javlja.

U celini, Kaćajana, ovaj svet sapet je okovima prijanjanja, vezivanja i predubeđenja. Aliko je to nadvladao ne upliće se niti se vezuje za ta prijanjanja, vezivanja, fiksacije svesti, predubeđenja

ili latentne sklonosti, niti on razmišlja o "svom sopstvu". U njemu nema neizvesnosti niti sumnje da je, kada postoji nastajanje, jedina patnja nastajanje i da kada postoji nestajanje jedina patnja jeste nestajanje. U tome je njegovo znanje nezavisno od drugih. U toj meri, Kaćajana, postoji ispravno razumevanje.

'Sve postoji!': to je jedna krajnost. 'Sve ne postoji': to je druga krajnost. Izbegavajući ta dva ekstrema, Tathagata podučava Dhammu sledeći srednji put:

Na osnovu neznanja kao neophodnog uslova nastaju izrazi volje.

Na osnovu izraza volje kao neophodnog uslova nastaje svest.

Na osnovu svesti kao neophodnog uslova nastaju ime i lik.

Na osnovu (razlikovanja) imena i lika kao neophodnog uslova nastaje šest područja čula.

Na osnovu šest područja čula kao neophodnog uslova nastaje kontakt.

Na osnovu kontakta kao neophodnog uslova nastaje osećaj.

Na osnovu osećaja kao neophodnog uslova nastaje želja.

Na osnovu želje kao neophodnog uslova nastaje prijanjanje.

Na osnovu prijanjanja kao neophodnog uslova nastaje bivanje.

Na osnovu bivanja kao neophodnog uslova nastaje rađanje.

Na osnovu rađanja kao neophodnog uslova nastaju starost i smrt, jad i nevolja, patnja, žalost i očaj.

Tako nastaje čitav taj okean nespokojsstva i patnje.

I opet, sa potpunim iščezavanjem i nestankom upravo tog neznanja nestaju i izrazi volje.

Sa nestankom izraza volje dolazi nestanak svesti.

Sa nestankom svesti dolazi nestanak imena i lika.

Sa nestankom imena i lika dolazi nestanak šest područja čula.

Sa nestankom šest područja čula dolazi nestanak kontakta.

Sa nestankom kontakta dolazi nestanak osećaja.

Sa nestankom osećaja dolazi nestanak želje.

Sa nestankom želje dolazi nestanak prijanjanja.

Sa nestankom prijanjanja dolazi nestanak bivanja.

Sa nestankom bivanja dolazi nestanak rađanja.

Sa nestankom rađanja dolazi nestanak starosti i smrti, jada i nevolje, patnje, žalosti i očaja.

Tako nestaje čitav taj okean nespokojstva i patnje.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-15.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.17

Acelo sutta

Goli isposnik[1]

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Rađagahi, u Bambusovu Gaju, na mjestu gde se hrane vjeverice.

Jednog se jutra Blaženi rano obuče, uzme ogrtač i prosjačku zdjelu, pa otiđe u Rađagahu da prosi hranu. A goli isposnik Kassapa opazi izdaleka da Blaženi dolazi, pa se uputi prema njemu, pozdravi se s njim prijateljski te ga nakon uobičajenih učtivih riječi, stojeći pored njega, oslovi ovako:

"Želio bih da gospodina Gotamu nešto upitam ako gospodin Gotamo pristaje da odgovori na moje pitanje."

"Nije sada vrijeme za pitanja, Kassapo, jer smo već unišili u naselje."

Goli isposnik Kassapo ponovi svoju molbu i po drugi i po treći puta, a Blaženi isto tako ponovi

svoj odgovor. Napokon goli isposnik Kassapo reče:

"Ne želim da gospodina Gotamu mnogo ispitujem."

"Onda, Kassapo, pitaj šta želiš."

"Je li, gospodine Gotamo, svako sam krivac za svoju nesreću?"

"To, Kassapo, nije tačno", odgovori Blaženi.

"Je li onda neko drugi kriv za tu nesreću?"

"Ni to nije tačno."

"A jesmo li možda za svoju nesreću krivi i mi sami i neko drugi?"

"Ni to nije tačno."

"Ili možda nismo krivi ni mi niti iko drugi, nego nesreća dolazi slučajno?"

"Ni to nije tačno."

"Znači li to, gospodine Gotamo, da nesreće (uopće) nema?"

"To, Kassapo, ne znači da nesreće nema. Nesreće ima."

"Prema tome izgleda da gospodin Gotamo ne može ni da uvidi ni da razumije nesreću."

"Nije tačno, Kassapo, da ja nesreću ne mogu da uvidim ni da je razumijem. Ja, Kassapo, nesreću i uviđam i razumijem.

"Onda, gospodine, neka mi Blaženi kaže šta je nesreća, neka mi rastumači šta je nesreća."

"Ko izvrši djelo, taj snosi i posljedice" ili učenje koje si ti najprije spomenuo da je svako sam kriv za svoju nesreću -- to je učenje koje zastupa teorija o vječnosti.[2] -- "Onaj ko izvrši djelo i onaj koji snosi posljedice su dva različita bića" ili učenje koje je izraz čuvstvene sklonosti da je za našu nesreću kriv neko drugi -- to je učenje koje zastupa teorija o razorivosti.[3] -- Da ne zapadneš ni u jednu ni u drugu krajnost, Kassapo, uputiću te na ispravan prolaz po sredini koji sam i sam slijedio:

1. Neznanjem su uslovljeni izrazi volje.
2. Izrazima volje je uslovljena svijest.
3. Sviješću je uslovljeno ime-i-lik.[4]
4. Imenom-i-likom je uslovljeno šest područja osjetnosti.[5]
5. Područjima osjetnosti je uslovljen doticaj.
6. Doticajem su uslovljeni osjećaji.
7. Osjećajima je uslovljena žeđa za životom.
8. Žeđom za životom je uslovljeno prijanjanje uz život.
9. Prijanjanjem je uslovljeno postojanje.
10. Postojanjem je uslovljeno rađanje.
11. Rađanjem su uslovljeni
12. starost, smrt, jad, nevolja, patnja, žalost i očaj.

Tako nastaje čitavo to gomilište patnje.

Iz potpune odvrćenosti i dokončanja neznanja slijedi dokončanje izraza volje (i cijelog tog lanca

od dvanaest karika[6]). Tako se dokončava čitavo to gomilište patnje."

Kad je Blaženi završio govor, goli isposnik Kassapo ga oslovi ovako:

"Izvršno, gospodine! Kao da je neko ispravio ono što je bili iskrivljeno ili razotkrio skriveno ili pokazao put onome ko je zalutao, ili unio svjetlost u tamu tako da onaj ko ima oči ugleda oblike -- upravo tako je Blaženi sad pokazao istinu s različitih strana. I ja se, gospodine, utječem u Blaženoga, u njegovo učenje i u njegovu prosjačku zajednicu. Molim, gospodine, da mi Blaženi odobri odlazak u beskućnike i udijeli potpuno zaredenje."

"Ko je, Kassapo, ranije slijedio neko drugo učenje, a sada želi da postane beskućnik i potpuno zaredeni sljedbenik ovoga reda i učenja, taj treba da proboravi četiri mjeseca kao iskušenik, pa da ga zatim isposnici iz iskrene pobude i želje prime kao beskućnika i da ga potpuno zaredi u isposnički život."

"Ako, gospodine, onaj koji je ranije slijedio drugo učenje... treba da proboravi četiri mjeseca kao iskušenik..., ja ću proboraviti četiri godine kao iskušenik, pa da me zatim isposnici iz iskrene želje i pobude prime kao beskućnika i da me potpuno zaredi u isposnički život."

Tako je Blaženi odobrio golom isposniku Kassapi odlazak u beskućnike i potpuno zaredenje.

Nedugo po zaredenju redovnik je Kassapo, živeći osamljen, otuđen, pažljiv, revan i odlučan, već u ovom životu sam neposredno spoznao i uvidjeo, dosegao i zadržao onu krajnju svrhu svetačkog života dosljedno kojoj potomci plemenita roda napuštaju dom i postaju beskućnici. Spoznao je da je dokončano rađanje, da je iživljen svetački život, da je izvršeno što je trebalo izvršiti i da poslije ovakvoga života nema daljeg opstanka. Tako je i redovnik Kassapo postao jedan od usavršenih.

Beleške:

[1] Opisi golih isposnika (*aćelo*) u Buddhinim govorima obično odgovaraju nizom specifičnih

obilježja u njihovom asketskom načinu života đainskim isposnicima i pravilima kojih se đainski isposnici (*digambara*) još i danas pridržavaju. Od skupine takvih isposnika odvojio se i Gotamo neposredno pred svoje duhovno probuđenje. Goli isposnici izvan đainskih redova mogu, međutim, da se ponekad susretnu još i danas u Indiji. [Natrag]

[2] *Sassata-vado* ili eternalizam, u smislu vjere u *atman* kao supstanciju. Ta vjera obilježje je *advaita-vedante* i direktno je suprotstavljena buddhizmu. [Natrag]

[3] *Ućcheda-vado* je izrazito i isključivo materijalistička teorija atomizma. Oduvijek je postojala bojazan kod buddhista da se ova teorija, zbog toga što je suprotna vedantinskom eternalizmu, ne identifikuje pogrešno i zlonamerno sa Buddhinim učenjem. U kolonijalnom razdoblju, engleski tendenciozni prijevod riječi *ućchedo* sa "*annihilation*" pogodovao je identificiranju *ućcheda-vade* sa "nihilizmom", koji je s budističkog stanovišta moguć jedino uz pretpostavku spoznajnoteorijskog idealizma. Te je pretpostavke dosljedno razvila buddhistička filozofija od ranih vremena pod nazivom *šunya* (pali *sunna*)-*vado*, ili teorija "nuliteta", kao svoju osnovnu tezu. Na području pali buddhizma, gdje do dublje filofske razrade Buddhina učenja uopće nije došlo, englesko poistovećenje pojma anihilacije s pojmom nihilacije ili ništovanja, ili vrednosnog ekvivalenta pojma uništenja s pojmom poništenja (kao što se poništava poštanska marka ili rješenje nižih vlasti), iz shvatljivih razloga je lako dovelo do egzegetsko-dogmatske pomutnje i do svođenja na zajednički nazivnik *ućcheda-vado*, niza pojmovno i lingvistički potpuno raznorodnih termina od temeljne i autentične važnosti za Buddhino prvobitno učenje. Drugim riječima, izazvano je brkanje pojmova materijalizam i nihilizam. [Natrag]

[4] Ime-i-lik, *nama-rupam*, je buddhističkoj filozofiji svojstven nominalistički izraz, čija je realistička analogija u evropskoj filozofiji "tijelo i duša" ili psihički i fizički faktor. Izraz *rupam* prvenstveno obilježava zorni predmet osjetila vida. [Natrag]

[5] Šesto osjetilo je kod Buddhe osjetilo intelektualnog razumijevanja (ne umovanja!), bolje rečeno, mentalno osjetilo (*mano-indiyam*), kojemu Buddho ne priznaje nad-osjetilni status iznad funkcije koordiniranja osjetilnih doživljaja. Aristotel raspravlja o problemu šestog osjetilau istom smislu i priklanja se rješenju suprotnom Buddhinom. [Natrag]

[6] *Patičca-samuppado*. [Natrag]

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-17.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.19

Bala-pandita sutta

Budala i mudrac

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Boraveći u Savatiju... "Kada je budala ometen neznanjem i sputan željom, na osnovu toga nastaje ovo telo. Postoji to telo i spoljašnje ime-i-lik. Zatim, oslanjajući se na tu dvojnost, nastaje kontakt šest čula. Pogođen time, bilo kojim od tih šest, budala postaje osetljiv na zadovoljstvo i bol.

Kada je mudrac ometen neznanjem i sputan željom, na osnovu toga nastaje ovo telo. Postoji to telo i spoljašnje ime-i-lik. Zatim, oslanjajući se na tu dvojnost, nastaje kontakt šest čula. Pogođen time, bilo kojim od tih šest, budala postaje osetljiv na zadovoljstvo i bol.

Pa u čemu je razlika, kakva osobina deli mudraca i budalu?"

"Za nas, gospodine, ovo učenje ima Blaženog kao svoj koren, svog vodiča i svoje utočište. Bilo

bi dobro ako bi Blaženi lično izložio značenje svoje tvrdnje. Saslušavši ga od Blaženog monasi će ga zapamtiti."

"U tom slučaju, monasi, slušajte i obratite pažnju. Govoriću vam."

"Kako vi kažete, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Neznanje kojim je budala ometena, želja kojom je sputana i čiji je telo rezultat: to neznanje budala nije napustila, ta želja nije uništena. Zašto? Budala nije praktikovala svetački život za potpuno iskorenjivanje patnje. Otuda, posle raspada tela, posle smrti, ona juri u [novo] telo. Jureći za telom, ona nije do kraja oslobođena rađanja, starenja, smrti, žalosti, naricanja, bola, nespokojstva i očaja. Kažem vam, ona nije sasvim oslobođena strepnje i patnje.

Neznanje kojim je budala ometena, želja kojom je sputana i čiji je telo rezultat: to neznanje mudrac je napustio, ta želja je uništena. Zašto? Mudrac je praktikovao svetački život za potpuno iskorenjivanje patnje. Otuda, posle raspada tela, posle smrti, on ne juri u [novo] telo. Ne jureći za telom, on je do kraja oslobođena rađanja, starenja, smrti, žalosti, naricanja, bola, nespokojstva i očaja. Kažem vam, ona je sasvim oslobođena strepnje i patnje.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-19.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.20

Paccaya sutta

Nužni preduslovi

Prevod Rada Iveković

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je u Savatthiju stanovao Uzvišeni:

– Objasnit ću vam, redovnici, uzročno nastajanje i ono što tako nastaje. Vi poslušajte i obratite pažnju... Na osnovu rođenja pojavljuju se starost–i–smrt. I bez obzira pojavljuju li se *tathagate* ili se ne pojavljuju, ova je međusobna ovisnost pojedinačnosti postojana, ovaj red pojavnosti i uzročnosti su postojani. To *tathagato* potpuno razumije i uviđa, a zatim to poučava, predaje, tumači, objašnjava, razotkriva, analizira i čini shvatljivim. I kaže: – Pogledajte... Na osnovu rođenja nastaju starost–i–smrt. Na osnovu nastajanja, pojavljuje se rođenje. I bez obzira da li se *tathagate* pojavljuju ili ne... I on kaže: ... Na osnovu zablude se pojavljuju odrednice volje (*sankhara*). Bez obzira da li se *tathagate* pojavljuju ili ne... I tako je, redovnici, ono što je ovdje tako i onako kako jest (tj. realno, primj. R. I.), a ne drugačije ili nešto drugo – i to se zove, redovnici, uzročnim nastajanjem.

– Ali što je to što uzročno nastaje? Starost–i–smrt su nepostojani, uvjetovani, uzročno nastali, podložni propadanju, umiranju, predmet odvrćanja i prestanka. Rođenje... nastajanje... privrženost... neznanje je, redovnici, nepostojano uvjetovano, uzročno nastalo, podložno propadanju, umiranju, predmet odvrćanja i prestanka. To se naziva, redovnici, onim što je uzročno nastalo.

– I kada je plemeniti ućenik potpuno sagledao ovo uzročno nastajanje i ono što tako nastaje – onako kakvi su u stvarnosti i s potpunim razumijevanjem, on neće misliti o prošlosti: 'Da li sam postojao u prošlosti ili nisam, što sam bio i što sam nakon toga postao u prošlosti?' A ne misli ni o budućnosti:

'Hoću li ili neću postojati u budućnosti, što ću biti u budućnosti, kakav ću biti i, pošto sam nešto bio – što ću nastati u budućnosti?' A ne misli tako ni o sadašnjosti i ne muči ga sumnja: 'Da li jesam ili nisam, što sam, kakav sam, odakle je došlo ovo biće i kuda ide?'

– A što je tome razlog? To je zato, redovnici, što je plemeniti ućenik sagledao ovo uzročno nastajanje i ono što uzročno nastaje onako kako jest i s potpunim spoznavanjem.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-20.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.23

Upanisa sutta

Zavisnost

Prevod Rada Iveković

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

... Kada, redovnici, na vrhu planine kiša pada velikim kapima, tada voda ispunjava planinske procjepe, pećine i jame cureći niz padinu. Kada su procjepi, pećine i jame napunjeni, napune se prvo manja jezera, a zatim velika. Kad su i velika jezera puna napune se prvo manji brzaci, pa onda veće rijeke, a kad su one prepune, napune se mora.

Isto tako, redovnici, na osnovu *zablude* nastaju *odrednice*, na osnovu odrednica svijest, na osnovu svijesti *ime-i-lik*. na osnovu imena-i-lika *šestostruka osjetilna osnova*, na osnovu šestostruke osjetilne osnove *dodir*, na osnovu dodira *osjet*, na osnovu osjeta *žed*, na osnovu žeđi *grabljenje*, na osnovu grabljenja *nastajanje*, na osnovu nastajanja *rođenje*, na osnovu rođenja *neugoda*, na osnovu neugode *povjerenje*, na osnovu povjerenja *radost*, na osnovu radosti *zadovoljstvo*, na osnovu zadovoljstva *smirenost*, na osnovu smirenosti *ugoda*, na osnovu ugone *zadubljenje*, na osnovu zadubljenja – *zbiljsko-znanje-i-uviđanje*, na osnovu zbiljskog znanja i uviđanja *odvraćanje*, na osnovu odvraćanja *obestrašćenje*, na osnovu obestrašćenja

oslobođenje, na osnovu oslobođenja znanje-o-iscrpljenju (khaya-nanam).

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-23.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.25

Bhumija sutta

Govor Bumiji

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Poštovani Bumija, ustavši iz osame jednog kasnog popodneva, otide do poštovanog Saripute. Pošto je stigao, razmeni on učtive pozdrave sa njim. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. I dok je tako sedeo, obrati se on poštovanom Sariputi: "Prijatelju Sariputa, ima monaha i asketa, učitelja *kamme*, koji objavljuju da svako sam sebi stvara zadovoljstvo i bol. Ima drugih monaha i asketa, učitelja *kamme*, koji objavljuju da nam zadovoljstvo i bol stvaraju drugi. Ima, zatim, monaha i asketa, učitelja *kamme*, koji objavljuju da zadovoljstvo i bol pravimo sami, a da ih stvaraju i drugi. A ima, pak i onih monaha i asketa, učitelja *kamme*, koji objavljuju da zadovoljstvo i bol ne pravimo ni mi sami, a ne stvaraju ih ni drugi, već da nastaju sami od sebe. U ovom slučaju, prijatelju Sariputa, kakvo je učenje Blaženog? Čemu on podučava? Na koji način bi moj odgovor na ovo pitanje bio u skladu sa onim što je rekao Blaženi, bez njegovog pogrešnog tumačenja, u skladu sa *Dhammom*, tako da ne bude podločan

kritici onih čije je razmišljanje u skladu *Dhammom*?"

"Blaženi je rekao, prijatelju, da zadovoljstvo i bol nastaju sa razlogom. Kojim razlogom? Razlog nastanka je kontakt. Onaj ko tako govori čini to u skladu sa onim što je i Blaženi rekao, ne bi ga pogrešno tumačio, govorio bi u skladu sa *Dhammom*, tako da nije podložan kritici onih čije je razmišljanje u skladu *Dhammom*.

Koji god monah i asketa, učitelj *kamme*, koji objavljuje da svako sam sebi stvara zadovoljstvo i bol, čak i on je zavistan od kontakta. Koji god monah i asketa, učitelj *kamme*, koji objavljuje da nam zadovoljstvo i bol stvaraju drugi, čak i on je zavistan od kontakta. Koji god monah i asketa, učitelj *kamme*, koji objavljuje da zadovoljstvo i bol pravimo sami, a da ih stvaraju i drugi, čak i on je zavistan od kontakta. Koji god monah i asketa, učitelj *kamme*, koji objavljuje da zadovoljstvo i bol ne pravimo ni mi sami, a ne stvaraju ih ni drugi, već da nastaju sami od sebe, čak i on je zavistan od kontakta.

Da bilo koji monah i asketa, učitelj *kamme*, koji objavljuje da svako sam sebi stvara zadovoljstvo i bol, bude osetljiv na zadovoljstvo i bol drugačije nego kroz kontakt, to je nemoguće. Da bilo koji monah i asketa, učitelj *kamme*, koji objavljuje da nam zadovoljstvo i bol stvaraju drugi ... da zadovoljstvo i bol pravimo sami, a da ih stvaraju i drugi... da zadovoljstvo i bol ne pravimo ni mi sami, a ne stvaraju ih ni drugi, već da nastaju sami od sebe, bude osetljiv na zadovoljstvo i bol drugačije nego kroz kontakt, to je nemoguće."

I dogodilo se da je poštovani Ananda čuo razgovor između poštovanog Saripute i poštovanog Bumije. Onda on ode do Blaženoga i, stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo sa strane, prepriča on čitav razgovor Blaženome.

[Blaženi reče] "Odlično, Ananda, odlično. Onaj ko ispravno odgovara odgovorio bi isto što i Sariputa.

Rekao sam, Ananda, da zadovoljstvo i bol nastaju sa razlogom. Kojim razlogom? Razlog nastanka je kontakt. Onaj ko tako govori čini to u skladu sa onim što sam rekao, ne bi me pogrešno tumačio, govorio bi u skladu sa *Dhammom*, tako da nije podložan kritici onih čije je razmišljanje u skladu *Dhammom*.

Koji god monah i asketa, učitelj *kamme*, koji objavljuje da svako sam sebi stvara zadovoljstvo i bol, čak i on je zavistan od kontakta. Koji god monah i asketa, učitelj *kamme*, koji objavljuje da nam zadovoljstvo i bol stvaraju drugi... da zadovoljstvo i bol pravimo sami, a da ih stvaraju i drugi... da zadovoljstvo i bol ne pravimo ni mi sami, a ne stvaraju ih ni drugi, već da nastaju sami od sebe, čak i on je zavistan od kontakta.

Da bilo koji monah i asketa, učitelj *kamme*, koji objavljuje da svako sam sebi stvara zadovoljstvo i bol, bude osetljiv na zadovoljstvo i bol drugačije nego kroz kontakt, to je nemoguće. Da bilo koji monah i asketa, učitelj *kamme*, koji objavljuje da nam zadovoljstvo i bol stvaraju drugi ... da zadovoljstvo i bol pravimo sami, a da ih stvaraju i drugi... da zadovoljstvo i bol ne pravimo ni mi sami, a ne stvaraju ih ni drugi, već da nastaju sami od sebe, bude osetljiv na zadovoljstvo i bol drugačije nego kroz kontakt, to je nemoguće.

Kada postoji telo, zadovoljstvo i bol nastaju u nama, s namerom za telesnom akcijom kao uzrokom; ili kada postoji govor, zadovoljstvo i bol nastaju u nama, s namerom za verbalnom akcijom kao uzrokom; ili kada postoji misao, zadovoljstvo i bol nastaju u nama, s namerom za misaonom akcijom kao uzrokom;

Uz neznanje kao neophodan uslov, tada ili po sopstvenom nahođenju stvaramo telesne oblike na osnovu kojih zadovoljstvo i bol nastaju u nama, ili zbog drugih stvaramo telesne oblike na osnovu kojih zadovoljstvo i bol nastaju u nama. Bilo da smo pažljivi, stvaramo telesne oblike na osnovu kojih zadovoljstvo i bol nastaju u nama, bilo da smo nepažljivi, stvaramo telesne oblike na osnovu kojih zadovoljstvo i bol nastaju u nama (Slično sa produktima govora i mišljenja)

Dakle, u sve ove stvari upleteno je neznanje. Tek sa potpunim iskorenjivanjem i nestankom upravo tog neznanja prestaje da postoji i [osećaj] tela, na osnovu kojeg zadovoljstvo i bol nastaju u nama. Prestaje da postoji govor... um, na osnovu kojeg zadovoljstvo i bol nastaju u nama. Tada više ne postoji polje, mesto, dimenzija ili stvar na osnovu koje zadovoljstvo i bol nastaju u nama.

Rev. 24/12/2002

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-26.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXV.26

Upavana sutta

Govor Upavani

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u manastiru Anatapindike, u Đetinom gaju kraj Savatija. Onda Blaženog posjeti poštovani Upavana, pokloni mu se i sjede sa strane. Dok je tako sjedeo, Upavana rječe Blaženome:

-- Gospodine, neki isposnici i brahmani tvrde da je svako tvorac vlastite nesreće, drugi da je naša nesreća djelo drugih, treći da je nesreća i vlastito i tuđe djelo, a četvrti da nije vlastito ni tuđe djelo, nego da nastaje slučajno. Šta o tome uči i kaže Blaženi? Kako treba da odgovorimo pa da učenje Blaženog prikazemo tačno, neizobličeno? ...

-- Ja kažem, Upavano, da patnja nastaje iz nekog povoda. A taj je povod ono što nas se tiče.. Ako tako kažeš, onda ćeš tačno prikazati moje učenje. Bez obzira na sve te tvrdnje isposnika i brahmana, ovo je pouzdano: Patnja se nikada ne

pojavlja se brez nečega što nas se tiče...

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-26.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.31

Bhutamidam sutta

Ovo je nastalo

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je prilikom Blaženi boravio pokraj Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindikae. Tu se on obrati poštovanom Sariputi: "Sariputa, u Ađitinim pitanjima u Prelazu na drugu obalu rečeno je [[Sn V.1](#)]:

– Postoje pojedinci za koje se kaže da su
uznapredovali u Istini

Ti, koji si znalac, razjasni mi njihov put, gospodine!

Kako razumeti detaljno značenje ovog kratkog iskaza?"

Kad to bi rečeno, poštovani Sariputa ostade bez reči.

Drugi put... Treći put se Blaženi obrati poštovanom Sariputi: "Sariputa, u Ađitinim pitanjima u Prelazu na drugu obalu rečeno je:

– Postoje pojedinci za koje se kaže da su
uznapredovali u Istini.

Ti, koji si znalac, razjasni mi njihov put, gospodine!

Kako razumeti detaljno značenje ovog kratkog iskaza?"

I treći put poštovani Sariputta ne reče ni reč.

"Vidiš li, Sariputa, da 'ovo je nastalo'?"

"Čovek sa jasnim uvidom vidi, gospodine, da 'ovo je nastalo'. Videvši sa jasnim uvidom da 'ovo je nastalo', čovek vežba otrežnjenje, hlađenje prema tome što je nastalo i njegovo nestajanje. Čovek sa jasnim uvidom vidi da 'ovo je nastalo na osnovu ovoga podsticaja'. Videvši sa jasnim uvidom da 'ovo je nastalo na osnovu ovoga podsticaja', čovek vežba otrežnjenje, hlađenje prema podsticaju na osnovu kojeg je ovo nastalo i njegovo nestajanje. Čovek sa jasnim uvidom vidi da 'sa nestankom tog podsticaja i ovo što je nastalo podložno je nestajanju'. Videvši sa jasnim uvidom da 'sa nestankom tog podsticaja i ovo što je nastalo nestaje', čovek vežba otrežnjenje, hlađenje prema onome što podložno je nestajanju. Tako čovek napreduje u Istini."

"A kako čovek dalje napreduje u Istini?"

"Čovek sa jasnim uvidom vidi, gospodine, da 'ovo je nastalo'. Videvši sa jasnim uvidom da 'ovo je nastalo', čovek se – kroz otrežnjenje, hlađenje, nestanak, kroz prestanak vezivanja/uzdržavanje – oslobađa ovoga što je nastalo. Čovek sa jasnim uvidom vidi da 'ovo je nastalo na osnovu ovoga podsticaja'. Videvši sa jasnim uvidom da 'ovo je nastalo na osnovu ovoga podsticaja', čovek se – kroz otrežnjenje, hlađenje, nestanak, kroz prestanak vezivanja/uzdržavanje – oslobađa podsticaja na osnovu kojeg je ovo nastalo. Čovek sa jasnim uvidom vidi da 'sa nestankom tog podsticaja i ovo što je nastalo podložno je nestajanju'. Videvši sa jasnim uvidom da 'sa nestankom tog podsticaja i ovo što je nastalo nestaje', čovek se – kroz otrežnjenje, hlađenje, nestanak, kroz prestanak vezivanja/uzdržavanje – oslobađa onoga što je podložno nestajanju. Tako čovek napreduje u Istini."

Na taj način, gospodine, ja razumem detaljno značenje kratkog iskaza u Ađitinim pitanjima u Prelazu na drugu obalu:

– Postoje pojedinci za koje se kaže da su uznapredovali u Istini.

Ti, koji si znalac, razjasni mi njihov put, gospodine!"

"Odlično, Sariputa, . Odlično. Čovek sa jasnim uvidom vidi, gospodine, da 'ovo je nastalo'. Videvši sa jasnim uvidom da 'ovo je nastalo', čovek vežba otrežnjenje, hlađenje prema tome što je nastalo i njegovo nestajanje. Čovek sa jasnim uvidom vidi da 'ovo je nastalo na osnovu ovoga podsticaja'. Videvši sa jasnim uvidom da 'ovo je nastalo na osnovu ovoga podsticaja', čovek vežba otrežnjenje, hlađenje prema podsticaju na osnovu kojeg je ovo nastalo i njegovo nestajanje. Čovek sa jasnim uvidom vidi da 'sa nestankom tog podsticaja i ovo što je nastalo podložno je nestajanju'. Videvši sa jasnim uvidom da 'sa nestankom tog podsticaja i ovo što je nastalo nestaje', čovek vežba otrežnjenje, hlađenje prema onome što podložno je nestajanju. Tako čovek napreduje u Istini.

A kako čovek dalje napreduje u Istini?

Čovek sa jasnim uvidom vidi, gospodine, da 'ovo je nastalo'. Videvši sa jasnim uvidom da 'ovo je nastalo', čovek se – kroz otrežnjenje, hlađenje, nestanak, kroz prestanak vezivanja/uzdržavanje – oslobađa ovoga što je nastalo. Čovek sa jasnim uvidom vidi da 'ovo je nastalo na osnovu ovoga podsticaja'. Videvši sa jasnim uvidom da 'ovo je nastalo na osnovu ovoga podsticaja', čovek se – kroz otrežnjenje, hlađenje, nestanak, kroz prestanak vezivanja/uzdržavanje – oslobađa podsticaja na osnovu kojeg je ovo nastalo. Čovek sa jasnim uvidom vidi da 'sa nestankom tog podsticaja i ovo što je nastalo podložno je nestajanju'. Videvši sa jasnim uvidom da 'sa nestankom tog podsticaja i ovo što je nastalo nestaje', čovek se – kroz otrežnjenje, hlađenje, nestanak, kroz prestanak vezivanja/uzdržavanje – oslobađa onoga što je podložno nestajanju. Tako čovek napreduje u Istini.

Na taj način treba razumeti detaljno značenje kratkog iskaza u Ađitinim pitanjima u Prelazu na drugu obalu:

– Postoje pojedinci za koje se kaže da su uznapredovali u Istini.

Ti, koji si znalac, razjasni mi njihov put, gospodine!"

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-31.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.44

Loka sutta

Ovaj svet

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je prilikom Blaženi boravio pokraj Savatija. Tu se on obrati monasima: "Podučiću vas kako ovaj svet nastaje i kako ovaj svet prestaje. Poslušajte i dobro pazite šta vam govorim."

"Kako vi kažete, gospodine," odgovoriše monasi Blaženome.

I Blaženi reče: "Kako ovaj svet nastaje? Na osnovu oka i oblika nastaje svest o viđenom. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt. Iz kontakta kao nužnog uslova nastaje osećaj. Iz osećaja kao nužnog uslova nastaje želja. Iz želje kao nužnog uslova nastaje vezivanje. Iz vezivanja kao nužnog uslova nastaje postojanje. Iz postojanja kao nužnog uslova nastaje rađanje. Iz rođenja kao nužnog uslova nastaje starost i smrt, jad, tuga, bol, nespokojstvo i očajanje. Tako nastaje ovaj svet.

Na osnovu uha i zvuka nastaje svest o čutom. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt...

Na osnovu nosa i mirisa nastaje svest o omirisanom. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje

kontakt... Na osnovu jezika i ukusa nastaje svest o ukusu. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt... Na osnovu tela i osećaja dodira nastaje svest o dodirnutom. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt... Na osnovu razuma i ideja nastaje svest o shvaćenom. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt. Iz kontakta kao nužnog uslova nastaje osećaj. Iz osećaja kao nužnog uslova nastaje želja. Iz želje kao nužnog uslova nastaje vezivanje. Iz vezivanja kao nužnog uslova nastaje postojanje. Iz postojanja kao nužnog uslova nastaje rađanje. Iz rođenja kao nužnog uslova nastaje starost i smrt, jad, tuga, bol, nespokoјstvo i očajanje. Tako nastaje ovaj svet.

A kako prestaje ovaj svet? Na osnovu oka i oblika nastaje svest o viđenom. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt. Iz kontakta kao nužnog uslova nastaje osećaj. Iz osećaja kao nužnog uslova nastaje želja. Ali sa potpunim iskorenjivanjem i prestankom upravo te želje prestaje i vezivanje. Sa prestankom vezivanja prestaje i postojanje. Sa prestankom postojanja prestaje i rađanje. Sa prestankom rađanja prestaju i starost i smrt, jad, tuga, bol, nespokoјstvo i očajanje. Tako nestaje čitava ta gomila nespokoјstva i patnje. Tako prestaje ovaj svet.

Na osnovu uha i zvuka nastaje svest o čutom. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt... Na osnovu nosa i mirisa nastaje svest o omirisanom. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt... Na osnovu jezika i ukusa nastaje svest o ukusu. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt... Na osnovu tela i osećaja dodira nastaje svest o dodirnutom. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt... Na osnovu razuma i ideja nastaje svest o shvaćenom. Kad se ovo troje nađe na okupu nastaje kontakt. Iz kontakta kao nužnog uslova nastaje osećaj. Iz osećaja kao nužnog uslova nastaje želja. Ali sa potpunim iskorenjivanjem i prestankom upravo te želje prestaje i vezivanje. Sa prestankom vezivanja prestaje i postojanje. Sa prestankom postojanja prestaje i rađanje. Sa prestankom rađanja prestaju i starost i smrt, jad, tuga, bol, nespokoјstvo i očajanje. Tako nestaje čitava ta gomila nespokoјstva i patnje. Tako prestaje ovaj svet."

17/4/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-44.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.48

Lokayatika sutta

Kosmolog

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je prilikom Blaženi boravio pokraj Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anapindikike. Tada jedan braman kosmolog [1] otide do Blaženoga i, stigavši, izmeni sa njim učtivre pozdrave. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženome: "Dakle, učitelju Gotama, da li sve [2] postoji?"

"'Sve postoji' jeste osnovni oblik kosmologije, bramanu."

"Onda, učitelju Gotama, da li sve ne postoji?"

"'Sve ne postoji' jeste drugi oblik kosmologije."

"Onda da li je sve Jedno?"

"'Sve je Jedno' je treći oblik kosmologije, bramanu."

"Onda je li sve Mnoštvo?"

"'Sve je Mnoštvo' je četvrti oblik kosmologije, bramanu. Izbegavajući ta dva ekstrema, Tathagata podučava *dhammu* kao srednji put: Iz neznanja kao neophodnog uslova nastaju izrazi volje.

Iz izraza volje kao neophodnog uslova nastaje svest.

Iz svesti kao neophodnog uslova nastaje ime-i-lik.

Iz imena-i-lika kao neophodnog uslova nastaju šest čula.

Iz šest čula kao neophodnog uslova nastaje kontakt.

Iz kontakta kao neophodnog uslova nastaje osećaj.

Iz osećaja kao neophodnog uslova nastaje želja.

Iz želje kao neophodnog uslova nastaje vezivanje.

Iz vezivanja kao neophodnog uslova nastaje bivanje

Iz bivanja kao neophodnog uslova nastaje rođenje.

Iz rođenja kao neophodnog uslova starost i smrt, žalost, bol, uznemirenost i očaj slede. Tako nastaje čitav taj okean nespokojstva i patnje.

Isto tako, iz potpunog iskorenjivanja i nestanka upravo tog neznanja nastaje nestanak izraza volje. Iz nestanka izraza volje nastaje nestanak svest. Iz nestanka svesti nastaje nestanak imena-i-lika. Iz nestanka imena-i-lika nastaje nestanak šest čula. Iz nestanka šest čula nastaje nestanak kontakta. Iz nestanka kontakta nastaje nestanak osećaja. Iz nestanka osećaja nastaje nestanak želje. Iz nestanka želje nastaje nestanak vezivanja. Iz nestanka vezivanja nastaje nestanak bivanja. Iz nestanka bivanja nastaje nestanak rođenja. Iz nestanka rođenja starost i smrt, žalost, bol, uznemirenost i očaj sasvim nestaju. Tako nestaje čitav taj okean nespokojstva i patnje."

"Izvanredno, poštovani Gotamo! Izvanredno! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimam utočište u njemu, *dhammi* i monaškoj zajednici. Neka me poštovani Gotama prihvati

kao svog sledbenika koji, od danas pa do kraja života, pronađe svoje utočište!"

Beleške:

1. Kosmološke (*lokayata*) filozofske škole su na osnovu onoga što su smatrale osnovnim principima fizičkog kosmosa formulisale svoja učenja o tome kako bi trebalo živeti. U današnje vreme one bi odgovarale onima koji svoju filozofiju zasnivaju na principima izvedenim is prirodnih nauka, kao što su evolucionarna biologija ili kvantna fizika. Iako su se kosmolozi Indije Budinog vremena razlikovali po svom početnom principu, bili su skloni da taj početni princip -- kakav god da je on bio -- koriste kao argument za hedonizam kao najbolji prilaz životu. [Natrag]
2. "Sve". U vezi sa ovim pojmom SN XXXZ.23 kaže: "Šta je Sve? Jednostavno, oko i oblici, uvo i zvuci, nos i mirisi, jezik i ukusi, telo i dodiri, um i ideje. To se naziva Sve. Svako ko bi rekao: 'Odbacujući to Sve, opisaću drugo', ako bi ga neko pitao šta bi tačno bila osnova za njegovu tvrdnju, ne bi mogao da objasni, štaviše bio bi doveden u škripac. A zašto? Jer sve drugo je neopisivo." [Natrag]

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-48.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.52

Upadana sutta

Prijanjanje

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je prilikom Blaženi boravio pokraj Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatakindike. I tu se on obrati monasima: "U onome ko se usredsređuje na mamce primamljivih pojava (ili pojava koje daju hranu toku bivanja = pet sastojaka bića) razvija se želja. Sa željom kao nužnim uslovom dolazi prijanjanje/hranjenje. Sa prijanjanjem/hranjenjem kao nužnim uslovom dolazi nastajanje. Sa nastajanjem kao nužnim uslovom dolazi rođenje. Sa rođenjem kao nužnim uslovom dolazi starost i smrt, jad, tuga, bol, nespokojsvo i očajanje. Tako nastaje čitava ta gomila patnje."

Baš kao kada bi goreo veliki požar od upaljenih deset... dvadeset... trideset ili četrdeset tovara stabala, a čovek u njega neprekidno bacao suhu travu, osušen kravlji izmet i suve cepanice, tako da taj ogroman plamen -- na taj način hranjen, na taj način održavan -- gori dugo, jako dugo. Na isti način, u onome ko se usredsređuje na mamce primamljivih pojava razvija se želja. Sa željom kao nužnim uslovom dolazi prijanjanje/hranjenje. Sa prijanjanjem/hranjenjem kao

nužnim uslovom dolazi nastajanje. Sa nastajanjem kao nužnim uslovom dolazi rođenje. Sa rođenjem kao nužnim uslovom dolazi starost, bolest i smrt, jad, tuga, bol, nespokoјstvo i očajanje. Tako nastaje čitava ta gomila patnje.

Ali u onome ko se usredsređuje na mane primamljivih pojava želja nestaje. Sa nestankom želje dolazi nestanak prijivanja/hranjenja. Sa prestankom prijivanja/hranjenja dolazi prestanak nastajanja. Sa prestankom nastajanja dolazi prestanak rađanja. Sa prestankom rađanja nestaju i starost, bolest i smrt, jad, tuga, bol, nespokoјstvo i očajanje. Tako nestaje čitava ta gomila patnje.

Baš kao kada bi goreo veliki požar od upaljenih deset... dvadeset... trideset ili četrdeset tovara stabala, a čovek u njega **ne baca** suhu travu, osušen kravliji izmet i suve cepanice, tako da se taj ogroman plamen -- pošto početni materijal bude utrošen, a novi se ne dodaje -- lagano, bez novog goriva, ugasi. Na isti način, u onome ko se usredsređuje na mane primamljivih pojava želja nestaje. Sa nestankom želje dolazi nestanak prijivanja/hranjenja. Sa prestankom prijivanja/hranjenja dolazi prestanak nastajanja. Sa prestankom nastajanja dolazi prestanak rađanja. Sa prestankom rađanja nestaju i starost, bolest i smrt, jad, tuga, bol, nespokoјstvo i očajanje. Tako nestaje čitava ta gomila patnje."

Rev. 20/4/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-52.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.64

Atthi raga sutta

Tamo gde je strast

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je prilikom Blaženi boravio pokraj Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anata-pindike. I tu se on obrati monasima: "Postoje četiri vrste hrane za one koji su rođeni ili za one koji tek tragaju za mestom na kojem će se roditi. Koje četiri? Fizička hrana, gruba ili rafinirana; kontakt (između organa čula i objekta) kao druga, svest kao treća i izrazi volje kao četvrta. To su četiri vrste hrane za one koji su rođeni ili za one koji tek tragaju za mestom na kojem će se roditi."

Tamo gde su strast, ushićenje i želja za hranjenjem fizičkog tela, svest se tamo rađa i buja. Tamo gde se svest rađa i buja, ime-i-lik se javljaju. Tamo gde se ime-i-lik javljaju gomilaju se izrazi volje. Tamo gde se gomilaju izrazi volje, neizbežno je novo nastajanje u budućnosti. Tamo gde je novo nastajanje u budućnosti, tamo je i buduće rođenje, starost i smrt, zajedno sa tugom, bolom i očajem.

Tamo gde su strast, ushićenje i želja za sve novim kontaktima (između organa čula i objekta)...

Tamo gde su strast, ushićenje i želja za sve novom svešču...

Tamo gde su strast, ushićenje i želja za sve novim izrazima volje, svest se tamo rađa i buja.

Tamo gde se svest rađa i buja, ime-i-lik se javljaju. Tamo gde se ime-i-lik javljaju gomilaju se izrazi volje. Tamo gde se gomilaju izrazi volje, neizbežno je novo nastajanje u budućnosti. Tamo gde je novo nastajanje u budućnosti, tamo je i buduće rođenje, starost i smrt, zajedno sa tugom, bolom i očajem.

Baš kao što će -- kada postoji boja, žuti, indigo ili grimizni pigment -- slikar naslikati ženu ili muškarca, do detalja, na dobro izglaćanoj ploči ili zidu, ili na komadu platna; na isti način će, kada postoje strast, ushićenje i želja za hranjenjem fizičkog tela... za kontaktima... za sveščui... za izrazima volje, svest se tamo rađa i buja. Tamo gde se svest rađa i buja, ime-i-lik se javljaju. Tamo gde se ime-i-lik javljaju gomilaju se izrazi volje. Tamo gde se gomilaju izrazi volje, neizbežno je novo nastajanje u budućnosti. Tamo gde je novo nastajanje u budućnosti, tamo je i buduće rođenje, starost i smrt, zajedno sa tugom, bolom i očajem.

A tamo gde nema strasti za hranjenjem fizičkog tela, tamo gde nema ushićenja i želje, svest se tamo ne rađa i ne buja. Tamo gde se svest ne rađa i ne buja, ime-i-lik se ne javljaju. Tamo gde se ime-i-lik ne javljaju ne gomilaju se ni izrazi volje. Tamo gde se ne gomilaju izrazi volje, nema ni novog nastajanje u budućnosti. Tamo gde nema novog nastajanja u budućnosti, nema ni budućeg rođenja, starost i smrt, nema ni tuge, bola i očaja.

Tamo gde nema strasti za sve novim kontaktima...

Tamo gde nema strasti za sve novom svešču...

Tamo gde nema strasti za novim izrazima volje, tamo gde nema ushićenja i želje, svest se tamo ne rađa i ne buja. Tamo gde se svest ne rađa i ne buja, ime-i-lik se ne javljaju. Tamo gde se ime-i-lik ne javljaju ne gomilaju se ni izrazi volje. Tamo gde se ne gomilaju izrazi volje, nema ni novog nastajanje u budućnosti. Tamo gde nema novog nastajanja u budućnosti, nema ni

budućeg rođenja, starosti i smrt, nema ni tuge, bola i očaja.

Baš kao kuća sa krovom ili dvorana sa krovom, koja ima prozore na sever, jug i istok. Kada sunce izlazi i njegov zrak uđe kroz prozor, na šta padne."

"Na zapadni zid, gospodine."

"A ako nema zapadnog zida, na šta padne?"

"Na tlo, gospodine."

"A ako nema tla, na šta padne?"

"Na vodu, gospodine."

"A ako nema vode, na šta padne?"

"Ni na šta, gospodine."

"Na isti način, tamo gde nema strasti za hranjenjem fizičkog tela...za novim kontaktima... za novom svešću... za novim izrazima volje, tamo gde nema ushićenja i želje, svest tamo ni na šta ne pada i ne buja. Tamo gde svest ni na šta ne pada i ne buja, ime-i-lik se ne javljaju. Tamo gde se ime-i-lik ne javljaju ne gomilaju se ni izrazi volje. Tamo gde se ne gomilaju izrazi volje, nema ni novog nastajanje u budućnosti. Tamo gde nema novog nastajanja u budućnosti, nema ni budućeg rođenja, starost i smrt, nema ni tuge, bola i očaja."

Rev. 27/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-64.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.65

Nagara sutta

Grad

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je Buda boravio u Savatiju..."Monasi, pre mog probuđenja, dok sam još bio samo neprobuđeni bodhisatta, ovakva mi se misao javila: 'Kako je ovaj svet slep! Rađa se, stari, umire, raspada se i ponovo rađa, ali ne uviđa izlaz iz sve te patnje, iz starenja i smrti. O kada će već jednom uvideti izlaz iz sve te patnje, iz starenja i smrti?'

Onda mi se javi druga misao. 'Kada starenje i smrt postoje, šta još postoji? Kakav je uslov neophodan da nastanu starenje i smrt?' I iz usmerene pažnje dođe mi duboki uvid: 'Starenje i smrt postoje onda kada i rođenje postoji. Iz rođenja kao neophodnog uslova dolaze starenje i smrt.' Onda mi se javi misao. 'Kada rođenje postoji, šta još postoji? Kakav je uslov neophodan da nastane rođenje?' Iz usmerene pažnje dođe mi duboki uvid: 'Rođenje postoji onda kada i nastajanje postoji. Iz nastajanja kao neophodnog uslova dolazi rođenje...' 'Kada ime-i-lik postoje, šta još postoji Kakav je uslov neophodan da nastanu ime-i-lik?' Iz usmerene pažnje dođe mi duboki uvid: 'Ime-i-lik postoje onda kada svest postoji. Iz svesti kao neophodnog

uslova dolaze ime-i-lik.' Onda mi se javi druga misao: 'Kad svest postoji, šta još postoji? Kakav je uslov neophodan da nastane svest?' Iz usmerene pažnje dođe mi duboki uvid: 'Svest postoji onda kada i ime-i-lik postoje. Iz imena-i-lika kao neophodnog uslova dolazi svest.'

Onda mi se javi misao: 'Ova svest se vraća natrag na ime-i-lik i ne ide dalje. Da li dotle postoje rođenje, starenje, smrt, raspadanje i ponovno rađanje, tj. od imena-i-lika kao neophodnog uslova dolazi svest, iz svesti kao neophodnog uslova dolazi ime-i-lik. Iz imena-i-lika kao neophodnog uslova dolaze šest čula... Tako nastaje čitav ovaj okean patnje. Nastajanje. nastajanje.' Uvid nastade, jasno znanje nastade u meni o stvarima o kojima se do tada nikad nije čulo.

Onda mi se javi misao: 'Kada starenje i smrt ne postoje, šta još ne postoji? Šta treba da nestane da bi nastali starenje i smrt?' I iz usmerene pažnje dođe mi duboki uvid: 'Starenje i smrt ne postoje onda kada i rođenje ne postoji. Rođenja treba da prestanu da bi i starenje i smrt prestali.'... 'Kada ime-i-lik ne postoje, šta još ne postoji? Šta još treba da nestane da bi nastali ime-i-lik?' Iz usmerene pažnje dođe mi duboki uvid: 'Ime-i-lik ne postoje onda kada svest ne postoji. Svest treba da nestane da bi i ime-i-lik nestali.' Onda mi se javi druga misao: 'Kad svest ne postoji, šta još ne postoji? Šta još treba da nastane da bi svest nestala?' Iz usmerene pažnje dođe mi duboki uvid: 'Svest ne postoji onda kada i ime-i-lik ne postoje. Ime-i-lik treba da nestanu da bi i svest nestala.'

Onda mi se javi misao: 'Dostigao sam taj put probuđenja, tj. sa nestankom imena-i-lika dolazi nestanak svesti, sa nestankom svesti dolazi nestanak imena-i-lika. Sa nestankom imena-i-lika dolazi nestanak šest čula. Sa nestankom šest čula dolazi nestanak kontakta. Sa nestankom kontakta dolazi nestanak osećaja. Sa nestankom osećaja dolazi nestanak želje. Sa nestankom želje dolazi nestanak vezivanja. Sa nestankom vezivanja dolazi nestanak nastajanja. Sa nestankom nastajanja dolazi nestanak rođenja. Sa nestankom rođenja dolazi nestanak starenja i smrti, tuge, naricanja, bola, teskobe i očaja. Tak onestaje čitav taj okean patnje. Nestajanje, nestajanje.' Uvid nastade, jasno znanje nastade u meni o stvarima o kojima se do tada nikad nije čulo.

To je kao kada čovek putujući divljinom ugleda stari put, drevnu stazu kojom su putovali ljudi još u davnini.. I on se njome zaputi. A idući njome ugleda stari grad, drevni glavni grad nastanjen ljudim iz davnine, pun parkova, gajeva i jezera, sa zidovima, veličanstven. I otide da se sretne sa kraljem ili kraljevim savetnikom, govoreći: 'Gospodine, treba da znate da sam putovao divljinom i ugledao stari put...i njime sam se zaputio... i ugledao stari grad, drevni glavni grad... pun parkova, gajeva i jezera, sa zidovima, veličanstven. Gospodine, ponovo izgradite ovaj grad!' A kralj ili kraljev savetnik ponovo izgradi grad, tako da kasnije taj grad postane moćan, bogat, gusto naseljen, veoma razvijen i prosperitetan.

Na iti način sam i ja ugledao stari put, drevnu stazu kojom su putovali potpuno probuđeni još u davnini. A šta je taj stari put, drevna staza kojom su putovali potpuno probuđeni još u davnini? Upravo ovaj plemeniti osmostruki put: ispravno razumevanje, ispravna misao, ispravan govor, ispravno delovanje, ispravno življenje, ispravan napor, ispravna sabranosti, ispravna koncentracija. To je je taj stari put, drevna staza kojom su putovali potpuno probuđeni još u davnini. I ja sam sledio taj put. A idući njime dođao sam do neposrednog znanja o starenju i smrti, neposrednog znanja o nastanku starenja i smrti, neposrednog znanja o prestanku starenja i smrti, neposrednog znanja o putu koji vodi do prestanka starenja i smrti. Ja sam sledio taj put. Sledeći ga dođao sam do neposrednog znanja o rođenju...nastajanju...vezivanju... želji... osećaju... kontaktu... šest čula... imenu-i-liku... svesti, neposrednog znanja o nastanku svesti, neposrednog znanja o prestanku svesti, neposrednog znanja o putu koji vodi do prestanka svesti. Ja sam sledio taj put.

Sledeći ga došao sam do neposrednog znanja o izrazima volje, neposrednog znanja o nastanku izraza volje, do neposrednog znanja o prestanku izraza volje i do neposrednog znanja o putu koji vodi do prestanka izraza volje. Znajući sve to neposredno, izložio sam to monasima, monahinjama, nezaređenim muškim i ženskim sledbenicima, tako da ovaj svetački život postane moćan, bogat, gusto naseljen, razvijen, objavljen među nebeskim i ljudskim bićima.

Rev. 27/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-65.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XII.70

Susima sutta

Govor Susimi

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Prevodiočeva beleška: Ovaj govor se ponekad navodi kao dokaz da meditant može postići probuđenje (konačno znanje) a da ne praktikuje zadubljenja (*jhana*), ali pomnije čitanje nam govori da on uopšte ne potkrepljuje ovakvu tvrdnju. Novi arahanti ovde pomenuti ne poriču da su dostigli bilo koji od četiri oblika *jhane* koji čine definiciju ispravne koncentracije. Umesto toga, oni jednostavno poriču da su stekli bilo kakve psihičke moći ili da ostaju u fizičkom kontaktu sa višim nivoima koncentracije, "bezobličnim stanjima izvan oblika". Tako se njihove definicija "izbavljenja putem uvida" uopšte ne razlikuje od one date u **AN IX.44** (uporedite je sa definicijama "telesnog svedoka" i "izbavljen na oba načina" datim u **AN IX.43** i **AN IX.45**.) Posmatrani u kontekstu Budinih mnogih drugih učenja o ispravnoj koncentraciji, postoje svi razlozi da verujemo kako su novi arahanti pomenuti u ovom govoru dostigli barem prvo zadubljenje pre nego sto su postali probuđeni.

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Rađagahe, u Bambusovom gaju, na mestu gde se hrane veverice. I u to vreme Blaženom behu iskazane počasti, poštovanje i zahvalnost -- doneti su mu novi ogrtači, data mu hrana i prenoćište, kao i lekovi za bolesne. Zajednici monaha behu iskazane počasti, poštovanje i zahvalnost -- doneti su im novi ogrtači, data im hrana i prenoćište, kao i lekovi za bolesne. No asketama iz drugih škola nisu iskazane počasti, poštovanje i zahvalnost -- nisu im doneti novi ogrtači, nije im data hrana i prenoćište, kao ni lekovi za bolesne.

A u to vreme je u Rađagahi živeo asketa Susima, zajedno sa velikom grupom sledbenika. I onda sledbenici rekoše Susimi: "Hajde Susima, idi živi svetački život predvođen mudracem Gotamom. Kada potpuno ovladaš Dhammom, izloži nam je; kada i mi njome ovladamo, podučavaćemo nezaređene sledbenike i tada će i nama biti iskazane počasti, poštovanje i zahvalnost -- biće nam doneti novi ogrtači, data hrana i prenoćište, kao i lekovi za bolesne."

Odgovorivši sledbenicima sa: "Kako vi kažete, prijatelji", asketa Susima otide do poštovanog Anande i, stigavši, razmeni sa njim učtive pozdrave. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Dok je tako sedeo obrati se on poštovanom Anandi: "Prijatelju Ananda, želim da živim svetački život u ovoj Dhammi i disciplini."

Tada poštovani Ananda odvede asketu Susimu do Blaženoga i, stigavši, pokloni se Blaženom i sede sa strane. Dok je tako sede obrati se on Blaženome: "Gospodine, ovaj asketa Susima mi reče: 'Prijatelju Ananda, želim da živim svetački život u ovoj Dhammi i disciplini'."

"U tom slučaju, Ananda, zaredi ga." I tako asketa Susima bi zaređen u prisustvu Blaženog, bi primljen u monašku zajednicu.

A u to vreme velika grupa monaha objavi Blaženom da je dostigla konačno znanje: "Uviđamo da 'Nema više preporađanja; proživljen je svetački život, učinjeno je što je trebalo učiniti i ništa više ne preostade da se uradi u ovome životu'."

Poštovani Susima ču da je velika grupa monaha objavila Blaženom da je dostigla konačno

znanje: "Uviđamo da 'Nema više preporađanja; proživljen je svetački život, učinjeno je što je trebalo učiniti i ništa više ne preostade da se uradi u ovome životu'." Onda poštovani Susima otide do tih monaha i, stigavši, razmeni sa njima učtive pozdrave. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Dok je tako sedeo obrati im se: "Je li isitina, kao što kažu, kako ste objavili da ste dostigli konačno znanje: "Uviđamo da 'Nema više preporađanja; proživljen je svetački život, učinjeno je što je trebalo učiniti i ništa više ne preostade da se uradi u ovome životu'?"

"Da, prijatelju"

"Ako je takvo vaše znanje, ako je takav vaš uvid, da li ste stekli i mnogostrukie natprirodne moći? Od jednog možete postati mnogostruki. Pojavljujete se, nestajete. Sa lakoćom prolazite kroz zidove, utvrđenja i planine kao da su brisan prostor. Ulazite i izlazite iz zemlje kao da je voda. Hodate po vodi a da ne potonete, kao da je zemlja. Sedeći prekrštenih nogu letite po vazduhu poput ptice. Rukom dodirujete čak i Sunce i Mesec, tako ste moćni i snažni. Svojim telom utičete čak i na svetove Brame?"

"Ne, prijatelju."

"Onda, ako je takvo vaše znanje, ako je takav vaš uvid -- da li čujete -- uz pomoć svoga božanskog sluha, pročišćenog i superiornog ljudskom -- obe vrste zvukova: božanske i ljudske, bilo da su blizu ili daleko?"

"Ne, prijatelju."

"Onda, ako je takvo vaše znanje, ako je takav vaš uvid, da li možete da proniknete u svest drugih bića, drugih pojedinaca, objumivši ih svojom svešću. Prepoznajete um ispunjen strašću kao um ispunjen strašću. Prepoznajete um ispunjen odbojnošću kao um ispunjen odbojnošću. Prepoznajete um ispunjen obmanom kao um ispunjen obmanom. Ograničen um prepoznajete kao ograničen um i raspršen um kao raspršen um. Proširen um prepoznajete kao proširen um i neproširen um kao neproširen um. Prepoznajete napredan um [onaj koji još nije na najvišem nivou] kao napredan um i nenapredan um kao nenapredan um. Prepoznajete skoncentrisan um

kao skoncentrisan um i neskoncentrisan um kao neskoncentrisan um. Prepoznajete oslobođen um kao oslobođen um i neoslobođen um kao neoslobođen um?"

"Ne, prijatelju."

"Onda, ako je takvo vaše znanje, ako je takav vaš uvid, da li se sećate svojih mnogobrojnih prošlih života [bukvalno: prošlih domova], to jest, jednog rođenja, dva rođenja, tri rođenja, četiri, pet, deset, dvadeset, trideset, četrdeset, pedeset, sto, hiljadu, sto hiljada, mnogih eona skupljanja kosmosa, mnogih eona širenja kosmosa, mnogih eona skupljanja i širenja kosmosa [sećajući se]: "Tada sam imao to ime, pripadao sam tom plemenu, tako sam izgledao. Takva mi je bila hrana, tako sam doživljavao zadovoljstvo i bol, takav je bio kraj moga života. Prelazeći iz tog stanja, ponovo sam se pojavio tamo. A tamo sam imao ovo ime, pripadao sam tom plemenu, tako sam izgledao. Takva mi je bila hrana, tako sam doživljavao zadovoljstvo i bol, takav je bio kraj moga života. Prelazeći iz tog stanja, ponovo sam se pojavio tamo." Da li se tako sećate mnoštva svojih prošlih života do u detalje?"

"Ne, prijatelju."

"Onda, ako je takvo vaše znanje, ako je takav vaš uvid, da li vidite -- uz pomoć svoga božanskog vida, pročišćenog i superiornog ljudskom -- bića kako umiru i ponovo se rađaju i prepoznajete ih kako su inferiorna i superiorna, lepa i ružna, srećna i nesrećna u skladu sa svojom *kammom*. "Ova bića -- opterećena lošim ponašanjem telom, govorom i mišlju, koja su se rugala plemenitima, imala pogrešna stanovišta i postupala u skladu sa tim pogrešnim stanovištima -- sa propašću tela, posle smrti, ponovo su se rodila u području uskraćenosti, na lošem odredištu, u nižim svetovima, u paklu. Ali bića -- koja su bila opskrbljena dobrim ponašanjem telom, govorom i mišlju, koja se nisu rugala plemenitima, koja su imala ispravna stanovišta i postupala u skladu sa tim ispravnim stanovištima -- sa propašću tela, posle smrti, ponovo su se rodila na dobrim odredištima, u nebeskom svetu'?"

"Ne, prijatelju."

"Onda, ako je takvo vaše znanje, ako je takav vaš uvid, da li boravite u stanju lišenom izliva, oslobođene svesti i oslobođenog rasuđivanja?"

"Ne, prijatelju."

"Ali zar ste, prijatelji, malopre objavili novost ne postigavši nijednu od ovih Dhamma?"

"Mi smo se oslobodili putem uvida, prijatelju Susima."

"Ne razumem baš dobro vaše šture reči. Da li biste bili tako dobri da mi to kažete na način na koji ću bolje moći da razumem ono što govorite?"

"Bilo da razumeš ili ne razumeš, prijatelju Susima, mi i dalje ostajemo oslobođeni putem uvida."

Onda poštovani Susima ustade i otide do Blaženoga. Stigavši, pokloni se Blaženome, pa sede sa strane. Dok je tako sedeo, ispriča on Blaženome čitav razgovor sa onim monasima.

[I Blaženi mu reče] "Prvo, Susima, postoji znanje o pravilnosti Dhamme [uslovljenost nastanka], posle kojeg postoji znanje oslobođenja."

"Ne razumem baš dobro šture reči Blaženog. Bilo bi dobro da mi Blaženi to kaže na način na koji ću bolje moći da razumem ono što govori?"

"Bilo da razumeš ili ne razumeš, Susima, i dalje postoji znanje o pravilnosti Dhamme, posle kojeg postoji znanje oslobođenja.

Šta misliš, Susima: je li oblik [bilo koja fizička pojava] stalan ili prolazan?" -- "Prolazan, gospodine." -- "A je li ono što je prolazno izvor sreće ili patnje?" -- "Patnje, gospodine." -- "Je li opravdano za ono što je prolazno, bolno, podložno promeni reći: 'To je moje. To sam ja. To je ono što ja jesam'?"

"Ne, gospodine."

"...Je li osećaj stalan ili prolazan?" -- "Prolazan, gospodine."...

"...Je li opažaj stalan ili prolazan?" -- "Prolazan, gospodine."...

"...Je li izraz volje stalan ili prolazan?" -- "Prolazan, gospodine."...

Šta misliš, Susima: je li svest stalna ili prolazna?" -- "Prolazna, gospodine." -- "A je li ono što je prolazno izvor sreće ili patnje?" -- "Patnje, gospodine." -- "Je li opravdano za ono što je prolazno, bolno, podložno promeni reći: 'To je moje. To sam ja. To je ono što ja jesam'?"

"Ne, gospodine."

"Na takav način, Susima, svaki oblik, bilo da je prošli, budući ili sadašnji, unutrašnji ili spoljašnji, lako ili teško uočljiv, prost ili uzvišen, daleko ili blizu: svaki oblik ispravnim uvidom treba videti onakvim kakav zapravo jeste: 'To nije moje. To nisam ja. To nije ono što ja jesam'.'"

Svaki osećaj...

Svaki opažaj...

Svaki izraz volje...

Svako stanje svesti, bilo da je prošlo, buduće ili sadašnje, unutrašnje ili spoljašnje, lako ili teško uočljivo, prosto ili uzvišeno, daleko ili blizu: svako stanje svesti ispravnim uvidom treba videti onakvim kakvo zapravo jeste: 'To nije moje. To nisam ja. To nije ono što ja jesam'.'"

Uviđajući ovo, upućeni, plemeniti sledbenik je sve manje opčinjen oblikom, sve manje opčinjen osećajem, sve manje opčinjen opažajem, sve manje opčinjen izrazima volje, sve manje opčinjen svešću. Tako neopčinjen, on postaje spokojan. Kroz spokojstvo on se potpuno oslobađa. Sa potpunim oslobađanjem dolazi saznanje: 'Potpuno sam oslobođen'. I on uviđa: 'Nema više preporađanja; proživljen je svetački život, učinjeno je što je trebalo učiniti i ništa više ne preostade da se uradi u ovome životu'.

Susima, uviđaš li da sa rođenjem kao neophodnim uslovom dolaze i starenje i smrt?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa bivanjem kao neophodnim uslovom dolazi i rođenje"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prijanjanjem kao neophodnim uslovom dolazi i bivanje"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa željom kao neophodnim uslovom dolazi i prijanjanje?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa osećajima kao neophodnim uslovom dolazi i želja?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa kontaktom kao neophodnim uslovom dolaze i osećaji?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa područjima čula kao neophodnim uslovom dolazi i kontakt?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa imenom-i-likom kao neophodnim uslovom dolazi i šest područja čula?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa svešču kao neophodnim uslovom dolazi i ime-i-lik?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa izrazima volje (postupcima) kao neophodnim uslovom dolazi i svest?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa neznanjem kao neophodnim uslovom dolaze i izrazi volje (postupci)?"

"Da, gospodine."

"A sad, Susima, uviđaš li da sa prestankom rođenja prestaju i starenje i smrt?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prestankom bivanja prestaju i rođenja?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prestankom prijanjanja prestaje i bivanje?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prestankom želje prestaje i prijanjanje?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prestankom osećaja prestaje i želja?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prestankom kontakta prestaju i osećaji?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prestankom šest područja čula prestaje i kontakt?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prestankom imena-i-lika prestaju i šest područja čula?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prestankom svesti prestaju i ime-i-lik?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prestankom izraza volje prestaje i svest?"

"Da, gospodine."

"Uviđaš li da sa prestankom neznanja prestaju i izrazi volje?"

"Da, gospodine."

"Ako je takvo tvoje znanje, ako je takav tvoj uvid, Susima, da li si stekao i mnogostruke natprirodne moći? Od jednog možeš postati mnogostruk. Pojavljuješ se, nestaješ. Sa lakoćom prolaziš kroz zidove, utvrđenja i planine kao da su brisan prostor. Ulaziš i izlaziš iz zemlje kao da je voda. Hodaš po vodi a da ne potoneš, kao da je zemlja. Sedeći prekrštenih nogu letiš po vazduhu poput ptice. Rukom dodiruješ čak i Sunce i Mesec, tako si moćan i snažan. Svojim telom utičeš čak i na svetove Brame?"

"Ne, gospodine."

"Ako je takvo tvoje znanje, ako je takav tvoj uvid, Susima, -- da li čuješ -- uz pomoć svoga božanskog sluha, pročišćenog i superiornog ljudskom -- obe vrste zvukova: božanske i ljudske, bilo da su blizu ili daleko?"

"Ne, gospodine."

"Ako je takvo tvoje znanje, ako je takav tvoj uvid, Susima, da li možeš da pronikneš u svest drugih bića, drugih pojedinaca, obujmivši ih svojom svešću. Prepoznaješ um ispunjen strašću kao um ispunjen strašću. Prepoznaješ um ispunjen odbojnošću kao um ispunjen odbojnošću. Prepoznaješ um ispunjen obmanom kao um ispunjen obmanom. Ograničen um prepoznaješ kao ograničen um i raspršen um kao raspršen um. Proširen um prepoznaješ kao proširen um i neproširen um kao neproširen um. Prepoznaješ napredan um [onaj koji još nije na najvišem nivou] kao napredan um i nenapredan um kao nenapredan um. Prepoznaješ skoncentrisan um kao skoncentrisan um i neskoncentrisan um kao neskoncentrisan um. Prepoznaješ oslobođen um kao oslobođen um i neoslobođen um kao neoslobođen um?"

"Ne, gospodine."

"Ako je takvo tvoje znanje, ako je takav tvoj uvid, Susima, da li se sećaš svojih mnogobrojnih prošlih života, to jest jednog rođenja, dva rođenja, tri rođenja, četiri, pet, deset, dvadeset, trideset, četrdeset, pedeset, sto, hiljadu, sto hiljada, mnogih eona skupljanja kosmosa, mnogih eona širenja kosmosa, mnogih eona skupljanja i širenja kosmosa [sećajući se]: "Tada sam imao to ime, pripadao sam tom plemenu, tako sam izgledao. Takva mi je bila hrana, tako sam doživljavao zadovoljstvo i bol, takav je bio kraj moga života. Prelazeći iz tog stanja, ponovo sam se pojavio tamo. A tamo sam imao ovo ime, pripadao sam tom plemenu, tako sam izgledao. Takva mi je bila hrana, tako sam doživljavao zadovoljstvo i bol, takav je bio kraj moga života. Prelazeći iz tog stanja, ponovo sam se pojavio tamo." Da li se tako sećaš mnoštva svojih prošlih života do u detalje?"

"Ne, gospodine."

"Onda, ako je takvo tvoje znanje, ako je takav tvoj uvid, Susima, da li vidiš -- uz pomoć svoga božanskog vida, pročišćenog i superiornog ljudskom -- bića kako umiru i ponovo se rađaju i prepoznaješ ih kako su inferiorna i superiorna, lepa i ružna, srećna i nesrećna u skladu sa svojom *kammom*. "Ova bića -- opterećena lošim ponašanjem telom, govorom i mišlju, koja su

se rugala plemenitima, imala pogrešna stanovišta i postupala u skladu sa tim pogrešnim stanovištima -- sa propašću tela, posle smrti, ponovo su se rodila u području uskraćenosti, na lošem odredištu, u nižim svetovima, u paklu. Ali bića -- koja su bila opskrbljena dobrim ponašanjem telom, govorom i mišlju, koja se nisu rugala plemenitima, koja su imala ispravna stanovišta i postupala u skladu sa tim ispravnim stanovištima -- sa propašću tela, posle smrti, ponovo su se rodila na dobrim odredištima, u nebeskom svetu'?"

"Ne, gospodine."

"Ako je takvo tvoje znanje, ako je takav tvoj uvid, Susima, da li boraviš u stanju lišenom izliva, oslobođene svesti i oslobođenog rasuđivanja?"

"Ne, gospodine."

"Dakle, Susima, nisi li malopre objavio novost ne postigavši nijednu od ovih Dhamma?"

Tada, poklonivši se Blaženome do nogu, poštovani Susima reče Blaženome: "Užasno sam pogrešio, gospodine, bio sam toliko budalast, toliko slep i neuk da sam se zaredio da bih ukrao Dhammu iz tako dobro podučavane Dhamme i discipline! Molim Blaženoga da prihvati ovo priznanje moje pogreške, tako da sebe mogu da obuzdam ubuduće."

"Jeste, Susima, užasno si pogrešio, bio si toliko budalast, toliko slep i neuk da si se zaredio da bi ukrao Dhammu iz tako dobro podučavane Dhamme i discipline. Pretpostavi, Susima, da kradljivac, zločinac, pošto ga uhvate, bude izveden pred kralja: 'Ovo je, vaše visočanstvo kradljivac, zločinac. Odredite kako da ga kaznimo.' A na to kralj odgovori: 'Idite i vežite mu ruke čvrsto na leđima, obrijte mu glavu, vodite ga praćenog bubnjevima od ulice do ulice, od raskršća do raskršća, izvedite ga na južnu kapiju grada i onda tu, južno od grada, odrubite mu glavu.' Onda kraljevi ljudi, vezavši mu ruke čvrsto na leđima, obriju mu glavu, pa ga povedu praćenog bubnjevima od ulice do ulice, od raskršća do raskršća, izvedu ga na južnu kapiju grada i onda tu, južno od grada, odrube mu glavu. Šta misliš, Susima? Da li bi taj čovek zbog svega toga osetio bol i patnju?"

"Da, gospodine."

"Koliki god da su bol i patnja koje bi taj čovek zbog toga osetio, Susima, zaređivanje kradljivca Dhamme u ovoj tako dobro podučavanoj Dhammi i disciplini donosi još bolniji rezultat, još gorči rezultat, toliko da donosi preporađanje u nižim svetovima. Ali pošto ti uviđaš svoju grešku i svoje ponašanje popravljaš u skladu sa Dhammom, prihvatamo tvoju ispovest. Jer, Susima, to donosi rast i Dhamme i discipline plemenitih kada neko, uvidevši pogrešku, popravlja svoje ponašanje u skladu sa Dhammom i ispoljava obuzdanost ubuduće."

Rev. 10/1/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn12-70.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XIII.1

Nakhasikha sutta

Vrh prsta

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindikike. Tu Blaženi, uzevši malo prašine na vrh prsta reče monasima: "Šta mislite, monasi? Šta je veće: ovo malo prašine na vrhu mog prsta ili nepregledna zemlja?"

"Nepregledna zemlja je mnogo veća, gospodine. To malo prašine na vrhu prsta Blaženog je skoro ništa. To nije ni stoti, ni hiljaditi, ni stohiljaditi deo -- to malo prašine na vrhu prsta Blaženog -- kada se uporedi sa nepreglednom zemljom."

"Na isti način, monasi, za sledbenika plemenitih koji je ispravnog uvida, za onoga ko je [ulaskom u struju] umakao bolu i patnji ono što je potpuno okončano i iskorenjeno je mnogo veće. Ono što preostaje da se proživi kroz još najviše sedam života je skoro ništa; to nije ni stoti, ni hiljaditi, ni stohiljaditi deo kada se uporedi sa prethodnim okeanom patnje. Tako je velika blagodet učvršćivanja u Dhammi, monasi. Tako je velika blagodet steći oko Dhamme."

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn13-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XIII.2

Pokkharani sutta

Jezero

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Blaženi je boravio u Savatiju: "Pretpostavite, monasi, da postoji jezero pedeset kilometara široko, pedeset kilometara dugo i pedeset kilometara duboko, do vrha puno vode, tako da gavran može da pije iz njega, pa da čovek iz njega zahvati malo vode koliko može stati na vrh slamke. Šta mislite? Šta bi bilo veće: voda zahvaćena na vrh slamke ili voda u jezeru?"

"Voda u jezeru bi bila mnogo veća, gospodine. Voda zahvaćena na vrh slamke je skoro ništa. To nije ni stoti, ni hiljaditi, ni stohiljaditi deo -- ta voda zahvaćena na vrh slamke -- kada se uporedi sa vodom u jezeru."

"Na isti način, monasi, za sledbenika plemenitih koji je ispravnog uvida, za onoga ko je [ulaskom u struju] umakao bolu i patnji ono što je potpuno okončano i iskorenjeno je mnogo veće. Ono što preostaje da se proživi kroz još najviše sedam života je skoro ništa; to nije ni stoti, ni hiljaditi, ni stohiljaditi deo kada se uporedi sa prethodnim okeanom patnje. Tako je

velika blagodet učvršćivanja u Dhammi, monasi. Tako je velika blagodet steći oko Dhamme."

Rev. 10/1/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn13-2.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XIII.8

Pokkharani sutta

Jezero

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Blaženi je boravio u Savatiju: "Pretpostavite, monasi, da se isuši okean, potpuno ispari, sem dve ili tri kapi. Šta mislite? Šta bi bilo veće: voda u velikom okeanu koji je isušio, potpuno ispario ili dve ili tri kapi koje su ostale?"

"Gospodine, voda u okeanu koji je isušio, potpuno ispario bi bila mnogo veća. Dve ili tri kapi su skoro ništa. One nisu ni stoti, ni hiljaditi, ni stohiljaditi deo -- te dve-tri kapi -- kada se uporede sa vodom u okeanu koji je isušio, potpuno ispario."

"Na isti način, monasi, za sledbenika plemenitih koji je ispravnog uvida, za onoga ko je [ulaskom u struju] umakao bolu i patnji ono što je potpuno okončano i iskorenjeno je mnogo veće. Ono što preostaje da se proživi kroz još najviše sedam života je skoro ništa; to nije ni stoti, ni hiljaditi, ni stohiljaditi deo kada se uporedi sa prethodnim okeanom patnje. Tako je velika blagodet učvršćivanja u Dhammi, monasi. Tako je velika blagodet steći oko Dhamme."

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn13-8.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XV.9

Danda sutta

Štap

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Tu Blaženi reče: "Transmigracija postoji još od neznanih vremena. Tačka početka nije vidljiva, ali ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život. Kao što štap bačen u vazduh nekad padne na jedan kraj, nekad na drugi, nekad sa strane, na isti način ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život, idući nekad iz ovog sveta u drugi svet, nekad iz drugog sveta u ovaj.

A zašto je to tako? Transmigracija postoji još od neznanih vremena. Tačka početka nije vidljiva, ali ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život. Jako dugo ste tako doživljavali patnju, doživljavali bol, doživljavali gubitak, trunuli po grobljima -- dovoljno da prestanemo da budemo opčinjeni bilo kakvom stvorenom stvari, dovoljno da se oslobodimo strasti, dovoljno da postanemo oslobođeni."

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XV.11

Duggata sutta

Ophrvan nedaćama

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Tu Blaženi reče: "Transmigracija postoji još od neznanih vremena. Tačka početka nije vidljiva, ali ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život. Kada vidite nekoga da ga je zadesila nevolja, da je ophrvan nedaćama, ovako bi trebalo da zaključite: 'I ja sam doživeo upravo ovakve stvari tokom ovoga dugog, dugog vremena.'

A zašto je to tako? Transmigracija postoji još od neznanih vremena. Tačka početka nije vidljiva, ali ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život. Jako dugo ste tako doživljavali patnju, doživljavali bol, doživljavali gubitak, trunuli po grobljima -- dovoljno da prestanemo da budemo opčinjeni bilo kakvom stvorenom stvari, dovoljno da se oslobodimo strasti, dovoljno da postanemo oslobođeni.

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn15-11.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XV.12

Sukhita sutta

Srećan

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Tu Blaženi reče: "Transmigracija postoji još od neznanih vremena. Tačka početka nije vidljiva, ali ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život. Kada vidite nekoga da je srećan i obezbeđen u životu, ovako bi trebalo da zaključite: 'I ja sam doživeo upravo ovakve stvari tokom ovoga dugog, dugog vremena.'

A zašto je to tako? Transmigracija postoji još od neznanih vremena. Tačka početka nije vidljiva, ali ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život. Jako dugo ste tako doživljavali patnju, doživljavali bol, doživljavali gubitak, trunuli po grobljima -- dovoljno da prestanemo da budemo opčinjeni bilo kakvom stvorenom stvari, dovoljno da se oslobodimo strasti, dovoljno da postanemo oslobođeni.

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn15-12.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XV.14-19

Mata sutta

Majka

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Tu Blaženi reče: "Transmigracija postoji još od neznanih vremena. Tačka početka nije vidljiva, ali ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život. Biće koje u nekom trenutku nije bilo otvoja majka nije lako pronaći... Biće koje u nekom trenutku nije bilo tvoj otac... tvoj brat... tvoja sestra... tvoja kćer nije lako pronaći.

A zašto je to tako? Transmigracija postoji još od neznanih vremena. Tačka početka nije vidljiva, ali ljudi opterećeni neznanjem i okovani željom putuju iz jednog u drugi život. Jako dugo ste tako doživljavali patnju, doživljavali bol, doživljavali gubitak, trunuli po grobljima -- dovoljno da prestanemo da budemo opčinjeni bilo kakvom stvorenom stvari, dovoljno da se oslobodimo strasti, dovoljno da postanemo oslobođeni.

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn15-14.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XVI.5

Jinna sutta

Starost

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Rađagahe, u Bambusovom gaju, na mestu gde se hrane veverice. Onda poštovani Maha Kasapa otide do Blaženog i, stigavši, pokloni mu se, pa sede sa strane. I dok je tako sedeo, Blaženi mu reče: "Ti si sada star, Kasapa. Tvoj ogrtač napravljen od odbačenih krpa, težak ti je. Zato nosi ogrtač koji poklanjaju kućedomaćini, hrani se na obrozima na koje te pozovu i živi bliže meni."

"Gospodine, dugo već živim u divljini i dugo se već ushićujem životom u divljini. Prosim hranu i ushićujem se prošenjem hrane. Nosim ogrtač od odbačenih krpa i ushićujem se nošenjem odbačenih krpa. Predan sam vrlini i ushićujem se predanošću vrlini. Zadovoljan sam i ushićujem se zadovoljenošću. Osamljen sam i ushićujem se osamljenošću. Bez suvišnih veza i ushićujem se nevezanošću. Istrajan sam i ushićujem se istrajnošću."

"Ali, Kasapa, kakav razlog vidiš da bi već dugo živeo u divljini i ushićivao se životom u divljini...da si istrajan i da se ushićuješ istrajnošću?"

"Gospodine, I vidim dva razloga da dugo već živim u divljini i dugo se već ushićujem životom u divljini... da sam istrajan i da se ushićujem istrajnošću: videći prijatno boravište za sebe ovde i sada, kao i osećajući blagonaklonost prema narednim pokolenjima. Možda će ovo kasnije generacije pominjati kao primer: 'Izgleda da su učenici Blaženoga i oni koji su postali probuđeni posle njega dugo živeli u divljini i dugo bili ushićeni životom u divljini, prosili hranu i bili ushićeni prošenjem hrane, nosili ogrtač od odbačenih krpa i bili ushićeni nošenjem odbačenih krpa, bili predani vrlini i ushićeni predanošću vrlini, bili zadovoljni i ushićeni zadovoljenošću, bili osamljeni i ushićeni osamljenošću, bez suvišnih veza i ushićeni nevezanošću, istrajni i ushićeni istrajnošću'."

"Dobro je, Kasapa,. Vrlo dobro. Izgleda da si ti jedan koji vežba za dobrobit mnogih, iz samilosti prema svetu, za dobrobit, korist i sreću bića ljudskih i božanskih. Zato nastavi nastavi da nosiš ogrtač od odbačenih krpa, da prosiš hranu i živiš u divljini.

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn16-5.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XVII.5

Pilahaka sutta

Balegar

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju. "Monasi, dobitak, pokloni i slava su okrutne stvari, ozbiljna, neugodna prepreka za dostizanje nenadmašne slobode od okova. Pretpostavimo da postoji buba, balegar, puna izmeta, okružena izmetom, sa velikom gomilom izmeta pred sobom. Ona će ,zbog toga, gledati sa prezrenjem na druge bube: 'Ja sam buba balegar, puna izmeta, okružena izmetom, sa velikom gomilom izmeta pred sobom!' Na istina način ima slučajeve kada monah -- podstaknut dobitcima, poklonima i slavom, uma zavedenog -- stavi na sebe ogrtač i noseći svoju zdelu i gornji ogrtač, ode u selo i grad da prosi hranu. Pojevši tamo koliko je želeo -- pun isprošene hrane i pozvan da dođe i sutradan -- ide nazad u manastir i, u sred grupe drugih monaha, hvali se: 'Jeo sam koliko god sam želeo, pun sam isprošene hrane i pozvan sam da dođem i sutradan. Ja sam onaj koji dobija odeću, hranu, smeštaj i lekove. Ovi ostali monasi, međutim, nemaju nikakvih zasluga, nikakvog uticaja. Oni ne dobijaju odeću, hranu, smeštaj i lekove.' Zaveden dobitcima, poklonima i slavom, uma iščilelog, on sa visine gleda na ostale obuzdane monahe. Za tog bezvrednog čoveka dugo će biti vreme patnje i

bola. Eto kako su dobitak, pokloni i slava okrutne stvari, ozbiljna, neugodna prepreka za dostizanje nenadmašne slobode od okova.

Ovako bi sebe trebalo da vežbate: 'Ostavićemo po strani bilo kakav dobitak, poklone i slavu; i nećemo dopustiti da bilo kakav dobitak, pokloni i slava zavedu naš um.' Tako bi sebe trebalo da vežbate." how you should train yourselves."

Videti takođe : SN 17.3; SN 17.8

Rev. 1/7/2007

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn17-5.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.3

Haliddakani sutta

Za Halidakanija

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom poštovani Maha Kaćana boravio kraj Avantija, na Orlovom gnezdju, na Oštrom vrhu. Tada Halidakani domaćin otide da ga poseti i, stigavši, poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče poštovanom Maha Kaćani: "Poštovani gospodine, ovako je govorio Blaženi u [Magandiya suttu](#) [sadržanoj u Atthaka vagga](#):

'Napustivši dom,
živeći lišen društva,
mudrac
u selima
ni sa kim se ne zbližava.
Otarasivši se čulnih strasti, oslobođen
čežnji,
ne zalazi među ljude,

ne upušta se u svađe.'

Kako treba razumeti detaljno značenje ovoga kratkog iskaza Blaženog?"

[Poštovani Maha Kaćana:] "Vlasništvo nad oblikom, domaćine, dom je svesti. Kada je svest, putem strasti, vezana za vlasništvo nad oblikom, tada se kaže da je ona kod svoje kuće. Vlasništvo nad osećajem... opažajem... mentalnim sadržajima dom je svesti. Kada je svest, putem strasti, vezana za vlasništvo nad mentalnim sadržajima, tada se kaže da je on u svom domu.

A kako se ne živi u domu? Svaku želju, strast, ushit, žudnju, svaku vezanost, prijanjanje, fiksiranje, predrasude ili skrivene sklonosti u pogledu vlasništva nad oblikom: to je Tathagata napustio, njihov koren iščupao, poput palmovog stabla iz korena izvaljenog, lišenog uslova za život, bez šansi da ponovo iznikne. Zato se za Tathagatu kaže da je napustio dom.

Svaku želju, strast, ushit, žudnju, svaku vezanost, prijanjanje, fiksiranje, predrasude ili skrivene sklonosti u pogledu vlasništva nad osećajem.. opažajem...

Svaku želju, strast, ushit, žudnju, svaku vezanost, prijanjanje, fiksiranje, predrasude ili skrivene sklonosti u pogledu vlasništva nad mentalnim sadržajima: to je Tathagata napustio, njihov koren iščupao, poput palmovog stabla iz korena izvaljenog, lišenog uslova za život, bez šansi da ponovo iznikne. Zato se za Tathagatu kaže da je napustio dom.

A kako se živi u društvu? Za svakog ko je vezan za ometajuće, na obliku zasnovane podražaje koji dolaze od društva, za njega se kaže da živi u društvu. Za svakog ko je vezan za ometajuće, na zvuku zasnovane... na ukusu zasnovane... na mirisu zasnovane... na dodiru zasnovane... na ideji zasnovane podražaje koji dolaze od društva, za njega se kaže da živi u društvu. Tako se živi u društvu.

A kako se živi lišen društva? Tathagata je napustio vezu za ometajuće, na obliku zasnovane podražaje koji dolaze od društva, njihov koren iščupao, poput palmovog stabla iz korena izvaljenog, lišenog uslova za život, bez šansi da ponovo iznikne. Zato se za Tathagatu kaže živi

lišen društva.

Tathagata je napustio vezu za ometajuće, na zvuku zasnovane... na ukusu zasnovane... na mirisu zasnovane... na dodiru zasnovane... na ideji zasnovane podražaje koji dolaze od društva, njihov koren iščupao, poput palmovog stabla iz korena izvaljenog, lišenog uslova za život, bez šansi da ponovo iznikne. Zato se za Tathagatu kaže da živi lišen društva.

A kako se neko zbližava u selima? Ima slučajeve kada neki čovek živi družeći se sa domaćinima. Radujući se sa njima, žaleći sa njima, srećan kada su oni srećni, ojađen kada su oni ojađeni, svaki od njihovih poslova preuzima na sebe kao sopstveni. Tako se neko zbližava u selima.

A kako se neko ne zbližava u selima? Ima slučajeve kada monah živi ne družeći se sa domaćinima. Ne radujući se sa njima, ne žaleći sa njima, nije srećan kada su oni srećni, nije ojađen kada su oni ojađeni, nijedan od njihovih poslova ne preuzima na sebe kao sopstveni. Tako se neko ne zbližava u selima.

A kako se neko ne otarasi čulnih strasti? Ima slučajeve kada neki čovek nije oslobođen strasti za čulnim zadovoljstvima, nije oslobođen želje, nije oslobođen ljubavi, nije oslobođen žeđi, nije oslobođen groznice, nije oslobođen žudnje za čulnim zadovoljstvima. Tako se neko ne otarasi čulnih strasti.

A kako se neko otarasi čulnih strasti? Ima slučajeve kada je neki čovek oslobođen strasti za čulnim zadovoljstvima, oslobođen želje, oslobođen ljubavi, oslobođen žeđi, oslobođen groznice, oslobođen žudnje za čulnim zadovoljstvima. Tako se neko otarasi čulnih strasti.

A kako se neko ne oslobađa čežnji? Ima slučajeve kada neki čovek misli: 'Neka ovaj oblik bude takav i ubuduće. Neka ovaj osećaj... opažaj... mentalni sadržaj... Neka svest bude ovakva i ubuduće.' Tako se neko ne oslobađa čežnji.

A kako se neko oslobađa čežnji? Ima slučajeve kada neki čovek ne misli: 'Neka ovaj oblik bude takav i ubuduće. Neka ovaj osećaj... opažaj... mentalni sadržaj... Neka svest bude ovakva i ubuduće.' Tako se neko oslobađa čežnji.

A kako se neko, zašavši među ljude, upušta u svađe? Ima slučajeva kada je neki čovek pokretač ovakve vrste rasprave: *'Ti razumeš ovo učenje i praksu? Ja sam taj koji razme ovo učenje i praksu. Kako bi ti mogao da razumeš ovo učenje i praksu? Tvoja praksa je pogrešna. Moja praksa je ispravna. Ono što treba reći prvo ti si rekao poslednje. Ono što treba reći poslednje ti si rekao prvo. Ja sam dosledan. Ti nisi. Ono što si toliko dugo smišljao opovrgnuto je. Tvoje učenje je odbačeno. Poražen si. Idi i probaj da spaseš svoje učenje ili se izvuci iz neprilike ako možeš!'* Tako se neko, zašavši među ljude, upušta u svađe?

A kako se neko, zašavši među ljude, ne upušta u svađe? Ima slučajeva kada je neki čovek nije pokretač ovakve vrste rasprave: *'Ti razumeš ovo učenje i praksu? Ja sam taj koji razme ovo učenje i praksu. Kako bi ti mogao da razumeš ovo učenje i praksu? Tvoja praksa je pogrešna. Moja praksa je ispravna. Ono što treba reći prvo ti si rekao poslednje. Ono što treba reći poslednje ti si rekao prvo. Ja sam dosledan. Ti nisi. Ono što si toliko dugo smišljao opovrgnuto je. Tvoje učenje je odbačeno. Poražen si. Idi i probaj da spaseš svoje učenje ili se izvuci iz neprilike ako možeš!'* Tako se neko, zašavši među ljude, ne upušta u svađe?

Tako je, domaćine, govorio Blaženi u Magandriya suttu sadržanoj u Atthaka vagga:

'Napustivši dom,
 živeći lišen društva,
 mudrac
 u selima
 ni sa kim se ne zbližava.
 Otarasivši se čulnih strasti, oslobođen
 čežnji,
 ne zalazi među ljude,
 ne upušta se u svađe.'

Tako treba razumeti detaljno značenje ovoga kratkog iskaza Blaženog."

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.22

Bharam sutta

Teret

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Savati... Tada Blaženi oslovi redovnike ovako:

"Razjasniću vam, prosjaci, šta je to 'teret', šta je 'opterećenje', šta je 'prihvaćanje tereta' i šta je 'rasterećenje'. Slušajte!

Šta je, prosjaci, teret? Odgovor glasi: pet sredstava održavanja života. To su sredstva održavanja tijela, osjećaja, predodžaba, izraza volje i svijesti. To se, prosjaci, naziva teretom.

A šta je opterećenje? Odgovor glasi: to je obilježje čoveka; na primjer, da se neki redovnik zove tako i tako, da pripada tom i tom rodu. To se, prosjaci, naziva opterećenjem.

A šta je prihvaćanje tereta? To je žeđa za životom (*tanha*) koja se uvijek ponovo rađa, koja teži za užitkom i strašću, i zadovoljava se sad ovim sad onim. To može biti žeđa za tjelesnim

užitkom, žeđa za održavanjem, žeđa za vlašću. To se, prosjaci, naziva prihvaćanjem tereta.

A šta je, prosjaci, rasterećenje? To je dokončanje žeđe, potpuno lišeno strasti, napuštanje, odricanje, oslobođenje, odvratnost. To se, prosjaci, naziva rasterećenjem.

Tako je rekao Blaženi. A kad je završio taj govor, dobrostivi učitelj je dodao još i ovu izreku:

Teret su pet sastojaka,
karakter opterećenje,
prihvaćanje patnja svijeta,
a sreća rasterećenje.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn22-3.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.23

Upanisa sutta

Povod

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Savati... Tada oslovi redovnike ovako:

"Ja tvrdim, prosjaci, da izljeve strasti može da dokonča samo onaj ko ih upozna i prozre, a ne onaj ko ne može da ih upozna i prozre. A kako, prosjaci, može da dokonča izljeve strasti onaj ko ih upozna i prozre? (Najpre treba da shvati:) "Ovo je tjelesni lik; ovo mu je nastanak; ovo mu je prestanak". (Isto tako treba da shvati dalje:) osjećaj, predodžbu, izraze volje i svijest, njihov nastanak i prestanak.

I zato jer u tom dokončanju postoji svijest o dokončanju, ja tvrdim da za to dokončanje postoji povod, da nije bez povoda.

1. A šta je, prosjaci, povod svijesti o dokončanju? Odgovor glasi: oslobođenje. Zato ja tvrdim da i za oslobođenje postoji povod, da nije bez povoda.

2. A šta je, prosjaci, povod oslobođenju? Odgovor glasi: odvratnost...[1]
3. A povod odvratnosti? -- Gađenje.
4. A povod gađenju? -- Uvid-i-spoznaja bića kakvo doista jeste.
5. A povod uvidu-i-spoznaji bića kakvo doista jeste? -- Sabranost (samadhi).[2]
6. A povod sabranosti? -- Zadovoljstvo.
7. A povod zadovoljstvu? -- Vedrina.
8. A povod vedrini? -- Prijatnost.
9. A povod prijatnosti? -- Radost.
10. A povod radosti? -- Povjerenje (*saddha*).[3]
11. A povod povjerenju? -- Nezadovoljstvo (dukkham).[4]
12. A povod nezadovoljstvu? -- Rođenje.
13. A povod rođenju? -- Postojanje.
14. A povod postojanju? -- Prianjanje (uz život ili održanje života, pristanak).
15. A povod prianjanju? -- Žeđa za životom.[5]
16. A povod žeđi za životom? --Osjećaj.
17. A povod osjećaju? -- Dodir.

18. A povod dodiru? -- Šest područja osjetnosti. [6]
19. A povod šest područja osjetnosti? -- Ime-i-lik (rascjep svijesti na subjekt i objekt).
20. A povod imenu-i-liku? -- Svijest.
21. A povod svijesti? -- Izrazi volje.
22. A povod izrazima volje? -- Neznanje.
23. Tako, prosjaci, neznanje postaje povod izrazima volje,
24. a izrazi volje povod svijesti,
25. a svijest povod imenu-i-liku,
26. a ime-i-lik povod (djelatnosti) šest područja osjetnosti,
27. a šest područja osjetnosti povod dodiru,
28. a dodir povod osjećaju,
29. a osjećaj povod žeđi za životom,
30. a žeđa za životom povod prijanjaju uz život,
31. a prijanjanje uz život povod postojanju,
32. a postojanje povod rođenju,
33. a rođenje povod nezadovoljstvu,
34. a nezadovoljstvo povod povjerenju (vjeri),

35. a povjerenje povod radosti,
36. a radost povod prijatnosti,
37. a prijatnost povod vedrini,
38. a vedrina povod zadovoljstvu,
39. a zadovoljstvo povod sabranosti,
40. a sabranost povod spoznaji bića kakva doista jesu
41. a spoznaja bića kakva doista jesu postaje povod gađenju,
42. a gađenje povod odvratnosti,
43. a odvratnost povod oslobođenju,
44. a oslobođenje povod svijesti o dokončanju.

To je, prosjaci, uporedivo s pljuskom koji bog kiše izlije na vrh planine, a voda se, dok otječe niz obronke, slijeva u spilje, provalije i procijepe, a kad njih preplavi, onda puni bare i močvare, pa potoke i velike rijeke, dok ne dosegne dopribrežnog mora i dalekog okeana.

Isto je tako, prosjaci, i neznanje povod izrazima volje, a izrazi volje povod svijesti...

Beleške:

[1] U originalnom tekstu ponavlja se ista formulacija za sve stavke koje slijede do br. 44.

[[Natrag](#)]

[2] Izraz *samadhi* doslovno znači sabranost, no u kontekstu svih indijskih

sistemakontemplacionog zadubljenja obilježava najširi pojam tzv. meditacije uopće. [Natrag]

[3] Riječ *saddha* (sansk. *śraddha*) je najširi naziv za vjeru ili religiju. U buddhizmu ga uvijek treba shvatiti uz ona kritička ograničenja koja su navedena u *Ćanki sutta*, tj. kao povjerenje u nekog individualnog učitelja. [Natrag]

[4] *Dukkham*, nezadovoljstvo ili patnja je tema Buddhine prve plemenite istine, na koju se u nastavku nadovezuje slijed uslovljenog nastanka (*patiċċa samuppada*) u redoslijedu obrnutom od uobičajenog. [Natrag]

[5] Schopenhauer, već u prvoj knjizi (tomu) "Svijeta kao volje i predodžbe" (§ 57), volju za život, osnovnu temu svoje filosofije, izražava ovim buddhističkim terminom koji interpretirai saglasno s Buddhinim opisom prve plemenite istine:

"Volja i težnja su suština cijele prirode (životinjske i ljudske), a mogu se u potpunosti usporediti s *neutaživom žeđi*. Osnova svakog htijenja je *potreba, nedostatak i, prema tome, patnja*. Po vlastitoj prirodi i porijeklu, volja je osuđena na patnju. [Natrag]

[6] Razum (*mano*, iz osnova *manas*, latinski *mens*) je "šesto osjetilo" u Buddhinoj psihologiji bez duše. [Natrag]

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn22-3.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.60

Mahali sutta

Razgovor sa Mahalijem

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Vesali, u Velikoj Šumi, u dvorani zgrade sa velikim krovom. Tada Mahali (iz kneževskog plemena) Ličchavi posjeti Blaženog... pozdravi se s njim, sjedne sa strane, pa ga oslovi ovako:

"Gospodine, (učitelj) Purano Kassapo naučava ovako: 'Nema ni uzroka ni povoda zagađenosti bića. Bića postaju gadna bez uzroka i bez povoda. -- Nema ni uzroka ni povoda pročišćenju bića. Bića postaju čista bez uzroka i povoda.' -- Šta o tome kaže Blaženi?"

"Postoji, Mahali, uzrok, postoji povod zagađenosti bića. Bića postaju gadna zbog uzroka i povoda. Postoji, Mahali, uzrok, postoji povod pročišćenju bića. Bića postaju čista zbog uzroka i povoda."

"A šta je, gospodine, uzrok, šta je povod zagađenosti bića? Kojim uzrokom i povodom bića postaju gadna?"

"Kad bi tjelesni lik, Mahali, bio isključivo bolna pojava, podložna bolu, obuzeta bolom, a ne radošću, bića ne bi uživala u tijelu. Ali pošto je, Mahali, tjelesni lik također i radosna pojava, sklona radosti, obuzeta radošću, zato bića uživaju u tijelu za koje ih vezuje strast. Zbog te se povezanosti zagađuju. To je, Mahali, uzrok, to je povod zagađenosti bića. Zbog tog uzroka i povoda bića postaju gadna."

(Isti uzrok i povod važi i za pojave osjećaja, predodžbe, volje i svijesti.)

"A šta je, gospodine, uzrok, šta je povod pročišćenju bića? Kojim uzrokom i povodom bića postaju čista?"

"Kad bi tjelesni lik (... osjećaj, predodžba, volja i svijest...) bio isključivo sretna pojava, sklona sreći, obuzeta srećom, a ne bolom, bićima tijelo ne bi postajalo odvratno. Ali pošto je, Mahali, tjelesni lik (...) takođe i bolna pojava, sklona bolu, obuzeta bolom, a ne srećom, zato bićima tijelo postaje odvratno. Zbog te odvratnosti odustaju od strasti, a tim se odustajanjem pročišćuju. To je, Mahali, uzrok i povod pročišćenju bića. Zbog tog uzroka i povoda bića postaju čista."

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn22-3.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.86

Anuradha sutta

Za Anuradhu

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Vesali, u Velikoj Šumi, u dvorani zgrade sa visokim krovom. U isto je vrijeme isposnik Anuradho boravio u šumskoj kolibi nedaleko od Blaženoga. Tu skupina pripadnika nekog drugog beskućničkog reda posjeti isposnika Anuradhu. Pozdrave s njim, pa nakon uobičajenih učtivih riječi sjednu sa strane i oslove ga ovako:

– Prijatelju Anuradho, onoga ko je takvo (usavršeno) biće (kao što je Buddho, Tathagato), najuzvišeniji i najbolji čovjek, koji je dosegao vrhunac (čovječnosti), treba obilježiti jednom od ove četiri tvrdnje: "takvo biće postoji poslije smrti", ili "takvo biće ne postoji poslije smrti", ili "takvo biće i postoji i ne postoji poslije smrti", ili "takvo biće niti postoji niti ne postoji poslije smrti".

Kad su mu to rekli, Anuradho im odgovori:

– Onoga ko je "takvo biće"... , treba obilježiti drukčije, a ne jednom od te četiri izjave.

Kad im je tako odgovorio, ti pripadnici drugog beskućničkog reda rekoše:

– Ovo mora da je neki novozaređeni isposnik, a ako je stariji redvnik, onda je budala i neznalica.

Kada su ga tako nazvali, ustanu i otiđu. A isposnik Anuradho, kad su otišli, pomisli:

– Da su ti pripadnici drugog beskućničkog reda nastavili da me ispituju, kako je trebalo da im odgovorim, pa da moja izjava o Blaženome bude istinita, da ne protuslovim Blaženome u onome što doista jeste, da ispravno objasnim istinu, tako da saglasnost sa onima koji su toj istini dosljedni bude besprijekorna?

Zatim isposnik Anuradho otiđe k Blaženome, pozdravi ga, sjedne sa strane, pa reče:

– Ja, gospodine, stanujem nedaleko od Blaženoga u šumskoj kolibi. Tu me je posjetila skupina pripadnika nekog drugog beskućničkog reda. (Slijedi doslovan izveštaj o razgovoru i Anurudhinu naknadnom razmišljanju.)

– Šta misliš, Anuradho, je li tjelesni lik postojan ili nepostojan?

– Nepostojan, gospodine.

– A jesu li osjećaj, predodžba, izraz volje i svijest postojani ili nepostojani?

– Nepostojani, gospodine.

– A što misliš, Anuradho, o ovome: smatraš li da je takvo (usavršeno) biće (kao što je Buddho samo) tjelesni lik?

– Ne, gospodine.

– Ili smatraš da je "takvo biće" (*tathagato* [1]) osjećaj, predodžba, izraz volje ili svijest?

– Ne, gospodine.

– Smatraš li, možda, da je "takvo biće" utjelovljeno u liku?

– Ne, gospodine.

– Smatraš li da je "takvo biće" nešto drugo nego tjelesni lik?

– Ne, gospodine.

– Smatraš li da je takvo biće (sadržano) u osjećaju, predodžbi, izrazima volje, svijesti – ili smatraš da je "takvo biće" negdje drugdje, a ne u osjećaju, predodžbi, izrazima volje ili svijesti?

– Ne, gospodine.

– Smatraš li da je "takvo biće" bestjelesno, bezosjećajno, bespredodžbeno, bezvoljno i besvjesno?

– Ne, gospodine.

– Ako, dakle, za tebe, Anuradho, "takvo biće" istinski i zbiljski ne postoji ni u ovom neposrednom iskustvu, možeš li onda tvrditi da "takvo biće", najuzvišeniji i najbolji čovjek, koji je dosegao vrhunac (čovječnosti), treba obilježiti jednom od ove četiri tvrdnje: "takvo biće postoji poslije smrti", ili "takvo biće ne postoji poslije smrti", ili "takvo biće i postoji i ne postoji poslije smrti", ili "takvo biće niti postoji niti ne postoji poslije smrti"?

– Ne, gospodine.

– Dobro je, Anuradho. Kao i ranije, tako i sada ja objašnjavam jedino patnju i dokončanje patnje.

Beleška:

[1] Izraz *tathagato* jedan je od najčešćih i najteže "doslovno" prevodljivih naziva za Buddhu, u tekstovima ove vrste označava, već prema napomenama najstarijih komentara, ljudsko biće uopće. To biće je "snop" ili "gomilište" petovrsnih sastojaka egzistencije, od kojih je prva vrsta tjelesni (možda još tačnije "zorni") lik čovjekov, a ostale četiri su psihičke komponente iste organske cjeline. Buddho uspoređuje tako složene strukture bića sa snopovima ili svežnjevima trstike tako da "jedan podupire drugi" (SN. II, 114). Kad sam u razgovorima s tibetanskim dalajlamom zamolio sagovornika da mi razjasni svoje shvaćanje Buddhinog osnovnog učenja o nepostojanju duše, jer se Tibetancima najčešće podmeću iskrivljene i proizvoljne interpretacije o tim temama, odgovorio mi je citirajući tekst o svežnjevima koji stoje uspravno podupirući se uzajamno. [Natrag]

25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn22-86.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.89

Khemako sutta

Razgovor sa Khemakom

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom mnogo starijih redovnika boravilo u gradu Kosambi, u Ghositinu samostanu. Istovremeno je redovnik Khemako boravio u voćnjaku badarovih stabala. Bio je bolestan, patio je od teških bolova.

Kad su stariji redovnici pred večer izišli iz osamljenih boravišta, zamolili su redovnika Dosaku da otiđe k isposniku Khemaku, pa da mu kaže ovako:

– Stariji redovnici ti, prijatelju, poručuju ovo: "Jesu li ti, prijatelju, bolovi podnošljivi, možeš li ih izdržati? Osjećaš li da bolovi popuštaju, da se ne pojačavaju?"

Redovnik Dasako pristane da otiđe i saopći poruku... (a Khemako odgovori:)

– Bolovi mi, prijatelju, nisu podnošljivi ni izdrživi. Osjećam da se pojačavaju, a ne da popuštaju.

Na to se redovnik Dasako vrati svojim starijim redovnicima i saopći im odgovor, (a oni mu rekoše:)

– Otiđi, prijatelju, Dasako, ponovo redovniku Khemaku, pa mu reci ovako: "Prijatelju, Khemako, stariji redovnici ti poručuju ovo: Blaženi je rekao da postoji ovih pet sredstava prijanjanja uz život: tjelesno sredstvo prijanjanja, osjećajno sredstvo prijanjanja, predodžbeno sredstvo prijanjanja, voljno sredstvo prijanjanja i svjesno sredstvo prijanjanja. Smatraš li ti, prijatelju Khemako, da tih pet sredstava prijanjanja uz život sadrže išta što si ti po sebi ili za sebe?" [1]

(Dasako otiđe i saopći Khemaku i tu poruku, a on odgovori) ... da ne smatra da tih pet sredstava prijanjanja uz život sadrže išta što je on po sebi ili za sebe.

(Kad je Dasako prenio i taj odgovor, stariji redovnici ga upute Khemaku sa slijedećom porukom:)

– ... Ako redovnik Khemako ne smatra da tih pet sredstava prijanjanja uz život sadrže išta što je on po sebi ili za sebe, znači li to da je redovnik Khemako usavršen, da se riješio izljevima strasti?

(Khemako odgovori:) – Iako ja, prijatelju, ne smatram da tih pet sredstava prijanjanja uz život sadrže išta što sam ja po sebi ili za sebe, ja ipak nisam usavršen ni riješen izljevima strasti. Iako u tih pet sredstava prijanjanja uz život za mene (još) postoji (doživljaj) da "jesam", ipak ne smatram da sam ja to "jesam".

(I poslije tog odgovora stariji redovnici upute Dasaku s još jednom porukom Khemaku:)

– Kad kažeš "jesam", prijatelji Khemako, šta podrazumijevaš pod tim "jesam"? Kažeš li "jesam" za tjelesni lik ili za nešto što je različito od njega? Kažeš li "jesam" za osjećaj - predodžbu - izraz volje - svijest ili za nešto što je različito od toga?

(Kad mu je Dasako saopćio i ta pitanja, Khemako reče:)

– Dosta je, prijatelju Dasako, toga trčkanja! Dodaj mi štap, pa ću ja sam otići do tih starijih redovnika.

I tako redovnik Khemako, podštapajući se, otiđe starijim redovnicima, pozdravi se s njima i sjede sa strane... (Stariji redovnici ponove svoja pitanja, a Khemako odgovori:)

– Ja, prijatelji, ne kažem "jesam" ni za tijelo, ni za osjećaj, ni za predodžbu, ni za izraz volje, ni za svijest. No iako u tih pet sredstava prijanjanja uz život za mene (još) postoji doživljaj da "jesam", ipak ne smatram da sam ja to "jesam". To je, prijatelji, usporedivo s mirisom plavog ili bijelog lotosovog cvijeta. Kad bi neko rekao da to mirišu latice, ili njihova boja, ili cvijetna vlakna, bi li to bilo tačno?

– Ne bi, prijatelju.

– Nego kako bi to trebalo izraziti?

– Tačno bi se izrazio ko bi rekao da to miriše cvijet.

– Isto tako, prijatelji, ni ja ne kažem da sam tjelesni lik, a niti da sam nešto što je od tjelesnog lika različito – isto važi za osjećaj, predodžbu, izraz volje i svijest... Zato, iako u tih pet sredstava prijanjanja uz život za mene (još) postoji doživljaj da "jesam", ipak ne smatram da sam to "jesam". Iako se, prijatelji, učenik plemenjenih riješio pet nižih prepreka, ipak još uvijek nije odstranio popratni osjećaj pet sredstava prijanjanja uz život, umišljenost, da "jesam", prijanjanje uz "jesam", sklonost prema "jesam". On tada ovako promatra porast i opadanje tih pet sredstava prijanjanja uz život: "To je tjelesni lik, to mu je nastanak, to mu je prestanak. To je osjećaj – predodžba – izraz volje – svijest; to im je nastanak, to im je prestanak." Dok tako promatra porast i opadanje tih pet sredstava prijanjanja uz život, lišava se (opisanih) popratnih osjećaja. To je, prijatelji, usporedivo s prljavom, zablacenom tkaninom koju vlasnik daje pralji. Pralja u tu tkaninu utrlja smjesu soli, ili kiseline, ili kravljeg đubreta, pa je ispere u čistoj vodi. Iako je sad ta tkanina isprana i očišćena, ipak, kad je pralja vrati vlasniku, još nije potpuno odstranjen vonj soli, ili kiseline, ili kravljeg đubreta koji se u nju upio. Vlasnici takvu robu slažu u namirisanu škrinju, tako da se odstrani zaostali vonj soli, ili kiseline, ili kravljeg đubreta. Isto tako, prijatelji, kad se učenik oplemenjenih riješi pet nižih prepreka, još uvek nije odstranjen popratni osjećaj pet sredstava prijanjanja uz život, umišljenost, da "jesam", prijanjanje uz

"jesam", sklonost prema "jesam". Kad zatim posmatra porast i opadanje tih pet sredstava prijanjanja uz život, lišava se (i tih) popratnih osjećaja.

Kad im je to kazao, stariji redovnici rekoše redovniku Khemaku:

– Mi nismo ispitivali redovnika Khemaka iz želje da mu dosađujemo, nego zato jer je redovnik Khemako sposoban da podrobno razjasni, da prikaže, da obrazloži, da utvrdi, da razotkrije, da raščlani i da izrazi učenje Blaženoga, a to je sada doista i učinio.

Tako je govorio redovnik Khemako, a stariji su redovnici radosno prihvatili njegov govor. I dok im je to on objašnjavao, šezdesetorici starijih redovnika duh se potpuno oslobodio izljuje strasti, a isto tako i samom redovniku Khemaku.

Beleška:

[1] *Attanam va attaniyam va* – standardna formula, čijom se negacijom u ovim izvornim pali tekstovima definira pojam "ništavila" ili "ispraznosti" (*sunnam*) "vanjskog i unutarnjeg" bića i svijeta čovjekova: "ni po sebi, ni za sebe", nasuprot ranije istaknutom značenju vedantinskog (upanišadskog) shvaćanja "sebe" ili "svojtva" ("sopstva", pali *atta*, sansk. *atma*) kao principa trajne ili besmrtno duše. [Natrag]

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samzutta-sn22-89.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.95

Phena sutta

Pjena

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Ayodđhaji, na obali rijeke Gange. Tada Blaženi oslovi isposnike ovako:

- Zamislite, isposnici, da ova rijeka Gang nanese veliku kuglu pjene, a neki oštroidan čovjek da opazi, razmotri i potpuno prozre tu pojavu; shvatio bi da je prazna, šuplja, da u njoj nema srži. Ta kakvu bi srž mogla da sadrži kugla pjene? – Isto tako, isposnici, i za bilo koji tjelesni lik, prošli, budući ili sadašnji, dalek ili blizak, koji isposnik zapaža i razmatra dok ga potpuno ne prozre i (isto tako) shvati da je prazan, šupalj i da nema srži. Ta kakvu bi srž mogao da sadrži tjelesni lik?
- Zamislite, isposnici, kako u pljusku koji bog kiše izlijeva u jesen, na površini vode nastaje mjehur i odmah se rasprsne. Ako ga neki oštroidan čovjek zapazi, razmotri i potpuno prozre, shvatit će da je prazan, šupalj, da u njemu nema srži. Ta kakvu bi srž mogao da sadrži vodeni

mjehur? – Isto to važi i za bilo koji osjećaj... Kakvu bi srž mogao da sadrži osjećaj?

– Zamislite, isposnici, da se u posljednjem ljetnom mjesecu oko podne pojavi fatamorgana, pa da je oštroidan čovjek zapazi, razmotri i potpuno prozre; shvatio bi da u njoj nema srži... Isto to važi za bilo koju predodžbu...

– Zamislite, isposnici, da čovjek kojemu je potrebno tvrdo drvo uzme oštru sjekiru i uputi se u šumu da ga traži. A tamo da ugleda veliko i uspravno stablo banane, koje je tek doseglo svoj puni uzrast, pa da ga presiječe iznad korijena, a zatim ispod vrha. Da ga onda počne ljuštiti, ne bi našao u njemu ni srčiku, a kamoli tvrdo drvo. Kad bi to posmatrao neki oštroidan čovjek... shvatio bi da se u stablu banane ne može naćitvrdo drvo. – Isto to važi i za bilo kakav izraz volje...

– Zamislite, isposnici, mađioničara ili njegova pomoćnika kako na glavnoj ulici izvodi svoju predstavu, a oštroidan čovjek ga opaža, promatra i potpuno prozre obmanu, pa da shvati da je prazna, šuplja i da u njoj nema srži. Ta kakva bi se srž mogla naći u obmani? – Isto to važi i za svijest o bilo čemu... Ta kakvu bi srž mogla da sadrži svijest?

– Kad to shvati poučen sljedbenik oplemenjenih, onda se odvraća od tjelesnog lika, i od osjećaja, i od predodžbe, i od izraza volje, i od svijesti. odvraćen se lišava strasti. Lišen strasti se oslobađa. Ko se oslobodi, taj zna da je slobodani da poslije takvog života nema daljeg opstanka.

Kad je završio taj govor, dobrostivi učitelj je dodao još i ove izreke:

Tjelo je nanos pjene,
a čuvstvo tek mjehur u njoj,
predodžba prividan bljesak,
volja ko stablo banane
koje ne sadrži srž.
Svijest je priviđenje.
Tako je to objasnio

potomak Sunčeva roda.

Ma kako da to promatraš,
da prozireš biću u bit,
šuplje je i isprazno
kad mu dubinu sagledaš.

Premudri je pokazao
najprije ovo tijelo.
Lišen triju činilaca
(života, žara, svijesti)
nepokretan ostaje trup,
bačen drugima za hranu.
Takav mu je tok opstanka.

Ta se smušena avet
naziva i ubojicom,
mada srži ne sadrži.

Tako treba da isposnik,
snažan i nepokolebiv,
po danu i po noći
pažljivo i promišljeno
promatra to gomilište.

Razriješen obaveza,
utočište samom sebi
kuda treba da pribjegne
žureć kao da mu glava
već bukta u plamenu
na putu u utočište

gde nema više zbivanja.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn22-95.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXIII.1

Mara sutta

Govor o smrti

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u gradu Savati. ...

Tada redovnik Radho posjeti Blaženoga, pozdravi ga, sjedne sa strane, pa oslovi Blaženoga ovako:

– Govori se o smrti. [1] Dokle, gospodine, seže vlast Smrti?

– Dokle postoji tjelesni lik, Radho, dotle postoji smrt, ili smrtnost, ili onaj ko umire. Zato, Radho, treba da shvatiš da je tijelo smrt, da je smrtno, da umire, da je bolesno, da je tumor, da je ubojita strijela, da je ponor i izvor patnje. Ko tako shvati, njegovo je shvaćanje ispravno. – Isto tako treba shvatiti osjećaj – predodžbu – izraz volje – svijest.

– A šta je, gospodine, svrha ispravnog uvida?

- Svrha je ispravnog uvida, Radho, odvratnost.
- A svrha odvratnosti?
- Napuštanje strasti (obestrašćenost).
- A svrha napuštanja strasti?
- Oslobođenje.
- A svrha oslobođenja?
- Utrnuće (nibbanam).
- A svrha utrnuća?
- To je, Radho, pitanje koje prelazi granicu smisla. Tome pitanju nije moguće odrediti granicu. Asketski život, Radho, uvire u nibbhanu (iščezava u utrnuću), utrnuće (nibbanam) mu je svrha i kraj.

1. Personifikacija smrti, Maro, često se naziva zloduhom, ali i vladarem svijeta svih oblika "sreće i nesreće, dobra i zla" u njemu. Vjerujem da je Nietzsche, koji se na Buddhu često poziva, bilo da se s njim slaže ili ne slaže, preuzeo od Buddhe načelo "s onu stranu dobra i zla" (*jenseits von Gut und Böse*), iako mu interpretacija nije usklađena s Buddhinom. [Natrag]

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn1-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXV.63

Migajalo sutta

Za Migadaalu

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju. Tada poštovani Migadaalo ode do Blaženog i stigavši, pokloni mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo reče on Blaženome: "Čovek živi sam. Čovek živi sam", tako je rečeno. U kom smislu treba shvatiti, gospodine, da neko živi sam, a u kojem smislu da neko živi u društvu?"

"Migadaalo, postoje predmeti koje raspoznajemo okom -- poželjni, ugodni, prijatni i dragi, koji podstiču želju i izazivaju strasti -- i monah im se raduje, oduševljava se njima i one ga obuzimaju. Ako im se monah raduje, oduševljava se njima i one ga obuzimaju, onda se u njemu javlja užitak. Pošto nastane užitak, javlja se i strast. Ispunjen strašću, monah je zapravo u ropstvu. Za monaha zarobljenog strašću se kaže da živi u društvu.

Postoje zvuci koje raspoznajemo uhom... mirisi koje raspoznajemo nosom... ukusi koje raspoznajemo jezikom... taktilni podražaji koje raspoznajemo čulom dodira... ideje koje raspoznajemo razumom -- poželjni, ugodni, prijatni i dragi, koji podstiču želju i izazivaju strasti

-- i monah im se raduje, oduševljava se njima i one ga obuzimaju. Ako im se monah raduje, oduševljava se njima i one ga obuzimaju, onda se u njemu javlja užitak. Pošto nastane užitak, javlja se i strast. Ispunjen strašću, monah je zapravo u ropstvu. Za monaha zarobljenog strašću se kaže da živi u društvu.

A onaj ko živi na taj način -- čak i ako boravi u šumi ili u pustinji, na nenaseljenom području, daleko od ljudi, na mestu pogodnom za osamljenost -- za toga se ipak kaže da živi u društvu. Zašto? Zato što je želja njegovo društvo i nju on nije napustio. Zato se za takvog čoveka kaže da živi u društvu.

Takođe, postoje predmeti koje raspoznajemo okom -- poželjni, ugodni, prijatni i dragi, koji podstiču želju i izazivaju strasti -- ali monah im se ne raduje, ne oduševljava se njima i one ga ne obuzimaju. Ako im se monah ne raduje, ne oduševljava se njima i one ga ne obuzimaju, onda se u njemu ne javlja užitak. Pošto ne nastaje užitak, ne javlja se ni strast. Neispunjen strašću, monah zapravo nije u ropstvu. Za monaha nezarobljenog strašću se kaže da živi sam.

Postoje zvuci koje raspoznajemo uhom... mirisi koje raspoznajemo nosom... ukusi koje raspoznajemo jezikom... taktilni podražaji koje raspoznajemo čulom dodira... ideje koje raspoznajemo razumom -- poželjni, ugodni, prijatni i dragi, koji podstiču želju i izazivaju strasti -- ali monah im se ne raduje, ne oduševljava se njima i one ga ne obuzimaju. Ako im se monah ne raduje, ne oduševljava se njima i one ga ne obuzimaju, onda se u njemu ne javlja užitak. Pošto ne nastaje užitak, ne javlja se ni strast. Neispunjen strašću, monah zapravo nije u ropstvu. Za monaha nezarobljenog strašću se kaže da živi sam.

A onaj ko živi na taj način -- čak i ako boravi blizu sela, zajedno sa drugim monasima i monahinjama, sa nezaređenim sledbenicima, sa kraljevima i plemićima, među sledbenicima drugih škola i učenja -- za njega se ipak kaže da živi sam. Zašto? Zato što je želja njegovo društvo koje je napustio. Zato se za takvog čoveka kaže da živi sam."

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn35-63.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXV.70

Upavana-sanditthika sutta

Govor o vidljivosti istine

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Gospodine, kaže se da je istina zorna, neposredna, pristupačna uvidu, svrhovita i da je mudraci spoznaju pojedinačo. Kako to treba shvatiti?

-- Dosljedno ovom učenju, Upavano, kad učenik vidi (ili nekim drugim osjetilom ili mišlju zahvati) neki predmet, on primjećuje taj predmet a i svoju želju za tim predmetom... Ukoliko, dakle, Upavao, učenik primjećuje u sebi želju za predmetom, ja kažem da mu je i znanje o istini koju ja naučavam od neposredne koristi, pristupačno uvidu, svrhovito i da je mudrac tako spoznaje u pojedinačnom slučaju. Ali ako, Upavano, učenik vidi (ili nekim drugim osjetilom ili mišlju zahvati) neki predmet, pa primijetivši taj predmet ne osjeti i želju za predmetom, nego je svjestan da u njemu nema želje za predmetom, ja i u tom slučaju kažem da mu je znanje o istini koju naučavam od neposredne koristi...

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn35-70.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXV.99

Samadhi sutta

Koncentracija

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Razvijajte koncentraciju, monasi. Skoncentrisani monah vidi stvari onakvima kakve one jesu. I šta on to vidi onakvim kakvo jeste?"

On vidi onakvim kakvo jeste da 'Oko je prolazno'... 'Oblici su prolazni'... 'Svest o viđenom je prolazna'... 'Kontakt oka i objekta je prolazan'... 'Šta god da nastane na osnovu tog kontakta, bilo kao zadovoljstvo ili bol, ili kao ni zadovoljstvo ni bol, to je takođe prolazno. '

On vidi onakvim kakvo jeste da 'Uho je prolazno'... 'Nos je prolazan'... 'Jezi kje prolazan'... 'Telo je prolazno'...

On vidi onakvim kakvo jeste da 'Um je prolazan'... 'Ideje su prolazne'... 'Svest je prolazna'... 'Kontakt uma i ideja je prolazan'... 'Šta god da nastane na osnovu tog kontakta, bilo kao zadovoljstvo ili bol, ili kao ni zadovoljstvo ni bol, to je takođe prolazno. '

"Zato razvijajte koncentraciju, monasi. Skoncentrisani monah vidi stvari onakvima kakve one jesu.

3/3/2002

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn35-99.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXV.115

Marapasa sutta

Moć Mare

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Postoje oblici, monasi, raspoznatljivi okom -- poželjni, prijatni, dragi, što podstiču želju, zavodljivi. Ako im je monah sklon, raduje im se i ostaje njima zarobljen, za njega se kaže da je monah okovan oblicima raspoznatljivim okom. On je otišao u Marin tabor; on je otišao pod vlast Mare. Zli može sa njim raditi šta mu je volja.

Postoje zvuci raspoznatljivi uhom...

Postoje mirisi raspoznatljivi nosom...

Postoje ukusi raspoznatljivi jezikom...

Postoje dodiri raspoznatljivi telom...

Postoje ideje raspoznatljive umom -- poželjne, prijatne, drage, što podstiču želju, zavodljive.

Ako im je monah sklon, raduje im se i ostaje njima zarobljen, za njega se kaže da je monah okovan idejama raspoznatljivim umom. On je otišao u Marin tabor; on je otišao pod vlast Mare. Zli može sa njim raditi šta mu je volja.

Isto tako, postoje oblici raspoznatljivi okom -- poželjni, prijatni, dragi, što podstiču želju, zavodljivi. Ako im monah nije sklon, ne raduje im se i ne ostaje njima zarobljen, za njega se kaže da je monah oslobođen od oblika raspoznatljivih okom. On nije otišao u Marin tabor; on nije otišao pod vlast Mare. Zli ne može sa njim raditi šta mu je volja.

Postoje zvuci raspoznatljivi uhom...

Postoje mirisi raspoznatljivi nosom...

Postoje ukusi raspoznatljivi jezikom...

Postoje dodiri raspoznatljivi telom...

Postoje ideje raspoznatljive umom -- poželjne, prijatne, drage, što podstiču želju, zavodljive. Ako im monah nije sklon, ne raduje im se i ne ostaje njima zarobljen, za njega se kaže da je monah oslobođen od ideja raspoznatljivih umom. On nije otišao u Marin tabor; on nije otišao pod vlast Mare. Zli ne može sa njim raditi šta mu je volja."

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn35-115.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXV.133

Udayi sutta

Govor Udajia

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jedanput je redovnik Udaji boravio u mjestu Kamandayo, u mangovu gaju bramana Tadeje. Tada neki mladić, koji je bio na školovanju kod bramanke Verahaćani, dođe da posjeti redovnika Udajina... a ovaj ga pouči, uvjeri i oduševi svojim govorom. Nakon toga mladić se vrati bramanki Verahaćani, pa joj reče:

-- Želim da obavijestim gospođu da isposnik Udaji tumači nauku koja je skladna od početka do kraja. On obrazlaže ispravan život, potpuno usavršen i pročišćen i u suštini i po obliku.

-- Onda, mladiću, pozovi isposnika Udajina sutra ovamo na ručak.

(Kad ga je mladić pozvao) Udaji šutnjom prihvati poziv. A bramanka slijedećeg dana posluži Udajina vlastitim rukama biranim jelom i pićem u izobilju. Kad je vidjela da je Udaji završio obrok i odložio zdjelu, bramanka obuje papuče, sjedne na poviše sjedište, pokrije glavu velom [1], pa reče redovniku Udajinu:

-- Isposniče, propovijedaj mi svoje učenje!

-- Bit će vrijeme i za to, sestro -- odvratila Udaji, pa ustane i ode.

(Kad se isti postupak ponovio još jedanput) bramanka reče svome učeniku:

- Ti, mladiću, toliko hvališ isposnika Udajina, ali kad sam ga ja zamolila da mi propovijeda svoje učenje, odgovorio je da će i za to doći vrijeme.

-- Ali, gospođo, ti si obukla papuče, sjela na poviše sjedište i pokrila glavu velom... Ova gospoda, međutim, toliko cijene učenje koje propovijedaju (da se pod takvim okolnostima ne odazivaju).

-- Onda, mladiću, pozovi ponovo isposnika Udajina u moje ime sutra na ručak.

... Kad je Udaji završio obrok i odložio zdjelu, bramanka izuje papuče, sjedne na niže sjedište, odstrani veo sa glave, pa reče:

-- Gospodine, pozivom na što Usavršeni ukazuju na dobro i zlo, a pozivom na što ne ukazuju?

-- Kad postoji oko, sestro, onda Usavršeni ukazuju na dobro i zlo, a gdje oka nema, sestro, tamo Usavršeni ne ukazuju na dobro i na zlo. (Isto važi i za ostale osjetne organe, uključujući "jezik" i "razum").

Na te riječi brahmanka Verahaćani reče:

-- Odlično, gospodine, odlično, gospodine! ... Molim oca Udajina da me prizna svojom svjetovnom učenicom i utičem se u njegovo učenje od danas do kraja života.

Beleška :

[1] Sve su to izrazi kastinske superiornosti koji su prema Buddhinoj redovničkoj disciplini (*vinayo*) prepreka propovijedanju Istine (*Dhamma*) [Natrag]

Rev. 12/1/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn35-133.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXV.205

Vina sutta

Lauta

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, ako se u nekom monahu ili monahinji javi želja, strast, odbojnost, obmana ili uznemirenost uma zbog oblika dostupnog oku, on/ona treba dobro da motri na svoj um.

[Pomislivši] "Opasan i nepouzdan je taj put, pun trnja i zarastao, bolan je to put, stranputica je to, ne vodi nikuda. Tim putem idu ljudi neznalice, a ne ljudi koji znaju cilj. Taj put nije vredan tebe", tako on/ona treba da motri na svoj um u vezi sa oblikom dostupnim oku.

Ako se u nekom monahu ili monahinji javi želja, strast, odbojnost, obmana ili uznemirenost uma zbog zvuka dostupnog uhu... mirisa dostupnog nosu... ukusa dostupnog jeziku... dodira dostupnog telu... ideja dostupnih razumu, on/ona treba dobro da motri na svoj um. [Pomislivši]

"Opasan i nepouzdan je taj put, pun trnja i zarastao, bolan je to put, stranputica je to, ne vodi nikuda. Tim putem idu ljudi neznalice, a ne ljudi koji znaju cilj. Taj put nije vredan tebe", tako on/ona treba da motri na svoj um u vezi sa idejama dostupnim razumu.

Pretpostavimo da je letina zrela i da je čuvar neoprezan. Gladan vo ješće je koliko mu je volja. Na isti način, neuk, prosečan čovek, ne vežbajući uzdržavanje u pogledu šest čula zagađuje sebe kroz pet kanala čulnosti koliko mu je volja.

A sad pretpostavimo da je letina zrela i da je čuvar oprezan. Gladan vo će krenuti na nju, ali će ga tada čuvar čvrsto zgrabiti za njušku, Čvrsto ga zgrabivši za njušku okrenuće ga na drugu stranu. Okrenuvši ga na drugu stranu, snažno će ga udariti štapom. Snažno ga udarivši štapom, oteraće ga.

Drugi put... Treći put, gladan vo će krenuti na nju, ali će ga tada čuvar čvrsto zgrabiti za njušku, Čvrsto ga zgrabivši za njušku okrenuće ga na drugu stranu. Okrenuvši ga na drugu stranu, snažno će ga udariti štapom. Snažno ga udarivši štapom, oteraće ga.

Kao rezultat toga, taj vo -- bilo da je otišao u selo ili na pašu, bilo da stoji ili leži -- više neće zalaziti u letinu, jer se seća ranijih batina.

Na isti način, kada je monahov um odvrćen, sasvim odvrćen od onoga što do njega dolazi putem šest čulnih organa, njegov se um smiruje iznutra, sve je trezveniji, nepokolebljiviji i koncentrisaniji.

Pretpostavimo da postoji kralj ili kraljev ministar koji nikada ranije nije čuo zvuk laute. Tako on jednom začu njezin zvuk i reče: 'Kakav je to zvuk, prijatelji -- tako čaroban, tako bolan, tako primamljiv, tako zanosan, tako očaravajući?' A oni oko njega mu rekoše: 'To se, gospodine, zove lauta, njezin zvuk je tako čaroban, tako bolan, tako primamljiv, tako zanosan, tako očaravajući.' Onda on odgovori: 'Idite i donesite mi tu lautu.' Njegovi potčinjeni odoše po lautu i vratiliše se s rečima: 'Evo je ta lauta, gospodine, čiji je zvuk tako čaroban, tako bolan, tako primamljiv, tako zanosan, tako očaravajući.' I on im reče: 'Ma ne zanima mene lauta. Uхватite mi taj zvuk.' A ovi mu odgovoriše: 'Lauta je, gospodine, sačinjena od delova, mnoštva delova. Zahvaljujući njihovom sklopu ona proizvodi taj zvuk; to znači, u zavisnosti od tela, oklopa, vrata, kostura, žica, kobilice i odgovarajućeg čovekovog truda. Tako ova lauta -- sačinjena od delova, mnoštva delova -- zvuči zahvaljujući usklađenosti mnogih delova.'

Onda taj kralj rastavi lautu na deset delova, na stotinu delova. Rastavivši lautu na deset delova, na stotinu delova, on svaki od njih isecka na najmanje komade. Isekavši ih na najmanje komade, baci ih on u vatru. Spalčivši ih u vatri, pretvori ih u pepeo. Pretvorivši ih u pepeo, propusti on taj pepeo kroz sito na jakom vetru ili ga baci u krivudavi potok. I onda reče: 'Žalosna je stvar taauta -- šta god to bilo -- kad tako lako zavede i očara ljude.'

Na isti način monah istražuje oblik, blizak ili dalek. Razmatra on osećaj... opažaj... mentalne obrasce... svest, ma koliko daleko svest mogla otići. Dok istražuje oblik... osećaj... opažaj... mentalne obrasce... svest, ma koliko daleko svest mogla otići, u njemu se takva misao kao što je 'ja' ili 'moje' ili 'ja sam' ne javlja."

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn35-205.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.1

Samadhi sutta

Koncentracija

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Postoje, o monasi, ova tri osećanja: prijatno osećanje, bolno osećanje, i ni-prijatno-ni-bolno osećanje."

Pažljivi učenik Bude,
jasnim razumevanjem i sabranim umom
poznaje osećanja [1] i poreklo [2] njihovo,
kao i završetak [3] njihov i put koji
ka završetku ovom vodi. [4]
Dosegnuvši osećanja kraj
u monahu takvom se žeđa gasi
i on doseže *nibbanu*. [5]

Beleške:

- 1 >. Komentar: On poznaje osećanja prema istini o patnji. [[Natrag](#)]
2. Komentar: On poznaje osećanja prema istini o poreklu patnje. [[Natrag](#)]
3. Komentar: On zna, prema istini o prestanku, da osećanja prestaju u Nibbani. [[Natrag](#)]
4. Komentar: On poznaje osećnja prema istini o Putu koji vodi ka prestanku patnje. [[Natrag](#)]
5. *Parinibbuto*, "potpuno utrnuo"; komentar: kroz potpuno utrnuće nečistoća (kilesa-parinibbanaya). [[Natrag](#)]
6. Videti i: [Njanaponika Tera Kontemplacija osećanja](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.2

Sukha sutta

Sreća

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Postoje, o monasi, ova tri osećanja: prijatno osećanje, bolno osećanje, i ni-prijatno-ni-bolno osećanje."

Bilo da je osećanje prijatno

bilo neprijatno, ili neutralno,

bilo naše ili nečije,

osećanje svake vrste [1]

on poznaje kao štetno, varljivo i nepostojano.

Videvši kako ono ponovo i ponovo udara i nestaje, [2]

on nadmašuje vezanost za osećanje, oslobođen od žudnje

Beleške:

1. O osećanjima svake vrste videti govor 22. [[Natrag](#)]

2. *Phussa phussa vayam disva*, komentar objašnjava drugačije navodeći ove reči kao *ñanena phusitva phusitva*, ponovljeno (njihovo) doživljavanje putem znanja (o nastanku i prestanku)

Ovi stihovi se takođe javljaju u *Sutta nipati*, 739, sa jednim dodatnim stihom. [[Natrag](#)]

3. Videti i: [Njanaponika Tera Kontemplacija osećanja](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-2.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.3

Pahana sutta

Napuštanje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"U slučaju prijatnih osećaja, o monasi, treba napustiti s njima povezanu sklonost [1] ka požudi; u slučaju bolnih osećaja treba napustiti s njima povezanu sklonost ka odbacivanju (odbojnosti); u slučaju ni-bolnih-ni-prijatnih osećaja treba napustiti s njima povezanu sklonost ka neznanju.

Ako je monah napustio sklonost ka požudi u vezi sa prijatnim osećajima, sklonost ka odbacivanju u vezi sa bolnim osećajima i sklonost ka neznanju u vezi sa ni-bolnim-ni-prijatnim osećajima, tada se on označava kao onaj ko je oslobođen svih (štetnih) sklonosti, onaj ko ima pravi uvid. On je presekao želju, raskinuo okove (nove egzistencije) i potpuno uviđajući u čemu je obmana, [2] stigao je na kraj patnje."

Ako osećamo radost, ali ne znamo i prirodu tog osećaja,
koji lako vodi do požude, tad je izbavljenje za nas još daleko.

Ako osećamo bol, ali ne znamo i prirodu tog osećaja,

koji lako vodi do mržnje, tad je izbavljenje za nas još daleko.

Čak i neutralan osećaj, kojeg kao smirujućeg
Najviši znalac označi,
ako bismo se i za njega vezali,
ne bismo našli slobodu iz začaranog kruga.

A ko ga napusti, još u ovom životu
oslobađa sebe jada, oslobađa sebe muke.

Zreo u znanju, ustaljen u Dhammi,
kad mu života kraj dođe, kad telo klone,
sva merila i pojmove nadišao je on.

Beleške:

1. *Anusaya*. [Natrag]

2. "Obmana" označava naročito samoobmanu (*asmi-mano*), tj. verovanje u postojanje sopstva, i na intelektualnom i na emocionalnom nivou. [Natrag]

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-3.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.4

Patala sutta

Jama bez dna

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Kada, o monasi, neuk, prosečan čovek kaže da u velikom okeanu postoji jama bez dna [1], on govori o nečemu nerealnom i nepostojećem [2]. "Jama bez dna", o monasi, pre je ime za bolna telesna osećanja. Kada je neupućeni laik pod uticajem bolnih telesnih osećanja, on se brine i žali, jadikuje, udara u svoje grudi, plače i zbunjen je. On tada ne može da izađe na kraj sa jamom bez dna i ne može iz nje da se iskobelja. Ali kada je dobro podučeni plemeniti učenik [3] pod uticajem bolnih telesnih osećanja, on neće brinuti, niti žaliti i jadikovati, on se neće udarati u grudi, niti će biti zbunjen. Tada se za njega kaže da je on plemeniti učenik koji može da izađe na kraj sa jamom bez dna i koji može iz nje da se iskobelja.

Ko ne može podneti bol što u telu nastaje
i čak život ugrožava, taj drhti usred jada.
Jadikuje i glasno nariče taj nejak čovek.
Sa jamom bez dna da izađe na kraj on ne može,

niti iz nje da se iskobelja.

Ali onaj ko može podneti bol što u telu nastaje
i ne drhti ni kada mu je život ugrožen,
taj zaista može sa jamom bez dna da izađe na kraj
i iz nje da se iskobelja.

Beleške:

1. Patala. [[Natrag](#)]

2. Komentar (prepričan): Prema narodnom verovanju, postoji i uokeanu vrlo dubok bezdan, koji je voda izdubila, i u njemu žive vodena stvorenja, zmajevi (*naga*) itd. Za ta stvorenja, taj bezdan predstavlja osnovu njihovog života, sasvim prijatno boravište. Otuda, zvati ga jamom *bez dna* je sasvim neprimereno i nije u skladu sa činjenicama, jer daje njen sasvim neprikladan opis i značenje te reči. Pre je telesni bol , neodvojiv od telesnog postojanja, koji zaslužuje da se nazove "rupom bez dna" patnje, pošto je deo beskrajne *samsare*. [[Natrag](#)]

3. Komentar: U ovom govoru se rečima "plemeniti učenik" pre svega misli na onoga ko je "ušao u tok" (*sotapanna*). Ali isto tako je i meditant sa snažnim uvidom i oštrog uma ustanj uda podnese osećanja koja se u njemu jave, a da ga ne zavedu. I njega ovde treba uključiti (jer je u izvesnoj meri u stanju da prozre osećanja -- Podkomentar).

4. Videti i: [Njanaponika Tera Kontemplacija osećanja](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-4.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.5

Datthabba sutta

Da se zna

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Postoje, o monasi, ova tri osećanja: prijatno, bolno i ni-bolno-ni-prijatno. Na prijatna osećanja treba gledati kao na bolna, na bolna osećanja treba gledati kao na trn, a na ni-bolna-ni-prijatna osećanja kao na prolazna. Ukoliko monah gleda na osećanja na ovaj način, kaže se za njega da ima pravi uvid. On je presekao želju, raskinuo okove (postojanja) i, potpuno uviđajući u čemu je obmana stigao je do kraja patnje.

Ko vidi bol u sreći, ko posmatra bolno osećanje kao trn,
i opaža prolaznost u neutralnom osećanju što bezazleno je --
ispravan uvid, zaista, ima takav monah jer potpuno razume ova osećanja;
a prozrevši ih, on će se lišiti prljavanja u ovom životu.
Sazreo u znanju, snažan u Dhammi,
jednom kada mu se životni put završi, i telo slomi,
svaku meru i shvatanje on je nadišao.

Videti i: [Njanaponika Tera *Kontemplacija osećanja*](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-5.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.6

Sallatha sutta

Strela

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, neuk, prosečan čovek oseća osećaj zadovoljstva, osećaj bola, osećaj ni zadovoljstva ni bola. Dobro upućen sledbenik plemenitih takođe oseća osećaj zadovoljstva, osećaj bola, osećaj ni zadovoljstva ni bola. Pa kakva je razlika, koja odlika, koja karakteristika koja razdvaja dobro upućenog sledbenika plemenitih od neukog, prosečnog čoveka?"

"Za nas, gospodine, učenje ima Blaženog kao svoj koren, kao svog vodiča i utočište. Bilo bi dobro ako bi Blaženi objasnio značenje ovoga što je malopre rekao. Ono što čuju od Blaženog, monasi će to i zapamtiti."

"U tom slučaju, monasi, slušajte i dobro pazite. Kazaću vam."

"Kako vi kažete, gospodine," odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Kada ga pogodi osećaj bola, neuk, prosečan čovek žali, tuži i jadikuje, udara se

u grudi, postaje mahnit. Tako on oseća dva bola, fizički i mentalni. Baš kao što čovek pogođen jednom strelom ubrzo potom biva pogođen i drugom, isto tako će i on osećati bol dve strele. Na isti način, kada ga pogodi osećaj bola, neuk, prosečan čovek žali, tuži i jadikuje, udara se u grudi, postaje mahnit. Tako on oseća dva bola, fizički i mentalni.

I kad ga pogodi osećaj bola, on mu se odupire. Tu na scenu stupa do tada prikrivena sklonost odupiranju tom osećaju bola. Pogođen bolom, on čezne za čulnim zadovoljstvom. A zašto? Zato jer neuk, prosečan čovek ne vidi nijedan drugi izlaz iz osećaja bola izuzev čulnog zadovoljstva. Prepuštajući se čulnom zadovoljstvu, na scenu stupa do tada prikrivena sklonost prema strasti za tim čulnim zadovoljstvom. On ne uviđa ono što se događa, a to je nastanak i nestanak, zavodljivost, štetu i način da pobegne od tog osećaja. I pošto ne uviđa nastanak i nestanak, zavodljivost, štetu i način da pobegne od tog osećaja, tada na scenu stupa skrivena sklonost neznanju u odnosu na osećaj ni zadovoljstva ni bola.

Doživljavajući osećaj zadovoljstva, sa njim se poistovećuje. Doživljavajući osećaj bola, sa njim se poistovećuje. Doživljavajući osećaj ni zadovoljstva ni bola, sa njim se poistovećuje. To znači da je neuk, prosečan čovek vezan za rođenje, starost i smrt, za žalost, naricanja, bolove, uznemirenost i očaj. On je vezan, kažem vam, za nespokoјstvo i patnju.

Ali znalac, sledbenik plemenitih, kada ga pogodi osećaj bola, ne žali, ne tuži i ne jadikuje, ne udara se u grudi, ne postaje mahnit. Tako on oseća samo jedan bol, fizički, ali ne i mentalni. Baš kao što čovek pogođen jednom strelom ubrzo potom ne biva pogođen i drugom, isto tako će i on osećati bol samo jedne strele. Na isti način, kada ga pogodi osećaj bola, znalac, sledbenik plemenitih, ne žali, ne tuži i ne jadikuje, ne udara se u grudi, ne postaje mahnit. Tako on oseća samo jedan bol, fizički, ali ne i mentalni.

I kad ga pogodi osećaj bola, on mu se ne odupire. Tako na scenu ne stupa do tada prikrivena sklonost odupiranju tom osećaju bola. Pogođen bolom, on ne čezne za čulnim zadovoljstvom. A zašto? Zato jer znalac, sledbenik plemenitih, vidi i drugi izlaz iz osećaja bola izuzev čulnog zadovoljstva. Ne prepuštajući se čulnom zadovoljstvu, na scenu ne stupa do tada prikrivena sklonost prema strasti za tim čulnim zadovoljstvom. On uviđa ono što se događa, a to je

nastanak i nestanak, zavodljivost, štetu i način da pobegne od tog osećaja. I pošto uviđa nastanak i nestanak, zavodljivost, štetu i način da pobegne od tog osećaja, tada na scenu ne stupa skrivena sklonost neznanju u odnosu na osećaj ni zadovoljstva ni bola.

Doživljavajući osećaj zadovoljstva, sa njim se ne poistovećuje. Doživljavajući osećaj bola, sa njim se ne poistovećuje. Doživljavajući osećaj ni zadovoljstva ni bola, sa njim se ne poistovećuje. To znači da znalac, sledbenik plemenitih, nije vezan za rođenje, starost i smrt, za žalost, naricanja, bolove, uznemirenost i očaj. On nije vezan, kažem vam, za nespokojstvo i patnju.

To je razlika, to je odlika, to je ono što razdvaja znalca, sledbenika plemenitih, od neukog, prosečnog čoveka."

Čovek sa uvidom, znalac,
ne doživljava (mentalni) osećaj zadovoljstva ili bola:

To je razlika u znanju
između mudraca i prosečnog čoveka

Kod učenoga,
koji je razumeo Dhammu,
jasno sagledavajući ovaj svet i sledeći,
prijatne stvari ne zavode um,
a one neprijatne ne rađaju otpor.

On ne poseže ni za čim
niti bilo šta odguruje od sebe,
kad stigne do na kraja života,
za njega novog rođenja nema.

Upoznavši to stanje bez prljanja, bez patnje,
on ispravan uvid stiže,
i time izvan kruga rođenja stiže,

na Drugu obalu stiže.

Videti takođe: [SN I.38](#); [SN IV.13](#); [AN V.129](#)

Rev. 24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-6.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.7

Gelañña sutta

U bolesničkoj sobi I

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je Blaženi boravio u Vesaliju, u Velikoj šumi, u Kući sa zabatima. Naveče, nakon što je Blaženi ustao iz zadubljenja, uputio se ka bolesničkoj sobi i seo na pripremljeno mesto. Sedeći, ovako se obratio monasima:

"O, monasi, sabran i sa jasnim shvatanjem bi monah trebalo da provodi svoje vreme. Ovo je moje uputstvo vama!

A kako je, o monasi, monah sabran? On boravi vežbajući kontemplaciju tela u telu, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, prevazišavši želju i žalost zbog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju osećanja u osećanjima, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, prevazišavši želju i žalost zbog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju uma u umu, prevazišavši želju i žalost zbog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju objekata uma u objektima uma, prevazišavši želju i žalost zbog sveta. Tako je, monasi, monah sabran.

A kako, o monasi, monah jasno shvata? On primenjuje jasno shvatanje idući napred i idući nazad; kad gleda ispred sebe i gleda negde drugde; kad savija i proteže (svoje udove); kad oblači ogrtač i nosi prosjačku činije; pri jelu, piću, žvakanju i mirisanju; pri vršenju nužde; kad hoda, stoji, sedi, kad leže da spava i kad se budi, kad utihne -- u svemu tome on primenjuje jasno shvatanje.

Ukoliko u monahu ovako sabranom i sa jasnim shvatanjem, revnosnom, iskrenom i postojanom, nastane prijatno osećanje, on zna: 'Sada je prijatno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim telom je uslovljeno [1]. A ovo telo, naravno, jeste nestalno, sastavljeno, uzročno nastalo. Ali ako ovo prijatno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno telom koje je nestalno, sastavljeno i uzročno nastalo -- kako takvo prijatno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno telo i prijatno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanje, boravi kontemplirajući utruće, boravi kontemplirajući odvrćenost. I u njemu koji tako boravi, prikrivena sklonost ka želji povezanoj sa telom i prijatnim osećanjem nestaje.

Ukoliko u njemu nastane bolno osećanje, on zna: 'Sada je bolno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim telom je uslovljeno. A ovo telo, naravno, jeste nestalno, sastavljeno, uzročno nastalo. Ali ako ovo bolno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno telom koje je nestalno, sastavljeno i uzročno nastalo -- kako takvo bolno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno telo i bolno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanje, boravi kontemplirajući utruće, boravi kontemplirajući odvrćenost. I u njemu koji tako boravi, prikrivena sklonost ka odbojnosti povezanoj sa telom i bolnim osećanjem nestaje.

Ukoliko u njemu nastane neutralno osećanje, on zna: 'Sada je neutralno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim telom je uslovljeno. A

ovo telo, naravno, jeste nestalno, sastavljeno, uzročno nastalo. Ali ako ovo neutralno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno telom koje je nestalno, sastavljeno i uzročno nastalo; kako takvo neutralno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno telo i neutralno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanjanje, boravi kontemplirajući utrnuće, boravi kontemplirajući odvrćenost. I u njemu koji tako boravi, prikrivena sklonost ka neznanju povezanim sa telom i neutralnim osećanjem nestaje.

Kada oseti prijatno osećanje, on zna da je ono prolazno, zna da se za njega ne treba vezivati; zna da mu se ne treba prepustiti. Ukoliko oseti bolno osećanje... neutralno osećanje, on zna da je ono prolazno, zna da se za njega ne treba vezivati, zna da mu se ne treba prepustiti.

Kada oseti prijatno osećanje, on ga oseća kao neko ko nije zarobljen njime. Kada oseti bolno osećanje, on ga oseća kao neko ko nije zarobljen njime. Kada oseti neutralno osećanje, on ga oseća kao neko ko nije zarobljen njime.

Kada bolna osećanja ugrožavaju telo, on zna: 'Bolno osećanje mi ugrožava telo.' Kada bolna osećanja ugrožavaju život on zna: 'Bolno osećanje mi ugrožava život.' I on zna: 'Nakon rastvaranja tela, kada se život završi, sva ova osećanja kojima se ne treba prepuštati sasvim će uminuti.'

Baš kao što svetiljka gori snagom ulja i fitilja; ako ulje i fitilj dođu do kraja, plamen se gasi usled nedostatka goriva. Slično tome ovakav monah zna: 'Nakon rastvaranja tela, kada se život završi, sva ova osećanja kojima se ne treba prepuštati sasvim će uminuti.'

Beleške:

1. Izraz telo treba ovde razumeti kao prvih pet od šest osnova čulnog utiska. [Natrag]

Videti i: [Njanaponika Tera Kontemplacija osećanja](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-7.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.8

Gelañña sutta

U bolesničkoj sobi II

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je Blaženi boravio u Vesaliju, u Velikoj šumi, u Kući sa zabatima. Naveče, nakon što je Blaženi ustao iz zadubljenja, uputio se ka bolesničkoj sobi i seo na pripremljeno mesto. Sedeći, ovako se obratio monasima:

"O, monasi, sabran i sa jasnim shvatanjem bi monah trebalo da provodi svoje vreme. Ovo je moje uputstvo vama! A kako je, o monasi, monah sabran? On boravi vežbajući kontemplaciju tela u telu, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, prevazišavši želju i tugu zbog ovog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju osećanja u osećanjima, revnostan, jasnog shvatanja i sabran, prevazišavši želju i tugu zbog ovog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju uma u umu, prevazišavši želju i tugu zbog ovog sveta. On boravi vežbajući kontemplaciju objekata uma u objektima uma, prevazišavši želju i tugu zbog ovog sveta. Tako je, monasi, monah sabran.

A kako, o monasi, monah jasno shvata? On primenjuje jasno shvatanje idući napred i idući

nazad; kad gleda ispred sebe i gleda negde drugde; kad savija i proteže (svoje udove); kad oblači ogrtač i nosi prosjačku činije; pri jelu, piću, žvakanju i mirisanju; pri vršenju nužde; kad hoda, stoji, sedi, kad leže da spava i kad se budi, kad utihne -- u svemu tome on primenjuje jasno shvatanje.

Ukoliko u monahu ovako sabranom i sa jasnim shvatanjem, revnosnom, iskrenom i postojanom, nastane prijatno osećanje, on zna: 'Sada je prijatno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim čulnim utiskom [1] je uslovljeno. A ovaj čulni utisak, naravno, jeste nestalan, sastavljen, uzročno nastao. Ali ako ovo prijatno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno čulnim utiskom koji je nestalan, sastavljen i uzročno nastao; kako takvo prijatno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno čulni utisak i prijatno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanjanje, boravi kontemplirajući utrnucé, boravi kontemplirajući odvráćenost. I u njemu koji tako boravi, prikrivena sklonost ka želji povezanoj sa čulnim utiskom i prijatnim osećanjem nestaje.

Ukoliko u njemu nastane bolno osećanje, on zna: 'Sada je bolno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim čulnim utiskom je uslovljeno. A ovaj čulni utisak, naravno, jeste nestalan, sastavljen, uzročno nastao. Ali ako ovo bolno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno čulnim utiskom koji je nestalan, sastavljen i uzročno nastao; kako takvo bolno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno čulni utisak i bolno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanjanje, boravi kontemplirajući utrnucé, boravi kontemplirajući odvráćenost. I u njemu koji tako boravi, prikrivena sklonost ka odbojnosti povezanoj sa čulnim utiskom i bolnim osećanjem nestaje.

Ukoliko u njemu nastane neutralno osećanje, on zna: 'Sada je neutralno osećanje nastalo u meni. Ono je uslovljeno, nije neuslovljeno. Čime je uslovljeno? Baš ovim čulnim utiskom je uslovljeno. A ovaj čulni utisak, naravno, jeste nestalan, sastavljen, uzročno nastao. Ali ako ovo

neutralno osećanje koje je nastalo, jeste uslovljeno čulnim utiskom koji je nestalan, sastavljen i uzročno nastao; kako takvo neutralno osećanje može biti postojano?'

Posmatrajući zajedno čulni utisak i neutralno osećanje on boravi kontemplirajući prolaznost, boravi kontemplirajući nestalnost, boravi kontemplirajući neprijanjanje, boravi kontemplirajući utrnuće, boravi kontemplirajući odvraćenost. I u njemu koji tako boravi, prikrivena sklonost ka neznanju povezanom sa čulnim utiskom i bolnim osećanjem nestaje.

(Završni deo je identičan sa prethodnim govorom [Sn XXXVI.7](#), od "Kada oseti..." pa do kraja.)

Beleške:

1. Čulni utisak, ili kontakt (*phassa*) jeste mentalni faktor i on ne označava fizički kontakt..

[[Natrag](#)]

Videti i: [Njanaponika Tera Kontemplacija osećanja](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-8.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.9

Anicca sutta

Prolaznost

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Tri vrste osećanja, o monasi, su prolazna, sastavljena od više faktora, nastala od nekog uzroka, podložna propadanju, nestajanju, laganom iščeznuću, utrnuću -- to su prijatno osećanje, bolno osećanje i neutralno osećanje.

Beleške:

Videti i: [Njanaponika Tera *Kontemplacija osećanja*](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-9.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.10

Phassamulaka sutta

Ukorenjenost u čulnom utisku

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Postoje, o monasi, ove tri vrste osećanja, ukorenjenih u čulnom utisku, prouzrokovanih čulnim utiskom: prijatna, bolna i neutralna osećanja.

Zavisno od čulnog utiska koji je moguće osetiti kao prijatan, nastaje prijatno osećanje. Kada taj čulni utisak koji je moguće osetiti kao prijatan prestane, onda senzacija nastala od njega [1] -- odnosno prijatno osećanje nastalo zavisno od takvog čulnog utiska -- takođe prestaje i smiruje se.

Zavisno od čulnog utiska koji je moguće osetiti kao neprijatan (neutralan), nastaje neprijatno (neutralno) osećanje. Kada taj čulni utisak koji je moguće osetiti kao neprijatan (neutralan) prestane, onda senzacija nastala od njega -- odnosno neprijatno (neutralno) osećanje nastalo zavisno od takvog čulnog utiska -- takođe prestaje i smiruje se.

Kao što se spajanjem i trljanjem dva drvena štapa dobija toplina i stvara vatra, a njihovim

razdvajanjem i rastavljanjem toplina prestaje i nestaje, tako je takođe i sa ova tri osećanja koja su nastala na čulnom utisku, ukorenjena u čulnom utisku, prouzrokovana čulnim utiskom, zavisna od čulnog utiska: u zavisnosti od čulnog utiska određene vrste nastaje odgovarajuće osećanje; prestankom takvog čulnog utiska prestaje i odgovarajuće osećanje."

Beleške:

[1] *Tajjam vedayitam*. [[Natrag](#)]

Videti i: [Njanaponika Tera Kontemplacija osećanja](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-10.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.11

Rahogata sutta

Osamljenje

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je neki monah došao da vidi Blaženoga i, nakon što ga je sa poštovanjem pozdravio, sede sa strane. Sedeći tako, on se ovako obratio Blaženome:

"Povukavši se u osamljenost, dok sam boravio u samoći, ova misao mi se javila: 'Trima osećanjima je podučavao Blaženi: prijatnim, bolnim i neutralnim osećanjima. Ali Blaženi je takođe rekao da sve što se oseća je unutar patnje. U odnosu na šta je Blaženi rekao da sve što se oseća je unutar patnje?'

"Dobro rečeno, monaše, dobro rečeno! Kao što sam podučavao trima osećanjima, prijatnim, bolnim i neutralnim, takođe sam rekao i da je sve što se oseća unutar patnje. Ovako sam izjavio upućujući na nestalnost (svih) uslovljenih fenomena (*sankhara*). To sam rekao zato što su svi uslovljeni fenomeni podložni uništenju, nestajanju, iščeznuću, utrnuću i promeni. U vezi sa ovim sam rekao: 'Sve što se oseća je unutar patnje.'

Dalje sam podučavao, monaše, postepenom prestanku uslovljenih fenomena. U onome ko je postigao prvi stepen meditativnog zadubljenja (*jhana*), govor je utihnuo. Postižući drugo zadubljenje, razmišljanje i razmišljanje su prestali. Dosežući treće zadubljenje, radost je prestala. Dosežući četvrto zadubljenje udisanje i izdisanje su prestali. Dosežući područje prostorne neograničenosti, opažanje oblika (materije) je prestalo. Postižući područje neograničene svesti, opažanje područja neograničenog prostora je prestalo. Dosežući područje ničega, opažanje područja neograničene svesti je prestalo. Dosežući područje ni-opažanja-ni-neopažanja, opažanje područja ničega je prestalo. Postigavši prestanak opažanja i osećanja, opažanje i osećanja su nestali. U monahu slobodnom od nečistoće pohlepa, mržnja i zabluda su utihnuli.

Dalje sam podučavao, monaše, postepenom smirivanju uslovljenih fenomena (*sankhara*). U onome ko je dosegao prvo meditativno zadubljenje, govor se smirio. Dosegavši drugo zadubljenje, zamišljanje i razmišljanje su smireni... (nastavlja se ovako, sve do:) Dosegavši prestanak opažanja i osećanja, opažanje i osećaji su smireni. U monahu slobodnom od nečistoće, pohlepa je smirena, mržnja je smirena, zabluda je smirena.

Postoje, monaše, ovih šest stišavanja. U onome ko je postigao prvo zadubljenje, govor je utihnuo. Postižući drugo zadubljenje, zamišljanje i razmišljanje su utihnuli. Postižući treće zadubljenje, radost je utihnula. Dosegnuvši četvrto zadubljenje, udisanje i izdisanje su utihnuli. [1]. Postigavši prestanak opažanja i osećanja, opažanje i osećanja su utihnuli. U monahu oslobođenom od nečistoća, pohlepa je utihnula, mržnja je utihnula, zabluda je utihnula.

Beleške:

[1] U odeljku "stišavanje" (*patipassaddha*) četiri nematerijalna zadubljenja (*arupajjhana*) nisu spomenuta. Prema komentaru ona se podrazumevaju u delu koji govori o "prestanku opažanja i osećanja" (jer su zadubljenja uslov za taj prestanak). [Natrag]

Videti i: [Njanaponika Tera Kontemplacija osećanja](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-11.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.12

Akasa sutta

Na nebu

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Na nebu, o monasi, različite vrste vetrova duvaju: vetrovi sa istoka, zapada, severa i juga, vetrovi koji nose prašinu i vetrovi bez prašine, vetrovi topli i hladni, blagi i divlji. Slično tome, monasi, nastaju u ovom telu različite vrste osećanja: nastaju prijatna osećanja, nastaju bolna osećanja i nastaju neutralna osećanja.

Baš kao što na nebu različiti vetrovi duvaju:

Dolazeći sa istoka ili zapada, sa severa ili juga,

Noseći prašinu ili bez nje, hladni ili vrući,

divlji ili blagi -- oni su tako različiti.

Isto tako u ovom telu, različita osećanja nastaju:

Prijatno osećanje i bolno i neutralno.

Ali ako je monah revnostaan i ne zanemaruje

vežbanje sabranosti i jasnog shvatanja,
prirodu svih osećanja će on razumeti
i prozrevši ih, u ovom životu se očistiti.

Sazreo u znanju, snažan u Dhammi,
jednom kada mu se životni put završi, i telo slomi,
svako merilo i pojam on je nadišao.

Videti i: [Njanaponika Tera *Kontemplacija osećanja*](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-12.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.14

Agara sutta

U gostinskoj kući

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U gostinskoj kući, o monasi, ljudi sa istoka mogu da stanuju, ili ljudi sa zapada, severa ili juga. Ljudi iz ratničke kaste mogu da dođu i stanuju tu, kao i bramani, ljudi iz srednja klasa i sluge.

Slično ovome, o monasi, nastaju u ovom telu različita vrsta osećanja; nastaju prijatna osećanja, bolna osećanja i neutralna osećanja; svetovna osećanja koja su prijatna, bolna ili neutralna, i duhovna osećanja koja su prijatna, bolna i neutralna.

Videti i: [Njanaponika Tera *Kontemplacija osećanja*](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-14.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.15

Santaka sutta

Govor Anandi I

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je poštovani Ananda otišao da vidi Blaženoga. Pozdravivši ga sa poštovanjem, sede sa strane. Sedeći tako, upita:

"Šta su to osećanja, gospodine? Šta je izvor osećanja, šta je njihov prestanak i koji put vodi ka njihovom prestanku? Šta je ugodnost u osećanjima? Šta je opasnost od osećanja? I šta je bekstvo od njih?"

"Postoje, Ananda, tri vrste osećanja: prijatno, bolno i neutralno. Sa nastajanjem čulnog utiska nastaju i osećanja; sa prestankom čulnog utiska prestaju i osećanja. Plemeniti osmostruki put jeste put koji vodi ka prestanku osećanja: ispravno razumevanje, ispravne misli, ispravan govor, ispravno delovanje, izpravno življenje, ispravan napor, ispravna sabranost i ispravna koncentracija.

Sreća i zadovoljstvo nastaju zadovoljenjem želje podstaknute osećanjima. To je ugodnost u

osećanjima. Osećanja su prolazna, (sklona da postanu) bolna i promenljiva. To je opasnost u osećanjima. Uklanjanje i odustajenje od žudnje i pohlepe za osećanjima jeste bekstvo od osećanja.

Dalje sam učio, Ananda, postepenom prestanku uslovljenih fenomena (*sankhara*). U onome ko je postigao prvi stepen meditativnog zadubljenja (*jhana*), govor je utihnuo. Postižući drugo zadubljenje, razmišljanje i razmišljanje su prestali. Dosežući treće zadubljenje, radost je prestala. Dosežući četvrto zadubljenje udisanje i izdisanje su prestali. Dosežući područje prostorne neograničenosti, opažanje oblika (materije) je prestalo. Postižući područje neograničene svesti, opažanje područja neograničenog prostora je prestalo. Dosežući područje ničega, opažanje područja neograničene svesti je prestalo. Dosežući područje ni-opažanja-ni-neopažanja, opažanje područja ničega je prestalo. Postigavši prestanak opažanja i osećanja, opažanje i osećanja su nestali. U monahu slobodnom od nečistoće pohlepa, mržnja i zabluda su utihnuli.

Videti i: [Njanaponika Tera *Kontemplacija osećanja*](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-15.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.19

Pancakanga sutta [1]

Drvodelja sa pet alata

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je drvodelja sa pet alata otišao da poseti poštovanog Udajia. Pozdravivši ga s poštovanjem, sede on sa strane. Sedeći tako, upita on poštovanog Udajia:

-- Koliko vrsta osećanja ima, poštovani Udaji, prema onome kako podučava Blaženi?

-- Tri su vrste osećanja, drvodeljo, prema učenju Blaženog: ugodno, neugodno i ni-ugodno-ni-neugodno. To su tri vrste osećanja prema učenju Blaženog.

Posle tih reči, drvodelja sa pet alata reče: -- Nema tri vrste osećanja, poštovani Udaji, prema učenju Blaženog. Postoje dve vrste osećanja o kojima je govorio Blaženi: prijatna i neprijatna osećanja. Za neutralan osećaj je Blaženi govorio da pripada stanju uzvišene sreće.

Ali poštovani Udaji odogovori: -- Blaženi nije podučavao da postoje dve vrste osećanja, već tri: prijatna, neprijatna i neutralna osećanja.

(Ovakva razmena stavova ponovila se po drugi i treći put,) ali niti je drvodeljja sa pet alata bio u stanju da ubedi poštovanog Udajia, niti je poštovani Udaji mogao da ubedi drvodelju sa pet alata. No, desilo se da je poštovani Ananda čuo ovaj razgovor i on otide do Blaženog da se raspita. Pozdravivši Blaženog s poštovanjem, sede on sa strane. Sedeći tako, ponovi on čitav razgovor koji se vodio između poštovanog Udajia i drvodelje sa pet alata.

A Blaženi reče:

-- Ananda, Udajijev način izganja, sa kojim se drvodeljja sa pet alata nije saglasio, ispravan je, zaista. Ali i način izlaganja drvodelje sa pet alata, sa kojim se nije saglasio Udaji, ispravan je. Jednim načinom izlaganja govorio sam o dve vrste osećanja, ana drugim načinom izlaganja govorio sam o tri, o šest, o osamnaest, o trideset šest i o sto osam vrsta osećanja.[2] Tako sam izložio Dhammu na različite načine.

U pogledu Dhamme koju sam tako izložio na različite načine, ako ima onih koji ne mogu da se slože, da se saglase i da prihvate ono što je ispravno rečeno i ispravno izgovoreno, može se očekivati da se posvađaju, da se zapetljaju u raspravu i objašnjavanje, povređujući jedan drugog oštrim rečima.

U pogledu Dhamme koju sam tako izložio na različite načine, ako ima onih koji mogu da se slože, da se saglase i da prihvate ono što je ispravno rečeno i ispravno izgovoreno, može se očekivati da oni žive u prijateljstvu i slozi, bez razdora, kao mleko (što se lako meša) sa vodom, gledajući jedan na drugog prijateljskim očima.

Pet je struna čulne želje. Kojih pet? Oblici dostupni oku za kojima neko žudi, priželjkuje ih, priklanja i prijanja uz njih, sputan čulnom željom i razdiran požudom. Zvuci dostupni uhu... mirisi dostupni nosu... ukusi dostupni jeziku... dodiri dostupni telu, za kojima neko žudi, priželjkuje ih, priklanja i prijanja uz njih, sputan čulnom željom i razdiran požudom. To je pet struna čulne želje. Zadovoljstvo i užitak koji zavise od tih pet struna čulne želje, to se naziva čulnim zadovoljstvom.

I ako bi sada neko rekao: 'Ovo je najviše zadovoljstvo i užitak koji se može doživeti', ja to ne bih potvrdio. A zašto? Zato što postoji druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenija. A koje je to zadovoljstvo? Ovde, sasvim napustivši čulne želje, napustivši štetna stanja uma, monah dostiže i boravi u prvom meditativnom zadubljenju (*jhana*), koje je praćeno zamišljanjem i razmišljanjem, i ispunjava ga užitak i zadovoljstvo rođeni iz osamljenosti. To j prva vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to (čulno) zadovoljstvo i uzvišenije je.

Ako bi neko rekao: 'Ovo je najviše zadovoljstvo koje se može doživeti', ja to ne bih potvrdio. A zašto? Zato što postoji druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenija. A koje je to zadovoljstvo? Ovde, stišavanjem zamišljanja i razmišljanja... monah dostiže i boravi u drugom meditativnom zadubljenju... u području beskonačnog prostora... beskonačne svesti... ništavila... ni-opažanja-ni-neopažanja.

Ako bi neko rekao: 'Ovo je najviše zadovoljstvo koje se može doživeti', ja to ne bih potvrdio. A zašto? Zato što postoji druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenija. A koje je to zadovoljstvo? Ovde, potpunim nadilaženjem područja ni-opažanja-ni-neopažanja monah dostiže i boravi u stanju prestanka opažanja i osećanja. Ovo je druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenije. [3]

Može se dogoditi, Ananda, da askete iz neke druge sekte kažu ovako: "Osamljenik Gotama govori o prestanku opažanja i osećanja i opisuje to kao zadovoljstvo. Kakvo je (zadovoljstvo) i kako je to moguće?"

Onima koji tako kažu trebalo bi ovako odgovoriti: "Blaženi opisuje kao zadovoljstvo ne samo osećaj zadovoljstva. Tathagata pak opisuje kao zadovoljstvo sva stanja kada i gde se ono postigne."

Beleške:

1. Ovaj govor identičan je sa **MN 59** (Bahavedaniya sutta -- Mnogo vrsta osećanja). [**Natrag**]

2. Videti SN XXXVI.22. [[Natrag](#)]

3. Komentar: "Od četvrtog zadubljenja nadalje, ni-prijatno-ni-neprijatno osećanje (postoji u tim meditativnim stanjima). Ali to neutralno osećanje se, takođe, naziva 'zadovoljstvom' (*sukha*), pošto je to stanje spokojstva i uzvišenosti. Ono što se javlja putem pet struna čulne želje i putem osam meditativnih postignuća zove se 'zadovoljstvo koje se oseća' (*vedayita-sukha*). Stanje prestanka percepcije i osećaja jeste 'zadovoljstvo, koje se ne oseća' (*avedayita-sukha*). Otuda, bilo da je reč o zadovoljstvu koje se oseća ili ne, oboje su svakako 'zadovoljstvo', u smislu da se radi o stanjima bez bola (*niddukkhabhava-sankhatena sukkena*)."

U AN IX.34 poštovani Sariputa uzvikuje: "Nibbana je sreća, Nibbana je sreća, zaista!" Onda monah Udaji upita: "Kako može postojati sreća kada nema osećanja?" Poštovani Sariputa je odgovorio: "Upravo to je jeste sreća, prijatelju, da nema osećanja." Nastavak te sutte može se uporediti sa ovim tekstom. O *nibbani* kao sreći govori se i u AN VI.100. [[Natrag](#)]

Videti takođe: [SN XXXVI.31](#).

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-19.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.21

Moliyasivaka sutta

Govor Sivaki

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je Blaženi boravio u Rađagahi, u manastiru u Bambusovom gaju, kraj mesta gde se hrane veverice. Tu jedan asketa lutalica po imenu Molija Sivaka sreće Blaženoga i nakon što razmeniše pozdrave i prijateljske reči, sede on sa strane. Tako sedeći, prozbori:

"Ima, poštovani Gotamo, nekih asketa i brahmana koji imaju ovakvo učenje i gledište: 'Šta god da osoba doživi, bilo zadovoljstvo, bol ili ni-bol-ni-zadovoljstvo, sve je to prouzrokovano prethodnim delima.' Šta poštovani Gotama kaže o tome?"

"Prouzrokovana (poremećajima u stvaranju) žuči nastaju, Sivaka, određene vrste osećanja. Da se ovo događa možemo se i sami uveriti; takođe to je i u svetu prihvaćeno kao istina. Prozrokovana (poremećajima u stvaranju) sluzi...gasova..(sve troje) zajedno... promenama klime... nepromišljenim ponašanjem ... usled povreda... kao rezultat *kamme* -- (kroz sve ovo), Sivaka, nastaju određene vrste osećanja. Da se ovo događa možemo se i sami uveriti; takođe to

je i u svetu prihvaćeno kao istina.

Kada askete i brahmani imaju takvo učenje i gledište da 'šta god da osoba doživi, bilo zadovoljstvo, bol ili ni-bol-ni-zadovoljstvo, sve je to prouzrokovano prethodnom akcijom.', tada oni idu iza onoga što su sami saznali i što je prihvaćeno kao istina u svetu. Zato ja kažem da su ove askete i brahmani pogrešili."

Kada je ovo izrečeno Moliya Sivaka, lutajući asketa, reče: "Odlično, poštovani Gotamo, to je svakako odlično!... Neka me poštovani Gotama primi kao nezaređanog sledbenika koji od danas uzima utočište u njemu sve dok život traje."

Beleške:

Videti i: [Njanaponika Tera *Kontemplacija osećanja*](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-21.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.22

Atthasatapariyaya sutta

Sto osam osećanja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Pokazaću vam, o monasi, izlaganje o Dhammi po kojem postoji sto osam osećanja. Zato me poslušajte.

Na jedan način, o monasi, govorio sam vam o dve vrste osećanja, a na drugi o tri, pet, šest, osamnaest, trideset šest i sto osam osećanja.

Koja su to dva osećanja? Telesna i mentalna osećanja.

Koja su to tri osećanja? Prijatno, bolno i ni-prijatno-ni-bolno osećanje.

Kojih su to pet osećanja? Stanje zadovoljstva, bola, radosti, žalosti i spokojstva.

Kojih su to šest osećanja? Osećanja rođena zahvaljujući utiscima primljenim kroz čula: oko, uho, nos, jezik, telo i um.

Kojih su to osamnaest osećanja? To je (gornjih) šest osećanja kroz koja prilazimo (predmetima) sa radošću, zatim šest prilaza sa žalošću i šest prilaza sa spokojstvom.

Kojih su to trideset šest osećanja? To je šest osećanja radosti zasnovanih na domaćinskom životu i šest zasnovanih na monaškom životu; šest osećanja žalosti zasnovanih na domaćinskom životu i šest zasnovanih na monaškom životu; šest osećanja spokojstva zasnovanih na domaćinskom životu i šest zasnovanih na monaškom životu.

Kojih su to sto osam osećanja? To je (gornjih) trideset šest osećanja u odnosu na prošlost, zatim trideset šest osećanja u odnosu na budućnost i trideset šest osećanja u odnosu na sadašnjost.

To su, o monasi, sto osam osećanja i to je izlaganje o Dhammi po kojem postoji sto osam osećanja."

Rev. 24/8/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-22.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXXVI.31

Niramisa sutta

Duhovno

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Postoji, monasi, svetovna radost (*pīti*), postoji duhovna radost i postoji još veća duhovna radost. Postoji svetovna sreća (*sukha*), postoji duhovna sreća i postoji još veća duhovna sreća. Postoji svetovna ravnodušnost, postoji duhovna ravnodušnost i postoji još veća duhovna ravnodušnost. Postoji svetovna sloboda, postoji duhovna sloboda i postoji još veća duhovna sloboda.

A šta je to, monasi, svetovna radost? Pet je struna čulne želje: oblici koje raspoznaje oko i za kojima se javlja želja i žudnja, koji se čine prikladni i poželjni, vezani za čulnu želju i podsticaj za pohlepu. Zvuci koje raspoznaje uho... mirisi koje raspoznaje nos... ukusi koje raspoznaje jezik... dodiri koje raspoznaje telo i za kojima se javlja želja i žudnja, koji se čine prikladni i poželjni, vezani za čulnu želju i podsticaj za pohlepu. Radost koja se javlja u zavisnosti od ovih pet struna čulne želje naziva se "svetovnom radošću".

A šta je to duhovna radost? Sasvim daleko od čulnih želja, daleko od štetnih stanja uma, monah

dostiže i boravi u *prvom meditativnom zadubljenju (jhana)*, koje je praćeno zamišljanjem i razmišljanjem i sadrži radost rođenu iz osame. Sa stišavanjem zamišljanja i razmišljanja dostiže on i boravi u *drugom meditativnom zadubljenju* praćenim unutrašnjim pouzdanjem i sabranošću uma, bez zamišljanja i razmišljanja, i sadrži radost i sreću rođene iz koncentracije. To se nativa "duhovnom radošću".

A šta je još veća duhovna radost? Kada monah ispravnog ponašanja pogleda svoj um, oslobođen pohlepe, oslobođen mržnje, oslobođen neznanja, tada se javlja radost. I ona se naziva "još većom duhovnom radošću".

A šta je to, monasi, svetovna sreća? Pet je struna čulne želje: oblici koje raspoznaje oko i za kojima se javlja želja i žudnja, koji se čine prikladni i poželjni, vezani za čulnu želju i podsticaj za pohlepu. Zvuci koje raspoznaje uho... mirisi koje raspoznaje nos... ukusi koje raspoznaje jezik... dodiri koje raspoznaje telo i za kojima se javlja želja i žudnja, koji se čine prikladni i poželjni, vezani za čulnu želju i podsticaj za pohlepu. Sreća koja se javlja u zavisnosti od ovih pet struna čulne želje naziva se "svetovnom srećom".

A šta je to duhovna sreća? Sasvim daleko od čulnih želja, daleko od štetnih stanja uma, monah dostiže u boravi u *prvom meditativnom zadubljenju*... Sa stišavanjem zamišljanja i razmišljanja dostiže on i boravi u *drugom meditativnom zadubljenju*... Sa smirivanjem i radosti, boravi on u ravnodušnosti, sabran i potpuno svestan on oseća sreću u sebi, te dostiže i boravi u *trećem meditativnom zadubljenju*, za koje plemeniti kažu: "Ko je ravnodušan i pažljiv, živi zadovoljno". To se naziva "duhovnom srećom".

A šta je još veća duhovna sreća? Kada monah ispravnog ponašanja pogleda svoj um, oslobođen pohlepe, oslobođen mržnje, oslobođen neznanja, tada se javlja radost. I ona se naziva "još većom duhovnom srećom".

A šta je, monasi, svetovna ravnodušnost? Pet je struna čulne želje: oblici koje raspoznaje oko... dodiri koje raspoznaje telo i za kojima se javlja želja i žudnja, koji se čine prikladni i poželjni, vezani za čulnu želju i podsticaj za pohlepu. Ravnodušnost koja se javlja u odnosu na ovih pet

struna čulne želje naziva se "svetovnom ravnodušnošću".

A šta je to duhovna ravnodušnost? Sasvim daleko od zadovoljstva i bola, a pošto su u njemu iščezli radost i žalost, monah doseže i boravi u *četvrtom meditativnom zadubljenju*, koje karakteriše ni-bol-ni-zadovoljstvo i koje poseduje čistotu sabranosti zahvaljujući ravnodušnosti. I to se naziva "duhovnom ravnodušnošću".

A šta je još veća duhovna ravnodušnost? Kada monah ispravnog ponašanja pogleda svoj um, oslobođen pohlepe, oslobođen mržnje, oslobođen neznanja, tada se javlja ravnodušnost. I ona se naziva "još većom duhovnom ravnodušnošću".

A šta je, monasi, svetovna sloboda? Sloboda povezana sa materijalnim. A šta je duhovna sloboda? Sloboda povezana sa nematerijalnim. A šta je još veća duhovna sloboda? Kada monah ispravnog ponašanja pogleda svoj um, oslobođen pohlepe, oslobođen mržnje, oslobođen neznanja, tada se javlja sloboda."

Beleške:

Videti takođe: [SN XXXVI.19](#) i [Njanaponika Tera Kontemplacija osećanja](#)

24/9/2005

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn36-31.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XLII.2

Talaputa sutta

Glumac Talaputa

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Blaženi je boravio blizu Rađagahe u Bambusovu gaju, kod svetišta gdje su se hranile vjeverice. Tada Talaputo [1], upravnik pozorišta, pristupi Blaženome, pozdravi ga i sjedne po strani, pa reče Blažename:

-- Čuo sam, gospodine, da su učitelji glumaca još od davnine govorili svojim učenicima da glumac na pozornici ili u areni, izazivajući smijeh i radost gledalaca duhovitim izvrtanjem istine, poslije smrti dolazi u nebo bogava smijeha. Šta na to kaže Blaženi?

-- Prestani, upravniče, okani se toga, nemoj to da me pitaš!

No Talaputo je uporno ponovio svoje pitanje i drugi ... treći put. Tada Blaženi odgovori:

-- Doista sam želio da spriječim to tvoje pitanje, ali ću ti sada ipak i to razjasniti: Kad pred gledaocima koji ni sami nisu slobodni od strasti, mržnje i zablude glumac na pozornici ili u areni

predstavlja duševna stanja obuzeta strašću, mržnjom i zabludom, tako te gledaoci tu postaju još zaokupljeniji stastima, mržnjom i zabludom -- onda takav glumac koji je i sam opojen i obuzet ulogom povlači i druge u stanje opojnosti i obuzetosti, a poslije smrti takav se glumac preporada u svijetu paklenskog smijeha. . . (A osim toga) ja, upravniče, naučavam da se pred onim čija gledišta vode u zabludu otvaraju samo dva puta preporoda poslije smrti -- ili u paklenske muke [2] ili u životinjski svijet.

Na te riječi Tlaputo, upravnik pozorišta, poče da plače i jeca, a Blaženi mu reče:

-- Eto zašto sam htio da spriječim tvoje pitanje.

-- Ali, gospodine, ja ne očajavazn zbog toga. Ja očajavam na pomisao da sam tako dugo živio prevaren i u zabludi, zaveden prastarim učenjem učitelja glume.

(Slijedi Tlaputina zahvala za Buddhinu pouku i molba da bude primljen u prosjački red. Učitelj ga zareduje; Talaputo se povlači u osamljen pustinjiski život i postiže duhovno usavršenje).

Beleška:

1. Talaputo je bio upravnik pozorišta iz Rađagahe. Putovao je s čuvenom velikom trupom izvodeći komedije. Ime mu znači "košarica datulja" i vjerojatno je nadimak. Prema komentaru *Samyutta nikaye*, tako su ga nazvali zato što mu se je lice, dok je bio komičar, uvijek slatko smiješilo i sjalo "kao zreo plod palme *talo*". [Natrag]
2. Opis "paklenskih" muka je u indijskim religijama redovno identičan s krišćanskim predodžbama. Razlika je da ni nebo ni pakao nisu "vječni". [Natrag]

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn42-2.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XLV.171

Ogha sutta

Bujice (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamm

U Savatiju. "Monasi, postoje četiri vrste bujice. Koje četiri? Bujica senzualnosti, bujica preporađanja, bujica stanovišta i bujica neznanja. To su četiri bujice.

Zato, ovaj plemeniti osmostruki put treba razvijati radi neposrednog znanja, razumevanja, potpunog uklanjanja i napuštanja te četiri bujice. Koji je to plemeniti osmostruki put? Ima slučajeva kada monah razvija ispravno razumevanje zasnovano na osamljenosti, zasnovano na obestrašćenosti, zasnovano na prestanku i sa napuštanjem kao rezultatom. On razvija ispravnu odluku... ispravan govor... ispravno delovanje... ispravan život... ispravan napor... ispravnu svesnost... ispravnu koncentraciju zasnovanu na osamljenosti, zasnovanu na obestrašćenosti, zasnovanu na prestanku i sa napuštanjem kao rezultatom. Tu plemenitu osmostruku stazu treba razvijati radi neposrednog znanja, razumevanja, potpunog uklanjanja i napuštanja te četiri bujice."

See also: [SN I.1](#); [AN IV.10](#); [Sn V](#).

13/10/2001

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn45-171.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XLVII.10

Bhikkhunupassaya sutta

Saveti monahu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jedno jutro, pošto se obukao, blaženi Ananda uze posudu za prošenje hrane i ogrtač te ode do ženskog manastira. Pošto je stigao, sede na već pripremljeno sedište. Monahinje mu priđoše i, pošto su s poštovanjem pozdravile blaženog Anandu, sedoše sa strane i ovako mu se obratiše:

"Mnogo je monahinja ovde, blaženi Ananda, koje su zahvaljujući dobroj utvrđenosti u četiri temelja sabranosti iskusile postepeno narastanje dobrih rezultata."

"Tako je, sestre. Tako je, sestre. Od svakog se monaha ili monahinje čiji je um dobro utvrđen u četiri temelja sabranosti može očekivati da iskusi postepeno narastanje dobrih rezultata."

I blaženi Ananda, pošto je uputio, ohrabrio, zainteresovao i obradovao monahinje svojim govorom o *dhammi*, ode. Otišao je potom u prošenje hrane u Savati, a kada se vratio, posle obroka, zaputi se Uzvišenome. Pošto je s poštovanjem pozdravio Učitelja, sede sa strane i ispriča mu o svojoj poseti ženskom manastiru. A Uzvišeni mu ovako reče:

"Tako je, Ananda. Tako je, Ananda. Zaista, od svakog se monaha ili monahinje čiji je um dobro utvrđen u četiri temelja sabranosti može očekivati da iskusi postepeno narastanje dobrih rezultata.

Koja četiri? Kada monah boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu, marljiv, jasno shvatajući i sabran, nadvladavši želju i žaljenje za svetom. Dok on tako boravi praktikujući kontemplaciju tela u telu, narasta u njemu, s telom kao objektom, telesna uznemirenost ili mentalna tromost; ili mu je um privučen spoljašnjim stvarima. Taj monah bi, Ananda, tada trebalo svoje misli da usmeri ka bilo kom objektu koji u njemu izaziva poverenje.[1] Tako postupivši, u njemu narasta radost. U radosnom umu javlja se zadovoljstvo. U zadovoljnom umu javlja se unutrašnji mir. Onaj ko je miran iznutra, osetiće sreću; a srećan um postiže koncentraciju. Sada on razmišlja: 'Svrha zbog koje sam usmerio svoj um (negde drugde) sada je ispunjena. Bi li se sada mogao okrenuti od toga?' I okreće se[2], ne razmišljajući više i ne razmatrajući.[3] 'Sada sam se oslobodio razmišljanja i razmatranja, sabran iznutra i srećan', tako on zna.

Potom, Ananda, monah boravi praktikujući kontemplaciju osećanja u osećanjima ... kontemplaciju uma u umu ... kontemplaciju objekata uma u objektima uma. Dok on tako boravi, narasta u njemu sa osećanjima ... stanjem uma ... ili objektima uma kao objektom, telesna uznemirenost ili mentalna tromost; ili mu je um privučen spoljašnjim stvarima. Taj monah bi, Ananda, tada trebalo svoje misli da usmeri ka bilo kojem objektu koji u njemu izaziva poverenje. Tako postupivši, u njemu narasta radost. U radosnom umu javlja se zadovoljstvo. U zadovoljnom umu javlja se unutrašnji mir. Onaj ko je miran iznutra, osetiće sreću; a srećan um postiže koncentraciju. Sada on razmišlja: 'Svrha zbog koje sam usmerio svoj um (negde drugde) sada je ispunjena. Bi li se sada mogao okrenuti od toga?' I okreće se, ne razmišljajući i ne razmatrajući. 'Sada sam se oslobodio razmišljanja i razmatranja, sabran iznutra i srećan', tako on zna.

To je, Ananda, usmerena meditacija.[4]

A šta je, Ananda, neusmerena meditacija?[5]

Kada, Ananda, monahov um nije potrebno usmeriti ka spolja,[6] on zna: 'Moj um nije usmeren ka spolja.' I on dalje zna: 'U ranijim i kasnijim (stupnjevima vežbanja) ja sam bez smetnji, slobodan,

neskrenut s puta.'[7] I on dalje zna: 'Boravim praktikujući kontemplaciju tela u telu, kontemplaciju osećanja u osećanjima, kontemplaciju uma u umu, kontemplaciju objekata uma u objektima uma, marljiv, jasno shvatajući i sabran, nadvladavši želju i žaljenje za svetom. I srećan sam.'

To je, Ananda, neusmerena meditacija.

Tako sam ti, Ananda, pokazao usmerenu meditaciju i neusmerenu meditaciju. Ono što učitelj može učiniti za svoje učenike, želeći im dobro, iz samilosti i saosećanja, to sam ja za tebe učinio. Ovde su, Ananda, drveće i prazne pećine! Vežbaj meditaciju, Ananda! Ne budi nemaran, da se kasnije ne bi kajao! To ti je moj savet.

Tako reče Uzvišeni. Ozarena srca, obradova se blaženi Ananda rečima Blaženog.

Beleške:

[1] Komentar: "Ukoliko se pojavi telesna uznemirenost izazvana nepovoljnim strastima ili, pak, lenjost i rastresenost, ne treba podleći uticaju takvog prljanja. Tada treba (privremeno) odložiti objekat meditacije i usmeriti um prema nekom objektu koji izaziva poverenje, kao što je, na primer, nalaženje utočišta u Budi." [Natrag]

[2] Vraća se prvobitnom objektu meditacije. [Natrag]

[3] Komentar: Više ne razmatra nepovoljne misli. [Natrag]

[4] Komentar: *panidhaya bhavana*; reč je o prekinutoj meditaciji, gde je glavni objekat privremeno odložen (*thapetva*). [Natrag]

[5] Komentar: *apanidhaya bhavana*, bez odlaganja (*athapetva*); tj. neprekinuta meditacija. [Natrag]

[6] To jest, izvan glavnog objekta. [Natrag]

[7] Pali termin ovde je opet *apanihitam* "neusmeren" (vidi *apanidhaya* u belešci 5; to jest, bez usmeravanja uma ka drugom objektu. [Natrag]

21/4/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn47-10.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XLVII.13

Cunda sutta

O Ćundi (Sariputina smrt)

Prevod Ćedomil Veljaĉić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom prilikom dok je Blaženi boravio u Savatiju..., redovnik Sariputo je bolovao u mjestu Nala-gamaki u Magadhi (u svom rodnom mjestu), srvan teškim bolovima. Njegovao ga je pitomac Ćundo. Od te je bolesti redovnik Sariputo i preminuo. Pitomac Ćundo tada odnese Sariputin ogrtaĉ i prosjaĉku zdjelu redovniku Anandi. . .

(Anando otiĉe s Ćundom Budi, saopći mu dogaĉaj i doda):

-- Gospodine, obuzeo me je osjeĉaj tjelesne smalaksalosti, pogled mi je pomuĉen i sve mi je postalo nejasno kad sam ĉuo da je Sariputo preminuo.

-- Ali, Anando, zar ti je Sariputo svojom smrću oduzeo sposobnost ĉudorednog života, i sabranosti, i mudrosti, i slobode, i oslobodilaĉkog uvida i znanja?

-- To mi, gospodine, nije oduzeo, ali mi je Sariputo bio pouzdan savjetnik, sposoban da pouĉi,

da upozori, da podstakne, da ohrabri, da oduševi, neumoran u razjašnjavanju istine, u pomoći drugovima u asketskom životu. Ta istinska snaga, istinsko blago, istinsko zauzimanje Sariputino zaokuplja našu misao.

-- Ali zar te nisam, Anando, već ranije upozorio da je sve ono što nam je milo i drago u suštini nama strano, tuđe i raznorodno. Kako onda da postigneš da se nešto što je nastalo i postalo, što je ustrojivo i razorivo, ne raspadne?

To je stvarno nemoguće. Kao kad bi, Anando, na velikom stablu, čvrstam i jednom, usahnuo jedan od najvećih ogranaka, isto je tako, Anando, i u velikoj prosjačkoj zajednici, čvrstoj i jednoj, preminuo Sariputo. Zato, Anando, treba da budete učvršćeni sami u sebi, da sami sebi budete utočište, a da ne tražite utočište ni kod koga drugoga, da budete učvršćeni u Istini, da vam Istina bude utočište, da ne tražite utočište ni u čemu drugome. A kako, Anando, isposnik postaje učvršćen sam u sebi i ni u kome drugome, učvršćen u Istini i ni u čemu drugome, kako nalazi utočište sam u sebi i nigdje drugdje?

(To se postiže četverovrsnom ustaljenošću pažnje [*sati-patthanam*] u odnosu prema tijelu, osjećajima, svijesti i sadržajima svijesti).

- Ko god, Anando, sada, a i kad ja umrem, ostane tako učvršćen sam u sebi i u Istini, ... taj će biti moj najdosljedniji sljedbenik u težnji za savršenstvom.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn47-13.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XLVII.16

Uttiya sutta

Za Utiju

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

... Redovnik Uttiyo posjeti Blaženoga, pa mu reče:

-- Vrijedno bi bilo za mene kad bi mi Blaženi dao kratku pouku, pa da se na osnovu te pouke povučem u samoću i da postanem sabran u napornom nastojanju.

-- Da to postigneš, Uttiyo, potrebno je da se iz osnova pročistiš u onome što je vrijedno. A koje su osnove vrednota? To su potpuno čista vrlina i ispravno shvaćanje. Tek kad ti vrlina bude potpuno čista, Uttiyo, a shvaćanje ispravno, oslanjajući se na vrlinu i u njoj učvršćen, možeš da njeguješ četiri vrste postojane pažljivosti. Te se četiri vrste sastoje u ovome: U tijelu treba da motriš tjelesne pojave postojano, smireno i pažljivo, obuzdavajući mrzovolju koju izaziva težnja za svijetom. Isto tako treba postupati i u pogledu osjećaja, mišljenja i predmeta na koje se ono odnosi...

Redovnik Uttiyo je s radošću i zadovoljstvom primio riječi Blaženoga. Ustao je, pozdravio

Blaženoga obilazeći ga s desne strane i otišao. Boraveći povučen u samoći, sabran u napornom nastojanju, Uttiyo uskoro postiže svrhu zbog koje sinovi dobrih porodica napuštaju dom i postaju beskućnici -- nenadmašivu svrhu ispravnog života koja se postiže već u ovom životu. Dosegavši samostalno spoznaju i uvid, zadržao je taj doseg i shvatio: "Dokončano je preporađanje, iživljen ispravan život, učinjeno je što je trebalo učiniti i ništa više ne preostaje".

Tako je redovnik Uttiyo postao jedan od usavršenih.

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn47-16.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XLVII.19

Sedaka sutta

U Sedaki (1: Akrobata)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi živeo među narodom Sumba. I to u blizini grada Sedake. Tu se Blaženi obrati monasina: "Monasi!"

"Da, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi nastavi. "Nekada davno ovde je živeo akrobata, koji je svoju tačku izvodio uz pomoć dugog bambusovog štapa. I tako jednoga dana, uspravivši svoj bambusov štap, pozva on svoju pomoćnicu Medakataliku: 'Hajde, draga Medakataliko, popni mi se na ramena i uspni uz ovaj bambusov štap.'

'Da, učitelju' reče ona i uradi kako joj bi rečeno.

A onda akrobata reče: 'Sada, draga Medakataliko, ti dobro pazi na mene, a ja ću dobro paziti na tebe! Čuvajući i pazeći jedno drugo, bićemo u stanju da pokažemo svoju veštinu, dobro zaradimo, a ti se bezbedno spustiš sa tog bambusovog štapa.'

Ali pomoćnica Medakatalika odgovori: 'Ne tako, učitelju! Vi, o učitelju, treba da pazite na sebe, a ja ću paziti na sebe. Na taj način, ako svako od nas pazi na sebe, bićemo u stanju da pokažemo svoju veštinu, dobro zaradimo, a ja se bezbedno spustim sa ovog bambusovog štapa.'

"To je pravi način", reče Blaženi i nastavi dalje ovako:

"Upravo je tako kako je rekla učenica: "Ja ću paziti na sebe" -- na taj način treba praktikovati temelje sabranosti (*satipatthana*). "Ja ću paziti druge" -- na taj način treba praktikovati temelje sabranosti. Štiteći sebe štitimo i druge; štiteći druge štitimo i sebe.

A kako to štiteći sebe štitimo i druge? Istrajnim i redovnim vežbanjem meditacije (*asevanaya bhavanaya bahulikamma*). Tako štiteći sebe štitimo i druge

A kako to štiteći druge štitimo i sebe? Strpljenjem i trpeljivošću, nenasiljem i miroljubivim životom, ljubavlju i saosećanjem. Tako štiteći druge štitimo i sebe.

Sabranost pažnje treba vežbati ispunjen mišlju: 'Paziću na sebe.' Sabranost pažnje treba vežbati ispunjen mišlju: 'Paziću na druge.' Kada pazimo na sebe, pazimo i na druge. Kada pazimo na druge, pazimo i na sebe."

19/4/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn47-19.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XLVII.20

Sedaka sutta

U Sedaki

(2: Kraljica lepote)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi živeo među narodom Sumbha. I to u blizini grada Sedake. Tu se Blaženi obrati monasina: "Monasi!"

"Da, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi nastavi. "Zamislite, monasi, veliku gomilu ljudi koja se okupi i uzvikuje: 'Kraljica lepote! Kraljica lepote!' I pretpostavite da na to kraljica lepote nešto prekrasno otpeva i odigra, tako da se potom okupi još veća gomila ljudi i počne da uzvikuje: 'Kraljica lepote peva! Kraljica lepote pleše!' A tuda prođe neki čovek, željan života i zaborava na smrt, željan zadovoljstva i prezirući bol. I oni ljudi mu kažu: 'Pogledajte je, gospodine. Morate uzeti posudu do vrha punu ulja i prineti je na glavi između gomile i kraljice lepote. Jedan čovek sa isukanim mačem će vas pratiti u stopu i ukoliko prospete i kap ulja smesta će vam odrubiti glavu.' Šta mislite, monasi.

Hoće li taj čovek, ne obazirući se na onu posudu sa uljem, dopustiti da mu nešto spolja odvuče pažnju?"

"Ne, gospodine."

"Ispričao sam vam ovu parabolu da bih podcrtao značenje. Značenje ovoga: posuda do vrha ispunjena uljem predstavlja zapravo sabranost pažnje na telo. Tako treba sebe da vežbate.

'Razvijaćemo sabranost pažnje na telo. Praktikovaćemo je, dati joj potporu, ustaliti je, učvrstiti i njome ovladati.' Tako treba sebe da vežbate."

2/2/2002

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn47-20.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XLVIII.10

Indriya-vibhanga sutta

Analiza mentalnih sposobnosti

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, ovih je pet sposobnosti. Kojih pet? Sposobnost uverenosti, sposobnost istrajnosti, sposobnost sabranosti, sposobnost koncentracije, sposobnost uvida.

A šta je sposobnost uverenosti? Postoji slučaj kada monah, plemeniti sledbenik, poseduje uverenje, uveren je u Tathagatino probuđenje. 'Zaista, Blaženi je potpuno i sopstvenim naporom probuđen, usavršen u znanju i ponašanju, sa dobrim odredištem, savršeni poznavalac ovoga sveta, nenadmašan kao savetnik onih ljudi sposobnih da budu podučeni, učitelj božanskim i ljudskim bićima, probuđen, blagosloven.' To se zove sposobnost uverenosti.

A šta je sposobnost istrajnosti? Postoji slučaj kada monah, plemeniti sledbenik, neprekidna održava svoju istrajnost u napuštanju nepovoljnih mentalnih kvaliteta i razvijanju povoljnih mentalnih kvaliteta. On je postojan, čvrst u svom naporu, ne izbegava svoje dužnosti u pogledu povoljnih mentalnih kvaliteta. Stvara želju, nastojanja, podstiče istrajnost, zadržava i sprovodi

svoju nameru u pogledu nenastajanja loših, štetnih kvaliteta koji još nisu nastali... u pogledu napuštanja loših, štetnih kvaliteta koji su već nastali... u pogledu nastajanja korisnih kvaliteta koji još nisu nastali... (i) u pogledu održavanja, neremećenja, uvećavanja, umnožavanja, razvijanja i kulminacije povoljnih kvaliteta koji su već nastali. To se naziva sposobnošću istrajnosti.

A šta je sposobnost sabranosti? Postoji slučaj kada je monah, plemeniti sledbenik, sabran, brižan, dobrog pamćenja i sposoban da prizove u sećanje čak i stvari koje su učinjene i rečene davno. On ostaje usredsređen na telo kakvo je ono u sebi i po sebi -- marljiv, budan i sabran -- ostavljajući postrani pohlepu i nespokostvo u odnosu na svet. On ostaje usredsređen na osećaje kakvi su oni u sebi i po sebi... na um kakav je on u sebi i po sebi... na izraze volje kakvi su oni u sebi i po sebi -- marljiv, budan i sabran -- ostavljajući postrani pohlepu i nespokostvo u odnosu na svet. To se naziva sposobnošću sabranosti.

A šta je sposobnost koncentracije? Postoji slučaj kada monah, plemeniti sledbenik, odabere neki objekat da bi postigao koncentraciju, postigao jedinstvo uma. Sasvim povučen od čulnosti, povučen od štetnih mentalnih kvaliteta, ulazi on i ostaje u prvom zadubljenju: ushićenje i zadovoljstvo rođeni iz povučenosti, praćeni usmerenom mišlju i vrednovanjem. Smirujući usmerenu misao i vrednovanje, ulazi on i ostaje u drugom zadubljenju: ushićenje i zadovoljstvo rođeni iz sabranosti, sažimanja svesnosti, lišeni usmerene misli i vrednovanja -- unutrašnje pouzdanje. Sa bleđenjem ushićenja, ostaje on u ravnodušnosti, sabran i budan, fizički osetljiv na zadovoljstvo. Ulazi i ostaje u trećem zadubljenju, za koje Plemeniti objavljuju: 'Ravnodušan i sabran, ima on prijatno boravište.' Napuštajući zadovoljstvo i bol -- kao kod ranijeg nestranka zanosa i nespokojstva -- ulazi on i ostaje u četvrtom zadubljenju: čistota ravnodušnosti i sabranost, ni-zadovoljstvo-ni-bol. To se naziva sposobnošću koncentracije.

A šta je sposobnost uvida? Postoji slučaj kada monah, plemeniti sledbenik, uviđa, opremljen je uvidom u nastajanje i nestajanje -- plemenitim, prodornim, koji vodi do potpunog iskorenjivanja patnje. On uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... Ovo je prestanak patnje... Ovo je put koji vodi do prestanka patnje.' To se naziva sposobnošću uvida.

To su tih pet sposobnosti."

Videti takođe: [AN VIII.30](#).

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn48-10.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya LIII.9

Gilayana sutta

Bolest

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom dok je blaženi Anuruda živeo u okolini Savatija razbole se na smrt i obužeše ga strahoviti bolovi. Tom prilikom nekoliko monaha otide do blaženog Anurude i ovako mu se obratiše:

"Kakvo je to stanje uma u kojem boravi blaženi Anuruda kad toliki telesni bol ne može da uznemiri njegov um?"

"To je stanje uma, prijatelji, koje je čvrsto zasnovano na četiri temelja sabranosti i zahvaljujući tome telesni bol ne može da uznemiri moj um."

19/4/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn53-9.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya LIV.9

Vesali sutta

Govor u Vesaliju

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Vesali, u Velikoj Šumi, u dvorani zgrade s visokim krovom. Tada je Blaženi govorio isposnicima o raznim vidovima odvratnosti (*asubham*), preporučujući odvratnost i meditativno produbljivanje doživljaja odvratnosti...

A tada Blaženi reče redovnicima:

-- Redovnici, želim da se pola mjeseca povučem u samoću. Nikome ne treba dopustiti da me posjeti, osim jednom jedinom čovjeku koji će mi donositi hranu.

-- Dobro, gospodine -- odvратиše redovnici Blaženome. I tako ga doista nije posećivao niko osim onoga ko mu je donosio hranu.

A redovnici, ponavljajući pouku o zadubljenju u predmet odvratnosti, provodili su to vrijeme u zadubljenju u doživljaj odvratnosti na razne načine. Osjetili su se zabrinuti i postiđeni zbog

vlastitog tijela i počeli da ga se gade toliko da su posezali za oružjem da se ubiju. Jednog je dana deset redovnika počinilo samoubojstvo, a nekad i dvadeset i trideset dnevno.

Kad je prošlo pola mjeseca, Blaženi se vrati iz osame, pa reče redovniku Anandi:

-- Šta je ovo, Anando? Čini mi se da se redovnička zajednica smanjila.

Anando mu saopći razlog, a zatim doda:

-- Bilo bi dobro, gospodine, kad bi nas Blaženi poučio i nekom drugom načinu zadubljenja, tako da se redovnička zajednica osnaži u usavršenju spoznaje.

-- Dobro je, Anando. Sazovi sve redovnike koji borave u okolici da se sakupe ovde u zbornici!

... Kad su se redovnici skupili, Blaženi im reče ovako:

-- Redovnici, usredotočenje pažnje na udisanje i izdisanje, ako se njeguje i razvija, smiruje i istančava duh. Ono je savršeno samo po sebi, a i život čini ugodnim. Takvo zadubljenje odstranjuje zle i štetne sklonosti koje su u čovjeku već nastale, otklanja ih u tren oka. Isto onako, redovnici, kao što u poslednjem mjesecu žarkog godišnjeg doba prašina i nečistoća počinje da se uzdiže u uzduh, ali ako naiđe veliki kišni oblak, kiša sve to staloži isapere začas -- isto tako i usredotočenje pažnje na udisanje i izdisanje, ako se njeguje i razvija, smiruje i istančava duh... a i život čini ugodnim...

Otišavši u šumu, u podnožju stabla, ili u praznoj prostoriji, isposnik sjedi skrštenih nogu, držeći tijelo u okomitom stavu, s ustaljenom pažnjom. Udišući dug dah zna: "Udišem dugi dah"; udišući kratak dah zna: "Udišem kratak dah"; izdišući dugi dah zna: "Izdišem dugi dah"; izdišući kratki dah zna: "Izdišem kratki dah". "Udahnut ću svjestan cijelog tijela", tako se vježba, "Izdahnut ću svjestan cijelog tijela", tako se vježba. "Udahnut ću smirujuć tjelesne funkcije", tako se vježba...

(Ista se metoda primjenjuje u nastavku na duh i mentalne formacije [osjećaje, misli] koje treba

posmatrati s pažljivom sabranošču pri udisanju i izdisanju.)

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn54-9.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya LVI.31

Simsapa sutta

Listovi drveta simsapa

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Kosambija, u simsapa šumi. Tada, uzevši u ruku nekoliko simsapa listova, upita monahe: "Šta mislite, monasi, čega ima više, ovih nekoliko simsapa listova u mojoj ruci ili listova u ovoj šumi?"

"Listova u ruci Blaženog je manje, gospodine. Više je listova u ovoj šumi."

"Isto tako, monasi, onih stvari koje saznah neposrednih znanjem, ali kojima nisam podučavao, daleko je više [od onih kojima sam podučavao]. A zašto ih nisam podučavao? Zato što nisu povezane sa ciljem, ne odnose se na temelje svetačkog života i ne vode ka otrežnjenju, smirivanju strasti, nestanku, smirenju, direktnom znanju, samoprobeđenju, utrnuću. Zato ih nisam podučavao.

"A čemu sam podučavao? 'Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... Ovo je prestanak patnje... Ovo je put koji vodi do prestanka patnje'. Tome sam podučavao. A zašto sam tome podučavao?"

Zato što su povezane sa ciljem, ne odnose se na temelje svetačkog života i ne vode ka otrežnjenju, smirivanju strasti, nestanku, smirenju, direktnom znanju, samoprobeđenju, utruću. Zato sam ih podučavao.

"Otuda je vaša dužnost kontemplacija: 'Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... Ovo je prestanak patnje'. Vaša je dužnost kontemplacija: 'Ovo je put koji vodi do prestanka patnje'.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn56-31.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya LVI.48

Chiggala sutta

Alka

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, pretpostavite da je ovaj velika zemlja sasvim prekrivena vodom, a čovek u nju zabacuje štap sa alkom. Vetar sa istoka je gura ka zapadu, a vetar sa zapada je gura ka istoku. Vetar sa severa je gura ka jugu, a vetar sa juga je gura ka severu. I pretpostavite da je u vodi slepa morska kornjača. Ona na površinu izlazi svakih sto godina. Sada, šta mislite: hoće li ta slepa morska kornjača, što izlazi na površinu svakih sto godina, provući glavu kroz onu jednu alku?"

"Bila bi to neverovatna slučajnost, gospodine, da slepa morska kornjača, što izlazi na površinu svakih sto godina, provuče glavu kroz onu jednu alku."

"Isto je tako neverovatna slučajnost da se neko rodi u ljudskom obliku. Isto je tako neverovatna slučajnost da se Tathagata, Samoprobeđeni, pojavi u ovome svetu. Isto je tako neverovatna slučajnost da se učenje i disciplina koje izlaže Tathagata pojave u ovom svetu. A sada, vi ste u

tom ljudskom obliku. Tathagata, Samoprobudjeni, pojavio se u ovome svetu. Učenje i disciplina koje izlaže Tathagata pojavili su se u ovom svetu

"Otuda je vaša dužnost kontemplacija: 'Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... Ovo je prestanak patnje'... 'Ovo je put koji vodi do prestanka patnje'.

15/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn56-48.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 1

Mulapariyaya sutta

Sve nečistoće

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Uvod (Tanissaro Bhikkhu)

Buda je podučavao da vezivanje za stavove jeste jedna od četiri vrste vezivanja koja um drže u stanju patnje. Otuda je svojim sledbenicima savetovao da napuste vezanost, ne samo za stavove u njihovoj izrazitoj formi kao specifična gledišta, već i u rudimentarnoj formi kao kategorije i odnose koje um učitava u svakodnevno iskustvo. Na tome on insistira u govoru koji sledi, a koji je očigledno odgovor na specifični pravac u bramanističkoj misli koji se razvijao u to vreme -- reč je o samkji ili školi klasifikovanja.

Ova škola svoj početak nalazi u misli Udalake, filozofa iz IX veka koji je postavio "koren": jedan apstraktni princip iz kojeg su sve stvari nastale i otuda je imanentan svim stvarima. Filozofi koji su sledili ovu liniju mišljenja nudili su mnogobrojne teorije, zasnovane na logici i meditativnom iskustvu, o prirodi tog krajnjeg korena i

hijerarhiji njegovih emanacija. Mnoge od ovih teorija zabeležene su u upanišadama i na kraju su se, negde u Budino vreme, razvile u klasični samkja sistem.

Iako govor koji imamo pred sobom ne govori ništa o poreklu monaha koji ga slušaju, komentar tvrdi da su oni pre zaređenja bili bramani i da su čak i posle tog zaređenja nastavili da Budino učenje tumače u svetlu svog prethodnog obrazovanja, koje je možda predstavljalo proto-samkju. Ukoliko je ovo tačno, onda ih Budine uvodne reči -- "Podučiću vas sledu korena svih pojava" -- pripremaju da čuju kako on gleda na njihov način razmišljanja. I, zapravo, lista tema koje on pokriva liči na neku vrstu budističke samkje. Baš kao i klasična samkja, i ona ima 24 člana, počinje sa fizičkim svetom (ovde, četiri fizička svojstva) i ida unazad kroz sve rafiniranije i skrivenije nivoe bivanja i iskustva, da bi kulminirala sa najvišim budističkim pojmom: oslobođenjem (*nibbana*). U skladu sa obrascem samkja mišljenja, oslobađanje bi tako bilo krajnji "koren" ili temelj bivanja, imanentan svim stvarima i iz kojeg sve one nastaju.

Međutim, umesto da sledi ovakav način razmišljanja, Buda napada sam njegov koren: pojam apstraktnog principa, ono "u" (imanencija) i "iz" (emanacija), nametnutog svakom iskustvu. Samo neupućen, nepromišljen čovek, kaže on, čita iskustvo na takav način. Nasuprot tome, onaj ko je dobro obučen treba da traga za drugom vrstom "korena" -- za korenom patnje koju u ovom trenutku osećamo -- i pronađe ga u činu ushićenja. Razvijajući smirenost u odnosu na to ushićenje, taj koji vežba u prilici je da proces nastajanja shvati onakvim kakav on jeste, odbaci svako svoje učešće u njemu i tako dostigne istinsko oslobođenje.

Ukoliko su slušaoci ovog govora zaista bili zainteresovani da budističko učenje uguraju u samkja kalup, onda ne iznenađuje da su na kraju bili razočarani -- što je jedno od retkih mesta na kojima vidimo negativnu reakciju na Budine reči. Jer oni su se nadali da će čuti njegov doprinos sopstvenom projektu, ali su umesto toga čuli kako čitav takav obrazac mišljenja i teoretisanja biva odbačen jer ga praktikuju neznalice i neupućeni. Komentar nam, doduše, kaže kako su kasnije

uspeli da prevaziđu svoje razočarenje i na kraju dostignu probuđenje slušajući govor koji nalazimo u [AN III.123](#).

Iako danas retko mislimo u istim pojmovima kao samkja filozofi, dugo je postojala -- a i danas postoji -- sklonost da se stvara "budistička" metafizika, prema kojoj svaki doživljaj praznine, neuslovljenosti, dharma-tela, Buda-prirode, rigpa itd. funkcioniše kao temelj bića iz kojeg "Sve" -- celokupnost čulnih i mentalnih doživljaja -- izvire i kojem se u meditaciji vraćamo. Neki ljudi smatraju kako su ovakve teorije pronalazak učenjaka bez ikakavog direktnog meditativnog iskustva, no one zapravo najčešće nastaju među meditantima, koji označavaju (ili rečima ovog govora, "opažaju") određeno meditativno iskustvo kao krajnji cilj, identifikujući se na suptilan način sa njime (kao kada kažem da "mi jesmo znanje") i onda taj nivo iskustva posmatraju kao temelj bića, iz kojeg sva druga iskustva proizlaze.

Svako učenje koje je na ovom tragu biće podvrgnuto istoj kritici kakvu je Buda usmerio ka onima koji su prvi čuli ovaj govor.

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Ukati, u hladu kraljevskog *sal* drveta i veoma blagoslovenom gaju. Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Monasi, poučiću vas sledu korena svih pojava [ili korenu sleda svih pojava]- Poslušajte i dobro pazite, a ja ću vam govoriti."

"Kako vi kažete, gospodine," odgovoriše oni.

I Blaženi reče. "Ima slučajeva, monasi, kada neupućen, nepromišljen čovek -- koji ne obraća pažnju na plemenite, nije upoznao ili sebe ustalio u njihovoj Dhammi,

koji ne obraća pažnju na ljude od integriteta, nije upoznao ili sebe ustalio u njihovoj Dhammi -- opaža zemlju kao zemlju. Opažajući zemlju kao zemlju, on zamišlja [stvari] o zemlji, on zamišlja [stvari] u zemlji, on zamišlja [stvari] koje dolaze od zemlje, on zamišlja zemlju kao 'moje', ushićuje se zemljom. A zašto? Zato, kažem vam, što je nije razumeo.

On opaža vodu kao vodu... vatru kao vatru... vetar kao vetar [1]... bića kao bića... bogove kao bogove... Pađapati kao Pađapati... Bramu kao Bramu... blistave bogove kao blistave bogove... bogove veličanstvenog sjaja kao bogove veličanstvenog sjaja... bogove obilja kao bogove obilja... Veliko biće kao Veliko biće [2]... dimenziju beskrajnog prostora kao dimenziju beskrajnog prostora... dimenziju beskonačnosti svesti kao dimeziju beskonačnosti svesti... dimenziju ništavila kao dimenziju ništavila... dimenziju ni-opažanja-ni-neopažanja kao dimenziju ni-opažanja-ni-neopažanja [3]... viđeno kao viđeno... čuto kao čuto... osećano kao osećano... saznato kao saznato [4]... jednost kao jednost... mnoštvo kao mnoštvo [5]... sve kao sve [6]...

On oslobađanje opaža kao oslobađanje [7]... Opažajući oslobađanje kao oslobađanje, on zamišlja stvari o oslobađanju, on zamišlja stvari u oslobađanju, on zamišlja stvari koje dolaze iz oslobađanja, on zamišlja oslobađanje kao 'moje', ushićuje se oslobađanjem. A zašto? Zato, kažem vam, što ga nije razumeo.

Učenik

"Monah koji je još učenik -- žudi za nenadmašnim oslobađanjem od okova, a težnje su mu još neispunjene -- iz iskustva zna zemlju kao zemlju. Pošto iz iskustva zna zemlju kao zemlju, neka ne zamišlja stvari o zemlji, neka ne zamišlja stvari u zemlji, neka ne zamišlja stvari koje dolaze od zemlje, neka ne zamišlja zemlju kao 'moje', ne ushićuje se zemljom. A zašto? Zato, kažem vam, da bi mogao da je razume.

On iz iskustva zna vodu kao vodu... vatru kao vatru... vetar kao vetar... bića kao

bića... bogove kao bogove... Pađapati kao Pađapati... Bramu kao Bramu... blistave bogove kao blistave bogove... bogove veličanstvenog sjaja kao bogove veličanstvenog sjaja... bogove obilja kao bogove obilja... Veliko biće kao Veliko biće... dimenziju beskrajnog prostora kao dimenziju beskrajnog prostora... dimenziju beskonačnosti svesti kao dimeziju beskonačnosti svesti... dimenziju ništavila kao dimenziju ništavila... dimenziju ni-opažanja-ni-neopažanja kao dimenziju ni-opažanja-ni-neopažanja... viđeno kao viđeno... čuto kao čuto... osećano kao osećano... saznato kao saznato... jednost kao jednost... mnoštvo kao mnoštvo... sve kao sve...

On iz iskustva zna oslobađanje kao oslobađanje... Znajući iz iskustva oslobađanje kao oslobađanje, neka ne zamišlja stvari o oslobađanju, neka ne zamišlja stvari u oslobađanju, neka ne zamišlja stvari koje dolaze iz oslobađanja, neka ne zamišlja oslobađanje kao 'moje', ne ushićuje se oslobađanjem. A zašto? Zato, kažem vam, da bi mogao da ga razume.

Arahant

Monah koji je Pročišćeni, oslobođen mentalnih nečistoća -- koji je dostigao celovitost, obavio zadatak, odložio teret, stigao na pravi cilj, uništio okove preporađanja i izbavio se zahvaljujući istinskom znanju -- iz iskustva zna zemlju kao zemlju. Pošto iz iskustva zna zemlju kao zemlju, on ne zamišlja stvari o zemlji, on ne zamišlja stvari u zemlji, on ne zamišlja stvari koje dolaze od zemlje, on ne zamišlja zemlju kao 'moje', ne ushićuje se zemljom. A zašto? Zato, kažem vam, što ju je razumeo.

On iz iskustva zna vodu kao vodu... vatru kao vatru... vetar kao vetar... bića kao bića... bogove kao bogove... Pađapati kao Pađapati... Bramu kao Bramu... blistave bogove kao blistave bogove... bogove veličanstvenog sjaja kao bogove veličanstvenog sjaja... bogove obilja kao bogove obilja... Veliko biće kao Veliko biće... dimenziju beskrajnog prostora kao dimenziju beskrajnog prostora...

dimenziju beskonačnosti svesti kao dimeziju beskonačnosti svesti... dimenziju ništavila kao dimenziju ništavila... dimenziju ni-opažanja-ni-neopažanja kao dimenziju ni-opažanja-ni-neopažanja... viđeno kao viđeno... čuto kao čuto... osećano kao osećano... saznato kao saznato... jednost kao jednost... mnoštvo kao mnoštvo... sve kao sve...

On iz iskustva zna oslobađanje kao oslobađanje... Znajući iz iskustva oslobađanje kao oslobađanje, on ne zamišlja stvari o oslobađanju, on ne zamišlja stvari u oslobađanju, on ne zamišlja stvari koje dolaze iz oslobađanja, on ne zamišlja oslobađanje kao 'moje', ne ushićuje se oslobađanjem. A zašto? Zato, kažem vam, što ga je razumeo.

Monah koji je Pročišćeni, oslobođen mentalnih nečistoća -- koji je dostigao celovitost, obavio zadatak, odložio teret, stigao na pravi cilj, uništio okove preporađanja i izbavio se zahvaljujući istinskom znanju -- iz iskustva zna zemlju kao zemlju. Pošto iz iskustva zna zemlju kao zemlju, on ne zamišlja stvari o zemlji, on ne zamišlja stvari u zemlji, on ne zamišlja stvari koje dolaze od zemlje, on ne zamišlja zemlju kao 'moje', ne ushićuje se zemljom. A zašto? Zato, kažem vam, što sa okončanjem strasti u njemu više strasti nema.

On iz iskustva zna vodu kao vodu... sve kao sve...

On iz iskustva zna oslobađanje kao oslobađanje. Znajući iz iskustva oslobađanje kao oslobađanje, on ne zamišlja stvari o oslobađanju, on ne zamišlja stvari u oslobađanju, on ne zamišlja stvari koje dolaze iz oslobađanja, on ne zamišlja oslobađanje kao 'moje', ne ushićuje se oslobađanjem. A zašto? Zato, kažem vam, što sa okončanjem strasti u njemu više strasti nema.

Monah koji je Pročišćeni, oslobođen mentalnih nečistoća... iz iskustva zna zemlju kao zemlju. Pošto iz iskustva zna zemlju kao zemlju, on ne zamišlja stvari o zemlji, on ne zamišlja stvari u zemlji, on ne zamišlja stvari koje dolaze od zemlje, on ne

zamišlja zemlju kao 'moje', ne ushićuje se zemljom. A zašto? Zato, kažem vam, što sa okončanjem odbojnosti u njemu više odbojnosti nema.

On iz iskustva zna vodu kao vodu... sve kao sve...

On iz iskustva zna oslobađanje kao oslobađanje. Znajući iz iskustva oslobađanje kao oslobađanje, on ne zamišlja stvari o oslobađanju, on ne zamišlja stvari u oslobađanju, on ne zamišlja stvari koje dolaze iz oslobađanja, on ne zamišlja oslobađanje kao 'moje', ne ushićuje se oslobađanjem. A zašto? Zato, kažem vam, što sa okončanjem odbojnosti u njemu više odbojnosti nema.

Monah koji je Pročišćeni, oslobođen mentalnih nečistoća... iz iskustva zna zemlju kao zemlju. Pošto iz iskustva zna zemlju kao zemlju, on ne zamišlja stvari o zemlji, on ne zamišlja stvari u zemlji, on ne zamišlja stvari koje dolaze od zemlje, on ne zamišlja zemlju kao 'moje', ne ushićuje se zemljom. A zašto? Zato, kažem vam, što sa okončanjem mržnje u njemu više mržnje nema.

On iz iskustva zna vodu kao vodu... sve kao sve...

On iz iskustva zna oslobađanje kao oslobađanje. Znajući iz iskustva oslobađanje kao oslobađanje, on ne zamišlja stvari o oslobađanju, on ne zamišlja stvari u oslobađanju, on ne zamišlja stvari koje dolaze iz oslobađanja, on ne zamišlja oslobađanje kao 'moje', ne ushićuje se oslobađanjem. A zašto? Zato, kažem vam, što sa okončanjem obmanutosti u njemu više obmanutosti nema.

Tathagata

Tathagata -- plemeniti, potpuno probuđeni -- iz iskustva zna zemlju kao zemlju. Pošto iz iskustva zna zemlju kao zemlju, on ne zamišlja stvari o zemlji, on ne zamišlja stvari u zemlji, on ne zamišlja stvari koje dolaze od zemlje, on ne zamišlja zemlju kao 'moje', ne ushićuje se zemljom. A zašto? Zato, kažem vam, što ju je razumeo do kraja.

On iz iskustva zna vodu kao vodu... vatru kao vatru... vetar kao vetar... bića kao bića... bogove kao bogove... Pađapati kao Pađapati... Bramu kao Bramu... blistave bogove kao blistave bogove... bogove veličanstvenog sjaja kao bogove veličanstvenog sjaja... bogove obilja kao bogove obilja... Veliko biće kao Veliko biće... dimenziju beskrajnog prostora kao dimenziju beskrajnog prostora... dimenziju beskonačnosti svesti kao dimeziju beskonačnosti svesti... dimenziju ništavila kao dimenziju ništavila... dimenziju ni-opažanja-ni-neopažanja kao dimenziju ni-opažanja-ni-neopažanja... viđeno kao viđeno... čuto kao čuto... osećano kao osećano... saznato kao saznato... jednost kao jednost... mnoštvo kao mnoštvo... sve kao sve...

On iz iskustva zna oslobađanje kao oslobađanje. Znajući iz iskustva oslobađanje kao oslobađanje, on ne zamišlja stvari o oslobađanju, on ne zamišlja stvari u oslobađanju, on ne zamišlja stvari koje dolaze iz oslobađanja, on ne zamišlja oslobađanje kao 'moje', ne ushićuje se oslobađanjem. A zašto? Zato, kažem vam, što ga je razumeo do kraja.

Tathagata -- plemeniti, potpuno probuđeni -- iz iskustva zna zemlju kao zemlju. Pošto iz iskustva zna zemlju kao zemlju, on ne zamišlja stvari o zemlji, on ne zamišlja stvari u zemlji, on ne zamišlja stvari koje dolaze od zemlje, on ne zamišlja zemlju kao 'moje', ne ushićuje se zemljom. A zašto? Zato, kažem vam, što je shvatio da je ushićenje koren patnje i jada, da sa nastankom bića ide rođenje, a da onoga ko je nastao čekaju starost i smrt. Otuda, sa potpunim okončanjem, utrnućem, prestankom, napuštanjem, odustajanjem od želje Tathagata je, kažem vam, potpuno spreman za nenadmašno samoprobeđenje.

On iz iskustva zna vodu kao vodu... sve kao sve...

On iz iskustva zna oslobađanje kao oslobađanje. Znajući iz iskustva oslobađanje kao oslobađanje, on ne zamišlja stvari o oslobađanju, on ne zamišlja stvari u oslobađanju, on ne zamišlja stvari koje dolaze iz oslobađanja, on ne zamišlja

oslobađanje kao 'moje', ne ushićuje se oslobađanjem. A zašto? Zato, kažem vam, što je shvatio da je ushićenje koren patnje i jada, da sa nastankom bića ide rođenje, a da onoga ko je nastao čekaju starost i smrt. Otuda, sa potpunim okončanjem, utrnućem, prestankom, napuštanjem, odustajanjem od želje Tathagata je, kažem vam, potpuno spreman za nenadmašno samoprobeuđenje."

Tako reče Blaženi. Nezasovoljni, monasi se ne obradovaše rećima Blaženog.

Beleške

[1] Zemlja, voda, vatra i vetar su četiri svojstva koja obuhvataju sva iskustva fizičkog oblika. [Natrag]

[2] U ovom delu nabranjanja "bića" oznaćavaju sva živa bića ispod nivoa bogova. "Bogovi" oznaćavaju bića ćulnog sveta. Ostali pojmovi -- Pađapati, Brama, blistavi bogovi, bogovi velićanstvenog sjaja, bogovi obilja i Veliko biće -- oznaćavaju bogove u nebesima oblika i bezoblićnosti. [Natrag]

[3] Dimenzija beskrajnog prostora, dimenzija beskonaćnosti svesti, dimenzija ništavila i dimenzija ni-opažanja-ni-neopažanja su četiri bezoblićna stanja koja se mogu postići putem koncentracije [Natrag]

[4] "Viđeno, ćuto, osećano, saznato" jeste skup termina koji pokriva sve stvari koje je moguće doživeti putem šest ćula. [Natrag]

[5] Jednost = doživljaj u stanjima intenzivne koncentracije (*jhana*). Mnoštvo = doživljaj putem šest ćula. [Natrag]

[6] "Šta je Sve? Jednostavno oko i oblici, uho i zvukovi, jezik i ukusi, telo i osećaji dodira, razum i ideje. Ovo se naziva Sve. Svako ko bi rekao: 'Ako odbaciš to Sve,

ja ću ti objasniti drugo', ako ga upitamo šta bi taćno mogla biti osnova njegove tvrdnje, ne bi bio u stanju da objasni i ćak bi, uz to, bio obuzet oćajanjem. A zašto. Zato što je tako nešto izvan moći poimanja." Videti takoće SN 35.23. [Natrag]

[7] Oslobaćanje = *nibbana* (*nirvana*). Videti takoće: AN X.58. [Natrag]

Videti takoće: [AN IV.24](#); [AN V.140](#).

Rev. 16/7/2006

www.geocities.com/budizam/canon/majjhima/mn1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 2

Sabbasava sutta

Sve nečistoće

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, gospodine", odgovoriše monasi

A Blaženi reče: "Monasi, uklanjanje nečistoća je za onoga koji zna i vidi. Kažem vam, nije za onoga ko ne zna i ne vidi. A šta to on zna i vidi? Ispravnu pažnju i neispravni pažnju. Kada je monah nepažljiv, nenastale nečistoće nastaju, a one već nastale se povećavaju.. Kada je monah pažljiv nenastale nečistoće ne nastaju, a već nastale nečistoće nestaju. Ima nečistoća koje treba ukloniti uviđanjem, koje treba ukloniti obuzdavanjem, koje treba ukloniti korišćenjem, koje treba ukloniti tolerisanjem, koje treba ukloniti izbegavanjem, koje treba ukloniti uništavanjem, koje treba ukloniti razvijanjem.

[1] A koje su to nečistoće koje treba ukloniti uviđanjem? Ima slučajeve kada neznalica, nepromišljen čovek -- koji ne poštuje plemenite, nije upućen ili uvežban u njihovoj Dhammi -- ne uviđa kojim stvarima vredi pokloniti pažnju ili kojim stvarima ne treba pokloniti pažnju. I pošto je takav, on ni ne obraća pažnju na stvari kojima vredi pokloniti pažnju i umesto toga obraća pažnju na stvari kojima ne vredi pokloniti pažnju.

A koje su to stvari kojima ne vredi pokloniti pažnju? Svaka stvar zbog koje, kada na nju čovek obrati pažnju, nenastale nečistoće čulne želje u njemu nastaju, a već nastale nečistoće se pojačavaju, nenastale nečistoće želje za večnim postojanjem u njemu nastaju, a već nastale nečistoće se pojačavaju, nenastale nečistoće neznanja u njemu nastaju, a već nastale nečistoće se pojačavaju.

A koje su to stvari kojima vredi pokloniti pažnju, a on se na njih ne obazire? Svaka stvar zbog koje, kada na nju čovek obrati pažnju, nenastale nečistoće čulne želje u njemu ni ne nastaju, a već nastale nečistoće nestaju, nenastale nečistoće želje za večnim postojanjem u njemu ni ne nastaju, a već nastale nečistoće nestaju, nenastale nečistoće neznanja u njemu ni ne nastaju, a već nastale nečistoće nestaju. To su stvari kojima vredi pokloniti pažnju, a on se na njih ne obazire. I upravo zato što obraća pažnju na stvari kojima ne vredi obraćati pažnju i ne obraća na one na koje vredi obraćati pažnju, upravo zato još nenastale nečistoće nastaju, a one već nastale se pojačavaju.

Ovako on pogrešno usmerava svoju pažnju: "Jesam li ja živeo u prošlosti? Ili nisam živeo u prošlosti: Šta sam ja bio u prošlom životu? Kakav sam bio u prošlom životu? Ako sam bio takav, gde sam živeo? Hoću li živeti i u budućem životu: Ili neću imati budući život? Šta ću biti u budućem životu? Kakav ću biti u budućem životu? Ako ću biti takav, gde ću živeti?" ili on lupa glavu o neposrednoj sadašnjosti: "Da li ja postojim? Ili ne postojim? Kakav sam ja? Otkud je ova stvar nastala? Od čega ona zavisi?"

I dok on tako pažnju poklanja onome što ne bi trebalo, jedno od šest vrsta uverenja u njemu nastaje: Uverenje *Ja imam sopstvo* u njemu nastaje kao istinito i učvršćuje se, ili uverenje *Ja nemam sopstvo ...* ili uverenje *Upravo uz pomoć sopstva ja opažam sopstvo ...* ili stanovište *Upravo uz pomoć sopstva ja opažam ne-sopstvo ...* ili uverenje *Upravo uz pomoć ne-sopstva ja opažam sopstvo* u njemu nastaje kao istinito i učvršćuje se; ili pak ima uverenje kao što je ovo: *Upravo ovo moje sopstvo -- ono koje sazna je i prijemčivo je ovde i sada za dozrevanje ploda dobrih i loših postupaka -- jeste sopstvo koje je nepromenljivo, trajno, večno, ne podleže promeni i zauvek će ostati ovakvo kakvo jeste.* Ovo se naziva šikarom uverenja, džunglom uverenja, iskrivljenošću uverenja, unakaženošću uverenja, okovom uverenja. Sapet okovima uverenja, neznalica, nepromišljen čovek, ne oslobađa se rođanja, starosti i smrti, žalosti, tuge, bola, uznemirenosti i očaja. Ne oslobađa se, kažem vam, od patnje i nespokojstva.

Dobro upućen sledbenik plemenitih -- koji ne poštuje plemenite, koji je upućen ili uvežban u njihovoj Dhammi, onaj koji u sebi ima poštovanja za ljude od integriteta, koji poznaje i sledi njihovu Dhammu -- uviđa kojim stvarima vredi pokloniti pažnju. I pošto je takav, on ni ne obraća pažnju na stvari kojima ne vredi pokloniti pažnju i umesto toga obraća pažnju na stvari kojima vredi pokloniti pažnju.

A koje su to stvari kojima ne vredi pokloniti pažnju i na koje on ni ne obraća pažnju? Svaka stvar zbog koje, kada na nju čovek obrati pažnju, nenastale nečistoće čulne želje u njemu nastaju, a već nastale nečistoće se pojačavaju, nenastale nečistoće želje za večnim postojanjem u njemu nastaju, a već nastale nečistoće se pojačavaju, nenastale nečistoće neznanja u njemu nastaju, a već nastale nečistoće se pojačavaju. To su stvari kojima ne vredi pokloniti pažnju i na koje on ni ne obraća pažnju.

A koje su to stvari kojima vredi pokloniti pažnju, i on se na njih i obazire? Svaka stvar zbog koje, kada na nju čovek obrati pažnju, nenastale nečistoće čulne želje u

njemu ni ne nastaju, a već nastale nečistoće nestaju, nenastale nečistoće želje za večnim postojanjem u njemu ni ne nastaju, a već nastale nečistoće nestaju, nenastale nečistoće neznanja u njemu ni nenastaju, a već nastale nečistoće nestaju. To su stvari kojima vredi pokloniti pažnju, i on se na njih i obazire. I upravo zato što ne obraća pažnju na stvari kojima ne vredi obraćati pažnju i obraća na one na koje vredi obraćati pažnju, upravo zato još nenastale nečistoće u njemu ni ne nastaju, a one već nastale nestaju.

Ovako on ispravno usmerava svoju pažnju: *Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... Ovo je prestanak patnje... Ovo je put koji vodi do prestanka patnje. I dok tako ispravno usmerava svoju pažnju, sa njega spadaj utri okova: uverenja da postoji sopstvo, sumnja i vezivanje za pravila i rituale. To su nečistoće koje treba ukloniti uviđanjem.*

[2] A koje su to nečistoće koje treba ukloniti obuzdavanjem? Ima slučajeva kada monah, razmišljajući na pravi način, živi obuzdan u odnosu na ono što vidi. Nečistoće, bes ili strast koji bi nastali ukoliko bi živeo neobuzdan u odnosu na ono što vidi u njemu ne nastaju, jer on živi obuzdan u odnosu na ono što vidi.

Razmišljajući na pravi način, živi obuzdan u odnosu na ono što čuje...

Razmišljajući na pravi način, živi obuzdan u odnosu na ono što pomiriše...

Razmišljajući na pravi način, živi obuzdan u odnosu na ono što okusi...

Razmišljajući na pravi način, živi obuzdan u odnosu na ono što dodirne...

Razmišljajući na pravi način, živi obuzdan u odnosu na ono što pomisli. Nečistoće, bes ili strast koji bi nastali ukoliko bi živeo neobuzdan u odnosu na ono što pomisli u njemu ne nastaju, jer on živi obuzdan u odnosu na ono što pomisli. To su nečistoće koje treba ukloniti obuzdavanjem

[3] A koje su to nečistoće koje treba ukloniti korišćenjem? Ima slučajeva kada monah, razmišljajući na pravi način, koristi svoj ogrtač samo da bi se zaštitio od hladnoće, da bi se zaštitio od vrućine, da bi se zaštitio od muva, komaraca, vetra, sunca i gmizavaca, samo radi pokrivanja onih delova tela koje pristojno otkrivati.

Razmišljajući na pravi način, on isprošenu hranu ne koristi za zabavu, ni za omamljivanje, ni za stvaranje zaliha, ni za ulepšavanje, već samo za ishranu i održavanje svoga tela u životu, za uklanjanje njegovih bolova, kao potporu svetačkom životu, razmišljajući: "Ovako ću iskoreniti stari osećaj [gladi] i neću stvoriti novi osećaj [prejedenosti]. Nahaniću sebe, ostati neukaljan i živeti spokojno."

Razmišljajući na pravi način, on svoje boravište koristi samo da bi se zaštitio od hladnoće, od vrućine, da bi se zaštitio od muva, komaraca, vetra, sunca i gmizavaca, samo da bi se zaštitio od ćudi vremena i uživao u samoći.

Razmišljajući na pravi način, on lekove koristi samo da bi uklonio bolesti koje ga zadese i zadržao ih podalje od sebe.

Nečistoće, bes ili strast koji bi nastali ukoliko ove stvari on ne bi koristion [na ovakav način] ne nastaju u njemu kada ih koristi [na ovakav način]. To su nečistoće koje treba ukloniti korišćenjem.

[4] A koje su to nečistoće koje treba ukloniti tolerisanjem? Ima slučajeva kada je monah, razmišljajući na pravi način, trpeljiv. On toleriše hladnoću, vrućinu, glad i žeđ, muve, komarce, vetar i sunce, gmizavce; zlonamerne, ružne reči i telesne osećaje koji su, kada se jave, bolni, naporni, oštri, probadaju, neprijatni i ugrožavaju život. Nečistoće, bes ili strast koji bi nastali ukoliko ove stvari on ne bi tolerisao ne nastaju u njemu kada ih toleriše. To su nečistoće koje treba ukloniti tolerisanjem.

[5] A koje su to nečistoće koje treba ukloniti izbegavanjem? Ima slučajeva kada je

monah, razmišljajući na pravi način, izbegava divljeg slona, divljeg konja, divlje govedo, divljeg psa, zmiju, klade, bodljikavu šikaru, provaliju, liticu, jamu, kanal. Razmišljajući na pravi način, on izbegava da sedi na raznim neprikladnim mestima, da tumara raznim neprikladnim krajevima i da bude u društvu raznih loših prijatelja zbog čega bi njegovi drugi, mudri prijatelji u svetačkom životu mogli da posumnjaju u ispravnost njegovog ponašanja. Nečistoće, bes ili strast koji bi nastali ukoliko ove stvari on ne bi izbegavao ne nastaju u njemu kada ih izbegava. To su nečistoće koje treba ukloniti izbegavanjem.

[6] A koje su to nečistoće koje treba ukloniti uništavanjem? Ima slučajeva kada je monah, razmišljajući na pravi način, ne toleriše misao o čulnim zadovoljstvima koja se u njemu javila. On je napušta, uništava, odbacuje i uklanja iz postojanja.

Razmišljajući na pravi način, ne toleriše misao ispunjenu zlovoljom koja se u njemu javila...

Razmišljajući na pravi način, ne toleriše misao ispunjenu okrutnošću koja se u njemu javila...

Razmišljajući na pravi način, ne toleriše rđave, štetne mentalne sadržaje koji se u njemu jave. On ih napušta, uništava, odbacuje i uklanja iz postojanja. Nečistoće, bes ili strast koji bi nastali ukoliko ove stvari on ne bi uništavao ne nastaju u njemu kada ih uništava. To su nečistoće koje treba ukloniti uništavanjem.

[7] A koje su to nečistoće koje treba ukloniti razvijanjem? Ima slučajeva kada je monah, razmišljajući na pravi način, razvija *sabranost pažnje* kao faktor prosvetljenja koji se oslanja na osamljenost.. obestrašćenost... utruće, a rezultat mu je nevezivanje. On razvija *analizu svojstava* ako faktor prosvetljenja... *istrajnost* kao faktor prosvetljenja... *ushićenje* kao faktor prosvetljenja... *spokojstvo* kao faktor prosvetljenja... *koncentraciju* kao faktor prosvetljenja... ravnodušnost kao faktor prosvetljenja koji se oslanja na osamljenost..

obestrašćenost... utrnuće, a rezultat mu je nevezivanje. Nečistoće, bes ili strast koji bi nastali ukoliko ove stvari on ne bi razvijao ove kvalitete ne nastaju u njemu kada ih razvija. To su nečistoće koje treba ukloniti razvijanjem.

Kada su monahove nečistoće koje treba ukloniti uviđanjem uklonjene uviđanjem, one koje treba ukloniti obuzdavanjem uklonjene obuzdavanjem, one koje treba ukloniti korišćenjem uklonjene korišćenjem, one koje treba ukloniti tolerisanjem uklonjene tolerisanjem, one koje treba ukloniti izbegavanjem uklonjene izbegavanjem, one koje treba ukloniti uništavanjem uklonjene uništavanjem, one koje treba ukloniti razvijanjem uklonjene razvijanjem, tek tada se on naziva monahom koji živi obuzdan u pogledu svih vrsta nečistoća. On je iskorenio želju, odbacio okove i -- prozrevši obmanu -- stigao na kraj patnje i nespokojstva."

Tako reče Blaženi. Zadovoljni, monasi se obradovaše rečima Blaženog.

Videti takođe: [AN IV.24](#); [AN V.140](#).

Rev. 6/6/2005

www.geocities.com/budizam/canon/majjhima/mn2.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 4

Bhaya-bherava sutta

Govor o strahu i užasu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. Tada braman Danusoni otide do Blaženog i, stigavši, razmeni učtve pozdrave sa njim. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženom: "Učitelju Gotamo, sinovi iz dobrih porodica napuštaju dom i odlaze u beskućnike iz poverenja u učitelja Gotamu. Je li učitelj Gotama njihov vođa? Je li učitelj Gotama njihov pomagač? Je li učitelj Gotama njihovo nadahnuće? Uzimaju li oni učitelja Gotamu kao primer?"

"Da, bramanu, tako je. Sinovi iz dobrih porodica napuštaju dom i odlaze u beskućnike iz poverenja u učitelja Gotamu. Ja sam njihov vođa? Ja sam njihov pomagač? Ja sam njihovo nadahnuće? Oni mene uzimaju kao primer."

"Ali, učitelju Gotamo, nije lako izdržati sam u šumi ili u pustinjačkom obitavalištu. Nije lako biti u osami, nije lako uživati u osami. Čini se, zapravo, kao da šume zavode duh monaha koji nije ustaljen u zadubljenju."

"Tako je, bramanu, tako je. Nije lako izdržati sam u šumi ili u pustinjačkom obitavalištu. Nije lako biti u osami, nije lako uživati u osami. Zapravo, šume zavode duh monaha koji nije ustaljen u zadubljenju. Pre probuđenja, kad još uvek bejah neprobuđeni Bodhisatta, i meni bi na um dolazila misao: "Nije lako izdržati sam u šumi ili u pustinjačkom obitavalištu. Nije lako biti u osami, nije lako uživati u osami. Zapravo, šume zavode duh monaha koji nije ustaljen u zadubljenju."

I još: "Kada askete i bramani koji nisu potpuno pročistili svoje postupke otidu u šumu ili u pustinjačko obitavalište, zahvaljujući toj nepročišćenosti postupaka izazivaju nepovoljna stanja vlastitog straha i užasa. Ali ja kada idem u šumu ili u pustinjačko obitavalište, ne odlazim tamo ne pročistivši svoje postupke. Ja sam pročistio svoje postupke. Ja sam jedan od onih plemenitih koji su pročišćeni u svojim postupcima kada odlaze u šumu ili u pustinjačko obitavalište." Videvši u sebi tu čistotu postupaka, u meni se još više učvrsti pouzdanje u vezi sa boravkom u osami.

I još: "Kada askete i bramani koji nisu potpuno pročistili svoj govor... nisu potpuno pročistili svoje misli... nisu potpuno pročistili svoje življenje otidu u šumu ili u pustinjačko obitavalište, zahvaljujući toj nepročišćenosti življenja izazivaju nepovoljna stanja vlastitog straha i užasa. Ali ja kada idem u šumu ili u pustinjačko obitavalište, ne odlazim tamo ne pročistivši svoje življenje. Ja sam pročistio svoje življenje. Ja sam jedan od onih plemenitih koji su pročišćeni u svojem življenju kada odlaze u šumu ili u pustinjačko obitavalište." Videvši u sebi tu čistotu življenja, u meni se još više učvrsti pouzdanje u vezi sa boravkom u osami.

I još: "Kada askete i bramani koji su lakomi i stalno tragaju za čulnim zadovoljstvima... Ja nisam lakom..."

..."Kada askete i bramani kojima je um pun zlovolje, rušilačkih poriva... Moj um je pun blagonaklonosti..."

..."Kada askete i bramani koji su savladani tupošću i letargijom... U meni nema tuposti i letargije..."

..."Kada askete i bramani koji su nespokojni i uznemirenog uma... Moj um je smiren..."

..."Kada askete i bramani koje muče neizvesnost i sumnja... Ja sam otišao izvan neizvesnosti..."

..."Kada askete i bramani koji stalno sebe hvale i druge potcenjuju... Ja niti sebe hvalim niti druge potcenjujem..."

..."Kada askete i bramani koji su skloni panici i strahu... Ja sam otišao izvan strašćjivosti..."

..."Kada askete i bramani koji su željni dobitka, ponuda i slave... U meni je malo želja..."

..."Kada askete i bramani koji su lenji i bez upornosti... Moja upornost je čvrsta..."

..."Kada askete i bramani koji su zbunjeni i nepažljivi... Moja pažnja je postojana..."

..."Kada askete i bramani koji su neskoncentrisani, kojim um luta... Ja sam potpuno skoncentrisan..."

I još: "Kada askete i bramani koji stalno naklapaju otidu u šumu ili u pustinjačko obitavalište, zahvaljujući toj sklonosti naklapanju izazivaju nepovoljna stanja vlastitog straha i užasa. Ali ja kada idem u šumu ili u pustinjačko obitavalište, ne odlazim tamo sa sklonošću za naklapanje. Ja sam pročistio svoje življenje. Ja sam

jedan od onih plemenitih koji su savršenog razumevanja kada odlaze u šumu ili u pustinjačko obitavalište." Videvši u sebi to savršeno razumevanje, u meni se još više učvrsti pouzdanje u vezi sa boravkom u osami.

I još: "Šta ako bih -- određene noći kao što su osma, četrnaesta i petnaesta po Mesečevom kalendaru -- proboravio na jezovitim mestima, kao što su neka svetilišta i gajevi? Možda bih doživeo taj strah i užas." I tako, kasnije -- određene noći kao što su osma, četrnaesta i petnaesta po Mesečevom kalendaru -- proboravio sam na jezovitim mestima, kao što su neka svetilišta i gajevi. I dok sam bio tamo, događalo se da naiđe neka životinja, da prelomi grančicu ili da vetar zašušti među suvim lišćem. I ja bih pomislio: "Zašto da tu stojim i očekujem strah i užas? Bolje je da pokušam razagnati taj strah i užas onda i onako kako stvarno naiđu.. I tako, kad bi me strah i užas zaokupili za vreme meditacije u hodu, ne bih se zaustavio, seo ili legao. Nastavio bih meditaciju u hodu sve dok ne bih savladao taj strah i užas. Kad bi me strah i užas zaokupili dok bih stajao, ne bih hodao, seo ili legao. Nastavio bih da stojim sve dok ne bih savladao taj strah i užas. Kad bi me strah i užas zaokupili dok bih sedeo, ne bih legao, ustao ili hodao. Nastavio bih da sedim sve dok ne bih savladao taj strah i užas. Kad bi me strah i užas zaokupili dok bih ležao, ne bih seo, ustao ili hodao. Nastavio bih da ležim sve dok ne bih savladao taj strah i užas.

Ima takvih sveštenika i asketa, bramanu, koji misle da je dan onda kada je noć, a da je noć onda kada je dan. To znači, kažem ti, da su u zabludi. Jer ja kada je dan znam da je dan, a kada je noć da je noć. Ako bi neko, govoreći ispravno, rekao: "Biće oslobođeno obmanutosti pojavilo se u ovome svetu na dobrobit i sreću mnogih, iz samilosti za ovaj svet, za dobrobit, blagostanje i sreću ljudskih i božanskih bića", on bi me tačno opisao.

Nepkolebljiva istrajnost je u meni i nepodeljena pažnja. Moje telo je mirno i spokojno, moj um skoncentrisan i sabran. Sasvim obuzdanih čula, bez mentalnih nečistoća, uđoh i ostadoh na prvom stupnju zadubljenja: ushićenje i zadovoljstvo

rodiše se iz osame, praćeni usmerenom mišlju i vrednovanjem. Sa smirivanjem usmerene misli i vrednovanja uđoh i ostadoh na drugom stupnju zadubljenja: ushićenje i zadovoljstvo rodiše se iz mira, iz sabranosti svesti oslobođene usmerene misli i vrednovanja -- unutrašnje pouzdanje. Sa prestankom ushićenja ostadoh u ravnodušnosti, sabran i budan, i s fizičkim osećajem prijatnosti. Uđoh i ostadoh na trećem stupnju zadubljenja, o kojem plemeniti kažu: "Ravnodušan i sabran, ima on prijatno boravište." Sa napuštanjem zadovoljstva i bola -- kao i sa ranijim nestankom uznesenosti i nespokojstva -- uđoh i ostadoh na četvrtom stupnju zadubljenja: čistota ravnodušnosti i sabranosti, ni zadovoljstvo ni bol.

Kada je um postao tako skoncenrisan, pročišćen, blistav, bez nečistoća, gibak, prilagodljiv, postojan i nepokolebljiv, usmerih ga ka *znanju o mojim prošlim životima*. Setio sam se mnoštva prošlih života, to jest jednog rođenja, dva... petm deset... pedeset, sto, hiljadu, sto hiljada, mnogih eona skupljanja kosmosa, mnogih eona širenja kosmosa, mnogih eona skupljanja i širenja kosmosa. "Tada sam se tako zvao, pripadao sam toj familiji, tako sam izgledao. Time sam se hranio i doživljavao takva zadovoljstva i bol, takav je bio kraj mogao života. Nestavši iz tog stanja, ponovo sam se pojavio onamo. I tamo sam se ovako zvao pripadao sam toj familiji, tako sam izgledao. Time sam se hranio i doživljavao takva zadovoljstva i bol, takav je bio kraj mogao života. Nestavši iz tog stanja, ponovo sam se pojavio onamo." Tako sam se sećao mnoštva svojih prošlih života u celini i do detalja.

Takvo beše prvo znanje koje stekoh u prvom delu noći. Neznanje beše razvejano; javilo se znanje; tama beše razvejana; javilo se svetlo -- baš kao što se to događa onome ko je pažljiv, marljiv i odlučan.

Kada je um postao tako skoncenrisan, pročišćen, blistav, bez nečistoća, gibak, prilagodljiv, postojan i nepokolebljiv, usmerih ga ka *znanju o umiranju i ponovnom rađanju bića*. I videh -- uz pomoć božanskog vida, pročišćenog i superiornog u odnosu na ljudski -- bića kako umiru i ponovo se rađaju i uvideh kako su inferiorna

i superiorna, lepa i ružna, srećna i nesrećna u skladu sa svojom kammom: "Ova bića -- koja su loše postupala telom, govorom i mišlju, koja su klevetala plemenite, imala pogrešna stanovišta i postupala u skladu sa tim pogrešnim stanovištima -- posle sloma tela, posle smrti, ponovo su se rodila u svetu oskudice, na lošem odredištu, u nižim svetovima, u paklu. Ali ona druga bića -- koja su dobro postupala telom, govorom i mišlju, koja nisu klevetala plemenite, koja su imala ispravna stanovišta i postupala su u skladu sa tim ispravnim stanovištima -- posle sloma tela, posle smrti, ponovo su rodila na dobrom odredištu, na nebu." Tako videh -- uz pomoć božanskog vida, pročišćenog i superiornog u odnosu na ljudski -- bića kako umiru i ponovo se rađaju i uvideh kako su inferiorna i superiorna, lepa i ružna, srećna i nesrećna u skladu sa svojom kammom.

Takvo beše drugo znanje koje stekoh u drugom delu noći. Neznanje beše razvejano; javilo se znanje; tama beše razvejana; javilo se svetlo -- baš kao što se to događa onome ko je pažljiv, marljiv i odlučan.

Kada je um postao tako skoncentrisan, pročišćen, blistav, bez nečistoća, gibak, prilagodljiv, postojan i nepokolebljiv, usmerih ga ka *znanju o okončanju mentalnih izliva*. Videh, kao da mi je pred očima: "Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... Ovo je prestanak patnje... Ovo je put koji vodi do okončanja patnje... Postoje mentalni izlivi... Ovo je nastanak mentalnih izliva... Ovo je prestanak mentalnih izliva... Ovo je put koji vodi do prestanka mentalnih izliva." Moje srce, znajući tako, videći tako, beše oslobođeno izliva čulnosti, oslobođeno izliva nastajanja, oslobođeno izliva neznanja. Sa ovim oslobađanjem javilo se znanje: "Oslobođen sam". Uvideh: "Nema više preporađanja, proživljen je svetački žibot, zadatak je obavljen. Ničeg više nema da se uradi na ovome svetu."

Takvo beše drugo znanje koje stekoh u trećem delu noći. Neznanje beše razvejano; javilo se znanje; tama beše razvejana; javilo se svetlo -- baš kao što se to događa onome ko je pažljiv, marljiv i odlučan.

Tako, braminu, ako pomisliš: "Možda asketa Gotama ni danas nije oslobođen strasti, nije oslobođen averzije, nije oslobođen obmanutosti, te zato boravi u šumi ili u pustinjačkom obitavalištu", ne treba to da posmatraš na taj način. Sagledavši dva vrlo jaka razloga boravim ja u šumi ili u pustinjačkom obitavalištu: zato što to vidim kao kao prijatno boravište u sadašnjosti i iz saosećanja za buduće generacije."

"O kako je na pravi način učitelj Gotama, kao onaj ko je vredan i samoprobeđen, pokazao naklonost za buduće generacije! Odlično, učitelju Gotamo! Odlično! Baš kao kad bi neko ispravio nešto što je do tada stajalo naglavce, otkrio nešto što je bilo skriveno, pokazao put onome ko je zalutao ili upalio svetiljku u tami tako da oni koji imaju oči mogu da vide, na isti način je učitelj Gotama -- na više različitih načina -- razjasnio Dhammu. Uzimam učitelja Gotamu kao utočište, Dhammu i Sanghu. Neka me učitelj Gotama pamti kao nezaređenog sledbenika koji ga je uzeo za utočište, od sad pa do kraja života."

Rev. 30/5/2004

www.geocities.com/canon/majjhima/mn4.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 12

Maha-sihanada sutta

Veliki govor o lavovskom riku

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

1. Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Vesaliju u gaju izvan grada ka zapadu.

2. U to vreme je Sunakhata, sin naroda Ličhava, bio napustio Dhammu i disciplinu. [1] I ovako je govorio pred skupom u Vesaliju: "Asketa Gotama ne poseduje bilo kakva nadljudska stanja, nikakvo posebno znanje i vizije vredne plemenitih. [2] Asketa Gotama podučava Dhammi, sačinjenoj pukim rezonovanjem, sledeći sopstveni sled pitanja kada bilo koga podučava Dhammi, a njezino praktikovanje ga vodi do potpunog iskorenjivanja patnje." [3]

3. No, jednog jutra, poštovani Sariputa se obuče i ponevši zdelu i gornji ogrtač otide u Vesali u prošnjju hrane. Tu ču Sunakhatu, sina naroda Ličhava, kako govori pred skupom u Vesaliju. Kad je prošao Vesali proseći hranu i vratio se, završivši

obrok, otide on do Blaženog i pošto mu iskaza poštovanje sede sa strane i ispriča Blaženom o tome šta je Sunakhata govorio.

4. (Blaženi reče:) "Sariputa, pogrešno upućeni čovek Sunakhata je ljut i njegove reči izgovorene su u ljutnji. Misleći da ruši ugled Tathagate, on ga zapravo hvali, jer pohvala je za Tathagatu reći o njemu: 'Kada bilo koga podučava Dhammi, njezino praktikovanje ga vodi do potpunog iskorenjivanja patnje.'

5. Sariputa, taj pogrešno upućeni čovek Sunakhata nikada neće o meni zaključiti u skladu sa Dhammom: 'Taj Blaženi je usavršen, potpuno prosvetljen, obdaren znanjem i veštinom, uzvišen, znalac svetova, neuporediv, krotitelj ljudi, učitelj božanstvima i ljudskim bićima, prosvetljen, blažen.'^[4]

6. I on nikada neće o meni zaključiti u skladu sa Dhammom: 'Taj Blaženi poseduje različite vrste natprirodnih moći: od jednog može postati mnogostruk, od mnogostrukog jedan; pojavljuje se i nestaje; sa lakoćom prolazi kroz zid, utvrđenje i planinu kao da su brisan prostor; ulazi i izlazi iz zemlje kao da je voda; hoda po vodi a da ne potone, kao da je zemlja; sedeći prekrštenih nogu leti po vazduhu poput ptice; rukom dodiruje čak i Sunce i Mesec, tako je moćan i snažan; svojim telom utiče čak i na svetove Brame.'

7. I on nikada neće o meni zaključiti u skladu sa Dhammom: 'Taj Blaženi, ukoliko želi, čuje -- uz pomoć svoga božanskog sluha, pročišćenog i superiornog ljudskom -- obe vrste zvukova: božanske i ljudske, bilo da su blizu ili daleko.'

8. I on nikada neće o meni zaključiti u skladu sa Dhammom: 'Taj Blaženi može da pronikne u svest drugih bića, drugih pojedinaca, obujmivši ih svojom svešću. Prepoznaje um ispunjen strašću kao um ispunjen strašću; prepoznaje um ispunjen odbojnošću kao um ispunjen odbojnošću; prepoznaje um ispunjen obmanom kao um ispunjen obmanom; ograničen um prepoznaje kao ograničen um i raspršen um kao raspršen um; proširen um prepoznaje kao proširen um i neproširen um kao

neproširen um; prepoznaje napredan um [onaj koji još nije na najvišem nivou] kao napredan um i nenapredan um kao nenapredan um; prepoznaje skoncentrisan um kao skoncentrisan um i neskoncentrisan um kao neskoncentrisan um; prepoznaje oslobođen um kao oslobođen um i neoslobođen um kao neoslobođen um.

(Deset moći Tathagate)

9. "Sariputa, Tathagata ima deset moći Tathagate, zahvaljujući kojima mu pripada mesto vođe zajednice, kojima objavljuje svoj lavovski rik i pokreće Točak Brame.

[5] A kojih deset?

10. (1) Prvo, Tathagata razume ono što je stvarno moguće kao moguće, a nemoguće kao nemoguće.[6] I to je moć Tathagate koju Tathagata poseduje, zahvaljujući njoj mu pripada mesto vođe zajednice, zahvaljujući njoj objavljuje svoj lavovski rik i pokreće Točak Brame.

11. (2) Zatim, Tathagata razume koje su posledice učinjenih postupaka, prošlih, budućih i sadašnjih, koje mogućnosti i uzroci. I to je moć Tathagate...[7]

12. (3) Zatim, Tathagata razume koji putevi vode do kojih odredišta. I to je moć Tathagate...[8]

13. (4) Zatim, Tathagata razume ovaj svet sa njegovim mnogobrojnim i raznovrsnim elementima. I to je moć Tathagate...[9]

14. (5) Zatim, Tathagata razume kako bića imaju različite sklonosti. I to je moć Tathagate...[10]

15. (6) Zatim, Tathagata razume koje su sposobnosti drugih bića, drugih osoba. I to je moć Tathagate...[11]

16. (7) Zatim, Tathagata razume prljanje, pročišćavanje i pojave izazvane zadubljenjem, koncentracijom i duhovnim postignućima. I to je moć Tathagate...

[12]

17. (8) Zatim, Tathagata se seća svojih mnogobrojnih prošlih života, odnosno, jednog rođenja, dva rođenja, tri rođenja, četiri rođenja, pet rođenja, deset rođenja, dvadeset rođenja, trideset rođenja, četrdeset rođenja, pedeset rođenja, stotinu rođenja, hiljadu rođenja, sto hiljada rođenja, mnogih eona skupljanja ovoga sveta, mnogih eona širenja ovoga sveta, mnogih eona skupljanja i širenja sveta. 'Tako sam se zvao, toj porodici sam pripadao, tako sam izgledao, time sam se hranio, takve sam doživljavao prijatnosti i neprijatnosti, toliki mi je bio životni vek i posle smrti tu ponovo sam se rodio tamo.' Tako se on do u detalja seća svojih mnogobrojnih prošlih života. I to je moć Tathagate...

18. (9) Zatim, božanskim vidom, koji je pročišćen i nadmašuje ljudski, Tathagata vidi bića kako umiru i ponovo se rađaju, niskog i plemenitog roda, lepa i ružna, srećna i nesrećna, i on razume kako bića prolaze u skladu sa svojim postupcima: 'Ta ljudska bića koja su se loše ponašala telom, govorom i mišlju, klevetnici plemenitih, sa pogrešnim stavovima, iz kojih su proizašli i pogrešni postupci, posle raspada tela, posle smrti, ponovo su se rodila u području oskudice, na lošem odredištu, u pogibelji, čak u paklu; ali ona ljudska bića koja su se dobro ponašala telom, govorom i mišlju, ne-klevetnici plemenitih, sa ispravnim stavovima, iz kojih su proizašli i ispravni postupci, posle raspada tela, posle smrti, ponovo su se rodila na dobrom odredištu, čak i na nebu.' Tako on božanskim vidom, koji je pročišćen i nadmašuje ljudski, vidi bića kako umiru i ponovo se rađaju, niskog i plemenitog roda, lepa i ružna, srećna i nesrećna, i razume kako bića prolaze u skladu sa svojim postupcima. I to je moć Tathagate...

19. (10) Zatim, razumevši to neposrednim znanjem, Tathagata ovde i sada ulazi i boravi u stanju oslobođenosti uma, oslobođenosti zahvaljujući mudrosti, stanju u kojem nečistoća nema. I to je moć Tathagate koju Tathagata poseduje, zahvaljujući njoj mu pripada mesto vođe zajednice, zahvaljujući njoj objavljuje svoj lavovski rik i pokreće Točak Brame.

20. Tathagata poseduje tih deset moći, zahvaljujući njima mu pripada mesto vođe zajednice, zahvaljujući njima objavljuje svoj lavovski rik i pokreće Točak Brame.

21. Sariputa, kada znam i vidim sve to, može li neko s pravom o meni reći: 'Asketa Gotama ne poseduje bilo kakva nadljudska stanja, nikakvo posebno znanje i vizije vredne plemenitih. Asketa Gotama podučava Dhammi, sačinjenoj pukim rezonovanjem, sledeći sopstveni sled pitanja' -- ukoliko taj neko ne napusti tu tvrdnju, to stanje uma i ne odustane od takvog stanovišta, tada on neizbežno, kao kad bi ga neko odneo i stavio tamo, skončava u paklu.[13] Isto kao što bi monah ispunjen vrlinom, koncentracijom i mudročću ovde i sada uživao u konačnom znanju, isto tako bi se dogodilo i u ovom slučaju, kažem, da bi takav zlonamernik ukoliko ne napusti svoju tvrdnju, to stanje uma i ne odustane od takvog stanovišta, neizbežno, kao kad bi ga neko odneo i stavio tamo, skončao u paklu."

(Četiri vrste neustrašivosti)

22. "Sariputa, Tathagata ima ove četiri vrste neustrašivosti, zahvaljujući njima mu pripada mesto vođe zajednice, zahvaljujući njima objavljuje svoj lavovski rik i pokreće Točak Brame. Koje četiri?

23. Ne vidim ništa na osnovu čega bi bilo koji asketa, braman, božanstvo, Mara, Brama ili bilo ko na ovome svetu mogao, u skladu sa Dhammom, da me optuži: 'Iako tvrdiš da si postigao potpuno prosvetljenje, ti nisi potpuno prosvetljen u pogledu određenih stvari.' I ne našavši osnovu za to, boravim u sigurnosti, spokojstvu i neustrašivosti.

24. Ne vidim ništa na osnovu čega bi bilo koji asketa, braman, božanstvo, Mara, Brama ili bilo ko na ovome svetu mogao, u skladu sa Dhammom, da me optuži: 'Iako tvrdiš da si uklonio nečistoće, ove nečistoće su ipak ostale.' I ne našavši osnovu za to, boravim u sigurnosti, spokojstvu i neustrašivosti.

25. Ne vidim ništa na osnovu čega bi bilo koji asketa, braman, božanstvo, Mara, Brama ili bilo ko na ovome svetu mogao, u skladu sa Dhammom, da me optuži: 'Te stvari koje nazivaš preprekama nisu u stanju da ometu ljude koji se njima prepuste.' I ne našavši osnovu za to, boravim u sigurnosti, spokojstvu i neustrašivosti.

26. Ne vidim ništa na osnovu čega bi bilo koji asketa, braman, božanstvo, Mara, Brama ili bilo ko na ovome svetu mogao, u skladu sa Dhammom, da me optuži: 'Kada nekog podučavaš Dhammi i ako je on praktikuje, to ga ne vodi do potpunog uništenja patnje.' I ne našavši osnovu za to, boravim u sigurnosti, spokojstvu i neustrašivosti.

27. "Tathagata ima ove četiri vrste neustrašivosti, zahvaljujući njima mu pripada mesto vođe zajednice, zahvaljujući njima objavljuje svoj lavovski rik i pokreće Točak Brame. [14]

28. "Sariputa, kada znam i vidim sve to, treba li iko da o meni kaže... on će skončati u paklu."

(Osam zajednica)

29. "Sariputa, postoji osam zajednica. Kojih osam? Zajednica plemenitih, zajednica bramana, zajednica domaćina, zajednica asketa, zajednica božanstava neba Četiri velika kralja, zajednica božanstava neba Trideset tri božanstva, zajednica Marinih pratilaca, zajednica Brama. Posedujući pomenute četiri vrste neustrašivosti, Tathagata prilazi i uključuje se u tih osam zajednica.

30. Sećam se da sam prilazio stotinama zajednica plemenitih, stotinama zajednica bramana... stotinama zajednica domaćina... stotinama zajednica asketa... stotinama zajednica božanstava neba Četiri velika kralja... stotinama zajednica božanstava neba Trideset tri božanstva... stotinama zajednica Marinih pratilaca... stotinama zajednica Brama. I tada sam sedeo među njima, razgovarao i

raspravljao sa njima, pa ipak nisam video razlog.za pomisao da bi se strah i plašljivost mogli javiti u meni.. I ne videvši razlog za to, boravio sam u sigurnosti, spokojstvu i neustrašivosti.

31. Sariputa, kada znam i vidim sve to, treba li iko da o meni kaže... on će skončati u paklu."

(Četiri vrste stvaranja)

32. "Sariputa, postoje četiri vrste rađanja. Koje četiri? Rađanje iz jajeta, rađanje iz materice, rađanje iz vlage i spontano rađanje.

33. Šta je to rađanje iz jajeta? Ima bića koja se rađaju probijajući ljusku jajeta; to se zove rađanje iz jajeta. Šta je rađanje iz materice? Ima bića koja se rađaju probijajući posteljicu; to se zove rađanjem iz materice. Šta je rađanje iz vlage? Ima bića koja se rađaju u truloj ribi, u trulom lešu, u đubrištu ili u kanalizaciji; to se naziva rađanjem iz vlage. Šta je to spontano rađanje? Ima božanstava i stanovnika pakla, nekih ljudskih bića i nekih bića u nižim svetovima; to se naziva spontanim rađanjem. To su četiri vrste rađanja.

34. "Sariputa, kada znam i vidim sve to, treba li iko da o meni kaže... on će skončati u paklu."

(Pet odredišta i nibbana -- ukratko)

35. "Sariputa, postoji pet odredišta. Kojih pet? Pakao, životinjski svet, svet duhova, ljudskih bića i bogova. [15]

36. (1) Ja razumem pakao i put i stazu koja vodi ka paklu. Takođe razumem kako će se neko ko je krenuo tom stazom, posle raspada tela, posle smrti, ponovo pojaviti u stanju uskraćenosti, na nesrećnom odredištu, u pogibelji, u paklu.

(2) Ja razumem životinjski svet i put i stazu koja vodi ka životinjskom svetu.

Takođe razumem kako će se neko ko je krenuo tom stazom, posle raspada tela, posle smrti, ponovo pojaviti u životinjskom svetu.

(3) Ja razumem svet duhova i put i stazu koja vodi ka svetu duhova. Takođe razumem kako će se neko ko je krenuo tom stazom, posle raspada tela, posle smrti, ponovo pojaviti u svetu duhova.

(4) Ja razumem svet ljudskih bića i put i stazu koja vodi ka svetu ljudskih bića. Takođe razumem kako će se neko ko je krenuo tom stazom, posle raspada tela, posle smrti, ponovo pojaviti u svetu ljudskih bića.

(5) Ja razumem svet bogova i put i stazu koja vodi ka svetu bogova. Takođe razumem kako će se neko ko je krenuo tom stazom, posle raspada tela, posle smrti, ponovo pojaviti u svetu bogova.

(6) Ja razumem nibbanu i put i stazu koja vodi ka nibbani. Takođe razumem kako će neko ko je krenuo tom stazom, ostvarivši je sam za sebe zahvaljujući neposrednom znanju, ovde i sada stupiti i boraviti u stanju oslobođenosti uma, oslobođenosti zahvaljujući mudrosti, stanju u kojem nečistoća nema."

(Pet odredišta i nibbana -- detaljno)

37. (1) "Obuhvativši svojim umom um druge osobe, ja tu osobu ovako razumem: 'Ova osoba se tako ponaša, tako postupa, krenula je tim putem da će se posle raspada tela, posle smrti, ponovo pojaviti u stanju uskraćenosti, na nesrećnom odredištu, u pogibelji, u paklu.' A kasnije, zahvaljujući božanskom oku, koje je pročišćeno i prevazilazi ljudsko, vidim da se posle raspada tela, posle smrti, ona ponovo pojavila u stanju uskraćenosti, na nesrećnom odredištu, u pogibelji, u paklu i da doživljava izuzetno bolne, razdiruće osećaje. Pretpostavimo da postoji rupa, dublja nego što je visina čoveka, puna užarenog uglja koji ni ne gori ni ne dimi, a da se čovek ošamućen i iscrpljen letnjim vrućinama zaputi stazom što vodi samo u jednom smeru i to baš do one rupe sa ugljevljem. Tada bi čovek dobrog vida,

ugledavši ga, rekao: ' Ova osoba se tako ponaša, tako postupa, krenula je takvim putem da će stići baš do one rupe sa ugljevljem'; a kasnije je vidi da je pala u tu rupu sa ugljevljem i doživljava izuzetno bolne, razdiruće osećaje. Isto tako, obuhvativši svojim umom um druge osobe... razdiruće osećaje.

38. (2) Obuhvativši svojim umom um druge osobe, ja tu osobu ovako razumem: 'Ova osoba se tako ponaša, tako postupa, krenula je tim putem da će se posle raspada tela, posle smrti, ponovo pojaviti u životinjskom svetu.' A kasnije, zahvaljujući božanskom oku, koje je pročišćeno i prevazilazi ljudsko, vidim da se posle raspada tela, posle smrti, ona ponovo pojavila u životinjskom svetu i da doživljava izuzetno bolne, razdiruće osećaje. Pretpostavimo da postoji septička jama, dublja nego što je visina čoveka, puna izmeta, a da se čovek ošamućen i iscrpljen letnjim vrućinama, malaksao, dehidriran i žedan, zaputi stazom što vodi samo u jednom smeru i to baš do one septičke jame. Tada bi čovek dobrog vida, ugledavši ga, rekao: ' Ova osoba se tako ponaša... da će stići baš do one septičke jame'; a kasnije je vidi da je pala u tu jamu i doživljava izuzetno bolne, razdiruće osećaje. Isto tako, obuhvativši svojim umom um druge osobe... razdiruće osećaje.

39. (3) Obuhvativši svojim umom um druge osobe, ja tu osobu ovako razumem: 'Ova osoba se tako ponaša, tako postupa, krenula je tim putem da će se posle raspada tela, posle smrti, ponovo pojaviti u svetu duhova.' A kasnije... vidim da se... ponovo pojavila u svetu duhova i da doživljava veoma bolne osećaje. Pretpostavimo da postoji drvo koje raste na neravnom terenu, sa oskudnim lišćem i da pravi slabu hladovinu, a da se čovek ošamućen i iscrpljen letnjim vrućinama, malaksao, dehidriran i žedan, zaputi stazom što vodi samo u jednom smeru i to baš do tog drveta. Tada bi čovek dobrog vida, ugledavši ga, rekao: ' Ova osoba se tako ponaša... da će stići baš do onog drveta'; a kasnije je vidi da sedi ili leži u hladu tog drveta i da doživljava veoma bolne osećaje. Isto tako, obuhvativši svojim umom um druge osobe... veoma bolne osećaje.

40. (4) Obuhvativši svojim umom um druge osobe, ja tu osobu ovako razumem:

'Ova osoba se tako ponaša, tako postupa, krenula je tim putem da će se posle raspada tela, posle smrti, ponovo pojaviti u svetu ljudskih bića.' A kasnije... vidim da se... ponovo pojavila među ljudskim bićima i da doživljava veoma prijatne osećaje. Pretpostavimo da postoji drvo koje raste na ravnom terenu, sa gustim lišćem i da pravi debelu hladovinu, a da se čovek ošamućen i iscrpljen letnjim vrućinama, malaksao, dehidriran i žedan, zaputi stazom što vodi samo u jednom smeru i to baš do tog drveta. Tada bi čovek dobrog vida, ugledavši ga, rekao: ' Ova osoba se tako ponaša... da će stići baš do onog drveta'; a kasnije je vidi da sedi ili leži u hladu tog drveta i da doživljava veoma prijatne osećaje. Isto tako, obuhvativši svojim umom um druge osobe... veoma prijatne osećaje.

41. (5) Obuhvativši svojim umom um druge osobe, ja tu osobu ovako razumem: 'Ova osoba se tako ponaša, tako postupa, krenula je tim putem da će se posle raspada tela, posle smrti, ponovo pojaviti na srećnom odredištu, u svetu bogova.' A kasnije... vidim da se... ponovo pojavila na srećnom odredištu, u svetu bogova i da doživljava krajnje prijatne osećaje. Pretpostavimo da postoji kuća i u njoj prostorija na spratu, omalterisana spolja i i znutra, zatvorena, osigurana rešetkama, žaluzinama, a u njoj ležaj prekriven zastiračima, ćebadima i čaršavima, sa prekrivačem od jelenske kože, sa baldahinom i mekim jastucima i za glavu i za noge; a da se čovek ošamućen i iscrpljen letnjim vrućinama, malaksao, dehidriran i žedan, zaputi stazom što vodi samo u jednom smeru i to baš do te kuće. Tada bi čovek dobrog vida, ugledavši ga, rekao: ' Ova osoba se tako ponaša... da će stići baš do te kuće'; a kasnije je vidi da sedi ili leži u toj gornjoj sobi i da doživljava krajnje prijatne osećaje. Isto tako, obuhvativši svojim umom um druge osobe... krajnje prijatne osećaje.

42. (6) Obuhvativši svojim umom um druge osobe, ja tu osobu ovako razumem: 'Ova osoba se tako ponaša, tako postupa, krenula je tim putem da će ostvarivši ga sama za sebe zahvaljujući neposrednom znanju, ovde i sada stupiti i boraviti u stanju oslobođenosti uma, oslobođenosti zahvaljujući mudrosti, stanju u kojem nečistoća nema..' A kasnije vidim da ostvarivši ga sama za sebe zahvaljujući

neposrednom znanju, ovde i sada stupa i boravi u stanju oslobođenosti uma, oslobođenosti zahvaljujući mudrosti, stanju u kojem nečistoća nema i da doživljava krajnje prijatne osećaje. [16] Pretpostavimo da postoji jezero puno hladne, bistre vode, sa blago nagnutom obalom, prekrasno i u blizini guste šume, a da se čovek ošamućen i iscrpljen letnjim vrućinama, malaksao, dehidriran i žedan, zaputi stazom što vodi samo u jednom smeru i to baš do tog jezera. Tada bi čovek dobrog vida, ugledavši ga, rekao: ' Ova osoba se tako ponaša... da će stići baš do tog jezera'; a kasnije i vidi da je uronila u to jezero, da se kupava, pije i oslobađa svake neugodnosti, malaksalosti i žeđi, da je izašla iz vode i da sedi ili leži u šumi, doživljavajući krajnje prijatne osećaje. Isto tako, obuhvativši svojim umom um druge osobe... krajnje prijatne osećaje. To su pet odredišta.

43. Sariputa, kada ja znam i vidim tako, treba li iko da o meni govori: 'Asketa Gotama ne poseduje bilo kakva nadljudska stanja, nikakvo posebno znanje i vizije vredne plemenitih. Asketa Gotama podučava Dhammi, sačinjenoj pukim rezonovanjem, sledeći sopstveni sled pitanja ' -- ukoliko taj ko tako govori ne napusti tu tvrdnju, to stanje uma i ne odustane od takvog stanovišta, tada on neizbežno, kao kad bi ga neko odneo i stavio tamo, skončava u paklu. Isto kao što bi monah ispunjen vrlinom, koncentracijom i mudrošću ovde i sada uživao u konačnom znanju, isto tako bi se dogodilo i u ovom slučaju, kažem, da bi takav zlonamernik ukoliko ne napusti svoju tvrdnju, to stanje uma i ne odustane od takvog stanovišta, neizbežno, kao kad bi ga neko odneo i stavio tamo, skončao u paklu."

(Podvižništva Bodhisatte)

44. "Sariputa, sećam se da sam živeći svetačkim životom negovao četiri stvari. Praktikovao sam asketizam -- krajnost asketizma; praktikovao sam neosetljivost-- krajnost neosetljivosti; praktikovao sam savesnost -- krajnost savesnosti; praktikovao sam osamljenost -- krajnost osamljenosti. [17]

45. Takav je bio moj asketizam, Sariputa, da sam išao nag, odbacujući konvencije, lizao dlanove, nisam odlazio kad su me pozivali, nisam se zaustavljao kad bi me zamolili; nisam prihvatao hranu koju bi mi doneli, posebno pripremili ili me pozvali na ručak; nisam primao ništa iz posude, iz zdele, iz kuće, iz avana, od dvoje koji jedu zajedno, od trudnice, od žene koja doji, od žene koja leže kraj muškarca, sa mesta gde se hrana javno delila, sa mesta gde je bilo pasa ili muva, nisam uzimao ni ribu ni meso, nisam pio alkohol, vino ili pivo. Držao sam se pravila da u jednoj kući uzmem jedan zalogaj; da u dve kuće uzmem dva zalogaja; ... da u sedam kuća uzmem sedam zalogaja. Živeo sam na jednom tanjiru hrane dnevno, na dva tanjira hrane dnevno... na sedam tanjira hrane dnevno; uzimao sam hranu jednom dnevno, jednom u dva dana... jednom u sedam dana i tako dalje sve do jednom u dve nedelje; istrajavao sam u praksi uzimanja hrane u određenim intervalima. Jeo sam zeleniš ili proso ili pirinač ili koru ili mahovinu ili pirinčanu plevu ili pirinčane mekinje ili brašno od sezama ili travu ili kravlji izmet. Živeo sam od žumskog korenja ili voća, hranio se otpalim plodovima. Oblačio sam se u kudelj, u mrtvački pokrov, u bačene krpe, u koru drveta, u kožu antilope, u trake od kože antilope, u pokrivač od ispletene trave, u životinjsko krzno, u sovina krila. Čupao sam sebi kosu i bradu, praktikovao sam redovno čupanje kose i brade. Neprekidno sam stajao, odbijajući da sednem. Čučao sam bez prekida, stalno održavao čučeci položaj. Napravio sam sebi ležaj od trnja. Živeo sam praktikujući kupanje u vodi tri puta na dan, uključujući več. Tako sam na mnoge načine praktikovao mučenje i umrtvljavanje tela. Takav beše moj asketizam.

46. Takva je bila moja neosetljivost, Sariputa, kao kada deblo tinduka drveta, godinama, na sebi skuplja godove i čvorove, isto tako su se prašina i prljavština godinama lepili za moje telo. I nikada mi nije pala na um misao: 'Ah, bilo bi dobro da sperem sa sebe ovu prašinu, ja ili neko drugi' -- nikada to nisam pomislio. Takva je bila moja neosetljivost.

47. Takva je bila moja obazrivost, Sariputa, da sam uvek pazio gde stajem idući unapred ili unazad. Bio sam pun samilosti čak i prema bićima u kapljici vode,

razmišljajući: 'Neka ne povredim ni najsitnija stvorenja u pukotini tla.' Takva je bila moja obazrivost.

48. Takva je bila moja osamljenost, Sariputa, da sam zalazio u šumu i boravio tamo. I kada bi naišao pastir ili čobanin, neko ko skuplja travu ili granje, šumar, bežao bih od šumarka do šumarka, od gustiša do gustiša, od jame do jame, od humke do humke. A zašto? Zato da me ne vide ili da ja ne vidim njih. Baš kao što jelen odrastao u divljini, kad spazi ljudska bića, beži od šumarka do šumarka, od gustiša do gustiša, od jame do jame, od humke do humke, isto tako sam i ja, kada bi naišao pastir ili čobanin... Takva je bila moja osamljenost.

49. Otišao bih do kravlje ispaše kad bi stoka bila doterana, a čobanin je ostavio, hranio sam se izmetom teladi što još sisa. I sve dok bih imao sopstvenog izmeta i urina, hranio sam se sopstvenim izmetom i urinom. Tako je izopačena bila moja ishrana.

50. I zašao bih u nekakvu zastrašujuću šumu i boravio tamo -- šumu u kojoj bi se običnom čoveku od straha kosa dizala na glavi ukoliko nije oslobođen požude. I kada bi došlo "osam mraznih noći", boravio bih na otvorenom, a preko dana u šumi. [18] Poslednjeg meseca sezone vrućina preko dana bih boravio na otvorenom, a noću u šumi. A onda mi se odjednom pojaviše ovi stihovi koje nikada do tada nisam bio čuo:

Promrzao noću i spržen danju,
 Sam u jezovitim šumama,
 Nag, bez vatre kraj koje bi seo,
 Mudrac ipak svoje traganje nastavlja.

51. Krevet bih načinio na mestu za spaljivanje leševa, a kosti bih stavio pod glavu. A pastiri bi dolazili i pljuvali po meni, mokrili po meni, bacali đubre na mene i boli me štapovima. Pa ipak se ne sećam da se ikada u mom umu javila loša misao

(mržnje) prema njima. Takvo je bilo moje boravište u ravnodušnosti.

52. Sariputa, ima asketa i bramana čije učenje i nazori su ovakvi: 'Pročišćenje dolazi putem hrane.' [19] Oni kažu: 'Živećemo na jednom plodu kola voćke na dan' i onda jedu kola voće, jedu prah od kola voća, piju sok od kola voća i prave razne druge napitke od kola voća. Sećam se da sam i ja jeo jedan plod kola voćke na dan. Sariputa, ti možda misliš da je taj plod u to vreme bio veći, ali nemoj tako misliti: plod je tada bio iste veličine kao i sada. A jedući jedan plod kola voćke na dan moje telo postade sama kost i koža. Pošto sam tako malo jeo moji udovi postadoše poput prutova bambusa ili loze. Pošto sam tako malo jeo moja leđa postadoše poput kamilje grbe. Pošto sam tako malo jeo pršljenovi moje kičme štrčali su poput nanizanih perli. Pošto sam tako malo jeo moja rebra štrčala su sablasno poput greda na ambaru bez krova. Pošto sam tako malo jeo oči su mi upale u očne duplje, nalik odsjaju vode u dubokom procepu. Pošto sam tako malo jeo koža na glavi mi se smežurala i izbledela baš kao što se tikva smežura i izbledi na vetru i na suncu. Pošto sam tako malo jeo stomak mi se prilepio za kičmu, tako da ako bih dodirnuo kožu na stomaku osetio bih i kičmu, a ako bih dodirnuo kičmu osetio bih i kožu na stomaku. Pošto sam tako malo jeo, ako bih hteo da olakšam bolove tela trljajući ga rukama, dlake, onako trule u korenu, otpadale bi sa tela dok bih ga trljao.

53-55. Sariputa, ima asketa i bramana čije učenje i nazori su ovakvi: 'Pročišćenje dolazi putem hrane.' Oni kažu: 'Živećemo na mahunarkama'... 'Živećemo na sezamu'... 'Živećemo na pirinču' i onda jedu pirinač, jedu pirinčano brašno, piju pirinčanu vodu i prave razne druge napitke od pirinča. Sećam se da sam i ja jeo jedno zrno pirinča na dan. Sariputa, ti možda misliš da je zrno pirinča u to vreme bilo veće, ali nemoj tako misliti: zrno pirinča je tada bilo iste veličine kao i sada. A jedući jedno zrno pirinča na dan moje telo postade sama kost i koža. Pošto sam tako malo jeo... dlake, onako trule u korenu, otpadale bi sa tela dok bih ga trljao.

56. Pa ipak, Sariputa, takvim ponašanjem, takvom praksom, takvim podvižništvom

nisam dostigao bilo koje nadljudsko stanje, bilo kakvu usavršenost u znanju i viziju vrednu plemenitih. Zašto? Zto što nisam dostigao onu plemenitu mudrost koja, kada se dostigne, jeste plemenita i oslobađajuća, vodi onoga ko postupa u skladu sa njom do potpunog iskorenjivanja patnje.

57. Sariputa, ima asketa i bramana čije učenje i nazori su ovakvi: 'Pročišćenje dolazi putem preporađanja'. Ali nemoguće je pronaći svet u kojem se već nisam preporodio na ovom dugom putu, izuzev bogova Čistih boravišta, jer da sam se preporodio kao božanstvo u Čistim boravištima, nikada se više ne bih vratio na ovaj svet. [20]

58. Ima asketa i bramana čije učenje i nazori su ovakvi: 'Pročišćenje dolazi putem (neke određene vrste) preporađanja'. Ali nemoguće je pronaći svet u kojem se već nisam preporodio na ovom dugom putu, izuzev bogova Čistih boravišta.

59. Ima asketa i bramana čije učenje i nazori su ovakvi: 'Pročišćenje dolazi putem (neke određene vrste) boravišta'. Ali nemoguće je pronaći boravište na kojem se već nisam preporodio na ovom dugom putu, izuzev bogova Čistih boravišta.

60. Ima asketa i bramana čije učenje i nazori su ovakvi: 'Pročišćenje dolazi putem žrtvovanja'. Ali nemoguće je pronaći vrstu žrtve koju već nisam prineo na ovom dugom putu, onda kada sam bio krunisani kralj ili braman.

61. Ima asketa i bramana čije učenje i nazori su ovakvi: 'Pročišćenje dolazi putem obožavanja vatre'. Ali nemoguće je pronaći vrstu vatre koju već nisam obožavao na ovom dugom putu, onda kada sam bio krunisani kralj ili braman.

62. Sariputa, ima asketa i bramana čije učenje i nazori su ovakvi: 'Sve dok je taj dobar čovek još uvek mlad, crnokosi mladić obdaren blaženstvom mladosti, u naponu snage, sve dotle je on savršen u svojoj mudrosti. Ali kada taj dobar čovek ostari, stavi na leđa breme godina, poodmakne stazom života i stigne do njegovog poslednjeg stupnja, kada ima osamdeset, devedeset ili sto godina, tada je sjaj

njegove mudrosti izgubljen'. Ali ne treba tako misliti. Ja sam sada star, na leđima mi je breme godina, poodmakao sam stazom života i stigao sam do njegovog poslednjeg stupnja: osamdeset mi je godina. I pretpostavimo da sam imao četiri sledbenika od po sto godina, savršene u sabranosti, pamćenju i sjaju mudrosti.

[21] Baš kao što vešt strelac, izvežban i proveren, lako može da pogodi zrak svetlosti što se probija kroz senku palme, pretpostavimo da su oni tako usavršeni u sabranosti, pamćenju i sjaju mudrosti. Pretpostavimo, dalje, da su me oni neprekidno ispitivali o četiri temelja sabranosti i da sam im ja odgovarao, a oni pamtili svaki odgovor i nikada nisu postavljali dopunska pitanja ili pravili pauzu sem da jedu, piju, obave nuždu i odmire se kako bi odagnali umor i pospanost. Pa ipak se Tathagatino izlaganje o Dhammi, njegovo objašnjavanje faktora Dhamme i njegovi odgovori na pitanja ne bi još okončali, nego bi u međuvremenu ta četiri moja sledbenika, stogodišnjaka, umrla pošto navršše svojih sto godina. Sariputa, čak i ako budeš morao da me nosiš do kreveta, čak i tada neće biti promenjen sjaj Tathagatine mudrosti.

63. Ispravno govoreći, ako bi se za bilo koga moglo reći: 'Biće nepodložno obmani pojavilo se u ovome svetu na dobrobiti i sreću mnogih, iz samilosti za ovaj svet, za dobro, blagostanje i sreću bogova i ljudskih bića', onda bi se s pravom za mene moglo to reći."

64. A tom prilikom je poštovani Nagasamala stajao iza Blaženog, hladeći ga lepezom. [22] Tada on reče Blaženom: "Veličanstveno je, poštovani gospodine, čudesno je! Dok sam slušao ovaj govor o Dhammi, kosa mi se digla na glavi. Poštovani gospodine, kako se zove ovaj govor o Dhammi?"

"Ako je tako, Nagasamala, možeš ovaj govor o Dhammi zapamtiti kao 'Govor od kojeg se kosa diže na glavi'." [23]

Tako reče Blaženi. A poštovani Nagasamala be[e zadovoljan i ushićen rečima Blaženog.

Beleške

1. Priča o Sunakhatinom napuštanju reda nalazi se i u Patika sutta (DN 24). On je postao nezadovoljan Budom i napustio je monašku zajednicu zato što Buda nije hteo da pred njegovim očima izvede neko čudo ili da mu objasni gde je početak svih stvari. On je takođe pokazivao veliko divljenje prema onima koji su mučili svoje telo i verovatno je prebacivao Budi što sledi "srednji put", odbacujući takvu krajnost kao beskorisnu. [Natrag]

2. Nadljudska stanja (*uttari manussadhamma*) jesu stanja, vrline ili postignuća viša od običnih ljudskih vrlina obuhvaćena sa deset povoljnih načina delovanja; ona uključuju zadubljena (*jhana*) neposredna znanja (*abhiñña*), puteve i plodove. "Izvrsnost znanja i viđenja vredna plemenitih" (*alamariyañana-dassanavisesa*), jeste izraz koji se često sreće u suttama, a označava stupnjeve meditativnog znanja karakteristične za usavršenog pojedinca. U ovom kontekstu, prema Komentaru, on označava zapravo transcendentni put Budin, koji Sunakhata poriče. [Natrag]

3. Njegova kritika se sastoji u tome da Buda podučava nečemu što je skovao u svojoj glavi, a ne nečemu što je ostvario putem mudrosti koja nadilazi ovaj svet. Očigledno, Sunakhata veruje da je upućivanje ka potpunom iskorenjivanju patnje, kao cilju, niže vredno od pribavljanja čudesnih moći. [Natrag]

4. Svi delovi koji slede imaju cilj da pobiju Sunakhatinu optužbu protiv Bude. Odeljci 6-8 pokrivaju prva tri od šest direktnih znanja, a poslednja tri se javljaju kao poslednje od deset Tathagatinih moći. Ovo drugo, prema Komentaru, treba razumeti kao moći znanja (*ñanabala*) i koje su posedovali svi Bude kao rezultat nagomilanih zasluga. Vibhanga, deo Abhidhamma pitake, daje njihovu razrađenu analizu, a njihova suština izlaže se u narednim beleškama. [Natrag]

5. Komentar: "Točak Brame (*brahmacakka*) jeste vrhunski, najbolji, najizvrsniji točak, točak Dhamme (*dhammacakka*). On ima svoja dva aspekta: znanje pronicanja (*pativedhañana*) i znanje podučavanja (*desanañana*). Znanje pronicanja, kojim Buda proniče u istinu Dhamme, nastalo je zahvaljujući mudrosti i vodi do postizanja plemenitog ploda za samoga sebe; znanje podučavanja, zahvaljujući kojem je Buda u stanju da savršeno izlaže Dhammu drugima, nastalo je zahvaljujući saosećanju i vodi druge do postizanja plemenitog ploda." [Natrag]

6. Komentar tumači *thana* kao uzrok ili osnovu (*karana*) i objašnjava: "Te i te dhamme su uzroci (*hetu*), uslovi (*paccaya*), za nastanak takvih i takvih dhamma: to je *atthana*. Znajući to, on razume *thana* kao *thana*, a *atthana* kao *atthana* (tj. uzročno nastajanje kao uzročno nastajanje, a ne-uzročno nastajanje kao ne-uzročno nastajanje)." Komentar takođe ukazuje na različita tumačenja u Vibhangi, očigledno smatrajući oba objašnjenja kao prihvatljiva.

Vbh. odlomak 809 objašnjava ovo znanje u vezi sa MN 115 kao Budino znanje o tome šta je moguće i šta je nemoguće, tj. nemoguće je da osoba koja poseduje ispravno razumevanje smatra bilo koje sastojke kao trajne ili kao izvor zadovoljstva, niti kao nešto što ima trajnu suštinu, dok je moguće da će običan čovek gledati na stvari na takav, pogrešan način. Nemoguće je za onoga ko poseduje ispravno razumevanje da počini pet najvećih zlodela (ubistvo majke, ubistvo oca, ubistvo arahanta, ranjavanje Bude, izazivanje raskola u Sanghi) dok je za običnog čoveka moguće da počini takva zlodela itd. [Natrag]

7. Vbh. odlomak 810: "Otuda Tathagata shvata da postoje neki loši postupci koji ne donose plodove jer su u tome sprečeni srećnim preporađanjem, srećnim telom, srećnim vremenom, srećnim naporom, dok ima loših postupaka koji donose plod zahvaljujući nesrećnom preporađanju itd. Ima i dobrih postupaka koji ne donose plodove jer su u tome sprečeni nesrećnim preporađanjem itd., dok ima dobrih postupaka koji donose plod zahvaljujući srećnom preporađanju itd." (skraćeno).

[Natrag]

8. Vbh. odlomak 811: "Otuda Tathagata shvata ovako: 'To je put, to je praksa koja vodi do pakla, do životinjskog sveta, do sveta duhova, do sveta ljudi, do sveta bogova, do izbavljenja'." To znanje biće detaljnije objašnjeno niže u odeljcima 35-

42. [Natrag]

9. Vbh. odlomak 812: "Tathagata shvata različite sastojke, različita čula, različite elemente; on shvata različite svetove koji imaju mnoštvo elemenata, različitih elemenata" [Natrag]

10. Vbh. odlomak 813: "Tathagata razume da bića imaju niže i više sklonosti i da teže ka onima koji poseduju slične sklonosti" (skraćeno). [Natrag]

11. Vbh. odlomci 814-27 daju detaljnu analizu. Komentar određuje značenje sažetije kao Tathagatino znanje o većoj ili manjoj sposobnosti bića vezanih za: veru, energičnost, sabranost, koncentraciju i mudrost. [Natrag]

12. Vbh. odlomak 828: "Prijanje (*sankilesa*) jeste stanje koje liči na izopačavanje; pročišćavanje (*vodana*) jeste stanje koje liči na usavršavanje; uobličavanje (*vutthana*) je i pročišćavanje i uzdizanje na osnovu nekog postignuća. Osam oslobođenja (*vimokkha*) se nabrajaju, na primer u DN 15/ii,70-71 i obuhvataju tri oslobođenja koja pripadaju materijalnoj sferi, četiri nematerijalna oslobođenja i prestanak opažaja i osećaja. Devet postignuća (*samapatti*) jesu četiri zadubljenja (*jhana*), četiri nematerijalna postignuća i utrnuće. [Natrag]

13. Izraz *yathabhatam nikkhitto evam niraye* je zapetljan; tumačenje ovde dato sledi Komentar: "Biće smešten u pakao kao kad bi ga čuvari pakla zgrabili i odvukli tamo." Premda takva sudbina može zvučati prestroga samo zbog ogovaranja, treba imati na umu da on, umom ispunjenim mržnjom, ocrnjuje potpuno prosvetljenog Budu i namera mu je pri tome da obeshrabri druge od stupanja na put koji bi ih mogao odvesti do potpunog oslobađanja od patnje. [Natrag]

14. Četiri vrste neustrašivosti (*vesarajja*: takođe se prevode i kao "temelji samopouzdanja") mogu se podeliti na dva para. Prvi par odnosi se uglavnom na unutrašnje kvalitete Bude, njegovo postizanje ličnog savršenstva, dok se drugi par tiče onog spoljašnjeg i u vezi je prvenstveno sa njegovim kvalitetima kao učitelja. Prva neustrašivost potvrđuje njegovo postignuće potpunog prosvetljenja i uklanjanje svega što bi moglo da ga ograniči u znanju; ona ukazuje na njegovo sveznalaštvo (*sabbaññutañana*). Druga podvlači njegovu potpunu čistotu zahvaljujući uklanjanju nečistoća; ona ukazuje na njegovo dostizanje stanja svetosti. Treća znači da Budino razumevanje svih prepreka ka cilju jeste potpuno, dok četvrta potvrđuje delotvornost Dhamme u ostvarenju cilja koji zagovara, naime to da ona vodi onoga ko je praktikuje do potpunog izbavljenja od patnje.

[[Natrag](#)]

15. U kasnijoj budističkoj tradiciji *asure*, titani ili "anti-bogovi" dodati su kao posebna sfera kako bi načinili "šest odredišta" poznata iz tibetanskog Točka života.

[[Natrag](#)]

16. Komentar: Iako je opis isti kao i opis blaženstva nebeskog sveta, značenje je drugačije. Jer blaženstvo nebeskog sveta nije zapravo naročito prijatno, jer groznice požude itd. tu još uvek postoje. Ali blaženstvo nibbane je naročito prijatno, zahvaljujući izlečenju svake vrste groznice. [[Natrag](#)]

17. Komentar objašnjava kako je Buda na ovom mestu izložio priču o svojim nekadašnjim asketskim praksama samo zato što Sunakhata gaji divljenje prema ekstremnom asketizmu (kao što se vidi iz Patika sutte) i Buda je želeo da stavi do znanja da ne postoji iko ko se može meriti sa njim u takvim podvižništvu. Odeljci 44-56 očigledno opisuju postupke Bodhisatve tokom šest godina njegovog eksperimentisanja sa mučenjem tela, dok se u odeljcima 57-61 vraća na raniji život tragača za prosvetljenjem. [[Natrag](#)]

18. "Osam mraznih noći" je redovna vremenska pojava koja se događa u južnoj Aziji krajem decembra ili početkom januara. [Natrag]

19. To jest, smatraju da se bića pročišćavaju smanjujući količinu hrane koju jedu. [Natrag]

20. Preporađanje u Čistim boravištima (*suddhavaśa*) moguće je samo za one koji su postigli stupanj "ne-povratnika". [Natrag]

21. Pali izrazi za ova četiri pojma su: *sati*, *gati*, *dhiti*, *paññaveyyattiya*. Komentar objašnjava *sati* kao sposobnost da se razumeju stotine ili hiljade reči u trenutku dok se izgovaraju; *gati*, sposobnost da se one sakupe i zadrže u umu; *dhiti*, sposobnost da se ponovo recituje ono što je bilo shvaćeno i zadržano a *paññaveyyattiya*, sposobnost da se razluči značenje i logika tih izraza. [Natrag]

22. Poštovani Nagasamala bio je lični pratilac Budin tokom prvih dvadeset godina njegovog propovedanja. [Natrag]

23. *Lomahamsanapariyaya*. Ova sutta se pominje ovim imenom u *Milindapañha*, str. 398 i u komentaru za Digha nikayu. [Natrag]

Rev. 30/5/2004

www.geocities.com/canon/majjhima/mn12.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 18

Madhupindika sutta

Govor o ćupu meda

Uvodna napomena: Thanissaro Bhikkhu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena

Ovaj govor ima centralno mesto u ranoj budističkoj analizi konflikta. Kao što se može očekivati, krivica za konflikt leži u nama, u lošim navikama uma, pre nego negde izvan nas. U ovom slučaju, krivac je *papañca*. Nažalost, nijedan od ranih tekstova ne daje jasnu definiciju šta reč *papañca* tačno znači, te je teško pronaći ekvivalent za ovaj termin. Međutim, ti tekstovi daju jasnu analizu kako *papañca* nastaje, kako vodi do konflikta i kako se može okončati. U krajnjoj analizi ovo su bitna pitanja -- više nego precizna definicija terminâ -- pa ćemo se njima prvo pozabaviti pre nego što predložimo ekvivalente za ovu reč.

Tri odeljka u govorima -- DN 21, MN 18, and [Sn IV.11](#) -- ocrtavaju kauzalne

processe koji izazivaju nastanak *papañće* i onda vode ka konfliktu. Pošto je budistička analiza kauzalnosti generalno nelinearna, sa dosta prostora za povratne petlje, ove mape se razlikuju u nekim svojim detaljima. U DN 21, ta mapa glasi ovako:

opažanja i kategorije *papañće* > razmišljanje > želja > privlačno-i-nprivlačno > zavist i škrtost > suparništvo i neprijateljstvo

U **Sn IV.11**, put je manje linearan i može se sažeti ovako:

opažaj > kategorije *papañće*

opažaj > ime i lik > kontakt > privlačno i nprivlačno > želja > prijatno-i-neprijatno > tvrdičluk/neprijateljstvo/svađe/rasprave

U MN 18 ovaj put je sledeći:

čulni kontakt > osećaj > opažaj > razmišljanje > opažaji i kategorije *papañće*

U ovom poslednjem slučaju, međutim, ogoljena struktura ne ukazuje na neke važne implikacije načina na koji se taj proces odvija. U jednom većem odlomku analiza počinje bezličnim tonom:

Na osnovu oka i oblika, svest o viđenom se javlja [slično je sa ostalim organima čula]. Tačka u kojoj se ovo troje ukrštaju jeste čulni kontakt. Sa kontaktom kao nužnim uslovom nastaje i osećaj.

Počevši od osećaja, u igru ulazi pojam "činitelja" -- u ovom slučaju onoga ko oseća -- koji utiče na "objekte":

Ono što osećamo, to i opažamo (prepoznavanje). Ono što opažamo, o

tome i razmišljamo. Ono o čemu razmišljamo, to i "papañcizujemo"

Putem ovog procesa *papañce* činilac postaje žrtvom sopstvenog obrasca mišljenja.

Na osnovu onoga što "papañcizujemo", opažanja i kategorije *papañce* nas saleću u vezi sa prošlim, sadašnjim i budućim oblicima raspoznatljivih okom [isto tako i za ostala čula].

Koja su to opažanja i kategorije koje saleću onoga ko "papañcizuje"? Sn IV.14 kaže da koren kategorija *papañce* jeste stav: "Ja sam mislilac." Iz te samorefleksivne misli -- u kojoj postajemo "sopstvo", ono što korespondira pojmu "ja" -- veći broj kategorija može se izvesti: biće/ne-biće, ja/ne-ja, moje/ne-moje, činilac/onaj kome se čini, označavalac/označeno. Kada jednom naše sopstvo postane jedna od ovih kategorija, nemoguće je da nas ne preplave opažanja i kategorije izvedene iz ovih osnovnih distinkcija. Kada postoji osećaj identifikacije sa nečim što se doživljava, zasnovan na osećanjima što se javljaju na osnovu čulnog kontakta, tada će neka osećanja biti privlačna -- vredna da se pridobiju za sebe -- a druga će izgledati nepoželjna -- vredna da se odgurnu od sebe. Iz ovoga izrasta želja, koja se sukobljava sa željama drugih koji su takođe u domenu *papañce*. Na taj način unutrašnje komplikacije rađaju spoljašnji sukob.

Kako se ovaj proces može zaustaviti? Kroz promenu percepcije, zasnovanu na načinu na koji prilazimo osećanjima, i to koristeći kategorije odgovarajuće pažnje [videti MN 2]. Kao što Buda kaže u DN 21, umesto da na osećaj gledamo kao na nešto što je privlačno ili odbojno, trebalo bi ga posmatrati kao deo jednog uzročnog procesa: kada sledimo neki osećaj, da li se u našem umu umnožavaju povoljna ili nepovoljna svojstva? Ako se povoljna svojstva umnožavaju, tada možemo slediti taj osećaj. Ako se nepovoljna svojstva umnožavaju, tada ga ne treba slediti. Kada upoređujete osećaje koji vode do povoljnih svojstava, posmatrajte koji su rafiniraniji: oni koji su oslobođeni razmišljanja (usmerene misli) i vrednovanja, kao kod viših stupnjeva mentalnog zadubljenja (*jhana*). Kada ih opazite, postoji

sklonost da težite tim rafiniranijim osećajima, a to je vezano za čin razmišljanja i, prema MN 18, daje osnovu za *papañcu*.

Sledeći ovaj program, pojam činioca i žrtve je izbegnut, kao i samorefleksivno razmišljanje uopšte. ostaje samo analiza procesâ uzrok-posledica. Još uvek koristimo dihotomije - razlikujemo između povoljnog i nepovoljnog (i bola/ne-bola, kao posledice nepovoljnih i povoljnih svojstava) -- ali te distinkcije su između procesa, a ne stvari. Tako naša analiza izbegava onaj tip razmišljanja koje, prema DN 21, zavisi od opažanja i kategorija *papañče*, pa je na taj način raskinut začarani krug u kojem razmišljanje i *papañca* beskrajno hrane jedno drugo.

Na kraju, sledeći ovaj program na sve višem nivou rafiniranosti i to kroz sve više nivoe mentalnog zadubljenja, nalazimo sve manje sklonosti i užitka u šest čula i mentalnim procesima na njima zasnovanim. Sa ovim osećanjem otrežnjenja procesi osećanja i misli su stišani i načinjen je prodor ka nestanku područja šest čula. Kada ta područja nestanu, ostaje li išta drugo? Poštovani Sariputa, u AN IV.173, upozorava nas da ne postavljamo to pitanje da li nešto ostaje ili ne ostaje, da li i-ostaje-i-ne ostaje ili niti ostaje-niti-ne ostaje u tom području, jer to znači da "papañcizujemo" ono što je oslobođeno *papañče*. Međutim, ovo područje ne znači i potpuno poništavanje iskustva. To je ona vrsta iskustva koje DN 11 naziva svešču bez svojstva, svetla posvuda, tamo gde voda, zemlja, vatra i vetar nemaju oslonca, gde su dugo/kratko, grubo/fino, svetlo/mračno, ime/lik prestali da postoje. To je plod puta **arahanta** -- puta koji koristi dihotomije, ali čiji je plod izvan njih.

Uviđanje da se konflikt može prevazići jedino dostizanjem stanja arahanta može izgledati prilično obeshrabrujuće, ali je važno primetiti da se sleđenjem puta preporučenog u DN 21 -- učenjem da se izbegava baratanje bilo kakvim pojmom "sopstva" i učenjem da se na osećanja gleda ne kao na stvari, već kao na delove jednog uzročnog procesa koji utiče na svojstva uma -- osnova *papañče* se postepeno potkopava i sve je manje i manje prilike za konflikt. Sleđenjem tog

puta, plod dozreva od početka do kraja.

Prevođenje termina *papañca*: Kako je jedan autor primetio, termin *papañca* u indijskoj misli ima čitav niz značenja, a samo jedno je konstantno: u budističkom filozofskom diskursu ona nosi negativne konotacije, obično vezane za falsifikovanje i iskrivljavanje. Sama reč izvedena je iz korena koji znači difuznost, raspršenost, bujanje. Pali komentari definišu *papañcu* tako da pokriva tri vrste misli: želju, obmanu i ubeđenja. Oni takođe napominju da joj je funkcija da uspori um u njegovom bekstvu od *samsare*. I, kao što je naša analiza pokazala, jedna od funkcija joj je da stvara pogubne distinkcije i nepotrebna pitanja. Zbog svega ovoga, odlučili smo se da je prevodim sa "komplikacija", mada bi i neke od sledećih mogućnosti mogle biti prihvatljive: samorefleksivno razmišljanje, postvarivanje, bujanje, preterivanje, razrada, iskrivljavanje.

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u plemenu Sakja, blizu Kapilavatua, u parku banjana. Onda u rano jutro, ogrnuvši svoj ogrtač i uzevši zdelu, otide on do Kapilavatua u prošenje hrane. Pošto je isprosio hranu u Kapilavatu, pošto je jeo, vraćajući se otide do Velike šume da provede osatatak dana. Kada je zašao u Veliku šumu sede u podnožje jednoga drveta.

Dandapani ("Štap-u-ruci") iz plemena Sakja, šetajući i tumarajući, takođe zađe u Veliku šumu. I pošto je zašao u Veliku šumu ode on onamo gde je Blaženi sedeo u podnožju drveta. Stigavši, on razmeni učtive pozdrave sa njim. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, stade on sa strane. dok je tako stajao reče on Blaženome: "Koje je učenje ovoga askete? Šta on objavljuje?"

"Onu vrstu učenja, prijatelju, sa kojim prestajemo da se neprestano svađamo sa bilo kime na ovome svetu sa njegovim božanstvima, Marama, Bramama, sa njegovim asketama i sveštenicima, kraljevimo i običnim svetom, ono [učenje] gde opažaji ne leže skiveni u bramanu koji ostaje odvojen od čulnih zadovoljstava,

oslobođen je zbunjenosti, nesigurnost mu uklonjena, lišen je žudnje za novim rođenjem i ne-rođenjem. Takvo je moje učenje, to ja objavljujem."

Kada ovo bi rečeno, Dandapani iz plemena Sakja -- drmajuci glavom, palacajuci jezikom, dižuci obrve tako da mu se koža na čelu nabirala -- otide oslanjajući se na svoj štap.

Onda, kad pade večer, Blaženi izađe iz osame i otide do parka banjana. Stigavši, sede na unapred pripremljeno sedište. Dok je tako sedeo, ispriča on monasima šta se dogodilo. I kad to bi izrečeno, jedan monah se obrati Blaženome: "Gospodine, koje je to učenje sa kojim prestajemo da se neprestano svađamo sa bilo kime na ovome svetu sa njegovim božanstvima, Marama, Bramama, sa njegovim asketama i sveštenicima, kraljevima i običnim svetom; gde opažaji ne leže skiveni u bramanu koji ostaje odvojen od čulnih zadovoljstava, oslobođen je zbunjenosti, nesigurnost mu uklonjena, lišen je žudnje za novim rođenjem i ne-rođenjem?"

"Ako, monaše, u pogledu uzroka zbog kojeg opažaji i kategorije komplikovanja zaokupljaju neku osobu, nema u njoj ničeg što bi ih moglo prihvatiti, u njima uživati ili ostati za njih vezano, onda je to kraj onih skrivenih sklonosti ka strasti, iritiranosti, ubeđenjima, neizvesnosti, obmani, strašću za postojanjem i ka neznanju. To je kraj uzimanja toljage i oružja, rasprava, svađa, prepiranja, optuživanja, spletkarenja i pogrešnog govora. Tu te loše, nepovoljne stvari nestaju bez ostatka." Tako reče Blaženi. I pošto je to izrekao, Takodošavši ustade sa svog sedišta i otide do svog boravišta.

I nedugo pošto je Blaženi otišao ovakva se misao javi monasima: "Ovaj kratki iskaz Blaženoga, posle kojeg je otišao do svog boravišta a da nije detaljnije objasnio značenje -- tj. "Ako u pogledu uzroka zbog kojeg opažaji i kategorije komplikovanja zaokupljaju neku osobu, nema u njoj ničeg što bi ih moglo prihvatiti... tu te loše, nepovoljne stvari nestaju bez ostatka: ko bi mogao analizirati detaljno značenje tog kratkog iskaza?" Onda ovako pomisliše:

"Poštovanog Mahakaćanu je hvalio Učitelj i njega cene njegovi saputnici u svetačkom životu. On je u stanju da detaljno razloži značenje tog kratkog iskaza. Kako bi bilo da odemo do njega i, kad stignemo, podrobno ga ispitamo?"

Tako monasi odoše do poštovanog Mahakaćane i, kad su stigli razmeniše učtive pozdrave sa njim. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sedoše sa strane. Dok su tako sedeli ispričaše mu šta se desilo i dodadoše: "Neka poštovani Mahakaćana analizira značenje."

[A ovaj odgovori:] "Prijatelji, to je kao da je čoveku potrebna srž drveta, traga za njome, tumara u potrazi za njime -- prelazi preko korena i stabla drveta gde ima srži -- a zamišlja da srž treba tražiti među njegovim granama i lišćem. Tako je i sa vama koji ste -- preskočili Blaženoga onda kad ste bili licem u lice sa njime, Učiteljem -- te zamišljate da mene treba pitati o toj stvari. Jer Blaženi zna, on vidi. On je oko, on je znanje, on je Dhamma, on je Brama. On je govornik, objavitelj, tumač značenja, vodič u besmrtnost, gospodar Dhamme, Tathagata. Bio je trenutak kad je trebalo njega da pitate o tome. I kako god da je odgovorio, tako je to trebalo i da zapamtite."

"Da, prijatelju Mahakaćano: Blaženi zna, on vidi. On je oko, on je znanje, on je Dhamma, on je Brama. On je govornik, objavitelj, tumač značenja, vodič u besmrtnost, gospodar Dhamme, Tathagata. Bio je trenutak kad je trebalo njega da pitamo o tome. I kako god da je odgovorio, tako je to trebalo i da zapamtimo. Ali tebe je hvalio Učitelj i tebe cene tvoji saputnici u svetačkom životu. Ti si u stanju da detaljno razložiš značenje tog kratkog iskaza. Razloži ga, poštovani Mahakaćano!"

"U tom slučaju, prijatelji moji, poslušajte i dobro obratite pažnju. Govoriću vam."

"Kako ti kažeš, prijatelju," odgovoriše monasi.

Poštovani Mahakaćana ovo reče: "U vezi sa kratkim iskazom Blaženog, posle kojeg

je otišao u svoje boravište a da nije detaljnije objasnio značenje -- tj. 'Ako u pogledu uzroka zbog kojeg opažaji i kategorije komplikovanja zaokupljaju neku osobu, nema u njoj ničeg što bi ih moglo prihvatiti, u njima uživati ili ostati za njih vezano, onda je to kraj onih skrivenih sklonosti ka strasti, iritiranosti, ubeđenjima, neizvesnosti, obmani, strašću za postojanjem i ka neznanju. To je kraj uzimanja toljage i oružja, rasprava, svađa, prepiranja, optuživanja, spletkarenja i pogrešnog govora. Tu te loše, nepovoljne stvari nestaju bez ostatka.' -- ja njegovo detaljno značenje ovako razumem:

Na osnovu oka i oblikâ nastaje svest o viđenom. Tačka u kojoj se ovo troje ukrštaju jeste čulni kontakt. Sa kontaktom kao nužnim uslovom nastaje i osećaj. Ono što osećamo, to i opažamo (prepoznavanje). Ono što opažamo, o tome i razmišljamo. Ono o čemu razmišljamo, to i komplikujemo. Na osnovu onoga što komplikujemo, opažanja i kategorije komplikovanja nas saleću u vezi sa prošlim, sadašnjim i budućim oblicima raspoznatljivih okom.

Na osnovu uha i zvukova nastaje svest o čutom...

Na osnovu nosa i mirisâ nastaje svest o omirisanom...

Na osnovu jezika i ukusâ nastaje svest o okušenom...

Na osnovu tela i taktilnih senzacija nastaje svest o telu...

Na osnu uma i ideja nastaje svest o umu. Tačka u kojoj se ovo troje ukrštaju jeste čulni kontakt. Sa kontaktom kao nužnim uslovom nastaje i osećaj. Ono što osećamo, to i opažamo (prepoznavanje). Ono što opažamo, o tome i razmišljamo. Ono o čemu razmišljamo, to i komplikujemo. Na osnovu onoga što komplikujemo, opažanja i kategorije komplikovanja nas saleću u vezi sa prošlim, sadašnjim i budućim idejama saznatljivih putem uma.

A onda, tamo gde je oko, gde su oblici, gde je svest o viđenom, moguće je da ocrtamo ocrtavanje čulnog kontakta.[1] Tamo gde je ocrtavanje čulnog kontakta moguće je da ocrtamo ocrtavanje opažaja. Tamo gde je ocrtavanje opažaja moguće je da ocrtamo ocrtavanje osećaja. Tamo gde je ocrtavanje osećaja moguće je da ocrtamo ocrtavanje razmišljanja. Tamo gde je ocrtavanje razmišljanja moguće je da ocrtamo ocrtavanje bivanja preplavljen opažajima i kategorijama komplikovanja.

Tamo gde je uvo...

Tamo gde je nos..

Tamo gde je jezik...

Tamo gde je telo...

Tamo gde je um, gde su ideje, gde je svest o umu, moguće je da ocrtamo ocrtavanje čulnog kontakta. Tamo gde je ocrtavanje čulnog kontakta moguće je da ocrtamo ocrtavanje opažaja. Tamo gde je ocrtavanje opažaja moguće je da ocrtamo ocrtavanje osećaja. Tamo gde je ocrtavanje osećaja moguće je da ocrtamo ocrtavanje razmišljanja. Tamo gde je ocrtavanje razmišljanja moguće je da ocrtamo ocrtavanje bivanja preplavljen opažajima i kategorijama komplikovanja.

A tamo gde nema oka, gde nema oblika, gde nema svesti o viđenom, nemoguće je da ocrtamo ocrtavanje čulnog kontakta. Tamo gde nema ocrtavanja čulnog kontakta nemoguće je da ocrtamo ocrtavanje opažaja. Tamo gde nema ocrtavanje opažaja nemoguće je da ocrtamo ocrtavanje osećaja. Tamo gde nema ocrtavanja osećaja nemoguće je da ocrtamo ocrtavanje razmišljanja. Tamo gde nema ocrtavanja razmišljanja nemoguće je da ocrtamo ocrtavanje bivanja preplavljen opažajima i kategorijama komplikovanja.

Tamo gde nema uva...

Tamo gde nema nosa...

Tamo gde nema jezika...

Tamo gde nema tela...

Tamo gde nema intelekta, gde nema ideja, gde nema svesti o mišljenom, tamo je nemoguće ocrtamo ocrtavanje čulnog kontakta. Tamo gde nema ocrtavanja čulnog kontakta nemoguće je da ocrtamo ocrtavanje opažaja. Tamo gde nema ocrtavanje opažaja nemoguće je da ocrtamo ocrtavanje osećaja. Tamo gde nema ocrtavanja osećaja nemoguće je da ocrtamo ocrtavanje razmišljanja. Tamo gde nema ocrtavanja razmišljanja nemoguće je da ocrtamo ocrtavanje bivanja preplavljen opažajima i kategorijama komplikovanja.

Dakle, u vezi sa kratkom tvrdnjom koju je izneo Blaženi, posle kojeg je otišao do svog boravišta bez detaljnijeg analiziranja -- tj. 'Ako u pogledu uzroka zbog kojeg opažaji i kategorije komplikovanja zaokupljaju neku osobu, nema u njoj ničeg što bi ih moglo prihvatiti, u njima uživati ili ostati za njih vezano, onda je to kraj onih skrivenih sklonosti ka strasti, iritiranosti, ubeđenjima, neizvesnosti, obmani, strašću za postojanjem i ka neznanju. To je kraj uzimanja toljage i oružja, rasprava, svađa, prepiranja, optuživanja, spletkarenja i pogrešnog govora. Tu te loše, nepovoljne stvari nestaju bez ostatka' -- tako ja razumem njeno detaljno značenje. A sada, ako želiš, otiđi do Blaženog i upitaj ga o ovoj stvari. Kako god da ti on na to odgovori, to bi trebalo da zapamtiš."

Na to monasi, ushićeni i odobravajući reči Mahakaćane, ustadoše sa svojih sedišta i odoše do Blaženoga. Pošto stigoše, pokloniše mu se i sedoše sa strane. Dok su tako sedeli oni [mu rekoše šta se dogodilo pošto je otišao u svoje boravište i završiše rečima] "Tada je poštovani Mahakaćana analizirao ove reči, tvrdnje i izraze."

"Mahakaćana je mudar, monasi. One je osoba sa velikim uvidom. Ako biste mene pitali o toj stvari, ja bih vam odgovorio na isti naćin kao Ńto je i on. Takvoo je znaćenje mog kratkog iskaza. Tako treba da ga zapamtite."

Kada ovo bi rećeno, poŃtovani Ananda reće Blaženome: "Gospodine, to je kao kada bi ćovek -- savladan glađu, slaboŃću i Ńeđu -- naiŃao na ćup meda. Odakle god bi iz njega zahvatio i probao, osetio bi sladak, okrepljujući ukus. Na isti naćin, gde god da monah izveŃbane paŃnje istraŃivao svojim uvidom ovaj govor o Dhammi, osetio bi zadovoljstvo, osetio bi poverenje. Kakav da bude naziv ovog govora o Dhammi?"

"Onda, Ananda, moŃeŃ ovaj govor o Dhammi zapamtiti kao 'Govor o ćupu meda'."

Tako reće BlaŃeni. Zadovoljan, poŃtovani Ananda se obradova rećima Blaženog.

BeleŃka:

1 Artificijelnost ove fraze -- "ocrtati ocrtavanje" -- ćini se namernom. Ona istiće lukavstvo sadržano u procesu kojim um, izdvajajući neke događaje, prebraŃava ih u samostalne entitete. [\[Natrag\]](#)

Videti takođe: [DN 21](#); [AN III.72](#); [Sn IV.8](#).

Rev. 30/5/2004

www.geocities.com/canon/majjhima/mn18.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 20

Vitakkasanthana sutta

Uklanjanje ometajućih misli

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovak osam čuo. Jednom je prilikom boravi Blaženi u Savatiju, u Đetinom gaju, Anatakindinom manastiru. Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Za onoga ko teži pročišćenju svesti, pet je stvari o kojima bi u pravoj prilici trebalo da razmišlja. Kojih pet?"

Ima slučajeva kada se loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- jave u monahu dok govori ili sluša o nekoj temi i tada bi on trebalo da se okrene nekoj drugoj temi, odvojenoj od prvobitne, a povezanoj sa onim što je korisno. I kada se on okrene nekoj drugoj temi, odvojenoj od prvobitne, a povezanoj sa onim

Što je korisno, tada one loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- bivaju napuštene i lagano blede. Napuštajući ih, monahov um se učvršćuje, smiruje, postaje jedinstven i skoncentrisan. Baš kao što vešti drvodelja ili njegov pomoćnik koristi mali klin da izbije, istera i izvuče onaj veći, na isti način ako se loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- jave u monahu dok govori ili sluša o nekoj temi, tada bi on trebalo da se okrene nekoj drugoj temi, odvojenoj od prvobitne, a povezanoj sa onim što je korisno. I kada se on okrene nekoj drugoj temi, odvojenoj od prvobitne, a povezanoj sa onim što je korisno, tada one loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- bivaju napuštene i lagano blede. Napuštajući ih, monahov um se učvršćuje, smiruje, postaje jedinstven i skoncentrisan.

Ako se loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- još uvek javljaju u monahu iako se okrenuo nekoj drugoj temi, povezanoj sa onim što je korisno, tada bi on trebalo da analizira nedostatke tih misli: 'Zaista, ove su moje misli štetne, ove moje misli zaslužuju prekor, ove moje misli donose na kraju patnju'. I dok tako analizira nedostatke tih misli, te loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- bivaju napuštene i lagano blede. Napuštajući ih, monahov um se učvršćuje, smiruje, postaje jedinstven i skoncentrisan. Baš kao što će devojka -- ili mladić -- sklona kićenju biti zgrožena, ponižena i zgađena kada bi joj neko leš zmije, psa ili čoveka obesio oko vrata, na isti način, ako se loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- još uvek javljaju u monahu iako se on okrenuo nekoj drugoj temi, povezanoj sa onim što je korisno, tada bi on trebalo da analizira nedostatke tih misli: 'Zaista, ove su moje misli štetne, ove moje misli zaslužuju prekor, ove moje misli donose na kraju patnju'. I dok tako analizira nedostatke tih misli, te loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- bivaju napuštene i lagano blede. Napuštajući ih, monahov um se učvršćuje, smiruje, postaje jedinstven i skoncentrisan.

Ako se loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- još uvek javljaju u monahu dok analizira nedostatke tih misli, on treba da prestane da se

obazire, da obraća pažnju na te misli. I dok se on ne obazire, ne obraća pažnju na njih, tada te loše, štetne misli bivaju napuštene i lagano blede. Napuštajući ih, monahov um se učvršćuje, smiruje, postaje jedinstven i skoncentrisan. Baš kao što će čovek oštrog vida, ne želeći da vidi oblike što su mu ušli u vidno polje, zatvoriti oči ili okrenuti glavu na drugu stranu, na isti način, ako se loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- još uvek javljaju u monahu dok on analizira nedostatke tih misli, on treba da prestane da se obazire, da obraća pažnju na te misli. I dok se tako ne obazire, ne obraća pažnju na njih, te loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- bivaju napuštene i lagano blede. Napuštajući ih, monahov um se učvršćuje, smiruje, postaje jedinstven i skoncentrisan.

Ako se loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- još uvek javljaju u monahu dok se ne obazire, ne obraća pažnju na te misli, on treba da se pobrine da ukloni (misaoni) izvor tih misli. I dok on uklanja (misaoni) izvor tih misli, tada te loše, štetne misli bivaju napuštene i lagano blede. Napuštajući ih, monahov um se učvršćuje, smiruje, postaje jedinstven i skoncentrisan. Baš kao što čoveku koji hoda brzo padne na um misao: 'Zašto ja hodam brzo? Zašto ne usporim?' I on uspori svoj korak. Pa mu na um padne misao: 'Zašto ja idem sporo? Zašto ne stanem?' I on se zaustavi. Pa mu na um padne misao: 'Zašto stojim? Zašto ne sednem?' I on sedne. Pa mu na um padne misao: 'Zašto sedim? Zašto ne legnem?' I on legne. Tako on, odustajući od grublje gpoložaja, on se priklanja rafiniranijem. Na isti način, ako se loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- još uvek javljaju u monahu dok se ne obazire, ne obraća pažnju na te misli, on treba da se pobrine da ukloni (misaoni) izvor tih misli. I dok on uklanja (misaoni) izvor tih misli, tada te loše, štetne misli bivaju napuštene i lagano blede. Napuštajući ih, monahov um se učvršćuje, smiruje, postaje jedinstven i skoncentrisan.

Ako se loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- još uvek javljaju u monahu dok nastoji da ukloni (misaoni) izvor tih misli, onda bi on --

čvrsto stisnutih zuba i sa jezikom uprtim o nepce -- trebalo da pobedi, sputa i savlada svoj um sopstvenom svesnošću. I dok on -- čvrsto stisnutih zuba i sa jezikom uprtim o nepce -- pobeđuje, ograničava i savlađuje svoj um sopstvenom svesnošću, tada te loše, štetne misli bivaju napuštene i lagano blede. Napuštajući ih, monahov um se učvršćuje, smiruje, postaje jedinstven i skoncentrisan. Baš kao što bi snažan čovek, zgrabivši slabijeg čoveka za glavu, vrat ili ramena, oborio ga, sputao ga i savladao, na isti način ako se loše, štetne misli -- vezane za želju, mržnju i obmanutost -- još uvek javljaju u monahu dok nastoji da ukloni (misaoni) izvor tih misli, onda bi on -- čvrsto stisnutih zuba i sa jezikom uprtim o nepce -- trebalo da pobedi, sputa i savlada svoj um sopstvenom svesnošću. I dok on -- čvrsto stisnutih zuba i sa jezikom uprtim o nepce -- pobeđuje, ograničava i savlađuje svoj um sopstvenom svesnošću, tada te loše, štetne misli bivaju napuštene i lagano blede. Napuštajući ih, monahov um se učvršćuje, smiruje, postaje jedinstven i skoncentrisan.

Dakle, kada monah... okrenuvši se nekoj drugoj temi... analizirajući nedostatke svojih misli... prestavši da se obazire, da obraća pažnju na te misli... pobrinuvši se da ukloni (misaoni) izvor tih misli... pobeđivši, sputavši i savladavši svoj um sopstvenom svesnošću... učvrsti, smiri svoj um, pa on postaje jedinstven i skoncentrisan: on se tada naziva monahom koji je ovladao svojim mislima. On misli koju god misao želi da misli i ne misli bilo koju misao koj une želi da misli. On je iskoreni oželju, odbacio okove i -- potpuno uvidevši obmanu -- došao na kraj muke i patnje."

Tako reče Blaženi. Zadovoljni, monasi se obradovaše rečima Blaženog.

Rev. 30/5/2004

www.geocities.com/canon/majjhima/mn20.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 22

Alagaddupama sutta

Poređenje sa zmijom

Uvod i beleške: Njanaponika Thera

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

UVOD

Ovaj Budin govor, koji je ovde dat zajedno sa objašnjenjima preuzetim uglavnom iz komentarske literature, 22. je tekst u Zbirci govora srednje dužine (*Majjhima nikaya*).

Ovo je tekst bogat sadržajem i ukrašen mnogim poređenjima. Na samom početku je odeljak sa 10 jezgrovitih poređenja sa opasnostima čulne želje; zatim sledi poređenje sa pravilnim i pogrešnim hvatanjem zmije (otud je tekst dobio ime), dalje ide još poznatija parabola o splavu i, konačno, poređenje sa vegetacijom u Đetinom gaju. Slikovitost ovih poređenja pojačava dejstvo poruke *sutte* u svakome onom ko se u nju udubljuje predano i uvek iznova.

Glavni zadatak ovog govora je da upozori na pogrešna shvatanja, pogrešne interpretacije i rasprave o Učenju.

Dok je Buda uvek iznova naglašavao da njegovo učenje treba prihvatiti samo posle obaveznog promišljanja, neopterećenog tradicijom ili spoljašnjim autoritetima; dok je takođe savetovao svoje sledbenike da ne pridaju značaj pohvali ili prekoru upućenim učenju od nekoga ko ne pripada monaškoj zajednici, Učitelj je bio sasvim odlučan, čak strog, kada bi se dogodilo da neko među njegovim sledbenicima pogrešno tumači učenje, jer su oni ti koji su prihvatili učenje i posvetili svoj život njegovom ostvarenju. Ovaj govor nije jedini u kojem je Buda izrekao strogi prekor onim sledbenicima koji pogrešno tumače osnovne postavke učenja (videti na primer M38). Ono što je navodilo Budu da tako čini bilo je uverenje da dejstvo njegovog jedinstvenog puta oslobođenja ne sme biti umanjeno, a njegovo učenje potkopano iznutra, a čistota ponašanja i mudrosti ukaljane. Ako bi se to dogodilo, splav učenja o kojem se govori u ovom govoru bi se pokazao neupotrebljivim za prenošenje preko bujice onih koji su se u njega uzdali. Splav bi ostao prikovan za ovu obalu istim onim okovima od kojih bi trebalo da donese oslobođenje.

Ovaj govor se bavi dvema glavnim preprekama koje će sprečiti napredovanje splava: priklanjanju čulnom zadovoljstvu i priklanjanju veri u postojanje sopstva. Ako bi se, pogrešnim tumačenjem učenja, dozvolilo njihovo delovanje, u bilo kom obliku i stepenu rasprostranjenosti, one bi nužno paralisale napor ka konačnom oslobođenju.

Treba zapaziti da je *prihvatanje*, odobravanje te dve sklonosti čini pogrešno tumačenje učenja, Te dve sklonosti, tj. čulnost i vera u ego, duboko su ukorenjene u čovekovoј prirodi. One su u stvari dva izvora iz kojih egzistencija i, sa njom, patnja izvire: žudnja (*tanha*) i neznanje (*avijja*). Oslabiti ih prvo, a zatim iskoreniti, to je težak zadatak, ali sa kojim s emoramo hrabro suočiti ukoliko nam je orijentir Dhamma, koja je realistična, koliko i radikalna. Ali ako nešto treba prevazići, to pre

svoga treba otkriti i razjasniti; ukoliko ostane skriveno i smo rezervisani prema bilo kojoj od ove dve sklonosti, očigledno je da nema šanse da se postigne konačno oslobođanje uma od žudnje i neznanja.

Stav prema nepristrasnosti (*viraga*, skt. *vairagya*) i prema učenju o nepostojanju sopstva (*anatta*) jeste, zapravo, ključni pokazatelj koliko je suština učenja sačuvana, narušena ili potpuno izgubljena u onim izlaganjima Dhamme koja su se pojavila posle Učiteljeve smrti; i neka od njih očigledno ne mogu da izdrže ova jtest.

Imajući sve ovo u vidu, razumećemo i ceniti ozbiljno upozorenje i odbojnost koju je u ovom govoru izrazio Učitelj, a sve za dobrobit i napredak onih koji imaju poverenje u njegovo vođstvo.

Prvi odeljak govora govori o odbacivanju stavova koje zastupa monah Arita. Njegova gledišta nisu samo pogrešno razumevanje Učenja, već i direktan izazov nekim od Budinih tvrdnji. Arita izričito poriče da je ono što je Buda označavao kao prepreku zaista nužno prepreka. On ne kaže na koje prepreke misli, ali iz odgovora monaha, koji se odnose na čulne želje (*kama*), očigledno je da su oni svesni Aritine namere: odobravanje seksualnog odnosa monaha.

Nije potrebno isticati da se Budino odlučno odbacivanje ovog odobravanja odnosilo samo na monahe. Od svojih nezaređeni hsledbenika on nije očekivao seksualno uzdržavanje. Njima je savetovao umerenost i pažljivost, ako i preterano razbuktavanje seksualne želje. Ako igde, onda je ovde prikladan srednji put između neograničene slobode i prisilne apstinencije. No Buda je sasvim jasno rekao da potpuno oslobođenje zahteva prekid vezanosti za želju. Postepeno napredovanje ka tome prepušteno je stepenu uvida i samokontroli koju poseduje i razvija svaki laički sledbenik ponaosob.

Od monah se, međutim, očekuje da im istrajnost u traganju za krajnjim ciljem,

vedrina uma i emocionalna zadovoljenost steknuta meditacijom, ako i relativna zaštićenost od spoljašnjih podsticaja -- da im sve to i drugi faktori omogući da seksualni nagon zadrže pod kontrolom dovoljnom da im obezbedi dalje napredovanje (ili barem napor) na putu do radiklanog raskida. Onaj ko ne dostigne ovakav stepen samosavlađivanja slobodan je da napusti monašku zajednicu, bez ikakvog prebacivanja; a slobodan je i da se vrati kad god to poželi. No, unutar Sanghe nikakvom kompromisa nema, a da ga Buda ne nazove njenim kvarenjem iznutra i kaljanjem ugleda spolja.

Odeljci 10-12. Primer Aritinog pogrešnog stanovišta Buda sada koristi kao priliku da upozori na bilo koji drugi pogrešan pristup Učenju i na njegovu zloupotrebu. On ovde daje poređenje sa prividom zmijske, kako bi ilustrovao štetu i opasnost pogrešnom sagledavanju Dhamme.

Šteta je naneta pojedincu i njegovom napredovanju na Putu; a opasnost je u verovatnom padu na niže nivoe egzistencije ili barem u preporađanju u okolnostima koje nisu povoljne za razumevanje i praktikovanje Dhamme. Da takve posledice mogu nastupiti lako se vidi u slučaju Aritinih stavova, koji su potpuno izokretanje i falsifikovanje Učenja. Za čitaoca može biti, međutim, iznenađujuće na prvi pogled da se u ovom odeljku zloupotreba Učenja radi verbalne rasprave takođe smatra opasno pogrešnim razumevanjem Dhamme.

Ovde opasnost i šteta imaju suptilnije, ali ništa manje realne korene. Opasnost u sporečkanju je uglavnom dvojaka. Ono obezbeđuje jedan od mnogih izgovora um da izbegne da se iskreno posveti ozbiljnom praktikovanju Dhamme. Drugo, pod smernom spoljašnjošću branjenja Dhamme lako može da se krije vezanost za "ja" i "moje". U raspravama ego dobija šansu za samodokazivanje, osećaj superiornosti sopstvene ispravnosti i tvrdoglavosti. Sem toga, ego se može vezati za Dhammu, uz osećaj posedovanja koji ponekad čak može ličiti na ponašanje psa koji ljubomorno i ogorčeno brani svoju porciju hrane, a bez namere da je sam pojede. Ovde vidimo opasnost da preterana brižnost u odbrani Dhamme može podsvesno

osnažiti duboko skrivene egoističke impulse. Ona čak može postati jedan od "temelja (ili polaznih tačaka) za pogrešne nazore" kako ih je nazvao Buda u odeljku 15. [Ona može izvirati iz nespremnosti da se odustane od pogrešnog stava koji se zastupa u raspravi. "Na ono što je naišao, na to on takođe gleda ovako: To je moje...": to jest, on se poistovećuje sa datom situacijom (ovde je to rasprava) i stavom koji je zauzeo.] Na kraju, iz prepuštanja ratu rečima će se izroditi osećanja savezništava, netolerancije, zaslepeljenosti i neprijateljstva. Zapravo, ovde imamo poduži spisak ometajućih osobina uma, pa tako bolje možemo razumeti zašto je Buda i ovde primenio metaforu o opasnom načinu da se uhvati zmija.

Odeljci 13-14. Onaj ko je suviše zaokupljen doktrinarnim protivrečnostima predstavlja, zaista, pravu ilustraciju onoga ko nosi splav Dhamme na svojoj glavi ili ramenima; i u njegovom slučaju to će biti ne *posle* prelaska već pre nego što je uspeo, ili barem ozbiljno pokušao, da pregazi bujicu. Zapravo, čuveno poređenje sa splavom će se u najvećem broju slučajeva odnositi na one koji, kako se to kaže u **Dhammapadi (stih 85)** "hrle sve dalje po ovoj obali", ne usuđujući se ili ne želeći pređu na onu drugu. Vidimo da oni splav koriste na najrazličitije načine: oni će ga ukrasiti i klanjati mu se, raspravljati o njemu, upoređivati sa drugima -- zapravo radiće sve drugo samo ga neće upotrebiti.

Ima, sa druge strane, onih koji pogrešno veruju da im ovo poređenje daje za pravo da odbace splav *pre* no što su ga upotrebili i da ih ono poziva da napuste ispravno učenje zajedno sa onim pogrešnim, čak i pre nego što su imali koristi od prvog i potpuno odbacili ovo drugo.

Kao što vidimo, ima mnogo više načina "pogrešnog razumevanja" nego ispravnog; otuda je veliki naglasak na mudrom istraživanju pravog značenja i svrhe Dhamme. I, da ne zaboravimo, ovo ispitivanje bi trebalo ponavljati s vremena na vreme.

Odeljci 15-17. Ovaj odeljak o "Osnovama pogrešnih stavova" u vezi je sa "pogrešnim učenjima" iz prethodnom odeljka (14).

Ovde, i u većini narednih poglavlja, sve do odeljka 41, iz različitih uglova razmatra se najteže od svih pogrešnih stanovišta, a to je verovanje u sopstvo, u jedna trajni ego-entitet. Ovaj govor je jedan od najvažnijih tekstova koji se tiču *anatta* načela, to jest načela o ne-sopstvu. Ono je suština budističkog učenja i njegova jedinstvena odlika. Ono poseduje zaista revolucionarnu prirodu i otuda nije lako čovekovom umu da ga absorbuje, jer je od davnina navikavan da misli i dela kroz "ja" i "moje". Ali ova predrasuda o egocentričnosti mora biti razvejana na intelektualnom, emocionalnom i etičkom nivou, ukoliko želimo da se ikada izbavimo od patnje. Na to mzdadtku, redovno i pomno kontempliranje ovog govora može postati dragocena pomoć.

U odeljku 15 Buda govori o izvorima iz kojih nastaje i formira se pojam sopstva. To je, kao prvo, identifikacija sa nekim ili svim od pet sastojaka (*khandha*) koji čini ono što se konvencionalno naziva ličnošću. Identifikacija sa *telom* (ili tesnošću) je "temelj" ili podloga za materijalizam (naivni ili filozofski). *Osećaj* se smatra korenom bića u hedonističkom stavu prema životu ili kada se, u mističkim učenjima, duša smatra čisto božanski mblaženstvom ili božanskom ljubavlju. Sopstvo se identifikuje sa *opažajem* onda kada se biće izjednačava sa opažanjem (*esse est percipi*), kada se ličnost smatra kao "ništa do" svežnjem senzacija (Ernst Mah). *Mentalni obrasci* doprinose verovanju u ego onda kada se, na primer, volja smatra krajnjom suštinom sopstva i sveta; ili kada bilo koja druga funkcija uma zadobije preteran emocionalni ili intelektualni naglasak. Sastojak *svest* je omeđen, u ovvom govoru, terminima koji označavaju sadržaj svesti, što ukazuje da se za sopstvo ovde veruje da je totalitet uma ili isvesti. Uključeni u ovo stanovište su pojmovi super- ili kosmička svest, [Videti odeljak 27: "Kakva god svest... gruba ili suptilna".] ili svaki pojam nekog "nad-sopstva" (*mahatma, paramatma*), za koje se zamišlja da postoji "iza pet sastojaka". [I ovo potpada pod peti među "temeljima", mentalnu konstrukciju (odeljak 15: "šta je misao") i nešto "o čemu se misli i što se zadržava u umu" i to zbog čovekovove žudnje za večnošću.]

Stanovište da sopstvo jeste jedinstvo svih pet sastojaka nalazi se, na primer, u onim religijama koje veruju u konačno vaskrsenje (reanimiranog) tela ili u druge oblike preživljavanja čitave ličnosti, tela i uma, bilo u večnom raju ili večnom paklu.

Prvih pet "osnova pogrešnih stavova" mogu se sumirati sledećim jezgrovitim Budinim iskazom: "Oni askete i bramani, o monasi, koji zamišljaju sopstvo na mnoge načine, svi ih oni zamišljaju kao pet sastojaka ili kao jedan do njih." (*Samyutta nikaya*, XXII, 47).

Što se tiče šestog "osnova pogrešnih stavova", treba primetiti da se o ne sastoji od samog eternalističkog stanovišta (koje je pokriveno prethodnim), već u snažnom *vezivanju* za to stanovište, sve do potpune identifikacije sa njim, kao neotuđivim delom individue: "Ovo (stanovište) je moje, to sa ja, to je moje sopstvo." Ovakvo žilavo prijanjanje uz verovanje o duši ima svoje korene prvo u dubokom nagonu za samopotvrđivanjem i samoprodužavanjem; i drugo, u "uslovljavajućim" silama obrazovanja, okoline i tradicije. Slično drugim uobičajenim vrstama "samoodbrane", ova identifikacija sa verovanjem u sopstvo može se pretvoriti u vrlo čvrstu vezu, uz neprijateljstvo ili prezir prema onima koji je ne odobravaju.

Postojanost verovanja u dušu pokazuje se kroz činjenicu da od najranijih vremena nastanka učenja pa sve do danas bilo ne samo pojedinaca (kao Sati u *Majjhima nikaya* 38), već i grupa i škola unutar budizma koji su verovali u sopstvo, iako su ga smeštali u područje izvan pet sastojaka.

U sledećem odeljku (odeljak 18 i dalje) pokazano je da "ja" i "moje", umesto da pružaju osećaj sigurnosti, jesu zapravo uzrok nespokojstva, straha i zabrinutosti. Čak i kada se vera u besmrtnu dušu slomi, njen naknadni efekat je još uvek tako snažan da pretpostavka o sopstvu koje može biti uništeno još uvek postoji i, kroz strah od uništenja, postaje izvor očajanja. Ovo verovanje u "ja" i "moje" i strasno vezivanje uz njega jeste koren "zebnje" filozofa egzistencijalista, ako i neuroze

anksioznosti koja proganja savremenog čoveka. Verovanje u nešto što ne postoji, čak i kao privremena uteha, mora na kraju okončati razočarenjem i očajem.

Otuda je Buda posveti oveliku pažnju propitivanju svojih monaha o ovom ključnom pitanju duše i sopstva, kako bi uklonio svaku sumnju o ovome. Temeljnost njegovog propitivanja vidi se u odeljcima 22 do 25, koji ne ostavljaju imalo prostora za dvosmislenosti oko ovog pitanja. U odeljcima 26-27 svi mogući konstituenti pretpostavljenog sopstva, tj. pet sastojaka, analiziraju se i dolazi do zaključka da su nepostojani, podložni patnji i bez sopstva ili bilo koje druge supstance na kojoj bi počivali. Treba primetiti da se tvrdnja u tekstu proširuje i na najsublimnije manifestacije svesti, bilo da se zamišljaju kao unutrašnje ("u sebi") ili ispoljašnje.

Iako je analiza "individue i njenih svojstava" data u prethodnim odeljcima ovde smeštena u kontekst pobijanja pogrešnih stanovišta, to ni u kom slučaju nije njena stvarna vrednost i svrha, koja se pre sastoji u otvaranju puta ka oslobađanju. Da bi ovo pokazala, poglavlja 28-29 govore o dostizanju konačnog oslobođenja, stanja svetsoti (*arahatta*), i to putem uvida koji vodi do odvajanja i udaljavanja do svega što je prolazno i bez suštine. U narednim odeljcima (30-36) dolazi jedan impresivan metaforčki opis sveca (*arahant*), zaključujući sa uzvišenom objavom "neutvrdivom", tj. neiskazivom prirodom onoga ko je iskorenio svaku želju i neznanje. Izričito navodeći ovog uzvišenog iskaza, Buda sada odlučno odbija imputiranje da ga poricanje sopstva i duše čini nihilističnim (odeljak 37) i sumira svoje učenje ovim dobro poznati mrečima:

"Ono što sam podučavao sada kao i ranije, o monasi, to je patnja i izbavljenje od patnje."

U odeljku o "pohvali i prekoru" (odeljci 38-39) imamo praktičnu primenu *anatta* učenja: ona oslobađa um od ushićenja i gordosti u slučaju pohvale i od tuge i ljutnje u slučaju prekora. Buda traži od svojih sledbenika da u tom pogledu slede

njegov primer. Biti nepokolebljivog uma bilo da nas drugi hvale i kritikuju, to je još jedna blagodet koj udonosi istinsko razumevanje istine *anatte*. Ukazujući na ovu dodatnu blagodet, Učitelj još jedno mapeluje na monahe da se oslobode vezanosti "za ono što niej vaše": pet sastojaka koji čine takozvanu ličnost (odeljci 40-41). Zaista, ako se posmatraju sa usredsređenošću i oslobođenošću strasti kakvu donosi meditacija uvida (*vipassana*), ovi fizičk i imentalni procesi, sve dok se smatraj ukao "ja" i "moje", biće smatrani nečim spoljašnjim, kao što je to vegetacija u Đetinom gaju na koju je Buda možda upirao prstom dok je govorio monasima.

Simfonijsk iritam ovog velikog govora sada se približava svo *mfinalu*. Veličanstveni glas nepotkupljive istine ovde govori kristalno jasnom i prodorno msnagom, bez ikakvog umekšavanja i prigušivanja nota. Učenje koje se ovde izlaže, "jednostavno i otvoreno, jasno i skladno", bil oje i jeste izazov za "javno mnjenje". Ono ide nasuprot dvema moćnim strukama kakve su čulna zadovoljstva i potvrđivanje ega, koje čine "opšti tok" čovečanstva. U ovom govoru Buda iznova pobija (u prvom slučaju) i pažljivo isključuje (u drugom slučaju) svaki pokušaj kompromisa sa nekom od ove dve struje. Štaviše, Buda ovde daje ozbiljno upozorenje da pogrežno razumevanje i zloupotreba *Dhamme* može doneti mnogo štete i patnje. Svi načini zaobilaženja istinske svrhe i izbegavanja očiglednih istina Učenja su na taj način sagledani i pažljivo eliminisani.

U ovakvoj rekapitulaciji, naš govor se zaista prikazuje kao prilično impresivan skup odlučnih poruka. Ipak, za onoga kome je bliska Budina reč, ovo će biti ublaženo činjenicom da je u mnogim svojim govorima Buda o svom učenju govorio da nudi "postupno vežbanje, postupno napredovanje". I upravo ovde dolazi do izražaja Budina blagost i saosećanje, njegovo strpljenje sa ljudskim slabostima, kao i njegovo mudro i strpljivo vođstvo. I ovaj govor, takođe, završava ohrabrujućim tonom podrške. Pošto je već prizvao nadahnjujuću sliku sveca (odeljak 30 i dalje), učitelj sada govori o plodovima i rezultatima koji očekuju onoga ko sledi učenje: od najvišeg vrha, konačnog oslobođenja, kojem su prethodila tri plemenita puta koji do njega vode, naniže do pristupnih stupnjeva uma koji sazreva za

prosvetljenje, pa sve do onih koji su, u neizbežnom sučeljavanju sa Istinom kroz meditaciju uvida, stekli duboko poverenje u Učitelja i uzvišenu ljubav prema njemu. O njima naš govor kaže da im je osigurano ono nadljudsko boravište koje se obično naziva "nebesima". Ali to isto mogu biti, kao što su stari objasnili, "nebesa na zemlji", a pri tome se misli na: nadljudski blagoslov koji meditator

Isposniku koji smirena duha uđe u praznu kuću
radost biva nadljudska u jasnom uvidu u ispravnost.

Što bolje upoznaje porast i pad sastojaka bića, doseže radost i zanos.
Za one koji to uviđaju, u tome je besmrtnost.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 26

Ariya-pariyesana sutta

Govor o plemenitoj težnji

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

. . .

-- Tako sam, isposnici, u potrazi za dobrobiti, istražujući put konačnog smirenja, putovao zemljom Magadhom i došao do utvrđenog grada Uruvela. To mi je područje izgledalo povoljno. Pored lijepe šumice tekla je bistra rijeka, radosna uz pitome obale. Nedaleko je bilo pastirsko naselje... To mi je izgledalo dovoljno za čovjeka koji je u naponu mladenačke snage odlučio da se posveti duhovnom naporu. Na tom sam se mjestu zaustavio i ustanovio da mi ništa ne treba da izvršim duhovni napor... Tako mi se očitovala spoznaja i uvid:

“Neosporno je moje oslobođenje.

Ovo je rođenje posljednje.

Nema više preporoda.”

Tada sam shvatio: Postigao sam tu istinu, duboku, koju je teško uočiti, teško prozreti, smirenu, usavršenu, nedosežnu razmišljanjem, istančanu, shvatljivu samo mudracu. No ovaj je svijet, u težnji za užitkom, prionuo uz užitak i teži za radošću. Taj će i takav svijet teško shvatiti ovo stanovište nužne uslovljenosti nastanka; teško će shvatiti stanovište stišanja svake djelatnosti, odustajanja od svih sklonosti, dokončanja žudnje za opstankom, beželjnosti, prestanka, utrnuća. Kad bih pošao da tumačim tu istinu i ne bih naišao na razumjevanje, za mene bi to bio uzaludan trud i napor.

U duhu mi se iznenada pojaviše stihovi koji još nikad do tada nisu bili izraženi:

To naporno dostignuće zašto da sad pakazujem?

U svijetu strasti, srdžbe neće sjati ta istina
koja stremlje protiv struje, savršena i duboka,
istančana i teško shvatljiva.

Kako da je vide obuzeti strašću,
utonuli u duboku tamu?

U tom premišljanju duh mi se je priklanjao manjem naporu, a ne razjašnjavanju istine.

Tada je bog Brahma Saučesnik svjetskog zbivanja shvatio moje premišljanje i pomislio: "Ta to je propast i stradanje svijeta, ako se duh dostojnog i putpuno budnoga koji je dotle dosegao prikloni manjem naporu, a ne razjašnjavanju u istine."

Pa kao kad bi snažan čovjek stisnuo ispruženu ruku ili ispružio stisnutu ruku, tako tada i Brahma Saučesnik svjetskog zbivanja iščeznu iz božanskog svijeta i pojavi se preda mnom, pa odgrnu jedno rame, pozdravi me sklopljenim rukama i reče:

- O Blaženi, razjasni istinu, o dobrostivi, razjasni istinu! Postoje bića čije su oči tek malo zatrunjene; ako ne čuju riječ istine, stradat će, a sposobna su da postanu

znalci istine.

Kad je to rekao, Brahma Saučesnik pridoda i ove stihove:

Ranije su u Magadhi propovijedali istinu
 okaljani učitelji sa nečistim namjerama.
 Otvori vrata neugrožena smrću,
 nek čuju istinu u koju se neokaljan budi:

Kao sa hridi navrh vrletne planine
 da sa svih strana prozre taj zemaljski rod,
 bezbjedni neka obuhvati okom
 mudrosti koja je dosegla istinsko prostranstvo
 ovo pokoljenje ogrezlo u bijedu,
 srvano među rođenjem i smrću!

Ustaj pobjedonosni junače,
 predvodnik budi svijetu kome ne duguješ ništa!
 Blažen razjasni istinu, pojavit će se znalci.

Kad sam shvatio, isposnici, Brahminu molbu, obazreo sam se, iz samilosti prema bićima, budnim okom na taj svijet i opazio bića čije su oči tek malo zatrunjene uz bića s jako zatrunjenim očima, bića snažnih sposobnosti uz slabiće, s dobrim sklonostima i sa lošim, pristupačna pouci i nepristupačna, a i nekolicinu onih koji su se sa strahom obazirali na grijeh i na drugi svijet. Kao što se u jezeru u kojem rastu plavi ili crveni ili bijeli lotosi neki od tih lotosa, iznikli u vodi, uzrasli u vodi, ne izdižu iz vode, nego se razvijaju pod vodom, dok drugi, iako iznikli i izrasli u vodi, dosežu do vodene površine, a neki se izdižu iznad površine pa voda više uz njih ne prijanja, isto sam tako i ja, obazrevši se budnim okom na svijet, opazio bića čije su oči tek malo zatrunjene uz bića s jako zatrunjenim očima, bića snažnih sposobnosti uz slabiće. . . Tada sam Brahmi Saučesniku odgovorio ovim stihovima:

Otvorena su vrata neugrožena smrću
sposobnim da slušaju u povjerenju.
Svjestan uzaludnog napora, o Brahma,
nisam htio da objavim ljudskom rodu
ovu nada sve uzvišenu istinu.

Kada je Brahma Saučesnik shvatio da je postigao da Blaženi propovijeda istinu,
pozdravi ga i obiđe s desne strane, pa iščeznu. . .

(A Budni poče da razmišlja kome da najprije protumači istinu, ko će je najlakše
shvatiti. Najprije pomisli na svoja prva dva učitelja zadubljenja (*dhanam*). To su
bili Alaro Kalamo i Uddako Ramaputto, ali mu bogovi saopćiše da su i jedan i drugi
već mrtvi. Tada se sjeti petorice isposnika s kojima je boravio u Uruveli dok je vršio
najteže asketske napore. Vidovitošću "božanskog oka" sagleda tu petoricu
isposnika u srnjaku Isipatana blizu Benaresa, pa se uputi tamo.)

Na putu od mjesta probuđenja prema gradu Gaya susrete ga asketa Upako, pa kad
ga ugleda, usklikne:

- Prijatelju, bistar ti je lik, čist i svijetao. Po čijoj si se uputi odrekao svijeta, ko ti je
učitelj, čije učenje ispovijedaš? – Na te sam mu riječi, isposnici, odgovorio
stihovima:

Sve sam savladao i sve spoznao,
i ničim više nisam okrznut,
sve sam napustio, sa dokončanjem
životne žudnje se oslobodio.
Sam spoznaju dosegoh. Na kog da se pozivam?

Učitelja nemam nit' mi je iko ravan.

U svijetu ljudi i bogova niko mi nije premac:

Ja sam dostojanstvo svijeta, nenadmašivi vodič.

Ja sam jedini potpuno budan,
rashlađen sam i ugašen.

Točak istine idem da pokrenem
u prastarom gradu Varanasi,
u oslijepljelom svijetu nek zaori
bubanj neumrle istine!

– Ti si, dakle, prijatelju, po vlastitoj izjavi veličanstveni neograničeni pobjednik!

– Da, postoje pobjednici kakav sam ja
koji su postigli dokončanje strasti.
Pobijedio sam sve što je loše.
Zato kažem da sam pobjednik, Upako!

Na te riječi; isposnici, asketa Upako odvrati:

– Pa neka ti bude, prijatelju! – i kimajući glavom skrene na sporedni put.

A ja sam, isposnici, putujući dalje stigao do Benaresa i do srnjaka Isipitane, gdje su se nalazila petorica isposnika. Oni su već izdaleka opazili da dolazim, pa su se sporazumjeli ovako:

– Evo dolazi isposnik Gotamo, koji sada živi u izobilju pošto je napustio asketski napor i vratio se u udoban život. Zato ga ne treba ni pozdravljati, ni ustajati pred njim, niti mu pomoći da odloži prosjačku zdjelu i ogrtač. Ipak možemo pripremiti sjedište, pa ako hoće, neka sjedne.

No što sam im se više približavao, petorica isposnika su sve manje mogla da odole i da ostanu dosljedni svom sporazumu. Neki su mi pošli u susret i uzeli mi prosjačku zdjelu i ogrtač da ih odlože, neko je pripremio sjedište, a neko vodu za

pranje nogu...

...

Rev. 30/5/2004

www.geocities.com/canon/majjhima/mn26.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 28

Maha-hatthipadopama sutta

Poređenje sa otiskom stope velikog slona

Prevod Rastislav Kobac

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u blizini Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatakindike. Tamo se poštovani Sariputa obratio monasima, rekavši: "Prijatelji monasi!"

"Da, prijatelju", odgovorili su monasi.

A poštovani Sariputta nastavi: "Prijatelji, baš kao što su otisci stopa svih životinja obuhvaćeni slonovim otiskom stope, a slonov otisak se po veličini računa kao prvi među njima; na isti način, svi korisni kvaliteti su obuhvaćeni sa četiri plemenite istine. Koje četiri? Plemenita istina o patnji, plemenita istina o nastanku patnje, plemenita istina o prestanku patnje i plemenita istina o putu koji vodi ka prestanku patnje.

A koja je plemenita istina o patnji? Rođenje je patnja, starenje je patnja, smrt je

patnja; tuga, naricanje, bol, žalost i očaj su patnja; povezanost sa onima koje ne volimo je patnja, odvojenost od onih koje volimo je patnja, ne dobiti onoga što želimo je patnja. Ukratko, pet vrsta prijanjanja su patnja. A kojih su to pet vrsta prijanjanja? Prijanjanje za materijalni oblik, prijanjanje za osećanja, prijanjanje za opažanja, prijanjanje za izraze volje i prijanjanje za svest.

A šta je to prijanjanje za materijalni oblik? Četiri velika elementa i oblici izvedeni iz njih. A koja su to četiri velika elementa? Element zemlje, element tečnosti, element vatre i element vazduha."

Element zemlje

A šta je to element zemlje? Element zemlje može biti unutrašnji ili spoljašnji. Šta je unutrašnji element zemlje? Bilo šta unutrašnje, u osobi, što je čvrsto, trajno i održava se (žudnjom): dlake glave, dlake tela, nokti, zubi, koža, meso, mišići, kosti, koštana srž, bubrezi, srce, jetra, rebra, slezina, pluća, creva, stomak, izmet ili bilo šta drugo unutrašnje, u osobi, što je čvrsto, trajno i održava se: to se zove unutrašnji element zemlje. Unutrašnji i spoljašnji element zemlje zajedno čine element zemlje. I to treba videti onako kao što zaista jeste, sa ispravnim razumevanjem: "To nije moje, to nisam ja, to ne pripada meni". Kada se ovo sa ispravnim razumevanjem vidi, onakvim kakvo zaista jeste, oslobađamo se elementa zemlje i um prestaje da biva privučen elementom zemlje.

Dođe vreme, prijatelji, kada je spoljašnji element tečnosti pokrenut [1] i tada spoljašnji zemljin element nestaje. A kada se čak i u spoljnjem elementu zemlje - tako ogromnom - opaža nepostojanost, razorivost, sklonost ka propadanju, promenljivost, za šta onda u ovom kratkotrajnom telu, koje se održava prijanjanjem, reći da je "ja" ili "moje" ili "ono što jesam"? Ono poseduje samo "ne".

Ako drugi ljudi uvrede, klevetaju, razljute i napadaju monaha (koji je ovo uvideo), on shvata: "Bolno osećanje, nastalo na osnovu kontakta uhom se razvilo u meni. I

ono je zavisno, nije nezavisno. Zavisno od čega? Zavisno od kontakta." I on uviđa da je kontakt nepostojan, da je osećanje nepostojano, da je opažanje nepostojano, da je svest nepostojana. Njegov um, sa (zemljinim) elementom kao objektom/ potporom budi se, sazreva, nepokolebljiv i oslobođen.

I ako drugi ljudi napadnu monaha na način koji je nepoželjan, neprijatan i neljubazan -- pesnicama, kamenjem, palicama ili noževima -- monah uviđa: "Ovo telo je takve prirode da ga je moguće napasti pesnicama, kamenjem, palicama i noževima. A Blaženi je rekao u svom govoru koristeći poređenje sa testerom [MN 21]: 'Monasi, čak i ako vas banditi divljački iseku dvoručnom testerom, ud po ud, onaj među vama kome se srce tada razbesni ne sledi moje reči'. Stoga će moja izdržljivost biti podstaknuta i trajna, moja svesnost stabilna i jasna, moje telo mirno i neizazvano, moj um usredsređen i ujedinjen. I sada neka udar pesnica padne na ovo telo, neka udar kamenja, palica, noževa padne na ovo telo, tako se sledi Budina objava.

Ali ako u monahu koji se na ovaj način podseća Bude, Dhamme i Sanghe stalozhenost zasnovana na onome što je korisno nije utemeljena, on je prestrašen i u sebi razvija osećanje hitnosti: "To je gubitak za mene, a ne dobitak; nesreća za mene a ne sreća, da kada se prisećam Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, stalozhenost zasnovana na onome što je korisno se ne učvršćuje u meni." Baš kao što je snaha, videvši svekra, prestrašena i u sebi razvija osećanje hitnosti (da bi mu ugodila), na isti način, ako u monahu koji se priseća Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, stalozhenost zasnovana na onome što je korisno nije utemeljena, on je prestrašen i u sebi razvija osećanje hitnosti: "To je gubitak za mene, a ne dobitak; nesreća za mene a ne sreća, da kada se prisećam Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, stalozhenost zasnovana na onome što je korisno se ne učvršćuje u meni."

Ali ako u monahu koji se na ovaj način podseća Bude, Dhamme i Sanghe stalozhenost zasnovana na onome što je korisno jeste utemeljena, tada je on

zadovoljan time. Ovim svojim postignućem, prijatelji, monah je obavio veliki posao.

Element tečnosti

A šta je to element tečnosti? Element tečnosti može biti unutrašnji ili spoljašnji. Šta je unutrašnji element tečnosti? Bilo šta unutrašnje, što pripada osobi a da je tečno, vodnjikavo i održava se (žudnjom): žuč, šlajm, gnoj, krv, znoj, salo, suze, limfa, pljuvačka, sluz, tečnost u zglobovima, mokraća ili šta god drugo unutrašnje, unutar osobe što je tečno, vodnjikavo i održava se, to se zove unutrašnji element tečnosti. Unutrašnji i spoljašnji element tečnosti zajedno čine element tečnosti. I to treba videti onako kao što to zaista jeste, sa ispravnim razumevanjem: "To nije moje, to nisam ja, to ne pripada meni". Kada se ovo sa ispravnim razumevanjem vidi, onakvim kakvo zaista jeste, oslobađamo se tečnog elementa i um prestaje da biva privučen tečnim elementom.

Dođe vreme, prijatelji, kada je spoljašnji element tečnosti pokrenut i on odnese selo, varoš, grad, oblast i zemlju. Dođe vreme kada voda u velikom okeanu prekrije stotinu milja, dve stotine... tri stotine... četiri stotine... pet stotina... šest stotina... sedam stotina milja.

Dođe vreme kada voda u velikom okeanu bude duboka sedam palminih stabala, šest... pet... četiri... tri.. dva palmina stabla, jedno palmino stablo. Dođe vreme kada voda u velikom okeanu bude duboka sedam hvatova, šest... pet... četiri... tri... dva hvata, duboka jedan hvat. Dođe vreme kada je voda u velikom okeanu duboka pola hvata, kada je duboka do bedra, do kolena, do članka. Dođe vreme kada voda u velikom okeanu nije duboka čak ni do prvog zgloba na prstu.

A kada se čak i u spoljnjem elementu tečnosti -- tako ogromnom -- opaža nepostojanost, razorivost, sklonost ka propadanju, promenljivost, za šta onda u ovom kratkotrajnom telu, koje se održava prijanjanjem, reći da je "ja" ili "moje" ili "ono što jesam"? Ono poseduje samo "ne".

Ako drugi ljudi uvrede, klevetaju, razljute i napadaju monaha (koji je ovo uvideo), on shvata: "Bolno osećanje, nastalo na osnovu kontakta uhom se razvilo u meni. I ono je zavisno, nije nezavisno. Zavisno od čega? Zavisno od kontakta." I on uviđa da je kontakt nepostojan, da je osećanje nepostojano, da je opažanje nepostojano, da je svest nepostojana. Njegov um, sa elementom (tečnosti) kao objektom/ potporom budi se, sazreva, nepokolebljiv i oslobođen.

I ako drugi ljudi napadnu monaha na način koji je nepoželjan, neprijatan i neljubazan -- pesnicama, kamenjem, palicama ili noževima -- monah uviđa: 'Ovo telo je takve prirode da ga je moguće napasti pesnicama, kamenjem, palicama i noževima.' A Blaženi je rekao u svom govoru koristeći poređenje sa testerom [MN 21]: 'Monasi, čak i ako vas banditi divljački iseku dvoručnom testerom, ud po ud, onaj među vama kome se srce tada razbesni ne sledi moje reči'. Stoga će moja izdržljivost biti podstaknuta i trajna, moja svesnost stabilna i jasna, moje telo mirno i neizazvano, moj um usredsređen i ujedinjen. I sada neka udar pesnica padne na ovo telo, neka udar kamenja, palica, noževa padne na ovo telo, tako se sledi Budina objava.'

Ali ako u monahu koji se na ovaj način podseća Bude, Dhamme i Sanghe stalozhenost zasnovana na onome što je korisno nije utemeljena, on je prestrašen i u sebi razvija osećanje hitnosti: 'To je gubitak za mene, a ne dobitak; nesreća za mene a ne sreća, da kada se prisećam Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, stalozhenost zasnovana na onome što je korisno se ne učvršćuje u meni.' Baš kao što je snaha, videvši svekra, prestrašena i u sebi razvija osećanje hitnosti (da bi mu ugodila), na isti način, ako u monahu koji se priseća Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, stalozhenost zasnovana na onome što je korisno nije utemeljena, on je prestrašen i u sebi razvija osećanje hitnosti: 'To je gubitak za mene, a ne dobitak; nesreća za mene a ne sreća, da kada se prisećam Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, stalozhenost zasnovana na onome što je korisno se ne učvršćuje u meni.'

Ali ako u monahu koji se na ovaj način podseća Bude, Dhamme i Sanghe stalozhenost zasnovana na onome što je korisno jeste utemeljena, tada je on zadovoljan time. Ovim svojim postignućem, prijatelji, monah je obavio veliki posao.

Element vatre

A šta je to element vatre? Element vatre može biti unutrašnji ili spoljašnji. Šta je unutrašnji element vatre? Bilo šta unutrašnje, što pripada osobi a da je vatreno, vrelo i održava se (žudnjom): ono čime se (telo) zagreva, stari i iscrpljuje groznicom; ono čime se sve pojedeno, popijeno, sažvakano i okušano pravilno svari, ili bilo šta drugo unutrašnje, unutar osobe što je vatreno, vrelo i održava se: to se zove unutrašnji element vatre. Unutrašnji element vatre i spoljašnji element vatre zajedno čine element vatre. I to treba videti onako kao što to zaista jeste, sa ispravnim razumevanjem: 'To nije moje, to nisam ja, to ne pripada meni'. Kada se ovo sa ispravnim razumevanjem vidi, onakvim kakvo zaista jeste, oslobađamo se elementa vatre i um prestaje da biva privučen elementom vatre.

Dođe vreme, prijatelji, kada je spoljašnji element vatre pokrenut i on proguta selo, varoš, grad, oblast i zemlju; a onda, došavši do ivice područja gde je zelenila u izobilju, do ivice puta, do ivice kamenite oblasti, do ivice vode ili do bujnog, tečnošću bogatog područja, nestaje jer ga više ništa ne održava. Dođe vreme kada ljudi pokušavaju da naprave vatru koristeći kost od krila i ostatke tetiva. [2]

A kada se čak i u spoljnjem elementu vatre -- tako ogromnom -- opaža nepostojanost, razorivost, sklonost ka propadanju, promenljivost, za šta onda u ovom kratkotrajnom telu, koje se održava prijanjanjem, reći da je "ja" ili "moje" ili "ono što jesam"? Ono poseduje samo "ne".

Ako drugi ljudi uvrede, klevetaju, razljute i napadaju monaha (koji je ovo uvideo), on shvata: 'Bolno osećanje, nastalo na osnovu kontakta uhom se razvilo u meni. I ono je zavisno, nije nezavisno. Zavisno od čega? Zavisno od kontakta.' I on uviđa da je kontakt nepostojan, da je osećanje nepostojano, da je opažanje nepostojano,

da je svest nepostojana. Njegov um, sa elementom (vatre) kao objektom/ potporom budi se, sazreva, nepokolebljiv i oslobođen.

I ako drugi ljudi napadnu monaha na način koji je nepoželjan, neprijatan i neljubazan -- pesnicama, kamenjem, palicama ili noževima -- monah uviđa: 'Ovo telo je takve prirode da ga je moguće napasti pesnicama, kamenjem, palicama i noževima.' A Blaženi je rekao: 'Monasi, čak i ako vas banditi divljački iseku dvoručnom testerom, ud po ud, onaj među vama kome se srce tada razbesni ne sledi moje reči'. Stoga će moja izdržljivost biti podstaknuta i trajna, moja svesnost stabilna i jasna, moje telo mirno i neizazvano, moj um usredsređen i ujedinjen. I sada neka udar pesnica padne na ovo telo, neka udar kamenja, palica, noževa padne na ovo telo, tako se sledi Budina objava.'

Ali ako u monahu koji se na ovaj način podseća Bude, Dhamme i Sanghe staloženost zasnovana na onome što je korisno nije utemeljena, on je prestrašen i u sebi razvija osećanje hitnosti: 'To je gubitak za mene, a ne dobitak; nesreća za mene a ne sreća, da kada se prisećam Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, staloženost zasnovana na onome što je korisno se ne učvršćuje u meni.' Baš kao što je snaha, videvši svekra, prestrašena i u sebi razvija osećanje hitnosti (da bi mu ugodila), na isti način, ako u monahu koji se priseća Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, staloženost zasnovana na onome što je korisno nije utemeljena, on je prestrašen i u sebi razvija osećanje hitnosti: 'To je gubitak za mene, a ne dobitak; nesreća za mene a ne sreća, da kada se prisećam Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, staloženost zasnovana na onome što je korisno se ne učvršćuje u meni.'

Ali ako u monahu koji se na ovaj način podseća Bude, Dhamme i Sanghe staloženost zasnovana na onome što je korisno jeste utemeljena, tada je on zadovoljan time. Ovim svojim postignućem, prijatelji, monah je obavio veliki posao.

Element vazduha

A šta je to element vazduha? Element vazduha može biti unutrašnji ili spoljašnji. Šta je unutrašnji element vazduha? Bilo šta unutrašnje, što pripada osobi a da je vetar, pokretno i održava se (žudnjom): uzlazni gasovi, silazni gasovi, gasovi u stomaku, gasovi u crevima, gasovi koji prolaze kroz telo, udisanje i izdisanje, ili bilo šta drugo unutrašnje, unutar osobe što je vetar, pokretno i održava se: to se zove unutrašnji element vazduha. Unutrašnji element vazduha i spoljašnji element vazduha zajedno čine element vazduha. I to treba videti onako kao što to zaista jeste, sa ispravnim razumevanjem: 'To nije moje, to nisam ja, to ne pripada meni.' Kada se ovo sa ispravnim razumevanjem vidi, onakvim kakvo zaista jeste, oslobađamo se elementa vazduha i um prestaje da biva privučen elementom vazduha.

Dođe vreme, prijatelji, kada je spoljašnji element vazduha pokrenut i on oduva selo, varoš, grad, oblast i zemlju. A onda dođe vreme kada, u poslednjem mesecu tople sezone, ljudi pokušavaju da naprave bilo kakav vetrić, lepezama ili mehovima, a čak se ni trava na krajevima slamnatog krova ne pomeri.

A kada se čak i u spoljnjem elementu vazduha -- tako ogromnom -- opaža nepostojanost, razorivost, sklonost ka propadanju, promenljivost, za šta onda u ovom kratkotrajnom telu, koje se održava prijanjanjem, reći da je "ja" ili "moje" ili "ono što jesam"? Ono poseduje samo "ne".

Ako drugi ljudi uvrede, klevetaju, razljute i napadaju monaha (koji je ovo uvideo), on shvata: 'Bolno osećanje, nastalo na osnovu kontakta uhom se razvilo u meni. I ono je zavisno, nije nezavisno. Zavisno od čega? Zavisno od kontakta.' I on uviđa da je kontakt nepostojan, da je osećanje nepostojano, da je opažanje nepostojano, da je svest nepostojana. Njegov um, sa elementom (vazduha) kao objektom/ potporom budi se, sazreva, nepokolebljiv i oslobođen.

I ako drugi ljudi napadnu monaha na način koji je nepoželjan, neprijatan i neljubazan -- pesnicama, kamenjem, palicama ili noževima -- monah uviđa: 'Ovo

telo je takve prirode da ga je moguće napasti pesnicama, kamenjem, palicama i noževima.' A Blaženi je rekao: 'Monasi, čak i ako vas banditi divljački iseku dvoručnom testerom, ud po ud, onaj među vama kome se srce tada razbesni ne sledi moje reči'. Stoga će moja izdržljivost biti podstaknuta i trajna, moja svesnost stabilna i jasna, moje telo mirno i neizazvano, moj um usredsređen i ujedinjen. I sada neka udar pesnica padne na ovo telo, neka udar kamenja, palica, noževa padne na ovo telo, tako se sledi Budina objava.'

Ali ako u monahu koji se na ovaj način podseća Bude, Dhamme i Sanghe stalozhenost zasnovana na onome što je korisno nije utemeljena, on je prestrašen i u sebi razvija osećanje hitnosti: 'To je gubitak za mene, a ne dobitak; nesreća za mene a ne sreća, da kada se prisećam Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, stalozhenost zasnovana na onome što je korisno se ne učvršćuje u meni.' Baš kao što je snaha, videvši svekra, prestrašena i u sebi razvija osećanje hitnosti (da bi mu ugodila), na isti način, ako u monahu koji se priseća Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, stalozhenost zasnovana na onome što je korisno nije utemeljena, on je prestrašen i u sebi razvija osećanje hitnosti: 'To je gubitak za mene, a ne dobitak; nesreća za mene a ne sreća, da kada se prisećam Bude, Dhamme i Sanghe na ovaj način, stalozhenost zasnovana na onome što je korisno se ne učvršćuje u meni.'

Ali ako u monahu koji se na ovaj način podseća Bude, Dhamme i Sanghe stalozhenost zasnovana na onome što je korisno jeste utemeljena, tada je on zadovoljan time. Ovim svojim postignućem, prijatelji, monah je obavio veliki posao.

Element prostora

Prijatelji, baš kao kada se -- uz pomoć drvene građe, puzavice, trave i ilovače -- prostor njima ograđen i obuhvaćen naziva 'kuća', na isti način je prostor ograđen uz pomoć kostiju, tetiva, mišića i kože obuhvaćen nazivom 'oblik'.

Uslovljenost nastajanja

Dalje, ako je oko zdravo, ali mu spoljašnji oblici ne ulaze u vidno polje, niti postoji odgovarajući kontakt, tada se ne javlja ni odgovarajuća vrsta svesti. Ako je oko zdravo i spoljašnji oblici mu ulaze u vidno polje, ali ne postoji kontakt, tada se ne javlja odgovarajuća vrsta svesti. Ali kada je oko zdravo i spoljašnji oblici mu ulaze u vidno polje, a postoji i kontakt, tada se javlja odgovarajuća vrsta svesti.

Oblik koji je tako nastao pripada grupi elemenata vezivanja za oblik. Osećanje koje je tako nastalo pripada grupi elemenata vezivanja za osećanje. Opažanje koje je tako nastalo pripada grupi elemenata vezivanja za opažanje. Izrazi volje koji su tako nastali pripadaju grupi elemenata vezivanja za izraze volje. Svest koja je tako nastala pripada grupi elemenata vezivanja za svest. Onda uviđamo: 'Ovako, izgleda, dolazi do susreta, povezivanja i ukrštanja pet grupa vezivanja. A Blaženi je govorio: 'Ko god vidi uslovljenost nastajanja vidi Dhammu; ko god vidi Dhammu vidi uslovljenost nastajanja.' [3] I nastanak ovih stvari -- ovih pet grupa vezivanja -- jeste uslovljen. [4] Svaka žudnja, prihvatanje, posezanje i držanje za ovih pet grupa vezivanja vodi do patnje. A svako kroćenje žudnje i strasti, svako napuštanje žudnje i strasti za ovih pet grupa vezivanja vodi do prestanka patnje. [5] Ovim svojim postignućem, prijatelji, monah je obavio veliki posao.

Dalje, ako je uho zdravo...

Dalje, ako je nos zdrav...

Dalje, ako je jezik zdravo...

Dalje, ako je telo zdravo...

Dalje, ako je razum zdrav ali mu spoljašnji oblici ne ulaze u polje svesti, niti postoji odgovarajući kontakt, tada se ne javlja ni odgovarajuća vrsta svesti. Ako je razum zdrav i spoljašnji oblici mu ulaze u polje svesti, ali ne postoji kontakt, tada se ne javlja odgovarajuća vrsta svesti. Ali kada je razum zdrav i spoljašnji oblici mu ulaze

u polje svesti, a postoji i kontakt, tada se javlja odgovarajuća vrsta svesti.

Oblik koji je tako nastao pripada grupi elemenata vezivanja za oblik. Osećanje koje je tako nastalo pripada grupi elemenata vezivanja za osećanje. Opažanje koje je tako nastalo pripada grupi elemenata vezivanja za opažanje. Izrazi volje koji su tako nastali pripadaju grupi elemenata vezivanja za izraze volje. Svest koja je tako nastala pripada grupi elemenata vezivanja za svest. Onda uviđamo: 'Ovako, izgleda, dolazi do susreta, povezivanja i ukrštanja pet grupa vezivanja. A Blaženi je govorio: 'Ko god vidi uslovljenost nastajanja vidi Dhammu; ko god vidi Dhammu vidi uslovljenost nastajanja.' I nastanak ovih stvari -- ovih pet grupa vezivanja -- jeste uslovljen. Svaka žudnja, prihvatanje, posezanje i držanje za ovih pet grupa vezivanja vodi do patnje. A svako kroćenje žudnje i strasti, svako napuštanje žudnje i strasti za ovih pet grupa vezivanja vodi do prestanka patnje. Ovim svojim postignućem, prijatelji, monah je obavio veliki posao."

Ovako je poštovani Sariputta govorio. Zadovoljni, monasi prosvetljeni rečima poštovanog Sariputte.

Beleške

[1] Sastavljači Pali kanona koristili su dobro poznatu teoriju da objasne osnovu zagrevanja i kretanja, metereologije i porekla bolesti. Ova teorija vezana je za pojam *dhatu*: element ili potencijal. Prema njoj, postoje četiri fizička elementa: zemlja (čvrstoća), tečnost, vatra i vazduh (kretanje). Tri od njih -- tečnost, vatra i vazduh -- smatrani su potencijalno aktivnima. Kada su nagomilani, uskomešani ili pokrenuti -- pali termin za koji se ovde koristi *pakuppati*, upotrebljavan je i na psihološkom nivou, gde je značio biti "razljućen" ili "uznemiren" -- deluju kao osnovni uzrok svih aktivnosti u prirodi. [Natrag]

[2] AN VII.46 navodi kost krila i ostatke tetiva kao primere za stvari koje neće

zapaliti vatru. Možda je ovaj odeljak predstavljao komičan komentar o nekome ko videvši drugu osobu kako pali vatru kremenom pokušava da je imitira, bez razumevanja osnovnih principa. Ako se koristi kremen i suva mahovina dobiće se vatra. Ako se koristi kost krila umesto kremena, a ostaci tetiva umesto suve mahovine, neće se dobiti vatra. [Natrag]

[3] Ova izjava nije pronađena ni u jednom drugom delu postojećeg Pali kanona. [Natrag]

[4] Vidi [SN XII.2.](#) [Natrag]

[5] Takođe, četvrta plemenita istina -- put koji vodi ka prestanku patnje -- nije eksplicitno naglašena u ovoj diskusiji, već implicitno kao put koji vodi ka obuzdavanju žudnje i želje, ka napuštanju žudnje i želje za pet grupa prijanjanja. [Natrag]

Rev. 5/2/2005

<http://www.geocities.com/budizam/canon/majjhima/mn28.html>

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 32

Maha-gosinga sutta

Veliki govor u šumi Gosingam

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jedanput je Blaženi boravio u salovoj šumi Gosingam s mnogim najuglednijim i najstarijim učenicima. Tu su bili redovnici Sariputto, Maha-Mogalano, Maha-Kasapo, Anuruddho, Revato, Anando i još mnogi drugi. Kad je redovnik Maha-Mogalano pred večer izišao iz svog osamljenog boravišta, otiđe da posjeti redovnika Maha-Kasapu, pa mu reče:

-- Hodi, prijatelju Kasapo, da posjetimo redovnika Sariputu i da čujemo njegovu propovijed! ...

(Uz put im se pridružio najprije Anurudgho. Zatim ih je vidio Anando, pa je pozvao Revatu i s njim pošao također da čuje Sariputinu propovijed. Sariputto ih opazi već izdaleka, pa ih pozdravi):

-- Dobro nam došao redovnik Anando, pratilac i pomoćnik Blaženoga. Divna je,

prijatelju Anando, salova šuma Gosingam u noći obasjanoj mjesečinom, dok su stabla sala sva u bujnom cvatu, čini ti se da lahor širi božanske mirise. Kakav bi lik isposnika, prijatelju Anando, sad trebao da zasja u salovoj šumi Gosingam?

-- Lik isposnika, prijatelju Sariputo, koji je mnogo čuo, pouzdano zapamtio i sačuvao ono što je čuo; a riječi o Istini, divnoj na početku, divnoj u sredini, divnoj na kraju, bogate smislom i pojedinostima, koje su izraz potpuno postignutog i pročišćenog svetačkog života -- to su riječi kojih je mnogo čuo i pouzdano zapamtio, pa mu govor obiluje njima, a duh ih promatra, pogled prozire. On tumači Istinu u sve četiri skupine sljedbenika, cjelovito i detaljno, bez zaplitanja, odstranjujući smetnje ispravnom razumijevanju. -- To je lik isposnika, prijatelju Sariputo, koji bi trebalo da zasja u salovoj šumi Gosingam.

(Sariputo postavlja isto pitanje Ravati, pa Anurudi, Maha-Kasapi, Maha-Mogalani, a ovaj na kraju uzvraća isto pitanje Sariputi. Svaki od njih u svom odgovoru opisuje ona obilježja po kojima se sam ističe u Budinoj zajednici. Evo tih karakteristika u skraćenom prijevodu):

Revato: -- Isposnik koji nalazi zadovoljstvo u osamljenosti, koji razvija unutarnje smirenje duha, čija je zadubljenost neprekidna, a uvid potpun, koji ostaje u praznini.

Anuruddho: -- Isposnik koji razbistrenim božanskim pogledom, van dometa ljudskog vida, promatra hiljade svjetova.

Maha-Kasapo: -- Isposnik koji je i sam pustinjač i hvali pustinjački život, koji živi od isprošene hrane..., odijelo šije od dronjaka..., odjeća mu se sastoji samo iz tri dijela..., potrebe su mu neznatne..., zadovoljan je..., živi osamljen..., izdržljiv je..., dosljedan u moralnim načelima..., sabran..., mudar..., slobodan je i osamostaljen u spoznaji i uvidu..., pa sve te vrline preporučuje i drugima.

Maha-Mogalano: -- Kad jedan isposnik raspravlja s drugim isposnikom o Istini, te jedan postavlja pitanja drugome i odgovara na njegova pitanja bez pogreške, tako

da im se razgovor nesmetano odvija.

Zatim Maha-Mogalano oslovi Sariputu ovako: Svi smo mi, prijatelju Sariputo, odgovorili na tvoje pitanje, svako sa svog stanovišta. A sada nam ti odgovori na isto pitanje...

Sariputo: -- Redovnik koji ima vlast nad vlastitim duhom..., koji kad god hoće može da postigne i zadrži koji god hoće stepen duhovnog zadubljenja...

(Na kraju Sariputo predlaže da svi otiđu Učitelju, pa da mu ponove svoj razgovor, a on da ocijeni čiji je odgovor najbolji).

Buda: -- Svi ste vi po redu, Sariputo, dali dobre odgovore. A sada čujte i od mene kakav bi lik isposnika trebalo da zasja u salovoj šumi Gosingam: Isposnik koji na povratku s prošenja dnevnog obroka sjedne skrštenih nogu i uspravna tijela i koji ustaljenom pažnjom sprovede vlastitu odluku: "Neću se maknuti iz ovog položaja dok mi se duh potpuno ne oslobodi prljavih taloga života". To je lik isposnika, Sariputo, kakav bi trebalo da zasja u salovoj šumi Gosingam.

Tako reče Blaženi, a redovnici se, oduševljeni, obradovaše govoru Blaženoga.

Rev. 20/10/2002

www.geocities.com/canon/majjhima/mn32.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 44

Cula vedalla sutta

Kratko razjašnjenje nauke

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Rađagahi, u Bambusovu gaju, na mjestu gdje se hrane vjeverice. Njegov svjetovni sljedbenik Visakho posjeti tada redovnicu Dhamma-dinnu, pa je pozdravi i sjedne po strani, a zatim je oslovi ovako:

"Ličnost, ličnost [1] -- tako se govori, gospođo! A šta Blaženi naziva ličnošću?"

"Blaženi, prijatelju Visakho, ličnost naziva sklopom ovih pet vrsta prijanjanja uz život: prijanjanje uz oblik, prijanjanje uz osjećaj, prijanjanje uz predodžbu, prijanjanje uz izraze volje i prijanjanje uz svijest."

"Dobro, gospođo!" odgovori Visakho, pa zadovoljan i obradovan njenim odgovorom postavi slijedeće pitanje:

"Postanak ličnosti, postanak ličnosti -- tako se govori, gospođo! A šta Blaženi naziva postankom ličnosti?"

"Blaženi obrazlaže postanak ličnosti iz one žeđi koja se uvijek ponovno rađa, i vezana za strastveni užitek nalazi zadovoljstvo sad tu sad tamo, a to je žeđ spolnog nagona, žeđ za postojanjem i žeđ za vlašću."

"Prestanak ličnosti, prestanak ličnosti -- tako se govori, gospođo! A šta Blaženi naziva prestankom ličnosti?"

"Zatrijeti trag strasti u toj žeđi, napustiti je, odreći je se, osloboditi se i odroditi od nje, to, prijatelju Visakho, Blaženi naziva prestankom ličnosti."

"Put koji vodi do prestanka ličnosti, put koji vodi do prestanka ličnosti -- tako se govori, gospođo! A šta Blaženi naziva putem do prestanka ličnosti?"

"Blaženi je tako nazvao ovaj plemeniti osmerostruki put: ispravni nazori, ispravna namjera, ispravan govor, ispravna djelatnost, ispravan način života, ispravan napor, ispravna pažnja i ispravna sabranost."

"A je li, gospođo, prijanjanje isto što i spomenutih pet vrsta prijanjanja uz život ili je od njih različito?"

"Prijanjanje, prijatelju Visakho, nije isto što i pet vrsta prijanjanja uz život, ali nije ni različito od njih. Ono što je u tih pet vrsta prijanjanja uz život podstrek strasti, to je u tom slučaju prijanjanje."

"Kako nastaje, gospođo, personalistički pogled na svijet?"

"Eto, prijatelju Visakho, neuk prosječan čovjek, koji nije vidjeo plemenite ljude, koji nije upućen u plemenitu istinu niti je u njoj uzgojen, koji nije vidjeo ljude više vrste i nije upućen u istinu čovjeka više vrste, niti u njoj uzgojen -- taj shvaća

tjelesni lik kao samoga sebe, ili sebe kao oblikovanje, ili tjelesni lik u sebi, ili sebe u tjelesnom liku; osjećaj shvaćakao samoga sebe, ili sebe kao osjetnost, ili osjećaj u sebi, ili sebe u osjećaju; predodžbu shvaća kao samoga sebe, ili sebe kao predočavanje, ili predodžbu u sebi, ili sebe u predodžbi; izraze volje shvaća kao samoga sebe, ili sebe kao izražavanje volje, ili izraze volje u sebi, ili sebe u izrazima volje; svijest shvaća kao samoga sebe, ili sebe kao svjesnost, ili svijest u sebi, ili sebe u svjesti. Tako, prijatelju Visakho, nastaje personalistički pogled na svijet."

"A kako, gospođo, personalistički pogled na svijet ne nastaje?"

(Odgovor je jednak prethodnome sa suprotnim predznacima: učen čovjek... upućen u plemenitu istinu... koji tjelesni lik ni duševna svojstva ne shvaća kao samoga sebe...)

"Je li, gospođo, plemeniti osmostruki put... složen ili jednostavan?"

"Taj je put složen."

"A jesu li tri sastavna dijela ustrojena iz osmerostrukog puta, ili je osmerostruki put ustrojen iz triju sastavnih dijelova?"

"Tri sastavna dijela nisu ustrojena iz osmerostrukog puta, nego je osmerostruki put ustrojen iz triju sastavnih dijelova. Ispravan govor, ispravna djelatnost i ispravan život, ti su sastavni djelovi izvdeni iz etike. Ispravan napor, ispravna pažnja i ispravna sabranost su dijelovi izvdeni iz discipline sabranosti (zadubljenja). Ispravni nazori i ispravne namjere su dijelovi izvedeni iz spoznaje mudrosti."

"Šta je, gospođo, sabranost, šta su obilježja sabranosti, šta su sredstva sabranosti, šta je njega sabranosti?"

"Sabranost je svođenje misli na jednu tačku. Četiri vrste postojanosti pažnje [2] su

obilježja sabranosti. Četiri ispravne vještine [3] su sredstva sabranosti, a vježbanje, njegovanje i razvijanje tih umijeća je njega sabranosti."

"Koliko ima vrsta izraza volje?"

"Tri: tjelesni, govorni i misaoni izraz volje. -- Udisanje i izdisanje su voljni izrazi tijela, zamišljanje i razmišljanje su govorni izrazi volje, a predodžbe i osjećaji su misaoni izrazi volje.[4] -- Udisanje i izdisanje su tjelesne pojave, vezane za tjelesnost, pa se zato nazivaju tjelesnim izrazima volje. Tek nakon zamišljanja i razmišljanja dolazi povezan govor, pa se zato zamišljanje i razmišljanje nazivaju govornim izrazima volje. Predodžbe i osjećaji su svojstva razuma povezana s mislima, pa se zato nazivaju misaonim izrazima volje."

"Kako se, gospođo, postiže prestanak predodžbenog iskustva?"

"Isposniku koji dostiže prestanak predodžbenog iskustva ne čini se, prijatelju Visakho, ovako: 'Ja ću dostići prestanak predodžbenog iskustva'; ili: 'Ja dostižem prestanak predodžbenog iskustva'; ili: 'Ja sam dostigao prestanak predodžbenog iskustva', nego se njegov duh otprije tako razvio da je doveden u ovakva stanja."

"Koje pojave najprije prestaju kod isposnika koji dostiže prestanak predodžbenog iskustva, da li pobude tjelesnog izraza, ili pobude govornog izraza, ili pobude misaonog izraza?"

"Najprije prestaju pobude govornog izraza, pa onda pobude tjelesnog izraza, pa pobude misaonog izraza." [5]

"A kako dolazi do napuštanja tako dosednutog prestanka predodžbenog iskustva?"

"Isposniku koji napušta stanje prestanka predodžbenog iskustva, ne čini se, prijatelju Visako, ovako: 'Ja ću napustiti dostignuto stanje prestanka predodžbenog iskustva'; ili 'Ja napuštam dostignuto stanje prestanka predodžbenog iskustva'; ili

'Ja sam napustio dostignuto stanje prestanka predodžbenog iskustva', nego se njegov duh otprije tako razvijao da je doveden do ovakva stanja."

"Koja se vrsta pojava najprije pojavljuju kod isposnika koji napušta dostignuto stanje prestanka predodžbenog iskustva, da li pobude tjelesnog izraza, ili pobude govornog izraza, ili pobude misaonog izraza?"

"Najprije se pojavljuju pobude misaonog izraza, pa tjelesnog, pa govornog."

"Kakvi se utisci pojavljuju kod isposnika koji je napustio stanje prestanka predodžbenog iskustva?"

"Pojavljuju se tri vrste utisaka: utisak ništavila, utisak besciljnosti i utisak bezželjnosti."

"Kuda smjera, čemu je sklona, za čim teži misao isposnika koji je napustio stanje prestanka predodžbenog iskustva?"

"Misao tog isposnika smjera k otcjepljenosti ,sklona je otcjepljenosti, teži za otcjepljenošću."

"Koliko vrsta osjećaja ima, gospođo?"

"Postoje ove tri vrste osjećaja: osjećaj ugodnosti, osjećaj neugodnosti, osjećaj niugodnosti-ni-neugodnosti."

"Kakav je svaki od tih osjećaja?"

"Prijatan osjećaj tjelesne ili duševne ugodnosti, to je osjećaj ugodnosti, a neprijatan osjećaj tjelesne ili duševne neugodnosti je osjećaj neugodnosti. Osjećaj koji ni tjelesno ni duševno nije ni prijatan ni neprijatan naziva se osjećajem niugodnosti-ni-neugodnosti."

"Šta je u ugodnom osjećaju ugodno, a šta neugodno. Šta je u neugodnom osjećaju neugodno, a šta ugodno? Šta je u ni-ugodnom-ni-neugodnom osjećaju ugodno, a šta neugodno?"

"U ugodnom je osjećaju postojanost ugodna, a promjena neugodna, u neugodnom je osjećaju promena ugodna, a postojanost neugodna, u ni-ugodnom-ni-neugodnom osjećaju je znanje ugodno, a neznanje neugodno." [6]

"Kakva sklonost postoji u ugodnom osjećaju, kakva u neugodnom, a kakva u ni-ugodnom-ni-neugodnom?"

"U ugodnom osjećaju postoji sklonost prema strasti, u neugodnom sklonost prema odvratnosti, a u ni-ugodnom-ni-neugodnom sklonost prema neznanju."

"Postoji li u svim ugodnim osjećajima sklonost prema strasti, u svim neugodnim osjećajima sklonost prema odvratnosti, a u svim ni-ugodnim-ni-neugodnim osjećajima sklonost prema neznanju?"

"Ne, prijatelju Vesakho."

"Čega se treba odreći u ugodnim osjećajima, čega u neugodnim, a čega u ni-ugodnim-ni-neugodnim osjećajima?"

"U ugodnom se osjećaju treba odreći sklonosti prema strasti, u neugodnom sklonosti prema odvratnosti, a u ni-ugodnim-ni-neugodnim sklonosti prema neznanju."

"Treba li se u svakom ugodnom osjećaju odreći sklonosti prema strasti, u svakom neugodnom osjećaju odreći sklonosti prema odvratnosti, a u svakom ni-ugodnim-ni-neugodnim osjećaju sklonosti prema neznanju?"

"Ne treba, prijatelju Visakho. Isposnik razdružen od strasti, razdružen od

neispravnih postupaka, postiže i zadržava *prvi stepen zadubljenja (dhanam)*, na kojem (još) postoji zamišljanje i razmišljanje. To zadubljenje izvire iz osame, a obilježja su mu prijatnost i zadovoljstvo. Taj isposnik to razume ovako: 'Sigurno ću se i ja, dosegavši to stanje zadržati u njemu kao i oplemenjena bića koja su ga već prije dosegla i zadržala.' Dok se tako trsi da zadovolji želju za najvišim oslobođenjima, zbog te ga želje obuzima briga. Zatim se rješava odvratnosti, i sklonost prema odvratnosti više ne postoji. A zatim, kad se isposnik riješi zadovoljstva i nezadovoljstva, dosadašnji ugodni i neugodni ugođaji iščezavaju. Tako postiže i zadržava *četvrti stepen zadubljenja*, ravnodušnosti i pažljivosti pročišćene od zadovoljstva i nezadovoljstva. Tako se rješava neznanja, i sklonost prema neznanju više ne postoji."

"Šta je, gospođo, protivteža ugodnom osjećaju?"

""Neugodan osjećaj."

"A neugodnom osjećaju?"

"Ugodan osjećaj."

"A protivteža ni-ugodnom-ni-neugodnom osjećaju?"

"Neznanje."

"A šta je protuteža neznanju?"

"Znanje."

"A protuteža znanju?"

"Oslobođenje."

"A šta je protuteža oslobođenju?"

"Utrnuće (nibbanam)."

"A šta je protuteža utrnuću?"

"To je, prijatelju Visakho, pitanje koje nadilazi domet. Nije moguće naći izlaz iz kruga pitanja. Asketski život ponire u nibbanu, stišava se u nibbani, postiže svoj cilj u nibbani. Ako želiš, prijatelju Visakho, možeš otići do Blaženoga, pa pitati razjašnjenje. Kako ti Blaženi razjasni, u to se možeš pouzdati."

Sljedbenik Visakho, zadovoljan i obradovan besjedom redovnice Dhamm-dinne, ustane, pozdravi je obilazeći je s desne strane, pa otide tamo gde se tada nalazio Blaženi. Došavši, pozdravi Blaženog, pa sjedne po strani. Sjedeći tako, sljedbenik Visakho ispriča Blaženom sve o čemu je razgovarao s redovnicom Dhamma-dinnom, a Blaženi mu na to reče:

"Mudra je, Visakho, redovnica Dhamma-dinna, dubokoumna je, Visakho, redovnica Dhamma-dinna, . Da si pitao od mene to razjašnjenje, ja bih ti dao na vlas isti odgovor kao i redovnica Dhamma-dinna. Što ti je ona rekla, to je istinski smisao, u to se možeš pouzdati."

Tako je rekao Blaženi. A sljedbenik Visakho je riječi Blaženoga primio vesela srca.

Beleške

1. *Sakkayo* je izraz koji označava ličnost u njenoj tjelesnoj i individualnoj potpunosti kako se može razumjeti iz slijedećih odgovora. O ličnosti u karakterološkom smislu (*puggalo*) mnogo se više pisalo u budističkoj književnosti. U *Abbhidhamma-pitaki* jedna od ukupno sedam knjiga posvećena je isključivo karakterologiji. [Natrag]

2. Introspektivno bdijenje "u tijelu nad tijelom", "u osjećajima nad osjećajima", "u mislima nad mislima", "u pojavama nad pojavama". To su četiri temeljna "stupa" buddhističke kontemplacije, obrađena u jednom od najvažnijih Buddhinih "dugih govora", *Maha-sati-patthana-suttam* (D. 22). [Natrag]

3. Vlast nad osjetilima, napuštanje osjetnosti, zadubljenje i postojanost karaktera. [Natrag]

4. Kako se vidi iz razjašnjenja u nastavku, izraz "mišljenje" (*ćittam*) treba shvatiti u opsegu koji u potpunosti odgovara opsegu pojma *cogito* u smislu u kojem ga je Husserl preuzeo od Descartesa i dalje fenomenološki razradio. Prema Descartesu, pojam mišljenja obuhvaća "sumnju opažanje, afirmaciju, negaciju, htijenje, predočavanje, čuvstva." (*Meditationes de prima philosophia*, 2. medit.) -- Husserl ističe da je Descartes shvaćao *cogito* u tako širokom smislu da je u njemu sadržano sve što je izraženo riječima: "Opažam, sjećam se, predočujem, sudim, osjećam, želim, hoću" i svi ostali slični subjektivni doživljaji. (*Ideen...* I, str. 61) [Natrag]

5. Prema tekstovima koji razjašnjavaju stanja duhovnog zadubljenja (*đhanam*) doseg prvog stepena isključuje govor, doseg drugog zamišljanje i razmišljanje, doseg trećeg stepena osjećaj prijatnosti, a doseg četvrtog stepenja udisanje-i-izdisanje. (usp. S. XXXVI, 11, *Raho-gata-suttam*.) Razjašnjenje prestanka funkcije disanja osniva se na fiziološkim podacima *kundalini-yoge*, gdje opticaj *prane* preuzima funkcije izmjene tvari i održavanja biološkog tonusa. Eksperimenti s yogijima i fakirima koji se daju zakopati u zemlju po nekoliko dana dovoljno su i laboratorijski provjereni, a poznata su i "mehanička" sredstva kojima oni to postižu, osobito (hirurško) izduženje jezika i njegovo izvrtanje da začepi dušnik. Sve je to detaljno opisano i u starijim indijskim priručnicima *yoge*, iz vremena kad je to postalo predmet tjelesnih vježbi. [Natrag]

6. Teorija o ni-ugodnom-ni-neugodnom osjećaju postojala je i u modernoj eksperimentalnoj psihologiji početkom 20. vijeka. Buddhina egzistencijalna

interpretacija toga psihičkog stanja zaslužuje još uvijek pažnju s obzirom na intelektualnu podlogu iz koje ga izvodi. Ta je podloga "neznanje" (*avidāḍa*), koje treba shvatiti kao učmalost duha (indolenciju, torpor) i bitno razlikovati od vrline *upekha* (grčki *apatheia*) ili održavanja ravnovjesja u ravnodušnosti. Evo kako Buddho u jednom tekstu o toj temi razjašnjava ni-ugodno-ni-neugodno čuvstvo na podlozi neznanja: "Neznalica, priprost čovjek, kad ga spopadne bolan osjećaj, čezne za osjetnim užitkom... zato jer mu nije poznata druga obrana od bolnog osjećaja. Uživajući u tjelesnom užitku, duh mu ostaje opsjednut sklonošću prema takvom užitku. Pošto ne može da pravilno shvati kako takvi osjećaji nastaju i nestaju, u čemu im je prednost, a u čemu smetnja, i kako da im izbjegne, njegova se opsjednutost pretvara u sklonost prema ni-ugodnom-ni-neugodnom osjećaju neznanja" (u spomenutom smislu učmalosti ili indolencije). -- Nasuprot tome, "uzgojen i oplemenjen redovnik, kad ga spopadne bolan osjećaj, ne osjeća tugu ni patnju... On ima samo jedan osjećaj, a taj je tjelesan, a ne duševan..." (S. XXXVI, 6, *Salla-suttam*). Na tekstove ove vrste osvrnuo sam se nešto opširnije u radu: *The Philosophy of Disgust, Buddho and Nietzsche* (by Bhikkhu Nanajivako) u 56. *Schopenhauer Jahrbuch*, 1975) [[Natrag](#)]

Rev. 30/5/2004

www.geocities.com/canon/majjhima/mn44.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 59

Bahuvedaniya sutta [1]

Mnogo vrsta osećanja

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je drvodelja sa pet alata otišao da poseti poštovanog Udajia. Pozdravivši ga s poštovanjem, sede on sa strane. Sedeći tako, upita on poštovanog Udajia:

-- Koliko vrsta osećanja ima, poštovani Udaji, prema onome kako podučava Blaženi?

-- Tri su vrste osaćanja, drvodeljo, prema učenju Blaženog: ugodno, neugodno i ni-ugodno-ni-neugodno. To su tri vrste osećanja prema učenju Blaženog.

Posle tih reči, drvodelja sa pet alata reče: -- Nema tri vrste osećanja, poštovani Udaji, prema učenju Blaženog. Postoje dve vrste osećanja o kojima je govorio Blaženi: prijatna i neprijatna osećanja. Za neutralan osećaj je Blaženi govorio da pripada stanju uzvišene sreće.

Ali poštovani Udaji odogovori: -- Blaženi nije podučavao da postoje dve vrste osećanja, već tri: prijatna, neprijatna i neutralna osećanja.

(Ovakva razmena stavova ponovila se po drugi i treći put,) ali niti je drvodelja sa pet alata bio u stanju da ubedi poštovanog Udajia, niti je poštovani Udaji mogao da ubedi drvodelju sa pet alata. No, desilo se da je poštovani Ananda čuo ovaj razgovor i on otide do Blaženog da se raspita. Pozdravivši Blaženog s poštovanjem, sede on sa strane. Sedeći tako, ponovi on čitav razgovor koji se vodio između poštovanog Udajia i drvodelje sa pet alata.

A Blaženi reče:

-- Ananda, Udajijev način izganja, sa kojim se drvodelja sa pet alata nije saglasio, ispravan je, zaista. Ali i način izlaganja drvodelje sa pet alata, sa kojim se nije saglasio Udaji, ispravan je. Jednim načinom izlaganja govorio sam o dve vrste osećanja, ana drugim načinom izlaganja govorio sam o tri, o šest, o osamnaest, o trideset šest i o sto osam vrsta osećanja.[2] Tako sam izložio Dhammu na različite načine.

U pogledu Dhamme koju sam tako izložio na različite načine, ako ima onih koji ne mogu da se slože, da se saglase i da prihvate ono što je ispravno rečeno i ispravno izgovoreno, može se očekivati da se posvađaju, da se zapetljaju u raspravu i objašnjavanje, povređujući jedan drugog oštrim rečima.

U pogledu Dhamme koju sam tako izložio na različite načine, ako ima onih koji mogu da se slože, da se saglase i da prihvate ono što je ispravno rečeno i ispravno izgovoreno, može se očekivati da oni žive u prijateljstvu i slozi, bez razdora, kao mleko (što se lako meša) sa vodom, gledajući jedan na drugog prijateljskim očima.

Pet je struna čulne želje. Kojih pet? Oblici dostupni oku za kojima neko žudi, priželjkuje ih, priklanja i prijanja uz njih, sputan čulnom željom i razdiran

požudom. Zvuci dostupni uhu... mirisi dostupni nosu... ukusi dostupni jeziku... dodiri dostupni telu, za kojima neko žudi, priželjkuje ih, priklanja i prijanja uz njih, sputan čulnom željom i razdiran požudom. To je pet struna čulne želje. Zadovoljstvo i užitak koji zavise od tih pet struna čulne želje, to se naziva čulnim zadovoljstvom.

I ako bi sada neko rekao: 'Ovo je najviše zadovoljstvo i užitak koji se može doživeti', ja to ne bih potvrdio. A zašto? Zato što postoji druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenija. A koje je to zadovoljstvo? Ovde, sasvim napustivši čulne želje, napustivši štetna stanja uma, monah dostiže i boravi u prvom meditativnom zadubljenju (*jhana*), koje je praćeno zamišljanjem i razmišljanjem, i ispunjava ga užitak i zadovoljstvo rođeni iz osamljenosti. To j prva vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to (čulno) zadovoljstvo i uzvišenije je.

Ako bi neko rekao: 'Ovo je najviše zadovoljstvo koje se može doživeti', ja to ne bih potvrdio. A zašto? Zato što postoji druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenija. A koje je to zadovoljstvo? Ovde, stišavanjem zamišljanja i razmišljanja... monah dostiže i boravi u drugom meditativnom zadubljenju... u području beskonačnog prostora... beskonačne svesti... ništavila... ni-opažanja-ni-neopažanja.

Ako bi neko rekao: 'Ovo je najviše zadovoljstvo koje se može doživeti', ja to ne bih potvrdio. A zašto? Zato što postoji druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenija. A koje je to zadovoljstvo? Ovde, potpunim nadilaženjem područja ni-opažanja-ni-neopažanja monah dostiže i boravi u stanju prestanka opažanja i osećanja. Ovo je druga vrsta zadovoljstva koja prevazilazi to zadovoljstvo i još je uzvišenije.[3]

Može se dogoditi, Ananda, da askete iz neke druge sekte kažu ovako: "Osamljenik Gotama govori o prestanku opažanja i osećanja i opisuje to kao zadovoljstvo. Kakvo je (zadovoljstvo) i kako je to moguće?"

Onima koji tako kažu trebalo bi ovako odgovoriti: "Blaženi opisuje kao zadovoljstvo ne samo osećaj zadovoljstva. Tathagata pak opisuje kao zadovoljstvo sva stanja kada i gde se ono postigne."

Beleške

1. Ovaj govor identičan je sa [SN XXXVI.19](#) (Bahuvedaniya sutta -- Mnogo vrsta osećanja). [[Natrag](#)]

2. Videti [SN XXXVI.22](#). [[Natrag](#)]

3. Komentar: "Od četvrtog zadubljenja nadalje, ni-prijatno-ni-neprijatno osećanje (postoji u tim meditativnim stanjima). Ali to neutralno osećanje se, takođe, naziva 'zadovoljstvom' (*sukha*), pošto je to stanje spokojstva i uzvišenosti. Ono što se javlja putem pet struna čulne želje i putem osam meditativnih postignuća zove se 'zadovoljstvo koje se oseća' (*vedayita-sukha*). Stanje prestanka percepcije i osećaja jeste 'zadovoljstvo, koje se ne oseća' (*avedayita-sukha*). Otuda, bilo da je reč o zadovoljstvu koje se oseća ili ne, oboje su svakako 'zadovoljstvo', u smislu da se radi o stanjima bez bola (*niddukkhabhava-sankhatena sukkena*)."

U [AN IX.34](#) poštovani Sariputa uzvikuje: "Nibbana je sreća, Nibbana je sreća, zaista!" Onda monah Udaji upita: "Kako može postojati sreća kada nema osećanja?" Poštovani Sariputa je odgovorio: "Upravo to je jeste sreća, prijatelju, da nema osećanja." Nastavak te sutte može se uporediti sa ovim tekstom. O *nibbani* kao sreći govori se i u [AN VI.100](#). [[Natrag](#)]

Videti takođe: [SN XXXVI.31](#).

Rev. 23/6/2001

www.geocities.com/canon/majjhima/mn59.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 62

Maha-Rahulovada sutta

Savet Rahuli u Ambalatiki

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u gradu Savatthi, u Đetinu, u samostanu Anathapindike. Tu je Blaženi ujutro obukao, uzeo prosjačku zdjelu i ogrtač, pa pošao u Savatthi da prosi hranu. A i redovnik Rahulo, kad se tog jutra obukao, uzme prosjačku zdjelu i ogrtač i pođe za Blaženim slijedeći ga uzastopce. Tada se Blaženi obazre, pa se obrati Rahuli riječima:

Rahulo, svaki tjelesni lik, prošli, budući ili sadašnji, u nutrini ili u spoljašnjosti, grub ili nježan, nizak ili uzvišen, blizak ili dalek -- svaki tjelesni lik treba gledati kakav stvarno jeste, prozirući ga ispravnom spoznajom ovako: "To nije moja, to nisam ja, to mi nije svojstveno".

-- Zar samo tjelesni lik, Blaženi, zar samo tjelesni lik, Dobrostivi?

-- I tjelesni lik, Rahula, i osjećaj. Rahulo, i predodžbu, Rahulo, i sklonost, Rahulo, i

svijest, Rahulo! [1]

Na to redovnik Rahulo pomisli: "Ko bi danas, primivši pouku neposredno od Blaženoga, mogao da ide po selu i da prosjači hranu?!" -- pa skrene s puta, sjedne skrštenih nogu u podnožje nekog stabla u uspravnom položaju tijelai uspostavi potpunu pažnju duha.

Redovnik Sariputo primijeti redovnika Rahulu kako sjedi sabran pod stablom..., pa mu reče:

-- Njeguj duhovni razvoj tako da pažnju usredotočiš na udisanje i izdisanje Rahulo! Usredotočenje pažnje na udisanje i izdisanje, kad se razvije i osnaže, donosi bogate plodove i mnogo koristi.

Pred večer, kad se redovnik Rahulo digao iz samotnog zadubljenja, otiđe k Blaženome, pa ga upita:

-- Gospodine, kako treba razvijati i osnažiti usredotočenje pažnje na udisanje i izdisanje, pa da donese bogate plodove i mnoge koristi?

(Slijedi razjašnjenje te prastare metode yoge, koja se u budističkoj kontemplaciji primenjuje na svojevrsan način, ne umjetnim zaustavljanjem i pojačavanjem **daha**, već usredotočenjem **duha** na njegov mirni normalni tok). [2]

Beleška

[1] To su prema Buddhinu učenju "pet ogranaka" egzistencije. Tjelesnost odgovara materijalnom opstanku, a ostala četiri činioca sačinjavaju sklop duha ili "unutarnju" stranu bića. Njihovim raspadom ne preostaje ništa. Duša nije supstancijalna nego funkcionalna. "Preporađanje" je rezultanta voljnog poriva (kako to tumači i

Schopenhauer pod nazivom "palingeneza") [Natrag]

[2] Vidi o tome moj članak "**Dhana, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije**".

Rev. 3/5/1999

www.geocities.com/canon/majjhima/mn61.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 63

Cula-Malunkya-putto sutta

Kratki razgovor s Malunkjinim sinom

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinu gaju, u samostanu Anata-pindike. A redovnik Malunkja-putto, dok je bio u osami i zadubljenosti, razmišljao je ovako:

-- Postoje gledišta o kojima se Blaženi nije izrazio, nego ih zanemaruje i odbacuje. To su gledišta: Svijet je vječan, svijet nije vječan, svijet je konačan, svijet je beskonačan, duša i tijelo su jedno te isto, duša i tijelo su različiti, biće (Budino, ili uopće, prema razjašnjenju komentara) postoji poslije smrti, biće ne postoji poslije smrti, biće i postoji i ne postoji poslije smrti, biće niti postoji niti ne postoji poslije smrti. Ta gledišta mi Blaženi ne razjašnjava, a to mi se ne sviđa, niti me zadovoljava. Zato ću otići Blaženome, pa ću ga pitati o tome... Ako mi ta gledišta razjasni, onda ću nastaviti da živim isposničkim životom kod njega, ako ne, onda ću se odreći isposničkog života i vratiti se u niži, svjetovni život.

(Malunkja-putto otiđe zatim Budi, ponovi mu doslovno svoje navedeno razmišljanje i doda):

-- Ako Blaženi zna da je svijet vječan... (itd.), neka mi to razjasni, a ako ni sam ne zna i ne vidi da li je svijet vječan ili nije vječan... (itd.), onda je jedino ispravno rješenje da kaže da to ne zna i da u to nema uvida.

-- Malunkja-putto, jesam li ti ikada rekao: "Dođi, Malunkjin sine, živi kod mene isposničkim životom, a ja ću ti razjasni da li je svijet vječan ili nije... (itd.)?"

-- Doista ne, gospodine!

-- Ili si možda ti rekao meni: "Gospodine, ja ću živjeti kod Blaženoga isposničkim životom kad mi Blaženi razjasni da li je svijet vječan ili nije,.. (itd.)?"

-- Doista ne, gospodine!

-- Kad dakle, Malunkja-putto, ni ja nisam tako rekao tebi, ni ti meni, kome onda prigovaraš, nerazumni čovječe? -- Malunkja-putto, ko bi god postavio takav uslov da neće živjeti isposničkim životom dok mu Blaženi ne razjasni ta pitanja -- taj bi prije umro nego što bi mu Usavršeni dospio da to rastumači. To je baš tako, Malunkja-putto, kao kad bi neko bio ranjen strijelom debelo premazanom otrovom, pa kad bi se njegovi prijatelji i rodbina pobrinuli da mu dovedu ljekara hirurga, a ranjenik da kaže: "Neću da mi vadite ovu strijelu prije nego doznam da li je čovjek koji me je ranio pripadnik ratničke kaste, ili brahmanske, ili trgovačke ili je sluga... kako se zove i iz kojeg je plemena... je li visok ili nizak ili srednjeg rasta... je li tamnopus ili smeđ ili žut... iz kojeg je sela ili grada... da li mu je luk kojim me je ustrijelio vrste *ćapo* ili *kodando*... da li je tetiva na luku napravljena od životinjske ili biljne tetive i od koje vrste... (slijedi još dugi niz tehničkih podataka o vrsti oružja, koji su neprevodivi). -- I taj bi čovjek prije umro, Malunkja-putto, nego što bi mu Usavršeni dospio da sve to razjasni.

-- Jer, isposnički život, Malunkjin sine, ne zavisi od gledišta da je svijet vječan, ili da nije... (itd.). Bez obzira da li je ispravno gledište da je svijet vječan ili da nije... (itd.), sigurno je i pored svega toga da postoji rođenje, starost, smrt, patnja, jad i nevolja, muka i očaj, a ja dajem upute o tome kako da se to dokonča još u ovam životu...

-- Prema tome, Malunkja-putto, treba da ti je uvijek na umu i ono šta ja nisam razjasnio i ono šta sam razjasnio... A zašto nisam razjasnio ta pitanja? Jer to ne bi bilo korisno, jer' se ne odnosi na temeljna načela isposničkog života, jer ne vodi do odvratnosti, do napuštanja strasti, prestanka, smirenja, više spoznaje, vrhovne mudrosti i do utrnuća (*nibbanam*). Eto zašto to nisam razjasnio. -- A što jesam razjasnio? Razjasnio sam patnju, Malunkjin sine, nastanak patnje, prestanak patnje i put koji vodi do prestanka patnje. Zašto sam to razjasnio? Jer je to korisno, jer se odnosi na temeljna načela isposničkog života, jer dovodi do odvratnosti, do napuštanja strasti, prestanka, smirenja, više spoznaje, vrhovne mudrosti i do utrnuća...

Tako reče Blaženi. A redovnik Malunkja-putto se oduševljen radovao govoru Blaženoga.

Rev. 3/5/1999

www.geocities.com/canon/majjhima/mn63.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 68

Nalakapana sutta

Govor u Nalakapani

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jedanput je Blaženi boravio u zemlji Kosala, u gaju blizu mjesta Nalakapana. U to su doba sinovi mnogih uglednih porodica iz povjerenja u Blaženoga napustili dom i pridružili se beskućničkom redu. Tu su bili i redovnici Anurudo, Nandijo, Kimbalo, Bhagu, Kundadhano, Revato, Anando i drugi vrlo ugledni sljedbenici.

(Slijedi Budin govor u kojem, izgleda, prvi put pozdravlja tu skupinu mladih građana i želi im dobrodošlicu u svojoj zajednici, a zatim im daje prvu pouku o kontemplativnom pročišćenju i učvršćenju duha u zadubljenosti (*đhanam*). Karakteristično je da u ovam govoru, kao i u [M. 128](#), Budo oslovljava cijelu skupinu, "Anurude" (u množini), govorničkim oblikom koji ističe da je Anurudo predvodnik cijele družine. Budo ih najprije pita jesu li zadovoljni asketskim životom, pa nakon potvrdnog odgovora nastavlja):

- Vi ste, Anurude, još u punoj mladenačkoj snazi, u prvom razdoblju života, dok su vam kose još potpuno crne i dok ste mogli da zadovoljavate svoje strasti, ipak napustili dom i priklonili se beskućničkom životu... Na to vas nije navela prinuda kraljevske vlasti, niti razbojnička ucjena, ni dugovi, ni strah pred takvim nedaćama, a niste se pridružili beskućnicima ni iz nevolje, da se prehranite, nego ste osjetili da ste potlačeni neminovnošću rođenja, starosti i smrti, jada i nevolje, potlačeni patnjom, nezadovoljstvom i brigama -- neumitnošću patnje. Pa ipak ste naslutili da je moguće dokrajčiti cijelu tu gomilu životnog stradanja. Zar niste, Anurude, u tom uverenju napustili dom i pridružili se beskućnicima?

-- Da, gospodine!

-- A sada Anurude, sinovi uglednih porodica, kad se tako odrode, šta dalje treba da poduzmu? Odvraćeni od strasti, Anurude, odvrćeni od svega što je bilo nepovoljno, ako ne postignete zadovoljstvo ili smirenje koje će vas odvesti još i dalje od toga, onda će vam požuda, zlovolja, tromost, briga, uzbuđenje, sumnja, nezadovoljstvo i dosada obuzeti duh još upornije nego ranije...

Rev. 25/1/2002

www.geocities.com/canon/majjhima/mn68.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 82

Ratthapala sutta

O Ratapali

Prevod **Čedomil Veljačić**

(deo I i stihovi na kraju dela II)

ostalo **Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

I

– Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi putovao po zemlji plemena Kuru s velikom skupinom isposnika i stigao do grada Thullakotthitam. Brahmanski građani tog grada, kad su čuli za njegov dolazak, . . otiđu da ga posjete. . . U tom se skupu nalazio i Ratthapalo, sin jednoga od najuglednijih građana Thullakotthite... Kad je čuo Buddhine riječi, on pomisli:

– Prema onome kako sam shvatio pouku Blaženoga, nije lako da čovjek koji živi obiteljskim životom provodi svet život potpuno usavršen i čist kao izglačana školjka. Trebalo bi da obrijem kosu i bradu, da obučem požutjelu odjeću i da

otiđem od kuće u beskućnički život.

(Kad su ostali građani iz njegove družine otišli, Ratthapalo priđe Blaženome, pokloni mu se, sjedne po strani i saopći mu svoju misao, pa ba zamoli):

– Molim Blaženoga da odobri moje otuđenje od svijeta i potpuno zaređenje.

– Jesu li, Ratthapalo, tvoji roditelji odobrili da se otuđiš i postaneš beskućnik

– Ne, gospodine, nisu.

– Usavršeni ne odobravaju otuđenje i pristup prosjačkom redu maloljetnicima bez dozvole roditelja, Ratthapalo!

– Pobrinut ću se, gospodine, da mi roditelji to dozvole.

. . . Kad je sve to saopćio svojim roditeljima, oni mu odgovore ovako:

– Dragi Ratthapalo, ti si naš jedini mili i dragi sin, odhраниli smo te i odgojili u izobilju. O patnji ti ne znaš ništa. Sve i kad bi morao da umreš, tvoj bi gubitak za nas bio težak, a kamoli da ti za života dademo pristanak da otiđeš u beskućnike. . .

Kad nije mogao da dobije roditeljski pristanak za odlazak, mladi Ratthapalo se ispruži na pod i reče: – Ili ću ovdje umrijeti ili dobiti dozvolu da otiđem. . .

Tada dođoše Ratthapalovi prijatelji, pa ga i oni savjetovahu:

– Dragi Ratthapalo, ti si jedini mili i dragi sin svojih roditelja. . Ustani, jedi i pij i zabavljaj se! Tako možeš da uživaš u tjelesnim zadovoljstvima i da ujedno vršiš dobra djela. . .

Ali Ratthapalo nije odgovarao ... Konačno njegovi prijatelji otidu roditeljima, pa im rekoše: – . . . Ako mu ne dozvolite da otiđe u beskućnike, on će umrijeti. Ali ako

mu dozvolite, moći ćete da ga vidite i kasnije, pa ako mu se beskućnički život ne bude sviđao, šta će mu drugo preostati nego da se vrati kući? Zato mu dozvolite da otiđe.

– Onda ćemo dozvoliti Ratthapali da otiđe u beskućnike. Ali kasnije mora da dođe u posjetu roditeljima.

... Kad su mu prijatelji to saopćili, Ratthapalo ustane, pa kad se oporavio, otide Blaženome, pokloni mu se, sjedne po strani, pa mu reče:

– Poštovani gospodine, dobio sam dozvolu roditelja da se oturđim i pridružim beskućnicima. Neka mi Blaženi udijeli zaredenje. . .

Nedugo poslije Ratthapalina potpunog zaredenja, nakon četrnaest dana, Blaženi otiđe iz Thullakotthite i uputi se prema Savatthiju. Putujući malo–pomalo, konačno stiže u Savatthi i smjesti se u Đetinu gaju, u samostanu Anathapindike.

Kroz to je vrijeme Ratthapala živio povučen u osamljenosti, u marljivu naporu, gorljiv i odlučan. Cilj zbog kojega sinovi plemenita roda napuštaju dom i odlaze u beskućnike, vrhovno savršenstvo svetoga života – taj je cilj on uskoro doživio neposredno, u ovom životu, postigavši ga sam za sebe, i dosegnuvši ga nije ga više napuštao. Znao je: "Dokončano je rađanje, izivljen je svetački život, završen zadatak i ništa više ne preostaje da se izvrši".

Tako je i redovnik Ratthapalo postao jedan od usavršenih.

Tada Ratthapalo otiđe Blaženome, pokloni mu se, sjedne postrance i reče:

– Poštovani gospodine, želim da posjetim svoje roditelje, ako mi Blaženi to dozvoli.

A Blaženi, pronikavši duhom duh redovnika Ratthapale, uvidje: "Plemić Ratthapalo nije više sposoban da napusti asketski napor i da se vrati na ono što je napustio",

pa mu reče: – Postupi, Ratthapalo, kako smatraš da je umjesno.

Ratthapalo ustane, pozdravi i ode. . . Zatim pospremi prostoriju u kojoj je boravio, pa uze svoj ogrtač i prosjačku zdjelu i uputi se u Thullakotthitu... Tamo se smjesti u Srnjaku kralja Koravya. Ujutro se obuče, uzme prosjačku zdjelu i ogrtač, pa otiđe u grad da prosi hranu. Idući od kuće do kuće, stiže i do kuće svoga oca.

Tada je upravo otac redovnika Ratthapale sjedio u dvorani do ulaza, gdje su ga češljali. Već je izdaleka vidio kako dolazi redovnik Ratthapalo, pa reče:

– Naš jedini sin, koji nam je toliko drag i mio, otišao je od kuće zbog tih ošišanih danguba.

Tako se dogodilo da redovnik Ratthapalo u kući svoga oca nije dobio ni milostinju niti učtiv odgovor, nego jedino pogrdu.

No baš je tada služavka jednog Ratthapalinog rođaka izišla da baci na smetište ostatke ustajale kaše iz lonca.

Redovnik Ratthapalo je vidje, pa joj reče:

– Sestro, ako to treba da baciš, istresi radije ovamo u moj u zdjelu.

Ona to učini i u to prepozna oblik njegovih ruku i nogu, a i glas. Tada otiđe njegovoj majci pa joj reče: Gospođo, želim da vam kažem da se gospodin sin Ratthapalo vratio.

– Zbilja! Ako je to istina, onda više nisi robinja. Tada Ratthapalova majka otiđe njegovom ocu, pa mu saopći novost.

Kroz to se vrijeme redovnik Ratthapalo smjestio iza ograde i jeo ostatke ustajale kaše. Otac pohrli k njemu i reče:

– Dragi moj Ratthapalo, ali svakako da ima. . . (tu mu se prekinula nit govora od uzbuđenja), a ti ovdje jedeš otpatke ustajale kaše! Zar ovo nije tvoja kuća u koju možeš doći?

– Gdje je, domaćine, dom za nas koji smo otišli od kuće u beskućnike? Mi smo beskućnici, domaćine! Došao sam u tvoju kuću, domaćine, ali nisam dobio ni milostinju niti učtiv odgovor, nego jedino pogrdu.

– Ta dođi, dragi Ratthapalo, hajdemo kući!

– Dosta, domaćine! Za danas sam završio svoj obrok.

– Onda, dragi Ratthapalo, prihvati moj poziv za sutrašnji ručak.

Redovnik Ratthapalo šutke prihvati poziv.

Kad je dobio sinov pristanak, otac se vrati kući, pa daje pripremiti veliku hrpu zlata i zakloni je iza zavjese. A tada reče Ratthapalinim bivšim ženama: – Dođite, nevjeste, okitite se onim nakitom u kojem ste se najviše sviđale Ratthapali!

Kad je prošla ta noć, otac redovnika Ratthapale je pripremio u vlastitoj kući raznovrsnu biranu hranu i piće, pa poruči Ratthapali:

– Vrijeme je, dragi Ratthapalo, ručak je pripremljen. Redovnik Ratthapalo se tog jutra obukao, uzeo prosjačku zdjelu i ogrtač, pa otišao do očeve kuće. Tamo je sjeo na pripremljeno sjedište. Na to otac daje odgrnuti hrpu zlata, pa mu reče:

– Ovo je, dragi Ratthapalo, blago tvoje majke, a ovo ovdje blago tvoga oca, a ono tamo potječe od tvojih predaka. Ti, Ratthapalo, možeš da koristiš to blago za dobročinstva. Odustani od redovničke stege, vrati se ovome što si prezreo, uživaj i budi dobrotvor!

– Domaćine, ako želiš da mi udovoljiš, naredi da se ta hrpa zlata natovari na kola, pa da se odveze do rijeke Gange i istrese u sredinu njena toka. A zašto? Zato, domaćine, jer će to inače postati za tebe povod jada i nevolje, patnje i očaja.

Uto bivše žene redovnika Ratthapale dođu i poklone se do njegovih nogu, zagrle ih, pa mu rekoše:

– A kako izgledaju, mladi gospodaru, one vile zbog kojih si odlučio da se prikloniš svetačkom životu?

– Svetačkim se životom ne živi, sestre, vilama za ljubav.

– Mladi nas gospodar Ratthapalo naziva sestrama – poviknu one i počnu padati u nesvijest.

Na to redovnik Ratthapalo reče svome ocu: – Domaćine, ako želite ponuditi ručak, onda to učinite. Nemojte me mučiti!

– Evo, dragi Ratthapalo, pa jedi, ručak je pripremljen.

(Kad je ustao od ručka, Ratthapalo je pred odlazak iz očinske kuće izrekao sledeće stihove).

Pogledaj šarenu lutku, živu ranu, nametljivu,
nagrizenu ali taštu, na kojoj ništa nije pouzdano.
Pogledaj tijelo nakićeno zlatom i dragim kamenjem,
kosti ovite u kožu i blještavo odijelo,
noge premazane lakom, usta ljepljivim mirisom.
To je dosta da zanese lakoumnog,
ali ne onog ko stremlji ka drugoj obali.

Pletenica od osam strukova, trepavice sa crnim obljepom –

to je dosta da zanese lakoumnog,
ali ne onog ko streml ka drugoj obali.

Kao svježe prebojen zid i trulo tijelo pod nakitom
dovoljno je da zanese lakoumnog,
ali ne onog ko streml ka drugoj obali.

Lovac mu je podmetnuo zamku, ali jelen u nju ne upada,
neg' pojede hranu pa otiđe uz prkos zverokradici.
Osujećena je zamka, jelen se nije zapleo,
neg' pojede hranu pa pobježe, razočara lovačku lakomost.

Tada je otišao u Srnjak kralja Koravya i smjestio se na korijenje nekog stabla da tu
provede ostatak dana.

II

Tada kralj Koravyo reče svom lovočuvaru: "Pripremi Migaćira vrt. Idem tamo da
uživam u prirodi."

"Kako god naredite, vaše visočanstvo," odgovori lovočuvar kralju. I dok je čistio
Migaćira vrt ugleda on poštovanog Ratthapala kako sedi u hladu nekog drveta čitav
dan. Zato on otiđe do kralja i reče: "Migaćira vrt je spreman za vas, vaše
visočanstvo. I plemeniti Ratthapala -- sin najuglednije porodice u Thullakotthiti, o
kojoj ste i vi uvek govorili pohvalno -- ovde je, sedi u hladu nekog drveta evo već
čitav dan."

"U tom slučaju, dragi moj lovočuvaru, zaboravimo uživanje u vrtu za ovaj dan. Ja
sada idem da izrazim poštovanje učitelju Ratthapali."

Tada, naredivši "Ponesite svu hranu koja je pripremljena", kralj Koravyo dade da se opremi svečana kočija. I popevši se na tu kočiju, napusti on Thullakotthitu praćen drugim svečanim kočijama, u punoj kraljevskoj pompi, kako bi video poštovanog Ratthapalu. Vozio se dok je mogao, a onda siđe i peške otide do poštovanog Ratthapala, praćen svojim najistaknutijim dvorjanima. Stigavši, razmeni učtive pozdrave s poštovanim Ratthapalom. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, stade on sa strane. I dok je tako stajao, reče on poštovanom Ratthapali:

– Ovdje je jedan svečani prekrivač za slona. Neka poštovani Ratthapalo izvoli sestiti na njega!

– Nije potrebno, maharađa! Sjedni ti! Ja već sjedim na svojem sedištu.

Kralj Koravyo sede na pripremljeno sedište. I dok je tako sedeo, reče on ovako poštovanom Ratthapali:

– Gospodine Ratthapalo, postoje četiri vrste gubitaka zbog kojih neki ljudi, kad ih pretrpe, obriju glavu i bradu, obuku požutelu odeću i iz domaćeg života odu u beskućnike. Koja su to četiri gubitka? Gubitak mladosti, gubitak zdravlja, gubitak bogatstva i gubitak porodice... Ali gospodin Ratthapalo nije pretrpeo nijedan od tih gubitaka. Šta je onda spoznao, uvideo ili čuo, šta ga je navelo da napusti dom i ode u beskućnike?

– Marađa, četiri su sažete istine na koje je ukazao Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobeđeni. Kad sam ih spoznao, uvideo i čuo, napustio sam dom i otišao u beskućnike. A koje četiri?

'Ovaj svet [1] je prolazan. On ne traje'. To je prva sažeta istina na koju je ukazao Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobeđeni. Kad sam je spoznao, uvideo i čuo napustio sam dom i otišao u beskućnike.

'Ovaj svet je bez skloništa, bez zaštitnika.' To je druga sažeta istina...

'Ovaj svet niko ne poseduje. Svi mi moramo da ga napustimo, da sve ostavimo iza sebe'. To je treća sažeta istina...

'Ovaj svet je nedovoljan, neutaživ, rob želje'. To je četvrta sažeta istina...

To su, maharađa, četiri sažete istine na koje je ukazao Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobudeni. Kad sam ih spoznao, uvideo i čuo, napustio sam dom i otišao u beskućnike.

– Gospodin Ratthapala kaže: "Ovaj svet je prolazan. On ne traje." A kako treba razumeti značenje te tvrdnje?

– Šta ti misliš, maharađa: kad si imao dvadeset ili dvadeset pet godina – vešt u jahanju slonova, vešt u kroćenju konja, vešt vozar kočija, savršen strelac, vešt mačevalac – jesi li imao snažne ruke i snažne noge, bio zdrav i spreman za ratovanje?

– Da, gospodine Ratthapalo, kad sam imao dvadeset ili dvadeset pet godina... imao sam snažne ruke i snažne noge, bio zdrav i spreman a ratovanje. Izgledalo je kao da imam natprirodne moći. Ne videh bilo koga meni ravnog po snazi.

– A šta misliš, maharađa, imaš li i sad isto tako snažne ruke i snažne noge, jesi li isto tako zdrav i spreman za ratovanje

– Ni blizu, gospodine Ratthapalo, ja sam sada slabašan starac, ostareo, poodmaklih godina, stigao u poslednje doba života, 80 mi je godina. Ponekad pomisli: 'Spustiću stopu ovde', a spustim je na sasvim drugo mesto.

– Na to je, maharađa, mislio Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobudeni, kada je rekao: 'Ovaj svet je prolazan. On ne traje'. I kad sam to spoznao, uvideo i

čuo, napustio sam dom i otišao u beskućnike.

– Čudesno je, gospodine Ratthapalo, zapanjujuće kako je Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobeđeni, to dobro rekao: 'Ovaj svet je prolazan. On ne traje'. Jer ovaj svet je zaista prolazan, gospodine Ratthapalo. On zaista ne traje.

Ali na ovom kraljevskom dvoru postoje obučeni slonovi i konjica, ratne kočije i pešadija, koji svi služe da nas odbrane od opasnosti. A ti ipak kažeš: 'Ovaj svet je bez skloništa, bez zaštitnika.' Kako treba razumeti značenje te tvrdnje?

– Šta misliš, maharađa? Imaš li neku ozbiljnu bolest?

– Da, gospodine Ratthapalo, bolujem od astme. Ponekad se moji prijatelji i savetnici, srodnici i familija okupe oko mene i kažu: "Ovaj put kralj Koravya će umreti. Ovaj put kralj Koravya će umreti."

– I šta misliš, maharađa, možeš li reći svojim prijateljima i savetnicima, srodnicima i familiji: 'Naređujem svima koji su prisutni da između sebe podele moj bol, tako da bol koji osećam bude manji? Ili ti sam moraš da potneseš sav taj bol?

– Ah ne, gospodine Ratthapalo, ne mogu reći svojim prijateljima i savetnicima, srodnicima i familiji: 'Naređujem svima koji su prisutni da između sebe podele moj bol, tako da bol koji osećam bude manji.' Ja sam moram da potnesem sav taj bol.

– Na to je, maharađa, mislio Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobeđeni, kada je rekao: 'Ovaj svet je bez skloništa, bez zaštitnika.' I kad sam to spoznao, uvideo i čuo, napustio sam dom i otišao u beskućnike.

– Čudesno je, gospodine Ratthapalo, zapanjujuće kako je Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobeđeni, to dobro rekao: 'Ovaj svet je prolazan. On ne traje'. Jer ovaj svet je zaista bez skloništa, gospodine Ratthapalo. On je zaista bez zaštitnika.

Ali na ovom kraljevskom dvoru ima mnogo zlata i srebra, trezori su i u podrumima i u potkrovlju. A ti ipak kažeš: 'Ovaj svet niko ne poseduje. Svi mi moramo da ga napustimo, da sve ostavimo iza sebe'. Kako treba razumeti značenje te tvrdnje?

– Šta misliš, maharađa? Kad sada uživaš u zadovoljstvima svih pet čula, možeš li da kažeš: 'Čak i u sledećem životu uživaću na isti način, u zadovoljstvima svih pet čula? Ili će bogatstvo koje imaš ostati nekom drugom, a tvoj život biće u skladu sa tvojom kammom?

– Ah ne, gospodine Ratthapalo, ne mogu reći: 'Čak i u sledećem životu uživaću na isti način, u zadovoljstvima svih pet čula.' Bogatstvo koje imam ostaće nekom drugom, a moj život biće u skladu sa mojom kammom?

– Na to je, maharađa, mislio Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobeđeni, kada je rekao: 'Ovaj svet niko ne poseduje. Svi mi moramo da ga napustimo, da sve ostavimo iza sebe.' I kad sam to spoznao, uvideo i čuo, napustio sam dom i otišao u beskućnike.

– Čudesno je, gospodine Ratthapalo, zapanjujuće kako je Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobeđeni, to dobro rekao: 'Ovaj svet niko ne poseduje. Svi mi moramo da ga napustimo, da sve ostavimo iza sebe.' Jer ovaj svet zaista niko ne poseduje, gospodine Ratthapalo. Svi mi moramo da ga napustimo, da sve ostavimo iza sebe.

Ali gospodin Ratthapala kaže: 'Ovaj svet je nedovoljan, neutaživ, rob želje.' Kako treba razumeti značenje te tvrdnje?

– Šta misliš, maharađa? Vladaš li ti sada naprednom zemljom Kuru?

– Tako je, gospodine Ratthapalo. Ja sada vladam naprednom zemljom Kuru?

– I šta misliš, maharađa? Pretpostavimo da ti jedan od tvojih poverljivih,

pouzdatih ljudi dođe sa istoka. I stigavši on ti kaže: 'Neka visočanstvo blagoizvoli znati da sam došao sa istoka. Tamo sam video veliku zemlju, moćnu i prosperitetnu, gusto naseljenu. Mnogo je tamo bojnih slonova, mnogo je bojne konjice, ratnih kola i pešadije. Mnogo je tamo slonovače, mnogo zlata i srebra, i obrađenog i neobrađenog. Mnogo je tamo žena koje mogu postati robinje. Moguće je, sa vojskom koju kralj ima, osvojiti tu zemlju. Osvoj je, maharađa!' Šta bi ti učinio?

– Pošto bih je osvojio, gospodine Ratthapalo, ja bih njome zavladao.

– I šta misliš, maharađa? Pretpostavimo da ti jedan od tvojih poverljivih, pouzdatih ljudi dođe sa zapada... severa... juga... sa druge strane okeana. I stigavši on ti kaže: 'Neka visočanstvo blagoizvoli znati da sam došao sa istoka. Tamo sam video veliku zemlju, moćnu i prosperitetnu, gusto naseljenu. Mnogo je tamo bojnih slonova, mnogo je bojne konjice, ratnih kola i pešadije. Mnogo je tamo slonovače, mnogo zlata i srebra, i obrađenog i neobrađenog. Mnogo je tamo žena koje mogu postati robinje. Moguće je, sa vojskom koju kralj ima, osvojiti tu zemlju. Osvoj je, maharađa!' Šta bi ti učinio?

– Pošto bih je osvojio, gospodine Ratthapalo, ja bih njome zavladao.

– Na to je, maharađa, mislio Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobeđeni, kada je rekao: 'Ovaj svet je nedovoljan, neutaživ, rob želje.' I kad sam to spoznao, uvideo i čuo, napustio sam dom i otišao u beskućnike.

– Čudesno je, gospodine Ratthapalo, zapanjujuće kako je Blaženi, znalac i vidilac, plemeniti i samoprobeđeni, to dobro rekao: 'Ovaj svet je nedovoljan, neutaživ, rob želje.' Jer ovaj svet zaista je nedovoljan, gospodine Ratthapalo. On je neutaživ i rob želje.

Tako reče poštovani Ratthapala. Tako rekavši, on nastavi:

Sreo sam u svijetu bogatih ljudi,
koji zaslijepljeni onim što su stekli
nikome ne daju udjela;
lakomo zgrću blago i sve ih veća strast za njim obuzima.

I car koji zauzme cijelu zemlju
naseljenu do morskih žalova, nezadovoljan svojom obalom
čezne za drugim rubom okeana. Kao taj car tako i mnogi ljudi
s neutomljivom žeđi srljaju u smrt, napuštaju tijelo kad im
obnemogne,
ali strast u svijetu nema granica.

Ožalošćena obitelj tada čupa kose
i vapi: "O, zašto i mi nismo umrli!"
Tad odnose leš zamotan u platno
na mogilu i tu ga spaljuju.

I dok se pokojnik peče – a grobar ga mrska i bode –
od sveg mu blaga preostaje tek jedna krpa.

Za onoga ko umire nisu utočište
ni rođaci, ni prijatelji ni drugovi.
Nasljednici mu raznesu blago. Biće slijedi put svojih djela,
ne slijede ga ni novci, ni žena, ni djeca,
ni imovina, ni domovina.

Novcem se ne može kupiti dug život,
bogatstvo ne štiti ni od starenja.
– Naš je život kratak, kažu mudraci,
nepostojan, nedostatan.

Zar se draž života ne tiče i siromaha, priprostoga kao i mudraca?

Pa ipak, ludog već sama ludost mori,

dok mudrac ostaje nerazdraživ.

Mudrost je zato vrednija od novca, jer nas vodi ka usavršenju,

dok one koji podlegnu zabludi, zla djela vežu za biće i nebiće.

U toku zbivanja nižu se njina rođenja

nekad iz utrobe zemaljskih majki,

a nekad u nekom drugom svijetu.

U sve se te svjetove pouzdaju nerazumni

i začinjju se nekad u utrobi majke,

a nekad u nekom drugom svijetu.

Kao što lopov uhvaćen u klopku

sam nad sobom izvršava kaznu za zlodjelo,

tako i pokojnik na drugom svijetu

sam nad sobom izvršava kaznu za zlodjelo.

– Šareni mamci, slatki i ugodni, uzbuđuju duh ishitrenim mislima.

A ja sam, veličanstvo, prozreo opasnost u požudi

i zato sam se odvratio od svijeta.

Kao što plodovi padaju sa grana

zreli i nezreli, tako se ruše i ljudi kad im iznemogne tijelo.

I to sam prozreo, veličanstvo, i zato sam se odvratio od svijeta,

jer je bolji priprost život isposnika.

Beleška

1. U vezi sa značenjem reči "svet" u ovom govoru videti SN.XXXV.82. [[Natrag](#)]

Rev. 10/5/2001

www.geocities.com/canon/majjhima/mn82.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 86

Angulimala sutta

Razgovor sa Angulimalam

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u. gradu Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. U to se doba u zemlji Kosala, kojom je vladao kralj Pasenadi, živeo je razbojnik nazvan Angulimala, okrutan; krvavih ruku, okoreli ubica, bez milosrđa prema živim bićima. Zatirao je sela i gradove, pa i čitave pokrajine. Kako je ubijao ljude, tako je njihove prste nizao u ogrlicu. (*Anguli* = prst, *mala* = venac).

Onda se Blaženi jednog jutra obuče, uzme prosjačku zdelu i ogrtač, pa se uputi u Savati da prosi hranu. Kad je isprosio hranu u Savatiju i vratio se u manastir nakon poslije ručka, pospremi svoju ćeliju, uzme zdelu i ogrtač i uputi se putem ka mestu gde se nalazio Angulimala. Usput je susretao pastire, težake i putnike, a oni su ga, videći da se uputio u smeru gdje boravi Angulimala, upozoravali:

-- Ne idi, isposniče, tim putem. Tamo se nalazi razbojnik Angulimala, okrutan i krvavih ruku, okoreli ubica, bez milosrđa prema živim bićima. Zatirao je sela i gradove, pa i čitave pokrajine. Kako je ubijao ljude, tako je njihove prste nizao u ogrlicu. Grupe od deset, dvadeset, trideset i četrdeset ljudi su išle ovim putem, ali je i njih savladao Angulimala."

No Blaženi je bez obzira na ta upozorenja ćutke išao dalje.

Po drugi put... Po treći put je usput susretao pastire, težake i putnike, a oni su ga, videći da se uputio u smeru gdje boravi Angulimala, upozoravali: " Ne idi, isposniče, tim putem... Grupe od deset, dvadeset, trideset i četrdeset ljudi su išle ovim putem, ali je i njih savladao Angulimala."

No Blaženi je bez obzira na ta upozorenja ćutke išao dalje.

Razbojnik Angulimala ugleda izdaleka Blaženoga kako dolazi, pa pomisli: "To je zaista čudno, zaista neobično, da ovim putem kojim se jedva usude poći deset, dvadeset, trideset, četrdeset pa i pedest ljudi u grupi, pa ipak padaju meni u šake, sada ovaj isposnik dolazi sam samcit. Mora da to čini namerno. Da li da ga ubijem?"

Tada razbojnik Angulimala dohvati mač i štit, naoruža se lukom i strelama, pa se uputi za Blaženim. No Blaženi tu ispolji takvu vrstu natprirodne moći da razbojnik Angulimala, koji je trčao što je brže mogao, nije mogao da ga stigne, iako je Blaženi išao običnim korakom. Tada razbojnik Angulimala pomisli: "To je zaista čudno, zaista neobično! Pre sam mogao da napadnem i ščepam slona u trku, konja u trku, kola koja bi jurila, jelena u trku, a sada iako trčim što brže mogu ne mogu da stignem ovog isposnika koji hoda običnim korakom."

Onda se on zaustavi, pa reče Blaženome: -- Stani, isposniče! Stani, isposniče!

-- Ja **jesam** stao, Angulimala, stani i **ti!**

Na to Angulimala pomisli: "Ovi isposnici iz plemena Sakja govore istinu, potvrđuju istinu, a opet ovaj asketa, iako još uvek hoda, kaže: 'Ja jesam stao, Angulimala, stani i **ti!**' Zašto ne bih sa njim porazgovarao?"

I tako razbojnik Angulimala oslovi Blaženoga ovim stihovima:

-- Za sebe, dok se krećeš,
kažeš da stojiš, isposniče,
a meni, koji stojim,
kažeš da sam u pokretu.
Razjasni mi, isposniče,
kako to da ti miruješ,
a ja da se krećem?

[Buda:]

-- Ja stojim i mirujem, Angulimala,
jednom i zauvek
jer sam se svagde i prema svakome
odrekao sile,
a ti si neobuzdan
prema životu bića,
zato ja stojim,
a ti ne.

[Angulimala:]

-- Najzad je mene radi u veliki mudrac
zašao u ovu ogromnu prašumu.
Čuvši stihove što reče
u skladu sa Istinom,
odlučih u sebi

da napustim zlo.

Tako rekavši, razbojnik
zavitla svoj mač i oružje drugo
Sa stene, pravo u ambis.
Potom se razbojnik pokloni Blaženom
i već na tom mestu zarešenje zatraži.

Probuđeni,
samilosni mudrac,
učitelj ljudi i bogova,
na to mu reče:
-- Dođi, monaše
I samo to bi dovoljno
da monah postane.

Potom se Blaženi uputi ka Savatiju u pratnji Angulimale. I stigoše posle dugog puta do Savatija, gde se blizu Savatija i smestiše, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike.

Nedugo zatim se velika grupa ljudi, vičući i bučeći, okupi na kapiji unutrašnje palate Pasenadija, kralja Kosale: "U tvojoj zemlji je bandit, gospodar, po imenu Angulimala; okrutan; krvavih ruku, okoreli ubica, bez milosrđa prema živim bićima. Zatirao je sela i gradove, pa i čitave pokrajine. Kako je ubijao ljude, tako je njihove prste nizao u ogrlicu. Kralju, moraš ga oterati!"

Na to Pasenadi, kralj Kosale, sa četom od oko 500 konjanika, otide do Savatija i uđe u manastir. Vozio se sve dok je moglo da se ide kočijom, a onda siđe i krete peške do Blaženoga. Kada je stigao i poklonio se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, Blaženi mu reče: "Kojim dobrom, veliki kralju? Da li se kralj Senija Bimbisara sprema da te napadne, možda Ličhave iz Vesalija ili neki drugi

neprijatelj?"

"Ne, gospodine. Ne sprema se kralj Senija Bimbisara sprema da me napadne, ni Ličhave iz Vesalija, ni neki drugi neprijatelj. U mojoj zemlji je bandit, gospodine, po imenu Angulimala; okrutan; krvavih ruku, okoreli ubica, bez milosrđa prema živim bićima. Zatirao je sela i gradove, pa i čitave pokrajine. Kako je ubijao ljude, tako je njihove prste nizao u ogrlicu. I ja hoću da ga oteram."

"Veliki kralju, pretpostavimo da vidiš Angulimalu glave i brade obrijane, u narandžastom ogrtaču, kako je napustio domaćinski život, te se uzdržava od ubijanja živih bića, uzdržava se od uzimanja onoga što mu nije dato, uzdržava se od laganja, živi svetačkim životom i jede jednom na dan, ispunjen vrlinama i dobrodušan: šta bi mu ti i tvoja pratnja uradili?"

"Poklonili bismo mu se, gospodine, ili ustali da ga pozdravimo, poklonili bi mu novi ogrtač, hranu, smeštaj ili lekove da izleči bolest; ili bismo mu obezbedili pratnju, zaštitu i odbranu. Ali kako je moguće da bude toliko vrline u jednom iskvarenom, zlom karakteru?"

Sve to vreme Angulimala je sedeo nedaleko od Blaženoga. Onda Blaženi pokaza desnom rukom i reče Pasenadiju, kralju Kosale: "Ovo je, veliki kralju, Angulimala". Na to se Pasenadi, kralj Kosale, trgnu, prestraći, kosa na glavi mu se diže. I Blaženi, osetivši koliko se kralj prepao, reče: "Ne plaši se. veliki kralju. Ne plaši se. On ne predstavlja opasnost za tebe."

I kraljev strah i jeza prestadoše. Priđe Angulimali i reče: "Jesi li ti zaista Angulimala, gospodine?"

"Da, veliki kralju."

"Iz kojeg ti je klana otac? Iz kojeg ti je klana majka?"

Moja otac je iz klana Gaga, a majka Mantani."

Onda neka učitelj Gaga Mantaniputa uživa [u boravku ovde]. Ja ću biti odgovoran da imaš dovoljno ogrtača, hrane, smeštaja i lekova da izlečiš bolest."

I dogodilo se da je u to vreme poštovani Angulimala živeo na otvorenom, prosio hranu, nosio samo jedan ogrtač od tri dela, načinjen od bačenog platna. Te on reče Pasenadiju, kralju Kosale: "Dovoljno imam, veliki kralju. Moj ogrtač od tri dela je sve što mi treba."

I Pasenadi, kralj Kosale, vrati se Blaženome i pošto je stigao i poklonio, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženome: "Neverovatno je, gospodine. Čudesno je, kako je Blaženi ukrotio neukrotivog, smirio nesmirenog i doveo do oslobođenja one neoslobođene. Ono što mi nismo u stanju da ukrotimo čak ni uz pomoć oružja, Blaženi je ukrotio bez ikakvog oružja. Sada, gospodine, moramo da krenemo. Mnogo je obaveza, mnogo poslova čeka."

"Pa šta onda, veliki kralju, učini ono što misliš da je vreme da se učini."

I Pasenadi, kralj Kosale, ustade sa svog mesta, pokloni se Blaženome i -- obišavši ga sa svoje desne strane -- otide.

A poštovani Angulimala se, rano ujutro, obuče, uzme prosjačku zdelu i ogrtač, pa se uputi u Savati da prosi hranu. Dok je tako išao od kuće do kuće, vide neku trudnicu pred porođajem. Videvši je, misao mu se javi: "Koliko li samo ljudska bića pate! Koliko li samo ljudska bića pate!" Onda, nastavi dalje u prošnju i vrativši se posle obroka, otide do Blaženoga. Stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženome: "Upravo danas, gospodine, rano jutros, obukoh se, uzeh prosjačku zdelu i ogrtač, pa se uputih u Savati da prosim hranu. Dok sam tako išao od kuće do kuće, videh neku ženu pred porođajem. Videvši to, misao mi se javi: 'Koliko li samo ljudska bića pate! Koliko li samo ljudska bića pate!'. "

"U tom slučaju, Angulimala, idi do te žene i kada je vidiš, reci joj: 'Sestro, od kada se rodih, ne sećam se da sam namerno ubio živo bića. Neka ta istina donese dobrobit tebi, dobrobit tvom nerođenom detetu'."

"Ali, gospodine, neće li to biti laž od mene? Jer ja sam namerno ubio mnogo bića."

"U tom slučaju, Angulimala, idi do te žene i kada je vidiš, reci joj: 'Sestro, od kada se rodih u plemenitom životu, ne sećam se da sam namerno ubio živo bića. Neka ta istina donese dobrobit tebi, dobrobit tvom nerođenom detetu'."¹

"Kako vi kažete, gospodine", odgovori Blaženom Angulimala, pa otide do one žene i kada je video, reče joj: 'Sestro, od kada se rodih u plemenitom životu, ne sećam se da sam namerno ubio živo bića. Neka ta istina donese dobrobit tebi, dobrobit tvom nerođenom detetu'.

Potom Angulimala, živeći osamljeno, na izolovanom mestu, marljiv i odlučan, ne zadugo dostiže i ostade u najviše mciiju svetačkog života, zbog kojeg najbolji sinovi odlaze u beskućnike, znajući i uviđajući u sebi ovde i sada. On uvide: "Nema više preporađanja, iživljen je svetački život. učinjeno je što je trebalo učiniti. Ništa više ne preostade u ovome životu." I tako poštovani Angulimala postade jedan od arahanta.

Onda se poštovani Angulimala, rano ujutro, obuče, uzme prosjačku zdelu i ogrtač, pa se uputi u Savati da prosi hranu. I dok je hodao grumen zemlje koji je neko bacio pogodi poštovanog Angulimalu, kamen koji je neko drugi bacio pogodi njegovo telo, parée crepa koji je neko treći bacio pogodi njegovo telo. Na to poštovani Angulimala -- razbijene glave, niz koju se slivala krv, ogrtača icepanog -- otide do Blaženoga. Blaženi ga izdaleka ugleda kako dolazi i kad priđe bliže reče mu: "Istripi to, bramanu! Istripi to! Plod kamme koja bi te gorela u paklu mnogo, mnogo godina, mnogo stotina godina, mnogo hiljada godina, ovako kušaš ovde i sada!"²

I poštovani Angulima, otišavši na osamljeno mesto, dožive blaženstvo oslobođenosti. I na to uzviknu:

Ko je pre bio nemaran,³
a kasnije to više nije,
takav obasjava ovaj svet
kao Mesec nezakriljen oblakom.

Čija je zlodela⁴
zamenilo znanje:
takav obasjava ovaj svet
kao Mesec nezakriljen oblakom.

Kad god se mlad monah
posveti Budinom nauku:
takav obasjava ovaj svet
kao Mesec nezakriljen oblakom.

Neka čak i moji neprijatelji
čuju govor o Dhammi.

Neka čak i moji neprijatelji
sebe posvete
Budinom nauku.

Neka su čak i moji neprijatelji
združeni sa ljudima koji
-- smireni, dobri --
nadahnjuju druge da prihvate Dhammu.

Neka čak i moji neprijatelji
čuju uvek iznova Dhammu
od onih što savetuju trpeljivost
postojanost, što

nenasilje hvale,
i neka ih slede.

Tako neće povrediti
ni mene ni drugoga;
već dostići najveći mit,
zaštititi i slabe i jake.

Graditelji razvode vodu,⁵
kovači oštre strele,
drvodjelje tešu drvo,
pametni ljudi krote sebe.

Neki krote štapom,
neki šiljcima i bičevima,
ali bez ikakvog oružja
ja bejah ukroćen veštinom Tathagate.

"Ne povređuj nikog" je moje ime,
a bejaš upravo onaj ko povređuje.
Danas je moje ime istinito,
jer ne povređujem bilo koga.

Razbojnik običan bejah,
poznat po imenu Angulimala.
Ponela me velika bujica,
al' uzeh Blaženog za utočište.

Krvavih ruku nekad bejah,
poznat po imenu Angulimala.
Vidi kakvo utočište nađoh!

Iskorenjena je [želja],
što sigurno preporađanju vodi.

Stvorivši onakvu kammu
što na nesrećna odredišta vodi,
pogođen plodom takve kamme,
a sad nikome dužan, obrok svoj jedem.⁶

Nepažnji se prepuštaju⁷
budale i bezumnici,
dok mudrac pažljivost ceni
kao najvrednije blago.

Ne popuštaj nepažnji,⁸
ne budi podatan požudi.
Samo pažljiv i zadubljen
postiže potpuno zadovoljstvo.

Ono⁹ je hvale vredno i neprolazno,
nije samo iluzija i misao.
Proniknuvši osobine stvari,
do najboljeg stigoh.

On je hvale vredno i neprolazno,
nije samo iluzija i misao.
Trovrсно znanje stekoh,
Budin zavet ispunih.

Beleške

1. Ovo se često recituje kao blagoslov kada monasi posete kuću nezaređenog sledbenika u teravadskim zemljama.
2. Ovaj incident ilustruje kammički princip iznet u AN 3.99.
3. Ovaj stih = Dhp 172.
4. Ovaj stih = Dhp 173.
5. Ovaj stih = Dhp 80.
6. Ovaj stih je još jedna ilustracija principa iznetog u AN 3.99.
7. Ovaj stih = Dhp 26.
8. Ovaj stih = Dhp 27.
9. "Ovo" se očigledno odnosi na obilje blaženstva pomenutog u prethodnom stihu.

Videti takođe: [Thag 16.8](#)

Rev. 4/4/2007

www.geocities.com/budizam/canon/majjhima/mn86.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 92

Sela sutta

Govor asketi Seli

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Buda putovao u društvu velike grupe monaha i stigao do pijace u gradu Apana, u zemlji Angutara. A jedan asketa duge, upletene kose po imenu Kenija doču ovako: "Poštovani Gotama, potomak klana Sakja, koji je napustio svoju porodicu, stigao je u Apanu". I čuo je i ove reči hvale: "Blaženi je takav pošto je usavršen, potpuno probuđen, opremljen mudrošću i ispravnim ponašanjem, uzvišen, poznavalac svetova, nenadmašni vodič i učitelj ljudima i bogovima, prosvetljen i blažen." On je sopstvenim naporom uvideo Istinu (*Dhamma*), obznanio je svetu ljudi i bogova, uključujući askete i bramane. On podučava istini, dobroj na početku, dobroj u sredini i dobroj na kraju, bremenitoj značenjem, bogatoj rečima i potpuno zaokruženoj. On podučava savršenom, čistom životu. Dobro je, zaista, videti takve svece!"

Zatim asketa Kenija otide da vidi Budu i pošto je razmenio sa njim pozdrave, sede

sa strane. Buda ga razveseli svojim govorom, na šta Kenija pozva Budu da, zajedno sa svojom monaškom pratnjom, sutra dođe na obrok u njegov ašram. Međutim, Buda ga upozori da sa njim ima mnogo monaha i podseti Keniju na njegove bliske veze sa bramanima. Nimalo zbunjen, Kenija ostane pri svom pozivu i pošto ga je i treći put zamolio, Buda se ćutanjem saglasi sa njegovim pozivom. Na to se Kenija vrati do svoga ašrama i pozva prijatelje, sluge i rođake da mu pomognu u spremanju hrane za monahe kada krenu u prošnju. Svi oni obaviše neki od poslova, a sam Kenija podiže kružnu šatru.

U to je vreme u Apani živeo braman po imenu Sela. Dobro je poznavao tri Vede, rečnik, stihove, retoriku, etimologiju, istoriju, vičan metrici, gramatici, vešt polemičar i znalac fiziognomije. Podučavao je 300 mladića i bio je prijatelj sa Kenijom.

Onda braman Sela, praćen sa 300 učenika, otide do ašrama u kojem je živeo asketa Kenija. I vide Sela kako neki kopaju mesto za vatru, drugi cepaju drva, neki peru posuđe, drugi postavljaju lonce sa vodom, neki pripremaju sedišta, a Kenija postavlja kružni paviljon. Videći asketu Keniju, ovako reče:

"Hoće li to, poštovani Kenija, biti dolazak mlade ili ispraćanje kćeri koja odlazi u mladoženjinu u kuću ili će biti prineta velika žrtva ili je Senija Bimbisara, kralj Magade, zajedno sa svojom mnogobrojnom vojskom, pozvan sutra na ručak?"

"Neće, poštovani Sela, biti ni dolazak mlade, ni ispraćanje kćeri koja odlazi u mladoženjinu u kuću, niti je Senija Bimbisara, kralj Magade, zajedno sa svojom mnogobrojnom vojskom, pozvan sutra na ručak, već pripremam veliko prinošenje hrane. Asketa Gotama, potomak klana Sakja, koji je napustio svoju porodicu, stigao je u Apanu. Njega sam, zajedno sa velikom grupom monaha, pozvao da sutra dođe na obrok. O njemu se raširio ovakav glas: 'Blaženi je takav pošto je usavršen, potpuno probuđen, opremljen mudrošću i ispravnim ponašanjem, uzvišen, poznavalac svetova, nenadmašni vodič i učitelj ljudima i bogovima,

prosvetljen i blažen."

"I ti , poštovani Kenija, kažeš 'Probuđeni (*Buddho*)!' "

"Da, poštovani Sela, kažem 'Probuđeni'."

Onda se bramanu Seli javi ovakva misao: "Reč 'Buddho' zaista je retka. Ali u našim Vedama nabrojana su trideset dva znaka velikog čoveka. Za takvog čoveka postoje samo dva puta: ako vodi domaćinski život, postaće kralj, car, pravedan vladar. Ako, međutim, napusti svoje domaćinstvo radi beskućničkog života, postaće svetac, potpuno probuđen, onaj koji je uklonio ljušturu nečistoća." "O, Kenija, gde sada boravi Buda?" "Tamo je gde je, o Sela, pojas šuma."

Onda Sela, zajedno sa 300 mladića, otide do Bude i, zapazivši znake velikog čoveka na njegovom telu, pozdravi ga prikladnim stihovima:

1. O, Budo, ti imaš savršeno telo, blistav si, naočit, zlatne boje; imaš bele zube i energičnost.
2. Ako postoje znaci čoveka koji je plemenitog porekla, svi ti znaci velikog čoveka na tvome su telu.
3. Imaš blistave oči, privlačnu spoljašnjost; visok si, uspravan, veličanstven; sijaš kao sunce u sred grupe monaha.
4. Monah si prijatnog izgleda, koža ti je poput zlata; šta je toliko povoljno u životu askete kad poseduješ tako prekrasan stas?
5. Zaslužuješ da budeš kralj, car, gospodar čiji pohodi stižu do krajnjih granica četiri mora, gospodar Jambu gaja [tj. Indije].
6. Ratnici i imućni kraljevi tebi su predani; O, Gotama, na pravi način iskoristi

svoju moć kao kralj and kraljevima, gospodar nad ljudima!

7. Ja sam kralj, o Sela, kralj nad Učenjem o istini; točak pokrećem čistim delima -- taj točak je nezaustavljiv.

Sela:

8. Kažeš da si potpuno probuđen, kralj Istine; o, Gotama, ti kažeš: 'Točak pokrećem čistim delima'.

9. Ko je tvoj general, ko je tvoj učenik? Ko je sledbenik učitelja? Ko će nadalje okretati točak Istine koji ti pokrenu?

Buda:

10. O, Sela, Sariputa će nadalje okretati nenadmašni točak Istine koji ja pokrenuh; on hodi stopama Tatagate.

11. Ja znam ono što treba znati, ja negujem ono što negovati treba; šta uništiti treba ja sam uništio. Zato, o bramanu, ja sam Buda.

12. O, bramanu, ukroti svoje sumnje u mene, imaj poverenja u mene! Retkost je videti potpuno prosvetljene.

13. O, bramane, od onih čija pojava je retkost za tebe da je vidiš ja sam predstavnik, nenadmašni iscelitelj.

14. Istaknut, bez takmaca, pokoritelj Mare i njegove armije, savladavši sve neprijatelje radujem se, siguran sa svih strana.

Sela:

15. O, prijatelji, obratite pažnju šta svevideći kaže! On je iscelitelj, veliki heroj i rik

mu je poput lavljeg u šumi.

16 .Gledajući ga, tako istaknutog, bez takmaca, pokoritelja Mare i njegove armije, ko može odoleti da ne bude ushićen, čak i ako je tamnog porekla? [1]

17. Onaj ko želi, neka me sledi; onaj ko ne želi, neka ide svojim putem, jer ja ću se sada pridružiti redu koji vodi izvanredni, mudrac.

Selini sledbenici:

18. Ako te izlaganje potpuno probuđenog oduševljava, i mi ćemo se pridružiti redu koji vodi izvanredni, mudrac.

Sela:

19. Ovih 300 bramana, sklopljenih ruku, kažu: "Vežbaćemo se u čistom životu predvođeni potpuno usavršenim".

Buda:

20. Sela, čisti život sam dobro objasnio: vidljiv je ovde i sada, donosi rezultat bez odlaganja; nije uzalud ako neko postane monah, jer tada može marljivo sebe da vežba.

Zatim braman Sela, zajedno sa svojom grupom, pristupi Redu i primi više zaređenje od Bude.

U međuvremenu, asketa Kenija obavesti Budu da je ručak spreman. Onda on ode do Kenijinog boravišta, zajedno sa monasima koji su ga pratili, gde ih poslužiše izvanrednim jelima. Kada završiše obed, Buda ushiti Keniju sledećim rečima:

21. "Kod prinošenja žrtve vatra je najvažnija; u himnama Savitri je najvažnija ličnost; među ljudima kralj je najvažniji; a među vodenim tokovima more je

najvažnije.

22. Među planetama Mesec je najvažniji; među predmetima koji gore Sunce je najvažnije; među onima koji donose zasluge, monaška zajednica jeste najvažnija."

Onda se Buda, obradovavši Keniju ovim stihovima, udalji. A poštovani Sela se, zajedno sa svojim pratiocima, povuče u osamu i marljiv i odlučan, zahvaljujući sopstvenom razumevanju, za kratko vreme, u istom tom životu, dostiže ono najviše savrenstvo čistog života zbog kojega sinovi iz dobrih porodica napuštaju svoj dom i postaju beskućnici. Nema više preporađanja; proživljen je svetački život, učinjeno je što je trebalo učiniti i ništa više ne preostade u ovome životu. Tako Sela i njegovi pratioci postadoše *arahanti*. Onda otidoše do Bude i pošto su ga pozdravili, obratiše mu se u stihovima:

23. "Pre osam dana uzesmo te za utočište; o poštovani gospodine, sedam noći vežbasmo po tvojim uputstvima.

24. Ti si Buda; ti si učitelj; ti si utihnuli mudrac koji savlada Maru; presekavši sve loše sklonosti, prešao si bujicu postojanja i poveo sva bića na drugu obalu.

25. Sve predmete vezanosti prevazišao si; mentalne nečistoće uklonio si; ti si lav što se otrže iz klopke: za sobom ostavio si strah i nedoumicu.

26. Ovih 300 monaha stoje ovde sklopljenih ruku; O heroju, zajedno sa nagama [2], klanjamo ti se do nogu!"

Beleška

1. Bramani tvrde da su jedino oni blede boje kože (*varna*), dok tri ostale kaste indijskog društva, ratnici (kšatrije), trgovci (vaišje) i radnici (šudre) -- jesu tamne

puti. Buda je rođen u kasti ratnika i otuda naziv "tamnog porekla" (*kanabhijaliko*).

[[Natrag](#)]

2. Vrsta demona obdarenih čudotvornim moćima. Ovde se ovaj termin koristi figurativno u značenju "svetaca" ili "oslobođenih". [[Natrag](#)]

Rev. 10/12/2004

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-7.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 121

Cula-suññata sutta

Sažeti govor o ništavilu

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Savatthiju, u istočnom gaju, u zgradi Migarine majke. Tada redovnik Anando, kad je pred večer izašao iz osamljenog boravišta, otiđe da posjeti Blaženoga. Kad ga je pozdravio i sjeo sa strane, redovnik Anando oslovi Blaženog ovako:

"Jednom zgodom, gospodine, kad je Blaženi boravio kod plemena Sakya, u njihovu gradu Nagarakam, čuo sam neposredno od Blaženog i zapamtio ove riječi: 'Anando, ja sada pretežno boravim u stanju ništavila (*sunnata*).' Jesam li to, gospodine, dobro čuo, dobro shvatio, dobro upamtio i dobro se sjetio?"

1. "Sigurno, Anando, da si to dobro čuo, dobro shvatio, dobro upamtio i dobro se sjetio. Kao i prije, Anando, tako i sada pretežno boravim u stanju ništavila. -- Kao što u ovoj zgradi Migarine majke nije preostalo ništa od slonova i goveda, konja i

kobila, ništa od zlata i srebra, ništa od družina muškaraca i žena, a sve što je tu osniva se na jedinstvu prosjačke zajednice -- tako je i u duhu isposnika koji ne poklanja pažnju ni predodžbi sela ni predodžbi ljudi, nego na osnovu predodžbe o šumi održava jedinstvo pažnje. On tom predodžbom šume prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh. Tada spoznaje: 'Brige koje nastaju na osnovu predodžbe sela više ne postoje, a ni brige koje nastaju na osnovu predodžbe ljudi. Jedina briga koja postoji ograničena je na jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe o šumi. Ovako usmjereno predočavanje ne uključuje ništa (*sunnam*) od predodžbe sela, a ni od predodžbe ljudi. Neponišteno (*asunnatam*) je samo jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe o šumi.' Tako za ono što nije tu uviđa: 'To nije ništa'. Preostaje ono što je tu. Takav je, Anando, njegov adekvatni, nesmetani, pročišćeni pristup ništavilu (*sunnata*).

2. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni predodžbi ljudi ni predodžbi šume, nego na osnovu predodžbe o zemlji održava jedinstvo pažnje. Tom predodžbom zemlje prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh. Kao kad se volovska koža napne na stotinu klinova, tako da na njoj ne ostane nijedan nabor, isto tako, Anando, isposnik ne poklanja pažnju ni uzvisinama ni udubinama zemljišta, ni nanosima rijeka, drvlju i kamenju, ni brdima, ni dolinama, nego na osnovu predodžbe o zemlji održava jedinstvo pažnje. Tada spoznaje: 'Brige koje nastaju na osnovu predodžbe ljudi više ne postoje, a ni brige koje nastaju na osnovu predodžbe šume. Jedina briga koja postoji ograničena je na jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe o zemlji...' (Nastavak odlomka je analogan prethodnome. To važi i za formulaciju slijedećih stepeni redukcije noematskog područja. Odlomci 3-6 odnose se na četiri stepena *arupa-dhanam*.)

3. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni predodžbi šume ni predodžbi zemlje, nego na osnovu predodžbe područja neograničenog prostora održava jedinstvo pažnje. Tom predodžbom područja neograničenog prostora prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh. Tada spoznaje: 'Brige koje nastaju na osnovu predodžbe šume više ne postoje, a ni brige koje nastaju na osnovu predodžbe

zemlje. Jedina briga koja još preostaje ograničena je na jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe područja neograničenog prostora...'

4. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni na predodžbu zemlje ni na predodžbu područja neograničenog prostora, nego na osnovu područja neograničene svijesti [1] održava jedinstvo pažnje. Tom predodžbom područja neograničene svijesti prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh...

5. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni na predodžbu područja neograničenog prostora ni na predodžbu područja neograničene svijesti, nego na osnovu predodžbe područja ni-čega (*akinćannam*) održava jedinstvo pažnje. Tom predodžbom područja ni-čega prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh. Tada spoznaje: 'Brige koje nastaju na osnovu predodžbe područja neograničenog prostora više ne postoje, a ni brige koje nastaju na osnovu predodžbe područja neograničene svijesti. Jedina briga koja još postoji ograničena je na jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe područja ni-čega. Ovako usmjereno predočavanje ne uključuje ništa (*sunnam*) od predodžbe područja neograničenog prostora, a ni od predodžbe područja neograničene svijesti. Neponišteno (*asunnatam*) je samo jedinstvo (pažnje) na osnovu predodžbe područja ni-čega (*akinćannam*)...'

6. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni na predodžbu područja neograničene svijesti ni na predodžbu područja ni-čega, nego na osnovu predodžbe ni-predočavanja-ni-nepredočavanja održava jedinstvo pažnje. Tom predodžbom područja ni-predočavanja-ni-nepredočavanja prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh...

7. A zatim, Anando, isposnik više ne obraća pažnju ni na predodžbu ni-čega ni na predodžbu područja ni-predočavanja-ni-nepredočavanja, nego na osnovu sabranosti (*samadhi*) duha (*ćeto*) bez obilježja (*a-nimittam*) održava jedinstvo pažnje. Tom sabranošću bez obilježja prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh (*ćittam*). [2] Tada spoznaje: 'Brige koje nastaju na osnovu predodžbe područja ni-

čega više ne postoje, a ni brige koje nastaju na osnovu predodžbe područja ni-predočavanja-ni-nepredočavanja. Jedina briga koja preostaje ograničena je na ovo tijelo čiji život zavisi od šest područja osjetilnosti. [3] Ovako usmjereno predočavanje ne uključuje ništa (*sunnam*) od predodžbe područja ni-čega (*akinćannam*), a ni od predodžbe područja ni-predočavanja-ni-nepredočavanja. Neponišteno (*asunnatam*) je samo ovo tijelo čiji život zavisi od šest područja osjetnosti.'

8. I dok tako više ne obraća pažnju ni na predodžbu područja ni-čega, a ni na predodžbu područja ni-predočavanja-ni-nepredočavanja, nego na osnovu sabranosti duha bez obilježja održava jedinstvo pažnje i tom sabranošću bez obilježja prožimlje, bistri, stišava i oslobađa duh, isposnik spoznaje: 'Ova je sabranost duha bez obilježja čvrsto utemeljena i proniknuta. Pa ipak je i sve ono što je čvrsto utemeljeno i proniknuto tek nepostojana i prolazna pojava.' -- Ko je i to spoznao i uvidjeo, tome se duh oslobađa taloga strasti, taloga bivstvovanja, taloga neznanja. U oslobođenome se spoznaja oslobođenja očituje ovako: 'Iscripljeno je rađanje, iživljen je asketski život, učinjeno je šta je trebalo učiniti, tako da više ništa ne preostaje. Brige koje potječu iz taloga strasti više ne postoje, a ni brige koje potječu iz taloga bivstvovanja i iz taloga neznanja. Briga koja još preostaje ograničena je na ovo tijelo čiji život zavisi od šest područja osjetnosti.' -- I spoznaje da mu tako usmjereno predočavanje ne isključuje ništa od taloga strasti, ni od taloga bivstvovanja, ni od taloga neznanja. Neponišteno je samo ovo tijelo čiji život zavisi od šest područja osjetnosti. Tako za ono što nije tu uviđa: 'To nije ništa.' Preostaje ono što je tu. -- I spoznaje: 'Budući da je ovo, onda je i ono.' [4] -- Takav je, Anando, njegov adekvatni, nesmetani, pročišćeni pristup ništavilu.

Svi asketi i brahmani, Anando, koji su u dalekoj prošlosti dosegli potpuno čisto konačno ništavilo (*sunnata*) i održali se u njemu, dosegli su upravo to postpuno čisto i konačno ništavilo i održali se u njemu. I u budućnosti -- kao i u sadašnjosti -- isto će tako svi asketi i brahmani koji dosegnu potpuno čisto konačno ništavilo i

održe se u njemu, doseći upravo to potpuno čisto konačno ništavilo i održati se u njemu. Zato i vi, Anando, treba da nastojite da dosegnete to potpuno čisto konačno ništavilo i da se održite u njemu."

Tako je rekao Blaženi. A redovnik Anando je radosno prihvatio njegov govor.

Beleške:

[1] Jedino na ovom mjestu u cijelom govoru izostavljena je riječ "predodžba" ispred "područja" o kojem je riječ. Iako se u slijedećoj rečenici, i dalje, govori o *predodžbi* istog tog područja "svijesti" (*vinnanam*), izostavljanje apozicije u prvoj referenci nije možda slučajno ili pogrešno, budući da je u ovom slučaju najprije svijest sama područje svog neposrednog doživljaja [analogno osnovnom principu netranscendiranja i ne-ekstatičnosti svih kontemplativnih doživljaja u metodi "postojane pažnje" (*sati-patthanam*): motrenje "svijesti u svijesti"], a istom se naknadno, u refleksiji, može govoriti o predodžbenoj svijesti neposrednog doživljaja same svijesti. [Natrag]

[2] Izraz *ćittam* označava izrazito intelektualnu svijest ("mišljenje"), dok bi se *ćeto*, u prethodnoj rečenici, mogao možda specifičnije prevesti i sa "ćud". [Natrag]

[3] Aristotel u knjizi *De sensu* raspravlja o problemu "koordinacije pet osjetila i četiri elementa" fizičke tvari (437a i d). Radi se o staroj indoiranskoj mitološkoj teoriji sikustva (čiji mitološki karakter u modernoj filosofiji -- kod Humea i Kanta -- razotkrivaju tek M. Weber i M. Scheler), na osnovu kulta "elemenata" kao "bogova" (*deva*), a osjetila kao njihovih "moći" (*indriyam*). Taj je kult materije u Iranu dokinuo Zarathuštra. Dok je ista teorija doprla do Kine, već se toliko degenerisala da je problem o kojem raspravlja Aristotel riješen tako da je u listu tvarnih elemenata uključeno i "drvo". U indijskim sistemima *samkya* i *vaišesika* raspravljaju se isti problemi na istom nivou teorijske apstrakcije kao kod Aristotela.

Buddho je "naučnu" (*lokayatam*) osnovu te analitičke teorije iskustva preuzeo vjerovatno od đaina. -- U vezi sa istom teorijom Aristotel smatra u *De anima* (424b) da "uz ovih pet nabrojanih osjetila *ne* postoji još i šesto" (razum). I spomenuti indijski sistemi zastupaju uglavnom isto stanovište na srodnim pretpostavkama o funkcijama "duše" kao i Aristotel. Buddho, međutim, odbijajući pretpostavku duše u svim njenim oblicima [*atta*, brahmanska pretpostavka; *đivo*, đainska pretpostavka; *puggalo*, opća 'psihološka' (karakterološka) pretpostavka], odbija i aristotelovsko rješenje i zastupa suprotnu alterantivu o razumu (*mano*, lat. *mens*) kao "šestom osjetilu". O toj mogućnosti raspravlja, ali je odbija, i Aristotel. Ipak se Aristotelova teorija o duši kao "entelehiji" najviše približava Buddhinoj koncepciji funkcionalne "psihologije bez duše", samo što zbog nedostatka adekvatne pretpostavke ne može doseći tako jednoznačnu određenost kao Buddhina. (Usp. *De anima*, 413a-414b, 246b.) [Natrag]

[4] Buddhina prvobitna formulacija zakona uzročnosti, razrađena je dalje u formuli o "uslovljenom nastanku" (*paṭiā-samuppado*) kao princip procesnog mišljenja koje isključuje "pretpostavku supstancije" i pretpostavku "prvog uzroka". [Natrag]

Rev. 2/12/2002

www.geocities.com/canon/majjhima/mn121.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 127

Anuruddha sutta

Govor Anurude

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom zgodom kad je Blaženi boravio u Savatiju ... dvorski drvodjelac, "majstor s pet alata", pošalje svog čovjeka da potraži redovnika Anurudu, pa da mu kaže ovako:

-- Majstor s pet alata se klanja do nogu redovnika Anurude i moli ga da prihvati poziv na ručak, sutra, s još četvoricom redovnika. Ali, gospodine, neka redovnik Anurudo izvoli doći tačno, jer je majstor sa pet alata vrlo zaposlen i zauzet radom za kralja.

Anuruddho šutke prihvati poziv...

Kad je majstor vlastoručno poslužio redovnika Anurudu biranom hranom i pićem, i kad je gost oprao prosjačku zdjelu i ruke, domaćin sjedne pored njega na niže sjedište, pa mu reče:

-- Gospodine, neki su stariji pripadnici prosjačkog reda dolazili ovamo, pa su mi savjetovali: "Domaćine, razvijaj neograničeno oslobođenje duha!" Gospodine je li "neograničeno oslobođenje duha" po svrsi i po obilježju istoznačno sa "obuhvatnim oslobođenjem duha" ili je različito?

(Na Anurudin pitanje kako on sam to razumije, majstor odgovori da mu se čini da ta dva pojma služe istoj svrsi, ali imaju različita obilježja. Anurudo mu razjašnjava da razlika postoji i u svrsi i u obilježjima. -- Slijedi opširno razjašnjenje raznovrsnosti meditativnog i kontemplativnog zadubljenja duha).

Rev. 8/5/2000

www.geocities.com/canon/majjhima/mn127.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 128

Upakkilesa sutta

O smetnjama

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Blaženi je izgovorio ove izreke [1] stojeći, a zatim je otišao (iz Kosambija) u selo Balaka-lona-kara. Tamo je tada boravio redovnik Bhagu. (**Thag. IV.2**) Bhagu je izdaleka primijetio da dolazi Blaženi, pa je pripremio sjedište i vodu za pranje nogu... (Blaženi ga upita):

-- Je li ti, isposniče, boravak ovdje ugodan, možeš li da izdržiš, nije li ti milostinja preoskudna?

(Kad je Bhagu odgovorio da mu okolnosti nisu nepovoljne), Blaženi ga pouči, ohrabri, oduševi i obraduje govorom o Istini, a zatim ustane i uputi se dalje ka Istočnoj bambusovoj šumi. Tada su tamo boravili redovnici Anurudo, Nandijo i Kimbalo. Čuvar šume ugleda već izdaleka kako se približava Blaženi, pa ga predusretne upozorenjem:

-- Isposniče, ne ulazi u ovaj gaj! Ovdje sada tri plemića provode duhovne vježbe. Nemoj da im smetaš! (Ali Anurudo je čuo razgovor čuvara s Blaženim, pa mu je došao u susret. Kad je i ovu trojicu upitao kako se snalaze i kako se međusobno slažu i dobio povoljan odgovor, Učitelj ih upita) :

-- A jeste li, Anuruda, boraveći tako pažljivi, odlučni i ustrajni, uspjeli da postignete i održite dostignuća koja nadmašuju ljudski prosjek, obilježja doista oplemenjenog znanja i uvida?

-- Boraveći tako pažljivi, odlučni i ustrajni, mi, gospodine, doživljavamo pojave zornih likova, ali svjetlost koja ih obasjava, a time i sami ti likovi brzo iščezavaju ispred nas, tako da im ne uspijemo prozreti suštinsko obilježje.

Buddho im dalje razjašnjava kako je i on prošao kroz isto iskustvo i obrazlaže im smetnje postojanosti pažnje. To su: dvoumica, nepažnja, ukočenost i tromost, zaprepaštenost, zanos, pohota (smetnje spolnog nagona), presnažan napor, preslab napor, znatiželja, rastresenost (predožbene smetnje), prezaokupljenost zornim pojavama. Nastavlja se opis pojedinih smetnji, neravnomjernosti pažnje i savladavanja tih smetnji).

Beleške:

[1] Ovaj govor sadrži jednu od najzanimljivijih i najdetaljnijih uputa za njegu duhovnog zadubljenja, koju Budo daje Anurudi i još dvojici pustinjaka prilikom posjete njihovom šumskom boravištu.

U doba kad je Buda boravio u gradu Kosambi (starom gradu sagrađenom u stilu Mohenđo-daro i Harappa, čije se dobro sačuvane iskopine odnedavno istražuju na ušću rijeke Džamune u Gang, blizu današnjeg Alahabada), došlo je među ondašnjim redovnicima do neugodnog spora i svađe zbog neznatnog disciplinskog

nesporazuma u pogledu upotrebe spavaonice i nužnika. Konačno je Buda morao da rješava taj spor. To je bio povod za neke od najčuvenijih izreka uključenih kasnije u zbirku **Dhamma-padam** i u poemu **Nosorog (Sutta-nipata, I.3)**. Tu se osobito ističu izreke 3-6 iz I poglavlja *Dhamma-pade*, u vezi sa moralnim principom: "Mržnja se nikad ne smiruje mržnjom, mržnja se utištava nemržnjom. To pravilo važi oduvijek!" Niče ovu izreku navodi i komentira dva puta u svojim brojnim osvrtima na Budino učenje, u *Antihristu*, aforizam 20, i u *Ecce Homo*, aforizam 6. [**Natrag**]

Rev. 2/11/2002

www.geocities.com/canon/majjhima/mn128.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 146

Nandakovada sutta

Nandakova pouka redovnicama

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Ovako sam čuo: Jedanput je Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinu gaju, u samostanu Anatapindike. Tada Velika Pomajka Gotami posjeti Blaženoga sa pet stotina redovnica, pozdravi ga i stade po strani, pa tako stojeći reče Blaženome:

-- Molimo, gospodine, da Blaženi održi propovijed redovnicama, da ih pouči i rastumači im Istinu.

U to je doba, međutim, bilo uobičajeno da stariji redovnici propovijedaju redovnicama prema određenom redosljedu, ali redovnik Nandako nije želio da im propovijeda kad je na njega došao red. Blaženi se tada obrati Anandi i upita ga:

-- Anando, na koga je danas red da propovijeda redovnicama?

-- Na Nandaka, gospodine!

Tada se Blaženi obrati Nandaku riječima:

-- Pouči redovnice, Nandako, propovijedaj im! Održi, brahmane, redovnicama govor o Istini!

-- Da, gospodine -- odgovori redovnik Nandako. . . (a kasnije se obrati redovnicama ovako):

-- Sestre, razgovarat ćemo tako da ću vam ja stavljati pitanja. One koje razumiju pojedino pitanje neka kažu da razumiju, a one koje ne razumiju neka kažu da ne razumiju. A ako nekoj od vas neko pitanje bude sumnjivo ili nejasno, onda treba da pita da joj razjasnim njegov smisao.

-- Zadovoljne smo time i drago nam je što nas je otac Nandako pozvao da se tako izjasnimo.

-- Šta mislite, sestre! Je li oko (likovi i vidna svijest) postojano ili nepostojano?

-- Nepostojano, gospodine!

-- A ono što je nepostojano, je li bolno ili radosno?

-- Bolno, gospodine!

-- Je li, dakle, ispravno smatrati za ono što je nepostojano, bolno i promjenjivo: "To je moje; to sam ja; to je moja duša (*atta*, 'svojsvenost')"?

-- Ne, gospodine!

(Ista se vrsta pitanja i odgovora nastavlja za ostala osjetila, njihove predmete i vrste svijesti, te za "osjetilo razuma" i njegove predmete i misaonu svijest).

-- Dobro je, sestre! Tako, doista, oplemenjeni učenik potpuno mudro treba da shvati te pojave kakve zbilja jesu -- usporedive s upaljenom uljanicom, gdje su isto tako nestalni i promjenjivi i ulje, i žiža i plamen, a i svjetlost. Kad bi neko, sestre, rekao da su ulje, žiža i plamen uljanice nestalni i promjenjivi, ali da im je svjetlost stalna, postojana, vječna i nepromjenjiva -- bi li to bilo ispravno rečeno?

-- Ne, gospodine!

-- Isto tako, sestre, kad bi neko rekao: "Ovih šest unutarnjih područja osjetnosti su nepostojana i promjenjiva, ali osjećaj radosti ili bola ili ni-radosti-ni-bola koji doživljavamo na osnovu tih osjeta je trajan, postojan, vječan i nepromjenjiv" -- bi li to bilo ispravno rečeno?

-- Ne, gospodine! A zašto? Zato što određeni osjećaji nastaju na osnovu određenih posebnih uslova, Kad tih uslova više nema, onda prestaju i osjećaji koji su njima uslovljeni...

(Kad su redovnice otišle poslije propovijedi, Blaženi reče redovnicima):

-- Kao što uoči praznika punog Mjeseca nema mnogo sumnje ni neizvjesnosti o tome da li je Mjesec već pun ili još nije, jer Mjesec tada još nije pun, isto je tako i s ovim redovnicama. Iako su zadovoljne Nandakovom propovijedi, njihova se iščekivanja ipak još nisu ispunila.

Tada Blaženi reče Nandaku: -- Zato, Nandako, ponovi. tu istu propovijed redovnicama i sutra.

(Kad je Nandako slijedećeg dana to učinio) i najzaostaliya od tih pet stotina redovnica postiže stepen zahvaćenosti strujom Istine (prvi od triju krajnjih stepena duhovnog oslobođenja).

Anguttara nikaya I.1-10

Cittapariyadana vaggo

Zaokupljen um

Prevod sa palija **Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u hramu Anatakindike. Onda se Blaženi obrati monasima: "Monasi". "Da, poštovani", odgovoriše monasi. Na to Blaženi reče:

1. Ne znam, monasi, nijedan drugi oblik koji tako silno zaokupi um muškarca kao što je to telo žene. Telo žene silno zaokupi um muškarca.
2. Ne znam, monasi, nijedan drugi zvuk koji tako silno zaokupi um muškarca kao što je to glas žene. Glas žene silno zaokupi um muškarca.
3. Ne znam, monasi, nijedan drugi miris koji tako silno zaokupi um muškarca kao što je to miris žene. Miris žene silno zaokupi um muškarca.
4. Ne znam, monasi, nijedan drugi ukus koji tako silno zaokupi um muškarca kao

što je to ukus žene. Ukus žene silno zaokupi um muškarca.

5. Ne znam, monasi, nijedan drugi dodir koji tako silno zaokupi um muškarca kao što je to dodir žene. Dodir žene silno zaokupi um muškarca.

6. Ne znam, monasi, nijedan drugi oblik koji tako silno zaokupi um žene kao što je to telo muškarca. Telo muškarca silno zaokupi um žene.

7. Ne znam, monasi, nijedan drugi zvuk koji tako silno zaokupi um žene kao što je to glas muškarca. Glas muškarca silno zaokupi um žene.

8. Ne znam, monasi, nijedan drugi miris koji tako silno zaokupi um žene kao što je to miris muškarca. Miris muškarca silno zaokupi um žene.

9. Ne znam, monasi, nijedan drugi ukus koji tako silno zaokupi um žene kao što je to ukus muškarca. Ukus muškarca silno zaokupi um žene.

10. Ne znam, monasi, nijedan drugi dodir koji tako silno zaokupi um žene kao što je to dodir muškarca. Dodir muškarca silno zaokupi um žene.

1/10/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an1-01.html

Anguttara nikaya I.11-20

Nivaranappahana vaggo Uklanjanje prepreka

Prevod sa palija **Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju.

11. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala čulna želja tako nastaje, a već nastala čulna želja se tako uvećava kao što je to lep oblik. Kad je lep oblik tek površno promišljen, još nenastala štetna stanja uma nastaju, a već nastala štetna stanja uma se umnožavaju.

12. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala zlovolja tako nastaje, a već nastala zlovolja se tako uvećava kao što je to odvratan oblik. Kad je odvratan oblik površno promišljen, još nenastala zlovolja nastaje, a već nastala zlovolja se uvećava.

13. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala lenjost i tromost tako nastaje, a već nastala lenjost i tromost se tako uvećava kao što je to

nezadovoljstvo, dosada, pospanost posle jela, sporost uma. Zahvaljujući sporosti uma, još nenastala lenjost i tromost nastaje, a već nastala lenjost i tromost se uvećava.

14. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala rastresenost i strepnja tako nastaju, a već nastala rastresenost i strepnja se tako uvećavaju kao što je to nemiran um. Zahvaljujući nemirnom umu, još nenastala rastresenost i strepnja nastaje, a već nastala rastresenost i strepnja se uvećava.

15. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala sumnja tako nastaje, a već nastala sumnja se tako uvećava kao što je to površan um. Zahvaljujući površnom umu, još nenastala sumnja nastaje, a već nastala sumnja se uvećava.

16. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala čulna želja tako ne nastaje, a već nastala čulna želja se tako smanjuje kao što je to odvratan oblik. Kad je odvratan oblik dobro promišljen, još nenastala čulna želja ne nastaje, a već nastala čulna želja se smanjuje.

17. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala zlovolja tako ne nastaje, a već nastala zlovolja se tako smanjuje kao što je to blagonaklona ljubav. Kad je blagonaklona ljubav dobro promišljen, još nenastala zlovolja nastaje, a već nastala zlovolja se smanjuje.

18. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala lenjost i tromost tako ne nastaje, a već nastala lenjost i tromost se tako smanjuju kao što su to sposobnost za napor, sposobnost za ulaganje truda, sposobnost za borbu. Zahvaljujući istrajnom naporu, još nenastala lenjost i tromost ne nastaje, a već nastala lenjost i tromost se smanjuju.

19. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala rastresenost i strepnja tako ne nastaju, a već nastala rastresenost i strepnja se tako smanjuju

kao što je to spokojan um. Zahvaljujući spokojnom umu, još nenastala rastresenost i strepnja ne nastaje, a već nastala rastresenost i strepnja se smanjuju.

20. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala sumnja tako ne nastaje, a već nastala sumnja se tako smanjuje kao što je to temeljan um. Zahvaljujući temeljnom umu, još nenastala sumnja nastaje, a već nastala sumnja se uvećava.

1/10/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an1-11.html

Anguttara nikaya I.21-30

Akammaniya vaggo

Neprilagodljivo

Prevod sa palija **Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju.

21. "Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar tako neprilagodljivu kao što je to neizvežban [1] um. Neizvežban um, monasi, zaista je jako neprilagodljiv.

22. "Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar tako prilagodljivu kao što je izvežban um. Izvežban um, monasi, zaista je jako prilagodljiv.

23. "Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom gubitku kao neizvežban um. Neizvežban um, monasi, zaista vodi ka velikom gubitku.

24. "Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom dobitku kao izvežban um. Izvežban um, monasi, zaista vodi ka velikom dobitku.

25. "Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom gubitku kao

um koji je neizvežban i nejasan. Neizvežban i nejasan um, monasi, zaista vodi ka velikom gubitku."

26. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom dobitku kao um koji je izvežban i jasan. Izvežban i jasan um, monasi, zaista vodi ka velikom dobitku."

27. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom gubitku kao um koji je neizvežban i retko korišćen. Neizvežban i retko korišćen um, monasi, zaista vodi ka velikom gubitku.

28.. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka velikom dobitku kao um koji je izvežban i često korišćen. Izvežban i često korišćen um, monasi, zaista vodi ka velikom dobitku.

29. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja je toliko puna patnje kao što je to neizvežban i retko korišćen. Neizvežban i retko korišćen um, monasi, prepun je patnje.

30. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja je toliko puna sreće kao što je to izvežban i često korišćen um. Izvežban i često korišćen um, monasi, prepun je sreće.

Beleška

[1] Putem meditacije. [[Nazad](#)]

1/10/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an1-21.html

Anguttara nikaya I.31-40

Adanta vaggo

Neukroćen um

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju.

31. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom gubitku kao neukroćen um. Neukroćen um, monasi, zaista vodi ka velikom gubitku."

32. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom dobitku kao ukroćen um. Ukroćen um, monasi, zaista vodi ka velikom dobitku."

33.. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom gubitku kao um na koji se ne motri. Um na koji se ne motri zaista vodi ka velikom gubitku."

34. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom dobitku kao um na koji se motri. Um na koji se motri zaista vodi ka velikom dobitku."

35. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom gubitku kao nezaštićen um. Nezaštićen um, monasi, zaista vodi ka velikom gubitku."

36. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom dobitku kao zaštićen um. Zaštićen um, monasi, zaista vodi ka velikom dobitku."

37. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom gubitku kao neobuzdan um. Neobuzdan um, monasi, zaista vodi ka velikom gubitku."

38. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom dobitku kao obuzdan um. Obuzdan um, monasi, zaista vodi ka velikom dobitku."

39. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom gubitku kao um koji je neukroćen, na koji se ne pazi, nezaštićen, neobuzdan. Um, monasi, koji je neukroćen, na koji se ne pazi, nezaštićen, neobuzdan, zaista vodi ka velikom gubitku."

40. "Monasi, ne znam nijednu drugu stvar koja vodi ka tako velikom dobitku kao um koji je ukroćen, na koji se pazi, zaštićen, obuzdan. Um, monasi, koji je ukroćen, na koji se pazi, zaštićen, obuzdan, zaista vodi ka velikom dobitku."

1/10/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an1-31.html

Anguttara nikaya I.41-50

Suka vaggo Osje (Iglice na klasu)

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U Savatiju.

41. Baš kao što, monasi, postoji osje pirinča, osje ječma, okrenuto na pogrešnu stranu, pa ako čovek na njega nagazi ili ga rukom pritisne, neće se poseći, neće sam sebe povrediti i neće mu krenuti krv. A šta bi tome bio uzrok? Osje okrenuto na pogrešnu stranu. Na isti način, monasi, ako mu je um okrenut na pogrešnu stranu, monah neće moći da poseče neznanje, da stekne znanje, dostigne utrnuće (*nibbana*). A šta bi tome bio uzrok? Um okrenut na pogrešnu stranu.

42. Baš kao što, monasi, postoji osje pirinča, osje ječma, okrenuto na pravu stranu, pa ako čovek na njega nagazi ili ga rukom pritisne, posećiće se, sam sebe povrediti i krenuće mu krv. A šta bi tome bio uzrok? Osje okrenuto na pravu stranu. Na isti način, monasi, ako mu je um okrenut na pravu stranu, monah će moći da poseče neznanje, da stekne znanje, dostigne utrnuće (*nibbana*). A šta bi

tome bio uzrok? Um okrenut na pravu stranu.

43. Monasi, um nekog čoveka ispunjen nečistoćama ja jasno vidim ovako: "Ako ovaj čovek umre sada, u narednom životu će se roditi u paklu, kao da ga je neko odveo i položio tamo." A šta bi tome bio uzrok? Um ispunjen nečistoćama. Monasi, zbog uma ispunjenog mržnjom, posle razlaganja tela, posle smrti, bića se preporučaju u nevoljama, na lošem odredištu, u paklu.

44. Monasi, um nekog čoveka ispunjen predanošću ja jasno vidim ovako: "Ako ovaj čovek umre sada, u narednom životu će se roditi u raj, kao da ga je neko odveo i položio tamo." A šta bi tome bio uzrok? Um ispunjen predanošću. Monasi, zbog uma ispunjenog predanošću, posle razlaganja tela, posle smrti, bića se preporučaju u sreći, na dobrom odredištu, u raj.

45. Baš kao što, monasi, postoji jezero -- puno zamućene vode, prljavštine i blata. Čovek dobrog vida, koji stoji na njegovoj obali ne bi mogao da vidi školjke, šljunak i kamenčiće na dnu, niti jata riba kako u njemu plivaju ili plutaju. A zašto? Zato što je voda zamućena. Na isti način, monah zamućenog uma ne vidi šta je za njega dobro, šta je za drugog dobro, šta je dobro za obojicu, ne može da ostvari uzvišeno stanje za čoveka, istinski plemenito znanje i uvid. Tako nešto je nemoguće. A zašto? Zato što je njegov um zamućen.

46. Pretpostavimo, monasi, da postoji jezero -- čisto, providno i nezamućeno. Čovek dobrog vida, koji stoji na njegovoj ivici mogao bi da vidi školjke, šljunak i kamenčiće na dnu, kao i jata riba kako u njemu plivaju ili plutaju. A zašto? Zato što je voda nezamućena. Na isti način, monah nezamućenog uma vidi šta je za njega dobro, šta je za drugog dobro, šta je dobro za obojicu, može da ostvari uzvišeno stanje za čoveka, istinski plemenito znanje i uvid. Tako nešto je moguće. A zašto? Zato što je njegov um nezamućen.

47. Baš kao što je, monasi, od sveg drveća, balzamovo prvo po mekoći i lakoći

oblikovanja, na isti način ja ne vidim nijednu drugu stvar koja je, kada se razvija i neguje, toliko meka i prilagodljiva kao što je um. Um je, kada se razvija i neguje, mek i prilagodljiv.

48. Ne vidim nijednu stvar koja tako brzo može da se preokrene kao što je um -- toliko je brz da ne postoji pravo poređenje za to kako je um brz da promeni svoj smer.

49. Blistav je, monasi, ovaj um. I on se zagađuje nadolazećim nečistoćama.

50. Blistav je, monasi, ovaj um. I on se pročišćuje od nadolazećih nečistoća.

1/12/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an1-41.html

Anguttara nikaya I.51-60

Pabhassara vaggo

Blistav

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

51. Blistav je, monasi, ovaj um. I on se zagađuje nadolazećim nečistoćama.

Neupućeni svetovnjak ne uviđa to u trenutku dok se događa. Zato vam kažem da -- za neupućenog svetovnjaka -- nema razvoja uma."

52. Blistav je, monasi, ovaj um. I on se pročišćuje od nadolazećih nečistoća. Dobro upućeni plemeniti sledbenik uviđa to u trenutku dok se događa. Zato vam kažem da -- za dobro upućenog plemenitog sledbenika -- postoji razvoj uma."

53. Monasi, ako makar i za trenutak monah stremlji umu ispunjenom ljubavlju, za toga se monaha kaže da ne zanemaruje meditaciju, da sledi Učenjem, da sledi savete Učitelja, da ne jede uzalud isprošenu hranu. A koliko još i više ako to radi često.

54. Monasi, ako makar i za trenutak monah razvija um ispunjen ljubavlju, za toga

se monaha kaže da ne zanemaruje meditaciju, da sledi Učenjem, da sledi savete Učitelja, da ne jede uzalud isprošenu hranu. A koliko još i više ako to radi često.

55. Monasi, ako makar i za trenutak monah posmatra um ispunjen ljubavlju, za toga se monaha kaže da ne zanemaruje meditaciju, da sledi Učenjem, da sledi savete Učitelja, da ne jede uzalud isprošenu hranu. A koliko još i više ako to radi često.

56. Koje god su stvari povezane sa nepovoljnim, pripadaju nepovoljnom, sve njih um stvara. Njih prvo um stvara, zatim one postaju nepovoljne.

57. Koje god su stvari povezane sa povoljnim, pripadaju povoljnom, sve njih um stvara. Njih prvo um stvara, zatim one postaju povoljne.

58. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju kao što je to nepažljivost. Usled nepažljivosti nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju.

59. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju kao što je to pažljivost. Usled pažljivosti nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju.

60. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju kao što je to lenjost. Usled lenjosti nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju.

1/12/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an1-51.html

Anguttara nikaya I.61-70

Viriyarambha vaggo

Ulaganje napora

Prevod sa palija **Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

61. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju kao što je to ulaganje napora. Usled ulaganja napora nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju.

62. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju kao što je to pohlepa. Usled pohlepe nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju.

63. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju kao što je to umerenost. Usled umerenosti i malim nenastale povoljne stvari nastaju i nastale

nepovoljne stvari propadaju.

64. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju kao što je to nezajažljivost. Usled nezajažljivosti nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju.

65. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju kao što je to zadovoljenost i malim. Usled zadovoljenosti i malim nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju.

66. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju kao što je to nepromišljenost. Usled nepromišljenosti nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju.

67. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju kao što je to promišljenost. Usled promišljenosti nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju.

68. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju kao što je to odsustvo jasnog razumevanja. Usled odsustva jasnog razumevanja nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju.

69. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju kao što je to jasnog razumevanje. Usled jasnog razumevanja nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju.

70. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju kao što je to loše društvo. Usled lošeg društva nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju.

1/12/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an1-61.html

Anguttara nikaya I.71-80

Kalyanamitta vaggo

Dobri prijatelji

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

71. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju kao što je to dobro društvo. Usled dobrog društva nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju.

72. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju kao što je to vezanost za nepovoljne stvari i nevezanost za povoljne stvari. Usled vezanosti za nepovoljne stvari i nevezanosti za povoljne stvari nenastale nepovoljne stvari nastaju i nastale povoljne stvari propadaju.

73. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju kao što je to vezanost za

povoljne stvari i nevezanost za nepovoljne stvari. Usled vezanosti za povoljne stvari i nevezanosti za nepovoljne stvari nenastale povoljne stvari nastaju i nastale nepovoljne stvari propadaju.

74. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastali kvaliteti prosvetljenja (*bojjhanga*) ne nastaju i nastali kvaliteti prosvetljenja ne jačaju do svog vhunca kao što je to nepromišljenost. Kod onoga ko je nepromišljen još nenastali kvaliteti prosvetljenja ne nastaju i nastali kvaliteti prosvetljenja ne jačaju do svog vhunca.

75. Monasi, ne vidim nijednu drugu stvar zbog koje tako sigurno nenastali kvaliteti prosvetljenja nastaju i nastali kvaliteti prosvetljenja jačaju do svog vhunca kao što je to promišljenost. Kod onoga ko je promišljen još nenastali kvaliteti prosvetljenja nastaju i nastali kvaliteti prosvetljenja jačaju do svog vhunca.

76. Monasi, gubitak srodnika jeste neznatan gubitak. Od svih gubitaka, najveći je gubitak mudrosti.

77. Monasi, dobitak srodnika jeste neznatan dobitak. Od svih dobitaka, najveći je dobitak mudrosti. Zbog toga bi, monasi, trebalo da ovako vežbate: "Uvećavaćemo dobitak mudrosti." Tako bi trebalo da vežbate.

78. Monasi, gubitak imetka jeste neznatan gubitak. Od svih gubitaka, najveći je gubitak mudrosti.

79. Monasi, dobitak imetka jeste neznatan dobitak. Od svih dobitaka, najveći je dobitak mudrosti. Zbog toga bi, monasi, trebalo da ovako vežbate: "Uvećavaćemo dobitak mudrosti." Tako bi trebalo da vežbate.

80. Monasi, gubitak slave jeste neznatan gubitak. Od svih gubitaka, najveći je gubitak mudrosti.

Anguttara nikaya I.98-118

Ajjhattika vaggo

Unutrašnje stanje

Prevod sa palija **Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

98. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike nesreće vodi kao što je to nepažljivost. Nepažljivost, monasi, do velike nesreće dovodi.

99. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike dobrobiti vodi kao što je to pažljivost. Pažljivost, monasi, do velike dobrobiti dovodi.

100. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike nesreće vodi kao što je to lenjost. Lenjost, monasi, do velike nesreće dovodi.

101. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike dobrobiti vodi kao što je to marljivost. Marljivost, monasi, do

velike dobrobiti dovodi.

102. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike nesreće vodi kao što je to pohlepnost. Pohlepnost, monasi, do velike nesreće dovodi.

103. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike dobrobiti vodi kao što je to umerenost. Umerenost, monasi, do velike dobrobiti dovodi.

104. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike nesreće vodi kao što je to nezadovoljstvo. Nezadovoljstvo, monasi, do velike nesreće dovodi.

105. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike dobrobiti vodi kao što je to zadovoljenost. Zadovoljenost, monasi, do velike dobrobiti dovodi.

106. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike nesreće vodi kao što je to površno razmatranje. Površno razmatranje, monasi, do velike nesreće dovodi.

107. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike dobrobiti vodi kao što je to pomno razmatranje. Pomno razmatranje, monasi, do velike dobrobiti dovodi.

108. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike nesreće vodi kao što je to nejasno razumevanje. Nejasno razumevanje, monasi, do velike nesreće dovodi.

109. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike dobrobiti vodi kao što je to jasno razumevanje. Jasno

razumevanje, monasi, do velike dobrobiti dovodi.

110. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike nesreće vodi kao što su to rđavi prijatelji. Rđavi prijatelji, monasi, do velike nesreće dovode.

111. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike dobrobiti vodi kao što su to dobri prijatelji. Dobri prijatelji, monasi, do velike dobrobiti dovode.

112. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike nesreće vodi kao što je to vezanost za štetne stvari i zanemarivanje korisnih stvari. Vezanost za štetne stvari i zanemarivanje korisnih stvari, monasi, do velike nesreće dovodi.

113. Posmatrajući, monasi, nečije unutrašnje stanje, ne znam nijednu drugu stvar koja do tako velike dobrobiti vodi kao što je to vezanost za korisne stvari i zanemarivanje štetnih stvari. Vezanost za korisne stvari i zanemarivanje štetnih stvari, monasi, do velike dobrobiti dovodi.

114. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja kao što je to nepažljivost. Nepažljivost, monasi, vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja

115. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja kao što je to pažljivost. Pažljivost, monasi, vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja.

116. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja kao što je to lenjost. Lenjost, monasi, vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja.

117. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja kao što je to marljivost. Marljivost, monasi, vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja.

118. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja kao što je to pohlepnost. Pohlepnost, monasi, vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja.

119. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja kao što je to umerenost. Umerenost, monasi, vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja.

120. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja kao što je to nezadovoljstvo. Nezadovoljstvo, monasi, vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja

121. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja kao što je to zadovoljenost. Zadovoljenost, monasi, vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja.

122. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja kao što je to površno razmatranje. Površno razmatranje, monasi, vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja

123. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja kao što je to pomno razmatranje. Pomno razmatranje, monasi, vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja.

124. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja kao što je to nejasno razumevanje. Nejasno razumevanje, monasi, vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja

125. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja kao što je to jasno razumevanje. Jasno razumevanje, monasi, vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja.

126. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja kao što su to rđavi prijatelji. Rđavi prijatelji, monasi, vode ka konfuziji i nestanku istinskog učenja

127. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja kao što su to dobri prijatelji. Dobri prijatelji, monasi, vode ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja.

128. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja kao što je to vezanost za štetne stvari i zanemarivanje korisnih stvari. Vezanost za štetne stvari i zanemarivanje korisnih stvari, monasi, vodi ka konfuziji i nestanku istinskog učenja

129. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar koja toliko vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja kao što je to vezanost za korisne stvari i zanemarivanje štetnih stvari. Vezanost za korisne stvari i zanemarivanje štetnih stvari, monasi, vodi ka učvršćivanju, jasnoći i produžavanju istinskog učenja.

130.

131.

132.

133.

134.

Anguttara nikaya I.298-327

Ekadhamma pali

Nijedna druga stvar

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

2. Dutiya vaggo

298. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala štetna stanja uma tako nastaju, a već nastala štetna stanja uma se tako umnožavaju kao što je to pogrešno razumevanje. U onome ko pogrešno razume, još nenastala štetna stanja uma nastaju, a već nastala štetna stanja uma se umnožavaju.

299. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala korisna stanja uma tako nastaju, a već nastala korisna stanja uma se tako umnožavaju kao što je to ispravno razumevanje. U onome ko ispravno razume, još nenastala korisna stanja uma nastaju, a već nastala korisna stanja uma se umnožavaju.

300. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala povoljna stanja uma tako ne nastaju, a već nastala povoljna stanja uma se tako smanjuju

kao što je to pogrešno razumevanje. U onome ko pogrešno razume, još nenastala povoljna stanja uma ne nastaju, a već nastala povoljna stanja uma se smanjuju.

301. Ne znam, monasi, nijednu drugu stvar zbog koje još nenastala štetna stanja uma tako ne nastaju, a već nastala nepovoljna stanja uma se tako ne umnožavaju kao što je to ispravno razumevanje. U onome ko ispravno razume, još nenastala štetna stanja uma ne nastaju, a već nastala štetna stanja uma se smanjuju.

3. Tatiya vaggo

321. Monasi, na ovom indijskom poluostrvu [1] malo je prijatnih pašnjaka, šuma, divnih mesta, pravih vodenih tokova; dok je mnogo više pustog zemljišta, krivudavih vodenih tokova, koji prave neobične oblike. Isto tako, malo je onih bića koja se rađaju na tlu; dok je mnogo više onih koja se rađaju u vodi.

4. Catuttha vaggo

322. ...Isto tako, monasi, malo je onih bića koja se kao ljudi preporađaju; dok je mnogo više bića koja se preporađaju drugde, a ne među ljudima.

323. ...Isto tako, monasi, malo je onih bića koja se u središnjim pokrajinama preporađaju; dok je mnogo više bića koja se u graničnim pokrajinama preporađaju.

324. ...Isto tako, monasi, malo je onih bića koja su mudra, razborita, oštrog uma, sposobna da razumeju značenje onoga što je dobro rečeno i onoga što je loše rečeno; dok je mnogo više bića koja su glupa, nerazborita, tupog uma, nesposobna da razumeju značenje onoga što je dobro rečeno i onoga što je loše rečeno.

325. ...Isto tako, monasi, malo je onih bića koja se obdarena plemenitim okom mudrosti; dok je mnogo više bića koja se obuzeta neznanjem, pometena.

326. ...Isto tako, monasi, malo je onih bića koja imaju priliku da vide Budu; dok je mnogo više bića koja nemaju priliku da vide Budu.

327. ...Isto tako, monasi, malo je onih bića koja imaju priliku da čuju učenje i disciplinu (*dhamma-vinaya*) koju je objavio Buda; dok je mnogo više bića koja nemaju priliku da čuju učenje i disciplinu koju je objavio Buda.

Beleška

[1] Jambudipa (jambu = vrsta drveta, tzv. ružina jabuka; dipa = ostrvo), jedan od četiri mahabudipa ili velikih kontinenata koji se pružaju na četiri strane od planine Sineru ili središta sveta. [[Natrag](#)]

1/10/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an1-296.html

Anguttara nikaya II.19

II Adhikarana vaggo

Parnica

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

19. Monasi, napustite ono što je štetno. Moguće je, monasi, napustiti štetno. Kada ne bi bilo moguće napustiti štetno, ne bih govorio ovako: "Monasi, napustite ono što je štetno". Upravo zato što je moguće napustiti štetno, zbog toga kažem: "Monasi, napustite ono što je štetno". Ako bi napuštanje onoga što je štetno vodilo ka gubitku i patnji, tada ja ne bih govorio: "Monasi, napustite ono što je štetno". Ali zato što napuštanje onoga što je štetno vodi ka dobitku i sreći, zbog toga kažem: "Monasi, napustite ono što je štetno".

Monasi, razvijajte ono što je korisno. Moguće je, monasi, razvijati ono što je korisno. Kada ne bi bilo moguće razvijati ono što je korisno, ne bih govorio ovako: "Monasi, razvijajte ono što je korisno". Upravo zato što je moguće razvijati ono što je korisno, zbog toga kažem: "Monasi, razvijajte ono što je korisno". Ako bi razvijanje onoga što je korisno vodilo ka gubitku i patnji, tada ja ne bih govorio:

"Monasi, razvijajte ono što je korisno". Ali zato što razvijanje onoga što je štetno vodi ka dobitku i sreći, zbog toga kažem: "Monasi, razvijajte ono što je korisno".

1/11/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an2-11.html

Anguttara nikaya II.21-32

III Bala vaggo

Budale

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

21. Monasi, postoje dve vrste budala. Koje dve? Onaj ko prekršaj pravila ne vidi kao prekršaj i onaj koji priznanje o prekršaju pravila dato u skladu sa Učenjem ne prihvata. To su dve vrste budala.

Monasi, postoje dve vrste mudraca. Onaj ko prekršaj pravila vidi kao prekršaj i onaj koji priznanje o prekršaju pravila dato u skladu sa Učenjem prihvata. To su dve vrste mudraca.

22. Monasi, dvojica su onih koji kleveću Tathagatu. Koja dvojica? Onaj ko greši ili je naprasit, kao i onaj ko veruje u ono što je pogrešno shvatio. Ta dvojica kleveću Tathagatu.

23. Monasi, dvojica su onih koji kleveću Tathagatu. Koja dvojica? Onaj ko za ono što Tathagata nije rekao tvrdi da je Tathagata rekao. I onaj ko za ono što je

Tathagata rekao tvrdi da Tathagata nije rekao. Ta dvojica kleveću Tathagatu.

24. Monasi, dvojica su onih koji ne kleveću Tathagatu. Koja dvojica? Onaj ko za ono što Tathagata nije rekao tvrdi da Tathagata nije rekao. I onaj ko za ono što je Tathagata rekao tvrdi da Tathagata jeste rekao. Ta dvojica ne kleveću Tathagatu.

25. Monasi, dvojica su onih koji kleveću Tathagatu. Koja dvojica? Onaj koji *suttu* čije značenje tek treba izložiti objašnjava kao *suttu* čije je značenje već do kraja izloženo. I onaj koji *suttu* čije značenje je do kraja izloženo objašnjava kao *suttu* čije značenje tek treba do kraja izložiti Ta dvojica kleveću Tathagatu.

26. Monasi, dvojica su onih koji ne kleveću Tathagatu. Koja dvojica? Onaj koji *suttu* čije značenje tek treba izložiti ne objašnjava kao *suttu* čije je značenje već do kraja izloženo. I onaj koji *suttu* čije značenje je do kraja izloženo ne objašnjava kao *suttu* čije značenje tek treba do kraja izložiti Ta dvojica kleveću Tathagatu.

27. Monasi, onog ko skriva svoja dela dva sigurna odredišta čekaju: pakao ili životinjska materica. Monasi, onog ko ne skriva svoja dela dva sigurna odredišta čekaju: svet bogova ili svet ljudi.

28. Monasi, onoga sa pogrešnim razumevanjem dva sigurna odredišta čekaju: pakao ili životinjska materica.

29. Monasi, onoga sa ispravnim razumevanjem dva sigurna odredišta čekaju: svet bogova ili svet ljudi.

30. Monasi, nemoralnome dve stvari sleduju: pakao ili životinjska materica. Monasi, moralnome dve stvari sleduju: svet bogova ili svet ljudi.

31. Imajući u vidu dva dobra razloga, monasi, ja boravim u džungli, na pustom mestu, u osami. Koja dva? Zbog svog prijatnog boravka ovde i sada i iz saosećabha za buduće generacije. Imajući u vidu dva dobra razloga, monasi, ja

boravim u džungli, na pustom mestu, u osami.

32. Dva su kvaliteta koja čine jasno znanje. Koja dva? Smirenost (*samatha*) i uvid (*vipassana*). Kada je smirenost razvijena, koji je plod? Um je razvijen. A kada je um razvijen, koji je plod? Strast je napuštena.

Kada je uvid razvijen, koji je plod? Rasuđivanje je razvijeno. A kada je rasuđivanje razvijeno, koji je plod? Neznanje je napušteno.

Zatrovan strašću, um se ne oslobađa. Zatrovan neznanjem, uvid se ne razvija. Zato, prestankom strasti oslobađanje svesnošću nastaje. Prestanka neznanja oslobađanje uvidom nastaje.

Videti takođe: [AN 9.43](#); [AN 9.44](#); [AN 9.45](#); [SN 12.70](#)

1/11/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an2-21.html

[Home](#)
[Tipitaka](#)
[Sutta pitaka](#)
[Anguttara nikaya](#)
[Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya II.43-52

Parisa vaggo

Skup

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

43. Monasi, postoje ove dve vrste okupljanja monaha. Koje dve? Postoji plitak skup i postoji dubok skup.

A kakav je to plitak skup? Na kojem god skupu da su monasi uznemireni, gordi, ćudljivi, brbljivi, naklapaju o svemu i svačemu, bez jasnog razumevanja, neusredsređeni, uma koji luta, neobuzdanih sposobnosti (*indriya*), taj se naziva plitkim skupom.

A kakav je to dubok skup? Na kojem god skupu da su monasi smireni, smerni, postojani, tihi, ne naklapaju o svemu i svačemu, jasnog uvida, usredsređeni, sabranog uma, obuzdanih sposobnosti, taj se naziva dubokim skupom.

Zaista, monasi, postoje ove dve vrste okupljanja monaha.

44. Monasi, postoje ove dve vrste okupljanja monaha. Koje dve? Postoji skup razdora i postoji harmoničan skup.

A kakav je to skup razdora? Na kojem god skupu da se monasi prepiru, svađaju, nadmeću, taj se naziva skupom razdora.

A kakav je to harmoničan skup? Na kojem god skupu da su monasi složni, u saglasju, bez svađaju se, već slažu kao mleko i voda, taj se naziva harmoničnim skupom.

Zaista, monasi, postoje ove dve vrste okupljanja monaha.

50. Monasi, postoje ove dve vrste okupljanja monaha. Koje dve? Postoji skup nesloge i postoji skup sloge.

A kakav je to skup nesloge? Na kojem god skupu da se monasi ne ponašaju u skladu sa Učenjem (*Dhamma*), a ne u skladu sa Učenjem, protivno monaškim pravilima (*Vinaya*), a ne u skladu sa monaškim pravilima, ističu se postupcima koji nisu u skladu sa Učenjem (*Dhamma*), a ne postupcima koji su u skladu sa Učenjem, ističu se postupcima koji nisu u skladu sa monaškim pravilima, a ne postupcima koji su u skladu sa monaškim pravilima, taj se naziva skupom nesloge.

A kakav je to skup sloge? Na kojem god skupu da se monasi ponašaju u skladu sa Učenjem, a ne protivno Učenju, u skladu sa monaškim pravilima, a ne protivno monaškim pravilima, ističu se postupcima koji su u skladu sa Učenjem, a ne postupcima koji nisu u skladu sa Učenjem, ističu se postupcima koji su u skladu sa monaškim pravilima, a ne postupcima koji nisu u skladu sa monaškim pravilima, taj se naziva skupom sloge.

Zaista, monasi, postoje ove dve vrste okupljanja monaha.

Anguttara nikaya II.65

VII Sukha vaggo

Sreća

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

65. Monasi, postoje dve vrste sreće. Koje dve? Postoji sreća domaćinskog života i postoji sreća beskušništva.

Zaista monasi, to su dve vrse sreće. Između te dve vrste sreće, monasi, veća je sreća beskušništva.

66. Monasi, postoje dve vrste sreće. Koje dve? Postoji sreća čulnih uživanja i postoji sreća obuzdanosti.

Zaista monasi, to su dve vrse sreće. Između te dve vrste sreće, monasi, veća je sreća obuzdanosti.

67. Monasi, postoje dve vrste sreće. Koje dve? Postoji sreća vezanosti i postoji sreća oslobođenosti.

Zaista monasi, to su dve vrse sreće. Između te dve vrste sreće, monasi, veća je sreća oslobođenosti.

68. Monasi, postoje dve vrste sreće. Koje dve? Postoji sreća vezivanja i postoji sreća nevezivanja.

Zaista monasi, to su dve vrse sreće. Između te dve vrste sreće, monasi, veća je sreća nevezivanja.

69. Monasi, postoje dve vrste sreće. Koje dve? Postoji sreća tela i postoji duhovna sreća.

Zaista monasi, to su dve vrse sreće. Između te dve vrste sreće, monasi, veća je duhovna sreća.

70. Monasi, postoje dve vrste sreće. Koje dve? Postoji plemenita sreća i postoji neplemenita sreća.

Zaista monasi, to su dve vrse sreće. Između te dve vrste sreće, monasi, veća je plemenita sreća.

71. Monasi, postoje dve vrste sreće. Koje dve? Postoji sreća tela i postoji sreća uma.

Zaista monasi, to su dve vrse sreće. Između te dve vrste sreće, monasi, veća je sreća uma.

1/12/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an2-65.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.2

Lakkhana sutta

Obeležja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, budala se poznaje po svojim delima. Mudrac se poznaje po svojim delima. U našim postupcima ogleda se i naše razumevanje.

Čovek opskrbljen sa tri stvari prepoznaje se kao budala. Koje tri? Loše postupanje telom, loše postupanje rečju, loše postupanje mišlju. Čoveka opskrbljenog sa ove tri stvari treba prepoznati kao budalu.

Čovek opskrbljen sa tri stvari prepoznaje se kao mudrac. Koje tri? Dobro postupanje telom, dobro postupanje rečju, dobro postupanje mišlju. Čoveka opskrbljenog sa ove tri stvari treba prepoznati kao mudraca.

Tako, monasi, treba sebe da vežbate. 'Izbegavaćemo tri stvari po kojima se čovek, ako je njima opskrbljen, prepoznaje kao budala. Prihvaćemo i održavati tri stvari po kojima se čovek, ako je njima opskrbljen, prepoznaje kao mudrac.' Tako treba

sebe da vežbate."

14/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-2.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III. 19

Pathamapapanika sutta

Prvi govor o trgovcu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tri su, monasi, svojstva trgovca koji nije u stanju da stekne još nesteknut imetak, niti da uveća već steknut imetak. Koja tri? Ovde, monasi, trgovac ujutro marljivo ne prijanja na posao, u podne marljivo ne prijanja na posao, uveče marljivo ne prijanaj na posao. Trgovac sa ova tri svojstva nije u stanju da stekne još nesteknut imetak, niti da uveća već steknut imetak.

Isto tako, monasi, tri su svojstva monaha koji nije u stanju da stekne još nesteknuta povoljna stanja uma, niti da uveća već steknuta povoljna stanja uma. Koja tri? Ovde, monasi, monah ujutro marljivo ne prijanja na svoj objekat meditacije, u podne marljivo ne prijanja na svoj objekat meditacije, uveče marljivo ne prijanaj na svoj objekat meditacije. Monah sa ova tri svojstva nije u stanju da stekne još nesteknuta povoljna stanja uma, niti da uveća već steknuta povoljna stanja uma.

Tri su, monasi, svojstva trgovca koji jeste u stanju da stekne još nesteknut imetak i da uveća već steknut imetak. Koja tri? Ovde, monasi, trgovac ujutro marljivo prijanja na posao, u podne marljivo prijanja na posao, uveče marljivo ne prijanaj posao. Trgovac sa ova tri svojstva jeste u stanju da stekne još nesteknut imetak i da uveća već steknut imetak.

Isto tako, monasi, tri su svojstva monaha koji jeste u stanju da stekne još nesteknuta povoljna stanja uma i da uveća već steknuta povoljna stanja uma. Koja tri? Ovde, monasi, monah ujutro marljivo prijanja na svoj objekat meditacije, u podne marljivo prijanja na svoj objekat meditacije, uveče marljivo prijanaj na svoj objekat meditacije. Monah sa ova tri svojstva jeste u stanju da stekne još nesteknuta povoljna stanja uma i da uveća već steknuta povoljna stanja uma.

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-19.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.22

Puggala vaggo

Osoba

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

22. Gilana sutta -- Bolesnici

"Na ovom svetu ima tri vrste bolesnika. Koje tri?

Ima slučajeve kada se bolesnik -- bez obzira da li dobije ili ne odgovarajuću hranu, bez obzira da li dobije ili ne odgovarajući lek, bez obzira da li dobije ili ne odgovarajuću negu -- neće oporaviti od bolesti. Imaju slučajeve kada će se bolesnik -- bez obzira da li dobije ili ne odgovarajuću hranu, bez obzira da li dobije ili ne odgovarajući lek, bez obzira da li dobije ili ne odgovarajuću negu -- oporaviti od bolesti. I imaju slučajeve kada će se bolesnik oporaviti od bolesti ukoliko dobije odgovarajuću hranu, odgovarajući lek, odgovarajuću negu, a ako ih ne dobije neće.

A to je zbog bolesnika koji će se oporaviti od bolesti ukoliko dobije odgovarajuću hranu, odgovarajući lek, odgovarajuću negu -- a ako ih ne dobije neće -- da je data

odgovarajuća hrana, odgovarajući lek, odgovarajuća nega. I zbog te vrste bolesnika se neguje i ona druga vrsta bolesnika [u nadi da će se i oni oporaviti od takve nege].

To su tri vrste bolesnika na ovome svetu.

Na isti način, ove tri vrste ljudi, poput tri vrste bolesnika, mogu se naći na ovome svetu. Koje tri?

Ima slučajeva kada se čovek -- bez obzira da li susretne ili ne Tathagatu, bez obzira da li čuje ili ne dhammu i disciplinu koju objavljuje Tathagata -- neće otkriti zakonitost, ispravnost povoljnih mentalnih kvaliteta. Ima slučajeva kada će čovek -- bez obzira da li susretne ili ne Tathagatu, bez obzira da li čuje ili ne dhammu i disciplinu koju objavljuje Tathagata -- otkriti zakonitost, ispravnost povoljnih mentalnih kvaliteta. I ima slučajeva kada će čovek otkriti zakonitost, ispravnost povoljnih mentalnih kvaliteta ukoliko susretne Tathagatu i čuje dhammu i disciplinu koju objavljuje Tathagata, a ako ih ne čuje neće.

A to je zbog čoveka koji će otkriti zakonitost, ispravnost povoljnih mentalnih kvaliteta ukoliko susretne Tathagatu i čuje dhammu i disciplinu koju objavljuje Tathagata -- a ako ih ne čuje neće -- da je učenje o dhammi dato. I zbog te vrste ljudi se i ona druga vrsta ljudi podučava dhammi takođe [u nadi da će možda i oni imati koristi od podučavanja].

To su tri vrste ljudi, poput tri vrste bolesnika, koje se mogu naći na ovome svetu."

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.35

Hatthaka sutta

Za Hataku

(O lagodnom snu u hladnoj šumi)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Alave, na prostirci od lišća, kraj puta za goveda, u šumi simsapa drveća. Tada Hataka iz Alavija, lutajući i šetajući u dokolici, vide Blaženog kako sedi na prostirci od lišća, kraj puta za goveda, u šumi simsapa drveća. Videvši ga, približi mu se i, stigavši, poklonivši mu se, sede sa strane. Tako sedevši, reče Blaženom: "Gospodine, nadam se da je Blaženi dobro spavao."

"Da, mladiću. Dobro sam spavao. Među onima koji na ovom svetu dobro spavaju ja sam jedan."

"Ali hladna je, gospodine, zimska noć. Ovo doba godine je vreme snežni padavina. Neudobna je zemlja izrovana goveđima kopitima. Tanka je prostirka od lišća. Malo

je lišća na drveću. Tanak je vaš oker ogrtač. I duva hladan *verambha* vetar. A ipak Blaženi kaže: "Da, mladiću. Dobro sam spavao. Među onima koji na ovom svetu dobro spavaju ja sam jedan."

"U tom slučaju, mladiću, i ja ću tebi postaviti pitanje. Odgovori onako kako misliš da je najbolje. Dakle, šta misliš: Pretpostavimo da domaćin ili domaćinov sin ima kuću sa krovom i zabatom, omalterisanu spolja i iznutra, čistu, sa vratima i prozorima koji ne propuštaju vetar. Unutra ima udoban ležaj sa vunanim prekrivačem, sa vezom ukrašenim prekrivačem, povrh toga prostirku od jelenje kože i prostirku od konoplje preko nje, crvene jastučice sa obe strane. I u kući gori lampa, a njegove četiri žene, sve jedna lepša od druge, staraju se da mu ugode. Da li bi on spavao dobro ili ne? Šta ti o tome misliš?"

"Da, gospodine, on bi dobro spavao. Među onima koji na ovom svetu dobro spavaju on bi bio jedan."

"Ali šta misliš, mladiću? Je li moguće da taj domaćin ili domaćinov sin dobije visoku telesnu temperaturu ili temperaturu uma usled strasti tako da -- goreći tom strašću raspaljenom groznicom -- loše spava?"

"Jeste, gospodine."

"Što se te strašću raspaljene groznice tiče - zbog koje, kada njome gore, domaćin ili domaćinov sin loše spavaju -- tu strast je Tathagata napustio, njezin koren iščupao, poput palmovog stablja izvaljenog iz korena, lišenog uslova za opstanak, koje više neće rasti. Zato on dobro spava.

I šta misliš, mladiću? Je li moguće da taj domaćin ili domaćinov sin dobije visoku telesnu temperaturu ili temperaturu uma usled odbojnosti tako da -- goreći tom odbojnošću raspaljenom groznicom -- loše spava?"

"Jeste, gospodine."

"Što se te odbojnošću raspaljene groznice tiče - zbog koje, kada njome gore, domaćin ili domaćinov sin loše spavaju -- tu odbojnost je Tathagata napustio, njezin koren iščupao, poput palmovog stablja izvaljenog iz korena, lišenog uslova za opstanak, koje više neće rasti. Zato on dobro spava.

I šta misliš, mladiću? Je li moguće da taj domaćin ili domaćinov sin dobije visoku telesnu temperaturu ili temperaturu uma usled obmanutosti tako da -- goreći tom odbojnošću raspaljenom groznicom -- loše spava?"

"Jeste, gospodine."

"Što se te obmanutošću raspaljene groznice tiče - zbog koje, kada njome gore, domaćin ili domaćinov sin loše spavaju -- tu obmanutost je Tathagata napustio, njezin koren iščupao, poput palmovog stablja izvaljenog iz korena, lišenog uslova za opstanak, koje više neće rasti. Zato on dobro spava.

Uvek, uvek,
dobro on spava:
braman potpuno oslobođen,
koji ne trči
za zadovoljstvima čula,
koji ne poseduje bilo šta
sem ohlađenosti.

Presekavši sve veze
i savladavši strah u srcu,
smiren,
dobro on spava,
stigavši do smirenja
koje svesnost donosi."

Videti takode: [SN X.8](#); [Ud II.10](#); [Sn I.2](#)

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-35.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.39

Sukhamala sutta

Pročišćenje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Izdanje Kanona koje je objavio Pali Text Society tretira ovaj govor kao dva govora -- III.38 i III.39 -- a podela je ovde označena sa **tri zvezdice**. Azijska izdanja tretiraju ga kao jedan, označen sa III.39. Autobiografski stihovi na kraju druge polovine -- koji su identični sa stihovima koji zaključuju AN V.57 -- dobro se uklapaju sa autobiografskim sadržajem prve polovine, iz čega se može izvući zaključak da su ove dve polovine zamišljene kao jedna celina.

"Monasi, ja sam živeo u izobilju, velikom izobilju, najvećem izobilju. Moj otac je čak imao jezera u palati, u jednom su cvetali crveni lotosi, u drugom su cvetali beli lotosi, u trećem su cvetali plavi lotosi, i sve to za mene. Nisam koristio sandalovo drvo koje nije bilo iz Varanase. Moj turban beše iz Varanase, kao i moja tunika, moje donje rublje i moj ogrtač. Hladovinu su mi pravili danju, štili me od hladnoće

i rose noću.

Imao sam tri palate, jednu za hladno vreme, jednu za toplo vreme i jednu za kišno vreme. Tokom četiri meseca monsuna zabavljale su me u palati za kišno vreme pevačice i igralice, bez ijednog muškarca među njima. I dok su se sluge, radnici i čuvari u kućama drugih ljudi hranili skromno, u domu moga oca sluge, radnici i čuvari su se hranili obilno.

Iako sam bio obdaren takvim bogatstvom, takvim izobiljem, u meni se javila misao: 'Kada neki neupućen, svetovan čovek koji je podložan starenju, ne može izmaći starenju, vidi drugog čoveka koji je ostario, on je uplašen, ponižen i zgađen, zaboravljajući da je i on sam podložan starenju, da ne može izmaći starenju. Ako i ja -- koji sam podložan starenju, ne mogu izmaći starenju -- treba da budem uplašen, ponižen i zgađen kada vidim drugog čoveka koji je ostario, na to ne pristajem.' Kada sam to uočio, opijenost mladošću [tipična] za mlade ljude poče da kopni.

Iako sam bio obdaren takvim bogatstvom, takvim izobiljem, u meni se javila misao: 'Kada neki neupućen, svetovan čovek koji je podložan bolesti, ne može izmaći bolesti, vidi drugog čoveka koji je bolestan, on je uplašen, ponižen i zgađen, zaboravljajući da je i on sam podložan bolesti, da ne može izmaći bolesti. Ako i ja -- koji sam podložan bolesti, ne mogu izmaći bolesti -- treba da budem uplašen, ponižen i zgađen kada vidim drugog čoveka koji je bolestan, na to ne pristajem.' Kada sam to uočio, opijenost zdravljem [tipična] za ljude koji su zdravi poče da kopni.

Iako sam bio obdaren takvim bogatstvom, takvim izobiljem, u meni se javila misao: 'Kada neki neupućen, svetovan čovek koji je podložan smrti, ne može izmaći smrti, vidi drugog čoveka koji je mrtav, on je uplašen, ponižen i zgađen, zaboravljajući da je i on sam podložan smrti, da ne može izmaći smrti. Ako i ja -- koji sam podložan smrti, ne mogu izmaći smrti -- treba da budem uplašen, ponižen

i zgađen kada vidim drugog čoveka koji je mrtav, na to ne pristajem.' Kada sam to uočio, opijenost životom [tipična] za ljude koji su živi poče da kopni.

* * *

"Monasi, postoje tri vrste opijenosti. Koje tri? Opijenost mladošću, opijenost zdravljem, opijenost životom.

Pijan od opijenosti mladošću, neupućen, svetovan čovek čini loše stvari telom, govorom, mišlju. Čineći loše stvari telom, govorom, mišlju, on se -- posle razlaganja tela, posle smrti -- ponovo rađa u svetu oskudice, na lošem odredištu, u nižim svetovima, u paklu.

Pijan od opijenosti zdravljem, neupućen, svetovan čovek čini loše stvari telom, govorom, mišlju. Čineći loše stvari telom, govorom, mišlju, on se -- posle razlaganja tela, posle smrti -- ponovo rađa u svetu oskudice, na lošem odredištu, u nižim svetovima, u paklu.

Pijan od opijenosti životom, neupućen, svetovan čovek čini loše stvari telom, govorom, mišlju. Čineći loše stvari telom, govorom, mišlju, on se -- posle razlaganja tela, posle smrti -- ponovo rađa u svetu oskudice, na lošem odredištu, u nižim svetovima, u paklu.

Pijan od opijenosti mladošću, monah napušta vežbanje i vraća se nižem životu.

Pijan od opijenosti zdravljem, monah napušta vežbanje i vraća se nižem životu.

Pijan od opijenosti životom, monah napušta vežbanje i vraća se nižem životu.

Podložni rođenju, podložni starenju,
 podložni smrti,
 svetovni ljudi su
 zgađeni nad onima što pate
 nad onim čemu su i oni sami podložni.

Ako i ja treba da budem zgađen
nad bićima koja su podložna svemu tome,
ja onda ne pristajem,
da živim kao i oni.'

Zadržavajući taj stav --
znanje o Dhammi
lišen svakog poseda --
Prevaziđoh svaku opijenost
bogatstvom, mladošću i životom
kao onaj što u odvrćenosti
vidi spokojstvo.

U meni se javi energičnost,
oslobođenost jasno sagledah.
Sada više nema načina
da uživam u čulnim zadovoljstvima.
Slédeći tok svetačkog života,
ja se više ne preporađam.

Videti takođe: [Sn IV.15](#)

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.40

Adhipateyya sutta

Vladajući principi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Postoje tri vladajuća principa. Koja tri? Sopstvo je vladajući princip, kosmos je vladajući princip i dhamma je vladajući princip.

Kakav je to vladajući princip sopstvo? Ima slučajeva kada monah, otišavši u divljinu, u podnožje drveta ili na neko usamljeno mesto, razmišlja o ovome: 'Ja nisam u beskućnike otišao zbog odeće, niti zbog isprošene hrane, niti zbog skloništa, niti sam zbog ovog ili onog [budućeg] života otišao u beskućnike. Jednostavno, bio sam pritisnut rođenjem, starošću i smrću, jadom, žalošću, bolovima, nespokojstvom i očajem, pritisnut patnjom, preplavljen patnjom [i u nadi]: 'Možda kraj čitave ove ogromne količine patnje i nespokojstva može biti dostignut!' Sada, da tragam za istom onom vrstom čulnih zadovoljstava koja sam napustio odlazeći u beskućnike -- ili za nekim još gorima -- na to ne mogu da pristanem.' Tako on razmišlja: 'Moja upornost biće još veća, a ne manja; moja sabranost učvršćena, a ne poremećena; moje telo mirno, a ne uznemireno; moj

um skoncentrisan i jedinstven.' Uzevši sebe kao vladajući princip, on napušta ono što je loše, razvija ono što je dobro, napušta ono što je vredno prezira, razvija ono što je hvale vredno i vodi računa o svojoj čistoti. To ja nazivam sopstvom kao vladajućim principom.

A kakav je to vladajući princip kosmos? Ima slučajeva kada monah, otišavši u divljinu, u podnožje drveta ili na neko usamljeno mesto, razmišlja o ovome: 'Ja nisam u beskućnike otišao zbog odeće, niti zbog isprošene hrane, niti zbog skloništa, niti sam zbog ovog ili onog [budućeg] života otišao u beskućnike. Jednostavno, bio sam pritisnut rođenjem, starošću i smrću, jadom, žalošću, bolovima, nespokojsvom i očajem, pritisnut patnjom, preplavljen patnjom [i u nadi]: 'Možda kraj čitave ove ogromne količine patnje i nespokojsva može biti dostignut!' Sada, ako bih ovako, otišavši u beskućnike, imao misli ispunjenje požudom, misli ispunjene zlovoljom ili misli ispunjene zlonamernošću: velika je zajednica ovaj kosmos. I u velikoj zajednici ovog kosmosa ima sveštenika i asketa koji poseduju psihičke moći, koji su jasnovidi, vešti [u čitanju] tuđih misli. Oni mogu da vide čak i na daljinu. Čak i kad su blizu, oni su nevidljivi. Svojom svešću oni znaju umove drugih. Oni bi mogli da ovo o meni znaju: 'Gledajte, prijatelji, na onog čoveka koji -- iako je u dobroj veri otišao u beskućnike -- ostaje ipak preplavljen lošim, štetnim sadržajima uma.' Ima takođe božanstava koja poseduju psihičke moći, koja su jasnovida, vešta [u čitanju] tuđih misli. Ona mogu da vide čak i na daljinu. Čak i kad su blizu, ona su nevidljiva. Svojom svešću ona znaju umove drugih. Ona bi mogla da ovo o meni znaju: 'Gledajte, prijatelji, na onog čoveka koji -- iako je u dobroj veri otišao u beskućnike -- ostaje ipak preplavljen lošim, štetnim sadržajima uma.' Tako on razmišlja o ovome: 'Moja upornost biće još veća, a ne manja; moja sabranost učvršćena, a ne poremećena; moje telo mirno, a ne uznemireno; moj um skoncentrisan i jedinstven.' Uzevši kosmos kao vladajući princip, on napušta ono što je loše, razvija ono što je dobro, napušta ono što je vredno prezira, razvija ono što je hvale vredno i vodi računa o svojoj čistoti. To ja nazivam kosmosom kao vladajućim principom.

A kakav je to vladajući princip dhamma? Ima slučajeva kada monah, otišavši u divljinu, u podnožje drveta ili na neko usamljeno mesto, razmišlja o ovome: 'Ja nisam u beskućnike otišao zbog odeće, niti zbog isprošene hrane, niti zbog skloništa, niti sam zbog ovog ili onog [budućeg] života otišao u beskućnike. Jednostavno, bio sam pritisnut rođenjem, starošću i smrću, jadom, žalošću, bolovima, nespokoјstvom i očajem, pritisnut patnjom, preplavljen patnjom [i u nadi]: 'Možda kraj čitave ove ogromne količine patnje i nespokoјstva može biti dostignut!' Sada, dhammi na pravi način podučava Blaženi, nju je moguće videti ovde i sada, ona poziva da se dođe i vidi, postojana je, nju uviđaju mudri za sebe. Ima onih koji žive svetački život kao i ja. I ako ja -- prepustivši se dhammi i vinayi tako dobro podučavanim -- ostanem lenj i nepažljiv, na to ne mogu da pristanem. Tako on razmišlja: 'Moja upornost biće još veća, a ne manja; moja sabranost učvršćena, a ne poremećena; moje telo mirno, a ne uznemireno; moj um skoncentrisan i jedinstven.' Uzevši dhammu kao vladajući princip, on napušta ono što je loše, razvija ono što je dobro, napušta ono što je vredno prezira, razvija ono što je hvale vredno i vodi računa o svojoj čistoti. To ja nazivam dhammom kao vladajućim principom.

To su tri vladajuća principa.

Ne postoji
 u ovom kosmosu
 nijedno
 skrovito
 mesto
 za onoga
 ko je počinio
 neko
 loše
 delo.

Tvoje sopstvo zna, dobri moj čoveče,
jesi li iskren
ili lažeš.

Ti potcenjuješ pažljivog svedoka
a taj je tvoje sopstvo,
pa gde ćeš ti
sa tim zlom u sebi
moći dfa se skriješ.

Ova božanstva i Tathagate vide budalu
što tumara
bez kraja ovim kosmosom.

Zato bi trebalo da ideš
samoobuzdan,
pažljiv;
rukovođen kosmosom,
znalac,
u zadubljenju;
rukovođen dhammom,
delujući u skladu
sa dhammom.

Mudrac koji u istinu
uloži napor
nikad više ne propada.

Ko god sopstvenim naporom
-- savladavši Maru,
pobeđujući vladara prolaznosti --
stigne do na kraj kruga rođenja,

jeste Takodošavši,
znalac kosmosa,
razuman,
mudrac
nepomučen
bilo čime.

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-40.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.51

Dvejana sutta

Dva čoveka (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. Tada dva bramana -- slabašni starci, u poznim godinama, poodmaklih godina, na poslednjem stupnju života, 120 godina stari -- dođoše kod Blaženog. Stigavši, oni razmeniše učtive pozdrave sa njim i, pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sedoše sa strane. Sedevši tako, oni mu se obratiše: "Učitelju Gotamo, mi smo bramani -- slabašni starci, u poznim godinama, poodmaklih godina, na poslednjem stupnju života, 120 godina stari. I mi iza sebe nemamo dela dostojna divljenja, nemamo dobra dela, nemamo dela koja ublažuju naše strahove. Poduči nas, učitelju Gotamo. Uputi nas, učitelju Gotamo, na našu trajnu dobrobit i sreću."

"Zaista, bramani, vi ste slabašni starci, u poznim godinama, poodmaklih godina, na poslednjem stupnju života, 120 godina stari. I vi iza sebe nemate dela dostojna divljenja, nemate dobra dela, nemate dela koja ublažuju vaše strahove. Ovim

svetom caruju starost, bolest, smrt. U takvom svetu kojim caruju starost, bolest, smrt, svako praktikovanje uzdržavanja tela, govora i misli biće onome ko ga čini sklonište, pećina, ostrvo i utočište posle smrti u narednom svetu."

Trošan je ovaj svet:

život u njemu, samo tren.

Za onoga kog zadesi starost
skloništa nema.

Imajući pred sobom tu opasnost smrti,
čini dobra dela
koja donose blaženstvo.

Ko god je ovde obuzdan
telom, govorom i svešču,
ko stiće zasluge dokle god je živ:
to će mu, posle smrti, biti za blaženstvo.

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-51.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.52

Dvejana sutta

Dva čoveka (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindikike. Tada dva bramana -- slabašni starci, u poznim godinama, poodmaklih godina, na poslednjem stupnju života, 120 godina stari -- dođoše kod Blaženog. Stigavši, oni razmeniše učtivre pozdrave sa njim i, pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sedoše sa strane. Sedevši tako, oni mu se obratiše: "Učitelju Gotamo, mi smo bramani -- slabašni starci, u poznim godinama, poodmaklih godina, na poslednjem stupnju života, 120 godina stari. I mi iza sebe nemamo dela dostojna divljenja, nemamo dobra dela, nemamo dela koja ublažuju naše strahove. Poduči nas, učitelju Gotamo. Uputi nas, učitelju Gotamo, na našu trajnu dobrobit i sreću."

"Zaista, bramani, vi ste slabašni starci, u poznim godinama, poodmaklih godina, na poslednjem stupnju života, 120 godina stari. I vi iza sebe nemate dela dostojna divljenja, nemate dobra dela, nemate dela koja ublažuju vaše strahove. Ovaj svet gori starošću, bolešću, smrću. U takvom svetu koji gori starošću, bolešću, smrću, svako praktikovanje uzdržavanja tela, govora i

misli biće onome ko ga čini sklonište, pećina, ostrvo i utočište posle smrti u narednom svetu."

Kada kuća gori,
posuda koju iz kuće spasemo
biće uvek od koristi,
ali ne i ona što unutra ostade da gori.
Zato, kada svet gori
starošću i smrću,
treba spasavati [svoje bogatstvo] davanjem:
ono što je dato zaista je spaseno.

Ko god je ovde obuzdan
telom, govorom i svešću;
ko stiže zasluge dokle god je živ:
to će mu, posle smrti, biti za blaženstvo.

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-52.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.58

Vaccha sutta

Za Vaću

(O velikodušnosti)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tada Vačhagota lualica ode do Blaženog i, stigavši, razmeni učtive pozdrave sa njim. Pošto je razmenio prijateljske pozdrave i učtivosti, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče Blaženom: "Učitelju Gotamo, čuo sam da asketa Gotama govori ovako: 'Samo meni treba poklon da bude dat, a ne i drugima. Samo mojim učenicima treba poklon da bude dat, a ne i drugima. Samo ono što je meni dato donosi veliki plod, a ne i ono što je dato drugima. Samo ono što je dato mojim učenicima donosi veliki plod, a ne i ono što je dato drugima.' Dakle, oni koji prenose ovakve reči: da li prenose istinite reči učitelaj Gotame, da ga oni možda ne tumače pogrešno izmišljenim rečima, da li oni odgovaraju u skladu sa dhammom, tako da niko od onih čije misli nisu u skladu sa dhammom neće imati osnova da ih kritikuje? Jer mi ne želimo da pogrešno tumačimo učitelja Gotamu."

"Vača, ko god kaže: 'Asketa Gotama govori ovako: 'Samo meni treba poklon da bude dat...

Samo ono što je dato mojim učenicima donosi veliki plod, a ne i ono što je dato drugima.' ne prenosi moje istinite reči, pogrešno me tumači izmišljenim rečima.

Vača, ko god sprečava drugog da nešto pokloni stvara tri prepreke. Koje tri? On stvara prepreku zasluži onoga ko daje, prepreku za dobitak onome ko treba da dobije i, pre svega, on potkopava i povređuje samog sebe. Ko god sprečava drugog da nešto poklon stvara te tri prepreke, te tri poteškoće.

Kažem ti, Vača, čak i ako neko perući posudu za hranu baci vodu iz nje u seoski bazen pomislivši: 'Neka se životinje koje žive u ovoj vodi nahrane', to će mu biti izvor zasluga, a da i ne pominjem ono što je dato ljudskim bićima. Ali zaista kažem da ono što je dato čoveku ispunjenom vrlinom donosi veliki plod, veći nego ono što je dato čoveku sa manje vrlina. A čovek ispunjen vrlinom napustio je pet faktora i opremljen je sa drugih pet.

Kojih pet je napustio? Napustio je čulnu želju... zlovolju... tupost i letargiju... nemir i napetost... neizvesnost. To su pet faktora koje je on napustio. A sa kojih pet je opremljen? Opremljen je sastojkom vrline... sastojkom koncentracije... sastojkom odvraćenosti... sastojkom oslobođenosti... sastojkom znanja i vizije oslobođenosti. Sa tih pet faktora je opremljen.

I kažem ti: Ono što je dato onome ko je napustio tih pet faktora i opremljen je sa drugih pet, donosi najveći plod.

U stočnom stadu,
 bilo da je crno, belo,
 crveno, braon,
 šareno, jednobojno,
 ili golubije sivo:
 ako se bik u njemu rodi --
 ukroćen, izdržljiv,
 zreo u snazi,
 i okretnosti --

ljudi ga ujarne radi nošenja tereta,
bez obzira na njegovu boju.
Na isti način,
ko god se rodi
među ljudskim bićima --
plemeniti ratnici, sveštenici,
trgovci, radnici,
parije ili smetlari --
ako je ukroćen, sa dobrim veštinama,
ispravan, zreo u vrlini,
govori istinu, sabran,
onaj
ko je nadišao rođenje i smrt,
proživio svetački život
odložio teret,
izvršio zadata
oslobođen nečistoća,
prevazišao sve dhamme,
ne vezujući se za bilo šta:

ponude takvom besprekornom
donose čitav tovar zasluga.

ALi budale, neznalice,
tupi, neobavešteni,
daju poklone nekome
i ni ne primaknu se svome dobru.
Dok oni koji se primaknu svome dobru
-- i smatraju se prosvetljeni,
mudrim --
čije je poverenje u Takodošavšeg

uhvatilo korena,

koji su ustaljeni i čvrsti:

oni odlaze u svet bogova

ili se ponovo rađaju ovde u dobroj porodici.

Korak po korak

oni dostižu

Neuslovljeno:

oni

koji su mudri."

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-58.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.61

Titttha sutta

Zastranjivanje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, postoje tri vrste ljudi koji su zastranili i kada ih mudri ispituju, raspituju se za razloge i prekorevaju ih, čak i ako inače mogu da objašnjavaju, tada ostanu zarobljeni [teorijom] nečinjenja. Koje su to tri vrste?

Ima sveštenika i asketa koji zastupaju sledeće učenje, zastupaju sledeće stanovište: 'Šta god da čovek doživljava -- prijatno, neprijatno ili ni prijatno ni neprijatno -- sve je to uzrokovano onim što je učinjeno u prošlosti.' Imma sveštenika i asketa koji zastupaju sledeće učenje, zastupaju sledeće stanovište: 'Šta god da čovek doživljava -- prijatno, neprijatno ili ni prijatno ni neprijatno -- sve je to uzrokovano stvaralačkim činom nekog vrhovnog bića.' Imma sveštenika i asketa koji zastupaju sledeće učenje, zastupaju sledeće stanovište: 'Šta god da čovek doživljava -- prijatno, neprijatno ili ni prijatno ni neprijatno -- sve je to bez ikakvog uzroka i bez uslova.'

Naišavši na sveštenike i askete koji smatraju da... šta god da čovek doživljava... sve je to uzrokovano onim što je učinjeno u prošlosti, ja sam im govorio: 'Je li istina da smatrate da... šta god da čovek doživljava... sve je to uzrokovano onim što je učinjeno u prošlosti?' Kad bih ih tako pitao, oni bi potvrđivali: 'Da.' Tada bih nastavljaio: 'U tom slučaju, čovek ubija živa bića zbog onoga što je učinio u prošlosti. Čovek je lopov... prevarant... lažov... spletkaroš... psovač... naklapalo... pohlepnik... zlonamernik... zastupnik pogrešnih stavova zbog onoga što je učinio u prošlosti.' Kada neko smatra da je suštinski važno ono što je bilo učinjeno u prošlosti, monasi, tada ne postoji želja, ne postoji napor [misli], 'Ovo bi trebalo činiti. Ovo ne bi trebalo činiti.' Kada čovek ne može da jasno razabere kao istinu ili stvarnost ono što bi trebalo i što ne bi trebalo činiti, taj je čovek zbunjen i nezaštićen. On ne može s pravom da sebe smatra asketom. To je bilo moje prvo pobijanje onih sveštenika i asketa koji se drže takvog učenja, takvih gledišta.

Naišavši na sveštenike i askete koji smatraju da... šta god da čovek doživljava... sve je to uzrokovano stvaralačkim činom nekog vrhovnog bića, ja sam im govorio: 'Je li istina da smatrate da šta god da čovek doživljava... sve je to uzrokovano stvaralačkim činom nekog vrhovnog bića?' Kad bih ih tako pitao, oni bi potvrđivali: 'Da.' Tada bih nastavljaio: 'U tom slučaju, čovek ubija živa bića zbog stvaralačkog čina nekog vrhovnog bića. Čovek je lopov... prevarant... lažov... spletkaroš... psovač... naklapalo... pohlepnik... zlonamernik... zastupnik pogrešnih stavova zbog stvaralačkog čina nekog vrhovnog bića.' Kada neko smatra da je suštinski važan stvaralački čin nekog vrhovnog bića, monasi, tada ne postoji želja, ne postoji napor [misli], 'Ovo bi trebalo činiti. Ovo ne bi trebalo činiti.' Kada čovek ne može da jasno razabere kao istinu ili stvarnost ono što bi trebalo i što ne bi trebalo činiti, taj je čovek zbunjen i nezaštićen. On ne može s pravom da sebe smatra asketom. To je bilo moje drugo pobijanje onih sveštenika i asketa koji se drže takvog učenja, takvih gledišta.

Naišavši na sveštenike i askete koji smatraju da... šta god da čovek doživljava... sve je to bez ikakvog uzroka i bez uslova, ja sam im govorio: 'Je li istina da

smatrate da šta god da čovek doživljava... sve je to bez ikakvog uzroka i bez uslova?' Kad bih ih tako pitao, oni bi potvrđivali: 'Da.' Tada bih nastavljaio: 'U tom slučaju, čovek ubija živa bez ikakvog uzroka i bez uslova. Čovek je lopov... prevarant... lažov... spletkaroš... psovač... naklapalo... pohlepnik... zlonamernik... zastupnik pogrešnih stavova bez ikakvog uzroka i bez uslova.' Kada neko smatra da je suštinski važan to što nema nikakvog uzroka i niti uslova, monasi, tada ne postoji želja, ne postoji napor [misli], 'Ovo bi trebalo činiti. Ovo ne bi trebalo činiti.' Kada čovek ne može da jasno razabere kao istinu ili stvarnost ono što bi trebalo i što ne bi trebalo činiti, taj je čovek zbunjen i nezaštićen. On ne može s pravom da sebe smatra asketom. To je bilo moje treće pobijanje onih sveštenika i asketa koji se drže takvog učenja, takvih gledišta.

To su tri vrste ljudi koji su zastranili i kada ih mudri ispituju, raspituju se za razloge i prekorevaju ih, čak i ako inače mogu da objašnjavaju, tada ostanu zarobljeni [teorijom] nečinjenja.

Ali Dhamma kojoj podučavam je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete. A koja Dhamma kojoj podučavam je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete? 'Postoji ovih šest svojstava' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete. 'Postoji ovih šest područja čulnog kontakta' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete. 'Postoji ovih osamnaest istraživanja za intelekt' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete. 'Postoje ove četiri plemenite istine' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete.

'Postoji ovih šest svojstava' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete.

Tako je rečeno. A u vezi sa čim je to rečeno? Ovo su tih šest svojstava: zemlja-svojstvo, voda-svojstvo, vatra-svojstvo, vetar-svojstvo, prostor-svojstvo, svest-svojstvo. 'Postoji ovih šest svojstava' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete. Tako je rečeno. I u vezi sa tim je to rečeno.

'Postoji ovih šest područja čulnog kontakta' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete. Tako je rečeno. A u vezi sa čim je to rečeno? Ovo su tih šest područja čulnog kontakta: oko kao područje čulnog kontakta, uho kao područje čulnog kontakta, nos kao područje čulnog kontakta, jezik kao područje čulnog kontakta, telo kao područje čulnog kontakta, razum kao područje čulnog kontakta. 'Postoji ovih šest područja čulnog kontakta' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete. Tako je rečeno. I u vezi sa tim je to rečeno?

'Postoji ovih osamnaest istraživanja za intelekt' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete. Tako je rečeno. A u vezi sa čim je to rečeno? Videvši oblik putem oka, čovek istražuje oblik koji može biti osnova za sreću, čovek istražuje oblik koji može biti osnova za nesreću, čovek istražuje oblik koji može biti osnova za ravnodušnost. Čuvši zvuk putem uha... Osetivši miris putem nosa... osetivši ukus putem jezika... osetivši dodir putem tela... spoznavši ideju putem razuma, čovek istražuje ideju koja može biti osnova za sreću, čovek istražuje ideju koja može biti osnova za nesreću, čovek istražuje ideju koja može biti osnova za ravnodušnost. 'Postoji ovih osamnaest istraživanja za intelekt' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete. Tako je rečeno. I u vezi sa tim je to rečeno.

'Postoje ove četiri plemenite istine' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete.

Tako je rečeno. A u vezi sa čim je to rečeno?

Uz podršku / prijanjanjem za šest svojstava začinje se embrion. Gde je začće, tu je ime i lik. Od imena i lika kao neophodnog uslova nastaju šest čula. Od šest čula kao neophodnog uslova nastaje kontakt. Od kontakta kao neophodnog uslova nastaje osećaj. Onome ko doživljava osećaj ja objavljujem: 'To je patnja'. Ja objavljujem: 'To je nastanak patnje'. Ja objavljujem: 'To je prestanak patnje'. Ja objavljujem: 'To je put vežbanja koji vodi ka prestanku patnje'.

A šta je plemenita istina o patnji? Rođenje je patnja, starost je patnja, smrt je patnja, jad i nevolja, bol, žalost i očaj su patnja; združenost sa onima koje ne volimo jeste patnja, odvojenost od onih koje volimo jeste patnja. Rečju, pet ogranaka prijanjanja za život jesu patnja. To se naziva plemenitom istinom o patnji.

A šta je plemenita istina o nastanku patnje?

Na neznanju kao neophodnom uslovu zasnivaju se izrazi volje.

Na izrazima volje kao neophodnim uslovima zasniva se svest.

Na svesti kao neophodnom uslovu zasniva se (razlikovanje) imena i lika.

Na (razlikovanju) imena i lika kao neophodnom uslovu zasnivaju se šest područja čula.

Na šest područja čula kao neophodnom uslovu zasniva se kontakt.

Na kontaktu kao neophodnom uslovu zasniva se osećaj.

Na osećaju kao neophodnom uslovu zasniva se želja.

Na želji kao neophodnom uslovu zasniva se prijanjanje

Na prijanjanju kao neophodnom uslovu zasniva se bivanje.

Na bivanju kao neophodnom uslovu zasniva se rađanje.

Na rađanju kao neophodnom uslovu zasniva se starost i smrt, jad i nevolja, bol, žalost i očaj. Tako nastaje čitav taj okean nespokojstva i patnje.

To se naziva plemenitom istinom o nastanku patnje.

A šta je plemenita istina o prestanku patnje?

Potpunim iščezavanjem i nestankom upravo ovog neznanja nestaju i izrazi volje.

Nestankom izraza volje nestaje i svest.

Nestankom svesti nestaju i ime i lik.

Nestankom imena i lika nestaju šest područja čula.

Nestankom šest područja čula nestaje i kontakt.

Nestankom kontakta nestaje i osećaj.

Nestankom osećaja nestaje i želja.

Nestankom želje nestaje i prijanjanje.

Nestankom prijanjanja nestaje i bivanje.

Nestankom bivanja nestaje i rađanje.

Nestankom rađanja nestaju i starost i smrt, jad i nevolja, bol, žalost i očaj. Tako nestaje čitav taj okean nespokojstva i patnje.

To se naziva plemenitom istinom o prestanku patnje.

A šta je plemenita istina o putu vežbanja koji vodi ka prestanku patnje? Upravo ovaj plemeniti osmostruki put: ispravno razmevanje, ispravna misao, ispravan govor, ispravno ponašanje, ispravno življenje, ispravan napor, ispravna sabranost, ispravna koncentracija. To se naziva plemenitom istinom o putu vežbanja koji vodi ka prestanku patnje.

'Postoje ove četiri plemenite istine' jeste Dhamma kojoj podučavam i koja je neopovrgnuta, neokaljana, besprekorna, nisu joj našli zamerku sveštenici i askete. Tako je rečeno. I u vezi sa tim je to rečeno?

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.66

Salha sutta

Razgovor sa Salhom

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom poštovani Nandaka živeo u blizini Savatija, u Istočnom manastiru, u palati Migarine majke. Tada Migarin unuk Salha i Pekunijin unuk Rohana odoše do poštovanog Nandake i pošto su ga pozdravili sedoše sa strane. Kada tako uradiše, poštovani Nandaka reče Migarinom unuku Salhi:

"Poslušaj me, Salha, ne povodi se za onim što se prepričava, niti za tradicijom, ni za glasinama, niti za onim što piše u svetim tekstovima, ni za slutnjama, ni za aksiomima, niti za logičkim domišljanjima, ni za predrasudama o pojmu o kojem je reč, niti za onim što se po svemu čini da je tako, ni za mišlju: "Ovaj monah je naš učitelj". Salha, kada se sam uveriš: "Ove stvari su loše, ove stvari su sramotne, nedostojne mudraca; onome ko ih čini i praktikuje donose zlo i nevolju", tek tada ih napusti.

Dakle, šta misliš, Salha, postoji li pohlepa?"

"Da, poštovani gospodine."

"Gramzivošću je ja nazivam. Ispunjen pohlepom, gramziv čovek ubija živa bića, uzima ono što mu nije dato, čini preljubu, govori laži, navodi i druge da čine slično. Hoće li mu to u budućnosti biti na štetu i nesreću?"

"Hoće, poštovani gospodine."

"Šta misliš, Salha, postoji li mržnja?"

"Da, poštovani gospodine."

"Zlovoljom je ja nazivam. Ispunjen mržnjom, zlovoljan čovek ubija živa bića, uzima ono što mu nije dato, čini preljubu, govori laži, navodi i druge da čine slično. Hoće li mu to u budućnosti biti na štetu i nesreću?"

"Hoće, poštovani gospodine."

"Šta misliš, Salha, postoji li obmanutost?"

"Da, poštovani gospodine."

"Neznanjem je ja nazivam. Ispunjen obmanutošću, neznalica ubija živa bića, uzima ono što mu nije dato, čini preljubu, govori laži, navodi i druge da čine slično. Hoće li mu to u budućnosti biti na štetu i nesreću?"

"Hoće, poštovani gospodine."

"Šta misliš, Salha, jesu li te stvari korisne ili štetne?"

"Štetne, poštovani gospodine."

"Vredne hvale ili pokude?"

"Pokude, poštovani gospodine."

"Da li ih mudraci kude ili hvale?"

"Mudraci ih kude, poštovani gospodine."

"Ako ih usvojimo i praktikujemo, da li donose štetu i patnju ili ne, kako ti se čini?"

"Usvojene i praktikovane, poštovani gospodine, donose štetu i patnju. Tako mi se čini."

"Eto to je razlog zašto sam ti rekao 'Hajde, Salha, ne povodi se za onim što se prepričava, niti za tradicijom, ni za glasinama, niti za onim što piše u svetim tekstovima, ni za slutnjama, ni za aksiomima, niti za logičkim domišljanjima, ni za predrasudama o pojmu o kojem je reč, niti za onim što se po svemu čini da je tako, ni za mišlju: 'Ovaj monah je naš učitelj'. Salha, kada se sam uveriš: 'Ove stvari su loše, ove stvari su sramotne, nedostojne mudraca; onome ko ih čini i praktikuje donose zlo i nevolju', tek tada ih napusti.

"I opet , Salha, ne povodi se za onim što se prepričava... ni za mišlju: 'Ovaj monah je naš učitelj'. Kada se sam uveriš: 'Ove stvari su korisne, ne može im se ništa prigovoriti, dostojne su mudraca, onome ko ih čini donose dobrobit i sreću,' tek tada bi trebalo da ih usvojiš i praktikuješ.

Dakle, šta misliš, Salha, postoji li ne-pohlepa?"

"Da, poštovani gospodine."

"Velikodušnošću je ja nazivam. Ispunjen ne-pohlepom, velikodušan čovek ne ubija živa bića, ne uzima ono što mu nije dato, ne čini preljubu, ne govori laži, ne navodi

i druge da čine slično. Hoće li mu to u budućnosti biti na dobrobit i sreću?

"Hoće, poštovani gospodine."

"Šta misliš, postoji li ne-mržnja?"

"Da, poštovani gospodine."

"Dobronamernošću je ja nazivam. Ispunjen ne-mržnjom, dobronameran čovek ne ubija živa bića, ne uzima ono što mu nije dato, ne čini preljubu, ne govori laži, ne navodi i druge da čine slično. Hoće li mu to u budućnosti biti na dobrobit i sreću?"

"Hoće, poštovani gospodine."

"Šta misliš? Postoji li ne-obmanutost?"

"Da, poštovani gospodine."

"Istinskim znanjem je ja nazivam. Ispunjen ne-obmanutošću čovek istinskog znanja ne ubija živa bića, ne uzima ono što mu nije dato, ne čini preljubu, ne govori laži, ne navodi i druge da čine slično. Hoće li mu to u budućnosti biti na dobrobit i sreću?"

"Hoće, poštovani gospodine."

"Šta misliš, Salha, jesu li te stvari korisne ili štetne?"

"Korisne, poštovani gospodine."

"Vredne hvale i pokude?"

"Hvale, poštovani gospodine."

"Da li ih mudraci kude ili hvale?"

"Mudraci ih hvale, poštovani gospodine."

"Ako ih usvojimo i praktikujemo, da li donose dobrobit i sreću ili ne, kako ti se čini?"

"Usvojene i praktikovane, poštovani gospodine, donose dobrobit i sreću. Tako mi se čini."

"Eto to je razlog zašto sam ti rekao 'I opet , Salha, ne povodi se za onim što se prepričava... ni za mišlju: 'Ovaj monah je naš učitelj'. Kada se sam uveriš: 'Ove stvari su korisne, ne može im se ništa prigovoriti, dostojne su mudraca, onome ko ih čini donose dobrobit i sreću,' tek tada bi trebalo da ih usvojiš i praktikuješ.

A onda, sledbenik koji je oplemenjen [dostigavši Plemenitu stazu], koji se na ovaj način oslobodio pohlepe, zlovolje i obmanutosti, boravi srca prožetog saosećajnom ljubavlju što se prostire na jednu stranu, i na drugu, i na treću, i na četvrtu stranu, iznad njega i ispod, unaokolo i svugde, usmerenom ka svima drugima i ka njemu samom; boravi on srca nadahnutog, ushićenog, s bezgraničnom saosećajnom ljubavlju što bez i trunke neprijateljstva ili zlovolje obuhvata čitav svet. Boravi on srca prožetog milosrđem... radošću... spokojstvom što bez i trunke neprijateljstva ili zlovolje obuhvata čitav svet. Tada on to stanje kontemplacije razume na ovaj način: "Postoji ovo [stanje božanskog boravišta u meni koji sam ušao u tok što vodi na *nibbani*]. Postoji ono što je napušteno [a to je pohlepa, mržnja i obmanutost, koji su iskorenjeni ulaskom u tok]. Postoji uzvišeni cilj [a to je stanje svetosti, stanje arahanta]. I postoji potpuno izlazak iz čitavog ovog polja percepcije.'

Kada zna i vidi na ovaj način, njegovo je srce oslobođeno mrlja čulne želje, mrlja bivanja i mrlja neznanja. Pošto se oslobodi [dostizanjem puta arahanta], dolazi zatim znanje o oslobođenju. Zna da je preporađanja okončano, da je proživljen svetački život, da je učinjeno ono što je trebalo učiniti. On razume: 'Ranije je

postojala pohlepa, što je bilo loše, a sada je nema i to je dobro. Ranije je postojala mržnja, što je bilo loše, a sada je nema i to je dobro. Ranije je postojala obmanutost, što je bilo loše, a sada je nema i to je dobro.' Tako, ovde i sada, upravo u ovome životu, njega više ne trese [groznica želje]. Vatra pohlepe, mržnje i obmanutosti u njemu je ugašena i pepeo potpuno ohlađen, on doživljava blaženstvo, živi on [ostatak svog životnog veka] božanski pročišćen."

1/11/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-66.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.70

Muluposatha sutta

Temelji dana predanosti (*uposatha*)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u Savatiju, u Istočnom manastiru, u palati Migarine majke. I u to vreme -- pošto je bio *uposatha* dan -- Visaka, Migarina majka, otide do Blaženog u sred dana i, stigavši, poklonivši mu se i sede sa strane. I dok je sedela tako Blaženi joj se obrati: "Pa dobro, Visaka, zašto si došla u sred dana?"

"Danas ja praznujem *uposatha* dan, gospodine."

"Visaka, tri su *uposatha* dana. Koja tri? *Upasatha* dan govedara, *uposatha* dan đaina i *uposatha* dan plemenitih.

A kakav je to *uposatha* dan govedara? Kad govedar uveče vrati stoku njezinim vlasnicima, on razmišlja: 'Danas je stoka tumarala i tamo i amo, pila vodu i tamo i amo, sutra će tumaratai i tamo i amo, piti vodu i tamo i amo'; na isti način, ima

slučajeva kada neko, praznujući *uposatha* dan, razmišlja: 'Danas sam jeo i u nedozvoljeno i u dozvoljeno vreme. Sutra ću jesti i u dozvoljeno i u nedozvoljeno vreme.' On provodi dan sa svešču ispunjenom lakomošču, ispunjenom pohlepom. takav je *Uposatha* dan govedara, Visaka. Kada se praznuje takav *uposatha* dan, to ne donosi veliki plod, veliku korist, a niti veliku slavu i veliki ugled.

A kakav je to *uposatha* dan đaina? Postoje isposnici po nazivu niganta (đaini). Oni svome sledbeniku kažu da ovako vežba: 'Hajde, dobri čoveče, odloži svoj štap prema bićima koja žive 100 kilometara na istok... 100 kilometara na zapad... 100 kilometara na sever... 100 kilometara na jug.' Tako oni sledbenika navedu da gaji blagonaklonost i saosećanje prema nekim bićima, ali ne i prema drugima.

Na *uposatha* dan oni svome sledbenika kažu da ovako vežba: 'Hajde, dobri čoveče. Skinuvši svu svoju odeću, kaži: 'Ja sam ništa, i po ovome i po onome. Tako ne postoji bilo šta što je moje, ni po ovome ni po onome.' Pa ipak, njegovi roditelji o njemu znaju ovo: 'To je naše dete.' I on zna o njima: 'To su moji roditelji.' Njegova žena i deca znaju o njemu: 'To je naš muž i otac.' I on zna o njima: 'To su moja žena i deca.' Njegovi radnici i sluge znaju o njemu: 'To je naš gospodar.' I on zna o njima: 'To su moji radnici i sluge.' Tako, u vreme kada bi trebalo da bude ubeđen da sledi istinu, on sledi laž. Na kraju noći on ponovo uzima svoje stvari, čak i ako mu ih niko ne da. To se, kažem vam, smatra krađom. Takav je *uposatha* dan đaina, Visaka. Kada se praznuje takav *uposatha* dan, to ne donosi veliki plod, veliku korist, a niti veliku slavu i veliki ugled.

A kakav je to *uposatha* dan plemenitih? To je čišćenje nečistog uma uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se nečist um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike?

Ima slučajeva kada se plemeniti sledbenik podseća Tathagate ovako: 'Zaista, Blaženi je potpuno i sopstvenim naporom probuđen, usavršen u znanju i ponašanju, sa dobrim odredištem, savršeni poznavalac ovoga sveta, nenadmašan kao savetnik onih ljudi sposobnih da budu podučeni, učitelj božanskim i ljudskim

bićima, probuđen, blagosloven.' I dok se tako podseća na Tathagatu njegov um se smiruje i javlja se radost; nečistoće u njegovom umu nestaju, baš kao kada se lice čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se lice čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike? Korišćenjem kozmetičkih sredstava i vate i uz ljudski trud. Tako se lice čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. Na isti način, nečist um se čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se nečist um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike? Ima slučajeva kada se plemeniti sledbenik podseća na Tathagatu... I dok se tako podseća na Tathagatu njegov um se smiruje i javlja se radost; nečistoće u njegovom umu nestaju. On se tada naziva plemenitim sledbenikom koji praznuje *Brahma-uposatha*. On živi sa Bramom [= Budom]. Zahvaljujući Brami je njegov um smiren, javila se radost, i sve nečistoće koje su u njegovom umu nestale su. Tako se um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike.

"[I opet, *uposatha* dan plemenitih] jeste čišćenje nečistog uma uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se nečist um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike?

Ima slučajeva kada se plemeniti sledbenik podseća na Dhammu ovako: 'Zaista, Blaženi je dobro izložio Dhammu, treba je videti ovde i sada, neprolazna je, poziva nas da se sami uverimo, ispravna je, mudri treba da je ostvare svako za sebe.'" I dok se tako podseća na Dhammu njegov um se smiruje i javlja se radost; nečistoće u njegovom umu nestaju, baš kao kada se telo čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se telo čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike? Korišćenjem mirisnih ulja i praha za kupanje i uz ljudski trud. Tako se etelo čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. Na isti način, nečist um se čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se nečist um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike? Ima slučajeva kada se plemeniti sledbenik podseća na Dhammu... I dok se tako podseća na Dhammu njegov um se smiruje i javlja se radost; nečistoće u njegovom umu nestaju. On se tada naziva plemenitim sledbenikom koji praznuje *Dhamma-uposatha*. On živi sa Dhammom. Zahvaljujući Dhammi je njegov um smiren, javila se radost, i sve nečistoće koje su u njegovom umu nestale su. Tako se um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike.

"[I opet, *uposatha* dan plemenitih] jeste čišćenje nečistog uma uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se nečist um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike?

Ima slučajeva kada se plemeniti sledbenik podseća na Sanghu ovako: 'Zaista, Sangha, zajednica sledbenika Blaženog, koji su vežbali pravilno... koji su vežbali direktno... koji su vežbali metodično... koji su vežbali značajki -- drugim rečima, četiri vrste plemenitih sledbenika, kada se uzmu kao parovi, a osam kada se uzmu pojedinačno -- oni su Sangha, zajednica sledbenika Blaženog: vredni poklona, vredni gostoprimstva, vredni ponuda, vredni poštovanja, nenadmašno polje zasluga za ovaj svet.' I dok se tako podseća na Sanghu njegov um se smiruje i javlja se radost; nečistoće u njegovom umu nestaju, baš kao kada se odeća čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se odeća čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike? Korišćenjem soli, nakvašenog pepela, kravlje balege i uz ljudski trud. Tako se odeća čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. Na isti način, nečist um se čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se nečist um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike? Ima slučajeva kada se plemeniti sledbenik podseća na Sanghu... I dok se tako podseća na Sanghu njegov um se smiruje i javlja se radost; nečistoće u njegovom umu nestaju. On se tada naziva plemenitim sledbenikom koji praznuje *Sangha-uposatha*. On živi sa Sanghom. Zahvaljujući Sanghi je njegov um smiren, javila se radost, i sve nečistoće koje su u njegovom umu nestale su. Tako se um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike.

"[I opet, *uposatha* dan plemenitih] jeste čišćenje nečistog uma uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se nečist um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike?

Ima slučajeva kada se plemeniti sledbenik podseća na sopstvene vrline ovako: '[One su] netaknute, neuništene. neukaljane, bez senke, oslobađajuće, hvale ih mudraci, besprekorne, doprinose koncentraciji.' I dok se tako podseća na sopstvene vrline njegov um se smiruje i javlja se radost; nečistoće u njegovom umu nestaju, baš kao kada se ogledalo čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se ogledalo čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike? Korišćenjem ulja, pepela,

jelenske kože i uz ljudski trud. Tako se ogledalo čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. Na isti način, nečist um se čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se nečist um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike? Ima slučajeva kada se plemeniti sledbenik podseća na sopstevne vrline... I dok se tako podseća na sopstvene vrline njegov um se smiruje i javlja se radost; nečistoće u njegovom umu nestaju. On se tada naziva plemenitim sledbenikom koji praznuje *vrlina-uposatha*. On živi sa vrlinom. Zahvaljujući vrlini je njegov um smiren, javila se radost, i sve nečistoće koje su u njegovom umu nestale su. Tako se um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike.

"[I opet, *uposatha* dan plemenitih] jeste čišćenje nečistog uma uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se nečist um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike?

Ima slučajeva kada se plemeniti sledbenik podseća na nebesnike ovako: 'Ima nebesnika četiri velika kralja, nebesnika trideset tri božanstva, Jaminih nebesnika, zadovoljnih nebesnika, nebesnika koji se ushićuju stvaranjem, nebesnika koji imaju moć da stvaraju druge, nebesnika Braminog sveta, nebesnika izvan njega. Kakvo god da je njihovo uverenje -- kada im se završi taj život -- oni se tamo preporučaju, a ista vrsta uverenja je i u meni. Kakvo god da se njihove vrline-- kada im se završi taj život -- oni se tamo preporučaju, a ista vrsta vrlina je i u meni. Kakvo god da je njihovo znanje -- kada im se završi taj život -- oni se tamo preporučaju, a ista vrsta znanja je i u meni. Kakva god da je njihova velikodušnost -- kada im se završi taj život -- oni se tamo preporučaju, a ista vrsta velikodušnosti je i u meni. Kakav god da je njihov uvid -- kada im se završi taj život -- oni se tamo preporučaju, a ista vrsta uvida je i u meni.' I dok se tako podseća na nebesnike njegov um se smiruje i javlja se radost; nečistoće u njegovom umu nestaju, baš kao kada se zlato čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se zlato čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike? Korišćenjem peći za topljenje, soli, opeke, duvaljke i klešta i uz ljudski trud. Tako se zlato čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. Na isti način, nečist um se čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike. A kako se nečist um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike? Ima slučajeva kada se plemeniti

sledbenik podseća na nebesnike... I dok se tako podseća na nebesnike njegov um se smiruje i javlja se radost; nečistoće u njegovom umu nestale su. On se tada naziva plemenitim sledbenikom koji praznuje *nebesnički-uposatha*. On živi sa nebesnicima. Zahvaljujući nebesnicima je njegov um smiren, javila se radost, i sve nečistoće koje su u njegovom umu su nestale. Tako se um čisti uz pomoć odgovarajuće tehnike.

Sem toga, plemeniti sledbenik ovako razmišlja: 'Sve dok žive -- odustavši od ubijanja -- arahanti se uzdržavaju od ubijanja. Oni su odložili svoj štap, odložili svoj nož, obzirni, milosrdni, saosećajni za dobrobit svih živih bića. Danas i ja -- ovaj dan i noć -- odustavši od ubijanja -- uzdržavam se od ubijanja. Ja sam odložio svoj štap, odložio svoj nož, obziran, milosrdan, saosećajan za dobrobit svih živih bića. Na taj način podražavam arahante i tako ću praznovati svoj dan predanosti.

Sve dok žive -- odustavši od uzimanja onoga što im nije dato -- arahanti se uzdržavaju od uzimanja onoga što im nije dato. Oni uzimaju samo ono što im je dato, prihvataju samo ono što im je dato, ne žive od krađe, već zahvaljujući tome što su postali čisti. Danas i ja -- ovaj dan i noć -- odustavši od uzimanja onoga što mi nije dato -- uzdržavam se od uzimanja onoga što mi nije dato. Uzimam samo ono što mi je dato, prihvatam samo ono što mi je dato, ne živim od krađe, već zahvaljujući tome što sam postao čist. Na taj način podražavam arahante i tako ću praznovati svoj dan predanosti.

Sve dok žive -- odustavši od necelibata -- arahanti su u celibatu. uzdržani, zazirući od seksualnog opštenja koje je put za neuke. Danas i ja -- ovaj dan i noć -- odustavši od necelibata -- živim u celibatu. uzdržan, zazirući od seksualnog opštenja koje je put za neuke. Na taj način podražavam arahante i tako ću praznovati svoj dan predanosti.

Sve dok žive -- odustavši od zloupotrebe govora -- arahanti se uzdržavaju od zloupotrebe govora. Govore istinu, drže se istine, čvrsti su, pouzdani, ne

obmanjuju svet. Danas i ja -- ovaj dan i noć -- odustavši od zloupotrebe govora -- uzdržavam od zloupotrebe govora. Govorim istinu, držim se istine, čvrst sam, pouzdan, ne obmanjujem svet. Na taj način podražavam arahante i tako ću praznovati svoj dan predanosti.

Sve dok žive -- odustavši od konzumiranja alkoholnih pića koja izazivaju nepromišljenost -- arahanti ne konzumiraju alkoholna pića koja izazivaju nepromišljenost. Danas i ja -- ovaj dan i noć -- odustavši od konzumiranja alkoholnih pića koja izazivaju nepromišljenost -- uzdržavam se od konzumiranja alkoholnih pića koja izazivaju nepromišljenost. Na taj način podražavam arahante i tako ću praznovati svoj dan predanosti.

Sve dok žive, arahanti imaju samo jedan obrok dnevno, uzdržavajući se od uzimanja hrane noću, uzdržavajući se od uzimanja hrane u pogrešno doba dana [od podneva do sledećeg jutra]. Danas ću i ja -- ovaj dan i noć -- imati jedan obrok dnevno, uzdržavaću se od uzimanja hrane noću, uzdržavaću se od uzimanja hrane u pogrešno doba dana. Na taj način podražavam arahante i tako ću praznovati svoj dan predanosti.

Sve dok žive, arahanti se uzdržavaju od plesa, pevanja, muzike, posmatranja predstava, nošenja ukrasa, ulepšavanja uz pomoć kozmetike. Danas ću se i ja -- ovaj dan i noć -- uzdržavati od plesa, pevanja, muzike, posmatranja predstava, nošenja ukrasa, ulepšavanja uz pomoć kozmetike. Na taj način podražavam arahante i tako ću praznovati svoj dan predanosti.

Sve dok žive, arahanti se -- odustavši od visokih i raskošnih sedišta i kreveta -- uzdržavaju od visokih i raskošnih sedišta i kreveta. Spavaju na niskim ležajima, na slamarici ili prostirci od trave. Danas ću se i ja, ovaj dan i noć -- odustavši od visokih i raskošnih sedišta i kreveta -- uzdržavati od visokih i raskošnih sedišta i kreveta. Spavaću na niskim ležajima, na slamarici ili prostirci od trave.'

Takav je *uposatha* dan plemenitih, Visakha? Kada se takav *uposatha* dan plemenitih praznuje, on donosi veliki plod i korist, veliku slavu i veliki ugled.

Pretpostavimo da neko treba da bude kraljm da vlada nad ith šesnaest zemalja, punih sedam bogatstava, to jest, nad zemljama Anga, Magada, Kasi, Kosala, Vađi, Mala, Ćeti, Vansan, Kuru, Panćala, Maća, Surasena, Ašaka, Avanti, Gandara i Kambođa. Sve to ne bi vredelo ni jednu šesnaestinu praznovanja *uposatha* dana pridržavajući se osam faktora. A zašto? Kraljevanje nad ljudskim bićima je jalova rabota upoređena sa nebeskim blaženstvom.

Pedeset čovekovih godina ravni su jednom danu i noći među nebesnicima četiri velika kralja. Trideset takvih dana i noći čine mesec, Dvanaest takvih meseci čine godinu. Pet stotina takvih nebeskih godina čine životni vek među nebesnicima četiri velika kralja. Sad, moguće je da se muškarac ili žena -- zahvaljujući praznovanju *uposatha* dana pridržavajući se osam faktora -- posle raspada tela, posle smrti, preporode među božanstvima četiri velika kralja. U vezi sa tim je rečeno: 'Kraljevanje nad ljudskim bićima je jalova rabota upoređena sa nebeskim blaženstvom.'

Ljudsko stoleće je jednako jednom danu i noći među nebesnicima trideset tri boga. Trideset takvih dana i noći čine mesec, Dvanaest takvih meseci čine godinu. Hiljadu takvih nebeskih godina čine životni vek među nebesnicima trideset tri boga. Sad, moguće je da se muškarac ili žena -- zahvaljujući praznovanju *uposatha* dana pridržavajući se osam faktora -- posle raspada tela, posle smrti, preporode među božanstvima trideset tri boga. U vezi sa tim je rečeno: 'Kraljevanje nad ljudskim bićima je jalova rabota upoređena sa nebeskim blaženstvom.'

Dva ljudska stoleća jednaka su jednom danu i noći među Jama nebesnicima... Dve hiljade takvih nebeskih godina čine životni vek među Jama nebesnicima...

Četiri ljudska stoleća jednaka su jednom danu i noći među Zadovojnim

nebesnicima... Četiri hiljade takvih nebeskih godina čine životni vek među
Zadovoljnim nebesnicima...

Osam ljudskih stoleća jednako je jednom danu i noći među nebesnicima koji
uživaju u stvaranju... Osam hiljada takvih nebeskih godina čine životni vek među
nebesnicima koji uživaju u stvaranju...

Šesnaest ljudskih stoleća jednako je jednom danu i noći među nebesnicima koji
imaju moć da stvaraju druge. Trideset takvih dana i noći čine mesec, Dvanaest
takvih meseci čine godinu. Šesnaest hiljada takvih nebeskih godina čine životni vek
među nebesnicima koji imaju moć da stvaraju druge. Sad, moguće je da se
muškarac ili žena -- zahvaljujući praznovanju *uposatha* dana pridržavajući se osam
faktora -- posle raspada tela, posle smrti, preporode među nebesnicima koji imaju
moć da stvaraju druge. U vezi sa tim je rečeno: 'Kraljevanje nad ljudskim bićima je
jalova rabota upoređena sa nebeskim blaženstvom.'

Ne treba ubiti nijedni biće
niti uzeti ono što nije dato;
ne treba govoriti laži
niti piti jaka pića;
treba se uzdržavati od necelibata, od seksualnog čina;
ne treba jesti noću, u pogrešno vreme danju;
ne treba nositi nakit, niti koristiti miris;
treba spavati na prostirci, ležaju prostrtom po podu --
jer tih osam temelja *uposatha* dana
objavio je Probuđeni
da nam oslonac budu ka okončanju
patnje i nespokojstva.

Mesec i Sunce, oboje lako uočljivi,
zrače svetlošću kud god da krenu,

i razgone tamu ploveći kroz prostor,
osvetljavaju nebo, i sve četiri strane sveta.

U njihovom području mnoga su blaga:

biser, kristal, beril,
dijamant, platina, zlatno grumenje
i rafinirano zlato zvano 'hataka'.

Pa ipak ona --

poput svetla svih zvezda
upoređenih sa mesečinom --
nisu vredna ni jedne šesnaestine
uposatha dana sa njegovih osam temelja.

Zato, ko god da je -- muškarac ili žena --

opremljen vrlinama
uposatha dana sa osam temelja,
učinivši dela što zasluge donose,
što blaženstvo donose,
izvan svakog prekora, odlazi
među nebesnike.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.71

Channa sutta

Razgovor sa lutalicom Čanom

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindikae. Tada lutalica Čana [1] otide do poštovanog Anande i, stigavši, razmeni učtive pozdrave sa njim. I pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. Sedeći tako, on se obrati poštovanom Anandi: "Da li i vi, prijatelju Ananda, zagovarate napuštanje želje? Da li zagovarate napuštanje mržnje? Da li zagovarate napuštanje obmanutosti?"

"Da, prijatelju, mi zagovaramo napuštanje želje, napuštanje mržnje, napuštanje obmanutosti."

"Ali, prijatelju Ananda, kakvu opasnost vidite u želji kad zagovarate napuštanje želje? Kakvu opasnost vidite u mržnji kad zagovarate napuštanje mržnje? Kakvu opasnost vidite u obmanutosti kad zagovarate napuštanje obmanutosti?"

Čovek obuzet željom, uma sputanog, savladan željom, time sebi stvara muku, time drugome stvara muku, time oboma stvara muku. On takođe doživljava nespokojstvo i tugu. Ali, napustivši

želju, on time ne stvara sebi muku, ne stvara drugome muku, ne stvara oboma muku. On takođe ne doživljava nespokojstvo i tugu.

Čovek obuzet željom, uma sputanog, savladan željom, postupa kako ne treba, telom, rečju i mentalno. Ali, napustivši želju, on ne postupa kako ne treba, telom, rečju i mentalno.

Čovek obuzet željom, uma sputanog, savladan željom, ne uviđa zapravo šta je za njega korisno, šta je za drugoga korisno, šta je za oboje korisno. Ali, napustivši želju, on uviđa zapravo šta je za njega korisno, šta je za drugoga korisno, šta je za oboje korisno.

Želja te, prijatelju, čini slepim, kao da nemaš oči, čini te neznaicom. Ona donosi prestanak uvida, donosi nevolje, ne vodi ka oslobađanju.

Čovek obuzet mržnjom, uma sputanog, savladan mržnjom, time sebi stvara muku, time drugome stvara muku, time oboma stvara muku. On takođe doživljava nespokojstvo i tugu. Ali, napustivši mržnju, on time ne stvara sebi muku, ne stvara drugome muku, ne stvara oboma muku. On takođe ne doživljava nespokojstvo i tugu.

Čovek obuzet mržnjom, uma sputanog, savladan mržnjom, postupa kako ne treba, telom, rečju i mentalno. Ali, napustivši mržnju, on ne postupa kako ne treba, telom, rečju i mentalno.

Čovek obuzet mržnjom, uma sputanog, savladan mržnjom, ne uviđa zapravo šta je za njega korisno, šta je za drugoga korisno, šta je za oboje korisno. Ali, napustivši mržnju, on uviđa zapravo šta je za njega korisno, šta je za drugoga korisno, šta je za oboje korisno.

Mržnja te, prijatelju, čini slepim, kao da nemaš oči, čini te neznaicom. Ona donosi prestanak uvida, donosi nevolje, ne vodi ka oslobađanju.

Čovek obuzet obmanutošću, uma sputanog, savladan obmanutošću, time sebi stvara muku, time drugome stvara muku, time oboma stvara muku. On takođe doživljava nespokojstvo i tugu. Ali, napustivši obmanutost, on time ne stvara sebi muku, ne stvara drugome muku, ne stvara oboma muku. On takođe ne doživljava nespokojstvo i tugu.

Čovek obuzet obmanutošću, uma sputanog, savladan obmanutošću, postupa kako ne treba, telom, rečju i mentalno. Ali, napustivši obmanutost, on ne postupa kako ne treba, telom, rečju i mentalno.

Čovek obuzet obmanutošću, uma sputanog, savladan obmanutošću, ne uviđa zapravo šta je za njega korisno, šta je za drugoga korisno, šta je za oboje korisno. Ali, napustivši obmanutost, on uviđa zapravo šta je za njega korisno, šta je za drugoga korisno, šta je za oboje korisno.

Obmanutost te, prijatelju, čini slepim, kao da nemaš oči, čini te neznaalicom. Ona donosi prestanak uvida, donosi nevolje, ne vodi ka oslobađanju.

Uviđajući te opasnosti u želji, mi zagovaramo napuštanje želje. Uviđajući te opasnosti u mržnji, mi zagovaramo napuštanje mržnje. Uviđajući te opasnosti u obmanutosti, mi zagovaramo napuštanje obmanutosti.

"Ali postoji li, prijatelju, put koji vodi ka napuštanju te želje, mržnje i obmanutosti?"

"Da, prijatelju moj, postoji put, postoji put koji vodi ka napuštanju te želje, mržnje i obmanutosti."

"A koji je to put, prijatelju moj, koji je to put koji vodi ka napuštanju te želje, mržnje i obmanutosti?"

"Upravo ovaj plemeniti osmostruki put: ispravno razumevanje, ispravna namera, ispravan govor, ispravno delovanje, ispravan način života, ispravan napor, ispravna pažnja i ispravna sabranost. To je put, to je put koji vodi ka napuštanju te želje, mržnje i obmanutosti."

"To je hvale vredan put, prijatelju moj Ananda, to je hvale vredan put napuštanja želje, mržnje i obmanutosti -- dovoljan da se savlada nesmotrenost."

Beleška

1. Ovo nije isti Čana koji se pominje u [DN 16](#). [[Natrag](#)]

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-72.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.73

Ajivaka sutta

Razgovor sa sledbenikom fatalista

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u Kosambiju, u Gošitinom manastiru. Tada jedan domaćin, sledbenik fatalista (*ađivaka*) otide do njega i, stigavši, pokloni mu se, sede sa strane. Sedeći tako, reče on poštovanom Anandi: "Među nama, gospodine, ko na pravi način podučava Dhammi? Ko je to učenje ispravno praktikovao? Ko ide pravim putem?"

"Ako tako pitaš, domaćine, odgovoriću ti pitanjem. Odgovori onako kako smatraš da je najbolje. Dakle, šta misliš: oni koji podučavaju Dhammi radi napuštanja želje, radi napuštanja mržnje, radi napuštanja obmanutosti -- da li oni na pravi način podučavaju Dhammi? Kako se tebi to čini?"

"Gospodine, oni koji podučavaju Dhammi radi napuštanja želje, radi napuštanja mržnje, radi napuštanja obmanutosti, oni na pravi način podučavaju Dhammi. Tako mi se čini."

"A šta misliš, domaćine: Oni koji to učenje praktikuju radi napuštanja želje, radi napuštanja mržnje, radi napuštanja obmanutosti -- da li oni na pravi način da li ga oni ispravno praktikuju? Kako se tebi to čini?"

"Gospodine, oni koji to učenje praktikuju radi napuštanja želje, radi napuštanja mržnje, radi napuštanja obmanutosti, oni ga na pravi način praktikuju. Tako mi se čini."

"A šta misliš, domaćine, oni koji su želju napustili, koji su je iskorenili, poput iščupanog palmovog drveta, lišenog uslova za opstanak, osuđenog da se osuši, oni koji su mržnju napustili... čija su obmanutost iskorenjena, poput iščupanog palmovog drveta, lišenog uslova za opstanak, osuđenog da se osuši, idu li oni pravim putem ili ne? Kako se tebi to čini?"

"Gospodine, oni koji su želju... mržnju... obmanutost napustili, koji su je iskorenili, poput iščupanog palmovog drveta, lišenog uslova za opstanak, osuđenog da se osuši, oni idu pravim putem. Tako mi se čini."

"Na taj način, domaćine, ti si sam sebi odgovorio: 'Oni koji Dhammi podučavaju radi napuštanja želje, radi napuštanja mržnje, radi napuštanja obmanutosti -- oni je na pravi način podučavaju. Oni koji to učenje praktikuju radi napuštanja želje, radi napuštanja mržnje, radi napuštanja obmanutosti, oni ga na pravi način praktikuju. Oni koji su želju... mržnju... obmanutost napustili, koji su je iskorenili, poput iščupanog palmovog drveta, lišenog uslova za opstanak, osuđenog da se osuši, oni idu pravim putem.'"

"Kako je to čudesno, gospodine. Kako zbunjujuće da nema veličanja sopstvene Dhamme, niti omalovažavanja tuđe, već jedino podučavanje Dhammi u meri u kojoj je to prikladno, govor o suštini a da govornik samoga sebe ni ne pominje.

Vi, poštovani gospodine, podučavate Dhammi radi napuštanja želje... mržnje... obmanutosti. Vi je na pravi način podučavate. Vi ste to učenje praktikovali radi napuštanja želje... mržnje... obmanutosti. Vi ste ga na pravi način praktikovali. Vaša želja... mržnja... obmanutost je napuštena, ona je iskorenjena, poput iščupanog palmovog drveta, lišenog uslova za opstanak, osuđenog da se osuši. Vi idete pravim putem.

Izvanredno, učitelju Ananda! Izvanredno! Na mnogo načina je učitelj Ananda razjasnio Dhammu -- kao kada bi neko postavio ispravno ono što je stajalo naglavce, otkrio ono što je bilo skriveno,

pokazao put onome ko je zalutao ili upalio lampu u tami tako da oni koji imaju oči mogu da vide. Uzimam Budu, Dhammu i monašku zajednicu za svoje utočište. Neka me učitelj Ananda zapamti kao nezaređenog sledbenika koji uze utočište sada i za čitav život."

Videti takođe: [Sn IV.8](#); [AN V.159](#); DN 16 (Budin odgovor na Subadino pitanje).

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-73.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.78

Silabbata sutta

Pravilo i praksa

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Onda poštovani Ananda otide do Blaženoga i, stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. I dok je tako sedeo, Blaženi mu reče: "Ananda, svako pravilo i praksa, svaki život, svaki svetački život koji se živi tako kao da ima suštinsku vrednost: da li svaki od njih donosi plod?"

"Gospodine, na ovo [ne treba dati] kategoričan odgovor."

"U tom slučaju, Ananda, daj analitički odgovor"

"Kada -- živeći pravilo i praksu, život, svetački život tako kao da ima suštinsku vrednost -- naši štetni mentalni kvaliteti rastu, a korisni mentalni kvaliteti opadaju, takva vrsta pravila i prakse, života, svetačkog života koji se živi tako kao da ima suštinsku vrednost jesu bez ploda. Ali kada -- živeći pravilo i praksu, život, svetački život tako kao da ima suštinsku vrednost -- naši štetni mentalni kvaliteti opadaju, a

korisni mentalni kvaliteti rastu, takva vrsta pravila i prakse, života, svetačkog života koji se živi tako kao da ima suštinsku vrednost donosi plod."

Tako reče poštovani Ananda, a Učitelj mu uzvрати odobravanjem. Tada poštovani Ananda [shvatajući]: "Učitelj odobrava ono što sam rekao, ustade sa svog sedišta, nakloni se Blaženom i obilazeći ga, otide.

I nedugo nakon što je poštovani Ananda otišao Blaženi reče monasima: "Monasi, Ananda još uvek uči, ali mu nije lako naći ravnoga po uvidu.""

Videti takođe: [DN 16](#); [AN III.72](#); [AN IV.42](#); [AN IV.192](#).

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-78.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.88

Sikkha sutta

Vežbanja (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Postoje tri vrste vežbanja. Koje tri? Vežbanje u usavršavanju vrline, vežbanje u usavršavanju uma, vežbanje u usavršavanju uvida.

A šta je vežbanje u usavršavanju vrline? Ima slučajeva kada je monah predan vrlini. Boravi on obuzdan u skladu sa Patimokkhom, umeren u svome ponašanju i postupcima. Sam sebe vežba, prihvativši pravila vežbanja, uviđajući opasnost u najmanjem prekršaju. To se zove vežbanje u usavršavanju vrline.

A šta je vežbanje u usavršavanju uma? Ima slučajeva kada monah -- potpuno se povukavši od senzualnosti, povukavši se od štetnih [mentalnih] svojstava -- ulazi i ostaje u prvom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz povučenosti, praćeni usmerenom mišlju i vrednovanjem. Smirujući usmerenu misao i vrednovanje, ulazi on i ostaje u drugom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz sabranosti, sažimanju svesnosti, lišene usmerene misli i vrednovanja --

unutrašnjem pouzdanju. Sa bleđenjem ushićenja, ostaje on u ravnodušnosti, sabran i budan, fizički osetljiv na zadovoljstvo. Ulazi i ostaje u trećem zadubljenju, za koje Plemeniti objavljuju: 'Ravnodušan i sabran, ima on prijatno boravište.' Napuštajući zadovoljstvo i bol, kao kod ranijeg nestanka zanosa i nespokojstva, ulazi i ostaje u četvrtom zadubljenju: čistoti ravnodušnosti i sabranosti, ni-zadovoljstvu-ni-bolu. To se naziva vežbanjem u usavršavanju uma.

A šta je vežbanje u usavršavanju uvida? Ima slučajeve kada monah uviđa ono što i jeste tako: 'Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... Ovo je prestanak patnje... Ovo je put koji vodi do prestanka patnje.' Ovo se zove vežbanje u usavršavanju uvida.

To su ta tri vežbanja."

Videti takođe: [AN III.91](#).

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-88.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.89

Sikkha sutta

Vežbanja (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Postoje tri vrste vežbanja. Koje tri? Vežbanje u usavršavanju vrline, vežbanje u usavršavanju uma, vežbanje u usavršavanju uvida.

A šta je vežbanje u usavršavanju vrline? Ima slučajeve kada je monah predan vrlini. Boravi on obuzdan u skladu sa Patimokkhom, umeren u svome ponašanju i postupcima. Sam sebe vežba, prihvativši pravila vežbanja, uviđajući opasnost u najmanjem prekršaju. To se zove vežbanje u usavršavanju vrline.

A šta je vežbanje u usavršavanju uma? Ima slučajeve kada monah -- potpuno se povukavši od senzualnosti, povukavši se od štetnih [mentalnih] svojstava -- ulazi i ostaje u prvom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz povučenosti, praćeni usmerenom mišlju i vrednovanjem. Smirujući usmerenu misao i vrednovanje, ulazi on i ostaje u drugom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz sabranosti, sažimanju svesnosti, lišene usmerene misli i vrednovanja --

unutrašnjem pouzdanju. Sa bleđenjem ushićenja, ostaje on u ravnodušnosti, sabran i budan, fizički osetljiv na zadovoljstvo. Ulazi i ostaje u trećem zadubljenju, za koje Plemeniti objavljuju: 'Ravnodušan i sabran, ima on prijatno boravište.' Napuštajući zadovoljstvo i bol, kao kod ranijeg nestanka zanosa i nespokojstva, ulazi i ostaje u četvrtom zadubljenju: čistoti ravnodušnosti i sabranosti, ni-zadovoljstvu-ni-bolu. To se naziva vežbanjem u usavršavanju uma.

A šta je vežbanje u usavršavanju uvida? Ima slučajeve kada monah uviđa ono što i jeste tako: 'Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... Ovo je prestanak patnje... Ovo je put koji vodi do prestanka patnje.' Ovo se zove vežbanje u usavršavanju uvida.

To su ta tri vežbanja."

Usavršena vrlina,
 usavršen um,
 usavršen uvid:
 istrajan,
 odlučan,
 nepokolebljiv,
 utonuo u zadubljenje,
 sabran,
 motreći na vratima čula
 trebalo bi da vezbaš --

kako ispred,
 tako pozadi;
 kako pozadi,
 tako ispred;
 kako ispod,
 tako iznad;

kako iznad,
tako ispod;
kako danju,
tako noću;
kako noću,
tako danju;

nadmašujući svaki smer
bezgraničnom koncentracijom.

To se zove
praktikovanjem vežbanja,
kao i čestitim življenjem.
[Slédeći taj put,] nazvan bićeš
samoprobudjenim u ovom svetu,
prosvetljenim,
onim ko je stigao
do kraja puta.

Nestanak čulne svesti
u onome ko zaustavi želju,
oslobađanje svesnosti
u onome ko zaustavi želju,
jeste nalik plamenu što utrnuvši
pređe u drugo stanje..

Videti takođe: [AN III.90](#).

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.93

Accayika sutta

Neodložnost

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Postoje ove tri neodložne obaveze svakog seoskog domaćina. Koje tri?

Postoji slučaj kada seoski domaćin svoju njivu brzo uzore i podrlja. Pošto ju je brzo uzorao i podrljao, on brzo baca seme. Pošto je brzo bacio seme, on brzo zaliva zemlju i potom čeka.

To su tri neodložne obaveze svakog seoskog domaćina. Istina, taj domaćin nema moć da kaže: "Neka moje žito proklija danas, neka klasa sutra, a nekad žito bude zrelo prekosutra." Ali kada dođe vreme, žito seoskog domaćina će proklijati, zatim će klasati i potom sazreti.

Na isti način, postoje tri neodložne obaveze svakog monaha. Koje tri? Nastojanje da pročisti svoju vrlinu, nastojanje da pročisti svoj um, nastojanje da pročisti svoj uvid. To su tri neodložne obaveze svakog monaha. Istina, monah nema moć da

kaže: "Neka moj um bude oslobođen prljanja zahvaljujući neprijanjanju i to još danas, sutra ili prekosutra." Ali kada dođe vreme njegov um biće oslobođen prljanja zahvaljujući neprijanjanju.

Tako bi, monasi, trebalo sebe da vežbate: "Jaka će biti naša želja za razumevanjem pročišćene vrline. Jaka će biti naša želja za razumevanjem pročišćenog uma. Jaka će biti naša želja za razumevanjem pročišćenog uvida." Tako bi trebalo sami sebe da vežbate.

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-93.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.99

Lonaphala sutta

Grumen soli

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, za svakoga ko kaže: "Kakvu god da neko pravi kammu, takvu je i doživljava", nema življenja u svetačkom životu, nema prilike za pravo okončanje patnje. Ali za svakoga ko kaže: "Kakvu neko pravi kammu da bi je osetio na takav i takav način, takve će i njezine rezultate doživljavati", ima življenja u svetačkom životu, ima prilike za pravo okončanje patnje.

Ima slučajeva kada neko počini veoma loše delo i zato se nađe u paklu. Imaju slučajeva kada neko drugi počini isto takvo veoma loše delo čije posledice oseti sada i ovde, ali se one jave tek za trenutak.

A ko počinivši veoma loše delo odlazi pravo u pakao? Imaju slučajeva kada je neko nerazvijen u [kontempliranju] tela, nerazvijen u vrlini, nerazvijen u umu, nerazvije u rasuđivanju, ograničen, malodušan, ophrvan patnjom. Veoma loše delo koje takav čovek počini vodi ga pravo u pakao.

A ko, počinivši veoma loše delo, njegove posledice oseti sada i ovde, i one se jave tek za trenutak? Ima slučajeva kada je neko razvijen u [kontempliranju] tela, razvijen u vrlini, razvijen u umu, razvije u rasuđivanju, neograničen, velikodušan, boravi u neograničenom. Veoma loše delo koje takav čovek poćini, njegove posledice osete se sada i ovde, i one se jave tek za trenutak

Pretpostavimo da čovek ubaci grumen soli u čašu sa malo vode. Šta mislite? Hoće li voda u čaši postati slana zbog tog grumena soli i nepogodna za piće?"

"Da, gospodine. A zašto? Pošto je u čaši malo vode, ona će postati slana zbog tog grumena soli i nepogodna za piće."

"A sad pretpostavimo da čovek ubaci grumen soli u reku Gang. Šta mislite? Hoće li voda u reci Gang postati slana zbog tog grumena soli i nepogodna za piće?"

"Ne, gospodine. A zašto? Mnogo je vode u reci Gang, ona neće postati slana zbog tog grumena soli i nepogodna za piće."

"Na isti način, ima slučajeva kada neko poćini veoma loše delo i zato se nađe u paklu, a ima slučajeva kada neko drugi poćini isto takvo veoma loše delo čije posledice oseti sada i ovde, ali se one jave tek za trenutak.

A ko poćinivši veoma loše delo odlazi pravo u pakao? Ima slučajeva kada je neko nerazvijen u [kontempliranju] tela, nerazvijen u vrlini, nerazvijen u umu, nerazvije u rasuđivanju, ograničen, malodušan, ophrvan patnjom. Veoma loše delo koje takav čovek poćini vodi ga pravo u pakao.

A ko, poćinivši veoma loše delo, njegove posledice oseti sada i ovde, i one se jave tek za trenutak? Ima slučajeva kada je neko razvijen u [kontempliranju] tela, razvijen u vrlini, razvijen u umu, razvije u rasuđivanju, neograničen, velikodušan, boravi u neograničenom. Veoma loše delo koje takav čovek poćini, njegove

posledice osete se sada i ovde, i one se jave tek za trenutak

Ima slučajeva kada je neko poslat u zatvor za pola srebrnjaka, poslat u zatvor za srebrnjak, poslat u zatvor za stotinu srebrnjaka. A ima slučajeva kada neko nije poslat u zatvor za pola srebrnjaka, nije poslat u zatvor za srebrnjak, nije poslat u zatvor za stotinu srebrnjaka. A koja vrsta čoveka je poslata u zatvor za pola srebrnjaka ...za srebrnjak ... za stotinu srebrnjaka? Ima slučajeva kada je čovek siromašan, sa malo bogatstva, sa malo imetka. To je vrsta čoveka koja je poslata u zatvor za pola srebrnjaka ...za srebrnjak ... za stotinu srebrnjaka. A koja vrsta čoveka nije poslata u zatvor za pola srebrnjaka ...za srebrnjak ... za stotinu srebrnjaka? Ima slučajeva kada je čovek bogat, sa mnogo bogatstva, sa mnogo imetka. To je vrsta čoveka koja nije poslata u zatvor za pola srebrnjaka ...za srebrnjak ... za stotinu srebrnjaka.

Na isti način, ima slučajeva kada neko počini veoma loše delo i zato se nađe u paklu, a ima slučajeva kada neko drugi počini isto takvo veoma loše delo čije posledice oseti sada i ovde, ali se one jave tek za trenutak.

A ko počinivši veoma loše delo odlazi pravo u pakao? Ima slučajeva kada je neko nerazvijen u [kontempliranju] tela, nerazvijen u vrlini, nerazvijen u umu, nerazvije u rasuđivanju, ograničen, malodušan, ophrvan patnjom. Veoma loše delo koje takav čovek počini vodi ga pravo u pakao.

A ko, počinivši veoma loše delo, njegove posledice oseti sada i ovde, i one se jave tek za trenutak? Ima slučajeva kada je neko razvijen u [kontempliranju] tela, razvijen u vrlini, razvijen u umu, razvije u rasuđivanju, neograničen, velikodušan, boravi u neograničenom. Veoma loše delo koje takav čovek počini, njegove posledice osete se sada i ovde, i one se jave tek za trenutak

Kao kad mesar ima dopuštenje da tuče, vezuje, ubije ili postupa po svome nahođenju sa čovekom koji mu ukrate kozu, ali nema dopuštenje da tuče, vezuje,

ubije ili postupa po nahođenju sa drugim čovekom koji mu ukrade kozu. A sa kojim čovekom, ako mu ukrade kozu, ima mesar dopuštenje da ga tuče, vezuje, ubije ili postupa po svome nahođenju? Ima slučajeve kada je čovek siromašan, sa malo bogatstva, sa malo imetka. To je vrsta čoveka sa kojim, ako mu ukrade kozu, ima mesar dopuštenje da ga tuče, vezuje, ubije ili postupa po svome nahođenju. A sa kojim čovekom, ako mu ukrade kozu, nema mesar dopuštenje da ga tuče, vezuje, ubije ili postupa po svome nahođenju? Ima slučajeve kada je čovek bogat, sa mnogo bogatstva, sa mnogo imetka. To je vrsta čoveka sa kojim, ako mu ukrade kozu, nema mesar dopuštenje da ga tuče, vezuje, ubije ili postupa po svome nahođenju. Sve što može da uradi je da obe šake spusti na grudi i zamoli: "Molim vas, dragi gospodine, vratite mi kozu ili platite cenu za nju."

Na isti način, ima slučajeve kada neko počini veoma loše delo i zato se nađe u paklu, a ima slučajeve kada neko drugi počini isto takvo veoma loše delo čije posledice oseti sada i ovde, ali se one jave tek za trenutak.

A ko počinivši veoma loše delo odlazi pravo u pakao? Ima slučajeve kada je neko nerazvijen u [kontempliranju] tela, nerazvijen u vrlini, nerazvijen u umu, nerazvije u rasuđivanju, ograničen, malodušan, ophrvan patnjom. Veoma loše delo koje takav čovek počini vodi ga pravo u pakao.

A ko, počinivši veoma loše delo, njegove posledice oseti sada i ovde, i one se jave tek za trenutak? Ima slučajeve kada je neko razvijen u [kontempliranju] tela, razvijen u vrlini, razvijen u umu, razvije u rasuđivanju, neograničen, velikodušan, boravi u neograničenom. Veoma loše delo koje takav čovek počini, njegove posledice osete se sada i ovde, i one se jave tek za trenutak

"Monasi, za svakoga ko kaže: "Kakvu god da neko pravi kammu, takvu je i doživljava", nema življenja u svetačkom životu, nema prilike za pravo okončanje patnje. Ali za svakoga ko kaže: "Kakvu neko pravi kammu da bi je osetio na takav i takav način, takve će i njezine rezultate doživljavati", ima življenja u svetačkom

životu, ima prilike za pravo okončanje patnje.

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-99.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.100 - I-X

Pansadhovaka sutta [1]

I spirač nečistoće

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U zlatu ima krupnih nečistoća: prljavi pesak, mulj i kamenčići. Ispirač nečistoće, ili njegov pomoćnik, nasuvši zlatu u sito, ispira ga, dugo, dugo, sve dok ga sasvim ne ispere.

Kada se toga oslobode, u zlatu ostaju manje nečistoće: sitan pesak i prašina. On ponovo ispira zlatu, dugo, dugo, sve dok ga sasvim ne ispere.

Kada se toga oslobode, u zlatu ostaju najsitnije nečistoće: najfiniji pesak i najfinija prašina. Ispirač nečistoće, ili njegov pomoćnik ponovo ispira zlatu, dugo, dugo, sve dok ga sasvim ne ispere.

Kada se toga oslobode, ostaje samo zlatna prašina. Zlatar, ili njegov pomoćnik, stavivši ga u lonac za topljenje, pretapaju ga, dugo, dugo, sve dok iz njega ne

izdvoje nečistoće. Zlato, sve dok nije prečišćeno do tačke kada u njemu više nema nečistoća, nije prilagodljivo, kovljivo, ni sjajno. Ono je krto i nije pogodno za obradu. Ali onda dođe vreme kada zlatar, ili njegov pomoćnik, stavivši ga u lonac za topljenje, pretapaju ga, dugo, dugo, sve dok iz njega ne izdvoje nečistoće. Zlato, pošto je prečišćeno do tačke kada u njemu više nema nečistoća, sada je prilagodljivo, kovljivo i sjajno. Ono nije krto i vrlo je pogodno za obradu. Tada, kakvu god vrstu ukrasa da zlatar zamisli -- pojas, minđušu, ogrlicu ili zlatan lančić -- zlato će poslužiti toj svrsi.

Na isti način, u monahu koji teži pročišćenju uma ima ovih krupnih nečistoća: loše ponašanje govorom, rečju i mišlju. Njih monah -- svestan i sposoban za to po prirodi -- napušta, razara, odbacuje i uništava. Kada ih se oslobodi, u njemu ostaju manje nečistoće: misli ispinjene željom, zlovolja i zlonamernost. Njih on napušta, razara, odbacuje i uništava. Kada ih se oslobodi, u njemu ostaju sitne nečistoće. misli o njegovom društvenom položaju, misli o zavičaju, misli o tome kako ne želi da bude prezren. Njih on napušta, razara, odbacuje i uništava

Kada ih se oslobodi, u njemu ostaju samo misli o Dhammi. Njegova koncentracija nije ni smirena ni rafinirana, još nije postigao vedrinu ili jedinstvo i ometa ga misao o prisilnom ograničavanju. Ali onda dođe vreme kada se njegov um iznutra stabilizuje, smiri, postane jedinstven i skoncentrisan. Njegova koncentracija je smirena i rafinirana, postigao je vedrinu i jedinstvo i više ga ne ometa misao o prisilnom ograničavanju.

I tada, ka kojem god višem znanju da okrene svoj um da bi ga saznao i shvatio, može da ga svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, on može upotrebiti mnogostruke natprirodne moći. Od jednog može postati mnogostruk. Pojavljuje se, nestaje. Sa lakoćom prolazi kroz zidove, utvrđenja i planine kao da su brisan prostor. Ulazi i izlazi iz zemlje kao da je voda. Hoda po vodi a da ne potone, kao da je zemlja. Sedeći prekrštenih nogu leti po vazduhu poput ptice. Rukom dodiruje čak i Sunce i Mesec, tako je moćan i snažan.

Svojim telom utiče čak i na svetove Brame. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, on čuje -- uz pomoć svoga božanskog sluha, pročišćenog i superiornog ljudskom -- obe vrste zvukova: božanske i ljudske, bilo da su blizu ili daleko. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, može da pronikne u svest drugih bića, drugih pojedinaca, obujmivši ih svojom svešću. Prepoznaje um ispunjen strašću kao um ispunjen strašću. Prepoznaje um ispunjen odbojnošću kao um ispunjen odbojnošću. Prepoznaje um ispunjen obmanom kao um ispunjen obmanom. Ograničen um prepoznaje kao ograničen um i raspršen um kao raspršen um. Proširen um prepoznaje kao proširen um i neproširen um kao neproširen um. Prepoznaje napredan um [onaj koji još nije na najviše nivou] kao napredan um i nenapredan um kao nenapredan um. Prepoznaje skoncentrisan um kao skoncentrisan um i neskoncentrisan um kao neskoncentrisan um. Prepoznaje oslobođen um kao oslobođen um i neoslobođen um kao neoslobođen um. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, seća se svojih mnogobrojnih prošlih života [bukvalno: prošlih domova], to jest, jednog rođenja, dva rođenja, tri rođenja, četiri, pet, deset, dvadeset, trideset, četrdeset, pedeset, sto, hiljadu, sto hiljada, mnogih eona skupljanja kosmosa, mnogih eona širenja kosmosa, mnogih eona skupljanja i širenja kosmosa [sećajući se]: "Tada sam imao to ime, pripadao sam tom plemenu, tako sam izgledao. Takva mi je bila hrana, tako sam doživljavao zadovoljstvo i bol, takav je bio kraj moga života. Prelazeći iz tog stanja, ponovo sam se pojavio tamo. A tamo sam imao ovo ime, pripadao sam tom plemenu, tako sam izgledao. Takva mi je bila hrana, tako sam doživljavao zadovoljstvo i bol, takav je bio kraj moga života. Prelazeći iz tog stanja, ponovo sam se pojavio tamo." Tako se on seća mnoštva svojih prošlih života do u detalje. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, on vidi -- uz pomoć svoga božanskog vida, pročišćenog i superiornog ljudskom -- bića kako umiru i ponovo se rađaju i prepoznaje ih kako su inferiorna i superiorna, lepa i ružna, srećna i nesrećna u skladu sa svojom *kammom*. "Ova bića -- opterećena lošim ponašanjem telom, govorom i mišlju, koja su se rugala plemenitima, imala pogrešna stanovišta i postupala u skladu sa tim pogrešnim stanovištima -- sa propašću tela, posle smrti, ponovo su se rodila u području uskraćenosti, na lošem odredištu, u nižim svetovima, u paklu. Ali bića -- koja su bila opskrbljena dobrim ponašanjem telom, govorom i mišlju, koja se nisu rugala plemenitima, koja su imala ispravna stanovišta i postupala u skladu sa tim ispravnim stanovištima -- sa propašću tela, posle smrti, ponovo su se rodila na dobrim odredištima, u nebeskom svetu." Tako -- uz pomoć svoga božanskog vida, pročišćenog i superiornog ljudskom -- on vidi bića kako umiru i ponovo se rađaju i prepoznaje ih kako su inferiorna i superiorna, lepa i ružna, srećna i nesrećna u skladu sa svojom *kammom*. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, sa okončanjem mentalnih izliva, on boravi u stanju lišenom izliva, oslobođene svesti i oslobođenog rasuđivanja, i sve to mu je znano i očigledno upravo ovde i sada. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Beleška

1. Tradicionalni naslov ove sutte (Sangha sutta) nema nikakve veze sa njezinim sadržajem. Otuda joj je ovde dat novi naslov. [Natrag]

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.100 - XI-XV

Nimitta sutta [1]

Teme

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Monah koji namerava da pročisti svoj um s vremena na vreme bi trebalo da se vraća na tri teme: trebalo bi da se vraća na temu koncentracije, trebalo bi da se vraća na temu poletnosti, trebalo bi da se vraća na temu ravnodušnosti. Ukoliko bi se monah koji namerava da pročisti svoj um s vremena na vreme vraćao samo na temu koncentracije, moguće je da bi njegov um postao sklon lenjosti. Ukoliko bi se vraćao samo temi poletnosti, moguće je da bi njegov um postao sklon uznemirenosti. Ukoliko bi se vraćao samo temi ravnodušnosti, moguće je da njegov um ne bi bio na pravi način koncentrisan da zaustavi stvaranje mentalnih nečistoća. Ali kada se s vremena na vreme vraća na temu koncentracije, kada se s vremena na vreme vraća na temu poletnosti, kada se s vremena na vreme vraća na temu ravnodušnosti, njegov um je elastičan, prilagodljiv, bistar, a ne krhak. On je na pravi način koncentrisan da zaustavi stvaranje mentalnih nečistoća.

Baš kao što zlatar ili zlatarev pomoćnik spremaju za topljenje zlata. Spremivši se,

oni zagrevaju posudu za topljenje. Pošto su je zagrejali, hvataju mašicama komad zlata i stavljaju ga u posudu. S vremena na vreme raspiruju ga, s vremena na vreme poprskaju ga vodom, s vremena na vreme pažljivo ispituju komad. Ukoliko bi ga samo raspirivali, moguće je da bi zlato pregorelo. Ukoliko bi ga samo prskali vodom, moguće je da bi se zlato ohladilo. Ako bi ga samo pažljivo ispitivali, moguće je da zlato ne bi bilo sasvim savršeno. Ali ako ga s vremena na vreme raspiruju, s vremena na vreme ga poprskaju vodom, s vremena na vreme ga pažljivo ispituju, zlato postaje prilagodljivo, kovljivo i sjajno. Ono nije krto i vrlo je pogodno za obradu. Tada, kakvu god vrstu ukrasa da zlatar zamisli -- pojas, mindušu, ogrlicu ili zlatan lančić -- zlato će poslužiti toj svrsi.

Na isti način, monah koji namerava da pročisti svoj um s vremena na vreme bi trebalo da se vraća na tri teme: trebalo bi da se vraća na temu koncentracije, trebalo bi da se vraća na temu poletnosti, trebalo bi da se vraća na temu ravnodušnosti. Ukoliko bi se monah koji namerava da pročisti svoj um s vremena na vreme vraćao samo na temu koncentracije, moguće je da bi njegov um postao sklon lenjosti. Ukoliko bi se vraćao samo temi poletnosti, moguće je da bi njegov um postao sklon uznemirenosti. Ukoliko bi se vraćao samo temi ravnodušnosti, moguće je da njegov um ne bi bio na pravi način koncentrisan da zaustavi stvaranje mentalnih nečistoća. Ali kada se s vremena na vreme vraća na temu koncentracije, kada se s vremena na vreme vraća na temu poletnosti, kada se s vremena na vreme vraća na temu ravnodušnosti, njegov um je elastičan, prilagodljiv, bistar, a ne krhak. On je na pravi način koncentrisan da zaustavi stvaranje mentalnih nečistoća.

I tada, ka kojem god višem znanju da okrene svoj um da bi ga saznao i shvatio, može da ga svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, on može upotrebiti mnogostruke natprorodne moći. Od jednog može postati mnogostruk. Pojavljuje se, nestaje. Sa lakoćom prolazi kroz zidove, utvrđenja i planine kao da su brisan prostor. Ulazi i izlazi iz zemlje kao da je voda.

Hoda po vodi a da ne potone, kao da je zemlja. Sedeći prekrštenih nogu leti po vazduhu poput ptice. Rukom dodiruje čak i Sunce i Mesec, tako je moćan i snažan. Svojim telom utiče čak i na svetove Brame. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, on čuje -- uz pomoć svoga božanskog sluha, pročišćenog i superiornog ljudskom -- obe vrste zvukova: božanske i ljudske, bilo da su blizu ili daleko. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, može da pronikne u svest drugih bića, drugih pojedinaca, obujmivši ih svojom svešću. Prepoznaje um ispunjen strašću kao um ispunjen strašću. Prepoznaje um ispunjen odbojnošću kao um ispunjen odbojnošću. Prepoznaje um ispunjen obmanom kao um ispunjen obmanom. Ograničen um prepoznaje kao ograničen um i raspršen um kao raspršen um. Proširen um prepoznaje kao proširen um i neproširen um kao neproširen um. Prepoznaje napredan um [onaj koji još nije na najviše nivou] kao napredan um i nenapredan um kao nenapredan um. Prepoznaje skoncentrisan um kao skoncentrisan um i neskoncentrisan um kao neskoncentrisan um. Prepoznaje oslobođen um kao oslobođen um i neoslobođen um kao neoslobođen um. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, seća se svojih mnogobrojnih prošlih života (bukvalno: prošlih domova), to jest, jednog rođenja, dva rođenja, tri rođenja, četiri, pet, deset, dvadeset, trideset, četrdeset, pedeset, sto, hiljadu, sto hiljada, mnogih eona skupljanja kosmosa, mnogih eona širenja kosmosa, mnogih eona skupljanja i širenja kosmosa [sećajući se]: "Tada sam imao to ime, pripadao sam tom plemenu, tako sam izgledao. Takva mi je bila hrana, tako sam doživljavao zadovoljstvo i bol, takav je bio kraj moga života. Prelazeći iz tog stanja, ponovo sam se pojavio tamo. A tamo sam imao ovo ime, pripadao sam tom plemenu, tako sam izgledao. Takva mi je bila hrana, tako sam doživljavao zadovoljstvo i bol, takav je bio kraj moga života. Prelazeći iz tog stanja, ponovo sam se pojavio

tamo." Tako se on seća mnoštva svojih prošlih života do u detalja. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, on vidi -- uz pomoć svoga božanskog vida, pročišćenog i superiornog ljudskom -- bića kako umiru i ponovo se rađaju i prepoznaje ih kako su inferiorna i superiorna, lepa i ružna, srećna i nesrećna u skladu sa svojom kammom. "Ova bića -- opskrbljena lošim ponašanjem telom, govorom i mišlju, koja su se rugala plemenitima, imala pogrešna stanovišta i postupala u skladu sa tim stanovištima -- sa propašću tela, posle smrti, ponovo su se rodila u području uskraćenosti, na lošem odredištu, u nižim svetovima, u paklu. Ali ona bića -- koja su bila opskrbljena dobrim ponašanjem telom, govorom i mišlju, koja se nisu rugala plemenitima, koja su imala ispravna stanovišta i postupala u skladu sa tim stanovištima -- sa propašću tela, posle smrti, ponovo su se rodila na dobrim odredištima, u nebeskom svetu." Tako -- uz pomoć svoga božanskog vida, pročišćenog i superiornog ljudskom -- on vidi bića kako umiru i ponovo se rađaju i prepoznaje ih kako su inferiorna i superiorna, lepa i ružna, srećna i nesrećna u skladu sa svojom kammom. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Ukoliko želi, sa okončanjem mentalnih izliva, on boravi u stanju lišenom izliva, oslobođene svesti i oslobođenog rasuđivanja, i sve to mu je znano i očigledno upravo ovde i sada. On to može da svedoči sam za sebe gde god da mu je početak.

Beleška

1. Tradicionalni naslov ove sutte (Samugatta sutta: Nasthanak) nema nikakve veze sa njezinim sadržajem. Otuda joj je ovde dat novi naslov. [[Natrag](#)]

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.110

Kuta sutta

Krov

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tada domaćin Anatapindika ode do Blaženog i, stigavši, poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, Blaženi mu se obrati: "Domaćine, kada je um nezaštićen, telesni postupci su takođe nezaštićeni, verbalni postupci su takođe nezaštićeni, mentalni postupci su takođe nezaštićeni. Kada su nečiji telesni, verbalni i mentalni postupci nezaštićeni, tada njegovi telesni postupci bivaju zlovoljni, njegovi verbalni postupci bivaju zlovoljni, njegovi mentalni postupci bivaju zlovoljni. Kada nečiji telesni postupci, verbalni postupci i mentalni postupci bivaju zlovoljni, tada njegovi telesni postupci... verbalni postupci... mentalni postupci postaju iskvareni. Kada nečiji telesni postupci, verbalni postupci i mentalni postupci bivaju iskvareni, njegova smrt ne obećava mnogo, način njegovog umiranja nije dobar.

Baš kao kad je krov kuće loš: Sleme krova je nezaštićeno, krovne grede su nezaštićene, zidovi kuće su nezaštićeni. Sleme krova... krovne grede... zidovi kuće

postaju raskvašeni. Sleme krova... krovne grede... zidovi kuće trunu.

Na isti način, kada je um nezaštićen, telesni postupci... verbalni postupci... mentalni postupci su takođe nezaštićeni... Tada telesni... verbalni... mentalni postupci bivaju zlovoljni... Tada telesni... verbalni... mentalni postupci postaju iskvareni. Kada nečiji telesni postupci, verbalni postupci i mentalni postupci bivaju iskvareni, njegova smrt ne obećava mnogo, način njegovog umiranja nije dobar.

Ali, kada je um zaštićen, telesni postupci su takođe zaštićeni, verbalni postupci su takođe zaštićeni, mentalni postupci su takođe zaštićeni. Kada su nečiji telesni, verbalni i mentalni postupci zaštićeni, tada njegovi telesni postupci, verbalni postupci i mentalni postupci ne bivaju zlovoljni. Kada nečiji telesni postupci, verbalni postupci i mentalni postupci ne bivaju zlovoljni, tada njegovi telesni postupci... verbalni postupci... mentalni postupci ne postaju iskvareni. Kada nečiji telesni postupci, verbalni postupci i mentalni postupci ne bivaju iskvareni, tada njegova smrt obećava mnogo, način njegovog umiranja je dobar.

Baš kao kad je krov kuće dobar: Sleme krova je zaštićeno, krovne grede su zaštićene, zidovi kuće su zaštićeni. Sleme krova... krovne grede... zidovi kuće ne postaju raskvašeni. Sleme krova... krovne grede... zidovi kuće ne trunu.

Na isti način, kada je um zaštićen, telesni postupci... verbalni postupci... mentalni postupci su takođe zaštićeni... Tada telesni... verbalni... mentalni postupci ne bivaju zlovoljni... Tada telesni... verbalni... mentalni postupci ne postaju iskvareni. Kada nečiji telesni postupci, verbalni postupci i mentalni postupci ne bivaju iskvareni, tada njegova smrt obećava mnogo, način njegovog umiranja je dobar.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.112

Pathamanidana sutta

Osnovni uzrok

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Postoje, monasi, ova tri uzroka nastanka postupaka (*kamma*). Koja tri? Pohlepa (*lobha*) je uzrok postupka. Mržnja (*dosa*) je uzrok postupka. Obmanutost (*moha*) je uzrok postupka.

Onaj postupak, monasi, koji je učinjen iz pohlepe, rođen iz pohlepe, uzrok mu je pohlepa, nastao je iz pohlepe, taj je postupak štetan, taj je postupak vredan prekora, taj postupak za plod ima patnju, taj postupak vodi ka nastanku novih postupaka. Taj postupak ne vodi ka prestanku novih postupaka.

Onaj postupak, monasi, koji je učinjen iz mržnje, rođen iz mržnje, uzrok mu je mržnja, nastao je iz mržnje, taj je postupak štetan, taj je postupak vredan prekora, taj postupak za plod ima patnju, taj postupak vodi ka nastanku novih postupaka. Taj postupak ne vodi ka prestanku novih postupaka.

Onaj postupak, monasi, koji je učinjen iz obmanutosti, rođen iz obmanutosti, uzrok mu je obmanutost, nastao je iz obmanutosti, taj je postupak štetan, taj je postupak vredan prekora, taj postupak za plod ima patnju, taj postupak vodi ka nastanku novih postupaka. Taj postupak ne vodi ka prestanku novih postupaka.

To su, monasi, tri uzroka nastanka postupaka.

Postoje, monasi, ova tri uzroka nastanka postupaka. Koja tri? Odsustvo pohlepe je uzrok postupka. Odsustvo mržnje je uzrok postupka. Odsustvo obmanutosti je uzrok postupka.

Onaj postupak, monasi, koji je učinjen iz odsutva pohlepe, rođen iz odsutva pohlepe, uzrok mu je odsustvo pohlepa, nastao je iz odsutva pohlepe, taj je postupak koristan, taj je postupak vredan pohvale, taj postupak za plod ima sreću, taj postupak vodi ka prestanku novih postupaka. Taj postupak ne vodi ka nastanku novih postupaka.

Onaj postupak, monasi, koji je učinjen iz odsutva mržnje, rođen iz odsutva mržnje, uzrok mu je odsustvo mržnje, nastao je iz odsutva mržnje, taj je postupak koristan, taj je postupak vredan pohvale, taj postupak za plod ima sreću, taj postupak vodi ka prestanku novih postupaka. Taj postupak ne vodi ka nastanku novih postupaka.

Onaj postupak, monasi, koji je učinjen iz odsutva obmanutosti, rođen iz odsutva obmanutosti, uzrok mu je odsutvo obmanutosti, nastao je iz odsutva obmanutosti, taj je postupak koristan, taj je postupak vredan pohvale, taj postupak za plod ima sreću, taj postupak vodi ka prestanku novih postupaka. Taj postupak ne vodi ka nastanku novih postupaka.

To su, monasi, tri uzroka nastanka postupaka.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.120

Moneyya sutta

Pronicljivost

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Monasi, postoje tri vrste pronicljivosti. Koje tri? Pronicljivost s obzirom na telo, govor i misli.

A šta je pronicljivost s obzirom na telo? Dešava se da se monah uzdržava od ubijanja, uzdržava od krađe, uzdržava od telesnog kontakta. To se naziva pronicljivošću s obzirom na telo.

A šta je pronicljivost s obzirom na govor? Dešava se da se monah uzdržava od laganja, uzdržava od spletkarenja, uzdržava od uvreda, uzdržava od naklapanja. To se naziva pronicljivošću s obzirom na govor?

A šta je pronicljivost s obzirom na misli? Dešava se da monah -- oslobodivši se mentalnih nečistoća -- ostaje u stanju svesnosti i uvida, koje ne stvara nove nečistoće, upoznavši to stanje i iskusivši ga ovde i sada. To se naziva

pronjcljivošću s obzirom na misli?

To su tri vrste pronjcljivosti.

Mudrac telom, mudrac govorom,

Mudrac i umom, bez novih nečistoća:

Za mudraca ispunjenog pronjcljivošću

Kaže se da je napustio

sve -- bez ostatka.

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-120.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.128

Anuruddho sutta

Za Anurudu

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

. . . Anuruddho posjeti Sariputu, pa mu reče: -- Živeći u ovome svijetu, prijatelju Sariputo, ja mogu da pročišćenim i nadljudskim, božanskim uvidom prozrem hiljadostruki sustav svjetova. Moja je snaga izdržljiva i nepokolebiva, pažnja mi je postojana i neporemećena, tijelo mi je smireno i neuzbuđeno. Duh mi je sabran i usredotočen. Pa ipak, uza sve to, duh mi nije oslobođen od nečistih taloga i težnji.

-- Anurudo, tvoja je tvrdnja o uvidu u hiljadostruki sastav svjetova izraz taštine, a tvrdnja o izdržljivosti, nepokolebivosti (i ostalim sposobnostima) su izraz samovolje, dok ti je priznanje da nisi oslobođen od nečistih taloga izraz zabrinutosti. Dobro bi bilo kad bi se redovnik Anurudo riješio tih svojstava, kad ne bi o njima razmišljao, kad bi usredotočio duh na stanje van dosega smrti. I doista, redovnik

Anurudo se nakon toga riješio tih triju svojstava, nije im obraćao pažnju, ... i tako je konačno postigao duhovno usavršenje.

Rev. 4/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-128.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.129

Katuvīya sutta

Trulež

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio blizu Varanasija u parku jelena u Isipatani. Tada rano izjutra Blaženi, obukavši svoj ogrtač i uzevši zdelu, otide do Varanase da prosi hranu. Dok je tako prolazio kraj smokvinog drveta ugleda jednog monaha koji beše ushićen svime što je isprazno, koji beše ushićen spoljašnjošču stvari, sabranost mu beše slaba, budnost nedovoljna, koncentracija nedovoljna, um mu je skrenuo sa puta, njegovo sposobnosti ostale su bez kontrole. Videvši ga, Blaženi mu reče: "Monaše, monaše, ne dozvoli sebi da truliš! Na onome ko sebi dozvoli da truli i smrdi poput lešine, pre ili kasnije počinju muve da se roje i da ga napadaju!"

Tada se monah -- opomenut ovim, podstaknut opomenom Blaženoga -- prizove pameti.

I tako se Blaženi, pošto je isprosio hranu u Varanasiju, posle obroka, vrativši se iz

prošenja hrane, odratio monasima [i ispričao im šta se dogodilo].

Kada to bi izrečeno, jedan monah reče Blaženome: "Šta je, gospodine, truljenje? Šta je smrad lešine? A šta su muve?"

"Pohlepa, monaše, jeste truljenje. Zlovolja jeste smrad lešine. Zlovoljne, štetne misli jesu muve. Na onome ko sebi dozvoli da truli i smrdi poput lešine, pre ili kasnije počinju muve da se roje i da ga napadaju!

Na onome na čijim očima i ušima
staražara nema,
čija čula su
neobuzdana,
muve se roje:
takav ostaje zavisn od strasti.

Monah koji truli,
koji smrdi smradom lešine,
daleko je od Neuslovljenoga.
a nevolje su mu nagrada.

Bilo da boravi
u selu ili u divljini,
ne uspevši da za sebe
obezbedi smirenost,
okružen je movama.
Ali oni koji su ispunjeni
vrlinom,
koji se raduju
uvidu i spokojstvu,
smireni, spavaju poput jagnjeta.
Nijedna muva ne sleće na njih."

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.133

Lekha sutta

Natpisi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, na ovome svetu mogu se naći tri vrste ljudi. Koje tri? Čovek nalik natpisu na steni, čovek nalik natpisu na zemlji, čovek nalik natpisu na vodi.

A kakav je to čovek nalik natpisu na steni? Dešava se da je neki čovek često ljut i da ta ljutnja u njemu ostaje vrlo dugo. Baš kao što natpis na steni vetar i kiša ne mogu lako da obrišu, pa on traje jako dugo, na isti način taj čovek je često ljut i ta ljutnja u njemu ostaje vrlo dugo. On se naziva čovekom nalik natpisu na steni.

A kakav je to čovek nalik natpisu na zemlji? Dešava se da je neki čovek često ljut, ali ta ljutnja u njemu ne ostaje vrlo dugo. Baš kao što natpis na zemlji vetar i kiša mogu lako da obrišu, pa on ne traje jako dugo, na isti način taj čovek je često ljut, ali ta ljutnja u njemu ne ostaje vrlo dugo. On se naziva čovekom nalik natpisu na zemlji.

A kakav je to čovek nalik natpisu na vodi? Dešava se da je neki čovek -- i kad mu se neko obrati grubim rečima, srditim rečima, neprijatnim rečima -- ipak put simpatija, saosećanja i blagosti. Baš kao što natpis na vodi odmah nestaje i ne traje dugo, na isti način taj čovek je -- i kad mu se neko obrati grubim rečima, srditim rečima, neprijatnim rečima -- ipak put simpatija, saosećanja i blagosti. On se naziva čovekom nalik natpisu na vodi.

To su tri vrste ljudi koje se mogu naći na ovome svetu."

1/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an3-133.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya III.137

Dhamma-niyama sutta

Nepromenljivost Dhamme

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. Tu se on obrati monasima: "Monasi."

"Da, gospodine", odgovoriše mu monasi.

A Blaženi reče: "Bilo da se Tathagata pojavljuje u svetu ili ne, ovo svojstvo postoji -- ta nepromenljivost Dhamme, taj poredak Dhamme: svi procesi su prolazni.

A Tathagata direktno probuđen za to, uviđa to. Direktno probuđen i uviđajući to, on to i objavljuje, podučava, opisuje, izlaže. On to otkriva, objašnjava, čini razumljivim: svi procesi su prolazni.

Bilo da se Tathagata pojavljuje u svetu ili ne, ovo svojstvo postoji -- ta nepromenljivost Dhamme, taj poredak Dhamme: svi procesi su izvor patnje.

A Tathagata direktno probuđen za to, uviđa to. Direktno probuđen i uviđajući to, on to i objavljuje, podučava, opisuje, izlaže. On to otkriva, objašnjava, čini razumljivim: svi procesi su izvor patnje.

Bilo da se Tathagata pojavljuje u svetu ili ne, ovo svojstvo postoji -- ta nepormenljivost Dhamme, taj poredak Dhamme: svi procesi su bez trajne suštine.

A Tathagata direktno probuđen za to, uviđa to. Direktno probuđen i uviđajući to, on to i objavljuje, podučava, opisuje, izlaže. On to otkriva, objašnjava, čini razumljivim: svi procesi su bez trajne suštine."

Tako reče Blaženi. A monasi, zadovoljni, obradovaše se njegovim rečima.

Rev. 16/7/2006

www.geocities.com/budizam/canon/majjhima/an3-134.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.1

Anubuddha sutta

Razumevanje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u plemenu Vađi, u selu Bhandā. Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, gospodine," odgovoriše monasi.

A Blaženi nastavi: "Zbog nerazumevanja i neprodiranja u suštinu četiri stvari lutali smo i preporučali se tako dugo, i vi i ja. A koje su to četiri stvari?"

Zbog nerazumevanja i neprodiranja u suštinu plemenite vrline lutali smo i preporučali se tako dugo, i vi i ja.

Zbog nerazumevanja i neprodiranja u suštinu plemenite koncentracije lutali smo i preporučali se tako dugo, i vi i ja.

Zbog nerazumevanja i neprodiranja u suštinu plemenitog uvida lutali smo i preporučali se tako dugo, i vi i ja.

Zbog nerazumevanja i neprodiranja u suštinu plemenitog izbavljenja lutali smo i preporučali se tako dugo, i vi i ja.

Ali kada se razume i prodre u suštinu plemenite vrline... plemenite koncentracije... plemenitog uvida... plemenitog izbavljenja, tada je želja za preporođanjem uništena, staze ka preporođanju (želja i prijanjanje) okončane su, više nema novog preporođanja."

Tako reče Blaženi. Kada Takodošavši to izreče, on -- Učitelj -- nastavi:

Neprevaziđenu vrlinu, koncentraciju,
uvid i izbavljenje:
razmeo je Gotama, duhovni gorostas.
Upoznavši ih iskustvom,
Podučavao je monahe Dhammi --
Probuđeni
Učitelj što stigao je na kraj patnje i nespokoja,
Onaj sa vizijim
ničim sputan.

Rev. 15/2/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.5

Anusota sutta

Niz tok

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Ove četiri vrste ljudi je moguće naći na ovome svetu. Koje četiri? Onaj koji ide niz tok, onaj koji ide uz tok, onaj koji je blizu i onaj ko je prešao bujicu, prešao na drugu stranu, koji stoji na čvrstom tlu, braman.

A ko je taj koji ide niz tok? Ima slučajeva kada se neko prepušta zadovoljstvima čula i čini loša dela. Za njega se kaže da ide niz tok.

A ko je taj koji ide uz tok? Ima slučajeva kada se neko ne prepušta zadovoljstvima čula i ne čini loša dela. I mada se može javiti bol, mada se može javiti tuga, mada može zaplakati, lica oblivenog suzama, on živi svetačkim životom koji je savršen i pročišćen. Za njega se kaže da ide uz tok.

A ko je taj koji je blizu? Ima slučajeva kada se neko potpuno oslobodi prve grupe od pet okova i biće preporođen [u Uzvišenom boravištu], a tamo potpuno

nesputan, da se nikada više ne vrati iz tog sveta. Za njega se kaže da je blizu.

A ko je taj ko je prešao bujicu, prešao na drugu stranu, koji stoji na čvrstom tlu, braman. Ima slučajeve kada neko, uklanjanjem svih mentalnih nečistoća, ulazi i ostaje u oslobođenoj svesti i oslobođenom uvidu, upoznao ih je i manifestovao za sebe ovde i sada. Za njega se kaže da je prešao bujicu, prešao na drugu stranu, stoji na čvrstom tlu, da je braman.

To su četiri vrste ljudi je moguće naći na ovome svetu.

Ljudi neobuzdani

u čulnim zadovoljstvima,

obuzeti

strašću,

neotporni

na žeđ čula:

takvi se vraćaju za rađanje i starenje,

uvek iznova --

zarobljeni željom,

niz tok plove.

A oni prosvetljeni,

s pažnjom dobro ustaljenom,

ne povlađuju

čulima i slabostima,

makar to i bol donosilo,

i razbludnost napuštaju.

Takve nazivaju

onima što idu

uz tok.

Ko god,
napustivši sasvim
pet načina prljanja,
jeste
savršen u ponašanju,
tome sudbina nije da se vraća,
jer vešt je u svesnosti,
vrlina pročišćenih:
takvog nazivaju
onaj koji je blizu.

U onome ko je, putem znanja,
osobine uzvišene i niske
iskorenio,
stigao im na kraj,
tako da više ne postoje:
taj se naziva
majstorom znanja,
onim ko je proživeo svetački život,
stigao na kraj ovoga sveta, otišao

na drugu obalu.

Rev. 1/3/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-5.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.10

Yoga sutta

Jarmovi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, postoje ove četiri vrste jarmova. Koje četiri? Jaram čulnosti, jaram nastajanja, jaram nazora i jaram neznanja.

A kakav je to jaram čulnosti? Postoji slučaj kada neka osoba ne uviđa, iako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od čulnosti. Kada ona ne uviđa, iako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od čulnosti, tada je ona -- u pogledu objekta -- opsednuta čulnom strašću, čulnim ushićenjem, čulnom privlačnošću, čulnom zaslepljenošću, čulnom žeđi, čulnom groznicom, čulnom opsednutošću, čulnom žudnjom. To je jaram čulnosti.

A kakav je to jaram nastajanja? Postoji slučaj kada neka osoba ne uviđa, iako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od nastajanja. Kada ona ne uviđa, iako sve to postoji, nastanak, prestanak,

zavodljivost, slabe strane i način bega od nastajanja, tada je ona -- u pogledu stanja nastajanja -- opsednuta strašću za nastajanjem, ushićenjem zbog nastajanja, privlačnošću prema nastajanju, zaslepljenošću pred nastajanjem, žeđi za nastajanjem, groznicom za nastajanjem, opsednutošću nastajanjem, žudnjom za nastajanjem. To je jaram nastajanja.

A kakav je to jaram nazora? Postoji slučaj kada neka osoba ne uviđa, iako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od nazora. Kada ona ne uviđa, iako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od nazora, tada je ona -- u pogledu nazora -- opsednuta strašću za nazorima, ushićenjem zbog nazora, privlačnošću prema nazorima, zaslepljenošću pred nazorima, žeđi za nazorima, groznicom za nazorima, opsednutošću nazorima, žudnjom za nazorima. To je jaram nazora.

A kakav je to jaram neznanja? Postoji slučaj kada neka osoba ne uviđa, iako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od neznanja. Kada ona ne uviđa, iako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od neznanja, tada je ona -- u pogledu neznanja-- opsednuta neznanjem. To je jaram čulnosti, jaram nastajanja, jaram nazora i jaram neznanja.

Vezana za loše, nekorisna mentalna stanja -- koja prljaju, vode do daljega nastajanja, nesreće, koja rezltiraju patnjom i nespokojstvom, kao i budućim rođenjem, starošću i smrću -- za takvu osobu se kaže da se nije oslobodila jarma.

To su, dakle, četiri jarma.

A postoje i četiri oslobađanja od jarma. Koja četiri? Oslobađanje od čulnosti, oslobađanje od nastajanja, oslobađanje od nazora i oslobađanje od neznanja.

A kakvo je to oslobađanje od jarma čulnosti? Postoji slučaj kada neka osoba uviđa, onako kako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način

bega od čulnosti. Kada ona uviđa, onako kako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od čulnosti, tada ona -- u pogledu objekta -- nije opsednuta čulnom strašću, čulnim ushićenjem, čulnom privlačnošću, čulnom zaslepljenošću, čulnom žeđi, čulnom groznicom, čulnom opsednutošću, čulnom žudnjom. To je oslobađanje od jarma čulnosti.

A kakvo je to oslobađanje od jarma nastajanja? Postoji slučaj kada neka osoba uviđa, onako kako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od nastajanja. Kada ona uviđa, onako kako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od nastajanja, tada ona -- u pogledu stanja nastajanja -- nije opsednuta strašću za nastajanjem, ushićenjem zbog nastajanja, privlačnošću prema nastajanju, zaslepljenošću pred nastajanjem, žeđi za nastajanjem, groznicom za nastajanjem, opsednutošću nastajanjem, žudnjom za nastajanjem. To je oslobađanje od jarma nastajanja.

A kakvo je to oslobađanje od jarma nazora? Postoji slučaj kada neka osoba uviđa, onako kako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od nazora. Kada ona uviđa, onako kako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od nazora, tada ona -- u pogledu nazora -- nije opsednuta strašću za nazorima, ushićenjem zbog nazora, privlačnošću prema nazorima, zaslepljenošću pred nazorima, žeđi za nazorima, groznicom za nazorima, opsednutošću nazorima, žudnjom za nazorima. To je oslobađanje od jarma čulnosti, jarma nastajanja, jarma nazora.

A kakvo je to oslobađanje od jarma neznanja? Postoji slučaj kada neka osoba uviđa, onako kako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od šest područja čula. Kada ona uviđa, onako kako sve to postoji, nastanak, prestanak, zavodljivost, slabe strane i način bega od šest područja čula, tada ona -- u pogledu neznanja koje se odnosi na šest područja čula -- nije opsednuta neznanjem. To je oslobađanje od jarma čulnosti, jarma nastajanja, jarma nazora i jarma neznanja.

Odvojena od rđavih, štetnih mentalnih stanja -- -- koja prljaju, vode do daljega nastajanja, nesreće, koja rezultiraju patnjom i nespokojsvom, kao i budućim rođenjem, starošću i smrću -- za takvu osobu se kaže da se oslobodila jarma.

"To su ta četiri jarma."

Sputana jarmom čulnosti
i jarmom nastajanja,
sputana jarmom nazora,
okružena neznanjem,
bića lutaju,
hrle ka ponovnom rođenju
i smrti.

Ali oni koji razumevanju čulnost
i jarama nastajanja -- potpuno --
koji su zbacili jarama nazora
i obestrašćeni su
u pogledu neznanja,
koji su skinuli sa sebe svaki jaram:
takvi su -- neujarmljeni --
sveti
zaista,

Rev. 15/2/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-10.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.19

Agati sutta

Skretanje s puta

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Postoje ova četiri načina da se skrene s puta. Koja četiri? Neko skreće s puta zbog želje. Drugi skreće s puta zbog odbojnosti. Treći skreće s puta zbog neznanja. Četvrti skreće s puta zbog straha. To su četiri načina da se skrene s puta."

Ako zbog --

želje,

odbojnosti,

neznanja,

straha --

prekršiš Dhammu,

tvoja se čestitost smanjuje,

k'o Mesec kad prođe

uštap.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.24

Kalaka sutta

Govor u Kalaka parku

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Saketi, u Kalaka parku. Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Monasi, šta god da postoji u ovom svetu -- sa njegovim devama, Marama i Braamma, njegovim pokolenjima asketa i sveštenika, plemića i običnog sveta -- vidi se, čuje, oseća, razume, žudi, promišlja uz pomoć razuma, to ja znam. Šta god da se u kosmosu -- sa njegovim devama, Marama i Braamma, njegovim pokolenjima asketa i sveštenika, plemića i običnog sveta -- vidi, čuje, oseća, razume, žudi, promišlja uz pomoć razuma, to ja neposredno znam, to je neposredno uvideo Tathagata, ali u Tathagati [1] ono nema svoje uporište [2].

Ako bih rekao: 'Ja ne znam da li se šta god da postoji u kosmosu... vidi, čuje,

oseća, razume, žudi, promišlja uz pomoć razuma', to bi bila laž sa moje strane. Ako bih rekao: 'Ja i znam i ne znam da li se šta god da postoji u kosmosu... vidi, čuje, oseća, razume, žudi, promišlja uz pomoć razuma', to bi bilo isto. Ako bih rekao: 'Ja niti znam niti ne znam da li se šta god da postoji u kosmosu... vidi, čuje, oseća, razume, žudi, promišlja uz pomoć razuma', to bi bila moja pogreška.

Tako, monasi, Tathagata kada vidi ono što se vidi ne konstruiše nekakav [objekat kao] viđen. On ne konstruiše ni neviđeno. On ne konstruiše ni [objekat] koji će biti viđen. On ne konstruiše niti onoga ko vidi.

Kada čuje...

Kada oseti...

Kada saznaje ono što je saznatljivo, on ne konstruiše nekakav [objekat kao] saznat. On ne konstruiše ni nesaznato. On ne konstruiše ni [objekat] koji će biti saznat. On ne konstruiše niti onoga ko saznaje.

Tako, monasi, Tathagata -- ostavši isti u odnosu na sve fenomene koje je moguće videti, čuti, osetiti i saznati -- jeste "Takvost". I kažem vam: Ne postoji "Takvost" viša ili sublimnija.

Za bilo šta što se vidi, čuje ili oseti
i koje drugi istinitim smatraju,
Onaj koji je Takav -- među okovanima --
ne bi nikada ustvrdio da je istinito, čak ni lažno.

Uvidevši još unapred tu strelu
kojom pokolenja bivaju probodena i ranjena
--- '*Ja znam, ja vidim, upravo tako jeste!*' --
ničega nema što bi Tathagatu raniti moglo."

Beleške

1. *Tathagata*, "Takodošavši", epitet kojim Buda sam sebe označava. [Natrag]
 2. Tj., Tathagata o tome nije zauzeo bilo kakav stav. [Natrag]
-

Videti takođe: [MN 2](#); [MN 58](#); [MN 63](#); MN 72; AN X.93; AN X.94; [AN X.95](#); AN X.96;
[Ud I.10](#); [Ud VIII.1](#).

Rev. 6/6/2005

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-24.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.28

Ariya-vamsa sutta

Govor o tradicijama plemenitih

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ove četiri tradicije plemenitih -- izvorne, dugotrajne, uobičajene, drevne, nekrivotvorene, nekrivotvorene od samog početka -- nisu podložne sumnji, nikada neće biti podložne sumnji i ništa im ne mogu zameriti isposnici i sveštenici. Koje četiri?

Ima slučajeva kada je monah zadovoljan bilo kakvim starim ogrtačem. Hvali kad je neko zadovoljan bilo kakvim starim ogrtačem. Ne čini, radi boljeg ogrtača, bilo šta neprilično i neprikladno. Ako ne dobije novo platno za ogrtač, on nije uznemiren. Ako ga dobije, ne vezuje se za njega, nije njime opčinjen, uviđa opasnosti (od vezivanja za njega) i uviđa kako sve to da izbegne. On ne uzdiže sebe na osnovu toga što je zadovoljan bilo kakvim starim ogrtačem, niti kudi druge. U svemu tome je vešt, energičan, budan i sabran. Za takvog se monaha, monasi, kaže da čvrsto stoji na drevnim, izvornim tradicijama plemenitih.

Sem toga, monah je zadovoljan bilo kakvom hranom koju je isprosio. Hvali kad je neko zadovoljan bilo kakvom hranom koju je isprosio. Ne čini, radi bolje hrane, bilo šta neprilično i neprikladno. Ako ne dobije hranu, on nije uznemiren. Ako je dobije, ne vezuje se za nju, nije njome opčinjen, uviđa opasnosti (od vezivanja za nju) i uviđa kako sve to da izbegne. On ne uzdiže sebe na osnovu toga što je zadovoljan bilo kakvom hranom koju je isprosio, niti kudi druge. U svemu tome je vešt, energičan, budan i sabran. Za takvog se monaha, monasi, kaže da čvrsto stoji na drevnim, izvornim tradicijama plemenitih.

Sem toga, monah je zadovoljan bilo kakvim prenoćištem. Hvali kad je neko zadovoljan bilo kakvim prenoćištem. Ne čini, radi boljeg prenoćišta, bilo šta neprilično i neprikladno. Ako ne dobije prenoćište, on nije uznemiren. Ako ga dobije, ne vezuje se za njega, nije njime opčinjen, uviđa opasnosti (od vezivanja za njega) i uviđa kako sve to da izbegne. On ne uzdiže sebe na osnovu toga što je zadovoljan bilo kakvim prenoćištem, niti kudi druge. U svemu tome je vešt, energičan, budan i sabran. Za takvog se monaha, monasi, kaže da čvrsto stoji na drevnim, izvornim tradicijama plemenitih.

Sem toga, monah nalazi zadovoljstvo i ushićenje u razvijanju (povoljnih mentalnih stanja). nalazi zadovoljstvo i ushićenje u napuštanju (štetnih mentalnih stanja). On ne uzdiže sebe na osnovu toga što nalazi zadovoljstvo u razvijanju i napuštanju, niti kudi druge. U svemu tome je vešt, energičan, budan i sabran. Za takvog se monaha, monasi, kaže da čvrsto stoji na drevnim, izvornim tradicijama plemenitih.

To su četiri tradicije plemenitih -- izvorne, dugotrajne, uobičajene, drevne, nekrivotvorene, nekrivotvorene od samog početka -- nisu podložne sumnji, nikada neće biti podložne sumnji i ništa im ne mogu zameriti isposnici i sveštenici.

Sem toga, monah opremljen sa te četiri tradicije plemenitih, ako živi na istoku, pobeđuje nezadovoljstvo i nije pobeđen nezadovoljstvom. Ako živi na zapadu... na severu... na jugu, pobeđuje nezadovoljstvo i nije pobeđen nezadovoljstvom. A

zašto je to tako? Zato što se mudrac podjednako odnosi i prema zadovoljstvu i prema nezadovoljstvu.

Tako reče Blaženi. To izrekavši, on nastavi:

Nezadovoljstvo ne pobeđuje prosvetljenoga.

Nezadovoljstvo ga ne tišti.

On pobeđuje nezadovoljstvo
zato što pred njom poklekao nije.

Napustivši svako delovanje,
šta mu se može na putu isprečiti?
Nalik ukrasu od čistog zlata,
Ko na njemu i jednu mrlju naći može?
Čak i božanstva njega hvale,
čak i Brahma njega hvali.

Videti takođe: [AN VIII.30](#); [AN X.71](#).

Rev. 15/2/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-28.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.32

Sangaha sutta

Veze zajedništva

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Četiri su osnove za veze zajedništva. Koje četiri? Velikodušnost, ljubazne reči, pomaganje, doslednost. To su četiri osnove za veze zajedništva."

Velikodušnost, ljubazne reči, pomaganje

i doslednost u događajima,

u skladu sa onim što je prikladno

u svakoj situaciji, u svakoj situaciji.

Te veze zajedništva [funkcionišu] u ovome svetu

poput klina što drži točkove na zaprezi.

Ali ako tih veza zajedništva nema,

majka neće dobiti

čast i poštovanje koje joj dete duguje,

niti će otac dobiti

ono što mu njegovo dete duguje.
No, zato što mudri poštuju
te veze zajedništva,
oni stiču veličinu
i hvaljeni bivaju.

Rev. 1/3/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-32.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.37

Aparihani sutta

Bez nazadovanja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Posudujući četiri osobine, monah ne može da nazaduje i na pragu je oslobođenja.
Koje četiri?

Ima slučajeva kada je monah usavršen u vrlini, stražari na vratima čula, umeren je u jelu i predan sabranosti.

A kada je monah usavršen u brlini? Ima slučajeva kada monah čestit. Živi obuzdan u skladu sa pravilima Patimokkhe, usavršen u ponašanju i delovanju. On sebe vežba, u skladu sa pravilima, uviđajući opasnost i u najmanjem prekršaju. Tada je monah usavršen u vrlini.

A kako monah stražari na vratima čula? Ima slučajeva kada monah, videvši okom neki oblik, ne poseže za bilo kojom formom ili varijacijom putem koje bi -- ako ne bi obuzdavao svoje čulo vida -- loše, štetne osobine kao što su pohlepa ili

uznemirenost mogli da ga spopadnu. On se vežba u obuzdavanju. Stražari nad čulom vida. Postiže obuzdanost u pogledu sposobnosti vida.

Čuvši uhom neki zvuk...

Osetivši nose neki miris...

Osetivši jezikom neki ukus...

Shvativši umom neku ideju ne poseže za bilo kojom formom ili varijacijom putem koje bi -- ako ne bi obuzdavao svoje čulo uma -- loše, štetne osobine kao što su pohlepa ili uznemirenost mogli da ga spopadnu. On se vežba u obuzdavanju. Stražari nad čulom uma. Postiže obuzdanost u pogledu sposobnosti uma. Tako monah stražari na vratima čula.

A kako je monah umeren u jelu? Ima slučajeva kada monah, smatrajući to primerenim, uzima hranu, ne iz zabave, ne kao stimulans, ne radi debljanja, ni radi lepote, već jednostavno radi preživljavanja i održavanja ovoga tela, okončavanja bolesti, kao potporu svetačkom žiotu, razmišljajući ovako: 'Uništiću staro osećanje [gladi] i neću stvoriti novo osećanje [prejedenosti]. Tako ću održati sebe u životu, neću sebe izložiti prekoru i živeti u miru.' Tako je monah umeren u jelu.

A kako je monah predan sabranosti? Ima slučajeva kada monah tokom danas, sedeći i idući tamo-amo, čisti svoj um od bilo kojih sastojaka koji ga ometaju. Tokom prve trećine noći [od sumraka do 10], sedeći i idući tamo-amo, čisti svoj um od bilo kojih sastojaka koji ga ometaju. Tokom druge trećine noći [od 10 do 2], legavši na desnu stranu, zauzima lavovski položaj, jedna stopa na drugoj, sabran, pažljiv, uma usmerenog na ustajanje [ili čim se probudi ili u unapred određeno vreme]. Tokom poslednje trećine noći [od 2 do zore] sedeći i idući tamo-amo, čisti svoj um od bilo kojih sastojaka koji ga ometaju. Tako je monah predan sabranosti.

Posudujući ove četiri osobine, monah ne može da nazaduje i na pragu je

oslobođenja

Monah ustaljen u vrlini,
čula obuzdanih,
umeren u jelu
i predan budnosti:
 živeći tako marljivo,
 dan i noć, neumoran,
 razvija povoljne osobine
 da jaram sa sebe zbací.

Monah privržen pažljivosti,
uviđajući opasnost u nepažljivosti
ne može da nazaduje
i na pragu je oslobođenja.

Rev. 15/2/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-37.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.41

Samadhi sutta

Koncentracija

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, postoji četiri vrste razvijanja koncentracije. Koje četiri? Postoji koncentracija koja, kada se razvija i neguje, vodi do prijatnog boravka ovde i sada. Postoji koncentracija koja, kada se razvija i neguje, vodi do sticanja znanja i uvida. Postoji koncentracija koja, kada se razvija i neguje, vodi do sabranosti i budnosti. Postoji koncentracija koja, kada se razvija i neguje, vodi do okončanja mentalnih izliva.

A koje to razvijanje koncentracije koje, kada se razvija i neguje, vodi do prijatnog boravka sada i ovde? Dešava se da monah, napustivši objekte čula, napustivši nekorisne stvari, ulazi u prvo zadubljenje, nastalo iz odvojenosti, združeno sa zamišljanjem i razmišljanjem i ispunjeno prijatnošću i radošću. Pošto se oslobodio zamišljanja i razmišljanja i postigao unutrašnju smirenost i jedinstvo uma, ulazi on u stanje oslobođeno zamišljanja i razmišljanja, u drugo zadubljenje, nastalo iz koncentracije i ispunjeno prijatnošću i radošću. Pošto je nestala prijatnost, boravi

on u ravnodušnosti, sabran i svestan, pa telesno doživljava ono zadovoljstvo koje plemenita bića izražavaju rečima? 'Srećan čovek ispunjen ravnodušnošću i sabranošću'; tako on ulazi u treće zadubljenje. Pošto je napustio zadovoljstvo i bol i kroz iščezavanje dotadašnje radosti i žalosti, ulazi on u stanje iza zadovoljstva i bola, u četvrto zadubljenje, koje je pročišćeno ravnodušnošću i sabranošću. To je razvijanje koncentracije koje, kada se razvija i neguje, vodi do prijatnog boravka sada i ovde.

A koje to razvijanje koncentracije koje, kada se razvija i neguje, vodi do sticanja znanja i uvida? Dešava se da monah prati opažanje svetlosti i dosledan je u opažanju doba dana [u bilo koje doba dana]. Dan je [za njega] isto što i noć, noć je isto što i dan. Uz pomoć svesnosti, prijemčive i neometane, on razvija blistavost svog uma. To je razvijanje koncentracije koje, kada se razvija i neguje, vodi do sticanja znanja i uvida.

A koje to razvijanje koncentracije koje, kada se razvija i neguje, vodi do sabranosti i budnosti? Dešava se da monah zna osećanja kada se javljaju, zna ih dok traju, zna ih kada prestaju. Zna opažaje kada se javljaju, zna ih dok traju, zna ih kada prestaju. Zna misli kada se javljaju, zna ih dok traju, zna ih kada prestaju. To je to razvijanje koncentracije koje, kada se razvija i neguje, vodi do sabranosti i budnosti.

A koje to razvijanje koncentracije koje, kada se razvija i neguje, vodi do prestanka mentalnih izliva? Dešava se da monah ostaje fokusiran na nastajanje i nestajanje u pogledu pet sastojaka bića. "To je oblik, to mu je nastanak, to mu je prestanak. To osećaj, to mu je nastanak, to mu je prestanak. To su izrazi volje, to im je nastanak, to im je prestanak. To je svest, to joj je nastanak, to joj je prestanak." To je to razvijanje koncentracije koje, kada se razvija i neguje, vodi do prestanka mentalnih izliva.

To su četiri vrste razvijanja koncentracije

U vezi sa ovim sam u Pitanjima mladog brahmana Punjaka [Sn V.3] rekao:

– Ko u svetu prozre uspon i pad,
koga ne potresa ništa na svetu,
ko je stišan, razbistren, nepomućen pohlepom,
svladao je rođenje–i–starost."

Rev. 15/10/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-41.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.42

Panha sutta

Pitanja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Postoje četiri načina da se odgovori na pitanje. Koja četiri? Ima pitanja na koja treba odgovoriti kategorično [konkretno sa da, ne, ovako, onako]. Ima pitanja na koja treba odgovoriti analitički [definišući ili redefinišući pojmove]. Ima pitanja na koja treba odgovoriti protivpitanjem. Ima pitanja koja treba odložiti sa strane. To su četiri načina da se odgovori na pitanje.

Prvi kategorički odgovor,
potom analitički,
treći je protivpitanje,
a četvrti odgovor je ćutnja
Za svakog monaha koji zna šta je šta,
u skladu sa Dhammom
kaže se da je vešt
sa četiri vrste pitanja:

teško ga je prevazići, teško poraziti,
znalca je u raspravi teško pobediti.

On zna šta je vredno,

a šta ne,

brz u proceni i jednog i drugog,

takav odbacuje bezvredno,

drži se vrednog.

Takav se naziva onim koji je uvideo

šta vredno je,

razboritim,

mudrim.

Videti takođe: [MN 58](#); [MN 72](#); [SN XLIV.10](#); [AN X.96](#).

Rev. 15/2/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-42.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.45

Rohitassa sutta

Govor Rohitasi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anata-pindike. Tada Rohitasa, božiji sin, u pola noći, blestav tako da obasja čitav Đetin gaj, otide do Blaženog. Stigavši, poklonivši se Blaženom, stade sa strane. Dok je tako stajao, obrati se Blaženome: "Je li moguće putujući, gospodine, upoznati, videti ili dostići drugi kraj sveta, gde nema rođenja, starosti, umiranja, nestajanja i ponovnog rođenja?"

"Ja kažem, prijatelju, da putujući nije moguće upoznati, videti ili dostići drugi kraj sveta, gde nema rođenja, starosti, umiranja, nestajanja i ponovnog rođenja."

"Zapanjujuće je, gospodine, i užasno koliko je istinito to što reče Blaženi: 'Ja kažem, prijatelju, da putujući nije moguće upoznati, videti ili dostići drugi kraj sveta, gde nema rođenja, starosti, umiranja, nestajanja i ponovnog rođenja.'
Nekada sam bio prorok po imenu Rohitasa, učenik Bhode, moćnog hodača. Brzina

mi beše takva kao kad snažni strelac -- dobro obučen, iskusne ruke, dobar nišandžija -- odapne strelu među palmove senke. Korak mi se protezao onoliko koliko je istočno more daleko od zapadnog. U meni, obdarenom takvom brzinom, tako dugačkim korakom, pojavila se želja: 'Otići ću na kraj sveta.' I tako sam -- stogodišnji život, život od stotinu leta -- proveo putujući stotinu godina -- izuzev vremena utrošenog na jelo, pijenje, žvakanje i gutanje, mokrenje i pražnjenje creva, kao i na spavanje da bih pobedio umor -- ali nisam stigao na kraj sveta. I umro sam na tom putu. Zato je zapanjujuće, gospodine, i užasno koliko je istinito to što reče Blaženi: 'Ja kažem, prijatelju, da putujući nije moguće upoznati, videti ili dostići drugi kraj sveta, gde nema rođenja, starosti, umiranja, nestajanja i ponovnog rođenja.'

[Kad ovo bi rečeno, Blaženi odgovori:] "Ja kažem, prijatelju, da putujući nije moguće upoznati, videti ili dostići drugi kraj sveta, gde nema rođenja, starosti, umiranja, nestajanja i ponovnog rođenja. Ali u isto vreme, ne tvrdim da je moguće dokrajčiti patnju a da se ne dosegne kraj sveta, nego ukazujem na to da je upravo u ovom telu, čiji je uzrast ograničen, a spoznaja oskudna, sadržan svet, pojava sveta, dokončanje sveta i put koji vodi dokončanju sveta.

Putujući se neće nikad stići svetu do kraja; a dok se ne stigne do kraja sveta, nema rešenja patnje. Zato mudar znalac sveta oskudnošću života dokončava svet; Mirujući spoznaje kraj sveta i smiruje želju, i za ovim svetom i za onim svetom.

Nikad se putovanjem dostići neće
kraj ovoga sveta --
nikad.
Ali, bez stizanja na
kraj ovog sveta
nema izbavljenja
od patnje i nespokoja.

Zato, istinski mudrac,
znalac u pogledu ovoga sveta,
znalac u pogledu kraja ovoga sveta,
proživlevši svetački zivot,
smiren,
upoznavši kraj sveta,
ne žudi ni za ovim svetom
niti za bilo kojim drugim.

Rev. 24/1/2006

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-45.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.50

Upakkilesa sutta

Prepreke

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Četiri su prepreke Suncu i Mesecu, zbog kojih Sunce i Mesec kada su njima zaklonjeni ne sijaju, ne svetle, ne blistaju. Koje četiri? Oblaci su, monasi, prepreke Suncu i Mesecu, zbog kojih Sunce i Mesec kada su njima zaklonjeni ne sijaju, ne svetle, ne blistaju. Magla je, monasi, prepreka Suncu i Mesecu, zbog koje Sunce i Mesec kada su njome zaklonjeni ne sijaju, ne svetle, ne blistaju. Dim je, monasi, prepreka Suncu i Mesecu, zbog koje Sunce i Mesec kada su njime zaklonjeni ne sijaju, ne svetle, ne blistaju. Pomračenje je, monasi, prepreka Suncu i Mesecu, zbog koje Sunce i Mesec kada su njome zaklonjeni ne sijaju, ne svetle, ne blistaju. To su četiri prepreke Suncu i Mesecu, zbog kojih Sunce i Mesec kada su njima zaklonjeni ne sijaju, ne svetle, ne blistaju.

Isto tako, monasi, postoje četiri nečistoće u asketama i bramanima zbog kojih neki askete i bramani kada su njima uprljani ne sijaju, ne svetle, ne blistaju. Koje četiri?

Ima, monasi, asketa i bramana koji piju rakiju i vino, ne uzdržavaju se od alkohola. To je, monasi, prva nečistoća u asketama i bramanima zbog koje neki askete i bramani kada su njome uprljani ne sijaju, ne svetle, ne blistaju.

Ima, monasi, asketa i bramana koji se upuštaju u seksualni odnos, ne uzdržavaju se od seksualnog odnosa. To je, monasi, druga nečistoća u asketama i bramanima zbog koje neki askete i bramani kada su njome uprljani ne sijaju, ne svetle, ne blistaju.

Ima, monasi, asketa i bramana koji primaju zlato i srebro, ne uzdržavaju se od primanja zlata i srebra. To je, monasi, treća nečistoća u asketama i bramanima zbog koje neki askete i bramani kada su njome uprljani ne sijaju, ne svetle, ne blistaju.

Ima, monasi, asketa i bramana koji žive izdržavajući se na nedopušten način [1], ne uzdržavaju se od pogrešnog življenja. To je, monasi, četvrta nečistoća u asketama i bramanima zbog koje neki askete i bramani kada su njome uprljani ne sijaju, ne svetle, ne blistaju.

Zaista, monasi, ovo su četiri nečistoće u asketama i bramanima zbog kojih neki askete i bramani kada su njima uprljani ne sijaju, ne svetle, ne blistaju.

Neki askete i bramani, pohlepom i mržnjom opijeni,
neznanjem obuzeti, prijatnim oblikom se ushićuju.

Piju rakiju i vino, u seksualne odnose se upuštaju,
zaslepljeni primaju srebro i zlato i, sebe hrane pogrešnim delima.

Kako srodnik Sunca reče, to su nečistoće
zbog kojih neke askete i bramani ne sijaju, ne blistaju.

Mrakom obavijeni, robovi želje što za životom jure,
groblja pune i za novim rođenjem čeznu.

Beleška

[1] Bave se poslovima koji nisu su u Budino vreme smatrani nedostojnima za askete i bramane, kao što je proricanje sudbine, određivanje povoljnog mesta gde će neko izgraditi kuću, davanje prognoze kralju o uspehu ratnog pohoda, blagosiljanje vojske itd. [[Natrag](#)]

Rev. 1/11/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-50.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.55

Samajivina sutta

Život u skladu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je Blaženi boravio među Bhagama, u Jelenjem parku Bhesakala gaja, blizu Krokodilovog lovišta. Onda rano izjutra Blaženi obuče svoj ogrtač i noseći zdelu za prošenje hrane zaputi se ka domu domaćina, Nakulinog oca. Kad je stigao, sede na unapred pripremljeno sedište. Onda Nakulin otac i Nakulina majka izažoše pred Blaženoga i, stavši pred njega i poklonivši se tri puta, sedoše sa strane. Dok su tako sedeli, Nakulin otac reče Blaženome: "Gospodine, još od kad je Nakulina majka kao mlada devojka bila dovedena kod mene [da mi bude žena], u vreme kad sam i ja bio mladić, nisam primetio da sam joj bio ikada neveran, čak ni u mislima, a kamoli telesno. Mi želimo da vidimo jedno drugo ne samo u ovom životu, već isto tako i u budućem."

A Nakulina majka reče Blaženome: "Gospodine, još od kad sam kao mlada devojka bila dovedena kod Nakule [da mu budem žena], u vreme kad je i on bio mladić, nisam primetila da sam mu bila ikada neverna, čak ni u mislima, a kamoli telesno."

Mi želimo da vidimo jedno drugo ne samo u ovom životu, već isto tako i u budućem."

[Blaženi reče:] "Ako i muž i žena žele da vide jedno drugo ne samo u ovom životu, već isto tako i u budućem, trebalo bi da budu u skladu [jedno s drugim] po svojim uverenjema, u skladu po velikodušnosti i u skladu po uvidu. Tada će oni videti jedno drugo ne samo u ovom životu, već isto tako i u budućem."

Muž i žena, njih dvoje

ispunjeni uverenjem,

ispunjeni odgovornošću,

obuzdani,

živeći u skladu sa Dhammom,

obraćajući se jedno drugom

rečima rođenim iz ljubavi:

oni od toga imaju mnogostruku korist.

Njih čeka blaženstvo.

Neprijatelji su im obeshrabreni

kad oboje su ispunjeni vrlinom.

Pošto su sledili Dhammu u ovome svetu,

držeći se pravila i prakse,

uživaju zatim u svetu bogova,

obasuti užitkom koji zaslužiše.

Rev. 5/7/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-55.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.57

Suppavasa sutta

Govor Supavasi

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je prilikom je Blaženi boravio među narodom Kolija, u trgovačkog gradu po imenu Sađenela. Onda rano izjutra Blaženi, obukavši svoj ogrtač i uzevši prosjačku zdelu, otide do Supavase, kćeri iz plemena Kolija. Kad je tamo stigao, sede na unapred pripremljeno sedište.

Onda Supavasa, kći iz plemena Kolija, svojim rukama posluži Blaženom ukusnom hranom i pićem. Kada je Blaženi dovoljno pojeo i svoju zdelu sa strane odložio, onda Supavasa sede sa strane. Dok je tako sedela sa strane, Blaženi joj ovako reče:

"Supavaso, kada plemenita sledbenica nekome daruje hranu, ona time onome ko to prima daruje četiri stvari. Koje četiri? Daje mu život, daje mu zdravlje, daje mu zadovoljstvo, daje mu snagu. Zaista, dajući život ona i sama dobija život, bilo

među bogovima, bilo među ljudima. [1] Dajući zdravlje ona i sama dobija zdravlje, bilo među bogovima, bilo među ljudima. Dajući zadovoljstvo ona i sama dobija zadovoljstvo, bilo među bogovima, bilo među ljudima. Dajući snagu ona i sama dobija snagu, bilo među bogovima, bilo među ljudima. Kada plemenita sledbenica nekome daruje hranu, ona time onome ko to prima daruje ove četiri stvari.

Dobro pripremljenu hranu dajući, čistu i ukusnu,
Usavršenome, na dobar put izlazimo,
Znalac svetova to hvali, kao najveću zaslugu,
jer time razgonimo sebičnost i mesto na nebu obezbeđujemo.

[1] To znači da svojim darivanjem akumulira povoljnu *kammu*, dakle ujedno daruje i sebi sve te četiri stvari u ovom i u sledećem životu, bilo da se preporodi u nebeskom svetu ili u svetu ljudi. [Natrag]

Rev. 1/11/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-50.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.62

Anana sutta

Bez dugova

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Onda domaćin Anatapindika otide do Blaženoga i, stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo Blaženi mu reče: "Postoje ove četiri vrste blaženstva koje domaćin napustivši čulnu želju može postići u pravo vreme, u pravoj prilici. Koje četiri? Blaženstvo posedovanja, blaženstvo [korišćenja] imetka, blaženstvo neimanja dugova, blaženstvo čestitosti.

A šta je to blaženstvo posedovanja? Ima slučajeva kada sin iz dobre porodice zaradi imetak zahvaljujući sopstvenom naporu i preduzimljivosti, uveća ga snagom sopstvenih ruku i znojem sopstvenog čela, pravi imetak na pravi način stečen. Kada pomisli: 'Zaradio sam imetak zahvaljujući sopstvenom naporu i preduzimljivosti, uvećao sam ga snagom sopstvenih ruku i znojem sopstvenog čela, pravi imetak na pravi način stečen', on doživljava blaženstvo, on doživljava radost. To se naziva blaženstvom posedovanja.

A šta je to blaženstvo [korišćenja] imetka? Ima slučajeva kada sin iz dobre porodice zaradi imetak zahvaljujući sopstvenom naporu i preduzimljivosti, uveća ga snagom sopstvenih ruku i znojem sopstvenog čela, pravi imetak na pravi način stečen, te se onda od njega rastaje i stiče zasluge. Kada pomisli: 'Koristim imetak zarađen zahvaljujući sopstvenom naporu i preduzimljivosti, uvećan snagom mojih ruku i znojem moga čela, pravi imetak na pravi način stečen, te se od njega rastajem i stičem zasluge', on doživljava blaženstvo, on doživljava radost. To se naziva blaženstvom [korišćenja] imetka.

A šta je to blaženstvo neimanja dugova? Ima slučajeva kada sin iz dobre porodice nikome ništa ne duguje, ni malo ni mnogo, nikome baš ni najmanji dug. Kada pomisli: 'Nikome ništa ne dugujem, ni malo ni mnogo, nikome baš ni najmanji dug', on doživljava blaženstvo, on doživljava radost. To se naziva blaženstvom neimanja dugova.

A šta je to blaženstvo čestitosti? Ima slučajeva kada je sin iz dobre porodice ispunjen čestitošću telesnih postupaka, čestitošću verbalnih postupaka, čestitošću mentalnih postupaka. Kada pomisli: 'Ispunjen sam čestitošću telesnih postupaka, čestitošću verbalnih postupaka, čestitošću mentalnih postupaka', on doživljava blaženstvo, on doživljava radost. To se naziva blaženstvom čestitosti.

To su četiri vrste blaženstva koje domaćin napustivši čulnu želju može postići u pravo vreme, u pravoj prilici."

Znajući blaženstvo neimanja dugova
i pomislivši na blaženstvo posedovanja,
uživajući u blaženstvu imetka, smrtnik
tada zadobija jasan uvid.

Videći jasno -- mudrac --

on zna obe strane:

da sva ta blaženstva nisu vredna ni hiljaditi deo

blaženstva čestitosti.

Rev. 5/7/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-62.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.67

Ahina sutta

Zmija

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Beleška prevodioca na engleski (Thanissaro Bhikkhu): Ovo je jedna od maloprojnih zaštitnih čarolija pomenutih u Pali kanonu, koje je Buda izričito odobrio monasima (druga čarolija, takođe dopuštena za monahe, sadržana je u DN 32). Obratite pažnju da se kaže kako snaga čarolije dolazi ne od reči, već od uma ispunjenog blagonaklonošću koji prati njeno izgovaranje. Ona se tako razlikuje od čarolija podučavanih u kasnijim oblicima budizma, gde se tvrdi da reči same po sebi sadrže moć.

Jednom je prilikom Blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u hramu Anatapindike. A u to vreme je u Savatiju umro neki monah pošto ga je ujela zmija. Onda velika grupa monaha otide do Blaženoga i, stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. Dok su tako sedeli, obratiše mu se: "Gospodine, malopre je u Savatiju

umro jedan monah pošto ga je ugrizla zmija."

"Onda je izvesno, monasi, da um tog monaha nije bio prožet blagonaklonošću prema četiri kraljevske zmijske loze. Jer da je um tog monaha bio prožet blagonaklonošću prema četiri kraljevske zmijske loze, ne bi umro od zmijskog ujeda. A koje su to četiri loze? Virupaka kraljevska zmijska loza,^[1] Erapata kraljevska zmijska loza, Čabjaputa kraljevska zmijska loza i Kanhagotamaka kraljevska zmijska loza. Sigurno je da um tog monaha nije bio prožet blagonaklonošću prema četiri kraljevske zmijske loze. Jer da je um tog monaha bio prožet blagonaklonošću prema četiri kraljevske zmijske loze, ne bi umro od zmijskog ujeda. Dopuštam vam monasi da na sledeći način svoj um prožmete blagonaklonošću prema te četiri kraljevske zmijske loze, radi svoje zaštite, svoje sigurnosti i svoga očuvanja."

Osećam blagonaklonost prema Virupakama,
 blagonaklonost prema Erapatama,
 blagonaklonost prema Čabjaputama,
 blagonaklonost prema Kanhagotamakama.

Osećam blagonaklonost prema gmizavcima,
 blagonaklonost prema dvonožcima,
 blagonaklonost prema četvoronožcima,
 blagonaklonost prema mnogonožcima.

Neka mi gmizavci ne učine ništa nažao.
 Neka mi dvonožci ne učine ništa nažao.
 Neka mi četvoronožci ne učine ništa nažao.
 Neka mi mnogonožci ne učine ništa nažao.

Neka sva bića,
 sva dahom obdarena bića,

-- bez ijednog izuzetka --

prati dobra sreća.

Neka nijedno od njih ne učini ništa rđavo.

Beskrajan je Buda,

beskrajna je Dhamma.

Beskrajna je Sangha.

Granica postoji za ova bića:

zmije, škorpione, insekte,

paukove, guštere i pacove.

Ovime sam se zaštitio,

ovime sam sebi zaklon napravio.

Neka ova bića budu podalje od mene.

Poštovanje iskazujem

Blaženome,

poštovanje

prema sedmorici

potpuno probuđenih. [2]

Beleške

1. Virupake su gospodari *naga*, demoni, povezani sa zapadnom četvrtinom sveta (videti DN 20). Ostale kraljevske loze zmija se ne pominju ni na jednom drugom mestu u Kanonu. Komentar uz ovaj govor ih ne pominje. [Natrag]

2. Sedam poslednjih Buda, uključujući "našeg" Budu, pomenuto je u DN 14 i DN 32: Vipasi, Sikhi, Vesabu, Kakusanda, Konagamana, Kasapa i Gotama. Vredno je primetiti da je ideja sedam Buda povezana sa zaštitnim čarolijama. Na primer, suština čarlije date u DN 32 je sledeća:

Poštovanje za Vipasu, koji poseduje viziju i sjaj.

Poštovanje za Sikhija, saosećajnog za sva bića.

Poštovanje za Vesabu, pročišćenog, nepokolebljivog.

Poštovanje za Kakusandu, uništitelja Marinog gnezda.

Poštovanje za Konagamana, bramana što prožive
život savršeni.

Poštovanje za Kasapu, potpuno oslobođenog.

Poštovanje za Angirasa [Gotamu],

sjajnog sina iz plemena Sakja,

koji podučio ovaj Dhammi:

izbavljenju iz sve patnje i bolova.

Oni nekovani u svetu ovome,

koji su videli stvari onakvima kakve jesu,

velikani blage reči,

potpuno sazreli,

čak i oni poštovanje odaju Gotami,

dobročinitelju ljudskih i nebeskih bića,

savršenom u znanju i ponašanju,

velikom, potpuno sazrelom.

Mi poštujemo Budu Gotamu,

usavršenog u znanju i ponašanju. [Natrag]

Rev. 25/7/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-67.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.73

Sappurisa sutta

Častan čovek

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, osoba koja poseduje ova četiri svojstva može se smatrati 'nečasnim čovekom'. Koja četiri?

Ima slučajeva kada osoba bez integriteta, bez pitanja, otkriva slabosti neke druge osobe, a kamo li tek kada je pitana. Štaviše, kad je neko pita, kada je pritisnuta pitanjima, ona govori loše stvari o drugoj osobi, u celini i u detaljima, bez izuzetka, bez uzdržavanja. O toj osobi možete zaključiti: 'Ovo je nečastan čovek'.

Ima opet slučajeva kada osoba bez integriteta, kada je pitaju, ne otkriva dobre strane druge osobe, ne govori ništa dok je ne pitaju. Štaviše, kad je neko pita, kada je pritisnuta pitanjima, ona dobre stvari o drugoj osobi govori ne u celini i ne u detaljima, već samo delimično, sa uzdržavanjem. O toj osobi možete zaključiti: 'Ovo je nečastan čovek'.

Ima opet slučajeva kada osoba bez integriteta, kada je pitaju, ne otkriva svoje slabosti, a kamoli tek kada nije pitana. Štaviše, kad je neko pita, kada je pritisnuta pitanjima, ona o svojim slabostima govori ne u celini i ne u detaljima, već samo delimično, sa uzdržavanjem. O toj osobi možete zaključiti: 'Ovo je nečastan čovek'.

Ima opet slučajeva kada osoba bez integriteta, kada je ne pitaju, otkriva svoje dobre strane, a kamoli tek kada je pitana.. Štaviše, kad je neko pita, kada je pritisnuta pitanjima, ona o svojim dobrim stranama govori u celini i u detaljima, bez izuzetka, bez uzdržavanja. O toj osobi možete zaključiti: 'Ovo je nečastan čovek'.

Monasi, osoba koja poseduje ova četiri svojstva može se smatrati 'nečastnim čovekom'.

A osoba koja poseduje ova četiri svojstva može se smatrati 'častnim čovekom'. Koja četiri?

Ima slučajeva kada osoba od integriteta, kada je pitaju, ne otkriva slabosti neke druge osobe, a kamoli tek kada je ne pitaju. Štaviše, kad je neko pita, kada je pritisnuta pitanjima, ona loše stvari o drugoj osobi ne govori u celini i u detaljima, već samo delimično sa uzdržavanjem. O toj osobi možete zaključiti: 'Ovo je častan čovek'.

Ima slučajeva kada osoba od integriteta, kada je ne pitaju, otkriva dobre strane druge osobe, a kamoli tek kada je pitaju. Štaviše, kad je neko pita, kada je pritisnuta pitanjima, ona dobre stvari o drugoj osobi govori u celini i u detaljima, bez izuzetka, bez uzdržavanja. O toj osobi možete zaključiti: 'Ovo je častan čovek'.

Ima opet slučajeva kada osoba od integriteta, kada je ne pitaju, otkriva svoje slabosti, a kamoli tek kada je pitana. Štaviše, kad je neko pita, kada je pritisnuta pitanjima, ona o svojim slabostima govori u celini i u detaljima, bez izuzetka, bez uzdržavanja. O toj osobi možete zaključiti: 'Ovo je častan čovek'.

Ima opet slučajeva kada osoba od integriteta, kada je pitaju, ne otkriva svoje dobre strane, a kamo li tek kada nije pitana.. Štaviše, kad je neko pita, kada je pritisnuta pitanjima, ona o svojim dobrim stranama ne govori u celini, niti u detaljima, već samo delimično, sa uzdržavanjem. O toj osobi možete zaključiti: 'Ovo je častan čovek'.

Monasi, osoba koja poseduje ova četiri svojstva može se smatrati 'časnim čovekom'."

Rev. 25/7/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-73.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.77

Acintita sutta

O nedokučivim stvarima

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Postoje ove četiri nedokučive stvari, oko kojih ne treba lupati glavu, jer će one doneti ludilo i nevolju svakome ko je njima zaokupljen. Koje četiri?

"Doseg Budine moći [tj. u kojoj meri se razvijaju moći Bude kao rezultat probuđenja] jeste jedna nedokučiva stvar oko koje ne treba lupati glavu, jer će ona doneti ludilo i nevolju svakome ko je njome zaokupljen.

Doseg *jhana* moći [tj. u kojoj meri se razvijaju moći onoga ko je u potpunom zadubljenju]...

Precizno delovanje zakona *kamme*...

Poreklo i nastanak ovoga sveta jeste jedna nedokučiva stvar oko koje ne treba lupati glavu, jer će ona doneti ludilo i nevolju svakome ko je njome zaokupljen.

To su četiri nedokučive stvari, oko kojih ne treba lupati glavu, jer će one doneti ludilo i nevolju svakome ko je njima zaokupljen."

Rev. 28/5/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-77.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.79

Vanijja sutta

Trgovina

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Onda poštovani Sariputa otide do Blaženoga i, stigavši, pokloni mu se i sede sa strane. Dok je tako sedeo sa strane reče on Blaženome: "Kakav je razlog, gospodine, koji je uzrok da se trgovina, kad je preduzmu neki ljudi, pretvori u neuspeh? Kakav je razlog, gospodine, koji je uzrok da se ista vrsta trgovine, kad je preduzmu neki drugi ljudi, ne završi onako kako je nameravano? Kakav je razlog, gospodine, koji je uzrok da se ista vrsta trgovine, kad je preduzmu neki drugi ljudi, završi onako kako je nameravano? Kakav je razlog, gospodine, koji je uzrok da se ista vrsta trgovine, kad je preduzmu neki drugi ljudi, završi i bolje nego što je nameravano?"

"Ima slučajeva, Sariputa, kada neka osoba, otišavši do monaha ili askete, načini ovakvu ponudu: 'Kaži mi, gospodine, šta ti treba od četiri osnovne potrepštine.' Ali ne da ono što je ponudio. Ako umre i ovde se preporodi, tada bilo kakve trgovine da se poduhvati, ona se pretvori u neuspeh.

Ima zatim slučajeva, Sariputa, kada neka osoba, otišavši do monaha ili askete, načini ovakvu ponudu: 'Kaži mi, gospodine, šta ti treba od četiri osnovne potrepštine.' Ali mu da nešto drugo od onoga ponudio. Ako umre i ovde se preporodi, tada bilo kakve trgovine da se poduhvati, ona se ne završi onako kako je nameravao.

Ima zatim slučajeva, Sariputa, kada neka osoba, otišavši do monaha ili askete, načini ovakvu ponudu: 'Kaži mi, gospodine, šta ti treba od četiri osnovne potrepštine.' Onda mu i da ono što je ponudio. Ako umre i ovde se preporodi, tada bilo kakve trgovine da se poduhvati, ona se završi onako kako je nameravao.

Ima zatim slučajeva, Sariputa, kada neka osoba, otišavši do monaha ili askete, načini ovakvu ponudu: 'Kaži mi, gospodine, šta ti treba od četiri osnovne potrepštine.' Onda mu da i više od onoga što je ponudio. Ako umre i ovde se preporodi, tada bilo kakve trgovine da se poduhvati, ona se završi i bolje nego što je nameravao.

To je razlog, Sariputa, to je uzrok da se trgovina, kad je preuzmu neki ljudi, pretvori u neuspeh; da se ista vrsta trgovine, kad je preuzmu neki drugi ljudi, ne završi onako kako je nameravano; da se ista vrsta trgovine, kad je preuzmu neki drugi ljudi, završi onako kako je nameravano i da se ista vrsta trgovine, kad je preuzmu neki drugi ljudi, završi i bolje nego što je nameravano?"

Rev. 25/7/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-79.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.85

Tamonata sutta

Tama

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Na ovome svetu mogu se naći četiri vrste ljudi. Koje četiri? Oni u tami koji srljaju ka još dubljoj tami; oni u tami koji idu ka svetlosti; oni u svetlosti koji idu ka tami i oni u svetlosti koji idu ka još jasnijoj svetlosti.

A koji su to ljudi u tami koji srljaju ka još dubljoj tami? Ima slučajeva kada je čovek rođen u porodici niskog porekla -- u porodici mrtvozornika, lovca, pletača korpi, kolara ili čistača -- porodici koja je siromašna, sa malo hrane i pića, u nemaštini, kojoj je teško doći do hrane i odeće. A on je ružan, nezgrapan, zakržljao rastom i bolešljiv: poluslep ili deformisan ili hrom ili paralizovan. On ne prima bilo kakav dar u hrani, piću, odeći ili vozilima; cvetne vence, mirise ili mirisna ulja; ležaj, sklonište ili svetiljke. On pogrešno postupa telom, govorom i mišlju. Pošto pogrešno postupa telom, govorom i mišlju, on se -- posle raspada tela, posle smrti -- ponovo rađa u svetu patnje, na lošem odredištu, u nekom od nižih svetova, u paklu. To je vrsta ljudi koji su u tami i srljaju ka još dubljoj tami.

A koji su to ljudi u tami koji idu ka svetlosti? Ima slučajeva kada je čovek rođen u porodici niskog porekla -- u porodici mrtvozornika, lovca, pletača korpi, kolara ili čistača -- porodici koja je siromašna, sa malo hrane i pića, u nemaštini, kojoj je teško doći do hrane i odeće. A on je ružan, nezgrapan, zakržljao rastom i bolešljiv: poluslep ili deformisan ili hrom ili paralizovan. On ne prima bilo kakav dar u hrani, piću, odeći ili vozilima; cvetne vence, mirise ili mirisna ulja; ležaj, sklonište ili svetiljke. On ispravno postupa telom, govorom i mišlju. Pošto ispravno postupa telom, govorom i mišlju, on se -- posle raspada tela, posle smrti -- ponovo rađa na dobrom odredištu, u nebeskom svetu. To je vrsta ljudi koji su u tami i koji idu ka svetlosti.

A koji su to ljudi u svetlosti koji idu ka tami? Ima slučajeva kada je čovek rođen u porodici visokog porekla -- u porodici plemenitog ratnika, porodici sveštenika, porodici imućnog domaćina -- porodici koja je bogata, imućna, sa velikim posedom, sa mnogo novca, velikim brojem alata i druge opreme, sa mnogo pukućstva. A on je lepo građen, zgodan, nadahnjuje druge, lep poput lotosa. On prima darove u hrani, piću, odeći ili vozilima; cvetne vence, mirise ili mirisna ulja; ležaj, sklonište ili svetiljke. On pogrešno postupa telom, govorom i mišlju. Pošto pogrešno postupa telom, govorom i mišlju, on se -- posle raspada tela, posle smrti -- ponovo rađa u svetu patnje, na lošem odredištu, u nekom od nižih svetova, u paklu. To je vrsta ljudi koji su u svetlosti i koji idu ka tami.

A koji su to ljudi u svetlosti koji idu ka još jasnijoj svetlosti? Ima slučajeva kada je čovek rođen u porodici visokog porekla -- u porodici plemenitog ratnika, porodici sveštenika, porodici imućnog domaćina -- porodici koja je bogata, imućna, sa velikim posedom, sa mnogo novca, velikim brojem alata i druge opreme, sa mnogo pukućstva. A on je lepo građen, zgodan, nadahnjuje druge, lep poput lotosa. On prima darove u hrani, piću, odeći ili vozilima; cvetne vence, mirise ili mirisna ulja; ležaj, sklonište ili svetiljke. On ispravno postupa telom, govorom i mišlju. Pošto ispravno postupa telom, govorom i mišlju, on se -- posle raspada tela, posle smrti

-- ponovo rađa na dobrom odredištu, u nebeskom svetu. To je vrsta ljudi koji su u svetlosti i koji idu ka još jasnijoj svetlosti.

To su četiri vrste ljudi koji se mogu se naći na ovome svetu."

Rev. 28/8/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-85.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.94

Samadhi sutta

Koncentracija (Smirenost i uvid)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, na svetu je moguće naći četiri vrste ljudi. Koje četiri?

Ima ljudi koji su postigli unutrašnju smirenost svesti, ali ne i uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida. Imatim ljudi koji su postigli uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida, ali ne i unutrašnju smirenost svesti. Imatakođe ljudi koji nisu dostigli ni unutrašnju smirenost svesti, ni uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida. A ima ljudi koji su dostigli i unutrašnju smirenost svesti i uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida.

Onaj ko je dostigao unutrašnju smirenost svesti, ali ne i uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida, treba da se približi onome ko je dostigao uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida i upita ga: 'Kako treba gledati na izraze volje? Kako ih treba analizirati? Kako ih videti kroz uvid?' A taj drugi će mu odgovoriti u skladu sa onim što je video i doživeo: 'Na izraze volje treba gledati ovako. Izraze volje treba

analizirati ovako. Ovako ih treba videti kroz uvid.' Tako će ovaj prvi na kraju postati onaj ko je postigao i unutrašnju smirenost svesti i uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida.

Što se tiče čoveka koji je dostigao uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida, ali ne i unutrašnju smirenost svesti, on treba da se približi onome ko je dostigao unutrašnju smirenost svesti... i upita ga: 'Kako treba učvrstiti um? Kako se on može stišati? Kako se on može ujediniti? Kako se on može skoncentrisati?' A taj drugi će mu odgovoriti u skladu sa onim što je video i doživeo: 'Um treba učvrstiti na ovaj način. Um se može stišati ovako. Um se može ujediniti na ovaj način. Um se može skoncentrisati na ovaj način.' Tako će ovaj prvi na kraju postati onaj ko je postigao i unutrašnju smirenost svesti i uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida.

Što se tiče čoveka koji nije dostigao ni unutrašnju smirenost svesti, ni uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida, on treba da se približi onome ko je dostigao i unutrašnju smirenost svesti i uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida... i upita ga: 'Kako treba učvrstiti um? Kako se on može stišati? Kako se on može ujediniti? Kako se on može skoncentrisati? Kako treba gledati na izraze volje? Kako ih treba analizirati? Kako ih videti kroz uvid?' A taj drugi će mu odgovoriti u skladu sa onim što je video i doživeo: 'Um treba učvrstiti na ovaj način. Um se može stišati ovako. Um se može ujediniti na ovaj način. Um se može skoncentrisati na ovaj način. Na izraze volje treba gledati ovako. Izraze volje treba analizirati ovako. Ovako ih treba videti kroz uvid.' Tako će ovaj prvi na kraju postati onaj ko je postigao i unutrašnju smirenost svesti i uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida.

Što se tiče čoveka koji je dostigao i unutrašnju smirenost svesti i uvid u pojavnost putem izoštrenog uvida, njegova je dužnost da uloži napor u podizanje ('izoštavanje') upravo tih povoljnih kvaliteta na viši nivo kako bi okončao svaki (mentalni) nemir.

To su četiri vrste ljudi koje je moguće naći na ovome svetu."

Rev. 1/11/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-94.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.95

Chavalata sutta

Ugarak

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Monasi, na ovome svetu postoje četiri vrste ljudi. Koje četiri? Oni koji ne vežbaju za svoju dobrobit, a ni za tuđu. Oni koji vežbaju za dobrobit drugih, ali ne i za svoju.. Oni koji vežbaju za svoju dobrobit, ali ne i za dobrobit drugih. Oni koji vežbaju i za svoju i za tuđu dobrobit.

Baš kao što se ugarak sa pogrebne lomače -- što gori na oba kraja, a pokriven je balemom u sredini -- ne koristi kao ogrev ni u selu, a ni van njega. Kažem vam da je to slično čoveku koji ne vežba za svoju dobrobit, a ni za tuđu. Onaj čovek koji vežba za dobrobit drugih, ali ne i za svoju dobrobit iznad je i plemenitiji od onog prvoga. Onaj koji vežba za svoju dobrobit, ali ne i za dobrobit drugih najviši je od ove trojice. A čovek koji vežba za dobrobit svoju i drugih jeste, od sve četvorice, najuzvišeniji, kralj, najizvrsniji, vrhovni. Baš kao što od krave dolazi mleko, od mleka buter, od butera *ghi*, od *ghija* poslastica, a od sve četvoro tu poslasticu ljudi najviše cene -- na isti način, od one četiri vrste ljudi, upravo onaj ko vežba za dobro svoje i drugih smatra se najuzvišenijim, kraljem, najizvrsnijim, vrhovnikom

Te četiri vrste ljudi mogu se naći na ovome svetu..

Videti takođe: [AN V.20](#); [AN IV.96](#).

Rev. 4/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-95.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.96

Raga-vinaya sutta

Savlađivanje strasti

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Monasi, na ovome svetu postoje četiri vrste ljudi. Koje četiri? Oni koji vežbaju za svoju dobrobit, ali ne za tuđu. Oni koji vežbaju za dobrobit drugih, ali ne i za svoju.. Oni koji ne vežbaju ni za svoju dobrobit, a ni za dobrobit drugih. Oni koji vežbaju i za svoju i za tuđu dobrobit.

A koji to čovek vežba za svoju dobrobit, ali ne za tuđu? Ima slučajeva kada čovek sebe vežba u savlađivanju strasti, ali ne podstiče i druge da savlađuju svoje strasti, sebe vežba u savlađivanju odbojnosti, ali ne podstiče i druge da savlađuju svoje odbojnosti, sebe vežba u savlađivanju obmanutosti, ali ne podstiče i druge da savlađuju svoje obmanutosti. Takav je čovek koji vežba za svoju dobrobit, ali ne za tuđu.

A koji to čovek ne vežba ni za svoju dobrobit, a ni za dobrobit drugih? Ima slučajeva kada čovek sebe ne vežba u savlađivanju strasti, a ni ne podstiče druge

da savlađuju svoje strasti, sebe ne veđba u savlađivanju odbojnosti, a ni ne podstiće druge da savlađuju svoje odbojnosti, sebe ne veđba u savlađivanju obmanutosti, a ni ne podstiće druge da savlađuju svoje obmanutosti. Takav je čovek koji ne veđba ni za svoju dobrobit, a ni za dobrobit drugih.

A koji to čovek veđba za svoju dobrobit, ali ne za tuđu? Ima slučajeva kada čovek sebe veđba u savlađivanju strasti, ali ne podstiće i druge da savlađuju svoje strasti, sebe veđba u savlađivanju odbojnosti, ali ne podstiće i druge da savlađuju svoje odbojnosti, sebe veđba u savlađivanju obmanutosti, ali ne podstiće i druge da savlađuju svoje obmanutosti. Takav je čovek koji veđba za svoju dobrobit, ali ne za tuđu.

A koji to čovek veđba i za svoju i za tuđu dobrobit? Ima slučajeva kada čovek sebe veđba u savlađivanju strasti, a podstiće i druge da savlađuju svoje strasti, sebe veđba u savlađivanju odbojnosti, a podstiće i druge da savlađuju svoje odbojnosti, sebe veđba u savlađivanju obmanutosti, a podstiće i druge da savlađuju svoje obmanutosti. Takav je čovek koji veđba i za svoju i za tuđu dobrobit.

Te četiri vrste ljudi mogu se naći na ovome svetu..

Videti takođe: [AN V.20](#); [AN IV.95](#).

Rev. 4/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-96.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.102

Valahaka sutta

Munje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Potoji četiri vrste munja. Koje četiri? Ona koja grmi, ali ne donosi kišu, ona koja donosi kišu, ali ne grmi, ona koja niti grmi niti donosi kišu, i ona koja i grmi i donosi kišu. To su četiri vrste munja.

Na isti način, na svetu se mogu pronaći četiri vrste ljudi koji podsećaju na ove munje. Koje četiri? Onaj koji grmi, ali ne donosi kišu, onaj koji donosi kišu, ali ne grmi, onaj koji niti grmi niti donosi kišu, i onaj koji i grmi i donosi kišu.

A kakav je to čovek koji grmi, ali ne donosi kišu? Ima slučajeva kada je neko ovladao Dhamma govorima, pripovestima i u prozi i u stihu, tumačenjima, stihovima, nadahnutim izjavama, citatima, pričama o prošlim životima, neverovatnim događajima, pitanjima i odgovorima [ovo je najranija klasifikacija Budinog učenja]. Pa ipak, on ne uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je patnja'. On ne uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je nastanak patnje'. On ne uviđa ono što zaista

postoji: 'Ovo je prestanak patnje'. On ne uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je put življenja koji vodi do prestanka patnje'. Takav je čovek koji grmi, ali ne donosi kišu. Takav je čovek, kažem vam, nalik munji koja grmi, ali ne donosi kišu.

A kakav je to čovek koji donosi kišu, ali ne grmi? Ima slučajeva kada neko nije ovladao Dhamma govorima... pitanjima i odgovorima. Pa ipak, on uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je patnja'. On uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je nastanak patnje'. On uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je prestanak patnje'. On uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je put življenja koji vodi do prestanka patnje'. Takav je čovek koji donosi kišu, ali ne grmi. Takav je čovek, kažem vam, nalik munji koja donosi kišu, ali ne grmi.

A kakav je to čovek koji niti grmi niti donosi kišu? Ima slučajeva kada neko nije ovladao Dhamma govorima... pitanjima i odgovorima. On takođe ne uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je patnja'. On ne uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je nastanak patnje'. On ne uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je prestanak patnje'. On ne uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je put življenja koji vodi do prestanka patnje'. Takav je čovek koji niti grmi niti donosi kišu. Takav je čovek, kažem vam, nalik munji koja niti grmi niti donosi kišu.

A kakav je to čovek koji i grmi i donosi kišu? Ima slučajeva kada je neko ovladao Dhamma govorima... pitanjima i odgovorima. On takođe uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je patnja'. On uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je nastanak patnje'. On uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je prestanak patnje'. On uviđa ono što zaista postoji: 'Ovo je put življenja koji vodi do prestanka patnje'. Takav je čovek koji i grmi i donosi kišu. Takav je čovek, kažem vam, nalik munji koja i grmi i donosi kišu.

Na svetu se mogu pronaći ove četiri vrste ljudi."

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.113

Patoda sutta

Kamdžija

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Na ovome svetu moguće je naći četiri vrste čistokrvnih konja. Koje četiri? Ima slučajeva kada neki čistokrvni konj kad samo vidi senku kamdžije postane uzbuđen i podstaknut, [razmišljajući]: 'Kakav li će zadatak krotitelj imati danas za mene? Šta bi trebalo da uradim?' Neki od izvanrednih čistokrvnih konja su takvi. I to je prva vrsta odličnih čistokrvnih konja koji se mogu naći na ovome svetu.

Ima, zatim, slučajeva kada neki čistokrvni konj ne postane uzbuđen i podstaknut kad vidi senku kamdžije, već je tek kada je blago ošinut kamdžijom uzbuđen i podstaknut [razmišljajući]: 'Kakav li će zadatak krotitelj imati danas za mene? Šta bi trebalo da uradim?' Neki od izvanrednih čistokrvnih konja su takvi. I to je druga vrsta odličnih čistokrvnih konja koji se mogu naći na ovome svetu.

Ima, zatim, slučajeva kada se neki čistokrvni konj ne postane uzbuđen i podstaknut kad vidi senku kamdžije, a ni kada je blago ošinut kamdžijom, već je

tek kada je snažno ošinit uzbuđen i podstaknut [razmišljajući]: 'Kakav li će zadatak krotitelj imati danas za mene? Šta bi trebalo da uradim?' Neki od izvanrednih čistokrvnih konja su takvi. I to je treća vrsta odličnih čistokrvnih konja koji se mogu naći na ovome svetu.

Ima, zatim, slučajeva kada neki čistokrvni konj ne postane uzbuđen i podstaknut kad vidi senku kamdžije, ni kada je blago ošinit kamdžijom, a ni kada je snažno ošinit, već je tek kada ga kamdžija zaboli do kosti uzbuđen i podstaknut [razmišljajući]: 'Kakav li će zadatak krotitelj imati danas za mene? Šta bi trebalo da uradim?' Neki od izvanrednih čistokrvnih konja su takvi. I to je četvrta vrsta odličnih čistokrvnih konja koji se mogu naći na ovome svetu.

To su četiri vrste čistokrvnih konja koje je moguće naći na ovome svetu.

Ali na ovome svetu moguće je naći i četiri vrste plemenitih ljudi. Koje četiri?

Ima slučajeva kada neka plemenita osoba čuje: 'U onom gradu ili selu ima jedan muškarac ili žena u bolovima ili umrla.' Tada ta osoba postane uzbuđena i podstaknuta kad to čuje. Uzbuđena, ona postaje i odlučna. Odlučna, ona svojim ponašanjem ostvaruje najvišu istinu i, prozrevši je uvidom, ona vidi. Ta vrsta plemenite osobe, kažem vam, nalik je čistokrvnom konju koji se kad samo vidi senku kamdžije uzbuni i podstakne. Neki plemeniti ljudi su takvi. I to je prva vrsta odličnih plemenitih ljudi koji se mogu naći na ovome svetu.

Ima, zatim, slučajeva kada neka plemenita osoba ne čuje: 'U onom gradu ili selu ima jedan muškarac ili žena u bolovima ili umrla.' Ali sama vidi muškarca ili ženu u bolovima ili mrtvu. Uzbuđena je i podstaknuta time. Uzbuđena, ona postaje i odlučna. Odlučna, ona svojim ponašanjem ostvaruje najvišu istinu i, prozrevši je uvidom, ona vidi. Ta vrsta plemenite osobe, kažem vam, nalik je čistokrvnom konju koji kada je blago ošinit kamdžijom postane uzbuđen i podstaknut. Neki plemeniti ljudi su takvi. I to je druga vrsta odličnih plemenitih ljudi koji se mogu

naći na ovome svetu.

Ima, zatim, slučajeva kada neka plemenita osoba ne čuje: 'U onom gradu ili selu ima jedan muškarac ili žena u bolovima ili umrla.' A ni sama ne vidi muškarca ili ženu u bolovima ili mrtvu. Ali vidi nekoga sebi jako bliskog, svoga srodnika, u bolovima ili mrtvog. Uzbuđena je i podstaknuta time. Uzbuđena, ona postaje i odlučna. Odlučna, ona svojim ponašanjem ostvaruje najvišu istinu i, prozrevši je uvidom, ona vidi. Ta vrsta plemenite osobe, kažem vam, nalik je čistokrvnom konju koji kada je snažno ošinit kamdžijom postane uzbuđen i podstaknut. Neki plemeniti ljudi su takvi. I to je treća vrsta odličnih plemenitih ljudi koji se mogu naći na ovome svetu.

Ima, zatim, slučajeva kada neka plemenita osoba ne čuje: 'U onom gradu ili selu ima jedan muškarac ili žena u bolovima ili umrla.' A ni sama ne vidi muškarca ili ženu u bolovima ili mrtvu. Ne vidi nekoga sebi jako bliskog, svoga srodnika, u bolovima ili mrtvog. Ali je sama obuzeta telesnim osećanjima koji su bolni, probadajući, slamajući, odbojni i neugodni, opasni po život. Uzbuđena je i podstaknuta time. Uzbuđena, ona postaje i odlučna. Odlučna, ona svojim ponašanjem ostvaruje najvišu istinu i, prozrevši je uvidom, ona vidi. Ta vrsta plemenite osobe, kažem vam, nalik je čistokrvnom konju koji tek kada ga kamdžija zaboli do kosti postane uzbuđen i podstaknut. Neki plemeniti ljudi su takvi. I to je četvrta vrsta odličnih plemenitih ljudi koji se mogu naći na ovome svetu.

To su četiri vrste plemenitih ljudi koje je moguće naći na ovome svetu."

Rev. 1/11/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-113.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.115

Thana sutta

Smerovi delovanja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, postoji četiri smera delovanja. Koja četiri? Postoji smer delovanja koji je neprijatan i koji, kada je završen, donosi štetu. Postoji smer delovanja koji je neprijatan ali koji, kada je završen, donosi korist. Postoji smer delovanja koji je prijatan i koji, kada je završen, donosi štetu. Postoji smer delovanja koji je prijatan i koji, kada je završen, donosi korist.

Što se tiče smera delovanja koji je neprijatan i koji, kada je završen, donosi štetu, smatra se smerom koji nije vredan da se njime ide i to iz dva razloga: zato što je samo delovanje neprijatno i zato što donosi štetu. Zbog oba ova razloga se on smatra smerom koji nije vredan da se njime ide.

Što se tiče smera delovanja koji je neprijatan i koji, kada je završen, donosi korist, u svetlu ovog smeru se neko može iskazati -- kroz otpornost, postojanost, napor -- kao budala ili kao mudrac. Jer budala ne razmišlja. 'Iako je ovaj smer delovanja

neprijatan, ipak će on, kada bude završen, doneti korist.' Zato se on njime ne kreće i izbegavanje da tako uradi na kraju mu donosi štetu. Ali mudrac ovako razmišlja: 'Iako je ovaj smer delovanja neprijatan, ipak će on, kada bude završen, doneti korist.' Zato se on njime kreće i zahvaljujući tome na kraju mu on donosi korist.

Što se tiče smera delovanja koji je prijatan i koji, kada je završen, donosi štetu, u svetlu ovog smera se neko može iskazati -- kroz otpornost, postojanost, napor -- kao budala ili kao mudrac. Jer budala ne razmišlja. 'Iako je ovaj smer delovanja prijatan, ipak će on, kada bude završen, doneti štetu.' Zato se on njime kreće i zahvaljujući tome na kraju mu on donosi štetu. Ali mudrac ovako razmišlja: 'Iako je ovaj smer delovanja prijatan, ipak će on, kada bude završen, doneti štetu.' Zato se on njime ne kreće i izbegavanje da tako uradi na kraju mu donosi korist.

Što se tiče smera delovanja koji je prijatan i koji, kada je završen, donosi korist, smatra se smerom koji je vredan da se njime ide i to iz dva razloga: zato što je samo delovanje prijatno i zato što donosi korist. Zbog oba ova razloga se on smatra smerom koji je vredan da se njime ide.

To su četiri smera delovanja."

Rev. 1/11/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-115.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.125

Puggala sutta

Osobe

(Odlomak)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Tako, monasi, neka osoba boravi srca ispunjenog saosećajnom ljubavlju što se širi na jednu stranu, isto tako na drugu stranu, na treću i na četvrtu stranu sveta, isto tako gore i dole, unaokolo i uopšte svuda, ispunjena je ljubavlju za druge kao za sebe samu; srca prepunog, ushićenog i prožetog ljubavlju, bez trunke neprijateljstva i zlovolje, obuhvata ona čitav svet.

Ona nalazi zadovoljstvo u tome, smatra to poželjnim i neguje ga na svoju dobrobit; postojana i odlučna, boravi u tom stanju i ako umre ne izgubivši ga, preporuča se među bogovima, u nebeskom svetu.

A bogovi tog sveta imaju životni vek od jednog eona. I obična osoba [koja nije prešla Plemeniti osmostruki put] provodi tamo svoj životni vek; ali kada on istekne,

napušta to mesto i u [skladu sa tim kakva su joj bila dela u prošlosti] može se preporoditi čak i u paklu, u životinjskoj materici ili u svetu duhova. Ali ona koja je saslušala Savršenoga ostaje tamo [u nebeskom svetu] čitav život i pošto ga je proživela konačno dostiže potpuno iskorenjivanje požude, mržnje i obmanutosti upravo u toj nebeskoj egzistenciji.

Upravo je to ono što razlikuje, što čini razliku između mudrog slušaoca oplemenjenog [prelaskom Plemenitog osmostrukog puta] od nepromišljenog, običnog čoveka u pogledu mesta na kojem se preporađaju posle smrti.

Rev. 1/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-125.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.170

Yuganaddha sutta

Zajedno

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je prilikom poštovani Ananda boravio u Kosambiju, u Gošitinom manastiru.

Tu se on obrati monasina: "Prijatelji!"

"Da, prijatelju", odgovoriše monasi.

A poštovani Ananda reče: "Prijatelji, ko god -- monah ili monahinja -- u mome prisustvu objavi da je dostigao stanje arahanta, on to čini na jedan od ova četiri načina. Koja četiri?"

Ima slučajeva kada je monah razvio uvid kojem je prethodila smirenost. I kako on razvija uvid kojem je prethodila smirenost, put je rođen. On sledi taj put, razvija ga, napreduje njime. I dok sledi taj put, razvija ga, napreduje njime -- njegovi okovi padaju, njegove opsesije nestaju.

Ima zatim slučajeva kada je monah razvio smirenost kojoj je prethodio uvid. I kako on razvija smirenost kojoj je prethodio uvid, put je rođen. On sledi taj put, razvija ga, napreduje njime. I dok sledi taj put, razvija ga, napreduje njime -- njegovi okovi padaju, njegove opsesije nestaju.

Ima zatim slučajeva kada je monah razvio smirenost zajedno uvid. I kako on razvija smirenost zajedno sa uvidom, put je rođen. On sledi taj put, razvija ga, napreduje njime. I dok sledi taj put, razvija ga, napreduje njime -- njegovi okovi padaju, njegove opsesije nestaju.

Ima zatim slučajeva kada je monahov um nemir u odnosu na Dhammu [komentar: nepotpuni uvid] sasvim dobro drži pod kontrolom. Onda dolazi trenutak kada njegov um dozreva u sebi, smiruje se i postaje jedinstven i koncentrisan. U njemu je put rođen. On sledi taj put, razvija ga, napreduje njime. I dok sledi taj put, razvija ga, napreduje njime -- njegovi okovi padaju, njegove opsesije nestaju.

Ko god -- monah ili monahinja -- u mome prisustvu objavi da je dostigao stanje arahanta, oni to čini na jedan od ova četiri načina."

Rev. 1/12/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-178.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.178

Jambali sutta

Bazen za otpadne vode

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, četiri vrste ljude postoje na ovom svetu? Koje četiri?"

Ima slučajeva da monah ulazi i ostaje u nekom od spokojnih stanja svesnosti.[1] On neguje prestanak vezanosti za sopstvo, ali dok neguje prestanak vezanosti za sopstvo, njegov um ne prijanja za to, nije sve pouzdanije, uravnoteženije ili učvršćenije u prestanak vezivanja za sopstvo. Takav ne može očekivati prestanak vezanosti za sopstvo. Kao što čovek koji uhvati granu rukom umazanom smolom, pa mu se ruka zalepi za granu, stegne je, priljubi se uz nju; na isti način, monah ulazi i ostaje u nekom od spokojnih stanja svesnosti. On neguje prestanak vezanosti za sopstvo, ali dok neguje prestanak vezanosti za sopstvo, njegov um ne prijanja za to, nije sve pouzdanije, uravnoteženije ili učvršćenije u prestanak vezivanja za sopstvo. Takav ne može očekivati prestanak vezanosti za sopstvo.

A ima slučajeva da monah ulazi i ostaje u nekom od spokojnih stanja svesnosti. On neguje prestanak vezanosti za sopstvo, a dok neguje prestanak vezanosti za sopstvo njegov um prijanja za to, sve je pouzdaniji, uravnoteženiji ili učvršćeniji u prestanak vezivanja za sopstvo. Takav može očekivati prestanak vezanosti za sopstvo. Kao što čovek koji uhvati granu čistom rukom, pa mu se ruka ne zalepi za granu, ne stegne je, ne priljubi se uz nju; na isti način, monah ulazi i ostaje u nekom od spokojnih stanja svesnosti. On neguje prestanak vezanosti za sopstvo, a dok neguje prestanak vezanosti za sopstvo njegov um prijanja za to, sve je pouzdaniji, uravnoteženiji ili učvršćeniji u prestanak vezivanja za sopstvo. Takav može očekivati prestanak vezanosti za sopstvo.

A ima slučajeva da monah ulazi i ostaje u nekom od spokojnih stanja svesnosti. On neguje razvejavanje neznanja, ali dok neguje razvejavanje neznanja njegov um ne prijanja za to, nije sve pouzdanije, uravnoteženije ili učvršćenije u razvejavanju neznanja. Takav ne može očekivati razvejavanje neznanja. Kao kad postoji bazen za otpadne vode koji je tu bezbroj godina, na kojem je čovek zatvorio sve ulazne kanale, a otvori osve izlazne kanale, a iz neba ne pada nikakva obilna kiša: probijanje obala tog bazena za otpadne vode ne može se očekivati; na isti način, monah ulazi i ostaje u nekom od spokojnih stanja svesnosti. On neguje razvejavanje neznanja, ali dok neguje razvejavanje neznanja njegov um ne prijanja za to, nije sve pouzdaniji, uravnoteženiji ili učvršćeniji u razvejavanju neznanja. Takav ne može očekivati razvejavanje neznanja.

A ima slučajeva da monah ulazi i ostaje u nekom od spokojnih stanja svesnosti. On neguje razvejavanje neznanja, a dok neguje razvejavanje neznanja njegov um prijanja za to, sve je pouzdaniji, uravnoteženiji ili učvršćeniji u prestanak vezivanja za sopstvo. Takav može očekivati prestanak vezanosti za sopstvo. Kao kad postoji bazen za otpadne vode koji je tu bezbroj godina, na kojem je čovek otvorio sve ulazne kanale, a zatvorio sve izlazne kanale, a iz neba padne obilna kiša: probijanje obala tog bazena za otpadne vode može se očekivati; na isti način, monah ulazi i ostaje u nekom od spokojnih stanja svesnosti. On neguje

razvejavanje neznanja, a dok neguje razvejavanje neznanja njegov um prijanja za to, sve je pouzdaniji, uravnoteženiji ili učvršćeniji u razvejavanju neznanja. Takav može očekivati razvejavanje neznanja.

To su četiri vrste ljude koji postoje na ovom svetu."

Beleška

1. Neki od nivoa meditativnog zadubljenja. [Natrag]

Rev. 18/6/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-178.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.181

Yodhajiva sutta

Ratnik

Prevod Bransilav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Opremljen sa četiri kvaliteta, o monasi, ratnik je dostojan kralja, vredan kralja i računa se desnom rukom svoga kralja. Koja četiri?

Ima slučajeve kada je ratnik vešt da zauzme borbeni položaj, vešt da gađa nadaleko, vešt da gađa brzo i u stanju da proseče i veliku metu. Opremljen sa ova četiri kvaliteta, o monasi, ratnik je dostojan kralja, vredan kralja i računa se desnom rukom svoga kralja.

Na isti način, monah opremljen sa četiri kvaliteta zaslužuje da bude darivan, zaslužuje gostoprimstvo, zaslužuje ponuđenu hranu, zaslužuje poštovanje, predstavlja nenadmašno polje dobročinstava za ovaj svet. Koja četiri?

Ima slučajeve kada je monah vešt da zauzme borbeni položaj, vešt , vešt da gađa brzo i u stanju da proseče i veliku metu. Opremljen sa ova četiri kvaliteta monah zaslužuje da bude darivan, zaslužuje gostoprimstvo, zaslužuje ponuđenu hranu, zaslužuje poštovanje, predstavlja

nenadmašno polje dobročinstava za ovaj svet.

A kako je to monah vešt da zauzme borbeni položaj? Ima slučajeve kada je monah ispunjen vrlinom. Živi obuzdan u skladu sa Patimokkhom (Pravilima monaške discipline), savršen u svom ponašanju i delovanju. On sebe vežba, prihvativši pravila vežbanja i uviđajući opasnost i u najmanjoj grešci. Tako je monah vešt da zauzme borbeni položaj.

A kako je to monah vešt da gađa nadaleko? Ima slučajeve kada monah vidi svaki oblik, bilo da je prošli, budući ili sadašnji, unutrašnji ili spoljašnji, upadljiv ili suptilan, prost ili uzvišen, dalek ili blizak -- svaki oblik -- onakvim kakav on jeste, sa ispravnim uvidom: "To nije moje. To nije moja prava suština. To nisam ja."

Oni vidi svaki osećaj...

On vidi svaki opažaj...

On vidi svaki izraz volje...

On vidi svaku svest, bilo da je prošla, buduća ili sadašnja, unutrašnja ili spoljašnja, upadljiva ili suptilna, prosta ili uzvišena, daleka ili bliska -- svaku svest -- onakvim kakav ona jeste, sa ispravnim uvidom: "To nije moje. To nije moja prava suština. To nisam ja."

Tako je monah vešt da gađa nadaleko.

A kako je to monah vešt da gađa brzo? Ima slučajeve kada monah uviđa, u trenutku dok se događa, "Ovo je patnja"... "Ovo je izvor patnje" ... "Ovo je iskorenjivanje patnje" ... "Ovo je put koji vodi ka iskorenjivanju patnje". Tako je monah vešt da gađa brzo.

A kako je to monah u stanju da proseče i veliku metu? Ima slučajeve kada monah proseče put pravo kroz ogromnu masu neznanja. Tako je to monah u stanju da proseče i veliku metu.

Opremljen sa ova četiri kvaliteta monah zaslužuje da bude darivan, zaslužuje gostoprimstvo,

zasluhuje ponuđenu hranu, zasluhuje poštovanje, predstavlja nenadmašno polje dobročinstava za ovaj svet.

Rev. 1/3/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-181.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.183

Suta sutta

O onome što je čuto

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Rađagahe, u Bambusovom gaju, u svetilištu gde se hrane vevice. Tada braman Vasakara, savetnik kralja Magade, otide do Blaženog i, stigavši, razmeni učtive pozdrave s njim. Pošto su tako razmenili prijateljske i učtive pozdrave, sede on sa strane. Sedeći tako sa strane reče on Blaženome: "Po mome mišljenju, po mome shvatanju, kad god neko govori o nečemu što je čuo rečima : 'Ovako sam čuo', u tome nema prekršaja. kad god neko govori o nečemu što je osetio rečima : 'Ovako sam osetio', u tome nema prekršaja. Kad god neko govori o nečemu što je razumeo rečima : 'Ovako sam razumeo', u tome nema prekršaja."

A Blaženi odgovori: "Ja ne kažem, bramane, da o svemu što vidimo treba i da govorimo. Niti kažem da o svemu što vidimo ne bi trebalo govoriti. Ja ne kažem da o svemu što smo čuli... o svemu što smo osetili... o svemu što smo razumeli treba govoriti. Niti kažem da o svemu što smo razumeli ne bi trebalo govoriti."

Kada se, u onome ko govori o nečemu što je video, uvećavaju loše mentalne osobine, a dobre mentalne osobine smanjuju, tada o takvim stvarima ne bi trebalo govoriti. Ali kada se, u onome ko govori o nečemu što je video, smanjuju loše mentalne osobine, a dobre mentalne osobine uvećavaju, tada bi o takvim stvarima trebalo govoriti.

Kada se, u onome ko govori o nečemu što je čuo... osetio... razumeo, smanjuju loše mentalne osobine, a dobre mentalne osobine uvećavaju, tada bi o takvim stvarima trebalo govoriti."

Tada braman Vasakara, oduševljen i ushićen rečima Blaženog ustade sa svoga sedišta i otide.

Videti takođe: [MN 58](#).

Rev. 15/2/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-183.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.187

Vassakara sutta

Braman Vasakara

Odlomak

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom prilikom je Blaženi boravio kraj Rađagahe, u bambusovom gaju, na mestu gde se hrane veverice. Onda braman Vasakara, glavni savetnik kralja Rađagaheotide do Blaženog, učtivo se sa njim pozdravi, sede sa strane, pa reče:

"Šta misliš, prijatelju Gotamo, da li bi loša osoba mogla da prepozna lošu osobu: 'Ovaj čovek je loša osoba'?"

"Zaista je to nemoguće, bramanu, ne može se dogoditi da loša osoba može da prepozna lošu osobu: 'Ovaj čovek je loša osoba'."

"Šta misliš, prijatelju Gotamo, da li bi loša osoba mogla da prepozna dobru osobu: 'Ovaj čovek je dobra osoba'?"

"Zaista je i to nemoguće, bramanu, ne može se dogoditi da loša osoba može da prepozna dobru osobu: 'Ovaj čovek je dobra osoba'."

"Šta misliš, prijatelju Gotamo, da li bi dobra osoba mogla da prepozna dobru osobu: 'Ovaj čovek je dobra osoba'?"

"Zaista je to moguće, bramanu, da dobra osoba može da prepozna dobru osobu: 'Ovaj čovek je dobra osoba'."

"A šta misliš, prijatelju Gotamo, da li bi dobra osoba mogla da prepozna lošu osobu: 'Ovaj čovek je loša osoba'?"

"Zaista je i to moguće, bramanu, da dobra osoba može da prepozna lošu osobu: 'Ovaj čovek je loša osoba'."

Rev. 1/12/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-187.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.192

Thana sutta

Obeležja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, četiri su obeležja koja je moguće prepoznati na osnovu četiri [druga] obeležja. Koja četiri?

Tek živeći sa nekim upoznajemo vrline te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi."

Tek kroz kontakte sa nekim upoznajemo čistotu te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.

Tek kroz nedaće sa nekim upoznajemo istrajnost te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.

Tek kroz razgovor sa nekim upoznajemo pronicljivost te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.

[1] 'Tek živeći sa nekim upoznajemo vrline te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.' Tako je rečeno. A sa čim u vezi je to rečeno?

Ima slučajeva kada neko, živeći sa drugim, shvati: 'Dugo vremena je ovaj čovek bio smušen, slomljen, obeležen, konfuzan u svojim postupcima. Nije bio dosledan u svojim postupcima. Nije redovno vežbao u skladu sa pravilima. On je jedna neprincipijelna osoba, nije ispunjen vrlinom, čvrsto se ne drži principa.' A onda ima slučajeva kada neko, živeći sa drugim, shvati: 'Dugo vremena ovaj čovek nije bio smušen, slomljen, obeležen, konfuzan u svojim postupcima. Bio je dosledan u svojim postupcima. Redovno je vežbao u skladu sa pravilima. On je jedna principijelna osoba, ispunjen je vrlinom, čvrsto se drži principa.'

Tek živeći sa nekim upoznajemo vrline te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.' Tako je rečeno. I sa ovim u vezi je to rečeno?

[2] 'Tek kroz kontakte sa nekim upoznajemo čistotu te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.' Tako je rečeno. A sa čim u vezi je to rečeno?

Ima slučajeva kada neko, živeći sa drugim, shvati: 'Ovaj čovek se ponaša na jedan način kada je sa nekim nasamo, drugačije kada je sa njih dvoje, drugačije kada je sa troje, a drugačije kada je sa mnogo ljudi. Njegovi pređašnji postupci nisu u

skladu sa njegovim kasnijim postupcima. Nesavršen je u svojim postupcima, nije čist.' A onda ima slučajeve kada neko, živeći sa drugim, shvati: 'Ovaj čovek se ponaša na jednak način kada je sa nekim nasamo, kao kada je sa njih dvoje, kada je sa troje, i kada je sa mnogo ljudi. Njegovi pređašnji postupci su u skladu sa njegovim kasnijim postupcima. Savršen je u svojim postupcima, čist.'

'Tek kroz kontakte sa nekim upoznajemo čistotu te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.' Tako je rečeno. I sa ovim u vezi je to rečeno?

[3] 'Tek kroz nedaće sa nekim upoznajemo istrajnost te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.'

Ima slučajeve kada neko, pateći zbog gubitka člana porodice, gubitka imetka ili gubitka zbog bolesti ne razmišlja: 'Tako je kada se na ovome svetu živi u zajednici. Tako je kad se učvršćuje lični identitet [*atta-bhava*, doslovno "stanje sopstva"]'.

Kada se živi u ovom svetu, kada se stekne lični identitet, ovih osam ovozemaljskih uslova vrte se za ovim svetom i ovaj svet se vrti za tih osam ovozemaljskih uslova: dobitak i gubitak, uvažavanje i nemilost, prekor i pohvala, zadovoljstvo i bol.' Pateći zbog gubitka člana porodice, gubitka imetka ili gubitka zbog bolesti, takav čovek tuži, jadikuje i lamentira, udara se u grudi, postaje izbezumljen. A ima slučajeve kada neko, pateći zbog gubitka člana porodice, gubitka imetka ili gubitka zbog bolesti razmišlja: 'Tako je kada se na ovome svetu živi u zajednici. Tako je kad se učvršćuje lični identitet. Kada se živi u ovom svetu, kada se stekne lični identitet, ovih osam ovozemaljskih uslova vrte se za ovim svetom i ovaj svet se vrti za tih osam ovozemaljskih uslova: dobitak i gubitak, uvažavanje i nemilost, prekor i pohvala, zadovoljstvo i bol.' Pateći zbog gubitka člana porodice, gubitka imetka ili gubitka zbog bolesti, takav čovek ne tuži, ne jadikuje i ne lamentira, ne

udara se u grudi, ne postaje izbezumljen.

'Tek kroz nedaće sa nekim upoznajemo istrajnost te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.' Tako je rečeno. I sa ovim u vezi je to rečeno?

[4] 'Tek kroz razgovor sa nekim upoznajemo pronicljivost te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.' Tako je rečeno. A sa čim u vezi je to rečeno?

Ima slučajeva kada neko, diskutujući sa drugim, shvati: 'Po načinu na koji ovaj čovek pokreće neko pitanje, po načinu na koji primenjuje [svoju sposobnost zaključivanja], po načinu na koji odgovara na pitanje, jasno je da je glup, da nema uvida.' Otkuda to? Ne iznosi tvrdnje koje su duboke, smirene, rafinirane, koje su izvan nagađanja, suptilne, dostupne samo mudrima. On ne može da objavi značenje, da njemu poduči, opiše ga, objasni ili učini lako razumljivim. On je glup, nema uvida.' Baš kao kad čovek oštrog vida stojeći na obali spazi ribu kako iskoči iz vode. U njemu će se javiti ova misao: 'Na osnovu onoga što sam video, na osnovu namreškane površine, na osnovu brzine kretanja te ribe, jasno je da je to maal riba, a ne velika.' Na isti način neko, diskutujući sa drugim, shvati: 'Po načinu na koji ovaj čovek pokreće neko pitanje, po načinu na koji primenjuje [svoju sposobnost zaključivanja], po načinu na koji odgovara na pitanje, jasno je da je glup, da nema uvida.'

A, opet, ima slučajeva kada neko, diskutujući sa drugim, shvati: 'Po načinu na koji ovaj čovek pokreće neko pitanje, po načinu na koji primenjuje [svoju sposobnost zaključivanja], po načinu na koji odgovara na pitanje, jasno je da poseduje uvid, da nije glup.' Otkuda to? On iznosi tvrdnje koje su duboke, smirene, rafinirane, koje su izvan nagađanja, suptilne, dostupne samo mudrima. On može da objavi

značenje, da njemu podučiti, opiše ga, objasni ili učini lako razumljivim. On poseduje uvid, nije glup.' Baš kao kad čovek oštrog vida stojeći na obali spazi ribu kako iskoči iz vode. U njemu će se javiti ova misao: 'Na osnovu onoga što sam video, na osnovu namreškane površine, na osnovu brzine kretanja te ribe, jasno je da je to mala riba, a ne velika.' Na isti način neko, diskutujući sa drugim, shvati: 'Po načinu na koji ovaj čovek pokreće neko pitanje, po načinu na koji primenjuje [svoju sposobnost zaključivanja], po načinu na koji odgovara na pitanje, jasno je da poseduje uvid, da nije glup.'

'Tek kroz razgovor sa nekim upoznajemo pronicljivost te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi.' Tako je rečeno. I sa ovim u vezi je to rečeno?

To su, monasi, četiri obeležja koja je moguće prepoznati na osnovu četiri [druga] obeležja."

Beleška: Drugačije izlaganje iste ove teme videti u [Ud VI.2](#).

Videti takođe: [AN III.78](#).

Rev. 15/2/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-192.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.252

Pariyesana sutta

Traganja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, ovo su četiri neplemenita traganja. Koja četiri? Ima slučajeva kada neko podložan starenju traži [sreću u] onome što je podložno starenju. Kada neko podložan bolesti traži [sreću u] onome što je podložno bolesti. Kada neko podložan smrti traži [sreću u] onome što je podložno smrti. Kada neko podložan prljanju traži [sreću u] onome što je podložno prljanju. To su četiri neplemenita traganja.

A ovo su četiri plemenita traganja. Koja četiri? Ima slučajeva kada neko podložan starenju, shvatajući mane onoga što je podložno starenju, traga za nestarećim, nenadmašnim odmorom od jarma: Oslobođenjem. Kada neko podložan bolesti, shvatajući mane onoga što je podložno bolesti, traga za nebolujućim, nenadmašnim odmorom od jarma: Oslobođenjem. Kada neko podložan smrti, shvatajući mane onoga što je podložno smrti, traga za neumirućim, nenadmašnim odmorom od jarma: Oslobođenjem. Kada neko podložan prljanju, shvatajući mane onoga što je podložno prljanju, traga za neprljajućim, nenadmašnim odmorom od

jarma: Oslobođenjem.

To su četiri neplemenita traganja"

Rev. 15/2/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-252.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.254

Malunkja-putto sutta

Za Malunkjina sina

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Redovnik Malunkja-putto posjeti Blaženoga... pa mu reče:

-- Korisno bi bilo za mene da mi Blaženi razjasni Isiinu ukratko, pa kad čujem Istinu od Blaženoga da se povučem u osamu i da ostanem gorljiv i odlučan.

- Ah, Malunkja-putto, zašto da poučavam mlade isposnike, kad ti, oronuo i ostario, dolaziš da tražiš kratku pouku od Blaženoga.

-- Pouči me, pouči me, gospodine, Istini ukratko! Sigurno ću shvatiti smisao riječi Blaženoga i postati nasljednik tih riječi.

-- Postoje, Malunkja-putto, četiri načina na koja se žeđ za životom javlja u isposniku u kojemu još može da se javi: Uzrok može da bude odjeća, isprosjačena hrana, boravište, ili uspjeh ili neuspjeh da nešto postigne... -- Ali kad u isposniku

jenja žeđ za životom, kad se iskorijeni, kad postane kao palma kojoj je odsječena krošnja i više ne može da se razvija, takav se isposnik naziva onim koji je prevladao žeđu, pretrgnuo sponu i potpuno prozreo izlišnost poriva te tako dokrajčio patnju.

(Malunkja-putto se konačno okoristio poukom Učitelja, "shvatio i postigao nenadmašivo savršenstvo asketskog života" i postao jedan od 80 Budinih velikih učenika).

Rev. 6/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-254.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.2

Vitthara sutta

Pet snaga

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, postoji pet snaga onih koji sebe vežbaju. Kojih pet? Snaga uverenja, snaga savesti, snaga brige, snaga istrajnosti i snaga uvida.

A šta je to snaga uverenja? Postoji slučaj kada monah, učenik plemenitih, poseduje uverenje, ubeđen je u Tatagatino probuđenje: 'Zaista je Blaženi vredan i potpuno samoprobudjen, usavršen u znanju i ponašanju, odmeren, znalac ovoga sveta, nenadmašan učitelj ljudima koji su spremni da uče, učitelj božanstvima i ljudskim bićima, prosvetljen, blažen.' To se, monasi, naziva snagom uverenja.

A šta je to snaga savesti? Postoji slučaj kada učenik plemenitih oseća sramotu zbog [pomisli da se lati] nečega lošeg počinjenog telom, govorom ili mišlju. To se naziva snagom savesti.

A šta je to snaga brige? Postoji slučaj kada učenik plemenitih oseća brigu zbog

[patnje koja je rezultat] nečega lošeg počinjenog telom, govorom ili mišlju. To se naziva snagom brige.

A šta je to snaga istrajnosti? Postoji slučaj kada monah, učenik plemenitih, održava svoju istrajnost osnaženu napuštanjem štetnih mentalnih osobina i razvijanjem korisnih mentalnih osobina. On je uravnotežen, uporan u svom naporu, ne izbegava svoje dužnosti vezane za korisne mentalne osobine. To se naziva snagom istrajnosti.

A šta je to snaga uvida? Postoji slučaj kada monah, učenik plemenitih, uviđa, poseduje uvid o nastanku i nestanku -- plemenit, prodoran, koji vodi do potpunog okončanja patnje. To se naziva snagom uvida.

To su, monasi, pet snaga onih koji sebe vežbaju. Tako i vi sebe treba da vežbate: 'Bićemo opremljeni snagom uverenja kao jednom od snaga onih koji sebe vežbaju, snagom savesti... snagom brige... snagom istrajnosti... snagom uvida kao jednom od snaga onih koji sebe vežbaju.' Tako i vi sebe treba da vežbate.

Rev. 14/12/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttaea/an5-2.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.8

Cavana sutta

Propadanje

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Monasi, ako neki monah poseduje ovih pet stvari, tada propada, tada nema uporište u pravom učenju. Kojih pet?

Monah bez predanosti, monasi, propada, nema uporište u pravom učenju. Monah bez zazora, monasi, propada, nema uporište u pravom učenju. Lenj monah, monasi, propada, nema uporište u pravom učenju. Monah bez znanja, monasi, propada, nema uporište u pravom učenju.

Ako tih pet stvari neki monah poseduje, tada propada, tada nema uporište u pravom učenju.

Monasi, ako neki monah poseduje ovih pet stvari, tada ne propada, tada ima uporište u pravom učenju. Kojih pet?

Monah pun predanosti, monasi, ne propada, ima uporište u pravom učenju. Monah pun zazora, monasi, ne propada, ima uporište u pravom učenju. Vredan monah, monasi, propada, ne propada, ima uporište u pravom učenju. Monah pun znanja, monasi, ne propada, ima uporište u pravom učenju.

Ako tih pet stvari neki monah poseduje, tada ne propada, tada ima uporište u pravom učenju.

Rev. 1/11/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttaea/an05-008.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.20

Hita sutta

Blagodet

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Onaj monah koji poseduje pet kvaliteta, vežba i za svoju i za tuđu dobrobit. Kojih pet?

Ima slučajeva kada je monah usavršen u vrlini i ohrabruje druge da budu usavršeni u vrlini. Sam je usavršen u koncentraciji i ohrabruje druge da budu usavršeni u koncentraciji. Sam je usavršen u uvidu i ohrabruje druge da budu usavršeni u uvidu. Sam je usavršen u nevezanosti i ohrabruje druge da budu usavršeni u nevezanosti. Sam je usavršen u znanju i razumevanju i ohrabruje druge da budu usavršeni u znanju i razumevanju.

Ako poseduje ovih pet kvaliteta, monah vežba i za svoju i za tuđu dobrobit.

Videti takođe: [AN IV.95](#); [AN IV.96](#).

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-20.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.25

Anugghita sutta

Blagodet

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, kada je ispravno razumevanje poduprto sa pet faktora, ono ima oslobađanje na osnovu sabranosti kao svoj plod, oslobađanje na osnovu sabranosti kao svoju nagradu, ono ima oslobađanje na osnovu uvida kao svoj plor, oslobađanje na osnovu uvida kao svoju nagradu. A koji je to pet faktora?

Ima slučajeve kada je ispravno razumevanje poduprto vrlinom, poduprto učenjem, poduprto razmenom mišljenja, poduprto spokojstvom, poduprto uvidom.

Kada je poduprto sa ovih pet faktora, ispravno razumevanje ima oslobađanje na osnovu sabranosti kao svoj plod, oslobađanje na osnovu sabranosti kao svoju nagradu, ono ima oslobađanje na osnovu uvida kao svoj plor, oslobađanje na osnovu uvida kao svoju nagradu."

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.27

Samadhi sutta

(Nemerljiva) koncentracija

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Mudar i sabran, treba da razvijaš nemerljivu koncentraciju [tj. koncentraciju zasnovanu na nemerljivoj ljubavi za sebe i druge, saosećanju sa patnjama drugih, radosti zbog sreće drugih ili nepomućenom spokojstvu]. Kada neko, mudar i sabran, razvije nemerljivu koncentraciju, u njemu se javlja pet uvida. Kojih pet?

U njemu se javlja uvid: 'Ova koncentracija je blaženstvo sada i doneće kao rezultat blaženstvu u budućnosti.'

U njemu se javlja uvid: 'Ova koncentracija je plemenita i nema nikakve veze sa porivima tela.'

U njemu se javlja uvid: 'Ova koncentracija je nedostižna za proste ljude.'

U njemu se javlja uvid: 'Ova koncentracija je mirna, izvrsna, donosi vedrinu,

jedinstvo, ne stvara se veštački, prisilnim ograničavanjem.'

U njemu se javlja uvid: 'U ovu koncentraciju ulazim svesno i svesno iz nje izlazim.'

Mudar i sabran, treba da razvijaš nemerljivu koncentraciju. Kada neko, mudar i sabran, razvije nemerljivu koncentraciju, u njemu se javlja tih pet uvida."

Rev. 4/12/2006

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-27.html

[Home](#) ---\ [Tipitaka](#) ---\ [Sutta pitaka](#) ---\ [Anguttara nikaya](#) ---\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.31

Sumana sutta

Govor princezi Sumani

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi obravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. Onda princeza Sumana u pratnji svojih petsto pratilja i sa petsto kočija otide do Blaženoga. Stigavši do Blaženoga ipoklonivši mu se, sede sa strane. Sedeći tako, princeza Sumana reče Blaženome:

"Ako postoje dva sledbenika, gospodine, sa podjednakim poverenjem, sa podjednakom vrlinom, sa podjednakom mudrošću, i jedan je onaj koji daje, a drugi je onaj koji ne daje. I posle razlaganja tela, posle smrti, obojica se ponovo rode na nebu. Koja je razlika između njih? Koji je srećniji?"

Na to Blaženi odgovori: "Sumana, srećniji je onaj koji daje. Nebesko biće koje je dobrotvor na pet načina nadmašuje ono koje nije dobrotvor. Dužinom božanskog života, nebeskom lepotom, nebeskom srećom, nebeskom slavom i nebeskom

snagom. Tako nebesko biće koje je dobrotvor na pet načina nadmašuje ono koje nije dobrotvor."

"Poštovani gospodine, ako se oni potom ponovo rode kao ljudska bića? Koja je razlika između njih? Koji je srećniji?"

Na to Blaženi odgovori: "Sumana, srećniji je onaj koji daje. Ljudsko biće koje je dobrotvor na pet načina nadmašuje ono koje nije dobrotvor. Dužinom ljudskog života, ljudskom lepotom, ljudskom srećom, ljudskom slavom i ljudskom snagom. Tako ljudsko biće koje je dobrotvor na pet načina nadmašuje ono koje nije dobrotvor."

"Poštovani gospodine, ako obojica napuste domaćinski život, odu u isposnike? Koja je razlika između njih? Koji je srećniji?"

Na to Blaženi odgovori: "Sumana, srećniji je onaj koji daje. Isposnik koji je bio dobrotvor na pet načina nadmašuje onog koje nije bio dobrotvor. Kad prosi odeću, dobije je u izobilju, a ne malo. Kad prosi hranu, dobije je u izobilju, a ne malo. Kad prosi sklonište, dobije ga u izobilju, a ne malo. Kada je bolestan, lekova koji su mu neophodni ima u izobilju. Dok živi zajedno sa svojom braćom u svetačkom životu, većina njegovih telesnih, verbalnih i mentalnih postupaka imaju prijatan plod, a malo neprijatan. Tako isposnik koji je bio dobrotvor na pet načina nadmašuje onog koje nije bio dobrotvor."

"Poštovani gospodine, ako obojica dostignu stanje svetosti (*arahant*)? Koja je razlika između njih?"

"Sumana, nema razlike u njihovom oslobođenju."

"Odlično, gospodine, izvanredno, gospodine. Zaista treba darove davati i zasluge činiti! Jer to je korisno nebeskim bićima, ljudskim bićima, čak i asketama."

Na to Blaženi reče:

"Baš kao što blistavi Mesec, idući po nebu,
sjajem svojim zaseni sva sazvežđa ovoga sveta,

isto tako i čovek koji je pun vrline i predanosti
darežljivošću svojom zaseni sve škrstice ovoga sveta.

Baš kao što olujni oblak, okićen munjama, sa bezbroj grebena,
ispuni i vis i dolinu, izliši svoj tovar na zemlju.

isto tako i učenik Potpuno probuđenoga obdaren uvidom
na pet načina svojom mudrošću nadmašuje škrsticu.

Tako, u dugovečnosti, slavi, lepoti i sreći,
u dobrim zdravlju, uživa on na nebu posle smrti.

Rev. 1/12/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-28.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.34

Siha sutta

Generalu Sihi (O velikodušnosti)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio blizu Vesalija, u Velikoj šumi, u Paviljonu sa zabatima. Tada general Siha otide do Blaženog i, stigavši, pokloni mu se i sade sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženome: "Je li moguće, gospodine, pokazati plod velikodušnosti vidljiv ovde i sada?"

"Moguće je, Siha. Onaj koji daje, ko je majstor davanja, drag i omiljen među ljudima uopšte. Ta činjenica da je onaj ko je velikodušan, ko je majstor davanja, drag i omiljen među ljudima uopšte, to je plod velikodušnosti vidljiv ovde i sada.

Sem toga, dobri ljudi, ljudi od integriteta, dive se onome ko daje, ko je majstor davanja. Ta činjenica da se dobri ljudi, ljudi od integriteta, dive onome ko je velikodušan, ko je majstor davanja, to je plod velikodušnosti vidljiv ovde i sada.

Sem toga, dobar glas o onome ko daje, ko je majstor davanja, širi se nadaleko i

naširoko. Ta činjenica da se dobar glas o onome ko daje, ko je majstor davanja, širi nadaleko i naširoko, to je plod velikodušnosti vidljiv ovde i sada.

Sem toga, kada se onaj koji daje, ko je majstor davanja, obrati nekoj grupi ljudi -- plemenitim ratnicima, bramanima, kućedomaćinima ili asketama -- on to čini s pouzdanjem i bez zazora. To je takođe plod velikodušnosti vidljiv ovde i sada.

Sem toga, kada ga izda telo, posle smrti, onaj ko daje, ko je majstor davanja, preporuča se na dobrom odredištu, u nebeskom svetu. Ta činjenica da se, kada ga izda telo, posle smrti, onaj ko daje, ko je majstor davanja, preporuča na dobrom odredištu, u nebeskom svetu, to je plod velikodušnosti u narednom životu."

Kada ovo bi rečeno, general Siha reče Blaženome: "Kada su u pitanju četiri ploda velikodušnosti, vidljivi ovde i sada, a nabrojao ih je Blaženi, ja ne verujem u njih zato što imam poverenje u Blaženog. I sam znam za njih. Ja sam onaj koji daje, majstor davanja, drag i omiljen među ljudima uopšte. Ja sam onaj koji daje, majstor davanja, dobri ljudi, ljudi od integriteta mi se dive. Ja sam onaj koji daje, majstor davanja, dobar glas o meni širi se nadaleko i naširoko. Ja sam onaj koji daje, majstor davanja, i kad se obratim nekoj grupi ljudi -- plemenitim ratnicima, bramanima, kućedomaćinima ili asketama -- ja to činim s pouzdanjem i bez zazora.

Ali kad mi Blaženi kaže: 'Kada telo izda, posle smrti, onaj ko daje, ko je majstor davanja, preporuča se na dobrom odredištu, u nebeskom svetu', za to ja ne znam. Tu se pouzdam u reči Blaženoga."

"Tako je, Siha. Tako je. "Kada telo izda, posle smrti, onaj ko daje, ko je majstor davanja, preporuča se na dobrom odredištu, u nebeskom svetu."

Ko daje omiljen je.

Svi ljudi mu se dive.

Stiče počasti. Ugled mu raste.

Od društva ne zazire.

Ima poverenja u sebe -- čovek bez muka.

Otuda mudraci pokline daju.

Tragajući za blaženstvom,
odložiće teško breme
nečistoća.

Sigurno smešteni u trostrukom nebeskom svetu,
dugo uživaju
u društvu bogova.

Iskoristivši priliku za sebe,
urativši ono što je korisno,
i kada se odatle spuste,
borave oni, blistajući, u Nandani. [1]

Tu se oni raduju, uživaju, zadovoljni.

Sledeći reči mudraca,
na dobrom se mestu nalaze, na nebu -- sledbenici Takodošavšeg.

Beleške

1. Vrt bogova..

Videti takođe: [AN 5.148.](#)

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-34.html

Anguttara nikaya V.36

Kaladana sutta

Prikladni pokloni

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme e

"Postoji pet prikladnih poklona. Kojih pet? Poklanjamo onome ko je tek stigao. Poklanjamo onome ko odlazi. Poklanjamo onome ko je bolestan. Poklanjamo u vreme gladi. Iznosimo prve plodove polja i voćnjaka pred one ispunjene vrlinom. To je pet prikladnih poklona."

U pravo vreme daju --

oni sa uvidom,
saosećajni, lišeni šrktosti.

Darujući u pravo vreme;

srca nadahnutih Plemenitima

-- ispravnima, takvima --

njihove ponude donose izobilje.

Oni koji se raduju takvom daru

ili pri njemu pomažu,

i oni baštine deo zasluga,

a ponuda time umanjena nije.

I tako, uma koji ne okleva,
treba davati tamo gde dar najveći plod donosi.

Zasluge su ono što određuje
odredište bića u životu sledećem.

Videti takođe: [AN 5.148](#).

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-36.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.37

Bhojana sutta

O obroku

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Dajući obrok, onaj koji poklanja daje pet stvari onome ko prima. Kojih pet? Daje život, lepotu, sreću, snagu i oštroumnost. Dajući život, tako on ima udela u dugom životu, ljudskom ili božanskom. Dajući lepotu, tako on ima udela u lepoti, ljudskoj ili božanskoj. Dajući sreću, tako on ima udela u sreći, ljudskoj ili božanskoj. Dajući snagu, tako on ima udela u snazi, ljudskoj ili božanskoj. Dajući oštroumnost, tako on ima udela u oštroumnosti, ljudskoj ili božanskoj. Dajući obrok, onaj koji poklanja daje tih pet stvari onome ko prima. "

Razborit čovek dajući život, snagu,

lepotu, oštroumnost --

mudar čovek, davalac sreće --

postiče sreću i za sebe.

Podarivši život, snagu, lepotu,

sreću i oštroumnost,

uživa u dugom životu i ugledu

gde god da se rodi.

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-37.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.38

Saddha sutta

Poverenje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Za nezaređenog, postoji pet nagrada za poverenje. Kojih pet?

Kada istinski dobri ljudi u ovome svetu iskazuju saosećanje, oni će prvo saosećati sa ljudima koji u sebi gaje poverenje [prema Trostrukom dragulju], a ne sa ljudima bez poverenja. Kada nekog posećuju, oni će prvo posetiti ljude koji u sebi gaje poverenje, a ne ljude bez poverenja. Kada primaju poklone, oni će ih prvo prihvatiti od ljudi koji u sebi gaje poverenje, a ne od onih bez poverenja. Kada podučavaju Dhammu, oni će prvo podučavati ljude koji u sebi gaje poverenje, a ne one bez poverenja. Čovek koji u sebi gaji poverenje, posle sloma tela, posle smrti, ponovo će se roditi na dobrom odredištu, u nebeskom svetu. Za nezaređenog, to je pet nagrada za poverenje.

Baš kao što je veliko banjan drvo, ne mestu gde se ukrštaju četiri puta, blagodet za ptice svuda unaokolo, isto tako je i nezaređeni čovek ispunjen poverenjem blagodet za mnoge ljuda: monahe, monahinje, muške i ženske nezaređene

sledbenike."

Masivno drvo

čije grane nose cvetove i lišće,

sa stablom i korenjem

i obiljem plodova:

Tu ptice prolaze gneздо.

Na tom senovitom mestu

svoj dom prave.

Oni što tragaju za hladom

dolaze u hlad,

oni što tragaju za plodom

nalaze plod za jelo.

Isto je tako sa čovekom

ispunjenim vrlinom i poverenjem,

skromnim, osetljivim i krotkim,

izvrsnim i blagim:

Njemu dolaze oni bez nečistoća --

oslobođeni strasti,

oslobođeni odbojnosti

oslobođeni neznanja --

oni koji su izvor zasluga za ovaj svet.

Njega p odučavaju Dhammi

što svaku patnju razgoni.

A kada razumeju,

i sami oslobođeni bivaju,

nesputani potpuno.

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-39.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.41

Adiya sutta

Dobrobiti koje donosi (bogatstvo)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Onda domaćin Anatapindika otide do Blaženoga i, stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, Blaženi mu reče: "Pet je blagodeti koje donosi bogatstvo. Kojih pet?"

Ima slučajeva kada sledbenik plemenitih -- koristeći bogatstvo zarađeno zahvaljujući svom naporu i poslu, umnoženo snagom svojih ruku i nagomilano znojem lica svoga, pošteno zarađeno -- obezbeđuje sebi prijatnosti i zadovoljstva i čini to na pravi način. Obezbeđuje svojoj majci i ocu prijatnosti i zadovoljstva i čini to na pravi način. Obezbeđuje svojoj deci prijatnosti i zadovoljstva i čini to na pravi način. To je prva blagodet koju donosi bogatstvo.

Sem toga, sledbenik plemenitih -- koristeći bogatstvo zarađeno zahvaljujući svom naporu i poslu, umnoženo snagom svojih ruku i nagomilano znojem lica svoga,

pošteno zarađeno -- obezbeđuje svojim prijateljima i drugovima prijatnosti i zadovoljstva i čini to na pravi način. To je druga blagodet koju donosi bogatstvo.

Sem toga, sledbenik plemenitih -- koristeći bogatstvo zarađeno zahvaljujući svom naporu i poslu, umnoženo snagom svojih ruku i nagomilano znojem lica svoga, pošteno zarađeno -- štiti sebe i druge od nevolja što dolaze sa vatrom, poplavom, vladarima, lopovima ili podlim naslednicima. To je treća blagodet koju donosi bogatstvo.

Sem toga, sledbenik plemenitih -- koristeći bogatstvo zarađeno zahvaljujući svom naporu i poslu, umnoženo snagom svojih ruku i nagomilano znojem lica svoga, pošteno zarađeno -- ispunjava pet obaveza prema svojim rođacima, gostima, pokojnicima, kraljevima i božanstvima. To je četvrta blagodet koju donosi bogatstvo.

Sem toga, sledbenik plemenitih -- koristeći bogatstvo zarađeno zahvaljujući svom naporu i poslu, umnoženo snagom svojih ruku i nagomilano znojem lica svoga, pošteno zarađeno -- obezbeđuje darove što imaju vrhovni cilj, nebeski, rezultiraju srećom, preporađanjem na nebu, a namenjeni su monasima i asketama koji se uzdržavaju od omamljenosti i nepromišljenosti, koji sve stvari podnose strpljivo i ponizno, kroteći sebe, sputavajući sebe, odvedeći sebe do Neuslovljenog. To je peta blagodet koju donosi bogatstvo.

Ako se dogodi da se, dok sledbenik plemenitih uživa ovih pet blagodeti, njegovo bogatstvo istopi, ovakva mu se misao javlja: "Iako se moje veliko bogatstvo istopilo, uživao sam u pet blagodeti koje donosi bogatstvo" i on ne oseća kajanje. Ako se dogodi da se, dok sledbenik plemenitih uživa ovih pet blagodeti, njegovo bogatstvo uveća, ovakva mu se misao javlja: "Uživao sam u pet blagodeti koje donosi bogatstvo i moje se bogatstvo još uvećalo " i on ne oseća kajanje. Tako se on ne kaje ni u jednom slučaju.

"Moje je bogatstvo bilo iskorišćeno,
moji štíćenici zaštićeni,
poštedeo sam ih nevolja.
Prinosio sam najbolje darove
i ispunio pet obaveza.
Starao sam se o onima ispunjenim vrlinom
obuzdanim,
posvećenicima u svetom životu.
Za koju bi god svrhu mudri kućedomaćin
poželeo bogatstvo,
u tu svrhu sam ga upotrebio.
Učinih ono što ne vodi ka patnji ubuduće."
Kada je po tome poznat smrtnik,
čovjek ustaljen u Dhammi Plemenitoga,
takvog hvale u ovom životu
i, posle smrti, takav se raduje na nebu.

Videti takođe : [AN 5.148.](#)

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-41.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.43

Ittha sutta

Šta je dobrodošlo

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Onda domaćin Anatapindika otide do Blaženoga i, stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, Blaženi mu reče: "Ovih pet stvari, domaćine, jesu dobrodošle, drage, prijatne i teško dostupne u ovom svetu. Kojih pet?

Dug život je dobrodošao, drag, prijatan i teško dostupan u ovom svetu.

Lepota je dobrodošla, draga, prijatna i teško dostupna u ovom svetu.

Sreća je dobrodošla, draga, prijatna i teško dostupna u ovom svetu.

Ugled je dobrodošao, drag, prijatan i teško dostupan u ovom svetu.

Preporađanje na nebu je dobrodošlo, drago, prijatno i teško dostupno u ovom svetu.

Dakle, kažem ti, ovih pet stvari nije moguće zadobiti molitvama ili željama. Kad bi ih bilo moguće zadobiti molitvama ili željama, ko bi u njima oskudevao? Ne priliči sledbeniku plemenitih koji želi dug život da za to moli i još da u tome uživa.

Umesto toga, sledbenik plemenitih koji želi dug život trebalo bi da sledi put prakse koji vodi do dugog života. Tako radeći, imaće dug život, ljudski ili božanski.

Ne priliči sledbeniku plemenitih koji želi lepotu da za to moli i još da u tome uživa.

Umesto toga, sledbenik plemenitih koji želi lepotu trebalo bi da sledi put prakse koji vodi do lepote. Tako radeći, imaće lepotu, ljudsku ili božansku.

Ne priliči sledbeniku plemenitih koji želi sreću da za to moli i još da u tome uživa.

Umesto toga, sledbenik plemenitih koji želi sreću trebalo bi da sledi put prakse koji vodi do sreće. Tako radeći, imaće sreću, ljudsku ili božansku.

Ne priliči sledbeniku plemenitih koji želi ugled da za to moli i još da u tome uživa.

Umesto toga, sledbenik plemenitih koji želi ugled trebalo bi da sledi put prakse koji vodi do ugleda. Tako radeći, imaće ugled, ljudski ili božanski.

Ne priliči sledbeniku plemenitih koji želi preporađanje na nebu da za to moli i još da u tome uživa. Umesto toga, sledbenik plemenitih koji želi preporađanje na nebu trebalo bi da sledi put prakse koji vodi do preporađanja na nebu. Tako radeći, postići će da se posle smrti preporodi na nebu

Dug život, lepota, lepota, ugled,
nebo, plemenit život: Onima koji priželjku
da dostignu takve stvari
u obilju i neograničeno
mudraci savetuju pažljivost
u sakupljanju zasluga.
Mudrac, pažljiv,

stiče dvostruku blagodet:
blagostanje u životu ovom i
blagostanje u budućem.
Osvojivši svoje blago,
njega nazivaju razboritim,
mudracem.

Rev. 10/3/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-43.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.49

Kosala sutta

Šta je dobrodošlo

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Ovaj govor daje Budine preporuke kako se nositi sa žalošću. Odlomak koji govori o pohvalama pokojniku, žalopojkama itd. odnosi se na pogrebne običaje tako uobličene da osećanja ožalošćenih kanališu u produktivnom pravcu. Kao što Buda primećuje, sve dok oni izgledaju kao da služe svojoj svrsi, učestvujte u njima. kada jednom to izgleda da nije slučaj, i čovek počne da se prepušta samosažaljenju, tada treba da se vrati važnim obavezama svoga života.

Jednom je Blaženi boravio kraj Savatija, u Đeninom gaju, u manastiru Anapindikae. Tada Pasenadi, kralj Kosale, otide do Blaženoga i kad stiže tamo, sede sa strane. I u to vreme umre kraljica Maliak. Onda neki čovek otide do kralja i prošapta mu na uvo: "Vaše visočanstvo, kraljica malika je umrla." Pošto je to bilo

rečeno, Pasenadi, kralj Kosale, ostade da sedi sav potišten, ucveljenog srca, povijen, klonule glave, ophrvan crnim mislima, potpuno zanemeeo. I Blaženi vide kralja kako sedi sav potišten, ucveljena srca... potpuno zanemeeo, pa mu reče: "Pet je stvari, veliki kralju, koje ne može osvojiti asketa, sveštenik, božanstvo, Mara, Brama i niko drugi na svetu. Kojih pet?"

'Da ono što je podložno starenju ne stari.' To je nešto što ne može osvojiti asketa, sveštenik, božanstvo, Mara, Brama i niko drugi na svetu.

'Da ono što je podložno bolesti ne oboli.' To je nešto što ne može osvojiti asketa, sveštenik, božanstvo, Mara, Brama i niko drugi na svetu.

'Da ono što je podložno smrti ne umre.' To je nešto što ne može osvojiti asketa, sveštenik, božanstvo, Mara, Brama i niko drugi na svetu.

'Da se ono što je podložno okončavanju ne okonča.' To je nešto što ne može osvojiti asketa, sveštenik, božanstvo, Mara, Brama i niko drugi na svetu.

'Da se ono što je podložno razaranju ne razori.' To je nešto što ne može osvojiti asketa, sveštenik, božanstvo, Mara, Brama i niko drugi na svetu.

I onda se dogodi nekom neupućenom, nepromišljenom čoveku da ono što je podložno starenju i ostari. Dok ono što je podložno starenju stari, on ne razmišlja: 'To se ne događa samo meni da ono što je podložno starenju i ostari. Gde god postoje bića -- prošla i buduća, koja umiru i ponovno nastaju -- događa se svima njima da ono što je podložno starenju i ostari. I ako, sa starenjem onoga što je podložno starenju, ja tužim, naričem, lupam se po grudima i postanem rastresen, hranu neću moći ni da okusim, telo će mi postati jadno, poslove ću zapostaviti, moji će neprijatelji biti srećni, a prijatelji nesrećni.' I tako on, sa starenjem onoga što je podložno starenju, tuži, nariče, lupa se po grudima i postaje rastresen. Za to se kaže da jedan neupućen, nepromišljen čovek proboden otrovnom strelom žalosti muči sam sebe.

Sem toga, dogodi nekom neupućenom, nepromišljenom čoveku da ono što je podložno bolesti oboli... da ono što je podložno smrti umre... da se ono što je podložno okončavanju okonča, da se ono što je podložno razaranju razori. Sa razaranjem onoga što je podložno razaranju, on ne razmišlja: 'To se ne događa samo meni da ono što je podložno starenju i ostari. Gde god postoje bića -- prošla i buduća, koja umiru i ponovno nastaju -- događa se svima njima da ono što je podložno starenju i ostari. I ako, sa starenjem onoga što je podložno starenju, ja tužim, naričem, lupam se po grudima i postanem rastresen, hranu neću moći ni da okusim, telo će mi postati jedno, poslove ću zapostaviti, moji će neprijatelji biti srećni, a prijatelji nesrećni.' I tako on, sa razaranjem onoga što je podložno razaranju, tuži, nariče, lupa se po grudima i postaje rastresen. Za to se kaže da jedan neupućen, nepromišljen čovek proboden otrovnom strelom žalosti muči sam sebe.

I onda se dogodi nekom upućenom sledbeniku plemenitih da ono što je podložno starenju i ostari. Dok ono što je podložno starenju stari, on razmišlja: 'To se ne događa samo meni da ono što je podložno starenju i ostari. Gde god postoje bića -- prošla i buduća, koja umiru i ponovno nastaju -- događa se svima njima da ono što je podložno starenju i ostari. I ako, sa starenjem onoga što je podložno starenju, ja tužim, naričem, lupam se po grudima i postanem rastresen, hranu neću moći ni da okusim, telo će mi postati jedno, poslove ću zapostaviti, moji će neprijatelji biti srećni, a prijatelji nesrećni.' I tako on, sa razaranjem onoga što je podložno razaranju, on ne tuži, ne nariče, ne lupa se po grudima i nije rastresen. Za toga se kaže da je jedan upućen sledbenik plemenitih, potpuno nesputan u samome sebi.

Sem toga, dogodi nekom upućenom sledbeniku plemenitih da ono što je podložno bolesti oboli... da ono što je podložno smrti umre... da se ono što je podložno okončavanju okonča, da se ono što je podložno razaranju razori. Sa razaranjem onoga što je podložno razaranju, on razmišlja: 'To se ne događa samo meni da se ono što je podložno okončavanju okonča. Gde god postoje bića -- prošla i buduća,

koja umiru i ponovno nastaju -- događa se svima njima da ono što je podložno starenju i ostari. I ako, sa starenjem onoga što je podložno starenju, ja tužim, naričem, lupam se po grudima i postanem rastresen, hranu neću moći ni da okusim, telo će mi postati jadno, poslove ću zapostaviti, moji će neprijatelji biti srećni, a prijatelji nesrećni.' I tako on, sa razaranjem onoga što je podložno razaranju, on ne tuži, ne nariče, ne lupa se po grudima i nije rastresen. Za toga se kaže da je jedan upućen sledbenik plemenitih, potpuno nesputan u samome sebi.

Tih pet stvari je, veliki kralju, koje ne može osvojiti asketa, sveštenik, božanstvo, Mara, Brama i niko drugi na svetu.

Žaljenje i naricanjem se nijedan cilj ne postiže ovde, ni onaj najmanji. Znajući da si obuzet tugom i bolom, tvoji neprijatelji likuju. Ali kada mudrac sa osećajem da odredi šta mu je cilj ne poklekne pred nesrećom, njegovi neprijatelji su ožalošćeni, videći njegovo lice nepromenjeno. Tamo i kada se neki cilj postiže pohvalama pokojniku, žalopojkama, poslovicama, poklonima i porodičnim običajima, sledi ih marljivo tu i na takav način. Ali ako uvidiš da tvoj ili cilj drugih nije postignut na taj način, povinuj se [prirodi stvari] bez tuge, s mišlju: 'Šta li ja to sada radim?'

Rev. 29/4/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-49.html

Anguttara nikaya V.75

Yodhajiva sutta

Ratnik (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Ovaj govor je upućen monasima i tiče se njihove borbe da održe svoj zavet celibata i u toj borbi izađu kao pobjednici. Bud atakvog monaha pobjednika poredi sa ratnikom pobjednikom, što je poređenje koje je verovatno trebalo u monasima da podstakne njihov muški ponos (videti AN VII.48). U ovoj analogiji, onaj koji poštuje celibat nije slabić, već ratnik najvišeg stupnja. Pošto se onaj ko pokušava da održi celibat prvo sukobljava sa privlačnošću prema ženama, žene u ovom govoru imaju ulogu najbližeg neprijatelja. Na žalost, nemamo nikakvih svedočanstava o tome kako je Buda savetovao svoje sledbenice da čuvaju svoj celibat, pa ne znamo da li bi koristio analogiju sa ratnikom kad bi ih podučavao odupiranju privlačnosti prema muškarcima ili bi možda upotrebio neku drugu analogiju ne bi li efikasnije podstakao njihov ženski ponos (videti takođe AN VII.48). Međutim, ima govora u pali kanonu u kojima se opisuju monahinje koje su

sačuvale svoj celibat pri susretu sa muškarcima u šumi. Najbolji primer je Therigatha XIV, a ima i drugih primera kad su se monahinje oduprle iskušenju u **Bhikkhuni samyutta**. Na kraju krajeva, naravno, pravi neprijatelj je u nama, a ne izvan nas. To pokazuje i činjenica da monasi u ovom govoru moraju sam ida očvrsnu i okončaju nečistoće koje im stvaraju čulna zadovoljstva u sopstvenom umu pre nego što se mogu smatrati istinskim pobednicima.

"Monasi, postoji pet vrsta ratnika na ovom svetu. Kojih pet?"

Ima ratnika koji, kad vidi oblak prašine (koji je podigla neprijateljska vojska), postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne kreće u borbu. Neki ratnici su takvi. To je prva vrsta ratnika na ovom svetu.

Zatim ima ratnika koji može podneti oblak prašine, ali kada vidi vrh neprijateljskog barjaka postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne kreće u borbu. Neki ratnici su takvi. To je druga vrsta ratnika na ovom svetu.

Zatim ima ratnika koji može podneti oblak prašine i vrh neprijateljskog barjaka, ali kad čuje tutanj (nadolazeće vojske) postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne kreće u borbu. Neki ratnici su takvi. To je treća vrsta ratnika na ovom svetu.

Zatim ima ratnika koji može podneti oblak prašine, vrh neprijateljskog barjaka i tutanj, ali kad dođe do borbe prsa u prsa biva proboden i pada ranjen. Neki ratnici su takvi. To je četvrta vrsta ratnika na ovom svetu.

Zatim ima ratnika koji može podneti oblak prašine, vrh neprijateljskog barjaka, tutanj i borbu prsa u prsa. Kad dobije bitku, pobednik u bici, ostavlja je na samom vrhuncu. Neki ratnici su takvi. To je peta vrsta ratnika na ovom svetu.

To su pet vrsta ratnika koji postoje na ovom svetu.

Na isti način, monasi, postoji među monasima pet vrsta ljudi nalik ovim ratnicima. Kojih pet?

[1] "Ima monaha koji, kad vidi oblak prašine, postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne može da nastavi svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, on napušta vežbanje i okreće se nižem životu. Šta je za njega taj oblak prašine? Ima monaha koji čuje: 'U tom selu ili gradu ima žena ili devojka lepo građena, lepo izgleda, šarmantna, obdarena savršenom ženstvenošću.' Kad to čuje, on postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne može da nastavi svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, on napušta vežbanje i okreće se nižem životu. To je za njega onaj oblak prašine? Takav čovek, kažem vam, jeste kao onaj ratnik koji kad vidi oblak prašine, postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne kreće u borbu. Neki ljudi su takvi. To je prva vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima.

[2] "Ima zatim monaha koji može savladati oblak prašine, ali kad vidi vrh neprijateljskog barjaka postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne može da nastavi svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, on napušta vežbanje i okreće se nižem životu. Šta je za njega taj vrh neprijateljskog barjaka? Ima monaha koji ne samo da čuje: 'U tom selu ili gradu ima žena ili devojka lepo građena, lepo izgleda, šarmantna, obdarena savršenom ženstvenošću.' On i sam vidi da u tom selu ili gradu ima žena ili devojka lepo građena, lepo izgleda, šarmantna, obdarena savršenom ženstvenošću. Kad to vidi, on postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne može da nastavi svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, on napušta vežbanje i okreće se nižem životu. To je za njega onaj vrh neprijateljskog barjaka? Takav čovek, kažem vam, jeste kao onaj ratnik koji može savladati oblak prašine, ali kad vidi vrh neprijateljskog barjaka postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne kreće u borbu. Neki ljudi su takvi. To je druga vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima.

[3] "Ima zatim monaha koji može savladati oblak prašine, vrh neprijateljskog barjaka, ali kad čuje tutanj (nadolazeće vojske) postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne kreće u borbu. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, on napušta vežbanje i okreće se nižem životu. Šta je za njega taj tutanj? Ima monaha koji ode u divljinu, u podnožje drveta ili na otvoren prostor. Onda naiđe neka žena i počne da se osmehuje na njega, doziva ga, naglas smeje i začikava ga. I kad se ona osmehuje na njega, doziva ga, naglas smeje i začikava ga, on postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne može da nastavi svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, on napušta vežbanje i okreće se nižem životu. To je za njega onaj tutanj. Takav čovek, kažem vam, jeste kao onaj ratnik koji može savladati oblak prašine i vrh neprijateljskog barjaka, ali kad čuje tutanj postaje kolebljiv, malakše, ne postavi se odlučno, ne kreće u borbu. Neki ljudi su takvi. To je treća vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima.

[4] "Ima zatim monaha koji može savladati oblak prašine, vrh neprijateljskog barjaka i tutanj, ali kad dođe do borbe prsa u prsa biva proboden i pada ranjen. Šta je za njega ta borba prsa u prsa? Ima monaha koji ode u divljinu, u podnožje drveta ili na otvoren prostor. Onda naiđe neka žena i sedne pored njega, legne pored njega, baci se preko njega. Kad ona sedne pored njega, legne pored njega, baci se preko njega on -- ne odbacujući vežbanje, ne objavljujući svoju slabost -- ima sa njom snošaj. To je za njega ona borba prsa u prsa. Takav čovek, kažem vam, jeste kao onaj ratnik koji može savladati oblak prašine, vrh neprijateljskog barjaka i tutanj, ali kad dođe do borbe prsa u prsa biva proboden i pada ranjen. Neki ljudi su takvi. To je četvrta vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima.

[5] "Ima zatim monaha koji može savladati oblak prašine, vrh neprijateljskog barjaka, tutanj i borbu prsa u prsa. Kad dobije bitku, pobednik u bici, ostavlja je na samom vrhuncu. Šta je za njega ta pobeda u bici? Ima monaha koji ode u divljinu, u podnožje drveta ili na otvoren prostor. Onda naiđe neka žena i sedne pored njega, legne pored njega, baci se preko njega. Kad ona sedne pored njega, legne

pored njega, baci se preko njega on se izmakne, oslobodi i ode kud mu je volja.

On nalazi utočište na osamljenom mestu u divljini, u podnožju drveta, na planini, u klisuri, pećini, na zgarištu, u šumi, na otvorenom, u plastu sena. Otišavši u divljinu, u podnožje drveta ili na otvoren prostor, on sedne, prekrštenih nogu, uspravnog tela i usredsređene pažnje.

Napuštajući gramzivost prema ovome svetu, on boravi svesti lišene gramzivosti. On svoj um pročišćuje od gramzivosti. Napuštajući zlovolju i ljutnju, on boravi svesti lišene zlovolje i ljutnje, saosećajući za dobrobit svih bića. On svoj um pročišćuje od zlovolje i ljutnje. Napuštajući tromost i pospanost, on boravi svesti lišene tromosti i pospanosti, sabran, budan, uočavajući svetlost. On svoj um pročišćuje od tromosti i pospanosti. Napuštajući nemir i teskobu, on boravi nepomućen, uma potpuno smirenog. On svoj um pročišćuje od nemira i teskobe. Napuštajući neizvesnost, on boravi prevladavši neizvesnost, bez ikakvih dilema u pogledu povoljnih mentalnih kvaliteta. On svoj um pročišćuje od neizvesnosti.

Napustivši tih pet prepreka, bolesti svesti koje kvare uvid, potom -- potpuno se povukavši od senzualnosti, povukavši se od štetnih [mentalnih] svojstava -- ulazi i ostaje u prvom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz povučenosti, praćeni usmerenom mišlju i vrednovanjem. Smirujući usmerenu misao i vrednovanje, ulazi on i ostaje u drugom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz sabranosti, sažimanju svesnosti, lišene usmerene misli i vrednovanja -- unutrašnjem pouzdanju. Sa bleđenjem ushićenja, ostaje on u ravnodušnosti, sabran i budan, fizički osetljiv na zadovoljstvo. Ulazi i ostaje u trećem zadubljenju, za koje Plemeniti objavljuju: 'Ravnodušan i sabran, ima on prijatno boravište.' Napuštajući zadovoljstvo i bol, kao kod ranijeg nestanka zanosa i nespokoјstva, ulazi i ostaje u četvrtom zadubljenju: čistoti ravnodušnosti i sabranosti, ni-zadovoljstvu-ni-bolu.

Uma tako skencentrisanog, pročišćenog i blistavog, neukaljanog, lišenog

manjkavosti, gipkog, elastičnog, postojanog i nepokolebljivog, on ga usmerava i okreće ka znanju o iskorenjivanju svih mentalnih nečistoća. On uviđa, ovde i sada: 'Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... Ovo je prestanak patnje... Ovo je put koji vodi do prestanka patnje... Ovo su mentalne nečistoće... Ovo je nastanak nečistoća... Ovo je nestanak nečistoća... Ovo je put koji vodi do nestanka nečistoća.' Njegovo srce, tako znajući, tako uviđajući, oslobođeno je nečistoća senzualnosti, nečistoća bivanja, nečistoća neznanja. Sa oslobađanjem dolazi saznanje: 'Oslobođen'. On uviđa da: nema više preporađanja, proživljen je svetački život, učinjeno što je trebalo učiniti: 'Ništa više nije ostalo da se učini na ovome svetu.'

To je za njega ona pobeda. Takav čovek, kažem vam, jeste kao onaj ratnik koji može savladati oblak prašine, vrh neprijateljskog barjaka, tutanj i borbu prsa u prsa. Kad dobije bitku, pobednik u bici, ostavlja je na samom vrhuncu. Neki ljudi su takvi. To je peta vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima.

To su pet vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima."

Rev. 1/7/2002

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-75.html

Anguttara nikaya V.76

Yodhajiva sutta

Ratnik (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Beleška: Videti belešku uz [prethodni govor](#).

"Monasi, postoji pet vrsta ratnika na ovom svetu. Kojih pet?"

Ima ratnika koji -- uzevši svoj mač i štit, luk i tobolac -- jurne u bitku tamo gde je najgušće. Tu u bici on se bori i izgara. Ali dok se on bori i izgara, njegovi protivnici ga obore i dokrajče. Neki ratnici su takvi. To je prva vrsta ratnika na ovom svetu.

Ima zatim ratnika koji -- uzevši svoj mač i štit, luk i tobolac -- jurne u bitku tamo gde je najgušće. Tu u bici on se bori i izgara. Ali dok se on bori i izgara, njegovi protivnici ga rane. Onda ga iznesu i ponesu rodbini. Ali dok odnose rođacima, pre

nego što je do njih stigao, umire on na putu. Neki ratnici su takvi. To je druga vrsta ratnika na ovom svetu.

Ima zatim ratnika koji -- uzevši svoj mač i štit, luk i tobolac -- jurne u bitku tamo gde je najgušće. Tu u bici on se bori i izgara. Ali dok se on bori i izgara, njegovi protivnici ga rane. Onda ga iznesu i ponesu rodbini, koja ga neguje i stara se o njemu, ali on ipak umre od te rane. Neki ratnici su takvi. To je treća vrsta ratnika na ovom svetu.

Ima zatim ratnika koji -- uzevši svoj mač i štit, luk i tobolac -- jurne u bitku tamo gde je najgušće. Tu u bici on se bori i izgara. Ali dok se on bori i izgara, njegovi protivnici ga rane. Onda ga iznesu i ponesu rodbini, koja ga neguje i stara se o njemu, pa se on oporavi od rane. Neki ratnici su takvi. To je četvrta vrsta ratnika na ovom svetu.

Ima zatim ratnika koji -- uzevši svoj mač i štit, luk i tobolac -- jurne u bitku tamo gde je najgušće. Kad dobije bitku, pobednik u bici, ostavlja je na samom vrhuncu. Neki ratnici su takvi. To je peta vrsta ratnika na ovom svetu.

To su pet vrsta ratnika koji postoje na ovom svetu.

Na isti način, monasi, postoji među monasima pet vrsta ljudi nalik ovim ratnicima. Kojih pet?

[1] "Ima monaha koji živi zavisano od određenog sela ili grada. Rano ujutru, obukavši svoj ogrtač i ponevši zdelu za prošnje hrane, odlazi on u selo ili grad u prošnju -- tela, govora i misli nezaštićenih, sabranosti nečvršćene, ne motreći na svoja čula. Tamo on vidi ženu neprikladno obučenu ili polugolu. Kad je vidi tako neprikladno obučenu ili polugolu, u njemu use raspali požuda. Strašću raspaljenog uma, on -- ne odbacujući vežbanje, ne objavljujući svoju slabost -- ima sa njom snošaj. Takav čovek, kažem vam, jeste kao onaj ratnik koji -- uzevši svoj mač i štit, luk i tobolac -- jurne u bitku tamo gde je najgušće. Tu u bici on se bori i

izgara. Ali dok se on bori i izgara, njegovi protivnici ga obore i dokrajče. Neki ljudi su takvi. To je prva vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima.

[2] "Ima zatim monaha koji živi zavisano od određenog sela ili grada. Rano ujutru, obukavši svoj ogrtač i ponevši zdalu za prošnje hrane, odlazi on u selo ili grad u prošnju -- tela, govora i misli nezaštićenih, sabranosti neučvršćene, ne motreći na svoja čula. Tamo on vidi ženu neprikladno obučenu ili polugolu. Kad je vidi tako neprikladno obučenu ili polugolu, u njem use raspali požuda. Strašću raspaljenog uma, njegovo telo i um plamte. Onda se u njem ujavi misao: 'Šta ako odem do manastira i kažem monasima: "Priatelji, opsega me požuda, preplavljen sam požudom. Ne mogu nastaviti svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, odbacujući vežbanje, vraćam se nižem životu.'" I zaputi se potom on ka manastiru, ali pre nego što tamo i stigne, na putu, objavi on svoju slabost u vežbanju, odbaci vežbanje i vrati se nižem životu. Takav čovek, kažem vam, jeste kao onaj ratnik koji -- uzevši svoj mač i štit, luk i tobolac -- jurne u bitku tamo gde je najgušće. Tu u bici on se bori i izgara. Ali dok se on bori i izgara, njegovi protivnici ga rane. Onda ga iznesu i ponesu rodbini. Ali dok odnose rođacima, pre nego što je do njih stigao, umire on na putu. Neki ljudi su takvi. To je druga vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima.

[3] "Ima zatim monaha koji živi zavisano od određenog sela ili grada. Rano ujutru, obukavši svoj ogrtač i ponevši zdalu za prošnje hrane, odlazi on u selo ili grad u prošnju -- tela, govora i misli nezaštićenih, sabranosti neučvršćene, ne motreći na svoja čula. Tamo on vidi ženu neprikladno obučenu ili polugolu. Kad je vidi tako neprikladno obučenu ili polugolu, u njem use raspali požuda. Strašću raspaljenog uma, njegovo telo i um plamte. Onda se u njem ujavi misao: 'Šta ako odem do manastira i kažem monasima: "Priatelji, opsega me požuda, preplavljen sam požudom. Ne mogu nastaviti svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, odbacujući vežbanje, vraćam se nižem životu.'" Otišavši do manastira, kaže on monasima: 'Priatelji, opsega me požuda, preplavljen sam požudom. Ne mogu

nastaviti svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, odbacujući vežbanje, vraćam se nižem životu.'

Onda ga njegovi drugovi u svetačkom životu posavetuju i upute: 'Prijatelju, Blaženi je rekao da je malo zadovoljstvo od čulnih užitaka, a mnogo je patnje, mnogo očajanja i da su one velika prepreka. Blaženi je čulna zadovoljstva poredio sa gomilom kostiju -- mnogo patnje, mnogo očajanja, a velika prepreka. On je čulna zadovoljstva poredio sa komadom mesa... bakljom od slame... rupom punom žeravice... snom... pozajmljenom stvari... plodom voćke... klanicom... kopljima i mačevima... otrovnom zmijom -- mnogo patnje, mnogo očajanja, a velika prepreka. Pronađi radost, prijatelju, u svetačkom životu. Ne objavljuj svoju slabost u vežbanju, ne odbacuj vežbanje, ne vraćaj se nižem životu.'

Na takve savete i uputstva svojih prijatelja u svetačkom životu, on kaže: 'Iako je Blaženi rekao da je malo zadovoljstvo od čulnih užitaka, a mnogo je patnje, mnogo očajanja i da su one velika prepreka, ja ipak ne mogu nastaviti svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, odbacujući vežbanje, vraćam se nižem životu.' Tako on objavi svoju slabost u vežbanju, odbaci vežbanje i vrati se nižem životu. Takav čovek, kažem vam, jeste kao onaj ratnik koji -- uzevši svoj mač i štit, luk i tobolac -- jurne u bitku tamo gde je najgušće. Tu u bici on se bori i izgara. Ali dok se on bori i izgara, njegovi protivnici ga rane. Onda ga iznesu i ponesu rodbini, koja ga neguje i stara se o njemu, ali on ipak umre od te rane. Neki ljudi su takvi. To je treća vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima.

[4] "Ima zatim monaha koji živi zavisano od određenog sela ili grada. Rano ujutru, obukavši svoj ogrtač i ponevši zdelu za prošnje hrane, odlazi on u selo ili grad u prošnju -- tela, govora i misli nezaštićenih, sabranosti neučvršćene, ne motreći na svoja čula. Tamo on vidi ženu neprikladno obučenu ili polugolu. Kad je vidi tako neprikladno obučenu ili polugolu, u njemu use raspali požuda. Strašću raspaljenog uma, njegovo telo i um plamte. Onda se u njemu ujavi misao: 'Šta ako odem do manastira i kažem monasima: "Prijatelji, opседа me požuda, preplavljen sam

požudom. Ne mogu nastaviti svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, odbacujući vežbanje, vraćam se nižem životu." Otišavši do manastira, kaže on monasima: 'Prijatelji, opseda me požuda, preplavljen sam požudom. Ne mogu nastaviti svetački život. Objavljujući svoju slabost u vežbanju, odbacujući vežbanje, vraćam se nižem životu.'

Onda ga njegovi drugovi u svetačkom životu posavetuju i upute: 'Prijatelju, Blaženi je rekao da je malo zadovoljstvo od čulnih užitaka, a mnogo je patnje, mnogo očajanja i da su one velika prepreka. Blaženi je čulna zadovoljstva poredio sa gomilom kostiju -- mnogo patnje, mnogo očajanja, a velika prepreka. On je čulna zadovoljstva poredio sa komadom mesa... bakljom od slame... rupom punom žeravice... snom... pozajmljenom stvari... plodom voćke... klanicom... kopljima i mačevima... otrovnom zmijom -- mnogo patnje, mnogo očajanja, a velika prepreka. Pronađi radost, prijatelju, u svetačkom životu. Ne objavljuj svoju slabost u vežbanju, ne odbacuj vežbanje, ne vraćaj se nižem životu.'

Na takve savete i uputstva svojih prijatelja u svetačkom životu, on kaže: 'Potrudiću se, prijatelji. Imaću ovo na umu. Pronaći ću radost u svetačkom životu. Neću objaviti svoju slabost u vežbanju, neću odbaciti vežbanje, niti se vratiti nižem životu.' Takav čovek, kažem vam, jeste kao onaj ratnik koji -- uzevši svoj mač i štit, luk i tobolac -- jurne u bitku tamo gde je najgušće. Tu u bici on se bori i izgara. Ali dok se on bori i izgara, njegovi protivnici ga rane. Onda ga iznesu i ponesu rodbini, koja ga neguje i stara se o njemu, pa se on oporavi od rane. Neki ljudi su takvi. To je četvrta vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima.

[5] "Ima zatim monaha koji živi zavisano od određenog sela ili grada. Rano ujutru, obukavši svoj ogrtač i ponevši zdelu za prošnje hrane, odlazi on u selo ili grad u prošnju -- tela, govora i misli zaštićenih, sabranosti učvršćene, motreći na svoja čula. Tamo on kad vidi oblik okom ne poseže za njim na način na koji bi ga -- ako ne bi bio obuzdan u pogledu čula vida -- obuzela podmukla, loša stanja kao što su pohlepa ili uzbuđenje. On vežba obuzdavanje. On stražari nad čulom vida. On postiže obuzdanost u pogledu sposobnosti viđenja.

Tamo on kad čuje zvuk uvom...

Tamo on kad oseti miris nosom...

Tamo on kad oseti ukus jezikom...

Tamo on kad oseti dodir telom...

Tamo on kad prepozna neku ideju razumom ne poseže za njom na način na koji bi ga -- ako ne bi bio obuzdan u pogledu čula vida -- obuzela podmukla, loša stanja kao što su pohlepa ili uzbuđenje. On vežba obuzdavanje. On stražari nad razumom. On postiže obuzdanost u pogledu sposobnosti razumevanja.

Vraćajući se iz prošenja hrane, posle obroka, boravi on na osamljenom mestu: u divljini, u podnožju drveta, u planini, u klisuri, pećini, na zgarištu, u šumi, na otvorenom, u plastu sena. Otišavši u divljinu, u podnožje drveta ili na otvoren prostor, on sedne, prekrštenih nogu, uspravnog tela i usredsređene pažnje.

Napuštajući gramzivost prema ovome svetu, on boravi svesti lišene gramzivosti. On svoj um pročišćuje od gramzivosti. Napuštajući zlovolju i ljutnju, on boravi svesti lišene zlovolje i ljutnje, saosećajući za dobrobit svih bića. On svoj um pročišćuje od zlovolje i ljutnje. Napuštajući tromost i pospanost, on boravi svesti lišene tromosti i pospanosti, sabran, budan, uočavajući svetlost. On svoj um pročišćuje od tromosti i pospanosti. Napuštajući nemir i teskobu, on boravi nepomućen, uma potpuno smirenog. On svoj um pročišćuje od nemira i teskobe. Napuštajući neizvesnost, on boravi prevladavši neizvesnost, bez ikakvih dilema u pogledu povoljnih mentalnih kvaliteta. On svoj um pročišćuje od neizvesnosti.

Napustivši tih pet prepreka, bolesti svesti koje kvare uvid, potom -- potpuno se povukavši od senzualnosti, povukavši se od štetnih [mentalnih] svojstava -- ulazi i ostaje u prvom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz povučenosti,

praćeni usmerenom mišlju i vrednovanjem. Smirujući usmerenu misao i vrednovanje, ulazi on i ostaje u drugom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz sabranosti, sažimanju svesnosti, lišene usmerene misli i vrednovanja -- unutrašnjem pouzdanju. Sa bleđenjem ushićenja, ostaje on u ravnodušnosti, sabran i budan, fizički osetljiv na zadovoljstvo. Ulazi i ostaje u trećem zadubljenju, za koje Plemeniti objavljuju: 'Ravnodušan i sabran, ima on prijatno boravište.' Napuštajući zadovoljstvo i bol, kao kod ranijeg nestanka zanosa i nespokojsva, ulazi i ostaje u četvrtom zadubljenju: čistoti ravnodušnosti i sabranosti, ni-zadovoljstvu-ni-bolu.

Uma tako skencentrisanog, pročišćenog i blistavog, neukaljanog, lišenog manjkavosti, gipkog, elastičnog, postojanog i nepokolebljivog, on ga usmerava i okreće ka znanju o iskorenjivanju svih mentalnih nečistoća. On uviđa, ovde i sada: 'Ovo je patnja... Ovo je nastanak patnje... Ovo je prestanak patnje... Ovo je put koji vodi do prestanka patnje... Ovo su mentalne nečistoće... Ovo je nastanak nečistoća... Ovo je nestanak nečistoća... Ovo je put koji vodi do nestanka nečistoća.' Njegovo srce, tako znajući, tako uviđajući, oslobođeno je nečistoća senzualnosti, nečistoća bivanja, nečistoća neznanja. Sa oslobađanjem dolazi saznanje: 'Oslobođen'. On uviđa da: nema više preporađanja, proživljen je svetački život, učinjeno što je trebalo učiniti: 'Ništa više nije ostalo da se učini na ovome svetu.'

Takav čovek, kažem vam, jeste kao onaj ratnik koji -- uzevši svoj mač i štit, luk i tobolac -- jurne u bitku tamo gde je najgušće. Kad dobije bitku, pobednik u bici, ostavlja je na samom vrhuncu. Neki ljudi su takvi. To je peta vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima.

To su pet vrsta ljudi među monasima nalik ovim ratnicima."

Anguttara nikaya V.77

Pathama-anagatabhaya sutta

Govor o budućim opasnostima (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Monasi, ovih pet opasnosti je sasvim dovoljno da, kada o njima razmisli, monah koji živi u divljini -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno. A kojih pet?

Ima slučajeva kada monah, živeći u divljini, sebe ovako opominje: "Ja sada živim sam u divljini. Dok tako živim sam u divljini može zmija da me ugrize, škorpija može da me ubode, otrovna stonoga da me ubode. Time bi moj život bio okončan. I to bi bila prepreka za mene. Zato treba da uložim napor da postignem ono još nepostignuto, da dosegnem ono još nedosegnuto, da ostvarim ono još neostvareno."

To je prva buduća opasnost koja je sasvim dovoljno da, kada o njoj razmisli, monah koji živi u divljini -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno.

Sem toga, monah, živeći u divljini, sebe ovako opominje: "Ja sada živim sam u divljini. Dok tako živim sam u divljini, mogu da zapnem i padnem, da se povredim; hrana koju pojeden može da me otruje; moja žuč može da se pokrene; moja sluz... razarajući gasovi (u telu) mogu da se pokrenu. Time bi moj život bio okončan. I to bi bila prepreka za mene. Zato treba da uložim napor da postignem ono još nepostignuto, da doznam ono još nedosegnuto, da ostvarim ono još neostvareno."

To je druga buduća opasnost koja je sasvim dovoljno da, kada o njoj razmisli, monah koji živi u divljini -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno.

Sem toga, monah, živeći u divljini, sebe ovako opominje: "Ja sada živim sam u divljini. Dok tako živim sam u divljini, mogu da naletim na divlje zveri: na lava ili tigra, leoparda, medveda ili hijenu. Oni me mogu rastrgnuti. Time bi moj život bio okončan. I to bi bila prepreka za mene. Zato treba da uložim napor da postignem ono još nepostignuto, da doznam ono još nedosegnuto, da ostvarim ono još neostvareno

To je treća buduća opasnost koja je sasvim dovoljno da, kada o njoj razmisli, monah koji živi u divljini -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno.

Sem toga, monah, živeći u divljini, sebe ovako opominje: "Ja sada živim sam u

divljini. Dok tako živim sam u divljini, mogu da naletim na mladiće koji su krenuli da počine neki zločin ili se vraćaju pošto su ga već počinili. Oni me mogu ubiti. Time bi moj život bio okončan. I to bi bila prepreka za mene. Zato treba da uložim napor da postignem ono još nepostignuto, da dosegnem ono još nedosegnuto, da ostvarim ono još neostvareno

To je četvrta buduća opasnost koja je sasvim dovoljno da, kada o njoj razmisli, monah koji živi u divljini -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno.

Sem toga, monah, živeći u divljini, sebe ovako opominje: "Ja sada živim sam u divljini. A u divljini ima raznih zlih neljudskih bića (duhova). Oni me mogu ubiti. Time bi moj život bio okončan. I to bi bila prepreka za mene. Zato treba da uložim napor da postignem ono još nepostignuto, da dosegnem ono još nedosegnuto, da ostvarim ono još neostvareno.

To je peta buduća opasnost koja je sasvim dovoljno da, kada o njoj razmisli, monah koji živi u divljini -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno.

Ovih je pet opasnosti sasvim dovoljno da, kada o njima razmisli, monah koji živi u divljini -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno.

Videti takođe : [AN 5.78](#); [AN 5.79](#); [AN 5.80](#)

Anguttara nikaya V.78

Dutiya-anagatabhaya sutta

Govor o budućim opasnostima (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Monasi, ovih pet budućih opasnosti je sasvim dovoljno da, kada o njima razmisli, monah koji živi u divljini -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno. A kojih pet?

Ima slučajeva kada monah sebe ovako opominje: "Ja sam sada mlad, crne kose, obdaren blagodetima mladosti, prvo dela života. Doći će vreme, međutim, kada će ovo telo savladati starost. Kada je neko savladan starošću i propadanjem, nije lako obratiti pažnju na Budino učenje. Nije lako boraviti ni sam u šumi ili divljini. Pre nego što mi se tako nešto neželjeno, neprijatno, nesrećno dogodi, hajde da uložim napor kako bih postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno, tako da ću -- opskrbljen ovom Dhammom -- mirno

živeti i kad ostarim.

To je prva buduća opasnost koja je sasvim dovoljno da, kada o njoj razmisli, monah -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno.

Sem toga, monah sebe ovako opominje: "Ja sam sada pošteđen od bolesti i nelagode, dobrog varenja, nije mi prehladno, nije mi pretoplo, srednje sam snage i izdržljivosti. Doći će vreme, međutim, kada će ovo telo savladati bolest. Kada je neko savladan bolešću, nije lako obratiti pažnju na Budino učenje. Nije lako boraviti ni sam u šumi ili divljini. Pre nego što mi se tako nešto neželjeno, neprijatno, nesrećno dogodi, hajde da uložim napor kako bih postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno, tako da ću -- opskrbljen ovom Dhammom -- mirno živeti i kad ostarim.

To je druga buduća opasnost koja je sasvim dovoljno da, kada o njoj razmisli, monah -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno.

Sem toga, monah sebe ovako opominje: "Ja sada imam hrane u izobilju, lako je isprositi hranu. Lako je sebe izdržavati poklonima i prilozima. Doći će vreme, međutim, kada će biti glad. Hrane neće biti, neće biti lako isprositi hranu i neće biti lako sebe izdržavati poklonima i prilozima. Kada je glad, ljudi se sakupljaju tamo gde još ima hrane. Tamo će ih biti mnogo na malom prostoru. Kada neko živi u gomili i na malom prostoru, nije lako obratiti pažnju na Budino učenje. Nije lako boraviti ni sam u šumi ili divljini. Pre nego što mi se tako nešto neželjeno, neprijatno, nesrećno dogodi, hajde da uložim napor kako bih postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno, tako da ću -- opskrbljen ovom Dhammom -- mirno živeti i kad dođe glad.

To je treća buduća opasnost koja je sasvim dovoljno da, kada o njoj razmisli,

monah -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvoreno.

Sem toga, monah sebe ovako opominje: "Ljudi sada žive u slozi, ophode se prijateljski jedni prema drugima, bez svađa, kao mleko pomešano sa vodom, gledajući jedni druge sa simpatijama. Doći će vreme, međutim, kada se javi opasnost od napada divljih plemena. Ojačavši, ona će zauzeti unutrašnjost zemlje. Kada postoji opasnost, ljudi se sakupljaju tamo gde je sigurno. Tamo će ih biti mnogo na malom prostoru. Kada neko živi u gomili i na malom prostoru, nije lako obratiti pažnju na Budino učenje. Nije lako boraviti ni sam u šumi ili divljini. Pre nego što mi se tako nešto neželjeno, neprijatno, nesrećno dogodi, hajde da uložim napor kako bih postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvoreno, tako da ću -- opskrbljen ovom Dhammom -- mirno živeti i kad dođe opasnost. "

To je četvrta buduća opasnost koja je sasvim dovoljno da, kada o njoj razmisli, monah -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvoreno.

Sem toga, monah sebe ovako opominje: "Sada članovi monaške zajednice (*sangha*)-- složni, ophodeći se prijateljski jedni prema drugima, bez svađa -- žive bez rasprava oko učenja. Doći će vreme, međutim, kada će se *sangha* podeliti. Kada se *sangha* podeli, nije lako obratiti pažnju na Budino učenje. Nije lako boraviti ni sam u šumi ili divljini. Pre nego što mi se tako nešto neželjeno, neprijatno, nesrećno dogodi, hajde da uložim napor kako bih postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvoreno, tako da ću -- opskrbljen ovom Dhammom -- mirno živeti i kad se *sangha* podeli."

To je peta buduća opasnost koja je sasvim dovoljno da, kada o njoj razmisli, monah -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvoreno.

Ovih pet budućih opasnosti je sasvim dovoljno da, kada o njima razmisli, monah koji živi u divljini -- sabran, marljiv i odlučan -- nastavi tako da živi kako bi postigao ono još nepostignuto, dosegao ono još nedosegnuto, ostvario ono još neostvareno.

Videti takođe : [AN 5.77](#); [AN 5.79](#); [AN 5.80](#)

Rev. 1/10/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-78.html

Anguttara nikaya V.79

Tatiya-anagatabhaya sutta

Govor o budućim opasnostima (3)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Monasi, pet je budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koje će se javiti u budućnosti. Pazite na njih i, tako pažljivi, nastojte da ih izbegnete. A kojih pet?

Biće monaha neusavršenog tela¹, neusavršene vrline, neusavršenog uma, neusavršenog uvida. Oni će -- pošto su neusavršenog tela, neusavršene vrline, neusavršenog uma, neusavršenog uvida -- primati druge među monahe, a neće biti u stanju da ih poduče najvišoj vrlini, najvišem umu, najvišem uvidu. Tako da će i oni biti neusavršenog tela... vrline... uma... uvida. I takvi će -- pošto su neusavršenog tela,... vrline... uma.. uvida -- primati druge među monahe, a neće biti u stanju da ih poduče najvišoj vrlini, najvišem umu, najvišem uvidu. Tako da će i oni biti neusavršenog tela... vrline... uma.. uvida. I tako od iskvarenog učenja (*Dhamma*) dolazi iskvarena praksa, a od iskvarene prakse dolazi iskvarena

Dhamma.

To je, monasi, prva od budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koja će se javiti u budućnosti. Pazite na nju i, tako pažljivi, nastojte da je izbegnete.

Sem toga, biće monaha neusavršenog tela, neusavršene vrline, neusavršenog uma, neusavršenog uvida. Oni će -- pošto su neusavršenog tela, neusavršene vrline, neusavršenog uma, neusavršenog uvida -- primati druge kao svoje učenike, a neće biti u stanju da ih poduče najvišoj vrlini, najvišem umu, najvišem uvidu. Tako da će i oni biti neusavršenog tela... vrline... uma.. uvida. I takvi će -- pošto su neusavršenog tela... vrline... uma... uvida -- primati druge kao svoje učenike, a neće biti u stanju da ih poduče najvišoj vrlini, najvišem umu, najvišem uvidu. Tako da će i oni biti neusavršenog tela... vrline... uma.. uvida. I tako od iskvarene *Dhamme* dolazi iskvarena praksa, a od iskvarene prakse dolazi iskvarena *Dhamma*.

To je, monasi, druga od budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koja će se javiti u budućnosti. Pazite na nju i, tako pažljivi, nastojte da je izbegnete.

Sem toga, biće monaha neusavršenog tela... vrline... uma.. uvida. Oni će -- pošto su neusavršenog tela... vrline... uma... uvida -- kada drže govor o najvišoj *Dhammi* ili govor sastavljen od pitanja i odgovora zapasti u mračna mentalna stanja, a da toga nisu ni svesni. I tako od iskvarene *Dhamme* dolazi iskvarena praksa, a od iskvarene prakse dolazi iskvarena *Dhamma*.

To je, monasi, treća od budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koja će se javiti u budućnosti. Pazite na nju i, tako pažljivi, nastojte da je izbegnete.

Sem toga, biće monaha neusavršenog tela... vrline... uma.. uvida. Oni -- pošto su neusavršenog tela... vrline... uma... uvida -- ne slušaju kada se govori koji su reči Tathagate -- duboki, slojeviti, uzvišeni i povezani sa prazninom -- recituju. Oni neće slušati, neće se potruditi da ih razumeju, neće smatrati to učenje vredno razumevanja ili ovladavanja. Ali će slušati govore koji su književna dela -- radove

pesnika, koji lepo zvuče, pune retorike, reči neupućenih, reči učenika -- kada budu recitovani. Oni će ih slušati, potrudice se da ih razumeju. Smatraće to učenje vrednim razumevanja i ovladavanja. I tako od iskvarene *Dhamme* dolazi iskvarena praksa, a od iskvarene prakse dolazi iskvarena *Dhamma*.

To je, monasi, četvrta od budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koja će se javiti u budućnosti. Pazite na nju i, tako pažljivi, nastojte da je izbegnete.

Sem toga, biće monaha neusavršenog tela... vrline... uma.. uvida. Oni će -- tako neusavršenog tela... vrline... uma... uvida -- postati stari monasi koji žive u luksuzu, nemarni, prednjačice u izbegavanju obaveza, sve manje vremena provoditi u samoći. Oni se neće truditi da postignu ono još nepostignuto, da dosegnu ono još nedosegnuto, da ostvare ono još neostvareno. I tako od iskvarene *Dhamme* dolazi iskvarena praksa, a od iskvarene prakse dolazi iskvarena *Dhamma*.

To je, monasi, peta od budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koja će se javiti u budućnosti. Pazite na nju i, tako pažljivi, nastojte da je izbegnete.

To su, monasi, pet budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koje će se javiti u budućnosti. Pazite na njih i, tako pažljivi, nastojte da ih izbegnete.

Beleška:

[1] Prema MN 36, osoba usavršenog tela je ona čiji um ne opsedaju osećanja zadovoljstva, a osoba usavršenog uma je ona čiji um ne opsedaju osećanja bola.

[[Natrag](#)]

Videti takođe : [AN 5.77](#); [AN 5.78](#); [AN 5.80](#)

Anguttara nikaya V.79

Catuttha-anagatabhaya sutta

Govor o budućim opasnostima (4)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Monasi, pet je budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koje će se javiti u budućnosti. Pazite na njih i, tako pažljivi, nastojte da ih izbegnete. A kojih pet?

Biće monaha monaha koji žele lepe ogrtače. Oni će, tako željni lepih ogrtača, zapostaviti praksu nošenja ogrtača napravljenih od odbačenih krpa, neće odlaziti duboko u šume i divljinu, ostajaće u varošima, gradovima i prestonicama, nastaniti se tamo za stalno. Ogrtača radi, radiće mnoge neukusne, neprikladne stvari.

To je, monasi, prva od budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koja će se javiti u budućnosti. Pazite na nju i, tako pažljivi, nastojte da je izbegnete.

Sem toga, biće monaha koji žele ukusnu hranu. Oni će, tako željni ukusne hrane,

zapoštvati praksu prošnja hrane, neće odlaziti duboko u šume i divljinu, ostajaće u varošima, gradovima i prestonicama, nastaniti se tamo za stalno i tragati za što ukusnijim zalogajem. Hrane radi, radiće mnoge neokusne, neprikladne stvari.

To je, monasi, druga od budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koja će se javiti u budućnosti. Pazite na nju i, tako pažljivi, nastojte da je izbegnete.

Sem toga, biće monaha koji žele ugodan smeštaj. Oni će, tako željni ugodnog smeštaja, zapoštaviti praksu življenja u divljini, zapoštaviti boravišta u dubokoj šumi i divljini, ostajaće u varošima, gradovima i prestonicama, nastaniti se tamo za stalno. Boravišta radi, radiće mnoge neokusne, neprikladne stvari.

To je, monasi, treća od budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koja će se javiti u budućnosti. Pazite na nju i, tako pažljivi, nastojte da je izbegnete.

Sem toga, biće monaha koji će živeti u bliskoj vezi sa monahinjama, iskušenicama i ženskim sledbenicama u manastiru. Oni će, tako u odnosu sa monahinjama, iskušenicama i ženskim sledbenicama, ili biti nezadovoljni svetačkim životom ili će načiniti neki od ozbiljnih prekršaja, te ostaviti vežbanje, vratiti se običnom životu.

To je, monasi, četvrta od budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koja će se javiti u budućnosti. Pazite na nju i, tako pažljivi, nastojte da je izbegnete.

Sem toga, biće monaha koji će živeti u bliskoj vezi sa iskušenicima i muškim sledbenicima u manastiru. Oni će, tako u odnosu sa iskušenicima i muškim sledbenicima u manastiru, biti skloni da prisvajaju i gomilaju razne vrste stvari, kao i da nadlegaju šta drugi imaju.

To je, monasi, peta od budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koja će se javiti u budućnosti. Pazite na nju i, tako pažljivi, nastojte da je izbegnete.

To su, monasi, pet budućih opasnosti, sada još nepostojećih, koje će se javiti u budućnosti. Pazite na njih i, tako pažljivi, nastojte da ih izbegnete.

Videti takode: SN 16.13; [AN 5.77](#); [AN 5.78](#); [AN 5.79](#)

Rev. 1/10/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-80.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.129

Parikuppa sutta

U agoniji

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Beleška: U ovom govoru nabraja se pet smrtnih prestupa, za koje se kaže da nas sprečavaju da u ovom životu dostignemo bilo koji od stupnjeva svetosti. Ljudi koji ih počine odlaze -- neposredno posle trenutka smrti -- u pakao. Nikakva spoljašnja sila ne može ublažiti patnje koje će podneti u paklu i zato se kaže da su te patnje neizlečive. Tek kada posledice tih dela same "dogore" biće takva osoba izbačena iz pakla. Čak i ako se ponovo rodi kao čovek, takva će osoba nastaviti da pati zbog počinjenih dela. Na primer, poštovani Mogalana, jedan od Budinih najistaknutijih učenika, pre mnogo eona ubio je svoje roditelje i posledice tog dela proganjale su ga čak i u poslednjem životu, kada je premlaćen na smrt.

"Ovih je pet stanovnika sveta oskudice, stanovnika pakla, koji neizmerno pate i nema ima pomoći. Kojih pet? Onaj ko je ubio svoju majku, onaj ko je ubio svog

oca, onaj ko je ubio arahanta, onaj ko je -- zaslepljenog uma-- ranio Tathagatu i onaj ko je izazvao raskol u Sanghi. Tih su pet stanovnika sveta oskudice, stanovnika pakla, koji neizmerno pate i nema im pomoći."

Videti takođe: [SN I.38](#); [SN IV.13](#); [SN XXXVI.6](#).

Rev. 6/6/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an1-129.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IV.131

Pathamacakkanuvattana sutta

Prvi govor o pokretanju točka

Prevod sa palija **Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Obdaren sa pet svojstava, monasi, kralj koji je vladar sveta svojom vrlinom pokreće točak, točak koji niko ne može zaustaviti, nijedno ljudsko biće, nijedan protivnik, nijedno živo biće. A kojih pet?

Takav kralj, monasi, zna šta je korisno, zna šta je ispravno, umeren je, zna kada je pravi trenutak, zna kako da se obrati svojim podanicima. Obdaren sa tih pet svojstava, monasi, kralj koji je vladar sveta svojom vrlinom pokreće točak, točak koji niko ne može zaustaviti, nijedno ljudsko biće, nijedan protivnik, nijedno živo biće.

Isto tako, monasi, obdaren sa pet svojstava, Tathagata (Buda), vrli, potpuno probuđeni, svojom vrlinom pokreće točak istine, točak koji niko ne može zaustaviti, nijedan asketa, ni braman, nijedno božanstvo, ni demon, ni Brama, niti bilo ko na

svetu ovome. A kojih pet?

Takav Tathagata, monasi, vrli, potpuno probuđeni, zna šta je korisno, zna šta je ispravno, umeren je, zna kada je pravi trenutak, zna kako da se obrati svojim sledbenicima. Obdaren sa tih pet svojstava, monasi, Tathagata, vrli, potpuno probuđeni, svojom vrlinom pokreće točak istine, točak koji niko ne može zaustaviti, nijedan asketa, ni braman, nijedno božanstvo, ni demon, ni Brama, niti bilo ko na svetu ovome.

Rev. 1/12/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-131.html

Anguttara nikaya V.140

Sotar sutta

Govor o onom koji sluša

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Zato što poseduje pet svojstava, kraljev slon je dostojan kralja, jeste kraljev posed, računa se kao desna ruka kraljeva. A kojih pet svojstava? Ima slučajeva kada je kraljev slon onaj koji sluša, onaj koji uništava, onaj koji štiti, onaj koji izdržava i onaj koji ide.

A kada je kraljev slon onaj koji sluša? Ima slučajeva kada, kad god mu krotitelj slonova postavi neki zadatak on -- bilo da je to već radio ranije ili nije -- obraća pažnju, upotrebljava sav svoj razum i pažljivo sluša. Tada je kraljev slon onaj koji sluša.

A kada je kraljev slon onaj koji uništava? Ima slučajeva kada kraljev slon, našavši se u sred borbe, uništava drugog slona zajedno sa njegovim jahačem, uništava konja zajedno sa njegovim jahačem, uništava borna kola zajedno sa vozačem, uništava neprijateljsku pešadiju. Tada je kraljev slon onaj koji uništava.

A kada je kraljev slon onaj koji štiti? Ima slučajeva kada kraljev slon, našavši se u

sred borbe, štiti svoj prednji deo, štiti svoj zadnji deo, štiti svoje prednje noge. štiti svoje zadnje noge, štiti svoju glavu, štiti svoju kljovu, štiti svoj trup, štiti svoj rep, štiti svog jahača. Tada je kraljev slon onaj koji štiti.

A kada je kraljev slon onaj koji trpi? Ima slučajeva kada kraljev slon, našavši se u sred borbe, trpi ubode kopljima, mačevima, strelama i sekirama, on trpi zaglušujuću buku bubnjeva, cimbala, truba i doboša. Tada je kraljev slon onaj koji trpi.

A kada je kraljev slon onaj koji ide? Ima slučajeva kada -- u kom god smeru da ga zaputi krotitelj, bilo da je tamo već išao ili nije -- kraljev slon smesta tamo kreće. Tada je kraljev slon onaj koji ide.

Zato što poseduje pet svojstava, kraljev slon je dostojan kralja, jeste kraljev posed, računa se kao desna ruka kraljeva.

Na isti način, monah koji poseduje pet svojstava jeste vredan darova, zaslužuje gostoprimstvo, zaslužuje ponuđenu hranu, zaslužuje poštovanje, jeste nenadmašno polje zasluga za ovaj svet. A kojih je to pet svojstava? Ima slučajeva kada je monah onaj koji sluša, onaj koji uništava, onaj koji štiti, onaj koji izdržava i onaj koji ide.

A kada je monah onaj koji sluša? Ima slučajeva kada, dok se izlaže Dhamma i disciplina koje je objavio Tathagata, monah obraća pažnju, upotrebljava sav svoj razum i pažljivo sluša. Tada je monah onaj koji sluša.

A kada je monah onaj koji uništava? Ima slučajeva kada monah ne toleriše misao o čulnim zadovoljstvima. On je napušta, uništava je, odagnava i briše iz postojanja. On ne toleriše misao ispunjenu zlovoljom... misao ispunjenu okrutnošću... Ne toleriše nastala loša, štetna mentalna svojstva. On ih napušta, uništava, odagnava i briše iz postojanja. Tada je monah onaj koji uništava.

A kada je monah onaj koji štiti? Ima slučajeva kada se monah, videvši oblik okom, ne vezuje za njega ni kao celinu niti za njegov deo jer bi ga zbog toga -- ukoliko bi se bez ograda prepustio oku -- mogla savladati štetna stanja kao što su pohlepa ili uznemirenost. Vežba on sebe u obuzdavanju, stražari nad okom Postiže obuzdanost u pogledu oka.

Čuvši zvuk uhom...

Omirisavši miris nosom...

Okusivši ukus jezikom...

Dodirivši predmet telom...

Razmevši ideju razumom, ne vezuje se za nju ni kao celinu, niti za njen deo jer bi ga zbog toga -- ukoliko bi joj se bez ograda prepustio -- mogla savladati štetna stanja kao što su pohlepa ili uznemirenost. Vežba on sebe u obuzdavanju, stražari nad razumom, postiže obuzdanost u pogledu razuma.

Tada je monah onaj koji štiti.

A kada je monah onaj koji izdržava? Ima slučajeva kada je monah otporan na hladnoću, vrućinu, glad i žeđ, na ubode obada i komaraca, vetar, sunce i gmizavce; na pogrдне reči, na telesne osećaje koji, kada se jave, jesu bolni, oštri, probadaju, razdiru, neugodni su i smrtonosni. Tada je monah onaj koji izdržava..

A kada je monah onaj koji ide? Ima slučajeva kada monah spremno ide i u onom smeru u kojem nikada do tada nije bio -- drugim rečima u smeru odbacivanja svih mentalnih konstrukcija, odustajanja od svakog poseda, okončavanja želje, smirivanja strasti, utrnuća, oslobođenja. Tada je monah onaj koji ide.

Zato što poseduje ovih pet svojstava, monah jeste vredan darova, zaslužuje

gostoprimstvo, zasluŹuje ponuđenu hranu, zasluŹuje poštovanje, jeste nenadmašno polje zasluga za ovaj svet."

Videti takođe: [MN 2](#); AN III.94; AN V.139; AN VIII.13.

Rev. 6/6/2005

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an4-24.html

Anguttara nikaya V.148

Sappurisdana sutta

Darovi za čestitog čoveka

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Pet je darova koji sleduju čestitom čoveku. Kojih pet? Čestit čovek daje dar sa uverenjem. Čestit čovek daje dar sa pažnjom. Čestit čovek daje dar u pravi čas. Čestit čovek daje dar sa ljubavlju. Čestit čovek daje dar koji ne ugrožava ni njega ni druge.

Dajurujći sa uverenjem, on -- gde god da rezultat toga dara dozre -- jeste bogat, sa mnogo blaga, sa mnogo imetka. I on sam je lepog izgleda, naočit, nadahnuće za druge, lepotom nalik lotosu.

Dajurujći sa pažnjom, on -- gde god da rezultat toga dara dozre -- jeste bogat, sa mnogo blaga, sa mnogo imetka. A njegova deca, žene, robovi, sluge i radnici slušaju ga s pažnjom, paze šta će da kaže i služe ga iskrenog srca.

Darujući u pravi čas, on -- gde god da rezultat toga dara dozre -- jeste bogat, sa mnogo blaga, sa mnogo imetka. I svoje ciljeve postiže on u pravi čas.

Darujući sa ljubavlju, on -- gde god da rezultat toga dara dozre -- jeste bogat, sa mnogo blaga, sa mnogo imetka. I njegov um biva preplavljen najrazličitijim zadovoljstvima.

Darujući ono što ne ugrožava ni njega ni druge -- gde god da rezultat toga dara dozre -- jeste bogat, sa mnogo blaga, sa mnogo imetka. I niodakle ne pretil opasnost tome imetku -- ni od vatre, ni od vode, ni od vladara, ni od lopova, a ni od nezahvalnih naslednika.

To je pet darova za čestitog čoveka."

Videti takođe: [SN 3.19](#); [SN 3.20](#); [AN 5.34](#); [AN 5.36](#); [AN 5.41](#); [AN 7.49](#).

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-148.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya V.159

Udayi sutta

O Udajinu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Kosambiju, u Ghošitinom parku. A u to vreme je poštovani Udajin sedeo okružen velikim brojem domaćina, podučavajući ih Dhammi. Poštovani Ananda vide poštovanog Udajina kako sedi okružen velikim brojem domaćina i podučava ih Dhammi i videvši to otide do Blaženog. Stigavši, pokloni se Blaženom i sede sa strane. Dok je tako sedeo reče on Blaženome: "Poštovani Udajin, gospodine, sedi okružen velikim brojem domaćina i podučava ih Dhammi."

"Nije lako podučavati druge Dhammi, Ananda. Dhammi treba podučavati druge samo kada je u onome ko podučava učvršćeno pet kvaliteta. Kojih pet?

[1] Dhammu treba podučavati s mišlju: 'Izlagaću korak po korak'.

"[2] Dhammu treba podučavati s mišlju: 'Govoriću objašnjavajući sled (uzroka i

posledice)'.
"

"[3] Dhammu treba podučavati s mišlju: 'Govoriću iz saosećanja'.

"[4] Dhammu treba podučavati s mišlju: 'Neću govoriti da bih dobio neku nagradu zauzvrat'.

"[5] Dhammu treba podučavati s mišlju: 'Govoriću ne podcenjujući ni sebe ni druge'.

Nije lako podučavati druge Dhammi, Ananda. Dhammi treba podučavati druge samo kada je u onome ko podučava učvršćeno pet kvaliteta."

Videti takođe: [Sn IV.8](#); [AN III.73](#); DN 16 (Budin odgovor na Subhadino pitanje).

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an5-159.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya VI.1

Pathama-ahuneyya sutta

Prvi razlog za poštovanje

Prevod sa palija Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u hramu Anatapindikike. Onda se Blaženi obrati monasima: "Monasi".

"Da, poštovani", odgovoriše monasi.

Na to Blaženi reče: "Monasi, onaj monah koji poseduje šest svojstava jeste vredan poštovanja, gostoprimstva, poklona, učtivih pozdrava, taj je nenadmašno polje za sticanje zasluga za ovaj svet. A kojih šest?

Kada monah svojim okom vidi oblik, nije ni srećan, nije ni nesrećan, već boravi spokojan, sabran i jasno razumevajući.

Kada svojim uhom čuje zvuk, nije ni srećan, nije ni nesrećan, već boravi spokojan, sabran i jasno razumevajući.

Kada svojim nosom oseti miris, nije ni srećan, nije ni nesrećan, već boravi spokojan, sabran i jasno razumevajući.

Kada svojim jezikom okusi ukus, nije ni srećan, nije ni nesrećan, već boravi spokojan, sabran i jasno razumevajući.

Kada svojim telom oseti opipljiv predmet, nije ni srećan, nije ni nesrećan, već boravi spokojan, sabran i jasno razumevajući.

Kada svojim umom sazna ideju, nije ni srećan, nije ni nesrećan, već boravi spokojan, sabran i jasno razumevajući.

Monasi, onaj monah koji poseduje ovih šest svojstava jeste vredan poštovanja, gostoprimstva, poklona, ućivih pozdrava, taj je najveće polje za sticanje zasluga za ovaj svet.

Tako reče Blaženi. Zadovoljni, monasi se obradovaše rečima Blaženog.

Rev. 1/12/2007

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an6-001.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya VI.43

Nagopama sutta

Usporedba sa slonom

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

... Jedanput kad je Blaženi baravio u Savatthiju..., pošao je ujutro s ogrtačem i prosjačkom zdjelom u grad da prosi hranu. Kad se vratio i pojeo, reče Anandi:

-- Hajdemo, Anando, na terase zgrade Migarine majke u Istočnom gaju da tamo provedemo popodnevni počinak...

Pred večer, kad je Blaženi izišao iz osame, reče:

-- Hajdemo, Anando, do kupališta da osvježimo tijelo.

-- Da, gospodine -- odgovori Anando i pođe s njim.

Kad su se okupali i izišli iz vode, Blaženi je još stajao u donjoj odjeći brišući se, iziđe iz vode, gdje se kupao, i Seto, slon Pasenadija, vladara Kosale, praćen

svirkom mnogih bubnjeva i drugih instrumenata. Ljudi se okupiše diveći se tom prizoru:

-- Ah, kako je lijep kraljevski slon! Kakvo mu je tijelo, slika i prilika, pravi užitak očima!...

Slušajući sve to, redovnik Udaji upita Blaženoga:

-- Dive li se ljudi tjelesnoj ogromnosti samo kad vide slona, ili i onda kad vide druge ogromne pojave?

- Ljudi se tako dive kad vide velikog slona, Udaji, a i kad vide velikog konja, ili bika, ili zmiju ili stablo, pa i kad vide veliku i debelu ljudeskaru. Ali ja ti kažem, Udaji, da je u božanskim svjetovima kao i na zemlji... najmoćnija pojava onoga ko se ne ističe po zlu ni u djelu, ni u riječi, ni u misli.

(To je bio povod Udajinu da izrazi svoje pjesničko divljenje veličini Učiteljevoj. Budine riječi u prethodnom odgovoru sadrže neprevodivu igru riječi koja čitavom tekstu daje estetsku draž).

Rev. 25/1/2002

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an6-43.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya VI.55

Sona sutta

Za Sonu

Prevod **Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Rađagahe, na Vrhu gde se okupljaju lešinari. A tom je prilikom i poštovani Sona boravio blizu Rađagahe, u Senovitoj šumi. Tada se, pošto je poštovani Sona meditirao u osami [praktikujući hodajuću meditaciju dok mu koža na tabanima nije popucala i počela da krvari], u njegovoj svesti javi ovaj sled misli: "Među sledbenicima Blaženog koji su osnažili svoju istrajnost i ja sam jedan, ali mi um nije oslobođen strasti. Moja porodica dovoljno je bogata da bih mogao da uživam u raskoši i stičem zasluge darujući druge. Šta ako odustanem od zaređenja, vratim se običnom životu i počnem da uživam u raskoši i stičem zasluge darujući druge?"

Tada Blaženi, kad je shvatio kakve misli zaokupljaju Sonu -- hitro kao što bi snažan čovek ispružio savijenu ruku ili savio ispruženu ruku -- nestade sa Vrha gde se okupljaju lešinari i pojavi se u Senovitoj šumi, pravo pred poštovanim Sonom, i

sede na pripremljeno sedište. Poštovani Sona, kad se poklonio Blaženom, sede sa strane. Dok je tako sedeo, Blaženi mu se obrati: "Malopre, dok si meditirao u osami, nije li se u tvojoj svesti javio ovaj sled misli: "Među sledbenicima Blaženog koji su osnažili svoju istrajnost i ja sam jedan, ali mi um nije oslobođen strasti. Šta ako odustanem od zaredenja, vratim se običnom životu i počnem da uživam u raskoši i stičem zasluge darujući druge?"

"Da, gospodine."

"A šta misliš, Sona. Ranije, dok si bio domaćin, jesi li bio vešt u sviranju na instrumentu *vini*?"

"Da, gospodine."

"A šta misliš: kad su žice na tvojoj *vini* bile jako zategnute, je li tvoja *vina* bila naštimovana i pogodna za sviranje?"

"Ne, gospodine"

"A šta misliš: kad su žice na tvojoj *vini* bile jako labave, je li tvoja *vina* bila naštimovana i pogodna za sviranje?"

"Ne, gospodine"

"A šta misliš: kad žice na tvojoj *vini* nisu bile ni jako zategnute, ni jako labave, već naštimovane po meri, je li tvoja *vina* tada naštimovana i pogodna za sviranje?"

"Da, gospodine"

"Na isti način, Sona, prejaka istrajnost rađa uznemirenost, preslaba istrajnost rađa lenjost. Zato bi trebalo da odrediš pravu meru svoje istrajnosti, da naštimaš svojih [pet] sposobnosti u skladu sa njom i onda zasviraš svoju melodiju."

"Da, gospodine", odgovori poštovani Sona Blaženom. Onda, pošto je tako podučio poštovanog Sonu, Blaženi -- hitro kao što bi snažan čovek ispružio savijenu ruku ili savio ispruženu ruku -- nestade iz Senovite šume i pojavi se na Vrhcu gde se okupljaju lešinari.

Posle toga Sona je odredio pravu meru svoga napora, uskladio sa njome svojih pet sposobnosti i onda "zasvirao" Boraveći sam, u osami, pažljiv, marljiv i odlučan on uskoro dostiže i ostade na krajnjem cilju svetačkog života, zbog kojeg sinovi uglednih porodica odlaze u beskućnike, upoznavši ga i shvativši ga sam za sebe ovde i sada. Tako je on znao: "Nema više preporađanja, iživljen je svetački život, izvršen je zadatak. Ništa više ne preostaje da se učini." I tako poštovani Sona postade jedan od arahanta.

A onda, pošto je dostigao arahantstvo, u poštovanom Soni iskrsnu ova misao: "Šta ako bih otišao do Blaženog i, stigavši, objavio svoje znanje u njegovom prisustvu?" I tako on otide do Blaženog i, stigavši, pokloni mu se, sede sa strane. Sedeći tako sa strane reče on Blaženom: "Kada je monah arahant, u njemu nema nečistoća, dostigao je ispunjenje, izvršio zadatak, odložio teret, stigao do pravog cilja, potpuno uništio okove preporađanja i oslobođen je ispravnim znanjem., on je potpuno predan ovim stvarima: odvraćenosti, osami, nepovređivanju, okončanju želje, okončanju prijanjanja i neobmanutosti.

I sad bi neko bi od prisutnih monaha možda mogao pomisliti: 'Ovaj se monah odlučio da postigne oslobođenje od strasti pouzdajući se jedino u svoje versko stanovište'. Takvo mišljenje ne bi bilo ispravno. Isposnik koji se oslobodio taloga strasti, koji je iživio svetački život, izvršio delo, koji u sebi ne nalazi više ništa što bi trebalo učiniti, ništa što bi trebalo nadodati već izvršenom ispunjenju, taj je samom činjenicom svoje nepristrasnosti prionuo uz nepristrasnost poništenjem strasti; samom je činjenicom odsutnosti mržnje prionuo uz nepristrasnost poništenjem mržnje, samom je činjenicom nezaslepljenosti prionuo uz nepristrasnost poništenjem zaslepljenosti.

I sad bi neko bi od prisutnih monaha možda mogao pomisliti: 'Možda je ovaj monah posvećen osami zato što je željan dobitka, počasti i slave'... 'Možda je on posvećen nepovređivanju zato što se vezuje za propise i rituale', ali to ne bi trebalo tako gledati. Isposnik koji se oslobodio taloga strasti, koji je iživio svetački život, izvršio delo, u sebi ne nalazi više ništa što bi trebalo učiniti, ništa što bi trebalo nadodati već izvršenom ispunjenju. Zato što je u njemu strast okončana, zato što je oslobođen strasti, posvećen je on izbegavanju patnje. Zato što je u njemu odbojnost okončana, zato što je oslobođen odbojnosti, posvećen je on izbegavanju patnje. Zato što je u njemu obmanutost okončana, zato što je oslobođen obmanutosti, posvećen je on izbegavanju patnje.

Zato što je u njemu strast okončana, zato što je oslobođen strasti... zato što je u njemu odbojnost okončana, zato što je oslobođen odbojnosti... zato što je u njemu obmanutost okončana, zato što je oslobođen obmanutosti, posvećen je on iskorenjivanju žudnje... iskorenjivanju prijanjanja... iskorenjivanju obmanuosti.

Čak i ako moćni oblici spoznatljivi za oko uđu u vidno polje monaha čiji je um na ovaj način oslobođen, njegov um nije njima ni savladan, čak ni zaokupljen. Smiren, dostigavši nepomerljivost, usredsređuje se on na njihovu prolaznost. I čak i ako moćni zvukovi... mirisi... ukusi... taktilni podražaji... Čak i ako moćne ideje spoznatljive za um uđu u mentalno polje monaha čiji je um na ovaj način oslobođen, njegov um nije njima ni savladan, čak ni zaokupljen. Smiren, dostigavši nepomerljivost, usredsređuje se on na njihovu prolaznost.

Baš kao što stoji planinska stena -- bez naprslina, bez pukotina, u jednom komadu -- i onda sa istoka naiđe snažna oluja, vetar i kiša: stena se niti pomera, niti trese. A onda sa zapada... sa severa... sa juga naiđe snažna oluja, vetar i kiša: stena se niti pomera, niti trese. Isto tako, čak i ako moćni oblici spoznatljivi za oko uđu u vidno polje monaha čiji je um na ovaj način oslobođen, njegov um nije njima ni savladan, čak ni zaokupljen. Smiren, dostigavši nepomerljivost, usredsređuje se on

na njihovu prolaznost. I čak i ako moćni zvukovi... mirisi... ukusi... taktilni podražaji... Čak i ako moćne ideje spoznatljive za um uđu u mentalno polje monaha čiji je um na ovaj način oslobođen, njegov um nije njima ni savladan, čak ni zaokupljen. Smiren, dostigavši nepomerljivost, usredsređuje se on na njihovu prolaznost.

Nekad pobeđen i podređen na položaj bengalskog vazala,
Sona je danas postao pobednik patnje u svetu.

Prenapeo sam napor u početku.
Tad me je primerom poučio Vodič, najvrsniji na svetu,
poređenjem sa strunama instrumenta.

Poslušao sam njegovu reč i rado sam primio pouku,
pazio na ravnotežu na putu do krajnjeg cilja.
Tako postigoh trovrсно znanje i ostvarih pouku Budnoga

Kao monolitnu stenu koju oluja ne ruši --
nikakav prizor, ni ukus, ni zvuk, ni miris, ni dodir,
ugodnost ni neugodnost neće uzbuditi
osamostaljen duh slobodnog posmatrača.

Rev. 6/6/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an6-55.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya VII.7

Ugga sutta

Za Ugu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tada Uga, kraljev glavni ministar, otide do Blaženog i, stigavši, poklonivši se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženom: "Zapanjujuće je, gospodine, i zbunjujuće, kako je prosperitetan Migara Rohaneja, koliko su velika njegova blaga, kako velike njegove rezerve!"

[Buda:] "Ali šta je njegovo vlasništvo, Uga? Šta su njegova velika blaga i rezerve?"

"Sto hiljada zlatnika, gospodine, da i ne pominjem srebro."

"To jeste blago, Uga. Ne kažem da nije. No to blago je podložno vatri, poplavi, kraljevima, lopovima i zlim naslednicima. Ali ovih sedam blaga nisu podložni vatri, poplavi, kraljevima, lopovima i zlim naslednicima. Kojih sedam? Blago uverenja, blago vrline, blago savesti, blago brige, blago slušanja, blago velikodušnosti, blago uvida. To je sedam blaga, Uga, koji nisu podložni vatri, poplavi, kraljevima,

Iopovima i zlim naslednicima

To su, monasi, sedam blaga.

Blago uverenja,

blago vrline,

blago savesti i brige,

blago slušanja, velikodušnosti

i uvida kao sedmo plago.

Ko god, muškarac ili žena, da ima ta blaga

taj poseduje veliko blago na ovome svetu

koje ni ljudsko ni božansko biće ne može nadmašiti..

Tako uverenje i vrlinu, veru i viziju Dhamme

treba da neguju mudraci,

sećajući se Budinih saveta.

Videti takođe: [Sn I.2](#)

Rev. 6/6/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an7-7.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya VII.64

Dhammaññu sutta

Osećaj za Dhammu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Monah koji poseduje sedam kvaliteta vredan je darova, vredan je gostoprimstva, vredan je poštovanja, takav je neiscrpan izvor zasluga za ovaj svet. Kojih sedam? Ima slučajeva kada monah ima osećaj za Dhammu, osećaj za značenje, osećaj za sebe samoga, osećaj za umerenost, osećaj za vreme, osećaj za društvena okupljanja i osećaj za razlikovanje ljudi.

A koji to monah ima osećaj za Dhammu? Ima slučajeva kada monah zna Dhammu: govore, pripovesti sačinjene u prozi i stihu, komentare, stihove, nadahnute izjave, citate, priče o prethodnim rođenjima, neverovatne događaje, pitanja i odgovore [ovo je najranija klasifikacija Budinog učenja]. Ako ne bi znao Dhammu -- govore, pripovesti sačinjene u prozi i stihu, komentare, stihove, nadahnute izjave, citate, priče o prethodnim rođenjima, neverovatne događaje, pitanja i odgovore -- za njega se ne bi reklo da poseduje osećaj za Dhammu. Otuda, zato što on zna

Dhammu -- govore... pitanja i odgovore -- za njega se kaže da ima osećaj za Dhammu. To je monah sa osećajem za Dhammu.

A koji to monah ima osećaj za značenje? Ima slučajeve kada monah zna značenje ove ili one tvrdnje -- "To je značenje ove tvrdnje; ovo je značenje one tvrdnje." Ako ne bi znao značenje ove ili one tvrdnje -- "To je je značenje ove tvrdnje; ovo je značenje one tvrdnje." -- za njega se ne bi reklo da ima osećaj za značenje. Otuda, zato što on zna značenje ove ili one tvrdnje -- "To je značenje ove tvrdnje; ovo je značenje one tvrdnje." -- za njega se kaže da ima osećaj za značenje. To je monah sa osećajem za značenje. To je monah sa osećajem za Dhammu i sa osećajem za značenje.

A koji to monah ima osećaj za sebe samoga? Ima slučajeve kada monah zna: "Tako daleko sam odmakao u uverenje, vrlini, znanju, oslobađanju, uvidu, oštromnosti." Ako ne bi imao osećaj za sebe samoga -- "Tako daleko sam odmakao u uverenje, vrlini, znanju, oslobađanju, uvidu, oštromnosti." -- za njega se ne bi reklo da ima osećaj za sebe samoga. Otuda, zato što on zna sebe -- "Tako daleko sam odmakao u uverenje, vrlini, znanju, oslobađanju, uvidu, oštromnosti." -- za njega se kaže da ima osećaj za sebe samoga. To je monah sa osećajem za sebe samoga. To je monah sa osećajem za Dhammu, sa osećajem za značenje i sa osećajem za sebe samoga.

A koji to monah ima osećaj za umerenost? Ima slučajeve kada monah zna za umerenost kad dobija ogrtač, hranu, prenoćište i sredstva za lečenje. Ako ne bi znao za umerenost kad dobija ogrtač, hranu, prenoćište i sredstva za lečenje, za njega se ne bi reklo da ima osećaj za umerenost. Otuda, zato što on zna za umerenost kad dobija ogrtač, hranu, prenoćište i sredstva za lečenje, za njega se kaže da ima osećaj za umerenost. To je monah sa osećajem za umerenost. To je monah sa osećajem za Dhammu, sa osećajem za značenje, sa osećajem za sebe samoga i sa osećajem za umerenost.

A koji to monah ima osećaj za vreme? Ima slučajeva kada monah zna vreme: "Ovo je vreme za recitovanje svetih tekstova, ovo je vreme za postavljanje pitanja, ovo je vreme za napor [u meditaciji], ovo je vreme za osamu" Ako ne bi znao za vreme -- "Ovo je vreme za recitovanje svetih tekstova, ovo je vreme za postavljanje pitanja, ovo je vreme za napor [u meditaciji], ovo je vreme za osamu" -- za njega se ne bi reklo da ima osećaj za vreme. Otuda, zato što on ima osećaj za vreme -- "Ovo je vreme za recitovanje svetih tekstova, ovo je vreme za postavljanje pitanja, ovo je vreme za napor [u meditaciji], ovo je vreme za osamu" -- za njega se kaže da ima osećaj za vreme. To je monah sa osećajem za vreme. To je monah sa osećajem za Dhammu, osećajem za značenje, osećajem za sebe samoga, osećajem za umerenost i osećajem za vreme.

A koji to monah ima osećaj za društvena okupljanja? Ima slučajeva kada monah zna društvena okupljanja: "Ovo je skup plemenitih ratnika, ovo je skup sveštenika, ovo je skup kućedomaćina, ovo je skup asketa; njima treba prići na ovaj način, stajati na ovaj način, ponašati se na ovaj način, sedeti na ovaj način, govoriti na ovaj način, ćutati na ovaj način." Ako ne bi znao za neko društveno okupljanje -- "Ovo je skup plemenitih ratnika, ovo je skup sveštenika, ovo je skup kućedomaćina, ovo je skup asketa; njima treba prići na ovaj način, stajati na ovaj način, ponašati se na ovaj način, sedeti na ovaj način, govoriti na ovaj način, ćutati na ovaj način" -- za njega se ne bi reklo da ima osećaj za društvena okupljanja. Otuda, zato što on ima osećaj za društvena okupljanja -- "Ovo je skup plemenitih ratnika, ovo je skup sveštenika, ovo je skup kućedomaćina, ovo je skup asketa; njima treba prići na ovaj način, stajati na ovaj način, ponašati se na ovaj način, sedeti na ovaj način, govoriti na ovaj način, ćutati na ovaj način" -- za njega se kaže da ima osećaj za društvena okupljanja. To je monah sa osećajem za društvena okupljanja. To je monah sa osećajem za Dhammu, osećajem za značenje, osećajem za sebe samoga, osećajem za umerenost, osećajem za vreme i osećajem za društvena okupljanja.

A koji to monah ima osećaj za razlikovanje ljudi? Ima slučajeva kada monah zna

koji ljudi pripadaju dvema kategorijama.

Od dva čoveka -- jednog koji želi da vidi plemenite i drugog koji ne želi -- onoga koji ne želi treba zbog toga kritikovati, a onoga koji želi, treba zbog toga pohvaliti

Od dva čoveka koji žele da vide plemenite -- jednog ko želi da čuje pravu Dhammu i drugog koji ne želi -- onoga koji ne želi da čuje pravu Dhammu, treba zbog toga kritikovati, a onoga koji želi da čuje pravu Dhammu, treba zbog toga pohvaliti

Od dva čoveka koji žele da čuju pravu Dhammu -- onoga koji sluša pažljivo i onoga koji ne sluša pažljivo -- onoga koji ne sluša pažljivo, treba zbog toga kritikovati, a onoga koji sluša pažljivo, treba zbog toga pohvaliti

Od dva čoveka koji slušaju pažljivo -- onoga koji, pošto je saslušao reči Dhamme, uspe i da ih zapamti i onoga koji ne uspe -- onoga koji, pošto je saslušao reči Dhamme i nije uspeo da ih zapamti, treba zbog toga kritikovati, a onoga koji uspe da zapamti reči Dhamme, treba zbog toga pohvaliti

Od dva čoveka koji, pošto su saslušali reči Dhamme, uspeju i da ih zapamte -- jednoga koj iistražuje značenje reči Dhamme koje je zapamtio i drugoga koji to ne čini -- onoga koji ne iistražuje značenje reči Dhamme koje je zapamtio, treba zbog toga kritikovati, a onoga koji iistražuje značenje reči Dhamme koje je zapamtio, treba zbog toga pohvaliti

Od dva čoveka koji iistražuju značenje reči Dhamme koje su zapamtili -- jednog koji ne vežba Dhammu u skladu sa Dhammom, posedujući osećaj za Dhammu, posedujući osećaj za značenje, treba zbog toga kritikovati, a onoga koji vežba Dhammu u skladu sa Dhammom, posedujući osećaj za Dhammu, posedujući osećaj za značenje, treba zbog toga pohvaliti.

Od dva čoveka koji vežbaju Dhammu u skladu sa Dhammom, posedujući osećaj za Dhammu, posedujući osećaj za značenje -- jednog koji vežba za svoju i dobrobit

drugih i drugog koji vežba za svoju dobrobit, ali ne i za dobrobit drugih -- onoga koji vežba za svoju dobrobit, ali ne i za dobrobit drugih, treba zbog toga kritikovati, a onoga koji vežba za svoju i dobrobit drugih, treba zbog toga pohvaliti.

Eto tako monah zna koji ljudi pripadaju dvema kategorijama. To je monah koji ima osećaj za razlikovanje ljudi.

Monah koji poseduje tih sedam kvaliteta vredan je darova, vredan je gostoprimstva, vredan je poštovanja, takav je neiscrpan izvor zasluga za ovaj svet.

Rev. 6/6/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an7-64.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya VIII.30

Anuruddha sutta

Za Anurudu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio među narodom Bhaga, u Parku jelena, u Bhesakala pećini, blizu lovišta na krokodile. U to vreme poštovani Anuruda je živeo među narodom Ćeti, u istočnom bambusovom parku. Tada, dok je boravio u osami, pojavi mu se ovaj sled misli: "Ova Dhamma je za onoga ko je skroman, ne za onoga ko je samohvalisav. Ova Dhamma je za onoga ko je zadovoljan, a ne za onoga ko je nezadovoljan. Ova Dhamma je za onoga ko je samotnjak, a ne za onoga ko je upleten u odnose. Ova Dhamma je za onoga ko je istrajan, a ne za onoga ko je lenj. Ova Dhamma je za onoga čija je sabranost pažnje postojana, a ne za onoga čija je sabranost pažnje slaba. Ova Dhamma je za onoga čiji um je usredsređen, ne za onoga čiji um je kolebljiv. Ova Dhamma je za onoga ko poseduje uvid, ne za onoga čiji uvid je slab."

Tada Blaženi, shvatajući sled misli poštovanog Anurude -- kao što snažan čovek

ispruži svoju savijenu ruku ili savije svoju ispruženu ruku -- u trenu nestade tamo gde je bio među narodom Bhaga, u Parku jelena, u Bhesakala pećini, blizu lovišta na krokodile, i pojavi se među narodom Ćeti, u istočnom bambusovom parku, pravo ispred poštovanog Anurude. Tu on sede na pripremljeno sedište. A poštovani Anuruda se pokoloni Blaženom i sede sa strane. I dok je tako sedeo Blaženi mu se obrati: "Dobro je, Anuruda, veoma dobro. Dobro je da imaš te misli velike osobe: "Ova Dhamma je za onoga ko je skroman, ne za onoga ko je samohvalisav. Ova Dhamma je za onoga ko je zadovoljan, a ne za onoga ko je nezadovoljan. Ova Dhamma je za onoga ko je samotnjak, a ne za onoga ko je upleten u odnose. Ova Dhamma je za onoga ko je istrajan, a ne za onoga ko je lenj. Ova Dhamma je za onoga čija je sabranost pažnje postojana, a ne za onoga čija je sabranost pažnje slaba. Ova Dhamma je za onoga čiji um je usredsređen, ne za onoga čiji um je kolebljiv. Ova Dhamma je za onoga ko poseduje uvid, ne za onoga čiji uvid je slab." A onda, Anuruda, imaj i osmu misao velike osobe: "Ova Dhama je za onoga ko uživa u nekomplikovanju, ko je ushićen nekomplikovanjem, a ne za onoga ko uživa i ushićen je komplikovanjem.

Anuruda, kada misliš tih osam misli velike osobe, tada -- kad god poželiš -- sasvim daleko u odnosu na čulnost, daleko u odnosu na štetne osobine, ući ćeš i ostati u prvom zadubljenju: ushićenje i zadovoljstvo rođeni iz povučenosti, praćeni usmerenom mišlju i vrednovanjem. Kad misliš tih osam misli velike osobe, tada -- kad god poželiš -- smirujući usmerenu misao i vrednovanje, ući ćeš i ostati u drugom zadubljenju: ushićenje i zadovoljstvo rođeni iz sabranosti, sažimanja svesnosti, lišeni usmerene misli i vrednovanja -- unutrašnje pouzdanje... sa bleđenjem ushićenja, ostaćeš u ravnodušnosti, sabran i budan, fizički osetljiv na zadovoljstvo. Ući ćeš i ostati u trećem zadubljenju, za koje Plemeniti objavljuju: 'Ravnodušan i sabran, ima on prijatno boravište.' Kada misliš tih osam misli velike osobe, tada -- kad god poželiš -- napuštajući zadovoljstvo i bol, kao kod ranijeg nestranka zanosa i nespokojstva, ući ćeš i ostati u četvrtom zadubljenju: čistota ravnodušnosti i sabranost, ni-zadovoljstvo-ni-bol.

Zatim, kad misliš tih osam misli velike osobe i postaneš osoba koja može dostići po želji, bez muke i poteškoća, ta četiri zadubljenja -- uzvišena mentalna stanja što obezbeđuju prijatno boravište ovde i sada -- tada će ti tvoj monaški ogrtač sačinjen od odbačenih krpa izgledati baš kao svečano odelo kućedomaćina ili njegovog sina. Življenje u zadovoljstvu poslužiće za tvoju sreću, za ugodno boravište, za neuznemiravanje i za put ka Neuslovljenome.

Kada misliš tih osam misli velike osobe i postaneš osoba koja može dostići po želji, bez muke i poteškoća, ta četiri zadubljenja -- ta uzvišena mentalna stanja što obezbeđuju prijatno boravište ovde i sada -- tada će ti tvoja isprošena hrana izgledati kao poslastica kućedomaćina ili kućedomaćinovog sina, dobro pripremljena i poslužena sa najraznovrsnijim sosovima i prilozima... tvoje boravište u podnožju drveta izgledaće ti kao ugodni dom kućedomaćina ili kućedomaćinovog sina, omalterisan iznutra i spolja, dobro izolovan, zaključan, sa zamandaljenim kopcima na prozorima... tvoj ležaj na prostirci od trave izgledaće ti kao ležaj kućedomaćina ili kućedomaćinovog sina, zastrt mekim preprkivačima, od bele vune, izvezenim, ili od jelenje kože, sa baldahinom i crvenim jastučićima za ispod glave i stopala...

Kada misliš tih osam misli velike osobe i postaneš osoba koja može dostići po želji, bez muke i poteškoća, ta četiri zadubljenja -- ta uzvišena mentalna stanja što obezbeđuju prijatno boravište ovde i sada -- tada će ti tvoj lek od urina snažnog mirisa izgledati kao različiti prijatni napici kućedomaćina ili kućedomaćinovog sina: ghi, zaslađeni topljeni buter, med ili šećerni sirup. Življenje u zadovoljstvu poslužiće za tvoju sreću, za ugodno boravište, za neuznemiravanje i za put ka Neuslovljenome.

Zato, Anuruda, treba da ostaneš ovde među narodom Ćeti tokom predstojećeg perioda monsuna."

"Kako vi kažete, poštovani gospodine", odgovori poštovani Anuruda.

Tada, završivši izlaganje poštovanom Anurudi, Blaženi -- kao što snažan čovek ispruži svoju savijenu ruku ili savije svoju ispruženu ruku -- u trenu nestade tamo gde je bio među narodom Ćeti, u istočnom bambusovom parku, i pojavi se među narodom Bhaga, u Parku jelena, u Bhesakala pećini, blizu lovišta na krokodile. Onda sede na pripremljeno sedište. Dok je sedeo tako, obrati se monasima: "Monasi, podučiću vas osam misli velike osobe. Slušajte dobro, a ja ću vam govoriti."

"Da, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Kojih je to osam misli velike osobe? Ova Dhamma je za onoga ko je skroman, ne za onoga ko je samohvalisav. Ova Dhamma je za onoga ko je zadovoljan, a ne za onoga ko je nezadovoljan. Ova Dhamma je za onoga ko je samotnjak, a ne za onoga ko je upleten u odnose. Ova Dhamma je za onoga ko je istrajan, a ne za onoga ko je lenj. Ova Dhamma je za onoga čija je sabranost pažnje postojana, a ne za onoga čija je sabranost pažnje slaba. Ova Dhamma je za onoga čiji um je usredsređen, ne za onoga čiji um je kolebljiv. Ova Dhamma je za onoga ko poseduje uvid, ne za onoga čiji uvid je slab. Ova Dhama je za onoga ko uživa u nekomplikovanju, ko je ushićen nekomplikovanjem, a ne za onoga ko uživa i ushićen je komplikovanjem.

'Ova Dhamma je za onoga ko je skroman, ne za onoga ko je samohvalisav.' Tako je rečeno. A zašto je tako rečeno? Postoji slučaj kada monah, budući skroman, ne želi da se zna: 'On je skroman'. Budući zadovoljan, ne želi da se zna: 'On je zadovoljan'. Budući samotnjak, ne želi da se zna: 'On je samotnjak'. Budući istrajan, ne želi da se zna: 'On je istrajan'. Iako mu je sabranost pažnje postojana, ne želi da se zna: "Njegova sabranost pažnje je postojana". Iako mu je um usredsređen, ne želi da se zna: 'Njegov um je usredsređen'. Iako poseduje uvid, ne želi da se zna: 'On poseduje uvid'. Iako uživa u nekomplikovanju, ne želi da se zna: 'On uživa u nekompliovanju'. 'Ova Dhamma je za onoga ko je skroman, ne za

onoga ko je samohvalisav.' Tako je rečeno. I zato je tako rečeno.

'Ova Dhamma je za onoga ko je zadovoljan, a ne za onoga ko je nezadovoljan.'
Tako je rečeno. A zašto je tako rečeno? Postoji slučaj kada monah zadovoljan bilo kakvim starim ogrtačem, bilo kakvom isprošenom hranom, bilo kakvim prenoćištem, bilo kakvim lekom koji leči bolest. 'Ova Dhamma je za onoga ko je zadovoljan, a ne za onoga ko je nezadovoljan.' Tako je rečeno. I zato je tako rečeno.

'Ova Dhamma je za onoga ko je samotnjak, a ne za onoga ko je upleten u odnose.'
Tako je rečeno. A zašto je tako rečeno? Postoji slučaj kada monaha koji živi u osami posete drugi monasi, monahinje, nezaređeni sledbenici, kraljevi, kraljevi ministri, učitelji drugih sekti i njihovi sledbenici. Uma naklonjenog osami, sklonog osami, okrenutog ka osami, težeći ka osami, radujući se odvraćenosti, razgovara on sa njima samo onoliko koliko je neophodno da bi otišli. 'Ova Dhamma je za onoga ko je samotnjak, a ne za onoga ko je upleten u odnose.' Tako je rečeno. I zato je tako rečeno.

'Ova Dhamma je za onoga ko je istrajan, a ne za onoga ko je lenj.'
A zašto je tako rečeno? Postoji slučaj kada je monah istrajan u tome da napusti štetna mentalna stanja i razvija korisna mentalna stanja. Odlučan je, čvrstu u svom nastojanju, ne izbegava svoje obaveze u pogledu korisnih mentalnih stanja. 'Ova Dhamma je za onoga ko je istrajan, a ne za onoga ko je lenj.' Tako je rečeno. I zato je tako rečeno.

'Ova Dhamma je za onoga čija je sabranost pažnje postojana, a ne za onoga čija je sabranost pažnje slaba.'
Tako je rečeno. A zašto je tako rečeno? Postoji slučaj kada je monah sabran, pedantan, pamti i može da prizove u sećanje čak i stvari koje su učinjene i rečene davno. 'Ova Dhamma je za onoga čija je sabranost pažnje postojana, a ne za onoga čija je sabranost pažnje slaba.' Tako je rečeno. I zato je tako rečeno.

'Ova Dhamma je za onoga čiji um je usredsređen, ne za onoga čiji um je kolebljiv.' Tako je rečeno. A zašto je tako rečeno? Postoji slučaj kada je monah, sasvim daleko u odnosu na čulnost, daleko u odnosu na štetne osobine, ulazi i ostaje u prvom zadubljenju: ushićenje i zadovoljstvo rođeni iz povučenosti, praćeni usmerenom mišlju i vrednovanjem. Smirujući usmerenu misao i vrednovanje, ulazi i ostaje u drugom zadubljenju: ushićenje i zadovoljstvo rođeni iz sabranosti, sažimanja svesnosti, lišeni usmerene misli i vrednovanja -- unutrašnje pouzdanje.. Sa bleđenjem ushićenja, ostaje u ravnodušnosti, sabran i budan, fizički osetljiv na zadovoljstvo. Ulazi i ostaje u trećem zadubljenju, za koje Plemeniti objavljuju: 'Ravnodušan i sabran, ima on prijatno boravište.' Napuštajući zadovoljstvo i bol, kao kod ranijeg nestranka zanosa i nespokojstva, ulazi i ostaje u četvrtom zadubljenju: čistota ravnodušnosti i sabranost, ni-zadovoljstvo-ni-bol. 'Ova Dhamma je za onoga čiji um je usredsređen, ne za onoga čiji um je kolebljiv.' Tako je rečeno. I zato je tako rečeno.

'Ova Dhamma je za onoga ko poseduje uvid, ne za onoga čiji uvid je slab.' Tako je rečeno. A zašto je tako rečeno? Postoji slučaj kada monah uviđa, kada poseduje uvid u nastajanje i nestajanje -- plemenit, prodoran, koji vodi ka istinskom iskorenjivanju patnje. 'Ova Dhamma je za onoga ko poseduje uvid, ne za onoga čiji uvid je slab.' Tako je rečeno. I zato je tako rečeno.

'Ova Dhama je za onoga ko uživa u nekomplikovanju, ko je ushićen nekomplikovanjem, a ne za onoga ko uživa i ushićen je komplikovanjem.' Tako je rečeno. A zašto je tako rečeno? Postoji slučaj kada monahov um sazreva, stiče poverenje, postojanost i odlučan je u izbegavanju komplikacija. 'Ova Dhama je za onoga ko uživa u nekomplikovanju, ko je ushićen nekomplikovanjem, a ne za onoga ko uživa i ushićen je komplikovanjem.' Tako je rečeno. I zato je tako rečeno."

Tako Anuruda tokom predstojećeg perioda monsun ostade u Istočnom

bambusovom parku, među narodom Ceti. Boraveći u osami, usamljen, predan, marljiv i odlučan, on ubrzo dostiže i ostade na cilju svetačkog života, zbog kojeg najvrsniji mladići odlaze od doma u beskućništvo, upoznajući ga i ostvarujući sam za sebe ovde i sada. On je zna: "Nema više preporađanja, iživljen je svetački život, zadatak obavljen. Nema ničeg više da se uradi na ovome svetu." I tako poštovani Anuruda postade jedan od arahanta. Tada, dostigavši stanja arahanta, izgovori on sledeće stihove:

Uvidevši moje misli,
Učitelj, neprevaziđen u čitavom kosmosu,
dođe pred mene svojoj moći zahvaljujući
u telu umom stvorenim.
Poduči me u skladu sa mojim mislima,
i još dalje.
Buda,
ushićen nekomplikovanjem,
poduči nekomplikovanju.
Upoznavši njegovo učenje,
Ushitih se njegovim ponudama.
Trovršno znanje
beše dostignuto;
Budin poziv
izvršen.

Videti takođe: [SN XLVIII.10](#); [AN IV.28](#); [AN VIII.53](#).

Rev. 6/6/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an8-30.html

[Home](#) ---\ \ [Tipitaka](#) ---\ \ [Sutta pitaka](#) ---\ \ [Anguttara nikaya](#) ---\ \ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya VIII.53

Gotami sutta

Za Gotami

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženio boravio u Vesaliju, u dvorani sa visokim krovom, u Velikoj šumi.

Tada Mahapađapati Gotami otide do Blaženog i, stigavši, poklonivši mu se, stade sa strane. Dok je tako stajala sa strane, reče mu: "Bilo bi dobro, poštovani gospodine, ako bi me Blaženi ukratko podučio Dhammi tako da bih, saslušavši o Dhammi iz usta Blaženog, bila u stanju da boravim sama, u osami, sabrana, marljiva i odlučna."

"Gotami, za kvalitete za koje znaš: 'Ovi kvaliteti vode raspirivanju, a ne hlađenju strasti; vode ka većoj vezanosti, a ne ka oslobađanju, ka gomilanju, a ne ka odbacivanju, ka samoveličanju, a ne ka skromnosti, ka nezadovoljstvu, a ne ka zadovoljstvu, ka uplitanju u odnose, a ne ka osamljivanju, ka lenjosti, a ne ka istrajnosti, ka gomilanju tereta, a ne ka rasterećivanju": za to sasvim pouzdano

možeš reći: "To nije Dhamma, to nije Vinaya, to nisu učiteljeva uputstva."

A za kvalitete za koje znaš, "Ovi kvaliteti vode hlađenju, a ne raspirivanju strasti; vode ka oslobađanju, a ne ka većoj vezanosti, ka odbacivanju, a ne ka gomilanju, ka skromnosti, a ne ka samoveličanju, ka zadovoljstvu, a ne ka nezadovoljstvu, ka osamljivanju, a ne ka uplitanju u odnose, ka istrajnosti, a ne ka lenjosti, ka rasterećivanju, a ne ka gomilanju tereta": za to sasvim pouzdano možeš reći: "To je Dhamma, to je Vinaya, to su učiteljeva uputstva."

Tako reče Blaženi. A zahvalna Mahaprađapati Gotami se obradova njegovim rečima.

Videti takođe: [AN VIII.30](#).

Rev. 13/10/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an8-53.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IX.1

Sambodhi sutta

Samoprobeuđenje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. Tu se on obrati monasima: "Monasi, ako bi vas askete pripadnici drugih sekti pitali: 'Šta su, prijatelju, preduslovi za razvijanje krila samoprobeuđenja?' šta biste im odgovorili?"

"Za nas, gospodine, učenje u Blaženom ima svoj koren, svoga vodiča i svoje utočište. Bilo bi dobro ako bi Blaženi sam objasnio značenje svojih reči. Saslušavši to objašnjenje, monasi će ga zapamtiti."

"U tom slučaju, monasi, slušajte i dobro pazite. Odgovoriću vam."

"Kako vi kažete, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Ako bi vas askete pripadnici drugih sekti pitali: 'Šta su, prijatelju,

preduslovi za razvijanje krila samoprobeđenja?' trebalo bi da im ovako odgovorite: 'Ima slučajeva kada monah ima ljude dostojne divljenja za prijatelje, saputnike i kolege. To je prvi preduslov za razvijanje krila samoprobeđenja.

Zatim, monah je ispunjen vrlinom. Živi on obuzdan u skladu sa Patimokkhom, obazriv u svom ponašanju i delovanju. On sebe vežba, pridržavajući se pravila vežbanja, uviđajući opasnost i u najmanjem prekršaju. To je drugi preduslov za razvijanje krila samoprobeđenja.

Zatim, lako i bez poteškoća priklanja se on razgovoru koji je zaista trezven i podstiče svesnost, tj. razgovoru o skromnosti u željama, o zadovoljenosti malim, o osamljenosti, o nevezivanju, o negovanju istrajnosti, o vrlini, o koncentraciji, o oslobađanju i o znanju i viziji oslobađanja. To je treći preduslov za razvijanje krila samoprobeđenja.

Zatim, on podstiče svoju istrajnost napuštajući štetna mentalna stanja i priklanjajući se povoljnim mentalnim stanjima. On je postojan, čvrst u svom naporu, ne izbegava obaveze u pogledu povoljnih mentalnih kvaliteta. To je četvrti preduslov za razvijanje krila samoprobeđenja.

Zatim, on uviđa, stiže uvid u nastajanje i nestajanje -- plemenit, prodoran, koji vodi do iskorenjivanja patnje. To je peti preduslov za razvijanje krila samoprobeđenja.

Monasi, kada monah ima ljude dostojne divljenja za prijatelje, saputnike i kolege, treba očekivati da će i on biti ispunjen vrlinom, da će živeti obuzdan u skladu sa Patimokkhom, biti obazriv u svom ponašanju u delovanju, i da će sebe vežbati, pridržavajući se pravila vežbanja, uviđajući opasnost i u najmanjem prekršaju.

Kada monah ima ljude dostojne divljenja za prijatelje, saputnike i kolege, treba očekivati da će se i on lako i bez poteškoća priklanjati razgovoru koji je zaista

trezven i podstiče svesnost, tj. razgovoru o skromnosti u željama, o zadovoljenosti malim, o osamljenosti, o nevezivanju, o negovanju istrajnosti, o vrlini, o koncentraciji, o oslobađanju i o znanju i viziji oslobađanja.

Kada monah ima ljude dostojne divljenja za prijatelje, saputnike i kolege, treba očekivati da će i on podsticati svoju istrajnost napuštajući štetna mentalna stanja i priklanjajući se povoljnim mentalnim stanjima -- postojan, čvrst u svom naporu, ne izbegavajući obaveze u pogledu povoljnih mentalnih kvaliteta.

Kada monah ima ljude dostojne divljenja za prijatelje, saputnike i kolege, treba očekivati da će i on uvideti, steći uvid u nastajanje i nestajanje -- plemenit, prodoran, koji vodi do iskorenjivanja patnje

I još, monasi, kada je monah učvršćen u ovih pet kvaliteta, trebalo bi da razvija i četiri dodatna kvaliteta. Trebalo bi da razvija [kontemplaciju] onoga što je odbojno, kako bi napustio požudu. trebalo bi da razvija dobrodušnost kako bi napustio zlovolju. Trebalo bi da razvija sabranost pažnje na udah i izdah kako bi obuzdao raspršene misli. Trebalo bi da razvija svest o prolaznosti kako bi iskorenio obmanu 'Ja sam'. Jer u monahu koji uviđa prolaznost opažanje ne-sopstva je sve snažnije. Onaj ko opaža ne-sopstvo dostiže iskorenjivanje obmane 'Ja sam ' -- dostiže oslobođenje ovde i sada."

Videti takođe: [AN X.69](#).

Rev. 1/6/2003

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an9-1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IX.4

Nandaka sutta

Govor Nandaki

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom zgodom kad je Blaženi boravio u Savatthiju..., redovnik je Nandako propovijedao redavnicima u zbornici, poučavao ih, hrabrio, podsticao i oduševljavao.

Pred večer, kad je Blaženi izišao iz osamljenosti, približio se zbornici i zaustavio pred vratima da pričeka dok se završi propovijed. A kad je bio siguran da je propovijed završena, nakašlje se i pokuca na vrata. Redovnici otvoriše vrata Blaženom, a on uđe, sjede na svoje mjesto, pa reče Nandaku:

-- Nema sumnje, Nandako, da je tvoja propovijed redovnicama bila vrlo duga. Dok sam stajao vani i čekao pred vratima da završiš, zaboljela su me leđa.

Kad je to rekao, Nandako mu, zbunjen, odgovori: Ah, gospodine, nismo znali da Blaženi stoji pred vratima. Da smo to znali, propovijed bi bila kraća.

Shvativši Nandakovu neugodnost, Blaženi mu reče: Dobro je, Nandako! Sasvim je ispravno da se građani koji su u povjerenju napustili dom i postali beskućnici sastaju da čuju propovijedi o Istini. Kad se tako nađete na okupu, treba da to iskoristite na jedan od ova dva načina: ili govorom o Istini ili njegovom oplemenjene šutnje...

Rev. 1/12/2001

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an9-4.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IX.34

Nibbana sutta

Utrnuće

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom poštovani Sariputa boravio kraj Rađagahe, u Bambusovom gaju, na mestu gde se hrane veverice. Tu se on ovako obrati monasima: "Utrnuće je sreća, prijatelji. Utrnuće je sreća."

Kada ovo bi rečeno, poštovani Udajin reče poštovanom Sariputi: "Kakve ima sreće, prijatelju, tamo gde nema osećaja?"

"Upravo to i jeste sreća, prijatelju, da nema osećaja. Postoje tih pet puteva čulnosti. Kojih pet? Oblici koje raspoznavamo okom -- primamljivi, ugodni, opčinjavajući, koji podstiču želju, zavodljivi; zvuci koje raspoznavamo uhom... mirisi koje raspoznavamo nosom... ukusi koje raspoznavamo jezikom... taktilni osećaji koje raspoznavamo telom -- primamljivi, ugodni, opčinjavajući, koji podstiču želju, zavodljivi. Kakvo god zadovoljstvo ili užitak da nastanu u vezi sa ovih pet puteva čulnosti, to je čulno zadovoljstvo.

Međutim ima slučajeve kada monah -- sasvim povučen od čulnih zadovoljstava, povučen od štetnih stvari -- ulazi i boravi u prvom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz osame, praćenim direktnom mišlju i uvidom. Ako mu je, dok boravi u tom stanju, pažnja zaokupljena opažajima koji imaju veze sa *čulnošću*, to je nevolja za njega. Baš kao što se bol javlja kao nevolja za čoveka koji je zdrav, isto tako pažnja usmerena na opažaje koji imaju veze sa čulnošću ako zaokuplja monaha jeste nevolja za njega. S druge strane, Blaženi je rekao da svaka nevolja donosi patnju. Na osnovu svega ovoga može se zaključiti da je utruće prijatno.

Sem toga, ima slučajeve kada monah, sa stišavanjem zamišljanja i razmišljanja, dostiže i boravi u drugom zadubljenju: ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz sabranosti, jedinstvu pažnje oslobođene zamišljanja i razmišljanja -- u unutrašnjem pouzdanju. Ako mu je, dok boravi u tom stanju, pažnja zaokupljena opažajima koji imaju veze sa *razmišljanjem*, to je nevolja za njega...

Sem toga, ima slučajeve kada monah, sa stišavanjem ushićenja, boravi ravnodušan, pažljiv i sabran, telesno je prijemčiv za zadovoljstvo, pa dostiže i boravi u trećem zadubljenju, za koje plemeniti kažu: 'Ko je ravnodušan i pažljiv, živi zadovoljno.' Ako mu je, dok boravi u tom stanju, pažnja zaokupljena opažajima koji imaju veze sa *ushićenjem*, to je nevolja za njega...

Sem toga, ima slučajeve kada monah, sa napuštanjem zadovoljstva i nezadovoljstva -- kao kod prethodnog nestanka zanosa i teskobe -- dostiže i boravi u četvrtom zadubljenju: čistoj ravnodušnosti i sabranosti, bez zadovoljstva i bola. Ako mu je, dok boravi u tom stanju, pažnja zaokupljena opažajima koji imaju veze sa *ravnodušnošću*, to je nevolja za njega...

Sem toga, ima slučajeve kada monah, sa potpunim nadilaženjem predstava [fizičkog] oblika, sa nestankom isključenih predstava, sa odvrćanjem pažnje od

predstava raznolikosti, dosegne do uvida da je prostor neograničen, onda dostiže i boravi u *području prostorne neograničenosti*. Ako mu je, dok boravi u tom stanju, pažnja zaokupljena opažajima koji imaju veze sa *oblikom*, to je nevolja za njega...

Sem toga, ima slučajeve kada monah, sa potpunim nadilaženjem područja prostorne neograničenosti, dosegne do uvida da je svest neograničena, onda on dostiže i boravi u *području neograničene svesti*. Ako mu je, dok boravi u tom stanju, pažnja zaokupljena opažajima koji imaju veze sa *područjem beskrajnog prostora*, to je nevolja za njega...

Sem toga, ima slučajeve kada monah, sa potpunim nadilaženjem područja neograničene svesti, dosegne do uvida da nema ničega, onda on dostiže i boravi u *području ničega*. Ako mu je, dok boravi u tom stanju, pažnja zaokupljena opažajima koji imaju veze sa *područjem beskrajne svesti*, to je nevolja za njega...

Sem toga, ima slučajeve kada monah, sa potpunim nadilaženjem područja ničega dostiže i boravi u području ni-opažanja-ni-neopažanja. Ako mu je, dok boravi u tom stanju, pažnja zaokupljena opažajima koji imaju veze sa *područjem ništavila*, to je nevolja za njega. S druge strane, Blaženi je rekao da svaka nevolja donosi patnju. Na osnovu svega ovoga može se zaključiti koliko je utruće prijatno.

Sem toga, ima slučajeve kada monah, sa potpunim prevazilaženjem područja ni-opažanja-ni-neopažanja dostiže i boravi u domenu prestanka opažanja i osećanja. I shvativši to na osnovu uvida, u njemu nespokojstva više nema. Na osnovu svega ovoga može se zaključiti koliko je utruće prijatno.

Rev. 3/7/2002

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an9-34.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IX.43

Kayasakkhi sutta

Živi svedok

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

[Udajin:] "'Telesni svedok, telesni svedok', rečeno je. U kom smislu je Blaženi nekoga opisao kao telesnog svedoka?"

[Ananda:] "Ima slučajeve, prijatelju, kada monah, obuzdanih čula, oslobođen štetnih svojstava, uđe i boravi u prvom zadubljenju (*jhana*): ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz osame, praćeni zamišljanjem i razmišljanjem. On je živi svedok svega što se tu javlja [videti AN.IX.35]. U tom smislu je njega Blaženi opisao kao živog svedoka.

Sem toga, sa smirivanjem zamišljanja i razmišljanja, ulazi on i boravi u drugom zadubljenju... trećem zadubljenju... četvrtom zadubljenju ... sferi beskrajnog prostora... sferi bezgranične svesti... sferi ništavila... sferi ni opažanja ni neopažanja. On je živi svedok svega što se tu javlja. U tom smislu je njega Blaženi opisao kao živog svedoka.

Sem toga, potpunim nadilaženjem sfere ni opažanja ni neopažanja, ulazi on i boravi u sferi prestanka opažaja i osećaja. I uočava na osnovu uvida da se mentalna uznemirenost konačno stišava. On je živi svedok svega što se tu javlja. U tom smislu je njega Blaženi opisao kao živog svedoka.

Videti takođe: [AN IX.44](#); [AN IX.45](#)

Rev. 6/8/2004

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an9-43.html

[Home](#) ---\ [Tipitaka](#) ---\ [Sutta pitaka](#) ---\ [Anguttara nikaya](#) ---\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IX.44

Paññavimutti sutta

Izbavljen putem uvida

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

[Udajin:] "'Izbavljen putem uvida, izbavljen putem uvida', rečeno je. U kom smislu je Blaženi nekoga opisao kao izbavljenog putem uvida?"

[Ananda:] "Ima slučajeve, prijatelju, kada monah, obuzdanih čula, oslobođen štetnih svojstava, uđe i boravi u prvom zadubljenju (*jhana*): ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz osame, praćeni zamišljanjem i razmišljanjem. I on to zna zahvaljujući uvidu. U tom smislu je njega Blaženi opisao kao izbavljenog putem uvida.

Sem toga, sa smirivanjem zamišljanja i razmišljanja, ulazi on i boravi u drugom zadubljenju... trećem zadubljenju... četvrtom zadubljenju ... sferi beskrajnog prostora... sferi bezgranične svesti... sferi ništavila... sferi ni opažanja ni neopažanja. I on to zna zahvaljujući uvidu. U tom smislu je njega Blaženi opisao kao izbavljenog putem uvida.

Sem toga, potpunim nadilaženjem sfere ni opažanja ni neopažanja, ulazi on i boravi u sferi prestanka opažaja i osećaja. I uočava na osnovu uvida da se mentalna uznemirenost konačno stišava. I on to zna zahvaljujući uvidu. U tom smislu je njega Blaženi opisao kao izbavljenog putem uvida.

Videti takođe: [AN IX.43](#); [AN IX.45](#).

Rev. 6/6/2005

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an9-44.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya IX.45

Ubhatobhaga sutta

Izbavljen na oba načina

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

[Udajin:] "'Izbavljen na oba načina, izbavljen na oba načina', rečeno je. U kom smislu je Blaženi nekoga opisao kao izbavljenog na oba načina?"

[Ananda:] "Ima slučajeve, prijatelju, kada monah, obuzdanih čula, oslobođen štetnih svojstava, uđe i boravi u prvom zadubljenju (*jhana*): ushićenju i zadovoljstvu rođenim iz osame, praćeni zamišljanjem i razmišljanjem. On je živi svedok svega što se tu javlja i on to zna zahvaljujući uvidu. U tom smislu je njega Blaženi opisao kao izbavljenog na oba načina.

Sem toga, sa smirivanjem zamišljanja i razmišljanja, ulazi on i boravi u drugom zadubljenju... trećem zadubljenju... četvrtom zadubljenju ... sferi beskrajnog prostora... sferi bezgranične svesti... sferi ništavila... sferi ni opažanja ni neopažanja. On je živi svedok svega što se tu javlja i on to zna zahvaljujući uvidu. U tom smislu je njega Blaženi opisao kao izbavljenog na oba načina.

Sem toga, potpunim nadilaženjem sfere ni opažanja ni neopažanja, ulazi on i boravi u sferi prestanka opažaja i osećaja. On je živi svedok svega što se tu javlja i on to zna zahvaljujući uvidu. U tom smislu je njega Blaženi opisao kao izbavljenog na oba načina.

Videti takođe: [AN IX.43](#); [AN IX.44](#)

Rev. 6/6/2005

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an9-45.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya X.58

Mula sutta

Koren

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, ako vas askete iz nekih drugih sekti zapitaju: 'Šta je koren svih pojava? Kako one nastaju? Iz čega se one rađaju? U kojoj tački se sve ukrštaju? Koje im stanje prethodi? Koji im je vladajući princip? Koje ih stanje sve nadilazi? Šta je u njihovom središtu? Šta je [mesto] njihovog spajanja? Šta je njihov konačni kraj?' Ako vas askete iz nekih drugih sekti tako zapitaju, šta bi trebalo da odgovorite?"

"Po nama, gospodine, učenje ima Blaženog kao svoj koren, kao svoga vodiča i svoga presuditelja. Bilo bi dobro ako bi sam Blaženi razjasnio značenje ove tvrdnje. Saslušavši sve to od Blaženog, monasi će to i zapamtiti."

"U tom slučaju, monasi, slušajte i to vrlo pažljivo. Ja ću govoriti."

"Kako vi kažete, gospodine."

A Blaženi reče: "Monasi, ako vas askete iz nekih drugih sekti zapitaju: 'Šta je koren svih pojava? Kako one nastaju? Iz čega se one rađaju? U kojoj tački se sve ukrštaju? Koje im stanje upravlja? Koji im je vladajući princip? Koje ih stanje sve nadilazi? Šta je u njihovom središtu? Šta je [mesto] njihovog spajanja? Šta je njihov konačni kraj?' Ako vas askete iz nekih drugih sekti tako zapitaju, ovako bi trebalo da im odgovorite:

Koren svih pojava jeste želja. [1]

Sve pojave nastaju zahvaljujući pažnji.

Sve pojave se rađaju iz kontakta.

Sve pojave se u osećaju ukrštaju.

Sve pojave imaju koncentraciju kao stanje koje im upravlja.

Sve pojave imaju sabranost pažnje kao vladajući princip.

Sve pojave imaju uvid kao stanje koje ih nadilazi.

Sve pojave imaju oslobođenje u svome središtu.

Sve pojave imaju oslonac u besmrtnom.

Svim pojavama je Neuslovljeno konačni kraj.

Ako vas askete iz nekih drugih sekti ovako zapitaju, tako bi trebalo da im odgovorite."

Beleška:

[1] Prema Komentaru za AN VIII.83 (koja pokriva prvih osam od deset ovde postavljenih

pitanja), "sve pojave" (*sabbe dhamma*) ove znače pet sastojaka bića. Njihov koren jeste želja, kaže se, jer želja da se deluje (i tako stvori kamma) jeste ono što održava egzistenciju. Čini se da je ovo komentarsko tumačenje razrada MN.109, u kojoj se za *vezujuća*-sastojka kaže da im je koren u želji, što je tvrdnja koja svoj odjek ima i u SN 42.11, gde se tvrdi da su patnja i bol ukorenjeni u želji. Ovde, kaže se, svi sastojci -- bilo da na njih utiče vezivanja ili ne -- jesu ukorenjeni u želji.

Komentar dalje kaže da se tvrdnja: "Koren svih pojava jeste želja" tiče isključivo svakodnevnih pojava, dok ostale tvrdnje o svim pojavama pokrivaju i ovozemaljske i transcendentne pojave. Čini se manje razložnim da se ovde sledi prva tvrdnja iz Komentara, pošto se plemenita osmostruka staza, kada je dovedena do zrelosti, računa kao transcendentna i očigledno koren ima u korisnom obliku želje.

Što se tiče transcendentnog u njegovoj krajnjoj formi, izraz "sve pojave" kako se koristi u ovoj suti ne pokriva Neuslovljenost, pošto Neuslovljeno nema koren u bilo čemu i, kako poslednja tvrdnja ukazuje, predstavlja konačni kraj svih pojava. Otuda se čini da ova sutta pripada onoj grupi sutta koje ne klasifikuju Neuslovljeno kao pojavu. (O tom pitanju videti belešku uz [AN III.134](#))

Videti takođe: [MN 1](#).

Rev. 16/7/2006

www.geocities.com/budizam/canon/majjhima/an10-58.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya X.71

Akankha sutta

Želje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi borao u blizini Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Monasi, boravite usavršeni u vrlini, usavršeni u pravilima Patimokkhe. Boravite obuzdani u skladu sa Patimokkhom, usavršeni u svom ponašanju i području delovanja. Vežbajte sebe, pridržavajući se pravila vežbanja i uviđajući opasnost i u najmanjem prekršaju.

[1] Ako bi monah poželeo: "Neka budem drag i mio svojim saputnicima u svetačkom životu, neka me cene i u meni nalaze nadahnuće", tada bi on trebalo da bude onaj koji pravila morala dovodi do savršenstva, ko je predan mentalnom smirivanju, ko ne zapostavlja zadubljenje, ko poseduje uvid i ko najčešće boravi u

osami.

[2] Ako bi monah poželeo: "Neka ja bude onaj koji prima ogrtač, hranu, prenoćište i sredstva za lečenje bolesti", tada bi on trebalo da bude onaj koji pravila morala dovodi do savršenstva, ko je predan mentalnom smirivanju, ko ne zapostavlja zadubljenje, ko poseduje uvid i ko najčešće boravi u osami.

[3] Ako bi monah poželeo: "Šta god da upotrebim, kao na primer ogrtač, hranu, prenoćište i sredstva za lečenje bolesti, neka to donese veliki plod, veliku dobrobit onome ko mi je to dao", tada bi on trebalo da bude onaj koji pravila morala dovodi do savršenstva, ko je predan mentalnom smirivanju, ko ne zapostavlja zadubljenje, ko poseduje uvid i ko najčešće boravi u osami.

[4] Ako bi monah poželeo: "Neka to takođe donese veliki plod, veliku dobrobit, bilo kojem mrtvom srodniku kojeg se [donatori] prisete u svom umu", tada bi on trebalo da bude onaj koji pravila morala dovodi do savršenstva, ko je predan mentalnom smirivanju, ko ne zapostavlja zadubljenje, ko poseduje uvid i ko najčešće boravi u osami.

[5] Ako bi monah poželeo: "Neka budem zadovoljan kakav god ogrtač, hranu, prenoćište i sredstvo za lečenje bolesti da imam", tada bi on trebalo da bude onaj koji pravila morala dovodi do savršenstva, ko je predan mentalnom smirivanju, ko ne zapostavlja zadubljenje, ko poseduje uvid i ko najčešće boravi u osami.

[6] Ako bi monah poželeo: "Neka budem otporan na hladnoću, vrućinu, glad i žeđ, na ubode obada i komaraca, vetra, sunca i gmizavaca; na pogrдне reči, na telesne osećaje koji, kada se jave, jesu bolni, oštri, probadaju, razdiru, neugodni su i smrtonosni", tada bi on trebalo da bude onaj koji pravila morala dovodi do savršenstva, ko je predan mentalnom smirivanju, ko ne zapostavlja zadubljenje, ko poseduje uvid i ko najčešće boravi u osami.

[7] Ako bi monah poželeo: "Neka prevaziđem neprijatnost i neka me ne savlada neprijatnost. Neka živim pobeđivši bilo koju neprijatnost koja se može javiti", tada bi on trebalo da bude onaj koji pravila morala dovodi do savršenstva, ko je predan mentalnom smirivanju, ko ne zapostavlja zadubljenje, ko poseduje uvid i ko najčešće boravi u osami.

[8] Ako bi monah poželeo: "Neka prevazidem strah i grozu i neka me ne savladaju strah i groza. Neka živim pobeđivši bilo koji strah i grozu koji se mogu javiti", tada bi on trebalo da bude onaj koji pravila morala dovodi do savršenstva, ko je predan mentalnom smirivanju, ko ne zapostavlja zadubljenje, ko poseduje uvid i ko najčešće boravi u osami.

[9] Ako bi monah poželeo: "Neka mogu da dostignem -- kad god poželim, bez napora, bez teškoca -- četiri stupnja zadubljenja, koji su uzvišena mentalna stanja, prijatna boravišta ovde i sada", tada bi on trebalo da bude onaj koji pravila morala dovodi do savršenstva, ko je predan mentalnom smirivanju, ko ne zapostavlja zadubljenje, ko poseduje uvid i ko najčešće boravi u osami.

[10] Ako bi monah poželeo: "Neka mogu da -- sa smirivanjem mentalnih sadržaja -- ostanem u razmišljanja lišenom stanju svesnosti i uvida, sa neposrednim znanjem i uvidom u prirodu tih sadržaja, ovde i sada", tada bi on trebalo da bude onaj koji pravila morala dovodi do savršenstva, ko je predan mentalnom smirivanju, ko ne zapostavlja zadubljenje, ko poseduje uvid i ko najčešće boravi u osami.

Monasi, boravite usavršeni u vrlini, usavršeni u pravilima Patimokkhe. Boravite obuzdani u skladu sa Patimokkhom, usavršeni u svom ponašanju i području delovanja. Vežbajte sebe, pridržavajući se pravila vežbanja i uviđajući opasnost i u najmanjem prekršaju." Tako bi rečeno. I u toj prilici bi rečeno.

Videti takođe: [AN IV.28.](#)

1/12/2004

www.geocities.com/canon/anguttara/an10-71.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya X.96

Kokanuda sutta

Za Kokanudu (O stanovištima)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom poštovani Ananda boravio kraj Rađagahe, u Tapoda manastiru. Tada, kako se noć bližila kraju, ustade on i otide do Tapoda toplih izvora da se okupa. Okupavši se i izašavši iz izvora, stade on samo sa donjim ogrtačem na sebi, brišući telo. A lutalica Kokanuda, kako se noć bližila kraju, takođe ustade i otide do Tapoda toplih izvora da se okupa. Izdaleka je video poštovanog Anandu i prišavši mu reče: "Ko si ti, prijatelju?"

"Ja sam monah, prijatelju."

"A kakav?"

"Sin plemena Sakja, asketo."

"Želeo bih da te pitam o nekim stvarima, ukoliko mi to dozvoliš."

"Samo napred, pitaj. Kad čujem [tvoje pitanje], odgovoriću ti."

"Uzmimo tvrdnju, prijatelju: '*Kosmos je večan*. Samo je to istinito, sve drugo je beznačajno.' Je li to stanovište koje zastupaš?"

"Ne, prijatelju, ja ne zastupam to stanovište."

"Vrlo dobro; onda: '*Kosmos nije večan*. Samo je to istinito, sve drugo je beznačajno.' Je li to stanovište koje zastupaš?"

"Ne, prijatelju, ja ne zastupam to stanovište."

"Vrlo dobro; onda: '*Kosmos je konačan... Kosmos je beskonačan... Duša i telo su jedno... Duša je jedno, a telo je drugo... Tathagata postoji posle smrti... Tathagata ne postoji posle smrti... Tathagata i postoji i ne postoji posle smrti... Tathagata niti postoji niti ne postoji posle smrti...* Samo je to istinito, sve drugo je beznačajno.' Je li to stanovište koje zastupaš?"

"Ne, prijatelju, ja ne zastupam to stanovište."

"Onda ti možda niti šta znaš, niti šta uviđaš?"

"Ne, prijatelju. Ni to nije slučaj, da ja niti znam, niti šta uviđam."

"Ali kada sam te upitao: 'Uzmimo tvrdnju, prijatelju: "*Kosmos je večan*. Samo je to istinito, sve drugo je beznačajno.'" Je li to stanovište koje zastupaš?' ti si mi rekao: 'Ne, prijatelju, ja ne zastupam to stanovište. "Kada sam te upitao: 'Vrlo dobro; onda: *Kosmos nije večan... Kosmos je konačan... Kosmos je beskonačan... Duša i telo su jedno... Duša je jedno, a telo je drugo... Tathagata postoji posle smrti... Tathagata ne postoji posle smrti... Tathagata i postoji i ne postoji posle smrti... Tathagata niti postoji niti ne postoji posle smrti...* Samo je to istinito, sve drugo je beznačajno.' Je li to stanovište koje zastupaš?' ti si mi rekao: 'Ne, prijatelju, ja ne zastupam to stanovište.' Isto tako, kada sam te upitao: 'Onda ti možda niti šta znaš, niti šta uviđaš?' ti si mi rekao: 'Ne, prijatelju. Ni to nije slučaj, da ja niti znam, niti šta uviđam.' Dakle,

kako te tvoje tvrdnje onda treba razumeti?"

" 'Kosmos je večan. Samo je to istinito, sve drugo je beznačajno.' jeste jedno stanovište. 'Kosmos nije večan... Kosmos je konačan... Kosmos je beskonačan... Duša i telo su jedno... Duša je jedno, a telo je drugo... Tathagata postoji posle smrti... Tathagata ne postoji posle smrti... Tathagata i postoji i ne postoji posle smrti... Tathagata niti postoji niti ne postoji posle smrti... Samo je to istinito, sve drugo je beznačajno,' jeste jedno stanovište. U meri u kojoj postoje stanovišta, pogledi, zauzimanje stavova, opsednutost stanovištima, uzroci stanovišta i iskorenjivanje toliko ja znam. Toliko ja uviđam. Znajući to, kažem: 'Ja znam.' Uviđajući to, kažem: 'Uviđam.' Zašto bih rekao: 'Ne znam, ne uviđam'? Ja zaista znam. Ja zaista uviđam."

"Kako ti je ime, prijatelju? Kako te zovu tvoji saputnici u isposničkom životu?"

"Ime mi je Ananda, prijatelju, i tako me zovu moji saputnici u isposničkom životu."

"Šta? Zar sam ja razgovarao sa velikim učiteljem ne shvatajući da je to poštovani Ananda? Da sam prepoznao da je to poštovani Ananda, ne bih ga toliko mnogo ispitivao. Molim te, poštovani Anando, oprost mi."

Videti takođe: [AN IV.42](#); [AN X.93](#); [Sn IV.12](#)

Rev. 25/8/01

www.geocities.com/budizam/canon/anguttara/an10-96.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya X.176

Cunda kammaraputta sutta

Za kovača Ćundu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Prema Maha-parinibbana suttu (DN 16), kovač Ćunda je bio poslednji koji je Budi udelio hranu pre njegovog konačnog utruća.

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženo boravio blizu Pave u mangovom gaju kovača Ćunde. Tada kovač Ćunda otide do Blaženog i, stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sede, Blaženi mu reče: "Ćunda, čije rituale pročišćenja ti odobravaš?"

"Bramana zapadnih zemalja, gospodine -- onih koji nose ćupove sa vodom, noce vence od cveća, obožavaju vatru i pročišćuju se vodom: oni obavljaju rituale pročišćenja koje ja odobravam."

"A koje su riatuale pročišćenja oni objavili, ti bramani zapadnih zemalja, koji nose ćupove sa vodom, noce vence od cveća, obožavaju vatru i pročišćuju se vodom?"

"Ima slučajeva kada bramani zapadnih zemalja... upućuju svoje sledbenike da praktikuju ovako: "Dođi sad, dobri čoveče. Ustani iz svog kreveta u propisano vreme i dotakni zemlju. Ako ne dotakneš zemlju, dotakni vlažan kravlji izmet. Ako ne dotakneš vlažan kravlji izmet, dotakni zelenu travu. Ako ne dotakneš zelenu travu, pokloni se vatri. Ako se ne pokloniš vatri, odaj počast suncu sklopljenim rukama. Ako ne odaš počast suncu sklopljenim rukama, do večeri tri puta uroni u vodu." To su rituali pročišćavanja koje objavljuju bramani zapadnih zemalja... koje ja odobravam."

"Ćunda, rituali pročišćavanja koje objavljuju bramani zapadnih zemalja... jesu jedna stvar; pročišćavanje u ponašanju plemenitih nešto je sasvim drugo."

"A kakvo je to pročišćavanje u ponašanju plemenitih, poštovani gospodine? Bilo bi dobro ako bi me Blaženi podučio kakvo je to pročišćavanje u ponašanju plemenitih."

"U tom slučaju, Ćunda, slušaj i dobro pamti. Ja ću ti reći."

"Kako vi kažete, gospodine", odgovori kovač Ćunda.

A Blaženi reče: "Tri su načina prljanja telesnim postupcima, četiri su načina prljanja verbalnim postupcima i tri su načina prljanja mentalnim postupcima.

Loši telesni postupci

Kako neko sebe prlja telesnim postupcima? Ima slučajeva da čovek nekoga ubije, lovac je, krvavih ruku, posvećen ubijanju i klanju, ne pokazujući ikakvu milost prema živim bićima. Uzima ono što mu nije dato. Uzima poput lopova, stvari u selu ili u polju, koje pripadaju drugima i nisu mu bile date. Stupa u nedoličnu telesnu vezu. Ima seksualni odnos sa onima koje štite njihove majke, očevi, braća, sestre,

rodbin ili njihova Dhamma, onima koji su već u braku ili su samo vereni. Tako neko sebe prlja sa tri vrste telesnih postupaka.

Loši verbalni postupci

A kako neko sebe prlja verbalnim postupcima? Ima slučajeve da čovek laže. Kad ga pozovu na sastanak gradske vlasti, rodbina, saradnici ili na dvor u svojstvu svedoka: "Dođi i kaži, dobri čoveče, ono što znaš". Ako ne zna, on kaže: "Znam". Ako zna, on kaže: "Ne znam". Ako nije video, on kaže: "Video sam". Ako je video, on kaže: "Nisam video". Tako on svesno govori laži u svoju korist, u korist drugih ili radi nekakve nagrade. Zatim govori spletke. Što je čuo ovde, on govori tamo da bi zavadio ljude tamo. Što je čuo tamo govori ovde da bi zavadio ljude ovde. Razdvajajući tako one koji su složni i podstičući sukob među onima koji su razdvojeni, voli razdor, ushićuje se razdorom, uživa u razdoru, govori stvari koje stvaraju razdor. Zatim govori uvredljive reči. Govori reči koje su pune srdžbe, neprijatne, uvredljive za druge, vređaju druge, izazivaju u njima bes i uništavaju im sabranost. Zatim se prepušta naklapanju. Govori kad nije vreme, govori ono što nije u skladu sa činjenicama, što nije u skladu sa ciljem, Dhammom i Vinayom, reči koje nije vredno pamtiti. Tako neko sebe prlja sa četiri vrste verbalnih postupaka

Loši mentalni postupci

A kako neko sebe prlja mentalnim postupcima? Ima slučajeve da je čovek lakom. On se polakomi za tuđom imovinom, razmišljajući: "O, to što pripada drugima trebalo bi da je moje!" Ispunjen je zlovoljom, zlom namerom mu je ispunjeno srce: "Neka ta bića budu ubijena ili raskomadana ili smoždena ili uništena, neka ih više nema!" Ima pogrešno stanovište, obuzet je njime gledajući stvari oko sebe: "Nema ničega datog, ničeg ponuđenog, ničeg žrtvovanog. Nema ploda ili rezultata dobrih ili loših postupaka. Ne postoji ovaj svet, ni sledeći svet, nema majke ni oca, nema spontano preporođenih bića, nema sveštenika i asketa koji, živeći ispravno i vežbajući ispravno, objašnjavaju ovaj svet i sledeći svet, pošto su ih neposredno upoznali i ostvarili za sebe." Tako neko sebe prlja sa tri vrste mentalnih postupaka.

To su, Ćinda, deset vrsta loših postupaka. Kada čovek čini takvih deset vrsta loših postupaka, čak i ako ustaje iz svog kreveta u propisano vreme i dotakne zemlju, on je još uvek nečist. A ako ne dotakne zemlju, on je još uvek nečist. Ako dotakne vlažan kravlji izmet, on je još uvek nečist. A ako ne dotakne vlažan kravlji izmet, on je još uvek nečist. Ako dotakne zelenu travu, on je još uvek nečist. A ako ne dotakne zelenu travu, on je još uvek nečist. Ako se pokloni vatri, on je još uvek nečist. A ako se ne pokloniš vatri... Ako oda počast suncu sklopljenim rukama... A ako ne oda počast suncu sklopljenim rukama... Ako do večeri tri puta uroni u vodu... A ako do večeri tri puta ne uroni u vodu, on je još uvek nečist. Zašto? Zato što tih deset vrsta loših postupaka jesu nečisti i izazivaju nečistost. Sem toga, kao posledica upuštanja u tih deset puteva lošeg postupanja sledi preporađanje u paklu, preporađanje u životinjskoj materici, preporađanje u svetu gladnih duhova -- na tim ili nekim drugim lošim odredištima.

A sada, Ćunda, ovo su tri načina kojima čovek sebe čini čistim telesnim postupcima, četiri načina kojima čovek sebe čini čistim verbalnim postupcima i tri načina kojima čovek sebe čini čistim mentalnim postupcima.

Povoljni telesni postupci

Kako neko sebe čini čistim sa tri vrste telesnih postupaka? Ima slučajeva da se čovek uzdržava od ubijanja, nije posvećen ubijanju. On živi odloživši svoj štap, odloživši svoj nož, obziran, milosrdan, starajući se o dobrobiti svih živih bića. Uzdržava se od uzimanja onoga što mu nije dato. On ne uzima poput lopova, stvari u selu ili u polju, koje pripadaju drugima i nisu mu bile date. Odustavši od čulnih zadovoljstava, ne stupa u nedoličnu telesnu vezu. Nema seksualni odnos sa onima koje štite njihove majke, očevi, braća, sestre, rodbin ili njihova Dhamma, onima koji su već u braku ili su samo vereni. Tako neko sebe čini čistim sa tri vrste telesnih postupaka.

Povoljni verbalni postupci

A kako neko sebe čini čistim sa četiri vrste verbalnih postupaka? Ima slučajeve da čovek napusti laganje, uzdržava se od laganja. Kad ga pozovu na sastanak gradske vlasti, rodbina, saradnici ili na dvor u svojstvu svedoka: "Dođi i kaži, dobri čoveče, ono što znaš". Ako ne zna, on kaže: "Ne znam". Ako zna, on kaže: "Znam". Ako nije video, on kaže: "Nisam video". Ako je video, on kaže: "Video sam". Tako on svesno ne govori laži u svoju korist, u korist drugih ili radi nekakve nagrade. Napustivši laganje, uzdržava se on od laganja. Govori istinu, drži se istine, čvrst je, pouzdan, ne obmanjuje nikoga. Napustivši spletkarenje, uzdržava se on od spletkarenja. Što je čuo ovde, on ne govori tamo da bi zavadio ljude tamo. Što je čuo tamo ne govori ovde da bi zavadio ljude ovde. Spajajući tako one koji su podeljeni i učvršćujući one koji su zajedno, voli on slogu, ushićuje se slogom, uživa u slozi, govori stvari koje stvaraju slogu. Zatim, napustivši uvredljiv govor, uzdržava se od uvredljivog govora. Ne govori reči prijatne uhu, koje su blagonaklone, koje dopiru do srca, koje su učtive, koje donose radost ljudima. Napustivši naklapanje, uzdržava se od naklapanja. Govori kad je vreme, govori ono što je u skladu sa činjenicama, što je u skladu sa ciljem, Dhammom i Vinayom, reči koje vredi pamtiti. Tako neko sebe čini čistim sa četiri vrste verbalnih postupaka

Povoljni mentalni postupci

A kako neko sebe čini čistim sa tri mentalna postupka? Ima slučajeve da čovek nije lakom. On se ne polakomi za tuđom imovinom, razmišljajući: "O, to što pripada drugima trebalo bi da je moje!" Nije ispunjen je zlovoljom, niti mu je zlom namerom ispunjeno srce. [On razmišlja:] "Neka ta bića nudu oslobođena neprijateljstva, oslobođena tlačenja, oslobođena nedaća i neka se o sebi staraju s lakoćom!" On poseduje ispravno razumevanje i ispravno gleda na stvari oko sebe: "Ima ono što je dato, ono što je ponuđeno, ono što je žrtvovano. Postoji plod ili rezultat dobrih ili loših postupaka. Postoji ovaj svet, i sledeći svet, postoje majka i otac, postoje spontano preporođena bića, postoje sveštenici i askete koji, živeći ispravno i vežbajući ispravno, objašnjavaju ovaj svet i sledeći svet, pošto su ih

neposredno upoznali i ostvarili za sebe." Tako neko sebe čini čistim sa tri vrste mentalnih postupaka.

To su, Ćinda, deset vrsta povoljnih postupaka. Kada čovek čini takvih deset vrsta povoljnih postupaka, čak i ako ustaje iz svog kreveta u propisano vreme i dotakne zemlju, on je još uvek čist. A ako ne dotakne zemlju, on je još uvek čist. Ako dotakne vlažan kravlji izmet, on je još uvek čist. A ako ne dotakne vlažan kravlji izmet, on je još uvek čist. Ako dotakne zelenu travu, on je još uvek čist. A ako ne dotakne zelenu travu, on je još uvek čist. Ako se pokloni vatri, on je još uvek čist. A ako se ne pokloniš vatri... Ako oda počast suncu sklopljenim rukama... A ako ne oda počast suncu sklopljenim rukama... Ako do večeri tri puta uroni u vodu... A ako do večeri tri puta ne uroni u vodu, on je još uvek čist. Zašto? Zato što tih deset povoljnih postupaka jesu čisti i izazivaju čistost. Sem toga, kao rezultat praktikovanja u tih deset puteva povoljnog postupanja sledi preporučanje među božanstvima, preporučanje među ljudima, preporučanje -- na tim ili nekim drugim dobrim odredištima."

Kada to bi izrečeno, kovač Ćunda reče Blaženom: ""Izvanredno, poštovani gospodine! Izvanredno! Baš kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimam utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka me poštovani Gotama prihvati kao svog nezaređenog sledbenika koji, od danas pa do kraja života, pronađe svoje utočište."

Videti takođe: [AN III.2](#); [Iti 30](#); [Iti 31](#).

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Anguttara nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Anguttara nikaya XI.16

Metta sutta

Govor o ljubavi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Monasi, onaj koji pročišćenje svesti kroz dobronamernost neguje, razvija, sledi, napreduje, utemeljuje, konsoliduje i ne odstupa, može očekivati jedanaest blagodeti. Kojih jedanaest?

Takav čovek mirno spava, lako se budi, ne muče ga ružni snovi. Drag je ljudima, drag je i svim drugim bićima. Bogovi ga štite. Ni vatra, ni otrov, ni oružje ne mogu mu nauditi. Njegov um lako postiže koncentraciju. Njegovo lice blista. Takav čovek umire spokojno i -- ako ne više -- tada se preporuča barem u Braminom svetu.

To su jedanaest blagodeti koje može očekivati onaj koji pročišćenje svesti kroz dobronamernost neguje, razvija, sledi, napreduje, utemeljuje, konsoliduje i ne odstupa."

Videti takođe: [Iti 27](#).

Udana III.2

Nanda sutta

O Nandi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. I u to vreme poštovani Nanda -- brat Blaženog, sin njegove tetke -- reče velikoj grupi monaha: "Ne uživam u ovom svetačkom životu, prijatelji moji. Ne mogu da izdržim svetački život. Dižem ruke od vežbanja. Vraćiću se svetovnom životu."

Tada jedan od monaha ode do Blaženog i, sitgavši, pokloni mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženom. "Gospodine, poštovani Nanda -- brat Blaženog, sin njegove tetke -- rekao je velikoj grupi monaha: "Ne uživam u ovom svetačkom životu, prijatelji moji. Ne mogu da izdržim svetački život. Dižem ruke od vežbanja. Vraćiću se svetovnom životu."

Tada Blaženi reče tome monahu: "Idi, monahe. U moje ime pozovi Nandu ovim

rečima: 'Učitelj te poziva, prijatelju moj'."

"Kako vi kažete gospodine", odgovori monah i, zativši se do poštovanog Nande, kad je stigao reče mu: "Učitelj te poziva, prijatelju moj".

"Kako ti kažeš ,prijatelju moj", odgovori poštovani Nanda. Onda on ode do Blaženog i, sitgavši, pokloni mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče mu Blaženi: "Je li istina, Nanda, da si rekao velikoj grupi monaha: "Ne uživam u ovom svetačkom životu, prijatelji moji. Ne mogu da izdržim svetački život. Dižem ruke od vežbanja. Vraćiću se svetovnom životu?"

"Da, gospodine."

"Ali zašto, Nanda, ne uživaš u svetačkom životu?"

"Gospodine, dok sam napuštao dom, jedna devojka iz plemena Sakja, pogledala me je u prolazu, kose poluočešljane i rekla: 'Požuri natrag, gospodaru'. Sećajući se toga, ne uživam u svetačkom životu. Ne mogu da izdržim svetački život. Dižem ruke od vežbanja. Vraćiću se svetovnom životu?"

Tada, uzevši Nandu za ruku -- u trenu, kao kada bi snažan čovek naglo ispružio ruku ili naglo savio ruku -- nestade Blaženi iz Đetinog gaja i pojavi se među božanstvima Tavatimsa neba. U to vreme se 500 prekrasnih nimfi okupilo da dočekaju Saku, gospodara bogova. A Blaženi reče poštovanom Nandi: "Nada, vidiš li onih 500 prekrasnih nimfi?"

"Da, gospodine."

"Šta misliš, Nanda: ko je lepši, šarmantniji, zavodljiviji -- devojka iz plemena Sakja ili 500 prekrasnih nimfi?"

"Gospodine, upoređena sa 500 prekrasnih nimfi devojka iz plemena Sakja je poput

oprlijenog majmuna, sa odsečenim ušima i nosom. Nije im ni prineti. Ne može se sa njima uopšte porediti. ovih 500 prekrasnih nimfi su lepše, šarmantnije, zavodljivije."

"Tada uživaj, Nanda. Uživaj! Ja ti garantujem da ćeš dobiti tih 500 prekrasnih nimfi."

"Ako mi Blaženi garantuje da ću dobiti tih 500 prekrasnih nimfi, onda ću uživati vodeći svetački život pod vođstvom Blaženog."

Tada, uzevši Nandu za ruku -- u trenu, kao kada bi snažan čovek naglo ispružio ruku ili naglo savio ruku -- nestade Blaženi među božanstvima Tavatimsa neba i pojavi se u Đetinom gaju. Monasi tada čuše: "Kažu da poštovani Nanda -- brat Blaženog, sin njegove tetke -- vodi svetački život samo radi nimfi. Kažu da mu Blaženi garantuje da će dobiti 500 prekrasnih nimfi."

Tada monasi koji su bili prijatelji poštovanog Nande krenuše okolo da šire glas, označavajući ga kao prevaranta: "Naš prijatelj Nanda je, kažu, prevarant. On vodi svetački život samo radi nimfi. Blaženi mu garantuje da će dobiti 500 prekrasnih nimfi."

Tada poštovani Nanda -- poniže, osramoćen i zgađen nad tim da ga monasi koji su mu prijatelji označavaju kao prevaranta -- otide u osamu, sabran, marljiv i odlučan. Ubrzo on stiže i ostade na krajnjem cilju svetačkog života zbog kojeg najbolji mladići odlaze u beskućnike, ostvarujući ga i saznajući ga za sebe ovde i sada. Znao je: "Nema više preporađanja, proživljen je svetački život, izvršen zadatak. Posle ovoga ništa više ne preostaje da se učini." I poštovani Nanda postade jedan od arahanta.

Tada jedna boginja, u sred noći, svojim sjajem obasjavši čitav Đetin gaj, priđe Blaženom. Stigavši, poklonivši mu se, stade sa strane. Dok je tako stajala, reče

ona Blaženom: "Gospodine, postovani Nanda -- brat Blaženog, sin njegove tetke -- okončavši mentalne izlive, stiže i ostade u stanju svesti bez mentalnih izliva i s punim uvidom, ostvarujući ga i saznavajući ga za sebe ovde i sada."

Tada, kada je noć minula, poštovani Nanda otide do Blaženog i, stigavši, pokloni mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženom: "Gospodine, u vezi sa garancijom Blaženog da ću dobiti 500 prekrasnih nimfi, ja ovde oslobađam Blaženog takve obaveze."

"Nanda, prozrevši tvoju svest svojom svešču, shvatio sam da si 'okončavši mentalne izlive, stigao i ostao u stanju svesti bez mentalnih izliva i s punim uvidom, ostvarujući ga i saznavajući ga za sebe ovde i sada.'" Kada je tvoj um, zahvaljujući odsustvu prijanjanja, bio oslobođen mentalnih izliva, tada sam i ja bio oslobođen toga obećanja."

Shvatajući značenje toga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Onaj ko je
prešao preko gliba,
iščupao trn senzualnosti,
dostigao kraj obmane,
jeste monah neuznemiren
ni blaženstvom ni bolom.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud3-2.html

Sutta nipata II.4

Maha-mangala sutta

Najveća zaštita (Blagoslov)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Beleška: Ova sutta se takođe pojavljuje u **Khp 5**.

Ovako sam čuo. Jednom prilikom je Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u parku mastira Anatapindike. Tada izvesna boginja, u sred noći, obasjavši svojim izuzetnim sjajem čitav Đetini gaj, dođe do Blaženog. Stigavši, poklonivši se Blaženom, ona stade sa strane. Dok je tako stajala, obrati mu se stihovima.

Mnoga božanstva i ljudska bića
razmišljaju o zaštiti,
priželjkujući sigurnost.
Kaži mi, onda, šta je najveća zaštita.

[Buda:]

Ne družiti se sa budalama,
družiti se sa mudrima,
iskazivati poštovanje onima vrednim poštovanja:
to je najveća zaštita.

Živeti u civilizovanoj zemlji,
sakupivši zasluge u prošlosti,
usmeravati sebe na pravi put:
to je najveća zaštita

Široko znanje, veština,
dobro savladana disciplina,
dobro izgovorene reči:
to je najveća zaštita

Darežljivost i ispravno življenje,
pomaganje sopstvene porodice,
dela koja nisu za pokudu:
to je najveća zaštita.

Velikodušnost, život u čestitosti,
pomagati sopstvene rođake,
dela na koja ne pada žig srama:
to je najveća zaštita.

Izbegavanje, uzdržavanje od zla;
uzdržavanje od opojnih pića,
istrajnost u Dhammi:
to je najveća zaštita.

Poštovanje, poniznost,

zadovoljenost, zahvalnost,
slušanje o Dhammi u pravoj prilici:
to je najveća zaštita.

Strpljenje, prijemčivost,
susreti sa asketama,
razgovor o Dhammi u pravo vreme:
to je najveća zaštita.

Jednostavnost, celibat,
uviđanje plemenitih istina,
dostizanje oslobođenja:
to je najveća zaštita.

Um koji, kada ga okrznu
načini ovoga sveta,
ostaje neuzdrman, ne jadikuje, neuprljan, siguran:
to je najveća zaštita.

Svagde neporaženi
kad postupaju na taj način,
ljudi žive na svoju dobrobit:
to je najveća zaštita.

Rev. 1/12/2007

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-4.html

Sutta nipata II.1

Ratana sutta

Blaga

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Ova se sutta pojavljuje i u **Khp 6**.

Koji god se duhovi okupili ovde,

-- na zemlji, na nebu --

neka svi budu sretni

i pažljivo saslušaju šta govorim.

Tako, duhovi, pažljivi bi svi trebali biti.

Pokazujte prijaznost prema ljudskoj rasi.

Danju i noću ljudi prinose ponude,

zato, vodeći o tome računa, zaštitite ih.

Bilo kakvo blago -- ovde ili drugde --
kakvo god probrano blago na nebesima da je,
ono nije, za nas, ravno Tathagati.

Jer još je probranije blago u samom Budi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

Izuzetna Besmrtnost -- utnuće, obestrašćenost --
koju u koncentraciji otkri mudrs iz plemena Sakya:
Ničeg ravnog toj dhammi nema.

Jer još je probranije blago i u toj dhammi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

Ono što izvrsni Probuđeni pohvali kao čisto
i nazva koncentracijom
znanja što svako sam za sebe steći mora:
Ničeg ravnog toj koncentraciji nema.

To je još jedno probrano blago u ovoj dhammi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

Osam osoba -- četiri para --
što ih pohvališe oni smireni:
Oni, učenici Takodošavšeg, zaslužuju ponude.
Ono njima što je dato veliki plod donosi.

To je još jedno probrano blago u sanghi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

Oni koji se, predani, spokojnog uma,
posvete poruci Gotame,
stigavši na cilj, uranjaju u Besmrtnost,
slobodno uživajući u Oslobođenju što ga zadobiše.

To je još jedno probrano blago u sanghi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

Jedan stub Indre, [1] poboden u zemlju,
koji ni sva četiri vetra pomeriti ne mogu:
on je, kažem vam, poput čoveka besprekornog,
koji -- razumevši potpuno
ove plemenite istine -- vidi.

To je još jedno probrano blago u sanghi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

Oni koji jasno vide ove plemenite istine
što ih dobro izloži onaj sa potpunim uvidom --
bez obzira što ih [kasnije] nešto može učiniti nepažljivim
osmi put se neće roditi. [2]

To je još jedno probrano blago u sanghi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

U trenutku dostizanja uvida,
odbacuju se tri stvari:

ideja o sopstvu, neizvesnost

i svaka vezanost za pravila i rituale. [3]

To je potpuno oslobođenje
od četiri stanja uskraćenosti, [4]

i nesposobni smo da počinimo
nijednu od šest velikih grešaka. [5]

To je još jedno probrano blago u sanghi.

Neka svima ova istina donese blagodet.

Šta god loše da je možda uradio

-- telom, govorom ili mišlju --

ne može ga sakriti:
nesposobnost što se pripisuje
onome ko je sagledao Put.

To je još jedno probrano blago u sanghi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Poput šumovitog gaja, olistalog i procvalog
k'o u prvom mesecu leta,
takva je neprevaziđena dhamma što ju je podučavao,
za najveću blagodet, blagodet izbavljenja.

To je još jedno probrano blago u Budi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Neprevaziđen,
neprevaziđen u razumevanju,
neprevaziđen u davanju,
neprevaziđen izlaganju,
nenadmašen, podučavao je
neprevaziđenu dhammu.

To je još jedno probrano blago u Budi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Završeno je staro i nema novog rođenja.
Ohlađeni njihovi umovi za novo nastajanje,
takvi, bez nove klice, bez želje za rođenjem,
smotreni, gase se poput plamena ovog.

To je još jedno probrano blago u sanghi.
Neka svima ova istina donese blagodet.

Koji god se duhovi okupili ovde,
-- na zemlji, na nebu --

odajmo poštovanje prema Budi,
Tathagati što ga slave bića
ljudska i božanska.
Neka sva budu
srećna.

Koji god se duhovi okupili ovde,
-- na zemlji, na nebu --
odajmo poštovanje prema dhammi
i Tathagati što ga slave bića
ljudska i božanska.
Neka sva budu
srećna.

Koji god se duhovi okupili ovde,
-- na zemlji, na nebu --
odajmo poštovanje prema sanghi
i Tathagati što ga slave bića
ljudska i božanska.
Neka sva budu
srećna.

Beleške

1. Indrin stub: Vidoki stub od čvrstog drveta postavljen na ulazu u selo. [Natrag]
2. Osoba koja je dostigla ovaj stupanj u praksi još će se najviše sedam puta ponovo roditi. [Natrag]
3. Ove tri osobine su okovi što ih odbacujemo kada nazremo nagoveštaj

Oslobođenja na stupnju "ulaska u struju" (u trenutku kada kročimo u tok što nosi ka potpunom probuđenju). [Natrag]

4. Četiri stupnja uskraćenosti: preporađanje kao životinja, gladni demon, ljuti demon ili stanovnik pakla. U budističkoj kosmologiji, nijedno od ovih stanja nije večno. [Natrag]

5. Četiri velike greške: ubiti sopstvenu majku, ubiti arahanta (potpuno probuđenog čoveka), raniti Budu, izazvati šizmu u sanghi ili odabrati nekog drugog za svog učitelja umesto Bude.

Rev. 21/8/2000

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-1.html

Udana I.1

Bodhi sutta

Probuđenje (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi, ubrzo po probuđenju -- boraveći u Uruveli, kraj obale reke Nerandāre u senci drveta bodhi, drveta probuđenja -- sedeo u senci drveta bodhi sedam dana bez prekida, spokojan u blaženstvu oslobođenosti. Posle sedmog dana, izašavši iz koncentracije, u prvoj trećini noći, pomno razmotri uslovljenost nastanka na ovaj način:

Kada je ovo, onda je i ono.

Kad nastaje ovo, nastaje i ono.

Drugim rečima:

Iz neznanja kao neophodnog uslova nastaju izrazi volje.

Iz izraza volje kao neophodnog uslova nastaje svest.

Iz svesti kao neophodnog uslova nastaju ime-i-lik.

Iz imena-i-lika kao neophodnog uslova nastaju šest područja čula.

Iz šest područja čula kao neophodnog uslova nastaje kontakt.
Iz kontakta kao neophodnog uslova nastaje osećaj.
Iz osećaja kao neophodnog uslova nastaje želja.
Iz želje kao neophodnog uslova nastaje prijanjanje.
Iz prijanjanja kao neophodnog uslova nastaje bivanje.
Iz bivanja kao neophodnog uslova nastaje rađanje.
Iz rađanja kao neophodnog uslova nastaju starost i smrt, jad, nevolja,
bolj, žalost i očaj. Tako nastaje čitav ovaj okean nespokojstav i patnje.

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Kako pojavne stvari postaju sve jasnije
bramanu -- prilježnom, zadubljenom --
sve njegove sumnje nestaju
kad uvidi ono što im je uzrok

Videti takođe: **Ud I.2**; **Ud I.3**.

Rev. 14/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud1-1.htm

Udana I.2

Bodhi sutta

Probuđenje (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi, ubrzo po probuđenju -- boraveći u Uruveli, kraj obale reke Nerandare u senci drveta bodhi, drveta probuđenja -- sedeo u senci drveta bodhi sedam dana bez prekida, spokojan u blaženstvu oslobođenosti. Posle sedmog dana, izašavši iz koncentracije, u drugoj trećini noći, pomno razmotri uslovljenost nastanka na ovaj način:

Kada je ovo, onda je i ono.

Kad nastaje ovo, nastaje i ono.

Drugim rečima:

Iz neznanja kao neophodnog uslova nastaju izrazi volje.

Iz izraza volje kao neophodnog uslova nastaje svest.

Iz svesti kao neophodnog uslova nastaju ime-i-lik.

Iz imena-i-lika kao neophodnog uslova nastaju šest područja čula.

Iz šest područja čula kao neophodnog uslova nastaje kontakt.

Iz kontakta kao neophodnog uslova nastaje osećaj.

Iz osećaja kao neophodnog uslova nastaje želja.

Iz želje kao neophodnog uslova nastaje prijanjanje.

Iz prijanjanja kao neophodnog uslova nastaje bivanje.

Iz bivanja kao neophodnog uslova nastaje rađanje

Iz rađanja kao neophodnog uslova nastaju starost i smrt, jad, nevolja, bolj, žalost i očaj. Tako nastaje čitav ovaj okean nespokojstav i patnje.

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Kako pojavne stvari postaju sve jasnije

bramanu -- prilježnom, zadubljenom --

sve njegove sumnje nestaju

kad uvidi ono što im je uzrok

Videti takođe: **Ud I.1**; **Ud I.3**.

Rev. 14/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud1-2.htm

Udana I.3

Bodhi sutta

Probuđenje (3)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi, ubrzo po probuđenju -- boraveći u Uruveli, kraj obale reke Nerandare u senci drveta bodhi, drveta probuđenja -- sedeo u senci drveta bodhi sedam dana bez prekida, spokojan u blaženstvu oslobođenosti. Posle sedmog dana, izašavši iz koncentracije, u prvoj trećini noći, pomno razmotri uslovljenost nastanka uobičajenim redom i obrnuto, ovako

Kada je ovo, onda je i ono.

Kad nastaje ovo, nastaje i ono.

Kada nije ovo, onda nije ni ono

Kad nestaje ovo, nestaje i ono.

Drugim rečima:

Iz neznanja kao neophodnog uslova nastaju izrazi volje.
Iz izraza volje kao neophodnog uslova nastaje svest.
Iz svesti kao neophodnog uslova nastaju ime-i-lik.
Iz imena-i-lika kao neophodnog uslova nastaju šest područja čula.
Iz šest područja čula kao neophodnog uslova nastaje kontakt.
Iz kontakta kao neophodnog uslova nastaje osećaj.
Iz osećaja kao neophodnog uslova nastaje želja.
Iz želje kao neophodnog uslova nastaje prijanjanje.
Iz prijanjanja kao neophodnog uslova nastaje bivanje.
Iz bivanja kao neophodnog uslova nastaje rađanje
Iz rađanja kao neophodnog uslova nastaju starost i smrt, jad, nevolja,
bolj, žalost i očaj.
Tako nastaje čitav ovaj okean nespokojstav i patnje.

A sa potpunim nestankom upravo tog neznanja nestaju i izrazi volje.
Sa potpunim nestankom izraza volje nestaje i svest.
Sa potpunim nestankom svesti nestaje i ime-i-lik.
Sa potpunim nestankom imena-i-lika nestaje i šest područja čula.
Sa potpunim nestankom šest područja čula nestaje i kontakt.
Sa potpunim nestankom kontakta nestaje i osećaj.
Sa potpunim nestankom osećaja nestaje i želja.
Sa potpunim nestankom želje nestaje i prijanjanje.
Sa potpunim nestankom prijanjanja nestaje i bivanje.
Sa potpunim nestankom bivanja nestaje i rađanje.
Sa potpunim nestankom rađanja nestaju i starost i smrt, jad, nevolja,
bolj, žalost i očaj.
Tako nestaje čitav taj okean nespokojstav i patnje.

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Kako pojavne stvari postaju sve jasnije

bramanu -- prilježnom, zadubljenom --
on stoji, razgoneći vojsku Mare
kao što sunce obasjava
tamno nebo.

Videti takođe: **Ud I.1**; **Ud I.2**.

Rev. 14/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud1-3.htm

Udana I.4

Nigrodha sutta

Banijan stablo

Prevod Ninoslav Milnar

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom blaženi boravio u Uruveli, pored reke Nerandhare, ispod "ovčijeg" banijan stabla, upravo ostvarivši apsolutno probuđenje. Tada je Blaženi, sedeći prekrštenih nogu, proveo sedam dana uživajući u blaženstvu probuđenja. Kada je prošlo tih sedam dana, Blaženi se povratio iz duboke koncentracije.

Tom prilikom, jedan nadmeni brahman priđe Blaženom. Prišavši, on je razmenio učtive pozdrave i stao sa strane. Stajavši tako brahman reče Blaženom: "Kako je, milostivi Gotama, neko brahman i koje su te stvari koje nekog čine brahmanom?"

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Brahman je onaj koji je zlo razagnao;

Bez oholosti, oslobođen prljavštine, obuzdan,
U znanju savršen, onaj koji svetim životom živi;
On s pravom sebe može "brahmanom" zvati,

Onaj koji nigde u svetu prepreke više ne susreće.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud1-4.html

Udana I.5

Thera sutta

Stari monasi

Prevod Ninoslav Molnar

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom blaženi boravio blizu Savatija u Đetinom gaju u hramu manastira Anatapindike. U to vreme poštovani Sariputa, poštovani Mahamogalana, poštovani Mahakasapa, poštovani Mahakaćajana, poštovani Mahakotita, poštovani Mahakopina, poštovani Mahaćunda, poštovani Anuruda, poštovani Revata, poštovani Devadata i poštovani Ananda su dolazili k Blaženom. Ugledavši ove poštovane ljude, Blaženi reče monasima: "Ovo su brahmani koji dolaze, monasi, ovo su brahmani koji dolaze."

Kada ovo bi rečeno jedan od monaha koji je bio brahman po rođenju upita Blaženog: "Kako je, poštovani gospodine, neko brahman i koje su to stvari koje nekog čine brahmanom?"

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Oni koji su probuđeni razbili okove,

Zlo sa sebe odbacili

Uvek pažljivi –

Oni su brahmani u svetu.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud1-5.html

Udana I.6

Kassapa sutta

O Maha Kasapi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženio boravio u Rađagahi, u Bambusovom gaju, u skloništu za veverice. A u to vreme poštovani Maha Kasapa je boravio u Pipali pećini, u mukama, u bolovima, ozbiljno bolestan. Onda, nešto kasnije, bolovi mu malo uminuše. I kad mu bolovi uminuše, javi mu se misao: "Šta ako odem do Rađagahe u prošnju hrane?"

A u to vreme 500 božanstava priželjkivalo je da im se pruži šansa da daruju poštovanog Maha Kasapu. No, poštovani Maha Kasapa, ostavljajući po strani tih 500 božanstava, rano ujutro stavi na sebe svoj ogrtač, uze svoju posudu za hranu i ode do Rađagahe da među siromašnima prosi hranu, među ubogima, među tkačima. Blaženi vide da je poštovani Maha Kasapa otišao do Rađagahe da među siromašnima prosi hranu, među ubogima, među tkačima.

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Bez obaveza prema ikome,
nepoznat,
uvežban, ustaljen
u onome što je suština,
bez mentalnih nečistoća,
ljutnje stišane:
Takvoga nazivam ja
bramanom.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud1-6.html

Udana I.7

Ajakalapaka sutta

Aḍakalapaka

Prevod **Ninoslav Molnar**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom blaženi boravio u Pavi, kod svetilišta Aḍakalapake, gde je živeo demon Aḍakalapaka.

Dogodilo se jedne mrkle noći da je Blaženi sedeo na otvorenom dok je kiša lagano padala. Tada je demon Aḍakalapaka, u želji da uplaši i prestravi Blaženog toliko da mu se digne kosa na glavi, prišao Blaženom i zaurlao tri puta užasavajućim krikom: "To goblin dolazi po tebe, pustinjače!" [\[1\]](#)

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Kada je brahman dostigao kraj

I ispunio sopstvenu svrhu, [\[2\]](#)

Tada je on umakao

Ovom goblinu i njegovom kriku.

Beleške

[1] Goblin (*pisaca*) – po indijskom verovanju to je vrsta demona koja jede ljudsko meso.

[2] tj. postigao oslobođenje.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud1-7.html

Udana I.8

Sangamaji sutta

Sangamađi

Prevod **Ninoslav Molnar**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. Tom prilikom je poštovani Sangamađi stigao u Savati da poseti Blaženog. Bivša žena poštovanog Sangamađe, čuvši da je gospodar Sangamađi stigao u Savati, uze dete i uputi se ka Đetinom gaju.

U to vreme je poštovani Sangamađi sedeo u podnožju jednog stabla i odmarao se. Tada je bivša žena poštovanog Sangamađe prišla i obratila mu se rečima: "Ovo je tvoj dragi sin, pustinjače, brini se o njemu." Kada ovo bi izrečeno poštovani Sangamađi ne izusti ništa. Po drugi put i po treći put žena reče: "Ovo je tvoj dragi sin, pustinjače, brini se o njemu." I nakon toga poštovani Sangamađi ostade nem.

Tada bivša žena poštovanog Sangamađe spusti dete ispred njega i odlazeći reče:

"To je tvoj sin, pustinjače; ti ga dovedi natrag." Ali poštovani Sangamađi niti pogleda dete niti progovori sa njim. Tada se bivša žena poštovanog Sangamađe, nakon što je odmakla, okrenu i vide da on niti gleda u dete niti sa njim govori. Videvši ovo pomisli: "Ovom pustinjaku čak ni rođeni sin ne treba!" Vрати se, uze dete i ode.

Božanskim vidom, pročišćenim i nadljudskim, Blaženi vide ovo neučtivo ponašanje bivše žene poštovanog Sangamađe.

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Njenim dolaskom on zadovoljstvo nije osetio,
Niti odlaskom tugu;
Sangamađi, nesputan,
Njega ja zovem brahmanom.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud1-8.html

Udana I.9

Jatila sutta

Đatila askete

Prevod **Ninoslav Milnar**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio blizu Gaje na brdu zvanom Gajina glava. Tom prilikom tokom hladnih zimskih noći između "osmica"^[1] u sezoni snegova, mnoge Đatila askete^[2] u Gaji su ulazili i izlazili (iz vode), polivali se vodom, sprovodili vatrena žrtvovanja, misleći da će ih ovi rituali pročistiti.

Blaženi je video ove Đatila askete... kako ulaze i izlaze (iz vode), polivaju se vodom, sprovode vatrena žrtvovanja...

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Vodom čovek sebe ne može pročistiti,

Mnogi to ne znaju.

U onome u kome su istina i Dhamma,

On je pročišćen, on je brahman.

[1] *Anataratthaka* – najhladnijih osam dana tokom zime u severnoj Indiji kada pada dosta snega, tokom punog meseca u januaru i februaru.

[2] Đatila (*Jatila*) askete su dobili naziv zbog svoje duge i tamne kose (*jata*).

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud1-9.html

Udana I.10

Bahiya sutta

O Bahiji

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je priliko Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindikae. A u to vreme je Bahija živeo u Suparaki, kraj morske obale. On beše obožavan, poštovan, slavljen, uzdizan -- i beše darivan ogrtačima, hranom, prenoćištem i sredstvima za lečenje bolesti. Tada, dok je boravio u osami, ovakav tok razmišljanja javi mu se u svesti: "Tako, među onima koji su na ovome svetu arahanti ili su na putu ka stupnju arahanta, jesam li i jedan od njih?"

Tada jedan boginja koja je ranije bila krvni srodnik sa Bahijom -- samilosna, želeći mu dobro, prepoznajući u svojoj svesti onaj tok razmišljanja koji se javio i u njegovoj svesti -- otide do njega i stigavši ovako mu reče: "Ti, Bahija, niti si arahanta, niti si na putu ka stupnju arahanta. Ti čak ni ne vežbaš kako bi postao arahant ili stupio na staza ka stupnju arahanta."

"Ali ko na ovome svetu, zajedno sa njegovim božanstvima, jeste arahanta ili je na putu ka stupnju arahanta?"

"Bahija, postoji grad na severu po imenu Savati. I Blaženi -- arahant, samoprobeđeni -- živi sada u njemu. On je pravi arahant i on podučava Dhammu, koja vodi ka stupnju arahanta.

Tada Bahija, otrežnjen rečima boginje, smesta napusti Suparaku i za jedan dan i jednu noć pređe čitav put do mesta gde je Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindikae. U to vreme velika grupa monaha praktikovala je meditaciju u hodu na otvorenom. On im priđe i stigavši reče: "Gde, poštovana gospodo, boravi Blaženi -- arahant, samoprobeđeni? Želim da ga vidim."

"Otišao je u grad u prošnje hrane."

Tada Bahija žurno napusti Đetin gaj i ode u Savati, ugleda Blaženog u Savatiju kako prosi hranu -- smiren, stišan, čula umirenih, uma umirenog, spokojan i odmeren u potpunosti, usavršen, uvežban, zauzdan, čula obuzdanih. Videvši ga, približi se Blaženom i, stavši pred njega, pade ničice, glavom dodirnu stope Blaženog i reče: "Poduči me Dhammi, o Blaženi! Poduči me Dhammi, o Dobro upućeni, što će mi zadugo biti na dobrobit i spokojstvo."

Kad to bi rečeno, Blaženi mu odgovori: "Nije sada vreme, Bahija. U grad smo došli radi prošnje hrane."

Po drugi put Bahija reče Blaženom: "Ali teško je zasigurno znati kakve opasnosti možda vrebaju život Blaženog ili kakve opasnosti možda vrebaju moj život. Poduči me Dhammi, o Blaženi! Poduči me Dhammi, o Dobro upućeni, što će mi zadugo biti na dobrobit i spokojstvo."

Po drugi put Blaženi mu odgovori: "Nije sada vreme, Bahija. U grad smo došli radi prošnje hrane."

Po treći put Bahija reče Blaženom: "Ali teško je zasigurno znati kakve opasnosti možda vrebaju život Blaženog ili kakve opasnosti možda vrebaju moj život. Poduči me Dhammi, o Blaženi! Poduči me Dhammi, o Dobro upućeni, što će mi zadugo biti na dobrobit i sposkojstvo."

"Onda bi, Bahija, trebalo sebe da vežbaš na ovaj način: U onome što vidiš treba da bude samo to što vidiš. U onome što čuješ treba da bude samo ono što čuješ. U onome što osetiš (kao miris, ukus, dodir) treba da bude samo ono što osetiš. U onome što saznaš treba da bude samo ono što saznaš. Tako treba sebe da vežbaš. Kada za tebe u onome što čuješ bude samo ono što čuješ, u onome što osetiš bude samo ono što osetiš, u onome što saznaš bude samo ono što saznaš, tada ti Bahija nećeš biti 'sa tim'. Kada, Bahija, ti nisi 'sa tim', tada, Bahija, nećeš biti ni 'u tome'. Kada, Bahija, nisi ni 'u tome', tada, Bahija, nećeš biti ni ovde i izvan, a ni između ta dva. Samo to jeste kraj patnje.

Saslušavši ovo kratko razjašnjenje Dhamme iz usta Blaženog, um Bahijim upravo tu i tada postade oslobođen od nečistoća, zahvaljujući prestanku prijanjanja/ životne žeđi. Uputivši Bahiju ovim kratkim izlaganjem Dhamme, Blaženi otide.

A onda, nedugo pošto je Blaženi otišao, Bahiju napade krava praćeni mladim teletom i usmrti ga. Tada Blaženi, završivši prošenje hrane u Savatiju i vraćajući se praćen velikim brojem monaha, ugleda mrtvog Bahiju. Videvši to, on reče monasima: "Uzmite Bahijino telo, stavite na nosila i odnesite do mesta za kremaciju; spalite ga i podignite stupu na tom mestu. Vaš saputnik u svetačkom životu je preminuo."

"Kako vi kažete, gospodine", odgovoriše monasi. Postaviše Bahijino telo na nosila, odnesoše ga do mesta za kremaciju, spališe ga i podigoše stupu na tom mestu, a onda odoše do Blaženog i, stigavši, poklonivši mu se, sedoše sa strane. Dok su tako sedeli, obratiše mu se ovim rečima: "Bahijino telo je spaljeno i stupa na tom

mestu podignuta. Kakvo je njegovo odredište? Kakvo je njegovo buduće stanje?"

"Monasi, Bahija beše mudar. On je praktikovao Dhammu u skladu sa Dhammom i nije me saletao sa pitanjima u vezi sa Dhammom. Bahija, monasi, jeste potpuno oslobođen."

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Tamo gde voda, zemlja, vatra i vetar oslonac nemaju:

Tu zvezde ne sijaju,

Sunce vidljivo nije,

Mesec ne izlazi,

a tame nigde nema.

I kada mudrac,

braman mudrosti svojoj zahvaljući,

upozna to sam za sebe,

tada od obličja i bezobličja,

od blaženstva i patnje,

oslobođen biva.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud1-10.html

Udana II.1

Muccalinda sutta

O Mućalindi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi, ubrzo posle probuđenja, boravio u Uruveli, na obali reke Nerandhare, u hladu drveta -- tu je bez prekida sedeo sedam dana, doživljavajući blaženstvo izbavljenja. I tada naiđoše ogromni, olujni oblaci kad im vreme nije i sedam dana zaredom padala je kiša, duvao hladan vetar i sasvim se smračilo. A Mućalinda, kralj duhova zaštitnika (*naga*), napusti svoj boravište i obavivši sedam puta Blaženog svojim ogrtačem, stade sa svojom ogromnom kapuljačom raširenom iznad Blaženog, razmišljajući: "Neka Blaženi ne bude uznemiren hladnoćom. Neka Blaženi ne bude uznemiren toplotom. Neka Blaženi ne bude uznemiren ujedima muva, komaraca, vetra, sunca i gmizavaca." Tako na kraju sedmog dana Blaženi izađe iz stanja koncentracije. Mućalinda, kralj duhova zaštitnika, shvativši da se nebo razvedrilo i olujni oblaci razišli, i razmotavši svoj ogrtač oko Blaženog, izmeni svoj lik i pretvorivši se u mladića stade pred

Blaženog ruku sklopljenih u znak poštovanja.

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Blagoslovena je samoća za onoga ko zadovoljan je,
ko je saslušao Dhammu,
koji uviđa.

Blagosloveno je neobaziranje na ovaj svet,
obuzdanost u odnosu na živa bića.

Blagosloveno je bestrašće prema ovome svetu,
prevazilaženje zadovoljstava čula.

Ali napuštanje obmane "ja sam" --

Tek to je zaista
krajnje blaženstvo.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud2-1.html

Udana II.2

Raja sutta

Kraljevi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. I u to vreme velika grupa monaha, posle obeda, vrativši se iz prošenja hrane, sakupi se u sali za okupljanje i upusti u razgovor: "Prijatelji, koji od ova dva kraja ima veće bogatstvo, veću ergelu konja, veću vojsku, veću moć: Senija Bimbisara, kralj Magade, ili Pasenadi, kralj Kosale?" I nisu mogli nikako da dođu do zaključka.

Tada Blaženi, vraćajući se iz popodnevnog osame, ode do sale za okupljanje i, stigavši, sede na unapred pripremljeno sedište. Dok je tako sedeo, obrati se on monasima: "Zbog koje teme razgovora ste se okupili ovde? I o čemu to nikako niste mogli doći do zaključka?"

"Baš sada, gospodine, posle obeda, vrativši se iz prošenja hrane, sakupili smo se u

sali za okupljanje i upustili u razgovor: 'Prijatelji, koji od ova dva kraja ima veće bogatstvo, veću ergelu konja, veću vojsku, veću moć: Senija Bimbisara, kralj Magade, ili Pasenadi, kralj Kosale?' U toj diskusiji nismo mogli nikako doći do zaključka kad je Blaženi stigao."

"Nije u redu, monasi, da sinovi iz uglednih porodica, napustivši dom i otišavši u beskućnike, vode takve razgovore. Kada se sakupite imate dve dužnosti: ili razgovor o Dhammi ili plemenitu ćutnju."

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Bilo kakvo čulno blaženstvo na ovome svetu,
bilo kakvo nebesko blaženstvo,
nije vredno ni šesnaestine šesnaestine
blaženstva koje donosi iskorenjivanje želje.

Videti takođe: [AN X.69](#).

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud2-2.html

Udana II.3

Danda sutta

Štap

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, manastiru Anatapindike. I u to vreme velika grupa dečaka, na putu između Savatija i Đetinog gaja, tukla je štapovima jednu zmiju. I rano ujutro Blaženi, obukavši svoj ogrtač i uzevši posudu, krete u Savati u prošenje hrane. On ugleda veliku grupu dečaka, na putu između Savatija i Đetinog gaja, kako štapovima tuku zmiju.

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Ko god se štapa lati
radi bića što spokoj traže,
kad on sam bude za spokojstvom tragao,
neće ga naći ni posle smrti.

Ko god se štapa ne laća
radi bića što spokoj traže,
kad on sam bude za spokojstvom tragao,
naći će ga i posle smrti.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud2-3.html

Udana II.4

Sakkara sutta

Poštovanje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, manastiru Anapindike. I u to vreme Blaženom je iskazivano poštovanje, počast, naklonost i odanost -- poklanjani su mu ogrtači, hrana, prenoćište i sredstva za lečenje bolesti. Zajednici monaha je takođe iskazivano poštovanje, počast, naklonost i odanost -- poklanjani joj su ogrtači, hrana, prenoćište i sredstva za lečenje bolesti. Ali sledbenicima drugih učenja nije iskazivano poštovanje, počast, naklonost i odanost -- nisu im poklanjani ogrtači, ni hrana, ni prenoćište, ni sredstva za lečenje bolesti. I zato sledbenici drugih učenja, ne mogavši da podnesu iskazivanje poštovanja Blaženom i zajednici monaha, kada bi naišli na takve monahe u selu ili u šumi, vređali su ih, psovali, ogovarali i zlostavljali neučtivim, uvredljivim govorom.

Tada velika grupa monaha otide do Blaženog i, stigavši, pokloni mu se i sede sa strane. Dok su tako sedeli obratiše se Blaženom: "Blaženom se iskazuje poštovanje, počast, naklonost i odanost -- poklanjaju mu se ogrtači, hrana, prenoćište i sredstva za lečenje bolesti. Zajednici monaha se takođe iskazuje poštovanje, počast, naklonost i odanost -- poklanjaju joj se ogrtači, hrana, prenoćište i sredstva za lečenje bolesti. Ali sledbenicima drugih učenja se ne iskazuje poštovanje, počast, naklonost i odanost -- niti im se poklanjaju ogrtači, hrana, prenoćište i sredstva za lečenje bolesti. I zato sledbenici drugih učenja, ne mogavši da podnesu iskazivanje poštovanja Blaženom i zajednici monaha, kada naiđu na takve monahe u selu ili u šumi, vređaju su ih, psuju, ogovaraju i zlostavljaju neučtivim, uvredljivim govorom.

Shvatajući značenje toga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Kad dode u kontakt sa zadovoljstvom il' bolom
u selu ili u šumi,
ne treba niko da krivi
ni sebe ni druge.
Kontakti nastaju kad
za nečim posegnemo.
Kad ni za čime ne posežemo,
na osnovu čega bi mogli
kontakti nastati?

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud2-4.html

Udana II.5

Upasaka sutta Kućedomaćin

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, manastiru Anatapindike. I u to vreme jedan kućedomacin iz Ićanagalake nekim poslom stiže u Savati. Obavivši poslove u Savatiju, otide on do Blaženog i, stigavši, pokloni mu se i sede sa strane. Dok je tako sedeo sa strane, Blaženi mu se obrati: "Najzad si uspeo da dodeš ovamo."

"Već dugo želim da dođem i vidim Blaženog, gospodine, ali idući iz jednog posla u drugi nisam to bio u stanju."

Shvatajući značenje toga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Kakvo blaženstvo je to, za one koji ničega nemaju
koji su ovladali Dhammom,

koji su znalci.

Vidi kako pate oni koji imaju nešto,

ljudi vezama vezani za druge

ljude.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud2-5.html

Udana II.6

Gabbhini sutta

Trudnica

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam cuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, manastiru Anatapindike. I u to vreme mlada žena jednog sveštenika je bila trudna i trebalo je da se porodi. Zato ona reče tom svešteniku: "Idi donesi ulja da mi porođaj bude lakši."

Kad to bi izrečeno sveštenika je upita: "Ali gde mogu dobiti ulja?"

Po drugi put ona mu reče: "Idi donesi ulja da mi porođaj bude lakši."

Po drugi put on joj odgovori: "Ali gde mogu dobiti ulja?"

Po treći put ona mu reče: "Idi donesi ulja da mi porođaj bude lakši."

U to vreme u skladištu kralja Pasenadija iz zemlje Kosala davali su asketama i sveštenicima onoliko ulja i ghija koliko su mogli da popiju, ali ne i da ponesu. Zato se u svešteniku javi misao: "Sada u skladištu kralja Pasenadija iz zemlje Kosala daju asketama i sveštenicima onoliko ulja i ghija koliko mogu da popiju, ali ne i da ponesu. Možda bi trebalo da odem tamo i popijem ulja koliko mogu, a kad se vratim kući da ga povratim i upotrebim za porodaj.?"

I tako, otišavši do skladišta kralja Pasenadija iz zemlje Kosala, on popi ulja koliko god je mogao, ali kad se vratio kući nije bio u stanju da ga povрати, niti da ga izbací iz sebe sa izmetom. I tako se valjao po tlu, razdiran bolovima. Tada rano ujutro Blaženi, obukavši svoj ogrtac i uzevši posudu, otide do Savatije u prošenje hrane. Tamo spazi sveštenika kako se valja po tlu, razdiran bolovima.

Shvatajući značenje toga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Kakvo blaženstvo je to, za onog ko ničega nema.

potpuno usavršeni,

to su ljudi bez ičega.

Vidi kako pate oni koji imaju nešto,

ljudi umom vezani za druge

ljude.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud2-6.html

Udana II.7

Ekaputta sutta

Jedini sin

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u ?etinom gaju, manastiru Anatapindike. I u to vreme dragi sin jedinac jednog od njegovih sledbenika je umro. Tako velika grupa sledbeniak -- odela i kose vlažne -- odoše do Blaženog u sred dana i, stigavši, pokloniše mu se i sedošu sa strane. I dok su tako sedeli Blaženi im reče: "Zašto ste došli ovamo -- odela i kose vlažne -- u sred dana?"

Kad to bi rečeno, onda onaj sledbenik reče Blaženome: "Moj dragi sin jedinac je umro. Zato smo došli ovamo -- odela i kose vlažne -- u sred dana."

Shvatajući značenje toga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Vezani onim što im je drago i zavodljivo,

nebeska bića, većina ljudi,
iscrpljuju se u patnji,
pod punom vlašću Kralja smrti.
Ali oni što, danju i noću,
obazrivo napuštaju ono što im je drago,
patnju čupaju
u samom korenu --
ugriz smrti
tako težak
da se izbegne.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud2-7.html

Udana 2.8

Suppavasa sutta

Supavasa

Prevod Ninoslav Milnar

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Kundiji u Kunditanjinom gaju. Tom prilikom je Supavasa, kći Kolije, bila trudna sedam godina^[1] i već sedam dana joj je trajao mučan porođaj. Međutim, iako je ona doživljavala vrlo jake i oštre bolove, njen um je bio okupiran samo ovim mislima: "Blaženi je uistinu potpuno Probuđeni, koji poučava Dhammu radi napuštanja patnje poput ove; zajednica učenika Blaženog je zaista na pravom putu koji vodi napuštanju patnje poput ove; nibbana je zaista savršeno blaženstvo, gde ovakva patnja više ne postoji."

Onda Supavasa, Kolinina kći, reče svom suprugu: "Dođi, gospodaru, otidi do Blaženog i priđi mu u moje ime, pokloni mu se do nogu, upitaj ga kako ga služi zdravlje, snaga, pa mu reci: 'Supavasa, Kolinina kći, poštovani gospodine, poklanja

se Blaženom do njegovih nogu i upituje Blaženog kako ga služi zdravlje i snaga...'
 pa mu onda reci: 'Supavasa, poštovani gospodine je trudna već sedam godina i već sedam dana joj traje mučan porođaj. Međutim, iako ona doživljava vrlo jake i oštre akutne bolove, njen um je okupiran samo ovim mislima: "Blaženi je uistinu potpuno Probuđeni, koji poučava Dhammu u cilju napuštanja patnje poput ove; zajednica učenika Blaženog je zaista na pravom putu koji vodi napuštanju patnje poput ove; nibbana je zaista savršeno blaženstvo, gde ovakva patnja više ne postoji." ' "

"Dobro" odgovori Kolijin sin^[2] Supavasi, i otide Blaženom, pokloni se i sede sa strane. Sedeći tako obrati se Blaženom: "Supavasa, Kolijina kći, poštovani gospodine, poklanja se Blaženom do njegovih nogu i upituje Blaženog kako ga služi zdravlje i snaga... 'Supavasa, poštovani gospodine je trudna već sedam godina i već sedam dana joj traje mučan porođaj. Međutim, iako ona doživljava vrlo jake i oštre akutne bolove, njen um je okupiran samo ovim mislima: 'Blaženi je uistinu potpuno Probuđeni, koji poučava Dhammu u cilju napuštanja patnje poput ove; zajednica učenika Blaženog je zaista na pravom putu koji vodi napuštanju patnje poput ove; nibbana je zaista savršeno blaženstvo, gde ovakva patnja više ne postoji.' "

"Neka Supavasa, Kolijina kći bude dobro i neka na svet donese zdravog sina."

(Kada Blaženi ovo izusti, Supavasa, Kolijina kći, ozdravi i na svet donese zdravog sina.)

Kolijin sin reče "Neka tako bude, poštovani gospodine", i zadovoljan i zahvalan Blaženom na njegovim rečima, ustade sa svog sedišta, pokloni se Blaženom i obilazeći ga sa desne strane ode kući.

Tada Kolijin sin vide da je Supavasa ozdravila i na svet donela zdravog sina i onda pomisli: "Doista je to predivno, doista je to čudesno, ta Tathagatina nadljudska

moć! Kada je Blaženi izgovorio one reči, Supavasa je ozdravila i na svet donela zdravog sina." I on je bio oduševljen i vrlo srećan.

Tada Supavasa reče svom suprugu: "Dođi, gospodaru, otidi do Blaženog i priđi mu u moje ime, pokloni mu se do nogu, pa mu reci: 'Supavasa, Kolijina kći, poštovani gospodine, poklanja se Blaženom do njegovih nogu' pa mu onda reci: 'Supavasa, poštovani gospodine je bila trudna sedam godina i sedam dana joj je trajao mučan porođaj. Ona je sada dobro i na svet je donela zdravog sina. Ona poziva monahe da narednih sedam dana budu njeni gosti na ručku. Molim poštovanog gospodina da da pristanak da Supavasa pripremi sedam obroka za Blaženog i monahe.' "

"Dobro" odgovori Kolijin sin Supavasi i otide Blaženom, pokloni se i sede sa strane. Sedeći tako obrati se Blaženom: "Supavasa, Kolijina kći, poštovani gospodine, poklanja se Blaženom do njegovih nogu' pa mu onda reci: 'Supavasa, poštovani gospodine je bila trudna sedam godina i sedam dana joj je trajao mučan porođaj. Ona je sada dobro i na svet je donela zdravog sina. Ona poziva monahe da narednih sedam dana budu njeni gosti na ručku. Molim poštovanog gospodina da da pristanak da Supavasa pripremi sedam obroka za Blaženog i monahe."

U to vreme jedan svetovni sledbenik je pozvao monahe na čelu sa Budom da budu njegovi gosti na ručku, i taj svetovni sledbenik je bio sledbenik poštovanog Mahamogalane. Onda Blaženi pozva poštovanog Mahamogalanu i reče: "Dođi, Mogalana, otidi do svetovnog sledbenika pa mu reci: 'Prijatelju, Supavasa, Kolijina kći poziva monahe na čelu sa Budom, da budu njeni gosti na ručku narednih sedam dana. Dozvoli Supavasi da posluži njenih sedam obroka.' Tvoj sledbenik može da nas posluži nakon toga."

"Vrlo dobro, poštovani gospodine," odgovori poštovani Mahamogalana Blaženom i otide to svog svetovnog sledbenika pa mu ponovi sve ono što je Blaženi rekao.

"Ako, poštovani gospodine, plemeniti Mahamogalana meni osigura tri stvari –

bogatstvo, život i veru – onda neka Supavasa posluži sedam obroka, a ja ću svoje obroke poslužiti nakon toga."

"Dve od tih stvari, prijatelju, ja mogu da ti osiguram, bogatstvo i život; ali što se vere tiče, ti sam moraš za to da se pobrineš."

"Ako, poštovani gospodine, plemeniti Mahamogalana meni garantuje ze dve stvari, bogatstvo i život, ja pristajem da Supavasa posluži njenih sedam obroka. Ja ću svoje poslužiti nakon toga."

Onda poštovani Mahamogalana, dobivši pristanak od svetovnog sledbenika, pristupi Blaženom i reče: "Moj svetovni sledbenik je dao pristanak, poštovani gospodine. Dozvoli Supavasi da posluži njenih sedam obroka. On će svoje poslužiti nakon toga."

Tako je Supavasa, Kolijina kći, sopstvenim rukama, služila monahe na čelu sa Budom raskošnom i probranom hranom narednih sedam dana. I pokazala je svom sinu kako da se pokloni Blaženom i monasima i na taj način iskaže poštovanje. Onda poštovani Sariputa reče detetu: "Dete, da li si dobro? Da li si zdrav? Imaš li ikakvih bolova?"

"Kako, Sariputa, poštovani gospodine, da budem dobro? Kako da budem zdrav? Proveo sam sedam godina u krvavom kotlu."[\[3\]](#)

Onda Supavasa, razmišljajući "Moj sin vodi razgovor sa monahom kome u shvatanju Dhamme nema premca", bi zadovoljna i oduševljena i postade obuzeta srećom i radošću. Tada Blaženi reče Supavasi: "Da li želiš još jednog sina poput ovog?"

"Želim, Blaženi, kad bih mogla da imam još sedam ovakvih sinova!"

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Nelagodnost prikrivena u zadovoljstvu,
Napuštenost prikrivena u ljubavi,
Bol prikriven u užitku,
Satiru nepažljive.

Beleške

[1] Komentar navodi da se "sedam godina" odnosi na seriju pobačaja koje je Supavasa imala .

[2] "Kolijin sin" i "Kolijina kći" označavaju pripadnost ovo dvoje supružnika plemićkom staležu kralja Kolije, a ne međusobno srodstvo.

[3] tj. u materici. Dete je kasnije postalo Starac Savali. Njegova sposobnost da kao tek rođena beba govori samo je jedan u nizu podviga koje je iskazao.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud2-8.html

Udana II.9

Visakha sutta

Govor Visaki

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Istočnom manastiru, u palati Migarine majke. I u to vreme Visaka, Migarina majka, imala je nekih poslova sa kraljem Pasenadijem iz zemlje Kosala koje on nije obavio onako kako je ona želela. I tako ona u sred dana otide do Blaženog i, stigavši, pokloni mu se i sede sa strane. Dok je tako sedela, Blaženi joj se obrati: "Pa dobro, Visaka, otkuda ti dolaziš u sred dana?"

"Upravo malopre imala sam neke poslove sa Pasenadijem, kraljem Kosale, koje on nije obavio onako kako sam želela."

Shvatajući značenje toga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Svako potčinjavanje drugom

bolno je.

Svaka nezavisnost

blaženstvo je.

Ono što se zajedničkim smatra

donosi patnju,

jer dužnosti teško je

nadjačati.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud2-9.html

Udana II.10

Bhaddiya Kaligodha sutta

O Badija Kaligodi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Anupiji, na zasadu mangoa. I u to vreme poštovani Badija Kalogoda, odlazeći u šumu, u podnožje drveta ili na otvoreni prostor, neprekidno je uzvikivao: "Kakvo blaženstvo! Kakvo blaženstvo!" Veliki broj monaha čuo je poštovanog Badija Kalogodu kako odlazeći u šumu, u podnožje drveta ili na otvoreni prostor, neprekidno uzvikuje: "Kakvo blaženstvo! Kakvo blaženstvo!" i čuvši to u njima se javi misao: "Nema sumnje da poštovani Badija Kalogoda uživa u svetačkom životu, jer pre zaređenja on je poznavao blaženstvo kraljevskog položaja, a sada, prisećajući se toga, on neprekidno uzvikuje: "Kakvo blaženstvo! Kakvo blaženstvo!" Potom oni odoše do Blaženog i, stigavši, poklone mu se i sedoše sa strane. Dok su tako sedeli oni mu se obratiše: "Poštovani Badija Kalogoda, gospodine, odlazeći u šumu, u podnožje drveta ili na otvoreni prostor, neprekidno je uzvikivao: 'Kakvo blaženstvo! Kakvo blaženstvo!'

Nema sumnje da poštovani Badija Kalogoda uživa u svetačkom životu, jer pre zaredenja on je poznavao blaženstvo kraljevskog položaja, a sada, prisećajući se toga, on neprekidno uzvikuje: 'Kakvo blaženstvo! Kakvo blaženstvo!'

Tada Blaženi reče jednome monahu: "Idi, monaše, i u moje ime pozovi Badiju rečima: 'Učitelj te poziva, prijatelju moj'."

"Kako vi kažete, gospodine", odgovori monah i otide do poštovanog Badije, a kad je stigao reče: 'Učitelj te poziva, prijatelju moj'."

"Kako ti kažeš, prijatelju moj", odgovori poštovani Badija. Tada on ode do Blaženog i, stigavši, pokloni mu se i sede sa strane. Dok je tako sedeo Blaženi mu se obrati: "Je li istina, Badija, da odlazeći u šumu, u podnožje drveta ili na otvoreni prostor, neprekidno uzvikuješ: "Kakvo blaženstvo! Kakvo blaženstvo!"

"Jeste, gospodine."

"Kakvo značenje toga imaš na umu kad neprekidno uzvikuješ: "Kakvo blaženstvo! Kakvo blaženstvo!"

"Ranije, dok sam bio nezaređen, uživajući u blaženstvu kraljevskog položaja, imao sam stražare unutar i izvan kraljevih odaja, unutar i izvan prestonice, unutar i izvan kraljevstva. Ali čak i uz takvu stražu, takvu zaštitu, živio sam u strahu -- uznemiren, nepoverljiv i uplašen. Ali sada, odlazeći u šumu, u podnožje drveta ili na otvoreni prostor, živim bez straha, neuznemiren, poverljiv i neuplašen -- nezabrinut, moje želje su zadovoljene, a um mi je poput divljeg jelena. Takvo značenje imam na umu kad neprekidno uzvikujem: "Kakvo blaženstvo! Kakvo blaženstvo!"

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Onaj u kome nema

izazova,
i onaj koji je nastajanje i nestajanje
prevazišao,
njega -- s one strane straha,
blaženog,
i bez patnje,
čak ni bogovi videti ne mogu.

Videti takode: **SN X.8**; **AN III.35**; **Sn I.2**

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud2-10.html

Udana III.1

Kamma sutta

Postupak

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. I u to vreme jedan monah sedeo je nedaleko od Blaženog, nogu prekrštenih, uspravnih leđa, podnoseći oštre, razdiruće, prodorne bolove koji su bili posledica prethodne kamme -- sabran, budan, bez patnje. Blaženi ga ugleda kako sedi nedaleko od njega nogu prekrštenih, uspravnih leđa, podnoseći oštre, razdiruće, prodorne bolove koji su bili posledica prethodne kamme -- sabran, budan, bez patnje.

Shvatajuai značenje toga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Za monaha koji je ostavio
svu kammu
za sobom,

stresajući sa sebe prašinu prošlosti,
postojan, ne žudeći za bilo čim,
Takav,
nema svrhe reći više
bilo šta.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud3-1.html

Udana III.3

Yasoja sutta

O Jasodi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinu gaju, u manastiru Anatapindike. U to vreme oko 500 monaha, predvođeni poštovanim Jasođom, pristigoše u Savati da vide Blaženoga. Dok su monasi posetioci razmenjivali pozdrave sa monasima domaćinima, pripremajući sebi mesto za boravak, i odlagali svoje ogrtače i prosjačke zdele, pravili su galamu, veliku galamu. Tada Blaženi reče poštovanom Anandi: "Ananda, kakva je to galama, velika galama, kao kad se ribari vraćaju iz lova s velikom lovinom?"

"Poštovani, to su oko 500 monaha, predvođenih poštovanim Jasođom, koji pristigoše u Savati da vide Blaženoga. Dok ti monasi posetioci razmenjuju pozdrave sa monasima domaćinima, pripremajući sebi mesto za boravak, i odlažu svoje ogrtače i prosjačke zdele, prave galamu, veliku galamu."

"U tom slučaju, Ananda, reci tim monasima u moje ime: 'Učitelj vas poziva, prijatelji'."

Odgovorivši: "Kako vi kažete, gospodine", poštovani Ananda otide do monaha i reče: 'Učitelj vas poziva, prijatelji'.

"Kako ti kažeš, prijatelju", odgovoriše monasi poštovanom Anandi i otidoše do Blaženoga. Kad su stigli, pokloniše mu se i sedoše sa strane. I dok su tako sedeli, Blaženi im se obrati: "Monasi, zašto pravite galamu, veliku galamu, kao kad se ribari vraćaju iz lova s velikom lovinom?"

Kad ovo bi rečeno, plemeniti Jasođa se obrati Blaženom: "Gospodine, ovih 500 monaha pristigoše u Savati da vide Blaženoga. Dok su ti monasi posetioci razmenjivali pozdrave sa monasima domaćinima, pripremajući sebi mesto za boravak, i odlažući svoje ogrtače i prosjačke zdele, pravili su galamu, veliki galamu."

"Odlazite, monasi. Slobodni ste. Nemojte boraviti u mojoj blizini."

Odgovarajući sa: "Kako vi kažete, gospodine", monasi ustadoše sa svojih sedišta, pokloniše se Blaženome, obiđoše ga -- pazeći da im uvek bude sa desne strane -- i otidoše. Raspremivši svoja boravišta i ponevši svoje ogrtače i prosjačke zdele, otidoše oni dalje po zemlji naroda Vađi. Pošto su lutali među Vađijima, stigoše i do reke Vagamude. Tamo na obali reke Vagamude napraviše sebi skloništa od lišća i tu se zadržāše tokom sezone monsuna.

Onda se plemeniti Jasođa obrati monasima dok su započinjali sezonu monsuna: "Prijatelji, Blaženi nas je uputio dalje, želeći nam dobro, za našu dobrobit, iz naklonosti i simpatije. Proživimo ovaj period na takav način da Blaženi bude zadovoljan našim načinom života."

"Kako ti kažeš, prijatelju", odgovoriše monasi poštovanom Jasodi. I tako, živeći u osami, marljivi i odlučni, svaki od njih postiže trovršno znanje [sećanje na prošle živote, uvid u nastanak i nestanak živih bića i uvid u okončanje svih mentalnih nečistoća] još za vreme tog osamljivanja.

Tada Blaženi, zadržavši se u Savatiju koliko je želeo, krete dalje u pravcu Vesalija. I posle više dana stiže on do Vesalija i zadržava se u Paviljonu sa šiljatim krovom u Velikoj šumi. Tada, obuhvativši svojom svešču monaha koji su boravili na obali reke Vagamude, reče on poštovanom Anandi: "Ovaj mi se smer čini sjajnim, Ananda. Ovaj mi se smer čini zasenjujućim. Uopšte mi nije odbojno da odem i boravim među monasima na obali reke Vagamude. Pošalji glasnika do njih sa porukom: 'Učitelj vas poziva, prijatelji. Učitelj želi da vas vidi'."

Odgovorivši sa: "Kako vi kažete, gospodine", poštovani Ananda ode do jednog monaha i reče mu: "Hajde, prijatelju. Otidi do monaha na obali reke Vagamude i reci im: 'Učitelj vas poziva, prijatelji. Učitelj želi da vas vidi'."

"Kako ti kažeš, prijatelju", odgovori taj monah poštovanom Anandi. Tada -- baš kao kad bi snažan čovek ispružio svoju savijenu ruku ili savio svoju ispruženu ruku -- nestade on iz Paviljona sa šiljatim krovom u Velikoj šumi i pojavi se pred monasima na obali reke Vagamude. Zatim im reče: "Učitelj vas poziva, prijatelji. Učitelj želi da vas vidi"

"Kako ti kažeš, prijatelju", odgovoriše mu monasi. Raspremivši svoja boravišta i ponevši svoje ogrtače i prosjačke zdele, nestadoše oni sa obale reke Vagamude -- baš kao kad bi snažan čovek ispružio svoju savijenu ruku ili savio svoju ispruženu ruku -- i pojaviše se pred Blaženim u Paviljonu sa šiljatim krovom u Velikoj šumi.

No, u tom je trenutku Blaženi sedeo u nenarušivoj koncentraciji [ili u četvrtom zadubljenju, u sferi beskrajnog prostora, ili u sferi beskrajne svesti]. A monasi pomisliše: "U kom mentalnom boravištu sad boravi Blaženi?" Onda shvatiše: "On je

sada u nenarušivom boravištu." I oni isto tako utonuše u duboku koncentraciju.

Onda poštovani Ananda -- pošto je noć već poodmakla, na kraju prve trećine -- ustade sa svoga sedišta, namesti svoj ogrtač preko jednog ramena, stade pred Blaženoga dlanova sklopljenih u visini srca i reče mu: "Noć je, gospodine, već poodmakla. Prošla je jedna trećina. Monasi koji dođoše u posetu sede ovde već dugo. Može li Blaženi da ih pozdravi?" Kad ovo bi izrečeno, Buda ne odgovori ni reč.

Onda drugi put, kada je noć već poodmakla, na kraju druge trećine, poštovani Ananda ustade sa svoga sedišta, namesti svoj ogrtač preko jednog ramena, stade pred Blaženoga dlanova sklopljenih u visini srca i reče mu: "Noć je, gospodine, već poodmakla. Prošla je druga trećina. Monasi koji dođoše u posetu sede ovde već dugo. Može li Blaženi da ih pozdravi?" Kad ovo bi izrečeno, Buda ne odgovori ni reč.

Onda i treći put, kada je noć već poodmakla, na kraju treće trećine dok se približavala zora i bledela noć, poštovani Ananda ustade sa svoga sedišta, namesti svoj ogrtač preko jednog ramena, stade pred Blaženoga dlanova sklopljenih u visini srca i reče mu: "Noć je, gospodine, već poodmakla. Prošla je treća trećina, približava se zora i blede noć. Monasi koji dođoše u posetu sede ovde već dugo. Može li Blaženi da ih pozdravi?"

Tad Blaženi, izlazeći iz svoje nenarušive koncentracije, reče poštovanom Anandi: "Ananda, da si znao, ne bi tako govorio. Ja sam, zajedno sa ovih 500 monaha, sedeo u nenarušivoj koncentraciji."

Shvatajući značenje toga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

U kome su poraženi --
 žaoka senzualnosti,
 grubost,

nasrtljivost,
i sputanost:
poput planine, stoji on neuznemiren,
neuznemiren zadovoljstvima i bolovima:
monah.

Videti takođe: **Thag III.8.**

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud3-3.html

Udana III.4

Sariputta sutta

O Sariputi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinu gaju, u manastiru Anatapindike. U to vreme poštovani Sariputa je sedeo nedaleko od Blaženog, prekrštenih nogu, uspravna tela, duboko usredsređen. I Blaženi ugleda Sariputu kako sedi, prekrštenih nogu, uspravna tela, duboko usredsređen.

Shvatajući značenje toga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Baš kao što planinska stena
jeste nepomična, čvrsto ukorenjena,
takav je i monah čija je obmana okončana,
poput planine nepokolebljiv je on.

Udana III.5

Kolita sutta

O Koliti (Maha Mogalana)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. I u to vreme je poštovani Maha Mogalana sedeo nedaleko od Blaženog, nogu ukrštenih, uspravnog tela, potpuno sabran na svoje telo. Blaženi pogleda Maha Mogalanu kako sedi nedaleko od njega, nogu ukrštenih, uspravnog tela, potpuno sabran na svoje telo.

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Uz pomoć potpune sabranosti na telo
dobro ustaljen, obuzdan
u pogledu šest područja kontakta --
uvek usredsređen, monah

može upoznati Neuslovljeno* sam za sebe.

(**nibbana*)

Rev. 10/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud3-5.html

Udana 3.6

Pilindavaccha sutta

Pilindavaća

Prevod Ninoslav Molnar

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom zgodom Blaženi je boravio blizu Rađagahe u bambusovom gaju gde se hrane vevice. Tom prilikom je poštovani Pilindavacca počeo da naziva monahe izgnanicima. Tada nekoliko monaha otidoše do Blaženog, pokloniše se, sedošu sa strane pa rekoše: "Poštovani gospodine, poštovani Pilindavacca ide unaokolo i naziva monahe izgnanicima."

Tada se Blaženi obrati jednom od monaha: "Priđi, monaše, idi i u moje ime kaži monahu Pilindavacci, 'Prijatelju Pilindavacca, učitelj te poziva.' "

"Vrlo dobro poštovani gospodine", odgovori taj monah Blaženom i ode do poštovanog Pilindavacce pa mu reče: "Prijatelju Pilindavacca, učitelj te poziva."

"Vrlo dobro, prijatelju", odgovori poštovani Pindavacca i otide Blaženom, pokloni

mu se i sede sa strane. Tada se Blaženi obrati poštovanom Pillindavacci: "Da li je istina, Vacca, da ides unaokolo i nazivas monahe izgnanicima?"

"Da, poštovani gospodine."

Tada Blaženi, uvidevši Pilindavaccine prošle živote, reče monasima: "Nemojte da budete uvređeni i ljuti na monaha Vaccu. Nije njegova krivica što on ide unaokolo i naziva monahe izgnanicima. Pet stotina prošlih života, bez prekida, se monah Vacca rađao u brahmanoskoj kasti pa je tokom tog dugog perioda navikao da druge ljude naziva izgnanicima. To je razlog zbog koga Vacca ide unaokolo i naziva monahe izgnanicima."

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

U onome u kome laži ni sujete nema,
Ko je pohlepe oslobođen, nesebičan i obestrašćen,
Pobedio mržnju i uništio prljavštinu,
On je brahman, on je pustinjač, on je monah.

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud3-6.html

Udana III.7

Kassapa sutta

O Kasapi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Rađagahe, u Bambusovom gaju, kod Hranilišta za veverice. A u to vreme poštovani Maha Kasapa je boravio u Pipali pećini, sedeći sedam dana bez promene položaja, u zadubljenju. A kad je prošlo sedam dana, povrati se on iz zadubljenja. I dok je to radio javi mu se misao: "Šta ako odem do Rađagahe u prošnje hrane?"

A u to vreme 500 božanstava vrebalo je priliku da daruju hranu poštovanom Maha Kasapi. No poštovani Maha Kasapa, odbivši ponudu tih 500 božanstava, u rano jutro obuče ogrtač i, nosivši svoju zdelu, otide do Rađagahe u prošnje hrane.

A u to vreme Saka, kralj bogova, požele da daruje hranu poštovanom Maha Kasapi. Tako se pruruši u tkača što radi na razboju, a Suđata, njegova pratilja, dopunjavala je čunak. I dok je poštovani Maha Kasapa išao od kuće do kuće proseći hranu po

Rađagahi, stiže on i do Sakinog doma. Saka ga još izdaleka ugleda kako dolazi i, videvši ga, izađe pred kuću da ga pozdravi. Uzevši mu zdelu iz ruku, uđe on u kuću, zahvati kivanog pirinča iz lonca, napuni zdelu i vrati je poštovanom Maha Kasapi. U tom daru beše i mnogo vrsta karija, mnogo vrsta sosova.

Misao je javi poštovanom Maha Kasapi: "Koje ovo biće sa takvim natprirodnim moćima?" I druga misao mu se javi: "To je Saka, kralj deva, zar ne?" Shvatajući to, reče on Saki: "Je li to posao za tebe, Kosija?[1] Nemoj ovo više nikada da činiš."

"I nama su potrebne zasluge, poštovani Kasapo. I nama su potrebne zasluge."

Tada, poklonivši se poštovanom Maha Kasapi i obišavši ga tri puta, Saka se diže u vazduh i, lebdeći, uzviknu tri puta:

"O milodar, nenadmašni milodar, tako primeren Kasapi!"

"O milodar, nenadmašni milodar, tako primeren Kasapi!"

"O milodar, nenadmašni milodar, tako primeren Kasapi!"

Blaženi ču ovo svojom božanskom moći slušanja na daljinu, koja prevazilazi ljudsku moć. Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Monah što ide u prošnju
da isprosi hranu za sebe, ne i za druge:
bogovi se klanjaju onome ko je takav
smiren i uvek sabran

Beleška

1. Kosija -- "Sova" -- jeste ime plemena iz kojeg potiče Saka. [Natrag]

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud3-7.html

Udana III.8

Pinda sutta

Prošenje hrane

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. I u to vreme velika grupa monha, posle obroka, vraćajući se iz prošenja hrane, sakupila se u paviljonu od kareri drveta i poče raspravu: "Prijatelji, monah što prikuplja milodar, [1] dok ide u prošenje hrane, s vremena na vreme vidi svojim okom prijatne prizore. On s vremena na vreme čuje svojim uhom prijatne zvuke... oseti prijatne mirise svojim nosom... okusi prijatne ukuse svojim jezikom... oseća prijatne dodire svojim telom. Monah što prikuplja milodar, dok ide u prošenje hrane, doživljava počast, poštovanje, obožavanje i priklanjaju mu se kao utočištu.

Zato, prijatelji, postanimo monasi što prikupljaju milodar. Onda ćemo i mi s vremena na vreme čuti svojim uhom prijatne zvuke... osetiti prijatne mirise svojim

nosom... okusiti prijatne ukuse svojim jezikom... osećati prijatne dodire svojim telom. Onda ćemo i mi, prikupljajući milodar, doživljavati počast, poštovanje, obožavanje i priklanjaće nam se kao utočištu." I tako se završi ova diskusija bez ikakvog zaključka.

Tada Blaženi, izlazeći iz osam u kasno popodne, otide do paviljona od kareri drveta i, stigavši, sede na već pripremljeno sedište. Dok je tako sedeo, obrati se on monasima: "Zbog koje teme ste se ovde okupili? I šta se diskutovali kad ne dođoste do bilo kakvog zaključka?"

"Baš sada, gospodine, posle obroka, vraćajući se iz prošenja hrane, okupismo se ovde u paviljonu od kareri drveta i počesmo raspravu: [Ponavljaju ono što je već napred navedeno.]"

"To nije ispravno, monasi, da sinovi iz dobrih porodica, otišavši u beskućnike vođeni poverenjem, razgovaraj una taj način. Kada ste zajedno vi imate dve dužnosti: ili govor o Dhammi ili plemenita ćutnja."[\[2\]](#)

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Monah što ide u prošnju
da isprosi hranu za sebe, ne i za druge:
bogovi se klanjaju onome ko je takav
ako neudi za slavom i pohvalom.

Beleška

1. Monah koji sprovodi zavet da jede samo u vreme dok ide u prošenje hrane.

[\[Natrag\]](#)

2. Plemenita ćutnja = nivoi zadubljenja koji počinju od drugog. [\[Natrag\]](#)

Udana III.10

Loka sutta

Pogled na svet

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi, neposredno posle probuđenja -- boravio u Uruveli, na obali reke Nerandare, u hladu drveta bodi, drveta probuđenja -- i sedeo je u hladu bodi drveta sedam dana bez prekida, obuzet blaženstvom oslobođenja. Na kraju sedmog dana, pošto je izašao iz koncentracije, pogleda on ovaj svet okom Probuđenoga. I učinivši to vide živa bića kako gore mnogim vatrama, izazvanim strašću, odbojnošću i obmanutošću. Tada, shvatajući značenje toga, on tom prilikom uzviknu:

Ovaj svet gori.

Razdiranost kontaktima čula,

ta se bolest zove "sopstvo".

Čime god da tumačimo [stvari],

uvek je drugačije.
Postavši drugačiji.
ovaj svet se
održava nastajanjem
pogođen je nastajanjem
a ipak se ushićujemo
upravo tim nastajanjem.
Gde je ushićenje
tamo je i strah.
Čega se neko plaši
to je mučno.
Ovaj svetački život živi se
radi prestanka nastajanja.

Koji god sveštenici ili askete da kažu da se oslobođenje od nastajanja postiže uz pomoć nastajanja, za njih kažem da se nisu izbacili od nastajanja.

I koji god sveštenici ili askete da kažu da se oslobođenje od nastajanja postiže uz pomoć ne-nastajanja, za njih kažem da se nisu izbacili od nastajanja.

Ova patnja nastaje
od svega čega se mašimo.
S okončanjem svakog prijanjanja/novih priliva.
prestaje i patnja.
Pogledaj ovaj svet:
bića, pogođena dubokim neznanjem,
ostaju neoslobođena
užitka u onome što je nastalo.
Svi nivoi nastajanja
bilo gde,
na bilo koji način

jesu nepostojani, bolni, podložni promeni.
Sagledavši to -- u trenutku dok se odigrava --
sa ispravnim uvidom,
napuštamo žeđ za nastajanjem,
ne ushićujemo se ne-nastajanjem.
Iz potpunog iskorenjivanja žeđi
dolazi gašenje i nestanak bez ostatka:
 Oslobođenost.
Za oslobođenog monaha,
kog ne muči prijanjanje/novi prilivi,
nema novih života.
Savladao je Maru,
 dobio bitku.
Otišavši izvan svih nivoa bivanja,
 on je Takav.

Rev. 10/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud3-10.html

Udana IV.1

Meghiya sutta

O Meghiji

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi lutao među narodom Čalika, na Čalika planini. U to vreme poštovani Meghija beše njegov pratilac. Onda ode poštovani Meghija do Blaženoga i stigavši, poklonivši mu se, stade sa strane. Dok je tako stajao, reče on Blaženome: "Voleo bih da odem do sela Đantu u prošenje hrane."

"Učini, Meghija, ono za šta misliš da je vreme da se učini."

Tako, u rano jutro poštovani Meghija, obukavši svoj ogrtač i uzevši svoju zdelu, otide do sela Đantu da prosi hranu. Pošto je isprosio hranu u selu Đantu, posle obroka, vraćajući se iz prošnja hrane ode on na obalu reke Kimikale. I dok je išao obalom reke da bi malo protegao noge ugleda on prijatan, očaravajući mangov gaj. Ugledavši ga, u njemu se javi ova misao: "Kako je prijatan i očaravajući ovaj mangov gaj! Idealno mesto za mladića iz dobre porodice, spremnog na napore, da

se posveti meditaciji. Ako mi Blaženi dopusti, voleo bih da se posvetim meditaciji u ovom mangovom gaju."

Tako poštovani Meghija otide do Blaženoga i stigavši, poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženome: "Danas sam, u rano jutro, obukavši svoj ogrtač i uzevši svoju zdelu, otišao sam do sela Đantu da prosim hranu. Pošto sam isprosio hranu u selu Đantu, posle obroka, vraćajući se iz prošenja hrane otišao sam na obalu reke Kimikale. I dok sam išao obalom reke da bi malo protegao noge ugledao sam prijatan, očaravajući mangov gaj. Ugledavši ga, u meni se javi ova misao: "Kako je prijatan i očaravajući ovaj mangov gaj! Idealno mesto za mladića iz dobre porodice, spremnog na napore, da se posveti meditaciji. Ako mi Blaženi dopusti, voleo bih da se posvetim meditaciji u ovom mangovom gaju."

Kad ovo bi rečeno, Blaženi odgovori poštovanom Meghiji: "Dok sam sâm, dok ne dođe drugi monah, ostani ovde."

Po drugi put poštovani Meghija reče Blaženome: "Gospodine, Blaženi nema više ništa da uradi, niti bilo šta da doda onome što je već učinio. Ja, međutim, imam šta da uradim i dodam onome što sam već učinio. Ako mi Blaženi dozvoli, voleo bih da se posvetim meditaciji u ovom mangovom gaju."

Po drugi put Blaženi odgovori poštovanom Meghiji: "Dok sam sâm, dok ne dođe drugi monah, ostani ovde."

Po treći put poštovani Meghija reče Blaženome: "Gospodine, Blaženi nema više ništa da uradi, niti bilo šta da doda onome što je već učinio. Ja, međutim, imam šta da uradim i dodam onome što sam već učinio. Ako mi Blaženi dozvoli, voleo bih da se posvetim meditaciji u ovom mangovom gaju."

"Pošto govoriš o posvećivanju, Meghija, šta ja na to mogu reći? Učini ono za šta

misliš da je vreme da se učini."

Onda se poštovani Meghija, ustajući sa svoga sedišta, pokloni Blaženome i obilazeći ga sa desne strane otide do mangovog gaja. Stigavši i pošto je duboko u njega zašao, sede on u podnožje jednog drveta da bi tu proveo ostatak dana.

Dok je poštovani Meghija boravio u mangovom gaju često su ga zaokupljale tri vrste štetnih misli: misli ispunjene strašću, misli ispunjene zlovoljom i misli ispunjene rđavom namerom. Onda mu pade na pamet: "Kako je to čudno! Kako je to užasno! Iako sam nadahnut poverenjem napustio domaćinski život i otišao u beskućnike, još uvek sam ophrvan sa tri vrste štetnih misli: mislima ispunjenim strašću, mislima ispunjenim zlovoljom i mislima ispunjenim rđavom namerom." Izašavši iz osame u kasno popodne, otide on do Blaženoga i stigavši, poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženome: "Malopre, dok sam boravio u mangovom gaju, često su me zaokupljale tri vrste štetnih misli: misli ispunjene strašću, misli ispunjene zlovoljom i misli ispunjene rđavom namerom. Onda mi pade na pamet: 'Kako je to čudno! Kako je to užasno! Iako sam nadahnut poverenjem napustio domaćinski život i otišao u beskućnike, još uvek sam ophrvan sa tri vrste štetnih misli: mislima ispunjenim strašću, mislima ispunjenim zlovoljom i mislima ispunjenim rđavom namerom'."

"Meghija, u onome u kome svest o oslobođenju još nije sazrela pet kvaliteta doprinose njenom sazrevanju. Kojih pet?"

"Ima slučajeva kada monah ima dostojne ljude kao prijatelje, društvo i saputnike. U onome u kome svest o oslobođenju još nije sazrela, to je prvi kvalitet koji doprinosi njenom sazrevanju.

Dalje, monah je ispunjen vrlinom. Živi on obuzdan u skladu sa *Patimokkhom* (pravilima monaške discipline), besprekornog ponašanja i delovanja. On sebe vežba, pridržavajući se pravila vežbanja, videći opasnost i u najmanjim

prekršajima. U onome u kome svest o oslobođenju još nije sazrela, to je drugi kvalitet koji doprinosi njenom sazrevanju.

Dalje, voljan je da sasluša, lako i bez naprezanja, govor koji je zaista trezven i doprinosi buđenju svesti, tj. govor o umerenosti, o zadovoljenosti, o osami, o neuplitanju, o istrajnosti, o vrlini, o koncentraciji, o uvidu, o oslobađanju, o znanju i pronicljivosti koji vode oslobađanju. U onome u kome svest o oslobođenju još nije sazrela, to je treći kvalitet koji doprinosi njenom sazrevanju.

Dalje, on neprekidno nastoji da se oslobodi štetnih [mentalnih] osobina i stekne povoljne osobine. Nepokolebljiv je, čvrst u svom naporu, ne izvardava svojim obavezama u pogledu povoljnih osobina. U onome u kome svest o oslobođenju još nije sazrela, to je četvrti kvalitet koji doprinosi njenom sazrevanju.

Dalje, on uviđa, poseduje uvid u nastanak i nestanak svega -- plemenit, prodoran, što vodi pravo do iskorenjivanja patnje. U onome u kome svest o oslobođenju još nije sazrela, to je peti kvalitet koji doprinosi njenom sazrevanju.

Meghija, kada monah ima dostojne ljude kao prijatelje, društvo i saputnike, treba očekivati da će biti ispunjen vrlinom, da će živeti obuzdan u skladu sa *Patimokkhom*, besprekornog ponašanja i delovanja i da će sebe vežbati, pridržavajući se pravila vežbanja, videći opasnost i u najmanjim prekršajima.

Kada monah ima dostojne ljude kao prijatelje, društvo i saputnike, treba očekivati da će biti voljan da sasluša, lako i bez naprezanja, govor koji je zaista trezven i doprinosi buđenju svesti, tj. govor o umerenosti, o zadovoljenosti, o osami, o neuplitanju, o istrajnosti, o vrlini, o koncentraciji, o uvidu, o oslobađanju, o znanju i pronicljivosti koji vode oslobađanju.

Kada monah ima dostojne ljude kao prijatelje, društvo i saputnike, treba očekivati da će neprekidno nastojati da se oslobodi štetnih [mentalnih] osobina i stekne povoljne osobine -- nepokolebljiv, čvrst u svom naporu, ne izvardavajući svojim

obavezama u pogledu povoljnih osobina.

Kada monah ima dostojne ljude kao prijatelje, društvo i saputnike, treba očekivati da će uviđati, posedovati uvid u nastanak i nestanak svega -- plemenit, prodoran, što vodi pravo do iskorenjivanja patnje.

I dalje, kada je monah učvršćen u ovih pet kvaliteta, postoje četiri dodatna kvaliteta koja bi trebalo da razvija: Treba da razvija [kontemplaciju o] neprivlačnom, kako bi napustio požudu. Treba da razvija blagonaklonost, kako bi napustio zlovolju. Treba da razvija sabranost na dah, kako bi sprečio rastresenost, treba da razvija uočavanje nepostojanosti, kako bi iskorenio obmanu o sopstvu, "ja sam". Jer u monahu koji uočava nepostojanost, shvatanje ne-sopstva se učvršćuje. I ko shvata ne-sopstvo stiže do iskorenjivanja obmane o sopstvu, "ja sam" -- dostiže stanje Neuslovljenosti, ovde i sada."

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Slabašne misli, nevažne misli,
kada ih sledimo, uskomešaju naše srce.

ne uviđajući iluziju tih misli,
jurimo za njima sad tu, sad tamo,
uma potpuno van kontrole.

No, prozrevši iluziju tih misli
onaj ko je marljiv, sabran,
obuzdava ih.

Kada ih sledimo, uskomešaju naše srce;
onaj ko je probuđen
pušta ih da iskliznu, bez traga.

Rev. 4/10/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud4-1.html

Udana IV.3

Gopala sutta

Pastir

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi lutao među narodom Kosala, prađen velikom grupom monaha. Tada on siđe sa puta, otide do nekog drveta i tu sede na već pripremljeno sedište. A onda neki pastir dođe pred Blaženoga i stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. I taj pastir -- upućen, podstaknut, nadahnut i ohrabren govorom Blaženog o Dhammi -- reče mu: "Gospodine, neka Blaženi, zajedno sa svojom monaškom zajednicom, prihvati moju ponudu za sutrašnji odbrok."

Blaženi tajpredlog ćutke prihvati.

Onda pastir, razumevši nemi pristanak Blaženog, ustade sa svog mesta, pokloni Blaženom, obiđe ga i otide.

I pošto prođe noć, pastir -- pripremi u svom domu dosta pirinča kuvanog u mleku i svežeg *ghija* -- objavi vreme obroka za Blaženog: "Vreme je, gospodine. Obrok je spreman."

A Blaženi rano ujutru obuče ogrtač i, noseći svoju posudu za hranu, ode zajedno sa ostalim monasima do pastireve kuće. Stigavši tamo, sede on na već pripremljeno sedište. A pastir je monašku zajednicu prevođenu Blaženim lično služio pirinčem kuvanim u mleku i svežim *ghijem*. Kada je Blaženi završio obed i odmakao posudu za hranu, pastir sede sa strane. I dok je tako sedeo, Blaženi ga je upućivao, podsticao, nadahnjivao i ohrabrivao govorom o Dhammi, pa onda Blaženi ustade i napusti njegov dom.

Ne zadugo pošto je Blaženi otišao, onog pastira ubi neki čovek na granici dva sela. Velika grupa monaha tada ode do Blaženog i stigavši, poklonivši mu se, sedoše sa strane. Dok su tako sedeli ovako mu rekoše: "Kažu da je onog pastira koji je danas služio i monašku zajednicu predvođenu Blaženim nahranio pirinčem kuvanim u mleku i svežim *ghijem* ubio neki čovek na granici dva sela."

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Što poželi dušman dušmaninu,
mrzovoljan omraženu,
manje je štetno od misli
usmjerene na vlastito zlo.

[Beleška: Ovi stihovi se pojavljuju i u **Dhp 42**]

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud4-3.html

Udana IV.4

Junha sutta

Mesečina

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Rađagahi, u Bambusovom gaju, u svetilištu gde se hrane veverice. A u to vreme su poštovani Sariputa i poštovani Maha Mogalana boravili u Golubijoj pećini. I onda, jedne noći pune mesečine, poštovani Sariputa -- sveže obrijane glave -- sedeo je napolju, utonuvši u određeni stepen zadubljenja.

I desilo se da su dva *yakkhe* leteli sa severa na jug nekim poslom. Ugledaše oni poštovanog Sariputu -- sveže obrijane glave -- kako sedi napolju. Na to prvi *yakkha* reče drugome: "Dobijam želju da ovog asketu zviznem po glavi."

Kad ovo bi rečeno, drugi *yakkha* reče prvom: "Dosta, dragi moj prijatelju. Ne spuštaj ruku na ovog asketu. Ovo je jedan izuzetan asketa, velike snage i velike moći." Po drugi put prvi *yakkha* reče drugome: "Dobijam želju da ovog asketu

zviznem po glavi."

I po drugi put drugi *yakkha* reče prvom: "Dosta, dragi moj prijatelju. Ne spuštaj ruku na ovog asketu. Ovo je jedan izuzetan asketa, velike snage i velike moći."

Po treći put prvi *yakkha* reče drugome: "Dobijam želju da ovog asketu zviznem po glavi".

I po treći put drugi *yakkha* reče prvom: "Dosta, dragi moj prijatelju. Ne spuštaj ruku na ovog asketu. Ovo je jedan izuzetan asketa, velike snage i velike moći."

Onda prvi *yakkha*, ne osvrćući se na drugog *yakkhu*, udari poštovanog Sariputu po glavi. Tim udarcem je mogao odraslog slona oboriti ili stenu prepoloviti. Ali u tom momentu taj *yakkha* -- vrišteći: "Gorim" -- stropošta se u Veliki pakao.

A poštovani Mogalana -- svojim božanskim okom, koje nadmašuje ljudsko -- vide kako *yakkhu* udari po glavi poštovanog Sariputu. Videvši to, otide on do poštovanog Saripute i, stigavši, obrati mu se ovako: "Nadam se da si dobro, prijatelju Sariputa. Nadam se da se dobro osećaš. Nadam se da ne osećaš bol."

"Dobro sam, prijatelju Mogalana. Dobro se osećam. Ali imam malu glavobolju."

"Zaista čudesno, prijatelju Sariputa! Zaista zastrašujuće! Kako su veliki tvoja snaga i moć! Malopre ti je *yakkha* zadao udarac po glavi. Tako snažan je bio taj udarac da je mogao odraslog slona oboriti ili stenu prepoloviti. Ali na sve to ti kažeš tek: 'Dobro sam, prijatelju Mogalana. Dobro se osećam. Samo imam malu glavobolju!'"

"Zaista čudesno, prijatelju Mogalana! Zaista zastrašujuće! Kako su veliki tvoja snaga i moć! Gde si ti video *yakkhu* malopre, ja nisam spazio ni trag od njega!"

A Blaženi -- svojim božanskim uhom, koje nadmašuje ljudsko -- ču ova dva velika bića kako na ovaj način hvale jedan drugog. Shvatajući značenje ovoga, Blaženi

tom prilikom uzviknu:

Onaj čiji um je poput stene,
postojan,
nepomerljiv,
neprijemčiv za stvari koje izazivaju strast,
neprijemčiv za stvari koje izazivaju ljutlnju:
Za onoga sa takvim umom
sa koje strane mogu doći
patnja i nespokojstvo?

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud4-4.html

Udana IV.5

Naga sutta

Slon

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Kosambiju, u Gošitinom manastiru. U to vreme Blaženog su saletali monasi i monahinje, muški i ženski nezaređeni sledbenici, kraljevi i kraljevski savetnici, verski učitelji i njihovi učenici, i sve mu je to stvaralo probleme i nije mu lako padalo. Onda Blaženi pomisli: "Sada me saleću monasi i monahinje... verski učitelji i njihovi učenici, i sve mi to stvara probleme i ne pada mi lako. Pretpostavimo da odem da živim u samoći, odvojen od mnoštva?"

Onda Blaženi obuče svoj ogrtač u rano jutro i uze svoju zdelu, te otide u Kosambi da prosi hranu. Pošto je završio prošenje hrane i jeo, vrati se on u svoje boravište, pospremi ga, ponovo uze ogratač i zdelu i ne obaveštavajući svoga ličnog pratioca i ne opraštajući se od monaške zajednice zaputi se sam, bez pratnje, u Parilejaku.

Hodajući tako nekoliko dana stiže on u Parilejaku, u zaštićenu šumu, u podnožje jednog velikog *salovog* drveta.

A živeo je takođe jedan slon kojeg su saletali drugi slonovi i slonice, slončad mala i velika; jeo je travu koju su drugi već izgazili i grane koje su drugi već izlomili. Pio je muljevitu vodu i ulazeći i izlazeći iz vode gurale su ga slonice, i sve mu je to stvaralo probleme i nije mu lako padalo. Onda taj slon pomisli: "Sada me saletaću drugi slonovi i slonice, slončad mala i velika; jedem travu koju su drugi već izgazili i grane koje su drugi već izlomili. Pijem muljevitu vodu, ulazeći i izlazeći iz vode guraju me slonice, i sve mi to stvara probleme i ne pada mi lako. Pretpostavimo da odem da živim u samoći, odvojen od mnoštva?"

Tako taj slon napusti krdo i zaputi se ka Parilejaki, ka zaštićenoj šumi, i naiđe na Blaženoga u podnožju onog velikog *salovog* drveta. Stigavši do mesta gde je Blaženi boravio taj slon poče da raščišćava šiblje unaokolo i donosi u surli vodu za Blaženoga.

I dok je Blaženi boravio u osami, ova mu se misao javi: "Ranije su me saletali monasi i monahinje... i sve mi je to stvaralo probleme i nije mi lako padalo. Ali sada me ne saleću monasi i monahinje... i to mi ne stvara probleme i osećam olakšanje." Ova se misao javi i onom slonu: "Ranije su me saletali drugi slonovi i slonice... i sve mi je to stvaralo probleme i nije mi lako padalo. Ali sada me ne saleću drugi slonovi i slonice... jedan neugaženu travu i grane koje su drugi već izlomili. Pijem čistu vodu, ulazeći i izlazeći iz vode ne guraju me slonice i to mi ne stvara probleme i osećam olakšanje."

Onda Blaženi, posmatrajući sopstvenu samoću, uvide misao u umu tog slona i tom prilikom uzviknu:

To je ono što um povezuje sa umom,
Savršenoga i slona
sa kljovama dugim poput rude na kočiji:

Obojica se ushićuju u šumskoj osami boraveći.

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud4-5.html

Udana IV.6

Pindola sutta

O Pindoli

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Savatthi... u samostanu Anathapindike. Tada je upravo redovnik Pindolo Bharadvađo sjedio nedaleko od Blaženoga skrštenih nogu, uspravna tijela, bio je pustinjak, živio samo od isprosjačene hrane, nosio je odjeću od sakupljenih otpadaka, imao je svega tri dijela odjeće, potrebe su mu bile neznatne, uvijek zadovoljan, izbjegavao je društvo, snažan u naporu i u tegobama asketskog života, odan uzvišenim razmatranjima.

Gledajući Pindola Bharadvađu kako tako sjedi, Blaženi izusti ove zanosne riječi (*udanam*):

Bez pogrde i bez štete,
u redovničkom obuzdanju,

hraneći se umjereno,
u osamljenom boravištu,
u uzvišenom razmatranju
žive sljedbenici budnih.

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud4-6.html

Udana IV.7

Satiputta sutta

O Sariputi (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. Jednoga dana poštovani Sariputa sedeo je nedaleko od Blaženoga -- nogu prekrštenih, uspravnog tela -- skroman, zadovoljan, osamljen, nevezan za bilo šta, istrajan, posvećen usavršavanju uma. Blaženi ugleda poštovanog Sariputu kako sedi nedaleko od njega -- nogu prekrštenih, uspravnog tela -- skroman, zadovoljan, osamljen, nevezan za bilo šta, istrajan, posvećen usavršavanju uma.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Uzvišenog uma i pažljiv,
mudrac se vežba putevima mudrosti:
Žalosti nema u onome ko je Takav,

stišan i uvek sabran.

Videti takođe: **Ud IV.10.**

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud4-7.html

Udana IV.9

Upasena Vangataputta sutta

O Upaseni Vangataputi

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

U vrijeme kad je Blaženi boravio u Rađagahi, u Bambusovu gaju, kod svetišta gdje se hrane vjeverice, redovnik Upaseno Vangataputa se povukao u osamu i tišinu. Tu mu se javi misao: "Dobrobit je za mene da mi je učitelj Blaženi, usavršeni i potpuno budni..., da su moji drugovi u isposničkom životu obdareni vrlinama i ljubaznošću, da sam i ja jedan od onih koji su usavršili te vrline, da sam smiren i sabran,... očvrsnuo prema životu, a i prema smrti".

Blaženi je duhovno shvatio misao redovnika Upasene... i izrazio mu svoju pohvalu ovom izrekom:

Kog život ne satire, taj se ne straši ni smrti.

Kad mudrac shvati smisao svog puta, ne tuguje niti usred jada;

jer za isposnika, kada dokrajči žeđu za životom i kad smiri duh,

sahne i tok rađanja -- nema više preporoda.

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud4-9.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Udana](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Udana IV.10

Satiputta sutta

O Sariputi (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. Jednoga dana poštovani Sariputa sedeo je nedaleko od Blaženoga -- nogu prekrštenih, uspravnog tela -- posmatrajući spokoj u sebi. Blaženi ugleda poštovanog Sariputu kako sedi nedaleko od njega -- nogu prekrštenih, uspravnog tela -- kako posmatra spokoj u sebi.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Za monaha čiji um je
smiren, spokojan,
čijja je vezanost za rođenje prekinuta,
novih rođenja i preporađanja
više nema.

Oslobođen je on
Marinih okova.

Videti takođe: **Ud IV.7.**

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud4-10.html

Udana V.1

Raja sutta

Kralj

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio blizu Savatija u Đetinu gaju, u manastiru Anatapindike. U to vreme je Pasenadi, kralj zemlje Kosala, bio sa kraljicom Malikom u gornjoj palati. Tada joj on reče: "Da li ti je iko draži od same sebe?"

"Ne, vaše visočanstvo," odgovori ona. "Niko mi nije draži od mene. A šta je sa vama, vaša visočanstvo? Da li je vama iko draži od samoga sebe?"

"Ne, Malika. Niko mi nije draži od samoga sebe?"

Onda kralj, napustivši palatu, otide do Blaženoga i stigavši, poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedeo, reče on Blaženome: "Malopre sam bio sa kraljicom Malikom u gornjoj palati. I rekoh joj: 'Da li ti je iko draži od same sebe?'"

'Ne, vaše visočanstvo,' odgovori ona. 'Niko mi nije draži od mene. A šta je sa vama, vaša visočanstvo? Da li je vama iko draži od samoga sebe?'

'Ne, Malika. N iko mi nije draži od samoga sebe?'"

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Tragajući u svim pravcima
svom svojom pažnjom,
ne nalazimo nikoga dražeg
od samih sebe.

Na isti način i drugi su
sami sebi najdraži.

Zato, ne povređujmo druge
ako sebe volimo.

Rev. 4/10/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud5-1.html

Udana V.2

Appayuka sutta

Kratkoga veka

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio blizu Savatija u Đetinu gaju, u manastiru Anapindikae. Onda poštovani Ananda, izlazeći iz osame u kasno popodne, otide do Blaženoga. Stigavši i poklonivši mu se, sede on sa strane. Dok je tako sedeo reče on Blaženome: "Čudesno je, gospodine. Zapanjujuće je kako je kratkoga veka bila majka Blaženoga. Sedam dana posle rođenja Blaženog umrla je i preporodila se na Tušita nebu."

"To je ono što jeste, Ananda. To je ono što jeste, jer majke bodisatvi su kratkoga veka. Sedam dana posle rođenja bodisatve majke bodisatvi umiru i preporučuju se na Tušita nebu."

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Oni koji su se rodili,
oni koji će se tek roditi:
svi će
otići,
ostavljajući telo za sobom.
Vešt čovek,
shvatajući gubitak svega,
treba da se svetačkom životu posveti
najmarljivije što može.

Rev. 4/10/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud5-2.html

Udana V.3

Kutthi sutta

Gubavac

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Rađagahe, u Bambusovom gaju, u svetilištu gde se hrane veверice. A u to vreme u Rađagahi je bio i gubavac po imenu Supabuda, jadnik, veliki nesrećnik. I Buda je sedeo okružen velikom grupom ljudi, podučavajući Dhammu. A gubavac Supabuda vide veliku grupu ljudi još izdaleka i pomisli: "Nema sumnje, neko tamo mora da deli hranu. Zašto da ne odem do te velike grupe ljudi, možda i ja dobijem nešto hrane." Zato on priđe toj velikoj grupi ljudi. Onda ugleda Blaženoga kako sedi okružen velikom grupom ljudi, podučavajući Dhammu. Kad to vide postade mu jasno: "Ovde niko ne deli nikakvu hranu. To isposnik Gotama, okružen velikom grupom ljudi, podučava Dhammu. Zašto da i ja ne čujem Dhammu?" Tako on sede sa strane [pomislivši]: "I ja ću da saslušam Dhammu."

Tada se Blaženi, obuhvativši svojom svešću svest čitavog skupa, zapita: "Ko je ovde u stanju da razume Dhammu?" On ugleda gubavca Supabudu kako sedi među ostalima i dok ga je posmatrao javi mu se sledeća misao. "Taj čovek je u stanju da razume Dhammu." Zato, ciljajući na gubavca Supabudu, on održi vrlo detaljan govor, tj. govor o velikodušnosti, o vrlini, o nebesima; on ukaza na nedostatke, degradaciju i kvarenje izazvano trčanjem za čulnim zadovoljstvima i na blagoslove koje donosi uzdržanost. Onda, kada vide da je um gubavca Supabude spreman, prijemčiv, oslobođen prepreka, uzvišen i blistav, održa on govor o Dhammi svojstven Probuđenima ,tj. o patnji, njenom nastanku, njenom prestanku i putu. I kao što bi čista tkanina, bez ijedne mrlje, upila u sebe boju, na isti način, dok je gubavac Supabuda sedeo na tom mestu, nenatrunjeno, nezamućeno oko Dhamme otvori se u njemu: "Sve što nastane mora i da nestane."

Ugledavši Dhammu, dosegavši Dhammu, saznavši Dhammu, uronivši bez ostatka u Dhammu, otišavši izvan svake sumnje, bez ikakve zbunjenosti, zadobivši neustrašivost i nezavisnost od drugih u pogledu Učiteljeve poruke, ustade on sa svoga mesta i priđe Blaženome. Stavši pred njega i poklonivši mu se, sede on sa strane. Dok je tako sedeo sa strane, obrati se on Blaženome: "Izvanredno, poštovani gosodine! Izvanredno! Kao da je Blaženi ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimam utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka me poštovani Gotama prihvati kao svog nezaređenog sledbenika koji, od danas pa do kraja života, pronađe svoje utočište!"

Onda gubavac Supabuda, pošto je bio upućen, podstaknut, nadahnut i ohrabren govorom Blaženoga o Dhammi, uživajući i odobravajući reči Blaženoga, ustade sa svoga sedišta, pokloni se Blaženome, obiđe ga -- tako da mu je ostao sa desne strane -- i otide. Ne dugo posle njegovog odlaska napade ga i ubi razbesnela krava sa mladim teletom.

Onda se velika grupa monaha pojavi pred Blaženim i, stigavši i poklonivši mu se, sede sa strane. Dok su tak osedeli, rekoše oni Blaženome: "Gospodine, gubavac po imenu Supabuda, kojeg je Blaženi uputio, podstakao, nadahnuo i ohrabrio govorom o Dhammi, preminuo je. Koje je njegovo buduće odredište? U kojem će se obliku preporoditi?"

"Monasi, gubavac SUPabuda je bio mudrac. On je praktikovao Dhammu u skladu sa Dhammom i nije mi dosađivao pitanjima u vezi sa Dhammom. Kad je raskinuo prva tri okova postao je 'onaj koji je ušao u struju', više se ne može roditi na lošem odredištu, sigurno će pre ili kasnije dostići prosvetljenje."

Kad ovo bi izrečeno, jedan od monaha reče Blaženome: "Gospodine, šta beše uzrok, šta beše razlog, zašto je gubavac Supabuda bio takav jadnik, tako veliki nesrećnik?"

"Jednom je, upravo ovde u Rađagahi, gubavac Supabuda bio sin bogatog zelenaša. I dok je jednom išao u zabavu video je Tagarašikija, utihnulog mudraca, kako prosi hranu. Videviši ga, on pomisli: 'Ko li je ovaj gubavac što se šunja unaokolo?' Otpljunuvši i nečtivo okrećući svoju levu stranu prema Tagarašikiju, utihnulom mudracu, on s eudalji. Kao posledica takvog postupka kuvao se u paklu mnogo godina, mnogo stotina godina, mnogo hiljada godina. I onda kao posledica takvog postupka postao je jadnik, tako veliki nesrećnik ovde u Rađagahi. No, susrevši se sa Dhamom i disciplinom kako ju je tumačio Tathagata, zadobio je uverenje, vrlinu, znanje, odvraćenost i uvid. Zadobivši uverenje, vrlinu, znanje, odvraćenost i uvid pri susretu sa Dhammom i disciplinom kako ju je tumačio Tathagata, sada -- posle razlaganja tela, posle smrti -- ponovo se rodio na dobrom odredištu, u nebu trideset tri boga,. Tu on nadmašuje sve druge bogove i svojom lepotom i svojim sjajem."

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Čovek dobrog vida,
naišavši na
opasno, preteće mesto,
daće sve od sebe da ga izbegne.
Mudrac, u svome živoru,
tako izbegava
loše postupke.

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud5-3.html

Udana V.4

Kumaraka sutta

Dečaci

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. A u to vreme je velika grupa dečaka kraj puta između Savatija i Đetinog gaja pecala ribu. I onda Blaženi, rano ujutru, obukavši ogrtač i uzevši posudu za hranu, krete do Savatija u prošenje hrane. I usput vide veliku grupu dečaka kako kraj puta između Savatija i Đetinog gaja pecaju ribu. Videvši ih, priđe im i, približivši se, ovako im reče: "Dečaci, plašite li se bola? Da li ne volite bol?"

"Da, gospodine, plašimo se bole. Mi ne volimo bol"

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Ako se plašite bola,

ako ne volite bol,
ne činite ništa zlo
ni javno ni krišom.
Ako učinite ili ćete činiti
neko rđavo delo,
bolu ne možete umaći:
stići će vas
makar pobegli glavom bez obzira.

Rev. 20/10/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud5-3.html

Udana V.6

Kaccayana sutta

Govor Kaćajani

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio blizu Savatija u Đetinu gaju, u samostanu Anatapindike. U to je vrijeme redovnik Maha-Kaćajano boravio u zemlji Avanti, blizu mjesta Kurargharo, na obronku brijega, a nezaređeni sljedbenik Sono, koga su zvali "Oštroumni", vodio je brigu o njemu. I dok je Sono tako živio povučen u samoći, razmišljao je ovako:

-- Iz nauke koju obrazlaže otac Maha-Kaćajano proizilazi da rije lako slijediti potpuno pročišćen i usavršen asketski život dok god sljedbenik živi domaćim životom. Kako bi bilo da i ja dadem obrijati glavu i bradu, da obučem požutjelu odjeću, pa da postanem beskućnik?

Sono tada otide Maha-Kaćani i zamoli ga da ga zaredi. Na te riječi redovnik Maha-Kaćano odgovori:

-- Teško je živjeti asketski, jesti samo jedanput dnevno i boraviti osamljen. Zato, Sono, nastavi da živiš domaćim životom, ali iskoristi ovu priliku da privremeno primjenjuješ pouku Budnoga i da gokušaš živjeti asketski, da se osamiš i da jedeš samo jedan obrok dnevno.

Time se stišala Sonova pobuda da postane beskućnik. . . (ali ne zadugo. Kada je došao učitelju i drugi i treći put s istom molbom), Maha-Kaćano mu dade (niže) beskućničko zaređenje.

U to je doba, međutim, na jugu zemlje Avanti bilo suviše malo redovnika. Tako je nakon triju kišnih razdoblja Maha-Kaćano s teškom mukom uspio da sakupi propisni broj od deset potpuno zaređenih redovnika koji su izvršili više zaređenje redovnika Sona.

Kad je za tim redovnik Sono ponovno provodio razdoblje kiša u potpunoj osamljenosti, razmišljao je ovako:

-- Još nikad nisam vidjeo Blaženoga, o kojemu toliko znadem. Ako mi moj učitelj dozvoli, bilo bi dobro da posjetim Blaženoga, potpuno usavršenoga i budnog.

ni, ovaj mu odgovori): Dobro je, Sono, otidi da vidiš Blaženoga... koji je vedar i izaziva vedrinu kod prisutnih, smirena tijela i duha, koji je postigao krajnje smirenje i vlast nad samim sobom, toga velikana koji je kao ukroćeni slon obuzdan u svakom pogledu. Kad ga vidiš, pokloni se i u moje ime do nogu Blaženoga i upitaj ga za zdravlje i dobrobit, za lakoću, snagu i ugodnost njegova života...

(Kad je Sono izvršio tu poruku, Budni naredi Anandi da gosta smjesti u njegovu sobu na prenoćište. Probudivši se u ranu zoru, Blaženi zamoli gosta da mu recituje što je naučio od svoga učitelja, a Sono ponovi napamet četvrto poglavlje *Sutta nipate*).

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud5-6.html

Udana V.7

Revata sutta

Dečaci

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. A u to vreme je poštovani Revata, zvani Sumnjalo, sedeo nedaleko od Blaženog, nogu prekrštenih, tela uspravnog, razmišljajući o [svome] pročišćavanju putem prevazilaženja sumnje. Blaženi ugleda poštovanog Revatu Sumnjalo kako sedi nedaleko od sebe, nogu prekrštenih, tela uspravnog, razmišljajući o [svome] pročišćavanju putem prevazilaženja sumnje

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Bilo kakve sumnje,
o ovome ili neko drugom svetu,
o onome što je doživljeno
od/zbog drugih,

od/zbog sebe,
napustio je -- sve --
onaj ko je u zadubljenju,
predan,
posvećen svetačkom životu.

Videti takođe: **Theragatha I.3** (Kankharevata = Revata Sumnjalo).

Rev. 20/10/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud5-7.html

Udana V.9

Saddayamana sutta

Galama

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi lutao zemljom Kosala, praćen velikom grupom monaha. A u to vreme velika grupa mladića kraj puta pravila je veliku galamu. I Blaženi ugleda tu grupu mladića kako prave veliku galamu nedaleko od njega.

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Lažni mudraci, obmanuti,
samo reči zbore, ništa drugo,
naklapajući koliko im volja:
Šta ih to vodi i nagoni
oni ne znaju

Udana V.10

Panthako sutta

Govor Panthaki

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. A u to vreme poštovani Ćula-Panthako je sedeo nedaleko od Blaženog, prekrštenih nogu, uspravna tela, pažnje ustaljene. I Blaženi ugleda poštovanog Ćula-Pantaku kako sedi u blizini, prekrštenih nogu, uspravna tela, pažnje ustaljene

Shvatajući značenje ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

“Ustaljena tela, ustaljena duha
i kad stoji i kad sedi i kad leži --
isposnik koji tako izoštri pažnju
zaslužuje pohvalu od početka do kraja
i po toj će hvale vrednoj vrlini

ostati izvan pogleda kralja Smrti”.

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud5-10.html

Udana VI.2

Jatila sutta

Askete

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam èuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Savatiju, u Istoènom manastiru, u palati Migarine majke. I dogodilo se da je Blaženi, izašavši iz osame u pozno popodne, sedeo pred ulazom. A onda Pasenadi, kralj Kosale, otide do Blaženoga i, stigavši, poklonivši mu se i sede sa strane. U to sedam asketa sa punđama, sedam ðainskih asketa, sedam golih asketa, sedam asketa što nose samo jedan ogrtaè i sedam lutajuæih asketa -- dugih noktiju, obrasli -- proðoše nedaleko od Blaženog. Pasenadi, kralj Kosale, vide sedam asketa sa punđama, sedam ðainskih asketa, sedam golih asketa, sedam asketa što nose samo jedan ogrtaè i sedam lutajuæih asketa -- dugih noktiju, obrasli -- kako proðoše nedaleko od Blaženog. Videvši ih, on prebaci svoj gornji ogrtaè preko jednog ramena, kleknu na tlo, pozdravi askete dlanova sklopljenih u visini grudi i objavi im svoje ime tri puta: "Ja sam Pasenadi, poštovana gospodo, kralj Kosale. Ja sam Pasenadi,

poštovana gospodo, kralj Kosale. Ja sam Pasenadi, poštovana gospodo, kralj Kosale." Onda, nedugo pošto su askete prošle, vrati se on Blaženome i, stigavši, poklonivši mu se, sede sa strane. I dok je tako sedeo obrati se on Blaženome: "Među onima u svetu koji su arahanti ili su na putu ka tom stanju svetosti, nalaze li se i ovi askete?"

"Vaše visoèanstvo, kao laik koji uživa u èulnim zadovoljstvima, koji živi okružen mnoštvom žena i dece, koristi *kasi* tkaninu i sandalovo drvo, koristi cvetne vence, mirise i kreme za telo, rukuje zlatom i srebrom, za vas je teško da znate jesu li ti askete na putu ka svetosti. Tek živeæi sa nekim upoznajemo vrline te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi." Tek kroz kontakte sa nekim upoznajemo èistotu te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi. Tek kroz nedaæe sa nekim upoznajemo istrajnost te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi. Tek kroz razgovor sa nekim upoznajemo pronicljivost te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi." "Zapanjujuæe je to, gospodine! Strašno je to! Kako je to dobro opisao Blaženi! 'Vaše visoèanstvo, kao laik koji uživa u èulnim zadovoljstvima, koji živi okružen mnoštvom žena i dece, koristi *kasi* tkaninu i sandalovo drvo, koristi cvetne vence, mirise i kreme za telo, rukuje zlatom i srebrom, za vas je teško da znate jesu li ti askete na putu ka svetosti. Tek živeæi sa nekim upoznajemo vrline te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi." Tek kroz kontakte sa nekim upoznajemo èistotu te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi. Tek kroz nedaæe sa nekim upoznajemo istrajnost te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako

smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi. Tek kroz razgovor sa nekim upoznajemo pronicljivost te osobe, a i tada tek posle dugog vremena, a ne kratkog vremena, ako smo pažljivi, a ne ako smo nepažljivi; ako smo pronicljivi, a ne ako nismo pronicljivi. 'Ti ljudi su, gospodine, moji špijuni, moji izviđaèi, vraæaju se iz obilaska unutrašnjosti zemlje. Uvek prvo oni idu, a ja za njima. Sada, kada sa sebe sastružu blato i prljavštinu, kad se dobro okupaju i namirišu, odseku kosu i bradu i na sebe stave bele ogrtaèe, nastaviæe dalje voðeni sa pet veza èulne želje."Shvatajuæi znaèaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Ne treba napor ulagati svuda.

Ne treba biti tuði najamnik.

Ne treba živeti zaviseæi od drugog.

Dhammom trgovati ne treba.

Beleška: Drugaèije izlaganje iste ove teme videti u **AN IV.192.**

Rev. 25/10/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud6-2.html

Udana VI.3

Ahu sutta

Tako beše

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. I u to vreme sedeo je Blaženi razmišljajući o različitim lošim, nepovoljnim svojstvima koji behu napušteni [u njemu] i o različitim dobrim, povoljnim svojstvima što behu razvijeni do savršenstva. Onda, shvatajući različita loša, nepovoljna svojstva koja behu napuštena [u njemu] i različita dobra, povoljna svojstva što behu razvijena do savršenstva, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Ranije, bilo ih je, a onda nije.

Ranije, nije ih bilo, pa onda jeste.

Nije bilo, neće ni biti,

a i sada ih naći ne može.

Udana VI.4

Tittha sutta

Različite sekte (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. I u to vreme bilo je mnogo sveštenika, asketa i pustinjaka iz različitih sketi koji su živeli okolo Savatija, sa različitim stavovima, različitim mišljenjima, različitim verovanjima, čija je podrška zavisila od tih različitih stavova, Neki od sveštenika i asketa zastupali su ovo stanovište, ovo ulenje: "Ovaj kosmos je večan. Samo je to istina, sve drugo je bezvredno."

Neki od sveštenika i asketa zastupali su ovo stanovište, ovo ulenje: "Ovaj kosmos nije večan"... "Ovaj kosmos je ograničen"... "Ovaj kosmos je bezgraničan"... "Duša i telo su jedno"... "Duša je jedno, a telo je nešto drugo"... "Posle smrti Tathagata postoji"... "Posle smrti Tathagata ne postoji"... "Posle smrti Tathagata i postoji i ne postoji"... "Posle smrti Tathagata niti postoji niti ne postoji. Samo je to istina, sve

drugo je bezvredno."

I tako su oni živeli raspravljajući se, svađajući i sporeći se, povređivali jedni druge oružjem govora, govoreći: "Dhamma je ovo, ona nije ono. Dhama nije ovo, već je ono."

Onda jednoga jutra velika grupa monaha, pošto su ogrnuli svoje ogrtače i poneli zdele za prošenje hrane, odoše u Savati da prose hranu. Pošto su isprosili hranu u Savatiju, pošto su obedovali i vratili iz prošnja hrane, odoše do Blaženoga i, stigavši, poklonivši m use, sedoše sa strane. Dok su tako sedeli sa strane, obratiše se oni Blaženome: "Gospodine, mnogo je sveštenika, asketa i pustinjaka iz različitih sketi koji žive okolo Savatija, sa različitim stavovima, različitim mišljenjima, različitim verovanjima, čija podrška zavisi od tih različitih stavova... I tako oni žive raspravljajući se, svađajući i sporeći se, povređujući jedni druge oružjem govora, govoreći: 'Dhamma je ovo, ona nije ono. Dhama nije ovo, već je ono'."

"Monasi, askete iz drugih sekti su slepi, bez očiju. Oni ne znaju šta je blagotvorno, a šta je škodljivo. Oni ne znaju šta je Dhamma, a šta je ne-Dhamma. I pošto ne znaju šta je blagotvorno, a šta je škodljivo, šta je Dhamma, a šta je ne-Dhamma, oni žive raspravljajući se, svađajući i sporeći se, povređujući jedni druge oružjem govora, govoreći: 'Dhamma je ovo, ona nije ono. Dhama nije ovo, već je ono'."

Jednom davno živeo je u ovom Saavtiju jedan kralj koji ovako reče jednom čoveku: 'Sakupi sve ljude iz Savatija koji su slepi od rođenja.'

'Kako vi kažete, vaše visočanstvo', odgovori čovek i, sakupivši sve ljude iz Savatija koji su slepi od rođenja, otide do kralja, te mu reče: 'Vaše visočanstvo, svi ljudi iz Savatija koji su slepi od rođenja na okupu su.'

'Vrlo dobro, pokaži tim slepim ljudima jednog slona.'

'Kako vi kažete, vaše visočanstvo', odgovori čovek i dovede pre slepce jednoga slona. Nekima od njih dao je da opipaju glavu slona, govoreći: 'Ovako, slepi čoveče, izgleda slon.' Drugima je dao da opipaju slonovo uvo, govoreći: 'Ovako, slepi čoveče, izgleda slon.' Trećima je pokazao surlu... trup... nogu... stražnji deo slona.. rep... čuperak na vrhu slonovog repa, govoreći: 'Ovako, slepi čoveče, izgleda slon.'

Onda, pošto je slepcima pokazao slona, onaj čovek otide do kralja i reče: 'Vaše visočanstvo, slepci su opipali slona. Neka vaše visočanstvo sada učini ono što smatra da treba učiniti.'

Onda kralj otide do onih slepaca i upita ih: 'O slepci, jeste li dobro opipali slona?'

'Jesmo, vaše visočanstvo. Dobro smo opipali slona.'

'Sad mi recite, o slepci, kako izgleda slon?'

Slepci kojima je bila pokazana glava slona odgovoriše: 'Slon je, vaše visočanstvo, nalik buretu.'

Slepci kojima je bilo pokazano uvo slona odgovoriše: 'Slon je, vaše visočanstvo, nalik tepsiji.'

Slepci kojima je bilo pokazana surla slona odgovoriše: 'Slon je, vaše visočanstvo, nalik truplu.'

Slepci kojima je bilo pokazan trup slona odgovoriše: 'Slon je, vaše visočanstvo, nalik jastuku.'

Slepci kojima je bilo pokazana noga slona odgovoriše: 'Slon je, vaše visočanstvo, nalik drvetu.'

Slepici kojima je bilo pokazan stražnji deo slona odgovoriše: 'Slon je, vaše visočanstvo, nalik vratima.'

Slepici kojima je bilo pokazan rep slona odgovoriše: 'Slon je, vaše visočanstvo, nalik konopcu.'

Slepici kojima je bilo pokazan čuperak na vrhu slonovog repa odgovoriše: 'Slon je, vaše visočanstvo, nalik četki.'

Govoreći: 'Slon je ovakav, a ne onakav. Slon je onakav, a ne ovakav', oni počеше da se međusobno udaraju pesnicama. I to vrlo razveseli kralja.

Na isti način, monasi, askete iz drugih sekti su slepi, bez očiju. Oni ne znaju šta je blagotvorno, a šta je škodljivo. Oni ne znaju šta je Dhamma, a šta je ne-Dhamma. I pošto ne znaju šta je blagotvorno, a šta je škodljivo, šta je Dhamma, a šta je ne-Dhamma, oni žive raspravljajući se, svađajući i sporeći se, povređujući jedni druge oružjem govora, govoreći: 'Dhamma je ovo, ona nije ono. Dhama nije ovo, već je ono'.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Neki od tih nazovi
sveštenika i asketa
sputani su.

Oni se svađaju i tuku --
kao svi ljudi koji vide sam ojednu stranu.

Videti takođe: **Ud VI.5**; **Ud VI.6**.

Udana VI.5

Tittha sutta

Različite sekte (2)

Preveo **Ninoslav Molnar**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom blaženi boravio blizu Savatija u Đetinom gaju u hramu manastira Anatapindike. U to je vreme bilo mnogo pustinjaka i sveštenika, pripadnika različitih sekti, koji su živeli u okolini Savatija. I oni su bili različitih gledišta, različitih verovanja, različitih mišljenja, i njihova podrška je zavisila od tih različitih gledišta. Neki od sveštenika i pustinjaka su zastupali ovo gledište: "Sopstvo i svet su večni; samo ovo je istina, svako drugo gledište je lažno". Bilo je i onih koji su izjavljivali: "Sopstvo i svet nisu večni; ... Sopstvo i svet i jesu i nisu večni; ... Sopstvo i svet niti jesu niti nisu večni; ...".

"Sopstvo i svet su nastali sami od sebe... stvoreni od strane drugog... i nastali sami od sebe i stvoreni od strane drugog... niti su nastali sami od sebe niti su stvoreni od strane drugog, već su se pojavili bez ikakvog razloga...".

"Zadovoljstvo i bol, sopstvo i svet, su nastali sami od sebe... stvoreni od strane drugog... nastali sami od sebe i stvoreni od strane drugog... niti su nastali sami od sebe niti su stvoreni od strane drugog, već su se pojavili bez ikakvog razloga: samo je ovo istina, svako drugo gledište je lažno".

I tako su oni živeli u svađi, u raspravama, polemikama, povređivali se međusobno oštrim rečima, govoreći: "Dhamma je ovo, a ne to! Dhamma nije takva već je ovakva!"

Onda je jednog jutra grupa monaha, ogrnuvši svoje ogrtače i uzevši zdele krenula ka Savatiju u prošenje hrane. Pošto su isprosili hranu u Savatiju i pojeli svoj obrok, priđuše oni Blaženom, poklonivši se sedoše sa strane pa rekoše: "Danas, poštovani gospodine, postoje mnogi pustinjaci i sveštenici, pripadnici različitih sekta, koji žive u okolini Savatija. Oni zastupaju različita gledišta... govoreći: "Dhamma je ovo! ... Dhamma je ovakva!"

"Monasi, pripadnici drugih sekti su slepi, bez očiju. Oni ne znaju šta je korisno, oni ne znaju šta je štetno. Oni ne znaju šta je Dhamma, oni ne znaju šta nije Dhamma. Neznajući šta je korisno, a šta štetno, šta je Dhamma, a šta ona nije, oni se raspravljaju... govoreći: "Dhamma je ovo! ... Dhamma je ovakva!"

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Neki od tih nazovi,
Asketa i sveštenika,
Duboko su vezani
Za sopstvena gledišta;
Ne nalazeći čvrst oslonac,
Oni tonu pod navalom bujice.

Videt itakoḍe: **Ud VI.4**; **Ud VI.6**.

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud6-5.html

Udana VI.6

Tittha sutta

Različite sekte (3)

Preveo Ninoslav Molnar

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom blaženi boravio blizu Savatija u Đetinom gaju u hramu manastira Anatapindike. U to je vreme bilo mnogo pustinjaka i sveštenika, pripadnika različitih sekti, koji su živeli u okolini Savatija. I oni su bili različitih gledišta, različitih verovanja, različitih mišljenja, i njihova podrška je zavisila od tih različitih gledišta. Neki od sveštenika i pustinjaka su zastupali ovo gledište:

"Sopstvo i svet su večni; samo ovo je istina, svako drugo gledište je lažno". Bilo je i onih koji su izjavljivali: "Sopstvo i svet nisu večni; ... Sopstvo i svet i jesu i nisu večni; ... Sopstvo i svet niti jesu niti nisu večni; ...".

"Sopstvo i svet su nastali sami od sebe... stvoreni od strane drugog... i nastali sami od sebe i stvoreni od strane drugog... niti su nastali sami od sebe niti su stvoreni od strane drugog, već su se pojavili bez ikakvog razloga...".

"Zadovoljstvo i bol, sopstvo i svet, su nastali sami od sebe... stvoreni od strane drugog... nastali sami od sebe i stvoreni od strane drugog... niti su nastali sami od sebe niti su stvoreni od strane drugog, već su se pojavili bez ikakvog razloga: samo je ovo istina, svako drugo gledište je lažno".

I tako su oni živeli u svađi, u raspravama, polemikama, povređivali se međusobno oštrim rečima, govoreći: "Dhamma je ovo, a ne to! Dhamma nije takva već je ovakva!"

I tada, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Ljudi su vezani
za gledište samostvaranja
ili za gledište stvaranja od strane drugog.
Neki ovo ne uviđaju,
trn u ovome ne uviđaju.
Ali onaj ko shvati, ko je izvadio trn,
U njemu se misli "Ja sam izvršilac",
ni "Izvršilac je drugi" ne javljaju.

Taštinom pritisnuto čovečanstvo je,
Taštinom sputano, taštinom vezano.
Zbog svojih gledišta osvetoljubivi,
Oni ne pronalaze put koji vodi izvan samsare.

Videti takođe: [Ud VI.4](#); [Ud VI.5](#).

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud6-6.html

Udana VI.7

Subhuti sutta

O Subutiju

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. Jednoga dana poštovani Subuti sedeo je nedaleko od Blaženoga -- nogu prekrštenih, uspravnog tela -- u koncentraciju lišene usmerene misli. Blaženi ugleda poštovanog Subutija kako sedi nedaleko od njega -- nogu prekrštenih, uspravnog tela -- u koncentraciju lišene usmerene misli.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Onaj čije misli su
presahle,
dobro obuzdane iznutra,
stišane bez traga --
onaj koji prelazeći tu granicu

posmatra bezoblično,
raskidajúci
čtiri jarma, [1]
taj se više
ne preporađa

Beleška:

[1] Videti **AN IV.10.** [Natrag]

Rev. 15/9/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud6-7.html

Udana VI.8

Ganika sutta

Kurtizana

Preveo **Ninoslav Molnar**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio blizu Rađagahe, u Bambusovom gaju, na mestu gde se hrane veverice.

U to vreme su dva različita tabora bila zaljubljena u izvesnu kurtizanu. Oni su bili u zavadi, u svađi, napadajući jedni druge pesnicama, grumenima zemlje, motkama i oružjem, ubijali su se i ranjavali do smrti.

Onda je jednoga jutra grupa monaha, ogrnuvši svoje ogrtače i uzevši zdele, krenula ka Rađagahi u prošenje hrane. Pošto su isprosili hranu u Rađagahi i pojeli svoj obrok, otidoše oni do Blaženog. Stigavši, pokloniše mu se i sedoše sa strane. Dok su tako sedeli, ovako rekoše Blaženome: "Danas, poštovani gospodine, postoje dva tabora ... ubijajući se i ranjavajući do smrti".

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Šta je stečeno i ono što će se tek steći,
Oba je uprljao onaj
ko sebe vežba u skladu sa pogrešnim gledištem.
Oni koji čist asketizam slede,
koji ga podržavaju kao najvišu vrlinu i dužnost,
način života i svetost – to je jedan ekstrem.
Oni sa teorijama poput
"U čulnoj želji ničeg lošeg nema" – to je drugi ekstrem.
Oba ekstrema prouzrokuju da se groblja[1] pune,
groblja prouzrokuju da pogrešna gledišta rastu.
Ne razumevajući ova dva ekstrema neko se povlači nazad,
a neko predaleko odlazi.
Ali za one koji su ih shvatili
i više njima obmanuti nisu,
za njih novog rađanja nema.

[1] "groblja" – simbol neznanja i žeđi, čija je jedina svrha obnavljanje te iste žeđi i neznanja

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud6-8.html

Udana VI.9

Adhipataka sutta

Isekti

Preveo **Ninoslav Molnar**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anapatindike. Tom prilikom, jedne vrlo tamne noći, Blaženi je sedeo napolju dok su oko njega gorele uljane lampe. Tada je veliki broj letećih insekata [1] stradao upadajući u ove uljane lampe. Blaženi ugleda kako veliki broj letećih insekata strada upadajući u ove uljane lampe.

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Bezglavo jureći i suštinu ne shvatajući,

Oni sebe iznova vezuju.

Poput insekata koji u vatru padaju,

Oni prijanjaju uz ono

Što videli su i čuli [2].p

[1] Leptiri i skakavci.

[2] Vezani htenjem i pogrešnim gledištima, neki pustinjaci i bramani prianjaju uz ono što su opazili vidnom svešču (što su videli) ili uz ono što se prenosi usmenom tradicijom (što su čuli). Tako oni podržavaju eternalizam, ... ne poznajući način izbavljenja, poput insekata koji upadaju u plamen, oni padaju u tri sveta egzistencije koji su nalik ponoru punom usijanog uglja gde bivaju sprženi vatrom požude.

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud6-9.html

Udana VII.1

Bhaddiya sutta

O patuljku Bhadiji (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. U to vreme poštovani Sariputa je govorom o Dhammi na razne načine upućivao, podsticao, inspirisao i ohrabrivao poštovanog patuljka Bhadiju. I dok je poštovani Sariputa govorom o Dhammi na razne načine bio upućivao, podsticao, inspirisao i ohrabrivao poštovanog patuljka Bhadiju, njegov um, prestankom prijanjanja/novih priliva, bi oslobođen od izliva strasti.

I Blaženi vide kako poštovani Sariputa govorom o Dhammi na razne načine upućuje, podstiče, inspiriše i ohrabruje poštovanog patuljka Bhadiju, i ovome um, prestankom prijanjanja/novih priliva, bi oslobođen od izliva strasti.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Gore, dole, svuda oslobođen,
on se ne usredsređuje na "ja sam to".
Tako oslobođen, prelazi on bujicu
nepređenu ranije,
radi prestanka novih rođenja.

Videti takođe: **Ud VII.2**

Rev. 24/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud7-1.html

Udana VII.2

Bhaddiya sutta

O patuljku Bhadiji (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. U to vreme poštovani Sariputa je govorom o Dhammi na razne načine upućivao, podsticao, inspirisao i ohrabrivao poštovanog patuljka Bhadiju, smatrajući da još ima dosta da uči.

I Blaženi vide kako poštovani Sariputa govorom o Dhammi na razne načine upućuje, podstiče, inspiriše i ohrabruje poštovanog patuljka Bhadiju, smatrajući da još ima dosta da uči.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

On je raskinuo krug,
dosegao slobodu od želje.

Presušen potok
ne teče više.
Točak slomljen,
više se ne okreće.
Zato, samo to
jeste patnji kraj.

Videti takođe: **Ud VII.1**

Rev. 24/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud7-2.html

Udana VII.3

Kamesu satta sutta

Vezani za čulna zadovoljstva (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. U to vreme većina ljudi u Savatiju bili su preterano vezani za čulna zadovoljstva. Živeli su ushićeni čulnim zadovoljstvima, naviknuti na njih, zavedeni njima, zauzdani i potpuno uronjeni u njih. Onda rano ujutro velika grupa monaha, obukavši svoje ogrtače i ponevši posude za hranu, otide do Savatija u prošnje hrane. isprošivši hranu u Savatiju, pošto su jeli, vratiše se i odoše do Blaženog: "Većina ljudi u Savatiju je preterano vezana za čulna zadovoljstva. Žive ushićeni čulnim zadovoljstvima, naviknuti na njih, zavedeni njima, zauzdani i potpuno uronjeni u njih."

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Vezivati se za čulna zadovoljstva, za veze čula,

ne uviđati ništa loše u tom okovu,
nikada oni sapeti tim okovom
bujicu preći neće, tako moćnu i široku.

Videti takođe: **Ud VII.4**

Rev. 24/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud7-3.html

Udana VII.4

Kamesu satta sutta

Vezani za čulna zadovoljstva (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. U to vreme većina ljudi u Savatiju bili su preterano vezani za čulna zadovoljstva. Živeli su ushićeni čulnim zadovoljstvima, naviknuti na njih, zavedeni njima, zauzdani i potpuno uronjeni u njih. Onda rano ujutro Blaženi, obukavši svoj ogrtač i ponevši posudu za hranu, otide do Savatija u prošenje hrane. On vide da je većina ljudi u Savatiju preterano vezana za čulna zadovoljstva, da žive ushićeni čulnim zadovoljstvima, naviknuti na njih, zavedeni njima, zauzdani i potpuno uronjeni u njih."

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Zaslepljeni senzualnošću
prekriveni mrežom,

obavijenom velom želje,
sputani okovom nesmotrenosti
poput ribe na udici,
idu oni ka starosti i smrti,
k'o što tele sisanče juri svojoj majci.

Videti takođe: **Ud VII. 3**

Rev. 24/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud7-4.html

Udana VII.5

Badiya sutta

Badija patuljak

Preveo **Ninoslav Molnar**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. Tada poštovani Badija patuljak, prateći jednu grupu monaha, otide do Blaženog.

Blaženi ugleda kako za grupom monaha dolazi poštovani Badija patuljak – ružan, odvratan, deformisan i prezren od strane monaha. Ugledavši ga, Blaženi se obrati monasima: "Monasi, vidite li kako za grupom monaha dolazi monah – ružan, odvratan i prezren od strane drugih monaha?"

"Vidimo, poštovani gospodine".

"Monasi, taj monah poseduje ogromne natprirodne moći. Nije lako postići nešto što taj monah već nije postigao. On je spoznao ovde i sada najviši cilj svetog života,

zbog čega sinovi dobrih porodica napuštaju dom i postaju beskućnici, spoznao ga i u njemu neprekidno boravi".

Onda, shvatajući značaj, Blaženi izusti sledeće stihove:

Besprekora, pod belom nadstrešnicom

Sabra, on kočijama upravlja;

Pogledaj ga kako dolazi, oslobođen,

On koji je preplivao bujicu,

Koji ni za šta više vezan nije. [1]

[1] Stihovi suptilno oslikavaju kontrast čistote i lepote Badijinog prosvetljenog uma sa njegovom telesnom pojavom. U S. IV, 291 domaćin Ćita daje objašnjenje ovih zagonetnih stihova kao način opisa arahanta: "Besprekora" – odnosi se na moralne vrline, "pod belom nadstrešnicom" – znači oslobođenje ili plod probuđenja, "sabra" – označava zadubljenost, "kočija" – označava telo, "bujica" – želju, "oslobođen" i "vezan nije" odnosi se na arahanta koji je oslobođen četiri okova.

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud7-5.html

Udana VII.6

Tanhakhaya sutta

Okončanje želje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. A u to vreme poštovani Anja Kodanja je sedeo nedaleko od Blaženoga, prekrštenih nogu, uspravnog tela, razmišljajući o [svom] izbavljenju kroz potpuno okončanje želje. Blaženi pogleda poštovanog Anja Kodanju kako sedi nedaleko od njega, prekrštenih nogu, uspravnog tela, razmišljajući o [svom] izbavljenju kroz potpuno okončanje želje.

Blaženi tada, shvatajući umesnost pouke, izreče ove stihove:

Onoga ko je bez korena, bez tla,
bez listova -- kako njega štetočine napasti mogu?
Ko mu prebaciti bilo šta može,
prosvetljenome i oslobođenome

okova svih.

Čak i bogovi njega hvale.

Čak je i za Bramu on predmet pohvale.

Rev. 9/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud7-6.html

Udana VII.7

Nagasamalo sutta

O Nagasamali

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi putovao zemljom Kosala, a redovnik Nagasamalo mu je bio pratilac. Dok su tako putovali, redovnik Nagasamalo opazi da se na jednom mjestu put razdvaja, pa reče Blaženome:

-- Ovo je, gospodine, put koji treba da slijedimo.

Ali Blaženi odgovori (pokazujući u drugom smjeru):

-- Ovo je, Nagasamalo, put koji treba da slijedimo. . .

(Konačno, kad se nisu mogli sporazumjeti) Nagasamalo odloži na zemlju učiteljev ogrtač i prosjačku zdjelu, pa reče:

-- Evo ti, gospodine, tvoj ogrtač i zdjela! - i otiđe svojim putem.

Dogodilo se međutim, dok je Nagasamalo tako išao dalje, da su ga napali razbojnici, premlatili ga, razbili mu zdjelu i razderali ogrtač. Tako poderan, s razbijenom zdjelom, Nagasamalo se vrati da stigne Blaženoga, pa ga pozdravi, sjedne pored njega i reče šta mu se dogodilo.

Blaženi tada, shvativši umjesnost pouke, izreče ove stihove:

-- Kad mudrac krene skupa s nezalicom,
pa vidi da taj krivim putem skreće,
napušta ga kao što se kloni vode
roda othranjena mlijekom.

Rev. 9/12/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud7-7.html

Udana VII.9

Udapana sutta

Izvor

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio među plemenom Malana, zajedno sa velikom grupom monaha, i stigao do bramanskog sela po imenu Thuna. Bramani domaćini u Thuni dočuše ovako: "Gotama, asketa iz plemena Sakja, boravi među plemenom Malana, zajedno sa velikom grupom monaha, i stigao je u Thunu." Zato oni izvor do vrha napuniše travom i granjem [ovako razmišljajući]: "Ne dopustimo da ovi do glave obrijani askete koriste našu vodu za piće."

Onda Blaženi siđe sa puta, ode do jednog drveza i tu sede na mesto koje su mu već bili pripremili. Pošto je seo, obrati se on poštovanom Anandi: "Hajde, Ananda, donesi mi malo vode za piće."

Na ovo poštovani Ananda odgovori: "Upravo malopre domaćini iz Thune izvor do vrha napuniše travom i granjem [ovako razmišljajući]: 'Ne dopustimo da ovi do

glave obrijani askete koriste našu vodu za piće'."

Po drugi put reče Blaženi Anandi: "Hajde, Ananda, donesi mi malo vode za piće."

Po drugi put poštovani Ananda odgovori: "Upravo malopre domaćini iz Thune izvor do vrha napuniše travom i granjem [ovako razmišljajući]: 'Ne dopustimo da ovi do glave obrijani askete koriste našu vodu za piće'."

Po treći put reče Blaženi Anandi: "Hajde, Ananda, donesi mi malo vode za piće."

"Kako vi kažete, gospodine", odgovori poštovani Ananda i uzevši posudu otide do izvora. Dok mu se približavao, on izbaci svu travu i granje iz sebei sada je stajao ispunjen do vrha -- iz njega je tekla bistra, čista, svetlucava voda. Na to poštovani Ananda pomisli: "Nije li ovo neverovatno! Nije li ovo čudesno! Kako je velika Tathagatina snaga! Kako je velika njegova moć! Dok sam se približavao izvoru, on izbaci svu travu i granje iz sebe i sada je stajao ispunjen do vrha -- iz njega je tekla bistra, čista, svetlucava voda. "

Zahvativši vodu za piće u svoju posudu, krete on nazad do Blaženoga i kad stiže ovako reče: "Kako je to neverovatno, gospodine! Kako je to čudesno! Kako je velika Tathagatina snaga! Kako je velika njegova moć! Dok sam se približavao izvoru, on izbaci svu travu i granje iz sebe i sada je stajao ispunjen do vrha -- iz njega je tekla bistra, čista, svetlucava voda. Neka ispije ovu vodu Blaženi! Neka ispije ovu vodu Takodošavši!"

Blaženi tada, shvativši umjesnost pouke, izreče ove stihove:

Kakva je potreba za izvorom

ako je voda posvuda?

Iščupavši želju

zajedno sa korenom

Za čim bismo mogli da tragamo unaokolo?

Rev. 9/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud7-9.html

Udana VII.10

Udena sutta

O kralju Udeni

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Ovako sam čuo. Jednom je zbodom Blaženi boravio u Kosambiju, u manastiru Gosite. U to vreme su unutrašnji delovi kraljevskog parka kralja Udena bili izgoreli i pri tome je 500 žena, na ćelu sa Savamati, stradalo.

Onda u rano jutro velika grupa monaha, obukaši svoje ogrtače i noseći u ruci svoje zdele, otide u Kosambi da prose hranu. Pošto su sakupili hranu u Kosambiju, posle obroka, vratiše se iz prošlje i otidoše do Blaženoga, pa pošto su mu se poklonili tri puta, sedoše sa strane. Dok su tako sedeli, rekoše oni Blaženome: "Gospodine, "Unutrašnji delovi kraljevskog parka kralja Udena su izgoreli i pri tome je 500 žena, na ćelu sa Savamati, stradalo. kakvo je odredište ovih nezarešenih sledbenica? Kakav je njihovo budući put?

"Monasi, među tim nezarešenim sledbenicama bilo je onih koje su već ušle u

struju, bilo je jednom povratnika i ne-povratnika [1]. Ni u jednom slučaju smrt ovih nezaređenih sledbenica neće ostati bez svog ploda."

Blaženi tada, shvativši umjesnost pouke, izreče ove stihove:

Onome ko je zaslepljen iluzijom, ovaj svet
čini se kao da je dovoljan.

Onome ko je opsednut željom za sticanjem, nepromišljenome,
uronjenome u mrak,
on se čini večnim,

ali za onoga ko vidi,
ništa ne postoji.

Rev. 9/2/2007

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud7-10.html

Udana VIII.1

Nibbana sutta

Potpuno oslobođenje (1)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. U to vreme Blaženi je upućivao, podsticao, bodrio i ohrabrivao monahe svojim govorima o Dhammi, čija je tema bilo oslobađanje. Monasi -- prijemčivi, pažljivi, potpuno skoncentrisani -- slušali su govor o Dhammi.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Postoji sfera u kojoj nema ni zemlje, ni vode, ni vatre, ni vetra; nema u njoj ni područja beskrajnog prostora, niti područja beskrajne svesti, ni područja ništavila, ni područja ni opažanja ni ne-opažanja, ni ovog sveta, ni sledećeg sveta, ni Sunca, ni Meseca. I tu, kažem, nema ni dolaženja, ni odlaženja, niti zadržavanja; ni umiranja, ni rađanja bez prestanka, bez temelja, bez potpore (mentalnog objekta). To, samo

to, jeste kraj patnje.

Videti takođe: **Ud VIII.2**; **Ud VIII.3**; **Ud VIII.4**.

Rev. 7/12/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud7-3.html

Udana VIII.2

Nibbana sutta

Potpuno oslobođenje (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. U to vreme Blaženi je upućivao, podsticao, bodrio i ohrabrivao monahe svojim govorima o Dhammi, čija je tema bilo oslobađanje. Monasi -- prijemčivi, pažljivi, potpuno skoncentrisani -- slušali su govor o Dhammi.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Teško je sagledati neuslovljeno,
jer istina se ne vidi lako.
Želju je pronikao
onaj ko zna;
jer u onome ko vidi,
ničega nema.

Videti takođe: **Ud VIII.1**; **Ud VIII.3**; **Ud VIII.4**.

Rev. 7/12/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud8-2.html

Udana VIII.3

Nibbana sutta

Potpuno oslobođenje (3)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. U to vreme Blaženi je upućivao, podsticao, bodrio i ohrabrivao monahe svojim govorima o Dhammi, čija je tema bilo oslobađanje. Monasi -- prijemčivi, pažljivi, potpuno skoncentrisani -- slušali su govor o Dhammi.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Postoji, monasi, nerođeno -- nenastalo -- nenačinjeno -- nesastavljeno. Kada ne bi postojalo nerođeno -- nenastalo -- nenačinjeno -- nesastavljeno, ne bi se moglo uvideti izbavljenje iz rođenog -- nastalog -- načinjenog -- sastavljenog. Ali upravo zato što postoji nerođeno -- nenastalo -- nenačinjeno -- nesastavljeno moguće je uvideti izbavljenje iz rođenog -- nastalog -- načinjenog --

sastavljenog.

Videti takođe: **Ud VIII.1**; **Ud VIII.2**; **Ud VIII.4**.

Rev. 7/12/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud8-3.html

Udana VIII.4

Nibbana sutta

Potpuno oslobođenje (4)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. U to vreme Blaženi je upućivao, podsticao, bodrio i ohrabrivao monahe svojim govorima o Dhammi, čija je tema bilo oslobađanje. Monasi -- prijemčivi, pažljivi, potpuno skoncentrisani -- slušali su govor o Dhammi.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Onaj ko zavisi koleba se. Onaj ko ne zavisi ne koleba se. Pošto nema kolebanja, postoji smirenost. Pošto postoji smirenost, želje nema. Pošto nema želje, nema dolaženja i odlaženja. Pošto nema dolaženja i odlaženja, nema nestajanja i nastajanja. Pošto nema nastajanja i nestajanja, nema ovde, nema tamo, a ni onoga između ta dva. To, samo to, jeste kraj patnje.

Videti takođe: **Ud VIII.1**; **Ud VIII.2**; **Ud VIII.3**.

Rev. 7/12/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud8-4.html

Udana VIII.7

Nagasamalo sutta

O Nagasamali

Prevod **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi putovao zemljom Kosala, a redovnik Nagasamalo mu je bio pratilac. Dok su tako putovali, redovnik Nagasamalo opazi da se na jednom mjestu put razdvaja, pa reče Blaženome:

-- Ovo je, gospodine, put koji treba da slijedimo.

Ali Blaženi odgovori (pokazujući u drugom smjeru):

-- Ovo je, Nagasamalo, put koji treba da slijedimo. . .

(Konačno, kad se nisu mogli sporazumjeti) Nagasamalo odloži na zemlju učiteljev ogrtač i prosjačku zdjelu, pa reče:

-- Evo ti, gospodine, tvoj ogrtač i zdjela! - i otiđe svojim putem.

Dogodilo se međutim, dok je Nagasamalo tako išao dalje, da su ga napali razbojnici, premlatili ga, razbili mu zdjelu i razderali ogrtač. Tako poderan, s razbijenom zdjelom, Nagasamalo se vrati da stigne Blaženoga, pa ga pozdravi, sjedne pored njega i reče šta mu se dogodilo.

Blaženi tada, shvativši umjesnost pouke, izreče ove stihove:

-- Kad mudrac krene skupa s neznaicom,
pa vidi da taj krivim putem skreće,
napušta ga kao što se kloni vode
roda othranjena mlijekom.

Rev. 24/12/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud8-7.html

Udana VIII.8

Visakha sutta

O Visakhi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Istočnom manastiru, u palati Migarine majke. U to vreme umro je voljeni unuk Visake, Migarinoj majci. I Visaka, Migarina majka -- odeće pokvašene, kose pokvašene -- otide do Blaženoga u sred dana i stigavši, poklonivši mu se, sede sa strane. Dok je tako sedela sa strane Blaženi joj reče: "Zašto si došla ovamo, Visaka -- odeće pokvašene, kose pokvašene -- u sred dana."

Kad ovo bi rečeno, on odgovori Blaženom: "Moj voljeni unuk je umro. Zato sam došla ovamo -- odeće pokvašene, kose pokvašene -- u sred dana."

"Visaka, da li bi volela da imaš onoliko dece i unuka koliko je ljudi u Savatiju?"

"Da, gospodine, volela bih da imam onoliko dece i unuka koliko je ljudi u Savatiju"

"Ali koliko ljudi umre u Savatiju svakoga dana?"

"Nekada deset ljudi umre u Savatiju svakoga dana, nekad devet... osam... sedam... šest... pet... četiri... tri... dva... Nekad samo jedna osoba umre u Savatiju svakoga dana."

"Pa šta misliš, Visaka, da li ikada mogla da oстанеš odeće nepokvašene, kose nepokvašene?"

"Ne, gospodine. A pogotovo imajući onoliko dece i unuka koliko je ljudi u Savatiju."

"Visaka, oni koji imaju stotinu sebi dragih imaju stotinu patnji. Oni koji imaju devedeset sebi dragih imaju devedeset patnji. Oni koji imaju osamdeset... sedamdeset... šezdeset... pedeset... četrdeset... trideset... dvadeset... deset... devet... osam... sedam... šest... pet... četiri... tri... dva... Oni koji imaju samo jednog dragog imaju samo jednu patnju. Za one koji nemaju nikog dragog nema ni patnje. Oni su, kažem ti, oslobođeni tuge, oslobođeni prljanja, oslobođeni jadikovki"

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Tuga, jadikovka,
mnoge vrste patnji u svetu ovom,
postoje zahvaljujući nečem udragom.

One ne postoje
kad ničeg dragog nema.

I tako blaženi i tugom neopterećeni
jesu oni za koje ništa
na ovome svetu nigde drago nije.

Zato, onaj ko teži
da bude neuprljan i bez patnje
ne treba da bilo šta

na ovom svetu sebi dragim
uđini.

Rev. 24/12/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud8-8.html

Udana VIII.9

Daba sutta

O Daba Malaputi

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike. Tada poštovani Daba Malaputa otide do Blaženog i, stigavši, pokloni mu se i sede sa strane. Sedeći tako sa strane, obrati se on Blaženom: "Sada je vreme za moje potpuno oslobađanja, O Usavršeni!"

"Pa, šta misliš, Daba, da sada treba činiti."

Tada Daba Malaputa, ustavši sa sedišta, pokloni se Blaženome i, obišavši ga sa desne strane, podiže se u vazduh i sede skrštenih nogu visoko na nebu, u prostoru. Ušavši u počelo vatre i izlazeći iz njega beše potpuno oslobođen. Onda, kada se Daba Malaputa podiže u vazduh i sede skrštenih nogu visoko na nebu, u prostoru, kada ušavši u počelo vatre i izlazeći iz njega beše potpuno oslobođen, telo mu se zapali i potpuno sagori, tako da ne ostade od njega ni pepela ni gareži. Kao kad *ghi*

ili ulje izgori, pa od njih ne ostane ni pepela ni gareži, isto tako kada se Daba Malaputa podiže u vazduh i sede skrštenih nogu visoko na nebu, u prostoru, kada ušavši u počelo vatre i izlazeći iz njega beše potpuno oslobođen, telo mu se zapali i potpuno sagori, tako da ne ostade od njega ni pepela ni gareži.

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Tijelo je skršeno, završene zamjedbe,
dotinjao i zadnji osjećaj;
stišale se pobude i svijest je ispunila svrhu.

Videti takođe: **Ud VIII.10.**

Rev. 24/12/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud8-9.html

Udana VIII.10

Daba sutta

O Daba Malaputi (2)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. Tu se on obrati monasima: "O Monasi!"

"Da, gospodine", odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Kada se Daba Malaputa podiže se u vazduh i sede skrštenih nogu visoko na nebu, u prostoru, uđe u počelo vatre i izlazeći iz njega beše potpuno oslobođen. telo mu se zapali i potpuno sagori, tako da ne ostade od njega ni pepela ni gareži. Kao kad *ghi* ili ulje izgori, pa od njih ne ostane ni pepela ni gareži, isto tako kada se Daba Malaputa podiže u vazduh i sede skrštenih nogu visoko na nebu, u prostoru, on uđe u počelo vatre i izlazeći iz njega beše potpuno oslobođen, telo mu se zapali i potpuno sagori, tako da ne ostade od njega ni pepela ni gareži."

Shvatajući značaj ovoga, Blaženi tom prilikom uzviknu:

Baš kao što pravac varnice
kad u gvožđe udari [kovačev] čekić
nije poznat dok
leteći nadaleko polako se gasi:

Isto tako ne može se opisati
mesto kud odlaze oni oslobođeni sasvim
-- prešavši bujicu
vezanosti za čula --
oni koji uroniše u
blaženstvo nepomućeno.

Videti takođe: **Ud VIII.9.**

Rev. 24/2/2003

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/ud8-10.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst Itivuttake](#) ---\\ [Itivuttaka](#)

Itivuttaka 1-27

Grupa jedinica

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

1.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Napustite jednu osobinu, monasi, i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka. Koja je to jedna osobina? Napustite pohlepu kao svoju osobinu i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka." Ovo je značenje onoga što reče Blaženi. A s obzirom na to, rečeno je i ovo:

Pohlepa zahvaljujući kojoj
bića stižu na loše odredište,
sve žudeći:
prepoznajući tu pohlepu,
oni sa jasnim uvidom je
napuštaju.
Napuštajući je,

oni nikad u ovaj svet ne stižu
više.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

2.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Napustite jednu osobinu, monasi, i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka. Koja je to jedna osobina? Napustite mržnju kao svoju osobinu i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka." Ovo je značenje onoga što reče Blaženi. A s obzirom na to, rečeno je i ovo:

Mržnja zahvaljujući kojoj
bića stižu na loše odredište,
uzrujana:
prepoznajući tu mržnju,
oni sa jasnim uvidom je
napuštaju.
Napuštajući je,
oni nikad u ovaj svet ne stižu
više.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

3.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Napustite jednu osobinu, monasi, i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka. Koja je to jedna osobina? Napustite obmanutost kao svoju osobinu i garantujem vam da ćete dostići

stupanj ne-povratka." *Ovo je značenje onoga što reče Blaženi. A s obzirom na to, rečeno je i ovo:*

Obmanutost zahvaljujući kojoj
bića stižu na loše odredište,
zbunjena:
prepoznajući tu obmanutost,
oni sa jasnim uvidom je
napuštaju.
Napuštajući je,
oni nikad u ovaj svet ne stižu
više.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

4.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Napustite jednu osobinu, monasi, i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka. Koja je to jedna osobina? Napustite ljutnju kao svoju osobinu i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka." Ovo je značenje onoga što reče Blaženi. A s obzirom na to, rečeno je i ovo:

Ljutnju zahvaljujući kojoj
bića stižu na loše odredište,
razjarena:
prepoznajući tu ljutnju,
oni sa jasnim uvidom je
napuštaju.
Napuštajući je,

oni nikad u ovaj svet ne stižu
više.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

5.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Napustite jednu osobinu, monasi, i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka. Koja je to jedna osobina? Napustite prezir kao svoju osobinu i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka." Ovo je značenje onoga što reče Blaženi. A s obzirom na to, rečeno je i ovo:

Prezir zahvaljujući kojem
bića stižu na loše odredište,
ohola:
prepoznajući taj prezir,
oni sa jasnim uvidom ga
napuštaju.
Napuštajući ga,
oni nikad u ovaj svet ne stižu
više.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

6.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Napustite jednu osobinu, monasi, i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka. Koja je to jedna

osobina? Napustite sujetu kao svoju osobinu i garantujem vam da ćete dostići stupanj ne-povratka." *Ovo je značenje onoga što reče Blaženi. A s obzirom na to, rečeno je i ovo:*

Sujeta zahvaljujući kojoj
bića stižu na loše odredište,
gordeći se:
prepoznajući tu sujetu,
oni sa jasnim uvidom je
napuštaju.
Napuštajući je,
oni nikad u ovaj svet ne stižu
više.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

7.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, onaj ko nema potpuno znanje i koji nije do kraja razumeo Sve*, čiji um od njih nije pročišćen, koji ih nije napustio, nije u stanju da stigne na kraj patnje. Ali onaj ko ima potpuno znanje i koji je do kraja razumeo Sve, čiji um je od njih pročišćen, koji ih je napustio, u stanju je da stigne na kraj patnje.

Znajući Sve
iz svih uglova,
neuznemireni
zaista ničim:
taj je, jasno shvativši
Sve,

prevazišao zaista
svaku patnju.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

[***Beleška:** "Sve" = šest čula (oko, uvo, nos, jezik, koža i um) i njima odgovarajući objekti. Oni pokrivaju apsolutno svako iskustvo koje se može opisati.]

8.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, onaj ko nema potpuno znanje i koji nije do kraja razumeo sujetu, čiji um od nje nije pročišćen, koji je nije napustio, nije u stanju da stigne na kraj patnje. Ali onaj ko ima potpuno znanje i koji je do kraja razumeo sujetu, čiji um je od nje pročišćen, koji ju je napustio, u stanju je da stigne na kraj patnje.

Ljudi su
obuzeti sujetom
sputani sujetom
ushićeni preporađanjem.
Ne shvatajući sujetu,
oni se iznova rađaju.

Ali oni koji, napustivši sujetu,
njenim razaranjem jesu oslobođeni,
raskinuvši okov sujete,
nadilaze
svaki drugi okov.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

9.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, onaj ko nema potpuno znanje i koji nije do kraja razumeo pohlepu, čiji um od nje nije pročišćen, koji je nije napustio, nije u stanju da stigne na kraj patnje. Ali onaj ko ima potpuno znanje i koji je do kraja razumeo pohlepu, čiji um je od nje pročišćen, koji ju je napustio, u stanju je da stigne na kraj patnje.

Pohlepa zahvaljujući kojoj
bića stižu na loše odredište,
sve žudeći:
prepoznajući tu pohlepu,
oni sa jasnim uvidom je
napuštaju.
Napuštajući je,
oni nikad u ovaj svet ne stižu
više.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

10.

13. *Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, onaj ko nema potpuno znanje i koji nije do kraja razumeo mržnju... obmanutost... ljutnju... prezir, čiji um od njega nije pročišćen, koji ga nije napustio, nije u stanju da stigne na kraj patnje. Ali onaj ko ima potpuno znanje i koji je do kraja razumeo mržnju... obmanutost... ljutnju... prezir, čiji um je od njega pročišćen, koji ga je napustio, u stanju je da stigne na kraj patnje.*

[Stihovi za ove govore su identični sa stihovima u govorima 2-5.]

14.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, ne vidim nijednu drugu prepreku -- prepreku izbavljenju ljudi iz neprekidnog kruga rađanja i umiranja -- kao što je to prepreka neznanja. Noseći breme neznanja, ljudi neprekidno kruže u krugu rađanja i umiranja."

Nijedna druga stvar
 ne navodi ljude
 da tumaraju bez prekida, danju i noću,
 kao kada su zavedeni
 obmanom.
 Ali oni koji, napustivši obmanu,
 probiju gusti mraj
 ne tumaraju više.
 Klica patnje u njima iščupana je.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

15.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, ne vidim nijednu drugu prepreku -- prepreku izbavljenju ljudi iz neprekidnog kruga rađanja i umiranja -- kao što je to prepreka želje. Noseći breme želje, ljudi neprekidno kruže u krugu rađanja i umiranja."

Sa željom kao pratiocem, čovek

tumara, dugo, dugo.
Ni u ovom stanju ovde
niti bilo gde drugde
ne prevazilazi on
to tumaranje.
Znajući za zamku --
da za željom odmah patnja stupa --
oslobođen želje,
lišen vezivanja,
pažljiv, monah
živi svoj život samotnika.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

16.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "U pogledu unutrašnjih faktora, ne vidim nijedan drugi pojedinačan faktor koji, kao odgovarajuća pažnja, toliko donosi monahu dobrobiti u njegovom vežbanju, monahu koji još nije dostigao cilj, ali je i dalje na putu ka oslobađanju od okova. Monah koji valjano postupa, napušta ono što je štetno i razvija ono što je korisno.

Odgovarajuća pažnja
kao kvalitet
monaha koji vežba:
ništa drugo
ne doprinosi toliko
dostizanju najvišeg cilja.
Monah, dobro usmeren,
stiže na kraj patnje.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

17.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "U mogledu spoljašnjih faktora, ne vidim nijedan drugi pojedinačan faktor koji, kao prijateljstvo sa ljudima dostojnim poštovanja, toliko donosi monahu dobrobiti u njegovom vežbanju, monahu koji još nije dostigao cilj, ali je i dalje na putu ka oslobađanju od okova. Monah koji je prijatelj sa ljudima dostojnim poštovanja napušta ono što je štetno i razvija ono što je korisno.

Monah koji je prijatelj
 sa ljudima dostojnim poštovanja
 -- koji je predusretljiv, ispunjen poštovanjem,
 čini ono što mu ti prijatelji svetuju --
 sabrana, budan,
 primiće se korak po korak
 zbacivanju svih okova.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

18.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Jedna stvar, kada nastaje u ovom svetu, nastaje na štetu mnogih, na nesreću mnogih, na štetu i nesreću mnogih bića, i ljudskih i božanskih. Koja je to jedna stvar? Rascep u sanghi. Kada se sangha podeli, nastaju međusobne svađe, nastaje međusobno vređanje, udruživanje jednih protiv drugih, udaljavanje jednih od drugih. Tada oni sa malo

poverenja [u učenje] potpuno gube poverenje, dok neki od onih koji su puni poverenja postaju drugačiji."

Osuđen je za čitav eon
na lišavanje,
na pakao:
onaj ko je izazvao rascep u sanghi.
Uživajući u deljenju,
nerazborit --
lišen je
prilike da zbaci okove.
Razdelivši sanghu na grupe,
kuva se on čitav eon
u paklu.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

[Videti **Iti 89**]

19.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Jedna stvar, kada nastaje u ovom svetu, nastaje na dobrobit mnogih, na sreću mnogih, na dobrobit i sreću mnogih bića, i ljudskih i božanskih. Koja je to jedna stvar? Jedinstvo u sanghi. Kada je sangha jedinstvena, nema međusobnih svađa, nema međusobnog vređanja, nema udruživanja jednih protiv drugih, nema udaljavanja jednih od drugih. Tada oni sa malo poverenja [u učenje] stiču veće poverenje, dok kod od onih koji imaju poverenja ono postaje još čvršće."

Blaženo je jedinstvo u sanghi.

Onaj ko doprinosi tom skladu --
uživjući u skladu,
razborit --
nije lišen prilike da zbací okove.
Unevši jedinstvo u sanghu,
uživa on čítav eon
na nebu.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

20.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Ima slučajeva kada je nekoj osobi um iskvaren. Obuhvativši takav um [svojom] svešču, zaključujem: 'Ukoliko bi ova osoba u ovom trenutku umrla, onda bi ona završila u paklu.' A zašto? Zato što je njezin um iskvaren. Zbog iskvarenosti uma ima slučajeva kada se bića -- posle sloma tela, posle smrti -- preporučaju u svetu lišavanja, na lošem odredištu, u nižim svetovima, u paklu."

Znajući za slučaj
osobe iskvarenog uma,
Probuđeni je objasnio njegovo značenje
u prisustvu monaha.
Ukoliko bi ta osoba umrla u ovom trenutku,
ponovo bi se rodila u paklu
zato što joj je um iskvaren --
kao kad bi je neko poneo
i postavio tamo.
Zbog iskvarenosti uma
bića odlaze

na loše odredište.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

21.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Ima slučajeva kada je neka osoba čistog uma. Obuhvativši takav um [svojom] svešču, zaključujem: 'Ukoliko bi ova osoba u ovom trenutku umrla, onda bi se ona našla na nebu.' A zašto? Zato što je njezin um čist. Zbog čistote uma ima slučajeva kada se bića -- posle sloma tela, posle smrti -- preporučaju u nebeskom svetu."

Znajući za slučaj
osobe čistog uma,
Probuđeni je objasnio njegovo značenje
u prisustvu monaha.
Ukoliko bi ta osoba umrla u ovom trenutku,
ponovo bi se rodila na nebu
zato što joj je um čist --
kao kad bi je neko poneo
i postavio tamo.
Zbog čistote uma
bića odlaze
na dobro odredište.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

22.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, ne plašite se hvalevrednih postupaka. To je drugi način da kažemo šta je blaženo, poželjno, šta odobrovoljuje, ohrabruje, bodre -- tj. hvalevredni postupci. Znam da sam, dugo čineći hvalevredne postupke, isto tako dugo doživljavao poželjne rezultate koji odobrovoljuju, ohrabruju, bodre. Razvijajući u umu dobru volju tokom sedam godina, potom se sedam eona skupljanja i širenja nisam vraćao u ovaj svet. Tokom eona skupljanja, išao sam u područje snažnog blistavila. Tokom eona širenja preporučao sam se u praznom Brahminom boravištu. Tamo sam bio veliki brahman, nepobedivi pobjednik, svevideći i posednik moći. Tada sam trideset šest puta bio Sakka, gospodar bogova. Više stotina puta bio sam kralj, svemoćni car što okreće točak Zakona, pravedni kralj Dhamme, osvajač sva četiri kraja sveta, što potpuno vlada unutrašnjošću, opremljen sa sedam blaga -- a da ne govorim koliko puta sam bio lokalni kralj. Tada mi se ova misao javila: 'Kojeg mog postupka je sve ovo plod, kojeg postupka rezultat, tako da sada posedujem tako ogromnu snagu i moć?' Tada mi se ova misao javila: 'Ovo je plod [tri vrste] mojih postupaka, rezultat tri vrste postupaka, tako da sada posedujem tako ogromnu snagu i moć: to su velikogušnost, samokontrola i uzdržavanje'."*

Vežbaj se u hvalevrednim postupcima
 što donose dugotrajno blaženstvo --
 razvijaj velikodušnost,
 skladan život,
 um ispunjen dobrom voljom.
 Razvijajući te
 tri stvari
 koje donose blaženstvo,
 mudrac se preporuča
 u svetu blaženstva
 nepomućenog.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

[***Beleška:** Tih sedam blaga su božanski točak, savršeni dragulj, savršeni konj, savršena žena, savršeni čuvar trezora, savršeni savetnik.]

23.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Ovaj jedan kvalitet, ako se razvija i neguje, stavlja nam obe vrste nagrade u ruku: nagradu u ovom životu i nagradu u životima koji dolaze. Koji je to jedan kvalitet? Pažljivost u očuvanju pozitivnih osobina. Taj jedan kvalitet, ako se razvija i neguje, stavlja nam obe vrste nagrade u ruku: nagradu u ovom životu i nagradu u životima koji dolaze.

Hvale je vredna pažljivost, mudrost,
čineći hvalevredna dela.

Kad si pažljiv, mudar,
postižeš obe vrste nagrade:
nagradu u ovom životu,
i nagradu u životima koji dolaze.

Prokrčivši sebi put ka dobrobiti,
tad nazivaju te prosvetljenim,
mudrim.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

24.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Ako bi jedna osoba lutala i preporučala se čitav eon, ostavila bi za sobom čitav lanac kostiju, gomilu kostiju, hrpu kostiju, visoku poput ove planine Vepule, ako bi ih samo neko sakupio na

gomilu i ta gomila ostala nerazorena."

Skup kostiju
samo jedne osobe
tokom jednog eona
činio bi hrpu
ravnu planini,
tako reče veliki mudrac.
(Objasnio je da bi to bila
velika planina Vepula
na severu od Orlovog vrha
u planinskom masivu
zemlje Magadhe.)
Ali kada takva osoba uvidi
s pravim razumevanjem
četiri plemenite istine --
patnju,
nastanak patnje,
prestanak patnje,
i plemeniti osmostruki put,
stazu što vodi smirenju od patnje --
ponovo se rodivši
još najviše sedam puta, tada,
odbacivanjem svih okova,
stiže ona na kraj
patnje.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

25.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Za osobu koja zgreši u jednoj stvari, kažem vam, ne postoji loše delo koje neće učiniti. Koja je to jedna stvar? Ova: smišljena laž."

*Osoba koja laže,
koja zgreši u ovoj jednoj stvari,
ne obazirući se na svet koji dolazi posle:
ne postoji loše delo
koje ne može učiniti.*

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

26.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Kada bi bića znala, kao što ja znam, rezultate davanja i deljenja sa drugim, ona ne bi jela a da ne daju, niti bi i trunka sebičnosti uprljala njihove umove. Čak i da im je to poslednji zalogaj, posle komad, ne bi jela a da ne dele, ako bi bilo nekog da primi njihov dar. Ali pošto bića ne znaju, kao što ja znam, rezultate davanja i deljenja sa drugim, ona jedu a da ne dele. Sebičnost im prlja umove."

*Kada bi bića znala
šta je veliki mudrac rekao,
kako deljenje sa drugim
donosi tako veliki plod,
tada bi, uklanjajući mrlju sebičnosti
blistavom svesnošću,
kada dođe vreme
darivala plemenite,*

jer poklon donosi veliki plod.
Donoseći hranu
kao ponudu
onima koji su te ponude vredni,
mnogi donosioci, kada odu sa ovoga sveta,
iz ljudskog oblika,
odlaze
na nebo.
Oni, obrevši se tamo
na nebu,
uživaju,
preplavljeni čulnim užitcima.
Nesebični, oni
baštine rezultat svoje
velikodušnosti.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

27.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Sve osnove za sticanje zasluga koje vode ka spontanom preporođanju (na nebu) nisu ravne ni jednoj šesnaestini oslobađanja svesnosti kroz dobru volju. Dobra volja -- nadišavši ih -- sija, blista i zrači.

Baš kao što svetlost svih zvezda nije ravna ni jednoj šesnaestini Meseca, kao što Mesec -- nadišavši ih -- sija, blista i zrači, isto tako sve osnove za sticanje zasluga koje vode ka spontanom preporođanju (na nebu) nisu ravne ni jednoj šesnaestini oslobađanja svesnosti kroz dobru volju. Dobra volja -- nadišavši ih -- sija, blista i zrači.

Baš kao što u poslednjem mesecu monsunu, u jesen, kad je nebo čisto i bez oblaka, sunce, penjući se po nebu, osvaja svemir uronjen u tamu, sija, blista i zrači, isto tako, sve osnove za sticanje zasluga koje vode ka spontanom preporađanju (na nebu) nisu ravne ni jednoj šesnaestini oslobađanja svesnosti kroz dobru volju. Dobra volja -- nadišavši ih -- sija, blista i zrači.

Baš kao što u mraku pred svitanje jutarnja zvezda sija, blista i zrači, isto tako sve osnove za sticanje zasluga koje vode ka spontanom preporađanju (na nebu) nisu ravne ni jednoj šesnaestini oslobađanja svesnosti kroz dobru volju. Dobra volja -- nadišavši ih -- sija, blista i zrači."

Kada neko razvija -- sabran --
dobru volju bezgranično,
okoi mu spadaju,
kad ugleda kraj
gomilanju.

Ako neiskvarenog uma
osećate dobru volju
makar i za
samo jedno
biće,
postajete od toga bolji.
Ali plemeniti stvarajući
um pun saosećanja
za
sva
bića,
toliko više zasluga stiču.

Kraljevski vidovnjaci, što osvojiše zemlju
udružujući se s drugim bićima,
neprestano izvode žrtvovanja:
žrtvovanje konja, žrtvovanje ljudi,
tiruale sa vodom, rituale sa *soma* pićem,
i "neograničene,"
ali sve to nije ravno
ni jednoj šesnaestini
dobro razvijenog uma dobre volje --
kao ni sva sazvežđa,
jednoj šesnaestini
Mesečeve svetlosti.

Onaj ko niti ubija
niti navodi druge da ubijaju,
koji niti osvaja,
niti navodi druge da osvajaju,
dobre volje za sva bića,
nema ni trunke neprijateljstva ni prema kome
zaista.

Ovo je, takođe, značenje onoga što reče Blaženi i tako sam čula.

[Videti takođe: **AN XI.16**; **Sn I.8**]

Rev. 21/8/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/iti1.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst Itivuttake](#) ---\\ [Itivuttaka](#)

Itivuttaka (28-49)

Grupa dvojki

Prevod branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

28.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Opterećen sa dve stvari, monah živi u patnji u ovome životu -- nespokojan, ojađen i uznemiren -- i posle sloma ovoga tela, posle smrti, može očekivati loše odredište. Koje su te dve stvari? Nedovoljno motrenje na vratima čula i neobuzdanost u hrani. Opterećen sa te dve stvari, monah živi u patnji u ovome životu -- nespokojan, ojađen i uznemiren -- i posle sloma ovoga tela, posle smrti, može očekivati loše odredište."

Oko i uho i nos,
jezik i telo i um:
kada monah ta vrata ostavi bez straže
-- ne znajući za obuzdanost u jelu,
ne obuzdavajući svoja čula --
doživljava patnju:

patnju u telu, patnju
u umu.
Plamen u telu
plamen u umu,
bilo da je dan ili noć,
živi on
u bolu i patnji.

29.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Opremljen sa dve stvari, monah živi mirno u ovome životu -- spokojan, neojađen i neuznemiren -- i posle sloma ovoga tela, posle smrti, može očekivati dobro odredište. Koje su te dve stvari? Motrenje na vratima čula i obuzdanost u hrani. Opremljen sa dve stvari, monah živi mirno u ovome životu -- spokojan, neojađen i neuznemiren -- i posle sloma ovoga tela, posle smrti, može očekivati dobro odredište."

Oko i uho i nos,
jezik i telo i um:
kada monah na tim vratima dobro stražari
-- znajući da se obuzda u jelu,
obuzdavajući svoja čula --
doživljava mir:
mir u telu, mir
u umu.
Nema plamena u telu
nema plamena u umu,
bilo da je dan ili noć,
živi on
u miru.

30.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Postoje ove dve stvari koje izazivaju grižu savesti. Koje dve? Ima slučajeva kada neko ne učini ono što je vredno pohvale, što je dobro, ne zaštiti uplašene, i umesto toga učini ono što je loše, grubo i okrutno. Pomislivši: 'Nisam učinio ono što je vredno pohvale', on oseća grižu savesti. Pomislivši: 'Učinio sam ono što je loše', on oseća grižu savesti. To su dve stvari koje izazivaju grižu savesti.

Učinivši ono što je loše
 telom,
 govorom,
 mišlju,
 ili bilo šta drugo na šta pada senka,
 ne uradivši ono što je hvale vredno,
 a mnogo onoga što takvo nije,
 posle raspada ovoga tela,
 neznalica se ponovo rađa,
 ali sad u paklu.

[Videti takođe: AN IV.184; **AN X.176**]

31.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Postoje ove dve stvari koje ne izazivaju grižu savesti. Koje dve? Ima slučajeva kada neko učini ono što je vredno pohvale, što je dobro, zaštiti uplašene, i ne učini ono što je loše, grubo i okrutno. Pomislivši: 'Učinio sam ono što je vredno pohvale', on ne oseća grižu savesti. Pomislivši: 'Nisam učinio ono što je loše', on ne oseća grižu savesti. To su dve

stvari koje ne izazivaju grižu savesti.

Uzdržavajući se da učini ono što je loše
telom,
govorom,
mišlju,
ili bilo šta drugo na šta pada senka,
ne uradivši ono što nije hvale vredno,
a mnogo onoga što takvo jeste,
posle raspada ovoga tela,
znalac se ponovo rađa,
ali sad na nebu.

[Videti takođe: [AN IV.184](#); [AN X.176](#)]

32.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Opterećen sa dve stvari, čovek -- sasvim sigurno -- nalazi svoje mesto u paklu. Koje dve? Lošim navikama i pogrešnim stavovima. Opterećen sa te dve stvari, čovek -- sasvim sigurno -- nalazi svoje mesto u paklu.

Loše navike i
pogrešni stavovi:
čovek, neznalica,
opterećen sa te dve stvari,
posle propasti ovoga tela
preporađa se u paklu.

[Videti razmatranje o pogrešnim stavovima, pogrešnom govoru i pogrešnom

življenju u MN 117.]

33.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Opterećen sa dve stvari, čovek -- sasvim sigurno -- nalazi svoje mesto na nebu. Koje dve? Dobrim navikama i dobrim stavovima. Opremljen sa te dve stvari, čovek -- sasvim sigurno -- nalazi svoje mesto na nebu.

Dobre navike i
dobri stavovi:
čovek, znalac,
opremljen sa te dve stvari,
posle propasti ovoga tela
preporađa se na nebu.

34.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Čovek bez revnosti, koji ne brine [za posledice loših dela], nije sposoban za samoprobeđenje, nije sposoban za oslobađanje, nije sposoban da dostigne neprevaziđenu slobodu od okova. Revnostaan čovek, onaj koji brine, sposoban je za samoprobeđenje, sposoban je za oslobađanje, sposoban je da dostigne neprevaziđenu slobodu od okova."

Bez revnosti i bez
brige,
lenj, slabo istrajan,
pun tromosti i dremeža,
bez stida, bez poštovanja za druge:

nije sposoban,
 takav monah,
 ni da nazre uzvišeno
 samoprobeđenje.
 Ali ko god je sabran, vešt,
 utonuo u zadubljenje,
 revnostaan, brižan i smotren,
 presekavši okov rađanja i starosti,
 punim očima gleda opravno ovde
 samoprobeđenje
 uzvišeno.

35.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, ovaj svetački život se ne živi da bi se ljudi obmanjivali, niti da bi se ljudi namaljivali na nešto, niti zbog sticanja materijalnih stvari i tuđih izraza poštovanja, a niti sa mišlju: 'Po ovome će me ljudi prepoznavati'. Ovaj svetački život se živi radi obuzdavanja i napuštanja."

Radi obuzdavanja,
 radi napuštanja je
 on, Blaženi, podučavao
 svetačkom životu
 koji svako za sebe proživeti mora,
 a vodi ka
 -- uranja u --
 Utrnuće.
 Ovim putem su išli
 oni čiji cilj beše najviši,
 veliki mudraci.

Oni koji ga slede,
onako kako je Probuđeni podučavao,
budno motreći na Učiteljevu poruku,
stići će na kraj
patnje i nespokojstva.

36.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, ovaj svetački život se ne živi da bi se ljudi obmanjivali, niti da bi se ljudi namaljivali na nešto, niti zbog sticanja materijalnih stvari i tuđih izraza poštovanja, a niti sa mišlju: 'Po ovome će me ljudi prepoznavati'. Ovaj svetački život se živi radi neposrednog znanja i potpunog razumevanja."

Radi neposrednog znanja i
potpunog razumevanja je
on, Blaženi, podučavao
svetačkom životu
koji svako za sebe proživeti mora,
a vodi ka
-- uranja u --
Utrnuće.
Ovim putem su išli
oni čiji cilj beše najviši,
veliki mudraci.
Oni koji ga slede,
onako kako je Probuđeni podučavao,
budno motreći na Učiteljevu poruku,
stići će na kraj
patnje i nespokojstva.

37.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Opremljen sa dve stvari, monah živi mirno u ovome životu i valjano se priprema za okončanje ovoga života. Koje su te dve stvari? Osećaj hitnosti u stvarima za koje je hitnost potrebna i, osećajući hitnost, odgovarajući postupci. Opremljen sa ove dve stvari, monah živi mirno u ovome životu i valjano se priprema za okončanje ovoga života."

Osećajući hitnost
prema onome što treba da je izazove,
mudrac,
znalac,
marljiv monah
treba da istražuje
uz pomoć uvida.

Onaj ko živi tako revnosno,
nepomućen, u miru,
držeći se čvrsto svesnosti-spokojstva
stići će na kraj
patnje i nespokojstva

38.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Dva niza misli često se jave u Tathagati, uzvišenom i samoprobeđenom: misao o sigurnosti i misao o osami.

"Tathagata uživa u ne-zlovolji, raduje se ne-zlovolji. U njemu se -- uživajući u ne-

zlovolji, radujući se ne-zlovolji -- ova misao često javi: 'Postupajući ovako ne povređujem ama baš nikoga, bilo da je slab ili snažan.'

"Tathagata uživa u osami, raduje se osami. U njemu se -- uživajući u ne-zlovolji, radujući se ne-zlovolji -- ova misao često javi: 'Sve što je štetno napušteno je.'

"Tako bi i vi monasi trebalo da živite uživajući u ne-zlovolji, radujući se ne-zlovolji. U vama će se -- uživajući u ne-zlovolji, radujući se ne-zlovolji -- ova misao često javiti: 'Postupajući ovako ne povređujem ama baš nikoga, bilo da je slab ili snažan.'

"I vi bi trebalo da uživate u osami, radujete se osami. U vama će se -- uživajući u ne-zlovolji, radujući se ne-zlovolji -- ova misao često javiti: 'Šta je štetno? Šta još nije napušteno? Šta to napuštamo?'"

U Tathagati,
probuđenome,
koji je istrajao u onome u čemu je teško istrajati,
dve misli se javljaju:
sigurnost, kao prva pomenuta misao;
osama, kao druga izložena misao.

Razgonitelj tame, oslobođen
novih nanosa,
veliki mudrac
koji je na drugu obalu otišao,
dostigao cilj,
savladao veštinu,
izdigao se iznad opasnosti;
koji je oslobođen iskorenjivanjem želje:

taj mudrac

nosi svoje poslednje telo,
oslobodio se iz carstva Mare i, kažem vam,
više se rađati neće.

Kao što čovek stojeći na litici
svuda unaokolo dole vidi druge ljude,
isto tako je i mudrac,
s božanskim vidom,
popevši se uz kulu
od Dhamme sačinjenu,
prešavši bujicu patnje,
gleda dole na one preplavljenje patnjom,
pobeđene starošću i smrću.

39.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Tathagata -- uzvišeni i samoprobeđeni -- je dao dve izreke o Dhammi jednu za drugom. Koje dve? 'Vidi zlo kao zlo.' To je prva izreka o Dhammi. 'Sagledavši zlo kao zlo, postani otrežnjen tu, obestrašćen tu, oslobođen.' To je druga izreka o Dhammi. To su dve izreke o Dhami koje je Tathagata -- uzvišeni i samoprobeđeni -- dao jednu za drugom."

Pogledaj dve izreke,
koje je jednu za drugom,
dao Tathagata,
probeđeni, ispunjen saosećanjem
za sva bića.

Prva: Vidi zlo!

Postani time obestrašćen
prema zlu.

Zatim, uma lišenog strasti,
stići ćeš na kraj
patnje i nespokojstva.

40.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Neznanje prethodi stvaranju loših osobina; pomanjkanje svesnosti i pomanjkanje brige dolaze za tim. Jasno znanje prethodi dolasku povoljnih osobina; svesnost i brižnost dolaze za tim."

Svako loše odredište
u ovom svetu, u sledećem,
ima svoj koren u neznanju --
sva gomilanja
žudnje i pohlepe.

I kada čoveku sa pogrešnim željama
manjka svesnosti i poštovanja,
zlo od toga dolazi,
i tome zahvaljujući
zadese ga muka i jad.

Zato, čisteći iz sebe
neznanje, žudnju i pohlepu,
monah krči prostor za jasan uvid,
izmičući tako svakoj mucu i jadu.

41.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Ona bića su zaista uskraćena koja su lišena plemenitog uvida. Ona žive u patnji u sadašnjem životu -- uznemirena, ojađena, & grozničava -- a posle sloma ovoga tela, posle smrti, mogu očekivati loše odredište.

"Nisu uskraćena ona bića koja nisu lišena plemenitog uvida. Ona žive spokojno u sadašnjem životu -- neuznemirena, neojađena, & negrozničava -- a posle sloma ovoga tela, posle smrti, mogu očekivati dobro odredište.

Pogledaj ovaj svet
-- uključujući i njegova nebeska bića:
lišen uvida,
našavši utočište u imenu-i-formi,
on zaključuje: 'Ovo je istina.'

Najbolji uvid na svetu
jeste onaj koji vodi
do pronicanja,
jer time s pravom uviđamo
gde je potpuni kraj
beskrajnom rađanju i preporađanju.

Ljudska i nebeska bića
takve smatraju sebi dragima:
takve koji su samoprobeđeni,
sabrani,
što svoje poslednje otelovljenje žive
s lakoćom nastalom iz uvida.

[Videti **MN 140**]

42.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Ima dva sjajna kvaliteta koja čuvaju ovaj svet. Koja dva? Svesnost i briga [za posledice loših postupaka]. Ako ova dva sjajna kvaliteta ne bi postojala, ne bi bilo ni razlikovanja "majke", "tetke", "ujakove žene", "učiteljeve žene" ili "žene onih koji zaslužuju poštovanje". Svet bi pao u promiskuitet, nalik kozama, ovcama, pilićima, svinjama, psima i šakalima. Ali zato što ta dva sjajna kvaliteta čuvaju ovaj svet, postoji razlikovanje "majke", "tetke", "ujakove žene", "učiteljeve žene" ili "žene onih koji zaslužuju poštovanje".

Oni u kojima
 briga i svesnost
 ne borave stalno
 udaljili su se
 od bistrog izvora,
 takvi idu dalje
 ka rađanju i umiranju.
 Ali oni u kojima su
 briga i svesnost
 uvek čvrsto utemeljeni,
 koji su dozreli u svetačkom životu:
 takvi su spokojni,
 njihovo dalje nastajnje
 okončano.

43.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Postoji, monasi, nerođeno -- nenastalo -- nenačinjeno -- nestvoreno. Kada ne bi postojalo nerođeno -- nenastalo

-- nenačinjeno -- nestvoreno, ne bi bilo slučajeva oslobađanja od rođenog -- nastalog -- načinjenog -- stvorenog. Ali upravo zato što postoji nerođeno -- nenastalo -- nenačinjeno -- nestvoreno, ima slučajeva oslobađanja od rođenog -- nastalog -- načinjenog -- stvorenog."

Rođeno, nastalo, sklopljeno
načinjeno, stvoreno, prolazno,
sačinjeno od starosti i smrti,
gnezdo bolesti, pogibelji,
nastaje iz sve novog zahvatanja
i tim smerom [vođeni željom]
nikada do istinskog smirenja ne stižemo.

Bekstvo od svega toga
jeste
mir, trajan,
stanje nepomućenosti,
nerođeno, nestvoreno,
bez žalosti i nečistoća,
nestanak onoga što vodi patnji,
smirenje uma,
blaženstvo.

[Videti **Ud VIII.1-4**]

44.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, postoje ova dva oblika Neuslovljenosti. Koja dva? Neuslovljenost u kojoj plamen još dogoreva i Neuslovljenost u kojoj plamena nema.

I kakva je to Neuslovljenost u kojoj plamen još dogoreva? Ima slučajeve kada monah jeste arahant u kojem je vrenje okončano, koji je dostigao cilj, okončao posao, odložio teret, ispunio pravu svrhu života, uništio okov preporađanja i oslobodio se istinskim znanjem. On još uvek poseduje svojih pet organa čula i, zahvaljujući njihovom funkcionisanju, zna za prijatno i neprijatno, oseća zadovoljstvo i bol. Njegovo okončanje strasti, odbojnosti i obmanutosti naziva se stanjem Neuslovljenosti u kojoj plamen još dogoreva.

A šta je Neuslovljenost u kojoj plamena nema? Ima slučajeve kada monah jeste arahant u kojem je vrenje okončano, koji je dostigao cilj, okončao posao, odložio teret, ispunio pravu svrhu života, uništio okov preporađanja i oslobodio se istinskim znanjem. Sve što on oseti, budući da mu je neprivlačno, ostavlja ga sasvim mirnim. To se naziva Neuslovljenošću u kojoj plamena nema."

Ovo dvoje, što ih objavi onaj sa vizijom,
stanja neuslovljenosti, jedno nezavisno,
jedno koje je Takvo:

jedno svojstvo, ovde u ovom životu,
u kojem plamen još dogoreva
zaostao od razaranja želje
što vodi ka nastanku,

i ono u kojem plamena nema,
posle ovog života,
u kojem svaka žeđ na nastajanjem
nestaje potpuno.

Onima koji znaju
za to stanje neuslovljenosti
umovi su oslobođeni

razaranjem želje,
što vodi ka nastanku

oni su, dostigavši srž Učiteljeve poruke
ushićeni pred dokončanjem,
napustili svako nastajanje:
oni, Takodošavši.

45.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, živite uživajući u uzdržanosti, radujući se uzdržanosti, iznutra posvećeni svesnosti-stišanosti, ne zapostavljajući zadubljenje, opremljeni jasnim uvidom, boraveći u osami. Ukoliko živite uživajući u uzdržanosti, radujući se uzdržanosti, iznutra posvećeni svesnosti-stišanosti, ne zapostavljajući zadubljenje, opremljeni jasnim uvidom, boraveći u osami, tada se mogu očekivati dva ploda: ili oslobađajuće znanje već u ovom životu ili -- ako je preostalo još nekakvog prijanjanja -- dostizanje stanja "nepovratnika".

Oni stišanih umova --
znalci,
sabrani,
utonuli u zadubljenje --
jasno uviđaju stvari kakve jesu,
neprivučeni čulnim zadovoljstvima.
Radujući se pažljivosti,
stišanosti,
uočavajući opasnost od nepažljivosti, oni
-- sigurni od nazadovanja --
stoje na pragu Oslobođenja.

46.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, živite posvećeni vežbanju kao svojoj nagradi, sa uvidom i sabranošću kao vrhovnim principima. Ako živite posvećeni vežbanju kao svojoj nagradi, sa uvidom i sabranošću kao vrhovnim principima, tada se mogu očekivati dva ploda: ili oslobađajuće znanje već u ovom životu ili -- ako je preostalo još nekakvog prijanjanja -- dostizanje stanja "nepovratnika".

Savršen u vežbanju,
ne nazadujući,
zahvaljujući uvidu
uočava kraj, okončanje preporađanja:

Takav mudrac

nosi svoje poslednje telo,
odagnao je Maru, kažem vam,
otišao izvan starosti i smrti.

Zato, uvek
radujući se zadubljenju,
usredsređeni,
marljivi,
uočavajući kraj, okončanje preporađanja,
pobedivši Maru, zajedno sa njegovom vojskom,
monasi,
budite oni koji su nadišli starost i smrt.

[O tri vrste vežbanja videti **AN III.90-91.**]

47.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula:

"Monah bi trebalo da bude budan: sabran, pažljiv, usredsređen, prijemčiv, bistrog uma i smiren, jasno uviđajući, u odgovarajućem trenutku, povoljna mentalna stanja. Monah koji je budan -- sabran, pažljiv, usredsređen, prijemčiv, bistrog uma i smiren, koji jasno uviđa, u odgovarajućem trenutku, povoljna mentalna stanja -- može očekivati jedan od dva ploda: ili oslobađajuće znanje već u ovom životu ili -- ako je preostalo još nekakvog prijanjanja -- dostizanje stanja "nepovratnika".

Vi koji ste budni slušajte!
 Vi koji spavate probudite se!
 Budnost je bolja od spavanja.
 Za one koj isu budni
 opasnosti nema, straha nema.

Ko god je budan,
 sabran, pažljiv,
 usredsređen, prijemčiv,
 bistrog uma i smiren,
 ko pravilno istražuje Dhammu,
 u pravo vreme,
 taj će -- pre ili kasnije --
 razagnati tamu.

Zato, budite predani budnosti.

Marljiv monah

-- znalac, postojan u zadubljenju,
presekavši okove rađanja i umiranja --
upravo tu stiče
samoprobeđenje
nenadmašno.

48.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Monasi, dvoje koji ne menjaju svoje ponašanje osuđeni su na stanje uskraćenosti, na pakao. Koji dvoje? Onaj ko se, ne živeći životom celibata, pretvara da živi životom celibata i onaj ko bez osnova optužuje nekoga ko živi savršenim i čistim životom celibata da ne živi tako. To dvoje su osuđeni na stanje uskraćenosti, na pakao, zato što ne menjaju svoje ponašanje."

U pakao odlazi
onaj ko tvrdi
ono što se dogodilo nije,
kao i onaj ko
učinivši nešto
kaže: 'Nisam.'
Oba ta čoveka -- nedoličnog ponašanja --
postaju isti:
posle smrti, u narednom životu.

Sa žutim ogrtačem preko ramena,
mnogi sa lošim osobinama
-- neobuzdani, rđavi --
preporađaju se, zbog rđavih postupaka,
u paklu.

Bolje progutati gvozdenu kuglu
 -- usijanu, užarenu --
 nego da, neukroćeni i
 prekršivši pravila,
 jedete hranu u zdeli isprošenu.

49.

Tako reče Blaženi, reče arahant, i tako sam čula: "Ubeđeni u dva stanovišta, neka ljudska i božanska bića prijanjaju, druga ljudska i božanska bića su u zabludi, dok ona sa uvidom jasno vide.

A kako neka prijanjaju? Ljudska i božanska bića uživaju u rađanju, ushićena su rođenjem, zadovoljna su rođenjem. Kada ih podučavaju Dhammi radi prestanka rađanja, njihovi umovi to ne primaju, nisu time smireni, ne zadržavaju se na tome niti bivaju time privučeni. Tako neka prijanjaju.

A kako su neka u zabludi? Neka, osetivši se zgrožena, ponižena i zgađena upravo rađanjem, priklanjaju se ne-rađanju: 'Kada ovo sopstvo, posle sloma tela, posle smrti, nestane, biva uništeno i ne postoji posle smrti, to je izvanredno, to je dovoljno!' Tako su neka u zabludi.

A kako ona sa uvidom jasno vide? Ima slučajeve kada monah ono što je nastalo vidi kao nešto što je nastalo. Uviđajući ono što je nastalo kao nešto što je nastalo, on praktikuje neprijanjanje uz ono što je nastalo, bestrašće prema onome što je nastalo, utrnuće onoga što je nastalo. Tako ona bića sa uvidom jasno vide."

Oni koji su uvideli
 za ono što je nastalo
 da je nešto što je nastalo

i za ono što je izvan tog kruga
da nastati više neće
oslobođeni su pre svega
zahvaljujući onome što je nastalo,
iskorenjujući želju za
daljim nastajanjem.
Ako su razumeli
ono što je nastalo
i oslobođeni su želje
sa ponovnim nastajanjem ili nestajanjem
onoga što je nastalo
monasi stižu
do prestanka novog nastajanja.

Rev. 21/8/2006

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/iti2.html

Sutta nipata I.1

Uraga sutta

Zmija

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Uparedna studija kanonskih spisa koje su sačuvale razne rane budističke škole ukazuje da su ovi stihovi, kao i oni u [I.3](#), bili prvobino posebne pesme, recitovane u različitim prilikama, da bi tek kasnije bile spojene pošto imaju isti refren.

Monah koji obuzda svoju rasplamsalu ljutnju
kao što se, lekovitim biljem, čisti telom raširen zmijski otrov
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah koji je presekao strast

ne ostavljajući ni trunku,
kao kad bi u jezero uronio lotos,
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah koji je presekao strast
ne ostavljajući ni trunku,
baš kao kad bi presušio krivudavi potok,
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah koji je uništio taštinu
ne ostavljajući ni trunku,
baš kao velika poplava mostić od trske sačinjen,
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah koji vidi
u svemu što nastane
da suštine nema,
baš kao što,
osmotrivši smokvino drvo vidi,
da cvetova nema,
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah bez ljutnje u sebi,
koji je tako nadišao
rađanje i umiranje,
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah čije je razmišljanje stišano,
obuzdano iznutra
ne ostavljajući nikakv trag,
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah koji nije zarobljen prošlošću,
i nadilazi sve
to komplikovanje,
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah koji nije zarobljen prošlošću,
znajući u vezi sa svetom
da "Sve to jeste nestvarno,"
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah koji nije zarobljen prošlošću,
i lišen je strasti, jer "Sve to jeste nestvarno,"
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah koji nije zarobljen prošlošću,
i lišen je odbojnosti, jer "Sve to jeste nestvarno,"
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --
k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah koji nije zarobljen prošlošću,
i lišen je obmanutosti, jer "Sve to jeste nestvarno,"
ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --

k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah u kojem nema skrivenih sklonosti

-- koreni zabluda do kraja iščupani--

ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --

k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah u kojem nema ničeg stvorenog iz muke

što bi ga vratilo na ovu obalu,

ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --

k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah u kojem nema ničeg stvorenog iz želje

što bi ga vezivalo za točak rađanja i umiranja,

ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --

k'o zmija što odbaci svoj svlak.

Monah koji je napustio pet prepreka,

koje je. spokojan, neokrznut,

prevazišao sumnju,

ostavlja obalu ovu idući ka drugoj --

k'o zmija što odbaci svoj svlak.

1/2/2002

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-1.html

Sutta nipata I.2

Dhaniya sutta

Domaćin Danija

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Domaćin Danija: [1]

"Pirinač je kuan,
mleko izmuženo.
Živim sa svojom porodicom
na obali reke Mahi;
kuća mi je pokrivena, vatra u njoj upaljena:
zato, ako želiš, bože kiše,
samo napred, pošalji pljusak."

Buda:

"Oslobođen od ljutnje,

moja tvrdoglavost me napusti, [2]

Živim jednu jedinu noć

na obali reke Mahi;

kuća mi je otvorena, moja vatra ugašena: [3]

zato, ako želiš, bože kiše,

samo napred, pošalji pljusak."

Danija:

"Ovde ni komaraca ni obada

uopšte nema.

Krave tumaraju vlažnom livadom

na kojoj trava buja.

One mogu podneti kišu ako dođe:

zato, ako želiš, bože kiše,

samo napred, pošalji pljusak."

Buda:

"Splav, dobro načinjen,

konopcima čvrsto je uvezan. [4]

Presekavši tok,

pređoh na obalu drugu,

i tako savladah bujicu.

Više nikakve potrebe

za splavom nema: [5]

zato, ako želiš, bože kiše,

samo napred, pošalji pljusak."

Danija:

"Žena moja je pokorna, obazriva,
ljupka i uz mene je godine mnoge.
Ništa loše o njoj nikada čuo nisam:
zato, ako želiš, bože kiše,
samo napred, pošalji pljusak."

Buda:

"Moj um je pokoran, oslobođen,
dugo beše vežban, dobro ukroćen.
Ništa loše u meni naći se ne može:
zato, ako želiš, bože kiše,
samo napred, pošalji pljusak."

Danija:

"Izdržava sebe od sopstvenog rada.
Sinovi moji u slozi žive,
i u zdravlju, bez bolesti ikakve.
Ništa loše o njima nikada čuo nisam:
zato, ako želiš, bože kiše,
samo napred, pošalji pljusak."

Buda:

"Ničiji radnik nisam, [6]
tumaram čitavim svetom
a zarada mi je [sopstveno probuđenje].
Nikakve potrebe
za zaradom nemam:
zato, ako želiš, bože kiše,
samo napred, pošalji pljusak."

Danija:

"Imam krava, bikova mladih,
telad i krava za rasplod,
i snažnog bika, predvodnika stada:
zato, ako želiš, bože kiše,
samo napred, pošalji pljusak."

Buda:

"Nemam ni krava, ni bikova mladih,
ni telad, ni krava za rasplod,
ni snažnog bika, predvodnika stada: [7]
zato, ako želiš, bože kiše,
samo napred, pošalji pljusak."

Danija:

"Stubovi za vezivanje stoke su dobro ukopani,.
Ulari dobro ispleteni i snažni,
ni mladi bikovi prekinuti ih ne mogu:
zato, ako želiš, bože kiše,
samo napred, pošalji pljusak."

Buda:

"Prekinuvši svoje veze
poput snažnoga bika,
poput snažnoga slona
raskinuvši gnjilu lozu,
Nikda više u materici

ležati neću:

zato, ako želiš, bože kiše,
samo napred, pošalji pljusak."

I pljusnu obilna kiša
iz oblaka tamnog,
poplavivši doline i brda.
Osluškujući kako bog kiše dažd sipa,
Danija reče:

"Kako je velik naš dobitak
što smo se ugledali
na Blaženoga!
Mi uzimamo njega,
koji sve prozreo je,
za svoje utočište.
Budi nam učitelj, veliki mudrač.
Moja žena i ja smo spremni.
Sledimo svetački život
pod vođstvom Takodošavšeg,
Što stiže na drugu obalu
s one strane starenja i smrti,
iskorenimo već jednom
tu patnju i nespokostvo."

Mara: [8]

"Oni što imaju decu
uživaju
u svojoj deci.
Oni što imaju stoku

uživaju
u svojim kravama.
Čovekovo uživanje
dolazi iz posedovanja,
jer onaj ko ništa nema
nema u čemu ni da uživa."

Buda:

"Oni što imaju decu
pate
zbog svoje dece.
Oni što imaju stoku
pate
zbog svojih krava.
Čovekova patnja
dolazi iz posedovanja,
jer onaj ko ništa nema
nema zbog čega ni da pati."

Beleške

1. Dhaniya Gopa: Doslovno, onaj čije bogatstvo je u stoci. Prema Komentaru, njegovo krdo brojalo je 30.000 grla. [Natrag]
2. Prvi stih Budine strofe jeste igra reči zasnovana na Danijinim rečima. "Oslobođen od ljutnje" (*akkodhano*) jeste poigravanje sa "pirinač je kuvan" (*pakkodano*); and "tvrdoglavost" (*khilo*) sa "mleko" (*khиро*). [Natrag]
3. "Otvorena" znači da um nije zamagljen ili pokriven željom, nečistoćom i

neznanjem. Ova slika koristi se takođe u **Ud V.5** i **Sn IV.4**. "Moja vatra ugašena" odnosi se na vatru strasti, odbojnosti i obmane; rođenje, starosti i smrt; jad, tugu, bol, patnju i očaj. Videti **SN XXXV.28** i **Iti 93**. [Natrag]

4. Splav označava plemenitu osmostruku stazu. [Natrag]

5. Pošto ovaj stih kao da nije direktan odgovor na prethodni, Komentar sugeriše da ovde nedostaje deo razgovora. Jedna druga mogućnost je da se Buda poigrava rečima -- pa je tako izraz "pređoh" (*tinna*) komično izvrtanje Danijinog pominjanja trave (*tina*). [Natrag]

6. Prema Komentaru, Buda nije ničiji radnik, pa čak ni sopstveni -- tj. on nije rob želje. [Natrag]

7. Buda ovde možda govori u doslovnom smislu -- on nema stoku, zato nema načina da mu kiša nanese štetu -- ali može biti takođe i da govori metaforčki. Videti **SN IV.19**. [Natrag]

8. Prema Komentaru, Mara iznenada stupa na scenu kako bi pokušao -- bez uspeha -- da spreči Daniju i njegovu ženu od odlaska u beskućnike. Njegovi stihovi, zajedno sa Budinim odgovorom, mogu se naći i u **SN IV.8**. [Natrag]

Videti takođe: **AN III.35**; **AN VII.6**; **AN VII.7**; **Ud II.10**

Sutta nipata I.3

Khaggavisana sutta

Govor o nosoroga rogu

Prevod sa palija Boris Kren

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Odloživši batinu
spram sviju bića postalih,
nepovrijedivši ijedno između njih,
ni sina ni suputnika
ne bih mogao tražiti;
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Iz poniklih udruživanja
sklonosti postaju,
a idući za sklonošću
bol se javlja,

uviđajući ništavnost
iz sklonosti rođenu
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Onaj tko biva samilostan
spram prijatelja i druga,
taj - privezane svijesti -
blagostanje ispušta,
upravo ovu bojazan u druženju
uviđajući,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Zapleten je upravo
kao razgranat bambus
onaj koji o sinovima i ženama brine;
kao ničim nezalijepljen
vršak trstike
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Kao što gazela
u šumama nesputana
i na pašnjak ide kamo hoće,
tako razborit čovjek uviđa
da samostalnost je ono pravo;
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Zaziv postoji među drugovima,

i dok se sjedi, i kada se stoji,
i dok se ide, i kada se bilo kako kreće;
nepohlepan, uviđajući da samostalnost je ono pravo
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Raskalašenost i uživanje
postoji među drugovima,
i ogromna privrženost sinovima;
gnušajući se razdvojenosti od prijatnog
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Bez otpora biva spram ičeg
na sve četiri strane,
zadovoljan neponeseno i tu i tamo,
podnosilac stradanja
od straha neukočen,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Teško je čak i neke
beskućnike zadovoljiti,
a koliko tek domaćina
što u domu obitava;
nebrižan spram sinova tuđih,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Otresavši biljeg okućenog,
kao što stablo kovilara saspe listove,

tako, dubokouman, presjekavši spone okučena,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Kada bi se moglo steći
promišljena druga, suputnika
dubokoumna i vrlinom prožeta,
tada bih se,
bivajući iznad svih stradanja,
kretao s njime,
pažljiv i pribrane misli.

Kada se ne bi moglo steći
promišljena druga, suputnika
dubokoumna, koji s vrlinom boravi,
tada, kao što bi kralj napustio
kraljevstvo od njega poraženo,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Hvale je doista vrijedno
stremljenje druga,
udružiti se treba s najsjajnijim
ili bar s jednakim;
nestekavši takvog koji
besprijekoran je u prihvaćanju,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Vidjevši kako na jednoj ruci
zveče u srazu

Čak i dvije zlatne, blistave
narukvice, koje dobro iskova
zlatar što po porodičnom predanju
nauči tu vještinu,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Da sam s drugim, dolazilo bi
do neumjesnih razgovora i zajedljivosti;
uviđajući tu bojazan
u još nepriteklom vremenu,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Želje su raznolike islatke
i želje su radost misli,
raznolikog lika uznemiruju svijest;
ništavnost u kakvoćama želja ugledavši,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Želje su meni i pošast,
i oteklina, i neprilika,
i bolest, i strijela, i bojazan;
ugledavši tu bojazan
u kakvoćama želja,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

I hladnoću, i jaru, i žeđ,
i glad, i vjetar, i žegu,

i obade, i gmazove,
i sve ono što prolazi podnijevši,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Kao jedan od onih veličanstvenih slonova,
što krdu izmakavši,
uznosit, pjegav i krupan,
boravi u šumi sebi ugađajući,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Nije moguće takvo stanje
u kojem bi druželjubiv
barem privremeno razrješenje dosegao;
s rječju Sunčevoga plemena
kao uzorom,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Nadišavši igrokaze uvida,
postigavši samosvladanost,
probivši sebi put,
u meni se znanje pojavilo,
od drugog ne trebam biti vođen,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Bez lakomosti, bez lukavosti,
bez želje da pijem,
bez mrgodnosti,

bez onečišćenosti prljavim primjesama,
i bez zasljepljenosti,
postavši onaj koji nezavisan je
od svih svjetova,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Zla bih druga izbjegavao,
onog koji nije ugledao blagostanje,
u raspršenostima učajurenog,
sam ne bih služio gorljivo i opijeno,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

S onim koji je mnogo čuo
i koji se drži reda u obdržavanju
dijelite,
s prijateljem velikodušnim
i hitrim sinućem obdarenim.
Razumjevši značenje,
otklonivši sumnju,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Na raskalašenost, užitak
i ugodu željenja u svijetu
ne polagavši mnogo,
ne brinuvši se,
spram kićenja radost izgubivši,
zboreći istinu,
krećem se samotan,

kao jedini nosoroga rog.

Napustivši sina i ženu,
oca i majku, novac i imanje,
sve rođake,
i kao presudno želje napustivši,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

"Sputanost je sve to,
sićušna je tu ugodnost,
malena je sladost,
obilnija je bol, udica je to.",
saznavši to, misaon,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Raskinuvši okove
tako kao što to učine
jezerska i riječna stvorenja,
mrežu nepovratno probivši,
i nepaleći se više
kao što se sagorjeli oganj
više ne pali,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Spuštena pogleda
i korakom koji ne vrluda,
zaklonjenih osjetila
i nadzirući pomišljeno,

bez izliva
i nezažaren umišljenošću,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Odbacivši biljege okućenog,
kao što stablo pericchato
lišće saspe,
sa žutom odjećom
iz doma se oputivši
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Bez gramzivosti
i bez vrludanja spram okusa,
ne prehranjujući ikog drugog,
nepreprečavano se krećući
od porodice do porodice,
neprivezane svijesti,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Propustivši
pet smetnji svjesnosti,
sve zagađenosti odagnavši,
neukotvljen,
presjekavši sklonost i mržnju,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Okrenuvši leđa ugodi i bolu,

i prijašnjoj sreći i nesreći,
stekavši ravnodušje
i smirenost iščišćenu,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Učvršćene poduhvatnosti
zbog dostignuća najvećeg blagostanja,
nezalijepljene svijesti,
neprestano miran,
jak u bezželjnosti,
tvrd i snažan,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Ne zanemarujući
izdvojenost i zadubljenje,
krećući se među obdržavanjima
po toku reda u obdržavanju,
dokučivši ništavnost
bilo kojih oblika bivanja,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Usrdan spram usahnuća žeđi,
neopijen, bistrinom obilježen,
mnogo čuvši, pažljiv,
saživjevši se s redom u obdržavanju,
ustremljen, krajnje odlučan,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Kao lav zvukovima neuplašen,
ili kao vjetar u mrežu neuhvaćen,
kao lopoč vodom neovlažen,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Kao lav što snažnih koljača
koristi silu,
kralj šumskih životinja,
koji se kreće nemajući
ikog iznad sebe,
koji se služi sjedištem
i ležajem nepristupačnim,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Blagost koja sve ispunjuje,
ravnodušje, sućut, kao razrješenja,
a neki puta i radost
iskazujući,
svim svjetovima neometan,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Strast, mržnju
i zasljepljenost propustivši,
raskinuvši okove,
neuplašen svenućem života,
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Zbog koristi
dijele i uslužni su,
teško je danas steći
nekoristoljubive prijatelje,
prozrijevanja blagostanju
svojem uperena;
nečisti su ljudi;
krećem se samotan,
kao jedini nosoroga rog.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-3a.html

Sutta nipata I.3

Khaggavisana sutta

Nosorog

Prevod sa palija Zoran Zeković

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Položivši prut baš pred svim bićima,
ne ozljeđujući nikoje od njih,
ne poželi sina, a kamoli druga?!
Samotan putuj poput nosoroga.

Druželjubivom biva uzđudenje,
po uzbuđenju nastaje ova bol.
Motreći jad iz uzbuđenja rođen,
samotan putuj poput nosoroga.

Tko, žaleć za drugovima i svojtom,
sputane je misli, taj napušta cilj.
Ovaj strah u prisnosti opažajući,

samotan putuj poput nosoroga.

Kao razgranat i zapetljan bambus
jest taj, tko sinove i žene želi.

Kao vrh bambusa ne prijanjajuć,
samotan putuj poput nosoroga.

Kao jelen u šumi nesputavan,
što kad god želi, ide na ispašu,
mudar je muž što gleda svoju volju.
Samotan putuj poput nosoroga.

Prizivanje jest usred prijateljstva;
dok boravi, stoji, ide, putuje,
(on) je taj što gleda volju i beželjnost.
Samotan putuj poput nosoroga.

Igra i užitak su u drugarstvu,
i velika je ljubav prema djeci.
(premda) mržeć rastanak od ugodnih,
samotan putuj poput nosoroga.

I nemrzak jest u četiri smjera,
bivajuć zadovoljan bilo čime,
nezastrašen svladatelj nevolja.
Samotan putuj poput nosoroga.

Loše stege su neki isposnici,
i domaćini što žive u kući.
Postavši bezbrižan za djecu drugih,
samotan putuj poput nosoroga.

Odbacivši značajke domaćina,
kao stablo čije lišće je palo,
srezavši snažno spone domaćina,
samotan putuj poput nosoroga.

Ako se stekne razborit prijatelj,
suputnik, sustanar krepostan i čvrst,
svladavši upravo sve opasnosti,
s njim pođi zadovoljno i sabrano!

Ako se ne stekne razborit sudrug,
suputnik, sustanar krepostan i čvrst,
k'o kralj napustivši osvojenu zemlju,
samotan putuj poput nosoroga.

Stvarno hvalimo sreću prijateljstva:
valja nam drug najbolji ili isti;
ako je nedostižan, ti bezgrešan,
samotan putuj poput nosoroga.

Vidjevši zlatne, sjajne (ogrlice)
dobro pravljene od sina kovača,
dvije koje baš na ruci zveckaju,
samotan putuj poput nosoroga.

Tako s drugim skupa bilo bi meni,
ili naklapanje ili kuđenje.
Ovaj strah i u budućnosti videć,
samotan putuj poput nosoroga.

Žudnje sjajne, slatke, duhu ugodne

raznoobličjem uzbuđuju svijest.
Jad vidjevši u ograncima žudnje,
samotan putuj poput nosoroga.

I bijeda i čir i pogibeljnost
i lom i strijela i strah mi to je.
Taj strah videć u ograncima žudnje,
samotan putuj poput nosoroga.

Studen i vrućinu, glad i žeđanje,
vjetar i žar, obade i puzavce,
i sve ove upravo nadvladavši,
samotan putuj poput nosoroga.

Kao slon, što je napustio krdo,
što je ogroman i nalik lopoču,
dok luta u šumi kako mu volja,
samotan putuj poput nosoroga.

Nemoguće je druželjubivom to,
što vodi i privremenoj slobodi –
riječ rođaka Sunca razmotrivši,
samotan putuj poput nosoroga.

Taj je napustio zbrke gledišta,
dostignute stege, čiji je put stečen.
Ja sam znalac. Nitko mi nije vodič.
Samotan putuj poput nosoroga.

Bez žudnje, bez obmane, bez žeđanja,
bez srdžbe, bez grešaka i pomutnje,
bez oslonca u svijetu postavši,

samotan putuj poput nosoroga.

Držeci se dalje od grešnog druga,
loše ustrojenog, što ne vidi cilj,
nek' se on sam ne združi s nemarnim.
Samotan putuj poput nosoroga.

Združi se s učenim, čvrstim u znanju,
prijateljem izvrsnim, razboritim;
shvativši smisao, nadvladaj sumnju!
Samotan putuj poput nosoroga.

Igre, užitka i svjetovne sreće
zasativši se, ne gledajuć (u to),
bez ukrašavanja, istinoljubiv,
samotan putuj poput nosoroga.

Sina i ženu, pa oca i majku,
bogatstva i ljetinu i rodake
i upravo sve želje napustivši
samotan putuj poput nosoroga.

»Okov je to, malena je tu sreća.
Mala je slatkoća, veća je tu patnja.
Mamac je to« – tako spoznavši, znalče,
samotan putuj poput nosoroga.

Upravo si raskinuvši okove,
k'o riba u vodi što lomi mrežu,
k'o vatra što se ne vraća zgarištu,
samotan putuj poput nosoroga.

Spuštenih očiju, ne tumarajuć,
nadziranih čula, štićena uma,
što je bez izljeva, što ne izgara,
samotan putuj poput nosoroga.

Napustivši oznake domaćina,
k'o stablo, čije je lišće srezano,
u žutom ogrtacu otišavši,
samotan putuj poput nosoroga.

Bez žudnje za okusima, nesmeten,
ničiji održavatelj, proseći
od kuće do kuće, nevezana duha,
samotan putuj poput nosoroga.

Odbacivši pet zapreka svijesti,
zaprljanosti odstranivši baš sve,
neovisan, srezavši porok žudnje,
samotan putuj poput nosoroga.

Okrenuvši leđa sreći i bolu,
pa i prijašnjoj radosti i tuzi;
ravnodušnost, mir, čistoću stekavši,
samotan putuj poput nosoroga.

Odlučne sile da postigneš svrhu,
mudre misli, pažljiva djelovanja,
čvrsta napora, jasnoće, snage,
samotan putuj poput nosoroga.

Težeći ka osami i zadubljenju,

iduć' uvijek po zakonu u zbilji,
shvaćajuć bijedu preporađanja,
samotan putuj poput nosoroga.

Uništenje životne žedi želi
taj marljiv, razbistren, učen, pozoran,
jak i obuzdan, što poznaje nauk.
Samotan putuj poput nosoroga.

Poput lava nezastrašenog bukom,
poput vjetra neuhvaćenog mrežom,
poput lopoča nesljepljenog vodom,
samotan putuj poput nosoroga.

Poput lava, tog kralja životinja
moćnih zubi, što ide pobjednički;
u daleka boravišta pođi i
samotan putuj poput nosoroga.

Ljubav, ravnodušnost, sućut, slobodu
i suradost oplemenjujuć uvijek,
ni od čeg na svijetu nezapriječen,
samotan putuj poput nosoroga.

Žudnju, srdžbu, pomutnju napustivši,
zapriječenost svaku razlomivši,
bez straha pri otjecanju života
samotan putuj poput nosoroga.

Zbog koristi druguju i vežu se
druzi. Malo je nekoristoljubivih.
Znalci dobitka su prljavi ljudi.

Samotan putuj poput nosoroga.

Pogledajte takođe: **Zoran Zeković: *Prikaz patnje u književnosti theravatskog buddhizma***

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-3b.html

Sutta nipata I.4

Kasibharadvaja sutta

Zemljoposednik Bharadvađa

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u bramanskom selu po imenu Ekanala, smeštenom u oblasti Dakinagiri, u zemlji Magadi.

U to vreme, pošto je bila sezona setve, pet stotina plugova koje je posedovao braman Bharadvađa behu na njivi. I tada, ujutru, Buda obuče svoj ogrtač i uze zdelu, te zaputi se do njive gde je Bharadvađa nadgledao posao. Kad je stigao beše vreme ručku i braman je radnicima delio hranu. Kad Buda stiže do meste gde se delila hrana, stade sa strane. A braman, videvši Budu da je krenuo u prošenje hrane, reče ovako: "O isposniče, ja sam orao i sejao, pa pošto sam orao i sejao ja i jedem. I ti, isposniče, treba da oreš i seješ; pa kad budeš orao i sejao i ti ćeš jesti."

"I ja, bramanu, orem i sejem; pa pošto orem i sejem, ja i jedem."

"Ne vidimo ni jaram, ni plug, ni bič, ni seme, poštovani Gotamo, a ti ipak kažeš: 'I ja, bramanu, orem i sejem; pa pošto orem i sejem, ja i jedem'." Zatim Bharadvaja nastavi sledećim rečima:

"Tvrdiš da si ratar, pa opet ne vidimo oranja tvoga. Kad te za oranje upitamo, odgovaraš nam tako kao da bi za njega trebalo da znamo."

"Poverenje je seme; obuzdanost uzda; mudrost je moj jaram; skromnost je moja ruda; um su kajasi; sabranost moj plug i bič."

Telesni postupci su dobro nadgledani, govor je dobro nadgledan, umeren u jelu, istinu činim iskoreniteljem korova, a spokoj mojim izbavljenjem.

Napor je moj upregnut vo što nosi me ka *nibbani*. On ide napred bez prekida; a kad se tamo stigne ni za čim žala nema.

Na taj način oranje je završeno; ono donosi plod besmrtnosti. Takvo oranje obavivši, od svake patnje oslobođeni bivamo."

Na to Bharadvaja napuni veliku zlatnu činiju pirinčem kuvanim u mleku i ponudi je Budi sledećim rečima: "Neka poštovani Gotama jede ovaj pirinač. I on je ratar zahvaljujući takvom oranju; a ono zaista donosi plod besmrtnosti."

"Ono što je dobijeno pevanjem himni ja ne jedem. To, bramane, ne čine oni što ispravno vide. Bude odbijaju ono što je dobijeno pevanjem himni.

Drugu hranu i piće treba da poslužiš savršenom mudracu oslobođenom mentalnih nečistoća i nedoumica. Jer to je polje za onoga ko za zaslugama traga."

"Tada, poštovani Gotamo, kome da ovaj pirinač dam?"

"Bramanu, u svetu koji obuhvata božanstva, Maru i Bramu, ni među bramanima i

Ljudima ja ne vidim ikoga sem Tathagate i njegovih učenika ko, kad jednom pojede taj pirinač, može dobro i da ga svari.

Zato je najbolje da taj pirinač zatrpaš u neku jamu ili prospeš u vodu u kojoj živih bića nema."

I tako Bharadvađa prosu onaj pirinač u vodu u kojoj živih bića nema, a pri tom se začu šištanje i poče na sve strane da izbijaju iz vode para i dim kao kad se plug koji je ceo dan na suncu bio baci u vodu i počne na sve strane da izbijaju iz vode para i dim.

Tada Bharadvađa, vidno uzbuđen i razrogačenih očiju od straha, otide Budi i pokloni se Učitelju do nogu, pa reče: "Neverovatno je, poštovani Gotamo, čudesno je, poštovani Gotamo! Kao kada bi neko postavio uspravno ono što je stajalo naglavce, otkrio ono što je bilo skriveno, pokazao put onome ko je zalutao ili upalio lampu u tami tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na različite načine. Zato uzimam Budu, Dhammu i monašku zajednicu za svoje utočište. Želim da se otisnem u beskućnički život i primim zaređenje od poštovanog Gotame."

I tako Bharadvađa postane iskušeni, a kasnije ga Buda zaredi i kao monaha.

Kasnije, živeći u osami, marljiv, energičan i odlučan, ne zadugo, razume on, iskusi i dostiže najveće savršenstvo plemenitog života, zbog kojeg sinovi iz uglednih porodica napustaju porodični dom i odlaze u beskućnike. Tako behu preporađanja okončana, iživljen svetački život, učinjeno ono što je trebalo učiniti i ne preostade bilo šta što treba uraditi u ovome životu: Bharadvađa postade jedan od arahanta.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-4.html

Sutta nipata 1.5

Cunda sutta

Kovač Ćunda

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ćunda: "Pitam mudraca Budu, velike mudrosti, gospodara Dhamme, oslobođenog želje, najplemenitijeg među ljudima, najplemenitijeg među vodičima; koliko je vrsta monaha na ovome svetu? Molim te odgovori mi."

Buda: "Ćunda, četiri su vrste monaha, a nema pete. Objasniću ti svakog ponaosob, jer si me pitao: (I) jedna vrsta zadobila je Put, (II) jedna izlaže Put, (III) jedna živi na Putu i (IV) jedna prlja Put.

Ćunda: "Koga Buda opisuje kao onoga ko je zadobio Put? Kako onaj ko izlaže Put postaje neuporediv? Kaži mi o onome ko živi na Putu i onda objasni onoga ko prlja Put."

Buda: "Onaj ko prevlada neizvesnost jeste oslobođen žalosti, ushićuje se

nibbanom, neokrznut, vodič ljudima i bogovima – za takvu osobu Bude kažu da je zadobila put.

Zatim, onaj ko poznaje *nibbanu* kao najplemenitije stanje, ko izlaže i objašnjava Dhammu; taj mudrac koji razara neizvesnost, bez želja je – taj drugi monah naziva se onaj ko izlaže Put.

Onaj ko je sebe uzdržavao sabranošću, živi na putu u skladu sa rečima dobro izložene Dhamme; onaj ko praktikuje ispravne principe – taj treći monah naziva se onaj ko živi na Putu.

Onaj ko se prikriva noseći ogrtač vrlih, ko putuje radi dobiti, obeščašćuje porodice, nesmotren, lažljiv, neobuzdan, spletkaroš i ogovarač pretvarajući se da je ispravan monah – on je taj koji prlja Put.

Shvativši ove četiri vrste, onaj ko je dobro upućen, domaćin, plemenit, mudar sledbenik i koji je razumeo da "svi oni nisu isti", videvši to ne gubi poverenje. Kako se uprljani i neuprljani, čisti i nečisti, mogu smatrati jednakima?"

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-5.html

Sutta nipata I.6

Parabhava sutta

Nazadovanje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Beleška: Dok **Mangala sutta** objašnjava način života koji vodi napretku i sreći, Parabhava sutta je nadopunjuje ukazujući na uzroke nazadovanja. Onaj ko sebi dopusti da bude uprljan ovakvim prekora vrednim ponašanjem sam sebi zatvara put ka ovozemaljskom, moralnom i duhovnom napretku i ujedno unižava sve ono što je plemenito i ljudsko u čoveku. Ali onaj ko pazi na ove opasnosti otvara sebi put ka svih onih trideset osam blagoslova za koje je sposobna ljudska priroda.

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anapindike.

I kada je noć već poodmakla, jedno božanstvo čija je svetlost obasjala čitav Đetin

gaj, dođe do Uzvišenoga i, približivši se, s poštovanjem ga pozdravi i stade sa strane. Stojeći tako, ono se stihovima obrati Uzvišenome:

Božanstvo:

Došavši ovamo sa jednim pitanjem za Uzvišenoga,
pitam te, o Gotamo, o čovekovoju propasti.
Molim te, reci nam uzrok nazadovanja!

Buda:

Lako je saznati zašto neko napreduje,
lako je saznati zašto neko nazaduje.
Onaj ko voli Dhammu napreduje; onaj kome je odbojna nazaduje.

Božanstvo:

Toliko i mi vidimo:
to je prvi uzrok nečijeg nazadovanja.
Molim te, reci nam i drugi uzrok. [1]

The Buddha:

Nemoralni su mu dragi, sa kreposnima ne nalazi ushićenje,
više voli veru nemoralnih --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

Voli da spava, voli društvo,
nemaran je, lenj i nervozan --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

Iako imućan, ne pomaže oca i majku,

koji su stari i davno prošli svoju mladost --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

Lažju obmanjuje bramana ili asketu
ili nekog drugog duhovnika --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

Ako ima imetak, zlato i dobru hranu,
ali u luksuzu uživa sam --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

Ponosi se svojim poreklom, bogatstvom i familijom,
a prezire ljude oko sebe --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

Biti bludnik, pijanica, kockar
i protraćiti svu zaradu --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

Ne biti zadovoljan sopstvenom ženom
i biti viđen sa bludnicama i tuđim ženama --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

U poodmaklim godinama uzeti mladu ženu
i ne biti u stanju da spavaš zbog ljubomore --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

Stupiti u službu žene koja se odala piću ili rasipništvu
ili muškarca sličnog ponašanja --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

Biti plemenitog porekla, sa ogromnom ambicijom i skromnim
sposobnostima,

a žudeti za vlašću --
to je uzrok nečijeg nazadovanja.

Znajući sve te uzroke nazadovanja u ovome svetu,
plemeniti mudrac obdaren uvidom
stiže na srećno odredište.

Beleška

1. Ove reči se ponavljaju i posle svakog narednog stiha, sa odgovarajućim rednim brojem. [Natrag]

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-7.html

Sutta nipata I.7

Vasala sutta

Otpadnik

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Buda boravio blizu Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. Tako, jednoga jutra, obukavši se i uzevši svoju zdelu, otide on u Savati u prošenje hrane. U to vreme u kući bramana Agika-Bharadvađe, obožavaoca vatre, bi upaljena vatra i predmeti za žrtveni obred behu pripremljeni.

Onda Buda, idući od kuće do kuće, dođe i do bramanovog doma. Videvši Budu kako se približava, ovaj poviče: "Ni koraka bliže, monaše, ni koraka bliže, isposniče, ni koraka bliže, otpadniče!"

Buda na to blagim glasom odgovori: "O, bramane, možeš li da prepoznaš otpadnika i znaš li šta nekoga čini otpadnikom?"

"Zapravo ne, učitelju Gotamo, ne mogu da prepoznam otpadnika i ne znam šta

nekoga čini otpadnikom. Bilo bi, zato, korisno, učitelju Gotamo, ukoliko bi mi razjasnio to."

Buda tad nastavi: "Vrlo dobro, bramanu, saslušaj i dobro zapamti ovo što sledi:

Ko god je ljut, neguje u sebi zlovolju, zlonameran je i zavidan; čiji stavovi zavode na pogrešan put, ko obmanjuje, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god uništava život, bilo da je reč o ptici ili drugoj životinji, insektu ili ribi, onoga ko nema samilosti za ono što je živo, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god je destruktivan i agresivan u gradu ili na selu i znan je kao vandal ili razbojnik, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god krade ono što pripada nekog drugom, bilo da se to nalazi u selu ili u polju, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god se zaduži, pa kad ga upitaju da vrati uzeto odgovara: 'Ja *nisam* tvoj dužnik!', toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god je željan da ukrade, makar i sitnicu i onda da bi oteo tu stvar ubije putnika na kojeg na putu naiđe, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god se lažno zaklinje, radi svoje koristi ili koristi drugih, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god ima nedozvoljenu vezu sa ženama svojih rođaka ili prijatelja, bilo da ih prisili ili na obostrani pristanak, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god ne brine o svom ocu ili majci, onda kada su stari i nemoćni, a sam ima dovoljno, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god udari ili vređa oca, majku, brata, sestru ili drugog srodnika, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god kada ga pitaju za koristan savet daje savet koji upućuje na pogrešan put ili se namerno nejasno izražava, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god počini neki prekršaj, pa onda hoće da ga prikrije od drugih i hipokrit je, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god ode u tuđu kuću i tamo se gosti, a onda neće da svoga domaćina isto tako ugosti kod sebe, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god obmanjuje sveštenika, monaha ili bilo kojeg drugog duhovnika, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god vređa sveštenika ili monaha i ne poziva ga kod sebe da ga nahrani, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god, uronjen u neznanje, daje lažna predviđanja radi bednog dobitka, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god veliča sebe i omalovažava druge, samozadovoljan svojom obmanom, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god izaziva svađu ili je pohlepan, ima zle namere, zavidan je, bez stida i ne preza od toga da počini neko zlo, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god vređa Budu ili njegove učenike, bilo da su zaređeni ili ne, toga treba smatrati otpadnikom.

Ko god se pretvara da je arahant, a u stvari to nije, taj je zaista najveći lupež na ovome svetu, najveći otpadnik od svih. Eto tako ti nabrojah one koji su otpadnici.

Niko ne postaje otpadnik svojim rođenjem, niko ne postaje braman svojim rođenjem. Delima se postaje otpadnik, delima se postaje braman.

Poslušaj sada i ja ću ti ispričati jednu priču. Jednom je u plemenu Sopaka živeo sin nekog otpadnika po imenu Matanga.

Ali on je uspeo da se tako uzdigne u svojoj slavi, da su ratnici, bramani i mnogi drugi dolazili da mu služe.

Razorivši u sebi ovozemaljske strasti, on stupi na taj Plemeniti put i dostiže svet Brame. Pripadništvo najnižoj kasni nije ga sprečilo da se u narednom životu rodi u nebeskom svetu.

Oni bramani koji poznaju Vede i koji su rođeni u porodici u kojoj se recituju Vede, ako su privrženi lošim delima, oni ne samo da su prezreni u ovom životu, već se preporađanju u svetu patnje. Pripadništvo najvišoj kasti ne spreva ih da budu prezreni ili da se preporode u svetu patnje.

Niko ne postaje otpadnik svojim rođenjem, niko ne postaje braman svojim rođenjem. Delima se postaje otpadnik, delima se postaje braman."

Kada Buda ovo izgovori, braman Agika-Bharadvađa uzviknu: "Izvanredno, poštovani Gotamo, izvanredno, poštovani Gotamo! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimam utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka me poštovani Gotama prihvati kao svog sledbenika koji, od danas pa do kraja života, pronađe svoje utočište!"

Rev. 15/9/01

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-7.html

Sutta nipata I.9

Hemavata sutta

Šatagira i Hemavata

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Demon Šatagira reče: "Danas je dan punog Meseca. Božanska noć se primakla. Hajdemo do učitelja Gotame, učitelja savršenog imena."

A demon Hevamata reče: "Je li um postojanoga usmeren ka svim bićima? Je li on sve svoje misli, o prijatnim i neprijatnim stvarima, stavio pod svoju kontrolu?"

Šatagira: "Um postojanoga usmeren je ka svim bićima. Štaviše, on je sve svoje misli, o prijatnim i neprijatnim stvarima, stavio pod svoju kontrolu"

Hevamata: "Zar on ne krade? Je li samoobuzdan prema svim živim bićima? Je li daleko od toga da bude letargičan? Zar ne diže ruke od meditacije?"

Šatagira: "On ne krade? Samoobuzdan je prema svim živim bićima? Daleko je od toga da bude letargičan? Prosvetljeni ne diže ruke od meditacije."

Hevamata: "Zar on ne laže? Zar druge ne grdi i ne psuje? Zar on ne govori bilo šta što druge povređuje? Zar ne uživa u ispraznom razgovoru?"

Šatagira: "On ne laže. Niti druge grdi i psuje. Ne govori bilo šta što druge povređuje. On govori jedino mudre i korisne reči"

Hevamata: "Zar nije vezan za ovozemaljska zadovoljstva? Je li mu um neuznemiren? Je li prevladao obmanu? Stekao li je uvid u sve stvari?"

Šatagira: "On nije vezan za ovozemaljska zadovoljstva. Um mu je neuznemiren. Sve njegove obmane iščezle su. Prosvetljeni poseduje uvid u sve stvari."

Hevamata: "Poseduje li on znanje? Je li mu ponašanje ispravno? Razorio li je sve strasti? Je li stigao na kraj (kruga) rađanja i umiranja?"

Šatagira: "On poseduje znanje? Ponašanje mu je ispravno? Razorio je sve strasti? Više se on preporučati neće."

Hevamata: "Um toga mudraca ispunjen je dobrim govorom i postupcima. On poseduje ispravno znanje i ponašanje. Hajde da posetimo Gotamu! Mudraca Gotamu, tela poput antilope, vitkog, čvrstog, što uzima malo hrane, bez pohlepe, koji u džungli meditira. Hajdemo njega da ga vidimo! A kada stignemo do njega, koji je lavu nalik, koji živi sam i ravnodušan je prema zadovoljstvima ovoga sveta, upitajmo ga za spas iz kandži smrti."

[Obojica govore u glas] "Pitamo Gotamu, prosvetljenoga, koji objavljuje Dhammu, koji izlaže Dhammu, koji je uvideo istinu, prevazišao mržnju i strah."

Hevamata: "Na osnovu čega ovaj svet nastade? Šta ovaj svet povezuje? Za šta se vezujući, ovaj svet mučan biva?"

Buda: "O, Hevamata, iz šest ovaj svet nastade, i šest ovaj svet povezuje, za šest

se vezujući ovaj svet mučan biva."

Hevamata: "Šta je ta veza zbog koje ovaj svet mučan biva? Molimo te reci nam put izbavljenja, kako ovaj svet od muke pobeći može?"

Buda: "Uništivši želju za svih pet čulnih zadovoljstava i za zadovoljstvima uma, kao šestog, iz muke se izbavljamo. To je spas ovoga sveta -- rekoh vam kako jeste. Samo toliko vam kažem: na taj način ovaj svet iz muke se izbavlja."

Hevamata: "Ko je taj ko bujicu prelazi? Ko je taj što more prelazi? Bez čvrstog oslonca i podrške spolja, ko neće potonuti u more preduboko?"

Buda: "Onaj ko se vrline drži, mudar, skoncentrisan, smotren i sabran, taj prelazi bujicu za prelazak tešku. Uzdržavši se od požudnih misli i raskinuvši sve okove, onaj u kojem je želja za postojanjem utrnula, taj u dubinu potonuti neće."

Hevamata: "Pogledaj tog velikog znalca, koji bezgraničnu mudrost poseduje, ko je i najtananiju istinu dokučio, bez strasti, nezaveden slastima ovozemaljskim, odbacivši sve okove, putem bogova dostojnim korača on! Pogledaj tog velikog mudraca savršenog imena, ko je i najtananiju istinu dokučio, a mudrost sa drugima deli, nezaveden slastima ovozemaljskim, sveznajući, savršenog uvida, što plemenitim putem korača! Dobar prizor se ukaza danas, zaista, dobro jutro, divni izlazak Sunca, jer ugledasmo savršeno prosvetljenoga, što bujicu je prešao i svih strasti se lišio.

Ovih hiljadu duhova okupljenih ovde, što poseduju natprirodne moće i slavu, za utočište tebe uzimaju. Ti si naš učitelj plemeniti. Zato ćemo hodati od sela do sela, od planine do planine, odajući poštovanje prosvetljenome i njegovom učenju savršeno izloženome."

Rev. 15/9/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-9.html

Sutta nipata I.10

Alavaka sutta

Govor Alavaka jaki

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Napomena: Ova suta javlja se takođe u **SN X.12**.

Beleška: Ovaj govor je izvor mnogih izreka koje se često citiraju u zemljama theravada budizma. Godine 1982, kada je u Tajlandu proslavljena 200. godišnjica utemeljenja današnje kraljevske dinastije, njegovo visočanstvo kralj je svoje glavno obraćanje tajlandskom narodu koncipirao na osnovu četiri kvaliteta pomenuta u Budinom poslednjem stihu.

Ovako sam čuo. Jednom je prilikom Blaženi boravio u Alavi, u boravištu Alavaka jake (demon). Tada Alavaka jaka priđe Blaženome i stavši pred njega reče:
"Izlazi, pustinjače!"

[Rekavši] "U redu, prijatelju", Blaženi izađe.

"Dođi ovamo, pustinjače!"

[Rekavši] "U redu, prijatelju", Blaženi uđe.

Drugi put... Treći put, Alavaka jaka reče Blaženome: "Izlazi, pustinjače!"

[Rekavši] "U redu, prijatelju", Blaženi izađe.

"Dođi ovamo, pustinjače!"

[Rekavši] "U redu, prijatelju", Blaženi uđe.

Tada, četvrti put, Alavaka jaka reče Blaženome: "Izlazi, pustinjače!"

"Neću izaći, prijatelju. Učini što moraš da učiniš."

"Postaviću ti pitanje, pustinjače. "Ako ne možeš da mi odgovoriš, pomutiću ti um ili rasporiti srce ili ću te zgrabiti za noge i zavitlati na drugu obalu Ganga."

"Prijatelju moj, ne vidim nikoga u čitavom svemiru, sa njegovim božanstvima, Marama i Bramama, njegovim pustinjacima i propovednicima, njegovim kraljevima i običnim ljudima, koji bi mi mogao pomutiti um ili rasporiti srce ili zgrabiti za noge i zavitlati me na drugu obalu Ganga. No, ipak, pitaj me to što želiš."

[Alavaka:]

Šta je nečije najveće bogatstvo?

Šta, dobro praktikovano, donosi blaženstvo?

Šta je najveća slast?

Na koji način živeći

možemo svoj život nazvati najboljim?

[Buda:]

Uverenje je nečije najveće bogatstvo.

Dhamma, dobro praktikovana, donosi blaženstvo.

Istina je najveća slast. [1]

Živeći sa uvidom,

možemo svoj život nazvati najboljim.

[Alavaka:]

Kako prelazimo preko bujice?

Kako preko mora?

Kako savladujemo patnju i nespokojstvo?

Kako se pročišćujemo?

[Buda:]

Zahvaljujući uverenju preko bujice prelazimo.

Zahvaljujući pažljivosti preko mora.

Zahvaljujući istrajnosti savladujemo
patnju i nespokojstvo.

Zahvaljujući uvidu se pročišćujemo.

[Alavaka:]

Kako do uvida dolazimo?

Kako bogatstvo pronalazimo?

Kako čast stičemo?

Kako za sebe prijatelje vezujemo?

Idući iz ovoga sveta

u
sledeći svet,
kako žalost možemo izbeći?

[Buda:]

Uvereni u Dhammu arahanta
da nas do oslobađanja vodi,
-- pažljivi, sabrani --
dobro osluškujući
do uvida dolazimo.
Čineći ono što je prikladno,
prema nedaćama trpeljivi,
uvek preduzimljivi,
bogatstvo pronalazimo.
Zahvaljujući istini
čast stičemo.
Dajući,
prijatelje za sebe vezujemo.

Opremeljeni sa ova četiri kvaliteta,
-- istinom,
samokontrolom,
istrajnošću,
uzdržanošću --
uverenjem ispunjen domaćin,
suočen sa smrću, ne biva žalošću ophrvan.

A sad, idi pitaj druge,
bilo kog sveštenika i pustinjaka,
da li se išta bolje od

istine,
samokontrole,
istrajnosti
i uzdržanosti
ovde može naći.

[Alavaka:]

Kako bih mogao ići da pitam
bilo kog sveštenika i pustinjaka? --
sad kad danas razumeh
šta mi dobro donosi
u sledećem životu.

Zaista je na moju dobrobit
to što Probuđeni dođe
ovamo u Alavi.
Danas razumem
šta je to što dato
najveći plod donosi.

Ići ću od sela do sela,
od grada do grada,
odajući poštovanje Samoproduđenome
i istinskoj ispravnosti Dhamme.

Beleška

1. Ovo je očigledno pozivanje na pojam "ukusa" (*rasa*) u indijskoj estetičkoj teoriji

[[Natrag](#)]

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-10.html

Sutta nipata I.11

Vijaya sutta

Pobeda

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Bilo da hoda, stoji,
sedi ili leži,
ono se savija i ispruža:
to je kretanje tela.
Povezano tetivama i kostima,
obloženo mišićima i kožom,
Skriveno bojom puti,
telo se ne vidi
onakvo kakvo jeste:
ispunjeno utrobom, ispunjeno organima,
komadom jetre,
bešikom, plućima, srcem,

bubrezima, slezinom,
šlajmom, znojem, pljuvačkom, salom,
krvlju , zglovnom tečnošću, slinom i uljem.

A povrh toga,
u devet potoka,
nečistoća uvek teče iz njega:

iz očiju: izkučevine iz oka,

iz ušiju: izlučevine iz uha,

iz nosa: slina,

iz usta: sad bljuvotina,

sad šlajm,

sad pljuvačka.

iz tela: graške znoja.

A povrh toga,

šupljina njegove glave ispunjena je mozgom.

Budala, zaveden neznanjem,

misli da je telo lepo.

ALi kada leži mrtvo,

naduto, pomodrelo,

pdbačeno na grobno mesto,

čak i rodbina ne mari za njega.

Psi ga rastržu,

šakali, vukovi i crvi.

Gavrani i lešinari hrane se njime,

zajedno sa svim drugim životinjama.

Saslušavši ove reči Probuđenoga,

monah sa uvidom

razume, jer ga vidi

onako kako jeste:

"Ako je ovo, onda je i ono.

Ako je ono, onda je i ovo."

Unutra i spolja,

treba da pusti da želja za telom

iščezne.

Kad želja i strast iščeznu,

monah sa uvidom stiže ovde:

u besmrtno,

spokojno,

neprolazno stanje

oslobođenosti.

Ovo ni dva metra visoko, prljavo, smradno,

nečistoćama raznim ispunjeno,

što se sad tu sad tamo cedi telo:

ko li bi to mogao pomisliti,

na osnovu ovakvog tela,

da sebe izdiže ili prezire drugog:

Šta je to

ako ne slepilo?

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp1-11.html

Sutta nipata II.2

Amagandha sutta

Smrad

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Asketa Tisa ovako se obrati Budi Kasapi:

Proso, pasulj i grašak, jestivo lišće i korenje, voće; duhovnici koji ovo jedu, pošto im je dobrovoljno dato, ne govore laži zavedeni čulnim zadovoljstvima.

O, Kasapa, ti jedeš bilo koju hranu koju ti drugi daju, koja je dobro pripremljena, divno ukrašena, čista i primamljiva; onaj uživaš u takvoj hrani sačinjenoj od pirinča, jedeš [meso što trune i ispušta] smrad.

O, bramanu, mada kažeš da smrad ne pogađa tebe dok jedeš pirinač sa dobro pripremljenim mesom živine, ipak ti postavljam ovakvo pitanje: koje vrste je tvoj smrad?

Buda Kasapa: Ubijanje, tuča, ranjavanje, vezivanje, krađa, laganje, obmanjivanje, beskorisno znanje, preljuba: od toga dolazi smrad. Ne od mesa pojedenog.

U ovome svetu ima onih koji su neobuzdani u čulnim zadovoljstvima, koji su gramzivi za slatkim stvarima, koji su skloni nečistim postupcima, koji zastupaju nihilističko stanovište, prevrtljivci, koje je teško slediti: od toga dolazi smrad. Ne od mesa pojedenog.

U ovome svetu ima onih koji su osorni, arogantni, zajedljivi, koji spletkare i neljubazni su, preterano egoistični, škrti i nikome ništa ne daju: od toga dolazi smrad. Ne od mesa pojedenog.

Bes, gordost, nepopustljivost, neprijateljstvo, zaslepljenost, zavist, hvalisanje, samoživost, druženje sa nemoralnima: od toga dolazi smrad. Ne od mesa pojedenog.

Oni koji su lošeg morala, koji odbijaju da plate svoje dugove, klevetnici, obmanjivači, koji se pretvaraju, oni koji u ovome svetu, kao najrđaviji među ljudima, čine takva dela: od toga dolazi smrad. Ne od mesa pojedenog.

Oni ljudi koji, u ovome svetu, nisu uzdržani prema drugim bićima, ti su skloni da ranjavaju druge, da ih pljačkaju; nemoralni, okrutni, grubi, bez poštovanja prema drugima: od toga dolazi smrad. Ne od mesa pojedenog.

Oni koji napadaju druga živa bića ili iz pohlepe ili iz neprijateljstva i uvek su blizu zla, takvi posle smrti odlaze u tamu i glavačke upadaju u svet patnji: od toga dolazi smrad. Ne od mesa pojedenog.

Uzdržavanje od riba i drugog mesa, nagost, brijanje glave, upletena kosa, posipanje pepelom, odeća od životinjske kože, paljenje žrtvene vatre; nijedna od različitih pokora u ovome svetu preduzeta radi nezdravih ciljeva, pevanje himni, prinošenje žrtvi, pridržavanje rituala, sve to ne pročišćuje čoveka koji nije

prevazišao svoje sumnje.

Onaj koji živi motreći na vratima čula i koji ih je obuzdao, koji je učvršćen u Dhammi, ushićuje se iskrenošću i blagošću, napustio je vezanost i prevazišao svaku patnju, takav mudrac se ne hvata za ono što je video i čuo.

Tako je govorio Buda Kasapa. Da bi ga asketa dobro upućen u [vedske] himne razumeo. Mudrac oslobođen nečistoća, koji je nevezan i teško ga je slediti, izgovori ove reči na najlepší način.

A onaj što je saslušao dobro izgovorene reči Budine, lišene svake nečistoće i koje vode do okončavanja patnje, poniznog uma iskaza poštovanje Tathagati i zatraži da, tu odmah, bude primljen u monašku zajednicu.

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-2.html

Sutta nipata II.3

Hiri sutta

O prijateljstvu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Buda je ovaj govor uputio bramanu iz Savatija koji je želeo da zna odgovore na sledeća četiri pitanja:

1. Sa kime se ne treba družiti?
2. Sa kime se treba družiti?
3. Šta donosi sreću?
4. Koje je stanje najprijatnije?

Onoga ko, zanemarujući i prezirući osećaj sramote, kaže: 'Ja sam tvoj prijatelj', ali na sebe ne preuzima bilo koji zadatak koji je u stanju da obavi, treba prepoznati kao nekoga ko nije prijatelj.

Onoga ko govori ljubazno svojim bližnjima, ali čija se dela ne poklapaju sa rečima,

toga mudri svakako prepoznaju kao pričalo, ali ne kao čoveka od dela.

Nije prijatelj onaj ko je, očekujući sukob, uvek budan u motrenju na slabosti. [1]

Ali onaj na kojega se možemo osloniti, poput deteta što spava na majčnim grudima, jeste istinski prijatelj od kojeg nas drugi nikada ne mogu odvojiti.

Onaj ko nosi ljudski tovar odgovornosti, sa njegovim plodovima i blagoslovima na umu, on neguje uzrok [2] radosti i sreće hvale vredan.

Okusivši ukus samoće i mira, oslobađamo se straha i pogrešaka što sprečavaju da nas obuzme ushićenje Dhamme.

Beleške

1. Takva osoba ne voli da bude ukorena i kada se tako nešto dogodi poželi da ima oružje kojim bi se svetila, pa otuda stalno motri na slabosti drugoga. [Natrag]
2. Prema Komentaru, ovaj uzrok radosti jeste postojan napor (*virīya*). [Natrag]

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-3.html

Sutta nipata II.5

Suciloma sutta

Govor Sućilomi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom kada je Buda boravio kraj Gaje, na kamenom ležaju, u kraju u kojemu je boravio demon Sućiloma, demoni Khara i Sućiloma naiđoše i prvi upita: "Je li taj čovek asketa?" Sućiloma mu odgovori: "Nije to asketa, samo se pretvara da jeste. Ali ipak da proverim." Tada Sućiloma priđe Budi i pokuša da se osloni na njega, ali se Buda izmače unazad od njegovog dodira. Na to Sućiloma upita Budu: "O, asketo, plašiš li se ti to mene?" Buda odgovori: "Prijatelju, ne plašim te se, ali tvoj je dodir neprijatan."

Sućiloma: "Postaviću ti onda jedno pitanje, o asketo. Ako ne možeš da mi odgovoriš, pomutiću ti um ili rasporeti srce ili ću te zgrabiti za noge i zavitlati na drugu obalu Ganga."

Buda: "Prijatelju moj, ne vidim nikoga u čitavom svemiru ko bi mi to mogao učiniti. No, ipak, pitaj me to što želiš."

Sućiloma: "Odakle strast i mržnja izviru? Odakle nezadovoljstvo, vezanost i strah izviru? Odakle zle misli dolaze i muče um kao dečaci ranjenog gavrana?"

Buda: "Strast i mržnja izviru iz egoizma. Isto tako i nezadovoljstvo, vezanost i strah. Zle misli takođe odatle dolaze i muče um kao dečaci ranjenog gavrana.

One izviru iz želje i u nama su poput pupoljaka što izbiju iz grana drveta banjan. One su vezane za čulne želje popu maluva puzavice što vremenom obuzme čitavu džunglu.

Slušaj, o *yakkha*, oni koji znaju uzrok, mogu sve to i da uklone. Takvi prelaze bujicu koju je tako teško preći i nikada se više u novi život ne rađaju."

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-5.html

Sutta nipata II.6

Dhammacariya sutta

Pogrešno ponašanje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Praktikovanje Dhamme, [1] praktikovanje umerenosti, [2] ovladavanje ovime označeno je kao najbolje kada čovek napusti domaćinski život i ode u beskućnike. Ali ako je on brbljav, uživa da povređuje druge, njegov život je naopak i nečistoće u njemu se uvećavaju.

Svadjiv bhikkhu uronjen u obmanu ne shvata Dhammu, kojoj je podučavao Budni pošto ju je otkrio. Uznemiravajući one što praktikuju meditaciju, vođen neznanjem, nije svestan da njegov nečisti put vodi do Niraja pakla. Strmoglavljujući se, promećući se iz materice u matericu, iz tame u (još veću) tamu, takav bhikkhu je sigurno izložen patnji već ovog trenutka.

Kao što je bazen za vodu, godinama zapušten, teško očistiti, slično je svakome ko je pun nečistoća teško da se očisti. Svakoga za koga znate da je takav, bhikkhui,

naklonjen prizemnim stvarima, sa pogrešnim aspiracijama, pogrešnim mislima, pogrešnog ponašanja i pribežišta, takvoga ostavši potpuno sabrani izbegavajte, uklonite ga od sebe kao prašinu, odbacite kao otpad. Odbacite nesamotnike poput pleve. Odbacivši one sa pogrešnim željama, pogrešnog ponašanja i pribežišta, ostanite čisti i sabrani, družeći se sa onima koji su čisti. Tako ujedinjeni i smotreni, stići ćete na kraj patnje."

-- 274-283

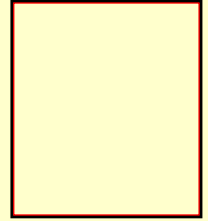
Beleške

1. Dhammacariya. [[Natrag](#)]

2. Brahmacariya, uzvišeni život, praktikovanje čistote i čestitosti. Dhammacariya i brahmacariya jesu dva bliska pojma. "Dhamma" se ovde koristi u značenju vrline i ispravnog ponašanja. [[Natrag](#)]

Rev. 21/8/2000

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-6.html

Sutta nipata II.7

Brahmanadhammika sutta

Dobro ponašanje bramana

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Buda živeo kraj Savatija, u Đetinom gaju, u hramu manastira Anatapindike. Onda velika grupa bramana iz čitave zemlje Kosala, onemoćalih, ostarelih, na izmaku snaga, poodmaklih godina, otide do mesta na kojem je boravio Buda i veoma se obradovaše kada ga videše. Razmenivši prijateljske pozdrave, oni sedoše sa strane i upitaše Budu: "Poštovani Gotamo, da li današnji bramani ispunjavaju sveštenečke dužnosti isto onako kao i bramani u drevna vremena?"

"Današnji bramani ne ispunjavaju sveštenečke dužnosti isto onako kao i bramani u drevna vremena."

"Bilo bi lepo od Gotame ako bi nam to поближе objasnio."

Buda: "Mudraci drevnih vremena posedovali su samokontrolu i obuzdan um,

napustili su zadovoljstva pet čula, vodili život na vlastitu dobrobit.

Bramani drevnih vremena nisu posedovali stoku, ni zlato i žitarice. Znanje je za njih bilo zlato i žitarice. i oni su štitili to božansko blago.

Koja god da je za njih pripremljena hrana bila ostavljena na pragu – smatrali su je pripremljenu sa dovoljno predanosti za takve tragače.

Imućni ljudi is oblasti i iz drugih zemalja darivali su takve bramane odećom različitih boja, ležajima i boravištima.

Bramani nisu bivali ni povređeni ni poraženi. Žtitila ih je vrlina. Niko im se nije suprotstavljao na vratima bilo kog domaćinstva.

Nekada su bramani praktikovali celibat od mladosti do svoje četrdeset osme godine. Bili su obuzeti traganjem za znanjem i ispravnim ponašanjem.

Bramani nisu stupali u veze sa tuđim ženama niti su kupovali ženu. Odgajeni u međusobnoj ljubavi, poštovali su jedni druge.

Bramani nisu imali kontakt sa drugim ženama, sem onih kojima je prestala menstruacija i ne u drugo vreme osim propisanog.

Hvalili su čestitost, moralnost, poštenje, blagonaklonost, suzdržljivost, blagost, nenasilje i izdržljivost.

Ukoliko je postojao neki braman sa velikim uticajem, koji je bio najplemenitiji među njima, čak i on je bio čedan i nije ni u snu pomišljao na seksualni odnos.

Tako su neki mudraci, sledeći njegova pravila, hvalili čestitost, moralnost i izdržljivost.

Isprosivši pirinač, ležaje, odeću, buter, ulje i skupši sve to dozvoljenim sredstvima, oni su nudili te stvari kao žrtvu, a nisu radi žrtvovanja ubijali krave.

Krave, od koji hdobijamo lekovite stvari, naši su veliki prijatelji, poput naših majki, očeva, braće i drugih rođaka.

One daju hranu, snagu, lepotu, zdravlje – znajući za te dobrobiti, bramani nisu ubijali stoku.

Bramani su bili skladni, lepo građeni, naočiti i poštovani, veoma privrženi svojim dužnostima i budno motrili na ono što treba činiti i ono što ne treba činiti. I sve dotle dok je tako živela, ta zajednica je napredovala u ovome svetu.

Ali kada su počeli da gledaju na bezvredne stvari kao što su bogatstvo ili okićene žene, dogodila se promena u njima.

Bramani počеше da priželjkuju velika uživanja ljudi okruženih krdima stoke, gomilom lepih žena, kočijama sa dobro uvežbanim konjima, dekorisanim divnim zavesama, i kućama i boravištima skladno sagrađenima.

Sastavivši himne, oni otidoše do kralja Okake i rekoše mu: "Ti posedujeh mnoga bogatstva; predaj nama svoj ogroman imetak, predaj nama svoje nepregledno bogatstvo."

Onda kralj, gospodar bojnih kočija, ubeđen rečima bramana, obavi žrtveni obred sa konjima, žrtveni obred sa ljudima, vodeni ritual i žrtveni obred sa pićem. Obavivši ova četiri rituala, predade on bogatstvo bramanima.

Stoku, ležajeve, odeću, ukrašene žene, dobro građena kola što ih vuku rasni konji i prekrivače divno izvezene.

Prekrasne konje, divno građene kuće, skladišta puna plodova – sva ta bogatstva

predade bramanima.

A pošto su tako zadobili bogatstva, oni poželeše da ga još uvećaju; i obuzeti lakomošću, pohlepa u njima postade još veća. Sastaviše himne i ponovo odoše do Okake.

'Poput vode, zemlje, zlata i žitarica – tako je i stoka neophodan dodatak živim bićima. Zato, predaj nama svoj ogroman imetak, predaj nama svoje nepregledno bogatstvo.'

Onda kralj, gospodar bojnih kočija, ubeđen rečima bramana, naredi da se ubije više stotina hiljada grla stoke i prinesu kao žrtve.

Ni svojim nogama ni svojim rogovima te krave nisu nikoga povredile, poslušne poput jagnjadi i dajući svakodnevno vedra mleka. A kralj ih, vezavši ih za robove, pokla mačevima.

Tada bogovi, preci, Indra, titani i demoni povikaše dok su mačevi udarali po kravljim vratovima: 'To je nepravda!'

U drevna vremena postojale su samo tri bolesti: želja, glad i truljenje; ali zahvaljujući ubijanju životinja, one se umnožiše na devedeset osam.

Ova stara nepravda došla je po svoje. Nevine krave behu ubijene. A sveštenici što su ih žrtvovali izgubiše vrlinu.

Tako na ovu staru, lošu praksu gledaju mudri. I gde god takvu praksu vide, ljudi okrivljuju sveštenike.

Tako ispravno ponašanje bi uništeno, radnici i trgovci behu razdvojeni, ratnici behu razdvojeni. Žene odbaciše svoje muževe.

Ratnici, bramani i drugi koji su štitili svoje kaste, odbaciše svoju kastu i potpadoše pod uticaj čulne želje."

Kad ovo bi rečeno, imućni bramani ovako rekoše Budi: ""Izvanredno, poštovani Gotamo, izvanredno, poštovani Gotamo! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimamo utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka nas poštovani Gotama prihvati kao svoje sledbenike koji, od danas pa do kraja života, pronađoše svoje utočište!"

Rev. 21/8/2000

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-7.html

Sutta nipata II.8

Nava sutta

Poređenje sa brodom

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Onoga od koga se učimo Dhammi treba poštovati, kao što božanstva poštuju Indu, svog gospodara. [1] On, (učitelj) velikog učenja, tako poštovan, objasniće nam Dhammu, jer nam je naklonjen. Saslušavši to i razmotrivši, mudar čovek, vežbajući u skladu sa Dhammom, postaje znalac, inteligentan i vešt zahvaljujući svojoj marljivosti i boravku uz takvoga učitelja.

A sledeći bezvrednog i lošeg učitelja, koji nije stekao (tanano) razumevanje Dhamme i zavidan je prema drugima, približićemo se smrti ne razumevajući Dhammu i ne oslobodivši se sumnje.

Kao što čoveka koji skoči u reku, nabujalu i brzu, rečna struja ponese -- kako on može pomoći drugima da je pređu?

Isto tako, onaj ko nije razumeo Dhammu, nije posvetio pažnju značenju onoga što govore znalci, ko nema znanja i nije se oslobodio sumnje -- kako on može drugima pomoći da razumeju?

Ali ako (čovjek na reci) zna metod i vešt je i mudar, pa se ukrca na čvrst brod opremljen veslima i kormilom, on uz njegovu pomoć može druge prevesti na drugu obalu. Isto tako, onaj ko je iskusan i ima dobro uvežban um, ko je znalac i pouzdan, [2] jasnog razumevanja, takav može pomoći da razumeju i drugima, voljnim da saslušaju i spremnim da primaju..[3]

Zato, treba se družiti sa dobrim čovekom koji je mudar i znalac. Razumevajući značenje onoga što smo naučili i u skladu sa tim vežbali, ako posedujemo iskustvo Dhamme [4] dostižemu (krajnju) sreću." [5]

-- vv. 316-323

Beleške

1. "Inda" (sanskrit "Indra") jeste jedno od imena za Saku, vladara bogova. [Natrag]
2. Onaj čiji karakter ostaje nepokoleban životnim nedaćama (Komentar). [Natrag]
3. Takav poseduje svojstva povoljna za dostizanje puteva i plodova "ulaska u struju", jednom-povratka, ne-povratka i stanja svetosti (arahatta) [Natrag]
4. Ako smo do kraja razumeli ili doživeli Dhammu, prodirući u njezinu suštinu, zahvaljujući praksi kojoj podučava mudar učitelj (Komentar). [Natrag]
5. Transcendentalna sreća puteva i plodova, a onda i nibbane. [Natrag]

Sutta nipata II.9

Kimsila sutta

Sa kojom vrlinom?

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Sa kojom vrlinom,
kakvim ponašanjem,
negujući koje postupke
će čovek stvoriti dobru osnovu
i dostići krajnji cilj?"

"Treba da poštujemo
sebi nadređene [1]
a ne da im zavidimo;
treba da osetimo vreme
kad treba posetiti učitelja [2];
treba ceniti priliku

kada se govori o Dhammi;
treba slušati pažljivo
dobro izgovorene reči;
treba krenuti u pravo vreme,
smerno, odbacujući tvrdoglavost,
da posetimo svoga učitelja;
treba imati na umu i slediti
Dhammu, njezino značenje,
obuzdanost i svetački život.

Ushićeni Dhammom,
posvećeni Dhammi,
učvršćeni u Dhammi,
s osećajem kako da
istražujemo Dhammu,
ne treba da govorimo na načine
koji ugrožavaju Dhammu, [3]
već da sebe vodimo
istinitim, dobro izgovorenim rečima.

Odbacujući
kikot, naklapanje,
naricanje, mržnju,
obmanu, skretanje s puta,
pohlepu, gordost,
sukobljavanje, grubost,
strogost, zaslepljenost,
krećimo se oslobođeni
svih tih otrova,
iznutra čvrsti.

Razumevanje srž je
dobro izgovorenih reči;
koncentracija srž je
učenja i razumevanja.

Kada je čovek nestrpljiv i nesmotren
njegov uvid i znanje
ne uvećavaju se.

I zato oni što se ushićuju
onim čemu podučavaju plemeniti,
jesu neprevaziđeni
u reči, postupku i misli.

Oni, ustaljeni u
miru,
spokojnosti i
koncentraciji,
dosegli su
ono što uvid i znanje
imaju za svoju srž [4]

Beleške

1. Prema Komentaru, među nadređene se ubrajaju oni koji imaju više mudrosti od nas, imaju više veštine u koncentraciji i drugim aspektima puta od nas i oni koji su stariji od nas. [Natrag]

2. Komentar kaže da je pravo vreme da vidimo učitelja onda kad smo obuzeti strašću, mržnjom i obmanom i ne možemo sami da pronađemo put iz toga. Ovo podseća na odlomak iz AN VI.26, u kojem Maha Kaćana govori da je pravo vreme da posetimo "monaha dostojnog poštovanja" onda kada nam je potrebna pomoć u

prevazilaženju bilo koje od pet prepreka ili kada još nemamo odgovarajući objekt na koji bismo se skoncentrisali i tako zaustavili neprekidno naklapanje uma.

[[Natrag](#)]

3. Komentar izjednačava "reči koje razaraju Dhammu" sa "govorom životinja".

[[Natrag](#)]

4. Suština znanja i uvida jeste izbavljenje. [[Natrag](#)]

Rev. 21/8/2000

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-9.html

Sutta nipata II.10

Utthana sutta

O budnosti

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Digni se! Ustani! Kakvog dobra ima u spavanju? Za one pogođene bolešću (patnje), probodene strelom (želje), kako može biti sna?

Digni se! Ustani! Uporno sebe vežbaj da dostigneš smirenje.[1] Ne dopusti da te kralj smrti,[2] opazivši da si nesmotren, skrene sa puta i učini svojim robom.

Odbaci to vezivanje,[3] koje okiva i bogove i ljude, i (zadovoljstva) za kojima tragaju. Nemoj da protračiš ovu priliku. Kad prilika prođe, mnogi zažale preporodivši se u Nirađa paklu.

Nebriga je pogibelj, a isto tako i (još veća) nebriga koja se iz nje rađa. Pouzdajući se u iskrenost i razumevanje, iščupaj strelu (žudnje za čulnim zadovoljstvima)."

Beleške

1. "Smirenje" je sinonim za Nibbanu, krajnji cilj. [Natrag]
2. Kralj smrti (maćurađa) ili Mara (smrt) jeste personifikacija svega onoga što nas veže za ovaj svet i sprečava da stignemo do slobode. [Natrag]
3. Vezivanje za čulna zadovoljstva. [Natrag]

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-10.html

Sutta nipata II.11

Rahula sutta

Savet Rahuli

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Odbacujući pet zadovoljstava čula koje ulaze i ushićuju um, ispunjem pouzdanjem napusti dom, postani onaj koji se bori da okonča sopstvenu patnju!

Druži se sa vrlim prijateljima i odaberi udaljeno boravište, osamljeno, sa malo buke. Budi umeren u jelu. Ogrtači, isprošena hrana, lekovi i sklonište -- ne gaji žudnju prema tim stvarima, ne budi od onih što se vraćaju ovome svetu. [1]
Vežbaj obuzdanost u skladu sa Pravilima ponašanja, [2] i pazi na svih pet čula.

Vežbaj sabranost na telo i neprekidno razvijaj obestrašćenost (prema njemu).
Izbegavaj znak lepote povezan sa žudnjom; meditirajući o nečisti [3] neguj um koji je skoncentrisan i sabran.

Meditiraj o bezobličnom [4] i oslobodi se sklonosti da sam sebe obmanjuješ.

Potpuno prozrevši i razorivši obmanu [5] živećeš u najvišem miru."

Na taj način Blaženi je često podsticao poštovanog Rahulu.

-- vv. 337-342

Beleške

1. Vraćaju mu se privučeni žudnjom za tim stvarima (Komentar). [Natrag]
2. Vinaya ili Pravila ponašanja za monašku zajednicu. [Natrag]
3. "Nečist" ili *asubha-kammatthana*, odnosi se na praksu kontempliranja tela u njegovim različitim stupnjevima raspadanja i na kontempalciju trideset dva dela tela, kao na sredstvo negovanja odvraćenosti od tela i smanjivanja vezanosti za njegovu lepotu (ili "znak lepote" *subha-nimitta*). [Natrag]
4. Bezoblično (*animitta*) jeste jedno od tri izbavljenja (*vimokkha*) uz pomoć kojih se bića oslobađaju iz ovoga sveta. Ostala dva su bezželjnost (*appanihita*) i praznina (*suññata*). Bezoblično je povezano sa idejom prolaznosti svih uslovljenih stvari (upor. *Visuddhi Magga*, XXI 67f). [Natrag]
5. Reč "*mana*" znači i misao i obmanu. [Natrag]

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-11.html

Sutta nipata II.12

Vangisa sutta

Govor Vangisi[1]

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jednom je prilikom Buda boravio u blizini Alavija, u hramu po imenu Agalava. U to vreme poštovani Nigrodakapa, učitelj poštovanog Vangise, umro je tamo nešto malo ranije. I onda se poštovanom Vangisi tokom meditacije javi pitanje da li je njegov učitelj dosegao *nibbanu* ili nije. Pa onda, ustajući sa svog osamljenog mesta uveče, poštovani Vangisa [praćen svojim prijateljima u samotnjačkom životu] otide do Bude i s dužnim poštovajem postavi sledeće pitanje:

"Pitamo Buda bogatog mudročću, uklonitelja sumnje u ovom svetu: nadaleko znani monah, koji je posedovao ugled i spokojan um nedavno je umro je u Agalavi.

O Budo, Nigrodakapa mu beše ime koje si mu dao. Istrajan, živeo je poštujući pravila, težeći oslobođenju, postojan na putu Dhamme.

O Budo, Svevideći, želeli bismo da znamo o tom tvom učeniku. Spremni smo da te saslušamo, ti si naš učitelj, ti si nedostižan u znanju.

Odagnaj sumnju, kaži nam o tome. O ti izdašne mudrosti, kaži nam da li je on dostigao *nibbanu*. O ti Svevideći, govori među nama poput hiljaduokog Indre, kralja bogova.

Koji god da postoje čvorovi na ovom svetu, koji vode ka obmani, združeni su sa neznanjem, izazivaju sumnju, svaki od njih je razvezan kada dođemo do Tathagate: zaista je njegovo oko najbistrije među svim ljudima.

Ako čovek poput tebe ne razveje strasti kao što vetar razveje oblake, čitav svet biće prekriven tamom; neće zablistati ni najblistaviji čovek.

Mudraci su ti koji prosvetljaju. Ne bez razloga mislimo da si i ti takav mudrac. Dođosmo do tebe, obdarenog uvidom i znanjem. Hoćeš li nam ovde, pred ovim skupom, otkriti položaj poštovanog Nigrodakape?

O voljeni, podigni hitro svoj glas, kao što labud ispruži svoj vrat i pusti bogati i milozvučni krik. Svi ćemo te mi pažljivo saslušati.

Najiskrenije te molimo, tebe koji si potpuno prevazišao rođenje i smrt, da objaviš Dhammu, jer ovo nije tek puko ispunjenje želje smrtnika. Neka Tathagata deluje vođen mudrošću.

Objašnjenje od tebe koji si obdaren nepogrešivom mudrošću uvek je bilo prihvatano. Ova poslednja molba je s razlogom. O najviši mudraču, ne drži nas u neznanju.

Pošto znaš do kraja učenje plemenitih, o ti neiscrpne energije, ne ostavi nas u neznanju. Kao što onaj kojeg muči vrućina u vrele dane žudi za vodom, tako i mi žudimo za tvojim rečima; zato, zapljusni nas svojim rečima mudrosti.

Ako je plemeniti Nigrodakapa vodio svetački život, je li on bio plodonosan? Je li on dostigao *nibbanu* bez ostatka? Kako je oslobođen, to žudimo da čujemo."

Buda: "On je presekao želju za umom i materijom u ovome svetu, koji je Marina bujica što teče već jako, jako dugo; on je potpuno prevazišao svako rođenje i smrt." Tako reče Blaženi, učitelj prvih pet učenja.[2]

"Ti si najplemenitiji među najvećim mudracima. Slušajući tvoje reči ja sam zadovoljan. Moje zapitkivanje nije bilo uzalud. Buda me nije obmanuo.

Budin učenik je onaj koji deluje onako kako si ga ti poučio. On je isekao na komade raširenu i snažnu mrežu Mare obmanitelja.

O, Blaženi, poštovani Nigrodakapa je video izvor uvida i sigurno prešao ovo područje smrti tako teško za prelazak."

Beleške

1. Ovaj govor se zove i *Nigrodhakappa sutta*. [Natrag]
2. *Pañcasettho*: u drugom smislu, ovo znači da je Buda gospodar svih pet čula. [Natrag]

Rev. 1/9/2004

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-12.html

Sutta nipata II.13

Sammaparibbajaniya sutta

Pravi način života beskućnika

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Pitalac:

Pitam znalca velike mudrosti, koji je prešao [bujicu života] i stigao na drugu obalu, koji je dostigao *nibbanu* i nepokolebljiv je: Kako bi monah na pravi način trebalo da živi životom beskućnika, onda kada je napustio svoj dom i odbacio želje čula?

Buda:

Onaj u kome je vera u korisnost takvih znamenja kao što su zvezde padalice, snovi i drugi znaci uništena, monah koji izbegava sve što iz takve vere proizlazi, takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Neka monah napusti želju za čulnim zadovoljstvima, ovozemaljskim ili nebeskim,

nek prevlada ovu egzistenciju i razume Učenje; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Neka se monah uzdrži od ogovaranja i spletke, napusti ljutnju i pohlepu, oslobodi se privlačnosti i odbojnosti; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Okrenuvši leđa onome što je prijatno i neprijatno, ne posežući ni za čim, ne zaviseći ni od čega, oslobođen okova; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Ne videći bilo kakvu vrednost u materijalnim stvarima, uklanjajući jaku želju za posedovanjem, postavši onaj ko je neprivučen i kojeg ne vode drugi; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Ne protivrečeći bilo kome, rečju, mišlju ili delom, razumevajući Učenje na pravi način, težeći stanju *nibbane*; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Monah koji se ne gordi razmišljajući: "Ljudi me poštuju", a kada ga zlostavljaju ne oseća mržnju; kad prima hranu od drugih ne postaje ushićen; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Monah koji je, napustivši želju za novim rođenjima i uzdržavajući se toga da povredi i omete bilo koga, prevazišao sumnju i iščupao strelu [žudnje]; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Monah koji, znajući šta je dobro za njega, ne bi povredio bilo koga na ovome svetu; ostvarajući Učenje onako kakvo ono jeste; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Onaj u kome nema bilo kakvih pritajenih zlih sklonosti i u kome je sve korenje zla iščupano; onaj koji je, prevazišavši želje, oslobodio sebe od njih; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Onaj čija nemoralnost je uništena, koji je napustio egoizam, koji je potpuno napustio put strasti, ko je obuzdan, sa uvidom i postojan; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Onaj ko je pouzdan, znalac, ko vidi put što vodi do *nibbane*, mudrac što ne staje ni na jednu stranu u sporu; ko je uklonio lakomost, bes i zlovolju; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Onaj ko je uklonio nečistoće, ko je raskinuo veo zla, ko je usavršen u Učenju, ko je stigao do druge obale [*nibbana*], ko je čvrst i vešt u znanju da se iskorene sklonosti ka stvaranju nove *kamme*; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Uvidevši Istinu, razumevši Učenje, sagledavši jasno kako se čiste nečistoće uma, uklanjanjem svake vezanosti; takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Pitalac:

Svakako, Blaženi, da je tako: monah koji tako živi, obuzdan i prevladavši sve okove, takav monah na pravi način živi životom beskućnika.

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-13.html

Sutta nipata III.1

Pabbaja sutta

Odlazak u beskućnike

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Opjevat ću odlazak u beskućnike,
kako se vidoviti odvratio od svijeta,
i kako se razmišljajući priklonio beskućništvu.

– Skučen je kućevan život, dom đubrište,
slobodan je prostor beskućnika – tako uvidi i ode.

Otišavši, odvрати se od zlih postupaka tijela,
odbaci zlu naviku govora, pročisti način života.

Tad Budni stiže u Rađagahu, u prestonicu Magadhe,
okruženu brdovitim pašnjacima,
i pođe da prosi hranu, nadaren najvišim znamenjima. [1]

Ugleda ga Bimbisaro, sa svog kraljevskog dvora,
razazna mu obilježja, pa prozbori:

– Pogledajte ga, gospodo! Skladna lika, bijel i stasit,
i pokret mu je savršen, a pogled odmjeren.
Sabrano gleda preda se. Taj doista nije niska roda.
Nek požure kraljevski glasnici da izvide kuda će isposnik!

Upućeni kraljevi glasnici slijedili si ga u stopu.

– Kuda će krenuti isposnik, gdje mu je boravište?

Od vrata je do vrata prosio hranu
bdijući pomno nad ulazom vlastitih osijetila.
Prosjačka je ydjela brzo bila puna, obazrivost nagrađena.

Kad je isprosio hranu, šutljivi se mudrac udalji iz grada.
Pope se na brijeg Pandava; to će mu biti boravište.

Kad vidješe gdje se smjestio, i glasnici zastadoše,
a jedan ode da javi kralju.

– Maharađa, isposnik je na istočnom obronku brijega Pandava.

Tu sjedi kao moćan tigar, kao lav u planinskom klancu.

Hrabri vladar sasluša govor glasnika,
pa se hitro odveze do brijega Pandava.
Vozio se dokle je cesta sezala, a tada sađe s kola
junak i pešice se približi, najavi i sjede.
Sjedeći, kralj ga prijateljski pozdravi,
a kad je pozdrav uzvraćen, ovako prozbori:

– Mlad si i nježan, momak u cvijetu mladosti,
bujne ljepote kao čistokrvan ratnik
što sja na čelu vojnog odreda i predvodu moćnu družinu.
Ja ću ti blago udijeliti da uživaš,
samo mi reci iz kojeg si plemena!

– Na obronku Himalaja, povrh Kosale,
postojbina je moja, vladaru, bogatog i moćnog roda.
Potomci Sunčeva plemena, rod Sakya,
to je porodica koju sam napustio, vladaru,
odvraćen od čežnje, strasti.
Korijen sam nesreće prozreo u strasti,
a izvor smirenja u odricanju.
Polazim u naporan boj, duh mi se tome raduje.

Beleška:

[1] Biće koje je dozrelo da dosegne duhovno Probuđenje rađa se po staroindijskoj tradiciji sa 32 osobita tjelesna znaka. Prilikom rođenja brahmanski svećenici, sazvani da predskažu budućnost djeteta, u takvom slučaju izjavljuju ocu: "Raduj se, gospodaru, jer se je jedan od najmoćnijih rodio kao tvoj sin! ... Dijete ti je, gospodaru, obilježeno sa 32 znaka Velikog Čovjeka. Pred tako obilježenim postoje u životu samo dva puta, bez trećega. Ako živi svjetovnim životom postaje pokretač Točka svjetskog zbivanja, pravedni vladar koji vlada svim četirima stranama svijeta, osvajač i održatelj blagostanja naroda, vlasnik sedmerostrukog blaga... Imat će više od hiljadu sinova heroja, slavni pobjednika neprijateljskih vojski. A kad osvoju svu zemlju do okeanskih obala, ne uspostavlja svoju vlast ni silom ni mačem, nego pravednošću. -- Ali, ako se takav sin odvrati od svjetovnog života i otiđe u beskućnike, tada postaje veličanstveni i vrhovni *buddha* koji odastire

zavjesu (neznanja) kojom je zastrt svijet."

Evo nekoliko od tih tjelesnih obilježja karakterističnih za buddhističku ikonografiju i za estetski kanon indijske skulpture uopće: ravni tabani i unatrag isturena peta; na svakom mu je tabanu ocrtan točak sa hiljadu prečaka; stojeći, a da se ne sagne, može da rukom dosegne i protrlja koljena; boja puti mu je brončanozlatna; dužina tijela je jednaka rasponu raširenih ruku; trup mu je svuda jednako zaobljen; ima 40 ravnomjernih zubi, samo mu se očnjaci ističu...

(Izvod iz *Maha-padana sutta*, 14. govora iz zbirke *Digha nikayo*) [[Natrag](#)]

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-1.html

Sutta nipata III.2

Padhana sutta

Velika bitka

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Do mene --

čvrstog u odluci

kraj reke Nerandare,

u velikom naporu,

u zadubljenju

kako bi raskinuo okove --

Namuci[1] dođe,

govoreći reči saosećanja:

"Bled si, mršav.

Smrt ti je

uz bok.

Smrt

je zgrabila već 1000 delova tebe.

I samo jedan dao tebe

živ je.

Živi, dobri gospodine!

Bolji je život.

Živ,

možeš činiti

dobra dela.

Živeći svetačkim životom,

prinoseći vatrenu žrtvu,

mного više zasluga skupićeš.

Kakve li koristi od ovoga napora?

Teško se sledi

-- ovaj put napora --

teško se njime ide, teško

na njemu ostaje."

Izgovorivši stihove ove,

Mara ostade kraj Probuđenoga.

I tome Mari, što tako zborio je,

Blaženi ovo izreče:

"Kralju nepažljivih,

Zli,

zbog čega ovamo dođe:

ja za zaslugama,

ni najmanju potrebu nemam.

One kojima zasluge trebaju,

te Mara smatra

vrednima obraćanja.

U meni su uverenje,
strogost,
istrajnost,
uvid.

Zašto me, kad sam toliko odlučan
sad moliš
da živim?

Ovaj vetar bi mogao
čitavu reku isušiti.

Pa zašto, kad sam nepokolebljiv
ne bi i meni krv u žilama sasušila se?

Kad mi se krv sasušuje
žuč i sluz sasušuju se.

Mišice moje kako kopne,
um bistriji postaje;
sabranost, uvid,
koncentracija sve
čvršći bivaju.

Ostajući na tom putu,
dostižući krajnje osećanje, [2]
um više želje nema
za zadovoljstvima čula.

Vidi:
čistota
bića!

Čulna zadovoljstva su tvoja prva armija.
Druga ti se naziva Nezadovoljstvo.
Treća ti je Žeđ i Glad.
Četvrta ti se Žudnja zove.

Peta je Lenjost i Tupost.

Šesta se Strah zove.

Armija sedma ti je Neizvesnost.

Dvoličnost i Tvrdoglavost armija ti je osma.

Dobitak, Pokloni, Slava i Položaj

dopali nedostojnoga,

i svakog onog ko sebe hvali

a prezire druge.

To je, Namuci, armija tvoja,

Crni zapovedniče vojske još crnje.

Kukavica je pobediti ne može,

ali onaj ko pobeđi je

blaženstvo stiže.

Da li *ja* mundža travu nosim?[3]

Plijujem na život svoj.

Smrt u bici za mene bolja bi bila

no da, poražen, posle bitke

živ ostanem.

Potonuvši ovde, više ne isplivaju,

neki sveštenici i askete.

Oni ne znaju put

kojim oni što ispravno vežbaju

sigurno hode.

Osmotrivši vojsku sa barjacima

svuda unaokolo --

crne trupe i Maru

na leđima slona borbenog

-- jurišam u bitku.

Neka me ne pomere

sa

mesta moga.

Tu armiju tvoju,

što je svet čitav i svi bogovi

pobediti ne mogu,

smrskaću uvidom --

kao kamenom krčag glineni.

Ovladavši umom sopstvenim,

sabranost dobro ustalivši,

ići ću, iz kraljevstva u kraljevstvo,

podučavajući mnoge učenike.

A oni -- pažljivi, odlučni

da slede to što im nudim --

uprkos željama tvojim, otići će tamo

gde ni za čim više

žaliti neće."

Mara:

"Sedam godina pratih

Blaženog u stopu,

ali ne uspeh priliku da uhvatim

da Samoprobeđenog pobedim.

Gavran je kružio oko kamena

što boju loja imao je.

-- 'Možda sam pronašao

nešto jestivo ovde.

Možda ovo nešto ukusno je' --

ali ne dobivši ništa ukusno tu,

gavran odleti dalje.

Poput gavrana što nasrtaše na stenu,

Izmaram sebe sa Gotamom."

Kako savladan tugom bi,

sviralu svoju za pojas zadenu.

I tada on, duh očajan,

istoga trenu

nestade.

Beleške

1. Mara [[Natrag](#)]

2. Najveća ravnodušnost koja se može postići kroz zadubljenje (*jhana*). [[Natrag](#)]

3. Munđa trava je bila u staroj Indiji ekvivalent za belu zastavu. Ratanik koji je pomišljao da će se u toku bitke možda predati pone bi sa sobom munđa travu. Ako bi se na to odlučio, legao bi na tlo sa munja travom u ustima. Buda, postavljajući ovo retoričko pitanje, ukazuje da on nije ta vrsta ratnika koja bi ponela sa sobom munđa travu. Ukoliko bi bio poražen, radije bi umro nego da se preda. [[Natrag](#)]

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-2.html

Sutta nipata III.3

Subhasita sutta

Dobro rečeno

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio kraj Savatija, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindikae. Tu se on obrati monasima: "Monasi!"

"Da, gospodine," odgovoriše monasi.

A Blaženi reče: "Monasi, govor obeležen sa četiri karakteristike jeste dobro izgovoren, a ne loše izgovoren -- besprekoran, a ne podložan prekoru mudrih. Koje su to četiri karakteristike? Postoji slučaj kada monah kaže samo ono što je dobro rečeno, a ne i ono što je loše rečeno; samo ono što je pravedno, a ne i ono što je nepravedno; samo ono što je dobronamerno, a ne i ono što je nedobronamerno; samo ono što je istinito, a ne i ono što je neistinito. Govor obeležen sa te četiri karakteristike jeste dobro izgovoren, a ne loše izgovoren -- besprekoran, a ne podložan prekoru mudrih."

To reče Blaženi. Tako rekavši, Tathagata, učitelj, reče još:

Utihnuli kažu da ono što je dobro izgovoreno jeste najbolje;

drugo, da bi trebalo govoriti

ono što je pravedno, a ne nepravedno;

treće, ono što je dobronamerno, a ne nedobronamerno;

četvrto, ono što je istinito, a ne neistinito.

Tada poštovani Vangisa, ustavši sa svoga sedišta, prebacivši ogrtač preko jednog ramena, stade pred Blaženog sa dlanovima sklopljenim pred grudima i reče: "Javilo mi se nadahnuće, Blaženi! Javilo mi se nadahnuće, Tathagata!"

"Tako i treba, Vangisa", reče Blaženi.

Tada Vangisa pohvali Blaženog sledećim stihovima:

Govori samo reči

koje ne stavljaju na muke tebe

niti povređuju druge.

Takav govor je zaista dobro izgovoren.

Govori samo blagonaklone reči,

reči kojima će se drugi obradovati.

Govor koji ne nanosi zlo

drugima

jeste prijatan.

Istina, zaista, jeste besmrtni govor:

To je pravilo od davnina.

Cilj i Dhamma

-- tako utihnuli kažu --

jesu čvrsto oslonjeni na istinu.

Reči koje Probuđeni govori,
radi dostizanja oslobođenja,
spokojstva,
radi dokončanja

čitavog ovog okeana patnje:

To je govor kojem nema premca.

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-3.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Sutta nipata](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Sutta nipata III.4

Puralasa[1] sutta

Žrtveni kolač

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Buda boravio u Kosaliju, na obali reke Sundarika. Nedaleko odatle je braman po imenu Sundarika Bharadvađa obavljao svete obrede i prinosiso žrtve bacajući ih u vatru. Kada je braman završio svoje rituale, ustade on i pogleda oko sebe. "Kome da dam ostatke ove hrane koju sam prinosiso bogovima?" upita se on. Onda, nedaleko od sebe, spazi Budu kako sedi pod drvetom, potpuno pokriven svojim ogrtačem. I tako s ponudama u jednom ruci i krčagom sa vodom u drugoj, otide braman do Bude. Začuvši bramanove korake, Buda otkri glavu. "Zašto je", pomisli braman, "ovaj čovek obrijao glavu, on nije nikakav monah!" i htjede da se vrati natrag. Ali onda pomisli: "Neki bramani su isto tako obrijali glave. Bolje da odem do njega i pitam ga iz kojeg je klana." I tako

priđe budi i reče: "Kojoj kasti pripadaš?" I Buda mu dade ovakav odgovor:

"Ja nisam braman. Nisam ni princ, ni zemljoradnik, niti bilo šta drugo. Razumeo sam jasno kako se ljudi u ovom svetu rađaju; sada lutam svetom kao mudrac, bez ikakve imovine, bez ičega svoga.

Nosim dvostruki ogrtač, svoju sam kosu obrijao. I tumaram, kao beskućnik, bez potrebe da se mešam s ljudima u ovome svetu; potpuno smiren. Tvoje pitanje o kasti mi je potpuno nevažno."

"Ali, gospodine", reče braman, "kada se bramani sretnu, oni uvek pitaju jedan drugog jesu li bramani."

Buda: "Ako ti možeš da kažeš da si braman, a da ja nisam, onda te moram podsetiti na Savitrijevu mantru od tri stiha i dvadeset četiri slova".[2]

Braman: "Ali zašto su mudri ljudi svih vrsta, bilo da su religiozni, vojni ili svetovni, uvek prinosili toliko ponuda bogovima u ovome svetu?"

Buda: "Ukoliko je osoba koja prima ponude u trenutku kad ih prima savršena u svom razumevanju, pročišćena i usavršena, onda bih rekao da je ta ponuda uspešna."

"Ova ponuda će onda sigurno biti uspešna", reče braman, "jer je preda mnom takav čovek, savršen u razumevanju. Da nisam sreo tebe ili nekoga ravnog tebi, onda bih ovaj kolač dao nekoj drugoj osobi."

Buda: "Pošto ti tragaš za nečim, bramanu, dođi ovamo i pitaj. Možda ovde možeš pronaći razumevanje koje je jasno, bez ljutnje i bola, ili želje; ono koje dolazi sa smirenjem."

Braman: "O Gotama, ja vrlo rado prinosim ponude i žudim da to i dalje činim. Ali ih

ja ne razumem. Možeš li me podučiti i reći mi šta jednu ponudu čini pravom?"

Buda: "Pažljivo slušaj onda, bramanu, i ja ću te podučiti.

Ne pitaj za kastu, već pitaj za ponašanje. Pogledaj plamenove vatre. Odakle oni dolaze? Od običnog komada drveta. Na isti način mudrac može postati i od nekoga ko je niskog porekla; svojom čvrstinom i moralnošću postaje on plemenit.

To osećanje istine ga stišava, on sam sebe uči da obuzdava i, živeći život pravednika, postiže potpuno razmevanje. Tu bi ponude trebalo dati, kad vreme za ponude dođe; tu braman, čovek nameran da ispravno dela, ponude daje.

Ima asketa koji su svoj dom napustili i okrenuli leđa zadovoljstvima čula, koji vežbaju obuzdavanje i čiji put je prav kao strela. Tu bi ponude trebalo dati, kad vreme za ponude dođe; tu braman, čovek nameran da ispravno dela, ponude daje.

Oni su oslobođeni strasti i potpuno sabranih čula, nalik Mesecu što se oslobodio iz Rahuovog zagrljaja. Tu bi ponude trebalo dati, kad vreme za ponude dođe; tu braman, čovek nameran da ispravno dela, ponude daje.

Ne prijanjaju ni uz šta ti putnici. Uvek sabrani, sebečnost su ostavili daleko za sobom. Tu bi ponude trebalo dati, kad vreme za ponude dođe; tu braman, čovek nameran da ispravno dela, ponude daje.

Pobednik lutalica -- onaj koji je čulna zadovoljstva odbacio -- uvideo je gde prestaju i rađanje i umiranje. Potpuno dogorevši, hladan je poput jezerske vode: on je 'Tako došavši' (Tathagata), dostojan ponuda.

Jednak sa sebi ravnima, spokojan, ne poredi se sa onima koji mu ravni nisu, 'Tako došavši' poseduje beskrajno razumevanje. Ništa na ovome svetu ili bilo gde drugde ne može ga uprljati: 'Tako došavši' dostojan je ponuda.

Ponos i obmana ne postoje; ni traga neznanju, sebičnosti, žudnji. Ljutnja je nestala i u spokojstvu potpunog utrnuća je ovaj braman uklonio nečistoću očaja. 'Tako došavši' dostojan je ponuda.

Nemira u umu nema. Ni hvatanja za bilo šta. Ne poseže za ičim na svetu ovom, niti bilo kojem drugom. 'Tako došavši' dostojan je ponuda.

On je bujicu prešao, sabranog uma. Kroz savršenstvo znanja uvideo je stvari onakve kakve zaista jesu. U svome je poslednjem telu, u kojem strasti su dogorele. 'Tako došavši' dostojan je ponuda.

Nečistoće bića su uništene i eliminisane, isto tako zloupotreba govora; ništa od toga više nema. Oslobođen i ispunjen u svakom pogledu, 'Tako došavši' dostojan je ponuda.

Raskidao je sve veze, ničim više sputan nije, nikada više u njemu gordosti nema, čak ni kada je među ljudima gordim. Razumeo je gde patnja nastaje i koliko daleko doseže. 'Tako došavši' dostojan je ponuda.

Osamu traži, ne prihvatajući želje i nepokoleban tuđim mišljenjima. Ni za jedan objekat čula ne prijanja, ma kakav bio: 'Tako došavši' dostojan je ponuda.

Sve veze, pošto ih je do kraja promislio, razori i uništi; sada ih nema nijedne. Spokojan u slobodi ugasnuća on je 'Tako došavši' i dostojan je ponuda.

On sagledava kraj preporađanja, kraj navikama. Potpuno je napustio put strasti: čist, savršen, neokaljan, besprekoran, on je 'Tako došavši' i dostojan je ponuda.

On ne sagledava sebe kroz sopstvo; staložen, čestit i čvrst, želja, sujete i sumnje oslobođen, on je 'Tako došavši' i dostojan je ponuda.

Ničeg u njemu nema što bi zbunjivati moglo; uzroci neznanju nestali su, nijednog

više nema. Sa uvidom posmatra svaku pojavu. Poslednje svoje telo nosi. Potpuno prosvetljenje je dostignuto, krajnje i blistavo, potpuno pročišćenje obavljeno. To je 'Tako došavši' i dostojan je ponuda."

Braman: "Naišao sam na biće čije je razumevanje potpuno; neka moja ponuda zato bude prava! Neka mi Brama bude svedok, jer molim Budu da me prihvati; neka Buda uživa u ponudama ovim!"

Buda: "Čuj me, bramanu, ja ne prihvatam darove zarađene recitovanjem svetih spisa; to nije način na koji ljudi pročišćuju svoje znanje. Prosvetljena bića odbacuju ono što je zarađeno recitovanjem svetih spisa i dok postoji Istina to će uvek biti praksa Budnih.

Velikom mudracu koji je savršen, oslobođen strasti i koji je smirio strepnju možeš ponuditi neku drugu hranu i piće. To je polje čoveku koji želi zasluge."

Braman: "Vrlo dobro, gospodine moj. Ali bi ljudi kao što sam ja trebalo da znaju kome treba da ponude darove. Kaži mi, prema tvome učenju, kome bi trebalo da se obraćam onda kada prinosim ponude?"

Buda: "U onome u kojem nema svađe,
gde je um neuznemiren,
gde postoji sloboda od požude,
gde je tromost prevladana,
gde su strasti pobeđene,
gde su rođenje i smrt spoznati --
takav čovek znanja, utihnuli mudrac
dostojan je ponuda tvojih.

Njega bi trebalo da pozdraviš i počastiš hranom i pićem, bez i najmanjeg traga neprijateljstva. Tako će dar biti najefikasniji."

Braman: "Budo, ti si vredan dara, nenadmašno polje zasluga i onaj koji prima prinetu žrtvu! Ono što je tvojoj svetosti dato ogroman je plod."

Zatim Sundarika Bharadvađa reče Budi: "Čudesno je to, poštovani Gotamo, zapanjujuće je to, poštovani Gotamo! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimam utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Želim da počnem život beskućnika i primim potpuno zaredenje sledeći poštovanog Gotamu!"

Onda Sundarika-Bharadvađa primi zaredenje kao iskušeni i zatim primi potpuno zaredenje sledeći Budu.

Kasnije, živeći životom usamljenika, marljiv, energičan i čvrste volje, ne prođe mnogo vremena i on shvati, dožive i dostiže najviše savršenstvo plemenitog života. zbog kojeg sinovi iz dobrih porodica napuštaju svoje domove i odlaze u beskućnički život. Za njega nema više preporađanja, proživljen je svetački život, učinjeno što je trebalo učiniti i ništa više ne preostade u ovome životu. Sundarika Bharadvađa postade jedan od arahanta.

Beleške

[1] *Puralasa* (skt. *purodasa*): žrtveni kolač ili bramanska žrtva. Ova sutta se naziva i *Sindarika-Bharadvaja sutta*.

[2] Najslavnija himna ili molitva je upućena Savitriju ili Suncu. On se takođe zove Gajatri. "Neka i mi dostignemo besprekornu slavu boga Savitrija, neka on vodi naše misli." (Rgveda, iii, 62. 10).

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-4.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Sutta nipata](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Sutta nipata III.5

Magha sutta

Govor bramanu Magi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Buda boravio na Vrh u gde se okupljaju lešinari, blizu Raḍagahe.

A jednoga dana neki mladić, mladi braman po imenu Maga, otide da poseti Učitelja. Oni pozdraviše jedan drugog na uobičajen način i mladić sede kraj Bude.

"Gotama, gospodine", reče on, "ja sam laički pokrovitelj, dajem priloge, dajem novac, priloge, darove i slično. Otvorena sam osoba i sasvim prijemčiva za tuđe molbe. Imetak koji delim stekao sam na pošten način i tu poštnu zaradu razdeljujem nekolicini ljudi, nekad i dvadesetorici ili tridesetorici, a nekad i stotini i više. Ono što bih voleo da znam, gospodine, da li vrede svi ti darovi i prilozima. Možeš

li mi reći da li mi oni donose zasluge?"

"Mladiću", reče učitelj, "svi ti tvoji darovi i prilozima sigurno je da vrede i oni ti donose velike zasluge. Isto je sa svakim čovekom koji daje priloge i pomaže, ko je otvoren i sasvim prijemčiv za tuđe molbe, ko svoju na pošten način stečenu zaradu deli nekolicini ljudi, nekad i dvadesetorici ili tridesetorici, a nekad i stotini i više. Svi ti darovi doneće mu velike zasluge."

Onda mladi braman postavi drugo pitanje i ovaj put govorio je u stihovima:

"Gotama, gospodine", reče on, "ti si asketa u žutom ogrtaču, čovek bez doma; ti si čovek koji poznaje značenje reči. Možeš li mi, molim te, odgovoriti na ovo pitanje: Ako laik kao velikodušna osoba, neko od koga se dar može očekivati, prinese ponudu, želeći da stekne zasluge dajući hranu i piće drugima, kome bi tu ponudu trebalo prineti da bi čista bila?"

"Ako taj velikodušni laik", reče Učitelj, "hoće da prinese ponudu ili pokloni hranu i piće, ako mu treba i želi da stekne zasluge, onda da bi ta ponuda bila uspešna mora je dati nekome ko može primiti žrtvu. Mora je dati nekome ko je tog dara vredan."

Onda braman zamoli Budu da mu kaže koji su to ljudi koji bi primili žrtvu od velikodušnih i dobronamernih laika. "Koji ljudi su", upita braman, "tog dara vredni?"

A Učitelj odgovori:

"Ima ljudi koji lutaju ovim svetom, bez vezanosti, svojine, bez ičega. Oni su upotpunjeni i usavršeni, oni sami sebe kontrolišu.

Kada dođe vreme davanju, to su ljudi kojima treba dati. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Oni koji su presekli okove i veze, koji su ukroćeni, slobodni, bez strasti i želja. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Oni koji su se oslobodili svih okova, ukrotili svoju divlju ćud i postali slobodni, slobodni od plamena strasti i od želje. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Otarasivši se požude, mržnje i neznanja, oni su iskorenili nečistoće i pročistili svetački život. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Ima ljudi bez imalo volje za prevarom i gordošću. U njima nema pohlepe, nema misli 'Ovo je moje', nema želje. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Oni su prešli okean, jer nisu postali plen nezasite žudnje. I tako sada mogu živeti i kretati se ni ne razmišljajući o 'ja'. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Oni imetka nemaju i ne žude ni za čim na ovome svetu. Oni ne žude da postanu neko na ovome svetu, niti u bilo kojem drugom svetu. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Okrenuli su leđa zadovoljstvima koja dolaze od čula i poseduju savršenu i divnu samoobuzadnost. Od jednog do drugog mesta idu nemajući dom u koji bi se vratili i kreću se pravo poput strele. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Oslobođeni su požude, čula su im obuzdana. Slobodni su, neuhvatljivi, kao Mesec što uteče zubima Rahua [Mečeve mene]. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Stišani su i mirni, bez strasti i ljutnje. Nikuda se ne preporučaju kad jednom život

okončaju; preporađanje su napustili. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Prevazišli su rađanje i umiranje, bez ostatka, otišli iza svake sumnje i neizvesnosti. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Oni su sami sebi ostrvo. Ničega nemaju. idu od mesta do mesta i slobodni su u svakom pogledu. To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

Oni tačno znaju šta ova rečenica znači: 'Neće više biti preporađanja; nema više novih života. Ovo je moje poslednje postojanje.' To su ljudi kojima bi dobronamerni braman trebalo da daje.

U užitku meditacije, u potpunosti znanja i u snazi sabranosti čovek postiže potpuno prosvetljenje i zaštita je mnogima. Kada dođe vreme davanju, to je čovek kojem treba dati. To je čovek kojem bi dobronamerni braman trebalo da daje."

"Učitelju", reče Maga, "moje pitanje mi se zaista isplatilo! Objasnio si mi šta znači kad je neko vredan darova i ko je to, jer ti znaš stvari onakve kakve jesu -- ti si ih sagledao u skladu sa činjenicama.

Ali kaži mi jednu stvar, Učitelju. Kada milosrdan i dobronameran laik prinosi ponudu ili deli hranu i piće, kako bi to trebalo da radi a da ponuda bude uspešna?"

"Prinesi svoju ponudu, Maga", reče Učitelj. "I dok to činiš budi zadovoljnog uma. Učini svoj um potpuno smirenim i zadovoljnim. Usredsredi se i ispuni um mislima o davanju. Sa tog sigurnog položaja možeš se zaštititi od zlovolje.

Ako te ne razdiru strasti i možeš se osloboditi zlovolje, ako razviješ u umu beskrajnu saosećajnu ljubav, praćenu neprekidnom brižnošću i budnošću, noć i dan, onda će se ta saosećajna ljubav proširiti beskrajno, u svim pravcima."

"O, Učitelju", reče Maga, "reci mi ko može biti čist, ko može biti slobodan, ko može biti prosvetljen? Kako si se ti ispeo do Braminog sveta? O, Učitelju mudrosti, molim te odgovore mi daj! O, Učitelju, i sam si svedok da sam danas ugledao Bramu, jer ti si za nas isto što i Brama -- istina je to! O, Učitelju, Blistava svetlosti, molim te reci mi kako čovek može stići do Braminog sveta!"

"Maga", reče Učitelj, "ovo ću ti reći: kada je treći od tri kvaliteta savršenog davanja ispunjen davanjem onome ko je davanja vredan, tada, Maga, sam taj čin davanja odnosi davaoca, čoveka koji praktikuje davanje, do Braminog sveta."

Zatim Maga, mladi braman, progovori u pohvalu Učiteljevu. "Čudesno je to, poštovani Gotamo, zapanjujuće je to, poštovani Gotamo! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimam utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka me Gotama prihvati kao nezaređenog sledbenika, koji od sada pa do kraja života u njemu pronađe svoje utočište."

Rev. 1/10/2004

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-5.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Sutta nipata](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Sutta nipata III.6

Sabhiya sutta

Govor asketi Sabiji

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Buda boravio kraj Raḍagahe, u Bambusovom gaju, na mestu gde se hrane veverice. A u to vreme jednog lutajućeg asketu posetilo je božanstvo. Ime tog askete beše Sabija, a božanstvo je, u prethodnom životu, bilo njegov rođak. I božanstvo poduči Sabiju pitanjima koja treba da postavi bilo kojem svetom čoveku na kojeg naiđe. "Ako nađeš na nekog sveštenika ili pustinjaka koji može na njih da odgovori", reče božanstvo, "onda bi tog čoveka trebalo da uzmeš za svog učitelja i posvetiš se životu u čistoti zajedno sa njim."

Tako lutajući asketa Sabija nauči napamet pitanja i krete da obiđe sve najveće religijske vođe toga vremena, sve čuvene učitelje koji su imali svoje sledbenike i monahe. On poseti, jednog po jednog, Puranu Kasapu, Makhali Gosalu, Aḍita Kesa-

kambalija, Pakuda Kaćajanu, Sanjđaja Belatiputu i đainskog učitelja Nataputu [Mahaviru], ali nijedan od njih nije mogao da na njegova pitanja odgovori. Zaista, svi oni bi se razljutili ili im je bilo neprijatno kada bi videli da nisu uspeli i počeli bi da zauzvrat postavljaju pitanja Sabiji.

"Možda bi trebalo da odustanem i vratim se lagodnom životu i zadovoljstvima", pomisli Sabija. Ali onda mu nešto drugo pade na pamet -- ima još jedan čovek slavan po svom učenju i mnogobrojnosti sledbenika, mladi čovek po imenu Gotama. Zašto njega ne upitam? Ali on je", pomisli Sabija, "još mlad i nije asketa dugo. Kako bi on mogao znati više od drugih, starijih učitelja koje sam već sreo?" I druga misao se javi Sabiji: svetog čoveka treba poštovati zbog njegovih moći i dostojanstva, a ne zbog godina; tako on odluči da ipak ode do svetog čoveka po imenu Gotama.

Zaputi se on tako putem sve dok jednoga dana nije došao do Rađagahe. Tamo, u Bambusovom gaju, na mestu gde se hrane veverice, pronađe on Učitelja. Ljubazno ga pozdravi, iskaza poštovanje i, pošto je seo sa strane, obrati se Učitelju u stihovima:

"Došao sam do tebe", reče Sabija, "ispunjen konfuzijom i sumnjom. Toliko želim da na ova pitanja odgovor dobijem -- molim te razreši ih za mene jednom za svagda i objasni svaki odgovor jedan po jedan."

"Dugačak si put prevalio, Sabija", reče Buda, "sa tim pitanjima do čijih odgovora ti je toliko stalo. Ja ću ih razrešiti za tebe jednom za svagda i objasniti svaki odgovor jedan po jedan.

Pitaj me šta god želiš, Sabija, i ja ću ti to objasniti i razvejati tvoju zbunjenost."

A Sabija pomisli: "Ovo je čudesno, ovo je iznenađujuće; drugi samotnici i bramani nisu mi čak dozvoljavali ni da ih pitam bilo šta, ali mi je asketa Gotama barem

dozvolio da mu postavim pitanja" I beše on zadovoljan, nadahnut i ohrabren, te se obrati Budi.

"Šta, Učitelju, treba učiniti da bismo se nazvali monahom [bhikkhu]? Šta to znači biti blag? Šta je značenje uzdržanosti? I šta znači biti Buda, prosvetljen? Molim te, Učitelju, objasni mi te četiri stvari."

A evo šta mu je Učitelj rekao:

"Monah je, Sabija, onaj ko je stvorio put za sebe kojim je dostigao potpuno smirenje, prevazišao sumnju. On je, napustivši biće i ne-biće, usavršio religijski život i uništio ponovna rođenja.

On je neprekidno spokojan i sabran. On ne povređuje bilo koga bilo gde. Samotnjak je onaj ko je prešao bujicu [ka *nibbani*]. On je nezbunjen. On nema za sobom loših tragova. On je blag: prešao je okean [*samsare*].

Onaj čija čula su obuzdana u pogledu čitavog ovog sveta, kako unutra, tako i spolja; prodornim razumevanjem ovoga i drugog sveta, uvežban i obuzdan čovek spokojno čeka svoje smrt čas.

Onaj ko je proučio celokupnost misli i ciklične egzistencije, sastavljene od rođenja i smrti, bez nečistoća, bez mrlje; čisti koji je postigao iskorenjivanje preporađanja naziva se Budom [budnim]."

Sabija beše ushićen ovim rečima i nastavi sa novom grupom pitanja.

"Šta treba uraditi da bi se bio braman? Šta znači odvratiti se, biti sveti čovek, *samana*? Šta znači biti pročišćen i ko se može nazvati herojem? Molim te, objasni me to, Učitelju."

I ovako mu Učitelj odgovori:

"Braman je osoba koja je napustila svako zlo, bez mrlja je, dobra, uzdržana i uravnotežena. Nadišavši ciklus preporađanja, on je postao savršen. On je ničim neokrznut i postojan.

Sveti čovek jeste čovek koji je sam sebe obuzdao, čovek koji je napustio vrline i mane. Upoznavši ovaj svet i drugi, on je neuprljan i izvan rođenja i smrti.

Očistivši svaku nečistoću vezanu za bilo šta na svetu, i unutra i spolja, u pogledu ljudi i bogova on se ne bavi spekulacijama. Takav se može nazvati pročišćenim.

Neko ko živi u ovom svetu ne čineći zlo, neko ko je razvezao sve čvorove i okove, neko ko više ne zavisi od bilo čega, ko je oslobođen, takav se naziva moćnim herojem."

Sabija, ushićen odgovorima, nastavi da postavlja pitanja:

"Koga prosvetljeni ljudi smatraju osvajačem sveta? Šta to znači biti vešt? Šta znači biti čovekom razumevanja i ko zaslužuje da bude nazvan mudracem? Molim te, Učitelju, te mi stvari objasni."

I ovako mu Učitelj odgovori:

"Pitaš ko je osvajač sveta. Postoje tri sveta: svet ljudi, svet bogova i svet Brama-bića. Osvajač sveta istražuje i razume sva tri. On je is korena iščupao svoje veze sa tim svetovima i oslobođen je. To je stanje osvajača sveta.

Pitaš šta znači biti vešt. Postoje tri vrste blaga ili skladišta: ona koja su sakupili ljudi, ona koja su sakupili bogovi i ona koja su sakupila Brama-bića. Vešt čovek istražuje i razume sva tri. On je is korena iščupao svoje veze sa tim skladištima i oslobođen je. To je čovek koji je vešt.

Čovek razumevanja je čovek koji stražari nad svojim čulima. On je razumeo kako

čula funkcionišu, u odnosu na um i u odnosu na spoljašnji svet. On to vidi jasno, otišao je s one strane 'crnog i belog' i postojan je.

A mudrac? Mudar čovek zna način da se razluči dobro od lošeg u vezi i sa unutrašnjim i sa spoljašnjim svetom. Poštuju ga i ljudi i bogovi: on je raskunuo okove i konopce."

Sabija, ushićen odgovorima, nastavi da postavlja nova pitanja:

"Šta treba imati da bi se postalo čovekom znanja? Na osnovu čega neko postaje osoba sa uvidom? Kako neko postaje energičan čovek? I šta znači biti plemenitog roda? Molim te objasni mi to, Učitelju."

A Učitelj mu ovako reče:

"Kada je čovek pogledao znanje i razumeo sve sve što je znano svetim ljudima i sveštenicima, tada sva njegova žudnja za čulnim užicima nestaje. Nadišavši svako znanje, postaje on čovekom znanja.

Razumevajući opsednutost imenom i oblikom [psihofizičkom pojavnošću], uzrok bolesti i unutrašnje i spoljašnje, oslobađa se on veza za bilo kakav koren bolesti. Zbog tog razloga se on nazivan uravnoteženom, osobom sa uvidom.

Kada je oslobođen svakog zla i kad je prevladao patnju pakla, on je energičan. Tada je on marljiv, energičan, postojan.

Pitaš za plemeniti rod, čoveka visokog po rođenju: plemenit čovek raskida lance. Postoje unutrašnji i spoljašnji lanci, konopci i okovi -- plemenitost znači sve ih do jednog pokidati. To znači iščupati ih iz korena i biti oslobođen. To je stanje koje se naziva biti plemenitog roda."

Sabija, ushićen odgovorima i pun radosti, nastavi da postavlja nova pitanja:

"Šta treba da radiš da bi bio čovek znanja? Šta znači to biti *Ariya*, čovek plemenit po rođenju? Ko je čovek savršenog ponašanja? Ko je nazvan Lutalicom? Molim te, Učitelju, objasni mi sve to."

A Učitelj mu ovako reče:

"Saslušavši sva mišljenja on zahvaljujući mudrosti zna šta je za pokudu, a šta za pohvalu. On je pobedonosan, slobodan i izvan zbunjenosti i nespokojstva. On je čovek znanja.

Mudrac je presekao nečistoće i vezanosti. On se više ne vraća u matericu. Oslobodio se tri poriva [pohlepa, mržnja i neznanje] i više ne ulazi u kaljugu spekulacija. To znači biti plemenit po rođenju.

Zato što je čovek savršenog ponašanja živeo i postupao ispravno i vešto, on shvata Stvari kakve jesu. On nikakvih veza nema; slobodan je, nema u sebi odbojnosti; to je savršeno ponašanje.

I pitaš me o Lutalici. Kada vidiš koji postupci povređuju i kada se maneš takvih postupaka, ne prepustaš im se, nisi ni iznad ni ispod njih ni između, niti bilo gde u njihovoj blizini, tada si ti Lutalica. Kada ideš od mesta do mesta, i nikada ne gubiš svoju moć rasuđivanja, tada si ti Lutalica. Kada izgubiš svoju mržnju, žudnju, obmanu i ponos, kada okončaš svoj osećaj psihofizičke individue, tada si postigao uspeh i tada si Lutalica."

Sabija lutalica beše ushićen Učiteljevim rečima. Pun radosti i ushićenja, on ustade sa svog sedišta i, sklopljenih ruku i golih ramena, obrati se on Učitelju u stihu:

"Učitelju, mudri", reče on, "ti si se oslobodio [tradicionalne] šezdeset tri polemičke teze, zaključaka pustinjaka koji su puke konvencije i spekulativne ideje. Ti si prešao bujicu i na drugu obalu stigao!

Ti si stigao do same granice područja patnje i onda je prešao. Ti, učitelju, jesi Čovek od reči; za tebe, mislim, nema više unutrašnjih poriva. Sijaš od razumevanja, zračiš mudrošću, okončao si patnju i prenosiš me preko mora patnje!

Ti si video ono za čime ja tragam, ti si znao ono u šta ja siguran bio nisam i ti si me preneo preko bujice! Kakvo majstorstvo! Kakva veličina! -- to je krajnja mudrost. Ne mogu ništa dati sem poštovanja, ništa sem počasti ovoj riznici blagosti, ovom bratu Sunca!

Razvejao si sve moje sumnje, uznemirenost uklonio -- i umesto toga u tebi je samo mir, odmerenost, čvrstoća i preciznost.

Kada govoriš, bogovi slave; kada te čuju, oni se raduju. Ti si heroj među herojima i snaga među moćnima!

Nigde na svetu ovome nema nikoga tebi ravnog -- ti si najbolje i najplemenitije biće! Pozdravljam te i odajem počast!

Ti si Buda, prosvetljeni. Ti su Učitelj, Znalac. Ti si mudrost koja pobeđuje Maru. Ti si iskorenio svoje predrasude, unutrašnje otpore i prešao bujicu i vodiš nas, sve nas, sa sobom.

Sa uzrocima preporađanja uklonjenim i porivima uništenim, ti si okončao vezivanje. Ti si lav u džungli, nikoga da plašiš i uplašen ni od čega.

Ti si kao cvet lotosa u jezeru! Dobro i zlo spadaju sa tebe, ne prijanjaju, poput kapljica vode sa lotosovih latica. Klanjam se do nogu pobjedniku: ja sam Sabija, ona koji se klanja stopama učiteljevim!"

I tako se Sabija, lutajući asketa, pokloni u znak poštovanja do nogu Budinih i reče: "Izvanredno, poštovani Gotamo, čudesno, poštovani Gotamo! Kao kada bi neko

ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimam utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Ja želim da živim životom beskućnika i da me poštovani Gotama zamonaši."

Onda Sabija, lutajući asketa, primi zaređenje kao iskušeni i kasnije i puno zaređenje od Bude.

Kasnije, živeći na osamljenom mestu, marljivo, energičan i sa odlučnošću, ne prođe mnogo vremena dok on ne shvati, dožive i postiže najviše savršenstvo plemenitog života, zbog koje sinovi iz dobrih porodica napuštaju domaćinski život, skladno, i odlaze u beskućnike. Nema više preporađanja, proživljen je svetački život, nema ničeg više na ovome svetu da se uradi. Sabija lualica postade jedan od arahanta.

Rev. 24/10/2004

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-6.html

Sutta nipata III.7

Sela sutta

Govor Seli

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Buda putovao u društvu velike grupe monaha i stigao do pijace u gradu Apana, u zemlji Angutara. A jedan asketa duge, upletene kose po imenu Kenija doču ovako: "Poštovani Gotama, potomak klana Sakja, koji je napustio svoju porodicu, stigao je u Apanu". I čuo je i ove reči hvale: "Blaženi je takav pošto je usavršen, potpuno probuđen, opremljen mudrošću i ispravnim ponašanjem, uzvišen, poznavalac svetova, nenadmašni vodič i učitelj ljudima i bogovima, prosvetljen i blažen." On je sopstvenim naporom uvideo Istinu (*Dhamma*), obznanio je svetu ljudi i bogova, uključujući askete i bramane. On podučava istini, dobroj na početku, dobroj u sredini i dobroj na kraju, bremenitoj značenjem, bogatoj rečima i potpuno zaokruženoj. On podučava savršenom, čistom životu. Dobro je, zaista, videti takve svece!"

Zatim asketa Kenija otide da vidi Budu i pošto je razmenio sa njim pozdrave, sede sa strane. Buda ga razveseli svojim govorom, na šta Kenija pozva Budu da, zajedno sa svojom monaškom pratnjom, sutra dođe na obrok u njegov ašram. Međutim, Buda ga upozori da sa njim ima mnogo monaha i podseti Keniju na njegove bliske veze sa bramanima. Nimalo zbunjen, Kenija ostane pri svom pozivu i pošto ga je i treći put zamolio, Buda se ćutanjem saglasi sa njegovim pozivom. Na to se Kenija vrati do svoga ašrama i pozva prijatelje, sluge i rođake da mu pomognu u spremanju hrane za monahe kada krenu u prošnju. Svi oni obaviše neki od poslova, a sam Kenija podiže kružnu šatru.

U to je vreme u Apani živeo braman po imenu Sela. Dobro je poznavao tri Vede, rečnik, stihove, retoriku, etimologiju, istoriju, vičan metrici, gramatici, vešt polemičar i znalac fiziognomije. Podučavao je 300 mladića i bio je prijatelj sa Kenijom.

Onda braman Sela, praćen sa 300 učenika, otide do ašrama u kojem je živeo asketa Kenija. I vide Sela kako neki kopaju mesto za vatru, drugi cepaju drva, neki peru posuđe, drugi postavljaju lonce sa vodom, neki pripremaju sedišta, a Kenija postavlja kružni paviljon. Videći asketu Keniju, ovako reče:

"Hoće li to, poštovani Kenija, biti dolazak mlade ili ispraćanje kćeri koja odlazi u mladoženjinu u kuću ili će biti prineta velika žrtva ili je Senija Bimbisara, kralj Magade, zajedno sa svojom mnogobrojnom vojskom, pozvan sutra na ručak?"

"Neće, poštovani Sela, biti ni dolazak mlade, ni ispraćanje kćeri koja odlazi u mladoženjinu u kuću, niti je Senija Bimbisara, kralj Magade, zajedno sa svojom mnogobrojnom vojskom, pozvan sutra na ručak, već pripremam veliko prinošenje hrane. Asketa Gotama, potomak klana Sakja, koji je napustio svoju porodicu, stigao je u Apanu. Njega sam, zajedno sa velikom grupom monaha, pozvao da sutra dođe na obrok. O njemu se raširio ovakav glas: 'Blaženi je takav pošto je usavršen, potpuno probuđen, opremljen mudročću i ispravnim ponašanjem,

uzvišen, poznavalac svetova, nenadmašni vodič i učitelj ljudima i bogovima, prosvetljen i blažen."

"I ti , poštovani Kenija, kažeš 'Probuđeni (*Buddho*)!' "

"Da, poštovani Sela, kažem 'Probuđeni'."

Onda se bramanu Seli javi ovakva misao: "Reč 'Buddho' zaista je retka. Ali u našim Vedama nabrojana su trideset dva znaka velikog čoveka. Za takvog čoveka postoje samo dva puta: ako vodi domaćinski život, postaće kralj, car, pravedan vladar. Ako, međutim, napusti svoje domaćinstvo radi beskućničkog života, postaće svetac, potpuno probuđen, onaj koji je uklonio ljušturu nečistoća." "O, Kenija, gde sada boravi Buda?" "Tamo je gde je, o Sela, pojas šuma."

Onda Sela, zajedno sa 300 mladića, otide do Bude i, zapazivši znake velikog čoveka na njegovom telu, pozdravi ga prikladnim stihovima:

1. O, Budo, ti imaš savršeno telo, blistav si, naočit, zlatne boje; imaš bele zube i energičnost.
2. Ako postoje znaci čoveka koji je plemenitog porekla, svi ti znaci velikog čoveka na tvome su telu.
3. Imaš blistave oči, privlačnu spoljašnjost; visok si, uspravan, veličanstven; sijaš kao sunce u sred grupe monaha.
4. Monah si prijatnog izgleda, koža ti je poput zlata; šta je toliko povoljno u životu askete kad poseduješ tako prekrasan stas?
5. Zaslužuješ da budeš kralj, car, gospodar čiji pohodi stižu do krajnjih granica četiri mora, gospodar Jambu gaja [tj. Indije].

6. Ratnici i imućni kraljevi tebi su predani; O, Gotama, na pravi način iskoristi svoju moć kao kralj and kraljevima, gospodar nad ljudima!

7. Ja sam kralj, o Sela, kralj nad Učenjem o istini; točak pokrećem čistim delima -- taj točak je nezaustavljiv.

Sela:

8. Kažeš da si potpuno probuđen, kralj Istine; o, Gotama, ti kažeš: 'Točak pokrećem čistim delima'.

9. Ko je tvoj general, ko je tvoj učenik? Ko je sledbenik učitelja? Ko će nadalje okretati točak Istine koji ti pokrenu?

Buda:

10. O, Sela, Sariputa će nadalje okretati nenadmašni točak Istine koji ja pokrenuh; on hodi stopama Tatagate.

11. Ja znam ono što treba znati, ja negujem ono što negovati treba; šta uništiti treba ja sam uništio. Zato, o bramanu, ja sam Buda.

12. O, bramanu, ukroti svoje sumnje u mene, imaj poverenja u mene! Retkost je videti potpuno prosvetljene.

13. O, bramane, od onih čija pojava je retkost za tebe da je vidiš ja sam predstavnik, nenadmašni iscelitelj.

14. Istaknut, bez takmaca, pokoritelj Mare i njegove armije, savladavši sve neprijatelje radujem se, siguran sa svih strana.

Sela:

15. O, prijatelji, obratite pažnju šta svevideći kaže! On je iscelitelj, veliki heroj i rik mu je poput lavljeg u šumi.

16 .Gledajući ga, tako istaknutog, bez takmaca, pokoritelja Mare i njegove armije, ko može odoleti da ne bude ushićen, čak i ako je tamnog porekla? [1]

17. Onaj ko želi, neka me sledi; onaj ko ne želi, neka ide svojim putem, jer ja ću se sada pridružiti redu koji vodi izvanredni, mudrac.

Selini sledbenici:

18. Ako te izlaganje potpuno probuđenog oduševljava, i mi ćemo se pridružiti redu koji vodi izvanredni, mudrac.

Sela:

19. Ovih 300 bramana, sklopljenih ruku, kažu: "Vežbaćemo se u čistom životu predvođeni potpuno usavršenim".

Buda:

20. Sela, čisti život sam dobro objasnio: vidljiv je ovde i sada, donosi rezultat bez odlaganja; nije uzalud ako neko postane monah, jer tada može marljivo sebe da vežba.

Zatim braman Sela, zajedno sa svojom grupom, pristupi Redu i primi više zaređenje od Bude.

U međuvremenu, asketa Kenija obavesti Budu da je ručak spreman. Onda on ode do Kenijinog boravišta, zajedno sa monasima koji su ga pratili, gde ih poslužiše izvanrednim jelima. Kada završiše obed, Buda ushiti Keniju sledećim rečima:

21. "Kod prinošenja žrtve vatra je najvažnija; u himnama Savitri je najvažnija

ličnost; među ljudima kralj je najvažniji; a među vodenim tokovima more je najvažnije.

22. Među planetama Mesec je najvažniji; među predmetima koji gore Sunce je najvažnije; među onima koji donose zasluge, monaška zajednica jeste najvažnija."

Onda se Buda, obradovavši Keniju ovim stihovima, udalji. A poštovani Sela se, zajedno sa svojim pratiocima, povuče u osamu i marljiv i odlučan, zahvaljujući sopstvenom razumevanju, za kratko vreme, u istom tom životu, dostiže ono najviše savrenstvo čistog života zbog kojega sinovi iz dobrih porodica napuštaju svoj dom i postaju beskućnici. Nema više preporađanja; proživljen je svetački život, učinjeno je što je trebalo učiniti i ništa više ne preostade u ovome životu. Tako Sela i njegovi pratioci postadoše *arahanti*. Onda otidoše do Bude i pošto su ga pozdravili, obratiše mu se u stihovima:

23. "Pre osam dana uzesmo te za utočište; o poštovani gospodine, sedam noći vežbasmo po tvojim uputstvima.

24. Ti si Buda; ti si učitelj; ti si utihnuli mudrac koji savlada Maru; presekavši sve loše sklonosti, prešao si bujicu postojanja i poveo sva bića na drugu obalu.

25. Sve predmete vezanosti prevazišao si; mentalne nečistoće uklonio si; ti si lav što se otrže iz klopke: za sobom ostavio si strah i nedoumicu.

26. Ovih 300 monaha stoje ovde sklopljenih ruku; O heroju, zajedno sa nagama [2], klanjamo ti se do nogu!"

Beleška

1. Bramani tvrde da su jedino oni blede boje kože (*varna*), dok tri ostale kaste

indijskog društva, ratnici (kšatrije), trgovci (vaišje) i radnici (šudre) -- jesu tamne puti. Buda je rođen u kasti ratnika i otuda naziv "tamnog porekla" (*kanabhijaliko*).

[[Natrag](#)]

2. Vrsta demona obdarenih čudotvornim moćima. Ovde se ovaj termin koristi figurativno u značenju "svetaca" ili "oslobođenih". [[Natrag](#)]

Rev. 10/12/2004

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-7.html

Sutta nipata III.8

Salla sutta

Strela

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Nesigurna je i nepoznata dužina života onih koji su podložni smrti. Život je težak i kratak, bremenit patnjom. Ne postoji način da oni koji su rođeni izbegnu smrt. Kad im dođe starost, tu je i smrt. To je prirodan sled stvari za živa bića. Kad plod dozre, stalno mu preti opasnost da otpadne. Isto tako, za one rođene i podložne smrti, postoji stalan strah da će umreti. Baš kao što posude koje grnčari načine pre ili kasnije bivaju razbijene, tako i smrt predstavlja razbijanje života.

Mladi i stari, budalasti i mudri, svi bivaju zaustavljeni snagom smrti, svi na kraju skončaju mrtvi. Među onima koje nadvlada smrt, te moraju da se sele u drugi svet, otac ne može da zadrži svoga sina, ni rođak rođaka. Pogledajte! Dok rodbina posmatra i nariče, jedan za drugim svaki smrtnik odlazi poput vola na klanje.

Na taj način svet je pogođen smrću i propadanjem. Ali mudri ne nariču, shvativši

pravu prirodu ovoga sveta. Ne znaš put kojim svi dolazimo i odlazimo. Ne vidiš ni početak ni kraj i naricanje ti je uzalud. Ako bi od naricanja bilo neke koristi, tad bi i mudraci to radili. Samo budala povređuje samoga sebe. Jer naricanjem i plakanjem um ne biva ništa mirniji, već se patnja samo uvećava; telo se povređuje, čovek postaje mršaviji i bleđi, nikom gore do sebi samom. Time se ništa ne pomaže onome ko odlazi (*peta*). Uzalud su žalopojke.

Ne oslobađajući se tuge, biće se samo podvrgava još većoj patnji. Oplakujući mrtvaca ono se stavlja pod vlast tuge. Pogledaj kako drugi dobijaju platu za svoja dela! Zato bića drhte ispunjena strahom kad dođu pod vlast smrti. Šta god da zamisle, ispadne da je na kraju sasvim drugačije. I tada je neminovno razočaranje. Pogledaj kakva je priroda ovoga sveta! Ako čovek živi stotinu godina, čak i više, na kraju se ipak oprašta od kruga svojih rođaka i napušta ovaj život. Zato, saslušavši savet arahanta,^[1] treba odustati od žalopojki. Ugledavši leš, treba da znamo: "Nikada više neće me sresti." Kao što se vatra u zapaljenoj kući gasi vodom, isto tako i čovek koji je mudar, sa uvidom, znalac i prijemčiv, treba hitro da odagna tugu što se javlja, onako kako vetar oduva kuglicu pamuka. Onaj ko traži sreću treba odlučno da iščupa strelu: žalosti, čežnje i očaja.

A kad iščupa strelu, neokrznut bilo čime, postići će smirenje uma; kad svaku tugu prevlada, slobodan je od nje i dostigao je nibbanu."

Beleška

1. Usavršeni, tj. Buda. [\[Natrag\]](#)

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-8.html

Sutta nipata III.9

Vasettha sutta

Govor Vaseti

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom je Buda živeo u šumi Ićāṅgala. Tu je sa njim bilo i mnogo bramana, slavnih ljudi kao što su Ćanki, Taruka, Pokarasati, Janusoni i Todeja -- sve dobro znani, ućeni i imućni bramani.

Među njima bila su i dva mlada bramana, jedan po imenu Vaseti i drugi Bharadvađa. I tako, jednoga dana, dok su ova dva mladića hodala tamo-amo, zapodenuše razgovor o tome šta nekoga čini bramanom.

Bharadvađa reče: "To ima veze sa porodicom. Ako je nećije porodično poreklo čisto, nije bilo brakova sa drugim kastama sedam generacija unazad, ni sa majčine ni sa očeve strane, onda je taj braman."

Ali Vaseti na to odgovori: "Ako su nećija dela dobra i on poštuje svoje obaveze,

onda je on braman."

Bharadvađa nije odustajao od svoje teorije, isto kao i Vaseta: nijedan nije mogao ubediti onog drugog da je u pravu. Zato Vaseta predloži da krenu i potraže savet od nekoga. "Slušaj", reče on Bharadvađi. "Ima ovde jedan pustinjač po imenu Gotama, princ iz plemena Sakja, koji je napustio svoju porodicu i za kojeg kažu: "Taj Blaženi je usavršen, potpuno prosvetljen, obdaren znanjem i veštinom, uzvišen, znalac svetova, neuporedivi krotitelj ljudi, učitelj božanstvima i ljudskim bićima, prosvetljen, blažen'. On (Buda) sopstvenim naporom je otkrio Istinu (Dhamma), objavio je svetu ljudi i bogova, uključujući askete i bramane. On podučava Istinu koja je dobra na početku, u sredini i na kraju, puna značenja, bogata rečima i sasvim zaokružena. On podučava savršenom, čistom životu. Dobro je, zaista, sresti takve svece!"

"Zato, Bharadvađa", reče Vaseta, "hajdemo do tog Gotame i zamolimo ga da nam razjasni ovo pitanje, a mi ćemo se složiti sa time kako asketa Gotama presudi."

"Vrlo dobro", reče Bharadvađa, "hajdemo". I tako dva mladića kretoše do Učitelja. Kada su stigli, pozdraviše ga učtivo i sedošše sa strane. Onda se Vaseta obrati Učitelju sledećim rečima:

"Gospodine, mi obojica proučavamo pravoverna učenja i obojica smo priznati kao znalci Veda. Moj učitelj je Pokarasati, a moj prijatelj uči sa Tarukom.

Proučavali smo sve komentare triju Veda i sposobni smo da podučavamo metrici, gramatici i pevanju.

Ali i pored toga, Gotama, ima jedno pitanje oko kojeg ne možemo da se složimo, a to je značaj nasleđa. Bharadvađa tvrdi da je neko braman zato što se rodio kao takav, ali ja sam siguran da je važno ono što čovek uradi. Želeli bismo da nam ti, koji poseduješ uvid, raspetljaš ovu nedoumicu.

Pošto mi to ne možemo sami da učinimo, došli smo da tebe pitamo. Čuli smo da tebe zovu potpuno prosvetljenim.

Pema tebi se s poštovanjem odnose ljudi -- sklope ruke kad te vide na isti način kao što to rade na svečane praznike.

Ti si oko ovoga sveta, Gotama, pa te zato molimo da razmotriš pitanje: šta to nekoga čini bramanom? Je li to poreklo ili ono što on čini? Mi na to ne možemo odgovoriti, Gotama, pa te molimo da nam objasniš ko je braman."

A Buda odgovori Vaseti sledećim rečima:

"Objasniću vam po redu i u skladu sa činjenicama različite vrste živih stvari, jer postoje razlike.

Ako pogledate drveće ili travu, iako oni nisu toga svesni, ima ih mnogo vrsta i sorti. Ima ih različitih vrsta.

Onda dolaze insekti, veliki poput noćnih leptira i mali poput mrava: i među tim stvorenjima možete videti da ih ima mnogo vrsta i sorti.

I kod četvoronožnih životinja, kakve god bile veličine, možete videti da ih ima mnogo vrsta i sorti.

Pogledajte sad stvorenja koja pužu, reptile i zmije -- možete videti da ih ima mnogo vrsta i sorti.

Pogledajte ribe i druga stvorenja što žive u vodi -- pogledajte ptice i sve što leti -- možete videti da ih ima mnogo vrsta i sorti.

A među ljudima nema mnogo vrsta i sorti kao što ih ima među drugim bićima.

Za razliku od drugih stvorenja, nema među ljudima mnogo razlike u pogledu njihovih očiju, ušiju, noseva, usta, obrva i čak kose -- sve su iste vrste.

Od vrata do prepona, od ramena do kuka, od leđa do grudi -- sve je to iste vrste kod ljudi.

Ruke, stopala, prsti, nokti, listovi i butine su svi slični, a isto je i sa glasom i bojom. Za razliku od drugih stvorenja, ljudi ne poseduju karakteristike koje bi ih razlikovale pri rođenju.

Oni nemaju mnoge nasleđene osobine koje druga stvorenja imaju. Zapravo, u slučaju ljudi, razlike su razlike samo po konvenciji.[1]

Ko god među ljudima živi od uzgoja krava, tada ga, o Vasete, znaj ovako: on je stočar, a ne braman.

Ko god među ljudima živi od nekog zanata, tada ga, o Vasete, znaj ovako: on je zanatlija, a ne braman.

Ko god među ljudima živi od trgovine, tada ga, o Vasete, znaj ovako: on je trgovac, a ne braman.

Ko god među ljudima živi od toga što prenosi poruke, tada ga, o Vasete, znaj ovako: on je glasnik, a ne braman.

Ko god među ljudima živi od onoga što mu nije dato, tada ga, o Vasete, znaj ovako: on je lopov, a ne braman.

Ko god među ljudima živi od oružja, tada ga, o Vasete, znaj ovako: on je vojnik, a ne braman.

Ko god među ljudima živi od rituala i ceremonija, tada ga, o Vasete, znaj ovako: on

je sveštenik, a ne braman.

Ko god među ljudima živi od onoga što uzme od sela i cele zemlje, o Vasetu, znaj ovako: on je kralj, a ne braman.

Ne zovem bramanom nekoga zbog materice iz koje je izašao [2] . To što se nekome obraćaju sa "gospodine", ne znači da je on slobodan vezivanja. Onoga ko je slobodan od vezivanja, od posezanja, toga ja nazivam bramanom.

Ko je sve okove raskinuo, u kome nema više pometnje, ko se raskinuo okove, nevezan -- toga ja nazivam bramanom.

Ko je presekao povodac [neznanja] i am [pogrešnih uverenja], ko je uklonio prepreke i prosvetljen je, toga ja nazivam bramanom.

Ko, bez roptanja, podnosi uvrede i nasilje, čija su snaga i oružje istrajnost, toga ja nazivam bramanom.

Ne postoji srdžba i ne postoji neznanje -- samo snaga obuzdavanja i volja za čistim delima, nema ponavljanja iz navike, nema preporađanja; to je ono što nazivam [biti] bramanom.

Nalik kapljici vode na lotosovom listu, semenu gorušice na vrhu igle, čulne želje u njemu samo kliznu i ne ostavljaju trag za sobom, toga ja nazivam bramanom.

Oslobođen, odbacivši lanac -- ovde, upravo ovde u ovom svetu, može on videti kako čak i patnja ima svoj kraj, toga ja nazivam bramanom.

Onoga ko je duboke mudrosti, smotren, znalac u tome šta je ispravan a šta pogrešan put, onoga ko je dostigao krajnji cilj, toga ja nazivam bramanom.

Bez oslonaca, bez zavisnosti, bez potrebe da se meša sa drugim ljudima, sa domaćinima ili lutajućim monasima -- zadovoljan i sa najmanjim, toga ja nazivam

bramanom.

Odložio je oružje nasilja, prestao da ubija bilo koje biće, prestao da podstiče druge na ubijanje; toga ja nazivam bramanom.

Ko ne pokazuje ljutnju prema srditima, ko je miran prema nasilnima, ko se ne vezuje među onima već vezanima, toga ja nazivam bramanom.

Čije su želje, mržnja, ponos i zavist odbačeni, nalik semenu gorušice što klizne sa vrha igle, toga ja nazivam bramanom.

Čije reči nisu grube, već pune značenja i istine, reči koje ne bude u drugome ljutnju, toga ja nazivam bramanom.

Bez imovine, bez prisvajanja stvari, bilo kakva da im je veličina, broj ili vrednost; toga ja nazivam bramanom.

Bez očekivanja, bez žudnje za ovim svetom ili bilo kojim drugim: odvezan, oslobođen; toga ja nazivam bramanom.

Odsustvo želja -- pitanja i sumnje nestaju u znanju i čovek uranja u besmrtnost; toga ja nazivam bramanom.

Ko je nadišao zaslugu i krivicu, ko je bez očaja i zabluda, ko je čist; toga ja nazivam bramanom.

Čist, spokojan, bez mrlje, punom Mesecu nalik, okova neprekidnog preporađanja raskinutih i odbačenih; toga ja nazivam bramanom.

Ko je sišao sa neravnog i opasnog puta stalnog rađanja i obmane, ko je presekao bujicu i otišao na drugu obalu, asketu, ohlađenog od strasti i sumnji, spokojnog i bez želja, toga ja nazivam bramanom.

Čulna zadovoljstva su ostala iza -- napušta ih zarad beskućničkog života. Čulno zadovoljstvo stalnog preporađanja je ostalo iza, odbačeno; toga ja nazivam bramanom.

Tovar na leđima, teret koji obara čak i bogove -- sve te tegove je odbacio, napustio i prevazišao: izvukao se iz jarma, oslobođen, toga ja nazivam bramanom.

Izbegavajući ushićenje i odbojnost, on je ohlađen i oslobođen stvari [koje vode ka preporađanju], heroj koji je nadišao sve svetove; toga ja nazivam bramanom.

Ko je potpuno razumeo kako bića nastaju i kako nestaju, ko je neokrznut, živi ispravno i prosvetljen, toga ja nazivam bramanom.

Čija sudbina nije poznata ni bogovima ni ljudskim bićima, čovek koji je iskorenio strasti, dostojan poštovanja, toga ja nazivam bramanom.

Ne poseduje bilo šta -- ništa u prošlosti, ništa u budućnosti, ništa u sadašnjosti, ne hvata se za bilo šta, oslobođen vezivanja; toga ja nazivam bramanom.

Heroj -- veliki čovek, značajan, mudar, čovek neustrašiv i nepobediv, nevezan; okupan [vodama mudrosti]; prosvetljen, toga ja nazivam bramanom.

On zna svoje prethodne živote, video je i druge oblike života, nesrećna odredišta i srećna odredišta, to je njegovo postignuće: dolazak na kraj uzastopnih preporađanja.; toga ja nazivam bramanom.

I šta onda sa svim tim titulama, imenima i klanovima? To su puke ovozemaljske konvencije. Nastale su na osnovu opšte saglasnosti.

Ovo pogrešno uverenje bilo je duboko usađeno u umovima neznalica i još [uvek] te neznalice nam kažu: "Bramanom se postaje na osnovu rođenja."

[A upravo obrnuto], niko nije **rođen** kao braman; niko nije **rođen** kao nebraman. Braman je braman zbog onoga što **radi**; čovek koji nije braman, nije to zbog onoga što **radi**.

Stočar je stočar zbog onoga što radi, a zanatlija je zanatlija zbog onoga što on radi.

Trgovac, glasnik, lopov, vojnik, sveštenik ili kralj: svaki od njih jeste to zbog onoga što radi.

Tako mudraci vide dela onakvim kakav zaista jesu. Oni dobro znaju plodove dela i čitav krug uslovljenog nastanka.

Ovaj svet postoji usled uzroka i posledica, sve stvari nastale su zbog nekog uzroka i svim bićima upravljaju i usmeravaju uzroci u njihovim postupcima. Ona ih slede kao paoci točka što slede jedan za drugim, pričvršćeni osovinom.

Braman se postaje samoobuzdavanjem, ispravnim življenjem i samokontrolom. To je suština Bramana.

Tako, Vaseta, neka ti to bude jasno: postoje ljudi koji su mudri i iskusni u sve tri oblasti znanja [tj. u Vedama], koji su spokojni i okončali su sa krugom preporađanja. Te ljude treba smatrati Bramom i Indrom."

Onda Vaseta i Bharadvađa rekoše Budi: "Izvanredno, poštovani Gotamo, izvanredno, poštovani Gotamo! Kao kada bi neko ispravio nešto što je dotle stajalo naglavce ili otkrio skriveno ili pokazao put zalutalome ili uneo svetiljku u tamu tako da oni koji imaju oči mogu da vide, isto tako je poštovani Gotama objasnio istinu na više načina. Zato uzimamo utočište u njemu, Dhammi i monaškoj zajednici. Neka nas poštovani Gotama prihvati kao svoje nezaređene sledbenika koji, od danas pa do kraja života, pronađoše svoje utočište!"

Beleška

[1] Treba imati na umu da, kada opisuje fizičke karakteristike ljudskih bića, Buda ima na umu samo svoje sunarodnike iz severoistočnog i centralnog dela indijskog potkontinenta.

Buda ovde misli na *vidljive* razlike na osnovu sopstvenog iskustva i kasnije objašnjava da postupci (*kamma*) i ponašanje jesu ključ savršenosti i prosvetljenja. Prirodan rezultat rođenja, međutim, može voditi ljude ka preporađanju u "višim" i "nižim" stanjima -- tj. u okruženju koje ili podstiče ili ometa duhovni (ili čak i materijalni) rast. Tako, iako je *potencijalnost* za razumevanje u svakom čoveku, *kamma* je uzrok stalnih razlika u faktičkom stanju.

Otuda, bilo bi neadekvatno citirati ovaj odlomak van konteksta kao prilog debati o "jednakosti rasa", kao što su to učinili K. N. Jayatilleke i G. P. Malalasekera u svom eseju *Buddhism and the Race Question* (UNESCO, Pariz, 1958). Radi uravnoteženijeg pristupa ovom pitanju videti Philip Eden *Human Progress: Reality or Illusion?* (Buddhist Publication Society, 1974). [Natrag]

[2] tj. zbog porekla. [Natrag]

Rev. 26/2/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-9.html

Sutta nipata III.10

Kokalika sutta

Govor o Kokaliki

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ovako sam čuo. Jednom kada je Buda boravio u Đetavana manastiru u Savatiju, došao mu je monah po imenu Kokalika i rekao:

"Gospodine, Sariputa i Mogalana su puni neprikladnih želja. Njima su zaista ovladale neprikladne želje."

A Buda mu odgovori:

"Kokalika, ne govori takve stvari! Imaj poverenja u svoj um što se njih tiče; Sariputa i Mogalana se ponašaju odmereno."

Ali Kokalika ponovi svoje optužbe protiv ove dvojice učenika. Buda mu odgovori kao i pre, no monah uvredi učenike na isti način. Po treći put Buda ga zamoli da

prestane. Onda Kokalika, duboko je poklonivši Budi, ustade i otide.

Nije mnogo prošlo i on se razbole. Po celom telu mu izbiše čirevi, čirevi veličine semena gorušice. I ti čirevi počеше da rastu, malo pomalo, sve dok nisu bili veliki kao zrna graška. Zatim nastaviše da rastu kao pasulj, kao jaje, kao jabuka, kao dunja. Tada počеше da prskaju, i iz njih pokulja gnoj i krv. Kokalika umre i, kao posledica mržnje koju je pokazao, ponovo se rodio u svetu patnje koji je poznat kao Paduma ili Lotos.

Krajem te noći Brama Sahampati dođe do Bude i obavesti ga da je Kokalika umro i kako je njegova mržnja uzrokovala da se preporodi u Padumi. Rano sledećeg jutra Buda sazva sve monahe da im razjasni ono što je rekao o Kokalikinoj smrti: "Monasi, život bića u Padumi traje toliko da teško da možemo da ga izrazimo brojem. Kokalika se tamo preporodio zbog svoje mržnje prema Sariputi i Mogalani."

Zatim, kao Učitelj, Buda nastavi ovako:

"Čovek kad se rodi, rodi se sa sekirom u ustima. Tako onaj čiji govor nije odmeren seče sebe tom sekirom.

Kada čovek hvali nekoga ko se vredan pokude, tada taj čovek nagomilava zlo svojim ustima i to zlo ga neće odvesti do sreće.

Malo je štete ako neko izgubi novac na kocki, čak i ako izgubi sve, uključujući i sebe; ali ako neko gaji mržnju prema onima čije je ponašanje ispravno, time sebi mnogo više škodi.

Vređati ljude vredne poštovanja, gajiti mržnju u mislima i govoru, vodi ka eonima i eonima života u patnji.

Laganje vodi ka takvom stanju. Učiniti nešto i onda reći 'Ja to nisam uradio' -- to je isto što i laganje. Što se tiče smrti i preporađanja, oba postupka su ista: u trenutku

smrti morate se suočiti sa posledicama loših dela.

Kada čovek napadne nekoga ko je miroljubiv, čist i neiskvaren, tada se taj napad okreće protiv tog nepromišljenog čoveka, kao prašina bačena nasuprot vetru.

Onaj ko je sklon pohlepi lako vređa druge svojim govorom. On je bez poverenja, gramziv, jadan i sklon klevetanju.

Ako ste takvi, lažljivi i nepouzdati, klevećete, zlonamerni i nedobronamerni, podli, rđavi, bolje da ne govorite mnogo, inače ćete završiti na mestu prepunom patnje!

Kada tako postupate, vi širite zagađenje. Jer to je uvreda za one koji čine dobro, postupak ružan sam po sebi. Ako nagomilavate takva dela završavate u okeanu patnje.

A zašto? Zato što ono što čovek učini ne nestaje jednostavno u prošlosti. To nas prati, prijanja uz počinioaca. Čovek čiji su postupci zagađeni je budala: vremenom će bol koji nanosi osetiti i na sebi.

Bol koji će osetiti biće nalik usijanom gvožđu koje ga razdire i probada. U takvom stanju, osećaće se kao da mu sipaju topljeni metal niz grlo.

Nema tamo bilo čega što nije teško i bolno. Nema reči utehe, nema bekstva za onoga ko u takvom stanju pati, stanju u kojem je ceo svet lomača, gde je i ležaj načinjen od žeravice.

Sapet mrežama, slomljen udarcima batine, čovek je tu uronjen u neprozirni mrak kojem na sve četiri strane kraja nema.

Onda se on nađe u kotlu što ključa, punom mehurića od vatre odozdo; usijanom, uzavrelom.

Čovek pun nedela nađe se u takvom stanju, u vreloj mešavini krvi i trulog mesa.
Gde god da mrdne trulež i gnoj.

Onda se čovek pun nedela kuva u vodi punoj crva. Ne može da miruje -- kazan u kojem se kuva, okrugao i gladak, nema u sebi ništa za šta bi se uhvatio.

Zatim je u džungli mačevih oštrica, udovi mu isečeni i okrvavljeni, jeik mu proboden kukom, telo išibano i iskasapljeno.

Zatim je u Vetaraniju, močvari kroz koju je teško probiti se, sa svoja dva vodena toka što seku poput brijača. Nesrećna bića upadaju u njih, ispaštajući tako za svoja nedela u prošlosti.

Izujedan od gladnih šakala, gavrana i crnih pasa, isključan od lešinara i vrana, patnik stenje.

U takvom se stanju nalazi onaj ko nedela čini. To je stanje apsolutne patnje. Zato je razuman čovek u ovome svetu energičan i pažljiv koliko god to može da bude.

Paduma stanje traje jako dugo. Znalci tu dužinu mere tako što kažu da traje onoliko vremena koliko bi trebalo da se istovari mnogo tovara sezamovog semena, ako bi se svakih sto godina uzimala samo po jedna semenka. Kažu da bi tih tovara trebalo da bude pet hiljada sto dvadeset miliona.

I sve dotle dok ta stanja patnje ljudi ovoga sveta nazivaju nesrećnima, sve dotle će ljudi morati da nastave da žive u njima.

Zato dobro pazite i s čistim, ispravnim i prijateljskim kvalitetima neprekidno motrite na pokrete uma i pokrete jezika svog."

Sutta nipata III.11

Nalaka sutta

Govor Nalaki

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Nudras Ašita tokom podnevne meditacije
ugleda božanstva iz grupe Tridesetorice
-- radosne, ushićene --
obučene sasvim u belo, slaveći Indru,
oni drže barjake, neobuzdano podvriskuju,
i videvši ta božanstva tako vesela i radosna,
iskazavši im poštovanje, on reče:

"Zašto je zajednica bogova
tako razdragana?
Zašto nosite barjake
i mašete njima unaokolo?"

Čak i posle rata sa asurama

-- kad pobediste vi bogovi,

a asure ostadoše poražene --

čak ni tada niste bili toliko uzbuđeni.

Kakvo mora da su čudo božanstva videla

kad su toliko radosna?

Ona uzvikuju,

ona pevaju,

sviraju,

plješću rukama,

plešu.

To pitam vas koji živite na vrhu planine Meru

Odagnajte moju nedoumicu što pre, draga gospodo."

"Bodhisatta, najveći dragulj,

bez premca,

rodio se na dobrobit i spokojstvo

među ljudima,

u zemlji plemena Sakja i gradu po imenu,

Lumbini.

Zato smo toliko razdragani.

On, najveći među svim bićima,

savršen čovek,

predvodnik ljudi, uzor svakome,

pokrenuće točak [Dhamme]

u pećini nazvanoj po mudracima,

nalik snažnom lavu kad rikne,

gospodar svih životinja."

Čuvši ove reči,

Ašita hitro siđe [sa nebesa]

i otide do doma Sudhodane.

Tamo, pošto zauzme svoje mesto, upita:

"A gde je princ?

I ja bih želeo da ga vidim."

Sakjani tada pokazaže

mudracu po imenu Ašita

svoga sina, princa,

sa zlatnom aurom,

poput komada zlata što najveštiji zlatar

u posudi za topljenje,

zažari i ono blista svim bojama.

Kad je ugledao princa blistavog poput plamena,

čistog poput predvodnika među zvezdama

što ide preko neba

-- užarenog sunca,

što umaklo je oblacima sivim --

mudrac beše ushićen, ispunjen neizmernom srećom.

Pri tom su bogovi sa neba

držali mnogokrati zastor

praveći novorođenome hlad.

Lepezama sa drškama zlatnim

mahali gore-dole,

ali ti koji držaše zastor i lepeze

bili su nevidljivi.

A mudrac kose zamršene

po imenu Tamni dragulj

videvši dečaka, nalik zlatnom ornamentu,

na crvenoj vunenoj prostirci,

i beli zastor mu iznad glave,

uzega u ruke, srećan i zadovoljan.

Prihvativši predvodnika u plemenu Sakja,
željno, znalac mantri i simbola
uzviknu potpuno uveren u svoje reči:

"On je neprevaziđen,
najviši među dvonošcima."

Zatim, predvidevši svoj skori odlazak,
on, skrhan, proli suze.

Videvši ga kako plače,

Sakjani zapitaše:

"Sigurna si sasvim da princu
nikakva opasnost ne preti?"

Videvši koliko su Sakjani zabrinuti
on odvrati: "Ne, princu se nikakvo zlo
dogoditi neće.

Niti za njega opasnosti ima.

On nije neplemenitog roda: budite sigurni.

Ovaj princ će doseći
konačno samoprobeđenje.

Onće, ugledavši savršenu čistotu,
pokrenuti točak Dhamme
iz milosrđa za ostala bića.

Uzor njegovog svetačkog života slediće mnogi.

Ali što se mene tiče,
mom se životu bliži kraj;
smrt me čeka pre no što se moje reči obistine.

Neću doživeti da čujem
reči Dhamme koje izgovori prvi među uzvišenima.

Eto zašto sam potrešen,
potišten i ozlojeđen."

On, donevši Sakjanima

neizmernu sreću,
sledbenik svetačkog života
napusti odaju i,
iz simpatije prema svome nećaku,
podstaknu ga da kroči ka Dhammi
prvoga među uzvišenima:

"Kada čuješ za nekoga reč:

"Probuđeni"

ili "dostigavši samoprobeđenje,
otvorio je put Dhamme,"
otidi do njega i pokloni mu se.

Živi svetački život

vođen takvim Blaženim."

Poučen tako rečima onoga
čiji um je naklonjen njegovoj dobrobiti,

Takav,

videvši u budućnosti krajnju čistotu,
Nalaka, koji je za sobom skupio mnoga dobra dela,
čekao je na Pobednika strpljivo,
motreći na vratima čula.

I dočuvši reč o Pobedniku
što pokrenuo je točak najvažniji,

on otide i ugleda

predvodnika među mudracima. Uveren,
on upita najvećeg mudraca
o najvećoj mudrosti,
sada kada se Ašitino proročanstvo
sasvim obistini.

[Nalaka:]

Sada kada znam
 da istinite su Ašitine reči,
 Pitam te, Gotama,
 tebe koji si prozreo
 prirodu svih stvari.
 Nameran sam da se u beskućnički život otisnem;
 Da krenem u prošnjju hrane.
 Ukaži mi, mudrače, kad te već pitam,
 na krajnje stanje svetosti.

[Buda:]

Objasniću ti
 svetost, teško dostižnu,
 teško ostvarivu.
 Priđi i reći ću ti.
 Budi istrajan. Budi čvrst.
 Praktikuju ravnodušnost,
 jer u selu te čekaju
 i pohvala i pokuda.
 Motri na svaki drhtaj srca.
 Kreći se spokojan i bez gordosti.
 Prijatne i neprijatne stvari pržiće te
 nalik plamenim jezicima u sred šume.
 Žene zavedu i mudraca.

O, nek ne zavedu i tebe. [1]

Uzdržavaj se od telesnog dodira,
 napusti zadovoljstva čula,
 ničim odbijen, ničim privučen,
 bićima što kreću se i miruju.

'Kakav sam ja, takvi su i oni.

Kakvi su oni, takav sam i ja.'

Stavljajući sebe na mesto drugog,
 nikog ne ubi i ne daj drugima da ubiju.
 Ostavljajući za sobom želje i pohlepu
 tamo gde obični ljudi zarobljeni ostaju,
 vežbaj ciljem vođen,
 iz ovog pakla izađi.

Nesklon jelu prekomernom,
 umeren sa hranom,
 sa malo želja,

bez pohlepe,
ne dopuštajući da te želja vezuje:
onaj ko veze prekine,
kroči poljem slobode.

Kada obavi prošenje hrane, mudrac
tada u šumu treba da ode,
da stoji ili' sedi
u podnožju drveta.

Prosvetljeni, težeći zadubljenju,
radost u šumi treba da nađe,
zadubljenje da vežba u podnožju drveta,
sam sebi dovoljan.

Tada, na kraju noći,
treba do sela da ode,
ne radujući se pozivu
niti darovima iz sela.

Zašavši u selo,
mudrac ne treba nepromišljeno
da zalazi u kuće.

Okrenuvši se od naklapanja,
ne spletkari ni o kome.

'Nešto sam dobio,
baš lepo.

Ništa nisam dobio,
i to je dobro.'

Ravnodušan prema oboma,
vraća se do istoga drveta.

Hodeći sa zdelom u rukama

-- ne nem, već

samo naizgled nem --

ne prezire ni najmanji dar,

ni najmanjeg darodavca.

Visoke i niske su prakse

koje objavi znalac.

One ne stižu dva puta do druge obale.

To [oslobađanje] ne postiže se samo jednom. [2]

U onome ko je nesputan --

monahu što presekao je tok,

napuštajući ono što jeste

i što obaveza nije --

groznice više nema.

Objasniću ti

mudrost: budi nalik oštrici brijača.

Jezikom pritisnuvši nepce,

obuzdaj stomak svoj.

Ne de zvoli da ti um

muče lenjost i misli mnoge.

Privržen čistoti,

nezavisan,

svetački život uzmi za cilj.

Vežban u samoći

jer samoća se

mudročću

naziva.

Sam, zaista ushićen,

blistaj u smerova deset.

Čuvši za glas o prosvetljenome

-- oni koji praktikuju zadubljenje,

odbacujući zadovoljstva čula --
moj sledbenik će se
još više učvrstiti
u uverenju i sabranosti.

Baš kao reke
u procepima i šupljinama:
što su kanali manji to bučnije
teku,
a veliki tok
klizi nečujno.

Šta god nije puno
buku pravi.

Šta god je puno
tiho je.

Budala je poput polupraznog ćupa;
onaj ko mudrost ima, kao prepuno jezero.

Samotnjak koji govori mnogo
bremenit značenjem:
znajući, on podučava Dhammi,
znajući, on mnogo govori.

Ali onaj ko,
znajući, ostaje obuzdan,
znajući, mnogo ne govori:

taj je mudrac
vredan mudrosti;

taj je mudrac,
mudročću prespunjen

Beleške

1. O čoveku koji je pokušao da zavede monahinju videti Therigatha XIV. [[Natrag](#)]
2. Prema Komentaru, uzvišene i niske prakse kojima je podučavao Buda su: prvo, prijatno vežbanje i brzo sticanje uvida, a drugo, bolno vežbanje i sporo sticanje uvida (videti AN IV.162). Ovi načini vežbanja ne stižu dva puta do druge obale u smislu da svaki od četiri stupnja -- ulazak u struju, jednom povratnik, ne-povratnik i arahant -- ostavlja sve nečistoće koje treba ostaviti jednom i zauvek. Takođe, nema potrebe da se ponavlja putovanje. Oslobođanje se ne postiže se samo jednom u smislu da njemu vodi svaki od četiri navedena stupnja. [[Natrag](#)]

Videti takođe: [AN III.123](#).

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-11.html

Sutta nipata III.12

Dvayatanupassana sutta

Sreća Plemenitog

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Vidi kako je svet, zajedno sa svojim božanstvima, samoobmanut onim što nije sopstvo. Okružen umon-i-telom on zamišlja: 'Ovo je stvarno'. No, o čemu god da tako pomisli, upravo je obrnuto. Jer to je nestvarno, priroda mu je u opseni i prolaznosti. Nibbana, čija priroda nije u opseni, za nju Plemeniti [1] znaju kao istinitu. Zaista, pronikavši u istinu, oni su potpuno smireni i ostvarili su konačno oslobođenje.

Oblici, zvukovi, ukusi, mirisi, telesni kontakti i ideje koje su prihvatljive, prijatne i očaravajuće, sve to dok traje svet, zajedno sa svojim božanstvima, smatra srećom. Ali kada nestanu, svi se slažu da su te stvari nedovoljne. A za Plemenite, nestanak ovoga tela [2] smatra se srećom. To je suprotno od onoga kako na to gleda čitav ostali svet.

Ono što drugi zovu srećom, to Plemeniti nazavaju patnjom. Ono što drugi nazivaju patnjom, za to su Plemeniti utvrdili da je sreća. Vidiš kako je teško razumeti Dhammu! Zato su oni bez uvida sasvim zalutali. Jer za one pod velom (neznanja) sve je mutno, za one koji su slepi, mrak caruje. Ali za dobre i mudre, sve je tako očigledno kao što je svetlo za one koji vide. Čak i kada joj je blizu, bezumnik koji ne poznaje Dhammu nije u stanju ni da je shvati.

Oni koji su prevladani vezanošću za postojanje, oni koji plove strujom postojanja, oni u vlasti Mare, nisu u stanju da valjano razumeju Dhammu. Ko drugi sem Plemenitih jeste sposoban da do kraja razume to stanje, zahvaljujući savršenom znanje koje im donosi konačno izbavljenje, slobodu od nečistoća?[3]

Beleške

1. Plemeniti ili *ariya* jesu Bude i njihovi sledbenici. [Natrag]
2. "Ovo telo" (*sakkaya*) označava pet sastojaka kao objekata vezivanja. [Natrag]
3. *Anusava*; nečistoće ili *asava*, doslovno "izlučevine", jesu rasipanje energije u obliku čulne želje, nastajanja (nove egzistencije), stavova i neznanja. Onaj ko je uništio nečistoće (*khinasava*) drugo je ime za arahanta ili Usavršenog. [Natrag]

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp3-12.html

Sutta nipata IV.2

Guhatthaka sutta

Pećina tela

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ostajući vezan za pećinu,
sa teškim teretom,[1]
čovjek potonuo u konfuziju
daleko je od osame --
jer čulna zadovoljstva
 čulne želje[2]
ovoga sveta
 lako se ne napuštaju.

Oni okovani željom,
sputani primamljivošću nastajanja,
lako se ne oslobađaju

jer svako sam sebe oslobađa.

Ispunjeni, ispred i iza, [3]

gladū za čulnim zadovoljstvima

dosad i ubuduće --

pohlepni

za čulnim zadovoljstvima,

zauzeti, obmanuti, nedarežljivi,

ušančeni u zabludi [4]

takvi -- pritisnuti bolom -- nariču:

"Šta će sa nama biti

kad odemo odavde?"

Zato čovek sebe treba da vežba

upravo ovde i sada.

Za šta god znate

na ovome svetu da zabluda je,

nemojte, toga radi, postupati u zabludi,

jer život je ovaj, prosvetljeni reče,

prekratak.

Vidim ih,

na svetu ovome kako tumaraju,

ljudi obuzeti željom

za postojanjem.

Neuki ljudi nariču na pragu smrti,

žeđ njihova, za postojanjem il' nepostojanjem nečega,

neutažena.

Gledaj ih,

koprcaju se u tom osećaju *moje*,

poput ribe u plićaku

presahlog potoka --

i, videvši to,

živi bez *moje*,

ne stvaraj vezanost

za stanje nastajanja.

Pobedi želju

za obe strane, [5]

razumevajući [6] nadražaj čula,

pri čemu žudnje nema.

Ne čineći ništa zbog čega bi

sam sebe

mogao prekoreti,

prosvetljen čovek ne trči

za onim što video je,

za onim što čuo je.

Razumevši opažaj,

prešao je preko bujice --

mudrac ne zarobljen

imetkom.

Tada, kad strelu iščupao je,

pažljiv živi, ne žudi ni za čim --

nit svetom ovim,

nit svetom sledećim.

Beleške

1. "Sa teškim teretom" nečistoća i štetnih mentalnih sadržaja. [Natrag]

2. "Čulne želje / čulna zadovoljstva": dva moguća značenja reči *kama*. Prema Komentaru, ovde

se cilja na oba. [[Natrag](#)]

3. Komentar: "Ispred" znači doživljeno u prošlosti (kao i "dosad" dva stiha niže); "iza" znači ono što će tek biti doživljeno u budućnosti. [[Natrag](#)]

4. Komentar: "Zabluda" označava deset vrsta štetnih postupaka (videti [AN X.176](#)). [[Natrag](#)]

5. Prema komentaru, "obe strane" ovde ima nekoliko mogućih značenja: kontakt čula i izvor kontakta; prošlost i budućnost, ime i lik, unutrašnji i spoljašnji medijum prenosa čulnog podražaja, sopstvo i izvor sopstva. To takođe može značiti stanja nastajanja i ne-nastajanja pomenuta u prethodnom stihu i kasnije, u [Sn IV.5](#). [[Natrag](#)]

6. Komentar: Razumevanje čulnog podražaja ima tri aspekta: biti u stanju da identifikujemo i razlučimo vrste čulnog podražaja; uočiti pravu prirodu čulnog podražaja (na primer, prolazan, izaziva patnju, ne pripada sopstvu) i napustiti vezanost za čulni podražaj. Ista tri aspekta mogla bi se primeniti i na razumevanje opažaja, kao što je pomenuto u sledećoj strofi. [[Natrag](#)]

Videti takođe: [AN IV.184](#)

Sutta nipata IV.3

Dutthatthaka sutta

I skvaren

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Ima onih koji se prepiru
iskvareni u srcu,
i oni koji se prepiru
a srca su im okrenuta istini,
ali mudrac se ne upušta
u prepirku što je nastala,
i zato on nije
nikada smeten.

No, kako čovek
vođen željom,
ušančen u svoje naklonosti,

iz kojih izvlači sopstvene zaključke,
može prevazići svoja stanovišta?
On se upušta u prepirku
vođen onim što on zna.

Ko god se hvališe, bez pitanja,
o svojoj praksi, pravilima,
za takvog vešti kažu
da je neplemenite prirode --
onaj koji brblja o sebi
a da ga niko ništa ne pita.

Ali monah ako je smiren,
potpuno oslobođen u sebi,
takav se ne hvališe svojim delima
-- "Eto takav sam ja" --
za *njega*, *vešti kažu*,
da je plemenite prirode --
onaj koji taštine nema
u odnosu na ovaj svet.

Onaj čija učenja nisu čista --
ko je proizvoljan, pristrasan
kad vidi da mu je nešto u prilog --
gradi svoj mir
oslanjajući se na nešto
što uzdrmano može biti.

Jer vezanosti [1] za stavove
nije lako prevazići
kad se gleda šta je prigrljeno
među učenjima,

i zato

čovjek prisvaja ili odbacuje učenje --
u zavisnosti upravo od tih
vezanosti.

Ali onaj ko je pročišćen [2]

nema naklonosti
ni prema nastajanju
ni prema nestajanju -
bilo čega na svetu.

Napustivši obmanu [3] i zabludu,
čemu će se on prikloniti? [4]
Ničemu se ne priklanja.

Jer onaj ko se priklanja
ulazi u rasprave
o učenjima,
ali kako -- u vezi sa čim --
možete se raspravljati
sa onim ko se ničemu ne priklanja?

Takav ništa nije
ni prigrlio ni odbacio,
umakavši svakom stanovištu
upravo ovde i sada.

Beleške

1. Vezanosti: prevod pali pojma *nivesana*, koji se takođe može prevesti i kao boravište, situacija, dom, nastamba. [Natrag]

2. Nd.I: Pročišćen zahvaljujući uvidu. [Natrag]

3. Nd.I objašnjava razne vrste značenja reči "obmana", od koji je najobuhvatnija lista od devet vrsta obmana: gledanje na ljude koji su bolji od nas kao na gore od nas, kao na nama ravne ili kao na bolje od nas; zatim gledanje na ljude koji su nam ravni kao na gore od nas, nama ravne ili kao na bolje od nas; i na kraju gledanje na ljude koj isu gori od nas kao na kao na gore od nas, nama ravne ili kao na bolje od nas. Drugim rečima, ovde se ne postavlja pitanje je li naš stav ispravan, već je reč o sklonosti da se upoređujemo sa drugima. [Natrag]

4. Nd.I: "Čemu će se on prikloniti", tj. kojem odredištu, kom obliku egzistencije. [Natrag]

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-3.html

Sutta nipata IV.4

Suddhatthaka sutta

Čist

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Vidim čisto, vrhovno,
lišeno bolesti.
Nije nečija čistota
u vezi sa onim
što je ta osoba
videla." [1]

Razumevši tako,
saznavši "vrhovno"
i ostajući usredsređeni
na čistotu,
udaljavamo se od pogrešnog shvatanja.

Ako je čistota naša
u vezio sa onim
što smo videli,
ili ako se patnja iskorenjuje
zahvaljujući tome što nešto znamo,
tada osoba puna naslaga
biva pročišćena
u vezi sa nečim drugim, [2]
ali stav njen otkriva
da tu nije kraj.

Nijedan braman [3]
ne kaže da čistota
dolazi u vezi sa
bilo čim drugim.
Neukaljan ičim
što vidi, čuje, oseća
pravilima ili ritualima
zaslugom ili zlodelom,
ne stvarajući
bilo šta ovde,
on napušta
to što je obujmio,
on napušta sopstvo.

Napuštajući to što je prvo,
oni zavise od onoga što je sledeće. [4]
Sledeći to što pažnju odvlači,
oni ne prelazi preko prijanjanja.
Grli i odbacuje
-- poput majmuna što pušta granu

da bi dohvatio drugu --
onaj ko vežba sasvim sam,
penje se i pada,
upecavši se na opaženo.
Ali onaj ko jasno zna
vedama[5] zahvaljujući, ko susreo je
Dhammu,
onaj sa dubokim uvidom,
taj se ne penje
i ne pada.

On nema neprijatelja[6]
u pogledu svih stvari
što se vide, čuju, osećaju.
Ko bi i šta,
moglo da ga
u svoju shemu smesti
na ovome svetu?
-- njega koji tako gleda na svet,
koji se kreće
tako otvoren.[7]

Oni ne preklinju, ne žude,
ne objavljuju "krajnju čistotu".
Razvezujući čvrsti čvor želje,
oni ne stvaraju novu žeđ
za bilo
čime
na čitavom svetu ovom.

Braman

otišavši

izvan svake teritorije[8]

nema ničega za čim bi

-- upoznavši ga ili videvši --

žudeo.

Bez privlačnosti,

i bez neprivlačnosti,[9]

ničega on nema ovde

za čim bi posegao kao za vrhovnim.

Beleške

1. Drevno indijsko verovanje, koje seže unazad do Veda, bilo je da pogled na određene stvari ili bića pročišćava. Tako "u vezi sa onim što je ta osoba videla" znači da je čistota došla zahvaljujući onome što je viđeno i da se nečija čistota meri u skladu sa čistotom onoga što se vidi. Ovo verovanje preživelo je do danas u praksi *darshan*. [Natrag]

2. Drugim rečima, ako bi čistota bila jednostavno stvar viđenja ili znanja nečega. mogli bismo da budemo čisti u tom smislu, a da još uvek imamo naslage (= nečistoće), a to ne bi bila istinska čistota. [Natrag]

3. "Braman" u budističkom značenju reči, tj. osoba iz bilo koje kaste, ali koja je postala arahant. [Natrag]

4. Napuštajući jednog učitelja i odlazeći do drugog; napuštajući jedno učenje i priklanjajući se drugom. Ova rečenica može se takođe odnositi na sklonost uma da napušta jednu želju i juri ka drugoj. [Natrag]

5. Vede -- Kao što je prethodno reč "braman" upotrebljena u budističkom

značenju, ovde je reči *veda* dato budističko značenje. Prema Komentaru, u ovo kontekstu ona označava znanje koje prati četiri transcendentna puta: put ulaska u struju, jednom-povratnika, ne-povratnika i arahanta. [Natrag]

6. Neprijatelji ovde su vojske Mare -- svi štetni mentalni sadržaji. Detaljniji popis Marine Vojske videti u **Sn III.2**. [Natrag]

7. "Otvoren" ovde znači nemati um zamagljen žudnjom, mržnjom i neznanjem. Ova slika upotrebljena je u **Ud V.5**. Ovo je suprotnost slici koja je razmotrena u **belešci 1 uz Sn IV.2**. Alternativno značenje ovde bi moglo biti: imati otvorene oči. [Natrag]

8. "Territorije" = deset okova (*samyojana*) i sedam prikrivenih sklonosti (*anusaya*). [Natrag]

9. "Privlačnost" = čulna zadovoljstva; "neprivlačnost" = jhana stanja koja donose osećaj neprivlačnosti prema čulnim zadovoljstvima. [Natrag]

Videti takođe: MN 24

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-4.html

Sutta nipata IV.5

Paramatthaka sutta

Savršenstvo

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Kad za neke stavove
poveruje da su "vrhovni,"
čovjek ih sebi načini
najvažnijom stvari na svetu,
a sve druge nedostojnim smatra,
te tako se uvek u nove rasprave upliće.

Kad svoju prednost vidi
u onome što je video, čuo, osetio,
ili u pravilima i ritualima,
zgrabivši ih čvrsto,
sve drugo nedostojnim smatra.

A to je, reče usavršeni, čvor koji vezuje:
to na osnovu čega druge smatraš manje vrednim.
Zato monah ne treba da zavisi
od onoga što je video, čuo, osetio,
ili od pravila i rituala.

Ne treba da stvara dogmatska mišljenja
na osnovu svoga znanja, niti pravila i rituala.
I neka sebe ne smatra "superiornim", "inferiornim",
a ni "jednakim"

Napustivši ono što je prigrlio,
napustivši taj pojam "ja", [1]
ne vezuje se ni za šta,
čak ni u za ono što zna.
Ne uzima stranu među onima zaokupljenim raspravama,
jer ne prijanja ni za jedno gledište.

U njemu želje nema, za ovim ili onim,
u životu ovom ili sledećem.
Izbegavši da veže se za dogme,
ne treba mu više uteha
što je dogma nudi.

U mudracu ni traga predubeđenja nema
pred onim što video je, čuo ili osetio.
Pa može li ga iko na svetu bilo gde svrstati.
Njega, pročišćenog, što slepo ne sledi
stanovište nijedno.

Takvi ne stvaraju ikakve dogme,

ne priklanjaju se ničem.

Njih učenja ne zavode.

Braman se ne rukovodi,
pravilima i ritualima.

I tako, savršen,

druge obale domogavši se,
natrag se ne vraća više.

Beleška

1. Pali reč *attam*. [[Natrag](#)]

Videti takođe: MN 72; [AN X.93](#)

Rev. 25/8/01

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-5.html

Sutta nipata IV.6

Jara sutta

Starost

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Kako je kratak život ovaj!
Za manje od stoleća umireš,
a ako i više poživiš,
ipak te starosti sustiže.

Ljudi tuguju
za onim što vide kao *moje*,
ali ništa što se poseduje postojano nije
ništa se ne poseduje zauvek. [1]
Videvši tu razdvojenost
jednostavno kakva ona jeste
napustiti treba domaćinski život.

U času smrti čovek napušta
ono što je zamišljao kao *moje*.
Shvatajući to, mudrac
ne treba da se priklanja
tom osećanju za *moje*.

Baš kao što čovek ne vidi,
kad se probudi,
ono što gledao je u snu,
isto tako ne vidi on,
kada umru
-- kad istekne im životni vek --
one što dragi mu behu.

Kad se vide i čuju,
ljude dozivaju imenom ovim il' onim,
ali samo ime ostaje
da odzvanja
kad smrtni čas ih odnese.

Žalost, jadikovka i sebičnost
ne bivaju napušteni
među onima pohlepnim na *moje*,
zato mudraci
napuštajući posed,
uviđajući Sigurnost,
u beskućnike odlaze.

Monah, živi povučeno,
uživa u boravištu u osami:
kažu da to mu pristaje,

njemu koji u bilo kom svetu ne bi
sopstvo ispoljio.

Svuda

mudrac nezavisan
ne smatra

bilo šta primamljivim ni odbojnim.

Za njega

jadikovka i sebičnost,
poput vode na lotosu belom,
ne prijanjanju.

K'o što kap vode na lotosovom listu,

k'o voda na ljiljanu crvenom

što ne prijanja.

tako i mudrac

ne prijanja

za ono što vidi, čuje ili oseća;

jer, pročišćen,

on ne dodaje

bilo šta

onome što vidi, čuje ili oseća.

I ni na koji drugi način

ne čezne on za čistotom,

jer niti poseže za strašću

a niti je odlaže. [2]

Beleške

1. "Ništa što se poseduje postojano nije; ništa se ne poseduje zauvek" -- dva čitanja izraza, *na hi santi nicca pariggaha*. [Natrag]

2. Nd.I: Arahant je jednom zauvek odbacio strast, tako da to više nikada ne mora da čini. [Natrag]

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-6.html

Sutta nipata IV.7

Tissa Metteyya sutta

Tisa Meteja

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Ukaži na opasnosti, poštovani gospodine,
za onog ko se upušta
u seksualne odnose.
Saslušavši pouku tvoju
vežbaćemo u osami."

Buda:

"U onome ko prepusti se
seksualnim odnosima,
učenje je pomućeno
i on vežba pogrešno:
to je neplemenito
u njemu."

Ko god je otišao u osamu
pa se upustio onda
u seksualne odnose
-- nalik kočiji kojom vozar ne upravlja --
jadnikom se naziva,
ništarijom bez savesti.
Njegova ranija čast i dostojanstvo
izgubljeni bivaju.
Uviđajući to,
trebalo bi da vežba
uzdržavanje od seksualnog odnosa.

Savladan brigom

crne misli ga muče,
poput bedne je hulje.
Čuvši pokude drugih,
ozlojeđen biva.

Oružja pravi,
kad ga drugi rečima napadnu
To je za njega velika muka.

Lagano
u laži
tone.

Držaše ga za mudrog
dok je privržen bio
životu u osami,
ali sada kad odluči se
na seksualne odnose
budalom ga nazivaju

Videvši sve ove zamke, mudrac
ovde -- pre i kasnije --
samotničkom životu privržen biva;

u seksualne odnose ne stupa;

vežba sebe

u samoći --

i to je, za plemenite,

vrhunac.

Neće zbog toga sebe

smatrati

boljim od drugih:

Takav je na pragu

Oslobođenja.

Ljudi obuzeti

čulnim zadovoljstvima

zavide mu: slobodan,

mudrac

što svoj život vodi

ne obazirući se na zadovoljstva čula

-- taj je preko bujice prešao."

Videti takođe: [AN IV.159](#); [AN V.75](#); [AN V.76](#)

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-7.html

Sutta nipata IV.8

Pasura sutta

Za Pasuru

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Samo ovde ima čistote"

-- tako kažu --

"Nijedno drugo učenje čisto nije"

-- tako kažu --

Insistirajući da ono od čega su zavisni jeste dobro
takvi su duboko ušančeni u sopstvenim istinama.

Tragajući za sukobima, upuštaju se u raspravu,
smatrajući jedni druge budalama.

Oslanjajući se na tuđ autoritet,
govore u diskusijama.

Žudeći za pohvalom, tvrde da su znalci.

I u takvim raspravama

-- srditi, željni hvale --

onaj ko je pobeđen

ozlojeđen biva.

Potrešen kritikom, traga za izlazom.

Onaj čije učenje je [prosuđeno kao] opovrgnuto,

poraženo, mišljenjem sudija,

taj tuguje, jadikuje -- slabiji takmac.

"Porazio me je", nariče.

Takve rasprave izbijaju među asketama.

U njima je puno ushićenja,

odbacivanja.

Videvši to, treba se od rasprava uzdržati,

jer drugi cilj one nemaju

sem zadobijanja slave.

Onaj kojeg slave tako

zbog izlaganja učenja njegovog

u sred skupa radoznalaca,

smeje se zbog toga i uzdiže

jer želja mu se ispuni.

To uzdizanje biće mu izvor neprilika,

jer govoriće ispunjen gordošću i obmanom.

Videvši to, treba se od rasprava uzdržati.

Niko čistotu njima ne postiže, kažu znalci.

Poput snagatora hranjenog kraljevskog hranom

ideš unaokolo, grmeći, tragajući za suparnikom.

Kad god je bitka,
idi tamo, snažni čoveče.
A kao i pre, ovde nikoga tema.

Oni što se raspravljaju, zauzimajući stav,
govoreći: "Ovo i samo ovo je istina",
njima možeš da govoriš.
Ovde ničega nema --
ni sukoba
ni klice raspravljanja.

Među onima koji iznad sukoba žive
ne huškajući stav protiv stava,
koga bi mogao za suparnika naći, Pasura,
među onima ovde
koji ni za čim više ne posežu?

Zato ovamo dolaziš,
nagađajući,
tvoj um nagađa
o stanovištima.
Suočio si se sa pročišćenina
i dalje ići ne možeš.

Videti takođe: DN 16 (Budin odgovor na Subhadino pitanje); MN 18; **AN III.73**;
AN V.159

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp2-10.html

Sutta nipata IV.9

Magandiya sutta

Za Magandiju

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

[Magandija nudi svoju kćerku Budi, koji odgovara:]

Videvši [kćeri Mare]

-- Nezadovoljstvo, Žudnju i Strast --

nije se javila čak ni želja za seksom.

Pa šta bih mogao poželeti sa time,

prepunim mokraće i izmeta?

Ne bih poželeo da to dodirnem

čak ni vrhom stopala.

Magandija:

Ako ne želiš

ovaj dragulj od žene, koji priželjkuju
mnogi kraljevi,
koje onda stanovište,
pravilo, praksu, život,
distizanje [budućeg] života
ti zastupaš?

Buda:

'Ja zastupam ovo ili ono'
tako ne govori onaj
ko razmatra šta zastupa
među učenjima.
Tragajući za onim što se ne oslanja
ni na kakvo stanovište
i otkrivajući unutrašnji mir,
ja ga ugledah.

Magandija:

Mudrače, ti govoriš
ne oslanjajući se
ni na jedan unapred donet sud.
Taj 'unutrašnji mir':
šta to znači?
Kako njega,
prosvetljeni čovek,
obznanjuje?

Buda:

On ne govori o čistoti
u vezi sa bilo kojim stanovištem,
učenjem,
znanjem,
pravilom ili praksom.
Niti je taj mir moguće naći
tako što se nema nikakvo stanovište,
učenje,
znanje,
pravilo ili praksa. [1]
Puštajući stvari, ne vezujući se za njih,
u miru,
nezavisan,
čovjek neće žudeti za novim rođenjem.

Magandija:

Ako on ne govori o čistoti
u vezi sa bilo kojim stanovištem,
učenjem,
znanjem,
pravilom ili praksom.
A niti je taj mir moguće naći
tako što se nema nikakvo stanovište,
učenje,
znanje,
pravilo ili praksa,
onda mi se čini da je ovo učenje
zbrkano,
jer neki čistotu vide u
-- vide kroz --

vernost stavovima.

Buda:

Postavljajući pitanja
što se oslanjaju na stavove,
ti si zbrkan
onim što je tvoje razumevanje.
Zato nisi u stanju na nazreš
čak ni
najslabiji nagoveštaj
značenja
[onoga o čemu govorim].
Zato i misliš za učenje
da je zbrkano.

Ko god stvara
'jednako,'
'superiorno' ili
'inferiorno'
zbog toga će se raspravljati;
dok se onome neokrznutim
tim troma,
'jednako,'
'superiorno'
ne događa.

Za šta bi braman rekao 'istinito'
ili 'pogrešno,'
za šta se raspravljao:
on u kojem 'jednakog,' 'nejednakog' nema.

Napustivši dom,
živeći lišen društva,
mudrac
u selima
ni sa kim se ne zbližava.
Otarasivši se čulnih strasti, oslobođen
čežnji,
ne zalazi među ljude,
ne upušta se u svađe..[2]

Od svih tih stvari
podalje bi trebalo
da se drži u ovome svetu:
pročišćeni ih
neće prisvajati
i zbog njih se raspravljati.

Baš kao što lotos
nije umrljan blatnjavom vodom,
tako i mudrac,
oličenje mira,
bez pohlepe,
ostaje neumrljan čulnošću i
ovim svetom.

Osvajač mudrosti se ne meri
niti diči [3]
stavovima ili
svojim razmišljanjima,
jer sve to na njega ne utiče.

On ne bi bio poveden
delom, [4] učenjem;
ne izvlači zaključak
iz bilo kod stava.

Za onoga bez strasti ka opažanju
nema vezivanja;
za onoga oslobođenog uvidom,
nema
obmana.

Oni što prijanjaju za opažanja i stavove
lupaju glavom tumarajući
po ovome svetu.

Beleške

1. Ovo nejasno i naočigled kontradiktorno mesto moglo bi se razjasniti tako da koristimo ispravne stavove, učenje, znanje, pravila i praksu kao put, kao sredstvo da stignemo do čistote. Kada smo do nje jednom stigli, napuštamo i sam taj put, jer čistota unutrašnjeg mira, u svom krajnjem značenju, jeste nešto što nadilazi i ona sredstva kojima je ostvarena. U stihu koji ovome sledi jasno je da Magandija nije uhvatio ovu distinkciju.

2. Objašnjenje ove strofe, koje se pripisuje poštovanom Maha Kaćani, dato je u [SN XXII.3](#). [[Natrag](#)]

3. "meri ...diči" --dva značenja pali reči *manameti*. [[Natrag](#)]

4. "Delo" ovde može značiti ili kamma u svom opštem značenju -- tj. onaj ko je stekao mudrost otišao je s one strane kamme -- ili u ograničenijem značenju, kao

ritualna radnja. Prema Nd I, odnosi se na "tvorevinu" (*sankhara*) u analizi uslovljenog nastanka ([SN XII.2](#)). [[Natrag](#)]

Videti takođe: [SN I.1](#); [Sn V.7](#)

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-9.html

Sutta nipata IV.10

Purabheda sutta

Svojstva utihnulog mudraca

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Kako razumeti,
kako postupati,
pa da čovek
 živi u miru?
Gotama, reci mi
 -- kada te već pitam --
o savršenom čoveku."

Buda:

"Oslobođen želje
pre raspada
[ovoga tela],
ne obazirući se

na *pre*
i *posle*, [1]
neodredljiv ni *između*, [2]
ni za čim ne žudi.

Nerazljućen,
nezapanjen,
nehvalisav,
neuplašen,
dajući savet neusiljen,
on je utihnuli mudrac,
njegov govor
potpuno odmeren.

Prijanjanja oslobođen
u pogledu budućnosti,
ne tužeći
za prošlošću,
osamu uviđa
u sred čulnih kontakata. [3]
Ne može zaveden biti
mišljenjem nijednim. [4]

Povučen,
neobmanut i nezajedljiv,
nepotišten, ni bezorbrazan,
neuvredljiv,
u spletke se
ne upušta.

Nezatrovan primamljivim stvarima,
nepodlegao sujeti,

blag je, za šalu spreman,
oslobođen ubedeđenja i strasti.

Bez nade u materijalnu dobit
vežba marljivo,
kad bez nagrade ostane
potišten nije.

Neometen željom,
nerukovođen željom,
za užicima on ne juri.

Ravnodušan -- uvek -- sabran,
sebe on ne obmanjuje kao
ravnog,
superiornog,
inferiornog,
u svetu ovome.

Nijedan hir gordosti
njegov nije.

Ničiji hranitelj,
poznajući Dhammu,
nezavisan je on;
u kome žudnje nema
za bivanjem ili nebivanjem
za *toga* se kaže
utihnuo da je,
čulnim užicima
neokrznut,
ništa njega

vezati ne može
kad jednom preko vezanosti pređe.

Nema on decu,
stoku,
pažnjake,
njive.

Ničega u njemu nema
što prigrabio je
ili odbacio,
što sopstvo je
ili ne-sopstvo.

Skлонosti nema
za koje bi svetovnjaci,
sveštenici ili askete
mogli da mu prigovore --
i zato ga
ne uznemiruju
njihove reči kakve god bile.

Pohlepa iščezla,
bez muka,
i utihnuli mudrac
o sebi ne govori
među onima koji su viši,
ravni mu
ili niži.
On,
neobmanut,
ništa ne čini

da druge obmane.

Za onoga za koga
ništa na ovom svetu
nije njegovo,
ko ne tuži
nad onim što njegovo nije,
ko se ne priklanja
učenjima,
pojavama:

za *njega* je rečeno
da mir je
pronašao."

Beleške

1. Nd.I: "Ne zavisi ni od pre ni od posle" = bez žudnje ili stava prema prošlosti ili budućnosti. [[Natrag](#)]
2. U vezi sa raspravom o tome kako probuđeni ne može biti klasifikovan čak ni u sadašnjosti videti MN 72 i [SN XXII.85-SN XXII.86](#). [[Natrag](#)]
3. Nd.I: "Osamu uviđa u sred čulnih kontakata" = kontakte vidi kao lišene suštine. Ovaj odlomak može se takođe odnositi na činjenicu da probuđena osoba čulni kontakt doživljava kao nešto od čega je odvojena, što njoj ne pripada. O ovome videti [MN 140](#). [[Natrag](#)]
4. Videti [AN X.93](#). [[Natrag](#)]

Sutta nipata IV.11

Kalaha-vivada sutta

Svađe i rasprave

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Otkuda su nastale
svađe, rasprave,
tužaljke, jadikovke, zajedno sa sebičnošću,
obmanom i ohološću, zajedno sa neprijateljstvom?
Otkuda su nastale?

Molim te, reci mi."

"Iz onoga što nam je drago
su nastale
svađe i rasprave
tužaljke, jadikovke, zajedno sa sebičnošću,
obmanom i ohološću, zajedno sa neprijateljstvom.

Povezane sa sebičnošću
jesu svađe i rasprave.
Sa nastankom rasprava
stiže i neprijateljstvo."

"A gde je uzrok
stvarima dragim na ovom svetu,
zajedno sa pohlepom što kruži svetom ovim?
I gde je uzrok
nada i zadovoljenja
u vezi sa nečijim narednim životom?"

"Želje su uzrok
stvarima dragim na ovom svetu,
zajedno sa pohlepom što kruži svetom ovim?
A ona je i uzrok
nada i zadovoljenja
kao cilja čovekovog u životu ovom?"

"A gde je uzrok
želje na ovom svetu?
I odakle su nastale
odluke, ljutnja, laži i sumnja
i sve one osobine
koje opisa Osamljenik

"Ono što nazivaju
'prijatnim' i
'neprijatnim'
na ovom svetu:
u zavisnosti od toga
želja nastaje.

Videvši nastajanje i nestajanje
materijalnih oblika,
čovjek donosi odluke u ovome svetu;
ljutnja, laži i sumnja,
te osobine takođe iz tog dvojstva nastaju
Čovjek ispunjen sumnjom
treba da vežba da izbije na put znanja,
da bi razumeo stanja
o kojim je Osamljenik govorio.

"A gde je uzrok
prijatnom i neprijatnom?
I kad nečega nema, da li i onda
prijatno i neprijatno s njim u vezi postoje?
I šta je značenje
nastajanja i nestajanja
kaži mi,
šta je tome uzrok?"

"Čulni kontakt je uzrok
prijatnog i neprijatnog.
Kad kontakta nema,
nema ni njih.
I ideja o nastajanju i nestajanju
iz tog je uzroka nastala.

"A gde je uzrok kontaktu
na ovome svetu,
i otkuda vezanost i
posed nastadoše?
I čega kad nema, tad

ni *moje* ne postoji?

I šta kad nestane,

čulni kontakt takođe nestaje?"

"Uslovljen imenom i likom

jeste kontakt.

u žudnji vezanost,

posed ima svoj uzrok.

Kad žudnje nema

ni *moje* ne postoji.

Kad oblici nestanu

za kontakt hrane nema."

"A za koga to

oblik nestaje?

Kako zadovoljstvo i bol iščezavaju?

To mi kaži.

Da um moj

ispuni znanje kako

iščezavaju."

"Onaj čiji opažaji nisu ni uobičajeni

niti su neuobičajeni,

onaj koji nije ni bez opažaja

niti opaža ono što je nestalo: [2]

za onoga ko dotle stigne,

oblik nestaje --

jer umnožavanje -- klasifikovanje [3]

uzrok je opažajima."

"Ono što smo pitali već si nam odgovorio.

Pitamo još samo jednu stvar,
molimo te reci nam.

Da li neki mudraci
kažu da je pročišćenje duha[4]
najviše stanje koje
dostići treba?

A neki drugi da je
nešto drugo najviše?

"Neki mudraci
kažu da je pročišćenje duha
najviše stanje koje
dostići treba?

Ali neki među njima,
koji tvrde da vešti su,
podučavaju da cilj je
utrnuće životne žeđi.

Razumevajući:

'I pored tog znanja, oni zavisni još su,'[5]
mudrac traga šta je to od čega zavise oni.

Uvidevši šta je to,
on se u rasprave ne upušta,
više se ne preporuča,
prosvetljen biva"

Beleške

1. Kao što ukazuju drugi delovi ove pesme (**videti belešku 5, niže**), ostvarenje cilja se ne meri količinom znanja, već je znanje neophodan deo puta ka cilju. [Natrag]

2. Prema Nd. I, ovaj odlomak opisuje četiri nematerijalna zadubljenja, ali pošto prva tri među nematerijalnim zadubljenjima uključuju opažanje (beskrajni prostor, beskrajna svest i ništavilo), samo četvrto od nematerijalnih zadubljenja -- sfera ni opažanja ni neopažanja -- uklapa se u ovaj opis. [Natrag]

3. Umnožavanje -- klasifikovanje (*papañca-sankha*): Sklonost uma da učitava razlike i nijanse čak i u najjednostavnija iskustva sadašnjeg trenutka, podstičući tako stavove koji mogu završiti u sukobu. Kao što **Sn IV.14** ukazuje, koren tih klasifikovanja jeste opažaj: "Ja sam mislilac." Radi daljeg razmatranja ovoga videti **belešku 1** uz taj govor i uvod u **MN 18**. [Natrag]

4. "Duh" jeste uobičajen prevod pali reči *yakkha*. Prema Nd.I, međutim, u ovom kontekstu reč *yakkha* znači osobu, individuu, ljudsko biće ili živo biće. [Natrag]

5. Drugim rečima, mudrac zna da obe grupe iz prethodne strofe pogrešno smatraju da im je znanje merilo napretka, ne uočavajući zavisnost koja još uvek postoji u tom njihovom znanju. Mudraci iz prve grupe pogrešno poistovećuju iskustvo ni opažanja ni neopažanja sa konačnim ciljem i otuda su oni još uvek zavisni od tog stupnja koncentracije. Mudraci u drugoj grupi, činjenicom da tvrde da jesu vešti, pokazuju da još uvek postoji latentna obmana u njihovom iskustvu koja je samo nalik probuđenju. i da nisu potpuno oslobođeni prijanjanja. Obe grupe, pak, još uvek zadržavaju pojam "duha" koji se pročišćava tokom procesa dostizanja pročišćenja. Kada ove zavisnosti jednom uoči, mudrac više nema želju za raspravom i za nastajanjem ili nestajanjem. Na taj način znanje jeste sredstvo da se stigne do cilja, ali se ostvarenje tog cilja ne meri i nije definisano pomoću tog znanja. [Natrag]

Videti takođe: DN 21; **MN 18**; **Sn V.14**

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-11.html

Sutta nipata IV.12

Cula-viyuha sutta

Malo izlaganje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Držeći se
svojih shvatanja,
prepirući se,
različiti učeni ljudi kažu:
'Ko god zna ovo, razume Dhammu.
Ko god ovo odbacuje jeste
nesavršen.'

Tako se prepirući, oni optužuju:
'Moj oponent je budala i neznalica.'
Koja od ovih tvrdnji je tačna
kada svaki od njih kaže za sebe da je znalac?

"Ako se čovek, ne prihvatajući
oponentovo učenje,
pretvori u budalu, beslovesnu životinju
tada su svi u raspravi budale
plitkog uvida --
svi oni
koji se slepo drže svoga uverenja.
Ali ako čovek, držeći se uverenja
postane pročišćen
pročišćenog uvida,
razuman, znalac,
tada niko od onih u raspravi
nije plitkog uvida,
jer svako od njih
svoja uverenja ima.

Ja ne kažem: "Evo ovako jeste,"
kako to budale jedan drugom govore.
Oni svaki svoj stav kao istinit ističu
i time suparnike za budale smatraju."

"Za ono što jedan istinom drži
-- 'Ovako jeste' --
drugi kažu: 'Krivotvorenje, laž.'
Tako se prepirući, oni se glože.
Zašto askete ne mogu
svi istu stvar da zbore?"

"Istina jeste jedna, [1]
nema druge
oko koje bi čovek znalac
raspravljati mogao sa drugim znalцем.
Askete izlažu različite
lične istine, zato oni ne mogu
svi istu stvar da zbore."

"Ali zašto različite istine

govore oni
što sebe znalcima nazivaju?
Saznaše li oni više istina različitih
ili pak samo pretpostavke slede?"

"Sem opažaja njihovog
ne postoji
mnogo
različitih
nepromenljivih istina
na ovome svetu.[2]
prihvativši pretpostavke
upogledu uverenja
oni govore o opreci: istinito
i lažno.
Zavisan od tog što je video
čuo
i osetio,
zavisan od pravila i rituala
čovjek pokazuje prezir [za druge].
Zauzevši stav o odlukama svojim,
hvaleći sebe, on kaže:
'Moji oponenti su glupaci i neznalice.'
To zbog čega
on oponente budalama smatra
baš zbog toga
on sebe znalцем zove.
Nazivajući sebe znalcem
on prezire drugog
ko na isti način govori.

Slažući se sa stavom što izvan granica ode,
opijen obmanom, savršenim videći sebe,
božanstvom načini, uz pomoć sopstvenog uma,
sebe
i uverenje svoje.

Ako je, suparnikovom rečju,
neko niskim nazvan,
i taj supranik tad je
svoj nizak uvid pokazao.
Ali ako je, sopstvenom rečju,
osvajač mudrosti, prosvetljen neko,
tad
među asketama
budale nema.

'Onima koji podučavaju učenju od ovog drugačijem
čistota nedostaje, takvi
nesavršeni jesu.'

Tako mnogi sektaši zbore,
jer okova ih strast
za uverenjima sopstvenim..

'Samo ovde čistote ima,'
tako zbore oni.

'Ni u jednom drugom učenju
čistote nema,' kažu.

Tako mnogi sektaši
ušančeni stoje,
ne odstupajući ni za korak
sa sopstvenog puta.

Govoreći nepokolebljivo o putu svome,

koji te suparnik za budalu smatrati neće?

Samo sebi prepirku stvaraš
ako suparnika budalom nazivaš
a učenje njegovo pogrešnim zoveš.

Uzevši odluke svoje
i sebe samog za mere,
samo prepirku nastavljaš
u ovome svetu.

Ali onaj koje napustio je
sve odluke,
u ovom svetu više
svađu ne produžava."

Beleške

1. "Istina jeste jedna": Ovu tvrdnju treba imati na imu čitajući naredne stihove, jer ona čini osnovu za raspravljanje o tome kako ljudi koji unapred zaključuju na osnovu pretpostavki govore u opoziciji: istinito i pogrešno. Buda ne poriče da postoji ono što je istinito i ono što je pogrešno. Umesto toga on radije govori o tome da se sva čvrsta stanovišta, bez obzira koliko istinit ili pogrešan njihov sadržaj mogao biti, kada se uzimaju kao događaji u lancu uzročnosti dolaze na nivo istine uslovljenih fenomena, kako je to objašnjeno u prethodnom govoru. Ako se za njih vežemo, to vodi u obmanu, konflikt i novo nastajanje. Kada se na njih gleda na ovakav način -- kao na događaje pre nego kao na istinite i pogrešne opise drugih događaja (ili kao na događaje pre nego kao na simbole) -- sklonost vezivanja za njih ili ukopavanja u njih slabi [[Natrag](#)]

2. O ulozi opažaja u dolaženju do sukobljenih stanovišta, videti [prethodni govor](#).

[Natrag]

Videti takođe: **AN X.93**; **AN X.96**

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-12.html

Sutta nipata IV.13

Maha-viyuha sutta

Veliko izlaganje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Oni koji se, držeći se uverenja,
prepiru govoreći: 'Samo je ovo istina':
da li se svi oni izlažu osudi,
ili time takođe zadobijaju pohvale?"

"[Pohvala:] To je tako beznačajna stvar
koja nas umiriti ne može. [1]
Govorim o dva ploda raspravljanja;
i uvidevši ih, ne treba da se raspravljaš --
uviđajući stanje
u kojem rasprave nema
kao najsigurnije.

Onaj ko zna
ne upliće se
u bilo šta što je
opšte,
konvencionalno
stanovište.

Taj je neupleten:
jer ne gaji naklonosti
ka onome što video je, čuo je,
i zašto bi se onda
uplitao?

Oni za koje su pravila
vrhovno merilo
kažu da je čistota
stvar samouzdržavanja
Prihvatajući se vežbanja,
oni se posvećuju potpuno.
"Obučavajmo se ovako
i onda dolazi čistota.'

Oni koji za sebe kažu da znalci su
[time] bivaju vođeni ka novom preporađanju.

A ako neko od njih prekrši
svoja pravila i rutuale,
taj drhti,
jer izneverio je svoju praksu.
On nadasve, žudi za čistotom,
nalik izgubljenom vođi karavana
daleko od doma.

Ali onaj ko je napustio

pravila i rituale [2]

-- sve --

stvari osude vredne i takođe besprekorne, [3]

ne nadajući se 'ni čistom ni nečistom,' [4]

živeće u saosećanju i miru,

a da o miru ni razmišljao nije, [5]

oslobođen

Zavisni

od tabua, strogosti

ili onoga što vide, čuju ili osete,

govore oni o čistoti

kroz dalje lutanje;

kroz nastajanje i nestajanje,

al' želja za nastankom i nestankom

usahla im još nije. [6]

Onaj ko nečem teži mučen je željom

i drhti nad onim što samo pretpostavke su.

Ali onaj ko ovde

nit' nestaje nit' nastaje,

zašto bi drhtao on?

Šta bi želeti mogao?"

"Učenje svoje 'uzvišenim' nazivaju neki,

a isto to drugi 'nedostojnim' zovu.

Koja tvrdnja je tačna

kad svi oni tvrde da pravi su znalci?"

"Kažu da njihovo učenje

savršeno je,

dok za tuđe tvrde da nedostojno je.

Tako se svađajući, prepirući,
tvrde svako za mišljenje svoje da
istinito je.

Ako bi nešto, samo zato što
protivnici tako kažu,
bilo nedostojno,
tada nijedno među učenjima
uzvišeno ne bi bilo,
jer mnogi kažu
da tuđe učenje manje je vredno
i svoje do neba uzdižu.
Kad njihovo obožavanje učenja svoga
istinito bi bilo,
zajedno sa hvalama za sopstveni put,
tada bi sva učenja
istinita bila --
jer čistota je njihova,
barem tako tvrde.

Braman ničeg nema
da drugi ga vodi,
kad razmatra što prihvatio je
među učenjima.
Tako je otišao
izvan rasprava,
jer najboljim ne smatra
znanje bilo kod učenja,
bilo kakvo drugo mentalno stanje. [7]

'Znam. Vidim. To je ono što jeste!' --
Neki veruju da čistota zavisi od uverenja.

Ali čak i ako čovek u to veruje,
šta dobro od toga dolazi?

Zaslepljeni,

ljudi o čistoti govore

u vezi sa nečim

ili nekim drugim.

Čovek, gledajući,

vidi ime i oblik.

Tako videvši, znaće

samo stvari te.

Na stranu je li video mnogo, malo,

mudraci ne smatraju da čistota je

u vezi sa tim.

Čoveka ušančenog u učenju svom,

koji veliča neko predubeđenje,

nije lako disciplinovati.

Od čega god da zavisi,

on to divnim opisuje,

kaže da to je čistota,

da upravo tu istinu video je.

Braman, procenjujući,

nije upleten u zaklinjanja,

ne sledi ubeđenja,

čak ni za znanje vezan nije. [8]

I pred znanjem

ma kako konvencionalno, obično,

ostaje ravnodušan on:

'Za to se hvataju drugi.'

Razvezavši čvorove
što sapinju ga,
mudrac u svetu ovome
ne sledi nijednu stranu
kad rasprava se rasplamsa.
Miran među onima što mira nemaju,
ravnodušan je, ne poseže ni za čim:
 'Za to se hvataju drugi.'

Štarih nečistoća oslobođen,
ne stvarajući nove,
ne sledeći želje,
niti ušančen u učenju svome,
potpuno oslobođen
od ubeđenja,
 prosvetljen biva.

Ne ide za svetom ovim,
ni u čemu sam sebi ne prigovara;
bez neprijatelja [9]
u pogledu svake stvari
koju vidi, čuje ili oseti.

Tovar svoj odložio je
mudrac sasvim oslobođen
 opsednut / bez zaklinjanja
 nezaustavljen / neraspaljen
željom bremenit / bez želje
 biva," [10]

tako odgovori Blaženi.

Beleške

1. Ili: nedovoljna da umiri (nečistoće, kaže Nd.I). [Natrag]
2. Nd.I: Napustio pravila i rituale u smislu da više ne veruje kako čistota meri njima, stav o kojem se raspravlja u prethodnoj strofi. [Natrag]
3. Nd.I: "Stvari osude vredne i takođe besprekorne" = crna i bela kamma. [Natrag]
4. Nd.I: Oslobodivši se nečistih mentalnih sadržaja i stigavši na cilj arahant nema potrebe da se bilo čemu više nada. [Natrag]
5. "Živeće u saosećanju i miru, a da o miru ni razmišljao nije" -- igra reči, *santimanuggahaya*. [Natrag]
6. Reč *bhavabhavesu* -- kroz/za nastanak i nestanak -- ovde se ponavlja, tj. ista reč funkcioniše u dve sintagme. [Natrag]
7. "Znanje bilo kod učenja, bilo kakvo drugo mentalno stanje" -- igra reči, *dhammamaññam*. [Natrag]
8. Prema Nd.I, ovu složenicu -- *ñana-bandhu* -- treba prevoditi 'vezan uz pomoć znanja', uznačenju da arahant ne upotrebljava znanje koje dolazi ovladavanjem koncentracijom, pet ovozemaljskih oblika psihičkih moći (*abhiñña*) ili bilo koje pogrešno znanje da bi sebe okovao uz želju ili ubeđenje. Međutim, ova složenica može takođe ukazivati na činjenicu da arahant nije vezan čak ni za znanje koje čini deo puta ka probuđenju (videti MN 117). [Natrag]
9. Videti **belešku 7 u Sn IV.4**. [Natrag]

10. "Opsednut / bez zaklinjanja, nezaustavljen / neraspaljen, željom bremenit / bez želje biva" -- serija igara reči -- *na kappiyo, nuparato, na patthiyo* -- svaka sa izrazito pozitivnim i izrazito negativnim značenjem, verovatno upotrebljene zbog svog šokantnog značenja. Sličan skup igara reči **videti u Dhp 97**. [Natrag]

Videti takođe: **AN X.93**; **AN X.96**

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-13.html

Sutta nipata IV.14

Tuvataka sutta

Brzo

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Pitam potomka Sunca, velikog znalca,
o osami i stanju spokojstva.
Kojim uvidom monah oslobođen biva,
ničim nevezan za ovaj svet?"

"Treba da potpuno iščupa
svaki koren komplikovanja - klasifikovanja:

'Ja sam mislilac.' [1]

Bez prestanka da vežba, sabran
da obuzda svaku želju u sebi.

Kakvu god istinu da shvati,
u sebi il' spolja,

ne treba njome da

zarobljen bude,

jer to se među mudrima

slobodom ne zove.

I zbog svega toga nek' o sebi ne misli

kao o boljem,

lošijem ili

ravnom.

Čulima podstican na načine mnoge

nek ne održava čaroliju sopstva.

U sebi miran,

nek' monah ni od koga mir ne traži

i ni od čega.

Jer onaj kojim mir vlada,

ništa prigrabio nije,

pa šta da odbaci onda?

Ništa što bi činilo "ja"

pa otkuda onda "ne-ja"? [2]

Kao što je u dubini mora

sasvim mirno,

bez i najmanjeg talasa,

isto tako i monah -- nepomućen, spokojan --

nek ne pokreće sebe

nikuda."

"Onaj čije oči su otvorene opisao je

Dhammu koju vidi,

otklanajući opasnost.

Pa reci nam sada, gospodine, praksu:

pravila discipline i koncentracije."

"Ne treba biti nepažljiva pogleda,
svoje uši zatvoriti za seoska naklapanja,
ne žudeti za ukusima
i ništa na ovome svetu ne smatrati
svojim.

Zapljusnut bolom
ne kukaj,
ne priželjkuj nigde ništa
da nestane il' nastane,
ne zadrhti od straha.
Primajući hranu i piće,
lek i odeću,
ne pravi skrivenu zalihu od toga.

Niti nesrećan budi,
kad toga za tebe nema.
Sabran, a ne nepromišljen
uzdrži se od nespokojstva,
nepažljiv ne budi,
živeći na tihom mestu.

Ne preterujući u spavanju,
marljiv, predan budnosti,
napusti lenjost, obmanu,
razonodu, zabavu
razvrat i sve što uz to ide,
ne praktikuj vradžbine,
tumačenje oznaka na telu, snova,
zvezda, životinjskih krikova;
ne upuštaj se u
lečenje bolesti ili neplodnosti.

Monah ne treba da drhti pred pokudom
niti se gordi pred pohvalom;
nek' odloži sebičnost, pohlepu,
ogovaranje, ljutnju;
ne treba da kupuje i prodaje,
niti da se ruga ikome igde;
ni da boravi u selu
ili budi ljudima nadu u dobitak neki.

Monah nek' se ne hvališe
i govori sa skrivenom namerom,
ne treba drsko da zbori
nit' da se svađa sa bilo kime;
od obamne nek se podalje drži
i svesne prevare;
druge nek ne kritikuje zbog njihovog
života,
uvida,
pravila
ili običaja.

Izazvan bujicom reči
od drugih asketa
ili običnih ljudi,
on ne odgovara srdito,
jer ti što uzvraćaju
spokojni nisu.

Znajući za ovo učenje,
znatiželjan monah
trebalo bi njime rukovođen
da marljivo vežba, sabran.

Uvidevši *nibbanu* kao mir,
nek ne bude nepažljiv
prema poruci Gotame --
jer on, pobednik nad pobednicima,
uvideo je Dhammu,
ne tako što drugi su mu rekli,
već neposredno, sam za sebe.
Zato, sabran,
neprestano sebe vežbaj
onako kako te Blaženi pouči",

reče Blaženi.

Beleške

1. O komplikovanju - klasifikovanju i njihovoj ulozi u stvaranju konflikta videti [Sn IV.11](#) i uvod u [MN 18](#). Stav "Ja sam mislilac" leži u korenu tih klasifikacija i u sadašnji trenutak uvodi skup distinkcija -- ja/ne-ja, biće/ne-biće, mislilac/misao, identitet/ne-identitet -- što kasnije može prerasti u mentalni i fizički konflikt. Obmana svojstvena ovom stavu tako okiva um. Da bismo se oslobodili, moramo naučiti da sitražujemo ove distinkcije -- koje u početku uzimamo kao nešto što se samo po sebi razume -- kako bismo uvideli da su one samo pretpostavke a ne nerazdvojni deo iskustva, kako bi nam bilo lakše ako uspemo da ih se otarasimo. [\[Natrag\]](#)
2. "Prigrabljeno/odbačeno, ja/ne-ja" -- igra rečima *atta/nirattam*. [\[Natrag\]](#)

Videti takođe: [DN 2](#); [AN IV.37](#)

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-14.html

Sutta nipata IV.5

Attadanda sutta

Čvrsto stegnuto štap

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Kad se dohvati

štap nasilja [1]

on rađa opasnost i strah:

Pogledaj ljude u svađi.

Ja ću ti ispričati sada

kakav strah i potištenost

doživih.

Videvši ljude kako se praćakaju

poput riba u malo vode,

boreći se jedan protiv drugog --

kad to spazih,

strah me obuze.

Svet je ovaj potpuno

bez suštine.

Sve stvari u njemu

podložne promeni jesu.

Tražeci sklonište za sebe,

ne nađoh išta tome slično.

Samo borba međusobna

bez kraja,

i to me nezadovoljstvom ispuni.

A onda opazih strelu

tako teško da se uoči,

zabodenu duboko, baš u srcu.

Tom strelom savladani,

ljudi jurcaju tamo-amu.

Al' kad je jednostavno iščupaš,

više ne trčiš,

više ne toneš. [2]

[Ovde se pravila recituju.] [3]

Kakve god veze za ovaj svet da vežu

ne treba ih jačati, već slabiti.

Potpuno prozrevši

čulna zadovoljstva,

čulne strasti, [4]

vežbaj za sopstveno oslobođenje.

Budi istinoljubiv, ne nadmen,
neobmanut, spletke i svađa se kloni.
Lišen ljutnje, mudrac nadilazi
zlo pohlepe i škrtosti.

Pobeđuje lenjost, učmalost i letargiju;
obazriv pred nepromišljenošću,
gordosti se kloni i srcem
oslobađanju stremi.

Ne služi se lažju,
ne vezuje za oblike,
potpuno prozire obmanutost
i živi uzdržan pred naprasitošću.
ne ushićuje se onim što je staro,
niti oduševljava onim što je novo, [5]
za gubitkom ne tuži
niti se upliće u ono što je
svetlucavo i sjajno.. [6]

Ja pohlepu zovem
"velikom bujicom",
poplavom, brzom strujom.
Preokupacije su talasi,
senzualnost močvara
koju teško je preći:

Ne odstupajući od istine,
mudrac na uzvisini stoji:
pravi braman.

Odrekāvi se svega,
za njega se kāže da se smiren,
nezavistan,
da mudrost poseduje,
jer zna stvari onakve kakve jesu.

U svom savršenom kretanju
u ovome svetu,
s jednog mesta na drugo,
on ne zavidi nikome.

Ko god da je otišao
iza i izvan čulne strasti --
tog okova što teško ga se
u ovome svetu osloboditi --
više ne tuži, više ne muči se.

Prekinuvši tok, slobodan je
okova svih.

Spali sve što je *pre*
i ne ostavljāj ništa za *posle*.
I ako se ne uhvatiš
za ono što *između* jeste, [7]
kud god da kreneš, ideš rasterećen.

Za onoga ko se ne poistovećuje
sa materijom i umom,
za koga nema osećaja: *moje*
i ko ne jadikuje za onim što ne postoji,
taj pobeđen nije,
taj gubitaka nema. [8]

Kada ne misli: "Ovo je moje" ili
"Ovo pripada njima", tada, lišen egoizma,
on ne može žaliti nad mišlju:
"Ah zašto ja ničeg nemam."

Ne svađalica i ne lakom,
ne nestalan i uvek odmeren:
to je nagrada -- kad me pitaju kažem --
onima koji se predubeđenja oslobode.

Za staloženoga, onoga koji zna,
nema gomilanja.

Uzdržan, bez naklonosti,
gde god da pogleda
takav sigurnost vidi. [9]

Mudrac
o sebi ne govori
kao o onome ko je viši, ravan ili niži.
Smiren, sebičnosti oslobođen,
takav ni za čim ne posegne,
ni od čega ne ustukne",

reče Blaženi

Beleške

1. Nd.1: Štap nasilja ima tri oblika: fizičko nasilje (tri oblika pogrešnog postupanja telom), verbalno nasilje (četiri oblika pogrešnog verbalnog postupanja) i mentalno nasilje (tri oblika pogrešnog mentalnog postupanja). Videti [AN X.176](#). [[Natrag](#)]

2. Nd.I: "Više ne trčiš" ka nekom od određišta ponovnog rođenja; "više ne toneš" ni u jednu od četiri bujice senzualnosti, stanovišta, preporađanja i neznanja (videti [SN XLV.171](#) i [AN IV.10](#)). [[Natrag](#)]

3. Ova fraza, neka vrsta uputstva, kao da ukazuje da je ovaj govor imao ritualnu upotrebu, možda kao deo ceremonije primanja pravila morala. [[Natrag](#)]

4. "Čulna zadovoljstva, čulne strasti": dva značenja reči *kama*. [[Natrag](#)]

5. Nd.I: "Staro" i "novo" označavaju prošle i sadašnje sastojke bića. [[Natrag](#)]

6. Nd.I: "ono što je svetlucavo i sjajno" = želja i drugi oblici zamućivanja uma. [[Natrag](#)]

7. Nd.I: "Pre", "posle" i "između" = prošlost, budućnost i sadašnjost. [[Natrag](#)]

8. "taj pobeđen nije, taj gubitaka nema" -- dva značenja pali izraza: *na jiyati*. [[Natrag](#)]

9. Videti [Ud. II.10](#). [[Natrag](#)]

Videti takođe: [AN III.39](#)

Rev. 13/10/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-15.html

Sutta nipata IV.16

Sariputta sutta

Za Sariputu

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Nikada ranije
ne videh ni ne čuh
od bilo koga
o učitelju tako prijatnih reči
i njegovom silasku sa Tušita nebesa, [1]
kao o Onome sa (božanskim) okom
što pojavi se u svetu sa njegovim devama,
odagnavši svaku tamu
stigavši obasjan
sav.

Tome Probuđenome --

nesputanome, Takvom,
neobmanjujućem,
pristiglom sa svojom pratnjom --
došao sam sa pitanjem
u ime mnogih ovde
što okovani su.
U monahu otuđenom,
što često je na mestima osamljenim --
u podnožju drveta,
na groblju,
u planinskim pećinama,
na različitim boravištima --
koliko je strahova tamo
pred kojima ne treba da drhti
-- tamo u svom bešumnom staništu --
koliko je opasnosti na svetu ovom
za monaha što hodi u smeru
kojim nikada išao nije
a koje da prevaziđe treba
na tom staništu izolovanom?
Kakav bi trebalo da je
način njegovog govora?
Koliki raspon
postupaka njegovih?
Šta bi trebalo da su
odlučnom monahu
pravila i praksa?[2]
Preduzevši kakvo vežbanje
-- sam, pronicljiv i sabran --
treba on da sažeže
nečistoće sopstvene

poput zlatara što zlato topi
da nečistoće u njemu ukloni?"

Buda:

"Reći ću ti
kao onaj ko zna,
šta je utočište
za onog ko otuđen je,
boravi na mestu osamljenom,
željan samoprobeđenja
u skladu sa Dhammom.
Prosvetljen monah,
 živeći ograničen,
 sabran,
ne treba da se plaši pet stvari:
obada, komaraca, zmija, kontakta sa ljudima
i četvoronožnim bićima;
ne treba da ga uznemirava
što neki slede drugo učenje
čak i kad vidi njihove strahove
 mnoge;
treba da prevlada i druge
opasnosti mnoge
tragajući za onim što korisno je.

 Pogođen
 udesom
neugodnosti, gladi,
treba da podnosi hladnoću
i prekomernu vrućinu.

Beskućnik,
na mnoge načine pogođen tim stvarima,
istrajan, treba još čvršće uz odluku svoju
da privije se.

Ne treba krađu da počini,
niti da govori laži,
da dodiruje treba s mišlju blagonaklonom
bića čvrsta ili ne.

Svestan kad
um mu je uskomešan i mutan,
treba da to odagna:
'To je samo ono što Zlome pripada.'

Da pod vlast ljutnje i oholosti
ne potpadne čuva se.

Iščupavši im koren
nepokolebljiv stoji.

Tada, prevazilazeći

-- da --

prevazišao je osećaj dragog i nedragog.

Stremeći ka uvidu

ushićen onim što divljenja je vredno,

treba da prevlada opasnosti ove,

nezadovoljstvo da pobedi

na svom osamljenom mestu,

ove četiri da pobedi

brige:

'Šta ću jesti,

ili gde ću jesti.

Kako sam loše spavao.

I gde ću spavati noćas?'

Te misli pune briga

da savlada on treba --

onaj koji vežba,

beskućnik lotalica.

Primajući hranu i ogrtač

u prikladno vreme,

uz osećaj kad dosta je

da zadovoljen bude. [3]

Motreći na ove stvari,

obuzdan u selo odlazeći,

čak i kad zlostavljan biva

ružnu reč ne govori.

Pogleda oborenog

i bez nesmotrenosti,

posvećen zadubljenju,

uvek budan biti mora. [4]

Osnažujući ravnodušnost,

okrenut u sebe,

preseći treba svaku sklonost

ka nagađanju i brizi.

Prekoren kad je

neka se -- sabran --

raduje; [5]

svaku tvrdoglavost uništi

ka saputnicima u životu svetačkom;

Njegove reči neka su odmerene

i uvek u trenutku pravom;

um svoj ne zamajava
ogovaranjima kojim su ljudi skloni.

I u ovome svetu
pet je vrsti prašine
koju razvejati treba
vežbanjem u sabranosti:
u odnosu na oblike, zvukove, ukuse,
mirise i dodire
pobediti on mora strast;
u pogledu stvari tih
pobediti on mora želju u sebi.

Monah, sabran,
uma oslobođenog,
kontemplirajući pravu Dhammu
u pravo vreme,
stigavši
do jedinstva
da odagna treba
tamu svu.,"

Blaženi reče.

Beleške

1. Buda je svoj pretposlednji život proveo na Tušita nebesima, jednom od najviših nivoa u čulnom svetu. [Natrag]
2. Činjenica da Buda na ovo pitanje odgovara sasvim direktno ukazuje da

napuštanje pravila i prakse ne znači nemati nikakva pravila i praksu. Videti [belešku 2 uz Sn IV.13](#). [Natrag]

3. Videti [AN IV.37](#) i [AN VII.64](#). [Natrag]

4. Videti [AN IV.37](#). [Natrag]

5. Videti [Dhp 76-77](#). [Natrag]

Videti takođe: [AN V.77](#); [AN VIII.30](#)

Rev. 4/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp4-16.html

Sutta nipata V

Prolog

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Uvod

Iz lijepog grada u zemlji Kósala krenuo je na jug
i bez kakve želje brahman usavršen u znanju svetih izreka.

U području Asake, u blizini Alake, živio je tada
na obali rijeke Gódhavari od voća i milostinje.

U blizini bješe prostrano naselje.

Od uroda žetve on tamo izvrši žrtvene obrede.

Kad je prinio žrtvu, vrati se u svoj *ašram*.

A1' baš kad tamo stiže, naiđe drugi brahman,
ranjavih nogu, drhtav, trulih zubi, prljav.

Pristupi i zatraži ucjenu, pet stotina.

Bavari kad ga vidje ponudi mu da sjedne,
upita koja ga je sreća dovela amo, pa reče:

- Sve poklona vrijedno već sam razdijelio.

O, vjeruj mi, brahmane, da nemam pet stotina.

- Ako moju molbu gospodin ne zadovolji,

za sedam će mu dana prsnuti glava u sedam dijelova.

- Služeći se prevarom, izusti strašnu kletvu.

A Bavari, kad je ču, ostade zaprepašten.

Prostrijeljen žalošću kopnio je bez jela.

U takvom se stanju duh ne krijepi zadubljenjem.

Potresenog stravom opazi ga jedno dobrotivo božanstvo,

pristupi mu, pa ga ovako oslovi:

- Varalica je to, lakom za novcima.

O glavi taj ne zna ništa, ni o komadanju glave.

- A zna li tvoja svetost da odgovori na pitanje

O glavi i pucanju glave, da ti poslušam riječ?

- E, to ne znam ni ja, toliko znanja nemam.

Šta je glava i kako se komada, to razumiju samo Pobjednici.

- Ko na ovom krugu zemaljskom zna šta je glava i kako se komada
to mi bar reci, božanska svetlosti!

- Iz grada Kapilavatthu je izišao vodič svijeta,

potomak kraljeva Okkaka, Sakyin sin, prosvjetitelj.

On je, brahmane, potpuno probuđen nadmašitelj stvarnosti.

Razumijevši sve, stekao je snagu da prozre cjelinu stvarnosti.

Stvarnosti je dosegao do kraja,

riješio se uporišta. Tako se je oslobodio.

I taj budni, blaženi, vidoviti sad svijetu razjašnjava istinu.
Njemu se obrati pa pitaj, on će ti to protumačiti.

Kad Bavari ču riječ "probuđen",
zanos ga obuze, briga se rasprši, prože ga blaženstvo.
I tako obuzet srećom Bavari zapita to božanstvo u zanosu:

- U kojem selu, u kojem li gradu, u kojoj je zemlji
sad vodič svijeta,
da otidemo da se poklonimo potpuno budnom, najčovječnijemu?

- U Savatthiju, prestolnici Kósale,
sad je pobjednik bogat znanjem i izvrsnom mudrošću,
sin Sakyin, rasterećen i pročišćen, najmoćniji među ljudima.
On zna šta je to glava i kako se komada.

Bavari tad sazva učenike, brahmane usavršene u znanju svetih izreka.

- Dodite, mladići, poslušajte šta ću vazn reći!
Onaj čija se pojava u svijetu rijetko susreće
sada se pojavio u svijetu.
Dobar se glas o njemu širi da je potpuno probuden.
Požurite zato u Savatthi da vidite najčovječnijega!

- Kako ćemo, brahmane, kad ga vidimo, znati da je to Budni?
Razjasni nam, jer ne znamo po čemu da ga poznamo.

- U svetim je spisima sačuvana predaja o obilježjima velikog čovjeka.
Nabrojano ih je ukupno trideset dva.
Na čijem su tijelu ti znaci velikana,
pred njim su dva puta, treće mogućnosti nema:
Ako se prikloni svjetovnom životu, tad će zavladata cijelim svijetom

bez mača i bez nasilja, osvjedočenjem istine.

A ako napusti dom i postane beskućnik,

tad postaje savršen veličanstveni buddho koji razotkriva koprenu.

(Šesnaest učenika otiđu da posjete Buddhu. Njihov predvodnik Ađito, pošto je ustanovio obilježja velikog čovjeka, prvi izriče pozdrave svog učitelja Bavarija Budnome.)

- Brahman Bavari i njegovi učenici, gospodine,
u radosnom zanosu duha izražavaju štovanje do nogu vidovitoga.

- Nek sreća prati br hmana B vari i njegove učenike,
a i ti da budeš sretan i dugo da proživiš, mladiću!

A sad vam se pruža prilika da iznesete sve sumnje,
Bavarijeve, tvoje i cijele družine.

Pitajte sve što god vam srce želi!

Kad mu je Budni tako dozvolio,

Ađito zahvali sklopljenim rukama, sjedne i postavi prvo pitanje:

Rev. 1/11/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snuvod.html

Sutta nipata V.1

Ajita-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Ađite

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

– Čime je svijet obavijen,
zbog čega nije prosvijetljen?
Reci, čime je oblijepljen; [1]
otkud taj ogromni strah u svijetu?

– Svijet je ovijen neznanjem –
blaženi odvрати Ađitu –
požudom mu je pomućen sjaj.
Prevarom je okaljan, rekoh,
a patnja ga pritište strahom. [2]

– Na sve strane struje bujice –
nastavi pitati Ađito –

a šta je prepreka strujama?

Reci, šta je brana protiv bujice,
kako da sprečimo prodore?

– Svakoj je struji na svijetu –

blaženi odvрати Ađitu –

prepreka u pozornosti.

Mudročću im prodor sprečiti,

to je, rekoh, odbrana od bujice.

– Postoji, dakle, mudrost i pozornost –

nastavi pitati Ađito –

postoj i pojam i pojava.

Ali ja pitazn, gospodine,

gdje li se i to obustavlja.

– Kad si već do tog pitanja segnuo,

reći ću ti, Ađito,

gdje se i pojam i pojava ukidaju bez ostatka.

Tamo gdje svijest prestaje i to se dokončava.

– Postoje pojedinci za koje se kaže da su

uznapredovali u Istini.

Ti, koji si znalac, razjasni mi njihov put, gospodine!

– Bez čežnje za užitkom, neokaljana duha treba da bude,

vješt u svakom pogledu i pažljiv na svom putu,

prosjak–isposnik.

Beleška

1 Dosljedno đainskom učenju da je materija prljava izlučina djelatnosti živih bića u svemiru. [Natrag]

2 Prema Culaniddesi (Nd.II), bujice koje pominje Ađito: "Na sve strane struje bujice...", jesu bujice želje, stavova, obmane, prljanja, kvarenja i neznanja i one kuljaju na svih šest naših čula. Prva dva stiha u Ađitovom drugom setu pitanja identična su sa stihovima u **Dhp. 340**. [Natrag]

Detaljniji odgovor na Ađitovu poslednju grupu pitanja videti u **SN XII.31**.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-1.html

Sutta nipata V.2

Tissa-metteyya-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Tise-Meteje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tisa-Meteja:

Ko je

na ovome svetu

zadovoljan?

Ko

neuznemiren je?

Koji znalac

znajući obe strane,

ne priklanja se nijednoj?

Koga nazivaš

velikim čovekom?

Ko odavde umače

velikom porobljivaču:

želji?

Buda:

Onaj ko

u sred senzualnosti,

svetački život sledi,

uvek sabran, bez želja;

monah koji je

– prozirući stvari –

oslobođen:

njega ne zavodi ništa. On,

znalac

znajući obe strane,

ne priklanja se nijednoj.

Njega ja zovem

velikim čovekom.

Taj odavde umače

velikom porobljivaču:

želji.

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/snp5-2.html

Sutta nipata V.3

Punnaka-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Punjaka

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

– Nepristrasnom koji gleda do korijena
dođosmo da ga upitamo i ovo:
Zbog čega mudraci Manuova roda,
ratnici i brahmani prinose svuda
bogovima žrtve na ovom svijetu?
To te molim, Blaženi, da mi razjasniš.

Svi ti mudraci Manuovi potomci –
Blaženi odvrati Punjaku –
ratnici i brahmani prinose svuda
bogovima žrtve na ovom svijetu
iz želje, Punjako, za ovim životom.
Nemoć i starost ih nagone da prinose žrtve.

A da li svi ti mudraci Manuovi potomci –
nastavi pitati Punjako –
ratnici i brahmani koji prinose
žrtve bogovima na ovom svijetu
revno i neumorno, o premudri,
nadmašuju moć rođenja–i–starenja?
To te molim, Blaženi, da mi razjasniš.

– Oni u nadi hvalospjeve poje,
broje brojanice i žrtvuju žrtve –
Blaženi odvrati Punjaku–
i molitve melju da postignu ono što žele;
dok žrtve žrtvuju, vesele se užitku života.
A ja ti kažem da ne nadmašuju
ni moć rođenja niti starenja.

– Ako oni posredstvom žrtvovanja –
nastavi pitati Punjako –
ne nadmašuju rođenje ni starost,
ko onda u ovom svijetu, ljudskom i božanskom,
može da prevlada rođenje–i–starost, gospodine?
To te molim, Blaženi, da mi razjasniš.

– Ko u svijetu prozre uspon i pad –
Blaženi odvrati Punjaku –
koga ne potresa ništa na svijetu,
ko je stišan, razbistren, nepomućen pohlepom,
svladao je rođenje–i–starost – tako ti kažem, Punnako.

Beleške

U sutti [AN IV.41](#) Buda označava četiri načina razvijanja koncentracije. "Postoji koncentracija koja, kad se razvija i održava, vodi do prijatnog boravišta ovde i sada. Postoji koncentracija koja, kad se razvija i održava, vodi do dostizanja znanja i uvida. Postoji koncentracija koja, kad se razvija i održava, vodi do sabranosti i budnosti. Postoji koncentracija koja, kad se razvija i održava, vodi do okončanja mentalnih izliva." (Detaljnije videti [AN IV.41](#)). Buda tada dodaje da je poslednje stihove ove pesme izgovorio u vezi sa ova četiri načina razvijanja koncentracije.

Rev. 15/10/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-1.html

Sutta nipata V.4

Mettagu-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Mettagua

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

– Ovo molim, Blaženi, da mi razjasniš – zapita Mattagu –
uvjeren da si se uzdigao u spoznaji do vrhunca:
Otkud su nastale sve ove patnje
u ovom svijetu tako raznovrsne?

– Pitaš me za postanak patnje – Blaženi odvratu Mattaguu.
To ću ti reći kako sam spoznao.
Na potpornju [1] bića nastaju patnje
tako raznovrsne na ovom svijetu.
Ko to ne prozre, taj potpornje stvara
i bezumno sve dalje zadire u patnju.
A ko to shvati, neće tražiti potporu u životu,
jer uviđa porijeklo i nastanak patnje.

– Što smo pitali, ti si nam razjasnio.

A sad mi dozvoli drugo pitanje:

Kako mudraci prelaze bujicu
rođenja i starosti, jada i nevolje?

I to mi još rastumači, šutljivi,
jer ti si prozreo i tu istinu.

– Objasnit ću ti istinu neposredno provjerljivu –

Blaženi odvrati Mettaguu –

Ko je shvati i pažljivo primijeni
odoljet će privlačnosti svijeta.

– Toj se krajnjoj istini i ja radujem, premudri,

koju kad shvatiš i pažljivo primijeniš,
odoljevaš privlačnosti svijeta.

–Šta god bilo da primijetiš – odvrati Blaženi Mettaguu –

visoko ili nisko, poprijeko ili u sredini, [2]
ničem se ne raduj, ni pred čim ne zastajkuj,
razagnaj sjećanje, ne ustavlja se u zbivanju.

Boraveći tako pažljiv i sabran

isposnik napušta sve što se naziva "moje",
a time i rađanje, starost, jad i nevolju,
pa već tu, u uvidu nadilazi patnju.

Beleške

1. Pojam "potporanj" (*upadhi*), u svom svakodnevnom značenju, označava posed, prtljag i druge stvari koje jedna nomadska porodica nosi unakolo seleći se sa

jednog mesta na drugo. Na psihološkom planu on označava bilo šta prema čemu bi neko mogao da izgradi osećaj "ja" ili "moje", pa ga otuda nosi unaokolo kao neku vrstu mentalnog prtljaga. [Natrag]

2. Nd.II daje šest različitih valjanih tumačenja za "visoko ili nisko, popreko ili u sredini"

- visoko = budućnost; nisko = prošlost; popreko i u sredini = sadašnjost
- visoko = svet deva; nisko = pakao; popreko i u sredini = svet ljudi
- visoko = povoljno; nisko = nepovoljno; popreko i u sredini = neodređeni mentalni kvaliteti
- visoko = svojstvo bezobličnosti; nisko = svojstvo čulnosti; popreko i u sredini = svojstvo oblika
- visoko = osećaj zadovoljstva; nisko = osećaj bola; popreko i u sredini = osećaj ni zadovoljstva ni bola
- visoko = telo od stopala nagore; nisko = telo od temena nadole; popreko i u sredini = sredina tela. [Natrag]

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-4.html

Sutta nipata V.5

Dhotaka-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Dotaka

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Dotaka:

Pitam te, o Blaženi.

Molim te reci mi.

Nadam se tvojim rečima, veliki mudrače.

Saslušavši tvoju poduku,

Vežbaću stremeći sopstvenom
oslobođenju

Buda:

U tom slučaju,

budi marljiv –

usrdan i sabran upravo ovde.

Tada, saslušavši moju poduku,

vežbaj stremeći sopstvenom
oslobođenju

Dotaka:

Vidim u svetu bića
božanskih i ljudskih,
bramana koji živi
ne posedujući bilo šta.
Njemu odajem poštovanje
svevidećem.

Od sumlji mojih, o Sakjane, oslobodi me!

Buda:

Nikoga na svetu, Dotaka,
ne mogu osloboditi sumnji.
Ali znajući najizvanredniju Dhammu
ti će preko bujice preći.

Dotaka:

Pouči iz milosrđa, o bramanu,
Dhammi osamljenja
tako da mogu znati –
tako da , neokrznut poput vazduha,
mogu živeti upravo ovde,
nezavisan,
u miru.

Buda:

Podučiću te miru
– ovde i sada,
a ne praznim rečima –

i znajući to, živeći sabran,
umaći ćeš svim
zamkama ovoga sveta.

Dotaka:

Ja priželjkujem, veliki mudrače,
taj mir vrhovni
jeri znajući ga, živeći sabran,
umaći ću svim
zamkama ovoga sveta.

Buda:

Za sve za šta si budan,
visoko, nisko,
popreko, u sredini:
razumevši ga kao okov ovoga sveta,
ne stvaraj želju za
nastajanjem i nestajanjem

Beleška

Želja za nastajanjem i želja za nestajanjem dve su najsuptilnije forme želje koje vode do produžavanja postojanja – i patnje – u krugu rađanja i umiranja.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-5.html

Sutta nipata V.7

Nanda-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Nande

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

– U svijetu postoje utihnuli mudraci,
tako ljudi govore, ali zbog čega?
Da li zato što su postigli znanje,
il' usavršili način života?

– Ko o tom ispravno govori, Nando,
taj ne cijeni utihnulog mudraca
po stanovištu ni po učenosti,
a ni po znanju – odvрати Blaženi. –
Ja nazivam utihnulim mudracem
otcijepljenoga od zajednice,
nepristupačnog i neprivrženog.

– A svi oni asketi i brahmani – Nando zatim upita –
što sa stanovišta nekog učenja,
u skladu s pravilima i obredom
na razne načine o pročišćenju
propovijedaju, ako su dosljedni,
svladavaju li rođenje–i–starost,
molim te, Blaženi, da mi to kažeš.

– Svi oni asketi ili brahmani – odgovori Blaženi –
što sa stanovišta nekog učenja,
u skladu s pravilima i obredom
na razne načine o pročišćenju
propovijedaju, sve i kad su dosljedni,
ne svladavaju rođenje–i–starost, kažem ti zacijelo.

– Svi oni asketi i brahmani – Nando dalje upita –
što sa stanovišta nekog učenja,
u skladu s pravilima i obredom
na razne načine o pročišćenju
propovijedaju, sve i kad su dosljedni,
ako ti, utihnuti mudrac, kažeš
da ne mogu preći preko bujice,
ko je onda u svijetu bogova
i ljudi uspio ikad da svlada,
rađanje i starenje, o premudri?
Molim te, Blaženi, da mi to kažeš.

– Ja ne kažem – odgovori Blaženi –
da su svi asketi i brahmani
obuzeti rađanjem i starenjem,
jer ko se posve odvrati od svega

što vidi i čuje i doživljava,
od obreda i pravila u postupku,

i odbaci raznovrsne propise,
onoga ko shvati žeđ za životom
i odstrani joj zagađene izljeve
smatram čovjekom koji je prešao bujicu.

– Vrlo se radujem riječi mudraca
o nezavisnosti koju cijeni Gotamo.
Ko se potpuno odvрати od svega
što vidi i čuje i doživljava,
od obreda i pravila u postupku,
i odbaci raznovrsne propise,
onoga ko shvati žeđ za životom
i ja smatram čovjekom koji je prešao bujicu.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-7.html

Sutta nipata V.8

Hemaka-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Hemaka

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

– Što god su mi razjašnjavali prije
nego doznah za Gotamino učenje
– kako je bilo i kako će biti –
sve je to puka vjera u predaju,
gomila ispraznog nadmudrivanja,
i zato me nije zadovoljilo.

A ti mi sad, utihnuli mudrače, pokaži
istinu koja dokončava čežnju,
pa kad je shvatim da pažljivo živim
i odolim priljubljenosti svijetu.

– Ovdje treba poraziti, Hemako,

poriv volje ka primamnim stvarima,
bilo da im je lik zoran ili čujan
il' osjetan na koji drugi način.
To je nepokolebiv put utrnuća (nibbanam).
Ko to pažljivo shvati, dotinjat će
neposredno već u ovom životu,
jer pažljivi su smireni i umakli privlačnosti svijeta.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-8.html

Sutta nipata V.9

Todeyya-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Todeje

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Todeja:

Onaj u kome
čulnih želja nema;
onaj u kome
žudnja naći se ne može;
onaj ko prevazišao je nedoumice --
njegova osolobođenost:
kako ona izgleda?

Buda:

Onaj u kome
čulnih želja nema;
onaj u kome

žudnja naći se ne može;
onaj ko prevazišao je nedoumice --
njegova osolobođenost:
upravo tako izgleda?

Todeja:

Je li on bez želja
ili još za nečim žudi?
Sa uvidom
ili još uvek uvid stiče?
Opiši mi mudraca, Sakjane
s mudročću što sve prozre,
tako da ga prepoznati mogu
kad ga na putu sretnem.

Buda:

On je bez želja,
ni za čim ne žudi;
sa uvidom,
a ne da ga još uvek stiče.
Prepoznaj mudraca, Todeja,
kao onoga što ničega nema,
nesputanog
čulima
i bivanjem.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-9.html

Sutta nipata V.10

Kappa-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Kape

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Kapa:

Onome bespomoćnom na sred jezera,
u stihiji velike opasnosti -- rođenja --
ophrvanom starošću i smrću:

Kaži šta mu je ostrvo, dragi gospodine,
ukaži na oslonac,
tako da mi se to više nikad ne dogodi

Buda:

Onome bespomoćnom na sred jezera,
u stihiji velike opasnosti -- rođenja --
ophrvanom starošću i smrću:

ukazaću ću ti na ostrvo, Kapa.

Ne posedovato ništa

ne vezivati se ni za jednu stvar:

to je ostrvo,

drugoga nema.

To je oslobođenje, kažem ti

potpuno iskorenjenje starosti i smrti.

Oni koji to znaju, sabrani,

potpuno nesputani

ovde i sada,

ne služe kao Marine sluge

ne padaju pod Marinu vlast.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-10.html

Sutta nipata V.11

Jatukanni-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Đatukanina

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Đatukanin:

Čuvši da postoji heroj --

kojeg putenost ne opčinjava,

što bujicu je prešao --

dođoh sa pitanjem:

reci mi o tom stanju mira,

o ti najprodornijeg pogleda, o Blaženi,

reci mi

kako je zaista ono.

Jer Blaženi živi

prevladavši putenost,

kao blistavo sunce, što zrači

ka Zemlji.

Ograničen mi je uvid,
o ti čiji uvid je dubok.
Poduči me Dhammi,
napuštanju ovde
rođenja
i starosti.

Buda:

Savladaj pohlepu za zadovoljstvima čula,
i sagledaj odvráćenost kao spokojstvo.
Ni za čim ne poseži
a ništa ni ne odbacuj.
Odagnaj ono što je *pre*,
i ne snevaj ništa što je *posle*.
Ako se ne vezuješ
za ono što je *između*, [1]
ići ćeš svuda, spokojan.
Onaj ko je potpuno lišen žudnje
za imenom i oblikom. braman,
nema
mentalnih izliva
koji bi ga odveli
pod vlast Mare.

Beleška

1. Prema Nd.II, "pre" označava nečistoće koje se odnose na prošlost; "posle" za nečistoće koje se odnose na budućnost, a "između" na pet sastojaka -- telo, osećaj, opažaj, izraze volje i svest -- u sadašnjosti. [Natrag]

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-11.html

Sutta nipata V.12

Bhadravudha-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Badravude

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Badravuda:

Preklinjem onoga

ko je veoma inteligentan,

izbavljen, nepomućen --

ko je napustio svoj dom,

napustio ushićenje,

napustio podudarnosti,

presekao želju,

prešao bujicu.

Oni koju saslušaju Velikog, otisnuće se --

na put

iz zemalja raznih, heroju,

željni tvojih reči.

Pa reci im, molim te,
na koji način ovu Dhammu
ti si razumeo.

Buda:

Nadvladaj žudnju i vezivanje -- sve --
nisko, visoko,
popreko, u sredini. [1]

Jer za šta god se na svetu ovom ljudi vezali
upravo time ih Mara
za sebe vezuje.

Zato monah, sabran,
videvši takve ljude
zapetljane u mrežu života
kao u mreži Smrti,
ne poseže za bilo čime
u ovom svetu,
u bilo kojem svetu.

Beleška

1. Diskusiju o različitim značenjima objekata žudnje "visoko, nisko, poprijeko ili u sredini" videti u **belešci [2] uz Sn.V.4 (Pitanja mladog bramana Metagua)**.

[Natrag]

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-12.html

Sutta nipata V.13

Udaya-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Udaje

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Mudraca koji tu pročišćen sjedi
u zadubljenju, nezagađen strašću,
pošto je svladao težak zadatak
i nadišao sve što god postoji,
dođoh da pitam o oslobođenju
putem usavršenja spoznaje.
Pobjedu mi razjasni nad neznanjem.

– Napuštanjem strastvenoga htijenja –
odvрати Blaženi Udayu --
a isto tako i malodušnosti,
potrebno je razagnati učmalost
i riješiti se potištenosti,

ravnodušnošću razbistriti pažnju,
pa onda tek preći na razmišljanje o istini.

Tako se, kažem ti, spoznajom stiže
do oslobođenja [1] i do pobjede nad neznanjem. [2]

– Šta povezuje svijet, šta njime rukovodi?
Čega se treba prvo riješiti
kada se govori o utrnuću?

– Svijet povezuje želja za užitkom
rukovođena razumijevanjem.
Za onoga ko se riješi te žudnje
kaže se da postiže utrnuće.

– Kako se pažljivim postupkom dokončava svijest?
To smo došli da pitamo Blaženog,
pa da poslušamo tvoje riječi.

– Ne uživajući u osjećaju
nikakvom, niti vanjskom ni unutarnjem,
takvim se pažljivim postupkom dokončava svijest. [3]

Beleške

1. Diskusiju o "spoznaji koja oslobađa" -- stanju znanja koje se sastoji od mentalnog zadubljenja praćenog analizom mentalnih stanja videti u AN IX.36.
[Natrag]

2. AN III.33 sadrži diskusiju o ovome stihu. Buda kaže poštovanom Sariputi da treba sebe vežbati tako da "u odnosu na ovo svesno telo ne postoji 'ja'-veza ili

'moje'-veza, niti prikrivena sklonost samoobmanjivanju, zatim tako da u odnosu na sve spoljne predmete (meditacije) ne postoji 'ja'-veza ili 'moje'-veza, niti prikrivena sklonost samoobmanjivanju, i tako da ćemo ući i ostati u stanju oslobođene svesti i oslobođenog uvida u kojem ne postoji 'ja'-veza ili 'moje'-veza, niti prikrivena sklonost samoobmanjivanju." Kada vežbamo na taj način, kaže on, tada se nazivamo čovekom koji je iskorenio želju, raskinuo okove, čovekom koji je, prozrevši samoobmanu, okončao patnju i nespokojstvo. Buda potom tvrdi da je u vezi sa takvim stanjem izgovorio ove stihove. [Natrag]

3. O dokončavanju svesti -- pri čemu se pokazuje da ono ne znači poništavanje svesti, već samo okončavanje njene neobuzdane aktivnosti -- videti SN XXII.53.

[Natrag]

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-13.html

Sutta nipata V.14

Posala-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Posale

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

- Dođosmo da upitamo mudraca
koji je nadišao sve što postoji
i na prošlost ukazuje bez želja
i lišen sumnje – upita Posalo
- kakva postaje spoznaja onoga
čije se zrenje razbristrilo od predodžbi,
nakon što je tjelesnost potpuno napuštena,
i koji opaža, u nutrini i vanjštini,
da nema ničega. [1]
- Kako da shvatim to stanje, Sakko?

- Svijest je opstanak svega – odvrati Blaženi.
Kad je to spoznao usavršeni,

tada spoznaje i razrješenje
od tog opstanka na istoj osnovi.
A kada spozna da je doživljaju ništavila
prepreka u užitku,
upravo ga ta spoznaja dovodi do uvida u takvost.
U takvome brahmanu izvjesnost toga znanja
doseže savršenstvo.

Beleška

1. Posalino pitanje u vezi sa znanjem osobe koja je u sferi ništavila ima dvostruko značenje. On pita šta Buda zna o takvom čoveku i isto tako šta bi čovek na tom stupnju razvoja trebalo da radi kako bi još više razvio svoj uvid. Budin odgovor odnosi se na oba ova aspekta. [[Natrag](#)]

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-14.html

Sutta nipata V.15

Mogharaja-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Mogarađe

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

– Dva sam puta već pitao, o Sakko,
ali mi vidoviti nije odgovorio.

Čuo sam da božanstveni mudraci
odgovaraju tek kad su pitani po treći put.

Na ovaj svijet i na onaj svijet i na svijet Brahminih božanstava
ne znam kako gleda slavni Gotamo.

Zato sam došao da vidim i da ovo upitam:

Kako treba gledati na svijet, pa da nas vladar Smrti ne opazi?

– Gledaj na svijet kao na ništavilo,

Mogharađo, i stalno budi pažljiv,
riješi se vjere u sebe, tako ćeš nadmašiti smrt.

Ko ovako gleda na svijet, vladar ga Smrti neće opaziti.

Beleška

O gledanju na svijet kao na ništavilo videti **S.XXXV.85**.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-15.html

Sutta nipata V.16

Pingiya-manava-puccha Pitanja mladog brahmana Pingije

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

– Ja sam već star i nemoćan, oronuo,
vid mi nije bistar, ne čujem dobro.
O, da ne nastradam i ne propadnem u zabludi!
Pokaži mi istinu tako da je shvatim,
pa da se još ovdje riješim rođenja–i–smrti.

– Pogledaj one koje tjelesnost progoni – Blaženi odvрати Pingiji
neoprezne ljude zajažene u tijelima,
pa zato, Pingijo, oprezno prepusti
to tijelo dokončanju bez obnove.

– Na četiri glavne i četiri sporedne strane svijeta,
u visini kao ni u dubini, nigdje u deset smjerova na obzoru,

nema ništa što nisi vidio, čuo, osjetio, pa i raspoznao.

Pokaži mi istinu tako da je shvatim,

pa da se još ovdje riješim rođenja–i–smrti.

– Pogledaj ljudska pokoljenja žedna života – Blaženi odvrati Pingiji

začeta u groznici, satrta u sagnjijevanju,

pa zato, Pingijo, oprezno napusti

žeđu za životom nek usahne bez obnove.

Rev. 25/8/2001

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/sn5-16.html

Theragatha II

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

II.2* -- Pindolo Bharadvađo

Ne, ovo nije nevoljan život, jer srce ne žudi tek da se prehrani.

Hrana je sredstvo opstanka tijela, i samo zato idem prosjačiti.

Jasno je da je to tek đubre, uza sve društveno strahopoštovanje.

Teško je odstraniti sitan trun iz rane, a tako i laskanje podlaca.

Pindolo Bharadvađo bio je sin dvorskog brahmana kralja Udene iz grada Kosambi. Brahmansko pleme Bharadvađa bilo je u to doba jedno od najuglednijih. Razni brahmani iz tog plemena pojavljuju se često kao Budini sagovornici. Pindolo je postao učitelj Veda, ali nije volio svoje zvanje. Bio je po prirodi lijen i lakom. Prilikom jedne posjete u Rađagahu vidjeo je da Budini učenici uživao vanredne privilegije i počasti. To ga je primamilo da i on pristupi njihovom redu. Kad ga je Buda upozorio na potrebu suzdržljivosti, počeo je da se suzdržava i brzo je uznapredovao u redovničkoj disciplini uopće. Uznapredovao je i u znanju i razumijevanju učenja toliko da je u Budinoj prisutnosti izjavio spremnost da odgovara na sva pitanja o kojima bilo koji redovnik može

da bude u sumnji. Buda je priznao njegovu sposobnost i proglasio ga "najistaknutijim" među onima koji su izrazili "lavovski rik" (*Samyutta nikaya* I).

Postoje i priče o njegovu boravku u vrtu kralja Udene u Kosambiju, gdje je uživao darežljivost kraljevih žena u hrani i odijelu i zabavljao ih svojim magijskim sposobnostima dok ga nije Buda prekorio.

Kad je postigao savršenstvo, Buda ga je pohvalio jednom strofom koja je uvrštena i u zbirku *Dhammct-padam*. Taj je "svečani događaj" opisan u knjizi *Udanam* (IV, 6).

II.4* -- Gangatirijo

Od tri sam palmova lista na obali rijeke podigao strehu;
mrtvačku lubanju uzeh za prosjačku zdjelu, u smeću našoh ogrtač.

U dvije sam godine izrekao samo jednu riječ,
a treće mi se godine raspukla tama pred očima.

 Gangatiriyo, je spomenut u životopisu **Upalavane**. Njegov je životopis, prema raznim mjestima u komentarima gdje se spominje, upleten uvijek u podvige iz razbojničkih napada i iz polusvijeta kojem mu je pripadala majka, kurtizana iz grada Rašagahe. Razbojnici su mu oteli i odveli kćer, a kad je doznao da je i sam živio u nedozvoljenim odnosima sa vlastitom majkom i sestrom, pobjegao je iz ljudskog društva i prestao da govori s ljudima. Jedina prilika kad je izgovorio jednu riječ objašnjava komentar slučajem jedne domaćice koja mu je iz znatiželje da vidi je li nijem, namerno prosula mlijeko iz zdjele dok mu je davala milostinju.

II.8* -- Suradho

Iscrpih moć rođenja, ispunih zavjet pobjednika,
razmrsih mrežu čvorova, iskorijenih poriv bića.

Zbog čega sam otišao od kuće u beskućnike,
taj sam povod dokučio i skršio sve prepreke.

▶ *Suradho*, brahman iz Rađagahe, mlađi brat bolje poznatog Radha there, koji je bio osiromašen starac kad je susreo Budu, ali je ostavio snažan utisak na Učitelja. Radhi je posvećeno jedno poglavlje u *Samyutta nikayi* (XXIII), a spominje se i u drugim tekstovima. Mlađi brat Suradho slijedio je primer svoga brata i pridružio se Budinu redu.

II.12* -- **Dotidaso**

Ko nasiljem i zločinstvom zlostavlja drugog čovjeka i ljude napada
pogrdnim riječima,
sam sebi sije isto sjeme, jer djelo se ne da poreći.

Ma šta čovjek da učini, čisto il' prljavo djelo,
što ostavi u amanet, to će i sam naslijediti.

▶ *Dotidaso*, bogati brahman iz mjesta Padijata, bio je učenik Maha-Kasape. Još prije pristupa prosjačkom redu sagradio je posebni samostan za Kasapu. Kao redovnik živio je i učio deset godina isključivo kod svog učitelja prije nego što je otišao u Savati da prvi put posjeti Budu.

II.13 -- **Heranakani**

Dani i noći
promiču.
Život se
kraju bliži.

Snaga iz smrtnika
 čili,
 poput vode iz presahla potoka..
 Al' budala rđava dela čineći
 ne uviđa da kasnije
 za njega je gore:
 čemeran mu poklon
 za nagradu stiže.

II.15* -- Sabamito

Čovjek se druži s čovjekom, čovjek se teši čovjekom;
 čovjek se o čovjeka opire, čovjek je otpor čovjeku.

Čemu onda služi čovjek, ili ljudsko pokoljenje?
 Kani se ljud i, idi – i snažno se odupri gomili!

 Sabamito, brahman iz Savatija, pridružio se Budinu redu u svom rodnom mjestu, a zatim se povukao u šumu u pustinjački život. Prigodna putovanja izazvala su najsnažnije doživljaje u njegovu duhovnom razvoju. Jednom je zgodom naišao u šumi na mladog srndaća uhvaćenog u lovačku mrežu. Majka košuta, obuzeta bolom i stravom, stajala je u blizini i nije se usuđivala ni da se potpuno približi ni da pobjegne. U tom je prizoru Sabamito shvatio strahotu sveopće patnje koja je posljedica ljubavi i privrženosti u životu. Drugom je zgodom naišao na drumske razbojnike koji su upravo zamatali u slamu čovjeka koga su opljačkali, da ga spale. Obuzet stravom pred tim prizorom, Sabamito se oslobodio i spasio na taj način što je razvio zadubljenje pažnje i duhovnog uvida i na tom istom mjestu postigao najviši domet vlastitog usavršenja. Pristupio je razbojnicima, propovijedao im, razuvjerio ih i obratio na put Budina učenja o moralnom pročišćenju.

II.16 -- Mahakala

Tamnoputa žena i krupna -- k'o vrana; raskriljena bedra, raskriljene ruke
i jedre sise k'o ćupovi mlijeka -- legla da se poda.

Ko se namami nepromišljen i trom, toga će uvijek zadesit ista tlapnja.
Zato se ne dam zavesti u leglo rađanja, i neću opet bezglavo podleći.

II.24 -- Valija

Šta činiti treba
sa čvrstom odlučnošću,
šta činiti treba
onom ko se probuđenju nada,
to ću činiti i ja.
Odustati neću.
Dakle: istrajnost i marljivost!

Ti mi pokaži put:
stazu,
pravac u Besmrtnost.
A ja ću ga, oštroumljem vođen,
preći, upoznati;
poput reke Gang,
poput pučine morske.

II.25* -- Vitasoko

Pozvao sam brijača da mi odreže kose.
Uzeo sam ogledalo i promatrao svoj izgled.

Ispraznost tijela sam prozreo, zaslijepljenost nestade u tami.

Sve sam veze rastrgao, nema više preporoda.

- ▶ *Vitasoko* bio je duže vremena nezaređeni, laički učenik Budina sljedbenika Giridato there. Događaj opisan u pjesmi odnosi se, prema komentaru, na uzbuđenje koje je doživio kad je primijetio prvu sijedu vlas na glavi.

II.26 -- Punamasa

Odbacivši pet prepreka
i tako dostigavši nepomućenu
slobodu od jarma,
uzevši Dhammu kao ogledalo
da saznam, da sagleda sebe,
promatrah ovo telo --
čitavo,
unutra i spolja,
svoje i tuđe.
Kako ništavno i šuplje mi se učini!

II.27 -- Nandaka

Poput gizdavog, čistokrvnog hata
što posrnuvši ponovo hvata kas,
i osetivši opasnost pada
ponese svoj teret
neustrašivo .

Isto tako se seti mene:

usavršen u razumevanju,
sledbenik potpuno
samoprobeđenoga,
Budnoga čistokrvni potomak,
sin njegov.

II.30 -- Kanhadina

Čoveka pročišćenog
posećivao sam
i o Dhammi uvek iznova
pažljivo slušao.
Saslušavši,
ispravan put sa sledio,
prečicu ka Besmrtnosti.

Žeđ za postojanjem
davno sam iskorenio,
više u meni
takve strasti nema.
Kao da je nikada ni bilo nije,
nit' će je biti
niti u meni tinja
ovog trenutka.

II.33* -- Upavano

Šutljivog mudraca što dođe za dobrobit svijeta sad razdiru bolovi utrobe.
Podari, božji čoveče, tople vode, ako imaš!

Molim na onoga koga štiju poštovanja vrijedni,
Kom pažnju iskazuju pažnje dostojni i počast velikani.

▶ *Upavano* je bio sin bogate brahmanske porodice iz grada Savati. Još prije nego je Anando preuzeo službu lične dvorbe Učitelja, Upavano je duže vremena vršio tu dužnost. Zbog toga ga susrećemo u više Budinih govora i kao sagovornika. Njegovo lično staranje za Učitelja nije prestalo ni kasnije. Susrećemo ga na kraju i prilikom Budine smrti s lepezom do njegova uzglavlja. Događaj na koji se odnosi naš tekst opisan je nešto opširnije u *Samyutta nikayi*. VII, 3.

Upavanov razgovor s Buddhom u *Samyutta nikayi* XII, 26 jedan je od najznačajnijih tekstova za središnju temu Budina učenja, o uzroku patnje.

Razgovor iz IV knj. iste zbirke govora, *Salayatana samyuttam*, (XXXV, 70), odnosi se na Budino osnovno intuicionističko shvaćanje istine.

II.35* -- Sambula-Kaćano

Kiša s neba pada i romori, a ja prebivam sam u podzemnoj stravi
spilje.

Baš zato jer sam sam u podzemnoj stravi spilje, nisam ni ustrašen ni
potišten.

Eto, ni kosa mi se ne ježi.

Ta to je moja navika, boraviti sam u podzemnoj stravi spilje.

▶ *Sambula-Kaćano* je bio iz Magade, a živio je kao pustinjač u nekoj spilji koju su nazivali Bherava, ili "jezovita" spilja, u Himalajama.

II.36* -- Kitako

Kome je srce kršno kao hrid, nepokolebivo,
 nepristupno uzbuđenju, nerazdraživo dražima,
 kome je srce tako razvijeno, otkud da ga bol spopadne?

- ▶ *Kitako* je bio brahman iz Kosale. (Nije identičan s Khitakom kome je posvećena **strofa 104** u poglavlju I.) Čuo je Budu u svom zavičaju, pridružio se njegovom prosjačkom redu, a zatim se povukao u pustinjski život.

II.37* -- Sona Potirijaputa

Ne, nema sna u ovoj noći okrunjenoj zvijezdama,
 probdjeti treba tu noć kome je znanje pronicljivo.

Kao što vjeran slon u borbi želi da slijedi
 usud gospodara palog s njegovih pleća,
 i meni u borbi života smrt vrijedi više od ropstva.

- ▶ *Sona Potirijaputa* je bio Budin sugrađanin iz Kapilavatua u Nepal, sin feudalnog zemljoposjednika. Prije zaređenja bio je vojskovođa kneza Bhadije iz dinastije Sakja, nazvanog Kaligodhinim sinom.

II.39* -- Usabo ("Bik")

Svoj sam monaški plašt naborao na ramenu
 kao grozd zlatnih mangovih plodova
 i gordo, slonu na plećima, pošao u grad po milodar.
 Al' dok sam se spuštao sa slona, obuzeme me gadost,
 i ja, toliko umišljen, baš tad se riješih obmane.

▶ *Usabo* je bio plemić iz Budina roda Sakja u Kapilavatu. Budina posjeta zavičaju djelovala je i na njega da se pridruži redovničkoj zajednici, ali je nakon toga ostao nemaran u vršenju redovničkih dužnosti. Događaj opisan u pjesmi navodno se odnosi na jedan san koji ga je podstakao na ozbiljan isposnički napor i značio preokret u njegovu životu.

III.43* -- Mogharađa

Oronulo lice, ali jedar duh, postojano sabran.

-- Mogharađa, zimske noći postaju sve studenije,
a ti si prosjak, kako ćeš se snaći?

-- Žetva je dobra svuda po Magadi, tako sam čuo.
Slamnati krov je sigurniji od druga koji se posreći.

▶ *Mogharađa* je bio jedan od 16 učenika brahmana Bavarija odaslanih Budi. Njegov razgovor s Budom tom prilikom sadržan je u ***Sutta nipati V.15***, Javlja se nekoliko puta i u *Āṅgama*, pričama o Budinim ranijim životima, a Budin je sagovornik i u razgovoru u *Samyutta nikayi I*, 23. Spominje ga i Nagasena u djelu *Milindapanha* (412), u svojim razgovorima s helenističkim vladarem Menandrom, u 2. v. pr. n.e.; u djelu koje se smatra najstarijim filozofskim prikazom Budina učenja.

II.45 -- Ćulako

Snažnim glasom klikću okrunjeni pauni,
plavogrli, vije im se lijepo perje.

Moćna je zemlja zastrta nježnom travom,
a nebo ispunjaju oblaci nabrekli vlagom.

Vještim se duhom uvježbano tijelo
povoljno prožimlje zadubljenjem

u ispravnu pouku Budnoga.

Vini se nezamjetno do potpunog blaženstva

to je krajnji neotuđiv doseg.

 Ćulako potječe iz brahmanske porodice iz grada Rađagahe, prestolnice države Magade (današnji Bihar). Prosjačkom redu je pristupio kad je vidio kako je Budo sabranošću i snagom duha ukrotio razbješnjelog maharađinog slona Dhanapalu (jedna od popularnih budističkih legendi). *Ćulako* je boravio kao pustinjač u zadubljenju u spilji Indasala dugo vremena. Neugodno kreštanje jata paunova jedne noći izazvalo je u njemu doživljaj duhovnog prosvjetljenja.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha III

Prevod i komentari Ėedomil Veljaèiæ

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

III.5 -- Matangaputa

Suviše je hladno,
suviše toplo,
prekasno uveče --
ljudi koji tako govore,
zabašuruju dužnosti svoje:
a prilike prolaze kraj njih.

Ko god hladnoću i vrelinu smatra
imalo važnijim od obične trave
radeći svoj glavni posao,
nikad se otarasiti neće
mučnog saputnika.

Grudima svojim
kroz gustu šikaru se probijam --
isprepletenu
trnovitu,

sklisku --
i negujem svoje
srce osame.

III.8 -- Jasođa

Udova isprepletenih
nalik biljci *kala*,
tela prozirnog
i ispresecanog venama,
svladavši vrlinu umerenosti
u hrani i piću --
postade srca neustrašiva.

Izujedan mnoštvom
komaraca i obada
u divljini,
dubokoj šumi,
moćnom slonu je nalik
u prvim redovima bitke:
on, sabran,
ostaje tu gde je
postojan.

Kad sam je Brami je nalik,
dvojica kad su, poput božanstava,
trojica, poput sela,
a više li ih je od toga
halabuka prava.

Videti takođe: [Ud III.3.](#)

III.12 -- Abhibhuta

Slušajte, sunarodnici, svako od vas,
svi što okupiste se ovde.

Podučiću vas Dhammi:

Bolno je rađati se,
uvek iznova.

Trgnite se.

Smerom pravim krenite.

Pozivu Probuđenoga se

odazovite.

Razgonite armiju Smrti

k'o što bi slon pregazio

kolibu od trske.

Onaj ko

u učenju i vladanju

pažljiv ostaje,

napuštajući rođenje novo,

lutanje novo,

na kraj stiže

patnji i nespokojstvu.

III.14 -- Gotama

Rađajući se uvek iznova
u pakao odlazih

i po ko zna koliko puta

u svet duhova gladnih,

boravih bezbroj života

u bolu životnjskog zametka,

uživah

u ljudskom obličju,

preporađah se na nebu
pokatkad,
živeh u svetovima obličja,
bezobličja,
ni-opažanja-ni-neopažanja .

Putevi preporađanja

sad su mi znani:

prazni,
nestalni,
uslovljeni,
uvek promenljivi.

Pronikavši ih

kao rođene iz moga jastva,
potpuno sabran,
obreh se u spokojstvu.

III.15 -- Harita (2)

Ko god odlaže za kasnije
ono što treba učiniti prvo,
svoju sreću mukom zamenjuje
i kasnije žali.

Govoriti treba

onako kako i postupaš,

a ne

drugačije.

Kad govoriš, a ne činiš,

mudraci te na to

lako upozore.

Kako je blagotovorno mesto:

Neuslovljeno,
na koje ukaza savršeni,
potpuno probuđeni --
 bez patnje,
 bez prljavštine,
 sigurno,
mesto gde nespokoj
i patnja
iščezavaju.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha V

(odabrane sutte)

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

V.1 * -- Rađadato

Isposnik neki pođe na groblje
i spazi napušteno tijelo mrtve žene,
bačeno strvinarima za hranu, crvljivo, trulo.

-- To čega se drugi gade, meni izazva grešnu misao,
ispolji požudnu želju. Bjeh obuzet tamom.

Kad se udaljih s tog mjesta -- već je prošlo vrijeme ručku –
pažljiv i sabran otidoh nekud u osamu.

Tu mi se misao pokrenu iz dna srca i jasna mi postade opasnost.
Tad je tek odvratnost prevršila mjeru.
Tako mi se oslobodi duh.

► *Raḍadato*, iz porodice vodiča karavana u gradu Savati. Kad je postao punoljetan, otac ga je poslao da samostalno vodi veliku karavanu u Raḍagahu. Pošto je završio taj posao, potrošio je u Raḍagahi sav novac na rasonodu. Konačno, potišten, lutajući gradom stiže do Bambusova gaja, gdje je tada boravio Buda. Čuo je njegove riječi i odlučio da pristupi prosjačkom redu. Živio je na groblju, gdje je naišao i na osakaćeno tijelo neke ubijene kurtizane. Na taj se doživljaj odnosi pjesma.

V.8* -- Vakali

Kad patiš od grčeva, Vakali, zašto si se nastanio u pustoj
 žumi,
 u okolini gdje je život oskudan?

-- Obiljem ću zanosnog blaženstva prožeti to tijelo,
 kad se naviknem na oskudnost života u šumi,

Kada u sabranosti razvijem duhovne moći i sposobnosti,
 uslove ispravnog znanja kad steknem boraveći u šumi.

Izdržljivi osvajači, postojani u trajnom naporu,
 uzor su mog života u šumi.

Slijedeći primjer potpuno bodnoga, savršeno krotkog i
 sabranog,
 boravit ću neumorno dan i noć u šumi.

 Vakali je bio brahman iz Savatija. Prvi susret s Budom djelovao je na njega tako snažno da više nije bio sposoban da se udalji niti da skrene pogled s Učitelja. Ta obuzetost nije prestala ni nakon Vakalijeva zaređenja. Tako je proveo prvo razdoblje kiša (juli do oktobra) kad redovnici treba da borave na nekom ustaljenom mjestu) nesposoban da se odvoji od Učitelja. Buda je nastojao da ga udalji i oslobodi te lične opčinjenosti riječima: "Trulež moga tijela je beskoristan prizor. Ko vidi Istinu (*dhammo*), taj vidi mene, a ko vidi mene taj vidi Istinu". Ali ni to nije pomoglo. Po završetku kišnog tromjesečja učitelj mu je zapovjedio da se udalji i osamostali. To je na Vakalija djelovalo tako potresno da je otišao na Hridinu lešinara blizu grada Rađagahe i htio da se strmoglavi u ponor. U tom ga je, prema komentarskoj priči spriječio Buda svojom vidovitom moći. Kasnije je živio pustinjским životom kako to pjesma opisuje. Ipak je njegova smrt, samoubojstvo, zbog nepodnošljive bolesti, izazvala jedan od prvih "skandala" koji još i mnogo kasnija komentarska književnost nastoji da uljepša na sve moguće načine. Opis te smrti u *Samyutta nikayi* (*Khanda-samyutta, XXII, 87*) postao je međutim jedan od osnovnih tekstova koji izražavaju neospornost Budina mirnog i trijeznog stanovišta prema nizu slučajeva te vrste.

V.9 -- Viđitasena

Krotiću te, ume moj, poput slona u zabranu

Zlom te neću podbadati, ti mrežo čulni užitaka, telom rođena.

Stegom ukroćen, tumarati nećeš, k'o ni slon što izlaz ne nalazi.

Prepredeni ume, tumarati nećeš, uvek iznova, silom se služec', zlom opčinjen.

Kao što doboko zakopan stub, još neukroćenog slona na užetu drži,

tako i ja ću na mestu te držati.

Poput vrsnog vozara, veštog u kroćenju konja divljih,

tako i ja ću, postojan u svojih pet moći, ukrotiti tebe.

Vezaću te pažnjom, pročišćenim sopstvom i tebe pročistiti.
U jarmu istrajnosti, nigde odavde ići nećeš, ume moj.

V.10* -- Jasadato

Ko s usprotivljenim duhom bez razumijevanja
sluša pouku Pobjednika,
udaljen ostaje od Istine kao nebo od zemlje.

Ko s usprotivljenim duhom bez razumijevanja
sluša pouku Pobjednika,
taj gubi na ispravnosti kao puni Mjesec kad opada.

Ko s usprotivljenim duhom bez razumijevanja
sluša pouku Pobjednika,
vrlina sahne u njemu kao riba izvan vode.

Ko s usprotivljenim duhom bez razumijevanja
sluša pouku Pobjednika,
u tome se mudrost ne razvija k'o ni gnjilo sjeme iz usjeva.

Ali ko sa zadovoljstvom čuje tu pouku Pobjednika
i pročisti nanose zabluda u duhu bez uzbuđenja,
u njemu se zauvijek stiša dogorjeli požar strasti.

 Jasadata je sin ugledne plemićke porodice iz pokrajine Mala, obrazovan na čuvenom i tada već prastarom univerzitetu u Takasila (sansk. Takšašila, na sjeverozapadnom rubu Indije). U društvu s poznatim sofistom Sabhijom došao je iz zapadne Indije u Savati da u javnoj raspravi pobije logičkim argumentima Budino učenje. Kad mu to nije uspjelo, Buda ga je, prema komentaru, upozorio i poučio u ovih pet strofa. Poražen tim moralnim stavom *Jasadata* je pristupio prosjačkom redu. Cijeli je događaj opširnije obrađen u Velikom poglavlju *Sutta nipate*.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha VI

(odabrane sutte)

Prevod i komentari Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

VI.4* -- Kulo

I Kulo pođe na groblje i spazi napušteno tijelo mrtve žene,
bačeno strvinarima za hranu, crvljivo, trulo.

-- Bolesno, prljavo, gnjilo tijelo, pogledaj, Kullo!
Iz njega provire i curi gnoj -- to je zanos lakoumnih.

Pogledah u zrcalo istine da izoštrim pogled znalca
i prozreh u tom tijelu unutarnju i vanjsku ispraznost.

Kako je ono, tako je i ovo; kako je ovo, tako je i ono.
Kako je tu dolje, tako je i gore, a tu gore je kao i tamo dolje.

Kako je po danu, tako i po noći, a kako po noći, tako i po danu.
Kako prije, tako poslije; kako poslije, tako je i prije.

Ni glazba me petorice svirača ne obradova toliko,
koliko sabranost duha kad prozreh uzvišenost istine.

- *Kulo*, zemljoposjednik iz Savatija. Pod snažnim utiskom susreta s Budom pristupio je prosjačkom redu, ali je zatim često bio uznemiravan pobudama strasti. Buda ga je uputio da vježba zadubljenje nad lešinama na groblju i pokazao mu znakove odvratnosti na koje treba sabrati pažnju.

VI.5* -- Malunkjin sin

U čovjeku koji živi lakoumno životna žeđ buja k'o puzavica *maluva*;
on srlja iz života u život kao lakom majmun za plodom po šumi.

Ko nadvladan tom neobuzdanom žeđi prione uz život,
i mučnina nabuja u njemu kao korov.

Ali ko nadvlada tu neobuzdanu žeđ, nezajažljivu u svijetu,
uz njega nevolja ne prijarnja kao ni vodena kap uz cvijet lotosa.

I kažem vam za dobro svih vas koji ste se ovdje sakupili:
Iskopajte korijen žeđi kao što sakupljač bilja traga za korijenom trave
birana,
da vas uvijek iznova smrt ne slama k'o bujica trsku

Izvršite što vam Budni kaže, ne oklijevajte ni trenutka
ko propusti tek trenutak, kaje se u paklenim mukama>

Nepažnja je rđa koja sve dalje nagriza.

Pažljivo i vješto treba izvaditi strijelu iz rane.

- *Malunkjin sin (Malunkya-putto)*, sin kraljevskog poreznika vladara Kosale, postao je beskućnik (*paribbaḍako*) još prije nego je susreo Budu .i upoznao njegovo učenje. Kasnije je pristupio Budinu prosjačkom redu, ali mu je trebalo dugo vremena i napora da shvati suštinsku razliku Budina učenja od tradicionalnih indijskih religijskih i sofističkih filozofija. U tom pogledu njegov slučaj nije bio izuzetan. Ipak je po jednom razgovoru s Budom, koji je postao čuven, Malunkjin sin postao primjer neshvaćanja Budina učenja, a ostao je kamen spoticanja do danas, pa se i u prvoj "modernoj" zbirci Budinih govora prevedenih na engleski taj razgovor nalazi na prvom mjestu. (Henry Clarke Warren, *Buddhism in Translations*, Harvard, 1896. Novo jeftino izdanje Atheneum, New York, 1963).

VI.6* -- Sapadaso

Dvadeset i pet sam godina živio kao beskućnik,
a da ni za trenutak ne dosegnuh duhovno smirenje.

Nemoćan da postignem staloženost duha izmučenog
željama i strašću, naričuć u uzbuđenju napustih samostan.

-- Život mi je postao besmislen, dokrajčit ću ga mačem.
Kad sam napustio redovničku stegu, sramim se da dalje živim.

Tad uzeh mač i smjestih se na ležaju,
oštricu prislonih na žile da ih presiječem.

Tu mi se misao pobudi iz dna srca i jasno mi predoči opasnost.
Sad je tek odvratnost prevršila mjeru. Tako mi se oslobodi duh.

Gle, kako je obuhvatna istina:
Postigoh trovršno znanje i izvrših poruku Budnoga.

- *Sapadaso*, iz grada Kapilavatu, bio je sin dvorskog svećenika Budina oca Sudodane.

Pristupio je prosjačko redu prilikom jedne Gotamine posjete rodnom kraju. Napori da postigne zadubljenje bili su bezuspješni preko dvadeset godina. Razlog su bili "zle navike i karakter".

VI.7* -- Katijano

-- Podigni se, Katijano, osovi se na sjedištu, ne dozvoli da te san savlada -- budi budan!
da te obuzetog tromošču car Smrti ne porazi u zavjeri s Nesmotrenim Duhom.

Kao snažni zamah moćnog Okeana, takav je zahvat Života i Smrti.
Zato sam sebi budi utvrđen otok, jer drugog zaklona za tebe nigdje nema.

Vodič je prokrčio ovaj put. Premoštena je opasnost prijanjanja i bojazan od nemoći kojoj nas prepušta porod.
Od početka do kraja treba da pažljivo kročiš, pouzdano da ovladaš *yogom*.

Razriješi se ranijih veza. U redovničkom ruhu, obrijane glave, na prosjačkoj hrani,
ne prepuštaj se igri ni tromosti, zadubljen u svoj cilj, Katijano!

Zadubi se i prevladaj! Ta ti si vješt putu smirenja u *yogi*.
I tek kad postigneš potpunu čistoću, utrnut ćeš se kao buktinja u vodi.

Lućonoša tek slabu svjetlost pruža koju vjetar zanosi k'o trsku.
Zato i ti bez bojazni ugasi taj plamen Smrti, blizanca Svjetlosti,

i tako rastriježnjen već tu -- među onima kojima je
život kušnja -- prkosi vremenu!

- *Katijano*, potomak brahmanskog plemena Kosija-gotam iz Savatija, postao je beskućnik slijedeći primjer svog prijatelja Samanakani. U teškoćama tokom napornih vježbi zadubljenja pomogao mu je jednom zgodom Buda, kad je naišao na Katijanu obrvanog umorom. Pjesma sadrži učiteljeve riječi ohrabrenja.

VI.8* -- Migadalo

On pruža jasnu spoznaju onoga što tek osjećamo
i tako nas razrešuje sklonosti ka životu.

On znalački promatra biće kao jamu punu živog žara.

- *Migadalo* je sin Visakhe, jedne od najuglednijih svjetovnih sljedbenica Bude i dobrotvorki njegova prosjačkog reda. Iz vrlo bogate porodice, Visakha je bila u mladosti izvanredno lijepa i pametna. O njenoj raskošnoj udaji postoje duge basnoslovne priče. U Savatiju, gdje je bila udata, podigla je u vrtu Pubaramo, samostan poznat iz mnogih Budinih govora pod imenom Migara-matupasado, po njenom kasnijem nadimku Migara-matu. U *Samyutta nikayi* (*Migajalo sutta*, SN XXXV.63) sačuvana su dva razgovora Migadalina s Budom iz vremena kad se je Migadalo spremao da se povuče u pustinjački život, nakon zaređenja.

VI.9* -- Đento

Uobražen u ugled svog roda, u bogatstvo i gospodstvo,
živio sma od kastinskog ugleda i vlastitog lijepog izgleda.

Nitko mi nije bio ravan, a kamoli bolji od mene.

Bio sam oholi glupan, ukočen i uobražen.

Tvrdoglav i bezobrazan, nisam više pozdravljao
ni majku, pa čak ni oca, nit' ikog poštovanja dostojnog,

dok ne vidjeh najboljeg vodiča, upravljača kome nema premca,
sjajnog kao Sunce, okruženog družbom sljedbenika.

Tad odbacih glupi ponos, duhovni uvid mi se razbistri,
i ničice se poklonih najuzvišenijem biću.

Oholost i prezir istrgeh iz korijena,
uobraženost bi satrta, presječena samovolja.

- *Đento, purohita-putto* ili "sin velikog svećenika" na dvoru kralja Kosale, bio je prema zaključku komentatora, po svoj prilici brat čuvenog razbojnika Angulimale. Đentova je oholost skršena, navodno, prilikom jedne posjete Budi, kad je odlučio da posjeti Budu, ali da ne progovori, iz ponosa, dok ga Buda prvi ne oslovi. Buda je shvatio njegovu misao, pa je, umjesto da ga neposredno oslovi, prisutnim slušaocima održao govor o mani oholosti. To je potaklo Đenta na skromnost i pristup prosjačkom redu.

VI.10* -- Sumano

Primljen sam u beskućnike kad mi je bilo sedam godina.

Magičnom moći sam svladao silnoga zmijskog vladara
i donio Učitelju vode iz jezera Anotata.

Motreći sve to, Učitelj reče:

-- Pogledaj Sariputto, dječaka koji dolazi

i nosi krčag vode, kako je krotke ćudi

i kako skladnim vladanjem zadovoljno ispunja dužnost,

Anuruddhin pitomac, obdaren magičnim moćima,
izabranik među probranima.

Postigao je krajnje smirenje i pouzdanu neuzbudljivost.

Uzgojem ga je usavršio Anuruddho, koji je i sam savršen,
izvježban svladavanjem napora.

Sve što još želi pitomac Sumano, to je da bude nezapažen.

- *Sumano* je rođen u mjestu Munda, u planinskom kraju Vindja u srednjoj Indiji. Anurudo, jedan od Budinih učenika najčuvenijih po magijskim psihičkim moćima, proveo je jedno kišno razdoblje na imanju Sumanova oca Mahamunde. Tu je primjetio neobične sklonosti i sposobnosti dječakove, pa ga je s očevim dopuštenjem zaredio za pitomca (*samanero*) i poveo ga sa sobom. Jednom je zgodom Anurudo bolovao od uobičajene dizenterije, a Sumano mu je za lijek i osvježenje donio vodu iz himalajskog jezera Anotata. To, naravno, nije bilo moguće postići bez posebnih magijskih moći, na koje aludira i pjesma. Događaj u pjesmi odnosi se prema tradiciji na Sumaninu posjetu sa svojim učiteljem Anurudom Budi u Savatiju, gdje je Sumano ponovio svoj podvig i uslugu učitelju i donio vodu iz istog jezera Budi za pranje nogu..

VI.13* -- Sirimando

Pred ubojitim nasrtajem smrti svijet se urušava starošću
i stalno sam sebe dokončava, kao čovjek kad spadne na prosjački
štap i zdjelicu.

Kao požar da se približava, s tri nas strane opkoljuje bolest, starost i
smrt,

i nemamo snage da se odupremo, ni hitrosti da pobjegnemo.

- *Sirimando*, brahman iz Sumsumara-giri, čuo je Budu u mjestu Bhesaka-lavana i odlučio

da se pridruži njegovoj prosjačkoj zajednici. Prilikom obreda recitovanja pravila redovničke discipline (*patimokkho*), Sirimando je ushićen rekao: "Kako je savršeno čisto Budino učenje!" To je bio trenutak najdubljeg uvida u kojem je Sirimando doživio svoje duboko usavršavanje.

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/thag6.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha VII

(odabrane sutte)

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

VII.1* -- Sundara Samudo

Kićeno obučena i vijencima ukrašena,
iz papuča joj se cakli crveni lak sa nogu
-- tako mi se približi bludnica.

I skinu papuče da mi se ničice pokloni,
pa mi prozbori nježnim i mekim, umiljatim glasom:

-- Ti se mlad odvрати od života.

Stani, da te i ja poučim! Okusi se ljudskog užitka!

Ja ću te podariti blagom.

I istinu ću ti razjasniti, jer ja palim plamen.

A kad ostarimo oboje i štap nam postane oslon,

skupa ćemo poč u beskućnike

i tako ćemo u igri života postići dvostruk zgoditak.

Osvrnuh se na tu bludnicu, dok mi je prosjačila do nogu,
nakićeno obučenu zamku koju Smrt podmeće.

To mi misao podstaknu iz dna srca
i jasna mi postade opasnost.

Tako je odvratnost prevršila mjeru. Tada mi se oslobodi duh.

Gle kako je obuhvatna istina:

Postigoh trovrсно znanje i izvrših poruku Budnoga.

▶ *Sundara Samudo*, sin bogataša iz Rađagahe, nazvan *Sundara* ("lijepi"), napustio je dom i zaredio se u mladosti. Majka je želela da se vrati, pa je unajmila neku kurtizanu da ga pokuša zavesti.

VII.2* -- Patuljak Bhadijo

Iza mangova gaja, na rubu šume,
tamo je Bhadijo, bodar u zadubljenju,
istrгнуo žeđ života sa korijenom.

-- Nekome su užitak bubnjevi, tambure i frule,
a ja se u podnožju stabla radujem pouci Budnoga.
Budni mi dade što je najbolje i to ću dobro sačuvati.

-- Od cijelog svijeta samo ovo tijelo
treba da ostane stalan predmet pažnje.

-- Oni koji me mjere po tijelu i koji me slijede po glasu,
zadržani strašću volje, nikad me neće upoznati.

-- Nutrinu ne razumije, a vanjštinu ne vidi,
ograničen sa svih strana, budala se zanosi čuvenjem.

-- Jer ko ne poznaje nutrinu, za vanjštinom se ogleda,
pa se u potrazi za plodom vanjštine zanosi čuvenjem.

-- Ko razumije nutrinu, taj i vanjštinu prozre.
Kome je *pogled* nesmetan, ne zanosi se čuvenjem.

"Patuljak" Bhadijo -- za njega komentar kaže jedino da je postigao stepen savršenstva
"bez povratka" (*anagami*) u zemaljski život.

Rev. 1/12/2005

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/thag7.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha VIII

(odabrane sutte)

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

VIII.1* -- Maha-Kačajana

Ne upuštaj se u veliku djelatnost,
izbjegavaj ljude, ne dodvoravaj im se!

Revnostan čakoliz se odriče zadovoljstva
čiji je smisao podalje od čanka.

Za posljedice loših djela ne okrivljuj tuđi primjer,
dosta je da se sam ne povodiš, jer si i sam porod svojih djela.

Po tuđoj se riječi ne postaje lopov, po tuđoj se riječi ne postaje mudrac.
Kakav i sam uvidiš da si, takav izgledaš i drugima.

Ljudi obično neće da pomisle da smo ovdje svi podložni smrti,
a oni koji na to misle radi toga izmiruju kavge.

Istinsko žive samo mudraci, ma da su i lišeni imanja.

Onaj ko mudrost ne stekne, doista ne živi, ma kako bogat bio.

I ako sve čuje uhom, i ako sve vidi očima,
mudrac sve što čuje i što vidi ne smatra dostojnim izraza.

Kod zdravih očiju kao da je slijep, kod zdrava sluha kao da je gluh, kod oštra uma kao da je tup,
u punoj snazi kao nemoćan kad mu se čini umjesno; on počiva kad je vrijeme da otpočine.

 Maha-Kačajana (u proznim tekstovima naziva se redovno Maha-Kačana), "najistaknutiji u opširnom razjašnjavanju Budinih kratkih izreka", bio je sin dvorskog svećenika vladara Gandapađote iz Uđenija, jednog od najmoćnijih i najokrutnijih vladara Indije u to doba. Kačajana je naslijedio oca u svećeničkoj funkciji na dvoru. Tada ga je maharađa poslao sa još sedmoricom brahmana da pozove Budu. Svi su ti poslanici, kad su prvi put čuli Budin govor, odlučili da se pridruže njegovom prosjačkom redu. Kačajana se kao redovnik vratio u Uđeni i živio isposnički neko vrijeme u kraljevskim vrtovima svog bivšeg gospodara. Isticao se kao odličan govornik. Aforizmi, sačuvani u *Theragathama*, važe većim dijelom kao njegova pouka maharađi Pađoti. Tradicija Kačajani pripisuje najstariji sistematski prikaz Budina učenja, *Petakopadeso*, djelo znatne filozofske vrijednosti, a komentatori ga identifikuju i s istoimenim autorom najstarije gramatike, *Nettipakaranam*. (Riječ *pali* znači "tekst", a jezik na kojem su sačuvani Budini govori u knjigama *Ti-pitakam* ("tri košare") umjetno je razrađena i izbrušena tvorevina na osnovu magadskog prakritskog dijalekta tog vremena, izrazito "književni" jezik -- pojam koji je, na žalost, u "modernoj" Indiji, iz očigledne političke zle namjere separatističkih konservativaca, iskorijenjen i nepriznat).

Najtipičniji tekst za Kačajaninu metodu razlaganja Budina učenja sačuvan je u **138. govoru** zbirke *Majjhima nikayo*, pod naslovom *Izreka i razjašnjenje (Uddesa-vibhanga sutta)*

www.geocities.com/budizam/canon/khuddaka/thag8.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha IX

(odabrane sutte)

Prevod i komentari Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XII.1* -- Bhuto

Kad mudrac u zadubljenju pronikne smisao patnje
starosti i smrti koja tlači bezumnu gomilu,
on tada doseže krajnje zadovoljstvo.

Kada u zadubljenju pronikne smisao životne žeđi
koja održava patnju i težnje koja je obmana stradanja,
on tada doseže krajnje zadovoljstvo.

Kad umom prozre u zadubljenju dvostruko četveročlan put
utrt do konačnog pročišćenja od zagađenosti,
on tada doseže krajnje zadovoljstvo.

Kad u zadubljenju slijedi taj put
smiren i bezbolan, nepristrastan, bezuslovan,

do potpunog pročišćenja od zagađenosti,
on tada doseže krajnje zadovoljstvo.

Kad nebom zagrme bubnjevi oblaka,
a bujice se prolome sa svih strana.
isposnik koji pod planinskim stijenama
njeguje zadubljenje tad doseže krajnje zadovoljstvo.

Kad na rascvalim obalama rijeke
radosno sjedi pod cvjetnim vijencima
u zadubljenju, tada doseže krajnje zadovoljstvo.

Kada o ponoći u utihnulaj šumi počne kapati rosa i odnekle zvijer
zaurla,
isposnik koji pod planinskim stijenama
njeguje zadubljenje tada doseže krajnje zadovoljstvo.

Kad u gori ili na proplanku suspregne tok razmišljanja
i osjeti se osvježen,
kad se bez bojazni i napora prepušta zadubljenju,
on tada doseže krajnje zadovoljstvo.

Kad se prepusti zadubljenju zadovoljan,
riješen blatnih natruha i nepotišten,
bez zapreka, bez težnji i bez brazgotina,
kad pročisti cijeli kal iz srca -- tad doseže krajnje zadovoljstvo.

Bhuto je bio sin uglednog dvorjanika iz grada Saketo. Kad je prvi put čuo Budu, zaredio se i povukao se u već ranije spomenuti pustinjački samostan na rijeci Ađakarani, čije je ljepote opjevao Sabako (IV.11).

Theragatha X

(odabrane sutte)

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

X.1 * -- Kaludaji

Gle kako dim sa ognjišta
prodire kroz krovove i napušta kolibe
kao da se i plamen dijeli i razlučuje --
vrijeme je da se okuša i sreća junačka!

Rascvjetala stabla raduju srce,
miris im vihori sa svih strana.
S prosjačkom zdjelom u potragu za plodom
došlo je doba, junače, da se ogledaš.

Nije ni prevruće ni prehladno.
Doba je, Učitelju, povoljno za put.
Pokaži se i ti plemenu Sakya i Koliya

sa zapadne obale rijeke Rohini!

U dobroj se nadi oru njive,
u dobroj se nadi vrši sjetva.

U dobroj nadi trgovac
plovi morem za zaradom.

Neka se i meni ispuni
nada u nepokolebivost!

Uvijek se ponovno vrši sjetva,
uvijek ponovno bog šalje kišu,
uvijek ponovno seljak ore njivu,
uvijek se ponovno množi blago.

Uvijek ponovno dolazi prosjak,
uvijek ponovno daje domaćin.
Darežljiva domaćina uvijek
put ponovno vodi nebeskom carstvu.

Kaludaji je bio Gotamin vršnjak, sin dvorjanina njegova oca Sudodane. Kad je Sudodano čuo da mu je sin postao Buda, poslao je nekoliko poslanika zaredom da ga posjete i da ga pozovu da posjeti svoje rodno mjesto i porodicu. Ti se poslanici, obuzeti snagom Budine propovijedi, nisu vratili svome vladaru u Kapilavatu, nego su se zaredili i ostali kod Bude zaboravivši svoju prvobitnu misiju. Kaludaji je bio posljednji i najpovjerljiviji kraljev glasnik. Ponovni susret s Gotamom i na njega je djelovao kao i na druge. Ipak, kad je prvo razdoblje kiša bilo na izmaku, isposnik Kaludaji se sjetio svoje misije i u neobičnoj smjesi pjesničkih raspoloženja isporučio Budi očevu poruku. Budo je pristao na njegov nagovor i prihvatio očev poziv.

X.2* -- Ekaviharijo

Ko nema više ništa pred sobom ni za sobom - nigdje,
taj se najlagodnije osjeća kad boravi sam u šumi.

Zato ću i ja otići u šumu, podstaknut pohvalom Budnoga,
u lagodan prosjački život u samoći.

Pohrlit ću u šumu
da doživim čar blaženstva *yoge*.

Tamo gdje se slonovi kreću u objesti,
meni će samotani život koristiti.

Pod svježim gorskim grebenom u rascvaloj šumi,
okupan pod slapom, koračat ću osamljen
kratkom pustinjačkom stazom.

Da, samotani, bez druga, u goloj šumi bit ću zadovoljan
kad ostanem bez bremena, dalek od mutne kaljuge strasti.

Jer treba da uspijem u ostvarenju te želje

pouzdajući se sam u sebe, gdje niko nikom ne može da pomogne

Opasat ću za to oružje i krenut u goru
i neću se odande maknuti dok ne raščistim kaljugu strasti.

A kad mi vjetar nanese val svježih mirisa,
raskolit ću opnu tame, utvrđen na vrhu brijega.

Pod cvjetnom strehom šume, pod svježim gorskim grebenom
uživat ću u sreći oslobođenja. --

Tu zamisao i ispunih k'o Mjesec kad dostigne ponoću.
Odstranjena je kaljuža strasti. Nema više preporoda!

Ekaviharijo znači "samac". O životu ovog povučenog pjesnika pustinjaka nema bližih podataka ni u komentarima.

X.4* -- Panthako

Jadan mi je bio tok života, bio sam ponižen.
Vlastiti brat me potjera: "Nosi mi se iz kuće!"

I tako protjeran stadoh na ulaz samostana,
žalostan i željan duhovne pouke.

Tada naiđe Učitelj i pogladi me po glavi,
uze me ispod ruke i uvede u samostan.

Iz samilosti mi dade i ručnik da se operem:
"Pripazi na čistoću! Ovo je mjesto vrlo uredno".

Poslušao sam taj savjet zadovoljan poukom.

Počeh vježbati sabranost koja vodi do konačnog cilja.

Sad znam ranija prebivališta na svom putu. Vid mi je nebeski čist.

Postigoh trovršno znanje. Ostvarih pouku Budnoga.

▶ *Panthako* je bio unuk bogatog trgovca iz Rađagahe. Majka mu je u mladosti pobjegla od kuće s robom, s kojim je rodila dva sina. Prvi je nazvan Maha-Panthako, a drugi, autor naše pjesme, Ćula-Panthako ("veliki" i "mali"). Ime Panthako označava onoga ko je rođen "uz put", od roditelja skitnica. Kaže se da je majka, kad je trebalo da rodi, u oba slučaja željela da se vrati kući svoga oca, ali je muževo oklijevanje bilo razlog što nije stigla na vrijeme, nego je rodila na putu. Konačno je djed preuzeo oboje djece. Djed je bio vjeran sljedbenik Budin, pa je želio da mu se unuci zaredi. Stariji je brat zaređen ranije, ali nije volio svoga mlađeg brata, jer ga je smatrao glupanom, pa ga je uvijek tjerao od sebe. To razjašnjava i Budinu pažnju prema njemu kad su već obojica bili u samostanu. Ćula-Panthako se proslavio jednom zgodom kad je liječnik Đivako u Rađagahi po Maha-Panthaku poslao poziv u samostan da svi redovnici dođu k njemu na ručak. Maha-Panthako, isporučujući poziv, izostavi svog brata. Tom je zgodom navodno Buda sreo ražalošćenog dječaka i utješio ga. Po drugoj verziji Ćula-Panthako je tada bio već stariji i razvio je svoje magijske moći koje je prvi put ispoljio upravo povodom Đivakova poziva. Priča o njemu nalazi se u komentaru, a i Đatakama (4). U već spomenutim Nagaseninim razgovorima s kraljem Milindom navedena je i jedna strofa koja se pripisuje Ćula-Panthaku. Zbog njegovih magijskih moći, Buda ga je u listi najistakuntijih proglasio "najvršnjim među redovnicima sposobnim da psihičkom snagom stvaraju vidljive oblike", a i najvršnjim u duhovnom razvoju.

U zbirci *Udanam* posvećena je Panthaku jedna Budina strofa u pogl. **V,10**. Prilika za to bila je jednaka kao u slučaju Pindola Bharadvađe (**II.2**).

Ispunjeno raznom nečisti i začeto u đubretu,
razvijeno među izmetom kao velik čir il' rana
puna krvi, -- zagnojena -- to se tijelo nabijeno govnama,
uvijek vlažno cijedi od izlučina.

Povezano sa šezdeset tetiva, oblijepljeno mesom,
zavezano u kožnatu vreću -- bezvrijedno tijelo,
zglobovima prikvačeni čvorovi oko kostiju.
Dok mu te veze izdrže, održava i svoj položaj
pod neprekidnim nadzorom smrti u kraljevstvu umiranja.

Može li čovjek satrti tu vlast i poći kud ga je volja?

Kapo, sin kraljevskog namjesnika u Magadi, bio je poznat po razuzdanom životu. Buda ga je opomenuo i obratio govorom o odvratnosti tjelesne prirode. Srž toga govora sažeta je u gornjim stihovima.

X.6* -- Upaseno, sin Vangantin

U samoći i tišini među divljim zvjerima
trebada živi isposnik otuđen od svijeta

Od krpa sakupljenih među otpacima na groblju
ili po ulici neka napravi priprost ogrtač.

Ponizno neka prosjači od kuće do kuće
bdijući sabran na vratima vlastitih osjetila.

Zadovoljan i sa lošom hranom, nek se ne ogleda za drugom,
ukusnijom.

Ko se polakomi na jelo, duh mu ne stremi ka zadubljenju.

Skroman i zadovoljan šutljivi mudrac boravi izdvojen
i ne druži se ni s okućenim ni s beskućnicima.

Sam prema sebi se odnosi k'o prema gluhošnjemomu,
a ni u prosjačkoj zajednici mudrac mnogo ne govori,

nikome ne prigovara da izbjegne uvrede,
obuzdan redovnički propisom, umjeren u jelu.

Vješt je da sabere duh na obilježje zadubljenja,
a kad postigne smirenje, razbistri mu se i uvid.

Sposoban da izdrži napor, ostaje stalno obuzdan.
Dok se ne otcijepi od patnje života, mudrac nema punog povjerenja.

Tako u težnji za pročišćenjem isposniku
presušuju izljevi srca. Utrnuće sve nadilazi.

Upaseno, sin Vangantin, bio je sin poznate brahmanske učiteljice Rupasari iz grada Nalake. Brahmanske žene, koje su bile učiteljice vjerske nauke Veda, nisu bile rijetka pojava u to doba. I u pali *suttama* se spominje nekoliko karakterističnih susreta i razgovora s nekim predstavnicama te nadasve otmjene elite u kulturnom životu stare Indije. *Upaseno* se spominje i u tekstovima redovničke discipline (*vinayo*). Bio je poznat po primjeni vrlo strogih asketskih principa odricanja i imao mnogo ličnih sljedbenika. U zbirci Budinih kratkih pjesničkih izreka i uspomena, *Udanam*, posvećen mu je tekst **IV, 9**.

X.7* -- Gotamo (Budin učenik)

Šutljivi mudrac nalazi boravišta skrovita i tiha
u šumama -- jer to je odlika pustinjaka.

Vrlina i obilno znanje i pronicanje u srž pojava,

istinitost u zbilji života -- i to je odlika pustinjaka.

Uvid u prolaznost, u vlastitu ispraznost
i gađenje od svijeta – da, to je odlika pustinjaka.

Gotamo, Budin imenjак i sljedbenik; bio je stariji od učitelja. Potomak brahmnanskog roda Udića iz grada Savati, ranije je bio poznat kao profesionalni govornik-sofist. Kad je čuo Budu, odrekao se svog zanata i otišao da živi kao pustinjaк. Dugo je godina tako živio u šumama zemlje Kosale. Kad je kasnije zgodimično posjetio svoj rodni grad, ugledni brahmani su se skupili oko njega i željeli da raspravljaju o raznim učenjima, čiji vrsni poznavalac je Gotamo bio ranije. On im je, međutim, počeo da propovjeda Budino učenje.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha XI

(odabrane sutte)

Prevod i komentari Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XI.1 * -- Samkićo

-- Zašto, sinko, hoćeš u šumu u ovo kišno doba?
Kršan život je radost tebi, osama je za duh koji ponire.

-- Kao što vjetar s visova razgoni oblake nebom,
tako će i osama raspršiti moje misli.

Bijeli crv tek iščahuren, izmilio među leševima
dobačenim strvinarima na groblju, skrenuo je moju
pažnju
na odvratnost što prožimlje tijelo.

Tek onaj za kog niko ne mari i ko ne mari ni za koga,
takav prosjak pozna sreću pogleda bez lakomosti.

Radujem se tim hridima. Tamo prostrano jezero

preplavljuje grebene, goveda se taže
i srne napajaju, raslinje je rosno.

Živim sam u svetim šumama, u spiljama,
u dalekom boravištu gdje svraćaju divlje zvijeri.

Neki kažu: "Treba klati, ubijati, mučiti ta živa bića".
Ne priznajem tu namjeru, nedostojan izrod mržnje.

Slijedio sam uputstvo i ostvario pouku Budnoga.
Zbacio sam teški teret, iščupano je žilje života.

Ono zbog čega sam napustio dom i postao beskućnikom,
to sam sada postigao, dokončao sve prepreke.

Ne veselim se životu, ne veselim se ni smrti.
Iščekujem kraj svog roka kao nadničar isplatu.

Ne veselim se životu, ne veselim se ni smrti.
Iščekujem kraj svog roka razborito i strpljivo.

👉 *Samkićo*, sin brahmana iz grada Savati, rodio se iz utrobe majke koja je umrla pred porodom, pa je iz njenog tijela izvađen tek na lomači, gdje su je spaljivali. Grobari na tim lomačama i danas probadaju lješine koje se nadimlju oštrim kopljima i mrskaju im lubanje. Navodno je i Samkićevoj majci grobar rasporio utrobu misleći da je naduvena i da će prsnuti. Time je oslobodio dijete, ali mu je ranio zjenicu jednog oka. Zaredio ga je Sariputo još u ranoj mladosti. I o njegovom kasnijem životu se pričaju neobične i pustolovne zgode i doživljaji.

Theragatha XII

(odabrane sutte)

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XII.2* -- Sunita izopštenik

Niskog sam roda, navikao da gladujem.

I posao mi je bio prost, sakupljač uvelog cvijeća.

Preziran među ljudima, odbačen i ponižen,
potcjenjivajući i sam sebe klanjao sam se pred svakim.

Tad ugledah potpuno Budnoga na čelu skupine sljedbenika;
veliki je pobjednik išao u prestolnicu Magadhe.

Prosuh pregršt otpadaka i priđoh da mu se poklonim,
a on, najviši među ljudima, stade iz samilosti preda mnom.

Poklonih se do nogu predvodnika i zaustavih se po strani,

zamolih prijem u beskućnike kod najvećeg od svih bića.

A on, milosrdni vodič, pun samilosti za cijeli svijet, reče:

“Priđi prosjacima!” -- To mi je bilo zaređenje.

Boravio sam u šumi osamljen i neumoran.

Ispunjavao sam pouku vođe, kako me uputi pobjednik.

Tad se u prvom dijelu noći sjetih ranijih rođenja,

a u srednjem mi se dijelu razbistri božanski uvid,

u zadnjem dijelu noći prodrijev kroz opnu tame.

Kad je noć prošla i granulo sunce,

dođoše bogovi Indra i Brahma da mi se poklone.

-- Poštovanje ti izražavamo, čovječe oplemenjeni i

uzvišeni, koji si skršio prepreke duha i postao dostojan žrtvenog dara.

A Učitelj je vidio kako me božanstva veličaju.

Smiješak mu se pojavi na licu i ovaka prozbori:

-- Govorljivošću i svetim životom, skromnošću i stegom

stiče se brahmansko plemstvo i prvenstvo među brahmanima.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha XIII

(odabrane sutte)

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XIII.1* -- Sono Koliviso (*odlomci*)

Nekoć pobijeđen i podređen na položaj bengalskog vazala,
Sono je danas postao pobjednik patnje u svijetu.

Prenapeo sam napor u početku.

Tad me je zorno poučio Vodič, najvrsniji na svijetu,
usporedbom sa strunama glazbala.

Poslušao sam njegovu riječ i rado sam primio pouku,
pazio na ravnotežu na putu do krajnjeg cilja.

Tako postigoh trovrsno znanje i ostvarih pouku Budnoga

Kao monolitnu stijenu koju oluja ne ruši --

nikakav prizor, ni ukus, ni zvuk, ni miris, ni dodir,
ugodnost ni neugodnost neće uzbuditi

osamostaljen duh slobodnog posmatrača.

Sono Koliviso bio je sin brahmana Usabhaseti iz grada Ćampa. O bogatstvu te obitelji pričale su se priče, a i o prijateljskim odnosima s kraljem Bimbisarom. Prilikom jedne svečane posjete bogataševe tom vladaru Sono je u Rađagahi vidio i čuo Budu i odlučio da pristupi njegovu prosjačkom redu. Povukao se u šumu Sitavanam u blizini grada da se posveti meditativnom životu, ali je njegov slučaj, izgleda, bio toliko čuven da nije mogao da se oslobodi smetnje posjetilaca. Prenapeo je svoj napor da bi postigao smirenje, ali je to izazvalo tjelesno oboljenje. Buda ga je tada posjetio i poučio ga u "ispravnom naporu" služeći se usporedbom napinjanja žica na glazbalu, upozorivši ga da napor treba usmjeriti smirenjem. Taj je govor sadržan u zbirci **Anguttara nikaya, VI.55**. U istom tekstu je opisana i kasnija Sonova posjeta Budi, pošto je slijedeći njegov savjet postigao željeni cilj. Njegov poduži govor tom prilikom pred Budom završava posljednjom strofom gornjeg izbora.

Theragatha XIV

(odabrane sutte)

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XIV.1 -- Revatin oproštaj

Od kada otidoh iz doma u beskućnike
 ne imadoh nečasnih, odbojnih misli.
 "Neka ova bića budu uništena,
 pobijena, razdirana bolom" --
 Ne imadoh takve misli
 dugo, dugo vremena.
 Ali sam zato znao za naklonost,
 neograničenu, potpuno razvijenu,
 negovanu korak po korak,
 kako je to podučavao Budni:
 svakome prijatelj, svakome drug,
 prema svakom biću saosećajan.
 I razvih um ispunjen blagošću,
 oduševljen nemržnjom -- bez prekida.
 Nepobeđen, nepomućen,
 um mi se radovao.
 Razvih uzvišeno boravište,
 u kojem neuki ne borave.

Presekavši tok misli,
 sledbenik Samooslobođenog

Samoprobeđenog
u plemenitu ćutnju uranja
tu i sada.

K'o što je planinska stena
nepomerljiva,
čvrsta i postojana,
tako i monah, raskinuvši iluziju,
k'o i planina, ne podrhtava.

Čoveku bez mana,
što neumorno za čistotom traga,
i trun zla
na olujni oblak liči.

Kao što se granična kula čuva
iznutra i spolja,
tako i vi sebe čuvajte.
Ne dopustite da vam nijedan trenutak
zalud prođe.

Ne ushićuje me smrt,
ne uživam u životu.
Trenutak svoj čekam
kao radnik nadnicu svoju.
Ne ushićuje me smrt,
ne uživam u životu.
Trenutak svoj čekam
sabran, budan.

Učitelja sam uslužio,

Poziv Probuđenoga ispunjen je;
težak tovar odložen je,
klica rođenja novih iščupana.
I cilj kojeg radi dom napustih
i beskućnik postadoh sad dostigoh:
više okova nemam.

Savršenstvo putem sabranosti ostvari:
to je poruka moja.
Pa onda, preda mnom je
samo oslobodođenje.
Slobodan bivam
bilo gde da sam.

XIV.2* -- Godato

Zanesen u sretnoj prilici, utučen u neprilici
u oba slučaja stradava bezumnik koji ne prozre zbilju.

Između neispravnog života i ispravne smrti
bolje je izabrati smrt u ispravnosti nego neispravan život.

Ko se odrekne strasti i srdžbe, ravnodušan prema biću i nebiću
kroči svijetom nezavisan, nit' zna za prijaznost nit' za neprijaznost.

- ▶ *Godato* je bio gonič karavana. Jednom mu je zgodom jedan vol smalaksao pod teretom i pao na putu. Da ga podigne i natjera da vuče dalje, *Godato* ga je tako žestoko zlostavljao da mu se i samom učinilo kako je vol, stenjući, ljudskim glasom izustio kletvu. Uzbuđen svojom vlastitom okrutnošću, *Godato* se odrekao zanata i imovine, postao beskućnik i pridružio se *Budinom* prosjačkom redu.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha XV

Prevod i komentari Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XVI.2* -- Udaji

Njegujući zadubljenje udiše potpuno sabran u unutrašnjem zrenju;
oplemenjeni sabrano kroči i sabrano stoji;
oplemenjeni sabrano sjedi i sabrano liježe na počinak.
Oplemenjeni je obuzdan u svemu. Takvo je držanje
oplemenjenoga.

Kao što se lotos rođen u vodi izdiže, a da voda uza nj ne prijanja,
zanosna čista mirisa, tako se isto rađa u svijetu i u njemu boravi
Budni,
a da tok svijeta uza nj ne prijanja kao ni voda uz lotos.
Obestrašćen, obesrđen, neobmanjen, oplemenjeni napušta tijelo
dogorjelo bez taloga.

- ▶ "Pandit" *Udaji*, sin uglednog brahmana iz Budina rodnog mjesta Kapilavatu, ličnost je koja se poslije Anande i Saripute javlja vjerojatno najčešće među sagovornicima u Budinim razgovorima. Pjesničke izreke sakupljene u *Theragathama*, sve su odreda hvalospjevi Učiteljevih vrlina i uzornosti njegova ljudskog lika. Šesnaest strofa među kojima su i gornji fragmenti spadaju i u tekst *Anguttara nikaye*, VI, 43:

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Therigatha XVI

(odabrane sutte)

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XVI.1 -- Adhimuta i razbojnici

Za žrtvu bogovima, a i da se domognemo blaga,
i prije smo vršili ubojstva.

To je uvijek popraćeno neizmjernim strahom,
grozom i zapomaganjem. Ali ti nisi ustrašen, izgled ti postaje sve
vedriji.

Zašto ti ne naričeš pred takvom strahotom?

Razbojnički poglavice!

Patnja ne postoji u duhu onoga ko ništa ne iščekuje,
strah je prevladan u duhu onog ko ni za šta ne prianja.

Ko iscrpi žudnju za životom i prozre kakvoću stvari,
ne boji se smrti kao ni odlaganja tereta.

Svetački život je proživljen, i taj sam put prevalio.

Ne bojim se smrti kao ni bolesnik ozdravljenja.

Svetački život je proživljen, i taj sam put prevalio.

Nezadovoljstvo u životu prozreh kao otrov u napitku.

Ko nadiđe privrženost, izvrši napor i iscrpi talog strasti,
raduje se izmaku svog vijeka, osjeća se pomilovan na stratištu.

Ko dosegne potpunu ispravnost i ne teži ni za čim na svijetu,
ne otimlje se smrti -- oslobođenju iz požara.

Sve s čim je združeno biće i sve što postigne,
sve je to neodrživo, tako je rekao premudri.

Ko tako vidi ono na što Budni ukazuje,
ne poseže ni za kakvim bićem k'o ni za užarenim željezom.

Niti ono što je bilo, a ni ono što će biti nije moje.
Sklopovi će se raspasti. Za čim da se jadikuje?

Ko jasno uvidi kako se pojave slažu i razlažu u stvarnosti, taj,
poglavice, nema šta da se boji!

Kad shvati svijet kao hrpu triješća i ništa ne uživa kao svojinu,
tad i ne žali za onim što nije njegovo.

Nezadovoljan sam s tijelom, nesretan sam što još živim.
Kad se raspadne taj organizam, drugi neće nastati.

A vama kad je to tijelo potrebno, činite s njim šta hoćete!
Ja se zbog toga ne srdim, a niti radujem.

Kad saslušашe taj govor, razbojnicima se naježila kosa.

Tad pobacaše mačeve i zapitaše u čudu:

-- Kako si, gospodine, to postigao i ko ti je učitelj?

Čiju pouku treba slijediti da se postigne takva bezbolnost?

-- Moj učitelj je pobjednik u svakom znanju i razumijevanju,
vodič pun milosrda, on vida rane cijelom svijetu.

On mi je dao ispravno uputstvo, jedino koje seže do kraja.

Njegovu pouku treba slijediti da se postigne ovakva bezbolnost.

Kad su razbojnici čuli te mudre riječi, pobacaše mačeve i koplja.

Neki se odvrtiše od tog zanata, a neki zatražiše prijem u red
beskućnika.

Oni koji su prišli redu učitelja dobrog puta razviše snage savršene
mudrosti.

Duh im se uzdignu i razvedri, i moć su stekli da dopru na put
neminovnog utruća.

XVI.3 -- Telakani

Revan u vjerskom obredu dugo sam vremena
u naporom razmišljanju nastojao doseći istinu, al' smirenje duha
nisam postigao.

Pitao sam isposnike i brahmane:

-- Ko je nadišao svijet, ko je utonuo u besmtrnost,
čije učenje da slijedim da spoznam vrhovnu svrhu?

Hvatao sam se na udice kao riba na meku.
Trzah se, ali ne istrgnuoh iz svog očaja,

kao vođa ratobornih bogova
kad ga zarobi vojska Gromovnika.

-- O, ko će me na ovom svijetu osloboditi spona
i ko će me uputiti do potpune budnosti?

Koji je isposnik ili brahman prozreo razornost?
Čije učenje da slijedim da me izvede iz rađanja-i-smrti?

Postah nepovjerljiv i sumnjičav, srdit i nasrtljiv,
u žestini zlonamjeran i podstrekač razdora.

Sedamnaest me je godina podbadala oštrica životne
žeđi.

Eto kako je duboko uvriježena urođena mahnitost.

Priistrasnost u shvaćanjima, kad se ne ukloni, postaje
sve žešća.

Groznica me je tih rana tresla kao list na vjetru.

Podjarena u nutrini žar taštine se rasplamsa,
a tad se iz šest žarišta osjetnih dodira tijelo pokreće na
sve strane.

Ne mogoh pronaći liječnika koji bi mi taj trn
izvadio bez oštrice noža i riješio me sumnje.

Ko da mi bez noža i bez rane izvuče trn zaboden iz
nutrine,
a da cijelo tijelo ne protrne?

Ipak onaj ko je ovladao istinom najbolje umije i otrov
da i odstrani.

On će, na čvrstom tlu, pružiti ruku meni koji sam pao
duboko

u kaljužu kuda se istresa smeće,
prekrivenu varavim slojem okorjele učmalosti.

Oholost je munja u oblaku koja prosijeva kroz kišu.
Pogled iz kojeg pretnja prosijeva, iz strasti crpe zadnju
namjeru.

Sa svih strana struje bujice, odasvud buja divlje
raslinje.

Ko će branama spriječiti poplavu, ko će iskorijeniti
korov?

-- Čvrst bedem izgradi, starješino, da odbiješ poplavu
bujice,
da te tok misli ne potkopa iznenada kao podronjeno
stablo!

Ta opomena pobudi strah u meni i podstrek da pređem
na drugu obalu.

Spas i oružje mudrosti nađoh u zajednici mudraca

koji me snabdje za plovidbu čvrstom splavi dobro
sagrađenom,

istesanom iz srži istine, i reče mi, "Ne boj se!"

Popeh se na zdanje utvrđene pažnje i osvrnuh se
na ono što mi se ranije činilo da je tjelesni užitak

svijeta.

A tada ugledah put do kojeg će me prevesti splav,
put ne-usmjeren vjerom u Sebe, pouzdan do kraja.

▶ *Telakani*, brahman iz Savatija, bio je stariji od Bude. I on je prethodno bio samostalni dijalektičar i neortodoksni tražilac istine kao hiljade i hiljade indijskih i kineskih preteča i savremenih helenskih sofista.

XVI.7 -- Bhadijo, sin Kaligodhin (odlomak)

-- Nekoć sam slonu na plećima u skupocjenoj odjeći
jeo probranu rižu začinjenu samim mesom.

-- A danas Godhin sin Bodar zadovoljan s milostinjom,
bez želja i prohtjeva, s napregnutom pažnjom, bodar
boravi u zadubljenju.

-- Na visokoj dvorskoj kuli snažno utvrđenog grada,
zaštićen mačevima i slonovima,
nekoć sam bio u strahu za svoj život.

-- A danas sin Godhin, Bodar,
neustrašiv, riješen bojazni i brige,
bodar, boravi u zadubljenju u dubokoj šumi i samoći

Bhaddiyo, sin Kaligodhin. Ime Bhadijo (ili Bhaddo, sanskrit Bhadrah) znači "bodar", pa ga tako u tekstu i prevodim. Pripadao je istoj kraljevskoj porodici Sakja iz Kapilavatua, u Nepal, kao i Buda. Kad je Buda posjetio rodni grad godinu dana poslije probuđenja, šestorica mladih kneževa i plemića iz njegove porodice odluče da mu se pridruže. Među njima je bio i Bhadijo. Pored njega se ističu u toj skupini ranih sljedbenika Anando, koji je postao najvjerniji lični pratilac Budin, te Devadato, kasnije najopasniji takmac i protivnik učitelj, prvi raskolnik u njegovu prosjačkom redu. U listi "najistaknutijih", u *Anguttara nikayi* I, Bhadijo se ističe kao "redovnik najplemenitijeg plemenskog porijekla". Doživljaj oslobođenja od okova i opasnosti dvorskog života vrlo je zorno opisan u uvodnom dijelu desete priče *Āṭaka* pod naslovom *Sukhavihari jatakam*, ili priča o sretnom životu:

... Dok je živio na dvoru, Bhadijo se čuvao tako oprezno kao da je bio svoj vlastiti anđeo čuvar. A kad je kao isposnik postigao oslobođenje, podsjećao bi se nekad strahovitog stanja u kojem je živio dok je bio okružen velikom stražom; sjećao se noći kad od straha za život nije mogao da zaspi u svojoj dvorskoj ložnici na vrhu dvorske kule. Upoređujući te uspomene s bezbrižnim osjećajem s kojim je sada kao slobodan prosjak lutao po prašumama i pustinjama, te bi ga misli uvijek dovodile do oduševljenog usklik: "*Aho sukkham, aho sukkham*" -- *ah, kolike li sreće!*

XVI.8* -- Angulimalo

Prošlo je mnogo godina otkad mi u gustoj šumi pokloni pažnju veliki mudrac, isposnik koji iskrsnu preda mnom.

A ja uskliknuh: "Odreći ću se tisuće zlodjela da čujem jednu tvoju izreku pouzdano istinitu."

Bio sam razbojnik, groza mog, mača bila je ravna
jezovitoj provaliji pakla.

No tu se je razbojnik prignuo do nogu onoga ko kroči
putem dobra.

Tako sam u Budnoga molio prosjačko zaredenje.

A Budni, milosrdni mudrac, vođa svijeta i bogova koji
njim vladaju,

reče mi tada: "Hodi, prosjače!"

Te mi njegove riječi udijeliše prosjačko biće.

. . .

Ko je nekad živio u opojstvu, a za tim se kanio opijanja,
taj će zasjati nad svijetom kao Mjesec kad se riješi
oblaka.

Ko izvršeno zlodjelo zasjeni dobročinstvom,
taj će zasjati nad svijetom kao Mjesec kad se riješi
oblaka.

Ko se već u mladosti pridruži redu Budnoga,
taj će zasjati nad svijetom kao Mjesec kad se riješi
oblaka.

. . .

Neka i oni koji su mi neprijatelji
saslušaju moj govor o istini,
nek se pridruže i oni sa mnom
pouci Budnoga!

Nek se i oni koji su mi neprijatelji
prikluče istoj težnji za istinom!

Neka i oni koji su mi neprijatelji
moj govor o trpeljivosti ocijene bez negodovanja!

Neka čuju istinu na vrijeme
i nek je se pridržavaju!
Tada doista neće zlo poželjeti
ni meni ni kom drugom biću.

Postojano smirenje postiže
ko štiti bića koja dršću pred nasiljem.

...

Težaci razvode vodu po poljima,
strijelci strijele zaoštravaju,
a tesari tešu grede,
dok mudrac kroti sam sebe.

Neki bivaju ukroćeni bičevanjem i batinom,
a ja sam bio ukroćen bez koplja i bez mača.

...

Zvao sam se Miraslav, a bio sam siledžija.
Danas mi ime posta istinito, jer ni nad kim ne vršim
nasilje.

Prije sam bio zloglasni razbojnik Angulimalo.
Zanesen bujicom poplave stigoh Budnome u utočište.

Prije sam bio zloglasni Angulimalo krvavih ruku,
a sad me vidiš u utočištu; istrgnut je korijen bića.

Počinio sam zlodjela koja vode stranputicom,

a sada mi dozrevaju djela po kojima živim nedužno na isposničkoj hrani.

Nepažljivo se prepuštaju životu slabići i lakoumni,
dok mudrac cijeni pažljivost kao najdragocjenije blago.

Ne prepuštaj se nepažnji ni užitku u strastima.
Samo pažljiv i zadubljen doseže krajnje blaženstvo.

. . .

Dobro sam došao, nisam se izgubio na putu i nisam se pokajao.

Od blaga koje je dostupno udjelu dopao mi je najbolji dio.

Dobro sam došao, nisam se izgubio na putu i nisam se pokajao.

Postigao sam trovrсно znanje, ostvario pouku Budnoga.

. . .

I prije sam tako boravio u šumi, u podnožju stabala,
i u planinskim špiljama,
al' duh mi je tada bio uzbuđen opasnostima.

A sada spokojan liježem i ustajem, živim spokojnim životom.

Smrt mi viiše ne rukovodi djelima.

Eto šta znači milost Učitelja. Po rođenju sam čistokrvan brahmanski sin,
a sada sam sin dobrog vodiča koji vlada istinom.

Oslobođen žeđi i žudnje bdijem potpuno sabran
nad vratima osjetila. Povratio sam žaoku mučnine,
iščistio talog strasti.

Izvršio sam uputu Budnoga, primijenio pouku Učitelja,
zbacio sam teški teret, istrгнуo korijen biću.

Angulimalo. Zbirka zgodimičnih izreka koje se pripisuju ovom najneobičnijem Budinom sljedbeniku pretpostavlja poznavanje njegova životopisa, jer se neki djelovi neposredno odnose na zgode iz života tog čuvenog obraćenog razbojnika, koji je i nakon obraćenja izazivao strah i podozrenje i na kraljevskom dvoru, a i po zabačenim selima, gdje njegova zlodjela nije bilo lako zaboraviti. Prve strofe u ovoj zbirci se neposredno nadovezuju na osnovni tekst o njegovu životu sadržan u Budinu **Razgovoru s Angulimalom (Angulimala sutta)** u *Majjhima nikayi*, govor 86.

Angulimalo spominje u pjesmama da se po rođenju zvao "Miroslav" i da je brahmanskog roda. Otac mu je bio brahman Bhagava, svećenik na dvoru kralja Kosale. Rodio se "pod lopovskom zvijezdom", pa mu je otac iz predostrožnosti dao ime Ahimsako (*ahimsa*, doslovno znači "nenasilje"). Kad je poodrastao, otac ga je poslao na prastari čuveni univerzitet na zapadu Indije, Takasila (Takšašila u sanskritskim spomenicima). Tu su počele teškoće. Postoji niz priča u vezi s njegovim doživljajima prije i poslije obraćenja. Posle obraćenja, dok je išao mirno prosjačeći, dešavalo mu se da je bio napadnut kamenjem. Sve je to primao mirno kao zasluženu plaću za svoja zlodjela.

XVI.9* -- Anurudo

Već je pedeset i pet godina otkada počivam samo u
sjedjećem položaju,

a dvadeset i pet otkad sam svladao umor.

U Bambusovu gaju plemena Vađi dočekat ću kraj
života.

U podnožju ću bambusove šikare dogorjeti bez taloga
strasti.

-- Ustaljenu je duhu postalo nezamjetno i udisanje i
izdisanje.

Doseže smirenje u bezželjnosti. Otvorenih očiju postiže
krajnje utrnuće.

Isključenjem misaonog zahvata stišalo se je i osjećanje,
a razriješena volja se utrnu kao plamen u svjetiljci.

To su bile posljednje zamjedbe osjetila u utihnulom
mudracu:

I ništa se više neće obnoviti, jer je sasvim budni i posve
utrnut.

Biće mu se više neće obnoviti ni u nebeskom obličju.
Iscrpljen je tok radanja, nema više preporoda.

--- --

Ko ima mnogo želja i nikad se ne zadovoljava,
ko je obavezan i važan, njegova stvarnost time postaje
prikosnovena i prljava.

Ko trenutnim pogledom može da obuhvati bezbrojnu
mnogostrukost svijeta,
ravan je bogu Brahmi, ali ko može čudesnom moću da
spazi trenutak propasti bogova,
taj je tek dostojan pripadnik prosjačkog reda.

 Budin prvi rođak i jedan od najuglednijih učenika, sin Budina strica Amiitodane i brat Mahaname, pustinjaka kome je posvećena kratka strofa **Thag. I.115**. Anurudo je jedan od šestorice mladih kneževa Sakja koji su se pridružili Budi prilikom njegove prve posjete rodnom gradu Kapilavatu. Majka mu je dala pristanak da se zaređi tek kad je i njegov bratić Bhadijo (sin Kaligodhin -- **Thag.XVI.7.**) odlučio da pođe s njim. Povučeni u kontemplativnu osamljenost u toku prvog razdoblja kiša po svome zaređenju, Anurudo je razvio izrazitu sposobnost "božanskog uvida (*dibba-ćakkhu*, vidovitost) po kojoj se i u listi najistaknutijih ističe, iznad svih ostalih. S tim je u vezi i znatan broj tekstova, govora i razgovora, u kojima se pojavljuje. Bio je prisutan prilikom Budine smrti u Kusinari. U opisu toga događaja u *Mahaparanibbana suttī* (D.16, pogl.6) Anurudin se smiren stav suprotstavlja očaju koji je obuzeo Anandu i ostale redovnike koji još nisu bili oslobođeni strasti.

Upozoravajući bolom obuzete učenike da se priberu, Anurudo je izrekao među ostalim i ove stihove:

Nit' udišu nit' izdišu oni kojima je duh ustaljen
 kao šutljivom mudracu što sad postiže smirenje
 i pročišćen dokonča tok svoga bića.
 Nepokolebljivim duhom svladao je bolove.
 Kao svjetlost se zagasi sada oslobođeni um.

Prema komentarskoj tradiciji, na prvome koncilu u Rađagahi poslije Budine smrti, Anurudi je povjereno čuvanje predaje tekstova svrstanih u zbirku *Anguttaranikayo*. Uz niz tekstova u ostalim zbirkama Anurudi je posvećeno i jedno poglavlje *Samyuttanikaye* (*Anuruddha-samyuttam*,LII). Zbog istaknutosti po svojim natprirodnim sposobnostima vidovitosti, Anurudo se spominje češće i u kasnijim *mahayana* tekstovima ("Aniruddha").

XVI.10* -- Paraparijo

U procvjetaloj prašumi ovako je, kažu,
razmišljao taj isposnik, sjedeći osamljen, otuđen,
zadubljen:

– Drukčije je bilo vladanje redovnika dok je s nama bio
vodič svijeta,
najuzvišenije ljudsko biće, a drukčije je sada.

Zaštita od studeni i vjetra bješe ogrtač za stidnu
golotinju.

Umjereni bijahu u jelu i zadovoljni čim bilo.

Za sredstva za život ni u slučaju bolesti nisu se mnogo
trudili,
jer su već bili pri kraju prodora kroz prljavštinu.

U šumi, u podnožju stabala, pod grebenom il' u spilji,
odlučni u otuđenju, revni u suzdržljivosti,

pouzdani u podnošljivosti, blagi i ponizni,
neuvredljivi, šutljivi, obuzeti smislom dokončanja.

Iz takve im je čudi potjecala ljubaznost.
Glatko, kao kad se lije ulje, bilo im je ponašanje.

Malo je još onih koji pročistiše sve izljeve srca,
potpuno zadubljenih i potpuno blaženih.

I te su starješine već dogorjele. Mudnost i dobrota već
su pri kraju,
a pouka Pobjednika, uзор svakog poštovanja, već se
urušava.

Dolazi doba zlih i prljavih djela. Jačaju se naklonosti

i ostalo što slijedi u odsutnosti istine.

Ljudstvo biva sve to zagađenije. Čini ti se da se s
djecom igraju
oni koji bi trebalo da igru nadziru.

Pomutnja ih zagađena srca tjera naokolo;
u pristrasnosti ljudi bivaju smeteni vlastitom larmom.

Kad je napušten put sigurne istine, nastaju sporovi,
jer svako svoje gledište smatra najpovoljnijim.

Ko je negda napustio blago, i ženu i djecu,
danas je spreman na niske usluge za krišku prasjačke
hrane,

a oni kojima je stomak pun, odmaraju se izvaljeni na
leđla.

Jedino za dokoni razgovor su uvijek budni.
– razgovor od kakvog je Učitelj zazirao.

U svakom poslu i zanatu rado će se okušati.
Nestaloženi sami u sebi brinu se za opće dobro.

Ilovaču, ulje i praškove, jelo i piće
donose domaćinima od kojih očekuju protuuslugu;

čačkalice uz plodove i cvjetove za žvakanje,
ponekad birano voće iz isprosjačene hrane.

I bolesne dolaze da liječe, brižljivi k'o pravi domaćini;
ukrašeni kao kurve i nasilni k'o vojnici.

Varalice i lažovi, pod bilo kojom izlikom

na sve će se moguće načine domoći onog što žele,
zavodeći druge u zabludi da postignu vlastitu namjeru.
Traže tek toliko da prežive, a zgrću grdno blago.

Kad sazivaju zborove, služe se znatiželjom, a ne
istinom:
zbog dobiti propovijedaju, a ne zbog istine.

Svađaju se zbog redovničkog imanja, iako su tom
redovništvu tuđinci;
žive od onog što su drugi stekli, a nemaju ni stida ni
srama.

Pojedinci ostaju po strani, obrijani i u skromnoj
redovničkoj nošnji.
no i oni teže za ugledom i za dužnim počastima.

Eto zašto danas nije lako napredovati u dobru,
niti postići što treba, niti sačuvati postignuto.

Zato utihnuli mudrac treba da prolazi selom
s jednako napetom pažnjom kao da bos gazi putem
punim trnja.

Ali jogi koji slijedi put prvašnjih prethodnika i pamti
njihova dostignuća,
ma kako nepovoljna bila vremena, može da prođe i
kroz smrtnu opasnost.

Tako je govorio u šumi mirnog *sala*
prije svog potpunog utrnuća

isposnik razvijenih sposobnosti duha,

posvećeni mudrac lišen preporoda – starosta Paraparijo.

- ▶ *Paraparijo*, ugledni brahman iz Savatija, pristupio je Budinu redu kad je čuo Učiteljevu čuvenu propovijed o meditativnom obuzdavanju osjetila *Indriya-bhavana sutta*, sačuvanu u zbirci *Majjhima nikayo* (M. 152)

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha XVII

(odabrane sutte)

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XVII.2* -- Sariputa

Kad skrštenih nogu sjediš u zadubljenju, ako ti kiša ne
kvasi koljena,
to je dovoljan zaklon za spokojan život u prosjačkom
redu isposnika.

Ko na sreću gleda kao na nesreću, a na nesreću k'o
ubojnu strijelu,
toga se ne tiče ni sa koje strane ništa što se događa u
svijetu.

Ostati pošteđen od zlonamjernika,
ljenčina i podlaca, neznalica i prostaka,
važnije je ma od čega što se događa u svijetu.

. . .

Užitak su mi šume u kojima ljudsko mnoštvo ne uživa.
Tu uživa ko je odvrćen od želja, koga više ne privlače
strasti.

. . .

Veličanstveni budni učitelj
oštrim je okom prozreo istinu
i ukazao na nju drugima.

Slušao sam njegovo uputstvo
i shvatio ispravan smisao.
Nisam ga poslušao uzalud.

Sad sam oslobođen od nečistih taloga.

Nijedno prijašnje boravište,
ni moć božanskog uvida,
ni osnaženje shvatanja
propast i uskrsnuća svijeta
u pročišćavanju toka zbivanja
ne privlači više moju pažnju.

. . .

Neokaljanu čovjeku koji samo za čistoćom teži
popuštanje se zlu i za dlaku čini zlokobnije od crnog oblaka.

. . .

Sa obje strane vreba smrt, i ispred nas i iza nas.

Ravno kročite napred da ne nastradate, da vam ne izmakne ni trenutak!

👉 Neposredno po zaređenju, Buda je *Sariputu* i *Mogalanu* (Thag XX,1) proglasio svojim glavnim učenicima. Sariputa je historijski znatno važniji, jer je bio intelektualni prvak i najraniji sistematizator i didaktički metodičar Budina učenja. O tome najneposrednije svjedoče njegova dva "govora" na kraju zbirke "dugih govora" (*Digha nikaya*), za koju se i u cjelini pretpostavlja u moderno doba da je izraz Sariputine koncepcije. Ta dva posljednja poglavlja sadrže opsežnu klasifikaciju svih pojmova i njihovih sadržajnih sklopova ili skupina iz kojih je izgrađena didaktika Budinih govora uopće. Ta se dva govora mogu smatrati ujedno osnovom za rani razvoj filozofskog sistema *abhi-dhamma* (najdoslovniji prijevod bi bio na grčki: *peri phainomena* ili "fenomenologija")

XVII.3* -- Ananda

Budinih riječi pamtim osamdeset i dvije hiljade
i još dvije hiljade riječi sljedbenika.
U pamćenju mi je tako pohranjeno
osamdeset četiri hiljade riječi istinitih.

Ko te izreke nauči od početka do kraja
i tačno im shvati smisao
uz pravilno znanje gramatičkog sklopa,
taj će moći i srž da razjasni.

Punih sam dvadeset i pet godina
služio uzvišenog učitelja
odano riječju, djelom i mišlju.
Kao ni sjena nisam se od njega odvajao.

U stopu sam ga slijedio kud god se je kretao.
O svemu što propovijedaše znanje mi osta neizbrisivo.

Ali svoje djelo još ne ispunih.
 Još sam učenik, još ne dosegoh cilj,
 a učitelj mi žar svog milosrđa
 već zagasi konačnim utrnućem.

To je bio čas užasa i jeze
 kada potpuno usavršen Budni
 potpuno i konačno dogorje.

Sa svih mi se strana zamračilo nebo
 i nigdje ništa nije bilo vidljivo.
 Napušten ostah od plemenitog druga.
 Sve mi se učini obuzeto tamom.

I sad kad smo razdruženi, kad ostadoh bez vodiča,
 nema boljeg prijatelja od usredotočenosti
 u svoje vlastito biće.
 Što je bilo, minulo je. Ništa novo ne očekujem.
 Već danas treba da se zadubim
 u osamu k'o ptica pred kišu.

Sin Gotamina strica Amitodane, *Ananda* je bio Gotamin vršnjak i jedan od prvih šest mladih kneževa iz plemena Sakya koji su pristupili Budinu prosjačkom redu prilikom njegove prve posjete porodici u Kapilavatthu, godinu dana poslije postignutog duhovnog probuđenja. Umro je u dubokoj starosti mnogo godina poslije Učiteljeve smrti. I svoje krajnje duhovno dostignuće postigao je tek naknadno. Budin stalni pratilac i pamoćnik postao je tek poslije dvadeset godina Učiteljeve djelatnosti. S obzirom na još neke okolnosti, postoji sumnja da je možda ipak bio znatno mlađi od Bude, a i da se zaredio kasnije. Obavezu da se lično stara za Učitelja, koju je vršio 25 godina, sve do Budine smrti, preuzeo je uz određene uslove. S jedne strane, nije pristajao da koristi .posehnu hranu, odjeću i druge privilegije koje su sljedbenici davali Učitelju. S druge strane, Učitelj je morao pristati da će mu ponovi svaku pouku koju bude izarekao u njegovoj odsutnosti,

da će odgovoriti na svako njegovo pitanje (Budo je redovno odbijao da odgovara na pitanja koja su mu se činila neispravno i neozbiljno postavljena) i da će u svakom slučaju Anandi objasniti naknadno razlog zbog kojeg nekome uskrati odgovor na postavljeno pitanje.

U listi savršenstava (A, I, 24) Anando se ističe po pet osobina. To su: učenost, dobro vladanje, snažno i vjerno pamćenje, odlučnost i lična pažljivost. Sposobnost pamćenja Učiteljevih riječi svakako je njegova najčuvanija vrlina. Tradicionalno se smatra da se riječi "Ovako sam čuo" (*Evam me suttam*), kojima redovno počinju izvještaji o Budinim govorima, uvijek odnose na Anandine izjave. Formula vjerojatno potječe od vremena prvog koncila, održanog u Rađagahi uskoro poslije Učiteljeve smrti, a svrha je sazivanja tog zbora preživjelih učenika bila da se u vjernom pamćenju pojedinaca odgovornih za održavanje dalje predaje što tačnije registruje što veći broj Budinih izjava i događaja iz njegova života s njima u vezi. Ipak se stil i struktura četiriju glavnih skupina Buddhinih govora i izjava bitno razlikuju. Dok prema opravdanim modernim shvaćanjima zbirka dugih govora (*Digha nikayo*) sadrži jednu zaokruženu cjelinu, sa osobito izraženim hagiografskim a i kosmološkim tendencijama, koje treba da posluže glorifikaciji Budine misije, a završava se dugim listama klasifikovanih stručnih termina, koje se već tu pripisuju Sariputi, općenito priznatom autoru te skolastičke abhidhamma metode, tako da ima razloga tu zbirku smatrati izrazom Sariputina shvatanja nauke -- dotle je zbirka govora "srednje dužine" (*Mađđhima nikayo*), najinteligentnija i najdragocjenija po vjerno zamijećenim pojedinostima, općenito priznata za odraz Anandinih vanrednih sposobnosti i intimnog poznavanja Učiteljeva duhovnog svijeta. U tim se tekstovima često odražava ne samo Anandina briga da Učitelja zaštiti od navale pretjerano revnih poštoivalaca, od dvorskih počasti koje mu neke ugledne ličnosti žele da iskažu

(npr. *Bodhi-rađa-kumaro*, M. 85), nego i spremnost i sposobnost da pomogne Učitelju, a i slušaocu njegovih govora, unošenjem u razgovor poneke zorne usporedbe ili predlaganjem dobro izabranih naslova pod kojim će govor ostati što bolje zapamćen.

O njegovoj ličnoj osjetljivoj privrženost Učitelju nalazimo jedno od najljepših psiholoških zapažanja u zbirci dugih govora, djelu koje bismo, kako je rečeno, barem po osnovnoj koncepciji i stilu u znatno manjoj mjeri pripisali samom Annandi. Nedugo prije Budine smrti Ananda razotkriva svoju sposobnost saosjećanja sa svim tjelesnim i duševnim zbivanjima u Učiteljevu životu.

“Primjećivao sam kako se Blaženi osjećao kad je bio zdrav, a i kako je patio kad je bio bolestan. Primjećujući bolest Blaženoga i moje je tijelo oslabilo kao ogranak puzavice, mutan je postao dogled moga vida, a osjetila nepouzdana...” (D. XVI, pogl. 2).

Kineski putopisac Fa Hien zabilježio je (oko god. 400) legendu o Anandinoj smrti, prema kojoj je Anando, predosjećajući smrt, pošao iz Magadhe prema sjeveru, u Vesali. Vladar Magadhe Ađtasattu ispratio ga je do granice na rijeci Rohini. Na drugoj obali su ga čekali kneževi Vesalija. Uvidajući da bi i jedna i druga strana željela da dočeka njegovu smrt na svojem zemljištu, Anando je odlučio da umre na granici, prelazeći rijeku. To je, prema legendi, izvršio tako što je prelazeći preko vode u zadubljenju duha sažeo pažnju na počelo vatre i magičnom moći spalio svoje vlastito tijelo usred vode.

Anandina najpopularnija zasluga bila je što je, kako smo vidjeli, isposlovaio prijem žena u prosjački red. Na popularnost koju je time stekao, a i na neugodnosti koje su za njega otuda slijedile osvrnut ćemo se još jedanput u vezi sa životopisom najneobičnije ličnosti među Budinim prvim učenicima, staroste Maha-Kasape. Manje je popularna, ali ne i manje važna, Anandina zasluga za

razradu Buddhine čuvene metode kontemplativnog razvoja duha ili "sažimanja pažnje" -- *sati-patthanam*, u okolnostima koje je vrijedno navesti u sažetom prijevodu izvornog teksta (*Sarnyutta nikayo, LIV, 9*):

Anandina osjetljivost i lična privrženost, koja se, kao asketska slabost, najizrazitije ispoljila povodom Budine smrti (usporedi poglavlje o Anuruddhi), došla je do izražaja i povodom ranije smrti Sariputine. Dirljivo svjedočanstvo o tome nalazimo u *Samyutta nikayi, XLVII, 13*:

Povodom Anandina zauzimanja za prijem žena u prosjački red, zanimljiv je slijedeći razgovor s Učiteljem, zabilježen u *Anguttara-nikayi, IV, 80*:

Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Kosambi u Ghositinu gaju... Tada redovnik Anando pristupi Blaženome i upita ga:

-- Kako to, gospodine, da žene nisu niti suci ni trgovci, a ne dosežu ni do suštine Istine?

-- Žene su nesposobne da se svladaju, Anando, lakome su, a moć im je rasuđivanja slaba. To je razlog što ne postaju niti suci ni trgovci, a ne dosežu ni do suštine Istine.

U istoj zbirci (A. IV, 129) nalazimo i ovu Budinu pohvalu Anande:

-- Redovnici, Anando je obdaren sa četiri divna i neobična svojstva: Ako dođe družina redovnika, družina redovnica, družina svjetovnih sljedbenika, ili družina svjetovnih sljedbenica da ga posjeti, svi se oni raduju već kad ga vide. A kad im Anando propovijeda, onda se raduju njegovim riječima. Ne raduju se jedino kad Anando ušuti...

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha XVIII

(odabrane sutte)

Prevod i komentari Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XVIII -- Maha Kasapa

Siđoh u grad iz pustinjačke kolibe da prosim hranu.
Zaustavih se pored gubavca koji je baš jeo svoj obrok.

On sagnjelom rukom zagrabi zalogaj i pruži mi ga.
Sa hranom mi dopade u zdjelu i njegov otrgnuti prst.

Sjedoh uza zid da pojedem milodar.
Ni dok sam jeo, a ni kad sam pojeo ne osjetih gađenja.

Kome su hrana otpaci, a lijek kravlja mokraća,
stan u duplji stabla, a dronjci odjeća,
njegov su dom sve četiri strane svijeta.

. . .

Na povratku s prošnja hrane Kasapa se penje na hrid.

Zadubljen i ničim nesputan tu prebiva dogorio u svijetu koji buktu plamenom.

. . .

– Te stijene do kojih ne dopiru građani,

nego tek stada jelena i jata ptica, moj su užitak.

. . .

Ljudsko mnoštvo nemoj predvoditi. To zbunjuje duh, sprečava sabranost.

Zajedništvo s kim bilo je patnja. Ko tako shvati, taj se ne ističe.

Odvraćen mudrac ne dijeli savjete ni u dobrim porodicama.

To zbunjuje duh, sprečava sabranost.

Ko usrdnošću želi steći dobar zalogaj,

taj napušta smisao dobrobiti.

Shvati da je đubre to zbog čega se uglednima izražava štovanje.

Teško je odstraniti sitan trn iz rane, a tako i laskanje podlaca.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha XIX

(odabrane sutte)

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XIX.1* Talaputo

Pjesma vlastitom srcu

-- Kada ću ja u planinskim spiljama
boraviti sam bez ikog drugoga,
prozirući nestabilnost svega bića?
Da li ću to i kad ću to doživjeti?

-- Kada ću ja, obučen u dronjke,
u olinjalo ruho mudraca beskućnika,
skršivši strast i mržnju i zabludu,
sretan boraviti nad ponorom?

-- Kada ću ovo ništetno tijelo,
ubitačno gnijezdo bolesti i smrti,
prozreti bez straha i osamiti se u šumi?

Kada ću to doživjeti?

-- Kada ću britkim mačem mudrosti moći da presiječem
žilu žednog puzavca životne strasti,
iz koje se bojazan rađa i breme bolnog stradanja?

Kada ću to doživjeti?

-- Kada ću uzeti mač skovan bljeskom znanja
i snažnim zamahom mudraca
vojsku Smrti skršiti u tren oka, poput lava?

Kada ću to doživjeti?

-- Kada ću postati ravan istomišljenicima
uglednim po dubini znanja,
skladnim po uvidu, po vlasti nad čulima, dostojan sljedbe?

Kada ću to doživjeti?

-- Kada moje spokojstvo na proplanku
neće više moći da naruše
umor, glad ni žeđa, vjetar, žega, muhe ni gmazovi?

Kada ću to doživjeti?

-- Kada ću doseći uvid mudraca
u četiri istine teško shvatljive --
sabranome i pažljivom zadubljenju znalca?

Kada ću to doživjeti?

-- Kada ću uvidjeti da su beskrajni likovi,
zvukovi, mirisi, okusi,
doticaji i misli požar? Pridružen smirenima,

Kada ću to doživjeti?

-- Kada pogrdna riječ neće

izazvati u meni neraspoloženje,
a ni pohvale neće izazvati zadovoljstvo?
Ah, kad će to biti?

-- Kada ću panjeve, korov i žilje
na ovoj nepreglednoj krčevini
u svojoj nutrini i vanjštini odvagnuti istom mjerom?
Kad će to biti?

-- Kada će u razdoblju kiša svježi pljuskovi
promočiti moju odjeću
dok šumskim putem budem slijedio trag mudraca?
Kada ću to doživjeti?

-- Kada ću se na poklik okrunjenog pauna iz šume
prenuti u predzorje
u planinskoj spilji svjestan besmrtnog dostignuća?
Kada ću to doživjeti?

-- Kada ću Gangu, Jamunu, Sarasvati,
koja se baca u ponor i ponovno
provire, preći magijskom moći neustrašivoga?
Kada ću to doživjeti?

-- Kada ću kao slon priviknut na rat,
skršivši poriv strastvenog htijenja,
odvratiti svaki mamac ljepote stegom zadubljenja?
Kada će to biti?

-- Kada ću kao osiromašen dužnik
kojega progone vjeronici biti
usrećen pronađenim blagom, poukom Učitelja?
Kada ću to doživjeti?

-- -- -- -- --

Mnogo si godina za svim tim čeznulo,
dosta ti je bilo domaćeg života, srce,
a sad, kad sam napustio dom,
zašto ne slijediš i dalje moj napor?

Zar me nisi, srce, nekoć sokolilo:
-- Na proplanku šarenilo ptičjih jata
usplahirenih gromom i olujama
raduje duh zanesen zadubljenjima.

Obitelj i prijatelje, rasonodu
u ljubavi i svjetovne užitke,
sve sam to napustio i otišao.
Ipak, srce, nisi sa mnom zadovoljno.

Pa ipak, zar se to tiče ikoga osim mene?
Ko se oruža taj ne jadikuje.
Sve je nestalo -- tako sam shvatio
i otišao, željan slobode od smrtnosti.

Tačna je riječ najvršnjeg dvonošca,
najmoćnijeg krotitelja ljudskog roda:
-- Duh je nestalan, sličan majmunu.
Ko nije lišen strasti, teško će ga svladati.

Šarenilo užitaka privlači svjetovne ljude
i veže nerazborite.
Za patnjom teži ko želi preporod i zaveden
srcem ne odolijeva paklu.

-- -- -- -- --

-- U šumi gdje klikću pauni i pjevaju ptice
život je s tigrom i panterom
bolji, bez straha za tijelo.
Tako si me, srce, nekad podsticalo.

-- Razvijaj zadubljenost, snage duha i sposobnost
probuđenja u sabranosti,
trostruku mudrost prema pouci Budnog!
Tako si me, srce, nekad podsticalo.

-- Utri put koji će te izvesti iz dometa Smrti
i dokrajči svu patnju,
put osmerovrsnog pročišćenja!
Tako si me, srce, nekad podsticalo.

-- Djelove bića smatraj patnjom u srži!
Odvрати se od svega što bolom rađa
i tu već dokrajči nasrtaj patnje!
Tako si me, srce, nekad podsticalo.

-- Nestalnost je patnja. Uvidi da je srž bítí
isprazna i da je zločin kazna,
pa skrši poletnu namisao volje!
Tako si me, srce, nekad podsticalo.

-- Obrijan, ružan, prokleta lotalica
što s prosjačkom zdjelom obija pragove,
dâ, tako slijedi riječ Učitelja!
Tako si me, srce, nekad podsticalo.

-- Potpuno sabran se kreći ulicama,
domaćim strastima ostaj nepridruživ,

sâm k'o puni Mjesec na vedrome nebu!

Tako si me, srce, nekad podsticalo.

-- Boravi u šumi, a hranu prosjači,
na groblju skupljaj prnje za odijelo,
spavaj sjedeći, bodar u naporima!

Tako si me, srce, nekad podsticalo.

-- -- -- -- --

Sada kad tvoj usjev rađa plodove,
ti mu pokušavaš sasjeći korijenje
i tako me, srce, sâm zavodiš
kolebivoga u dalju neizvjesnost.

Avetni osamljeni lutaoče,
neću više da poslušam tvoj izazov.
Patnje su strasti, britke i strahovite.
Odvraćen, ja slijedim put utrnuća.

Nisam se zbog nesreće ni drskog djela,
zbog duševne ni tjelesne bijede
ni da se prehranim odrekao svijeta,
nego sam te rado poslušao, srce.

-- Dobri ljudi cijene skromnost.
Prestanak neiskrenosti znači konac stradanja.
Tako si me, srce, nekad podsticalo,
a sada se vraćaš razorenom mostu.

Požudu, zabludu, radost i bol,
ljepotu likova, radosne osjećaje
i prijatna uzbuđenja sam prezreo.

Povratak prezrenom je nemoguć.

Uvijek sam, srce, slijedio tvoj glas,
kroz bezbroj života te nisam srdio.
Nutarnji preobražaj dugujem tebi,
a i dugi tok patnje je tvoje djelo.

Ti, srce, sâm od nas stvaraš brahmane,
vitezove, kraljeve i careve,
nekada gospodu, nekad, opet, sluge,
a po tvojoj želji bivamo i bogovi.

Zbog tebe nekad postajemo demoni,
tvoj nam korijen seže do u pakao,
a nekad nas vuče među životinje
ili među ukleta sablasna bića.

Nećeš me uvijek ponovno mamiti
kao varavim zgoditkam u strast igre!
Čemu me podbadaš kao bezumnika,
čim sam ti se tol'ko zamjerio, srce?

-- -- -- -- --

Prije me je zanosila lutalačka čežnja srca
kud bi joj se posrećilo.

Danas ću ga iz sve snage suspregnuti
kao iskusan krotitelj pomamna slonaa

Vodič mi je ovaj svijet pokazao
-- nepostojan, neizvjestan, nejezgrovit.
Uzdigni me, srce, pobjedničkom znanju
i pređi teško prodoran tok bujice!

Neće više, srce, biti kao do sada,
neću više da potpadnem pod tvoju vlast.
Sada sam sljedbenik velikog mudraca.
Ljudi moga kova ne srću u propast.

Mora, planine, rij eke, plodna zemlja
na sve četiri strane ovog svijeta,
sve je nestalno, tjeskobno. Kamo da se skloniš, srce,
pa da u sreći uživaš?

Srami se, srce! Čim mi još možeš škoditi?
Nisam više sluga pod tvojim gospodstvom.
Ne stišći nadut mijeh sa oba kraja!
Prsnut će gnjilež iz svih devet otvora.

-- -- -- -- --

Tamo gdje vepar i košuta zalaze,
na planinskom sljemenu, u ljepoti prirode,
a kad svježja kiša rosi u šumama,
tad ćeš u šumskom skloništu uživati

pod raznobojnim okriljem okrunjenih
plavogrlih ptica u nemirnom lijetu
dok najljepše pjevaju u grmljavini,
ti ćeš obradovan snatriti u šumi.

Kad se od kiše rasprostire širokolisto raslinje,
a šuma je u cvatu meka kao oblaci,
u gori ću kao grana počivati
i bit će mi meko kao u pamuku.

A sad ću postupiti kao gospodar.

Šta mi daju, to će mi biti dovoljno.
Svoj ću dio posla izvršiti marljivo,
a tebe ću uštaviti kao mačje krzno.

Da, sad ću postupiti kao gospodar.
Šta mi daju, to će mi biti dovoljno.
Neumitno ću te upokoriti
kao obijesnog slona vješt krotitelj.

A kad budeš krotko i pouzdano, srce,
kao konj pod uzdom strogog krotitelja,
onda ću moći da prevalim put
kojim su krotitelji srca svagda kročili.

Za stožer pažnje snažno ću te vezati
k'o slona za stupac čvrstim konopima.
Pod tim nadzorom ćeš se oplemenjeno
odrvati svakoj vrsti bivanja.

Mudro presijeci stranputicu života!
Uporno se drži usvojenog puta!
Shvati ishodište, ustrojstvo i moć,
te se okoristi savjetom najrazumnijeg!

Na raskršću četiriju puteva me tjeraš
u krugu k'o govedo po gumnu.
Zar nisam rastrgao okove da se pridružim
milosrdnom velikanu?

Kao jelen smion u šarenoj šumi
kad krene na vrh okrunjen oblacima,
radovat ćeš se u gori k'o beskućnik,
svladana će biti svaka sumnja, srce!

Ko tvome nasilju i volji popusti, muž ili žena,
i podlegne požudama,
u zabludi opojen događajima tvoj sluga,
srce, hvata se u kolo smrti.

▶ Talaputo je bio upravnik pozorišta iz Rađagahe. Putovao je s čuvenom velikom trupom izvodeći komedije. Ime mu znači "košarica datulja" i vjerojatno je nadimak. Prema komentaru *Samyutta nikaye*, tako su ga nazvali zato što mu se je lice, dok je bio komičar, uvijek slatko smiješilo i sjalo "kao zreo plod palme *talo*". Uzbudljiva povijest obraćenja sadržana je u razgovoru s Buddhom u *Samyutta nikayi*, **XLII, 2**. [Natrag]

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Theragatha XX

Prevod i komentari **Čedomil Veljačić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XX.1 * -- Maha Mogalana

On je upitao boga Brahmū
kad ga je posjetio u njegovoj sudnici:
– Zastupaš li, prijatelju, još uvijek gledišće
kojeg si se ranije držao (da su bogovi besmrtni)
ili si shvatio da i sjaj Brahmina svijeta
treba da mine?

A Brahma mu ovako odgovori:
– Ne, gospodine! Odrekoh se negdašnjeg shvatanja.
Shvatio sam da i sjaj Brahmina svijeta treba da mine.
Danas smatram neispravnom tvrdnju da sam postojan i vječan.

. . .

Zar je ikad pomislila vatra:
"Sažgat ću ovog ludog stvora!"

U rasplamsali oganj budala
sam nasrće i u njem izgara.

XX.2* -- Vangiso

Vangiso i Anando

Izgaram od strasnih želja u razbuktalome srcu.

Gotamin brate, reci mi dobru riječ koja požar stišava, iz milosrđa!

Sraz predodžbi potpaljuje plamen u tvojim mislima.

Čuvaj se privlačnih prizora koji raspiruju strasti.

Pronicanjem odvratnosti razvij usredotočenost i punu sabranost duha.

U vlastitome tijelu zadrži pažnju i shvati nezajažljivost mučnine.

Razvij stepen zadubljenja do stanja bez obilježja i riješi se samoljublja.

Prozrevši tako taštinu, kretat ćeš se u smirenju.

Vangiso o sebi

Nekoć sam išao s pjevačima od sela do sela, od grada do grada,
a tada ugledah potpuno budnoga, nenadmašivog u svim vrlinama.

On mi razjasni istinu o stradanju, taj utihnuli mudrac bez premca.

Kad shvatih njegov nauk, i sam se stišah obuzet potpunim
povjerenjem.

. . .

Budni je sin Sunčeva plemena razgovijetno iz vlastitog uvida razjasnio četiri istine iz samilosti prema živim bićima, o patnji, nastanku i svladanju patnje, o uzvišenom osmerostrukom putu koji vodi do stišanja patnje.

A kad ih je tako izrekao, posta mi jasan smisao u zbiljnosti. Tako postigoh vlastitu svrhu i ostvarih pouku Budnoga.

Dobrobit je doista bila za mene što sam susreo Budnoga Učitelja. Od svega što na svijetu postoji meni je u dio dopalo najbolje.

Hvalospjev Kondannu [1]

Odmah za Budnim i on se probudi,
Kondanno, naš starješina!
Odrešit u napuštanju svijeta
postiže trajno dosežnu sreću
u samotnim boravištima.

Hvalospjev Sariputi

Mudrac duboka uvida, iskusan znalac puta i bespuća,
Sariputo, taj veliki um, sada mudrost tumači družini isposnika.

Hvalospjevi Budi i učenicima

Danas, u noći punog Mjeseca,
sakupi se petsto isposnika

koji su strgli teške okove.
Svi su ti mudraci dokrajčili
tlapnju beskrajnog preporađanja.

Kao vladar uz kormilo svijeta
okružen družbom svojih knezova
što obilazi sve pokrajine
svog carstva do ruba Okeana –
tako i On, pobjednik u borbi,
predvodnik kojemu nema premca,
kreće okružen sljedbenicima
da trostrukim znanjem prevlada Smrt.
To su sinovi Veličanstvenog,
izrodu međ' njima nema mjesta.
Pozdravljam Sunčevo pokoljenje
tih viteza koji su skršili
žedne strijele životne strasti.

. . .

Nazivaju te, Veličanstveni,
plemenitim slonom, najmudrijim
među svim mudracima, oblakom
što nabrekao daždom napaja
pažljiv duh pozornih slušalaca.

Iz skrovitog obdaništa
izide u sunčani žar
željan da Vođu ugleda,
da se ničice pokloni
tebi, moćnom pobjedniku,

odan sljedbenik Vangiso.

Razgovor s Buddhom

– Pitam Predvodnika čije je znanje
višega reda, jer je neposredno
u ovom životu skršio sumnju:

U Agalavi preminu prosjak
poznat i čuven, potpuno ugašen.

Ime mu je bilo Nigrodha-Kappo. [2]

Ti ga tako nazva, Veličanstveni!

Pod tim imenom življaše čekajuć
oslobođenje, revan i postojan,
nepokolebiv u zrenju istine.

Slijed tog sljedbenika svi mi želimo

da doznamo od tebe čiji pogled
obuhvata sve zbivanje do kraja.

Sakupili smo se da to čujemo
od tebe, koji si nenadmašiv vodič.

Izusti riječ bez oklijevanja,

riječ zanosnu kao pjev labuda,

tečnu kao kap vode iz izvora!

Svi te mi sada pozorno slušamo.

Budući da življaše strogo asketski,

sigurno mu napor ne bje uzalud.

Postiže l' utrnuće bez preostatka

i kako se oslobodi, to nam reci!

Veličanstveni reče: – Skršio je
 ovdje požudu tijela i duha,
 poriv žeđi duboko ukorijenjen.
 Prevalio je put rođenja i smrti
 konačno. – Tako reče Veličanstveni.

A Vangiso: – Tako čuh i smirih se
 tvojom riječju, o najpremudriji!
 Ne, nisam uzalud pitao,
 jer ti nisi brahman koji bi me prevario.

▶ *Vangiso* je bio brahman koji se je među ostalim profesionalnim vještinama proslavio osobito time da je kuckao noktom po kosturu lubanje i po odjeku proricao gdje se pokojnik ponovno rodio. Kad je jednom zgodom negdje gdje je on boravio naišao Buda, Vangiso je bio znatiželjan da ga vidi. Njegovi brahmanski drugovi su ga odvrćali od toga, vjerojatno već zato što su, kako je to često zabilježeno u vezi s Budinim govorima, brahmani općenito smatrali da je Gotamo kao pripadnik vojničke kaste niži od njih, pa treba, ako hoće, da on dođe da se pokloni njima, a ne oni njemu. No ni Vangisu to nije moglo da zadrži kao ni mnoge druge mlade i stare brahmane. Prema komentarskoj priči, Buda mu je pružio lubanju jednog svog pokojnog učenika koji je postigao savršenstvo (*arahant*). Vangiso je kuckao po njoj noktima, ali nikako nije mogao da pronađe gdje se pokojnik ponovo rodio. Da bi shvatio tu tajnu, konačno je i sam pristupio prosjačkom redu. Učitelj mu se zvao Nigrodha-Kappo i uputio ga je u temu zadubljenja analizom 32 sastavna dijela ljudskog tijela. Tako je nakon nekog vremena i sam Vangiso postigao spoznajna usavršenje i shvatio da se *arahant* ne preporada više nigdje jer je postigao utrnuće. Tada je ponovno posjetio Budu i u oduševljenju počeo da pjeva svoje hvalaspjeve, od kojih je sačuvan znatan broj, ne samo u posljednjem i najdužem poglavlju *Theragatha* nego i u jednom poglavlju *Samyutta nikaye*, posvećenom njemu (S. VIII). Tu su opisane i svečane prigode koje su inspirisale Vangisu. Tako je stekao naslov pjesnika - *kavya-ćitta-katha*.

XX.4* -- Ratthapalo

I

Pogledaj šarenu lutku, živu ranu, nametljivu,
nagrizenu ali taštu, na kojoj ništa nije pouzdano.
Pogledaj tijelo nakićeno zlatom i dragim kamenjem,
kosti ovite u kožu i blještavo odijelo,
nokte premazane lakom, usta lepljivim mirisom.
To je dosta da zanese lakoumnog,
ali ne onog ko stremi ka drugoj obali.

Pletenica od osam strukova, trepavice sa crnim obljepom --
to je dosta da zanese lakoumnog,
ali ne onog ko stremi ka drugoj obali.

Kao svjež prebojen zid i trulo tijelo pod nakitom
dovoljno je da zanese lakoumnog,
ali ne onog ko stremi ka drugoj obali.

Lovac mu je podmetnuo zamlju, ali jelen u nju ne upada,
neg' pojede hranu, pa otiđe uz prkos zverokradici.
Osujećena je zamka, jelen se nije zapleo,
neg' pojede hranu pa pobježe, razočara lovačku lakomost.

II

Sreo sam u svijetu bogatih ljudi
koji zaslijepljeni onim što su stekli
nikome ne daju udjela;
lakomo zgrću blago i sve ih veća strast obuzima.

I car koji uzima cijelu zemlju
naseljenu do morskih žalova,
nezadovoljan svojom obalom
čezne za drugim rubom okeana.
Kao taj car tako i mnogi ljudi
s neutomljivom žeđi srljaju u smrt,
napuštaju tijelo kad im obnemogne,
ali strast u svijetu nema granica.

Ožalošćena obitelj tada čupa kose
i vapi: "O, zašto i mi nismo umrtli!"
Tad odnose leš zamotan u platno
na mogilu i tu ga spaljuju.
I dok se pokojnik peče -- a grobar ga mrska i bode --
od sveg mu blaga preostaje tek jedna krpa.

Za onoga ko umire nisu utočište
ni rođaci, ni prijatelji, ni drugovi.
Nasljednici mu raznesu blago.
Biće slijedi put svojih djela,
ne slijede ga ni novci, ni žena ni djeca,
ni imovina ni domovina.

Novcem se ne može kupiti dug život,
bogatstvo ne štiti od starenja.
-- Naš život je kratak, kažu mudraci,
nepostojan, nedostatan.

Zar se draž života ne tiče i siromaha,
priprostoga kao i mudraca?
Pa ipak, ludog već sama ludost mori,

dok mudrac ostaje nerazdraživ.
Mudrost je zato vrednija od novca,
jer nas vodi ka usavršenju,
dok one koji podlegnu zabludi,
zla djela vežu za biće i nebiće.

U toku zbivanja nižu se njina rođenja
nekad iz utrobe zemaljskih majki,
a nekad u nekom drugom svijetu.
U sve se te svjetove pouzdaju nerazumni
i začinju se nekad u utrobi majke,
a nekad u nekom drugom svijetu.

Kao što lopov uhvaćen u klopku
sam nad sobom izvršava kaznu za zlodjelo,
tako i pokojnik na drugom svijetu
sam nad sobom izvršava kaznu za zlodjelo.

-- Šareni mamci, slatki i ugodni, uzbuđuju duh ishitrenim mislima.
A ja sam, veličanstvo, prozreo opasnost u požudi
i zato sam se odvratio od svijeta.
Kao što plodovi padaju sa grana
zreli i nezreli, tako se ruše i ljudi kad im iznemogne tijelo.
I to sam prozreo, veličanstvo, i zato sam se odvratio od svijeta,
jer je bolji priprost život isposnika.

III

Iz tog sam se uvjerenja odvratio od svijeta
i prihvatio pouku Pobjednika.
Moja je odvrćenost besprijeekorna,

nezadužen žvim na prosjačkoj hrani.

Kao što se mačem zasijeca čisto zlato,
tako sam iskušao i požar strasti po opeklinama.
Iz majčinske se utrobe obnavljaju patnje,
a golemi strah ih prati još iz pakla.
Kad shvatih tu prijatnju, spopa me zaprepaštenje
i već obhrvan se pribrah i dospjeh do kraja kaljuže.

Životopis mladog brahmana *Ratthapale* sadržan je u jednom od pjesnički najslikovitijih tekstova osnovne zbirke Buddhinih govora, *Mađđhima nikayo*, u 82. govoru pod naslovom **Ratthapala suttam**. Prva dva dijela njegovih stihova iz gornjeg prijevoda spadaju u isti životopisni tekst. U zbirci *Theragatha* dodat je još i treći dio

XX.7* -- Bhaddiyo, sin Kaligodin

Nekoć sam slonu na plećima u skupocenoj odjeći
jeo probranu rižu začinjenu samim mesom.

A danas Godhin sin Bodar zadovoljan s milostinjom,
bez želja i prohtjeva, s napregnutom pažnjom, bodar boravi u
zadubljenju.

Na visokoj dvorskoj kuli snažno utvrđenog grada, zaštićen mačevima i
slonovima,
nekoć sam bio u strahu za svoj život.

A danas sin Godin, Bodar, neustrašiv, riješen bojazni i brige,

bodar boravi u zadubljenju u dubokoj šumi i samoći

Bhaddiyo, sin Kaligodhin. Ime Bhaddiyo (ili Bhaddo, sanskrit Bhadrah) znači "bodar", pa ga tako u tekstu i prevodim. Pripadao je istoj kraljevskoj porodici Sakya iz Kapilavatthua, u Nepal, kao i Buddho. Kad je Buddho posjetio svoj rodni grad godinu dana poslije probuđenja, šestorica mladih kneževa i plemića iz njegove porodice odluče da mu se pridruže. Među njima je bio i Bhaddiyo. Pored njega se ističu u toj skupini ranih sljedbenika Anando, koji je postao najvjerniji lični pratilac Buddhin, te Devadatto, kasnije najopasniji takmac i protivnik učiteljev, prvi raskolnik u njegovu prosjačkom redu. U listi "najistaknutijih" u Anguttara nikayi I, Bhaddiyo se ističe kao "redovnik najplemenitijeg plemenskog porijekla". Doživljaj oslobođenja od okova i opasnosti dvorskog života vrlo je zorno opisan u uvodnom dijelu desete priče *Dataka*, pod naslovom *Sukhavihari-jatakam* ili priča o sretnom životu:

...Dok je živio na dvoru, Bhaddiyo se čuvao tako oprezno kao da bio vlastiti anđeo čuvar. A kad je kao isposnik postigao oslobođenje, podsjećao bi se nekad strahovitog stanja u kojem je živio do kje bio okružen velikom stražom; sjećao se noći kad od straha za život nije mogao da zaspi u svojoj dvorskoj ložnici na vrhu dvorske kule. Upoređujući te uspomene sa s bezbrižnim osjećajem s kojim je sada kao slobodan prosjak lutao po prašumama i pustinjama, te bi ga misli uvijek dovodile do oduševljenog usklika: "*Aho sukham, aho sukham*" -- "ah, koliko sreće!"

[1] Kondanno je bio prvi i najstariji od petorice učenika kojima je Buda održao svoju prvu propovijed. Kaže se da je odluku o zare]enju donio već prilikom Gotamina rođenja, gdje je prisustvovao kao mladi brahman na dvoru. [Natrag]

[2] Kako je spomenuto u životopisu, Nigrodha-Kappo je bio Vangisin učitelj neposredno poslije zaređenja. [Natrag]

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Zaključna strofa Thera- i Therigatha

Prevod i komentari Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tako su govorili oni
čije je povjerenje bilo potpuno
u izraz vrhunske mudrosti,
koji odvrćeni od bespuća bića
tu postigoše otcjepljenje.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Therigatha II

(odabrane sutte)

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

II.3* -- Riječi nepoznate prosjakinje Slobodanki, majci Sumangala There:

Slobodanko, sad sam i ja slobodna,
oslobođena žrvnja!
Trebalo je da bezobraznik sa mnom trguje,
ili da s lončićima skupljam milostinju.
A ovdje živim trgajući okove strasti i mržnje,
u zasjenku ovog stabla.
Oh, al' sam sretna i u sreću zadubljena!

II.4* -- Adakami

I u samom Benaresu visoka je bila cijena mojih čari.

Trgovac neki plati tu cijenu i uze me kao neprocjenjivo blago.
 A tad mise zgadi tijelo i iz gnušanja se odvratih
 da se ne nastavi hajka u beskraj novih rođenja.
 postigoh trovrstu mdurost i ispunih zavjet Budnoga.

▶ *Adakami* je bila kći bogatog građanina iz Benaresa, ali je uprkos tome otišla od kuće u grad Rađagahu, da tamo živi slobodnim životom hetere. Kad je odlučila da se zaređi, pošla je u Savati, gde se je tada nalazio Buda. ali je na tom putu bila napadnuta i zlostavljena. Konačno je, ipak, nakon svih burnih doživljaja postigla svoj cilj. Spominje se i pod nazivom Adakaši ili "polovica hiljadarke", koliko je, navodno, naplaćivala za svoje usluge dok je bila prostitutka.

II.5* -- Ćita

Iako sam tek slaba žena, boležljiva, iscrpljena,
 oslanjajući se na štap popet ću se na taj breg.
 Ogrtač sam odložila, a povrh njega prosjačku zdjelu,
 i rukama se uspela na hrid
 kroz sumrak vlastitog bića, u praskozorje.

Ćitta (Dušanka) potječe iz građanske porodice iz grada Rađagaha. Bila je učenica Velike Pomajke Gotami.

Therigatha III

(odabrane sutte)

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

III.2 -- Utama

U četiri-pet navrata
izišla sam iz skloništa
nemoćna da smirim ćud
i da ovladam mislima.
A tada otiđoh isposnici
kojoj sam se povjerila.

Ona mi razjasni pouku
o složenom ustrojstvu bića.
Kad sam shvatila pouku
prema njenome uputstvu,
sedam sam dana sjedila nepomično
u položaju zadubljenja,

obuzeta zadovoljstvom.
Osmog sam dana ustala
iščahurena iz oklopa tame

▶ *Utama* je bila jedna od učenica slavne Potaćare, čijoj je pouci i školi posvećeno nekoliko pjesama u Therigathi. Bila je iz građanske porodice iz grada Savati.

III.3 -- Dantika i slon

Uspjeh se na hrid lešinara da otpočinem
i vidjeh u podnožju slona kako okupan
izlazi na obalu.

Krotitelj dohvati podbadač i zapovedi mu: "Klekni!"

Slon klekne, a čovjek mu se uspne na pleća.

Vidjeh kako je ljudska moć ukrotila neobuzdanost.

Tad i ja pribrah svoju ćud i bodra odoh u šumu.

▶ *Dantika* je bila kći dvorskog svećenika kralja zemlje Kosalo, rođena u prestolnici Savati. U prosjačkom redu bila je sljedbenica i učenica Velike Pomajke Gotami.

III.5* -- Ubbiri

"O Živko majčina!,

po šumi vapiješ.

Priberi se, Ubbiri!

Osamdeset i četiri tisuće

sve samih Živki po imenu

spaljeno je već

na ovom groblju.

Za kojom među njima

ti sad jadikuješ?"

Kao da mi izvadi trn
zadrt duboko u srce,
skršena bolom za kćeri,
oporavih se od bola.

Taj trn je istrgnut danas
i zauvijek ugašen bol.
Utječem se šutljivom mudracu,
Budnome,
istini njegove pouke
i onima koji ga slijede.

Ubbiri, kći bogate građanske porodice, bila je udata za kralja Kosale. Kći Điva (Živka) joj je umrla nenadano u detinjstvu. Nije mogla da je prežali, pa se stalno vraćala na obalu rijeke Aćiravali, gdje su spaljivani mrtvaci, i tamo jadikovala. Jednog ju je dana tu susreo Buddho i izrazio opjevano pitanje.

Therigatha VI

(odabrane sutte)

Prevod Ćedomil Veljačić ()*

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

VI.1* -- Panćasata Pataćara

Za onim kome ne znaš put,
ni otkud dođe, ni kuda ode,
otkuda hoćeš da prideš tom sinu,
za kojim naričeš: "O, *moj* sinko!"

A kad bi znala put,
i otkud je došao i kuda ode,
tad ne bi više za njim žalila,
jer je to usud svih živih bića.

Nepozvat je došao ovamo
i otišao bez pitanja.
Zašto je zapravo došao

i ostao tek nekoliko dana?

Odavde ode na drugu stranu,
a odande će još dalje,
sad kao duh, a onda opet u ljudskom liku,
kretat će se u toku zbivanja.
Kako je došao tako i prošao
-- čemu jadikovke?

Kao da mi izvadi trn
zadrt duboko u srce,
skršena bolom za sinom,
oporavih se od bola
Taj trn je istrgnut danas
i zauvijek ugašen bol.

Utječem se šutljivom mudracu,
Budnome,
istini njegove pouke
i onima koji je slijede.

VI.2 -- Vasitthi the Madwoman

Overwhelmed with grief for my son --
naked, demented,
my hair dishevelled
my mind deranged --
I went about here & there,
living along the side of the road,
in cemeteries & heaps of trash,
for three full years,

afflicted with hunger & thirst.

Then I saw
the One Well-gone,
gone to the city of Mithila:
tamer of those untamed,
Self-Awakened,
with nothing to fear
from anything, anywhere.

Regaining my mind,
paying him homage,
I sat myself down.
He, Gotama, from sympathy
taught me the Dhamma.
Hearing his Dhamma,
I went forth into homelessness.
Applying myself to the Teacher's words,
I realized the state of auspicious bliss.

All griefs have been cut off,
abandoned,
brought to this end,
for I've comprehended
the grounds from which griefs
come into play.

VI.4* -- **Suđata**

Nakićena velima, mirisnim cvijećem i sandalovinom,
urešena zlatom i draguljima,

okružena dvorkinjama sa izobiljem jela i pića,
pođoh od kuće na zabavu.

Nakon igre i zabave, na povratku kući,
primijetih samostan u gaju blizu grada Saketa.
Svratih u hram. Tu ugledah Svjetlost Svijeta.
Poklonih se i sjedoh po strani. A on, Vidjelo života,
objasni mi istinu iz samilosti.

Na riječi tog velikana shvatih i prozreh zbilju.
Tu smjesta dosegoh i neospornu ispravnost,
put koji lišava smrti.
Shvativši tako istinu, odvratih se u beskućnički život.
Postigoh trovrсно znanje, srž Budina učenja.

▶ *Sudata*. Komentar dodaje da je bila kći bogataša iz grada Saketa i da je već bila udata kad je susrela Budu u Anđanavani, te da se je odrekla svijeta uz mužev pristanak.

"Trovrсно znanje" se sastoji iz sjećanja na ranije živote ili "prethodna rođenja", iz uvida u opći tok zbivanja u svijetu i iz spoznaje o dokončanju "neznanja", koje je uzrok patnje večnog preporađanja.

VI.5* -- Anopama

Viskog sam roda, uglednog, bogatog,
obdarena tjelesnom ljepotom, očeva slika i prilika.
Prosili me kraljevići, bogataši su čeznuli za mnom.
I ovu poruku primi moj otac:
"Daj mi Anopamu! Koliko ti je teška kći,
osam puta toliko ti nudim za nju zlata i dragulja."

Ali tad baš vidjeh nenadmašivog i sasvim budnog
pobjednika svijeta.

Poklonih mu se do nogu i sedoh po strani.

A on mi, Gotamo, iz samilosti objasni istinu
i tu smjesta dosegoh plod trećeg ostvarenja.

Tad odsjekoh kose i odvratih se u beskućnički život.

Ovo je sedma noć otkad mi presuši žeđ za životom.

 Anopama je bila kći bogatog bankara Mađe iz grada Saketa. Ime joj znači da je "bez takmaca" u ljepoti. Nesklonost udaji navelu ju je na put redovničke discipline

VI.6 -- Mahapađapati Gotami - Velika pomajka

Izražavam počast tebi, budnom pobjedniku,
najusavršenijem od svih bića.

Ti si i mene oslobodio patnje kao i mnoge druge.

Pouzdana je istina da se sva patnja iskorjenjuje
s uzrokom koji je žeđa za životom.

I ja sam stigla do kraja osmerostruko usavršenog puta.

I prethdno sam bila ne samo tvoja tetka
nego i mati, i sin, i otac i brat.

Ali bit svega mi ostade nepoznata
i žudila sam za sve daljim tokom zbivanja.

Ali sada jasno vidim to božansko biće
i ovo mi je poslednji opstanak.

Presušio je tok rađanja, nema više preporoda.

Da poštovanje izraziš Budnome. ugledaj se u istrajne i sposobne,
u uporno izdržljive i staložene sljedbenike.

Mnogima je na dobrobit Maya rodila Gotamu
da ih odbrani od bolesti i smrti,

da spriječi grananje stradanja.

 Velika pomajka Gotami je bila kći Supabude iz grada Devadaha. Gotamina majka Maja (Maha-Maja) bila joj je starija sestra. Kralj Sudodana iz grada Kapilavatu oženio se istovremeno obema sestrama. U isto doba kad je Maja rodila Gotamu Sidatu (vudućeg Budu), Gotami je rodila sina Nandu. Maja je umrla na prođaju, a gotami postala Sidatina pomajka. Kad je umro kralj Sudodana, došlo je do spora njegovih naslednika Sakja sa susednim plemenom Koliya oko prava na korišćenje vode iz granične reke Rohini. Buda je bio pozvan da reši spor. Odazvavši se pozivu, došao je u Kapilavatu. Njegova je propoved (*Kalaha-vivada sutta*, Sn IV.11)

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Therigatha VII

(odabrane sutte)

Prevod **Čedomil Veljačić (*)**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

VII.1* -- Čala

Razna su verska učenja zavisna od stanovišta,
istinu niti doznaju niti savladaju.

No u plemenu Sakya se rodi budni mudrac kome nema ravna.

On mi je pokazao istinu koja je iznad svih stanovišta:

o patnji i o nastanku patnje, o njenom svladanju,

o osmestrukom putu koji vodi do stižanja patnje.

▶ Čala je bila mlađa sestra Sariputte, treća i poslednja koja se javlja u ovoj zbirci.

VII.3* -- Upačala

-- Pažljivim promatranjem njegujući osjetila pronađoh tihi put
kojim se nedostojno ljudstvo ne služi.

-- Ali zašto ne voliš ljudski rod? Samo ko živi taj i uživa. Okusi se

ljubavnog užitka

da te kasnije ne spopadne kajanje.

-- Smrt je izvršilac kazne rođenju;

ona mu odsijeca noge i ruke i baca ga u okove;

rođenje je osuda za patnju.

No u plemenu Sakja se rodi mudrac kome nema premca.

On mi je pokazao istinu do koje rođenje ne doseže:

o patnji i o nastanku patnje, o njenom svladavanju

i o osmerostrukom putu koji vodi do stišavanja patnje.

Otkad sam čula njegovu riječ, zadovoljno živim prema toj pouci.

Trovrсно sam znanje stekla, ostvarila pouku Budnoga.

Uništene su sve čežnje, rastrgnuta opna tame.

Shvati, grešniče, da ti je skršena smrtonosna moć!

Upačala je bila sestra Budinog najčuvenije učenika Saripute, iz ugledne bramanske porodice koja je živela u blizini grada Rađagaha. Zanimljive porodične prilike opisane su u nizu zgoda iz Sariputinog života ([Theragatha, XVII](#)). Iako je majka, ortodokсна bramanka, sve do smrti svoga slavnog sina ustrajala u neprijateljskom stavu prema Budinom učenju, tri su Sariputine sestre slijedile primer svoga brata i pristupile prosjačkom redu -- Čala, Upačala i Sisupačala. Upačalin odgovor napasniku i njen nadmoćni stav u životnoj situaciji odaje intelektualnu strogost i oštrinu urođenog, upravo kastinskog, skolastičkog stava kojim se odlikuje životno djelo njenog brata Saripute, sistematizatora Budina učenja.

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Khuddaka nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Therigatha XI

(odabrane sutte)

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XI.1 -- Kisa Gotami

-- Bolan je život žene, reèe ukrotitelj ljudske prirode.

U braku je patnja mnogoženstvo. Ponekad mlade majke
zadave novorođenče, a nježne devojke gutaju otrov.

Kad zapadnu među ubojice, stradavaju i žene i djeca.

-- Jednoć sam noseća na putu spazila mrtva muža

U porođajnim mukama jedva sam stigla kući.

Dvoje mi djece izgibe bjednoj dok je muž mrtav ležao na putu.

a mati, otac i brat su zajedno gorjeli na lomači.

-- O bijedna ženo bez obitelji,

spopadala te je neizmjerna patnja

kroz tisuće života. Koliko si suza prolila!

-- Vidjela sam tada i na groblju
kako mi strvinari trgaju meso sa djeteta.
Lišene obitelji, svi su me se klonili.
U smrtnoj patnji prodrijev smrti van dosega.

-- I ja koja sam izbjegla smrti
doprijev na uzvišen osmerostruki put,
doživjev utruće i ugledah ogledalo istine.
Sad sam bez ožiljka, zbacila sam teret, izvršila svoju dužnost.

Tako reče prosjakinja Kisa Gotami
kad joj se duh posve oslobodi.

▶ *Kisa Gotami* -- Događaj ispričan u njenoj pjesmi nije njen vlastiti doživljaj, nego **Patačarin**. Zato su u prijevodu strofe podijeljene u obliku dijaloga. Prof. Malalasekera smatra da je Kisa Gotami, koja je i sama doživjela sličnu tragediju, uvrstila priču o Patačari u svoju pjesmu zato "da bi snažnije izrazila tragični tok zbivanja svojstven sudbini žene" uopće.

Kisa ("mršava") Gotami potječe iz sirotinjske porodice iz grada Savati. Udala se u bogatu porodicu, ali je tamo bila ponižavana sve dok nije rodila sina. No dijete uskoro umrije. Ožalošćena i ogorčena, šenula je umom i nije htjela da pusti dijete iz ruku. Išla je s njime unaokolo i tražila lijek kojim će ga oživjeti. Konačno je naišla na Budu, koji joj reče da će joj oživjeti dijete ako mu donese nekoliko sjementi gorušice iz doma u kojem još niko nikada nije umro. To ju je osvijestilo. Priča je postala jedna od najpopularnijih među budističkim legendama.

Videti takođe **SN. V.3**

Therigatha XII

(odabrane sutte)

Prevod **Ěedomil Veljaèiæ**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XII.1* -- Upalavana

Moje suparnice u braku su bile majka i kći. To mi izazva uvredu,
uzbunu i odvratnost.

Besramna je strast, prljava, smrdljiva, okrutna,
zbog koje s majkom i kćeri treba da delim muža.

Iskusila sam užas strasti i pouzdano smirenje u odricanjima od svijeta.
Zato sam napustila kraljevski dvor i postala beskućnica.

Upalavana (Ljiljana) je ovjekovečena u budističkoj predaji kao ideal sklada, lepote, vrline i duhovne moći. U *Anguttara nikayi* I, 25, spominje se kao najsnažnije obdarena natprirodnim moćima (*iddhi*). U *Therigatha* posvećeno joj je poglavlje od 12 strofa, koje se dijele u dva odlomka različitog sadržaja. Ovde je prevedena samo prva, tematski originalna polovica prvog odlomka. Prema komentaru, a i prema Upalavaninu životopisu sadržanom u komentaru *Dhammapade*, ove tri strofe ne izražavaju njen vlastiti doživljaj, nego pjesničku formulaciju riječi jedne majke koja je u očaju povjerila Upalavani svoje strahovito otkriće da je "ne znajući živjela kao suparnica vlastite kćeri s čovjekom koji je kasnije postao isposnik **Gangatirijo**". Upalavana je ponovila ispovijed te žene u navedenoj pjesničkoj obradi s namjerom da ženi koja joj se povjerila tak oobjektiviranim predloženjem slučaja pomogne da trijezno razmisli o "štetnosti i podlosti tjelesnih prohtijeva".

Priče o Upalavaninim vlastitim doživljajima, sačuvane u različitim djelima rane pali književnosti, osobito u *Vinaya* III, 211, i *Dhammapada atthakatha* II, 49, ne razlikuje se mnogo od tragične prirode ovog događaja. Zbog svoje neodoljive ljepote Upalavana je bila i kao redovnica žrtva nasilne požude.

Bila je kći uglednog bogataša iz grada Savati. Put joj je bila boje "plavog lotosovog cvijeta" (značenje njenog imena). I za nju, kao i za **Ambapali**, takmičili su se kraljevi s bogatim i uglednim građanima. Njen otac, u istoj želji da odbijanjem ne navuče mržnju nijednog od njih, odluči da kćer pošalje u samostan. Kaže se da je time najbolje udovoljio i njezinoj vlastitoj želji. Nakon zaređenja, jednom zgodom dok je vršila uobičajene dužnosti u samostanskoj zbornici, čistila pod i pripremala svjetiljke, pogled joj se zaustavi na plamenu svjetiljke koj uje upravo pripalila. Taj joj je prizor bio dovoljan da joj se usiječe u pamćenje neizbrisiv znak sabranosti na počelo vatre i da postane sredstvo krajnje zadubljenosti (*dhyanam*) koje ju je dovelo do duhovnog oslobođenja od žeđi za životom.

Zanimljivo je da se u *Āṭakama* (pričama o Budinim ranijim životima) kao njegova žena najčešće spominje Upalavana, a mnogo rjeđe Jasodara, supruga iz posljednjeg

života.

Therigatha XX

(odabrane sutte)

Prevod Čedomil Veljačić ()*

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XX.1* -- Ambapali

Kudrave i crne kao roj bumbara
ispreplitale su se moje kose.
Sad u starosti liče na kudeljju.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Kao pleter od mirisnih vlakana
okićen cvijećem bijaše glava.
U starosti vonja k'o zečje krzno.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Kao krošnjju u njezi vještog vrtlara
četke su i češljevi rasplitali
pletenice sad tanke od starosti.

Al' izraz se istine nije preobrazio.

Čvrste, uglačane mirisnim uljima
sjale su ukrasima pletenice.
U starosti kroz njih ćela prosijava.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Kao potez kičice vrsnog slikara
isticale su se moje obrve,
u starosti presječene borama.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Žarki, čarovni kao bljesak dragulja
moji su pogledi bili primamni.
U starosti im se utrnuo sjaj.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Lûk nosa se je isticao pravilan
i čvrst na nježnom mladenačkom licu.
Od starosti je sada nabrekao.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Oblina je ušnih školjki savršena
nekoć resila obris moga lica.
Starost ih je borama izrovala.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Kao pupoljci jasmína sjali su mi
bijeli zubi ranije u nizu.
Starost ih je požutele slomila.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

U gaj usam kao slavuj usred šume
skrivena pjevala sladostrasne pjesme.
U starosti se i hrapav glas lomi.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Glatka poput sedefa i opojna
prelijevala se put moga grla.
Starost ju je brazdama razrovala.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Ruke su mi se nekada izvijale
oble i sjajne k'o zreli plodovi,
a sad su k'o smežurani puzavci.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Filigranski ukrasi na prstenima
svjetlucali su u kretu prstiju.
Starački su prsti golo korijenje.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Nabrekle su mi grudi odskakivale
nemirne kao dvije lopte u igri.
U starosti mi vise izmuzene.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Kao šljam od izglačanoga zlata
odsijevalo je moje tijelo,
sada izmreškano sitnim borama.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Bedra su mi se nekoć uvijala

K'o okreti zakolutane zmije.
U starosti strše kao trstike.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Noge su mi iznad gležnjeva resili
zlatni obruči s obrubom dragulja.
Od lista nogu ostadoše slamke.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Stopala su mi bila poput dvaju
jastučića ispunjenih pamukom.
Starost ih je ulupila brazdama.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

Takva je bila ta put u koj use
sa starošć uugnjezdíše patnje.
K'o sa trošne kuće otpada naboj.
Al' izraz se istine nije preobrazio.

 Ambapali je bila, prema komentarskoj tradiciji,

Therigatha XXX

(odabrane sutte)

Prevod Čedomil Veljačić ()*

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

XXX.1 * -- Subha

U Živkovu voćnjaku pred pred isposnicu Čistu stade
na put zlonamjernik, a Čista ga ovako oslovi:

-- Šta sam ti zgriješila da mi sada želi spriječiti prolaz?

Prijatelju, doticaj s muškarcima ne dolikuje isposnici.

Svojim me je uzorom Učitelj u dostojnom redu usmjerio
na neokaljan put pročišćenja. Zašto mi sada sprečavaš prolaz?

Tvoj duh je nemiran, moj smiren.

Ti okaljan meni neokaljanom, pročišćenom, razriješenoj,

zašto da sada sprečavaš prolaz?

-- Toliko si nježna i bezgrešna. Šta znači tebi odricanje?

Odbaci požutelu halju, hodi, uživaj u rascvaloj šumi!

Duh cvijeća uskovitlan s polenom širi sladak miris posvuda.

Sretno je doba ranog proleća. Dođi da uživaš u cvjetnoj šumi!

A rascvjetani vrhovi stabala šušte zaneseni pokretom vjetra.

Zar te išta može obradovati, ako se u šumi osamiš?

Gdje borave divlje zvijeri, gdje tutnje bučni glasovi slonova,

bez igdje ikoga želiš samotna otići u prašumu punu groze.

K'o blještav lik izdjelan od zlata, il' vila u rajskom vrtu se pričinjaš.

U tanahnom benareskom velu sjaj će ti postati nenadmašiv.

Ja ću voditi brigu o tebi. Hajde da živimo duboko u šumi!

Nema na svijetu bića dražeg od tebe, ptičice blaga pogleda.

Ako poslušаш moje riječi, dođi da sretno živiš u mom domu!

u okrilju mojega dvora dvorkinje će se brinuti za tebe.

Na izbor će ti biti tanke haljine, cvjetni vjenci i mirisi.

Zlatom draguljima i biserom u izobilju ću te darivati.

Bračna će postelja biti veličanstvena, od čiste sandalovine,

a ponaljepši čaršaf bit će prostrt na udobni dušek od meke vune.

Kao cvijet lotosa istrgnut iz vode, ostavljen bez ljudske njege,

tako će u isposništvu i udovi tvoga tijela povenuti.

-- Čemu da još hvalospjevima puniš lješ koj ise nadimlje na groblju,

i zadivljen stojiš pred prizorom tijela koje se raspada?

-- Pogled ti je k'o vilin pjev, k'o trepet plahe ptičice u šumi,
i dok ti gledam oči, u meni žudnja postaje neodoljiva.

Na licu oblika lotosova pupoljka, a sjaj čistoga zlata,
dok gledam tvoje oči, žudnja u meni postaje neodoljiva.

Duge trepavice nad bistrim pogledom, nezaboravne ma gdje da
pođem!

Nema na svijetu oka dražeg od tvoga, ptičice blaga pogleda!

-- Po bespuću želiš putovati, igrati se s Mjesecom na nebu,
preskočiti stožer svijeta, primamiti sljedbenicu Bude.

U ljudskom ni božjem svijetu nema ničeg za čim ja još žudim.
Ni za šta ne znam na mojem putu što nije satrto iz korijena.

Ko živa žar je odbačena žudnja, prokazana čaša otrova.
Ništa ne opažam na svojem putu što nije satrto iz korijena.

Onu što još nije prozrela sve na što je Učitelj upozorio,
kušaš li zavesti, još možeš u nedoumici svladati.

No ja sam nepokolebiva, jer znam: prekor i hvala, radost, patnja,
podjednak su stjecaj odvratnosti svuda. Ćud mi uz njih ne prijanja.

Ja sam sljedbenica vodiča na osmostruko čvrstom putu.
rn je istrgnut, gnoj izlučen, ništavilo zaklon gdje počivam.

Vidjela sam kako šarena lutka, izdjelana od drveta,
nitima povezana za poluge, živahno skače na sve strane.

Al' kad joj se ispuste niti, pa kad se razglobi i raskomada,

slomljena lutka ne pruža rasonodu, niti mami srce.

Kao pljesnivim muljem zagađen zid da si vidio, tako cijeni
i ovu dvosmislenost viđenja. Ljudsko je shvaćanje besmisleno.

Zar zbilji pretpostavljaš maštu, il' vjeru u zlatno stablo iz snova,
te zaslijepjen srljaš za taštom igrom lutaka sred ljudske gomile?

Pokretno uglavljena kugla nabubrena suznom tekućinom
proizvodi razle izlučine, zgrušane u obliku ovog oka.

I iskopa ga ljepotica, neprivrženo, bez oklijevanja,
pa ga pruži tom čovjeku: "Izvoli, uzmi to oko, zadrži ga!"

A njega napusti strast za svagda i poče moliti oprostjenje:
-- Zacijeli ga, isposnice! Zar nikad više neće zasjati?

Skršila si mene zlikovca, kao živu vatru da prigrlih,
il' zmiju otrovnicu. Avaj, povrati vid oku i smiluj mi se!

Oslobođena otiđe isposnica pred plemenitog Budu.
kad spaci lik taj ponajdobrostiviji, oko joj ponovo prosja.

- ▶ *Subha (Čista)* je, prema kratkom komentarskom podatku, bila kći ugledne bramanske porodice iz grada Raḍagaha, gdje se nalazio i mangov gaj koji je dvorski ljekar Ćivako poklonio Budinoj redovničkoj zajednici. Kaže se da je pristupila prosjačkom redu isposnicâ kao učenica Budine Velike Pomajke, Paḍapati Gotami..

Čemu je Buda podučavao

Valpola Rahula

Predgovor – Buda – Budistički pogled na svet – Prva plemenita istina – Druga plemenita istina
– Treća plemenita istina – Četvrta plemenita istina – Učenje o nepostojanju sopstva
– "Meditacija" ili oplemenjivanje uma – Budino učenje danas – Odabrani tekstovi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

PRVA PLEMENITA ISTINA: *Dukkha*

SUŠTINA Budinog učenja leži u četiri plemenite istine (*Cattari ariyasaccani*), koje je protumačio još u svojoj prvoj propovedi [1] svojim starim prijateljima, petorici asketa, u Isipatani (današnji Sarnat) blizu Benaresa. U toj propovedi, kako je zabeleženo u najstarijoj predaji, te četiri istine ukratko su izložene. No, bezbroj je mesta u ranim budističkim tekstovima gde se one iznova objašnjavaju, sa mnogo više detalja i na različite načine. Ukoliko proučavamo četiri plemenite istine uz pomoć tih mesta i objašnjenja, dobijamo prilično dobru i preciznu predstavu o suštini Budinog učenja onako kako je dato u najstarijim sačuvanim tekstovima.

Četiri plemenite istine su:

1. *Dukkha* [2]
2. *Samudaya*; nastanak ili izvor *dukkhe*
3. *Nirodha*, iskorenjivanje *dukkhe*
4. *Maga*, put koji vodi do iskorenjivanja *dukkhe*.

Prva plemenita istina: dukkha

Prva plemenita istina (*dukkha-ariyasacca*) uglavnom je među većinom poznavalaca prevođena kao "plemenita istina o patnji" i tumačena u smislu da život, prema budizmu, nije ništa drugo do patnja i bol. I prevod i tumačenje u velikoj meri ne zadovoljavaju i promašuju pravo značenje. Upravo zbog ovog ograničenog, proizvoljnog i olakog prevoda i njegovog površnog tumačenja mnogi su bili navedeni na pogrešan zaključak da je budizam pesimističan.

Pre svega, budizam nije ni pesimističan ni optimističan. Ako je uopšte nešto, on je realističan, jer na realan način gleda na život i svet. Stvari posmatra objektivno (*yatha bhutam*). On vas ne uljuljkuje budalastim rajem, niti plaši i muči svakovrsnim izmišljenim strahotama i grehovima. On vam precizno i objektivno govori šta ste i šta je svet oko vas, ukazuje vam na put kako da usavršite slobodu, mir, uravnoteženost i sreću.

Jedan lekar može preceniti bolest i napustiti svaku nadu u izlečenje. Drugi može neuko objaviti da nikakve bolesti nema i da ni lečenje nije potrebno, obmanjujući tako pacijenta lažnom utehom. Prvog možete nazvati pesimistom, a drugog optimistom. Obojica su podjednako opasni. No, treći lekar tumači ispravno simptome, razume uzrok i prirodu bolesti; jasno uvida da se ona može lečiti i hrabro propisuje terapiju, spasavši tako pacijentu život. Buda je poput ovoga poslednjeg lekara. On je mudri i vešti iscelitelj za bolesti ovoga sveta (*bhisakka* ili *bhaisajya guru*).

Tačno je da pali reč *dukkha* (ili na sanskritu *duhkha*) u uobičajenoj upotrebi znači "patnju", "bol", "žalost" ili "jad", kao suprotnost reči *sukha* koja znači "sreću", "ugodnost" ili "mir". Ali pojam *dukkha* kao prva plemenita istina, koja predstavlja Budino viđenje života i sveta, ima dublje filozofsko značenje i pokriva daleko širi smisao. Prihvaćeno je da pojam *dukkhita* u prvoj plemenitoj istini sadrži, sasvim očigledno, uobičajeno značenje "patnje", ali sem toga uključuje dublje

ideje kao što su "nesavršenost", "nestalnost", "ispražnjenost", "nesuštastvenost". Otuda je teško pronaći jednu reč koja bi obuhvatila čitav spektar značenja pojma *dukkha* kao prve plemenite istine, pa ga je bolje ostaviti neprevedenog, nego davati pogrešnu i neprikladnu predstavu o njegovom značenju prevodeći ga sa uobičajenim "patnja" i "bol".

Buda ne odbacuje sreću u životu kada kaže da postoji patnja. Naprotiv, on priznaje različite oblike sreće, materijalne i duhovne, za laičke sledbenike, kao i za zaređene. U *Anguttara nikayi*, jednoj od najstarijih zbirki Budinih govora pisanih na pali jeziku, nalazi se spisak srećnih stvari (*sukhani*), kao što je sreća porodičnog života i sreća života u osami, sreća ćulnih zadovoljstava i sreća odvrćenosti, sreća privrženosti i sreća odvojenosti, fizička sreća i mentalna sreća itd. [3] Ali sve su one uključene u *dukkhu*. Čak su i veoma pročišćena duhovna stanja *dhyana* (*recueillement* ili zadubljenja) postignuta zahvaljujući istrajnoj meditaciji, koja su oslobođena svake trunke patnje u uobičajenom značenju reči, stanja koja se mogu opisati kao nepomućena sreća, kao i stanje *dhyana* lišeno i prijatnih (*sukha*) i neprijatnih (*dukkha*) opažanja i čini ga jedino čista ravnodušnost i svesnost – čak su i takva veoma visoka duhovna stanja uključena u *dukkhu*: U jednoj od *sutta u* okviru *Majjhima nikaye* (jedne od najstarijih zbirki govora), pošto je pohvalio duhovnu sreću ovih *dhyana* (zadubljenja), Buda kaže za njih da su "prolazna, *dukkha* i podložna promeni" (*anicca dukkha viparinadhamma*). [4] Treba ovde uočiti da se reč *dukkha* eksplicitno pojavljuje. Ne zato što se radi o patnji u uobičajenom značenju reči, već zato što "sve što je prolazno jeste *dukkha*" (*yad aniccam tam dukkham*).

Buda beše realističan i objektivn. On kaže, misleći na život i uživanje u čulnim zadovoljstvima, da bi trebalo tri stvari da su, nam jasne: (1) privlačnost i zadovoljstvo (*assada*), (2) loše posledice, opasnost ili nemogućnost zadovoljenja (*adinava*) i (3) sloboda ili oslobođenost (*nissarana*). [5] Kada vidite prijatnu, atraktivnu i lepu osobu; vi je želite, njome ste privučeni, uživete u svakom ponovnom gledanju, izvlačite iz te osobe prijatnost i zadovoljstvo. To je zadovoljstvo (*assada*). Ono je činjenica iskustva. Ali ovo zadovoljstvo nije trajno, kao što ni ta osoba, niti njezina privlačnost nisu trajni. Kada se okolnosti promene, kada više ne možete da vidite tu osobu, kada ste lišeni tog zadovoljstva, postajete tužni, možete postati nepromišljeni i uznemireni, čak učiniti neku glupost. To je loša, nezadovoljavajuća i opasna strana te slike (*adinava*). Ovo je takode činjenica iskustva. No, ako niste privučeni tom osobom, ako ste potpuno ravnodušni, to je sloboda, oslobođenost (*nissarana*). Ove tri stvari važe za svako zadovoljstvo u životu.

Iz ovoga je jasno da nije u pitanju pesimizam ili optimizam, već da moramo uzeti u obzir zadovoljstva u životu, kao i iz njih proizašle teškoće i neprijatnosti, i uz to oslobođenost od njih, a sve to kako bismo razumeli život u potpunosti i objektivno. Tek tada je moguća istinska sloboda. S ovim u vezi Buda kaže:

"O monasi, ako neki pustinjač ili braman ne uvidi na taj način da uživanje u čulnim zadovoljstvima jeste uživanje, da njima izazvano nezadovoljstvo jeste nezadovoljstvo, da oslobođenost od njih jeste oslobođenost, tada nije moguće da do kraja razume želju za čulnim zadovoljstvima, niti da u to uputi drugoga, niti će drugi, sledeći njegova uputstva potpuno razumeti želju za čulnim zadovoljstvima. Ali, o monasi, ako neki pustinjač ili braman uvidi na taj načinda uživanje u čulnim zadovoljstvima jeste uživanje, da njima izazvano nezadovoljstvo jeste nezadovoljstvo, da oslobođenost od njih jeste oslobođenost, tada je moguće da do kraja razume želju za čulnim zadovoljstvima, da u to uputi drugoga, da drugi sledeći njegova. uputstva potpuno razume želju za čulnim zadovoljstvuna". [6]

Pojam *dukkha* može se posmatrati u tri vida: (1) *dukkha* kao uobičajena patnja (*dukkhita-dukkha*), (2) *dukkha* kao proizvod promene (*viparinama-dukkha*) i (3) *dukkha* kao uslovljena stanja (*samkhara-dukkha*). [7]

Sve vrste patnje u životu, kao što su rođenje, starost, bolest, smrt, bliskost sa neprijatnim osobama i stanjima, razdvojenost od voljenih i prijatnih stanja, nedobijanje onoga što želimo, žalost, plač, uznemirenost – svi ovi oblici fizičke i mentalne patnje, koji su najšire prihvaćeni kao patnja ili bol, uključeni su u *dukkhu* kao uobičajenu patnju (*dukkha-dukkha*).

Osećaj sreće, srećna okolnost u životu, nisu trajni, nisu neprolazni. Oni se menjaju pre ili kasnije. Kada se dogodi promena, ona stvara bol, patnju, nesreću. Ova nestalnost uključena je u *dukkhu* kao proizvod promene (*viparinama-dukkha*).

Lako je razumeti dva oblika patnje (*dukkha*) koja smo upravo pomenuli. Sa njima će se svako složiti. Ovaj vid prve plemenite istine je opštepoznat baš zbog svoje lake razumljivosti. On je deo iskustva u našem svakodnevnom životu.

Ali treći oblik *dukkhe* kao uslovljenih stanja (*samkhara-dukkha*) najvažniji je filozofski vid prve plemenite istine i zahteva malo analitičkih objašnjenja onoga što nazivamo "biće", "individua" ili "ja".

Ono što nazivamo "biće", "individua" ili "ja", prema budističkoj filozofiji, samo je kombinacija stalno menjajućih fizičkih i mentalnih sila ili energija, koje se mogu podeliti u pet grupa ili sastojaka (*pancakkandha*). Buda kaže: "Ukratko, tih pet sastojaka prijanjanja jesu *dukkha*". [8] Na drugom mestu on izričito definiše *dukkhu* kao tih pet sastojaka: "O prosjaci, šta je *dukkha*? Treba reći da je ona tih pet sastojaka prijanjanja." [9] Ovde treba da je jasno kako *dukkha* i pet sastojaka nisu dve različite stvari; samih tih pet sastojaka jesu *dukkha*. Ovaj stav bolje ćemo razumeti kada malo razmotrimo tih pet sastojaka koji čine takozvano biće. Dakle, kojih pet?

Pet sastojaka

Prvi je sastojak materija (*rupakkhandha*). U ovaj pojam "sastojak materija" uključena su tradicionalna četiri elementa (*cattari mahabhutani*) i to: čvrsti, tečni, topli i vazdušni element, kao i derivati (*upadaya rupa*) četiri elementa. [10] U pojam "derivati četiri elementa" uključeno je naših pet materijalnih čulnih organa, tj. oko, uvo, nos, jezik i telo, kao i njima odgovarajući objekti u spoljnom svetu, tj. vidljiv oblik, zvuk, miris, ukus i opipljive stvari; uz to i misli, ideje ili pojmovi koji su u sferi objekata uma (*dhamayatana*). [11] Tako je čitavo područje materije, unutrašnje i spoljašnje, uključeno u sastojak materije.

Drugi su sastojak osećanja (*vedanakkandha*). U ovu grupu su uključena sva naša osećanja, prijatna, neprijatna ili neutralna, nastala zahvaljujući kontaktu fizičkih ili mentalnih organa sa spoljašnjim svetom. Njih delimo na šest vrsta: osećanja nastala kontaktom oka i vidljivih oblika, uva i zvukova, nosa i mirisa, jezika i ukusa, tela i opipljivih stvari i uma (koji je šesto čulo prema budističkoj flozofiji) i objekata uma, odnosno misli ili ideja.

[12] Sva naša fizička i mentalna osećanja uključena su u ovu šestodelnu šemu.

Ovde je korisno reći nekoliko reči o tome šta se u budističkoj filozofiji podrazumeva pod pojmom "um" (*manas*). Treba da je jasno kako um nije duh suprotstavljen materiji. Treba stalno imati na umu da budizam ne priznaje opoziciju duha i materije, kako je ona prihacena u većini drugih filozofskih i religioznih sistema. Um je tek sposobnost ili organ (*indriya*), nalik oku ili uhu. Njega je moguće kontrolisati i razvijati slično svakoj drugoj sposobnosti i Buda vrlo često govori o vrednosti kontrolisanja i disciplinovanja tih šest sposobnosti. Razlika između oka i uma kao sposobnosti je u tome da prva oseća svet boja i vidljivih oblika, dok ova druga oseća svet ideja, misli i mentalnih objekata. Deo našeg iskustva su različiti delovi sveta, zahvaljujući različitim čulima. Ne možemo da čujemo boje, ali možemo da ih vidimo. Niti možemo da vidimo zvukove, ali možemo da ih čujemo. Tako uz pomoć svojih pet fizičkih organa čula – oka, uha, nosa, jezika, tela – doživljavamo jedino svet vidljivih oblika, zvukova, mirisa, ukusa i opipljivih objekata. No oni predstavljaju tek deo sveta, ne njegovu celinu. Šta sa idejama i mislima? One su takođe deo sveta. No njih je nemoguće osetiti, njih ne možemo opaziti okom, uhom, nosom, jezikom ili telom. Ali ih možemo opaziti zahvaljujući drugim sposobnostima, a to je um. Dakle ideje i misli nisu nezavisni od sveta koji doživljavamo uz pomoć tih pet fizičkih čula. Zapravo, one zavise i uslovljene su fizičkim iskustvima. Otuda čovek koji je rođen slep ne može imati bilo kakvu predstavu o boji, izuzev analogijom sa zvukom ili nekim drugim stvarima doživljenim zahvaljujući njegovim drugim sposobnostima. Ideje i misli, koji čine deo sveta, na taj način su proizvedeni i uslovljeni fizičkim iskustvima, a opaža ih um. Otud se um (*manas*) smatra sposobnošću ili organom čula (*indriya*), kao što su to oko ili uho.

Treći su sastojak opažaji (*sannakhandha*). Isto kao osećanja, i opažaji su šestovrsni, u skladu sa šest unutrašnjih sposobnosti i šest njima odgovarajućih spoljašnjih objekata. Poput osećanja, oni nastaju kontaktom naših šest sposobnosti sa spoljašnjim svetom. Opažaji su ti koji razlučuju objekte na fizičke i mentalne.

[13]

Četvrti sastojak su izrazi volje [14] (*samkharakkhandha*). U ovu grupu uključene su sve voljne aktivnosti, i dobre i loše. Ono što je najšire poznato kao karma (ili *kanuna*) spada u ovu grupu. Ovde bi se trebalo prisetiti Budine definicije karme: "O monasi, volja (*cetana*) jeste ta koju nazivam karmom. Poželevši nešto, čovek deluje putem tela, govora ili uma." [15] Volja je "mentalna konstrukcija, mentalna aktivnost. Njezina funkcija je da upravlja um ka sferi dobrih, loših ili neutralnih aktivnosti." [16] Isto kao osećanja i opažaji, volja je šestovrsna, povezana sa šest unutrašnjih sposobnosti i šest njima odgovarajućih objekata (fizičkih i mentalnih) u spoljašnjem svetu. [17] Osećanja i opažaji nisu voljne radnje. Oni ne stvaraju karmičke posledice. Jedino voljne radnje – takve kao pažnja (*manasikara*), volja (*chanda*), odlučnost (*adhimokkha*), poverenje (*saddha*), koncentracija (*samadhi*), mudrost (*pañña*), energija (*viriyā*), želja (*raga*), gnušanje ili mržnja (*patigha*), neznanje (*avijja*), taština (*mana*), ideja sopstva (*sakkaya-ditthi*) itd. – mogu imati karmičke posledice. Ima 52 takve mentalne aktivnosti, koje čine sastojak "izrazi volje".

Peti je sastojak svest (*viññanakkhandha*). [18] Svest je reakcija ili odgovor koji za svoju osnovu ima jednu od šest sposobnosti (oko, uvo, nos, jezik, telo i um) i za svoj objekat jedan od njima odgovarajućih šest spoljašnjih fenomena (vidljiv oblik, zvuk, miris, ukus, opipljive stvari i objekte uma, tj. ideju ili misao). Na primer, svest o vtrenom (*cakkhu-viññana*) ima oko kao svoju osnovu i vidljiv oblik kao svoj objekat. Mentalna svest (*mano-viññana*) ima um (*manas*) kao svoju osnovu i mentalni objekat, tj. ideju ili misao (*dhamma*) kao svoj objekat. Tako je svest povezana sa drugim sposobnostima. Slično osećanju, opažaju ili volji, svest je takode šestovrsna, u odnosu na šest spoljašnjih sposobnosti i u vezi sa šest spoljašnjih objekata. [19]

Ovde treba razgraničiti da svest ne prepozna je objekat: Ona je tek vrsta svesnosti – svesnosti prisustva nekog objekta. Kada oko dođe u kontakt sa bojom, na primer plavom, javlja se vizuelna svest, koja je jednostavno svesnost prisustva boje; ali ona ne raspoznaje da je to plava. Na tom stupnju nema prepoznavanja. Opažaj

(treći sastojak na našem spisku) jeste taj koji prepoznaje da se radi o plavoj boji. Pojam "vizuelna svest" je filozofski izraz koji označava istu ideju koja se prenosi uobičajenom rečju "viđenje". Viđenje ne znači i prepoznavanje. Isto to važi i za ostale oblike svesti.

Treba ponoviti ovde da prema budističkoj filozofiji ne postoji trajan, nepromenljiv duh koji bi se mogao nazvati "sopstvo", "duša" ili "ego", a stajao bi nasuprot materiji, i ovu svest (*viññana*) ne treba smatrati "duhom" suprotnim materiji. Ovu činjenicu treba naročito naglasiti, pošto je pogrešno uverenje o tome da je svest neka vrsta sopstva ili duše i čini trajnu suštinu tokom života imalo zagovornike od najranijih vremena do današnjeg dana.

Jedan od Budinih sledbenika po imenu Sati smatrao je da učitelj ovako podučava: "Jedna te ista svest se transmigrira i kruži iz jednog u drugi život." Buda ga pak upita šta podrazumeva pod "svešču". Satijev odgovor je već klasičan: "Ona je to što se izražava, što oseća, što trpi posledica i plodove svojih dela, ovde i tamo".

"Gde si ti, neznalico", usprotivi mu se Učitelj, "čuo da na takav način izlažem svoje učenje? Zar nisam na bezbroj načina objasnio da svest nastaje zahvaljujući određenim uslovima: da nema nastanka svesti bez tih uslova." Potom Buda nastavi, objašnjavajući svest detaljnije: "Svest se naziva prema onom uslovu na osnovu kojeg i nastaje: putem oka i vidljivih oblika nastaje svest i onda se naziva svešču o viđenom; putem uha i zvukova nastaje svest i onda se naziva svešču o čutom; putem nosa i mirisa nastaje svest i onda se naziva svešču o omirisanom; putem jezika i ukusa nastaje svest i onda se naziva svešču o okušenom; putem tela i opipljivih objekata nastaje svest i onda se naziva svešču o dodirnutom; putem uma i objekata uma (ideja i misli) nastaje svest i onda se naziva svešču o mišljenom."

Onda se Buda u svome objašnjavanju posluži jednim primerom: Plamen se naziva prema materijalu zahvaljujući čijem sagorevanju nastaje. Plamen može nastati

sagorevanjem drveta i naziva se plamenom drveta. Može nastati sagorevanjem sena i tada se naziva plamenom sena. Tako se i svest naziva prema uslovu zahvaljujući kojem nastaje. [20]

Zadržavajući se na ovome mestu, Budagoša, veliki komentator budističkih spisa, objašnjava: "... plamen što nastaje sagorevanjem drveta gori sve dotle dok ima drveta, ali se gasi na istom tom mestu kada ga (drveta) više nema, jer su se tada i uslovi promenili; isto tako svest nastala zahvaljujući oku i vidljivim oblicima nastaje na vratima organa čula (tj. u oku) samo kada se steknu oko, vidljivi oblici i pažnja kao uslovi, ali nestaje onda i tamo gde (uslova) više nema, jer su se tada i uslovi promenili..." [21]

Buda je na nedvosmislen način rekao da svest zavisi od materije, osećanja, opažaja i izraza volje i da ne može postojati nezavisno od njih. On kaže:

"Svest može postojati koristeći materiju kao svoje sredstvo (*rupupayam*), materiju kao svoj objekat (*ruparammanam*), materiju kao svoju osnovu (*rupapatittham*) i tražeći zadovoljstvo ona može rasti i razvijati se; ili svest može postojati koristeći osećaj kao svoje sredstvo... ili opažaj kao svoje sredstvo... ili izraze volje kao svoje sredstvo, izraze volje kao svoj objekat, izraze volje kao svoju osnovu i tražeći zadovoljstvo ona može rasti i razvijati se.

Kada čovek kaže: pokazaću nadolaženje, proticanje, prolaženje, nastanak, rast, jačanje ili razvijanje svesti odvojeno od materije, osećaja, opažaja i izraza volje, tada on govori o nečemu što ne postoji." [22]

Ovo bi ukratko bilo objašnjenje pet sastojaka. Ono što nazivamo "bićem", "individuum" ili "ja" jedino je konvencionalni naziv ili etiketa stavljena na kombinaciju ovih pet delova. Svi su oni nepostojani, svi se neprestano menjaju. "Sve što je nepostojano je *dukkha*" (*Yad aniccam tam dukkham*). Ovo je pravo značenje Budinih reči: "Ukratko, pet sastojaka prijanjanja jesu *dukkha*". Oni nisu jednaki ni u dva trenutka koji slede jedan za drugim. Tako A nije jednako sa A. Oni su unutar toka trenutnog nastajanja i nestajanja.

"O bramanu, to je poput planinske reke što juri, noseći sve pred sobom; ni trenutka, ni za čas ne prestaje ona da teče. Takav je, bramanu, i ljudski život; sličan planinskoj reci." [23] Kao što je Buda jednom rekao Ratapali: "Svet je u neprekidnom proticanju i nepostojan je."

Jedna stvar nestaje, uslovljavajući nastajanje naredne u tom sledu uzroka i posledica. U njima nema nepromenljive suštine. Iza njih ne ostaje bilo šta što bi se moglo nazvati trajnim sopstvom (*atman*), individualitetom, ili nečega što bi se zaista moglo nazvati "ja". Svako će se složiti da se ni materija, ni osećaj, ni opažaj, niti bilo koja od mentalnih aktivnosti, niti svest ne može zapravo nazvati "ja". [24] Ali kada tih pet fizičkih i mentalnih sastojaka, koji su nezavisni, počnu da rade zajedno u kombinaciji poput nekakve fizičko-psihološke mašine, [25] onda nam na um padne ideja o "ja". No to je pogrešna ideja, izraz volje, ništa drugo do jedan od onih 52 izraza volje u okviru četvrtog sastojka o kojem smo već raspravljali, dakle to je ideja o sopstvu (*sakkaya-ditthi*).

Ovih pet sastojaka uzetih zajedno, koje popularno nazivamo "biće", jesu sami po sebi *dukkha* (*samkhara-dukkha*). Ne postoji drugo "biće" ili "ja" koje bi stajalo iza

tih pet sastojaka i doživljavalo *dukkhu*. Kao što kaže Budagoša:

*"Postoji patnja, ali ne i onaj ko pati;
postoje dela, ali ne i njihov počinitelj."* [26]

Iza nekog pokreta ne postoji nepokretni pokretač. Jedino pokret. Nije ispravno reći da život pokreće, već je život sam pokret. Život i pokret nisu dve različite stvari: Drugim rečima, iza misli nema onoga ko misli. Sama misao je onaj ko misli. Ako uklonite misao, nemoguće je pronaći onoga ko misli. Ovde ne možemo da ne primetimo kako je ovo budističko stanovište dijametralno suprotno kartezijanskom *cogito ergo sum*: "Mislim, dakle postojim".

Sada se može postaviti pitanje ima li život svoj početak. Prema Budinom učenju, početak životnog toka živih bića je nešto o čemu se ne može razmišljati. Onaj ko veruje u to da je Bog stvorio život može biti zaprepašćen ovakvim odgovorom. Ali ako ga upitate "Gde je početak Boga?", on će bez oklevanja odgovoriti "Bog nema početka", a da ga takav odgovor nimalo ne iznenadi. Buda kaže: "O monasi, ovaj beskrajni krug (*samsara*) nema vidljivi kraj, kao što se ne može sagledati ni početak lutanja i kruženja bića, zaogrnutih neznanjem (*avijja*) i sputanih okovima žedi (želje, *tanha*)" [27] I još, govoreći o neznanju kao glavnom uzroku tog kontinuiteta života, Buda tvrdi:

"Početak neznanja (*avijja*) ne može se uočiti na takav način da je moguće odrediti tačku pre koje nije bilo neznanja." [28] Tako nije moguće reći ni da nema života iza određene; definisane tačke.

Ovo je ukratko značenje plemenite istine o *dukkhi*. Izuzetno je značajno dobro razumeti ovu prvu plemenitu istinu, jer, kao što Buda kaže, "onaj ko vidi *dukkhu*, vidi takođe nastanak *dukkhe*, vidi takođe dokončanje *dukkhe*, vidi takođe put koji vodi do dokončanja *dukkhe*." [29]

Ovakav stav uopšte ne čini život budiste melanholičnim ili tužnim, kako to neki

Ijudi sasvim pogrešno zamišljaju. Naprotiv, istinski budista je najsrećniji među bićima. U njemu nema strahova i zabrinutosti. Uvek je miran i vedar i ne mogu ga oneraspoložiti ili zastrašiti promene i nevolje, zato što vidi stvari onakvim kakve jesu. Buda nikada nije bio melanholičan ili zlovoljan. Savremenici su ga opisali kao "stalno nasmešenog" (*mihita-mubbangama*). U budističkom slikarstvu i vajarastvu Buda je uvek predstavljen sa likom na kojem se ogledaju sreća, vedrina, zadovoljstvo i samilost. Nigde ni traga patnje, agonije ili bola. [30] Budistička umetnost i arhitektura, budistički hramovi, nikada ne odaju utisak sumornosti i žalosti, već stvaraju atmosferu mira i zadovoljstva.

Mada u životu postoji patnja, budista ne treba zbog toga da bude smrknut, ne treba da bude ljut ili nestrpljiv zbog toga. Jedno od osnovnih zala u životu, prema budizmu, jeste "odbojnost" ili mržnja. Odbojnost (*pratigha*) objašnjena je kao "zlovolja prema živim bićima, prema patnji i prema stvarima koje se odnose na patnju. Njezina funkcija je da stvori osnovu za nesrećna stanja i loše postupke". [31] Tako je pogrešno biti nestrpljiv sa patnjom. Nestrpljivost ili ljutnja prema patnji ne pomažu njezinom uklanjanju. Naprotiv, one je još uvećavaju i već ionako tešku situaciju pogoršavaju i otežavaju. Zato je nužno, ne ljutiti se i biti nestrpljiv, već razumeti problem patnje, kako ona nastaje, kako je se osloboditi i potom delovati u skladu sa tim: strpljivo, mudro, istrajno i energično.

Postoje dva drevna budistička teksta naslovljena *Theragatha* i *Therigatha*, koji su prepuni prekrasnih svedočanstava Budinih sledbenika, muških i ženskih, koji su kroz njegovo učenje pronašli u životu mir i sreću. Kralj Kosale jednom reče Budi da su, za razliku od sledbenika različitih drugih religioznih sistema, koji izgledaju zbunjeni, neuglađenog ponašanja, bleđi, iznureni i neugledni, njegovi "radosni i puni elana (*hattha pahattha*), oduševljeni i veseli (*udaggudagga*), uživaju u duhovnom životu (*abhiratarupa*), i malim su zadovoljni (*pinitindriya*), bezbrižni (*apposukka*), vedri (*pannaloma*), smireni (*paradavutta*), uma lakog poput gazele (*migabhutena cetasa*), tj. bezbrižni" Kralj dodade kako mu veruje da je ovako

blaga čud rezultat činjenice da su "ovi plemeniti ljudi svakako već pronikli u veliko i bremenito značenje učenja Blaženog." [32]

Budizam je sušta suprotnost melanholičnom, žalobnom, pokajničkom i sumornom stavu uma za koji se pretpostavlja da je posledica uvida u Istinu. Sa druge strane, interesantno je ovde se podsetiti da je ushićenje (*piti*) jedan od "faktora prosvetljenja" (*bojjhanga*), osnovnih kvaliteta koje treba negovati da bi se dostigla nirvana. [33]

Beleške

[1] *Dhammacakkappavattana sutta* "Pokretanje točka ispramosti". Mhvg (Alutgama, 1922) str. 9 i dalje; S V (P'TS) str. 420 i dalje. [Natrag]

[2] Prevođenje ove reči sam izbegao zbog razloga koje dajem nešto kasnije. [Natrag]

[3] A (Kolombo, 1929) str. 49. [Natrag]

[4] *Mahadukkhakhandha sutta*, M I (PTS) str. 90. [Natrag]

[5] M I (PTS) str. 85 i dalje; S III (PT'S) str. 27 i dalje. [Natrag]

[6] M I (P'TS) str. 87. [Natrag]

[7] Vism (PTS) str. 499; Abhisamuc., str. 38. [Natrag]

[8] *Samkhittena pancupadanakakkhandha dukkha*. S V (PTS) str. 421. [Natrag]

[9] S III (PTS) str. 158. [Natrag]

[10] S III (PT'S) str. 59. [Natrag]

[11] Abhisamuc., str. 4. Vibh. str. 72. Dhs. str. 133, stav 594. [Natrag]

[12] S III (P'I'S) str. 59. [Natrag]

[13] S III (PTS) str. 60. [Natrag]

[14] "Izrazi volje" je termin koji se danas najčešće koristi da predstavi široko značenje reči *samkhara* u okviru spiska pet sastojaka. *Sarnkhara* u drugim kontekstima može označavati bilo šta uslovljeno, i u tom smislu su svih pet sastojaka *samkhara*. [Natrag]

- [15] A (Kolombo, 1929) str. 590 – *Cetana'ham bhikkhave kammarn vadami. Cetayitva kammam koroti kayena vaca manasa.* [Natrag]
- [16] Abhisamuc, str. 6. [Natrag]
- [17] S II1 (PTS) str. 60. [Natrag]
- [18] Prema filozofiji mahayana budizma sastojak svesti ima tri vida: *citta, rnanas* i *vijñana*, i *alaya-vijñana* (obično prevedena kao "skladišna svesti") nalazi svoje mesto u ovom sastojku. [Natrag]
- [19] S III (PTS) str. 61. [Natrag]
- [20] *Mahatanhasamkhaya sutta*, M 1 (PTS) str. 256 i dalje. [Natrag]
- [21] MA II (PTS) str. 306-307. [Natrag]
- [22] S III (PTS) str. 58. [Natrag]
- [23] A (Kolombo, 1929) str. 700. Ove reči je Buda uputio učitelju (*sattha*) po imenu Araka, koji beše oslobođen svih želja i živeo je u dalekoj prošlosti. Ovde je interesantno setiti se Heraklitovog učenja da je sve u stanju kretanja i njegovog čuvenog iskaza "Ne može se ući dvaput u istu reku, jer nova voda stalno nadolazi." [Natrag]
- [24] *anatta*, učenje o nepostojanju sopstva, bite razmotreno u četvrtom poglavlju. [Natrag]
- [25] Zapravo, Budagoša poredi "biće" sa drvenim mehanizmom (*dantyaanta*). Vism. (PTS) str. 594-595. [Natrag]
- [26] Vism. (PTS) str. 513. [Natrag]
- [27] S II (PTS) str. 178-179; II1 str. 149, 151. [Natrag]
- [28] A V (PTS) str. 113. [Natrag]
- [29] S V (PTS) str. 437. Zapravo, Buda kaže da onaj ko vidi jednu od četiri plemenite istine vidi i ostale tri. Te četiri plemenite istine su međusobno povezane. [Natrag]
- [30] Postoji statua iz Gandare, kao i ona iz Fou Kiena u Kini, na kojoj je Buda predstavljen kao asketa, iscrpljen, sama kost i koža. Ali tako je izgledao pre prosvetljenja, kada se podvrgavao rigoroznim asketskim vežbama, koje je odbacio pošto je postao Buda. [Natrag]

[31] Abhisamuc. str. 7. [[Natrag](#)]

[32] M II (P'TS) str.121. [[Natrag](#)]

[33] Radi detaljnije informacije o ovih sedam faktora prosvetljenja, vidi poglavlje posveteno meditaciji. [[Natrag](#)]

Rev. 1/7/2005

www.geocities.com/budizam/texts/Rahula/deo02.html

Čemu je Buda podučavao

Valpola Rahula

Predgovor – Buda – Budistički pogled na svet – Prva plemenita istina – Druga plemenita istina
– Treća plemenita istina – Četvrta plemenita istina – Učenje o nepostojanju sopstva
– "Meditacija" ili oplemenjivanje uma – Budino učenje danas – Odabrani tekstovi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

DRUGA PLEMENITA ISTINA

Samudaya: Nastanak "*dukkhe*"

DRUGA plemenita istina tiče se nastanka ili porekla *dukkhe* (*Dukkhasamudaya-ariyasacca*). Najpoznatija i najpopularnija definicija druge plemenite istine može se naći na bezbroj mesta u najstarijim tekstovima i glasi ovako:

"Upravo ta 'žed' (želja, *tanha*) uzrokuje novu egzistenciju i novo rođenje (*ponobhavika*) i povezana je sa pohlepom ispunjenom strašću (*nandiragasahagata*) i sve nova ushićenja nalazi sad tu, sad tamo (*tatratabrabhinandini*), a zove se (1) žed za čulnim uživanjima (*kamatanha*), (2) žed za egzistencijom i ponovnim rođenjem (*bhava-tanha*) i (3) style="mso-spacerun: yes"> žed za nepostojanjem (samoponištavanjem; *vibhava-tanha*)." [1]

Ta 'žed', želja, pohlepa, žudnja, koja se manifestuje na najrazličitije načine, uzrok je nastanka svih oblika patnje i kontinuiteta bića. No, nju ne treba uzimati kao prvi uzrok, jer prema budizmu ne postoji prvi uzrok, sve je relativno i međuzavisno. Čak i ta 'žed', *tanha*, koja se smatra uzrokom ili izvorom *dukkhe*, zavisi u svome nastanku (*samudaya*) od nečeg drugog, a to je osećanje (*vedana*) [2], a osećaj nastaje zahvaljujući kontaktu (*phassa*) i tako dalje se nastavlja krug poznat kao uslovljenost nastanka (*paticca-sarnuppada*), o čemu ćemo kasnije govoriti. [3]

Dakle *tanha*, 'žed', nije prvi, niti jedini uzrok nastanka *dukkhe*. Ali je najuočljiviji i najdirektniji uzrok, "najglavnija stvar" i "sveprožimajuća stvar". [4] Otuda na nekim mestima u izvornim pali tekstovima definicija *samudaye* ili nastanka *dukkhe* uključuje i druga prljanja i nečistoće (*kilesa*, *sasava dhamma*) sem *tanhe*, "žedi", koja se uvek stavlja na prvo mesto. [5]

Mada nužno ograničeni prostorom, biće dobro da se podsetimo da ova "žed" svoje središte ima u zabludi o sopstvu, koja nastaje iz neznanja.

Ovde pojam "žed" ne uključuje u sebe samo želju i privrženost čulnim zadovoljstvima, bogatstvu i moći, već isto tako želju i privrženost idejama, idealima, stanovištima, teorijama, pojmovima i verovanjima (*dhamma-tanha*). [6] Prema Budinoj analizi, sve nevolje i sukobi u životu, od malih međusobnih zadevica do velikih ratova između naroda i država, izvire iz sebične "žedi". [7]

Sa ove tačke gledišta, svi ekonomski, politički i društveni problemi ukorenjeni su u toj sebičnoj "žedi". Veliki državnici koji žele da reše međunarodne sukobe i o ratu i miru govore samo kroz prizmu ekonomije i politike tek paraju po površini i nikada ne prodiru do samog korena problema. Kao što Buda reče Ratapali: "Svet je gladan i žedan i robuje 'želji' (*tanhadaso*)."

Svako će se složiti da sva zla na svetu izaziva sebična želja. To nije teško razumeti.

Ali kako ta želja, "žed", može izazvati novu egzistenciju i novo rođenje (*ponobhavika*), taj problem nije tako lako shvatiti. Tako smo ovde pred dubljom filozofskom stranom druge plemenite istine. Zato prvo moramo upoznati neke stavove teorije karme i reinkarnacije.

Postoje četiri hrane (*ahara*) u smislu "uzroka" ili "uslova" nužna za postojanje i trajanje bića: (1) obična, materijalna hrana (*kabalinkarahara*), (2) kontakt naših organa čula (uključujući um) sa spoljašnjim svetom (*phassahara*), (3) svest (*vinnanahara*) i (4) izrazi volje (*manosancetanahara*). [8]

Od tih četiri poslednji pomenuti, "izrazi volje", jesu volja za životom, za postojanjem, za ponovnim postojanjem, za nastavljanjem, za bivanjem. [9] Oni čine koren egzistencije i kontinuiteta, stremljenjem napred uz pomoć dobrih i loših dela (*kusalakusalakamrta*). [10] Isto je to i "voljom" (*cetana*). [11] Već smo ranije videli [12] da volja jeste karma, kao što je to i sam Buda odredio. Mислеći na upravo pomenute "izraze volje", Buda kaže: "Kada razumemo hranu izraza volje, razumemo tri oblika "žedi" (*tanha*)."[13] Tako termini "žed", "volja", "izraz volje" i "karma" svi označavaju istu stvar: označavaju želju, volju da se bude, postoji, reinkarnira, da se bude sve veći, da se sakupi sve više. To je uzrok nastanka *dukkhe* i nalazi se unutar sastojka izrazi volje, jednog od pet sastojaka koji čine biće. [14]

Ovo je jedna od najvažnijih i najbitnijih tačaka Budinog učenja. Otuda moramo jasno i brižljivo označiti da uzrok, klica nastanka *dukkhe* jeste unutar same *dukkhe*, a ne izvan nje; i isto tako moramo dobro zapamtiti da je uzrok, klica prestanka *dukkhe*, razaranja *dukkhe*, takođe unutar *dukkhe*, a ne izvan nje. To se želi reći dobro znanom formulom koja se često nalazi u izvornim pali tekstovima: *Yam kinci samudayadhammam sabbam tam nirodhadhammam* "Sve što nastaje, mora i da nestane" [15] Biće, stvar ili sistem, ako u svojoj prirodi sadrži nastajanje, dolazak u postojanje, imaju takođe u svojoj prirodi klicu sopstvenog nestanka i razaranja. Tako i *dukkha* (pet sastojaka) u svojoj prirodi sadrži sopstveno nastajanje i takođe u sebi sadrži svoj nestanak. Ova činjenica biće

uzimana u obzir i prilikom razmatranja treće plemenite istine, *nirodha*.

Pali reč *kamma* ili sanskriška reč karma (od korena *kr*, činiti) doslovno znači "delo", "činjenje". Ali u budističkoj teoriji karme ona ima specifično značenje: znači samo "voljom pokrenuto delo"; a ne svako. Niti ona znači rezultat karme, kako je mnogi pogrešno koriste. U budističkoj terminologiji karma nikada ne znači svoju posledicu; njezina posledica je znana kao "plod" ili "rezultat" karme (*kamma-phala* ili *kamma-vipaka*).

Volja relativno može biti dobra ili loša, baš kao što i želja relativno može biti dobra ili loša. Tako i karma može biti dobra ili loša. Dobra karma (*kusala*) proizvodi dobre efekte, a loša karma (*akusala*) proizvodi loše efekte. "Žed", volja, karma, bilo da su dobri ili loši, imaju kao svoj efekat jednu silu - silu ka prođužavanju - prođužavanju u dobrom ili lošem smeru. Je li on dobar ili loš jeste relativno i nalazi se unutar kruga trajanja (*samsara*). Arahant, mada dela, ne akumulira karmu, jer se oslobodio lažne ideje o sopstvu, oslobodio se "žedi" za trajanjem i preporađanjem, oslobodio se svakog drugog prljanja i nečistoća (*kilesa, sasava dhamma*). Za njega nema više ponovnog rođenja.

Teoriju karme ne bi trebalo brkati sa takozvanom moralnom pravdom ili "nagradom i kaznom". Ideja "moralne pravde" i "nagrade i kazne" nastaje iz teorije o vrhovnom biću, Bogu, koji presuđuje, koji propisuje zakone i određuje šta je ispravno, a šta pogrešno. Termin "pravda" je dvoznačan, opasan i u njegovo ime čovečanstvu je došlo više štete nego dobroga. Teorija karme je teorija uzroka i posledice, akcije i reakcije; reč je o prirodnom zakonu, koji nema nikakve veze sa idejom pravde ili nagrade i kazne. Svaki voljni čin proizvodi svoje posledice ili rezultate. Ako ispravno delo proizvodi dobre rezultate, a loše delo loše, tu nije reč o pravdi, nagradi ili kazni koju je odmerio bilo ko ili bilo kakva sila koja prosuđuje vaše delo, već je to u samoj njegovoj prirodi, njegov zakon. Ovo nije teško razumeti. No poteškoća se javlja zato što, prema teoriji karme, efekti voljnih aktivnosti mogu da se protegnu u svome manifestovanju čak i na život posle smrti.

Ovde moramo da objasnimo šta je, prema budizmu, smrt.

Već ranije smo videli da biće nije ništa drugo do kombinacija fizičkih i mentalnih sila ili energija. Ono što nazivamo smrću jeste prestanak funkcionisanja fizičkog tela. Da li sve te sile i energije presušuju zajedno sa prestankom funkcionisanja fizičkog tela? Budizam kaže "ne". Volja, želja, žeđ da se postoji, da se traje, da se postaje sve više, ogromna je sila što pokreće čitave živote, čitave egzistencije, čitav svet. To je najveća sila, najveća energija na svetu. Preina budizmu, ta sila ne prestaje sa prestankom funkcionisanja tela, odnosno smrću; ona nastavlja da se manifestuje u drugom obliku, izazivajući novu egzistenciju, odnosno ono što nazivamo . reinkarnacijom.

Sada se javlja jedno drugo pitanje: Ako nema trajnog, nepromenljivog entiteta ili suštine kao što je sopstvo ili duša (*atman*), šta je to što ponovo nastaje ili se preporođa posle smrti? Pre no što pređemo na život posle smrti, razmotrimo šta je život i kako se on održava. Ono što nazivamo životom, kao što smo više puta ponovili, jeste kombinacija pet sastojaka, kombinacija fizičkih i mentalnih energija. One se neprestano menjaju; nisu potpuno iste ni u dva sasvim bliska trenutka. Svakog trenutka one se rađaju i umiru. "Kada sastojci nastaju, razlažu se i nestaju, o monasi, u svakom trenutku i vi se rađate, razlažete se i nestajete." [16] Tako, čak i u ovom životu, mi se u svakom trenutku rađamo i umiremo i tako trajemo. Ako možemo da razumemo da u ovome životu možemo trajati bez trajne, nepromenljive suštine kakva je sopstvo ili duša, zašto ne bismo mogli razumeti da i te sile mogu trajati bez sopstva ili duše posle prestanka funkcionisanja tela?

Kada ovo fizičko telo više nije u stanju da funkcioniše, energije u njemu ne zamiru, već prelaze u neki drugi oblik, odnosno formu, koju nazivamo drugim životom. U detinjstvu sve fizičke, mentalne i intelektualne sposobnosti su krhke i slabe, ali u sebi sadrže potenciju stvaranja potpuno odraslog čoveka. Fizičke i mentalne energije koje čine takozvano biće sadrže u sebi snagu da se pretvore u drugi oblik, postepeno rastu i dostignu svoj puni intenzitet.

Pošto nema trajne, nepromenljive suštine, ništa ne prelazi iz jednog u drugi trenutak. Tako, sasvim očigledno, ništa trajno ili nepromenljivo ne može preći ili transmigrirati iz jednog života u sledeći. Jedino taj niz promena ostaje neprekinut. U pravom smislu reči, taj niz nije ništa drugo do kretanje. Liči na plamen sveće što gori u noći: niti je uvek isti, niti je drugi. Dete poraste i potom postane čovek od šezdeset godina. Svakako da taj starac nije isto što i ono dete pre šezdeset godina, a niti je to druga osoba. Slično ovome, osoba koja umire i ponovo se rodi negde drugde nije ni ista osoba, niti druga (*na ca so na ca anno*). Ona je kontinuitet istog niza. Razlika između smrti i rođenja je jedino jedan momenat misli: poslednji momenat misli u ovom životu uslovljava prvi momenat misli u takozvanom sledećem životu, koji je zapravo samo nastavak istog niza. I tokom ovoga života jedan momenat misli uslovljava naredni momenat misli.

Tako, sa budističkog stanovišta, pitanje života posle smrti nije velika misterija i budista nikada ne lupa mnogo glavu oko tog problema.

Sve dok postoji "žed" da se bude i da se postaje, održava se kružni tok preporađanja (*samsara*). Njega je moguće zaustaviti jedino kada mu pokretačka sila, ta "žed", presahne zahvaljujući mudrosti koja sagleda Stvarnost, Istinu, nirvanu.

Beleške

[1] Mhvg. (Alutgama, 1922) str. 9; SV (PTS) str. 421 i dalje. [[Natrag](#)]

[2] *Vedanasarnudaya tanhasarnudayo*. M I (PTS) str. 51. [[Natrag](#)]

[3] Videti stranu 69. [[Natrag](#)]

[4] Abhisamuc. str. 43, *pradhanyartha, sarvatrartha*. [[Natrag](#)]

[5] Vidi Vibh. (PTS) str. 106 i dalje. [[Natrag](#)]

[6] M I (PTS) str. 51; S II str. 72; Vibh. str. 380. [[Natrag](#)]

[7] M I str. 86. [Natrag]

[8] M I str. 48. [Natrag]

[9] Interesantno je uporediti ovaj "izraz volje" sa "libidom" u savremenoj psihologiji. [Natrag]

[10] MA I (PTS) str. 210. [Natrag]

[11] Manosancetana'ti cetana eva vuccati . MA I (PTS) str. 209. [Natrag]

[12] Vidi stranu 32. [Natrag]

[13] S II (PTS) str.100. Tri oblika "žeđi" su: (1) žeđ za čulnim zadovoljstvima, (2) žeđ; za postojanjem i preporađanjem i (3) žeđ za nepostojanjem, kao što je to dato u definiciji *samudaye*, "nastanka *dukkhe*". [Natrag]

[14] Vidi stranu 32. [Natrag]

[15] M III (PTS) str. 280; 5 IV str. 47,107; V str. 423 i dalje. [Natrag]

[16] Prmj. I (PTS) str. 78. "*Khandhesu jayamanesu jiyamanesu miyamanesu ca khane khane tvam bhikkhu jayase ca miyase ca.*" Ovo je citat u komentaru *Paramatthajotika* Budinih reči. Međutim, nisam mogao da ustanovim na kom mestu se one nalaze u kanonskim tekstovima. [Natrag]

Rev. 5/7/2005

www.geocities.com/budizam/texts/Rahula/deo03.html

Čemu je Buda podučavao

Valpola Rahula

[Predgovor](#) – [Buda](#) – [Budistički pogled na svet](#) – [Prva plemenita istina](#) – [Druga plemenita istina](#)

– [Treća plemenita istina](#) – [Četvrta plemenita istina](#) – [Učenje o nepostojanju sopstva](#) – ["Meditacija" ili oplemenjivanje uma](#) – [Budino učenje danas](#) – [Odabrani tekstovi](#)

Za sajt pripremio **Marijan Vučinc**

Prevod **Branislav Kovačević**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

TREĆA PLEMENITA ISTINA

Nirodha: "Dokončanje *dukkhe*"

TREĆA plemenita istina kaže da postoji izbavljenje, oslobađanje od patnje, od trajnosti *dukkhe*. Ona se naziva plemenitom istinom o dokončanju *dukkhe* (*dukkhanirodha-ariyasacca*), a to je *nibbana*, poznatija po svome sanskritskom obliku nirvana.

Da bismo eliminisali *dukkhu* moramo eliminisati glavni koren *dukkhe*, a to je "žed" (*tanha*), kao što smo to već videli. Tako je nirvana takođe poznata pod

nazivom *tanhakkhaya*, "iskorenjivanje žedi". Sada ćete upitati: Ali šta je nirvana? Napisani su tomovi da bi se odgovorilo na ovo sasvim prirodno i jednostavno pitanje; time je samo pravljen sve veća zbrka oko ovoga pitanja. Jedini razuman odgovor na njega je da se ne može rečima formulirati potpun i zadovoljavajući odgovor, pošto je čovekov jezik suviše oskudan da bi izrazio pravu prirodu ili krajnju realnost koju predstavlja nirvana. Jezik su stvarale i koristile mase ljudskih bića da bi izrazile stvari i ideje koje su iskusili njihovi organi čula i njihov um: Nadzemaljsko iskustvo kakvo je apsolutna istina ne pripada takvoj kategoriji. Otuda i ne postoje reči kojima bi se izrazilo takvo iskustvo, baš kao što ni riba u svome rečniku nema reč za čvrsto kopno. Kornjača je pričala svojoj prijateljici ribi da je upravo pre no što je skočila u jezero šetala po kopnu. "Naravno", reče riba, "htela si da kažeš da si plivala." Kornjača je pokušavala da objasni da se na kopnu ne može plivati, da je ono čvrsto i da se po njemu hoda. Ali riba je insistirala da tako nešto ne postoji, da mora biti tečno poput jezera, sa talasima i da na njemu mora da je moguće gnjanje i plivanje.

Reči su simboli koji predstavljaju stvari i nama poznate ideje; ti simboli ne odgovaraju pravoj prirodi čak i najobičnijih stvari. U pogledu razumevanja Istine, jezik se smatra obmanjujućim i varljivim. Tako se u *Lankavatara sutri* kaže da se neznanice zaglibljuju u reči poput slona u mulju. [1]

Istina je, ne možemo bez jezika. No ako nirvanu treba da izrazimo i objasnimo pozitivnim pojmovima, skloni smo da se uhvatimo za neku ideju povezanu sa tim pojmovima, mada ona može biti nešto sasvim suprotno. Zato se ona izražava najčešće negativnim pojmovima [2] - što je možda manje opasan način. Tako se ona često pominje pod takvim negativnim pojmovima kao što je *tanhakkhaya* "iskorenjivanje žedi", *asankhata* "jedinostvena", "neuslovljena", *viraga* "odsustvo želje", *nirodha* "utrnuće", *nibbana* "ugasnuće" ili "iskorenjivanje".

Razmotrimo sada nekoliko definicija i opisa nirvane koje nalazimo u originalnim pali tekstovima: "To je potpuni nestanak upravo te 'žedi' (*tanha*), odustajanje od nje,

odbacivanje, oslobađanje, odvajanje od nje." [3]

"Smirivanje svih uslovljenih stvari, odustajanje od svakog prljanja, iskorenjenje 'žedi', odvajanje, nestanak, nirvana." [4]

"O prosjaci, šta je Apsolut (*asamkhata*, neuslovljeno)? To je, o prosjaci, iskorenjivanje želje (*ragakkhaya*), iskorenjivanje mržnje (*dosakkhaya*), iskorenjivanje obmanutosti (*mohakkhaya*). To se, o prosjaci, naziva Apsolutom." [5]

"O Rada, iskorenjivanje 'žedi' (*tanhakkhaya*) jeste nirvana." [6]

"O prosjaci, kakve god bile stvari, uslovljene ili neuslovljene, među njima je neprijanjanje (*viraga*) najuzvišenije. Ono znači oslobođenost samoljublja, razaranje požude, prestanak vezivanja, presecanje kontinuiteta, iskorenjivanje 'žedi' (*tanha*), odvrćenost, prestanak, nirvanu." [7] Odgovor Saripute, glavnog Budinog učenika, na direktno pitanje "Šta je nitvana?", koje mu je postavio Parivrađaka, identičan je sa definicijom *asamkhate* koju je dao Buda: "Iskorenjivanje želje, iskorenjivanje mržnje, iskorenjivanje obmanutosti." [8]

"Napuštanje i razaranje želje i požude za tih pet sastojaka prijanjanja: to je prestanak *dukkhe*." [9]

"Prestanak kontinuiteta preporađanja (*bhavanirodha*) jeste nirvana." [10]

I dalje, u vezi sa nirvanom Buda kaže: "O prosjaci, postoji nerođeno, neodraslo i neuslovljeno. Kad ne bi bilo nerođenog, neodraslog i neuslovljenog, tada ne bi bilo izlaza za rođeno, odraslo i uslovljeno. Pošto postoji nerođeno, neodraslo i neuslovljeno, postoji i izlaz za rođeno, odraslo i uslovljeno." [11]

"Tu četiri elementa čvrstoće, tečnosti; toplote i kretanja nemaju mesta; pojmovi dužine i širine; velikog i malog, dobra i zla, imena i oblika su takođe razoreni; ni ovaj svet, ni drugi, ni dolaženje, ni odlaženje, ni ostajanje, ni smrt, ni rođenje, niti

je objekte čula moguće naći." [12]

Pošto je nirvana opisana ovakvim negativnim terminima, mnogi su stekli pogrešan utisak da je ona negativna i znači samoponištenje. Nirvana ni u kom slučaju nije poništavanje sopstva, jer ni ne postoji sopstvo koje bi trebalo poništiti. Ona jedino može biti poništavanje iluzije, lažne predstave o sopstvu.

Nepravilno je reći da je nirvana negativna ili pozitivna. Ideje "negativnog" i "pozitivnog" su relativne i unutar su područja dualiteta. Ti pojmovi se ne mogu primeniti na nirvanu, apsolutnu istinu, koja je iza dvojnosti i relativnosti.

Negacija ne znači nužno i negativno stanje. Pali i sanskritska reč za zdravlje je *arogya*, negativan termin, koji doslovno znači "odsustvo bolesti". Ali *arogya* (zdravlje) ne predstavlja negativno stanje. Reč "besmrtan" (ili njezin sanskritski ekvivalent *amrta* ili pali *amata*), što je takođe sinonim za nirvanu, jeste negacija, ali ona ne označava negativno stanje. Negacija negativnih vrednosti nije negativna. Jedan od dobro poznatih sinonima za nirvanu jeste "sloboda" (pali *mutti*, sanskrit. *mukti*). Niko ne bi ustvrdio da je sloboda negativna. Ali čak i sloboda ima svoju negativnu stranu: sloboda je uvek oslobađanje od nečega što sputava, što je loše, što je negativno. Ali sloboda nije negativna. Tako nirvana, *mutti* ili *vimutti*, apsolutna sloboda, jeste sloboda od svakog zla, sloboda od želje, mržnje i neznanja, sloboda od svakog pojma dualiteta, relativnosti, vremena i prostora.

Izvesnu predstavu o nirvani kao apsolutnoj istini daje nam **Dhatuvibbanga-sutta**, 140. govor u *Majjhima-nikayi*. Ovaj izuzetno važan govor održao je Buda (već pomenutom) Pukusatiju, za kojeg je Učitelj ustanovio da je pošten i inteligentan, našavši ga jedne noći u grnčarskoj kolibi. Ovo bi bila suština važnijih delova *sutte*:

Čovek je sastavljen od šest elemenata: čvrstog, tečnog, toplog, pokretnog, prostora i svesti. On ih analizira i utvrđuje da nijedan od njih nije "moj", "ja" ili "moje sopstvo". Zatim tumači kako svest nastaje i prestaje, kako prijatni,

neprijatni i neutralni opažaji nastaju i nestaju. Zahvaljujući takvom znanju um mu ostaje neprivučan bilo čim. Tada u sebi pronalazi čistu ravnodušnost (*upekha*), koju može usmeriti ka bilo kojem uzvišenom duhovnom stanju, i zna da će takva čista ravnodušnost veoma dugo potrajati: Ali onda pomisli:

"Ako ovu pročišćenu i nepomućenu ravnodušnost usmerim ka sferi omeđenog prostora i razvijam um u skladu sa njom, to je mentalna kreacija (*samkhatam*).

[13] Ako ovu pročišćenu i nepomućenu ravnodušnost usmerim ka sferi beskrajne svesti..., ka sferi ništavila... ili ka sferi ni-opažanja-ni-neopažanja i razvijam um u skladu sa njom, to je mentalna kreacija." Potom on napušta i mentalnu kreaciju, kao i želju za produžavanjem i ponovnim postojanjem (*bhava*) ili poništavanjem (*vibhava*). [14] Pošto više ne stvara, niti želi produžavanje i ponovno nastajanje, niti poništavanje, on ne prijanja ni za šta na svetu; pošto više ne prijanja, nije nespokojan; pošto više nije nespokojan, u sebi je potpuna miran. I on zna: "Nema više rođenja, proživljen je život, učinjeno je ono što je trebalo učiniti, ništa više ne preostaje." [15] Sada kada doživljava prijatno, neprijatno ili neodređeno osećanje, on zna da je ono prolazno, da ga ne sputava, da u njemu ne budi strast: Kakvo god da je osećanje, doživljava ga on bez vezivanja za njega (*visamyutto*). Zna da će sva ta osećanja uminuti kada se telo raspadne, baš kao što i plamen umine kada nestane ulja i dogori fitilj.

"Zato, o prosjače, onaj ko je tako opremljen, opremljen je apsolutnom istinom, jer znanje o okončanju celokupne *dukkhe* jeste apsolutna plemenita mudrost."

Ovakvo njegovo oslobođenje, utemeljeno u Istini, jeste definitivno: O prosjače, ono što nije stvarnost (*mosadharnma*), lažno je; ono što je stvarnost (*arnosadhamma*), nirvana, jeste Istina (*sacca*). Zato, o prosjače, onaj ko je tako opremljen, opremljen je apsolutnom istinom. Jer apsolutna plemenita istina (*paramam ariyasaccam*) jeste nirvana, jeste stvarnost."

Drugde Buda očigledno koristi reč istina umesto reči nirvana: "Poučavaću vas Istini

i putu koji vodi do Istine." [16] Sasvim izvesno da ovde Istina znači nirvanu.

Dakle, šta je apsolutna istina? Prema budizmu, apsolutna istina je da nema ničeg apsolutnog na svetu, da je sve relativno, uslovljeno i prolazno, da ne postoji nepromenljiva, trajna, apsolutna supstanca zvana sopstvo, duša ili atman, bilo unutra, bilo spolja. To je apsolutna istina. Istina nikada nije negativna, mada postoji raširen izraz kakav je "negativna istina". Shvatanje te istine, tj. sagledavanje stvari onakvim kakve one jesu (*yathabhutam*) bez iluzija ili neznanja (*avijja*), [17] jeste iskorenjivanje želje, "žedi" (*tanhakkhaya*), i prestanak (*nirodha*) *dukkhe*, a to je nirvana. Interesantno je i korisno zapamtiti ovde mahajansko stanovište o nirvani kao nečemu što se ne razlikuje od samsare. [18] Ista stvar je i samsara i nirvana, već u zavisnosti od načina na koji je posmatramo - subjektivno ili objektivno. Ovakvo stanovište je verovatno razvijeno iz ideja koje su se prvobitno nalazile u teravadskim tekstovima, na koje smo se upravo pozvali u ovom kratkom razmatranju.

Nepravilno je misliti da je nirvana prirodan rezultat iskorenjivanja želje. Nirvana nije rezultat bilo čega. Kada bi bila rezultat, onda bi ona predstavljala posledicu izazvanu uzrokom. Bila bi *samkhata* "proizvedena" i "uslovljena". Nirvana nije ni uzrok ni posledica. Ona nije stvorena poput mističnog, duhovnog, mentalnog stanja kakvo je *dhyana* ili *samadhi*. ISTINA JESTE. NIRVANA JESTE. Jedina stvar koju možete učiniti je da je uvidite, shvatite. Postoji put ka ostvarivanju nirvane. Ali nirvana nije rezultat toga puta. [19] Moguće je popeti se stazom na planinu, ali planina nije rezultat, nije posledica puta. Moguće je videti svetlost, ali svetlost nije rezultat vida.

Ljudi često pitaju: Šta je iza nirvane? Ovo pitanje je nemoguće postaviti, jer nirvana je krajnja istina. Pošto je krajnja, ne može biti bilo čega iza nje. Kada bi bilo ičega iza nirvane, onda bi to bilo krajnja istina, a ne nirvana. Monah po imenu Radha postavio je to pitanje Budi u nešto drugačijem obliku: "Kakvu svrhu (ili cilj) ima nirvana?" Ovo pitanje pretpostavlja nešto posle nirvane, pošto pretpostavlja

neku svrhu ili cilj njezin. Zato je Buda odgovorio: "O Radha, odgovor na to pitanje nema granica (tj. pitanje je bez smisla). Monah živi svoj sveti život sa nirvanom kao konačnim uranjanjem (u apsolutnu istinu), kao svojim ciljem, kao krajnjom svrhom." [20]

Neki vrlo rašireni, ali nepravilno sročeni izrazi kao što je, recimo, "Buda je stupio u nirvanu ili parinirvanu posle svoje smrti" podstakli su nastanak niza neosnovanih spekulacija o nirvani. [21] Jer u trenutku kad čujete izraz da je "Buda stupio u nirvanu ili parinirvanu" počinjete nirvanu da smatrate nekakvim stanjem ili područjem, položajem u kojem postoji neka vrsta egzistencije, i pokušavate da je zamislite u pojmovima vezanim za značenje reči "postojanje" kakvo je ono vama poznato. Takvi izrazi kao što je "stupio je u nirvanu" ne pojavljuju se u originalnim tekstovima. Ne postoji takva stvar kao što je "stupanje u nirvanu posle smrti". Postoji reč *parinibbuto*, koja označava smrt Budinu ili nekog arahanta koji je dosegao nirvanu, ali ona ne znači "stupanje u nirvanu". *Parinibbuto* jednostavno znači: "potpuno utrnuće", "potpuno gašenje" ili "potpuno iskorenjivanje", jer Buda ili arahant posle svoje smrti ne stupa u novi život

Sada se javlja novo pitanje: Šta se događa se Budom ili arahantom posle njegove smrti, posle parinirvane? I ono pripada kategoriji pitanja na koja nema odgovora (*avyakata*). [22] Čak i kad je Buda o ovome govorio, ukazivao je da u našem rečniku nema reči koja bi objasnila šta se dešava arahantu posle njegove smrti. U odgovoru parivrađaki po imenu Vaća Buda je rekao da pojmovi "rođen" ili "nerođen" ne odgovaraju u slučaju arahanta, jer takve stvari kao što su: materija, osećaj, opažaj, izrazi volje i svest, sa kojima su pojmovi "rođen" i "nerođen" povezani, potpuno su uništene i iskorenjene i nikada se ponovo neće pojaviti posle njegove smrti. [23]

Arahant se posle smrti često upoređuje sa vatrom koja se ugasila jer nema više drveta ili lampom što se gasi kad nestane fitilja i ulja. [24] Ovde mora biti jasno da

to što se upoređuje sa plamenom ili lampom nije nirvana, već "biće" sastavljeno od pet sastojaka koje je doseglo nirvanu. Ovo treba naglasiti zato što je velik broj ljudi, čak i neki ugledni naučnici, pogrešno razumeo i pogrešno interpretirao ovo poređenje tako kao da se odnosi na nirvanu. Nirvana se nikada ne upoređuje sa ugašenim plamenom ili lampom.

Postoji još jedno često pitanje: Ako ne postoji sopstvo, *atman*, ko onda dostiže nirvanu? Pre no što nastavimo sa nirvanom, postavimo sledeće pitanje: Ko ovo sada čita, ako ne postoji sopstvo? Već ranije smo videli da je misao ta koja misli, da iza nje nema mislioca. Na isti način, mudrost (*pañña*), dostignuće, jeste to koje doseže. Ne postoji neko drugo sopstvo iza dostignuća. Kada smo raspravljali o poreklu *dukkhe* videli smo da šta god nešto bilo - biće, stvar, sistem - ukoliko je nastalo, ono u svojoj prirodi sadrži klicu svoga nestanka; svoga razaranja. Dakle i *dukkha* i *samsara*, krug neprestanog nastanka i nestanka, jesu nastali; tako oni moraju i da nestanu. *Dukkha* nastaje zahvaljujući "žedi" (*tanha*) i nestaje zahvaljujući mudrosti (*pañña*). "Žed" i mudrost su oboje unutar pet sastojaka, kao što smo to već ranije videli. [25]

Tako je klica i nastanka i nestanka sadržana unutar samih pet sastojaka. To je pravo značenje dobro poznate Budine tvrdnje: "Unutar ovog ni dva metra visokog tela sadržan je svet, nastanak sveta, prestanak sveta i put koji vodi do prestanka sveta." [26] To znači da su sve četiri plemenite istine sadržane unutar pet sastojaka, tj. unutar nas samih. (Ovde reč "svet" [*loka*] stoji umesto *dukkha*). To takođe znači da ne postoji neka spoljašnja sila koja izaziva nastanak i neslanak *dukkhe*. Kada je mudrost razvijena i odnegovana u skladu sa četvrtom plemenitom istinom, ona vidi tajnu života, realnost stvari kakve one zaista jesu: Kada je tajna otkrivena, kada je Istina sagledana, sve sile što grozničavo produžavaju *samsaru* i njezinu iluziju slabe i postaju nesposobne da proizvedu nove karmičke naboje; jer nema više iluzije, nema više "žedi" za produžavanjem. To je slično mentalnoj bolesti koja je izlečena onog trenutka kada je uzrok ili tajna bolesti otkrivena i pacijent ju je uvideo. U skoro svim religijama *summum bonum* je moguće postići

jedino posle smrti. A nirvanu je moguće postići još u ovom životu; nije nužno čekati da umremo da bismo je "postigli".

Onaj koji je shvatio Istinu, nirvanu, najsrećnije je biće na svetu. Oslobođen je svih "kompleksa" i opsesija, briga i nevolja što razapinju ostale. Njegovo mentalno zdravlje je savršeno. Ne kaje se zbog prošlosti, niti sniva o budućnoći: Do kraja živi u sadašnjosti. [27] Tako on prihvata i uživa u stvarima u najčistijem obliku, ne uplićući u njih i sebe. Veseo je, razdragan, uživa u čistom životu, zadovoljan, oslobođen napetosti, smiren i opušten. [28] Pošto je lišen sebičnosti, mržnje, neznanja, taštine, samoljublja i svih sličnih "nečistoća", čist je i blag, ispunjen sveopštom ljubavlju, saosećanjem, ljubaznošću, simpatijom, razumevanjem i tolerancijom. Njegovo služenje, drugima je sasvim čisto, jer on ne razmišlja o sopstvu. Ne dobija ništa, ne gomila ništa, čak ni bilo šta duhovno, jer je oslobođen iluzije o sopstvu i "žedi" za postojanjem.

Nirvana je izvan bilo kakvih pojmova dualiteta i relativiteta. Ona je otuda izvan naših pojmova o dobru i zlu, ispravnom i pogešnom, postojanju i nepostojanju. Čak i reč "sreća" (*sukha*), koja se koristi da se opiše nirvana ima ovde jedno potpuno drugačije značenje. Sariputa jednom reče: "O prijatelju, nirvana je sreća! Nirvana je sreća!" Onda Udaji upita: "Ali, prijatelju Sariputa, kakva je to sreća ako nemaš osećanja?" Sariputin odgovor beše visoko filozofski i izvan uobičajenog shvatanja: "Baš u tom odsustvu osećanja jeste sreća".

Nirvana je izvan logike i rezonovanja (*atakkavacara*). Ma koliko se trudili, najčešće kroz uzaludno intelektualno poigravanje, da visoko spekulativnim raspravljanjem shvatimo nirvanu, krajnju istinu ili stvarnost, nikada nam to neće poći za rukom na taj način. Dete koje još nije krenulo u školu ne treba da se svađa oko teorije relativnosti. Umesto toga, ako strpljivo i s elanom prione na učenje jednog će je dana razumeti. Nirvanu će "mudri spoznati u samima sebi" (*paccattam veditabbo viññuhi*). Ako strpljivo i istrajno sledimo Put, ako sebe iskreno vežbamo i pročišćujemo i postignemo neophodni duhovni razvoj, možemo je jednoga dana

prepoznati u sebi - a da sebe ne opterećujemo zbunjujućim i visokoparnim rečima.

Okrenimo se zbog toga sada Putu koji vodi do nirvane.

Beleške

[1] Lanka. str.113. [Natrag]

[2] Ponekad se za označavanje nirvane koriste pozitivni pojmovi kao *siva* "povoljna", "dobra", *khema* "sigurnost", *suddhi* "čistota", *dipa* "ostrvo", *sarana* "utočište", *tana* "zaštita", *para* "suprotna obala", "druga strana", *santi* "mir", "smirenost". Postoje 32 sinonima za nirvanu u *Asamkhata samyutti*, delu *Samyutta nikaye*. Oni su uglavnom metaforični. [Natrag]

[3] Mhvg. (Alutgama,1922) str. 10; S V str. 421. Interesantno je zapaziti da ova definicija *nirodhe* "nestanak *dukkhe*", koja se nalazi u prvoj Budinoj propovedi u Sarnatu, ne sadrži reč nirvana, mada definicija to znači. [Natrag]

[4] S I str. 136. [Natrag]

[5] Isto IV, str. 359. [Natrag]

[6] Isto III, str.190. [Natrag]

[7] A (PTS) II, str. 34. [Natrag]

[8] S (PTS) IV; str. 251. [Natrag]

[9] Sariputine reči. M I (P'TS) str.191. [Natrag]

[10] Reči Muzile, još jednog Budinog učenika. S II (PTS) str.117. [Natrag]

[11] Ud. (Kolombo,1929) str.172. [Natrag]

[12] Isto str.128; D I (Kolombo,1929) str.172. [Natrag]

[13] Treba uočiti da su sva duhovna i mistična stanja, ma kako bila čista i uzvišena, u stvari mentalne kreacije, dela uma, uslovljena i složena (*samkhara*).

Ona nisu ni stvarnost, ni istina (*sacca*). [Natrag]

[14] Ovo znači da on ne stvara novu karmu, jer je sada oslobođen "žedi", volje, želje. [Natrag]

- [15] Ovaj izraz znači da je on sada arahant. [Natrag]
- [16] S V (PTS) str. 369. [Natrag]
- [17] Upor. Lanka. str. 200; "O mahamati, nirvana znači videti stvari onakvim kakve jesu." [Natrag]
- [18] Nagardžuna jasno kaže da se "samsara uopšte ne razlikuje od nirvane, niti nirvana od samsare" (*Madhya*. XXV, 19). [Natrag]
- [19] Ovde treba zapamtiti da među devet nadzemaljskih *dharma* (*navalokuttaradhamma*) nirvana jeste iza *magga* (puta) i *phala* (ploda). [Natrag]
- [20] S III (PTS) str.189. [Natrag]
- [21] Ima onih koji pišu: "posle Budine nitvane" umesto: "posle Budine parinirvane". Besmisleno je reći "posle Budine nirvane" i takva sintagma nepoznata je u budističkoj literaturi. Uvek je izraz: "posle Budine parinirvane". [Natrag]
- [22] S IV (PTS) str. 375 i dalje. [Natrag]
- [23] M 1 (P'1'S) str. 486. [Natrag]
- [24] Isto I, str. 487; 111, str. 245; Sn (PTS), stih 232 (str. 41). [Natrag]
- [25] Vidi sastojke izraza volje na str. 32 i 43. [Natrag]
- [26] A (Kolombo,192d) str. 218. [Natrag]
- [27] S I (PTS) str. 5. [Natrag]
- [28] M II (PTS) str.121. [Natrag]

Rev. 5/7/2005

www.geocities.com/budizam/texts/Rahula/deo04.html

Čemu je Buda podučavao

Valpola Rahula

- Predgovor – Buda – Budistički pogled na svet – Prva plemenita istina – Druga plemenita istina**
– Treća plemenita istina – Četvrta plemenita istina – Učenje o nepostojanju sopstva – "Meditacija" ili oplemenjivanje uma – Budino učenje danas – Odabrani tekstovi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

ČETVRTA PLEMENITA ISTINA

Magga: "Put"

ČETVRTA plemenita istina je ona o Putu što vodi do iskorenjivanja *dukkhe* (*Dukkhanirodha-gamini- -patipada-ariyasacca*). On je poznat kao "srednji put" (*majjhima patipada*), zato što izbegava dva ekstrema: jedan je traganje za srećom kroz zadovoljstva čula i ono je "nisko, prostačko, svojstveno prostim ljudima"; drugi ekstrem je traganje za srećom kroz samoumrtnjavanje putem različitih oblika asketizma, i on je "bolan, bezvredan i nekoristan". Pošto je i sam iskusio ta dva ekstrema i našao da su beskorisni, Buda je na osnovu ličnog iskustva

otkrio srednji put "koji pruža uvid i znanje, vodi do smirenja, uvida, prosvetljenja, nirvane". Ovaj srednji put se najčešće označava kao Plemeniti osmostruki put (*Ariyaatthangikamagga*), jer je sastavljen od osam kategorija ili delova; to su:

1. ispravno razumevanje (*samma ditthi*)
2. ispravna misao (*samma sankappa*)
3. ispravan govor (*samma vaca*)
4. ispravno delovanje (*samma kammanta*)
5. ispravno življenje (*samma ajiva*)
6. ispravan napor (*samma vayama*)
7. ispravna pažnja (*samma sati*)
8. ispravna koncentracija (*samma samadhî*)

Praktično, čitavo učenje Budino, kojem je on posvetio 45 godina, u vezi je na ovaj ili onaj način sa ovim putem. On ga je objasnio na različite načine i različitim rečima obraćajući se različitim ljudima, prilagođavajući se stupnju njihovog razvoja i njihovoj sposobnosti da ga razumeju i prate u izlaganju. Ali suština tih više hiljada govora rasejanih po budističkim tekstovima nalazi se u Plemenitom osmostrukom putu.

Ne treba misliti da osam kategorija ili delova puta treba slediti i praktikovati jedan za drugim po redosledu kako je on ovde dat. Njih treba razvijati više-manje istovremeno, koliko je to moguće prema sposobnosti svakog pojedinca. Svi su oni međusobno povezani i svaki od njih potpomaže razvoj ostalih delova.

Ovih osam faktora imaju za cilj da unaprede i usavrše tri ključne stvari u budističkom vežbanju i disciplini: (a) moralno ponašanje (*sila*), (b) mentalnu disciplinu (*samadhî*) i (c) mudrost (*pañña*). [1] Zbog toga će za koherentnije i dublje razumevanje osam delova Puta biti korisnije ako ih grupišemo i objasnimo prema ta tri područja.

Moralno ponašanje (*sila*) zasnovano je na širokom pojmu sveopšte ljubavi i saosećanja za sva živa bića, na čemu je zasnovano i Budino učenje. Žalosno je što mnogi naučnici zaboravljaju ovaj veliki ideal Budinog učenja i prepuštaju se jedino suvoparnim filozofskim i metafizičkim zastranjivanjima kada govore ili pišu o budizmu. Buda je svoje učenje saopštio "za dobrobit mnogih, za sreću mnogih, iz saosećanja sa svetom" (*bahujanahitaya bahujanasukhaya lokanukampaya*).

Prema budizmu, da bi čovek bio savršen postoje dva kvaliteta koja on podjednako treba da razvija: saosećanje (*karuna*) na jednoj strani i mudrost (*pañña*) na drugoj. Ovde saosećanje predstavlja ljubav, milosrđe, ljubaznost, toleranciju i slične plemenite kvalitete na strani emocija, odnosno kvalitete srca, dok bi mudrost predstavljala intelektualnu stranu ili kvalitete uma. Ako neko razvija samo emocionalno, zanemarujući intelektualno, tada on može postati dobrodušna budala; razvijanje jedino intelektualne strane zanemarujući emocionalnu može nas pretvoriti u hladni intelekt bez osećanja za druge. Zato, da bi neko bio savršen mora razvijati obe strane podjednako. To je cilj budističkog načina života: u njemu su mudrost i saosećanje međusobno nerazmrsivo povezani, kao što ćemo to videti kasnije.

U moralno ponašanje (*sila*), zasnovano na ljubavi i saosećanju, uključena su tri faktora Plemenitog osmostrukog puta: ispravan govor, ispravno delovanje i ispravno življenje.

Ispravan govor znači uzdržavanje (1) od laganja, (2) od ogovaranja, klevetanja i govora koji može izazvati mržnju, neprijateljstvo, razjedinjenost i neslogu među pojedincima ili grupama ljudi, (3) od psovki, grubih, neučtivih, zlonamernih i uvredljivih reči i (4) od nepotrebnog i lakoumnog naklapanja. Kada se uzdržavamo od ovakvih oblika pogrešnog i štetnog govora prirodno je da moramo da govorimo istinu, moramo da koristimo reči koje su prijateljske i dobronamerne, prijatne i blage, bremenite značenjem i korisne. Ne treba da govorimo nesmotreno: reči treba da izađu u pravo vreme i na pravom mestu. Ukoliko ne možemo da kažemo

nešto korisno, trebalo bi da se priklonimo "plemenitom ćutanju".

Ispravno delovanje ima za cilj unapređivanje moralnog, časnog i miroljubivog ponašanja. Ono nas upozorava da treba da se uzdržimo od uništavanja života, od krađe, nečasnih rabota, od razvrata i da takođe pomažemo drugima da na pravi način vode miran i častan život.

Ispravno življenje znači da se treba kloniti zarađivanja za život od poslova koji ugrožavaju druge, kao što su trgovina oružjem i drugim smrtonosnim sredstvima, alkoholnim pićem i otrovima, zatim ubijanjem životinja, prevarom itd, već treba živeti od profesije koja je časna, poštena i bezopasna za druge. Ovde je lako uvideti da se budizam oštro suprotstavlja bilo kakvoj vrsti rata kada određuje da je bilo kakva trgovina oružjem i drugim sredstvima za ubijanje poguban i nečastan način življenja.

Ova tri faktora (ispravan govor, ispravno delovanje i ispravno življenje) čine u okviru osmostrukog puta onaj njegov deo koji reguliše moralno ponašanje. Treba shvatiti da budističko moralno ponašanje ima za cilj unapređenje srećnog i harmoničnog života, kako pojedinca tako i čitave zajednice. Ovakvo moralno ponašanje smatra se nezaobilaznim temeljem za bilo kakvo više duhovno dostignuće. Nikakav duhovni razvoj nije moguć bez ove ukorenjenosti u moralu.

Sledeća dolazi mentalna disciplina, u kojoj su uključena druga tri faktora osmostrukog puta: ispravan napor, ispravna pažnja (ili pažljivost) i ispravna koncentracija.

Ispravan napor je energična volja (1) da se spreči nastajanje loših i nekorisnih stanja uma i (2) da se oslobodimo onih loših i nekorisnih stanja uma koja su se već pojavila u čoveku, takođe (3) da se stvore, izazovu dobra i korisna stanja uma koja se još nisu pojavila i (4) da se razviju i dovedu do savršenstva ona dobra i korisna stanja uma koja u čoveku već postoje.

Ispravna pažnja (ili pažljivost) znači biti što je moguće više svestan, sabran i pažljiv (1) aktivnosti tela (*kaya*), (2) opažaja ili osećanja (*vedana*), (3) aktivnosti uma (*citta*) i (4) ideja, misli, pojmova i stvari (*dhamma*).

Vežbanje koncentracije na dah (*anapanasati*) jedno je od najpoznatijih metoda mentalnog usavršavanja vezanih za telo. Postoji još nekoliko načina razvijanja pažnje koji se oslanjaju na telo i to su takođe oblici meditacije.

Što se tiče opažanja i osećanja, treba biti potpuno svestan svih oblika opažanja i osećanja, prijatnih, neprijatnih i neutralnih; načina na koji nastaju i nestaju unutar nas. Kod aktivnosti uma treba biti svestan da li nam je um ispunjen požudom ili ne, mržnjom, da li je obmanut, rastresen ili koncentrisan itd. Na taj način bićemo svesni svakog pokreta uma, onoga što u njemu nastaje i što nestaje.

Što se tiče ideja, misli, pojmova i stvari, moramo znati njihovu prirodu, kako se one pojavljuju i kako nestaju, kako se razvijaju, kako se uklanjaju i uništavaju i tako dalje.

Ova četiri oblika mentalnog usavršavanja ili meditacije detaljno se razrađuju u *Satipatthana sutti* (Govoru o temeljima sabranosti pažnje). [2]

Treći i poslednji faktor mentalne discipline jeste ispravna koncentracija, koja vodi do četiri stupnja *dhyane*, koja se najčešće prevodi kao zadubljenje ili *recueilleritent*. Na prvom stupnju *dhyane* strasne želje i određene štetne misli kao što su požuda, zlovolja, lenjost, zabrinutost, nespokojstvo i sumnjičavost se odbacuju i podstiču osećanja zadovoljstva i sreće, zajedno sa određenim mentalnim aktivnostima. Na drugom stupnju se potiskuju sve intelektualne aktivnosti, razvija se smirenost i "usmerenost uma na jednu tačku", a još uvek se zadržavaju osećanja zadovoljstva i sreće. Na trećem stupnju, osećanje zadovoljstva, koje je jedno aktivno osećanje, takođe iščezava, dok obuzetost srećom i dalje ostaje zajedno sa sabranom ravnodušnošću. Na četvrtom stupnju

dhyane sva osećanja, čak i sreće i nezadovoljstva, radosti i tuge, nestaju, samo čista ravnodušnost i svesnost ostaju.

Tako se um vežba, disciplinuje i razvija putem ispravnog napora, ispravne pažnje i ispravne koncentracije. Preostala dva faktora, ispravna misao i ispravno razumevanje, čine mudrost.

Ispravna misao označava misli nesebičnog odbacivanja i neprijanjanja, misli ljubavi i misli nenasilja, koje su usmerene ka svim bićima. Veoma je interesantno i važno ovde uočiti da su misli nesebičnog odbacivanja i neprijanjanja, ljubavi i nenasilja grupisane na strani mudrosti. Ovo jasno pokazuje da je istinska mudrost obdarena ovakvim plemenitim kvalitetima, a da su sve misli podstaknute sebičnošću, zlovoljom, mržnjom i nasiljem posledica pomanjkanja mudrosti u svim oblastima života, individualnoj, društvenoj ili političkoj.

Ispravno razumevanje jeste razumevanje stvari onakvih kakve one jesu, a četiri plemenite istine su te koje objašnjavaju stvari kakvim one zaista jesu. Otuda je ispravno razumevanje u krajnjoj instanci razumevanje četiri plemenite istine. To razumevanje jeste najviša mudrost koja vidi krajnju realnost. Prema budizmu, postoje dve vrste razumevanja: ono što mi najčešće nazivamo razumevanjem je zapravo znanje, nagomilano sećanje, jedno intelektualno shvatanje predmeta u skladu sa izvesnim već usvojenim pojmovima. To se naziva "znanjem u skladu sa" (*anubodha*). Ono mje naročito produbljeno. Pravo razumevanje se naziva "pronicanjem" (*pativedha*), sagledavanjem stvari u njihovoj pravoj prirodi, bez imena i pojma. Ovo pronicanje moguće je jedino kada je um oslobođen svih nečistoća i potpuno razvijen putem meditacije. [3]

Iz ovog kratkog pregleda Puta jasno je da je to način života koji treba slediti, praktikovati i razvijati, i to svako za sebe. On je samodisciplina tela, reči i uma, samorazvijanje i samopročišćenje. On nema nikakve veze sa verovanjem, molitvama, obožavanjem ili nekakvim ceremonijalom. U tom smislu, nema ničeg

Što bi se moglo nazvati "religioznim". To je Put što vodi do sagledavanja krajnje realnosti, do potpune slobode, sreće i mira kroz moralno, duhovno i intelektualno usavršavanje.

U budističkim zemljama postoje jedinstveni i lepi običaji i ceremonije u religiozne svrhe. Oni imaju malo veze sa pravim Putem. No, svoju vrednost nalaze u zadovoljavanju određenog religioznog osećanja i potreba onih koji nisu daleko odmakli, pomažući im da istraju na Putu.

U pogledu četiri plemenite istine imamo četiri funkcije koje treba da ispunimo:

Prva plemenita istina je *dukkha*, priroda života, njegova patnja, njegove žalosti i uživanja, njegova nesavršenost i nedovoljnost, njegova nestalnost i nesušastvenost. S tim u vezi, naša je funkcija da sve to shvatimo kao činjenicu, jasno i do kraja (*parinneyya*).

Druga plemenita istina je nastanak *dukkhe*, zahvaljujući želji, "žeđi", udruženoj sa svim ostalim strastima, nečistoćama i "talogom". Puko razumevanje ove činjenice nije dovoljno. Ovde je naša funkcija da sve to odbacimo, eliminišemo, uništimo i iskorenimo (*pahatabba*). Treća plemenita istina je okončanje *dukkhe*, nirvana, apsolutna istina, krajnja realnost. A naša je funkcija da je shvatimo (*sacchikatabba*).

Četvrta plemenita istina jeste Put koji vodi do nirvane. Puko znanje o Putu, ma kako bilo podrobno, nije dovoljno. U ovom slučaju naša funkcija je da ga sledimo i ne napuštamo (*bhavetabba*). [4]

[1] M I (PTS) str. 301. [Natrag]

[2] Videti sedmo poglavlje posvećeno meditaciji. [Natrag]

[3] Vism. (PTS) str, 510. [Natrag]

[4] Mhvg. (Alutgama,1922) str.10. [Natrag]

Rev. 5/7/2005

www.geocities.com/budizam/texts/Rahula/deo05.html

Čemu je Buda podučavao

Valpola Rahula

Predgovor – Buda – Budistički pogled na svet – Prva plemenita istina – Druga plemenita istina

– Treća plemenita istina – Četvrta plemenita istina – Učenje o nepostojanju sopstva – "Meditacija" ili oplemenjivanje uma – Budino učenje danas – Odabrani tekstovi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

UČENJE O NEPOSTOJANJU SOPSTVA

Anatta

ONO što se sugerije pojmom duša, sopstvo, ego ili da upotrebimo sankritski izraz *atman* jeste da u čoveku postoji trajni, večni i apsolutni entitet, koji jeste nepromenljiva suština iza promena pojavnog sveta. Prema nekim religijama, svaki pojedinac ima takvu pojedinačnu dušu koju je stvorio Bog i ona; posle smrti, večno živi ili u paklu ili na nebu; njezina sudbina zavisi od presude tvorca. Prema nekim drugima, ona prolazi kroz bezbroj života sve dok se potpuno ne pročisti i postane konačno sjedinjena sa Bogom ili brahmanom, Sveopštom dušom ili atmanom, iz kojeg je prvobitno proistekla. Ova duša ili sopstvo u čoveku jeste ono što misli, ono što oseća, primalac nagrada i kazni za sve svoje postupke, dobre ili loše. Takav

pojam nazvan je idejom sopstva.

Budizam stoji jedinstven u istoriji ljudske misli poričući postojanje takve duše, sopstva ili *atmana*. Prema Budinom učenju, ideja sopstva jeste jedno izmišljeno, lažno verovanje, koje nema nikakvog uporišta u stvarnosti i stvara pogubne misli vezane za "ja" i "moje"; sebičnu želju, pohlepu, vezanost, mržnju, zlovolju, taštinu, samoljublje, egoizam i druga prljanja, mentalne nečistoće i probleme. Ovo je izvor svih nevolja u svetu, od sukoba pojedinaca do ratova između naroda. Ukratko, izvor svakodnevnog zla u svetu mogao bi se pronaći u ovom pogrešnom shvatanju.

Dve ideje su psihološki duboko ukorenjene u čoveku: samozaštita i samoočuvanje. Radi samozaštite čovek je stvorio Boga, od koga zavisi njegova zaštita i sigurnost, baš kao što deca zavise od svojih roditelja. Radi samoočuvanja čovek je začeo ideju jedne besmrtno duše ili *atmana*, koji će živeti večno. U njegovom neznanju, slabosti, strahu i želji čoveku su potrebne ove dve stvari da ga uteše. Otuda on za njih prijanja tako duboko i fanatično.

Budino učenje ne podržava ovakvo neznanje, slabost, strah i želju, već teži prosvetljivanju čoveka njihovim uklanjanjem i razlaganjem, udarajući pravo u koren. Prema budizmu, naše ideje Boga i duše su lažne i prazne. Mada vrlo razvijene kao teorije, sve su one izuzetno suptilne mentalne projekcije, zaogrnutе u jednu razrađenu metafizičku i filozofsku frazeologiju. Ove ideje su tako duboko ukorenjene u čoveku i toliko mu bliske i drage da on ne želi da razume bilo kakvo učenje koje ih poriče.

Buda je ovo sasvim dobro znao. Zapravo, tvrdio je da je njegovo učenje "protiv struje" (*patisotagami*), protiv čovekove sebičnosti. Već četiri nedelje posle prosvetljenja, dok je sedeo pod banjanovim drvetom, pomislio je: "Pronikao sam u tu istinu, koja je duboka, teška da se uvidi, teška da se razume... koju mogu shvatiti jedino mudri... Oni ljudi koji su obuzeti strastima i okruženi potpunom tamom ne mogu videti ovu istinu, koja je protiv struje, uzvišena, duboka, suptilna i

teška za razumevanje."

S ovim mislima na umu, Buda je oklevao za trenutak, hoće li biti uzalud ako pokuša da svetu objasni Istinu koju je upravo uvideo. Potom je svet uporedio sa jezerom u kojem rastu lotosi: u njemu postoje lotosi koji su još uvek ispod površine vode; drugi su izrasli do same površine jezera, a ima i onih koji su iznad vode i njome su nedotaknuti. Na isti način u ovome svetu postoje ljudi na različitom stupnju razvoja: Neki od njih će razumeti Istinu. I tako je Buda odlučio da je objavi. [1]

Učenje o *anatti* ili nepostojanju duše prirodan je rezultat i zaključak analize pet sastojaka i učenja o uslovljenosti nastanka (*paticca-samuppada*) [2]

Već smo ranije videli, prilikom raspravljanja o prvoj plemenitoj istini (*dukkha*), da je ono što nazivamo bićem ili pojedincem u stvari sastavljeno od pet sastojaka i kada ih razmotrimo i proanaliziramo iza njih ne ostaje bilo šta što bi se moglo smatrati da je "ja", *atman*, sopstvo ili bilo kakva nepromenljiva trajna suština. To bi bio analitički metod. Isti rezultat dobijamo i kroz učenje o uslovljenom nastanku, koje je u stvari sintetički metod, a prema njemu ništa na svetu nije apsolutno: Sve je uslovljeno, relativno i međusobno zavisno. To je budistička teorija relativnosti.

Pre no što se dublje upustimo u problem *anatte*, korisno je da steknemo osnovnu predstavu o uslovljenom nastanku: Princip ovog učenja dat je u kratkoj formuli od četiri reda:

Kad ovo jeste, i to jeste (*Imasmim sati idam hoti*);

Ako ovo nastaje, i to nastaje (*Imassuppada idam uppajjati*);

Kad ovo nije, ni to nije (*Imasmim sati idam na hoti*);

Ako ovo nestaje, i to nestaje (*Imassa nirodha idam nirijjhati*). [3]

Kada je A, i B je;

A nastaje, B nastaje;

Kada A nije, ni B nije;

A nestaje, B nestaje.

Na ovom principu uzročnosti, relativnosti i međusobne zavisnosti čitavo postojanje i kontinuitet života i njegov prestanak objašnjeni su uz pomoć detaljne formule nazvane *paticca-samuppada*, "uslovljenost nastanka", koja se sastoji od dvanaest faktora:

1. Neznanjem su uslovljene voljne aktivnosti ili karmičke naslage (*avijjapaccaya samkhara*).
2. Voljnim aktivnostima je uslovljena svest (*samkharapaccaya vinnanam*).
3. Svešću su uslovljeni mentalni i fizički fenomeni (*vinnanapaccaya namarupam*).
4. Mentalnim i fizičkim fenomenima je uslovljeno šest sposobnosti. i (tj. pet fizičkih organa čula i um)
(*namarupapaccaya salayatanam*).
5. Sa šest sposobnosti je uslovljen (čulni i mentalni) kontakt (*salayatanapaccaya phasso*).
6. (Čulnim i mentalnim) kontaktom uslovljen je osećaj (*phassapaccaya vedana*).
7. Osećanjem je uslovljena želja, "žed" (*vedanapaccaya tanha*).
8. Željom ("žedi") uslovljeno je prijanjanje (*tanhapaccaya upadanam*).
- 9: Prijanjanjem je uslovljen proces nastajanja (*upadanapaccaya bhavo*).
10. Procesom nastajanja uslovljeno je rađanje (*bhavapaccaya jati*).
11. Rođenjem su uslovljeni (12) propadanje, smrt, žalost, bol itd. (*jatipaccaya jaramaranam...*).

Tako život nastaje, postoji i produžava se. Ukoliko ovu formulu posmatramo obrnutim redom, dolazimo do kraja procesa: potpunim nestankom neznanja, voljne aktivnosti ili karmičkih naslaga; nestankom voljnih aktivnosti nestaje svest... nestankom rođenja nestaju i propadanje, smrt, žalost itd.

Treba zapamtiti da je svaki od ovih faktora uslovljen (*paticcasamuppanna*) i da

istovremeno uslovljava (*paticca samuppada*). [4] Zato su svi oni relativni, medusobno zavisni i međusobno povezani, a nijedan nije apsolutan ili nezavistan; otuda se u budizmu ne prihvata prauzrok, kao što smo to već ranije videli. [5] Uslovljeni nastanak bi trebalo posmatrati kao krug, a ne kao lanac [6]

Pitanje slobodne volje zauzima važno mesto u zapadnoj misli i filozofiji. Ali, imajući u vidu uslovljeni nastanak, ovo se pitanje u budističkoj filozofiji ne može javiti. Ukoliko je čitava egzistencija relativna, uslovljena i međusobno zavisna; kako onda uopšte može biti slobodne volje? Volja koja je uključena u četvrti sastojak (*samkharakkhandha*), kao i svaka druga misao, uslovljena je (*paticca-samuppanna*). Takozvana sloboda i sama u ovome svetu nije slobodna. I ona je uslovljena i relativna. Postoji, naravno, uslovljena i relativna "slobodna volja", ali ne i neuslovljena i apsolutna. Ne može postojati bilo šta apsolutno slobodno u ovome svetu, fizičko ili mentalno, pošto je sve uslovljeno i relativno. Ukoliko slobodna volja podrazumeva volju nezavisnu od uslova, nezavisnu od uzroka i posledice, takvo nešto ne postoji. Kako može volja, ili bilo šta od toga, nastati bez preduslova, izvan uzroka i posledice, kada je čitav život, čitavo postojanje uslovljeno i relativno? I opet, ideja slobodne volje je u osnovi povezana sa idejom o Bogu, duši; pravdi, nagradi i kazni. Ne samo da takozvana slobodna volja nije slobodna, već ni sama ideja slobodne volje nije lišena preduslova.

U skladu sa učenjem o uslovljenom nastanku, kao i prema analizi pet sastojaka koji čine biće, ideja o trajnoj, besmrtnoj suštini u čoveku i izvan njega, bilo da se ona naziva *atman*, "ja", duša, sopstvo ili ego, smatra se zabludom, mentalnom projekcijom. To je budističko učenje o *anatti*, nepostojanju duše ili nepostojanju sopstva.

Da bismo izbegli konfuziju, trebalo bi ovde pomenuti da postoje dve vrste istine: konvencionalna istina (*sammuti-sacca*, sanskr. *samvrti-satya*) i konačna istina (*paramatha-sacca*, sanskr. *paramatha-satya*). [7] Kada u našem svakodnevnom životu koristimo izraze kao što su "ja", "ti", "biće", "pojedinaac" itd. mi ne lažemo

zato što ne postoji ni sopstvo ni biće kao takvo, već govorimo istinu koja se uklapa u konvencije ovoga našeg sveta. No, konačna istina je da ne postoji "ja" ili "biće". Kao što kaže *Mahayana-sutralankara*: "Za osobu (*pudgala*) trebalo bi napomenuti da postoji jedino kao naziv (*prajanapti*) (tj. biće postoji po konvenciji), ali ne i u stvarnosti (ili u suštini, *dravya*)". [8]

"Negiranje jednog neuništivog *atmana* zajednička je karakteristika svih dogmatskih sistema theravade i mahayane i zato nema razloga za sumnju da je budistička tradicija, koja je u celini saglasna po ovom pitanju, odstupila od izvornog Budinog učenja." [9]

Otuda je čudno da su neki naučnici [10] uzalud pokušavali da ideju sopstva prokrijumčare u budističko učenje, što bi bilo sasvim suprotno duhu budizma. Ti naučnici poštuju, dive se i odaju priznanje Budi i njegovom učenju. Oni s poštovanjem gledaju na budizam. No ne mogu da zamisle da je Buda, kojeg smatraju najjasnijim i najdubljim misliocem, mogao poricati postojanje nečeg tako neophodnog kao što je *atman* ili sopstvo. Oni i nesvesno od Bude traže potvrdu svoje potrebe za večnom egzistencijom -- naravno ne kroz maleno pojedinačno sopstvo sa malim s, već kroz Sopstvo sa velikim S.

Bolje je reći pošteno da verujemo u *atman* ili Sopstvo. Ili čak možemo da kažemo da je Buda sasvim omanuo u poricanju *atmana*. Ali svakako nije primereno bilo kome da pokušava uvođenje u budizam jedne ideje koju Buda nikada nije prihvatao, barem koliko se to može videti iz sačuvanih najstarijih tekstova.

Religije koje zagovaraju veru u Boga i dušu ne kriju to; naprotiv, one ih objavljuju, stalno i uvek iznova, na najrečitiji način. Da je Buda prihvatio te dve ideje, tako važne u svim religijama, on bi to sigurno nedvosmisleno potvrdio, baš kao što je i govorio o ostalim stvarima, i ne bi ih ostavio prikriivenima tako da se one otkrivaju tek 25 vekova posle njegove smrti.

Ljude iritira kada shvate da će kroz Budino učenje o *anatti* sopstvo za koje zamišljaju da ga poseduju biti razoreno. Buda je bio svestan ovoga.

Jedan monah je jednom zapitao: "Gospodine, postoji li slučaj da se neko nađe na mukama kad ne može u sebi da nađe ništa trajno?"

"Da, prosjače, postoji," odgovori Buda. "Čovek ima ovakav stav: 'Univerzum je taj *atman*, to ću ja biti posle smrti, trajan, večan, nepromenljiv i takav ću postojati zauvek'. A onda čuje Tathagatu ili njegovog učenika kako propoveda učenje nastojeći da potpuno razori sva spekulativna stanovišta... ciljajući na iskorenjivanje "žedi", ciljajući na neprijanje, utrnuće, nirvanu. Tada taj čovek pomisli: 'Biću uništen, biću razoren, više me neće biti.' Zato on gundđa, zabrinut je, nariče, plače, uzdiše i postaje zbunjen. Tako, prosjače, nastaje slučaj da se neko nađe na mukama kad ne može u sebi da nađe ništa trajno "[11]

Na drugom mestu Buda je rekao: "O prosjaci, ideja da ga možda neće biti; da možda neće imati, zastrašujuća je za onog ko nije upućen." [12]

Oni koji žele da nađu "sopstvo" u budizmu imaju ovakvu argumentaciju: Tačno je da Buda analizira biće i razlaže ga na materiju, osećaj, opažaj, izraz volje i svest i kaže da nijedno od toga nije sopstvo. Ali ne kaže da sopstvo uopšte ne postoji, odvojeno od tih sastojaka.

Ovakav stav je neodrživ iz dva razloga:

Jedan je taj da je, prema Budinom učenju, biće sastavljeno jedino iz tih pet sastojaka i nijednog više. Nigde on, nije rekao da u biću postoji bilo šta drugo mimo tih pet sastojaka.

Drugi razlog je u tome što je Buda kategorički poricao, nedvosmislenim rečima i na više mesta, postojanje *atmana*, duše, sopstva ili ega unutar čoveka ili izvan njega, niti bilo gde drugde u univerzumu. Pogledajmo nekoliko primera.

U *Dhammapadi* postoje tri stiha izuzetno važna i ključna unutar budističkog učenja. To su stihovi broj 5, 6 i 7 u **XX poglavlju** (odnosno stihovi 277, 278 i 279).

Prva dva stiha kažu:

"Svi su sklopovi nepostojani" (*Sabbe SAMKHARA anicca*) i "Svi su sklopovi bolni" (*Sabbe SAMKHARA dukkha*), Treći stih glasi: "Sve su pojave lišene podrške u sebi" (*Sabbe DHAMMA anatta*). [13] Ovde treba uočiti da je u prva dva stiha upotrebljena reč *samkhara* "sklopovi". Ali na njezinom mestu u trećem stihu upotrebljena je reč *dhamma*. Zašto u trećem stihu nije upotrebljena reč *samkhara*, "sklopovi", kao u prethodna dva stiha i zašto je zamenjena terminom *dhamma*? Tu leži ključ čitavog ovog pitanja.

Termin *samkhara* [14] označava pet sastojaka, koji su svi uslovljeni, međusobno zavisni, čine ih relativne stvari i stanja, i fizička i mentalna. Ukoliko bi treći stih glasio: "Sve *samkhare* (sklopovi) lišene su sopstva", tada bi se moglo pomisliti da, mada su uslovljene stvari lišene sopstva, ipak može postojati Sopstvo izvan uslovljenih stvari, izvan pet sastojaka. Upravo da bi se izbeglo ovakvo pogrešno razumevanje upotrebljen je u trećem stihu termin *dhamma*.

Termin *dhamma* je mnogo širi nego *samkhara*. Ne postoji termin unutar budističke terminologije koji je širi od *dhamma*. On uključuje ne samo uslovljene stvari i stanja, već isto tako i neuslovljene, Apsolut, nirvanu. Ne postoji bilo šta u univerzumu ili izvan njega, dobro ili loše, uslovljeno ili neuslovljeno, relativno ili apsolutno, što nije uključeno u taj termin. Zato, sasvim je jasno da, prema tvrdnji: "Sve *dhamme* su lišene sopstva", ne postoji Sopstvo, ne postoji *atman*, ne samo u pet sastojaka, već i bilo gde izvan njih ili odvojeno od njih [15]

To znači, prema theravada učenju, da ne postoji sopstvo ni u pojedincu (*puggala*) ni u *dhammama*. Mahajanska budistička filozofija zauzima potpuno isti stav,

stavljajući naglasak na *dharmanairatmya*, kao i na *puḍgala-nairatmya*.

U **Alagaddupama sutti**, uvršćenoj u *Majjhima nikaya*, obraćajući se svojim učenicima, Buda je rekao: "O monasi, prihvatite teoriju o duši (*attavada*) iz koje ne proizlaze žalost, naricanje, patnja, rastrojenost i jad. Ali vidite li, o monasi, takvu teoriju o duši iz čijeg prihvatanja ne proizilaze žalost, naricanje, patnja, rastrojenost i jad?"

"Sigurno da ne, gospodine."

"Dobro, o monasi; i ja takođe, o monasi, ne vidim teoriju o duši iz čijeg prihvatanja ne proizilaze žalost, naricanje, patnja, rastrojenost i Jad."**[16]**.

Ukoliko bi postojala bilo kakva teorija o duši koju je Buda prihvatio, on bi je svakako ovde objasnio, pošto je zamolio monahe da prihvate teoriju o duši koja ne izaziva patnju. Ali, prema Budinim shvatanjima, takva teorija o duši ne postoji, i svaka teorija o duši kako god bila formulisana, ma kako suptilno i mudro, lažna je i izmišljena, stvara svakovrsne probleme, povlači za sobom žalost, naricanje, patnju, rastrojenost, jad i nevolju.

Nastavljajući razgovor, Buda je u nekim drugim *suttama* ovako rekao: "O monasi, kada se ni sopstvo ni bilo šta što pripada sopstvu ni na koji način ne može naći, nije li potpuno nepromišljena ovakva tvrdnja: 'Univerzum je taj *atman* (duša); takav ću ja biti posle smrti, trajan, večan, nepromenljiv i takav ću postojati zauvek'." **[17]**

Ovde Buda eksplicitno tvrdi da *atman*, dušu ili sopstvo nigde nije moguće naći u stvarnosti i glupo je pomišljati da postoji nešto takvo.

Oni koji tragaju za sopstvom u budističkom učenju citiraju nekoliko primera, koje prvo pogrešno prevedu, a onda pogrešno i tumače. Jedan od takvih je i čuveni stih iz *Dhammapade: Atta hi attano natho* (**glava XII**, stih 4, odnosno 160) koji se

prevodi sa "Sopstvo je gospodar sopstva", a onda interpretira kao da je veliko Sopstvo gospodar malog sopstva.

Pre svega, ovo je netačan prevod. *Atta* ovde ne znači sopstva u smislu duše. U paliju reč *atta* se najčešće upotrebljava kao povratna ili neodređena zamenica, izuzev nekoliko slučajeva kada ona specifično i filozofski upućuje na teoriju o duši, kao što smo to ranije videli.

Ali u najširoj upotrebi, kao u XII poglavlju *Dhammapade* gde se pojavljuje ovaj stih, a i na mnogim drugim mestima, koristi se kao povratna ili neodređena zamenica u značenju "sebe" "neko" itd. [18]

Dalje, reč *natho* ne znači "gospodar", već "utočište", "potpora", "pomoć", "zaštita". [19] Otuda, *Atta hi attano natho* zapravo znači "Svako je sam sebi zaštita" ili "Svako je sam sebi utočište" ili "potpora". Ovde nema mesta ni za kakvu metafizičku dušu ili sopstvo. To jednostavno znači da morate da se oslonite na samoga sebe, a ne na druge.

Još jedan primer pokušaja da se ideja sopstva uključi u Budino učenje jeste u dobro znanim rečima *Attadipa viharatha attasarana anannasarana*, koje su preuzete iz **Mahaparinibbana sutte** [20] Ova rečenica doslovno znači: "Boravi stvarajući od sebe sopstveno ostrvo (potporu), stvarajući od sebe sopstveno utočište, jer niko drugi nije tvoje utočište:" [21] Oni koji žele da u budizmu vide sopstvo tumače reči *attadipa i attasarana* "uzimajući sopstvo kao vodiča", "uzimajući sopstvo kao utočište" [22]

Ne možemo razumeti puno značenje Budinog saveta Anandi sve dok ne uzmemo u obzir pozadinu i kontekst u kojem su te reči izgovorene.

U to vreme Buda je boravio u selu po imenu Beluva. Bilo je to tri meseca pre njegove smrti, parinirvane. U to vreme imao je osamdeset godina i bio ozbiljno bolestan, skoro na samrti (*maranantika*). No smatrao je da nije ispravno umreti a

da se ne oprosti sa svojim učenicima, koji su mu bili dragi i uvek uz njega. Zato je uz pomoć hrabrosti i odlučnosti potisnuo sve bolove, suzbio bolest i oporavio se. No zdravlje mu je i dalje bilo loše. Posle ovoga poboljšanja, sedeo je jednog dana u hladovini ispred svoga boravišta. Ananda, najverniji Budin pratilac, otišao je do svoga voljenog Učitelja; seo kraj njega i rekao: "Gospodine, brinem se šta će biti posle smrti Blaženog, brinem se zbog njegove bolesti. Na vidiku posle smrti Blaženog sve je tamno i obuzima me potpuna nemoć. Pa ipak, postoji jedna uteha: pomislih da Blaženi neće umreti pre no što svome prosjačkom redu ne ostavi poslednja uputstva."

Potom Buda, ispunjen saosećanjem i razumevanjem, blago odgovori svome predanom i voljenom pratiocu: "Ananda, šta još prosjačka zajednica od mene očekuje? Poučio sam vas *dhammi* (Istini) ne praveći bilo kakvu razliku: između laika i posvećanih. U pogledu istine Tathagata nije ništa ostavio u sklopljenoj šaci učiteljevoj (*acariya-mutthi*). Svakako, Ananda, ukoliko bilo ko pomišlja da će voditi sanghu i da bi *sangha* trebalo od njega da zavisi, neka iznese svoja uputstva. Ali Tathagata nema takvih namera. Zašto bi onda ostavljao uputstva u pogledu *sanghe*? Star sam, Ananda, osamdeset mi je godina. Baš kao što stara kola treba stalno popravljati, tako i telo Tathagate ne može više da služi bez popravki. Zato, Ananda, budi sam sebi ostrvo (potpora), budi sam sebi, a ne neko drugi, utočište; u *Dhammi* nađi svoje ostrvo (potporu), svoje utočište, i niko drugi neka ti ne bude utočište."[\[23\]](#)

Ono što je Buda želeo da saopšti Anandi sasvim je jasno. A ovaj je bio tužan i potišten. Pomišljao je da će se cela prosjačka zajednica osetiti usamljenom, bespomoćnom, bez utočišta, bez vođe posle smrti njihovog velikog Učitelja: Zato im je Buda pružio utehu, ohrabrenje i poverenje, govoreći da treba da zavise jedino od samih sebe i od *Dhamme* kojoj ih je poučavao, a ne od nekog ili nečeg drugog. Ovde je deplasirano postavljanje bilo kakvog pitanja o *atmanu* ili sopstvu.

Dalje, Buda je objasnio Anandi kako se može biti sopstveno ostrvo ili utočište, kako

se od *Dhamme* može načiniti sopstveno ostrvo ili utočište: razvijanjem sabranosti pažnje ili svesnosti prema telu, osećanjima, umu i objektima uma (četiri *satipatthane*) [24] Ovde uopšte nema reči o *atmanu* ili sopstvu.

Još jedno mesto, pogrešno citirano, koriste oni koji pokušavaju da u Budinom učenju pronađu *atman*. Buda je jednom sedeo pod drvetom u šumi, kraj puta od Benaresa ka Uruveli. Toga dana trideset prijatelja, od kojih su svi bili prinčevi, krenuše na izlet u istu šumu zajedno sa svojim suprugama. Jedan od prinčeva, koji nije bio oženjen, povede sa sobom metresu. Dok su se ostali zabavljali, ona sakri nekoliko dragocenosti i nestade. Tragajući za njom u šumi, mladi prinčevi naiđoše na Buda kako sedi pod drvetom i upitaše ga je li video ženu. On ih upita u čemu je stvar. Kad mu objasniše, Buda ih zapita: "Šta mislite mladići, šta je bolje za vas? Da tragate za ženom ili da tragate za sobom?" [25]

I ovde se radi o jednostavnom i prirodnom pitanju i nema opravdanja za komplikovanje putem uvođenja tako dalekosežnih ideja kao što su *atman* ili sopstvo. Mladići odgovoriše da je bolje traganje za sobom. Buda ih potom pozva da sednu i izloži im *Dhammu*. U onome što je od tog izlaganja stiglo do nas, u originalnom tekstu; nijednom nije pomenut *atman*.

Mnogo je napisano o Budinom ćutanju kada ga je izvesni *parivrađaka* (lualica) po imenu Vačhagota upitao postoji li *atman* ili ne. Evo kako je to bilo:

Vačhagota otide Budi i upita ga:

"Blaženi Gotama, postoji li *atman*?"

Buda ne izusti ni reč.

"Blaženi Gotama, znači li to da *atman* ne postoji?"

I opet Buda ne izusti ni reč.

Vačhagota ustade i ode.

Pošto je *parivrađaka* otišao, Ananda pita Buda zašto nije odgovorio na Vačhagotino pitanje. Buda objašnjava svoj stav:

"Ananda, da sam kada me je Vačhagota upitao: 'Postoji li sopstvo?' odgovorio: 'Postoji sopstvo', tada bi to, Ananda, bilo pristajanje uz one pustinjake i bramane koji zastupaju teoriju o večnosti (*sassata-vada*).

Da sam, Ananda, kada me je upitao Lutalica: 'Znači li to da ne postoji sopstvo?' odgovorio: 'Sopstvo ne postoji', tada bi to bilo pristajanje uz one pustinjake i bramane koji zastupaju teoriju o poništavanju (*uccheda-vada*) [26]

I opet, Ananda, kada me je Vačhagota upitao: 'Postoji li sopstvo?' da sam odgovorio: 'Postoji sopstvo', bi li to bilo u skladu sa mojim znanjem da su sve *dhamme* bez sopstva?" [27]

"Svakako da ne bi, gospodine:"

"I opet, Ananda, kada me je Vačhagota upitao: 'Znači li to da ne postoji sopstvo?', da sam odgovorio: 'Sopstvo ne postoji' tada bi to unelo još veću pometnju u ionako već zbunjenog Vačhagotu. [28] Jer on bi svakako razmišljao: Ranije sam zaista posedovao *atman* (sopstvo), ali sada ga nemam." [29]

Sada bi trebalo da je sasvim jasno zašto je Buda ćutao. No to će biti još jasnije ako u obzir uzmemo sve okolnosti i način na koji se Buda odnosio prema pitanjima i ispitivačima -- što isto tako zanemaruju oni koji raspravljaju o ovom problemu.

Buda nije bio kompjuter koji izbacuje odgovore na pitanja koja bi mu bilo ko postavio. On je bio praktičan učitelj, pun saosećanja i mudrosti. Nije odgovarao na pitanja da bi pokazao svoje znanje i inteligenciju; već da pomogne onome ko ih

postavlja na putu samoostvarenja. Uvek je govorio ljudima imajući na umu njihov stupanj razvoja, sklonosti, njihov mentalni sklop, karakter, sposobnost da razumeju određeno pitanje [30]

Prema Budi, postoje četiri načina tretiranja pitanja: (1) na neka bi trebalo direktno odgovoriti; (2) na druga bi trebalo odgovoriti analizirajući ih; (3) na treća bi trebalo odgovoriti pitanjem; (4) i na kraju, ima pitanja koja bi trebalo ostaviti po strani. [31]

Postoji nekoliko načina na koje se pitanje ostavlja po strani. Jedan je reći da se na to pitanje ne može odgovoriti ili se ono ne može objasniti, baš kao što je Buda ne jednom rekao upravo ovom Vačhagoti; kada mu je ovaj postavljao ona čuvena pitanja je li univerzum večan ili nije itd. [32] Na isti način je odgovorio Malunkjaputi i ostalima. No nije isto mogao da odgovori na pitanje da li postoji *atman* (sopstvo) ili ne, već je o tome uvek raspravljao i objašnjavao ga. Nije mogao da kaže "postoji sopstvo", jer je to u suprotnosti sa njegovim znanjem da su "sve *dhamme* bez sopstva". Nije želeo ni da kaže da "sopstvo ne postoji", jer bi to nužno, bez ikakve svrhe, zbunilo i uznemirilo sirotog Vačhagotu, koji je već bio zbunjen odgovorom na slično pitanje, kao što je to ranije i sam priznao. [33] On nije još bio u poziciji da razume ideju *anatte*. Zato je ostavljanje ovog pitanja po strani bilo u tom slučaju najmudrije.

Takode ne smemo zaboraviti da je Buda već duže vremena dobro poznavao Vačhagotu. Nije to bio prvi puta da je Lutalica došao da ga nešto upita. Mudar i saosećajan, Učitelj je dobro razmislio i pokazao veliku brigu za ovog zbunjenog tragača. U pali tekstovima se isti ovaj Vačhagota pominje na više mesta, njegovi česti odlasci Budi i njegovim učenicima, postavljanje uvek istih pitanja, iz čega se vidi da je bio veoma zabrinut, skoro opsednut tim problemima. [34] Budino ćutanje kao da je imalo veći efekat na Vačhagotu nego bilo kakav elokventan odgovor ili raspravljanje? [35]

Neki ljudi "sopstvo" uzimaju u značenju "um" ili "svest". No Buda kaže da je bolje za čoveka ako svoje fizičko telo smatra sopstvom, nego um, misao ili svest, jer prvo se čini postojanijim od ovog drugog; um, misao ili svest (*citta, mano, viññana*) stalno se menjaju i to brže od tela (*kaya*). [36]

Neodređeno osećanje "JA SAM" stvara ideju sopstva, koja nema nikakav oslonac u stvarnosti i uvideti ovu istinu znači ostvariti nirvanu, što nije sasvim lako. U *Samyutta nikayi* [37] postoji jedan dragocen razgovor o ovoj temi između monaha po imenu **Kemaka** i grupe monaha.

Ti monasi upitaše Kemaku vidi li on u pet sastojaka bilo kakvo sopstvo ili bilo šta što pripada sopstvi. Kemaka odgovori "Ne". Tada monasi rekoše da, ako je tako, on bi trebalo da je arahant oslobođen svih nečistoća. Ali im se Kemaka poveri da iako u pet sastojaka ne nalazi sopstvo, niti bilo šta što potpada sopstvu: "Ja nisam arahant oslobođen svih nečistoća. O prijatelji, u pogledu pet sastojaka prijanjanja imam osećaj "JA SAM", ali ne vidim sasvim jasno "Ovo je to JA SAM". Potom Kemaka objasni da ono što on zove "JA SAM" nije ni materija, osećaj, opažaj, izraz volje, ni svest, a ni bilo šta unutar toga. Ali ima osećanje "JA SAM" u pogledu pet sastojaka, mada ne može jasno da vidi "Ovo je to JA SAM". [38]

Potom im reče da je to poput mirisa cveta: nije miris ni latica, ni boje, ni polen, već miris cveta.

Kemaka dalje objašnjava da čak i osoba koja je dosegla rane stupnjeve uvida još uvek zadržava to osećanje "JA SAM". Ali kasnije, kako napreduje, ovo osećanje "JA SAM" takođe nestaje, kao što miris sveže opranog rublja nestaje vremenom kako ono stoji u ormanu. Ovo raspravljanje je bilo toliko korisno i upućujuće za sve njih da su na kraju, kaže se u tekstu, svi slušaoci, kao i Kemaka, postali arahanti oslobođeni svih nečistoća i tako se konačno oslobodili toga "JA SAM".

Prema Budinom učenju, misliti "ja nemam sopstvo" (što je teorija o poništavanju)

jednako je pogrešno kao i misliti "ja imam sopstvo" (što je teorija o večnosti) jer oba mišljenja su okovi, oba izrastaju iz pogrešne ideje "JA SAM". Ispravan stav prema pitanju *anatte* jeste ne zauzimati bilo kakvo mišljenje ili stav, već sagledati stvari objektivno, kakve jesu, bez mentalnih projekcija, uvideti da ono što nazivamo "ja" ili "biće" jeste tek kombinacija fizičkih i mentalnih sastojaka, koji funkcionišu nezavisno u toku neprestanih trenutnih promena prema zakonu uzroka i posledice i da ne postoji bilo šta trajno, večno, nepromenljivo i neuništivo u čitavoj egzistenciji.

Ovde se prirodno nameće pitanje: Ako ne postoji atman ili sopstvo, ko trpi posledice karme (dela)? Niko na ovo pitanje ne može odgovoriti bolje od Bude. Kada mu je monah postavio to pitanje, Buda reče: "Učio sam vas; o monasi; da uvidite uslovljenost u svim stvarima." [39]

Budino učenje o *anatti*, ne-duši ili ne-sopstvu, ne treba smatrati negativnim ili nihilističkim. Poput nirvane, ono je Istina, Stvarnost; a Stvarnost ne može biti negativna. Lažna vera u nepostojeće, umišljeno sopstvo jeste negativna. Učenje o *anatti* razmiče temu zabluda i daje svetlost mudrosti: Ono nije negativno: kao što Asanga veoma dobro reče: "Postoji činjenica ne-sopstvenosti" (*nairatmyastita*). [40]

Beleške

[1] Mhvg. (Alutgama, 1922) str. 4 i dalje; M I (PTS) str. 167 i dalje.

[2] Ovo je objašnjeno nešto kasnije.

[3] M II1 (PTS) str. 63; S II (PTS) str. 28, 95 itd.

[4] Vism. (PTS) str. 517.

[5] Vidi prethodno na [str. 41](#)

[6] Ograničenost prostora ne dozvoljava šire raspravljanje o ovoj važnoj temi.

Nameravam da o tome šire raspravljam u svome radu o budističkoj filozofiji koji je u pripremi.

[7] Sarattha II (PTS) str. 77.

[8] Mh. sutralankara, XVIII 92.

[9] H, fon Glazenap u članku "Vedanta i budizam" o problemu *anatta* u časopisu *The Middle Way*, februar, 1957, str. 154.

[10] Pokojna gđa Ris-Dejvids i ostali. Videti njena dela *Gotama čovek, Sakya ili koreni budizma, Priručnik budizma, Kakav je bio prvobitni budizam* itd.

[11] M I (PTS) str.136-137.

[12] Navedeno u MA II (P'TS) str.112.

[13] F. L. Vudvordov prevod reči *dhamma* ovde sa "Sva stanja su složena" sasvim je pogrešan. (*Budin Put vrline*, Adjar 1929, str. 69.) "Sva stanja su složena" znači samo *samkhara*, ali ne i *dhamma*.

[14] *Samkhara* na spisku pet sastojaka označava "izraze volje" ili "mentalne aktivnosti" koje za posledicu imaju karmu. No, ona ovde znači sve uslovljene ili neuslovljene stvari, uključujući i svih pet sastojaka. Termin *samkhara* ima različite konotacije u različitim kontekstima.

[15] Upor. takode *Sabbe samkhara anicca* "Sve uslovljene stvari su prolazne", *Sabbe dharmma anatta* "Sve dhamme su lišene sopstva". M I (PTS) str. 228; S III str.132-133.

[16] M I (PTS) str.137.

[17] Isto, str.138. Osvrćući se na ovaj odlomak, S. Radakrišnan (*Indijska filozofija*, tom I, London, 1940, str. 485) kaže: "Pogrešno stanovište koje zagovara postojanje trajnog malog sopstva jeste ono što Buda pobija". Ne možemo se složiti sa ovom opaskom. Baš naprotiv, Buda zapravo ovde pobija univerzalni atman ili Dušu. Kao što smo upravo videli, u citiranom odlomku, Buda nije prihvatao bilo kakvo sopstvo, veliko ili malo. Po njegovom sudu sve teorije o atmanu su pogrešne, mentalne projekcije.

[18] U svome članku "Vedanta i budizam" (*The Middle Way*, februar 1957) H. fon Glazenap sasvim dobro objašnjava ovaj problem.

[19] Komentar *Dhp.* kaže: *Natho'ti patittha* "*Natho* znači potporu (utočište, pomoć, zaštitu). Stari sinhaleški Sannaya parafrazira reč *natho* sa *pihita vanneya* "jeste

potpora (utočište, pomoć)". (*Dhammapada Puranasannaya*, Kolombo; 1926, str. 77). Ukoliko uzmemo negativan oblik reči *natho*, ovo značenje postaje još uverljivije. Anatha ne znači "bez gospodara", već "bespomoćan", "nezaštićen", "jadan". Čak i PTS pali rečnik objašnjava reč *natha* kao "zaštitnik", "utočište", "pomoć", a ne kao "gospodar". Prevođenje reči *lokanatha* sa "spasilac sveta", što je korišćenje popularnog hrišćanskog termina, sasvim je netačno, jer Buda nije spasilac. Ovaj izraz zapravo znači "utočište za svet".

[20] D II (Kolombo, 1929) str. 62.

[21] Ris Dejvids (prevod *Digha nikaya* II: str: 108) "Budite sebi vodiči. Budite sebi utočište. Ne obazirite se na bilo kakvo spoljašnje utočište."

[22] *Dipa* ovde ne znači vodič, već zapravo "ostrvo". Komentar za *Digha nikaya* (DA Kolombo, str. 380), komentarišuti reč *dipa*, kaže: *Mahasamuddagatam dipam viya attanam dipam patlthanam katva viharatha*. "Boravi stvarajući od sebe ostrvo, oslonac (mesto za odmor) baš kao ostrvo u velikom okeanu." Samsara, kontinuitet egzistencije, obično se poredi sa okeanom, *samsara-sagara*, a ono što u okeanu pruža utočište jeste ostrvo, kopno, a ne vodič.

[23] D II (Kolombo, 1929) str. 61-62. Jedino je poslednja rečenica doslovno prevedena. Ostatak priče je ukratko dat prema *Mahaparinibbana suttī*.

[24] Isto, str. 62. Za *satipathanu* vidi poglavlje posvećeno **meditaciji**.

[25] Mhvh. (Alutgama, 1929) str. 21-22.

[26] Drugom prilikom Buda je istom tom Vačhagoti odgnvorio da *Tathagata* nema teorija, pošto on vidi prirodu stvari (M I (PTS) str. 486.) I ovde on ne želi da se prikloni bilo kakvim teoretičarima.

[27] *Sabbe dhamma anatta* (Ovo su doslovno iste reči kao u prvom stihu *Dhp.* XX, 7, koje smo ranije razmatrali.) Vudvordov prevod ovih reči "sve stvari su prolazne" (*Srodne izreke* IV, str. 282) potpuno je pogrešan, verovatno usled previda. No, to je veoma ozbiljna greška. I to je, možda, jedan od razloga za toliku nepotrebnu raspravu o Budinom ćutanju. Najvažnija reč u ovom kontekstu, *anatta*, "bez sopstva", prevedena je kao "prolazne", Prevodi na engleski tekstova pisanih na paliju sadrže veće ili manje greške ove vrste -- nekima je uzrok nepažljivost ili

previd, a nekima slabije poznavanje samoga jezika. Kakav god uzrok bio; korisno je ovde pomenuti da su, uz sve poštovanje prema velikim pionirima na ovom polju, takve greške odgovorne za dobar broj pogrešnih predstava o budizmu među ljudima koji nemaju pristup originalnim tekstovima. Zato je dobro znati da Pali Text Society planira da revidira postojeće i objavi nove prevode.

[28] Jednom drugom prilikom, očigledno pre ovoga, kada je Buda objasnio jedno duboko i komplikovano pitanje -- pitanje šta se događa sa arahantom posle smrti, Vačhagota reče: "Blaženi Gotama, obuze me neznanje, zapadoh u nedoumicu. Ono malo vere što sam imao na početku ovoga razgovora sa blaženim Gotamom, sada je iščilelo." (M I (PTS) str. 487. Zato Buda nije želeo da ga ponovo zbunjuje.

[29] S IV (PTS), str. 400-401.

[30] Ovo Budino znanje se naziva *Indriyaparoparyattanana*. M I (PTS) str. 70; Vibh. (PTS) str. 340.

[31] A (Kolombo, 1929) str. 216.

[32] Na primer, S IV (PTS) str. 393, 395; M I (PTS) str. 484.

[33] Vidi napomenu broj 28.

[34] Na primer, vidi S III (PTS) str. 257-263; N str. 391 i dalje, 395 i dalje, 398 i dalje; 400; M I str. 481 i dalje, 483, 489, A V str. 193.

[35] Jer vidimo da posle izvesnog vremena Vačhagota ponovo dolazi da vidi Budu, ali ovoga puta ne postavlja pitanja kao i obično, već kaže: "Odavno nisam razgovarao sa blaženim Gotamom. Bilo bi dobro ako bi mi blaženi Gotama ukratko razložio dobro i loše (*kusalakusalam*). Buda mu odgovori da će mu razjasniti dobro i zlo ukratko, kao i u detalje; tako i učini. Na kraju Vačhagota postane Budin učenik i sledeći njegovo učenje dostiže stupanj arahanta, otvari Istinu, nirvanu, i više ga nisu opsedali problemi atmana i drugi. (M I (PTS) str. 489 i dalje).

[36] S II (PTS) str. 94. Neki ljudi misle da je *alayavijnana* "svest-skladište" (*Tathagathagabha*) mahajana budizma nešto slično sopstvu. Ali *Lankavalara sutra* kategorično kaže da to nije *atman* (*Lanka* str. 78-79).

[37] S III (PTS) str. 126 i dalje.

[38] Čak i danas najveći broj ljudi upravo ovako razmišlja o sopstvu.

[39] M III (PTS) str.19; S III str.103.

[40] *Abhisamucaya*, str. 31.

Rev. 24/9/2005

www.geocities.com/budizam/texts/Rahula/deo06.html

Čemu je Buda podučavao

Valpola Rahula

Predgovor – Buda – Budistički pogled na svet – Prva plemenita istina – Druga plemenita istina – Treća plemenita istina – Četvrta plemenita istina – Učenje o nepostojanju sopstva – "Meditacija" ili oplemenjivanje uma – Budino učenje danas – Odabrani tekstovi

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

MEDITACIJA ILI OPLEMENJIVANJE UMA:

Bhavana

Buda reče: "O monasi, postoje dve vrste bolesti.' Koje dve? Fizička bolest i mentalna bolest. Postoje ljudi koji kao da su lišeni fizičkih bolesti tokom godinu ili dve... čak i tokom sto godina i više. Ali, o monasi, retki su oni u ovome svetu koji su lišeni mentalne bolesti čak i za trenutak, sem onih koji su se oslobodili mentalnih nečistoća (tj, sem arahanta)". [1]

Budino učenje, naročito njegov put "meditacije" usmeren je ka stvaranju stanja savršenog mentalnog zdravlja, ravnoteže i smirenosti. Na nesreću, teško da je bilo koji drugi deo Budinog učenja toliko često pogrešno shvatan kao što je to "meditacija", i među budistima i među nebudistima. Onog trenutka kaža se pomene reč "meditacija" odmah se pomisli na bekstvo od

svakodnevnih aktivnosti; na zauzimanje naročitog položaja, nalik statui u nekoj pećini ili monaškoj ćeliji, na nekom udaljenom mestu, daleko od bilo kakvog društva; na razmišljanje ili preuranjanje u neku vrstu mističnih stanja ili u trans. Prava budistička "meditacija" uopšte ne znači takvu vrstu bekstva. Budino učenje o tome je toliko često bilo pogrešno ili slabo shvatano da se u poslednje vreme "meditacija" degenerisala u neku vrstu rituala ili ceremonije, skoro tehničke u svojoj rutini. [2]

Velik broj ljudi zainteresovan je za meditaciju ili jogu u nadi da će zadobiti nekakve duhovne ili mističke snage, kao što je "treće oko", koje drugi ne poseduju. Pre izvesnog vremena živela je u Indiji budis-tička kaluđerka koja je pokušavala da razvije moć da vidi na uši, mada je već posedovala "moć" savršenog vida! Ovakva vrsta ideja nije ništa drugo do "duhovna perverzija". Ona je uvek vezana za želju, "žed" za moći.

Reč meditacija je vrlo slaba zamena za originalan termin *bhavana*, koja znači "negovanje" ili "razvijanje", tj. oplemenjivanje ili razvijanje uma. Precizno govoreći, budistička bhavana jeste opleme-njivanje uma u punom značenju reči. Usmerena je na pročišćavanje uma od nečistoća i smetnji kakve su požuda, mržnja, zlovolja, lenjost, brige i nespokoјstvo, skepsa, kao i na razvijanje takvih kvaliteta kakvi su koncentracija, svesnost, inteligencija, volja, energičnost, pronicljivost, poverenje, radost, smirenost, vodeći na kraju do dostizanja najviše mudrosti koja vidi prirodu stvari kakve one zaista jesu i ostvaruje krajnju Istinu, nirvanu.

Postoje dve vrste meditacije. Jedna je razvijanje mentalne kon-centracije (*samatha* ili *samadi*), usredsređenosti uma (*cittekaggata*, sanskr. *cittaikagrata*), uz pomoć različitih metoda iznetih u tekstovima, i vodi do najvišeg stanja kakva su "sfera ništavila" ili "sfera ni-opažanja-ni-neopažanja". Sva ta mistična stanja stvorio je, prema Budi, um i on ih uslovljava (*samkhata*).

[3] Ona nemaju ništa zajedničko sa Stvarnošću, Istinom, nirvanom. Ovaj oblik meditacije postojao je pre Bude. Otuda on nije čisto budistički, ali nije isključen iz domena budističke meditacije. Međutim, on nije suštinski za postizanje nirvane. Sam Buda je, pre svoga prosvetljenja, proučavao ove jogijske vežbe pod nadzorom različitih učitelja i dosegao je najviša mistična stanja; no ona ga nisu zadovoljavala, jer nisu pružala uvid u krajnju Realnost. Ta

mistična stanja smatrao je tek "srećnim življenjem u ovoj egzistenciji" (*ditthadhammasukhavihara*) ili "mirnim življenjem" (*san-tavihara*) i ništa više [4]

Zato je otkrio drugi oblik "meditacije" poznat kao *vipassana* (sanskrit, *vipasyana* ili *vidarsana*), "uvid" u prirodu stvari, koji vodi do potpunog oslobađanja uma, do ostvarivanja krajnje Istine, nirvane. Ovo je suštinski budistička "meditacija", budističko oplemenjivanje uma. Reč je o jednom analitičkom metodu zasnovanom na sabranosti pažnje, svesnosti, budnosti, posmatranju.

Nemoguće je pozabaviti se tako složenim pitanjem na svega nekoliko stranica. Ipak, ovde je učinjen jedan pokušaj da se stvori barem gruba predstava prave budističke "meditacije", oplemenjivanja ili razvijanja uma, na praktičan način.

Najvažniji Budin govor o razvijanju uma ("meditaciji") naslovljen je *Satipatthana sutta*, "Temelji sabranosti pažnje" (22. govor po redu u *Digha nikayi* ili 10. u *Majjhima nikayi*). Taj govor je toliko poštovan u tradiciji da se redovno recituje ne samo u budističkim manastirima, već i u budističkim domovima, kad članovi porodice sede unaokolo i s punom predanošću slušaju. Veoma često monasi recituju ovu *suttu* kraj uzglavlja smrtnika kako bi pročistio svoje poslednje misli.

Putevi "meditacije" dati u ovom govoru nisu odsečeni od života, niti izbegavaju život; naprotiv, oni su do kraja povezani sa našim životom, našim svakodnevnim aktivnostima, našim žalostima i rados-tima, našim rečima i mislima, našim moralnim i intelektualnim preokupacijama.

Govor je podeljen na četiri glavna dela: prvi deo odnosi se na naše telo (*kaya*), drugi na osećaje (*vedana*), treći na um (*citta*) i četvrti na različite moralne i intelektualne sadržaje (*dhamma*).

Treba imati na umu da o kakvoj god se formi meditacije radilo, suština je u sabranosti pažnje i svesnosti (*sati*), pažljivosti i posmatranju (*anupassana*).

Jedan od najpoznatijih, popularnih i praktičnih primera "meditacije" povezana sa telom je "sabranost pažnje na udah i izdah" (*anapanasati*). Jedino je za tu "meditaciju" u tekstu propisan poseban i tačno određen položaj. Za ostale oblike meditacije date u ovoj *sutti* možete po volji sedeti, stojati, hodati ili ležati. No, da bismo razvijanju sabranosti pažnje na udah i izdah treba, prema tekstu, da sednemo "nogu prekrštenih, uspravnog tela i budnog uma". Međutim, sedenje sa ukrštenim nogama (takozvani lotos položaj) nije praktično, niti lako za sve ljude, naročito Zapadnjake. Zato, oni kojima je to teško mogu sesti na stolicu, "držeći telo uspravno, a um budnim". Izuzetno je važno za ovu vežbu da leđa zaista budu ispravljena, ali ne ukočena; šake udobno smestiti u krilo. U takvom položaju možete sklopiti oči ili pogled usmeriti ka vrhu nosa, već kako vam više odgovara.

Dišete ceo dan i celu noć, ali nikada niste toga svesni, nikada ni za trenutak um ne skoncentrišete na to. Sada treba upravo to da učinite. Udišite i izdišite kao i obično; bez bilo kakvog napora ili napetosti. Potom, skoncentrišite se na udisanje i na izdisanje; neka vaš um bude svestan i pažljiv u odnosu na udah i izdah: Kada dišete; ponekad udahnete duboko, a nekad ne. To uopšte nije važno. Dišite normalno i prirodno. Jedina stvar je da kada udahnete duboko budete svesni da je to dubok udah i tako dalje. Drugim rečima, vaš um bi trebalo da bude tako skoncentrisan na disanje da ste svesni njegovog kretanja i promena. Zaboravite sve drugo, ono što vas okružuje, sve spoljašnje; ne dižite pogled i ne gledajte ni u šta. Pokušajte ovo da radite tokom pet ili deset minuta.

U početku će vam biti krajnje teško da um skoncentrišete na disanje. Bićete zapanjeni kako vaš um nikada ne miruje; nikako da se zaustavi. Počinjete da mislite na različite stvari. Čujete zvukove spolja. Um vam je time uznemiren i pometen. Možda ćete biti obeshrabreni i razočarani. Ali ako nastavite vežbanje dva puta dnevno, ujutro i uveče, po pet do deset minuta; postepeno ćete, malo-pomalo, početi da usredsređujete svoj um na disanje. Posle izvesnog perioda, doživete onaj trenutak tokom kojeg je vaš um potpuno koncentrisan na disanje, kada nećete čuti čak ni zvuke oko sebe, kada spoljašnji svet za vas neće postojati. Ovaj trenutak je ogromno iskustvo za vas, ispu-njen radošću, srećom i mirom, tako da ćete poželeti da ga produžite. No još uvek niste u stanju. Ali ako nastavite redovno vežbanje, možete to iskustvo

ponavljati tokom sve dužeg vremena. To je trenutak kada se potpuno gubite u sabranosti svoje pažnje na disanje. No, sve dok ste svesni sebe ne možete se skoncentrisati na bilo šta.

Ova vežba sabranosti pažnje na disanje, koja je jedna od najjednostavnijih i najlakših, predviđena je da razvija koncentraciju i vodi do veoma visokih mističnih zadubljenja (*dhyana*). Sem toga, moć koncentracije je nužna za bilo koju vrstu dubljeg razumevanja, pronicanja, uvida u prirodu stvari, uključujući i ostvarivanje nirvane.

Sa druge strane, vežbanje sa dahom daje odmah rezultate. Dobro je za vaše zdravlje, opuštanje, čvrst san i efikasnost u svakodnevnim poslovima. Čini vas smirenim i spokojnim. Čak i u trenucima kada ste nervozni ili uzbuđeni, ako ga praktikujete nekoliko minuta uverićete se da ste odjednom postali smireni i vedri. Osećate se kao da ste se probudili posle dobrog poćinka.

Drugi veoma važan, praktičan i koristan oblik "meditacije" (mentalnog razvoja) jeste biti svestan i sabran na sve ono što činite, fizički ili verbalno, tokom dana, na poslu, u privatnom životu. Bilo da hodate, stojite, ležite ili spavate, bilo da ispružete ili savijate svoje udove, bilo da gledate oko sebe, oblaćite se, govorite ili ćutite, jedete ili pijete, čak i kada zadovoljavate prirodne potrebe - u tim i drugim aktivnostima trebalo bi da ste potpuno svesni i sabrani na ono što radite u tom trenutku. Ne znaći to da uopšte ne treba da razmišljate o prošlosti ili budućnosti. Naprotiv, razmišljajte o tome u odnosu na trenutak sadašnjosti, na ono što sada radite, onda i tamo gde je to potrebno.

Uopšte uzev, ljudi ne žive u onome što rade, u sadašnjem trenutku. Umesto toga, žive u prošlosti ili budućnosti. Mada izgleda da nešto rade sada, ovde, oni u stvari žive negde drugde u svojim mislima, u svojim izmišljenim problemima i brigama, obićno sećajući se prošlosti ili u željama i razmišljanjima o budućnosti. Zato ne žive, niti uživaju u onome što rade u ovome trenutku. Tako su nesrećni i nezadovoljni sadašnjošću, onim što drže u ruci i prirodno je da ne mogu potpuno da se predaju onome što rade.

Ponekad vidite ćoveka u restoranu kako jede i ćita novine u isto vreme - sasvim normalan

prizor. On odaje utisak veoma zauzetog čoveka, koji nema vremena. Čak ni za jelo. Pitate se čita li on ili jede. Moglo bi se reći da radi obe stvari. Zapravo, ne radi ni jednu, ne uživa ni u jednoj. Napet je; um mu je pometen i ne uživa u onome što trenutno radi, ne živi u svome životu u sadašnjosti, već nesvesno i nepromišljeno pokušava da umakne iz života. (Ovo, međutim, ne znači da ne treba razgovarati sa prijateljem dok ručamo ili večeramo.)

Ma koliko se trudili, ne možete umaći životu. Sve dokle živite, u gradu ili pećini, morate se sa njime suočiti i proživeti ga. Pravi život je sadašnji trenutak - ne sećanja na prošlost, koja je mrtva i minula, niti snovi o budućnosti, koja se još nije rodila. Onaj ko živi u sadašnjosti živi u pravom životu i taj je najsrećniji.

Kada su ga upitali zašto njegovi učenici, koji žive jednostavnim i mirnim životom i sa samo jednim obrokom na dan, toliko zrače Buda je odgovorio: "Oni se ne kaju zbog prošlosti, niti lupaju glavu o budućnosti. Oni žive u sadašnjosti. Zato toliko zrače. Mozgajući o budućnosti i žaleći zbog prošlosti budale venu poput posečene zelene trske ostavljene na suncu." [5]

Sabranost pažnje, ili svesnost, ne znači da treba da razmišljate i budete svesni: "Sad radim to i to" ili "Sad radim ovo". Ne. Upravo suprotno. Onog trenutka kada pomislite "Sad radim to" postajete samosvesni i tada ne živite u onome što radite, već u ideji "ja jesam" i otuda je i vaš rad upropašten. Trebalo bi da potpuno na sebe zaboravite i izgubite se u onome što radite. Onog trenutka kad sagovornik postane samosvestan i pomisli "Obraćam se publici", njegov govor se prekida i remeti mu se tok misli. Ali kada sebe zaboravi u svome govoru, u onome o čemu govori, tada je najupečatljiviji, dobro govori i razumljivo objašnjava stvari. Svako veliko delo - umetničko, pesničko, intelektualno ili duhovno - stvoreno je u takvim trenucima, kada su njegovi tvorci potpuno izgubljeni u svojim delima, kada su sasvim zaboravili na sebe i oslobodili se samos-vesti.

Ova sabranost pažnje ili svesnost sopstvenih aktivnosti, kojoj je podučavao Buda, znači življenje u sadašnjem trenutku, življenje u sadašnjem delu. (Put zena je takode prvenstveno zasnovan na ovom učenju). U ovom obliku meditacije ne morate da činite ništa posebno da biste razvili

sabranost; već jedino da usmerite pažnju i budete svesni toga što se događa. Ne morate izgubiti ni trenutak svoga dragocenog vremena za ovakvu "meditaciju": sve što treba da činite jeste da neprekidno negujete sabranost i svesnost, noću i danju, u odnosu na sve svoje aktivnosti u svakodnevnom životu. Ova dva oblika "meditacije" o kojima smo prethodno raspravljali povezani su sa našim telom.

Potom postoji način praktikovanja mentalnog razvoja ("meditacije") u odnosu na sve naše osećaje, bilo da su srećni, nesrećni ili neutralni. Uzmimo samo jedan primer. Doživljavate osećanje nesreće, žalosti. U takvom stanju vaš um je smrknut, mutan, nejasan, deprimiran. U nekim slučajevima čak ni ne uočavate jasno zašto vas je obuzelo takvo stanje nesreće. Pre svega, trebalo bi da naučite da ne budete nesrećni zbog svojih osećanja nesreće, da ne brinete zbog svojih briga. Već da pokušate da jasno sagledate otkuda taj osećaj nesreće, zabrinutosti, žalosti. Pokušajte da ga ispitajte tako kao da ga posmatrate spolja, bez bilo kakve subjektivne reakcije, baš kao što naučnik posmatra neki predmet. Ne bi, takođe, trebalo da ga posmatrate kao "moje osećanje" ili "moj opažaj", već da ga jednostavno objektivno posmatrate kao "osećanje" ili "opažaj". Ponovo bi morali da zaboravite na lažnu ideju "ja". Kada uvidite njegovu prirodu, kako nastaje i kako nestaje, vaš um postaju sve rav-nodušniji prema tom osećanju, postaje njime neokrznut i od njega oslobođen. Isto je i sa svim drugim osećanjima.

Razmotrimo sada oblik "meditacije" vezan za naše umove. Trebalo bi da ste do kraja svesni činjenice da vam je um ispunjen strašću ili smiren, da je preplavljen mržnjom, zlovoljom, ljubomorom ili je pun ljubavi, saosećanja; da ste svesni kad god je obmanut ili poseduje jasno i ispravno razumevanje i tako dalje. Moramo priznati da se veoma često plašimo ili stidimo da zavirimo u sopstvene umove.

Zato nam je draže da to izbegavamo. Treba biti hrabar i pošten i pogledati sopstveni um isto onako kako pogledamo svoje lice u ogledalu. [6]

Ovde se ne radi o kritikovanju, prosuđivanju i proceni između ispravnog i pogrešnog, dobrog ili lošeg. Reč je jednostavno o pos-matranju, motrenju, istraživanju. Vi niste sudija, već naučnik.

Kada posmatrate svoj um i jasno vidite njegovu pravu prirodu, postajete obestrašćeni u odnosu na emocije kojima je ispunjen, na osećanja i stanja. Tako postajete ravnodušni i slobodni i u stanju ste da vidite stvari onakvim kakve jesu.

Navedimo jedan primer. Recimo da ste zaista ljuti, obuzeti ljutnjom, zlovoljom, mržnjom. Zanimljivo je, paradoksalno, da čovek koji je ljut zapravo nije toga svestan, ne zna da je ljut. Onog trenutka kada postane svestan i sabran na stanje svoga uma, onog trenutka kada vidi svoj bes, on zapravo postaje postiđen i počinje da se povlači. Trebalo bi da ispitujete prirodu tog besa, kako nastaje i kako prestaje. I ovde imajte na umu da ne treba da mislite "ja sam ljut" ili "moja ljutnja". Jedino treba da budete svesni uma obuzetog ljutnjom. Vi samo objektivno ispitujete i istražujete jedan um obuzet ljutnjom. Takav stav treba zauzeti prema svim osećanjima i stanjima uma.

Pored ovoga, postoji oblik "meditacije" o etičkim, duhovnim i intelektualnim pitanjima. Sva naša proučavanja, čitanje, raspravljanje i razmišljanja o takvim problemima uključena su u takvu "meditaciju". Čitati ovu knjigu i duboko promišljati o onome o čemu se u njoj govori jeste takode oblik meditacije. Već smo ranije videli [7] da je razgovor između Kemake i grupe monaha bio oblik meditacije, koja je vodila do postizanja nirvane.

Tako, prema ovom obliku meditacije, možete proučavati, razmišljati i razmatrati pet prepreka (*nivarana*), a to su:

1. požuda (*kamacchanda*),
- 2: zlovolja, mržnja ili ljutnja (*vyapada*),
3. tupost ili tromost (*thina-middha*),
- 4, nespokojstvo ili zabrinutost (*uddhacca-kukkucca*),
5. sumnja (*vicikiccha*).

Ovo je pet vrsta prepreka ka bilo kakvoj vrsti jasnog razumevanja, a time zapravo ka bilo kakvoj vrsti napredovanja. Kada smo njima savladani i ne znamo kako da ih se oslobodimo, tad

ne možemo ni da razumemo šta je ispravno, a šta pogrešno, odnosno šta je dobro, a šta loše.

Moguće je takode meditirati o sedam faktora prosvetljenja (*bojjhanga*). To su:

1. Sabranost pažnje (*sati*), tj. biti svestan i sabran na sve aktivnosti i pokrete i fizičke i mentalne, kao što smo to već ranije objasnili.
2. Istraživanje i ispitivanje različitih problema vezanih za Učenje (*dhamma-vicaya*). Ovde su uključena sva naša religijska, etička i filozofska proučavanja, čitanja, ispitivanja, raspravljanja, razgovori, čak i posećivanje predavanja koja se odnose na ovakve doktrinarne probleme.
3. Energija (*virija*), odlučan rad sve do kraja.
4. Oduševljenje (*piti*), kvalitet potpuno suprotan pesimističnom, sumornom ili melanholičnom stavu uma.
5. Opuštenost (*passaddhi*) i tela i uma. Ne treba biti ukočen fizički i mentalno.
6. Koncentracija (*samadhi*), kako je već ranije objašnjeno.
7. Ravnodušnost (*upekkha*), tj. biti u stanju suočiti se sa životom, sa svim njegovim promenljivostima, smirenog uma, opušten, bez uzbuđivanja.

Da bismo razvijali ovakve kvalitete ključnu ulogu igra istinska želja, volja ili sklonost. Mnogi drugi materijalni ili duhovni uslovi koji doprinose razvoju svakog od ovih kvaliteta opisani su u tekstovima.

Moguće je takođe "meditirati" o takvim stvarima kao što je pet sastojaka, istražujući pitanje "Šta je biće?" ili "Šta je to što se naziva 'ja'?" ili o četiri plemenite istine, o kojima je već bilo reči u ranijim poglavljima. Proučavanje i istraživanje takvih pitanja čini ovaj četvrti oblik meditacije,

koji vodi do ostvarivanja krajnje Istine.

Sem ovih o kojima je već bilo reči, postoje mnogi drugi predmeti meditacije, po tradiciji ih je četrdeset, od kojih ćemo posebno pomenuti četiri uzvišena stanja (brahma *vihara*): (1) proširivanje bezgranične, sveopšte ljubavi i blagonaklonosti (*metta*) na sva živa bića bez razlike, "kao što majka voli svoje jedino dete"; (2) saosećanje (*karuna*) prema svim živim bićima koja pate, u nevolji su i zadesila ih je nesreća; (3) radost (*mudita*) zbog uspeha, dobrobiti i sreće drugih i (4) ravnodušnost (*upekkha*) prema svim nedaćama života.

Beleška

[1] A (Kolombo,1929) str. 276.

[2] *The Yogovacara's Manual* (urednik T. V. Rhys-Davids, London,1896), tekst o meditaciji napisan na Šri Lanki verovatno u 18. veku, pokazuje kako se vremenom meditacija degenerisala u ritualno recitovanje formula, paljenje sveća itd. Videti takode poglavlje XII o asketskom idealu u Walpola Rahula: *History of Buddhism in Ceylon* (Colombo,1956) str.199 i dalje.

[3] Videti **prethodno**

[4] Videti *Sallekha sutta* (broj 8) u *Majjhima nikayi*.

[5] S I (PTS), str. 5.

[6] M I (PTS) 100.

[7] Vidi **prethodno**.

Rev. 24/9/2005

www.geocities.com/budizam/texts/Rahula/deo07.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

1. Rođenje i smrt

1. Dobra vežba jeste da najiskrenije sam sebe upitaš: "Zašto sam ja rođen?"

Postavi sebi ovo pitanje ujutru, u podne i uveče... svaki dan.

2. Naše rođenje i smrt su jedna te ista stvar. Ne možeš imati jedno bez drugog.

Pomalo je smešno videti kako ljudi, kad dođe trenutak nečije smrti, plaču i tuguju, a kako su srećni kad se neko rodi. To je obmana. Po meni, ako zaista hoćeš da plačeš, to bi bolje pristajalo onda kada se neko rodi. Tada plači, jer bez rođenja ne bi bilo ni smrti. Možeš li to da razumeš?

3. Čovek bi pomislio kako ljudi mogu da shvate šta znači živeti u nečijem stomaku.

Koliko je to neudobno! Pogledaj samo kako je teško jedan jedini dan provesti zatvoren u sobi . Zatvori sva vrata i prozore i već se gušiš. A kako li je tek živeti u nečijem stomaku devet meseci? Pa ipak, hoćeš da se ponovo rodiš! Znaš da tamo

neće biti prijatno, ali ipak bi da se tamo još jednom nađeš, da još jednom staviš omču oko vrata.

4. Zašto smo se rodili? Rodili smo se zato da se više nikada ponovo ne rodimo.

5. Kada neko ne razume smrt, život mu može izgledati savim zbunjujuće.

6. Buda je upućivao svoga učenika Anandu da uoči prolaznost, da vidi smrt u svakom izdahu. Moramo razumeti smrt, moramo umreti da bismo živeli. A šta to znači? Umreti znači doći do kraja svih svojih sumnji, svih svojih pitanja i ostati samo sa stvarnošću. Nikada ne možeš da umreš sutra, možeš da umreš jedino sada. Možeš li? Ako možeš, upoznaćeš spokojstvo u kojem više nema pitanja.

7. Smrt nam je isto toliko blizu kao i naš dah.

8. Ako si valjano vežbao, nećeš se uplašiti kada se razboliš, niti biti uznemiren kada neko umre. Kada odlaziš u bolnicu na lečenje razjasni samome sebi da, ako ti bude bolje, to je vrlo dobro, a da je, ako umreš, i to takođe dobro. Garantujem ti, kada bi mi doktori sada saopštili da imam rak i da ću umreti za nekoliko meseci, ja bih i njih opomenuo: "Pazite se, jer smrt stiže i po vas. Stvar je samo u tome ko odlazi pre a ko kasnije." Lekari nikoga neće izlečiti od smrti. Jedino je Buda bio takav lekar, pa zašto onda ne bismo uzeli njegov lek!

9. Ako se plašiš bolesti, ako se plašiš smrti, onda bi trebalo da razmisliš odakle one dolaze. Pa, odakle dolaze? Nastaju zahvaljujući rođenju. Zato ne tuguj kad neko umire, to je prirodno, a njegova patnja u ovom životu je okončana. Ako baš hoćeš da budeš tužan, tuguj kad se neko rodi: "O ne, evo ga opet. Dolazi da ponovo pati!"

10. "Onaj koji zna" jasno zna da su svi uslovljeni fenomeni bez trajne suštine. Zato "onaj koji zna" ne biva srećan ili tužan, jer se ne povodi za promenljivim pojavama. Postati radostan jeste kao biti rođen; postati potišten jeste kao umreti. Pošto smo

umrli, ponovo se rađamo; kad se rodimo, ponovo umiremo. To rađanje i umiranje iz trenutka u trenutak jeste beskrajno okretanje točka **samsare**.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/birthd.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

2. Telo

11. Kad bi telo moglo da govori, ono bi nam po ceo dan govorilo: "Znaš, ti nisi moj vlasnik." Zapravo, ono nam to i govori, ali jezikom **Dhamme**, a mi nismo u stanju da ga razumemo.

12. Stanja nam ne pripadaju. Ona slede svoj prirodan tok. Mi ne možemo ništa da uradimo oko našeg tela. Možemo malo da ga ulepšamo, učinimo za kratko privlačnijim i čistijim, kao kad se devojka našmika i pusti duge nokte, ali kada starost pristigne svi smo u istom čamcu. Takvo je telo. Ne možemo nikako izbeći da ono ostari. Ali ono što možemo da poboljšamo i ulepšamo jeste um.

13. Ako bi naše telo zaista pripadalo nama, ono bi se potčinjavalo našim naređenjima. Ako mu kažemo: "Nemoj da ostariš" ili "Naređujem ti da se ne razboliš", da li nas ono posluša? Ne! Ono se ni ne obazire. Mi samo iznajmljujemo

tu "kuću", ne posedujemo je. Zapravo, ne postoji nikakvo trajno sopstvo, ništa nepromenljivo ili čvrsto za šta se možemo uhvatiti.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/body.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

Uvod | **Rođenje i smrt** | **2. Telo** | **3. Dah** | **4. Dhamma** | **5. Srce i um** | **6. Prolaznost**
7. Kamma | **8. Meditacija** | **9. Ne-ja** | **10. Mir** | **11. Patnja** | **12. Učitelj**
13. Razumevanje i mudrost | **14. Vrlina** | **15. Razno** | **Poziv** | **Rečnik**

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

3. Dah

14. Ima ljudi koji se rode i umru i nijednom ne postanu svesni daha koji ulazi i izlazi iz njihovog tela. Toliko daleko žive sami od sebe.

15. Vreme je naš sadašnji dah.

16. Kažeš da si suviše zauzet da bi meditirao. Imaš li vremena da dišeš? Meditacija je tvoj dah. Kako to da imaš vremena da dišeš, ali ne i da meditiraš? Disanje je važno za čovekov život. Ako uvidiš da je praktikovanje **Dhamme** važno za tvoj život, tada će ti biti jasno da su disanje i praktikovanje **Dhamme** podjednako važni.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/intro.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

4. Dhamma

17. Šta je **Dhamma**? A šta nije?

18. Kako nas Dhamma podučava ispravnom načinu života? Ona nam pokazuje kako da živimo. I to na najrazličitije načine -- na stenju, drveću ili pravo pred našim nosom. To je podučavanje, ali bez reči. Zato stišaj um, srce, i uči da posmatraš. Videćeš kako se čitava Dhamma otkriva sama od sebe, ovde i sada. A u koje drugo vreme i na kojem drugom mestu bi to moglo da se dogodi?

19. Prvo Dhammu razumevaš mislima. Ako počneš da je razumeš, počinješ i da je praktikuješ. A ako je praktikuješ, počinješ i da je vidiš. A ako je vidiš i sam postaješ Dhamma i osvaja te radost Bude.

20. Dhammu treba da pronađeš u sopstvenom srcu, uviđajući ono što je istinito i

ono što nije, ono što je uravnoteženo i ono što nije.

21. Postoji samo jedna prava magija, magija Dhamme. Svaka druga magija je poput trika sa kartama. Odvlači nas od suštine: našeg odnosa prema životu ljudskog bića, rođenju, smrti i slobodi.

22. Šta god da radiš, načini od toga Dhammu. Ako se ne osećaš dobro, zaviri unutra, u samoga sebe. Ako znaš da to što radiš nije dobro, a ipak to činiš, onda je to prljanje uma.

23. Teško je naći one koji slušaju o Dhammi, pamte Dhammu i praktikuju je, one koji dosegnu Dhammu i vide je.

24. Ukoliko posedujemo svesnost, sve postaje Dhamma . Kad vidimo životinje da beže od opasnosti, one su poput nas. One beže od patnje i trče ka sreći. One takođe poseduju strah. Boje se za svoj život baš kao i mi. Ako gledamo u skladu sa istinom, vidimo da nema nikakve razlike između ljudskih bića i životinja. Svi smo mi saputnici na putu rađanja, starosti, bolesti i smrti.

25. Bez obzira na vreme i mesto, praktikovanje Dhamme biva zaokruženo na mestu na kojem ne postoji ništa. To je mesto predaje, praznine, odlaganja tereta. To je kraj.

26. Dhamma nije daleko od nas. Dhamma nema veze sa anđelima na nebu ili sa nečim sličnim. Ona ima veze sa nama, sa onim što radimo upravo u ovom trenutku. Posmatraj samog sebe. Ponekad patnja, ponekad udobnost, ponekad bol... to je Dhamma. Vidiš li to? To znati jeste Dhamma; moraš da čitaš svoja iskustva.

27. Buda nas je pozivao da dođemo u kontakt sa Dhammom, ali ljudi dolaze u kontakt jedino sa rečima, knjigama i svetim tekstovima. To je kontakt sa nečim "o" Dhammi, a ne kontakt sa "pravom" Dhammom kako ju je podučavao veliki učitelj.

Kako ljudi mogu reći da vežbaju ispravno i valjano ako čine samo to. Oni su zalutali.

28. Kada slušaš Dhammu moraš otvoriti svoje srce i usredsrediti se. Ne pokušavaj da akumuliraš ono što si čuo ili da se upinješ da to što si čuo memorišeš. Pusti jednostavno da Dhamma, otkrivajući se, utiče u tvoje srce, ostani neprekidno otvoren za taj tok u sadašnjem trenutku. Ono što je spremno da bude zadržano ostaje, to se događa samo od sebe, ne na osnovu tvoje odluke.

29. Kada govoriš o Dhammi ne smeš sebe da siliš. To treba da se odvija samo od sebe, da teče spontano, počev od sadašnjeg trenutka i okolnosti. Ljudi imaju različite nivoe prijemčivosti i kada si na njihovom nivou onda Dhamma potekne, to se jednostavno dogodi. Buda je imao sposobnost da pronikne u temperamentne ljudi i sposobnosti primanja. On je koristio upravo taj metod spontanog podučavanja. Nije on posedovao bilo kakvu naročitu, nadljudsku moć podučavanja, već je pre bio osetljiv za duhovne potrebe ljudi koji su mu dolazili i u skladu sa tim potrebama ih je i podučavao.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/dhamma.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

5. Srce i um

30. Samo je jedna knjiga vredna čitanja: vlastito srce.

31. Buda nas je učio da sve što tokom prakse um čini uznemirenim dobro dođe. Nečistoće su uznemirene. Nije um uznemiren! Mi ne znamo šta su naš um i naše nečistoće. I zašto smo uvek nezadovoljni. Naš način života nije težak. Ono što je teško je biti nezadovoljen, nepomiren sa takvim životom. Naše nečistoće su problem.

32. Ovaj svet je u stanju groznice. I um tumara od sviđanja do nesviđanja u skladu sa tom grozničavošću sveta. Ako bimo mogli naučiti da umirimo um, to bi bila najveća pomoć ovome svetu.

33. Ako je tvoj um srećan, tada si i ti srećan gde god da pođeš. Kada se mudrost u

tebi probudi, videćeš Istinu gde god da pogledaš. Istina je svuda unaokolo. To je kao kad si naučio da čitaš, tad možeš da čitaš gde god da si.

34. Ako si alergičan na neko mesto, bićeš alergičan na svako mesto. Ali ne izaziva u tebi problem to mesto izvan tebe. problem je to "mesto" u tebi.

35. Pogledaj sopstveni um. Onaj ko nosi stvari misli da ima te stvari, ali onaj ko gleda sa strane vidi samo težinu. Odbaci stvari, izgubi ih, i pronađi lakoću.

36. Ovaj um je sam po sebi smiren. Iz te smirenosti rađaju se napetost i zbunjenost. Ako uvidiš tu zbunjenost, tad se smirenost ponovo rađa.

37. Budizam je religija srca. Samo to. Onaj ko praktikuje razvijanje svoga srca taj praktikuje i budizam.

38. Kada je svetlost prigušena nije lako videti staru paučinu u uglu sobe. Ali kada svetlo blešti, možeš je jasno uočiti i onda ukloniti. Kada ti um blešti bićeš u stanju da jasno vidiš i nečistoće u sebi i da ih ukloniš.

39. Jačanje uma ne postiže se njegovim kretanje tamo-amo, kao što je to slučaj sa telom, već zaustavljanjem uma, njegovim stišavanjem.

40. Zbog toga što ljudi ne vide sebe, oni mogu da učine razna loša dela. Oni ne gledaju u svoj um. Kad hoće nešto da urade što ne valja, prvo se osvrću: "Hoće li me videti moja majka?" "Hoće li me videti moj muž?" "Hoće li me videti moja deca?" "Samo da me ne vidi moja žena."

Ako nema nikoga u blizini, onda kreću napred i urade to. To je samopovređivanje. Kažu da ih niko ne gleda i brzo učine ono što ne bi trebalo. A šta je sa njima samima? Nisu li i oni "neko" ko ih posmatra?

41. Da bi slušao Učenje koristi svoje srce, a ne svoje uši.

42. Ima onih koji se bore sa svojim nečistoćama i pobeđuju ih. To se zove unutrašnjom borbom. Oni koji se bore spolja uzimaju bombe i puške da bi ubijali. Tako oni pobeđuju i bivaju pobeđeni. Ovaj svet ide putem pobeđivanja drugoga. U praktikovanju Dhamme mi ne moramo da se borimo sa drugim, već umesto toga treba da poredimo sopstveni um, strpljivo se odupirući svim njegovim ćudima i raspoloženjima.

43. Odakle dolazi kiša? Ona dolazi od sve one prljave vode što ispari sa zemlje, kao što je mokraćna i voda u kojoj si oprao noge. Nije li čudesno kako nebo može da primi svu tu prljavu vodu i pretvori je u čistu, bistru vodu? I tvoj um može isto sa tvojim nečistoćama, samo ako mu dopustiš.

44. Buda je govorio da prosuđujemo samo o sebi, ali ne i o drugima, ma kako dobri ili loši oni bili. Buda jednostavno ukazuje na put, rečima: "Istina je ovakva." Pa je li naš um takav ili nije?

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/heartmind.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

6. Prolaznost

45. Stanja postoje kroz promenu. A **to** ne možeš promeniti. Razmisli, možeš li da izdahneš a da pre toga ne udahneš. Da li bi ti se to činilo normalnim? Ili, možeš li samo da izdišeš? Mi želimo da stvari budu trajne, ali to ne može biti. To je nemoguće.

46. Ako znaš da su sve stvari prolazne, celokupno tvoje razmišljanje će se lagano pojednostaviti i neće biti potrebe da suviše razmišljaš. Kad god nešto nastane ili nestane, sve što će trebati da kažeš je: "Ah, opet!" Samo to.

47. Svaki govor koji ignoriše prolaznost nije govor mudraca.

48. Ako zaista jasno vidiš prolaznost, videćeš i ono što je neprolazno. A neprolazna je činjenica da stvari moraju biti prolazne i da ne mogu biti drugačije. Razumeš li? Razumevajući samo toliko malo, možeš da razumeš Budu, možeš na pravi način da mu odaš poštovanje.

49. Ako tvoj um pokušava da ti kaže kako je već dostigao stupanj *sotapanne*, otidi i pokloni se **sotapanni**. I on sam će ti reći da je sve prolazno. Ako sretnoš **sakadagamija**, stani i pokloni mu se. Kada te vidi, jednostavno će reći: "Ništa nije večno!" Ako je u blizini **anagami**, idi i pokloni mu se. Reći će ti samo jednu stvar: "Prolaznost!" Čak i ako sretnoš **arahanta**, stani i pokloni mu se. On će ti reći još odlučnije: "Stvari su još nestalnije!" Čućeš reči plemenitih: "Sve je prolazno. Ne vezuj se za bilo šta!"

50. Nekada sam odlazio da posetim sveta mesta i hramove. Na nekim mestima zidovi su im bili napukli. Ponekad bi neki od mojih prijatelja uzviknuo: "Kakva sramota? Zidovi su popucali." Odgovorio bih mu: "Da nisu popucali ne bi postojao ni Buda, ni **Dhamma**. Oni su takvi zato što je to u savršenom skladu sa Budinim učenjem."

51. Sva stanja samo slede svoj prirodni put. Možemo mi da plaćemo ili da se radujemo tome, ali ona samo slede svoj prirodni put. I nema tog naučnog znanja koje može sprečiti prirodan tok stvari. Možeš otići kod zubara da ti pregleda zube, ali čak ako ih i popravi, ti zubi će slediti svoj prirodan put. Na kraju isti taj zubar ima isti problem sa svojim zubima. Sve na kraju propadne.

52. Šta možemo smatrati izvesnim? Ništa! Ne postoji ništa, samo osećanja. Patnja se javi, traje, zatim prođe. Onda sreća zameni patnju -- i ništa drugo. Ničeg nema izvan toga. Ali mi smo zaslepljeni ljudi koji jure i hvataju se za osećanja, bez prestanka. Ali ta osećanja nisu stvarna, jedino promena.

Saveti tragaču

Ađan Ča

Uvod | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

7. Kamma

53. Kad oni koji ne razumeju **Dhammu** postupaju pogrešno, osvrću se oko sebe da vide da ih slučajno neko ne gleda. Ali nasa kamma nas uvek posmatra. Mi od tog posmatranja nemamo gde da umaknemo.

54. Dobro delo donosi dobar rezultat, a lose delo loš. Ne očekuj da bogovi rade posao za tebe, da te štite anđeli i božanstva zaštitnici, da ti sreću donose povoljni dani. Te stvari su obmana. Ne veruj u njih. Ako veruješ u njih, patićeš. Stalno ćeš iščekivati povoljan dan, povoljan mesec, povoljnu godinu, anđele i božanstva. Na taj način samo patiš. Pogledaj sopstvene postupke i reči, sopstvenu **kammu**. Čineći dobro nasleđuješ dobrotu, čineći zlo nasleđuješ zlo.

55. Kroz ispravnu praksu daješ priliku staroj kammi da se potroši. Znajući kako stvari dolaze i prolaze možeš samo biti svestan i dopustiti im da odu svojim putem.

To je kao da imaš dva drveta: ako jedno đubriš i zalivaš, a o drugome uopste ne brines, nema sumnje koje će bujati, a koje će se osusiti.

56. Neki od vas prešli ste hiljade kilometara, došli ste iz Evrope i Amerike i drugih dalekih mesta, da biste slušali Dhammu ovde u Nong Pah Pong manastiru.

Zanimljivo je pomisliti kako ste putovali izdaleka, uprkos mnogim poteškoćama, da biste stigli baš ovde. A onda pogledamo neke ljude koji žive sasvim blizu ovoga manastira, a tek treba da prođu njegova vrata. To te podstakne da jos više ceniš svoju dobru kammu, zar ne?

57. Kad uradiš nesto loše ne postoji nijedno mesto na kojem možeš da se sakriješ. Čak i ako te drugi ne vide, vidiš sam sebe. Čak i ako se sakriješ u duboku rupu, ipak ćeš sebe pronaći tamo. Nema načina da počiniš nesto loše i izvučeš se. Na isti način, zašto ne bi video sopstvenu čistotu? Zaista, ti sve vidiš - smirenost, uznemirenost, oslobađanje, vezanost, sve vidiš sam za sebe.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/kamma.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

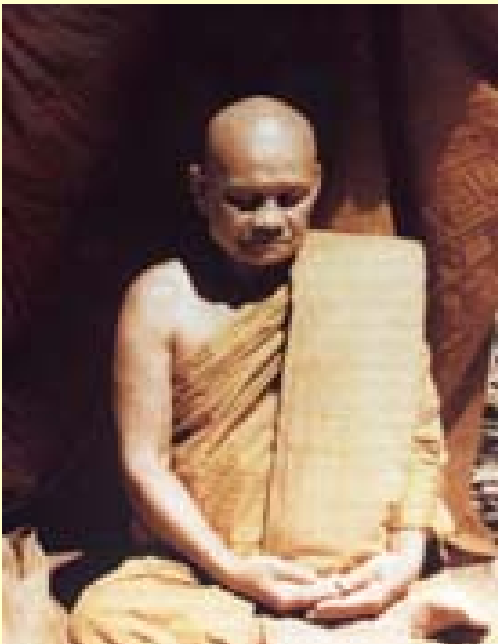
Uvod | **Rođenje i smrt** | **2. Telo** | **3. Dah** | **4. Dhamma** | **5. Srce i um** | **6. Prolaznost**
7. Kamma | **8. Meditacija** | **9. Ne-ja** | **10. Mir** | **11. Patnja** | **12. Učitelj**
13. Razumevanje i mudrost | **14. Vrlina** | **15. Razno** | **Poziv** | **Rečnik**

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

8. Meditacija

58. Ako si rešio da čekaš kako bi sreo budućeg Budu, tada nemoj vežbati. Nadaj se da ćeš dovoljno dugo poživeti da ga dočekaš.

59. Čuo sam kako ljudi kažu: "Ah, ova godina mi je bila loša". "Zaista?" "Da, bio sam cele godine bolestan. Uopšte nisam mogao da vežbam." Hm! Ako ne vežbaju onda kada im se smrt približava, kad će onda uopšte vežbati? Ako se dobro osećaju, mislite li da onda vežbaju? Ne. Jednostavno se izgube u sreći. Ako pate, ni onda ne vežbaju. I u tome se izgube. Zaista ne znam kad ljudi misle da će imati vremena da vežbaju.

60. Ja sam već izložio dnevni raspored i pravila života u

manastiru. Nemoj kršiti postojeća pravila. Onaj ko to čini nije ovde došao sa ozbiljnom namerom da vežba. I čemu se onda takva osoba može nadati da će videti? Čak i ako spava pored mene svaki dan neće me videti. Čak i ako spava pored Bude, on neće videti Budu ako ne vežba.

61. Nemoj misliti da je samo sedenje sklopljenih očiju vežbanje. Ako tako misliš, onda brzo promeni to svoje mišljenje. Postojana praksa je puna svesnosti u svakom položaju, bilo da sediš, hodaš, stojiš ili ležiš. Nikada ne prekidaš meditaciju, samo menjaš položaje tela. Ako na taj način promatraš stvari, stići ćeš do smirenja. U svakom trenutku imaćeš neprekidno praksu uz sebe. Imaćeš postojanu pažnju uz sebe.

62. "Sve dok ne stignem do potpunog prosvetljenja neću ustati sa ovoga mesta, čak i ako se krv sasuši u mojim venama." Čitajući ovo u knjigama možda ćeš pomisliti na Budu i njegovu odluku. Ali gubiš iz vida da su za sada tvoja kola mala. Budina kola bila su zaista velika. On je to zaista bio u stanju da ponese sve odjednom. A kako da ti to učiniš sa svojim malim kolima? To je sasvim druga priča.

63. Svuda sam prošao tragajući za mestom za meditaciju. Nisam shvatao da je ono već tu, u mom srcu. Sva meditacija je baš tu, u meni. Rođenje, starost, bolest i smrt su takođe u meni. Lutao sam svuda sve dok već nisam skoro pao mrtav od iscrpljenosti. Tek tada, kada sam se zaustavio, pronašao sam ono što sam tražio... u sebi.

64. Ne meditiramo da bismo ugledali nebesa, već da bismo okončali patnju.

65. Ne vezuj se za vizije i svetlost koja se možda javi tokom meditacije, ne ushićuj se i ne razočaraj se s njihovim nastankom i nestankom. Šta ima tako zanimljivo u vezi sa svetlom. I moja baterijska lampa može da je stvori. Ali ona nam ne može pomoći da se otarasimo patnje.

66. Slep si i gluv bez meditacije. **Dhammu** nije lako videti. Moraš meditirati da bi video ono što do sada nisi video. Moraš prvo učiti. Limun je kiseo jedino ako ga zagrižeš.

- 67.** Dok sediš i meditiraš, za svaku misao koja se pojavi samo reci: "To me se ne tiče!"
- 68.** I kad smo lenji trebalo bi da vežbamo, a ne samo kad smo puni energije ili u dobrom raspoloženju. To je vežbanje u skladu sa Budinim učenjem. Ako je po nama, vežbali bismo samo kad se dobro osećamo. Ali kako na taj način možemo stići bilo kuda? Kada ćemo preći bujicu nečistoća ako vežbamo samo kad nam se prohte?
- 69.** Šta god da radimo, trebalo bi da posmatramo sebe. Samo čitanjem knjiga ne stiže se daleko. Dani prolaze, a mi ne posmatramo sebe. Znanje o praksi stiže se samo praktikovanjem.
- 70.** Naravno, postoje desetine meditativnih tehnika, ali sve se svodi na jedno -- ne vezuj se, pusti da stvari idu svojim prirodnim tokom. Iskorači ovamo gde je hlad, iskorači iz bitke. Zašto da ne pokušaš?
- 71.** Puko razmišljanje o praksi nalik je hvatanju senke, pri čemu promašujemo suštinu.
- 72.** Kad je iza mene bilo samo nekoliko godina prakse, još uvek nisam mogao da verujem samome sebi. Ali kada se moje iskustvo umnogostručilo, naučio sam da verujem sopstvenom srcu. Kad imate takvo duboko razumevanje, šta god treba da se dogodi, u stanju ste da mu dozvolite da se dogodi, tako da sve jednostavno dolazi i prolazi. Stići ćete do tačke na kojoj vaše srce govori samome sebi šta da čini.
- 73.** U praktikovanju meditacije zapravo je gore biti zarobljen smirenošću nego uznemirenošću, jer ćeš kad-tad poželeći da pobegnute od uznemirenosti, dok ti jako prija da ostaneš u stanju smirenosti i ne pomeriš se dalje ni pedalj. Kada se stanje blaženstva javi tokom meditacije, ne vezuj se za njega.
- 74.** Meditacija se tiče samo uma i njegovih osećanja. To nije nešto za čim treba da juriš ili da se boriš. Disanje se nastavlja dok radiš. Priroda se sama brine za prirodne procese. Sve što treba je da pokušaš da budeš svestan, da se okreneš ka sebi i jasno vidiš šta je unutra. To je meditacija.

75. Kad ne vežbamo ispravno, to znači da smo nepažljivi. Biti nepažljiv je isto što i biti mrtav. Zapitaj se hoćeš li imati vremena za vežbanje kad umreš. Neprekidno sebi postavljaš pitanje: "Kad ću ja umreti?" Ako razmišljaš na taj način, tvoj um biće budan svakog trenutka, kad god postaneš nepažljiv i to osvestiš, automatski će se javiti sabranost. Javiće se mudrost jasnog sagledavanja stvari onakvima kakve one jesu. Sabranost stražari nad umom, tako da on uvek zna kad se jave osećaji, danju i noću. Posedovati sabranost znači biti staložen. Biti staložen znači biti pažljiv. Ako si pažljiv, to znači da vežbaš ispravno.

76. Osnova naše prakse jeste, prvo, da budemo poštteni i iskreni; drugo, da zaziremo od činjenja loših stvari, i treće, da budemo ponizni u svome srcu, da se držimo postrani i da smo i malim zadovoljni. Ako smo zadovoljni malim u pogledu govora i svega ostalog, tada ćemo videti sebe, pažnju nam neće odvući nešto drugo. Um će nam imati osnovu u vrlini, koncentraciji i mudrosti.

77. U početku žuriš kad ideš napred. Žuriš da se vraćaš i žuriš da se zaustaviš. Nastavljaš da vežbaš na taj način dok ne stigneš do tačke kad ti se čini da praksa nije ići napred, niti vraćati se, a ni zaustavljati se! Gotovo je. Nema zaustavljanja, nema napredovanja, nema vraćanja. Gotovo je. Upravo na toj tački shvataš da zapravo ničega nema.

78. Zapamti da ti meditiraš ne da bi "dobio" bilo šta, već da bi se "oslobodio" stvari. Mi to činimo ne sa željom, već sa napuštanjem. Ako "želiš" bilo šta, to nećeš pronaći.

79. Suština puta je sasvim jednostavna. Nisu potrebne neka velika objašnjavanja. Napusti ljubav i mržnju i pusti da se stvari odvijaju same od sebe. To je sve što ja vežbam.

80. Postavljanje pogrešnih pitanja pokazuje da si još uvek zarobljen sumnjom. Razgovor o praksi je u redu. Ako pomaže kontemplaciju. Ali samo od tebe zavisi hoćeš li ugledati Istinu.

81. Vežbamo da se naučimo napuštanju, a ne da jačamo vezivanje. Prosvetljenje dolazi kad prestaneš da želiš bilo šta.

82. Ako imaš vremena da budeš sabran, tada imaš vremena da meditiraš.

83. Nedavno me je neko upitao: "Ako se dok meditiramo pojavljuju u umu razne stvari, treba li da ih istražujemo ili ih samo registrujemo kako nastaju i nestaju?" Ako vidiš nekoga koga ne poznaješ kako prolazi, možeš se upitati: "Ko je to? Kuda se zaputio? Šta namerava?" Ali ako znamo tu osobu, onda je dovoljno samo primetiti da ona prolazi.

84. Želja tokom prakse može biti i prijatelj i neprijatelj. Kao prijatelj, ona nas navodi da vežbamo, da razumemo, da okončamo patnju. Ali ako stalno želiš nešto što još nije nastalo, ako želiš da su stvari drugačije nego što jesu, to samo stvara patnju i tada želja može biti dušmanin. Na kraju, moramo da naučimo da napustimo sve svoje želje, čak i želju za prosvetljenjem. Samo tada možemo biti slobodni.

85. Neko je jednom pitao Ađan Čaa o tome kako on podučava meditaciji. "Koristite li metod svakodnevnih intervjuja da biste ispitali stanje uma svoga učenika?"

Ađan Ča je odgovorio: "Ja ovde podučavam učenike da sami ispituju stanja svog uma. Da sami sebe intervjuišu. Možda je monah ljut danas ili u umu ima neku želju. Ja to ne znam, već on. On ne mora o tome da pita mene, zar ne?"

86. Naš život je skup elemenata. Koristimo konvencije da bismo opisali stvari, ali se pri tome vezujemo za konvencije i uzimamo ih kao nešto stvarno. Na primer, ljudi i stvari imaju svoja imena. Možemo se vratiti na početak, kad još imena nisu bila data, i muškarce nazivati "ženama", a žene "muškarcima" -- u čemu bi bila razlika? Ali sada se vezujemo za imena i pojmove, tako da imamo rat između polova, kao i razne druge ratove. Meditacija služi da prozremo sve to i tek tada možemo dostići stanje neuslovljenosti, tek tada možemo biti u miru, a ne u ratu.

87. Neki ljudi postaju monasi iz vere, ali kasnije pogaze učenje Bude. Misle da znaju bolje i odbijaju da vežbaju na pravi način. Zaista, danas je malo onih koji stvarno vežbaju.

88. Teorija i praksa -- prva zna ime lekovite biljke, a druga kreće da je pronađe i upotrebi.

89. Buka -- sviđa ti se cvrkut ptica, ali ne i buka kola. Plašiš se ljudi i buke, voliš da živiš sam u šumi. Napusti buku i postaraj se za bebu. "Beba" je tvoja praksa.

90. Skoro zaređeni monah upitao je Ađan Čaa kakav je njegov savet onima koji su tek počeli da meditiraju. "Isti kao i onima koji to rade već dugo," odgovorio je. A to je? "Samo nastavi", reče on.

91. Ljudi kažu da je Budino učenje ispravno, ali da ga je nemoguće praktikovati unutar društva. Kažu: "Mlad sam, pa nemam prilike da vežbam, ali kada ostarim, tada ću vežbati." Da li bi isto rekao: "Mlad sam, pa nemam vremena da jedem, ali kada ostarim, tada ću jesti?" Ako bih te ubadao usijanim gvožđem, da li bi rekao: "Zaista patim, to je istina, ali pošto živim u ovom društvu, ne mogu od toga da pobegnem?"

92. Vrlina, koncentracija i mudrost zajedno čine suštinu Budine prakse. Vrlina održava telo i govor neukaljanim. A telo je sedište uma. Tako praksa ima put vrline, put koncentracije i put mudrosti. Ona je nalik štapu zasečenom na tri mesta, ali to je još uvek jedan komad. Ako hoćemo da odbacimo telo i govor, ne možemo. Moramo da vežbamo sa telom i umom. Zapravo, vrlina, koncentracija i mudrost jesu jedno harmonično jedinstvo.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/meditationp.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

9. Ne-ja

93. Jedan starija žena iz obližnje oblasti došla je jednom na hodočašće u Vat Pa Pong. Rekla je Ađan Čau da može da ostane samo nakratko, jer mora da se vrati i pazi na svoju unučad. I pošto je bila u godinama, zamolila ga je da joj održi jedan govor o Dhammi. I Ađan Ča joj odgovori oštrim tonom: "Slušaj! Nema ovde nikog, samo ono što jeste! Nema vlasnika, nikoga ko je star, ko je mlad, ko je dobar ili rđav, slab ili jak. Samo ono što jeste, a to su sve samo prirodni elementi koji idu svojim putem; sve je prazno. Niko se ne rađa i niko ne umire! Oni koji govore o rođenju i smrti govore jezikom neznalica. U jeziku srca, Dhamme, nema takvih stvari kao što su rođenje i smrt."

94. Pravi temelj učenje jeste videte "ja" kao prazno. No ljudi počinju da proučavaju Dhammu kako bi ojačali svoje "ja", pa zato ne žele da doživljavaju patnju ili poteškoće. Žele da sve bude prijatno. Žele da prevaziđu patnju, ali ako još uvek postoji "ja", kako je to moguće?

95. Kad jednom razumeš, onda je sve tako lako. Tako je jednostavno i neposredno. Kad se pojave prijatne stvari, razumi da su one prazne. Kad se pojave neprijatne stvari, uvidi da one ne pripadaju tebi. One prolaze. Ne odnosi se prema njima kao da su one deo tebe, niti ih smatraj svojim posedom... Misliš da je ono drvo papaje tvoje, pa zašto onda i tebe ne boli kada ga seku? Ako to možeš da razumeš, tada mir stiče ravnotežu. A kada um postaje uravnotežen, onda je to pravi put, pravo učenje Budino, učenje koje vodi do oslobađanja.

96. Ljudi ne proučavaju ono što je izvan dobra i zla. A to bi trebalo da nauče. "Biću ovakav; biću onakav", tako govore. Ali nikada ne kažu: "Neću biti bilo šta, jer zapravo ne postoji nikakvo 'ja'." To oni ne uče.

97. Kada jednom razumeš ne-ja, tada je teret života skinut. Živećeš u miru sa ovim svetom. Kada vidimo iza sebe, tada se više ne vezujemo za sreću i tada smo u stanju da budemo istinski srećni. Nauči da stvari napuštaš bez borbe, jednom već da ih napustiš, da budeš samo ono što jesi - bez posezanja za bilo čim, bez vezivanja.

98. Sva tela sačinjena su od četiri elementa: zemlje, vode, vetra i vatre. Kad se oni udruže i formiraju telo, kažemo da je to muškarac ili žena, dajemo im ime i tako dalje, što nam olakšava da se međusobno identifikujemo. Ali u stvarnosti nikoga nema -- samo zemlja, voda, vetar i vatra. Ne uzbuđuj se i ne zaslepljuj time. Ako pomno zagledaš, nikoga tu naći nećeš.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/nonself.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

10. Mir

99. -- Kako izgleda smirenje?

-- A kako izgleda uznemirenost? Dakle, smirenje je kraj uznemirenosti.

100. Mir treba pronaći u sebi, na onom istom mestu na kojem se nalaze i uznemirenost i patnja. On se ne pronalazi u šumi ili na vrhu planine, niti nam ga poklanja učitelj. Kada doživljavaš patnju, tada imaš šansu i da pronađeš slobodu od patnje. Bežati od patnje znači zapravo trčati joj u zagrljaj.

101. Ako napustiš malo, imaćeš malo mira. Ako napustiš mnogo, imaćeš mnogo mira. Ako napustiš potpuno, imaćeš potpuni mir.

102. Zapravo, nema ničega posebnog u vezi sa ljudskim bićima. Šta god da smo, to je samo na planu pojavnosti. Međutim, ako odemo iza pojavnog i vidimo istinu, uvidećemo da nema ničeg

sem univerzalnih karakteristika svega postojećeg -- rođenje na početku, promena u sredini, nestanak na kraju. To je sve što jeste. Ako uvidimo da su sva bića takva, tada nas ne muči nijedan problem. Ako to razumemo, imaćemo spokojstvo i mir.

103. Upoznaj šta je dobro a šta je loše, bilo da putuješ ili živiš na jednom mestu. Ne možeš pronaći mir u pećini ili na planini. Možeš otići na isto ono mesto na kojem je Buda dosegao prosvetljenje a da se ni za korak ne približiš Istini.

104. Gledajući oko sebe, ti upoređuješ i tragaš za razlikama. Na taj način sreću pronaći nećeš. Niti ćeš naći mir provodeći vreme u traganju za savršenom osobom ili savršenim učiteljem. Buda nas je podučavao da gledamo Dhammu, istinu, a ne druge ljude.

105. Svako može da napravi kuću od drveta i cigala, ali Buda nas je učio da ta vrsta doma nije naš pravi dom. To je dom za ovaj svet i on sledi puteve ovoga sveta. Ali naš pravi dom je naš unutrašnji mir.

106. U ovoj šumi je mirno, zašto onda tako nije i u tebi? Ne ispuštaš stvari koje izazivaju zbrku u tebi. Poslušaj cvrkut ptica i opusti se. Ako razumeš prirodu, razumećeš i Dhammu. Ako razumeš Dhammu, razumećeš i prirodu.

107. Traganje za mirom je nalik traganju za kornjačom sa brkovima. Nećeš biti u stanju da je nađeš. Ali kada ti je srce spremno, mir će te sam potražiti.

108. Vrlina, koncentracija i mudrost zajedno čine Put. Ali taj Put još nije pravo učenje, ne ono što je učitelj zapravo želeo, već samo Put koji će te tamo odvesti. Na primer, recimo da putuješ putem od Bangkoka do Vat Pa Ponga (manastir u kojem je živeo Ađan Ča); taj put je neophodan za tvoje putovanje, ali ti tragaš za Vat Pa Pongom, za manastirom, a ne za putem. Na isti način možemo reći da su vrlina, koncentracija i mudrost izvan Budine istine, ali jesu put koji vodi do te istine. Kada si razvio ta tri faktora, nagrada ti je čudesan mir.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/peace.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

11. Patnja

109. Dve su vrste patnje: patnja koja vodi ka još više patnje i patnja koja vodi do kraja patnje. Prva je bol vezivanja za nestalna zadovoljstva i bol odbojnosti prema neprijatnom, što je neprekidna borba većine ljudi iz dana u dan. Druga vrsta je patnja koja dolazi onda kada dopustiš sebi da do kraja osetiš neprekidnu promenu iskustva -- straha i povlačenja. Patnja kao naše iskustvo vodi do unutrašnje neustrašivosti i spokojstva.

110. Želimo da se zaputimo lakšim putem, ali ako nema patnje nema ni mudrosti. Da bi dozreo za mudrost moraš se zaista slomiti i zaplakati u svojoj praksi barem tri puta.

111. Ne postajemo monasi i monahinje da bismo se dobro hranili, dobro spavali i da bi nam bilo udobno, već da bismo upoznali patnju:

-- kako da je prihvatimo...

-- kako da je se oslobodimo...

-- kako da je ne izazivamo.

Zato ne čini ono što izaziva patnju, kao što je na primer lakomost, inače te ona neće nikada napustiti.

112. Uistinu, sreća je prikrivena patnja, ali u tako suptilnom obliku da je ne prepoznaješ. Ako se vežeš za sreću, to je isto kao da si se vezao za patnju, ali ti to ne shvataš. Kada se držiš sreće, nemoguće je da ukloniš njoj svojstvenu patnju. One su tako nerazdvojive. Zato nas je Buda podučavao da upoznamo patnju, da je vidimo kao zlo nerazdvojno od sreće, da to dvoje vidimo kao međusobno jednako. Budi oprezan! Kad se javi sreća, ne ushićuj se i ne zanos. Kada dođe patnja, ne očajavaj, ne gubi se u njoj. Uvidi da obe imaju istu vrednost.

113. Kad te stigne patnja, razumi da nema nikoga da je prihvati. Ako misliš da je patnja tvoja, da je sreća tvoja, nećeš biti u stanju da pronađeš mir.

114. Ljudi koji pate će u skladu sa tim steći i mudrost. Ako ne patimo, tada ni ne razmišljamo. Ako ne razmišljamo, ni mudrost se ne rađa. Bez mudrosti, nemamo znanja. Bez znanja nema nam ni oslobađanja od patnje -- tako je oduvek. Zato moramo vežbati i istrajati u tom vežbanju. Kada potom budemo promatrali svet nećemo se plašiti kao dotad. Buda se nije prosvetlio negde izvan ovoga sveta, već upravo u njemu.

115. Predavanje čulima i samomučenje dva su puta koja je Buda odbacivao. Oni su samo sreća i patnja. Zamišljamo da smo sebe oslobodili patnje, ali u stvari nismo. Samo se vezujemo za sreću. Ako se vezujemo za sreću, sigurno ćemo ponovo patiti. Tako stvari stoje, ali ljudi misle suprotno.

116. Ljudi pate na jednom mestu, pa zato odlaze negde drugde. Kada se i tamo pojavi patnja, odlaze još dalje. Misle da su sve dalje od patnje, ali nisu. Patnja ide sa njima. Nose svoju patnju svuda sa sobom i ne znajući to. Ako ne znamo za patnju tada ne možemo znati ni uzrok patnje, tada ne možemo znati ni prestanak patnje. Tada nema načina da joj umaknemo.

117. Danas učenici imaju mnogo više znanja nego ranije. Već su imali sve stvari koje su im potrebne, sve je mnogo dostupnije. Ali u isto vreme imaju i mnogo više patnje i konfuzije nego

ranije. Zašto?

118. Ne budi **bodhisatta** ; ne budi **arahant** ; ne budi bilo šta. Ako si bodhisatta, patićeš; ako si arahant, patićeš; ako si bilo šta, patićeš.

119. I ljubav i mržnja su patnja, i to zbog želje. Želeti da nešto imamo jeste patnja; želeti da nešto nemamo jeste patnja. Čak i ako dobiješ ono što želiš, to je još uvek patnja, jer jednom kad to imaš, nadalje živiš u strahu da ne ostaneš bez toga. Živiš u strahu da to ne izgubiš. I kako misliš da živiš srećno ako je u tebi strah?

120. Kada si ljut, da li se osećaš dobro ili loše? Ako se od toga osećaš loše, zašto ga onda ne odbaciš? Zašto se upinješ da ga sačuvaš! Kako možeš reći za sebe da si mudar i inteligentan ako se čvrsto držiš takvih stvari? Ponekad um može navesti čitavu porodicu da se svađa ili te naterati da po čitavu noć plačeš. A ipak svi mi i dalje se ljutimo i patimo. Ako uviđaš patnju ljutnje, odbaci je. Ako je ne odbaciš, nastaviće da izaziva patnju u nedogled, bez predaha. Takav je svet nezadovoljavajuće egzistencije. Ako znamo kakav je, tada možemo i da rešimo problem.

121. Jedna žena želela je da zna kako da se nosi sa ljutnjom. Upitao sam je kad se javi ljutnja, čija je ona. Reče mi da je to njezina ljutnja. Pa, ako je to zaista njezina ljutnja, tada bi trebalo da je u stanju da joj kaže da ode od nje, zar ne? Ali ljutnja nije pod njezinom komandom. Gledanje na ljutnju kao na svoje privatno vlasništvo izaziva patnju. Kad bi nam ljutnja zaista pripadala, morala bi i da nas sluša. Ako nas ne sluša, to znači da se radi o pukoj obmani. Ne nasedaj na to. Bilo da je um srećan ili tužan, ne nasedaj na to. To je samo obmana.

122. Ako vidiš izvesnost u onome što je neizvesno i nepostojano, tada ćeš sigurno patiti.

123. Buda je uvek tu da nas podučiti. Sam se u to uveri. Postoji sreća i postoji nesreća. Postoji zadovoljstvo i postoji bol. I oni su uvek tu. Kada razumeš prirodu zadovoljstva i bola, tada tu vidiš i Budu, tu vidiš i Dhammu. Buda nije nešto odvojeno od toga.

124. Kada ih promatramo zajedno, vidimo da su sreća i patnja jedno, baš kao što su to toplina i

hladnoća. Vrelina vatre može da nas sagori. Nijedno nije veće. Isto je sa srećom i patnjom. U ovome svetu svako žudi za srećom, a niko za patnjom. Nibbana ne zna za želju. Postoji samo utihnulost.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/suffering.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | **12. Učitelj**
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

12. Učitelj

125. Ti si sopstveni učitelj. Traganje za učiteljem ne može rešiti tvoje sumnje. Istražuj sebe da bi pronašao istinu unutra, ne spolja. Sebe upoznati je najvažnije.

126. Jedan od mojih učitelja jeo je vrlo brzo. I pri tome je mljackao. A ipak je nama govorio da jedemo polako i sabrano. Često sam ga gledao i nervirao se. Ja sam patio, a ne on! Gledao sam spoljašnjost. Kasnije sam naučio; neki ljudi voze vrlo brzo, ali pažljivo; drugi voze sporo i imaju česte nezgode. Ne vezuj se za pravila, za formu. Ako druge posmatraš najviše deset posto vremena, tvoja praksa je u redu.

127. Učenike je teško poučiti. Neki znaju, ali se ne laćaju vežbanja. Neki ne znaju ali se ni ne trude da saznaju. Ne znam sa njima šta da radim. Zašto ljudi imaju takve umove? Nije dobro biti neznalica, ali čak i kad se njima obraćam oni me još uvek ne slušaju. Ljudi su prepuni sumnji u svojoj praksi. Stalno nešto sumnjaju. Hteli bi da stignu do nibbane, ali ne bi da krenu stazom. Ne razumem to. Kad im kažem da meditiraju, plaše se, a ako se ne plaše, onda jednostavno zaspu. Uglavnom vole da rade one stvari kojima ih ne poučavam. To je muka svakog učitelja.

128. Kad bismo istinu Budinog učenja mogli tako lako da vidimo, ne bi nam trebalo toliko mnogo učitelja. Kada razumemo učenje, jednostavno činimo ono što se od nas traži. Ali ono zbog čega je ljude tako teško poučavati je to što ne prihvataju učenje i raspravljaju se s učiteljima oko učenja. Kad su sa učiteljem oči u oči, oni su malo bolji, ali iza njegovih leđa sasvim se razbaškare. Ljude je zaista teško poučiti.

129. Ja ne savetujem svoje učenike da žive i vežbaju bez pažnje. Ali oni to čine kada mene nema u blizini. Kad policajca nema u blizini. Tad se lopovi sami pokažu. Kad ih pitate ima li lopova unaokolo, naravno da uglas tvrde da nema, da nikada nisu nijednog videli. Ali čim policajac zamakne za ćošak, evo ih opet. Tako je bilo čak i u Budino vreme. Zato samo sebe posmatraj i ne lupaj glavu oko toga što drugi čine.

130. Pravi učitelji govore samo o teškoj praksi odustajanja ili oslobađanja od sopstva. Šta god da se dogodi, ne napuštaj učitelja. Neka te vodi, jer tako je lako zaboraviti na Put.

131. Tvoje sumnje u učitelja mogu ti biti od pomoći. Uzmi od svoga učitelja ono što je dobro i budi svestan sopstvene prakse. Mudrost je u tome da sam sebe posmatraš i razvijaš.

132. Ne veruj učitelju na reč da je plod sladak i ukusan. Sam ga probaj i tek tada sve sumnje biće raspršene.

133. Učitelji su ti koji ukazuju na Put. Pošto smo učitelja saslušali, samo od nas zavisi hoćemo li ili ne krenuti Putem vežbajući sami sebe i tako steći plod prakse.

134. Ponekad je podučavanje mukotrpan posao. Učitelj je poput kante za đubre u koju ljudi ubacuju svoje frustracije i probleme. Što više ljudi podučavaš, sve veći problem sa odlaganjem otpada imaš. No, podučavanje je i prekrasan način da se praktikuje Dhamma. Oni koji podučavaju snaže svoju strpljivost i razumevanje.

135. Učitelj zapravo ne može da reši naše probleme. On je samo izvor istraživanja Puta. On ga ne može preći umesto nas. Zapravo, to što on govori nije ni vredno slušanja. Buda nikada nije hvalio verovanje u nekog drugog. Moramo verovati u sami sebe. Jeste, to je teško, ali tako stvari stoje. Gledamo oko sebe i nikada zapravo ne vidimo. Moramo odlučiti da zaista vežbamo. Sumnja ne nestaje zapitkivanjem drugih, već samo našom neprekidnom praksom.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/teacher.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

13. Razumevanje i mudrost

136. Niko i ništa te ne može osloboditi. To je u stanju jedino tvoje razumevanje.

137. I ludak i arahant se smeše, ali arahant zna zašto to čini, a ludak ne zna.

138. Mudra osoba posmatra druge, ali posmatra sa mudrošću, ne sa neznanjem. Ako posmatraš s mudrošću, možeš mnogo naučiti. Ali ako posmatraš sa neznanjem, pronalaziš samo tuđe mane.

139. Pravi problem sa ljudima danas je da oni znaju, ali ipak ništa ne čine.

140. Proučavanje tekstova nije važno. Naravno, knjige o Dhammi su tačne, ali nisu ključ. One ti ne mogu dati pravo razumevanje. Videti reč "ljutnja" odštampanu nije isto što i osetiti ljutnju. Samo kada nešto sam osetiš možeš na osnovu toga steći poverenje.

141. Ako stvari vidiš kroz pravi uvid, tada u tvom odnosu prema njima nema vezanosti. One dolaze -- prijatne ili neprijatne -- vidiš ih i nema vezivanja. Dolaze i prolaze. Čak i ako najgora vrsta nečistoća naiđe, kao što su pohlepa ili bes, imaš dovoljno mudrosti da uvidiš da je njihova prava priroda prolaznost i tako im dopustiš da postepeno izblede. Međutim, ako deluješ pod njihovim uticajem, privlačeći ih ili odgurujući od sebe, to nije mudrost. Time samo sebi stvaraš novu patnju.

142. Kada znamo istinu, postajemo ljudi koji ne moraju mnogo da misle, postajemo ljudi sa mudročću. Ako ne znamo, imamo više razmišljanja nego mudrosti ili uopšte nemamo mudrosti. Mnogo razmišljanja, bez mudrosti, predstavlja stanje velike patnje.

143. Danas ljudi ne tragaju za istinom. Ljudi proučavaju nešto jednostavno zato da bi zaradili za život, prehranili porodicu ili sebe zbrinuli, to je sve. Biti obrazovan za njih je daleko važnije nego biti mudar.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/understandwisdom.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

14. Vrlina

144. Dobro pazi da poštuješ naša pravila morala. Vrlina je osećaj stida. Ono u šta sumnjamo ne bi trebalo da činimo ili govorimo. To je vrlina. Čistota je biti izvan svih sumnji.

145. Ima dva nivoa prakse. Prvi nivo čini temelj, a to je razvijanje vrline, pravila morala, kako bismo uneli sreću i sklad među ljude. Drugi nivo je praktikovanje Dhamme, s jedinim ciljem oslobađanja srca (uma). To oslobađanje izvor je mudrosti i saosećanja, to je pravi razlog Budinog učenja. Razumevanje ova dva nivoa osnova je istinske prakse.

146. Vrlina je osnova harmoničnog sveta u kojem ljudi mogu živeti kao istinska ljudska bića, a ne kao životinje. Razvijanje vrline je u središtu naše prakse. Drži se pravila. Neguj saosećanje i poštovanje za sve živo. Budi pažljiv u svojim postupcima i govoru. Koristi vrlinu da svoj život učiniš jednostavnim i čistim. Sa vrlinom kao osnovom svega što činiš, um će ti postati blag, čist i smiren. U takvom okruženju meditacija lako napreduje.

147. Staraj se o svojoj vrlini kao što se vrtlar stara o svojim biljkama. Ne vezuj se ni za veliko ni za malo. Važno ili nevažno. Neki ljudi tragaju za prečicama. Kažu: "Pusti koncentraciju, idemo pravo na uvid; zaboravi vrlinu, krenućemo od koncentracije." Toliko je mnogo opravdanja za naše vezanosti.

148. Ako učiniš nešto dobro i ispoljiš vrlinu, sačuvaj to u svom umu. Tu je najbolje mesto gde bi se to mogao zadržati.

149. Ispravan napor i vrlina nisu u vezi sa onim što ti činiš spolja, već sa neprekidnom unutrašnjom svesnošću i uzdržanošću. Tako, ako je nešto dato sa dobrim namerama, može doneti sreću i tebi i drugima. Ali vrlina mora biti osnova velikodušnosti da bi ova bila čista.

150. Buda nas je učio da se uzdržimo od onoga što je loše i da pročistimo svoje srce. Naša je praksa, otuda, da se oslobodimo onoga što je bezvredno i zadržimo ono što je vredno. Imaš li još uvek bilo šta loše i štetno u svome srcu? Naravno! Pa zašto onda ne počistiš kuću? No, istinska praksa nije samo oslobađati se lošega i negovati ono što je dobro. To je samo jedan njen deo. Na kraju moramo da odemo iza dobrog i lošeg. Na kraju je sloboda koja uključuje sve, pa i bezželjnost iz koje ljubav i mudrost prirodno izvire.

151. Moramo početi upravo odavde gde smo sada, direktno i jednostavno. Kada su prva dva koraka, vrlina i ispravno razumevanje, razvijeni, tada će se prirodno javiti treći korak iskorenjivanja nečistoća. Kada se javi svetlost više ne brinemo oko toga kako da se oslobodimo tame, niti se pitamo kuda je ta tama nestala. Samo znamo da postoji svetlost.

152. Sleđenje pravila morala ima tri nivoa. Prvi je preuzeti ih kao pravila vežbanja koja nam je dao učitelj. Drugi se javlja kada ih sami preuzmemo i pridržavamo ih se. Ali za one na najvišem nivou, za prosvetljene, nije neophodno da razmišljaju o pravilima, o dobrom i lošem. Njihova istinska vrlina dolazi iz mudrosti uvida četiri plemenite istine u sopstvenom srcu i deluje u skladu sa tim razumevanjem.

153. Neki se monasi razmonašuju da bi otišli na front na kojem meci fijuču oko njih svaki dan.

Tako im je draže. Zaista žele da odu. Opasnost ih svuda okružuje, a ipak su spremni da idu. Kako to da ne uviđaju opasnost? Spremni su da umru od metka, ali niko ne voli da umre negujući vrlinu. To je zapanjujuće, zar ne?

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/virtue.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

15. Razno

155. Ako ti neko da lepu, debelu bananu, slatku i mirisnu, ali otrovnu, hoćeš li je pojesti? Većina ljudi hoće. Znaju da je želja otrovna, ali oni ipak "jedu", i pored svega.

156. Uvidi nečistoće u sebi; dobro ih upoznaj kao što znaš šta je kobrin otrov. Nećeš hvatati rukama kobru, jer znaš da da te može ubiti. Uvidi štetu od loših stvari i korist od stvari korisnih.

157. Uvek smo nezadovoljni. Kad je voće slatko, voleli bismo da je malo kiseliije. Kada je kiselo, žalimo što nije malo slađe.

158. Kada u džepu imaš nešto što smrdi, gde god da odeš pratiće te smrad. Ne krivi zbog toga mesto na kojem si.

159. Budizam na Istoku danas je poput velikog drveta, koje može izgledati impresivno; ali može

da dâ samo mali i bezukusan plod. Budizam na Zapadu je poput sadnice koja još nije u stanju da donese plod, ali ima potencijal da daje velike, slatke plodove.

160. Ljudi danas previše misle. Toliko je stvari koje su im interesantne, ali nijedna ih ne vodi ka istinskom ispunjenju.

161. Znaete da to što alkohol zovete "parfemom" neće ga i zaista načiniti takvim. Ali dobro, kad hoćete da pijete alkohol kažite da je to parfem i onda ga pijte, samo napred. Ali onda mora da ste ljudi!

162. Ljudi uvek gledaju oko sebe, druge ljude i stvari. Posmatraju ovu salu, na primer, i kažu: "Ah, tako je velika!" Zapravo, ona uopšte nije velika. Da li vam se čini velikom ili ne zavisi od vašeg opažanja. U stvari sala je onolika kolika jeste, ni velika ni mala. Ali ljudi kaskaju za svojim osećanjima sve vreme. Tako su zauzeti zveranjem unaokolo i brigom da o svemu imaju svoje mišljenje da nemaju vremena da zavire u sebe.

163. Nekima sve postane dosadno, dosta ima je, dignu ruke od prakse i prepuste se. Čini se kao da ne mogu sve vreme na umu da imaju Dhammu. Ali ako im dođeš i opsuješ ih, ah to neće nikada zaboraviti. Neki će se toga sećati čitav svoj život i nikad ti to neće oprostiti. No, kad je u pitanju Budino učenje, saveti da budu umereni, obuzdani, da vežbaju sa svesnošću, zašto uvek zaboravljaju te stvari? Zašto njih tako ne uzimaju k srcu?

164. Smatrati sebe boljim od drugih nije ispravno. Smatrati sebe jednakima sa drugima nije ispravno. Smatrati da smo manje vredni od drugih nije ispravno. Ako mislimo da smo bolji raste samoljublje. Ako mislimo da smo jednaki, zaboravljamo da iskažemo poštovanje i ljudskost kada za to dođe vreme. Ako smo uvereni u svoju inferiornost, postajemo deprimirani, mislimo da smo rođeni pod nesrećnom zvezdom i tome slično. Jednostavno odgurni sve to od sebe!

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/miscellaneous.html

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Poziv

Sve što sam do sada rekao bile su samo reči. Jednostavno, kad ljudi dođu da me posete, očekuju da im nešto kažem. Ali najbolje je ne pričati mnogo o ovim stvarima. Bolje je bez odlaganja početi vežbanje. Ja sam poput dobrog prijatelja koji te poziva da pođeš na neko mesto. Ne oklevaj, kreni. Nećeš zažaliti.

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/invitation.html

[Home](#) [Tumačenja](#)

Saveti tragaču

Ađan Ča

[Uvod](#) | [Rođenje i smrt](#) | [2. Telo](#) | [3. Dah](#) | [4. Dhamma](#) | [5. Srce i um](#) | [6. Prolaznost](#)
[7. Kamma](#) | [8. Meditacija](#) | [9. Ne-ja](#) | [10. Mir](#) | [11. Patnja](#) | [12. Učitelj](#)
[13. Razumevanje i mudrost](#) | [14. Vrlina](#) | [15. Razno](#) | [Poziv](#) | [Rečnik](#)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Rečnik

Ukoliko nije drugačije naznačeno, reči koje slede su na jeziku pali.

Ađan (tajlandski) = učitelj

Anagami / "Ne-povratnik" = treći stupanj na putu ka *nibbani*.

Arahant / "sveti čovek" = prosvetljeno biće, oslobođeno svih obmana, četvrti i poslednji stupanj na putu ka *nibbani*. Za njega više nema preporađanja.

Bodhisatta = U theravadskoj tradiciji, odnosi se na biće predodređeno da se prosvetli.

Četiri plemenite istine = Učenje u kojem je Buda izložio istine o patnji, nastanku, nestanku i putu ka nestanku patnje.

Dhamma = Budino učenje; krajnja istina

Kamma = naši voljni postupci

Nibbana = potpuno prosvetljenje, mentalno stanje u kojem su svaka pohlepa, mržnja i obmanutost potpuno i trajno eliminisani.

Plemeniti = Oni koji su postigli jedan od četiri stanja na putu ka prosvetljenju. Sotapanna, sakadagami, anagami i arahant su plemeniti.

Sakadagami / "Jednom-povratnik" = drugi stupanj na putu ka *nibbani*.

Samsara = beskrajni krug rađanja i umiranja.

Sotapanna = "Onaj koji je ušao u struju", prvi stupanj na putu ka *nibbani*.

Vat (tajlandski) = manastir, hram

Rev. 15/3/2002

www.geocities.com/budizam/texts/cha/glossary.html

Prvo pravilo:

Poštovanje života

Thich Nhat Hanh

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Svestan patnje izazvane razaranjem života, zavetujem se da ću negovati saosećanje i naučiti načine da sačuvan živote ljudi, životinja, biljaka i minerala. Odlučan sam da ne ubijam, niti da dopustim drugima da ubijaju; da ne opravdavam bilo kakav čin ubijanja na ovome svetu, svojim razmišljanjem i svojim načinom života."

Život je dragocen. On je svuda, u nama i oko nas; ima bezbroj oblika.

Prvo pravilo rođeno je iz svesti da se život svuda razara. Vidimo patnju izazvanu uništavanjem života i odlučujemo se da negujemo milosrđe i koristimo ga kao izvor energije za zaštitu ljudi, životinja, biljaka i minerala. Prvo pravilo jeste pravilo milosrđa, *karuna* -- sposobnost da uklanjamo patnju i transformišemo je. Kada vidimo patnju, u nama se javlja milosrđe.

Za nas je važno da ostanemo u kontaktu sa patnjom ovoga sveta. Potrebno je da negujemo tu svesnost na mnogo načina -- zvukovima, slikama, direktnim kontaktom, posetama i tako dalje -- kako bismo milosrđe u nama održali u životu. Ali morama takođe paziti da ne primimo suviše toga u sebe. Svaki lek mora se uzimati u propisanoj količini. Potrebno je da ostanemo u kontaktu sa patnjom samo utoliko da je ne zaboravim, tako da milosrđe teče u nama i bude izvor energije za naše postupke. Ako ljutnju zbog nepravde koristimo kao izvor naše energije, možemo učiniti nešto loše, nešto zbog čega ćemo kasnije zažaliti. Prema budizmu, milosrđe je jedini izvor energije koji je koristan i siguran. Sa saosećanjem, vaša energija se rađa iz uvida, ona nije slepa energija.

Mi ljudi sačinjeni smo potpuno od ne-ljudskih elemenata, kao što su biljke, minerali, zemlja, oblaci i sunčeva svetlost. Da bi naša praksa bila duboka i istinita, moramo u nju uključiti i ekosistem. Ako je okolina uništena, i ljudi će biti uništeni. Zaštititi ljudski život nije moguće ukoliko ne štitimo istovremeno i životinje, biljke i minerale. *Dijamant sutra* nas podučava da pravimo razliku između svesnih i bića bez svesti. To je jedan od mnogih starih budističkih tekstova koji nas uči produbljenoj ekologiji. Svako ko praktikuje budizam trebalo bi da bude zaštitnik prirode. Minerali takođe imaju sopstveni život. U budističkim manastirima pevamo: "Bića sa svešću i ona bez nje dostići će puno prosvetljenje." Prvo pravilo jeste praktikovanje zaštite svakog života, uključujući i život minerala.

"Odlučan sam da ne ubijam, niti da dopustim drugima da ubijaju; da ne opravdam bilo kakav čin ubijanja na ovome svetu, svojim razmišljanjem i svojim načinom života." Ne možemo podržati nijedan čin ubijanja, nikakvo ubijanje ne može biti opravdano. Ali ne ubijati nije dovoljno. Moramo takođe naučiti načine da druge sprečimo da ubijaju. Ne možemo reći: "Ja nisam odgovoran. Oni to

rade. Moje ruke su čiste." Ako ste bili u Nemačkoj za vreme nacizma, niste mogli reći: "Oni su uradili. Nisam ja." Ako tokom rata u Zalivu niste ništa rekli ili učinili da zaustavite ubijanje, onda niste praktikovali ovo pravilo. Čak i ako to što ste rekli ili učinili nije sprečilo rat, važno je da ste pokušali, koristeći svoj uvid i saosećanje.

Prvo pravilo ne poštujete samo ne ubijajući svojim telom. Ako u svojim mislima dopuštate da se ubijanje nastavlja, tada takođe kršite ovo pravilo. Moramo biti odlučni da ne opravdavamo ubijanje, čak ni u svojim umovima. Prema Budi, um je osnova svakog postupka. Najopasnije je ubijati u umu. Kada, na primer, verujete da je put kojim idete jedini put za čovečanstvo i da je svako ko sledi neki drugi put vaš neprijatelj, milioni ljudi mogu biti ubijeni zbog te ideje.

Misao je osnova svega. Za nas je važno da budnim okom svesnosti pratimo svaku svoju misao. Bez pravog razumevanja situacije ili osobe, naše misli mogu nas zavesti i stvoriti zabunu, očajanje, ljutnju ili mržnju. Naš najvažniji zadatak je da razvijamo ispravan uvid. Ako duboko sagledavamo u "međubiće", u prirodu međusobne povezanosti bića, da su sve stvari "jedno", prestaćemo da okrivljujemo druge, da se prepiremo i ubijamo, ponovo ćemo postati prijatelji sa svima. Da bismo praktikovali nenasilje, pre svega moramo naučiti načine da se s mirom odnosimo prema samima sebi. Ako u sebi stvorimo pravi sklad, tada ćemo znati kako da se ophodimo prema porodici, prijateljima i okolini.

Kada protestujemo protiv rata, na primer, možemo pomisliti da smo miroljubiva osoba, predstavnik mira, ali to možda i nije tačno. Ako se bolje zagledamo, primetićemo da su koreni rata u nepromišljenom načinu života koji vodimo. Nismo posejali dovoljno semenja mira i razumevanja sebe i drugih, zato je deo odgovornosti i na nama. "Zato što sam ja bio takav, zato su i oni takvi." Holistički pristup je put "međubića". "Ovo je ovakvo, jer je i ono onakvo." To je put razumevanja i ljubavi. Sa tim uvidom, možemo jasno uvideti i pomoći da i naša vlada jasno vidi. Tada možemo izaći na demonstracije i reći: "Taj rat je nepravedan, razarajući i nije vredan našeg naroda." To je mnogo efikasnije nego ljutito proklinjati druge. Ljutnja uvek uvećava štetu.

Svako od nas, čak i pacifisti, imaju u sebi bol. Osećamo se ljutiti i frustrirani i potrebno nam je da pronađemo nekog ko hoće da nas sasluša, ko je u stanju da razume našu patnju. U budističkoj ikonografiji postoji bodhisatva po imenu Avalokitešvara, koji ima hiljadu ruku i po oko na dlanu svake od tih ruku. Hiljadu ruku predstavljaju akciju i oko na svakom dlanu predstavlja razumevanje. Kada razumete situaciju ili osobu, svaki postupak, sve što učinite će biti od pomoći i neće izazvati novu patnju. Kada imate oko na dlanu, znaćete kako da praktikujete istinsko nenasilje.

Da bismo praktikovali nenasilje, pre svega moramo ga praktikovati u sebi. U svakom od nas postoji izvesna količina nasilja i izvesna količina nenasilja. U zavisnosti od stanja našeg bića, naš odgovor na stvari biće više ili manje nenasilan. Čak i ako se ponosimo time što smo vegetarijanac, na primer, moramo znati da voda u kojoj kuvamo svoje povrće sadrži mnoge mikroorganizme. Ne možemo biti potpuno nenasilni, ali time što smo vegetarijanci idemo u pravcu nenasilja. Ako želimo da idemo na sever, možemo u hodu koristiti Severnjaču kao orijentir, ali nemoguće je hodajući stići na Severnjaču. Naš napor je u tome da nastavimo u tom pravcu.

Svako može praktikovati izvesno nenasilje, čak i armijski generali. Oni mogu, na primer, izvoditi svoje operacije tako da se izbegne ubijanje nedužnih civila. Da bismo pomogli vojnicima da se kreću u pravcu nenasilja, moramo biti u kontaktu sa njima. Ako stvarnost podelimo na dva tabora -- nasilni i nenasilni -- i zauzmemo busiju u jednom kampu, napadajući odatle onaj drugi, u svetu nikada neće biti mira. Uvek ćemo okrivljavati i proklinjati one za koje osećamo da su odgovorni za ratove i socijalnu nepravdu, a ne prepoznajući stepen nasilnosti u nama samima. Moramo raditi na sebi i takođe sa onima koje osuđujemo ukoliko želimo da imamo stvarni uticaj.

Nikada ne pomaže povući liniju i odbaciti neke ljude kao neprijatelje, čak ni one koji postupaju nasilno. Moramo im se približiti s ljubavlju u srcu i dati sve od sebe da im pomognemo da krenu u pravcu nenasilja. Ako se za mir borimo vođeni ljutnjom, nikada nećemo uspeti. Mir ne dolazi na taj način. On nikada ne može doći kroz nasilna sredstva.

Najvažnije je *postati* nenasilan, tako da kada se nađemo u nekoj situaciji ne stvaramo novu patnju. Da bismo praktikovali nenasilje potrebna nam je blagost, saosećajna ljubav, milosrđe, radost i ravnodusnost, i to usmereni ka našem telu, našim osećajima i drugim ljudima. Sabranost -- praktikovanje mira -- možemo započeti nastojeći da transformišemo ratove u sebi. Postoje tehnike za to. Svesno disanje je jedno od njih. Svaki put kad se osetimo uznemirenim, možemo prekinuti ono što radimo, uzdržavajući se da bilo šta govorimo, i udahnuti nekoliko puta, svesni svakog udaha i svakog izdaha. Ukoliko smo i dalje uznemireni, možemo početi meditaciju u hodu, svesni svakog laganog koraka i svakog udaha koji načinimo. Negujući mir u sebi, mi donosimo mir u društvo. On od nas zavisi. Praktikovati mir u sebi znači umanjiti broj ratova između ovog i onog osećaja ili ovog i onog opažaja, a tada možemo imati stvarni mir i sa drugima, uključujući i članove naše porodice.

Često me pitaju: "Šta ako, na primer, praktikujete nenasilje i neko vam provali u

kuću i pokuša da vam kidnapuje kćerku ili ubije ženu? Šta biste uradili? Da li biste se i onda pokašali nenasilno?" Odgovor zavisi od stanja vašeg bića. Ako ste spremni, možete reagovati smireno i inteligentno, na najviše moguće nenasilan način. Ali da biste bili spremni da reagujete inteligentno i nenasilno, morate sebe vežbati unapred. To će možda potrajati deset godina ili duže. Ako čekate na trenutak krize da biste postavili ovo pitanje, onda je suviše kasno. Odgovor koji kaže da treba uraditi ovo ili ono bio bi površan. U tom ključnom trenutku, čak i ako znate da je nenasilje bolje od nasilja, ali vam je razumevanje intelektualno a ne deo čitavog vašeg bića, nećete postupiti nenasilno. Strah i bes u vama sprečiće vas da dejstvujete na najnenasilniji način.

Moramo se svaki dan duboko zagledati kako bismo ovo pravilo pravilno praktikovali. Svaki put kada kupujemo ili konzumiramo nešto, možda se time saglašavamo sa nekim oblikom ubijanja.

Štiteći ljude, životinje, biljke i minerale, znamo da time štitimo sebe. Osećamo da smo u stalnom i prisnom kontaktu sa svim živim vrstama na Zemlji. Zaštićeni smo sabranošću i saosećajnom ljubavlju Bude i mnogih generacija njegovih sledbenika koji su praktikovali ovo pravilo. Ta energija saosećajne ljubavi unosi u nas osećaj sigurnosti, zdravlja i radosti i ona postaje za nas stvarna onog trenutka kada donesemo odluku da primimo i praktikujemo Prvo pravilo.

Nije dovoljno osećati saosećanje. Moramo naučiti i da ga izrazimo. Zato ljubav mora ići ruku pod ruku sa razumevanjem. Razumevanje i uvid nam pokazuju kako da postupamo.

Naš pravi neprijatelj je zaborav. Ako sabranost negujemo svaki dan i zalivamo seme mira u sebi i onima oko nas, postajemo živi i možemo pomoći sebi i drugima da dostignu mir i saosećajnost.

Život je tako dragocen, no u svakodnevnom životu smo tako često gonjeni

zaboravom, ljutnjom i brigama, izgubljeni u prošlosti, nesposobni da dotaknemo život u sadašnjem trenutku. Praktikovanje Prvog pravila jeste slavljenje poštovanja prema životu. Kada cenimo i slavimo lepotu života, učinićemo sve što je u našoj moći da zaštitimo svaki oblik života.

Rev. 28/7/2001

www.geocities.com/budizam/texts/tnh5p/precept1.html

Drugo pravilo:

Velikodušnost

Thich Nhat Hanh

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Svestan patnje izazvane eksploatacijom, društvenom nepravdom, krađom i potčinjavanjem, zavetujem se da ću negovati saosećajnu ljubav i naučiti načine da radim za dobrobit ljudi, životinja, biljaka i minerala. Zavetujem se da praktikujem velikodušnost deleći svoje vreme, energiju i materijalna dobra sa onima kojima je to zaista potrebno. Odlučan sam da ne kradem i ne posedujem bilo šta što treba da pripada nekome drugom. Poštovaću imovinu drugih, ali ću sprečavati druge da izvlače korist iz ljudske patnje ili patnje drugih živih bića na Zemlji."

Eksploatacija, društvena nepravda i krađa javljaju se u mnogim oblicima. Potčinjavanje je jedan oblik krađe koji izaziva mnogo patnje i u razvijenom i u nerazvijenom svetu. Onog trenutka kada odlučimo da negujemo saosećajnu ljubav, ona se i rađa u nama i ulažemo napor da prekinemo eksploataciju, društvenu nepravdu, krađu i potčinjavanje.

U prvom pravilu naišli smo na reč "saosećanje". Ovde nalazimo reči "saosećajna ljubav". Saosećanje i saosećajna ljubav su dva vida ljubavi kojoj je podučavao Buda. Saosećanje, *karuna* na sanskritu i paliju, jeste namera i sposobnost da se olakša patnja druge osobe ili živog bića. Saosećajna ljubav, *maitri* na sanskritu, *metta* na paliju, jeste namera i sposobnost da se unesu radost i sreća u drugu osobu ili živo biće. Buda je najavio da će sledeći Buda nositi ime Maitreya, Buda ljubavi.

"Svestan patnje izazvane eksploatacijom, društvenom nepravdom, krađom i potčinjavanjem, zavetujem se da ću negovati saosećajnu ljubav i naučiti načine da radim za dobrobit ljudi, životinja, biljaka i minerala." Čak i sa *maitri* kao izvorom energije u nama, još uvek moramo da naučimo da zavirimo duboko u sebe kako bismo pronašli načine da je izrazimo. Činimo to kao pojedinci i učimo se načinima da to učinimo kao zajednica. Da bismo unapredili blagostanje ljudi, životinja, biljaka i minerala, moramo se okupiti kao zajednica i ispitati svoju situaciju, stavljajući na probu svoju inteligenciju i sposobnost dubokog promišljanja kako bismo otkrili valjane puteve izražavanja svoje *maitri* u sred stvarnih, životnih problema.

Pretpostavimo da želite da pomognete onima koji pate pod diktaturom. Ranije ste možda pokušavali da pošaljete vojsku da zbacе vlast, ali ste naučili da kada to radite ujedno izazivate smrt mnogih nedužnih ljudi, a čak i tada moguće je da nećete uspeti da zbacite diktatora. Ako podrobnije ispitete ovu situaciju, uz pomoć saosećajne ljubavi, kako biste našli način pomoći tim ljudima bez izazivanja patnje, možda ćete shvatiti da je najbolje pomoći im pre nego što zemlja padne u šake diktatora. Ako mladim ljudima iz te zemlje ponudite priliku da nauče demokratske načine upravljanja, dajući im stipendije da dođu u vašu zemlju, to će biti dobra investicija u mir u budućnosti. Da ste to uradili pre trideset godina, ta zemlja bi danas bila demokratska i ne biste morali da je bombardujete ili da šaljete vojsku da je "oslobađaju". Ovo je samo jedan primer kako nam dublje sagledavanje i

učenje mogu pomoći da radimo stvari u skladu sa saosećajnom ljubavlju. Ako čekamo dok se situacija sasvim ne pogorša, tada može biti suviše kasno. Ako praktikujemo ova pravila zajedno sa političarima, vojnicima, biznismenima, advokatima, zakonodavcima, umetnicima, piscima i profesorima, možemo pronaći najbolje načine da se praktikuju saosećanje, saosećajna ljubav i razumevanje.

Vežbanje velikodušnosti zahteva vreme. Možemo želeti da pomognemo onima koji su gladni, ali smo obuzeti problemima sopstvenog svakodnevnog života. Ponekad, jedna pilula ili malo pirinča mogu spasiti život deteta, ali mi ne pomažemo zato što mislimo da nemamo vremena. U Ho Ši Min gradu, na primer, postoje deca koja sebe nazivaju "prašinom života". Oni su beskućnici i lutaju ulicama danju, a spavaju pod drvetom noću. Preturaju po gomilama otpada ne bi li našli nešto poput plastičnih kesa, što će kasnije prodati za dva-tri centa po kilogramu. Monahinje i monasi u Ho Ši Min gradu otvorili su ovoj deci svoje hramove i ukoliko se ona saglase da ostanu do četiri satu popodne -- kada ih monahinje i monasi uče da čitaju i pišu -- tada im je obezbeđen i vegetarijanski ručak. Zatim mogu otići u Budinu dvoranu da se odmore. (U Vjetnamu je odmor posle ručka neophodan, toliko je toplo. Kada su došli Amerikanci, doneli su sa sobom praksu osmočasovnog rada, od devet do pet. Mnogi od nas su pokušali, ali bez uspeha. Zaista nam je neophodno da odremamo posle ručka.)

Zatim dolazi još malo podučavanja i igre sa decom i deca koja ostaju i popodne dobijaju i večeru. U hramu nema mesta za njih da tu prenoće. Naša zajednica u Francuskoj pomaže ovim monahinjama i monasima. Da se obezbedi ručak i večera treba svega dvadeset centi po detetu, a tako oni ujedno nisu više na ulici, gde će možda krasti cigarete, pušiti, psovati i učiti se još gorem ponašanju. Ohrabrujući decu da odlaze u hram, pomažemo im da ne postanu prestupnici i kasnije završe u zatvoru. Treba vremena, ali ne i mnogo novca da se toj deci pomogne. Toliko je mnogo jednostavnih stvari koje možemo učiniti da pomognemo ljudima, ali pošto ne možemo sebe da oslobodimo situacije i načina života u kojem smo, ništa ne činimo. Potrebno je da se udružimo kao zajednica i, promislivši, pronađemo načine

da se oslobodimo kako bismo mogli da praktikujemo Drugo pravilo.

"Zavetujem se da praktikujem velikodušnost deleći svoje vreme, energiju i materijalna dobra sa onima kojima je to zaista potrebno." Ova rečenica je jasna. Osećaj velikodušnosti i sposobnost da budemo velikodušni nisu dovoljni. Potrebno je, takođe, da izrazimo svoju velikodušnost. Možda osećamo da nemamo vremena da usrećujemo ljude -- kažemo: "Vreme je novac", ali vreme je više od novca. Život je više od korišćenja vremena da bi se zarađivao novac. Vreme je za to da bismo živeli, da bismo delili radost i sreću sa drugima. Imućni su obično poslednji među onima koji mogu da usreće druge. To mogu samo oni koji imaju vremena.

Znam čoveka po imenu Bač Sieu, koji živi u vjetnamskoj provinciji Thua Thien, i on je praktikovao velikodušnost pedeset godina; on je živi bodhisattva. Na biciklu, putuje on kroz sela u trinaest provincija, noseći nešto za ovu porodicu i nešto za onu porodicu. Kad sam ga sreo 1965. bio sam ponosan na našu Školu mladeži za društvenu pomoć. Bili smo još ranije počeli da podučavamo trista aktivista, zajedno sa monahinjama i monasima, kako da odlazeći u sela pomažu ljudima da obnavljaju svoje kuće i modernizuju lokalnu ekonomiju, zdravstveni sistem i obrazovanje. Na kraju smo imali deset hiljada aktivista širom zemlje. Dok sam govorio Bač Sieu o našim projektima, posmatrao sam njegov bicikl i mislio kako sa njime može da pomogne svega nekolicini. Ali kada su komunisti preuzeli vlast i zatvorili našu školu, Bač Sieu je nastavio, jer njegov rad nije imao formu. Naša sirotišta, ambulante, škole i centri za prognane su svi odreda bili zatvoreni ili ih je preuzela vlada. Hiljade naših aktivista morali su da obustave svoj rad i da se kriju. Ali od Bač Sieua se nije imalo šta uzeti. On beše istinski bodhisattva, koji radi za dobrobit drugih. Danas osećam mnogo više poniznosti pred njegovim načinima praktikovanja velikodušnosti.

Rat je stvorio na hiljade siročadi. Umesto da prikupljamo novac i podižemo sirotišta, tragali smo na Zapadu za ljudima koji će sponzorirati po jedno dete. S druge strane, u selima smo pronalazili porodice u koje ćemo smeštati po jedno od

tih siročadi i onda smo im slali po 6\$ mesečno kako bi mogle da ih prehrane i šalju u školu. Kad god je to bilo moguće, pokušavali smo da ih smestimo kod rodbine. I tako, sa samo 6\$ dete je bilo sito i moglo da se školuje, a preostajalo je i za drugu decu u toj porodici. Deci je potrebno da odrastaju u porodici. Jer boravak u sirotištu može ličiti na boravak u vojsci -- deca ne rastu prirodno. Ukoliko tragamo i učimo o načinima da praktikujemo velikodušnost, neprestano ćemo se usavršavati u tome.

"Odlučan sam da ne kradem i ne posedujem bilo šta što treba da pripada nekome drugom. Poštovaću imovinu drugih, ali ću sprečavati druge da izvlače korist iz ljudske patnje ili patnje drugih živih bića na Zemlji." Kada jedno pravilo zaista duboko praktikujete, otkrićete da ih tako ujedno praktikujete svih pet. Prvo pravilo je o oduzimanju života, što je neka vrsta krađe -- krađa najdragocenije stvari koju to drugo biće ima, njegovog života. Kada meditiramo o drugom pravilu uviđamo da krađa, u formi eksploatacije, društvene nepravde i potčinjavanja, jeste jedan oblik ubijanja -- laganog ubijanja kroz eksploataciju, održavanje društvene nepravde i kroz političko i ekonomsko potčinjavanje. Otuda drugo pravilo ima mnogo dodirnih tačaka sa pravilom o neubijanju. Uviđamo isprepletenost priroda prva dva pravila. A to važi i za svih pet pravila. Neki ljudi formalno preuzimaju na sebe poštovanje samo jednog ili dva pravila. Meni to nije smetalo, jer ako do kraja praktikujete jedno ili dva pravila, vi zapravo poštujete svih pet.

Drugo pravilo kaže da ne krademo. Umesto da krademo, eksploatišemo ili potčinjavamo, mi praktikujemo velikodušnost. U budizmu, kažemo, postoje tri vrste darova. Prvi dar jeste neka materijalna stvar. Drugi jeste pomoći ljudima da se oslone na same sebe, ponuditi im znanje i tehnologiju da mogu da stanu na sopstvene noge. Pomagati ljudima u vezi sa Dharmom, tako da mogu da transformišu svoj strah, ljutnju i potištenost, pripada ovoj drugoj vrsti darova. Treći dar jeste dar ne-straha. Mi se plašimo mnogih stvari. Osećamo se nesigurnim, plašimo se samoće, plašimo se bolesti i smrti. Kada pomažemo ljudima da ih ne unište sopstveni strahovi, tada praktikujemo treću vrstu darovanja.

Bodhisattva Avalokitešvara jeste jedan od onih koji to praktikuje izuzetno dobro. U *Sutri srca* on nas podučava načinu da transformišemo strah i s osmehom jašimo na talasima rađanja i umiranja. On kaže da ne postoji stvaranje, ni razaranje, ni biće, ni nebiće, dolaženje i odlaženje, uvećavanje i smanjivanje su samo ideje koje pripisujemo stvarnosti, dok stvarnost zapravo prevazilazi sve pojmove. Kada uvidimo međusobnu povezanost svih stvari -- da su čak i rođenje i smrt samo dva pojma -- tada prevazilazimo strah.

Godine 1991. posetio sam teško bolesnog prijatelja u Njujorku, Alfreda Haslera. Zajedno smo radili u mirovnom pokretu skoro trideset godina. Alfred je izgledao kao da je čekao na moju posetu pre nego što umre i zaista je umro samo nekoliko sati pošto smo se oprostili. Otišao sam kod njega sa svojom najbližom saradnicom sestrom Chan Kong (Istinska praznina).

Alfred nije bio budan kad smo stigli. Njegova kćerka Laura pokušala je da ga probudi, ali bez uspeha. Onda sam zamolio sestru Chan Khong da Alfredu peva *Pesmo nedolaženja i neodlaženja*: "Ove oči nisu moje, ja nisam zarobljen tim očima. Ovo telo nije moje, ja nisam zarobljen ovim telom. Ja sam život bez granica. Nikada rođen bio nisam, nikada umreti neću." Ideja je preuzeta iz **Samyutta nikaya**. I ona je pevala tako lepo da su niz lice Alfredove žene i dece potekle suze. Bile su to suze razumevanja i bile su to veoma lekovite suze.

Iznenada je Alfred došao svesti. Sestra Chan Khong je počela da praktikuje ono što je naučila proučavajući sutru *Učenje izloženo bolesniku*. Rekla je: "Alfrede, sećate li se vremena kada smo radili zajedno?" Evocirala je mnoga radosna sećanja koja su nam bila zajednička i Alfred je bio u stanju da se seti svakog od njih. Iako su ga očigledno mučili bolovi, smešio se. Ovakva praksa donela je momentalan rezultat. Kad neka osoba pati od tako velikog fizičkog bola, ponekad možemo da joj olakšamo patnju zalivajući seme sreće koje je u njoj. Neka vrsta balansa se ponovo uspostavlja i ona će manje patiti.

Sve to vreme ja sam mu masirao stopala i pitao ga oseća li moje ruke na svom telu. Kad umirete neki delovi vašeg tela postaju neosetljivi i osećate kao da ste ih izgubili. Masiranje sa sabranošću, blago, daje umirućoj osobi osećaj da je još živa i da se o njoj neko stara. Zna da je tu ljubav. Alfred je klimnuo glavom i njegove oči kao da su govorile: "Da, osećam tvoje ruke. Znam da držiš moja stopala."

Sestra Chan Khong ga je upitala: "Znate li da smo od vas mnogo naučili dok smo živeli i radili zajedno? Posao koji ste započeli mnogi od nas nastavljaju. Molim vas, nemojte ništa da se brinete." Govorila mu je i mnoge slične stvari i činilo se kao da manje pati. U jednom trenutku otvorio je usta i rekao: "Divno, divno." Onda je ponovo utonuo u san.

Pre nego što smo otišli ohrabрили smo njegovu porodicu da nastavi ovakvu praksu. Sledećeg dana čuo sam da je Alfred umro samo pet sati posle naše posete. To je ona vrsta poklona koja pripada trećoj kategoriji. Ako možete da pomognete ljudima da se osećaju sigurnije, da se manje plaše života, ljudi i smrti, tada praktikujete treću vrsta darova.

Tokom meditiranja imao sam nekada prekrasne slike – u obliku talasa, na početku i na kraju. Kada su uslovi povoljni, opažamo talas, a kada uslovi prestanu da budu povoljni, onda više ne opažamo talas. Talasi su načinjeni od vode. Ne možemo označiti talas kao postojeći ili nepostojeći. Posle onoga što nazivamo prestankom talasa, ništa nije otišlo, ništa nije izgubljeno. Talas su apsorbovali drugi talasi i, na neki način, vreme će taj talas ponovo vratiti. Nema povećavanja, smanjivanja, rađanja ili umiranja. Kada umiremo, pomišljamo da je sve drugo živo i da samo mi umiremo; i tada naše osećanje usamljenosti može biti nepodnošljivo. No, ako smo u stanju da vizualizujemo hiljade ljudi koji umiru u istom trenutku kada i mi, naše umiranje može biti smireno, čak radosno. "Umirem u zajednici. Milioni živih bića takođe umiru upravo u ovom trenutku. Vidim sebe zajedno sa milionima drugih živih bića; mi umiremo u Sanghi. U isto vreme, milioni bića se rađaju. Svi mi ti

činimo zajedno. Rodio sam se, umirem. Učestvujemo u čitavom događanju kao Sangha." To sam video u svojoj meditaciji. U *Sutri srca Avalokitešvara* izlaže ovu vrstu uvida i pomaže nam da prevaziđemo strah, žalost i bol. Dar neustrašivosti donosi nam unutrašnji preobražaj.

Drugo pravilo je produbljena praksa. Govorimo o vremenu, energiji i materijalnim resursima, ali vreme se ne tiče samo energije i materijalnih resursa. Vreme znači i biti sa drugima – biti sa umirućim ili sa nekim ko pati. Biti zaista prisutan čak samo pet minuta može biti jedan vrlo važan poklon. Vreme ne znači samo pravljenje para. Ono znači i pravljenje poklona Dhamme i poklona neustrašivosti.

Rev. 20/8/2001

www.geocities.com/budizam/texts/tnh5p/precept2.html

Treće pravilo:

Odgovornost prema seksu

Thich Nhat Hanh

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

"Svestan patnje izazvane zloupotrebom seksa, zavetujem se da ću negovati odgovornost i naučiti načine da očuvan sigurnost i integritet pojedinca, parova, porodica i društva. Odlučan sam da ne stupam u seksualnu vezu bez ljubavi i vezanosti na duže. Da bih sačuvao sreću, svoju i drugih, odlučan sam da poštujem svoje obaveze i obaveze drugih. Učiniću sve što je u mojoj moći da zaštitim decu od seksualne zloupotrebe i da sprečim raspad bračnih veza i porodica zbog zloupotrebe seksa."

Toliko je mnogo pojedinaca, dece, parova bilo uništeno zloupotrebom seksa. Praktikovati treće pravilo znači lečiti sebe i lečiti naše društvo. To je mudro življenje.

Peto pravilo – ne konzumirati alkohol, različite stimulanse ili droge – i treće pravilo su povezani. Oba se tiču destruktivnog i destabilizujućeg ponašanja. Ova pravila su

pravi lek koji će nas izlečiti. Potrebno je samo da posmatramo sebe i one oko nas da bismo videli istinu. Naša stabilnost i stabilnost naših porodica i društva ne može biti ostvarena bez praktikovanja ova dva pravila. Ako pogledate pojedince i porodice koje su nestabilne i nesrećne, videćete da se mnogi od njih ne pridržavaju ovih pravila. Dijagnozu možete postaviti i sami i tada znate da je lek tu.

Praktikovanje ovih pravila najbolji je način da obnovite stabilnost u porodici i u društvu. Za mnoge ljude je lako da se drže ovog pravila, ali je za neke druge to vrlo teško. Važno je da i jedni i drugo budu u kontaktu i podele svoja iskustva.

U tradiciji budizma govorimo o jedinstvu tela i uma. Šta god da se dogodi telu dogodi se i umu. Zdravlje tela jeste i zdravlje uma; nasilje nad telom jeste i nasilje nad umom. Kada smo ljuti, možemo smatrati da smo ljuti samo svojim osećanjima, a ne i svojim telom, ali to nije tačno. Kada nekoga volimo, želimo da budemo blizu njega i fizički, ali kada smo na nekoga ljuti ne želimo tu osobu ni da dodirnemo ili da ona dodirne nas. Ne možemo reći da su telo i um razdvojeni.

Seksualni odnos je čin zajedništva između tela i duha. To je veoma važan susret, koji ne treba praktikovati kao nešto usputno. U vašem umu postoje određena područja -- sećanja, bol, tajne -- koja su privatna teritorija, te ćete ih podeliti samo sa osobom koju najviše volite i kojoj najviše verujete. Ne otvarate svoje srce i pokazujete ga bilo kome. U carskom gradu postoji jedan deo koji se naziva zabranjenim gradom, samo je kralju i njegovoj porodici dopušteno da se tuda kreću. I u vašoj duši postoji slično mesto i ne dopuštate svakom da mu se približi, sem onoga kome najviše verujete i volite.

Isto važi i za naše telo. Na našem telu ima područja koja ne želimo niko da dodirne ili im se približi, sem ako to nije neko koga najviše poštujemo, verujemo, volimo. Kada nam se neko približi nemarno ili nepažljivo, sa stavom koji je manje od nežnog, osećamo se povređenima i u telu i u duši. Neko ko nam se približava s poštovanjem, blagošću i krajnjom pažnjom nudi nam duboku komunikaciju, duboko zajedništvo. Samo se u tom slučaju nećemo osećati povređenim,

zloupotrebjenim ili zlostavljanim, čak ni najmanje. To ne može biti postignuto ukoliko nema istinske ljubavi i predanosti. Seks radi seksa ne može se opisati kao ljubav. Ljubav je duboka, lepa i celovita.

Istinska ljubav sadrži poštovanje. U mojoj tradiciji od muža i žene se očekuje da poštuju jedno drugo poput gosta i kada praktikujete tu vrstu poštovanja, vaša ljubav i sreća trajaće jako dugo. U seksualnim odnosima poštovanje je jedan od najvažnijih elemenata. Seksualno sjedinjavanje treba da bude nalik ritualu, ritualu izvedenom s punom sabranošću na poštovanje, pažnju i ljubav. Ukoliko ste motivisani samo željom, to nije ljubav. Želja nije ljubav. Ljubav je nešto daleko odgovornije. U njoj je sadržana i pažnja prema drugome.

Moramo da obnovimo značenje reči "ljubav". Upotrebljavali smo je nepromišljeno. Kada kažemo: "Ja volim hamburgere", tada ne govorimo o ljubavi. Govorimo o svom apetitu, našoj želji za hamburgerima. Ne treba da dramtizujemo svoj govor i zloupotrebjavamo reči na takav način. Na taj način kvarimo reči kao što je "ljubav". Zato treba da uložimo napor da izlečimo naš jezik koristeći reči obazrivo. Reč "ljubav" jeste lepa reč. Zato treba da obnovimo njezino značenje.

"Odlučan sam da ne stupam u seksualnu vezu bez ljubavi i vezanosti na duže." Ako reč "ljubav" razumemo na najdublji način, zašto je potrebno da kažemo "vezanosti na duže"? Ako je ljubav stvarna, ne treba nam vezanost za kraće ili za duže, ili čak venčanje. Istinska ljubav uključuje u sebe osećaj odgovornosti, prihvatanje druge osobe onakvom kakva jeste, sa svim dobrim i lošim stranama. Ako u nekoj osobi volimo samo najbolje osobine, to nije ljubav. Moramo da prihvatimo njezine slabosti i uložimo strpljenje, razumevanje i energiju kako bismo joj pomogli da se promeni. Ljubav je *maitri*, sposobnost da se unesu radost i sreća, i *karuna*, sposobnost da se transformišu bol i patnja. Samo takva vrsta ljubavi može doneti dobro ljudima. Ona ne može biti opisana kao negativna ili destruktivna. Ona je sigurna. Ona garantuje sve.

Pa treba li onda da izbacimo izraz "vezanost na duže" ili je promenimo u "vezanost

na kraće"? "Vežanost na kraće" znači da možemo biti zajedno nekoliko dana i posle toga veza će se prekinuti. To se ne može opisati kao ljubav. Ukoliko imamo tu vrstu veze sa drugom osobom, ne možemo reći da ta veza počiva na ljubavi i brizi. Izraz "vežanost na duže" pomaže ljudima da razumeju reč ljubav. U kontekstu prave ljubavi, vežanost može biti jedino na duže. "Želim da te volim. Želim da ti pomognem. Želim da se brinem o tebi. Želim da budeš srećan. Želim da doprinesem tvojoj sreći. Ali samo na nekoliko dana." Imaju li te reči ikakvog smisla?

Bojite se da se obavežete -- pravilima morala, svome partneru, bilo čemu. Želite slobodu. Ali zapamtite, morate se dugoročno obavezati da iskreno volite svoga sina i pomažete mu na njegovom životnom putu, sve dok ste živi. Ne možete jednostavno da kažete: "Ne volim te više". Kada imate dobru prijateljicu, takođe se obavezujete na duže. Potrebna vam je. A šta tek reći za onoga ko želi da sa vama podeli svoj život, svoj duh i svoje telo. Izraz "vežanost na duže" ne može izraziti dubinu ljubavi, ali moramo ipak nešto reći kako bi ljudi razumeli.

Dugoročna međusobna posvećenost dvoje ljudi je samo početak. Potreba nam je takođe podrška prijatelja i drugih ljudi. Zato u našem društvu postoji ceremonija venčanja. Dve porodice se udružuju sa ostalim prijateljima da bi svedočile činjenicu da ste vas dvoje odlučili da živite kao par. Sveštenik i uverenje o braku su samo simboli. Važno je da o vašoj posvećenosti svedoče mnogi prijatelji i vaše porodice. Od sad pa nadalje one će vas podržavati. Posvećenost na duge staze je jača i dugotrajnija ako je potvrđena u kontekstu *sanghe*.

Vaša snažna uzajamna osećanja su veoma važna, ali nisu dovoljna da bi se sreća održala. Bez drugih elemenata, to što opisujete kao ljubav može se vrlo brzo pretvoriti u nešto prilično oporo. Podrška prijatelja i porodice plete neku vrstu mreže oko vas. A snaga vaših osećanja je samo jedna od struna u toj mreži. Kad ga podupiru mnogi elementi, par će biti stabilan, poput drveta. Ako drvo hoće da bude snažno, potrebni su mu mnogi korenovi pruženi u dubinu tla. Međutim, ako drvo ima samo jedan koren, može ga oboriti svaki jači vetar. Život svakog para

takođe moraju podupirati mnogi elementi -- porodice, prijatelji, ideali, praksa i *sangha*.

U Šljivinom selu, zajednici u Francuskoj u kojoj živim, kad god imamo venčanje pozivamo čitavu zajednicu da proslavi i podrži par koji se uzima. Posle svečanosti, na dan punog meseca, taj par recituje zajedno Pet svesnosti, podsećajući se da im njihovi prijatelji, ma gde bili, pomažu da im veza bude stabilna, dugotrajna i ispunjena srećom. Bilo da je vaša veza ozakonjena ili ne, biće jača i trajnija ukoliko je potvrđena u prisustvu *sanghe* -- prijatelja koji vas vole i žele da vam pomognu u duhu razumevanja i saosećajne ljubavi.

Ljubav može biti i jedna vrsta bolesti. Na Zapadu i u Aziji imamo izraz: "razboleo se od ljubavi". Ono što nas čini bolesnim jeste vezanost. Iako je to jedna mentalna tvorevina, takva vrsta ljubavi je poput droge. Omogućuje nam da se osećamo izvanredno, ali kada se stvori zavisnost više nemamo mira. Ne možemo da učimo, da obavljamo svoj posao, niti da spavamo. Mislimo jedino na objekat svoje ljubavi. Razboleli smo se od ljubavi. Ova vrsta ljubavi u vezi je sa našom voljom da posedujemo i da monopolizujemo. Želimo da taj objekat ljubavi bude samo naš i samo za nas. Potpuno totalitarna namera. Ne dopuštamo bilo kome da nam uskrati naš zatvor, u koji zaključavamo svoje voljeno biće i tako samo stvaramo patnju za njega. Onaj ko je voljen lišen je slobode -- prava da bude svoj i uživa u životu. Ovakva vrsta ljubavi ne može se opisati kao *maitri* ili *karuna*. Reč je o pukoj volji da se iskoristi druga osoba i tako zadovolje naše potrebe.

Kada u sebi imate onu vrstu seksualne energija koja vas čini nesrećnim, zbog koje gubite svoj unutrašnji mir, trebalo bi da znate na koji način da vežbate kako ne biste činili one stvari koje donose patnju i vama i drugima. Moramo da to naučimo. U Aziji, mi kažemo da postoje tri vrste energije -- seksualna, energija daha i duh. *Tinh*, seksualna energija, jeste prva. Kada imate vie seksualne energije nego što vam je potrebno, pojaviće se neravnotežau vašem telu i u vašem umu. Morate znati kako da ponovo uspostavite ravnotežu ili ćete se ponašati neodgovorno. U

tradicija taoizma i budizma postoje vežbe kao što su meditacija i borilački sportovi, koje pomažu da se uspostavi taj balans. Možete naučiti kako da kanališete svoju seksualnu energiju u pravcu velikih dostignuća na planu veštine i meditacije.

Drugi izvor energije je *khi*, energija daha. Život se može opisati kao proces sagorevanja. Kako bi održala to sagorevanja, svakoj ćeliji u telu potrebni su hrana i kiseonik. U svojoj **Propovedi o vatri** Buda kaže: "Oko gori, nos gori, telo gori." U svakodnevnom životu moramo da negujemo svoju energiju vađbajući pravilno disanje. Imamo koristi od vazduha i kiseonika u njemu, zato je veoma važno da taj vazduh nije zagađen. Neki ljudi neguju svoju *khi* uzdržavanjme od pušenja i preteranog pričanja. Kad govorite, zastanite malo da biste udahнули. U Šljivinom selu svaki put kad začujemo zvono sabranosti svako od nas prekine ono što u tom trenutku radi i sa velikom pažnjom tri puta udahne i izdahne. Mi veđbamo na taj način da negujemo i čuvamo svoju *khi* energiju.

Treći izvor energije je *than*, energija duha. Kada ne spavate noću, gubite jedan deo ove energije. Vaš nervni sistem postaje iscrpljen i ne možete dobro da učite ili meditirate, niti da donosite dobre odluke. Nemate bistar um zbog pomanjkanja sna ili zato što možda zbog nečega suviše brinete. Briga i napetost crpu ovu vrstu energije.

Zato nemojte da brinete. Ne ležite kasno. Održavajte svoj nervni sistem zdravim. Sprečite napetost. Ovakve vrste veđbanja negiju treći izvor energije. A taj izvor energije neophodan vam je za dobru meditaciju. Duhovni uvid zahteva snagu vaše energije duha, koja dolazi kroz koncentraciju i umešnost da se ova vrsta energije sačuva.. Kada imate snažnu energiju duha, treba samo da je usmerite na neki objekat i stičete uvid. Ako ona nemate *than*, snop vaše koncentracije neće dovoljno osvetliti taj objekat, jer je svetlost koja se emituje vrlo slaba.

Prema azijskoj medicini, snaga *thana* povezana je sa snagom *tinha*. Kada trošimo svoju seksualnu energiju, potrebno je vreme da se ona obnovi. Prema kineskoj

medicini, ukoliko želite da imate snažan duh i koncentraciju, savet je da se uzdržite od seksualnih odnosa i prekomernog jela. Dobićete bilje, korenje i lekove da biste obogatili svoj izvor *thana* i sve dok uzimate te lekove potrebno je da se uzdržite od seksa. Ako je važ duhovni izvor slab i nastavite da imate seksualne odnose, kažu da niste u stanju da obnovite svoju energiju duha. Oni koji praktikuju meditaciju trebalo bi da nastoje da sačuvaju svoju seksualnu energiju, jer im je potrebna tokom meditacije. Ako ste umetnik, možda ćete poželeti da svoju seksualnu energiju, zajedno sa energijom duha, kanališete u pravcu svog stvaralaštva.

Tokom borbe sa Britancima, Gandhi je često štrajkovao glađu i svojim prijateljima koji bi mu se u tome pridružili savetovao je da tokom gladovanja nemaju seksualne odnose. Kada gladujete više dana, a imate seksualne odnose, možete umreti; neophodno je da sačuvate svoje energije. Tič Tri Kvang, moj prijatelj koji je 1966. u jednoj bolnici u Sajgonu gladova sto dana, naravno da je vrlo dobro znao koliko je opasan seksualni kontakt. I, kao monah, nije imao problema sa time. No, znao je i da je čak i govor rasipanje energije. Zato, ako mu je nešto trebalo, zatražio bi to samo sa rečju-dve ili bi napisao na parčetu papira. Pisanje, govor ili prekomerni pokreti rasipaju ove tri vrste energije. Zato je najbolje leći na leđa i vežbati duboko disanje. To vam donosi vitalnost neophodnu za preživljavanje stodnevnoštrajka glađu. Ako ne jedete ne obnavljate energiju. Ako prestanete da učite, istražujete ili da se brinete, možete da sačuvate te izvore energije. Jer ta tri izvora energije su međusobno povezani. Čuvajući jedan, pomažete i ostalima. Zato je *anapanasati*, praktikovanje svesnog disanja, tako važna za nas duhovni život. Ona obnavlja sva tri naša izvora energije.

Monasi i monahinje nemaju seksualne odnose jer nastoje da svoju energiju sačuvaju za što plodniju meditaciju. Oni uče kako da seksualnu energiju kanališu ka jačanju svoje energiju duha. Oni vežbaju i disanje da bi osnažili tu energiju duha. Pošto žive sami, bez porodice, mogu veći deo svog vremena da posvete meditaciji i podučavanju, pomažući ljudima koji ih snabdevaju hranom, skloništem i

ostalim.

Oni idolaze u kontakt sa ljudima u nekom selu kako bi sa njima podelili Dhammu. Pošto nemaju kući, niti porodicu da se o njoj brinu, preostaje im vremena i prostora za stvari koje najviše vole -- hodanje, sedenje, disanje i pomaganje drugim monasima, monahinjama i nezaređenim sledbenicima -- i za postizanje onoga što žele. Monasi i monahinje ne stupaju u brak zato da bi sačuvali svoje vreme i energiju za vežbanje.

"Odgovornost" je ključna reč u trećem pravilu. U zajednici koja vežba, ako nema seksualnih kontakata, ako se zajednica na pravi način vežba u ovom pravilu, vladaće stabilnost i mir. Ovo pravilo treba da praktikuje svako. Poštujete, pomažete i štitate svakoga kao brata ili sestru u Dhammi. Ako ne praktikujete ovo pravilo, možete postati neodgovorni i stvoriti probleme u zajednici. Već smo to videli toliko puta. Ako učitelj ne može da se uzdrži od spavanja sa nekom od svojih učenica, sve će uništiti, i to verovatno za nekoliko generacija. Potrebna nam je sabranost kako bismo stekli taj osećaj odgovornosti. Uzdržavamo se od nedozvoljenog seksualnog kontakta jer smo odgovorni za dobrobit mnogih ljudi. Ako smo neodgovorni, možemo sve uništiti. Praktikujući ovo pravilo održavamo Sanghu lepom.

Kada imaju seksualne kontakte ljudi mogu bivati povređeni. Praktikovanje ovoga pravila sprečavamo da mi ili neko drugi bude povređen. Moramo biti jako pažljivi, naročito sa kratkotrajnim vezama. Praktikovanje trećeg pravila je vrlo snažno sredstvo za ponovno uspostavljanje stabilnosti i mira u sebi, našoj porodici i našem društvu. Treba da odvojimo neko vreme i diskutujemo sa ostalima o problemima u vezi sa praktikovanjem ovoga pravila, kao što su usamljenost, reklamiranje i čak seks industrija.

Osećaj usamljenosti je univerzalan u našem društvu. Ne postoji komunikacija između nas i drugih ljudi, čak ni u porodici, i taj osećaj usamljenost navodi nas na

seksualne odnose u nadi da ćemo se osetiti manje usamljenima; ali to ne pomaže. Kada nema dovoljno komunikacije sa drugom osobom na nivou srca i duha, seksualni odnos će samo proširiti taj jaz i uništiti nas oboje. Naša veza biće burna i samo ćemo jedno drugom izazvati patnju. Verovanje da će nas seksualna veza učiniti manje usamljenima je neka vrsta predubeđenja. Ne treba da nas ono zavede. U stvari, kasnije ćemo se osetiti još usamljenijim. Jedinstvo dva tela može biti pozitivno samo onda kad postoji razumevanje i međusobno jedinstvo na nivou srca i duha. Čak i između muža i žene, ako to jedinstvo ne postoji, fizičko približavanje dva tela samo će ih zapravo još više udaljiti. U tom slučaju, savetujem da se uzdržite od seksualnih odnosa i prvo nađinite proboj na planu komunikacije.

Postoje dve vjetnamske reči, *tin* i *nghia*, koje je teško prevesti na engleski. Obe znače nešto kao ljubav. U reči *tin* nalazimo elemenat strasti. Ona može biti veoma duboka, apsorbujući čitavo vaše biće. *Nghia* je neka vrsta nastavka *tihna*. Uz *nghia* se osećate mnogo mirnijim, razumnijim, spremnijim za žrtvovanje da biste drugu osobu učinili srećnom, vernijim. Niste tako strasni kao kao sa *tin*, ali je vaša ljubav dublja i čvršća. *Nghia* će vas i vama dragu osobu držati zajedno jako dugo. Ona je rezultat zajedničkog života i zajedničkog prolaženja i kroz nevolje i kroz radosti.

Počinjete sa strašću, ali zajednički život donosi iprobleme i kako učite da se sa njima nosite ljubav se produbljuje. Iako strast opada, *nghia* raste sve vreme. *Nghia* je dublja ljubav, sa više mudrosti, više uzajamnog prožimanja, više jedinstva. Drugu osobu bolje razumete. Vi i ta osobe postajete nova stvarnost. *Nghia* je nalik plodu koji je već zreo. Više uopšte nije kiseo, već je sav sladak.

Prožeti *nghiom*, osećate zahvalnost prema drugoj osobi. "Hvala ti što si baš mene odabrala. Hvala ti što si moj suprug ili supruga. Toliko je drugih ljudi, zašto si odabrala baš mene? Zaista sam zahvalan zbog toga." To je početak *nghia*, taj osećaj zahvalnosti zat ošto si odabrala baš mene kao svog saputnika sa kojim ćeš

deliti najbolje u sebi, podjednako svoju patnju i svoju sreću.

Lada živimo zajedno, podržavamo jedno drugo. Počinjemo da razumevamo osećanja i probleme onog drugog. A kad ta druga osoba pokaže svoje razumevanje naših problema, poteškoća i najdubljih težnji, osećamo zahvalnost za to razumevanje. Kad osetite da vas neko razume prestajete da budete nesrećni. Sreća je, pre svega, osećaj da nas neko razume. "Zahvalan sam jer si pokazala da me razumeš. Kad sam imao problema i ostajao budan do duboko u noć, ti si se o meni starala. Pokazala si da je moja dobrobit takođe i tvoja dobrobit. Učinila si nemoguće kako bih se ja osećao bolje. Brinula si se o meni na način na koji niko drugi na svetu to ne bi. I zato sam ti zahvalan."

Ako neki par živi zajedno vrlo dugo, "dok nam vlasi ne osede, a zubi ne poispadaju", to je zbog *nghia*, a ne zbog *thin*. *Thin* je strasna ljubav. *Nghia* je ona vrsta ljubavi koja u sebi sadrži mnogo razumevanja i zahvalnosti.

Svaka ljubav može početi kao strasna, naročito kod mlađih ljudi. Ali zajednički živeći oni uče i vežbaju se u ljubavi, tako da se sebičnost -- sklonost da se nešto poseduje -- smanjuje, a raste element razumevanja i zahvalnosti, malo pomalo, sve dok njihova ljubav ne postane ona koja neguje, štiti i ohrabruje. Sa *nghia* sasvim ste sigurni da će druga osoba brinuti o vama i voleti vas sve dok vam zubi ne poispadaju, a kosa ne osedi. Ništa drugo ne može da vas ubedi da će ta osoba ostati uz vas, jedino *nghia*. *Nghia* je ono što ste oboje gradili, dan za danom.

Meditirati znači gledati u prirodu naše ljubavi kako bismo videli elemente koji je čine. Ne možemo svoju ljubav nazivati samo *tin* ili *nghia*, posesivna ljubav ili altruistička ljubav, jer možda u njoj ima oba elementa. Ona može biti devedeset odsto posesivna ljubav, tri odsto altruistička ljubav, dva odsto zahvalnost i tako dalje. Dobro zagledajte u prirodu svoje ljubavi i odredite. Sreća druge osobe i vaša sreća zavise od prirode vaše ljubavi. Naravno, u vama je ljubav, ali ali važna je priroda te ljubavi. Ako utvrdite da je dosta *maitri* i *karune* u vašoj ljubavi, to će biti

vrlo ohrabrujuće. *Nghia* će u njoj biti vrlo jaka.

Deca će, ako pažljivije posmatraju, uvideti da to što vezuje njihove roditelje jeste *nghia*, a ne strasna ljubav. Ako se njihovi roditelji staraju jedno o drugom, paze jedno drugo sa smirenošću, nežnošću i ljubavlju, tada je u osnovi toga *nghia*. To je ona vrsta ljubavi koja nam je toliko potrebna u našoj porodici i našem društvu.

Praktikujući treće pravilo treba uvek da motrimo na prirodu naše ljubavi, kako bismo videli i izbegli da budemo zavedeni svojim osećanjima. Ponekad osećamo ljubav prema drugoj osobi, ali možda je ta ljubav samo pokušaj da zadovoljimo sopstvene egoističke potrebe. Možda nismo zavirili dovoljno duboko da bismo videli potrebe druge osobe, uključujući potrebu da bude sigurna, zaštićena. Ako steknemo takvu vrstu uvida, shvatićemo da je drugoj osobi potreba naša zaštita i da zato na nju ne možemo gledati samo kao na objekat svoje želje. Drugu osobu ne možemo posmatrati kao nekakvu potrošnu robu.

U našem društvu seks se koristi da bi podstakao prodaju. Imamo takođe čitavu seks industriju. Ako na druge osobe ne gledamo kao na ljudska bića, sa sposobnošću da postanu Buda, rizikujemo da prekršimo ovo pravilo. Zato praksa pomnog proučavanja prirode naše ljubavi ima mnogo zajedničkog sa praktikovanjem trećeg pravila. *"Učiniću sve što je u mojoj moći da zaštitim decu od seksualne zloupotrebe i da sprečim raspad bračnih veza i porodica zbog zloupotrebe seksa."* Odrasle osobe koje su bile zlostavljane kao deca nastavljaju da pate veom mnogo. Sve što one misle, čine i kažu nosi beleg te rane. Oni žele da se izmene i izleče svoju ranu, a najbolji način da to učine je poštovanje trećeg pravila. Zbog sopstvenog iskustva, oni mogu da kažu: "Kao žrtva seksualnog zlostavljanja, nastojaću da svako dete i odraslog zaštitim od seksualnog zlostavljanja." Naša patnja postaje neka vrsta pozitivne energije koja će nam pomoći da postanemo bodhisattva. Zavetujemo se da zaštitimo svako dete i sve ljude. I *takođe* se zavetujemo da pomognemo i onima koji seksualno zlostavljaju decu, jer oni su bolesni i treba im naša pomoć. Oni koji su izazivali našu patnju postaju objekat

naše ljubavi i zaštite. Uviđamo da sve dok bolesni nisu pronašli zaštitu i pomoć, deca će i dalje biti seksualno zlostavljana. Zavetujemo se da ćemo pomoći tim ljudima, tako da više neće uznemiravati decu. U isto vreme, zavetujemo se da pomognemo deci. Ne zauzimamo se samo za decu koja su u neprilici, već i za drugu stranu. Oni koji ih uznemiravaju su bolesni, oni su proizvod jednog nestabilnog društva. Oni mogu biti ujaci, tetke, roditelji. O njima treba voditi računa, pomoći im i, ako je moguće, izlečiti ih. Kad smo odlučni da poštujemo ovo pravilo, energija koja se iz toga stvara pomaže nam da se transformišemo u bodhisattvu i ta transformacija može nas izlečiti i pre nego što počnemo da vežbamo. Najbolji način za svakoga ko je bio zlostavljan kao dete da se izleči je da sledi ovo pravilo i zavetuje se da će štititi decu i odrasle koji su možda bolesni, koji možda ponavljaju destruktivne postupke, ranjavajući dete za čitav njegov život.

Rev. 20/8/2001

www.geocities.com/budizam/texts/tnh5p/precept3.html

Četvrto pravilo:

Pažljivo slušanje i dobronameran govor

Thich Nhat Hanh

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Svestan patnje izazvane nepromišljenim govorom i nesposobnošću da se saslušaju drugi, zavetujem se da ću negovati dobronameran govor i sposobnost slušanja drugih, kako bih i drugima doneo užitek i sreću i oslobodio ih njihove patnje. Znajući da reči mogu da stvore i sreću i nesreću, zavetujem se da ću govoriti istinito, da će moje reči podsticati samopouzdanje, zadovoljstvo i nadu. Odlučan sam da ne prenosim vesti za koje nisam siguran da su istinite i da neću kritikovati ili odbacivati stvari za koje nisam siguran. Uzdržaću se od izgovaranja reči koje mogu izazvati podele ili svađu ili koje mogu izazvati raspad porodice ili zajednice. Učiniću sve da izgladim i rešim svaki konflikt, ma koliko on bio mali.

Postoji vjetnamska izreka: "Dobronameran govor ništa ne košta." Treba samo da pažljivo odaberemo svoje reči i druge ljude možemo učiniti srećnima. Pažljivo koristiti reči, s ljubavlju, znači praktikovati velikodušnost. Otuda je ovo pravilo

direktno povezano sa drugim pravilom. Mnogo ljudi možemo usrećiti praktikujući samo dobronameran govor. I opet vidimo međusobnu povezanost ovih pet pravila.

Mnogi ljudi misle da će biti u stanju da praktikuju velikodušnost ukoliko postanu imućni. Znam mlade ljude koji sanjaju da se obogate kako bi mogli drugima da donesu sreću: "Želim da budem lekar ili predsednik velike kompanije, tako da zarađujem mnogo para i budem u stanju da pomažem mnogim ljudima." Oni ne shvataju da je često teže biti velikodušam kad postanete bogati. Ako vas motivišu saosećajna ljubav i milosrđe, toliko je mnogo načina da drugima podarite sreću upravo sada, počev sa ljubaznim rečima. Način na koji govorite sa drugima može im ponuditi užitak, sreću, samopouzdanje, nadu, poverenje i prosvetljenost. Pažljiv govor je ozbiljna vežba.

Avalokitešvara Bodhisattva jeste osoba koja je naučila veštinu slušanja i govora koja pomaže ljudima da se oslobode svoga straha, jada i očajanja. On je modela takve prakse i vrata koja je on otvorio nazivaju se "univerzalna vrata". Ako vežbamo slušanje i govor u skladu sa Avalokitešvarom, i mi ćemo biti u stanju da otvorimo univerzalna vrata i donesemo radost, smirenost i sreću mnogim ljudima, olakšavajući im njihove tegobe.

Univerzalna vrata manifestuju sebe
u huku plime što se valja.
Slušajući i vežbajući tako, postajemo dete,
iz srca lotosa rođeno,
jedro, čisto i srećno,
sposobno da govori i sasluša
u skladu sa univerzalnim vratima.
Sa samo jednom kapljom vode
milosrđa
sa vrbine grane
proleće se na veliku Zemlju vraća.

Naučio sam ove divne stihove kada sam, sa šesnaest godina, proučavao *Lotos sutru*. Kada čujete "huk plime što se valja", a to je Avalokitešvarino vežbanje, a on simbolizuje univerzalna vrata, transformišete se u dete rođeno u srcu lotosa. Sa samo jednom kapljicom vode milosrđa sa vrbine grane bodhisattve proleće se vraća na našu sušnu Zemlju. Sušna zemlja predstavlja svet patnje i jada. Kapljica mislostrdne vode jeste praktikovanje saosećajne ljubavi, koju simboliše voda na vrbinoj grani. Avalokitešvara su Kinezi, Vjetnamci, Koreanci i Japanci opisali kao osobu koja u ruci drži vrbovu grančicu. On potapa tu grančicu u vodu milosrđa svoga srca i gde god da popraska tom vodom sve se ponovo rađa. Kada prska po suvim, mrtvim granama one ponovo ozelene. Mrtve grane takođe simbolizuju patnju i očaj, a zeleno rastinje simbolizuje povratak mira i sreće. Sa samo jednom kapi te vode proleće se vraća na veliku Zemlju.

U poglavlju *Lotos sutre* koje se naziva "Univerzalna vrata" Avalokitešvarin glas opisan je na pet načina: zamaman glas, glas ovoga sveta, Bramin glas, glas nadolazeće plime i glas sveta nenadmašnog. Uvek treba da imamo na umu ovih pet glasova.

Prvo, to je zamaman glas. To je ona vrsta govora koja će otvoriti univeerzalna vrata i opet sve učiniti mogućim. Taj glas je prijatno čuti. On osvežava i donosi smirenost, udobnost i izlečenje našoj duši. Njegova suština je saosećanje.

Drugo, to je glas ovoga sveta. Značenje reči Avalokitešvara jeste "onaj koji do kraja prozire ovaj svet i čuje vapaje u ovom svetu". Ovaj glas olakšava naše patnje i potisnuta osećanja, jer je to glas nekoga ko nas potpuno razume -- našu muku, očaj i strah. Kada osetimo da nas neko rzume osećamo se mnogo bolje.

Treće, to je Bramin glas. Brama znači i plemeniti -- ne običan glas ljudi, već plemeniti govor koji izvire iz spremnosti da se donese sreća i ukloni patnja. Ljubav, saosećanje, radost i uravnoteženost jesu četiri *Brahmavihare*, plemenita boravišta

buda i bodisatvi. Ako želimo da živimo sa budama i bodisatvama, možemo da boravimo u njihovom domu.

U Budino vreme cilj vežbanja mnogih beda se rode i žive zajedno sa Bramom. To je nešto slično težnji hrišćana da se rode u raju kako bi bili što bliže Bogu. "U domu mog oca ima mesta za sve." i vi poželite da živite u takvoj kući. Onima koji su želeli da žive sa Bramom Buda je govorio: "Pratikujte četiri plemenita boravišta: ljubav, saosećanje, radost i uravnoteženost." Ako hoćemo da Budino učenje približimo našim hrišćanskim prijateljima, rekli bismo isto: "Bog je ljubav, saosećanje, radost i uravnoteženost." Ako želite da budete sa Bogom, vežbajte ta četiri boravišta. Ako to ne činite, bez obzira koliko se molili ili govorite o svojoj želji da budete sa Bogom, da odete u raj, to neće biti moguće.

Četvrto, glas nadolazeće plime je glas Budadarme. To je moćan glas, ona vrsta glasa koji čini da utihnu sva pogrešna mišljenja i spekulacije. To je lavlji rik koji donosi apsolutnu tišinu planine, tišinu koja transformiše i leči.

Peto, glas sveta nenadmašnog je glas sa kojim se ništa ne može uporediti. Ovaj glas ne cilja na slavu, profit ili nadmetanje. To je gromoglasna tišina što raznosi u paramparčad sve predstave i pojmove.

Zamaman glas, glas ovoga sveta, Bramin glas, glas nadolazeće plime i glas sveta nenadmašnog jesu glasovi o kojima treba da razmišljamo. Ako kontempliramo tih pet glasova, time pomažemo Avalokitešvari da otvori univerzalna vrata, vrata stvarnog slušanja i stvarnog govora.

Zato što živi život sabranosti, uvek kontemplirajući ovaj svet i bdijući nad ovom svetom, Avalokitešvara uočava mnogo patnje u njemu. On zna da je mnogo patnje rođeno iz nepromišljenog govora i nesposobnosti da se saslušaju drugi; otuda on praktikuje sabran, blagonaklon govor i pomno slušanje. Avalokitešva se može opisati kao onaj ko nas na najbolji podučava kako da praktikujemo Četvrto pravilo.

"Svestan patnje izazvane nepromišljenim govorom i nesposobnošću da se saslušaju drugi, zavetujem se da ću negovati dobronameran govor i sposobnost slušanja drugih, kako bih i drugima doneo užitek i sreću i oslobodio ih njihove patnje.."

Upravo to su univerzalna vrata koja praktikuje Avalokitešvara.

Nikada u istoriji čovečanstva nismo imali na raspolaganju toliko sredstava komunikacije -- televiziju, telekomunikacije, telefone, faksove, radio, mobilne -- ali i dalje ostaje ostrva. Toliko je malo komunikacije između članova porodice, između članova jednog društva i između naroda. Patimo zbog tolikih ratova i sukoba. Svakako da nismo odnegovali veštinu slušanja i govorenja. Ne znamo kako da jedni druge saslušamo. Male su nam sposobnosti da vodimo inteligentnu i smislenu konverzaciju. Univerzalna vrata komunikacije treba iznova otvoriti. Kad ne možemo da komuniciramo, postajemo bolesni i kako se naša bolest pogoršava sve više patimo i svojom patnjom zagađujemo i druge ljude. Onda odlazimo kod psihoterapeuta da nas sasluša o našoj patnji, ali ako ni psihoterapeut ne praktikuje univerzalna vrata ni on neće uspeti. I psihoterapeuti su ljudska bića podložna patnji baš kao i mi. Možda i oni imaju probleme sa svojim supružnicima, decom, prijateljima i društvom. I oni mogu imati unutrašnjih blokada. Možda je u njima mnogo patnje koju ne mogu da saopšte ni najvoljenijem biću. Kako ond amogu tu da sede, slušaju o našoj patnji i razumeju našu patnju? Psihoterapeuti moraju da praktikuju univerzalna vrata, Četvrto pravilo -- pomno slušanje i sabran govor.

Sve dok se ne zagledamo duboko u sebe, ovo praktikovanje neće ići lako. Ako je u vama mnogo patnje, teško je slušati druge ljude ili im reći nešto lepo. Prvo morate dobro da se zagledate u prirodu svoje ljutnje, očajanja i patnje da biste sebe oslobodili i zatim bili na raspolaganju drugima. Pretpostavim oda vam je suprug u ponedeljak rekao nešto grubo i to vas je povredilo. Upotrebio je govor na nepromišljen način i nije imao sposobnost da sasluša. Ako istog trenutka odogovrite nošeni svojim besom i patnjom, rizikujete da sada vi njega povredite i izazovete u njemu još veću patnju. Pa šta onda treba da učinite? Ako potisnete svoj bes ili oćutite, to može povrediti vas, jer pokušavajući da potisnete bes u sebi,

tada potiskujete sebe. Kasnije ćete patiti i ta patnja će doneti novu patnju i vašem partneru.

Najbolja prva pomoć je da svesno udišete i izdišete kako biste smirili svoj bes: "Udišem i znam da sam ljut. Izdišem i smirujem svoju ljutnju." Dubokim dusanje i koncentracijom na svoju ljutnju postići ćete da se ona smiri. Dakle, osvestili ste je, a niste je potisnuli. Kad se dovoljno smirite, možda ćete biti u stanju da koristite pažljivi govor. S ljubavlju i pažnjom, možete reći: "Draga, voleo bih da znaš da sam ljut. Ono što si mi upravo rekla jako me je povredilo i želim da to znaš." Rekavši samo toliko, na sabran i smiren način, osetićete izvesno olakšanje. Ako dišete pažljivo kako biste smirili svoj bes bićete u stanju ka drugoj osobi saopštite koliko patite. U tim trenucima vi živite svoj bes, dodirujući ga energijom sabranosti. Uopšte ga ne poričete.

Kada o ovome govorim sa psihoterapeutima, imam izvesnih problema. Kada im kažem da zbog ljutnje patimo, oni misle da to znači kako je ljutnja nešto negativno i da ga treba ukloniti. No, ja uvek kažem da je ljutnja jedna organska stvar, poput ljubavi. Ljutnja može postati ljubav. Naš kompost može postati ruža. Ukoliko znamo kako da se pobrinemo za svoj kompost, možemo ga transformisati u ružu. Treba li đubre da označavamo kao nešto negativno ili pozitivno? Ono može biti pozitivno, samo treba znati kako postupati sa njim. Sa ljutnjom je isto. Ona može biti negativna kada ne znamo sa njom da postupamo, ali ako znamo, ljutnja može biti veoma pozitivna. Ne treba bilo šta da odbacujemo.

Kada udahnete i izdahnete nekoliko puta kako biste ponovo uspostavili mir, čak i ako je vaša ljutnja još uvek tu, vi ste je osvestili i možete reći drugoj osobi da ste ljuti. Možete joj isto tako reći da biste voleli da pomnije osmotrite tu ljutnju i da biste takođe voleli da i ona to učini. Onda možete ugovoriti zajednički sastanak za petak uveče, kako biste je zajednički osmotrili. Dobro je kada jedna osoba pogleda korene svoje patnje. Kada ih gledaju dvoje to je još bolje, a kada to čine zajedno to je najbolje.

Predlažem petak predlažem iz dva razloga. Prvo, još ste ljuti i ako sada raspravljate, to može biti suviše rizično. Možda ćete reći stvari koje će celu situaciju samo pogoršati. Od danas do petka uveče možete vežbati pomno razmatranje svoje ljutnje, a to može i druga osoba. Dok vozi kola, ona se može pitati: "Zašto je to toliko ozbiljno? Zašto se toliko uvredio? Mora da postoji neki razlog." Dok vozite, i vi ćete imati šansu da analizirate. Pre petka uveče jedan od vas ili oboje možda ćete otkriti koren problema i biti u stanju da ga iznesete drugom i izvinete se. I tada, u petak uveče, možete zajedno popiti šolju čaja i uživati u međusobnom druženju. Ako ugovorite sastanak, oboje ćete imati priliku da se smirite i problem dobro osmotrite. To je praktikovanje meditacije. Meditacija treba da nam omogući smirenje i temeljan uvid u prirodu naše patnje.

Kada dođe petak uveče, ako patnja još nije transformisana, bićete u prilici da praktikujete veštinu Avalokitešvare. Sedite zajedno i vežbate pomno slušanje -- jedna osoba izražava sebe, dok druga pomno sluša. Kada govorite, govorite najdublju vrstu istine i praktikujete blagonakloni govor. Samo ako koristite tu vrstu govora postoji šansa za onu drugu osobu da razume i prihvati. Dok slušate, znate da samo ako slušate s pažnjom možete da umanjite patnju druge osobe. Ako slušate samo sa pola uva, onda to niste u stanju. Vaše prisustvo mora biti potpuno i vidljivo. Vaše slušanje mora posedovati dobar kvalitet kako bi drugu osobu lišilo patnje. To je praktikovanje Četvrtog pravila. Drugi razlog da čekate do petka jeste da kada neutrališete ljutnju do petka uveče, ostaju vam još subota i nedelja da uživate u međusobnom druženju.

Pretpostavimo da imate neko predubeđenje o članu svoje porodice ili zajednice i ne uživate kada ste u društvu te osobe. Možete sa njom da razgovarate o jednostavnim stvarima, ali vam nije prijatno kad god se razgovor povede o nekoj ozbiljnijoj temi. A onda jednoga dana, dok radite po kući, primetite da ta druga osoba ništa ne radi, ne deli sa vama posao koji treba uraditi i počinjete da se osećate uznemireni. "Zašto ja toliko radim, a ona ne radi ništa? I ona treba da

radi." Zbog ovoga poređenja gubite svoju sreću. Ali umesto da kažete toj drugoj osobi: "Molim te, sestro, dođi i pomози mi u poslu", pomislite u sebi: "Ona je odrasla. Zašto bi ja trebalo bilo šta da joj govorim? Morala bi biti odgovornija!" Mislite na taj način zato što već imate neka predubeđenja o toj drugoj osobi. Najkraći put je uvek direktan put. "B" može otići do "A" i reći: "Sestro, molim te pomози." Ali vi to ne radite. Zadržavate to u sebi i za to krivite drugu osobu.

Sledeći put događa se ista stvar i vaša osećanja su još intenzivnija. Vaše predubeđenje je sve jače, sve dok ne počnete da patite u tolikoj meri da je neophodne da o tome govorite sa nekom trećom osobom. Tragate za razumevanjem kako biste podelili patnju. I tako, umesto da direktno razgovarate sa "A", vi razgovarate sa "C". Tragate za "C" zato što verujete da vam je "C" saveznik koji će se saglasiti kako se "A" ne ponaša na ispravan način.

Ako ste vi "C", šta ćete uraditi? Ako već imate neko predubeđenje vezano za "A", verovatno će vam biti drago da čujete da i neko drugi oseća isto. I tako vam taj razgovor može prijati. Postajete saveznici -- "B" i "C" protiv "A". Iznenada "B" i "C" osećaju međusobnu bliskost, ujedno osećajući distancu u odnosu na "A". I "A" će to svakako primetiti.

"A" može biti vrlo prijatna osoba. Ona bi bila u stanju da direktno odgovori "B" ukoliko bi "B" mogla da izrazi svoja osećanja prema njoj. Ali "A" ne zna koliko je "B" ogorčena. Jedino što oseća je izvesno zahlađenje odnosa između nje i "B", mada ne zna šta je razlog. Istovremeno uočava da "B" i "C" postaju bliskije, dok obe drže distancu prema njoj. Zato misli: "Ako one neće da se druže sa mnom, neću ni ja sa njima." Još više se udalja od njih i situacija je još gora. Trougao nerazumevanja je zatvoren.

Kada bih ja bio "C", prvo bih pažljivo saslušala "B", shvatajući da "B" želi da podeli svoju patnju. Znajući da je direktni put najkraći put, ohrabrio bih "B" da razgovara otvoreno sa "A". Ukoliko "B" nije to u stanju, ponudio bih da ja razgovaram sa "A"

u ime "B", bilo da je ona prisutna ili ne.

Ali, što je najvažnije, ne bih nikome prenosio ono što mi je "B" rekla u poverenju. Ukoliko nisam mažljiv, može mi se omaći da drugima kažem ono što znam o osećanjima "B" i uskoro će porodica ili zajednica biti u problemima. Ukoliko uradim to -- ohrabrim "B" da razgovara direktno sa "A" ili govorim sa "A" u ime "B", pri čemu nikome ne govorim ono što mi je "B" rekla -- poći će mi za rukom da raskinem trougao. To može pomoći da se reši problem, a mir i zadovoljstvo vrate u porodicu, zajedništvo i čitavo društvo.

Ukoliko u zajednici uočite da neko ima poteškoća sa nekim drugim, morate odmah da mu pomognete. Što se takve stvari više otežu to ih je teže posle rešiti. Najbolji način pomoći jeste praktikovanje pažljivog govora i pomnog slušanja. Četvrto pravilo može ljudima doneti mir, razumevanje i sreću. Univerzalna vrata jesu čudesna vrata. Preporodićete se u lotosov cvetu i pomagaćete drugima, uključujući svoju porodicu, svoju zajednicu i svoje društvo da se i oni tamo rode.

Govor može biti konstruktivan ili destruktivan. Pažljiv govor može doneti stvarnu sreću; nepažljiv govor može ubiti. Kada nam neko kaže nešto što nas čini zdravima i srećnim, to je najveći dar koji nam on može pokloniti. Nekada nam neko kaže nešto što je toliko okrutno i poražavajuće da poželimo da odemo i ubijemo se, izgubili smo svaku nadu, čitavu svoju *joie de vivre*.

Ljudi ubijaju zbog izgovorene reči. Kada fanatično zagovarate neku ideologiju, tvrdeći kako je taj način razmišljanja ili društvenog organizovanja najbolji, tada ako vam se bilo ko ispreči na putu morate da ga potisnete ili eliminišete. Ovo je u tesnoj vezi sa Četvrtim pravilom -- takva vrsta govora može ubiti ne samo jednu osobu, već mnoge. Kada tako snažno verujete u nešto, u stanju ste da milione ljudi strpate u gasne komore. Kada koristite govor da promovirate neku ideologiju, podstičući ljude da ubijaju kako bi zaštitili ili propagirali tu ideologiju, možete ubiti milione. Prvo i Četvrto od pet divnih pravila su u neposrednoj vezi.

Četvrto pravilo je takođe povezano sa Drugim pravilom, o krađi. Onako kako postoji "industrija seksa", tako postoji i "industrija laži". Mnogi ljudi moraju da lažu kako bi uspeali kao političari ili trgovci. Jedan direktor za marketing rekao mi je da ako bi mu bilo dopušteno da govori istinu o proizvodima svoje kompanije, ljudi ih uopšte ne bi kupovali. On govori pozitivne stvari o tim proizvodima, za koje zna da nisu istinite i uzdržava se da govori o njihovim nedostacima. On zna da laže i užasno se oseća zbog toga. Mnogo je ljudi uhvaćenih u sličnu situaciju. U politici takođe, ljudi lažu kako bi za njih glasali. Zato možemo govoriti o čitavoj "industriji laži".

Ovo pravilo je blisko i sa trećim pravilom. Kada neko kaže: "Volim te", to može biti laž. To može biti samo izraz želje. A toliko često se reklame oslanjaju na seks.

U budističkoj tradiciji, Četvrto pravilo se uvek opisuje kao uzdržavanje od ova četiri postupka:

1. Ne govoriš istinu. Crno je, a ti kažeš da je belo.
2. Preteruješ. Ulepšavaš nešto ili ga opisuješ lepšim nego što zapravo jeste, ili kao ružno ono što nije ružno.
3. Spletkariš. Odeš jednoj osobi i kažeš joj jedno, onda odeš drugoj osobi i kažeš joj suprotno.
4. Grub govoriš. Vređaš i omalovažavaš druge ljude.

"Znajući da reči mogu da stvore i sreću i nesreću, zavetujem se da ću govoriti istinito, da će moje reči podsticati samopouzdanje, zadovoljstvo i nadu." Ovo se mora praktikovati u razgovoru sa decom. Ako govorite deci da nisu ni za šta, ona će u budućnosti patiti. Uvek sa svojom decom i supružnikom naglašavajte pozitivne stvari, one koje daju nadu.

"Odlučan sam da ne prenosim vesti za koje nisam siguran da su istinite i da neću kritikovati ili odbacivati stvari za koje nisam siguran. Uzdržaću se od izgovaranja"

reči koje mogu izazvati podele ili svađu ili koje mogu izazvati raspad porodice ili zajednice. Učiniću sve da izgladim i rešim svaki konflikt, ma koliko on bio mali."

Izmirenje može biti dobra vežba sa našim slušanjem i pažljivim govorom. Izmiriti znači doneti mir i sreću narodima, ljudima i članovima svoje porodice. To je zadatak bodhisattve. Da biste izmirili, morate ovladati veštinom pomnog slušanja i veštinom govora ljubavi. Morate se uzdržavati od svrstavanja uz jednu stranu, kako biste bili u stanju da razumete i onu drugu. A to je prilično teško.

Tokom rata u Vjetnamu pokušavali smo ovo da praktikujemo. Pokušavali smo da se ne svrstavamo ni uz jednu od strana u sukobu, ni uz komuniste ni uz antikomuniste. Bićete u stanju da pomognete samo ako se uzdignete iznad konflikta i vidite i dobre i loše aspekte obe strane. Tako se postavljajući dovodite sebe u opasnu situaciju, jer vam se može dogoditi da vas mrze obe strane. Jedna strana sumnja da ste instrument one druge strane i obrnuto. Istovremeno ste u opasnosti da vas ubije bilo koja od te dve strane. I upravo se to dogodilo mnogim budistima u Vjetnamu. Nismo se svrstavali uz komuniste, ali ni uz pro-američku stranu. Jednostavno smo želeli da budemo ono što jesmo. Nismo želeli ikakvo ubijanje, želeli smo jedino izmirenje. Jedna strana je govorila da je izmirenje nemoguće sa pro-američkim snagama. Druga strana je govorila da se ne možete izmiriti sa komunistima. A da smo poslušale bilo koju stranu izmirenje sa bilo kim bilo bi zaista nemoguće.

Vežbali smo socijalne radnike da idu u ruralne oblasti da pomognu oko zdravstvenih, ekonomskih i obrazovnih problema i pri tome su obe strane sa podozrenjem gledale na nas. Naš rad na izmirenju nije bio sam na nivou govora, već i kroz konkretno delovanje. Pokušavali smo da pomognemo seljacima da pronađu nadu. Mnogim izbeglicama smo pomogli da se smeste u novim domovima. Pomogli smo da se organizuje staranje za više od deset hiljada siročadi. Pomogli smo seljacima da ponovo izgrade svoja razorena sela. Rad na izmirenju nije samo diplomatski, on je i konkretan. U isto vreme, u našim srcima bio je glas mira.

Govorili smo da ljudi u porodici moraju brinuti jedni o drugima kao braća i sestre i prihvatiti jedni druge. Ne treba da ubijaju jedni druge zbog bilo kakve ideologije. Takva poruka nije uopšte bila popularna u vreme rata.

Moje spise cenzurisale su obe strane. Moje pesme zaplenile su obe strane.

Prijatelju su jednu od mojih zbirki pesama krišom odštampali, jer vlada u Sajgonu nije odobravalala njeno štampanje. Onda su istu tu knjigu komunisti napali preko radija, govoreći da ona šteti borbi, da ju je verovatno finansirala CIA.

Nacionalistička policija upala je u knjižaru i zaplenila sve primerke koji su se tu zatekli. U Hueu jedan ljubazan policajac ušao je u knjižaru i rekao da ta knjiga ne može stajati u izlogu, treba je sakriti i prodavati jedino kada je neko zatraži. Bili smo pod pritiskom ne samo u izražavanju svojih strepnji i predloga da se problem između braće i sestara reši, sprečavali su nas i u tome da pomažemo ljudima.

Mnogo je naših socijalnih radnika ubijeno ili kidnapovano. Obe strane sumnjale su da radimo za onu drugu. Neke od naših radnika ubili su fanatični katolici, jer su podozrevali da radimo za komuniste, a neke od naših radnika streljali su komunisti. A naši radnici bili su veoma popularni među običnim narodom. Bili su to veoma predani mladići i devojke, uključujući i mnoge mlade monahe i monahinje. Oni nisu dobijali nikakvu platu za svoj rad; jedino su želeli da služe i praktikuju budizam. U ratnu situaciju doneli su svoju saosećajnu ljubav, milosrđe i dobru volju, a za uzvrat dobijali onoliko koliko je bilo potrebno da prežive. Odlazili su u sela ne očekujući da bilo šta dobiju zauzvrat.

Sećam se mladića po imenu An koji se specijalizovao u obučavanju seljaka u novim metodama uzgoja pilića. Učio ih je kako da spreču oboljevanje. I jednom ga je jedan seljak upitao: "Koliko dobijaš od vlade svakog meseca?" An je odgovorio: "Mi ništa ne dobijamo od vlade. Zapravo mi ni ne radimo za vladu, mi dolazimo iz manastira. Nas je budistički manastir poslao da vam pomognemo." Nije rekao seljaku, koji nije bio naročito obrazovan, da pripada Omladinskoj školi za društvenu akciju, pri Ujedinjenoj budističkoj crkvi. To je za njega bilo suviše komplikovano, te je jednostavno rekao da su ga poslali iz manastira.

"A zašto ste vi iz manastira došli ovamo?"

An reče: "Mi činimo milosrđe." Ovo je veoma popularan izraz u budizmu.

Seljak beše iznenađen. Onda reče: "Ja sam naučio da ljudi idu u hram da bi činili milosrđe. Zašto ti ovde činiš milosrđe?"

Mladić mu odgovori: "Znate, čiko, u ova vremena ljudi toliko pate, da čak i Buda mora doći ovamo da pomogne. Mi Budini učenici činimo milosrđe upravo ovde gde vi patite." Ove reči postale su osnova naše filozofije društvene akcije, angažovanog budizma. Buda mora biti u društvu. On više ne može ostati u hramu, jer ljudi toliko pate.

Za nekoliko godina postali smo veoma popularni u unutrašnjosti Vjetnama. Nismo imali mnogo novca, ali pošto smo radilo tako da činimo milosrđe, ljudi su nas zavoleli. Komunistička strana je to znala i nije nas želela na tom terenu, tako da su se pojavili jedne noći i ispitivali ko nam je dao dozvolu da tu radimo. Naši radnici odgovoriše da nemamo dozvolu ni od vlade ni od komunista. Mi jednostavno ovde činimo milosrđe. Jednom su komunisti naredili našim socijalnim radnicima da napuste određenu teritoriju, govoreći. "Nećemo biti odgovorni za vašu bezbednost ukoliko ostanete duže od dvadeset četiri časa." Drugi put, došli su neki fanatici sa vladine strane, neslužbeno, i ispitivali naše socijalne radnike jesu li ooni zaista socijalni radnici iz budističke zajednice. Onda petoricu odvedoše do obale reke , pošto su još jednom proveravali jesu li oni zaista budistički socijalni radnici, rekoše im: "Žao nam je, ali moramo da vas ubijemo." Pobili su ih svu petoricu. Onemogućavale su nas obe stranei to noću. Znali su da ukoliko nas zlostavljaju danju, seljaci to neće odobravati.

Jedna bomba nije uletela u moju sobu samo zahvaljujući zavesi. Druge noći, više bombi ubačeno je u spavaonicu naše škole i dva radnika su ubijena, a mnogi

ranjeni. Jedan mladić ostao je paralizovan i kasnije je lečen u Nemačkoj. Jedna devojka pogođena je sa više od 1.000 sitnih šrapnela. Mnogo je krvi izgubila i spasao ju je naš japanski prijatelj koji nam je pomagao. Kasnije, uspelo nam je da je prebacimo u Japan na operaciju. Pokušali su da izvade te male metalne delove, ali 300 komada nije moglo biti izvađeno i ostalo je u njezinom telu.

Jednog dana, dok sam boravio u Parizu kao član vjetnamske budističke mirovne delegacije, koja je učestvovala na mirovnim pregovorima, telefonom su me pozvali iz Sajgona sa vešću da je četvoro naših socijalnih radnika upravo streljano. Zaplakao sam. Jer ja sam ih bio pozvao da se obučavaju za socijalne radnike. Prijatelj koji se našao pored mene reče: "Thây, ti si neka vrsta generala koji predvodi armiju nenasilja i pošto se tvoja armija bori za ljubav i izmirenje, sigurno je da će biti žrtava. Nema potrebe da plačeš." [videti *Love in Action: Writings on Nonviolent Social Change* (Berkeley: Parallax Press, 1993)]

Rad na izmirenju uopšte nije diplomatski rad. Ne bavite se radom na izmirenju ako putujete i susrećete desetine misnistara inostranih poslova. Morate koristiti svoje telo, svoje vreme i svoj život da biste radili na izmirenju. Obavljate ga na mnoge načine i u tome vam mogu odmagati čak i ljudi kojima želite da pomognete. Morate saslušati i razumeti patnju na jednoj strani, a onda odete i saslušate patnju na drugoj strani. Tada ćete moći svakoj strani da kažete o tome koliko pati ona druga strana. Ta vrsta rada je ključna i za nju je potreban hrabrost. Mnogo nam je ljudi potrebno koji su u stanju da saslušaju, u Južnoj Africi, na Bliskom Istoku, u Istočnoj Evropi i drugde.

Četvrto pravilo je bodisatvino pravilo. Potrebno nam je pomno proučavanje da bismo bili u stanju da ga praktikujemo na praviu način, u sebi, u svojoj porodici, zajednici, našem društvu i u čitavom svetu.

Rev. 20/8/2001

www.geocities.com/budizam/texts/tnh5p/precept4.html

Peto pravilo:

Dijeta za društvo promišljenih pojedinaca

Thich Nhat Hanh

Prevod Branislav Kovacevic

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Svestan patnje izazvane nepromišljenim konzumiranjem, zavetujem se da ću negovati dobro zdravlje, i fizičko i mentalno, za sebe, moju porodicu i moje društvo, vežbajući se pažljivosti dok jedem, pijem ili bilo šta drugo unosim u sebe. Zavetujem se da ću uzimati samo ono što čuva mir, blagostanje i radost u mom telu, u mojoj svesti i u kolektivnom telu i svesti moje porodice i šire zajednice. Odlučan sam da ne uzimam alkohol ili bilo šta drugo što izaziva zavisnost, da ne koristim hranu ili druge stvari koje sadrže toksine, kao i da se klonim nekih emisija na TV, časopisa, knjiga, filmova i razgovora. Svestan sam da trovanje moga tela ili svesti ovim otrovima predstavlja izdaju za moje pretke, moje roditelje, moju zajednicu i buduće generacije. Radiću na tome da transformišem nasilje, strah, bes i zbunjenost u sebi, praktikujući jednu takvu dijetu za sebe i za društvo. Shvatam da je ispravna fizička i mentalna dijeta ključna za moj preobražaj i za preobražaj društva.

Kad god se tuširamo možemo pogledati svoje telo i videti da nam je ono dar od naših roditelja i njihovih roditelja. Iako mnogi od nas ne žele da imaju mnogo veze sa svojim roditeljima – možda su nas nekada davno jako povredili – kada se bolje zagledamo vidimo da nikada ne možemo da se potpuno oslobodimo identifikacije sa njima. Kako peremo deo po deo tela možemo se zapitati: "Kome pripada ovo telo? Ko mi je preneo to telo? Šta je preneto?" Meditirajući na taj način, otkrićemo da postoje tri komponente: prenosilac, ono što se prenosi i onaj koji to prima. Prenosilac su naši roditelji. Mi smo produžetak naših roditelja i njihovih predaka. Objekat koji se prenosi je samo naše telo. A onaj koji prima smo mi. Ako nastavimo da meditiramo o tome, jasno ćemo videti da su prenosilac, objekat koji se prenosi i primalac jedno. Svi troje su prisutni u našem telu. Kada smo u dubokoj vezi sa sadašnjim trenutkom možemo videti da su svi naši preci i potomci prisutni u nama. Uvidevši to, znaćemo šta da činimo i šta da ne činimo – za nas, naše pretke, našu decu i njihovu decu.

U početku, kada pogledate svoga oca, verovatno ne vidite da ste vi i vaš otac jedno. Možda se ljutite na njega zbog mnogih stvari. Ali u trenutku kada razumete i volite svoga oca, razumete prazninu prenošenja. Shvatate da voleti sebe znači voleti sopstvenog oca i da voleti svoga oca znači voleti sebe. Održavati svoje telo i svoju svest zdravim znači činiti to isto i za svoje pretke, svoje roditelje i buduće generacije. Činite to za svoje društvo i za svakoga, ne samo za sebe. Prva stvar koju treba da imate na umu je da to ne činite kao izdvojena jedinka. Šta god da jedete, činite to za svakoga. Svi vaši preci i sva buduća pokolenja jedu to zajedno sa vama. To je pravo značenje praznine prenošenja. Peto pravilo treba praktikovati u tom duhu.

Ima ljudi koji piju alkohol i opijaju se, koji razaraju svoje telo, porodice i društvo. Oni treba da se uzdrže od pijenja. Ali vi koji ste pili čašu vina jednom nedeljno tokom poslednjih trideset godina, a da niste naškodili sebi, zašto bi trebalo da prestanete da pijete? Kakva je korist od pridržavanja ovog pravila ako pijenje

alkohola ne škodi ni vama niti drugim ljudima? Premda niste povredili sebe što ste tokom trideset godina pili samo jednu ili dve čaše vina svake nedelje, činjenica je da to može uticati na vašu decu, vaše unuke i društvo u kojem živite. Potrebno je samo da se zagledamo malo dublje da bismo to videli. Vi se ne držite pravila samo radi sebe, već za sve druge. Možda u vašoj deci drema sklonost za alkoholom i, videvši vas da pijete vino svake nedelje, neko od njih može postati alkoholičar u budućnosti. Ako se odreknete svoje dve čaše vina, to je da pokažete svojoj deci, svojim prijateljima i svome društvu da vaš život nije samo radi vas. Vaš život je za vaše pretke, buduće generacije i takođe za čitavo društvo. Prestati piti dve čaše vina svake nedelje je veoma ozbiljno vežbanje, čak i ako vam to prethodno nije nanelo nikakvo zlo. To je uvid bodhisattve koji zna da sve što čini jeste učinjeno za sve njegove pretke i buduće potomke. Praznina prenosa jeste osnova Petog pravila. Upotreba droga, toliko raširena među mladima, može takođe biti zaustavljena ovakvom vrstom uvida.

U današnje vreme ljudi misle da njihovo telo pripada samo njima i da sa njime mogu da čini što god im je volja. "Imam prava da živim sopstveni život." Kada tako nešto kažete, zakon vas podržava. To je jedna od manifestacija individualizma. Ali prema učenju o praznini, vaše telo nije vaše. Vaše telo pripada vašim precima, vašim roditeljima i budućim potomcima. Ono takođe pripada društvu i svim ostalim živim bićima. Svi oni morali su da se udruže da bi to telo bilo stvoreno – drveće, oblaci, sve. Održavajući svoje telo zdravim, izražavate zahvalnost čitavom kosmosu, svim precima, pri tome takođe ne izdajući svoje potomstvo. Praktikujuemo ovo pravilo radi celog kosmosa., čitavog društva. Ako smo zdravi, svako može imati koristi od toga – ne samo svaki član društva muškaraca i žena, već svako u društvu životinja, biljaka i minerala. To je pravilo bodhisattve. Kada praktikujemo Pet pravila mi smo već na putu bodhisattve.

Kada nam pođe za rukom da se iskobeljamo iz oklopa sopstvenog malog "ja" i uvidimo da smo povezani sa svime i svakim, tada ujedno vidimo da svaki naš postupak jeste povezan sa celinom čovečanstva, čitavim kosmosom. Održavati

sopstveno zdravlje znači biti dobar prema svojim precima, svojim roditeljima, potomstvu i svom društvu. Zdravlje nije samo telesno zdravlje, već i mentalno. Peto pravilo tiče se zdravlja i izlečenja.

"Svestan patnje izazvane nepromišljenim konzumiranjem, zavetujem se da ću negovati dobro zdravlje, i fizičko i mentalno, za sebe, moju porodicu i moje društvo.." Zato što to ne činite samo zbog sebe, prestati piti čašu-dve vina nedeljno jeste istinski postupak bodhisattve. Činite to zbog svih. Na prijemu, kada vam neko ponudi čašu vina, možete se nasmešiti i odbiti: "Ne, hvala. Ne pijem alkohol. Bio bih vam zahvalan ako mi ponudite čašu soka ili vode." Činite to blago, sa osmehom. To veoma mnogo pomaže. Dajete primer mnogim prijateljima, uključujući i mnogu decu koja su prisutna. Iako to može biti učinjeno na veoma učtiv, skroman način, to je istinski postupak bodhisattve, davanje primera sopstvenim životom.

Sve što majka pojede, popije, zbog čega se brine ili se plaši, imaće posledice za fetus u njoj. Iako je dete u njoj tek začeto, sve to ostaje u njemu. Ukoliko buduća majka nije svesna prirode "međubića", može naneti štetu i sebi i svome detetu u isto vreme. Ako pije alkohol, uništiće u određenoj meri moždane ćelije svoga deteta. Savremena istraživanja su to pokazala.

Promišljeno konzumiranje jeste predmet ovoga pravila. Mi smo ono što konzumiramo. Ako dobro pogledamo ono što konzumiramo svakoga dana, bićemo u prilici da saznamo i svoju prirodu. Moramo da jedemo, pijemo, konzumiramo, ali ako to činimo nepromišljeno, možemo uništiti svoja tela i svoju svest, pokazujući nezahvalnost prema svojim precima, našim roditeljima i budućim generacijama.

Kada jedemo sa svešću, tada smo u bliskom kontaktu sa hranom. Hrana koju jedemo dolazi nam od prirode, od živih bića i iz kosmosa. Dodirnuti je našom svešću znači iskazati zahvalnost. Sabrano jedenje može biti velika radost. Uzimamo hranu viljuškom, pogledamo na trenutak pre nego što je stavimo u usta i onda

žvaćemo, pažljivo i sabrano, barem pedeset puta. Ukoliko tako vežbamo bićemo u kontaktu sa čitavim kosmosom.

Biti u kontaktu jeste i znati da li u hrani ima otrova. Zahvaljujući sabranosti možemo prepoznati je li hrana zdrava ili nije. Pre jela, članovi porodice mogu praktikovati lagane udahe i izdahe, pri čemu posmatraju hranu na stolu. Neko od prisutnih može izgovoriti ime svakog jela: "krompir", "salata" i tako dalje. Nazivajući nešto njegovim imenom, pomažemo sebi da uspostavimo dublju vezu sa tim i vidimo njegovu istinsku prirodu. U isto vreme, sabranost nam otkriva prisustvo ili odsustvo toksina u svakom jelu. Deca uživaju da ovo rade, ako im pokažemo kako. Pažljivo jedenje je dobra škola. Ako izvesno vreme vežbate na ovaj način, ustanovićete da pažljivije jedete, a vaša vežba pažljivog jedenje biće primer i drugima. Prava je veština jesti na način koji u naš život unosi sabranoast.

Možemo imati strogu dijetu za svoje telo i isto tako možemo imati strogu dijetu za svoju svest, svoje mentalno zdravlje. Potrebno je da se uzdržimo od konzumiranja one vrste intelektualne "hrane" koja unosi otrove u našu svest. Neke TV emisije, na primer, obrazuju nas i pomažu nam da vodimo zdraviji život i trebalo bi da imamo vremena da gledamo takav program. To može biti vežba sa svakoga u porodici.

Znamo da pušenje nije dobro za zdravlje. Trebalo je mnogo truda da se proizvođači nateraju da na svakoj pakli cigareta odštampaju: "PAŽNJA, PUŠENJE MOŽE BITI OPASNO PO VAŠE ZDRAVLJE". To je ozbiljno upozorenje, ali je bilo neophodno pošto su reklame kojima se propagira pušenje vrlo zavodljive. One mladim ljudima usađuju ideju da ukoliko ne pušite ne živite na pravi način. Te reklame povezuju pušenje sa prirodom, prolećem, skupim kolima, lepim muškarcima i ženama i životom na visokoj nozi. Ta vrsta reklamiranja je vrlo opasna; ona prodire u našu podsvest. Toliko je mnogo divnih i zdravih stvari za jelo i piće. Mi treba da pokažemo na koji način ova vrsta propagande zavodi ljude na pogrešan put.

Upozorenje na kutiji cigareta nije dovoljno. Moramo da se borimo, pišemo članke i

činimo sve drugo što nam je na raspolaganju u korist kampanje protiv pušenja i pijenja alkohola. Idemo u pravom smeru. Danas, između ostalog, možemo recimo da letimo avionom a da se ne gušimo u duvanskom dimu. Moramo još više napora uložiti u tom pravcu.

Znam da pijenje vina ima duboke korene u zapadnoj kulturi. U ceremoniji euharistije i pashe vino je važan element. Ali razgovarao sam sa sveštenicima i rabinima o ovome i oni su mi rekli da je moguće vino zameniti sokom od grožđa. Čak i ako uopšte ne pijemo, još uvek nas može na ulici ubiti pijani vozač. Ubediti nekoga da ne pije znači ovaj svet učiniti sigurnijim za sve nas.

Nekada ne moramo da jedemo ili pijemo onoliko koliko inače činimo, ali je to postala neka vrsta zavisnosti. Osećamo se tako usamljeni. Usamljenost je nesreća savremenog života. Slično je sa Trećim i Četvrtim pravilom – osećamo se usamljeni, pa započinjemo razgovor ili seksualnu vezu, nadajući se da ćemo odagnati osećaj usamljenosti. Pijenje i jedenje može takođe biti povezano sa usamljenošću. Želite da se napijete ili prejedete kako biste zaboravili na usamljenost, ali to što jedete može uneti otrove u vaše telo. Kad ste sami otvorite frižider, gledate TV, čitate časopise ili romane, uzmete telefon i pričate. Ali nepromišljeno konzumiranje uvek stvari učini samo gorima.

Možda u filmu koji gledate ima mnogo nasilja, mržnje i straha. Provodeći jedan sat gledajući taj film, zalivamo to semenje nasilja, mržnje i straha u sebi. Činimo to i dopuštamo i svojoj deci da isto čine. Zato bi trebalo napraviti porodični sastanak i odrediti jedan promišljen način gledanja TV programa. Možda ćemo na svoj televizor zalepiti upozorenje slično onome na kutiji cigareta: "PAŽNJA, GLEDANJE TELEVIZIJE MOŽE BITI OPASNO PO VAŠE ZDRAVLJE". To je istina. Neka deca su se priključila uličnim bandama, a druga su vrlo agresivna, delom zbog toga što su gledala mnogo nasilja na televiziji. Moramo obratiti pažnju kako u svojoj porodici koristimo televizor.

Možemo imati koristi gledajući mnoge zdrave i korisne emisije na TV. Ne treba da uništimo svoj TV aparat, već samo da ga koristimo na mudar i obazriv način. O tome možemo raspravljati u porodici i u zajednici. Mnogo je stvari koje možemo da učinimo, kao što je zahtev TV stanicama da obrate pažnju na sadržaj programa ili davanje podrške onima koje emituju obrazovne programe. Tokom rata u Vjetnamu američka vojska je razbacala po džungli na hiljade tranzistora koji su mogli da hvataju samo jednu stanicu, onu koja je propagirala za antikomunističku stranu. To nije psihološki probitačno, ali mislim da bi se mnoge porodice obradovale TV aparatu koji bi nam omogućavao da pratimo samo zdrav program. Nadam se da ćete svojim pismima uticati na televizijske stanice u ovom pogledu.

Moramo biti zaštićeni, jer otrovi su svuda oko nas. Oni razaraju naše društvo, porodice, nas same. Moramo iskoristiti sve što nam je na raspolaganju da bismo se zaštitili. Raspravljanje o ovim idejama će izroditi mnoge druge važne ideje, kako da sebe zaštitimo od destruktivnog televizijskog programa. Takođe treba da u svojoj porodici i široj zajednici raspravljamo o časopisima koje sa uživanjem čitamao i mi i naša deca, jer treba da bojkotujemo one novine koje sipaju otrove u naše društvo. Ne samo da treba da se uzdržimo od njihovog čitanja, već i da uložimo napor da ljude upozorimo na opasnost čitanja i kozumiranja proizvoda te vrste. Isto je i sa knjigama i razgovorima.

Pošto smo usamljeni, želimo da razgovaramo, ali ti razgovori mogu takođe stvoriti mnogo otrova. S vremena na vreme, posle razgovora sa nekim, osećamo se paralizovani onim što smo upravo čuli. Sabranost pažnje će nam omogućiti da prekinemo sa takvom vrstom konverzacije koja u nas unosi još otrova.

Psihoterapeuti su ti koji pomno slušaju o patnjama svojim pacijenata. Ukoliko nemaju način da neutrališu i transformišu bol i tugu u sebi, neće biti u stanju da ostanu sveži i zdravi na duže staze.

Vežba koju predlažem ima tri tačke: prvo, dobro se zagledajte u svoje telo i svest i

identifikujte one otrove koji su već u vama. Moramo biti sopstveni lekar, ne samo za telo, već i za um. Pošto smo identifikovali te toksine, možemo pokušati da ih odstranimo. Jedan od načina je da pijemo mnogo vode. Drugi je da praktikujemo masažu, da pojačamo cirkulaciju na mestima gde su naslage otrova, tako da ih krv odstrani. Treće je da duboko udišemo vazduh koji je čist i svež. To donosi više kiseonika u krv i pomaže odstranjivanju otrova iz tela. Postoje mehanizmi u telu koji pokušavaju da neutrališu i odstrane te supstance, ali moguće je da je naše telo preslabo da samo obavi taj posao. Pokušavajući da to uradimo, moramo prestati da unosimo nove otrove.

U isto vreme zavirujemo i u našu svest da vidimo kojih vrsta otrova tamo ima. Mnogo je ljutnje, očaja, straha, mržnje, žudnje i ljubomore -- sve te stvari je Buda opisao kao otrove. Buda je govorio o tri glavna otrova: besu, mržnji i obmanutosti. Ima još mnogih drugih i treba da ih prepoznamo u sebi. Naša sreća zavisi od naše sposobnosti da ih transformišemo. Nismo vežbali, te nas otuda zavodi naš nepromišljen način života. Kvalitet našeg života umnogome zavisi od količine mira i radosti u našem telu i svesti. Ukoliko u telu i svesti imamo suviše otrova, mir i radost u nama neće biti dovoljno snažni da nas učine srećnim. Otuda je prvi korak identifikovati i prepoznati otrove koji se već nalaze u nama.

Drugi deo vežbanja je da budete svesni šta sve unosite u svoje telo i svest. Koje sam sve otrove danas uneo u svoje telo? Koje filmove sam danas gledao? Koje sam knjige čitao? Koji časopis? O čemu sam razgovarao. Pokušajte da uočite otrove.

Treći deo vežbanja je da sami sebi propišete neku vrstu dijeta. Svestan činjenice da je toliko mnogo otrova u mome telu i umu, svestan činjenice da ih konzumiram svakodnevno, izazivajući sopstvenu bolest i patnju svojih bližnjih, odlučujem da sebi propišem odgovarajuću dijetu. Zavetujem se da ću konzumirati samo stvari koje donose blagostanje, mir i radost mome telu i umu. Odlučan sam da više ne unosim otrove u svoje telo i um.

Zato ću napraviti spisak tih stvari. Znamo da ima mnogo toga što je hranljivo, zdravo i ukusno i što možemo konzumirati svakoga dana. Kad se odrekemo konzumiranja alkohola, ostaje nam više ukusnih i zdravih alternativa: voćni sokovi, čajevi i mineralna voda. Uopšte ne treba sebi da uskraćujemo radost življenja. Mnogo je lepih, informativnih i zabavnih emisija na TV. Toliko je izvrsnih knjiga i časopisa za čitanje. Toliko je divnih ljudi i mnoštvo tema o kojima treba razgovarati. Zavetujući se da konzumiramo samo ono što čuva naše zdravlje, mir i radost, kao i zdravlje, mir i radost naše porodice i društva, uopšte ne moramo sebi da uskraćujemo radost življenja. Praktikovanje ove treće vežbe donosi nam istinski mir i radost.

Praktikovanje dijete je suština ovoga pravila. Ratovi i bombe su proizvod naše svesti, individualne i kolektivne. U našoj kolektivnoj svesti toliko je nasilja, straha, žudnje i mržnje, a sve to se manifestuje kroz ratove i bombe. Bombe su proizvod našeg straha. Zato što drugi imaju razorne bombe, mi pokušavamo da napravimo još razornije. Onda drugi narodi dočuju da mi imamo strašno razorne bombe i oni pokušavaju da nas nadmaše. Ali uklanjanje bombi nije dovoljno. Čak i kad bismo sve bombe mogli da sklonimo na neku udaljenu planetu, ipak ne bismo bili bezbedni, jer koreni tih ratova i tih bombi još uvek su netaknuti u našoj kolektivnoj svesti. Transformisanje otrova u našoj kolektivnoj svesti jeste pravi put da iskorenimo rat.

Kada smo videli snimke kako Rodni Kinga premlaćuju na ulicama Los Anđelesa nismo razumeli zašto petorica policajaca treba da tuku bespomoćnu osobu i to tako krvnički. Videli smo nasilje, mržnju i strah kod policajaca. Ali to nije samo problem tih pet policajaca. Njihov postupak bio je manifestacija naše kolektivne svesti. Nisu oni jedini nasilni i puni mržnje i straha. Većina nas je takva. Toliko je nasilja u svim velikim gradovima, ne samo u Los Anđelesu, već i u San Francisku, Njujorku, Vašingtonu, Čikagu, Tokiju, Parizu i drugde. Svako jutro, odlazeći na posao, policajci kažu: "Moram da pazim inače mogu da me ubiju. I nikad se neću vratiti svojoj porodici." Policajci osećaju strah svaki dan i zato mogu da urade stvari koje

su vrlo nepromišljene. Ponekad ne postoji stvarna opasnost, ali zato što posumnja da bi mogao biti ubijen, on vadi pištolj i puca prvi. Može da puca u dete koje se igra pištoljem igračkom. Nedelju dana pre nego što je Rodni King bio premlaćen jednoj policajki su u Los Anđelesu pucali u lice i ubili je. Prirodno je da su svi policajaci iz te oblasti bili puni gneva kad su čuli za to i okupili su se na sahrani kako bi iskazali svoj bes i mržnju prema društvu, jer ih nije dovoljno zaštitilo. Ni vlade nisu sigurne -- predsednike i premijere ubijaju. Zato što je društvo takvo, takvi su i policajci. "Ovo postoji zato što postoji i ono. Ovo je takvo, jer je i ono takvo." Nasilno društvo stvara nasilne policajce. Uplašeno društvo stvara uplašene policajce. Pritvaranje policajaca ne rešava problem. Moramo da promenimo društvo iz korena, a to znači našu kolektivnu svest, gde leže koreni energija straha, besa, pohlepe i mržnje.

Ne možemo okončati rat gnevnom demonstracijama. Moramo praktikovati dijetu za sebe, svoje porodice, svoje društvo. Moramo to da činimo udruženi sa svim drugima. Da bismo imali zdraviji TV program, moramo da radimo sa umetnicima, piscima, filmadžijama, pravnicima i zakonodavcima. Moramo da pojačamo borbu. Meditacija ne treba da bude neka vrsta droge koja će nas učiniti nesvesnim stvarnih problema. Ona treba da stvori svesnost u nama, u našim porodicama i društvu. Da bismo postigli rezultat prosvetljenje mora da bude kolektivno. Moramo da prekinemo sa onim konzumiranjem koje truje našu kolektivnu svest.

Ja ne vidim nijedan drugi put sem praktikovanja ovih pravila bodhisattve. Moramo da ih praktikujemo kao društvo kako bismo načinili dramatične promene koje su nam neophodne. Da bismo praktikovali kao društvo potrebno je da se svako od nas zavetuje na praktikovanje poput bodhisattve. Ovo je velik problem. On se tiče našeg opstanka i opstanka naše vrste i planete. Nije stvar u tome da li ćete ili ne uživati u jednoj čaši vina. Ako prestanete da pijete svoju čašu vina, činite to za čitavo društvo. Znamo da je peto pravila upravo isto kao i prvo. Kada praktikujete neubijanje i znate da zaštitite živote čak i sićušnih životinja shvatate da jedenje manje mesa ima veze sa praktikovanjem ovoga pravila. Ako niste u stanju da

potpuno prestanete da jedete meso, učinite makar napor da ga što više smanjite. Ako jedenje mesa i pijenje alkohola možete da prepolovite, već time ćete učiniti čudo; samo to može rešiti problem gladi u zemljama trećeg sveta. Praktikovanje pravila znači napredovati svaki dan. Zato tokom ceremonije recitovanja pravila na pitanje da li smo uložili napor proučavanja i praktikovanja pravila uvek odgovaramo svesnim disanjem. To je najbolji odgovor. Svesno disanje znači da sam uložio napor, ali da mogu još i bolje.

Tako može biti i sa Petim pravilom. Ako niste u stanju da potpuno prestanete da pijete, tada ga smanjite za četiri petine ili tri četvrtine. Razlika između Prvog i Petog pravila je u tome što alkohol nije isto što i meso. Alkohol stvara zavisnost. Jedna kap traži drugu. Zato vas ohrabrujem da ne uzimate čak ni jednu čašu vina. Jedna čaša može doneti drugu. Iako je suština ista kao kod Prvog pravila, toplo vam preporučujem da ne uzimate ni prvu čašu vina. Kada vidite da ste u opasnosti, odustajanje od prve čaše vina znak je vaše prosvetljenosti. Vi to činite za sve nas. Dajete primer za našu decu i naše prijatelje. Na francuskoj televiziji kažu: "Jedna čaša je u redu, ali tri čaše će doneti katastrofu." (Un verre ça va; trois verres bonjour les dégâts.) Ne kažu da prva čaša donosi drugu, a druga donosi treću. Oni ne kažu to, jer pripadaju civilizaciji vina. Ovde u Šljivinom selu, u regionu Bordo, okruženi smo vinom. Mnogi od naših suseda iznenađeni su da ne koristimo to što smo u ovom regionu, ali mi smo ostrvo otpora. Molimo vas, pomozite nam.

Kada sam bio iskušenik, naučio sam da s vremena na vreme moramo da koristimo alkohol za pripremanje leka. Mnogo je korenja i bilja koje treba namočiti u alkohol da bi se postigao efekat. U tim slučajevima alkohol je dopušten. Kada je bilje pripremljeno, stavljamo alkoholnu mešavinu u posudu i prokuvavamo. Tada ono više nema efekat trovanja. Ako koristite alkohol u kuvanju, rezultat može biti isti. Pošto je hrana kuvana, alkohol u njoj više neće imati otrovan efekat. Dakle treba proceniti situaciju.

Niko ne može pravilo da praktikuje savršeno, čak ni Buda. Vegetarijanska jela koja

su mu bila darivana nisu bila potpuno vegetarijanska. U kuvanom povrću bilo je mrtvih bakterija. Ne možemo praktikovati Prvo pravilo ili bilo koje od pravila savršeno. Ali zbog realne opasnosti po naše društvo -- alkoholizam je uništio toliko porodica i doneo toliko mnogo nesreće -- moramo nešto učiniti. Moramo da živimo na način koji će iskoreniti tu vrstu štete. Zbog toga čak i ako možete ostati sasvim zdravi i uz jednu čašu vina nedeljno, još uvek vas preklinjem svim silama da ostavite i tu jednu čašu.

Želeo bih takođe nešto da kažem o izbegavanju uzimanja droga. Kao što je alkohol bio kuga jedne generacije, droga je kuga druge. Jedna devojka iz Australije rekla mi je da ne poznaje nikoga od svojih vršnjaka koji ne uzima ovu ili onu vrstu droge. Često mladi ljudi koji su koristili droge dolaze u meditacione centre da se uhvate ukoštac sa problemom suočavanja sa životom onakvim kakav jeste. To su često talentovani i osećajni ljudi -- slikari, pesnici i pisci -- ali su postavši zavisni od droge, u većoj ili manjoj meri, uništili deo svojih moždanih ćelija. To znači da oni sada poseduju sasvim malo stabilnosti i podložni su nesanicima ili noćnim morama. Činimo ono što možemo da ih ohrabrimo da ostanu na kursu meditacije u centru, ali pošto se oni lako obeshrabre, skloni su da dignu ruke od svega čim stvari postanu malo teže. Onima koji su bili zavisnici od droge potrebna je disciplina. Nisam siguran da je mesto kao što je Šljivino selo najbolje mesto za lečenje zavisnika od droge. Mislim da su specijalisti za to bolje opremljeni od nas. Meditacioni centar trebalo bi da može da primi edukatore i specijaliste u odvikavanju od droge, kao i žrtve zavisnosti na kratke kurseve meditacije i bude im na raspolaganju onda kada im je to zaista potrebno.

Praksa koju mi nudimo oslanja se na Peto pravilo, pre svega na spečavanje nekoga da se uopšte uplete u droge. Roditelji naročito moraju da znaju koju duhovnu hranu da ponude svojoj deci. Tako često deca osećaju duhovnu glad usled potpuno materijalističkog stava svojih roditelja. Roditelji nisu u stanju da na svoju decu prenesu vrednosti svog duhovnog nasleđa i deca pokušavaju da ispunjenje pronađu

u drogama. Droge se čine kao jedino rešenje kada učitelji i roditelji ne daju bilo kakav duhovni podsticaj. Mladim ljudima je potrebno da dotaknu onaj osećaj duboko ukorenjenog blagostanja u sebi i bez uzimanja droge i zadatak je onih koji se o njima staraju da im pomognu u pronalaženju duhovne hrane i blagostanja. Ali ako i oni sami još nisu pronašli svoj izvor duhovnog zdravlja, kako mogu pokazati mladima gde se to zdravlje nalazi?

Peto pravilo govori nam da pronađemo odgovarajuću duhovnu hranu, ne samo za sebe, već i za svoju decu i buduće generacije. Duhovna hrana može biti pronađena u Mesecu, prolećnim cvetovima i dečijem pogledu. Najosnovnije meditativne vežbe kada osvešćujemo svoje telo, svoj um i svet oko nas mogu nas dovesti u daleko bogatije stanje ispunjenosti nego što to mogu droge. Možemo da slavimo radosti koje nam dolaze i od najjednostavnijih zadovoljstava.

Upotreba alkohola i droge izaziva veliku štetu našim društvima i porodicama. Vlade se upinju da spreče trgovinu drogom. Koriste avione, oružje i vojsku. Većina ljudi zna kako je razorna droga, ali ne mogu da se odupru, jer toliko je bola i usamljenosti u njima, pa im alkohol i droga pomažu da na kratko zaborave svoju muku. Kad jednom postanu zavisni od alkohola ili droge, ljudi će učiniti bilo šta da ih se dokopaju -- lagaće, krašće, pljačkaće, čak i ubiti. Sprečavanje trgovine drogom nije najbolji način da se ljudi spreče da uzimaju drogu. Najbolji način je praktikovati Peto pravilo i pomagati drugima da ga i oni praktikuju.

Konzumirati sa svešću jeste inteligentan način da prestane unošenje otrova u našu svest, a bolest se spreči da nama ovlada. Učenje veštine da se odaberu i svare osvežavajući, hranljivi i lekoviti elementi jeste način da se povrati ravnoteža i transformišu bol i usamljenost koji su već u nama. Da bismo to učinili, moramo da vežbamo zajedno. Praksa svesnog konzumiranja trebalo bi da bude nacionalni kredo. Nju treba smatrati istinskim obrazovanjem za mir. Roditelji, učitelji, vaspitači, lekari, terapeusti, advokati, pisci, novinari, filmski radnici, ekonomisti i zakonodavci moraju da vežbaju zajedno. Mora postojati način da se organizuje takva vrsta vežbanja.

Praktikovanje sabranosti pomaže nam da budemo svesni onoga što se događa. Kada jednom budemo u stanju da dublje sagledamo patnju i korene patnje, bićemo podstaknuti da delamo, da vežbamo. Energija koja nam je potrebna nije strah ili bes; potrebna nam je energija razumevanja i saosećanja. Nema potrebe da kritikujemo i osuđujemo. Oni koji uništavaju sebe, svoje porodice i svoje društvo trujući sebe, ne čine to namerno. Njihov bol i usamljenost su nepodnošljivi i oni žele da im umaknu. Njima treba pomoći, a ne kažnjavati ih. Samo nas razumevanje i saosećajnost na kolektivnom nivou mogu osloboditi. Praktikovanje ovih Pet divnih pravila jeste praktikovanje sabranosti pažnje i saosećanja. Da bi naša deca i njihova deca imala budućnost, mi moramo da ih praktikujemo.

Rev. 6/10/2001

www.geocities.com/budizam/texts/tnh5p/precept5.html

Budistička meditacija

Priručnik za mentalno vežbanje zasnovan na Budinom putu sabranosti

Njanaponika Thera

[Uvod](#) | [Put sabranosti](#) | [Sabranost i jasno shvatanje - deo 1](#) |
[Sabranost i jasno shvatanje - deo 2](#) | [Četiri objekta sabranosti](#)
[Negovanje uma](#) | [Burmanska satipatthana metoda](#) | [Sabranost na dah](#)
[Veliki govor o temeljima sabranosti](#)

Preveo Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

PUT SABRANOSTI

Značenje, metodi i svrha

Poruka pomoći

U ovo naše vreme, posle dva svetska rata, izgleda kao da istorija ponavlja svoje lekcije čovečanstvu glasom razgovetnijim no ikada, jer nemir i patnja koji su, avaj, opšti ekvivalent političkoj istoriji pogađaju sve veći deo čovečanstva, direktno ili indirektno. Pa ipak se čini da se te lekcije ne shvataju ništa bolje nego pre.

Razumno umu teže i bolnije od svih pojedinačnih slučajeva patnje tokom nedavne istorije čini se nepromišljeno i tragično ponavljanje istih grešaka, što čovečanstvo nagoni da se priprema za nov pir tog mahnitog ludila zvanog rat. Isti stari mehanizam ponovo deluje: međudejstvo pohlepe i straha. Žeđ za moći ili želja da se dominira su ograničeni strahom - strahom od sredstava razaranja koje je sam čovek izumeo. Međutim, strah nije pouzdana kočnica čovekovim impulsima i on stalno truže sve oko sebe stvarajući osećaj frustriranosti, koji će ponovo raspiriti plamen mržnje. No, ljudi su još uvek zaokupljeni jedino simptomima svoje bolesti, slepi za njezin uzrok, koji ne čine ništa drugo do tri korena svakovrsnog zla (*akusala-mula*), a na njih je ukazao Buda: pohlepa, mržnja i obmanutost.

Tako ovom našem bolesnom i zaista mahnitom svetu dolazi jedno drevno učenje o večnoj mudrosti i potpunom sagledavanju stvari, Budina *dhamma*, učenje Prosvetljenoga, sa svojom porukom i moći isceljenja. Ono dolazi sa iskrenim i milosrdnim, ali tihim i nenametljivim pitanjem hoće li, ovoga puta, ljudi biti spremni da prihvate ruku pomoći koju je Probuđeni svojim besmrtnim učenjem pružio čovečanstvu obuzetom patnjom. Ili će svet čekati novi strašni božiji sud, čija posledica ovoga puta može biti čovekovo konačno uništenje, materijalno i duhovno?

Narodi sveta kao da i nesvesno pretpostavljaju kako su njihove rezerve snage nepresušne. Nasuprot takvom neopravdanom uverenju stoji opšti zakon prolaznosti, činjenica da se sve neminovno menja, koju je Buda sa toliko snage istakao. Taj zakon prolaznosti podrazumeva činjenicu, koju nam pokazuju i istorija i svakodnevno iskustvo, da spoljne okolnosti za materijalnu i duhovnu obnovu, kao i životna sila i unutrašnja spremnost koja je za to potrebna, nikada nisu bezgranični, kako u pogledu pojedinaca, tako i čitavih naroda. Koliko je mnogo imperija, po moći ravnim sadašnjima, netragom nestalo i koliko je ljudi, uprkos kajanju i "najboljim namerama", bilo suočeno sa jednim neopozivim "Prekasno!" Nikada nismo sigurni da nam možda upravo ovaj trenutak ili ova situacija pružaju šansu po poslednji put. Nikada ne znamo neće li snaga što je osećamo kako pulsira u našim venama biti poslednja šansa da izađemo iz začaranog kruga. Zato je baš

ovaj trenutak najdragoceniji. "Ne daj da ti izmakne!" upozorava Buda.

Budina poruka dolazi svetu kao efikasna pomoć u današnjim nesrećama i problemima i radikalna je lek za uvek prisutnu boljku. U umu zapadnjaka se može javiti sumnja o tome na koji im način u njihovim sadašnjim problemima može pomoći učenje poniklo na dalekom i nama stranom Istoku. Drugi, čak i na Istoku, mogu se pitati kako reči izgovorene pre 2.500 godine mogu imati značaj za naš "moderna svet", sem vrlo uopšteno. Oni koji se dvoume oko prostorne udaljenosti (podrazumevajući time, zapravo, razliku u rasi), trebalo bi da se upitaju je li Benares današnjem stanovniku Londona išta više stran od Nazareta, odakle je poteklo učenje koje je upravo tom istom stanovniku postalo blizak i važan deo života i mišljenja. Isto tako bi trebalo da priznaju da matematički zakoni otkriveni još davno u dalekoj Grčkoj nisu izgubili svoju važnost ni danas, u Britaniji ili drugde. No, posebno bi takvi kritički nastrojeni duhovi trebalo da razmotre mnogobrojne osnovne činjenice života koje su zajedničke čitavom čovečanstvu. Buda pre svega o njima govori. Oni koji iznose primedbu o udaljenosti u vremenu verovatno će se priseliti mnogih mudrih izreka davno umrlih svetaca i pesnika, koje tako duboko i skladno odjekuju u našim srcima da osećamo veoma živ i blizak kontakt sa tim velikanima koji su svet napustili još tako davno. Takvo iskustvo je u suprotnosti sa "sveprisutnim" neobaveznim naklapanjima u društvu, u novinama ili na radiju, koja upoređena sa drevnim glasovima mudrosti i lepote kao da potiču sa mentalnog nivoa čoveka kamenog doba uhvaćenog u moderne zamke. Prava mudrost je uvek savremena i uvek bliska otvorenom umu, koji je teškom mukom dosegao svoju visinu i time zaslužio šansu da je sasluša.

Učenje o umu, suština Budine poruke

Kao vrhunac čovekove misli, Budino učenje se ne bavi nečim stranim, dalekim ili zastarelim, već onim što je zajedničko čitavom čovečanstvu, onim što je uvek aktuelno i nama bliže od sopstvenih ruku i nogu - čovekovim umom.

U Budinom učenju um je polazna tačka, središte i, takođe, kao oslobođeni i pročišćeni um sveca, vrhunac.

Značajno je i vredno ukazati da Biblija započinje rečima: "U početku stvori Bog nebo i zemlju...", dok *Dhammapada*, jedan od najlepših i najpopularnijih budističkih tekstova započinje rečima: "Um je preteča svih stvari, on ih stvara i njima rukovodi". Ove važne reči su miran i nerivalski, ali neopoziv Budin odgovor takvoj biblijskoj veri. Tu se granaju putevi ove dve religije: jedan vodi daleko u imaginarno Iza, drugi vodi domu, pravo u samo čovekovo srce.

Um nam je najbliži, jer samo kroz um smo svesni takozvanog spoljašnjeg sveta, uključujući i sopstveno telo. "Ako razumemo um, razumeli smo sve", kaže se u jednom tekstu mahayana budizma (*Ratnamegha sutra*).

Um je izvor svega dobrog i lošeg što se rađa u nama i što nas pogađa spolja. Ovo je izneto upravo u prva dva stiha *Dhammapade* i, između mnogih drugih primera, u sledećim Budinim rečima:

"Sve što je od zla, povezano sa zlim, što pripada zlu - sve potiče iz uma.

Sve što je od dobrog, povezano sa dobrim, što pripada dobrom - sve potiče iz uma."

Anguttara nikaya I

Otuda, ono odlučujuće okretanje od kobnih puteva, okretanje koje može spasiti svet u ovo današnje doba krize, nužno mora biti okretanje ka unutra, ka putevima svoga uma. Samo kroz promenu iznutra može se doći do promene spolja. Čak i kada to ide sasvim polako, ipak nikada cilj neće biti promašen. Ukoliko postoji jak i stabilan centar unutar našeg uma, svaka zbrka na periferiji će postepeno biti smirena i periferne sile će se spontano grupisati oko fokusne tačke, baštineći od

njene jasnoće i snage. Red ili zbrka u ljudskom društvu proističu i odgovaraju redu ili zbrci u ljudskom umu. To ne znači da će čovečanstvo koje pati morati da čeka zoru zlatnog doba "kada će svi ljudi biti dobri". Iskustvo i istorija nas uče da je često veoma mali broj zaista plemenitih pojedinaca posedovao odlučnost i uvid neophodan za formiranje "fokusnih tačaka dobra", oko kojih će se okupiti oni koji nemaju hrabrost da vode, ali su spremni da slede. Međutim, kao što pokazuje istorija, istu, čak i veću privlačnost mogu imati snage zla. No, uteha je u ovom ne baš utešnom svetu da ne samo zlo, već i dobro može imati posebnu privlačnu snagu, koja će se svakako ispoljiti, samo ako imamo hrabrosti da je saslušamo.

"Naš um je taj koji treba učvrstiti korenima dobra; naš um je taj koji treba natopiti kišom istine; naš um je taj koji treba očistiti od svih smetnji; naš um je taj koji treba osnažiti odlučnošću."

Gandavyuha sutra

Otuda se Budina poruka sastoji u pomoći koju pruža umu. Niko sem njega, Prosvetljenog, nije ponudio pomoć te vrste na tako savršen, dubok i efikasan način. Ovo je izneto sa svim dužnim poštovanjem velikih praktičnih i teoretskih rezultata moderne analitičke psihologije, koja je kod mnogih svojih predstavnika, a naročito u velikoj ličnosti K.G. Junga, načinila definitivan zaokret ka shvatanju važnosti religioznog elementa i ka prihvatanju mudrosti Istoka. Današnja psihologija može dosta preuzeti, u pogledu niza praktičnih i teorijskih detalja, od Budinog učenja o umu; ona ga može prevesti u razne pojmove savremenog doba i tako potpomoći svoju praksu i teoriju u odnosu na određene individualne i društvene probleme našeg vremena. Ali, osnove Budinog učenja o umu zadržale su svoju punu vrednost i snagu; one su ostale neokrznute bilo kakvom promenom, vremenom ili naučnom teorijom. Razlog za to je što se osnovna situacija čovekove egzistencije ponavlja do u beskraj [1], i osnovne činjenice čovekovog fizičkog i mentalnog sklopa ostaće nepromenjene još jako dugo. Ova dva relativno stabilna faktora - opšta istovetnost ljudskih života i podudarnost fizičke i mentalne konstitucije ljudi - moraju činiti polaznu tačku svake nauke o čovekovom umu i

svakog pokušaja da se on na pravi način usmeri. Budino učenje o umu zasnovano je na izuzetno jasnom sagledavanju ova dva faktora i to mu je podarilo "vanvremenost", tj. neokrnjenu "savremenost" i vrednost.

Budina poruka, kao učenje o umu, uči nas sledećim trima stvarima:

upoznati um - koji nam je tako blizak, a ipak tako nepoznat;

oblikovati um - koji je tako neukrotiv i tvrdoglav, a opet može biti tako krotak;

osloboditi um - koji je stalno sputan, a opet može zadobiti slobodu ovde i sada.

Ono što se može nazvati teorijskim vidom Budinog učenja o umu odnosilo bi se na prvi od ova tri stava i njime ćemo se pozabaviti samo onoliko koliko je to potrebno za prevashodno praktičnu svrhu ovih stranica.

Ispravna sabranost, suština Budinog učenja o umu

Sve implikacije Budine isceljujuće poruke, kao i srž njegovog učenja o umu, sadržani su u savetu: "Budi sabran!", koji prožima veliku Budinu propoved "Temelji sabranosti pažnje" (*Satipatthana sutta*). Ova opomena, naravno, zahteva dodatno razjašnjenje za pitanja koja se iza njega javljaju: "Biti sabran na šta?" i "Kako postići sabranost?" Odgovor je dat u samom Govoru, u njegovom drevnom komentaru i u sažetom objašnjenju koje im sledi.

Ako smo prethodno govorili da je učenje o umu polazna tačka Budine poruke, sada možemo dodati da ispravna sabranost zauzima sasvim isto mesto u Budinom učenju o umu.

Otuda je sabranost pažnje:

nepogrešiv ključ za *upoznavanje uma* i zato je polazna tačka;

nepogrešiv ključ za *oblikovanje uma* i zato je žižna tačka;

uzvišena manifestacija dostignutog *oslobođenja uma* i zato je

kulminativna tačka.

Imajući ovo na umu, Buda je "temelje sabranosti pažnje" (*satipathana*) ispravno nazvao "jedinim putem" (*ekayano maggo*).

Šta je sabranost?

Sabranost, mada toliko hvaljena i sposobna da donese tako velika postignuća, nije nikakvo "mistično" stanje iza znanja i domašaja prosečnog čoveka. Naprotiv, ona je nešto sasvim jednostavno i obično, nama veoma blisko. U svojoj elementarnoj manifestaciji, poznatoj pod imenom "pažnja", ona je jedna od osnovnih funkcija svesti, bez koje ne bi moglo biti opažanja bilo kojeg objekta. Ako objekat čula emituje dovoljno jak nadražaj, javlja se pažnja u svom temeljnom obliku, kao jedno početno "uočavanje" objekta i okretanje ka njemu.[2] Tako se svest probija kroz tamni tok podsvesti (što se prema *abhidhammi* - budističkoj psihologiji - događa nebrojeno puta u svakoj sekundi tokom budnog stanja). Ovaj pokret klijujuće svesti ili početne pažnje još uvek je prilično primitivan proces, ali ima odlučujuću važnost, pošto je to prvo pojavljivanje svesti iz njezinog podsvesnog jezgra.

Prirodno je da se u ovoj prvoj fazi percepcije dobija samo uopštena i nerazgovetna slika objekta. Ukoliko postoji bilo kakvo interesovanje za objekat ili ako je njegov uticaj na čula dovoljno snažan, tada će na detalje biti usmerena podrobnija pažnja. Tako će se pažnja zadržati ne samo na različitim karakteristikama objekta, već i na njegovom odnosu prema posmatraču. To će omogućiti umu da poredi sadašnje opažanje sa sličnim iz prošlosti i, na taj način, biće moguća koordinacija iskustava. Ovaj stupanj označava veoma važan korak u mentalnom razvoju, a u psihologiji se naziva "asocijativno mišljenje". Ovo nam takođe pokazuje blisku i stalnu vezu između funkcija sećanja i pažnje (ili sabranosti) i sada je jasno zašto su u paliju, jeziku budističkih tekstova, obe te mentalne funkcije izražene jednom rečju *sati*. [3] Bez sećanja, pažnja usmerena na jedan objekat dobavljala bi samo izolovane

činjenice, kao što je slučaj sa većinom opažaja kod životinja.

Sledeći korak u evolucionom razvoju načinjen je zahvaljujući asocijativnom mišljenju, a to je uopštavanje iskustva, tj. sposobnost apstraktnog mišljenja. Za potrebe ovog izlaganja uključujemo ga u drugi stupanja kognicije, pošto on zavisi od razvoja pažnje. Nalazimo četiri karakteristike ovog drugog stupnja: pojavljuje se detalj, odnos prema posmatraču (subjektivnost), zatim asocijativno i apstraktno mišljenje.

Danas se daleko najveći deo čovekovog mentalnog života odigrava na nivou ove druge faze. Ona pokriva veoma široko područje: od svakog pažljivijeg posmatranja svakodnevnih činjenica i obavljanja nekog posla, pa do istraživačkog rada naučnika i suptilnih promišljanja filozofa. Ovde je opažanje svakako detaljnije i sveobuhvatnije, ali nije nužno i pouzdanije. Jer još uvek je manje-više iskrivljeno pogrešnim asocijacijama i drugim uticajima - emocionalnim i intelektualnim predrasudama, željama i, prvenstveno, glavnim uzrokom čitave obmanutosti, svesnom ili nesvesnom pretpostavkom o trajnoj suštini stvari i o postojanju ega ili duše u živim bićima. Pod uticajem svih ovih faktora pouzdanost čak i najopštijih zapažanja i sudova može biti ozbiljno ugrožena. Na ovom drugom stupnju će se zaustaviti daleko najveći broj onih kojima nedostaje vođstvo Budine *dhamme*, kao i onih koji njezina uputstva ne primenjuju na sistematsko vežbanje sopstvenih umova.

Sledećim korakom u postupnom razvijanju pažnje ulazimo u sam domen ispravne sabranosti ili ispravne pažnje (*samma-sati*). Ona se naziva ispravnom jer oslobađa um obmanjujućih uticaja, jer je osnova i suština ispravnog razumevanja, jer nas uči da pravu stvar učinimo na pravi način i jer služi osnovnom cilju na koji je ukazao Buda: iskorenjivanju patnje.

Objekti opažanja i mišljenja, kako ih predstavlja ispravna sabranost, prošli su kroz filter pažljive, nepristrasne analize i otud su pogodan materijal za sve ostale

mentalne funkcije, kao što su teorijsko prosuđivanje, praktične i moralne odluke itd., a svakako da će ovakva neiskrivljena percepcija stvarnosti biti čvrsta podloga za pravu budističku meditaciju, tj. za sagledavanje svih fenomena kao prolaznih, podložnih patnji i bez suštine, duše ili ega.

Da ne bude zabune, visok nivo mentalne jasnoće kakav predstavlja ispravna sabranost biće za nenaviknut um sve drugo samo ne "blizak" i "lako dostupan". U najboljem slučaju, neizvežban um će joj se tek povremeno približiti. Ali sledeći put na koji ukazuje metod *satipathane*, ispravna sabranost može *prerasti u nešto sasvim blisko i lako dostupno*, jer, kao što smo ranije pokazali, ona svoje korene ima u sasvim običnim i elementarnim funkcijama uma.

Ispravna sabranost ima istu funkciju kao i dva niža stupnja razvoja, mada ih ona obavlja na višem nivou. Funkcije koje su im svima zajedničke su: stvaranje znatno veće jasnoće i intenziteta svesti i pružanje slike stvarnosti koja je u velikoj meri očišćena od bilo kakvih krivotvorenja.

Ovde smo dali kratak pregled evolucije mentalnih procesa onako kako se oni ispoljavaju na određenim stupnjevima i u pogledu kvalitativne razlike u percepciji: od nesvesnog do svesnog; od prve najmutnije svesti o objektu do otkrivanja njegovih uzročnih i drugih veza; od još uvek nepotpune, neprikladne ili predrasudama opterećene kognicije do jasnog i neiskrivljenog predstavljanja uz pomoć ispravne sabranosti. Videli smo kako se na svim tim stupnjevima *povećava intenzitet i kvalitet pažnje*, ili sabranosti, što omogućuje prelazak na sledeći, viši stupanj. Ukoliko čovekov um želi lek za sadašnje boljke i nastoji da sigurno pođe putem daljeg evolucionog napretka, moraće da krene još jednom iz početka kroz kraljevski prolaz sabranosti pažnje.

Put ka razvijanju svesti

Drugi stupanj razvoja - obimnije, ali još uvek varljivo znanje o svetu objekata - već

je siguran posed čovekove svesti. On sada omogućuje rast jedino u širinu, tj. dodavanje novih činjenica i detalja i njihovo iskorišćavanje za materijalne ciljeve. Zahvaljujući rastu znanja o detaljima, superspecijalizacija je sa svim svojim dobrim i lošim efektima u modernoj civilizaciji veoma daleko odmakla. Biološke konsekvence jednostranog razvoja su dobro poznate: degeneracija i na kraju eliminacija vrste, kao što se dogodilo sa preistorijskim džinovskim gušterima, sa njihovim ogromnim telima i malim mozgom. Današnja opasnost je, međutim, preteran razvoj aktivnosti jedne polovine mozga, isključivo u materijalne svrhe, a u službi žeđi za čulnim zadovoljstvima i žudnje za moći. Opšta opasnost je da čovečanstvo jednoga dana bude uništeno upravo tvorevinama sopstvenog hipertrofiranoga uma - svojim pronalascima za ubijanje tela i "zabavama" za ubijanje uma. Sudbina čovečanstva bi lako mogla biti ponavljanje kolapsa tehničkog čuda kakvo je bila Vavilonska kula, pri čemu se njezini graditelji ne razumeju, već se bore međusobno. Lek koji može spasiti od srljanja u katastrofu je Budin srednji put. On je večni čuvar koji će, ako ga saslušamo, zaštititi čovečanstvo od ekstrema, mentalnih, duhovnih i društvenih.

Da ponovimo: ako čovečanstvo nastavi da se kreće samo na planu drugog stupnja, čeka ga stagnacija, ako ne i katastrofa. Samo nov napredak u mentalnoj jasnoći, tj. u kvalitetu pažnje ili sabranosti, mogu ponovo uneti svežinu i progres u strukturu savremene svesti. Taj napredak moguće je učiniti idući putem sabranosti koji je ovde opisan. Put, međutim, mora biti izgrađen na sigurnim temeljima "ljudske zdušnosti" (Konfučije), tj. na moralu koji je koliko uzvišen, toliko i realističan. Ovo se isto tako može naći u Budinoj *dhammi*.

Ispravnu sabranost ili *satipatthanu* Buda je izričito označio kao put do oslobođenja uma i, otud, do čovekove istinske veličine. To je novi tip čoveka "nadčovek", o kojem su sanjali mnogi plemeniti, ali isto tako pogrešno vođeni umovi, ideal radi kojeg su ulagani mnogi, ali pogrešno usmereni naponi. Kao dokaz naše tvrdnje možemo ovde pogledati sledeći značajan razgovor koji nam je stigao preko budističkih tekstova:

Sariputa, Učiteljjev prvi učenik, obratio se jednom prilikom Budi: "Govore o "Velikom čoveku" (*maha-purisa*), gospodine! Koliko je, gospodine, čovek zaista velik?" Buda mu odgovori: "Oslobođenim umom, Sariputo, čovek postaje velik; bez njega čovek to nije. Pa kako, Sariputo, osloboditi um? Tako što monah boravi kontemplirajući telo... osećanja... svest... objekte uma, istrajno, jasno shvatajući i pažljivo... Onome ko živi na takav način um postaje neprivučen onim što ga zapravo prlja i oslobođen. Tako se, Sariputo, oslobađa um. Samo se oslobođenim umom, tvrdim, postaje Velik čovek; bez oslobođenog uma, tvrdim, ne može se postati Velik čovek." (*Samyutta nikaya* 47,11).

Upravo o ovoj ispravnoj sabranosti, tako istinskoj i sa tako velikim potencijalom, biće reči na sledećim stranicama.

Ispravna sabranost i njene podele

Ispravna sabranost je sedmi član plemenitog osmostrukog puta koji vodi ka iskorenjivanju patnje. U kanonskom objašnjenju tog puta ona je izričito definisana kao četiri "temelja sabranosti" (*satipathana*). Otuda će ispravna sabranost i "temelji sabranosti" ili *satipathana* biti korišteni kao istoznačni pojmovi.

Ispravna sabranost je četvorostruka u odnosu na svoje *objekte*. Ona je usmerena (1) ka telu, (2) osećanjima, (3) stanju uma, tj. opštoj uslovljenosti uma u određenom trenutku, (4) mentalnim sadržajima, odnosno određenim sadržajima ili objektima svesti u datom trenutku.

Ovo su četiri "kontemplacije" (*anupassana*), koje čine glavnu podelu Govora. One se katkad nazivaju i četiri *satipathane*, u smislu da su to osnovni objekti sabranosti ili *sati*.

U budističkim tekstovima pojam "sabranost" (*sati*) često je povezan sa drugim pojmom ovde prevedenim kao "jasno shvatanje" (*sampajanna*). Ova dva pojma u

paliju čine složenicu *sati-sampajanna*, koja se u Budinim govorima prilično često sreće. U kontekstu ovog dvojnog termina, sabranost (*sati*) prvenstveno se primenjuje na stav i praktikovanje gole pažnje u čisto perceptivnom stanju uma. Jasno shvatanje (*sampajanna*) koristi se kada se zahteva bilo koja vrsta akcije, uključujući tu aktivnu refleksiju o stvarima koje se posmatraju.

Ova dva termina takođe mogu poslužiti kao opšta podela ispravne sabranosti ili *satipathana*, označavajući dva karakteristična vida njezine primene. Prvo ćemo se pozabaviti ovom dvočlanom podelom, dok ćemo onu četvoročlanu, prema objektima sabranosti, obraditi iza toga.

Mesto sabranosti u okviru Budinog učenja

Termin "sabranost" pojavljuje se u budističkim tekstovima u više konteksta i član je nekoliko grupa doktrinarnih termina, od kojih će ovde biti spomenuti samo najvažniji.

"Ispravna sabranost" (*samma-sati*) sedmi je član "plemenite osmostruke staze koja vodi ka iskorenjivanju patnje", što je poslednja od četiri plemenite istine. U trodelnoj podeli ove osmostruke staze - na vrlinu, koncentraciju i mudrost - ispravna sabranost pripada drugoj grupi, koncentraciji (*samadhi*), zajedno sa ispravnim naporom i ispravnom koncentracijom.

Sabranost je i prvi od sedam faktora prosvetljenja (*bojjhanga*). Ona je prva među njima ne samo po redu nabiranja, već i zato što je osnova za puni razvoj ostalih šest kavaliteta, a posebno je neophodna za drugi faktor - istraživanje (fizičkih i mentalnih) fenomena (*dhamma-vicaya-sambojjhanga*).

Direktni iskustveni uvid u realnost može se postići jedino uz pomoć sabranosti kao faktora prosvetljenja (*sati-sambojjhanga*).

Sabranost je jedna od pet sposobnosti (*indriya*); ostale ostale četiri su: poverenje,

energija, koncentracija i mudrost. Sabranost, sem što je sama po sebi važna, igra glavnu ulogu i u posmatranju razvoja i balansa između ostale četiri, naročito poverenja (vere) u odnosu na mudrost (razum) i energije u odnosu na koncentraciju (ili unutrašnji mir).

Beleške

[1] Na primer, rođenje, bolest, starost i smrt, seks i porodični život; traganje za što ukusnijom hranom, ljubavlju, moći itd. [Natrag]

[2] Vidi u budističkoj psihologiji (*abhidharma*) termin *avajjana*, doslovno "okretanje ka (objektu)". To je prvi u nizu momenata svesti potrebnih za jedan čin opažanja. [Natrag]

[3] O mestu sećanja u budističkoj psihologiji vidi autorove *Abhidhamma studies*, str. 39 (Colombo, 1949). [Natrag]

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/texts/njana/put1.html

Budistička meditacija

*Priručnik za mentalno vežbanje
zasnovan na Budinom putu sabranosti*

Njanaponika Thera

[Uvod](#) | [Put sabranosti](#) | [Sabranost i jasno shvatanje - deo 1](#) |
[Sabranost i jasno shvatanje - deo 2](#) | [Četiri objekta sabranosti](#)
[Negovanje uma](#) | [Burmanska satipatthana metoda](#) | [Sabranost na dah](#)
[Veliki govor o temeljima sabranosti](#)

Preveo Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

SABRANOST I JASNO SHVATANJE - deo 1

Između dva člana ove podele sabranost, u svom specifičnom vidu gole pažnje, jeste ta koja obezbeđuje ključ za specifičan metod *satipathane* i prati njegovo sistematsko vežbanje, od samog početka, pa do postizanja njegovog najvišeg cilja. Zato ćemo je ovde prvu detaljnije obraditi.

Gola pažnja

Šta je gola pažnja?

Gola pažnja je jasna i nepodeljena svesnost onoga što se zapravo događa oko nas i u nama u nizu momenata percepcije. Naziva se "golom" jer je okrenuta samo ogoljenim činjenicama percepcije, onako kako nam stižu preko pet fizičkih čula ili preko uma, koji prema budističkom shvatanju predstavlja šesto čulo. Kada je okrenuta ka tim šestostrukim čulnim utiscima, pažnja ili sabranost se drži samo golog registrovanja uočenih fakata, bez reakcije na njih delom, govorom ili mentalnim komentaram, koji može biti zauzimanje stava (svidanje, nesvidanje, itd.), prosuđivanje ili razrada. Ako se tokom praktikovanja gole pažnje pojavi neki takav komentar u umu, on i sam postaje objektom gole pažnje i ne biva ni odbačen ni sleđen, već se napušta pošto je za trenutak bio registrovan.

Ovo može biti dovoljno za određivanje opšteg principa na kojem počiva praktikovanje gole pažnje. Detaljnije informacije o praksi biće date u četvrtom i petom poglavlju. Sada ćemo se pozabaviti teorijskim i praktičnim značajem gole pažnje i rezultatima koji se mogu očekivati od njezine primene. Mislim da je korisno o tome govoriti, da bi oni što žele da se posvete vežbanju, koje se čini prilično neuobičajenim, mogli startovati sa više poverenja u njegovu efikasnost i sa više razumevanja njegove svrhe. Međutim, samo će kroz lično iskustvo stečeno istrajnim vežbanjem ovo početno poverenje naći svoju konačnu i nesumnjivu potvrdu.

Prodornost

Svaki napor zahteva prodornost ako se želi postići nekakav cilj; naročito je to bitno ako se radi o pothvatu koji je toliko uzvišen kao onaj što ga je Buda označio kao plemeniti osmostruki put, a vodi do iskorenjivanja patnje. Među osam delova tog puta ispravna sabranost predstavlja onaj nužni element prodornosti, mada ispravna sabranost sem toga ima još mnoge druge vidove. U budističkim tekstovima jedan od kvaliteta pripisanih ispravnoj sabranosti nazvan je "nepovršnost", što je naravno samo drugi način da se imenuje naš pozitivan pojam

"prodornost".

Očigledno je da će praktikovanje ispravne sabranosti morati da poseduje prodornost do najvećeg stepena. Njeno odsustvo ili zanemarivanje bilo bi upravo suprotnost kvalitetu koji zaslužuje naziv sabranost i lišilo bi metod šanse na uspeh. Baš kao što štetne posledice moraju proizaći iz svega što u osnovi ima nepažljivost i nestabilnost, isto tako će se blagodet svega čvrstog i pouzdanog protegnuti daleko u budućnost.

Zato ispravna sabranost počinje od samoga početka. Uz pomoć metode gole pažnje, ona ide unazad do začetka svih stvari. Primenjeno na aktivnost uma, to znači: posmatranje se vraća početnoj fazi u procesu percepcije kada je um još u čisto receptivnom stanju i kada je pažnja ograničena na golo registrovanje objekta. Ta faza je veoma kratka i teško uočljiva i, kao što rekosmo, ona pribavlja površnu, nekompletnu i često pogrešnu sliku objekta. Zadatak je sledeće perceptivne faze da ispravi i dopuni taj prvi utisak, no to se ne događa uvek. Često se prvi utisak prihvata bez provere i čak se dodaju nova iskrivljavanja karakteristična za kompleksnije mentalne funkcije drugog stupnja.

Ovde nastupa gola pažnja, kao slobodno razvijanje i snaženje tog prvog receptivnog stanja uma, dajući mu veću šansu da ispuni svoj važan zadatak u procesu kognicije. Gola pažnja pokazuje svoju prodornost čišćenjem i pažljivim pripremanjem terena za sve naredne mentalne procese. Tom pročišćujućom funkcijom ona služi visokoj svrsi čitavog metoda izloženog u Govoru: "radi pročišćenja bića...", što se u komentaru objašnjava kao pročišćenje uma.

Pribavljanje čistog objekta

Gola pažnja se sastoji u čistom i tačnom registrovanju objekta. To nije tako lak zadatak kao što se na prvi pogled može učiniti, pošto to nije ono što mi i inače činimo, sem kad smo uključeni u nepristrasno istraživanje. Čovek uglavnom nije u

dodiru sa nepristrasnim znanjem o "stvarima kakve one zaista jesu", već sa njihovim "baratanjem" i prosuđivanjem sa stanovišta ličnog interesa, koji može biti širok ili uzak, plemenit ili nedostojan. Čovek lepi etikete na stvari koje čine njegov fizički i mentalni univerzum i te etikete uglavnom jasno pokazuju uticaj njegovog ličnog interesa i ograničenost njegovih pogleda. On živi u jednom takvom kolažu etiketa, koji određuje njegove postupke i reakcije.

Otuda će stav gole pažnje - ogoljene od etiketa - čoveku otvoriti novi svet. On će prvo otkriti da se tamo gde je verovao da se radi o jedinstvu, tj. o jednom objektu predstavljenom jedinstvenim činom opažanja zapravo radi o mnoštvu, odnosno o čitavoj seriji različitih fizičkih i mentalnih procesa, praćenih odgovarajućim činom percepcije, a koji munjevito slede jedan za drugim. Dalje će sa zaprepašćenjem opaziti kako je retko svestan golog ili čistog objekta, bez ikakvih stranih primesa. Na primer, normalna vizuelna percepcija ako se imalo tiče posmatrača retko će predstaviti vizuelni objekat čist i jednostavan, već će se taj objekat pojaviti u svetlu dodatnih subjektivnih sudova kao: lep ili ružan, prijatan ili neprijatan, koristan, beskoristan ili štetan. Ako se radi o živom biću, pojaviće se i unapred stvoren zaključak: "To je ličnost, ego, baš kao što sam i 'ja'".

U takvoj situaciji, tj. usko povezano sa subjektivnim dodacima, opažanje će potonuti u skladište sećanja. Kada ga prizovemo, uz pomoć asocijativnog mišljenja, ono će produžiti svoj iskrivljujući uticaj i na buduća opažanja sličnih objekata, kao i na sudove, odluke, stanja itd. povezana sa njima.

Zadatak je gole pažnje da ukloni sve te strane dodatke od samog objekta, koji tada ostaje sam u polju percepcije. Kasnije se ovi dodaci mogu po želji posmatrati jedan po jedan, ali polazni objekat opažanja treba držati odvojen od njih. Ovo zahteva istrajno vežbanje, tokom kojeg će pažnja, postepeno rastući po intenzitetu, koristiti sve finija sita kako bi odvojila u početku krupnije, a potom sve neuhvatljivije dodatke, dok na kraju ne ostane *goli objekat*.

Nužnost takvog preciznog definisanja i omeđivanja objekta naglašena je u samoj *Satipatthana suttī* upornim, dvostrukim pominjanjem određenog objekta sabranosti; na primer: "On boravi kontemplirajući telo u telu", a ne, na primer, svoja osećanja i ideje povezane sa njim, na šta i komentari izričito upozoravaju. Uzmimo primer osobe koja posmatra ranu na svojoj podlaktici. U tom slučaju vizuelni objekat će činiti isključivo taj deo tela i stanje u kojem se nalazi. Njegovi razni sastojci, kao što su meso, kost, gnoj itd. biće predmet "kontemplacije tela", a naročito vežbe koja se odnosi na "delove tela". Bol koji izaziva rana poslužiće kao objekat "kontemplacije osećanja". Više ili manje svesno uočavanje da je ego, sopstvo to koje je ranjeno i trpi bol pripada kontemplaciji stanja uma ("obmanut um") ili kontemplaciji mentalnih sadržaja: mentalnih "okova" koji proizilaze iz telesnog kontakta (na primer, u Govoru, deo o osnovama čula). Mržnja koja se javlja (svakako u istom trenutku) prema osobi koja je izazvala povredu pripada kontemplaciji stanja uma ("um ispunjen mržnjom") ili kontemplaciji mentalnih sadržaja (ljutnja kao prepreka). Ovaj primer je dovoljan da ilustruje put kojim se kreće gola pažnja.

Sam Buda je istakao dalekosežan značaj dolaženja do *golog objekta*. Kada ga je jedan monah upitao za sažeto uputstvo, Učitelj mu je dao sledeće pravilo vežbanja:

"U onome što je viđeno treba da je sadržano samo viđeno; u onom što je čuto, samo čuto; u onom što je opaženo (miris, ukus, dodir), samo opaženo; u onom što je mišljeno, samo mišljeno" (*Udana I, 10*).

Ove koncizne, ali duboke Učiteljeve reči mogu poslužiti kao vodič i saputnik onom ko se posvetio vežbanju gole pažnje.

Trostruka vrednost gole pažnje

Gola pažnja ima istu trostruku vrednost koja je prethodno bila pripisana Budinom učenju o umu i ispravnoj sabranosti uopšte: ona će se pokazati kao velika i

efikasna pomoć u upoznavanju, oblikovanju i oslobađanju uma.

1. Vrednost gole pažnje za upoznavanje uma

Um je onaj elemenat u i kroz koji živimo, pa ipak je još uvek najneuhvatljiviji i najtajanstveniji deo nas. Međutim, gola pažnja uporno okrenuta osnovnim činjenicama mentalnog procesa sposobna je da baci svetlost na zagonetnu tamu uma i obezbedi čvrst priključak uz njegov neuhvatljiv tok. Sistematsko vežbanje sabranosti, započeto golom pažnjom, obezbediće poznavanje uma bitno za praktične svrhe, tj. za ovladavanje, razvoj i konačno oslobođenje uma. Ali iza tog u suštini praktičnog dometa metode *satipathana* može se naravno ići i dalje: kada su jasna svetlost i razumevanje čvrsto usađeni u ograničen, ali vitalan sektor ukupne delatnosti uma, svetlo će se postepeno i prirodno širiti i doseći čak udaljene i tamne delove uma, koji su inače bili nedostižni. To će se uglavnom dogoditi zahvaljujući činjenici da je *instrument* tog traganja za znanjem pretrpeo radikalnu promenu: sam tragalački um će zadobiti lucidnost i prodornost.

"Jedino stvari koje je sabranost podrobno ispitala mudrost može razumeti, ali ne i onaj ko je konfuzan" (komentar za *Sutta nipatu*). Uzorak za analizu koji treba ispitati pomoću mikroskopa mora se prvo pažljivo pripremiti, očistiti, osloboditi svega što mu ne pripada i onda postaviti pod sočivo. Na sličan način će gola pažnja pripremiti "goli objekat" koji mudrost treba da ispita. Ona predmet istraživanja čisti od nečistoća kao što su predrasude i strasti, ona ga oslobađa stranih primesa i stavova koji nisu s njim u vezi, čvrsto ga drži pred okom mudrosti, usporavajući prelaz sa receptivne na aktivnu fazu opažajnog ili kognitivnog procesa i time pruža mnogo bolju šansu za blisko i nepristrasno istraživanje.

Ovaj pripremi rad gole pažnje važan je ne samo za analičku tj. za secirajuću i razlučujuću funkciju uma kojom se razlažu spoljašnji elementi nekog objekta. On je velika pomoć i za isto tako važnu sintezu, tj. za nalaženje veza i odnosa između objekta i drugih stvari, otkrivanje njihovog međudejstva, njihove uslovljene i

uslovljavajuće prirode. Mnogo toga će izmaći zapažanju ukoliko nema dovoljno dugog perioda gole pažnje. Kao geslo koje ima veliku važnost i različite mogućnosti primene u praktičnim stvarima, trebalo bi uvek imati na umu da odnosi između stvari mogu biti valjano utvrđeni samo ako su prethodno pojedinačni elementi bili pažljivo ispitani u njihovim različitim vidovima, a oni su orijentacija za razna povezivanja. Čest izvor grešaka u sintetičkom delu filozofskih sistema i naučnih teorija je nedovoljna analitička priprema. A upravo se toj pripremi okreće i poboljšava je gola pažnja. Njezine posledice na duhovnu praksu koje nas ovde mogu zanimati pomenute su već ranije (str 26 i dalje), a postaće još jasnije na sledećim stranicama.

Gola pažnja, pre svega, dozvoljava stvarima da govore same za sebe, bez unapred i prebrzo donete presude. Gola pažnja im daje šansu da kažu ono što imaju, čime zapravo učimo da one imaju toliko toga da kažu o sebi, a što je do tada bilo uglavnom potisnuto napetošću ili zaglušeno unutrašnjom ili spoljašnjom bukom u kojoj običan čovek najčešće živi. Zbog toga što gola pažnja vidi stvari bez sužavajućeg i izjednačavajućeg uticaja predrasuda koje su već ukorenjene, ona ujedno te stvari kao da ponovo vidi, u novom svetlu; zbog toga će se sve češće događati da se kod njih pojavi nešto novo i vredno otkrivanja. Strpljiva istrajnost u jednom takvom stavu gole pažnje otvoriće širom horizonte sopstvenog razumevanja, obezbeđujući ujedno, na prvi pogled bez napora, rezultate nepristupačne grčevitim naporima jednog nepostojanog intelekta. Zahvaljujući užurbanosti ili ograničavanju, nasumičnom označavanju stvari, pogrešnom procenjivanju i baratanju stvarima koje je preraslo u naviku, često važni izvori znanja ostaju nepristupačni. Ljudi Zapada će posebno morati da nauče od Istoka da svoj um dovode u receptivno, krajnje senzibilno stanje - stanje u kojem se često nalazi um naučnika ili pronalazača, a trebalo bi u mnogo većoj meri da postane svojstvo najšireg kruga ljudi. Ovakav stav gole pažnje će se, nakon istrajnog vežbanja, pokazati kao bogat izvor znanja i inspiracije.

Dakle, šta bi bili rezultati, na planu znanja, koje možemo postići golom pažnjom?

Pomenućemo ovde samo one od njih koji imaju prvorazredni značaj. Jer mora se prepustiti ličnom "iskustvu putovanja" putem sabranosti da odbrani, razvije i dopuni ono što je ovde ukratko izneto.

Već je rečeno, a sada da ponovimo, zbog izuzetne važnosti: u svetlu gole pažnje naizgled jedinstven čin opažanja će se, mnogo jasnije, ispostaviti kao sled brojnih i međusobno različitih faza koje se jedna na drugu nadovezuju i brzo smenjuju. Ovo osnovno zapažanje će postepeno otkriti svoje unutrašnje bogatstvo pojedinačnih činjenica i njihove dalekosežne implikacije. Ono će se pokazati kao jedno zaista naučno zapažanje, u doslovnom smislu reči, tj. kao "proizvodnja znanja" (K. Dž. Dukas). Ono će, na primer, pokazati osnovnu razliku procesa opažanja: predstavljanje relativno ogoljenih čulnih opažaja [4] i tome sledstvenu fazu njihovog tumačenja i vrednovanja. Za budiste je to drevno psihološko saznanje, koje svoje korene vuče još iz Učiteljevih govora, a razvijeno je u kasnijim spisima i komentarima Abhidhamme. Ova razlika između "ogoljenih činjenica" i stava prema njima ima, pored naučnog, i dalekosežan praktičan značaj: ona ukazuje na najraniju, tj. na najpogodniju tačku na kojoj možemo da odredimo dalji razvoj određene situacije u onoj meri u kojoj ona zavisi od našeg stava prema njoj. Međutim, razmatranje ovog aspekta pripada narednom poglavlju, koje se odnosi na oblikovanju uma.

Prilikom praktikovanja gole pažnje prvi snažan utisak na posmatračev um verovatno će ostaviti direktno suočavanje sa stalno prisutnom činjenicom da se sve menja. U skladu sa dhammom, to je prva od tri karakteristike ili obeležja života: nepostojanost (*anicca*). Beskrajno smenjivanje svih pojava koje nastaju i nestaju, a gola pažnja ih jasno uočava, postaće jedno iskustvo čija snaga raste i ima presudan uticaj na napredak u meditaciji. Iz istog tog iskustva o gotovo trenutnoj promeni vremenom će izrasti direktna svest i o ostale dve karakteristike postojanja, tj. o patnji, nepotpunosti (*dukkha*) i nepostojanju sopstva (*anatta*).

Mada je činjenica promene opšteprihvaćena, barem u izvesnoj meri, u

svakodnevnom životu ljudi će je postati svesni tek kada ih ona na sebe upozori na prijatan ili, češće, neprijatan način. Međutim, praktikovanje gole pažnje će nam jasno ukazati da je ta promena stalno uz nas; da je izvan naše moći da prebrojimo promene koje se dogode čak i u najmanjem vremenskom odsečku. Verovatno ćemo shvatiti po prvi put - ne samo intelektom, već čitavim bićem - u kakvom mi to svetu zapravo živimo. Suočeni sa promenom, živo je iskusivši sopstvenim telom i umom, počinjemo da "vidimo stvari onakvim kakve one zaista jesu". A to se naročito odnosi na "stvari uma". Um ne možemo razumeti ukoliko ga ne shvatimo kao tok i ostanemo svesni te činjenice tokom svakog istraživanja posvećenog znanju uma. Otud je pokazivanje činjenice, kao i prirode promene u mentalnim procesima temeljni doprinos praktikovanju gole pažnje na znanje uma. Činjenica promene će mu doprineti na negativan način, uklanjajući svako statičko stanovište uma, uključujući trajne entitete, nepromenljive osobine itd. Uvid u prirodu promene biće doprinos u pozitivnom smeru, jer će obezbediti velik broj detaljnih informacija o dinamičkoj prirodi mentalnih procesa.

Obasjan golom pažnjom, usmernom na čulne opažaje, različit karakter materijalnih procesa, njihova međuzavisnost i neprestano smenjivanje, kao i osnovna "objektivizujuća" funkcija uma dobiće na jasnoći.

Kada ovde govorimo o "objektivizovanju" (tj. uzimanju kao objekat) materijalnih i mentalnih procesa, činimo to jedino u svrhu ove analize. Ovi pojmovi ne znače zagovaranje dualizma subjekat/objekat i um/materija. Niti stajemo uz nekakav monizam: jedino Um ili jedino Materija. Budino srednje učenje o uslovljenom nastanku (*paticca-samuppada*) prevazilazi sve takve ideje monizma, pluralizma ili dualizma. U svetu uslovljenosti, relativnosti i proticanja, direktno doživljenom kroz praksu gole pažnje, ovako kruti pojmovi uskoro će se pokazati kao sasvim neprikladni.

Ove usputne napomene ukazuju na još jedan prilog znanju o umu, ali više teoretskog karaktera, koje se odnosi na već pomenute drevne filozofske stavove

što nastaju na temelju pogrešnih premisa, a uokviruju ih glomazni teorijski sistemi. Ali ovde nas ne zanimaju neposredno ovi problemi. U našem kontekstu dovoljno je jedino da ukažemo na to da nam opšte iskustvo, kao i pomno ispitivanje ukazuju na diferencijacije u procesu i sadržajima kognicije koje su dovoljno jake da opravdaju našu pragmatičnu upotrebu tradicionalnih parova pojmova subjekt/objekt i um/materija.

Pošto je praktikovanje gole pažnje rezultiralo određenom širinom i dubinom iskustva u baratanju mentalnim događanjima, meditantu će ujedno postati jasno da um nije ništa izvan funkcije kognicije. Nigde izvan ili unutar te funkcije ne može se otkriti bilo kakav pojedinačni činilac ili trajan entitet. Tako ćemo zahvaljujući ličnom iskustvu stići do velike istine o nepostojanju duše ili ne-sopstvu (*anatta*; sanskr. *anatma*), do saznanja da je svako postojanje lišeno nepromenljive ličnosti (sopstva, duše, jastva itd.) ili nepromenljive suštine bilo koje vrste. Iz perspektive moderne psihologije ovo jedinstveno i revolucionarno učenje *anatta* može se takođe u dobroj meri učiniti "proizvodnjom znanja" i to kroz njegov jak uticaj na polazište i različite ogranke nauke o umu. Ove implikacije postaće očigledne proučavaocu u toj oblasti znanja i ovde se ne mogu šire prikazivati. Nazivajući *anatta* učenje jedinstvenim želeli smo da ga razlučimo od onoga što je na Zapadu poznato kao "psihologija bez duše" i uglavnom je materijalistički obojeno. Međutim, budistička psihologija nije materijalistička ni u filozofskom ni u etičkom smislu reči. Pravo filozofsko i etičko značenje učenja o ne-duši, kao i njegov "emocionalni ton", mogu se razumeti jedino u kontekstu čitavog Budinog učenja, a ne izolovano. Još ćemo imati prilike da se vratimo ovom pitanju.

Sem ovoga, gola pažnja će obezbediti iznenađujuću, ali i korisnu informaciju o radu našeg uma: o mehanizmu naših emocija i strasti, pouzdanosti naše moći rasuđivanja, našim istinskim i skrivenim motivima i mnogim drugim vidovima mentalnog života. Jasno svetlo obasjaće podjednako naše slabe i jake strane, a nekih od njih postaćemo svesni po prvi put.

Metod gole pažnje, tako koristan za upoznavanje uma, a time i za upoznavanje sveta, podudara se sa postupkom i stavom pravog naučnika i ispitivača: jasno definisanje predmeta i pojmova; prijemčivost za upućivanja koja dolaze od samih stvari, bez ikakvih predrasuda; isključivanje ili barem smanjivanje faktora subjektivnosti prilikom prosuđivanja; odlaganje procene tek za kraj pažljivog ispitivanja činjenica. Ovaj urođeni duh istraživača zauvek će povezivati *Budu* i *dhammu* sa istinskom naukom, mada ne nužno i sa svim teorijama podjednako. Ali *svrha* *Bude-dhamme* se ne podudara sa svrhom nauke, koja je ograničena na otkrivanje i objašnjavanje činjenica. Jer Budino učenje o umu nije svedeno samo na teorijsko *znanje* o umu, već je upućeno na oblikovanje uma, i time života. Međutim, ono se tu susreće sa modernom psihologijom, koja je posvećena praktičnoj primeni teorijskih znanja o umu.

2. Vrednost gole pažnje za oblikovanje uma

Veliki deo patnje u svetu čiji je uzrok čovek ne dolazi toliko od smišljene poročnosti, koliko od neznanja, nemarnosti, nepromišljenosti, pre nagljenosti i pomanjkanja samokontrole. Veoma često jedan trenutak sabranosti ili mudrog promišljanja sprečiće dalekosežne posledice u vidu patnje ili osećanja krivice. *Pauzom* pre akcije, na način gole pažnje koji je već postao navika, bićemo u stanju da uhvatimo onaj odlučujući, ali kratak momenat u kojem um još uvek nije odlučio o konačnom smeru akcije ili definitivnom stavu, već je još uvek otvoren da primi pravi smer. Sledeći trenutak može izmeniti situaciju, dajući konačnu prevlast negativnim impulsima i pogrešnim procenama koje izviru iz nas ili povređujućim uticajima spolja. Gola pažnja usporava ili čak zaustavlja prelaz od misli do akcije, ostavljajući više vremena za zrelu odluku. Takvo usporavanje ima vitalnu važnost, dok nekorisne, uvredljive i loše reči i dela poseduju prejak spontanost događanja, tj. pojavljuju se kao neposredna reakcija na događaje i misli, ni ne pruživši šansu "unutrašnjim kočnicama" mudrosti, samokontrole i zdravog razuma da dejstvuju. Ustaljivanje navike "usporavanja" pokazaće se kao efikasno oružje protiv pre nagljenosti u rečima i delima. Kad smo jednom uz pomoć gole pažnje naučili da

usporimo i da se zaustavimo, elastičnost i prijemčivost našeg uma znatno će porasti, jer se reakcije nepoželjnog karaktera više neće javljati automatski, sa istom učestalošću kao ranije. Pošto nadmoć ovakvih naviknutih reakcija, kojima se tako često uopšte ne suprotstavljamo i ne dovodimo ih u pitanje, bude jednom prevladana, one će vremenom gubiti svoju moć.

Gola pažnja će nam takođe obezbediti vreme za razmišljanje je li u nekoj situaciji aktivnost delom, rečju ili mentalno uopšte potrebna i preporučljiva. Vrlo često postoji suviše velika sklonost ka nepotrebnoj intervenciji i to je još jedan uzrok mnogih patnji i izlišnih peripetija koji se može izbeći. Kada jednom upoznamo smirenost uma koju nam je darovala gola pažnja, ređe ćemo biti u iskušenju da brzopleto jurnemo u akciju ili se umešamo u tuđe stvari. Ukoliko se na taj način komplikacije i sukobi najrazličitije vrste prorede, napor da se oblikuje um naići će na manji otpor.

U pogledu ove dve poslednje pomenute stvari ("brzopletosti" i "mešanja"), praktičan savet je sasvim kratak: dobro razmisliti pre no što skočimo, dati umu šansu da duže i šire razmotri stvari, obuzdati nagon da "delujemo po svaku cenu".

Gola pažnja je u vezi jedino sa *sadašnjošću*. Ona podučava onome što su toliki zaboravili: da žive sa punom svešću Ovdje i Sada. Ona nas uči da se *suočimo* sa sadašnjošću, ne pokušavajući da joj umaknemo u misli o prošlosti ili budućnosti. Prošlost i budućnost, za prosečnu svest, nisu objekti opažanja, već refleksije. I u svakodnevnom životu prošlost i budućnost se retko uzimaju kao objekti zaista *mudre* refleksije, već su uglavnom objekti za sanjarenja i isprazna maštanja, koja su glavni protivnik ispravne sabranosti, ispravnog razumevanja i ispravnog delovanja. Čvrsto vezana za svoje mesto, gola pažnja posmatra mirno i bez prijanjanja neprestano proticanje vremena: ona strpljivo čeka da se budućnost pojavi pred njezinim očima, da se pretvori u sadašnjost i ponovo iščezne u prošlosti. Koliko je samo energije utrošeno na beskorisne misli o prošlosti: na čežnju za danima koji su minuli, na uzaludne žalopojke i kajanje i na besmislena i

naklapajuća ponavljanja, rečima i u mislima, svih onih banalnosti prošlosti! Podjednako uzaludna je većina misli upravljena ka budućnosti: uzaludne nade, najneobičniji planovi i prazna sanjarenja, neosnovani strahovi i beskorisne brige. I sve to je uzrok patnje i razočarenja, što se može izbeći i eliminisati golom pažnjom.

Ispravna sabranost čoveku ponovo pribavlja izgubljeni dragulj njegove slobode, iščupavši ga iz čeljusti nemani zvane Vreme. Ispravna sabranost čoveka oslobađa okova prošlosti, koje on nepromišljeno pokušava čak da ojača obazirući se na nju prečesto, ispunjen pri tom čežnjom, ogorčenjem ili žalošću. Ispravna sabranost sprečava čoveka da okuje sebe čak i sada, svojim izmišljenim strahovima i nadama, za događaje koje očekuje u budućnosti. Na taj način ispravna sabranost vraća čoveku slobodu, koja se može naći samo u sadašnjosti.

Misli o prošlosti i budućnosti su glavni materijal za *sanjarenje*, koje svojom prirodom beskrajnog variranja i ponavljanja zatrpava uski prostor sadašnje svesti, onemogućujući da se ona oblikuje i čineći je zapravo još bezobličnijom i tromijom. Takva uzaludna maštanja glavna su prepreka koncentraciji. Siguran način da ih uklonimo je odlučno usmeravanje uma na golo posmatranje bilo kog objekta oko nas, kad god ne postoji potreba ili impuls za nekakvom posebnom svrhovitom mišlju ili akcijom i kada, ujedno, mentalni vakuum preti da bude ispunjen sanjarenjima. Ukoliko su se one već javile, potrebno je jedino ista ta sanjarenja načiniti objektima pomnog posmatranja, kako bismo ih lišili njihove moći da zavode um i na kraju ih raspršiti. Ovo je jedan primer delotvornog metoda "transformisanja *smetnji* pri meditaciji u *objekte* meditacije", koji ćemo bliže razmotriti kasnije.

Gola pažnja unosi red u neuređene uglove uma. Ona razobličuje mnogobrojna nejasna i fragmentarna opažanja, nedorečene misli, zbrkane ideje, prigušene emocije itd., koje svakodnevno prolaze kroz um. Rečju, ovi potrošači mentalne aktivnosti su slabi i bespomoćni, ali ako se akumuliraju postepeno će ugroziti efikasnost mentalnih funkcija. Pošto se ovim fragmentima misli najčešće

dozvoljava da bez pažljivijeg posmatranja potonu u nesvesno, oni će prirodno uticati na temeljnu strukturu karaktera, raspoloženje i sklonosti. Postupno će smanjiti obim i jasnoću svesti uopšte, kao i njezinu elastičnost, tj. sposobnost za oblikovanje, transformisanje i razvijanje.

Neulepšano znanje o samome sebi, pribavljeno putem introspektivne gole pažnje, o zapuštenim i manje prijatnim delovima našeg uma izazvaće jedan unutrašnji otpor prema stanju u kojem su jasnoća i red pretvoreni u zbrku, a dragulj uma u običan kamen. Pod pritiskom takve odvratnosti narašće u nama najiskrenija privrženost sleđenju sabranosti i izuzetno veliko rasipanje energije ćemo postepeno uspeti da kontrolišemo. To je automatska "pročišćujuća" funkcija gole pažnje koja ovde služi za oblikovanje uma.

Usmerena na naš sopstveni um, gola pažnja će nam pružiti jednu poštenu informaciju o njemu, a to je neophodno za njegovo uspešno oblikovanje. Usmeravajući punu pažnju ka našim mislima čim se pojave bolje ćemo upoznati svoje slabe i jake tačke, tj. naše nedostatke i naše mogućnosti. Samoobmanjivanje o ovom prvom i nepoznavanje ovog drugog čini samoobrazovanje nemogućim.

Veština stečena golom pažnjom da se loše i štetne stvari nazovu svojim pravim imenom označava prvi korak ka njihovom uklanjanju. Ako smo zaista svesni, na primer tokom kontemplacije o stanjima uma: "Ovo je misao ispunjena požudom" ili tokom kontemplacije o mentalnim sadržajima: "U meni je sada smetnja zvana uznemirenost", ovakva jednostavna navika formulisanja takvih nedvosmislenih iskaza izazvaće u nama otpor prema takvim osobinama, tako da ćemo ih biti svesni mnogo intenzivnije. Ovakvo mirno i jednostavno "registrovanje" uvek će se pokazati efikasnijim od posezanja za voljom, emocijama ili razumom, koji će najčešće izazvati antagonističke sile u umu da pojačaju otpor.

Takođe, naše pozitivne osobine će naravno biti usmerene mnogo određenije, a one koje su dotle bile ili slabe ili manje uočene dobiće svoju šansu da se u potpunosti

razviju. Neiskorišćeni izvori energije i znanja će postati dostupni i ispoljiće se one sposobnosti koje su nam do tada ostajale nepoznate. Sve ovo ojačaće samopouzdanje, koje je toliko važno za unutrašnji razvoj.

Na ovaj i druge načine jednostavan i nenasilan metod gole pažnje pokazuje se kao izuzetno efikasna pomoć u *oblikovanju uma*.

3. Vrednost gole pažnje za oslobađanje uma

Čitaocu se sugeriše da pokuša za početak da tokom nekoliko dana usmeri svoju голу pažnju onoliko koliko je u stanju ka ljudima, stvarima oko sebe i različitim događajima u toku dana. Učinivši to uskoro će osetiti koliko mu ti dani harmoničnije protiču u poređenju sa onima kada se predavao i najmanjem impulsu za delovanjem delom, rečju, emocijama ili mišlju. Kao da je zaštićen nevidljivim oklopom od banalnosti i nametljivosti sveta koji ga okružuje, on će kroz te dane proći spokojno i zadovoljan, sa jednim podsticajnim osećanjem olakšanja i slobode. Kao da je iz neprijatne stiske i bučne gužve pobegao u mir i osamljenost vrha brega i sada, sa uzdahom olakšanja, posmatra vrevu i užurbanost dole ispod sebe. Samo na taj način iskusiće mir i sreću neprijanja. Tim korakom unazad od stvari i ljudi postaće prema njima čak prijateljskiji, jer će se izgubiti ona napetost što nastaje iz delovanja, želje, odbojnosti ili drugih oblika vezanosti. Život će dobrim delom postati lakši, a naš unutrašnji i spoljašnji svet prostraniji. Sem toga, uočićemo da svet sasvim solidno funkcioniše i bez naših dotadašnjih intervencija, a da je i nama samima bolje uz takvu uzdržanost. Koliko li će samo upetljavanja biti izbegnuto i koliko problema će biti rešeno i bez naše pomoći! Tako ovde gola pažnja na sasvim vidljiv način pokazuje blagodeti odustajanja od karmičkog delovanja, bilo da je ono dobro ili loše, tj. od aktivnosti na kojoj počiva svet, ali iz koje izvire patnja. Gola pažnja nas uči umeću otpuštanja, odučava nas od stalne i nekorisne zaokupljenosti nečim i delovanja po navici.

Unutrašnja distanca od ljudi, stvari i nas samih, postepeno i delimično stečena uz

pomoć gole pažnje, pokazuje nam kroz naše iskustvo mogućnost konačnog osvajanja *potpune* odvojenosti i sreće koja iz toga proizilazi. Ona nam daruje veru da takva povremena istupanja *u stranu* mogu takođe jednog dana postati istupanje *izvan* sveta patnje. Daje nam neku vrstu predosećanja ili ideje o tome kako izgleda najviša oslobođenost, "svetost već u ovom životu" (*ditthadhamma-nibbana*), na koju se aludira rečima: "*U svetu, a ne izvan sveta*".

U postizanju tog najvišeg, konačnog oslobođenja gola pažnja iskiva glavni alat - onu najvišu prodornost istine koja se u *dhammi* naziva *uvid* (*vipassana*). To i samo to jeste krajnja svrha metoda koji se ovde opisuje i najviši oblik njegove funkcije oslobađanja uma.

Uvid je direktno i potpuno razumevanje tri karakteristike postojanja, tj. nepostojanosti, patnje i nepostojanja sopstva. To nije shvatanje tek na nivou intelekta ili znanje o pojmovima koji označavaju ove istine, već nesumnjivo i nepokolebljivo lično iskustvo o njima, stečeno i sazrelo putem istrajnog meditativnog suočavanja sa činjenicama koje jasno potvrđuju te istine. *Uvid* pripada onom tipu znanja koje izmeni čitav život, a na umu ga je imao francuski mislilac Gijo kada je rekao: "Ako znamo, a ne postupamo u skladu sa tim, tada je naše znanje nesavršeno". Unutrašnja priroda *uvida* podstiče sve veću odvojenost i jednu stalno narastajuću oslobođenost od želje, koja kulminira u konačnom izbavljenju uma iz svega onoga što uzrokuje njegovu zarobljenost u svetu patnje.

Direktno sučeljavanje sa stvarnošću koje će prerasti u uvid postiže se praktikovanjem gole pažnje i *satipathane* uopšte. Njen metodičan razvoj će biti kasnije opisan. Ali čak i usputna njezina primena u svakodnevnom životu pokazaće svoj oslobađajući uticaj na um i, ukoliko se uporno primenjuje, stvoriće mentalnu pozadinu korisnu za strožije i sistematskije vežbanje.

U prirodi je uvida da bude oslobođen želje, odbojnosti i obmanutosti i da jasno sagleda sve stvari u unutrašnjem i spoljašnjem svetu kao "čiste

fenomene" (*suddha-dhamma*), tj. kao procese bez ikakvog nosioca. Upravo to je osobina i gole pažnje, pa će otud njezino praktikovanje poslužiti postupnom prilagođavanju visokim zahtevima savršenog uvida i konačnog oslobođenja.

Ovaj visoki cilj savršene ravnodušnosti i uvida može putniku na početku puta biti još uvek veoma dalek, ali zahvaljujući njegovim srodnim iskustvima tokom praktikovanja gole pažnje, sve to mu neće biti potpuno nepoznato. Takav sledbenik će, čak i sada, osećati određenu bliskost sa ciljem i otud pozitivna moć privlačenja, koju taj cilj ne bi imao kada bi za njega ostao puki apstraktni pojam, bez ičeg srodnog u sopstvenom iskustvu. Onome ko se zaputio putem sabranosti cilj će se ukazati poput vrhova visokog planinskog masiva daleko na horizontu; taj prizor će postepeno postati sasvim blizak putniku koji u njega uporno upire svoj pogled dok marljivo odmiče svojim napornim putem, još uvek udaljen od tih visokih vrhova. Mada glavna pažnja putnikova mora biti okrenuta ka često nezanimljivim delovima puta pred njim, različitim preprekama i krivudanju koje zbunjuje, podjednako važno je da on, s vremena na vreme, svoj pogled upravi ka vrhovima koji su mu cilj, onako kako se pojavljuju na horizontu njegovog iskustva. Po njima će određivati smer svoga putovanja i oni će mu pomoći da se vrati na pravi put onda kada zaluta. Oni će mu uliti novu snagu u umorne noge, dati novu hrabrost i nadu, koja ga može izneveriti onda kada je pogled na planinu stalno zaklonjen ili je o njoj samo slušao ili čitao. Oni će ga takođe sprečiti da zbog "malih usputnih uživanja" zaboravi na sjaj vrhunaca što ga na horizontu čekaju.

Beleške

[4] Ograda "*relativno* ogoljenih" stavljena je zato što, prema pomno razrađenoj *abhidhammi*, čak i najraniji stupanj golog predstavljanja čulnih informacija sa sobom nosi tanani ukus ranijih sličnih utisaka. [Natrag]

Budistička meditacija

Priručnik za mentalno vežbanje zasnovan na Budinom putu sabranosti

Njanaponika Thera

[Uvod](#) | [Put sabranosti](#) | [Sabranost i jasno shvatanje - deo 1](#) |
[Sabranost i jasno shvatanje - deo 2](#) | [Četiri objekta sabranosti](#)
[Negovanje uma](#) | [Burmanska satipatthana metoda](#) | [Sabranost na dah](#)
[Veliki govor o temeljima sabranosti](#)

Preveo Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

SABRANOST I JASNO SHVATANJE -- deo 2

Jasno shvatanje

Prijemčiv i nepristrasan stav gole pažnje može i trebalo bi da zauzima mnogo važnije mesto u našem mentalnom životu no što je najčešće slučaj, pa smo ga zbog toga ovde tako detaljno razmotrili. Ali zbog toga ne bi trebalo da zaboravimo na činjenicu da golu pažnju možemo da uspostavimo jedino tokom ograničenog vremena u svom svakodnevnom životu, mimo onog vremena koje je izričito izdvojeno u tu svrhu. Tokom dana svakog trenutka neophodna je nekakva

aktivnost delom, rečju ili mišlju. Prvo, tu su bezbrojni zahtevi za telesnom aktivnošću i kretanjem, makar se radilo jedino o promeni položaja. Takođe moramo uvek iznova da napuštamo zaštitu i samodovlnost tišine i uđemo u odnos sa drugima putem govora. Isto tako i um ne može da izbegne definisanje svoga položaja, prema sebi i spoljašnjem svetu, i izdavanje naredbi za delovanje bezbroj puta tokom dana. Umovi moraju da biraju, odlučuju i presuđuju.

Jasno shvatanje (sampajanna), drugi vid ispravne sabranosti, jeste povezano sa tim većim aktivnim delom našeg života. Jedan od ciljeva praktikovanja *satipathane* jeste da jasno shvatanje postepeno postane regulišuća snaga svih naših aktivnosti, telesnih, verbalnih i mentalnih. Njegov zadatak je da ih učini svrsishodnim i delotvornim, usklađenim sa stvarnošću, sa našim idealima i najvišim nivoom našeg razumevanja. Termin "jasno shvatanje" treba shvatiti u značenju da je *jasnoća* gole sabranosti potpuno shvatanje svrhe i stvarnosti, unutrašnje i spoljašnje; drugim rečima: jasno shvatanje je ispravno znanje (*ñāna*) ili mudrost (*pañña*), zasnovana na ispravnoj pažljivosti (*sati*).

Mada Govor pominje jedino jasno shvatanje dela i govora i otuda jasno shvatanje obrađuje u poglavlju o kontemplaciji tela, sasvim je jasno da isto tako i mišljenje, ta treća "vrata akcije", treba podvesti pod kontrolu jasnog shvatanja.

Četiri vrste jasnog shvatanja

Budistička tradicija, onako kako je otelovljena u Budinim govorima, razlikuje četiri vrste jasnog shvatanja: (1) jasno shvatanje svrhe (*sattaka-sampajanna*), (2) jasno shvatanje prikladnosti (*sappaya-sampajanna*), (3) jasno shvatanje dometa (meditacije; *gocara-sampajanna*), (4) jasno shvatanje realnosti (bukvalno: neobmanutosti; *asammoha-sampajanna*).

1. Jasno shvatanje svrhe

Ova prva vrsta jasnog shvatanja primorava nas da, pre bilo kakvog delovanja,

uvek sebe zapitamo je li nameravana aktivnost zaista u skladu sa ciljem, svrhom ili idealima, tj. je li ona zaista svrsishodna u užem praktičnom smislu, kao i u pogledu ideala. Blagovremeno zaustavljanje da bismo postavili to pitanje - ukoliko već nije preraslo u naviku - moraće se naučiti uz pomoć gole pažnje.

Neki će pomisliti da nije potrebno svrsishodnost delovanja uzeti kao poseban predmet proučavanja ili vežbanja, jer veruju da kao "racionalna bića" već po svojoj prirodi deluju "racionalno", tj. svrsishodno. Ali sasvim nezavisno od *krajnje* svrhe puta sabranosti, svakako je svima jasno da se čovek ne ponaša uvek baš racionalno; ne čak ni onda kada je cilj koji mu je na umu sasvim uzak i potpuno sebičan i materijalistički. Čovek često zaboravlja na svoje ciljeve, programe i principe, zanemarujući čak i svoje najuočljivije prednosti i to ne samo u brzini i ispunjen strastima, već isto tako zbog sasvim slučajnih kaprica, dečije radoznalosti i lenjivosti. Zbog ovih ili nekih drugih razloga ljudi često skrenu na smer koji je potpuno suprotan njihovim vlastitim ciljevima u životu i istinskim interesima.

Pod uticajem bezbrojnih utisaka koji zapljuskuju čoveka iz sveta spoljašnjeg i unutrašnjeg mnoštva (*papañca*), slučajno skretanje sa opšteg smera života je sasvim razumljivo i, u izvesnoj meri, čak neizbežno za većinu nas. Tim više postaje nužno ograničiti takva odstupanja na krajnji minimum i nastojati da se ona potpuno eliminišu, što se s druge strane može ostvariti jedino savršenom sabranošću sveca (*arahat*). Ali ovakva odstupanja sa prave staze svrsishodnog življenja ne mogu se isključiti, čak ni bitnije smanjiti, njihovim prisilnim podvrgavanjem diktatu pukog rezonovanja ili moraliziranja. Emocionalna strana u čoveku, za koju su takva ćudljiva skretanja ili izvrdavanja često ventil ili neka vrsta protesta, ubrzo će se pobuniti i čak se ljuto osvetiti iracionalnim ponašanjem. Kako bi se postigla "mirna prodornost" kroz iracionalne regione uma i oni pridobili za voljno učestvovanje u ostvarivanju jasno shvaćenog cilja, posao mora opet da "počne iz početka": na širokoj osnovi gole pažnje. Uz pomoć jednostavnih, nenasilnih i harmonizujućih metoda ovakvog vežbanja, sile koje unutar uma

stvaraju tenziju i ometaju svrsishodno delovanje postupno će biti uključene u glavni tok naših ciljeva i ideala. Svrsishodna koordinacija različitih sklonosti i potreba čovekovog uma i bezbrojnih čovekovih aktivnosti biće postignuta jedino putem sistematskog, ali i organskog i prirodnog proširivanja svesne kontrole ili samosavlađivanja. Jedino na taj način pojaviće se kao rezultat jedan povećani balans emocija i opšta harmonija i stabilnost karaktera - njoj će na kraju svaka svojevoljnost, svaka proizvoljnost, sve do "demonstrativno iracionalnog" ponašanja i samouništavajućih sklonosti, postati suštinski strana. Sigurna osnova za takvo samoovladavanje, tj. kontrolu čula i uma, jeste nenasilan metod gole pažnje. Snaženje navike "da zastanemo i razmislimo" daje jasnom shvatanju svrhe veću šansu da počne da deluje; a njenim jasnim predočavanjem neiskrivljenih činjenica obezbeđujemo jasnom shvatanju pogodan materijal za donošenje odluka.

Može se dogoditi, i kasnije prouzrokovati duboku žalost, da visoki ideal ili neki važan cilj koji smo zaboravili ili privremeno ostavili po strani zbog nekakvog prolaznog kaprica ili zadovoljstva postane, pre no što smo ga se ponovo prihvatili, potpuno nedostižan zbog promenjenih *spoljašnjih* okolnosti i to baš zbog tih nasumičnih ekskurzija. Ideal ili svrha mogu slično tome postati nedostižni zbog *unutrašnje* promene u samom pojedincu izazvane istim takvim postupkom. Žalosti za propuštenim prilikama biće manje ukoliko negujemo jasno shvatanje svrhe, sve dok ono ne postane duboko ukorenjeno u našu prirodu.

Ako, sa druge strane, po navici popuštamo svakom kapricu ili dozvoljavamo da suviše lako budemo odvraceni od svoga cilja, onda će postepeno takvi kvaliteti kao što su energija, istrajnost, koncentracija, odanost itd. biti potkopani i oslabljeni u toj meri da postanu nedovoljni za postizanje prvobitnog cilja i čak za njegovo pravo razumevanje. Tako se često dešava da zanemareni ideali, ubeđenja, čak i obični ciljevi i ambicije budu pretvoreni u prazne ljuštore koje vučemo za sobom, ali sada iz puke navike.

Ove napomene mogu biti dovoljne da ukažu na hitnost i neophodnost snaženja cilja

delovanja i proširivanja njegovog domena. To se može postići stalnim prisustvom jasnog sagledavanja svrhe. Ono ima *negativnu* funkciju suprotstavljanja nesistematičnosti, odsustvu cilja i izlišnosti ogromnog dela ljudskih aktivnosti putem dela, reči ili misli. Njegova pozitivna funkcija je da sakuplja rasutu čovekovu energiju, da je učini podesnim alatom za obavljanje zadatka kakav je ovladavanje životom. Na taj način jasno shvatanje svrhe omogućuje stvaranje jednog jakog unutrašnjeg centra u našem karakteru, dovoljno snažnog da postepeno ostvari koordinaciju svih naših aktivnosti. I još, jasno shvatanje svrhe ojačava *vodeću ulogu uma* dajući mu pozitivnu i tačno određenu *inicijativu* u slučajevima u kojima je um naučio da bude pasivan ili da automatski reaguje na spoljašnji i unutrašnji podsticaj. Ono takođe unosi mudru *selekciju* i *ograničenje* u čovekove aktivnosti, koje su opterećene zbunjujućim mnoštvom utisaka, interesovanja, zahteva i sličnim čime smo suočeni u životu. Iz svega toga teško je razabrati ono što je zaista svrsishodno.

Pravi cilj te *inicijative* i zaista prikladan vladajući princip u toj *selekciji* jeste *rast u dhammi (dhammato vuddhi)*, tj. povećanje razumevanja i napredovanja u praktikovanju Budinog oslobađajućeg učenja. Prema drevnim učiteljima, to je pravi cilj ove prve vrste jasnog shvatanja. Kada jednom razumemo istinu o patnji u svojoj njezinoj težini, javiće se neodoljiva potreba da napredujemo stazom koja vodi do iskorenjivanja patnje i to kao jedini pravi i napora vredan cilj čovekovog života.

2. Jasno shvatanje prikladnosti

Jasno shvatanje prikladnosti neke akcije pod određenim okolnostima povezano je sa činjenicom da nije uvek u našoj moći da odaberemo onaj pravac te akcije koji je najprikladniji i najpoželjniji, već je naš izbor (o tome smo ranije govorili) često sužen okolnostima ili ograničenjima sopstvenih mogućnosti. Ova druga vrsta jasnog shvatanja poučava nas umeću praktičnog, prilagođavanju uslovima vremena, mesta i individualnog karaktera. Ona sputava slepu plahovitost i samovolju čovekovih želja i žudnji, ciljeva i ideala. Ona će sprečiti mnoge nepotrebne neuspehe, za koje čovek u svom razočarenju i obeshrabrenosti često

okrivljuje cilj ili sam ideal, umesto da ih pripiše sopstvenim pogrešnim postupcima. Jasno shvatanje prikladnosti uči "veštini odabiranja pravih sredstava" (*upaya-kosalla*), kvalitetu koji je Buda posedovao u najvišoj meri i koji je na tako zadivljujući način upotrebio da uputi i povede ljude.

3. *Jasno shvatanje dometa meditacije*

Prva dva dela jasnog shvatanja primenjiva su na čisto praktične ciljeve svakodnevnog života, mada je kod njih akcenat ipak na saglasnosti tih praktičnih primena sa religioznim idealom (*dhamma*). Sada ulazimo u pravi domen *dhamme* kao sile koja transformiše život. Sa trećom vrstom jasnog shvatanja karakteristični *metodi* razvoja uma ugrađuju se u svakodnevni život, a četvrtom vrstom ("realnost") isto se čini sa temeljnim načelom *dhamme* - učenjem o nepostojanju sopstva, odnosno apsolutnoj fluidnosti "individue".

Jasno shvatanje dometa meditacije stari komentatori objašnjavaju kao "nenapuštanje objekta meditacije" tokom čitavog dana. Ovo treba shvatiti na dva načina.

(1) Ukoliko koristimo neki poseban, dakle pojedinačni objekat meditacije, trebalo bi pokušati da ga uključimo u posao ili misli direktno povezane sa svakodnevnim poslovima; gledano sa druge strane - svaki posao mora naći svoje mesto u okviru meditacije, kao ilustracija njezinog predmeta. Na primer, jedenje se lako može povezati sa kontemplacijom o nepostojanosti tela, četiri elementa, uslovljenosti itd. Tako će se područje meditacije i svakodnevnog života stopiti - na obostranu korist. Ako se, kao što se u mnogim slučajevima događa, ne može uspostaviti veza između trenutnog posla i određene vrste meditacije ili se ta veza čini suviše labavom i veštačkom da bi bila od prave pomoći, tada objekat meditacije treba svesno "odložiti poput tovara koji nosimo", ali ne smemo zaboraviti da ga ponovo uzmemo čim posao bude gotov. Takav postupak će se takođe ubrajati u "nenapuštanje objekta meditacije".

(2) Ali ako se naša meditacija sastoji od opšte sabranosti, onako kako je ovde predstavljena, tada neće nikada biti potrebno da odlažemo svoj objekat meditacije, jer će on zapravo uključivati sve. Korak po korak, vežbanje ispravne sabranosti bi trebalo da apsorbuje sve aktivnosti tela, govora i uma, tako da se na kraju objekat meditacije nikada ne ostavlja po strani. Koliko ćemo u tome uspeti zavisice od prisustva uma u svakoj pojedinačnoj prilici i od formiranja navike i rasta upornosti u marljivom vežbanju. Cilj kojem sledbenik ovog metoda treba da teži je da *život* postane isto što i duhovno *vežbanje*, a da *vežbanje* postane pravi *život*.

"Domet" (*gocara*) vežbanja ispravne sabranosti nema krutih međa. To je kraljevstvo koje stalno raste zahvaljujući stalnom uključivanju novih područja života. Ukazujući na tu sveobuhvatnost *satipathana* metode, Učitelj je jednom prilikom rekao: "Koji je, o monasi, pravi monahov domet (*gocara*)^[5], njegovo pravo mesto rođenja? To su upravo ova četiri temelja sabranosti".

Otuda bi sledbenik ovoga metoda sebi trebalo uvek iznova da postavlja ono pitanje koje je formulisao Šantideva:

"Na koji način bi se upravo u ovakvim okolnostima mogla praktikovati sabranost pažnje?"

Za onog ko ne zaboravi da sam sebe tako ispituje i da dela u skladu sa tim može se reći da poseduje "jasno shvatanje dometa" ispravne sabranosti.

Postizanje toga svakako nije lak zadatak, ali teškoće će biti manje ako su prve dve vrste jasnog shvatanja pripremile teren. Uz pomoć jasnog shvatanja svrhe um će steći izvestan stepen čvrstine i "moći oblikovanja" neophodne da se svakodnevni život uključi u "domen vežbanja". S druge strane, jasno shvatanje prikladnosti će razviti komplementarne kvalitete mentalne elastičnosti i prilagodljivosti. Ukoliko je na taj način postignuto približavanje nivou jednog meditativnog uma, ulazak u

"domen vežbanja" i njegovo postupno širenje biće lakši.

4. *Jasno shvatanje realnosti*

Jasno shvatanje realnosti (bukvalno: neobmanutosti), zahvaljujući jasnom svetlu jednog nezamućenog shvatanja stvarnosti, otklanja najdublju i najuporniju obmanu čovekovu: njegovu veru u sopstvo, dušu, ili bilo kakav oblik trajne suštine. Ova iluzija, iz koje izviru želja i mržnja, pravi je pokretač točka života i patnje, za koji su bića, slično nekakvoj spravi za mučenja, privezana i na kojoj izdišu uvek iznova.

"Jasno shvatanje realnosti" je jasnoća i postojanje znanja da u ili iza funkcija koje obavljaju prva tri oblika jasnog shvatanja ne postoji nikakva ličnost, ego, duša ili bilo šta slično. Ovde će meditant biti suočen sa najjačim unutrašnjim otporom kojim će se prastara navika mišljenja i postupanja u relacijama pojmova "ja" i "moje", kao i instinktivna i snažna "želja za životom", što se manifestuje kao samopotvrđivanje, odupreti najvećem dostignuću čovekovog uma - Budinom *anatta* učenju. Najveća teškoća neće biti toliko u teorijskom shvatanju i potvrđivanju *anatta* učenja, koliko u strpljivoj, istrajnoj i neprekidnoj primeni njezinoj u pojedinačnim slučajevima mišljenja i delovanja. Specijalan zadatak da pomogne pri ovakvim teškoćama ima četvrta, "otrežnjujuća" vrsta jasnog shvatanja; a u tome joj izuzetnu pomoć pružaju prve tri vrste. Samo upornim vežbanjem u uočavanju misli i osećanja u trenutku njihovog rađanja kao pukih bezličnih procesa može se smanjiti i na kraju eliminisati moć duboko ukorenjenih egocentričnih misli i egoističkih instikata.

Ovde neće biti naodmet reći nešto o "emocionalnom tonu" istine o bezličnosti, pošto se ona tako često pogrešno interpretira. Uočavanje činjenice da ego ne postoji putem razmišljanja ili kao rezultat metodičnog praktikovanja gole pažnje samo po sebi je svakako lišeno emocija i trezveno, slično stavu naučnika. Ali, izuzev savršenog mira sveca (*arahant*), mogu se javiti emocionalni odjeci, kao što su takođe mogući u vezi sa nepobitnim rezultatima naučnog istraživanja. Međutim, ovakvi emocionalni odjeci uvida u nepostojanje ega nisu ograničeni samo na jednu

vrstu i svakako ne na one neutešne i bliske jadikovci koje podrazumeva osuđujuća reč "bezdušnost". "Emocionalni ton" će varirati u zavisnosti od ugla posmatranja i stupnja posmatračevog unutrašnjeg razvoja, a svoj finale će dostići u neporemećenom ritmu svečevog mira. U stvarnoj, a ne samo pojmovnoj konfrontaciji sa činjenicom o nepostojanju sopstva, zahvaljujući goloj pažnji, njezina puna težina će se svakako činiti izuzetnom, zavisno od osećanja težine čitave egzistencije, čija je ona najznačajnija činjenica. Ali to neće biti jedino emocionalno iskustvo proisteklo iz svesti o *anatta* (nepostojanju sopstva). Svedočanstva drevnih i savremenih meditanata govore o osećanju uzvišene sreće što pokriva široki dijapazon, od zanosa i ushićenja do spokojnog blaženstva. Sve su to izrazi radosti i olakšanja koje se oseti kad popusti čvrst, đavolski stisak "ja" i "moje"; kada se smanji napetost koju on stvara u telu, kada za trenutak možemo svoju glavu da uzdignemo iznad žestoke struje i kovitlaca kojim nas prividi poput "ja" i "moje" okružuju, kada počne da se rađa pojačana svesnost da nam upravo činjenica o nepostojanju sopstva otvara prolaz ka oslobađanju od boljke koju smo tako žestoko osećali razmišljajući upravo o nepostojanju sopstva.

Četvrta vrsta jasnog shvatanja ima još jednu funkciju izuzetno značajnu za postojano napredovanje stazom ka iskorenjivanju boljke.

Prihvativši se vežbanja prva tri oblika jasnog shvatanja, učenik je ostavio za sobom relativnu sigurnost i neutralnost gole pažnje i vratio se hirovitom svetu svrhovitog delovanja - akcija koje izazivaju reakcije onoga na šta se deluje. No ako i reakcije ostavimo po strani, učenik će se pre svega suočiti sa činjenicom da ga skoro svaki njegov postupak uvlači dalje u lavirinte razućenosti (*papanca*) sveta, kojem i njegovi postupci doprinose. Delo ima sebi svojstvenu tendenciju da se umnožava i reprodukuje, da sebe pojača i proširi. Učenik će iskusiti, čak i u svom naporu da vežba prva tri oblika jasnog shvatanja, da će njegovi postupci težiti da ga upetljaju u nova interesovanja, planove, dužnosti, ciljeve, komplikacije itd. To znači da će uvek biti izložen opasnosti od gubitka onoga što je postigao prethodnim vežbanjem, odnosno da ga izgubi sa *vidika* ukoliko nije izuzetno pažljiv. Ovde će

doći do izražaja pomoć realističkog, odnosno jasnog shvatanja, tj. žive svesnosti da sopstvo ne postoji. "*Unutar* toga nema sopstva koje dela, ni *izvan* toga nema sopstva koje bi trpelo to delanje!" Ukoliko ovo imamo na umu, ne samo pri velikim poduhvatima, već i pri onim ništa manje važnim sitnijim aktivnostima u svakodnevnom životu, tada će početi da se razvija dragoceno osećanje unutrašnje distance od "sopstvenih" dela, kao i sve veća ravnodušnost prema bilo kakvom uspehu ili neuspehu, pohvali ili pokudi koji bi mogli da slede takvo jedno delo. Pošto su njegova svrha i primerenost jasno ustanovljeni, delo se čini zbog njega samog i po sopstvenoj nužnosti. Zbog te uočljive ravnodušnosti kojom se čini neko delo, ono neće izazvati bilo kakav gubitak energije. Nasuprot tome, kad izostanu prikriveni pogledi na samoga sebe, na druge ili na rezultate, ovakva isključiva posvećenost poslu će uvećati šanse na uspeh.

Ako nismo više vezani svim srcem i svim bićem za svoja dela, ako više nema žudnje za ličnim uspehom i slavom, tada će biti manja opasnost da nas sila stvorena sopstvenim delima otisne na još veća prostranstva okeana *samsare*. Takođe će biti lakše kontrolisati korake koji proizlaze iz onog prvog dela, i kada je to mudro, "prekinuti delovanje" i povući se u "ne-delovanje", tj. u mir i zaštitu praktikovanja gole pažnje.

Delovanje u težnji za ovozemaljskim ciljevima, kada ga čini jedan neoslobođen um, uglavnom se pretvara u stvaranje još veće vezanosti. Sačuvati unutar tog sveta "okova stvorenih delovanjem" (*kamma*) najveću moguću "*slobodu delovanja*" jedan je od naročito važnih zadataka i dostignuća jasnog shvatanja realnosti u saradnji sa ostala tri oblika. Ovome komplementarna "sloboda ne-delovanja" ili "sloboda napuštanja" ostvaruje se pomoću gole pažnje. Već smo ranije citirali Učiteljeve reči da je oslobođeni um istinski velikog, tj. svetog čoveka rezultat savršenog praktikovanja *satipathane*. Sada pošto smo proanalizirali dve vrste slobode koje daruju sabranost i jasno shvatanje bićemo u situaciji da ih još bolje razumemo.

Na kraju, pominjanje zaslužuje još jedno značajno obeležje jasnog shvatanja.

Zahvaljujući jasnom shvatanju i aktivan deo života biće prožet zaista revolucionarnim učenjem o nepostojanju sopstva (*anatta*), koje je ključno Budino učenje i najpresudnije za istinsko izbavljenje od patnje. Zato njegov uticaj ne treba ograničiti na nekoliko časova razmišljanja ili meditacije dostupnih ljudima sa svim uobičajenim obavezama. Naš život je kratak. Ne možemo sebi dozvoliti da najveći njegov deo, posvećen praktičnim, rutinskim zaduženjima, smatramo pukim balastom ili da ga posmatramo poput kaste parijske, neophodne, ali prezrenih robova radnika, koji se drže na niskom kulturnom nivou namerno ili iz nemara. Ne možemo dozvoliti da taj veliki sektor našeg života ostane neupotrebljen i nekontrolisan, dopuštajući većini naših misli, emocija i aktivnosti da se odvijaju vođeni slučajnošću, a tako često na našu štetu.

I mimo osnovnog principa *satipathane* - integrisanja življenja i duhovnog vežbanja - kratkoća našeg života nagoni nas na zaključak da svaki njegov trenutak, u skladu sa mogućnostima koje nam nudi, i *svaku, čak i najbeznačajniju aktivnost treba da iskoristimo za rad na oslobađanju*. Ovo prožimanje života oslobađajućim znanjem preduzima jasno shvatanje stvarnosti, sa posebnim akcentom na neposredno iskustvo o nepostojanju sopstva.

Tibetanska mudrost kaže:

"Sistem meditacije koji će stvoriti moć koncentracije uma na bilo šta nužan je.

Veština življenja koja će omogućiti korišćenje bilo koje aktivnosti kao pomoć na putu oslobađanja nužna je."

(Iz V. J. Evans-Venc: *Tibetanska joga*)

Takav "sistem meditacije" i takva "veština življenja" jeste *satipathana*.

Zaključne opaske o ova dva oblika vežbanja

Sada, na kraju našeg razmatranja jasnog shvatanja, došli smo do jedne njegove osobenosti blisko povezane sa onom koju smo pominjali u zaključku našeg izlaganja o goloj pažnji. Radi se o ohrabrujućoj činjenici da čak i početni stupanj iskrenog vežbanja pokazuje srodnost i vezu sa najvišim ciljem potpune odvojenosti i slobode.

Na nivou gole pažnje, otkrivajući "slobodu u nedelovanju", videli smo da povremeno *stupanje* na povoljnu tačku posmatranja odgovara svečevom konačnom *istupanju* iz ovoga sveta patnje. Na nivou jasnog shvatanja, naročito njegova četvrta vrsta, naglašena odvojenost od bilo kakvog delovanja, odgovara "savršenom delovanju" sveca, koje je iako samo po sebi svrhovito, potpuno nesebično i oslobođeno svakog prijanjanja. Iako svet to vidi kao "dobro delo", ono za sveca nema karmičke posledice, ne vodi u novu egzistenciju[6]. Delo učinjeno sa jasnim shvatanjem je u meri u kojoj postoji odvojenost u odnosu na njega i po svojoj funkciji smanjivanja karmičkih posledica, nešto što se približava "savršenom delovanju" sveca.

Dva oblika vežbanja, sabranost (gola pažnja) i jasno shvatanje, pomažu i nadopunjuju jedno drugo. Najviši stupanj budnosti i samokontrole dostignut u školi gole pažnje učiniće znatno lakšim podvrgavanje sopstvenih dela i reči jasnom shvatanju, umesto da se iznenada nađemo u raznim situacijama, zavedeni strastima ili obmanuti varljivim izgledom. S druge strane, jasno shvatanje stvara više prostora i pogodniju atmosferu za голу pažnju, zahvaljujući kontroli i smirujućem uticaju koje ono ima na svet oko nas i u nama.

Gola pažnja nam donosi one pažljivo i nepristrasno sagledane činjenice na osnovu kojih jasno shvatanje može pouzdano da zasnuje svoje odluke i zaključke. Gola pažnja eliminiše pogrešne predstave i lažne vrednosti što su nepromišljeno bile pridodate golim činjenicama. Jasno shvatanje ih zamenjuje kritički proverenim pojmovima i pravim vrednostima preuzetim iz *dhamme*.

Gola pažnja povećava kritičnost i pročišćuje senzitivnost čovekovog uma; jasno shvatanje istovremeno vodi i snaži energije oblikovanja i stvaranja. Gola pažnja omogućuje rast, očuvanje i pročišćavanje intuicije - tog neophodnog izvora inspiracije i regeneracije sveta akcije i racionalne misli. S druge strane, jasno shvatanje kao jedna aktivna i aktivirajuća sila čini um savršenim instrumentom za njegov težak zadatak harmoničnog razvijanja i konačnog oslobođenja. Ono nas istovremeno vežba za nesebično delo u službi čovečanstva obuzetog patnjom, darujući oštro oko mudrosti i sigurnu ruku veštine, koji su isto toliko neophodni za tu službu koliko i toplo srce. Jasno shvatanje može da nas u tome izvežba, pošto obezbeđuje izvrsno školovanje u svrhovitom, obazrivom i nesebičnom delanju.

Tako *satipathana*, u celokupnosti oba svoja vida, stvara u čovekovom umu savršenu harmoniju *prijemčivosti* i *aktivnosti*. Ona je jedan od načina na koji se srednji put Budin javlja u ovom metodi ispravne sabranosti.

Beleške

[5] Ime treće vrste jasnog shvatanja, *gocara-sampajanna*, odabrano je kao aluzija na dobro poznati odlomak koji je ovde citiran. [Natrag]

[6] Stanja svesti koja proizvode "savršen čin" jednog sveca u *abhidhammi* se nazivaju *kriya-javana*, tj. pukim funkcionalnim "impulsima delovanja" ili "motivima delovanja" u umu sveca, a koje više ne proizvodi karmu. [Natrag]

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/texts/njana/sabranost2.html

Budistička meditacija

Priručnik za mentalno vežbanje zasnovan na Budinom putu sabranosti

Njanaponika Thera

[Uvod](#) | [Put sabranosti](#) | [Sabranost i jasno shvatanje - deo 1](#) |
[Sabranost i jasno shvatanje - deo 2](#) | [Četiri objekta sabranosti](#)
[Negovanje uma](#) | [Burmanska satipatthana metoda](#) | [Sabranost na dah](#)
[Veliki govor o temeljima sabranosti](#)

Preveo Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

ČETIRI OBJEKTA SABRANOSTI

1. telo, 2. osećaj, 3. stanje uma, 4. mentalni sadržaji

Objekti ispravne sabranosti obuhvataju čitavog čoveka i sve njegovo iskustvo. Oni se protežu od tela i njegovih funkcija do osećanja i takođe procesa i sadržaja opažanja i mišljenja. Ispravna sabranost u sebe uključuje najprimitivnije, kao i najuzvišenije vidove kompleksne strukture nazvane "čovek": od funkcija koje su mu zajedničke sa životinjama, na primer hranjenje i izlučivanje, pa do krajnjih

visina faktora prosvetljenja. Ovde opet susrećemo prodornost kao temeljni princip ovog metoda, zajedno sa njegovom osobenošću kao srednjeg puta koji, izbegavajući jednostranost i ekskluzivnost, pretenduje na potpunost i harmoničnost. Duhovno vežbanje ovde dobija širok i siguran temelj, pošto je zasnovano na celokupnoj ličnosti. Bez takvog temelja moglo bi se dogoditi da iz onoga što je previđeno, potcenjeno, zanemareno ili ignorisano izbiju jake antagonističke sile, koje bi mogle ozbiljno da oštete ili čak unište rezultate dugog duhovnog napora. Prodornost postupka učiniće put unutrašnjeg napredovanja onoliko sigurnim koliko je to razumno očekivati u poduhvatu koji cilja ka takvim visinama. Dalje treba imati na umu one najrazličitije unutrašnje sukobe što oduzimaju toliko mnogo energije i uzrok su tolikim porazima u duhovnoj bici: na primer, sukob između "uma koji želi i tela koje je slabo", između emocija i razuma itd. I ovi sukobi biće u velikoj meri ublaženi ili olakšani podjednakom pažnjom ili mudrim razumevanjem koji će u ovom metodu harmoničnog razvoja biti poklonjeni svakoj strani konflikta. Ono čime treba ovladati, što treba transformisati ili prevazići mora prvo biti upoznato i shvaćeno.

Zato je neophodno da sledbenik ovog metoda neguje sve četiri kontemplacije ili objekta sabranosti pomenuta u Govoru kad god se oni pojave u domenu njegovog svakodnevnog iskustva. Sistematska meditativna praksa, međutim, koncentriše se (kao što će biti pokazano kasnije) na samo nekoliko odabranih predmeta uzetih iz "kontemplacije tela", ali i drugi objekti sabranosti će isto tako imati dovoljno prilike da uđu u domen posmatranja i tada bi im trebalo posvetiti punu pažnju.

Uputstva za vežbanje

Dubina i obuhvatnost metoda važi i za druga područja takođe, kako se to pokazuje iz onoga što bismo mogli nazvati "uputstvima za vežbanje", koja se u Govoru ponavljaju na kraju svake pojedinačne vežbe [7]. Ona počinju ovako: "Tako on boravi posmatrajući telo iznutra (u sebi) ... spolja (kod drugih) ... i iznutra i spolja...".

Prema ovom prvom delu "uputstava", svaku vežbu treba primeniti na sebe prvo, a onda na druge (uopšte ili na određenu osobu koju upravo posmatramo) i na kraju na oboje. Ovaj trostruki ritam svakog vida vežbanja očigledno je smatran veoma važnim. Nalazimo ga u različitim kontekstima i primenama u različitim Budinim govorima i isto tako u kasnijoj pali literaturi. Pridržavajući se uputstva, eliminisaćemo netačne tvrdnje i pogrešne procene proizašle iz nedovoljne obuhvatnosti sabranosti i jednostranosti.

Tako, na primer, postoje osnovni tipovi karaktera koje je formulisao K.G.Jung: introverti i ekstraverti, tj. ljudi pretežno okrenuti ka unutra, odnosno napolje. Prvi tip će prirodno biti naklonjeniji unutrašnjem posmatranju stvari; drugi pak spoljašnjem. Nedostatke koji proizilaze iz bilo koje polovične kontemplacije moguće je nadoknaditi upornim sleđenjem instrukcija koje su upravo date. Prirodni rezultat takve trostruke primene vežbe biće da će svaki karakterološki tip nadomestiti svoje nedostatke, sve dok ne postigne jednu idealnu ravnotežu. Ovaj metod ispravne sabranosti, kao otelovljenje srednjeg puta, zapravo obezbeđuje ono što svakom ekstremnom tipu nedostaje i to čini u obliku prihvatljivom i razumljivom za svakoga. Ali u ovom kratkom prikazu nije moguće dalje zalaziti u pojedinosti.

Mnoge stvari kada ih posmatramo na drugima, na spoljašnjim objektima, dopuštaju bolje razumevanje no što bi to bilo kada bismo ih posmatrali na nama. Na taj način postaje moguće podrobnije ispitivanje, sa manje pristrasnosti, a mane, vrline i njihove konsekvence se pojavljuju u jasnijem svetlu. S druge strane, isključivom pažnjom na osobe i stvari izvan nas, lako možemo zaboraviti na isto tako važnu primenu sabranosti na same sebe. To se može dogoditi sasvim nesvesno, čak i kada kontempliramo prolaznost i tome slično. Ukoliko nastavimo da praktikujemo kontemplaciju na tako uopšten način, bez direktnog povezivanja sa sopstvenom situacijom, ona će imati veoma ograničen efekat.

Treća faza u ovom trostrukom ritmu vežbanja tiče se sagledavanja unutrašnjih i

spoljašnjih stvari onako kako neposredno slede jedna za drugom. Uočavanje sličnosti i razlika putem njihovog upoređivanja biće veoma korisno. Sem toga, pažnju treba usmeriti na međuzavisnost unutrašnjih i spoljašnjih komponenata iste grupe stvari, na primer na materiju koja čini ovo naše telo i unutrašnju prirodu; na uzročne i druge veze između raznih unutrašnjih i spoljašnjih fenomena: ukratko, na činjenicu uslovljenosti ili relativnosti. Ovo uočavanje veza i uslovljenosti važno je za celovito razumevanje stvarnosti onoliko koliko i rezultati najrazličitijih analiza. Na kraju, ova treća, kombinovana faza vežbanja služi da ukaže na *opštu* vrednost stečenog znanja i iskustva i na bezličnost bilo kog predmeta koji razmatramo. Ovo će postepeno voditi do toga da i unutrašnje i spoljašnje stvari, tj. one koje se odnose na nas i na druge odmah sagledamo kao bezlične procese.

Međutim, treba uočiti da se u sistematskom meditativnom razvijanju uvida jedino *unutrašnji* objekti odabiraju i dovode u žižu gole pažnje. Razlog za ovo je to što su jedino sopstveni telesni i mentalni procesi dostupni direktnom iskustvu. A upravo je znanje stečeno putem direktnog iskustva (*paccakkha-ñāna*) cilj i glavna osobenost budističke meditacije uvida (*vipassana-bhavana*). Zaključivanje, razmišljanje i slično potpuno su isključeni na početku vežbanja i jedino na kasnijem stupnju mogu u njoj naći ograničeno mesto, kao neka vrsta predaha, kada se zaključuje na osnovu meditativnog opažanja činjenica, a o događajima istog tipa u prošlosti ili budućnosti. Međutim, sabranost pažnje na *spoljašnje* objekte može i trebalo bi da bude negovana izvan strogo meditativnog vežbanja. Ti spoljašnji objekti, tj. tuđe telesne i mentalne aktivnosti otkriće nam se ili direktnim opažanjem ili putem zaključivanja. Njihova kontemplacija će zadobiti različit karakter u skladu sa specifičnim detaljima koji karakterišu svaku vežbu (kao što je dato u Govoru) i zahtevati različite stepene važnosti - što se ovde može jedino nagovestiti, ali ne i detaljno obrazlagati.

Drugi način primene pojedinih vežbi takođe se sastoji iz trostrukog ritma: reč je o pažnji usmerenoj na (1) nastajanje, (2) nestajanje, (3) i na nastajanje i na nestajanje odabranih objekata. Kao što je već ukazano, ovo direktno iskustvo

vezano za činjenicu i pravu prirodu Promene jeste ključna tačka vežbanja i presudno je za njegov uspeh. Komentar Govora bi trebalo konsultovati pri svakom ponovljenom pojavljivanju toga odlomka. Međutim, Komentar se ne bavi stvarnim meditativnim posmatranjem činjenice i prirode Promene, jer tome i nije toliko potreban komentar koliko marljivo vežbanje. On se radije bavi korišćenjem takvih meditativnih opažanja za analitičko promišljanje i njihovim produbljenim razumevanjem u širem kontekstu *dhamme*. Ovde ćemo pomenuti još jedino činjenicu da se, putem refleksije, ovo kontempliranje nastajanja i nestajanja može korisno upotrebiti za izbegavanje i takođe za pobijanje određenih spekulativnih teorija. Prema Budi, verovanju u poništavanje (filozofski nihilizam, materijalizam itd.) protivi se činjenica o nastajanju, a verovanju u večnost (teizam, panteizam, naivni realizam itd.) činjenica o nestajanju.

Preostali deo ovog odlomka u tekstu ukazuje na *rezultate* već pomenutog dvovrsnog vežbanja, tj. vezane za unutrašnje stvari itd. i nastajanje itd. "Telo postoji", "osećanje postoji" itd., ali ne i samostalno sopstvo, trajna ličnost ili duša. Ove reči iz teksta ukazuju na rezultate rečima uvida, tj. jednog realističkog pogleda na stvari onakve kakve zaista jesu. Dalje u tekstu čitamo: "On živi nezavistan i ne prijanya ni za šta". To označava konačni stav nepristrasnosti. Ovaj završni deo odlomka koji se više puta ponavlja pokazuje da je rezultat vežbanja oslobađanje od dve osnovne "zavisnosti" ili vezanosti čovekove, kako se kaže u Komentaru: pogrešnih nazora (*ditthi*) i želje (*tanha*), tj. oslobađanje od intelektualnih i iracionalnih, teorijskih i praktičnih okova.

Čitav odlomak koji smo razmatrali jeste tipičan primer karakterističnih kvaliteta vidljivih u tvrdnjama koje dolaze iz izvora savršenog prosvetljenja (*samma-sambodhi*). One poseduju kvalitet jedinstvene celovitosti i dovršenosti, kako po svome značenju, tako i po načinu na koji su izražene, usađujući duboko ubeđenje onima koji su u stanju da barem delimično procene taj kvalitet. U samoj prirodi je ovih objava da kombinuju dubinu sa jednostavnošću i, otuda, smatraju se zadovoljavajućim na svakom nivou razumevanja. Njihovo delovanje na um je

ujedno umirujuće i stimulišuće: umirujuće, putem stišavanja sumnji i sukoba, kao i prenošenjem onog osećanja zadovoljstva o kojem smo već govorili; stimulišuće, svojom dubinom ili, kako to još možemo izraziti, svojim "proširujućim horizontom".

Ovde smo mogli da pružimo jedino nagoveštaj dalekosežnog značenja ovih naoko jednostavnih reči Učiteljevih. Oni koji vežbaju u skladu sa njima i razmišljaju pri tome otkriće u njima mnogo više.

Nastavljamo sad razmatranjem pojedinih kontemplacija i vežbi datih u Govoru.

1. Kontemplacija tela (*kayanupassana*)

Sabranost pažnje na dah

Poglavlje o kontemplaciji tela počinje "sabranošću pažnje na udah i izdah" (*anapana-sati*). To je *vežbanje pažnje*, a ne "vežba *disanja*" kao, recimo, *pranayama* u jogi. U slučaju budističkih vežbi nema "zadržavanja" daha ili bilo kakvog njegovog remećenja. Postoji jedino mirno "golo posmatranje" njegovog prirodnog toka, uz pomoć čvrste i postojane, ali neusiljene i "plutajuće" pažnje, tj. bez naprezanja i krutosti. Uočava se dužina ili kratkoća daha, ali bez ikakve intervencije. Međutim, posle izvesnog perioda redovnog vežbanja kao sasvim prirodan rezultat doći će do smirivanja, ujednačavanja i produbljivanja daha; a stišavanje i produbljivanje daha vodiće do stišavanja i produbljivanja celokupnog životnog ritma. Na taj način, sabranost pažnje na dah predstavlja važan faktor fizičkog i mentalnog zdravlja, mada je to tek sporedno za samo vežbanje. Dah je uvek uz nas. Zato možemo i trebalo bi da usmerimo svoju pažnju na njega svakog slobodnog ili "praznog" minuta tokom naših svakodnevnih obaveza, čak i ako to ne možemo da učinimo sa onom izrazitom pažnjom koja se traži kod ispravnog vežbanja. I takvo kratko i usputno okretanje uma ka "telu disanja" postavlja temelj za vrlo uočljivo osećanje blagodeti, zadovoljstva i nepomućenog mira. Takva srećna stanja uma, kao i oštrina i prirodnost pažnje, rašće zajedno sa svakim

ponovljenim vežbanjem. Napraviti nekoliko svesnih, dubokih i smirenih udaha i izdaha pre no što počnemo bilo šta da radimo takođe će se pokazati veoma blagotvornim kako za nas, tako i za sam posao. Stvaranje navike da to činimo pre no što donesemo važne odluke, nešto kažemo, obratimo se uzrujanoj osobi itd., sprečiće mnoge prenagljene postupke i reči i sačuvaće uravnoteženost i efikasnost uma. Jednostavnim posmatranjem našeg daha možemo se lako i za druge neprimetno okrenuti sebi ukoliko želimo da se ogradimo od uznemirujućih utisaka, naklapanja u velikom društvu ili od bilo koje druge neprijatnosti. Ovo je samo nekoliko primera kako i sporadična sabranost pažnje na dah, primenljiva i u sred svakodnevnog života, može doneti blagotvorne plodove.

Ovi primeri će pokazati da je sabranost pažnje na dah veoma delotvorna za *smirivanje* telesne i mentalne uznemirenosti ili uzbuđenosti, za uobičajene, kao i za najviše svrhe. Dalje, ona je jednostavan put do početnih stupnjeva *koncentracije* i *meditacije*, korišćena ili kao uvod u druge vežbe ili samostalno. Međutim, za postizanje višeg stupnja koncentracije ili čak za postizanje potpune mentalne usredsređenosti u meditativnim "zadubljenjima" (*jhana*), sabranost pažnje na dah nije uopšte jednostavan metod, već baš naprotiv vredan da mu se posvetimo. Napredovanje na tom višem stupnju vežbanja može voditi do četiri nivoa meditativnog zadubljenja i čak do još viših postignuća. O takvom razvijenom stupnju vežbanja budistička tradicija kaže: "Sabranost pažnje na dah najvrednija je od svih objekata meditacije (*kammatthana*). Svim Budama, *pacceka-Budama* i uzvišenim sledbenicim ona je bila osnova za postizanje cilja i za njihovu dobrobit ovde i sada".

Dah stoji na granici između voljnih i nesvesnih telesnih funkcija i tako pruža dobru šansu za širenje područja svesne kontrole tela. Na taj način sabranost pažnje na dah može da doprinese jednom od zadataka *satipathane* koji se može izreći i rečima Novalisa: "Čovek bi trebalo da postane savršen sopstveni instrument!"

Mada se, prema tradiciji, sabranost pažnje na dah prvenstveno smatra objektom za

meditaciju smirivanja (*samatha-bhavana*), tj. za podsticanje meditativnih zadubljenja (*jhana*), ona se isto tako može koristiti za razvijanje uvida (*vipassana-bhavana*); jer kod disanja, upotrebljenog kao objekat gole pažnje, može se sasvim dobro posmatrati gibanje okeana prolaznosti, njegovo neprestano dizanje i spuštanje. [8]

Sabranost pažnje na dah će takođe doprineti opštem razumevanju prave prirode tela. Baš kao što je u drevnoj mističkoj nauci dah poistovećivan sa samom životnom silom, isto tako budistička tradicija disanje smatra reprezentativnim za telesne funkcije (*kaya-sankhara*). U očiglednom nestajanju daha uočavamo *prolaznost* tela; pri dubokom, ubrzanom ili napetom disanju ili oboljenju respiratornih organa postajemo svesni *patnje* vezane za telo; pri dahu kao manifestaciji vibrirajućeg, odnosno vazdušnog elementa (*vayo-dhatu*) postaje očigledna priroda tela aktiviranog bezličnim procesom, tj. *odsustvo bilo kakve suštine* u telu; zavisnost daha od besprekornog funkcionisanja određenih organa i, sa druge strane, zavisnost tela od daha, pokazuju *uslovljenu* prirodu tela. Tako sabranost pažnje na dah pomaže istinskom razumevanju tela i prestanku vezanosti za telo koji iz toga proizilazi.

Sabranost pažnje na položaje tela

Pri opštoj primeni ove vežbe, u svakodnevnom životu, njezina prva svrha je da povećamo našu svesnost ponašanja tela dok ide, stoji, sedi ili leži. Često se događa da preokupiranost mislima o *cilju* hodanja potpuno zakloni punu svest o samom *činu* hodanja; takođe, mada poklanjamo punu pažnju aktivnosti koju obavljamo dok stojimo ili sedimo, može izostati potpuna svest o sama ta dva položaja. Mada u svakodnevnom životu neće biti moguće, niti čak poželjno da uvek budemo svesni položaja, ipak će vežbanje svesnosti položaja biti korisno zbog niza praktičnih razloga. Usmeravajući pažnju na položaj, otklonićemo svaku nervozu, žurbu u hodu; nepotrebna i štetna iskrivljavanja tela, u slučaju ostalih položaja, biće izbegnuta ili ispravljena i tako će biti sprečena one nepravilnosti u držanju sa

kojima se medicina suočava već kod dece, ali i odraslih. Suvišni zamor tela, a otuda i uma, biće izbegnut i sprečeno smanjivanje područja svesne kontrole tela. Kontrolisano pokretanje tela nužno je izraz samosvojnog uma.

Što se tiče krajnje svrhe *satipathane*, sabranost pažnje na položaj tela doneće jednu početnu svesnost o bezličnoj prirodi tela i biće korisna za dublje odvajanje od njega. Tokom vežbanja može se doći do stupnja na kojem se položaji posmatraju toliko nezainteresovano kao što se posmatraju automatski pokreti nekakve lutke. Pomeranje udova te lutke će podstaći osećanje potpune udaljenosti i čak pomalo zabavljenosti kao kod posetioca pozorišta lutaka. Takvim objektivnim posmatranjem položaja počće da se razlaže naša navikom stečena identifikacija sa telom.

U strogom meditativnom vežbanju svest o položaju tela predstavlja polaznu tačku celodnevnog vežbanja i pažnja meditanta mora joj se vratiti kad god nije okrenuta nekim drugim objektima sabranosti pažnje. Naročito kroz izoštrenu svesnost razvijenu tokom upornog vežbanja, položaji će takođe pružiti priliku za posmatranje trenutnog javljanja i nestajanja fenomena i za ostala posmatranja prirode tela koja smo pominjali ranije.

Jasno shvatanje

Jasno shvatanje se proteže na sve funkcije tela: na četiri položaja, gledanje, saginjanje, protezanje, oblačenje, jedenje, pijeње, izlučivanje, govor, ćutanje, budnost, padanje u san itd. Opšti principi ove vežbe, njezina svrha i vrednost, već su opisani. Da ih samo ukratko sumiramo: praktikovanje jasnog shvatanja uči obazrivom i svrhovitom delovanju (1) radi praktičnih ciljeva, (2) radi napredovanja u *dhammi*, (3) radi postepenog povezivanja običnog života i duhovnog vežbanja, (4) radi produbljanja uvida u lišenost suštine svih procesa u telu vizualizujući ih u svakodnevnom iskustvu, (5) radi neprijanja za telo, koje iz svega ovoga proizilazi.

U prethodnoj vežbi sabranost pažnje prati položaje onako kako ih zauzimamo, jednostavno ih registrujući. Za razliku od ovoga, prva i druga vrsta jasnog shvatanja ("svrhe" i "prikladnosti") vežba *usmeravajući* uticaj na različite telesne aktivnosti. Prethodna vežba se sastojala od pune, ali tek opšte svesnosti položaja i njihovog bezličnog karaktera. Četvrta vrsta jasnog shvatanja ("stvarnosti") može takođe uključiti detaljniju analizu procesa koji su u sve to uključeni i tako odvesti do dubljeg pronicanja u njihovu prirodu lišenu suštine.

Delovi tela

Ova kontemplacija otvara, poput skalpela, kožu ovog našeg tela i izlaže pogledu ono što je ispod nje. Ovakvo mentalno seciranje opovrgava široko rašireno shvatanje o jedinstvu tela, ukazujući na njegove pojedine delove; ona uklanja iluziju o lepoti tela, otkrivajući njegovu ružnoću. Kada vizualizujemo telo kao skelet koji hoda pokriven mesom i kožom ili ga vidimo kao konglomerat različitih delova čudnih oblika, osećamo sasvim malo volje da se poistovećujemo sa takozvanim sopstvenim telom ili da poželimo tuđe.

Ukoliko, vizualizujući delove tela, možemo da postignemo dovoljno dobru koncentraciju uma, a da nas ne zaokupi emocionalna odbojnost ili privlačnost, moguće je tokom dužeg vežbanja postići sve veću nevezanost za telo i jednu spontanu odvraćenost od telesnog. Iako će to biti privremeno i nepotpuno sve dok se ne postigne drugi i treći stupanj staze usavršavanja (*arahatta*)[9], istrajno vežbanje ove kontemplacije, unutar okvira opšte sabranosti, biće koristan nagoveštaj tog krajnjeg cilja. Veština da joj se brzo i lako vratimo kad je to potrebno pokazaće se kao vrlo korisna ukoliko, u svakodnevnom životu, želimo da se odupremo snažnoj i uznemirujućoj vezanosti za sopstveno telo (na primer, kod ozbiljnih bolesti ili opasnosti) ili treba da odolimo čulnim iskušenjima.

Međutim, ova kontemplacija nije usmerena na potiskivanje osećanja vezanosti za telo stvarajući emocionalni kontrapritisak odvratanosti, već cilja na i rezultira u

jednom spontanom raskidanju vezanosti i stalno sazrevajućem saznanju o pravoj prirodi tela. Mada se ova kontemplacija delova tela ponekad naziva "meditacija o odvratnosti", "stanje" koje je izazvano njezinim ispravnim praktikovanjem nije snažna odvratnost ili potištenost, već nepomućeni mir ili čak veselost proizašla iz trezvenog, analitičkog posmatranja.

Iz ove kontemplacije korist mogu izvući i oni koji ne nameravaju da odustanu od onoga što se naziva "zadovoljstvima mesa", ali žele da postignu veću meru kontrole nad svojim emocionalnim i čulnim odgovorima. Stanovnik današnjeg grada je neprestano bombardovan čulnim nadražajima, naročito usmerenim da podstaknu seksualni instinkt. Kanali kojima oni do njega stižu su mnogostruki: pozorište i film, radio i televizija, umetnost i književnost, pseudoumetnost i pseudoknjiževnost, reklame i blještave naslovne stranice časopisa. Prosečan stanovnik grada može da se na to ne obazire, može da ne uzima sve to suviše ozbiljno. On će verovati da je iznad svega toga, čak i ako učestvuje u čitavoj toj sumnjivoj raboti u meri u kojoj ga sve to zadovoljava ili zabavlja.

Ali, sve to će, svojim svakodnevnim ponavljanjem, neprimetno uticati na svesno i nesvesno područje njegovog uma više no što mu se čini i može postepeno izazvati duboke promene čitavog njegovog mentalnog sklopa - emocionalno, etički, intelektualno - ukoliko ne postoji čvrsta samozaštita od tih prikrivenih uticaja. Ovde se kontemplacija delova tela može pokazati korisnom za izgrađivanje svesne i podsvesne odbrane od tog pritiska.

Četiri elementa

Ova vežba nastavlja seciranje tela na komponente sve neutralnije prirode, svodeći ih na one četiri primarne manifestacije materije zajedničke i za neživu prirodu. Rezultat će biti takođe razočaranje, odvojenost i neprijanje, kao i kod pojačane svesti o nepostojanju ega u telu.

I kao samostalna vežba, analiza tela kao sklopa četiri elementa (*dhatu-vavatthana*) oduvek je uvažavana u okviru budističke tradicije, pošto služi kao veoma efikasno sredstvo za razbijanje prividne kompaktnosti i supstancijalnosti tela. [10] Mada u sistematskom vežbanju *satipathane*, kako je ono opisano u poglavlju 5, ova meditacija ne postoji kao samostalna vežba, ipak će ona doneti jedno unutrašnje znanje naročito o vibrirajućem (ili vazdušnom; *vayo-dhatu*) elementu, koji je najtešnje povezan sa dva osnovna objekta koja se preporučuju: pomeranje abdomena i dah.

Meditantu će postati očigledno da karakteristične osobine i funkcije vazdušnog, odnosno vibrirajućeg elementa unutar tela, kako su formulisane u potonjoj komentatorskoj literaturi pali budizma, [11], nisu stvar puke dedukcije, apstrahovanja ili spekulacije, već su zasnovane na stvarnom meditativnom iskustvu. Isto tako, priroda ostala tri elementa će postepeno moći da se razlikuje tokom upornog vežbanja.

Kontemplacije na groblju

Za ove kontemplacije budistički monasi su nalazili stvarne objekte za neposredno posmatranje ili, ako to nije bilo moguće, objekte su pribavljali vizualizujući ih. Reč je o leševima u različitom stadijumu raspadanja. Oni treba da pobude, kod izrazito čulnih priroda, gađenje prema objektu njihove želje (mada se, u nekim slučajevima, neki drugi metodi mogu pokazati prikladnijim). Ovo je pored toga jedna dobra lekcija o nepostojanosti, uz pomoć predočavanja razlaganja ovog tela sastavljenog od više elemenata, koje kod drugih, a naročito u sopstvenom slučaju, vidimo kako se kreće puno života: "Tako on govori sam sebi. 'Zaista, i ovo moje telo iste je prirode kao i ono telo, i ono će ovako skončati i tome ne može umaći'".

Ove kontemplacije će takođe ukazati na samoobmanjivanje kad govorimo i sa tim telom postupamo kao sa "svojim", koje će možda već sutra "pripasti" elementima ili postati plen ptica i crva. Ove kontemplacije takođe čine bliskijom činjenicu o

neizbežnosti smrti.

I ovde će kao i u ranijim slučajevima vremenom uslediti napredovanje: od gađenja, razočarenja i odvojenosti, do neprijanjanja za telo koje dolazi od žive svesti o njegovoj bezličnoj prirodi.

U drevnoj Indiji objekti za ovakve kontemplacije mogli su se lako naći na grobljima. Leševi siromašnih ili pogubljenih kriminalaca ostavljani su na suncu, kiši, lešinarima i zverima. Danas je prilikada se vidi tako nešto retka, sem u mrtvačnicama ili prostorijama za seciranje, ali se, na žalost, ljudska pohlepa, mržnja i glupost postaraju da se takvi prizori još uvek vide na bojnim poljima.

Zaključne opaske o kontemplaciji tela

Vežbe izložene u poglavlju koje smo upravo završili, "Kontemplacija tela", obuhvataju oba tipa vežbanja: pripadaju delom goloj pažnji, a delom jasnom shvatanju.

Kao zajedničko svim tim vežbama našli smo da one vode ka *neprijanjanju* za telo, proizašlom iz posmatranja njegove prirode i njezinog istinskog razumevanja. Neprijanjanje, u odnosu na svoje objekte, donosi ovladavanje, kao i slobodu.

Ovo važi i u slučaju tela. Ovde se ne zahteva umrtvljavanje tela kako bi se potvrdilo ovladavanje uma njime. Između ekstrema umrtvljavanja i povlađivanja čulima vodi Srednji put, jednostavan, realističan i nenasilan put sabranosti i jasnog shvatanja, koji donosi ovladavanje i slobodu.

Sledeći taj "jedini put ka razaranju patnje i žalosti", telo putnika na toj stazi postaće lako i gipko; čak i ako telo podlegne bolesti i bolu, to neće uticati na spokojstvo njegovog uma.

2. Kontemplacija osećanja (*vedananupassana*)

Pali termin *vedana*, ovde uzet kao "osećanje", u budističkoj psihologiji označava jednostavno prijatne, neprijatne ili neodređene senzacije fizičkog ili mentalnog porekla. On ovde nije uzet u značenju "emocija", koja je mentalni faktor mnogo kompleksnije prirode.

Osećanje, u smislu u kojem ovde govorimo, jeste prva reakcija na bilo koji čulni podražaj i otuda zaslužuje naročitu pažnju onih koji teže da ovladaju sopstvenim umom. U formuli o "uslovljenom nastanku" (*paticca-samuppada*), kojom Buda pokazuje uslovljenost "nastajanja čitave te gomile patnje", za čulni podražaj se kaže da je glavni uzrok osećanja (*phassa-paccaya vedana*), dok je osećanje sa druge strane potencijalni uzrok želje i, shodno tome, mnogo snažnijeg prijanjanja (*vedana-paccaya tanha, tanha-paccaya upadanam*).

Otuda je ovo ključna tačka uslovljenog nastanka patnje, jer na ovoj tački osećanje može da pobudi strasne emocije najrazličitije vrste, pa je zato tu i moguće prekinuti ovakvu zlosretnu povezanost. Ako smo u stanju da, pošto smo primili čulni podražaj, zastanemo i blokiramo fazu osećanja, da je već na prvom stupnju ispoljavanja učinimo objektom gole pažnje, osećanje tada neće biti u stanju da pokrene prijanjanje ili neke druge strasti. Ono će se zaustaviti na goloj konstataciji "prijatno", "neprijatno" ili "neodređeno", dajući jasnom shvatanju vremena da stupi u akciju i odluči o stavu ili delovanju koje treba preduzeti. Sem toga, ako golom pažnjom uočimo uslovljenost nastanka osećanja, njegovo postepeno nestajanje i ustupanje mesta drugom osećanju, tako ćemo na osnovu sopstvenog iskustva zaključiti da nije nužno da se povodimo za strastima koje iz svega toga proizilaze, jer bi to donelo novu vezanost za patnju.

Ova odlučujuća uloga osećanja u mentalnom kontinuumu razjasniće zašto kontemplacija osećanja u budističkim tekstovima [12] ima istu važnost unutar sfere uma koju kontemplacija četiri materijalna elementa ima u pogledu tela. Takođe, tokom metodične *satipathana* meditacije (kako je opisana u poglavlju 5),

čim meditant dostigne stupanj ovladavanja telesnim objektima sabranosti, učitelj će mu reći da obrati pažnju na osećanje zadovoljstva ili nezadovoljstva koje se može u njemu javiti tokom i u vezi sa vežbanjem. Isto tako, onaj koji vežba bez učitelja, može ovo isto učiniti čim primeti da mu je pažnja na osnovne telesne objekte postala postojanija.

To zadovoljstvo i nezadovoljstvo je, naravno, prilično kompleksno stanje uma, a ne čisto "osećanje" (kako smo ga malopre definisali). Ali usmeravanjem *gole pažnje* lišićemo ga njegovih emocionalnih komponenata i egocentrične veze; tako će se ukazati kao puki prijatni ili neprijatni opažaj i više neće biti u stanju da meditanta prenese u stanje izraženog ushićenja ili utučenosti koje bi ga skrenulo sa staze napretka.

Bespotrebno naglašavanje "osećanja" kao glavnog vida stvarnosti karakteristično je za takozvane emocionalne prirode. One se naročito često i strasno bave prijatnom ili neprijatnom stranom egzistencije i time ih preuveličavaju. To će uvek voditi ka jednom iskrivljenom sagledavanju situacije i ekstremnim reakcijama na nju, bilo da se radi o ushićenju ili potištenosti, precenjivanju ili potcenjivanju itd. Ali i mimo naglašeno emocionalnih tipova, čak i kada je osećanje onoliko nekontrolisano koliko je to slučaj kod prosečne osobe, ono će naginjati ka tome da proizvede preterivanja, sa svim nezadovoljstvima i razočarenjima koja zatim dolaze. Često možemo čuti ljude kako uzvikuju: "Ovo ili ono je moja jedina sreća!" ili "Ovo ili ono će me ubiti!" Ali ipak glas sabranosti govori: "To je prijatno osećanje, poput mnogih drugih -- ništa više!" Ovakav stav će mnogo doprineti jednoj unutrašnjoj ravnoteži i zadovoljenosti, koji su toliko potrebni u sred ovog čudljivog života.

Još jedna urođena slabost sveta osećanja, ukoliko ga ne kontrolišu razum i mudrost, jeste njegova ekstremna i nekritička *subjektivnost*. Nekontrolisano osećanje nijednog trenutka ne dovodi u pitanje vrednosti koje tako izdašno pripisuje ljudima i stvarima; ono ni ne pomišlja da je moguće i drugačije vrednovanje istog predmeta; ono vrlo lako odbacuje ili povređuje osećanja, tj.

emocionalne vrednosti drugih, a sve to zbog tako naivne okrenutosti samoj sebi. I ovde ispravna sabranost donosi lek, i to proširujući nepristrasno posmatranje i na "osećanja" drugih i upoređujući ih sa svojim, a sve to u skladu sa "Uputstvima za vežbanje" datim u Govoru.

U tekstu o kontemplaciji osećanja kako je ona formulisana u Govoru u početku je data jednostavna tvrdnja o opštem kvalitetu osećanja koje se upravo pojavilo, tj. prijatno, neprijatno ili neodređeno. Sledi isti iskaz kombinovan sa kvalifikacijom u odnosu na svetovnu ili uzvišenu prirodu te tri vrste osećanja. Ovakvi ogoljeni diskriminativni iskazi pokazaće se kaoveoma korisni za postepeno rafinisanje emocionalnog života i za povećanje plemenitih, a eliminaciju niskih osećanja. Kratko i jednostavno, ali stalno registrovanje prirode osećanja čim se ono pojavi u velikoj meri će uticati na emocionalni život, više od emotivnog ili racionalnog potiskivanja uz pomoć pohvale, omalovažavanja ili ubeđivanja. Iskustvo pokazuje da su emotivne osobe manje prijemčive za argumente ili emocionalne reakcije drugih, nego za ponovljene sugestije putem kratkih, jednostavnih i preciznih iskaza, koji na njih utiču snagom i sigurnošću unutrašnjeg ubeđenja kojima su izgovoreni. Isti princip važi i za naše sopstvene emocije. Jednostavno pomoćno sredstvo gole pažnje, tj. pravljenje takvih ogoljenih iskaza kakvi su dati u Govoru, pokazaće se kao vrlo zgodan metod da se taj neuhvatljivi svet emocija učini pogodnijim za usmeravanje i kontrolu. Ovo će biti naročito važno onda kada je u svakodnevnom životu, u susretu sa sopstvenim emocijama i onima koje pripadaju drugima, potrebno sa njima se brzo, jednostavno, ali i efikasno pozabaviti.

3. Kontemplacija stanja uma (*cittanupassana*)

I ovde je um postavljen pred jasno ogledalo gole pažnje. Ovde je objekat posmatranja stanje i nivo uma, ili svesti, u celini, onako kako se on sam sebi predstavlja u određenom trenutku. Za tu svrhu, odgovarajući odlomak u Govoru daje primere različitih stanja uma, poželjnih ili štetnih, razvijenih ili nerazvijenih; na primer, um sa i bez požude, mržnje ili obmanutosti, um koncentrisan i

dekoncentrisan. Izuzetak su jedino dva pojma -- plašljiv i zbunjen um - gde su dva stanja uma, oba štetna, ali suprotne prirode, međusobno suprotstavljena.

Na nivou opšteg vežbanja uma, glavna korist od kontemplacije stanja uma leži u tome što je to efikasan način za samoispitivanja, a vodi do sve većeg stupnja znanja o samome sebi. I ovde imamo golo registrovanje stanja uma, ili putem retrospekcije ili, kad god je to moguće i poželjno, putem direktnog suočavanja sa raspoloženjem ili stanjem uma. Ovaj metod dopuštanja da jednostavne činjenice opažanja govore i utiču na um biće mnogo korisniji i efikasniji od metoda introspekcije, koji je upuštanje u pronalaženje argumenata za samoopravdavanje ili samooptuživanje ili, pak, u beskrajno traganje za "skrivenim motivima". Ovakav metod samoistraživanja može (mada to nije obavezno) dovesti do ozbiljnih oštećenja ili prepreka u razvoju karaktera, različitih kod raznih tipova ljudi. Neki ljudi mogu postati nepodnošljivo samosvesni ili nesigurni u sebe, nesposobni za zdrave, spontane reakcije i ponašanje; kod drugih sve to može rezultirati stalnim unutrašnjim konfliktima, osećanjem krivice ili inferiornosti (koje je ponekad i udruženo); drugi koji veruju da su uspeali u samoopravdavanju mogu postati potpuno zarobljeni taštinom. A svako od njih može podleći samozadovoljstvu i samoopravdavanju tipičnom za one koji se ponose da idu "duhovnom stazom samoposmatranja". Svi ovi rizici ne postoje ili su dobrim delom umanjeni kod trezvenog i nenametljivog metoda čistog registrovanja koje, ispravnom primenom, može lako postati prirodnom funkcijom uma, lišenog izveštačenosti.

Takvo samoispitivanje doprinosi poštenju prema samome sebi, koje je nezaobilazno za unutrašnji razvoj i mentalno zdravlje.

U većini slučajeva čovek izbegava da suviše pomno zagleda u sopstveni um, pogotovo pogled na svoje greške i mane može da pomuti njegovo samozadovoljstvo ili ozbiljno ugrozi njegovo samopoštovanje. Ali ako u nekim slučajevima ne može a da ne uoči svoje pogreške, sklon je da što je moguće pre zataška tu neprijatnu istinu. Ali takav stav će ga onemogućiti da proveriti ponavljaju

li se i jačaju li te nepoželjne osobine.

Sa druge strane, i čovekove dobre osobine, naročito one koje još nisu ustaljene, trebalo bi da dobiju punu pažnju kada se pojave; to će podstaći njihov razvoj. Takva izrazita pažnja i podsećanje na sopstvene dobre osobine se isto tako često zanemaruje.

Oba propusta se nadoknađuju kontemplacijom stanja uma.

Pri sistematskom meditativnom vežbanju, kontemplacija stanja uma će pomoći da procenimo naše napredovanje ili nazadovanje (na primer, um je skoncentrisan ili nije). Štaviše, ogoljene konstatacije načinjene pri ovoj kontemplaciji pomoći će u hvatanju ukoštac sa prekidima i ostalim smetnjama tokom meditacije. Ukoliko se, na primer, javi ljutnja zbog nekog šuma koji nas ometa, gola konstatacija: "um ispunjen ljutnjom", često će biti u stanju da rasprši osećanje iritiranosti, zamenjujući emocionalno nestabilno stanje neemocionalnim stanjem samoistraživanja. Takav postupak će takođe skrenuti pažnju sa početne smetnje (buka) i um prebaciti sa takvih spoljašnjih objekata na one unutrašnje.

I ovde, kao i u drugim prilikama, videli smo kako jedinstveno, jednostavno sredstvo gole pažnje sobom donosi višestruku korist na različitim područjima primene.

4. Kontemplacija mentalnih sadržaja (*dhammanupassana*)

Redovnim praktikovanjem ove poslednje od četiri kontemplacija, mentalni objekti (*dhamma* -- uzeto ovde u specifičnom značenju sadržaja misli) postepeno će zadobiti formu *dhamme*, u značenju koje joj pripisuje Budino učenje o stvarnosti i oslobođenju. Za tu svrhu pet vežbi koje su date u ovom odeljku Govora obezbeđuju dovoljan izbor misaonih oblika ili doktrinarnih termina koji su u skladu sa ispravnim viđenjem i umu će osigurati prirodan stav prema cilju izbavljenja. Njih bi trebalo što je moguće više apsorbovati u obrasce mišljenja tokom svakodnevnog

života i zameniti one pojmove koji ne mogu da izdrže ispitivanje Ispravnog razumevanja i suviše su bliski predstavama i ciljevima stranim putu sabranosti.

Prva vežba se bavi sa pet glavnih mentalnih smetnji (*nivarana*), a *četvrta* sa sedam faktora prosvetljenja (*bojjhanga*); drugim rečima, ove dve vežbe tiču se osobina koje treba izbegavati i osobina koje treba steći. Ostale osobine koje su nepoželjne označene su u *trećoj* vežbi (o šest osnova čula) pojmom okovi (*samyojana*).

Prvi delovi *prve* i *četvrte* vežbe pripadaju vežbama gole pažnje. Sadržaj ovih delova se ukratko može ovako prikazati: ukoliko jedna od mentalnih smetnji ili faktora prosvetljenja jeste ili nije prisutna u meditantu, on bi toga trebalo da je potpuno svestan. Goloj pažnji isto tako pripada sledeći deo *treće* vežbe: "...i koji okov nastaje u zavisnosti od oboje (na primer oko i likovi), to on dobro zna".

Sva tri pomenuta odlomka koji naglašavaju važnost golog iskaza o sadašnjem stanju svesti jesu, precizno govoreći, delovi kontemplacije stanja uma. Ovde oni služe kao nezaobilazna priprema za drugu fazu sve tri ove vežbe. U toj drugoj fazi namerno i pomno ispitivanje jasnog shvatanja koristi se za sledeće zadatke: (1) da se izbegnu, vremenom prevladaju i na kraju ponište određene smetnje i okovi, (2) da se stvore i razviju faktori prosvetljenja. Za oba ova zadatka, i onaj negativan i onaj pozitivan, nužno je temeljno znanje o uslovima koji su korisni za stvaranje i za sprečavanje nastanka određenih stanja uma. U Govoru se ovo ispitivanje uslova pominje samo uopšteno i to sledećim rečima: "Na koji način se javlja još nejavljeno (smetnja, okov, faktor prosvetljenja), to on dobro zna..."

Neke od glavnih uslova za pojavljivanje ili nepojavljivanje ovih mentalnih faktora moguće je naći u objašnjenjima uz pojedine delove Govora (29, 31, 33); oni su detaljnije objašnjeni u Budagošinom komentaru Govora. [13]

Ali teorijsko znanje o tim "uslovima" nije dovoljno. Samo posmatranjem, u sebi, smetnji, okova ili faktora prosvetljenja moguće je postepeno prikupiti informacije o

spoljašnjim i unutrašnjim okolnostima koje podstiču ili ometaju pojavljivanje ili nepojavljivanje ovih kvaliteta. Ove okolnosti mogu varirati kod različitih ljudi i često nismo potpuno svesni da postoje tipične situacije naročito za pojavljivanje ili nepojavljivanje tih pozitivnih ili negativnih osobina. Ponovljeno i pri punoj svesti, susretanje sa njima pomoći će nam da izbegnemo nepoželjne situacije i stvorimo poželjne. To će se pokazati kao značajna pomoć na putu napretka.

Ove tri vežbe (prva, četvrta i treća u drugoj fazi) odnose se na znanje o umu i njegovo razvijanje.

Druga, treća (u svojoj prvoj fazi) i *peta* vežba, koje se bave sa pet kategorija vezivanja (*upadana-kkhandha*), šest osnova čula (*ayatana*) i četiri plemenite istine (*sacca*), opisuju stvarnost u njezinoj celovitosti - svaka na svoj osoben način i iz različitog ugla.

Ove tri vežbe će meditantu omogućiti da svoja svakodnevna iskustva, koja se po navici vezuju za nepostojeće trajno sopstvo, dovede u sklad sa pravom prirodom stvarnosti, koja ne sadrži bilo šta statično ili trajno, bilo da je lično ili bezlično. Običan jezik (*vohara* ili *sammuti*), zasnovan na verovanju u trajnu ličnost, ovde se pretvara u "krajnje" ili činjenične pojmove (*paramattha*) *dhamme*. Na taj način, pojedinačna životna iskustva mogu se dovesti u vezu sa *dhammom* kao celinom i može im se odrediti valjano mesto unutar sistema učenja.

Za takvu primenu kontemplacije mentalnih sadržaja komentar daje jedan primer koji postaje tim upečatljiviji što se češće u njemu ponavlja. Posle šireg objašnjenja svake od vežbi datih u Govoru, komentar ih uvek dovodi u vezu sa četiri plemenite istine. Na primer: "Ovde istina o patnji jeste sabranost pažnje na udah i izdah. Želja koja prethodi toj sabranosti i uzrokuje je jeste istina o postanku patnje. Nepojavljivanje oboje od toga je istina o prestanku patnje. Čista staza razumevanja patnje, izbegavanja nastanka, određivanje nestanka kao objekta, jeste put istine."

Ovo je dobra ilustracija načina na koje se kontemplacija mentalnih stanja može i treba primeniti u svakodnevnom životu: gde god okolnosti dozvole da se okrenemo svesno i promišljeno nekom događaju, važnom ili nevažnom, treba ga povezati sa četiri istine. Na taj način bićemo u stanju da se približimo geslu da *život* treba da postane jedno sa duhovnim vežbanjem, a vežbanje da postane punokrvni *život*. Tako će svet opšteg iskustva, koji je tako "govorljiv" kada je u pitanju fizičko i mentalno prihvatanje ili odbacivanje, ali sasvim nem u odnosu na jezik oslobađajućeg uvida, postajati sve više i više "artikulisan" i sve više podsećati na večni glas *dhamme*.

Tri kontemplacije osećanja, stanja uma i mentalnih sadržaja, koje se bave mentalnim delom čoveka, stiču se, kao i kontemplacija tela, u ključnom pojmu *dhamme*: *anatta*, ne-sopstvu. Čitav Govor o temeljima sabranosti može se smatrati kao sveobuhvatno teorijsko i praktično uputstvo za ostvarivanje oslobađajuće istine *anatta*, sa njezina dva vida: nepostojanje sopstva i ispražnjenost od suštine. Vođstvo koje obezbeđuje *satipathana* pružiće ne samo duboko iprodorno razumevanje te istine, već isto tako, očiglednom demonstracijom kroz nekoliko vežbi, njezinu neposrednu vizualizaciju, koja ukazuje na silu što transformiše i nadilazi život.

Beleške

[7] Doslovno: "čestim praktikovanjem (*asevanaya*), mentalnim razvojem (ili meditacijom; *bhavanaya*) i čestim radom na njoj (*bahulika-mmēna*)."

Komentar: "To je monah koji je, napustivši čulnost i druge prepreke, i posvetivši se danju i noću svom osnovnom objektu meditacije postigao stanje svetosti (*arahatta*). Neko ga vidi i pomisli: 'Zaista je vredan divljenja ovaj monah koji živi tako savršenim životom!' Inspirisan takvom mišlju, njegovo srce ispunjava radosno

poverenje (u Budu i njegovo učenje) i posle smrti on se pojavljuje u nebeskom svetu. Na taj način čuvajući i pomažući sebi (putem meditacije) čuvamo i pomažemo i drugima." [Natrag]

[8] *Komentar*: "Monah je meditirajući nad jednim od tri uzvišena stanja (*brahma-vihara*; a to su blagonaklonost, samilost i saosećanje) prošao prva tri meditativna zadubljenja (*jhana*). Uzevši to kao osnovu, kontemplira on telo i mentalne sadržaje, jača uvid i dostiže stanje svetosti. Na taj način, štiteći druge (putem negovanja blagonaklonosti itd.) štiti on sebe." [Natrag]

[9] Ovaj tekst na jezgrovit način izlaže principe budističke etike, koja je, kao i Budino prosvetljenje, zasnovana na "vrlinama bliznaki-njama" samilosti (*karuna*) i mudrosti (*pañña*). U ove dve kratke maksime čuvanje sebe i čuvanje drugih je međusobno usko povezano i svako od ta dva pravila temelj je samilosti, kao i mudrosti. Ali oboje, i samilost i mudrost, kao nezaobilazan uslov daljeg razvijanja zahtevaju čuvanje sebe. Zato u ovom tekstu Buda potvrđuje stav pomoćnice. Videti takođe tekst 77.

Uključivanje *satipathane* u ovaj kontekst potvrđuje Budinu tvrdnju da je "sabranost pažnje svuda upotrebljiva". Zaštita sebe i zaštita drugih zahtevaju sabranost, koja se razvija trovršnim vežbanjem: njezinom primenom na unutrašnje (na sebe), na spoljašnje (na druge) i međusobnom kombinacijom prva dva načina. Moguće je da je poslednji pasus našeg teksta aluzija na takvo trovršno vežbanje: rečenice "zaštitiću sebe" i "zaštitiću druge" odnose se na unutrašnje i spoljašnje; dok poslednja dva iskaza u tekstu odgovaraju kombinaciji unutrašnjeg i spoljašnjeg.

[Natrag]

[10] Pet nižih okova (*samyojana*) su: 1. verovanje u postojanje ličnosti, 2. sumnja, 3. privrženost običajima i ritualima, 4. strast, 5. zlovolja. [Natrag]

[11] Ne-povratnik (*anagamī*) koji je dostigao treći i četvrti stupanj na putu ka

stanju svetosti (*arahatta*) više se ne rađa u čulnoj sferi, već *nibbanu* doseže u nebeskim svetovima sfere suptilne materije. [Natrag]

[12] Pali termin je *vipassati*, aludirajući na *vipassanu*, meditativno razvijanje oslobađajućeg uvida. [Natrag]

[13] Ovo se odnosi na *nibbanu*. [Natrag]

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/texts/njana/karma.html

Budistička meditacija

Priručnik za mentalno vežbanje zasnovan na Budinom putu sabranosti

Njanaponika Thera

[Uvod](#) | [Put sabranosti](#) | [Sabranost i jasno shvatanje - deo 1](#) |
[Sabranost i jasno shvatanje - deo 2](#) | [Četiri objekta sabranosti](#)
[Negovanje uma](#) | [Burmanska satipatthana metoda](#) | [Sabranost na dah](#)
[Veliki govor o temeljima sabranosti](#)

Preveo Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

NEGOVANJE UMA

Negovanje uma i negovanje srca

Satipatthana, vežbanje u ispravnoj sabranosti, jeste negovanje uma u najuzvišenijem smislu reči. Ali na osnovu Govora, a takođe iz prethodnog izlaganja, neki čitaoci bi mogli steći utisak da je ona u dobroj meri hladno intelektualno, suvoparno i prozaično učenje, indiferentno prema etici, i da zanemaruje negovanje srca. Mada se nadamo da toplota života koji pulsira unutar trezvenog okvira *satipatthane* neće ostati neprimećena, ipak ćemo dodati nekoliko reči o tome.

Prividno pomanjkanje razmatranja o etici objašnjeno je činjenicom da je, u bezbroj navrata, Buda govorio sa posebnim naglaskom o moralnosti kao o nužnoj osnovi za bilo kakav viši mentalni razvoj. Ovu činjenicu, dobro poznatu svim Učiteljevim sledbenicima, nije bilo potrebno ponovo pominjati u Govoru posvećenom posebnom predmetu. Ipak, otklanjanja bilo kakve sumnje radi, dodato je ovde još nekoliko usputnih opaski.

Moral, koji reguliše odnose između pojedinca i ljudi koji ga okružuju, moraju u ovom našem svetu podržavati i štiti propisi, pravila i zakon i on mora takođe biti racionalno objašnjen u skladu sa zdravim razumom i mudrošću. Ali najsigurniji koreni morala leže u istinskom *negovanju srca*. Ovo negovanje srca u Budinom učenju zauzima vidno mesto i svoj idealan izraz nalazi u četiri *uzvišena stanja* ili *božanska boravišta uma* (*brahma-vihara*): blagonaklonost, samilost, saosećanje i ravnodušnost^[14].

Nesebična i bezgranična blagonaklonost osnova je ostala tri kvaliteta, kao i bilo kakvog napora usmerenog na oplemenjivanje uma. Otuda je i u metodu *satipatthane* prvenstveni zadatak sabranosti da motri kako nijedno delo, reč ili misao ne bi povredilo duh bezgranične blagonaklonosti (*metta*). Njezino negovanje ne bi nikada trebalo da izostane sa puta svakog sledbenika. "Ustali sabranost pažnje (na blagonaklonost)!" kaže klasična *Mettasutta*, "Pesma o blagonaklonosti".

Sem toga, Buda je izrekao sledeće reči, opet povezujući naklonost sa *satipatthanom*:

"'Zaštitiću sebe', sa tom mišlju na umu treba negovati temelje sabranosti. 'Zaštitiću druge', sa tom mišlju na umu treba negovati temelje sabranosti. Štiteći sebe, štitimo i druge; štiteći druge, štitimo i sebe.

A kako to štiteći sebe štitimo i druge? Upornim vežbanjem (sabranosti), njenim meditativnim razvijanjem i praktikovanjem.

A kako to štiteći druge štitimo i sebe? Strpljenjem, nenasilnim životom, naklonošću i samilošću."

Samyutta-nikaya 47,19

Poruka samopomoći

Na početku ovoga izlaganja put sabranosti pažnje bio je nazvan "porukom pomoći". Sada, posle svega onoga što je bilo izneto na prethodnim stranicama, moguće je preciznije opisati je kao "poruku samopomoći". Samopomoć, zapravo, jeste jedina efikasna pomoć. Mada pomoć koju ponudi ili pruži drugi putem sugestije, saveta, saosećanja, praktične pomoći ili materijalne velikodušnosti može imati odlučujuću važnost za onoga kome je potrebna, ipak će uz nju biti potrebna i velika mera "samopomoći" - voljno prihvatanje i valjano korišćenje - da bi ona postala efikasna, *stvarna* pomoć.

Sami zlo činimo, sami sebe kaljamo;
Sami sebe od zla suzdržavamo, sami sebe pročišćujemo.
Čistota i prljavština od nas samih zavise;
Niko nikog nikad ne pročisti.

Dhammapada,
stih 165

Napor moraš sam uložiti,
Savršeni samo pokazuju put.

Isto, stih 276.

Ali sem toga što jasno pokazuje *put* pomoći, ova poruka i sama *jeste* pomoć i svetu koji se do guše upetljao u mrežu sopstvenih tvorevina mora se ona učiniti kao radosna vest. Šovečanstvo zaista ima razloga da očajnički iščekuje bilo kakvu pomoć, jer su prečesto pokušaji da se okovi na onaj ili ovaj način olabave

završavali tako što su oni postajali još čvršći zahvaljujući upravo tom pokušaju. Ali *postoji* pomoć, pronašli su je Bude i oni njihovi učenici koji su dosegli cilj učenja. Ljudi "čije oči nisu potpuno sklopljene" neće te Probudene pobrkati sa onima koji nude tek delimičnu, nepotpunu i otuda neefikasnu pomoć. Prave Učitelje moguće je prepoznati po jedinstvenoj harmoniji i ravnoteži, doslednosti i prirodnosti, jednostavnosti i dubini što se ispoljava u njihovom učenju, kao i u životu. Takvi veliki pomagači mogu se prepoznati po toplom osmehu razumevanja, saosećanja i pouzdanosti što im blista na usnama i izaziva poverenje što narasta iznad bilo kakve sumnje.

Ovaj osmeh sigurnosti na Budinom licu kaže: "I ti to možeš postići! Otvori vrata Besmrtnosti!" Ubrzo pošto je Buda prošao kroz ta vrata prosvetljenja, objavio je:

Poput mene, pobednički mudraci biće
oni što dosegnu ovog prljanja kraj.

Budino "pokazivanje puta" kao uzvišenom cilju nije praćeno hladnom ravnodušnošću; nije to tek nasumično pokazivanje prstom na put, niti običan "komad hartije" na kojem je komplikovana "mapa" iz nekakvog teško razumljivog spisa, data u ruke onima kojima treba iskusan vodič i pomoćnik. Hodočasnici nisu ostavljeni da uz pomoć svojih skromnih pomagala (ukoliko uopšte i znaju za neko od njih), iznurenog tela i zbrkanih misli idu sopstvenim putem. Budino "pokazivanje puta" je uključilo i ukazivanje na pomagala potrebna za tako dugo putovanje - pomagala koja, zapravo, putnici sobom već nose, a da u svojoj otupelosti nisutoga ni svesni. Sasvim jasno je Buda oglašavao, nebrojenoputa, da čovek poseduje sve što mu je potrebno za samopomoć. Najjednostavniji i najobuhvatniji među metodima koje je on tom prilikom pominjao jeste *satipatthana*. Njegova suština može se sažeti u dve reči: "Budi sabran!" To znači: *Budi sabran na sopstveni um!* A zašto? Um sve obuhvata: svet patnje i njegovo poreklo, ali isto tako i konačno izbavljenje i put koji do toga vodi. Šta će od toga preovladivati opet zavisi od našeg uma, od smera kojim aktivnosti uma usmere njegov tok upravo u ovom trenutku!

Satipatthana, uvek se baveći ključnim, sadašnjim trenutkom aktivnosti uma, mora nužno biti učenje o *oslanjanju na samoga sebe*. Ali oslanjanje na samoga sebe treba postepeno razvijati, jer ljudi, ne znajući kako da koriste alat koji nazivamo umom, naučili su da se oslanjaju na druge i na naviku; zahvaljujući tome, taj sjajni alat, ljudski um, zapravo postaje nepouzdan jer je zapušten. Zato put do samoovladavanja, koji pokazuje *satipatthana* počinje vrlo jednostavnim koracima, koje i najbojažljiviji mogu da učine.

Satipatthana, u toj jednostavnosti prikladnoj za učenje koje tvrdi da je Jedini put, zapravo počinje onim minimalnim: jednom od najelementarnijih funkcija uma, *pažnjom* ili početnom sabranošću. Ovo je zaista toliko blisko i poznato da svaki čovek, samo ako hoće, može na tome da zasnuje svoje prve korake ka *oslanjanju na samoga sebe*. Isto tako su sasvim bliski i prvi objekti te pažnje: to su *zadaci i sitne aktivnosti iz svakodnevnog života*. Ono što sabranost čini sa njima jeste: izvlači ih iz kolotečine stvorene navikom i razvrstava ih radi detaljnijeg ispitivanja i poboljšanja.

Vidljiva poboljšanja u svakodnevnom životu kao rezultat postojane pažnje, temeljitosti i obzirivosti daće dodatni podsticaj traga-nju za samopomoći.

Sledezatim uočljiva *poboljšanja stanja uma*, a smirujući uticaj pribranog delovanja i misliuneće blagostanje i sreću tamo gde su možda do tada vladali nezadovoljstvo, zlovolja i razdražljivost.

Ukoliko je na taj način teret života u izvesnoj meri olakšan, biće to opipljiv dokaz sposobnosti metoda *satipatthane* da izbavlja od patnje. Međutim, ovaj početni rezultat biće u skladu sa *dhammom* jedino u meri u kojoj je za nju rečeno da je "dobra na početku" (*adi-kalyana*). Veći rezultati - dobrobit sredine i kraja puta - tek slede i ka njima treba težiti.

Tokom daljeg vežbanja *sitnice svakodnevnog života* postaće učiteljivlike mudrosti, postepeno otkrivajući svoju neizmernu dubinu. Ukoliko postupno naučimo da razumevamo njihov jezik, dublji vidovi *dhamme* će se uključiti u okvir našeg direktnog iskustva i time će rasti poverenje u sopstveni um i snagu njegovih prikrivenih potencijala.

Primajući takva direktna uputstva od samog života, vremenom ćemo naučiti da seoslobađamo nepotrebnog mentalnog balasta i nepotrebnih komplikacija u razmišljanju. Uviđajući kako život dobija jasnoću i lakoću pod selektivnim i kontrolišućim uticajem ispravne sabranosti, postepeno ćemo naučiti da se nosimo i sa nepotrebnim komplikacijama u sopstvenom životu izazvanim nepromišljenim izgrađivanjem navika i želja.

Satipatthana ponovo unosi *jednostavnost i prirodnost* u svet koji je svakim danom sve komplikovaniji i oslanja se na veštačka sredstva. Ona poučava vrlini, jednostavnosti i prirodnosti prvenstveno zbog same njene vrednosti, ali isto tako i radi olakšavanja duhovne samopomoći.

Svakako da je po samoj svojoj prirodi ovaj naš svet kompleksan, ali to ne znači da on u beskraj treba da uvećava tu svoju kompleksnost i ne mora biti toliko komplikovan i zbrkan koliko su ga neukost, neznanje, neograničene strasti i ljudska pohlepa učinili. Svim ovim uzrocima sve veće komplikovanosti života moguće je suprotstaviti se efikasno mentalnim vežbanjem u ispravnoj sabranosti.

Satipatthana uči ljude kako da se postave prema svoj toj zbunjujućoj složenosti sopstvenog života i svojih problema: pre svega, podarujući im *prilagodljivost* i gipkost uma, sposobnost da odmah odgovore nauvek drugačije situacije, "veštinu da primene prava sredstva" (tj. jasno shvatanje prikladnosti). Takođe, onaj *nesvodivi* minimum kompleksnosti života može se, u razumnoj meri, savladati uz pomoć ispravne sabranosti. Jer ona podučava u sledećem: kako da čovek spolja i etički ostane čist i bez dugova i propusta; kako da uspostavi i koristi moć kontrole; kako koordinirati mnogobrojne činjenice života i kako ih podrediti čvrsto utvrđenom i uzvišenom cilju.

Kao i sa komplikacijama koje je *moguće* redukovati, *satipatthana* se drži ideala *jednostavnosti želja*. Naglasiti ovaj ideal danas je više nego neophodno, s obzirom na opasne savremene sklonosti da se veštački stvaraju, propagiraju i "uslovljavaju" sve nove želje. Posledice ovakvih sklonosti, kako se one ispoljavaju u društvenom i ekonomskom životu, pripadaju posrednim uzrocima rata, dok je koren te sklonosti - pohlepa - jedan od njegovih direktnih uzroka. Materijalne i duhovne dobrobiti čovečanstva radi, kontrolisan razvoj u tom pravcu nameće se kao imperativ. A što se tiče posebnog predmeta o kojem je ovde reč, duhovne samopomoći - kako čovekov um može postati pun samopouzdanja ukoliko nastavi predavanje tom beskrajnom i iscrpljujućem robovanju sve većim imaginarnim potrebama koje, opet, izazivaju sve veću zavisnost od

drugih? Jednostavnost treba negovati radi njene unutrašnje lepote, kao i slobode koju takav život daruje.

Okrenimo se sada *unutrašnjim* komplikacijama koje je moguće izbeći, odnosno barem nekima od njih.

Ovde *satipatthana* uči kako da se kontroliše i popravi čovekov glavni alat, um, i ukazuje na njegovu pravu namenu.

Šesti izvor porasta unutrašnjih i spoljašnjih komplikacija jeste nepotrebno i ničim neizazvano *mešanje*. Ali onaj ko je zaista sabran prvo će voditi računa o sopstvenom umu. Želju da se mešamo u tuđe stvari moguće je obuzdati ustaljivanjem navike gole pažnje, koja je u direktnoj suprotnosti sa mešanjem. Tako će jasno shvatanje, vodič ka obazrivom delovanju, pažljivo ispitati svrhu i prikladnost aktivnosti koju nameravamo da preduzmemo i najčešće će savetovati da je zanemarimo.

Mnoge unutrašnje komplikacije izazvane su *ekstremnim stavovima* uma i nepromišljenim baratanjem različitim parovima suprotnosti koje koristimo u svakodnevnom životu. Priklanjanje ekstremnim stavovima bilo koje vrste ograničiće našu slobodu delovanja i mišljenja, kao i sposobnost istinskog razumevanja; ono takođe smanjuje nezavisnost i šanse za efikasnu praktičnu iduhovnu samopomoć. Nepoznavajući zakone što upravljaju parovima suprotnosti ili odabiranje bilo kojeg od ekstrema u njihovom večnom sučeljavanju, postajemo bespomoćni pion u neprekidnom toku događanja. *Satipatthana* kao izraz Budinog srednjeg puta jeste staza koja vodi iznad i izvanekstrema i suprotnosti.

Ona ispravlja jednostrani razvoj popunjavajući nedostatke i smanjujući neumerenost. Ona uliva osećaj proporcije i teži harmoničnosti i ravnoteži, bez čega ne može biti trajnog samoizbavljenja i efikasne samopomoći.

Primer radi, dva suprotna tipa karaktera mogu se pomenuti onako kako ih je formulisao i dalje razložio K.G. Jung: introvert ("okrenut ka unutra") i ekstrovert ("okrenut ka spolja"), koji delom pokrivaju i takve druge suprotnosti kao što su kontemplativni i aktivni, usamljivi i društveni tip itd. Karakter koji odgovara srednjem putu toliko je duboko ukorenjen u *satipatthanu* da je ovaj metod u stanju da privuče, kao i da nadomesti oba tipa.

Počelnici u meditaciji će često biti na bolan način svesni ponekad značajne nepodudarnosti stanja svoga uma tokom svakodnevnog života i tokom onog ograničenog perioda posvećenog duhovnom vežbanju. Kroz *satipatthanu* taj jaz se smanjuje i na kraju premošćuje postepenim spajanjem života i vežbanja, od čega oboje imaju koristi. Mnogisu, obeshrabreni razlikovanjem koje smo upravo pomenuli, kao i neuspehom svojih napora, napustili put mentalne nege i duhovne samopomoći i priklonili se učenjima po kojima čovek svoj spas može postići jedino milošću božijom. Ovo teško može da se desi sledbeniku *satipatthana* metode samoizbavljenja i samopomoći.

Još jedan izvor unutrašnjih komplikacija jeste moćan i nepredvidljiv uticaj *podsvesnog*. Ali uz pomoć gole pažnje moguć je prirodan, blizak i "prijateljski" kontakt sa njim, i to zahvaljujući sve većoj bliskosti sa najsubtilnijim vibracijama tela i uma i stavu "čekanja i osluškivanja" koji izbegava svako grubo i štetno mešanje u područje podsvesnog. Na taj način i uz lagano i postojano prožimanje svetlošću sabranosti, podsvesno će postati "artikulisano" i podložnije kontroli, tj. sposobnije da bude koordinirano sa i u skladu sa preovlađujućim sklonostima svesnog uma. Smanjivanjem elementarne predvidljivosti i neprikladnosti onoga što izvire iz podsvesnog, samoizbavljenje će zadobiti sigurniju osnovu.

U svom duhu samoizbavljenja, *satipatthana* ne zahteva neku razrađenu tehniku ili spoljašnje pomoćno sredstvo. Materijal sa kojim ona radi je svakodnevni život. Ona nema nikakve veze sa nekim egzotičnim kultovima ili ritualima, niti dodeljuje "inicijaciju" ili "ezoterijsko znanje", sem kroz samoprosvetljenje.

U svom korišćenju životnih okolnosti onako kako na njih nailazi, *satipatthana* ne zahteva potpuno *izolovanje* ili *život u manastiru*, mada se takve težnje mogu javiti u onome ko je započeo vežbanje. Međutim, povremeni periodi osamljivanja korisnisu dabi se ustalilo metodično istriktno vežbanje i time ubrzalo napredovanje. Zapadno društvo bi takođe trebalo da obezbeđuje priliku za takva periodična osamljivanja u odgovarajućem okruženju.

Mimionjihove vrednostiza strogo meditativno vežbanje, atmosfera ovakvih "kuća mira" bila bi izvor psihičke i mentalne regeneracije od posledica urbane civilizacije.

Satipatthana je put *samooslobođenja*. zasnovana na zakonu karme, tj. odgovornosti za vlastite postupke, *satipatthana* je po svojem krajnjem cilju i celokupnoj praksi nespojiva sa verovanjem u posredno spasenje, u spas uz pomoć božanske milosti ili uz posredovanje sveštenika.

Satipatthana je oslobođena dogmi, oslanjanja na "božanska otkrovenja" ili bilo koji spoljašnji autoritet u duhovnim stvarima. *Satipatthana* se oslanja jedino na znanje iz prve ruke onako kako se ono stiže direktnim sagledavanjem sopstvenog iskustva. Ona uči kako da se pročisti, proširi i produbi taj izvor istinskog znanja - direktno iskustvo. Sledbenik *satipatthane* Budine reči prihvata i neguje kao detaljna uputstva za putovanje, koje mu je dao onaj ko je već prešao čitav taj put, pa otuda one i zaslužuju poverenje. Ali one postaju mentalnom svojinom sledbenika jedino u meri u kojoj ih je potvrdilo njegovo vlastito iskustvo.

Ovaj karakter *satipatthane* kao poruke samoizbavljenja i oslanjanja na sebe potvrdio je i sam Buda rečima izgovorenim poslednjih dana svoga života, što im daje naročitu važnost:

"Zato, Ananda, budi kao ostrvo! Budi sam sebi utočište! Ne okreći se bilo kakvom spoljašnjem utočištu! Neka istina (*dhamma*) bude tvoje ostrvo, neka istina bude tvoje utočište! Svako je sam sebi oslonac! A i ko bi drugi to mogao da bude?"

Zato, Ananda, monah boravi kontemplirajući telo, u telu - kontemplirajući osećaje, u osećajima - kontemplirajući svest, u svesti - kontemplirajući objekte svesti, u objektima svesti, marljiv, jasno shvatajući i sabran, prevazišavši žudnju i utučenost u ovome svetu.

I koji god, Ananda, sada ili posle moje smrti, budu kao ostrvo, sami sebi utočište, koji se ne okreću bilo kakvom spoljašnjem utočištu, već se drže čvrsto istine kao svog ostrva i utočišta, ne oslanjajući se ni na šta drugo - takvi će, Ananda, od svih mojih monaha doseći sam vrh - ali jedino moraju biti spremni da uče."

Maha-parinibbana sutta

Pravi aspirant će shvatiti svu ozbiljnost poslednje rečenice.

Što se ostalog tiče, jezgrovito je i ispravno rečeno da, pošto je sledbenik primio informaciju o putu i cilju, preostaju samo još dva pravila za njegovo uspešno duhovno

Beleške

[14] *vijja-vimutti-phala* [Natrag]

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/texts/njana/negovanje.html

Budistička meditacija

Priručnik za mentalno vežbanje zasnovan na Budinom putu sabranosti

Njanaponika Thera

[Uvod](#) | [Put sabranosti](#) | [Sabranost i jasno shvatanje - deo 1](#) |
[Sabranost i jasno shvatanje - deo 2](#) | [Četiri objekta sabranosti](#)
[Negovanje uma](#) | [Burmanska satipatthana metoda](#) | [Sabranost na dah](#)
[Veliki govor o temeljima sabranosti](#)

Preveo Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

BURMANSKA SATIPATTHANA METODA

Mada karakteristike satipatthana meditacije, pošto smo ih jednom upoznali, izgledaju tako jednostavne i očigledne, ipak su glavni pojmovi o načinu vežbanja ostali u dobroj meri neodređeni. Čak i u nekim budističkim zemljama pravo razumevanje i aktuelna praksa znatno zaostaju iza uglavnom pobožnog stava i intelektualnog razumevanja.

U Burmi, u dvadesetom veku, dalekosežnu promenu ovakve situacije podstakli su monasi koji su, zahvaljujući svom tragalačkom duhu, još jednom jasno ukazali na

jedinstvene osobine puta sabranosti. Sopstvenim energičnim meditativnim naporom oni su i za druge uklonili mnoge prepreke ka istinskom razumevanju i praktikovanju jedinog puta. Tako su mnogi u Burmi, a uskoro i u drugim zemljama, iskrenim naporom sledili njihov primer.

Početak ovoga veka burmanski monah po imenu U Narada, nastojeći da do kraja realizuje učenje kojem su ga podučavali, strasno je tragao za sistemom meditacije koji pruža direktan pristup najvišem cilju, bez opterećivanja sporednim stvarima. Lutajući zemljom, sretao je mnoge koji su se posvetili strogom meditativnom vežbanju, ali ni od koga nije mogao da dobije savet koji bi ga zadovoljio.

Na tom svom putu, približavajući se čuvenim pećinama za meditaciju u brdima Sagang u severnoj Burmi, naišao je na monaha za kojeg se pretpostavljalo da je kročio uzvišenom stazom svetaštva (*ariya-magga*), na kojoj je postizanje oslobođenja osigurano. Kada mu je blaženi U Narada postavio svoje pitanje, odgovoreno mu je pitanjem: "Zašto tragaš izvan reči Učiteljeve? Nije li On objavio jedini put, *satipatthanu*?"

U Narada je ozbiljno prihvatio ovo upozorenje. Iznova studirajući tekst i njegovo tradicionalno izlaganje, duboko razmišljajući o njemu i energično se posvećujući vežbanju uspeo je da na kraju shvati njegove glavne odlike. Rezultati do kojih je došao kroz sopstvenu praksu uverili su ga da je pronašao ono za čime je tragao: jasan i efikasan metod vežbanja uma u cilju najvišeg ostvarenja. Iz iskustva je izveo principe i pojedinosti vežbanja, položivši temelj onima koji su ga sledili kao njegovi direktni ili indirektni sledbenici.

Kao naziv U Naradinog metoda vežbanja, u kojem su principi *satipatthane* primenjeni na tako direktan i radikalna način, predlažemo ovde *burmanska satipatthana metoda*; ne u smislu da je ona burmanski izum, već zato što je u Burmi praksa tog drevnog puta na tako vešt i energičan način oživljena.

U Naradini učenici proširili su znanje o ovom metodu po čitavoj Burmi, kao i po ostalim budističkim zemljama, i mnogi su iz njega izvukli korist u svom napredovanju Putem. Blaženi U Narada, u Burmi dobro poznat kao Đetavan (ili Mingun) Sajadav, umro je 18. marta 1955. u 87. godini. Mnogi veruju da je on dosegao konačno izbavljenje (*arahatta*).

Veliko je zadovoljstvo u saznanju da i danas u Burmi vežbanje i poučavanje u *satipatthani* cveta i u značajnoj meri donosi rezultate, obezbeđujući tako uočljiv kontrast u odnosu na talase materijalizma što se valjaju svetom. Danas je *satipatthana* moćna sila u religioznom životu Burme. Širom zemlje je velik broj centara za meditaciju, u kojima na hiljade učenika mogu da prođu pouku u pravoj *satipatthana* metodi. Tu pouku danas prolaze i zaređeni i nezaređeni.

Među savremenim učiteljima *satipatthane* istaknuto mesto zauzima Mahaši Sajadav (U Sobhana Mahathera), koji je svojom ličnom poukom na kursevima meditacije i svojim knjigama i predavanjima mnogo doprineo razvoju ove prakse u Burmi. Hiljade su osetile blagodeti njegovog podučavanja obogaćenog mudrošću i iskustvom. Muškarci i žene, mladi i stari, siromašni i bogati, obrazovani i neuki, posvećivali su se vežbanju sa velikom iskrenošću i entuzijazmom. Rezultati nisu izostali.

Prvenstveno zahvaljujući naporima Mahaši Sajadava i njegovih učenika, praktikovanje ovog metoda meditacije proširilo se na Tajland i Cejlon, a potom na Indiju.

Uputstva za sistematsko vežbanje *satipatthane* onako kako se ona podučava u Burmi

Opšte napomene

Na stranicama koje slede biće data informacija o kursu strogo meditativnog vežbanja u skladu sa *satipatthana* metodom. Ovakav kurs sproveden je u Tathana Jeikta centru u Rangunu (Burma), pod vođstvom Mahaši Sajadava. [15]

Ciklus vežbanja u ovom meditacionom centru traje obično mesec ili dva. Posle toga od meditanata se očekuje da vežbanje nastave u svome domu, i to prilagođeno njihovim uslovima života. Tokom ovog kursa strogog vežbanja meditant se potpuno lišavaju čitanja ili pisanja, kao i svakog drugog posla mimo meditacije i predviđenog dnevnog rasporeda aktivnosti. Razgovor je sveden na minimum. Nezaređeni meditant, u ovom centru, za vreme svoga boravka pridržavaju se osam pravila (*atthanga-sila*), koja obuhvataju na primer uzdržavanje od uzimanja čvrste hrane (i nekih tečnosti, kao što je mleko i slično) posle podneva.

Kratak pisani iskaz o praktičnoj meditaciji, čak i ako je ograničen samo na početne korake kao što je ovde učinjeno, ne može zameniti vođstvo iskusnog učitelja, koji jedini može na pravi način prići zahtevima i tempu napredovanja pojedinog učenika. Zato bi naredne opaske trebalo da posluže jedino onima koji nemaju kontakt sa iskusnim znalцем meditacije. Činjenica da je velik broj takvih, na Zapadu kao i na Istoku, naveo je autora da pribeleži sledeća uputstva, sa svim njihovim nedorečenostima, kao praktični dodatak glavnom delu ove knjige.

Temeljni je princip *satipatthane* kao metoda da učenik od samog početka svaki svoj korak zasniva na sopstvenom iskustvu. On bi trebalo da posmatra stvari onakve kakve one jesu i da ih vidi sam za sebe. Ne treba da dozvoli da drugi utiču na njega svojim sugestijama ili nagoveštajima onoga što bi *trebalo* da vidi ili se očekuje da vidi. Zato se tokom vežbanja koje je pomenuto ne daju nikakva teorijska objašnjenja, već samo gole instrukcije šta treba činiti, a šta ne. Kada posle izvesnog vremena sabranost postane izraženija, a meditant postane svestan osobina svoga objekta meditacije koje su do tada bile neprimećene, učitelj meditacije može, u pojedinim slučajevima, odlučiti ne samo da kaže (kao što je uobičajeno) "Nastavi!", već i da ukratko ukaže na smer u kojem bi učenikova

pažnja radi njegove koristi trebalo da se postepeno usmeri. Jedna je od mana pisanog iskaza da upravo takva ukazivanja ne mogu biti data, pošto ona nužno zavise od individualnog napredovanja svakog meditanta ponaosob na početku vežbanja. Ipak, ukoliko se strogo slede uputstva koja su ovde data, meditantovo iskustvo postaće njegov učitelj i vodiće ga sigurno napred, mada treba priznati da je napredovanje lakše pod vođstvom iskusnog učitelja meditacije.

Trezvenost, oslanjanje na samoga sebe i obazriv, pažljiv stav jesu karakteristike ovakvog meditativnog vežbanja. Pravi učitelj *satipatthane* biće vrlo uzdržan u svom odnosu prema onima koje podučava; izbegavaće pokušaje da i "impresionira" svojom ličnošću i načini ih svojim "sledbenicima". Neće pribegavati bilo kakvim sredstvima koja mogu da izazovu autosugestiju, hipnotički trans ili tek ushićenje. Oni koji primenjuju takva sredstva, na sebi ili na drugima, trebalo bi da znaju da idu stazom suprotnom putu sabranosti.

Poduhvatajući se ovakvog vežbanja, ne treba da očekujemo "mistička iskustva" ili jeftino emocionalno zadovoljenje. Pošto smo na početku pošteno odredili svoje namere, više ne bi trebalo da se prepuštamo razmišljanjima o postignućima koja nas očekuju ili da žudimo za uspehom preko noći. Pre bi se trebalo marljivo i sa punom svešću posvetiti jednostavnim vežbama koje će biti ovde opisane. Na početku bi ih čak trebalo posmatrati kao ciljeve same po sebi, tj. kao tehniku za jačanje sabranosti pažnje i koncentracije. Tokom vežbanja eventualna dodatna značenja ovih vežbi će se otkriti meditantu. Slabo uočljive konture takvih značenja što se pojavljuju na horizontu meditantovog uma, postepeno će postajati sve uočljivije i na kraju biće nalik nečem sasvim opipljivom što mu se postojanim ritmom približava.

Metod koji je ovde opisan spada u kategoriju gole pažnje (*sukkhā vipassana*), dakle isključivog i direktnog vežbanja produbljenog uvida, bez prethodnog postizanja meditativnih zaduljenja (*jhana*). Ovaj metod na svom prvom nivou cilja ka razlikovanju telesnih i mentalnih procesa (*nama-rupa-pariccheda*) sopstvene

ličnosti i to kroz sopstveno iskustvo. Povećanje svesnosti prirode ovih procesa i ojačana koncentracija (sve do stepena *upacara-samadhi*) rezultiraće produbljenim uvidom u tri karakteristike egzistencije -- prolaznost, patnju i nepostojanje ega -- postepeno vodeći do postizanja stanja svetosti (*magga-phala*), a to znači i konačnog izbavljenja. Pristup tom konačnom cilju vodi kroz sedam stanja pročišćenja (*satta visuddhi*), obrađenih u Budagošinom "Putu pročišćenja".

Priprema: Telo

Položaj

Zapadnjački način sedenja, na stolici i sa nogama koje vise, prilično je nepovoljan za onoga ko želi da sedi meditirajući duže vreme, i to udobno i bez pomeranja tela. Dok sedi na stolici početnik u vežbanju samokontrole lako može podleći najmanjoj želji da pokrene noge i telo, čak i pre no što to postane potrebno zbog utrnusti; ili će možda noge i telo držati suviše ukočeno i napeto da bi se uopšte mogao opustiti. Međutim, u položaju sa savijenim nogama stražnjica počiva na širokoj i čvrstoj osnovi u obliku trougla. Kada su noge postavljene na taj način nije lako pomeriti se na sedištu, niti za to ima velike potrebe. Vežbom se u takvom položaju može ostati veoma dugo.

Najpoznatiji joga položaj, sa potpuno prekrštenim nogama, *padmasana* ili lotos položaj, prilično je težak za većinu Zapadnjaka. Mada je on najbolji za meditaciju koja za cilja ima potpuno mentalno zadubljenje (*jhana*), za *satipatthanu* on ima manji značaj. Zato ga ovde nećemo detaljnije opisivati, već ćemo se okrenuti opisu dva lakša položaja.

U *virasani* ("herojski položaj") savijena leva noga je položena na tlo, a desna na nju, pri čemu se desno koleno nalazi na levom stopalu, a desno stopalo na levom kolenu. U ovom položaju nema ukrštanja, već samo savijanja nogu.

U *sukkhasani* ("udoban položaj") obe savijene noge su položene na pod jedna

pored druge. Peta leve noge je između prepona; prsti su u prevoju desne noge, koja je zapravo sopljašnji okvir oko leve noge. Pošto nema nikakvog pritiska na udove, ono je najugodniji položaj i zato se preporučuje u već pomenutom burmanskome centru za meditaciju..

Za udobnost ovih položaja ključno je da se kolena čvrsto i bez naprezanja oslanjaju o podlogu (pod, sedište ili drugu nogu). Prednosti položaja sa savijenim nogama su za pravog meditanta tolike da bi vredelo truda vežbati se u sedenju u njemu. Međutim, ako mu to pričinjava napor, korisno je za vežbanje položaja odvojiti posebno vreme, koje će biti iskorišćeno prema mogućnostima, za razmišljanje, kontemplaciju ili голу pažnju. Međutim, zbog takvog vežbanja položaja ne bi trebalo odlagati ili remetiti pokušaje da se dostigne i održi viši stupanj mentalne koncentracije i u tu svrhu može se izvesno vreme koristiti način sedenja koji je najudobniji, imajući u vidu pri tome i nedostatke koji su pomenuti. Moguće je, otuda, sedeti na stolici sa naslonom, pri čemu se noge oslanjaju bez napora o pod.

Kod položaja sa savijenim nogama može se pod stražnjicu podmetnuti jastuče, savijeni čaršav ili ćebe. Telo treba da je uspravno, ali ne kruto i napregnuto. Glavu bi trebalo blago nagnuti napred, a pogled je blago (ne ukočeno) usmeren u smeru koji je prirodan pri takvom položaju glave. Na tom pravcu može se postaviti neki manji i jednostavan objekat radi fokusiranja pogleda na njega; preporučuje se geometrijski oblik kao što je kocka ili kupa, ali bez sjajne ili svetlucave površine ili bilo čega drugog što bi moglo da odvraća misli. Naravno, ovakvo pomoćno sredstvo nije neophodno. Žene meditanti na Istoku ne sede u bilo kojem od opisanih položaja. One kleče na prostranim, dobro napunjenim jastucima, sedeći na petama, dok ruke počivaju na kolenima.

Što se tiče načina sedenja, meditant treba sam da se odluči i na sopstveni slučaj primeni "jasno shvatanje prikladnosti". Odeća treba da je komotna, naročito oko struka. Pre no što počnemo meditaciju treba da proverimo jesu li mišići opušteni, na primer vrat, ramena, lice, ruke itd.

Ishrana

U zemljama theravada budizma oni koji odluče da se posvete celodnevnom vežbanju u nekom centru za meditaciju obično se, između ostalog, pridržavaju šestog monaškog pravila, a to je uzdržavanje od uzimanja čvrste hrane i nekih tečnosti posle podneva. Međutim, za zaposlene to jedva da je izvodljivo, mada je prihvatljivo za period meditacije tokom vikenda i praznika. U svakom slučaju, za onoga ko želi da se posveti marljivom i redovnom meditativnom vežbanju biće veoma poželjno da je umeren u jelu. Nije bez razloga Buda u više navrata onima koji su se posvetili meditaciji preporučivao "umerenost u jelu". Iskustvo će potvrditi blagodeti ovakvog stava za one koji su rešeni da zaista napreduju kroz meditaciju i ne zadovoljavaju se sporadičnim pokušajima.

Priprema: Mentalni stav

Cilj meditativne prakse koja će ovde biti opisana je ono najviše što Budino učenje nudi. Zato bi vežbanje trebalo preduzeti sa mentalnim stavom koji odgovara takvom visokom cilju. Budistički meditant može početi recitovanjem Trostrukog utočišta, imajući na umu pravo značenje tog čina. [16] To će mu uliti poverenje, koje je toliko važno za meditativni napredak: poverenje u neuporedivog učitelja i vodiča, u Budu; poverenje u oslobađajuću efikasnost njegovog učenja (*dhamma*), a naročito u put sabranosti; poverenje nastalo na osnovu činjenice da je bilo i onih koji su do kraja realizovali Učenje: zajednica svetih (*ariya-sangha*), ostvarenih (*arahat*). Takvo ubeđenje će ga ispuniti radosnim poverenjem u sopstvene mogućnosti i dati krila njegovim nastojanjima. U takvoj atmosferi bi sledbenik ova tri ideala trebalo da započne svoje vežbanje meditacije, sa mirnom, ali čvrstom odlučnošću da dostigne najviše, ne u dalekoj budućnosti, već još u ovom životu.

"Sada ću stupiti na stazu kojom su hodili Bude i veliki savršeni učenici. Ali lenji ne mogu preći taj put. Uzdram se da će moja

odlučnost prevagnuti! Uzdám se da ću uspjeti!"

I ne-budisti će dobro doći ako ima na umu da idući makar delimično stazom sabranosti stupa na tlo sveto za budiste i zato ono zasluđuje poštovanje. Takva učtiva svesnost pomoći će i njemu u naporima na putu.

Čvrstini njegovih koraka doprineće ako načini svečanu izjavu kakva sledi ili neku drugu koju sam formuliše:

Kad jednom shvatiš potrebu, napor moraš uložiti da ovladaš umom i razviješ ga.

Zašto to ne učiniti sada? Put je jasno označen.

Nek moja pobeda donese mir meni i svim bićima!

Iz uma potiče sva sreća i sav jad.

Da pobedim jad, zato sad stupam stazom sabranosti.

Nek moja pobeda donese mir meni i svim bićima!

Program vežbanja

1. Vežbanje opšte sabranosti

Tokom striktnog treninga vreme vežbanja je čitav dan, od jutra do večeri. To ne znači da bi meditant trebalo sve vreme da posveti jednom, primarnom predmetu meditacije, sa kojim ćemo se sresti malo kasnije. Mada će mu on posvetiti tokom dana i noći što je moguće više vremena, naravno da će postojati pauze između pojedinačnih praktikovanja glavne vežbe; kod početnika će te pauze biti sasvim česte i duge. No, i tokom tih intervala, bilo da su oni dugi ili kratki, nit vodilja koju predstavlja sabranost ne sme biti ispuštena niti olabavljena. Tokom čitavog dana potrebna je svesnost o svim aktivnostima i opažanjima u što je moguće većem stepenu: počev sa prvom mišlju i opažajem posle buđenja, a završavajući sa poslednjom mišlju i opažajem pred spavanje. Ova opšta sabranost počinje sa i

zadržava kao svoj glavni deo svesnost četiri položaja (*iriyapatha-manasikara*), tj. hodanje, sedenje, stajanje i ležanje. To znači da treba u potpunosti biti svestan položaja koji u ovom trenutku zauzimamo, svake njegove promene (uključujući i prethodnu nameru da ga promenimo), svakog osećaja vezanog za položaj, tj. pritiska, a to je svest o dodiru (*kaya-vinnana*) i svakog uočljivog osećanja bola ili nelagodnosti ("kontemplacija osećanja").

Na primer, kad uveče ležemo i ujutru stajemo, trebalo bi da smo svesni menjanja položaja, svakog dodira ("leganje, dodirivanje"). Meditant neće odmah biti u stanju da postigne sabranost na sve, niti na većinu aktivnosti i utisaka koji ga zapljuskuju tokom dana. Zato bi trebalo da krene od položaja tela i postepeno sabranost proširuje na sve uobičajene aktivnosti kao što su oblačenje, pranje, jedenje itd. Ovo proširivanje će se prirodno nametnuti kada, posle prvih nekoliko dana celodnevnog vežbanja, um postane smireniji, posmatranje oštrije i sabranost još budnija. Jedan primer može ilustrovati kako je sabranost moguće pravilno primeniti na serije aktivnosti: javlja se želja da ujutru isperemo usta i svesni smo te želje (svest o misli: "on zna um i predmete uma"); vidimo čašu i bokal s vodom na drugom kraju prostorije (svest o viđenom); idemo ka tom mestu (svest o položaju); zaustavljamo se tamo (svest o položaju); pružamo ruku ka bokalu ("kad se saginje i ispruža, radi to sa jasnim shvatanjem"); hvatamo bokal (svest o dodiru) itd.

Dok sve to radimo trebalo bi da pratimo nastajanje bilo kakvih prijatnih ili neprijatnih osećanja ("kontemplacija osećanja"), zalutalih misli koje prekidaju tok sabranosti (kontemplacija uma: "neskoncentrisani um"), proždrljivost (na primer, tokom jela; kontemplacija uma: "um ispunjen proždrljivošću"; kontemplacija objekata uma: želja čula kao prepreka ili okov koji se stvara kroz jezik i ukuse) itd. Ukratko, treba biti svestan svih događanja, telesnih i mentalnih, u trenutku nastanka. Na taj način ćemo tokom celodnevnog vežbanja imati posla sa sva četiri objekta ili kontemplacije *satipatthane*.

Ovakva detaljna primena sabranosti podrazumeva znatno usporavanje pokreta, što je moguće samo u periodima striktnog vežbanja, a tek retko u običnom, svakodnevnom životu. Iskustvo i efekti ovakvog vežbanja u sporom tempu će se pokazati kao veoma korisni i dobrodošli na više načina.

Kod uobičajenih aktivnosti sabranost ne treba da je upravljena i na najsitnije faze njihovog obavljanja (kao što je to sa glavnim objektima). Jer u takvom slučaju ono bi se moralo maksimalno usporiti. Dovoljno je ako sabranost prati te aktivnosti uočavajući samo one detalje za koje je to moguće učiniti bez napora.

Polazni cilj ovakve opšte primene sabranosti je ojačavanje svesnosti i koncentracije dostepena koji meditantu omogućuje da sledi neprestani tok raznovrsnih mentalnih i telesnih utisaka i aktivnosti tokom jednog dužeg perioda i bez prekidanja pažnje, odnosno bez neuočenog prekidanja.

"Neprekinutom sabranošću" smatra se kada meditanta ne povuku zalutale misli, odnosno kada su prekidi pažnje uočeni odmah čim se dogode ili neposredno iza toga. I ovako blaži kriterijumi "opšte sabranosti" pokazaće se kao sasvim dovoljni za početnika.

2. Glavno vežbanje sa odabranim objektima

Pošto smo pažljivo motrili različite uobičajene jutarnje poslove, sedamo na mesto za meditaciju, svesni prethodno namere da sednemo, pojedinih faza pokreta, a onda "dodirivanja" i "sedanja". Sada pažnju okrećemo ka izdizanju i ugibanju trbuha kao posledici procesa disanja. Pažnja je usmerena na blagi osećaj pritiska izazvanog tim pokretom, a ne toliko na vizuelno posmatranje. Ovo čini primarni objekat (*mul' aramma*) sabranosti tokom vežbanja koje je ovde opisano. Njega je u vežbanje uključio U Sobhana Mahathera (Mahaši Sajadav), pošto se pokazao kao vrlo efikasan.

Treba dobro zapamtiti da ne smemo misliti o pokretanju stomaka, već da

jednostavno registrujemo taj fizički proces, svesni ritmičkog podizanja i ugibanja u svim njegovim fazama. Treba pokušati da se ta svesnost održi bez prekida ili bez *neuočenog* prekida što je moguće duže, ali bez naprezanja. Uvid kojem ovaj metod teži pojavice se u umu spontano, kao prirodan rezultat ili zreo plod stalno rastuće sabranosti. Učitelj meditacije kaže: "Znanje će doći samo po sebi" (*nanam sayam eva uppajjissati*). Ono će se pojavljivati u meri u kojoj se, putem izoštrene svesnosti, osobine procesa koji se posmatra ispoljavaju tamo gde su dotle bile neprimećene. Uvid koji se pojavi na taj način doneće sobom uverenje potkrepljeno sopstvenim direktnim iskustvom.

Mada su pokreti stomaka izazvani disanjem, pažnja koja je usmerena na njih ne sme se smatrati podvrstom "sabranosti na disanje" (*anapanasati*). U ovde opisanom vežbanju objekat sabranosti nije disanje, već upravo izdizanje i ugibanje stomaka kako se ono oseće na osnovu blagog pritiska.

Kod početnika pokretanje stomaka nije uvek jasno uočljivo u prvo vreme ili je to samo za kratko. To nije ništa neuobičajeno i poboljšanja će doći nakon marljivog vežbanja. Kao pomoć pri uočavanju pokretanja stomaka na duži period treba leći; u tom položaju pokreti će biti uočljiviji. Takođe je moguće staviti dlan na stomak kako bi se u prvo vreme pokreti pratili na taj način; to će biti lakše čak i kada se potom ruka ukloni. Ukoliko neko smatra potrebnim, vežbanje je moguće nastaviti uz pomoć naslona, s tim da se treba čuvati pospanosti i tromosti. Međutim, uvek treba između ovih pokušaja probati i sedeći položaj.

Kad god svesnost pokreta stomaka iščezne ili postane manje izoštrene ne treba se naprezati da bismo je "uhvatili", već pažnju treba okrenuti ka "*dodirivanju*" i "*sedenju*". To je moguće učiniti na sledeći način. Od niza mesta kontakta ili bolje opažanja dodira što se pojavljuju u prividno jednoobraznom činu sedenja -- na primer, na kolenima, butinama, na ramenima (sa odećom) itd. -- moguće je odabrati šest ili sedam. Ka njima treba okrenuti pažnju od jednog do drugog, putujući tom propisanom maršrutom, završavajući svesnošću sedećeg položaja i

počinjući ponovo istom serijom: dodirivanje -- dodirivanje -- dodirivanje -- sedenje; dodirivanje -- dodirivanje -- dodirivanje -- sedenje. Na jednom opažaju se treba zadržati tek toliko da ga mentalno izrazimo. Treba imati na umu da je objekat sabranosti ovde opažaj, a ne mesta kontakta sama po sebi, niti reči "dodirivanje -- sedenje". S vremena na vreme može se promeniti izbor "dodira".

Ova svesnost "dodirivanja -- sedenja" je zapravo "zamena" za svesnot pokreta stomaka i jedan od pomoćnih načina u odnosu na glavno vežbanje. Međutim, ona ima i sama po sebi vrednost za postizanje rezultata na planu uvida.

Ako posmatrajući "dodirivanje -- sedenje" opazimo da su pokreti stomaka opet postali uočljivi, treba im se vratiti i nastaviti sa tim primarnim objektom što je duže moguće.

Ukoliko osetimo umor ili od dugog sedenja noge počnu da trnu i pojavi se bol, treba biti svestan tih osećanja i zapažanja. Tu svesnost treba održavati sve dotle dok su ta osećanja dovoljno snažna da na sebe privuku pažnju i ometaju meditaciju. Bol može nestati zahvaljujući samom zapažanju, smirenom i postojanom, tj. zahvaljujući goloj pažnji, što će omogućiti vraćanje na glavni objekat. Kod svesnosti ometajućih opažaja ostajemo pri golom konstatovanju njihovog prisustva, bez "gajenja" tih osećanja i njihovog snaženja onim što se dodaje golim činjenicama, tj. mentalnog stava povezivanja tih utisaka sa sobom, izražene osetljivosti, samosažaljenja, ogorčenja itd.

Međutim, ako ti neprijatni opažaji ili umor potraju i remete vežbanje, treba promeniti položaj (registrujući nameru i samo premeštanje) i pribeći *sabranom hodanju tamo-amo*. Pri tome treba biti svestan svake pojedinačne faze svakog koraka. Šestodelna podela ovih faza onako kako je data u komentaru Govora biće suviše komplikovana za početnika. Dovoljno je uočiti tri (A) ili dve (B) faze. Da bismo ih uskladili sa dvosložnim ritmom, predlažem za njih sledeće nazive: A - 1. dižem, 2. guram, 3. spuštam; B - 1. dižem, 2. spuštam (stopalo). Kad želimo da

brže hodamo, koristimo dvodelnu podelu; inače, preporučljivija je trodelna, jer omogućuje veći kontinuitet sabranosti, bez praznina.

Ovakvo pažljivo hodanje se, naročito za neke vrste meditanata izrazito preporučuje kao metod koncentracije i kao izvor uvida. Zato se ono može praktikovati i zasebno, a ne samo kao "promena položaja" da bi se otklonio zamor. U Budinim govorima često nailazimo na sledeće reči: "Tokom dana i prve i treće trećine noći pročišćuje on svoj um od ometajućih misli, dok *hoda tamo-amo* ili *sedi*".

Ako hodanje uzimamo kao posebnu vežbu, poželjno je za to obezbediti dovoljno prostora, ukući (hodnik ili dve međusobno povezane sobe) ili napolju, pošto suviše često okretanje može poremetiti kontinuitet sabranosti. Trebalo bi hodati prilično dugo, sve dok zaista ne osetimo umor.

Tokom celodnevnog vežbanja trebalo bi jasno zapažati zalutale misli, nepažljivo koračanje (pri hodanju), faze ili nizove pokreta trbušnog zida ili delova neke druge aktivnosti. Pažnju bi trebalo posvetiti i činjenici uočavaju li se prekidi u pažnji odmah pošto se dogode ili smo, i koliko dugo, odvučeni mislima i sličnim pre no što se vratimo prvobitnom predmetu meditacije. Te bi prekide trebalo odmah uočavati i istovremeno se vraćati prvobitnom objektu. Ujedno, ovo može poslužiti kao merilo porasta naše budnosti. Učestalost ovih prekida će se prirodno smanjivati u skladu sa poboljšanjem naše koncentracije i mentalne smirenosti kao rezultatom vežbanja. Sve veća sposobnost da odmah budemo svesni prekida pažnje biće velika pomoć u jačanju samokontrole i kontrolisanju mentalnog balasta (*kilesa*) čim se on pojavi. Njezina važnost za napredovanje Putem i mentalni razvoj uopšte očigledna je.

Ne treba da dozvolimo da budemo iznervirani, žalosni ili obeshrabreni pojavom ometajućih ili nepoželjnih misli, već da jednostavno *te uznemirujuće misli uzmemo* kao (privremene) objekte sabranosti, uključujući ih na taj način u vežbanje (putem kontemplacije sadržaja uma). Ukoliko bise iznerviranost zbog rastrojenosti uma

javila i potrajala, sa njom treba postupiti na isti način; to znači, uzeti je kao priliku za kontemplaciju objekata uma: prepreke koje se zovu odbojnost, nespokojstvo i zabrinutost. U takvom kontekstu učitelj meditacije je rekao: "Pošto je u svakodnevnom životu neizbežno mnoštvo objekata ka kojima se usmeravaju naše misli, a takva prljanja kao što su požuda, odbojnost itd. se nužno javljaju u neoslobođenim umovima, vrlo je važno otvoreno se suočiti sa takvim raznorodnim mislima i prljanjima i naučiti kako sa njima da se nosimo. To je, na svoj način, podjednako važno koliko i postizanje jednog višeg nivoa koncentracije. Zato ne treba smatrati "izgubljenim vremenom" kada se bavimo takvim prekidima u redovnom vežbanju.

Isti metod trebalo bi primeniti na ometajuće uticaje koji dolaze spolja. Ukoliko je, na primer, suviše bučno, trebalo bi tu buku kratko registrovati kao "zvuk"; ako odmah zatim sledi nezadovoljstvo zbog ometanja, i njega bi trebalo registrovati kao "um ispunjen ljutnjom". Posle toga, trebalo bi se vratiti prekinutoj meditaciji. No, ako ne uspemo odmah da tako uradimo, isti postupak bi trebalo ponoviti. Ako je zvuk jak i traje, a ometa nas da se vratimo objektu meditacije, možemo ga, dok ne prestane, uzeti kao objekat sabranosti, naime kao jednu od šest osnova čula, unutar okvira kontemplacije objekata uma: "On zna uvo i zvuk, i zna okov (ljutnju) koja se javlja zahvaljujući oboma..." U smenjivanju zvukova možemo posmatrati "nastanak i nestanak"; tokom tog naizmeničnog događanja postaće jasno njihovo poreklo i nestanak, kao i uslovljena priroda.

Na taj način *sve što ometa meditaciju može se pretvoriti u korisne objekte vežbanja*; a ono što se čini štetnim može se preobratiti u prijatelja i učitelja.

Pa ipak, kada se um smiri ili spoljašnje smetnje nestanu, moramo se vratiti prvom objektu meditacije, pošto će njegovo postojano obrađivanje doprineti bržem napredovanju.

Tri do četiri sata kontinuirane sabranosti, tj. bez neuočenog prekida tokom dana,

smatra se minimumom za početnika koji se posvetio strožijem vežbanju. Ovo naravno ne znači da su tri do četiri sata dovoljna za celodnevno vežbanje. Ukoliko smo "izgubili nit" sabranosti, pre ili posle ovog minimalnog perioda, trebalo bi ga se ponovo prihvatiti i nastaviti vežbanje održavanja koncentracije što je moguće duže.

Miran, postojan napor, bez mnogo obaziranja na telesne neugodnosti najtoplije se preporučuje, naročito tokom strožijeg režima vežbanja. Često ćemo, pošto smo savladali prvu pojavu umora, posle toga otkriti nove izvore energije, odnosno "drugi vetar". Sa druge strane, ne valja ići u ekstreme i treba sebi dopustiti odmor kad napor počne da se pokazuje besplodnim. Ovi periodi odmora bi takođe trebalo da predstavljaju deo vežbanja (sa manje intenzivnim fokusiranjem) ukoliko i tokom njih održavamo sabranost. Što je prirodniji i opušteniji naš tok sabranosti dok sledi neprekidno pojavljivanje i nestajanje odabranog ili raznorodnih objekata, to će manje umora ona izazivati.

U trenutku kada budnost raste moguće je obratiti posebnu pažnju na misli ili osećanja zadovoljstva ili nezadovoljstva, čak i kada je sve to teško uočljivo. Jer to je klica jačih oblika privlačenja, odnosno odbojnosti i osećanja ponosa ili inferiornosti, ushićenja ili potištenosti. Zato je vrlo važno upoznati se sa takvim mislima i osećanjima, uočiti ih i zaustaviti ih još u ranom stadiju razvoja. Takođe bi trebalo izbegavati besplodne misli o prošlosti ili budućnosti, pošto je *satipatthana* okrenuta jedino sadašnjosti.

Primarni i sekundarni objekti o kojima je ovde reč (tj. pokreti stomačnog zida, dodirivanje-sedanje, hodanje) zadržavaju se tokom čitavog vežbanja, tj. tokom vežbanja u užem smislu i kasnije, bez ikakvih drugih dodavanja u smislu novih pomoćnih sredstava itd. Ukoliko se istrajno praktikuju, ove jednostavne vežbe su u stanju da nas postupno dovedu do najviših rezultata. Glavni akcenat ostaje na primarnom objektu, tj. pokretima trbušnog zida.

Ostale napomene

Zbog važnosti, ovde još jednom naglašavamo da su objekti sabranosti ovde telesni i mentalni procesi kao takvi, i to u trenutku dok se odigravaju. Tokom vežbanja ne bi trebalo da zalutamo na stranputicu diskurzivnog mišljenja ili osećanja o tim procesima. Ukoliko se takve misli ili osećanja jave, sa njima treba postupiti onako kako je ovde preporučeno, a potom se vratiti prvobitnom objektu sabranosti pažnje.

Ipak, ovde treba napraviti malu ogradu. Pri određenom napretku u vežbanju može se dogoditi da meditantov um bude iznenada preplavljen brzim smenjivanjem misli koje za njega upečatljivo osvetljavaju određene delove *dhamme* ili izreke Učitelja; mogu se javiti snažne emocije: sreća i ushićenje, duboko poverenje i divljenje prema Budi itd. Ova će iskustva biti velika intelektualna i emocionalna satisfakcija (koja bi trebalo i posmatrati kao takva, barem retrospektivno). U takvim trenucima meditant će sam za sebe odlučivati koliko je za njega korisno da ostavi prostora za takve misli i osećanja. Mada mogu imati veliku vrednost za njegovo opšte napredovanje, i svakako ih ne bi trebalo silom potiskivati, meditant treba da zna da su one ipak samo usputni rezultat vežbanja kojem se posvetio. Pošto su se talasi takvih misli smirili, trebalo bi da se vrati primarnom i sekundarnim objektima i uz njihovu pomoć nastavi ka višim postignućima na planu uvida.

Kao što je već ranije primećeno, glavne vežbe bi trebalo praktikovati zbog njih samih, kao sredstva jačanja sabranosti i koncentracije. Pre svega, treba se pobliže upoznati sa procesima koji leže u osnovi tih vežbi i ne insistirati na "brzim rezultatima" koji nemaju veze sa rastom sabranosti. Drugi rezultati na planu uvida vremenom će se pojaviti. Bilo kakav prerani intelektualni napor u cilju njihovog postizanja samo će remetiti mir i ujedinjenost uma potrebne za uspešnu usredsređenost na primarni i sekundarne objekte. Zato je poželjno na početku vežbanja za izvesno vreme odbaciti misli o rezultatima na nivou uvida, koje je ovde bilo potrebno uključiti, ali se ne daju u usmenom uputstvu.

Slična je situacija sa praktikovanjem *opšte* (celodnevne) sabranosti, izvan vremena posvećenog primarnom i sekundarnim objektima. Prva njegova svrha je da postigne visok opšti nivo svesnosti, od koje će veliku korist imati i ono što možemo nazvati "špicevi" sabranosti (tj. glavne vežbe). Ona um dovodi u valjanu ravnotežu i donosi njegovu veću efikasnost za "odlučujući napad" koji treba preduzeti u vreme tih "špiceva". Ali blagotvoran uticaj moguće je primetiti i u suprotnom smeru: rezultati postignuti u koncentraciji i uvidu tokom "špiceva" osnažiće koncentraciju i moć prodiranja pri sabranosti i tokom onih perioda opšte svesnosti. Takođe se može dogoditi da se prvo pojave uočljiviji rezultati uvida, ne u vezi sa primarnim objektom, već nekom drugom prilikom tokom dana posvećenog vežbanju.

U pogledu međusobne potpore celodnevne sabranosti i njezine primene na glavne vežbe poželjno je da postojano vežbanje *satipatthane* počne jednim brojem nedelja samo njoj posvećenih, na način kako je to ovde opisano. Kako bismo se postupno privikli na takvu strogu mentalnu disciplinu, moguće je početi sa jednim do dva dana (vikend), proširiti to na nedelju dana i taj period produžavati sve do krajnjih mogućnosti. Takvo vreme strogog vežbanja biće jak podsticaj redovnom nastavljanju vežbanja tokom svakodnevnog života.

Ukoliko živimo u takvim okolnostima da čak ni u dane strožijeg vežbanja nije moguće sasvim isključiti kontakte sa drugim osobama, moguće je u takvim trenucima svesno odložiti vežbanje i zadovoljiti se sa stavom jedne opšte sabranosti (na primer, jasno shvatanje pri govoru). Pošto smo ponovo ostali sami, trebalo bi na podjednako promišljen i svestan način da produžimo vežbanje, "baš kao što ponovo prihvatamo prtljag koji smo prethodno na trenutak odložili" (Komentar).

Međutim, u uslovima života u savremenom gradu ponekad je teško ili čak nemoguće obezbediti vreme za strogo vežbanje, čak i uz ograničenja i prilagođavanja na koja je ukazano. Zato je Učitelju meditacije postavljeno i ovakvo

pitanje: je li moguće i u kojoj meri napredovati onda kada je vežbanje ograničeno na kraće periode predaha između svakodnevnih obaveza, a bez prethodnog perioda strožijeg vežbanja? Odgovor beše da su neki od Učiteljevih laičkih sledbenika vežbali na taj način, obavljajući u isto vreme svoju profesiju, i delom su za sebe pribavili dobre rezultate. Ipak, napredovanje će u meri u kojoj se odnosi na specifično budistički aspekt vežbanja, biti sporije i teže i isto tako će zavisiti od sposobnosti i pojedinačne istrajnosti. Redovno vežbanje je imperativ u takvim okolnostima, čak i ako je vreme na raspolaganju sasvim kratko. I tako ograničeno vežbanje će doneti blagotvorne rezultate u opštem razvoju uma, kao što je to istaknuto u pretežnom delu ove knjige; takođe, ovi će rezultati biti presudni za budući napredak.

U slučaju ovakvog ograničenog vežbanja i takođe radi njegovog produžavanja i izvan vežbanja u užem smislu, program koji je ovde izložen moraće biti prilagođen konkretnim okolnostima. (1) Mesto opšte (celodnevnne) sabranosti zauzeće težnja ka maksimalnom mogućem nivou sabranosti, opreznosti i suzdržljivosti u toku čitavog dana, a sve to prilagođeno zahtevima profesionalnog, odnosno porodičnog života. Ipak, tokom radnog vremena imaćemo priliku da, makar na trenutak, usmerimo svoju pažnju na položaj tela ili disanje; od toga će biti koristi i za sam posao koji obavljamo. (2) Svaki trenutak osamljenosti, rano ujutru i kasno uveče, trebalo bi posvetiti vežbanju sa primarnim i sekundarnim objektima. Počinjući sistematsko vežbanje, možemo nakratko i u meri u kojoj je to moguće izostaviti druge privatne poslove bilo koje vrste (uključujući čitanje itd.), a kontakte sa drugim osobama svesti na minimum. Ovo može poslužiti kao zamena za početni period vežbanja u užem smislu.

Kada sprovodimo vežbe sabranosti u svojoj uobičajenoj okolini, onda bi to trebalo da činimo što je moguće neupadljivije, kako zbog duhovnih, tako i iz praktičnih razloga. Vežbanje sabranosti i jasnog shvatanja bi trebalo da se ispolji svojim rezultatima, a ne ponašanjem koje će drugima izgledati neobično. U skladu sa tim treba i odabrati vežbe, a one ostale ostaviti za privatn ambijent.

Mesto metodičnog vežbanja *satipatthane* unutar sistema budističke meditacije

1. Sistem budističke meditacije deli se na dva osnovna dela:

- (a) razvijanje smirenosti (*samatha-bhavana*) i
- (b) razvijanje uvida (*vipassana-bhavana*).

(a) **Razvijanje smirenosti** usmereno je ka potpunoj koncentraciji uma dostignutoj u meditativnom zadubljenju (*jhana*). Ova zadubljenja se, u različitom stepenu, postižu sistematskim praktikovanjem bilo kojeg od 38 tradicionalnih "objekata meditacije koji vode ka smirenosti" (*samatha-kammatthana*). Uz pomoć visokog stepena mentalnog jedinstva i smirenosti postignutog u tim zadubljenjima, opažanje putem pet čula se privremeno briše, a zamišljanje i razmišljanje, slabije na prvom stupnju zadubljenja, potpuno prestaje na narednim stupnjevima. Iz ovoga se može zaključiti da je, prema Budinom učenju, razvijanje smirenosti ili meditativnih zadubljenja nužan, ali ne i dovoljan uslov da se dostigne najviši cilj oslobođenja, koji se može postići jedino putem uvida. Zato se meditantu savetuje da pošto je prošao kroz ove nivoe zadubljenja svoju meditaciju nastavi razvijanjem uvida.

(b) **Razvijanje uvida**. Ovde se mentalni fenomeni prisutni u zadubljenju i telesni procesi na kojima su ovi zasnovani posmatraju u svetlu tri karakteristike egzistencije. Ovaj postupak, prihvaćen u budističkoj meditaciji, služi kao zaštita od spekulativnog ili proizvoljnog interpretiranja meditativnog iskustva. Stepenu koncentracije koji se može dostići, a nužan je za uspešno vežbanje uvida naziva se susedna ili prilazna koncentracija (*upacara-samadhi*). Ovde zamišljanje i razmišljanje zadržava svoju punu snagu, ali se zahvaljujući postignutoj mentalnoj koncentraciji ne može lako pretvoriti u mnoštvo objekata, već postupno sužava svoj krug.

U budističkim tekstovima najčešće se opisuje kombinovano vežbanje smirenosti i uvida. Takođe srećemo, i to ne retko, metod koji se u kasnijoj terminologiji naziva vežbanje golog uvida (*sukkha-vipassana*), tj. njegovo direktno i isključivo meditativno vežbanje, bez prethodnog dostizanja zadubljenja. Ovde opisan metod *satipatthane* i uputstva za vežbanje izložena na prethodnim stranicama pripadaju takvoj kategoriji golog uvida.

Mada se termin "goli uvid" (*sukkha-vipassana*) ne sreće u kanonskoj zbirci Budinih govora (*Sutta pitaka*), u istoj toj zbirci nalazi se velik broj tekstova koji su ilustrativni za takav metod meditacije, odnosno sadrže instrukcije i primere kada je uvid u stvarnost bio praćen ulaskom u neki od stupnjeva svetosti, a bez prethodnog dostizanja nivoa zadubljenja. Neki od takvih tekstova uključeni su u treći deo ove knjige (vidi tekstove 52, 53).

Ostavljajući po strani karaktere koji, po svojoj prirodi, izrazito naginju ovakvom pristupu golog uvida, nema sumnje da je metod kojem treba dati prednost upravo onaj gde postizanje zadubljenja prethodi sistematskom vežbanju uvida. U zadubljenjima um postiže vrlo visok stepen koncentracije, pročišćenosti i smirenja i duboko ponire u podsvesne izvore intuicije. Uz takvu pripremu, period vežbanja uvida, koji potom sledi, ima više šanse da donese brže i postojanije rezultate. Zato se onome ko ima dovoljno razloga da veruje kako je u stanju da relativno brzo napreduje savetuje da odabere takav "primarni objekat meditacije" (*mula-kammatthana*) koji takođe vodi i do postizanja zadubljenja, a jedan od takvih je sabranost pažnje na dah.

Ipak, moramo se suočiti sa činjenicom da su se u ovom našem grozničavom i bučnom vremenu prirodna smirenost uma, sposobnost za više stupnjeve koncentracije i nužni spoljašnji uslovi da se ova dva kvaliteta razvijaju u velikoj meri pogoršali, ako ih uporedimo sa prošlim vremenim. Ovo ne važi samo za Zapad, već isto, mada možda u nešto blažem vidu, i za Istok, pa čak i za ne baš zanemarljiv deo budističkih monaha. Osnovni uslovi potrebni za negovanje

zadubljenja su osamljenost i tišina; a danas se i jedno i drugo teško nalazi. Uz to, okolina i obrazovanje oblikovali su karakter većine tako da će oni prirodno biti više privučeni i lakše se prilagoditi direktnom razvijanju uvida.

U takvim okolnostima, bilo bi to bezrazložno zapostavljanje puteva koji obećavaju napredak ukoliko bismo insistirali isključivo na stazi koja vodi kroz zadubljenja, umesto da iskoristimo metod koji je izričito preporučio i sam Buda: metod koji je prilagodljiviji sadašnjoj unutrašnjoj i spoljašnjoj čovekovoju situaciji, a ipak vodi ka željenom cilju. Iskoristiti takav metod značilo bi zapravo praktičnu primenu jasnog shvatanja prilagodljivosti.

I dok će učestali neuspesi na putu ka smirenosti (ponekad izazvani nepovoljnim spoljašnjim uslovima) doprineti obeshrabrivanju, srazmerno brzi početni rezultati koji se mogu postići razvijanjem uvida značiće ohrabrenje i snažan podsticaj za postojan napor. Sem toga, ukoliko je prilazna koncentracija jednom postignuta putem meditativnog razvijanja uvida, znatno se povećavaju šanse da ko to želi postigne *potpunu* koncentraciju karakterističnu za zadubljenja.

Praktični razlozi o kojima je ovde bilo reči svakako su sa svoje strane doprineli činjenici da je *satipatthana* ostavila tako snažan utisak na mnoge u današnjoj Burmi. Potpuna posvećenost primeni puta sabranosti i njegovo propagiranje ispunjeno entuzijazmom karakteristično za burmanske sledbenike zasnovani su na uverenju proisteklom iz ličnog iskustva. Međutim, važnost koju je praktikovanje *satipatthane* dobilo u Burmi i na stranicama ove knjige ne treba da bude obeshrabrenje ili omalovažavanje drugih metoda i sredstava. *Satipatthana* ne bi bila jedini put kad ne bi istovremeno posedovala i sveobuhvatnost.

Metod koji je opisan u prethodnim uputstvima zasnovan je na prvoj *satipatthani*, na kontemplaciji tela (*kayanupassana*). Telesni procesi ovde odabrani kao glavni objekti sabranosti služe za sistematsko razvijanje uvida tokom čitavog vežbanja, od prvih koraka početnika do najvišeg cilja. Ostale tri kontemplacije *satipatthane*

(osećaj, stanje uma i mentalni sadržaji) ne obrađuju se na sistematičan način, ali im se okrećemo svaki put kada se njihovi objekti pojave, bilo u vezi sa primarnim i sekundarnim objektima, bilo u domenu opšte (celodnevne) sabranosti. Na taj način pokriveno je čitavo polje *satipatthane*.

Kada se mentalni objekti pojavljuju u bliskoj vezi sa telesnim objektima, tada ih je lakše uočiti. Zbog njihove tananosti, ne uzimamo ih odvojeno kao objekte za sistematsko razvijanje uvida, jer su to u stanju uspešno da rade jedino meditant koji su uspeli da postignu zadubljenja (*jhana*).

Naglašavanje kontemplacije tela podstaknuto je i Budinim izjavama u njegovim govorima, kao i komentarskom tradicijom.

Ovako je rekao Prosvetljeni:

"Svako ko je, o beskućnici, razvio i redovno usavršava sabranost na telo, time je stvorio izvor svih korisnih stvari koje ga vode do mudrosti" (**Majjh. 119, Kayagatasati sutta**).

Ko telom nije ovladao (meditacijom; *abhavito*), taj ne može ovladati ni umom; ko je telom ovladao, ovladao je i umom" (Majjh. 36, *Mahasaccaka sutta*).

U "Putu pročišćenja" (*Visuddhi magga*) kaže se:

"Ukoliko se, pošto se bavio telesnim procesima, okrene mentalnim procesima i oni mu se ne ukazuju sasvim jasno, meditant ne treba da prekida vežbanje, već da iznova obuhvati, razmotri, prouči i odredi telesne procese. Ukoliko nam telesno postane potpuno uočljivo, jasno i razumljivo, mentalni procesi koji za svoj objekat imaju telesni proces postaće i sami jasni. Pošto će mentalni procesi postati potpuno jasni jedino onome ko je potpuno pronikao u telesne, jedini put ka shvatanju mentalnih procesa trebalo bi da vodi preko shvatanja

telesnih, nikako drugačije... Ako istrajemo u tome, vežbanje sa objektom meditacije (*kammatthana*) postajaće sve savršenije i delotvornije."

Ovde će dobro doći malo objašnjenje u pogledu "primarnog objekta" (pokreti trbušnog zida) koje je dao U Sobhana Mahathera. Naima, ovde se može staviti primedba da se vežbanje sa takvim objektom ne nalazi u *Satipatthana suttī*, niti u drugim tekstovima. Ali isti je slučaj sa mnogim mentalnim i fizičkim procesima, koji takođe nisu spomenuti u tekstovima, a ipak pripadaju sveobuhvatnom domenu sabranosti. Međutim, naš "primarni objekat" može se dobro uklopiti u deo Govora u kojem se kaže: "Svestan je položaja u kojem se nalazi njegovo telo" ili u odeljak o osnovama šest čula: "On razume organ dodira i objekte dodira". Naravno da bi svi objekti dodira kad su aktuelni i uočeni trebalo da budu pokriveni širokom mrežom sabranosti. Jedan ugledni monah našeg vremena je dobro primetio: "Svi uslovljeni fenomeni (*sankhara*), telesni ili mentalni, ravnopravni su objektivno vežbanja uvida".

Način na koji to vežbanje treba započeti, zajedno sa duhom u kojem ga je ponudio Učitelj meditacije, precizno je izrazio jedan laički sledbenik u Burmi. "Ovo vežbanje nije 'izumeo' Učitelj meditacije, ono nije nasumce 'izmišljeno'. Ono je pre takvo da telesni proces koji je u pitanju ne može da izmakne našoj pažnji". Pošto se uverio u veliku korist pažnje, on ju je razvijao i preporučivao drugima. Ona nema "mističko značenje", već je jednostavna i trezvena činjenica naše telesne egzistencije poput mnogo čega drugog. Ali, strpljivom primenom, možemo da otkrijemo ono što ona ima da nam kaže i pružimo joj šansu da upali plamen prodornog uvida.

Ovakvo vežbanje ima mnogo sasvim određenih prednosti, u koje se uveravamo tokom samog vežbanja: (1) Pokreti trbušnog zida su jedan automatski proces i stalno su prisutni; njih nije potrebno namerno činiti i time su pogodni za nepristrasno i postojano posmatranje, (2) pošto se radi o pokretu, to pruža priliku za istrajno posmatranje koje vodi ka uvidu, na primer, neprestanog narastanja i opravdanja, "rađanja i smrti", tog procesa. Po ove dve prednosti vežbanje je

srodno sa "sabranošću pažnje na dah"; zapravo, to su čini se jedina dva telesna procesa koji poseduju ovakve karakteristike i, u isto vreme, prikladni su objekti za meditativno posmatranje (za razliku, na primer, od otkucaja srca). Treća prednost svojstvena pokretanju trbušnog zida je da je ono uvek podjednako "grubo", što je izrazita prednost u slučaju posmatranja koje vodi ka uvidu; u isto vreme, disanje na višim nivoima meditativnog vežbanja često postaje sve suptilnije i teško uočljivo. Za onoga ko je praktikovao meditaciju uvida ili razume njezine ciljeva ove tri prednosti koje ima svesnost pokreta trbušnog zida trebalo bi da budu sasvim dovoljne da ga uvere kako je ono izuzetno prikladno za svrhu kojoj je namenjeno.

Beleške

[15] "Sajadav" je burmanska reč i koristi se za učtivo obraćanje starijim ili učenim budističkim monasima, a znači "veliki učitelj". [[Natrag](#)]

[16] Vidi Nanamoli Thera: *Threefold Refuge* (BPS, Kandy). [[Natrag](#)]

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/texts/njana/burma.html

Budistička meditacija

Priručnik za mentalno vežbanje zasnovan na Budinom putu sabranosti

Njanaponika Thera

[Uvod](#) | [Put sabranosti](#) | [Sabranost i jasno shvatanje - deo 1](#) |
[Sabranost i jasno shvatanje - deo 2](#) | [Četiri objekta sabranosti](#)
[Negovanje uma](#) | [Burmanska satipatthana metoda](#) | [Sabranost na dah](#)
[Veliki govor o temeljima sabranosti](#)

Preveo Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

SABRANOST NA DAH

Uputstva za vežbanje

Uvek ima onih koji iz najrazličitijih razloga pokazuju više naklonosti ka dahu kao svom primarnom objektu sabranosti pažnje, bilo zbog prethodnog postizanja zadubljenja u takvom slučaju ili zbog direktnog razvijanja uvida. Zbog njih su ovde dodata kraća uputstva o "sabranosti pažnje na dah" (*anapana-sati*). Ona su zasnovana na odgovarajućim poglavljima *Satipatthana sutte*. Ovaj alternativni metod vežbanja, koji počinje brojanjem daha, opisan je u *Putu pročišćenja*

(*Visuddhi magga*).

Već smo pomenuli da je za sabranost pažnje na dah lotos položaj poželjan, mada ne i apsolutno nužan. Takođe smo upozorili da ne bi trebalo ni na koji način da utičemo na dah: nema nikakvog zadržavanja daha; ni svojevolumnog produblivanja, niti nasilnog usklađivanja sa bilo kakvim ritmom. Ovde je jedini zadatak da se sledi prirodni tok disanja, pažljivo i bez prekida, odnosno bez neuočnog prekida. Tačka na koju bi trebalo fiksirati pažnju su nozdrve, odnosno mesto trenja vazduha sa njima i to mesto posmatranja ne bi trebalo napuštati, jer se na njemu može lako pratiti početak i završetak daha. Tako, na primer, ne treba pratiti dah na njegovom putu kroz telo i natrag, jer će to pokolebati pažnju, skrećući je na nekoliko nivoa kroz koje prolazi dah. Može biti malih kolebanja oko toga gde se najbolje oseća dah: to može varirati od jedne do druge nozdrve i u zavisnosti od dužine nosa i širine nozdrva. Sem uočavanja tih kolebanja, ne treba se više baviti njima, već se okrenuti samom dahu kad on postane dovoljno uočljiv.

Mada se sabranost pažnje zadržava na tački posmatranja, ipak još uvek postoji manje ili više uočljiva svesnost prolaska daha kroz telo, izazvana lakim pritiskom vazduha; ali ovome ne bi trebalo posvećivati direktnu pažnju. Baš kao što oko u svom vidnom polju obuhvata i neke objekte susedne onom na koje je fokusirano, tako i sabranost pažnje ima izvesnu širinu izvan odabranog centra. U drevnoj budističkoj književnosti nailazimo na veoma prikladno poređenje: ako čovek seče komad drveta, njegova pažnja će biti skoncentrisana na "tačku dodira" zubaca testere i drveta, ali će on takođe biti svestan pomeranja testere napred-nazad, a da na to ni ne obraća posebnu pažnju.

Početak često greši, pa je suviše napet ili samosvestan kada prvi put svoju pažnju obraća na dah. Ukoliko to čini u nekakvom unutrašnjem grču ili kao da se baca na molitvu, tada neće uopšte moći doći u dodir sa delikatnim respiratornim procesom. Pošto je završio početnu kontemplaciju ili odredio svoje težnje, meditant bi trebalo da lagano okrene svoju pažnju ka prirodnom toku disanja i zadrži se na tome, ne

remeteći njegov pravilan ritam. Nema naglašenog voljnog čina ("Sada ću da uhvatim dah!"); to će biti samo prepreka.

U odgovarajućem odeljku Govora prvo se kaže: "Udišući duboko (plitko) on zna: 'Sad udišem duboko (plitko)'." To ne znači da slobodno produžavamo (produbljujemo) ili skraćujemo dah, već da bi jednostavno trebalo da primetimo kad god je on relativno duži ili kraći u toku posmatranja. Meditant će sasvim prirodno postati svestan ovih razlika u respiratornom procesu i takođe mnogih drugih detalja kada se jednom privikne na direktno posmatranje disanja. Isto je sa bilo kojim drugim posmatranjem, na primer, vidljivih objekata; bliže i sistematičnije posmatranje otkriće mnoge činjenice koje nisu bile uočene pri površnom pogledu.

Redovnim i marljivim vežbanjem meditant bi prvo trebalo da stekne sposobnost održavanja pažnje na tok disanja tokom znatno dužeg vremena, bez prekida ili (u početku) bez neuočenog prekida. Kada je u stanju da relativno lako postigne koncentraciju tokom dvadesetak minuta, biće u stanju da uoči i druge detalje procesa koji posmatra. Tada će postati uočljivija činjenica da čak i najbrži dah ima svoju vremensku dužinu, uočljiv početak, sredinu i kraj pokreta. Ovo zapažanje će nagovestiti dalje napredovanje u vežbanju.

Meditant će sada moći da primeti kako njegova sabranost nije podjednako jasna i oštra tokom sve tri faze daha. Trome prirode će, na primer, posle uočavanja poslednje faze daha možda propustiti prvu fazu sledećeg daha, pošto nemaju potrebnu brzinu da se odmah prebace na njega. Ili, u želji da ne propustimo početak sledećeg daha, možemo i nesvesno preskočiti završnu fazu poslednjeg daha. Ovo može poslužiti kao ilustracija upozorenja iz budističkih tekstova koje može imati široku primenu: "Ne zaostaj, ali ni ne pretiči cilj".

Uočavanje ovakvih suptilnih razlika u oštini i jasnoći pažnje može se s pravom smatrati uspešnim korakom u razvoju sabranosti i koncentracije. Kroz ovakva

uočavanja meditant će takođe steći korisna znanja o sebi, koja će mu pomoći da svoj mentalni stav učini onakvim kakav je potreban za dobro odmeren napor koji izbegava i mlitavost i napetost.

Kako bude opazio slabosti u primeni sabranosti pažnje, tako će se u meditantu javljati želja i napor da ih ispravi. Nastojaće da pažnju održi na ujednačenom nivou kroz sve tri faze disanja. Kada mu to pođe za rukom, meditant će vežbati u skladu sa trećom vežbom u Govoru: "Svestan *čitavog* tela (disanja), udisaću i izdisaću".

Dvostruki napor - posmatranje bez prekida sleda udaha i izdaha i posvećivanje podjednake pažnje svim fazama disanja - može ostaviti tragove u vidu napetosti ili kolebanja u procesu disanja i u umu koji posmatra, a što će biti uočeno kada se budnost poveća. Takođe, implicitni tom posmatranju, biće želja i napor da se postigne još veći mir respiratornog i mentalnog procesa o kojima je reč. Ovo je četvrti i poslednji stupanj vežbanja pomenut u Govoru: "Smirujući telesne funkcije (disanje), udisaću i izdisaću". [17]

Međutim, potrebno je istrajno vežbanje dok svi ti stupnjevi ne postanu relativno siguran posed meditant, tako da se na njih može stupiti prilično lako. Tek kada to postignemo, možemo očekivati dalje napredovanje.

Na ovoj tački smirivanja daha privremeno se razdvajaju dva glavna vida budističke meditacije (*samatha* i *vipassana*).

Ukoliko meditant teži postizanju zadubljenja (*jhana*) putem produbljivanja smirenosti (*samatha*), onda bi trebalo da nastavi proces smirivanja i dah učini još tananijim i suptilnijim, a njegov tok još ravnomernijim. Mada bi trebalo da se uveri da njegova sabranost pažnje pokriva sve tri faze daha, ne treba nijednoj da poklanja posebnu pažnju. Svako posmatranje koje deli i ispituje biće jedino smetnja. Kada za cilj imamo zadubljenje, trebalo bi zapravo da klizimo zajedno sa ravnomernim tokom daha. Marljivim i istrajnim vežbanjem povećaćemo

koncentraciju uma i vremenom može se pojaviti jednostavan mentalni lik (*nimitta*), nalik zvezdi itd., nagoveštavajući potpuno zadubljanje. No, komplikovane i stalno menjajuće slike ili vizije nisu znak napredovanja; njih bi trebalo trezveno registrovati i napustiti.

Tokom celo- ili poludnevnog vežbanja koje za cilj ima zadubljenje sabranost pažnje bi trebalo da je stalno prisutna, ali to samo na vrlo uopšten način, bez osvrtnja na detalje. Na primer, trebalo bi da hodamo sabrano, ali bez zadiranja u pojedinačne faze, kako se to čini pri vežbanju uvida. Pomnim ispitivanjem detalja um će postati suviše angažovan i zainteresovan za mnogostrukost objekata, dok je ovde cilj sjedinjavanje i smirivanje uma.

No ukoliko meditant, pošto je dospeo na stupanj smirivanja, želi da krene direktnim putem uvida, trebalo bi da znatnu pažnju posveti pojedinim fazama disanja, naročito početku i završetku; takođe bi pažljivo trebalo pratiti i sve one sekundarne i opšte objekte sabranosti pažnje, kao što je to ranije objašnjeno. Radi se o laganoj promeni u fokusiranju pažnje, koja predstavlja svu razliku između metoda razvijanja zadubljenja i uvida.

Kada je tokom vežbanja uvida meditant svoju veštinu doveo do stupnja smirivanja, on će potom postati svestan činjenice da su ovde uključena dva procesa: fizički proces (*rupa*) disanja ili pokretanja trbušnog zida i mentalni proces (*nama*) njegovog upoznavanja. Mada je teorijski to sasvim očigledno, um će pre no što je stekao veštinu u koncentraciji biti suviše vezan za *objekat* pažnje za razliku od svesti o sopstvenoj aktivnosti. Ukoliko ponavljanjem svesnost ta dva procesa ojača, oni će se ukazati kao preplitanje fizičkog i mentalnog fonomena: disanje, njegovo registrovanje; disanje, njegovo registrovanje...

Nastavljajući taj napor, dočekaćemo vreme kada će završna faza jednog udaha ili pokreta trbušnog zida postati dominantna i potisnuti ostale faze. Granica između kraja jednog udaha/izdaha ili pokreta i početka sledećeg postaće veoma uočljiva i

sama činjenica nestajanja ostaviće dubok utisak na um meditanta. Na toj tački može se očekivati dalje napredovanje.

Ta dva stupnja - preplitanje kroz napredovanje i prevladavanje završne faze - predstavljaju prirodne rezultate meditacije. Oni se ne mogu dostići pukom željom dok je u toku proces koji se posmatra, pošto bi to značilo prekid pažnje. Ta zapažanja su neizbežan plod marljivog vežbanja. Pri usmenom upućivanju učitelj meditacije neće učeniku govoriti o stupnjevima koje ovaj još nije dostigao, ali u ovakvoj, pisanoj formi to je nužno kako bi se dali usputni orijentiri ili kriterijumi za procenjivanje napredovanja onog meditanta koji je lišen pomoći ličnog učitelja. Mada je vođstvo iskusnog učitelja daleko preporučljivije, predani meditant može i sam daleko odmaći ukoliko je pažljiv i kritički razmatra svoje vežbanje.

Beleške

[17] Neka od prethodnih zapažanja vezanih za sabranost pažnje na dah mogu se takođe primeniti na sabranost usmerenu na pokrete trbušnog zida; naročito ona o tri faze jednog pokreta. [[Natrag](#)]

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/texts/njana/dah.html

Pisma sa pustinjačkog otoka

Čedomil Veljačić

[Pun mjesec nad Kolombom](#) ➤ [Posjete pustinjacima](#) ➤ [Jedina knjiga na pustom otoku](#) ➤ [Posjeta pustinjačkoj školi](#)

[Priroda oko mene](#) ➤ [Pabbađđa -- odlazak u beskućnike](#) ➤ [Kozak iz vječnosti](#) ➤ [Punća Koći](#) ➤ [Unapređenje -- i odlazak](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Posjete pustinjacima

Kandy

Kandy je bivša kraljevska prijestolnica Sri Lanke, mali grad u brdima (milijunskih sela i gradova kao u Indiji ovdje nema), vrlo lijep i romantičan, s jednom od najljepših tropskih botaničkih bašča koju sam do sada vidio. (Kasnije mi je postala privlačnija botanička bašča, stara preko sto godina, u blizini Nur' Eliye, na mjestu gdje se odigrava glavni dramatski dio indijskog eposa Ramayanam, na strmom obronku jednog od najviših vrhova Sri Lanke.) Prostrano zemljište univerziteta djeluje kao nastavak tog botaničkog vrta između rijeke i bregova. U središtu grada je među bregovima lijepo jezero s malim otočićem u sredini. Sve je to nekad bilo

područje kraljevskog dvora posljednje dinastije, dvora koji su razorili engleski kolonijalni okupatori. U području dvora nalazi se blizu obale najčuveniji cejlonski hram s relikvijom Buddhina zuba. Tri puta dnevno u hramu se prinose darovi u hrani, piću i cvijeću. Hrana se prinosi za redovnike (*bhikkhu* -- "prosjaci") samo u podne, jer poslije podne ne smiju jesti "čvrstu hranu", nego jedino čaj bez mlijeka, s palminim šećerom i limunom. Zato su količine hrane koje dobivaju u podne ogromne. Obred je u ovom hramu popraćen dugotrajnom svirkom bubnjeva i truba.

Dalje od jezera, u istom smjeru, penje se put u divnu, još uvijek prirodnu i nenaseljenu tropsku šumu (manje od 10° iznad ekvatora). Ta je šuma bila dio dvorskog parka. Tu je, nekoliko kilometara daleko od grada, na uzvisini, pustinjačka kućica moga najstarijeg cejlonskog prijatelja. Navečer, u svjetlosti automobilskih farova, kuća se pojavljuje na dnu puta iz tame kao u bajci, s malim trijemom i dva uska prozora, sa svake strane vrata. To joj je cijela širina (oko 4 metra). U prizemlju je prilično velika radna soba i biblioteka, u pozadini su nusprostorije, a u potkrovlju dvije spavaće sobe. U jednoj od njih sam tada stanovao tri dana. To je soba u kojoj je desetak godina ranije umro u dubokoj starosti poznati njemački buddhistički učenjak i "beskućnik", *bhikkhu* Nyanatiloka (povodom njegove smrti napisao sam članak objavljen u zagrebačkim "Krugovima". Njegov učenik i nasljednik je sada moj domaćin, Nyanaponika.

Vrijeme je bilo donekle tmurno i vrlo tiho (u oktobru pred početak glavnog južnoindijskog monsuna), tako da sam često imao dugotrajni osjećaj da "čujem" potpuno mrtvu tišinu. Ljudskog prometa oko pustinjačkog doma uopće nema. (U toku kasnijih godina postali su nasrtaji turista sve primjetniji.) Poslove u gradu (donošenje hrane od dobrotvora) obavlja jedan sluga s biciklom. Po danu naiđu majmuni, koji su mali i pitomi, igraju se s mačkom, gdjekad se potuku, ili se koji popne na palmu pa iz visine od desetak metara baci pokoži kokosov orah koji popiju kad prsne. Navečer sam promatrao ogromne šišmiše koji kao veliki jastrebovi lete visoko od šumskog jezera oko kojeg žive prema selu u dolini s druge

strane brijega. Iz pozadine kuće i s kraće šetnje na tu stranu vide se najviši vrhunci Sri Lanke. Velikih divljih životinja uopće nema u ovom predjelu. Još se ponekad pojavi noću pokoja mala srna, ali i one iščezavaju.

Na obronku u pozadini, u jednoj spilji nedaleko od *arame* (pustinjačkog "vrta"), živi jedan pustinjač Cejlonac. Pod vanjskom stijenom, koja je streha spilje, zagradio je starim smeđim monaškim ogrtačem prostor za meditiranje sa sjedištem usječenim u zemlju, gdje mi je prosto hasuru i ponudio da pokušam meditirati. Sjedio sam skrštenih nogu dobar sat, zaokupljen klasičnom temom meditacije o "zemlji". Osjećao sam se okružen žutom cejlonskom ilovačom, čiju sam površinu pred sobom opažao intenzivnije nego normalno, kao beskonačnim blatnim materijalom od kojeg se sastoji cijeli svijet i sva "dahom obdarena bića" na njemu. Pustinjač, koji je nešto stariji od mene, dao mi je kasnije jednostavno i vrlo korisno razjašnjenje osjećaja tjelesne i duševne lakoće koju osjeća onaj tko je zahvaćen u vječni pokret "točka zakona" kad to osjeti. Pozvao me je da opet dođem.

Moj glavni domaćin uputio me je da nekoliko dana provedem na pustinjačkom otoku na jugu Sri Lanke. Na putu iz Kandyja prošao sam željeznicom najljepše planinske predjele, unutrašnjost zemlje koja je na srednjim visinama (oko 1000 m nad morem) vrt čajnih plantaža, a nešto ispod toga u uvalama su njive riže. Sa svih strana se spuštaju visoki vodopadi sa šumovitim vrhunaca. Vožnja motornim vlakom vrlo je ugodna. Razlika od Indije u čistoći i blagostanju stanovništva vrlo je velika, a osjeća se i na putovanju.

Kad sam prešao najviši dio željezničke pruge, stigao sam u malo nižem planinskom području do pustinjačkog doma i samostana u izgradnji moga dugogodišnjeg prijatelja Čeha, koji tamo živi već decenijama, iz ratnih vremena, uglavnom posve sam. Njegov je samostan na obronku čajne plantaže, nedaleko ispod željezničke pruge i ceste. Najbliža naselja, s jednim većim cejlonskim samostanom, nalaze se na suprotnom obronku. On svoj samostan i esperantistički centar postepeno izgrađuje češkom upornošću u blizini jednog starog mnogobožačkog seoskog

svetišta. U određeno doba godine, pod jesen, poslije žetve, seljaci tu prinose žrtvene darove i vrše magične obrede božici plodnosti. Najspektakularnije je hodanje po žaru koji ne peče bosa tabane nikome tko je u dovoljno dubokom ekstatičnom transu. Taj najprimitivniji vjerski kult, koji je narodna vjera ogromne većine indijskog stanovništva, nema nikakve veze s kasnijom vedskom kulturom koja je bila i prošla, a odron starijih primitivnih kultova ju je zakopao prilično duboko u toku nekoliko tisućljeća. Ovdje je ta vrsta kulta protokulture pripitomljena i poistovjećena s buddhističkim narodnim pričama iz Ćataka o ženskim demonima koji su se obratili na vrlinu milosrđa i neubijanja živih bića kad su čuli Buddhinu propovijed.

Sljedećeg dana vratio sam se u Colombo u uzorni dom Ramakrišnine misije u indijskoj tamilskoj četvrti grada uz more. Tamo me je čekao jedan mladi njemački *bhikkhu*, također odani prijatelj ove nebuddhističke misije sveopćeg vjeskog bratstva i snošljivosti s kojim sam se još u Kandyju dogovorio da ćemo zajedno ići na pustinjački otok na južnom jezeru, gdje on živi već nekoliko godina. Bez njega bih doista teško našao cilj koji mi se nije učinio toliko udaljen u prostoru koliko u vremenu, u prošlosti koja ga postepeno čini nevidljivim. Takav je bar bio moj utisak na posljednjem dijelu puta malim čamcem preko jezera k nejasnoj obali u naglom tropskom sutonu.

Pustinjački otok na narančinom jezeru

Jezero je udaljeno nekoliko stotina metara od morske obale. Cejlonska obala je kamenita, iako nije visoka, a bakrenasti kamen je pjeskovit tako da more otplavi godišnje oko jednu stopu cijelog otoka. Niski pojas tamnosmeđih razbijenih stijena služi donekle kao prirodna brana bujnom zelenilu, osobito gajevima kokosovih palmi koji dopiru do ruba obale. Jezero se uokrug proteže oko jednu milju u unutrašnjost, voda je čista i nezaraštena jer je proslana, a u bunarima na našem otoku, isklesanim u kamenoj podlozi, pitka. Obale su do ruba u dungle, a i preko ruba, jer korijenje velikih stabala prodire u jezero i isprepliće se u mrežaste

mostiće - *mangrove*. Tako su obrisi obale otoka neprimjetni s kopna, a smještaj dvaju otočića povezanih kratkim prijelazom nevidljiv, neodražen od pozadine gdje počinju da se uzdižu brežuljci, iako su otoci upravo sa strane okrenute prema nevidljivoj morskoj obali visoki dobrih desetak metara. Sve je obraslo đunglom.

Pustinjački otok, a i glavni dio pozadine, nalaze se pred nama u potpunoj tami, približujemo im se kao srednjovjekovnoj slutnji koja raspiruje u mašti osjećaj povratka.

Voda je tropskih jezera i kad su posve čista od raslinja tmasta i neprozirna, bez odraza i sjaja, valjda zbog tamnog taloga koji sačinjava dno, bogato životom koji legendarno ostaje čist od mulja gdje se odvija. To su srebrne ribice koje žive u blatu (o čijoj je čistoći Ramakrišna na obali prljave Gange pred Kalkatom ispričao tolike priče), a u slučaju ovog jezera izobilje oštrih bijelih školjki.

Električni vod prolazi kroz selo pored željezničke stanice, ali je većina kućica oko jezera osvijetljena petrolejskim svjetiljkama. Mali je čamac tu uglavljen u mraku, nekoliko metara od obale. Moramo se izuti da stignemo do njega kroz plićak.

Bhikkhu Nyanaramita mi pokazuje u vožnji bijeli zid seoskog hrama gdje putnik treba da čeka čamac kad dolazi po poštu, a gdjekada i da prenoći, ako mu vlak zakasni. Pokazuje mi smjer u kojem se nalazi otok. Iza polovice puta opažamo odande kretanje džepne svjetiljke, a zatim i slabije svjetlo jednog fenjera u nešto sporijem pokretu. Iz guste tame oko tih žarišta izranja konačno slika u rembrandtovskim bojama. Začadjeni fenjer sada bolje osvjetljava oko sebe smeđi monaški ogrtač i tmasti razmak između dva pustinjaka koji nas čekaju. Obojica su mladi, u kasnim dvadesetim godinama. Ta se dob, vrlo neopravdano u psihološkom pogledu, smatra najpovoljnijom za "odlazak" u unutrašnji život. Buddho je napustio svoj kraljevski dvor u dvadeset devetoj godini, u noći u kojoj se upravo stižala vreva prouzročena rođenjem njegovog jedinca Rahule. Otac ga je nazvao tim imenom -- "Okov". Simbol je njegovog bijega osedlan konj bez jahača, u

plavozelenoj pomrčini. Jedan od mojih gostoprimaca na obali je Nijemac, visok i krupan, s uredno podrezanom crvenkastom bradicom ispod propisno obrijane glave, a drugi je nizak živahan Cejlonac, još pun srdačnih želja za ljudskim prijateljstvom.

Već sam ranije obaviješten s raznih strana da odaziva težnjama te vrste ovdje neću naći. Uzor pustinjačkog raspoloženja sada je njemački *muni* (šutljivi mudrac) koji već preko deset godina živi u zaraštenoj kolibi na drugom nenapučenijem otočiću. Odakle dolazi samo jedanput dnevno u *dana-salu* (prostoriju za primanje darova) na ručak. To nije stalno načelo životnog poretka na otoku. Stari *nayaka-thero* (starješina) okružen svojim životinjama -- dva stara olinjala psa i dva utovljena mungosa, po profesiji tamanitelja zmija, koji se uvijek oko njega uvijaju kao mačke uvijek je sretan kad se pruži prilika za dobronamjieran razgovor. U kućici na uzvisini otoka, strmo nad vodom, odakle je još otvoren jedini vidik na jezero nezarašten u džunglu rado pokazuje zbirku dragocjenih i skromnih Buddhinih kipova iz raznih zemalja i najvredniji dio biblioteke koju je ovdje sakupio njegov učitelj Nyanatiloka Mahathero od početka stoljeća, otkad postoji ova pustinjačka ustanova. Veći dio biblioteke sada je na gornjem spratu jedine jednokatne građevine, na nešto nižoj zaravni otoka. Opseg je zgrade oko 4x4 metra, a njen crveni krov je jedina tačka koja se po danu može vidjeti s okolnih obala jezera. U prizemlju je potpuno prazna, "graničnim" kamenima izdvojena prostorija -- *sima* -- gdje se dva puta mjesečno, na dane punog i mladog Mjeseca, isposnici skupljaju na javnu ispovijed, ili tačnije (skraćeno) čitanje na brzinu 227 pravila redovničke discipline, (*pati-mokkho*) čiji prekršitelji bi trebali da se javljaju kad na njih dođe red (ali to ne čine, nego prethodno u dvorištu čučajući i sklopljenih ruku jedan drugom izjavljuju da su "čisti" od svih tih grijeha).

Hrama "u pravom smislu" i legalno nema u samostanima *titera-vado* buddhizma, jer je vjera u bogove i trajnost duše strana Buddhinoj nauci i zamijenjena idealima asketskog "pročišćenja" i meditativnog života: "utrnućem" (*nirvanam*) i ništavilom (*šunyata*) kuda vodi "put pročišćenja" -- buddhistička definicija (ateističke) religije.

To je nulta tačka u krajnjoj perspektivi dugog i uzaludnog patničkog lutanja niz "struju svijesti" -- put koji vodi oslobođenju *od* putnika:

*"Postoji patnja, ali ne onaj tko pati,
postoji djelo, ali ne onaj tko djela,
postoji utrnuće, ali ne biće koje se trne,
postoji put, ali na njemu putnika nema."*

Tim snažniji utisak ostavilo je na mene te prve večeri jedino mjesto gdje se redovnici sastaju bar jedanput dnevno, blagovaonica koja, neobavezno, služi i kao hram. -- Neobavezno, iako postoji svuda, zato jer se jednostavni "molitveni" obred (*pirit*) obavlja tamo gdje postoji veći broj isposnika jedino navečer, prije posljednje zdjelice čaja umjesto večere (uzimanje hrane poslije podneva nije dozvoljeno), u doba kad stroži pustinjaci, čiji je životni ideal neprekidna meditativna zadubljenost, više ne izlaze iz unutrašnjosti svojih koliba.

Ta je prostorija bila prvi prizor koji mi se pružio na otoku. Malo iznad pristaništa, to je pačetvorina sa zidom oko metar visine, velikim približno 8x4 metra. Iznad zida je među stupovima ugrađena žičana mreža pod visokim strmim krovom, s unutrašnje strane pokrivenim daskama. Na zidu u pročelju, između dvojih vrata (kuhinje i spreme) nalazi se udubina s brončanim, djelomično pozlaćenim kipom Buddhe u meditativnom položaju, visokim blizu pola metra. Ispred njega je mali stol sa čaškama cvijeća na pladnjevima i štapićima tamjana kojih se nekoliko krijesi u tami. Ispred klupa oko ostalih zidova su uski dugi stolovi. Pored ulaza je mjesto starješine. Pred njim je na stolu jedina petrolejska svjetiljka. Ona se zakloni kartonom na početku večernjeg obreda, recitiranja Buddhinih izreka ili izreka njemu u pohvalu, sažetih u stihove. Svjetiljka osvjetljava postrance samo zid na kojem je Buddhin kip. Recitiranje je slično recitiranju Veda, u muzičkom ritmu ograničenom na tri note (uz nešto popularnijih sloboda u različitim stilovima), a traje oko četvrt sata.

Pustinjaka na otoku ima sada devet. Dvojica ili trojica redovno ne prisustvuju tom obrednom sastanku u vrijeme kojeg stiže i pošta sa stanice čamcem kojim sam se i ja dovezao.

Kad smo stigli, molitva i čaj su već bili završeni. Čekali su još samo poštu i naš dolazak. Nyanaramita je po ulasku prostro ispred mjesta gdje sjedi starješina prostirku kakva se nalazi na naslonu svakog sjedišta, pozdravio je *maha-theru* sklopljenim rukama najprije stojeći, a zatim ničice na prostirci, i po treći puta uspravljen na koljenima prije nego je ustao, s ogrtačem prebačenim preko lijevog ramena, dok mu desno rame u znak poniznosti ostaje golo. Isti je pozdravni obred izvršio pred ostalim redovnicima čija se sjedišta nižu prema dnu prostorije i dalje okolo po starješinstvu. Takav se obred pozdravljanja starijih vrši svake večeri iza recitacija obrednih formula i tekstova (*pirita*). Svaki redovnik pozdravlja na isti način, počevši od starješine, sve one koji su ispred njega dok ne stigne do vlastitog mjesta.

Zatim sam predstavljen starješini i stojeći izmijenio s njim nekoliko riječi. O mojem dolasku obavijestio ga je prethodno raniji starješina otoka. Gledao me je preko naočala blagim pogledom i s mnogo pažnje cijelo vrijeme, i kasnije kad su mi donijeli čaj, a izuzetno kao posjetiocu ponudili i nekoliko banana, za niskim stolićem i sjedalom kako se kod nas postavlja za djecu. Laici treba uvijek da sjede niže. Po tipičnim samostanima navikao sam na lijepe minijaturne stolice "ozbiljnog" izgleda, s pletenim i dovoljno širokim sjedištem, vrlo povoljne i za udoban smještaj pri meditaciji za nas koji nismo navikli da dugo sjedimo skrštenih nogu na ravnom podu, a visoki naslon bi smetao udobnom okomitom držanju kičme, propisnom u tom položaju. Niski naslon seže do polovice leđa.

Na kraju, bilo je već prošlo sedam sati u mrkloj novembarskoj noći, dobio sam tri štapića tamjana za svoju izbu kamo su me otpratila dva najbliža susjeda.

Unutrašnjost moje kolibe (u koju sam se i kasnije nastanio za dvije godine svog

boravka na otoku) velika je 3x4 metra. Na jednoj je pobočnoj strani smješten ležaj od dasaka s tankim madracom i jastukom. Takav sam tvrdi ležaj imao već češće puta i u indijskim "prvorazrednim" hotelima "evropskog stila", osobito u nekim himalajskim ljetovalištima čija se prostrana arhitektura, a uglavnom i crni namještaj, održala iz ranog engleskog predviktorijanskog 19. vijeka. Na drugom kraju sobe, pred malim prozorom s polu-zastorom od starog monaškog žutog ogrtača, sašivenog od pravilno izrezanih manjih dijelova pamučne tkanine (koji su prema Buddhinoj uputi u starim vremenima trebali da budu otpaci), nalazi se stol s dvije ladice i stari drveni naslonjač s probijenim pletenim sjedištem nadomještenim uskom daskom prikovanom poprijeko. Sa strane je polica za knjige. Iza uzglavlja ležaja je tipični stolić "narodne radinosti", osmerokut obrubljen duborezom, prekriven čistim bijelim ubrusom, na kojem je bakrena petrolejska stolna svjetiljka pri kakvoj sam odrastao u bosanskoj provinciji i proveo kasnije nekoliko ratnih godina na dalmatinskom otoku. (Kasnije sam proveo još nešto više od deset godina u pustinjačkim kolibama uz petrolejke, tako da sam u svojim šezdesetim godinama proračunao da sam blizu polovicu svog života proveo bez električnog osvjetljenja u tri razdoblja - u djetinjstvu, u ratu i pod starost.) -- Na tri zida su tri mala prozora. Prednja šira strana je nadsvođena, s obzidanom verandom. Po danu je soba prilično mračna. Okolo kolibe je čisti prostor pjeskovite zemlje uži od dva metra, a zatim primamljivi zeleni zid džungle sa svojom neobičnom, nenametljivom glazbom. Naranača na otoku nema. Tek sam mnogo kasnije doznao od jednog indijskog sudruga da je žbunje na putu prema bunaru cimet. Inače je koliba zasjenjena velikim i snažnim krošnjama divljih mangoa (koji se također mogu jesti, samo su manji od pitomih) i visokim kokosovim palmama, čije lišće na vjetru klepeće kao odvaljene daske.

Svaka kućica ima na udaljenosti od 20-30 metara na jednoj strani svoj zdenac obzidan kamenjem, s vodom za pranje, a na drugoj strani nužnik. Puteljak u ovom posljednjem smjeru prema stražnjoj obali otoka izgleda idealan za meditaciju u hodu, do malog zavoja pri kraju, gdje raste krug visokih i zvučnih bambusa na čijim žutim deblima oko svakog gležnja tanke zelene crte djeluju kao razlivene kapi

vodene boje koja se cijedi u sve tanjoj okomitoj niti. Taj ravni komad uskog puteljka izaziva sjećanje na uske i kratke, posve mračne i slijepe hodnike priključene redovničkim ćelijama u debelim kamenim zidinama iskopina starog buddhističkog univerziteta u Nalandi. Ta šetališta utruća duha nisu bila duga ni deset koraka.

Dok sjedim prije podne na malom sanduku i jastuku skrštenih nogu u predvorju, vidim pred sobom djeliće svjetlucavog jezera udaljenog desetak metara kroz pukotine zelenog "zida" đungle na čijoj unutarnoj plohi, sučelice meni -- rekao bih dahom života -- titraju crveni cvjetovi hibiska, poprskani srebrnastom pjenom unutrašnjeg bogatstva iz napona gotovo nevidljivih žilica. Svakog su jutra u drukčijem broju i razmještaju, uvijek jedno novo sazviježđe života, jedino iznenađenje na zelenom svodu koji se zatvara oko mene. Nekoliko stepenica vodi iz te zasvođenosti do uskog ravnog puta koji seže od jednog kraja otoka do drugog s najšire strane, šetalište dugo oko 300 metara. Na kraju koji se lagano uzdiže prema stjenovitom rubu jezera prozirni pleter razgranatog i ponekad rascvjetalog raslinja djeluje kao rozeta crkvene apside. Manje od sto metara dalje od moje kućice, s obje strane, nešto niže prema obali nalaze se još dvije izbe (*kuti*), jedna na stražnjem zavoju otoka, mala gotovo kao pola moje, a visoka, s dva široka prozora i uskim ulaznim balkonom. Tu stanuje mladi Cejlonac koji mi je od početka dirljivo odan i predusretljiv, gotovo s ustrašenom pažnjom da u prolazu oko mog ugla ne poremeti mir mojih meditacija, a ujedno užurban u gorljivosti vlastitih asketskih napora. U drugoj zgradi koja je veća i niža stanuje učitelj pali jezika, bivši advokat, tih i ljubazan Cejlonac srednjih godina, koji obično ne prisustvuje *piritu* (večernjem obredu).

Većina tih kućica, iako blizu jedna drugoj, ostaju nevidljive, utonule u svojoj osamljenosti izvan glavnih putova, a uski prilazi su im gdjekada i namjerno zagrađeni prepriječnim ili zapletenim granjem. Već sam prvog jutra (još prije prvih posjetilaca i gđe dr Ulrich iz Berlina) shvatio zašto.

Prije nego što sam i doznao za smještaj svojih susjeda, pokušao sam da sjedeći pod svojom vanjskom strehom zaronim u doživljaj samoće svog novog podneblja. Toga je jutro titrao preda mnom samo jedan hibiskov cvijet pod teretom vlastite čaške, uvijek malo preobilne za zelenu peteljku. Odabrao sam rub nozdrva kao graničnu tačku strujanja vlastitog daha za iščezavajući dodir s vanjskim svijetom u sažimanju "zraka pažnje". Nisam se još oslobodio doživljaja "cjelokupnog tijela daha" kad sam osjetio na sebi ljudske poglede. Više djece je u bojažljivoj tišini nastojalo bradama dosegnuti vrh ograde. Na ogradi je bilo nekoliko većih i manjih knjiga koje su mamile vrhove njihovih prstiju. Kao svete sličice u kršćanskom svijetu, tako su ovdje primamljive knjižice koje djeca često ne znaju ni čitati, osobito one sasvim male koje sadrže po jedan kraći Buddhin govor, objavljene za mir i sretan put pokojnika na trošak ožalošćene strane koja je ostala osamljena na našoj obali patnje.

Sjetio sam se lanaca tibetanskih molitvenih zastavica oko kuća u himalajskim selima i nad ponorima. Zapitao sam djecu kako su došla i nastojao da ih se oslobodim. Kasnije, kad sam došao na ručak, sreo sam ih ponovo u *dana-sali*, u prizoru na koji je trebalo da se naviknem:

Gotovo svakog prijepodneva stižu skupine *dayaka* (donosioci darova) s hranom za *bhikkhue*, iz bližih i daljih mjesta. Riječ *bhikkhu*, kojom je Buddho nazvao svoje sljedbenike, znači "prosjak". Postoje samo tri vrste darova koje oni mogu primiti: hrana za jedan obrok svako prije podne, a na posebne dane i u izuzetnim slučajevima, odijelo, lijekovi i sitne potrepštine kao što je sapun, igla i konac i sl. Novac je isključen. I danas pustinjaci koji se nasele u spilje ili napuštene osamljene kolibe, ili naišu u prolazu kroz naselja na putovanju, prose svoj dnevni obrok stojeći neko vrijeme šutke pred vratima kuće. Onima čije je boravište ustaljeno i poznato, a to je ovdje ogromna većina, posebno odani mještani po međusobnom sporazumu obezbjeđuju donošenje hrane iz dana u dan prije podne. U našem slučaju hrana se dobrim dijelom priprema u kuhinji *dana-sale* i ispred nje na

dvorištu, a cijele obitelji, u čistim bijelim odijelima, dolaze da služe pustinjake po jednostavnom obredu i da prime blagoslov. Taj blagoslov *bhikkhu* izražava izrekom: "*sukkhī hotu*" -- "nek bude sretno" -- za onoga čiji je dar primljen, jer uvijek onaj tko dariva treba da bude zahvalan zbog neminovnih posljedica dobrih i zlih djela, a ne onaj tko prima s darom i obavezom. Tim dirljiviji su prizori odanosti i naivne vjere u tu "ovosvjetsku" ili "onosvjetsku" sreću koje su se redovnici odrekli uvidjevši prolaznost ljudskih i božanskih svjetova pred neumitnim bezličnim zakonom kojemu se može umaknuti jedino u ništavilo, vjere u sreću kojom ipak žele da urode skromne žrtve njihovih *dayaka*.

Uz priče iz *Āṅguta*, o ranijim životima Buddhe, o njegovom postepenom usavršavanju do potpunog "probudjenja", među buddhističkim vjernicima najpopularnije su izreke sažete u stihovima, koje se pripisuju Buddhi, sadržane u *Dhamma-paṭi*. I uz njih su vezane poučne pričice iz Buddhina života. Evo jednog primjera koji mi se čini prikladan uz ovu temu:

"Miris cvijeća ne ide protiv vjetra, ni sandalovine, ni jasmína, ni drugog žbunja; protiv vjetra se širi miris vrline, najuzvišeniji miris koji opija i bogove." Primjer: Bog pratilac svijeta ("stvoritelja" nema u indijskim religijama), Brahma, preobučén u siromašnog tkalca, ponudio je dnevni obrok Buddhinu učeniku Kassapi, koji je upravo tražio nekog siromaha da mu pruži mogućnost davanja milostinje još većem siromahu. Raspravljajući kasnije o tom događaju Buddha je rekao da je miris Kassapine vrline privukao pažnju vladara bogova.

U Sri Lanki ima profesionalnih prosjaka-bogalja, ali nema bijede kao u Indiji. Zemlja je bogata i svojim plodovima bez ozbiljnog napora može prehraniti i onoga tko ne želi ni da radi ni da prosi.

Bhikkhū na Sri Lanki bilo je u to doba (oko 1965.) 15.000 na deset milijuna stanovnika. Broj pustinjaka nije ni izdaleka tako veliki. Istup iz reda nije ni zazor, ni sramota, nego se smatra za stvar lične dozrelosti koju je čovjek uvijek spreman

da precijeni. Već u Buddhino doba spominju se oni koji su više puta izlazili iz reda i ponovo se vraćali. Buddho ih je nazivao budalama. Inače se susreće priličan broj redovnika u "džepnom izdanju", djece iz hramskih škola koja prije 20. godine ne mogu biti potpuno zaređena. Nepismenih ima vrlo malo. To su oni koji nisu sposobni da nauče čitati i pisati, ili im u djetinjstvu nije bilo stalo da napreduju u školovanju. Kad su Englezi ovdje izvršili prvi popis stanovništva zaprepastili su se kad su ustanovili koliko je neusporedivo manje nepismenih na Ceylonu nego u Engleskoj.

* * *

Čitajući ove stranice čini mi se da bi se malo šta dalo dodati opisu pustinjačkog otoka, bar u pogledu vanjske strane. Ljudski odnosi su tu izvan središta pažnje, ali postoje, jer izraz vlastitog sebe ostaje glavni zadatak -- treba ga razgraditi. O tome bi se moglo pisati uvijek dalje -- na nesreću isposnika.

Rev. 4/3/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/posjete.html

Pisma sa pustinjačkog otoka

Čedomil Veljačić

[Pun mjesec nad Kolombom](#) ▶ [Posjete pustinjacima](#) ▶ [Jedina knjiga na pustom otoku](#) ▶ [Posjeta pustinjačkoj školi](#)

[Priroda oko mene](#) ▶ [Pabbađđa -- odlazak u beskućnike](#) ▶ [Kozak iz vječnosti](#) ▶ [Punća Koći](#) ▶ [Unapređenje -- i odlazak](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Jedina knjiga na pustom otoku

-- Kad bi trebao provesti ostatak života na pustom otoku gdje bi mogao ponijeti samo jednu knjigu, šta bi izabrao?

U suvremenoj brodolomačkoj civilizaciji ovo je pitanje postalo društvena igra, iako mu na prvi pogled pretpostavka izgleda praktično neostvariva.

U posljednjih mjesec dana, pred konačni odlazak na pustinjački otok (mada ni u mojem slučaju ne pod tako teškim okolnostima), svijet se moje mašte u odbacivanju svega što ne treba ponijeti sve više približava ispunjavanju takvih nerealnih uslova pod kojima se spremam da proživim još jednu krizu vlastitog

iskorjenjivanja. Kriza je današnjeg života, ne samo moga, u neprekidnom i sve snažnijem iskorjenjivanju ljudskog bića svagdje i odasvuda. ("Čovjek je postao suvišan" -- rekao je Sartre.) U mojem slučaju postoji već naslijeđena navika austrougarskog činovničkog sina, sve bezbolnija što širi i dublji postaje zamah izbacivanja i prebacivanja s jedne strane na drugu, s kontinenta na kontinent, u sve starije zakutke svijeta. Hoće li pustinjački stočić na cejlonskom Jezeru naranača biti posljednji? Što bezbolnije postaje trganje, tim je kržljivije novo prijanjanje uz određeni život. Snažne se prirode odupiru nasiljem i na taj se način lišavaju podluklosti društvenog i ličnog morala. Moj je put u ništavilo svjesniji samog ništavila.

-- Dakle, koju knjigu da odaberem?

Bilo bi zanimljivo čak i statističko ispitivanje psihologije odgovora na ovo konvencionalno pitanje. Obično odgovor dolazi lako i brzo, ali uz prisvijest o vlastitoj površnosti. Zato se obično neposredno za njim nastoji prokrijumčariti još jedna knjiga, čiji naslov mnogo više začuđuje ispitivača. Nedavno je jedan poznati orijentalist, stručnjak za buddhističke studije, odgovorio da bi uz *Visuddhi-maggu* (knjigu koju bi sigurno ponijela većina buddhista) nastojao prokrijumčariti Horacija. Ja to sigurno ne bih učinio. *Visuddhi-maggu* (*Put pročišćenja*, koji je meditativni put u ništavilo) svakako ću ponijeti na prvom mjestu, iako je trenutačno nemam na polici knjiga nagomilanih nakon posljednjeg brodoloma pred dvije i po godine. A druga, ilegalna knjiga počinje da mi zadaje sve više brige.

Od djetinjstva sam naviknut da prije spavanja čitam pokoji sat više od po jednu knjigu. Vrlo često je to najprije stručna književnost, a zatim, s porastom umora, koji pratim s unutarnjim zadovoljstvom, prelazim na beletristiku. Lirika mi je najmilija ali i najrjeđa, najteže pronalazljiva kasna večernja lektira. I tako konačno za čišćenje štale vlastitih misli upotrebljavam, na kraju svojih izlišnih dnevnih napora, romane. (Rekao je Ramakrišna u obranu sumnjivog morala duhovnih učitelja – *guru*: Metla je prljava, ali služi za čišćenje ostale prljavštine. Moji

indijski sluge primjenjuju to još uvijek doslovno pa metlom čiste ne samo postelju i stolice, pošto su pomeli pod i zahod, nego i stolnjak, pa čak i voće na tanjuru, ako ga zaboravim skloniti.)

Zalazak sunca u tropskim krajevima uvijek je pun neočekivanih boja na neočekivanim dijelovima neba. Prikladnost podloge sutona nije toliko u samoj ružičastoj i ljubičastoj boji koliko u tvornoj mekoći neba u koju je zagnjuren sjaj prvih najsvjetlijih zvijezda. U monsunska doba najljepša je rijetkost tropskog neba zeleni odraz koji poprimaju žuti oblaci na izrazitosti ružičaste podloge. Nakon nekoliko takvih preljeva koji odlutaju s oblacima, gusti mrak pada kao zavjesa. Tek se zatim trne ružičasti obrub kao svjetla na rampi ispred pozornice.

Kad budem izlazio iz blagovaonice, oko sedam sati, nakon posljednje šalice čaja s limunom i večernje recitacije *pirita* koju izvode dva stara pustinjaka, a mlađi samo djelomično sudjeluju jer ne znaju napamet sve Buddhine stihove, bit će obično mrkli mrak na nebu i na zemlji. U mojoj kolibi slaba svjetlost petrolejke bit će dovoljno primamljiva. Moje kratkovidne oči su se uvijek zgražale pred snažnim mlazevima umjetne svjetlosti, a privlačile su ih mekane zrake prema kojima treba podesiti stranicu knjige da postane čitljiva. Ali čitanje neće biti glavna svrha mog boravka na otoku, pogotovo u dugim večernjim satima. Ipak, prije spavanja, kristalna jasnoća s oštrim obrubima klasično jednostavnih izreka komentarskog stila *Visuddhi-magge* kojim su analitički definirani i vivisecirani jedan od drugoga najsitniji titraji psihičkog organizma u stremljenju prema uzajamnom poništavanju u potpuno budnoj svijesti -- neće biti podesna lektira nakon doživljajnog napora u istom smjeru u meditativnom "prvom dijelu noći".

Tu počinje da me zabrinjava pitanje druge knjige. Romani, pa i lirika, taština praćenja razvoja suvremene književnosti i povremeno prepuštanje užitku u ponekom starijem djelu autora snažne generacije ovog stoljeća prvih dvaju ratova -- sve to će otpasti u novom raspoloženju koje mi više nije potpuno nepoznato. Horacije mi tu ne bi pomogao, a ni Homer. U sadašnjem raspoloženju osjećam

želju da u takvim trenucima počnem ponovo čitati drugi dio *Fausta*. Zatim možda Dantea i još neke oduvijek zanemarene klasike evropskog kozmološkog klasicizma kao što je Milton. (Sedam godina kasnije Milton mi je bio lektira u provincijskoj zaraznoj bolnici.) Averziju prema Shakespeareu i francuskim građanskim klasicima osjećam pri tome još snažnije.

Nikad nisam tako ozbiljno razmišljao o problemu "druge knjige" kao ovih posljednjih dana u Madrasu, pred odlazak na pustinjački otok.

Danas sam na putu iz poreskog ureda u banku navratio u rusku knjižaru. Tražeći materijal za svoj uži izbor uzeo sam najprije *Don Quijotea* (koji se kasnije izgleda pretvorio u moju doživotnu lektiru u časovima najdublje egzistencijalne ojađenosti, bolesti i krize), zatim Dostojevskog, *Zapise i mrtvog doma* i Tolstojevog *Oca Sergeja*. Kako sam ovu posljednju knjigu kasnije uvijek hvalio, osobito mladim kandidatima u buddhističkom prosjačkom redu, kao dublju i potresniju nego što je Hesseova, ovdje nadasve popularna priča iz Buddhina ambijenta *Siddharta*, -- konačno mi ju je ukrao jedan prolazni gost koji nije stigao da je dočita pod mojim pustinjačkim krovom, -- američki hipi privremeno ogrnut u plašt prosjačkog reda. -- Uzeo sam i Bunjinove kratke priče s namjerom da ih pročitam i ostavim prije odlaska.

Ali, i pitanje o drugoj knjizi ima svoju drugu, zaklonjenu stranu. Cijelo je pitanje nekoć imalo svoj realistički kontekst i širi smisao koji još i danas ponegdje postoji, iako zaboravljen, na rubovima svijeta do kojih sam se konačno istisnuo. Upravo to iznalaženje izgubljenog konteksta sačinjava za mene ozbiljnost pitanja To je ozbiljnost svjesnog i namjernog ostvarenja vrijednosti pustinjačkog života uz prihvaćanje unutrašnje discipline. Iako ostvarenje beskućničkog ideala ograničava i broj knjiga koje mogu nositi sobom, unutrašnjoj je disciplini takvog života posve strano bilo kakvo brojčano ograničenje predmeta. Postoji, doduše, kazuistika redovničke discipline koja ocrtava spoljašnje granice i prividnu jednoobraznost, ali o tome je još preuranjeno da govorim. Pitanje druge knjige kao i pitanje prve

knjige stvar je psiholoških navika i preobrazbe kakva se teško može dovoljno realno zamisliti u slučaju modernih pustinjaka slobodnog avanturističkog stila koji, recimo, u malom čamcu prelaze okean ili provode sedmice i mjeseci u podzemlju pod određenim, eksperimentalnim, uslovima života. Izvan toga, prisutnost čovjeka iz novinskih viceva na pustom otoku zavisi potpuno od slučajnosti, a pitanje kao društvena igra polazi zapravo od pretpostavki te vrste viceva.

U pozadini svega toga i mnogog drugoga osjećam već odavno sve zreliju neminovnost apologije vrijednosti obuhvaćenih pomodnim izrazom "*eskapizam*" - bjekstvo od života nametnutog prostom društvenom nužnošću. Sve svjesnija nepodnošljivost tereta moralne slučajnosti vlastitog prostora i vremena postaje kulturno dostignuće suvremenog čovjeka. Svijest o ništavilu urođena novim pokoljenjima zbog toga je sasvim prirodna. Racionalno -- a to, na žalost, danas sve isključivije znači "tehnički" -- šta me sprečava da živim na nekom drugom kraju svijeta, ili "na kraju svijeta" uopće? Argument patriotizma, koji je bio posljednji u historijskom nizu ljudskih pokolja, zaslužuje još samo prezriv smiješak. Samo svijest lične vezanosti još dolazi u obzir. Prije svega: ignoriranje suštinskih razlika, pa i razloga "bjekstva" -- iluzornog od realnog, uspjelog od neuspjelog (operetnog) odlaska u samostan -- jedan je od najstrašnijih simptoma psihijatrijske brutalnosti naših dana.

U tom sam pogledu upravo ovih dana imao neobičan doživljaj. Posjetio me je ovdje, daleko u inozemstvu, jedan naš mlađi književnik. Pitao me je, s interesom koji me je začudio, kako mi se svidjela knjiga Thomasa Woolfa koju mi je nekada posudio. -- Jednostavno nisam mogao da se uživim u prijevod te knjige. Mislim da je to bio osnov određene mučnine koju sam stalno osjećao čitajući je. Za mog prijatelja, međutim, Woolf je najsnažniji pisac našeg vremena, jer se bori upravo s njegovim vlastitim problemom -- doživljajem intimne vezanosti za roditeljski dom. Sjetio sam se niza analiza u pričama moga prijatelja. On živi opsjednut i smeten kompleksom porodice koja je od njegovog rođenja, od djetinjstva u ratnim prilikama, bila u stvarnom neposrednom raspadu, ne u raspadu iz historijske

perspektive kao u građanskim dimenzijama Thomasa Manna, ili, u neposrednoj okolici moga prijatelja, u pripovjedačkom svijetu Novaka Simića. Čovjek koji od malena živi sam počinje da se plaši samoće i sve više vidi da nema izlaza iz nje.

Moje je duševno stanje posve suprotno njegovom, manje neobično i manje fosilno. Sjetio sam se nekoliko slučajeva iz svoga doskorašnjeg života među studentima, ovdje u Indiji, gdje bih inače manje očekivao odrođenost sličnu svojoj.

Jedan je slučaj bio toliko primamljiv da sam pokušao da ga opišem u kratkoj priči "Ljubavnica iz Trinidada". Ako priča ikada dođe u javnost, ovo može da joj posluži kao komentar. Inače, sve što slijedi u ovom poglavlju spominjem kao komentare svojim izgubljenim i nedovršenim filozofskim i književnim pokušajima.

U ovom slučaju sam nastojao da upozorim na motiv povlačenja u samostane osoba čija je iskorijenjenost ponekad suodređena i tjelesnim obilježjima, bar donekle natprosječno zdravog duha u zdravom tijelu koje nije ni privlačno, a ni samo sebi svrha u sportskom smislu, nego je iz osnova istesano kao alat duha. "Ponekad" zato, jer me ne zanima toliko ustrojenost subjekta neo-monahizma na koji pomišljam, koliko ustrojenost samostana za kojim tragam. (Kasnije sam ustanovio u nekoliko slučajeva da je to pretežni razlog kako privlačnosti tako i suvremene krize u samostanskoj disciplini trapističkih samostana.) U ovom slučaju pobuda nije bila ni religioznost ni želja za "bjekstvom", nego potreba duševno podesnih okolnosti za djelatnost posvećenu pobudama čovječnosti bez suvišnih idealističkih predrasuda poniklih iz vlastite "sredine" ili domaće "zajednice" (kakva za moju junakinju nije više ni postojala). Smatrala je da takve bezlične uslove može naći u samostanskom redu Ramakrišnine misije...

Drugi je slučaj moje indijske nećakinje Arune. -- Zovem je nećakinjom, jer je na prvi pogled, prije nekoliko godina, još djetinjastom prostodušnoću razotkrila u meni nešto izrazitiji duh đainske tradicije koji blijedi u njenoj porodici i vene u njoj samoj. Bilo je to posljednje mladenačko kolebanje između prošlosti, čiji joj je lik još

jedanput prividno zasjao u meni -- kao odraz u dalekoj nepovezanosti s nemoćnim snagama zbilje -- i one realnosti koja je nicala u njoj samoj, odrođena i drukčija od svega.

Rješenje ni tu do sada nije bilo nasilno. Teško je, možda i nemoguće za đaina, u kojem prisutnost toliko sporednih stvari kao što je narezana glavica luka u zdjeli salate atavistički izaziva tjelesno gađenje i okužuje prljavštinom najblještaviji "zapadnjački" restoran ukrašen raskoši istočnjačke prijestolnice, a ulašteni sjaj srebrnih noževa i kašika preobražava se zorno u prljavu masnoću kuhinjskog pokolja bića nedužnih i moralno uzvišenijih od nepouzdanog čovjeka -- teško je možda i nemoguće za đaina, čija se vjerska pouka sastoji od samo jednog bitnog načela: "Nevršenje nasilja je vrhovni zakon", da smetne s uma makar i rijetke i slučajne susrete s uzorima asketskih ideala oličenih za mene u skromnom učitelju Mahatme Gandhija, guđaratskom pjesniku-zlataru Rađćandri Đainu, jednom od mnogih među malobrojnima koji su još preživjeli u razdoblju naših djedova.

Nisam raspravljao s Arunom o vulfovskim problemima u podsvijesti moga prijatelja, jer prije odlaska nisam imao u vidu motiv te analogije. Tek sada postajem svjestan egzistencijalne važnosti istog kompleksa za nju kad upravo u vlastitoj sklonosti ka samostanskoj otuđenosti nazirem vjerojatnu osnovu naše povezanosti koja se rasplinjava.

Post-scriptum

Pošto sam završio opis doživljaja, uključen u ovo pismo, i prekinuo, pred odlazak na Sri Lanku, započeti opis ličnih dubljih iskustava koja su me tokom života usmjeravala i konačno dovela do današnjih odluka, naišao sam na knjigu bivšeg engleskog liječnika, sadašnjeg Lobzang Jivaka, "Imji Getsula" (engleskog "klerika" u tibetanskom buddhističkom samostanu), *An English Buddhist in a Tibetan Monastery* (London 1962, Routledge and Kegan Paul). Pisac je u srednjim godinama života, gonjen od rata lutalačkim nagonima, odlučio da se povuče u neki

buddhistički meditacioni samostan. To mu nije bilo dovoljno. Nakon zaređenja u Indiji nekoliko godina je uporno tražio dalje "svoj" samostan s neodređenom slutnjom da mu nije daleko. Konačno ga je našao u vrlo nepovoljnim prilikama u Ladakhu, zabačenom i opustošenom indijskom graničnom dijelu Tibeta. U svojoj neobičnoj i nepokolebivoj izvjesnosti pisac se pita češće puta šta je navelo njega, "Engleza, ne više u cvijetu mladosti, da ostavi sve u potrazi za istinom, i da konačno nađe svoj dom u jednom zabačenom uglu svijeta, u zemlji čije ime nije ni čuo do prije tri godine, te da zavoli taj samostan - Rizong Gompa - isto toliko koliko je volio Oxford" u svojim studentskim danima?

Vrijedno je citirati u glavnim crtama njegovu polaznu analizu vlastitog egzistencijalnog pitanja (iz pogl. "Prelude to Ladakh"), tim više što mi već iz mojih dosadašnjih iskustava među mlađim buddhističkim bhikkhuima koji dolaze sa Zapada izgleda da težnje i prethodne sklonosti "Imdi Getsula" nisu samo njegove lične, nego da sve više postaju simptomima pokoljenja koje sličnim putovima slijedi njegovo i moje.

"Zamisao da otiđem u monahe razvila se postepeno. Najprije sam se odupirao promjeni religije. Smatrao sam da bi to bilo neispravno i nelijepo s obzirom na moje osjećaje prema Kristu. S druge strane, odricanje od svijeta odgovaralo je mojem vrijednosnom osjećaju koji nije visoko cijenio bilo šta što ovaj svijet može da pruži. Ipak, kršćanski redovi nisu mogli doći u obzir, jer nijedan ne bi padnosio moje heretičke nazore. Kristovo učenje je bilo za mene još uvijek uvjerljivo i prihvatljivo, ali učenje i tumačenje crkve u tom pogledu nisam više mogao da prihvaćam." (Lobzang Đivaka je u ranijim pokušajima da shvati suštinu Kristove nauke došao pod odlučan utjecaj ruskih mistika G. Gurdjieva i P. D. Uspenskog. Osobito ovaj posljednji bio je vrlo blizak indijskoj mistici i buddhizmu već po svojim iskustvima i boravku u Indiji, a i na Cejlonu, gdje je ostavio i lijepe književne tragove svojih utisaka i iskustava.) -- "Pokušaj da usmjerim

svoju djelatnost putem kršćanstva doveo bi jedino do stvaranja još jedne sitne sekte kakvih već ionako ima previše. Zato, ako hoću da postanem monah, treba da postanem buddhist." -- "Ta ne znači da sam imao neki određeni pojam o samostanskom životu, a ni namjeru da mijenjam vjeru. Jedino što mi je bilo potrebno bilo je da naučim meditirati, a činilo mi se da je samostan jedino mjesto gdje je to moguće." -- "Obilježavanje religija etiketama odavno sam smatrao neispravnim. Imena dovode do bigoterije i nepodnošljivosti, do osjećaja da ja imam pravo, a čovjek koji je obilježen drugim naslovom krivo." -- (čuvane su Buddhine izjave kojima osuđuje stav: "Samo je ovo istina, sve je ostalo zabluda", pa ističe i u slučajevima nesporazuma oko svojih vlastitih stavova: "Ja izlažem svoju nauku uvijek s određenog stanovišta", ... "sudim uvijek prema okolnostima". (*Digha 21, Mađđhima 59, 86 i dr.*) -- Sve je to lapidarno sažeto u izreci koja tvori kratku pohvalu njegova učenja, prvu molitvu pri svakom "obredu", vjerovanje, ili bolje rečeno, dijalektičku opreku vjerovanju u njegovu stavu prema religiji: "Dodi, pa vidi!") -- Lobzang Đivaka nastavlja: "Ali u svijetu takvom kakav je treba imati naslov. Odlučio sam da zatražim prijem u Buddhin red, ali da ne postanem buddhist do dana zaređenja. Ono što je naučavao Krist i što je naučavao Buddho identično je na etičkom stepenu. Kad bi jedan čovjek doslovno slijedio učenje Kristovo, a drugi Buddhino, njihovo se ponašanje ne bi moglo razlikovati. Jedina svrha koju sam želio postići promjerno religije bila je da napustim svjetovni život i postanem redovnik..."

Ova razmišljanja o promjeni vjere (kakva mene nisu nikad mučila) očividno su zapisana prije zaređenja. Ja sam poslije zaređenja osjetio posebno zadovoljstvo kad sam svojoj majci pred smrt mogao da ubiažim slične sumnje viješću da povodom pristupa Buddhinu redu nema ni spomena o takvim izjavama o

mijenjanju vjere, jer to i nije u pitanju. Tko odluči da slijedi "put pročišćenja" -- a to je definicija "religije" u buddhizmu -- nema razloga da se odriče osjećaja prijateljstva i ljubavi prema bilo kojim drugim i drukčijim bićima, među koja spadaju i bogovi jednako kao i životinje, nego naprotiv, onima koji su ranije bili sljedbenici nekih drugih "vjerskih" učitelja pa žele da se pridruže Buddhinu prosjačkom redu, Buddho najprije postavlja uvjet da zbog te promjene *učitelja* ne smiju svoja vrata zatvoriti pred svojim ranijim istomišljenicima, niti odbiti milostinju koju traže pripadnici drugih prosjačkih redova. Redovnik se odriče svjetovnog života. kao neosporne patnje. Daleko od toga da bi se zbog toga iz neprijateljskog stava otuđio i od zahvalnosti prema onima koji su ga u toj patnji pomagali, bili oni ljudi, neljudi ili bogovi:

"Mržnje se nikad ne smiruju mržnjom. Mržnje se smiruju nemržnjom."

(*Dhamma-*

padam, I,5)

Nietzsche je opetovano citirao ovu Buddhinu izreku i s pravom isticao da "tako ne govori religija, nego higijena" duševnog života, uviđajući da u prvom redu osjećaj "*ressentimenta*" onemogućuje meditativni sklad u životu uzvišenih duhova za kakvim je uvijek ponovo čeznuo i njegov *Zarathustra*.

Za Schopenhauera je u poeziji o Buddhinu životu jedan od najdirljivijih prizora bio rastanak s vjernim konjem Kanthakom, na čijim je plećima pobjegao u beskućnički život (*pabbadža*). U prvobitnoj verziji -- u priči iz Đataka -- taj oproštajni pozdrav glasi:

-- Dragi Kanthako, izbavi me još ove noći. A onda, kad zahvaljujući tebi postanem *buddho*, spasit ću svijet bogova i ljudi. (U kineskoj verziji koju citira Schopenhauer dodate su riječi: "A kad to postignem, neću ni tebe zaboraviti".) ...A Kanthako pomisli: -- Ako gradska vrata

nisu otvorena, preskočit ću preko zida! ...

Marginalije

For liberation - not less of love but expanding
Of love beyond desire, and so liberation
From the future as well as the past.

(T. S. Eliot, "Little Gidding" III)

Disse Trilussa:

-- Al Generale Massimo Falloppa,
ed un po' anche al cavallo
ch'ebbe il coraggio di tenerlo in groppa!

Rev. 4/3/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/jedina.html

Pisma sa pustinjačkog otoka

Čedomil Veljačić

[Pun mjesec nad Kolombom](#) ► [Posjete pustinjacima](#) ► [Jedina knjiga na pustom otoku](#) ►

[Posjeta pustinjačkoj školi](#)

[Priroda oko mene](#) ► [Pabbađđa -- odlazak u beskućnike](#) ► [Kozak iz vječnosti](#) ► [Punća Koći](#)

► [Unapređenje -- i odlazak](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Posjeta pustinjačkoj školi

za sajt pripremio **Siniša Ognjenović**

U prvom pismu sam opisao svoga prvog *dayaku*, poluprofessionalnog "dobrotvora" koji me je pronašao još u Madrasu, prije dolaska ovamo. Korist koju je imao od tri sedmice moga boravka u Colombu ograničila se uglavnom na društveno-moralnu stranu tog događaja. Njegovo nastojanje da mi se tu i tamo pridruži (ako je moguće da dopre i do diplomatskih krugova moje zemlje, ali to je moj oprez isključio) završilo se jednom trodnevnom posjetom pustinjacima nastanjenim u spiljama i pećinama ne suviše visokih i dalekih bregova. Pustinjačko obitavalište te vrste naziva se *arañña*, riječju koja znači "šuma" (kao što *arama*, gradski samostan, znači "vrt". To obilježje "šumskog" života izraženo je već u najstarijoj prebuddhističkoj upanišadi u naslovu *Brihad'aranyaka*.)

Zamisao me u tom času nije oduševila toliko koliko se očekivalo od takve vrhunske egzotike. Naime, taj mi je neobični doživljaj trebao da bude nadoknada i izlika za odgodu odlaska na pustinjački otok, krajnji cilj mog puta. Moj je *dayaka* i prvi gostoprimac u ovoj zemlji smatrao, prirodno, svojom svetom dužnošću da me lično odvede na odredište i time stekne rijetku zaslugu za svoj sljedeći život koji treba već sada planirati malo razboritije od sadašnjeg. (To je po prilici ono što Ortega y Gasset naziva faustovskim problemom u teoriji reinkarnacije.) Ali, kad je ujutro stigao svojim slupanim autom, ustanovilo se stvarno ono što je već ranije moglo biti jasno, naime da je nemoguće u potpunosti održati obećanje da me na kraju hodočašća konačno odvede na otok i da sva moja prtljaga ne može da se utrpa za tako dug put. U najboljem slučaju mogu ponijeti vlastiti ručnik, kupaće gaćice i jedan sarong (mušku suknu). -- Kako dug put? -- Ni to još nije bilo jasno. Koliko dana ćemo hodočastiti i dokle ćemo se probiti među redove svetačke hijerarhije, zavisit će od spretnosti i sretnih popratnih okolnosti. Pri tome svi treba da pogurnu pa da se prodre.

-- A tko su "svi"? -- Za početak moj je zaštitnik utrpao u kola još samo jednog mlađeg suradnika iz svoga ureda (koji je u engleskim vremenima bio ludnica, a sada više nije, nego je ministarstvo) u svojstvu pomoćnika na podužem i napornom službenom obilasku "projekata za unapređenje ", jer smo se uputili pod tim službenim naslovom iz ureda. Pomoćnik je pokazivao krajnje učtivo pomanjkanje interesa za dublju i okultnu svrhu puta, iako je pri tome razborito shvatio olakotne okolnosti i prednost za svoje dnevne.

Tako smo, dakle, putovali dok nam nije izdušila guma na prednjem točku. Trebalo je dogurati prije ručka do kuće vrlo imućnog imenjaka -- iako ne rođaka -- moga gostodavca. Taj imenjak stanuje blizu pustinjačkog otoka na koji ću ja imati još dosta vremena da se naselim. Za početak nam se najprije pružila vrlo povoljna prilika da s bogatim imenjakom, vlasnikom M.G. automobila, najvećeg i najskupocjenijeg koji sam vidio u Sri Lanki, otiđemo u jednu neobično zanimljivu *araññu*, posve nove vrste, koja će možda jednog dana značiti revoluciju u vjerskom životu Sri Lanke..., da otiđemo kao pridruženi *dayake*. Ja, doduše, nisam još vidio ni *araññe* starog tipa koje bi me za početak više zanimale, ali se nisam usudio da to kažem i da kvarim borbeno raspoloženje buddhista čije sam političke karakteristike dao opširnije već u prvom pismu.

Na licu mjesta pridružio nam se moj drugi po vremenskom slijedu predviđeni *dayaka*, davni ortak prvoga; ortak, mora se priznati iz lošijih vremena. On je još neposredni susjed pustinjačkog otoka, seoski učitelj po zanatu, inače pjesnik i dugogovornik. (Čuo sam da se ovdje još uvijek događa da po koji stari ugledni školnik otvori provincijsku kulturno-prosvjetnu konferenciju govorom ili polemičkim pitanjem "mladima" u stihovima. Netko preuzme tu provokaciju i cijela se konferencija obavezno odvija u stihovima do kraja, uključivši financijski izvještaj. Ja sam doživio samo jednog dvorskog pjesnika, Tamila u Indiji, koji je čestitao šezdeseti rođendan Rukmini Devi i ujedno devedeseti rođendan najstarijem plesaču njene čuvene škole Kalakšetra, čitajući s neke vrste pergamenta dugog nekoliko metara svoj hvalospjev koji je vidno znao napamet.)

Naš seoski pjesnik modernijeg stila i slobodnijeg stilla (viktorijanskog "*blank verse*") odlučio je da pridruži svoje velike duhovne darove skromnom tjelesnom udjelu parajlije kod koga smo se najprije svi našli na ručku. Tjelesni darovi koje je on pripremio bili su smješteni u laganom planterskom kamionu posebno opremljenom za prijevoz kokosovih oraha. Posebna oprema sastoji se od žičane mreže opsega mnogo većeg nego na živoderskim kolima. Taj je uređaj bio ovog puta ispunjen "tvrdom i sočnom hranom za bhikkhue" -- pustinjake, ili tačnije sastojcima za njenu pripremu, a uz to određenim znatnim brojem dobrih susjeda i radne snage kojom raspolaže vlasnik. Taj se pohod obavlja svake godine na dan očeve smrti. *Aranna* je toliko poznata i uvažena da su rokovi za *dayake* predbilježeni redovno za duže od godinu dana unaprijed. Ipak ugledni pojedinci imaju svoj stalni dan u godini, prema želji i namjeni.

Putovali smo nekoliko sati, najprije kroz plantaže cimeta, a zatim u nešto višem području kroz plantaže gume. Vozili smo se prema brdima i šumama slično kao što su putovali *maharđe* koji su željeli da posjete Buddhu u prikladnim časovima večernje svježine i pouke. Ovdje mi se čini da je umjesno umetnuti odlomak jedne od starih priča kakvima su obično popraćeni Buddhini govori:

-- Bilo je to na dan punog Mjeseca, petnaestog dana mjeseca *kattike*, kad završava ljetna trećina godine. Kralj Magadhe Ađatasattu, sin krajevne iz Videhe, sjedio je navečer u sjaju punog Mjeseca okružen dvorjanicama na krovu svoga dvora. Ugodno uzburan tim prizorom, kralj izusti ove stihove: "Ljupka je, zaista, ova noć na mjesečini! Lijepa je, prekrasna, uzbudljiva i primamljiva!

Kojem isposniku ili brahmanskorn svećeniku da otiđemo u posjetu da nam razblaži duh?" -- Dok su ostali dvorjanici spominjali imena mnogih mudraca koji su tada boravili na brežuljcima oko kraljevskog grada Rađagahe i u dolini rijeke, slavni dvorski liječnik, đain Đivako, sjedio je šutke po strani ".

(Otkad sam posjetio njegov mangov gaj na jednom od dramatičnih raspuća te mrtve prijestolnice, s pogledom prema polukrugu brežuljaka gdje je boravio đainski reformator Mahavira, na lijevoj strani i polukrugu brežuljaka na desnoj, gdje se zadržavao đainski otpadnik Buddho sa svojim sljedbenicima -- sve mi je jasnija postajala unutrašnja borba zbog koje je Đivako te večeri bio šutljiv i potišten. Ali o tome imam namjeru napisati posebnu priču koju ne bi mogla nadomjestiti čista historijska rasprava, jer se povijest već odavno raspala u prah i pepeo, dok Đivakov duh u pripovijesti sve snažnije živi u mojim mislima i predodžbama, uspomenama iz srca Indije.)

-- I dok je tako Đivako šutke sjedio daleko od kralja, kralj se obrati njemu pitanjem: "A zašto ti šutiš, dragi Đivako? -- "Veličanstvo, u našem mangovu gaju boravi sada uzvišeni, savršeni, potpuno budni učitelj (Buddho) s velikom družinom prosjačkog reda, ima ih dvije i po tisuće. Njega, uzvišenog Gotamu, slave posvuda ovim riječima: 'Doista, on je blažen, cijenjen, potpuno budan, obdaren mudrošću i znalac puta koji do nje vodi, prozreo je svijet, nenadmašiv je vodič bogova i ljudi, blažen i budan'. -- Njega neka posjeti Veličanstvo, neka mu iskaže počast, možda će taj posjet razgaliti gospodara." -- "Onda naredi, Đivako, da opreme slonove!" -- Kad je to bilo učinjeno, kralj naredi da se njegova ženska vojska smjesti na pet stotina slonica, a on uzjaši svog kraljevskog slona, pa tako iziđu, u pratnji lučonoša, u velikoj kraljevskoj raskoši iz Rađagahe prema mangovu gaju liječnika Đivaka. -- Kad su već bili blizu mangova gaja, kralja obuze strah i trepet, srsi su mu prolazili kroz tijelo, pa ustrašen i zabrinut upita Đivaka:

-- Da me ti, dragi Đivako, ne želiš obmanuti, da me ne namjeravaš izručiti neprijateljima? Jer, nemoguće je da se iz tako velikog zbora *bhikkhua* ne čuje nijedan glas, ni kihanje, ni kašljanje, ni poluglasan govor.

-- Ne boj se, maharađa! Neću te prevariti, ni izdati neprijateljima. Dođi samo bliže! Tamo u okrugloj dvorani već se vide svjetla.

Tako je kralj jahao na svom slonu dokle je put to dopuštao, a zatim je sjahao i išao pješice do ulaza u okruglu dvoranu... Ušavši, kralj pođe prema Blaženome, ali se zaustavi malo sa strane. Promatrao je potpuno tihi skup učenika, koji je nalikovao na mirnu morskpu pučinu, a tada radosno usklikne:

- O, kad bi moj sin, kraljević Udayibhaddo, postigao takav duševni mir kao ovaj zbor učenika!

-- Maharađa, prepustio si se u snatrenju svojim osjećajima! -- upozori ga Buddho...

(Samanna-

phala-suttam, Digha-nikayo 2)

Da bi se bolje shvatilo raspoloženje koje baca sjenu na ovu posjetu, treba znati da je kralj Ađatasattu nedugo prije toga ubio svog oca Bimibisaru da se domogao prijestola. Bimibisaro je bio veliki poštovalac Buddhe od njegovih mladih dana, a isto tako i Mahavire.

Tako su se maharađe vozili kraljevskim kolima ili jahali na slonovima dokle su putovi to dopuštali, a zatim se

pješice približavali mjestima gdje su živjeli veliki učitelji, jer veliki učitelji po svojoj moralnoj i meditativnoj prirodi ne spadaju u velike gradove i ne susreću se na utrtim putovima. A naš MG je razvijao sposobnosti po kojima nije zaostajao za slonovima ni po snazi ni po kapacitetu, ne samo dok je cesta bila asfaltirana, nego i još dalje na seoskom putu koji nije predviđen za vozila veća i ljepša od džipa. Zaštićeni njegovim krovom od kiše, sunca i prašine (u Sri Lanki sve troje može da se sudari istovremeno u strujama vjetrova s raznih strana nedogledno otvorenih okeanskih pučina) sjedili smo obloženi jastucima koji su nam te noći trebali da posluže da prespavamo u *dharma-sali*, otvorenoj natkrovljenoj prostoriji za propovijedi i darivanje isposnika, na kamenom podu koji će svatko pokriti svojom hasurom. U pozadini *dharma-sale* žene će u kuhinjskim prostorijama pripremati "sočnu i tvrdu hranu" cijelu noć da je ujutro oko deset sati ponude monasima, rashlađenu kako i treba. Nespavanje cijele noći te dobra volja i raspoloženje za vrijeme cijelog boravka u araṇī dva su uslova za stjecanje besmrtnih zasluga *dayaka* koje može da poveže i zadovolji samo ženska priroda.

Prije nego se isposnici spuste u podnožje svog brijega gdje je *dharma-sala*, procesija *dayaka* će se uspeti na brijeg do hrama *araṇīe* noseći pod žutim baldahinima uzorke pripremljene hrane na Buddhin oltar. *Maha-thero* (starješina) treba na kraju da se žrtvuje pa da pojede bar glavni dio Buddhinog obroka.

Pirivena

Pirivena je sjemenišna škola gdje se dječaci između desete i dvadesete godine pripremaju za redovnički poziv. Jedan je uslov za zaređenje *bhikkhua* da je navršio dvadeset godina života. Oko godinu dana po prijemu u pirivenu mali učenici redovno postaju *samanere* ili "klerici". To se pripravničko zaređenje primjenjuje i na odrasle koji pristupaju prosjačkom redu, a po osnovnim se obavezama ne razlikuje od konačnog zaređenja *bhikkhua*. Razlika je uglavnom u tome da status *samanere* nije konačan. I mali *samanere* u pirivenama prihvataju zavjet celibata, isposništva i siromaštva, bivaju ošišani, a imaju pravo da nose samo dva dijela trodjelne odjeće *bhikkhua* (omotač za donji dio tijela i veliki ogrtač), tako da se ne razlikuju od *bhikhua* ni po vanjskom izgledu.

Djeca koja dolaze u pirivenu u početku ostaju "bijelo obučeni" laici -- *upasake* --, a često i stanuju kod roditelja u obližnjim mjestima. U pirivenu dolaze samo na školsku obuku. *Upasako*, buddhistički laik, odlikuje se u svom formalnom svojstvu "vjernika" po tome što na bijeloj odjeći (sarongu i košulji) nosi bijeli platneni šal čiji srednji dio prolazi ispod desnog ramena, a oba su kraja prebačena preko lijevog ramena. To je, kao i smještaj ogrtača *bhikkhua*, u svečanim zgodama simbol ogoljelog desnog ramena u znak poniznosti.

Predvečer, kad smo stigli, bila je u toku svečanost završetka razdoblja školske godine. Učenici su dobivali nagrade za isticanje u pojedinim predmetima: *pali* jeziku i učenju napamet Buddhinih govora u originalu; u govorničkoj vještini propovijedanja napamet naučenih sadržaja; u recitiranju obrednih tekstova (pjevanju *pirita*); u meditaciji. Darovi su se sastojali od knjiga i školskog pribora. Na klupi postrance sjedilo je 5-6 mladih dječaka u novoj monaškoj odjeći sa svježim obrijanim glavama. Oni su toga jutra bili zaređeni za *samanere*. Prebacivanje monaškog ogrtača preko još nerazvijenih ramena zadavalo im je vidljive poteškoće.

Pri ulasku u pećinu koja je najveća prostorija škole, moj je utisak bio da je ukupni broj učenika nešto preko dvadeset. Kasnije su mi rekli da ih ima pedesetak. Ova glavna prostorija ugrađena je, kao i stambene kućice (*kuti*) uz stjenoviti obronak brijega, u vodoravnoj pukotini ogromne stijene smeđeg kamena.

Uz zvanično i prvobitno ime Lanka, koje je čuveno već u ranoj indijskoj književnosti u vezi s "odisejom" opjevanom u eposu *Ramayani*, gdje Lanka za Indijce odgovara Troji, Indijci su otok od davnine nazivali i tehničkim nazivom *Tamra-parnam*, ili "bakreni slojevi", po nalazištima bakra. U pali jeziku buddhističkih tekstova to je ime postalo *Tamba-paññi*, a u latinskom, u prvim izvještajima o plovidbi na Cejlon, kod Plinija, "*insula Taprobane*", prema ovdašnjem lokalnom izgovoru tog imena. U jednom od mnogih područja tamnih slojeva bakrenastih stijena nalazi se i pustinjačko naselje koje opisujem -- Vatura-vila. Nedaleko od toga, dublje u džungli, nalazi se i jedna od mnogih Kalu-gale araña, "sveta šuma pod crnim stijenama", koju sam opisao u **knjižici pod tim naslovom** nekoliko godina kasnije, a u doba ove priče nisam još ni znao za to dublje pustinjačko skrovište.

Ulaz u veliku prostoriju gdje se održavala školska svečanost nalazi se na izbočini nepravilnog luka pećinskog otvora, koji se na lijevu stranu prema gornjem obronku brijega proteže oko deset metara, a na desnu, prema padini, svega nekoliko metara u gotovo pravokutnom zaokretu. Cijeli je otvor s vanjske strane visok oko dva metra, obzidan s donje strane niskim zidom odakle se dižu stubovi, potpornji tavanice kojom je izravnat vanjski trijem spilje. Iznutra je strop znatno viši, sastoji se od kose kamene plohe i spušta se lagano s lijeve prema desnoj strani duž otvora, povezujući dva poprečna zida prostorije koji su usječeni gotovo usporedno sučelice jedan drugome. Lijeva viša strana ulazi u unutrašnjost brijega. Tu su uzidane dvije stambene sobe, svaka s prozorima i staklenim vratima prema otvorenoj dvorani. Na suprotnoj, nižoj strani stijena nije viša od dva metra. Stražnja strana dvorane zatvara se u blagom nepravilnom luku s još jednom udubinom u dnu desno gdje je uklesano nekoliko sjedišta za učitelja i dostojanstvenike, a u zaleđu još jedna manja soba sagrađena kao i dvije veće. Izgleda da ona služi uglavnom za spremu. Stražnji je zid uklesan u stijenu, a visina mu odgovara kosom kamenom stropu.

Prostorija je dovoljno svijetla, otvorena prema velikoj pravilnoj pačetvorini dvorišta na zaravni pred njom. S pribrežne duže strane te zaravni nalazi se hram u cjelini sazidan od cigle i odvojen od pećinske pozadine. Suprotni rub dvorišta, uz padinu, zazidan je dugim pokrovljenim trijemom koji služi raznim svrhama. Pokraj glavne pećinske prostorije je *maha-therina kuti* (izba), djelomično uzidana u stijenu kao i sve ostale, koje se uzdižu u luku među objema smeđim stijenama na kojima se tu i tamo ocrta traga uklesane stepenice. Sučelice *maha-therinog kuti* dvorište se završava usponom od nekoliko metara do stabla *bodhi*, jednog od mnogih cejlonskih potomaka stabla pod kojim je Buddho prije dvije i po hiljade godina u noćnom zadubljenju postigao svoje potpuno i konačno duhovno probuđenje. U tom su uglu i stepenice koje se spuštaju u podnožje brijega gdje je *dharma-sala* i prostorije za *dayake*. Na vrhu tih stepenica treba skinuti sandale i ići dalje bos po dvorištu posutom pijeskom gdje mali samanere metlom izvode razne ornamentalne crteže, ili po ciglom popločanim puteljcima.

Na obronku iznad hrama i iznad svih pustinjačkih izbi u stijenama usječena je manja zaravan sa *četijom*, polukuglom visokom nekoliko metara sa šiljatim tornjićem na vrhu. U četijama su uvijek uzidane relikvije. Na vanjskom polukrugu ispod četije upravo se ugrađuje oko trideset malih prostorija za meditaciju kojima će moći da se služe učenici.

Na ulazu u veliku dvoranu, duboku desetak metara, moju su pažnju odmah privukli mali novozaređeni samanere. U njihovim godinama ja sam bio "vanjski" đak jedne katoličke sjemenišne gimnazije. U nižim razredima mi "vanjski" bili smo u većini. Bilo nas je i nekršćana, muslimana i po koji židov. "Unutarnji" su živjeli u internatu i

bili naročito odabrani i predodređeni za redovnike. U čemu se sastojala njihova naročita odabranost i predodređenost za taj poziv? To mi se pitanje nametalo i sada u prvom bližem susretu s mladim buddhističkim klericima. Činilo mi se da je ono bilo jednako izrazito već u mojim djetinjim maštanjima kad sam i sam bio u njihovoj dobi i sjedio s njima rame uz rame.

Okružen revolucionarnim oportunistima internacionalne malograđanštine koji su me doveli ovamo, razmišljao sam dalje, dok su se preda mnom ređale njihove školske govorancije u tom smislu, promatrajući novozaređene samanere, razlikuju li se i po čemu bitnom od mojih "unutrašnjih" kolega u fratarskoj gimnaziji. Najprije, naišao sam na njih u srcu njihove domaće džungle. Za naše katoličke sjemeništarce vrijedilo je mjerilo da moraju biti siromašni, ali kršni seljaci dovedeni u grad. Ovdje takva pravila štednje i razboritog ulaganja sredstava nisu odlučna i ne odgovaraju mentalitetu. Ni obaveza da samanero mora ostati redovnik, ni moralni pritisak na njegovu "dobru volju" nisu ni približno jednako ispoljeni. Na prvi pogled mi je bilo jasno da sam i ovdje naišao na zanimljivo razmeđe suvremenih shvaćanja. Orijentacija učitelja, izrazitija usmjerenost pustinjaka prema meditativnom životu u odgojnim idealima, mijenja se ovdje nesumnjivo brže od nazora i htijenja s kojima djeca dolaze od kuće i koji su "prirodni" za njihovu domaću sredinu. I njih su dobrim dijelom roditelji predodredili za taj poziv, možda da ispune zavjet bogovima ili "trostrukom dragulju" (Buddho, njegova nauka i njegov prosjački red) žrtvujući drugog, možda čak i prvog sina, a ne tek suvišno sedmo, osmo ili trinaesto dijete...

U pedagoškom opsegu u pustinjačkom je sjemeništu otklonjena proturječnost "unutarnjeg" i "vanjskog" dijela svijeta. Ali u biološkom opsegu, u razvoju urođene i prirodne čudi, šta se može očekivati? Kako izgledaju ljudi koji su odgojeni da budu pustinjaci i čemu služe? Jer, ova pirivena nije prva ustanova za uzgoj pustinjaka, a nije ni bez uzora u dubljoj tradiciji.

Nekoliko godina kasnije (1968) boravio je ovdje, a i u drugim buddhističkim zemljama jugoistočne Azije, američki trapist Thomas Merton kojega su zanimali istovrsni problemi sa stanovišta uzajamnih odnosa među religijama. Uskoro po odlasku iz Sri Lanke u Sijam umro je nesretnim slučajem. Njegov je *Azijski dnevnik* ubrzo postao slavan zbog odvažnih shvaćanja u vezi s reformističkim pokretom katoličke crkve. Na dan svoje smrti održao je u Bangkoku na kongresu katoličkog klera predavanje o "Marksizmu i samostanskim perspektivama", gdje traži i nalazi pozitivne tačke pozivajući se i na Teilhard de Chardina koji je "marksizmu izišao u susret do pola puta". U Calcutti je nešto ranije iznio svoja kritička shvaćanja o redovničkom životu, gdje je i o pitanjima ovih mojih razmišljanja izrazio shvaćanje koje mi je još i danas blisko:

"Redovnik je... vrlo čudna vrsta čovjeka, osoba s ruba (*marginal person*) koja se namjerno povlači na rub ljudskoj društva u težnji da produbi temeljno ljudsko iskustvo."

A zatim: "Jesu li redovnici i hipiji i pjesnici važni? -- Ne! Mi smo namjerno nevažni".

Nije, dakle vjersko opredjeljenje odlučno za ono što ja iz svojih perspektiva nazivam pustinjačkim bjekstvom od svijeta, a još manje iluzija o mogućnosti dogmatskog rješenja egzistencijalne patnje i straha. Obrnuto! Ovo osvještenje od "zaborava bitka" (Heidegger) poticaj je za traženje uvida u spornost samoga sebe u okolnostima povoljnim za introvertno zadubljenje.

Ma koliko da hipiji izazivaju moje instinktivno zgražanje, već iz dubljih pobuda strahopoštovanja prema čistoći *bioloških* izvora religije (nešto sam o tome pokušao da izrazim u članku "[Usjev novovjerstva i](#)

kukolj narkotičara", *Delo*, Beograd, 1981, br. 7) -- ipak onima koji su ponekad zašli u moje pustinjačko naselje (dok sam ga imao) nisam mogao da uskratim riječ površnog ohrabrenja, za koju sam uvijek pouzdano znao da će ih obradovati: "Mistik ne pripada nijednoj religiji! " Zato je upravo *institucionalna* religija, kao "vjero-ispovijed", uvijek ne samo žigosala nego i progonila mistike kao izopćene heretike (ili ih bar potiskivala na rubove svoje pameti kao npr. svetog Franju Asiškog prije "konventualizacije" njegova reda), pa je ta neshvaćena ljaga ostala na njima i danas u dijalektički oprečnoj situaciji neprijateljskih stavova prema religiji "uopće", gdje bi, ako ništa drugo, mistike načelno trebalo priznati za preteče pobunjeničkih pokreta i vrenja koja podranjaju temelje "mračnjaštva" dogmatskog institucionalizma -- iako se pomaljaju tek na okrajku društvenih zbivanja, za koja je i Marx predskazao da mnogi neće smoci snage da ih podnesu, a kamoli da ih podupru, tako da ih se većina preobražava u čankolize revolucija, a tek izuzetni karakteri se izdvajaju u pustinjački život i tako se izlažu opasnosti osude zbog misticismizma i s nazadne vjerske ("kvazi-religijske") i s napredne antivjerske strane.

Axel Munthe (u "San Michele") književno se proslavio time što se još u 20. vijeku (kao mnogo poslije njega i C. G. Jung, iako tek u senilnoj odvažnosti svoje autobiografije) usuđivao otvoreno čuditi ljudima koji su postali neosjetljivi i otupjeli za opažanje parapsiholoških pojava, koje on smatra normalnim u neoznanstvenjenoj "slobodnoj" prirodi "nižega svijeta, tamo gdje još mogu da žive vile i patuljci u šumama, svjetlosna bića u stablima i tamni podzemni vukodlaci, bića koja se s nama najčešće poigravaju odajući se sitnim znacima i neobičnostima u svagdašnjoj ljudskoj prosječnosti, tamo gdje nas ta prosječnost nije potpuno otupjela u biheviorističke automate.

Slavni cejlonski pustinjaci su redovno "slavni" zato jer se ispoljavaju kao snažne i samopouzdana *ličnosti*, s dugim kosama, dugom bradom i neobično privlačnim crtama lica, ličnosti kakve na Zapadu već odavno "ne pale". Činjenica da je taj pustinjak redovno "obučen u bijelo", tj. da je budhistički *upasaka* a ne zaređeni *bhikkhu*, odaje da on svoj čudotvorni izraz nalazi i crpi na granici proturječja između prirodne magijske religije i buddhizma. Prosječan budhistički "vjernik", po rođenju i odgoju, nikada nije dostigao, a vjerojatno nikada i neće uspjeti da preskoči tu granicu između prirodne magije i razumskog *odricanja* od nje (ne njenog *nijekanja*). Nevažnost i ništetnost bogova i duše -- *sub specie aeternitatis* -- prema Buddhinoj nauci, pojačavaju nostalgiju vjernika za nadzemaljskim bićima i za nadličnostima. Nedavno sam doznao od mladih nana za jedan zanimljiv slučaj te vrste. Jedan je poznati *yogi* upravo "sišao" s Adamovog vrha kako ga nazivaju kršćani i muslimani, dok je za Indijce i buddhiste to odvajkada vrh "Stope Gospodnje" (Siri Pada), jedan od mnogih grebena s otiskom stopala boga Višnu, odn. Buddhe, koji se u hinduističkoj mitologiji stapa u jedno božanstvo s Višnuom. Taj je *yogi* eto, stigao u jedno veće mjesto nedaleko odavde da prisustvuje nekim obredima. Poznat je po moći da izaziva kišu u sušnim istočnim krajevima otoka. Posjeduje i druge moći koje djeluju intimnije i manje su razglašene, jer ono što se dešava u duši ne može da vrijedi kao čudo u javnosti. Omladinsko budhističko udruženje (po uzoru na englesko protestantsko YMCA) postoji u svim cejlonskim školama i raspolaže svuda potrebnim sredstvima da popularizira neobične pojave i događaje ove vrste. I novine su u takvim slučajevima pune svečevih slika i opisa njegovih čina.

Naravno da se odmah našao i u našoj blizini spreman *dayako*, učitelj specijaliziran za parapsihološke pojave i ESP (ekstra-senzorna percepcija) testove standardizirane u engleskom "Kraljevskom društvu" za proučavanje parapsiholoških iskustava i pojava, i ponudio se našim mladim nanama ["sinovima iz dobrih obitelji koji su napustili dom za beskućnički život, jer skućen je domaći život, dom je đubrište; svjež je uzduh

beskućničkog života" (*Mađđh.* 112)] da upriliči posebni sastanak s tom neobičnom ličnošću, koju već odavno dobro poznaje.

Ukratko, njegova su osnovna načela u ortodoksnoj interpretaciji ova: Predodređen je broj godina "sazrijevanja" koje kani provesti u pustinjačkoj osamljenosti. To je razdoblje njegove pripreme za buddhističko zaređenje. Pristupanje redu *bhikkhua* značit će povlačenje iz čudotvornog svijeta mnoštva ljudskih patnji u bezlično ništavilo, iz nemira sučuvstva u mir ravnodušnosti koji je predznak utrnuća, bar utrnuća iluzije o ličnosti. ["Ja sada u potpunosti boravim u ništavilu." -- "Vrlo dobro, Sariputto! Doista, Sariputto, ti sada u potpunosti boraviš u boravištu velikih ljudi -- u ništavilu." (*Mađđh.* 151) -] Magična snaga ličnosti, koja je i biblijskim prorocima strujala iz dugih kosa, a koju tibetanski lame znaju pogdjekad da stegnu u pletenicu svojih dugih brada, znači moć nad prirodom a ne napuštanje i poništenje svijeta u duhu. Prema ovom posljednjem idealu usmjeren je napor obrijanih glava *bhikkhua*.

-- Šta zapravo radi na Adamovom (ili Višnuovom) Vrh? -- Njegov je put i posao za sada jednostavan: Njegu je isključivo *metta-bhavanu*, polaznu meditaciju "boravišta u Brahminom svijetu" (*Brahma-viharo*), prožimanje svijeta, ličnog i bezličnog, živog i mrtvog, zrakama sućuti i ljubavi prema bližnjemu. To je žrtva čiji je simbol lik Bodhisattve ili bića na putu prema konačnom probuđenju, oslobođenju i utrnuću -- krajnjem idealu svih *buddha*. ("Zatrt je rođenje, izživljen svetački život, izvršeno djelo, ništa više nije tu, ni tamo")

Danas, međutim, kad čovječanstvu prijete opasnost zatiranja mržnjom osnaženom kao nikad do sada -- zaključuje isposnik s Vrhunca Gospodnjeg -- samo jedno sredstvo može još da se pokuša protiv antagonizma razbješnelih nacionalizama -- magično zračenje smilovanja iz najniže sfere božankih svjetova. Ljubav je žrtva Bodhisattve.

Buddho je priznavao samo dvije vrste čuda: čudo odgoja i čudo izraza mudrosti u izuzetnim pojavama Učitelja čudo buđenja i budnosti *buddha*. Svako drugo čudotvorstvo smatrao je zazornim i sramotnim, zabranjenim činom. (**V. Kevaddha-suttam, Digha-nikayo.**)

Kako će se sve to odraziti na životnom putu i odgoju malih samanera tek ogrnutih i već zapetljanih u nove monaške ogrtače? Gledani očima njihovih učitelja, ti ogrtači kriju u sebi i baštinu prednosti i smetnji, ili vještih i nevještih djela ("zlih" kako se to obično prevodi na kršćanski jezik). Jer "čovjek je nasljednik vlastitih djela" -- to je osnov buddhističkog individualizma. Osim tih djela, čiji su uzročni "sklopovi" moralnom nuždom i neminovnošću predodredili njihova rođenja, u čovjeku -- toj "hrpi odvratnosti i rugoba" -- ne postoji nikakva druga zakulisna zbilja "kao što se ni odstranjivanjem listova banane ne može doći do čvrstog drveta", jer takav čvrsti potporanj bića ne postoji. -- Tako je njihova djetinjasta sadašnjost zasjenjena mračnom i dostojanstvenom prošlošću; njihovi nesvjesni nagoni u igri i učenju su nove proljetne klice za koje se pretpostavlja da nisu pale daleko od stabla (makar i prividnog "stabla" banane). Zato su "tu i takvi".

Životni put njihovog *maha-thera*, a i primjer njegovog prvog samanera (a to su ovdje već legendarni biografski podaci) pomogli su mi najbolje na licu mjesta da shvatim njegove odgojne ideale. Taj bi životopis trebao da bude priča ove priče. Ali, mnoge druge slične i novije priče nabujale su brzo oko njega u tropskoj noći u kojoj smo najprije dugo čekali da *maha-thero* iziđe među nas, a zatim smo još duže sjedili s njim u pećinskom dnu i zakutku za učitelje i ugledne goste u velikoj auli njegove nove, moderne i polupodzemne škole.

Semantika ili meditacija

Maha-thero nije starac nego krštan čovjek u srednjim godinama. Brat mu je i sada radnik na plantažama, podvlače moji profesionalno napredni pratioci. Sve što se ovdje gradi lično je ostvarenje *maha-therino* iz priloga njegovih poštivalaca, iz vjere u bolju budućnost njegovog djela.

Oснаženje pustinjačkog pokreta, spomenuo sam već ranije, nova je pojava u južnoazijskom buddhizmu (ili barem u ovoj najstarijoj buddhističkoj zemlji). Akademski izraženo, to je pokret meditativnog duha protiv stoljetnih kršćanskih imitacija semantičke kazuistike i eristike, dijalektičkih disciplina jezikoslovnog cjepidlačenja, u kojima su Indijci ostali velemajstori još iz predbuddhističkih vremena. Taj verbalistički formalizam u Indiji i danas, uz snažnu podršku engleske intelektualističke sofistike, uspješno podgriza korijenje svega što je još ostalo sadržajno u toj formalno naj-"sekularnijoj" državi Commonwealtha. Ali ljudski je duh u svojoj suštini crv u jabuci, ili -- modernije rečeno -- "crv u srcu bitka" (Sartre), pa od njega ne treba očekivati ništa bolje ni u cejlonskim prilikama. Teško je shvatiti, nasuprot tome, odakle potječe protest novog meditativnog duha. Uspješnost toga pokreta već je lakše shvatljiva kao uspjeh svakog protestanizma.

O stanju buddhističke "crkve" i njenih "velikih svećenika" u Sri Lanki pisao sam već u jednom ranijem pismu. Kad bih trebao da se vraćam na tu ranjavu temu feudalno obezbijedene "hramske religije", danas bih u prvom redu podvukao jedno svoje novo zapažanje: Buddhizmu kao i hinduizmu nedostaje velika prednost moralne savjesti koja je u , Evropi (maltene do naših vremena) uspjela da preživi sve brodolome kršćanstva -- svijest gađenja pred farizejskim licemjerstvom. Za taj nedostatak Buddho sigurno ne snosi ni dio krivnje. Već po svom društvenom porijeklu on je bio ogorčeni borac protiv smiješnih i ispraznih kastinskih privilegija brahmanske svećeničke kaste u to doba, koja je upravo tada gubila svoj feudalni rat protiv sekularnog plemstva, čiji je predstavnik Buddha uvijek bio i ostao. U tim okolnostima on ih je žigosao oštrije nego Isus farizeje. To nije moglo da promakne prodornom pogledu Nietzschea, proroka evropskog neo-buddhizma kao nihilističke pošasti, koji je buddhistički moral koristio kao antitezu u svojim napadajima na "robotovski" karakter kršćanskog morala. Buddho je bio otvoreni pristaša novog oblika građanske republike, već s obzirom na sve gore političke prilike u ocoubilačkoj vladavini kraljeva Magadhe, gdje je u to doba također uživao ugled i zaštitu. U više govora, osobito u posljednjem, nedugo prije smrti, isticao je da bi Magadha izgubila rat protiv svojih republikanskih susjeda zbog moralno-političkih prednosti njihova parlamentarnog uređenja. (Max Weber je, nedugo poslije Swami Vivekanande, ustvrdio da je Indija u doba Buddhe dosegla vrhunac svoga kulturnog razvoja.) -- Uza sve to brahmani su se uskoro oporavili od tih ranih političkih udaraca pa još i danas, (1965. g.), u svojstvu privilegiranih poreskih činovnika i nosilaca drugih manje određenih sinekura, svako jutro pred izlazak sunca izazovno tulle svoje himne i škrope se vodom po glavi, prije nego što nastave najslađi dio svog dembelijskog sna. (Ovo spada u moje uspomene iz višednevnih putovanja indijskim vlakovima i boravka u ljetovališnim hotelima "za strance i otmjene".)

U Sri Lanki će reći mnogi -- bilo da opasnost pustinjaštva uzimaju olako, ili da to shvaćaju kao opasnu herezu s dubljim korijenjem -- da za to previranje snosimo veliki dio odgovornosti mi, stranci, koji obnavljamo buddhizam u ovoj zemlji već dobrih osamdeset godina, bar otkad smo izumili buddhističku zastavu sa svim duginim bojama. Izumitelj zastave i preporoditelj buddhističkog autohtonog obrazovanja i školstva bio je negdašnji pukovnik američkog oslobodilačkog rata Olcott, prvi predsjednik Teosofskog društva u Madrasu. Za današnju "inteligenciju" -- o kojoj je riječ u ovoj priči -- s jedne je strane vrlo karakterističan utjecaj iz Indije

na buddhističke sljedbenike Krishnamurtija. U samoj Indiji, s hinduističkog stanovišta, a i sa stanovišta teosofa koji su proizveli tog svog pobunjenika i raskolnika, Krishnamurti je potpuno neshvatljiv i zato ignoriran filozofski "internacionalist", dok je s buddhističke strane, koju on lično odbija jednako odrješito kao i hinduizam, na prvi pogled smisao njegovih ideja isuviše očit i jasan, tako da prebrza identifikacija dovodi sve više do zabuna. Zato je nakon svoje prve posjete Sri Lanki Krishnamurti odbijao sve kasnije pozive da se vrati među buddhiste koji često njegove izjave doslovno prevode na pali citate iz Buddhinih govora. Još prije nego što je Aldous Huxley Krishnamurtijevu knjigu "Prva i posljednja sloboda" (stav krajnjeg introvertno-individualističkog anarhizma) lansirao neposredno poslije rata kao *bestseller* na svjetskom tržištu, u Sri Lanki se raspravljalo o stvarnim poteškoćama krišnamurtijanstva. Takvu sam raspravu upravo ove večeri i sam doživio u pustinjačkoj školi pa ću je ispričati kasnije, pozivom na ovaj apstraktni uvod.

Inače su u ovom duhovnom previranju još uvijek mnogo vidljiviji zapadni ģane. Sa "zvanične" ameriċke strane sada je najzvučniji hvalitelj buddhizma žena otpravnika poslova (za koju unaprijed znamo da će se u datom ċasu povući na položaj prosjeċne savjetnikovice kad prevagnu "druga rješenja").

Umjesto neposrednog zalaženja u sav taj osinjak, radije ću se poslužiti posrednim postupkom i ispriċati jednu kratku burmansku priċu s kojom u vezi je svojevremeno ovdje u nekim cejlonskim hramovima U Nu bio napadnut kao najopasniji heretik svoga vremena. (Sada izgleda da mirno ųivi u nekom burmanskom hramu i javlja se od vremena do vremena s pokojim ċlankom o novim metodama meditacije.)

Na prijelazu iz 19. u 20. vijek buddhistiċki monah beskućnik Narado došao je u Burmi na fantastiċnu zamisao da potraųi negdje nekoga tko bi još mogao da mu razjasni stvarnu primjenu ċuvenih dvaju Buddhinih govora o meditaciji ili taċnije o "postojanosti paųnje" -- **Sati-patthana-suttam** -- (iz *Digha-* i **Mađđhima-nikaye**). Takvim se poslovima ni tamo već odavno nitko nije bavio. Međutim, u planinama Sagaing ųivjeli su od davnine pustinjaci. Narado se konaċno uputio u potragu za njima i doista ih je tamo našao. Jedan je od njih bio uvaųen po tome što je daleko napredovao na putu meditativnog oslobođenja duha. On je konaċno uputio i Naradu u metodu meditacije koju je Buddho nazvao "jedinim putem" i jedinim smislom i razlogom asketskog ųivota. Tako je nastala "nova **burmanska sati-patthana škola**" meditacije koja je brzo poċela da se ųiri u Burmi i drugim zemljama *thera-vado* (pali) buddhizma. Cejlonski su neprijatelji takvih opasnih obnova odumrlih vjerskih obiċaja kao glavni dokaz heretizma te škole isticali da se radi o vjerskom pokretu koji ųtiti i zagovara ljeviċarski predsjednik vlade U Nu.

U isto vrijeme s *bhikkhuom* Naradom i njegovim traganjem za izgubljenim "jedinim putem" Buddhine nauke u Burmi, stigli su na Cejlon prvi evropski ģane. O metodiċkom "njegovanju (*bhavana*) meditacije oni tada nisu mnogo ni ċuli ni znali. Shvatljivo je da je ta prva generacija tragala za izvorima Buddhina uċenja, koje je u njihovim oċima po svojim osnovnim naċelima tako neobiċno odgovaralo temeljnim postavkama tadašnje evropske znanosti; apsolutni apriorizam zakona kauzaliteta i darvinistiċka teorija evolucije, a zatim atomizam i "psihologija bez duše", sve to prošireno u bezgraniċne dimenzije izvan i iznad materijalistiċkog mehanizma njutnovske fizike, koja je u to doba već vidljivo odumirala. Sve je to Buddho lijepo i jasno izrazio u terminima svoga vremena, a zatim je dodao nešto što se općenito u svim vremenima, pa tako i u našem, smatralo manje vaųnim: da smisao njegova uċenja ne razumiju i neće nikad razumjeti oni koji hvale Buddhu sa stanovišta prosjeċnog ċovjeka i govore o tako sitnim i beznaċajnim stvarima kao što su "gledišta" zdravog razuma o svijetu i pojedinosti moralnog ophođenja u društvenom ųivotu. "Postoje, međutim, drugi razlozi, duboki, teško shvatljivi, koji su izraz smirenja, a ne samo logike, razlozi istanċani i pristupaċni

jedino mudracu . . ." (*Brahma-đala-suttam, Digha-nikayo* 1). -- Te razloge počela je da primjećuje tek generacija koja se polovicom stoljeća počela sklanjati ovamo pred opasnostima drugog i trećeg svjetskog rata.

Priča o zecu

Poslije završene školske svečanosti samanere su otišli u hram na obred pjevanja pirita, a dayake su se spustili u podnožje brijega da večeraju. Ja sam radije ostao u hramu bez večere kao i samanere, nego da se pridružim družini bučnih dobrotvora.

Kolikogod se i danas nastoje prenapeti "rasne" razlike istočnjaka i zapadnjaka, osobito na području religioznog doživljavanja i sposobnosti, u jednoj vrsti meditacije, koju je osobito Buddho naglašavao kao temeljnu za isposnički život, istočnjak ostaje patuljak u odnosu prema zapadnjaku u snazi tzv. "realizacije". To je meditacija o odvratnosti hrane prema kojoj sam od djetinjstva imao najsnažnije sklonosti. U jednom od sljedećih pisama, gdje namjeravam govoriti o unutrašnjim pobudama koje su me dovele ovamo, pokušat ću snagu tog doživljaja opisati Buddhinim riječima, jer smatram da prigovore Buddhinu pesimizmu i *eskapizmu* (bježanju od svijeta) ne treba pobijati i odbijati kao neshvaćanja i neistine, nego prije svake tendencije "razjašnjenja" termina treba izrazitošću Buddhinih vlastitih riječi opisati doživljaje tako spornih vrednota u potrazi za kojima malo koji od njegovih profesionalnih "sljedbenika" želi da ga slijedi. Za mene je neosporno da su to prigovori kojima u svakom izvornom religioznom doživljaju odgovaraju duboke i neophodne vrline, i zato su u osnovi pravilno postavljeni prigovori s anti-religioznog stanovišta, prema kojima se bolje suzdržavati od suda i osude. U pitanju je suočenje izvornih doživljajnih suprotnosti, a ne nesporazum i zlonamjernost. U takvim suočenjima smionost treba očekivati od onoga koji zna da gubi igru.

Kad sam izašao iz hrama, puteljci koji sačinjavaju krst u sredini i pačetvorinu dvorišta bili su obrubljeni uljanicama u ljuskama kokosovih oraha, a isto tako i stepenice do stabla *bodhi* i krug oko njega. Obilaženjem oko stabla završio je večernji obred. Dok su se djeca razilazila po svojim *kutima* (izbama) među stijenama iza hrama, promatrao sam izložbu ornamenata nacrtanih u pijesku. Nacrti su razdijeljeni u kvadrate čija je stranica široka kao lepeza oštre palmove metle, nešto manje od pola metra. Sastoje se većinom od ukrštavanja valovitih i ravnih crta, izdubljenih bodljama metle, koja im je kist, kao velikim češljem.

Nešto kasnije vratili su se s večere muški predvodnici elita *dayaka*, da čekaju na *daršan* (pobožno "gledanje") *maha-thera*. To se poklonstvo, naravno, nastavilo u dugi "nevezani" i sve bezvezniji razgovor. Izuzetno ovom prilikom i u ovoj okolici bilo je tema zanimljivih za moja prva iskustva u novoj društvenoj sredini.

Našavši me posve samog kako mirno i pažljivo promatram dvorište u večernjem osvjetljenju, *dayake* su mi predusretljivo počeli razjašnjavati i dublju, mističnu pozadinu "neobičnog sklada" koji ovdje obuzima osjećaje hodočasnika. Drugim riječima, počeli su mi pričati o čudotvornoj prošlosti maha-thera. Da ne prijeđem odmah *in medias res*, iz učtivosti i poštovanja, spomenut ću jedan drugi svakodnevniji događaj što se priča o jednom drugom maha-theri, kojega osobito cijenim. O njemu sam razmišljao promatrajući lijepo osvjetljeno dvorište i stablo probuđenja. Doista, taj me je prizor podsjećao na mirne crte tamnog lica izbrazdanog i osvjetljenog kao predvorje ovog školskog hrama.

Jednog je jutra moj maha-thero pred nekim hramom pošao prema stablu *bodhi*. Kad se približio, primijetio je da je u podnožju stabla jedan mali samanero zadubljen u molitvu prignut ničice do zemlje. Dijete mu se činilo isuviše maleno za učenika hramske *pririvene*. U strahu da se djetetu nije nešto dogodilo, maha-thero se prignuo

nad njim i htio da ga podigne. U tom času dijete je preplašeno poskočilo i raspršilo se u snop svjetlosnih zraka. Bilo je jedno od nebeskih bića "niskog Brahminog svijeta", privučeni svetim stablima ka zemaljskom životu.

Neobični predživot maha-thera kod kojega smo se sad nalazili u posjeti bio je srećom manje čudotvoran, ograničen na prijateljstvo sa životinjskim svijetom u slobodnoj prirodi za vrijeme njegova osamljenog života u džungli. Među tim doživljajima ističe se priča o zecu.

Običaj je da pustinjaci koji žive u teško prohodnim šumama ili visokim stijenama izlaze prije podne do nekog pristupačnijeg mjesta u okolici naselja odakle im mještani donose hranu. To je mjesto, u jedinom slučaju koji mi je poznat i koji će se nadovezati na ovu priču, u blizini rijeke. Mjesni dayake su tu sagradili kolibu od lišća gdje pustinjač prima hranu, održi im propovijed, a zatim se povlači da jede, okupa se u rijeci, opere što mu je potrebno i snabdije se vodom do sljedećeg dana. Da određene ptice (ne samo vrane) prate pustinjaka tom zgodom, a uz to i pokoja srna, spada u klasičnu sliku koja nije nepoznata, bar u umjetnosti, ni na Zapadu. Ovdje postoje po šumama patuljaste srne koje su vrlo lijepe. Jedna navodno još živi i na nenaseljenoj strani našeg drugog pustinjačkog otoka, ali je nisam vidio. Ne usuđuje se približiti naselju zbog opasnosti od pasa. Shvatljivo je također da se ptice i druge životinje koje prate pustinjaka smjeste u blizini mjesta gdje dobiva hranu, čekajući svoj dio i tako "služaju propovijed". Životinja pod zaštitom jednog čovjeka ne boji se u njegovoj blizini drugih ljudi. Ipak u ličnoj privrženosti svake životinje ima uvijek ponešto neobično i dirljivo. Tako se ovom maha-theri u njegovoj osamljenoj *arañni* pridružio kao najbliži prijatelj jedan zec. Prilikom dijeljenja hrane i propovijedi na rubu šume zec je imao svoje stalno mjesto pored ljudskih *dayaka* i slušalaca, gdje je sjedio pažljivo i ponosno, uvijek miran i uspravan s načuljenim ušima. U to vrijeme pustinjač je imao kod sebe i jednog samanera kao ličnog pomoćnika i učenika, po drevnom običaju. Jedne noći pustinjač se trgnuo iz sna, probudio učenika i rekao mu da zecu u šumi prijete neka opasnost. Iako se nisu čuli sumnjivi glasovi i nije se moglo lako odrediti u kojem smjeru treba poći u potragu za zecom u mrkloj noći, obojica su se uputili s fenjerom u šumu. Doista su naišli na zeca koji je bježao prema njima da se spasi od progonitelja. Donijeli su ga u spilju, a sljedećeg dana zec je opet otišao svojim putem, vraćajući se redovno na svakodnevnu propovijed još nekoliko godina. Zatim je nestao.

Činjenica da se radi upravo o zecu, daje priči posebnu ikonografsku važnost. Zec je slika koju svaki buddhist od djetinjstva gleda na punom Mjesecu. Iz jedne od najpoznatijih priča o Buddhinim ranijim životima (*đatakam*) svakome je također poznato i kako je zec stigao na Mjesec. Povod je bila njegova dobrovoljna žrtva da se po prastarom indijskom običaju živ spali (iako taj običaj ne odohrava nijedna indijska religija). Prije nego je skočio u vatru, dobro je stresao svoje krzno i glasno povikao buhama i drugim "dahom obdarenim bićima" koja su se tu mogla naći da se razbježe. Ali snaga njegova asketskog "žara" (*tapas*) bila je toliko toplija od vatre da je vatru pretvorila za njega u onaj čuveni "plamen koji rashlađuje", u kojem su oduvijek uživali mistici, pa još i Ramakrišna u 19. vijeku. I tako je požrtvovni zec kojeg vatra nije htjela da spali zbog njegove svetosti božanskom odlukom uzdignut u hladni sjaj Mjeseca da do kraja životnog ciklusa ovog svijeta bude svjetli uzor ljudima. Naravno da taj zec nije bio nitko drugi nego "sam Buddho u svom ranijem životu".

Ta nas je ikonografska okolnost te večeri dovela do aktualnije teme o samoubojstvu. Samoubojstvo nije bilo zabranjeno u ranom buddhizmu niti je grijeh u svim slučajevima bez izuzetka, iako su izuzeci postajali sve rjeđi. Jedan je takav slučaj upravo "preokupirao" revnosne dayake. Treba li napraviti skandal i raspiriti javnu sablazan, ili ne treba? Teolozi se nisu jednoznačno opredijelili. Mišljenja među "inteligencijom" su podvojena. Konačno, u buddhističkom kanonskom pravu (*vinayo*) postoji i tehnički termin "pustiti da trava

naraste", koji se upotrebljava i kao formula zvaničnih odluka.

Samoubojstvo je uspješno sredstvo za rješenje od nepodnošljivih tjelesnih bolova samo za one koji su već postigli u duhu "oslobođenje od životne žedi" i "utrnuće" svijesti o sebi. Zato se duševna patnja ne uvažava kao opravdanje samoubojstva. Ona je dokaz egzistencijalnog neznanja, nedostatak mudrosti. Ostalima odlaganje patnje koje se postiže tjelesnim samoubojstvom ne olakšava nego znatno otežava moralno stanje za koje ih u budućem životu, u bilo kojem svijetu -- ljudskom, životinjskom ili paklenskom -- očekuje odmazda ili obični bezlični nastavak svakodnevnog životnog bola. Patnja nije samo "prva sveta istina" života, ona je i njegov uzrok i njegov smisao. I tu zec na Mjesecu treba da nam posluži kao uzor: Treba znati podnijeti plamen života!

Ima razloga da se nedavni slučaj samoubojstva jednog engleskog *bhikkhu* ovdje uspoređuje s klasičnim slučajevima slavni i "već za života oslobođenih" Buddhinih učenika (Tako će bar nastaviti tokom godina da tvrde njegovi hipijeovski sljedbenici u procesu njegove kanonizacije, smatrajući ga osnivačem svoje narkotičarske sekte.) -- Prvi je razlog medicinska dijagnoza. Većina slavni Buddhinih sljedbenika koji su umrli prije njega, a i sam Buddho, predodredili su i najavili više ili manje svečano dan svoje smrti. Razlog nije natprirodan. Svi su oni umrli od dizenterije. Jednome se raspukla koža na trbuhu, a crijeva se razletjela na sve strane. Drugi se mirno okrenuo k zidu na svojoj postelji nakon što se oprostio s učenicima, pokrio se monaškim ogrtačem i napustio život. Većinom su uspjeli da predvide koliko im dana ostaje da s potrebnim naporom volje stignu do mjesta gdje su željeli umrijeti. Buddhi to nije sasvim uspjelo, umro je na putu. Evo primjera klasičnog savjetovanja o tome pred donošenje konačne odluke:

Sariputto, Buddhin najugledniji učenik po mudrosti, išao je da posjeti i utješi bolesnog druga Čhanno: "Nadam se, dragi Čhanno, da ti je bolje, nadam se da ćeš izdržati, nadam se da ti bolovi popuštaju, da ne postaju žešći". -- "Nije mi bolje, dragi Sariputto, ne mogu da izdržim, bolovi mi ne popuštaju nego postaju žešći. Poslužiti ću se bodežom, ne želim da živim." -- "Nemoj se, dragi Čhanno, služiti bodežom! Treba da preživiš, mi to želimo! Ako nemaš povoljnu hranu, ja ću ići da ti je nabavim. Ako nemaš potreban lijek, ja ću ići da ti ga nabavim. Ako nemaš dobru podvorbu, ja ću te dvoriti." -- "Dragi Sariputto, ne oskudijevam ni u čemu... I ja sam sam dvorio učitelja sa zadovoljstvom dugo vremena. Ovako me shvati, dragi Sariputto: Isposnik Čhanno će se poslužiti bodežom bez grešne namjere... Za onoga tko je nadišao smrt i rođenje ne postoji ni 'ovdje' ni 'tamo' ni 'između jednog i drugog'. To je stanje samo po sebi prestanak strahovanja." -- Kad je Buddho doznao za okolnosti Čhanninog samoubojstva i kad ga je Sariputto zabrinut upitao za posljedice takve smrti, rekao je: "Zar nije, Sariputto, isposnik Čhanno izjavio upravo tebi da to čini bez grešne namjere? U tom smislu ni ja ne smatram da ga treba osuđivati. No tko god na takav način odbaci svoje tijelo, ali ne i težnju za drugim tijelom, za toga smatram da zaslužuje prijekor". (*Mađhima-n. 144.*)

-- Je li i engleski *bhikkhu* u istim izvanjskim okolnostima postigao "oslobođenje od života"?

Odgovor "modernog" dogmatičara-laika glasi: "Dosta je, ako je bio bar *sotapanno* ("u struju-pao"; zahvaćen strujom oslobodilačke misli tako da će neizbježno postići "probudjenje" i "utrnuće" najdulje u toku sljedećih sedam života od kojih nijedan više ne može biti podljudski), a o tome je sam sebi izdao svjedodžbu na pali jeziku na listu zlatno obrubljenog papira!

Za tu pretpostavku ima i drugih povoda. Glavno priznanje njegove svetosti poteklo je, naravno, od životinja. Nije poznat nijedan drugi pustinjač kojega je prilikom izlazaka iz džungle slijedilo toliko raznorodnih životinja kao

ovog Engleza. Osobito je bila cijenjena njegova vještina u ophodanju s "tarantulama", ogromnim paucima otrovnim ne manje od zmija. On ih je redovno bez poteškoća skidao sa stijene i stavljao kuda je želio. Usred te idile koja je trajala desetak godina u potpunoj osamljenosti, engleski svetac se ipak odlučio na samoubojstvo, navodno, kad su mu bolovi od amebne dizenterije postali nesnošljivi, a slavni *ayur-vedski* (narodni) liječnici nisu mogli da mu pomognu svojim hiljadugodišnjim sedmerostrukim prekuhavanjima trava i korijenja. U svojoj spilji bio je dobro snabdjeven pali književnošću. Bio je dobar poznavalac tog klasičnog jezika Buddhina učenja. I to već otežava zasluženi uspjeh književnog djela koje je ostavio u rukopisu. To je prvi dublji pokušaj da s otvorenog egzistencijalističkog stanovišta osnovna načela Buddhine nauke prikaže u posve novom svjetlu i postavi ih u posve nove uzajamne odnose, odbacujući potpuno tradicionalne komentare institucionalne vjere i na njima osnovane "moderne", "zapadnjačke" i "znanstvene" interpretacije buddhizma kao genetske teorije evolucije na osnovama moralnog determinizma po uzoru "stroge" njutnovske mehanike. Djelo, koje je jedan laik umnožio ciklostilom, naišlo je na velik interes i izvan Sri Lanke, usprkos stručnom neshvaćanju i teološkom nepovjerenju.

Egzistencijalistička literatura u posljednjih desetak godina (tj. poslije 1950.) sve više prodire u spilje intelektualnih pustinja i izbe isposnika po đunglama ove zemlje. Tu sam neki dan pronašao Sartreove romane i drame -- gdje sam se najmanje nadao -- u ostavštini jednog od najuglednijih poslijeratnih učenjaka i prevodilaca među stranim *bhikkhuima*, koji je također prerano umro. Njegovih nekoliko nedovršenih eseja, uz znatan već objavljeni prevodilački opus, pisani su krajnjom engleskom oprežnošću teologa, a temelj im je niz anonimnih citata iz Sartreova *Bitka i ništavila* o "lažnoj vjeri i uvjerenju" (*la mauvaise foi*). Potkraj života taj je učenjak za ovdašnja međunarodna "pravovjerna" izdanja preveo i popratio kratkim opreznim komentarom jedan od Buddhinih govora iz poglavlja o ništavilu (*Surinata-vaggo*) *Mađđhima-nikaye*, manje značajan i implicitan u pogledu smisla osnovnog termina (koji taj prevodilac prevodi "void") od drugog govora o istoj temi u istom dijelu. Sartreova filofska djela iz te ostavštine nisam našao. Doznao sam da se nalaze kod nasljednika samoubojčine spilje, jednog mladog *bhikkhua* iz "Zaljeva San Francisca", prvog legla hipijevske bujice koja je sa Zapada u to vrijeme naglo provalila i ovamo u pustinjačka skloništa i proglasila se za "sektu" nesretnog samoubojice (koji je postao morfinist za vrijeme rata).

Mimo toga nepovoljnog puta preko Engleske -- jedine zemlje u koju egzistencijalizam u filosofiji, bar do tada, nije uopće prodro -- spomenuo sam da se ovdje već udomaćio Krishnamurtijev egzistencijalizam, naravno još posve neidentificiran kao takav, preuzet iz Indije, zemlje svog nastanka, gdje je nužno ostao potpuno neshvatljiv i izoliran. Upravo danas Krishnamurtijeva nepostojeća teorija meditacije (ili možda "anti-meditacije" u duhu "anti-filosofije" i "anti-kulture") izaziva ne samo zabune nego i slomove ličnih savjesti, upravo zato jer djeluje kao nepostojeća snaga, iz praznine, iz nepopunjenog dijela jedne filofske misli. S tim je u vezi posljednji doživljaj ove večeri koji želim ispričati.

"Znanac bogova"

"Znanac (ili tačnije "znalac") bogova" je jedan od najmlađih ĩana, dječak prerano iskorijenjen iz jedne izrazito cejlonske, suviše složene društvene sredine; iz porodice Tamila, indijskih doseljenika koji redovno stižu ilegalno, a od najcrnje indijske bijede razlikuju se jedino po još žilavoj volji da rade i da se uzdignu gdje god mogu. Ovdje im to lako uspijeva. Iako je tamilsko prodiranje na Cejlon hiljadugodišnja pojava, registrirana već

u eposu "Ramayanam" iz legendarnih vremena kad se čovjek nije još potpuno odvojio od majmuna, ovdje oni djeluju uvijek kao pomladena, pa i agresivna, narodna cjelina. Mladić o kojem govorim potječe osim toga iz obitelji staroindijskih kršćana koji su, još više nego staroindijski (tzv. "crni") Židovi s jugozapadnih obala, u Kerali, brojčano znatni, ali ipak manjina u iseljeničkim krugovima. Iz razloga koji mi nisu poznati, roditelji su ga poslali u katoličko sjemenište. Iako mu intimno poznanstvo s bogovima nadomješta interes za čitanje knjiga, ipak mi se čini prilično razumljivo da se u katoličkom sjemeništu brzo ispoljila inokosnost njegovog mysticizma, a još više mu je, bez sumnje, studije onemogućio nomadski nagon. Stranac među cejlonskom omladinom, došao je po svoj prilici tim posrednim putem u dodir s buddhističkim shvaćanjima čija ga je zazornost u katoličkom sjemeništu lako privukla. Na Cejlonu je taj motiv klasičan već oko sto godina, otkad su se vrlo svečano pojavili prvi "zapadni" obraćenici na buddhizam (pukovnik američkog oslobodilačkog rata Olcott i Ruskinja Blavatska). Dalje je mladi Tamil slijedio dovoljno uhodani put "purgera" u buddhizam. Cejlonski "purgeri" (*burghers*) se uporno drže svog holandskog porijekla, i ako se zovu Perera, Fernando, pa čak i de Silva (s pravopisnom alternativom de Zylwa). Poput purgerskih odrođenika i mladi je Tamil po svojim kršćanskim vezama liberalnijeg smjera dospio u buddhistički red i samostan kojemu pripadaju ģane iz inozemstva, pa je bio zaređen na našem pustinjačkom otoku. Ali za sada, bar privremeno, tu više ne spada.

Prvi put sam ga vidio opisane večeri u piriveni, u bijeloj odjeći *upasake* s pomno nauljenom kovrčavom kosom, prvom nadoknadom koju je sebi dopustio nakon odlaska iz reda ošišanih *bhikkhua*. Svog zvučnog monaškog imena se naravno nije odrekao, a nije, se, po izgledu, odao ni drugim svjetovnim užicima nego je pokušao da ostane "privatni svetac". Pokušat ću da pokažem kako i zašto su njegove pobude bile tragičnije i dublje, osobito s obzirom na njegovu mladu dob. Moj drugi susret s njim to je zorno potvrdio.

Bio je pokoleban već na početku svog buddhističkog puta Krishnamurtijevom osudom pustinjačkog meditativnog života, osudom prema kojoj svaki asketski i samostanski put vodi jedino do umjetnog umrtvljenja duha, a ne do istinskog oživljenja slobode i lišenja od egzistencijalne patnje. Buddhistička meditacija, a i s njom usporedni put racionalnog uviđanja istine o životu i svijetu na osnovu "analize pojavnih sklopova" isključuje svaku djetinjastu osjećajnost i odanost bogovima. Time još ne dolazimo do odlučnog sukoba s Krishnamurtijem. Mističke vizije i čuda smatraju se pojavama zastranjivanja s Buddhinog "jedinog puta" koji vodi kroz ništavilo. Zato je potrebno "budnom sviješću", a ne stajanjem na glavi i nemogućim zaplitanjem ruku i nogu, snažno suzbijati prodor halucinacija u meditativni napor. Meditacija je osnaženje budne svijesti, a tim samim proces doživljajnog pražnjenja. Razlika između Krishnamurtija i pali buddhizma u tom pogledu počinje tek s Krishnamurtijevim odbijanjem svake pretpostavke o metodičkoj njezi i kultiviranju duha. Po tom odbijanju uspoređuju ga često s japanskom zen buddhizmom, mada se i tamo odbacuje jedino racionalna strana meditativne discipline i zamjenjuje umjetničkim ekvivalentom koncentracije, ali se ne odbacuje i osnovno shvaćanje o potrebi vrlo rigorozne duhovne njege. Ali iz zen anegdota, koje Krishnamurti često anonimno prepričava, ne postaje primjetan takav rigorizam samuraja.

Suprotno svemu tome, tipični hinduizam je kult potpune predanosti "božanskoj ljubavi" (*bhakti*) i namjernog raspirivanja halucinacija o svijetu bogova. Ta su obilježja probujala s islamskim utjecajima kao što i samo ime "hinduizam" odaje porijeklo i vrijeme konačnog oblikovanja onoga što se pod tim imenom podrazumijeva u zemlji Bharata, jer je *Hindu* perzijski, muslimanski naziv za indijske nevjernike, koji su i to obilježje kao i sve ostalo što dolazi izvana s novim osvajačima primili nekritički i bez uvrede kao svježju hranu koju treba probaviti i preobraziti u izmetine.

Mladi Tamil nezadovoljan kršćanskom teologijom a zatim i buddhističkim racionalizmom i potcjenjivanjem bogova, pa čak i nijekanjem duše, došao je do uhitrenog zaključka da mu je pravo mjesto vjerojatno ipak među svecima i mudracima njemu nesuđene iskonske domovine njegovih praotaca, Indije. I tako se uputio kao izbjeglica iz buddhističkog samostana s krajnjeg juga na krajnji sjever Sri Lanke, u predio koji je najbliži Indiji i najgušće naseljen Indijcima. I ovdje na jugu ima nekoliko čuvenih hinduističkih svetišta i svetaca-sadhua koji žive pustinjačkim životom. Međutim, na sjeveru je čuo da postoje i neki slavni majstori i učitelji *yoge*, privlačni i za evropske mlade žene od kojih se nikad nije posve odvojio, pa se uputio tamo. Nije mi poznato šta je bilo razlog da se ni tamo nije snašao kako je želio. Možda najdublje dno njegovih nomadskih instinkata. Uza sve to nije se nikad odrekao svojih asketskih težnji da se tim putem uzdigne do nadljudskih visina i moći (učenje o "natčovjeku" je prastari indijski ideal). I tako mu nije preostalo drugo nego da se obrati svojim ranijim "dobrim prijateljima", osobito g. Neustrašivom (Abeya), *dayaki* koji ga je prvi oduševio za Krishnamurtijev "anarhizam" kao kratki put u komunu nebeskog socijalizma (a ne više "carstva"). To je bio, ne sasvim slučajno, isti onaj *dayako* koji je i mene doveo u ovo hodočašće.

Naš sljedeći susret bio je na pustinjačkom otoku poslije događaja koje ovdje opisujem. Došao je kao hodočasnik na poziv svog ranijeg najboljeg prijatelja, mladog cejlonskog *bhikkhua* za kojeg život znači beskorisnu i bespredmetnu užurbanost u cilju krajnje moguće prijaznosti. Prijaznost je, naime, (bar u njegovom tipičnom slučaju) izvor *tamaše* ("cirkusa") na svijetu, prizora koji uspijevaju da zaokupe ljudski duh toliko da ne preostaje mjesta u životu ni za kakvu "zadnju misao". Uz pomoć ovog "dobrog prijatelja" (*kalyana-mitto* je u klasičnoj terminologiji učitelj meditacije) uspio je da poprimi izgled nesvakidašnje ličnosti "božjeg luđaka": Stigao je na svoju nesreću na otok na dan kad redovnici peru i boje svoju odjeću prekuhavanjem u određenom lišću i korijenju. Rekao sam već da mu prijateljstvo s bogovima nije ni ranije pomoglo kao podstrek za studije i čitanje tekstova. Zbog toga mu je bila nepoznata i ova osnovna Buddhina parabola na području teorije o meditaciji:

"Kad bi majstor ili njegov pomoćnik uzeo da boji odjeću koja je prljava i zamrljana pa bi je odmah zagrnurio u rastvor bilo koje boje, plave ili žute, crvene ili ljubičaste, odjeća bi paprimila samo lošu i nečistu boju. Zašto? -- Zato jer nije čista. Isto tako i okaljani duh može da očekuje samo loš uspjeh u spoznajnom naporu. "

(*Madđhima-nikayo*, 7)

Pošto gost nije imao dovoljno vremena, zagrnurio je svoju prvobitno bijelu odjeću u boju monaških ogrtača, dobro je iscijedio i stavio da se suši. Košulja mu je kasnije izgledala kao loše obojeno uskršnje jaje. Snažnije obojena, vjerojatno prljavija mjesta ispala su tamno crvena. Odjeća je puštala boju i prenosila je na njegovu kožu sa znojem i kišom. Budući da je tada odlučio da se vrati u red buddhističkih redovnika, dobri prijatelj mu je savjetovao da prethodno odreže kosu. Dva sredstva je dobri prijatelj mogao odmah lično primijeniti: britvu ili škare. Pokajnik ipak nije mogao da se odluči za britvu. Konačno, još ništa nije bilo konačno odlučeno. Na nekoliko mjesta je pokušavao da ostane kod pustinjaka kao ponovni pripravnik (*upasako*), ali ni jedno nije potpuno odgovaralo njegovoj unutarnjoj potrebi da se posveti isključivo meditaciji, da bude oslobođen dobrih običaja metenja dvorišta, čišćenja hrama i obreda za koje treba učiti tekstove pjesama, a uz to i pjevanje proze. Da se vrati na otok, na ishodišnu tačku, treba postupati oprezno; u tom su se obojica suglasili. I tako su se odlučili za škare kao polovičnu mjeru. Kosa je bila odsječena samo napola. Ono što je ostalo izgledalo je kao stepenasto runo ostrižene crne ovce. Da popravi utisak, dobri je prijatelj obrijao prostor oko uha nekoliko centimetara široko i bez prijelaza, mada je i tu mogla da posluži kao uzor Buddhina nauka koja se produbljuje "postepeno kao

pjeskovito dno" Indijskog okeana u Tamil Nadu (domovini Tamila). Tako ga je dobri prijatelj, u udubini panja kojim se ribarska djeca služe za učenje svog zanata, poslao na drugu obalu, u smeđi svijet. Ja sam trebao da iskoristim ovu rijetku priliku za stjecanje mnogostrukih zasluga pa da mu poklonim par starih sandala. To sam odbio i ponudio radije da mu nabavim par novih. On je, međutim, bez moje zasluge otišao bos kako je i došao.

-- Šta ga je dovelo do ovog stanja? -- pitali su retorički učeni *dayake* još one večeri u piriveni kad se pojavio pred nama čist, odjeven u bijelo i počešljan.

-- Krishnamurtijeve ideje, odgovorila je ogorčena manjina pravovjernika. Većina je smatrala da nije tako. Među njima bio je i glavni krivac, njegov i moj *manager* Abey.

Kad smo ovdje naknadno komentirali slučaj, suglasili smo se da su krivi nemoralni *dayake*, "inteligencija", koji su se poslužili njime za razonodu da primjenom na druge provjere svoje parapsihološke eksperimente.

Tako smo do sada primali i ispraćali "rasipnog sina", posve u skladu s pričom pod istim naslovom koja je u buddhističkoj *Saddharma-pundarika-sutri* obrađena mnogo, mnogo opširnije i nešto ranije nego u Evanđelju. Ovdje se otac nije odmah odao, iako je prepoznao sina "već izdaleka", a sin nije prepoznao njega ni svoj negdašnji dom "nakon toliko stotina, toliko hiljada godina" lutanja, u onim sretnim vremenima kad je ljudski vijek bio prosječno 80.000 godina. Otac je pristao na sinovo traženje da mu povjeri smetlarski posao; promatrao ga je kradomice pri radu, ocjenjivao njegovu sklonost i sposobnost pokajanja i ispaštanja i postupao s njim sa sve više povjerenja dok mu konačno na samrti, kad je stvar postala već svima sumnjiva, nije prepustio svoje neizmerno blago, ostavivši druge kratkih rukava.

Sastanak u pustinjačkoj piriveni s neustrašivim *dayakom* (Abeyom) nije bio slučajan. U svojoj očinskoj velikodušnosti on je odlučio da se pobrine za zalutalog mladića, da ga ponovo smjesti u buddhističku zajednicu i da mu negdje u zakutku, gdje mi ostali to nećemo naročito primijetiti, bolje razjasni smisao neshvaćenog socijalizma u Krishnamurtijevu učenju. U tu svrhu prevrtao je iz ruke u ruku knjižicu koja je sadržavala jedan davni kratki Krishnamurtijev govor pod naslovom "O zajedništvu", ili slično.

-- Istina je da je Krishnamurti protivnik svakog povlačenja u samostane i pustinje i da smatra da ta "klasična" vrsta meditacije može proizvesti jedino otupljenje ili ugušenje duha. Ali... Iako je Znanac bogova još vrlo mlad, potrebno je ipak, zaboga, već misliti i na vlastito obezbjeđenje. Zar nije i Buddha u čuvenoj paraboli o slijepcu koji slijepca vodi, a i inače, isticao da onaj tko nije najprije usavršio sebe ne može biti od koristi ni drugome, a grijeh bi bilo sumnjati u socijalnost Prijatelja bogova.

Izgleda da je mladi Tamil konačno na svoj način shvatio važnost te najveće pouke svog samozvanog Neustrašivog učitelja, pouke o društvenoj bezbjednosti ispred i iznad svega. Ne upuštajući se neposredno u razgovor s učenicom, upozorio sam prije, a i kasnije, Neustrašivoga da je prema nauci učiteljeva učitelja Krishnamurtija vjera u bezbjednost prvo obilježje loše vjere i lošeg karaktera s kojim treba razračunati, baš kao i u slučaju drugih istinskih filozofa egzistencije, učitelja istine koja se prema Krishnamurtijevim riječima "ne može opetovati". -- Blenuo je u mene i očividno posumnjao u moju fizičku realnost jedan trenutak, a zatim je počeo prevrtati među prstima, kao brojanice, Krishnamurtijevu davno zaboravljenu, ali tako važnu knjižicu o "zajedništvu" koju je on u to doba svakako želio da razjasni u duhu maoističke mode među omladinom.

Ne! Ni tu nećete naći da piše da je agitacija za opoziciju nešto drugo nego agitacija za vladu -- "na ovom svijetu"

-- dodao sam u zaključku ove tri Buddhine riječi da tačnije omeđim mjesto i vrijeme vlastitog nalazišta.

Doviđenja!

Sljedećeg jutra, pred odlazak, doživio sam još nešto što me se iz ličnih razloga najdublje dojmilo. Doznaviši da ostajem dulje vremena u Sri Lanki i da je svrha mog boravka studij meditacije, maha-thero me je poveo u nevidljivo zaleđe pirivene. Na zaravni usječenoj u stijenama, iznad šumskog potoka u koji se slijevaju svi tanki mlazovi iz nabora među gromadama pod čijim su potkrovljem sazidane pustinjačke kuti, počinje da se izdiže iz prostranog temelja veliki četverokut jedne nove zgrade. To će biti samostan za one koji požele da se potpuno povuku u meditativni zatvor. Slika tlocrta je određena prastarim uzorima: Zgrada će biti oko dvadeset metara dugačka, a sadržavat će svega osam malih ćelija, po dvije u svakom uglu. Ispred ćelija bit će propisno dugačak hodnik za meditaciju u hod. Po sredini hodnik će biti pregrađen zidom koji će odvajati dvije susjedne ćelije. Prozora neće biti, otvori za svjetlo su uglavnom u potkrovlju kao u većini cejlonskih kuća, koje zbog zračnosti i čistoće nemaju ni tavana ni stropa, nego samo krov pokriven crijepom, koji redovno prokišnjava. U sredini uzdužnog zida zgrade hodnici se završavaju pred ulazom u veliku prostoriju u sredini, kao rimski atrij. Ta nerazmjerno velika prostorija bit će hram koji neće služiti za obredno sastajalište, nego također za tihu meditaciju, pred Buddhinim kipom i u mirisu tamjana, za one koji ponekad zažele raspon te svečane i mistične sredine. Tko se povuče u tu osamu, taj neće izlaziti iz zgrade određeno vrijeme, najmanje šest mjeseci. Brigu o donošenju hrane i ostalome vodit će jedan bhikkhu iz pirivene koji će također biti meditativni isposnik. Pouke o meditiranju neće biti, odgovara maha-thero na moje pitanje, jer Sri Lanka još uvijek oskudijeva doista sposobnim učiteljima Buddhinog "jedinog puta". Dosadašnji rijetki gradski centri s tečajevima za javnost, po burmanskome uzoru, nalaze se u opadanju kao neuspjela turistička atrakcija.

Da je zgrada bila dovršena, ne bih oklijevao da odmah ostanem u samici. Ovako sam odgodio svoj povratak. Pitao sam se na povratku -- ne bez stanovitog užasa pred samim sobom, jer užas pred pustoši i bijedom na vlastitim prelomima prati svako nepredviđeno suočenje sa samim sobom -- pitao sam se šta tako snažno počinje da me privlači na ovo mjesto buduće meditativne tamnice. Očito prava je meditacija danas moguća samo u takvim umjetnim samicama. U đunglama i prirodnim spiljama ne javljaju se samo smetnje od prirodnih opasnosti i nedostataka, koje će osobito čovjeku nenaviklom na njih od rođenja nužno i trajno remetiti unutrašnje spokojstvo. U onima koji se povlače na takva mjesta izgleda mi da je vrlo vidljivo avanturistički nagon još mnogo snažniji od potrebe za istinskim spokojstvom. To vrijedi i za domaće kosmate, bradate i pretjerano bijelo obučene imitacije neukusnih slika Isusa Krista, tim prije što je opasnost od zmija, leoparda i divljih slonova daleko manja nego navala vjernika iz okolnih sela, za koje je prisutnost "svetog čovjeka" (osobito ako je došao iz dalekog bijelog svijeta) ponos i dika i garancija božjeg blagoslova i dobre žetve, pa neće izostati ni hodočasnici koji nailaze izdaleka.

Podsjetio sam se na opis svijeta kao tamnice koji je Schopenhauer (u *Parerga i Paralipomena II*) našao u ranoj kršćanskoj književnosti kod Klementa Aleksandrijskog, i dalje razvio u svojoj indijski inspiriranoj filosofiji: već fizionomiju ljudi u poslovnoj vrevi oko sebe lakše ćete shvatiti ako u svom bližnjemu gledate robijaša i ako je priroda i težina njegova zločina gledaocu još nepoznata.

I ovdje na pustinjačkom otoku, gledajući na svijet iz kojeg sam se izolirao u dobrovoljnu internaciju, doživljavam

sam sebe pogdjekad, sa stanovišta sudbine koja me je dovela ovamo, kao zločinca koji se najprije smjestio u zatvor, a zatim izvršio zločin za koji se prethodno sam osudio.

Rev. 5/8/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljadic/skola.html

Pisma sa pustinjačkog otoka

Čedomil Veljačić

[Puni mjesec nad Kolombom](#) ■ [Posjete pustinjacima](#) ■ [Jedina knjiga na pustom otoku](#) ■ [Posjeta pustinjačkoj školi](#)

[Priroda oko mene](#) ■ [Pabbađđa -- odlazak u beskućnike](#) ■ [Korak iz vječnosti](#) ■ [Punća Koći](#) ■ [Unapređenje -- i odlazak](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Priroda oko mene

“Jer, čovjek je skrovit kao spilja, a životinja otvorena kao ravnica.”

*Mađđhima-
nikayo, 51)*

Početak marta (1966.) zahvatila me je denga-groznica, nova bolest uvezena prije nekoliko godina iz Afrike u Južnu Aziju s politikom afro-azijskog bratstva i jedinstva, čiju vezu garantira brojna indijska kolonija osobito duž istočnih obala Afrike. Bolest traje sedmicu dana, a osjećaj tjelesne i duševne slomljenosti, koji odgovara gripoznom stanju, traje još jednu sedmicu.

Srećom, za vrijeme moje bolesti počele su kiše. Kišilo bi svakog poslijepodneva, a često i dugo u noć. Mirisi naglog tropskog gnjiljenja đungle ponekad su postajali neugodni. Ipak je prevladavao osjećaj ugodne svježine.

Naviknut na indijska kišna razdoblja, očekivao sam da će se takvo vrijeme nastaviti bar nešto duže od mjesec dana, a veselilo me je da nema neprekidnih kiša kao ponegdje u Indiji. Međutim, već nakon nešto duže od jedne sedmice kiša je prestala, a počelo je ljetno razdoblje "lijepog" vremena. (Kasnije sam shvatio da su mart i septembar ovdje razdoblja redovnih kraćih i blažih kiša između ljetnog i zimskog monsuna.) Ali ni razdoblje lijepog vremena nije proteklo bez povremenih kiša. Zanimljivo je da mi nitko, ni Evropljani koji ovdje žive već nekoliko godina, a pogotovo Cejlonci, ne znaju reći ništa o tim "razdobljima". Godišnjih doba izgleda da ima malo previše ovdje u blizini ekvatora, iako neka od njih imaju vrlo ravnomjerna obilježja, kao ove nedavne kiše, ali prebrzo prolaze i lako se zaboravljaju u naglom toku bujne prirode.

Ipak, za mene će kratko razdoblje martovskih kiša ostati u nezaboravnoj uspomeni. Po noći, za vrijeme kiše i lomljave, koja nije prouzročena snažnim vjetrovima nego težinom zbog brzog natapanja i sagibanja visoko i široko isprepletenog raslinja, — po noći sam često imao osjećaj da se nešto događa na "gornjem katu" moje prizemne *kuti* (kolibe). Ujutro, pogled kroz male prozore zasjenjene rešetkom protiv komaraca svakog me je dana sve više rastuživao. To je bilo doba opadanja ogromnog potamnjelog lišća visokih kokosovih palmi. Sivo-smeđi povenuli listovi dugi po nekoliko metara prekrivali su podnožje đungle kao kosturi pretpotopnih nemani s uzdignutim glavama iznad beskrajnih rebara. Činilo mi se da je pod njima neprozirno i bujno zelenilo podnožja bilo ugušeno i opustjelo za nekoliko dana. Neobični spletovi tankih i visokih krivudavih stabala puzavaca, stabala koja u težnji da prodru do sunca rastu protiv svih pravila zemljine teže u raznosmjernim krugovima i osmicama, postajali su mi sve uočljiviji.

Palme s okruglim listovima na vjetru klepeću kao razvaljene daščare. Skupina

visokih stabala bambusa koja u popodnevnom suncu, osobito pod tankom patinom oblaka, sjaje čistom zlatnom bojom, sada škripe kao nepodmazana vrata.

Plašio sam se, kao u Indiji, da lišće s mnogih stabala ne opadne potpuno. Poneka od njih tek tada ogoljena procvjetaju. Tako je cvjetalo u Madrasu stablo "hramskog cvijeća", snažnih sočnih latica bijelih ili osjenčanih žuto ili crveno, na vrhu svake pojedine grane lijepog srebrnastog stabla. Ali ovdje nije tako. Na čistini ispred biblioteke, na vrhu otoka u kratkoj aleji tih stabala svaki je rascvjetani vrh zaokružen u pravilan buket listovima koji su napola već zeleni, a drugim dijelom još nježno žućkasti. Lišće koje neprekidno vene i opada, i mlado lišće koje često djeluje kao da je u cvatu, podjednako je izrazito u zelenkastoj tami listova u punoj snazi. Mlado je lišće nekih stabala nekad vrlo neobično. Nježne svilenkaste rese bakrenog i žutog pjegavog mladog lišća jednog tipičnog stabla, duboko zaklonjene pod krošnjom razvijenih grana, toliko se razlikuju da sam ih dugo smatrao cvjetovima tog stabla. Sličan duguljast i šiljat oblik imaju i mnogo manji listovi drugog stabla, gdje mlado lišće nježno žuto dozrijeva širenjem tankog grimiznog obruba. Na putu ka kupalištu, okrenutom zapadu, neobična prozračnost tog lišća zapanjila me je kad sam ga opazio prvi put nakon bolesti. Neka džinovska stabla s ogromnim lišćem imaju posve nježne bijele i žućkaste cvjetice kao vršci jorgovanovog grozda. Ponekad se na zavoju puta nađu opali cvjetovi jasmína. Uzalud gledam naokolo i iznad sebe odakle su pali ovamo. Zrake sunca prodiru kroz džunglu do mladog zaštićenog lišća i nježnih cvjetica slično popodnevnom povjetarcu. Jedan je od najljepših prizora u popodnevnom zatišju moga predvorja, osobito u oblačnim danima i pred kišu, motrenje prodiranja povjetarca kroz džunglu u tankim, tankim pramenovima. U polukrugu pred sobom već poznajem okrugle kite i crvenkaste vrhove nekih grana od kojih se redovno provuku prvi pramenovi lahora. Okolno lišće iste grane, a i obližnji vrhovi drugih stabala, sve oko tih uskih kanala ostaje začarano tiho i nepomično. Ponekad me na povratku s ručka na zasjenjenom putu zaustavi po jedna isturena kita lišća koje se kreće samo za sebe, puno životne gipkosti. Tada tražim smjer pramena vjetra u okolici odakle prodire iz

pozadine baš do te tačke i kuda nastoji da preskoči dalje, na drugu stranu puta. Kasnije sam naučio da su poznato najveseliji pojedinačni listovi gumijevca koji rastu kao rašireni prsti iz jednog zgloba, a često se jedan jedini list vrti kao čigra zahvaćen pramenom vjetra toliko tankim da ostali prsti istog dlana stoje potpuno mirni i ravnodušni oko njega. Pokušao sam da taj efekt vrćenja jednog jedinog prsta izvedem na svojoj ruci, ali nisam nikad uspio. -- Sve mi jasnija postaje osnovna dogma ovdašnjeg narodnog vjerovanja da bogovi žive u stablima. Čudljivost nekih djeluje doista demonski.

U tom pogledu mi je najprije pred očima jedno mango-stablo, pitomo i plodno, ali već staro i snažno razgranato. Jedna od njegovih najdebljih grana zakreće naglo jednim gležnjem u pravom kutu u novi smjer. Prolazeći ispod tog mjesta uvijek doživljam osjećaj nasilnosti i srdžbe u tom davnom pokretu koji -- kao većina nepromišljenih koraka u stranu — nije potpuno uspio da osvoji prostor za širi zamah daljeg razgranjavanja u većoj slobodi. Nije me čudilo, mnogo kasnije, kad sam u Advarskom biltenu čitao da je jedno lijepo staro stablo mangoa koje resi ulaz u staru zgradu biblioteke, a još nikad u svom životu nije donijelo ploda, najedanput izvan sezone, pred novu godinu urodilo bogatim plodom.

Inače su zaokreti osnovnih grana pod pravim kutom jedan od dva glavna principa u kosturnoj građi džungle. Drugi je princip pravilnih i prostranih izbočenih i udubljenih lukova. Osobito u blizini obale stabla najčešće već iz korijena rastu vodoravno van obale. Najveći pehlivan među stablima je obična kokosova palma sposobna da raste, ako treba, ravno kao svijeća iz samog korijena u bilo kojem smjeru. Nikad neću shvatiti zašto u plantažama kokosovih palmi (tipične plantaže bogatih Cejlonaca, oko kojih nema drugog posla nego da se svakih nekoliko mjeseci oberu plodovi) zasađenih u ravnim linijama, a ponekad i natapanih geometrijskim kanalima, stabla ipak podsjećaju na šibice razbacane na listu računске teke, ili na japansku igru "mikado". Jedina razlika, prilično česta, jesu grbavi lukovi na bilo kojem ograničenom dijelu palme koja prije i poslije toga raste ravno kao da ništa nije >bilo.

Ostala se stabla ne povijaju tako lako ni uz obalu. Neka kao da pravo ne shvaćaju tu životnu nuždu. Njih vlastita priroda prisiljava na to okovima korijenja visokog preko metar nad tlom. Ono savija grbaču glavnom deblu kadgod pokuša da je podigne, a to se kod nekih vrsta dešava u pravilnim razmacima većim od metar. Pred tom prijetnjom okovanih stabala (koja će na kraju ipak "umrijeti okomito", po modelu Th. Wildera), neke se druge vrste sunovraćuju samoubilački prema zemlji već s nekoliko metara visine, pa s krošnjom izvrnutom naopako stižu do podnožja gdje bilo, iako je možda trebalo da se priklone vodi. I u tom prednjači jedna vrsta palme.

Normalna lučna konstrukcija, neusiljena i nevezana, često služi usklađenom i sigurnom silasku do vode. Stablo nekada u luku uranja u vodu, a zatim ponovo izranja u određenom ravnom smjeru. Ali ima i stabala te vrste u blizini obale koja su bila prinuđena da rastu uporedno s obalom, pa umjesto u vodu, na predodređenoj geometrijskoj tački zaranjaju u zemlju da se kasnije i ona u jednako pravilnom luku opet uzdignu nad površinu.

Tako se istovremeno sa mnom i okolna priroda oporavljala od rušenja i ogoljelosti. Na jednoj strani, sasvim blizu moje *kuti*, gdje je ranije bio zatvoren zid raslinja đungle, pojavila se sada u raskršćenju pozadini jedna vrlo plemenita mlada palma s prostranim lepezastim naboranim, ali ne izrezanim lišćem koje se razvija već pri dnu biljke, gotovo iz korijena. Na neke su me ljepote u kosturnoj građi prirode upozorile životinje.

Znanac iz Delhija

Tog znanca želim da spomenem prvoga, ali ne pod imenom koje su mu dali engleski prirodopisci, a koje je uvredljivo — *jungle crow*, "vrana iz đungle". Suglasio sam se s ostalim ljudskim poznanicima koji ga također cijene da ga svrstamo u porodicu tetrijeba. To mnogo bolje odgovara njegovoj plahoj

pustinjačkoj čudi i gotovo ritualnoj tajanstvenosti oplemenjenog opreza njegovih kretnji. Dužina tijela odgovara vraninjoj, a i osnovna plavkasto-crna boja perja, izuzev krila koja su kraća i zaokruženi ja, skladne i neupadne smeđe boje. U njih je zavijen kao starica iz sjevernjačkih priča u svoj šal. Ta boja odgovara više našim ovdašnjim monaškim ogrtačima nego tamnije smeđim fratarskim mantijama. Oči su mu boje sjajnog crvenkastog jantara.

Po kretnjama i glasu više podsjeća na goluba, samo mu je rep izrazito dug i izvježban u kretnjama kraljevske veličanstvenosti, osobito prilikom šetnje alejama gdje se polako i osvrćući se udaljuje ispred mene dok držim dužno odstojanje, da na podesnom prohodnom mjestu skrene u unutrašnjost šume (jer smeđi sagovi uvenulog lišća gdje se zadržava više odgovaraju izgledu šume nego đungle, a on ih obazrivo odgrće i čisti od buba na poleđini). Glas mu je dublji i dostojanstveniji od golubovog gukanja i nikad ne gubi određenu tužnu notu, a pjesma mu se ne oteže u beskraj. On je jedina ptica koju redovno mogu pronaći pogledom na grani kad se javi iz visine, jer me je upravo on svojim oglašavanjem upozorio na ljepotu i veličanstvenost lukova kakvima neka od spomenutih stabala grade mostove što se blago uzdižu ka srednjim visinama đungle do kritičnih tačaka naglog proloma ili pravokutnog zaokreta prema strminama — kao prometom preopterećeni Haura most pred glavnom željezničkom stanicom u Calcutti. Po tim lukovima moj znanac iz Delhija ovdje najradije polagano šeće, gotovo puzeći nad lišćem, preskačući ponekad s jednog luka na drugi, jer ne voli mnogo da leti.

Nazvao sam ga tim imenom prilikom svoje prve kratke posjete pustinjačkom otoku u novembru (1965.) kad mi je susret s njim rano ujutro na zaokretu puta nedaleko od moje *kuti* bio jedno od prvih i najmilijih iznenađenja ovdje. Nisam ga susreo nigdje na svojim putovanjima od prošlog ljeta u Delhiju. Njegova me je prisutnost ovdje tog jutra pred doručak osokolila kao znak dobre budućnosti i prijatnog udomaćenja. Kasnije sam primijetio da ga na njegovim poslovnim putovima po unutrašnjosti đungle prati ženka na određenom odstojanju, a i na njegove kratke pjesme s vrhova sivih i zelenih slavluka odgovara gdje-kada s kojeg malo nižeg

palmina lista. Ponekad pred podne približi se mojoj *kuti*, popne se na granu mladih stabljika koje tvore ravni zid mog dvorišta prema džungli, pa u visim mog predvorja motri moj stan jednim ćilibarskim okom.

U Delhiju nije bilo tako. Stanovao sam u univerzitetskom parku, u prizemlju Gwyer Halla, blizu glavnog ulaza, gdje je moj stan zatvarao pravi kut s krilom glavne zgrade. Taj je ugao bio zasađen žbunovima poludivljih ruža. Kamenim pločama popločani izlaz iz mog predvorja završavao je konačno i bezrazložno u vrtu pred niskim gustim žbunom čempresa. Odatle dalje moj saobraćaj sa susjedima i društvenim prostorijama nije bio predviđen i ostao je u neizvjesnosti, osobito kad bi padala kiša, a trava postajala podvodna.

Jednog popodneva, oko četiri sata, kad spokojstvo potpune ljetne tišine ljudi i životinja počnu remetiti bande majmuna, čuo sam prvi put glas moga sadašnjeg ptičjeg znanca. Više od njegova glasa privuklo je moju pažnju šuštanje malog čempresa. Izašao sam pred vrata, shvatio da čempres šušti vrlo zvučno, ali nisam vidio ništa u njemu, a ni oko njega, ni majmune ni tragove druge opasnosti. Tada se iz čempresa pomolila lijepa plavo-crna i smeđa ptica, ogledala se naokolo i opet se povukla u neprozirnu dubinu. Ali stablo je bilo premaleno da se u njemu udobno smjesti. Nešto kasnije vidio sam novog znanca na travnjaku pored ruža kako se oprezno ogledava, motri okolicu i traži hranu. Imao je namjeru da se tu privremeno nastani. Tako smo se upoznali kroz trnje ruža u delhijskom đulistanu.

Kabare

To su veliki gušteri, dugački 1-2 metra. U engleskom se zovu iguane. Obrambeno oružje im je snažni, dugi i šiljati rep, trokutast u presjeku i oštar. Njim mašu kao kandžijom kad se pojavi neprijatelj ili kad ih netko smeta pri poslu. Ne grizu, a hrane se sitnom hranom u truleži, uključivši puževe koje proždiru sa cijelom rožnatom kućicom. Poslastica za kabare su ptičja jaja -- ali to je posebna tema priče. Kad plivaju po jezeru ili se šuljaju kroz džunglu, neprekidno izbacuju i uvlače

dug i tanak, ljigavo sivi jezik koji izgleda kao cjevčica od plastične mase.

Dok sam bio bolestan, izgledali su mi u svom tromom kretanju na prijelazima puta pored moje *kuti* kao da su potomci onih pretpotopnih gmazova čijim je kosturima nalikovalo opalo lišće kokosovih palmi na opustošenom dnu džungle. Obično čujem šuškanje suhog lišća kad se vraćaju prema obali ispod moje kuće gdje izgleda da stanuju. Čini mi se da za njima zaostaje i stanoviti smrad koji je izrazit, ali bi mogao biti i biljnog porijekla. Ovamo se povlače u zatišje ovih dana (upravo i sada dok ovo pišem) i na parenje.

Jednog prijepodneva, kad sam izašao u predvorje, naišao sam na jednu od dvije velike kabare našeg otoka kako se sunča raskrečena nasred dvorišta kao obični sobni gušteri koji su u tropskim zemljama vrlo omiljeni sustanari i čistači zidova od komaraca i gamadi. Ali ta vremena tromog ljenčarenja kabara oko kuće sada su prošla. Počela je sezona velikog lova o kojoj ću pričati kasnije.

Jedna veća, vjerojatno mužjak, ukrašena je na crnom hrptu lijepim i pravilnim sivo-žutim prstenastim prugama. Druga, ženka, okićena je na približno istim razmacima žućkastim cvjetovima s pet oblih latica. Sve kabare nisu obojene jednako pravilno i lijepo. Osnovna smjesa boja sastoji se u nepravilnom prodiranju pjega svjetlosive boje trbušnih ljuštura u crni ogrtač leđa. Kabare su brze i okretne u trčanju i plivanju. Ali kad vrebaju na plijen ili mu se oprezno približuju, pohlepa im je daleko veća od straha pred neprijateljima. Kad zapnu nasred puta u takvom raspoloženju, teško ih je potjerati kamenjem i često ne preostaje drugo nego promijeniti smjer vlastitog puta, jer kabara računa na snagu svog repa i ne propušta mirno slučajnog prolaznika na uskom putu, ako joj mrsi račune.

U posljednje vrijeme su u neprijateljstvu sa svima — ljudima i životinjama -- u određenim granicama bojnog polja, ispod stabala gdje su se prije nekoliko sedmica ugnijezdili ždralovi. Jednog sam jutra naišao na posve epski položaj na bojištu. Velika kabara bila je opkoljena psima koji su režali na nju. Uzdigla je glavu i vrtjela

repom nepomično zaustavljena usred kruga koji se nije smanjivao. Pustinjaci i poslugi neko su vrijeme sakupljeni, na povratku s doručka, napeto očekivali rasplet do kojeg, naravno, nije došlo, a tada su rastjerali životinje.

U vezi s takvim neostvarenim ratnim pothvatima valja reći nešto i o našim psima i mačkama. Sada na otoku ima pet pasa. Dva stara mužjaka, jedan gotovo posve crn, drugi crno-smeđ, i jedna mlada ženka s dva psića, sve troje gotovo sasvim bijeli s malo žućkastih pjega. Sve te pse, a i mačke, donose na otok da ih ne ubiju ribari koji u svojim uskim čunovima, istesanim iz debla jednog stabla, naokolo miniraju vodu i tako love ribe koje su najobilatije oko otoka. Ovdje se nakon ručka darivanje hrane pustinjacima nastavlja hranjenjem životinja obilatim ostacima. Psi, mačke i vrane skupljaju se na hranu oko istog velikog lavora, a i nepripitomljene životinje dobivaju i nalaze svoj dio na određenom mjestu. Ribe se ne bi mogle ubrojiti u posve nepripitomljene; one se oko podne jate uz obalu iza kuhinje.

Ima samo jedan izuzetak. To je crni pas, malo mlađi od tamnosmeđega, samac, potpuno netrpeljiv prema ostalima, iako nenasrtljiv, tim više što su mu stražnje noge već polu-paralizirane, dok najstariji pas nije nikad sam ni napušten od ostalih životinja. Kad sam došao ovamo prije dva mjeseca izgledalo je da je dobri stari pas na umoru, ispružen pred ulazom u *dana-salu*. Vrat mu je bio zavijen krpom stare monaške haljine, a lice oteklo. Maha-thero, veliki poznavalac životinjskog života i navika, njegovao ga je i povijao mu duboke gnojne rane na vratu. Za otekline je rekao da nisu opasne i da su nastale od poremećaja gomilanjem "elementa uzduha". Tako je nekako doista i bilo. To me je podsjetilo na tibetansku medicinu. Kad sam bio u posjeti kod Dalaj-lame (1965.) u Himalajama, jednog sam dana s tibetanskim i švicarskim liječnikom i s američkim "lamom Aleksandrom" (koji je služio kao prevodilac) obilazio bolesnike i "bolnička odjeljenja" po kolibama i pod strehama po šumi, većinom ispaćene i izgladnjele, otekle i sasušene izbjeglice koji su nedavno pobjegli iz Tibeta. Svakoj je bolesti najprije ustanovljen uzrok u poremećenom odnosu Četiriju elemenata (uzduh, voda, sluz i vatra).

Našeg je starog psa izranio njegov crni netrpeljivi drug iz ljubomore kad su se na otoku pojavili ženka i kučići. Kad mu je postalo nešto bolje, kučići su, sada već naglo poodra-sli ali još uvijek obijesno djetinjasti, u doba obiteljskih sastanaka i "mirovanja" na suncu i pod strehom uvijek nježno prilazili starom ranjeniku i pažljivo mu lizali gnoj s rana dok je on s mukom okretao bolna mjesta prema njihovim njuškama.

Crni netrpeljivi pas živi sam na suprotnoj strani *dana-sale*. Nikad ne dolazi po hranu s ostalima. Ako mu se posebno ne donese, ne jede uopće. Pitao sam da nije možda u mladosti bio stručno izvježban lovački pas ili čuvar. Ne, i njega su ostavili ovdje kao mlado kuče. Nije imao nikakvog odgoja. Takva mu je ćud od rođenja. Nitko ne sumnja da je on u svom "prošlom životu" bio neki neobuzdani monah i monaški *nayako* ("vođa", tj. starješina samostana) koji se ogriješio tipičnom nasilnošću i podmuklošću. Isto tako većina lokalnih bhikkhua spontano pretpostavlja i izriče da je crna zmija *poionga* (poskok), od čijeg trostrukog uboda je umro mladi američki hipi u mantiji koji je legalno naslijedio kućicu engleskog samoubojice -- o čemu sam pisao u prošlom pismu, po prethodnom dogovoru na predodređeni dan samoubojstva -- da je ta crna zmija bila preporođeni samoubojica. -- A u pogledu pasa, primijetio sam često i kasnije po pustinjačkim naseljima da su pustinjački psi doista sasvim neobični karakteri. Neki su po prirodi siledžije koji sami sebe teško obuzdavaju, drugi su stare dobričine, a treći su ustrašeni neurotičan i imaginarni grešnici koji uvijek cvile za samilošću i straše se pustinjačke samoće i ljudske odsutnosti.

Ždralovi dolaze na otok u martu, grade gnijezda i uzgajaju mlade do majskih kiša. Maha-thero je promatrao njihov način podizanja naselja. Za svako gnijezdo treba najprije naći čvrst oslonac. Zatim ždral nalazi i donosi osnovnu prečku, smjesti je na izabrano mjesto, a onda oprobava čvrstoću njenog smještaja drmanjem same prečke i grana na koje je položena dok se dobro ne uglavi. Oko te prečke savija se gnijezdo. Ove godine takvo promatranje ne bi bilo jednostavno, jer su se ždralovi smjestili na vrhove najviših stabala uz pristanište. Ali lani je bila potrebna

neprekidna pažnja i pomoć ptičjim gostima, jer su sagradili gnijezda na nižim spletovima korijenja stabala uz obalu. Tamo su bili izloženi svačijem napadu i jedva da je koje mladunče preživjelo. Tada je počelo tjeranje kabara, koje uprkos svojoj prividnoj glomaznosti i nespretnosti i ove godine pokušavaju da se penju na visoka stabla da krađu jaja, pa ih nekada treba obarati dugim bambusovim štapovima koji inače služe kao držalo za nož kojim se sijeku kokosovi orasi.

Inače su ždralovi vrlo nemirne i prilično bučne ptice. Zovu ih "noćnim ribarima". Donoseći hranu u gnijezdo noću se često razgalame i remete mir i tišinu. Osim toga, ženke su sposobne da kvocaju dan i noć u gnijezdu. S ponašanjem mladunčadi još nemam iskustva. Tlo ispod stabala gdje žive potpuno je bijelo, a neugodni miris, osobito ujutro, pojačavaju otpaci riba, gdjekada i čitave manje ribe koje su valjda uspjele da iskoče iz gnijezda, kako bi ujutro dočekale kabare i ostale sladokusce koji se tu jate. Redovno ima na zemlji i po nekoliko olupina razbijenih svjetloplavih jaja.

Kako lišće cijele godine neprekidno i ravnomjerno niče, buja, vene i opada sa stabala, potrebno je stalno čistiti putove i predvorja. To je redovni posao pustinjaka neposredno poslije doručka. Pri tome se ispoljavaju razni majstorluci, a još više ćud pojedinaca. Svatko za tu svrhu ima čvrstu lepezastu metlu od palminog lišća (za čišćenje kuće upotrebljava se gusta i mekana metla od dugih vlakana kokosovog oraha) i štap s dugim čavlom na dnu za nabadanje lišća. Upotreba tog štapa služi i vježbanju koncentracije, života u čistoj sadašnjosti, koji je osnovni ideal meditativne higijene u buddhizmu. Gdjekada, naravno, i taj štap postaje nervozni *hobi* kao i lepeza koja u klasičnoj govorničkoj vještini treba da služi za netremično usredotočenje propovjednikova pogleda, učvršćena isto tako nepomično u njegovoj ruci. Takva su mnemotehnička sredstva neophodna za recitiranje napamet čitavih "košara" *sutta* (Buddhinih govora). Osim toga, nenametljiva nepomičnost duhovnog govornika veliki je govornički ideal a ujedno i najsnažnije sugestivno sredstvo za slušaoca.

Lišće koje vene odlikuje se često neobičnom ljepotom boja i reljefnošću režnjeva (lijepi lepezasti listovi "hljebnog stabla" veliki su nekad i preko 30 cm). Njihovo uklanjanje štapom u pažljivoj šetnji po stablima nadsvođenim alejama omogućava često dublje uživanje u prirodu nego tiho sjedenje i promatranje, jer i sama priroda ima svoj opći spori tok kretanja koji se najdublje doživljava kad promatrač i sam sebe uskladi s njime. Doživljaj prolaznosti života prirodno postaje redovni pratilac budne svijesti tek pod starost. Promatrajući pomno lišće koje opada, taj prirodno tjeskobni doživljaj može ponekad i da se rasprši u sjaju smirujuće ljepote i da nam prožme duh neslućenom dubinom.

Čišćenje prolaza ispod stabala gdje su se ugnijezdili ždralovi spada u područje našeg "pojca". Tako nazivam mlađeg od dvojice najstarijih pustinjaka na otoku. Drugi je "purger". Čini mi se da nije sasvim neumjesno opisati ovdje i njih dvojicu, dosljedno *motu* ovoga pisma. U opis svih stanovnika otoka nemam se namjeru upuštati, također zbog okolnosti spomenutih u *motu*.

Pojac i purger

Na jutarnjem putu s doručka na posao čišćenja lišća pojca prestiže purger pod gnijezdima ždralova. Po kiši i po suncu obadvojica su na ovom opasnom dijelu puta pod kišobranima, pojac pod običnim crnim, poprskanim bijelim salitrenim gnojivom kojim ždralovi oplođuju stjenovitu podlogu otoka, gdje plemenita i navlas zasađena stabla rastu teško i sporo. Purgerov je kišobran zaštićen po otmjnim purgerskim običajima bijelom presvlakom a ispod nje je žut. -- "Purgeri" su potomci holandskih osvajača, nazvani *burghers*, jer se nisu udaljavali iz grada gdje su se po narodnoj predaji bavili isključivo nabavljanjem cimeta (uz ostale mirodije), a ne i zatiranjem buddhista kao Portugalci prije njih. Umjesto toga, na veliko čudo domaćeg stanovništva, počeli su progoniti katolike koji su se morali skloniti u unutrašnjost pod zaštitom buddhističkog maharađe u Kandyju. Još i danas se najotmjenija četvrt Colomba, sadašnja diplomatska četvrt, naziva Cinnamon Gardens -- vrtovi cimeta. Iako su već 1796. Englezi dokončali tu cimetnu idilu kršćana koji progone

kršćane i buddhista koji štite svoje bivše progonitelje, naš purger, dugačak i uspravan kao zapaljena svijeća, izgleda po kretnjama i crtama lica (osobito oko nosa) kao da je holandski djed Audrey Hepburn. >

Pojac je manje upadljiva ličnost, iako ni on nije lišen efekata vezanih uz naslov pod kojim ga spominjem. Predodžba "pojca" mi je iz djetinjstva ostala usječena u pamćenje u liku jednog starca iz pravoslavne crkve, koji je stanovao u susjedstvu u mračnoj prizemnoj sobi s ikonama u uglu. Bio je samac. U polusvjetlu kandila često sam ga gledao s tajanstvenim strahom kako moli poluglasno predvečer kad je i za mene bilo vrijeme da se vraćam kući iz igre. Sraz -- jednako priželjkivan kao i neočekivan -- tih dvaju raspoloženja, dječjeg i staračkog, ispunjao me je sjetnom ljepotom mistike za koju se upravo u to doba, prije desete godine života, budila u meni najsnažnija sklonost.

Našem je pojcu ovdje svega 75 godina (a purgeru preko 80). Na prvi se pogled drži dobro za svoju dob zbog izrazitih crta koštunjavog lica i odmjerene odsječnosti stava i pokreta. Ipak me svim time podsjeća više na navike starog glumca, koje često splasnu kad se, na primjer, poslije duge dostojanstvene šutnje uobičajene u našoj dana-sali, zametne razgovor na sinhalskom jeziku s maha-therom i nikome se od mlađih slušača ne odlazi u samoću vlastite kolibe, makar o čemu da raspravljaju starci. Međutim, u svečanim zgodama uobičajeni pokreti ruku koji služe za spo>razumijevanje s poslugom u njegovom su slučaju vrlo rječiti i podsjećaju više na magiju obrednih čina u indijskim hramovima nego na klasični jezik izražajnih pokreta (*mudra*) od kakvih je izgrađena koreografija indijskih plesova. Ti se moji utisci pojačavaju i pod utjecajem uobičajenog prizora koji ću opisati na kraju ovog odlomka.

Naš je molitveni obred vrlo skroman i svi bi trebali da ravnomjerno sudjeluju u recitaciji, ali to ne čine -- iz neznanja. Pojanje, strogo uzevši, u buddhizmu uopće nije predviđeno, ali se s vremenom uvriježilo. Kod nas uz pojca recitira jedino maha-thero, ali nema dovoljno sluha da se uskladi s pojcem. Cejlonski monasi su i

u tom pogledu preuzeli indijsku vjeru da pravilna intonacija stihova (*mantram*) iz svetih knjiga izaziva posebne zvučne titraje i snage u eteru (*akašah*) kojima svećenik može da se služi za dobrobit vjernika. Sam Buddho je, naravno, i u tome zauzeo stav svoje čuvene odgojne i ćudoredne ironije, poznate osobito iz rasprava s brahmanskim svećenstvom kad je bila riječ o njihovom pjevačkom zanatu:

“Onaj tko predaje otegnutim pjevačkim glasom može da očekuje pet nedaća: I sam može da se zanese vlastitim glasom; drugi mogu da se zanesu njegovim glasom; građani mogu međusobno prigovarati da Buddhin učenik ne pjeva ništa bolje ni drukčije od njih; tko pazi na zvuk glasa ne može istovremeno da pazi i na sadržaj govora; sljedbenicima daje loš primjer.”

(*Anguttara-nikayo V, 209*)

Utemeljitelj pustinjačkog naselja na našem otoku, Nijemac Nyanatiloka (1911.), u primjedbi uz svoj prijevod ovog teksta dodaje: “Često se događa i redovnicima na Cejlonu da im predavanje iz dostojanstvene intonacije prelazi u obično pjevanje. To je, međutim, izrazit prijestup sedmog asketskog zavjeta” (ne sudjelovati u plesnim, pjevačkim i ostalim predstavama).

Ipak i sam je Buddho, po običajima svoga vremena i kulture, volio da sažimlje zaključke svog učenja u kratke stihove, a ako su mu tu uslugu učinili sljedbenici koji su ga kanonizirali (“u tri košare” *pali* tekstova), posljedice se time ne smanjuju. Istina je da je po Buddhinoj definiciji “čovjek nasljednik vlastitih djela” -- a gdje kada možda ipak i tuđih, kako nas uče ovakva iskustva, a još više narodna vjera u “prenosivost zasluga” (na mile pokojnike), od koje uglavnom živimo u svakodnevnoj praksi gdje treba da vrijedi pravilo: “Redovnik dostojan žrtve, gostoprimstva i darova najplodnije je tlo na svijetu za zaslužna djela”.

Takva je dublja pozadina pojčevog dostojanstva. Purger, međutim, (redovničko mu

ime znači "neizmjernost znanja") kad prođe opasno područje ždralova, ima običaj da se zaustavi pred *basovom* radionicom. *Bas* znači "majstor" za sve zanate, od zidarskog, kovačkog i tesarskog do onoga koji ovdje najviše zanima starostu purgera, a to je pravljenje i slaganje začina za betelov list koji se dobro nadjeven dugo žvače i od kojeg se još dulje naokolo pljuje mirisna crvena slina, tipična boja gradskih ulica i prizemnih kuća u Indiji. Među nama purger je jedini stalni uživatelj tog blagog opojnog sredstva čije se djelovanje na njemu ipak primjećuje zbog starosti.

Ako sam pravilno shvatio, ovaj je indijski narodni običaj najniži u skali orijentalne narkomanije služio za uzor i nadahnuće Aldousu Huxleyju za njegovu "moderniziranu" verziju *yoge* u posljednjem romanu *Otok*, na osnovu "mokša-meditacije", sredstva za pospješjenje "duhovnog napretka" i povremenog "oslobađanja" (*mokša*) od svjetovne patnje. U *tom* smislu i ovdje tipična propala "inteligencija" lokalnih narkomana govori o drogama kao "palijativnim sredstvima" protiv patnje, čiju je neumitnost dokazao Buddha. Glavni je sastojak u smotuljku betela nasjeckani narkotični oraščić (koji raste na fantastično tankim i visokim palmama) i premaz od živoga kreča, te duhan narezan u duge široke rezance, a cijeli je nadjev lista dobro, dobro smekšan tucanjem u posebnom kamenom ili drvenom avaniću koji spada u radionički pribor *basa*.

Iako je žvakanje "bulata" (na zapadu je poznatiji indijski naziv "*pan*") maltene pretjerano nazvati opojnim sredstvom, ono je bilo jedan od dva glavna razloga zbog kojih sam starog purgera usporedio sa zapaljenom svijećom. Drugi je povod i podstrek mojih asocijacija njegova atavistička nordijska sklonost ka svijetlim bojama. Odjeća koja se poklanja *bhikkhuima* obično je od svijetložutog platna. Tu odjeću treba obojiti u našoj redovničkoj "sekti" (kako su Englezi po svojim kalupima nazvali "redove" *bhikkhua* koji su isključivo historijskog porijekla, a uglavnom se ipak razlikuju po kišobranima) u smečkastu boju najbližnju boji cigle. Bojenje i pranje odjeće je redovno isti posao. Postoji određeno lišće oporog mirisa koje se kuha u kotlu vode. Ono služi kao deterdžent. Pravo bojenje se vrši također

u boji dobivenoj kuhanjem posebne vrste korijenja. Sve je to jednostavan posao koji se obavlja oko glavnog bunara. Međutim, purger ne voli da boji svoju svijetložutu odjeću dok je nova. Kasnije, kad mu je netko opere u boji koja je karakteristična za naš red (burmanskog porijekla, nazvan Amarpura-nikayo), pušta da se boja postepeno ispere i izbljedi. Zbog toga slični na "hramsko svećenstvo" "sijamske sekte". Njegova svijetložuta donja haljina pod bijelim ogrtačem dolazi osobito do izražaja na drugoj kritičnoj tački gdje se svakog jutra ponovo susrećem s njim i s pojcem. Poslije doručka purger svaki dan sitničavom urednošću čisti velikom palminom metlom glavnu aleju na gornjoj zaravni otoka, između biblioteke i velikog bunara. (Ostali svoje dijelove metu tek povremeno, ili to prepuštaju posluži, a jutarnje raščišćavanje prolaza i dvorišta obavljaju tako da nabadaju svježe opalo lišće na šiljati štap.) Iz sredine njegove prostrane glavne aleje, obrubljene na jednoj strani stablima bijelog "hramskog cvijeća", na drugu stranu vodi puteljak do glavnog zahoda, prostranog i s tekućom vodom, kojim se služi nekolicina stanovnika te strane otoka, među njima i ja. Najbliži susjed i najredovitiji korisnik te nusprostorije je pojac. Pošto sam ustanovio njegovo vrijeme upotrebe, nastojim, u znak poštovanja prema njemu, da stižem nešto kasnije, poslije čišćenja vlastitog dvorišta. Međutim, u posljednje vrijeme me opasnost učestalih prijepodnevnih kiša tjera gdjekada da požurim. I tada već izdaleka s purgerove aleje mogu ustanoviti da li ispred zahoda visi za mene povoljan ili nepovoljan znak. Povoljan je znak pod strehom pred ulazom naopako obješena kanta za vodu koja još dugo nakon upotrebe kapa u krugu. Loš znak za mene je na kuki za kantu obješen pojčev crni kišobran.

To su ljudski jutarnji redosljed. Kasnije, Neizmjernost Znanja obavlja često propovjedničke dužnosti s velikim ushićenjem na simpoziju prilikom darivanja hrane za ručak. Pošto se *dayake* svaki dan mijenjaju, njegova je propovijed uvijek ista. Završni dio je priča o dobrom i milosrdnom vladaru: "*Purana kale...*" ("U starini vremenima ..."). Priča nije bez veze s koječim što u novim vremenima možda nije baš sasvim u redu, a vrijedno ju je zabilježiti upravo zbog toga što

pripovjedač nije potpuno svjestan te razlike:

-- U davnim vremenima neki maharađa je povremeno obilazio zemlju da vidi kako ljudi žive i jesu li zadovoljni i snabdjeveni svime što im treba. Jednoga dana, dok se vozio čamcem po vodi, čamac je udario u obalu i presjekao jednu ribu. Zbog tog veslačeva nemara maharađa je bio žalostan i nezadovoljan cijeli dan ... Tako nekako završava priča. A zatim slijedi ručak. Stanovništvo u ovom kraju je pretežno ribarsko. More, jezero i rijeke obiluju ribom. Riba se ubija (protuzakonito, ali isključivo) minama. To je svakako nepovoljno za naš otok i podesna tema za *dayake* iz bliže okolice. Ipak, nakon svoje vegetarijanske predike, koju nije teško podržati citatima iz Buddhinih govora (npr. o "pet zazornih zanata: trgovanje oružjem, trgovanje živim bićima, mesom, alkoholom i otrovima"), Neizmjerne Znanje se ne protivi neposrednoj okrepi dobrom ribom. Kasnije, u privatnom razgovoru, ribari padaju u njegovu još dublju nemilost. S ribarima se upravo završava kozmološko poglavlje njegove lične i originalne dogmatike, koja zaslužuje posebni odlomak.

Osnovnu sam dogmu našao ispisanu na koricama raznih knjižica koje mi je starac donio u danima bolovanja da ne budem bez dobrog štiva. U tim se marginalijama prvenstveno buni, kao protiv svetogrđa, da pisci govore o Buddhi kao "čovjeku...", da ističu toliko njegov humanizam i isključivost tog humanističkog interesa u njegovu učenju. Nasuprot tome naš starac rezonira ovako: Buddho je iznad bogova. To neosporno slijedi iz svih tekstova. On je "učitelj bogova i ljudi". Ako je tako, onda su bogovi svrstani između ljudi i buddha, pa je u najmanju ruku svetogrdno svoditi Buddhu na ono što je ljudsko. Usporedba s bogovima već je umjerenija. Time je zadovoljena osnovna potreba Neizmjernosti Znanja da učvrsti položaj bogova na njihovom vlastitom mjestu i da čovjeka zadrži na dvostrukom božanskom rastojanju od Buddhine. Odnos "boga i šeširdžije" podignut je na drugu potenciju, a buddhizam postaje super-religija. Bez toga bi u današnjim bezbožnim vremenima kozmologija ostala bez svog mjesta u svijetu, propala bi u ništavilo, a svijet bi ostao bez svijeta Boschove, Rembrandtove i Rubensove mitologije koja se

atavistički rasplamsala u našem starom purgeru. A iznad svega ne bi bilo pravilnog stava odmazde prema ribarima. Jer kao što bogovi treba da drže dužno odstojanje između čovjeka i Buddhe, tako su se i đavoli, moralno podljudska bića, isprijekali između kopnenog čovječanstva i ribara.

Dogma br. 2: "Đavo se straši ribara, ribar se ne straši đavla". Ovdje treba zorno shvatiti kako izgleda taj cejlonski ribar i njegovo trostruko carstvo (rijeke, jezera i more).

"*Purana-kale*", u prošlim vremenima, pred više od deset godina, došao je na ovaj pustinjački otok, da tu boluje i umre, jedan buddhistički pjesnik i misionar, najplemenitiji lik u cejlonskoj buddhističkoj književnosti ovoga stoljeća, Soma Thero. Među pjesmama u kojima je opjevao prirodne ljepote otoka, kroz patnju bolesti koja ga je davila, nalazim i dva odlomka o ribarskim temama:

U razini s usnom mora i neba
ribarov maleni čun uštavljen smeđe od sunca
poskakuje gore i dolje k'o majmun pod plaštom od riđe krpe
nad nemirnim morem sumnje i strasti...

Otuda ide čovjek koji se dugo igrao s vatrom
dok zatiruć' barutom ribu nije raznio vlastite ruke,
Pa ipak, kusavih ruku još uvijek sjedi na panju
sličnijem prangiji nego ribarskom brodu.
On sada obire vodu rukama pomagača,
spokojstvom vodomara uči ih prastari zanat.
Ravnodušan prema brzini kojom leti vrijeme,
on dobro zna da nad njim vreba smrt kao on nad ribom...

Stariji oci brojnih obitelji i predvodnici *dayaka* često imaju doista neobičan izgled.
Crte im lica gdjekada upadnu u udubinu između očiju i izbočine zuba i time

poprimaju posebni izgled blagosti laoceovskih simboličkih dolina okruženih postrance ispoljenim kostima lica. Neobičnost im pojačava sitni perčin prorijeđenog i posijedjelog vijenca kosa, vezan u čvor na potiljku.

-- Ali to nisu oni pravi. U *dana-salu* dolaze samo *dignified and respectable persons*, "dostojanstvene i ugledne osobe". Na njih se ne odnose priče o krađama i umorstvima.

Ribarski tipovi služe im kao lađari i ostaju usidreni među granjem uz obalu na strani suprotnoj našem pristaništu. Tako me je nekoliko puta upozorio *maha-thero* kad su dolazili *dayake* iz obližnjih sela. Inače redovno naši čamci idu ujutro po goste na stanicu ili na dogovoreno mjesto. Kad se dogodi da dođu vlastitim prijevozom, potrebno je da dobro zaključam vrata za sobom i da na vidnim mjestima ne ostavim ništa svjetlucavo ili što bi inače moglo privući pažnju znatiželjnih pogleda djece koja dolaze u izvidnicu. Pamti se da su ti veslači znali da iziđu iz svoje busije i drijemeža dok su im gospodari u *dana-sali* dvorili pustinjake vlastitim rukama, i onda...

I inače treba izbjegavati davanje zavodljive prilike znatiželjnicima koji idu naokolo da se pred svakim pustinjakom poklone ničice pred njegovim vratima. Kao što ni kabare ne gmižu sporo *iz* tromosti i nespretnosti, nego znaju da prošušte kroz lišće kao strijela, tako je i čovjek po prirodi sklon vrebanju i ne razlikuje se od drugih životinja po daru pažljivosti koji se mi naprežemo da razvijemo u uzvišeno *sredstvo* meditacije i čistog nespekulativnog saznanja. Dar našeg *maha-there* da opaža život prirode i spretnost da se ophodi vješto sa svakim "dahom obdarenim bićem", "sićušnim i ogromnim", a da ga ne povrijedi, nije samo *hobi* nego iskonski seže i do saznanja takvih dubina skrovitosti i potmulosti.

U razbojničke priče nemam namjeru zalaziti, jer ih nisam doživio. Sve što znam o tome, kako je bilo nekad i kako je sada, odnosi se samo na upozorenja i predostrožnost:

“Pažnja je život svijesti. Tko je nepažljiv, taj je kao mrtav.”

(*Dhamma-padam*, 21)

Radije ću se u sljedećem odlomku u vezi s još jednim "karakterom" mojih priča, bližim slobodnoj prirodi, osvrnuti na klasičnu temu o zmijama i maha-therinim iskustvima s njima. Jer zmijske su posebno carstvo u vjerskoj kozmogoniji tropskog svijeta, na visokoj razini, zapravo višoj od ljudi. U uzlaznoj hijerarhiji hvalospjeva zmijski se carevi spominju npr. u složenici stiha "*deva-naga-mahiddhika*" -- "bogovi i zmijske s velikim magijskim moćima".

-- To su mjesto zadržale i u ruskim narodnim pričama.

-- Zadržale?

-- Ne, pardon! O zmijama se nikad ne govori u ženskom ili srednjem rodu.

Ali i te su priče usko vezane uz prirodno carstvo voda, bar u našem slučaju, i u utjecaju na razvoj kozmogonije Neizmjernog Znanja. Mitičke moći voda djelovale su, izgleda, oduvijek toliko snažno i odbojno na uobrazilju starog purgera da je još u godinama svoje najmoćnije borbe sa snagama zla, nedugo nakon zaređenja na ovom otoku otišao na čvrsto tlo gdje je nastavio svoju borbenu djelatnost do osamdesete godine života. Tek tada je, još uvijek neslomljen, ravan i okretan, ipak odlučio da se vrati i umre ovdje u tišini i udobnosti većoj od svega što je mogao da nađe lutajući među mračnim duborezima ruševnih portugalskih vila što su se konačno pretvorile u samostanska sjedišta hramova koji su se postepeno proširili do njih i s njima srasli na seoskim imanjima.

Ovo se teološko poglavlje ispoljava prvenstveno u negodovanju i opomenama Neizmjernosti Znanja mladim njemačkim Ćnanama s drugog otoka da ne plivaju po jezeru. — Voda je stara i ustajala, hiljadama godina bez priliva i odliva. Dubine su nagle i mračne, zarasle podvodnim povijušama koje mogu plivača zahvatiti i vezati

uz dno — odakle se po noći i nevremenu izdižu aveti, demonska bića kojima mogu odoljeti jedino ribari. Ali ni ribarski položaj na vodi i uz vodu nije sasvim siguran. Upravo ovih dana, uoči punog Mjeseca u maju, najvećeg buddhističkog praznika u godini (koji odgovara Božiću, Duhovima i Uskrsu kod kršćana), imali smo slučaj istjerivanja vruga u jednom pribrežnom selu. Od sutona do iza ponoći čulo se bubnjanje. Tjerači vruga, posebno pleme čarobnjaka, plesali su pod maskama s buktinjama pod bradom. Vatra ne smije da im oprži kožu premazanu čarobnim uljem. Iza ponoći glavni tjerač treba da siđe u neki grob i da legne pored mrtvaca. Mrtvac i grob vjerojatno moraju biti kršćanski, jer se buddhisti kao i hinduisti spaljuju, tako da i nije lako naći neophodan grob. Tamo izgovara svoje magične formule dok se na površini polagano javljaju đavlove životinje: vol, pas i mačak kojemu nije odsječen rep po pravilu predostrožnosti što se inače primjenjuje protiv vruga. Svakoj životinji vračev pomagač treba da dade određenu hranu. Ako se zabuni, vrač neće izići živ iz groba. Takvim opasnostima odgovara i cijena istjerivanja vruga. Ipak, u svim slučajevima ne treba ići tako daleko i duboko. Vrag često napušta i bez toga i sunovraća se u jezero da na vrijeme nađe novu žrtvu na suprotnoj obali. I tako se hajke nastavljaju iz noći u noć.

U svojoj posljednjoj borbi protiv prastarih vodenih aveti Neizmjernost Znanja služi se posebnim vlastitim izumom, cijevi od bambusa kroz koju pojačava odjeke svojih molitvenih napjeva protiv uroka predvečer, dok se ostali pustinjaci okupljaju u dana-sali da tiho mrmrljaju hvalospjeve Buddhi Tathagati.

Moralna poruka: Nije zgodno kad se purger nazove Neizmjernost Znanja.

Mangup Kiri-Kiri

Prije osnutka pustinjačkog naselja, početkom ovoga stoljeća, ovo su po predaji bili otoci zmija. Običaj da se ovamo donose stare, napuštene i opasne životinje možda je postojao od ranije. Naselje se sastoji od dva otoka povezana uskim prijelazom dugim dvadesetak metara. Na drugom, manje izgrađenom, pustinjačkim

“njemačkom” otoku nalazi se najveća, najstarija, prilično ruševna zgrada negdašnjih gospodara (od kojih je Lady de Sylva kupila otoke i poklonila ih osnivaču pustinjačkog naselja, Nijemcu Nyanatiloki, 1911.) -- Ima četiri sobe, prostrane nusprostorije, unutrašnje dvorište i vanjsku terasu. Tu sada stanuju tri mlada Nijemca i jedan stariji privremeni gost, Amerikanac. Osim te zgrade postoje još dvije pustinjačke izbe. U jednoj, zaraštenoj đunglom, živi već 12 godina “šutljivi Nijemac” koji izlazi samo na ručak. Uz njegovu je *kuti* vezana glavna i posljednja priča našeg maha-thero o zmijama.

On pamti da je u toku godina preko dvadeset pasa stradalo od isto toliko zmija koje su ti psi potamanili, jer pas napada zmiju često bez straha i nepromišljeno. Posljednji od tih nesretnih slučajeva bio je remek-djelo vještine našeg maha-thero. U borbi psa i kobre oba su protivnika, kao i obično, bila teško ranjena. Maha-thero je po lavežu psa primijetio da se događa nešto ozbiljno i odmah se našao na poprištu. Shvatio je da psu nema spasa. Kaže se da zmije pate od hemofilije i da im je i najmanja rana nezalječiva, bar da ne zarašćuje sama od sebe, i zmija neizbježno umire u svojoj jazbini u roku od nekoliko dana. Čuo sam takve priče i od asamskih plantera u Himalajima, gdje su i djeca Debendranatha Takhura (oca pjesnika Rabindranatha Tagore) išla da uče nemušti jezik ptica. Jedan od njihovih mlađih drugova u tom poslu pričao mi je pod svoje stare dane kako su zbog zaštite ptica u svom šantiniketanskom gaju običavali nositi praćke, pa kad bi čuli poznatu graju svojih ptica požurili bi da sruše zmiju sa stabla. To je često uspijevalo, a zatim bi kroz nekoliko dana motrili sporo umiranje ranjene zmije.

Naš maha-thero je, međutim, svojom poznatom vještinom (koju je stručno usavršio kao mladi bhikkhu u Burmi, zemlji čuvenoj po zanatu hvatanja zmija, gdje ih i jedu), zgrabio kobru za vrat i odnio je u svoju *kuti*. Tamo ju je nekoliko dana liječio i zaliječio, a zatim ju je odnio u velikoj limenci za mlijeko u prahu na obalu izvan naselja do jednog velikog termitnjaka, izvora najomiljenije hrane za kobre, održao joj je kratku prodiku protiv upuštanja u borbu s prividnim neprijateljima i pustio je na slobodu. Naš maha-thero tvrdi da zmije po očima poznaju dobru ili zlu

namjeru čovjeka, a bhikkhua i po odjeći, pa ga ne napadaju, ako se on sam ne uzbudi od straha i ne da im povoda.

Inače je dovoljno poznato opće pravilo nasrtljivosti i nenasrtljivosti tzv. divljih životinja, zakon džungle. To je pravilo nadležnosti na određenom vlastitom području. Ako životinja osjeti da joj je ugroženo lovište, onda nasrće, i još gore, postaje razdražljiva. Takvo stanje živčane neuravnoteženosti u krdima divljih životinja postaje nekada trajna i neizlječiva pojava u "nacionalnim parkovima", ili "svetištima za divlje životinje", kako se to naziva ovdje i u Indiji, kad ih se nastoji nasilno potisnuti i ograničiti im boravište u predodređenim područjima. U Indiji se u posljednje vrijeme sve češće raspravlja o takvim slučajevima ponovnih, neprirodnih razgraničenja, osobito kod slonova čije ponašanje nekada dovodi do neizvodivosti ljudskih tehničkih projekata. Na primjer, na mjestima gdje se pokušava željezničkom prugom ili autoputom presjeći njihove od davnine uhodane prolaze do vode ili pašnjaka, slonovi neće nikada popustiti ni prihvatiti novo, tehnički možda i za njih povoljnije rješenje, nego će se boriti za svoju djedovinu do posljednjeg sve bješnje, što opasnost postaje veća.

Nasuprot tome "lukavost zmija" sastoji se u njihovoj prilagodljivosti i uviđanju prednosti "miroljubive koegzistencije" s nadmoćnim neprijateljem. One nastoje da se što dulje održe u ljudskim naseljima koja prodiru u njihova područja i da zaobiđu opasnost koliko god je to moguće. U slučajevima kakav je naš na otoku položaj im brzo postaje beznadan čim se pojave stručni čovjekovi suradnici, redovno posebno dopremljeni mangusi. Kaže se, doduše, da su i kabare sigurna zaštita od zmija. Kabara, naravno, proguta i kobru kao i sve ostalo na što naiđe, ali zatim po nekoliko sedmica boluje i ne miče se iz jazbine dok ne probavi tu izuzetno tešku hranu.

Na našem otoku ima više divljih mangusa (engleski *mongoose*, koji je postao dalmatinski "mungos") od kojih sam vidio samo jednoga koji je također pokušao da se prišulja primamnom području ždralova. Slični na malu riđu lisicu. Inače su

zvanični zaštitnici otoka od zmija dva pitoma mangusa bez potomstva. Obadva su mužjaci, a razlika je u zvaničnom položaju među njima ogromna, veća nego po starosti. Veći i stariji, glavni pratilac maha-there, redovno mrzovoljasto gundča na drugoga koji je slabiji i zato manje pitom. Kod svakog obroka u dana-sali naš glavni "mangup" sjedi na rubu klupe kraj ulaza, naslonjen na taban gospodarevih skrštenih nogu. To je jedina ličnost o čijim mangupskim podvizima može ovdje mnogo da se priča. Kad ga nazivam ličnošću, onda u prvom redu mislim na stvarni i neposredni izraz njegova lica. To je prije svega izraz neizmjerne znatiželje savršeno okretnih bića, neophodno svojstvo za vršenje njegova zanata. Između žustrih očiju i uzdignute sitne njuškice titra podrugljivi smiješak svojstven spretnijima, koji ipak ne prekoračuje mjeru prijazne predusretljivosti.

U tom pogledu vrijedna je pažnje najprije njegova prividna velikodušnost, iako vrlo tanka presvlaka društvene učtivosti koja ne seže dalje od nekoliko upadljivih glumačkih gesta, osobito pred brojnijim skupovima pobožnih dayaka za ručkom. Tako, kad na komadu papira dobije svoj odrezak čvrstog kiselog mlijeka bivolice (klasična indijska hrana za svete osobe *sadhue*), spreman je da velikim pokretom svoje male njuške servira taj papir svome podređenom drugu koji mu ga uvijek užurbano vraća iza svakog zalogaja. Na taj način "poslužavnik" prelazi od jednoga drugome po više puta. Ali, čim se iscrpi zajednički interes, rukovodilac bez vidljivog povoda najuri podređenoga iz trpezarije uz najveću graju koju može da proizvede i lamatanje rukama. Srećom opseg glasa mu je prilično skroman, a podsjeća na zvuk škrebetaljke u crkvi na Veliki petak.

Shvatljivo je, dakle, da je pantomima njegov glavni glumački izraz. Pri tome ruke, već po izrazitosti crta zaslužuju posebnu pažnju. Kad prilikom svojih "službenih" obilazaka poslije podne nakon što mine najveća žega, svrati u posjetu ako me vidi da sjedim u predvorju, pokreti njegovih sitnih ruku s izrazitim crtama dlanova dok otvara vrata i prvi učtivi pogled prema meni navode me nekada podsvjesno da se osvrnem gdje je ostavio kišobran. Naravno, kišobran je za takvog kicoša nesuvremen pribor, još k tome u službenom pohodu: Ti obilasci nisu toliko strogi

da se ne bi pridružio komadić puta svakome tko naiđe, bar tako dugo dok zadovolji znatiželju i vidi kuda tko ide. Pri posjetima se drži propisa učtivosti dokle god mu to dopušta znatiželja i lični interes.

Zapravo su dirljive posjete svih životinja, osobito poslije podne ako počne kiša, iako dobro znaju da ne mogu dobiti ništa, jer je pravo redovnika na jelo ograničeno na prijepodnevnne sate, a u pustinjačkim izbama nema nikad hrane, nego se u najboljem slučaju četveronožni posjetioci — a i dvonožni i "dvaput rođeni" (ptice i brahmani) mogu napiti vode. Mladi psi ne prođu nikad pokraj kuće da ne pokucaju na kapiju. Čak i gđa Kabara se u dokonim časovima rado sunča u pometenom dvorištu.

U sobu ne puštam nikoga, pogotovo ne mangupa, jer bi on nakon uobičajenih nekoliko minuta učtivog mirovanja na krilu postao štetan iz objesti. Nekad je dovoljno dugme na košulji da mu poremeti mirno držanje. Kad nije siguran kako sam raspoložen, smjesti se najprije na zidiću terase, spljošten, s nogama tromo obješenim na obje strane. S bradom naslonjenom na zid kao na jastuk, ne mičući glavu gleda desno i lijevo, unutra i van, i čeka gdje će se prije pojaviti šta zanimljivo. Nekad uporno za vrijeme kratke posjete nastoji da otvori vrata i uđe u sobu, praveći se da ne shvaća uvredljivu okolnost što su zaključana.

Njegova mi je prva posjeta ostala u dirljivoj uspomeni. Dok sam ležao bolestan u krevetu, došao je jednoč predveče u predvorje, pokušao da uđe, a kad nije mogao otvoriti vrata, skočio je na prozor zagrađen mrežom za komarce, uhvatio se rukama za dvije željezne šipke pred rešetkom i gledao kimajući mi glavom dokle god je mogao da se drži u tom nespretnom položaju.

U posljednje vrijeme naši su odnosi nešto ohladili, zapravo mojom krivnjom. U prvom redu nailazi na zaključana vrata. Zatim, djelovalo je koješta što sam čuo i vidio o njegovim manguparijama. Tako sam npr. čuo da je u staroj "njemačkoj" zgradi bio rado viđen gost u početku kad su došli mladi Ćane — njih petorica u

jednom odredu. Zgrada je bila napuštena i ruševna, dobro lovište za mangupa. Pokazao je da se razumije u sumnjive i prljave zakutke života na plemićkim zamcima. Kad je potamnio nekoliko zmijsa koje su se zatekle na tavanu i u nusprostorijama i razjurio miševe, odlučio je da po koji od tih zakutaka iskoristi kao dobar domaćin za vlastitu spremu. Jednog je dana došao s velikim komadom nepojedene zmijsa da je pohrani za crne dane na tavanu. To je bio kraj prijateljstva tamo.

Ja sam ga vidio samo jedanput kako trči s plijenom u zubima pokraj moje *kuti*, suviše uzbuđen da se obazre na mene. Bila je to povelika riba koju je vjerojatnije ukrao u kuhinji nego polovno nabavio od ždralova. Drugi put sam ga zatekao u *basovoj* radionici kako jede vranu. Pri tome sam mu najviše zamjerio podlost koja se bez sumnje ispoljila u hvatanju vrane. Primijetio sam da vjerojatno zbog toga ni druge životinje ne vole da jedu s njim iz iste zdjele, iako ih njegovo muvanje po dvorištu, a i vani, često zanima i privlači. Ponekad se zabuši u rupe uz obalu gdje žive veliki crni rakovi, pa kopa, kopa užurbano kao krtica. Tada se oko njega iskupe znatiželjne vrane u nadi da će i za njih ostati nešto od plijena, ako šta bude u toj rupi. A ako ne bude...

Upravo sada, od jučer, ne miče se, koliko mu je to moguće, s dasaka u potkrovlju basove radionice gdje je obješena krletka s mladim ždralom koji je ispao iz visokog gnijezda. Iako je povelik, nije lako došao k sebi, a bas ga je pravovremeno spasio od pogibelji. Već mu je prilično dobro. Mangup bezobrazno sjedi usred tuđe kuće i razmišlja kako da se dočepa plijena. Trebalo bi izbaciti sve daske i masu druge starudije, slomljenih stolica i vreća s krpama, da ga se istjera.

I tako se događa u posljednje vrijeme kad se sretnemo na putu da digne nos prema meni, zastane i u nedoumici promatra kretanje moga štapa, a kad se zaustavim da nabodem suhi list, uhvati mi se rukama za štap, digne nogu kao pas, popisa se na njega i s indignacijom ode svojim putem.

Zapravo mi ni to nije krivo. Ako naiđe ona zmija iz priče, i mangupski miris mi može pomoći.

Ali tek sada na kraju primjećujem da sam zbog manguparija zaboravio ispričati glavnu zmijsku priču na pravom mjestu, gdje sam govorio o privrženosti životinja zavičaju.

Jedan se stari kobra-rađa sa zmijskim draguljem na čelu navodno zadržao sve do danas na drugom otoku. Nije ga lako vidjeti jer svakog jutra otpliva s otoka na kopno i tamo se zadržava i izdržava do predvečer, a ovamo se oprezno vraća samo na spavanje u svom starom podzemnom dvoru. Čini mi se da ta priča nije sasvim bez osnove, iako je već prilično stara i čuli smo je češće puta od maha-there svi osim, po svoj prilici, "šutljivog mudraca" u podnožju čije *kuti* zmija stanuje. Pretpostavka je da za njega priča i nije važna, jer je on jedini od svih stanovnika ovih otoka izvan i iznad svjetovnih opasnosti. — Ispričat ću u jednom od sljedećih pisama kako je godinu dana nakon moga dolaska taj šutljivi *yogi* otišao s otoka slično Hesseovom Siddharti (najomiljenijem buddhističkom heroju za hipije). I za mene je on bio i ostao kroz svih sljedećih 15 godina jedini pustinjač od kojeg sam nešto naučio, mada upravo iz poštovanja prema toj pouci nisam s njim nikada na otoku progovorio ni jedne riječi: "Tko meditira, taj ne govori. Tko govori, taj ne meditira". Tek nakon 5—6 godina, kad sam se i ja već odselio s otoka i nastanio se u nešto brdovitijoj plantaži kakaoa, stigao je jedne večeri pred najveći buddhistički praznik, dan punog Mjeseca u maju, pred moja vrata. Bio je potpuno iscrpljen i bolestan, tako da sam ga nakon nekoliko dana morao odvesti u Kandy liječniku. Već 15 godina ne stanuje nigdje, bar ne dulje od nedjelju dana. Svakih nekoliko godina dovedu ga dobri ljudi koji ga nađu iznemoglog na putu u naš matični samostan u Colombu, Vađir-arama, na liječenje od dizenterije, malarije i svih vrsta glista i parazita. — Ali postao je govorljiv, vrlo govorljiv — kao i svi mi šutljivi pustinjači u zgodama društvene "dekompresije" — kako ja nazivam tu pojavu iz vlastitog psihološkog iskustva i promatranja na samom sebi. Od tada ovaj moj utihnuli mudrac i "dobri prijatelj" (to je službeni naziv za učitelje meditacije još od

Buddhina vremena) nije nikad prolazio područjem gdje sam živio u samoći a da ne svrati na koji dan. Pričao mi je kako najradije živi u divljim napuštenim spiljama negdašnjih pustinjačkih naselja, često i mjesecima na istom nepristupačnom mjestu, čekajući smrt mirne duše, o mnogim doživljajima s divljim životinjama pa i s opasnim zmijama s kojima izgleda da se najlakše sporazumijeva recitirajući im slavne Buddhine stihove o "sveopćoj ljubavi" (*Metta-karaniya-suttam*) koji snažno djeluju svojim vibracijama i na kičmu slušaoca, a ne samo na sluh (za koji evropska znanost tvrdi da ga zmije uopće nemaju). Pričao mi je i detalje. Smirena zmija više neće da ode svojim putem slijedeći recitatora kuda god je vodi dok izgovara te magične stihove.

Ali dok smo još bili zajedno na pustinjačkom otoku (da završim prekinutu priču koja se nekako lomi na svakom zaokretu rečenice), jedne sam večeri pred zalazak sunca obilazio prohodni dio tog otoka. Put se penje najprije prilično strmo, usječen u sjeverni obronak. Prolaz ispod kuće šutljivog Nijemca, zato je uvijek uzorno pometen i čist. Na zaokretu prema velikoj staroj kući otvara se prilično slobodan vidik prema stražnjoj obali jezera, manje nastanjenoj, koja nam je najbliža. Nedaleko od te obale je i treći mali otok, sadašnji "zmijski otok", na koji naš "kralj kobra" nije pristao da preseli. Na tom se otoku vrši i spaljivanje mrtvaca iz pustinjačkog naselja.

Gledajući niz strminu učinilo mi se da prema našoj obali pliva jedna kabara. Primijetio sam da joj se gornji dio tijela uz površinu vode neobično lijepo ljeska u posrednom zelenkastom osvjetljenju koje pri zalasku sunca obasjava tu sjeveroistočnu stranu jezera poluzaklonjenu otokom. Tada je neočekivano moja kabara nestala pod površinom, desetak metara daleko od obale, i nije se više pojavila. Čini mi se da kabare ne rone, a pogotovo da se ne zadržavaju pod vodom. Možda je to bio naš izgnani zmijski car koji se približio tajnom ulazu u svoj dvor u punom grimizu sutona i tu se blizu obale pritajio iz opreza prema urotnicima, čekajući da padne mrak.

Red je na kraju da razjasnim i ime lica kojemu je u naslovu posvećen ovaj odlomak pisma -- mangupa Kiri-kiri. Kiri na sinhalskom jeziku znači "mlijeko". Opisao sam njegovu ljubav za kiselo mlijeko, a voli i slatko. Ali da mu je to postalo ime, ili tačnije rečeno prezime, doznao sam od našeg pojca. Predvečer kad se skupljamo na posljednju šalicu čaja u dana-sali i zadržavamo pred ulazom pod stablom divlje paprike, koje je visoko blizu 2 metra i puno sitnih plodova jedva većih od centimetra a strahovito ljutih, kojima u nešto manjem žbunju obiluju sve ovdašnje džungle, stari pojac ima običaj da se pojavi iza ugla s pogačicom *čapatija* pa stojeći ispod paprike doziva "kiri-kiri", lomeći komadiće i bacajući ih na pola puta prema uglu džungle u travu. Tada se iz tog ugla pojavi "divlji" mangus i u dva-tri skoka dođe na određeno mjesto, pokupi svoj zalogaj i pobjegne natrag u guštik. I tako uvijek ponovo za svaki zalogaj. Ime Kiri-kiri odgovara škrebetavom glasu mangusa, bar njegovoj prvoj frazi kad se oglasi. Kasnije pomoćnik na kojega se naš stari majstor ljuti ponizno odgovara malo tišim guđenjem. Ta dva glasa skupa — ton mangupskog dijaloga — dobro odgovaraju imenu slavnog mangusa u iKiplingovoj priči "Riki-tiki-tawi".

Cvrčak i meditacija

"Zvuk je trn za prvi stupanj zadubljenja."

(*Anguttara-nikayo*, V, 134)

Prije nekoliko dana naš je pojac otišao "na dopust". *Pi-rit* (večernji obred) postao je vrlo tih. S moga mjesta u dana-sali vidi se ljepša, dublja strana otoka, najprije obrub narančastog cvijeća, a u pozadini visoka stabla potpuno zastiru nebo. Oko šest sati, kad se skupljamo, sunce upravo zalazi. U jedva čujnom ritmu hvalospjeva Buddhi, njegovoj nauci i prosjačkom redu njegovih sljedbenika promatram najprije kako se gase narančasta svjetla cvjetne ograde u sutonu. Zatim se, prije potpunog mraka, pale preda mnom u daljem rastojanju neobične zvijezde džungle. To su sitne pukotine među gustim lišćem šume kroz koje prosijavaju tačke sutonjeg neba. Pošto vjetar ne prodire kroz džunglu nikad ravnomjerno ni na rasponu od nekoliko

metara, poneki dijelovi tih fantastičnih sazvježđa titraju kao nad burnim morem, dok su drugi potpuno mirni. Neka od tih sazvježđa znaju biti vrlo pravilna. S poluglasom našeg *pirita* gasi se i to fantastično nebo. Ljeska se još samo pozlaćeni Buddho u čijem je podnožju mala petrolejka. Tada maha-thero skloni novinu kojom je bila zasjenjena veća petrolejka na stolu pred njim. Slijedi posljednja dnevna šalica čaja.

U sedam sati sam već u svojoj *kuti*. Do osam čitam, a zatim posljednji sat prije spavanja provodim u meditaciji. Smatra se da bi kasnije noću vrijeme za to bilo povoljnije zbog dublje tišine. Za sada naši ždralovi dobro i marljivo iskorišćuju cijelu noć za ribolov i vrlo su bučni. Najnevjerojatnija je upornost kvocanja ženki, neprekidno po danu i po noći.

(Nedavno sam čitao jedan idiličan opis života sijamskih *bhikkhua thudonga*, lutalaca i potpunih beskućnika. Bhikkhu gdjekad ustaje nedugo iza ponoći, prikači lampion na stabio bambusa i pokušava meditirati hodajući gore-dolje utrtim puteljkom. Ali graja cvrčaka i u to doba, kad sve ostale životinje spavaju, zna tamo biti zaglušljiva.

Moj je pratilac u večernjoj meditaciji samo jedan cvrčak. Već dugo vremena čujem njegov glas uvijek iz istog ugla u dvorištu. Uvjerio sam se na svoje veliko nezadovoljstvo da cvrčkovo cvrčanje nije monotono, bar ne toliko koliko bi trebalo da bude da prema njemu uravnotežim disanje, jer na to zapravo želi da me prisili.

“Slušanje tišine” u vježbanju meditacije jednako je dilematska pojava kao kad loš glumac sluša vlastiti glas dok recitira na pozornici. Ali ja sam jedva i još nepotpuno prešao stepen duhovne sabranosti gdje postepeno isključenje djelovanja viših osjetila kao intelektualne podloge dovodi konačno svijest pod preuveličani utjecaj najnižeg, dodirnog osjetila. Na svakoj tački kože koju uspije da nadraži trun prašine, kapljica znoja, neprimjetni pokret dlake, a vjerojatno i zagrijavanje određenog dijela kičme uz naslon, osjet svrbeža naglo raste i sužava se u ubod čim

na njega padne oslobođena "zraka pažnje". Osnovno pravilo okomitog držanja kičme bez oslona u fiziologiji yoge odnosi se najprije na ovu opću početničku pojavu. Kasnije sam naučio da ta hipersenzibilnost kože može prirodno da se koncentrira na područje čela koncentracijom pažnje na centar (*čakram*) između očiju. Ta je pojava i evropskim fiziolozima (u Schulzovom "autogenom treningu") poznata kao fiziološki "doživljaj aure", a vježba se koristi za rashlađenje glave i protiv glavobolje.

Često mi je teže da odvojim pažnju od cvrčkovog cvrčanja nego da uskladim s njim vlastito disanje. Tada njegovi poremećaji ritma znaju biti vrlo neugodni. Ponekad zašuti dulje vremena i tako dozvoli mojoj pažnji da se udalji od njega i da utone ispod praga neodrživih zamjedbi praznine i tišine svijeta oko mene. Kad mu je cvrčanje dovoljno dugo ravnomjerno, postizem isto neprimjetno odvajanje privremenim usklađivanjem disanja s njegovom pjesmom. Voljnim otporom nije moguće svladati glavnog protivnika sabranosti — zvuk. Inače buddhistička meditacija isključuje primjenu vježbi disanja tipičnih za *yogu*. Predmet vježbe je pažnja, a ne disanje. Zato disanje treba da ostane prirodno. U nekoliko kasnijih pisama pokušat ću da opišem meditaciju kao disciplinu (ne "tehniku"!) svagdašnjeg života, put njegova "pročišćenja" -- *katharsis*.

Marginalije

- Ne veselim se životu, ne veselim se ni smrti.
Iščekujem kraj svog roka, kao nadničar isplatu.
- Ne veselim se životu, ne veselim se ni smrti.
Iščekujem kraj svog roka razborito i strpljivo.

(Thera-gatha 607 et passim)

- Koliko smo sposobni da se odvratimo od htijenja, toliko potičemo buđenje napuštenosti.

* * *

– Onda na što treba da čekamo? I gdje da čekamo? Jedva da još znam tko sam i gdje sam.

– Nitko od nas to ne zna, čim prestane da sebe obmanjuje.

* * *

– Pa ipak još uvijek imamo svoj put?

-- Taj trag, međutim, iščezava napuštanjem, a potpuno je utrnut u napuštenosti.

(M. Heidegger, *Gelassenheit*)

...Kome je razriješenost postojbina,
tome je kao ptici u zraku teško naći trag.

(*Dhamma-padam* 92)

-- Postoje, dakle, dvije vrste mišljenja, od kojih je svaka opravdana i nužna na svoj način: kalkulatивно mišljenje i meditativno mišljenje.

* * *

-- A tada? Tada će čovjek zaniijekati i odbaciti svoju vlastitu posebnu prirodu -- po kojoj jeste meditativno biće.

(M. Heidegger, *Govor u spomen kompozitoru K.*

Kreutzeru)

* * *

Postoji patnja, ali ne onaj tko pati.

Postoje djela, ali ne onaj tko radi.

Postoji razrješenje, ali ne onaj tko razriješen biva.

Postoji put, ali na njemu putnika nema.

(*Visuddhi-maggo*, XVI, 90)

Rev. 1/2/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/priroda.html

Pisma sa pustinjačkog otoka

Čedomil Veljačić

[Puni mjesec nad Kolombom](#) ■ [Posjete pustinjacima](#) ■ [Jedina knjiga na pustom otoku](#) ■ [Posjeta pustinjačkoj školi](#)

[Priroda oko mene](#) ■ [Pabađđa -- odlazak u beskućnike](#) ■ [Kozak iz vječnosti](#) ■ [Punća Koći](#) ■ [Unapređenje -- i odlazak](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Pabađđa - odlazak u beskućnike

“Razmotrio sam danas svoju odjeću i uvidio da služi samo za zaštitu od zime i vrućine, od smetnji muha, komaraca, vjetra, žege i gmazova, samo zato da prekrije slabine. Kao što je postojanje te odjeće zavisno od mjere njenih sastojaka, isto tako i osoba koja se njom služi zavisno od mjere svojih sastojaka nije ni 'biće' ni 'život', nego ništa. Pa ipak sva ta odjeća nije još toliko odvratna koliko će postati na gnjiležu ovog tijela.

Razmotrio sam danas isprošenu hranu i uvidio da ne služi ni za rasonodu ni za poslasticu, ni za užitak ni za ljepotu, nego tek za

opstanak ovog tijela, da se održi nepovrijeđeno i da posluži isposničkom nastojanju da se riješim osjećaja koji postoje od ranije i da ne izazovem nove, da provedem ostatak života besprijekorno i spokojno. Kao što je ta isprošena hrana ograničena na svoje sastojke, tako i osoba koja se njom služi u granicama svojih sastojaka nije ni 'biće' ni 'život', nego ništa. Pa ipak sva tako isprošena hrana nije još toliko odvratna koliko će postati kad padne u gnjilež ovog tijela.

Razmotrio sam danas svoje sklonište i uvidio da služi samo za zaštitu od zime i vrućine, od smetnji muha, komaraca, vjetra, žege i gmazova, da izbjegnem vremenske nepogode, za spokojstvo u samoći. Kao što ovo sklonište postoji samo u granicama svojih sastojaka, isto tako i osoba koja se njim služi u granicama svojih sastojaka nije ni 'biće' ni 'život', nego ništa. Pa ipak ni sva ta skloništa nisu još toliko odvratna koliko će postati kad na njih spadne gnjilež ovog tijela.

Razmotrio sam danas lijek koji koristim protiv bolesti i uvidio da služi jedino da ublaži bolove i izliječi bolest. Kao što je taj lijek ograničen na svoje sastojke, tako i osoba koja se njim služi u granicama svojih sastojaka nije ni 'biće' ni 'život', nego ništa. Pa ipak ni svi ti lijekovi nisu još toliko odvratni koliko će postati kad padnu u gnjilež ovog tijela."

Za mene je buddhizam filozofsko uvjerenje. Oni za koje je religija treba da ovaj tekst shvate kao molitvu prilikom zaređenja ili "bjekstva" iz svijeta u beskućnički život. (Riječ *pabađđa* je iz istog korijena i značenja kao i naša "pobjeći".) Ta se "molitva" ponavlja i kasnije na našem pustinjačkom otoku svake večeri prilikom neobaveznih sastanaka u *dana-sali*, dvorani za "darivanje" hrane isposnicima, uz druge slične recitacije onih koji su tome obredu skloni ili mu nisu protivni (jer je Buddho u načelu zabranio vršenje obreda).

U jednostavnom i kratkom obredu svog prvog i nižeg zaredjenja (16. jula 1966.) trebao sam da u sebi ponavljam ove izreke za vrijeme presvlačenja, skidanja svoje dotadanje bijele odjeće koja se sastojala od saronga (muške suknje), duge bijele košulje i rublja, i oblačenja redovničkog odijela koje se sastoji samo od dva dijela, donjeg i gornjeg. Donji dio je kao i sarong kakav sam do tada nosio, četvorina duga oko metar i po, a široka oko metar, sašivena kao i gornji dio, ili ogrtač, od pravilno izrezanih duguljastih četvorina platna koje simboliziraju rižina polja bogatih dobrotvora — *dayaka*. Ogrtač je dvostruko veći. Boja obadvaju dijelova je svjetlije ili tamnije narančasta, najsličnija boji vlažne cigle. Boja ne bi trebala da bude "umjetna" ili tvornička, nego "prirodna", dobivena iskuhavanjem korijena stabla *nuga*.

Velika je zasluga pokloniti prvu odjeću onome tko se zaredjuje. Moji su *dayake* bili seoski učitelji, među njima i slikar s tropskim kolonijalnim šljemom od pluta i dalekozorom za promatranje ptica obješenim oko vrata. Donji mu je dio tijela — ogrnut sarongom i bos — ostao urođenički ili "*de silva*" kako se to ovdje naziva portugalskim izrazom. Spomena je vrijedno i to da se ovaj slikar proslavio sredinom 20. vijeka u Rusiji kao ilustrator jedne knjige istočnih priča. Učitelji su već odavno osigurali tu počast za svoju zbornicu, iako su se kasnije javljali i drugi, privatni pojedinci koje sam morao odbijati. Ali kad je došlo vrijeme da izvrše svoju svetu obavezu stvar je zapela, bila zaboravljena u toku nekoliko posljednjih sedmica, tako da sam, da ih ne uvrijedim, konačno nekoliko dana prije zaredjenja morao otići u selo da ih podsjetim. Preostala su im dva-tri dana da sve pripreme uz povoljnu okolnost da je najimućniji među njima vlasnik velike krojačke radnje u sreskom mjestu Galle. (Završio je humanističke studije londonskog univerziteta, a zatim se spokojno vratio na očevo imanje i preuzeo trgovinu koja "ide" i bez njegovog neposrednog sudjelovanja, zahvaljujući obiteljskoj slozi.) Ali već sljedeće večeri pojavila su se njih trojica na otoku. Doveslali su po mrklom mraku upravo kad se završio naš obred u *dana-sali*, tako da smo svi još bili na okupu. Donijeli su svoje darove, ali ne meni, nego *maha-theri*, jer su bili još u poluprerađenom

stanju. Odjeću je trebalo obojiti, a zdjelu za prošenje hrane "ispeći". To stručno savjetovanje s maha-therom ja sam promatrao izdaleka sa svoga niskog sjedišta na drugoj strani prostorije. Osjećao sam se kao u predbožićne dane u djetinjstvu kad počnu pripreme za kićenje bora.

Darovi su zadržani da njihovo dovršenje bude izvršeno ovdje na propisan način i od stručnih osoba. Bojenjem odjeće zadužen je najmlađi Nijemac, živahan i spretan mladić koji je na Cejlon došao kao mornar, a sada živi robinsonski u đungli. Da bi to mogao, odustao je od višeg zaredenja i ostao *samanćro*, ili kako sam sebe naziva šaljivim cejlonskim izrazom za djecu iz sjemeništa *punći hamdru*, "mali pop". Da svoje stanovište opravda, iako nije naročit izuzetak, razradio je vrlo razboritu teološku teoriju koja polazi od pretpostavke da je potpuno zaredeni *hamuduru* pravilima *vinaye* — redovničke discipline — toliko i tako vješto vezan pukim formalnostima (protiv kakvih se borio već Buddho), da nije sposoban za samostalan život i da mu život i smrt zavise od stalne pratnje sluga, a ustanovu prosjačkih sluga je Buddho zabranio u prvom redu. — Ovamo je došao da se očisti i okrpi pred početak službenog razdoblja kiša (*vas*) kad svi redovnici treba da se povuku u svoje samostane ili pustinjačke kolibe na tri mjeseca (od jula do oktobra). Kao protuuslugu primio je zadatak da preostalih nekoliko dana boji svoju buduću odjeću tri do četiri puta dnevno, jer se "prirodne" boje teško upijaju a brzo ispiru iz tkanine i blijede pa bojenje treba obnavljati svakih nekoliko mjeseci.

Pečenje prosjačke zdjele za hranu preuzeo je sam maha-thero jer je to postupak koji se ne vrši često i nije jednostavan. Prvog dana mi je opširno tumačio kako se *to* radi, kako treba pripremiti vatru u posebno sagrađenoj maloj peći u dvorištu, a zatim limenu posudu premazati posebnom vrstom ulja koje davake treba još naknadno da nabave i pošalju... Drugog dana izvukao je iz spreme veliku kartonsku kutiju "Made in Japan" u kojoj je bilo u svileni papir uredno zapakirano nekoliko posuda prebojenih crnim lakom. Tako sam, možda malo nepropisno, dobio zdjelu kakvu imaju svi ostali osim američkog pustinjaka, koji se u to doba također našao na otoku, a inače živi na krajnjem jugu u sušnoj pustinji blizu sela koje se

zove Bundala. Njegova je posuda pečena, kakva je trebala biti i moja, i nije mi ulijevala mnogo povjerenja jer me je po duguljastom, visokom i eliptičnom obliku i suviše podsjećala na vlasnikovu obrijanu glavu.

Odjeća bez zdjele uručena mi je neposredno pred početak obreda zaređenja. Predao mi ju je stari otac učitelja kojeg sam smatrao svojim najboljim prijateljem u selu. U propisnoj bijeloj suknji i košulji, sa sijedim brcima i perčinom, mali dobri starac, izraziti obudovjeli papučar, koji nije uspio poudati znatan broj kćeri, stajao je na čelu reda prisutnih posjetilaca i domaćih kroz čije je ruke, zbog rajskih zasluga, dar trebao da prođe prije nego što mi ga je starac kao vrhovni i najstariji *dayako* predao. S odjećom u naručju kleknuo sam pred maha-theru i zamolio ga da mi se smiluje, da primi ovu odjeću i udijeli mi zaređenje. Kad je on na to pristao, predao sam mu odjeću, a zatim ga ponovo istim riječima zamolio da mi se smiluje, da mi vrati odjeću i da me zaredi. Maha-thero mi je tada svežanj odjeće pojasom vezao oko vrata. Dok je to činio, identificirao me je kao živo biće riječima: "Kosa, dlake, nokti, zubi, koža — koža, zubi, nokti, dlake, kosa" (*kesa, loma, nakho, danto, taco — ...*). Zatim sam se presvukao u kuhinjskoj spremi uz pomoć našeg starog pojca i burmanskog *bhikkhua* koji se zatekao ovdje tih dana na putu u neko udaljeno i osamljeno pustinjačko sklonište gdje će provesti razdoblje kiša kroz sljedeća tri mjeseca.

Dok sam se oblačio, ponavljao sam u sebi tekst citiran na početku, koji naš stari pojca zna i da otpjeva. Na kraju sam se preobučeni vratio pred *maha-theru*, ponovo mu se tri puta ničice poklonio i klečeći ga zamolio da mi uz trostruko utočište (u Buddhu, njegovu nauku i njegov prosjački red) udijeli i zavjet od deset "izbjegličkih" (*pabađđa*) vrlina (*silam*). Ponavljao sam za njim rečenicu po rečenicu, najprije tri puta formulu trostrukog utočišta, a zatim deset vrlina koje u prijevodu glase:

Obavezujem se da ću nastojati da se suzdržim od

1. ubijanja dahom obdarenih bića,
2. uzimanja onoga što mi se ne daje,
3. spolnog općenja,
4. laganja,
5. alkoholnih pića i drugih opojnih sredstava,
6. jela nakon određenog doba dana (tj. od podne do sljedećeg jutra),
7. prisustvovanja plesu, pjevanju, igrokazima,
8. upotrebe vijenaca, mirisa i masti za uljepšavanje tijela,
9. visokih i udobnih ležaja,
10. primanja zlata i srebra (tj. novca uopće).

Poslije toga preostalo mi je jedino da zamolim maha-theru da mi bude učitelj.

Pristajući na to on mi je potvrdio redovničko ime (koje sam prethodno sam izabrao): ftanađivako (onaj koji živi dosljedno znanju, ili u skladu sa spoznajom).

U našoj pustinjačkoj ustanovi postoji tradicija (burmanskog porijekla) da svako ime počinje sa Njana- (Nana u međunarodno usvojenoj transkripciji), tj. "znalac..." — Ime koje sam ja izabrao naišlo je najprije i na formalnu i na stvarnu poteškoću. Formalno, Cejlonci su pod indijskim utjecajima (a konačno i pod engleskim, gdje riječi nemaju rodova kao u indijskim klasičnim jezicima) sanskritizirali imena i ostale riječi prvobitno preuzete s buddhističkom religijom iz srodnog pali jezika. Imena koja u muškom rodu u pali jeziku redovno završavaju u nominativu na -o, u sanskritu završavaju na kratko *-ah*. Donekle i pod zapadnim utjecajima (najprije islamskim) i taj je nastavak sveden na osnovu riječi. Kratko *-a*, koje se u modernim indijskim jezicima uopće ne izgovara, u ovdašnjem sinhalskom jeziku još jasno postoji preobraženo u *-a*. Pošto su i padeži odavno izumrli, bilo mi je gotovo nemoguće razjasniti opravdanost svog zahtjeva da dobijem ime u punom nominativu. S te me je formalne strane spasila jedina okolnost koju sam mogao razjasniti, a koja je primljena s velikim zadovoljstvom i čuđenjem, da u mojem materinskom jeziku — koji je u mnogo čemu još uvijek bliži sanskritu nego što je to bio pali prije dvije i po hiljade godina — ime Đivako, gotovo u istom obliku, s

istim nastavkom i istim osnovnim značenjem postoji još i danas — Živko. To bi moglo povoljno djelovati i na popularizaciju buddhizma u mojoj domovini. Ipak, taj bi utisak bio promašen, dapače, mogao bi se pretvoriti u ruglo, kad bih morao da se zovem Živka, jer bi to značilo da sam postao "časna sestra", bez obzira na to što u buddhističkim zemljama *thera-vado* (pali) tradicije ženski red već odavno ne postoji, jer domaći vladari nisu bili zainteresirani da ga održavaju ni da ga obnavljaju kad je počeo da izumire skupa s muškim redom. Brinuli su se jedino da tabuističkim obredima dvorskog ceremonijala (tabuizam feudalnog porijekla!) održe i obnavljaju muški red, važan da osigura redovnu obradu feudalnih zemljišta čime su obdarili hramove koje su pojedine plemićke obitelji trebale da snabdijevaju žrtvovanjem bar jednog sina u svakoj generaciji državnoj vjeri kad je država bila dovoljno snažna. A kad bi đungla počela da proždire i državu, izumirao je i stalež "potpuno zaređenih", a "mali popovi", plebejci, održavali su se u hramovima i napuštali ih prema svome nomadskom instinktu.

Stvarnu poteškoću u izboru moga redovničkog imena izazvalo je obrazloženje povijesnog uzora ličnosti čiji sam primjer tim izborom želio da obnovim i slijedim. Đivako, Buddhin suvremenik i laički sljedbenik, zapamćen je uglavnom kao slavan liječnik na dvoru u Magadhi. Zato se njegovo ime još i danas smatra prikladnim za *bhikkhue* koji dolaze iz liječničkog staleža. Međutim, u mojem slučaju radi se o slijedu dubljih etičkih sklonosti po kojima je Đivakovo ime ušlo u "kanonsku" književnost. Kao Buddhin sagovornik Đivako se javlja u naslovu jednog značajnog govora u zbirci *Mađđhima-nikayo 55*. To je jedini tekst u kojem se Buddhi neposredno i izričito postavlja pitanje o suzdržavanju od hrane koju dobivamo "ubijanjem dahom obdarenih bića", od mesne hrane. Odgovor glasi:

"Ja kažem da je hrana s mesom zazorna u tri slučaja: kad ga vidimo, kad nam se to kaže i kad smo u sumnji."

Tko upotrebljava meso za ishranu, snosi, prema Buddhinu konačnom obrazloženju u tom govoru, peterostruku odgovornost: 1) za nabavku životinje za klanje, 2) za

strah i patnju koju ta životinja proživljava pri dovođenju na klanje, 3) za naređenje potčinjenima da životinju ubiju, 4) za bol koju životinja snosi dok je kolju, 5) za nuđenje onoga što je zazorno Buddhi ili njegovom sljedbeniku.

U Buddhinu učenju o osnovama moralnog rasuđivanja važno mjesto zauzima karakterološka podjela ljudi u četiri vrste: mučitelj drugih, mučitelj samoga sebe, mučitelj i sebe i drugih, onaj tko ne muči ni sebe, ni druge. Ta su karakterna obilježja vezana i za izbor zvanja. Mučitelj drugih izabire zvanje mesara, lovca, ribara, razbojnika, krvnika, tamničara i si. Primjeri mučitelja i sebe i drugih jesu "pomazani i okrunjeni kraljevi" i "svećenici na visokim položajima". Obrazloženje je da i jedni i drugi prinose krvne žrtve u svečanim zgodama.

Tradicija koja se osniva na ovom Đivakovu razgovora s Buddhom rečeno mi je da ovdje u Sri Lanki nema više sljedbenika, a da je tako i s mnogim drugim Buddhinim poukama mogao sam se lako i s&m uvjeriti. Povijesni razlozi koji su do toga doveli dobro su mi poznati. Buddhizam je u Lanku prenio u 3. v. pr. n. e. Mahinda, sin slavnog indijskog cara Aške. U 2. v. n. e. kanonska su djela zapisana na palmino lišće da ne budu zaboravljena, ako izumru oni koji su se brinuli da se pojedini dijelovi uče u njihovim školama napamet i recitiraju od pokoljenja do pokoljenja. Kako su se pojavile i opasnosti zatiranja u dinastičkim ratovima protiv južnoindijskih (tamilskih) najezdi, donesena je u teškim vremenima i odluka da je briga za očuvanje svetih spisa važnija od primjene njihova sadržaja u životu. Ta odluka o čuvanju "triju košara" (*Ti-pitakam*) od trošenja i izlizivanja u svakodnevnoj upotrebi vjerno se primjenjuje još i danas. Jer, konačno, po Buddhinu osnovnom i vlastitom shvaćanju života, sva su vremena jednako teška, dobrih vremena i nema, osim možda u mašti ponekog pojedinca i preporoditelja. Ono što je ostalo za stalnu upotrebu vjernika naziva se "sitnice" ili "okrajci" (*parittam*). To su stihovi koje bih nazvao "molitvama" kad u ortodoksnom rječniku, u koji sam zavirio da ovo provjerim, ne bi pisalo da ta riječ sada znači "protective charm" ili dobronamjerna vradžbina. Među tim "mantrama" koje se pjevaju i na našem večernjem obredu nalaze se, npr., i ove melodiozne pjesmice:

“Bog neka udjeljuje kišu kad je za to vrijeme,
a vladar (*rađa*) neka bude pravedan!”

Ili:

“Ovo je učenje za pametne. Ovo učenje nije za glupane (*dupanne*). *

Najteža okolnost hereze kojoj sam se priklonio izborom svog redovničkog imena ostala je srećom potpuno zaboravljena. To je povijesna činjenica da je Đivako po vjeri bio đain, pa je zbog toga i postavio Buddhi spomenuto pitanje. U vezi s tim je i moja teorija (na osnovu nekih kanonskih podataka o Buddhinoj užoj rodbini) da je Buddho i sam bio đainski raskolnik. To svjedoče i pravila asketskog života koja je slijedio i napustio kao nepodesna neposredno prije svog duhovnog probuđenja. Njegov se raskolnički stav ukratko može sažeti u načelu: “Duhovne svrhe se ne mogu postići fizičkim (danas bismo dodali “i kemijskim”) sredstvima, a ne kako se obično olako uzima da je Buddho bio protivnik i odricatelj asketske discipline uopće. Zbog tih je razloga i povijesnih okolnosti i razračunavanje sa sektom đaina (koje Buddho u govorima i razgovorima s njima obično naziva naslovom njihovih vodećih autoriteta, *titthdka*, ili “vodič preko rijeke”, a to je i sam bio u značenju s drukčijim razjašnjenjem) uvijek opisano najžučljivije i najpristranije, za razliku od odnosa prema brahmanima, prema kojima se redovno odnosi s više ili manje “sokratovskom” ironijom. —

Na dan moga zaređenja prva upotreba prosjačke zdjele za hranu bila je posljednji važan događaj. To je trebalo da znači stjecanje navike da jedem prstima. Tu naviku nisam nikada uspio naučiti kako treba prema pravilima vrlo stroge pristojnosti. Toj tjelesno najneugodnijoj vježbi prethodio je duševno najneugodniji završni dio obreda — moje prvo izlaganje vjerničkom “obožavanju”, mada je i taj obred formalno vrlo jednostavan i ostaje na posve niskom zemaljskom sloju. Sjeo sam skrštenih nogu na svoje novo mjesto na kraju stola. *Dayake* su prilazili jedan

za drugim, klekli preda mnom i sklopljenih ruku se klanjali do zemlje. Ja sam ih blagoslivljao riječima: "*Sukhi hotu*" — "Neka bude sretno!". Ustajući svaki je stavio pred mene svoj skromni dar — sapun, maramicu, mali čaršav za dječji krevetić, kakvi se ovdje upotrebljavaju, iako ne znam tačno kako i zašto, ubrus obojen propisnom žutom bojom za svečanije obroke kakav je današnji i si. Za sve će te darove dobiti tisućstruku naknadu na drugom svijetu i time neznatno produžiti svoj ograničeni boravak u nebu prije ponovnog pada u niže svjetove (životi nebesnika traju navodno i stotine tisuća godina).

Posljednji čin obzira prema svijetu posjednik[^] kojemu sam dotle pripadao bilo je dijeljenje moje ranije odjeće slugama. Bilo bi mi ugodnije da su i "za moju odjeću bacili kocku". Ovako sam svoju posljednju imovinsku nepravdu i pristranost izvršio pod utjecajem čarobne riječi: "*M5ge, m&ge*" ("Meni, meni!").

Konačnu utjehu sam našao u tom času u iskrenosti i dosljednosti kojom sam u sebi mogao da ponavljam Buddhin odgovor na sva ta zapomaganja, slavne riječi kojima je običavao nijekati besmrtnost duše:

"N'etam mama, rieso 'ham asmi, na me so atta."

(To nije moje, to ja nisam, nije mi to svojstvenost.) — "To je zbiljski stav", nadodao bi Buddho, "prema svakom obliku, prema svakom osjetu, prema svakoj predodžbi, prema svakom činiocu, prema svakoj svijesti — prošloj, budućoj ili sadašnjoj, unutarnjoj ili vanjskoj, podloj ili uzvišenoj." — "Moja suština (ili duša) ne postoji ni u sklopu tih pet sastavnih dijelova, a ni izvan tog sklopa."

"Ja" sam ništavilo kako sam toga jutra potvrdio u početnoj meditaciji o sebi i svome. Napokon sam ostao sam u svojoj kolibi s Buddhinom porukom: "Ono što učitelj treba da učini iz samilosti za dobro svojih učenika, ja sam učinio iz samilosti prema vama. Tamo je, prosjaci, korijenje stabala, a ondje su prazna obitavališta. Njegujte zadubljenost, ne budite rastreseni da se ne pokajete kasnije. To vam je

moje uputstvo." — "Svatko je sam sebi vodič. Zar bi itko drugi mogao to da bude?"

Rev. 10/3/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/pabadja.html

Pisma sa pustinjačkog otoka

Čedomil Veljačić

[Puni mjesec nad Kolombom](#) ➤ [Posjete pustinjacima](#) ➤ [Jedina knjiga na pustom otoku](#) ➤ [Posjeta pustinjačkoj školi](#)

[Priroda oko mene](#) ➤ [Pabbađđa -- odlazak u beskućnike](#) ➤ [Kozak iz vječnosti](#) ➤ [Punća Koći](#) ➤ [Unapređenje -- i odlazak](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Kozak iz vječnosti

I

Kad na početku svojih vježbi kontemplacije, u zasjenku izbe obrasle đunglom treba da saberem svoje misli razletjele po udaljenim kontinentima i različitim podnebljima, prvi mi je napor da ih dovedem u sidrište voda koje ovaj otok razdvajaju od svijeta u prostoru i vremenu. To sidrište nije u području mostiča našeg pristaništa, nego je mala uvala na suprotnoj strani, bliža meni, pored kućice u kojoj sada opet boravi naš stari hodočasnik. Nazivam ga Kozakom, jer ta riječ u pali jeziku (*kasako*) znači "zemljoradnik", a to je i njemu vrlo očito prvobitno zanimanje. Vidi se to po čistoći putova, po odvodu vode poslije kiše i po

povezivanju neoštećenih povijuša na puteljcima koji vode prema njegovu dvorištu.

Kako je star, odakle je, kako će dugo ovdje pojeti svoje *pirite*, kuda će krenuti dalje i odakle će opet doći — sve je to tako beznačajno, nepredočivo i nezapamtivo za mene da je uzalud da bilo koga pitam. Bespredmetno bi bilo i da pokušam govoriti s njim neposredno po koju riječ. Mi ne samo da se ne možemo sporazumjeti na istom jeziku, mi ne živimo u istom vremenu. *Philosophia perennis* je uvijek bila ideal misaonih uvjerenja. Ovdje, gdje sam to najmanje mogao očekivati, uskrsla je preda mnom, posve izlišna, *fides perennis*. Jer, u buddhizmu nema mjesta vjeri u iluziju postojanosti, a kamoli u "vječnost".

Najneugodnije mi je da ne znam ni da mu propisnim pali formulama izrazim svoje "dopuštenje" svake večeri kad pognut ničice na zemlji uzdiže k meni svoje molitve: — *ćkd~sa, bhanti... Okđsa, bhante!* ("Dopustite, gospodine..."). Ni ostali, osim dvojice staraca, ne znaju propisne odgovore. Ostajemo nijemi i zbunjeni pred njegovim vapajima o čijoj dubini je potrebno reći nešto više.

Ovako je počela cijela neobičnost pojave jedne večeri prije više mjeseci:

Čamac s našom poštom i zalihama vratio se nešto kasnije, kako to često biva. Stari nagluhi sluga, po imenu Rob-ljubavi, koga u selu zovu Punći-koći ("mala željeznica"), razvio je uz brze i široke pokrete svoju nedugu priču o *kalu-balla* (crnom psu koji mu se večerom preprečava na putu do čamca). I poštanska vreća je već bila otvorena, pažnju većine privlačio je njen sadržaj.

Naš sutonji obred recitacije bio je već završen. Završava se klanjanjem pred mahatherom i moljenjem oprostjenja za prijestupe koji su nam u toku dana mogli da promaknu kroz "troja vrata" — misli, riječi i djela. — Tada se iz ugla pored ulaza zaklonjenog s jednog kraja mahatherinim stolom i sjedištem a s drugog stolićem na kojem su štapići tamjana i cvijeće pred zlatnim kipom Buddhe u udubini pročelnog zida, javio neobičan, neprirodan glas — starački, spor, drhtav i nadasve

svečan sopran:

— *Okasa, bhanteee!*

Glas je dolazio iz tamnog ugla ispod stola; onoga čiji je bio nismo do tada primijetili. Melodiju sam brzo prepoznao. Vratila se iz moje mladosti; pjesma iz bosanske planine koju sam upamtio kao uspavanku bolesnom djetetu. Kad je ustao i počeo da se polako i svečano klanja sklopljenim rukama' iz kojih je visio propisni bijeli rubac za klečanje, njegova pojava nije nimalo pokvarila utisak ni razočarala očekivanja izazvana pjesmom. Bio je doista dostojan, i suviše dostojan prototip patuljka iz Disnevlanda. (Cejlonci su pretežno patuljast narod čiji podmladak tek sada počinje da raste kao Amerikanci iza prvog, a Evropljani iza drugog svjetskog rata.) Odijelo *updsake*, bijelo, tek jedanput provučeno kroz boju *nuga* korijena kakvom se boji naša odjeća i postaje postepeno od narančaste smeđa, poprimilo je tek prvo lagano i neravnomjerno rumenilo, bilo je ritualno "zaprljano", jer to treba da bude. Ogртаč, poveći platneni ručnik, zaogrnut preko jednog ramena, dosegao je dubinu dostojanstvenih nabora toge. Glava mu je bila, koliko se moglo vidjeti na prvi pogled u polutami, posve ćelava. Ipak se na potiljku dovoljno jasno isticao čvor perčina sakupljenog iz tankog vijenca sjedina. Brada mu je bila okrugla oko cijelog lica, ali je ipak na prsima bila razdijeljena i time djelovala izduženije. Kad je zatim istu pjesmu i obred počeo ponavljati pred svakim od nas — kako to čini i dalje svake večeri — došle su do izražaja krupne i blještave crne oči i nos rimski pravilan i ozbiljan kao na najklasičnijim baroknim slikama apostola.

Hodočasnikova duga i skrušena molitva pred svakim od nas već odavno ne spada u obrednu sadašnjost. Kad poželim da tražim pravilne odgovore od onih koji ih vjerojatno još znaju, uvijek me nešto suzdrži od toga. Kad pokušam da razmislim šta je to što mi nameće potpunu šutnju s uzvišenog podnožja mojih nogu skrštenih na klupi pod kojom se starac savija i gmiže, ne uspijem da se udaljim od utiska ogromne pobožnosti koju u tom položaju na neizreciv način izražava skrušenost njegovih ramena. Tako i ja njega ostavljam na rubu bezvremenosti i besmrtnosti

vječnog ponavljanja — u nedoumici i neizrazivom udivljenju pred bespredmetnošću.

Ipak sam uspio da naučim jedan odgovor, i to prvi, kojim se treba odazvati njegovim prošnjama:

— *Supatti!* (*Dobro došao!*)

Krajnji, možda u potpunosti neostvarivi ideal buddhističke kontemplacije — život u čistoj sadašnjosti — za njega i njemu ravne postoji nepokoleban već hiljadama godina (kao duga pred vodopadom s kojom Schopenhauer uspoređuje na potpuno buddhistički način iluziju o neprolaznosti svijeta). Kao što se naš pitomi mangus Kiri-kiri, kad se trenutačno smiri nekome na krilu, hvata za prvi odbljesak dugmeta da se uzobijesti, tako i ja nekada lutam pogledom po bezvremenoj odjeći starog hodočasnika, upravo u potrazi za dugmetom kao tragom vremenitosti, pa budući da ga ne nalazim (iako možda ipak postoji ispod ogrtača), pokušavam da na neki drugi način ispitam metafizičku dubinu njegove starosti. — Da, prije 2000 godina mogao je zakoračiti isto tako mirno i svečano, s istim odijelom i vanjskim izgledom ovamo, da nas je onda bilo. Istim riječima i skrušenošću ramena mogao je na isti način moliti naše dopuštenje za što? — nikada nije bilo sasvim jasno ni komentatorima, a još manje prevodiocima izraza okasam.

— Ali prije 2500 godina, prije 2300 godina, to već ne bi bilo zamislivo. Jer vječnost ne postoji. — *Sabbe sankhara anićca*: "Nepostojani su svi sklopovi" nazvani "bića", treba da uvjeravam sam sebe s nostalgijom. Pri tome bih želio da i sam sebe čvrsto uhvatim za dugme — kad bih ga imao. Jer ja, doduše, u nešto različitom obliku, ali u istom ovom odijelu smrdljivom od znoja, kiše i dima, ja sam mogao da budem već prije 2500 godina, ako ne i ranije (a i to je vrlo vjerojatno), kad Kozaka iz Vječnosti još nije bilo. Na pitanje: Zašto ljudi uopće vjeruju u vječnost bogova i duša? — Buddho ima vrlo zanimljiv odgovor: Zbog zaboravljivosti i slaboumnosti tih bogova. Oni su, istina, *toliko* dugovječni da zaboravljaju da nisu

vječni. Kad im se zabluda razjasni, onda svemir počne drhtati. No tako samo "lavovski rikovi" *buddhâ* potresaju svemirom, a bogovi se tada ponašaju kao savršeno ukroćeni slonovi u kraljevskim stajama kad začuju lavovski rik — trgaju lance, ruše zidove i "serući oko sebe od straha, jure glavom bez obzira". — Tako je rekao Buddho. —

Tako je Kozak iz Vječnosti samo Kozak iz kozmičke vječnosti.

Od prvih početaka buddhističke komentarske književnosti sljedbenici satiru mozak teorijama o trenutačnosti bića. I mi danas nastojimo da ostvarimo kontemplativni život i "pročišćenje" od taloga prošlosti koji "uviru" u nas (kako bi rekao Buddho) i budućnosti koji odviru od nas, shvaćanjem čiste sadašnjosti u krišnamurtijevskom egzistencijalnom smislu, ili kao pokušaj Bergsonova "zaokreta" (*torsion*) — dok Kozak iz Vječnosti poje uvijek istu pjesmu, satima, danima i stoljećima, u potpunom spokojstvu svojih skrštenih nogu, negdje u našem zasjenku.

U konkretnom slučaju bilo je upravo meni najlakše da to ustanovim. Od moje kolibe vodi lijep, dovoljno širok, zasjenjen put, podesan za meditaciju u hod, do skupine ogromnih bambusa, udaljenih oko 20 metara. U popodnevnom odrazu sunca poprimaju zlatan sjaj, a pri laganom vjetru u visinama nad đunglom njihov škrgut i škripa pobuđuju djetinjasta maštanja o jarbolima jedrenjaka kakve sam vidio samo na ilustracijama starih priča. Pod bambusima put se naglo sužava. Tu je uvijek zatrpan žilavim bambusovim listovima koje je teško pomesti. Na istom mjestu prepriječila se preko puta i grana Ašokina crvenog cvijeca. Ta vodoravno isturena grana nije na strani bambusa uspjela da nađe povoljno uporište, pa tako s godinama počinje da slabi. Ja redovno nastojim da joj pomognem i da je poduprem o tanke ogranke drugog zapetljanog raslinja, ali je povijušama teško pomoći da nad širim rasponima izgrade čvrst luk. Iza tog niskog i nesigurnog luka put se sužava i zakreće prema zahodu koji je na pola puta između hodočasnikove i moje kolibe. Ja se tom prostorijom služim uglavnom u jednu manje namjensku svrhu — da tamo iseljavam gamad koja ponekad izmili iz moga starog daščanog stropa.

Ubijanje nije dozvoljeno.

X tako, kad iz bilo kojih razloga, osobito poslije podne, još pod utiskom svojih vlastitih vježbi kontemplacije iziđem u predvorje i prošetam do bambusa, ako ne i dalje, zastanem da oslušujem starčevo pojanje koje nije ni tiho ni glasno, nego upravo čujno *do* te udaljenosti. Doklegod uspijem da ostanem posve tih u vlastitoj nutrini, to pojanje zadržava svoj čar i raskriljuje osjećaj širine kao *zov* daljina. Podsjeća me na klasičnu, iako apstraktniju, vrstu meditacije o zemlji u njenoj nesagledivoj protežnosti čiju čistoću dočarava glinena boja koja treba da odgovara svjetlosti "neba u predzorje" prije rumenila zore.

Promatrao sam izdaleka starog hodočasnika kad je odlazio prošli put i čekao čamac na obali s nevelikom vrećom preko desnog ramena i velikim fenjerom u lijevoj ruci. Uspoređivao sam njegovo duhovno stanje s dramatičnim završetkom Tolstojeva *Oca Sergejcu*

Kad se opet vratio, donio nam je vijesti o šutljivom Nijemcu, našem *bhikkhuu*, koji je ovdje proveo preko deset godina, a zatim je otišao s malom torbom *od* kord-samta preko ramena, zasjenjen burmanskim kišobranom, miran, krut i mračan. Otišao je da upozna život po cejlonskim samostanima i pustinjačkim naseljima. Ono što je imao da kaže pred odlazak, izrazio je na opće čuđenje najknjiževnijim sinhalskim jezikom. — Hodočasnik nam je donio vijest i o našem bjeguncu, mladom Tamilu. Iz nekog drugog buddhističkog samostana pobjegao je po drugi puta, kad je ponovo odlučio da se zaredi, u noći pred samo zaređenje. U potrazi za religijom svoje izgubljene domovine (religija njegovih praotaca bila je istočnokršćanska, porijeklom iz Smirne, gdje su pred prvim progonima Isusova majka i prvi sljedbenici, apostoli, našli sklonište, a Turci se još i danas ponose da je ta prva kršćanska crkva Djevice Marije, čiji je slavni pjesnički poštovalac bio prorok Muhamed, ostala uvijek zaštićeno svetište i pod njihovom vlašću) — naš je tamilski nomad naišao konačno na jednog Hindu yogija u području svetišta boga Višnu iz Kataragame.

II

Tko je Višnu iz Kataragame? To je pitanje vrijedno posljednje digresije u ovoj priči.

Ja sam ga upoznao u malo nezgodnim okolnostima, u nusprostorijama hrama Bezgranične Ljubavi u Colombu. — Ponekad nas posebno odani i ugledni davake pozivaju na ručak u udaljena mjesta i šalju po nas automobile. Hranjenje redovnika je temeljni i jedini vjerski obred u pravom i neposrednom smislu u buddhizmu. Dok smo jednom takvom zgodom u hramu Bezgranične Ljubavi strpljivo čekali satima automobil koji je trebao da nas vrati kući prije mraka, pozvao me je naš mahathero da mi pokaže hram (u onom smislu u kojem su se nekad kod nas planinari pristojno udaljivali iz družine da "beru cvijeće"). Tom me je prilikom pokušao naučiti kako se veliki ogrtač, koji nam služi za odijelo u razne svrhe na razne načine, na brzinu premotava u haljinu s jednim (lijevim) rukavom. To je vrlo važno, jer se posjete samostanima, pogotovo za gosta na nižim hijerarhijskim stepenima kakav sam ja tada bio, sastoje uglavnom u zamotavanju, odmotavanju i premotavanju toga ogrtača u obliku prevelike plahte. Najteže i naj-"formalnije" je zavijanje samoga sebe u smotuljak, neke vrste sarmu iz koje na kraju treba vješto proturiti glavu, a da se sve ne raspadne. U tako zavijenom stanju bhikkhu zadovoljava propis da se po naseljima (izvan samostana i hrama) treba kretati "potpuno pokriven". Čim stigne do hrama, prije nego što uđe u njega treba da se odmota, da ogoli desno rame u znak poniznosti, a samo lijeva ruka treba da bude u "rukavu" drugog oblika. Isti propis važi i za odavanje počasti starijim redovnicima pred kojima se treba pokloniti tri puta ničice.

Tako sam s rukavom po prvi puta omotanim na brzinu ušao u hram Bezgranične Ljubavi. Rukav mi ne bi izdržao trostruko klanjanje, ali to srećom nije bilo ni potrebno. Pošto moj učitelj nije počeo da klanja u hramu, ne bi bila umjesna ni moja snishodljivost koju u laičkom društvu ne bih mogao izbjeći.

Hram je bio kao unutrašnjost većine cejlonskih hramova. Ogromni Buddho od gipsa, obojen žutom i crvenom uljenom bojom postavljen je u ležeći "lavovski" položaj uzduž cijelog zida. U uglovima stražare dva glavna učenika — Anando (ili Moggallano) žut kao i učitelj, a Sariputto plavkasto, pepeljastosiv iz meni nepoznatih razloga. Strop i gornja polovica zidova urešeni su freskama, simetrično raspoređenim četvorinama malog formata u stilu portugalskog baroka na žućkastoj podlozi. Iz nižih i srednjih dijelova zida strše figure iz napoletanskih Betlehema, naravno, u svojstvima buddhističke ikonografije. (Buddho nije mogao zabraniti hramove jer ih u njegovo doba nije ni bilo nigdje u ikonoklastičnoj Indiji.)

Hram je bio širom otvoren i pust. Promuvali smo se, ogledali se naokolo i izišli jer nam se Žurilo u dalje nusprostorije. Ali vani, malo dalje, čulo se skandirano naricanje jednog muškog glasa. Maha-thero me je poveo iza ugla i tu sam tek imao priliku da vidim kako se odvija stvarni vjerski život. U dnu dvorišta, uz bok hrama, bila je dozidana nusprostorijica podijeljena u dvije četvorine, očito u prvoj namjeni "za muške" i "za ženske". Vrata, međutim, nije bilo nego su se iza neminovnog najlonskog zastora nazirale ikone, u prvoj muška, a u drugoj ženska. Prva ikona je važna, to je Višnu iz Kataragame, poučio me je maha-thero. Pred njim se na zemlji savijao u ritualnim vapajima jedan "bijelo obučeni" laik. Nisam znao treba li da se sablaznim ili da izrazim zadovoljstvo zbog krajnje vjerske snošljivosti koja i indijskim Tamilima dozvoljava da se u buddhističkom hramu ljubavi i milosrđa mole svojim bogovima. Kao neodrecivi poštivalac Ramakrišne odlučio sam se za ovo drugo rješenje, ipak uz rezervu, dodajući da je malo nezgodan izbor službeno priznate božanske ličnosti, budući da u hinduizmu Višnua smatraju Buddhinim poglavarom. (Buddho je priznat za *avatara* iU jedno od utjelovljenja Višnua, po redu pretposljednje u ovom kozmičkom ciklusu, sljedeće iza Krišne, autora *Bhagavad-gite*, popularnog indijskog "evanđelja". Buddhu smatraju, istina, lošim *avatarom*, prorokom za zla vremena kakva su naša... ali ipak...) — Međutim, nisam imao vremena da sve to izrazim. Moj me je učitelj prekinuo jednostavnijim i shvatljivijim razjašnjenjem. Višnuu se ovdje klanjaju i mole cejlonski buddhisti, a ne tamilski Hindusi. Razlog da plaču i zavijaju je u tome što njemu treba da se

obrate svi oni koji su u novčanim nevoljama, jer on vrijedi i kao bog ovosvjetskog blaga (Kuvera), dok je Buddho samo propovjednik odricanja od svijeta i života. Tako zbog nespojivosti egzistencijalnih funkcija nije bilo druge...

Kuvera je u svom mongolskom obliku ono nakazno kinesko ili japansko božanstvo od slonovače ili šarenog porculana koje sjedi s nogama skrštenim pod ogromnim trbuhom i krezavo se kesi, a prosječni sakupljači istočnjačkih *suvenira* ga rado kupuju kao Buddhu estetski najprikladnijeg izgleda za zbirku fetiša iz egzotičnih zemalja. S punim pravom od tog se "Buddhe" smije očekivati da bude amulet sreće i blagostanja.

Tako sam se ponovo uvjerio u nesposobnost Buddhina učenja da silom ili milom bude preobraženo u religiju, usprkos svim opravdanim hvalospjevima o povoljnim utjecajima koje je to širokogrudno i antifanatičko učenje vršilo stoljećima na narode koji su ga prihvatili. To je neposredno vidljivo iz usporedbe s kulturnim i društvenim prilikama u Indiji otkad je buddhizam tamo iskorijenjen ("hiljadu godina naglog opadanja" o kojem govori Vivekananda, stanje koje se još uvijek naglo pogoršava danas kad se taj gnjili kolos već potpuno raspada).

Pa ipak, kad se govori o društvenim prednostima naroda koji su prihvatili buddhizam, ni meni više ne može da se ne otme pitanje:

— "Prihvatili" — ali kako?

Živo mogu da predočim kako cejlonski buddhistički poklonik Višnua iz Kataragame iz dubokog i podsviješću dobro skrivenog sloja svoje arhetipske prošlosti reagira na sve Čami priču o ukorijenjenju Buddhine spasonosne vjere na otoku Lanka. Priča počinje opisom velike hajke u kraljevskom lovištu blizu negdašnje prijestolnice Anuradhature na dan narodnog praznika godine 250. prije naše ere. Kad je lovačka hajka bila na vrhuncu, sletio je s neba (ili pao s kruške) prvi buddhistički misionar Mahinda, sin sveindijskog i nadasve milosrdnog cara Aške, i počeo

lovcima propovijedati milosrđe i ljubav prema svim "dahom obdarenim bićima".

Sinhale ("Lavovsko pleme", današnji Cejlonci) nisu tada još imali religiju u višem smislu riječi nego su bili poklonici moreplovcima nadaleko poznatih Ijudoždskih demona kojima su svojevremeno indijski Majmuni u prvoj invaziji zadali nezaboravni poraz (tema *Ramayane*). Poslije tog poraza za indijskim poslovnim avanturistima počeo je da se gnijezdi ovdje i neodstranjivi ološ indijskih "nepravovjernih" svetaca, vjerskih skitnica i razbojničkih prosjaka-proroka. Na koncu, pomislili su Sinhale (prema mojoj heretičkoj hipotezi), kad je već tako, bolje je nabaviti pravu vjeru od pravog cara. Tako je došlo do događaja zvanično opisanog u lovačkoj priči, gdje ih je kraljevski dobavljač uvjerio da će im isporučiti vjeru kojom, se i sam služi. Ali, je U zbilja bilo tako? — Možda je tada i bilo, ali kasnije nije ostalo. Tko da se pouzda u Indijca, čak i u koprodukciji! Kad su se uvjerali da se načelo vjerske koprodukcije više ne primjenjuje u poslovanju, zamišljam (mimo svih povijesno dostojnih i dopustivih svjedočanstava) da su hrabri predstavnici lavovskog potomstva (Sinhale) otišli da se žale svojim dobavljačima. Pozivom na svojevremenu garanciju da će im dati vlastitu vjeru, uspjeli su, kako to obično biva u izgladivanju poslovnih sporova, i pored neospornog odgovora da su doista i dobili vjeru u koju je vjerovao Ašoka lično, da dobiju u dva navrata kratkoročno priđe u vjerskom materijalu na koji su se žalili da je isporučen u nedovoljno solidnoj izradi, pa ga zato ni sam izvoznik u vlastitoj zemlji više ne koristi, nego ga je morao zamijeniti boljim. Prva se zadovoljena pritužba odnosila na jezik. Prva je dostava religije bila isporučena na drugorazrednom pali jeziku. Pošto vjera u cjelini treba da ostane na jeziku, ustanovljeno je vrlo brzo da Indijci svoje "Velike izreke" s velikim magičnim učinkom izgovaraju uvijek na sanskritu, sada kao i ranije, a da na pali jeziku u isporučenom materijalu magičnih izreka tako reci i nema. Velikodušno, izvoznik je pristao na zamjenu jezičnog materijala. Tako je sve što je još upotrebljivo najprije prevedeno na sanskrit. Time se, međutim, nije stiglo mnogo dalje od pristojnog književnog obogaćenja sinhalskog govornog jezika. Magija Riječi bila je još uvijek odvojena od misterija obrednog Čina u Indiji. Hiljadama i hiljadama godina Indijac

je nepokolebivo vjerovao samo u jedno, i toga se čvrsto i ljubomorno držao: u Spolovilo boga Sive. Obredni čin se sastoji u polijevanju te okamenjene svetinje maslom, mirisnim mastima, cvijećem i svime čime se već takva kamena svetinja dade obasuti. O taj su se greben oduvijek odbijali i razbijali svi strani i novi utjecaji, počevši u najmanju ruku od inače rasno čistih arijskih Veda, koje je bilo najteže, ali i najvažnije skršiti. Ta najveća pobjeda nad "kulturtregerstvom", koje se uporno nametalo blizu dvije hiljade godina, nije se mogla izvojevati bez djelomične prijevare. U zasjenku neslomivog muškog vjerovanja i ponosa nužno je postojao od pamtivjeka i prilagodljiviji ženski kult misterija. U velikom ratu protiv Veda i Vedante nerazorivi je ostatak arijske kulture prognan i zatjeran u tu drugorazrednu religiju boga Višnua, a u tu je svrhu u doba sudbonosnog rata crnački kralj Krišna proglašen za utjelovljenje i apostola Višnuova kulta. Nedugo zatim trebalo je da ga na tom kompromitiranom položaju zamijeni Buddho. To u potpunosti nije uspjelo. Otuda spor o kojem je riječ u ovoj priči. Krišna je ostao autor "petog Vede", Bhagavad-gite, evanđelja za žene i "prosti puk", o kojem dalje ne želim govoriti, jer sam se i sam u Indiji osvjedočio o njegovoj uvijek uspješnoj primjeni u doktrinarnom opravdavanju vjerskih ratova koje sam tamo doživio. Čak ni za izvozne svrhe carstva ovo se kulturno dobro nije dalo nadomjestiti "porukom" zlog proroka Buddhe. I tako su prolazni i poraženi tragovi *onoga što* stranac dobronamjerno podrazumijeva pod indijskom klasičnom kulturom poslužili prvobitno za izvoz, dok je u samoj zemlji ostala neprikosnovena i neotuđiva vlast golog Živinog spolovila.

Marginalija

A Roma si fa la fede, ma fuori ci si crede.

U interesu daljeg prijateljskog poslovanja Sinhale su primili vaišnavsku nadoknadu iz Indije za vjersku nadogradnju svoje kulture i smjestili je — za svaki slučaj — u krajnji ugao svoje trouglaste domovine, u đunglu zaraženu kultivacijom narkotika — u Kataragamu. Što se tiče usnuloga Buddhe, u prilikama velike gladi, oko stote

godine pr.n.e., koja je biološki izazvala i jednu od većih i uspješnijih tamilskih invazija iz Indije, pravovjerni sljedbenici Buddhe odlučiše (njih 500 učenih i pismenih) da u jednoj dubokoj spilji zapisu na listove ola-palme i dobro sakriju sve tri "košare" (*Ti-pitakam*) Buddhinih govora. Inače im danas više ne bi bilo ni traga ni glasa u svijetu. Iz te hvalevrijedne predostrožnosti odlučili su da "Buddhinu Riječ" treba brižno čuvati ne izlažući je trošenju u svakodnevnoj upotrebi. Jedino su izvanjska pravila redovničkog života prilagođena, na zahtjev vladara, društvenoj potrebi zakonodavstva, čiji je temelj uvijek bila i ostat će neprikosnovenost i privilegija *tabua*. Ali ni o tome iz ličnog ogorčenja ne želim dalje govoriti. Od tada pa do danas Buddho mirno spava ne samo u hladovini vrletnih pećinskih hramova, gdje se najprije sklonio s pustinjacima koji su mu do danas ostali najvjerniji, nego i u sunčanim ibernsko-napoletanskim gigantskim Bedehemima.

Dok se tako nepatvoreni vjerski život — traženje dugoročnih zajmova od boga — odvija u nusprostorijama, moj učitelj i ja smo morah zaobići još jedan ugao hrama Sveopće Ljubavi pa da stignemo do nusprostorija kojima su nadomještene one koje je uzurpirao Višnu iz Kataragame.

... U svojim pričama iz davnih vremena Buddho spominje i ovo:

"Nekoć su trgovci, kad bi plovili morem, običavali uzeti sobom jednu pticu sposobnu da pronađe kopno. Kad bi im kopno nestalo iz vida, pustili bi pticu da uzleti, a ona bi letjela na istok, jug, zapad i sjever, u visinu i okolo naokolo. Ako ne bi nigdje na obzoru ugledala kopno, vratila bi se na brod." ...A u vezi s time: "Isto si tako i ti, prosjače, išao sve do Brahmana neba u potrazi za odgovorom na svoje pitanje, pa kad ga nisi našao, vratio si se k meni..."

(*Kevaddha-suttam, Digha-nikdyo U*)

.... Tako se još i danas šire vijesti i novosti, od samostanskog vrta do vrta, od

pustinjačke spilje do spilje — dokle može da stigne Kozak iz Vječnosti.

1. *okasa bhanteee!*
2. *Supatti... Sukhi hotu!* — Dobro nam došao, i nek ti je sretno!

A zatim se ponovo povlačimo u meditaciju — tko o Ičemu, tko o Ničemu.

* * *

Postilla (Iz razgovora Krishnamurtija s predsjednikom vlade Sri Lanke, Premadasom, 5. 11. 1980.)

“Vjerujem da mi nećete zamjeriti, ako vam ispričam jedan vic. Politbiro sovjetske komunističke partije priredio je večeru u čast dvojice sovjetskih astronauta. Rukovodioci su ih zatim odveli u stranu i upitali: “Jeste li vidjeli jednog starca s bradom i aureolom gore u svemiru?” — Odgovorili su da su vidjeli jednog takvog čovjeka. “I mi smo mislili da ćete ga tamo vidjeti. Ali neka to ostane tajna. Nemojte o tome nikome ipričati”, zapovjedili su rukovodioci, a astronauti su se pokorili. Nekoliko mjeseci kasnije primio ih je i Papa. I on ih je odveo u stranu i zapitao: “Da niste slučajno vidjeli jednog starca s bradom i aureolom oko glave?” — Oni mu odgovore da nisu. — “I ja sam mislio da ga nećete vidjeti”, odgovori Papa.

Rev. 10/3/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljadic/pabadja.html

Pisma sa pustinjačkog otoka

Čedomil Veljačić

[Puni mjesec nad Kolombom](#) ■ [Posjete pustinjacima](#) ■ [Jedina knjiga na pustom otoku](#) ■ [Posjeta pustinjačkoj školi](#)

[Priroda oko mene](#) ■ [Pabbađđa -- odlazak u beskućnike](#) ■ [Kozak iz vječnosti](#) ■ [Punća Koći](#) ■ [Unapređenje -- i odlazak](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Punća Koći

“Isposniče, nađi udaljeno boravište u šumi, u podnožju stabla, na obronku brijega, u uvali, u planinskoj spilja, na groblju, u gaju, na otvorenom polju, uz stog sijena! Na povratku s prošenja hrane isposnik treba da sjedne skrštenih nogu i da uspostavi pažnju pred sobom. Odstranivšd težnju za svijetom, on tada boravi u duhu lišenom težnje, pročišćava duh od težnje. Odstranivši ljagu zlovolje, boravi u dobronamjernosti duha. U samilosti i milosrđu prema svim bićima pročišćava duh od zlovolje... Tada prozirnije jednu stranu svijeta duhom dobronamjernosti, a isto tako i drugu stranu svijeta, i treću i četvrtu, iznad sebe, ispod sebe i poprijeko. Tako boravi

prožimljući cijeli svijet svuda i u svakom pogledu duhom
dobronamjernosti koja je dalekosežna, prostrana, neograničena, bez
neprijateljstva, bez zlovolje...”

(Mađđhima-nikayo, govori 107 i 127 et passim)

Prije nego što mogu da pomišljam na to da iz usredotočenosti pune i osnažene pažnje u jedan oštri vrh uputim zraku svoje ili bilo čije blistave i spasonosne “ideje” u bilo kojem smjeru, potrebno je da svoje misli i ugođaje, razlivene u uspomenama s triju kontinenata starog svijeta (koji su mi jedini neposredno poznati) priberem u sidrištu određenom za tu svrhu u zaleđu svog pustinjačkog otoka. Upravo na putu u to sidrište zalutao sam u prethodnom pismu u niz povezanih i nepovezanih priča izbliza i daleka, i nisam stigao dalje od kolibe gdje je tada boravio naš hodočasnik, “Kozak iz Vječnosti”. Sidrište kojemu sam se uputio u neposrednom je zaleđu te kolibe. U njemu je preko dana stalno usidren jedan tuđi, sasvim neobičan brod čiji izgled ne smiruje nego i dalje potiče maštu.

Na prvi pogled to moje sidrište podsjeća više na opise mjesta gdje se navodno ponekad uglibe leteći tanjuri. — Eto tu preda mnom, nešto me je u početku mamilo da pomislim, zaglibio je i zarastao u trnje durerovske grafike jedan od prvih prototipova letećih tanjura. Seljaci iz raznih močvarnih krajeva svijeta, a najviše iz južnoameričkih (tako sam čitao u novinama) od vremena do vremena tvrde da su vidjeli slijetanje i uzlijetanje letećih tanjura, metalno sjajnih zvrkova koji u glibu šikare izdube poveliko gnijezdo. Ovdje u mojem sidrištu takvom gnijezdu, u udubljenju obale, odgovara *mangrove*. To je splet visokog nadzemnog i nadvodnog korijenja čijim mršenjem i razmršavanjem đungla postepeno korača s čvrstog kopna u glib jezera. Uvalicu o kojoj govorim više tvori razmeđe u smjerovima rasta dviju velikih skupina mangrova nego formacija same čvrste obale. “Vozilo” usidreno u zaljevu mangrova pristupačno je jedino preko te neobične strukture kvrgavog drvenog mosta.

Brod koji je tu usidren preko dana nije ipak svemirskog porijekla nego je sretnim okolnostima stečena svojina našeg najstarijeg sluge, Pćma-dase ("rob ljubavi"), nazvanog u selu Punći Koći ("mali vlak") zbog svojih neobičnih saobraćajnih sredstava, sposobnosti i navika. Tim snažnije me jedna razbijena iluzija podsjeća na drugu, i na treću. U ambijentu ledenih grenlandskih oluja škotski je pjesnik George MacBeth opjevao motiv sličnog nebeskog porijekla:

"Lord God of wings, forgive this hand
That stole from Thee. These holv bones
Where Thy long shadow ran I give
Thee back, repentant. From Thy dead
Steel bird's ripped belly ...
..... Thy lofty skull
Smoothed by the Greenland wind, I *stole*
With my scarred hands

... U tmurnoj i blatnoj sjevernonjemačkoj zimi svirao mi je prije mnogo godina Igor Ozim Rahmanjinovu sonatu za violinu iz koje odzvanja škripa snijega i pucanje leda ...

U ovdašnjem konkretnom slučaju leteći tanjur, privatno vozilo Roba Ljubavi, saobraća samo po mrkloj noći, a sve su noći jednako mrkle u đungli. Kad se razmotri iz blizine, *vidi* se da ta alurninijska papuča nije svemirskog porijekla u tolikoj mjeri u kolikoj se pričinja na prvi pogled onome tko je zapazi skrivenu u njenom gnijezdu izvan obale. Pa ipak, prva pretpostavka nije bila potpuno iluzorna. Čamac se sastoji od čahure avionskog motora. Avion je navodno bio japanski, pa je čamac Dasin ratni plijen, iako o vazdušnim borbama i pobjedama na ovom dijelu neba nije nikad bilo objavljenih podataka prema izjavama onih koji se sjećaju ratnih vremena.

Prijelaz od sidrišta u pozadini otoka *do* Dasine kuće na kopnu tu je vrlo kratak, ali

on treba da ga prevali prije zore, oko pet sati ujutro, i navečer oko devet kad početak čeznutljivog tuljenja naših triju kuja objavljuje okolici da se na otoku sve već smirilo i da nema ničega osim pasje strehe što bi bilo primamno i vrijedno ozbiljnog njuškanja. (Samostanska područja su ujedno skloništa za sva "dahom obdarena bića" koja drugdje "obični ljudi" smatraju opasnim i suvišnim, pa ih vlasnici ili dobrotvori više-manje kradomice naseljavaju među pustinjake — iz čistog milosrđa.) Povremene prekide noćnog mira korskim tuljenjem pasje straže, u noćima prošaranim mjesečinom kad je to tuljenje najsnažnije, tumači njihovom zabunom da u pukotinama tame naziru šuljanje prividnih likova. Da li su ti likovi ljudske ili životinjske spodobе i duhovi, i to maha-thero bez daljnjeg razlikuje po intonaciji laveža. Inače, kad se mlade kuje razbježe bilo kuda, stari pas počinje tuliti za njima sa svoga ležaja gdje ostaje napušten u tami koja je za njega već preimućstvo vječnosti, jer je u posljednje vrijeme naglo oslijepio. Neki dan ih je po njuhu slijedio do mostića u pristaništu. Kad ih tamo nije zatekao, tromo se okrenuo i obilazeći oko maha-therinih nogu pao u vodu.

Noćno vozilo Roba Ljubavi za mene je postalo, kao i njegovo sidrište na otoku, simbol plovidbe vlastitog duha nad arhetipskom kaljužom podsvijesti u vježbama kontemplacije. U procesu pročišćenja "izljevi" podsvijesti postaju u umjetnosti života *nadrealistički* prijelaz iz kiča konkretnosti u apstraktnost poništenja, u gašenje oblika i boja. Služeći se istom slikom splavi, Buddho je to krajnje dostignuće nazvao "drugom obalom".

Jedan od najtežih prijestupa redovničke discipline sastoji se u hvalisanju magijskim "sposobnostima" koje ne posjedujemo. Usprkos dužnom strahopoštovanju prema toj disciplini bez koje nema opstanka ni u "vanjskom" a ni u "unutarnjem" ljudskom svijetu, ne mogu ipak odoljeti napasti da sam uočio nesumnjivo porijeklo radnih navika našeg Daše u njegovom prethodnom utjelovljenju i obitavalištu koje mi je dobro poznato: Kurseong u istočnim Himalajama.

Primijetio sam najprije da se po *dana-sali* na svojim ravnim tabanima kreće uvijek

naprijed i natrag kao po nevidljivim tračnicama pod vidnom presijom izazvanom svrbežom hemoroida. Na izlazu iz pocrnjelog tunela kroz koji dolazi iz kuhinje, klepet zdjela nanizanih na dugom stolu, kad ih "prikopčava" na crne kuke svojih kandži, u uzročnom je ritmu s njegovim trzanjem desno i lijevo pri zastajkivanju i posluživanju. Poslije ručka, kad zavesla veliki čamac naše redovne poštanske pruge preko jezera, gusti dim njegova ćeruta (cigare nedozvoljene na pustinjačkom tlu) diže se tim veselije iznad obale nad "bijelim" turbanom turskog ručnika kojim veslač omotava glavu, više iz straha od vlage i prehlade, nego da se zaštiti od tropskog sunca. Protiv sunca služi kaubojski šešir engleskog kolonijalnog stila, dio službene uniforme policijskog i poštanskog osoblja, kojim se u svom svojstvu nosača zaključane poštanske vreće redovno služi mlađi pomoćnik Punći Kočija, po imenu Banda ("Rođak"). Redovno zakašnjavanje te zvanične pruge na povratku razjašnjava se preprekama kao što je *kalfi*, *balla* (crni pas) ili događajima kakav ću opisati na kraju ove priče.

U toj stravi neodoljivih noćnih povrataka s odgovornim teretom poštanske vreće prozreo sam konačno tragični čvor koji povezuje Dasin sadašnji život s prethodnim: Kurseong je glavna stanica na polovici pruge malog vlaka koji se uz strmi i šumoviti obronak Himalaja penje iz Siligurija u Darđiling. Nešto ispod te stanice smještena je velika središnja ložionica, sklepana od valovitog pleha. Kao većina himalajskih višekatnih palača, sazidanih u svojim gornjim dijelovima od istog (rashodovanog) materijala, i ložionica djeluje džinovski u odnosu prema građi od koje je napravljena. Taj utisak pojačava topli i zapareni, iskreći dim koji se probija kroz šavove ložionice, a po noći postaje još vidljivije svjetlucanje gomile žara koji se rasipa ispod lokomotiva što su izvršile svoj zadatak.

Jedna od tih sitnih lokomotiva bio je, bez svake sumnje, naš sadašnji Punći Koći — svakako jedna iz prve serije. Ostale još uvijek vuku svoje vagončiće prve i" treće klase do Kurseonga i od Kurseonga, gdje ih zamjenjuju i napajaju parom i žarom. Tako napojen i opojno sjajan i nas je Punći Koći u svojem prethodnom utjelovljenju jednog tmurnog predvečerja u razdoblju kiša, u ranim danima svoje kompanije,

pojurio prema odredištu po redu vožnje i, vjerojatnije više silom prirode nego vlastitom nepažnjom, survao se u jednom od sezonskih odrona zemlje u ponor odakle ga je bilo nemoguće izvući. Da nije bilo tako, još bi i danas svladavao željeznom snagom neobične himalajske serpentine, ili tačnije zerpentine. Ti su zavoji, naime, zbog oskudice prostora, konstruirani u obliku slova Z s produženim krakovima na gornjem i donjem uglu:

Vlak se zatjera u ta izduženja, a zatim natraške izlazi iz jednoga i vozi do drugoga gdje ponovo mijenja smjer, tako da lokomotiva opet vozi naprijed, a vagoni slijede pozadi.

Za nadoknadu te prostorne skučenosti na većem dijelu puta graditelji pruge su iskoristili pri kraju puta široku mogućnost zaravni na vrhu strmog obronka, blizu tibetanskog samostana Gum, koju bi pruga trebala da siječe. Umjesto toga vlak obilazi cijelo polje u kružnom zamahu, a pruga na kraju "spirale" prolazi sama ispod sebe. Kratki ostatak vožnje uz cestu do Darđilinga slični na izlazak iz cirkuskog "Luna parka". Na tom izlazu iz spirale, na blagoj nizbrdici, vlak dočekuje vrisak djece koja se takmiče u uskakivanju i iskakivanju. U tome im daju dobar primjer stariji pravi putnici koji, kad se vlak približi njihovoj kući uz cestu, izbacuju prtljag i iskaču.

Od svega toga naš je Dasa sačuvao u svojoj organskoj, ali još ne produhovljenoj strukturi tek nesvjesnu uspomenu u načinu klizanja na ravnim tabanima od stola do stola uz spoticanje na rupama i naborima kokosovog *lauftepiha* po sredini sale. Međutim, nepravedna priroda dala je meni, a ne njemu, mogućnost da prepoznam i odgonetnem porijeklo tog neobičnog zbivanja u nizu "akauzalnih koincidencija", kako je okultne pojave te vrste nazvao C. ć. Jung. Drugi su znanci i znalci identificirali to željezničko porijeklo tek instinktivno, a samog Dasu priroda je

nadarila jedino čuđenjem kao sposobnošću koju u prošlom životu još nije imao.

“Plivanje protiv struje” (prema Buddhinu uputstvu), ili plovidbu u *nadrealističkom* čunu *punći-koći*, kako je ja predočavam u svom slučaju, preko kaljuže podsvijesti remeti, osobito u početnom stadiju, u plitkim vodama, zapljuskivanje muljem i zapletanje u korov plićaka. Buddhina utjeha:

Kao što iz hrpe đubreta bačenog na cestu
može da iznikne lotosov cvijet opojna mirisa, primamljiv,
isto tako iz bezvrijedne gomile zaslijepljenog svijeta
prosijeva mudrošću učenik potpuno budnog...

(*Dhamma-*
padam, 58—59)

— djeluje na moju plovidbu po svoj prilici kao kuća Roba Ljubavi, koja se nazire bijela u raslinju druge obale, na svog gospodara. A kad se čun istrigne iz korova, ni dublja prostranstva vode nisu mirna.

Ujutro, iza podneva i navečer, kad idem u *dana-salu*, silazim redovno do glavnog pristaništa na drugoj strani otoka, do jedinog mjesta uz jezero gdje je vidik otvoren, nezarašten u đunglu. Odrizi večernjeg neba, ljubičasti i zelenkasti oblaci, koliko su god primamljivi, ne ulaze u svijet moje arhetipske simbolike kao jutarnji prizori od kojih se svaka, i najsitnija podvodna pojedinost upija u pažnju. Jer jutarnja ljepota jezera proizlazi iz same vode, s njene površine, iz njene dubine.

Za godinu dana vidio sam ovdje samo jednog jutra, potkraj posljednjeg zakašnjelog vala kiša u decembru, pravu maglu nad vodom. Inače, često rano ujutro, površina jezera se isparava, a magličasti se pramovi vijugavo vuku nad vodom slično strujama koje su dovoljno jasno vidljive, osobito u odnosu prema povremenim srebrnastim krugovima na mirnim dijelovima površine. U početku mi se činilo da ti krugovi, široki po nekoliko metara, prate plivanje kabara ili zmija, jer

mi je izgledalo da im mogu slijediti smjer. Ipak i taj se smjer, u odnosu prema snažnijoj struji, prebrzo gubi, dok kružni valovi ostaju neporemećeni. Što duže traje, sve jasnija postaje prividnost njihova kretanja.

Moje je razumijevanje prirode redovno netačno. Krugovi na vodi činili su mi se previše veliki i trajni da bi bili posljedica ribljeg skoka. Pomišljao sam i na podzemne izvore u zaljevu, na sliku Buddhine usporedbe drugog stepena zadubljenja *dhānam*, moga idealnog dometa utihnulosti, sa svježim podvodnim vrućima, ali sam se uvjerio da se krugovi ne ponavljaju trajno na istom mjestu. Kad sam napisao ovu stranicu, sišao sam do jezera. Bilo je predvečer. Stajao sam na pristanišnom mostiću i promatrao vodu obustavivši razmišljanje kao i obično u promatranju prirode. ("Čisto promatranje" te vrste, ako se doista provodi i vježba, nema ni prvenstveno ni isključivo spoznajnu, nego pretežno estetsku vrijednost katarze. Niži stepeni kontemplacije koincidiraju često s uživanjem u "prirodi" stvari, čini mi se da se odatle prirodno rađa i jednostranost panteističkog pogleda na svijet.) — Iznenada, manje od dva metra ispred mene, prsnula je tmasta površina vode. Bio je to skok cijelog jata riba nad površinu. Nastao je krug valova dovoljno snažnih da se ne staloži nekoliko minuta, povoljno osvjetljen blagim nagibom sunčevih zraka. Doba izlaska i zalaska sunca osobito je povoljno za odražavanje ove pojave. Osim toga to su i sati, osobito predveče, kad se na rahloj i vlažnoj zemlji, obično nedaleko od obale, otvaraju gejziri iz kojih naviru jata krilatih mrava. I slab vjetar ih lako sunovraća u vodu iz visine od približno dva metra koju doseže biološka snaga što ih izbacuje iz podzemnog vrela njihova rođenja.

Ta mi je pojava postala primamljiva zbog jedne književne asocijacije koju je izazvala: U *Katha-upanišadi* (11,3,17) izražen je jedan od osnovnih principa *yoge* ovako: "Unutarnje biće treba izvući iz tjelesnosti, kao vlat iz zalaska trstike, silom." — Sveti Hipolit (4.vj.e.) opisuje učenje indijskih brahmana na osnovu svjedočanstava dobivenih iz Južne Indije o brahmanskim naseljima na obalama rijeke Tungabhadra. On izražava istu misao najprije barbarskijom slikom, svojstvenijom tadašnjem Mediterancu: "Kao netko tko je navukao na sebe

ovnujsku kožu, brahman izlazi iz tijela u koje je obučen, da bi jasno ugledap taj *logos* nazvan Bogom". A zatim dodaje usporedbu koja je mnogo tipičnija za indijske opise: "Kad izlaze iz tijela, brahmani su kao ribe kad skoče iznad vode i u čistom uzduhu ugledaju Sunce".

U nadrealističkoj slici oplovljavanja baruština podsvijesti u olupini čamca Punći Koći prve su se prepreke mojih napora koncentracije javile u dva oblika: jedne kao likovi na obali koji nailaze, zaustavljaju se, promatraju moje *tdmaša* ("cirkuske") pothvate, a zatim se udaljuju bez neposrednog uplitanja u moj posao, zaostaju zasjenjeni šipragom (još uvijek imam utisak da tako stoje i gledaju dokle je *njih* volja, a ja ne moram da im obraćam pažnju); druge kao zapljuskivanje ili kuljanje kroz pukotine razlabavljenih aluminijskih ploha muljevite tekućine, zatalasanog ljigavog taloga koji Buddho naziva "izljevima" (*asava*) u svijest. One su gadnije jer su sablažnjivije, ali ih je upravo zato lakše odstraniti. Nagli prekid daha to redovno postiže u potpunosti. Pretpostavka je vjerojatno ne samo uvježbanost, nego i intelektualni prekid s najizrazitijom čuvstvenom pobudom kršćanske religioznosti i pobožnosti — strahom od grijeha i grižnje savjesti. Savjest je izraz čuvstvenog vrednovanja "sebe" koje isključuje mogućnost neposrednog uvida u stvari "kakve jesu". Svijest o "sebi" i ne može da sadrži predmetno bilo šta što nije pogrešno (*akusalam*), jer je i sama u svojoj psihičkoj pojavnosti pogrešna. Čišćenje je, dakle, dokidanje ("gašenje" — *nibbanam*) samoga sebe, a ne ostvarenje ljudskih pozitivnih ideala. Nezavisno od toga isključivo buddhističkog gledanja na svijet, poznato mi je također da je svakoj vrsti indijske religioznosti ta kršćanska tlapnja pod grijehom zazorna i bolesna pojava. U to me je neposredno uvjerio Ramakrišna.

U Ramakrišninoj sobi (polovinom 19. vijeka), među šarenim slikama bogova "svih vjera", nalazi se i slika Isusa koji hoda po vodi i izvlači svetog Petra koji tone, jer mu se pokolebala vjera. Ta je priča iz kršćanskog Evanđelja djelovala neobično privlačno na Ramakrišnu. Od tadašnjeg snažnog pokreta "kristijanizacije" hinduizma u kalkatskom Brahmo-samađu odbilo je Ramakrišnu upravo kršćansko poniženje čovjeka na biće opsjednuto strahom od grijeha: "Grijeh — to je sve što

se čuje u vašem Brahmo-samađu. Bijednik koji stalno ponavlja: 'ja sam rob, ja sam rob', postiže jedino to da zbilja postane rob. Tko dan i noć ponavlja: 'ja sam grešnik, ja sam grešnik' — taj doista postaje grešnik. Treba imati takvu žarku vjeru u Boga da možeš reći: 'Šta?! Zar grijeh može da prione uz mene kad uvijek ponavljam ime božje? Kako bih mogao biti grešnik? Otkud bi još mogli postojati okovi za mene?' (Razgovor s Kešabom 27.10. 1882.)

I bez takvih uvjerenja koja su strana buddhizmu, mogu reći iz vlastitog iskustva da njegovanje kontemplativnog zadubijenja nije borba s "grižnjom savjesti". Smetnje prve vrste znatno više zaslužuju da budu tu i tamo ocrtane, zabilježene, pa čak i analitički "obrađene". (Poslije svake vježbe kontemplacije potrebna je retrospektivna analiza.) Prirodna je pretpostavka da ni te smetnje nisu nedužne kako izgledaju na prvi pogled. U tom mi se smislu sada čine značajne smetnje koje su se ponavljale u prvim sedmicama mojih vježbi toliko redovno da su im zatim nosioci "uloga" prirodno izbljedjeli krivnjom vlastitog pedantizma i presušenja fantazije. Ne moje fantazije! Pokušat ću razjasniti u nastavku zašto su se baš te smetnje, srećom za mene, pojavile u to doba, iako je njihova nadražajna snaga za maštu i savjest bila i ostala prosječno površna. Izgled? mi iz tog primjera da događaji koji nisu ostavili dubljeg traga u životu, združeni s asocijacijama koje također nisu ostavile dubljih tragova, ipak mogu da djeluju vrlo izrazito na oblikovanje čvrstih arhetipskih tvorevina.

Prva slika. Mlada Parskinja Aban stoji na otoku pješačkog prijelaza na određenom raskršću Oxford Streeta u Londonu i čeka zeleni signal. Naglasak je cijele slike na njenom neobičnom šeširu, crnom, od prozirnog lakog materijala, s velikim ovalnim obodom. Vrlo joj dobro pristaje. U realnosti nisam ni jedanput vidio Aban sa šeširom. Sjećam je se jedino u sari ju ili u uskim sportskim hlačama. Nakon prvog čuđenja javlja se početna smetnja u pomisli da je Aban trebala, nekako baš u to doba, da ode u London na duži boravak. Možda je moja vizija autentična? Možda zbilja u tom trenutku stoji na tom mjestu, dostojanstveno zadovoljna svojim

novim, ako ne i prvim, šeširom. Taj utisak zatim pojačava moje vlastito sjećanje na tu istu tačku u Londonu. Time, međutim, biva pokolebano prvo pouzdanje u vjerodostojnost moje vidovitosti, ali ga nadomješta ugodna zamjedba temeljnog ugođaja iz kojeg je u dva skoka izrasla cijela "smetnja". — Bilo je ljetno dopodne, možda u isti sat, vedro i sunčano, slično ovom blagom februarском danu na Sri Lanki, više godina prije nego što sam upoznao Aban u Indiji. Vraćao sam se iz biljetarnice opere Covent Garden neobavljena posla. I to je sve čega se sjećam na toj tački. Kako sam spomenuo, slika se vraćala redovno duže vremena dok se nije izlizala kao stari film. Od tada je prošlo godinu dana a da s tim motivom nisam imao primjetljive smetnje. Karakteristično je, ne samo za moje poznanstvo s Aban (u tome bih najlakše mogao da sam sebe zavaram), nego za čitav kompleks mojih smetnji u prvim mjesecima, među kojima je ovo samo jedna, prva, ali ne i ugođajno najsnažnija slika blijeđenja prošlosti, da je moje ljetovališno poznanstvo s Aban i s njenom majkom, *prije dvije godine* u Darđilingu, bilo vrlo srdačno, ali ne i sentimentalno, zahvaljujući, dakako, prije njenom nego mojem zdravom i realnom stavu prema životu, a i širem kompleksu društvenih odnosa u parskoj sredini koja me je u to doba usvojila (najprije kao "vjeroučitelja", jedinog od prisutnih ljetovališnih gostiju koji je imao sobom i jednu od parskih — zoroastrovskih — svetih knjiga).

Kao početnoj smetnji ovoj slici nisam pridavao posebnu važnost. U to doba nije još prošlo dugo vremena otkad sam Aban sreo posljednji put, na njenom bračnom putovanju u Kašmiru, pred odlazak u London, koji je trebao da približno koincidira s mojim odlaskom na Cejlon. Nikakve druge asocijacije osim ovih nekoliko slučajnih koincidencija u našim putovanjima svijetom, iako se nikad nismo dopisivali, nisu mi dolazile na pamet otkad je slika prestala da se vraća kao smetnja, pa do sada kad sam je umjetno evocirao. Sada, međutim, prvi namjerni dodir toga zapretenog žarišta razotkriva u mojem sjećanju sasvim nove vidove njegova razumijevanja.

Rekao sam da mi je od prvog časa bilo jasno da je neobičnost slike, a i smetnje, izazivao šešir. Zašto, to se uopće nisam pitao dok je trajao cjeloviti utisak. Sada mi

se prije svega ostalog vraća u sjećanje to zašto, koja je arhetipska simbolika iskonski odvojena od svog nosioca u smetnji. Taj ine je šešir, uz male razlike u materijalu, ali ne i u boji i obliku, impresionirao u dva navrata ranije u povijesti slikarstva. Prvi puta na svjetlokosoj glavi gole Venere L. Kranacha (?), na čije tijelo se kupe savršeno realistične muhe. Ta je slika neposredno poslije rata bila izložena duže vremena u Palazzo Venezia u Rimu dok nije vraćena u Njemačku s ostalim ratnim plijenom. — Drugi puta, desetak godina kasnije, na Rubensovom triptihu u katedrali svetog Bavona u Antwerpenu, umjetnički najukusnijoj staroj crkvi u koju sam ikad ušao. Odlučio sam na prvi pogled da je to za mene najbolje Rubensovo djelo — uz jedan od manjih čistih krajobraza, koji je izraz zlatnog bogatstva boja, tipičan za zalazak sunca u kasnom žetvenom ljetu Flandrije. (I taj je Rubens bio izložen u Palazzo Venezia, koliko se sjećam, istovremeno i na istom zidu, a snažniji je od cijelog niza istovrsnih Rubensovih studija u galeriji u Bruxellesu.) — Na jednoj strani antwerpenskog triptiha Bogorodica dolazi u posjetu majci, prije Isusova rođenja, u jednostavnoj putnoj haljini, s tipičnim šeširom. Ta je Rubensova verzija prirodno djelovala snažnije na oličenje moga arhetipskog kompleksa, pa je u tom obliku ušla i u flamanski ciklus moje lirike (1953—1955, na engleskom). Tada je Tintoretto (s istog zida u Palazzo Venezia) poslužio kao sviješću zasjenjena asocijativna veza s tematikom sredozemnog istoka, koja je u to vrijeme bila kontrapunkt mojih nordijskih nadahnuća (" ... And meet the spider within ... — Are there still such places in Beirut? ...")

Rukopis božićne pjesme iz Bruggea nemam kod sebe. — Kritički stih je sadržavao predosjećaj *ressentimenta* koji se ispoljio tek *dvije godine kasnije* u slomu jednog prijateljstva što sam ga održavao u predalekom rasponu između istoka i zapada:

Christmas was nearing. The snowflakes were few
to cover the dirt. Yet some angels flew
down to earth. Some noble spirits were excited.

Old Belfirv's crowvmed head bade to convoke

his peers of old and <new, with them to evoke
the mystery of birth. Both you and I were among those invited.

.

Rubens' Madoimas with brimmed hats *did* resent.

Sve je to srećom potpuno izostalo iz svijesti u mojoj lanjskoj smetnji. Isplovio je jedino šešir, dospio u London i našao se na glavi osobe koja je i u ovom slučaju tačno na izmaku dviju godina postala smetnja, a vjerojatno je (po psihoanalitičkoj matematici) značila žarišnu tačku u skupu osoba među kojima mi se nikad nije činilo da je bila najvažnija. Zbog te sretne okolnosti "subjektivnog" uvjerenja vraćala se neko vrijeme statički, bez fantazije — a zatim je bez poteškoća i napora izbljedadjela. Neke druge uzbudljive figure iz iste skupine stigle su za njom i zadržale se upornije i ćudljivije u mojoj mašti. Aban je ostala pasivni gledalac mog intimnog života.

Pa ipak, kao bol zuba kojemu se izvadi živac, tako iščezavaju i duševne smetnje. Zašto? — Moja duboka izvjesnost o tome osniva se na jednom od najzapanjivijih unutarnjih doživljaja iz djetinjstva. To je bio prestanak moje prve ljubavi. Taj potpuno introvertni doživljaj obuzimao me je dvije godine, od desete do dvanaeste godine života. Zatim sam preselio u drugo mjesto. Ništa novo se nije dogodilo što bi moglo djelovati na promjenu mojih osjećaja. Jednog dana su mi rekli da je djevojčica (mojih godina), u koju sam još uvijek vjerovao da sam zaljubljen, u posjeti kod zajedničkih znanaca u istoj kući. Istoga časa sam osjetio da od mojih dubokih i mučnih osjećaja nije preostalo više ništa. Zbog toga mi je bilo vrlo neugodno. Uspio sam da izbjegnem susret.

U početnom razdoblju mojih vježbi kontemplacije, prije godinu dana, moje je prvo otkriće bilo još jedanput da osjećaji, bar u mojem posve ličnom slučaju, gube žalac zbiljskog života u prilično tačno ograničenom roku od po dvije godine. U ovom slučaju to je otkriće značilo s jedne strane ogromno moralno olakšanje S druge strane, istovremeno sam bio svjestan da sam, ako se nisam prevario u računu,

otkrio veliki skandal ljudske savjesti za koji nisam nikada ni slutio da djeluje u pozadini čitave moje moralne filosofije, stava prema životu, a vjerojatno i etičkog htijenja u ljudskoj prirodi "uopće". Nikada nisam slutio da su te granice "praktičnog uma" tako ornamentalno ocrtane šestarom spinozijske geometrije.

Za razliku od filofske poruke koju sam izveo iz prestanka svoje prve ljubavi, ovog puta, pod znatno većim teretom moralnih odgovornosti koje je život tovario na mene decenijama dok ih nisam stresao u jednom trenutku bez mnogo kolebanja kao gnjilež prezrelih plodova, dostajao mi je neznatan prvi poluugodan-poluneugodan utisak baroknog šešira koji sam prepoznao na otočiću usred struje Oxford Streeta. Važno je postalo pitanje: Da li ću ikada uspjeti da raščistim staretinarnicu uspomena koje se sklapaju i rasklapaju neprekidno od sitnih, atomskih djelića stvarno doživljenih i knjiških, razbijenih i izlomljenih slojeva i raspona svjetskih kultura u čija sam prekrizja zapao, u krugu širine Ekvatora na kojem sam se upravo našao, u ponoru u čijem se zjapu pramen svjetlosti moga duha upravo zaustavio na rasponu Mohenđo-dara u Indiji i Ura u Haldeji — pet, deset ili više hiljada godina uspomena čije se snažne keramičke i proćučene boje (u mojoj zbirci iz iskopina Kaušambija) ljeskaju na raspuklinama moje pretovarene svijesti? Nije li ludilo jednostavnije rješenje? — Ne! Ludilo suvremenog čovjeka je korak iz jednog svjetskog rata u drugi, iz drugog u treći... Učinit ću sve što mogu da izumrem u plemenitoj šutnji zabačenosti, ne "negdje", nego *ovdje* na kraju svijeta.

Jednogodišnje iskustvo do sada mi potvrđuje i dalje da se nisam znatno prevario u svom pučkoškolskom računu: Grižnja savjesti gubi svoj žalac nakon dvije godine. Ono što preostaje, kao krhotina zuba kojemu je izvađen živac, tek je smetnja savjesti oko koje se kupi slina egzistencije. No smetnje kontemplacijskih vježbi nisu ovakve "smetnje savjesti" nego zbiljske žive smetnje — mlađe od dvije godine, ili stare upravo dvije godine, pripremljene da im se posljednjim bolnim zamahom istragne već omamljen živac. — Preostaju smetnje neposrednog ugođajnog ambijenta. Krhotine savjesti ostaju za spoticanje "zdravog razuma" u

obavljanju preostalih svakodnevnih poslova. U posljednje vrijeme ustalio mi se, već nekoliko mjeseci, običaj da svakog jutra dok se umivam po mraku u otvorenom predvorju svoje kolibe i mučim se da poluslanom vodom sperem sapun iz ušiju, ponavljam uvijek jedan te isti odgovor, vrlo razborit i jasno formuliran, pred jednom te istom krhotinom savjesti kao pred oltarom. Prije nego što se uspravim iznad lavora da uzmem ručnik s konopa, ogledam se kroz đunglu da vidim počinje li nebo prosijevati ili još ne. Zatim idem dalje svojim poslom. Odluka da treba ušutjeti sve je lakše sprovodiva čim pažljiviji postaje uvid u zbivanje *in stotu nascendi* duševnog toka. Jer, duša je neprekidno *in stotu nascendi*. Upravo na osnovu tog uvida Buddhho negira njen opstanak (a u novijoj psihologiji je slično postupio W. James).

Tekst iz *Visuddhi-magge* ("Put pročišćenja", Buddhina *katharsis*) koji sam ovdje želio dodati u zagradi suviše je zanimljiv u potpunosti svog književnog *izraza*, a da bih ga mogao znatno skraćivati. Navodim ga opširnije za meditativne duhove:

"... Zatim svaki pojedini korak dijeli u šest dijelova: dizanje noge, pomicanje naprijed, pomicanje u stranu, spuštanje prema tlu, spuštanje na tlo i odupiranje o tlo... Na tih šest dijelova na koje je razdjelio korak primjenjuje tri obilježja egzistencije prema kriteriju onoga što u svakoj fazi zastarijeva. Kako? — To treba shvatiti ovako: Počela i vrste posredne tvarnosti koje sudjeluju u dizanju *noge* prestaju postojati s tim dijelom pokreta i ne traju do pomicanja noge naprijed; zato su nepostojani, bolni, lišeni vlastitosti. Isto i u sljedećim fazama... Tako se slamaju tvorevine kao što prskaju sjemenke sezama sasute na vrelu tavu... Priroda stvari ispoljene iz svijesti postaje nam očita u promatranju radosnog i žalosnog izraza. Tvarni kompleks koji se ispoljava u času kad je netko radostan gladak je i nježan, dodir mu je svjež i mekan, dok je tvarni kompleks koji se ispoljava kad je netko žalostan naboran, oronuo i ružan... Život, osoba, radost i bol — to je sve što se stječe u svijest prohujalog

trenutka... Prirodna tvar je ime za spoljašnju tvar koja nije zavisna od osjetila, a javlja se početkom ekspanzije nekog svijeta u cikličkom nastanku... Trenutačnost opstanka te tvari postaje nam jasna ako promatramo izdanak cvjetnog stabla *ašoka*. Tvar koja se ispoljava kad je mladica nježno ružičasta iščezava ne dosižući do vremena kad boja postane zagasito crvena... žućkasta ... svijetlo pa tamnozeleno... povenula..."

(Buddhaghoso, *Visuddhi-maggo*, XX, 61—74. 5.v.n.e.)

Bijeg u Gulmarg. — Javlja se prirodno i vedre nedužne smetnje. Jedna od naj snažnijih bio je dugo vremena upornom redovnošću Dalaj-lama. — Ni s koje strane ne znam kako da shvatim svoju privrženost Tibetancima. Nikad ranije nisam osjetio ljubav ni "razumijevanje" za bilo koju vrstu ljudskih zajednica, a najmanje po kriteriju narodnosti. Patriotizam mi je uvijek bio odvatan, a to je i danas u svakom obliku. Ipak, moji su osjećaji prema Tibetancima kao Tibetancima od prvih susreta po njihovim prljavim selima u istočnim Himalajama bili ganutljivi. U tome nema ni teosofske mistike ni bolećive sentimentalnosti, a pogotovo ne patriotskog sučuvstva. Prvo svojstvo kojim me je osvojio Dalaj-lama, dok ga još nisam lično poznavao, bila je potpuna odsutnost izbjegličkog ogorčenja u njegovu liberalnom i zdravom političkom stavu (u govorima koje sam lično čuo, ne u izjavama objavljenim pod njegovim imenom). Nezavisno od svakog tibetanskog mitosa — iako mi ni on nije stran još iz mladosti — u realnom životu Tibetanac je za mene nešto sasvim drugo, gotovo oprečno mističnoj fantaziji. On je potvrda rusćovskog ideala čovjeka. Tim snažnije što su moji prvi bliži doticaji s njima počeli u školama i na izletima s djecom u Himalajama. Kao odraz svega toga vedrog uzbuđenja koje može da me dotjera do suza, Dalaj-lama je postao najveselija "smetnja" moga kontemplativnog mudrovanja. Javlja se od početka (pa dok i on nije izbljedio) kao i ostali gledaoci moje plovidbe, na obali — kršan momak koji se grohotom smije. U ozbiljnim, filozofskim diskusijama, koje su mu tada bile možda

najomiljeniji hobi, ako tako smijem da se izrazim o Njegovoj Svetosti, provale tog smijeha znaju u najmanju ruku da smetu sugovornika svojom neočekivanošću, ali me nikad nisu ostavile hladnim. Nikad nisam pomislio ni to da je izlišno dalje govoriti o stvarima koje su usprkos svojoj ozbiljnosti znale izazvati njegov smijeh — nikad podrugljiv podsmijeh, nikad pristojnu nedoumicu. — Uz njega se nekada javljao i ozbiljni lik njegove sestre na čijem je licu jedan nedavni nesretni slučaj pogdjekada izazivao izraz traumatične zabune.

Sta poduzimam protiv tih smetnji? Buddho je i u ovom slučaju bio posve jednostavan u svojoj sistematičnosti. Njegova je metoda četverovrsna: neposredno odstranjivanje nepoželjnih stanja koja su se već pojavila kao smetnje; nedopuštanje da se pojavljuju nove smetnje te vrste; njegovanje povoljnih motiva koji već postoje u klici i kojima nepovoljne treba zamijeniti; razvijanje još nepostojećih povoljnih stanja. Sa stanovišta modernih psihoanalitičkih pretpostavki i predrasuda, druga vrsta metoda, nadomještanje i zaobilaženje nepovoljnih motiva, sublimacija, ima prednost pred jednostavnim odbijanjem i odstranjivanjem. Ovdje sam se na to pitanje osvrnuo zbog jedne fantastičnije mogućnosti koja mi se učinila privlačni ja. Tu sam obrambenu mjeru nazvao nostalgичnim "bijegom u Gulmarg".

Gulmarg je "put cvijeća" u Kašmiru, nevelika uvala u himalajskim vrhuncima na visini iznad 3000 m. Pristupačan je i kao ljetovališno mjesto pješacima, jahačima i nejakima koji putuju u nosiljkama. Od maja do septembra, kad nije pod snijegom, uvala je prekrivena niskom travom i sitnim cvijećem, obrubljena sa svih strana granicom vječnog snijega. Odasvud, na raznim visinama ispod tog ruba, raznim brzinama preko kamenja i kroz meko tlo poljane teku i šume bujni potoci. Kad se iziđe iz kotline, na obilasku njenih oblina izvana, spuštaju se strme šume ukrašene veličanstvenim deodarima u veliku kašmirsku kotlinu oko Srinagara. Uz podnožja strmih obronaka, plodno i močvarno područje "himalajske Venecije" odvojeno je obrubom bijelih nanosa kamenja s planina. Tu se bujice raspršuju u plodna jezerska područja. I neprekidni šum voda koji dopire iz tih dubina snažan je i

neobičan. Na izlazu kroz kapiju gulmargske kotline (na suprotnoj je strani zaleđe strmog snježnog zida čije je sljeme granica s Pakistanom) jedan kružni put vodi nadesno više od milju po obronku do sedla preko kojeg se ponovo stiže u dolinu. Na vrhu tog sedla bila je izgrađena skupina tipičnih anglo-islamskih ljetovališnih vila. Te drvene kuće u Kašmiru nisu nikad sagrađene od punih greda, nego od dasaka koje jedna drugu natkrivaju u kosini, ali nikad potpuno ne obrubi ju ju, tako da u neožbukanim prostorijama uvijek puše. Pod teretom snjegova i te otmjene ljetovališne daščare s gotsko-islamskim ekrerima i viktorijanskim atrijima gnjiju i već se prilično brzo napuštene urušavaju. Takvo je bilo naselje na kraju moga omiljenog puta, a mostići na tom putu već su u stanju raspadanja, ali još, upotrebljiv za opreznog pješaka.

Moj "bijeg u Gulmarg" upravo je bijeg tom stazom prema naselju od Čijeg napuštanja nije moglo proći mnogo godina. Na luku od blizu 90° od polazne tačke nalazi se mjesto gdje se zaustavljam. Šuma koja se spušta niz obronak nije gusta, ali obronak nije krševit. Iz nejasnih razloga, na mjestu na kojem se zaustavljam spušta se trak nepošumljene ledine, upotrebljiv kao pašnjak, strmo do dna. Dno, možda niže i hiljadu metara, s te strane nije otvor kašmirske doline nego korito snažne rijeke koja teče u suprotnom smjeru, prema jugoistoku, između dviju planinskih kosa. Ipak je moguće pogledom pratiti dio njenog toka na preskoke kroz nekoliko zavoja. Dalek šum te snažne rijeke doseže do moje visine s neopisivom veličanstvenošću. Taj se prizor vratio pred moje oči jednog tmurnog dana dok sam u pustinjačkoj kolibi obrasloj cejlonskom đunglom čitao Buddhin govor, "Budite poput Mjeseca" (Samyutta-nikayo, XVI, 2): "Poput Mjeseca treba da se krećete, prosjaci, udaljeni tijelom, udaljeni duhom ... isto onako, prosjaci, kao kad se neki čovjek nagne da pogleda u stari zapušteni bunar ili niz obronak planine ili niz provaliju rijeke, udaljen tijelom, udaljen duhom".

Još uvijek smatram da zorno zauzimanje takvog stava udaljavanja od provalije najbolje pomaže laganom i opreznom odstranjivanju smetnji na putu kontemplacije. Dah koji pobuđuje predodžba ove vrste izaziva ugođaj otuđenosti i

svježine planinskih vrhunaca, ukoliko ne potpadnemo pod sugestiju predodžbe prije nego dopremo do željenog ugođaja, i tako budemo zavedeni kao što se najprije dogodilo meni u bjekstvu na Gulmarg.

Dok sam u Gulmargu sjedio, najradije prije podne, na debeloj niskoj grani stabla u maloj zaravni preko puta opisane provalije, shvatio sam da bi upravo ta uvalica pod planinskim vrhom bila najidealnije mjesto na svijetu na koje bih se mogao povući do kraja života.

— A zima pod snijegom veći dio godine?

Začudo, ne mogu se sjetiti da sam u Gulmargu razmišljao o takvim okolnostima i pojedinostima. Međutim, ovdje u prosjačkoj kolibi na Sri Lanki, prvi postranični i plašljivi pogled prema pozadini gulmargskog prizora u mašti bio je jednako sudbonosan za moje sanjarenje o spasu u Gulmargu kao Orfejev kolebljivi osvrt na Euridiku u podzemlju. Nalijevo od grane na kojoj sam sjedio rub mi je oka u toj kriptičnoj reminiscenciji zahvatio jedan prizor moga nesuđenog "ašrama" koji je fatamorgana tu za mene upravo sagradila. Doduše, nije mi se svidjelo već na prvi pogled da to konačno sjedište moje duhovne djelatnosti ima svijetlo ožbukane zidove, da nije sagrađeno od oblih debala jelovine kao kućice po bosanskim planinama u mojem djetinjstvu. Disciplinirano obilje cvijeća djelovalo je također suviše građanski. Ipak sam samosvjesno odmah ušao u tu poklonjenu vilu. U radnoj sobi na prvom katu visila je u suncu nad kaminom velika fotografija Dalaj-lame. Posljednji orfejski udarac zadao mi je sluga na ulazu u prizemlje. Tibetanac mojih godina; pitam se još uvijek u nedoumici da li zbilja sasvim nepoznat iz realnog života. Na široko nasmijanom kršnom licu bore su se sjekle u krupnim četvorinama. Protanjene pletenice povezane plavom vrpcom iznad širokog čela nisu bile pod njegovim uobičajenim smeđim šeširom. U jednom uhu tirkiz veći od jednog kvadratnog centimetra...

A na ponovnom zaokretu pogleda u "realnost" —

vječna ljepota jednostavnih slika:
nježne boje cvijeća na sočnoj livada
pod ljetnim prstenom snijega,
još nježniji miris u podnožju smreka,
lelujav nad strminom u podnevnom povjetarcu.
Zvukovi nad pozadinom žubora potoka i rijeka
sa svih razina sve blažeg obronka,
u svim brzinama prštavog mlaza i potmulog toka
(zašto vijugaju mlade rijeke kroz mekanu zemlju dolina?)
— dva vrapca (mužjak s prsima tamne bakrene boje
kao sod svježe vode)
prhnu pa zacvrkuću od žbuna do žbuna;
nečujni zasjek krila velikih ptica
izmediu dva vrhunca, šumovitog i snježnog,
nečujni bljesak i nečujni kovitlac
uzleta i sleta u "krugu;
utamljeni pokret žarkih podnevnih boja jahača u kasu
preko poljane.

Sjecanje na ljetnikovce mogulskih vladara uz jezero,
na duge lijene maćuhica i ruža
uz razine vodoskoka i starome vodopada
niz zasjeke frula u 'kamenu za zvučni odboj voda.

Post scriptum 15 godina kasnije, kad sam se naselio u poluruševnom škotskom
svratištu na obronku najvišeg vrha Sri Lanke Piduru-tala-gale (približno visine
Triglava, s prostranim travnjakom na zaravni vrhunca):

Put razrovan bujicom,
blaži uspona,

šiprag, rododendroni,
tihi travnjaci.

A zatim me prigrli
duh planine i nosi
dokle hoće sam.

A na povratku želja
da sjedim bez umora
tiho u zadubljenju.

— Treba ići sam.

I tako dalje zloupotrebljavam često puta iluziju neobičnog vozila i ratnog plijena našeg poštenog Daše za svoje nadrealističke letove nad urušenim svijetom. Da odam počast, na kraju, okviru kojim me je snabdio u ovom pismu, zaključit ću s jednom nemilom zgodom koja se tiče samo njega i njegova poštenja.

Neke je večeri kasno dovezao svojom poštanskom prugom jednog nadobudnog mladog Sturmfihrera obnovljene njemačke vojske. Znak raspoznavanja Sturmfihrera u civilu bio je veliki žuti brk ulašten u oštrobridno četverouglast oblik lineala od 20 cm. Dasiin znak raspoznavanja, dokaz istine i poštenja, bio je zub koji mu je gost izbio pesnicom da se ukrca u čamac. Kad ga je *maha-thero* upitao šta se dogodilo, SUirmfunrer (koji nije stigao dalje od ulaznih vrata u našu *dana-salu*) je odgovorio pretjerano korektnim engleskim magnetofonskim izgovorom: "I am afraid I had to do so." — Dasa je tražio pet rupi ja za prijevoz! Pet rupija, tadašnja protuvrijednost jednog dolara, bila je osnovna jedinica cijene koja se ovdje može tražiti od stranog turista — ako se uopće već nešto traži na taj način. Naravno da u području pustinjačkog naselja skupljanje i primanje novca nije dozvoljeno. Posluga bi trebala da se zadovolji diskretnim bakšišem, a ako je bakšiš premalen, trebalo bi da primalac prstom pokaže da postoji još po neki zaslužni i važni član posluge koji je bio ili će biti potreban za izvršenje usluge. Međutim, to interno pravilo našeg

morala za laike nije bilo poznato Stunnfuhrera i nije *moglo* biti obrazloženje njegova postupka. Kad je razjasnio svoj slučaj i nije naišao na odobravanje, zamolio je maha-theru da "smije izraziti svoje zbogom" (*to bid his good-bye*) i nestao u noći. Kuda i kako, to smo se pitali iza njegovih leđa. — *Ehrenfrage!*

Prošla je godina dana moga boravka ovdje. Turistička sezona je opet u punom jeku...

Post postscriptum... A zatim je prošlo još desetak godina od mog odlaska i odsustva s pustinjačkog otoka do posljednje posjete (do sada). (Prvu godinu tog novog razdoblja u svom pustinjačkom životu, iako ona još nije važila kao konačno napuštanje otoka, opisao sam u priči "Rala-hamijeva aranja — sveta šuma pod crnim stijenama", 1968.) Posljednja posjeta koju želim da spomenem u dodatku bila je povodom smrti i sprovoda mog učitelja, maha-thera, koji me je tamo zaredio i nakon nekoliko godina "unaprijedio" u konačno i potpuno zaređen je (*upasčmpadd*), na koje ću se osvrnuti u posebnom poglavlju. No sprovod učitelja uključio je neočekivano i posljednje posmrtno zbogom njegovom sluzi i počast simbolu njegove tragične plovidbe kroz zaleda života ("*back-waters*"), završene u barovitom šipragu opisane pruge Punći Kočija, ne bez fatalne analogije sa slutnjom o njegovom prethodnom životu. S himalajskih odrona kao da je bio odbačen u baruštinu džungle na suprotnom kraju indijskog potkontinenta, skupa sa svojim smrtničkim vozilom. Da nije možda utješno za nastavak njegovih vrludanja strujanja opstanka (*samsaro*) da je iz najkrućih oblika prapočela "Zemlja" prebačen ovom zgodom u sljedeće razblaženije agregatno stanje elementa "Voda"? — Sa stanovišta zakulisnog promatrača njegovih nastupa na pozornici svjetskih zbivanja (kako je u Bhagavad-giti simbolički opisan tok preporađanja svih živih bića), nastavak ove rekonstrukcije triju karika lanca u fantaziji "svjedoka" (*sdkšin*) kakav sam u ovom slučaju mogao biti ja, — evo šta se dogodilo:

Na dan maha-therina sprovoda njegovi preživjeli drugovi, koji su već odavno napustili pustinjački otok, i učenici koje je on tamo kasnije zaredio, a među koje

sam spadao i ja, stigli su posebnim autobusom iz Colomba gdje su se sakupili u Vađir-arami, matičnom samostanu cejlonskog reda kojemu se nedavno priključila i prvobitno nezavisna naseobina evropskih pustinjaka na našem otoku. U vrtu seoskog hrama na pribrežnoj obali jezera gdje smo čekali na čamac povećavalo se mnoštvo posjetilaca, ali prijevozna sredstva su bila nedostatna. Velikog čamca, kojim je ranije Punći-koći održavao našu glavnu saobraćajnu prugu, nije više bilo. Umjesto toga unajmljena su dva ribarska čamca istesana u deblima velikih stabala u koje je moglo da stane, uz stanovitu opasnost, jedva desetak putnika svrstanih u jednom redu u korito trupca. Stabilnost trupa prividno je povećavao motor prikačen za krmu, posebno dobavljen za ovu svrhu.

U pristaništu na otoku bio je nasukan i izvinut na obalu stari veliki čamac s razbijenim bokom koji je već gnjio. Iznad njega u gustom granju bio je vertikalno uglavljen mali svemirski brod pokojnog Daše. U njemu se utopio jedne, možda i ne suviše burne noći. Njegove plovidbe u tom vlastitom prijevoznom sredstvu bile su isključivo noćne. Po danu je vozio veliki teretni čamac koji je sada po zakonu akauzalne sinhronosti svijeta ležao također razbijen ispod olupine privatnog svemirskog tanjurića. Dasina bijelo okrečena kućica bila je na bližoj pribrežnoj strani jezera u zaleđu otoka. Ujutro bi dolazio na *posao* prije *naglog tropskog* svanuća, iza 5 sati, a kući se vraćao po mraku, oko 9 sati. Bilo mi je nevjerovatno da nije znao plivati ni on, koji je spašavao život drugima, pomažući im vješto da se uz njega uhvate za rub izvrnutog čamca u toliko nesretnih slučajeva od kojih je nekoliko bilo poznato i meni, osobito smrt jedne majke s malim djetetom, ali ne u Dasinom pouzdanom velikom čamcu, nego u malom ribarskom dubu kakve iznajmljuju djeca uz obalu jezera. Nagađanje drugih koji o njegovom nesretnom slučaju nisu znali više od mene, bilo je da se u mraku zapetljao u puzavce među podvodnim žiljem pa da zato nije mogao da se izvuče iz prevrnutog čamca.

U dobrim starim vremenima, naravno, da sve to nije bilo tako. Stari njemački pustinjački pionir Nvanatiloka nije dozvoljavao boravak na otoku nikome tko nije pred njim položio ispit iz plivanja. O tome mi je živopisno pričao ovom zgodom

jedan od najstarijih veterana, Ceh, Čije polaganje tog ispita izgleda da je bilo prilično švejkovsko, u doba kad je i Hašek bio u modi.

Poslije podne, nakon kratkog obreda i ne predugih govorancija, lijes je smješten na dva motorizirana debla koja su nas dovezla na otok, povezana u splav postoljem kratkim koliko je bilo neophodno da se na njega smjesti lijes pod žutim baldahinom. U ostatku dvaju podvojenih trupaca mogli su da stoje, kao na predrenesansnim slikama ribarskih scena iz Evanđelja, hijerarhijskim redom patrijarh (tačnije "veliki vođa" — *mdhanayaka*) reda i još nekolicina redovnika i pomoćnog osoblja za paljenje posmrtno lomače na *trećem, nenaseljenom, "švicarskom"* otoku, nazvanom tako po nekom biologu koji se ovdje neko vrijeme bavio proučavanjem, početkom 20. vijeka, još prije osnutka pustinjačkog naselja. (Možda je taj vremenski slijed interesa za otoke naveo Lady de Silva na misao da otkupi te otoke i da ih pokloni novodošlom buddhističkom misionaru Nvanatilčki za prvi zapadnjački pustinjački dom.)

Posmrtni obred u buddhizmu ostat će za mene jedan od najsnažnijih utisaka lapidarnosti klasičnog stila. Ni rođenje, ni vjenčanje, ni smrt u buddhizmu nisu sakramenti, zapravo i nemaju nikakve veze s religijom odricanja od svijeta. Jedino je smrt potresni dokaz Buddhine prve "plemenite istine" o implicitnim uzrocima i posljedicama neminovnosti patnje. Zato i na sprovodu buddhističkih laika redovnici imaju prvu riječ koja upravo svojom kratkoćom potresno estetski odudara od nepredvidivog niza dugačkih govorancija koje za njom slijede, a održavaju ih pozvani i nepozvani laici, hazarski galamdžije i advokati. — Ono što pripadnici Buddhina prosjačkog reda imaju da odrecitiraju jesu posljednje Buddhine riječi na samrti:

"Nepostojani su sastojci bića. Tek što se pojave, pojave se raspadaju, a njihovo gašenje je sreća."

(anicca vata sankhara — uppada vaya dhammino
uppajjitva nirujjhanti — tesam vupasamo sukho)

Pustinjački otok ima i svoje groblje. Na najvišoj tački, gdje se krševito zemljište strmo spušta u jezero, iza maha-therine kućice i biblioteke na samom rubu otoka, podignut je spomenik utemeljitelju, Nvanatiloki, poslije njegove smrti 1957. godine. Vrh mramornog spomenika ukrašen je velikim guščjim perom u tintarnici. To je simbol njegovog književnog i prevodilačkog misionarskog rada. U pozadini je nevelik krug gdje bi trebale da se pokopaju urne nas ostalih sljedbenika, svaka pod malim zaobljenim kamenom, nešto manjim od kilometarskih oznaka uz ceste. Ali, iako ih je u međuvremenu tu pomrla već nekolicina, dva Engleza i jedan Cejlonac, na brisanom prostoru groblja stršio je još uvijek samo jedan kamen — na grobu jednog Poljaka iz Kanade, koji nikada nije "nogom stupio" ovamo, niti je bio zaređen, iako je to želio. Svoju je skromnu ostavštinu poklonio za dalju izgradnju ovog naselja, a pepeo mu je poslan ovamo, srećom još pravovremeno da bude sahranjen. Male barokno iskićene urne s pepelom ostalih, koji su ovdje bili redovnici — poznatog engleskog pali učenjaka i plodnog prevodioca Nanamolija i njegovog prijatelja i suputnika od ratnih vremena u Italiji, za kojim je ostala skandalozna (iako ne jednoglasno usvojena) uspomena osnivača hipijevske sekte, uz najstarijeg pokojnika, opisanog u ranijem pismu po ambicioznoj tituli — Purger "Neizmjernost Znanja" još se uvijek pomjeraju na policama biblioteke — ne mogu da doznam zašto — a takvo će isto po smrtno poštovanje, izgleda, sada biti odano i našem maha-theri. To me je pomalo uzbudilo ovog popodneva dok sam s ostalima čekao povratak čamca, jer su svi pokušaji da dobi jem objašnjenje odbijeni upornom šutnjom. Jedino od Čeha sam doznao da je poslije samoubojstva Engleza, koje je iza zvalo skandal, on taktikom prepada na starješine telegrafski pokrenuo postupak da se pokojnika pokupi iz đungle gdje je živio kao osamljen pustinjač, da ga se preveze na otok i spali, nakon nekoliko dana nadimanja i truljenja leša. Za ključio sam da se iza svega toga čekanja na policama krije pseudo-kolonijalistička tvrdokornost najstarijeg i najneautentičnijeg "Evropljanina", a možda i još ponekog tko se ovim bojkotom groblja opire vlastitoj posmrtnoj zajednici sa skandaloznim bratom-heretikom čiji pepeo se ipak nitko ne usuđuje da saspe u jezero kroz prozor

A za mene bi i u vlastitom slučaju to bio najljepši i najbuddhističkiji postupak. Jer i ja bih želio da moj pepeo, ako ne može biti vraćen prapočelima vjetru i vodi, ili dat za hranu najuspješnijim stvorovima koje je priroda uspjela da proizvede u ovom biološkom ciklusu (u kojem je čovjek tek najpovršniji rubni pokušaj neuspješnog samousavršavanja prirode na periferiji ovog životnog kruga) gdje je potpuni sklad postignut jedino u žarištu stvaralačkog napora — u biljkama.

Moj posljednji odbojni ostatak taštine pri pomisli na smrt jeste odvratnost prema pokapanju leša u grob. Želim da budem spaljen, a sada, eto, i da ne budem odložen na policu zbog bilo čijeg hira. Sada, dok pišem ovaj post-scriptum, (1980.) moglo bi se dogoditi i to da katoličke časne* sestre, od čijeg milosrđa najviše ovisim na fizički najvišem mogućem vrhuncu bjekstva od svijeta, povodom moje smrti proglase da sam umro kao katolički pokajnik.

Nije neobično da takve zabune budu dobronamjerno izazvane smrću pustinjaka moje vrste, već zato što je jedino uvjerenje koje sam još uvijek spreman propovijedati u svojoj neposrednoj okolini to, da smatram sve religije u izvornim oblicima jednako vrijednima, a u institucionalnim oblicima jednako nevrijednima i izopačenim do te mjere, da zbog jednako prijateljskog stava prema svima odbijam i izbjegavam posjete hramovima i crkvama svih vjera i sekti, kako onih zajednica koje me priželjkuju, jer im ne pripadam, tako i onih koje me se klone iz inferiornog straha pred nasrtljivom konkurencijom, a to je lokalno "hramsko svećenstvo" koje smatra da mu pripadam... — Ne znam da li bih na samrti imao volju i snagu da odbijem posljednjim ljudskim prijateljima — samaritancima posljednju želju da me još jedanput obrate — želju onih koji preživljuju, a ne onoga tko umire.

Razmišljanja o vrijednosti ovakvog prosjačkog testamenta prekinuo je konačno večernji porast uzbuđenja oko mene zbog zaborava onih u čamcima da i nas pokupe. Možda se i njima činilo već prekasno da odustanu od kratice. Tek kad smo otišli u dana-salu da se odmorimo, popijemo čaj i rasporedimo za noćenje u svojim

negdašnjim *leutima* (pustinjačkim kolibama), došao je glasnik da nas pozove u čamac koji se netko s druge obale sjetio da pošalje po nas kad je vozač autobusa prebrojavao ukrcane pred polazak.

Na pristanište smo stigli opkoljeni znatnim brojem laičkih posjetilaca, pretežno mladih i bezglavih, koji su htjeli da se prikače uz nas makar i izvana. Navala je u mraku izazvala neminovnu opasnost nesretnog slučaja. Kad se čamac počeo kretati izlazeći u luku iz pristaništa, još u plitkoj vodi, počeli su ispadati oni koji su se držali vanjskih rubova. Mi koji smo stajali unutra nastojali smo da uravnotežimo nagib. To nam ne bi uspjelo da se Čeh nije razmahao svojim štapom, koji je gotovo veći, iako ne deblji od njega, da razjuri obijesne obješenjake. Ja sam izbacivao sandale japanke koje su plivale na vodi što je počela da zapljuskuje u čamac. Tako smo se spasili od posljednjeg pokušaja zlih duhova da i nas povuku u svoj vir smrti.

To je bio posljednji rastanak od učitelja postavljenog po službenoj dužnosti, kojemu sam i usprkos tome (za razliku od većine drugih mlađih podređenih u asketskoj disciplini) ostao uvijek prijateljski sklon i cijenio pouku koju je znao i volio da mi pruži za razliku od onoga što je trebao da nam pruži, a to bi bilo i suviše oskudno, da je nekome doista bilo potrebno. Naučio sam od njega o životu nadzemnih, zemaljskih i podzemnih životinja — od arhitektonskih sposobnosti ždralova, preko opasne umiljatosti mangusa, sve do otmjene *povučenosti* zmija i njihovih ličnih obilježja u posebnim slučajevima. Naučio sam i ono o čemu me on nije poučavao, jer njemu samom nije bilo potrebno, da svoj dobronamjern" odnos prema bujnom životu džungle zadržim uvijek u šutljivom asketskom rastojanju čistog promatrača.

Od Punći-koćija se nisam rastao istim mahom. On ostaje trajniji i spontaniji simbol donkihotske plovidbe po muljevitim ušćima opstanka koje ovdje bar na stanovitim udaljenim i isturenim sprudovima okeana, pročišćavaju krokodili.

KOLOFON

“Ljudi umiru kao stoka.”

(Hemingway povodom prvog svjetskog rata.)

Osnivač religije sikha, pandžapskih serdara, “Guru Nanak bio je omiljen i poštovan i kod hindusa i kod muslimana. Toliko su ga cijenili da su poslije njegove smrti, 1539. g., i jedni i drugi zahtijevali da sahrane njegovo tijelo prema svojim vjerskim obredima. Tada je tijelo bilo prekriveno tkaninom, a ujutro kad su došli da ga odgrnu, pod pokrivačem su s čuđenjem zatekli samo hrpu najljepšega cvijeća”.

(Svami Suddhasatvananda)

Rev. 1/4/2007

www.geocities.com/budizam/texts/veljadic/punca.html

Pisma sa pustinjačkog otoka

Čedomil Veljačić

[Pun mjesec nad Kolombom](#) ▶ [Posjete pustinjacima](#) ▶ [Jedina knjiga na pustom otoku](#) ▶ [Posjeta pustinjačkoj školi](#)

[Priroda oko mene](#) ▶ [Pabbađđa -- odlazak u beskućnike](#) ▶ [Kozak iz vječnosti](#) ▶ [Punća Koći](#) ▶ [Unapređenje -- i odlazak](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Unapređenje - i odlazak

Unapređenje (*upasampada*) na viši stepen, ili potpuno zaređenje u Buddhinom prosjačkom redu ja sam primio dvije godine nakon pripravničkog pristupa redu i "bjekstva" (*pabbađđa*) iz svijeta, opisanog u ranijem pismu pod tim naslovom. Razlog odlaganja nije bilo kolebanje u donošenju odluke, nego neizvjesnost o konačnom smještaju za smiren i ustaljen pustinjački život. Nakon nekoliko neuspjelih pokušaja pronašao sam neočekivano u nizu iluzija te vrste smještaj na prvi pogled fantastičan, među priprostim pustinjacima u đungli gdje sam tada proboravio najljepšu, iako ne najlakšu godinu svog pustinjačkog života — 1968. To sam opisao u svesci o "Rala-hamijevoj aranji — svetoj šumi pod crnim stijenama".

Kako se raspršila i ta iluzija, neusporedivo manje surovo od ranijih, a pogotovo od kasnijih očekivanja u mojem pustinjačkom životu, — o tome više ne želim da pišem već zbog stereotipnosti takvih promašaja na bespućima beskućničkog života.

I samom mi je već prethodno bilo razumljivo, nakon više od dvije godine proživljene u nepouzdanosti olinjalog redovničkog ogrtača, zašto je obred promaknuća, po kojem se isključivo računa rang u starješinstvu ovako institucionalno mehanizirane vjerske zajednice, ostavio neusporedivo slabiji utisak od prvog istinskog napuštanja svijeta u čijem sam besmislu proživio ravno pedeset godina.

Buddho je svoj stav o svemu tome u raznim zgodama izricao ovakvim pjesničkim izjavama:

"Neuk čovjek živi kao vol:

Raste mu snaga mišica, ali ne i pamet."

"Niti je živio pod redovničkom stegom,

niti je stekao blago u mladosti —

taj mudruje k'o matori vodomar

nad sasušenom barom bez ribe."

(Dhamma-padam, 152, 155)

Na tome se konačno temelji i njegov kategorički propis koji zabranjuje "heteronomiju u moralnim propisima i vjerskim obavezama" (*silabbata-paramaso*). Ali po tome bi institucionalizirana "narodna vjera" ostala jalova i onemogućena da se uskoro nije našao put i način dijalektičkog zaokreta u mnogo čvršći i trajniji temelj zdravorazumske suprotnosti. Jer, rekao je Vivekananda u prvom pokušaju historijske interpretacije razvojnog toka indijskih religija, polazeći od "modela" hegelovske fuge:

"U Buddhinu učenju je postojao element opasnosti — to je bila reformatorska religija. Da bi postigaostrahovitu duhovnu promjenu

koju je doista izazvao, bilo je potrebno da ističe mnoga negativna učenja. Ali ako neka religija previše naglasi negativnu stranu, dolazi do opasnosti konačnog uništenja... Tako se dogodilo u Indiji da su Buddhini sljedbenici pretjerano isticali negativnu stranu njegova učenja i tako izazvali konačnu propast svoje religije.”

Zahvaljujući Ašokinoj socijalno reformiranoj religiji, koju su buddhistički misionari prenijeli na periferni otok Lanku, ta je opasnost izbjegnuta bar do te mjere da se Buddhino učenje, pohranjeno ovdje, kad god zamre, može obnoviti u interesu poretka dobrih vladara kojima služi za obranu protiv provala “zdravih snaga” koje anarhički bujaju u džungli.

U takvom raspoloženju rashlađene “ljubavi za Sofiju” našao sam se jednog žarkog ljetnog popodneva, 1968. godine, pred početak ritualnog razdoblja kiša (*vassano*, popularno “*vas*”) — monsuna koji se u to doba izlijeva na sjevernu Indiju, ali ne i na naše južnoindijsko podneblje, u skupini četiriju izabranika za unapređenje u svećeničkom staležu, ispred kamena međaša pred ulazom u “omeđeni prostor” (*sima*) *zsl* povjerljive sastanke monaškog reda. U ovom slučaju *sima* je mala jednokatnica kvadratnog tlocrta, sa stranicom blizu 4 metra, tako da u nju može da se smjesti skrštenih nogu na razdaljini ne većoj od jednog lakta (zbog povjerljivosti savjetovanja) bar dvadeset “potpuno zaređenih” članova reda. Na gornjem spratu naše *sime* smješten je najvažniji ortodokсни dio biblioteke. Takva je struktura ove građevine vrlo česta, iako može biti sojenica nad vodom (što je još ortodoksnije), ili jednostavno streha spletena od palmina lišća nad bambusovim potpornjima, ali omeđena kamenima međašima. Po svojoj namjeni *sima* me podsjeća na neki srednji i odumrli simbol između masonske *lože* i katoličke ispovjedaonice, tako da prirodno ne služi ni jednoj ni drugoj svrsi.

Na dane punog i mladog Mjeseca redovnici se tu skupljaju, obično u astrološki predviđeni sat, na obred pročišćenja koji bi trebao da bude ispovijed, ali srećom nije više ni to. — “Srećom”, bar za mene, jer mi je u neizbrisivoj uspomeni ostala

napomena jednog psihoanalitičkog autora koji je službu ispovijedi u katoličkoj crkvi usporedio sa zadatkom psihoanalitičara. Za mene bi bio užasan udarac — osujećenje čiste meditativne kontemplacije — kad bih morao svakog mladog i punog Mjeseca da pretovarujem svoju ionako zagađenu savjest još i udarcima sudbine po savjestima tuđih neodstranjivih prisutnosti — što ih je manje tim gore.

I u tim je shvaćanjima bitna razlika između buddhizma i kršćanstva još dovoljno uočljiva u psihičkom stavu prema grijehu i njegovu ispaštanju — “naravnom” i “svrhunaravnom”.

Bhikkhu je redovnik — asketa koji živi od isprošene hrane. Ali i spontanost tog isključivog obreda davanja i primanja milostinje postala je i suviše prozaična i neprivlačna, iz raznih društvenih obzira institucionalizacije, i za onoga tko bi trebao da daje milostinju tako “da ne zna desnica šta radi ljevica”, a i za onoga tko je prima, iako citiranom Isusovom savjetu u buddhizmu na žalost ne odgovara ništa. Tako je farizejština “javnih dobrotvora” postala stožerna vrлина “vjeroispovijedi” ne samo iz psihološke neminovnosti, nego često i kao zanat, ili barem nuzzarada posrednika između neba i zemlje. Ukratko, pozivanje svećenstva na ručak povodom obljetnice smrti milih pokojnika postalo je vrsta profesionalnog obezbjeđenja u širokim vjerskim krugovima. Ali nađe se i po koji izuzetak. “Moderni” izuzetak postaju hipiji-lutalice u monaškim ogrtačima, a iz starijih vremena nailazimo npr., u biografiji tibetanskog neortodoksnog mistika-pjesnika i *yogija* Milarepe anegdotu o tome kako je odbio takav poziv za pokoj duše nečije čangrizave tetke. Za života, kad ga je tjerala sa svoga praga (kao i Buddhu neki bahati brahmani koji bi se tada pokajali i usvojili njegove pjesničke pouke), Milarepa je nastojao da joj umekša zlu ćud svojim pjesmama:

— U visini je nebo puno sretnih znamenja,
u dubinu vode tri zlosretna puta,
u sredini borave oni koji se ne rađaju slobodni.
Sva su ta tri smjera unakrštena u tebi,

čangrizava bako, u tvom otporu prema ispravnosti.

.

Želiš imati ono što želiš, makar i ukrala,

i dobiti ono što hoćeš, makar i otela,

i satrti dušmana smrtnim ranama.

Tim trima moćima i ti si podložna, bako!

Sve što te još zanima jest ogovaranje

ostalih žena i njihova ponašanja,

il' petljanje u poslove sinova i sestrića,

a najviše te raduje razgovor o udovicama i prijama.

To su tri povoda tvog oduševljenja.

Bako, zar si zbilja tako ljubazna

kakva se pričinjaš u ćaskanju?

Ispitaj vlastite misli, provjeri svoj duh!

Vrijeme je da primijeniš pouku Budnoga,

potreban ti je pouzdan putokaz.

A tada još može sve da se izmijeni.

.

Ponovo se roditi u bolje okolnosti i steći slobodu

teže je nego zvijezdu ugledati u podne.

U zlokobne tokove zbivanja zapada se lako,

i to se uvijek ponovo ponesreći/

I tako, eto, u strahu i tjeskobi

čekaš otkud će da te ščepa *smrt*.

Hoćeš li moći, bako, da se s njom lako suočiš?

.

Ali poslije smrti je i veliki *yogi* odbio milodar za njeno spasenje, zato jer bi to za

njega značilo preuzimanje obaveze da je vuče na leđima i spašava sve do "sudnjeg

dana", a to prema zavjetu *bodhisattva* ili "budućih buddha (kakvog u izvornom pali

buddhizmu srećom nema) u mahayanističkim religijama znači dobrovoljno odricanje od *nirvane* ili konačnog "utrnuća" sve do časa kad njihovom pomoću ne budu spašena sva bića — od glupih i senilnih dugovječnih bogova, pa do posljednje iskre života u posljednjem zrcu pijeska. — Za one na vrhu te hijerarhije vrijedi radna hipoteza koju je Nietzsche ozakonio izrekom:

"Vrlo dobar čovjek ne može biti vrlo pametan,
a vrlo pametan čovjek ne može biti vrlo dobar."

U takvom sam razmišljanju stajao spomenutog dana i čekao, drugi u redu, da me pozovu u *sitnu*. Prvi koji se progurao do praga skromne prostorije koja je bila puna cejlonskih, burmanskih i njemačkih bhikkhava, bio je najpriljaviji *hipi* kojeg sam ikad vidio — bjegunac iz izraelskog kibuca kuda su roditelji pokušali da ga putem cionističkog patriotizma sklone s Broadwaya ne bi li ga spasili u "obećanoj zemlji". Kasnije, 1971., on je bio među prvima koji su preko noći pobjegli sa Sri Lanke čim je ovdje počeo ustanak anarhističke omladine. — Mi smo stariji i to preživjeli.

Iza mene, na *trećem* mjestu, stajao je Indijac, koji je, vjerran svojoj brahmanskoj tradiciji, kult Buddhe kao devetog *avatdra* (utjelovljenja) boga Višnu pretpostavio kultu *osmog avatdra* Krišne, boga crnca, poslanog da utješi žene i služinčad. Tako se *opredijelio* za vaišnavski buddhizam, koji je također kompromisni izum širokogrudnosti hinduističkih brahmana. Tko se prikloni tom kultu, *pogotovo izvoznom* u perifernim zemljama kakva je Lanka, tome se priznaje rang treće, građanske kaste, trgovaca, najniže među višima i uglednima. Taj rang imaju đaini i parsi izričito, a muslimani i kršćani implicitno. Svami Vivekananda mogao je i u tom pogledu poslužiti za podstrek i opravdanje mome novom pobratimu. (Oni koji su zaređeni istovremeno smatraju se braćom. Svi se ostali, a osobito stariji buddhistički redovnici, oslovljavaju s "gospodine" (*bhante*).) Ali još vjerojatniji uzor i prethodnik po starom običaju mogao mu je *postati* Vivekananda po svome legendarnom misionarskom putovanju od Himalaja do Cape Comorina, koje je završilo u Americi na polasku, a na povratku u trijumfu počelo na Cejlonu i završilo

u Himalajama. Nakon nekoliko godina hodočasničkog obilaska Sri Lanke moj je indijski pobratim pošao na istu tradicionalnu turneju odavde, s dna Indije do Himalaja i natrag. Konačno se nakon ponovnog kraćeg boravka u središnjem samostanu našeg reda, Vađirarami u Colombu, vratio u Indiju u jedan novi reformirani brahmansko-buddhistički, elitistički i meditacioni centar jednog mlađeg, intelektualnog i nadobudnog gurua, odakle je poslan da bude zvanični zaštitnik buddhističkih interesa u jednom od najpoznatijih historijskih svetišta i sačuvanih spomenika iz vremena cara Aške, osnivača institucionalne buddhističke religije (u 3.v.pr.n.e.).

Posljednji u redu bio je Nanananda, mladi predavač pali jezika na glavnom cejlonskom univerzitetu, koji se zahvalio na tom položaju da bi se povukao u meditativni život. Na pustinjačkom otoku je ostao oko tri godine služeći se bogatom bibliotekom osnivača Nvanatiloke (već polusagnjilom u nezdravoj klimi đungle) da završi neke svoje radove i da napiše u naučnom dokumentacionom stilu bitne motive asketskog poziva kojem se posvetio u svojoj tridesetoj godini, u dobi kad je to učinio i Buddho. Osobito njegova posljednja knjiga iz tog razdoblja, *Magija duha (The Magic of Mind)* — na prekretnici od semantičko-pozitivističkog pritiska akademske karijere koju je napustio — ka egzistencijalističkom nihilizmu, koji je pretežno pod utjecajem Sartrea počeo prodirati krajem pedesetih godina na pustinjački otok posredstvom dvaju ranije spominjanih Engleza — imala je znatan uspjeh i među zapadnim buddhistima, zahvaljujući možda najviše bojažljivom oprezu prema surovim akademskim neprijateljima iz čije je sjene izišao tek 1972. bjekstvom u još dublju osamljenost, u još strožem pustinjačkom samostanu za bhikkhue koji se posvećuju isključivo meditativnom životu. Tu se odrekao i studijskog i književnog rada, možda pod pritiskom tradicije ekstremističkog pustinjačkog elitizma. Sada je već gotovo deset godina kako živi dosljedno i uporno u toj disciplinskoj podređenosti svome novom učitelju i duhovnom "vođi" (*nayaka*).

* * *

Dok je za pripravnčki obred prijema "bjegunca" iz svijeta (*pabbadā*) u prosjačku zajednicu ovlašten svaki stariji redovnik pojedinačno, za potpuno zaređenje i unapređenje potreban je zbor od najmanje deset potpuno zaređenih, među kojima su podijeljene i razne uloge pri obredu. Zbog toga je u toku povijesti preko hiljadu godina dolazilo redovno, iz stoljeća u stoljeće, do potpunog izumiranja institucionalne religije na ovom nivou, jer se često nije moglo naći u cijeloj zemlji ni deset potpuno zaređenih da zarede jedanaestog. U 12. vijeku buddhistička religija je prenesena iz Lanke, najstarije zemlje gdje je sačuvano autentično "staro učenje" (ili učenje prvih starješina pali tradicije) — *thera-vado* (za razliku od kasnijih mahayanističkih religija) u Burmu i Sijam. Kasnije su te zemlje slale pomoć matičnoj zemlji za obnovu reda, a i obrnuto, i njima je uvijek trebala pomoć da se obnove. Posljednju obnovu (do danas) na Sri Lanki omogućila je pomoć holandskih kolonijalnih vlasti u 18. vijeku. I tako se i cejlonski "redovi" (koje su Englezi nazvali čak "sektama" po vlastitim lošim uzorima) historijski (ali ne i doktrinarno) dijele na "sijamske" i "burmanske". Ja pripadam jednom od burmanskih redova.

Kandidata za unapređenje uvodi u *simu* vodič koji se brine i provjerava najprije da li je kandidat potpuno opremljen svim priborom i parafernalijama redovničkog dostojanstva. To su prosjačka zdjela i tri dijela odjeće. (Pripravnik ima pravo samo na podsuknju i jedan ogrtač.) Pripravnikov učitelj (*upađdhayo*) koji predlaže unapređenje sjedi u pročelju, njemu nadesno je zapisničar, a nalijevo ispitivač. Ispitivač oslovljava kandidata ovako:

-- Slušaj! Sad ti je vrijeme da kažeš istinu i potvrdiš činjenice. Na pitanja u prisustvu ove zajednice treba da kažeš za ono što jest da jeste, a za ono što nije da nije. Ne govori suvišno ni smeteno.

-- Patiš li od neke od ovih bolesti: gube, čireva, šuge, sušice, padavice?

-- Jesi li Čovjek? (jer i zli duhovi znaju da se potkradu u prividnoj ljudskoj spodobu).

- Jesi li slobodan čovjek? (a ne kmet).
- Jesi li nezadužen?
- Jesi li oslobođen obaveza prema vladaru?
- Imaš li pristanak oca i majke?
- Jesi li punoljetan?
- Kako ti je ime?
- Tko ti je učitelj?

Ispitivač saopćava izvikivanjem tri puta sve te odgovore jasno i glasno skandirane prisutnima. Zatim slijedi prijedlog za zaređenje. I to se ponavlja tri puta, a onda se prelazi na glasanje:

- Oni koji su suglasni neka šute, a ako netko nije suglasan, neka kaže.

Konačno: — Budući da svi šute, zaređenje sada stupa na snagu. Tako ga treba zapamtiti.

Ritam izvikivanja u snažno naglašenim jambima dojmio me se neugodno već s obzirom na konspirativni sadržaj opetovanja izjava koje su se orile na daleko i široko. Zbog te "konspirativnosti" izvikuje se i ime kandidata i ime učitelja pseudonimno, uvijek pod istim nadimkom:

- Naga (Zmija), učenik velečasnog Tisse, želi da bude unaprijeđen. (*Nago ayasmanto Tissassa upasampada-pekho.*)

Bogzna po kakvoj zaboravljenoj asocijaciji iz djetinjstva s pazarnih dana u Bosni

ovo me je izvikivanje snažno podsjećalo na vašarsku licitaciju trgovaca konjima.

Po završetku obreda nije slijedila nikakva svečanost za *dayake* i ostali narod sakupljen oko *slme*. Na ovako "zatvorenom" sastanku i konspirativnom raspravljanju i odlučivanju znatiželjnici nas se nisu *ticali*. Kao da ih nije ni bilo, razišli smo se kroz njihov špalir, u svoje *kuti* (kolibe) na meditaciju.

* * *

Povodom izlaska ISananandine knjige o iluzornosti ili "magiji duha" zamolio me urednik jednog *od* liberalnih intelektualnih buddhističkih časopisa na Zapadu da napišem prikaz tog djela. *S obzirom* na svoju raniju (a i kasniju) suradnju u tom časopisu, obradio sam tim povodom nešto opširnije razvoj najsnažnijeg poslijeratnog razdoblja u ovom pustinjačkom naselju i odnose, a često i srazove, generacija od smrti utemeljitelja do ftananandinog odlaska u dubine đungle i plemenite šutnje (*ariyo-tunhi-bhavo*) — sve ono čemu sam i sam bio i ostao svjedok povlačeći se također, iako znatno postepeni je u stanovitom razmaku i raskoraku prema srazovima i virovima egzistencijalnih struja u podronjenoj insularnoj ustanovi koju sam napustio nekoliko dana nakon konačnog unapređenja, koje ovdje retrospektivno nastojim da opišem nakon 13 godina, slijedeći Buddhin posljednji savjet:

"Nepostojani su sastojci bića. Tek što se pojave,
pojave se raspadaju..."

Moj članak o svemu tome iz shvatljivih razloga nije mogao biti objavljen. Urednik ga je s *velikim* oduševljenjem prihvatio, a uskoro zatim je izgubljen bez dalje obavijesti na kojoj nisam insistirao, nego sam nastavio svoju povremenu suradnju na drugim poljima.

Ono što mi nije bilo moguće reći iz prostorne udaljenosti, pokušavam tokom godina da izrazim u postepenim proširenjima vremenskih raspona, koncentrirajući i

konkretni, objektivni opseg problema na zahvaćanje njihove suštine iz svoga subjektivnog odstojanja. Tako nastojim da na kraju svojih prvobitnih utisaka ovdje ocrtam još i razvojne etape svog vlastitog dozrijevanja u polaganom i opreznom filozofskom pristupu buddhizmu u toku decenija, prelazeći od impresionističkog ka ekspresionističkom shvaćanju umjetnosti života.

* * *

Krajem prve godine svog boravka na pustinjačkom otoku poslao sam prijateljima kao čestitku za novu godinu 1967. svoj umnoženi prijevod Buddhine poeme *Nosorog*, bez uvoda i bez komentara, onako kao što sam insistirao da bude objavljen i na prvim stranicama knjige *Pjesme prosjaka i prosjakinja* deset godina kasnije. Tu poemu smatram najvećim remek-djelom rane buddhističke umjetnosti. Da bih razjasnio svojim napuštenim prijateljima koji nisu mogli da shvate šta je za mene značilo pobjeći (*pabbađđa*) iz opasnosti i kolektivnog nametanja gluposti u mnogostrukosti njihovih svjetova, nastojao sam još i kasnije da im predočim za sebe subjektivnu važnost sljedećih vrhovnih dometa cijele poeme u prvoj, srednjoj (21) i posljednjoj (41) strofi:

Ispred svakog biča ukloni svoj štap
da ne povrijediš ni jedno Od njih.
Ne poželi sina ni suputnika.
Osamljen se kreči kao nosorog.

Umaknuvši borbi gledišta,
kada stigneš na čistinu,
uzmi ravan smjer.
Vlastitom znanjem, a ne vođen drugim,
osamljen se kreči kao nosorog.

Društvo i uslužnost za svoju korist

prijatelji traže, danas je rijetko
nekoristoljublje. Čovjek je prljav.
Osamljen se kreči kao nosorog.

Utisak koji je ova novogodišnja čestitka ostavila u mnogo širem krugu čitača nego onih kojima je bila neposredno poslana, potvrdio je ne samo neočekivano razumijevanje mog predosjećaja da je ovo osnovni tekst za moje lično približenje buddhizmu, nego mi je potvrdio također dalekosežnu suglasnost u razumijevanju iste egzistencijalne situacije u mnoštvu onih koji su spremni da saslušaju "glas koji vapi iz pustinje, ali odbija da iz nje iziđe" (Camus u *Padu*). Reagiranjem nekih drugova iz moje generacije bilo je začudno, pa čak i spektakularno u javnosti i za javnost, ali snaga kojom je ova poruka djelovala na mlado poslijeratno pokoljenje očitovala se još moćnije. Još prije nego što sam doznao za to, moje je prvobitno privatno izdanje bilo preštampano u jednom nedjeljnom časopisu. Izdavač književnog priloga jednih od najčitanijih novina napravio je novo (malo posrbljeno) ciklostilsko izdanje za svoj manji krug čitalačke elite. Taj je efekt dosegao vrhunac u javnosti u inspiraciji kojom je *Nosorog* nadahnuo Peđu Milosavljevića. Na njegovoj izložbi ljeta 1968. motiv nosoroga, "zelenog" i "plavog" i "nosoroga na vetru", poslužio je također kao izraz slikareve vještine u dalekoistočnim tehnikama. Poema je preštampana u katalogu. U jednom intervjuu Peđa je tada rekao:

"Poema je divna, govori o ljudskoj usamljenosti... potresna je, ima šekspirovsku snagu. Posjetioci moje izložbe će moći da je pročitaju, odštampana je kao plakat i bit će izložena."

Kasnije je *Nosorog* u mojim knjigama o buddhizmu, a i u prikazima buddhizma kod nekih drugih autora ponovo preštampan i citiran kao neminovno obilježje analogno *Propovijedi na gori* u Evanđelju. — Malo bi se koji buddhistički profesionalac složio s tom mojom ocjenom vrhunske vrijednosti u "kanonu" svoje vjere.

Pa ipak nisam ostao osamljen. Blizu deset godina kasnije upoznao sam u Kandvju mladu docentkinju univerziteta u Utrechtu, dr Riu Kloppenborg. Donijela mi je na poklon svoju doktorsku tezu koja je bila akademski prijevod *Nosoroga* i prikaz kanonskih komentara o značenju i mjestu poeme u ranoj buddhističkoj književnosti.

često se na buddhističkim publikacijama nalazi *moto* iz Dhammapade (354): *Sabbadanam dhammadanam dīnati* — "Dar istine nadmašuje sve darove". I za mene je ovaj dar i pojava jednog novog stručnjaka postao podstrek za dalje produbljavaње vlastitog egzistencijalnog prilaza i krčenja puta kroz Buddhinu poruku. Sekundarna komentarska ali već i predkomentarska literatura (*Apadanam* ili *Knjiga legendi*) pripisuje pojedine strofe *Nosoroga* pojedincima jedne neobične grupe *buddhd* koji nisu bili buddhisti nego "šutljivi mudraci" kao đainski *muni* s kojima im je zajedničko i simboličko obilježje nosoroga iz predbuddhističke arhetipologije religija đaina, kulta heroja poznatog pod identičnim imenom u predislamskim milenijima u Arabiji i u Indiji. "Đaini" se na oba kulturna područja od pamtivijeka nazivaju sljedbenici "dina", tj. duhovnih heroja.

U buddhističkim legendama ti se mudraci čiji je simbol nosorog nazivaju *paććeka-buddho*. Dr Kloppenborg pokušava taj klasični termin definirati ovako:

"Gotovo je nemoguće naći primjeren engleski izraz za naziv *paććeka-buddho*... Značenje je: "onaj tko je postigao probuđenje sam po sebi, ili za sebe", a također i "probuđeni koji ostaje sam i samostalan"... Način pouke koji slijede *paććeka-buddhe* tipičan je za njih: oni to čine većinom posredno, pomoću nekog primjera, pokojom spretnom primjedbom ili gestom. Tako pomažu čovjeku koji je sposoban da razumije dublji smisao da nađe svoj predmet meditacije. Zbog toga se kaže da *paććeka-buddho* poučava posredstvom tijela (*kayika*), a ne posredstvom riječi (*vaćikil*)."

Na prvi pogled čini se očividno da je ovakvo shvaćanje buddhizma preuzeto i

sačuvano kasnije u ženu na Dalekom Istoku. — Čini mi se da su Englezi svojim praktičnim humorom uspjeli dobro riješiti teškoću prijevoda ovog termina obilježivši ga "privatni buddho" (*private buddha*).

Komentarska književnost se, naravno, požurila da degradira ovu vrstu buddha kao i hijerarhijski još nižu ali važniju klasu učenika Gotame Buddhhe koji su bili sretniji od "privatnih", jer su dobili pouku iz najsnažnijeg tradicionalnog izvora, od učitelja koji ih je osposobio i za propovijedanje, a ne samo za razumijevanje njihove svete vjere. Oni su tako postali "dostojni pažnje" — *arahati*, priznanja i poštovanja "već na ovom svijetu". Nasuprot tome nevolja se "privatnih buddha" sastojala jedino u tome što su se rodili u "tamnim razdobljima svijeta" u kojima nema mjesta ni za kojeg "savršenog buddhu" (*samma-sambuddho*).

Nema sumnje da je naše vrijeme takvo povijesno razdoblje tame za čiji je opis već Kant koristio analogiju iz indijske kozmologije:

"Da se svijet nalazi u lošem stanju, to je tužaljka isto toliko stara kao i povijest, štaviše, koliko i još starije pjesništvo; toliko stara koliko i najstarije od svih pjesama, one koje nalazimo u svećeničkoj religiji .*.. (Priča svuda počinje sa zlatnim dobom...) Ali ta sreća brzo iščezava kao san, tako da sada (a to je *sada* toliko staro kao i povijest) živimo u posljednjem razdoblju; sudnji dan i propast svijeta su pred vratima, pa u nekim dijelovima Hindustana poštuju suca svijeta i rušioca Rudru, koji se inače naziva i Šiva, kao boga koji je već na vlasti, pošto je održitelj svijeta Višnu, premoren svojim poslom koji je preuzeo od stvoritelja svijeta Brahme, napustio tu dužnost prije mnogo vjekova."

(*Die Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft*, početak)

A ja pokušavam da meditiram dalje, polazeći i u ovom pustinjačkom umovanju od Kanta. — Šta nam još preostaje da učinimo u ovom krajnjem stanju sudbonosne rezignacije?

— Ništa nego da usprkos teozolozima i egzegetima svih religija i crkava prijedemo na oskudnije "modele" privatnih i zasebnih buddha osobenjaka. Iz godine u godinu pokušavam da formuliram tačku po tačku jednog mogućeg heretičkog buddhističkog priloga univerzalnoj akozmičkoj (= ateističkoj) religiji koja se danas biološkom nuždom rađa iz žeđi za zabranjenim voćem:

U "Indijskoj i iranskoj etici" (Sarajevo 1980.) pokušao sam da te teze religije *paććeka-buddha* obrazložim ovako:

1. Klasifikaciju raznih vrsta *buddha* sa stanovišta i za potrebe vjerske hijerarhije treba najprije odbaciti. U bitna obilježja *paććeka-buddhe* ne spada prema tome ni niži položaj, a pogotovo ne tendencija iracionalističke dezintegracije onoga što je već u prvim prikazima bitnog učenja Gotame Buddhē savršenom jasnoćom obilježeno riječima: "pouke o ispravnosti (*dhammo*) koje su probuđeni pronašli sami" vlastitim naporom. Bitna obilježja spoznajnog dosega *paććeka-buddha* treba sagledati u očitovanju onih specifičnih aspekata koji su odlučni za svaku pojedinačnu (*paććattam*) ličnu i povijesnu situaciju s kojom je "tako probuđeni" sposoban da se suoči u svom neposrednom doživljaju. Tako shvaćen ideal savršene ličnosti nije po sebi iracionalan, a još manje "isključivo pragmatičan" (kako hoće popularizatori raznih metoda "meditacije"), nego je uzoran u jasnoći svoje paradigmatske racionalnosti (onako kako sam u Kantovoj interpretaciji stoičkog *ethosa* spoznaje pokušao da to prikazem u knjizi o *Ethosu spoznaje u evropskoj i u indijskoj filosofiji*). Zakon *karme* nije ništa drugo nego krajnja moguća *individualistička* formula kauzaliteta. (Na to sam pokušao da upozorim u članku "Karma — plod koji dozrijeva".)

2. Doseg *paććeka-buddhe* treba shvatiti u suštini kao "istinu koja se ne može opetovati" (prema formulaciji na kojoj insistira Krishnamurti u svojoj ateističkoj religiji), nego se odnosi uvijek samo na "moju vlastitu" egzistencijalnu uslovljenost (Heideggerovo "*je meinig*"),

3. Pedagošku vrijednost "za druge" (*pararthah*, koja je tek jedna od bitnih

dimenzija razrađenih u buddhističkoj logici) u *paććekabuddhinu* ukazivanju na intimnu dubinsku dimenziju "svoje vlastite" istine ne bi se smjelo svoditi na površno gledište (*ditthi — doxa*) apsolutnog iracionalizma i na prezir svakog umovanja, metode, pa niti "tehnike". Takav bi iracionalizam, kako se danas doista sve češće događa, *a priori* žrtvovao najvažnije *pretpostavke kulture i oplemenjivosti duha*, koje su zajedničke svim indijskim sistemima što se mogu obuhvatiti pod najšire značenje discipline praktičnog uma — *yogah*.

4. "Tjelesni" (u ranije citiranom smislu) *primjer* u kojem se očituje *racionalno savršerstvo uzorne ličnosti* po mojem je shvaćanju (u duhu Kantove interpretacije arhetipske prirode uzora) krajnja suprotnost iracionalnih postupaka "ezoterijskih" učitelja i okultista koje je Buddho još u svom posljednjem govoru osudio zbog toga što svoju mudrost žele da zadrže "u stisnutoj šaci". (D.16,2,25)

5. Za razliku od institucionalnih (ili čak "popularnih") vjerovanja, filozofsko uvjerenje koje nazivamo *paććeka-bodhi-dhammo* treba shvatiti kao jedan isključivi vid religioznosti, definiran još u predbuddhističkim đainskim kultovima heroja kao "put pročišćenja" (*Visuddhi-maggo*). Ukoliko je Buddhino učenje u cjelini opravdano nazvati religijom (a *to* je danas sporno pitanje i u intelektualnim krugovima buddhističkog svećenstva), onda to može biti opravdano jedino u granicama te definicije.

ZAKLJUČAK

"Postoji, Bharadvađo, pet načela čiji je alternativni smisao očevidan. To su vjera, sklonost, predaja, logičko rasuđivanje i suzdržljivost od zauzimanja stanovišta. Pa ipak, Bharadvađo, i ono u što smo potpuno uvjereni, i ono čemu smo potpuno skloni, i najpotpunija predaja, i ono što nam se čini najlogičnije i najpromišljenije — i to može biti besmisleno, isprazno i lažno, dok i ono u što nismo potpuno uvjereni... i što je nepromišljeno, može biti neosporna činjenica.

Razuman čovjek, Bharadvadžo, ne smatra da je dosljednost nekoj istini... uvid u istinu... dostignuće istine... dovoljan razlog za jednostran zaključak: 'Samo je ovo istina, a sve ostalo zabluda'."

(Mađđhima-nikayo, suttam 95)

"Ljudska priroda podnosi malo istine."

T. S. Eliot, *Umorstvo u katedrali*

Rev. 4/3/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/unapredjenje.html

[Home](#) ---\\ [Veljačić](#)

Budizam

Čedomil Veljačić

[Uvod -- Predgovor](#) -- [Historijski uvod](#) -- [Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji](#) -- [Buddhini govori o religiji](#)

[Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti](#) -- [Dhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I](#)

[Dhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II](#) -- [Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja \(*dhanam*\)](#)

[Plodovi isposničkog života](#) -- [Jedan sažet prikaz Buddhina učenja](#) -- [Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji](#)

[O buddhističkoj bibliografiji](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

PREDGOVOR

Budina filozofija

Buda, osnivač budizma, bio je beskompromisni poricatelj: usudio se da takne ne samo u apsolutnost i večnost Bramana, već i u stvarnost ljudske svesti, ljudskog "ja". Za ovog čoveka koji je žudeo za spasenjem iz sveta samsare, beskonačnosti

sveta rađanja i umiranja, ništa nije bilo dovoljno sveto da bi moglo da opravda naš bol i našu patnju. Buda je imao samo jedno merilo: istina i stvarnost su tamo gde patnja prestaje, i toj jednostavnoj istini on je sve podređivao. Shvatio je da sam razum nije sredstvo podobno da se njime iskoreni patnja, ali nije gubio iz vida činjenicu da je razum kadar da pomogne čoveku u njegovom naporu da se oslobodi patnje. Razumu nije dodeljivao konstitutivnu, već destruktivnu ulogu: uništiti sve zablude o suštini i supstancijalitetu, svaku veru u večnost i realitet stvari -- samo po tu cenu moglo se krenuti nirvani.

Za pesnika Leopardija sve je tajna osim našeg bola: *Tutto é arcano fuor il nostro dolor*. Sa ovim pomalo budističkim zaključkom Buda bi se verovatno samo delimično saglasio: život je patnja, ali se za sve ono što nije patnja ne može reći da je tajna. Buda prećutno odbacuje pojam "tajna" zato što tajna pretpostavlja postojanje nečeg što nije tajna, što je stvarnost, istina. U neku ruku on je bio empirista: iskustvo je vrhunsko merilo, a naše iskustvo nas uči tome da se sve na kraju preobraća u patnju. Nema istine same po sebi, istine nezavisno od onog što osećamo, što znači naš život. Za Budu i njegove učenike istina je u korelaciji sa jednim redosledom: ono što je poslednje, istinitije je od onog što mu je prethodilo. Čovek se ne rađa star i bolestan, ističu budisti, već vremenom stari i razboljeva se, starost i bolest na kraju postaju jedina ljudska stvarnost. Prema jednoj legendi, prelomni trenutak u životu mladog Bude, kraljevića, nastaje onog dana kada se prvi put susreo sa stvarnošću smrti, bolesti i starosti. Posle tog događaja, Buda se razočaran povukao u svoje odaje i prekinuo sve veze sa ženama. Udajinu, savetniku svoga oca, objasnio je zbog čega tako postupa: "Kad vidim nestalnost svega u svetu, onda više ne mogu da uživam: da starost, smrt i bolest ne postoje, još bih možda i nastavio sa uživanjem."

Ispunjen željom da nađe odgovor na pitanja koja su ga mučila, Buda je napustio dvor i prihvatio život prosjaka i isposnika. U toj fazi Buda je brzo shvatio da je uzaludno razmišljati o tome da li je svet konačan ili beskonačan, da li su atomi deljivi ili nedeljivi, da li čula varaju ili ne varaju.

Klonio se toga da snagu svog duha i intelekta troši na pitanja koja sama po sebi ništa ne znače, jer ništa ne rešavaju, pitanja koja osnovnu ljudsku situaciju ne mogu da preokrenu. Treba razmišljati o onome što se odnosi na korene naše patnje, na način da se od nje izbavimo. Buda je, kako legenda priča, proveo dosta vremena dok nije našao odgovor koji je polako, poput ploda sazrevao. Ali pre nego što je odgovor sasvim sazreo, on se oslobodio nekih zabluda, između kojih i zablude da se iznuravanjem i gladovanjem bilo šta može postići. "Moram ojačati svoje telo kako bih ojačao i svoje misli", došao je do zaključka. Racionalizam mu nije bio tuđ. No, to je još bio samo uvod za onu noć koju je Buda proveo pod smokvinim drvetom, noć koja mu je donela odgovor, koja je značila budenje, progledavanje. Sam Buda je, prema predanju, ovim rečima opisao ovaj prelomni trenutak: "Čim sam shvatio put koji vodi savladivanju propadanja, moja duša bi oslobođena od želje što vodi propadanju, ona bi oslobođena zabluda koje vode propadanju, bi oslobođena i od neznanja koje vodi propadanju. U meni, oslobođenom, rodi se saznanje: oslobodio sam se. Rođenje bi uništeno, bi završeno sveto putovanje, dužnost ispunjena. Više nema povratka u ovaj svet: i to shvatih."

Buda nije bio sebičan da bi spasavao i oslobađao samo sebe: proveo je četrdeset dana pod smokvom razmišljajući o tome kako da se i drugi spasu, i onda se uputio u grad Isipatan, blizu Benaresa. Na trgu gazela on drži svoj prvi govor. "Onaj koji se opredelio za život duha", kaže on petorici prosjaka, monaha, prvim njegovim slušaocima i učenicima, "treba da se kloni dve krajnosti. Jedna je život posvećen zadovoljstvima i uživanjima, što je nisko, neplemenito i nekorisno. Druga je -- život izložen mučenjima, što je ružno, nedostojno i nekorisno. Oslobođeni se udaljio od obe krajnosti zato što je otkrio pravi put koji vodi saznanju, velikoj mudrosti, uzvišenosti, unutarljivoj svetlosti i nirvani. I kakav je, prosjaci i monasi, taj put prave sredine? To je osmostruka staza, ona vodi ukidanju patnje."

Osmostruka staza je suština Budina učenja i suština njegovog puta koji vodi oslobođenju: kada čovek nju shvati, onda nije shvatio samo Budu već je učinio i

ono što doprinosi presudno tome da i on, čovek, postane Buda. Buda počinje sa patnjom, ali ne daje formulu patnje. On je opisuje: "Rađanje je patnja, bolest je patnja, starost je patnja, biti vezan za ono što se ne voli jeste patnja, rastanak od onog što se voli jeste patnja, ne dobiti ono što se želi jeste patnja. Patnja su, ukratko, pet oblika i načina kojima se čovek vezuje za patnju: telo, osećaji, predstave, misli i želja za saznavanjem stvari. Sve je to patnja."

Patnja nije nikakva tajna: Buda jasno sažima istinu o njoj, ukazuje na sve ono što je uslovljava i govori o tome kako patnja može da se ukine. "I sad, monasi i prosjaci, čujte plemenitu istinu o tome kako nastaje patnja: ona nastaje iz žudnje za zadovoljstvima, iz žudnje za postojanjem, iz zablude da se smrću sve okončava. Monasi i prosjaci, čujte i plemenitu istinu o tome kako patnja može da se ukine: neumornim uništenjem žudnje, otuđivanjem od nje, oslobađanjem od nje, suprotstavljanjem da se usadi u nas. A put koji vodi ukidanju patnje jeste osmostruka staza koja nije ništa drugo do -- pravo verovanje, čista volja, čista reč; čisto delo, čist život, čežnja za uzvišenim, čista misao, čisto meditiranje. Eto, u tome je plemenita istina, ona koju je Oslobodeni dokučio. Znajte, postoji samo jedno zlo, a to je neznanje. Onaj ko je došao do uzvišene istine, istovremeno je došao i do mira, oslobođenja, postigao nirvanu."

Istina o patnji je za Budu krajnje jednostavna jer ona nije ništa drugo do prevazilaženje neznanja, a i prevazilaženje neznanja je nešto jednostavno: čovek treba samo da shvati uzročnu vezu između neznanja i patnje. Buda govori o tome u svom čuvenom "Lancu uzroka": "Iz neznanja nastaju oblici, iz oblika svesti; iz svesti nastaju ime i telesnost; iz imena i telesnosti nastaju šest čula; iz šest čula nastaje dodir; iz dodira nastaje osećanje; iz osećanja nastaje žeđ; iz žeđi nastaje vezanost; iz vezanosti nastaje postajanje; iz postajanja nastaje rođenje; iz rođenja nastaju starost i smrt, bol i jad, patnja, brige i očajanje." U ovoj formuli Buda se kao svaki racionalista pridržava kauzaliteta: ništa se ne događa bez uzroka. Drugim rečima, patnja nije bezrazložna, kako smatraju izvesni filosofi na Zapadu. Buda je secira, analizuje, otkriva njene korene. Oni su u neznanju, zaključuje Buda. Ali taj

kauzalitet, racionalan kada se posmatra kao lanac uzroka i posledica, postaje gotovo iracionalan kada se kauzalni proces prati od prve karike: kako iz neznanja mogu da nastanu oblici? U podrobnije objašnjenje Buda se ne upušta: on samo konstatuje da lanac uzroka patnje počinje iz neznanja, i to je sve. Insistirati na objašnjenju značilo bi insistirati na regresiji *ad infinitum* ili vrteti se u začaranom krugu. Osnovne istine, kakva je ona o nastanku patnje, imaju svoj kauzalitet, što ni u kom slučaju ne znači da sam kauzalitet treba i dalje razlagati. Osnovne se istine, smatrao je Buda, prihvataju i kao takve žive ili se odbacuju. Buda ih je živeo.

U Budinim rečima o patnji kondenzovana je sva budistička filozofija: i njeno shvatanje supstancije i realiteta, i njeno shvatanje prostora i vremena, čoveka i sveta bolje reći negacija svega toga. U osnovi, Buda ništa ne tvrdi zbog toga što u krajnjoj analizi sve negira. Negira čak i samu svest. Iz Budinog ugla pravo znanje je negacija svesti, negacija sveg onog što je u njoj: ako je vlastita egzistencija neka vrsta brodoloma, onda u tom brodolomu budista ne spasava po svaku cenu telo, kao što ne spasava ni dušu, budući da je ona isto toliko nesupstancijalna koliko i telo. Ko shvati da je telo izvor patnji, uveravao je Buda svog učenika Radu, onda je on shvatio ispravno, onda se primakao oslobođenju. Čak i kada bi more izbacilo na obalu utopljenog budistu, beživotno telo u očima njegovih jedno mišljenika ne bi bilo dokaz da on već možda nije u nirvani. Telo nije nikakav argument. Nije ni duša.

Nihilistička strana budizma ostavila je, nema sumnje, snažan utisak na Veljačića, snažniji od sveg onog što mu je arsenal evropske misli mogao da ponudi. Evropa je imala Šopenhauera, jednog od svojih najvećih nihilista. Imala je i duhove sa nešto manje izraženim nihilističkim sklonostima, ali dovoljno osetljive prema zovu nihilizma da ga ne bi uočile u ponekom vidu života, otkrile u ponekom kutku misli: jednog Ničea, Hajdegera, Sartra. Ali ona nije imala jednog Arjadevu koji se u ime svih budista zapitao: "Šta da činimo kad ništa ne postoji?" Svest o tome da je sve

ništa, za budistu nije svest o tome da je sve dopušteno. Svest o ništavilu obavezuje ništa manje od svesti o bogu. Samoubistvo nije. odgovor: bačen u svet, čovek mora do kraja svoj život etično da išivi. Budizam je herojski pokušaj da se paradoksalnim postupcima pronađe paradoksalan ali spasonosan odgovor: mišljenjem da se stavi iznad mišljenja, htenjem da se ukine htenje, nebežanjem od sveta da se prevaziđe svet.

Maks Erenrajh

Rev. 2/12/2005

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/predgovor.html

[Home](#) ---\\ [Veljačić](#)

Budizam

Čedomil Veljačić

**Uvod -- Predgovor -- Historijski uvod -- Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu
prema religiji -- Buddhini govori o religiji**

**Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti -- Dhanam, apstraktna umjetnost
buddhističke kontemplacije I**

**Dhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II -- Asketske
pretpostavke ispravnog zadubljenja (*dhanam*)**

**Plodovi isposničkog života -- Jedan sažet prikaz Buddhina učenja -- Problem
ništavila u buddhističkoj filosofiji**

O buddhističkoj bibliografiji

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

*Sada kao i ranije, prosjaci,
ja objašnjavam samo patnju
i dokončanje paluje.*

Buddho

Istina je ružna.

Transkripcija

Samoglasnici o i e su uvijek dugački.

Suglasnici *ć* i *đ* se u indijskim jezicima izgovaraju mekše od naših.

Suglasnik *nj* (*ñ* u međunarodnoj transkripciji) obilježavam znakom *n*.

Nastojeći da u svemu ostalom slijedim međunarodno usvojenu transkripciju, upotrebljavam slovo y (ipsilon) za suglasnik *j*.

Indijski pravopis, od vremena utemeljitelja sanskritske gramatike Paninija (5. v. pre n. e.), bio je i ostao strogo fonetski. Dosljedno tome, u riječi *buddho* ("budan") *d* i *dh* su dva različita suglasnika koji se ne mogu asimilovati.

HISTORIJSKI UVOD

I

Prema današnjem stanju kulturnohistorijskih istraživanja, *Vede*, najstariji indijski i indoevropski književni spomenici, spadaju vremenski u određeno srednje i posredno razdoblje između ranije indijske protokulture, koja je svoj vrhunac dosegla prije 2. milenija pre n. e., i postvedske kulture, u čijem oblikovanju je pojava buddhizma, polovicom 1. milenija pre n. e., bila jedan od najsnažnijih činilaca. Prvobitna indijska kultura u slivu rijeke Sindhu (Ind) dosegla je vrlo visok stepen razvitka u 3. mil. pre n. e., a bila je neposredno povezana sa sumerskom kulturom u Mezopotamiji, današnjem Iraku, u slivu rijeke Eufrat, o čijem su visokom stepenu, ranije od 3. mil. pre n. e., sačuvana svjedočanstva u eposu o Gilgamešu, do danas najstarijem poznatom književnom djelu svoje vrste u povijesti svijeta. U iskopinama državnih arhiva hititskog carstva u Bogaz-koy u

Turskoj pronađen je početkom 20. vijeka i prevod Gilgameša na indoiranski hurijanski jezik, koji je polovinom 2. mil. pre n. e. bio u upotrebi u sjevernoj Mezopotamiji, u državi Mitanaca, indoiranskog naroda kojim je vladalo indijsko vojno plemstvo Maryanni. U spomenutim arhivima pronađen je i jedan mirovni ugovor, približno iz 1400. g. pre n. e., između Hitita i indijskih vladara mitanske države, u kojem se zazivaju imena indijskih vedskih bogova Indre, Varune i Nasatya. Iz istog vremena pronađeni su i u El-Amarni u Egiptu međunarodni ugovori s vladarima na području Sirije, čija su imena i obilježja isto tako neosporno indoiranska. Tako je utvrđena "stvarna istovremena pojava plemena koja govore indoiranskim jezikom u Siriji, Mezopotamiji i Indiji" u sklopu povezanih država polovinom 2. mil. pre n. e. [1] To je u Indiji bilo razdoblje invazije vedskih Arijaca.

Obično se pretpostavlja da je Sumer (kasnija Babilonija) bio najstarije i najrazvijenije žarište svih tih protokultura, usko povezanih u ogromnu kosmopolitsku cjelinu Staroga svijeta od Indije do Egipta i Krete. Ima ipak savremenih historičara, čak i egiptologa [2], koji zajedničke elemente protoindijske (predvedske) i staroegipatske kulture pokušavaju tumačiti hipotezom da je prvobitnost protoindijske kulture i njen više ili manje neposredan utjecaj na egipatsku kulturu vjerojatniji od pretpostavke da su indijska i egipatska rana kultura izdanci zajedničkog sumerskog jezgra.

I helenska kultura, koja se u posljednjem mileniju pre n.e. počinje razvijati na obalama Jonije u Maloj Aziji, samo je jedan od posljednjih izdanaka tog ogromnog kulturnog blaga koje se gomilalo i produbljivalo kroz nekoliko milenija, a zatim je u toku od nešto više od jednog milenija bilo razarano i uništavano na maloazijskom području na sve barbarskiji način dok od njega nije preostalo ono što nalazimo, na jednoj strani, u Bibliji (oko 1000. g. pre n. e. i kasnije) i, na drugoj strani, u oskudnim elementima sa "zgarišta" [3] jonijskih početaka helenske filosofije i nauke o prirodi.

Polovinom 20. vijeka jedan je asirolog ovako procijenio kulturnohistorijsku

vrijednost arheološkog blaga sakupljenog u arhivima dostupnim evropskim i američkim stručnjacima:

Sutrašnji učenjaci će vjerojatno doći do zaključka da je "zlatno doba" čovječanstva bilo u 3. i 2. mileniju pre n. e., a da su poslije toga barbari preuzeli vlast i da su svojim strojevima i mehaničkim izumima proizveli potpunu zbrku kojom su konačno izazvali rušenje svoje civilizacije na vlastite glave... Sumeri nisu filosofiju smatrali beskorisnom, a u svojim su dokumentima zabilježili sve teorije koje su tada postojale... Bit će potrebno barem još pedeset godina rada da se napiše potpuno obuhvatno poglavlje o antičkoj filosofiji. [4]

Indoiranska plemena, koja su se nazivala Aryah, tj. "plemstvo", počela su na prelazu iz 3. u 2. milenij pre n. e. svojim invazijama u područje rijeke Sindhu da razaraju prastaru civilizaciju tih daleko razvijenijih gradskih država. Iz svoje pradomovine na sjeveru [5] Indoiranci su donijeli i vlastitu vjersku predaju, mitologiju i kosmogoniju, u osnovi zajedničku i ostalim Indoevropljanima, na zapadu sve do Sredozemnog mora. Posljednju verziju tog kulturnog blaga u Indiji nalazimo u himnama Veda, od kojih je najkasnije "do godine 600. pre n. e. svaki slog bio prebrojan" i konačno registrovan u brahmanskoj komentarskoj predaji. [6] Daleko od toga da bi ti "postojeći vedski tekstovi obilježavali početke indijske kulture", kako se još početkom 20. vijeka uporno tvrdilo sa evropocentrističkog stanovišta i usprkos unutrašnjoj evidenciji samih tekstova (npr. astronomskih podataka koji ukazuju na daleko starije datume njihova nastanka), jasno je već iz kritičkih, a često i skeptičkih i ironičnih prikaza brahmanskog svećenstva i obreda opisanih u samim tim himnama "da su to svjedočanstva koja se odnose na mnogo kasnije stadije razvitka indijske kulture" i nužno pretpostavljaju da je "morala postojati visoko razvijena književnost i u tom prethodnom razdoblju". [7]

Prodirući postepeno, u toku od više od jednog milenija sa zapada, iz područja rijeke Sindhu, prema istoku u smjeru toka rijeke Gange, arijski su osvajači u primitivniju

mudrost svojih prvobitnih svetih knjiga Veda postepeno apsorbirali i duhovno blago starije i bogatije protokulture koju su na svom putu zatirali. To je blago bilo manje religijsko-mitološko, a u znatnoj mjeri se sastojalo od tekovina prirodonočnog znanja. Dobro je poznato da su se protokulture Starog istoka isticale razvijenom matematikom i astronomijom, a i poznavanje atomske strukture svijeta, u učenjima o kosmogonijskim prapočecima, zajedničko je svim ograncima istočne prakulture, na području od Kine do Sredozemnog mora, uključivši i maloazijske početke mudrosti helenskih "prvih filozofa", o čijim učenjima imamo neusporedivo manje podataka nego o indijskim iz nešto ranijeg vremena. I za Demokrita i za Pitagoru kasnija helenistička svjedočanstva navode da su bili u Indiji. [8]

U indijskoj kulturi vedskog razdoblja, najkasnije na prelazu u 1. milenij pre n. e., ti se utjecaji heterogenih protokultura odražavaju opširnije, neposrednije i povezanije nego igdje drugdje na svijetu u dokumentaciji ranih *upanišadi*, djela nastalih u tom razdoblju, nazvanih vedantah ili "kraj Veda", tj. njihovi zaključni dijelovi.

Neusporediva veličina upanišadi u kulturnoj historiji svijeta upravo je u zornosti i detaljnoj, lično dokumentiranoj i povezanoj kroz generacije, *nikada anonimnoj* predaji o srazu mlade i primitivnije mudrosti arijskih brahmana sa starijom, razvijenijom i moćnijom svjetovnom naukom o prirodi, čiji su nosioci u tim raspravama kšatrije, vladarska plemićka kasta koja se upravo u to doba snažnog prodora na istok Indije bori da skrši duhovnu premoć i hegemoniju brahmanskog svećenstva. Ta je borba svjetovnog plemstva protiv duhovnog bila tada uspješna. Saveznike u borbi protiv brahmanskog vjerskog konzervativizma našla je osnažena plemićka kasta u predstavnicima heterodoksnih i heterogenih predvedskih i vanvedskih religija, čiji su nosioci bili pripadnici asketskih redova, *sannyasi*. Glavni središnji tok te duhovne protokulture sačinjavale su sekte koje se u svojem do danas preživjelom obliku nazivaju *đaini*, a to znači sljedbenici kulta heroja, od naziva *đinah*, "pobjednik" u asketskoj borbi za duhovno "pročišćenje", a nipošto "osvajatelj" u nesublimiranom smislu svjetovne ratobornosti, protiv koje nastupaju sa dijalektički ekstremnog stanovišta "negatora" (nastikah), kako su ih obilježili kao

"heretike" njihovi brahmanski takmaci u tom prvom srazu. Sublimacija kulta heroja kao izvora protohistorijske religije zorno je opisana već u eposu o Gilgamešu.

U doba invazije Aleksandra Velikog u Indiju (327-325), a navodno i njegovom posrednom pomoću, došao je na vlast osnivač jedne nove moćne dinastije, Čandragupta Maurya (Sandrakottos u helenskim svjedočanstvima), u srednjoj Indiji, u državi Magadha (današnji Bihar). Njegov unuk Ašoka (273-232) počeo je da širi svoj kulturno-politički utjecaj u udaljenim područjima tada već ogromnog carstva, pa i izvan indijskog potkontinenta, posredstvom miroljubivih načela Buddhina učenja, koje je bilo vankastinsko, a u suštini ne samo vansektaško nego i kritičko u borbi protiv okrutnosti, fanatizma i praznovjerja primitivnih religija tog vremena uopće. Buddho je u mladosti bio prestolonasljednik jednog od manjih arijskih vladara u jugozapadnom Nepal, a prema oskudnim izvorima o ranom razdoblju njegova života, bio je po religiji, vjerojatno, barem djelomično đainskog potomstva i "inovjerac" od rođenja. Kad se u 29. godini života "odmetnuo od svijeta", pridružio se jednoj od mnogih asketskih sekti "nesputanih", kako su se tada nazivali đaini. Živio je pretežno na području države Magadhe. Vladar te države, Bimbisaro, koji je kao i njegovi potomci bio i ostao zaštitnik đaina, primijetio je prvi dolazak tog mladog askete u svoju prestolnicu Rađagahu (današnji Rađgir), upoznao ga i postao mu oduševljeni pomagač, vjeran do smrti.

[9] Odnosi među mnogim đainskim sektama u to doba kad su uživale vrhunac vladarskih sklonosti i povlastica, postali su nužno napeti i nesnošljivi (iako jedina dogma njihove religije glasi: "Nevršenje nasilja je vrhovni zakon"). Oko dve stotine godina nakon prethodne reforme tog najstrožeg asketskog reda u povijesti svjetskih religija, koju je proveo Paršva iz grada Kaasi (današnji Varanasi, Banaras ili Benares u kolonijalnoj transkripciji), pojavio se nov, snažan reformator, dvadeset četvrti u tradicionalnom nizu legendarnih *tirthankara*, ili "vodiča preko rijeke" svjetovnog života, nazvan Mahaviro, ili "veliki junak". On je u svojoj obnoviteljskoj djelatnosti bio još uže i ranije od Buddhe vezan za prestolnicu Magadhe Rađagahu i za potporu kralja Bimbisare. Mahaviro je želio da reformira

svoju asketsku zajednicu krajnjim pooštavanjem pravila asketskog života. Zahvaljujući toj strogosti koja zabranjuje redovniku da živi duže vremena na istom mjestu, a pogotovo na području hramova, da jede svakog dana, pa čak i da ulazi u hram svoje vjere, a pogotovo da vrši obrede ili odaje poštovanje bilo kakvom božanstvu, ta se asketska zajednica održala do danas nepokvarljivo čista, iako u vrlo malom broju asketa beskućnika i ateista, iako vjeruju u dušu i njenu besmrtnost. Buddho je, nasuprot tome, pošao od kritike suštinskih tradicionalnih učenja koja su se u toku milenija namnožila i zamrsila u nerješive proturječnosti. Jedna je od bitnih proturječnosti nevjerovanje u bogove (u đainskim hramovima obrede vrše laici i brahmansko profesionalno svećenstvo), a vjerovanje u dušu, koje je Buddho u svojoj nauci dokinuo. U odnosu prema asketskoj strogosti đainskih "golih isposnika" (o kojima govore i helenska svjedočanstva pratilaca Aleksandra Velikog), Buddho je isticao da se tjelesnim sredstvima ne mogu postići krajnji i suštinski duhovni ciljevi, iako se asketskom disciplinom u razboritoj mjeri može olakšati i ubrzati njihovo postizanje, a to je "pročišćenje" duha. Maháviro je bio čuveni matematičar, koji je i sam isticao važnost nekih vlastitih matematskih teorija, a đainska kosmologija je bila nepregledno zamršen splet atomskih i epicikličkih shema i pojedinačnih podataka o svemu što se da i što se ne da zamisliti u svijetu i o svijetu. Izrugujući se vjeri u Mahavirino sveznanje i vidovitost, Buddho je isticao da stav onoga ko želi da se oslobodi svijeta i da postigne "utrnuće bez ostatka", ili *nirvanu* (čiju je đainsku interpretaciju smatrao kontradiktornom), treba da bude *akosmički*, introvertan i sažet isključivo na uviđanje unutarnje egzistencijalne istine čovjekova bića u svijetu, a ta je istina samo jedna: *patnja*, dok je jedini problem ljudske mudrosti oslobođenje od patnje bivstvovanja. Tako je Buddho prigovarao Mahaviri isto ono što je u približno isto vrijeme Heraklit prigovarao matematičaru Pitagori: "Mnogo znanja ne uči pameti."

Oštre rasprave o problemima koji su im izvorno bili i ostali zajednički, a o kojima svjedoči niz ranih buddhističkih tekstova na *pali* jeziku (najranija đainska svjedočanstva se nisu sačuvala), potpuno su strane i bez veze u odnosu prema vedskoi, pa i vedantinskoj religijsko-filosofskoj tradiciji. Ta se tradicija osniva na

autoritetu Veda kao božanskoj objavi. Ni u đainskoj ni u buddhističkoj tradiciji nema ni traga analognim, svetim spisima. Sumnja u bogove, pa čak i u samo postojanje duše, s vedskog je stanovišta skoro isto tako nezamišljiva kao i s biblijskog, ali tokom vremena vedantinska filosofija se znatno više zbližila s neortodoksnim učenjima u vlastitoj zemlji. Zbog toga su mjerila i definicije religije sa stanovišta triju biblijskih religija (židovske, kršćanske i islamske) neadekvatna i neprihvatljiva i s ortodoksnih vedskih stanovišta u Indiji, dok se, s druge strane, između vedantinske i buddhističke metafizike još i danas traže mogućnosti zajedničkih nazivnika. Prepreka se pri tome ne sastoji u buddhističkoj negaciji duše; koja ima i svoju vedantinsku alternativu, nego u buddhističkom odbijanju prihvaćanja ideje bilo kakvog, pa makar i "negativnog" Apsoluta.

U odnosu prema brahmanima Buddho zauzima gotovo isključivo ironičan stav i nastoji da ih uvjeri da treba da traže dublji i ozbiljniji smisao iza praznih i šupljih formula svojih vjerskih obreda. Stav prema brahmanima neusporediv je sa stavom prema đainima u Buddhinim govorima. I sama riječ *nibbanam* (*nirvanam*) strana je i nepoznata vedskoj religiji. Pojam je đainskog porijekla, a u kasnijoj "hinduističkoj" eklektičkoj vjerskoj književnosti (možda ne prije *Bhagavad-gite*) javlja se u potpuno iskrivljenom, monoteističkom značenju.

Zbog tih je nepovoljnih historijskih okolnosti Buddho u svom prvom, govoru [10] odredio svoje stanovište prema stvarnoj opreci s đainima, s jedne strane, a prema potpuno stranoj i beznačajnoj opreci s brahmanima, s druge strane, izrazom "srednji put", koji je u toku historije nesumnjivo djelovao više nepovoljno nego povoljno na shvaćanje i komentarsko tumačenje njegova učenja. Ovdje nije moguće dalje zalaziti u prikaz svjedočanstava na osnovu kojih zaključujem da je Buddho bio đainski raskolnik.

U borbi kasta, u čiju nam ideološku pozadinu otvaraju uvid rane upanišadi, pobjeda laičkog duha nalazi konačno oličenje u predstavniku vojne i plemićke vladarske kaste kakav je bio kraljević Siddhattho Gotamo (sanskritizirano ime glasi Siddhartha Gautamah) iz plemena Sakya (sansk. Šakyah), koji se nakon svog misaonog osamostaljenja nazvao Buddho, ili Budni, dok ga je okolica nazivala najčešće *sakyamuni*, ili "utihnuti mudrac iz plemena Sakya". Rodio se 623. g. pre n. e. u gradu Kapilavatthu na obroncima Himalaja u Nepal, nedaleko od današnje granice s Indijom, u vrtu Lumbini. Kad je u osamdesetoj godini života osjetio da će skoro umrijeti, uputio se u svoj zavičaj, ali ga je smrt zatekla na putu blizu grada Kusinara 543. g. pre n. e. Od te se godine u buddhističkim zemljama i danas računaju godine buddhističke ere. (1956. g. slavljen je 2500-godišnjica Buddhine smrti, ili *para-nibbanam*, "krajnjeg utruća".) Područje njegove djelatnosti bile su zemlje na sjeveru i zapadu od Magadhe, među kojima su neke bile i plemićke parlamentarne republike, čije je državno uređenje Buddho u više navrata isticao kao naprednije i uzornije od kraljevina *maharāṭa* samodržaca. Te se gradske države mogu po mnogim obilježjima uspoređivati s renesansnim državama u Italiji.

U 29. godini života, kad su mu javili da mu se rodio sin, Siddhattho je, mjesto očekivanim oduševljenjem, odgovorio: "Rodio mi se okov (*rahulo*).". Te je noći Siddhattho pobjegao iz dvora i postao prosjak i isposnik, a sinu jedincu je ostalo ime Rahulo. Nakon šest godina lutalačkog, asketskog života, opisanog u nizu kasnijih govora snažnom dramatikom, a i nježnim osjećajem za ljepotu lirskih motiva u opisu krajolika, Siddhattho je, odvojivši se od družine golih isposnika, jedne noći u meditativnom naporu dosegao potpuno duhovno probuđenje (*buddhata*) sjedeći pod "stablom probuđenja" (*bodhi-rukko*, pipal, *ficus religiosa*) u blizini grada Gaya, na mjestu kasnije nazvanom Bodhgaya. Na tom je mjestu kralj Ašoka podigao hram, a i stablo koje se obnavlja iz svojih mladica postoji još uvijek na tom mjestu buddhističkih hodočašća. Kad je Ašokin sin Mahinda došao na otok Lanku (Cejlon) kao prvi buddhistički misionar, presađen je tu i ogranak prvobitnog stabla probuđenja, kao i u drugim zemljama gdje se širila buddhistička

religija u toku stoljeća, tako da je karakterističan list toga stabla (s izduženim vrhom) postao simbol buddhizma, a ogranci se stabla u tropskim zemljama njeguju uz svaki buddhistički hram.

Poslije duhovnog probudjenja Buddho je duže vreme (sedam sedmica prema hagiografskoj tradiciji) ostao u istom predjelu, uz obalu rijeke Nerandara, na području koje je svojim ograncima prekrilo jedno stablo banijana, koje se širi spuštanjem uvijek novog korijena iz krošnje. Tu je živio neki pastir s velikim stadom koza.

Buddhine su prve riječi poslije probuđenja bile:

Kroz mnoge sam preporode hrlio tokom zbivanja,

al' mi neprimijećen osta graditelj tih zdanja.

Bolna je trajnost preporađanja.

Graditelju, sada si primijećen!

Više me nećeš kućiti!

Sve su ti grede slomljene, pokoleban ti je stožer.

Duh posta nepokolebiv, dosegnut je kraj stremljenja.

Dhamma-padam, 153-4

Ove riječi, koje se ponavljaju na nekoliko mjesta u zbirkama Buddhinih govora, jedna su od osnovnih i najjasnijih formulacija njegova *akosmičkog stava* prema svijetu i životu.

Prvih nekoliko sedmica poslije probuđenja bile su razdoblje polazne neodlučnosti koju Buddho opisuje ovako:

U duhu mi se iznenada pojaviše stihovi koji još nikad do tada nisu bili izraženi:

To naporno dostignuće zašto da sad pokazujem? U svijetu strasti,

srdžbe, neće sjati ta istina

koja stremi protiv struje, savršena i duboka, istančana i teško shvatljiva.

Kako da je vide obuzeti strašću, utonuli u duboku tamu?

U tom razmišljanju duh mi se priklanjao manjem naporu, a ne razjašnjavanju istine. -- Tada je bog Brahma Saučesnik svjetskog zbivanja (Brahma Sahampati) shvatio moje premišljanje... i pojavio se preda mnom, odgrnuo jedno rame, pozdravio me sklopljenim rukama i rekao

-- O Blaženi, razjasni istinu, o dobrostivi, razjasni istinu! Postoje bića čije su oči tek malo zatrunjene; ako ne čuju riječ istine, stradat će, a sposobna su da postanu znalci istine.

Pristavši nevoljko da propovijeda svoju spoznaju, Buddho je i dalje premišljao i kolebao se kako i kome da počne propevijediti. Napokon se uputi u Varanasi (Benares), gdje je tada boravila skupina od pet golih isposnika koji su mu bili posljednji drugovi u isposničkom životu prije probuđenja. Na putu od mjesta probuđenja prema gradu Gaya susrete ga isposnik Upako, pa kad ga ugleda usklikne

-- Prijatelju, bistar ti je lik, čist i svijetao. Po čijoj si se uputi odrekao svijeta, ko ti je učitelj, čije učenje ispovijedaš?

A Buddho mu odgovori:

Sve sam savladao i sve spoznao,

i ničim više nisam okrznut.

Sve sam napustio, sa dokončanjem

životne žudnje se oslobodio.

Sam spoznajju dosegoh. Na koga da se pozivam?

Učitelja nemam nit mi je iko ravan.

U svijetu ljudi i bogova niko mi nije premac.

Ja sam dostojanstvo svijeta, nenadmašivi vodič.

Ja sam jedini potpuno budan,

rashlađen sam i ugašen.

Točak istine idem da pokrenem

u prastarom gradu Varanasi,

u oslijepljenom svijetu nek zaori

bubunj neumrle istine!

...Na te riječi isposnik Upako odvrati:

-- Pa neka ti bude, prijatelju! -- i kimajući glavom skrene na sporedni put.

Mađdhima-nikayo, govor

26.

Buddhin prvi govor nosi naslov "Pokretanje točka ispravnosti".

Time još nije bilo riješeno pitanje formulacije i metod poučavanja o istini, čiji filozofski, akosmički i introvertni egzistencijalni smisao Buddho u citiranom govoru (a i nekim drugima) obilježava ovako:

-- Dosegao sam tu istinu, duboku, koju je teško uočiti, teško prozrijeti, smirenu, usavršenu, nedosežnu pojmovnom i analitičkom zamišljanju i razmišljanju, istančanu, shvatljivu samo mudracu.

Problem metode i analitičke klasifikacije pojmova riješio je na način adekvatan potrebama i mogućnostima predaje onoga vremena velikim dijelom Buddhin sljedbenik Sariputto, učeni brahman koga je Buddho smatrao svojim najinteligentnijim učenikom. U toj mnemotehničkoj strukturi Buddhini su govori sačuvani u uvjerljivo vjernoj predaji u zbirkama tzv. kanona, koje sačinjavaju skupinu *sutta*-pitakam, a svrštane su pod slijedećim naslovima:

Digha-nikayo, zbirka dugih govora (kratica D.)

Maḍḍhima-nikayo, zbirka govora srednje dužine (kratica M.)

Samyutta-nikayo, zbirka govora o povezanim temama (kratica S.)

Anguttara-nikayo, zbirka govora svrstanih po broju pojmovnih elemenata koje povezuju (kratica A.)

Khuddaka-nikayo, zbirka kratkih tekstova, pretežno u stihovima. Od tih su knjiga za našu potrebu zanimljive slijedeće:

Dhamma padam ili "Put ispravnosti", zbirka mudrih izreka svrstanih u poglavlja po temama. Te izreke u stihovima dobrim dijelom nisu ni specifično ni isključivo buddhističke. (Kratica Dhp.)

Sutta-nipato, poglavlja koja se uglavnom sastoje od većih i filozofski često dubokih i snažnih pjesama i dijaloga u stihovima. (Kratica Sn.)

Udanam, zbirka pjesničkih izreka izgovorenih "u zanosu", nadovezanih na kraće protne tekstove. (Kratica U.)

Iti-vuttakam, "Tako je rečeno", zbirka kraćih govora koji se i po stilu razlikuju od četiri velike zbirke, pa zato sačinjavaju knjigu za sebe. (Kratica I.)

Thera-gatha, "Pjesme redovnika", i ***Theri-gatha***, "Pjesme redovnica", Buddhinih prvih sljedbenika. (Kratica Thag. i Thig.)

Datake, priče o prethodnim rođenjima Buddhe, zbirka prastarih legendi i basni didaktički povezanih s nekim događajima ili povodima za prepričavanje u toku Buddhina života i poučavanja. (Kratica Đ.)

"Kanonska" književnost na pali jeziku sastoji se od "tri košare" (ti-pitakam), od kojih su dvije pravila redovničke discipline, *vinaya-pitakam*, i knjige o "sklopovima pojavnog svijeta" i njihovim tumačenjima, *abhi-dhamma-pitakam* (*abhi-dhamma* po značenju najbliže odgovara grčkom *peri phainomena*, ili "o pojavama"); to je analitička sistematizacija pojmova.

III

U modernim interpretacijama redovno se raspravlja o pitanju da li je buddhizam "religija" ili "filosofija". Iako je danas u skladu s tokom vremena sve više onih koji ga smatraju filosofijom, a ne religijom, po mojem je shvaćanju ova disjunkcija u osnovi neumjesna i tendenciozna. Zato pokušavam da buddhizam definiram kao filozofsko uvjerenje, analogno Jaspersovoj formulaciji "der philosophische Glaube".

[11] Još bi dosljednije bilo, mjesto o "uvjerenju" i "vjeri", govoriti, u slučaju buddhizma, o *filozofskom povjerenju* u onom smislu u kojem Buddho kritički ograničava opravdanost tog povjerenja u govoru *Āṅki-suttam*, kojem je u ovoj knjizi posvećeno posebno poglavlje.

Iz analize Buddhinih govora o religiji i vjerama svoga vremena i sredine nije teško, a ni preuhitreno, zaključiti da je Buddho zbog svojih oštrih kritika religija sa raznih socijalno-moralnih i metafizičkih, ontoloških i kosmoloških stanovišta konačno i sam proglašen osnivačem još jedne religije, u kojoj izgleda da je sve, od moralnih propisa pa do odnosa prema "apsolutu", ispalo negativno. Prvi indijski mislilac koji je pokušao (krajem 19. vijeka) da Buddhu prikaže u historijskim razmjerima i perspektivama konkretne sredine i situacije u kojoj je živjeo, Swami Vivekananda, možda je kao indijski nebuddhistički misionar najbolje osjetio smisao i veličinu Buddhine historijske misije:

Prema njegovu učenju... bog i duša su dvije velike praznovjerice...

Ako postoji bog, kako propovijedaju brahmani, otkuda onda tolika bijeda u svijetu? Bog je isto što i ja - rob zakona uzročnosti... Čovjek je zavolio boga i zaboravio svog brata čovjeka. Ovo je bio prvi obrat ka drugom božanstvu -- čovjeku. Čovjek je onaj koga treba voleti... (Buddho) je odbacio sve svete knjige, sve oblike vjerskih obreda. Odbacio je čak i jezik, sanskrit, na kojem se tradicionalno poučavala vjera u Indiji... Buddhizam je prividno izumro u Indiji, ali stvarno nije. U Buddhinu je učenju postojao element opasnosti -- to je bila reformatorska religija. Da bi postigao strahovitu duhovnu promjenu koju je doista izazvao, bilo je potrebno da ističe mnoga negativna učenja. Ali ako neka religija previše naglasi negativnu stranu, dolazi do opasnosti konačnog uništenja... Tako se dogodilo u Indiji da su Buddhini sljedbenici pretjerano isticali negativnu stranu njegova učenja i tako izazvali konačnu propast svoje religije... Negativni elementi buddhizma, da ne postoji bog ni duša, su odumrli... Ali Buddhin život djeluje posebnom privlačnošću. Ja sam čitavog svog života veoma cijenio Buddhu, ali ne i njegovo učenje. Njegovom se karakteru divim više nego ikojem drugom -- divim se njegovoj smjelosti, neustrašivosti i neizmjernoj ljubavi! Bio je rođen da postane ljudski bog... (Pa ipak s hinduističkog stanovišta) mi tvrdimo da Buddhino veliko učenje o odricanju sebe možemo bolje razumjeti ako ga posmatramo s našeg (hinduističkog) stanovišta. Već u upanišadima nalazimo uzvišeno učenje... da postoji samo jedno Sebe (atma, sopstvo), a ne mnogi. Čovjek je brat čovjeku zato jer su svi ljudi jedno biće. U Vedama je rečeno da čovjek nije tek moj brat, nego da je on ja. Povređujući bilo koji dio svemira, povređujem jedino sam sebe. Ja sam svemir.

Očito je u ovom improviziranom govoru u Americi (1900. godine) [12] za slušaoce kojima je tema bila nepoznata, jedna bitna istina o buddhizmu i jedna neminovna indijska interpretacija iznesena na površan i nepotpun retorski način.

Ma koliko da su se u međuvremenu buddhisti bunili (osobito pod anglobrahmanskim kolonijalnim utjecajima) protiv ovakvih snažnih i neminovnih utisaka koje njihova "vjera" na prvi pogled ostavlja na *"outsidera"* koji nije kroz komentarsku eksegezu otupljenog dogmatizma izgubio smisao za neposredan doživljaj tekstova kojima profesionalno svećenstvo "vjernika" nerado i pripušta -- nagli porast interesa za izvorno Buddhino učenje u kasnijim decenijima 20. vijeka na cijelom svijetu može se objasniti samo po jednoj analogiji, suprotnoj engleskom utilitarizmu na koji su kolonijalni narodi bili naviknuti:

Buddhino je učenje, kako je i sam uvijek uporno ponavljao, *isključiva* analiza patnje (*dukkham*) i nezadovoljstva zbog ontološke neautentičnosti čovjekova bića-u-svijetu (*avidđa*, sansk. *avidya*, metafizičko neznanje, koje je ishodišni motiv velikih sistema indijske filosofije i prije i poslije Buddhe, na koje aludira i Swami Vivekananda u citiranom odlomku). U tom je ishodišnom usmjerenju Buddhino učenje *arhajski prototip filosofija egzistencije*. Tako ga je u novijoj evropskoj filosofiji shvatio i prikazao najprije Schopenhauer, a zatim, ne manje izrazito, i Nietzsche. [13]

Autentični problem koji se krije iza dileme "filosofija ili religija", koja mi se čini neuvjerljiva i neadekvatna za ovu specifičnu vrstu filosofije egzistencije (u koju bih prije Jaspersa ubrojio Kierkegaarda, a i G. Marcela i sve one evropske filozofe koji su ostali pod njihovim pretežnim utjecajem u formulaciji središnjeg problema čovjekova neautentičnog bića u svijetu) -- po mojem je shvaćanju tačnije zahvatio i formulirao Bergson u raspravi o "Dva izvora morala i religije". [14] S toga se stanovišta problem rješava razlučivanjem "zatvorene" religije, koja je društvena ustanova sa moralnom regulativnom i kazuističkom funkcijom koju može uspješno da vrši tako dugo dok normira svoje dogme u skladu s postojećim društvenim poretom, a zatim postaje opasna po principu *"cuius regio illius religio"*, s jedne strane, i "otvorene" religije, s druge strane, koja u savremenoj terminologiji nije ništa drugo nego kritička i nedogmatska filosofija egzistencije, zasnovana na

subjektivnoj neposrednosti specifičnih vrednosnih doživljaja kojima se ne može ni priricati ni odricati izvana bilo kakav "religijski" smisao. Buddho je svoju filozofiju egzistencije formulirao sa stanovišta koje je i Swami Vivekananda (kao i Schopenhauer, koji bi se s njime složio možda skoro u cjelini) obilježio kao "ateističko" u značenju koje nastoji da obrazloži u okviru historije indijskih religija.

Pa ipak se u svim spomenutim aspektima pred nama tek otvara pitanje kojim ćemo se dokumentovanije pozabaviti u slijedećim poglavljima: po čemu je takvo filozofsko uvjerenje doista "religija"? -- Ishodišna je pretpostavka da to nije ni po vjeri u boga ni u dušu (barem ne s Buddhina stanovišta), nego kao stav prema životu koji su već sljedbenici đainskog kulta asketskih heroja obilježili kao put "pročišćenja". Tu je definiciju Buddho preuzeo od svojih prethodnika.

Ne zalazeći dalje u ovom uvodu u problem filozofskog uvjerenja u "otvorenoj" religiji, kojom ćemo se u nastavku isključivo baviti, ovdje je potreban još jedan zaključni osvrt na kasniji razvoj kako buddhističkih "zatvorenih" religija, tako i buddhističke filozofije u svrhu što jasnijeg razlučivanja tih dviju bitno različitih historijskih kategorija.

IV

Buddhino učenje u prvobitnoj pali verziji preneseno je, kako je spomenuto, najprije na otok Lanku (Cejlon) za vladavine kralja Aške, u 3. v. pre n. e. Tu su oko 100. godine pre n. e. djela pali kanona zapisana i pohranjena iz straha pred progonima. Početkom 5. v. n. e. sakupio je i rekonstruirao cejlonsku verziju kanonskih djela i komentara Indijac Buddhaghoso. Na području pali buddhizma, koji se vaziva *theravado* ili učenje starješina, tj. najstarijih Buddhinih sljedbenika iz vremena prije drugog sabora (oko stotinu godina poslije Buddhine smrti) kad su se počele formirati sekte, najprije zbog manjih nesaglasnosti o pravilima redovničke

discipline, Buddhaghoso je bio jedini učenjak na području sistematizovanja Buddhina učenja kojega doista možemo nazvati filozofskim misliocem, a ne samo više ili manje značajnim komentatorom. On je do danas ostao aktualan po svojem samostalnom opširnom djelu u kojem razraduje metode meditativnog zadubljenja (*đhanam*) i introvertnog oplemenjivanja duha (*bhavana*). Te je metode Buddho obuhvatno obilježavao u govorima koji su im posvećeni nazivom sati-patthanam ili "postojanost pažnje" (u predmetu zadubljenja). Buddhaghosino prvo i klasično djelo o toj temi u buddhističkoj književnosti nosi naslov *Visuddhi-maggo* ili "Put pročišćenja". Tim je nazivom, kako je spomenuto, Buddho definirao religiju uopće, slijedeći neteističke i ateističke tradicije po kojima se indijske religije iskonski razlikuju od biblijskih, bez obzira na popratnu politeističku mitologiju koja se u njima uvijek ponovno javlja i odumire.

Thera-vado buddhizam, osnovan na ortodoksnom pali kanonu, sačuvao se do danas uglavnom u nekoliko manjih zemalja na jugoistočnom obrubu Indije. Kao isključiva religija, osim u Sri Lanki, postoji još samo u Burmi i Sijamu, a u daljim zemljama jugoistočne Azije održava se i obnavlja uz druge odrođenije oblike tzv. *maha-yanam* buddhizma. U Indiji je buddhizam izumro početkom 2. mil. n.e., sklonivši se u Tibet pred progonima, ne toliko islamskim koliko pred progonima ojačale brahmanske reakcije. U obnovi hiljadugodišnjih borbi protiv istih opasnosti konzervativnog kastinskog potkopavanja temelja državnog jedinstva, nakon pada nezdravog kolonijalnog poretka i na tom području, Đ. Nehru je iskoristio proslavu 2500-godišnjice Buddhine smrti da ojača pokret za obnovu buddhizma u Indiji, prvenstveno u izvornoj *thera-vado* verziji. Tim je pokretom rukovodio predstavnik vankastinskih obespravljenih masa Ambedkar sa znatnim uspjehom na širokim područjima Indije.

S druge strane, već pod kraj stare ere, buddhistička misao u Indiji počinje da se razvija sve samostalnije u apokrifnim djelima fantastičnog stila indijske žanr-književnosti. Ta su se apokrifna djela širila sve dalje pod nazivom Buddhine "tajne nauke", koja nije smjela da se objavi svijetu dok "prava vjera" nije počela da

izumire. Iz tog su se bujanja apokrifnog buddhizma razvile tzv. *maha-yanam* religije koje su se lakše i spremnije prilagođavale postojećim narodnim vjerama i kultovima. Naziv *maha-yanam* znači "veliko vozilo", a mahayanisti ortodoksiju *thera-vade* nazivaju nipodaštavajućim imenom *hina-yanam* ili "malo vozilo", smatrajući ipak da je i to "malo vozilo" obuhvaćeno u njihovom velikom. Zahvaljujući misionarskim sklonostima, koje se očituju već u Ašokinom carstvu, a u srednjem vijeku još snažnije u prisilnoj emigraciji buddhizma iz Indije, *maha-yanam* religije su preplavile cijelu istočnu i sjevernu Aziju, od Kine i Japana do Sibirijske i južnih granica Rusije s Iranom.

O karakteru i osnovnom sadržaju *maha-yanam* religija, kao i o njihovom porijeklu, uvriježile su se i u zapadnom svijetu neke već vjekovima stare predrasude, u čiju bi se bestemeljnost mogao lako uvjeriti i površan nestručan čitalac kad bi mu bilo koje od tih osnovnih apokrifnih djela na kojima se osnivaju pojedine sekte dopalo u ruke i kad bi imao strpljenja da se njime pozabavi. No takva su djela, za razliku od pali tekstova, teško pristupačna, uglavnom zbog svoje opsežnosti i besadržajnosti.

Indijci su od davnine skloni da precjenjuju utjecaj "hinduizma" na nastanak i razvoj tog osamostaljenog sanskritskog buddhizma u vjerama *maha-yane*. Osnovni tekstovi na kojima se osnivaju te vjere, a koji su donedavno bili potpuno zanemareni i nepoznati izvan užih sektaških zajednica, pokazuju na prvi pogled proizvoljnost takvih pseudohistorijskih razjašnjenja. Kosrnologija i teogonija *maha-yanam* religija razvile su se iz posve različitih i samostalnih, nesumnjivo buddhističkih pretpostavki o funkcijama i karakteru bića koja su se uzdigla do božanskog položaja u mahayanističkom panteonu. Veliki odredi tih bića sastoje se od *bodhi-sattva* ili plemenitih bića koja se dragovoljno odriču potpunog i konačnog statusa *buddha* da bi mimoišla "utrnuće" (*nirvanam*) svoga ionako iluzornog opstanka u pojavnom svijetu, iz milosrda prema svim živim bićima u tom svijetu koji zapravo i ne postoji, koji je ispraznost i ništavilo (*šunyata*), tako da u transcendentnom smislu (*param-arthah*) uopće ni ne postoji razlika između svjetovnog "toka egzistencije" (*samsarah*) i njegova dokidanja ili

"*utrnuća*" (*nirvanam*) u doseg u oslobođenja. To bi se učenje o "dvostrukom ništavilu" moglo nazvati temeljnom dogmom svih *maha-yanam* religija, a korijen mu je u znatno dubljem razvojnem sloju autentične i nezavisne buddhističke filosofije.

Početak te filosofije bio je početak dijalektičke razrade Buddhine izvorne teze o tom "dvostrukom ništavilu" kako subjekta tako i objekta spoznaje:

Ni po sebi (attena) ni za sebe (attaniyena) svijet nije ništa (suñnam).

S. XXXV, 85, i drugi tekstovi

Modus vivendi za pseudorealističko vjerovanje u neke vrste neautentični kontinuitet egzistencije u zagrobnom životu, tačnije za vjerovanje u preporađanje bića (prema općoj pretpostavci indijskih religija), makar i bez potpunog identiteta "nosioca tereta" moralne odgovornosti koja je razlog tog preporađanja -- buddhistički su eksegeti "zatvorene" narodne religije nalazili od početka u Buddhinoj formulaciji zakona uzročnosti (o kojem će biti govora u posebnom poglavlju).

Prvi samostalni buddhistički filosof, Nagarđunah (u 2. v. n. e.) vratio se na izvornu tezu o ništavilu objekta ("po sebi") i ništetnosti subjekta ("za sebe") spoznaje. Zato u prvom poglavlju svog osnovnog djela *Madhyamaka-karika* ili "Strofe o središnjem stavu" izričito odbacuje najprije Buddhinu doslovnu formulaciju načela uzročnosti, u namjeri da u nastavku dijalektički dokaže ograničenost važenja kategorija mišljenja na transcendentalnu strukturu razuma i kontradiktornost pokušaja njihove primjene u dokazivanju postojanja stvari po sebi i duha za sebe.

U posljednjem poglavlju ove knjige osvrnut ću se na dijalektičku razradu te teze u Nagarđuninoj školi, a i na kasniji razvoj buddhističkog idealizma u "spoznajno-

teorijskoj školi", vidñana-vadah, koja se vraća na preddijalektičke pozicije izvorne fenomenološke analize, abhi-dharmah, uz kritičku pretpostavku da svi elementi subjektivno-objektivne (ili noetsko-noematske) strukture svijeta važe "samo unutar spoznajne svijesti" (*vidñapti-mátram*) i da nemaju "osnove" izvan te svijesti, kako je jasno isticao već Buddho:

*Tamo gdje svijest nije usmjerena ni omeđena, nego je potpuno odsutna,
tamo ni voda, ni zemlja, ni vatra, ni uzduh nemaju podloge,
tamo dugo i kratko, sitno i krupno, lijepo i ružno --
tamo ime-i-lik (ili duh i tijelo) bivaju dokinuti bez ostatka.
S prestankom svijesti i to se sve dokida.*

D. 11, Kevaddha-suttam

Posmatrajući razvoj osamostaljene buddhističke filosofije na tim i takvim osnovama, ne bi trebalo brkati tu filosofiju s *maha-yanam* religijama. Taj je razvoj u okviru indijske skolastičke filosofije racionalna razrada, a ne "maháayanističko" odstupanje od prvobitne Buddhine misli, formulirane u pali tekstovima. Ako danas pokušamo da obnovimo taj razvoj, vjerujem da ćemo u izvornoj Buddhinoj misli naći neke pobude koje u srednjovjekovnom razvoju sistema nisu mogle biti zapažene toliko oštro i adekvatno kao danas. Srednjovjekovna buddhistička filosofija, pod općim utjecajima svoga vremena, poslala je sklona skretanju na kosmološka i ontološka područja. Akosmizam u egzistencijalnom humanizmu Buddhina izvornog učenja, kako bismo ga danas mogli karakterizovati, dolazi prirodno u modernoj obradi te filosofije mnogo izrazitije u prvi plan. Samim tim otpadaju i neke mahayanističke dogme, odnosno kosmološke teorije koje u izvornom Buddhinu učenju nisu imale suštinskog smisla.

Odlazak u beskućnike

Opjevat ću odlazak u beskućnike,
kako se vidoviti odvratio od svijeta,

i kako se razmišljajući priklonio beskućništvu.

– Skučen je kućevan život, dom đubrište,
slobodan je prostor beskućnika – tako uvidi i ode.

Otišavši, odvrati se od zlih postupaka tijela,
odbaci zlu naviku govora, pročisti način života.

Tad Budni stiže u Rađagahu, u prestonicu Magadhe,
okruženu brdovitim pašnjacima,
i pođe da prosi hranu, nadaren najvišim znamenjima. [15]

Ugleda ga Bimbisaro, sa svog kraljevskog dvora,
razazna mu obilježja, pa prozbori:

– Pogledajte ga, gospodo! Skladna lika, bijel i stasit,
i pokret mu je savršen, a pogled odmjeren.

Sabrano gleda preda se. Taj doista nije niska roda.
Nek požure kraljevski glasnici da izvide kuda će isposnik!

Upućeni kraljevi glasnici slijedili si ga u stopu.

– Kuda će krenuti isposnik, gdje mu je boravište?

Od vrata je do vrata prosio hranu
bdijući pomno nad ulazom vlastitih osijetila.
Prosjačka je ydjela brzo bila puna, obazrivost nagrađena.

Kad je isprosio hranu, šutljivi se mudrac udalji iz grada.
Pope se na brijeg Pandava; to će mu biti boravište.

Kad vidješe gdje se smjestio, i glasnici zastadoše,

a jedan ode da javi kralju.

– Maha-rađa, isposnik je na istočnom obronku brijega Pandava.

Tu sjedi kao moćan tigar, kao lav u planinskom klancu.

Hrabri vladar sasluša govor glasnika,

pa se hitro odveze do brijega Pandava.

Vozio se dokle je cesta sezala, a tada sađe s kola

junak i pešice se približi, najavi i sjede.

Sjedeći, kralj ga prijateljski pozdravi,

a kad je pozdrav uzvraćen, ovako prozbori:

– Mlad si i nježan, momak u cvijetu mladosti,

bujne ljepote kao čistokrvan ratnik

što sja na čelu vojnog odreda i predvodu moćnu družinu.

Ja ću ti blago udijeliti da uživaš,

samo mi reci iz kojeg si plemena!

– Na obronku Himalaja, povrh Kosale,

postojbina je moja, vladaru, bogatog i moćnog roda.

Potomci Sunčeva plemena, rod Sakya,

to je porodica koju sam napustio, vladaru,

odvraćen od čežnje, strasti.

Korijen sam nesreće prozreo u strasti,

a izvor smirenja u odricanju.

Polazim u naporan boj, duh mi se tome raduje.

Pabbađđa, Sutta-nipato, 405-424

Pokretanje točka ispravnosti

Blaženi je boravio veko vrijeme u okolici Varanasija, (Benaresa), u Srnjaku [16] kod Isipatane. Tu je Blaženi poučavao družinu od pet isposnika (prvih pripadnika njegova prosjačkog reda) ovako:

-- Prosjaci, onaj ko se odvrati od svijeta ne bi trebalo da slijedi ove dvije krajnosti: prva je težnja za zadovoljenjem strasti, niska i prosta besmislena napast neobrazovanog i neplemenjenog čovjeka. Druga je mučna i neplemenjena besmislena sklonost ka mučenju samog sebe. Postoji, prosjaci, potpuno trijezan središnji prolaz koji posredstvom uvida i mudrosti vodi do smirenja, do obuhvatnog znanja, do probuđenja, do utrnuća (nibbanam, sansk. nirvānam), kuda (vas sada) usmjerava onaj ko je tim putem došao (Buddho)... To je, prosjaci, plemeniti osmerostruki put koji se sastoji od ispravnog gledišta, ispravne namjere, ispravnog govora, ispravne djelatnosti, ispravnog načina života, ispravnog napora, ispravne pažnje i ispravne sabranosti. [17]

A ovo je, prosjaci, plemenita istina o patnji: rođenje je patnja, starost je patnja, bolest je patnja. Biti združen s onima koje ne volimo je patnja, ne postići ono za čim težimo, i to je patnja. Ukratko, pet ogranaka prianjanja uz život su patnja (pañcupadāna-kkhandhá: tjelesni lik, osjećaj, predodžba, izrazi volje i svijest). [18]

Ovo je, prosjaci, plemenita istina o nastanku patnje: to je ona žeđ što izaziva uvijek novo zbivanje, što se združuje s radošću i strašću, što radost nalazi sad tu, sad tamo, to jest: žeđ požude, žeđ za životom, žeđ za vlašću.

Ovo je, prosjaci, plemenita istina o dokončanju patnje: dokončanje strasti bez ostatka, napuštanje, odustajanje, razrješenje, odvratnost

prema toj žedi.

Ovo je, prosjaci, plemenita istina o putu koji vodi do dokončanja patnje: to je plemeniti osmerostruki put (kao gore) ... Kad mi se potpuno razbistrila ispravna spoznaja i uvid u ove četiri plemenite istine, onda sam, prosjaci, shvatio da sam dosegao potpuno probuđenje koje ne može nadmašiti niko u cijelom svijetu sa njegovim božanstvima, rušiteljima i stvarateljima, i pokoljenjima isposnika i svećenika, bogova i ljudi. Tako se u meni očitovao uvid i spoznaja:

-- Neopozivo je moje oslobođenje, ovo je posljednje rođenje, nema više obnove bivanja.

Dhamma-ćakka-ppavattana-suttam, S. LVI, 11

Beleške

[1] B. K. Ghosh, *The Origin of the Indo-Aryans*, u *The Cultural Heritage of India*, Vol. I; Calcutta, The Ramakrishna Mission Institute of Culture, 1958, str. 140.

[[Natrag](#)]

[2] Usp. J. Pirenne, *Les grands courants de l'histoire universelle*, 1. Neuchâtel, 1944. -- O odnosu sumerske, protoindijske i vedske kulture usp. sumarni prikaz problematike u *An Advanced History of India* by R. C. Majumdar, H. C. Raychaudhuri, Kalikinkar Datta, London, Macmillan, 1956, str. 21-23. [[Natrag](#)]

[3] Usp. Th. Gomperz, *Griechische Denker*, I, 4. izd., Berlin-Leipzig, 1922, str. 22. i d. [[Natrag](#)]

[4] E. Chiera, *They wrote on clay*, University of Chicago Press 1957, str. 135.

[[Natrag](#)]

[5] U Avesti, staroiranskim himnama koje odgovaraju indijskim Vedama, porijeklo Arijaca (*Airyanam-vaejo*) je izričito opisano "u prostranim ravnicama slivova Oxus i Jaxartes". [[Natrag](#)]

[6] Max Müller, *Selected Essays on Language, Mythology and Religion*, Vol. II. London, Longmans, 1881, str. 121. i d. [[Natrag](#)]

[7] C. Kunhan Raja, *Poet-Philosophers of the Rgveda*. Madras, Ganesh, 1963, str. XVIII. [[Natrag](#)]

[8] Usp. Diogenes Laertius, pogl. o Demokritu. [[Natrag](#)]

[9] Vidi prevod pjesničkog opisa tog prvog susreta u prilogu ovom uvodu. [[Natrag](#)]

[10] Vidi prevod tog govora u prilogu ovom uvodu. [[Natrag](#)]

[11] Usp. K. Jaspers, *Der philosophische Glaube*, München, Piper, 1951. [[Natrag](#)]

[12] *The Complete Works of Swami Vivekananda*, Advaita Ashrama, Calcutta, 1959, 3. izd., str. 92-105. [[Natrag](#)]

[13] Usp. o tome moje radove *Schopenhauer and Buddhism*, Kandy, Buddhist Publication Society, 1970, i *The Philosophy of Disgust Buddho and Nietzsche* (by Bhikkhu Ñanajivako) u 56. *Schopenhauer Jahrbuch*, 1975. [[Natrag](#)]

[14] *Les deux sources de la morale et de la religion*, Paris, 1932. [[Natrag](#)]

[15] Biće koje je dozrelo da dosegne duhovno probuđenje rađa se po staroindijskoj tradiciji sa 32 osobita tjelesna znaka. Evo nekoliko od tih tjelesnih obilježja karakterističnih za buddhističku ikonografiju i za estetski kanon indijske skulpture

uopće: ravni tabani i unatrag isturene pete; na svakom mu je tabanu ocrtan točak sa hiljadu prečaka; stojeći, a da se ne sagne, može da rukom dosegne i protrlja koljena; boja puti mu je brončanozlatna; dužina tijela je jednaka rasponu raširenih ruku; trup mu je svuda jednako zaobljen; ima 40 ravnomjernih zubi, samo mu se očnjaci ističu... [Natrag]

[16] Današnji Sarnath. [Natrag]

[17] Tih se osam dijelova obično razdvajaju u tri skupine: prva tri dijela se odnose na spoznajni stav, slijedeća dva na moralni stav, a posljednja tri na kontemplativno zadubljenje (*đhanam*) ili "meditaciju". [Natrag]

[18] Schopenhauer citira Buddhine četiri plemenite istine prema Fausböllovu latinskom prijevodu Dhammapade, 190-191. (*Svijet kao volja i predodžba*, tom 2, pogl. 48). U *Parerga i Paralipomena*, II, § 153, nalazimo formulaciju koja podsjeća na Buddhin opis prve plemenite istine: "Ma kako da su različiti oblici u kojima se javlja čovjekova sreća ili nesreća, nagoneći ga da je slijedi ili izbjegava, materijalna osnova svega toga je ipak fizička radost ili bol. Ta je osnova vrlo ograničena, naime, zdravlje, ishrana, sklonište od vlage i zime i seksualno zadovoljstvo, ili nedostatak tih stvari. Prema tome, u stvarnom fizičkom zadovoljstvu čovjek ne postiže više od životinje." [Natrag]

Rev. 2/12/2005

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/historijski_uvod.html

[Home](#) --- \\ [Veljačić](#)

Budizam

Čedomil Veljačić

[Uvod](#) -- [Predgovor](#) -- [Historijski uvod](#) -- [Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji](#)
-- [Buddhini govori o religiji](#)
[Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti](#) -- [Đhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I](#)
[Đhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II](#) -- [Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja \(*đhanam*\)](#)
[Plodovi isposničkog života](#) -- [Jedan sažet prikaz Buddhina učenja](#) -- [Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji](#)
[O buddhističkoj bibliografiji](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

ĐHANAM APŠTRAKTNA UMJETNOST BUDDHISTIČKE KONTEMPLACIJE II

Praksa

U prvom dijelu ovog eseja pokušao sam da opišem svrhu koju želim da postignem vježbama kontemplacije i smisao svoga pustinjačkog života. Nakon blizu dvije godine napora, želim da dodam nastavak gdje ću pokušati da što tačnije opišem svoju praksu od početka. Prva mi je pobuda bila ta da u okolnostima u kojima se nalazim u cejlonskim samostanima nije ni postojala mogućnost da slijedim neku ustaljenu metodu kao učenik tradicionalnih učitelja te veštine, jer

takve ustanove ovdje ne postoje. I u drugim zemljama *thera-vado* buddhizma (pali tradicije) taj "jedini put" -- kako ga je nazvao Buddho -- odavno je izumro. Ipak je njegova obnova u 20. vijeku bila nešto lakša i uspješnija u Sijamu, a pogotovo u Burmi. Tzv. "burmansku metodu" upoznao sam pred više od deset godina iz prvog cejlonskog izdanja knjige Nyanaponika There, *The Heart of Buddhist Meditation*, [84] koja je u međuvremenu doživjela nova izdanja u zapadnom svijetu na nekoliko jezika. Budući da sam s autorom bio u vezi odranije, poslužio sam se njegovim uputama za početak, a kasnije sam došao ovamo da se posvetim kontemplativnom pustinjačkom životu koliko mi to dopuste subjektivne sklonosti i sposobnosti.

U Sri Lanki postoji jedan "meditacioni centar" koji primjenjuje "burmansku metodu", čiji je glavni predstavnik u Burmi danas Mahasi Sayadaw. Ovdje sam kasnije upoznao i korisno upotrebljavao i metodu jedne druge srodne burmanske škole Sun-lun. Centar na Cejlonu nije popularan ni omiljen. Cejlonski dogmatičari smatraju metodu heretičnom, a da u praksi nemaju da pruže nikakav nadomjestak. I sama je metoda sa svoje strane opterećena stanovitim psihološkim nesporazumima koji potječu iz već dalekih i zaboravljenih sporova na teorijskom području. Zbog toga se metoda ne naziva *đhanam*, a formalno ni ne želi da služi toj svrsi koju sam ja usvojio, iako sa stanovišta praktične potrebe ne nalazim nikakvu bitnu razliku ni prepreku u njenoj korisnoj primjeni *za prvu orijentaciju*.

Prema tome, slijedeći opis moje prakse nije ni u kojem pogledu opis načina primjene tradicionalnih metoda, nego je proizvod vlastitog traženja i prilagodavanja na osnovu studija pretežno, ali ne isključivo, buddhističkih izvora o ovim temama. Zbog te subjektivnosti vlastitog iskustva želim da prethodno ukratko ponovim svrhu koja me trajno rukovodi. Bez te jasnoće i ozbiljnosti redovno završavaju neuspjehom mnoga dobronamjerna (pretežno okultistička) lutanja na ovim područjima za ciljevima nejasnim iz osnova, a to je, s druge strane, i razlog potpuno negativne i odbojne kritičnosti buddhističkih dogmatičara prema Buddhinu "jedinom putu".

Prethodno poglavlje o ovoj temi bilo je posvećeno opisu i razjašnjenju stanja ili stupnjeva kontemplacionog zadubljenja *đhanam*. Ponovit ću Buddhinu formulaciju svrhe koju sam usvojio kao putokaz, a na kojoj se temelji moja vlastita definicija da je buddhistička kontemplacija apstraktna umjetnost njegovanja šutrije:

"Šta je plemenita šutnja? -- Isposnik koji je stišao zamišljanje i razmišljanje (ili zahvaćanje i razradu sadržaja svijesti) boravi u unutarljivoj smirenosti, u usredotočenosti duha, u dosegu drugog stepena zadubljenosti. To stanje nastaje iz

sabranosti lišene zamišljanja i razmišljanja, uz prijatan osjećaj zadovoljstva. To se naziva plemenitom šutnjom." (*Samyutta-nikayo*, 21, 1.)

U prethodnom poglavlju sam spomenuo da cilj "plemenite šutnje" nije ni izdaleka jedini, a ni najistaknutiji smisao kojim se obrazlažu metode buddhističke kontemplacije. Osnovna metoda koju sam izabrao između četrdeset načina ili "predmeta" (*kamatthanam*) kontemplacije, usredotočenje pažnje na udisanje i izdisanje (*anapanam*), iako nije isključiva ni u današnjoj praksi, ipak je jedna od najstarijih i osnovnih u buddhizmu, kao i u indijskom *yoga* sistemu (gdje se primjenjuje na bitno različit način). U opisu svojih vježbi nastojat ću da pokažem kako i zašto je neophodno primjenu ove glavne metode stalno upotpunjavati pomoćnim sredstvima i znanjem sa drugih osjetnih područja. (Vježbe koncentracije na disanje spadaju u područje osjeta dodira, ili "općeg osjetila" u smislu u kojem se taj naziv upotrebljava u psihologiji.)

Konop pažnje

Vježba koncentracije pažnje na disanje, upravo na osjet *dodira* daha, na prvi pogled izgleda sasvim jednostavna. Njen detaljan opis je dakako potreban, a i razrađen u osnovnoj književnosti (u Buddhinim govorima osobito u *Anapana-sati-suttam*, *Mađđhima-nikayo* 118) i u komentarima. Složenost te vježbe razotkriva tek analiza krajnje svrhe i neposrednih namjera koje treba da posluže njenom postignuću. Zato je nemoguće poći od neposrednog opisa doživljajnih elemenata kojima u samoj vježbi treba obratiti pažnju. Krajnja je svrha obustavljanje intelektualnih procesa "zamišljanja i razmišljanja" (*vitakka-viçaro*). Neposredne namjere, o kojima je ovdje riječ, jesu sužavanje osjetnog područja koncentracije i uravnoteženje daha. Sredstva kojima to nastojim postići usporedio bih, prema klasičnoj usporedbi koju ću ovdje citirati, sa strunama u pređi "konopa pažnje".

"Pretpostavimo da neki čobanin želi da ukroti govedo othranjeno mlijekom divlje krave. On će ga vezati podalje od stada konopom za stup učvršćen u zemlju. Sada govedo može da trza konop na sve strane, ali pošto ne može da umakne, konačno će sjesti ili se ispružiti pored stupa. Isto tako i isposnik kad odluči da ukroti vlastiti duh, koji je dugo vremena bio raspušten i slijedio mamce vida, sluha, njuha, okusa, opipa i mišljenja, jer su to bili predmeti kojima se je sitio i tažio -- sada treba da svoj duh odvoji od tih predmeta, da ga odvede u šumu ili u podnožje stabla ili na neko samotno mjesto i da ga tamo veže za stup udisanja i izdisanja konopom

pažnje. Tada njegov duh može da se trza na sve strane, ali kad više ne može doći do predmeta na koje je ranije bio naviknut, jer ne može da prekine konop pažnje i pobjegne, onda će se spustiti i staložiti uz predmet kontemplacije, obuzet stanjem pristupnog ili potpunog zadubljenja." (*Visuddhi-maggo, VIII, 153*)

U konopu kojim tako treba pritegnuti vlastitu neobuzdanu životinjsku prirodu razlikujem više "struna" (riječ *gunam* u sanskritu i pali znači strunu, potku i kvalitet). "Konop" pažnje treba da bude dovoljno čvrst i višestruko ispleten, osobito u početku kad je za uspjeh u glavnoj vježbi potrebno posebno obezbijediti primjerenu obuzdanost svih ostalih osjetila pomoćnim sredstvima. S vremenom, čim čvršće postaje središnje zadubljenje, tim manje se osjeća smetnja ovih pomoćnih sredstava. Potrebno je spomenuti da Buddho razlikuje šest osjetnih organa koje treba držati u stalnoj obuzdanosti budne svijesti. (Šesti je organ mišljenja, *manas*, koji se suštinski i metafizički ne razlikuje od ostalih pet osjetnih "viših" i "nižih" organa.) Evo tih pomoćnih sredstava onim redom kojim mi se čini da se njihova potreba prirodno nameće:

1. *Asanam*

Smireni položaj tijela u sjedećem položaju s uspravnem kičmom. Prema najstrožim propisima na koje sam naišao u opisima raznih metoda, učenik bi trebalo da "odsjedi" po 1-3 sata do sedam puta dnevno, dakle da provede u tom položaju 7-21 sat dnevno. Slučajevi *yogija* čije su noge zbog toga postale potpuno oduzete i neupotrebljive susreću se i danas u Indiji. U Burmi je običaj da se vježbe vrše u podzemnim spiljama, gdje učenik dobiva jedanput dnevno hranu kroz otvor na stropu. Manje gorljiv poslovni svjetovni čovjek trebalo bi da vježbama posveti po sat-dva barem dva puta dnevno. Manje uporni stručnjaci i "zapadnjački" savjetnici, koji priznaju apsolutni autoritet psihoanalitičkih tabua, zadovoljavaju se čak i početničkim vremenom od 20 do 40 minuta. Za mene je 40 minuta prosječni minimum potreban da postignem dosežnu sabranost i smirenje. Jedan sat mi je prema tome standardno vrijeme. Dalje od toga rijetko kada mogu da zadržim smirenost tijela, ne toliko zbog umora koliko još uvijek zbog nekih nuspojava vježbi disanja, na koje ću se osvrnuti kasnije. (To su popratne pojave usiovijene fiziologijum *kundalini-yoge*, čije znanje je zbog toga postalo neophodno.) U posebnim ustanovama kakve postoje za laike u gradovima u Burmi kao i u japanskim zen-školama, cjelodnevni plan se naravno ne sastoji samo od tih sjedenja, nego su u međuvremenu predviđene i druge vježbe, među kojima je najtipičnija "meditacija u hodu". Ja tu vježbu mogu

da koristim jedino kao prelazno sredstvo na završetku vježbe u mirnom sjedećem stavu, a jedino ovu posljednju mogu da priznam pravom vježbom kontemplativnog zadubljenja.

Moje je vrijeme vježbanja u sadašnjim okolnostima ograničeno na prosječno jedan sat sjedenja tri puta dnevno, ujutro, poslije podne i navečer. Uspješna koncentracija redovno iziskuje po završetku barem desetak minuta povratka u okolni svijet zelenila, cvijeća i ptica oko moje kolibe. Taj se prelaz sastoji u sabranom hodanju (koncentracija pažnje na usporeno kretanje nogu, osobito dodirnih osjeta stopala). Vježbe te vrste, s analizom kretanja mišića, vrlo su detaljno opisane u starim komentarima, a u tradicionalnu arhitekturu pustinjačkih izbi (*kuti*) još i danas spadaju nadstrta predvorja i otvoreni "hodnici za meditaciju" (*čankama*) određene dužine (oko deset metara, približno dvostruko duži od same izbe).

Tako mi cijela vježba oduzme oko sat i po. Zatim prelazim na "intelektualnu meditaciju". To se prije podne sastoji u pisanju, a poslije podne u sređivanju građe i prevođenju. Prije svake vježbe čitam, ležeći, po nekoliko stranica iz kraćih Buddhinih govora ili iz rane poezije. Svrha toga čitanja nije crpljenje motiva za meditaciju, nego služi isključivo smirivanju tijela i duha. Tipično je, međutim, za metode meditacionih centara da se ne preporuča čitanje, ni Buddhinih govora, iz predostrožnosti prema intelektualnim smetnjama koje bi takvi utjecaji mogli izazvati. Ko je odlučio da izvrši vlastiti napor, tome više nije potreban ni Buddha. Isti taj kriterij koji se primjenjuje u burmanskim školama važi i u japanskom zenu.

U početku sam pokušao da se naviknem na sjedenje skrštenih nogu na podu. Uvjerio sam se i kasnijim provjeravanjem da je taj položaj onome ko ga može pravilno zauzeti najpovoljniji za učvršćenje osnove tzv. "tijela disanja" (respiracionih organa). Pravilnost tog položaja (*padmasanam*, "sjedenje u obliku lotosova cvijeta") sastoji se u tome da tijelo bude čvrsto oslonjeno na trougao koji *koljena kao glavni potporanj* tvore sa stražnjicom. Umjetno se taj oslonac može uspostaviti podmetanjem jastuka ili knjiga pod koljena. Bez takvog čvrstog oslona na koljena sjedenje skrštenih nogu ne služi svrsi ustaljenja trbušne osnove "tijela disanja". Glavna je prednost tog učvršćenja da možemo lakše vladati kičmom u uspravnom i napetom položaju bez naslona. Napon kičme se postiže spuštanjem brade prema prsima. Naslanjanje, iako u posve vertikalnom položaju i samo na pojedinim tačkama, čini mi se iz prakse da djeluje nepovoljno zbog zagrijavanja naslonjenih dijelova kičme, podražujući osjetne, a i emotivne centre, pa prema tome i maštu. Odmicanje kičme od naslona najprije mi je pomoglo da se oslobodim svrbeža do kojeg kod svakog početnika dovodi svodenje pažnje na isključivo dodirne kvalitete osjeta. (Nisam siguran koliko su takva "fiziološka" opažanja autosugestivne prirode, ali

u mojem slučaju su se pojavila kao spontana i instinktivna reakcija tijela bez teorijskih predznanja.) Osim toga, tokom vježbi disanje postaje vrlo osjetljiv organ unutarnjih dodira, služi kao uzda koncentracije u stalnom prilagođavanju napona pokretnih snaga koje, ako nisu kako treba zauzdane, zanose tijelo u kretnje čiji sam ritam upoznao, ali ga još nisam potpuno shvatio fiziološki, u "tijelu disanja".

Primijetio sam već u prvim mjesecima vježbi da ne mogu uspješno postići ni održati položaj sjedenja skrštenih nogu, pa sam ga napustio kad sam uvidio da mi se duševna izdržljivost razvija znatno brže. Prešao sam na sjedenje na udobnoj stolici s vertikalnim naslonom i osloncem za podlaktice. Tek u drugoj godini pronašao sam da je povoljnije od toga za učvršćenje donjeg dijela tijela sjedenje na niskim stolicama koje se ovdje nalaze u svim samostanima, za laike koji hijerarhijski treba da sjede niže od "hamudurua" (redovnika). To je sjedenje s nogama skrštenim ispod stolice čije je sjedalo također relativno smanjeno, kao na dječjoj stolici, pri čemu su koljena spuštena nešto niže od sjedala, a noge su skrštene na podmetnutem jastuku. Stolica ima i nizak vertikalni naslon koji redovno koristim u početku vježbi dok se ne osovim sasvim na vlastitu kičmu.

2. Nimittam, fiksiranje pogleda

Riječ *nimittam*, "znak", odnosi se u prvom redu na predmet na koji se u kontemplaciji sažimlje zrak potpuno ustaljene pažnje. Dovoljno je naglašeno da kontemplacija počinje tek tamo gdje se isključuju procesi misaonog zahvaćanja i razrade sadržaja svijesti. Dosljedno tome, *nimittam* se nužno svodi na predmet čistog osjetnog zrenja, na "promatranje osjeta *u osjetu*", kako ističe Buddho, na ne-transcendiranje. U komentarskim razjašnjenjima spomenutih četrdeset predmeta koncentracije, riječ *nimittam* redovno obilježava predmet vidnog zora, najprije neposredno, a zatim kao pasliku, najprije pozitivnu, a onda negativnu. Postoje, dakle, tri stepena zaoštrenja ili unutarnjeg osvjetljenja zrakom pažnje zornog "znaka" na koji se sažimlje pogled. U spomenutim je slučajevima redovno vidni osjet osnovno sredstvo koncentracije pažnje. U mojem slučaju to nije tako, jer se radi o koncentraciji na dodirni osjet daha. Ipak je pretpostavka u komentarskoj književnosti da se *nimittam* posebne vrste pojavljuje i u ovom slučaju kao zorni signal postignute koncentracije. Pretpostavka je pri tome da ne postoje samo vidne paslike. U to u ovom skraćenom praktičnom prikazu ne mogu dalje neposredno zalaziti. Vid je u ovom slučaju prvo od preostalih osjetila koje je potrebno, a i moguće, svjesno obuzdati. (U slučaju sluha,

njuha i okusa to nije moguće postići nerosredno i mehanički. Njihovo isključenje može da nastupi tek kao posljedica potpunog zadubljenja, a ne kao preduslov.)

Najčešća je pojava da onaj čiji predmet koncentracije nije vidne prirode vrši svoje vježbe zatvorenih očiju. Iz Suzukijevih *Eseja o Zenu* prihvatilo sam savjet da je bolje držati oči otvorene, pogotovo dok traje napor koncentriranja, jer zatvaranje očiju pojačava sklonost fantaziranju, glavnoj smetnji koju treba odstraniti. Tehnika koncentracije pogleda i kontrola položaja očiju -- čak i kad ih držimo zatvorene -- u svakom je slučaju jedna od važnih "struna" u "konopu pažnje". Grčenje mišića lica i sužavanje vidnog polja pri "prirodnoj pažnji" je pojava koja pojačava umor, a pogoršava se naprezanjem pažnje. Zato je nepreporučljivo "škiljenje prema vrhu nosa", prema pupku, ili bilo kakvo umjetno sužavanje pogleda koje se često spominje među neobičnostima *yoge*. Neki ozbiljni stručnjaci za tekstove *yoge* smatraju potrebnim da važno pravilo o namjernom "održavanju distenzije očiju pokrijepe autoritetom Šankaračarye, indijskog Tome Akvinskog (u komentaru *Bhagavad-gite*, VI, 13 i V, 27). [85]

Važno je da oči budu uzdignute nešto prema gore. To se postiže funkcionalno primjenom pravila o držanju kičme u okomitom i napetom stanju. Napetost kičme regulira se pomicanjem brade prema prsima, a oči istovremeno zauzimaju spomenuti položaj, ako ih namjerno ne pokrećemo prema dolje. Ako su oči tada zatvorene, primijetit ćemo vrlo vjerojatno, prije ili kasnije, određenije ili neodređenije, u sredini raspona među zatvorenim očima vidni signal *nimittam* u obliku malog kruga u nešto jasnijem osvjetljenju od magličaste pozadine koja sačinjava vidno polje zatvorenih očiju. Tako i u slučaju koncentracije sa zatvorenim očima na predmet čiste dodirne kvalitete osjeta (dodir daha na rubu nozdrva), *nimittam* ili žarišna tačka pažnje može da se obrazuje i u vidnom zoru. Smještaj tog *kontrolnog* žarišta pažnje može i da se mijenja voljno, nezavisno od tačke na kojoj promatramo osjet (unutarnji rub nozdrva). Čini mi se da je to moguće zato jer kontrolno žarište pažnje vrši prvenstveno zadatak "čuvara vrata" kroz koja utisci pojedinih osjetila ulaze u sintetsku radionicu duha. To je teorija čije je porijeklo u indijskoj prebuddhističkoj školi *sankhyam*, o sintetskoj prirodi iskustva, koju nalazimo i kod Aristotela, a i kasnije barem do Kantovih vremena. (Kao teoriju u cjelini, ja je ne usvajam bez rezervi. Sve su znanstvene hipoteze koje spominjem ovdje, evropskog ili indijskog porijekla, za moja razjašnjenja samo predodžbeni kompleksi u čijim koordinatama mi se čini neposredno najjednostavnije prikazati iskustvene pojave.)

U jednom od najstarijih komentara, *Pati-sambhida*, problem kontrolnog žarišta pažnje prikazan je metaforom o hromom čovjeku: "Kao kad bi neki čovjek koji ne može da hoda pokretao

ljuljačku da razonodi svoju djecu i njihovu majku, pa bi sjeo uz stup na koji je učvršćena ljuljačka, tako da vidi oba kraja i sredinu daske kako se dižu i spuštaju, a da se ne pokreće s mjesta da vidi krajeve i sredinu tako i isposnik smjesti svoju pažnju u sidrišnu tačku, pa lJulja i pokreće udisanje i izdisanje. On sjedi s pažnjom usredotočenom na znak koji promatra, pe pažljivo slijedi početak, sredinu i kraj udisaja i izdisaja na mjestu gdje ulaze i izlaze." (Usp. *Visuddhi-maggo*, VIII, 199 i d.)

Disciplinu koncentracije pogleda u svojim vježbama sprovodim fiksiranjem pogleda na jednu crnu sjemenku, oko 3 mm u promjeru, postavljenu na sredinu korica žute knjige džepnog formata, na podu, udaljenu oko jedan korak od sjedišta. [U posljednje vrijeme u novoj okolini, na plantaži čaja, koristim mjesto toga sjemenku čaja (bez druge podloge). Ona je okrugla i tamno smeđe boje sa promjerom oko 1 cm, u sredini je svijetli trag peteljke širok oko 1 mm.] Jasno je da bi taj optički znak sam za sebe mogao da posluži, a i da se nametne, kao posebni predmet kontemplacije. Od te mogućnosti se namjerno apstrahiram. Ipak, nema sumnje da je jednako u slučaju vježbanja otvorenim očima kao i zatvorenim, *nimittam* kao vidni signal svojevrsna smetnja, pa se u tom smislu redovno i obrađuje u stručnim uputama o kontemplaciji.

3. Āpāh repetitivno mišljenje -- prelaz sa meditacije na kontemplaciju -- problem uklanjanja mentalnih smetnji

Sanskritska riječ *āpāh* doslovno znači "šapat". Taj "šapat" se može sastojati i u ponavljanju riječi u mislima, u neizgovorenim riječima. U religioznom smislu ova se praksa naziva *mantra yogah* i nema neposredne veze s vježbanjem kontemplacije kako je ja shvaćam, a ni sa *theravado* buddhizmom uopće. *Mantra yogah* je ipak prodro i u meditacione škole *mahayanam* buddhizma s tantričkim utjecajima indijskih, a vjerojatno i drugih, sjevernoazijskih magijskih religija. *Mantram* je naziv za svete izreke ili stihove Veda, za koje se vjeruje da su nosioci stvaralačke riječi božanstva, po kojoj "riječ tijelom postaje", dakle nosioci svemirske energije. Buddhina nauka je usmjerena ka isključenju stvaralačkih snaga svemira koje su vječiti obnovitelji patnje.

Nezavisno od magijskih pretpostavki animističke kosmologije, u najprimitivnijim oblicima indijske "meditacije" uopće, a i buddhističke, možemo shvatiti *āpāh* kao tehničko sredstvo repetitivnog mišljenja, kojim bi trebalo postići najprije usporavanje toka misli. S druge strane,

prosječna praksa opravdava utisak da je *đapah* prastari magijski arhetip Coueove metode autosugestije. I površni buddhistički autori "zapadnog tipa" nastoje da "meditaciju" svedu na autosugestivne vježbe (osobito prije spavanja!). Međutim, hipnotsko djelovanje *đape* na svijest i volju gubi se ako između dvije ritmičke jedinice nastane i najmanji raspon ili presjek koji bi remetio tu vrstu koncentracije pažnje. Zadatak repetitivnog mišljenja u vježbi meditacije u ozbiljnom smislu, kako ga ja shvaćam, upravo je obrnut. Svrha je usporavanja misaonog toka svijesti da posluži naporu da se između pojedinih nepoželjnih i neotklonjivih zahvata misli i opažanja, koja potječu iz "vanjskog" ili iz "unutarnjeg" svijeta, stvori i postepeno proširuje raspon smirenja i šutnje. Misao, ili bolje rečeno, predodžba koja se ponavlja ne treba da ojača kao u *đapi* i autosugestiji, nego treba da oslabi i zamre.

U još neobjavljenim dijelovima ovih pisama nastojao sam da razjasnim s raznih strana kako se nepoželjni niski oblici mističkog zanosa ili "transa" osnivaju na ugodajnim stanjima koja su, ako me ne vara vlastito iskustvo, neposredni fiziološki učinak pažljivog disanja. (Izraz "trans" je potpuno neadekvatan za buddhistički ideal bistrenja budne svijesti i isključenja svih moralnih i materijalnih utjecaja u kontemplaciji, iako se tim lingvistički i psihološki neadekvatnim terminom najčešće prevodi i riječ *đhanam*, osobito u tvrdokornoj engleskoj tradiciji.) U predviđenim granicama, određenim konačnom svrhom kontemplativne umjetnosti, taj neminovni stadij polaznih ugodaja nastojim što bolje kanalizovati uz djelomičnu pomoć repetitivnog mišljenja tako da u početku usmjerim vježbe što povoljnije. I to je, dakle, jedna mogućnost korištenja smetnji za njihovo odstranjivanje. S vremenom se smetnje postepeno smanjuju (u mojem slučaju to je smanjenje postalo primjetno upravo u početnom dijelu vježbi), a to dopušta pojednostavljenje i napuštanje takvih pomoćnih sredstava za prethodno stvaranje ugodajne atmosfere. Uvidio sam dosta rano da bi bilo kakve "ritualne" pripreme, među kojima je *đapah* nadomjestak za kršćansku molitvu, djelovale pretežno na smanjenje početne energije u koju se već mogu sigurnije pouzdati.

Ponekad ipak dolazi i do kriza u toku same vježbe, do potrebe da se sačeka "drugi vjetar". Kad god se služim mentalnim pomoćnim sredstvima, nastojim da preliminarnu koncentraciju na ugodaj postignem na način karakterističan za prvi stepen *đhanam*, zatvaranjem kruga misaonih zahvata u svijest, služeći se ponekom Buddhinom izrekom koja je odranije imala snažan utjecaj na moj misaoni razvoj u ovom smjeru. Prve pola godine služio sam se redovno za tu potrebu na početku vježbi prvim dvjema strofama *Dhamma-pade*:

*"Um je preteča svih pojava;
one su umom rukovodene umatvorine.*

*Ko s ispravnim naumom govori i radi,
toga slijedi sreća nerazdvojna kao sjena..."*

U ranijim sam pismima [86] spominjao i "meditaciju o sveopćoj ljubavi" (*metta-bhavana*) kao najpopularniju ideju meditacije i nastojao da razjasnim zašto se njom ne bavim (budući da u ozbiljnom smislu pretpostavlja određena dostignuća *đhanam* određeni stepen moći i sigurnosti "sažete zrake pažnje"). Nezavisno od toga, jedan od pjesničkih tekstova koji na mene djeluje kao najarhaičniji u starobuddhističkoj poeziji, jeste *Metta-suttam*. Kad mi je svjesno ponavljanje, makar i kratkih stihova u mislima, postalo smetnja za prelaz u apstraktnije stanje za kojim težim, prve riječi ovoga teksta učinile su mi se korisnije. Njima se još uvijek služim ponekad da pažnju odvratim od tvrdokornih smetnji. Njihovo ponavljanje ne vršim verbalno, nego se njima služim kao vizuelnim upozorenjem samome sebi:

*"Šta treba da izvrši onaj ko je vješt u dobru,
ko je revan na tom putu smirenja. . ."*

Spominjao sam u ranijim pismima kako svoje misli i raspoloženja uvijek najprije nastojim da priberem na svoj pustinjački otočić, odsječen od svijeta, da zaoštrim tačku svoga "sada i ovdje". Gornji mi stihovi u tome ponekad pomažu pretvarajući se u zorn usliku puteljka koji od zaokreta kod zdenca vodi do moje kolibe i dalje, oko skupine bambusa do obale jezera u pozadini. U istom tekstu nalazi se i stih: "*sabbe satta bhavantu sukhitatta*" ("neka sva bića budu sretna"), prvi Buddhin stih koji sam u životu čuo i naučio, pred mnogo godina, u ratnim vremenima.

Konačno, u moj "obred" ulazi i jedna magična formula, neortodoksna, tibetanskog porijekla: "*Om mani padme hum*". ("*Mani padme*" znači "dragulj u lotosu". Prvi i zadnji slog su onomatopoetski.) Ta izreka ne spada u istu skupinu pripremljenih i zaštitnih misli. Ona je akustički uskladen s naponom kasnijeg oblikovanja cjeline vježbe, s ugođajem vrhunca koji vježba može da dosegne u povoljnom slučaju postepenim uzdizanjem i spuštanjem podloge daha na ključne tačke i razine, uslovljene pretpostavkama indijskog fiziološkog sistema *kundalini yoge*. Da to razjasnim, bit će potrebno da se u posebnom odlomku osvrnem na mehanizam vježbe disanja u cjelini.

Od ovih sredstava koja služe stvaranju i reguliranju ugođaja, razlikujem sredstva repetitivnog mišljenja u užem smislu. Njih upotrebljavam u toku same vježbe, nastojeći da ih svedem na minimum. U šablonizovanoj komentarskoj književnosti *thera-vado* buddhizma, problem

suzbijanja početnih smetnji stvaranjem ritma repetitivnog mišljenja određen je suviše prozaično. Spominje se jedino stvaranje ritmičkih jedinica brojanjem udisaja i izdisaja. U današnjim okolnostima često se događa da zbog toga ostane zanemaren bitan zadatak odmjeravanja i jasnog formiranja jedinica svake vježbe, a bez toga je teško zamisliti dobar i normalan početak. Mjesto izrazitim, verbalnim odbrojanjem jedinica, ja se radije služim po potrebi jednom jedinom autosugestivnom rječju. To je preko godinu dana bila pali riječ *khanti*, čije sam značenje zaokružio na ideju "strpljive smirenosti". Početkom druge godine zamijenio sam taj izraz (koji, naravno, ponavljam samo u mislima) drugim koji izriče jednostavno krajnji cilj mojih napora: *tunhi*, doslovno "tiho" (*tunhi-bhavo* je "šutnja" ili "umuklost"; predodžbena pozadina riječi "šutnja" nije posve ista kao u našem jeziku; šutnja se identifikuje s utihnućem).

Stup pažnje - usredotočenost na disanje

"U to sam doba provodio najveći dio vremena u zadubljenju usredotočenom na udisanje i izdisanje. U tom se stanju ne zamaraju ni tijelo ni oči. Tako mi je duh bio slobodan od loših utjecaja". -- "To zadubljenje usredotočeno na disanje dovodi onoga ko ga njeguje do smirenja, do uzvišenosti, blagosti i sreće. Ono neposredno izaziva iščezavanje svih loših misli i smiruje duh."

Samyutta-nikayo, 54, 8-9

U usredotočenju pažnje na udisanje i izdisanje ritam se na početku redovno uspostavlja brojanjem dahova. Tako usklađene jedinice ili stavci odgovaraju, u mojim predodžbama, rečenicama u gramatičkim vježbama za učenje stranih jezika. Buddha je tu vještinu usporedio sa zanatom kovanja i oštrenja strijela (*Dhamma-padam*, 33). Pošto je moje disanje po prirodi polagano, a pamćenje sporo, uspostavio sam ritmičke jedinice od pet udisaja-i-izdisaja. Kao pri prevođenju rečenica u gramatici, tako je i ovdje prvo pravilo preciznost. Pri tom primjenjujem dva kriterija:

1. Jedinice koje nisu ispravne, tj. potpuno ravnomjerne i popraćene nerascijepljenom pažnjom, ne priznajem. Ovaj kriterij mogao sam da pooštrim i usavršim tek nakon dužeg vremena. U početku sam pri otklanjanju grubljih i nestalnih smetnji morao da se zadovoljim ravnomjernošću ugodajno ustaljene svijesti i nemijenjanjem intenziteta pažnje, nevršenjem novih predodžbenih

zahvata u toku pojedinog stavka. I nakon relativnog poboljšanja rada prema tom kriteriju tokom vremena, ostaje još uvijek česta pojava da se u toku jednog stavka pažnja zaoštrava i bistri.

2. U tom povoljnom slučaju primjenjujem drugi kriterij i produžavam trajanje stavka nekada za polovicu, obično od pet na sedam, a po mogućnosti i podvostručavam, odnosno ponavljam jedinicu ne ubrajajući prvu polovicu. To zavisi od osjećaja napona pažnje.

Brojanje postaje nemoguće najprije u najvišim dostignućima kad dah privremeno zastaje. I fiziološko stanje u tim razmacima, s razvojem vještine, može da bude više ili manje savršeno. Kad dah postane neprimjetan u nozdrvama, pažnja nekada biva privučena na otkucaje srca, ili bila u bilo kojem dijelu tijela. U drugim slučajevima, koji s vremenom postaju sve češći, pažnja ostaje usredotočena na onome što sam pokušao da nazovem paslikom daha, a sastoji se u postepenom stišavanju kretanja ošiti (koja u tim razmacima najčešće mijenja "šablonu" ritmičke jedinice), ali može da se zadrži i u plućima, gdje se dalje osjeća kao neke vrste umjetno disanje, trajnija pojava u vezi s istančanjem daha. Naravno da i sve te nuspojave daha mogu potpuno da zamru i da se nakon stanke od blizu jedne minute opet vrlo polagano obnove kao što su se i zaustavile, ako je pažnja potpuno postojana.

Prestanak brojanja trebalo bi da dode u obzir tek s ustaljenošću pojave koja se stručno naziva "kontakt" ili povezanost (*anubandhana*). To je stvaranje određenog automatizma u toku ritmičkih jedinica čija šablona ostaje duže vremena nepromijenjena. Jednostavno rečeno, ali vrlo teško dosežno, radi se o ustaljenosti daha. Shvatio sam dosta rano da je to strukturna pojava koju nema smisla forsirati. Vježbanje pažnje na ovom području je učenje vještine rukovanja uzdama, a vještina aurige (to arhaisko plemstvo kočijaša!) ne sastoji se u tome da upokori konje da kasaju ravnomjerno i bez zauzdavanja ma kakav da je put pred njima, nego da najprije ovlada uzdama i da sam sigurno podešava njihov kas prema stanju puta kojim se kreće i umjesnoj brzini koju želi postići. Rečeno bez metafore, najprije se nameće potreba za osnovnim upoznavanjem strukture daha u prirodnoj raznovrsnosti njegovih ritmova. To je u buddhizmu zanemareno, a u *yogi* mehanizirano fizičkim šablonama. Kao i u mnogim drugim slučajevima gdje je praksa zaboravljena, a ostala je samo formula, krajnji cilj se redovno stavlja na početak.

U mojem slučaju, do prvih pojava uspostave kontakta došlo je tek u toku druge godine strpljivog vježbanja, pa su mi opažanja na tom području još prilično nesigurna. Pretpostavljam sam da ću spomenutim predužavanjem i zaoštavanjem uspješnih jedinica vježbe postići

prirodan prelaz iz *staccata* u *legato* među stavcima od pet udisaja-i-izdisaja. U praksi bi se razlika mogla bolje usporediti s tehnikom klavira i tehnikom orgulja. Ranije vježbe u povezivanju "skala" su mi sigurno pomogle, ali prelaz je kao i u svim uspjesima na ovom području bio nagao i neočekivan skok izvan mojih namjera i napora. Kao da mi je neko istrгнуo uzde iz ruku i podbo konje, osetio sam da mi je dah reguliran izvana i da je početni zahvat naravno suviše grub i snažan, izvan moje mogućnosti da ga zaustavim. Psihološki se radilo očito o pojavi da pažnja više nije morala da podstiče dah, nego se pojava disanja iznenada osamostalila pred mojim očima, a pažnja i svijest su se odjednom našle u poteškoći da slijede ubrzani tok zbivanja koji je nesmetano nastavio da se odvija pred njima. Čini mi se da je to bio autentičan doživljaj tipičnog raskoraka između prirodnog zbivanja i misaonog ovladavanja tim zbivanjem. Pažnja je napustila zadatak podsticanja i trebalo je da se prilagodi zadatku pasivnog slijeđenja i motrenja.

Odavno sam primijetio da mijenjanje vrste, šablone ili registra disanja, koje nikada nisam preduzimao namjerno, nije tek pojava umora i nemira daha nedovoljno obuzdanog pažnjom, nego da i ta pojava slijedi određeni smjer kretanja koji bih nazvao sintaktičkom strukturom ranije spomenutog raspona vježbe u cjelini. Pokušat ću da nešto tačnije razjasnim šta nazivam "šablonom" disanja, koju uvijek razlikujem od popratnog intenziteta daha.

Prema ranije spomenutim utiscima, model ili šablona daha se formira u ošiti. I kratko i dugo disanje, a i disanje s namjernim stankama između udisaja i izdisaja (u *yogi*) redovno je "dvotaktno". Udisaj kao i izdisaj ostaju kontinuirana cjelina. Trebalo mi je dosta vremena da shvatim odstupanje od tog pravila koje se povremeno javlja samo od sebe s usporenjem disanja. Kontinuitet se prelama na uzlaznom i na silaznom dijelu. Tako udisaj-i-izdisaj postaje četvorotaktan, a nekada i višetaktan. Tek koncentracija na ošit mi je razjasnila da se tu zbiva oblikovanje i preoblikovanje šablona. Promjena intenziteta i brzine daha ne mijenja nužno šablonu. Šablone koje najizrazitije zapažamo pri normalnom disanju jesu sa uporištem u jednoj tački dijafragme i sa difuznim uporištem u pobočnim dijelovima pluća -- disanje u dubinu i disanje u širinu. Do zamjećivanja ili svjesne potrebe za mijenjanjem šablone dovodi nas često nesklad rada respiracionih i probavnih organa (npr. kretanje ili nezgodan položaj tijela u mirovanju poslije jela). Osobito u prijepodnevnim vježbama poslije doručka, događa mi se da mi postane doživljajno jasna cijela površina stomaka i povoljna ili nepovoljna mjesta pritiska daha na njega. U slučaju smetnje treba stvoriti šablonu lakšeg difuznog uporišta daha u pobočnim dijelovima pluća. Uzdizanje uporišta daha u područje srca i dalji potisak prema glavi pretpostavlja prethodno postepeno grčenje ne samo nižih respiracionih dijelova nego i središnjeg dijela probavnih organa, koje postaje vidljivo na površini trbuha. Brzina i sprost

daha nisu nužno uslovljeni intenzitetom kao u slučajevima gdje se te pojave izazovu užurbanošću u hodu ili drugom vrstom organskog uzbuđenja ili, obratno, distenzije. U mojim eksperimentalnim uslovima plitak dah zna biti vrlo intenzivan pri disanju vrhovima pluća uz koncentraciju pažnje u području grla (na štitnu žlijezdu), dok se pomjeranjem žarišta pažnje u raspon između očiju taj intenzitet neposredno smanjuje. Kočenje uporišta iznad područja ošiti pri postepenom podizanju razine disanja prema području srca ili grla otežava duže održavanje daha na tim razinama, a i naknadnu postepenost spuštanja uporišne razine koju također treba postići postepenom vježbom.

Takva podešavanja daha su u vezi sa sintaktičkom strukturom ili rasponom cjeline u pojedinoj vježbi. Ta struktura cjeline tokom uvježbavanja poprima sve jasnije oblik tipične krivulje psihofizičkih doživljaja.

Strukturiranje cjeline nije proizvoljno. Doživljajni uspon i spuštanje stranama te krivulje nisu neposredno određeni ni šablonom ni intenzitetom daha, nego trećim činiocem mijenjanjem razina ili registara disanja. Te promjene razine određenim slijedom uspostavlja, unutrašnjom nuždom koncentracije pažnje na disanje, snaga istovremenog potiska i pritiska, mehanizam kompresije daha. Zato se u jednoj od burmanskim metoda koju koristim u određenim slučajevima kad je potrebno pojačanje intenziteta disanja da bi se pojačao intenzitet pažnje, u Sun-lun metodi, ističe da udisanje treba da se vrši uz osjećaj tlaka "kao pri punjenju siringe", a izdisanje treba da bude uvijek potpuno i nešto ubrzano.

Karakteristično je iskustvo da uspon i spuštanje spomenutom krivuljom, za koju je bitno da je strukturirana stepenasto, nisu monotoni. Razlog su tome popratni ugođaji I koji su vezani za svaku mijenu i vrstu daha (a njih ima bezbroj, i nije svrha mijenjanja šablona da se one reduciraju na mehanički minimum, a vjerojatno to ne bi bilo nikada ni moguće). Postoje razne mogućnosti skokova i padova u mijenama registra, na koje ću moći da se pobliže osvrnem tek na temelju određenih fizioloških pretpostavki *kundalini yoge*, tradicionalnog indijskog fiziološkog sistema, prema čijim kriterijima se predodžbeno orijentiram u ovom prikazu.

Mjesto namjernog mijenjanja ili preoblikovanja šablone disanja u cilju pojačavanja pažnje i odstranjenja psihičkih smetnji, primjenjujem radije još dva pravila Sun-lun metode koja želim posebno da spomenem:

1. Nagao prekid daha. "Kao kad udijevamo iglu u konac" ili vršimo koji drugi vrlo precizan

posao, dah se prekida instinktivno u naglom aktu sažimanja pažnje. Tim se zahvatom smetnja uvijek neposredno isključuje.

2. Prednost snažnog i širokog disanja. Ovo je redovno iskustvo pri spomenutom prelazu na osamostaljeno vezivanje ili "kontakt" ritmičkih cjelina o kojemu je ranije bilo riječi. U analizu te tehnike kojoj Sun-lun pridaje veliku važnost ne mogu ovdje dalje zalaziti. Želim da dodam jedino koristan savjet Sun-luna da se svaka vježba nastoji završiti određenim brojem stavaka snažnog disanja (Sun-lun preporučuje 50 udisaja-i-izdisaja) i onda kad se osjećamo iscrpljeni i kad je nemoguće dalje nastaviti normalan sabran rad. Isti savjet važi i za početak vježbe, osobito kad pažnja na početku nije dovoljno sabrana.

Rezimirajući elemente disanja na koje je potrebno obratiti pažnju u vježbama ove vrste, želim da istaknem relativnu funkcionalnu posebnost šablona, intenziteta i razine ili registra daha u sintaktičkoj cjelini vježbe.

Upute o praktičnom sprovođenju vježbi potječu iz vrlo rane komentarske razrade metoda. Savremeni dogmatičari su se, uz nekoliko drugih pojedinosti, zakvačili za pitanje o tački u respiracionom traktu na koju je dozvoljeno usredotočiti pažnju i o ostalim tačkama čije korištenje u praksi smatraju heretičnim. Do toga je spora došlo zato što najpoznatija savremena burmanska škola preporučuje koncentraciju na osjetne dodire u ošiti. Cejlonski dogmatičari nalaze da se u komentarima, koji su se od starine sačuvali jedino ovdje (gdje su pred opasnošću od progona zapisani i skriveni još prije naše ere), govori jedino o rubu nozdrva, a koncentraciju na ošit smatraju herezom preuzetom iz indijskih, moralno nečistih, tantričkih sistema, čiji su utjecaju rano prodrli u *mahayanam* buddhizam (osobito tibetanski). Prema slijedećem citatu iz *Visuddhi-magge* (VIII, 197, 171-2), koji najbolje odgovara mojim mogućnostima, struktura vježbe se razjašnjava trovršnošću zadatka: 1. motrenje daha pri udisanju i izdisanju, 2. razlikovanje triju dijelova procesa u respiracionim organima -- početak, sredina i kraj, 3. duhovna vježba (sažetost svijesti):

"Pri udisanju je vrh nosa početak, srce sredina, a pupak kraj" respiracionih organa. (Pri izdisanju je redoslijed obrnut.) -- "Tako shvaćajući i opažajući početak, sredinu i kraj, isposnik se vježba u udisanju i izdisanju svjesno i znalački... Za jednoga je isposnika početak procesa disanja jasan u tančine, dok sredina i kraj nisu. Drugome je jasna sredina, a početak i kraj nisu. Trećemu je jasan kraj, a početak i sredina nisu. On je sposoban da se ustali samo na kraju, a početak i sredina mu izazivaju smetnje. Nekome su, međutim, svi stadiji jasni, sposoban je da njima

ovlada, pa ne nailazi nigdje na smetnju. Ističući da treba steći sposobnost ovoga posljednjega, Buddho je rekao da treba vježbati udisanje i izdisanje osjećajući pri tome cijeli (respiracioni) trakt."

Iz prvobitnog Buddhinog teksta (osobito iz govora posvećenog isključivo temi koncentracije na udisanje i izdisanje, *Anapana-sati-sutram*, M. 118) proizlazi da je najспособniji onaj učenik kome su stalno, jednako i ravnomjerno jasna sva tri dijela procesa udisanja i izdisanja i koji je na taj način svjestan cijeloga respiracionog trakta. Ipak se već u komentaru koji to ističe i koji ovdje citiram osjeća sklonost ka užem vezivanju pažnje upravo na rub nozdrva, dok se "slijeđenje daha" u unutrašnjost respiracionog trakta ili "izvan njega" (!) smatra nesavršenstvom ili izvorom smetnji. Opravdanost tog savjeta je u osnovi jasna. Kad god osjetim da mi komplicirana šablona daha zanosi pažnju ili izaziva osjetan tjelesni napor, ili čak da dah počinje da pokreće tijelo mjesto da tijelo u potpuno mirnom stanju vlada dahom -- u svim tim slučajevima povlačim pažnju na rub nozdrva s bilo koje druge tačke na kojoj dodirni osjet može biti intenzivniji, ili presijecam dah da bih zaustavio nepoželjne kretnje. Karakteristično je upravo s obzirom na te vrste poteškoća da u savremenoj praksi nailazimo na metode koje su dovoljno poznate po uspješnosti, gdje se za sužavanje pažnje preporučuju drugi kriteriji i druga područja, upravo mjesto krajnje tačke do koje dah doseže, ošit. Iz obrazloženja te metode (Mahasi Sayadaw) može se dovoljno jasno shvatiti uviđanje prednosti područja u kojem se zapravo formiraju šablone daha, a to je ujedno i područje iz kojeg proizlaze neposredne organske smetnje. Pokušao sam primijeniti tu metodu i još se uvijek njom služim u određenim slučajevima. To su osobito slučajevi dobro zamijećeni i opisani u ranim komentarima, gdje dah zastaje sam od sebe i gdje ga nije moguće slijediti na rubu nozdrva. To je u svakom slučaju povoljna pojava i svi se slažu da treba strpljivo čekati dok se dah sam od sebe obnovi. Ipak, u tom stanju redovno postaje vrlo zorna činjenica da se kretanje respiracionog trakta nastavlja i kad osjetno strujanje uzduha prestane. Takvo smanjenje i povremeno dokidanje osjeta daha na nozdrvama pojačava intenzitet doživljaja drugih dijelova respiracionog trakta, kao što (prema Schopenhauerovoj analogiji) u noćnoj tišini čujemo šum izvora ili žubor potoka koji je po danu bio neprimjetan. [87]

Prema burmanskoj metodi Mahasi Sayadaw, vježbanje koncentracije u početku i nije moguće drukčije nego da se svakoj pojavi, koja se organski ili iz sjećanja nametne pažnji, pokloni potpuna sabranost, da se predmet smetnje trenutačno pretvori u predmet kontemplacije, a to znači da se njegovo djelovanje najprije svede na čisto zorno uviđanje (*vipassana*, grčki *eidos*) bez rasuđivanja i zauzimanja moralnih stavova. Smetnja se na taj način sama odstranjuje.

Ipak sam odustao od namjere da koncentraciju na ošit razvijem kao isključivu i prvenstvenu metodu. Razlog nije samo teže postizanje jasnog zahvaćanja i održavanja "znaka" pažnje, osobito u početku. Nesumnjivo veća obuzetost pažnje na taj način mogla bi biti jedino od koristi. Važniji je razlog da kretanje ošiti mogu pažljivije da motrim ako mi žarište pažnje nije u samom tom području, nego možda na suprotnom kraju, odakle imam potpuniji pregled cijelog toka. Koncentracija pažnje u neposrednom području suviše lako dovodi do nepoželjnog i instinktivnog pojačanja rada organa. S tim iskustvom nametnulo mi se ponovno pitanje gdje treba da postavim žarište pažnje pri posmatranju procesa u određenim dijelovima organizma. Psihološka je zabluda "zdravog" ali neiskusnog razuma da žarište pažnje *doživljajno* mora da bude upravo u tački koja se promatra. Uvidio sam konačno da ključ za razjašnjenje ovoga doživljajnog problema mogu naći jedino u fiziologiji *kundaliniyoge*.

Iz tako određenog žarišta pažnje promatram u svojim vježbama proces disanja u cjelini, zaustavljajući se na dijelovima tamo gdje se dah zaustavi ili uspostavi privremeno uporište, a kad pažnja pri tome počne da se gubi, sažimam je uvijek na polaznu tačku, rub nozdrva, što bolje mogu. Više od toga za sada u sažimanju zrake pažnje ne mogu postići. Pri tome nastojim da zadržim vrstu daha i područje

disanja što sažetije kroz veći broj jedinica vježbe da bih postigao ne samo što bolju vrstu daha nego i njegovo smirenje ili barem složene istančanije ritmove bez naglih prelaza i prekida.

Odmjeravanje jedinica smatram neophodnim poslom, iako početnici obično pri tome nailaze na razne smetnje, najčešće zbog nedostatne prilagodljivosti fantazije, dok ne razviju naviku prilagodavanja svojim individualnim sposobnostima i sklonostima u ritmu života. Želim da posvetim ponovno pažnju tome pitanju i zato što i kod "modernih" teoretičara buddhističke meditacije nailazim na psihološki otpor i nesklonost prema opasnosti "mehanizovanja" rada. Komentari, bez i malo fantazije, spominju samo bukvalno brojanje, obično do pet ili do deset. Ja brojanje vršim prstima. Time odstranjujem verbalno brojanje (opetovanje imena brojeva), a i strogu zavisnost odmjeravanja jedinica takvim mehaničkim mjerilom. Osnovni stavak od pet jedinica (udisaja-i-izdisaja) bilježim pomicanjem jednog prsta desne ruke. Nakon ispunjenih pet mjera desne ruke, bilježim tu veću cjelinu od pet manjih ciklusa kao jedan veći ciklus pomicanjem prsta lijeve ruke, dok desnom rukom počinjem novo brojanje. Na taj način *mogu* da pratim cjeline do 25 manjih ciklusa ili 125 osnovnih jedinica. U vježbi od približno jednog sata u toku druge godine postižem obično 50-60 stavaka po pet udisaja-i-izdisaja. U tom vremenskom

razmaku dolazi i do ranije spomenutih prekida u kojima brojanje prestaje, ali mi znatno više vremena oduzima produžavanje ili opetovanje pojedinih stavaka za koje osjećam da ih mogu bolje zaoštriti. Postupak brojanja čini mi se važan upravo zbog tog vrlo pažljivog uočavanja mogućnosti zaoštavanja ili produžavanja zaoštrenosti koju postižem. Što se tiče brojanja većih ciklusa, u njihovu je umjesnost opravdano sumnjati. Ne odričem se ni toga zato što mi to donekle pomaže da održim osjećaj raspona cjelovite strukture i doživljajne krivulje koju sam spomenuo, i da održim svijest o slijedu njenih faza. Taj slijed može biti brži ili sporiji, ali je ipak uvijek u stanovitoj ovisnosti od cjeline koja se na neki način predosjeća već početkom vježbe -- ali ne prije početka; prvi je ugođaj uvijek potpuno nepredvidiv kao i motiv sna prije usnivanja. Prebrzi uspon u početnim fazama čini mi se relativno lako ostvariv, ali nepoželjan. Još upornije nastojim spriječiti nagli "pad vjetra a silaznom dijelu. Vrlo mi je korisna bila napomena u Nyanaponikinoj knjizi (spomenutoj ranije) da je u ovom posljednjem slučaju korisno pričekati na "drugi vjetar".

Fiziologija kundalini-yoge

Pod *kundalini-yogom* razumijevam specifičnu fiziološku teoriju čiju potpunu razradu u indijskim sistemima *yoge* nalazimo tek u kasnijoj književnosti srednjega vijeka. U proučavanju tog fiziološkog sistema apstrahiram se potpuno od njegove praktične primjene u tehnici *hatha-yoge* i *rađa-yoge*, a isto tako i od svih vrsta "tantrizma", kako hinduističkog tako i buddhističkog (u tibetanskim *mahayanam* školama).

Naziv *kundalini* se upotrebljava u toj indijskoj psihofiziologiji za simbol zmije koja se spiralno "ovija" oko živčanog sistema kičmene moždine i aktivizira ga "životnim dahovima" (*pranah*), polazeći od "korijena" (*mula-dharam*) životne energije tog sistema pri dnu kičmene moždine, u žarištu primitivnog sloja te energije, a to je seksualni poriv. Isticanje seksualnog korijena svih životnih "moći" (*šaktih*) i naknadna ideja o njihovoj sublimaciji putem *yoge*, postaje u srednjem vijeku nerazdvojna veza tantričkog sistema *yoge* sa kultom boga Šive (šaivism je kult muškog spolnog organa), indijskom prareligijom koja je i danas, ako ne isključivi, a ono osnovni kult skoro svih indijskih vjernika. Podređena vrsta toga kulta je kult "Božanske majke" (Kali ili Durga u današnjoj Indiji). Iz istog je izvora potekao i maloazijski kult helenskih misterija, koji je uvijek bio i ostao iste prirode. Heleni koji su prvi došli u Indiju (još prije Aleksandra Velikog) identifikovali su na prvi pogled stvarnu religiju Indijaca (koja je uvijek bila i ostala neprijateljska

prema "arijskoj" religiji Veda), kult Šive, sa Dionizovim kultom u svojoj domovini.

U opširnijoj, još neobjavljenoj razradi ove teme spomenuo sam da se u osnovnim *Yoga-sutrama* Patabđalijevog sistema [88] ističu psihičke funkcije centara smještenih u područjima pupka (središte koje upravlja radom unutrašnjih organa), srca (središte duhovnih i umnih, doslovno "mentalnih" sposobnosti, koje Buddha naziva "čulom razuma", *mano-dhatu*) i tjemnog šava lubanje ("Brahmin otvor" ili veza s nadfizičkom prirodom duha). Kasnija je tendencija u razrađenom sistemu *kundalini-yoge* da se broj tih energetskih žarišta ograniči na 6-8: tri u trbušnom području, tri u području glave i jedno u području srca. Dva središta ispod ošiti ili "solarnog kompleksa" često se svode na jedno. Ta se središta nazivaju "točkovi" (*čakram*). Naziv "lotosovi cvjetovi" vjerojatno je kasnije prevladao u tantričkoj mistici, iako ih spominje već Buddha u simboličkom opisu trećeg stepena *đhanam*. Točkovi se razlikuju po broju "prečaka", odnosno lotosi se razlikuju po broju latica u cvjetnoj metafori.

U modernim interpretacijama postoji skoro potpuna saglasnost da se radi o analogiji sa ganglijskim centrima u području kičmene moždine i mozga. Ti su centri svrstani duž dinamički i organski shvaćenog analogona Eskulapovu štapu omotanom dvjema zmijama. Taj je središnji stup u indijskoj fiziologiji šupalj, pa se zato naziva *sušumna*, izrazom koji se izvodi iz osnove *šunyam*, "prazan". Dvije zmije koje se oko njega omataju zovu se *ida* i *pingala*. One su *nadi* ili živčane "niti", o kojima govori već jedna od najstarijih *upanišadi*, Kaušitaki, gdje se spominju tisuće tih "niti" mikroskopske finoće i raznih boja životnih fluida koji njima kruže.

Moderna fiziološka psihologija svodi na smirujuće i uzbuđujuće djelovanje *nervus vagusa* i *sympathicus*, čije je ishodište *medulla oblongata*, ravnotežu čuvstvenog, a time i psihičkog života uopće. Od njihove uskladenosti zavisi ravnomjeren rad srca, a središta njihova djelovanja nisu samo u mozgu nego i neposredno u području srca. (Usp. W. Wundt, *Grundriss der Psychologie*, 7, 10-10a.)

Moderni historičar staroindijskih prirodoznanstvenih teorija B. Seal (prof. univerziteta u Calcutti početkom 20. stoljeća), u prikazu 14 glavnih živčanih vodova ili *nadi*, opisuje tri središnja, o kojima je ovdje riječ, ovako: "1. *Sušumna*, u središnjem kanalu kičmene moždine. 2. *Ida*, lijevi vod simpatičkog sistema, proteže se od podnožja lijeve nozdrve do lijevog bubrega u obliku napetog luka. 3. *Pingala*, odgovarajući vod na desnoj strani..." Važno je dodati, u vezi sa spomenutom analogijom funkcija, da se *ida* uvijek dovodi u vezu sa Mjesecom (fiziološko područje *medullae oblongatae*), a *pingala* sa Suncem (*plexus solaris* u trbušnom području) i da

se na toj osnovi tumače "negativne i pozitivne faze u opticaju energije".

Prema opisu koji ovdje slijedim, duž *sušumne* i unutar spiralnog opticaja životne energije kroz *idu* i *pingalu* smješteno je šest "točkova" (*ćakram*) unutar fizičkog organizma dok je sedmi, najviši, *sahasraram* ili lotos sa hiljadu latica, neke vrste aureola iznad glave. Slijedeći opis osniva se na Šri Aurobindovoj interpretaciji *yoge*. (Vidi njegovo glavno djelo *On Yoga* i kratak prikaz njegova učenika, M. N. Pandit, *Kundalini yoga*.)

1. Najniže središte na dnu kičme (*mula-dharam*, "podloga korijena") je "lotos sa četiri latice". On upravlja djelatnošću fizičkih organa na automatskoj, refleksivnoj i podsvjesnoj osnovi.
2. Iznad njega, u području ispod pupka je *svadhišthanam*, središte koje upravlja nagonskim životom i nižim strastima. To je "lotos sa šest latica".
3. Iznad pupka je glavno središte nižeg, trbušnog, dijela organizma, *manipurah*, "lotos sa deset latica". On upravlja voljom i svjesnom čuvstvenom djelatnošću. To je središte "volje za vlašću".
4. U području srca je *anahatam*, "lotos sa dvanaest latica", žarište moralnih i spiritualnih čuvstava i stremljenja.
5. U području grla je *višuddham* ili središte "pročišćenja", "lotos sa šesnaest latica". On upravlja funkcijama izražavanja, prvenstveno govornog.
6. U čeonom području glave, malo iznad sredine raspona između očiju, je *ađna*; "lotos sa dvije latice", koji je žarište "unutrašnje misli, unutrašnjeg uviđanja i unutrašnje volje". To je veza između viših sfera duha i razuma usmjerenog prema vanjskom svijetu.
7. Gore spomenuti najviši centar *sahasraram*, "lotos sa hiljadu latica", žarište je "intuitivne misli" u smislu vidovitosti, a po svom drugom imenu, *šunyam*, ujedno je i područje ništavila i doživljaja "praznine", smirenja i šutnje, najviše područje do kojeg se, osobito u buddhističkoj kontemplaciji, uzdiže meditativni duh.

Jasno je da se u cijelom psihofiziološkom sistemu *kundalini-yoge* radi o aktiviranju i ojačavanju parapsiitičkih potencijala životnih energija, a ne o jednostavnom razjašnjavanju normalnog djelovanja ganglionskih centara u živčanom sistemu organizma. Ipak se uvijek ponovno ističe da svakom od tih središta ili žarišta u "istančanom tijelu" (*sukšma-šariram*) odgovara određeni

ganglijski čvor, odn. centar u mozgu, u fizičkom ("grubom") tijelu. "Koncentracijom na ta mjesta moguće je vršiti pritisak na *ćakre* ili lotose u njihovoj nutрини i tako postepeno otvoriti pristup na njihove razine svijesti i zavladata snagama i prirodnim moćima njihova bića." (M. P. Pandit, *Studies in the Tantras and the Veda*, str. 80, izd. Ganesh, Madras, 1964.)

Kako se to događa? Kompresija *prane* ili energije "životnih dahova" i njeno "pretakanje" *iz ide* i *pingale* u kanal *sušumne* potiskuje i izaziva "zmiju" (*kundali*) smotanu pri dnu kičme da se počne odmotavari i uzdizati. U uspješnom slučaju taj se doživljaj prodora *kundalini* energije redovno opisuje kao šok popraćen intenzivnom toplinom u kičmi, zaglušnim šumom i zvukovima u ušima i bljeskom svjetlosti. Prije toga, a i kasnije, javljaju se postepeni i djelomični doživljaji blažeg nadraživanja pojedinih od opisanih središta.

Doživljaj stepenitosti u odvijanju ranije ocrtane psihofizičke krivulje cjelovite strukture vježbi kontemplacije vezan je upravo za uzdizanje razine ili glavnih registara u uporištu daha od jednog do drugog središta ili žarišta o kojima je ovdje riječ. Ti se skokovi zbivaju i treba da se zbivaju potpuno spontano, a brzina i raspon skoka nisu uvijek ni isti ni ravnomjerni, nego zavise od snaga specifičnih ugođaja s kojima su neminovno povezani. Namjerno, predodžbeno izazivanje tih ugođaja može da djeluje, prema mojem iskustvu, jedino kao smetnja.

Pokušat ću da razjasnim zavisnost mističkog doživljaja od slijeda fizioloških "pritisaka na *ćakre*" vrlo neposrednim opisom te tradicionalne metode koji nalazim kod Šri Ramakrišne, najsnažnijeg indijskog mistika u 19. vijeku:

"Jedanput je ovamo došao jedan *sadhu* iz Rišikeša. On mi je rekao: 'Postoji pet vrsta samadhi (ekstatičkog zadubljenja). Koliko ja mogu da vidim, Vi imate iskustva sa svim tim vrstama. U tim stanjima *samadhi* čovjek doživljava duhovnu struju kao kretanje mrava, ribe, majmuna, ptice i zmije.' -- Gdjekada se duhovna struja uzdiže kroz kičmu", nastavlja Ramakrišna, "puzeći kao mrav. Gdjekada, u samadhi, duša radosno pliva u oceanu božanske ekstaze kao riba. Gdjekada, kad ležim na boku, osjetim duhovnu struju kako me gura kao majmun i veselo se igra sa mnom. Ja ostajem miran, ali ta struja kao majmun skoči jednim mahom i dosegne *sahasraru*. Zbog toga gdjekada primjećujete kako naglo skočim. Gdjekada se opet duhovna struja uzdiže kao ptica, skaćući s jedne grane na drugu. Mjesto na kojem se zaustavi prži kao vatra. Ona može da skoči od *muladhare* do *svadhišthane*, odatle do srca i tako postepeno do glave. Gdjekada se duhovna struja pokreće kao zmija. Kreće se vijugavo dok ne stigne do glave, a ja tada bivam obuzet stanjem *samadhi*. Duhovna svijest u čovjeku nije probuđena dok se ne

uzdigne *kundalini*." (*The Gospel of Sri Ramakrishna*, Madras, izd. 1964, str. 814.)

Spomenuo sam ranije *mantram* ili mističku formulu "*om mani padme hum*", koja je najpopularnija molitva, ili tačnije invokacija, a još tačnije aspiracija, u tibetanskom buddhizmu. Napomenuo sam da njeno razjašnjenje tradicionalno pretpostavlja predodžbu o *ćakrama kundalini yoge*. Zbog toga se i ja služim gdjekada tom formulom kao sredstvom usklađivanja pažnje na uzlaznom i silaznom dijelu krivulje svojih vježbi, pri njenom vrhu. Na prvi pogled može biti jasno da je fonetski raspored vokala, na kojima je dugi naglasak, silazan. Cijela formula sa svojom jednostavnom intonacijom ima nesumnjivo usklađujuće djelovanje. Pri izgovoru svakog sloga u dugom neprekinutom izdisaju treba pažnju usredotočiti na područje prirodne rezonancije vokala, koje odgovara u silaznom nizu rasporedu *ćakra* ili "lotosovih cvjetova" duž *kundalini*. *Om* treba da odzvanja u gornjem dijelu lubanje, *ma* sasvim izrazito u području očiju, na čiji raspon blagotvorno djeluje, *ni* u grlu, *pad* u području srca kuda se dah naglo spušta iz grla, *me* u "sunčanom pojasu" ošiti, *a hum* u nižem trbušnom području, gdje obuhvaća dve opisane *ćakre*. Pri dovoljno snažnoj intonaciji *hum* je slog koji najdulje traje, do potpunog iscrpljenja daha sa dna pluća.

Još jedna analogija, ili radije reminiscencija na *yogu*, koju nalazim u evropskoj mističkoj književnosti, bila mi je dragocjena zbog srodnosti s vlastitim sklonostima. Engleski historičar Gibbon (*The Decline and the Fall of the Roman Empire*, pogl. 63) citira slijedeću uputu za kontemplaciju koju daje opat jednog manastira na Athosu, u 11. vijeku: "Kad si osamljen u svojoj ćeliji, zatvori vrata i sjedi u ugao. Uzdigni duh nad taštinu prolaznih stvari. Prigni bradu do prsiju, usredotoči pogled i misao na srednji dio trbuha, u područje pupka, i pronađi smještaj srca, gdje je sjedište duše. U početku će ti se sve to činiti tamno i nelagodno, ali ako ostaneš izdržljiv danju i noću, osjetit ćeš neizrecivu sreću. Čim duša razotkrije taj smještaj u srcu, biva obasjana mističkom eteričkom svjetlošću."

Čitalac može da usporedi u prethodnom poglavlju Buddhin simbolički opis doživljajnih stanja na četiri stepena *dhanam*, od doživljaja prvog unutarnjeg strujanja ili "mravaca" do spiralnog kretanja *prane* i do doživljaja cvjetanja raznobojnih lotosa u strujanju svježeg izvora sa dna, sa razjašnjenjem tih simbola u ovom poglavlju.

Beleške

[84] Vidi bibliografiju uz ovo poglavlje. [Natrag]

[85] Usp. Ernst Wood, *Concentration...*, izd. 1962, Adyar, str. 25-26, bilj. 25-26, bilj. [Natrag]

[86] Časopis *Kolo* počeo je u aprilu 1967. da objavljuje izbor tih *Pisama s pustinjačkog otoka*, u koji ciklus spadaju i dijelovi ovog eseja o kontemplaciji. [Natrag]

[87] Schopenhauer, u opširnom eseju *Versuch über das Geistersehen und was damit zusammenhangt (Parerga und Paralipomena, I)*, polazeći od sna, pokušava da uđe u trag fiziološkoj podlozi prapsihičkih doživljaja. Njegova hipoteza bi mogla da razjasni dobrim dijelom i pojave koje ovdje opisujem sa stanovišta fiziologije *kundalini-yoge*. Evo Schopenhauerovog polaznog stanovišta: "Kad zaspimo i kad vanjski utisci postepeno prestanu djelovati, a isto tako i pobude misli u unutrašnjosti *sensoriuma*, počinjemo osjećati one slabe utiske koji prodiru na površinu iz nutrine živčanog žarišta organskog života posrednim putem, a isto tako i svaku sitnu izmjenu u krvotoku kako se održava u sudovima mozga, kao što svijeća počinje da sija kad se smrkne svjetlost dana ili kao što po noći čujemo žubor izvora koji je u dnevnoj buci bio nečujan. Utisci koji su preslabi da djeluju na budni, tj. djelatni mozak, sposobni su, kad se njegova vlastita djelatnost potpuno obustavi, da izazovu lagani podražaj njegovih pojedinih dijelova i predodžbenih snaga u njemu -- kao što harfa ne odzvanja na strani zvuk dok i sama svira, nego tek onda kad je mirno obješena... Tako i slabi odjeci iz radionice organskog života prodiru u senzornu djelatnost mozga kad ta djelatnost počne da tone u apatiju ili joj je već potpuno prepuštena, pa počinju da je lagano pobuđuju, i to neobičnim putem i s druge strane nego što se to dešava u budnom stanju... Jer svi senzorni živci mogu da budu nadraženi isto tako iznutra kao i izvana da proizvedu onu vrstu osjeta koja im je svojstvena." Tako podstaknut "mozak uvijek govori jedino svojim vlastitim jezikom, a to je jezik vezan za predodžbe prostora, vremena i uzročnosti, "pa na taj jezik prevodi i one slabe utiske koji do njih dopiru u snu iz unutrašnjosti" vlastitog organizma, a ne iz vanjskog svijeta, "iako između te dvije vrste utisaka nema skoro nikakve sličnosti... Zato su predodžbe koje nastaju u mozgu tim povodom posve neočekivane i potpuno heterogene i strane pojave prema toku misli kojima je mozak bio prethodno neposredno zaokupljen. . . Slabi odjek (djelatnosti autonomnog živčanog sistema) koji se gubi u sensoriumu u budnom stanju kad je mozak zaokupljen vlastitim poslovima, može da utječe tek potajno i nesvjesno. Tim utjecajem nastaju one promjene ugođaja koje nije moguće razjasniti objektivnim razlozima." (Str. 223-226) [Natrag]

[88] Patandali, *Yoga-sutra*, III, 29, 30 i 32. [Natrag]

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/dhanam2.html

Budizam

Čedomil Veljačić

Uvod -- Predgovor -- Historijski uvod -- Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji -- Buddhini govori o religiji

Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti -- **Đhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I**

Đhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II -- Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja (*đhanam*)

Plodovi isposničkog života -- Jedan sažet prikaz Buddhina učenja -- Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji
O buddhističkoj bibliografiji

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

ASKETSKE PRETPOSTAVKE ISPRAVNOG ZADUBLJENJA (*đhanam*)

Prošlo je blizu deset godina otkad sam se povukao u meditativni pustinjački život u Sri Lanki. Svoju polaznu orijentaciju i prve utiske o buddhističkoj metodi kontemplativnog zadubljenja, *đhanam*, pokušao sam da razjasnim i opišem u prethodna dva poglavlja, napisana prvih godina mog boravka ovdje. Slijedeći je dodatak ograničen na studijsku i bibliografsku nadopunu podataka koje sam u tim prvim prikazima pokušao da obradim. Želim posebno da upozorim da njega duha (*bhavana*) ove vrste nipošto ne isključuje

studijski rad u smislu stroge racionalne discipline mišljenja. Izraz "meditacija" u značenju usvojenom u evropskoj filosofiji (osobito u Descartesovim *Meditationes de prima philosophia* i Husserlovim *Kartezijanskim meditacijama*, koje su bile od ogromne važnosti za moj komparativno-filosofski pristup ovoj cijeloj problematici) odgovara, po mojem shvaćanju, u potpunosti radu na području prvog stepena *đhanam*, a ostaje neophodno sredstvo dopunske njege duha i dalje, u primjeni reduktivne metode (*epohe*) ili "misaone izolacije" (*ćitta-viveko*) meditativnih sadržaja na stepenima kontemplacije koji su unutar iste strukture *đhanam* postepena dalja područja zadubljenja.

1. Ispravan napor (*samma vayamo*) i opuštanje (relaksacija)

U novijim evropskim interpretacijama postalo je teorijski važno pitanje o odnosu kontemplacije uz pojačanu koncentraciju pažnje prema shvaćanjima o opuštanju (relaksaciji) organizma kakvo se primenjuje u savremenoj psihoterapiji, i sve se češće brka s "buddhističkom" ili bilo kakvom drugom "orijentalnom" metodom meditacije. Znatnu odgovornost za tu zbrku snose autori popularnih prikaza autentičnih metoda, ne samo zbog nekompetentnosti *psihofizioloških* opisa nego mnogo češće iz površnosti, bilo dobronamjernog ili zlonamjernog raspravljanja o idejama i metodama s kojima jedva da su upoznati iz vlastite prakse. Neophodnom ozbiljnom praksom se ovdje može priznati jedino trajna svakodnevna i krajnje pedantna primjena tih metoda, praksa koja je postala navika i neophodan regulativ načina života u cjelini, tako da i mala odstupanja od harmoničnog rasporeda dana izazivaju znatne smetnje u ravnoteži smirenog i pažljivošću neophodno *usporenog ritma života*.

Tipično je iskustvo i u najboljim (burmanskim i japanskim zen) meditacionim centrima da kratak trening od nekoliko sedmica, intenzivniji i od normalnih mogućnosti u asketskom životu u samostanima, osobito na potpune strance bez predrasuda djeluje neočekivanom snagom i izaziva neposredne uspješne učinke. Ali nemogućnost održavanja te prenapregnute njege duha dovodi kasnije do naglog gubljenja sposobnosti da se kontemplativni doživljaj obnovi, pa i da mu se osjeća naknadno blagotvorno djelovanje u ponovnom suočenju sa svakodnevnim životom.

Treći dio Buddhina osmerostrukog puta, dio koji se odnosi na "ispravno zadubljenje" (pažnja i sabranost, *sazi, samadhi*) polazi od pretpostavke "ispravnog

napora" (*samma vayamo*). Već bi iz tog naglaska trebalo biti dovoljno jasno da se metode ove vrste ne daju *svesti* na vježbe relaksacije. To, dakako, ne znači da ne postoji određena funkcionalna veza između jedne i druge vrste metoda za smirivanje tijela i za smirivanje duha, ili da se njihova uzajamna primjena nužno isključuje. Taj vrlo teško opisivi, ali važan odnos *nadopunjanja napora i opuštanja* nazvao bih u najširem smislu dijalektičkim usklađivanjem ekstenzivnosti pažnje i intenzivnosti zadubljenja. Drugim riječima, to je sklad živahnosti pažnje koja se, umjesto da ostane prirodno raštrkana, usredotočuje na predodređeni predmet kontemplacije, a taj predmet sabranosti treba da bude odabran među što jednostavnijim *tjelesnim* osjetima (dodira, osobito dodira daha u plućima, i sl.). Izraženo terminologijom *kundalini yoge*, to je svjesno usklađivanje djelovanja *ide i pingale* (*sympathicusa* i *vagusa*) u izrazitoj namjeri pojačavanja i osamostaljivanja njihova djelovanja, a da se time ne poremeti uzajamni sklad. Na fiziološke posljedice mogućih poremetnji bit će potrebno posebno upozoriti u nastavku. Ovdje bih najprije želio da upotpunim što zorniji opis doživljajnog kompleksa.

Terminološka poteškoća je u tome da izrazi *sati*, pažnja [89] i *samadhi*, sabranost ili koncentracija, u doslovnim značenjima koja ne možemo i ne smijemo pokušavati da zaobiđemo ili iskrivimo, ipak ne odgovaraju u modernoj psihološkoj terminologiji onome što prvobitno znače za Indijca. Osobito *samadhi*, posljednji stepen Buddhina osmerostrukog puta, a još izrazitije u Patanđalijevu sistemu *yoge*, isključivo znači doživljajno stanje duhovnog zadubljenja do kojeg nas dovodi *đhanam* (*dhyanam* u *yogi*, gdje je to sedmi, pretposljednji član analognog osmeročlanog puta meditativnog zadubljenja, čiji je posljednji, osmi stepen *samadhi*, krajnje izrazivo dostignuće). Da se taj krajnji doseg izražava riječju koja doslovno znači sabranost, implicitna je konotacija specifičnog i prvobitnog pojma *samadhi*.

Buddhin opis "uspostavljanja pažnje" (*sati-patthanam*) u kontemplaciji glasi:

Otišavši u šumu, ili u podnožju stabla, ili u praznoj prostoriji, isposnik sjedi skrštenih stogu, u uspravnom položaju tijela, s pažnjom uz-postavljenom pred sobom (pari-mukham satim upa-tthapetva).

Riječ *pari-mukham* znači još doslovnije "sučelice" ili licem (*mukham*) u lice, u suočenju.

Fizička predodžba žive pažljivosti ne može biti zornije zaoštrena nego u ovoj formuli koja se ponavlja bezbroj puta. Očito je u isti mah da se ne može raditi o onom naporu pažnje pod čijim teretom zaboravni profesori gube kišobrane. Da je ovo istočnjačko shvaćanje pažnje oprečno zapadnom, postalo mi je ovdje jasno iz vlastitog iskustva nedugo po dolasku u pustinjačku sredinu. Intelektualna zaokupljenost problemima izražavanja doživljaja o kojima upravo pišem (pogotovo u prekratkom prijepodnevnom radnom vremenu) i zvuk zvona za ručak koji taj napor naglo i neugodno prekida, još me uvijek ponekad dovede do toga da se u nedozvoljenoj žurbi i smetenosti uputim u prošenje hrane bez prosjačke zdjele. Za okolicu je to groteskni vrhunac potpunog nedostatka "postojane pažnje" iz naslova osnovnog teksta i priručnika za kontemplativni život pustinjaka. Tu razliku u značenju između termina *sati* i našeg pojma pažnje pokušao sam da razjasnim u razgovorima sa svojim njemačkim drugom u prvom razdoblju pustinjačkog života ovdje u džungli, interpretirajući *biološko porijeklo* pojma *sati* s njemačkim "*Lauern*" ili "vrebati". Sugestivan je u tom pogledu prvi stih jednog od dvaju Rilkeovih soneta posvećenih Buddhi:

Als ob er horchte. Stille...

(Kao da prisluškuje. - Tišina...)

(Sonet je možda iz "Neue Gedichte". Nastavka, na žalost, ne mogu da se sjetim.)

Konačno mi je, nema tome dugo, došao u pomoć Krishnamurti. Neophodni obuhvatni *ugođaj* kontemplativnog zadubljenja, koji mi je dobro poznat, on je opisao, govoreći upravo o problemu pažnje (u jednom govoru srednjoškolcima) ovako:

Kad disciplinujete duh riječima: "Ne smijem gledati kroz prozor, ne smijem promatrati ljude koji dolaze, moram biti pažljiv iako bih želio da radim nešto drugo", sve to stvara podvojenost koja je vrlo razorna, jer rasiplje duhovnu energiju. Ali ako slušate obuhvatno, tako da nema podvojenosti ni otpora u bilo kojem obliku, onda ćete opaziti da duh može posvetiti potpunu pažnju bilo čemu bez napora... Zato je vrlo važno imati dovoljno prostora u duhu. Ako duh nije prenatrpan, ako nije neprekidno zauzet, onda može da sluša i kako onaj pas laje, i zvuk željeznice koja prolazi preko mosta u daljini, a ipak da potpuno pažljivo prati šta kaže čovjek koji vam ovdje govori. Duh je živ, a

ne umrtvljen.[90]

Govoreći ranije o "živahnosti pažnje" želio sam tim izrazom da prevedem izraz "alertness" kojim Krishnamurti izražava ono što bi trebalo da znači spomenuti naslov Buddhinih govora o *satti-patthanam* [osobito u duhu savremenih burmanskih metoda meditativnog uvida (*vipassana*) o kojima će biti riječi u nastavku].

2. J. H. Schultz: Autogeni trening

Važnu tehničku orijentaciju prema metodama opuštanja i tijela (relaksacije) stekao sam iz knjige berlinskog neurologa prof. J. H. Schultza *Das autogene Training (konzentrativ Selbstenstpannung)*. Iz razgovora s jednim američkim stručnjakom doznao sam da je i u institutima za parapsihologiju američkih univerziteta ta knjiga (u engleskom prijevodu) dobro poznata i da se metoda autogenog treninga i tamo primjenjuje za pripremu opažanika. Riječ je o sticanju sposobnosti svjesnog reguliranja rada organa koji normalno nisu svjesni, osobito srca i cirkulacije krvi.

J. E. Coleman u knjizi *The Quiet Mind* (str. 98) spominje da je pitao Krishnamurtija šta misli o encefalografskim i sličnim eksperimentima u tim institutima, gdje su ustanovljena neobična zračenja -- alfa, beta... sve do teta -- a ovaj mu je odgovorio: "Svaki se glupan može trenirati da to postigne. Ali šta će mu ta sposobnost?"

3. U Ba Kin: Meditacija o nepostojanosti (aniććam)

Coleman u istoj knjizi opisuje i svoj neobično uspješan pokušaj primjene danas najpopularnije burmanske metode "buddhističke meditacije" (*vipassana*) u centru učitelja U Ba Kin u Rangunu. Svrha je U Ba Kin metode da pomoću koncentracije na disanje izazove tjelesni doživljaj nepostojanosti psihofizičkog ustrojstva ličnosti u svjesnom doživljaju njegova raspršivanja u doživljajnom toku (*bhavanga-soto*, usp. Bergsonov *flux du vecu*). Fiziološke eksperimente s učincima analognim U Ba Kinovim vršio je i opisao i J. H. Schultz. U Schultzovim eksperimentima su pojedinačni doživljajni elementi razrađeni u nepovezanim temama raznih vježbi svrstanih u postepeni slijed koji se djelomično spontano integrira, dok ih U Ba Kin u posve različitom pristupu od početka integrira u jedan jedinstveni doživljaj s produbljenim *uvidom u egzistencijalni smisao* izražen u

osnovnoj tročlanoj strukturi Buddhina učenja: *anićcam* ili nepostojanost životnog toka; *dukkham*, osjećaj egzistencijalne nelagodnosti ili patnje koju izaziva osjećaj nepostojanosti bilo čega u svijetu i životu; *anatta*, uvid u nepostojanje i iluzornost svake pretpostavke o postojanom, ili metafizičkom, "nosiocu tereta" te sveopće patnje; ukratko, uvid u ništetnost duše i oslobođenje od osnovne egzistencijalne iluzije i predrasude. U tom je smislu U Ba Kin svoju metodu nazvao meditacijom o temi nepostojanosti (*anićcam*).

Schultz opisuje svoju "tehniku", koja nas zanima u ovoj analogiji, pod naslovom "rashladivanje čela" ovako [91]:

Dosadašnja tehnika je dovela do toga da cijelo tijelo miruje opušteno, teško, toplo, uz smiren rad srca i disanja i toplo strujanje u području trbuha. Iz tog smo općeg doživljaja namjerno izlučili glavu, a posebno ono područje u kojem običeno lokalizujemo doživljaj svoga ja (das Icherlebnis)... područje čela.

Sugestivna formula za rad na tom području glasi: „Čelo je malo hladnije:" U opisima opažanika taj je doživljaj izražen kao "lagani svježiji dašak na čelu" ("dodir duhova", Geisterhauch).

To možemo razjasniti ovako: kad čovjek usredotoči pažnju na čeonu područje, osjeća i najlaganije pokrete uzduha i rashlađenje koje isto tako neprekidno nastaje zbog isparavanja. Ta je okolnost možda isto tako važna i za simptome aure... tako da opažanici često dolaze do usporedbe s krajolicima na Mjesecu.

To je organsko stanje u Schultzovim protokolima opisano i kao "početna unutarnja borba između solarnog pleksusa (u trbušnom području) i čela". Skoro doslovno isti fenomen nalazimo u komentarskoj književnosti o *yogi* u opisima odnosa *ćakri* u solarnom pleksusu trbuha i u čeonom području, odakle "hladna kap Mjesečeva soka pada na užarenu Sunčevu plohu" unutar čovjekova mikrokosmičkog organizma. Jedan U Ba Kinov opažanik opisuje neočekivan doživljaj nepostojanosti svijeta kao "*anićcam* u truhu".

Normalna primjena U Ba Kinove metode koncentracije na mikrokosmički tok zbivanja u

organizmu polazi od glave, gdje opažanik sugestivno treba da izazove osjet strujanja i raspršivanja konzistencije vlastitog organizma, a taj osjet treba zatim da se postepeno proširi po cijelom tijelu. Jedan Schultzov opažanik opisuje svoj doživljaj ovako:

Osjećao sam se kao podvodna biljka koja ravnomjerno i polagano biva pokretana.

Taj iskaz djeluje kao parafraza Buddhina opisa trećeg stepena *đhanam* u "govoru o plodu isposničkog života":

Tad upravo ovo tijelo biva oplahnuto, prožeto, ispunjeno i preplavljeno zadovoljstvom lišenim čulne prijatnosti, tako da baš ništa od čitavog tog tela ne ostaje nedotaknuto tim zadovoljstvom lišenim čulne prijatnosti. To je usporedivo s crvenim, belim ili plavim lotosovim cvjetovima, od kojih se neki, iznikli pod vodom i narasli pod vodom, ne izdižu iznad vodene površme, nego crpu hranu iz dubine, tako da ih svježa voda oplahuje, prožimlje, ispunjava i preplavljuje od čaške do korijena, tako da nijedan dio tih lotosa, crvenih, bijelih ili plavih, ne ostaje van dosega svježe vode.

Digha-nikayo 2

4. Ramana Maharshi: "Ko sam?"

Na najsnažnji opis rasplinjavanja ili ,otapanja" samoga sebe (*atma*) naišao sam u izražajnoj simbolici vedantinskog pogleda na svijet, u svjedočanstvima o primjeni metode kontemplacije jednog od posljednjih velikih duhovnih učitelja Indije, Ramane Maharshija (umro 1950), u filozofski mnogo dubljem neposrednom zahvatu u ontološku srž ljudskog bića. U nizu pouzdanih interpretatora učenja tog šutljivog mudraca ističe se njemački indolog i jedan od najpoznatijih saradnika C. G. Junga na području dubinske psihologije, H. Zimmer, u knjizi *Der Weg zum Selbst*, posvećenoj isključivo prikazu učenja Ramane Maharshija.

Da pravilno shvatimo to učenje, treba poći od predznanja o *Kena upanišadi*. [92] Ta

kratka, pjesnički snažna upanišad polazi od pitanja:

Od koga usmjerena misao teži k odredištu?

Druga polovica teksta, u prozi, neobična je mitološka alegorija o nemoći bogova, ne da spoznaju, nego da *pre*-poznaju sveobuhvatni apsolut vedantinske filosofije, *brahma* [a "to" nije isto što i vedski bog stvoritelj Brahma, kojemu se izrugiva Buddho u *Kevaddha-sutti* (D. 11)]. Osjetivši prisutnost *brahmana*, bogovi Oganj, Vjetar, pa i sam uzurpator vrhovne vlasti u njihovu panteonu Gospod Indra, "nasrću" na tu bezličnu moć da bi uvidjeli njeno biće, no neutralno *brahma* je bitak bez bića, čista transcendencija 'po sebi'. Oganj, da bi pokazao svoju razornu moć, u odnosu prema sveobuhvatnom *brahmanu* nije sposoban da spali ni sitnu slamku, a Vjetar da tu slamku podigne. Indra, želeći prodrijeti u bezobličnost *brahmana*, nailazi tek na *mayu*, svemirsku iluziju personifikovanu u prividu prekrasne žene, koja je "Uma, kći snježnih vrhunaca Himalaya". Tako pred pitanjem sveobuhvatog bitka: "Ko si?" biva poništena svaka prirodna i natprirodna kosmička moć. Od tog posljednjeg egzistencijalnog pitanja vedantinske filosofije, na koje nema odgovora u cijelom svemiru izvan čovjekova bića, polazi i Ramana Maharshi. Njegova introvertna formulacija pitanja, koje je isključiva tema kontemplativnog zadubljenja, glasi na sanskritu:

Ko 'ham? (*Ko* znači "ko", a *ham*, skraćeno *aham*, znači "ja"), dakle: "Ko sam?" Pitanje: "Ko si?" iz upanišadi glasi i znači jednako na sanskritu i našem jeziku.

Pitanje: "Ko sam?" prirodno jeste i treba da ostane izvan dometa svakog racionalno-diskurzivnog analitičkog odgovora, kao i svako istinsko egzistencijalno pitanje. Na tom se načelu egzistencijalnog pitanja osniva i japanska zen-metoda u buddhizmu. Onome ko traži "izraziti" odgovor, Ramana kaže:

-- *U tebi postoji neočitovana snaga (šaktih) koja izvan tebe nije ništa.*

Jedan sljedbenik te metode kaže:

-- *To sam pitanje ("Ko sam?") postavljao, ali ga nisam ponavljao. Treba ga postaviti i čekati na odgovor.*

Ramana ga je uputio da "pitanje postavi sam sebi i traga za izvorom iz kojeg potječe njegovo ja".

-- Treba nastojati da dosegne istinsko dno iz kojeg potječu misli, a tada istrgnuti iz korijena misao, osjećaj i težnju.

U tom je iskorjenjivanju isključivi *smisao asketskog pročišćenja* za kojim tragaju svi ovi putevi duhovnog zadubljenja. Nema sumnje da se to postiže jedino pod cijenu poništenja vlastitog ja ili "samoga sebe".

Uspješno traganje za dnom vlastitog bića dovodi nas do doživljaja "otapanja" tog dna na prvi doticaj refleksivne svijesti.

Najpoznatiji japanski filosof 20. vijeka, Nishida Kitaro, koji se, prema vlastitim riječima, cijelog života trudio da terminima evropske filosofije interpretira smisao zen-buddhizma, izabrao je slijedeću vlastitu pjesmu za *motto* svome glavnom filozofskom djelu o ništavilu *Intelligibility and Philosophy of Nothingness*, (Tokyo, Maruzen, 1958):

*Postoji bezdno u meni, osjećam.
Ma koliko uzbudljivi bili valovi radosti i bola,
ne mogu ga doseći.*

Moj je učitelj Pavao Vuk-Pavlović izrazio, iako sa različitog stanovišta u pjesmi "Zov" (52. rijek), osjetljivost istog kontemplativnog zahvata:

*No čini se, put do srca je šutljiv
od svemirskih dubina dalji...
Čezne za sućuti, u duši tko
tjeskobno traži vrelo neobznanjivo,
smislotvorne vrednote krhko tlo.
Nemoćno, nježno, nježno, neobranjivo, --
ne diraj u nj naslutivši mu dno:
tako je lako, tako lako ranjivo!*

Doživljaj topljenja svijesti o sebi Ramana Maharshi naziva *mano-layah* (*layah* znači "topljenje" ili "iščezavanje", a *mano* je opći pojam duhovnih svojstava i sposobnosti, latinski *mens*).

-- *Kad ti se u duhu pokrene pobuda koja te usmjerava prema vani, nemoj je slijediti, nego nastoj da pogled okreneš u nutrinu, pa pitaj: "Koga je pokrenula ta pobuda?"*

Sljedbenici Ramane Maharshija, osobito indijski nebudhisti, smatraju često da je njegovo učenje najrodnije Buddhinom, ali da topljenje svijesti o sebi treba shvatiti kao nestajanje u sveobuhvatnosti *brahmana*. Ramana doista nikad nije negirao vedantinski pojam *atmana* u tom obuhvatnom smislu (*param-atma*). Nije teško shvatiti da je *vjera* te vrste nužno bila i ostala izvan vidokruga i smisla *doživljaja* na čiji je doseg upozoravao:

Zadovolji se znanjem da je zbilja stanje bez "ja".

Analizujući odnos pitanja i odgovora u učiteljevim razgovorima s ortodoksnim Indijcima, a to je bila većina njegovih vjernika, H. Zimmer zaključuje:

"Većina susreta mudraca sa svijetom odigrava se na razini koju tvori zbir nesporazuma."

Na srodnosti učenja Ramane Maharshija s Buddhinim osobito su insistirali poznavaooci buddhizma koji su s raznih strana i u raznim vidovima težili za "stapanjem" buddhizma s vedantom. Ako naglasak u buddhističkoj kontemplaciji prebacimo s ranije prikazane početne teme nepostojanosti (*aniććam*) na krajnji termin iste strukture *anatta*, metoda Ramane Maharshija tu nesumnjivo nalazi neposrednu primjenu u najdubljem smislu i stepenu gdje se neminovno eliminira verbalistička razlika između "ja" i "sebe". Tom neposrednošću interpretacije vjerujem da ne bismo počinili nasilje protiv prvobitne namjene Ramane Maharshija. U situacijama na koje se osvrnuo Zimmer, nisu bile rijetke Ramanine izjave ove vrste:

-- *Meditacija "ja sam ON" ili "ja sam brahma" je više ili manje intelektualna meditacija. Ali upućivanje pitanja sebi u mojoj je pouci neposredno iskustvo,*

pa je doista iznad takvih meditacija.

(O "velikim

izrekama" iz upanišadi)

Učenje Ramane Maharshija sažeto je u njegovoj poemi od četrnaest strofa, *Ulladu narpadu* [93] (na tamilskom jeziku), koja počinje pitanjem:

Postoji li znanje koje ne bitiše?

A u šestoj strofi pita:

*Reci: ako svijet shvaćamo jedino u duhu
posredstvom pet osjetila,
zar je svijet nešto izvan našeg duha?*

Takav je, iz kontemplativne perspektive, idealizam istine, koji nije idealizam platonskih ideja, a koji je bio i ostao ptvobitni izvor indijske filosofije. Pitanja ove vrste potječu iz prastavnog uvida u neznanje (*avidya*) uslovljeno transcendentnom strukturom duha. Kad se na ta pitanja traži odgovor putem introspektivnog zadubljenja (*đhanam*), možemo biti sigurni da im smisao nije retorski nego egzistencijalan, i da se odgovor ne traži u "dobro formuliranoj formuli" logičkih pozitivista, nego u stišavanju "zamišljanja i razmišljanja".

5. Sartre o transcenciji jastva

Sartre je u kritici Husserlova stanovišta prema egološkom problemu (*La Transcendence de l'ego*, 1936) [94] počeo da razrađuje svoju teoriju o transcendentnosti faktora *ego* i o njegovoj posrednoj konstituciji u refleksivnoj svijesti. Njegova je fenomenološka analiza bliža buddhističkim negativnim shvaćanjima o "sebi" kao subjektu spoznajne svijesti. Prema Sartreovoj analizi, *ego* je noema ili objekt, a ne subjekt neposrednog predrefleksivnog doživljaja u toku svijesti. To se shvaćanje u osnovi podudara s rezultatima analize istog problema u intuicionističkoj psihologiji W. Jamesa (*Does 'Consciousness' exist*, u *Essays in Radical Empiricism*. 1912), koji pod pojmom "čistog iskustva" nastoji da zahvati primarni sloj "toka misli" koji odgovara Sartreovu

"predrefleksivnom *cogito*". Neposrednije nego u usporedbi s buddhizmom, koju bi trebalo komparativno-filosofski diferencijalno razraditi, Sartreov mi se opis predrefleksivne svijesti čini primjenjiv na razjašnjenje introspektivnog doživljaja na koji upućuje metoda kontemplacije Ramane Maharshija. Za analogiju s buddhizmom sugestivne su najprije Sartreove teze:

Ovdje nas zanima činjenično stanje nerazrješivog sintetskog totaliteta koji nosi sam sebe, a da mu nije potreban nikakav nosilac X.

Iskon svijesti ne može biti ništa drugo nega sama svijest. Ego nije realni totalitet doživljaja ... nego idealno jedinstvo svih stanja i djelatnosti.

Pojam Jastva spada više u područje "vječnih istina" nego u područje svijesti.

Za fenomenološki pojam svijesti, funkcija objedinjavanja i individualizavanja, koju vrši "ja", potpuno je suvišna. Svijest je upravo ono što omogućava jedinstvo i lični karakter moga ja. Ne postoji, dakle, osnov za uključenje nekog transcendentalnog ja.

Jastvo (le moi) ne treba tražiti ni u ni iza nerefleksivnih stanja svijesti. Jastvo se pojavljuje jedino uz refleksivan akt i kao noematski korelat reflektivne intencije. Svijest sama sebe spoznaje jedino kao potpunu nutrinu. Tu svest nazivamo sviješću prvog stepena ili nereflektiranom sviješću.

Ovim zaokretom dolazimo na područje istraživanja na koje nas upućuje Ramana Maharshi. Na kontemplativan zahvat tog područja bacaju svjetlo slijedeća Sartreova upozorenja:

Ego je predmet koji reflektivna svijest zahvaća, ali ga i konstituira.

Ja se ne pojavljuje kao konkretan momenat, kao polazna struktura moje aktualne svijesti.

Ego nije vlasnik, nego predmet svijesti.

Oslobođeno svih egoloških struktura, transcendentalno područje ponovno postiže svoju iskonsku bistrinu.

Fenomenološka redukcija (*epohe*) koju Sartre tako primjenjuje na egološko područje da bi povratio "iskonsku bistrinu" čistom toku predrefleksivne svijesti, očito odgovara redukciji "zamišljanja i razmišljanja" u ishodišnoj Buddhinoj intenciji od koje polazi kontemplativno zadubljenje *đhanam*. Da opseg primjene nije a priori ograničen na ovako određeno

egološko područje, potvrđuje identitet terminologije u primjeni redukcije "zamišljanja i razmišljanja" u Patanđalijevim *Yoga-sutrani*, gdje vjera u *atmu* ostaje nepokolebiva (analogno, možda, Husserlovoj alternativni od koje se Sartre odvaja). Analogija je mnogo očiglednija u uputstvu Ramane Maharshija da na području iste predrefleksivne svijesti, koju Sartre oslobađa egološkog kompleksa, tražimo odgovor na pitanje: "Ko sam?"

6. Kundalini-yoga

U uputama Ramane Maharshija možemo naći mnogo vrijednih opažanja o smislu i asketskim pretpostavkama kontemplativnog zadubljenja, a i o poteškoćama koje se javljaju tamo gdje ti preduslovi nisu zadovoljeni, te o predusretanju i otklanjanju nekih smetnji. Na nekoliko takvih opažanja želim da upozorim prije nego pređem na posljednji aspekt ove teme, o fiziološkim poremećajima do kojih dovodi primjena *kundalini yoge*.

[95]

Pozivom na doživljaj "otapanja":

Taj doživljaj, koji smo nazvali mano-layah, tj. otapanje duha, još ne znači potpuno razrješenje, nego tek privremeno stišavanje svijesti.

Otapanje i uništenje su dva načina dokončanja nemirnog duha. Ono što se otapi ponovno će se nakupiti, a ono šta je odumrlo neće.

Još prije hipijejskih lutanja za bezumnim užicima u "umjetnom raju" droga i seksualnih instinkata razdraženih predodžbenih halucinacija, bile su dobro poznate na ovom području i prirodnije stranputice quasi-kontemplativne svijesti prepuštene entuzijazmu mašte. To se u buddhističkoj disciplini naziva *miććha-samadhi* ili pogrešno zadubljenje nasuprot krajnjem stepenu Buddhina osmeročlanog puta, *samma samadhi*, ispravnom zadubljenju do kojeg vodi jedino ispravno pročišćen i obuzdan asketski napor (*samma vayamo*). [96] U slijedećem odlomku ću pokušati da pokažem u kojoj su mjeri patološke fiziološke poremetnje svedive na nedostatak moralne pripreme i intelektualne zrelosti, ne samo u slučaju povremenih eksperimenata, nego i postojanih vježbi ove vrste, čak i kad su te vježbe uspješne i smetnje uklonive.

Na opasnost popuštanja "predodžbama" mašte u vježbama opuštanja napora upozorava

Ramana Maharshi:

Predodžbena fantazija već sama po sebi znači sputavanje... Zato se toga treba čuvati. Promatrač bez strasti i ravnodušan kaže sam sebi: "Neka se dogodi šta god hoće, ja samo promatram."

Ako se stalno vježbaš u tom stavu i zadržavaš ga bez kolebanja, onda će se predodžba o tvom ja sama po sebi ugasiti u tijelu.

Zato onaj ko se vježba u duhovnom zadubljenju,

-- s jedne strane, ne smije dozvoliti nijednoj predodžbi da prodre u svijest i da ogledalo svijesti ispuni svojim likom, a s druge strane, ne smije da se prepusti dubinskom snu yoge (yoga-nidra) koji je autohipnoza. Otapanje duha je znak da smo se već znatno približili cilju, ali to je upravo tačka gdje se račvaju putovi: jedan put vodi dalje do oslobođenja, a drugi u dubinski san yoge.

Na pitanje: "Kako se može ovladati snima?" -- Ramana odgovara:

Ko njima može vladati u budnom stanju, može ih svladati i kad spava.

Na tom raskršću uspona ka oslobođenju i pada u hipnotsko ropstvo mašte ili droga, snaga asketskog pročišćenja postaje neophodan preduvjet na putu oslobođenja koje je "utrnuće" (*nibbanam*):

Stepen napuštanja svega u životu pretpostavlja čistoću i dozrelost duha. Ko želi da se oslobodi, taj gleda na tijelo s istim gađenjem kao na đubre na cesti u koje je ugazio iz nepažnje.

Heidegger raspravlja o problemu egzistencijalnog smisla življenja u susret smrti (*das Sein zum Tode*). Krishnamurti propovijeda život "u prijateljstvu sa smrću". Hemingway se zgražao da ljudi "umiru kao stoka". Duhovni obrat Ramane Maharshija, u mladosti, sastojao se u intenzivnom doživljaju vlastite smrti. Kasnije je govorio:

Umrijeti više ne mogu. To sam ostavio za sobam kao i djetinjstvo i mladost.

To je neophodna priprema za doživljaje oslobođenja i "utrnuća" na putu asketskog pročišćenja, na putu "na kojem putnika nema".

Odnos ispravnog napora i opuštanja, Ramana jednom zgodom razjašnjava jednostavno ovako:

U početku ne možeš ništa bez napora. Kad zađeš dublje, napor više nije moguć.

Ne samo napor nego i tjelesne poremetnje i bolovi koje "vježbe u meditaciji" izazivaju poznati su vjerojatno, u blažem ili snažnijem obliku, svakome ko je pokušao da slijedi neki tečaj u "meditacionim centrima". U buddhističkim centrima se već s obzirom na to izbjegavaju svi *eksperimenti s neprirodnim disanjem* i sve ono što se pod pojmom *kundalini yoge* obično podrazumijeva kao nerazdvojiva pretpostavka *hatha-yoge* ili "nasilne" metode.

Govoreći o fiziološkim osnovama *kundalini yoge*, ja nikad i nipošto ne podrazumijevam upotrebu sredstava ni metoda *hatha-yoge*, osobito ne u "tehnicima disanja". Karakteristika je svih buddhističkih metoda da u njima nema mjesta ni za kakvu "tehniku" disanja. Tamo gdje se disanje (*anapanam*) primjenjuje kao sredstvo koncentracije pažnje, ono obavezno treba da ostane prirodno da bi se izbjegle fiziološke poteškoće i opasnosti. Pa ipak, ni u buddhističkim centrima tečajevi nisu potpuno bezbolni, jer su forsirani, iako ne pretpostavljaju nikakve tjelesno neprirodne eksperimente ako se apstrahiramo od prenaprezanja tijela u predugom mirnom sjedenju ili ležanju, a duha u sabranosti. Uza sve to, "uspjesi" se i u tim centrima postižu izdržljivim naporom i prevladavanjem neophodne krize i pobune organizma koji se osjeća ugrožen bolovima nedužnog porijekla (trnjenje nogu, svrbež, glavobolja, koja se obično smatra dovoljno ozbiljnim razlogom za prekid vježbe i sl.). Takve bolove treba herojski podnositi do trenutka nenadanog olakšanja kad se javi osjećaj rasplinjavanja tijela i slične pojave. Često je u tome uspjeh cijelog tečaja. Osim toga, čovjek stiče naviku izdržljivosti u mirnom naponu koncentracije duha uz relativnu i djelomičnu relaksaciju tijela. To su vrline koje bi kasnije trebalo dalje njegovati u razboritim, ali vrlo redovnim i harmoničnim vremenskim razmacima i individualno

prilagođenim okolnostima. O "praktičnim" prednostima sticanja takve vlasti nad biološkim tonusom organizma inteligentan pohodač takvih tečajeva može više naučiti iz knjige prof. Schultza o autogenom treningu nego od buddhističkih trenera.

Dublji uvid u cijelu tu dijalektiku stanovišta ili, doslovnije, "sjedišta" (*asanam*) buddhističkih i nebuddhističkih meditacija stekao sam iz slijedećeg razjašnjenja Ramane Maharshija:

Ono što smatraš kušnjam ili novim bolom ili posljedicom svojih duhovnih vježbi zapravo je napor koji si nedavno nametnuo živcima i drugim dijelovima osjetnih organa. Tvoj je duh ranije bio okrenut prema zamjećivanju vanjskih predmeta posredstvom vodova osjetnih organa, i brinuo se da održava vezu tih osjetila. Sada se od njega traži da se otcijepi od te povezanosti, a sprovođenje tog povlačenja nužno izaziva bolnu napetost i trganje, ili skok... Shvatljivo je da odustajanje od odavno stečenih navika i sklonosti može izazvati takve bolove.

Iz takvih psihosomatskih uzroka tumači se i nagli obrat "oslobođenja od tereta". Ne znam je li taj doživljaj bitno obilježje pojma *satori* u zenu, ali znam da doživljaje te vrste "otapanja", koje je uvijek privremeni i postepeni uspjeh, nipošto ne treba brkati s predodžbama i pojmovima o nirvani, kako se sve češće događa i u buddhističkim centrima kod trenera i teoretičara koji počinju govoriti o "stepenima *nirvane*".

7. Mahasi Sayadaw i "hereza trbušnog disanja"

Iako bi trebalo biti jasno da se bolne posljedice opisane vrste na putu duhovnog pročišćenja i oslobođenja ne mogu umjetno zaobići ni izbjeći, karakteristično je da moderne metode to uvijek ponovno pokušavaju kao tehnički nadomjestak asketskog morala (*silam*), a apsurdne se pretpostavke te vrste ponekad dogmatizuju i u borbi istorodnih škola.

U dogmatskom otporu koji je polovinom 20. vijeka izazvala afirmacija spomenutih burmanskim metoda u *thera-vado* buddhizmu i pokušaj uvođenja jedne od tih metoda, Mahasi Sayadaw, u Sri Lanku, [97] glavni je napadaj ortodoksnih sljedbenika Buddhaghosinog *Visuddhi-maggo* bio usredotočen na metodu disanja. Mahasi Sayadaw,

kao i većina drugih burmanskih učitelja preporuča početniku da se koncentrira najprije na dodirni osjet daha u trbušnom području, jer je ekstenzitet daha tu najširi i najlakše zamjetljiv. Dogmatski egzegeti Buddhaghosine komentarske tradicije (za koje je praktična primjena već stoljećima potpuno odumrla, pa osjećaju otpor prema svakom oživljavanju) ističu da Buddhaghoso spominje jedino usredotočenje pažnje na dodir daha na rubu nozdrve ili na gornjoj usni, tj. na ulaznoj i izlaznoj tački. Istina je da je ta *tačka* najsavršenija, jer je najsuženije područje moguće "usredotočenosti duha na jednu tačku". To je idealna tačka i zato najteže održiva kao *područje* praktičnih vježbi u zaoštavanju pažnje. Zbog toga je tipičan psihološki neuspjeh održavanja i zaoštavanja pažnje na tako uskom prostoru rada kroz duže vremena. Sam Buddho je, govoreći često o koncentraciji na udisanje i izdisanje, proces opažanja, njegovo područje i njegov razvoj opisivao bitno drukčije, kao širok psihosomatski kompleks, koji je promašen ne samo u Buddhaghosinoj idealizovanoj statici, nego i u površnim opisima shematizma burmanskih metoda. U sporu burmanske prakse i cejlonske dogmatike u posljednje se vrijeme javljaju i predstavnici treće i posljednje *thera-vado* zemlje, Sijama, upozoravajući na *niz* komponenata u Buddhinu prvobitnom opisu, na koje se dogmatski diskutanti uopće ne osvrću, ni u teoriji ni u praksi. Evo toga prvobitnog tipičnog opisa, koji sadrži sve elemente koje bi trebalo uvažiti, ali baš zato što su tu sažeti svi elementi, ni Buddhin obuhvatni opis nije namijenjen za neposrednu primjenu u jednoj jedinoj vježbi, nego je opis *raspona doživljajnih mogućnosti*, spontanoj pojavi na koju treba obraćati pažnju, upravo zato da se vježbe ne bi mehanički šablonizovale i zanemarile biološku cjelinu "tijela disanja" za čijim se uskladenim razvojem teži:

Kao što vješt tokar ili tokarski učenik, vršeći dug zaokret zna: "Sad vršim dug zaokret", a vršeći kratak zaokret zna: "Sad vršim kratak zaokret" -- isto tako i redovnik udišući dug dah zna: "Udišem dug dah", a izdišući dug dah zna: "Izdišem dug dah". Udišući kratak dah zna: "Udišem kratak dah", a izdišući kratak dah zna: "Izdišem kratak dah". "Udahnut ću svjestan cijelog tijela", tako se vježba. "Izdahnut ću svjestan cijelog tijela", tako se vježba. "Udahnut ću smirujući tjelesne funkcije", tako se vježba...

D. 22. Maha-sati-patthana-suttam, Veliki govor o postojanosti pažnje

Krajem 19. vijeka osnivači londonskog *Pali Text Society* pronašli su na Cejlonu rukopis jedne knjižice napisane, po njihovim pretpostavkama, polovinom 18. vijeka o metodi "meditacije" koja se još uvijek primjenjivala u jednom zabačenom samostanu u toj zemlji, sve do pod kraj 19. vijeka. Zašto je i taj rudimentarni oblik izumro uskoro nakon otkrića, nije teško shvatiti iz samog priručnika, čiji je prijevod spomenuta ustanova izdala 1916. Postupak je potpuno šablonizovana i primitivno mehanizovana dugotrajna molitva iza koje nije moguće naslutiti nimalo živoga smisla. Prijevod toga djela (*Manual of a Mystic*) spominjem ovdje jedino zbog jedne poduže bilješke prevodioca na početku (str. 13-15) u kojoj se osvrće na *ćakre* ili centre *kundalini-yoge*, pa ističe:

Čitalac će primijetiti da buddhistička metoda ovdje ne nastaji da aktivira centre ispod pupka, jer taj postupak može biti vrlo opasan.

Zbog iste "opasnosti" su i cejlonski kritičari burmanske metode osudili "trbušno disanje" kao opasnu herezu. Radi se o tome da su prema teoriji *kundalini-yoge* najniži centri toga fiziološkog sistema smješteni u razini spolnih organa i da seksualnu energiju koriste kao "korijen" (*mulam*) aktiviranja cijelog sistema *kundalini*. Prema opisima istinskih doživljaja u vježbama indijskog *hatha yoge* to izgleda da je tačno ali i neophodno, kao što su i baterije neophodne za rad električne lampice. Vitalizacija i sublimacija energetskog potencijala autonomnog živčanog sistema (ukoliko je moderna fiziološka analogija tačna) u slučaju neuspjeha vježbe jednostavno dovodi do seksualnog nadražaja. Iskustva burmanske metode ni izdaleka ne potvrđuju ozbiljne organske opasnosti te vrste, no njihova kritika može ponekad da sugestivno djeluje negativno na opažanika koji nema dovoljno samopouzdanja ili očekuje suviše čudotvorne posljedice.

Budući da ta vrsta malodušne bojazni nije jedini simptom organskih preobražaja s kojima treba računati u *kundalini-yogi*, osobito u prenapregnutim tečajevima, treba se kritički ozbiljnije osvrnuti na psihofizičke implikacije one osnovne *promjene moralnog stava prema životu* o kojoj u ranijem navodu govori Ramana Maharshi. Isti je proces i Buddho vrlo izrazito okarakterizovao kao mijenu biološke vrste (*gotra-bhu*), a Buddhaghoso je razradio dublji filozofski smisao te preobrazbe ličnosti daleko od bilo kakvih fizioloških implikacija o kojima je riječ u brutalnim i nezrelim zahvatima u biološku ravnotežu tjelesnog organizma.

8. C. F. von Weizsäcker i Gopi Krishna.

Biološki osnov religijskog iskustva

Nedavno je problemu fizioloških pretpostavki *kundalini-yoge*, u vezi sa sve većom aktualnošću eksperimenata ove vrste u Evropi, posvetio pažnju poznati atomski fizičar i epistemolog prirodnih znanosti C. F. von Weizsäcker (Max Plank Institut, München, koji rukovodi i radom ustanove *Forschungsgesellschaft für östliche Weisheit und westliche Wissenschaft*). On je svoja opažanja iznio 1971. godine u opširnom uvodu u knjigu kašmirskog *yogija* Gopi Krishne, čija je neposredna iskustva u primjeni *kundalini-yoge* kritički provjeravao. [99] Budući da se biološka energija koja vitalizuje autonomni živčani sistem, koji Indijci nazivaju *kundalini* ili zmija života, u najširem smislu naziva *pranah*, a sastoji se od spleta "životnih dahova" koji pokreću sve životne funkcije, Weizsäcker pokušava da tu stvaralačku podlogu svijeta, koja je biološki izvor materije, analogno Bergsonovu "životnom zamahu" (*elan vital*) definira ovako:

Pranah je prostorno rasprostranjena oživljavajuća, a ponajprije pokretna moć (*Potenz*). Teorija kvanta opisuje nešto što nije potpuno strano tom shvaćanju, i to naziva amplitudom vjerojatnosti. Odnos će možda postati jasniji ako vjerojatnost shvatimo strogo kao futurni pojam (*einenfuturischen Begriff*), dakle kao kvantifikovani izraz onoga prema čemu evolutivno teži "struja vremena".

Za tako energetski shvaćen pojam materije-u-zamahu Weizsäcker kaže da ga "ponekad izražava u formuli koja se oslanja na Schellinga: priroda je duh koji se ne pojavljuje kao duh". Filozofske osnove ove analoške interpretacije metafizičkih pretpostavki *kundalini-yoge*, ma koliko da su zanimljive s ovog stanovišta atomske fizike, ostaju izvan tematike koja nas ovdje neposredno zanima.

Gopi Krishnin opis vlastitog doživljaja oživljavanja sistema *kundalini* koncentracijom i prodorom struje *prane* iz najnižih organskih centara u spolnom području, pa do "Brahmina otvora" ili stecišta šavova triju dijelova lubanje, iako je potpuno individualan opis, ostaje ipak simptomatičan za vježbe umjetnog obuzdavanja disanja (*prana-yamah*) u indijskom

sistemu *yoge*. Ponovno napominjem da se taj sistem razvio znatno kasnije od sistema kontemplativnog zadubljenja (*dhanam*) u buddhizmu, a koliko mi je poznato, nijedna buddhistička metoda ne primjenjuje neposredno te postupke *hatha-yoge*. Upravo zbog toga želim da se osvrnem na negativne nuspojave Gopi Krishninog uspješnog pokušaja. To su najprije bili jaki neuralgični bolovi na jednoj strani tijela, kojih dugo vremena nije znao kako da se riješi. Razlog je bio neuravnotežen razvoj vodova *ida i pingala (sympathicusa i vagusa*, prema evropskoj analogiji kojom se ovdje služim). No osnovni uspjeh je i tu omogućio postepeno fiziološko uravnoteženje.

Znatno su važniji, s moga stanovišta, bili snažni i neočekivani *doživljaji odvratnosti*. "Odvratnost prema cijelom svijetu" (*sabba-loke anabhirari*) je jedan od deset bitnih utisaka" (*sañña*) koji su u Buddhinoj shemi *pretpostavke* bijega od svijeta u isposnički život, a isposnički život u samoći je pretpostavka "ispravnog zadubljenja" u kontemplaciji. Opisi egzistencijalnog straha koji naglo spopada Buddhine sagovornike kad shvate njegovu učenje o ništavilu sebe i svijeta često se ponavljaju:

Kad takav čovjek čuje tathagatu (Buddhu) ili njegova učenika koji naučava iskorjenjivanje svih ustaljenih, autoritativnih, jednostranih i pristrasnih gledišta u svrhu smanjenja svih podstreka, odricanja od svih sklonosti, dokončanja žudnje i strasti, raskida, utrnuća (nibbanam) -- takav će čovjek tada pomisliti: "Ta to će me skršiti, to će me uprapastiti, i više me neće biti." Zbog toga tuguje; jadikuje, nariče i obezumljen se tuče u prsa. To je, eto, prosjaci, unutarnji užas pred nebićem.

M. 22. Alagadd'upama-suttam,

Usporedba sa zmijom

Gopi Krishna je tradicionalan hinduistički otac obitelji srednjeg staleža. Iznenadni prodor novih snaga u njegov živčani sistem izazvao je tipične osjećaje gađenja i odvraćenosti, osobito u spolnom životu, koje nije bio spreman da podnese ni da razumije, a još manje da usvoji kao nužnu posljedicu. Primjena intenzivane životne energije i elana u prosječnom životu i sredini u kojoj je ostao i morao ponovno da se snađe, ispoljila se u raznim ekstatičkim stanjima i inspiracijama, u dostignućima o čijoj dubljjoj vrijednosti Weizsäcker ima vrlo kritično mišljenje, npr. pisanje pjesama na raznim nepoznatim

jezicima, među ostalim i vrlo prosječne staromodne lirike na njemačkom i sl. Zanimljivi opisi neposrednih doživljaja i naknadna teška iskustva u ponovnom povratku na normalan prosjek ranijeg života, a da ne izgubi novostečenu energetska dimenziju, uz pretpostavku ličnog poštenja (koje ovakvi doživljaji ničim ne garantuju), osposobljuju ga (sudeći po knjigama koje mu je v. Weizsäcker izdao u njemačkom prijevodu), da postane vješt učitelj *kundalini-yoge*, a vjerojatno i iskusan savjetnik o tome kako da se u povoljnom slučaju otklone nepredvidive i neugodne posljedice takvog prodora preobilja životne snage koje ostaje suviše a po svemu sudeći i štetno za čovjeka opisanog u navedenom Buddhinu govoru.

9. Zaključak

Traženje zaključka i moralne pouke iz ovdje prikazanih odlomaka čini mi se da upućuje na slijedeće krajnje pitanje na koje sam za sebe nisam tražio odgovor, nego mu uviđam simptomatičnu vrijednost za određenu, sve brojniju vrstu čitalaca:

Treba li "buddhističku meditaciju" shvatiti isključivo kao *produbljavanje uvida u egzistencijalni doživljaj patnje* na koji se svodi Buddhino učenje i tome dosljedno asketsko odricanje od svijeta, ili tu "meditaciju" možemo raz-interpretirati i kao sredstvo eksperimentiranja u nekom novom smjeru okultističke religije koja isključivo teži za pozitivnim obogaćenjem doživljajnog iskustva *sui generis* zbog hedonističkih vrijednosti, čiju "realizaciju" očekuje od takvog introvertnog bijega iz svijeta, makar i po cijenu fizičke i moralne perverzije? S ovog posljednjeg stanovišta sigurno je bolje izbjegavati "buddhističku meditaciju".

Nema sumnje da pojam religije danas iziskuje potpuno novu definiciju u kojoj ponajprije pojmovi "bog" i "duša" ne mogu više ostati prvobitne i ishodišne pretpostavke. Na taj sam se problem osvrnuo na drugom mjestu [100], pa se ovdje na njega ne želim vraćati. Ako buddhizam treba shvatiti kao religiju, onda nam za definiciju religije uopće preostaje jedino spomenuto produbljivanje uvida u patnju i njenu egzistencijalnu uslovljenost. A ako nekonfesionalnu i nedogmatsku "religiju budućnosti" treba ograničiti na "čist doživljaj" (u smislu u kojem je fenomenologiju religijskog doživljaja počeo obrađivati već W. James krajem 19. stoljeća) i taj doživljaj shvatiti u okviru dihotomije mističke ekstaze i okultne

vidovitosti, zar sticanje te doživljajne dimenzije u današnjoj konkretnoj situaciji, izvan kabinetskih i laboratorijskih prirodnoznanstvenih analiza, ne bi težilo za tim da "vjernika" osposobi da sjedeći "u opuštenom položaju", možda pred kavanom, uz glomazne i žlundrave nožurine izvan mini-sukanja promatra još i vrzino kolo ludosti i odvratnosti u "duševnoj auri" oko glava prolaznika? Zar ne bi bilo bolje poludjeti nego postati vidovit, ako vidovitost i ludilo u takvim polureligijama okultizma nisu tek dvije strane iste medalje?

Beleške

[89] Prvo značenje tog termina, *smrtih*, u sanskritu je "pamćenje". Kao tehnički tetmin u pali tekstovima riječ dobiva pretežno značenje pažnje ili pažljivosti koja je izraz "držanja na pameti" onoga što je od bitne važnosti u nekom postupku ili opreznom ophođenju.

[Natrag]

[90] J. Krishnamurti, *This Matter of Culture*, London, Gollancz, 1964, str. 133-136.

[Natrag]

[91] Op. cit. (v. bibliografiju), str. 83-86. [Natrag]

[92] V. moj prikaz i prijevod te upanišadi u *Filosofiji istočnih naroda I*, str. 56-61 i 240-243. [Natrag]

[93] H. Zimmer prevodi naslov poeme sa "*Wirklichkeit - Vierzig Verse*". Prof. T. M. P. Mahadevan, koji je Ramanu Maharshija poznao lično, u knjizi *Ramana Maharshi and his Philosophy of Existence*, Tiruvannamalai, Sri Ramanasramam, 1959, daje opširno komentirani prijevod cijele poeme i naknadnih dodataka pod naslovom "*Forty Verses on Existence*". [Natrag]

[94] Citati u nastavku su prema njemačkom prijevodu, *Die Transzendenz des Ego*, Rowohlt, 1964, str. 7-43. V. posebno str. 27, 16, 34, 15, 11, 20, 30, 37. [Natrag]

[95] Slijedeći su citati iz knjige H. Zimmera (v. bibliografiju). -- V. posebno str. 109, 190, 200, 111, 124, 240, 123, 44, 134, 119-120. [Natrag]

[96] Na ekstatička uzbuđenja i halucinatorne vizije kao smetnje i prepreke u vježbama zadubljenja upozorava osobito Mahasi Sayadaw u *The Pragress of Insnght*. [Natrag]

[97] Metodu Mahasi Sayadawa popularizovao je u znatno pojednostavljenom prikazu prilagođenom zapadnom "prosječnom citaocu" Nyanaponika Thera (v. bibliografiju). [Natrag]

[98] V. osobito 22. pogl. *Visuddhi-maggo*. [Natrag]

[99] V. bibliografiju. [Natrag]

[100] V. moj rad *Why is Buddhism a Religion?* u *Indian Philosophical Annual*, Vol. 61/1970. [Natrag]

Rev. 12/1/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/asketske.html

[Home](#) ---\\ [Veljačić](#)

Budizam

Čedomil Veljačić

[Uvod -- Predgovor](#) -- [Historijski uvod](#) -- [Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji](#) -- [Buddhini govori o religiji](#)

[Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti](#) -- [Dhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I](#)

[Dhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II](#) -- [Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja \(*dhanam*\)](#)

[Plodovi isposničkog života](#) -- [Jedan sažet prikaz Buddhina učenja](#) -- [Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji](#)

[O buddhističkoj bibliografiji](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

PLODOVI ISPOSNIČKOG ŽIVOTA

Uvodne napomene

Glavni razlog zbog kojeg sam odlučio da prevedem ovaj Buddhin dugi govor sadržan je u VI poglavlju (u mojoj podjeli teksta zbog preglednosti). Taj dio govora sadrži najpotpuniji postojeći opis četiri osnovna stepena kontemplativnog

zadubljenja, *đhanam* (*rupađđhana* u terminologiji kasnijih skolastičkih klasifikacija). Uz osnovnu formulu svakog stepena, koja se ponavlja u mnogobrojnim drugim tekstovima, ovdje je (u drugom stavku) osobito naglašen *princip ne-ekstatičnosti* tzv. buddhističke "meditacije" za razliku od srodnih postupaka u ostalim religijama i sistemima *yoge*. Taj ne-ekstatički princip zadržavanja sabrane (*samadhi*) i zadubljene (*đhanam*) pažnje "upravo na ovom tijelu" istaknut je kao polazni kriterij za sve vrste "oplemenjivanja" duha (*bhaana*) opisane u Buddhinim govorima o "uspostavljanju postojane pažnje" (*sati-patthanam*), u uputi da treba u svakom slučaju promatrati "tijelo u tijelu, osjećaje u osjećajima, svijest u svijesti, i predmete svijesti (*dhamma*) u samim tim predmetima" -- ne uznoseći se u "više sfere" i ne težeći za stanjima "prazne svijesti", koja je sa stanovišta Buddhine negacije stalne i supstancijalne duše isto tako proturječna pretpostavka kao i sa stanovišta moderne "psihologije bez duše".

Treći stavak formulacije svakog stepena sadrži specifičnu metaforu koja se odnosi na opis psihofiziološkog doživljaja, osjeta i čuvstva. Taj je opis -- barem u fiziološkom pogledu -- razjašnjiv jedino sa stanovišta općeg indijskog sistema *kundalini-yoge*, kako sam to pokušao da razjasnim u poglavlju "**Đhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II. Praksa**".

Drugi razlog za izbor ovog govora je opširna razrada *moralnih pretpostavki i kvalifikacija* neophodnih za pravilan i zdrav put asketskog pročišćenja i oplemenjenja (*visuddhi-maggo*). Razrada tih moralnih pretpostavki (*silam*) preuzeta je u ovaj (drugi po redu) govor u zbirci dugih govora iz prethodnog prvog govora, "o Brahminoj mreži" (*Brahma-đala-suttam*), čiji je drugi dio posvećen spoznajno-teorijskoj problematici, a poglavlje o moralnim principima je podijeljeno u tri dijela -- kratak, srednji i dug opis vrlina. Zbog toga ponavljanja sam odlučio da u ovom prijevodu skratim treće, dugo poglavlje o vrlinama na bitnu strukturu, a da izostavim duge liste u kojima se nabrajaju zanati, igre i zabave u staroj Indiji. Po tim je dugim listama *Brahma-đala-suttam* jedan od najzanimljivijih tekstova za etnografsko proučavanje indijske gradske civilizacije polovinom prvog tisućljeća pre

n.e.

U vezi s tim tako skraćenim poglavljem o moralnim vrlinama jedno važno upozorenje. Danas je, na žalost, još više nego u ranijim pokoljenjima u Evropi, interesovanje za štokakve oblike *yoge* i "meditacije" u mlađem naraštaju, u kojem se osjeća neosporno živo buđenje religioznih pobuda, izgubilo neke temeljne kvalitete. Mutni okultistički interes (bitno ekstatičan i "transcendentalan" u lošem engleskom značenju te banalne riječi) združuje se s *kultom droga*, s obnovom najopasnijih dekadentnih oblika antičkih dionizijskih "misterija". Zbog toga bi trebalo da bude važno i sa stanovišta zdravog okultizma, pa čak i u prirodoznanstveno orijentiranoj akademskoj parapsihologiji, upozoravati da je sistem *kundalini yoge* (u eksplicitnom ili implicitnom smislu), o čijem aktiviranju se ovdje radi, izrazito i iz osnova fiziološki dio živčanog sistema, koji se lako daje podražavati umjetno u svim svojim latentnim funkcijama, ali postizanju ozbiljnih duhovnih rezultata to može i mora jedino znatno škoditi. Onima koji se nalaze pred tim problemom -- bez obzira na to koliko su i s koje strane zainteresovani i za buddhizmu u biti stran okultizam -- želim posebno da preporučim knjigu Rudolfa Steinera "Kako se stiču saznanja viših svjetova?" (predratni prijevod. Originali nosi naslov "Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten?"; novije izdanje, Verlag Freies Geistesleben, Stuttgart, 1961). U toj su knjizi s okultističkog stanovišta data ozbiljna upozorenja o ubrzanju degeneraciji karaktera ljudske ličnosti ako se u razvoju ne teži za krajnjom moralnom čistotom sredstava i ciljeva. Steinerova razrada čini mi se zanimljiva i po tome što se izrazitije od redovnih indijskih prikaza osniva na nekim važnim buddhističkim pretpostavkama puta pročišćenja, iako tu koincidenciju Steiner tek nerado priznaje u jednoj bilješci.

Posljednji dio ovog Buddhina govora o vrlinama isposničkog života (pogl. VII u ovom prijevodu) raspravlja na svoj arhaiski način i o parapsihološkim epifenomenima duhovnog razvoja. U bilješkama uz taj dio želio sam da ukratko upozorim na pretežno kulturno-historijski, a ne aktualno-okultistički značaj tih standardnih opisa magijskih moći i *vjerovanja koja nisu specifična za buddhizam*, a

tim povodom da ukažem i na Buddhinu insistenciju da i u te stereotipno indijske opise uključi odlomke svoga učenja s dubljim smislom pronicanja u strukturu čovjekove moralne prirode i, konačno, pronicanja u posljednja filozofska pitanja o smislu i vrijednosti egzistencije.

**Govor o plodovima isposničkog života (Samanna phala sutta)
iz zbirke dugih govora (Digha-nikayo, 2)**

I

Ovako sam čuo. Jednom je Blaženi boravio u gradu Raḍagaham, u mangovom gaju dvorskog liječnika Đivaka, s velikom družinom svoga prosjačkog reda, hiljadu dvesta pedeset redovnika.

Bio je praznik bijelog lotosa, večer punog mjeseca petnaestog dana u četvrtom mjesecu.[101] Vladar Magadhe, Aḍatasattu, sin kraljevine iz Videhe, sjedio je na gornjoj terasi dvora okružen dvorjanima. U tom prazničnom raspoloženju kralj Aḍatasattu izreče ovaj hvalospjev:

"Ah, kako je ugodna, gospodo, ova mjesečinom obasjana noć! Ah, kako je lijepa, gospodo, ova mjesečinom obasjana noć! Ah, kako je divna, gospodo, ova mjesečinom obasjana noć! Ah, kako je blaga, gospodo, ova mjesečinom obasjana noć! Ah, kako dobro znamenje, gospodo, nosi ova mjesečinom obasjana noć! Kojeg isposnika ili brahmana da posjetimo danas da nam razblaži duh?"

Kad je to izrekao, jedan dvorjanik oslovi vlada ovako:

"Veličanstvo, Purano Kassapo je poznat i slavan predvodnik zajednice brojnih sledbenika i učenika, vrlo ugledan, čuven nadaleko, odavno se odvatio od domaćeg života i dosegao duboku starost. Neka vaše veličanstvo posjeti toga

Purana Kassapa, on će mu razblažiti duh."

Te je riječi kralj saslušao šutke. (Ostali dvorjanici istim riječima preporučuju vladaru da posjeti druge čuvene učitelje: Makkhalija Gosala, Ađita Kesakambala, Pakudha Kaććayana, Saudđaya Belatthiputta, Nigantha Nataputta.)

Tom je zgodom i dvorski liječnik Đivako sjedio blizu kralja Ađatasattua i šutio dok ga kralj ne upita:

"A zašto ti, dragi Đivako, šutiš?"

"Veličanstvo, u mojem mangovu gaju boravi Blaženi, usavršeni, potpuno budni, s velikom družinom svojega prosjačkog reda, hiljadu dvjesta pedeset redovnika. O tom se blaženom Gotami širi ovakav dobar glas: 'Doista, on je blažen i usavršen, potpuno probuđen; postigao je ispravno znanje i vladanje, dobro je upućen znalac svijeta, nenadmašivi vodič ljudi koje treba obuzdati, učitelj bogova i ljudi, učitelj bogova i ljudi, budan i blažen'."

"Onda, dragi Đivako, naredi da se opreme slonovi za jahanje."

"Da, veličanstvo", odvrati Đivako, pa naredi da se opremi petsto slonica i slon na kojem je vladar običavao jahati, te saopći kralju:

"Veličanstvo, slonovi su pripremljeni za jahanje. Ako želiš, možemo poći."

Tada kralj Ađatasattu naredi da se petsto žena[102] smesti na petsto slonica, a on uzjaše svog slona, pa praćen lučonošama s velikim kraljevim počastima otiđe iz Rađagahe u mangov gaj dvorskog liječnika Đivaka.

Kad se kralj približio mangovu gaju, obuze ga strah, trepet i jeza. Tako ustrašen, uzbuđen i naježen reče Đivaku:

"Da me ti, dragi Đivako, ne varaš i ne zavodiš? Da me ne nameravaš izdati

neprijateljima? Kako to da se u tako velikoj družini prosjačkog reda od hiljadu dvesta pedeset redovnika ne čuje da ko kihne, niti da se zakašlje, niti da se bilo kako oglasi?"

"Ne boj se, maha-rađa! Ja tvoje veličanstvo niti varam, niti zavodim, niti ću ga izdati neprijateljima. Približi se, maha-rađa! Eno tamo u kružnoj vorani sjaju svetiljke."

I tako kralj Ađatasattu nastavi da jaše na slonu dokle je put bio prohodan za slonove, a zatim sjaše i pešice se približi vratima okrugle dvorane, pa upita Đivaka:

"A gde je Blaženi?"

"Blaženi je, maha-rađa, onaj što sedi pored središnjeg stupa, okrenut prema istoku, okružen družinom isposnika.

Tada kralj Ađatasattu pođe prema Blaženome, ali se zaustavi sa strane i zagleda se u družinu isposnika, tihu, potpuno tihu, kaobistro jezero, a zatim izusti u zanosu:

"O, kad bi i moj sin Udayi Bhaddo mogao da doživi takav mir kao ova zajednica prosjaka!"

"Zanosiš li se to, maha-rađa, kud te srce vuče?" oslovi ga Buddho.

"Drag mi je, gospodine, kraljević Udayi Bhaddo. Želim mu da doživi takav mir kao ova zajednica prosjaka."

II

A zatim kralj Ađatasattu pozdravi Blaženoga, pa sklopljenim rukama oda počast prosjačkoj zajednici i sjedne sa strane. Sjedeći tako, oslovi Blaženoga:

"Želio bih, gospodine, da Blaženoga nešto upitam, ako Blaženi pristaje da mi odgovori."

"Pitaj, maha-rađo, šta god želiš!"

"Postoje, gospodine, raznovrsna zvanja kao što su vodiči slonova, goniči konja, vozači kola, strijelci, zastavnici, vojskovođe, komornici, velikaši, kraljevići, glasnici, veliki borci i ratnici, posluga, kuhari, brijači, kupališna posluga, cvijećari, perači rublja, tkalci, košaraši, tkalci, računovođe, blagajnici i druga slična zvanja. Oni koji ih vrše uživaju neposredno, već u ovom životu, vidljiv plod svoga rada za vlastitu korist i sreću, za korist i sreću svojih roditelja, žene i djece, prijatelja i drugova. Oni prinose darove isposnicima i brahmanima za duhovnu dobrobit, pa time ističu nebesko blaženstvo. A možeš li mi ti, gospodine, pokazati plod isposničkog života isto tako neposredno vidljiv u ovom životu!"

"Priznaješ li, maha-rađa, da si to pitanje postavljao i drugim isposnivima i brahmanima?"

"Priznajem, gospodine."

"Onda nam reci, maha-rađa, ako ti nije neugodno, šta su ti na to odgovorili."

"Nije mi, gospodine, neugodno govoriti u prisutnosti Blaženoga i onih koji su mu dolični."

"Onda govori, maha-rađa."

"Jedanput sam, gospodine, posjetio Purana Kassapa. Pozdravio sam se s njim prijateljski, pa sam nakon prijaznog i učtivog razgovora sjeo sa strane (i postavio isto pitanje). Na to mi je Purano Kassapo odgovorio ovako: 'Onaj ko djelo izvrši ili naredi izvršenje, ko kolje ili naredi pokolj, ko pali ili naređuje palež, ko izaziva jad i nevolju, ko zastrašuje ili naređuje zastrašivanje, ko ubije živo biće, ko otima ono

što mu ne pripada, ko je provalnik, pljačkaš, kradljivac, ko napada iz zasjede, ko je preljubnik, lažljivac, taj čineći tako ne počinja zločin. Ko bi točkom oštrim kao britva sasjekao sva živa bića na zemlji na jednu gomilu, time se ne bi ogriješio niti bi trebalo da ispašta. Ko bi išao južnom obalom Gange koljući i ubijajući, sjekući i naređujući sječu, paleći i naređujući palež, ni taj se ne bi time ogriješio niti bi trebalo da grijeh ispašta. A ako bi pošao sjevernom obalom Gangedijeleći darove, prinosći žrtve i propisujući darivanje i žrtvovanje, time ne bi postao zaslužan niti bi stekao zasluge. Darežljivošću, obuzdanošću, suzdržljivošću, istinoljubivošću čovjekne postaje zaslužan niti stiče zasluge." -- Tako mi je, gospodine, Purano Kassapo, kad sam ga upitao zavidljiv plod isposničkog života, objasnio učenje o nedjelatnosti. Kao kad bi neko upitan za mangov plod objasnio šta je krušni plod ili obrnuto, isto je tako Purano Kassapoupitan za vidljiv plod isposničkog života objasnio učenje o nedjelatnosti. A ja sam tada pomislio: 'Kako bi čovjek na mojem položaju mogao i pomisliti da prigovori isposniku ili brahmanu koji boravi u njegovoj zemlji?' Zato nisam ni pohvalio ni prekorio riječi Purana Kassapa. Mada sam bio nezadovoljan, to nezadovoljstvo nisam izrazio, nego sam, ni prihvaćajući ni odbijajući njegov govor, ustao i otišao." [103]

Jedanput sam, gospodine, posjetio Makkhalija Gosala... i postavio mu isto pitanje..., a on je odgovorio ovako: 'Ne postoji, maha-rađa, ni uzrok ni povod izopačenosti bića. Bića su izopačena bez uzroka i povoda. Ne postoji ni uzrok ni povod pročišćenju bića. Bića se pročišćuju bez uzroka i povoda. Ne postoje ni vlastita djela, ni tuđa djela, ni ljudska djela. Ne postoji ni snaga ni moć, ni ljudska izdržljivost ni ljudski napor. Sva bića, životinje i biljke, [104] sve što živi, nema ni vlasti ni moći, ni snage, nego sudbina razvrstava i preobražava bića u šest postojećih rodova gdje doživljavaju radost i bol. Postoji 1.400.000 glavnih vrsta rođenja i još 6.000 i još 600. Postoji 500 vrsta djela i još 5 vrsta i još 3 vrste, a postoje i djela i poludjela. Postoje 62 postupka, 62 djela kosmičkih razdoblja, 6 ljudskih tipova [105], 8 stadija ljudskog života, 4.900 zanimanja, 4.900 vrsta beskućnika, 4.900 zmijskih boravišta, 2.000 sposobnosti, 3.000 čistilišta, 36 vrsta

prašine, 7 vrsta maternica za svjesna bića, 7 vrsta maternica za nesvjesna bića, 7 vrsta maternica za nesputana bića[106], 7 vrsta bogova, 7 vrsta ljudi, 7 vrsta đavola, 7 velikih jezera, 7 ponora i 700 ponora, 7 vrsta snova i 700 vrsta snova, 8.400.000 velikih razdoblja nastanka i propasti svijeta. Prolazeći kroz ta razdoblja i preporučajući se u njima, budale će kao i mudraci dostići kraj patnje. Zato nije tačna tvrdnja: ovom vrlinom ili ovim obredom, ili ovom askezom, ili ovim isposničkim životom postići ću da mi dozrije još nedozreli plod djela, ili ću opreznim postupkom otkloniti posljedice djela. Isto tako, nije moguće ograničiti mjeru radosti i bola u toku preporučanja, niti je smanjiti niti povećati, ni uzvisiti ni poniziti. Kao što se klupko konca, ako se baci, kotrlja dok se ne razmota, isto tako će i budale kao i mudraci, prolazeći kroz ta razdoblja i preporučajući se u njima, doseći kraj patnje.' Tako mi je, gospodine, Makkhali Gosalo, kad sam ga upitao za vidljiv plod isposničkog života, objasnio učenje o pročišćenju putem preporučanja...

Jedanput sam, gospodine, posjetio Ađita Kesakambala... i postavio mu isto pitanje..., a on mi je odgovorio ovako: 'Ne postoji, maha-rađa, ni dar, ni žrtva, ni prinošenje žrtve; ne postoji dozrijevanje ploda ni dobra ni zla djela; ne postoji ni ovaj ni onaj svijet, ni otac ni mati, a ne postoje ni bićanastala sama od sebe. Ne postoje na sijetu ni isposnicini brahmani koji su idući uzvišenim putem dostigli uzvišeni cilj, koji su sami spoznali i prozreli ovaj i onaj svijet, pa ga objašnjavaju drugima. Čovjek se sastoji od četiri velika počela,[107] a kad proživi svoj vijek, ono što je zemlja u njegovu tijelu vraća se zemlji, voda vodi, toplota toploti, uzduh uzduhu, a osjeti se razidu u prostoru. Četiri čovjeka, a nosila peta, odnose mrtvaca. Opijelo se vrši do lomače. Tamo od njega preostanu bjele kosti, a žrtveni darovi svrše u pepelu. Nauk o darivanju je zaglupljivanje, prazna je laž brbljanje onih koji propovijedaju učenje o smrti i svrsi. I budale i mudraci, kad im se raspadne tijelo, bivaju uništeni i stradavaju, poslije smrti višene postoje.' Tako mi je, gospodine, Ađito Kesakambalo, kad sam ga upitao za vidljiv plod isposničkog života, objasnio učenje o uništenju...

Jedanput sam, gospodine, posjetio Pakudha Kaććayana... i postavio mu isto

pitanje..., a on mi je odgovorio ovako: 'Ovih sedam stvari, maha-rađa, nisu proizvedene niti spadaju u red proizvedenih stvari, nisu stvorene niti pripadaju nekom stvoritelju, jalove su, strše kao hridine, čvrste kao stupovi. Niti se pokreću, niti se mijenjaju, niti škode jedna drugoj, niti može jedna učiniti išta da drugu usreći, ili unesreći, ili i usreći i unesreći. Kojih je to sedam? Čvrsta tvar, tekuća tvar, toplotna stvar, plinovita tvar, radost i bol, a životni duh je sedmi. Zato nema ni ubojice ni onoga ko naređuje ubijanje, [108] ni onoga ko sluča ni onoga koga treba slušati, ni onoga ko shvaća ni onoga ko razjašnjava. Kad neko nekom britkom sabljom odsiječe glavu, time niko nikoga nije lišio života, a sablja samo propada kroz raspon između sedam stvari.' Tako mi je, gospodine, Pakudho Kaćcayano, kad sam ga upitao za vidljiv plod isposničkog života, na drugi način objasnio nešto drugo..."

Jedanput sam, gospodine, posjetio Nigantha Nataputta... i postavio mu isto pitanje..., a on mi je odgovorio ovako: 'Nesputani (*nigantho*) je, maha-rađa, obuzdan četvorostrukom obuzdanošću. On je spriječio sve zapreke, stegnuo sve zapreke, stresao sve zapreke, zahvatio sve zapreke. [109] Budući da je tako obuzdan četvorostrukom obuzdanošću, zato se naziva nesputanim, zato se kaže da je nadišao sam sebe, da vlada sobom, da je sam sebe ustalio.' Tako mi je, gospodine, Nigantho Nataputto, kad sam ga upitao za vidljiv plod isposničkog života, objasnio četvorostruku obuzdanost..."

Jedanput sam, gospodine, posjetio Sundāya Belatthiputta... i postavio mu isto pitanje..., a on mi je odgovorio ovako: 'Da me pitaš postoji li drugi svijet, a ja da smatram da postoji, onda bih ti odgovorio da postoji. Ali ja ne smatram ni da je ovako ni da je onako, ni da je drukčije, ni da nije tako, ni da nije istina da nije tako. Da me pitaš ne postoji li drugi svijet ili da li drugi svijet i postoji i ne postoji, ili da li drugi svijet niti postoji niti ne postoji... postoje li bića nastala sama po sebi (autogenezom) ili ne, ili i da i ne, ili ni da ni ne,... postoji li dozrijevanje ploda dobrih i zlih djela ili ne... ili i da i ne, ili ni da ni ne,... postoji li usavršeno biće (tathagato, sinonim za buddhu) poslije smrti ili ne, ili i da i ne, ili ni da ni ne... odgovor bi uvijek bio isti (neodlučan).' Tako

mi je, gospodine, Sundāyo Belatthiputto, kad sam ga upitao za vidljiv plod isposničkog života dao smušen odgovor. [110]

A sada pitam Blaženoga: ... Možeš li mi, gospodine, pokazati plod isposničkog života isto tako neposredno vidljiv u ovom životu (kao što je vidljiv plod rada u svjetovnim zvanjima nabrojanim na početku)?"

"Mogu, maha-rađa. Samo treba da i ja tebe nešto upitam, a ti mi odgovori kako želiš. Šta misliš, maha-rađa, o ovome: pretpostavimo da imaš slugu koji izvršava tvoja naređenja, koji ustaje prije tebe, a liježe kasnije, spreman da obavi sve što je potrebno, predusretljiv u djelu i riječi, pažljiv na svaki tvoj mig. A onda da taj sluga pomisli ovako: 'Dosta je neobičan i čudan tok dozrijevanja zaslužnih djela. Eto, ovaj gospodar Magadhe, Ađatasattu, sin kraljevne iz Videhe, čovjek je kao i ja. Pa ipak, on živi kao bog, obdaren i osposobljen da zadovolji užitke svih pet osjetila, a ja sam tek sluga koji izvršava njegova naređenja... A i ja bih želio da budem kao on, da postanem zaslužan. Kako bi bilo da obrijem kosu i bradu, da obučem požutjelu odeću, pa da se odvratim od domaćeg života i otiđem u beskućnike?' Nakon nekog vremena on odluči da zbilja tako učini i da kao redovnik živi obuzdavajući tijelo, riječ i misao, zadovoljan neophodnom hranom i skloništem, radostan što može da živi povučeno. A tebe da ljudi obavijeste: 'Neka Vaše Veličanstvo izvoli primiti k znanju da onaj čovek koji vam je ranije bio sluga i uzvršavao sva naređenja... sada živi kao isposnik i beskućnik... Bi li ti tada zahtevao da se taj čovjek vrati i da ponovo postane sluga koji će izvršavati tvoja naređenja (kao i ranije)?"

"Ne, gospodine, nego bih ja pošao da pozdravim njega, ustao bih sa sjedišta da mu izrazim poštovanje i da mu ponudim ruhi i hranu, smještaj i ljekove za slučaj bolesti i naredio bih da mu se obezbijedi propisna straža i zaštita.

"Ne smatraš li, dakle, maha-rađa, da je to neposredno vidljiv plod isposničkog života?"

"Sigurno, gospodine, da jeste."

"Tako sam ti, maha-rađa, pokazao prvi neposredno vidljiv plod isposničkog života."

"A možeš li mi, gospodine, pokazati još koji neposredno vidljiv plod isposničkog života?"

"Mogu, maha-rađa! Samo je opet potrebno da i ja pitam tebe, a ti da mi odgovoriš kako želiš. Šta misliš, maha-rađa, o ovome: pretpostavimo da je neki tvoj podanik zemljoradnik, da ima svoje domaćinstvo, da ispunja svoje obaveze dostavljajući ti dužni prinos. A onda da i on pomisli o svojem položaju (jednako kao i u prethodno slučaju)... Bi li ti zahtevao da se i taj čovek vrati (na svoj zemljoradnički posao i obaveze)...?"

"Ne, gospodine, (nego bih i u njegovu slučaju postupio jednako kao u prethodnom)..."

"Tako sam ti, maha-rađa, pokazao i drugi neposredno vidljiv plod isposničkog života."

"A možeš li mi, gospodine, pokazati još koji neposredno vidljiv plod isposničkog života, još primamniji i slađi od ovih?"

"Mogu, maha-rađa. Slušaj sad pažljivo, maha-rađa, šta ću ti reći.

"Hoću, gospodine," odvrati vladar Magadhe Ađatasattu, a Blaženi progovori ovako:

"Događa se, maha-rađa, da se pojavi u svijetu onaj koji je postigaokrajnju svrhu (tathagato, naziv za buddhu), usavršeni, potpuno probuđeni, koji je postigao ispravno znanjei vladanje, dobro upućen znalac svijeta, nenadmašivi vodič ljudi koje treba obuzdati, učitelj bogova i ljudi, budan i blažen. Snagom vlastite spoznajeon je prozreo i zna da obajсни ovaj svijet, njegove dobre i zle duhove,

božanstvo koje njim vlada, pokoljenja isposnika i svećenika, bogova i ljudi. On propoveda učenje slovom i duhom lijepo na početku, lijepo u sredini i lijepo na kraju, upućujući na potpuno savršen i pročišćen svetački život. TO učenje čuje neki domaćin ili njegov sin, ili pripadnik bilo kojeg drugog roda i plemena. Kad čuje to učenje, stiže povjerenje u usavršenoga, pa obuzet tim povjerenjem razmišlja ovako: 'Domaći je život tijesan i pun prljavštine; slobodan se prostor otvara pred beskućnikom. Nije lako da čovjek koji živi u obitelji provodi svet život, potpuno usavršen i potpuno pročišćen kao glatka školjka. Trebalo bi da i ja obrijem koju i bradu, da obučem požutjelu odeću, pa da otiđem od kuće u beskućnički život.' Nedugo zatim on napusti svoj dio imanja, malen ili velik, i porodičnu zajednicu, pa obrije kosu i bradu, obuče požutjelu odeću i otiđe od kuće u beskućnički život.

Kad je tako otišao u beskućnike, živi obuzdan pravilima redovničke discipline. Uzoran u načinu života i ophođenja, smatra opasnim i najmanji prestup. Trudi se da dosljedno sprovodi propise koje je usvojio. Dobronamjernost mu prožimlje djelo i riječ, život mu je čist, usklađen vrlinom, vrataosjetila dobro zaštićena. Pažljiv i promišljen živi zadovoljno.

III

A kako, maha-rađa, isposnik živi usklađen vrlinom? Isposnik je, maha-rađa, odustao od ubijanja dahom obdarenih (živih) bića, odvratio se od ubijanja. Okanio se štapa i mača, postao je skroman i milosrdan, i njeguje dobronamjernost prema svim živim bićima. -- To mu je udio u vrlini.

Odustao je od onoga što mu se ne daje, odvratio se od uzimanja; prima ono što mu se daje, očekuje da mu se dade, i tako živi od onoga što stiže čistotom vlastitog bića. -- I to mu je udio u vrlini.

Odustao je od razvratnog života i živi u svetoj suzdržljivosti. I to mu je udio u vrlini.

Odustao je od laganja, odvratio se od laži. Govori istinu, pridržava se istine.

Pouzdan je i dosljedan, neće prevariti nikoga na svijetu. -- I to mu je udio u vrlini.

Odustao je od ogovaranja, odvratio se od ogovaranja. Šta čuje ovdje, ne prepričava tamo da ovdje ne izazove nesaglasnost, a što čuje tamo, ne prepričava ovdje da tamo ne izazove nesaglasnost. Tako združuje one koji su razdruženi i podržava one koji su složni. U slozi nalazi radost i veselje. -- I to mu je udio u vrlini.

Odustao je od uvredljivog govora, odvratio se od osornosti. Služi se riječima koje su bezazlene, koje se rado čuju, koje su ljubazne i sežu do srca, riječima učtivim i omiljenim kojima se ljudi vesele. -- I to mu je udio u vrlini.

Odustao je od brbljavosti, odvratio se od naklapanja. Govori kad je za to vrijeme, ozbiljno, smisleno, dosljedno istini i redovničkoj stezi. Riječi su mu dragocjene, izrečene u pravi čas i umjesno, odmjereno i s određenom svrhom. -- I to mu je udio u vrlini.

Odrekao se zatiranja sjemenja i bilja. Jede jedanput dnevno, suzdržava se od večernjeg obroka, jede samo u određeno vrijeme. -- Ne prisustvuje predstavama plesa, pjevanja, glazbe i igrokaza. Odrekao se nošenja vijenaca, upotrebe mirisa i kozmetičkih sredstava za uljepšavanje. -- Odrekao se visokih i udobnih ležaja. -- Ne pristaje da primi srebro i zlato. -- Ne pristaje da primi sirovo žito, sirovo meso; žene i devojke, sluge i sluškinje; ovce i koze, perad i svinje, slonove, goveda i konje; njive i polja. Ne pristaje da bude glasonoša ili posrednik. Ne pristaje da vrši kupovinu ili prodaju. Protivan je prevari u vaganju i mjerenju bakarnog novca. Protivan je nepoštenom postupku podmićivanja, prevare ili podvale. Protivan je sječi, pokolju, sužanjstvu, drumskom razbojništvu, ucjeni i nasilju. -- I to mu je udio u vrlini.

I talp, dok neka gospoda isposnici i brahmani, hraneći se jelom koje dobijaju od

vjernika, nastavljaju da žive (prema ranijim lošim navikama), da zatiru sjemenje i biljke..., da gomilaju zalihe hrane, pića, odijela..., da prisustvuju predstavama..., da se zabavljaju kockanjem i sličnim igrama..., da pričaju dokone priče o kraljevima, razbojnicima, dvorjanima, o vojsci i strahotama rata, o hrani, piću, odijelu..., o selima, gradovima i zemljama, o ženama i muškarcima..., o onome što je bilo i što nije bilo..., da se svade i spore ovakvim izjavama: 'Ti ne razumiješ ovo učenje ni redovničku stegu, a ja razumijem'; 'Ti si zapao u zabludu, a ja slijedim pravi put'; 'Ja imam pravo, a ti nemaš'; 'Ti kažeš na kraju ono što je trebalo reći na početku, a na početku ono što je trebalo reći na kraju'; 'Govoriš nepromišljeno i naopako'; 'Tvoja je tvrdnja pobijena, poražen si'; 'Okani se te tvrdnje'; 'Ispetljaj se ako možeš!'... I dok neka gospoda isposnicii brahmani... nastavljaju da vrše poslove glasonoše i posrednika..., da varaju, da se hvale, da proriču sudbinu, da vraćaju iz lakomosti za što većim dobitkom..., i da se takvim nedostojnim znanjem i umijećem izdržavaju u životu..., naš se isposnik odvratio od takvih nedostojnih sredstava zazornog života. -- I to mu je udio u vrlini.

Kad je isposnik tako usavršen u vrlini, ne straši se više ničega od čega ga štiti vrlina, kao što se ni vladar, okrunjen pošto je svladao takmaca, više ne straši protivnika. Osposobljen u tom plemenitom ćudoređu, doživljava besprijeckorno unutarnje zadovoljstvo. -- Tako, maha-rađa, isposnik postaje usavršen u vrlini.

IV

A kako, maha-rađa, isposnik postiže zaštitu pristupa osjetilima? Kad okom zamjeti neki lik, ne teži da mu zahvati ni opće ni posebno obilježje. Tako postupa zato da spriječi ono što bi pogodovalo pogrešnim i nepovoljnim utjecajima zanosa i razočaranja kad bi nadzor nad osjetilom vida (...sluha, njuha, okusa, dodira i mišljenja[111]) bio zanemaren. Osposobljen je u toj plemenitoj zaštiti osjetila, doživljava nepomućeno unutarnje zadovoljstvo. -- Tako, maha-rađa, isposnik

sprovodi zaštitu osjetila.

A kako se, maha-rađa, isposnik osposobljava u pažnji i promišljenosti? Isposnik promišljeno odlazi i vraća se (kad ide prositi hranu), promišljeno gleda ispred sebe i oko sebe, promišljeno pruža i povlači ruku kad oblači odeću i uzima prosjačku zdjelu, promišljeno jede i pije, žvaće i guta, promišljeno obavlja veliku i malu nuždu, promišljeno hoda, stoji, sjedi i spava i bdije, govori i šuta. Takose, maha-rađa, isposnik osposobljava u pažnji i promišljenosti.

A čime se, maha-rađa, isposnik zadovoljava? Zadovoljan je s toliko odjeće koliko je potrebno da zaogrne tijelo i s toliko hrane koliko je potrebno da zasiti stomak. Kud god pođe, nosi sobom samo toliko. Kao ptica, maha-rađa, koja kud god poleti leti samo na svojim krilima, tako je i isposnik zadovoljan s toliko odjeće koliko je potrebno da zaogrne tijelo o s toliko hrane koliko je potrebno da zasiti stomak. Kud god pođe, nosi sobom samo toliko. -- Tim je, maha-rađa, isposnik zadovoljan.

V

Oplemenjen tom cjelinom vrline, oplemenjen zaštitom osjetila, oplemenjen pažnjom i promišljenošću, oplemenjen zadovoljstvom skromnosti, isposnik odabire osamljeno boravište u podnožju stabla u šumi, na obronku brijega, u planinskoj spilji, na groblju, na proplanku, pod vedrim nebom uz plast sijena. Poslije jela, kad se vraci iz prošnje hrane, tu sjedne skrštenih nogu, tijelo drži uspravno, a pažnju ustaljenu pred sobom.

Pošto se riješio čežnje za svijetom, ćud[112] mu ostaje odvrćena od čežnje, duh mu se pročišćava od čežnje.

Pošto se riješio mrzovolje, duh mu ostaje bez zlih namjera. Milosrdan prema svim živim bićima pročišćava duh od mrzovolje.

Pošto se riješio krutosti i učmalosti, ostaje istrgnut iz krutosti i učmalosti, razbistren, pažljiv i razborit; duh mu se pročišćava od krutosti i učmalosti.

Pošto se riješio nemira i brige, ostaje neouzbuđen; u unutarnjem spokojstvu duh mu se pročišćava od nemira i briga.

Pošto se riješio kolebljivosti, postaje nepokolebljiv, bez sumnje o onome što je dobro pročišćava duh od kolebljivosti.

Kao kad se, maha-rađa, neki čovjek zaduži da poduzme neki posao, pa mu taj posao uspije, te ne samo da može da otplati raniji dug, nego mu još i pretekne zarada, tako da može izdržavati i ženu,... pa se tom uspjehu raduje i veseli.

Ili, maha-rađa, kao čovek koji se razboli, muči ga teška bolest, ne može da jede, tijelo mu iznemogne; ali nakon nekog vremena se oporavi od te bolesti, hrana moćne da mu prija, a tijelo mu ojača,... pa se tom oporavku raduje i veseli.

Ili, maha-rađa, kao kad čovjek zatvoren u tamnici nakon nekog vremena bude pušten na slobodu, živ i zdrav, a ni imanje mu nije pretrpelo štetu,... pa se tome raduje i veseli.

Ili, maha-rađa, kao čovjek u ropstvu, koji nije svoj gospodar, nego je pod tuđim gospodstvom i ne može da ide kudakuda želi; ali se nakon nekog vremena oslobodi ropstva i postanesvoj gospodar, i nezavisan od tuđeg gospodstva slobodno pođe kuda želi,... pa se toj slobodfi raduje i veseli.

Ili, maha-rađa, kao čovjek koji se uputi s novcem i i metkom na put koji vodi kroz pustinju gdje će teško doći do hrane i naići na razne opasnosti; ali u predviđenom roku prođe kroz tu pustinju i sretno stigne na odredište gdje se osjeća mirno i sigurno,... pa se tom uspjehu raduje i veseli:

Isto tako i isposnik smatra sam sebe dužnikom, bolesnikom, zatočenikom, robom, patnikom na opasnom putu tako dugo dok se ne riješi tih pet prepreka. Ali kad se riješi tih pet prepreka, onda se smatra nedužnim, zdravim, puštenim iz tamnice, slobodnim čovjekom na pouzdanom tlu.

VI

Kad uvidi da se riješio tih pet smetnji, osjeti radost. Iz te se radosti rađa prijatan osjećaj. Kad se duh osjeća prijatno, smiruje se i tijelo. Smireno tijelo oseća zadovoljstvo. Ko je zadovoljan, postiže i postojanu sabranost duha.

Tako razdružen od strasti, razdružen od neispravnih postupaka, postiže i zadržava prvi stepen zadubljenja (*jhanam*), na kojem (još) postoji zamišljanje i razmišljanje. [113]. To zadubljenje izvire iz osame, a obilježja su mu prijatnost i zadovoljstvo.

Tad upravo ovo tijelo biva oplahnuto, prožeto, ispunjeno i preplavljeno prijatnošću i zadovoljstvom iz izvora osame. Baš ništa od čitavog tog tela ne ostaje nedotaknuto tom prijatnošću i zadovoljstvom iz izvora osame.

To je, maha-rađa, usporedivo s postupkom vještog brijača ili njegovog pomoćnika kad u brončanu posudu naspe mirisni sapunski prah, pa ga malo-pomalo prska vodom dok ga ne umijesi u sapunavu kuglu natopljenu i prožetu vlagom iznutrai izvana, ovlaženu toliko da se ne cijedi...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

A zatim, maha-rađa, kad isposnik savlada zamišljanje i razmišljanje, postiže i zadržava unutarnje smirenje, sažetost duha u jednu tačku, drugi stepen zadubljenja, na kojem (više) nema ni zamišljanja ni razmišljanja. To zadubljenjei

zvire iz sabranosti[114], a obilježje su mu prijatnost i zadovoljstvo.

Tad upravo ovo tijelo biva oplahnuto, prožeto, ispunjeno i preplavljeno prijatnošću i zadovoljstvom iz izvora sabranosti. Baš ništa od čitavog tog tijela ne ostaje nedotaknuto tom prijatnošću i zadovoljstvom iz izvora sabranosti.

To je, maha-rađa, usporedivo s dubokim jezerom s podvodnim izvorom, u koje voda ne uvire ni s istoka ni sa zapada, ni s juga ni sa sjevera, pa kad ni bog ne bi to mjesto obdario povremenim pljuskovima, još bi uvijek to duboko jezero bilo oplahnuto i prožeto, ispunjeno i preplavljeno svježom vodom, tako da ni najmanji dio dubokog jezera ne bi ostao nedosegnut svježom vodom...

I to je maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

A zatim se, maha-rađa, isposnik odvraća i od (osjećaja) prijatnosti, te boravi ravnodušan, pažljiv i promišljen. Tad doživljava ono tjelesno zadovoljstvo koje oplemenjeni obilježavaju riječima: 'Ravnodušan i pažljiv živi zadovoljno.' Tako postiže i zadržava treći stepen zadubljenja.

Tad upravo ovo tijelo biva oplahnuto, prožeto, ispunjeno i preplavljeno zadovoljstvom lišenim (čulne) prijatnosti, tako da baš ništa od čitavog tog tijela ne ostaje nedotaknuto tim zadovoljstvom lišenim (čulne) prijatnosti.

To je, maha-rađa, usporedivo s crvenim, bijelim ili plavim lotosovim svjetovima, od kojih se neki, iznikli pod vodom i narasli pod vodom, ne izdižu iznad vodene površine, nego crpu hranu iz dubine, tako da ih svježna voda oplahuje, prožimlje, ispunjava i preplavljuje od čaška do korijena, tako da nijedan od tih lotosa, crvenih, bijelih ili plavih, ne ostaje van dosega svježne vode.

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

A zatim se, maha-rađa, isposnik rješava i zadovoljstva i nezadovoljstva, dosadašnji ugodni i neugodni ugođaji iščezavaju. Tako postiže i zadržava četvrti stepen zadubljenja, ravnodušne pažljivosti pročišćene od zadovoljstva i nezadovoljstva.

Tada sjedi prožimljući upravo ovo tijelo pročišćenim i razbistrenim ugođajem, tako da baš ništa od tog tijela ne ostaje nedotaknuto tim pročišćenim i razbistrenim ugođajem.

To je, maha-rađa, usporedivo s čovjekom koji sedi prekriven od glave do pete čistim bijelim ogrtačem, tako da mu nijedan dio tijela nije nepokriven tim čistim bijelim ogrtačem.

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

VII

Kad mu je duh tako sabran, pročišćen, razbistren, bez natruha i smetnje, prilagodljiv, upotrebljiv, pouzdan i ustaljen, tada ga usmjerava i primjenjuje u uvidu i spoznaji. Tako isposnik spoznaje: 'Ovo je moje tijelo oblikovano od četiri gruba počela, [115] potječe od oca i majke, othranjeno je rižom i mlijekom. Tjelesna je pojava nepostojana, krhka, podložna vanjskim utjecajima, raspadu i propasti, a i svijest mi postoji tek u toj vezi i zavisnosti.'

To je, maha-rađa, usporedivo s draguljem berilom, sjajne zlatno-žute boje (kao bambus) [116], savršeno izbrušenim osmerobridnim kristalom iz čiste vode, bistrim i prozirnim, kojemu nema mane ni u kojem pogledu, a kroz njega da je provučena nit -- plava, ili žuta, ili crvena, ili bijela, ili narančasta. Da taj dragulj uzme u ruku oštrovidan čovjek, mogao bi jasno da razmotri (sva ta obilježja). Isto tako, maha-

rađa, i isposnik, kad mu je duh sabran, pročišćen, razbistren, bez natruhe i smetnje, prilagodljiv, upotrebljiv, pouzdan i ustaljen, može da ga usmjeri prema uvidu i spoznaji.

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primjeni, i da tako proizvede tijelo koje će biti tvorevina duha. On iz ovog tijela proizvodi drugo tijelo čiji je oblik tvorevina duha, snabdjeveno svim dijelovima i udovima, pa i osjetnim sposobnostima.[117] To je, maha-rađa, usporedivo s čovjekom koji bi izvlačeći vlat trave iz rukavca razmišljao ovako: 'Ovo je vlat, a ovo rukavac. Pošto je vlat jedan dio, a rukavac drugi, moguće je vlat izvući iz rukavca.[118] -- Ili kad bi zmiju izvukao iz njene košuljice... ili mač iz toka...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primjeni u svrhe drugih duhovnih moći. Ti su raznovrsni oblici koje može da ostvari duhovnim moćima ovi: da se iz jednog bića pretvara u mnoga, a iz mnogih opet u jedno, da se pojavljuje i iščezava prolazeći bez smetnje kroz ograde, zidove i bregove kao kroz prazan prostor, da uroni u zemlju i izroni iz nje kao da je voda, da hoda po površini vode kao po zemlji, da skrštenih nogu leti po zraku kao ptica na krilima, pa čak i da Mjesec i Sunce, koji su tako moćni i veličanstveni, dotakne i pogladi rukom, te da tjelesno dosegne sve do Brahmina svijeta.

To je, maha-rađa, usporedivo s vještinom lončara ili njegova pomoćnika da od dobro pripremljene gline proizvede posudu u kojem god obliku želi,... ili s vještim rezbarom slonovače... ili zlatarom...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od

ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primijeni, i da tako ovlada sredstvom božanskog sluha.[119] Tad istančanim božanskim sluhom, koji nadilazi ljudsku sposobnost, može da sluša i božanske glasove kao i ljudske, izbliza i izdaleka.

To je, maha-rađa, usporedivo sa čovjekom koji na dalekom putu odnekle začuje glazbu velikih i malih bubnjeva i školjki, pa može razlikovati zvuk svakog od tih glazbala...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i usklađen, onda može da ga usmjeri i primijeni, i da tako shvati ljudsku ćud. Shvativši tako svojim duhom duh drugih bića, drugih osoba, on razumije:

- kad je duh strastven, da je strastven,
- kad je duh bez strasti, da je bez strasti,
- kad je duh srdit, da je srdit,
- kad je duh bez srdžbe, da je bez srdžbe,
- kad je duh u zabludi, da je u zabludi,
- kad je duh bez zablude, da je bez zablude,
- kad je duh sabran, da je sabran,
- kad je duh rastresen, da je rastresen,
- kad je duh širok, da je širok,
- kad je duh skučen, da je skučen,
- kad je duh nadmašiv, da je nadmašiv,
- kad je duh nenadmašiv, da je nenadmašiv,[120]
- kad je duh staložen, da je staložen,

- kad je duh nestaložen, da je nestaložen,
- kad je duh oslobođen, da je oslobođen,
- kad je duh neoslobođen, da je neoslobođen.

To je, maha-rađa, usporedivo sa ženom ili muškarcem u mladoj dobi, nježnim i dopadljivim, kad ogleda odraz svog lica u čistom i bistrom zrcalu ili u posudi s vodom, pa kao ima madež na licu da primijeti da ga ima, ako nema, da primijeti da ga nema...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primijeni da se sjeti ranijih boravišta[121] -- jednog prethodnog života, dvaju, triju... deset... stotinu... tisuću... i stotina tisuća ranijih života u toku mnogih razdoblja nastanka i propasti svjetova,... kako mu je gdje bilo ime, prezime i rodoslovlje, hrana[122], sretni i nesretni doživljaji i kako dugo je živio... sve do svoga sadašnjeg života. Tako se sjeća raznih ranijih boravišta s pojedinostima i okolnostima.

To je, maha-rađa, usporedivo s čovjekom koji iz svog sela otiđe u drugo selo, pa u još neko dalje selo, a zatim se vrati u svoje selo, pa se podseća kako je iz ovog sela išao u ono i još dalje, gdje se zaustavljao i odsjedao, gdje je šta rekao i prešutio, dok se nije vratio u svoje selo...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od ranije spomenutih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primijeni na spoznaju uspona i pada bića. Nadljudskom bistrinom božanskog vida promatra kako se bića uzdižu i padaju i kako dosljedno posljedicama svojih djela bivaju ponižena i uzvišena, blistava i mračna, dobra i zla. (Tada može da ustvrdi:) 'Ova su bića, gospodo, sklona zlom tjelesnom vladanju i zlonamjerna u riječi i misli;

pogrdno se izražavaju o oplemenjenim bićima; zastupaju pogrešna gledišta i snose posljedice svojih pogrešnih pretpostavki, a poslije smrti, kad im se tijelo raspadne, čeka ih propast na stranputici i zla kob u paklu.[123] -- (Nasuprot tome) ona su (druga) bića, gospodo, sklona dobrom tjelesnom vladanju i dobronamjerna u riječi i misli, ne izražavaju se pogrdno o oplemenjenima, zastupaju ispravna gledišta i postižu posljedice svojih ispravnih pretpostavki, a kad im se tijelo raspadne, poslije smrti, čeka ih na dobru putu preporod u nebeskom svijetu...

To je, maha-rađa, usporedivo s kulo nasred raskršća, na kojoj stoji oštroidan čovjek pa motri ljude kako ulaze u kuću i izlaze iz nje, voze se cestom i hodaju ulicom ili sjede nasred trga...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od prethodnih.

Kad mu je duh tako sabran... i ustaljen, onda može da ga usmjeri i primijeni tako da spozna dokončanje izljeva strasti.[124] Tada spoznaje onako kako to doista jeste[125]: 'ovo je patnja'; 'ovo je nastanak patnje'; 'ovo je prestanak patnje'; 'ovo je put koji vodi do prestanka patnje'. Spoznaje, kako to doista jeste: 'ovo su izljevi strasti'; 'ovo je nastanak izljeva strasti'; 'ovo je prestanak izljeva strasti'; 'ovo je put koji vodi do prestanka izljeva strasti'. I dok to tako spoznaje-i-uviđa, duh mu se oslobađa prianjanja uz požudu, prianjanja uz biće i prianjanja uz neznanje. U oslobođenome se spoznaja da je oslobođen očituje ovako: 'Isrpljeno je rađanje, iživljen je isposnički život, učinjeno je što je trebalo učiniti, tako da više ništa ne preostaje.'

To je, maha-rađa, usporedivo s jezerom u planinskom klancu, bistrim, prozirnim, čistim, gdje oštroidan čovjek stojeći na obali može da promatra sedefne školjke, šljunak i pijesak, ribe kako se jate, kreću i miruju...

I to je, maha-rađa, neposredno vidljiv plod isposničkog života, primamniji i slađi od

prethodnih. Od svih neposredno vidljivih plodova isposničkog života, maha-rađa, nijedan nije uzvišeniji ni slađi od ovog posljednjeg."

VIII

Kad je Blaženi tako završio govor, vladar Magadhe Ađatasattu, sin kraljevne iz Videhe, oslovi Blaženog ovako:

"Izvršno, gospodine, izvršno! Kao da je neko podigao ono što je srušeno ili razotkrio ono što je skriveno ili pokazao put onome ko je zalutao, ili unio luč u tamu pa da onaj ko ima oči može da vidi prisutne likove -- isto je tako Blaženi pokazao meni istinu s raznih strana. I ja se, gospodine, utječem u Blaženoga, u njegovo učenje i u prosjačku zajednicu. Smatraj me, gospodine, svojim sljedbenikom[126] i budi mi utočište od danas do kraja života. -- Podlegao sam grijehu, gospodine, u svojoj slabosti, u svojoj ludosti, u svojoj zlonamjernosti, kad sam iz vlastoljublja lišio života svog oca,[127] koji je bio ispravan čovjek i pravedan vladar. Neka Blaženi primi ovu ispovijed moga grijeha kao obavezu da ću se ubuduće suzdržavati."

"Doista, maha-rađa, podlegao si grijehu kad si u svojoj slabosti, u svojoj ludosti, u svojoj zlonamjernosti iz vlastoljublja lišio života svog oca, koji je bio ispravan čovjek i pravedan vladar. A ukoliko si, maha-rađa, uvidjeo da si počinio grijeh i ukoliko si spreman da zadovoljiš pravdu, mi prihvatamo tvoju ispovijed. Doista, maha-rađa, plemićki se poredak[128] utvrđuje time da onaj ko poćini grijeh zadovolji pravdu i obaveže se da će se ubuduće suzdržavati."

Nakon tih riječi vladar Magadhe Ađatasattu reče Blaženome:

"A sada, gospodine, treba da idemo. Čekaju nas mnoge obaveze i poslovi."

"Učini, maha-rađa, što smatraš da je umjesno."

Tad vladar Magadhe Ađatasattu, zadovoljan i obradovan govorom Blaženoga, ustade, pozdravi Blaženoga, obiđe ga s desne strane, pa otide.

A Blaženi, nedugo poslije njegova odlaska, oslovi redovnike ovako:

"Vladar je, redovnici, bio duboko dirnut i potresen. Da nije lišio života svoga oca, koji je bio ispravan čovjek i pravedan vladar, otvorilo bi mu se, još dok je ovdje sjedio, neokaljano i neotrunjeno oko ispravnog uvida."

Tako je rekao Blaženi, a redovnici su se oduševljeno radovali govoru Blaženoga.

Beleške:

101. *Kattika*, mjesec koji slijedi razdoblje monsunskih kiša u sjevernim i srednjim dijelovima Indije (od polovice oktobra do polovice novembra). Dan mladog Mjeseca u tom mjesecu slavi se i danas u Indiji kao praznik svetiljaka, *dipa-vali*, sveta noć, koja podsjeća na kršćanski Božić. U to doba, poslije monsunskih kiša, počinju cvjetati bijeli lotosi (*kumudam*). [Natrag]

102. Pretpostavlja se da su tih petsto žena sačinjavale vladarevu vojsku amazonki. Razlog njegova opreza i straha i na ovako kratkom putu bit će razjašnjen u maha-rađinoj ispovijedi na završetku razgovora s Buddhom. [Natrag]

103. Ista se završna formula ponavlja i na kraju izvještaja u razgovoru sa slijedećih pet učitelja. (Tačkice u tekstu uvijek naznačuju ponavljanje ranije formule.) Neki su od tih učitelja historijski dobro poznate ličnosti i iz drugih savremenih izvora, osobito đainskih, iako je prikaz njihova učenja ovdje tendenciozno sažet, pa i karikiran. Na identitet važnijih među njima osvrnut ćemo se u slijedećim bilješkama. [Natrag]

104. Makkhali Gosalo [plemensko ime (*gotram*) Gosalo potječe od "štala za goveda" kojima je to pleme obilovalo], jedan od najistaknutijih učitelja iz ove skupine, poznat osobito po tome što je dugo bio drug i takmac Nigantha Nataputta (Mahaviro), reformatora prastare đainske religije. H. Jacobi, u uvodnom komentaru uz svoj prijevod đainskog teksta Sutra-kritanga (u zbirci Jaina Suttras, Part II, str. XXV i d., novo izdanje Sacred Books of the East Series, Vol. XLV, M. Banarsidas, Delhi, 1964), gdje se spominje i M. Gosalo, citira i ovaj dio našeg teksta kao učenje tipično za đainsku klasifikaciju živih bića u četiri kategorije, čija je složena razrada bila teško prilagodljiva modernim shvaćanjima prirode. [Natrag]

105. Na osnovu Buddhaghosinih komentara Buddhinih govora (5. v. n. e.), a i iz usporedbi s đainskim tekstovima, neke su od ovih klasifikacija razjašnjene u novijim prijevodima. Vidi T. W. Rhys Davids, engleski prijevod našeg teksta u Dialogues of the Buddha, Sacred Books of the Buddhists, Vol. II, London, 1899. Tako se npr. pet vrsta djelatnosti odnose na pet osjetnih organa, tri vrste na tjelesni čin, riječ i misao, a šest vrsta ljudskih tipova i slijedećih osam stadija ljudskog života na kanonsku formulaciju đainskih hagiografija "proroka" (*tirthankara*). [Natrag]

106. Nigantha, naziv za đainske učitelje, redovni naslov Mahavire u buddhističkim tekstovima. [Natrag]

107. Zemlja, voda, vatra i uzduh, kako se vidi iz nastavka. Uz to "grubo" tijelo (*sthula-šariram*) čovjek posjeduje i "istančano" tijelo (*suksma-šariram*), prema učenju koje je osobito tipično za školu *samkhyah*, čija je teorija postala neposredan osnov *yoge*. Na tom općem indijskom vjerovanju u "istančano tijelo" osnivaju se i teorije o magičnim sposobnostima opisane u odsječku VII ovog govora, koje Buddho postepeno svodi i usmjerava prema duhovnim sposobnostima spoznajnog i moralnog uvida u pojave "kakve doista jesu". [Natrag]

108. Ova je teorija preuzeta u popularni religijski epos Bhagavad-gitu, čiji je autor odobrava zato da bi njome opravdao kastinsku dužnost borbe i rata:

"Tko misli: jedan ubija, a drugi gine ubijen,
taj se vara. Nit ubija itko, niti je ubijen." (II, 19) [Natrag]

109. Usp. moj raniji prijevod ovog uvodnog dijela Samanna-phala sutte u Filozofiji istočnih naroda I, str. 273-277. Bilješka na kraju, uz ovaj odlomak o učenju Nataputta (Mahavire) odnosi se na retoričku dvoznačnost i neprevodiv efekat ove tvrdnje, u očevidno karikiranom prikazu najvažnije protivničke nauke. [Natrag]

110. Imena, odn. nazivi šestorice učitelja nabrojanih u ovom dijelu govora sadrže i neka od njihovih karakterističnih obilježja. Prvi, Kassapo, se jednostavno naziva "starcem" (*purano*). Naziv Makkhalija, o čijem životu i učenju je navedeno više podataka (u bilj. 4), je *Go-salo*, ili posjednik staja za goveda, vjerovatno obilježje obiteljskog blaga. Slijedeći, Ađito, se naziva *Kesa-kambali* po kosmatom gunju, jednom od tipičnih vrsta oporih i neugodnih asketskih odijela. (Usp. naziv *sufi* za islamske mistike po odjeći slične vrste). -- Nigantho ("nesputani"), Natin sin, u kasnijoj đainskoj tradiciji naziva se "velikim pobjednikom" (*maha-viro*) [V. bilj. 6. Posljednji, Sandāyo, naziva se jednostavno potomkom ili sinom (*putto*) svog roda Belatthi. On je jedan od tipičnih predstavnika *agnosticizma*, koji *Buddho odrešito odbija*, nazivajući ga "stanovištem jegulje", često u ovoj istoj formulaciji, ali ne kao učenje specifično samo za ovog učitelja. [Natrag]

111. Mišljenje ili razumijevanje (sposobnost kategorizacije) je, po Buddhinu shvaćanju (koje nije općeindijsko), šestoosjetilo, koordinirano, a ne nadređeno ostalim vrstama osjetne spoznaje ili gnozije. Za svako je osjetilo (*indriyam*) svojstveno da se sastoji od osjetnog organa, od specifičnog predmeta i od isto tako specifične vrste spoznajne svijesti o osjetnoj zamjedbi. [Natrag]

112. *Āeto*, riječ iz istog korijena kao i *ċittam* (misao). Već u ranim *abhidhamma*

tekstovima izraz *ćittam* zamjenjuje u značenju prvobitniji izraz *mano* (lat. *mens*), čije je značenje obuhvatilo intelektualnu svijest u širem smislu nego samu misao (*ćittam*). *Ćeto*, za razliku od toga, obuhavta i ostala psihička stanja svijesti.

[Natrag]

113. *Vitakka-viċaro*, logičke i umne funkcije, od čijeg suzdržavanja (*epohe*) polaze vježbe zadubljenja. [Natrag]

114. *Sam-a-dhi*, "skupa čvrsto držati", središnji pojam, a i opći naziv u indijskoj filozofiji uopće za sve oblike meditativnog zadubljenja, *yoge* u duhovnoj (a ne tek gimnastičkoj) primjeni i sl. [Natrag]

115. V. bilj. 7. [Natrag]

116. *Velu-riyam*, ime ovog dragulja je izvedeno iz naziva za bambus (*velu*).

[Natrag]

117. Ovaj posljednji dio govora je posvećen sticanju magijskih moći (*iddhi*) prema općim indijskim vjerovanjima tog vremena. Osobito je vjera u tzv. "istančano tijelo" (*sukšma-šariram*) ili vjera u aveti (potpuno različita od vjere u dušu), po načinu kako se ovdje opisuje identična s mnogo starijim tradicijama i opisima koje nalazimo u drugim sistemima, u *samkhya-yogi* i u najstarijim upanišadima. Karakteristično je za Buddhu da u standardne opise vidovitosti ("božanskog vida" i "božanskog sluha") i sjećanja na ranije živote uključuje odlomke s dubljim smislom pronicanja u strukturu čovjekove moralne prirode i, konačno, u posljednja filozofska pitanja o smislu i vrijednosti egzistencije, tako da završava govor i u ovom slučaju izlaganjem svoga bitnog učenja ("koje je dostupno samo mudracima, i to svakome samom za sebe i pojedinačno" -- *paćcattam veditabbo vinnuhi*) -- o patnji, o moralnom pročišćenju i odlobođenju od patnje ukorijenjene u zabludu kojoj su jednako podložni vidovitiji bogovi i zasljepljenija ljudska bića. [Natrag]

118. Jedna od najstarijih verzija ovog opisa u vedskim tekstovima može se naći u

Satapatha-brahmana (ili pouci o "stotinu puteva" duhovnog razvoja), pogl. IV, 3, 3, 16. Isti se opis ponavlja u upanišadima. [Natrag]

119. *Dhatu*, objektivni "element" osjeta. Vjera u atomsku strukturu iskustva, u paralelizam materijalnih prapočela i osjetnih organa i njihovo sintetiziranje, osniva se na prastarom indoiranskom mitosu o božanskoj prirodi tvarnih počela (voda, vatra, zemlja, uzduh i eter) i osjetila, koja se jednostavno nazivaju "bogovima" (*deva*). Zarathuštrina reforma se osniva na ukidanju idolatrije tvarnih počela i zamjeni tog kulta materije kultom istog broja moralnih vrлина. [Usp. kritiku mitološke pozadine moderne atomističke teorije iskustva kod Maxa Webera i Maxa Schelera, koji je svode na kršćansko ("protestantsko") nepovjerenje u neposrednu iskustvenu datost primarnog doživljaja.] [Natrag]

120. *Sa-uttaram* i *an-uttaram*; prvi izraz ističe mogućnost dostizanja još daljih dostignuća, a drugi da je dostignut krajnji i nenadmašiv vrhunac (ne nužno u apsolutnom, nego u neposrednom doživljajnom smislu). [Natrag]

121. *Pubb-nivasa*, "ranija boravišta", ne izražavaju u buddhizmu vjeru u ranija "utjelovljenja" ili "reinkarnacije" supstancijalno identičnog duha ili duše, nego tek vjeru u kontinuitet razvojnog procesa u "strujiživota", koja se ne završava smrću, ali ni ne teče u vječnost, nego je izraz raznorodno određenih doživljajnih cjelina čija se uzročna povezanost tradicionalno (iz prebuddhističkih vremena) naziva "dozrijevanjem ploda djelatnosti" (*kamma-vipako*) ili jednostavno *karma*. (Usp. upotrebu istog izraza "dozrijevanje ploda" u modernoj filosofiji, osobito kod Bergsona i Heideggera.) [Natrag]

122. Izraz "hrana", dosljedno indijskoj biološkoj koncepciji kauzaliteta (spomenutoj u prethodnoj bilješci), ima mnogo šire značenje nego u našim modernim jezicima. Četiri osnovne vrste "hrane", prema budističkoj kanonskoj kategorizaciji, jesu: tjelesna hrana, "dodirna" hrana osjetila ili objekti osjetnih doživljaja (tačnije, fizioloških "nadražaja" specifičnih za svaki osjetni organ), hrana voljnih pobuda i

hrana svijesti. [Natrag]

123. Pojam pakla u indijskim religijama odgovara pojmu čistilišta u kršćanskoj mitologiji. Ne postoji ni vječna sreća ni vječna nesreća. Postoje jedino eonske cikličke mijene u toku zbivanja i izuzetna mogućnost konačnog utruća osviještene egzistencije (*nibbanam, nirvanam*). "Život vječni" je kontradikcija *in adjecto*. Pred pomisli na takvu mogućnost, tradicionalni religiozni Indijac može jedino da se zgrozi. [Natrag]

124. U standardnoj formuli (uz neke varijacije) te su strasti obično svedene na tri: požudu (pozitivnu strast), mržnju (negativnu strast) i zabludu (metafizičku strast). Pročišćenje i prestanak tih "izljeva" (*asava*) identificira se sa postignućem "utrnuća" ili nirvane (*nibbanam*). Tim dostignućem, a ne smrću, završava se ciklus pseudoindividualne egzistencije (čovjeka koji, po Sartreovoj definiciji, "nije ono što jeste, nego je ono što nije"). [Natrag]

125. *Yatha-bhutam*, uvid u zbiljnost, nasuprot spekulativnim teorijama (*ditthi, doxa*), kako to Buddho uvijek uporno ovim riječima naglašava, odgovara u potpunosti značenju koje Heidegger pridaje grčkoj riječi *aletheia*. [Natrag]

126. *Upasako*, naziv za laičkog vjernika ili pristalicu buddhizma. [Natrag]

127. Bimbisaro, vladar Magadhe, bio je prvi oduševljeni zaštitnik Buddhe, još prije nego je učitelj postigao duhovno probuđenje. [Natrag]

128. Riječ *ariyo*, koja je u prvom redu historijsko obilježje indoiranskog plemstva i kaste kojoj je i Buddho pripadao po rođenju, znači, u njegovu kasnijem učenju, duhovnu oplemenjenost, pa je tim izrazom inače, u suvislom kontekstu redovno prevodim. [Natrag]

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/plodovi.html

[Home](#) ---\\ [Veljačić](#)

Budizam

Čedomil Veljačić

[Uvod -- Predgovor](#) -- [Historijski uvod](#) -- [Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji](#) -- [Buddhini govori o religiji](#)

[Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti](#) -- [Dhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I](#)

[Dhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II](#) -- [Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja \(*dhanam*\)](#)

[Plodovi isposničkog života](#) -- [Jedan sažet prikaz Buddhina učenja](#) -- [Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji](#)

[O buddhističkoj bibliografiji](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

JEDAN SAŽET PRIKAZ BUDDHINA UČENJA

Razgovor isposnice (*bhikkhuni*, naziv za pripadnicu Buddhina ženskog reda, "prosjakinja") Dhamma-dinne s laičkim sljedbenikom Visakhom (koji je, prema komentarskim navodima, ranije bio njen muž) jedan je od najranijih i najuspješnijih nekonvencionalnih sažetih prikaza Buddhina učenja. U mnoge duže

govore i razgovore o različitim temama interpoliran je standardni kanonski prikaz Buddhina učenja u cjelini, koji počinje s opisom pojave "nekoga *budde* (budnog učitelja) u svijetu", i nastavlja se prikazom nastanka njegove zajednice i života redovnika na petnaestak stranica. Takav sam stereotipni prikaz izostavio u prijevodu **razgovora s Kevaddhom** (D. 11) u poglavlju "Buddhini govori o religiji".

Slijedeći prikaz je znatno kraći i sveden je na suštinska pitanja koja dovode do opisa neposrednog doživljaja duhovnog zadubljenja (*đhanam*). Epistemološke pretpostavke za primjenu te metode, kako se vidi iz teksta, odnose se neophodno na strukturu ličnosti, čije se psihofizičke funkcije reduktivno "izoluju" (*viveko*) ili "stavljaju u zgradu" (*epohe*) u primjeni procesa *đhanam*.

Već u brahmanskoj tradiciji iz upanišadskih vremena nailazimo na učene brahmanke koje rukovode školama svoga plemena (*gotram*) i ističu se u raspravama na filozofskim skupovima koje priređuju vladari humanisti na svojim dvorovima. [129] I u pali tekstovima nailazimo na pokoji karakterističan, karakteristično ironičan, prikaz posjeta i susreta Buddhinih učenika s takvim slavnim učiteljicama i njihovim školama. [130] Isticanje žena na intelektualnim položajima u javnom životu u Indiji nisu dokinula ni stoljeća islamske prevlasti, a ni njihovo isticanje na vladarskim položajima, pa i u vojničkom zvanju i podvizima. Po sticanju nezavisnosti u savremenoj Indiji broj žena na istaknutim političkim i kulturnim položajima, zahvaljujući prastarim tradicijama, neposredno je znatno nadmašio broj istaknutih žena u javnom životu zemalja tzv. zapadne civilizacije.

Kratko razjašnjenje nauke

Ovako sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Rađagahi, u Bambusovu gaju, na mjestu gdje se hrane vjeeverice. Njegov svjetovni sljedbenik Visakho posjeti tada redovnicu Dhamma-dinnu, pa je pozdravi i sjedne po strani, a zatim je oslovi ovako:

"Ličnost, ličnost [131] -- tako se govori, gospođo! A šta Blaženi naziva ličnošću?"

"Blaženi, prijatelju Visakho, ličnost naziva sklopom ovih pet vrsta prijanjanja uz život: prijanjanje uz oblik, prijanjanje uz osjećaj, prijanjanje uz predodžbu, prijanjanje uz izraze volje i prijanjanje uz svijest."

"Dobro, gospođo!" odgovori Visakho, pa zadovoljan i obradovan njenim odgovorom postavi slijedeće pitanje:

"Postanak ličnosti, postanak ličnosti -- tako se govori, gospođo! A šta Blaženi naziva postankom ličnosti?"

"Blaženi obrazlaže postanak ličnosti iz one žeđi koja se uvijek ponovno rađa, i vezana za strastveni užitek nalazi zadovoljstvo sad tu sad tamo, a to je žeđ spolnog nagona, žeđ za postojanjem i žeđ za vlašću."

"Prestanak ličnosti, prestanak ličnosti -- tako se govori, gospođo! A šta Blaženi naziva prestankom ličnosti?"

"Zatrijeti trag strasti u toj žeđi, napustiti je, odreći je se, osloboditi se i odroditi od nje, to, prijatelju Visakho, Blaženi naziva prestankom ličnosti."

"Put koji vodi do prestanka ličnosti, put koji vodi do prestanka ličnosti -- tako se govori, gospođo! A šta Blaženi naziva putem do prestanka ličnosti?"

"Blaženi je tako nazvao ovaj plemeniti osmerostruki put: ispravni nazori, ispravna namjera, ispravan govor, ispravna djelatnost, ispravan način života, ispravan napor, ispravna pažnja i ispravna sabranost."

"A je li, gospođo, prijanjanje isto što i spomenutih pet vrsta prijanjanja uz život ili je od njih različito?"

"Prijanjanje, prijatelju Visakho, nije isto što i pet vrsta prijanjanja uz život, ali nije ni različito od njih. Ono što je u tih pet vrsta prijanjanja uz život podstrek strasti, to je u tom slučaju prijanjanje."

"Kako nastaje, gospođo, personalistički pogled na svijet?"

"Eto, prijatelju Visakho, neuk prosječan čovjek, koji nije vidjeo plemenite ljude, koji nije upućen u plemenitu istinu niti je u njoj uzgojen, koji nije vidjeo ljude više vrste i nije upućen u istinu čovjeka više vrste, niti u njoj uzgojen -- taj shvaća tjelesni lik kao samoga sebe, ili sebe kao oblikovanje, ili tjelesni lik u sebi, ili sebe u tjelesnom liku; osjećaj shvaćakao samoga sebe, ili sebe kao osjetnost, ili osjećaj u sebi, ili sebe u osjećaju; predodžbu shvaća kao samoga sebe, ili sebe kao predočavanje, ili predodžbu u sebi, ili sebe u predodžbi; izraze volje shvaća kao samoga sebe, ili sebe kao izražavanje volje, ili izraze volje u sebi, ili sebe u izrazima volje; svijest shvaća kao samoga sebe, ili sebe kao svjesnost, ili svijest u sebi, ili sebe u svijesti. Tako, prijatelju Visakho, nastaje personalistički pogled na svijet."

"A kako, gospođo, personalistički pogled na svijet ne nastaje?"

(Odgovor je jednak prethodnome sa suprotnim predznacima: učen čovjek... upućen u plemenitu istinu... koji tjelesni lik ni duševna svojstva ne shvaća kao samoga sebe...)

"Je li, gospođo, plemeniti osmostruki put... složen ili jednostavan?"

"Taj je put složen."

"A jesu li tri sastavna dijela ustrojena iz osmerostrukog puta, ili je osmerostruki put ustrojen iz triju sastavnih dijelova?"

"Tri sastavna dijela nisu ustrojena iz osmerostrukog puta, nego je osmerostruki put

ustrojen iz triju sastavnih dijelova. Ispravan govor, ispravna djelatnost i ispravan život, ti su sastavni dijelovi izvdeni iz etike. Ispravan napor, ispravna pažnja i ispravna sabranost su dijelovi izvdeni iz discipline sabranosti (zadubljenja). Ispravni nazori i ispravne namjere su dijelovi izvedeni iz spoznaje mudrosti."

"Šta je, gospođo, sabranost, šta su obilježja sabranosti, šta su sredstva sabranosti, šta je njega sabranosti?"

"Sabranost je svođenje misli na jednu tačku. Četiri vrste postojanosti pažnje [132] su obilježja sabranosti. Četiri ispravne vještine [133] su sredstva sabranosti, a vježbanje, njegovanje i razvijanje tih umijeća je njega sabranosti."

"Koliko ima vrsta izraza volje?"

"Tri: tjelesni, govorni i misaoni izraz volje. -- Udisanje i izdisanje su voljni izrazi tijela, zamišljanje i razmišljanje su govorni izrazi volje, a predodžbe i osjećaji su misaoni izrazi volje.[134] -- Udisanje i izdisanje su tjelesne pojave, vezane za tjelesnost, pa se zato nazivaju tjelesnim izrazima volje. Tek nakon zamišljanja i razmišljanja dolazi povezan govor, pa se zato zamišljanje i razmišljanje nazivaju govornim izrazima volje. Predodžbe i osjećaji su svojstva razuma povezana s mislima, pa se zato nazivaju misaonim izrazima volje."

"Kako se, gospođo, postiže prestanak predodžbenog iskustva?"

"Isposniku koji dostiže prestanak predodžbenog iskustva ne čini se, prijatelju Visakho, ovako: 'Ja ću dostići prestanak predodžbenog iskustva'; ili: 'Ja dostižem prestanak predodžbenog iskustva'; ili: 'Ja sam dostigao prestanak predodžbenog iskustva', nego se njegov duh otprije tako razvio da je doveden u ovakva stanja."

"Koje pojave najprije prestaju kod isposnika koji dostiže prestanak predodžbenog iskustva, da li pobude tjelesnog izraza, ili pobude govornog izraza, ili pobude misaonog izraza?"

"Najprije prestaju pobude govornog izraza, pa onda pobude tjelesnog izraza, pa pobude misaonog izraza." [135]

"A kako dolazi do napuštanja tako dosednutog prestanka predodžbenog iskustva?"

"Isposniku koji napušta stanje prestanka predodžbenog iskustva, ne čini se, prijatelju Visako, ovako: 'Ja ću napustiti dostignuto stanje prestanka predodžbenog iskustva'; ili 'Ja napuštam dostignuto stanje prestanka predodžbenog iskustva'; ili 'Ja sam napustio dostignuto stanje prestanka predodžbenog iskustva', nego se njegov duh otprije tako razvijao da je doveden do ovakva stanja."

"Koja se vrsta pojava najprije pojavljuju kod isposnika koji napušta dostignuto stanje prestanka predodžbenog iskustva, da li pobude tjelesnog izraza, ili pobude govornog izraza, ili pobude misaonog izraza?"

"Najprije se pojavljuju pobude misaonog izraza, pa tjelesnog, pa govornog."

"Kakvi se utisci pojavljuju kod isposnika koji je napustio stanje prestanka predodžbenog iskustva?"

"Pojavljuju se tri vrste utisaka: utisak ništavila, utisak besciljnosti i utisak bezželjnosti."

"Kuda smjera, čemu je sklona, za čim teži misao isposnika koji je napustio stanje prestanka predodžbenog iskustva?"

"Misao tog isposnika smjera k otcjepljenosti, sklona je otcjepljenosti, teži za otcjepljenošću."

"Koliko vrsta osjećaja ima, gospođo?"

"Postoje ove tri vrste osjećaja: osjećaj ugodnosti, osjećaj neugodnosti, osjećaj ni-

ugodnosti-ni-neugodnosti."

"Kakav je svaki od tih osjećaja?"

"Prijatan osjećaj tjelesne ili duševne ugodnosti, to je osjećaj ugodnosti, a neprijatan osjećaj tjelesne ili duševne neugodnosti je osjećaj neugodnosti. Osjećaj koji ni tjelesno ni duševno nije ni prijatan ni neprijatan naziva se osjećajem ni-ugodnosti-ni-neugodnosti."

"Šta je u ugodnom osjećaju ugodno, a šta neugodno. Šta je u neugodnom osjećaju neugodno, a šta ugodno? Šta je u ni-ugodnom-ni-neugodnom osjećaju ugodno, a šta neugodno?"

"U ugodnom je osjećaju postojanost ugodna, a promjena neugodna, u neugodnom je osjećaju promena ugodna, a postojanost neugodna, u ni-ugodnom-ni-neugodnom osjećaju je znanje ugodno, a neznanje neugodno." [136]

"Kakva sklonost postoji u ugodnom osjećaju, kakva u neugodnom, a kakva u ni-ugodnom-ni-neugodnom?"

"U ugodnom osjećaju postoji sklonost prema strasti, u neugodnom sklonost prema odvratnosti, a u ni-ugodnom-ni-neugodnom sklonost prema neznanju."

"Postoji li u svim ugodnim osjećajima sklonost prema strasti, u svim neugodnim osjećajima sklonost prema odvratnosti, a u svim ni-ugodnim-ni-neugodnim osjećajima sklonost prema neznanju?"

"Ne, prijatelju Vesakho."

"Čega se treba odreći u ugodnim osjećajima, čega u neugodnim, a čega u ni-ugodnim-ni-neugodnim osjećajima?"

"U ugodnom se osjećaju treba odreći sklonosti prema strasti, u neugodnom sklonosti prema odvratnosti, a u ni-ugodnim-ni-neugodnim sklonosti prema neznanju."

"Treba li se u svakom ugodnom osjećaju odreći sklonosti prema strasti, u svakom neugodnom osjećaju odreći sklonosti prema odvratnosti, a u svakom ni-ugodnim-ni-neugodnim osjećaju sklonosti prema neznanju?"

"Ne treba, prijatelju Visakho. Isposnik razdružen od strasti, razdružen od neispravnih postupaka, postiže i zadržava *prvi stepen zadubljenja (dhanam)*, na kojem (još) postoji zamišljanje i razmišljanje. To zadubljenje izvire iz osame, a obilježja su mu prijatnost i zadovoljstvo. Taj isposnik to razume ovako: 'Sigurno ću se i ja, dosegavši to stanje zadržati u njemu kao i oplemenjena bića koja su ga već prije dosegla i zadržala.' Dok se tako trsi da zadovolji želju za najvišim oslobođenjima, zbog te ga želje obuzima briga. Zatim se rješava odvratnosti, i sklonost prema odvratnosti više ne postoji. A zatim, kad se isposnik riješi zadovoljstva i nezadovoljstva, dosadašnji ugodni i neugodni ugođaji iščezavaju. Tako postiže i zadržava *četvrti stepen zadubljenja*, ravnodušnosti i pažljivosti pročišćene od zadovoljstva i nezadovoljstva. Tako se rješava neznanja, i sklonost prema neznanju više ne postoji."

"Šta je, gospođo, protivteža ugodnom osjećaju?"

""Neugodan osjećaj."

"A neugodnom osjećaju?"

"Ugodan osjećaj."

"A protivteža ni-ugodnom-ni-neugodnom osjećaju?"

"Neznanje."

"A šta je protuteža neznanju?"

"Znanje."

"A protuteža znanju?"

"Oslobođenje."

"A šta je protuteža oslobođenju?"

"Utrnuće (nibbanam)."

"A šta je protuteža utrnuću?"

"To je, prijatelju Visakho, pitanje koje nadilazi domet. Nije moguće naći izlaz iz kruga pitanja. Asketski život ponire u nibbanu, stišava se u nibbani, postiže svoj cilj u nibbani. Ako želiš, prijatelju Visakho, možeš otići do Blaženoga, pa pitati razjašnjenje. Kako ti Blaženi razjasni, u to se možeš pouzdati."

Sljedbenik Visakho, zadovoljan i obradovan besjedom redovnice Dhamm-dinne, ustane, pozdravi je obilazeći je s desne strane, pa otide tamo gde se tada nalazio Blaženi. Došavši, pozdravi Blaženog, pa sjedne po strani. Sjedeći tako, sljedbenik Visakho ispriča Blaženom sve o čemu je razgovarao s redovnicom Dhamma-dinnom, a Blaženi mu na to reče:

"Mudra je, Visakho, redovnica Dhamma-dinna, dubokoumna je, Visakho, redovnica Dhamma-dinna, . Da si pitao od mene to razjašnjenje, ja bih ti dao na vlas isti odgovor kao i redovnica Dhamma-dinna. Što ti je ona rekla, to je istinski smisao, u to se možeš pouzdati."

Tako je rekao Blaženi. A sljedbenik Visakho je riječi Blaženoga primio vesela srca.

Beleške

[129] Vidi opis filozofskog kongresa na dvoru legendarnog vedskog vladara Đanake, u Videhi, gdje se oštrinom svojih istupa ističe brahmanka Gargi, u *Brihad'aranyaka upanišadi*, III. Prikaz tog dijela upanišadi sadržan je u mojoj "Filozofiji istočnih naroda I", str. 47-52. [Natrag]

[130] Po književnoj vrijednosti i dramatskom opisu karaktera, osobito je vrijedan tekst **Samyutta-nikayo XXXV, 133, Udayi**. (Prijevod je uključen u moju neobjavljenu knjigu "Pjesme prosjaka i prosjakinja".) [Natrag]

[131] *Sakkayo* je izraz koji označava ličnost u njenoj tjelesnoj i individualnoj potpunosti kako se može razumjeti iz slijedećih odgovora. O ličnosti u karakterološkom smislu (*puggalo*) mnogo se više pisalo u budističkoj književnosti. U *Abbhidhamma-pitaki* jedna od ukupno sedam knjiga posvećena je isključivo karakterologiji. [Natrag]

[132] Introspektivno bdijenje "u tijelu nad tijelom", "u osjećajima nad osjećajima", "u mislima nad mislima", "u pojavama nad pojavama". To su četiri temeljna "stupa" buddhističke kontemplacije, obrađena u jednom od najvažnijih Buddhinih "dugih govora", **Maha-sati-patthana-suttam** (D. 22). [Natrag]

[133. Vlast nad osjetilima, napuštanje osjetnosti, zadubljenje i postojanost karaktera. [Natrag]

[134] Kako se vidi iz razjašnjenja u nastavku, izraz "mišljenje" (*ċittam*) treba shvatiti u opsegu koji u potpunosti odgovara opsegu pojmacogito u smislu u kojem ga je Husserl preuzeo od Descartesa i dalje fenomenološki razradio. Prema Descartesu, pojam mišljenja obuhvaća "sumnju opažanje, afirmaciju, negaciju, htijenje, predočavanje, čuvstva." (*Meditationes de prima philosophia*, 2. medit.) --

Husserl ističe da je Descartes shvaćao *cogito* u tako širokom smislu da je u njemu sadržano sve što je izraženo riječima: "Opažam, sjećam se, predočujem, sudim, osjećam, želim, hoću" i svi ostali slični subjektivni doživljaji. (*Ideen...* I, str. 61)

[Natrag]

[135] Prema tekstovima koji razjašnjavaju stanja duhovnog zadubljenja (*ḍhanam*) doseg prvog stepena isključuje govor, doseg drugog zamišljanje i razmišljanje, doseg trećeg stepena osjećaj prijatnosti, a doseg četvrtog stepenja udisanje-i-izdisanje. (usp. **S. XXXVI, 11, Raho-gata-suttam**) Razjašnjenje prestanka funkcije disanja osniva se na fiziološkim podacima *kundalini-yoge*, gdje opticaj *prane* preuzima funkcije izmjene tvari i održavanja biološkog tonusa. Eksperimenti s yogijima i fakirima koji se daju zakopati u zemlju po nekoliko dana dovoljno su i laboratorijski provjereni, a poznata su i "mehanička" sredstva kojima oni to postižu, osobito (hirurško) izduženje jezika i njegovo izvrtnje da začepi dušnik. Sve je to detaljno opisano i u starijim indijskim priručnicima *yoge*, iz vremena kad je to postalo predmet tjelesnih vježbi. [Natrag]

[136] Teorija o ni-ugodnom-ni-neugodnom osjećaju postojala je i u modernoj eksperimentalnoj psihologiji početkom 20. vijeka. Buddhina egzistencijalna interpretacija toga psihičkog stanja zaslužuje još uvijek pažnju s obzirom na intelektualnu podlogu iz koje ga izvodi. Ta je podloga "neznanje" (*avidḍā*), koje treba shvatiti kao učmalost duha (indolenciju, torpor) i bitno razlikovati od vrline *upekha* (grčki *apatheia*) ili održavanja ravnovjesja u ravnodušnosti. Evo kako Buddho u jednom tekstu o toj temi razjašnjava ni-ugodno-ni-neugodno čuvstvo na podlozi neznanja: "Neznalica, priprost čovjek, kad ga spopadne bolan osjećaj, čezne za osjetnim užitkom... zato jer mu nije poznata druga obrana od bolnog osjećaja. Uživajući u tjelesnom užitku, duh mu ostaje opsjednut sklonošću prema takvom užitku. Pošto ne može da pravilno shvati kako takvi osjećaji nastaju i nestaju, u čemu im je prednost, a u čemu smetnja, i kako da im izbjegne, njegova se opsjednutost pretvara u sklonost prema ni-ugodnom-ni-neugodnom osjećaju neznanja" (u spomenutom smislu učmalosti ili indolencije). -- Nasuprot tome,

"uzgojen i oplemenjen redovnik, kad ga spopadne bolan osjećaj, ne osjeća tugu ni patnju... On ima samo jedan osjećaj, a taj je tjelesan, a ne duševan..." (**S. XXXVI, 6, Salla-suttam**). Na tekstove ove vrste osvrnuo sam se nešto opširnije u radu: *The Philosophy of Disgust, Buddho and Nietzsche* (by Bhikkhu Nanajivako) u 56. *Schopenhauer Jahrbuch*, 1975). [**Natrag**]

Rev. 12/1/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/jedan.html

Budizam

Čedomil Veljačić

Uvod -- Predgovor -- Historijski uvod -- Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji -- Buddhini govori o religiji

Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti -- *Ďhanam*, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I

Ďhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II -- Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja (*Ďhanam*)

Plodovi isposničkog života -- Jedan sažet prikaz Buddhina učenja -- Problem ništavila u buddhističkoj filozofiji

O buddhističkoj bibliografiji

Za sajt pripremio **Branko Nebrigić**

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

PROBLEM NIŠTAVILA U BUDDHISTIČKOJ FILOZOFIJI

I. Buddho

1. *Tada redovnik Anando oslovi Blaženoga ovako: -- Svijet nije ništa, svijet nije ništa, tako se kaže, gospodine.*

Ali u kojem smislu se kaže, gospodine, da svijet nije ništa?

-- Zato, Anando, što svijet nije ništa ni po sebi (*attena*) ni za sebe (*attaniyena*), kaže se da svijet nije ništa. A šta to, Anando, nije ništa ni po sebi ni za sebe? Oko, Anando, nije ništa ni po sebi ni za sebe. Prizori nisu ništa ni po sebi ni za sebe. Vidna svijest nije ništa ni po sebi ni za sebe. Vidni doživljaj nije ništa ni po sebi ni za sebe. (Isto važi i za ostale vrste osjetnih doživljaja.) A ni osjećaj koji nastaje na osnovu razumijevanja doživljaja, bilo da je ugodan ili neugodan ili ni-ugodan-ni-

neugodan, nije ništa ni po sebi ni za sebe. -- Eto zato, Anando, što svijet nije ništa ni po sebi ni za sebe, kaže se da svijet nije ništa.

Samyutta-nikayo XXXV, 85

U ovom tekstu instrumental zamjenice "sebe" (*atta*, sansk. *atma*) prevodim "po sebi", smatrajući filozofski smisao tog izraza analognim Kantovu "*an sich*". *Attaniyena* je instrumental prisvojne zamjenice od iste osnove. Smisao tog izraza, "za sebe", smatram analognim Hegelovu "*für sich*" i Sartreov "*pour soi*". Riječ *atta* (sansk. *atma*) poprimila je u indijskoj filozofiji upanišadskog ili ranog vedantinskog razdoblja -- još prije Buddhine -- značenje analogno (iako ne identično) evropskom pojmu duše, preuzetom iz biblijskih religija. Tome pojmu u indijskim religijama u Buddhino doba odgovaraju izrazi s različitim konotacijama: *atma* ("sebe" ili samosvojstvo u vedanti), *divam* ("život" u džainizmu), *pudgalah* (pali *puggalo*, "ličnost"), izraz odomaćen u tom značenju osobito u ranoj buddhističkoj karakterologiji (*puggala-paññatti*). Pobijajući teorije o "postojanoj, vječnoj i nepromjenljivoj" supstanciji duše [137], Buddha se u raznim govorima kritički osvrće na sve te nazive i vidove vjere u besmrtnost duše. Uz džainsku teoriju o besmrtnosti individualne duševne monade (*divam*), Buddha se najčešće osvrće kritički na vedantinsku teoriju o duši kao samosvojstvu (*atma*), pa svoju negaciju tog ontičkog principa naziva *an-atta-vado* (sansk. *nair-atmya-vadah*). Materijalizam Buddha odbija kao teoriju koja se osniva na principu "*tam divam tam sariram*" ili "duša je identična s tijelom".

Iz našeg polaznog teksta proizlazi da se Buddhina negacija duše osniva na njegovu učenju o "ništavilu" (*suññam*, sansk. *śunyata*) i ništetnosti svijeta. U sistematskom izvodu tog učenja u kasnijoj buddhističkoj filozofiji (počevši od Nagarđune, 2. v. n. e.) teza o negaciji duše se opravdano dodaje kao *corollarium* obuhvatnije teze o ništavilu bitka uopće.

U tom je smislu Buddhina negacija "duše" (*anatta*) sažeta u formuli "triju bitnih obilježja" (*ti-lakkhanam*) čovjekova bića-u-svijetu. Lapidaran izraz tog stava nalazimo u stihovima *Dhammapade* 277-279:

2.	<i>Sve su tvorevine nepostojane</i>	(Sabbe sankhara aniccā ti --)
	<i>Sve su tvorevine mukotrpne</i>	(Sabbe sankhara dukkha ti --)
	<i>Sva su bića lišena vlastitog svojstva</i>	(Sabbe dhamma anatta ti --)
	-- <i>Mudrac kada to uvidi, odvraća se od patnje. To je put pročišćenja.</i>	

Zamjena izraza *sankhara* ("tvorevine") sa *dhamma* ("bića") u zaključnoj izreci ukazuje na to da je posljednji stav generalizacija logički izvedena iz prethodnih dvaju: zato što su sve "tvorevine" (ili "sastojci" bića) nepostojane i (*zbog toga*) mukotrpne, bolne pojave -- zato su sva bića tek pojave lišene zasebnosti (*atma*) ili "srži" (*saro*), kako Buddha često puta naziva ontičku ništetnost pojave ljudskog bića (*puggala*).

Silogistički smisao ove formule postaje sve očividniji u kasnijim sanskritskim formulacijama *mahayanam* filozofije, gdje se tročlani izvod zamjenjuje i dopunja četveročlanim, pa i peteročlanim, da bi se istakao upravo izraz *śunyam* ("ništetan") kao viša premisa pod koju se supsumira nepostojanje "duše" (*an-atma*):

- 2a. *Nepostojane su sve tvorevine* (Anityah sarva-samskarah)
Mukotrpane su sve tvorevine (dukkhah sarva-samskarah)
Ništetna su sva bića (šuriyah sarva-dharmah)

Lišena vlastitog svojstva su sva bića (*anatmanah sarva-dharmah*) -- a kao peti stav se u mahayani redovno dodaje:

Spokoj je utrnuće (šantam nirvanam). [138]

Tako se Buddhin *akosmizam*, ili akosmički humanizam, suprotstavlja najprije kosmičkom stavu svih ostalih učenja o biti i smislu svijeta i života.

Obilježje "akosmizam" za "racionalni sistem" Buddhina umovanja ne bi trebalo shvatiti kao još jednu tipičnu izmističku naljepnicu za bjegovu škrinju kulturne baštine Istoka. Kad bi trebalo pojam akosmizma odrediti u odnosu prema modernim filosofijama egzistencije, ja ne bih znao da ga izrazim bitno drukčije ni sažetije nego što je definiran u slijedeće dvije Buddhine izreke iz najstarijih pali tekstova, od kojih je prva kosmološka, a druga eksplicitno antropološka:

3. Prva Buddhina izreka poslije duhovnog "probuđenja" (*buddhattam*) glasi:

*Kroz bezbroj sam života, nošen tokom zbivanja,
uzalud tražio graditelja tog zdanja.
Mučna je trajnost preparađanja.
Graditelju, sada si uočen! Više me nećeš kućiti!
Slomljeni su svi potpornji, istrgnuta greda svoda.
Duh se iščahurio iz sumnje. Konačno je uništena žeđ života.*

Dhammapadam, 153-154

4. Na pitanje *Rohitasse* (*Anguttara-nikayo, IV, 45*):

-- Je li moguće, gaspodine, putujući svijetom doznati, uvidjeti i doseći kraj gdje više nema ni rađanja, ni starenja, ni umiranja, ni nastanka, ni prestanka?

Buddho odgovara:

-- Ja, prijatelju, tvrdim da to nije moguće..., ali ne tvrdim da je moguće dokrajčiti patnju, a da se ne dosegne kraj svijeta, nego ukazujem na to da je upravo u ovom tijelu čiji je uzrast ograničen a spaznaja oskudna, sadržan svijet, pojava svijeta, dokončanje svijeta i put koji vodi dokončanju svijeta.

Putujući se neće nikad stići svijetu do kraja; a dok se ne stigne do kraja svijeta, nema rješenja

patnje. Zato mudar znalac svijeta oskudnošću života dokončava svijet; Mirujući spoznaje kraj svijeta i smiruje želju, i za ovim svijetom i za onkraj svijeta.

Nije isključeno da je ovaj čuveni tekst bio poznat Schopenhaueru kad je ishodište Kantove filosofije izrazio riječima:

"Mi zato sve dogmatičare uspoređujemo s ljudima koji zamišljaju da je dovoljno da ustrajno idu ravno naprijed pa će doći do kraja svijeta. No Kant je oplovio kuglu zemaljsku i pokazao da horizontalnim kretanjem ne možemo naći izlaz, iako to možda nije nemoguće postići u vertikalnom smjeru. Zato se može reći da nas Kantovo učenje dovodi do uvida da početak i kraj svijeta ne treba tražiti izvan nas, nego u nama." [139]

Buddhina akosmička religija, koja se ne osniva ni na vjeri u apsolutan bitak ("božanstva") ni u apsolutno biće ("duše") [140], određuje svoj izvorni smisao izrazom "put pročišćenja" (*visuddhi-maggo*) od metafizičke zablude (pali *avidā*, sansk. *avidya*), koja nije tek metalogička. Cilj ili "plod" toga puta je "utrnuće bez ostatka" (*niravasesa nibbanam*). Metafora plivanja protiv "struje egzistencije" (*bhavanga-soto*) iscrpljuje se u doseg "druge obale". Sve su te metafore prebuddhističkog, prvenstveno đainskog porijekla. Najistaknutije obilježje đainskog "probudenog" i "utihnulog" mudraca ili "pobjednika" (*buddhah, muni, virah*) je *tirthakarah* ili "vodič preko rijeke".

Budući da su svi ti simbolički izrazi preuzeti iz obuhvatnije baštine predodžbenog svijeta indijske kulture, specifična određenja njihova značenja su od odlučne važnosti za diferencijaciju izvornog smisla i autentičnosti Buddhina učenja. Značaj "druge obale", koja je po Buddhinoj definiciji "s onu stranu dobra i zla", obilježen je upravo ontološkom ništetošću toga predodžbenog simbola u slijedećem tekstu:

5. *Ja sâm, Sakko,[141] da ogromnu bujicu
pređem bez oslonca nisam sposoban.
Uputi me na neko uporište,
ti čiji je pogled sveobuhvatan,
da o njega oprt pređem bujicu.*

*Pažljivo motreći ništavilo -- odvrati plemeniti
u pouzdanju da tu nije ništa
i da ničeg nema, pređi bujicu.
Odreka se strasti, odvrćen od riječi,
ugasivši žeđu, pogledom natkrili
taj veliki igrokaz.*

*A ko od svih strasti odvrati želju --
Upasivo upita plemenitog --
i pouzdavši se u ništavilo odbaci sve ostalo,*

*oslobođen krajnjim razrješenjem uvida,
može li u tom ostati postojan
i riješiti se svih posledica?*

*Da, ko od svih strasti odvratu čežnju --
plemeniti odvratu Upasivi,
i poudavši se u ništavilo odbaci sve ostalo,
oslobođen krajnjim razrješenjem uvida,
taj može u tom ostati postojan
i riješiti se svih posledica.*

*A ko u tome ostanu postojan
tako kroz mnogo godina, reci mi,
hoće li mu u tom istom dosegu
rashlađena svijest postići razrješenje?*

*Kao kad plamen nasrtajem vjetra
biva razagnat i izmiče cilju,
ne zahvaća žižu na uljanici,
isto tako i utihnuli mudrac
razrješen namjernosti tijela
uzmiče cilju, ne zahvaća žižu.*

*A ko postigne svrhu, zar više ne postoji,
zar doista preboljeva za svagda?
To mi još, šutljivi, dobro razjasni,
kako si uvidio tu istinu.*

*Za onoga ko postigne tu svrhu
nema više mjerila -- odgovori plemeniti --
niti išta što bi ga izrazilo.
Odakle je sve iskorijenjeno,
iskorijenjen je i svaki izražaj.*

Sutta-nipato, 1069-1076

Ako se simbol "druge obale" tim dosegom poništava, zašto ga je Buddho preuzeo da obilježi svoj put pročišćenja -- plivanje protiv struje? Je li mu namjera bila isključivo polemička, kako bi to htjeli kritičari koji mu prigovaraju agnosticizam? U *Brahma-đala-suttam* (prvi govor u zbirci dugih govora), u drugom odsječku poglavlja u kojem opisuje četiri antinomije dijalektičkog uma o kojima raspravlja i Kant (konačnost i beskonačnost svijeta u vremenu i prostoru, kauzalitet i problem apsolutnog bića) [142], Buddho u *intermezzu* koji razdvaja prve dvije

antinomije od drugih dviju, izričito odbija agnostičko stanovište, obilježavajući ga ovim riječima: "Neki isposnici i brahmani izmiču kao jegulje, služeći se smicalicama kako god da im se postavi pitanje..., zato *jer nemaju neposrednog uvida* ni u ono što je ispravno ni u ono što je neispravno."

U našem petom tekstu (kao i u prethodnom četvrtom) Buddhina je očevidna namjera da uputi sagovornika na to da krajnji smisao učenja o ništavilu neće nikad razotkriti dijalektičkim sredstvima ontološkog mišljenja (kako je to pokušavala i kasnija buddhistička filosofija, o kojoj će biti riječi u slijedećem odsječku ovog poglavlja), nego jedino slijedeći neposredni doživljajni put kontemplativnog zadubljenja (*đhanam*). Konstitutivni smisao ili dimenzija doživljaja ništavila u toj strukturnoj cjelini obrazložen je u "Sažetom govoru o ništavilu" (*Ćula-suññata-suttam*, M. 121), koji je dodat poglavlju "Đhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije, I".

II. Nagarduna

Buddhino izvorno učenje o ništavilu bitka i ništetnosti bića, njegov akosmički stav *i ontološki nihilizam*, koji (prema osnovnom matematskom značenju termina: pali *suññam*, sansk. *śūnyam*, lat. *nihil*) nije ni spoznajnoteorijski ni religijsko-moralni -- postao je, iz shvatljivih razloga, osnov cjelokupnog kasnijeg razvoja buddhističke filosofije, u toku 1. tisućljeća n. e. Takav razvoj iz unutarnjih bitnih pobuda postaje još shvatljiviji kad u povijesnoj perspektivi usporedimo nihilistički idealizam filozofskih škola s alternativnim rješenjima istog problema u buddhističkim popularnim religijama, koje nihilističkim konsekvencijama nastoje da umaknu "zdravorazumskom" vjerom u kauzalnu strukturu zbivanja u svijetu na isključivo biološko-evolutivnim pretpostavkama vjere u principe cikličkog razvoja svemira koji *jest* (*a* ne samo da "liči na") "dozrijevanje ploda" (*karma-vipako*).

Ta alternativa idealističkom nihilizmu kasnijih filozofskih škola polazi od izvorne Buddhine "analitičke razrade" (*vibhađđā-vado*) lanca uzročno "uslovljenog nastanka" (*patićća-samuppado*, sansk. *pratitya-samutpadah*) pojava koje izvan uzajamne zavisnosti faktora egzistencije (*sankhāro*) u "kontinuitetu" (*santanam*) "toka zbivanja" (*samsaro*) niti postoje niti znače išta određivo ni "po sebi" ni "za sebe".

Sve buddhističke škole, pa i religijske, usvajaju taj prvi princip isključivo relativne uslovljenosti egzistencije. Pojam "prvog uzroka" stran je indijskoj filosofiji od iskona. Prva karika lanca uzajamno uslovljenog nastanka svih pojava i simultanog karaktera njihove pojavne cjelovitosti (*patićća-samuppado*) je metafizičko "neznanje" (*aviđđā*, sansk. *avidya*), karakteristično i za predbuddhističku vedsko-upanišadsku filosofiju koja, za razliku od helenske, *nikad* ne polazi od ontoloških nego isključivo od epistemoloških pretpostavki znanja i umovanja. Za indijsko je umovanje prastavna (iako često tek implicitna) definicija da filozofsku misao čini *filozofskom* tek njen refleksivni karakter, njen iskonski obrat ka sebi samoj, kritička dvojba o ograničenosti vjerodostojnosti vlastitog dosega:

Od koga usmjerena misao teži k određištu?

...Što je sluh sluha, duh duha i riječ riječi

...vid oka...?

Kena-upanišad

U slijepu tamu ulazi tko se klanja neznanju,
u još veću tamu ide tko uživa u spoznanju.

Iša-upanišad

Na tim se osnovima u razvoju buddhističke filosofije javlja problem realnosti, višeg i nižeg reda, a i dijalektičkog "poništenja" (a ne ontičkog "uništenja") relativne neautentičnosti realnog svijeta uopće. Pitanje o "apsolutnom" korelatu sa stanovišta buddhističke teorije relativiteta je neumjesno. Čitava kasnija buddhistička filosofija je napor da se objasni to stanovište.

Dok religijska svijest u tom relativističkom rasponu realnosti traži svrhovito obrazloženje egzistencije i mogućnost smislenog opstanka čovjekova neautentičnog bića, ne samo unutar nego i izvan raspona pojedinačnog rođenja-i-smrti, s filozofskog stanovišta (čiju prvu eksplicitnu formulaciju nalazimo kod Nagardune, u 2. v. n. e.) relativnosti realiteta suprotstavlja se jedino apsolutnost ništovanja. Zbog toga Nagarduna uporno, upravo sa zastrašujućom namjerom, ističe da će njegovu tezu najneispravnije shvatiti onaj ko ništavilo kao alternativu realnosti hipostazira u "negativni apsolut" i temelj (*alambanam*) metafizičke teze:

6. *Pobjednici [143] su ništavilo (šunyata) definirali kao napuštanje svih gledišta (drišti, grčki doxa). [144] One koji zastupaju gledište o ništavilu kao tezu, treba smatrati nepopravljivima.*

Madhyamaka-karika, XIII, 8

Sa ispravnog stanovišta, po shvaćanju Nagardune, i sama ideja apsoluta postaje besmislena tamo gdje joj se ništa ne suprotstavlja, gdje je dokinuta antitetičnost. Ako ne postoje relati, kako da postoji apsolut? -- pita se Nagarduna (M. k. VII, 33). U istom smislu upozorava da poništenje ne treba shvatiti ni kao pobudu: -- Kad ništavilo postane svrha ništavila, onda je pogibeljno (M. k. XXIV, 7).

Egzistencijalni strah koji su od početka izazivali Buddhini govori o ovoj temi bilježe i objašnjavaju u više navrata već osnovni pali tekstovi:

7. *...I tako, isposnici, netko zastupa ovakvo gledište: "Takav je svijet, takvo je moje samosvojstvo (atta, duša),*

takav ću biti poslije smrti: trajno, postojano, vječna nepromjenjivo biće -- takav ću uvijek biti i ostati."
Kad takav čovjek čuje tathagatu (Buddhu) ili njegova učenika koji naučava iskorjenjivanje svih ustaljenih, autoritativnih, jednostranih i pristrasnih gledišta, u svrhu smirenja svih podstreka, odricanja od svih sklonosti,

dokončanja žudnje i strasti, raskida, utrnuća (nibbanam, sansk. nirvanam) -- takav će čovjek tada pomisliti:

"Ta to će me skršiti, to će me upropastiti, i više me neće biti." Zbog toga tuguje, jadikuje, nariče i

obezumljen se

tuče u prsa. To je, eto, isposnici, unutarnji užas pred nebićem.

Alagadd'upama-suttam,

Usporedba sa zmijom,

22. govor u zbirci

Mađdhima-nikayo

Nagarđunin cejlonski učenik Aryadeva, u svom djelu *Ćatuh-šatakam* (400 strofa) izražava isti potresan utisak koji izaziva djelo njegova učitelja: "Šta da učinimo, kad uopće ništa ne postoji? ...I samo ime ovog učenja (tj. *šunya-vadah*, učenje o ništavilu) izaziva užas." (184 i 289).

Na sve te teškoće Nagarđuna odgovara osnovnim logičkim principom svoga učenja o "bestemeljnosti" (*nira lambanam*) bića:

8. *Onome kome je ništavilo logično, tome je sve logično, a onome kome ništavilo nije logično, ništa nije logično.*

M.k. XXIV, 14

Drugim riječima: uz pretpostavku bitka kao apsolutnog svojstva, biće je apsurdno.

Filosofska argumentacija tog stava usredotočena je na *pobijanje teze o transcendentnom dosegu zakona kauzaliteta*, svedenog u opisanom smislu (*pratitya-samutpadah*) na uzajamnu uslovljenost i povezanost pojava (*dharma*) u doživljajnim tokovima svijesti. Nagarđuna se u tu svrhu služi svojevrsnom dijalektičkom metodom, na čiji ćemo se specifičan karakter (u pogledu rješavanja antinomija) posebno osvrnuti naknadno, u vezi s neizbježnim kosmološkim implikacijama do kojih dijalektičko umovanje neminovno dovodi.

Nagarđunino osnovno djelo, *Madhyamaka-karika*, počinje poglavljem o uzročnosti. Prva strofa glasi:

Nikada i nigdje nijedno biće ne nastaje ni samo iz sebe, ni iz nečeg drugoga, ni iz sebe i iz drugoga (zajedno), a ni neprouzročeno.

Nagarđunino polazno stanovište formulirano je ovdje na osnovu Buddhine logičke teorije egzistencijalnog suda, *ćatuh-kotikam (tetralemma)*: Ni bitak, ni nebitak, ni i-bitak-i-nebitak, niti ni-bitak-ni-nebitak ne može izraziti egzistencijalni smisao prastavnog uvida. S istog tog stanovišta Nagarđuna u nastavku izričito i odrješito odbija Buddhinu prvobitnu formulaciju načela uzročnosti, na kojoj se osniva kasnija zamjena ontološkog principa ništavila teološkom interpretacijom formule o uzajamnoj uslovljenosti relata u toku pojavnog zbivanja (*pratitya-samutpadah*). Teološka interpretacija, razrađena skolastički u Buddhaghosinu autoritativnom djelu "Put pročišćenja" (*Visuddhi-maggo*), koristi ovu analitičku formulu (citiranu u slijedećem tekstu) kao nadomjestak vjere u supstancijalnu trajnost i quasi-identitet duše, koju Buddhino prastavno načelo ništavila negira.

U tom se rasponu historijski formulira središnji problem međustavnog određenja buddhističke filosofije i njenih

dijalektičkih mogućnosti. U "Sažetom govoru o ništavilu" ' naišli smo na prvu formulaciju načela uzročnosti: "Budući da je ovo, onda je i ono" (*imasmin atthi, idam hoti*). To načelo nije podređeno metafizičkom "prvom uzroku", nego krajnjem uvidu u ništavilo, uvidu kojim se konačno u cjelini poništava i sam relativni smisao ulančenosti uzroka i posljedica. Ta *kategorijalna* struktura svijeta pojavne egzistencije i Buddhina formulacija uzročnosti u tom relativističkom smislu, razrađena u primjeni na tok zbivanja koji konstituira čovjekovo biće-u-svijetu, sažeta je ovako u metodološkom odsječku Buddhina govora u *Anguttara-nikayi*, X, 10, 92:

9. -- *Šta je usavršena metoda? -- Budući da je ovo, onda je i ono. Ako nastaje ovo, nastaje i ono. Ako nema ovoga, nema ni onoga. Ako ovo prestane, prestaje i ono. Evo kako:*

1. Na neznanju se zasnivaju izrazi volje.
 2. Na izrazima volje se osniva svijest.
 3. Na svijesti se osniva (razlikovanje) imena-i-lika.
 4. Na (razlici) imena-i-lika se osniva (razlika) šest područja osjetnosti.
 5. Na područjima osjetnosti se osniva doticaj.
 6. Na doticaju se osnivaju osjećaji.
 7. Na osjećajima se osniva žeđ za životom.
 8. Na žeđi za životom se osniva prijanjanje uz život.
 9. Na prijanjanju se osniva bivanje.
 10. Na bivanju se osniva rađanje.
 11. Na rađanju se osniva
 12. starost i smrt, jad i nevolja, patnja, žalost i očaj.
- Prestankom starosti i smrti prestaje rađanje.
 -- Prestankom radanja prestaje bivanje.

 I tako prestaje čitavo to gomilište patnje.

Slijedeći tekst je prijevod prvog poglavlja Nagardžuninih *Madhyamaka-karika* (pouke u stihovima o Srednjem putu) u cjelini. Uz naknadne dodatke iz tradicionalnih komentara potrebna su i uvodna razjašnjenja prevodioca o komparativno-filosofskim kriterijima koji su utjecali na izbor terminologije za ovu interpretaciju.

a) Analogije s Kantovom transcendentnom dijalektikom

Upozorio sam u uvodnom dijelu ovog poglavlja da je ishodište indijske filosofije uopće u reflektivnom obratu kojim se misao usmjerava ka analitici transcendentne strukture spoznajnih kategorija i svojih vlastitih kategorijalnih omeđenja. Razrada te teze u daljem historijskom razvoju indijskog umovanja postaje važna i za kriterij prevodilačke interpretacije. Ta teza postulira uvid u isključivo transcendentno-logičko važenje spoznajnih kategorija, pa i transcendentno-estetskih pretpostavki spoznaje (koje i indijska filosofija, osobito buddhistička, kao i Kant, razlučuje od kategorija razumskog poimanja). Te implikacije postaju sve jasnije iz dopunskih komentarskih tekstova.

Već prvi istaknuti Nagardunin učenik, Cejlonac Aryadeva, u svojim "400 aforizama" (*Čatuh-šatakah*, 191) ističe važnost apriornog uvida u suštinske strukture spoznaje (*bhavah = essentia*, bit, za razliku od *bhavah = ens*, biće):

Za onoga ko uvidi samo jednu suštinu, smatramo da je uvidio sve suštine. Ništavilo jedne suštine je ništavilo svih suština.

Stcherbatsky je u interpretaciji prvog poglavlja Nagardunina djela upozorio i na analogiju sa Zenonom iz Eleje u "dedukciji našeg uobičajenog shvaćanja kretanja *ad absurdum*". [145] Nije teško vidjeti iz niže prevedenog teksta tog poglavlja da Nagardunina dijalektika obuhvata neusporedivo dalekosežniji opseg. Prvo, Nagarduna dokazuje "nepostojanje kretanja nepostojanjem subjekta koji je *agens* kretanja" [146] Drugo, u poglavlju na koje se poziva Stcherbatsky, tema nije "kretanje" nego "uzročnost" uopće u svojim apriornim analitičkim aspektima.

Upozorio sam ranije na osnovnu analogiju s Kantovom shemom četiri antinomije u središnjem dijelu Buddhina najdužeg govora *Brahma-đala-suttam*, (D. 1. Vidi bilj. 142, gore). Pretpostavljam da će jedna od tih analogija, koja se odnosi na osnovnu kategorijalnu strukturu od koje polazi Nagarduna, biti dovoljna da čitaocu već *prima facie* olakša uvid u ishodišni smisao Nagardunina kritičkog stanovišta. U primjedbama uz tezu treće antinomije Kant ističe:

... i u slučaju prirodnog kauzaliteta prinuđeni smo da se zadovoljimo apriornim znanjem da je pretpostavka takve uzročnosti neophodna, iako smo potpuno nesposobni da shvatimo kako biće jedne stvari omogućava biće druge...

-- a u primjedbama uz antitezu:

Jer kad pouku o realnosti iskustva ne bismo dobili od iskustva samog, a priori nikad ne bismo mogli zamisliti mogućnost tog besprekidnog slijeda bića i nebića.

Iz ranije spomenutog prastavnog ishodišta indijske filosofije u najširem smislu, gdje filofska misao potječe iz refleksivnog kritičkog stava prema subjektu spoznaje i granicama njegovih spoznajnih mogućnosti (*avidya*) i sposobnosti (*pramanah*), a ne iz naivne vjere u "realnost" predmeta spoznaje, potječe i saglasnost da je praktična djelatnost (*artha-kriya*) jedini kriterij realnosti pojavnog svijeta, razlikovanja realnosti od iluzije, i pojavnosti od pričina. Na specifičnu obradu toga kriterija u školama buddhističkog idealizma osvrnut ćemo se i u nastavku.

Dalekosežnost ove prve orijentacione analogije nadopunjava slijedeća, ne manje eksplicitna, nego još značajnija analogija na koju nailazimo u kasnijoj kritičkoj razradi Kantovske problematike kategorijalnih struktura spoznaje:

b) Nagarduna-Schopenhauer, četverostruki korijen načela dovoljnog razloga

U drugoj strofi *Madhyamaka-karika* Nagarduna podvlači apodiktičnost tvrdnje da "postoje četiri vrste

uslovljenosti pojava: (fizičkim) uzrokom, (razumskim) osnovom, neposrednim povodom i odlukom (*hetuh, alambanam, anantaram, adhipateyam*). *Petog uslova nema.*"

Schopenhauer svoja "četiri korijena" obilježava ovako:

Načelo dovoljnog razloga *bivanja* -- zakon *kauzaliteta*, na području objektivnog realnog svijeta.

Načelo dovoljnog razloga *spoznaje* -- zakonitost *istine*, na području uma.

Načelo dovoljnog razloga *bitka* -- apriornost *uvida*, na transcendentalno-estetskom području prostora i vremena.

Načelo dovoljnog razloga *djelatnosti* -- zakon *motivacije*, na području volje.

U potrazi za ranijim pokušajima formulacije ova četiri korijena, Schopenhauer nalazi prvu analognu četveročlanu shemu kod Aristotela (*Analyt. post. II. II, p. 94 a 21*), koji govori o četiri vrste "uzroka" (*causae*): prvi razjašnjava šta stvar jeste, drugi šta je nužna pretpostavka da nešto bude, treći šta je prvi pokretač nečega, četvrti ono zbog čega je. U skolastičkoj razradi ta su načela formulirana kao *causae materiales, formales, efficientes et finales*.

Iako se u indijskoj formulaciji, već u Buddhinoj shemi "uzajamne uslovljenosti" (*pratitya-samutpadah*), "uslov" u ovom širem smislu (*pratyayah*) razlikuje od "uzroka" (*hetuh*), jasno je da, bar do izvjesne mjere, i u Nagarduninu slučaju važi Schopenhauerova uvodna primjedba: "Plato i Aristotel ovo (načelo) još ne uspostavljaju formalno kao glavni princip, ali ga često izriču kao istinu koja je očita sama po sebi." [147] Zbog toga ni u našem slučaju primjena Schopenhauerove terminologije u doslovnom smislu prevodilački ne bi bila umjesna.

Riječ *pratyayah* ("uslov" u ovom prijevodu) izražava prvenstveno dosljednost u slijedenju pravila, apriorno važenje njegove primjene u našem slučaju. Schopenhauerov izraz *Grund* (čije je značenje u njemačkom znatno šire od značenja našeg izraza "razlog"), odgovarao bi specifičnije sanskritskom *alambanam* (doslovno "podrška" ili "potporanj"), pa ga zato i prevodim "osnov" u smislu umnog obrazloženja za razliku od objektivne uslovljenosti prirodnih pojava vanjskim uzrocima. Pojam "uslov" treba dakle shvatiti šire i obuhvatnije i od "uzroka" i od "razloga" u modernoj evropskoj filozofskoj terminologiji, ne samo zato što bitno obuhvaća i slijedeća dva kategorijalna oblika uslovljenosti, nego još i više zato što je za značenje tog pojma u indijskoj filozofiji uopće bitno obilježje njegova korelata ne kao "posljedice", nego kao "ploda" (*phalaria*). Savremena evropska filozofija je spontano došla do uvida da kategorijalni smisao "uslovljenosti" "ploda" nije ni izdaleka iscrpljen historijski određenim značenjem korelata uzrok-posljedica u prirodnim znanostima, i da kategoriju "ploda" ne treba brkati s kategorijom "posljedice" ili prvu smatrati tek metaforičkom analogijom druge. Biološki orijentirana prirodna znanost može kategoriji "dozrijevanja ploda" opravdano i u nemetaforičkom smislu dati prednost pred mehanicističkom shemom uzročnosti. [148] Zato u slijedećem prijevodu sanskritski izraz *phalam* prevodim uvijek doslovno sa "plod", izostavljajući izraz "posljedica" u cijeloj četverostrukoj strukturi, dok termin "uzrok" upotrebljavam samo kao evropski ekvivalent za *hetuh* u užem smislu ove kategorijalne strukture.

c) "Bitak" i "biće"

Posljednja terminološka analogija, čija diferencijalna analiza zaslužuje posebnu pažnju, mora ovdje ostati svedena na formalno razlikovanje izraza "bitak" i "biće", u našem tekstu *satam i bhavah*. Budući da buddhizam negira bitak u apsolutnom (supstancijalnom ili statičkom) smislu, ovdje je osnovno značenje izraza *bhavah* "ono što biva", a *satam* "ono što jeste". Zato je bitno obilježje "bića", u najširem značenju te riječi, da je isključivo proces bivanja (zbivanje), da je sinonimno sa svojom vremenitošću (temporalitet). Sartreovo dijalektičko određenje čovjekova bića kao "onoga što nije, a ne onoga što jeste", važi u buddhizmu kao aksiomatsko određenje bića uopće.

10. Nagarđuna, *Pouka u stihovima o Srednjem putu*, 1. pogl., *Provjera uslova (Madhyamaka-karika, 1. Pratyaya pariksa [149]*

I Nigdje i nikada nijedno biće ne nastaje ni samo iz sebe, ni iz drugoga, ni iz sebe i iz drugoga (zajedno), a ni neprouzročeno.

II Postoje četiri vrste uslovljenosti: uzrokom (*hetuh*), osnovom (*alambanam*), neposrednim odnosom (*anantaram*) i odlukom (*adhipateyam*). Petog uslova nema.

III U tim uslovima ne možemo ustanoviti postojanje bića po sebi (*svabhavo*), a gdje nema bića po sebi, nema ni bića po drugome.

IV Djelatnost nije ni uslovljena ni neuslovljena. Uslovi nisu ni uključeni u djelatnost, a ni isključeni iz nje.

V Ako se uslovi pojavljuju samo u uslovljenom nastanku pojava, kako mogu da se pojave ne-uslovi tamo gdje nema njima uslovljenih pojava?

VI Ni nebitak ni bitak (*satah*) nije uslovljen dovoljnim razlogom. Čemu može nebitak da bude uslov? Čime da bude uslovljen bitak?

VII Ako pojave (*dharmah*) ne nastaju ni iz bitka ni iz nebitka, a ni iz bitka-i-nebitka, kako možemo ustanoviti da je uzrok djelatatan?

VIII Pretpostavka je da tako određena pojava nema (transcendentnog) osnova. Ako pojava nastaje bez osnova, otkud da taj osnov stekne naknadno?

IX Nije moguće ustanoviti prestanak pojava koje nisu ni nastale. Šta, dakle, da pretpostavimo kao neposredan povod, a šta tek treba da uslovi minule pojave?

X Bića koja ne bivstvuju po sebi, ne mogu biti zbiljska (*satta*). Prema tome, ne može da važi ni tvrdnja: "Ako ovo jeste, onda ono biva" (*satidam asmin bhavatiti*).

XI Plod nije (sadržan) ni u pojedinačnim uslovima, a ni u njihovoj ukupnosti. Kako onda da bude

proizvod uslova u kojima nije sadržan?

XII Ako i nebitak proizlazi iz takvih uslova, zašto onda nema ploda i tamo gdje nema takvih uslova?

XIII Plod dozrijeva pod uslovima koji ni sami nisu samostalni. Kako može dozrijevanje ploda da bude uslovljeno tako nesamostalnim činiocima?

XIV Dosljedno tome, dozrijevanje ploda nije ni uslovljeno ni neuslovljeno. Kako da iz nebića ploda ustanovimo uslovljenost ili neuslovljenost (njegova dozrijevanja)?

11. Razrada osnovnih teza prema Ćandrakirtijevu Razjašnjenju (*Prasanna-padah*, 7. stoljeće)

Uz analogiju s Kantom

U komentaru prve strofe Ćandrakirti ističe da je Nagardžuna utvrdio da se moramo zadovoljiti pretpostavkom o uzročnosti usvojenom u praktičnom životu, ne očekujući mogućnost metafizičkog razjašnjenja. Uz svoju parafrazu ovog razjašnjenja, Stcherbatsky [150] navodi analogiju s Kantovim rješenjem prve antinomije, da svijet nije ni konačan ni beskonačan, zato što pojave ne postoje po sebi. U Ćandrakirtijevoj formulaciji buddhističko se stanovište ne razlikuje u krajnjem zaključku od ostalih klasičnih sistema indijskih "pogleda na svijet" (*darśanam*), da je praktična djelatnost (*artha-kriya*) jedini kriterij realnosti pojavnog svijeta i razlikovanja realnosti od iluzije, da pojavnost nije pričin.

Uz Ćandrakirtijevo obrazloženje ishodišne Nagardžunine teze da "biti uzajamno uslovljen" (korelativan) znači "ne biti po sebi" (*sva-bhavana*), Stcherbatsky citira Kantovo određenje stvari-po-sebi kao "korelata jedinstva mnogostrukosti u osjetnom opažanju". [151]

Ćandrakirti raspravlja dalje o stanovištu osnivača buddhističke spoznajnoteorijske logike Dignage (6. stoljeće), koji je obradio teoriju o "dva izvora spoznaje" i o "dvostrukom obliku spoznatljivoga", "osjetnom opažanju" i od njega "potpuno nezavisne sintetske djelatnosti mišljenja". [152] Kritikujući Dignaginu teoriju iskustva, Ćandrakirti zaključuje:

Naša se tvrdnja ne može pobijati na osnovu neposrednog iskustva, jer ni pouzdanost tog iskustva nije dokazana.

S tim u vezi Ćandrakirti citira i Nagardžunin spis "Pobijanje prigovora", gdje Nagardžuna formulira pitanje:

Ako svaka spoznaja predmeta zavisi od vjerodostojnosti izvora spoznaje (*pramanam*), od čega zavise ti izvori spoznaje?

Diferencijalna analiza osjetnosti i mišljenja dovodi Ćandrakirtija do zaključka da su ta dva izvora spoznaje po svojoj biti takva da im je svojstvo (*atma-bhava*) i biće (*satta*) određeno isključivo dvostrukom strukturom spoznatljivoga. "Dokaz samosvojnosti vlastitog bića" (*svabhaviki-siddhih*) ni naših spoznaja ni spoznajnih

predmeta nije moguće "zbog nepostojanja bića po sebi" (*asati bhava svarupe*).

Ako dakle konstitutivni elementi predmetnosti (u noematskom smislu) ne mogu da postoje bez intencionalne usmjerenosti ka predmetu, pa zato tvrdimo da stvar po sebi ne postoji; ako ne postoji (intencionalni) "utemeljitelj" (*alambanakah*) stvarnosti, onda ne može postojati ni sama stvar. [153] Zato je kauzalna uslovljenost dokaz ontičke ništetnosti.

Uz analogiju sa Schopenhauerom

Insistencija na intencionalnoj usmjerenosti spoznajnog akta ukazuje na noetsko značenje "osnovnog" uslova (*alambanam*) egzistencije pojava. U komentaru uz drugu strofu Nagarđunina djela, Ćandrakirti obrazlaže razliku uslovljenosti "uzrokom" (*hetuh*) i "osnovom" (*alambanam*) ovako:

Ako jedno biće proizvodi drugo, tj. ako je njihov uzajamni odnos usporediv s odnosom sjemenke i biljke, taj se odnos naziva uzročnim (*hetuh*); a ako je nešto u svom nastanku usmjereno ka nečem drugom u smislu u kojem je doživljaj uvijek usmjeren prema predmetu, taj se odnos naziva (razložnim) osnovom (*alambanam*).

U istom smislu postoji saglasnost među filozofskim školama ovog razdoblja buddhističke filosofije da "razlog" u ovom smislu treba shvatiti kao obrazloženje jednog "trenutačno lokalizovanog" ili trenutačno opstojnog atoma zbivanja [154] sveopćom uslovljenošću svijeta-zbivanja ili svijeta-svekreta (*savre-dharmah = dagat*).

Pretpostavke transcendentalne estetike

Obrada transcendentalnog značenja pojmova prostora i vremena nije u indijskoj filosofiji sprovedena paralelno u eksplicitnoj koordinaciji. Transcendentalni smisao pojma prostora jasno je istaknut u analitičkoj kategorizaciji ključnih pojmova već u osnovnim pali tekstovima. Pojam *akaśah* se u tom smislu i u vedskoj tradiciji bitno razlikuje od empirijskog astronomsko-geografskog pojma *diś*. Dok je vedski pojam *akaśah* bio metafizički nosilac svojstava stvaralačke prasupstancije zvuka (u vibracionoj teoriji materije), buddhistički pojam prostora u transcendentalnom smislu (*paramarthah*) izričito je lišen svih tih metafizičkih (*lokurtaram*, doslovno "transmundanih") svojstava, pa se po tom "pročišćenom" [155] karakteru bitno razlikuje i od "praznog prostora" i identificira s vrhovnom kategorijom transcendentalne strukture pojava uopće – ništavilom (*śunyata*)

U djelu *Madhyamika-śāstram* (IV 2) Nagarđuna primjenom svoje dijalektičke metode izvodi logičku nemogućnost postojanja praznog prostora prije određenja pojmovne biti, jer "kad bi postojao prije takvog određenja, onda bi to bio prostor bez biti", predodžbeno i pojmovno nezahvatljiv. [156]

Prema Ćandrakirtijevoj interpretaciji, "prazan prostor nije ništa (*akinćanam*)". Po tom transcendentalnom smislu prostor je na istoj razini s pojmom *nirvane*, koji isto tako nije *ens*, "ni biće, ni bitak", nego mu je smisao jednako transcendentalan, a ne transcendentan. Ćandrakirti citira *mahayanam* tekst u kojem Buddho obrazlaže *nirvanu* upravo tom kategorijalnom ravnomjernošću s transcendentalnim pojmom prostora:

"Čvor zamršen praznim prostorom, razmršen praznim prostorom." [157]

U tom isključivo transcendentálnom važenju oba pojma sadržano je dalje tipično razjašnjenje tvrdnje o identitetu *samsare* (svijeta kao, fenomenalnog procesa ili "toka") i *nirvane* ili njegova poništenja ("utrnuća"), uz pretpostavku da noumenalni bitak ne postoji. Područje *nirvane* je isto što i područje prostora = "ništa" (*akinćanam*). Funkcija oba pojma je jednako ograničena na proces čiste spoznaje (*viđnaptimatra*). Ko to ne može da uvaži, taj ne može shvatiti krajnji smisao Buddhina učenja. Ta osnovna teza Nagardunine i čitave kasnije tzv. "mahayanam" filosofije bit će dalje objašnjena u odsječku o Nagarduninoj dijalektici.

Vrijeme

Problemu vremena posvećeno je 19. poglavlje Nagardunina osnovnog djela. Slijedeći tekst je prijevod tog poglavlja u cjelini. Prethodno je potrebno napomenuti:

I. Ovo je poglavlje naknadna specifikacija pojma čistog vremena i osniva se tematski na 2. poglavlju, čiji je središnji problem analiza odnosa supstancije i kretanja. (Na tu ćemo se problematiku osvrnuti u naknadnim kritičkim napomenama.) -- 2. U pali buddhizmu, iako u vremenski kasnijoj analizi transcendentálnog karaktera pojma vremena, u Buddhaghosinu djelu *Atthasalini* [komentar prve knjige *Abhidhamme* ("fenomenologije"), *Dhammasangarii*] rezimiran je transcendentální smisao pojma vremena ovako: "Mudrac je vremenom razjasnio mišljenje, a mišljenjem vrijeme." [158]

12. Nagarduna, Pouka u stihovima o Srednjem putu, 19. pogl. Kritika pojma vremena (Kala pariksa)

I Kad bi sadašnji događaji i oni koji se još nisu zbili slijedili iz prošlih, i sadašnjost i budućnost bi bile u prošlom vremenu.

II a kad sadašnji događaji i oni koji se još nisu zbili ne bi bili (sadržani) u prošlosti, kako bismo ih mogli smatrati zavisnima (od prošlosti)?

III Ipak sadašnjost i budućnost ne mogu postojati ni nezavisno od prošlosti. Dosljedno tome nije moguće vremenski odrediti ni sadašnje događaje,
a ni one koji se još nisu zbili.

IV Isti se postupak može primijeniti i za obilježavanje ostalih razlika dvaju vremenskih razdoblja, a i (prostornih) odnosa -- npr. gornji, donji, srednji,
ili jednak i sl.

V Vrijeme bez trajanja se ne da shvatiti, a trajno vrijeme ne postoji. Kako da spoznajno shvatimo nezahvatljivo vrijeme?

VI Ako je vrijeme uslovljeno bićem, kako da shvatimo vrijeme bez određenja bića?
No budući da biće uopće ne postoji ("nije"), kako da postoji ("bude") vrijeme?
(III: Budući da negiramo biće uopće, kako da afirmiramo vrijeme?)

Napomene

Uz strofe I-II usporedi Kantov zaključak u § 7 *Transcendentalne estetike*:

Kad bi vrijeme bilo inherentno u stvarima kao objektivno određenje, ...onda ne bi moglo prethoditi stvarima kao uslov, a ne bismo ga mogli ni razabrati ni uvidjeti posredstvom-sintetskih iskaza a priori.

Uz strofu III usporedi Kantov zaključak u 2. analogiji iskustva (*Transcendentalna logika*, knj. 2, pogl. 2, III, 3, B):

Realnost koja bi slijedila iza praznog vremena, drugim riječima, početak kojemu ne prethodi nikakvo stanje stvari isto je tako nezamišljiv kao i samo prazno vrijeme. Zato je svako zamjećivanje događaja opažaj koji slijedi iza nekog drugog opažaja.

Nagarđunina dijalektička intencija možda bi se ovdje dala neposrednije interpretirati Hegelovim izvodom nezahvatljivosti bitka u vremenu:

"Sada" koje uočavamo je ono što *je bilo*, a ta njegova istina nije istina bitka, onoga što *jeste*. Neosporno je istina da *jeste* bilo, ali ono što *jeste* bilo doista nije zbiljsko. Ono *nije*, a pitanje se suštinski odnosilo na ono što *jeste*, na bitak. [159]

Uz strofu IV usporedi Kantov zaključak § 7c *Transcendentalne estetike*:

Vrijeme je formalni uslov a priori svake vrste pojava.

Za interpretaciju vremenskih i prostornih odnosa navedenih u ovoj strofi specifičnije bi mogla da posluži analogija sa Schopenhauerovim trećim korijenom načela dovoljnog razloga, kojemu u Nagarđuninu osnovnom načelu odgovara treća vrsta uslovljenosti pojava neposrednim odnosom (anantaram):

Struktura prostora i vremena je takva da su im svi dijelovi uzajamnom odnosu kojim je svaki od tih dijelova određen i uslovljen drugim. . . Ti su odnosi specifični i potpuno različiti od svih drugih mogućih odnosa naših predodžbi po tome što ih ne možemo shvatiti razumom nego jedino i isključivo zrenjem. Tako nije moguće shvatiti razumom ono što je gore i dolje, desno ilijevo, straga i sprijeda, ispred i iza. Zakon koji tako određuje uzajamne odnose dijelova prostora i vremena nazivam *načelom dovoljnog razloga bitka, principium rationis sufficientis essendi*. [160]

Uz strofu V usporedi Kantovo razjašnjenje u § 8 *Transcendentalne estetike*:

Oni koji zastupaju apsolutnu realnost prostora i vremena, bilo da ih smatraju bitno postojećim ili tek inherentnim kao modifikacije u stvarima, nužno zapadaju u krajnje protuslovlje s načelima iskustva.

Uz strofu VI usporedi slijedeće Kantove primjedbe *Transcendentalne estetike*:

Mi negiramo svaki postulat apsolutnerealnosti vremena... Transcendentalni idealitet vremena se sastoji u ovome: ako apstrahiramo subjektivne uslove osjetnog opažanja, vrijeme nije ništa pa se nemože smatrati opstojnim ili inherentnim u predmetima kao stvarima po sebi, nezavisno od odnosa prema našem opažaju.

Zato Kant smatra opravdanom idealističku teoriju prema kojoj "ne postoji mogućnost strogog dokaza realnosti izvanjskih predmeta".

Nedostaci eksplicitnosti, osobito u pogledu uvida u apriorne strukture, na koje je u ovoj usporedbi moguće ukazati u Nagarduninoj formulaciji transcendentalno-estetskih teza [čija se razrada u korijenskim (*mularit*) tekstovima principijelno prepušta komentarima] smanjuje se donekle u kontekstu njihove primjene na problematiku supstancije i kretanja, čija je obrada prethodila u 2. pogl. *Madhyamakakarika*, pa ćemo se zato na to poglavlje ukratko osvrnuti. S druge strane, diferencijalna analiza, u koju u ovom nacrtu nije moguće zalaziti, trebalo bi da uz očite razlike u historijskom nivou razrade ovih načela uvaži, u prvom redu, razliku u intenciji između Nagardunine dijalektičke metode i Kantova eksplicitnog kriticizma. Na taj problem će biti potrebno da se osvrnemo u zaključnom odsječku ovog poglavlja.

Supstancija i kretanje

13. U 2. poglavlju *Madhyamaka-karika*, o "pojavama koje su se zbile i onima koje to još nisu" (*gatagata pariksa*), koje slijedi nakon poglavlja o uslovima zbivanja, Nagarduna formulira među ostalima ove teze:

VI Nema prolaznosti bez onoga što je prolazno.

VII Ako se, dakle, prolaznost ne može razdvojiti od onoga što je prolazno, kako može ono što je prolazno biti bez prolaznosti?

X Pretpostavka da je prolazno ono što prolazi vodi u krivi zaključak da je ono što je prolazno nezavisno od prolaznosti. Pa ipak, ono što je prolazno iziskuje prolaznost.

XII Prolaznost ne potječe iz onoga što je prošlo, ni iz onoga što nije prošlo, a ni iz onoga što sada prolazi. Odakle onda potječe prolaznost?

XV Doista, ono što je prošlo ne postoji, a ne postoji ni ono što nije prošlo. Kako da postoji nešto treće, odvojeno i od onoga što je prošlo i od onoga što nije prošlo?

XVIII Nije logično tvrditi da je prolaznost istovjetna s onim što prolazi, a ni da je ono što prolazi različito od prolaznosti.

XXI Budući da se ono što prolazi i prolaznost ne osnivaju ni na istovjetnosti ni na različitosti bića, kako da im

spoznamo osnovu uopće?

XXV Biće onoga što jeste i onoga što nije ne slijedi trovrsnu prolaznost [tj. 1. bitak ili zbiljnost bića (*sad-bhutarit*), 2. nebitak bića (*asad-bhutari:*), 3. i-bitak-i-nebitak bića (*sadasad-bhutam*)]. Zato ne postoji ni prolaznost, ni ono što prolazi, ni ono što treba da prođe (ili: ni zbivanje, ni ono što se zbiva, ni ono što treba da se bude).

Napomene:

Usporedi uz strofu X i opće pretpostavke ovog poglavlja slijedeće Kantove primjedbe:

Odsječak o vremenu u Transcendentalnoj estetici (§ 5) počinje riječima:

Vrijeme nije empirijski pojam. Ni koegzistencija, a ni slijed ne bi bili zamjetljivi kad predodžba vremena ne bi postojala kao apriorna osnova.

Pod kraj § 8 istog odsječka Kant zaključuje:

Transcendentalna estetika ne može pojam kretanja ubrojiti u svoje apriorne datosti, jer se vrijeme samo ne mijenja, nego jedino ono što je u vremenu.

U ranije citiranoj drugoj analogiji iskustva (B) Kant ističe:

Kako da zaključujemo neposredno iz djela *o postojanosti* onoga što djeluje, mada je to bitan i specifičan kriterij supstancije (fenomena)?...Na osnovu načela uzročnosti, djela su uvijek prvi osnov svih promjena u pojavama, pa prema tome ne mogu biti svojstva subjekta koji se i sam mijenja, jer bi u tom slučaju druga djela i drugi subjekt bili potrebni da odrede tu promjenu.

Regressus in infinitum je logički argument na koji se Nagarđuna poziva u svakom poglavlju dokazujući središnju tezu svoga djela:

anekortham ananartham : "ni identitet ni raznovrsnost"

14. Madhyamaka-karika, 25. Nirvana pariksa

XV Značenje tvrdnje da *nirvanam* nije ni nebitak ni bitak (trebalo bi da) se osniva na izvjesnosti znanja o tome šta je nebitak, a šta bitak.

XVI Ako se *nirvanam* definira kao ni nebitak ni bitak, ko da (odatle) shvati šta je ni-nebitak-ni-bitak? Nasuprot tezi navedenoj u strofi XV, strofa XVI potvrđuje princip neprimjenjivosti pravila *čatur-koti* (*tetralemma*) na pojmovno određenje *nirvane*.

Stcherbatsky, međutim, smatra da iz XV strofe "i iz slijedećih aforizama slijedi da četvrti dio quadrilemme tj. da je *nirvanam* ni biće ni nebiće - predstavlja rješenje kojemu je sklona škola Madhyamika. [161] Pošto u istom kontekstu govori o očitosti "transcendentalne ili apsolutne (!) egzistencije", koja "ne može biti ništa drugo nego simultana negacija" antitetičnosti bitka i nebitka u biću, smatram da je time dovoljno jasno izražena njegova sklonost da pravilo *ćatuh-koti* reducira na Hegelovski trokut i da fiktivni "negativni apsolut" (o kojem Stcherbatsky još ne govori) interpretira u smislu Hegelove sinteze. Time bi se Buddhina metoda "srednjeg puta", po kojoj je Nagarđunina škola *madhyamika-vadah* dobila svoje ime, svela na Hegelov "*terminus medius*, koji na taj način predočuje dvije krajnosti jednu drugoj i djeluje kao posrednik u njihovoj uzajamnoj djelatnosti". [162]

Gornji sam tekst (14) naveo u vezi sa posljednjom strofom (XXV) prethodnog teksta (13) o "trovrsnoj prolaznosti". Na teškoće koje proizlaze iz specifičnih razlika Buddhina "srednjeg puta" i rješavanja dijalektičkih suprotnosti "iz središta" (*maddhena*) od analognih funkcija "srednjeg člana" u Hegelovoj dijalektičkoj silogistici, osvrnut ću se kritički u odsječku o Nagarđuninoj dijalektici. Prethodno je potrebno, u vezi s napomenama o analogijama u transcendentalnoj estetici, da se osvrnemo i na osnovnu temu transcendentalne logike.

Problem kategorija (padarthah)

S obzirom na kritičke stavove prema granicama spoznaje (*pramanam*) u skolastičkim sistemima indijske filosofije Nagarđunina vremena, strukturna analiza kategorijalnih sklopova slijedi različite kriterije. Ipak je svima zajednička tendencija svođenja kategorijalnih struktura na shemu uzročnog odnosa koji se smatra najobuhvatnijim i prvobitnim, a predodređen je biološki zasnovanom teorijom djelatnosti (*karma*) i "dozrijevanja ploda" (*phala-vipakah*), kako je istaknuto u uvodnim napomenama uz prvo poglavlje Nagarđunina djela. Toj tendenciji nalazim u postkantovskoj filosofiji najbližu analogiju kod Schopenhauera. Ovdje ću nadodati nekoliko teza karakterističnih za transcendentalni smisao Nagarđunina shvaćanja kategorijalne strukture mišljenja:

Budući da kontinuitet mišljenja potječe iz razuma, ni porijeklo ploda misli ne može biti vanrazumsko.

(Madhyamaka-karika, XVII, 9)

Nagarđuninu tezu:

Bez (pojma) uzročnosti ne postoji ni posljedica ni uzrok,

(M.-K. VIII, 4)

Āndrakirti razjašnjava ovako:

Prethodno je potrebno pretpostaviti (načelo) uzročnosti da bi se logično mogla tvrditi da je učinak nekog uzroka posljedica, i obratno.

U komentaru aforizma IV. 8 (127.5) Candrakirti ističe da je

izvod o postojanju materije iz postojanja osjeta *petitio principii* (*sadhyasamn*). U raspravi o tome da li se materija poistovjećuje s uzrokom ili se od njega razlikuje, očituje se da materija ne postoji.

Isto važi i za druge kategorijalne pojmove kojima se obrazlažu pojavni odnosi. Među kategorijalnim pojmovima koje Čandrakirti analizuje u nastavku nalazi se i kategorija "pojma u odnosu istovremenosti s osjetnom svijješću". Svaki se izvod egzistencije iz kategorijalnih pojmova osniva na *petitio principii*.

U komentaru aforizma VIII, 12 (189.6) ističe:

iskustvo nam ne pruža nikakav drugi razlog za postojanje stvari osim dokaza o njihovu postojanju uuzajamnoj zavisnosti.

A u komentaru aforizma XXIV, 19 (505.4):

Neznalice hipostazuju prostor i ostale (kategorijalne pojmove) u realne konstante.

Nagarđunina dijalektika

Prikaz Nagarđunine filosofije ništavila (*šunya-vadah*) u *Madhyamaka-karikama*, polazeći od problema uzročne zavisnosti u uzajamnosti svih pojava (*dharmah*), doveo nas je do dijalektičkog principa "ni identitet ni različitost":

Istovjetnost uzroka i posljedice nije moguća, ali isto tako nije moguća ni različitost uzroka i posljedice.

(XX, 19)

Kad bi se Nagarđunina dijalektika završavala tim zaključkom, ne bi bila buddhistička, a ne bi opravdala ni naslov osnovnog djela njegove škole *madhyamikah*, ili učenje o "srednjem putu" - *madhyama pratipad*, kojim je Buddho već u svom prvom govoru obilježio svoje učenje.

Riječ *madhyamaka* u naslovu Nagarđunina djela ističe upravo važnost trećeg člana dijalektičke strukture spoznajnog procesa koji dijalektičke suprotnosti rješava "napuštanjem" (*prahanam*), tačnije "razumijevanjem smisla napuštanja" (*prahana-pariđna*) aporetskih stanovišta ili "gledišta" (*drstih*, grčki *doxa*). Spoznajnoteorijska intencija tog "napuštanja" nije isključivo negativna kao u Pyrrhonovu stav *epohe*, čiji je indijski uzor u buddhističkoj verziji (*ćitta-viveko*) specifičan za metodu kontemplativnog zadubljenja (*đhanam*), izrazito nedijalektičan. Nasuprot tome, isticanje proturječnog karaktera antinomija uma, iz kojih Nagarđunina transcendentalna dijalektika traži izlaz "iz središta" (*maddhena* u slijedećem pali tekstu 16), otvara neposredne mogućnosti pozitivnih rješenja, srodnijih Kantovoj nego Hegelovoj intenciji. Klasične primjere takvog usmjerenja dijalektičke misli nalazimo već u osnovnim pali tekstovima Buddhinih govora, čija jednoznačnost na prvi pogled

isključuje mogućnost svođenja ove dijalektike "srednjeg puta" na iracionalističke stranputice "religijsko-mističkog negativizma", pa i Hegelovske religijske metafizike Apsoluta.

Tročlana struktura u procesu oblikovanja svijesti u smislu Hegelova "suprotstavljanja faktora svjesnog života na svakom stepenu razvoja duha" [163] vrlo se često primjenjuje i u Buddhinim govorima, počevši od sloja osjetne i misaone svijesti, pa do područja etičkog rasuđivanja. Evo nekoliko primjera:

15. *Svijest je uvijek određena onim neposrednim povodom na osnovu kojeg nastaje. Svijest koja nastaje na osnovu vida i likova naziva se vidnom sviješću. . . Svijest koja nastaje na osnovu tijela i dodira naziva se tjelesnom. sviješću. Svijest koja nastaje na osnovu razuma (mano) i pojavnosti naziva se sviješću razumijevanja.* [164]

(M. 38)

16. *"Sve jeste", ta je tvrdnja jedna krajnost (anto). "Ništa nije" [doslovnije: "Sve (u smislu cjelovitosti ili "apsoluta") nije" -- sabbam natthi], ta je tvrdnja druga krajnost. Napuštajući obje te krajnosti, Usavršeni ukazuje na istinu iz središta (maḍḍhena): Na neznanju se osnivaju izrazi volje, na izrazima volje se osniva svijest. . . (Vidi nastavak formule u tekstu 9.)*

(S. XXII, 90)

17. Ista se formula o napuštanju krajnosti često upotrebljava u isticanju Buddhina "napuštanja dobra i zla" (*puñña-papa-pahino, kusala-akusala-pahino*):

Uravnotežen je (sud onoga) ko je napustio dobro i zlo.

(Sutta-nipato, 520)

Neustrašiv je onaj ko je s punom pažnjom napustio dobro i zlo [165]

(Dhamma-padam, 39)

Buddhin je izraz "srednji put" višeznačan kao i Hegelov izraz *Aufhebung*, ali u smislu koji je za buddhiste nepovoljniji. Pa ipak, specifičan metodološki smisao "srednjeg puta", kako je izražen u tekstu 16, upućuje uvijek, gdje god se ponavlja, na rješenje aporija izdizanjem iznad (*prahanam* u smislu *Aufhebung*) nižeg diskurzivno-logičkog (*vitarka-viċarah*) sloja ("područja" ili "tla" -- *ayatanam* ili *bhumi*) na područje transcendentalnog smisla (*param-arthah*) spoznajnog procesa. Takvo "napuštanje" ili uzajamno "poništenje" dijalektičkih suprotnosti uvijek slijedi iz pozitivnog refleksivnog dosega umne spoznaje na razini višeg sloja uviđanja istine (*vipassana*), bilo na području teorijskog ili praktičkog uma. U tom je smislu i dosegu značenje termina *prahanam* analogno Hegelovu obilježavanju sinteze višeznačnim izrazom *Aufhebung*, iako spoznajni doseg buddhističkog dijalektičkog postupka u njegovu transcendentalnom značenju ne možemo *svesti* na značenje "sinteze" Hegelovskih antitetičkih stavova. Razlog tome nije (kako se često olako zaključuje) u nedostatku kriterija, ili čak poimanja, sintetske funkcije mišljenja u buddhističkoj filosofiji, nego je na suprotnoj strani, u zatvorenosti Hegelove dijalektičke koncepcije u okvir kozmološkog i teleološkog dokaza metafizičke biti Apsoluta. Hegelova filosofija historije, skućena u "Fenomenologiji duha" na dogmatske pretpostavke kršćanske teologije, trebalo je da posluži

eksplifikaciji tog Apsolutnog Pojma. *Tertium comparationis*, na osnovu kojeg je jedino moguća analiza sličnosti i razlika izvornog dijalektičkog zamaha u buddhističkoj filosofiji s metafizičkim izvodima Hegelova pojma dijalektičkog apsolutizma, treba tražiti u ishodišnom zauzimanju stava, s jedne i s druge strane, prema kosmološkom problemu, gdje se motiv buddhističkog akosmizma (ne samo Nagarjunina ontičkog nego ponajprije Buddhina vrednosno-ontološkog) suprotstavlja samovoljno zatvorenom krugu kosmološkog historicizma Hegelove dijalektike. Nihilizam *šunya-vade* je spoznajna pretpostavka akosmizma isto onako kao što je dijalektički apsolutizam pretpostavka kosmološke angažovanosti Hegelove metafizike koja zbog toga nužno kulminira u glorifikaciji apsolutističke države -- *Civitas Dei*.

Na nekritičnost teleoloških pretpostavki na kojima se osniva Hegelova metafizička koncepcija svijeta ukazivao je sa osobitom oštrinom i upornošću Schopenhauer. [166] Jedna je od bitnih i izuzetnih karakteristika buddhističkog stanovišta da mu nisu potrebne nikakve teleološke pretpostavke ni nadopune pojma kauzaliteta, shvaćenog u opisanom smislu primarno biološke kategorije *karme* u okviru Nagarđunine logičke diferencijacije četverovrsnog značenja principa uslovljenosti svih pojava. Nagarđunin izvod da je tako shvaćen zakon egzistencijalne uslovljenosti dokaz ontičke i ontološke ništetnosti bića, nalazi proširenu potvrdu i u dosegu izvornog postulata Buddhine asketske discipline praktičnog uma, "onkraj dobra i zla".

Antiteleološka argumentacija Schopenhauerova determinizma (osobito u studijama o temeljnim problemima etike) po bitnoj intenciji odgovara tom indijskom kosmološkom relativizmu. Analogija bi se u znatnoj mjeri mogla proširiti i na kritiku teleologizma u djelu N. Hartmanna, *Teleologisches Denken*, iako to djelo zbog mehanicističke orijentacije u shvaćanju principa kauzaliteta po svojim pozitivnim intencijama djeluje već nesavremeno i s evropskog stanovišta (osobito u usporedbi s razvojnim tokom Whiteheadova misli na istom području filozofskih pretpostavki prirodnih znanosti), a iz istog razloga ostaje potpuno strano motivima indijskog antiteleologizma. Taj je raspon u filozofskim interpretacijama teorije kauzaliteta u znatnoj mjeri smanjila, s evropske strane, vitalistička filosofija, koja počevši od Bergsona pronalazi spontane puteve zbliženja s kategorijama indijskog mišljenja. [167]

Hegel o buddhističkom principu ništavila

Hegelova *Logika u Enciklopediji filozofijskih znanosti*, spominje buddhističku teoriju ništavila, u VIII poglavlju o teoriji bitka, u § 87. Raspravljajući o antitetičkim definicijama Apsoluta, "Apsolut je bitak" i "Apsolut je ništa", Hegel upozorava najprije na Kantovski smisao druge definicije, ističući da je ona implicirana u tvrdnji da je stvar po sebi neodređena, pa je, prema tome, lišena i oblika i materije. No u krajnjem smislu ta definicija tvrdi da je "kao kod buddhista, ništavilo princip svih stvari, krajnji "smisao i svrha svega". U zaključku razjašnjenja istog paragrafa Hegel ističe da ni oni koji definiraju Boga samo kao bitak nisu u ništa boljem položaju "nego buddhisti, koji Boga svode na ništa, pa iz tog principa izvode dalji zaključak da je uništenje sredstvo kojim čovjek postaje Bog". Slijedeći § 88. polazi od sinteze koja sadrži rješenje ove dijalektičke suprotnosti: istina bitka i ništavila je u njihovom jedinstvu, a to je jedinstvo *bivanje*.

U buddhističkoj filosofiji načelo bivanja je priznato u svom osnovnom smislu i razrađeno u širem opsegu Buddhina učenja o nepostojanosti (*anićcam*), koja je prvo od triju iskonskih obilježja (*lakṣaṇa*) egzistencije

uopće. [168] Saglasnost s Hegelom na ovom mjestu možemo formulirati s buddhističkog stanovišta ovako: *Bitak i nebitak* su prevladani, ili sintetizovani, u relativitetu bivanja, a samim tim su *i deapsolutizovani*. U ovoj je formulaciji naglasak na dva termina po kojima se osnovno učenje buddhista o nepostojanosti razlikuje od Hegelove teorije bivanja:

A. 1. Hegelov termin "ništa" zamijenjen je buddhističkim značenjem termina "nebitak".

2. Prevladavanje (*Aufhebung*) suprotnosti u sintezi s buddhističkog stanovišta treba shvatiti kao konačnu negaciju Apsoluta u bilo kojoj daljoj dijalektičkoj ili transdijalektičkoj funkciji ili ontičko-ontološkom statusu. Dijalektički se proces završava negacijom Apsoluta. Iako, dakle, buddhist priznaje nivo racionalne sinteze u dijalektici, on ne priznaje da istom logičkom nužnošću tako priznatoj relativnosti bitka i nebitka treba da odgovara postuliranje bilo kakvog apsolutnog korelata (pa ni "negativnog apsoluta", koji se ovom logikom buddhistima želi naturiti s pseudovedantinskog stanovišta).

Važnost prve razlike u terminima (1.) sastoji se u tezi da se "ništa" (*šunyata*) u buddhizmu suprotstavlja Hegelovskom Apsolutu i da se ne primjenjuje na polarni odnos bitka prema nebitku. Egzistencijalna dilema ovog posljednjeg odnosa eliminirana je osnovnim principom buddhističke logike egzistencijalnih sudova, *čaruh-koti*, na osnovu kojega, kako smo vidjeli, "ni bitak, ni nebitak, ni i-bitak-i-nebitak, niti ni-bitak-ni-nebitak" ne može da izrazi egzistencijalni smisao i sadržaj ljudskog bića-u-svijetu. Nijedna izvedenica iz glagola "biti" ne može adekvatno izraziti neposredan uvid (*vipassana*) u krajnji smisao (*param-arthah*) takvosti (*tathata*) tog opstanka.

Na transcendentalnom nivou (*ayaranarit*), opisanom u "Sažetom govoru o ništavilu", gdje izraz *šunyata* nalazi svoju prvobitnu primjenu, *ništavilo nije suprotnost bitka*. Suprotnost bitka je jednostavno nebitak (i to implicitno samo u relativističkom okviru principa *čaruh-koti*). *Razlika između ništavila i nebitka* vrlo je pažljivo razrađena već u najstarijim pali tekstovima. Tu se razlikuje, s jedne strane, princip ništavila (*šitnyata*) kako ga je usvojio Buddho i kako su ga kasnije razradili buddhistički filosofi počevši od Nagardžune (i to ne u svojstvu sljedbenika popularnih *mahayanam* religija), a s druge strane, teorija o "razorivosti" (*učcheda-vado*) supstancije svijeta, izrazito *materijalistička* vjera u bitak bića. Ta je materijalistička vjera krajnja suprotnost ontološkom nihilizmu *idealističke* filosofije škole *šunya-vadah*. Materijalističku tezu *učcheda-vade* Buddho odbija u standardnim tekstovima o toj temi zajedno s njenom "eternalističkom" antitezom, koju naziva *sassata-vado* ili vjera u nerazorivu stabilnost apsolutnog bitka:

18. U govoru "Usporedba sa zmijom" (*Alagaddupama-suttam*, M. 22), ta je teza formulirana ovako:

Ovo je svijet. Ovo je svojstvo (atta). A ja (svojstvenih) bit ću poslije smrti trajan, postojan, vječan i nepromjenjiv, vječno ću ostati postojan -- ...To je stanovište potpuno bezumno (zaključuje Buddho).

U ovom dijalektičkom odnosu prema temeljnoj tezi brahmanske vjere u "apsolut" vedske objave, buddhistički egzegeti su odabrali za svoj školski primjer antiteze princip "razorivosti" materije, istaknut u *učcheda-vadi* kao jedan od niza aspekata koje je moguće apstrahirati iz ranog indijskog materijalizma, i tako su mu pridali

nesrazmjerno uveličanu važnost. U standardnoj formuli mnogih pali tekstova *uċcheda-vado* se spominje kao treće od šest heretičkih učenja, od kojih su više njih prikazana kao materijalističke nauke o svijetu i prirodi stvari (*lokayatam*). [169] Iz važnosti koja se pridaje ovoj specifičnoj antitezi u skolastičkoj strukturi buddhističke misli, jasno proizlazi da je druga od gore citiranih Hegelovih napomena o buddhizmu ("da je *uništenje* sredstvo kojim čovjek postaje Bog") neadekvatna i zazorna za sve autentične buddhističke škole, koje izraz *uċchedo* upravo u tom smislu objašnjavaju kao "uništenje" i odbacuju ga na istoj dijalektičkoj osnovi s "eternalizmom". Nasuprot tome, čuvena je Buddhina nihilistička teza da čovjek "ni u ovom životu" nije ništa i, prema tome, nema šta u njemu ni od njega da bude razoreno. [170]

B. Ćandrakirtijevi dijalektički argumenti nekih osnovnih teza ponekad nas začudo podsjećaju na Hegelove:

Doista, mangovo stablo se rađa u času kad muse poništi klica.

(Prasannapada 222, ad Madhyamaka-karika XI, 2)

Razlika uzroka i posljedice nije dokazana. Zato učitelj kaže: "Sve ono što nastaje nekim povodom nije ni identično s tim povodom, a ni različito od njega. Zato ne postoji ništa uništivo ni ništa vječno."

(Id. 222.3, ad M.-k. XI, 3)

Ono što ne postoji prije cjeline, još manje može postojati prije pojedinih sastojaka te cijeline. Npr. šuma ne postoji prije skupine stabala, a još manje prije svakog stabla zasebno.

(Id. 195.6, ad M.-k. IX, 7)

Isticanje razlike ništavila i nebitka vrlo je eksplicitno:

Onome što nije nastalo kao biće po sebi, ne pripada obilježje bitka (astitvam), a budući da ono što nije nastalo kao biće po sebi, ne može kao takvo ni nestati, ne pripada mu ni obilježje nebitka. Dosljedno tome, budući da ništavilo definiramo kao nenastajanje po sebi bilo čega, (taj pojam) izmiče zahvatu dviju suprotnosti, bitka i nebitka, pa ga zato nazivamo "putem iz središta". (Usp. Hegelov Aufhebung!)

(Id. 504.1 I, ad M.-

K. XXIV, 18)

Ništavilo dosljedno učenju ove škole treba shvatiti kao isključenje vjerovanja u bitak i u nebitak.

(Id. 497, ad XXIV,

11)

Ko pretpostavlja da tvrdnja: "Iskustvena datost je u cijelini ništetna" znači "sve je nebitak", taj zapada u izričitu zabludu.

(Id. 495.12, ad M.-

K. XXIV, 11)

Predstavnik škole *madhyamikah* ne nameće (u smislu vedantinskog pojma *adhyasah*) pojavnom svijetu pojam apsolutne realnosti bića po sebi (id. 495.3), nego takvo nametanje odbija kao hipostazu (*sadhyasamo*) naivno-realističkog mišljenja.

Vi ste žrtve vlastitog razmišljanja kad pojam ništavila namećete neispravnu interpretaciju "nebitak"... Pripisujući ništavilu značenje nebitka, vi ga hipostazirate, ...a da ne razaznajete smisao ništavila.

(Id. 491, ad M.-K.

XXIV)

*Budući da je ništavilo po sebi poništenje (dijalektičkog) razlučivanja, kako bi mu svojstvenost mogla biti (shvaćena kao) ne-bitak? (Id. 491.7) Nasuprot ranije spomenutoj materijalističkoj teoriji o "razorivosti bića" (*ućcheda-vadah*), Ćandrakirti sa svog nihilističkog stanovišta pita: *Budući da je nemoguće postojanje vječnog bića, kakvo bi uništenje moglo da pogodi postojanje bića koje nije vječno?**

(Id. 586.9, ad M.-

K. XXVII, 20)

Nasuprot hipotezama o "negativnom apsolutu", Ćandrakirti pita:

Kako bi utruće (nirvanam) moglo biti i bitak i nepostojanje bitka?

(Id. 175, ad M.-

K. XXV, 13)

Mi, nasuprot tome, ne zamišljamo biće-po-sebi ni u čemu što bitiše.

(Id. 188.10, ad

M.-K. VIII, 11)

Svrha je ovih letimičnih izvoda iz komentarske dokumentacije da ukaže na smjernice razvoja ove filozofske misli u transcendentno-logičkom smislu, a ne da dade zaključnu argumentaciju ni za prvobitne teze, a ni za ovaj pokušaj komparativno-filozofskog prikaza. U zaključnom dijelu ovog poglavlja pokušat ću da u još sažetijem opsegu upozorim na dosljednost daljeg razvoja spoznajnoteorijskog idealizma kod Vasubandhua i na njegovo

konačno transcendentarno-*logičko* usmjerenje u Dignaginoj školi.

Moderne interpretacije Nagardunine dijalektike

Moderni indijski (bolje rečeno anglo-brahmanski) pokušaji egzegetskog "razjašnjenja" Nagardunina sistema *šunya-vado* donedavno su redovno polazili od pokušaja neposredne primjene shema Hegelovske dijalektike na Nagarduninu logičku argumentaciju. Na tu ih je površnost očito navodila mnogo sugestivnija analogija Hegelove ideje Apsoluta s vedantinskom idejom sveobuhvatnosti Brahmana. Zadnja namjera takvog svođenja buddhističkog principa relativnosti, *ćatuh-koti*, na apsolutističku podlogu primitivnije ontološke dihotomije bitka i ništavila bila je, kako ćemo vidjeti iz primjera njihovih konkretnih diskusija, da re-apsorbuju, u duhu Hegelova neprevodivog *Aufhebunga*, prvobitni (ontološki, a ne epistemološki) nihilizam buddhističkog *šunya-vade*, na ovom historijski drugostepenom nivou teorijske razrade, u kvasi-vedantinski apsolutizam. Tako je Hegelovski pojam sinteze kao apsolutni ontološki i kosmološki preduvjet *i omeđenje smislenog dijalektičkog mišljenja* bio učitani (ili "interpolirani") u izvornu buddhističku anti-ontološku intenciju.

Spomenuo sam da je ta neohinduistička tendencija utjecala nepovoljno i na Stcherbatskoga (iako, kako ćemo vidjeti u nastavku, taj utjecaj nije bio prvobitan u formaciji njegova mišljenja). - Govoreći o "uzajamnim odnosima buddhizma i vedante", u "Buddhističkoj logici" [171] Stcherbatsky ističe činjenicu da "prvo razdoblje buddhističke filosofije predstavlja dio kontradiktorno oprečan filosofiji upanišadi". Pa ipak, u toku povijesnog razvoja taj "duh pobune protiv monizma . . . nije uspio da preživi, niti je mogao da uništi indijski monizam koji je ostao nepokolebljiv, duboko ukorijenjen u svoje brahmanske utvrde. Nasuprot tome, monizam je preuzeo ofanzivu i konačno se pobjednički uvriježio u srcu nove vrste buddhizma." Na osnovu tih pretpostavki; koje se danas redovno osporavaju i sa indijskih i sa evropskih stanovišta, Stcherbatsky je pokušao da razjasni kako je Nagardunina škola "stekla dijalektički temelj" i kako su kasnije škole buddhističke filosofije bile uspostavljene "kao idealistički sistem".

Relativna prednost koju je Stcherbatsky priznao vedantinskom monizmu (*advaitah* Šankarine škole) kulminira nekoliko decenija kasnije u indijskoj verziji (bolje rečeno karikaturi) u autoritativnom iako krajnje površnom djelu benareskog profesora T.R.V. Murtija, *The Central Philosophy of Buddhism*. [172] Tu je i samo proširenje isključivog naglaska na Hegelovskoj analogiji apsolutizirano kao kriterij interpretacije Nagardune sa tendencijom da se "središte buddhističke filosofije konačno svede na pseudo-Nagarduninu koncepciju negativnog apsoluta (po uzoru Yađnavalkye u *Brhadaranyaka upanišadi*, "ne to, ne to", tj. doseg Apsoluta metodom eliminacije). Autoritet na kojem se temelji Murtijeva argumentacija "nepogrešivo je određen" u djelima njegova učitelja Radhakrishnana i od njega nekritički preuzet za osnovu učenikova apologetskog djela: "Buddha nije sumnjao u realnost *nirvane* (Apsoluta)". Nagardunin *šunya-vadah* trebalo je saglasno tome postulatu svesti na ortodoksnu dogmu "hinduizma" (pogrdnog islamskog naziva za sve oblike indijskog "nevjerništva") i tako ga raz-interpretovati (to explain away) po dobroj staroj indijskoj komentarskoj metodi.

Potpuno različit, trijezan i historijski dosljedan panditski pristup problemu uzajamnih odnosa buddhizma i *advaita-vedante* (idealističkog monizma), odnosa koji su od vremena pre Šankare uvijek bili ekstremno protivnički i samo na taj način se uzajamno stimulirali, nalazimo u studiji mdraskog profesora T.M.P. Mahadevana o Gaudapadi

(šankarinu praučitelju). [173] Ta knjiga sadrži i neophodnu kritiku nekih ranijih pokušaja, početkom 20. vijeka, da se buddhizam *i advaita vedantah* svedu na zajednički nazivnik i da se tako izobličiti i jedan i drugi izvorni tok staroindijske misli.

I u evropskim novijim djelima ideja "negativnog apsoluta", kao i niz drugih nekritičkih pojmova (koji su djelovali i na Stcherbatskoga), nailaze na oštru kritiku, osobito u djelima francuske i belgijske škole.

Attdre Bateau u raspravi *L'absolu en philosophie bouddhique: évolution de la notion d'asamskrta* [174], ističe da je "bijeg od apsoluta" ("*fuite de l'absolu*") jedno od suštinskih obilježja u povijesti buddhističke misli. P. Demieville [175] upozorava da je "jedan od Nagarduninih aksioma" solidarnost suprotnosti: ako ne postoji ono što je uslovljeno, onda ne postoji ni ono što je uslovljeno, tj. apsolut (VII, 33).

E. Lamotte, u prijevodu jednog ogromnog djela Nagardunine škole, *Le traite de la grande vertu de sagesse* [176], ističe u jednom podužem osvrtu na XXXII pogl.:

Rasprava se ovdje vraća na već ranije izneseno shvaćanje ... koje svodi na nulu moderne pokušaje dokaza (elucubrations) o tome kako u učenju madhyamaka postoji neki negativni apsolut koji se asniva na isključivo mističkim pojmovima.

K.K. Inada, koji je 1970. objavio prijevod *Madhyamakakarika* (v. bilj. 149) u predgovoru ističe da "sve to ne ide u prilog nekojoj vrsti apsolutizma":

Odbacivanje jednog gledišta ne znači automatsko prihvaćanje drugoga. Dosljedno, odbijanje pluralizma, jednostavnog ili radikalnog, ne znači ovdje usvajanje monizma ili bilo koje vrste apsolutizma... Ni u tom smislu termin "apsolutizam" nema nikakvog stvarnog značenja ni u pogledu buddhističkih teorija, a ni buddhizma uopće. [177]

Među evropskim filozofima kulture polovinom 20. vijeka, Nagarduninoj je filozofiji posebnu pažnju posvetio Karl Jaspers u zaključnom poglavlju djela *Die grossen Philosophen* 1, koje je već i po svom uvodu i općoj koncepciji vanredno važno za savremeni pristup problemima i metodi komparativne filozofije. Neusporediva je prednost Jaspersova pristupa našoj specifičnoj problematici u ovom poglavlju da stručni izvori na kojima se osniva ne sadrže skoro ni traga anglobrahmanskih spekulacija neohinduista o kojima je do sada bilo riječi. Izvor svojih podataka Jaspers nalazi u još i danas najobjektivnijim, znanstveno iscrpno obrađenim prijevodima M. Wallesera [178], koji su prethodili popularnijim radovima Scherbatskoga. Srećom, i Jaspersova konsultacija Scherbatskoga bila je povoljnija od podsticaja koje su od njega preuzeli neohinduiisti. Iz ranijeg rada Stcherbatskog o spoznajnoj teoriji i logici kasnijih buddhista, na koji se Jaspers poziva [179], preuzeo je pouzdanosnovni uvid da "buddhist, kad negira realnost pojavnog svijeta, pri tome dosljedno ostaje, dok vedantist nasuprot tome negira realnost pojavnog svijeta samo zato da bi potvrdio zbiljski bitak *brahmana*". Suština je cijele razlike upravo u toj *dosljednosti*, koju filozof Jaspersove obuhvatnosti pogleda i shvaćanja problematike "graničnih situacija" filozofije i religije ne može da previdi, bez obzira na neophodne nedostatke prikaza, razjašnjenje oskudnošću stručnog uvida u izvore. Tako npr. preuzima izraz "praznina" mjesto "ništavilo" kao evropeizirani ekvivalent za *šunyata*, ne

potpadajući pri tome ipak tipičnoj egzistencijalnoj reakciji *horror vacui*, s kojim se u evropskoj filosofiji prvi smiono suočio Nietzsche u svojim pozitivnim i negativnim ocjenama buddhizma. U tom smislu usporedba onoga što Jaspers naziva Nagardžuninom filosofijom (a što doista predstavlja neusporedivo šire koordinate buddhističke misli i u prostornom i u vremenskom pogledu) sa Nietzscheom sadrži opravdano najsmionije komparativno-filosofske uvide koje se Jaspers usuđuje da iznese (na str. 953-4).

Nije prošlo mnogo vremena (možda svega nekoliko godina) otkad su se neki najmjerodavniji zapadni, a i japanski stručnjaci na ovom području, odvažili da upozore na proturječnost interpretacije buddhističkog smisla izraza *šunyata* eufemizmom "prazan". Možda se najjasnije izrazio (iako tek u jednoj skromnoj bilješci u knjizi o tibetanskoj filosofiji [180]) H.V. Guenther: "Odbacivanje prijevoda termina *stong-pa-nyid* (*šunyata*) sa "emptiness" ili "void" osniva se na slijedećim primjedbama: *šunyata* nije posuda koja se može isprazniti, niti postoji išta što bi se moglo izvaditi iz *šunyate*. Izbor termina "praznina" ("*emptiness*") potječe iz vremena kad je pod utjecajem idealizma duh bio zamišljan kao sadržatelj ideja i kad se čista praznina (*empty blankness*) činila idealnim" dosegom transcendiranja: U školi Tsong-kha-pe (14. vijek), gdje tibetanska filosofija dostiže vrhunac razvoja, "*šunyata* je eksplicitna negacija: stvari ne postoje kao takve nezavisno od naših oznaka kojima su obilježene kao ovo ili ono".

K.Inada je manje dosljedan i manje izrazit u isticanju činjenice da je *šunyata* stanje u kojem ništa nije "ispražnjeno" ni "odstranjeno iz čovjekova bića i njegovih djelatnosti" (op. cit., str. 14). Težište je njegove kritike u uvodnoj interpretaciji na pobijanju hipoteza o "apsolutizmu" i "monizmu" ove filosofije.

Kod Jaspersa od početka ne nailazimo ni na pokušaj apsolutističkih hipoteza, pa ni na njihovu kritiku. Na jednom se mjestu neminovno pojavljuje i u vezi s Nagardžunom njegova koncepcija "sveobuhvatnosti" (*das Umgreifende* koncepcija iz indijske perspektive na prvi pogled vedantska). Ipak njegova interpretacija buddhističkog ekvivalenta tog temeljnog pojma ostaje daleko (kao i cijela Jaspersova filosofija egzistencije) od tendencija grubog kosmološkog ontologizovanja, te razotkriva jedno komparativno-filosofski vrijedno nijansiranje ishodišne razmeđe dviju glavnih struja indijske filofske misli: Nagardžunina "pretpostavka nije teza, nego sveobuhvatno koje se ispoljava u *strukturama mišljenja* i u usporedbama. Sve misli su uronjene u jednu atmosferu bez koje bi izumrle. One *osvjetljavaju pretpostavljenu strukturu mišljenja* koju Nagardžuna bez takvog mišljenja ne bi mogao da zbiljski zahvati" (str. 950). Riječi koje sam podvukao čini mi se da potvrđuju pretpostavku od koje polazi i moj pokušaj da i u Nagardžuninu slučaju buddhistički spoznajni idealizam prikažem kao izvorno transcendentalnu filosofiju. Budući da specifične tracionalne strukture, od kojih se Nagardžunina filosofija nikad ne udaljuje, Jaspersu nisu dovoljno poznate u njihovim historijskim omeđenjima, nego ih tek nazire u prostorno i vremenski skoro neograničenom opsegu (koji obuhvaća čak i japanski zen!) -- podrazumijevajući pod Nagardžuninom filosofijom preko tisuću godina razvitka najznatnijeg dijela općeazijske misli -- shvatljiva je Jaspersova suzdržljivost da takvom konglomeratu (koji je sam oformio) ekstremno racionalnih i ekstremno iracionalnih pristupa toj "sveobuhvatnosti" buddhističke misli pristupa s krajnje opreznim evropocentrističkim podozrenjima i onda kad mu se čini da je potrebno razinterpretirati toliko neosporne vlastite uviđaje kao što su ovi: "Izgleda da je osnovna struktura izražena logičkim mišljenjem." Ili: "Pri tome možda dolazi do otkrića nužnosti logičkog mišljenja." (Usp. str. 950.) - Prethodno je i Jaspers utvrdio da se ovo "najdublje osvjetljenje svijeta i sebe" zbiva

"u ne-apsolutnom bitku (*im Nicht-absolut- Sein*) svake pojave" (str. 949).

Jaspersov prikaz tako potvrđuje prednost i neminovnost autentičnog filozofskog prilaznja aktualnosti ove problematike na području univerzalne filozofije kulture. Potreba za razotkrivanjem neposredne vrijednosti još neupoznatih ili već zaboravljenih riznica univerzalne kulturne baštine treba da bude najprije oštro razlučena od staretinarskih iluzija filozofski nekompetentnih stručnjaka koji vjeruju u mogućnosti doslovne klišetske rekonstrukcije žive misli davno umrlih mislilaca, autentifikacije jezičkih relikvija čija ih živa snaga uopće ne zanima, nego im se čini, ukoliko je uopće osjete, kao opasna stranputica za historiografsku objektivnost. Historičar filozofije, međutim, kako je podvukao Jaspers u metodološkom uvodu istom djelu, neophodno mora da bude i sam filozof, za razliku od historičara umjetnosti, koji ne mora biti umjetnik.

Iako je Jaspers pokušao da zađe dublje u jednu specifičnu strukturu indijske filozofske misli (što mu nije u potpunosti uspjelo) nego njegovi veliki prethodnici u tom poduhvatu, Schopenhauer i Nietzsche, očito je da taj njegov kasni pokušaj nije mogao više da ima onako snažan utjecaj na unutarnje formiranje njegove vlastite misli kakav se ispoljio u borbi spomenutih prethodnika - u slučaju Schopenhauera da ovlada buddhističkim pogledom na svijet, a u slučaju Nietzschea da ga prevlada. [181]

III. Vasubandhu

U daljem razvoju spoznajnoteorijske problematike u buddhističkoj filozofiji od odlučne je važnosti za prekretnicu od ranijih tendencija fenomenološkog (*abhi-dharma = peri phainamena*) "realizma" (prema modernim analoškim ocjenama) ka spoznajnoteorijskom (*viđnana-vadah*) idealizmu (*viđnapti-matram*, "ograničen na spoznajnu svijest") zaokret u tom smjeru u temeljnim i sistematičkim djelima Vasubandhua, u 4. vijeku n. e. U prvom razdoblju svog rada Vasubandhu je u enciklopedijskom djelu *Abhidharma-košah* u devet opširnih studija razradio osnovne kategorijalne strukture spoznaje prema prvobitnim klasifikacijama elemenata pojavnosti (*dharma*), čija sistemacija u tom smislu počinje već u zbirka pali tekstova Buddhinih govora (*Sutta-pitakam*), osobito u dva posljednja poglavlja zbirke dugih govora (*Digha-nikayo*, 33-34). Ta je sistematizacija u Vasubandhuovoj enciklopediji (*košah*) koncentrirana na teme konstitutivnih elemenata pojava (*dhatu*), gdje su obuhvaćeni i fizički, i psihički, i vrednosni elementi u inkluzivnom, a ne u ekskluzivnom smislu; zatim na uzročnu uslovljenost djelatnosti (*karma*), na razine kontemplativnog zadubljenja i uvida (*đhanam*), te konačno na buddhističku negaciju svih teorija o duši (*pudgalah*).

Prelaz od ovog analitičkog na kasniji sintetički dio Vasubandhuove fenomenologije obilježava se u biografskim prikazima razvojnog toka njegove misli obraćenjem od sta_novišta *hinayanam* realizma na idealističko učenje *mahayane*. U tom drugom razdoblju Vasubandhu je sažeo svoje teze u dva kraća djela: *Vimšatika* (20 teza) i *Trimšika* (30 teza). [182]

Spoznajnoteorijska škola *viđnana-vadah*, za čiji su razvoj u toku nekoliko slijedećih stoljeća ova djela od osnovne važnosti, proširuje analizu spoznajnog procesa u fenomenološku razradu psihičkog doživljaja uopće. Sklop problema na koje je vrijedno ovdje letimično ukazati obuhvaća oblikovanje predmeta (*Gestalt*) u vezi sa djelatnošću neosvještane zalihe (*alayah*) arhetipskih klica (*bidam*, usp. *hypokeimenon*) u podlozi dinamičnih

struktura u toku realnosti. Tu se spoznajnoteorijska škola izrazito odvaja od statičkih i semantičkih tendencija atomističke analize elemenata subjektivno-objektivne strukture pojava u ranijim *abhi-dharma* školama. Teorija trenutačnosti (*ksanika-vadah*), koja je neposredno poslije Buddhje prevladala u sistematizaciji atomskih "elemenata" (*dhatu*) pojavnosti, bila je gotovo potpuno zanemarila interesovanje za sintetske funkcije svijesti, koje se obnavlja tek u ovom razdoblju *vidhana-vade*.

Problem oblikovanja (*Gestaltung*) potječe iz kritičke spoznaje neadekvatnosti atomističke teorije iskustva [183] i njene analitičke (*vibhadda-vado*) jednostranosti.

19. U *Trimšiki* Vasubandhu ističe (u razradi 1. teze)

Neosnovan je prigovor da su skupine atoma *predmet opažanja*, jer sami atomi ne sadrže obilježje skupina.

U *Vimšatiki* tvrdi (u 11. tezi):

U pogledu atomskih čestica elementi (*dhatu*) nisu ni jednovrsni ni mnogovrsni, a nisu ni skupine atoma. Prema tome, teorija atomskih čestica ne pruža zadovoljavajuće rješenje.

Drugim riječima, "elementi" opažanja su dijelovi organski (ili kategorijalno) predodređenih svrhovitih cjelina.

S druge strane, Vasubandhu u istom kontekstu odbija pretjerani idealizam Nagarđunine škole koja (izraženo modernim terminima) ne razlikuje fenomenološku raznovrsnost noeze i noeme. Teza koju Vasubandhu odbacuje glasi:

"Svijest o sebi (*atma*) i njen javni predmet (*dharmah*) su (jednako) imaginarni, u krajnjem smislu ne postoje." -- Ovo je učenje pretjerano i ne može se usvojiti.

Postojani oblik nije zahvatljiv vidnim osjetom, nego je *zamisao razuma*. U *Vimšatiki* (17) sposobnost opažanja oblika je objašnjena sposobnošću pamćenja kao bitne funkcije podsvjesnog toka.

U razjašnjenju 3. teze u *Trimšiki* razum (*ćetas*) je definiran kao sposobnost zadržavanja misli (*ćittam* u širem smislu Descartesova ili Husserlova *cogito*) na predmetu, tako da se isti predmet zadrži pred nizom trenutaka (*santanam*) opažajnog toka.

Oснаženje latentnih sklonosti imaginacije u podsvijesti (*alaya-vidhanam*) dovodi do privida svijesti o sebi i do privida likova koji su potpuno idejne (imaginarne) prirode. To su "metafore" ili prototipovi koji u dubinskoj riznici (*alayah*) podsvijesti djeluju od pamtivijeka, a da ne postoji ništa izvanjsko što bi realno odgovaralo toj svijesti o sebi (*atma*) ili pojavama (*dharmah*), kaže Vasubandhu u razjašnjenju 1. teze Trimšike. U razjašnjenju slijedeće strofe se ističe da je

"dozrijevanje ploda" sloj svijesti koji nazivamo kljalištem, jer sadrži svekoliko sjemenje ... svih

vrsta *strasti*.

Osnov je podsvijesti prema tome i ovdje (kao kod Freuda) *libido*. U napomenama uz 19. tezu se ističe da je ta podsvjesna zaliha različita od zamjedbi osjetne (npr. vidne) svijesti.

U razjašnjenju 15. teze Vasubandhu citira raniju izreku:

Svijest o ličnim svojstvima je duboka i istančana; ona protječe kao rijeka raznoseći sve sjemenje. Nisam to objavio (ranije) zbog nedozrelih umova koji bi pogrešno shvatili da je ta struja ličnosti vlastitost sebe (*atma*).

A uz 20. tezu:

Svi su elementi imaginacije nerealni, dakle ne postoje, a priroda tih pojava ne može se razjasniti kao igra uzroka i uzročnika.

Problem kategorija, u razjašnjenjima uz prvu tezu, Vasubandhu načimlje ovako:

Pod svojstva stvari se svrstava sve ono što djeluje na njeno oblikovanje posredstvom (kategorijalnih) oblika koji se u samim stvarima ne nalaze.

Zaključak cijelog izvoda možemo naći u 17. tezi:

Pošto se, dakle, imaginacija sastoji od jednostavne preobrazbe, pa prema tome ono što nam predočava ne sadrži zbiljski predmet, i pošto ne postoje elementi (predmetnosti), (moramo zaključiti) da je sve što *postoji sama svijest*. [184]

Problem realiteta prvobitnog predracionalnog iskustva, koje je u buddhističkoj filosofiji zamislivo jedino u smislu trenutačne konstitucije prastavnog jezgra ili klice (*bidam*) slijeda međustavne razrade predmeta spoznaje procesom dijalektičke diferencijacije po logičkom načelu isključenog trećega, koje se u indijskoj logici javlja tek u ovoj školi (*apoha-vadah*), razrađuje u sklopu *vidnana-vade* logička škola Dignage (6-7. st.). U taj razvoj spoznajnoteorijske logike buddhističkog idealizma nije moguće u ovom prikazu dalje zalaziti. Tu je problematiku uzorno obradio i dokumentirao Th. Stcherbatski u svom posljednjem opširnom djelu o buddhističkoj logici.

Tako razvoj buddhističke filosofije kritičkog razdoblja, iza razdoblja Nagardunine dijalektičke škole, postepeno dovodi u pitanje i osnovna načela idealističkog nihilizma. Prelaz na spoznajnoteorijski realizam, iako se osjeća kasnije (osobito izvan Indije), ne dosiže nikada punu snagu razvoja ekvivalentnog idealističkom smjeru *vidnana-vadah* škole, iz čijeg se okrilja nikad ne izdvaja.

Beleške

- [139] Kritika Kantove filozofije u knjizi *Svjet kao volja i predodžba* (citirano prema mojoj knjizi *Schopenhauer and Buddhism*, Kandy, 1970, § 5.10, str. 87). [Natrag]
- [140] O problemu definicije religije s toga stanovišta vidi moj rad *Why is Buddhism a Religion?*, u *Indian Philosophical Annual*, vol. VI, 1970. [Natrag]
- [141] Buddhino plemensko ime. [Natrag]
- [142] Nešto opširniji prikaz te analogije pokušao sam dati u referatu *Dependence of Punar-bhava on Karma in Buddhist Philosophy*, u *Indian Philos. Annual*, Vol. 1, 1965. [Natrag]
- [143] *Đino*, epitet kojim se najčešće oslovljava reformator đainizma, Buddhin savremenik i takmac Mahaviro, pridaje se često i Buddhi, kao što se i Mahaviro često naziva *buddhom* ("budnim"). [Natrag]
- [144] U nastavku ću u citatima iz sanskriptske buddhističke književnosti originalne termine navoditi samo u sanskritskom obliku. [Natrag]
- [145] Th. Stcherbatsky, *The Concept of Buddhist Nirvana*, Leningrad, The Academy of Sciences of the USSR, 1927, str. 140. [Natrag]
- [146] Ćandrakirti, *Prasanna-pada Madhyamaka-vrtti*, 97. 3. Sanskritski tekst u izdanju *Bibliotheca Buddhica IV* (St. Petersburg, 1903). Za prijevode iz ovog komentara koristio sam pretežno francuski prijevod J. May, izd. Collection Jean Przyluski, tome II, Paris, Adrien-Maisonneuve, 1959. [Natrag]
- [147] *Ueber die vierfache Wurzel des Satzes vom zureichenden Grunde*, 1. izd. 1813, str 9. [Natrag]
- [148] Tom je problemu posvećen moj članak *Kamma -- The Ripening Fruit* (by Bhikkhu Ñānajivako) u *Main Currents in Modern Thought*, Vol. 29, No. 1, New York, 1972. [Natrag]
- [149] Za sanskritski tekst vidi: *Bibliotheca Buddhica IV, Mulamadhyamakakarikas de Nagarjuna avec la Prasannapada Commentaire de Candrakirti*, publiée par Louis de la Vallée Poussin, Saint Petersburg, 1903. Noviju redakciju sanskritskog teksta (latinicom) sadrži djelo Kenneth K. Inada, *Nagarjuna: A Translation of his Mulamadhyamahakarika*, Tokyo. The Hokuseido Press, 1970. Knjiga Th. Stcherbatskog, navedena u bilj. 145, sadrži engleski prijevod I i XXV pogl. Nagardunina djela i Ćandrakirtijeva komentara. [Natrag]
- [150] Op. cit., str. 107. [Natrag]
- [151] Id., str. 154. [Natrag]
- [152] Dignaga, *Nyayabindu*, 6.15. Usp. Stcherbatsky, op. cit., str. 156. [Natrag]
- [153] Ćandrakirtijev komentar uz Nagardunin aforizam VIII. Usp. Stcherbatsky, op. cit., str. 174. [Natrag]

[154] Op. cit., str. 172, uz aforizam VII. [Natrag]

[155] Pojam transcendentno "čistih" struktura (*šuddharthah*) i "specifičnih obilježja" (*sva-laksanam*) predmetnosti razradila je iscrpnije Dignagina škola (6-7. v.) u teoriji konstitucije predmeta u predrtrefleksivnoj, "trenutačnoj" prastavnoj datosti (*ksanika-vodah*). Tri osnovna termina te konstitutivne strukture preveo je Stcherbatsky *doslovno* sa tri odgovarajuća termina Kantove filosofije:

šuddha-kalpana = reine Vernunft

šuddham pratyaksam = reine Sinnlichkeit

šuddharthah, = reines Objekt

(V. Buddhist Logic, Vol. II, str. 33. New York, Dover Publications.) [Natrag]

[156] Usp. Kantovu primjedbu o nemogućnosti iskustva "praznog prostora": "Ovdje mi nije namjera da pobijam pojam praznog prostora; on može postojati i tamo gdje naše predodžbe ne mogu, zato jer ne mogu doseći tako daleko, pa zato ne može doći ni do iskustvenog opažanja koegzistencije. No takav prostor nije predmet mogućeg iskustva." (*Kritika čistog uma*. Treća analogija iskustva u Transcendentalnoj analitici II.) [Natrag]

[157] Usp. Stcherbatsky, *The Conception of Buddhist Nirvana*, str. 211. [Natrag]

[158] Usp. razradu problema vremena na osnovu tog principa u knjizi Nyanaponika Thera, *Abhidhamma Studies*, Kandy, Buddhist Publication Society, 1965, str. 104-126. [Natrag]

[159] *Fenomenologija duha*, A. Svijest, I. Izvjesnost na razini osjetnog iskustva... Moje parafraze Hegela se ovdje i u nastavku osnivaju na engleskom prijevodu J. B. Baillie, *Hegel, The Phenomenology of Mind*, London, Muirhead Library of Philosophy, 1949, pa ću po tom izdanju navoditi stranice: str. 156. -- Hegelovu *Logiku* iz *Enciklopedije filozofskih znanosti* citirat ću na osnovu engleskog prijevoda W. Wallace, *The Logic of Hegel*, Oxford; Clarendon, 1874. [Natrag]

[160] Schopenhauer, op. cit., pogl. 6, § 37, str. 92. [Natrag]

[161] Op. cit., str. 201 n. [Natrag]

[162] *Fenomenologija duha*, B. Samosvijest, IV. B, pod kraj odsječka o "nesretnoj svijesti". Str. 264. [Natrag]

[163] *Fen.*, Predgovor, str. 96. [Natrag]

[164] Schopenhauer u 2. izd. (1847) disertacije o četvorostrukom korijenu načela dovoljnog razloga (§ 41, str. 134-5), polazeći od citata iz *upanišadi* o strukturi osjetne svijesti, dolazi do zaključka: "...Isto je tako i s nekim na bilo koji način određenim predmetom odmah uspostavljen i subjekt koji ga spoznaje na isti taj način. U tom je smislu svejedno da li kažem ... da predmete treba podijeliti u tu vrstu razreda ili da su subjektu svojstvene tako razlučene sposobnosti spoznaje." - Isticanje specifične funkcije "tijela" (kayo) u istoj strukturi osjetne

svijesti (izrazitije razrađeno u nekim drugim pali tekstovima, npr. o "posmatranju tijela u tijelu") moglo bi se usporediti sa Schopenhauerovom tezom o tijelu (*Leib*) kao "neposrednom predmetu", osobito u § 22 (str. 78-9) istog djela. [Natrag]

[165] Nietzscheu je bila poznata Buddhina formulacija stanovišta "onkraj dobra i zla". U § 155. "Volje za moć", kaže: "Za buddhistički ideal je bitno oslobodjenje od dobra i zla". U "Jenseits vom Gut und Böse" (3. dio, o religiji), u 56. aforizmu govori o "azijskom i supera-zijskom" uvidu u način mišljenja koji je "krajnja negacija svijeta -s onu stranu dobra i zla", pa prigovara "Buddhi i Schopenhaueru" da su još uvijek zavedeni moralnim zabudama, a svoje stanovište smatra potpunijim i dosljednijim. [Natrag]

[166] Usp. op. cit., § 20, str. 36-49. 250. [Natrag]

[167] Vidi bilj. 12. [Natrag]

[168] Ostala su dva: patnja (egzistencijalna skrb) i nepostojanje trajnog principa ili samosvojsva duše. Vidi moj članak, *Aniccam -The Buddhist Theory of Impermanence*, u *Main Currents in Modern Thought*, Vol. 27, No. 5, New York, 1971. [Natrag]

[169] Vidi prijevod cijelog odlomka iz D. 2 umojoj *Filosofiji istočnih naroda I*, str. 273-277. [Natrag]

[170] Usp. razgovor s Yamakom u dodacima poglavlju "Pitanja o nosiocu tereta moralne odgovornosti". [Natrag]

[171] *Buddhist Logic*, Vol. I, p.21-22, New York, Dover Publications, 1962. [Natrag]

[172] London, Allen-Unwin, 1955. Za slijedeće navode v. str. 48. [Natrag]

[173] *Gaudapada, A Study in Early Advaita*, University of Madras, 1960. [Natrag]

[174] Paris, Tournier et Constans, Centre de documentation universitaire, 1951. [Natrag]

[175] *Āndrakīrti, Prasannapada Madhyamakavṛtti ... traduits par Jacques May, Preface de Paul Demieville*, p. II. (Bibliografske podatke vidi u bilj. 146.) [Natrag]

[176] Tome III, p. 1227 i d. Izd. Université de Louvain, Bibliothèque du Muséeon, 1970. [Natrag]

[177] Op. cit., str. 9-10. [Natrag]

[178] Jaspers se poziva na *Die mittlere Lehre des Nagarjuna*, Heidelberg, 1911, 1912, a i na Walleserov prijevod *Prajnaparamita sutra*. [Natrag]

[179] Th. Stcherbatsky, *Erkenntnistheorie und Logik nach der Lehre der späteren Buddhisten (prijevods ruskog)*, München-Neubiberg, 1924. Slijedeći citat je iz K. Jaspers, *Die grossen Philosophen I*, München, Piper, 1957, str. 946. [Natrag]

[180] *Buddhist Philosophy in Theory and Practice*, Pelican Books, 1972, str. 224. [Natrag]

[181] *Usp. moj rad Schopenhauer and Buddhism (by Bhikkhu Nana-jivako)*, Kandy, Buddhist Publication Society, 1970, i *The Philosophy of Disgust - Buddho and Nietzsche*, u *Schopenhauer Jahrbuch*, 1975. [Natrag]

[182] *Za citate u ovom pogl. usporedi: Sylvain Levi, Materiaux pour L'etude du systeme vijnaptimatra*. Paris, Bibliotheque de l'Ecole des Hautes Etudes, 1932. -- *Vasubandhuovo ranije enciklopedijsko djelo Abhidharma-kosah preveo je na francuski Louis de la Vallée Poussin*, Paris, P. Geuthner, Société Belge d'Etudes Orientales, 1924. i d. [Natrag]

[183] *Usporedbu buddhističke teorije trenutačnosti svih psihofizičkih pojava (dhamma) sa Russellovom teorijom događaja (events) obradio sam u članku Aniccā - The Buddhist Theory of Impermanence*, u zbirci *The Basic Facts of Existence I*, Kandy, The Wheel Publication. 186/187, 1973. [Natrag]

[184] *Usp. Sartreovu tezu u L'imagination*, Paris, Alcan, 1936, na osnovu koje kritikuje sve predfenomenološke teorije o imaginaciji u modernoj psihologiji sa stanovišta: "Slika je određena vrsta svijesti. Ona je akt, a ne stvar." (Kraj zaključnog poglavlja.) [Natrag]

Rev. 3/2/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/plodovi.html

[Home](#) ---\\ [Veljačić](#)

Budizam

Čedomil Veljačić

[Uvod -- Predgovor](#) -- [Historijski uvod](#) -- [Nekoliko spornih tema u Buddhinu stavu prema religiji](#) -- [Buddhini govori o religiji](#)

[Pitanja o "nosiocu tereta" moralne odgovornosti](#) -- [Đhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije I](#)

[Đhanam, apstraktna umjetnost buddhističke kontemplacije II](#) -- [Asketske pretpostavke ispravnog zadubljenja \(*đhanam*\)](#)

[Plodovi isposničkog života](#) -- [Jedan sažet prikaz Buddhina učenja](#) -- [Problem ništavila u buddhističkoj filosofiji](#)

[O buddhističkoj bibliografiji](#)

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

O BUDDHISTIČKOJ BIBLIOGRAFIJI

Nije lako dati opći i obuhvatan pregled izdanja i prijevoda osnovnih pali tekstova (*Ti-pitakam* ili "pali kanon"), na kojima se osniva ovaj prikaz, a uz to preporučiti i nekoliko uvodnih knjiga na raznim evropskim jezicima, pristupačnih nestručnom čitaocu. Zato ću pokušati da s nešto šireg i kritičkog stanovišta prikažem stanje na tom području u letimičnom osvrtu.

Pod kraj 19. vijeka osnovao je T.W. Rhys-Davids u Londonu *Pali Text Society*. U izdanjima te ustanove, počevši od 1882, objavljene su zbirke pali tekstova i njihovi komentari transkribovani latinicom, u obradi evropskih indoloških stručnjaka na tom području. 1899. počinje izlaziti zbirka prijevoda tih tekstova, najprije pod naslovom *Sacred Books of the Buddhists, translated by various oriental scholars*, u izdanju oxfordskog univerziteta (P. Max Müller). U toj je zbirci objavljen, u toku od više od dvadeset godina, najvažniji Rhys Davidsov prevodilački rad, zbirka Buddhinih dugih govora (*Digha-nikayo*), pod naslovom *Dialogues of the Buddha*, sa pouzdanim i vrijednim uvodom uz svaki pojedini od ta trideset i četiri govora. Od nekoliko općih i uvodnih knjiga o buddhizmu od istog autora najpoznatija je knjiga *Buddhism*, koja je od 1877. do danas izašla u preko trideset izdanja i u nekoliko prijevoda. Ta je knjiga još uvijek jedan od najpouzdanijih evropskih uvoda u pali buddhizam.

Poslije smrti T. W. Rhys Davidsa (1922) zbirka prijevoda izlazi i dalje redovno sve do danas pod naslovom *Pali Text Society Translations Series*. Tim je prevodilačkim radom rukovodila do svoje smrti Mrs. C.A.F. Rhys Davids sa nekoliko svojih stručnih prevodilaca. Ona je i kao prevodilac i kao redaktor, a i kao samostalan pisac knjiga o pali buddhizmu, nasilno nametala svoju antibuddhističku koncepciju, prema kojoj Buddhino učenje treba svesti na pseudovedantinsku vjeru u *atmu*, u značenju besmrtnne duše. U njenoj redakciji su prijevodi osnovnih tekstova znatno iskrivljeni iz osnova, a protiv njene koncepcije vedantinskog buddhizma počeli su konačno da se bune i neohinduisti Radhakrishnanove škole, koji su buddhizmu željeli da podmetnu vjeru u "negativni apsolut", ali ne i u biblijski shvaćenu dogmu o besmrtnosti duše. (Vidi u prethodnom poglavlju osvrt na knjigu T.R.V. Murtija, *The Central Philosophy of Buddhism*, gdje se najprije odrešito i opširno razračunava sa neodrživim stanovištem Mrs. Rhys Davids.)

Poslije njene smrti i poslije drugog svjetskog rata, broj saradnika i prevodilaca u *Pali Text Society* obnovio se i proširio. Izdati su novi prijevodi nekih osnovnih zbirki

Buddhinih govora, ali je koncepcija Mrs. Rhys Davids, iako u umjerenom opsegu, još uvijek na snazi.

Pali Text Society izdalo je do sada u potpunosti sve osnovne i komentarske tekstove, a i niz nekanonskih djela. Prevodilački rad je već široko obuhvatio i komentarsku književnost. Na tim udaljenim područjima saraduju i neki predstavnici autentičnih buddhističkih tradicija i stručnjaci novije generacije indologa koji više nisu pod utjecajem Mrs. Rhys Davids. Tu se ističe kao prevodilac nekih važnih i opsežnih komentarskih djela Bhikkhu Ñanamoli, Englez, koji je u pedesetim godinama 20. vijeka živio i radio na Cejlonu.

S opsegom toga rada u Engleskoj ne može se ni približno mjeriti prevodilački rad ni u kojoj drugoj zemlji. Ipak je kvalitet engleskih prijevoda u prosjeku notorno nepouzdan, površan, a ni stilski ni estetski ne zadovoljava mjerila i shvaćanja današnjeg vremena, te u tom pogledu znatno zaostaje, osobito za njemačkim prijevodima.

Povodom 2500-godišnjice Buddhine smrti održan je u Rangunu koncil buddhističkih pali stručnjaka iz zemalja *thera-vado* tradicije. Tu je pripremljeno novo saobraženo kritičko izdanje cjelokupnog pali kanona. Ti su tekstovi objavljeni 1958-1960. godine u Rangunu, burmanskim slovima, i danas se smatraju najautentičnijim u buddhističkim zemljama. Istim povodom je obnovljeni buddhistički univerzitet u Nalandi izdao svoje kritičko izdanje *Ti-pitake* i osnovnih komentara. Potpuna zbirka sadrži oko četrdeset knjiga, a zove se *Nalanda Devanagari Pali Series*. Izdanje je potpunije i opsežnije nego Pali Text Society.

"Modernih" knjiga o buddhizmu "uopće" javlja se u posljednje vrijeme ogroman broj, osobito na engleskom jeziku. Ovdje ću spomenuti nekoliko pouzdanih djela stručnjaka koji su stekli najšire priznanje i do čijih djela nije teško doći. U starijoj generaciji to je bio E. J. Thomas, čija je knjiga *The History of Buddhist Thought* izišla u Londonu 1933. i u nekoliko novijih izdanja. Poslije rata ističu se objektivnim

pristupom buddhističkim temama na širokim područjima, uključujući i sanskritski buddhizam, filosofiju *i mahayanam* religije izvan indijskog područja, knjige Edwarda Conze, osobito *Buddhist Thought in India*, London, Allen-Unwin, 1962. Cejlonski bhikkhu Walpola Rahula, student i kasniji saradnik prof. P. Demieville u Parizu, objavio je najprije na francuskom (1959), a kasnije u vlastitoj engleskoj preradi jedan od najpristupačnijih dokumentarnih savremenih uvoda u osnovno Buddhino učenje, *What the Buddha Taught*, New York, Grove Press, 1962. [**Videti prevod na ovom sajtu**]

1958. godine osnovana je misionarska ustanova *Buddhist Publication Society*, P.O. B. 61, Kandy, Sri Lanka. U serijskim knjižicama na engleskom jeziku B.P.S. objavljuje pojedine Buddhine govore, većinom u sadržajno ispravljenoj verziji ranijih izdanja P.T.S. uz važnije dodatke iz komentara. Do 1975. objavljeno je trideset brojeva u seriji prijevoda, povezanih u dvije veće knjige. Veći dio knjižica u istom izdanju sadrži populame prikaze osnovnih pojmova i vidova Buddhina učenja i srodnih tema. U nizu posebnih izdanja B.P.S. vrijedno je spomenuti nova izdanja sažetog prikaza *The Word of the Buddha*, čiji je autor *Nyanatiloka Mahathera* 1911. god. osnovao na Cejlonu prvo evropsko pustinjačko naselje, Island Hermitage, Dodanduwa, koje još postoji. Spomenuta knjižica objavljena je najprije na njemačkom 1906. Od tada do danas prevedena je na mnoge jezike u nizu novih izdanja. Kao izvor podataka koristio ju je djelimično i Vladimir Dvorniković u knjizi *Krist, Buddha, Schopenhauer*, Zagreb 1925. Od ostalih djela Nyanatiloke na njemačkom i engleskom jeziku koristan je i za nestručnjaka koji želi da čita prijevode Buddhinih govora, *Buddhist Dictionary* (3. izd., Colombo, Frewin, 1972). Njemačko izdanje je navedeno u slijedećem odlomku o njemačkoj bibliografiji, a postoji i francuski prijevod.

Na njemačkom jeziku je krajem 19. vijeka bečki profesor K. E. Neumann prvi počeo objavljivati potpune zbirke Buddhinih govora u prijevodima koji su književno i estetski ostali do danas najljepši u svjetskoj prevodilačkoj književnosti na ovom području. Iako su iste tekstove kasnije vjernije i pouzdanije prevodili i drugi

njemački autori, povodom 2500-godišnjice Buddhine smrti objavljeno je novo izdanje Neumannovih prijevoda u četiri knjige velikog formata u Zürichu 1956-7. godine. Ti prijevodi sadrže zbirku govora srednje dužine (M., 152 govora), objavljenu najprije 1896-1902, i u još nekoliko izdanja; zatim zbirku dugih govora (D., 34 govora), prvo izdanje 1907, te dvije manje pjesničke zbirke, *Dhammapadam*, prvi Neumannov prijevod 1893, i *Suttanipato* 1905. Novo jubilarno izdanje je pod naslovom *Reden Gotamo Buddhos*.

Dobre i pouzdane prijevode, kritički znatno vjernije od Neumannovih, objavljivao je početkom 20. vijeka Neumannov takmac Paul Dahlke. Od popularnijih izdanja dostupna je jedino knjiga *Buddha, Auswahl aus dem Palikanon*, objavljena u vrlo lijepoj opremi u Berlinu 1921. Ta je knjiga ostala jedan od najboljih i najopsežnijih izbora Buddhinih govora iz svih kanonskih zbirki. R.O. Franke je 1913. objavio opširan i dobro obrađen izbor iz zbirke dugih govora *Digha-nikayo*.

Zbirku *Samyutta-nikayo* počeo je prevoditi na njemački W. Geiger, koji je objavio svega dvije od ukupno pet knjiga, u Münchenu 1930. Prijevod treće knjige objavio je četrdeset godina kasnije *Nyanaponika, Gotamo Buddha, Lehrreden aus der Systematischen Sammlung des Pali-Kanons (Samyutta-Nikayo 17-39)*, Hamburg, *Horae Subsivae Philosophiae, Band 4*, 1967.

Posljedaju od četiri velike zbirke Buddhinih govora *Anguttara-nikayo*, preveo je na njemački *Nyanatiloka* i objavio najprije u Münchenu u četiri knjige oko 1920. To je djelo ponovno objavljeno pod naslovom *Die Lehrreden des Buddha aus der Angereihten Sammlung (Anguttara-Nikaya)*, 5 Bände. Verlag M. Dumont Schauberg, Köln, 1969.

Od Nyanatilokinih djela spomenutih u engleskoj verziji, *Das Wort des Buddha* je objavljeno najprije 1906, a *Buddhistisches Wörterbuch* 1953, u *Buddhistische Handbibliothek, Band 3*, Verlag Christiani, Konstanz.

Na italijanskom jeziku objavio je Neumannov saradnik G. De Lorenzo prijevod zbirke govora srednje dužine (*Majjhima Nikayo*) u tri knjige, Bari, Laterza, 1916. i d. Isti je pisac objavio ranije i vrlo vrijednu, bogato dokumentovanu i obimnu knjigu *India e Buddhismo antico*, Bari, Laterza, koja je 1926. izišla u petom izdanju. U toj je knjizi De Lorenzo još snažnije od Neumanna znao da istakne estetsku ljepotu tih arhajskih tekstova, ljepotu od koje u engleskim prijevodima nema ni traga ni glasa. E. Frola je objavio prijevod *Digha Nikayo*, *Discorsi Lunghi*, Bari, Laterza, 1960-61. Isti je autor preveo i *Dhammapadam*, pod naslovom *L'orma della Disciplina*, Torino, Boringhieri, 1968. (2. izd.). Prije Frole Dhammapadu je preveo P. E. Pavolini, *Testi di morale buddistica*, Carabba, 1919. Ta knjiga sadrži i prijevod *Sutta-nipate*. Uskoro poslije Frolinog prijevoda *Dhammapade* pojavio se još jedan: L. Martinelli, *Etica Buddhista ed Etica Cristiana*, Firenze, Associazione Buddhista Italiana, 1971. Uz prijevod svakog poglavlja *Dhammapade* autor dodaje poredbena opažanja o buddhističkom i kršćanskom shvaćanju teme koja je u tom poglavlju obrađena.

Francuski je od svjetskih jezika, osim španjolskog, najoskudniji u prijevodima buddhističkih pali tekstova, iako je broj naučnih radova o buddhizmu još od početka 19. vijeka obiman, a također i broj stručnih prijevoda sa područja sanskritskog, kineskog i tibetanskog *mahayanam* buddhizma. E. Burnouf je početkom 19. vijeka (1801. i 1827) objavio prve radove o pali gramatici. Prvu potpunu gramatiku pali jezika napisao je Rus Minayeff. Francuski prijevod te gramatike izišao je u Parizu 1874. Najvažnije i najopsežnije djelo E. Burnoufa je *Introduction a l'Histoire du Buddhisme Indien* u dvije obimne knjige, objavljene u Parizu 1844. i 1852, u kojima se još i danas mogu naći korisni podaci o nekim pojedinostima. Tematika nije omeđena na pali buddhizam.

Savremeno djelo sličnog formata i znanstvene vrijednosti napisao je danas najistaknutiji buddholog u Evropi, predstavnik belgijske škole, E. Lamotte, *Histoire du bouddhisme indien*, Louvain, 1958. Prof. Lamotte raspolaže do danas vjerojatno najpotpunijim stručnim znanjem na područjima kineskog, tibetanskog, sanskritskog

i palijskog jezika, i iscrpnom dokumentacijom tih književnosti koju koristi u poredbene svrhe, osobito u svojim opsežnim prijevodima s kineskog. Na autentičnost njegovog kritičkog pristupa osnovnim načelima Buddhina učenja upozorio sam u prethodnom poglavlju. U Parizu je od 1930. do 1957. izlazila *Bibliographie bouddhique*.

Uskoro poslije rata brojna ekipa najistaknutijih pariskih indologa počela je rad na prevođenju zbirke Buddhinih dugih govora *Digha-nikayo*. Izdavač Maisonneuve objavio je 1949. prvu svesku tog prijevoda s paralelnim pali tekstom. Knjiga sadrži blizu jedne trećine cijelog djela, ali rad nije dalje nastavljen. Inicijativom buddhističkih društava izdavani su povremeno i posredni prijevodi pali tekstova s engleskog u manjim antologijama i sl. Među radovima te vrste najpopularnija je knjiga R. et M. de Maratray, *Le Dhammapada*, Collection de la Societe des amis du bouddhisme I, Paris, Geuthner, 1931.

Ruska akademija u Petrogradu bila je već u prvoj polovici 19. vijeka vodeća znanstvena ustanova u Evropi za studije azijskih kultura, a posebno za sanskriptske i buddhističke studije. Schopenhauer u drugom izdanju svoje knjige "O volji u prirodi", 1854, u poglavlju o sinologiji navodi listu od dvadeset i tri djela o buddhizmu, koja preporuča kao najbolja koja su mu poznata. Prvih pet studija su rasprave i prijevodi s tibetanskog, koje je I. J. Schmidt objavio od 1829. do 1843. na njemačkom jeziku u Radovima Petrogradske akademije. *Bibliotheca Buddhica* te akademije izdavala je radove svih istaknutih evropskih indologa krajem 19. i početkom 20. vijeka, pretežno izvorne tekstove. 1960. obnovljena je *Bibliotheca Buddhica* u Akademiji nauka SSSR u Moskvi. Kao 31. knjiga izdat je tada prijevod *Dhammapade* koji je priredio V. N. Toporov. Između prvog i drugog svjetskog rata Lenjingradska akademija je nastavila da izdaje djela Th. Stcherbatskog, koji se od početka 20. vijeka isticao kao najbolji svjetski poznavalac kasnije buddhističke filosofije, o kojoj je bilo riječi u prethodnom poglavlju. Radovima s istog područja odlikovali su se i saradnici Stcherbatskoga, osobito Otto Rosenberg, čije je djelo na njemačkom jeziku, *Probleme der buddhistischen Philosophie*, Heidelberg, 1924, do

danas ostalo jedno od najčešće citiranih na tom području.

Od radova čeških i poljskih indologa poslije rata mogu da spomenem jedino češki prijevod: V. Lesny, *Dhammapadam*, Praha, Symposion, 1946, i poljski prijevod istog djela: S. F. Michalsky, *Scieska Prawdy*, Lodz, 1948, 2. izd.

Opširniju bibliografiju izvornih djela i radova na posebnim i širim područjima buddhističkih studija čitalac može naći u knjizi Radoslava Katičića, *Stara indijska književnost*, Zagreb, Matica hrvatska, 1973.

BIBLIOGRAFIJA

The Path of Purification (Visuddhimagga) by Bhadantacariya Buddhaghosa.

Translated from the Pali by Bhikkhu Ñanamoli. Colombo, Semage, 1956, (i kasnija izdanja).

Soma Thera, *The Way of Mindfulness, The Satipatthana Sutta and Commentary* (engleski prijevod), Kandy, Buddhist Publication Society, 1967.

Paravahera Vajirañana Mahathera, *Buddhist Meditation in Theory and Practice. A General Exposition According to the Pali Canon of the Theravada School*. Colombo, M. D. Gunasena, 1962. (Doktorska teza univerziteta Cambridge.)

Ñanamoli Thera, *Mindfulness of Breathing -- Anapanasati*, Buddhist Texts from the Pali Canon... Translated. Kandy, Buddhist Publication Society, 1964.

Nyanaponika Thera, *The Hearth of Buddhist Meditation*. London, Rider, 1962. Autor je objavio nekoliko verzija istog djela na njemačkom jeziku za izdanja Christiani, Konstanz, pod naslovima:

Der Heilsweg buddhistischer Geistesschulung, 1950. *Der einzige Weg*, 1956.

Francuski prijevod: *Satipatthana, Le Coeur de la Meditation Bouddhiste*, Paris, Adrien-Maisonneuve, 1971.

(Sva su izdanja i verzije ove knjige popraćeni izborom pali tekstova u prijevodu. Svrha je knjige da popularizuje metodu Mahasi Sayadaw, a pošto burmanske metode "čistog uvida" (*vipassana*) ne polaze od izvorne strukture *đhanam*, ni ove antologije ne sadrže tekstove o toj temi.) [[Videti prevod na ovom sajtu](#)]

Mahasi Sayadaw, *Practical Insight Meditation*. Kandy, The Forest Hermitage, 1971.

Mahasi Sayadaw, *The Progress of Insight*. Kandy, The Forest Hermitage, 1965.

Sunlun Shin Vinaya, *The Yogi and Vipassana*. Sunlun Buddhist Meditation Centre, 505/8 Prome Road, Rangoon.

E. Gonze, *Buddhist Meditarion*. London, Allen-Unwin.

D. T. Suzuki, *Zen Buddhism*. New York, Doubleday Anchor Books, 1956.

D. T. Suzuki - E. From, *Zen-budizam i psihoanaliza (s predgovorom Č. Veljačića)* Beograd, Nolit, 1964.

H. Zimmer, *Der Weg zum Selbst*, Lehre und Leben des indischen Heiligen Shri Ramana Maharshi aus Tiruvannamalai - Herausgegeben von C.G. Jung. Zurich, Rascher Verlag, 1954.

T. M. P. Mahadevan, *Ramana Maharshi and his Philosophy of Existence*. Sri Ramanasramam, Tiruvannamalai, 1959.

C. F. von Weizsäcker - Gopi Krishna, *Biologische Basis religieser Erfahrung*. Veröffentlichungen der Porschungsgesellschaft für ostliche Weisheit und westliche Wissenschaft. O.W. Barth Verlag, Weilheim/Obb, 1971.

Gopi Krishna, *Kundalini -- Entwicklung der geistigen Kraft im Menschen* (isto izdanje).

J. H. Shultz, *Das autogene Training (Konzentrativ Selbstentspannung)*, Versuch einer klinisch-praktischen Darstellung. Stuttgart, G. Thieme Verlag, 1956, 9. izd

J. E. Coleman, *The Quiet Mind*. London, Rider, 1974.

Rev. 12/1/2006

www.geocities.com/budizam/texts/veljacic/budizam/o_budistickoj.html

Od Nepala do Cejlona

Čedomilom Veljačić

Budin govor o ništavilu -- Filozofija gađenja -- Buddho i Nietzsche -- Pesme iz Indije

Jutro u Kandyu -- Himalajske priče -- Pogovor priređivača

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Filozofija gađenja -- Buddho i Nietzsche

KOLOFON

Šta je
pjesma
sama?
Kako je
smože
smrtnik?
Odakle
pjeva
pjesma?
Kako
duboko
dopire
do
bezdna?

M. Heidegger

Probudih se iz dubokog sna:

Svijet je dubok,

još dublji no što mnijaše dan.

Dubok je njegov jad ,

radost još dublja no tuga srca:

Jad kaže: Prestani!

No svaka radost hoće vječnost ,

hoće duboku, duboku vječnost!

Ovih nekoliko stihova, "Pijana pjesma", na kraju Nietzscheove najpoznatije knjige, *Tako je govorio Zarathustra*, površnog čitaoca može zadovoljiti kao izraz filozofskog "antipesimističkog" stava prema životu. Pa ipak, u razvoju Nietzscheove misli unutar njenih širih okvira (počev od njegove interpretacije *Rođenja tragedije*) njegovo dionizijsko "Da" životu ne uključuje poricanje neizbježno tragične sudbije sveukupne ljudske egzistencije, nego izražava jedino obrtanje pravca u kojem on pokušava riješiti isti tragički problem kojem je pristupio i Schopenhauer. Nietzscheov obrat se sastoji u njegovoj *antiescapističkoj* odlučnosti pri suočavanju sa "dekadentnim" ljudskim položajem u historijskom škripcu njegova vremena. Tako, nasuprot Schopenhauerovu "negativnom pesimizmu", Nietzsche postavlja kritičko pitanje: Je li pozitivni "pesimizam snage", "pesimizam s one strane dobra i zla", uopće moguć? To je pitanje formulirano u njegovu "Pokušaju samokritike" u pogovoru novog izdanja njegovog ranog djela *Rođenje tragedije*, dodatom 1886. kad je radio na svojim najvažnijim djelima, *S onu stranu dobra i zla* i (posthumno) *Volji za moć*:

Postaje nam shvatljivo na kojem se mjestu postavlja veliko pitanje o vrijednosti opstanka. Je li pesimizam *nužno* obilježje opadanja, neuspjeha, premorenih i oslabljenih nagona? kao što je to bio kod Indijaca, i kao što je, po svemu sudeći, sada kod nas "modernih" ljudi i Evropljana? Postoji li pesimizam *snage*? ... Postoji li možda patnja zbog samog preobilja? ... Ovdje se, možda po prvi put, naslućuje pesimizam "s one strane dobra i zla". [1]

U jednoj od svojih poslednjih knjiga *Ecce Homo*, Nietzsche zauzima stav prema svom Zarathustri kao prema onome "koji je prvi shvatio da je optimist isto toliko dekadentan koliko i pesimist, i možda štetniji." [2]

U izravnom suočenju sa Schopenhauerovom "negacijom volje za život" teško da bi se ikad moglo približiti pozitivnom i konstruktivnom rješenju koje bi se dalo interpretirati u optimističkom smislu. Ako pođemo od njegove kritike Schopenhauerove teorije umjetnosti, Nietzscheovse argument u *Rođenju tragedije* može činiti opravdan samo utoliko što odbacuje *catharsis* kao metafizičku teoriju o nadstrukturi *sekundarne* važnosti u odnosu prema autonomnoj čistoj estetskoj vrijednosti *primarnog* doživljaja umjetnosti, ili prema doživljaju stvaraoca koji prethodi doživljaju gledaoca. U pogledu krajnje metafizičke svrhe zbog koje je Schopenhauer izdigao heteronomni interes u umjetnosti iznad autonomnog, Nietzscheova kritika ostaje ograničena na tvrdnju da je "postojanje svijeta *opravdano* jedino kao estetska pojava". [3]

U poglavljima *Svijet kao volja i predodžba* [4] o volji za život i njenom poricanju, pozivom na indijska učenja o *moksah* (oslobođenje) i *nirvanam* (utrnuće) u brahmanskim i buddhističkim filozofijama, Schopenhauer je formulirao slijedeće pitanje:

Smrt pojedinca je uzastopno i neumorno ponavljanje pitanja prirode voljizaživotom: "Je li ti dosta? Hoćeš li da me se riješiš?" ... U tom su smislu smišljeni obredi, molitve i opomene brahmana u času smrti, sačuvane na više mjesta u upanišadima.

Pa ipak, čovjek je buće sposobno da "*izdrži* u takvoj nakaradnoj egzistenciji dokle god može. Jasno je da sve to ne možemo objasniti ako ljudski rod zamišljamo kao posljedicu umne promišljenosti, ili bar kao nešto slično tome (kao povlačenje konaca), u težnji za onim dobrima koja mu se nude, a čije bi postignuće bilo odgovarajuća nagrada za neumorne napore i nevolje. Kad bi se stvar tako shvatila, onda bi svako već odavno rekao: *Le jeu ne vaut pas la chandelle* ("Igra nije vrijedna jedne svijeće"), pa bi otišao." [5]

Za razliku od Schopenhauerovih "brahmana i buddhista" Nietzscheova interpretacija učenja o "vječnom vraćanju" nalazi izraz u Zarathustrinom komentaru stihova citiranom u našem mottu, u egzaltiranom iracionalnom izazovu Schopenhauerovoj trezvenosti, na koju izgleda da komentar aludira:

Moji prijatelji, šta vam se čini? Zar ne želite reći smrti kao i ja: Zar je *to* bio život?
Pa neka bude! Zarathustri za volju, još jedanput!

Zato jer,

ako ste ikad rekli "Da!" jednoj jedinoj radosti, o moji prijatelji, onda ste rekli "Da!"
i *svekolikom* jadu. [6]

Nietzscheov lični nedostatak povjerenja u mogućnost dosega nadljudskog cilja "duboke vječnosti" prema kojoj nas mami iluzija prolaznih užitaka "vječnosti" skrivene ne samo "s one strane dobra i zla" nego također i s one strane zbiljske vječnosti "svega bola" podsjeća nas i suviše na mladenački "lov na divljač koja uopće ne postoji", ali koja "redovno vodi u veoma realnu, pozitivnu nesreću", [7] lov koji je opisao Schopenhauer, taj veliki odgajatelj koga je mladi Nietzsche cijenio zbog većeg poštenja.

Napredak Nietzscheovih kasnijih studija o "evropskom nihilizmu" [8] ispoljio je izrazitije njegovskeptički stav. I dok posljednji dio *Zarathustre* završava izrazom ljutitog gađenja (koje uprkos svom kivnom raspoloženju podsjeća na završetak Geteovog *Fausta*):

Moja patnja i moja samilost zar je to važno? Zar ja težim za *srećom*? Ja težim da izvršim svoje *djelo*". [9]

u ranije navedenom "Pokušaju samokritike" svijest o manje "nesavremenoj" mefistofelovoj koroziji dionizijskog esteticizma u metafizici natjerala ga je da zastane pred dubljim pitanjem:

Da znanstvenost nije možda tek jedna vrsta straha od pesimizma? Tanano posljednje utočište da se skrijemo pred *sitinom*? [10]

Nietzscheova pohvala Schopenhauera u *Nesavremenim meditacijama* (1873) pojavila se je godinu dana poslije njegova prvog remekdjela *Rođenje tragedije*, možda najoriginalnijeg djela koje je napisao jedan izraziti schopenhauerovski pisac koji je već tim prvim istupom bio spreman da napusti tlo na kojem je njegova misao izrasla do zrelosti U jednom od svojih posljednjih radova, *O genealogiji morala* (1887) Nietzsche je skicirao portret svog idealnog odgajatelja u neliko snažnih poteza:

Tako smo došli do ozbiljnijeg pitanja: šta znači kad istinski filozof poštuje i usvoji asketski ideal; doista osamostaljen duh kakav je bio Schopenhauer, čovjek i vitez očeličenog pogleda koji je imao hrabrosti da bude ono što jeste, koji je znao da stoji sam i da ne čeka na predvodnike ni na znakove s neba? [11]

Manje sporno i zbog toga zanemarenije schopenhauerovsko nasljeđe u Nietzscheovoj filozofiji kulture bila je pažnja koju je posvetio buddhizmu u oblasti svojeg proučavanja indijskih filozofija. Taj je interes takođe znatno porastao nakon zaokreta u razvoju njegove filozofije poslije *Zarathustre*.

Nietzscheov glavni izvor za upoznavanje indijske filozofije bio je njegov prijatelj Pau Deussen, čiju povijest indijske filozofije [12] možemo još uvijek smatrati najboljedokumentovanim izvornikom napisanim na njemačkom jeziku, koji je napisao jedan od najnepololebljivijih sljedbenika Schopenhauera među profesionalnim filozofima. Tom o filozofiji *upanišadi* (preveden na engleski 1906) indijski autori još i danas citiraju kao autoritet o ovom predmetu. U vrijeme svog prijateljstva sa Deussenom Nietzsche je mogao biti upoznat jedino s njegovim ranijim remekdjelom, prevodom *Šezdeset Upanišadi*.

U *Genealogiji morala* Nietzsche spominje Deussena kao "prvog istinskog *poznavaoca* indijske filozofije u Evropi, mog prijatelja Paula Deussena". [13] Dosljedno svojoj vedantinskoj orijentaciji, Deussen je bio sklon da zanemari važnost buddhističke struje u indijskoj filozofiji, smatrajuća buddhizam kasnijim i heterodoksnim ogrankom. S toga se stanovišta može naslutiti i vjerovatnog Deussenova utjecaja na Nietzscheovu tvrdnju o sistemu "*samkhyam* filozofije koju je kasnije Buddho populrizovao i preobrazio u religiju". [14]

U odnosu prema buddhizmu Deussenov je pristup bio znatno skućeniji od Schopenhauerova. To se može vidjeti već iz usporedbe Schopenhauerove bibliografije djela o buddhizmu i prijevoda tekstova koje on "može doista preporučiti" [15], jer su mu lično poznati, sa Deussenovim oskudnim interesom za ovu problematiku. Razvoj Schopenhauerova pristupa indijskoj filozofiji kretao se je od ranog upoznavanja s upanišadama (1813. kad je svoju koncepciju *Svijeta kao volje i predodžbe* opisao kao rad koji "napreduje i sraštava se postepeno i polagano kao dijet u utrobi majke" [16]) do sve to snažnijed preovladavanja buddhističkih utjecaja (najprije iz *mahayanističkih*, a zatim iz *theravado* izvora), tako da se Schopenhauer najčešće poziva na "brahmanizam i buddhizam" kao cjelinu. U Nietzscheovim referencijama na buddhizam ova veza je prekinuta. Njegova polazna orijentacija izgleda da odgovara Schopenhauerovom

konačnom stavu kad je priznao svoju odlučnu saglasnost s buddhizmom. [17]

U razdoblju poslije *Zarathustre*, Nietzscheova smiona interpretacija buddhizma kao antiteze kršćanstvu morala je, zbog očiglednih razloga njegove argumentacije, da bude odvojena od bilo koje tradicionalne povezanosti. U *Antikristu*, gdje je Nietzscheova pohvala buddhizma dosegla vrhunac (u odlomcima 2030), dva kasnija odlomka (5657) posvećena su Manuovu zakoniku, u pohvalu indijskom kastinskom sistemu, potpuno bez spomena kasnije reforme te društvene strukture pod utjecajem Ašokina buddhizma. U *Volji za moć* Nietzsche ponovno zauzima dublje kritičko odstojanje takođe i u svom odnosu prema buddhizmu u vezi sa njegovom aktualnošću za porast opasnosti "evropskog nihilizma". U prvoj knjizi *Volje za moć*, o "evropskom nihilizmu", Nietzsche karakterizuje "evropski oblik buddhizma" ovako: [18]

Energija znanja i snage dovodi nas do takve vjere. To je *najznanstvenija* od svih mogućih hipoteza. Poričemo krajnje svrhe. Da postojanje posjeduje krajnju svrhu, ono bi je i doseglo. Tako shvaćamo da je ono za čim se ovdje teži suprotnost panteizmu.

(Ova je suprotnost tipična za dijalektički i dosljedno tome u mnogom pogledu komplementarni odnos buddhizma prema vedanti u njihovu kasnijem filozofskom razvoju, u razdoblju između Nagardūne i Šamkare.)

"Ovo je evropski oblik buddhizma, te *aktivne negacije*, nakon što je svo postojanje izgubilo smisao. *Druga pojava buddhizma*. Njeni predznaci: porast samilosti; Duhovna premorenost. Svođenje svih problema na pitanje ugone i neugode... Nemogućnost religije da nastavi svoj rad s dogmama i basnama. *Nihilistička katastrofa* koja dokončava indijsku kulturu."

Detaljan analiza obimne dokumentacije koja se bavi neposredno buddhizmom u Nietzscheovim djelima bit će obrađena u jednoj kasnijoj studiji. Ovdje u slijedećim poglavljima bit će primjenjen jedan pretežno intenzivan, a ne ekstenzivan dokumentarni postupak, koji nastoji da razotkrije dublje temelje Nietzscheove kongenijalnosti s Buddhom na izvoru njihova psihološki preodređenog stava prema životu. Mjesto tog zajedničkog izvora naznačeno je već u naslovu ove studije -- kao *gađenje*.

Buddhino "gađenje na cijeli svijet" (*sabba-loke anabhirati*), njegov put meditativnog

pročišćenja doveo ga je iz "niskog svijeta boga Brahme" [19], u kojem sublimacija ostaje obuhvaćena u "neograničene" (*appamanam*) vrline ljudskog zajedništva, od sažaljenja (*karuna*) i suradosti (*mudita*), pa do apatije (*upekha*) utrnuća (*nibbanam*), sanskritsko *nirvanam*). Put Nietzscheova Zarathustre dovodi ga od njegova "krajnjeg grijeha -- samilosti i njegove velike potištenosti: koja se danas naziva *gađenje*" do stanja čistoće gdje ga "dobrovoljni prosjak" (*bhikkhu!*) pozdravlja kao čovjeka "koji je prevladao veliko gađenje". [20]

Objašnjenje ove analogije, njen *tertium comparationis*; naći ćemo u nekim pozitivnim aspektima stava obaju mislilaca prema *asketizmu*. Unutar granica ovog pregleda ta usporedba nastoji da opravda Nietzscheov izravni pristup Buddhi [21]:

"To je shvatio onaj duboki fiziolog Buddho. Njegova religija, koju bi bolje bilo nazvati *higijenom*, ...zavisila je u svom učinku od pobjede nad *ressentimentom*: osloboditi dušu od toga -- to je prvi korak ozdravljenja. „Neprijateljstvom se ne okončava neprijateljstvo; neprijateljstvo se okončava prijateljstvom: ova se izjava nalazi na početku Buddhina učenja -- tako ne govori moral, tako govori fiziologija." "Izraženo mojim jezikom, Buddho stoji s *one strane* dobra i zla... I baš zato ne podstiče borbu protiv onih koji zastupaju drukčije mišljenje; njegovo se učenje ne želi obraniti ni od čega više nego od osvetničkih čuvstava, od antipatije, od *ressentimenta*. I to s punim pravom: Upravo bi ti afekti bili potpuno *nezdravi* s obzirom na glavnu svrhu dijete."

II

Mudar u sebičnu svrhu, čovjek je prljav.

Osamljen se kreći kao nosorog.

(Sn. 75) [22]

Motiv otudjenja ili bijega od svijeta (*pabbađđa*), opisao je Buddho u često ponavljanoj izreci:

"Domaći je život tijesan put prljavštine; slobodan se put otvara pred beskućnikom. Nije lako da čovjek koji živi u obitelji provodi svet život, potpuno usavršen i potpuno pročišćen kao glatka školjka. Trebalo bi da i ja obrijem kosu i bradu, da obučem požutjelu odjeću, pa da otidem od kuće u beskućnički život."

Nietzsche takode citira ovaj tekst u *Zur Genealogie der Moral* (3. Abh., 7):

"...u svakom slobodnom duhu nužno bi trebao da se pojavi sat preišljavanja... kakav se je jedanput pojavio i u samome Buddhi -- uzak je i skučen, razmišljao je sam za sebe, život u kući, leglo prljavštine; sloboda je u 'napuštanju kućanstva': i dok je tako razmišljao napustio je dom."

Motiv *sabba-loke anabhirati*, "gađenja na čitav svijet" jedan je od "deset osnovnih pojmova" (*sañña*) nužnih za razvoj: (a) kontemplativnog uvida i (b) meditativne misli. Prva četiri [23] se odnose na grupu (a) i glase: nečistoća, smrt, odvratnost prema hrani i gađenje na čitav svijet. Preostale teme meditacije koje se odnose na grupu (b) glase: nepostojanost, patnja, odricanje, obestrašćenost i gašenje žeđi za životom.

Porijeklo i polazna tačka takozvane "buddhističke meditacije", ili tačnije rečeno "njege duha" -- *bhavana*, razrađene u govoru *Maha-satipatthana-suttam* (D.22), zabilježeno je u slijedećem tekstu:

Vesali-suttam (S.54,9)

Ovako sam čuo: Jednom je zgodom Blaženi boravio u gradu Vesali, u Velikoj Šumi, u dvorani zgrade s visokim krovom. Tada je Blaženi govorio isposnicima o raznim vidovima odvratnosti (*asubham*), preporučujući odvratnost i meditativno produbljivanje doživljaja odvratnosti. Nakon toga Blaženi obavijesti isposnike da želi proboraviti pol mjeseca u samoći . . . A isposnici su boravili u naporu meditativnog zadubljenja u razne pojave odvratnosti. Potišteni, postiđeni i zgađeni vlastitim tijelom posezali su za bodežom da se ubiju. Svakog bi se dana tako ubilo po deset, dvadeset, pa i po stotinu isposnika.

Kad se Blaženi pol mjeseca kasnije vratio iz samoće, upita redovnika Anandu: -- Kako se je to, Anando, prorijedila prosjačka zajednica? (Anando mu objasni razlog, pa doda:)

-- Bilo bi dobro, gospodine, kad bi Blaženi prosjačkoj zajednici objasnio neki drugi način kako da se redovnička zajednica ustali u mudrosti.

-- Onda, Anando, sazovi sve isposnike koji se nalaze na području Vesalija u ovu dvoranu...

(Kad su se sakupili) Blaženi ih oslovi:

-- Pažnja i sabranost pri udisanju i izdisanju, odnjegovana i dobro razvijena, jest smireno i istančano stanje, nepomućeno i ugodno. U tom se stanju stišavaju i iščezavaju zle i nepovoljne pomisli čim se pojave... Otišavši u šumu, u podnožju stabla, ili u praznoj prostoriji, isposnik sjedi skrštenih nogu, držeći tijelo u okomitom stavu, s ustaljenom pažnjom. Udišući dugi dah zna: "Udišem dugi dah" udišući kratak dah zna: "Udišem kratak dah" izdišući dugi dah zna: "Izdišem dugi dah" izdišući kratki dah zna: "Izdišem kratki dah". "Udahnut ću svjestan cijeloga tijela", tako se vježba, "Izdahnut ću svjestan cijeloga tijela", tako se vježba. "Udahnut ću smirujući tjelesne funkcije", tako se vježba...

(Ista se metoda primjenjuje u nastavku na duh i mentalne formacije (osjećaje, misli), koje treba posmatrati s pažljivom sabranošću pri udisanju i izdisanju.) [24]

Tako je cjelokupno učenje o oslobađanju od patnje nastalo iz Buddhina doživljaja gađenja [25]. Dosljedno tome ovdje se pojavljuje *problem otpora mučnini*. Utoliko se i fiziološki motiv Buddhine filozofije egzistencije javlja u istom obliku kao i kod Nietzschea. Sada je potrebno da proučimo razmimoilaženja njihovih putova i načina u nastojanju da riješe jedan te isti problem.

U sljedećem govoru Buddho razjašnjava psihološko porijeklo gađenja u neposrednoj vezi s problemom oslobođenja (*vimutti*):

Salla-sittam (Učenje o strijeli, S.36,6)

-- Neuk prosječan čovjek pod utjecajem neugodnog doživljaja tuguje i jadikuje, tuče se u prsa i postaje zbunjen. Tako doživljava dva bolna osjećaja, tjelesni i duševni... Pod utjecajem tog neugodnog doživljaja osjeća odvratnost (*patigho*). Zbog tog osjećaja odvratnosti prema neugodnom doživljaju postaje podložan sklonosti otpora iz odvratnosti. Pod utjecajem neugodnog doživljaja čezne za čulnim užitkom. A zašto? Zato jer neuk prosječan čovjek ne zna drugo sklonište pred neugodnim doživljajem osim u čulnom užitku... Radujući se u čulnom užitku, postaje podložan sklonosti prema strastima. Zbog toga postaje nesposoban da shvati ozbiljno nastanak i prestanak, korist i štetu, a ni način kako da umakne takvim osjećajima. Tako postaje podložan sklonosti prema ni-neugodnom-ni-ugodnom osjećaju zbunjenosti. Ako doživi ugodan osjećaj, doživljava ga u toj

sputanosti, a isto tako i neugodan ili ni-ugodan-ni-neugodan osjećaj...

Ali učen sljedbenik plemenitih uzora pod utjecajem neugodnog doživljaja ne tuguje ni ne jadikuje... On doživljava samo jedan osjećaj koji je tjelesan, a ne duševan. Zato pod utjecajem neugodnog doživljaja ne osjeća odvratnost, niti postaje podložan osjećaju odvratnosti...; pa ne čezne za čulnim užitkom... A zašto? Zato jer učen sljedbenik plemenitih uzora zna za drugo sklonište pred neugodnim doživljajem koje nije u čulnom užitku i strasti.

Analiza Nietzscheovih brojnih referencija na buddhizam isključuje nekritičku sumnju u njegovo eksplicitno poznavanje buddhističkog porijekla izraza "s one strane dobra i zla" (*puñña papa-*, ili *kusala-akusala pahayam*). U knjizi *S one strane dobra i zla* (3. pogl., "Religiozno raspoloženje" odl. 56) Nietzsche tvrdi za sebe da je jedan od onih koji su "jednom doista azijskim i nadazijskim okom nazreli i prozreli način mišljenja koji negira svijet izrazitije od svih ostalih, s one strane dobra i zla, a ne samo, kao Buddho i Schopenhauer, pod obmanom morala..." [26]

U slijedeća tri teksta Buddho objašnjava svoje shvaćanje puta koji vodi na onu stranu dobra i zla kao sredstvo psihološke higijene za prevladavanje "gađenja na cijeli svijet":

Pahana-suttam (Govor o napuštanju. S. 36, 3)

Postoje ove tri vrste osjećaja: osjećaj radosti, osjećaj patnje i osjećaj ni-radosti-ni-patnje. Sklonost prema užitku u osjećaju radosti treba napustiti. Sklonost prema odvratnosti prema osjećaju patnje treba napustiti. Sklonost prema neznanju u osjećaju ni-radosti-ni-patnje treba napustiti. Kaže se da je takav redovnik bez nastranosti postigao adekvatan uvid.

Vinopama-suttam (Govor o usporedbi s lutnjom. S. 35, 205)

Ako predmeti koji djeluju na osjet vida (ili druge osjetne organe) izazivaju želju ili strast ili mržnju ili razočaranje ili gađenje u duhu nekog redovnika ili redovnice, onda ta osoba treba da se suzdržava od toga.

Patharn'assada pariyesana-suttam (Prvi govor o težnji za užitkom. S. 35,15, zaključni odlomak)

Tako dugo dok nisam shvatio sam za sebe istinsku prirodu ovih šest aspekata

osjetilnog iskustva (tj. vida, sluha, mirisa, okusa, dodira i mentalnih formacija), radosti u njima dok sam im se radovao, opasnosti kad sam bio njima ugrožen, i puta da im izbjegnem kad sam ih izbjegavao, -- tako dugo nisam mogao niti da se uvjerim da sam doista postigao krajnje i najviše probuđenje... (Tek kad sam to shvatio i uvidjeo), onda se je u meni pojavila spoznaja-i-uvid: "Moje je oslobođenje črvsto utvrđeno. Ovo mi je posljednje rođenje. Nema više preporađanja." (*punabbhavo*, "ponavljanje zbivanja").

Buddhino traganje za "načinom bjekstva" ovdje izgleda bliže Sartreovoj interpretaciji istog egzistencijalnog doživljaja "ljudske realnosti kao bića koje je ono što nije, a nije ono što jeste", i tako postaje "tragalački let koji je usmjeren prema nemogućoj budućnosti". -- "Ali šta je onda to što je izraženo tim strahom na ontološkom nivou, ako ne bjekstvo bića-za-sebe (*pour-soi*) pred faktičnim bićem-po-sebi (*en-soi*); a to je upravo temporalizacija." [27]

S buddhističkog stanovišta nijedan ortodokсни tekst ni autor ne bi mogao bolje definirati "ništvovanje" (*nihilation*, pali *suññam*) suštine ljudskog bića (*an-atta* ili "ne-sebe") na osnovu Buddhine "prve uzvišene istine" o patnji ili bojazni (*dukkham*, *anguish* u nekim engleskim prijevodima) nego Sartre u jednoj od svojih zaključnih izreka u *Bitku i ništavilu*: "Čovjek je izlišna strast, budući da je postojanje strasti dovoljno da dokaže da je ljudska realnost promašaj". [28]

Sartre često koristi indijski termin *avatar* (u prvobitnom značenju božanska inkarnacija) da odredi čovjeka kao biće-za-sebe "koje je u procesu svoje historizacije prošlo kroz iskustvo svojih raznih avatara" [29], ili, prema adekvatnijem indijskom izrazu, karmičkih antedecensa. U tom značenju Sartreov avatar (iako je termin nebuddhistički) bolje odgovara ideji *punabbhavo* u našem tekstu nego Nietzscheovo "vječno vraćanje", iako izgleda da ovaj potonji naziv u doslovnom značenju bolje odgovara indijskom terminu za "preporađanje" (sanskritski *punar-bhavah*, "ponovno bivanje").

Takvo određivanje krajnjeg cilja u Buddhinoj zaključnoj izjavi ostaje u opreci prema Nietzscheovom usvajanju "večnog vraćanja" (u formulaciji koju su helenski filosofi preuzeli iz neke dekadentne srednjeistočne [magijske] verzije indijskog vjerovanja u preporađanje, a koja se ovdje vraća u pseudoiranskom ruhu).

U svom tumačenju bola i patnje; u svom nastojanju da ih prevlada, ili radije da odbaci kao

"dekadentan" njihov utjecaj na osnovne egzistencijalne vrijednosti; u grotesknom nastojanju Zarathustre da oslobodi "višeg čovjeka" i da pripremi biološko tlo za ponovnu pojavu Natčovjeka, koji više neće biti "tek sretan slučaj i izuzetak", nego ono "što se hoće" [30], -- Nietzsche je svjestan također da je smjer njegovog puta k oslobođeju suprotan buddhističkoj alternativi, koja zbog toga za njega ostaje ne manje "dekadentna" od Schopenhauerove. Pa ipak, postoji velika razlika u njegovoj procjeni kulturnog ambijenta iz čije se je dekadencije uzdigao "aristokratski moral" Buddhe od negativnih vidova "moralnosti *śāndala* (vankastinskih potlačenih Indijaca), rođene iz *ressentimenta* i nemoćne osvetoljubivosti", zbog koje Nietzsche optužuje uglavnom neautentično Pavlovo kršćanstvo. [31]

Na ovoj dijagnostičkoj tački važno je naglasiti ne samo da se Nietzsche u znatnoj mjeri slaže s Buddhom; već i da se Buddho slaže s Nietzscheom barem utoliko što svoj aristokratski put (*aryo maggo*) obilježava kao *gotra-bhu* ili promjenu, životinjske vrste (što se obično prevodi blažim riječima kao ;,promjena loze"). Isti stav prema biološkom aspektu duhovnog uzgoja (*bhavana*) ostao je karakteristična odlika indijske misli sve do naših dana kada Šri Aurobindo Ghose (Goš) izrazitim (iako kritičkim) pozivom na Nietzschea nastoji da nam pruži dosljedno indijsko rješenje problema koje je Nietzsche ostavio otvorene; budući da njegov biološki pozitivizam nije mogao doseći cilj njegove vitalističke teorije vrijednosti. [32]

Dalje od ovog zaokreta nije dalek domet do vidikovca odakle se otvara širi uvid u odrone Nietzscheovih padova u "veliko gađenje nad čovjekom" koje "mi se uvlači u grlo i guši me". "Zagovornik patnje, zagovornik kruga" povlačeći se iz izgubljenih bitaka u "najdublji ponor svoje misli" [33], u trenucima tragičnog sloma onog istog iracionalnog uvjerenja koje ga je otuđilo od Schopenhauera, -- traži pribježište kod Buddhe. Za poraženog ratnika

"buddhistička (religija) je izraz lijepe večeri, savršene miline i blagosti, -- to je zahvalnost prema svemu što je ostalo u zaleđu, uključujući i ono što mu potpuno nedostaje: gorčina, razočaranje, ogorčenje; konačno, to je uzvišena duhovna ljubav; istančanost filozofskih proturječnosti je ostala iza njega, pa se odmara i od toga: ali odatle crpi svoju duhovnu slavu i žar zalaska sunca." [34]

To je egzistencijalna klima u kojoj motive Nietzscheove filosofije gađenja treba preispitati u svjetlu njegove teorije o bolu i radosti.

III

"Prevaga *bola nad radošću* ili obrnuto (*hedonizam*): oba ta učenja su već putokazi ka nihilizmu... Jer ovdje se u oba slučaja ne postavlja nikakav drugi krajnji *smisao* osim pojave bola ili radosti... Vrijednost se života ne mjeri isključivo mjerilom ovih nuspojava... Sada je lako razumjeti da zadovoljstvo i nezadovoljstvo mogu imati jedino *smisao sredstava* u granicama zbivanja."

"Znak je *nazatka* kad eudaimonistička mjerila vrijednosti počnu važiti kao vrhovna."

"Vi hoćete po mogućnosti -- a ne postoji gluplje 'po mogućnosti' -- *dokinuti patnju*; a mi? -- izgleda upravo da bismo *mi* radije htjeli da ona bude veća i gora nego što je ikad bila. Ugodnost, kako je vi razumijete -- nije nikakav cilj... Stega patnje, *velike* patnje -- zar ne znate da je samo ta stega do sada stvorila svako uzdizanje čovjeka!

Oplemenjivanje kroz degeneraciju... Upravo na tom ranjenom i oslabljenom mjestu nakalemjuje se odmah nešto novo... Odrođene prirode su uvijek od najveće važnosti tamo gdje treba da uslijedi napredak."

"Ovo je najdublje shvaćanje *patnje*: snage oblikovanja se sudaraju."

"Odakle ovdje čovjek crpi pojam *realnosti*? Zašto izvodi upravo *patnju* iz mijene, zablude, protivurječnosti? -- Očigledno ovdje je volja za istinom tek težnja za *svijetom postojanosti*."

"Buddhistička *negacija* realnosti uopće (prividnost = *patnja*) je potpuno dosljedna: ...nedostatak kategorija ne samo za "svijet po sebi", nego i *uvid u pogrešni postupak* pomoću kojeg se dolazi do cijelog tog pojma."

"Čovjek, najhrabrija od svih životinja i najnaviknutiji na *patnju*, *ne* negira *patnju* kao takvu; on je *hoće*, pa čak i traži, uz pretpostavku da mu se pokaže neki *smisao i svrha* *patnje*. Besmislenost *patnje*, a ne sama *patnja*, bila je do sada prokletstvo koje je tištalo čovjeka, -- *no asketski ideal* mu je pružio *smisao*." [35]

Koliko god Nietzscheovo tumačenje asketskog ideala u ovom i u nekim drugim kontekstima (koji se bave uglavnom njegovim kršćanskim vidom) može izgledati skeptičko, njegov pozitivni stav prema asketizmu, na drugim mjestima i u raznim prigodama, omogućava nam da uporedimo njegovo antihedonističko tumačenje bola i radosti s Buddhinim "uzvišenim istinama" o patriji i njenom prevladavanju. U gore navedenim tekstovima možemo izdvojiti nekoliko teza bliskih obojici *prima facie*:

a) Radost i bol "sigurno nisu ciljevi" sami po sebi.

b) Egzistencijalna ovisnost o patnji zbog promjene. U Buddhinu osnovnom određenju: "Sva su oblikovanja nestalna" (*sabbe sankhara aniccā*) -- ergo: "sva su oblikovanja bolna" (*sabbe sankhara dukkha*).

c) "Disciplina patnje" kao uvjet "svakog uzdizanja čovjeka".

d) Nietzscheovo eksplicitno slaganje s Buddhom, bar do one tačke dokle je opravdano, podrazumijeva također mogućnost daljeg slaganja u pogledu "discipline patnje" kao asketskog "puta pročišćenja" (*visuddhi-maggo*) razmede koje iziskuje posebno objašnjenje.

U Buddhinu učenju *mučnina* (*ḍigućča*) je refleksivna reakcija na subjektivni doživljaj organskih ("fizioloških" u širem psiho-fiziološkom značenju Nietzscheova termina) "infiltracija prljavštine" (*asava*) izazvanih "žedu za životom" (*tanha*). Te su prljave infiltracije trovsne: *lobho* -- pohlepa, *doso* -- odvratnost ili mržnja, *i moho* obmana. [36] Pročišćenje od takvih "izlučina" Buddho je vrlo izrazito definirao kao *nibbanam* (sanskrit *nirvanam*), riječju koja znači "utrnuće" "životnog požara", njegovo "rashlađenje" (*siti-bhavo*).

Nietzscheov stav prema gađenju i mučnini omeđen je unutar dviju granica njegove "vjere u spas":

Donja granica: "Gađenje nad čovjekom je moja opasnost" [37]

Gornja granica: "Takav duh koji je *postao slobodan* stoji s radosnim pouzdanim fatalizmom usred svega, *u vjeri* da treba odbaciti samo ono što je pojedinačno, a da se u cjelini sve rješava i potvrđuje -- *on više ne negira*... Ali takva vjera je najuzvišenija od svih vjera: ja sam je krstio imenom Dionisa." [38]

Ta je vjera Buddhi strana. Sa Schopenhauerovog stanovišta još bi je mogli obilježiti kao najvišu dozvoljivu granicu optimizma -- vedantinskog optimizma *tat tvam asi* -- koji je Buddho osporio često naglašavanom tvrdnjom: *N'etam mama, n'eso ham asmi, na me so atta ti* ("to nije moje, ja to nisam, to nije moje sopstvo") kao nekritično i neutvrđeno gledište. Pa ipak, u kasnijim narodnim vjerama maha-*yane* sjenka te vedantinske metafizike identiteta izgleda da se ponovno javlja posredno u zavjetu *bodhisattve*. U samovolji Nietzscheova dionizijskog naglašavanja, afirmacije egzistencijalnog "Da!" životu, ta bi se potvrda skoro rnošla parafrazirati njegovom verzijom dogme: *Credo quia absurdum*.

Na donjoj granici najbliža analogija Buddhinom "Nosorogu" (citiranom u svojstvu *mottoa* na početku drugog poglavlja) može se naći u Nietzscheovom *Zarathustri*:

"Jednoć sam vidio gole obadvojicu, najvećeg čovjeka i najmanjeg čovjeka: i suviše slični jedan drugome -- čak i najveći je još suviše ljudski! -- I najveći je premalen! -- to je bilo moje *razočaranje u čovjeku!* A i vječno vraćanje najmanjega -- to je bilo moje *razočaranje nad cijelim opstankom!* -- Ah, gađenje, gađenje, gađenje!" [39]

Za razliku od Buddhe, kome je "gađenje nad cijelim svijetom" bilo jedna od deset pretpostavki za "put pročišćenja" (*visuddhi maggo*), Nietzsche nije nikad neposredno priznao pozitivnu vrijednost gađenja. Jednako kao i precjenjivanje bioloških vrijednosti užitka i patnje, gađenje nad životom on objašnjava kao simptom dekadencije i degeneracije. Tako je za njega Schopenhauerov "bijes bio, upravo kao i kod antičkih cinika, njegov melem, njegova okrepa, njegova odmazda, njegovo sredstvo protiv gađenja, njegova *sreća*" [40] Pa ipak, u poređenju s kršćanskom *ressentimentom*, "umorni pesimistički pogled, nepovjerenje u zagonetku života, ledeno "Ne!" gađenja nad životom to još nisu obilježja *najgorih* razdoblja ljudskog roda". [41]

Svjestan vlastite oskudne situacije u dekadentnom vremenu, Nietzsche često osjeća potrebu "asketskog ideala" koja proističe iz instinkta zaštite i spasa života u degeneraciji. [42]

"Ima dana kad me prožimlje osjećaj crnji od najcrnije melankolije -- *prezir čovjeka.*"

"Ja jesam onaj koji jesam: kako da se otarasim samoga sebe? Pa ipak -- previše mi je samoga sebe!" "...moj užas, moja mržnja, moje gađenje, moja samilost sve

što je dobro i loše u meni izdiglo se je jednim krikom iz mene."

"Ne moja mržnja, nego moje gađenje mi gladno ždere život!" [43]

Tako je Nietzsche bio prisiljen da zaključi da je "zemlja zapravo *asketska zvijezda*, zakutak nezadovoljnih, nadmenih i odvratnih stvorenja, koja uopće ne mogu da se oslobode dubokog inata prema sebi samima, prema zemlji i prema svemu što živi, te sami sebi zadaju što više mogu patnje iz zadovoljstva u mnučenju... to mora da je u *interesu samog života* da takav tip proturječja u samome sebi ne izumire." [44]

Sagledanje ovog vida asketizma tjera ga ponekad do izjava koje nas skoro doslovno podsjećaju na najstariju i najekstremniju asketsku religiju na svijetu -- đainizam:

"Ko tako osjeća, ko na taj način *zna* za ljubav *traži* smrt."

"Gađenje nad prljavštinom može postati tako veliko da nas sprečava da se očistimo -- da se 'opravdamo'."

"Samilost sveca je samilost prema prljavštini ljudskoga, i suviše ljudskoga." [45]

To je usporedivo s često ponavljanom uputom u đainskim sutrama da "ne treba želiti život" i da se treba "odreći tijela", po uzoru "heroja oslobođenih okova", onih koji su "upućeni u najbolji zakon", i koji su "iznad opasnosti i nužde da nastave život". [46] Poznat je đainski zavjet da se neće prati od dana zaređenja u svoj red "šutljivih mudraca" (*muni*) pa do smrti. Obrazloženje tog zavjeta može se tačno izraziti Nietzscheovim riječima, "samilost prema prljavštini" (prema đainskoj verziji, zato jer prljavština sadrži mikroorganizme koji su također nosioci neprikosновенosti života) i suzdržavanju od nasilja (*ahimsa*) i na tom nivou gađenja. Dakle, ne u konstataciji etičkog stava, nego tek u njegovu obrazloženju, Nietzsche se u svom otporu dijametralno razilazi s racionalnom dosljednošću indijskog asketicizma. Pa ipak, *čistoća i samoća* su bile pozitivni i privlačni vidovi asketskog puta pročišćenja za Nietzschea kao i za Buddhu u znatnijoj mjeri:

"Svojtvena mi je vrlo neugodna osjetljivost instinkta čistoće... ekstremna pročišćenost u odnosu prema samom sebi je pretpostavka mog opstanka, ja stradavam pod nečistim uslovima... Cijeli moj *Zarathustra* je ditiramb samoći, ili, kad bi me shvatili, *čistoći* . . . *Gađenje* nad čovjekom, nad "svjetinom", bilo je uvijek moja najveća opasnost..."

"Jer ovo je *naša* visina i naš zavičaj: suviše visoko i strmo živimo ovdje nedostupno svemu što je nečisto i onome za čim žudi nečistoća."

"Duboka patnja oplemenjuje; ona izdvaja... Najviši instinkt čistoće postavlja onoga koji je njim prožet u najdivinju i najopasniju asamljenost, kao sveca." [47]

To je doista asketski ideal Buddhinog "Nosoroga", na koji ćemo se pozvati u zaključku ovog prikaza.

"Svako postignuće, svaki korak naprijed u spoznaji *proistječe* iz hrabrosti, iz oporosti prema samom sebi, iz čistoće prema samom sebi." [48]

Iz pomnije analize proizlazi da obuhvatnost cijelog raspona *realnosti, istine i moralnog rasuđivanja* u Nietzscheu izaziva mučninu i dosljedno tome "asketsku sklonost koja negira volju" za život:

"Tako ovaj ponor zaborava razdvaja svakodnevne zbilje od dionizijske. Ali čim ta svakodnevna zbilja ponovno uđe u svijest, osjetimo njenu takvost s gađenjem; plod je tih stanja asketsko raspoloženje koje negira volju. U tom smislu dionizijski čovjek slični Hamletu: obojica su jednom istinski sagledala suštinu stvari, *spoznali* su; pa im se gadi da djeluju... Tu, u toj najvišoj opasnosti volje približuje nam se spasonosna i ozdravljujuća čarobnica, *umjetnost*: jedino ona može da pobije u predodžbama one gadljive misli o užasu ili apsurdnom bivstvovanju u kojima životarimo." [49]

I tako čovjek postaje skeptičan i sumnjičav kad je u pitanju istina uopće:

"-- uz pretpostavku da čovjek nije već neizbježno zašao u svoju kolotečinu i usvojio svoj pošteni uvid s tragičnim ponosom."

"Vjera da uopće nema istine, nihilistička vjera, je veliko olakšanje onome ko se kao ratnik znanja neprestano bori s ružnim istinama. Jer istina je ružna."

Prije svega zbog ovog razloga *moralni sudovi* su gnusni:

"Kada neko život prosuđuje moralno, on ga se gadi." [50]

Pa ipak, unatoč svemu tome, Nietzscheov "hrabri pesimizam" zahtijeva od vas da u onom "času u kojem vam i vlastita sreća poštaje gadljiva, a isto tako i vaš um i vaša vrlina", vjerujete da je to nezadovoljstvo, umjesto da vam ogorči život, "najveći stimulus za život". [51]

Ali zašto? *Quousque tandem credere quia absurdum?* Kako dugo ćemo patiti od narkotičkih posljedica Zarathustrine "pijane pjesme"? Zar ne bi trebalo da nas se Zarathustrin treći i četvrti "silazak s planine" dojmi sve to očividnije kao ponovno zapadanje u stanje gore od "kršćanskog ressentimenta"? Zar nije već vrijeme za nas da se stotinu godina poslije Nietzscheovih ostvarenih i propalih proročanstava, u ovom dobu narkomanije, ponovno vratimo iz ćorsokaka dionizijske tragedije k onoj "krasnoj večeri, savršeno ugodnoj i blagoj", na izvoru iz kojeg buddhizam "crpi svoju intelektualnu slavu i svoj žar kao odbljesak zalaska sunca"?

Izgleda mi da je ovaj tok misli već preispitao George Santayana u jednom implicitnom odgovoru Nietzscheu. Njegova razmatranja "postracionalnih" religija djeluju kao pokušaj da premosti jaz između kršćanstva i buddhizma:

"Postracionalne religije su... djelo ljudi koji su više ili manje izrazito shvatili život Razuma, prokušali ga barem imaginativno i ustanovili njegovu oskudnost. Ti su sistemi pribježišta iz nepodnošljive situacije: oni su *eksperimenti spasenja*... Post-racionalni moral tako uspostavlja, barem po svojoj namjeri, ako ne i činjenično, *kritiku svakog iskustva*." [52]

Nietzsche je također smatrao buddhizam i kršćanstvo za dva različita vida religija i morala dekadencije. U Santayaninoj preformulaciji racionalnog aspekta njihove antiteze Prometej postaje sugestivan za *tertium comparationis* po kojem se Krist uspoređuje s Buddhom: "Umjesto da bude poput Buddhe, spasitelj bi mogao biti poput Prometeja..." [53] -- Zar ne bi, s druge strane te usporedbe, i Nietzscheov Zarathustra mogao biti bolje usporediv s Prometejem?

A kad je riječ o Nietzscheovu "hrabrom pesimizmu", u suprotstavljanju Schopenhauerovu, izgleda mi da je naše vrijeme dozrelo ne samo da preispitamo, nego i provjerimo egzistencijalnu vrijednost asketskog ideala onoga koji je jedne ugodne i blage tropske večeri postigao sjaj punog i konačnog probudjenja *samma-sambodhi*. Taj je ideal izražen u Buddhinoj najljepšoj i najznačajnijoj (i zato također i najzanemarenijoj) poemi **Nosorog**. Nietzsche spominje i tu pjesmu u *Morgenrothe* (knjizi koja nosi motto iz jedne rig-vedske "himne zori") u

odlomku 469:

"U teškom koraku mudraca pod kojim se sve drobi, mudraca koji se prema buddhističkoj pjesmi "osamljen kreće kao nosorog" -- ...

Ta se poema sastoji od 41 strofe [54], od kojih prva glasi:

*"Ispred svakog bića ukloni svoj štap
da ne povrijediš ni jedno od njih.
Ne poželi sina ni saputnika.
Osamljen se kreći kao nosorog."*

Srednja, 21., strofa glasi:

*"Umaknuvši borbi gledišta, kada
stigneš na čistinu, uzmi ravan smjer.
Vlastitim znanjem, a ne vođen drugim,
osamljen se kreći kao nosorog."*

Poema završava riječima:

" ...Čovjek je prljav. Osamljen se kreći kao nosorog."

Beleške

[1] *Die Geburt der Tragödie oder Griechentum und Pessimismu*, "Versuch einer Selbstkritik", odl. 1 i 5. [Natrag]

[2] "Zašto ja jesam sudbina", 4. odl. [Natrag]

[3] Op. cit., odl. S. [Natrag]

[4] *Samtliche Werke*, herausgegeben von Axthur Hubscher, Bd III. *Die Welt als Wille und vorstellung* (u nastavku kratice *W*). W. II, pogl. 48, str. 699, prema 3. izd. Wiesbaden 1972.

[Natrag]

[5] W. II, str. 408. [Natrag]

[6] *Also sprach Zarathustra*, "Das trunkene Lied", odl. 1 i 10. [Natrag]

[7] *Parerga und Paralipomena*, *Samtliche Werke* 5. Bd., str. 434. [Natrag]

- [8] *Volja za moć*, 1. knj. [Natrag]
- [9] Op. cit. IV, "Das Zeichen". [Natrag]
- [10] Op, cit., odl. 1. [Natrag]
- [11] *Zur Genealogie der Moral*, 3. Abhandlung, 5. [Natrag]
- [12] *Allgemeine Geschichte der Philosophie*, knj. VIII, Brockhaus 1894/1948. i kasnija izdanja. [Natrag]
- [13] Op. cit., 3, Abh. 17. [Natrag]
- [14] Op. cit., 3. Abh. 27. [Natrag]
- [15] *Ueber den Willen in der Natur*, pogl. "Sinologie" (dugačka bilješka). [Natrag]
- [16] *Der Handschriftliche Nachlass* herausgegeben von Arthur Hübscher (HN), Bd. I. *Frühe Manuskripte (1804-1818)*, Frankfurt/M., str. 55, odl. 92. [Natrag]
- [17] "Kad bih htio da rezultate svoje filosofije uzmem za mjerilo istine, onda bih buddhizmu priznao prednost pred ostalima." (W II, str. 186). [Natrag]
- [18] Op, cit., odl. 55. [Natrag]
- [19] Područje "niskog svijeta boga Brahme" kojemu su "odani brahmani, iako ima i više od toga što bi se moglo postići", a i put do toga svijeta, "duhovno stanje prožeto milosrdem" prema svim živim bićima (a ne samo ljudskim) živo je opisano u *Dhanarulamsuttam (Maddhimanikayo*, govor 97). [Natrag]
- [20] *Also sprach Zarathustra*, IV, "Der freiwillige Bettler". [Natrag]
- [21] *Ecce Homo*, "Zašto ja jesam tako mudar", odl. 6, i *Antikrist*, odl. 20. Gore navedene Buddhine riječi, koje Nietzsche više puta ponavlja i u drugim knjigama, jesu citat Buddhinih izreka iz *Dhammapade*, strofa 5. [Natrag]
- [22] Pali tekstovi citirani u nastavku obilježeni su slijedećim kraticama: Sn = Suttanipato; D. = Dighanikayo; M. = Mađđhimanikayo S. = Samyuttanikayo. [Natrag]
- [23] Usp. S. 46, 7281. [Natrag]
- [24] Za ovaj tekst i implicitne teme meditacije v. Ćanamoli Thera, *Mindfulness of Breathing (Anapanasati)*, Kandy, Buddhist Publication Society, 1964. str. 114 i d. [Natrag]
- [25] Pali termini korišteni u ovim tekstovima: *anabhirati* = gađenje, *asubham* = prljavština; *patigo* = odvratnost, *điguććha* = mučnina. [Natrag]
- [26] U *Volji za moć*, knj. II,1, "Kritika religije", odl.155, nalazimo još izrazitiju izreku o tome: "Za budistički je ideal bitno oslobođenje od dobra i zla..." Buddhine kratke izreke u stihovima u *Dhammapadi* koje Nietzsche citira u drugoj vezi (vidi bilješku 21, gore), sadrže također slijedeću izreku o moralnom značenju njegova principa "s one strane dobra i zla":

"Ne postoji strah u čovjeku koji je pažljiv,

čiji je duh pročišćen od žudnje

i koji je odbacio i dobro i zlo." (Dhp. 39) [Natrag]

[27] Usp. J. P. Sartre, *L'Etre et le rteant*, Paris 1943, str. 97, 428, 702. [Natrag]

[28] Ibid. str. 703, 130. [Natrag]

[29] Ibid. str. 481. [Natrag]

[30] *Antikrist*, odl. 3. [Natrag]

[31] *Antikrist*, odl. 45 (up. i odl. 42).

[32] U eseju *Heraklit* (Calcutta, Arya Publishing House, 1947) Aurobindo karakterizuje Nietzschea kao "najživljeg, najkonkretnijeg i najsugestivnijeg modernog mislioca" (str. 15). Svoje neslaganje s Nietzscheom izražava najprije u tvrdnji da "on priznaje jedino bivanje, a isključuje bitak iz svog pogleda na svijet... kao i buddhisti" (str. 15 i 17). Objašnjavajući pojam "svijest istine" (*Truth-consciousness*) "vedskih vidovnjaka" koji su "vjerovali da i čovjek može postići svijest istine" kao i bogovi, Aurobindo postavlja pitanje: "Ne postaje li time umjesna i težnja za neke vrste božanske natčovječnosti za koju su se stoici tako uporno mučili, a koju je Nietzsche, taj moderni Heraklit ocrtao u tako surovom i silovitom obliku?" (str. 57) U svome temeljnom djelu o antropološkoj filosofiji, *The Human Cycle*, Aurobindo priznaje da je "Nietzscheova ideja da je razvoj natčovjeka iz našeg sadašnjeg vrlo oskudnog čovječanstva naš stvarni zadatak, sama po sebi apsolutno zdravo učenje" (str. 267), ali "neobično inspiriranoj Nietzscheovoj vitalističkoj filosofiji" prigovara "opći nedostatak takvih koncepcija da su promašile čovjekov istinski karakter i istinski zakon njegova bića -- *dharmu*" u indijskom značenju tog obilježja sveobuhvatnosti humanističkog univerzalizma (str. 260). U svom najobimnijem životnom djelu, *The Life Divine*, Aurobindo ističe: "Svaki pokušaj da se neravnomjerno potencira mentalna strana čovjeka, ili da se neravnomjerno preuveliča vitalna strana, -- kao npr, u Nietzscheovu natčovjeku, -- može samo da kolosalizuje ljudsko biće, ali ne može da ga preobrazi niti uzdigne do božanstvenosti" (str. 643). Citati iz *The Human Cycle* i *The Life Divine* su prema izdanju Sri Aurobindo Library, New York 1950. Detaljniji komparativni prikaz ovih shvaćanja obrađen je u mojem članku *Nietzsche and the Idea of Superman in Modern Indian Philosophy*, u časopisu *World Union*, Vol. XVIII, No. 11, str. 17-43, Sri Aurobindo Ashram, Pondicherry 1978. [Natrag]

[33] *Zarathustra*, III, "Der Genesende", 1-2. [Natrag]

[34] *Volja za moć*, II knj., odl. 154. [Natrag]

[35] *Volja za moć*, odl. 35, 222. *S one strane dobra i zla*, odl. 225. *Ljudsku, i suviše ljudsko*, odl. 224, *Volja za moć*, odl. 686, 585 (A), 580. *O genealogiji morala*, III, 28. [Natrag]

[36] Tekstovi iz *Salla-suttam* i *Pahana-suttam*, citirani u II pogl., upozoravaju na opasnost

- dijalektičkog kruga time što kvalifikuju osjećaj ni-zadovoljstva-ni-nezadovoljstva kao obmanu ili neznanje. Da izbjegnu pogrešno shvaćanje obmane kao sinteze na nižem stepenu, tekstovi o ovoj temi ističu ravnodušnost (*upekha*) kao najvišu vrlinu u značenju koje odgovara Pyrrhonovoj *ephexis* (taj termin Nietzsche upotrebljava također na više mjesta). [Natrag]
- [37] *Ecce Homo*, "Zašto sam ja sudbina", odl. 6. [Natrag]
- [38] *Sumrak idola*, odl. 49. [Natrag]
- [39] *Zarathustra*, III, "Konvalescent", odl. 2. [Natrag]
- [40] *Genealogija*, III, 7. [Natrag]
- [41] *Ibid.* II, 7. [Natrag]
- [42] *Ibid.* III, 13. [Natrag]
- [43] *Antikrist*, odl. 38. *Genealogija*, III, 14. *Zarathustra*, III, "Vom Gesicht und Ratsel", odl. 1. *Ibid.* II, "Vom Gesindel". [Natrag]
- [44] *Genealogija*; III, 11. [Natrag]
- [45] *S one strane dobra i zla*, odl. 269, 119, 271. [Natrag]
- [46] Usp. H. Jacobi, *Jaina Sutras*, Part II, Delhi, M. Banarsidass, 1964. (*The Sacred Books of the East*, Vol. XLV), str. 167, 264, 288, 347 *i passim*. [Natrag]
- [47] *Ecce Homo*, "Zašto ja jesam tako mudar", odl. 8. *Zarathustra*, II, "Vom Gesindel". *S one strane dobra i zla*, odl. 270, 271. [Natrag]
- [48] *Ecce Homo*, predgovor, odl. 3. [Natrag]
- [49] *Rođenje tragedije*, odl. 7. [Natrag]
- [50] *Volja za moć*, odl. 596, 598, 403. [Natrag]
- [51] *Zarathustra*, I, "Zarathustras Vorrede", odl. 3. [Natrag]
- [52] G. Santayana, *The Life of Reason*, One-volume edition, New York, Scribner, 1955. Str. 466 i d. Usp. također u istoj knjizi: III "Reason in Religion", pogl.12 "Charity", str. 272 i d., o buddhizmu. [Natrag]
- [53] *Op. cit.*, str. 250. [Natrag]
- [54] Moj prijevod poeme u cjelini objavljen je najprije u zagrebačkom časopisu *Telegram* početkom 1967. Kasnije je prešampavan nekoliko puta. Cijeli je prijevod, ali sa priličnim brojem štamparskih pogrešaka, sadržan na početku moje knjige *Pjesme prosjaka i prosjakinja*, "Logos", Sarajevo, 1977. [Natrag]

o meditaciji

◆ kod odgovora kliknite na ovaj znak da biste se vratili na ovaj meni ◆

- [Šta je meditacija?](#)
- [Zašto ti meditiraš?](#)
- [Kako meditacija funkcioniše?](#)
- [Kakvi su rezultati meditacije?](#)
- [Kako meditiraš?](#)
- [Koju formu meditacije praktikuješ i zašto --
samatha ili vipassana?](#)
- [Na koj način meditacija poboljšava tvoj samadhi?](#)
- [Kako se u praktikovanju meditacije koristi mudrost?](#)
- [Koliko ti je koristila tehnika anapanasati?](#)
- [Da li ti je lako da smiriš um kako bi mogao da
meditiraš?](#)
- [Koliko meditacija obuzdava čula?](#)
- [Kako meditacija pomaže da se ukloni pet prepreka?](#)
- [Kakva je svrha i važnost položaja tela, pevanja i
mantre u meditaciji?](#)
- [Da li meditirate sami ili u grupama?](#)
- [Koliko dugo meditiraš svakoga dana](#)
- [Da li misliš da svako može da meditira ili prvo treba da
nauči što je
moguće više o Budinom učenju pre nego što
počne da vežba
na pravi način?](#)
- [Da li je meditaciji neko morao da te poduči ili si počeo
spontano da
meditiraš?](#)
- [Kakva osećanja ili iskustva imaš dok meditiraš?](#)
- [Da li misliš da ćeš ikada dostići nibbanu?](#)
- [Na koje si probleme naišao kada si počeo da
praktikuješ meditaciju?](#)
- [Da li meditacija u sebe uključuje krajnju introvertnost?](#)
- [Kakve opasnosti mogu iskrnuti tokom buističke
meditacije?](#)

O monaskom životu

◆ kod odgovora kliknite na ovaj znak da biste se vratili na ovaj meni ◆

- Kako izgleda jedan običan monahov dan?
- Zašto si odlučio da postaneš monah i zašto si odabrao baš theravada tradiciju?
- Jesi li ikada pozeleo da više nisi monah?
- Da li ti ikada droge, seks i alkohol predstavljaju iskušenje?
- Zašto jedeš samo jednom dnevno?
- Da li jedan obrok dnevno na bilo koji način ugrožava tvoje zdravlje?
- Zašto monasi briju glavu?
- Koliko sati nedeljno provodiš u izolaciji?
- Da li ti se čini da je monaški život suviše introvertan i da odbacuje ovaj svet?
- Da li se ikada osećaš usamljen?
- Ima li monaški život i svoju socijalnu stranu?
- Planiraš li da ostaneš monah do kraja života?
- Šta očekuješ da postigneš kao monah?
- Može li svako da postane monah?
- Je li svih 227 monaških pravila zaista neophodno?
- Zašto se u budističkim manastirima toliko recituje?

O manastiru

◆ kod odgovora kliknite na ovaj znak da biste se vratili na ovaj meni ◆

- Kakvu funkciju theravada budizam ima u zajednici?
- Da li se budistički monasi mogu angažovati u humanitarnom radu?
- Zašto monasi ne kuvaju sami sebi hranu i ne zahvaljuju se nezaređenim sledbenicima kada im je donose?
- Da li ti činiš bilo šta u zamenu za dobijenu hranu?
- Je li monaški život samo beg od svakodnevnih obaveza motivisan sebičnošću?
- Šta se još radi u manastiru?
- Koliko sati se provodi u kontaktu sa nezaređenim sledbenicima?
- U kojoj meri je tradicionalni azijski budizam prilagođen zapadnom načinu razmišljanja?
- Kakva je uloga budizma u savremenom svetu?
- Da li je meditacija na bilo koji način u vezi sa ekologijom?

Biti budista

◆ kod odgovora kliknite na ovaj znak da biste se vratili na ovaj meni ◆

- Da li i deca praktikuju ovu veru?
- Kako se deca upoznaju sa budizmom?
- Jesu li nezaređeni budisti velikodušni?
- Hrišćani koriste Biliju, muslimani Koran,
a šta koriste budisti?
- Može li svako da postane budista?
- Kako si ti postao budista?
- Koje osnovne principe podrazumeva to da je neko budista?
- Šta nezaređeni budisti rade kao deo svakodnevnog upražnjavanje religije?
- Može li i laik da se prosvetli ili mora da postane monah?
- Da li budisti veruju u brak?
- Na koji način budisti sahranjuju mrtve?
- Kakvo je budističko gledanje na seks i ljubavnu vezu?
- Da li se budisti mole Budi?
- Koji su glavni budistički praznici i proslave?
- Da li budisti slave Božić?

O budističkom učenju

◆ kod odgovora kliknite na ovaj znak da biste se vratili na ovaj meni ◆

- Zašto pripadaš ovoj religiji a ne nekoj drugoj?
- Po čemu je budizam drugačiji od ostalih religija?
- Je li budizam religija, filozofija, psihologija ili način života?
- Čemu nas budizam može naučiti?
- Kako budizam gleda na korišćenje životinja za testiranje i masovnu proizvodnju hrane?
- Da li budisti jedu meso i piju alkohol?
- Šta se, prema budistima, događa sa nama posle smrti?
- Ako budisti ne veruju u "dušu" ili "duh", šta se onda to preporuča?
- U krugu preporođanja postoji li konačan broj živih bića ili i nova mogu nastati?
- Kako se preporođanje uklapa u teoriju o evoluciji?
- Šta je reinkarnacija?
- Da li reinkarnacija igra važnu ulogu u tvojoj religiji?
- Da li budizam ima teoriju o nezavisnosti?
- Je li *kamma* isto što i greh?
- Da li budisti veruju u boga?
- Koga ili šta budisti obožavaju?
- Zašto uopšte biti dobar, a ne loš?
- Da li budisti veruju da postoji "tamna" strana poput đavola?

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XLIV.10

Ananda sutta

Govor Anandi

(O sopstvu i nepostojanju sopstva)

Prevod Branislav Kovačević

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Tada asketa Vaćagota otide do Blaženog i, stigavši, razmeni učtive pozdrave sa njim. Pošto su razmenili prijateljske pozdrave i učtivosti, sede on sa strane. I dok je tako sedeo sa strane upita on Blaženog: "Dakle, poštovani Gotama, postoji li sopstvo?"

Kad to bi izrečeno Blaženi ništa ne odgovori.

"Tada mora biti da sopstvo ne postoji?"

Po drugi put Buda ništa ne odgovori.

Tada Vaćagota ustade sa svoga sedišta i otide.

A ubrzo pošto je asketa Vaćagota otišao poštovani Ananda reče Blaženome: "Zašto, gospodine,

Blaženi nije odgovorio na pitanje koje mu je postavio asketa Vaćagota?"

"Ananda, da sam -- na pitanja askete Vaćagote -- odgovorio da sopstvo postoji, tada bi to bilo saglašavanje sa onim sveštenicima i asketama koji zastupaju eternalizam [stanovište da postoji večna, nepormenljiva duša]. Da sam -- na pitanje askete Vaćagote da li onda to znači da sopstvo ne postoji -- odgovorio da sopstvo ne postoji, tada bi to bilo saglašavanje sa onim sveštenicima i asketama koji zastupaju anihilacionizam [stanovište da je smrt poništavanje svesti]. Da sam ja -- na pitanje askete Vaćagote da li postoji sopstvo -- odgovorio da sopstvo postoji, da li bi to bilo u skladu sa stavom da su svi fenomeni ne-sopstvo?"

"Ne, gospodine."

"A da sam -- na pitanje askete Vaćagote da li sopstvo ne postoji -- odgovorio da sopstvo ne postoji, zbunjeni Vaćagota bi postao još više zbunjen: 'Da li sopstvo koje sam koristio do sada zapravo ne postoji?'"

Videti takođe: [AN IV.42](#)

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn44-10.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Samyutta nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Samyutta nikaya XXII.87

??? sutta

Ime sutte

Prevod Čedomil Veljačić

Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

-- Ovaka sam čuo. Jednom je zgodom Blaženi boravio u Rađagahi, u Bambusovu gaju, kod svetišta gdje se hrane vjeverice. U to je doba redovnik Vakali bio bolestan. Obrvan teškom bolešću, boravio je u kući nekog lončara. (Na Vakalijeвиu molbu Učitelj je otišao da ga posjeti). Opazivši već izdaleka kako se Blaženi približuje, redovnik Vakali je nastojao da se na svom ležaju uspravi u sjedeći položaj. No Blaženi mu reče: -- Ne muči se, Vakali... Sjedišta su pripremljena, pa ću ja tamo sjesti.

Zatim Blaženi upita Vakalija: -- Je li ti bolest podnošljiva. Vakali, poboljšava li se? Smanjuju li se bolovi...?

-- Bolest mi nije podnošljiva, gospodine, i ne poboljšava se. Bolovi se povećavaju, a ne smanjuju...

-- Da te, Vakali, zbog čega ne muči savjest, da se zbog čega ne kaješ?

-- Doista ne, gospodine! Savjest me nimalo ne uznemiruje, niti se i zbog čega kajem...

-- Kad nemaš da sam sebi prigovoriš, Vakali, šta je onda uzrok tvoga nemira i potištenosti?

-- Već odavno, gospodine, želim da vidim Blaženoga, ali mi tijelo nema dovoljno snage da se uputim u posjetu. (Budo mu ponavlja pouku spomenutu u našem uvodnom dijelu životopisa, a zatim ga podsjeća na prolaznost i složenost bića koje je neminovni uzrok trajne patnje)...

Kad je Blaženi otišao, Vakali se obrati redovnicima koji su ga dvorili i reče im:

-- Prijatelji, podignite me s ležaja i odnesite me na Crnu stijenu, na obronku Prorokova brijega, jer čovjek kakav sam ja ne može ni zamisliti da umre u kući. [1] (Kad je Vakali napokon ostao sam na mjestu gdje je želio da umre, uze bodež i izvrši samoubojstvo. -- A Učitelj, kad mu je to saopćeno, reče redovnicima:

-- Hodite, redovnici! Otići ćemo do Grne stijene na obronku Prorokova brijega, tamo gdje je Vakali, sin plemenita roda, izvršio samoubojstvo. . .

Već izdaleka Blaženi opazi tijelo Vakalijevo na ležaju, okrenuto u pobočnom položaju. Upravo tada oblak dima i tame se pokrenu prema istoku, pa prema zapadu, sjeveru i jugu, dižući se u visinu, spuštajući se nisko, u svim smjerovima.

A Blaženi se obrati redovnicima: -- Vidite li, redovnici, kako se kreće onaj oblak dima...?

-- Da, gospodine! -- To je Maro, Nečastivi. On to traga za sviješću Vakalija, sina plemenita roda, i pita se: "Gdje li se sad smjestila svijest Vakalija, sina plemenita roda?" Ali, redovnici, Vakali se utrnuo tako da mu se svijest više nigdje ne pojavi.

Beleška:

[1] I danas je u Indiji uobičajena žalosna pojava da se teški bolesnici pred smrt iznose iz kuće. Smrt u kući znači onečišćenje doma, koji bi porodica u takvom slučaju morala da napusti.

[[Natrag](#)]

5/10/2003

www.geocities.com/budizam/canon/samyutta/sn22-86.html

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 138

Uddesa-vibhanga sutta

Izreka i razjašnjenje

Prevod Čedomil Veljačić

Prevod Branislav Kovačević
 Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

(Buddhina kratka propovijed): -- Redovnik treba da razmatra predmet svog istraživanja tako da mu u toku razmatranja svijest ne bude niti sprečavana niti privlačena izvana, a iznutra (subjektivno) da ne bude pokolebana sklonošću ni strahom. Za onoga ko na taj način vrši razmatranje ... neće u budućnosti više biti povoda nastanku rođenja, starosti, smrti ni obuzetosti brigama.

Tako je rekao Blaženi, a zatim je ustao sa svoga sjedišta i otišao u svoju odaju. Po njegovu odlasku neki su redovnici rekli:

-- Prijatelji, Blaženi je u sažetoj izreci izrazio pouku, a zatim je ustao i otišao a da nam nije opširnije razjasnio njeno značenje. Ko sada može da nam to razjasni opširnije? Neki su na to predložili: -- Redovnik Maha-Kaćano uživa priznanje Učitelja i drugova čija se mudrost cijeni u

isposničkom redu. On je sposoban da nazn to razjasni.

[U svom razjašnjenju Kaćano povezuje ovu metodu pouku s principima postojanosti pažnje (*sati-patthanam*) u duhovnom zadubljenju (*đhanam*)].

[Home](#) ---\\ [Tipitaka](#) ---\\ [Sutta pitaka](#) ---\\ [Majjhima nikaya](#) ---\\ [Kontekst ove sutte](#)

Majjhima nikaya 119

Kayagatasati sutta

Sabranost pažnje na telo

Prevod Branislav Kovačević
Samo za besplatnu distribuciju, kao dar Dhamme

Sa palija: Čedomil Veljačić

Ovako sam čuo. Jednom je Uzvišeni boravio u Savatiju, u Đetinom gaju, u manastiru Anatapindike. U to vreme dobar broj monaha, pošto su se bili vratili iz prošnje hrane, pošto su obedovali, okupiše se u glavnoj dvorani. Među njima se zapodenu ovakav razgovor:

"Divno je, braćo, izuzetno je, kako je Uzvišeni, znalac, vidilac, svetac, potpuno prosvetljen, opisao sabranost pažnje na telo kao veoma korisnu, plodotvornu."

Ovde razgovor monaha beše prekinut. Uzvišeni, vrativši se iz osame, ode do glavne dvorane i sede na za njega pripremljeno sedište. Tako sedeći, obrati se on monasima:

"O čemu razgovarate, monasi, dok ovde sedite? O čemu beše razgovor koji prekinuste?"

"Pošto smo se vratili iz prošnje hrane, pošto smo obedovali, okupismo se u glavnoj dvorani i

započeli smo ovakav razgovor među nama: 'Divno je, braćo, izuzetno je, kako je Uzvišeni, znalac, vidilac, svetac, potpuno prosvetljen, opisao sabranost pažnje na telo kao veoma korisnu, plodotvornu. 'Taj razgovor prekinusmo, gospodine, kad uđe Uzvišeni.'

"Pa kako je to, monasi, sabranost pažnje na telo veoma korisna, plodotvorna, ukoliko se neguje i redovno vežba?

(Sabranost pažnje na dah) Kada, monasi, otišavši u šumu, u podnožje nekog drveta ili na neko osamljeno mesto, monah sedne nogu prekrštenih, tela uspravnog i budnog uma. Sabran, on udiše i sabran, on izdiše. Udišući dugi dah, on zna 'Ja sada udišem dugi dah'...

(Nastavlja se kao u Govoru sve do:) 'Smirujući telesnu funkciju (disanja), izdisaću', tako on vežba. U onom ko na takav način živi predan, marljiv i odlučan, sećanje na svet i sklonosti iščezavaju, a njihovim iščezavanjem njegov um postaće čvrst, smiren, harmoničan i koncentrisan. Na taj način, monasi, neguje monah sabranost pažnje na telo."

Ovde zatim slede, kao i u Govoru, poglavlja o položajima tela, sabranosti i jasnom shvatanju, odbojnosti prema telu i kontemplacijama na groblju, a iza svakog sledi gornji odlomak: "U onome ko na takav način živi predan..."

(Meditativna zadubljenja)

Sem toga, monasi, napustivši objekte čula, napustivši nekorisne stvari, monah ulazi u *prvo zadubljenje*, nastalo iz odvojenosti, združeno sa zamišljanjem i razmišljanjem i ispunjeno prijatnošću i radošću. Vođen tom prijatnošću i radošću rođenim iz odvojenosti, ispunjava i prožima on to telo tako da nijedan delić njegovog tela ne ostane nezahvaćen prijatnošću i radošću rođenim iz odvojenosti.

Kao kad vešti berberin ili njegov pomoćnik sipa prašak u metalnu posudu i meša je s vodom da dobije sapunicu; tada je pena puna vlage, prožeta vlagom iznutra i spolja, ali ne previše. Slično je sa monahom: prijatnošću i radošću rođenim iz odvojenosti ispunjava i prožima on to telo, tako da nijedan delić njegovog tela ne ostane nezahvaćen prijatnošću i radošću rođenim iz odvojenosti.

U onom ko na takav način živi predan, marljiv i odlučan, sećanje na svet i sklonosti iščezavaju, a

njihovim iščezavanjem njegov um postaje čvrst, smiren, harmoničan i koncentrisan. Na taj način, monasi, neguje monah sabranost pažnje na telo.

Sem toga, monasi, pošto se oslobodio zamišljanja i razmišljanja, postiže on unutrašnju smirenost i harmoničnost *drugog zadubljenja*, koje je nastalo iz koncentracije i ispunjeno prijatnošću i radošću. Tom prijatnošću i radošću rođenim iz koncentracije ispunjava i prožima on to telo, tako da nijedan delić njegovog tela ne ostane nezahvaćen prijatnošću i radošću rođenim iz koncentracije.

Kao duboko jezero, u čijim dubinama je izvor sveže vode i u koje se ne uliva nijedna reka ni sa istoka ni sa zapada, ni sa severa ni sa juga, niti ga bilo kad zapljuskuju kiše; ali hladni izvor u dubinama jezerskim ispuniće i prožeće ga svog, tako da nijedan delić jezera ne ostane neprožet vodom iz tog hladnog izvora -- slično je sa monahom: prijatnošću i radošću rođenim iz koncentracije ispunjava i prožima on to telo, tako da nijedan delić njegovog tela ne ostane nezahvaćen prijatnošću i radošću rođenim iz koncentracije.

U onom ko na takav način živi...

Sem toga, monasi: pošto je nestala prijatnost, boravi monah u ravnodušnosti, sabran i potpuno svestan, pa telesno doživljava ono zadovoljstvo koje plemenita bića izražavaju rečima: "Srećan je čovek ispunjen ravnodušnošću i sabranošću!" -- tako postiže *treće zadubljenje*. Tom srećom lišenom prijatnosti ispunjava i prožima on to telo tako da nijedan delić njegovog tela ne ostane nezahvaćen.

Kao što u jezeru s plavim, crvenim i belim lotosovim cvetovima, odraslim pod vodom, ti cvetovi ne izlaze na površinu, već cvetaju pod vodom, pa ih sveža voda napaja i oplahuje, ispunjava i prožima od korena do vrha latica, tako da nijedan delić tih lotosa ne ostane neprožet vodom. Slično je sa monahom: zadovoljstvom lišenim prijatnosti napaja i oplahuje, ispunjava i prožima to telo, tako da nijedan delić njegovog tela ne ostane nezahvaćen zadovoljstvom lišenim prijatnosti.

U onom ko na takav način živi...

Sem toga, monasi: pošto je napustio zadovoljstvo i bol i kroz iščezavanje dotadašnje radosti i žalosti ulazi on i boravi u *četvrtom zadubljenju*, koje je sa one strane zadovoljstva i bola i pročišćeno je ravnodušnošću i sabranošću. On seda prožimajući to telo čistim i kristalno jasnim umom, tako da nijedan delić njegovog tela ne ostane nezahvaćen tim čistim i kristalno jasnim umom.

Kao što neki čovek sedi zaogrnut belim platnom od glave do pete, tako da mu nijedan deo tela ne ostane nezaogrnut tim belim platnom. Slično je i sa tim monahom: sedi, prožimajući to telo čistim i kristalno jasnim umom, tako da nijedan delić čitavog njegovog tela ne ostane nezahvaćen tim čistim i kristalno jasnim umom.

U onom ko na takav način živi, predan, marljiv i odlučan, sećanje na svet i sklonosti iščezavaju, a njihovim iščezavanjem njegov um postaje čvrst, smiren, harmoničan i koncentrisan. Na taj način, monasi, neguje monah sabranost pažnje na telo.

Ko god je, monasi, negovao i redovno vežbao sabranost pažnje na telo, u to su za njega uključene sve blagotvorne stvari koje vodi do mudrosti.

Kada bi neko zamislio okean, u njega bi bile uključene i sve rečice što se u njega ulivaju. Slično je sa onim ko je negovao i redovno vežbao sabranost pažnje na telo; u to su uključene za njega sve one korisne stvari što vode do mudrosti. Ali u monahu koji nije negovao sabranost pažnje na telo, niti ju je redovno vežbao, u njemu će, o monasi, Mara naći svoje utočište i njime zavladatai.

Ukoliko, monasi, čovek baci kamenu kuglu u gomilu vlažne gline, šta mislite, monasi, hoće li ta teška kamena kugla upasti u onu gomilu vlažne gline, hoće li u njoj naći utočište?

-- Svakako, gospodine.

-- Isto tako će, monasi, u svakom ko nije negovao, niti redovno vežbao sabranost pažnje na telo Mara naći svoje utočište i njime ovladati. Ukoliko, monasi, čovek sa bakljom u ruci naiđe na odlomljen komad drveta, potpuno osušen, i pomisli: "Zapaliću vatru, razgoreću plamen"; šta mislite, monasi, hoće li taj čovek biti u stanju da to učini?

-- Svakako, gospodine.

-- Isto tako će, monasi, u svakom ko nije negovao, niti redovno vežbao sabranost pažnje na telo Mara naći svoje utočište i njime ovladati. Ukoliko, monasi, krčagu praznom, ostavljenom na stolu, priđe čovek s vedrom punim vode: šta mislite, monasi, hoće li taj čovek moći da sipa vodu u onaj krčag?

-- Svakako, gospodine.

-- Isto tako će, monasi, u svakom ko nije negovao, niti redovno vežbao sabranost pažnje na telo Mara naći svoje utočište i njime ovladati. Ali u svakom onom ko je negovao i redovno vežbao sabranost pažnje na telo, u njemu Mara ne može naći utočište i njime ovladati. Ukoliko bi, monasi, čovek hteo da baci klupko vune na prag od tvrdog drveta: šta mislite, monasi, hoće li to klupko vune upasti u onaj prag od tvrdog drveta i u njemu naći utočište?

-- Nikako, gospodine.

-- Isto tako, monasi, u svakom onom ko je negovao i redovno vežbao sabranost pažnje na telo Mara ne može naći utočište i njime ovladati. Ukoliko bi čovek sa bakljom u ruci naišao na svež komad drveta, još zelen, i pomislio: "Zapaliću vatru, razgoreću plamen"; šta mislite, monasi, hoće li taj čovek moći to da uradi?

-- Nikako, gospodine.

-- Isto tako, monasi u svakom onom ko je negovao i redovno vežbao sabranost pažnje na telo Mara ne može naći utočište i njime ovladati.

Ukoliko, monasi, punom krčagu, ostavljenom na stolu, napunjenom vodom do same ivice, priđe čovek s vedrom vode: šta mislite, monasi, hoće li taj čovek moći da sipa vodu u onaj krčag?

-- Nikako, gospodine.

-- Isto tako, monasi, u svakom onom ko je negovao i redovno vežbao sabranost pažnje na telo Mara ne može naći utočište i njime ovladati. Svako ko je, monasi, negovao i redovno vežbao sabranost pažnje na telo i do bilo kog stupnja dostupnog direktnom znanju mogao usmeriti svoj

um kako bi ga dosegao direktnim znanjem, tome će plod pasti u ruke upravo na tom stupnju.

Ukoliko, monasi, pun krčag, ostavljen na stolu, napunjen vodom do same ivice, snažan čovek počne da naginje sve više, hoće li voda iscuriti iz njega?

-- Svakako, gospodine.

-- Isto tako, monasi, svakom ko je negovao i redovno vežbao sabranost pažnje na telo i do bilo kog stupnja dostupnog direktnom znanju mogao on usmeriti svoj um kako bi ga dosegao direktnim znanjem, tome će plod pasti u ruke upravo na tom stupnju.

Ukoliko na ravnom zemljištu izidamo ogradu kao za cisternu i napunimo je vodom do samog vrha, a snažan čovek počne da ruši tu ogradu, sve više i više, hoće li voda isteći?

-- Svakako, gospodine.

-- Isto tako, monasi, svakom ko je negovao i redovno vežbao sabranost pažnje na telo i do bilo kog stupnja dostupnog direktnom znanju mogao on usmeriti svoj um kako bi ga dosegao direktnim znanjem, tome će plod pasti u ruke upravo na tom stupnju.

Zamislite da na raskrsnici četiri glavna puta, na ravnom terenu, stoje kočije u koje su upregnuti rasni konji, spremni za pokret, a vešti se kočijaš, majstor svoga zanata, penje na kočije, uzima uzde u levu ruku i bič u desnu, spremajući se da ih potera kud god mu je volja.

Isto tako, monasi, svakom ko je negovao i redovno vežbao sabranost pažnje na telo i do bilo kog stupnja dostupnog direktnom znanju mogao on usmeriti svoj um kako bi ga dosegao direktnim znanjem, tome će plod pasti u ruke upravo na tom stupnju.

Ukoliko je, monasi, sabranost pažnje na telo negovana i redovno vežbana i tako stvoreno vozilo (napretka) postalo prava svojina uma, ukoliko je sabranost utvrđena, ojačana i usavršena, tada se mogu očekivati deset blagoslova. kojih deset?

Sledbenik nadvladava strast[31] i nezadovoljstvo[32] i nije savladan nezadovoljstvom; uvek iznova, potčinjava on nezadovoljstvo kad god se pojavi. Nadvladava on strah i zabrinutost i nije

njima savladan; uvek iznova, potčinjava on strah i zabrinutost kad god se pojave.

Podnosi hladnoću i toplotu, glad i žeđ, vetar i pripeku, muve, komarce i zmije; strpljivo podnosi neljubazne, neprijatne reči i bolove u telu kad se jave, koji su oštri, razdirući, neugodni, neprijatni, kobni. Četiri zadubljenja koja pročišćuju um, ta stanja sreće što uvek pripadaju sadašnjosti, postiže on kad god poželi, bez teškoća i napora. Obdaren je različitim natprirodnim moćima: od jednog postaje mnogi; od mnogih postaje jedan; pojavljuje se i nestaje; bez muke prolazi kroz zidove, ograde i planine kao kroz vazduh; tone i izranja iz zemlje kao iz vode; prekrštenih nogu leti kroz vazduh poput ptice; rukom dodiruje Sunce i Mesec, ta velika i moćna svetla; njegova moć proteže se i do sveta Brame. -- Božanskim uvom, pročišćenim i natprirodnim, čuje on zvukove, božanske i ljudske, bliske i daleke. Razume misli drugih ljudi, drugih bića, prodirući u njihov um. -- Seća se mnogih prošlih egzistencija, jednog preporađanja, dva, tri, četiri i pet preporađanja, stotinu, dve stotine, tri stotine, četiri i pet stotina preporađanja, hiljadu preporađanja, sto hiljada preporađanja; seća se mnogih nastajanja i mnogih nestajanja ovoga sveta: "Tu sam živeo i tako sam se zvao, pripadao sam toj porodici, tako sam izgledao, to sam jeo, uživao u tim zadovoljstvima i podnosio te muke, tako sam proživeo taj život. Nestavši tu, uđoh tamo drugde u novu egzistenciju; i tako sam se zvao... tako sam proživeo taj život. Nestavši tu, uđoh tamo drugde u novu egzistenciju." Tako se on seća svojih prošlih života, sa mnoštvom pojedinosti. -- Božanskim okom, pročišćenim i natprirodnim, gleda on kako bića odlaze i ponovo se pojavljuju, bića nedostojna i plemenita, lepa i ružna, srećna i žalosna; gleda kako se bića preporađaju u skladu sa svojim delima -- Pošto je iskorenio nečistoću (*asava*), boravi on, oslobođen od nečistoće, u oslobođenosti uma, u oslobođenosti mudrosti, razumevši je i ostvarivši, otelovljujući je. Ukoliko je, monasi, sabranost pažnje na telo negovana i redovno vežbana i tako stvoreno vozilo (napretka) postalo prava svojina uma; ukoliko je sabranost utvrđena, ojačana i usavršena, tada se tih deset blagoslova mogu očekivati."

Tako reče Uzvišeni. Vesela srca, monasi se obradovaše rečima Blaženog.

Beleške:

[1] Jedino na ovom mjestu u cijelom govoru izostavljena je riječ "predodžba" ispred "područja" o kojem je riječ. Iako se u slijedećoj rečenici, i dalje, govori o *predodžbi* istog tog područja

"svijesti" (*viññanam*), izostavljanje apozicije u prvoj referenci nije možda slučajno ili pogrešno, budući da je u ovom slučaju najprije svijest sama područje svog neposrednog doživljaja [analogno osnovnom principu netranscendiranja i ne-ekstatičnosti svih kontemplativnih doživljaja u metodi "postojane pažnje" (*sati-patthanam*): motrenje "svijesti u svijesti"], a istom se naknadno, u refleksiji, može govoriti o predodžbenoj svijesti neposrednog doživljaja same svijesti. [Natrag]

[2] Izraz *ćittam* označava izrazito intelektualnu svijest ("mišljenje"), dok bi se *ćeto*, u prethodnoj rečenici, mogao možda specifičnije prevesti i sa "ćud". [Natrag]

[3] Aristotel u knjizi *De sensu* raspravlja o problemu "koordinacije pet osjetila i četiri elementa" fizičke tvari (437a i d). Radi se o staroj indoiranskoj mitološkoj teoriji sikustva (čiji mitološki karakter u modernoj filosofiji -- kod Humea i Kanta -- razotkrivaju tek M. Weber i M. Scheler), na osnovu kulta "elemenata" kao "bogova" (*deva*), a osjetila kao njihovih "moći" (*indriyam*). Taj je kult materije u Iranu dokinuo Zarathuštra. Dok je ista teorija doprla do Kine, već se toliko degenerisala da je problem o kojem raspravlja Aristotel riješen tako da je u listu tvarnih elemenata uključeno i "drvo". U indijskim sistemima *samkya* i *vaišesika* raspravljaju se isti problemi na istom nivou teorijske apstrakcije kao kod Aristotela. Buddho je "naučnu" (*lokayatam*) osnovu te analitičke teorije iskustva preuzeo vjerovatno od đaina. -- U vezi sa istom teorijom Aristotel smatra u *De anima* (424b) da "uz ovih pet nabrojanih osjetila *ne* postoji još i šesto" (razum). I spomenuti indijski sistemi zastupaju uglavnom isto stanovište na srodnim pretpostavkama o funkcijama "duše" kao i Aristotel. Buddho, međutim, odbijajući pretpostavku duše u svim njenim oblicima [*atta*, brahmanska pretpostavka; *đivo*, đainska pretpostavka; *puggalo*, opća 'psihološka' (karakterološka) pretpostavka], odbija i aristotelovsko rješenje i zastupa suprotnu alterantivu o razumu (*mano*, lat. *mens*) kao "šestom osjetilu". O toj mogućnosti raspravlja, ali je odbija, i Aristotel. Ipak se Aristotelova teorija o duši kao "entelehiji" najviše približava Buddhinoj koncepciji funkcionalne "psihologije bez duše", samo što zbog nedostatka adekvatne pretpostavke ne može doseći tako jednoznačnu određenost kao Buddhina. (Usp. *De anima*, 413a-414b, 246b.) [Natrag]

[4] Buddhina prvobitna formulacija zakona uzročnosti, razrađena je dalje u formuli o

"uslovljenom nastanku" (*patića-samuppado*) kao princip procesnog mišljenja koje isključuje "pretpostavku supstancije" i pretpostavku "prvog uzroka". [[Natrag](#)]

◆ Šta je meditacija?

Meditacija je tehnika rada sa umom. Ako um posmatraš kao alatku, tada je prvi korak pre nego što počneš tu alatku da koristiš da je pobliže osmotriš; razmotri kako ona funkcioniše i za šta bi mogla da se iskoristi; zatim počni da je koristiš na što je moguće efikasniji način. Meditacija je prirodan način upoznavanja sa umom, istraživanja i razumevanja načina na koji on funkcioniše, a zatim i poboljšavanja njegovog rada putem vežbanja. Zaista je potrebno mnogo truda da bi se uvežbao um. Koliko si godina recimo dopuštao umu da tumara tamo-amo po sopstvenoj volji. Možeš li da kažeš svom umu: "OK, dosta je bilo brige, od sada hoću da misliš samo srećne misli -- od sada nećeš ići na onu stranu na koju ti hoćeš." Ja to ne mogu. Jesi li ti sluga ili gospodar svoga uma?

Um je moj "vodič" -- on usmerava moje odnose sa spoljašnjim svetom. A meditacija je način da se osveste "vodičeve" slabosti i poveća njegova snaga. Ako zamislite situaciju da slanjem nekog poslovnog čoveka na kurs o menadžmentu popravljate njegovu sposobnost upravljanja firmom -- onda je meditacija jedan (neprekidni) kurs o upravljanju samim sobom.

Baš kao što dizanje tegova ili džogiranje čini telo snažnim, isto tako meditacija čini um snažnim. Dobra stvar pri svemu tome je da vam nije potrebna bilo kakva specijalna oprema. Ne treba ni da budete nekakva posebna osoba, dovoljno je da ste živi i da vam um obavlja osnovne funkcije. To je sasvim dovoljno za početak

◆ Zašto ti meditiraš?

Sve što doživljavamo u životu doživljavamo kroz svoj um. Kada ne razumemo kako taj naš um funkcioniše, lako postajemo zbunjeni i tada patimo. Meditacija je istraživanje i pronalaženje načina da razumemo svoj um. Baš kao kad bilo šta drugo želiš da upoznaš ili razumeš, moraš da ga proučiš. Staneš i gledaš, a onda rešiš problem. Ako si ikada bio uznemiren ili zabrinut, ako nisi mogao da se pronađeš u životu ili si se zapitao: "Ko sam ja?" "Šta je cilj svega ovoga?", tada je meditacija način pripremanja uma da istražuje život ili barem ono kako ga ti doživljavaš. Posmatranje uma (meditacija) vodi do razumevanja (mudrosti), a mudrost vodi do oslobađanja od patnje. Da bi sve to imalo smisla moraš u životu prvo upoznati patnju ili barem nelagodnost. Ako ti je čitav život samo med i mleko, um ti je smiren, jasan, nemaš nikakvih problema sa drugim ljudima, onda se nemoj gnjaviti sa meditacijom -- jednostavno uživaj u životu. Ja, međutim, nisam te sreće i meditiram zato što ponekad patim -- ne mnogo, ali dovoljno da poželim da to prekinem -- zauvek.

◆ Kako meditacija funkcioniše?

Veoma jednostavno - meditacija je kao odmaranje. Kada naporno fizički radiš, potrebno je da se odmoriš. Isto je i sa umom. Ceo dan obrađuješ informacije, zvukove, mirise, osećanja itd. i tvom umu je potreban odmor. Spavanje umnogome doprinosi odmoru, ali ako nisi u stanju da se potpuno opustiš, um se "drži" za stvari i nema pravi odmor. Na primer, imaš važan ispit ili sastanak ili je neko bio grub prema tebi i jednostavno ne možeš da se otreseš osećaja strepnje ili ogorčenja koji sve to prati. Meditacija, na tom nivou, deluje tako što nas dovodi u direktnu vezu, stvara neposredan kontakt sa različitim osećajima i emocijama koje doživljavamo i to kroz jedan potpuno svestan proces; to je potpuna suprotnost pukom sanjarenju, površnom razmišljanju ili spavanju. Ona je zapravo direktan ulazak u teška, napeta ili neprijatna stanja uma. Meditacija nije pokušavanje da se pronađe odgovor na problem, već relativizovanje njegove važnosti, pokušaj da promenimo svoj stav prema njemu.

Na dubljem nivou meditacija deluje istraživanjem i razumevanjem prirode samoga uma. Sagledavamo njegovu uslovljenu prirodu, lišenu bilo kakve čvrste personalnosti ili trajnog kvaliteta. Kada se u nama javi taj uvid, tada možemo da se pomirimo i sa najstrašnijim stanjima svesti; ne uzimamo ih više toliko lično.

◆ Kakvi su rezultati meditacije?

Ono što ćeš najpre zapaziti pošto neko vreme bude praktikovao meditaciju (barem nekoliko nedelja ili meseci) jeste stabilniji, smireniji um. Pošto je osnovna tehnika da si uvek samo sa jednim mentalnim objektom (sa dahom, na primer), to i učiš sve vreme. Um je u stanju da se zadrži upravo tamo gde ti to želiš -- ne skače sad tamo sad onamo, nije sve vreme nestabilan. Iz tog stanja usredsređenosti i stabilnosti rađa se osećanje zadovoljstva bivanja sa stvarima onakve kakve jesu.

Drugi rezultat je jasnoća; um je bistar i prekida se unutrašnji dijalog. To je slično pranju prozora -- jer um je naš "prozor u svet". Uočite razliku kad gledate kroz prozor po sunčanom danu. Teško je bilo šta jasno videti kroz prljav prozor, sve izgleda pomalo zamućeno. Kad je prozor čist svi objekti su oštri i jasni -- svet izgleda jasan.

Smirenost i jasnoća su socijalni ili psihološki rezultati meditacije. U pogledu religioznog ili duhovnog aspekta, (krajnji) rezultat je produbljeni uvid u prirodu svih stvari. To predstavlja prevazilaženje neznanja, znanje o istini, kraj nespokojstva i sebičnosti -- to je prosvetljenje. Ovo zvuči prilično ambiciozno, zar ne? Ali kao i sa većinom stvari najbolje je jednostavno početi. Lično smatram da je svako povećanje jasnoće i sopstvene dobrobiti koje iz meditacije proizlazi, ma koliko bilo malo, dovoljna nadoknada za trud.

◆ Kako meditiraš?

Kad se pomene meditacija većina ljudi će odmah sebi predstaviti sliku čoveka koji sedi u lotos položaju i sa rukama postavljenim na različite načine. To nije neophodno. Ono što je važno je da ti je fizički udobno. Drži leđa pravo, glave sasvim malo povijene napred. Položaj je čvrst, ali nije napet. Sedenje na stolici je OK. Možeš i da legneš na pod; no jedini je problem što tada lako utoneš u san, pa ležanje nije preporučljivo. Odaberi čisto i mirno mesto. Glavno je da celu stvar održiš što jednostavnijom.

Mentalna aktivnost i opšti podražaji kroz pet čula (oči, nos, jezik, uši i koža) jesu ono čime je naš um zaokupljen, zbog čega je napet, nesrećan. Kako to smanjiti?

Tišina je vrlo moćna alatka u meditaciji; ona smiruje uši. Blago sklopi oči; to ih smiruje. Koristi jastuče da malo izdigneš stržnjicu, to olakšava ispravljanje leđa. Početak i kraj dana su najbolje vreme za sedeću meditaciju. Odaberi jednu (obično jednostavnu) stvar kao objekat meditacije. Fokusiraj pažnju na taj objekat. Koncentracija je ključna stvar od koje polaziš. Možeš koristiti skoro bilo šta kao objekat meditacije -- dah, sveću ili cvet (pri čemu su ti oči poluotvorene), jednostavnu rečenicu koju ponavljaš, dodir pri okretanju brojanice. Pokušaj sa dahom. Ako ti je u početku teško da se usredsrediš, nekoliko puta duboko udahni i izdahni, jednostavno da bi osetio dah.

Stavi šake na stomak ili grudi i zapravo oseti kako dah pokreće telo. Na kojem delu to najjasnije osećaš? Na vrhu nosa, na stomaku, na grudima? Možda će ti biti lakše ako brojiš svaki udah ili izdah. Broj od jedan do deset i onda počni ispočetka. Nprekidno to ponavljaj i samo se opusti. Koliko dugo ti uspeva da se ne zabrojiš? Na koju stranu ti odluta um? Verovatno ćeš se suočiti sa time da je um dosadno i pokušava da razmišlja o nečemu drugom. Budi strpljiv. Ne očekuj bilo kakvo specijalno iskustvo ili znamenja, samo vežbaj opuštanje. Kada ti um odluta, blago ga vrati na dah. Uvek iznova. Bilo koje vreme je dobro za meditaciju -- dok čekaš autobus, kod zubara, dok praviš back up fajlova sa svoga kompjutera ili čekaš da provri voda za kafu ili čaj -- mnogo je tih praznih hodova tokom dana kada lagano možeš da se okreneš samome sebi.

Moja omiljena šema meditacije je:

- 1) STANI
- 2) POGLEDAJ i
- 3) OSLUŠNI

Nisam sreo nikoga kome je meditacija u početku bila laka, ali iz sopstvenog iskustva sam uvideo da je sve lakša što je više vežbam. A rezultat je mir u srcu. Rezultat je da se manje osećamo žrtvama čudi sopstvenog uma.

◆ Koju formu meditacije praktikuješ i zašto -- *samathu* ili *vipassanu*?

Samatha -- mirnoća, smirenost (kao rezultat *samadhi* -- koncentracije) i *vipassana* -- uvid i mudrost, jesu dve strane iste stvari tj. meditacije. One su nalik na pismo i glavu novčića. Potreban ti je izvestan stepen smirenosti i koncentracije uma da bi bio u stanju da istražuješ prirodu (uma, sveta). Potreban ti je izvestan stepen mudrosti, promišljenosti i uvida u patnju (*dukkha*) da bi uvideo kako je još gore kada je um neobuzdan i neusredsređen. Ove dve tehnike možeš vežbati odvojeno; kao što, na primer, možeš jačati ruke na jedan način, a noge na drugi. Ali svrha tog vežbanja je da popravi opšte zdravlje (ako pri tome isključimo taštinu). Ulažemo svoj napor tamo gde vidim da su moje slabosti, s ciljem da se zaštitim od bolesti. Tako, ako sam bio veoma zauzet i um mi je neprestano poput nekakvog vrtloga,

počinjem meditaciju *samathom*. Bez obzira na tehniku, težnja je uvek ka harmoniji, miru, *nibbani*.

◆ Na koji način meditacija poboljšava tvoj *samadhi*?

Čak i ako meditaciju koristite samo radi relaksacije, to što ste se zaustavili i primirili smiruje um. Uz prirodno obuzdavanje koje nastaje zahvaljujući meditaciji, manje je stvari koje pobuđuju um, manje stvari koje on mora da obrađuje. Um tako ne postaje veći, već zato što je manje stvari u njemu postaje prostraniji, čistiji. Više je jasnoće u umu -- um je 'oštriji'. *Samadhi* je jedan aspekt meditacije -- sposobnost koncentracije, fokusiranja uma na jedan objekat. Taj fokus nije zamućen, već je jasan i oštar. Praktikovanje meditacije se dobrim delom vrti oko jačanja koncentracije, baš kao i oko napuštanja tuposti ili tromosti (a to znači zadobijanja uvida i mudrosti).

◆ Kako se u praktikovanju meditacije koristi mudrost?

Samatha donosi umu prostranost. I u tom prostoru može da se smesti *vipassana* (vođena istraživanjem, posmatranjem i razmatranjem). Rezultat posmatanja stvari -- života, osećanja, drugih ljudi, prirode itd. -- uz pomoć uma koji je čist i neometan podstiče nastanak mudrosti, uvida. Mudrost je rezultat posmatranja i razmatranja nečega. 'Zašto je to baš tako?', 'Kako je do toga došlo?', 'A zašto ja...?' Ovaj proces moguć je u svakoj situaciji, ne samo pri sedećoj ili hodajućoj meditaciji. Postoji nekoliko da tako kažem misli-vodilja u budizmu koje treba imati u vidu pri takvom razmatranju: 'Sve stvari su prolazne', iz čega sledi: 'Zato što su prolazne, verovanje da nam one mogu obezbediti trajnu sreću donosi nam samo patnju.' Ili, 'Uzrok svake patnje je želja'. Ili, 'Nijedna stvar koju mogu da pokažem ili pomislim nije to "ja" koje smatram tako dragocenim, a ispostavlja se da je zapravo prived'... Mudrost nije nešto što ima veze sa inteligencijom ili ispravnošću. Stvar je, pre svega, u razumevanju prirode -- naročito prirode čoveka. Obično, mudrost dolazi sa iskustvom koje nose godine, ali meditacija tu malo ubrzava stvari.

◆ Koliko ti je koristila tehnika *anapanasati*?

Sabranost pažnje na dah, *anapanasati*, bila je moj najkorisniji temelj vežbanja. Kao 'alatka', ona je prenosiva, besplatna i uvek pri ruci (ako nemaš dah, tada nemaš ni problem -- mrtav si). Povrh svega, ona je prirodna, a otuda i jednostavna. Kao objekat za razvijanje smirenosti i koncentracije izvanredna je. Fokusiranje uma na prirodni ritam udaha i izdaha donosi blagotvornu smirenost. Međutim, *anapanasati* ponekad može biti prilično suptilna, jer i dah postaje suptilan i teško uočljiv. Tada ili još više izostravam svoj um ili prelazim na neki drugi objekat. U nekim situacijama um je jednostavno suviše otupeo, pa vežbam meditaciju u hodu.

◆ Da li ti je lako da smiriš um kako bi mogao da meditiraš?

Ovo pitanje liči kao da me pitaš da li perem svoje rublje da bih bio spreman za pranje rublja. Meditacija (barem *samatha* -- smirivanje) jeste proces čišćenja ili smirivanja uma. Možda bi pitanje trebalo preformulisati ovako: 'Da li ti je lako da meditiraš?'. Kratak odgovor bio bi: ne! Um je poput neukroćene, klizave zmije -- teško ju je uhvatiti. Um treba vežbati. Koliko si samo godina proživio dopuštajući um da luta gde god mu je volja. Možeš li reći svome umu: 'Posmatraj dah sledećih pola sata i ne okreći se bilo čemu drugom?' Jesi li ti sluga ili gospodar svoga uma? Ne znam nikoga kome je meditacija laka, ali sam se lično uverio da što više vežbam postaje sve lakša.

◆ Koliko meditacija obuzdava čula?

Zahvaljujući meditaciji postaješ veoma svestan mentalnih procesa. Uviđaš da burni čulni podražaji stvaraju burna stanja uma. Pri tome, trenutno iskustvo može biti prijatno, ali neprestano traganje za takvim podražajima može biti prilično zamorno. Zahvaljujući povećanoj osetljivosti za procese u umu, kratkotrajno zadovoljstvo vremenom postaje sve manje vredno čestih nepovoljnih sporednih efekata (jesi li ikada video nekog zavisnika?) Ne radi se toliko o tome da meditacija 'obuzdava' čula, već što postajemo sve manje spremni da nas naša čula neprestano uznemiravaju svojom prenadraženošću; uviđamo 'bol' koji je posledica potpune okrenutosti čulnim zadovoljstvima i u našim očima sve veću vrednost dobija mir jednostavnog življenja.

◆ Kako meditacija pomaže da se ukloni pet prepreka?

Vidi i prethodni odgovor. Ne radi se o tome da se nešto ukloni, koliko o uviđanju da one donose bol, te postajemo skloniji da ih ostavimo postrani, izbegnemo, prevladamo. Kako stičemo povećanu svesnost uviđamo tu lančanu reakciju koja se odvija u umu i obrazac po kojem se ona odvija. Kontekst pet prepreka može ti pomoći da identifikuješ svoj 'tip ličnosti', odnosno da baciš svetlo na lične slabosti. U kanonskim tekstovima postoji poređenje prepreka sa različitim vrstama vode: čulna želja se poredi sa vodom obojenom raznim bojama, zlovolja sa ključalom vodom, tupost i pospanost sa vodom prekrivenom žabokrečinom, uznemirenost i briga sa ustalasanom vodom koju šibaju vetrovi, sumnja sa muljevitom i blatnjavom vodom. Baš kao što u takvim vodama ne možemo da vidimo svoj odraz, isto tako sa tim preprekama u umu ne možeš jasno da uočiš ono što je dobro za tebe i ono što je dobro za druge. Sviđa ti se da ti je um prekriven žabokrečinom? Pošto si promislio o ovim preprekama ili makar samo zapamtio koje su, kad sedneš da meditiraš i prošli postupci počnu da isplivavaju na površinu moći ćeš jasnije da uočiš obrasce po kojima je u tim situacijama reagovao tvoj um. A kad ih jednom uočiš, onda će ti biti lakše i da ih izbegneš.

◆ Kakva je svrha i važnost položaja tela, pevanja i mantr e u meditaciji?

Položaj tela, pevanje i mantra jesu stvari koje mi 'činimo'. Zato što imamo telo, 'činimo' razne stvari. Ali u svemu tome postoji mogućnost izbora. Možemo položaj tela iskoristiti da budemo seksualno izazovni ili da izrazimo poniznost, aroganciju ili bilo šta drugo. Nijedan položaj nije nešto posebno, ali uočavamo i promišljamo o tome kako različiti položaji utiču na um. Kako izgleda kad se pokloniš prijatelju? Kako izgleda kada pokažeš pesnicu svome neprijatelju? S obzirom na ova pitanja, mi monasi obično koristimo položaje koji ukazuju na blagost i skromnost; oni i na nas imaju smirujući efekat. Slično je i sa pevanjem, sa korišćenjem reči koje izražavaju dobru volju, saosećanje, velikodušnost, ljubav itd.; sve to podstiče slična osećanja i u onome ko sluša i u onome ko ih izgovara. Mantra je obično jednostavna rečenica ili izraz sa nekim značenjem. Ona deluje na dva nivoa: prvo, značenje se mentalno 'apsorbuje' velikim brojem ponavljanja (pokušaj da koristiš reč 'ljubav' kao mantru tokom pola sata) i uz to ide i razmatranje o tom značenju. Drugo, mantra deluje i kao objekat meditacije -- poput daha, jednostavna je i kad se ponavlja smiruje um.

Sve troje -- položaj tela, pevanje i mantra -- obeležavaju granice, limit za fizičke postupke, što pomaže da se omeđi kretanje uma, a sve to potpomaže i meditaciju.

◆ Da li meditirate sami ili u grupama?

I jedno i drugo. No, čak i kada sedim u grupi, meditacija je jedna vrlo lična stvar. Prednost sedenja u grupi je da osećaš potporu -- ostali ulažu napor i manje si sklon da se vrpoltiš ili ustaneš i počneš nešto drugo da radiš. Takođe, sledim uputstva vođe grupe, umesto da se priklanam sopstvenim željama. Prednost samostalnog meditiranja je da mogu da napravim raspored koji meni najviše odgovara. Ako želim da sedim dva sata, mogu, ako želim da sedim pola sata i da hodam pola sata, mogu. Mogu da pevam mantru a da ne uznemiravam druge. U oba slučaja ideja je da posmatraš svoj um. Da li me oneraspoložava kada mi se kaže kada da sedim i kada da hodam? Da li gubim vreme prelistavajući neki časopis onda kada sam prepušten sopstvenom programu? Važno je prihvatiti ličnu odgovornost za vežbanje, bilo da se ono odvija u grupi ili samostalno. Mi u manastiru imamo lep izraz povezan sa slikom o magarcu: 'Nema šargarepe, nema štapa'. Nema naročite nagrade za to što si marljiv u meditaciji i niko ti ne prigovara ako si lenj. Ako si pošten i zreo, uviđaš da su ti najveća nagrada plodovi sopstvenog vežbanja.

◆ Koliko dugo meditiraš svakoga dana?

Obično se u sali za meditaciju okupljamo u 5 ujutru i pevamo tekstove iz kanona oko pola sata, a zatim jedan sat meditiramo. Ponekad nisam zauzet ujutru i tada još sat-dva samostalno meditiram u svojoj sobi. Drugu grupnu meditaciju imamo uveče, kada je pevanje nešto duže, uz još jedan sat meditacije. Ponekad imamo 'povlačenja' (nedelju ili dve), kada sedeću i hodajuću meditaciju praktikujemo oko osam sati dnevno. Međutim, idealno bi bilo da svoj dan ne deliš na vreme meditacije i ostalo vreme, kao nešto što radiš od 9 do 5 popodne, a onda si slobodan. Veliki deo prakse čini negovanje sabranosti pažnje - dakle sposobnosti da budemo svesni svake situacije u kojoj se nađemo i naših reakcija na nju. Kako se osećam u ovom trenutku? Kakva je moja reakcija na taj tresak? Kako se osećam u društvu sa tom osobom? Ako to ne mogu da vidim ili ne mogu da budem svestan uma, kako ću ga vežbati ili

izmeniti na bilo koji način? Na primer, ako nisam svestan negativnog stava prema čišćenju lišća u Amaravatiju (manastiru u kojem boravim), već jednostavno čistim i gundam, tada će moj život biti pun 'čišćenja i gundanja'. Prvo moram da uvidim proces, povezanost uslova -- čišćenja koje je praćeno gundanjem -- da bih potom istraživao. U čemu je problem? Je li on zaista bitan? Ali ako ova stanja uma nikada ne uočimo, ne prepoznamo i ispitamo, šta onda mogu očekivati sem života punog 'čišćenja i gundanja'. Zato je meditacija nešto što neprekidno praktikujemo, a formalno vežbanje se stapa sa svakodnevnim životom.

◆ Da li misliš da svako može da meditira ili prvo treba da nauči što je moguće više o Budinom učenju pre nego što počne da vežba na pravi način?

Budizam je samo jedan put ka oslobađanju -- nekim ljudima on koristi, nekima ne. Drugi putevi odgovaraju nekim drugim temperamentima. Generalno gledano, ako ti putevi imaju za temelj moral, oni će prirodno voditi ka kontemplaciji, meditaciji -- ka postavljanju pitanja koja sežu dalje od uobičajenog: "Šta ima danas za večeru?" ili "Kako da sebi pribavim još više čulnih zadovoljstava?" Prosvetljenje je prirodni aspekt ljudske svesti -- nijedna religija nema copyright na njega. Treba samo da se zaustaviš, osmotriš i oslušneš. Ukoliko imaš vodiča koji će ti dati osnovna uputstva, onda ćeš sigurno lakše napredovati. To je prednost tradicionalnih formi kakva je budizam.

◆ Da li je meditaciji morao neko da te poduči ili si počeo spontano da meditiraš?

Telo i um znaju kako da prežive, jer imaju instinktivnu, animalnu prirodu. Ljudska bića imaju sposobnost da razmišljaju o okolnostima u kojima se nalaze, a što mislim da životinje nemaju. Mi imamo prirodnu sklonost ka čuđenju -- Zašto sam se ja rodio? Šta se događa kada umrem? To je prirodno, ali za mnoge od nas razvoj inteligencije i kontemplacije -- više od onoga što je potrebno za puko preživljavanje -- izgleda kao luksuz, naročito u ovo vreme kada smo toliko udaljeni od prirode. Ja sam meditaciju naučio delom iz knjiga, a delom od učitelja.

◆ Kakva osećanja ili iskustva dostižeš dok meditiraš?

Čitava ideja nekakvog dostignuća nije zapravo bitna za meditaciju. Tu se više radi o otpuštanju napetosti nego o postizanju relaksiranosti; više o razumevanju neznanja (napuštanju obmanutosti) nego o dostizanju mudrosti. Ljudi imaju razne vrste iskustava (svetlost, zvukovi itd.), ali važna stvar koju treba zapamtiti o budističkoj meditaciji jeste da je njezin jedini cilj oslobađanje od patnje. Sloboda je put iza iskustava koja samo dolaze i prolaze. Kada se ona jednom dostigne, večna je.

Teško je meriti napredovanje u ovim stvarima. Jesi li ikada učio da sviraš klavir ili da voziš bicikl? Nekad ti izgleda kao da sve to nema smisla, kao traćenje vremena. A onda se, nekako, nešto promeni i pomisliš: "Ej, pa ja to mogu".

Praktikujući meditaciju nekoliko godina ustanovio sam da sam mnogo opušteniji u pogledu života; on i nije tako veliki problem kao što mi se nekad činio. Ne upinjem se iz petnih žila da budem bilo šta ili neko poseban. Još uvek sam prilično zaposlen i imam dosta obaveza, ali je sve to više kao da činim ono što treba učiniti, pre nego pokušaji da budem uspešan, da postignem ili dokažem bilo šta.

◆ Da li misliš da ćeš ikada dostići *nibbanu*?

Prva stvar koju treba učiniti pre nego odgovorim na to pitanje jeste da definišem šta je to "*nibbana*" -- a to baš i nije laka stvar. Jedna definicija je: oslobađanje od patnje, odbojnosti i pometenosti. *Nibbana* jeste cilj budističke prakse i mislim da joj i ja težim. Ponekad to izgleda kao veoma težak i dug put. Drugi put, sedeći nepomično, bistrog uma posle celodnevnog truda, izgleda mi kao da je tu kraj mene. Uvek nastojim da imam na umu kako je sadašnji trenutak jedina realnost, jedino mesto i vreme u kojem postoji prosvetljenje. Biti potpuno prisutan upravo u ovom trenutku, kada iza toga ne postoji nijedna želja -- to je prosvetljenje. Uslovi će se promeniti ali sada, ako uspem

da budem potpuno sa time, onda, hej -- to je to -- *nibbana* -- bingo! (Moja teorija broj 16a.)

Sve u svemu, uviđam da što duže živim ovaj život i praktikujem ovaj put, to manje patim, manje je pohlepe, manje ljutnje, manje konfuzije. A što se tiče *nibbane* kao iskustva -- ne samo kao teorije -- to je nešto što ostvarujemo neposredno. Tako se za sada nadam jedino da ću biti u stanju da sebe ne uzmem suviše ozbiljno ili da ne učinim bilo šta nepromišljeno.

◆ Na koje si probleme naišao kada si počeo da praktikuješ meditaciju?

Jedan od glavnih problema kada sam počeo da meditiram bio je nemir. U mladosti moj um bio je treniran da bude uvek zaokupljen nečim i aktivan, tragajući za (čulnim) objektima u okolini. Nisam bio ohrabrivan da kontempliram prostor oko i između tih objekata. Bio sam podstican da se borim za ono čega nema, a ne da budem zadovoljan onim kako su stvari do tada stajale; "komad u tuđoj ruci uvek izgleda veći". Sedeća meditacija jeste praktikovanje zadovoljenosti sadašnjim trenutkom, dakle biti spokojan sa onim što jeste. Stalno zaokupljenom umu mir se uvek čini pomalo dosadan. Sedeti mirno nije uvek baš lako.

◆ Da li meditacija u sebe uključuje krajnju introvertnost?

Budizam se često označava kao srednji put, pa zato svaku krajnost treba shvatiti kao nešto opasno. Budistički osmostruki put se često sumira kao *sila* (moral), *samadhi* (koncentracija) i *panna* (mudrost). Sve troje treba razvijati podjednako da bi se dostiglo prosvetljenje. Ima jedna divna priča u vezi sa ovim, o tri dečaka koji su krenuli da posete hram. Na svom putu prolaze kraj drveta u cvatu i pomisle kako bi bilo lepo staviti nekoliko cvetova na oltar u hramu. Ali, cvetovi su suviše visoko i za najvišeg od njih, pa se složiše da rade zajedno. Sila kleknu na zemlju kako bi načinio snažnu osnovu -- moral je uvek osnova bilo kakve aktivnosti. Panna mu stade na leđa jer je najvišiji, ali ipak treba da se protegne što je moguće više i tada se oseća pomalo nestabilno. Samadhi je veoma jak i on čvrsto pridržava Pannu. Kombinovanim naporom sve trojice, mudrost na kraju dohvati prekrasne cvetove.

Introverzija je nezgodna reč, jer ima dva značenja -- psihološko i patološko. Često sam sebe pitam, razmišljajući odakle izvire misao: "Gde je um?" Je li unutra, negde spolja, i unuta i spolja, svuda, je li univerzalan, individualan? Na meditaciju se najčešće gleda kao na "ulaženje unutra", ali ako ja nisam ovo telo, šta to onda ulazi i gde? Dobro je pri meditaciji održati jedan osećaj kosmičkog ili spiritualnog u umu, jer to pomaže da ništa ne uzimamo suviše lično. Mislim da je introspekcija, samoposmatranje, možda bolja reč od introverzije.

◆ Kakve opasnosti mogu iskrsnuti tokom budističke meditacije?

Meditacija jeste rad sa umom i mnogo je nepoznatog u vezi sa umom -- zato i meditiramo. Intenzivno razvijanje koncentracije može rezultirati oslobađanje izvesnih energija ili nas dovesti u neuobičajena stanja i ukoliko ne živimo dovoljno izbalansiranim načinom života, to nam može doneti probleme. Ne preporučuje se da ljudi sa psihološkim problemima meditiraju bez odgovarajućeg vođstva.

Proces meditacije uključuje otvaranje svesti. Mnoga sećanja nisu dostupna svesnom delu uma zbog potiskivanja, izbegavanja (jer su bolna), poricanja, nedostatka vremena itd. Ako su ta sećanja naročito snažna mogu nas preplaviti. Sve to ipak nije nešto neprirodno i više predstavlja poteškoću nego opasnost. Opasnost zapravo nije u meditaciji, već u zalaženju u zapušten ili zloustavljani um. Poput mašine koja nije na pravilan način korišćena ili održavana, kada je pokrenemo postoji mogućnost da se nešto otkaci i lupi vas u glavu. Kontakt sa iskusnim učiteljem, naročito na početku, uvek je od neprocenjive pomoći.

◆ Kako izgleda jedan običan monahov dan?

Prvo zajedničko okupljanje je u pet ujutro, tako da ustajem između četiri i pola pet. Susret započinjemo paljenjem sveća i mirisnih štapića u svetilištu i pri tom se klanjamo tri puta. Tada sledi oko pola sata zajedničkog recitovanja i oko jedan sat meditacije. To recitovanje je na pali jeziku, koji je veoma stari jezik i danas je on "mrtav" jezik koji služi jedino u okviru theravada budizma. Neki delovi recitovanja su u slavu divnih ljudskih kvaliteta koje oličava Buda: dobrota, saosećanje, mudrost, moral. Drugi delovi su kontemplativni, razmatrajući neke stvari kojima je Buda podučavao. Meditira se ćutke. Na kraju meditacije najstariji monah udara u zvonce i ponovo se klanjamo u pravcu svetilišta, čime se susret završava. Tada je već pola sedam. Posle toga čistim prostoriju koja služi kao redakcija naših izdanja i gde inače radim preko dana. U sedam i petnaest idem u glavnu salu, gde pojedem šolju zobene kaše i malo čaja. Svi su tu i članovi zajednice mogu dati različita obaveštenja o poslovima koje treba obaviti i pomoći koja je potrebna, kao i o ostalim stvarima koje se tiču zajednice. Ponekad, kada popijemo čaj i ako je pogodna prilika, starešina manastira ima kraće izlaganje o budističkom učenju.

Od otprilike pola devet do pola jedanaest sam slobodan. Tada radim mnoge stvari, kao što je kucanje ovog pisma ili možda operem veš, možda malo prošetam ili sedim i proćaskam sa prijateljem, nekad samo sedim. U pola jedanaest se oglašava glavno zvono i svi se okupljamo za ručak. Imamo dnevno samo jedan pravi obrok i on treba da je gotov pre podneva. Oblačim ogrtač, uzimam posudu za prošenje hrane i odlazim u salu. Na podu su dva reda prostirki. Klanjam se svetilištu i sedam. Kada smo se svi okupili, predvođeni najstarijim monahom, dobijamo hranu od nezaređenih sledbenika koji su toga dana u manastiru. Zatim sledi kratko recitovanje, što je tradicionalni način zahvaljivanja ljudima koji su nam poklonili tu hranu. Čekam dok najstariji monah ne počne da jede i zatim u tišini jedem hranu iz svoje posude. Posle obroka perem posudu i vraćam je u sobu. Sada je oko podne. Sad mogu malo da se odmorim.

Oko pola dva obično počinjem da radim na publikacijama. Štampam ovo pismo, kucam obaveštenja, skeniram i doradujem fotografije. Ne provodim mnogo vremena za kompjuterom. S vremena na vreme jednostavno prošetam, posmatram drveće i oslušujem šum vetra ili ptičiji crvkut. U pet i petnaest završavam posao za taj dan i odlazim da popijem čaj sa ostalim monasima -- to su moji prijatelji. Ponekad je teško prekinuti posao. Da li ti se desi da zaboraviš na vreme dok radiš nešto u čemu uživaš? Ja radim ono što volim, tako da uživam u radu i moj rad i nije rad nego igra.

U sedam i petnaest oglašava se veliko zvono i oblačim ogrtač i odlazim u veliku salu na poslednje okupljanje toga dana. Recitujemo pola sata i potom oko jedan sat meditiramo. Ponekad, posle meditacije, starešina manastira govori o budističkom učenju. Tada je već devet sati. Vraćam se u svoju sobu, a onda možda čitam, pišem pismo, sedim i gledam kroz prozor napolje ili sedim i gledam kroz prozor (svoga uma) u sebe ili jednostavno legnem da spavam.

Danas je pun Mesec i počinjemo period osame. Juče sam obrijao glavu (činim to svake dve nedelje) i danas popodne svi monasi će se okupiti kako bismo recitovali naša pravila -- svih 227, na paliju. To traje oko 45 minuta brzog recitovanja, a recitujemo napamet. Potrebno je dugo vremena dok se ne nauče i ne zapamte svi ti stihovi.

◆ Zašto si odlučio da postaneš monah i zašto si odabrao baš theravada tradiciju?

Živeo sam život na mnogo načina -- mnogo novca, bez novca, u braku, sa porodicom, putujući itd. i svaki od njih stvarao je osećaj u meni da nekako sve te stvari nisu dovoljne -- želeo sam nešto više. Čega više? Kada se sad osvrnem, ono što sam želeo nije bilo više stvari, već više mira u srcu, mira u umu. Zato sam se okrenuo filozofiji i religiji i na kraju odlučio da postanem budistički monah. Ne čini mi se da sam "odabrao" upravo ovu školu budizma. Mislim da postoji nešto organsko u vezi sa životom i da se nama samo čini da slobodno "odabiramo". To je kao sa sretanjem ljudi i stvaranjem prijateljstava; ljude srećete na najrazličitijim mestima i neke od njih odmah osećate bliskima. Zašto? Tako je bilo i sa mnom i sa budizmom; sreo sam dvojicu monaha u Zapadnoj Australiji i nekako sam odmah osetio da je sve u redu. Bilo je to osam godina pre nego što sam otišao u manastir, ali nekako sam od prvog kontakta znao da je to ono što treba da uradim.

◆ Da li ikada pozeleo da više nisi monah?

Ima sam običaj da razmišljam: "Bilo bi dobro da sam višlji. Želeo bih da sam višlji, bogatiji, snažniji" i sve tako bez prestanka. Šta je taj osećaj želje da stvari budu drugačije, taj osećaj da stvari nisu onakve kakve bi trebalo da budu? Ako pogledaš u četiri plemenite istine videćeš da druga od njih govori o žudnji, o želji. To je uzrok patnje (*dukkha*). Kad god me zaokupi takvo osećanje pomislim na vreme i na to kako je glupo razbesneti se zbog vremena i želeti da bude upravo onakvo kakvo mi hoćemo. Kada sam umoran, kad mi je dosadno, kad se ne osećam dobro ili mi nešto krene naopako, ponekad pomislim: "Kad bi samo bilo....", drugim rečima: "Ne želim da budem monah, hoću da budem nešto drugo". A onda upitam sam sebe: "Šta drugo?"... Ono što pouzdano znam je da želim da budem zadovoljan -- i većim svojim delom ovakav način života vodi ka tome.

◆ Da li ti ikada droge, seks i alkohol predstavljaju iskušenje?

Naravno. Kroz dosta toga sam prošao eksperimentišući sa različitim načinima življenja. Još uvek mi kroz glavu prođe misao kako bih možda voleo još malo toga, ali posle osam godina monaškog života znam da bi mi to donelo tek kratkotrajno zadovoljstvo -- sreću nabrzinu, jeftino uzbuđenje. Mir koji dolazi sa istraživanjem uma i prirode istine mnogo više zadovoljava i duže traje, uglavnom zato što ne zavisi od bilo čega. Stvari kao droge su u osnovi ometanje. Kad uzmemo drogu kažemo da smo "van sebe" (drugim rečima van uma). Jedan drugi izraz za nešto što je zaista vredno je da je to "nestvarno" ili "neuobičajeno" -- kao da stvarno ili uobičajeno zapravo ne vrede mnogo. Naglasak u manastiru je da budemo u sebi (u umu), da posmatramo stvarno (a to je trenutak sadašnjosti) i uočavamo ono što obično. Droge su prilično ekstremno sredstvo ometanja pažnje, ali "iskušenja" mogu imati mnoge oblike, čak i u manastiru -- čitanje, pisanje, naklapanje, spavanje, pijenje čaja. Ne da su te stvari "loše", već mogu odnositi mnogo vremena, ometati na putu ka cilju. Kao prelistavanje časopisa -- zapravo ga ne čitamo, već samo dopuštamo da nam um "golicaju" slike i pokoja reč tu i tamo. Posledica, i droga i časopisa, jeste zatupljen um. Bez dobre "vežbe" um postaje mlitav i često potišten. Narkomanska ekstaza zavizi od droge, dok mir ne zavisi od bilo koje druge "stvari". Odupiranje iskušenju zaista zahteva napor. Naravno, nije lako, ali se isplati.

◆ Zašto jedeš samo jednom dnevno?

Verovatno najlakši odgovor je da je tako jednostavnije. Obično imamo pedesetak ljudi na ručku i samo okupiti sve njih nije jednostavno. To što ne treba kuvati i prati sudove uveče ostavlja slobodno vreme za proučavanje i meditaciju. Za nezaređene sledbenike, jer samo oni mogu da pripremaju hranu, to znači da treba jedino da brinu o hrani prepodne, što je lakše za njih. Takođe, nema onih misli: "Hmmm, možda će biti kolača ili... nešto drugo". Hrana može biti opsesija za neke ljude. Tu je takođe i elemenat uzdržavanja, rada na nevezivanju. Nema ništa loše u jedenju poslepodne, ali sasvim je moguće to preskočiti. Za one koji osećaju veliku privrženost i pohlepu prema hrani, ograničavanje pristupa služi kao ogledalo za tu pohlepu. Ne možete toj pohlepi povlašćivati, zato je bolje naučiti da je razumemo i napustimo. Ako nisi siguran jesi li vezan za nešto ili ne, probaj da budeš jedan mesec bez toga.

◆ Da li jedan obrok dnevno na bilo koji način ugrožava tvoje zdravlje?

Nisam primetio bilo šta. Nisam oslabio, ali ni ne radim toliko fizički kao pre. Pravilo o uzimanju hrane ograničava jedenje na vreme od zore do podneva, ali zbog hladnije klime u manastirima na Zapadu sada imamo jednostavan doručak koji kompenzira dodatnu energiju koja je potrebna za zagrevanje tela. Postoje neke materije klasifikovane kao lek ili sredstvo za jačanje koje je moguće uzimati uveče, kao što su šećer, mizo, sojino mleko, kakao, juha od mesa.

◆ Zašto monasi briju glavu?

To je tradicionalno obeležje onih koji su napustili svetovan život -- isto tako teme briju i neki hrišćanski monasi na Zapadu. To je znak odvraćenosti; napuštanje značajnog dela sopstevnog identiteta; uklanjanje taštine. Religiozan život je dobrim delom prožet nastojanjem da ne budemo sebični -- napuštanje ega, sopstvene jedinstvenosti, posebnosti. (To ne znači razgradnju ličnosti.) Taj život je takođe okrenut jednostavnosti -- ako nekuda idem ne moram da razmišljam kako ću se očešljati, jer nemam ni jedne jedine dlake na glavi.

◆ Koliko sati nedeljno provodiš u izolaciji?

Reč "izolacija" sugerise da sam negde u nekoj sobi zaključan. Naš život zasniva se na kontemplaciji i promišljanju -- to je individualna, samostalna potraga koja ne mora da podrazumeva i fizičku izolaciju. Buda je theravada budizam postavio tako (naročito u vezi sa potrebom da se redovno ide u prošenje hrane) da monasi koji vežbaju u potpunoj samoći nisu česta pojava; uvek postoji barem nekakav odnos prema nezaređenima i ostalim monasima. U manastiru u kojem živim imamo period osamljenja u januaru i februaru (u zimu), kada čitava zajednica dobar deo svoga vremena posvećuje formalnom vežbanju. Veliki deo toga vremena provodim sam sa sobom -- u svojoj sobi, sedeći u hramu ili šetajući. Na neki način, 'izolovan' sam u sopstvenom telu i umu tako što nemam uobičajene kontakte sa drugima.

◆ Da li ti se čini da je monaški život suviše introvertan i da odbacuje ovaj svet?

U budizmu mi kažemo da 'svet nastaje upravo ovde, u ovom telu i umu'. Sva naša iskustva su potpuno lična i od 'ovoga sveta'. Poričući taj svet mi poričemo sopstveno postojanje. Kontemplacija sopstvenog postojanja -- a to je gledanje u sebe -- jeste kontemplacija ovoga sveta. Reč 'introvertan' ima pomalo negativnu konotaciju, poneka čak i prizvuk psihotičnosti. Ono što podrazumevamo pod rečju 'svet' jeste odnos među svim stvarima -- ljudi, autobuski redovi vožnje, države, običaji. Istinski monaški život je potpuno otvoreno i iskreno istraživanje toga sveta -- a to se često radi u samoći.

◆ Da li se ikada osećaš usamljen?

Da.

◆ Ima li monaški život i svoju socijalnu stranu?

Život u velikoj zajednici je nalik životu u velikoj porodici. Mi smo privučeni jedni drugima svojom zajedničkom ljubavlju prema istini, više nego nekakvom ličnom naklonošću, a pošto dolazimo iz dvadesetak zemalja, činimo prilično mešovitu grupu. Mi nismo birali jedni druge, kao što nismo mogli da biramo ni svoje sestre i braću ili roditelje, ali dobro se slažemo. Očigledno, neko će se bolje uklopiti sa nekima nego sa drugima i prijateljstvo se stvori sasvim lako. Ali ustanovio sam da se godinama čak i sa onima prema kojima su moja osećanja prilično neutralna ipak stvori nekakva veza uzajamne simpatije. Ne postoje nikakvi strogo 'socijalni' događaji tokom nedelje, ali moguće je da ću sa nekim prošetati zajedno ili popiti šolju čaja. Imamo i godišnje okupljanje u maju (*Magha Puja*) kada se monasi i monahinje iz svih srodnih manastira u Evropi i Sjedinjenim Državama okupljaju i to je vreme prilično intenzivnih socijalnih kontakata. Uz toliko isticanje dobrote i saosećanja, teško je ne osetiti se voljenim

◆ Planiraš li da ostaneš monah do kraja života?

U ovoj tradiciji mi ne uzimamo doživotni zavet, tako da mogu da se razmonašim kad god želim i ponovo postanem monah ako se kasnije na to odlučim (i tako najviše sedam puta). Posle osam godina osećam se ugodnije u ovakvom načinu života i počinjem da cenim dobrobiti koje mi donosi ovakav način vežbanja. Nekada me je sve to mnogo više mučilo trebalo je vremena dok stvari nisu legle na svoje mesto. Kada sam se zamonašio zaokupljala me je misao da sam se 'zaglibio' u ovaj monaški život, no sada ne razmišljam toliko o tome. Na kraju, vreme će pokazati.

◆ Šta očekuješ da postigneš kao monah?

Na ličnom planu volim da mislim da ću postati malo mudriji nego što sam sada; da ću malo manje patiti. Pokušavam da stalno održavam živom i bliskom mogućnost prosvetljenja, ali ne pravim od toga pitanje 'života ili smrti'. Na opštem planu, nadam su da ću razviti neke od izvora obrazovanja (poput ove knjižice) i ovakav način vežbanja učiniti dostupnijim onima koji su zainteresovani. Uživam u podučavanju i nadam se da će toga biti još. Generalno, dopada mi se ideja opuštanja -- ne siljenja stvari -- i u sebi i oko sebe. Radi, ali ne zapinji!

◆ Može li svako da postane monah?

Moraš biti ljudsko biće, muškarac, bez društvenih obaveza (kao što je vojna služba), stariji od 20 godina, da imaš dopuštenje roditelja, saglasnost supruge ako si oženjen i da ne boluješ od neke zarazne bolesti. U tradiciji kojoj pripadam postoji dvogodišnji period iskušenika, kada učitelj i zajednica imaju priliku da procene da li si pogodan kao ličnost -- i obrnuto. Mimo ovoga, svako je dobrodošao. Ali ostati monah nije baš tako lako!

◆ Je li svih 227 monaških pravila zaista neophodno?

Verovatno nije. Pošto su sačinjena još pre 2500 godina, u nekima se pominju predmeti koji danas čak ni ne postoje. Ono što pokušavamo je da sledimo smisao svakog pravila -- na šta je njima Buda ukazivao? Na primer, pravilo vezano za novac je izvorno 'zabrana da se rukuje zlatom i srebrom'. I tako, cinici bi rekli, 'papirni novac je dopušten, a tek kreditne kartice!' Smisao ovog pravila tiče se odustajanja od moći koju daje novac, jer ona stavlja na kušnju želje i moj osećaj nezavisnosti. Kad god je u pitanju neki sistem pravila, različiti ljudi imaju različite stavove i mišljenja, ali mi imamo tih 227 pravila i umesto da gubim vreme debatujući oko njih jednostavno se uklapam u sistem koji postoji; neka od tih pravila su možda pomalo neobična, ali sasvim dobro funkcionišu. Korisno je takođe gledati na ta pravila kao na deo ličnog sistema vežbanja, zasnovanog na obuzdavanju i odbacivanju, pre nego kao na puki pravni sistem koji monaha treba da dovede u red. Većina pravila nisu moralne presude, već pre sugestije kako da zajedno živimo u skladu. Postoje i 'rupe u zakonu' kroz koje je moguće izmigoljiti se, ali onda se pitam zašto uopšte prihvatam monašku obuku ako želim da je eskiviram? Postoje četiri pravila čije kršenje povlači za sobom razmonašenje; kod drugih trinaest pravila za kršenje sledi kazna, a ostalo su relativno mali prekršaji.

◆ Zašto se u budističkim manastirima toliko recituje?

Recitovanje sa pevanjem vodi poreklo iz vremena Bude, kada upotreba papira nije bila raširena i čitavo učenje monasi i monahinje su pamtili u formi recitovanja. Tako je učenje prenošeno 400 godina, sve dok na kraju nije zapisano oko 80. godine pre n.e. na Šri Lanki. Mnogo je razloga zašto mi još uvek recitujemo. Jedan je tradicija. Vežbanje memorije/uma drugi -- teško je naučiti makar i nekoliko sutta napamet, ali pri tome se um zaista fokusira i smiruje. Učeći da recitujemo istovremeno učimo različite aspekte učenja i ispunjavanje uma nekim od osnovnih pojmova -- recimo recitujući o samosećanju -- na ovakav repetitivan način može biti vrlo podsticajno. Prilikom javnih svetkovina i ceremonija recitovanje može biti veoma moćno, naročito ako svi učesnici poznaju tekst koji se izgovara, makar ga i ne znali napamet. Premda su mnogi govori prevedeni, još uvek koristimo pali jezik, pošto ima mnogo reči koje je teško ili skoro nemoguće prevesti.

◆ Kakvu funkciju theravada budizam ima u zajednici?

Temelj budističke prakse jeste moral. U ovom vremenu, kada se toliko ističe materijalno, korisne društvene vrednosti često su potisnute u stranu. Ako imate instituciju ili pojedince koji za osnovu svoga života uzimaju dobrotu, to je velika vrednost. Istina, uvek postoji opasnost od proizvoljnog procenjivanja šta je dobro a šta ne -- setimo se spaljivanja veštica i sličnog -- ali nisam video da je mnogo takvoga činjeno u ime budizma. Čekaj, poslednja veštica koju smo spalili živela je još pre... he, he, šalim se! Moj pristup je da se skoncentrišem da u sebi stvari nekako dovedem u sklad, s nadom da će svaki uspeh u tome kroz lični primer biti potpora i za druge. Manastir predstavlja za ljude vrlo opipljivu referentnu tačku, čitava jedna zajednica ulaže napor da čini dobro. Ljudi imaju priliku da posete manastir, možda ostanu nekoliko dana i steknu osećaj šta zapravo znači blagotvorna zajednica -- da to nije samo ideja. Za mnoge je to veoma inspirativno, nadahnjujuće i ohrabrujuće. Cilj budizma je prosvetljenje i takav jedan primer ima podjednaku važnost kao i moral.

◆ Da li se budistički monasi mogu angažovati u humanitarnom radu?

Sve što mi radmo radimo besplatno. Različiti manastiri imaće više ili manje kontakata sa nezaređenima, ali ideja služenja se generalno gledajući podržava. Mi ne organizujemo ono što se obično podrazumeva pod humanitarnim radom -- javne kuhinje, skupljanje hrane za siromašne... Moj pristup je da radim sa osnovnim problemima kao što su pohlepa, ljutnja i mentalna dezorijentacija. Ako bi to svako činio, moguće je da bi u svetu bilo više velikodušnosti, saosećanja i mudrosti, da bi gladni bili siti, a beskućnici imali krov nad glavom. Da li ovo izgleda naivno? Svako od nas ulaže napore u onom pravcu za koji smatra da je za njega i za druge najbolji.

◆ **Zašto monasi ne kuvaju sami sebi hranu i ne zahvaljuju se nezaređenim sledbenicima kada im je donose?**

Biti zavisan je jedan od oblika samoodricanja; time se obuzdava želja. Nemati mogućnosti za kuvanje (skladištenje hrane, jedenje posle podneva ili kopanje zemljišta) znači da nemam mogućnost da radim ono što bih "ja" želeo, kako bih "ja" želeo -- ključ je u tome "ja", u tom egu, toj iluziji koju treba razobličiti. Ako proučavate četiri plemenite istine videćete da želja, žudnja, jeste uzrok patnje. Često, tek pošto smo stavili tu želju na probu postajemo svesni stvari za koje smo vezani.

To što donose hranu, za laike je dobar način da uspostave i održe odnos sa monasima i monahinjama. Dolazak u manastir pomaže im da se podsete vrednosti koje budizam predstavlja. To što mi ne zahvaljujemo je uglavnom kulturološki uslovljeno. Neki laici (na

primer iz Tajlanda)
smatraju da njihov
poklon treba da bude
potpuno slobodno dat i
da očekivanje da za
uzvrat dobiju
zahvaljivanje više liči na
neku vrstu "trgovine" -
razmenjujem svoju
hranu za tvoju
zahvalnost. To nije
običaj sa kojim sam
odrastao i meni se
dopada da izražavam
zahvalnost za mnoge
stvari koje drugi ljudi
donose podržavajući
moj način života.
Uobičajeni monaški
odgovor pri primanju
poklona jeste
recitovanje
tradicionalnih
blagoslova.

Da li ti činiš bilo šta u zamenu za dobijenu hranu?

Glavna stvar kojoj težim kao monah jeste postizanje prosvetljenja. To je komplikovana stvar -- jer ponekad izgleda kao da ne radim ništa -- sedim i "piljim u pupak" -- i mnogi ljudi to kritikuju. Drugi su pak spremni da podrže naše napore u meditaciji zbog druge stvari koju činim kao monah, a to je poštovanje pravila morala (*vinaya*). Šta se pod njima podrazumeva je sasvim jasno, jer su sva ona zapisana. Održavanje *vinaye* na pravi način je prilično teško, i zato ako ljudi vide da monah poštuje pravila, oni su obično srećni da mogu da ga nahrane i pomognu mu u meditativnom naporu. U konvencionalnijem smislu rečeno, veoma sam zauzet raznim drugim stvarima -- pravljenjem našeg manastirskog biltena, podučavanjem, pisanjem ovoga pisma, pomaganjem u poslovima oko manastira itd. Ali ja to ne radim zbog toga da bih dobio hranu, već su to jednostavno stvari koje treba uraditi i ja ih radim.

◆ Je li monaški život samo beg od svakodnevnih obaveza motivisan sebičnošću?

Kako bismo definisali "odgovorno ponašanje u ovome svetu"? Ko o tome odlučuje? Najbolja široko prihvaćena paralela sa monaškim životom jeste život umetnika. Postoje univerziteti za takve ljude, poreske olakšice, razni popusti itd. Je li umetnost radi umetnosti valjan, odgovoran doprinos ovome svetu? U strogo materijalističkom svetu na takve osobe se gleda kao na teret. Na sreću, društvo obično ima dovoljno prostora ne samo da primi, već i da vidi vrednost u emocionalnoj, estetskoj i duhovnoj strani ljudske prirode. Što se tiče bekstva, ovaj "svet" se zapravo ograničava obimom naših doživljaja. Gde god da kreneš, nosiš taj svet sa sobom; nema bekstva od posledica sopstvenih dela, sopstvene *kamme*. Monaški život je katastrofa ako se koristi za beg, ali je idealan kao utočište, mesto gde imamo dovoljno vremena za kontemplaciju i tako razvijamo istinski odgovoran (holistički, zdrav) odnos prema svetu. Da bismo definisali taj odgovoran način delovanja moramo se prvo složiti oko ključne stvari u životu, oko toga "zašto". Pošto je to vrlo teško, umesto da silom namećemo merila, možemo li ohrabriti toleranciju, dopuštajući prostor za ekscentrike, čudake, mesečare, političare, bele, crne, muškarce, žene?

◆ Šta se još radi u manastiru?

Rečju, to je mesto gde ljudi mogu da dođu i budu sami sa sobom. Tu je zatim i subotnji kurs meditacije i povremena meditativna osamljivanja (3 do 10 dana). Ima i nekoliko praznika preko godine, jednom nedeljno dan noćnog bdenja i svakodnevno deljenje hrane. Postoje i četiri termina kada čitava porodica može da boravi u manastiru, zatim nedeljna škola i seminar meditacije za mlade krajem godine. Naš seminarski centar povremeno je domaćin raznim međureligijskim susretima, skupovima psihologa zainteresovanih za meditaciju itd. Amaravati je glavni centar za naše manastire u Britaniji i kao takav je nešto prometniji nego ostala tri manastira. Međutim, i u njemu je naglasak na smirenosti, samoći, tišini, kontemplaciji.

◆ **Koliko sati se provodi u kontaktu sa nezaređenim sledbenicima?**

Amaravati Buddhist Monastery je jedinstven u odnosu na naše druge manastire. Pokušavamo da provedemo nešto više vremena sa laicima. Zajednicu čini pedesetak ljudi, od čega su polovina laici. Takođe, Amaravati je glavni manastir i u žiži je pažnje javnosti -- počev od prepiske, pa do školskih poseta.

◆ **U kojoj meri je tradicionalni azijski budizam prilagođen zapadnom načinu razmišljanja?**

Ima već dvadesetak godina kako je ta tradicija prenetu u Britaniju i spolja gledano nije bilo mnogo potrebe da se ona menja ili prilagođava. Mi sada nosimo neku vrstu jakni -- ispod kojih možemo da obučemo toplu odeću -- i uobičajene sandale su zimi zamenjene čizmama. I doručak je nova stvar. Postoji i red monahinja

sasvim drugačiji od azijskog modela, kao i ponešto izmenjen način obuke iskušenika. Za ovih osam godina koliko sam ovde bilo je blagih izmena načina na koji zajednica funkcionise na nivou pojedinca. Budizam ima tendenciju da se asimiliše u kulturu sa kojom se susretne, pa vredi zapaziti različite tradicije koje su na taj način nastale tokom vekova. Svaka budistička zemlja je sasvim drugačija. Japan ima sopstevni stil koji, kada ga pogledamo, naoko nema nikakve veze sa tibetanskim, ali osnove učenja su sasvim slične. Postoje u Britaniji druge budističke grupe koje eksperimentišu sa različitim modelima i biće jednoga dana zanimljivo videti rezultate. Theravada je prilično konzervativna tradicija i promene su spore, ali podozrevam da ćeš za otprilike 100 godina (ako toliko poživiš) imati pred očima nešto što je jedinstveni oblik britanskog budizma.

◆ Kakva je uloga budizma u savremenom svetu?

Sa razvojem tehnologije u poslednjem veku trend je da se čovekov odnos prema prirodi marginalizuje i da se stvara, rekao bih, plastično društvo. Na materijalizam se sedamdesetih gledalo kao na rešenje za patnju, odgovor za probleme života. Mašine će obaviti sav neprijatan posao i vreme dokolice biće neograničeno. Čini se kao se dogodilo upravo suprotno i da su nam sredstva za rad samo ostavila više vremena za još više rada. Stres i njime praćeni psihološki poremećaji postali su vrlo rašireni. Budizam nije univerzalni odgovor za ovakav trend, ali zato nudi nekoliko korisnih alatki -- posebno meditaciju. Uz to, religija, njezina praksa, monaški redovi itd. mogu poslužiti čoveku kao ogledalo. Ljudi dođu u manastir i često komentarišu kako je tu tiho (čak i ako pozadi u drvorištu radi motorna testera ili je uključena mešalica za beton). Osećaj smirenosti često je vrlo relativan -- ako ste vrlo užurbani, tada smirenost neke osobe tim više dolazi do izražaja kao kontrast vašem unutrašnjem pritisku. Sem socijalne strane religije, postoji i ona njezina "spiritualna" strana; mogućnost negovanja mudrosti, a koja vodi ka oslobađanju od patnje.

◆ Da li je meditacija na bilo koji način u vezi sa ekologijom?

U novije vreme mnogo je interesa za ekologiju i životnu sredinu. A kakva je razlika između unutrašnjeg i spoljašnjeg sveta? Ako o svome umu razlišljaš kao o svetu, u kojem živiš ili barem doživljavaš život, u kojoj meri je on zagađen? Ja, na primer, vidim izvesne količine đubreta u svome "svetu" i vidim da mi ono život čini neugodnim. Mogu to da počistim, ali je još važnije zaustaviti procese kojima se stvaraju takvi neželjeni nuzprodukti. Ti procesi su pohlepa, mržnja i obmanutost (ili neznanje) i to su osnovni uzroci patnje. Toliko đubreta u konvencionalnom, spoljašnjem svetu nastalo je usled proizvodnje podstaknute pohlepom. Ali dobici od takve proizvodnje su ograničeni, kratkoročni. Meditacija (istraživanje sopstvenog odnosa prema svetu) pokazuje nam nemogućnost da budemo zadovoljeni bilo kojim postupkom (unutrašnjim i spoljašnjim) podstaknutim sebičnošću ili pohlepom. Njezin cilj je da obezbedi mentalnu jasnoću, da otvori prostor za jasno viđenje. No, meditacija je nešto što bi trebalo raditi, a ne o čemu bi trebalo govoriti. Meditacija četvrtkom, a onda nepromišljenost petkom ne menja mnogo na stvari. Ona traži malo više upornosti i strpljenja. Delom je to bio i razlog zašto sam odabrao da živim u manastiru.

◆ Da li i deca praktikuju ovu veru?

Svakako da deca mogu biti uključena u većinu aktivnosti, ali "imati veru" podrazumeva izvestan stepen razumevanja i pitam se sa koliko godina su oni sposobni za takvo razumevanje. Jer bez razumevanja bilo šta da praktikujete, to je samo "slepa" vera. Veliki deo budističkih učenja ukazuje na direktno iskustvo i tu nije potrebna bilo kakva vera; deca ponekad imaju izvestan intuitivni osećaj za spiritualnu dimenziju sopstvenog bića. Budistička vera sastoji se prvenstveno u verovanju u Budino prosvetljenje i, dok ga i mi ne postignemo, možemo samo verovati da je ono moguće i slediti učenje potpomognuti verom.

◆ Kako se deca upoznaju sa budizmom?

Velik deo religijskog obrazovanja dece jeste indoktrinacija -- kako se od njih može očekivati da razumeju kada još nisu istražili život? Reč indoktrinacija može zvučeti nasilno, ali na koji način učimo bilo šta? Mi smo uslovljani od trenutka kad smo se rodili, ali sve dok je u taj proces uključeno i slobodno ispitivanje moguća je i sloboda. Deca se upoznaju sa budizmom tako što dolaze u neposredan dodir sa onima koji budizam žive. Odluka o tome hoće li i oni početi da ga upražnjavaju zavisi jedino od njih samih.

◆ Jesu li nezaređeni budisti velikodušni?

Živeći od tuđe pomoći tokom nekoliko godina, moje je iskustvo da jesu -- nikada nisam otišao gladan. Ja ne posedujem novac, ali pošto monah ima relativno malo potreba, nikada mi nije ništa posebno nedostajalo upravo zahvaljujući velikodušnosti ljudi koji veruju u ovu tradiciju. Postoji jedan način da se sažme budistička praksa -- velikodušnost, moral i mentalni razvoj. Kada razmišljamo o drugoj plemenitoj istini koja govori o žeđi (želji, pohlepi itd.) nije teško uvideti da velikodušnost može za nju biti jedan efikasan protivotrov. Ako smo u stanju da praktikujemo davanje materijalnih stvari, tada nam je lakše i da se oslobađamo i takvih stvari kao što su pogrešni stavovi ili opažaji, naročito u odnosu na sebe. Prijanjanje (držanje, vezivanje itd.) za bilo koji stav o sebi vodiće ka patnji. Praktikovanje velikodušnosti kao protivteža sebičnosti je veoma dobro.

◆ Hrišćani koriste Bibliju, muslimani Koran, a šta koriste budisti?

Budistički sveti spisi su poznati kao *Tipitaka*. "Pitaka" je reč za košaru na jeziku pali, a "ti" znači tri. Tako imamo "Tri košare". Nazivaju se košarama jer sadrže učenje. To su: *Vinaya pitaka* -- u kojoj su nabrojana sva pravila za monahe i monahinje, potkrepljena pričama na koji način i kojom prilikom su nastala. *Sutta pitaka* -- ogromna zbirka učenja o najrazličitijim temama; većinu njih izložio je Buda.

Abhidhamma pitaka -- veoma sistematičan pregled *Sutta pitake*, zajedno sa filozofskim i psihološkim analizama. Ovaj kanon sabran je u vremenu posle Budine smrti. A pošto je on podučavao punih četrdeset pet godina, zbirka njegovih govora je ogromna -- otprilike tridesetak debelih tomova.

◆ Može li svako da postane budista?

Naravno. Nema ograničenja u pogledu godina, pola, nacionalnosti, telesne težine, obrazovanja i slično. Budizam je veoma tolerantna religija. Ljudi mogu da odrede svoj nivo posvećenosti i nema nekakve ekskomunikacije ukoliko uradite nešto loše. Postoje, naravno, određeni standardi ponašanja za koje se očekuje da ih se pridržavate kada ste u manastiru ili hramu, ali nikome se ne odbija ulazak u religiju zbog onoga što je do tada učinio.

◆ Kako si ti postao budista?

Zapravo je vrlo jednostavno postati budista. Doneseš čvrstu odluku da ćeš živeti prema principima otelovljenim u "Tri utočišta" i "Pet pravila morala". Možeš proučiti utočišta i pravila i "preuzeti" ih samostalno, smatrajući nadalje sebe budistom. Međutim, lepo je imati monaha ili monhinju koji ti tokom ceremonije "predaju" ta utočišta i pravila. Ovakvo javno ispoljavanje takođe pomaže da ih se prisetiš u situacijama kada poželiš da odeš "izvan" tih pravila -- kada poželiš da budeš nepromišljen ili glup, kada ideš protiv prirode, kada želiš da budeš nemoralan.

Uzeti utočište generalno znači naći zaklon na mestu na kojem se osećamo bezbednim. U ovom kontekstu utočište je "okruženje", skup principa življenja u koje možeš da veruješ, utočište za srce i um. Moraš prvo da ih naučiš koji su, tako da ti je jasno njihovo značenje i razumeš šta znači posvećenost njihovom pridržavanju.

◆ Koje osnovne principe podrazumeva to da je neko budista?

Pojam "biti budista" različit je u različitim kulturama, ali u theravada tradiciji opšti standard jeste uzimanje "Tri utočišta" i "Pet pravila morala". Potrebno je imati izvestan stepen razumevanja šta to znači pre nego što donesemo odluku.

Buda -- tradicionalno se smatra osobom, ali Buda je zapravo titula. Ona znači "budni, probuđeni". Odnosi se na kvalitet bića koji smo mi svi u stanju da ostvarimo. Uzeti utočište u Budi znači: "Verujem da je takvo prosvetljenje moguće i učiniću napor da postanem pobuđen (ne da sanjarim i budem nepromišljen) upravo u ovom životu.

Dhamma -- jeste Budino učenje. To učenje zapravo je samo izraz prirodnih zakona koje je Buda razumeo -- prvenstveno zakona ljudske prirode. Kada uimamo utočište u Dhammi, uzimamo utočište u Budinom učenju -- a to znači utočište u istini i čistoti svoje prave prirode.

Sangha -- znači zajednica, koju učine monasi, monahinje ili laici koji slede budistički način života. Oni teže praktikovanju blagonaklonosti, razvijanju mudrosti, morala i dobrote vođeni "Plemenitim osmostrukim putem", a koji je Buda opisao kao splav koji će nas preko bujice života preneti na drugu obalu, do *nibbane*. Osam koraka ovoga puta su: **ispravno razumevanje, ispravna odluka, ispravan govor, ispravno delovanje, ispravan život, ispravan napor, ispravna svesnost i ispravna koncentracija.**

Otuda, uzimanje utočišta u Sanghi uključuje i podsticaj na "ispravno delovanje" zasnovano na budističkim pravilima morala. U svom osnovnom obliku to su "Pet pravila morala":

- Ne ubiti ili povrediti nijedno živo biće To znači biti blagonaklon.
- Ne uzeti bilo šta što ti nije dato (ne krasti) To znači biti pošten.
- Ne biti neveran u vezi sa drugom osobom To znači biti iskren.
- Ne koristiti pogrešan govor To znači biti istinoljubiv i ne lagati.
- Ne uzimati alkohol i droge. To znači imati bistar um.

◆ Šta nezaređeni budisti rade kao deo svakodnevnog upražnjavanja religije?

Mnogi Zapadnjaci pokazuju zanimanje za budizam zbog meditacije -- pre nego zbog predanosti i vere -- tako da će se praksa umnogome razlikovati od jednog do drugog pojedinca. Porodice će obično imati mali oltar u kući i izvesne rituale povezane sa njim u različito doba dana -- možda paljenje sveće ili mirišljavih štapića, stavljanje cvetova, klanjanje. Znam da oni koji meditiraju obično to čine sedeći ispred oltara i ponekad pozovu i svoju decu da im se pridruže. Mnogi ljudi uživaju u tradicionalnom recitovanju -- bilo da pali ili na maternjem jeziku. Ako nisu suviše daleko od manastira, ponekad odnesu poklone za monašku zajednicu -- vikendi su obično namenjeni za to, jer ljudi ne rade i mogu i malo dalje da otputuju. Tu su zatim nedeljni dani posvećenosti u skladu sa Mesečevim menama, praznici i dani kada su manastiri specijalno otvoreni za goste. U Aziji, naravno, manastira je daleko više i ljudima je lako da odu do njih, te su oni zapravo u žiži pažnje lokalne zajednice.

◆ Može li i laik da se prosvetli ili mora da se zaredi?

U kanonskim tekstovima na nekoliko mesta se pominju laici iz vremena Bude koji su se prosvetlili i ne pada mi na pamet nijedan razlog zašto to ne bi bilo moguće i danas. Velika razlika jeste u vremenu i energiji koja monahu stoji na raspolaganju da radi na tome. Meni kao monahu život nije toliko komplikovan kao što je bio dok sam bio laik, tako da imam više prilike da uvidim zašto nisam oslobođen patnje, zašto govorim stvari koje nisu u skladu sa mojim uverenjima, zašto ne mogu da budem više (ili pak uvek) blagonaklon i saosećajan. Domaćin toliko vremena troši da bi ispunio svoje obaveze -- školovanje, kirija, neplaćeni računi, novac, autobuski red vožnje, odnosi sa drugim ljudima itd. Ali važno je da vreme koje nam ostane na raspolaganju iskoristimo na mudar način i, u vezi sa zakonom *karme* -- taj napor ka prosvetljenju moraćete da uložite kad-tad -- u ovom ili u nekom od narednih života. Pa zašto onda ne krenuti odmah.

◆ Da li budisti veruju u brak?

Ideja koja stoji iza braka jeste da dvoje ljudi prave "ugovor". Hrišćanski oblik je otprilike ovakav: "da se volite i slažete, da se poštujete i dogovarate... u bolesti i u zdravlju, dok vas smrt ne rastavi". Pošto u budizmu nema boga, monasi i monahinje nemaju ulogu bilo kakvog posrednika između boga i ljudi i nemaju nikakvu posebnu moć da posreduju u sklapanju takvog ugovora. Otuda, strogo uzevši, ne postoji budistički brak. U budističkim zemljama postoje legalne forme sklapanja braka, ali religijska strana svega toga je afirmacija odluke dvoje ljudi da žive u skladu sa Tri utočišta i Pet pravila morala. Mladenci će zajedno sa porodicama otići do manastira (ne nužno na dan venčanja) i ponuditi poklone *sanghi* i formalno zatražiti utočišta i pravila. *Sangha* će zatim odrecitovati blagoslove (na paliju), bez komentara u smislu: "Mislimo da je dobro što ste se uzeli" ili tome sličnog, ali dajući srdačnu podršku njihovoj predanosti Budinom učenju. U sklopu te predanosti, od mladog para se očekuje: prvo pravilo podstiče naklonosti i brižnost, drugo velikodušnost, treće se usredsređuje na odgovornost prema zajedničkoj vezi i vernost (pogotovo u seksualnom smislu), četvrto promovise blag, koristan i mudar govor, a peto trezvenost. Uzimanje utočišta zapravo znači posvećenost mudrosti (Buda), istini (*Dhamma*) i moralu (*Sangha*). Ako mladi bračni par uspe da se pridržava ovih pravila, oni će zaista ostatak života provesti u spokojstvu i sreći.

◆ Na koji način budisti sahranjuju mrtve?

Trenutak smrti se u budizmu smatra važnim događajem. To je vreme tuge za one bliske pokojniku i vreme ljubavi i pažnje, blagonaklonosti i saosećanja za sve druge -- to su osnovne ljudske vrednosti. Sa spiritualnog stanovišta, to je vreme da kontempliramo sopstvenu smrtnost, svoju vezanost za materijalne stvari (naročito svoje telo) i razmislimo gde se istinska sreća i sloboda mogu pronaći. Blizina leša podstiče takve duboke misli, tako da se preminuli zadržava neko vreme u kući kako bi ljudi mogli da dođu i odaju mu poslednju poštu i zamole za oprostaj.

I monasi se pozivaju u kuću -- idealno svakodnevno tokom sedam dana -- i oni će pozvati prisutne da razmisle o prirodnosti smrti i važnosti ulaganja napora da živimo u skladu sa duhovnim vrednostima. Postoji nekoliko tradicionalnih pogrebnih tekstova za recitovanje, u kojima se istražuje uslovljena priroda ljudskog tela. Često se voda sipa preko tela -- svaka osoba pomalo -- pre nego što se kovčeg definitivno zatvori. Porodice će često darivati manastir kako bi obeležile godišnjicu smrti. To se dešava posle tri i šest meseci i zatim godišnje.

◆ Kakvo je budističko gledanje na seks i ljubavnu vezu?

Ovo pitanje je dobrim delom pokriveno trećim pravilom -- vernošću. Ovde je naglasak na partnera i bol koji on oseća kada njegov partner ima neku drugu seksualnu vezu. U učenju nema ništa u vezi sa homoseksualnom vezom, ali princip je isti. Idealno gledano trebalo bi da smo svi mi oslobođeni vezivanja i da nas partnerova nevernost ne pogađa, ali u stvarnost u svakoj vezi stvara se snažna povezanost. Ona je uglavnom zasnovana na poverenju i kada je to poverenje iznevereno, to je skoro uvek izvor patnje; naročito je to izraženo kada su u sve to uključena i deca.

◆ Da li se budisti mole Budi?

Moliti se znači tražiti od nekog nešto. Molim se (bogu) da pada kiša. Pretpostavka je da je onaj kome se molite svemoćan i da je u stanju da vam ispuni želju. U budizmu postoje različiti bogovi i bića sa više ili manje moći kojima je moguće obraćati se, ali iako ona navodno žive neverovatno dugo, ona su ipak smrtna kao i ti i ja i svakako da nisu svemoguća.

Buda, istorijska ličnost, umro je pre više od 2500 godina i, zato što je bio prosvetljen, ništa nije ostalo iza njega. Buda kao titula -- onaj ko je prosvetljen, budan, istinski mudar -- postoji na neki način kao mogućnost za svakoga da dostigne to stanje, ali ne kao nekakav odvojen entitet, koji

donosi odluku: "OK. Kusalo je bio dobar monah, pa ću uslišite njegovu molbu da u sutlijašu bude malo više suvog grožđa."

Svakako da je *kamma* negde uskladištena ili zabeležena i da sile pohlepe, mržnje i obmanutosti zadobijaju različite pojavne oblike. Prizivanje ili moljenje sila dobra je deo budizma -- ne u smislu da će one srediti problem umesto mene, već da budu saveznici i potpora u mom naporu.

◆ Koji su glavni budistički praznici i proslave?

Postoji nekoliko manjih koji variraju od jedne do druge kulture i neki koji su deo samo jedne kulture. Ali ima dva događaja koji se svuda u budističkom svetu slave. To su vesak i kathina.

Vesak pada na dan punog Meseca u maju i njime se obeležavaju rođenje, prosvetljenje i smrt Budina, tako da je to vreme kada se razmišlja o životu Budinom. Lokalni hram biće dekorisan cvećem i svetiljkama. Obično su svetla u papirnim svetiljkama koje se napravile različite porodice i donele u manastir da budu zapaljene uveče. Laici dolaze u manastir na celodnevni boravak -- često obučeni u belo -- i uzimaju osam pravila morala. Pomažu oko pripremanja obroka koji se služi prepodne i popodne se organizuje grupna meditacija. Uveče je okupljanje u hramu i *sangha* recituje prigodne tekstove, a potom starešina manastira održi govor o životu Budinom. Kasnije se pale lampe i ide se u krug oko hrama ili češće oko stupe. Obilazi se tri puta -- razmišljajući o tri utočišta -- u smeru kretanja kazaljke na satu (desno rame je prema stupi) i učesnici nose cveće i mirisne štapiće koje će staviti u podnožje stupe na kraju trećeg kruga. Tokom tog kruženje moguće je pevati mantru ili stih.

Kathina traje čitav mesec i unutar njega biće odabran jedan dan za proslavu. Ona obeležava kraj tromesečnog azijskog perioda monsuna, tokom kojeg su monasi i monahinje zaustavljali i boravili u jednom manastiru. Na kraju monsuna *sangha* se obično pripremala da nastavi lutanje. U Britaniji, pošto su godišnja doba drugačija, mi se pripremamo za zimu. U oba slučaja ceremonija se fokusira na darivanje platna za monaške ogrtače. To je takođe prilika za laike da donesu u druge darove manastiru, kako bi on bio dobro opskrbljen u narednom periodu. Kathina platno se daruje u okviru veoma formalne ceremonije i monasi ga uzimaju i od jednog

njegovog dela šiju ogrtač. To mora biti završeno pre narednog jutra i svaki monah mora na neki način učestvovati u pravljenju toga ogrtača. Kada se završi, daje se nekom od starijih monaha. Čast je biti odabran za darivanje ovakvog ogrtača.

◆ **Da li budisti slave Božić?**

Na Zapadu su većina monaha i monahinja potekli iz hrišćanskog okruženja, tako da Božić i dalje ima neki smisao za njih. Nemamo hrišćanske rituale, ali duh Božića -- darivanje, ljubaznost, ljubav, mir za sve ljude -- jeste nešto u čemu svi uživamo i to je razlog za slavlje. Šaljemo i primamo mnogo čestitki. Ove godine ukrasili smo manastir zelenilom, upalili mnogo sveća, dodali još malo naročitog pevanja i slušali sa trake hrišćansko pojanje. Potom je usledila meditacija do duboko u noć. Kada pogledaš različite religije nije teško pronaći sličnosti, tako da se u to vreme usredsređujemo na njih.

◆ Zašto pripadaš ovoj religiji a ne nekoj drugoj?

Na neki način ona mi odgovara. Oduvek sam bio zainteresovan za filozofiju i religiju. Tragao sam za nekakvom formom na koju bih mogao da se oslonim, ali izgledalo je da mi ništa ne odgovara. To je pomalo slično kao kad hoćeš da kupiš cipele -- znaš da hoćeš nešto, ali ne znaš tačno šta je to dok ga ne vidiš; a onda te cipele probaš i vidiš da li ti odgovaraju. Na praktičnijem nivou odabrao sam budizam zato što dopušta slobodu istraživanja, pravo na pitanje -- o svemu. Rezultat toga je da je to u celini veoma tolerantna religija. I budisti ratuju, ali nikada u ime religije. Takođe, budizam nije sistem verovanja. Postoje sugestije, ali niko ne zahteva da u njih slepo veruješ. Njih treba istraživati i ispitivati u svetlu sopstvenih iskustava. Zato što je relativno nova pojava na Zapadu, budizam je tu veoma svež, vitalan i "čist", što ja lično veoma cenim. Institucije su, pak, sklone da vremenom postanu krute i pune balasta, ali pošto je budizam "fluidan", on se dobro prilagođava i lako se može "prepakivati", tako da je sadržaj u suštini isti, ali novi izgled donosi mu i novi život. Povrh svega, za mene budizam ima i neki smisao, te tako mogu da sledim veći deo njegove logike a da mi nije potrebno nekakvo mistično premošćavanje. Stvari su prolazne -- jasno; postoji patnja -- jasno; jedne stvari su uzrok drugima -- jasno; želja izaziva patnju -- jasno -- i tako dalje. Sasvim lako.

◆ Po čemu je budizam drugačiji od drugih religija?

Spolja gledano postoje očigledne razlike kao što su način oblačenja, rituali, simbolika, jezik itd. Na doktrinarnom nivou jedna krupna razlika je da je budizam neteističan -- ne zagovara postojanje nekakvog boga stvoritelja svega. Iako u njemu možemo naći čitavu kosmologiju, sa različitim nebesima i paklovima, nema nikakvog traga od posebnog bića koje bi

svim tim gospodarilo.

Ono što budizam čini zaista jedinstvenim jeste učenje o nepersonalnosti ili nepostojanju sopstva, duše -- koje se označava pojmom *anatta*. Taj pojam je prilično teško razumeti. Osnovno religijsko i filozofsko pitanje jeste "ko ili šta sam ja?" A klasičan budistički odgovor mogao bi biti:

"neprekidan samopokrećući proces nastajanja i nestajanja telesnih i mentalnih fenomena". To sam ja!? Ništa više! Buda je svaki oblik egzistencije opisao trima karakteristikama: prolaznost, izvor patnje i bez trajne suštine. Ono što logički iz toga sledi je ako je neka stvar prolazna, na nju ne možemo da se oslonimo, ona nas ne može trajno zadovoljiti. A ono što nas ne može zadovoljiti, za to nije preporučljivo ni mudro da ga označavamo kao svoju krajnju suštinu. Ja nisam ni ovo, a ni ono. Vraćajući tu ideju u suprotnom smeru tragamo ili za nečim što je zaista trajno ili za nerelativnim identitetom. Na kraju dolazimo do zaključka da ovaj osećaj sopstva,

pošto nema suštinu, jeste
zapravo samo proces koji
možemo posmatrati i
upoznati.
A šta je to što posmatra i
upoznaje?

Naše iskustvo se grubo deli na ono koje dolazi od tela i od uma. Pođimo od tela: Na osnovu čega je ono nastalo? Roditelja, jajne ćelije, spermatozoida, ishrane itd. Ono se razvilo, evoluiralo i održalo zahvaljujući ishrani, roditeljima, okruženju itd. Gde je sada onaj dvogodišnji dečak? Koji delić njega je ostao isti? Novo telo je svakako bilo "rođeno", menjalo se zavisno od mnogih uslova. Onda se izmenilo... pa opet. Taj proces menjanja otklanja svako "ja" kao trajan faktor. Pokušaj sledeću vežbu: zamišljaj da uklanjaš deo po deo. Odseci kosu. Jesi li to još ti? Odseci prst, čitavu ruku. Jesi li to još ti? A obe noge i drugu ruku? Koji deo tela je to "ja". Budizam bi rekao da nije nijedan.

A šta je sa umom? Koliko dugo traje bilo koje stanje uma? Sekundu, minut? I ta mentalna iskustva nastala su kao i telo -- zavisno od mnogih uslova. Misli i osećanja su tako nestalni, tako prolazni da ako bi trebalo da neki deo sebe odredim kao "ja" onda bih izabrao ipak telo. A paradoks je: "Osećam kao da ja postoji, ali ne mogu tačno da ukažam prstom gde je ono." Prilično neobično! Gde je onda odgovor? Buda je izuzetan naglasak stavljao na *sati* -- obično se prevodi kao sabranost pažnje ili svesnost, budnost, pažljivost itd. To je naša sposobnost da znamo. Možeš gledati ove reči, znati da ih vidiš -- i znati da znaš. Uviđati misao nije isto što i misliti, uviđanje ljutnje nije isto što i biti ljut i tako dalje. Objekat nije isto što i naše znanje o njemu. Naša navika je da se utopimo u objekat koji posmatramo do stepena kada prestaje distanca između subjekta i objekta i oni izgledaju kao jedna stvar -- kao JA. Tu u igru ulazi meditacija -- ona sužava polje aktivnosti tako da je taj proces nastajanja / menjanja objekta i subjektivog uočavanja toga moguće posmatrati i bolje razumeti. Drugi aspekt je istraživanje razlika između objekta i subjekta. Postoje li one?

Čitava ova stvar je veoma suptilna i potrebno je nešto vremena da se "ode iza scene", ali izvesno razumevanje principa *anatta* je ključno za bilo kakvo stvarno razumevanje budizma, zbog čega sam ja inače stigao ovamo. Mnogo je knjiga napisano o ovoj temi, ali samo je sopstveno istraživanje ovoga principa, uz pomoć meditacije, pravi put da se stigne do uvida u našu egzistencijalnu situaciju, koja se može i ovako definisati: ne biti niko, ne ići nikud

◆ Je li budizam religija, filozofija, psihologija ili način života?

On može funkcionisati kao kombinacija sva ta četiri elementa, zavisno od toga šta želiš da uradiš. Kao filozofija on obezbeđuje veoma racionalna objašnjenja prirodnih fenomena. Reč filozofija vodi poreklo iz starogrčkog i znači "ljubitelj mudrosti", što je Buda i bio. Kao psihologija on omogućuje široki uvid u ljudsko ponašanje, a kao način života svojim osnovnim modelom pravila morala, nasuprot monaškim pravilima, obezbeđuje izvanrednu formulu socijalnog ponašanja.

Međutim, kao što si mogao naslutiti iz mojih dosadašnjih odgovora, budizam je religija. Značenje reči "religija" jeste povezati, ujediniti, spojiti, i onda se postavlja neizbežno pitanje: sa čime to? Na nivou svakodnevnog iskustva postoji "ja" i "drugo" i to drugo je tajna života. Nešto od toga, kao što je stenje ili brzina zvuka, može se istražiti relativno direktno, ali -- šta je to drugo? Kako je sve to nastalo? Šta sve to znači? Religija se tiče transcendencije -- postojanja izvan neposredno vidljivog; slobode od ograničenosti svojstvenih materiji -- ona se tiče bezimenog, neuslovljenog.

◆ Čemu nas budizam može naučiti?

Lekcija broj jedan tiče se verovatno morala. Nije to toliko neka lista "ne smeš činiti ovo ili ono", već više razmatranje zakona *kamme*, koje vodi do boljeg uviđanja da ako činimo dobre stvari imamo više šanse da nam se dobro i vrati, nego kad činimo loše stvari. Kosmički to je veoma precizan zakon, ali na ličnom planu to nije uvek tako očigledno, u smislu da nešto "pogrešno" uradiš i čini ti se da si se izvukao bez ikakvih posledica. Ali preporođanje sve to reguliše na duže staze.

Tu su zatim mnoge psihološke alatke kojima se služimo u suočavanju sa različitim pometnjama koje pogađaju nas ljudska bića. U naše vreme stres je jedna od čestih nedaća i meditacija je veoma korisna u takvom slučaju. Različita učenja o saosećanju i ljubavi daju nam izvanredne lekcije kako da raspetljamo čvorove koji su se zapetljali u srcu tokom niza godina. Najvažnija lekcija je o *anatta*, impersonalnosti ili nepostojanju sopstva, koja nas uči da sve oko sebe ne uzimamo suviše lično – ah, kakvo je to olakšanje!

◆ Kako budizam gleda na korišćenje životinja za eksperimente i masovnu proizvodnju hrane?

Ti problemi jednostavno nisu postojali u Budino vreme, tako da o tome nema ništa konkretno u spisima. Verovatno ključna tačka budističke etike jesu "pet pravila". Sasvim ukratko -- izbegavanje povređivanja drugih bića,

izbegavanje krađe, vernost, ispravan govor, trezvenost. Ovih "pet pravila" jesu uputstva ili sugestije za življenje, ne zapovesti. Budizam generalno "ne ustanovljuje zakon", već ohrabruje ljude da posmatraju pažljivo sopstveni život, postupke i vide kakve im rezultate oni ostavljaju u srcu. Daju se sugestije u vezi sa postupcima koji mogu doprineti našoj patnji, ali nema nikakve posebne kazne za one koji se odluče da ipak ne slede te preporuke. Opšte pravilo je da "ako živite moralno veća je verovatnoća da će u vašem srcu biti mir". Kako ćete tumačiti i primenjivati tih pet pravila zavisi samo od vas, Ali Buda je jasno ukazao da će moralnost i vrlina voditi mira u umu i srcu, a krajnji rezultat je prosvetljenje.

U vezi sa tvojim pitanje mogu konkretnije reći da bih ja razmotrio prvo pravilo nepovređivanja kao dobru osnovu protiv okrutnosti prema životinjama. Postoji u kanonskim spisima takođe lista u vezi sa ispravnim življenjem (peti član osmostrukog puta) koja izričito pominje trgovinu živim bićima, otrovima, zatim klanje, ribarenje i još nekoliko drugih zanimanja kao ona koja donose loš rezultat. Znajući to, razmisli o tome da ova naša tela mogu da prežive jedino ako drugi oblici života daju svoj život za to -- bilo da je to biljka ili životinja, to je ipak oblik života. Ko odlučuje je li dozvoljeno koristiti pacove za eksperimente ali ne i mačke, majmune ali ne i delfine? Kada jedna divlja životinja ubije drugu, ona to čini da bi preživela. Je li testiranje na pacovima deo procesa preživljavanja ljudskih bića? Pitanja kao što su vivisekcija, da li droge treba legalizovati ili abortus zabraniti jesu socijalna, ne religiozna, o njima se slažemo ili raspravljamo unutar naše kulture i društva. Budizam, kao religija, tiče se krajnje slobode (od patnje), Istine (sa velikim I) i nadilaženja (ovog uslovljenog sveta).

Ono što nas kao jedinke sprečava da ostvarimo tu mogućnost varira od jedne do druge osobe i ne postoji crno-beli odgovor na mnoga pitanja koja život postavlja pred nas. Ponekad je zanimljivo videti koliko ljudi mogu postati nasilni na, recimo, skupovima ili demonstracijama kojima se propagira mir i dobrosusedstvo. U mirovnom pokretu ima vrlo agresivnih ljudi. Neki pokušaji da se ukloni socijalna nepravda i patnja okončali su se još većim nepravdama i patnjama. Prosvetljeno, egalitarno društvo jeste ideal na kojem i mi kao pojedinci možemo raditi, ali čini se kao da su nepravda i patnja integralni deo sveta u kojem živimo. Dve su važne stvari koje treba imati na umu: (1) kako ti lično odlučuješ da postupiš -- dobro razmisliš o posledicama takvog postupka i (2) kolika se patnja rađa u tvom srcu iz očekivanja da i drugi postupaju onako ti misliš da treba.

◆ **Da li budisti jedu mesu i piju alkohol?**

Ubijanje životinje radi mesa može se posmatrati u svetlu prvog pravila morala, slično kao i tvoje pitanje u vezi sa eksperimentima na životinjama.

Vegetarijanizam se izričito spominje u kanonskim spisima u vezi sa pokušajem Budinog rođaka da preuzme kontrolu nad monaškim redom. On je prekoreo Buda da je suviše mekan i izložio listu od pet zahteva da se izmene monaška pravila. Jedno od njih bilo je da monasi ne treba da jedu meso. Buda je odbio da se sa ovim saglasi, odbacujući takođe i ostala četiri predloga. Logika kojom se rukovodio pri ovoj odluci jeste da pošto prose hranu monasi treba da budu zahvalni za bilo kakvu hranu koju nezaređeni sledbenici smatraju prikladnom da je ponude. Postoji takođe pravilo koje omogućuje monasima da odbiju meso ako znaju da je životinja ubijena naročito za njih.

Pijenje alkohola odnosi se na peto pravilo i njime se ohrabruje čuvanje jasnoće uma. Ukoliko je um zamućen ili zbrkan, onda će i naše opažanje stvarnosti (tj. istine) biti iskrivljeno. Kao i sa svim pravilima, od vas zavisi -- "Samo čašu vina posle ručka?" "Tri flaše piva u obližnjoj kafani me tako opušta, ali ne zamućuje moj um". Moja odluka je da sačuvam novac i meditiram -- ali ta odluka je samo moja.

◆ Šta se, prema budistima, događa sa nama posle smrti?

Kada se nešto promeni, to je neka vrsta smrti. Parče papira na kojem je ovo pismo napisano će umreti. Zgužvaš ga i baciš u kantu za otpatke. Ono trune. Mrtvo je. I gde odlazi?

Kad si imao pet godina bio si drugačiji nego što si sada. Promenio si se. Gde je nestao onaj petogodišnjak? Sve što ti je ostalo su sećanja, ali i sećanja se menjaju. Zaboravljamo stvari, sećanja umiru. Gde odlaze? Sve vreme tvoje telo se menja. Posle nekog vremena ono malakše i kakva je korist od njega? Gde odlazi? Sve vreme tvoj um se menja. Posle nekog vremena, ponekad i pre tela. Gde on odlazi?

Buda je podučavao da sve što u ovom životu uradimo ima svoj rezultat. Nešto slično kao kod eha. Viknem na tebe i ti vikneš na mene. Ukradem nešto od tebe i ti ukradeš od mene. Ja volim tebe, tako da i ti možeš da voliš mene. Tako, ono što ja sada činim utiče na ono što će se dogoditi kasnije. Svi moji sadašnji postupci utiču na to kako će se stvari menjati. Ako jede mnogo brze hrane ja-mršavko će umreti i rodiće se ja-debeljko. Ako uradim mnogo prijatnih i korisnih stvari ja-nesrećni će umreti i rodiće se ja-srećni.

Kad mislimo o smrti, to je obično smrt tela. *Anatta* učenje kaže da ja nisam ovo telo, tako da kada ovo telo umre dešava se ono što se desi i kada se raspadne moj kaput. Svaki deo odlazi tako odakle je i došao. O tome se govori i u hrišćanskoj pogrebnoj ceremoniji: "pepeo pepelu, prah prahu". Šta se događa kada umrem. To ima veze sa budućnošću, koju ja ne mogu znati. Ono što sa priličnom pouzdanošću mogu predvideti je da ukoliko sam sada dobar, tada će mi i ubuduće biti dobro.

Korisno je razmišljati o sopstvenoj smrti, o konačnosti ovoga tela. Zamisli ga kako stari, slabi i zaudara. Ne da bi se ispunio gađenjem, već zato što je tek nekoliko stvari u životu za koje možemo biti sigurne da će se dogoditi; a smrt je jedna od njih. Svako od nas će na kraju stići do tih vrata. Postoji poseban termin kad je Budino telo preminulo -- *parinibbana* -- konačna *nibbana*. Zato što je bio prosvetljen, nema više preporađanja, bio je to njegov konačan kraj; za razliku od prosvetljenih bića, mi se preporađamo u jednom ili drugom obliku. Šta to znači: konačan kraj? Moraćeš da se prosvetliš da bi to utvrdio.

◆ Ako budisti ne veruju u "dušu" ili "duh", šta se onda to preporađa?

To je malo teže pitanje. Sigurno da se nešto prenosi, ali šta? Učenje se uvek vraća na ono što se događa sada i u stvari obeshrabruje takvu vrstu pitanja. Ali ne možemo da se ne pitamo. Je li to neka vrsta karmičke DNA koja se upisuje i prepisuje u kosmičkom registru? Sv. Petar sa velikom knjigom se javlja u hrišćanstvu. Je li to određena frekvencija svesti? Možda poslednja misao koju pomislimo prelazi na drugu obalu? Ili je to slobodan izbor bestelesne svesti?

Buda je govorio o četiri stvari o kojima se "ne može ili ne bi trebalo razmišljati" jer će one samo doneti novu zbunjenost uma. Jedna od tih četiri jeste "rezultat postupaka" (*vipaka-kamma*) -- počev od rođenja pa nadalje.

◆ U krugu preporađanja postoji li konačan broj živih bića ili i nova mogu nastati?

U širem značenju ovo je pitanje u vezi ne samo sa bićima, već sa materijom uopšte. Je li količina materija u kosmosu konačna? Da li se bilo gde stvara potpuno nova materija ili se samo stara prerađuje? Zapravo, da li je ikada postojalo prvobitno stvaranje? To je četvrta nesaznatljiva stvar -- lupanje glave oko aposolutnog početka

ovoga sveta (*loka-cita*). Što se tiče broja bića u ovome svetu čini se da nema ograničenja -- ona se stvaraju na milione, tj. populacija raste. Kada je bio upitan o ovim stvarima Buda bi obično odgovorio: "Ja podučavam patnju i put koji vodi do okončanja patnje". Da li to što znaš da mačka g-đe Petrović ima mačiče načinjene od potpuno nove (a ne stare, reciklirane) materije imalo olakšava tvoju patnju?

◆ Kako se preporađanje uklapa u teoriju o evoluciji?

Evolucija barata materijalnim ili uslovljenim svetom. To je relativni oblik, veličina, brzina, boja itd. nečega. Ono što postoji sada može se dovesti u vezu sa onim što je postojalo pre, recimo, 500 godina i možemo da odredimo kako je evoluiralo, na primer, mereći rast težine i životnog veka prosečnog Engleza u zavisnosti od načina ishrane, razvoja tehnologije itd.

Preporađanje se tiče "nečega" što nastavlja da postoji kao odvojeno, oteľovljeno "nešto" i mnogobrojni izrazi tog oteľovljenja mogu se smatrati evolucijom. Meriti to tokom nekoliko života nije lako. Koristeći svoju memoriju možemo meriti promenu u ovom životu. Razmišljajući o tim sećanjima možemo (nadajmo se) doći do zaključaka o vrednosti određenih postupaka. Ovaj uzrok je proizveo onaj rezultat. Idealno posmatrano evolucija govori o pozitivnom progresu (preporađanju), učenju na osnovu grešaka. Evolucija je uvek relativna: vidimo jednu stvar, sada, i merimo je kao promenjenu i odvojenu (od prvobitne stvari) kasnije. Budizam je međutim okrenut jedinstvu a ne razdvajanju, sjedinjavanju a ne izolaciji. Cilj je biti ono što nije relativno, nije uslovljeno, nije odvojeno. Reč je o "ne-stvari" koja je izvan evolucije. Sve je to vrlo zapetljano i premda je dobro s vremena na vreme razmišljati o tim stvarima, ne treba po svaku cenu očekivati neki

definitivan odgovor.

◆ Šta je reinkarnacija?

Reinkarnacija se obično zamišlja kao povratak u drugom telu, posle smrti ovoga tela. Teorijski se pretpostavlja da postoji neka vrsta duše, nešto što je suštinsko "ja", što se seli iz tela u telo. Pre nego što se na pitanje o reinkarnaciji može odgovoriti, treba da razmotrimo ovu pretpostavku i upitamo se: "Ko sam ja? Šta sam ja?" Moramo znati šta to umire da bismo stekli neku ideju o tome šta može da se rodi. U budizmu polazna tačka jeste iskaz: "Ja nisam ni ovo telo ni ovaj um". Šta sam onda ja? Mnogo je toga što može i što jeste bilo napisano kao neka vrsta odgovora na ovo pitanje, ali sa budističke tačke gledište sve su to spekulacije. To nije nešto što može biti izmereno, to nije nešto što je moguće neposredno iskusiti. Znaš da si živ i možeš imati iskustvo življenja, ali kako ga možeš objasniti? Nauka može dati pojedinosti o mnoštvu sastojaka života, ali ne uspeva da objasni sam život. Javlja se nova nauka (kvantna teorija i teorija haosa), ali hoće li se nauka i religija na kraju ipak sresti u jednoj tački?

Pošto telo umre, šta se događa? Ne znam. Život uključuje u sebe rođenje (stvaranje, genezu, nastajanje), bivanje (hodanje, jedenje, starenje) i okončanje (smrt, nestanak, umiranje). Sve to je izraz prolaznosti, promene. Sećanja koja imam kad se osvrnem na ovih 46 godina jesu zbirka vinjeta -- svaka od njih je nastala, ima neku priču i onda se završava. A na kraju jedne možda je praznina, nema ničega posebno zanimljivog za sećanje, a onda druga počinje; neprekidno smenjivanje rađanja i smrti. Jesam li ja taj isti u svim tim scenarijima? Naravno da imam sećanja, poput slika u albumu, ali ta fotografija nisam ja. Onda sam ja samo fotograf? Ili foto-aparat? Ko je taj koji poseduje sećanje. Mislim da se u toj sposobnosti da znamo, da budemo probuđeni i svesni, krije i odgovor.

◆ Da li reinkarnacija igra važnu ulogu u tvojoj religiji?

Igra, u smislu da je jasno da se "moj posao" ne okončava smrću ovoga tela. To me ohrabruje da uvidim koliko je važno to što činim danas -- jer to će uticati na način na koji ću biti "pre-porođen" sutra (ili u nekom trenutku posle ovoga "sada"). To me čini veoma pažljivim pri donošenju odluka, navodi da malo porazmislim pre nego što delujem. Čini me malo odgovornijim, jer imam osećaj da šta god da učinim ukoliko je obeleženo pohlepom ili odbojnošću ili vezano za neki "ego trip", to će me lupiti po glavi, pre ili kasnije.

◆ Da li budizam ima teoriju o nezavisnosti?

O nezavisnosti se može raspravljati na različite načine, u vezi sa prirodom kao celinom, na primer jabuke da bi nastale zavise od drveta, koje opet zavisi od tla, kiše... i tako dalje, te vidimo da su sve stvari međusobno zavisne. Međutim, moje razumevanje je da Budino učenje ukazuje na moje lično iskustvo, naročito na njegovu neprijatnu stranu (*dukkha*) i kako mogu da se oslobodim od nje.

Prvo, postoji zakon "*kamme*", a to je učenje o zakonu uzroka i posledice na moralnom planu. Posmatrajte to u vezi sa Njutnovim zakonom, koji kaže da "svaka akcija ima podjednako snažnu i sebi suprotnu reakciju". Ako udarite nekoga -- postoje šanse da i on vas udari. Ovo se lako može proveriti na materijalnim stvarima, ali kako sve to funkcioniše u kontekstu morala? Kako moja *dukkha* nastaje u vezi sa onim što činim? (Pojednostavljeno) budističko rezonovanje je sledeće: "Ako činiš dobro dobijaš dobro, ako činiš zlo dobijaš zlo" Hrišćanski ekvivalent bio bi: "Kako seješ, onako ćeš i žnjeti."

Tu je zatim *paticca-samuppada*, učenje o uslovljenom nastanku, o kojem je moguće naći mnogo različitih objašnjenja. Ono analizira lično iskustvo, razmatrajući uslovljenost između "neznanja" na početku (uzrok) i *dukkhe* na kraju (posledica). Temeljno neznanje je verovanje da postoji nekakvo jedinstveno "ja" i lična "duša". Prema *paticca-samuppadi* iskustvo je podeljeno na 12 uočljivih veza (neke su uočljivije od drugih). Ta veza, nešto pojednostavljena, sledi otprilike ovako: "Na osnovu čula javlja se kontakt sa okolnim svetom; taj kontakt stvara osećaje; oni vode do želje, želja do vezivanja, a vezivanje završava patnjom, starošću i smrću."

Na osnovu konvencije, kao način lakšeg komuniciranja, svet oko sebe delimo na pojedinačne stvari i dajemo im imena, na primer naše telo -- šake, stopala, glava itd.; ali postoji samo jedno telo. Zamislite da ste da ste na drvetu, okliznete se (uzrok) i padnete. Znae da padate kraj mnoštva grana, ali zapravo jedino što registrujete jeste bol u trenutku kad udarite u tlo (posledica). Budizam dopušta postojanje posebne realnosti (izvan moga iskustva), ali se fokusira na naš doživljaj mnoštva uzroka i posledica i kaže da svako od nas može da bira -- barem uzroke. Možete ovu istinu da testirate na sebi. Pokušajte da ne padnete sa drveta!

◆ Je li *kamma* isto što i greh?

Bukvalno *kamma* znači postupak; ono što činim. Konkretnije, to je nameran postupak, koristan ili štetan; dakle, od vrste namere zavisi i moja sudbina. Štetni postupci su oni koji su motivisani pohlepom, mržnjom i obmanutošću. Neka *kamma* će svoj plod doneti u ovom životu, a neka u

narednim životima. Problem se javlja oko kvaliteta namere, je li ona dobra ili rđava u apsolutnom ili relativnom smislu. Da li je krađa 10 funti da bih nahranio majku koja gladije isto što i krađa 10 funti da bih otplatio svoj dug na kocki? Postupak je isti, namera različita, ali da li je rezultat isti? Na svakom od nas je da odluči šta je u ovom slučaju prava stvar.

Greh jeste kršenje božije volje i odvajanje od boga zbog tog kršenja. I ponovo se javlja pitanje apsolutnih vrednosti -- je li božija volja apsolutna ili relativna? *Kamma* je, međutim, uvek nameran postupak, dok je greh samo štetan postupak.

◆ Da li budisti veruju u boga?

Pre nekako dobio sam pismo od osobe po imenu Zara Holand. Ne znam ni da li postoji devojčica koja se zove Zara Holand, jer moguće je da ju je neki nastavnik izmislio. Ali ja sam dobio pismo, tako da bih možda mogao verovati da i postoji neko ko se tako zove.

Nisam dobio pismo ni od koga ko se zove Bog, nikada nisam sreo bilo koga ko se zove Bog. Postoji li bilo koja "stvar" koja se zove Bog. Ne znam. Nisam dobio pismo, dakle ne mogu čak ni da verujem. Kad mi padne nešto na nogu, ja ne verujem u bol. Ja ZNAM bol -- jao!!! Kad sam srećan ZNAM da sam srećan, ne moram u to da verujem. Ovim neću da kažem da ne postoji Bog. -- već samo da ja to ne znam.

Zavisi takođe kako definišemo Boga. U budizmu postoji razrađena kosmologija, sa bogovima, demonima, devama i svim drugim vrstama bića koja nastanjuju pojedina područja (prava ili mitološka bića, ja ne znam). Ali ona se ne smatraju večnim ili svemogućim. Ima jedna priča o monahu koji je želeo da zna "gde ovaj svet nestaje bez ostatka". Pitao je razne mudrace na zemlji i sugerisali su mu da pokuša sa bogovima. Da skratim priču, postepeno se uzdizao u sve rafiniranije slojeve kosmosa sve dok nije stigao do najvišeg, Braminog sveta i otišao na Bramin dvor, te postavio pitanje. Brama je malo okolišio, pa onda monaha odveo na stranu i izgrdio ga što mu tako javno postavlja tako zbunjujuća pitanja na koja on ne ume da odgovori. A ako zaista želi da zna, neka ode i pita Budu. Ovo stavlja bogove u njihov relativan položaj. Sve u svemu, može se zaključiti da "budisti ne veruju u Boga, to jeste njegovo postojanje ili nepostojanje nije presudno za njihov život".

◆ Koga ili šta budisti obožavaju?

Tri utočišta bi verovatno bila najšire prihvaćena stvar. Prvo je Buda -- poštovanje i predanost istorijskoj ličnosti koja je poznata kao Buda -- i

poštovanje i težnja ka onom kvalitetu mudrosti, znanja, prosvetljenosti koji Buda otelevljuje. Drugo utočište je Dhamma -- posedovanje velikog poštovanja i cenjenje Budinog učenja, kao i ljubav prema istini u njezinom najvišem značenju. Treće je Sangha -- uvažavanje onih kvaliteta kojima teži zajednica zaređenih u celini, pre nego ijedan pojedinac, a među koje pripada dobrota i vrlina. Sva ova tri utočišta su apstraktna i nema nijednog od ovih kvaliteta koji bi bio personifikovan ni na koji način. Čak i istorijski Buda se posmatra kao istorijski događaj i sećanje na taj događaj treba slaviti sa zahvalnošću; međutim od same ličnosti ne treba praviti nekakvog besmrtnika. Ono što budisti obožavaju -- dakle "ono prema čemu pokazuju produbljenu religijsku predanost i poštovanje" (ovo sam uzeo iz rečnika) -- jeste budizam.

◆ **Zašto uopšte biti dobar, a ne loš?**

Obično o tome najviše razmišljamo onda kada nas otkriju. Uradiš nešto "dobro" za nekoga i drugi znaju da si to ti -- ili uradiš nešto "loše" i drugi znaju da si to bio ti. Kakva su do sada bila tvoja iskustva? Dobro i loše nisu neki apsoluti, već svako od nas ima svoje kriterijume o tome gde ćemo povući liniju. Ono što ja koristim je "eho test". Kad nešto uradim slušam ili gledam ono što mi se vraća. Ponekad je to sasvim suptilno -- mrzovoljno unutrašnje gundanje tokom meditacije ili blaga toplina u srcu. U suštini svako želi da bude srećan, da se oslobodi bola, potištenosti itd. i premda ne postoji jednostavan odgovor kako obezbediti sreću, činiti dobro i izbegavati loše je sasvim dovoljno za početak. Možda ti možeš da uradiš nešto loše i da te to ne muči. Pokušaj, vidi kako to kod tebe deluje. Koji je krajnji rezultat?

◆ **Da li budisti veruju da postoji "tamna" strana, poput đavola?**

Sigurno da postoje dobrota i rđavost. Uđeš u sobu u kojoj su se dvoje malopre svađali. Iako sada samo sede, možeš da osetiš energiju njihovog besa -- vibracije. Isto je i sa dobrotom, mada malo suptilnije. U budističkoj kosmologiji nekoliko je područja ispod ljudskog, gde obitavaju razna zla bića. Ta vrsta "energije", vibracije, tamne strane, zaista postoji, ali nije otelevljena ni u jednoj konkretnoj stvari ili stvorenju. Čak ni život u području "gladnih duhova" nije večan. Možeš li ti da vidiš svoju tamnu stranu? Ona nije nešto fiksirano i "đavoli" mogu biti ukroćeni i istrenirani da se pretvore u dobrotu. To jeste teško, ali pokušaj i imaj saosećanja za te "zle", neugodne, ne baš lepe deliće sebe ili drugih. Oni se ne mogu uništiti -- samo transformisati.

